2381

IX. C. 9½.

5 U. 2. 381. 5. 2. 381

Digitized by Google

Digitized by Google

IX. C. 9.

Digitized by Google

CORPVS HISTORICVM MEDII ÆVI,

Coll. Linc. 17 Soc. IGU 49.

SIVE

SCRIPTORES

RES IN ORBE VNIVERSO,

PRÆCIPVE

IN GERMANIA,

A

TEMPORIBVS MAXIME CAROLI M.

IMPERATORIS

VSQVE AD FINEM SECVLI POST

C. N. XV. GESTAS

ENARRANTES AVT ILLVSTRANTES,

E VARIIS CODICIBVS MANVSCRIPTIS

PER MVLTOS ANNOS COLLECTI

ET NVNC PRIMVM EDITI

A

JO. GEORGIO ECCARDO.

TOMVS SECVNDVS.

FRANCOFVRTI & LIPSIAE,

APVD JO. PAVLLVM KRAVSS.

M DCC XLIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

BENEVOLO LECTORI
S. P. D.
IO. GEORGIVS ECCARDVS.

QUantum utilitatis hiſtoriam medii ævi excolenti afferant Diplomata & Epiſtolæ a magnis in Eccleſia & Republica viris conſcriptæ, ſatis manifeſtum eſt. Unde *Udalrici Babebergenſis Codex Epiſtolaris*, in quo hujusmodi monumentorum non parva copia congeſta eſt, gratia ſua apud rerum intelligentes non carebit. Compoſitus is eſt anno 1125. ut ex verſibus compilatoris, in fronte libri extantibus, cernimus. Non alio vero fini collectus eſt, quam ut Chartarum inde, Epiſtolarumque formulæ haberi poſſent. Unde etiam in Diplomatibus Epiſtolisque nomina propria perſonarum & locorum plerumque omiſſa ſunt, quæ tamen ab hiſtoriæ perito facile exſculpi poterunt. Primus Codicis hujus notitiam nobis dedit Sebaſtianus Tengnagelius Cæſareæ Bibliothecæ quondam Præfectus, & inde plura Veteribus Monumentis anno 1612. Ingolſtadii editis inſeruit, alia vero, Bambergenſem præſertim eccleſiam concernentia, Jacobo Gretſero communicavit. Aliqua etiam ex iis, quæ Codice hoc continentur, alibi tamen inventa, in Goldaſti ſcriptis pro Imperio invenias. Collatio autem noſtri Codicis cum antecedentibus talium editionibus non inutilis erit. Et cum libri hi rariſſimi ſint, omnia, ut erant in Codice Cæſareo, quem Auguſtiſſimi Imperatoris gratioſiſſimo indultu Vienna transmiſſum olim deſcribi curavimus, hic Benevolo Lectori exhibemus. Scripta, quæ controverſiam inter Imperium & Sacerdotium ſub Imperatoribus Henricis IV. & V. concernunt, lectu præſertim digniſſima ſunt & Seculi Undecimi ac Duodecimi ineuntis res mire illuſtrant. De Wigberto ſive Clemente III. Papa vix alibi tot notabilia invenies. M. R. Pezius Theſauro Anecdotorum ſuo ad S. Emmerani Ratisbonenſis Monaſterium attinentia Diplomata ex Chartulario hujus loci integra protulit; cum tamen nactus eſſet Udalrici noſtri Codicem Zwetlenſem vetuſtiſſimum, nihilominus eum editioni dignum judicavit & conſilium hoc ſuum Actis Eruditorum anni 1717. pag. 30. ſqq. inſeri curavit. Dedit ibi Indicem Codice hoc contentorum, ſingulisque, quæ nondum edita putarat, ſtellulas addidit. Tunc vero Tengnagelii & Gretſeri ſcripta ad manus non habens Pezius, edita jam ab iis inter anecdota numeravit; ſumpſit inde occaſionem Vir eruditus, qui ſub Angeli Fonteji nomine latere voluit, Epiſtolam edendi, qua errorem hunc, viro alias doctiſſimo facile condonandum, notat, & ea de cauſa integrum Udalrici Codicem ne-

Digitized by Google

quaquam publicandum eſſe putat, præſertim cum inter nondum evulgata quædam ſint, quæ præſtet ſempiterna nocte damnari. Verba Fonteji ipſa ſunt: *Eſt deinde ineditorum delectus quidam, ut mihi videtur, adhibendus: neque enim, quæ in chirographis adhuc latent, omnia indiſcriminatim in apertum ſunt referenda: invenias quædam præ levitate publica luce minus digna; quædam alias ob cauſas ſempiterna nocte damnanda; cujusmodi eſſe duco Epitomen illam Operis cujusdam de controverſia inter Hildebrandum & Imperatorem Henricum, a T. Osniburgenſis Eccleſiæ puerorum introductore confectam, nonnullasque Epiſtolas, quas Schismaticorum offuciis, calumniisque oppletas eſſe ſuſpicor. Quid enim attinet, Catholicum præſertim ac Religioſum Virum, obductam jam Eccleſiæ cicatricem refricare, eorumque Scriptorum numerum augere, quæ non ſine dolore in Collectionibus Illyrici, Schardii, ac Goldaſti ſcimus contineri.* Sed M. R. Pezius ad ſingula Fonteji monita mox libello reſpondit, cujus rubrum eſt: *P. Bernardi Pezii Benedictini & Bibliothecarii Mellicenſis Diſſertatio Apologetico-Literaria ad Perilluſtrem & Eruditisſimum D. D. Jo. Benedict. Gentilottum ab Engelsbrun Sac. Cæſareæ Majeſt a Conſiliis & Bibliotheca pro Editione integri Syntagmatis Diplomatico-Hiſtorico-Epiſtolaris Udalrici Babenbergenſis ex Codice Zvvetlenſi, impugnata a V. Cl. Angelo Fontejo Veronenſi in Epiſtola data ad V. Cl. Jo. Burchardum Menckenium, Potentisſimi Regis Pol. Conſiliarium & Hiſtoriographum, Kal. Maji M DCC XVII.* Quæ hic erudite Fontejo reponit Pezius, Benevolus Lector ex libello ipſo, ſi lubet, percipere poterit. Nos ſolum obſervamus, eum ante alia candide profiteri, nihil ſupprimendum ſibi videri ex iis, quæ acerbius de Papa præſertim Gregorio VII. ſcripta ſunt: *Cum Gregorius VII.* inquit inter cætera, *a ſuis Theologis perſvaſus, omnium primus Romanorum Imperatorem Henricum IV. de throno dejicere auſus eſſet; colliſis graviſſima procella Epiſcopis, quæſtio agitata eſt; idne ex Dei lege, Sanctorumque Patrum doctrina Papæ liceret, necne? adfirmabant alii; alii negabant, aſſerebantque priorum opinionem hæreſim redolere, eamque ob rem ſua ſede Gregorium excidiſſe. Ex his non pauci extitere Germaniæ Epiſcopi, quorum, uti & a Gregorio ſtantium, ipſiusque Gregorii ea de controverſia Epiſtolæ extant, Codici Udalriciano incluſæ. Jam vero ad ſuſpectam illam Epitomen de Controverſia inter Gregorium VII. & Heinricum IV. a T. Osnisburgenſi Scholaſtico conflatam, quod attinet, ea nihil aliud eſt, quam compendium libri, a VVidone Osniburgenſi Epiſcopo pro Heinrico IV. adverſus Gregorium VII. procuſi, in quo tria potisſimum probare annititur. Primum eſt; neminem vacante Romana Sede in Romanum Pontificem ſine calculo & juſſu Romanorum Imperatoris rite potuiſſe conſecrari; Alterum: Heinrico IV. communione Eccleſiæ præter Eccleſiæ commodum fuiſſe interdictum; Ultimum: non licere Romanæ Eccleſiæ Antiſtiti, ſubjectos Imperatori a fide ac juramento, quod ei ſemel dixerunt, abſolvere; quæ tria capita plerosque illius ætatis viros doctos exercebant. Atque hæc illa monumenta ſunt, quæ ut tegam, & taciturnitate celem, Angelus Fontejus cupit, ni Eccleſiam Heinricianis fluctibus iterum involvere, Romanumque Imperatorem cum Sede Romana, ſeu Imperium cum Sacerdotio velim collidere; quod facinus utique non laude, ſed omnium Chriſtianorum, ne dum Catholicorum, præſertim Religioſæ vitæ addictorum hominum horrore ac deteſtatione dignisſimum foret.* Addit Pezius, ſibi, ut omnibus, qui vetera monumenta edunt, propoſitum eſſe, exponere non *quam recte,* ſed *quid ſenſerint antiqui*, nullo penitus eorum diſſimulatione transmiſſo, quæ veri perquiſitionem procliviorem reddere posſint, ſive ea ſanctimonia vitæ claris quibusdam viris honorifica fuerint, ſive ſecus. Concludit; ſecus acta reticere, non eſſe probi viri: &, ſi reticeantur, Proteſtantibus ſagacioribus perennem Pontificios de disſimulationis crimine poſtulandi anſam dari: Hiſtoriam præſertim eccleſiaſticam ſincere enarrandam eſſe. Hanc in rem egregium

Mel-

Digitized by Google

Melchioris Cani locum ex illius libro IX. Loc. Com. p. 650. affert, ubi: *Dolenter*, inquit, *hoc dico potius, quam contumelioſe, multo a Laërtio ſeverius vitas Philoſophorum ſcriptas, quam a Chriſtianis vitas Sanctorum; longeque incorruptius ac integrius Svetonium res Cæſarum expoſuiſſe, quam expoſuerunt Catholici, non res dicam Imperatorum, ſed Martyrum, Virginum & Confeſſorum. Illi enim in probis aut Philoſophis aut Principibus nec vitia, nec vitiorum ſuſpiciones tacent; in improbis vero, etiam colores virtutum produnt. Noſtri autem plerique vel affectibus inſerviunt, vel de induſtria quoque ita multa confingunt; ut eorum me nimirum non ſolum pudeat, ſed etiam tædeat. Hos enim intelligo Eccleſiæ Chriſti cum nihil utilitatis attuliſſe, tum incommodationis plurimum. Nominibus parco, quoniam hujus loci judicium morum etiam eſt, & non eruditionis tantum, in qua liberior poteſt eſſe cenſura. Nam quæ morum eſt, hæc debet profecto eſſe in vivos cautior, & in mortuos reverentior. Certum eſt autem, qui ficte & fallaciter Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſcribunt, eos viros bonos atque ſinceros eſſe non poſſe, totamque eorum narrationem inventam eſſe, aut ad quaſtum, aut ad errorem; quorum alterum fœdum eſt, alterum pernicioſum.* Aurea certe hæc verba notari merentur ab iis, qui omnes hominum ſacrorum nævos obtegunt, eosque, heroum inſtar Romanticorum, ſine labe nobis quotidie ſiſtunt. Fonteji tamen objectiones cum arripi potuiſſent a malevolis, & inde tricæ necti optimo Pezio, hinc commotus is eſſe videtur, ut ab editione Codicis Udalrici abſtineret. Nos itaque, ne diutius lateat, eum e Codice Cæſareo producimus boni publici cauſa. Animus erat, in ſingula ejus Capita quædam annotare, quibus obſcuriora explicarentur; negotia vero quæ nobis jam ſunt multa, hoc inſtitutum impedierunt. Obiter indicamus, Cap. X. extare *Epiſtolam Udalrici Auguſtenſis Epiſcopi ad Nicolaum Papam de continentia Clericorum*. Eadem jam olim in Catalogo Teſtium veritatis Flacii, in Antilogia Papæ & alibi ſub nomine *Udalrici Epiſcopi Auguſtani* impreſſa eſt. In veteri Epiſtolarum Eccleſiaſticarum collectione MSta, quæ in Regia Bibliotheca Hanoveræ reperitur, ejusdem initium hoc eſt: *Nicolao domino & patri pervigili Sanctæ Romanæ Eccleſiæ proviſori G. ſolo nomine Epiſcopus amorem ut filius, timorem ut ſervus.* Nicolaus II. Papa anno 1058. electus & an. 1061. mortuus, Concilium anno 1059. Romæ celebravit, in quo Clericorum conjugia prohibuit. Et hac occaſione Epiſtola, de qua agimus, conſcripta eſt. Sed diu ante, anno nempe 973. jam obierat Udalricus Epiſcopus Auguſtanus, ejusque ætate nulla de conjugiis Clericorum quæſtio mota eſt. Epiſcopum vero in Germania nullum *Udalrici* nomine ſub Nicolao II. invenias, multo minus *Auguſtanum*. Suſpicor hinc, hominem veteris literas ducendi rationis ignarum cum G. inveniſſet, id V. eſſe putaſſe, & *Udalricum* interpretatum; cum vero Udalrico Epiſcopo Auguſtano nullus hujus nominis celebrior eſſet, eidem Epiſtolam hanc oſcitanter adſcripſiſſe, & aſſeclas hinc plures ea in re accepiſſe. Codex vero Hanoveranus clare admodum G habet: & fuere Nicolai II. Papæ tempore duo Epiſcopi ſatis clari, quorum nomina ab ea litera incipiunt, *Gundacarus* nempe *Epiſcopus Eiſtetenſis* & *Guntherus, Cancellarius Regius & Epiſcopus Bambergenſis*. Hic Henrico IV. Imperatori addictus erat; & Bambergenſes ſcriptores eum *virum in omni ſcientiarum genere verſatum, raræ eloquentiæ laude celebratum ac literis tam divinis, quam humanis eruditum appellant*, id quod in authorem Epiſtolæ ad Nicolaum Papam quadrat. Unde etiam huic eidem illam adſcribendam eſſe non immerito cenſemus. Sed ad alia properandum,

II.

Epiſtolæ, quas hic adjungimus, e Codice, qui olim S. Kiliani Wirceburgenſis fuit, depromptæ ſunt, atque in Sirmondi *Operum Hincmari Archiepiſcopi Remenſis*

 editione

Digitized by Google

editione deſiderantur. Illuſtrant illæ controverſiam, quæ huic Præſuli cum Hincmaro Epiſcopo Laudunenſi interceſſit. Sed cum jam a typographo noſtro impreſſæ eſſent, vidi demum, easdem a Ludovico Cellotio S. I. poſt Concilium Duziacenſe ex Codice Bibliothecæ Palatinæ Vaticano publicatas, atque a Labbeo & Coſſartio etiam Conciliorum Univerſalium Tomo VIII. pag. 1789. ſqq. inſertas eſſe; quod Lector benevolus ægre non feret, cum præſertim & Cellotii libellus & Concilia laudata non admodum ſint obvia.

III.

Hermanni Corneri Chronicon jam olim Franciſco Irenico notum fuiſſe, ex quibusdam Exegeſeos ejus locis Meibomius in Vindiciis Billinganis Scriptor. German. Tomo III. pag. 38. concludit. Citarunt idem atque uſurparunt Henningeſius Operis Genealogici author, Meibomius ipſe variis in locis, Bangertus in notis ad Helmoldi ac Arnoldi Chronica Slavorum, Calixtus in libello de Conjugio Clericorum, Hallervordius in Bibliotheca curioſa & in Spicilegio de Hiſtoricis Latinis, Leibnitius in Introductione ad Scriptores Brunsvicenſes, Fellerus & Hechtius. Res geſtæ in eo exponuntur ab exordio Mundi usque ad annum Chriſti 1435. Quæ ab initio usque ad Caroli M. tempora habentur, ſtudio omiſimus, tanquam a veteribus & contemporaneis ſcriptoribus melius expoſita. Reliqua candide & curate pro viribus nunc edimus, utpote, quæ plura notabilia nec alias obvia exponunt. Fatetur ipſe, ſe in rebus a ſua ætate remotis ſecutum *Vincentium, Henricum de Hervordia* & *Martinum Polonum.* In opere tamen ipſo ad plures alios authores, partim nondum detectos, frequenter provocat, *Joſephum* nempe, *Chronica Romanorum, Saxonum, Lubecenſium, Obotritorum, Danorum, Francorum, Anglorum* &c. *Geſta Gothorum, Romanorum, ſummorum Pontificum & Pontificum Hamburgenſium; Chronica item Turpini, Uſuardi, Luitprandi, Sigeberti, Eggbardi, Helmoldi, Hugonis Floriacenſis, VVilhelmi, M. Eylardi, Schoneveldi, Hiſtoriam Scholaſticam, Jacobum de Voragine, Vitam S. Bernvvardi, Baldrici Hiſtoriam Hieroſolymitanam, Viaticumque Narrationum.* Ipſe Hermannus Cornerus Ordinis Prædicatorum & quidem Lubeca oriundus fuit. Meminit, ſe aliquando *Curſorem ſententiarium* Magdeburgi fuiſſe & Anno 1406. Hamburgi Synodo provinciali interfuiſſe. Anno 1421. ſe Treviris egiſſe pariter indicat. V. Cl. Johannes Henricus von Seelen Rector Lubecenſis meritiſſimus in erudito *Selectorum Literariorum ſpecimine tertio* notitiam Chronici Corneriani exhibuit, unde didicimus, Hermannum ibi in Cœnobio Dominicanorum ad Arcem vixiſſe, & in Chartis ejusdem loci anno 1420. 1421. & 1422. *Lectorem* (Germanice *Leſemeiſter*) an. 1426. & 1429. ex *Senioribus Fratribus* unum, an. 1432. *Baccalaurium* & an: 1436. & 1437. *Magiſtrum S. Scripturæ* vocari, quod olim idem erat ac Doctor Theologiæ; unde in Excerptis ab Illuſtri Leibnitio Tomo III. Scriptor. Brunsvic. p. 199. ſq. editis recte *Doctor* nominatur. Narratur ibi *Henrici Viſculii* Conſulis Luneburgenſis filios *VVilhelmum* & *Nicolaum* cum matre *Beata* Chronicon Doctoris Hermanni Corneri deſcribi curaſſe per Tilemannum Rotherhoſium, qui opus hoc inceperit anno 1445. in primo Jejunii die Veneris, illudque abſolviſſe eodem anno die Sabbathi ante Feſtum S. Luciæ. Hoc ipſum Chronici hujus exemplar in membrana majori nitide exaratum & duobus grandibus tomis comprehenſum aſſervatur adhuc in Bibliotheca Ampliſſimi Senatus Luneburgenſis, eoque nos ad editionem uſos eſſe grati confitemur. Similis vero Codex Lubecæ quoque habetur, quem Cl. Seelenius, cum de Cornero commentaretur, ante oculos habuit. Helmſtadii vero in Bibliotheca Julia dxtant *Chronica Fratris Kœrners a Conſtitutione Romanæ civitatis,* ut inſcriptio Codicis Chartacei habet.

Digitized by Google

habet. Procedunt ea quidem etiam usque ad annum 1435. ſed in pluribus a Codicibus Luneburgenſi & Lubecenſi differunt, qui ab orbe condito incipiunt. Præfatio etiam diverſa eſt. Unde eam hic adjicimus: *Quoniam infima hujus mundi diligenti animo intuenti ſatis lucide apparet, quod librorum copioſa univerſitas, præſentis vitæ exigua brevitas, memoriæ atque reminiſcentiæ ſedula labilitas non patiuntur omnia dicta & præcepta pariter animo apprehendi; quare mihi, omnium fratrum meorum minimo, viſum eſt, ut pro modulo mei ingenii, divino juvamine mediante, ex plurimorum librorum ſumma unum opuſculum compingerem compendioſe & ſummatim, in quo vitæ geſtaque gentilium & Philoſophorum, nec non bella Regum, tam eorundem, quam Chriſti fidelium, una cum moribus & factis Pontificum orthodoxorum legentibus & audientibus patefierent, ut non tantum ex Philoſophorum moribus ac prælucidis multorum Romanorum converſationibus Pontificum ad exſtirpandum ſcelera, ſectandumque virtutes excitarentur, verum etiam ex bellis famoſis circumquaque usque in præſens per orbem inter diverſa regna & reges commiſſis; vel antequam veniret Rex noſter pacificus, qui locutus pacem in plebem ſuam, quanto fervore contra hoſtes ſpirituales & pro gloria cœleſti pugnare debeant, informarentur. Illi quidem, utpote infideles, hujus ſalutis & gloriæ ignari & penitus exſortes, tam acriter dimicaverunt pro ſalute temporali, tantum ad gloriam momentaneam vel adipiſcendam vel tuendam. Ex cædibus quoque hominum in eisdem præliis innumeraliter perpetratis licet advertere ſeveritatem Dei in reprobos, quos quaſi pecora vilia, viliter & abjectos reputans, peccatis eorum exigentibus, tot eorum millia, tanquam innumerabiles multitudines in ſingulis fere bellis per manus hoſtium interire, ſimulque in corpore & anima paſſim perire permiſit. E contrario vero bonitatem ejusdem & clementiam in electos, pro quibus veniet in fine rex Iſrael, mutato habitu, ne agnoſceretur ab hoſtibus, vel forma ſervi ſuſcepta noſtræ mortalitatis armis indutus, ut quod infirmum eſt Dei, fortius eſſet hominibus, in campum hujus mundi pugnantes, contra quos debellaturus advenit, & ut eos ab utraque morte miſericorditer liberaret, usque ad proprii ſangvinis effuſionem multiplicem & copioſam, inſuper & usque ad mortem ignominioſiſſimam tam fortiter agonizavit & vicit.*

Eſt igitur initium hujus opuſculi ab conſtructione egregiæ civitatis Romæ. Sicut enim legitur in Speculo Hiſtoriali, ab antiquo duæ fuerunt tantum civitates per totam Theutoniam; una, quæ vocatur Treviris ſuper Moſellam aquam ſituata, multum nobilis, ubi adhuc viget Archiepiſcopatus ſolempnis, quæ fertur conſtructa temporibus Abrahæ, anno ætatis ſuæ ſeptimo; Alia autem civitas vocatur Bardewyk, per medium miliare diſtans a Luneborch, quæ jam excidium paſſa, ſita fuit ſuper flumine Elmenowe, & conſtructa conſtiterat ante ipſius deſtructionem ad 2060. annos. Ejus autem deſtructor fuit Hinricus Leo Magnus Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ, ut infra patebit anno Domini 1180.

In reliquis pleraque conveniunt cum noſtra editione; ſed plura omiſſa ſunt, pleraque brevius comprehenſa: Anni quoque non ab initio cujusvis paragraphi adjecti, ſed in margine ſaltem annotati & circa finem plane neglecti: nec authores, unde narratio deſumta, ubique adduntur. Ferme itaque puto, hoc exemplar primo ab Hermanno in chartam conjectum, & deinde eo modo illuſtratum & auctum eſſe, ut in Codice Luneburgenſi comparet; unde & hanc ultimam editionem non ſine cauſa *Chronicam novellam* Hermannus inſcripſit. Primæ tamen editionis exemplar adhibuit ignotus author in Regia noſtra Bibliotheca extans, qui in Saxonicam Linguam id tranſtulit & usque ad annum 1438. continuavit. Ill. Leibnitius hanc continuationem, quod res Brunſvicenſes & Luneburgenſes illuſtraret, Scriptorum Brunſvic. Tomo III. p. 203. ſq. inſeruit. Nec inſolitum olim fuit, authoribus medii ævi, ut librorum ſuorum aliquot editiones darent.

Sic

Sic Engelhuſius Chronicon ſuum primo ſuccincte admodum contexuit, uti id in Codice Bibliothecæ Gandershemenſis invenimus nuper. Deinde idem auxit per varias vices, ut ex Præfatione Leibnitiana Script. Brunsv. T. III. pag. 54. apparet, ac quotiescunque deſcriberetur, toties aliquid novi paſſim adjecit, ut ipſi obſervavimus in variis ejus Codicibus, quos vidimus.

IV.

Non tralatitiam attentionem merentur *Expeditiones in Terram Sanctam*, magnarum in Europa mutationum cauſæ, & malorum ineffabilium origo. In uſum deduxit eas zelus quorundam ſeculi Undecimi Principum Papæque Urbani II. non admodum diſcretus, & bonis moribus, paci publicæ, majeſtatique Imperatorum poſtea ſæpius noxius. Aliquid tamen inde quoque commodi in rempublicam redundavit. Iis enim rei militaris ſcientia maxime aucta; ars, quam vocant, Ingeniaria exculta; pulverem pyrium inveniendi occaſio data; cuniculos ſubterraneos ducendi & Fortalitia per ignem & incenſum pulverem pyrium ſubruendi modus ad ſummum perductus; ars nautica promota; commercia orientalia ſtabilita, ut alia taceam, majore opere aliquando exponenda. Scriptores de hiſce expeditionibus ſacris veteres, pleroſque origine Gallos, ſub titulo *Geſtorum Dei per Francos* publicavit olim Jacobus Bongarſius. Juſtum inde eſt, ut & quoſdam e Germania ortos eadem de re authores edamus: Damus tibi itaque, Lector benevole, hic primo *Viam Hieroſolymitanam* ſive itineris in Terram Sanctam brevem deſcriptionem ſeculo duodecimo confectam, atque ex Codice Membranaceo Bibliothecæ Cizenſis depromptam, quæ ab anonymo in commodum eorum, qui in Terram illam iter ſuſcepturi erant, confecta eſt.

V.

Excipit illam *brevis Hiſtoria Occupationis & amisſionis Terræ Sanctæ* a Godefredi Bullionei expeditione usque ad finem ſeculi duodecimi decurrens. Invenimus eam in Codice Eminentiſſimi Electoris Moguntini membranaceo & ſub initium ſeculi XIII. conſcripto, quo & Ottonis & Acerbi Morenarum hiſtoria continebatur.

VI. VII.

Oliverius natione Weſtphalus, Canonicus primum Paderbornenſis Eccleſiæ fuit, ut ex variarum literarum ſubſcriptionibus apud Schatenium patet. Translatus deinde eſt Coloniam ibique Scholaſtici & Magiſtri munus adeptus eſt. Anno 1210. una cum Johanne Sanctenſi Scholaſtico militiæ cruciatæ adverſus Albigenſes præco & cohortator fuit, ubi & in familiaritatem S. Dominici venit, ut Cæſarius Heiſterbacenſis Miracul. lib. VII. c. 24. indicat. Suſpicor autem, jam antea Oliverum in Albigenſibus ad obedientiam Romanæ Sedis reducendis ſtrenuam operam navaſſe. Innocentius enim III. Papa lib. X. Epiſt. 201. Epiſcopo Gebennenſi & Abbati Bonæ Vallis Viennenſis diœceſis ſcribit, ſe indigne ferre, quod Gratianopolitanus Epiſcopus *Eccleſiam Aſpernadi* Magiſtro Olivero conceſſam, ei ſubtraxerit; mandatque, ut Epiſcopum hunc cogant, quo illam memorato Magiſtro ſine dilatione reſignet. Pretium igitur operæ apud Albigenſes impenſæ iſta Eccleſia fuit. Epiſtola Papæ ſcripta eſt 3. *Kalend. Februarii, anno decimo* Pontificatus, hoc eſt, anno Chriſti 1209. Anno 1215. in Conventu Aquenſi, eodem Cæſario lib. X. c. 7. teſte, literis Apoſtolicis, quæ a Baluzio Epiſt. Innocentii III. Papæ lib. XVI. Epiſt. 29. editæ ſunt, ad id deputatus, crucem adverſus Infideles in Brabantia, Flandria, Friſia & vicinis provinciis cum Arnoldo diſcipulo ſuo prædicavit; & anno 1217. cum multis Principibus claſſe per mare in Terram Sanctam ivit. Cæſarius

lib.

lib. IX. c. 13. idem prodit, & Albertus Stadenſis ad eum annum: *Multi*, inquit, *peregrini verſus Hieruſalem ſunt profecti, petentes de Marſalia Terram Sanctam: in quorum comitatu erat Magiſter Oliverus, prædicator famoſiſſimus, poſtea Paderbornenſis Electus & tandem S. Sabinæ Presbyter Cardinalis.* Chriſtianis ibi adverſus Infideles pugnantibus & anno 1218. Damiatam obſidentibus animos addebat, ferventiſſimus & facundiſſimus ſui ſeculi orator. Horas hic ſubſecivas compoſitioni duorum libellorum impendit, quorum unus agit de *Regibus Terræ Sanctæ*, & res Chriſtianorum in Oriente geſtas ab anno 1095. usque ad annum 1218. complectitur; Alter hujus continuatio eſt, & *Hiſtoria Damiatina* appellatur, atque ab anno 1217. incipiens, captionem Damiatæ pluribus exponit; deinde, quomodo urbs hæc iterum amiſſa ſit, addit, ac hiſtoriæ ſuæ filum in anno 1222. abrumpit, quo nempe cum aliis Chriſtianis militibus & Principibus in Europam reverſus eſt. Godefridus Monachus S. Pantaleonis anno 1218. narrat, Oliverum Scholaſticum ad Damiatam, *ex puris eleemoſynis pauperum ædificium conſtruxiſſe, in quo erant propugnacula & pons &c.* Anno 1223. præmium operæ navatæ tulit Epiſcopatum Paderbornenſem, isque ei anno 1224. ab Honorio III. Papa confirmatus eſt literis ſolennibus, quas Schatenius recenſet. Gobelinus Ætate VI. c. 64. & Eiſengreinius in Catalogo Teſtium veritatis tradunt, Oliverium tunc Synodo Cleri congregata, *Superiorum Synodorum Decreta & laudabiles conſuetudines Sacrorum ac temporum in unum Codicem collegiſſe*, qui tamen nondum detectus eſt a quoquam. Anno 1225. Oliverius cum Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo in Italia fuit, & Gelenius in hujus Vita lib. III. not. ad cap. 8. adducit Friderici II. Imp. Diploma, quo hoc anno menſe Julio apud S. Germanum ad radices montis Caſſini Engelberto modo dicto prædium Rickterichium donavit & confirmavit, cui *Oliverus Paderbornenſis Epiſcopus* ſubſcripſit. Hinc is Romam evocatus & ab Honorio Papa conſecratus eſt, ut concluditur ex ipſius Honorii Epiſtola ad Canonicos Paderbornenſes anno 1226. data, cum, Oliverio in numerum Cardinalium tunc cooptato & Epiſcopo Sabinenſi creato, iis alium Epiſcopum eligendi facultatem concederet. Extat illa apud Schatenium Annal. Paderb. p. 1009. Sed diu dignitate Cardinalitia gaviſus non eſt Oliverius; ex iis enim, quæ Schatenius in medium affert, evidens fit, eum anno 1227. deceſſiſſe. Idem Schatenius meminit Operum Oliveri, *Hiſtoriæ* nempe *Regum Terræ Sanctæ* & *Damiatinæ*, & addit: *Pia & erudita Oliverii Monumenta, quæ manuſcripta ſervantur in Bibliotheca Ferdinandi Epiſcopi noſtri, dignaque, quæ ex prælis in publicam lucem proferantur.* Votum Schatenii hoc nos jam implemus, Codice Membranaceo ex Bibliotheca Ferdinandi, qui illum a Medico doctiſſimo Bernhardo Rottendorfio acceperat, ad Adolphum Overhamum Benedictini ordinis olim inſigne membrum, & poſt obitum ejus in peculium Monaſterii S. Ludgeri Helmſtadienſis, tandemque, benevolentia Roberti Verboekhorſti Præpoſiti ejusdem loci præterito anno defuncti, ad nos delato. *Hiſtoria Regum Terræ Sanctæ* plane nondum impreſſa hactenus fuit. Voſſius lib. III. de Hiſt. Latinis pag. 715. refert, Oliveri librum *de Expeditione Hieroſolymitana* Lovanii apud S. Martinum extare, quem *Hiſtoriam Damiatinam* eſſe puto. Hanc ſubinde in obſidione Damiatæ continuavit, & per partes huc illucque miſit. Sic enim Partem ejus a Capite XI. usque ad Caput XIX. miſit & inſcripſit Archiepiſcopo & Eccleſiæ Colonienſi his verbis: *Honorabilibus Dominis ſuis, Engelberto Colonienſi Archiepiſcopo, Majori Præpoſito, Majori Decano, cæterisque Prioribus, totique Clero Oliverus peccator, ſervus empticius crucis ſic dictus, Colonienſis Scholaſticus per viam ſalutis ad æternæ beatitudinis conſortium pervenire feliciter. Sapiens corde & fortis robore &c.* Ultima vero verba ſic immutavit: *Tu Colonia, civitas San-*

ctorum, ut quæ in hortis roſarum, martyrum; Liliorum, Virginum; violarum, Confeſſorum, nunc pace temporali per venerabilem Archiepiſcopum veſtrum gaudens habitas, pro devotione filiarum tuarum flecte genua cordis tui coram altisſimo, qui vitæ & mortis habet imperium. Noli alta ſapere, ſed time coram ipſo; vias tuas argue, ne furor iræ Dei, qui ſtillavit ſuper te, convertatur in grandinem; ſed tranquillitate temporum diu conceſſa, ei, cui honor eſt & excellentia, virtus & potentia, liberâ mente deſervias. Hanc vero partem Hiſtoriæ Damiatinæ in forma Epiſtolæ ad Engelbertum Archiepiſcopum Colonienſem deſtinavit, prout eam Bongarſius ex Codice Pauli Petavii primus edidit. Deinde eandem produxit usque ad Capitis XIX. verba: *Majus auxilium tuliſti, quam reſiduum totius regni Teutonici.* Atque ita extat Gvelferbyti in Codice membranaceo Gudiano. Poſtea addidit plura usque ad finem Capitis XXIV. Hoc exemplar nactus eſt Thomas Gale atque ſuis Anglicarum rerum Scriptoribus, ſine nomine tamen authoris, inſeruit. Jacobus de Vitriaco ſuo tempore habuit eandem Oliverii hiſtoriam usque ad finem Capitis XXVII. productam, eamque, inſigni plagio commiſſo, nec nominato authore, ſuæ Hiſtoriæ Hieroſolymitanæ verbotenus immiſcuit. Reliqua nos primi in lucem producimus, quanquam ex iis, quæ Ubbo Emmius Lib. VIII. rerum Friſicarum habet, facile intelligamus & illum integrum hoc Oliverii opuſculum vidiſſe. Adducit enim ſenſum ultimorum verborum de amiſſione Damiatæ, quo Oliverus queritur Chriſtianos in Teutonicos & præcipue Friſios ingratos fuiſſe, quorum tamen opera præcipue antea urbem hanc cepiſſent.

VIII.

Cum cruce ſignati Chriſtiani circa annum 1220. & 1221. ad Damiatam cum Infidelibus continuo præliarentur, & ſorte quidem plerumque non proſpera, fama venit *de Davide Rege Tartarorum* ex Presbyteri Johannis gente oriundo, potentiſſimo & Chriſtiano, qui in Aſia Regna ingentia ſubegiſſet, & Chriſtianis adverſus Turcos auxilium miſſurus eſſet. Hac erigebantur animi militum nutantes & peſſima quæque a Turcarum copioſo exercitu timentes. Pelagius Cardinalis Albanenſis & Papæ legatus ac Templarii miras de Davide relationes ſtudioſe divulgabant ipſique Papæ ſcribebant, ut eo ſolicitius de ſubſidiis in Terram Sanctam mittendis cogitaret, nec ſpem amitteret, res ibi collapſas reſtitui poſſe. Ex hiſce vero Relationibus una eſt, quam hic ex Codice Membranaceo Cizenſi damus, atque ad quam Oliverius Hiſtoriæ Damiatinæ cap. 33. non obſcure provocat. Aliquid veri ei ineſſe non dubito, omnia tamen vera eſſe vix credo. Albericus certe annotat ſub anno 1222. Regem David & Tartaros moviſſe quidem cum exercitu verſus Terram ſanctam; Sed cum audiſſent Damiatam eſſe perditam, per inſulas maris, prout melius potuerint, in patriam ſuam reverſos eſſe, & *totam famam, quæ de illis ſparſa fuerit, in brevi evanuiſſe.*

IX.

Quæ tot impenſis tantaque ſanguinis Chriſtiani profuſione occupata erat olim Terra Sancta, tandem ad Infideles rediit, *Ptolemaide* ſive *Accone*, quæ & *Acris* dicitur, anno 1291. occupata, quæ poſt tot clades ſola hactenus Chriſtianis in Oriente reliqua fuerat. Bellum e longinquo feliciter geri vix poſſe diſcebant ſuo tunc damno Chriſtiani, & luebant ſimul pœnas vitiorum diverſorum, luxuriæ, avaritiæ, invidiæ, neglectæ diſciplinæ militaris, diſcordiæque ſuæ. Legatum etiam Pontificis ad amiſſionem Acconis plurimum contuliſſe ex authore noſtro ſeculi XIV. Poëta intelligimus, qui ſolus peculiari libro hanc hiſtoriæ partem pertractavit. Codex, unde eum edimus, papyraceus olim Sebaſtiani Tengnagelii

gelii fuit, poſtea is ad Marquardum Gudium devenit, & jam cum cæteris ipſius MStis Gvelferbyti aſſervatur. Initio & fine quidem mutilatus eſt, in medio etiam paucula deſunt; integram tamen rei, quam deſcribit, ſeriem adhuc ex illo intelligimus.

X.

Cum anno 1495. Carolus VIII. Galliæ Rex Alpes trajiceret, Regnum Neapolitanum occupaturus, Italiamque univerſam deinde ſibi ſubjecturus, progreſſibus ejus obicem poſuere Veneti, in fœdera cum Pontifice Maximo, Maximiliano Imperatore, ac Alfonſo & Eliſabetha Hiſpaniæ Regibus concedentes, ſuaque ope, pugnaque Tarrenſi Gallum compulere, ut Italia exiret. Novariam quoque a Gallo captam obſedere, & ibi tandem, pace compoſita, ut ea Ludovico Mediolanenſium Duci reſtitueretur, effecere. Veneti exercitus Medicus tunc erat *Alexander Benedictus Veronenſis*, ſcriptis pluribus clarus & aſtrologiæ præterea judiciariæ peritus. Is hac in expeditione geſta in diaria retulit, & deinde duobus libris comprehendit. Primum Auguſtino Barbatico Venetorum Principi dedicavit, eoque pugnam Tarrenſem expoſuit. Alterum Antonio Bernardo & Georgio Cornelio Equitibus, ac Aloyſio Venerio, Decemviris inſcripſit, & illo Novarienſem obſidionem pacemque tandem compoſitam recenſuit. Stylo utitur non inelegantí & rerum omnium teſtis oculatus fuit, ut adeo fidem præ cæteris mereatur.

XI.

Catalogos Pontificum Romanorum cujuscunque ætatis non ſpernendos eſſe, docuere Papebrochius & Pagius, qui diverſos edidere. Is, quem hic producimus, ab Ottonis M. tempore diffuſius paulo geſta Paparum refert, & Leonis noni tempore confectus eſt. Ejus enim nomen quidem habet; ſed annos regiminis non addit, nec mortem commemorat, ut in cæteris conſvevit. Repertus eſt a nobis in Codice Membranaceo Bibliothecæ Regiæ, Ottonis Friſingenſis Chronicon continente, ad quem editio ejusdem recenſeri meretur ab iis, qui aliquando illam nobis reddent: Eleganter enim & diſtincte exaratus eſt. Deſcriptor illius Pontificum nomina a Leone IX. usque ad Anaſtaſium IV. anno 1151. electum adjecit. In MSto vero, ut & hoc notem, folium deeſt, quod continuit Pontifices ab Agathone usque ad Eugenium ſecundum.

XII.

Amalricus Augerii de Biterris Prior Monaſterii S. Mariæ de Aſpriano Ordinis S. Auguſtini, Helenenſis Diœceſeos, Doctor Univerſitatis Montepeſſulanæ & Urbani V. Papæ Capellanus ex CCIX. Chronicis Pontificum Romanorum collegit *Actus Romanorum Pontificum*, & eos usque ad Johannem XXII. ſive ad annum Chriſti MCCCXXI. perduxit ac Urbano V. dedicavit, ut illis is uteretur in rerum momentis ponderandis. Opus ipſum, quo commodius inveniri quorumlibet Pontificum acta poſſent, ſecundum literas Alphabethi atque in MXLVIII. capitula digeſſerat; hocque modo diſpoſitum nos id in Codice Papyraceo Bibliothecæ Regiæ invenimus. Prætulimus tamen ordinem temporum & ſucceſſionem Paparum, ac ſecundum eam idem digeſſimus; quo ipſo non neceſſe fuit, alios Indices addere. Ab Innocentio III. Papa Amalricus incipit diffuſior eſſe in narratione rerum ſuæ ætati propiorum. Stephanus Baluzius inter ſcriptores de Papis Avenionenſibus, Vitas Clementis V. & Johannis XXII. ex Amalrico inſeruit, quas cum noſtro exemplari contulimus, variasque lectiones annotavimus.

XIII.

Magna *Johannis Trithemii* fama fuit ſub finem ſeculi decimi quinti. Vitam ejus nondum quis exacte in literas retulit. Unde ipſum eandem ſcriptaque ſua recenſentem audire operæ pretium erit. Titulum *Nepiachi* ſive *Puerilis* ipſe libello dedit. Manuſcripto Chartaceo, unde is depromptus eſt, præſcripta erant hæc, quæ non præterire debui, verba: *Jo. Trithemius Abbas Spanhemenſis, & S. Jacobi Herbipolenſis & Philoſophus ſummus naſcitur Trithenheim ad Moſellam tertio a Treveris lapide 1462. Kalend. Febr.* Cæterum cum libello hoc conferri meretur Epiſtola Trithemii ad Rogerium Sicambrum, quæ eſt LI. libri ſecundi Epiſtolarum Familiarium, ubi ſimiliter Indicem Operum ſuorum texit: item Epiſtola Johannis Durachii, diſcipuli Trithemii, anno 1500. ſcripta, quam Trithemii Operibus Francofurti 1601. a ſe editis Freherus præfixit. Coacti autem ſumus Nepiachum hic interponere, cum non commodius opuſculum pro numero hoc XIII. invenire poteramus, ſub quo typographus aliquid ad collectionem noſtram non pertinens ex errore inſeruerat. Gratiam tamen id ſuam, alieno licet loco compareat, apud bonarum literarum amantes habebit.

XIV.

Prophetiæ Malachiæ de Pontificibus Romanis vulgo circumferuntur, & Alfonſi Ciacconii, viri doctisſimi, expoſitionem atque Arnoldi Wionis editionem olim meruere. Erat Malachias Hibernus, Monachus Bencorenſis, & tandem Archiepiſcopus Armachanus factus eſt. Huic ſedi cum aliquot annos præfuiſſet, humilitatis cauſa eam reliquit anno circiter Domini 1137. & Dunenſi Epiſcopatu contentus, in eo ad finem usque vitæ permanſit, quem anno 1148. die 2. Novembris aſſecutus eſt. Extant Epiſtolæ S. Bernardi tres ad eum, nempe 315. 316. & 317. Scripſiſſe quoque fertur nonnulla, de quibus Waræus libro I. de ſcriptoribus Hibernicis & in Commentario de Præſulibus Hiberniæ, nec non Baleus Centuria XIV. poterunt videri. An Prophetiarum tamen illarum author ſit, dubitari adhuc valde poteſt. Interim ab iis noſtræ hæ *Prophetiæ* ex Codice eodem, quo Amalricus continebatur, depromtæ omnino differunt, & Satyricæ potius ſunt, confectæque ab homine circa finem decimi quinti ſeculi vivente. Referuntur & cenſentur in iis acta & mores Nicolai III. Martini IV. Honorii IV. Nicolai IV. Cœleſtini V. Bonifacii VIII. Benedicti XI. Clementis V. Johannis VI. Urbani V. & Gregorii XI. Hunc excipientes Pontifices usque ad annum 1400. non nominati quidem; ſed tamen cenſura ſua notati ſunt, forte quod authori periculoſum videretur, in viventes aut recens defunctos ſententiam dicere.

XV.

Magiſtri Vulgerii verſus, e Codice Berolinenſi a nobis hauſti, lepidi ſunt & Papæ clerique mores acriter perſtringunt. Ex primo verſu concluderes, in Papam Innocentium hic ludi. Dum tamen dicitur, Papam voluiſſe *Gallorum gentem ſubdere*, ſed captivatum eſſe & in exilium mox fugientem decesſiſſe; certum eſt, intelligi *Bonifacium VIII.* qui Philippo IV. Galliæ Regi regnum quidem eripere tentabat; ſed ideo mox in miſerum illum, qui deſcribitur, rerum ſtatum delapſus eſt. Ipſe Vulgerius, ut ex verbis ejus apparet, Papæ juſſu ſede pulſus, incarceratus, & variis anguſtiis preſſus eſt. Dictis in Papam luſus quosdam ingenii, proverbiaque ſubnectit & tandem in clerum ſuæ ætatis vitiis corruptisſimum invehitur.

XVI.

XVI.

Notitia Scriptorum quorundam *Concilium Conſtantienſe* & *Huſſi* præſertim *condemnationem* concernentium non ingrata fortaſſe erit iis, qui Concilii Conſtantienſis hiſtoriam accurate contexunt. Ex paucis quæ hic excerpſimus, ſatis intelligitur, Sigismundum Imperatorem non adeo innocentem in condemnatione Johannis Huſſi fuiſſe, ac vulgo fertur. Omnia autem hæc ſcripta extant in Bibliotheca Senatus Hamburgenſis.

XVII.

Honoratus Nicquetius Avenionenſis S. J. in Libello de Cruce cap. 25. profitetur, *antiquarum rerum Romanæ Urbis Diarium a Lælio Petronio, Paulo de Magiſtris & Stephano Infeſſura* conſcriptum, manu exaratum extitiſſe in Bibliotheca Fulvii Archangeli Balneo-regienſis. In Bibliotheca vero Regia Hanoveræ inveni deinde Codicem ſub hac inſcriptione: *Diario della città di Roma di Stephano Infeſſura, e ſuoi Antenati, Scriba del Popolo e Senato Romano, dove ſi vede li maggiori ſucceſſi della ſudetta citta di Roma e di tutta Europa in tempo delli infra ſcritti Pontefici, Bonifacio VIII. Benedetto XI. Clemente V. Urbano V. Gregorio XI. Urbano VI. Bonifacio IX. Innocentio VII. Gregorio XII. Aleſſandro V. Giovanni XII. detto XIII. Martino III. detto V. Eugenio IV. Nicolao V. Caliſto III. Pio II. Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Aleſſandro VI.* Incipit hic Codex ab anno 1294. & cum Codice Berolinenſi, quem poſtea nacti ſumus, convenit usque ad mortem Bonifacii VIII. & quidem usque ad verba: *Regno Otto anni nel Papato.* Quæ vero deinde in Codice Berolinenſi ſequuntur initio mutilata, de ejusdem Papæ Bonifacii fuga Romam ſuſcepta & miſero ejus obitu, usque ad eadem verba: *e regno Otto anni nel Papato* in Hanoverano non extant; ſequentia vero iterum conveniunt. Interim narrationi huic initio carenti, in Codice Berolinenſi inſcriptio præponitur: *Stephani Infeſſuræ Civis Romani Diaria rerum Romanarum ſuorum temporum poſt Curiam Romanam ex Galliis ad Urbem reverſam usque ad Alexandri ſexti creationem.* Sed evidens eſt, quod Infeſſura, ſi ſolum ſuorum temporum res deſcripſit, non potuerit author eſſe eorum, quæ ab anno 1303. recenſentur. Hæc enim ejus tempora longe antecedunt. Unde Inſcriptionem hanc a poſteriore quodam additam & erroneam eſſe, credibile eſt. Odoricus Raynaldus in Continuatione Annalium Baronii *Stephani Infiſſuræ* (ita enim nomen exprimit) *Diarium* ab anno 1484. usque ad annum 1494. quo ſuam narrationem Infeſſura finit, frequenter citat ex Archivio Vaticano, ſub num. III. ibi extans. Et notari meretur, ab initio usque in annum 1484. Diarium hoc res Romanas exponens ſcriptum eſſe lingua Italica; deinde vero idem latino ſermone continuari usque ad obitum Innocentii VIII. Hoc enim a diverſis authoribus id confectum eſſe aliquatenus oſtendit. Codex Hanoveranus, ut vidimus, idem compoſitum eſſe perhibet a *Lælio Petronio, Stephano Infeſſura & majoribus*, ſive anteceſſoribus, *ſuis*. Sed, cum unus ſaltem anteceſſorum Infeſſuræ nominetur, inde conjicio, exemplar a Nicquetio nominatum accuratius authores indicaſſe *Lælium Petronium, Paulum de Magiſtris & Stephanum Infeſſuram.* Hos ſuos anteceſſores deſcripſiſſe atque excerpſiſſe videtur Infeſſura. Et poterit inde prior narratio ab anno 1294. usque ad obitum Bonifacii VIII. deſumta eſſe ex Diario *Lælii Petronii*; quæ deinde (initio mutila) ſequuntur usque in annum 1484. Italico ſermone ſcripta poterunt eſſe *Pauli de Magiſtris*; reliqua vero Latinis verbis concepta ipſius *Infeſſuræ.* Sed obſtat, quod ipſe Infeſſura jam ſub anno 1478. de ſe loquatur, ſeque tunc Poteſtatem Hortæ civitatis fuiſſe commemoret. Dici tamen etiam poteſt,

hæc verba Inſeſſuram Pauli de Magiſtris narrationi inſeruiſſe, cum illam in uſus ſuos deſcriberet, circa annum 1484. Scriba urbis Romæ factus. Omnes tres ſucceſſive Scribas Senatus Populique Romani fuiſſe veroſimile eſt. De Inſeſſura id inſcriptiones Codicis Berolinenſis & Hanoverani teſtantur. Nec ubique invenies alia, quam concernentia ſtatum Urbis, illuſtres familias Romanas & concertationes Urſinorum & Columnenſium, quorum hi Gibellini, illi Guelfi erant. Mores Paparum ingenue hic depinguntur, nec vitiis eorum parcitur, cum authores hi Columnenſibus, ſedi Romanæ tunc exoſis, faverent, injuriasque urbi Romanæ a Papis eorumque aſſeclis illatas graviter ferrent, atque ita ſcapham appellare ſcapham non vererentur.

XVIII.

Piæ memoriæ Leibnitius olim e Guelferbytana Bibliotheca nactus erat Excerpta hominis Galli ex *Diario Johannis Burchardi, Argentinenſis Clerici & Ceremoniarum Magiſtri*, Gallicis partim, & partim Latinis verbis concepta. Ea tanti putavit vir doctiſſimus, ut anno 1696. ſeparatim faceret excudi. Præfationem tunc opuſculo hanc præponebat:

Benevolo Lectori Godefridus Guilielmus Leibnitius S. P. D. Anecdota ſive Arcana Hiſtoria exemplum apud antiquos Procopius dedit, qui flagitia aulæ Juſtiniani Imperatoris occultato libro, nec niſi poſt Autoris obitum edendo complexus eſt; quanquam multi odio magis hominem, quam veritatis amore impulſum credant. Nomen Anecdoti operis (des Anecdotes) renovavit nuper in Gallia ſcriptor elegans, rem ipſam non ſatis. Rectius ad libellum ſub Rege Ludovico XI. ſcriptum, qui extat titulo Chronici Scandaloſi, accommodes; & ad præſens vitæ Alexandri VI. excerptum. Hujus enim aula nihil fortaſſe unquam flagitioſius vidit Urbs vel Orbis, certantibus inter ſe tribus vitiis capitalibus, libidine, perfidia, crudelitate; quibus faſtigium imponebat impietas, ſacro Eccleſiæ ſchemate velata, ut ſcelerum palmam omnibus retro ſeculis dubiam facere velle videretur. Lucretia Alexandri filia veterem illam cognominem, vindicato pudore celebratam, fama contraria ſuperavit. Cæſar Borgia Dux Valentinus geminato fratricidio & ſororis ſtupro nobilis, perjuriis, veneficiis, percuſſoribus ita uſus, ut patre ſe dignum probarit; memorabile tamen exemplum orbi dedit criminum infructuoſe conſumtorum; captivus denique, extorris, odii publici victima, & quicquid etiam Machiavellus judicaverit, deteſtandæ potius, quam commendandæ tyrannidi perpetuo valiturus. Ut qualem poëtæ fingerent tragœdiam a divina providentia in ipſo editam credas. Res igitur Roderici & Cæſaris Borgiarum Patris & filii ſcripſere multi eloquentes viri, ſed jucundum tamen & proficuum erit, legere quæ in literas retulerit ſimplici ſtylo, & quantum judicare licet, odio & amore procul, teſtis rerum, in dignitate conſtitutus, multaque aperiens, unde rectius judicium feras. Is fuit Johannes Burchardus, patria Argentinenſis, Magiſter Ceremoniarum in Aula Romana, etiam Eccleſiæ Hortanæ a Julio II. Papa præfectus. Integrum ejus Diarium ad manus noſtras non pervenit. Excerptis itaque contentos nos eſſe oportet, in quibus complura etiam memorabilia continentur de Expeditione Caroli VIII. Galliæ Regis in Italiam, & receptione ejus in Urbe Roma, habitisque a Papa honoribus; & de fratre Bajazetis Turcarum Principis, Sultano Zeme, (apud Noſtrum ad Italicæ pronuntiationis modum Gem dicto) quem Rex Papæ extorſit. Et de commercio inter Papam & Turcam, nuſpiam clarius expoſito; hic enim ipſæ mutuæ literæ & Pontificii nuntii mandata exhibentur. Ex quibus intelligitur eo usque inter eos amicitiam profeciſſe, ut etiam in nominandis Cardinalibus Romanæ ſedis, ratio Turcicæ commendationis haberetur. Vixit illis temporibus Frater Hieronymus Savonarola Ordinis Prædicatorum, magna diu apud Florentinos autoritatis,

toritatis, ut reſpublica quoque ejus conſiliis adminiſtraretur. Hunc multi Proteſtantium numerant inter teſtes veritatis; ſcripta certe laudem merentur: Cominaeus, qui vidit, pene ut Prophetam commendat. Burchardus & Pontificis & ipſius literas, & fortunæ cataſtrophen tragicam exhibet; cujus narratio, ſi fida eſt, Savonarolam inter improbos ſanctitatis ſimulatores collocare oportet: quod tamen in medio relinquo; nam potuit noſter decipi narrationibus falſis de homine in aula exoſo; nec ſatis tuto creditur confeſſionibus per tormenta expreſſis, niſi aliunde adjuventur. Profuerit tamen ad cautionem hac legiſſe, ne quem ideo ſtatim laudemus effuſius, quia odio Papæ nobilitatur. Cæterum Alexandri Sexti crimina nemo æquus ad Papatus vituperationem retulerit; niſi forte per recriminationem, qua careri poſſe malim. Improbitatem hominis agnoſcunt, qui nemini in colenda Romana Eccleſia concedunt. Quin potius intereſt Pontificii nominis, apparere quanto intervallo præſens Romæ facies diſtet ab illa, quæ ducentis abhinc annis fuit. Neque enim temere hodie Pontifices Maximos fieri conſtat, niſi qui magnis laudibus eminent, & Cardinales ſimiles plerumque ab ipſis leguntur. Vitia erunt donec homines: interea ademto ſceleribus regno egregios Viros Romæ in throno collocari, noſtris temporibus gratulabuntur etiam, qui Romæ non favent. Claudam præfationem hoc uno adhuc obſervato: Burchardum, Ceremoniarum in Romana Curia Magiſtrum quædam digniſſima notatu conſignaſſe de actis inter Legatos circa honores & præcedentiam, & vel ob hanc cauſam meritum produci. Ita potior Hungarus Scoto, Monſerratenſis Senenſi, Electores Duce Burgundiæ, Rex Romanus Hiſpano & Gallo. Addatur de lite inter Venetos & Sabaudos; quomodo Oratores Franciæ & Hiſpaniæ percuſſerint ſe cum capellis & res ita compoſita eſt, ut Hiſpanus primo ex Gallis cederet, ſecundo præferretur. Ne quid dicam de quæſtione, utrum Cardinalis pro Rege legationem apud Papam obire poſſit, aliisque id genus, quæ in brevi libello legi poſſunt. Hæc Leibnitius. Sed bona fortuna integrum Burchardi Diarium, Alexandri VI. Papæ acta recenſens, poſtea inventum eſt in Codice Berolinenſi, unde illud jam damus. Odoricus Raynaldus ejusdem teſtimonio per omnem Alexandri VI. vitam utitur, illudque in Archivio Vaticano, numero 104. ſignatum, extare prodit. Burchardus in hoc ſuo opere non nunquam provocat *ad veteres libros Ceremoniales*; & didicimus demum ex Rainaldo, ipſum quoque alio opere *Diarium Ceremoniarum Curiæ Romanæ* ſcripſiſſe, cujus MStum etiam in Archivio Vaticano extet. Cum enim ſub anno 1484. §. 28. mentionem facit Legum a Cardinalibus in Conclavi ante Electionem Innocentii VIII. in propria commoda conditarum, quibus Papa novus adſtringendus ſit: *Quæ vero*, inquit, *Leges inventæ ſint a Cardinalibus, refert accuratiſſime prædictus Johannes Burchardus Argentinenſis Clericus, ſacris Ceremoniis Præfectus in MSto Codice Tabularii Vaticani.* Idem Diarium Raynaldus adducit quoque ſub anno 1485. §. 42. ubi de creatione Maximiliani in Regem Romanorum agit. Diarium de cætero Alexandri VI. in Codice Berolinenſi miſere trajectum erat, & quæ non procul ab initio ſtare debebant, in finem fere rejecta erant. Ut hæc in ordinem juſtum redigerentur, Excerpta Diarii Leibnitiana nobis profuere. Codex quoque Berolinenſis Literis Alexandri VI. ad Savonarolam finiebatur; quæ vero deinde usque ad finem anni 1505. ſequuntur, in Codice ſolum Excerptorum Guelferbytano extitere. Lectori benevolo & Infeſſuræ & Burchardi editio grata ſine dubio erit, tot hactenus ignorata pandens, & res ſeculi decimi quinti mire illuſtrans. Optandum eſſet, ut Burchardi opus de Ceremoniis Curiæ Romanæ etiam aliquando in lucem prodiret, ſed vix aliqua ſpes hujus noſtri voti adeſt; latet illud in Archivio Vaticano æternumque latebit. Nos interim præſentibus contenti ſimus.

XIX. XX.

Poſt Pontificum acta notari a nobis Germanis merentur illuſtrium Præſulum noſtrorum vitæ & res geſtæ, inter quas primo loco ponimus *Vitam Bennonis ſecundi ejus nominis Epiſcopi Osnabrugenſis & fundatoris Monaſterii Iburgenſis Ordinis S. Benedicti;* quoniam ejus acta lucem inferunt controverſiis, quæ ſub Henrico IV. Imp. Imperium & Sacerdotium turbabant. Pro imperio ſtabat Benno, probitate pietateque meritus, ut poſt mortem pro Sancto haberetur. Moderati tamen ut erat ingenii, non omnia probabat, quæ ex parte Imperatoris adverſus Papam ſuſcipiebantur. Præcipue notabile eſt ex hac vita, quod, cum Gregorius Papa Ticini deponeretur ab Epiſcoporum Imperatori faventium congregatione, & pro eo Wicbertus Archiepiſcopus Ravennas ſub nomine Clementis conſtitueretur, Benno tunc, ne vocem ſuam ei dare cogeretur, ſe ſubtraxerit, & retro Altare tantiſper, dum electio facta eſſet, ſeſe occuluerit. Clementem tamen poſtea nihilominus pro legitime conſtituto Papa agnovit. Author Vitæ Bennonis eſt Norbertus ſecundus Abbas Iburgenſis & Bennoni coætaneus. Benno enim obiit anno 1088. 6. Calendas Auguſti, quod & Necrologia Fuldenſe & Moguntinum, hoc ipſo momento a M. R. Schannato Fuldæ editum affirmant, erroriſque redarguunt Erdmannum hiſtoricum Osnabrugenſem, qui diem obitus 22. Julii ponit, & Gelenium, qui in Faſtis ſacris Agrippinenſibus diem 20. Decembris habet; Norbertus vero vitam ipſius, ut Codex authenticus Iburgi exiſtens (cujus apographum mihi Monachus eruditisſimus ejus loci benevole communicavit) teſtatur, anno 1118. in literas redegit. De vita ipſius Norberti hæc ex ejus libello habemus. Brabantia is oriundus & Coloniæ educatus literiſque inſtitutus fuit. Hinc Bambergenſis Eccleſiæ Canonicus factus eſt. Tandem ſeculo nuntium miſit, monachicumque habitum in Sigebergenſi Cœnobio ſuſcepit; unde accerſitus & ultimo Abbas Iburgenſis creatus eſt. Norberti Vitam S. Bennonis elegis non inelegantibus *Maurus Roſtius Abbas Iburgenſis* in Compendium redegit, quos, cum nobis etiam mitterentur, præterire noluimus.

XXI.

Edidit olim doctisſimus Leibnitius in Acceſſionibus Hiſtoricis *Geſta Archiepiſcoporum Trevirorum* usque ad annum 1132. quo Adelbero inthronizatus eſt, procurrentia. Idem in Præfatione ad Albericum Monachum Trium Fontium oſtendit, horum authorem eſſe *Golſcherum* S. Eucharii, ſive, ut nunc vocatur, S. Matthiæ extra muros Trevirenſes Monachum, Ordinis S. Benedicti, cujus Trithemius in Chronico Hirſaugienſi & in Catalogo Illuſtrium Germaniæ virorum meminit. Eorundem Geſtorum Codex vetuſtus poſtea detectus eſt in Bibliotheca Collegii Societatis Jeſu Trevirenſis, qui ulterius acta Archiepiſcoporum Trevirenſium perſequitur & enarrat usque ad obitum Arnoldi ex Comitibus Iſenburgicis orti, qui anno 1259. contigit. Inde ergo ea, quæ in editione Leibnitiana non inveniuntur, benevole communicavit M. R. P. Weimanus ejusdem Collegii Rector, uti hic a nobis exhibentur. Aliud Geſtorum exemplar ad eundem annum 1259. continuatum in Bibliotheca Senatus Francofurti ad Mœnum extat, cujus etiam Tentzelius Colloquior. Menſtruor. Anni 1698. pag. 497. mentionem facit. Nullum mihi eſt dubium, ea, quæ hic de Adalberone & Hillino leguntur, ejusdem Golſcheri opera confecta eſſe. Indicat enim manifeſte ſatis author, ſe S. Eucharii Monachum fuiſſe, & hiſce ſub Archiepiſcopis ſcripſiſſe. Cætera Anonymus adjecit, hiſtoriam Germanicam excolenti magno uſui futura. Editio de cætero Leibnitii a laudato Codice Trevirenſi parum admodum differt. Inſertæ tamen

ſunt

ſunt huic variæ Donationes Regum & Imperatorum quæ apud Leibnitium non reperiuntur, ſed editæ tamen ſunt omnes in Broweri Annalibus Trevirenſibus. Cætera additamenta non adeo magni pretii ſunt. Pag. 50. ed. Leibn. lin. 20. adjicitur: *Idem enim Pontifex in Palatio Dagoberti, quod vocatur Horreum, Eccleſiam in honore Beatæ Mariæ Virginis conſtruxit, & congregationem Virginum inſtituit, quibus præfecit matres, primo dilectam Virginem Irminam ipſius Dagoberti Regis filiam, deinde Modeſtam, quæ fuit filia ſororis S. Modovvaldi, contemporanea B. Virginis Gertrudis; poſt Modeſtam ſucceſſerunt ei Anaſtaſia, & Baſiliſſa virgines Sanctæ. Prædictus igitur Pontifex præfato Monaſterio privilegium ab Apoſtolico acquiſivit de indemnitate & libertate Eccleſiæ. Sæpe memoratus Pontifex aliam in Palatio antiquo in ſuburbio ſuo congregationem inſtituit, cui matrem ſimiliter Dagoberti filiam, nomine Adelam præfecit & Eccleſiam S. Martini in pago Megene conſtruxit.* Pag. 54. lin. 13. *Eo mortuo* legitur: *Defuncto itaque VViomado, Richbodus ordinatur Epiſcopus.* Pag. 55. lin. 9. pro *in deſertionem* legitur rectius: *in dejectionem.* Pag. 61. lin. 11. ſeq. *Hic acquiſivit Abbatiam S. Servatii, quæ dicitur Maſtreiz ab Arnulfo Imperatore & præceptum de eadem Abbatia ab eodem Imperatore obtinuit habens hunc modum:* (Vide id apud Browerum pag. 435.) *Præfatus Epiſcopus etiam a Ludovico Imperatore hæc caſtella obtinuit Sericum cum Orkeſuel cum villis ſibi ſubjacentibus. Decedente vero Radobone ſucceſſit Rutgerus Epiſcopus, qui præceptum regiæ authoritatus ſuper eandem Abbatiam obtinuit. Iſte præfatus Pontifex bonæ converſationis exiſtens, habito Treberi cum ſuffraganeis Epiſcopis & reliquo clero generali Concilio Librum Canonicorum Decretorum ſua induſtria compoſitum in medium protulit atque firmavit, atque non multo poſt ad feliciorem vitam migravit. Poſt hunc Rupertus Epiſcopus extitit, qui privilegium ab Ottone primo ſuper Abbatiam S. Servatii obtinuit. Iſte Rupertus Archiepiſcopus primus, ut ferunt, Trebirenſem Eccleſiam regno, quod Lotharingium vocatur, adjecit, pro eo quod ſoror ejus Imperatori in matrimonio juncta fuit, cum usque ad ejus tempora Francorum regno, quod a Carolo nomen habet, ſubjecta, multis fuiſſet honoribus illuſtrata. Sancto Martino quædam bona abſtulit Treberi. Poſt Rupertum Henricus Eccleſiæ præfuit, qui regulares officinas & Clauſtra circa majorem Eccleſiam conſtruxit, & forum, in quo fecit erigere crucem, in cujus ſummitate reperitur hodie ſculptum:* OB MEMORIAM SIGNORUM CRUCIS, QUÆ CÆLITUS ſuper homines venerunt anno Dominicæ incarnationis 958. anno vero Epiſcopatus noſtri ſecundo. Henricus Archiepiſcopus me erexit. *Affuit Romæ cum Ottone primo damnando Magum, non Papam, Johannem. Item Otto Abbatiam ſupra dictam poteſtate regia de hac Eccleſia tulit ad aliam, quæ dicitur Horrea, quod ſua eſſet, pro Maſtrech huic Eccleſiæ delegavit, cum ad eum nihil pertinuerit. Ipſe vero Henricus LXXX. Manſos de S. Martino tulit, & poſtea in Italia obiit, cui Theodoricus ſucceſſit vir nobilis & magnæ authoritatis, Præpoſitus Moguntiæ Eccleſiæ, qui privilegia ſuæ Eccleſiæ renovavit & auxit, quæ hic ponere curavimus* (v. apud Browerum) *memoratus Pontifex Theodoricus Romæ Cellam Quatuor Coronatorum cum omnibus appendiciis ſuis ſibi ſuisque ſucceſſoribus in perpetuum acquiſivit, & privilegium a Benedicto Pontifice ſuper hanc obtinuit, habens hunc modum: Privilegium Benedicti Papæ, quod dedit Theodorico Epiſcopo Trevirenſi* (v. apud Browerum). *Sub eodem Pontifice Regulares Canonici in Eccleſia S. Petri eſſe deſierunt.* Pag. 62. lin. 16. habetur: *Ekkebertus Epiſcopus: hic Præceptum de Abbatia S. Servatii ab Ottone Imperatore ſecundo obtinuit.* Pag. 63. lin. 190. non inveniuntur verba: *qui per Moſellæ fluminis alveum transvectus acquieſcit*, quæ delenda ſunt & addendum: *Obtinuit*

etiam

etiam in Spoleto civitate. Pag. 86. lin. 4. legitur: *privilegia renovavit, quæ ſiquis ſcire voluerit, in præſenti invenire poterit.* *Leo ſervus &c.* Vide apud Browerum. Eadem pag. 86. lin. 6. *ſuis ablatus. Præfatus autem Pontifex dono Henrici Imperatoris recepit.* Pag. 120. lin. 6. *poſt victum ſufficeret*, additur: *Iisdem quoque temporibus S. Eucharii Cœnobium religione rebusque jam pene collapſum per Eberhardum Abbatem Kembergenſem, ſtrenuum religionis virum, reparavit, qui vetus Monaſterium novo inchoans ædificare, dejecit, ipſiusque temporibus præfati Eberardi Sanctus Dominus Mathias Apoſtolus inventus eſt, quantum ipſum locum Deus per multorum miraculorum ſigna pervexerit, teſtis eſt omnis Trebirorum urbs, quæ per meritum S. Mathiæ meliorationis ſuæ maxima indicia monſtrat.* Hæc verba, cum in Leibnitiana editione non extent, mihi ſuſpicionem præbent, Golſcherum inveniſſe Geſta Trevirorum ab alio authore elaborata & hæc ſolummodo deſcripſiſſe, inſertis ſubinde quibusdam ex ſuis (qualis eſt hic narratio de reſtauratione Cœnobii ſui) deinde vero ipſum Geſta hæc continuaſſe usque ad tempus a nobis ſupra indicatum.

Vidit vero olim eadem Geſta Trevirorum *Johannes Enen* SS. Theologiæ Doctor & Concionator verbi Divini Majoris Eccleſiæ Trevirenſis, atque inde Germanico ſermone compendium confecit, in quo vitas quoque Archiepiſcoporum usque ad *Richardum Gryſenclavium* continuavit. Hoc opuſculum mox Eneni rogatu in Latinam linguam tranſtulit *Scheckmannus* Monachus & Bibliothecarius Monaſterii S. Maximini, ac anno 1517. hoc ſub titulo edidit: *Epitome, alias medulla, Geſtorum Trevirorum nuper per venerabilem virum Dominum Johannem Enen divinæ Paginæ Doctorem eximium Teutonico ſermone edita, jam pridem extemporaliter in Latinum verſa, Fratre Johanne Scheckmanno traductore, tribus libellis perfecta.* Primus liber de origine & geſtis Trevirorum ante Chriſti adventum; ſecundus de factis poſt Chriſti aſcenſum ad cœlos, tertius de omnibus Eccleſiis intus & foris civitatem & de maxime notabilibus earum reliquiis agit.

XXII.

Hiſtoria Epiſcoporum Germaniæ adhuc omnino expectat virum doctum, qui Ughelli Itali exemplo ſingulorum Epiſcopatuum res notabiliores, diplomata, chartasque colligat, ordinemque Præſulum ſecundum Chronologiæ normam digerat & ex vetuſtiſſimis fabulas eliminet. Veteres Epiſcoporum uniuscujusque Eccleſiæ Catalogi ante omnia ſedulo colligi merentur, licet ſint breviores. In hos enim inquirendum deinde ope veterum monumentorum, ut ſolide conſtet, an in antiquiſſimis non fallant, cum in rebus ſuæ ætati propioribus ſatis ſint certi. *Catalogum Epiſcoporum Auguſtanorum* deſumſimus ex Codice egregio, qui Ottonis Friſingenſis Chronicon continet, & unde etiam Catalogum Pontificum Romanorum ſupra editum hauſimus. Author ejus ſub Friderico I. Imp. & Hartwico Epiſcopo vixit, Monachusque ad S. Afram fuiſſe videtur, cum Abbatum S. Afræ recenſionem Catalogo Epiſcoporum adjungat a temporibus Brunonis Epiſcopi, quo Monachi Benedictini loco Canonicorum apud S. Afram introducti fuerunt.

XXIII.

Andreæ Ratisbonenſis Chronico ſupra edito in Codice Hamburgenſi adjectum erat *Breve Chronicon Epiſcoporum Ratisbonenſium* usque ad annum 1296. productum. In ejus initio dicitur, quædam verbotenus deſumta eſſe ex *Chronica Magiſtri Conradi de Monte Puellarum*, Canonici Ratisbonenſis Eccleſiæ. Reliqua vero ex eadem quoque Chronica excerpta eſſe, inde perſuadeor, quod narratio non continuetur usque ad tempora Andreæ; ſed in dicto anno 1296. finiatur; quo

ergo

ergo *Conradus de Monte Puellarum* floruiſſe exiſtimandus eſt. Aditum eum ad Archivium Eccleſiæ habuiſſe, indicant diplomata interſperſa.

XXIV.

Vſus eſt Chronico hoc anonymus author *alius Catalogi Epiſcoporum Ratisbonenſium* anno 1377. confecti, qui tres diverſos Catalogos Epiſcoporum a ſe viſos adducit. Epiſcopis is ubique addit coætaneos Imperatores & Papas annosque Chriſti. Poſteriorum quoque Epiſcoporum Epitaphia habet; ſed in antiquiorum Epiſcoporum nominibus aliquando diverſam a Conrado ſcriptionem profert. Communicavit eum nobiſcum ex Codice MSto Bibliothecæ Patrum Franciſcanorum Herbipolenſium amicus inter paucos.

XXV.

Chronica Præſulum Spirenſis Civitatis ex Codice Hanoverano deſumta atque ad Georgium Epiſcopum usque, Ducem Bavariæ & Comitem Palatinum Rheni, producta, vel ideo hic inſerenda fuit, quod pleraque privilegia Eccleſiæ Spirenſi conceſſa, Chartæque de bonis ipſius in eadem commemorentur. A viro itaque, cui aditus ad Archivium Epiſcopale patuit, neceſſario confecta fuiſſe debuit, licet nomen illius neſciatur.

XXVI.

Varios jam ante Chronicam modo nominatam *Epiſcoporum Spirenſium Catalogos* extitiſſe ex eadem patet. Inter eos & hunc, quem ex eodem Hannoverano Codice exhibemus, fuiſſe nulli dubitamus. Continuatus tamen is eſt usque ad annum 1581. Aderant geminæ in eodem Codice Appendices, quas ſubjungimus. Una continet Chronodiſticha quædam & verſus memoriales in actus quosdam notabiles ſeculi XV. & XVI; altera vero exhibet *Excerpta ex Paſſione Sacerdotum ſub Marchione Alberto Electore anno 1484*. Improbum id Scriptum eſt & complectitur imitationem Hiſtoriæ Paſſionis ab Evangeliſtis deſcriptæ, accommodatam ad Clerum in Franconia ſub Alberti Marchionis Brandenburgenſis ſacri Romani Imperii Electoris ditione poſitum, Principis indignationem paſſum, quod *Steuram*, quam vocant, ſolvere recuſaſſet. Nos inde deſumſimus ſolum, quæ ſtatum illorum temporum illuſtrare poſſunt, cæteris omiſſis.

Animus erat, his plura adhuc Chronica vetera, hiſtoriam præſertim Epiſcoporum Germaniæ Monaſteriorumque inſigniorum illuſtrantia; addere, quæ tertium Scriptorum tomum conſtituiſſent. Sed placuit celeberrimo Bibliopolæ, duobus hiſce Tomis ſortem Operis prius experiri. Unde hic gradum ſiſto, laboresque meos Lectori benevolo etiam atque etiam commendo. Quod ſi placuerint, indefeſſus pergam, & medii ævi monumenta alia, nec minus utilia, cum tempore luci exponam. Hoc demum ſcias, Indicem in Tomum hunc ſecundum deberi benevolentiæ doctiſſimi Viri Polycarpi Leyſeri, Jurium, Medicinæ & Philoſophiæ Doctoris ac Poëſeos in Academia Julia Profeſſoris digniſſimi.

Unum eſt, quod enixe rogo. Opus omne me abſente impreſſum eſt; nec dubium inde, vitia quædam typographica irrepſiſſe: leviora tamen ea eſſe, &, quæ a rerum perito non difficulter detegi poſſint, obſervavi; unde veniam illorum me adepturum ſpero. Tempore enim ad emendationem ipſorum neceſſario jam deſtituor. Vale & tot annorum opera & ſtudio feliciter utere. Scribebam Hanoveræ d. 16. Aprilis, anno 1723.

INDEX

INDEX SCRIPTORVM, QVI TOMO SECVNDO CONTINENTVR.

I. *Vdalrici Babenbergenſis Codex Epiſtolaris, continens variorum Pontificum & Imperatorum Romanorum, ut & S. R. E. Cardinalium & S. R. Principum Eccleſiaſticorum Seculariumque Epiſtolas, circa A. C. 1125. collectus & in unum volumen redactus.*

II. *Hincmari Remenſis Archiepiſcopi Epiſtola.*

III. *M. Hermanni Corneri Ord. Prædicatorum Chronica novella usque ad annum 1435. deducta.*

IV. *Deſcriptio itineris in Terram Sanctam.*

V. *Brevis Hiſtoria occupationis & amiſſionis Terræ ſanctæ.*

VI. *Oliverii Scholaſtici Hiſtoria Regum Terræ Sanctæ.*

VII. *Ejusd. Hiſtoria Damiatina.*

VIII. *Relatio de Davide Rege Tartarorum Chriſtiano.*

IX. *Poëma Germanicum vetus de Amiſſione Terræ Sanctæ.*

X. *Alexandri Benedicti Veronenſis de Rebus a Carolo VIII. Galliæ Rege in Italia geſtis, libri duo.*

XI. *Catalogus Pontificum Romanorum non diu poſt annum 1048. confectus.*

XII. *Amalrici Augerii de Biterris Actus Pontificum Romanorum usque ad Johannem XXII. ſive ann. 1321.*

XIII. *Johannis Tritbemii Nepiachus, id eſt, Libellus de Studiis & Scriptis propriis a pueritia repetitis.*

XIV. *Prophetia Satyrica in Papas aliquot ſeculi XIII. & XIV.*

XV. *Magiſtri Vulgerii verſus in Bonifacium VIII. Papam & mores Cleri.*

XVI. *Excerpta Johannis Huſſi condemnationem concernentia.*

XVII. *Stephani Infeſſuræ Senatus populique Romani ſcribæ Diarium urbis Romæ.*

XVIII. *Johannis Burchardi Ceremoniarum Magiſtri Diarium curiæ Romanæ ſub Alexandro VI. Papa.*

XIX. *Norberti Abbatis Iburgenſis vita Bennonis Epiſcopi Oſnabrugenſis, anno 1118. conſcripta.*

XX. *Mauri Roſt Abbatis Iburgenſis Vita Bennonis Epiſcopi Oſnabrugenſis Metrica.*

XXI. *Golſcheri & Anonymi cujusdam Geſta Archiepiſcoporum Trevirenſium ab anno 1132. usque ad annum 1259. continuata.*

XXII. *Catalogus Epiſcoporum Auguſtanorum & Abbatum S. Afræ usque ad Friderici I. Imp. ætatem.*

XXIII. *Breve Chronicon Epiſcoporum Ratisbonenſium ex Chronica Conradi de Monte Puellarum confectum.*

XXIV. *Anonymi Authoris Chronicon Epiſcoporum Ratisbonenſium, anno 1377. confectum.*

XXV. *Chronica Præſulum Spirenſis Civitatis.*

XXVI. *Catalogus Epiſcoporum Spirenſium.*

I. VDALRI-

Digitized by Google

I.

VDALRICI BABENBERGENSIS
CODEX EPISTOLARIS,
CONTINENS

Variorum Pontificum & Imperatorum Romanorum, ut & S. R. E. Cardinalium & S. R. I. Principum Eccleſiaſticorum Seculariumque Epiſtolas circa A. C. 1125. collectas & in unum volumen redactas.

* * *

I.

GEmma Sacerdotum, qui ſeſe dat tibi totum
Pauper Udalricus, hoc parvum dat Tibi munus.
Si ſum rite memor, Cato dicit parvulus auctor:
Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide. Tu nunc, Præſul Gebeharde,
Quæſo digneris, ſolita pietate, clientis
Qualiacunque tui munuſcula ſumere. Quod ſi
Res mihi magna domi, ſi par affectibus eſſet,
Munera digna Tibi devotio noſtra dediſſet.
Do tibi nunc Domine, quod poſſum pauper habere,
Cujus non pretium vel parvum vel prope nullum,
Si magis affectum penſet tua gratia noſtrum,
Quisquis eris Dominus vel lector codicis hujus,
Sis memor Ulrici, Bavenbergenſis alumni,
Qui collegit eum, corpusque redegit in unum,
Haud minimo ſane pretio vigilique labore
Conſcripſit veritus ſed eundem ſcriba peritus,
Cum jam curriculis annorum mille peractis,
Centum viginti cœpiſſet quintus haberi,
Ex quo dignatus Deus eſt aſſumere corpus.
Dic igitur lector dulciſſime: Qui fuit autor
Iſtius libri, ſit propitius Deus illi,
Scriptori pariter, ſit lector pax tibi ſemper,
Omnibus atque bonis, Domino præſtante, fruaris,
Cui decus, imperium, laus eſt honor omne per ævum,

II.

Altercatio inter Urbanum & Clementem.

Nomen habes Clemens, ſed Clemens non potes eſſe,
Tradita ſolvendi cum ſit tibi nulla poteſtas.
Diceris Urbanus, cum ſis projectus ab Urbe,
Vel muta nomen, vel regrediaris ad Urbem.
Cum ſine Papatu fueris, vis Papa videri:
Nemo tibi potuit donare, quod alter habebat.
Hac, Urbane, tuum Papatum deſtruo lege:
Nam cum Papa forem, ſis Papa per ambitionem.
Non, Urbanus ait: mea non bene verba notaſti,
Propoſui, tradi non poſſe, quod alter habebat.
Gregorii Papatus erat, tunc alter habebat,
Conſequitur, non poſſe dari, nec Papa fuiſti.
Sic igitur lex iſta mihi contraria non eſt:
Quod placet, aſſumis, nimium temerarius inſers.
Gregorius nec Papa fuit, nec debuit eſſe;
Cauſa patet: pretium promiſit, ut eligeretur.
Præterea firmante manu juraverat, ante
Quod non Papa foret, niſi laudem Regis haberet.
Non habuit laudem. Sententia Simoniſmi
Damnat eum, damnant fidei perjuria fractæ.
Sic ab Alexandro vacuam decernimus eſſe
Romanam Sedem, donec ſucceſſimus illi.
Quod dicis ſonus eſt, ſonus & ſine pondere verba:
Nam ſatis eſt notum, teſtatur circulus orbis,
Gregorium ſine ſorde virum ſanctumque fuiſſe
Pontificem, ſed peſtiferis imbuta venenis
Non tua lingua virum timuit mordere beatum.

Ecce revolvamus canones decretaque Patrum,
Si prius accedant, qui tanta negotia debent
Judiciis tractare ſuis, ſententia quorum
Nec prece, nec pretio moveatur ab integritate.
His accerſitis, in jus ponatur utrimque.
Eligo Lugdunum, fultam ratione columnam,
Cujus in eloquio ſtatuit ſibi regula ſedem.
Clamo Biſontinum, donum Danielis habentem.
Cui nova proceſſit plantatio, nec ſine fructu
Lingonis accedat, vitæ perſona pudicæ,
Exemplum fidei, mundæ via relligionis;
Rhemis erat remus, per cujus ſtrenuitatis
Remigium curret navis, portumque tenebit.
Senonis accurrat, cujus diſcretio magna
Plus aliena ſuis componere jurgia novit.
Pariſiacenſem quæro, qui ſemper amavit
Solvere litigium, diſcordes pacificare.
Eligo Bremenſem, qui non levitate movetur,
Et licet ipſe tuus, juris tamen æqua tenebit.
Clamo Trajectenſem, dubiis in rebus acutum:
Strenuus in multis ſit ad hæc ſtudioſus agendum.
Leodii Patrem cenſemus in ordine fratrem,
Sedis Apoſtolicæ diuturnum ſchiſma dolentem.
Judicii partem committimus Yporienſi,
Ingenii venam, rivum ſermonis habenti.
Adſit & Aſtenſis, cauſis ſuccinctus agendis,
Nec ſine vate ſuo, qui non minus utilis illo;
Judicet & noſtram prudens Polonia cauſam,
Cujus ad arbitrium diſponi talia debent.
Ipſe Palatinos in prima fronte vocaſſem,
Sed non admonitos in prima fronte videbis.
His & quos iſtis ſibi conſociare placebit,
In medium ratione prius cum pace relata,
Judicii tanti libram concedo tenendam.
Quos clamas, clamo, quos eligis, eligo tales.
Audio perſonas, quarum ſolertia tantum
Finiat errorem, cognoſcat mundus ut omnis,
Quem noſtrum via juſtitiæ comitetur, & ille
Qui convictus erit, Sedem non occupet ultra.
Nunc locus atque dies ſtatuantur: Roma videtur
Congruus eſſe locus, quæ totum judicat orbem:
Nunc ſibi provideat, ſapiat ſua jura tueri,
Sitque dies talis, quæ cauſæ congruat iſti,
Scilicet illa dies, qua prævia ſtella Magorum
Fixit iter, certique novo de Rege fuere.
Illa dies, oro, ſit noſtri meta laboris;
Illa ſuæ faciat certum rationis utrumque.
Annuit Urbanus: venit hic ad Cæſaris aures,
Cæſaris Henrici Quarti dominantis in orbe:
Pontifices, locus, atque dies laudantur ab illo,
Pontifices illi, dico, quos ambo vocarant;
Cæſar & hæc dicit: quoniam ſi cuilibet horum
Papatum laudent, laudabit & ipſe libenter:
Si neuter, quemcunque Deo donante levabunt,
Hunc velit, hunc laudet. Si convenit, adjuvat armis.

III.

De Papa Urbano & Rege Henrico IV.

Quærit Apoſtolicus Regem depellere regno.
Rex furit e contra, Papatum tollere Papæ.
Si foret in medio, qui litem rumpere poſſet,
Sic ut Rex regnum, papatum Papa teneret,
Inter utrumque malum fieret diſcretio magna.

IV.

Epitaphium filiæ Comitis cujuſdam.

Dum legeret generoſa genus, ſpeciem ſpecioſa,
Aegra fit ex nimio Baſilias ſtudio.
Nullaque cum placeat carnalis ei medicina:
In quo ſpes ejus ſit medicina Deus.

V.

Super Arnulphum Laudunenſem.

Non Arnolfe loci, non mille ſophiſmata proſunt,
Dum proponis homo non homo, fata probant.
His argumentis ad idem duxere Platonem:
Iiſdem concluſus conticuit Socrates.
Nunc, Arnulfe, tibi pietas & gratia Chriſti
Subveniant melius quam genus & ſpecies.

VI.

Ad Ruzelinum de Vocibus.

Quas, Ruzline, doces, non vult Dialectica voces,
Jamque dolens de ſe, non vult in vocibus eſſe.
Res amat in rebus, cunctis vult eſſe diebus,
Voce retractetur: res ſit, quod voce docetur.
Plorat Ariſtoteles, rugas ducendo ſeniles,
Res ſibi ſubtractas per voces intitulatas,
Porphyriusque gemit, quia res ſibi lector ademit.
Qui res abrodit, Ruzline, Boëthius odit:
Non argumentis nulloque ſophiſmate ſentis
Res exiſtentes in vocibus eſſe manentes.

VII.

De Patrefamilias.

Vinea culta fuit, cultores præmia quærunt:
Non labor æqualis æqualia dona fuerunt:
Qui venit extremus, diſpenſatore vocante,
Tantundem recipit, quantum, qui venerat ante.
Sic Deus oſtendit, quia quandocunque velimus,
Aggrediamur opus, certi de munere ſimus.

VIII.

De adhærentibus huic mundo.

Quam merito mœrent, qui mundi rebus adhærent,
Cum res mundanæ nil ſint, niſi nomen inane.
Nomen inane, genus, ſpecies, opulentia, fœnus.
Quilibet attendat, generis quid fama rependat?
Nobilis eſto ſatis: Quid conferet utilitatis?
Si ſpecioſus eris, quid ad hoc, ut juſtificeris.
Divitiis polles, hos clamat litera molles,
Cum ſibi cura cutis videatur ſumma ſalutis.
Ergo quiſquis eris, quærens, ut juſtificeris,
Ne poſt hæc plores, contemnas orbis honores.

IX.

Ad amicam.

Lilia ceu flores, ſic vincis amica ſorores,
Utque nitens aurum ſupereminet omne metallum,
Et quaſi ſol ſtellas, ſic vincis amica puellas.

X. *Epi-*

X.

Epitaphium Henrici Imperatoris in Bavenberg.

Anno Dominicæ Incarnationis MXXIIII. Indictione V. III. Idus Julii, Henricus Chriſtianiſſimus Romanorum Imperator Auguſtus feliciter migravit ad Chriſtum, anno regni ſui XXIIII. Imperii XI. vitæ LII. hujus Babergenſis Eccleſiæ conditor & auctor, præſidente huic Sedi Eberhardo Primo Pontifice, anno XVII. Verſus:

Henricus cunctis ſemper laudandus in actis:
Quale ſit ejus opus, comprobat ille locus.
Ille quidem templum fabricaverat hoc opulentum,
Multiplici dono dans ſua cuncta Deo.
Et mundi finem jam nunc expectat ibidem,
Quem prece continua tu, Petre Sancte, juva.
Idibus in ternis cum Julius æſtuat arvis,
Spiritus, oſſa ſuo ſunt data principio.

XI.

Epitaphium Chunigundæ Imperatricis in Babenberg.

Anno MXXXIII. Incarnationis Dominicæ, Indictione I. V. Non. Martii Cunegunt Imperatrix, mater pauperum, dives ipſa, divitem migravit ad Chriſtum.

Æquali merito Cunigunt ſociata marito,
Quem vivens coluit, morte locum tenuit.
Felix morte ſua, cui vitam contulit illa
Mors immortalem continuumque diem.
Nam veluti granum moriendo vivificatum,
Quæ bene præmiſit, centuplicata metit.

XII.

Epitaphium Eberhardi primi Babenbergenſis Epiſcopi.

Qui legis hunc titulum, reminiſcere, quod ſumus unum;
En ego ſum pulvis, tu quoque pulvis eris.
Eſt breve, quod fueram; quod ero, non deſinit unquam,
Reſpirat rurſus cum cinis occiduus.
Parce, ſuperſtes homo, fallenti credere mundo,
Cum bona promittat, fallere ſemper amat.

XIII.

Epitaphium Eberhardi primi Babenbergenſis Epiſcopi.

Inſigni forma, ſtatura, ſtemmate, norma,
Præſul Guntharius claruit eximius.
Henrici templo vivis gemmis opulento,
Virtutum radiis præditus eſt aliis.
Dum ſolvit votum, quo ſe vovit dare totum,
Exul abit Solymam, repperit & patriam.

XIV.

Epitaphium Ruberti Babenbergenſis Epiſcopi.

Rebus in humanis dum fallat mundus inanis,
Hac, homo, quid ſit homo, vel meditare domo.
Maxima ſpes plebi, decus ævi, gloria cleri,
Carnea materies ſolvitur in cineres.

XV.

Romæ Epitaphium Helpæ, uxoris Boëthii.

Helpes dicta fui, Siculæ telluris alumna,
Quam procul a patria conjugis egit amor.
Quo ſine mœſta dies, nox anxia, flebilis hora,
Nec ſolum una caro, ſpiritus unus erat.
Lux mea non clauſa eſt, tali remanente marito,
Majorique animæ parte ſuperſtes ero.
Porticibus ſacris jam nunc peregrina quieſco,
Judicis æterni teſtificata thronum.
Ne qua manus buſtum violet, conſorte jugali
Hæc iterum cupiat jungere membra ſuis;
Ut thalami tumulique comes nec morte revellar,
Et ſocios vitæ nectat uterque cinis.

XVI.

Hi verſus Treveris ſupra tectum Monaſterii Beati Simeonis, tabulæ lapideæ inſculpti, ab incolis fortuito inventi ſunt.

Exul Arimaſpes hac urbis in arce quieſco:
Belgica Roma mei, non mea digna fuit.
Jure bono, meritorum nobilitate, triumphis,
Dii tueantur ei: par niſi Roma nihil.
Vulneror & pereo Conſul, primusque Senatus:
Hinc gaudete mei, ſic meruiſſe mori.

XVII.

Iſti verſus Treveris in tumulo quodam, dum a peregrinis pro quærenda pecunia rumperetur, lapidi cuidam inſculpti inventi ſunt.

Nini Semiramis, quæ tanto conjuge felix
Plurima poſſedit, ſed plura prioribus addit.
Non contenta ſuis, nec totis finibus orbis,
Expulit a patrio privignum Trebeta regno:
Profugus inſignem qui noſtram condidit urbem,
Treveris huic nomen dans, ob factoris amorem,
Quæ caput Europæ cognoſcitur anteritate.
Filius hujus Hero patris hæc epigrammata pono,
Cujus ad inferias hic cum Jove Mars tenet aras.
Sidere concordi pax eſt non diſſocianti.

XVIII.

Hi verſus habentur Cluniaci ſuper imaginem S. Petri.

Nullum rete magis nunc diligo, quam Cluniaci:
Nam piſces captos portæ cœli facit aptos.
Quod docui verbis, Cluniaci quærite geſtis:
Non melius quiſquam mea dogmata repperit uſquam.

XIX.

Hermannus Contractus in libro de Virtutibus.

Si non ſufficiant tibi res, tu ſuffice rebus:
Sufficiens fueris nil cupiendo magis.

XX.

In Natale ſacro ſacræ ſolennia miſſæ
Quid ſignent, aut cur ter celebrentur, habe:
Nocte prior, ſub luce ſequens, in luce ſuprema,
Sub Noë, ſub Templo, ſub Cruce ſacra notant.
Sub Noë, ſub David, ſub Chriſto ſacra fuere:
Nox, aurora, dies; umbra, figura, Deus.
In matutino damnatur tempore Chriſtus,
Quo matutini cantantur tempore pſalmi,
Quando reſurrexit, primam canit Ordo fideli
Tertia cum canitur, crucis eſt cruciami
paſſus.

Sexta ſunt tenebræ per mundi climata factæ:
Eſt miſſus nona divinus Spiritus hora.
Veſpere clauduntur Chriſti ſacra membra ſepulcro:
Chriſto bis ſena cuſtodia ponitur hora.

XXI.

Nobilibus quondam fueras conſtructa patronis:
Subdita nunc ſervis, heu male! Roma, tuis.
Deſeruere tui te tanto tempore Reges:
Ceſſit & ad Græcos nomen honosque tuus.
Conſtantinopolis florens nova Roma, vocatur;
Moribus & muris, Roma vetuſta, cadis.
Tranſiit Imperium, manſitque ſuperbia tecum:
Vultus avaritiæ te nimium ſuperat.
Vulgus ab extremis diſtractum partibus orbis,
Servorum ſervi, nunc tibi ſunt Domini.
Roma, prius tibi ſervierant Domini Dominorum:
Servorum ſervi nunc tibi ſunt Domini.
In te nobilium rectorum nemo remanſit;
Ingenuique tui rura Pelasga colunt.
Truncaſti vivos crudeli vulnere Sanctos:
Vendere nunc horum mortua membra ſoles.
Jam nî te meritum Petri Paulique foveret:
Tempore jam longo Roma miſella fores.

XXII.

Incipiunt ſalutationes Epiſtolarum.

Salutatio Papæ.

Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus orthodoxis fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, atque univerſis ſanctæ Eccleſiæ Ordinibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, N. olim dilecto Epiſcopo & ſequacibus ſuis, quæ merentur.

Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus in Gallia conſtitutis, qui in gremio ſanctæ Romanæ permanere videntur, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, omnibusque Chriſtianam fidem & Beati Petri, Principis Apoſtolorum, doctrinam defendentibus & obſervantibus in omni Regno Teutonicorum, ſalutem & Apoſtolorum Beatorum Petri & Pauli benedictionem, & omnium peccatorum abſolutionem.

Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio, N. Romanorum Imperatori Auguſto ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Salutatio Regis vel Imperatoris ad Papam & ad Romanos.

Domino Noſtro Summo Pontifici, N. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, obedientiam & dilectionem in Chriſto velut Patri filius.

N. Dei gratia Romanorum Imperator, Conſulibus, Senatui, Populo Romano, majoribus & minoribus, gratiam ſuam cum bona voluntate.

N. Dei gratia Romanorum Imperator N. Reginæ Anglorum ſalutem & omne bonum.

N. Dei gratia Rex Clero Populoque Romano, majoribus & minoribus, gratiæ ſuæ & optimæ voluntatis ſinceriſſimum affectum.

Salutatio Regis.

N. Imperatori N. Dei gratia Rex Anglorum, intimo ſuo dilectionem & veram amicitiam.

N. Matri ſuæ N. Dei gratia Rex ex toto corde dilectionem, & ſi quid eſt melius & ultra.

N. non uſurpative, ſed pia Dei ordinatione Rex, N. non jam Apoſtolico, ſed falſo Monacho.

Specialis Reverentiæ Patri N. primæ ſedis Antiſtiti, N. Moguntinus, id quod eſt Dei gratia, quaſi Patri filius ſubjectus.

Apoſtolico Sacerdoti & univerſali Papæ N. Speculator Moguntinæ Eccleſiæ debitam, ut Patri reverentiam, & promtam, ut tanto Paſtori, obedientiam.

Reverendiſſimo Patri & Sanctiſſimo primæ Sedis Antiſtiti debitam, ut ſummo Sacerdoti, ſubjectionem, & ſedulam, ut tanto Patri, devotionem.

Domino Beatiſſimo, & vere Apoſtolici Culminis honore Reverendo, debitæ ſubjectionis reverentiam & omnimodæ ſervitutis obſequelam.

Patri Patrum Apoſtolico & univerſali Papæ N. quicquid filius Patri, quicquid membrum capiti, id quod eſt Dei gratia. Sanctæ Apoſtolicæ Sedis Archidiacono & Archicancellario ſervitutis & dilectionis integram veritatem Summoque univerſali Papæ, debitæ ſubjectionis reverentiam & omnimodæ ſervitutis exhibitionem.

Sancto Patrum Patri & ſummo Præſulum Præſuli.

Reverendiſſimo Patri, & Sacerdotio primæ Sedis infulato, ſedulam benevolentiæ ſervitutem & debitam obedientiæ ſubjectionem.

Domino Venerabili, & Patri in Chriſto amabili, N. id quod eſt Dei gratia, obedientiæ ſubjectionem, & ſedulam obſequii devotionem.

Reverendiſſimo Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedis Gubernatori, N. cum ſingulari ſervitutis ſubjectione & devotione intimam in omnibus obedientiam.

Domino Apoſtolico, prærogativa meritorum & morum ſanctitate, Romanæ Sedis Apice condigne ſublimato, N. Dei gratia Babenbergenſis Eccleſiæ electus, cum omni ſubjectionis ſpecie orationes devotiſſimas & ſervitium tam voluntarium quam debitum.

Patri ac Paſtori ſuo quam Venerabili, tam deſiderabili, oves paſcuæ ejus, ſcilicet Clerus & Populus, ſenes cum junioribus, divites cum pauperibus, unamini devotione ſedulas orationes.

Reverendiſſimo Epiſcopo, & in Chriſti membris valde honorando tota Babenbergenſis congre-

Digitized by Google

congregatio ſervitium cum perpetua orationum inſtantia.

N. Dei gratia Rex Archiepiſcopis & Epiſcopis, Marchionibus & Comitibus, & cujusque dignitatis ordini, bonæ ſuæ voluntatis glorioſam dignationem.

Beatiſſimo Domino, & ſincera caritate diligendo, illuminatæ Eccleſiæ Venerabili Epiſcopo, fraternam dilectionem in eo, qui prior dilexit nos, & tradidit ſemet ipſum pro nobis, Jeſu Chriſto Domino Noſtro.

Dilectis in Chriſto Dominis & Fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Principibus Imperii Romani, majoribus & minoribus, Clero & Populo Sanctæ Eccleſiæ cultoribus, N. Dei gratia id quod eſt, fraternam dilectionem, debitam ſervitutem, & perpetuam in Domino ſalutem.

Domino & Patri Venerando, cum fideli orationum inſtantia noſtra devotiſſima ac ſemper parata ſervitia.

Invictiſſimo Romanorum Principi, totius Regni Monarchiam ſtrenue gubernanti, N. Dei ſuique gratia id quod eſt, Chriſto ſub Principe, quieta pace quandoque triumphare, vel: Orationis & ſervitutis devotionem, vel: Tam promtam, quam debitam ſervitutis certitudinem.

Digniſſimo Præſuli Noſtro indignus & exiguus N. Clauſtri Decanus, licet exiguum orationis & ſervitutis ſuæ munus.

Domino ſuo & Venerabili Patri Noſtro humilis Eccleſia ex ſincero affectu devotiſſimas orationes cum debitæ ſubjectionis obſequio.

N. Comes N. Comiti ſalutem, fidelitatem & perpetuum bonum.

Domino Regi N. Comes a Deo coronam æterni Regni ex ſe promtiſſima ſervitia.

Domino & Patri ſuo, quicquid in vera dilectione verſatur, & ſemper Patri debetur ac Domino.

Domino Epiſcopo humilis congregatio, ſi quid contritorum valet oratio.

Singulari Domino ſuo vere ſuus, quicquid ſuus.

Domino ſuo tam devotum, quam debitum totius dilectionis & humilitatis obſequium.

Dilecto Domino & amico ſuus præſens, ſuus abſens, ſalutem ac debitæ caritatis affectionem.

Sereniſſimis Dominis, & Reverendiſſimis Fratribus N. Epiſcopus, cum orationis inſtantia ſervile obſequium, ac ſemet ipſum ad omnia deditiſſimum.

Domino ſuo Imperatori humilis congregatio exultare in Domino, & feliciter triumphare de adverſariis.

Dei gratia Illuſtris Eccleſiæ Proviſor indignus, ſinceræ caritatis obſequium.

Summæ devotionis obſequium cum orationum inſtantia.

Dei gratia Imperator Auguſtus dilecto Epiſcopo gratiam abunde, & omne bonum.

Excellentiſſimo Domino ſuo Imperatori, majeſtatis ſuæ, & N. Eccleſiæ ſervus, incolumis vitæ longitudinem cum victoriæ corona.

Puriſſimæ fidelitatis obſequium.

Venerabili Epiſcopo N. Dei gratia, id quod eſt in orationibus & obſequio, quicquid veræ fraternitatis non otioſa efficit dilectio.

Dominis & Fratribus ſuis, Prælatis & univerſæ congregationi N. Eccleſiæ, fructiferæ arbori in agricultura Dei N. humillima congregatio, cum orationum inſtantia debitæ caritatis obſequia in Chriſto devotiſſima.

N. Dei gratia Rex N. Venerando Pontifici ſuo, videlicet dilecto Nepoti gratiæ ſuæ & debitum dilectionis donum.

N. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, omnibus Epiſcopis, Comitibus, Capitaneis, Civibus, Caſtellanis totius Marchiæ, majoribus & minoribus, ſuis fidelibus, gratiam & bonam voluntatem.

N. Dei gratia Imperator Auguſtus, Venerabili Epiſcopo & dilecto compatri, gratiæ ſuæ optimam voluntatem.

Deſiderantiſſimo Domino ſuo N. Sereniſſimo Romanorum Imperatori Auguſto, N. Dei gratia Epiſcopus, cum orationum inſtantia ſervile in omnibus obſequium.

N. Reverendiſſime diligendo, & dilectiſſime Verendo, Domino Archipræſuli N. licet indignus Epiſcopus, quicquid devotionis & obſequii homini ab homine præſtari poteſt impenſius.

Domino & Patri Venerando N. digniſſimo Archipræſuli N. licet indignus ſuus Suffraganeus, orationum & obſequii perpetuam devotionem.

Domino exoptatiſſimo, & a Deo Patre prælecto & prædeſtinato Paſtori N. Præpoſitus, Decanus, cumque his totus Babenbergenſis Clerus impenſiſſimas in Chriſto & perſeverantiſſimas orationes.

Reverendiſſimo Sacroſanctæ Eccleſiæ Epiſcopo N. Decanus tam perpetuam, quam debitam devotiſſimæ orationis inſtantiam.

Domino & Patri N. Eccleſiæ Pontifici Nos Dei gratia Epiſcopus, cum inſtantia precum fidele ſervitium.

N. dilectiſſimo confratri & Coëpiſcopo N. ſuus in dilectione quicquid jucundius, in oratione & ſervitio quicquid devotius.

N. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus omnibus Epiſcopis gratiam, dilectionem & omne bonum.

Domino ſuo & vere dilectiſſimo N. Romani Imperii Auguſto, illuſtris Eccleſiæ humiles ſervi, cum univerſis miniſtris ac civibus inibi manentibus, quicquid fidelis oratio valet ac devota ſervitus.

N. Romanorum Imperator Auguſtus N. Regi Francorum coronam fidei, & propinquitatis inviolabilem conſtantiam.

Sacroſanctæ illuſtris Eccleſiæ Archipontifici N. primævæ indoli virtutum ac dignitatum aſſecutioni reſpondenti, N. Præpoſitus cum toto Fratrum collegio, impenſiſſima utriusque hominis obſequia.

Sanctæ ill. Eccleſiæ Præſuli N. ſolidiſſimæ in domo Domini columnæ, N. Præpoſitus, N. Decanus

Digitized by Google

canus cum univerſo Fratrum collegio, non ſine frequentia precum ſuæ devotionis obſequium.

Summæ venerationis Magiſtro N. ſolertia virtutum ad ungvem limato, N. Præpoſitus, N. Decanus, cum toto Fratrum collegio, ſolidiſſimæ fraternæ dilectionis vinculum.

N. Dei gratia ill. Eccleſiæ Epiſcopus N. Præpoſitus, N. Decanus, cum univerſa congregatione Sancti Georii N. Scholaſticæ diſciplinæ Viro, paternæ fraternæque dilectionis affectum.

Domino ſuo ill. Eccleſiæ Archiepiſcopo N. mille votis exoptatum præſentis & futuræ vitæ felicem ſtatum.

Romanæ Sedis digniſſimo Cardinali N. Dei gratia Babenbergenſis Electus utriusque hominis devotiſſimos conatus.

N. Dei gratia Venerabili Epiſcopo, Domino & Patri ſuo dilectiſſimo N. nec non urbis Cancellarius, nec non almæ illius Sedis Electus, quicquid in vera dilectione Patri, nec non & ſemper debetur ac Domino.

Præpoſito Dominisque ac Fratribus Aquenſibus Congregatio ſanctæ Mariæ & ſancti Lamberti ſaniorem inſiſtere ſententiam.

N. univerſali Romano Pontifici illius Eccleſiæ Fratres fidem & obedientiam.

Socio ſuo & amico N. Colonienſi Archimagiſtro N. ſuus, & vere ſuus, totusque ſuus, ſanctæ & veræ fidei ſinceritatem.

N. Dei gratia Epiſcopo ſuo dilecto N. Cancellarius, indiſſolubilem dilectionem & æternam jocunditatem.

N. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus N. Eccleſiæ Capitaneis, Clero & Populo gratiam ſuam & omne bonum.

Confratribus & Dominis ſuis omnibus Sacroſanctæ illius Eccleſiæ Canonicis, N. gratia Dei Wormatienſis Electus, ſervitium ſuum & omne bonum.

Domino ſuo Romanorum Imperatori Auguſto N. communionis N. non Epiſcopale, ſed ſervile obſequium in omnibus.

Reverendiſſimo Epiſcopo N. humilis & luctuoſus Babenbergenſis Clerus, obſequium & devotas in Chriſto orationes.

Illuſtri & Magnifico N. Duci humilis & luctuoſus Babenbergenſis Clerus devotas in Chriſto orationes.

N. non tam glorioſo, quam Magnifico Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto, Clerus Spirenſis ſalutem & victoriam cum devotiſſima orationum inſtantia.

Sereniſſimo Domino ſuo N. Imperatori Cæſari ſemper Auguſto, Babenbergenſis Eccleſia ſpeciali quadam fidelitate ſibi ſuisque anteceſſoribus ſemper devincta, fidele & ſtabile ſervitium cum devotis orationibus.

Dei gratia, Wirzeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Præpoſito & Decano ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ, cum tota Fratrum congregatione, fraternæ dilectionis exhibitionem.

N. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus N. Ratiſponenſium Epiſcopo, gratiam ſuam & omne bonum, ut fideli cariſſimo.

A. Moguntinus, F. Colonienſis, D. Conſtantienſis, B. Wormatienſis, A. Spirenſis per Dei miſericordiam Archiepiſcopi & Epiſcopi, O. Fuldenſis Abbas, H. quoque Dux, F. Dux, G. Palatinus Comes, B. Comes, & cæteri utriusque profeſſionis Principes, qui exequiis Imperatoris intererant, Venerabili Fratri, O. Babenbergenſi Epiſcopo, hinc fraternas in Chriſto orationes, inde fideliſſimum devotæ ſervitutis obſequium.

N. in Chriſti membris vero veræ religionis ſpeculo, D. D. G. ſiquid eſt inter ærumnas imminentis procellæ, ad ea, quæ ſurſum ſunt, indeſinenter ſuſpirare.

N. ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ humilis ſervus, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, Venerabili & in Chriſto dilecto Fratri & Coëpiſcopo Domino Ottoni ſalutem & obſequium fraternæ dilectionis.

N. amico ſuo plenæ dilectionis affectum.

Dominis & Fratribus conprovincialium Eccleſiarum, N. illius Eccleſiæ utinam in gratia Dei Præpoſitus, Decanus, Magiſter, cum devotiſſimis orationibus ſinceræ caritatis obſequium.

Domino N. Venerabili illius Eccleſiæ Archiepiſcopo, N. Clericorum minimus, cum devotis orationibus fidele ſervitium.

N. Venerabili Sanctæ Trajectenſis Eccleſiæ Præpoſito, Decano, Magiſtro, Monaſterienſis qualiscunque Eccleſia, ſe ipſam cum fideliſſimæ ſervitutis & orationis frequentia.

Sanctæ illius Eccleſiæ Dominis ac Fratribus S. qualiscunque illius Eccleſiæ Præpoſitus, Decanus, cæterique Fratres, quæ nunquam excidit caritatem, & quæ ſemper invigilat orationi.

Sanctæ illius Eccleſiæ Dominis & Fratribus Præpoſito, Decano, Scholaſtico, cæterisque omnibus confratribus illius Eccleſiæ ex plena fraternitate, devotas orationes in Domino.

N. Dei gratia Sanctæ Moguntinæ Eccleſiæ humilis miniſter, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, dilectis in Chriſto filiis, Wirzeburgenſis Eccleſiæ Prælatis & ſubditis, Clero & Populo, eſſe in Chriſto cor unum & anima una.

N. Dei Gratia Wirzeburgenſis, quæ eſt, Eccleſiæ Epiſcopus Decano, cæterisque confratribus Sanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ, ſinceræ dilectionis affectum in omnibus.

XXIII.

Si vis Pontifices Romanæ noſcere Sedis,
Carminibus noſtris perlectis ſcire valebis.
Primo Papatus Petrus eſt in Sede locatus.
Qui conſederunt, Linus Cletusque fuerunt.
His Clemens junctus, ſimili fuit ordine functus.
Diſputat hinc mundus, ſit quartus, quisve ſecundus.
Hinc Anacletus præſedit, & hinc Evariſtus,
Sicut Alexander, ſucceſſit in ordine Xiſtus.
Hos juxta poſitus Teleſphorus eſt & Hyginus.
Additur Anjetus ſeu Præſul nomine Pius,
Soter & Eleuther, poſt eſt Victor quoque mixtus,

Quos

Quos Zepherinus ſequitur, martyrque Kalixtus.
Vrbanus Chriſti turbæ prælatus in urbe
Poſt hos Papatus: ſucceſſit in arce locatus
Hinc Pontianus, hinc Antherus, hinc Fabianus,
Cornelius, Lucius, Stephanus, Xixtusque ſecundus.
Hos rutilat juxta Dionyſi ſede venuſta
Felix Romanus, cui jungitur Eutychianus.
His comites Gajus, ſeu Marcellinus habentur,
Marcellus nec non Euſebius adnumerentur;
Melciades, & poſt hunc: qui Silveſter haberis.
Me Dominus Papam decrevit in ordine Cleri
Marcus; cui Julius ſuccedit Liberiusque,
Felix & Damaſus, Cleri ſpeculumque decusque.
Exule Liberio Felix in ſede locatur,
Martyriumque ſubit, cum Liberius revocatur.
Quare Liberii Damaſus ſucceſſor habetur,
Sicut Hieronymi Chronica narrare docetur.
Poſtea Syricium narramus Anaſtaſiumque,
Sicut, Innocenti, Te, qui comitaris utrumque.
Poſt Zozimum vero Bonifacius enumeratur.
Sic Cœleſtinus cum Xixto conſociatur.
Hos autem juxta Leo, vir doctiſſimus, extat,
Eloquium cujus, quantus fuerit, manifeſtat.
Hilarus hunc & Simplicius Felixque ſequuntur,
Poſt quos Gelaſius Anaſtaſiusque leguntur.
Symmachus, Hormiſda rutilant, Præſulque Johannes,
Quos ſequitur Felix, Bonifacius atque Johannes,
Agapitus cum Silverio. Tecumque, Vigili,
Pelagium legimus Papali Sede potiri.
Hos meriti magni Papæ præmitto Johanni.
Papam poſt iſtum Papam numero Benedictum.
Pelagium Romæ Prælatum poſtea prome:
Sic tu, Gregori, conformans cuncta decori,
Eccleſiæ Chriſti ſal atque lucerna fuiſti.
Poſt hæc Bleranum civem lego Sabinianum.
Hinc Bonifacius & Bonifacius adnumerentur,
Deus dedit & Quintus Bonifacius his ſocientur.
Honorium cum Severiano, teque Johannes,
Inter prædictos cœleſtes ſcribimus amnes.
Poſt hos Theodorum, Martinum conſociemus,
De quo, quid fuerit per Græcos paſſus, habemus.
Additur Eugenius, Præſul quoque Vitalianus.
Adeodatum cum Dono ſuſcipiamus.
Scribitur hic Agatho, Siculæ regionis alumnus,
Et copulatur ei prudens Leo Papa Secundus.
His adjungatur Benedictus ſive Johannes,
Vt Conon tecum Sergi, Sextusque Johannes.
Hinc alio Papa gaviſa eſt Roma Johanne,
Et te, Siſinni, genito genitore Johanne.
Poſt Conſtantinum Gregorius alter habetur,
Tertius his etiam Gregorius aſſocietur.
Hinc Zacharias, Stephanus Paulusque notentur,
Sic Conſtantinus, Stephanus quoque connumerentur:
Poſt Adrianum Leo Tertius eſſe videtur.
Poſt Stephanum Quartum Paſchalis Præſul habetur,
Eugenius vero Papæ ſubſcribitur iſti,
Cujus ſucceſſor tu, Valentine, fuiſti.
Gregorius Quartus, & Sergius, & Leo Quartus,
Pontifices dicti, poſt quos legimus Benedictum.
Hinc, Nicolaë, tuo tua gaudet Roma decore,
Cujus Adriani poſt mortem fulſit honore.
Octavi viguit poſt hos doctrina Johannis,
A quo Martinus perpaucis præfuit annis.
Præſulibus Præſul ſubnectitur his Adrianus.
Poſtea Formoſum Kathedram legimus tenuiſſe,
Inde Bonifacium Papatum promeruiſſe.
Poſt Stephanum Sextum Romanum perlege tandem,
Et poſt Theodorum, Nonum ſubnecte Johannem.
Sic, Benedicte Pater, Leo tecum connumeretur,
De titulo Damaſi Chriſtophorus aſſocietur.
Sergius hinc rutilans Anaſtaſio copulatur,
Et Lando vivens modicum ſuper aſtra levatur.
Omnibus his tandem Decimum conjunge Johannem,
Cui Leo ſeu Stephanus ſuccedunt dogmate grandes,
Et Leo cum Stephano procedit Papa Johannes,
Nec non Martinus & Agapitus atque Johannes.
Præſulibus Quintus conjungitur his Benedictus,
Cui Leo jungatur, Johannes & Benedictus,
Et Domnus nec non Bonifacius & Benedictus,
Et Quartum decimum poſt iſtos ſcribe Johannem,
Et Quintum decimum poſt iſtos ſcribe Johannem,
Et Sextum decimum poſt iſtos ſcribe Johannem,
Gregorium Quintum poſt, & poſt ſcribe Johannem,
Poſt quem Silveſtrum prius, & poſt ſcribe Johannem:
Huic etiam Nonum decimum ſubſcribe Johannem.
Sergius hinc Quartus, ſubnectitur & Benedictus,
Reſtat Viceſimus Johannes, ſeu Benedictus.
Hunc Nonum decimum depromunt ſcripta Johannem,
Quid contra eveniat, dabit hoc cognoſcere carmen;
Quendam Johannem ſi Mercurium vocitamus,
Iſtum Viceſimum Nonum decimum numeramus.
Silveſter cum Gregorio Clemensque Secundus,
Cum Damaſco rutilat Leo poſt Victorque Secundus.
Stephanus hinc Nonus nec non Decimus Benedictus,
Et ſuccedit eis Nicolaus in ordine mixtus.
Alter Alexander & Gregorius copulantur,

Victor

Digitized by Google

Victor & Urbanus cum Paſchali numerantur.
Gelaſium mundo conceſſit poſtea Chriſtus,
Cui decedenti ſucceſſit Papa Kalixtus.
Honorius Kathedram poſt omnes hos decoravit.
Sic Innocenti, te Papam Roma vocavit,
Poſt Cœleſtinus cœleſti dogmate functus,
Chriſmate lætitiæ ſit præ conſortibus unctus.
Lucius hinc mundi cupiens obſiſtere morbis,
Eſt raptus tali, quia dignus non erat orbis.
Tertius Eugenius, qui nunc Prælatus habetur,
Donec vult, vivat! demum ſuper aſtra levetur!
Quartus Anaſtaſius poſt Eccleſiam viduavit,
Quam ſibi mox copulans Adrianus clarificavit.

Finiunt Capitula Libri Primi.

LIBER II.

I.

Concilium Innocentii Papæ Secundi.

HÆc ſunt exemplaria eorum, quæ a Domino Innocentio, Eccleſiæ Catholicæ Apoſtolico decreta, & a tota Synodo Rhemenſi unanimiter ſunt recepta.

Primum ergo ſtatutum eſt, nequa emtio aut venditio fiat doni Eccleſiaſtici, & qui emerit, eodem privatur, quod acceperat, emtorque & venditor, & interventor emtionis ſententia excommunicationis damnati ſunt. Placuit etiam Domino Apoſtolico, & toti Concilio, nequis audiat miſſam Presbyteri, habentis concubinam vel uxorem. Aſſenſu etiam omnium firmatum eſt, ut Clerici omnes a Subdiacono & ſupra continentes ſint, & qui non fuerint continentes, deponantur. Acclamantibus etiam omnibus præceptum eſt, nequis in Archidiaconum vel Decanum ſive Epiſcopum, niſi qui Diaconus vel Presbyter eſt, ordinetur. Sancitum eſt etiam autoritate Apoſtolica & totius Concilii, ne admittantur ad lectionem divinitatis, niſi litterati, ubi ſecreta divini myſterii pertractanda ſunt. Atque hæc medicina eſt inventa contra morbum, qui multum invaluit. Nam inlitterati lectionem divinæ paginæ audientes, & non intelligentes, in plateis coram mulierculis diſputant, & in errorem inducuntur, & in verba profana prorumpunt. Data eſt etiam ſententia, ut Clerici ordinati, & Eccleſiaſtica beneficia poſſidentes, ubicunque ſive domi ſuæ, ſive in ſtudio, in habitu clericali ſint, & capillos tonſos, & barbam raſam habeant, veſtes quoque rotundas. Et hoc remedium illi vitio repertum eſt, quo divites quidam donis Eccleſiaſticis Prælatorum fugiunt præſentiam, ut liberius ad libitum ſuum vivant, & eleemoſynas pauperum in ſuperfluitatibus ſuis expendant. Juſſit etiam Dominus Apoſtolicus, omnium voce conſentiente, ut mortuo Sacerdote vel Epiſcopo, bona ejus in libera poteſtate œconomi ſint, quoad uſque Catholicus ejus ſucceſſor ex integro illa recipiat. Conſenſit quoque in hoc venerabilis omnium Fratrum conventus, ut quælibet etiam Eccleſia, cujus dotes ad ſuſtentationem Clericis ſufficiunt, proprium habeat Sacerdotem, nec recipiatur in ea mercenarius & conductus. In Verbo Domini, dictum & edictum eſt, nequis manum imponat aut Clerico, aut Monacho cujuslibet ordinis. Quod qui violaverit, a divini officii participatione, & omni Eccleſiaſtica communione longe fiat. Eccleſias, ex quo conſecratæ fuerint, liberas & abſolutas a manu laicorum eſſe, diſpoſitum eſt. Banno confirmatum eſt, ruſticos habere pacem quotidie in corpore & in rebus ſuis, dum eunt vel redeunt, vel commorantur in agricultura, vel in aliquo opere manuum. Lex poſita eſt generalis obſervandæ pacis omni loco & omni tempore anni, ab adveſperante feria IIII. usque ad matutinum feriæ V, ubi eam vero, quæ in vulgari noſtro pax diei nuncupatur, inviolabiliter cuſtodiri, decretum eſt temporibus ab antiquo inſtitutis. Clericis, & Monachis, & mulieribus pax perpetua, banni confirmatione data eſt. De conjugiis diſſolvendis caute determinatum eſt, quod poſt manifeſtam nuptiarum celebrationem, nec marito, nec uxori licet quærere occaſionem ſpontaneam diſſolvendi conjugii, nec juramentum eorum recipiendum, qui inducti familiaritate privata, jurant cognationem conjugatorum. Sed ſiquis fidelis pro caritate Chriſti aliquam lineam conſanguinitatis præpedientem conjugium monſtraverit, cæteriſque indiciis & teſtimoniis comprobaverit, ei fidem habendam eſſe cenſet Sedis Apoſtolicæ venerabilis auctoritas. Nec vero illa occaſio recipienda eſt ex decreto Apoſtolicæ Sedis & totius Concilii, ſiquis, poſtquam uxorem duxerit, ſe ipſum accuſabit inceſtus occulte cum cognata uxoris admiſſi. In fine damnati ſunt ſententia excommunicationis invaſores regni & Eccleſiæ. Petrus Leonis & Cunradus cum omnibus ſuis fautoribus, inclinatis cereis ardentibus, ad extinguendam memoriam illorum, ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus totius Concilii, depoſiti ſunt etiam Cardinales, qui diſceſſerunt ab unitate Sanctæ matris Eccleſiæ.

II.

Capitula conſtituta a Gregorio, Romano Pontifice, filio Ottonis Regis (Ducis.)

Placuit Sanctæ Synodo, ut omnes Epiſcopi occidentales, qui in depoſitione Arnolfi Rhemenſis Archiepiſcopi fuerunt, & cæteris induciis vocati, Papienſem Synodum ſpreverunt, & inconvenientes cauſas ad confutandam Synodum per manum laicalis perſonæ miſerunt, ab Epiſcopali officio ſuſpendantur. Adelberonem Laudunenſem Epiſcopum, qui etiam Metropolitanum ſuum apprehendit, & tradidit, ab Epiſcopali officio ſuſpendimus, quia ad Synodum venire contemſit. Auctoritate enim Julii Papæ hoc ſancitum eſt, qui etiam occidentales Epiſcopos, ad Synodum venire contemnentes, depoſitionis reos judicavit, illos vero abque Apoſtolica autoritate depoſitos innocentes remanere. Decretum eſt etiam, ut Rex Rubertus, qui conſanguineam ſuam, contra interdictionem Apoſtolicam, in conjugium duxit, ad ſatisfactionem convocetur, cum Epi-
ſcopis

ſcopis his inceſtis nuptiis conſentientibus. Si autem renuerint, communione priventur. Conſtituit etiam Sancta Synodus, ut ſiquis Epiſcopus, Presbyter, Diaconus aut Clericus, Papa incolumi & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pitatio promittere, aut ſacramentum præbere tentaverit, aut aliquod certe ſuffragium pollicitus fuerit, loci ſui dignitate, & omnium fidelium communione privetur & anathematizetur. Cum his & Sancta Synodus ſancivit, ut Neapolitanus invaſor, qui illius loci Archiepiſcopum apprehendi fecit, & ſe in eundem locum per Simoniacam hæreſin conſtitui fecit, niſi ſatisfaciat, anathematizetur.

III.

Decretum Papæ Paſchalis Secundi.

Quoniam Eccleſia in multis locis & maxime in Teutonicis partibus, diu laboravit ſub hæreſi & ſchiſmate, & ſi omnia illa, quæ ab illis hæreticis & ſchiſmaticis ordinata ſunt, annullari deberent, quædam Eccleſiæ omnino nudari viderentur ſuis Clericis, nos ſequentes decreta Sanctorum Patrum de his, qui ſub Acacio, & Bonoſo, & Donariſtis ordinati ſunt ſtatuentes decrevimus, ut Epiſcopi, qui ſub iſto ſchiſmate ordinati ſunt, omnes in ſuis honoribus permaneant, niſi ſint invaſores aut criminoſi. De cæteris vero ordinibus penes Epiſcopos poteſtas ſit, ut quorum vita probabilis videatur, in ſuo gradu conſiſtant.

IV.

Incipit formata Epiſtola Epiſcoporum.

Græca elementa litterarum, numeros etiam exprimere, nullus, qui vel tenuiter Græci ſermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epiſtolis Canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua fraus temeritatis temere præſumeretur, hoc a Patribus CCCXVIII. Niceam congregatis ſaluberrime inventum eſt & conſtitutum, ut formatæ Epiſtolæ hanc calculationis ſeu ſupputationis habeant rationem, ita ut aſſumantur in ſupputationem prima Græca elementa Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, hoc eſt Π. Υ. Α. Quæ elementa octogenarium & quadringenteſimum primum ſignificant numeris. Petri quoque Apoſtoli prima littera, id eſt Π, quæ numerum octogenarium ſignificat. Ejus quoque qui ſcripſit epiſtolam, prima littera; cui ſcribitur, ſecunda; accipientis, tertia; civitatis quoque, de qua ſcribitur, quarta, & indictionis, quæcunque eſt, temporis, idem, qui fuerit numerus, aſſumatur. Atque his omnibus Græcis litteris, quæ, ut diximus, numeros exprimunt, in unum ductis, unam, quæcunque fuerit collecta, ſummam epiſtola teneat. Hanc qui ſuſcipit, omni cum cautela requirat expreſſe. Addat præterea ſeparatim in epiſtola etiam nonagenarium & nonum numerum, qui ſecundum Græca elementa ſignificant Amen.

A	Α	alpha	I.	μία	$\overline{I}$.	chile,
B	Β	beta	II.	dia	$\overline{II}$.	diſchile,
C	Γ	gamma	III.	tria	$\overline{III}$.	triſchile,
D	Δ	delta	IIII.	teſſera	$\overline{IIII}$.	tetraſchile,
E	Ε	e brevis	V.	pente	$\overline{V}$.	pentaſchile,
S	ς	Z	VI.	exe	$\overline{VI}$.	exaſchile
Z	Ζ	zeta,	VII.	ebda	$\overline{VII}$.	ebtaſchile,
H	Η	eta,	VIII.	okdo	$\overline{VIII}$.	ogdoſchile,
T	Θ	theta,	VIIII.	ennea	VIIII.	ennaſchile,
I	Ι	jota,	X.	deka	X.	myre, mille, millia,
K	Κ	cappa,	XX.	icoſi	XX.	
L	Λ	lauda,	XXX.	trianta,	XXX.	deca,
M	Μ	my	XL.	taranta	XI.	endeca,
N	Ν	noi	L.	pentinta	XII.	dodeca.
X	Ξ	cſi	LX.	exinta	XIII.	decatris.
O	Ο	o brevis,	LXX.	ebdominta,	XIIII.	decateſſaris,
P	Π	pi	LXXX.	ocdinta	XV.	decapente,
Q	U	copi	XC	enominta	XVI.	decaexa,
R	Ρ	ro	C.	ecaton	XVII.	decaebta,
S	Σ	ſimma	CC.	diacoſia	XVIII.	decaogdo,
T	Τ	tau	CCC.	triacoſia	XIX.	decanea,
Y	Υ	y	CCCC.	tetracoſia	XX.	icoſoſi.
F	Φ	fi	D.	pentacoſia,		
Chi	Χ	chi	DC.	exacoſia,		
Pſi	Ψ	pſi	DCC.	ebtacoſia,		
O	Ω	o longa	DCCC.	octacoſia,		
A	Α		DCCCC.	ennacoſia.		

V.

Exemplar formatæ epiſtolæ quæ in Nicena Synodo a Sanctis Patribus eſt formata & collaudata.

In nomine Patris Π, & Filii Υ, & Spiritus Sancti Α. N. illi Epiſcopo, N. illius Eccleſiæ devotus gregis Chriſti famulus, in Deo vero ſummæ felicitatis beatitudinem. Cum Sancta Catholica Eccleſia prompta ſit ſequi Evangelica documenta, quæ dicunt: Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ habebit, & qui recipit juſtum &c. & Apoſtolus jubeat hoſpitalitatem ſectari, & neceſſitatibus ſanctorum virorum communicare, tamen propter eos, qui cauteriatam habent ſuam conſcientiam, dicentes, ſe eſſe ſimplices, cum ſint aſtutia diabolica repleti, & pro opere pietatis dicunt, ſe de loco ad locum tranſire, cum ſint ſua malitia faciente fugitivi, & dicunt, ſe eſſe miniſterio ſacro inſertos, cum non ſint: ſtatutum eſt a Sanctis Patribus, neminem alienum Clericum & ignotum recipi ab aliquo Epiſcopo, & inthronizari in ſua Eccleſia, niſi habeat a proprio Epiſcopo epiſtolam, quæ in Canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus Paternitati Veſtræ, quod præſens Frater noſter, harum literarum portitor, nomine N. non pro ſua nequitia expulſus eſt a nobis, ſed poſtulantibus Fratribus noſtris, eo quod ex familia noſtra fuit, & nuper baptizatus, fecimus ei libertatem receptare cornu altaris canonice, & ordinavimus eum ad gradum Presbyterii. Cui etiam has dimiſſorias ſive commendatitias litteras fecimus, & eum ad veſtram dilectam Fraternitatem dirigimus, ut in veſtra barrochia, ſub veſtro ſacro regimine & defenſione conſiſtere valeat. Ego, inquam N. humilis Epiſcopus in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti, & in unitate Sanctæ Eccleſiæ, in qua Petro datum eſt jus ligandi atque ſolvendi, abſolvo N. Presbyterum, de civitate illa, indictione illa, & licentiam do vobis inthronizandi eum in qua-

quacunque Eccleſia vult veſtræ barrochiæ. Hanc vero epiſtolam Græcis litteris hinc inde munire decrevimus, & anulo Eccleſiæ noſtræ firmare cenſuimus. Fraternitatem veſtram Chriſtus nobis incolumem conſervet. Π. Υ. Α. Π. Β. Φ. Ο. Ο. Ξ. Α. Μ. Η. Ν. Data ibi idus N. anno Dominicæ Incarnationis illo.

VI.

Exemplar libertatis de proprio ſervo.

Qui debitum ſibi nexum, atque competens relaxat ſervitium, præmium in futuro apud Dominum ſibi provenire non dubitat. Quapropter ego in Dei nomine N. pro remedio animæ meæ, vel æterna retributione, in Eccleſia Sancti Petri vel illius Sancti, ſub præſentia Epiſcopi vel Sacerdotum ibi conſiſtentium, ac nobilium laicorum ante cornu altaris iſtius Eccleſiæ, abſolvo ſervum meum N. per hanc cartam abſolutionis & ingenuitatis, & ab omni vinculo ſervitutis, ita ut ab hac die, & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tanquam ſi ab ingenuis parentibus fuiſſet natus & procreatus. Eam pergat partem, quam maluerit, vel quam ei auctoritas Canonica permittit, & ſicut alii ingenui vitam ducat ingenuam. Nulli autem heredum meorum ac proheredum, nec cuicunque perſonæ alii, quicquam debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium, niſi ſoli Deo, cui omnia ſubjecta ſunt, & pro cujus amore ipſum devotus ad ejus ſervitium obtuli. Peculiare vero ſuum, quod ei Dominus dederit, vel deinceps Deo auxiliante laborare potuerit, conceſſum in perpetuum habeat, ut inde faciat, quicquid ei placuerit ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones. Siquis vero, quod futurum eſſe non credo, ſi ego ipſe, aut aliquis de heredibus meis, vel quælibet oppoſita perſona, contra hanc ingenuitatis cartam venire tentaverit, aut eam quolibet etiam modo infringere voluerit, inprimis iram Dei incurrat, & a liminibus Sanctæ Dei Eccleſiæ extraneus efficiatur, & inſuper, cui litem intulit, LX. ſolidos perſolvat, & quod repetit, evindicare non valeat, ſed præſens ingenuitas mea, vel aliorum bonorum hominum manibus roborata, cum aſtipulatione ſubnixa omni tempore maneat inconvulſa.

VII.

Decretum, quod Clerus & Populus firmare debet de electo Epiſcopo, ſumtum ex Ordine Romano.

Dominis & Patribus illis Venerabilibus Sanctæ Epiſcopalis diœceſeos, metropolis, clerus, ordo & plebs huic ſanctæ Eccleſiæ ſpecialiter obſequentes. Veſtræ Paternitati eſt cognitum, quantum temporis eſt, ex quo accidentibus variis eventibus, hæc ſancta Eccleſia metropolis noſtro ſit viduata Paſtore, ac deſtituta rectore, quod non ſolum ad noſtrum, verum & ad veſtrum, ac omnis hujus diœceſeos detrimentum pertinere dinoſcitur, cum totius provinciæ ſolicitudinem Metropolitano conſtet eſſe commiſſam. Propterea elegimus hujus diœceſeos illius Eccleſiæ Presbyterum illum, nobis ſufficientiſſime cognitum, natalibus & moribus nobilem, Apoſtolica & Eccleſiaſtica diſciplina imbutum, fide Catholicum, natura prudentem, docibilem, patientem, moribus temperatum, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, miſericordem, litteratum, in lege Dei inſtructum, in ſcripturarum ſenſibus cautum, in dogmatibus eccleſiaſticis exercitatum, & ſecundum ſcripturarum tramitem traditionemque orthodoxorum, & Canonum ac Decretorum Sedis Apoſtolicæ Præſulum conſtitutiones ſano ſenſu Eccleſiaſticas regulas intelligentem, ſanoque ſermone docentem atque ſervantem, amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, & cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt, & ſiqui ſanæ doctrinæ adverſantur, eis reſiſtere & redarguere prævalentem, hoſpitalem, modeſtum, ſuæ domui bene præpoſitum, non neophytum, habentem teſtimonium bonum in gradibus ſingulis, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam miniſtrantem ad omne opus bonum, & ad ſatisfactionem omni poſcenti rationem de ea, quæ in illo eſt, ſpe paratum. Quem nobis quantocius petimus ordinari Pontificem, quatenus auctore Domino, regulariter nobis præeſſe valeat, & prodeſſe, & nos ſub ejus regimine ſalubriter Domino militare poſſimus, quia integritas præſidentis ſalus eſt ſubditorum, & ubi eſt incolumitas obedientiæ, ibi ſana eſt forma doctrinæ. Ut autem omnium noſtrum vota in hanc electionem convenire noſcatis, huic decreto canonico promtiſſima voluntate, ſinguli manibus propriis roborantes ſubſcripſimus. Ille illius Eccleſiæ Epiſcopus vel Archiepiſcopus in electionem Domini N. Eccleſiæ illius Epiſcopi ſubſcripſi. Iſti in ordinationem illius Eccleſiæ Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Epiſtola Votatoria.

Dominis Fratribus & Filiis, Presbyteris, Diaconibus, honoratis Clericis. & poſſeſſoribus, vel cunctæ plebi illius Eccleſiæ, ſimulque vocato Epiſcopo illius N. auxiliante Domino, Metropolitanus Sanctæ Sedis Apoſtolicæ illius, dilectionem veſtram ſalubriter alloquimur, quia prædictum talem a nobis electum Epiſcopum, virum venerabilem, tali Eccleſiæ ordinare compellimur, laudamus & honoramus Chriſtum Jeſum, ut qui vobis hanc electionis devotionem dedit, nobis quoque perficiendi tribuat facultatem. Jam præfatum virum religioſa violentia tenete, & ad Sanctam Sedem noſtram illum perducere feſtinate. Qui forte magis dignior erit, ſi ſe occultare voluerit. Ob quam rem hanc direximus admonitionem, quemadmodum optime placuit Sanctæ Synodo Epiſcopum ſine vocatoria ſuſcipi non debere, ne obſcuritas dubiæ ordinationis incurrat.

VIII.

Epiſtola commendatitia pergentibus Fratribus facta.

Dominis & Fratribus fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ - - - - circum quoque manentibus, N. humilis & exiguus ſervorum Dei ſervulus, in Domino ſalutem. Noverit reverentia

rentia beatitudinis veſtræ, hunc Fratrem noſtrum N. a nobis copiam eundi quæſiſſe, quam & nos ei benevola mente conceſſimus, ut ubicunque ei ire, remanere libitum fuerit, licitum ſit, & has noſtræ mediocritatis litteras ideo ei faciendas cenſuimus, ut quocunque perrexerit, non pro profugo, nec pro abjecto habeatur, ſed pro eo, qui ſponte ſuſceperit copiam eundi & victitandi, ubicunque ei Dominus facultatem conceſſerit. Obſecramus etiam, ut in ejus ſuſceptione memores ſitis divinæ illius ſententiæ: Hoſpes eram, & collegiſtis me, & hoc ei beneficium veſtra benevolentia exhibeat, quod a Domino exhiberi præceptum eſt, & unde plenam ab eo retributionem ſuſcipiatis.

IX.

Decretum Nicolai Papæ de electione Romani Pontificis.

In nomine Domini Dei & Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti, anno ab incarnatione ejuſdem M L. VIIII. Idus Aprilis, Indictione XII. propoſitis ſacroſanctis Evangeliis, præſidente quoque Reverendiſſimo ac Beatiſſimo Nicolao Apoſtolico, in baſilica Lateranenſis Patriarchii, quæ agnominatur Conſtantiniana; conſidentibus & Reverendiſſimis Archiepiſcopis & Epiſcopis, Abbatibus ac Venerabilibus Presbyteris ac Diaconibus, idem Venerabilis Pontifex decernens de electione Summi Pontificis inquit: Novit Beatitudo veſtra dilectiſſimi Fratres & Coëpiſcopi, & interiora Chriſti membra non latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano, prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica Sedes, cui Deo auctore deſervio, quot adverſa pertulerit, quæ denique per Simoniacæ hæreſis trapezitas malleis crebriſque tunſionibus ſubjacuerit, adeo ut columna Dei viventis jam pene concuſſa videretur nutare & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profundum ſubmergi. Unde ſi placet Fraternitati Veſtræ, debemus futuris caſibus, auxiliante Deo, prudenter occurrere, & Eccleſiaſtico ſtatuto, ne rediviva, quod abſit, mala prævaleant, in poſterum providere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum aliorumque Sanctorum Patrum auctoritate decrevimus atque ſtatuimus, ut obeunte hujus Romanæ univerſalis Eccleſiæ Pontifice, in primis Cardinales diligentiſſima ſimul conſideratione tractent, ſalvo debito honore & reverentia filii noſtri Henrici, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, ſperatur, ſicut jam ſibi, mediante ejus nuntio Longobardiæ Cancellario Wiberto, conceſſimus, & ſucceſſor illius, qui ab hac Apoſtolica Sede perſonaliter impetraverit, ad conſenſum novæ electionis accedat. Ut nimirum venalitatis morbus qualibet occaſione non ſurrepat, religioſi viri cum Sereniſſimo filio noſtro Rege N. præduces ſint in promovendi Summi Pontificis electione, reli qui autem ſequaces eligant aut de ipſius Eccleſiæ gremio, ſi reperiatur idoneus, vel ſi de ipſa non reperiatur, ex alia aſſumatur. Quodſi pravorum atque iniquorum hominum perverſitas ita invaluerit, ut pura, ſincera atque gratuita electio in Urbe fieri non poſſit, licet pauci ſint, jus tamen poteſtatis obtineant eligere Apoſtolicæ Sedis Pontificem, ubi cum invictiſſimo Rege congruentius judicaverint. Sane poſtquam fuerit electio facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcunque hominum conatus malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is, qui electus eſt, in Apoſtolicam Sedem juxta conſuetudinem, inthronizari non valeat, electus tamen, ſicut Papa auctoritatem obtineat, regendi Sanctam Romanam Eccleſiam & diſponendi omnes facultates ejus, quod Beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognoſcimus. Quod ſiquis contra hoc noſtrum decretum, Synodali ſententia promulgatum, per ſeditionem vel præſumtionem aut quodlibet ingenium electus aut etiam ordinatus inthronizatus fuerit, non Papa, ſed Satanas, non Apoſtolicus, ſed Apoſtaticus ab omnibus habeatur & teneatur, & auctoritate divina, & Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli perpetuo anathemate cum ſuis auctoribus, fautoribus & ſequacibus, a liminibus Sanctæ Eccleſiæ ſeparatus abjiciatur, ſicut Antichriſtus & invaſor atque deſtructor totius Chriſtianitatis, nec aliqua ſuper hac audacia venia ei aliquando reſervetur, ſed ab omni Eccleſiaſtico gradu, in quocunque prius fuerat, ſine retractatione deponatur. Cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcunque tanquam Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo illum defendere præſumſerit, pari ſententiæ ſit mancipatus. Quiſquis autem hujus noſtræ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam Eccleſiam ſua præſumtione confundere & perturbare contra hoc ſtatutum tentaverit, perpetuo anathemate & excommunicatione damnetur, & cum impiis, quo non reſurgunt in judicio, deputetur, Omnipotentis ſcilicet Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti contra ſe iram ſentiat, & Sanctorum Petri & Pauli quorum præſumit confundere Eccleſiam, in hac vita & futura furorem reperiat. Fiat habitatio ejus deſerta, & in terra non ſit, qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua. Commotus amoveatur ipſe, atque ejus filii, & mordicetur, & erit deſerta horum ſors. Scrutetur fœnerator omnem ſortem ejus, &d. a. l. e. Orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa ſint contraria ei, & omnium Sanctorum Romæ quieſcentium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Obſervatorem autem hujus noſtri decreti Dei omnipotentis gratia protegat, & auctoritate beatorum Principum Petri & Pauli ab omnibus peccatorum vinculis abſolvat. Nicolaus Epiſcopus Sanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ. Huic decreto a nobis, ſicut ſuperius legitur, promulgato ſubſcripſi Bonifacius, Dei gratia Albanenſis Epiſcopus, Umbertus Sylvæ candidæ, & cæteri.

X.

Epiſtola Udalrici, Auguſtenſis Epiſcopi, ad Nicolaum Papam, de continentia Clericorum tractans.

Domino & Patri Pervigili, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Proviſori; Udalricus ſolo nomine Epiſcopus amorem, ut filius, timorem, ut ſervus. Cum tua, o Pater & Domine, ſuper Clericorum continentia ſcripta, nuper mihi miſſa, a diſcretione invenirem aliena, timor me turbavit cum triſtitia. Timor quidem propter hæc, quæ dicuntur: Paſtoris ſententia, ſive juſta, ſive injuſta ſit, timenda eſt. Timebam enim infirmis Scripturæ auditoribus, qui vel juſtæ vix obediunt ſententiæ, ne injuſtæ, conculcantes libere oneroſa, immo in portali paſtoralis prævaricatione præcepti ſe obligarent. Triſtitia vero vel compaſſio, dum cogitabam, qua ratione membra carere poſſent ſuo capite tam gravi morbo laborante. Quid enim gravius? Quid totius Eccleſiæ compaſſione dignius, quam te ſummæ Sedis Pontificem, ad quam totius Eccleſiæ ſpectat examen, a ſancta diſcretione vel minimum exorbitare. Non parum quippe ab hac deviaſti, cum Clericos, quos ad abſtinentiam conjugii monere debueras, ad hanc imperioſa quadam violentia cogere volebas. Numquid non omnium ſapientium communi judicio hæc eſt violentia, cum contra Evangelicam inſtitutionem, ac Sancti Spiritus dictationem ad privata aliquis cogitur decreta exequenda. Cum ergo plurima novi & veteris Teſtamenti ſuppetant, exempla, ſanctam, ut noſti, diſcretionem docentia, Tuæ, rogo, ne grave ſit Paternitati, vel pauca ex pluribus huic paginæ interſeri. Dominus quidem in veteri lege Sacerdoti conjugium conſtituit, quod illi poſt modum interdixiſſe non legitur. Sed idem in evangelio loquitur: Sunt eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum, ſed non omnes capiunt hoc verbum, qui poteſt capere, capiat. Apoſtolus quoque ait: De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do. Qui etiam juxta præceptum Domini, non omnes hoc conſilium capere poſſe, conſiderans, ſed multos ejuſdem conſilii aſſentatores, hominibus, non Deo pro falſa ſpecie continentiæ placere volentes, graviora videns, conſiderans, patrum ſeculi ſubagitare, maſculorum ac pecudum amplexus non abhorrere, ne morbi hujus conſperſione ad usque peſtilentiam convaleſcente, ſtatus nimirum labefactaretur Eccleſiæ, propter fornicationem, dixit, unusquisque habeat ſuam uxorem. Quod ſpecialiter ad laicos pertinere, idem mentiuntur hypocritæ, qui licet in quovis ſanctiſſimo Ordine conſtituti, alienis tamen uxoribus non dubitant abuti, & qui flendo divinis, in ſupra dictis ſerviunt ſceleribus. In nimirum non recte intellexerunt Scripturam, cujus mamillam qui durius preſſerint, ſangvinem pro lacte biberunt. Nam illud Apoſtolicum, unusquisque ſuam uxorem habeat, nullum excipit, niſi profeſſorem veræ continentiæ, vel eum, qui de continuanda virginitate votum in Domino præfixit. Quod nichilominus tuam, Pater Venerande, condecet ſtrenuitatem, ut omnem, qui tibi votum continentiæ vel manu, vel ore faciens, poſtea voluerit apoſtatare, aut ad votum exſequendum ex debito conſtringas, aut ab omni Ordine canonica auctoritate deponas. Et ut viriliter hoc implere ſufficias, me omnesque mei Ordinis viros adjutores habebis non pigros. Verum ut hujus voti neſcios omnino ſcias non eſſe cogendos, audi Apoſtolum dicentem ad Timotheum. Oportet, inquit, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum. Quam ne quis ſententiam ad ſolam verteret Eccleſiam, ſubjunxit: Qui autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam adhibebit. Similiter inquit: Diacones ſint unius uxoris viri, qui filiis ſuis bene præſint, & domibus ſuis. Hanc autem uxorem a Sacerdote benedicendam eſſe, Sancti Silveſtri Papæ, ſcio, te decreta ſufficienter docuiſſe. His & hujuscemodi Sacræ Scripturæ ſententiis regula Canonicorum ſcriptorum non inmerito concordans ait: Clericus ſit pudicus, aut certe unius matrimonii vinculo fœderetur. Ex quibus omnibus veraciter colligitur, quod Epiſcopus, & Diaconus reprehenſibiles eſſe notantur, ſi in mulieribus multis dividuntur. Si unam vero ſub obtentu religionis abjiciunt, utrumque ſcilicet Epiſcopum & Diaconum ſine graduum differentia hæc Canonica damnat ſententia. Epiſcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam abjiciat ſub obtentu religionis, ſi vero dejecerit, excommunicetur, & ſi perſeveraverit, dejiciatur. Scis quoque Auguſtini ſanctæ diſcretionis non inſcius: Nullum, inquit, tam grave facinus eſt, quin admittendum ſit, ut devitetur pejus. Legimus præterea in ſecundo Tripartitæ Eccleſiaſticæ libro Hiſtoriæ, quod cum Synodus Nicena hæc eadem vellet ſancire decreta, ut videlicet Epiſcopi, Diaconi & Presbyteri a propriis poſt conſecrationem vel omnino abſtinerent, vel gradum deponerent, ſurgens in medio Paphnutius, unus ex illis martyribus, quos Maximianus Imperator, oculis eorum dextris evulſis, & ſiniſtris poplitibus inciſis damnavit, contradixit, honorabiles confeſſus nuptias, & caſtitatem eſſe dicens concubitum cum propria uxore, perſvaſitque Concilio, ne talem poneret legem, gravem eſſe aſſerens cauſam, quod autem ab ipſis, aut ab eorum conjugibus occaſio fornicationis exiſteret. Et hæc quidem Paphnutius, licet nuptiarum expers expoſuit, Synodusque ſententiam ejus laudavit, & nihil ex hac parte ſancivit, ſed hoc in uniuscujusque voluntate non neceſſitate dimiſit. Sunt vero aliqui, qui Sanctum Gregorium ſuæ ſectæ ſumunt adjutorium, quorum quidem temeritatem rideo, ignorantiam doleo. Ignorant enim, quam periculoſum hujus hæreſis decretum, a Sancto Gregorio factum, condigno pœnitentiæ fructu ab eo poſtmodo ſit purgatum. Quippe cum vice quadam in vivarium ſuum miſiſſet propter piſces, & allata inde plusquam VI. milia infantum capita videret, intima mox ductus pœnitentia ingemuit, & factum a ſe de

de abſtinentia decretum, tantæ cædis cauſam eſſe confeſſus, condigno illud, ut dixi, pœnitentiæ fructu purgavit, ſuoque decreto prorſus damnato, Apoſtolicum illud laudavit conſilium: Melius eſt nubere, quam uri, addens ex ſui parte: Melius eſt nubere, quam mortis occaſionem præbere. Hunc forſitan rei eventum ſi illi mecum legiſſent, non tam temere, credo, judicarent, Dominicum ſaltem timentes præceptum: Nolite judicare, & non judicabimini. Inde Paulus dicit: Tu quis es, qui judicas alienum ſervum. Suo Domino ſtat, aut cadit, ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum. Ceſſet ergo tua Sanctitas cogere, quos tantum debet ammonere, ne privato quid abſit præcepto, tam veteri, quam novo contrarius inveniaris Teſtamento. Num, ut ait S. Auguſtinus ad Donatum: Solum eſt, quod in tua juſtitia pertimeſcimus, ne non pro lenitatis Chriſtianæ conſideratione, ſed pro inmanitate facinorum cenſeas coercendum. Quod te per ipſum Chriſtum ne facias obſecramus. Sic enim peccata conpeſcenda ſunt, ut ſuperſint, quos peccaſſe pœniteat. Illud etiam Auguſtini volumus te recordari, quod ait: Nichil nocendi fiat cupiditate, omnia conſulendi caritate, & nichil fiat inmaniter, nichil inhumaniter. Idem de eodem. In timore Chriſti, in nomine Chriſti exhortor, quicunque non habetis temporalia, habere non cupiatis, quicunque habetis, in eis non præſumatis. Dico autem, non, ſi iſta habeatis damnamini, ſed ſi in eis præſumatis, damnamini, ſi propter talia magni vobis videamini, ſi generis humani conditionem communem propter excellentem humanitatem obliviſcamini. Quod nimirum poculum diſcretionis ex illo fonte hauſerat Apoſtolicæ prædicationis, quo dicitur: Solutus es ab uxore, non quaſi uxore, alligatus es uxori, non quaſi ſis. Unde ſubditur: Qui habent uxores, tanquam non habentes ſint, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Idem dicit de vidua: Cui vult, nubat, tantum in Domino. Nubere autem in Domino eſt, nichil in contrahendo connubio, quod Dominus prohibeat, attentare. Jeremias quoque Propheta ait: Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: templum Domini, templum Domini eſt. Quod Hieronymus exponens, poteſt, inquit, hoc illis virginibus convenire, quæ jactant pudicitiam, & impudenti vultu præferunt caſtitatem, cum aliud habeat conſcientia, & neſciunt illam Apoſtoli definitionem de virgine, ut ſit ſancta corpore & Spiritu. Quid enim prodeſt corporis pudicitia animo conſtuprato, ſi cæteras virtutes, quas Propheticus ſermo deſcribit, non habueris. Quas quidem quia te aliquatenus videmus habere, & quia diſcretionem, licet in hac re neglectam, in aliis tamen vitæ tuæ inſtitutionibus eam honeſte conſervatam non ignoramus, hujus intentionis pravitatem te cito correcturum, non deſperamus, & ideo, non quanta poſſumus gravitate, iſtam licet graviſſimam negligentiam corripimus vel judicamus. Quamvis enim juxta vocabula, quæ uſus obtinuit, ſit Epiſcopus Preſbytero major, Auguſtinus Hieronymo minor eſt, licet a minore quolibet non ſit refugienda vel dedignanda correptio, præſertim cum hic, qui corripitur, & contra veritatem & pro hominibus niti invenitur. Neque enim, ut ait Auguſtinus ad Bonifacium, quorumlibet diſputationes, quamvis Catholicorum & laudatorum virorum, velut Scripturas Canonicas debemus habere, ut non liceat nobis ſalva honorificentia, quæ illis debetur, aliquid in eorum ſcriptis improbare atque reſpuere, ſi forte invenerimus, quod aliter ſenſerint, quam veritas habeat, divino vel adjutorio vel ab aliis intellecta, vel a nobis. Quid autem veritati magis contrarium inveniri poteſt, quam hoc, cum ipſa veritas de abſtinentia loquens, non unius hominis, ſed omnium plane, excepto numero profeſſorum continentiæ, dicat: Qui poteſt capere, capiat. Quod iſti neſcio unde inſtigati dicunt: Qui non poteſt capere, feriatur anathemate. Quid vero præ hominibus fieri poteſt ſtolidius? Quid divinæ maledictioni obligatius, quam cum aliqui eorum, vel Epiſcopi videlicet & Archidiaconi ita præcipites ſint in libidinem, ut neque adulteria, neque inceſtus, neque maſculorum, proh pudor, turpiſſimos ſciant abhorrere concubitus, quod caſta Clericorum conjugia ſibi dicunt fœtere, & ab eis non veræ juſtitiæ compaſſione, ſed falſæ juſtitiæ dedignatione Clericos, non ut conſervos rogent vel moneant continentiæ, ſed ut ſervos jubeant vel cogant abſtinere. Ad cujus imperii, ne dicam conſilii, tam fatuam, tamque turpem ſuggeſtionem, ut dicant: melius eſt, plurimis implicari occulte, quam in hominum videlicet conſcientia cum una ligari aperte. Quod profecte non dicerent, ſi ex illo, aut in illo eſſent, qui per Prophetam dicit: Væ vobis Phariſæis, qui omnia facitis propter homines; & per Pſalmiſtam: Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos. Præpoſteri homines, qui prius deberent nobis perſvadere, ut in conſpectu ejus, cui omnia nuda & aperta ſunt, erubeſcamus peccatores eſſe, quam in conſpectu hominum homines eſſe. Licet ergo ſuæ merito pravitatis nullum mereantur conſilium pietatis, nos tamen memores humanitatis divinæ, eis conſilium auctoritatis nunquam a pietate vacantis per viſcera oſtendimus caritatis. Dominus nempe ait: Ejice primum hypocrita trabem de oculo tuo, & perſpicies, ut educas de oculo fratris tui. Illud quoque rogamus attendere, quod Dominus ait de meretrice: Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam mittat lapidem. Quaſi dicat: Si lex jubet, ſi Moyſes jubet, jubeo & ego, ſed competentes legis miniſtros exigo. Attenditis, quid adducatis, attendite quæſo &, quod eſtis. Quod ſi te ipſum, ut ait Scriptura, perſpexeris, nulli unquam detraxeris. Significatum eſt etiam nobis de quibusdam eorum, qui tanta apud ſe intumeſcant elatione, ut gregem Domini, pro quo boni paſtores animas non dubitant ponere, iſti verberibus abſque ratione præſumant laniare. Quorum ſævitiam Sanctus Gregorius deplorans ait: Quid fiet de ovibus,

ovibus, inquit, quando paſtores lupi fiunt. Sed quis vincivit, niſi qui ſævivit? Quis vero perſecutores judicabit, niſi qui dorſum ſuum ad flagella patienter miniſtravit? Operæ pretium eſt, ut oſtendatur, quo fructu tantum Eccleſiæ Dei ſcandalum inducatur, tantum Clerus deſpectum vel ab ipſis Epiſcopis, vel ab eorum infidelibus patiatur. Nec N. infideles eos dicere dubitaverim, de quibus Apoſtolus dixit ad Timotheum: In noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere. Hic eſt autem, ſi diligenter inſpiciatur, totius eorum manipulus, zizaniorum totius eventus væſaniæ, ut dum Clerici licita unius uxoris conjugia, ſcilicet unius mulieris conſortia, Phariſaico devicti furore, quod abſit, relinquere cogantur, fornicatores & adulteri, & aliarum pravitatum turpiſſimi miniſtri cum ipſis efficiantur, qui hanc in Eccleſia Dei hæreſin, ſicut cœci duces machinantur, ut videlicet illud impleatur, quod Pſalmiſta eis, utpote eorum præſcius erroris, taliter imprecatur: Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & det eis, ſecundum incepta. Quia ergo nemo, qui te o Apoſtolice novit, ignorat, quod ſi tu per tui decreti ſententiam tantam futuram eſſe peſtilentiam, ſolitæ diſcretionis claritate perſpexiſſes, nunquam quorumlibet tam pravis ſuggeſtionibus conſneſiſſes, debitæ tibi ſubjectionis fidelitate conſulimus, ut vel nunc ad tanti ſcandali ab Eccleſia Dei propulſionem evigiles, & per quam noſti diſcretionis diſciplinam, Phariſaicam ab ovili Dei exſtirpes doctrinam, ne ſcilicet unica Domini Sunamitis adulterinis diutius abuſa maritis, gentem ſanctam, regale Sacerdotium, per inrecuperabile a ſuo ſponſo Chriſto videlicet evellat divortium, dum nemo ſine caſtimonia, non tantum in virginali flore, ſed etiam in conjugali habita convictione, viſurus ſit Dominum Noſtrum, qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto vivit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

XI.

Leo Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Domino Udalrico, religioſo Abbati venerabilis Laureſſamenſis Eccleſiæ, & per te in eodem venerabili Monaſterio tuis ſucceſſoribus in perpetuum. Quoniam concedenda ſunt, quæ rationabilibus deſideriis pertinere noſcuntur, noſtri Apoſtolatus auctoritas ad roborandam piam devotionem ſancta loca conſtruentium in præſtandis privilegiis debet minime abnegari. Igitur quia excellentia ſpiritualis filii noſtri Domini H. piiſſimi Imperatoris Auguſti poſtulavit a nobis, quatenus Monaſterium N. quod conſtructum eſſe certum eſt a piiſſimis Imperatoribus Karolo Magno, & filio ejus Ludovico, eorundemque ſucceſſoribus, ubi modo venerabilis Abbas N. regulari inſtitutioni præeſſe videtur, privilegiis Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ Sedis modis omnibus decoretur, ſcilicet ut nullius juri & ditioni ſubmittatur. Ideo piis deſideriis ſpiritualis filii noſtri faventes, hac noſtra Apoſtolica auctoritate decernimus, id ipſum præfatum Monaſterium a modo & uſque in finem ſeculi, ſub Patrocinio Sanctæ Romanæ & Apoſtolicæ matris Eccleſiæ, cum omnibus, quæ ad illud pertinent, permanendum. Decernimus igitur ſub divini judicii obteſtatione & Beati Petri, Apoſtolorum Principis, noſtræque humilitatis interdictione, ut nullus in aliquo gradu conſtitutus, vel in quolibet ordine & miniſterio, audeat moleſte cauſis ejuſdem Monaſterii incumbere, aut de rebus & poſſeſſionibus quoquomodo auferre, aut alienare, ſeu ipſos Monachos inibi Deo ſervientes inquietare præſumat, nec quamlibet malitiam & jacturæ moleſtiam ibidem inferre conetur, dum profecto illud, ut ſæpe prædictum eſt, firma ſtabilitate & juriſdictione, ſub patrocinio Sanctæ Noſtræ Romanæ Matris Eccleſiæ permanendum ſancimus. Addimus præterea poſt obitum Abbatis, ut nemo ibidem Abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus & communis voluntas Fratrum ibidem regulariter viventium, ex ipſa congregatione elegerit, nullumque præmium ſive donum pro conſecratione illius Abbatis, qui tunc temporis fuerit Præſul, accipere contendat, & ſi eum gratis ordinare noluerit, vel a noſtra Romana matre Eccleſia, vel a quolibet venerabili Epiſcopo noſtra auctoritate ordinetur. Promulgantes nempe & hoc auctoritate Beatiſſimi Petri, Apoſtolorum Principis, coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſtri Apoſtolici privilegii conſtitutionem ſancimus, ut univerſa, quæ ab anteceſſoribus ſucceſſoribusque noſtris in rebus mobilibus & immobilibus conceſſa ſunt, nec non & poſſeſſionibus, quæ a Regibus & Principibus, ſeu quibuslibet Chriſti fidelibus collata ſunt fuerintve in poſterum, inconcuſſa ſtabilitate ad jus & dominium Sancti Nazarii Martyris, perpetuis temporibus perſeverent, nec licentia ſit, ut dictum eſt, ex omnibus ejuſdem Monaſterii pertinentibus, cuiquam vel magnæ, vel parvæ perſonæ diripere quicquam, vel auferre, ut profecto ad Dei laudem ſecurum & tranquillum juſte id, quod ſubjectum juri & patrocinio fuit, decrevimus, bene dotatum, & in melius dotandum permaneat. Si quis autem, quod non optamus, nefario auſu præſumſerit hæc, quæ ad honorificentiam Domini Dei & Salvatoris Noſtri, pro ſtabilitate ipſius Monaſterii, & quiete Monachorum ſtatuta ſunt, transgredi, ſciat, ſe anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & omnibus impiis eum incendii atrociſſimo ſupplicio deputatum. At vero qui pio intuitu cuſtos & obſervator eorum exſtiterit, omnimodæ benedictionis gratiam, omniumque peccatorum ſuorum abſolutionem & indulgentiam & cœleſtis vitæ beatitudinem cum Sanctis & electis, a miſericordiſſimo Domino Deo Noſtro conſequi mereatur in ſecula ſeculorum, Amen. Data XI. Kal. Novembr. per manus Petri Diaconi, & Bibliothecarii, & Cancellarii Sanctæ Apoſtolicæ Sedis, anno Domini Leonis Papæ primo, Indict. III.

XII. Johan-

XII.

Johannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Domino filio N. religioſo Abbati venerabilis Monaſterii, ubi Sancti Nazarii pretioſi Martyris corpus requieſcit, in loco, qui dicitur N. qui dedicatus eſt in honore Apoſtolorum Petri & Pauli, & Sancti Nazarii Martyris ſimiliter conſecratus, ſucceſſoribus tuis in perpetuum. Convenit Apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benevola caritate ſuccurrere, & promptum cum alacri devotione impertire aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium reponitur Deo, quando venerabilia loca oportune ordinata, ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum noſtra Apoſtolica auctoritate perducta. Et quia excellentiæ veſtræ laudabilis manſvetudo poſtulavit a nobis, quatenus pro amore dilecti filii noſtri Domini Ottonis Tertii Imperatoris, & dilectæ matris ſuæ Theophaniæ, & Dominæ noſtræ aviæ ſuæ, ſpiritualium filiarum noſtrarum, prædictum Monaſterium confirmaremus, concedimus & confirmamus vobis veſtriſque poſteris præfatum Monaſterium cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus illuc pertinentibus, quæ dici vel nominari poſſunt, a præſenti tertia indictione ad ipſum ſacratiſſimum Monaſterium permanendum ſtatuimus, & ſtatuendo confirmamus, ita ut cuncta loca urbana vel ruſtica, id eſt in fundis & caſalibus, caſis & villis, vinetis, & terminis, ſeu caſtellis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, ſaltibus, arboribus pomiferis, fructiferis & infructiferis diverſi generis, puteis, fontibus & rivis, aquis, molendinis, piſcationibus, prædia culta & inculta, una cum colonis & familiis ſuis, cum decimis & ſolitis dationibus, & univerſis rebus, quæ aliquo modo ad ipſum locum pertinent, vel pertinere debent, a modo & usque in finem ſeculi, ſicuti ab anteceſſore noſtro, Domino N. Sanctiſſimo Papa, per præcepti paginam vobis conceſſum eſt, ita & nos omnia in integrum per hoc noſtrum privilegium, & auctoritate Beati Petri Apoſtoli, cum omni ſecuritate & tranquillitate vobis & poſteris veſtris concedimus & confirmamus donandum perpetualiter. Poſt obitum vero Abbatis nemo ibidem Abbatem conſtituat, niſi quem conſenſus & communis voluntas Fratrum ex ipſa congregatione elegerit. Statuimus etiam Apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictu, ut nullus Dux, nullus Comes, nullus Archiepiſcopus vel Epiſcopus, vel etiam quælibet hominum magna parvave perſona præſumat eidem venerabili Monaſterio damnum ſive moleſtiam inferre, ſive de rebus ipſius auferre vel alienare, ſed ſicut ſupra a nobis confirmatum eſt, ita perennibus ac perpetuis temporibus ſine aliqua diminutione liceat finetenus permanere. Siquis autem, quod non optamus, temerario auſu extiterit, qui contra hoc noſtrum Apoſtolicum confirmationis privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumſerit, & ſicut ſuperius a nobis confirmatum eſt, ita permanere non dimiſerit, ſciat ſe, niſi reſipiſcat, auctoritate Dei omnipotentis, & Beati Petri Apoſtolorum Principis, atque noſtra, qui ejus fungimur vice, anathematis vinculo eſſe innodandum, & a regno Dei alienum, atque cum Juda traditore Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & cum omnibus impiis in æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit hujus noſtri Apoſtolici confirmationis privilegii, benedictionis gratiam a juſto judice Domino Noſtro Deo conſequi mereatur in ſecula ſeculorum, Amen. Scriptum per manum Stephani Scriniarii Sacri Palatii in menſe Octobri, & indictione III. Data XIIII. Kal. Novemb. per manum Johannis Epiſcopi Nepeſinæ Eccleſiæ, & Bibliothecarii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, anno Pontificatus Domini noſtri Johannis Sanctiſſimi Papæ quinto, in menſe Octobri, & indictione ſupra ſcripta, imperante Domino noſtro Ottone III. Imperatore.

XIII.

Notum eſſe volumus Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus, noſtriſque præſentibus & futuris, qualiter nos ob noſtræ mercedis augmentum, & pro merito gratæ ſervitutis, cuidam fideli noſtro quaſdam res proprietatis noſtræ conceſſimus, hoc eſt in pago nuncupato N. in comitatu N. Comitis, quicquid noſtri beneficii in loco N. habere viſus fuit, cum domibus, ædificiis, mancipiis, vinetis, campis, agris, pratis, ſilvis, cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, acceſſibus & adjacentiis, finibus, exitibus & regreſſibus, & cum omnibus appendiciis. Et juſſimus ei inde fieri hoc noſtræ auctoritatis præceptum, per quod decernimus atque jubemus, ut præfatus N. de his omnibus rebus, quas ei in proprietatem & donationem condonavimus, nunc & deinceps omni tempore liberam in omnibus habeat poteſtatem tenendi, donandi, poſſidendi, vendendi, commutandi, vel quicquid ſibi libuerit, faciendi absque ullius perſonæ contradicentis obſtaculo. Et ut hæc noſtræ conceſſionis auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora a fidelibus noſtris melius credatur, & diligentius obſervetur, manu propria noſtra ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus.

XIV.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Arnolfus Divina favente clementia Rex. Si fidelium noſtrorum petitionibus, quas pro Eccleſiarum ſibimet commiſſarum utilitatibus nobis ſuggeſſerint, clementer annuimus, ac pie proſpicimus, id nobis ad ſtatum regni noſtri proſpere gubernandum, & ad æterni regni beatitudinem feliciter promerendam liquido profuturum eſſe confidimus. Quapropter generali collegio omnium fidelium N. præſentium atque futurorum notum fieri cupimus, qualiter ante biennium, & etiam ſæpe antea a fidelibus Epiſcopis noſtris, necnon ab religioſis laicis, cæteriſque compluribus diverſi ordinis viris, auribus ſerenitatis noſtræ celeberrima delatione delatum eſt, qualiter in Monaſterio N. dicto, in honore Sancti Nazarii Chriſti Martyris dedicato,

dicato, ubi ipſe corpore quieſcit, quod bonæ memoriæ Ludovicus Rex, avus videlicet noſter, multa augmentatione cumulavit, atque præ cæteris cœnobiis dilexit, ibidem ſibi locum ſepulturæ eligens, converſatio Monachicæ vitæ ob paſtorum, qui eidem congregationi præeſſe debuerant, incuriam atque deſidiam irrita fieret, regularisque vitæ ordo, niſi noſtra providentia cito emendaretur, penitus deficeret, varias opiniones de eis proferentes, & omnimoda pravitate eos accuſantes, & inter cætera dicentes, tantum malum aliter nullatenus poſſe aboleri, niſi idem cœnobium alicui de fidelibus noſtris, Deum timenti, ac divina præcepta amanti ad procurandum & regendum conſignaretur. Ad nos hujusmodi crebris ſermonum verberibus attriti, omnium fidelium N. conſultu, N. venerabili ac dilectiſſimo Epiſcopo noſtro, quem ad omne bonum promtum eſſe ſcimus & cognoſcimus, idem Monaſterium ad gubernandum delegavimus. Poſt hæc etiam ipſe, poſtpoſito omni ſeculari honore & commodo, quæ inde conſequi potuit, malens in cœleſtibus theſaurizare, precatus eſt clementiam noſtram, ne aliquis malivolorum fraude vel inſidiis ipſum locum ſurripere poſſet, ut priſtino honore eum ditaremus, & eis licentiam concederemus, juxta eorum arbitrium inter ſe eligendi Abbates. Cujus piis atque paternis ammonitionibus libenter aſſenſum præbuimus, præſensque præceptum inde conſcribi juſſimus, per quod decernimus, atque firmiſſime jubemus, ut ipſi Fratres prælibati Monaſterii ab hodierna die, ac deinceps ſecuram teneant poteſtatem inter ſe eligendi Abbates, quamdiu talem illic invenire poſſunt, qui ſcientia & morum honeſtate talis ſit, ut tantam congregationem juxta regulam Sancti Benedicti queat & ſciat regere, & regali dignitati juſta obſequia præbere. Et ut hoc præceptum ab nullo unquam ſucceſſore noſtro violetur, & diligentius incorruptum obſervetur, manu noſtra illud firmari, anuloque noſtro inſigniri juſſimus. Signum Domini Arnolfi largiſſimi Imperatoris Auguſti.

XV.

Gregorius Papa, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Domino filio Rabano, pio & venerabili Abbati. Pontificii noſtri cura nos urget, ſanctarum omnium Dei Eccleſiarum utilitatibus favere, ac ſecundum quod unaquæque in proprio ſtatu manſura ſit, congruum eis impertiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo procul dubio promeremur, ſi venerabilia loca oportune ordinata ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum perducta. Igitur quia poſtulaſtis a nobis, decernimus noſtra Apoſtolica præceptione reconcedere & reconfirmare perpetualiter vobis veſtriſque ſucceſſoribus Monaſterium Fuldenſe, quod Sancti Bonifacii vocabulo viget, ſitum in loco, qui vocatur Bochonia juxta ripam fluminis, quod dicitur Fulda, cum omnibus cellis, curtibus diſtrictionibus, ſeu omnibus rebus mobilibus ſibi pertinentibus, quas nunc habet, & in futuro, Deo auxiliante, habebit. Concedimus etiam atque donamus vobis, cariſſime ac dilectiſſime fili, veſtriſque ſucceſſoribus Abbatibus in perpetuum, pro magno noſtro amore nimiaque dilectione, quam circa vos habemus, & deinceps habere cupimus, Monaſterium Sancti Andreæ Apoſtoli, quod vocatur Exaiulum, ſitum Romæ juxta Eccleſiam Sanctæ Dei Genitricis Mariæ ſemper Virginis, quæ vocatur ad præſepe, cum omnibus manſionibus, caminatis cellis, vinaria & coquina, cum vineis, hortis, diverſisque generibus pomorum, cum curte & puteo & introitu per portam majorem a via publica, & cum omnibus ad idem Monaſterium pertinentibus, tam intra quam extra urbem ſitis, quæ ei juſte ac recte pertinere dignoſcuntur. Nullus etiam Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, vel quoquo modo in Clero conſtitutus, temere aut proterve, niſi a vobis accepta licentia, ſuper principale altare veſtri Monaſterii miſſarum ſolennia celebrare præſumat, aut quamlibet ditionem vel auctoritatem habere in idem veſtrum Fuldenſe Monaſterium, præter noſtram Apoſtolicam Sedem ſpecialiter Epiſcopus, in cujus diœceſi conſtitutum eſſe videtur, ita ut niſi ab Abbate Monaſterii fuerit invitatus, nec miſſarum ſolennia ibidem celebrare præſumat. Dona vero & oblationes, decimaſque fidelium abſque ullius perſonæ contrarietate, firmitate perpetua ipſi Monaſterio veſtro, ſecundum prædeceſſorum veſtrorum privilegia, confirmamus & corroboramus. Decernimus etiam ne alicui perſonæ magnæ vel parvæ liceat aliquam vim vel controverſiam inferre eidem Monaſterio in rebus & familiis ejus, neque totum neque partem ipſius mortalium alicui ulla ratione ſubdere, vel ſub beneficii nomine dare præſumat, ſed omni tempore ſoli noſtræ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ libera ſecuraque deſerviat. Eligendi quoque ſibi Abbatem, quando opus fuerit, Fratres inter ſe poteſtatem habeant, ſecundum regulam Sancti Benedicti ſine ullius perſonæ contradictione. Cæterum vero hæc deliberantes decernimus, ut congruis temporibus noſtræ ſolicitudini Eccleſiaſticæ intimetur, qualiter religio monaſtica regulari habitu dirigatur, concordiaque convenienti eccleſiaſtico ſtudio mancipetur, ne forte, quod abſit, ſub hujus privilegii obtentu animus greſſusque rectitudinis noſtræ a norma juſtitiæ aliquando retorqueatur. Concedimus etiam tibi, quem bene eruditum & bene eloquentem virum eſſe novimus, dulciſſime fili, prædicare verbum Dei, auctoritate Sancti Petri Apoſtoli & noſtra ejus indigni vicarii, & ut tam vos, quam ſucceſſores veſtri ante omnes Abbates totius Galliæ, ſeu Germaniæ primatum ſedendi in omni loco conventuque, ſive in judiciali ſententia, ſeu in omnibus conciliis ac ordinibus, noſtra Apoſtolica auctoritate obtineatis. Abbas vero non niſi a noſtra Apoſtolica Sede benedicatur, a qua benedici debet, nec unquam ab aliquo Epiſcopo conſecrationem expetat,

petat, niſi a Romano Pontifice, nec conſecratus ad aliud Monaſterium in Fuldenſi introducatur, vel præponatur Monaſterio. Uſum quoque Dalmaticæ, caligarum & ſandaliorum, ſecundum quod ab anteceſſoribus noſtris conceſſum eſt, vobis concedimus. Ac ne fœmina unquam illuc ingredi præſumat, noſtra Apoſtolica auctoritate interdicimus, & nequis unquam placitum ibi habeat, vel in cæteris ejus locis, nec ſervos, nec colonos ad aliquod ſervitium conſtringat, niſi cui Abbas ad utilitatem ſuæ neceſſitatis aſſenſum præbuerit. Igitur generaliter addendum dignum duximus, ut quicquid auctoritate anteceſſorum quorumlibet, noſtrorum Regum & Imperatorum, ipſi Fuldenſi Monaſterio conſtat fuiſſe conceſſum, ſit & noſtra Apoſtolica auctoritate per hoc noſtrum privilegium confirmatum atque corroboratum, ſtatuentes Apoſtolica cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, nequis unquam noſtrorum poſtdeceſſorum, Pontificum Romanorum, Regum, Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, & præterea Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Patriarcharum, aut cujuslibet dignitatis vel conditionis hominum contra hoc noſtrum privilegium quicquam audeat attentare. Quicunque ergo hujus noſtri privilegii obſervator extiterit, & pro intuitu cuſtodierit, & ne in aliquo infringatur a ſe, obſervaverit, omni benedictione repleatur, & peccatorum ſuorum abſolutionem a retributore omnium bonorum Deo conſequi mereatur, ut in cœleſti ſede glorietur. Qui autem, quod abſit, hanc noſtram præceptionem violare præſumſerit, niſi reſipiſcat, individuæ Trinitatis iram incurrat, & a cœtu omnium Sanctorum extorris exſiſtat, Sancti Petri, Apoſtolorum Principis maledictione redundet, CCCXVIII. Patrum ſacroſancto Concilio damnetur, atque in extrema die judicii amaranatha anathemate perditus, lucis claritudinem neſciat, ſed exteriores tenebras cum diabolo ac conſentaneis ejus perpetualiter gemat, Amen. Datum per manum Benedicti, Notarii ac Scriniarii Romanæ Eccleſiæ, Idibus Maji, Indict. XIIII.

XVI.

In Nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti Dei omnipotentis Leo Papa. Agnitum eſſe volumus cunctis Chriſtianæ religionis fidelibus, tam præſentibus quam futuris, qualiter Chriſtianiſſimus Imperator Auguſtus, nomine Karolus, Deo inſpirante, Chriſtum hæreditatis ſuæ deſiderans fieri poſſeſſorem, quoddam Monaſterium juxta muros civitatis Tyburneæ, quæ a Tiberio Cæſare Auguſto ædificata eſt, quæ modo vulgo Regenesburch appellatur, quod eſt constructum in honore Sanctæ Mariæ, Matris Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & Principis Apoſtolorum Petri, & Georgii Martyris, ubi præclariſſimus Emmeramus & Epiſcopus Pictaviæ requieſcit corpore, in noſtram immunitatem ſucceſſorumque noſtrorum gratiam defenſionis transfudit, & nos continuo pro Chriſti amore gratuita mente petitioni ejus piæ annuentes, decrevimus ita fieri, & juſſimus hanc cartam auctoritatis noſtræ inde conſcribi, ut Epiſcopus ejusdem civitatis tertius nomine Adelwinus, juxta decreta Canonum, & cum auctoritate noſtra in præſentia piiſſimi Imperatoris Karoli, recta ratione in Synodali Concilio cum judicio Epiſcoporum, Clericorum, nec non laicorum nobilium, de eodem loco cathedram pontificalem mutavit, & Canonica auctoritate in civitatem, in Eccleſia Sancti Stephani Protomartyris ſtatuit, & ſuæ ſucceſſorumque ſuorum proprietati ac poteſtati deinceps in futurum abalienavit. E contra ante dictus Chriſtianiſſimus Imperator dedit illi locum, ubi modo Sedes Epiſcopalis eſt, a parte meridiana ipſius Monaſterii perticas decempedas XL. & in alia parte centum in longitudine circiter CCVII, & Eccleſiam Sancti Petri, & Eccleſiam Sancti Pauli juxta muros prædictæ civitatis, & confirmavit, Monaſterium pretioſi Dei Martyris Emmerani in poteſtate Imperatorum ſive Regum in ſecula permanere, & ita confirmavit, ut Rector & Abbas ejusdem cœnobii unoquoque anno VII. aureos Romam ad altare Sancti Petri perſolvat. Hæc mutatio & confirmatio auctoritatis noſtræ fuit anno ab Incarnatione Domini XCVIII. ita ut ſiquis Imperator, aut Rex eandem Eccleſiam tam ſanctam alicui præſtiterit, anathema ſit. Congregatio autem Monaſterii liberam habeat poteſtatem & electionem Abbatis juxta decretum Sancti Benedicti ſine omnium contradictione ſubſtituendi. Præfatum Monaſterium cum Monachis & omnibus ibidem in præſens collatis vel in poſterum conferendis, in noſtram ſucceſſorumque noſtrorum immunitatem recepimus.

XVII.

Karolus Sereniſſimus Auguſtus a Deo coronatus, Romanum gubernans Imperium, qui & per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, N. venerabili Archiepiſcopo in Domino ſalutem. Sæpius tecum & cum cæteris collegis tuis familiare colloquium de utilitate Sanctæ Eccleſiæ habere voluiſſemus, ſi abſque moleſtia corporali id effici potuiſſet. Sed quamvis ſanctitatem tuam in divinis rebus tota intentione vigilare non ignoremus, omittere non poſſumus, quin tuam ſanctam devotionem, Sancto incitante Spiritu, noſtris compellemus atque commoneamus apicibus, ut, magis ac magis, in Sancta Dei Eccleſia, ſtudioſe ac vigilanti cura laborare ſtudeas in prædicatione ſancta & doctrina ſalutari, quatenus per tuam devotiſſimam ſolertiam Verbum vitæ æternæ creſcat, & currat, & multiplicetur numerus populi Chriſtiani, in laudem & gloriam Salvatoris Noſtri Dei. Noſſe itaque per tua ſcripta, aut per te ipſum volumus, qualiter tu, & ſuffraganei tui doceatis & inſtruatis Sacerdotes Dei, & plebem vobis commiſſam de Baptiſmi Sacramento, & cur primum infans catechumenus efficiatur, vel quid ſit catechumenus; deinde per ordinem omnia, quæ aguntur de ſcrutinio, quid ſit ſcrutinium; de Symbolo, quid ſit ejus interpretatio ſecundum Latinos; de credu-

credulitate, quomodo credendum ſit in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum filium ejus, natum & paſſum, & in Spiritum Sanctum, Sanctam Eccleſiam Catholicam, & cætera, quæ ſequuntur in eodem Symbolo; de abrenuntiatione Satanæ, & omnibus operibus ejus, atque pompis; quid ſit abrenunciatio, vel quæ opera ejuſdem diaboli, & pompæ; cur inſuffletur, vel cur exorzizetur; cur catechumenus accipiat ſalem; cur tangantur nares, cur pectus ungatur oleo, cur ſcapulæ ſignentur, cur ſacro chriſmate caput perungatur, & myſtico tegatur velamine; vel cur corpore & ſanguine Dominico confirmetur. Hæc omnia ſubtili indagine perſcripta nobis, ſicut diximus, nunciare ſatage, vel ſi ita teneas & prædices, aut ſi in hoc, quod prædicas, te ipſum cuſtodias. Bene valeas, & ora pro nobis.

XVIII.

Karolus gratia Dei Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Quicquid ob amorem Dei locis Sanctorum venerabilium, benivola deliberatione concedimus, vel condonamus, hoc nobis ad æternæ remunerationis præmia capeſſenda profuturum, liquido credimus; quomodo hoc procul dubio ad ſalvationem corporis & animæ noſtræ fore creditur, ut ii, qui in Dei laude ſunt, ſine querela perſiſtant, & exinde ſæpius & devotius in noſtra manere memoria poſſint. Igitur notum ſit omnibus ſucceſſoribus noſtris & fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ, præſentibus & futuris, qualiter nos propter nomen Dei & æternam remunerationem, ſeu pro oportunitate dilectiſſimi filii noſtri Ludewici Regis, abſque omnium hominum contradictione confirmamus, Eccleſiam Dei liberam eſſe, & in poteſtate Imperatorum ſive Regum uſque in ævum permanere, quæ eſt conſtructa in honore Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & Matris ejus Mariæ, & Principis Apoſtolorum Petri, & Georgii Martyris, & pretioſi Dei Martyris Emmerammi atque Pontificis Aquitaniæ, juxta muros civitatis noſtræ Reganesburgenſium, ubi venerabile corpus ejus, miraculis declarantibus, requieſcere comprobatur, & rectorem ejuſdem cœnobii, ejuſque ſucceſſores unoquoque anno VII. aureos perſolvere Romam ad altare Sancti Petri. Proinde noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium univerſitas, omnia, quæ a patre meo Pipino Rege, & ab anteceſſoribus meis, ubicunque locorum hactenus eidem Eccleſiæ credita ſunt & collata, per hanc noſtram auctoritatem perennibus temporibus, ea videlicet ratione, confirmamus, ut neque Dux, neque Epiſcopus ejuſdem loci aliquam poteſtatem habeat, prænominata bona auferre, vel abalienare, ſed rector ejuſdem loci, ſuique ſucceſſores habeant poteſtatem, quicquid eis placuerit, inde faciendi ad utilitatem tantummodo Monachorum, ſub ſancto Ordine conſiſtentium. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus, Domino auxiliante, melius conſervetur, manu propria ſubter firmavimus, & de anulo noſtro ſigillari juſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi Imperatoris. Datum VIII. Kal. April. Anno XXXII. regni noſtri. Actum ſuper fluvium Moinum ad Franchenfurt.

XIX.

In Nominæ Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Karolus divina favente clementia Imperator Auguſtus. Si locis Deo dicatis aliquid ex noſtra largitate conferimus, procul dubio æternæ retributionis præmia inde nobis augmentari credimus. Quapropter noverit omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter nos interventu N. Abbatis noſtri cuidam fideli noſtro quandam capellam, cum omnibus ad eam pertinentibus ædificiis, mancipiis, terris cultis & incultis, agris, campis, ſilvis, pratis, aquis, quam ipſe modo in beneficio habere viſus eſt, diebus vitæ ſuæ ſub uſu fructuario in proprietatem conceſſimus, & juſſimus hoc noſtræ auctoritatis præceptum inde conſcribi, per quod decernimus atque jubemus, ut præfatus N. eandem capellam diebus vitæ ſuæ ſecure poſſideat. Poſt ipſius vero obitum ad capellam noſtram in regia civitate ſitam, quæ eſt conſtructa in honore Sanctæ Mariæ, jure perpetuo pertineat, Rectoreſque ipſius Eccleſiam eandem capellam, ſecundum voluntatem ſuam, & utilitatem præfatæ Eccleſiæ, regant & diſponant. Et ut hæc auctoritas noſtræ largitionis firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur, ac diligentius obſervetur, manu propria eam ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus. Data Kal. April. anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXX. III. Indict. anno vero imperii piiſſimi Karoli III.

XX.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Karolus divina favente clementia Imperator Auguſtus. Si pro Dei amore locis ipſi dicatis, ex noſtris rebus aliquid conferimus, & neceſſitates Eccleſiaſticas noſtro ſublevamus juvamine, id nobis ad æternam vitam feliciter capeſſendam profuturum, liquido credimus. Ideoque noverit omnium Sanctæ Dei Eccleſiæ fidelium, noſtrorumque præſentium ſeculorum ac futurorum ſolertia, quia nos pro Dei amore, animæque noſtræ remedio, conceſſimus ex rebus noſtris ad Capellam noſtram, quæ eſt in honore ſanctæ & intemeratæ virginis Mariæ conſtructa infra civitatem Radiſbonam, Eccleſiam unam cum caſa & curte, & cum omnibus juſte ac legaliter ad ipſam Eccleſiam pertinentibus, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, terris cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, viis & inviis, acceſſibus & regreſſibus, adjacentiis, finibus, eo videlicet rationis tenore, ut deinceps perpetualiter ex rebus ipſis indeficienter luminaria ad ſanctum locum pro animæ noſtræ remedio habeantur. Unde & hoc noſtræ auctoritatis præceptum exinde fieri juſſimus atque jubemus, ut noſtris temporibus & futuris præfatæ res ad præſcriptum ſanctum locum inviolabiliter permaneant, nulluſque habeat poteſtatem exinde aliquid minuere vel abſtrahere. Et ut hæc noſtræ conceſſionis auctoritas

per futura tempora a cunctis fidelibus noſtris verius credatur, & diligentius obſervetur, manu propria ſubter eam confirmavimus, & anulo noſtro inſigniri juſſimus.

XXI.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Karolus Domini favente clementia Imperator Auguſtus. Si de rebus terrenis fidelibus noſtris oportunitates accommodaverimus, benivolentiores eos facimus, & a Deo nos mercedem inde habere liquido credimus. Quapropter comperiat omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet ac futurorum induſtria, qualiter nos fideli noſtro Abbati N. ob fidele ſervitium ejus, & pro augmento mercedis noſtræ apud Deum, cauſas noſtras per hanc noſtram auctoritatem conceſſimus & donavimus. Itaque illi usque ad finem vitæ ſuæ in proprietatem, quicquid pertinet ad Capellam noſtram, quæ ſita eſt in urbe Regina, poteſtative confirmamus, quatenus ſecurus pro nobis noſtriſque parentibus oret cum Clericis ad ſervitium Dei nutritis. Et ut hæc noſtræ largitionis ſive conceſſionis auctoritas firmiorem in Dei nomine obtinere valeat vigorem, manu propria noſtra ſubter eam firmavimus & anuli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus. Data X. Kal. Septembris, anno Incarnationis Domini DCCCLXXX. Indict. tertia, anno regni Karoli piiſſimi Imperatoris VIII. Imperatoriæ vero dignitatis in Italia V. in Francia IIII. in Gallia primo. Actum Weibelingæ in Dei nomine Amen. Feliciter.

XXII.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Karolamnus (Carolomannus) Dei favente gratia Rex. Si pro Dei nutu, vel pro mercede æternæ retributionis fidelibus quibuscunque noſtris quaſdam res proprietatis noſtræ donamus, non ſolum regni morem decenter implemus, verum & æternæ beatitudinis premium nos promereri, liquido credimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus Sanctæ Dei Eccleſiæ noſtriſque, ſcilicet præſentibus & futuris, quemadmodum quidam fidelis ac dilectus Presbyter noſter nomine Job culmen ſerenitatis noſtræ adiit, deprecans, ut ei quaſdam res noſtræ proprietatis in pago N. in Comitatu N. in proprium donaremus. Nos vero libentiſſime petitioni illius ſatisfacientes propter nimiam ſervitutem illius in nos exhibitam, per hoc præſens præceptum noſtrum donavimus duas hobas in proprietatem, cum VIII. mancipiis, cum terris cultis & incultis, agris, pratis, paſcuis, ſilvis aquis aquarumque decurſibus. Omnia hæc prædicto dilecto Presbytero noſtro in proprietatem dedimus, atque de noſtro jure in ejus jus & dominationem transfudimus, ea videlicet ratione, ut ab hodierna die & deinceps hanc ipſam proprietatem omnibus diebus vitæ ſuæ habeat, teneat atque poſſideat: Poſt obitum autem illius, ut res prædictæ redeant in poteſtatem Sancti Emmerani martyris Chriſti. Et ut hæc auctoritas noſtræ largitionis ab univerſis fidelibus firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur ac diligentius conſervetur, manu propria noſtra ſubter eam confirmavimus, & anulo noſtro ſigillari juſſimus. Sigillum Domini Karlomanni Piiſſimi Regis. Datum III. Non. Decembr. Anno Chriſto propitio III. Domini K. Sereniſſimi in Bauaria & ſecundo in Italia, Indictione XI. Actum Rateſdorf curte Regia in Dei nomine feliciter.

XXIII.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Carolus Dei gratia Rex. Si Dei Eccleſiis noſtro videlicet regimine procurandis dignos adhibere curamus honores, non ſolum terreni ſed & cœleſtis regni non dubitamus honore & faſtigio nos ſublimari. Inde volumus ad fidelium noſtrorum, præſentium futurorumque pervenire notitiam, qualiter convenit inter Venerabilem virum Radeſponenſis Eccleſiæ Epiſcopum Tutonem & quendam hominem noſtrum, ut aliquas res eorum inter ſe pro ambarum oportunitate partium concambire deberent, quod & fecerunt. Tradidit igitur N. proprietatem ſuam ſancto E. (Emmerano) martyri, qualem viſus eſt habere, cum omnibus appendiciis ad prædictum locum rite pertinentibus in manum Epiſcopi & Advocati ſui N. in perpetuam proprietatem. Econtrario vero, retradente eodem Advocato una cum manu Epiſcopi, accepit prædictus N. de rebus Sancti E. locum N. cum omnibus appendiciis in perpetuam proprietatem. Et ut hoc concambii præceptum firmum ſtabileque permaneat, manu propria ſubter illud firmavimus anulique noſtri impreſſione ſigillari juſſimus.

XXIV.

Si fructuoſas complacitationes circa caſas Dei fieri conſentimus, non ſolum temporaliter nobis profuturum eſſe credimus, verum & ad æternam vitam feliciter obtinendam nobis profectuoſum eſſe, liquido non dubitamus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque præſentibus ſcilicet & futuris, quomodo quidam Venerabilis ac dilectus Abbas noſter petiit culmen ſerenitatis noſtræ, ut liceret ſibi quandam complacitationem agere cum Monachis in cœnobio N. conſiſtentibus. Nos autem petitioni illius libenter aurem accommodantes, permiſimus ita fieri ſicut rogavit. Et ideo præfatus Abbas tradidit cum manu advocati ſui ad ſupradictum Monaſterium proprietatem ſuam cum conſenſu & licentia omnium fratrum in eodem cœnobio conſiſtentium. Scilicet pro firmitatis gratia popoſcit ſerenitatem noſtram, ut præceptum noſtrum ſuperadderemus, ut illius placitatio firma & inconcuſſa perſiſtere potuiſſet. Nos vero voluntarie petitionem illius ſuſcipientes, per hoc præſens præceptum noſtrum ſancimus atque jubemus, ut quod ille ad jam dictum Monaſterium tradidit, hoc deinceps illuc perpetualiter pertineat atque aſpiciat, nullo unquam ſucceſſore noſtro hanc traditionem irrumpente, ſed Deo auxiliante perpetuis temporibus ſalva & inconcuſſa permaneat.

XXV.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis C. Dei concedente clementia Rex. Si eccleſias Dei aliqua ſemper utilitate fulcire ſtuduerimus, non ſolum morem regium exercemus, ſed & aliquod lumen animæ noſtræ inde promereri ſperamus. Quapropter cognoſcat omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter nos ammonente Adelwardo Epiſcopo pro honore Dei Sancto Martyri Emmerano conceſſimus de noſtro jure decimam partem vectigalium, id eſt, de miniſterio N. ad concinnanda luminaria jure perpetuo in proprium. Et ut hæc conceſſionis noſtræ auctoritas firmior habeatur & per futura tempora a fidelibus verius credatur & diligentius obſervetur, manu noſtra ſubtus eam firmavimus anuloque noſtro ſigillari juſſimus. Datum III. Kal. Julii anno Incarnat. Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCCXVI.

XXVI.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Arnolfus divina favente Clementia Imperator Auguſtus. Regalem condecet dignitatem, ut facta fidelium ſuorum quæ communi ipſorum congruunt utilitati, & pie eis conſulendo proſpiciat, & inpoſterum manſura gratanter corroboret. Inde omnium Chriſtianæ religionis fidelium, inſtantis ſcilicet temporis ac futuri agnitum eſſe volumus notitiæ, qualiter Tuto Venerabilis Radeſponenſis Eccleſiæ Præſul, & commiſſi gregis nomine ac merito tutiſſimus proviſor, & fœmina quædam N. quandam complacitationis inter ſe more populari perpetratæ cartam noſtris præſentarunt obtutibus, ſupplicantes edicti noſtri eam ſolidari tenore. Quod ita fieri decrevimus. Juſſimus igitur hoc præſens muniminis noſtri præceptum inde fieri, per quod decrevimus atque omnino præcepimus, ut hujusmodi complacitationis inſtitutio firma & ſtabilis perſeveret. Et ut hæc complacitationis inſtitutio a nullo unquam ſucceſſore noſtro violetur, ſed in nomine usque in finem conſolidetur, manu noſtra ſubtus eam roborantes, anulo noſtro juſſimus inſigniri.

XXVII.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Arnulfus divina favente gratia Imperator Auguſtus. Si his, qui ſub obtentu Sacræ religionis jugiter divinis mancipantur officiis, aures ſerenitatis noſtræ benigno favore accommodamus, eorum affectui ſatisfacientes, liquido credimus eos promtiores in ſuſtentatione noſtri ſacri Imperii & devotiores in orationis conſtantia pro nobis permanere, atque apud remuneratorem omnium bonorum divinis nos remunerari præmiis. Quapropter omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet ac futurorum cognoſcat induſtria, qualiter nos pro abſolutione divinæ recordationis anteceſſorum noſtrorum, Auguſtorum ſcilicet Imperatorum, & pro remedio animæ noſtræ & corporis ſalvatione, & pro remedio filii noſtri Ludewici, atque interventu dilectæ conjugis noſtræ Utæ volumus amplificare & augere civitatem noſtram, quæ vocatur Radeſpona, ob amorem & honorem ſcilicet patroni noſtri & pretioſi Dei martyris Emmerani, & eandem civitatem totam noviter factam cum XL. vineis in monte, qui eſt in ripa Danubii juxta eandem civitatem, tradimus nullo contradicente vel inquietante, pretioſo & glorioſo & ſancto Martyri Emmerano, cujus nomen in libro vitæ cœleſtis aſcriptum eſt. Proinde omnium ſucceſſorum noſtrorum magnitudo comperiat, poſtquam patruus meus Karolus Imperator pro petitione heu! tam Venerabilis Epiſcopi Embriconis prænominatam Eccleſiam præſtitit, nunquam habuit victoriam, neque corporis & animæ ſanitatem usque ad finem vitæ ſuæ. Quapropter comperiat omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ ſolertia, quod nos eundem cenſum de prædicto monaſterio, quem Karolus Magnus dedit Leoni Papæ ſucceſſoribusque ejus, & atavus meus Eugenio Papæ, & avus meus pius Ludewicus Nicholao Papæ Romam ad altare Sancti Petri ſtabilire facimus in præſentia Domini & Venerabilis Papæ Formoſi, & eandem Eccleſiam confirmamus in poteſtatem Imperatorum ſive Regum ſine ullius malivolentis minutione usque in ævum permanere, & cum ejus benedictione & conſecratione & confirmatione ita confirmamus, ut ſiquis Imperator aut Rex eandem Eccleſiam tam ſanctam & pretioſam alicui præſtet, in maledictione Sanctæ Mariæ, Sancti Petri ſucceſſorumque ejus & omnium Sanctorum perſiſtat, usque dum ex ea traditione reſipiſcat. Et ut hoc imperiale auctoritatis noſtræ præceptum firmius habeatur & inpoſterum verius credatur, hanc cartam conſcribi juſſimus & cum ſigillo Papæ anuli noſtri impreſſione aſſignatam manu noſtra ſubtus roboravimus.

XXVIII.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Karolus Dei gratia Rex omnibus Comitibus, Abbatibus, Abbatiſſis, Miſſis, Vaſallis & cunctis Sanctæ Eccleſiæ fidelibus ac noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris notum eſſe volumus, quod Hinchmarus Remorum Eccleſiæ religioſus nobis valde dilectus ac Venerabilis Pontifex accedens ad Celſitudinis noſtræ magnitudinem, innotuit manſvetudini noſtræ, quod ex rebus Sanctæ Dei Genitricis MARIÆ & Sancti ac pretioſi Confeſſoris Chriſti Remigii, quæ per parentum anteceſſorum Regum videlicet noſtrorum dationem, ſive per Rectorum ejusdem Eccleſiæ imprudentiam vel conceſſionem vel & quorumcunque malivolorum machinationem ab eadem ſancta Eccleſia abſtractæ eſſe cernuntur nonæ & decimæ, ad eandem prædictam Eccleſiam minime, ſicut rectum eſt, perſolvantur. Unde magnificentiæ noſtræ petiit dignitatem, ut noſtræ auctoritatis præceptum ob Dei & ſanctæ genitricis ipſius, ſive pretioſi Patroni noſtri Remigii amorem ei fieri juberemus. Cujus nobis amabilibus & neceſſariis petitionibus acquieſcentes, & libere placideque obſequentes, hoc noſtræ magnæ auctoritatis præceptum eidem fieri juſſimus, per quod præcipientes

cipientes expreſſe jubemus, ut quisquis fidelium Dei omnipotentis noſtrorumque ex eisdem ſanctæ Dei genitricis Mariæ vel ſancti Confeſſoris Chriſti Remigii, Remorum Eccleſiæ rebus ſive Epiſcopatus religioſiſſimi & dilectiſſimi nobis Hincmari Venerabilis Archiepiſcopi aliquid habere dinoſcitur, ſive per largitionis noſtræ conceſſionem ſive per quorumcunque ſupra memoratorum affectationem vel machinationem ſeu & deprecationem aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere vel poſſidere cernitur, nonam & decimam in Miſſorum noſtrorum præſentia Miſſo Eccleſiæ Sanctæ Mariæ vel Sancti Remigii Remorum Archiepiſcopi ſive Hincmari Venerabilis Epiſcopi revadiet, & annis ſingulis ad eandem præfatam & memoratam Eccleſiam perſolvere abſque ullius occaſionis contradictione cum omni vigilantia ſtudeat. Quicunque vero contra hanc noſtræ auctoritatis præceptionem de hoc inobediens fieri præſumſerit, ſciat ſecundum dignæ memoriæ avi, & piæ recordationis genitoris noſtri capitula ſe emendaturum, & ipſas easdem res abſque ullius interceſſionis impetratione amiſſurum. Et ut hæc noſtræ præceptionis auctoritas inviolabilem obtineat firmitatis vigorem, & ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris præſentibus ſcilicet & futuris verius certiusque credatur, eam anulo noſtro ſubtus ſigillari juſſimus. Data IIII. Non. Septembr. Indict. X. Anno VIII. regnante Karolo glorioſiſſimo Rege. Actum in Monaſterio Sancti Quintini.

XXIX.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei Rex. Si petitionibus fidelium noſtrorum, maxime Domini Sacerdotum præcipue in his, quæ Eccleſiaſticis poſſunt præbere conſultum, benignum commodamus aſſenſum, nobis id ad æternæ remunerationis credimus provenire augmentum. Proinde noverit omnium fidelium Dei ac noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, quia vir Venerabilis Hincmarus Remenſis urbis Archiepiſcopus obtulit ſerenitatis noſtræ obtutibus præceptum piæ memoriæ Domini ac genitoris noſtri Ludewici Imperatoris, quod in eleemoſynæ ſuæ augmento Eccleſiæ Sanctæ Mariæ atque Sancti Remigii fieri decrevit de opere & operariis atque omni exactione, quæ tempore avi noſtri Domini Karoli Imperatoris ex eadem caſa Dei exigebantur ad palatium, quod vocatur Aquisgrani, ut in ædificatione & reſtauratione ipſius Eccleſiæ Dei per futura tempora usque in finem ſeculi ad utilitatem ſæpe dictæ Eccleſiæ in eleemoſyna illius proficerent, & nec ad eundem locum vel ad alium quemlibet ipſe redhibitiones vel impenſæ ullo unquam tempore exigerentur, ſed remiſſa indulgentia illius in eodem loco proficerent. Cujus bene geſta rata judicantes, per hoc noſtræ auctoritatis præceptum decernimus, ut quicquid de exactione vel operariis prædictæ conſtitutionis ſupraſcriptus Dominus & genitor noſter, ſeu & de muro civitatis ipſius vel viis ad utilitates clauſtri Canonicorum proficientibus in ſuo præcepto conceſſit, hoc totum perpetuo noſtra indulgentia, vel conceſſione vel auctoritate conceſſum vel confirmatum maneat in perpetuum. Et ut hæc noſtræ conceſſionis auctoritas per futura tempora certior cognoſcatur & permaneat inconvulſa, eam manu noſtra ſubtus firmavimus & de anulo noſtro illam ſigillari præcepimus. Data VII. Kal. Junii anno decimo regnante K. glorioſo Rege, Indict. XIII. Actum Vermeriæ Palatio Regio in Dei nomine feliciter Amen.

XXX.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus Rex. Si ea quæ a prædeceſſoribus noſtris vel fidelium devotione bene tradita, ſtatuta ac confirmata ſunt, oraculis roboramus; ſi & illa, quæ quacunque neceſſitate corrupta ſunt, regia noſtra auctoritate corrigimus & in melius commutamus, ſaluti noſtræ conſulimus, & regium miniſterium ſuſceptum a Domino exercemus. Proinde noverit omnium fidelium Dei ac noſtrorum ſolertia, quia res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſſitate & per omnia inviti, dum a Paſtore ſancta ſedes illa vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, unde temporale quoddam ſolatium in noſtro haberent ſervitio, commendavimus, ordinato & electo munere Sancti Spiritus per Dei & noſtram diſpoſitionem in eadem ſancta ſede N. Archiepiſcopo hoc noſtræ auctoritatis præcepto cum integritate, quicquid exinde nos fidelibus noſtris beneficiavimus, præſentaliter reſtituimus, ſive & illa omnia, quæ tam Clerici quam Laici, qui in noſtra donatione aliquamdiu fuerunt, quosque jam dicto Epiſcopo commendavimus, habebant; & ut in calce omnia concludamus, quicquid ex eodem Epiſcopatu, quando de manu N. illum recepimus, alicui præſtito beneficio conceſſimus, per hanc noſtræ confirmationis auctoritatem in conſpectu Dei coram cœtu fidelium noſtrorum tam Eccleſiaſtici quam laicalis ordinis teſtamento præſentaliter caſæ Sanctæ Mariæ & Sancti Remigii atque N. Archiepiſcopo cum omni integritate reddimus vel reſtituimus, ut abſque ulla refragatione caſſatis aliis quibuscunque conſcriptionibus, easdem res per hanc noſtram auctoritatem recipiat, ut, ſicut res Eccleſiæ diſponendæ ſunt ad utilitatem ipſius Eccleſiæ Dei, tam ipſe quam ſucceſſores ipſius diſponant. Quam auctoritatem, in qua nos ulterius tale quiddam erga ipſam caſam Dei non acturos ſpondemus, & ut nemo ſucceſſorum noſtrorum agere moliatur, per Omnipotentem Dominum ejusdem Virginis filium obſecramus, ut per futura tempora certior habeatur, & contra æmulos ipſius Eccleſiæ ſui notitia valeat, manu noſtra ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione roborari decrevimus. Data Kal. Octobr. anno VI. regnante K. glorioſo Rege Indict. octava. Actum in pago Andegavenſi in villa N.

XXXI.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei æterni Lotharius divina ordinante providentia Imperator

Imperator Auguſtus. Quia confeſſio non minus in adverſis neceſſaria eſt quam in proſperis, & cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit; gaudium & eſſe Angelorum in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente non dubitamus, nos mortales in terris eos nequaquam deſpicimus, pro quibus gaudere Angelos in cœlo divino teſtimonio non ignoramus. Accuſantes & reprehendentes in exceſſibus ſemet ipſos, divina nos benignitas non condemnare ſed recreare docuit, qui meretricem non ſolum a legali damnatione eripuit, verum & publicanum humiliatum & accuſantem ſe, non condemnavit, ſed magis juſtificando exaltavit; qui dixit: omnis, qui ſe humiliat, non condemnabitur ſed exaltabitur. Poteſtatem ergo, quam pro cauſa noſtra raptus perdidiſti, repetentibus Eccleſiæ tuæ filiis, præſentibus quoque aſtantibus ac decernentibus præſulibus, ſedem ac diœceſin Remenſis Urbis tibi N. reſtituimus, ut priſtino Sanctæ largitatis Apoſtolicæ pallio indutus, concordiam atque gratiam divini officii nobiſcum humili ſatisfactione expleas ſolemni noſtra a largitate recipiendo exerceas. N. Epiſcopus aſſenſi. N. Archiepiſcopus cum cæteris plurimis Presbyteris ac Diaconibus publice aſſiſtentibus. Actum in N. palatio publico in menſe Junio VIII. Kal. Julii, regnante & imperante Domino Lothario Cæſare, anno reverſionis ejus primo, cum eſſet ſucceſſor factus patris in Francia, Indict. III.

XXXII.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Ludovicus & Lotharius divina ordinante providentia imperatores Auguſti. Si liberalitatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficii, & neceſſitates eccleſiaſticas noſtro relevamus juvamine, id nobis & ad mortalem vitam temporaliter tranſigendam & ad æternam feliciter optinendam profuturum liquido credimus.

Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus noſtris præſentibus ſcil. & futuris, quod ſanctam Remenſem eccleſiam, in qua prædeceſſores Reges noſtri videlicet Francorum fidem, & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per inpoſitionem manus Domini Stephani Papæ imperialia ſumpſimus inſignia, ob reverentiam fidei Chriſtianæ & ob animæ noſtræ ſalutem ab imo conſtrui fecimus, eamque in honorem Domini noſtri Jeſu Chriſti Salvatoris mundi, ſimul & in honorem ejuſdem intemeratæ genetricis S. Mariæ conſecrari decrevimus. Itaque divina inſpiratione compuncti & cæleſtis patriæ amore ſuccenſi, quædam prædia, quæ eidem ſanctæ ſedi quondam ablata fuerant, devota mente reſtitui juſſimus. i. e. in ſuburbanis ipſius ſanctæ eccleſiæ titulum ſancti Sixti, nec non & titulum S. Martini cum appendiciis eorum. Rebus prædictæ ſanctæ eccleſiæ temporibus noſtris adhuc ſuperaddendum decrevimus & ſtatuimus per hoc noſtræ auctoritatis præceptum, ut non tantum de iſtis reſtitutis ſed etiam reſtituendis, quicquid de ipſis vel in ipſis rectores & miniſtri ſupra memoratæ eccleſiæ elegerint, ita debeant perpetualiter poſſidere atque ordinare vel & facere proutcunque ſibi propenſius voluerint, ut abſque ullius injuſta contradictione ordinent atque diſponant, & faciant quicquid utilitati prædictæ eccleſiæ congruere & convenire perſpexerint. Et ut hæc noſtræ auctoritatis confirmatio præſentibus futuriſque temporibus firmiorem in omnibus ſemper obtineat vigorem, manibus propriis ſubter firmavimus & anuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus.

XXXIII.

In nomine Domini Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Ludowicus divina ordinante providentia Imperator auguſtus. Si locis venerabilibus ea quæ exinde a prædeceſſoribus noſtris regibus vel Imperatoribus ad rei puplicæ uſus exigebantur, relligioſa liberalitate in utilitatibus & neceſſitatibus eorundem ſanctorum locorum expendendis remittimus & fidelium noſtrorum ſaluberrimis pro hac eadem re ſuggeſtionibus ac peticionibus benignum commodamus aſſenſum, maximum & animæ noſtræ & reginæ ac regno providemus conſultum: quia nichil cernitur rei puplicæ imminutum quicquid ex eadem repuplica piis actibus & locis relligioſis eccleſiarumque Dei utilitatibus ſeu ſervorum Dei fuerit commoditati indultum.

Quapropter notum eſſe volumus omnibus Dei fidelibus, præſentibus ſcil. & futuris, præcipue quoque ſucceſſoribus noſtris in poteſtatis culmine, in quo ſumus auctore Domino conſtituti, ab eodem Dominorum Domino deinceps conſtituendis, quia N. venerabilis Archiepiſcopus Remenſis eccleſiæ & reverentiſſimæ ſedis ſancti Remigii glorioſiſſimi Pontificis & ſpecialis Patroni noſtri præſul clementiæ noſtræ innotuit, quia vetuſtatis ſenio contrita jam dictæ metropolis urbis ſancta mater noſtra eccleſia in honore ſanctæ ſemperque virginis ac Dei genetricis Mariæ conſecrata exiſteret, in qua auctore Deo & cooperante ſancto R. gens noſtra francorum cum equivoco noſtro Rege ejuſdem gentis ſacri fontis baptiſmate ablui, ac ſeptiformis ſpiritus ſancti gratia illuſtrari promeruit: Sed & ipſe Rex nobiliſſimus ad regiam poteſtatem pertingi Dei clementia dignus inventus fuit. Ubi & nos divina dignatione per manus Domini N. Romani ſummi pontificis ad nomen & poteſtatem imperialem coronari meruimus. Quam pro tantis beneficiis nobis ibidem a Deo collatis renovare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus & ad cætera, quæ pro ſervorum Dei ibidem degentium neceſſitatibus edifficanda, murum omnem cum portis ipſius civitatis & omnem operam cum cunctis ſtipendiis quæ ex rebus & facultatibus ipſius eccleſiæ & epiſcopatus Remenſis Aquis palatio noſtro regio peragi & exſolvi ſolitum fuerat, in elemoſina ſcil. noſtra & pro remedio animæ Domini ac genitoris noſtri atque cæterorum prædeceſſorum, qui eundem

dem epiſcopatum contra ſalutem ſuam aliquamdiu tenuerant & in ſuos uſus contra eccleſiaſticas regulas & res ac facultates eccleſiæ ipſius expenderant & ob hoc minus quam debuerant, utilitatis ſacris locis in eodem epiſcopatu conſtitutis exinde provenerat.

Volumus & ut Vaſalli & quique fideles noſtri ex rebus ejuſdem epiſcopatus aliquid habentes, eidem operi inſerviant; ſicut conſtitutum eſt a bonæ memoriæ Domino & genitore noſtro & ſicut decretum eſt a piæ recordationis Domino & avo noſtro Pipino, decimas & nonas eidem eccleſiæ ſanctæ ex rebus, quas inde habent, perſolvant, Vias & publicas omnes, quæ circa eandem eccleſiam vadunt, & impedimento eſſe poſſunt ad clauſtra & ſervorum Dei habitacula conſtruenda, ut transferri atque inmutari poſſint, concedimus.

Et ſi aliquid ibi de fiſco noſtro habetur, per hoc noſtræ auctoritatis præceptum perpetuo æque concedimus, ut nullus Judex, comes aut miſſus, ſive aliquis ex judiciaria poteſtate ullam inde eidem ſanctæ Remenſi eccleſiæ inquietudinem, aut ullum calumpniæ impedimentum inferre unquam præſumat, obſecrantes ſucceſſores noſtro, ut memores ſalutis ſuæ, præſentis ſcilicet & æternæ, & beneficiorum quæ nobis & genti noſtræ a prædeceſſoribus noſtris in eodem ſancto loco per beatum Remigium, meritis ſanctæ Mariæ collata ſunt, ſicut ſua beneveſta, a ſuis ſucceſſoribus conſervari voluerint, ita, quæ pro amore Dei & ſanctæ ejus genetricis ac beati protectoris noſtri Remigii ſæpefato ſancto loco contulimus, perpetuo inviolabiliter conſervare procurent. Et ut hæc noſtræ conceſſionis auctoritas per futura tempora pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, anuli noſtri impreſſione ſubter eam ſigillari decrevimus.

XXXIV.

IN N. S. ET IND. T. L. G. D. R. Si pontificum ac miniſtrorum Dei, noſtræ celſitudini fideliter famulantium peticiones, quas propriis ſeu eccleſiarum utilitatibus ob poſſibilitatem devoti ſervitii nobis innotuerunt, ad effectum perducimus, non ſolum imitamur conſuetudinem anteceſſorum noſtrorum, verum & ad mercedem beatæ remunerationis talia facta nobis profutura eſſe liquido credimus.

Quapropter omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium, noſtrorumque tam præſentium quam futurorum cognoſcat induſtria, qualiter nos pro æternæ mercedis augmento cuidam Venerabili ac dilecto epiſcopo noſtro Tutoni nominato, quaſdam res noſtri proprii Juris in jus ac proprietatem beati Emmerammi Martiris, per interventum & conſilium venerabilium Pontificum N. & N. immo & reliquorum fidelium noſtrorum æternaliter poſſidendas conceſſimus cum manſis & mancipiis utriusque ſexus, ædificiis, terris, pratis, paſcuis, viis & inviis, aquis, aquarumve decurſibus, molendinis, piſcinis, exitibus ac reditibus, agris cultis & incultis, mobilibus & immobilibus, quæſitis & inquirendis, & omni communi utilitate ſilvæ, ſive in ſpeciali comprehenſione, ſeu magiſtri alicujus conceſſione, quicquid idem ſervi eodem tempore in poteſtate ac veſtitura ad noſtrum ſervitium videbantur habere, totum ex integro tradidimus abque transfudimus prænominato Martiri ejusque vicario in jus ac dominationem perpetuis temporibus; & juſſimus inde hanc præſcribi auctoritatem noſtram, per quam volumus firmiterque jubemus, ut præfatus epiſcopus firmiſſimam inde habeat poteſtatem ſicut reliquarum eccleſiæ rerum.

Et ut hæc auctoritas largitionis noſtræ firma ſtabilisque perpetuis temporibus perſeveret, manu propria ſubtus eam roborantes, anulo noſtro ſigillari juſſimus.

XXXV.

IN N. S. ET IND. T. L. D. J. C. Rex. Novimus nos ad ſacra regimina & ad imperialem auctoritatem per ſanctorum ſuffragia poſſe in futurum proficere & beatæ gratiæ remunerationem æternis diebus mereri. ſi loca Deo dicata divino accenſi amore procuramus. Ideoque ſciat omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcil. & futurorum poſteritatis. qualiter nos per interventionem noſtræ dilectæ genitricis Outæ quaſdam res ſui proprii juris quas a largitate beatæ memoriæ patris noſtri Arnolfi Imperatoris per imperiale præceptum ſuſceperat ad cellam beati Emmerammi martyris Chriſti noſtra regali auctoritate donavimus ea quidem ratione ut easdem res quædam vidua nomine N. diebus vitæ ſuæ poſſideat. ac poſt dies ejus in jus ac dominationem ejuſdem cellæ redeant. perpetuis temporibus tenendæ i. e. curtem quæ dicitur N. quicquid in poteſtate prænominatæ genitricis noſtræ eadem die erat. quod antea præceptis datum non fuerat. extra vel infra terminum ejuſdem curtis totum cum omni integritate per conſilium & conſenſum venerabilium epiſcoporum nec non & fidelium comitum noſtrorum & cæterorum omnium ſicut priſcis temporibus in ſingulis miniſteriis patrum noſtrorum ordinatum fuerat. nichil extra dimittentes. in perpetuam poſſeſſionem tradidimus. cum regimine & ejuſdem banno. mancipiis utriusque ſexus. ædificiis. pontibus & cenſu ſilva omnique uſu ejuſdem ſylvæ. aquis. piſcationibus. vineis III. & invi. exitibus & reditibus. terris cultis & incultis molis molendinis pratis paſcuis mobilibus & immobilibus quæſitis & inquirendis. Et juſſimus in hoc præſens præceptum conſcribi. per quod decernimus firmiterque jubemus ut præſcripta eccleſia beati E. cui Tuto venerabilis epiſcopus præeſſe dinoſcitur firmiſſimam cunctis diebus habeat poteſtatem ſicut cæterarum eccleſiæ rerum. Et ut largitionis noſtræ auctoritas ſtabilis permaneat. manu noſtra ſubter eam firmavimus & anuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus.

Signum Domini Ludovici Sereniſſimi Regis. Engelbero notarius ad vicem Theotmari Archicancellarii recognovi & ſubſcripſi. Dat. II. Idus Auguſti Anno incarnationis Domini noſtri DCCCCIIII. Anno Ludewici piiſſimi

piiſſimi Regis IIII. Indict. VI. Actum in Ottinga in Dei nomine feliciter. Amen.

XXXVI.

In N. S. & Ind. T. Lud. D. J. C. R. Si locis divino cultui mancipatis largitatis noſtræ beneficentiam exhibuerimus & oportuna terreni commodi ejus impendimus ſuffragia. non ſolum ad regni divinitus nobis collati ſtabilitatem roborandam verum & æternæ vitæ felicitatem promerendam id nobis liquido credimus profuturum. Ideoque omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus præſent. ſcil. & futuris notum ſit quoniam Tuto reverendus ſanctæ Radisponenſis Eccleſiæ præſul per interventum N. & N. comitum fideliumque miniſterialium noſtrorum noſtram precatus eſt clementiam ut quandam villulam rebus eccleſiæ ſuæ contiguam & oportunam ad ſanctum E. donaremus. Statimque nos libenti animo congrue illius interceſſioni annuentes conſenciente N. ejuſdem beneficii poſſeſſore & conſilium dante pro beati patris noſtri Arnolfi imperatoris animæ remedio noſtræque mercedis incremento. præfatam villulam cum integritate ſua ad cujuſcunque regalis miniſt. quicquam inde miniſterium pertineret ad Chriſti martirem E. cujus ſacratiſſimum corpus extra mœnia Radesponenſis civitatis in prædicta venerabiliter humatum eſt eccleſia jure perhenni delegavimus in proprium cum curtibus & ediſficiis manſis & in ipſa villula habitantibus mancipiis utriusque ſexus cenſibus. campis agris. pratis. paſcuis. ſilvis. portu & portatico. aquis aquarumve decurſibus. molendinis piſcationibus viis & inviis. exitibus & reditibus quæſitis & inquirendis terris cultis & incultis univerſisque appendiciis & adjacentiis ſuis. Juſſimus quidem hoc præſens præceptum inde conſcribi per quod volumus & auctoritate noſtra firma præcipimus. ut ipſa conceſſionis noſtræ villula nunc & deinceps tempore perpetuo jure firmiſſimo ſine ullius contradictione perſonæ integriter. ad memoratum Dei electum pertineat & inrefragabiliter conſiſtat eo tenore ut præfatus honorabilis epiſcopus ejusque ſucceſſores ex eadem villula ſicut de cæteris ipſius pii patris patroni rebus in æternum habeant poteſtatem quicquid voluerint faciendi. Et ut hæc auctoritas noſtra inviolabilem Chriſto propicio perrenniter obtineat firmitudinem manu noſtra eam roborantes annulo noſtro ſigillari juſſimus. Signum D. L. glorioſi Regis.

XXXVII.

In Dei nomine placuit ac convenit inter venerabilem virum baturicum ſanctæ Radesponenſis eccleſiæ epiſcopum quæ eſt conſtructa in honore ſancti Petri Principis Apoſtolorum & ſancti martiris ubi ipſe preciosus martir ſanctus corpore requieſcit. nec non & quendam virum illuſtrem N. ut quasdam res pro communi utilitate & compendio inter ſe commutare deberent. quod ita fecerunt. Dedit igitur prædictus epiſcopus ex ratione prædicti monaſterii ſui una cum conſenſu & conniventia monachorum in eodem monaſterio degentium & per licentiam Domini L. Regis eidem N. villam quæ dicitur N. & territorium cum caſis deſuper poſitis cum mancipiis utriusque ſexus. pratis. paſc. & omnia quæ ibidem habere viſus fuit & e contra in conpenſationem harum rerum dedit idem N. ex ſuo proprio præfato baturico epiſcopo ad partem ſupra dicti monaſterii ſui territorium N. cum ſil. prat. & omnibus quæ ibidem habere viſus eſt. Unde & duas commutationes pari tenore conſcriptas inter ſe fieri & affirmari voluerunt ut unusquisque hoc quod a patre ſuo accepit habeat. teneat. atque poſſideat & faciat quicquid utilitatis ſuæ perſpexerint. & taliter hic inter eos inſerere placuit. quod ſi fecerit poſt hunc diem ullus ex ipſis aut quælibet oppoſita perſona quæ contra hanc commutationem de qua duæ cartulæ uno tenore conſcriptæ eſſe videntur. venire temptaverit aut eam infringere conatus fuerit. inferat parti contra quam litem intulerit fiſco auri libras duas & multa componat & ſua repeticio nullum optineat effectum ſed præſens commutatio omni tempore firma permaneat cum ſtipulatione ſubnixa.

XXXVIII.

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Dum nos divina clementia in præſenti ſeculo gubernat. oportet ut de futuro & cogitemus. ac dum in noſtra poteſtate res noſtræ conſtare videntur. eas ob amorem Dei ad loca ſanctorum manu & voluntate propria condonemus. ut cum pius examinator in judicio venerit exinde mercedem habeamus. Quam caduca enim ſint hujus vitæ tempora quamque cito finiantur. ego indignus ſervus ſervorum Dei N. abbas mente ac corde pertractans. inſcius quod futura pariat dies. ſubito animo incid. ut ſalutem animæ meæ mihi quoque ipſe dum liceret providerem. Hac divina miſeratione commotus mentem admovi. Unde ob divinæ relligionis amorem & ſicut ſuperius comprehenſum pro remedio animæ meæ patris quoque nec non & genetricis cæterorumque quorum datione & auxilio locus idem conſtructus eſſe cernitur trado ad ſanctum Emmerammum propria mea quæ hæreditario jure mihi ſucceſſerunt. hoc eſt primitus eccleſiam cum curte & domo omnique ediſficio. cum mancipiis, terris ſilvis. pratis. paſcuis. aquis aquarumve decurſibus, quicquid & dici poterit. tam cultum fuerit quam incultum ſimili ratione. ad ſanctum Emmerammum ut ſæpe ſupra denotatum eſt propriæ meæ manus datione confirmatum eſſe decerno ita tamen ut dum ipſe in præſenti vita ſuperſtes extitero omnia quæ ſupra oſtenſa ſunt in mea poteſtate absque omni contradictione perdurent. Placuit mihi una cum venerabili viro Baturico Epiſcopo & Abbate loci ejusdem ut ſi aliquis de parentibus meis talis Dei gratia largiente venerit ut ejusdem monaſterii pater defuncto me poſſit exiſtere vel alius quilibet ex eadem congregatione ut prædictum locum ſicut præfatus ſum habeat in poteſtate & cum omnibus ibidem huic loco aſpicientibus ad

ſanctum

ſanctum & venerabilem locum beati martiris. E. & venerando Baturico Epiſcopo vel & ſucceſſoribus ſuis caput inclinet ſerviciumque perſolvat. Hæc omnia ſicut ſupra nominavi pleniter tradidi in ea ratione ut mihi Baturicus Epiſcopus ad dies vitæ meæ in beneficiendo habendum concederet, id eſt caſam dominicatam cum curte & eccleſia cum omnique reſiquo edifficio quicquid ibidem aſpimus.

XXXIX.

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Ludovicus divina favente clementia Rex.

Omnibus Epiſcopis Abbatibus Ducibus. Comitibus nec non & cunctis fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtriſque præſentibus & futuris in regno a Deo nobis collato conſiſtentibus notum ſit. qualiter nos volumus ut omnes proprietates quas divinæ memoriæ Dominus K. piiſſimus avus noſter ad monaſterium ſancti E. Chriſti martiris condonavit & Baturicus Epiſcopus rector ipſius monaſterii cum conſenſu monachorum ibidem Deo famulantium nobis beneficiavit poſtquam divina vocatione de hac luce migravimus rectores & miniſtri ejuſdem monaſterii eandem tradicionem quam Dominus & avus noſter. K. Imperator ad prædictum monaſterium tradiderat. perpetualiter in eorum veſtituram recipiant poſſidendam. Sed pro integra firmitate ac ſecuritatis ſtudio placuit nobis ob divinum amorem has litteras noſtræ auctoritatis circa ipſum monaſterium fieri per quas decernimus atque ſanctimus ut poſt deceſſum noſtrum nullus filius noſter neque ſucceſſor jam ulterius in præſcriptis rebus ſancti E. quas per beneficium a rectoribus prædicti monaſterii habuimus ullam poteſtatem habeant injuſte invadendi neque in quoquam dominari ſed in futurum cum omni integritate in poteſtatem ac dominationem jam dicti monaſterii abſque ullius contrarietate aut impedimento pleniter revertantur. Et ut hæc auctoritas conſcriptionis noſtræ a cunctis fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ & noſtris per futura tempora verius credatur atque diligentius obſervetur manu propria ſubter eam firmavimus & ann. imp. aſſignari juſſimus.

XL.

In nomine D. n. J. C. D. Omnip. L. Divina largiente gratia Rex Bavuariorum. Si peticionibus fidelium noſtrorum quas auribus noſtris inſinuaverint libenter annuimus & eas in Dei nomine ad effectum perducimus & regium morem decenter implemus & illos in noſtro ſervitio promptiores reddimus. Idcirco comperiat induſtria omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcil. ac futurorum quia N. Diaconus atque capellanus noſter nec non propinquus ſuus N. obtulerunt obtutibus noſtris quandam Kartam præſtariam in qua continebatur qualiter N. Epiſcopus quaſdam res ex ratione monaſterii ſui ſancti E. quas olim idem N. ex ſuo proprio eidem largitatis munere contulerat monaſterio, eis ad uſum meritum diebus vitæ eorum conceſſiſſe. Et ideo precatus eſt excellentiam noſtram ut ſuper hanc præſtariam cartam confirmationis noſtræ præceptum fieri juberemus per quod diebus vitæ eorum firmius & quietius abſque alicujus contrarietate ipſas res tenerent atque poſſiderent. Quorum peticioni libenter annuimus & hanc auctoritatem confirmationis noſtræ eis fieri juſſimus per quam præcipimus atque jubemus ut diebus vitæ eorum ipſas res teneant atque poſſideant & nullus qualibet eccleſiaſtica dignitate præditus aut alius quilibet eis de ipſis rebus ullam inquietudinem aut contrarietatem facere præſumat. ſed liceat illis ſicut diximus diebus vitæ eorum uſufructuario tenere & poſſidere. Et poſt eorum amborum diſceſſum cum integritate in poteſtatem & dominationem prædicti monaſterii revertantur. Et ut hæc auctoritas præceptionis atque confirmationis noſtræ firmior habeatur & a fidelibus noſtris firmior melius conſervetur annuli noſtri impreſſione ſubter juſſimus aſſignari.

XLI.

In nomine S. & ind. T. Ludovicus divina favente gratia Rex. Oportet nos qui divina ſumus gratia præ cæteris quodammodo mortalibus ſublimati ejus in omnibus parere præceptis cujus clementia exiſtimus prælati atque cujus præcellimus munere. Loca itaque ipſius ſibi dicata ante omnia noſtris rebus ſublimare atque dilatare debemus. quoniam hoc procul dubio ad ſalvationem corporis & animæ noſtræ fore creditur. Quapropter noverit omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcil. & futurorum induſtria. qualiter nos cuidam ex primatibus noſtris nomine N. medietatem unius fiſci cum omnibus appendiciis ſuis videl. quæ ad ipſum fiſcum pertinent tam in manſis. quam vinetis terris paſcuis & cæteris quæ dici aut nominari poſſunt in proprium contulimus. ea ratione ſi fidem ſuam erga nos inviolatam ſervaret. Sed quia ipſe a nobis totis juribus ſe alienavit & fidem atque jusjurandum omni infidelitate fraudavit. placuit ſerenitati noſtræ eandem medietatem memorati fiſci ad noſtram dominationem recipere atque pro abſolutione divinæ recordationis anteceſſorum auguſtiſſimorum ſcil. Imperatorum & pro remedio animæ noſtræ & corporis ſalvatione ad ſanctum Emmerammum contradere atque confirmare, quod ita per hanc noſtram auctoritatem nos feciſſe omnium fidelium noſtrorum magnitudo comperiat. ea ratione ut ipſa medietas ipſius fiſci ad menſam monachorum ibi Domino famulantium jugiter deſerviat & nullus epiſcopus aut quilibet prælatus eaſdem res in beneficium dare ſive ad opus ſuum recipere præſumat. ſed ſolummodo ad opus ipſorum deſerviant & tamdiu eandem medietatem prænominati fiſci N. miniſterialem noſtrum habere liceat quo usque nos in alterum locum ex aliis rebus illum adjuvare poſſimus atque tunc eodem momento temporis memorati monachi præfatam medietatem fiſci cum omnibus ſupra conſiſtentibus recipiant teneant atque poſſideant & quicquid exinde pro utilitate ſua facere

lumento donum prædeceſſorum noſtrorum noſtra confirmaremus auctoritate: Quapropter ſicut pecierunt conceſſimus & decernimus ac jubemus ut nemo fidelium noſtrorum de decimis & capellis memoratæ congregationi aliquid contendere aut abſtrahere vel diminuere præſumat nec ullam contrarietatem eis inferre tenptet. ſed ſicut ab anteceſſoribus & a nobis de memorata foreſte & de jam dictis capellis & decimis conſtat confirmatum. ita Domino protegente per hanc noſtram auctoritatem noſtris & futuris temporibus maneat inconvulſum.

Hæc vero auctoritas præceptionis noſtræ ut per diuturna tempora valeat inconvulſa permanere, manu propria ſubſcripſimus & anuli noſtri impreſſione ſignari eam juſſimus.

XLV.

In N. S. & Ind. T. Ludovicus Divina fav. cl. Rex. Si ſervorum Dei, qui eccleſiaſticis implicitи pervigiles ſtudiis, nocturno ſacri propoſiti conamine atque diurno votiva in ſanctuariis Chriſto Domino perſolvunt officia, curam gerimus, eorum utilitati inſtigante Deo pie conſulentes, ope largitatis noſtræ eos aliquantisper conſolari ſtuduerimus, perpetuæ felicitatis tripudia inde nobis accumulari minime dubitamus. Quocirca Katholicæ eccleſiæ relligio præſens & futura cognoſcat, quoniam fidelium prudentiſſimorum noſtrorum conſilio tam epiſcoporum, quam laicorum principum, quaſdam juris noſtri res (a N.) vaſallo jure concambii in poteſtatis noſtræ dominium nos conſtat attraxiſſe, quæ ſemotim ſunt ſitæ in pago, N. in comitatibus N. & N. in locis N. nuncupatis & quicquid idem in ipſis locis proprietatis habuit, exceptis XV. mancipiis. Cætera omnia Canonicis in capella Radisponenſis civitatis in honore ſanctæ Dei genetricis conſtructa Domino Salvatori famulantibus in proprietatis ſtipem perpetim delegavimus cum curtibus & ædifficiis, mancipiis utriusque ſexus, parſchalhis eorumque cenſibus, terris cultis & incultis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, viis & inviis, aquis aquarumve decurſibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis & cum omnibus appendiciis ſuis. Unde hoc quoque præſens auctoritatis noſtræ præceptum fieri juſſimus, firmiter præcipientes, ut prædicti ſervi Dei easdem res ex hoc nunc & in ævum jure firmiſſimo integre ad uſus ſuſtentationis ſuæ teneant atque poſſideant, ea videl. ratione ut nulli eorum quicunque ipſam per ſuccedentia tempora ſub jure dominationis retineant capellam, liceat præfatas res cuiquam in beneficium præſtare; ſed liceat ipſis fratribus has ipſas donationes noſtras abſque diminutione vel alicujus perſonæ moleſtatione ſecure & quiete perpetim poſſidere, & juxta propriæ utilitatis commodum exinde univerſa diſponere, quatenus eos pro nobis & anteceſſoribus noſtris Domini miſericordiam attentius exorare delectet. Et ut hæc noſtræ largitionis auctoritas deinceps firmior habeatur & per futura tempora verius credatur, ac diligentius obſervetur, manu propria ſubter eam roborantes, anulo noſtro inſigniri juſſimus.

XLVI.

In Dei nomine Sigibertus Rex Francorum vir illuſtris ſingulariter & per cuncta feliciter.

Ad mercedis noſtræ credimus augmentum pertinere, ſi larga munera ſummo Deo omnipotenti devota mente offerre non dubitamus, quia tunc regia poteſtas ſuum cultum corroborare videtur, quoniam ex propria voluntate compendia ſervorum Dei deſtinare non dubitat. Ideoque ſub devotione animæ noſtræ cum conſilio magnificorum epiſcoporum & aliorum illuſtrium virorum, ex noſtræ largitatis munere monaſterium regulare juxta patrum tradicionem conſtruximus, & ibidem Chriſto auſpice Remaclum Abbatem conſtituimus, ut ibidem ſecundum ordinem & monita Sanctorum patrum converſari debeat. (Igitur) de fiſco noſtro ad uſus ſervorum Dei cum emunitate patrum partem aliquam condonamus, ut habeant, poſſideant, ſuisque poſteris ſpiritualibus derelinquant, ut potius eos delectet attentius preces pio Domino inceſſabiliter pro nobis fundere. Et ut hæc præceptio firma atque inviolata permaneat, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decrevimus roborari.

XLVII.

In nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti S. (Sigibertus) Rex Francorum vir illuſtris. Singulariter regni noſtri compendia prolixa felicitate Deo adjuvante confitemur augmentare, quicquid ſacro ſanctæ Eccleſiæ propriæ deliberationis arbitrio ſerenitas noſtra contulerit, quia tunc regalis poteſtas ſui culminis fundamenta corroborat, quando larga humanitate condigna munera in honorem Dei conferre non dubitat. Igitur ſanctum ac venerabile monaſterium Stabulaus nominatum, ubi vir venerabilis Remaclus Epiſcopus & Abba præeſſe Chriſto auſpice videtur, divina inſpiratione commoniti decrevimus de fiſco noſtro aliquantulum conſolari. Theloneum igitur quod ad portum ſuper fluvium Ligeris pertinere videtur, pro ſtabilitate regni noſtri ad monaſterium ſuperius ſcriptum noſtri muneris largitate concedimus. Quapropter præſenti ex hoc juſſimus promulgari præceptione, ut præfato monaſterio nullus ex hoc penitus præſumat exiſtere contrarius, ſed quodcunque exinde fiſcus noſter poterit ſperare in luminaribus jam prædictæ baſilicæ vel ſtipendiis ipſorum monachorum, qui ibidem curſum regulariter cottidianis horis conantur implere, omni tempore proficiat in augmentis. Hanc quoque auctoritatem in omnibus valituram ut in noſtris & futuris temporibus intacta vel intemerata valeant perhenniter permanere manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter decrevimus roborari.

XLVIII.

In nom. S. & ind. T. O. (Otto) D. F. Cl. Rex. Si piis peticionibus ſacerdotum de noſtra regia munificentia aliquid accommodaverimus, ad æternæ

æternæ retributionis munera capeſſenda profuturum in nobis liquido credimus.

Quapropter omnium fidelium noſtrorum tam præſentium quam futurorum dinoſcat induſtria, quomodo vir venerabilis Stabilenſis monaſterii Abbas noſtris obtutibus præſentavit præcepta beatæ memoriæ avi noſtri O. & æquivoci illius genitoris noſtri, Imperatorum Auguſtorum, in quibus continebatur, qualiter ipſi prælibatum cœnobium & omnia loca illuc aſpicientia omnemque familiam ſervilem & ingenuam illuc pertinentem ſub ſuæ tutionis immunitatem ſuſciperent, ſuisque præceptionibus prædeceſſorum noſtrorum morem ſequentes confirmarent. Pro rei tamen firmitate peciit celſitudinem noſtram, ut nos denuo id ipſum faceremus. Cujus peticionem ob votum dilectæ genetricis noſtræ Theophaniæ videlicet Imperatricis Auguſtæ, nec non & interventu fidelis noſtri Hildebaldi Wormacienſis eccleſiæ venerabilis Epiſcopi atque Nothgeri Leodicenſis benigne ſuſcipientes ante fatum cœnobium, quod ſanctus Remaclus confeſſor Chriſti in honore ſancti Petri Principis Apoſtolorum conſtruxit & conſecravit, cum omnibus ad victualia vel ſtipendia monachorum ſub regula ſancti Benedicti Deo ſanctoque Remaclo die noctuque ibi ſervientium deputatis, ſub noſtram tuitionem ſuſcipimus, atque ſub perpetua noſtræ regiæ defenſionis emunitate eſſe decernimus, interdicentes firmiter, ut nullis unquam temporibus alicui in beneficium concedatur, ſed ſub noſtra noſtrorumque ſucceſſorum tuitione jam dictum cœnobium cum eccleſiis ac decimationibus & manſis vel mancipiis omnibusque aliis appendiciis illuc rite pertinentibus perpetualiter conſiſtat. Ad hoc & monachis Deo & ſancto Remaclo in præſcripto cœnobio famulantibus eligendi inter ſe Abbatem quociens uſus evenerit juxta regulam ſancti Benedicti liberam poteſtatem concedimus. Et ut hoc noſtræ auctoritatis præceptum firmum & ſtabile permaneat, hanc cartam conſcripſimus & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus, quam & manu propria ſubter firmavimus.

XLIX.

In nomine S. & Ind. T. O. divina præveniente Cl. Rex; ſi regalis Majeſtatis Deo ſervientium utilitatibus benignitatis ſuæ munere exercuerit, eorumque neceſſitatibus pie conſulere ſtuduerit, id omnimodis ad emolumentum animæ ſuæ proficere non ambigat. Id circo comperiat omnium fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrorumque præſentium ſcil. & futurorum induſtria, qualiter quidam Abbas nomine Odilo ex monaſterio Stabulao, adiens celſitudinem manſvetudinis noſtræ, poſtulavit, quatinus monachis ſuis inibi Deo militantibus electionem regularem confirmaremus noſtræ auctoritatis præceptione. Cujus peticioni juſtæ rectæque pie annuentes libenti animo aſſenſum præbuimus. Et ut iſta conceſſio & juſta confirmatio perhennem obtinere valeat in Domino firmitatem, hoc noſtræ manſvetudinis edictum fieri cenſuimus, per quod ſtatuentes decernimus, modisque omnibus ſanccimus, ut monachi, qui in prædicto cœnobio nunc & deinceps divinis famulati fuerint officiis, habeant ex ſemet ipſis ſecundum ſancti Benedicti inſtitutionem Abbatis liberam electionem, quia olim antequam præfatus Abbas ibi ordinatus fuiſſet, audivimus perpetuam electionem fieri, quod noſtro prorſus imperio fieri prohibemus, ut nullus per pecuniæ falſitatem aliquam ibi introducere audeat perſonam; ſed juxta antiquorum patrum inſtituta regulariter eligant ſibi Abbatem, quatinus in divinis cultibus indeſinenter permanentes pro ſalute regni noſtri miſericordiam Domini attentius implorare valeant. Et ut hæc præceptio maneat inviolata & in perpetuum corroborata, manus noſtræ inſcriptione ſubter eam firmavimus.

L.

In n. S. & Ind. T. O. D. F. C. Imperator Auguſtus. Si aliquid de noſtræ magnitudinis regia vel imperiali munificentia Dei eccleſiis emolumenti pro ſtabilitate illarum conferimus, procul dubio id in mercede proprium habemus. Quapropter omnium fidelium noſtrorum animadvertat induſtria, tam præſentium, quam futurorum, qualiter nobis interventu & ammonitione O. Carentorum Ducis quoddam noſtræ proprietatis ſpacium, capiens ex omni parte in longitudine ſive in latitudine jugera tria in monte Carentario cum dimidia parte ligni montis illius in latere poſiti cum decem jugeribus pratorum juxta fluvium Glana jacentium, ad eccleſiam ſancti Lamberti martiris qualicunque ſupradicti montis parte, excepta noſtra regali ſede, inibi ſancto Lamberto ſervientibus placuerit perpetuo poſſidendam tradere atque delegare cum exitibus & reditibus & cum omnibus utilitatibus ad præfata jugera pertinentibus, ea videl. ratione, ut nemini quicquam in eadem eccleſia Deo militantes inde debeant, niſi quod ad Dei ſervitium ſpectat, ſed ipſe locus & in eodem loco Deo & ſancto Lamberto militaturi ſub noſtri ſunt mundiburdii defenſione ſuſcepti; ita videlicet, ut nullus Judex publicus vel quilibet ex judiciaria poteſtate in eccleſias, aut loca, aut agros, ſeu reliquas poſſeſſiones, quas vel nunc idem locus ſancto Lamberto donatus poſſidet, vel quæ deinceps in jus ipſius divina pietas voluerit augeri, ad cauſas audiendas vel ad freda exigenda, aut manſiones vel ad paratas faciendas, aut fide juſſores tollendos, aut homines ipſius eccleſiæ injuſte diſtringendos, aut ullas redibitiones ſeu illicitas exactiones requirendas ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ ſupra memorata ſunt penitus exigere præſumat: ſed liceat rectoribus loci ſupra memorati fratribusque in eodem loco Chriſto & ſancto Lamberto militaturis omnia ad eum pertinentia, ſub emunitatis noſtræ defenſione, quieto jure poſſidere atque pro incolomitate noſtra nec non ſtabilitate regni Domini clementia jugiter exorare.

Et ut hæc auctoritas noſtris futurisque temporibus

poribus Domino valeat protegente inconvulſa manere, manu propria ſubter eam firmavimus & annulo noſtro aſſignari juſſimus.

LI.

In N.S.& Ind.T.O.d.f.cl. Imperator Auguſtus. Si erga loca divinis cultibus mancipata propter Dei amorem in eisdem locis Domino famulantibus quiddam conferimus, beneficii præmium nobis apud Deum æternæ remunerationis rependi non diffidimus. Proinde comperiat omnium fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrorumque præſentium ſcil. & futurorum ſollercia, quia per interventum cari nepotis noſtri, O. Ducis, & venerandi præſulis Wolfgangi, nec non & amabilis N. abbatis quoddam prædium N. nominatur in pago N. in ſuburbano Reginæ civitatis, in comitatu N. comitis, in proprium conceſſimus ad ſanctum Dei Emmerammum martirem & monachis inibi Deo ſervientibus, quod idem noſtro permiſſu ex quodam Judæo Samuel dicto comperaverunt, curtilibus, terris, pratis, paſcuis, exitibus & reditibus, viis & inviis, ſilvis, cultis & incultis, quæſitis & inquirendis, & omnibus rebus illuc rite pertinentibus, ſicut cæteras poſſeſſiones eccleſiæ nullo contradicente vel inquietante.

Et ut hoc imperiale auctoritatis noſtræ præceptum firmius habeatur & in poſterum verius credatur, hanc kartam conſcribi juſſimus anulique noſtri impreſſione aſſignata manu noſtra ſubter roboravimus.

Signum Domini O. magni & invictiſſimi Imperatoris Auguſti. Dat. IIII. Non. Aprilis, Anno dominicæ incarnat. DCCCC.LXXXI. Ind. VIIII. Anno vero regni ſecundi O. XXI. Imperii autem IIII. Actum Romæ. Hildebaldus Epiſcopus & cancellarius ad vicem Willigiſi archicapellani notavi.

LII.

In nomine S. & Ind. T. Dei favente clementia O. I. A. Si erga divinis cultibus mancipata loca propter amorem Dei eorumque in ejusdem locis famulantibus beneficia oportuna largimur, præmium nobis apud Deum in æterna beatitudine recipere confidimus. Proinde notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus noſtrisque præſentibus & futuris, quia vir venerabilis Wolfgangus Reganesburchgenſis eccleſiæ epiſcopus, quæ eſt constructa in honore S. Petri principis Apoſtolorum nec non & S. Emmerammi martiris Chriſti, adiens celſitudinem culminis noſtri, innotuit auctoritati noſtræ, in terra Avarorum quondam juxta fluviolum, qui N. dicitur, locum quendam eſſe qui N. nominatur, quem per multa annorum curricula deſertum ipſe de Bawaria miſſis colonis incoli fecit. Qui ut tutiores ibi ab infeſtatione Ungarorum permanere poſſent, petiit noſtram ſerenitatem, locum quendam inter majorem & minorem N. ſitum, ubi fluvioli conveniunt, caſtellum ad conſtruendum, quod vocatur N. Cujus deprecationi propter divinum amorem & reverentiam ſanctorum prædictorum libenter annuimus & ipſum locum perpetuo poſſidendum eidem conceſſimus eccleſiæ, ab eo loco videlicet, ubi prænominati fluvioli confluunt, usque in Ibiſam, ubi ipſum fluvium huic confluvio proximum eſt, & ſurſum verſus per litus Ibyſæ usque in rivum, qui dicitur N. Ab Orientali autem parte litus majoris N. usque in montana propter munitionem locorum huic donationi terminum ſtatuimus & quicquid noſtri juris eſt ad donandum infra hos terminos ad ſanctum Petrum ſanctumque Emmerammum perpertuo jure contradimus, ſi minus quam ſex regales manſi arabilis terræ noſtri juris infra terminos præſcriptos inveniantur; ubi proxime juxta prædictum caſtelli locum habeamus ex utraque ripa N. ſuppleatur.

Has itaque res & quicquid in poſterum ſilvarum exſtirpatione omnique alia cultura amplificetur absque ullius perſonæ obſtaculo, terris cultis & incultis, quæſitis & inquirendis, ædificiis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, rivis, rivalicis, molendinis, piſcationibus, viis & inviis, cum omnibus ad jam dictum terminum juſte legitimeque pertinentiis, ad ipſius eccleſiæ utilitatem firmiter tradidimus ita videlicet ut ſupra memoratæ ſedis rectores ob eccleſiæ commoditatem liberam habeant poteſtatem faciendi quicquid elegerint.

Et ut noſtræ largitionis auctoritas firma perſeveret, hanc cartam inde conſcriptam anuli noſtri impreſſione ſigillari juſſimus.

LIII.

In nomine S. & Ind. T.O.D.fav. cl. Imperator Auguſtus. Noverint omnes fideles noſtri præſentes ſcil. & futuri, qualiter mercator quidam noſter N. dictus a prædeceſſoribus noſtris libertate donatus & uxor ejus N. vocata, tradiderunt ad ſanctum Emmerammum monachis inibi Deo ſervientibus prædium N. pro animarum ſuarum remedio ac mercedis æternæ deſiderio, ea pactione, ut ſuæ finetenus vitæ poteſtative uſu potirentur vivendi, poſt amborum de hac luce diſceſſum integre pertineret ad ſanctum E. fratribus ſerviendum, quod ita factum eſt publice teſtium aſtipulatione & jure jurando, qui eidem tradicioni præſentes fuerunt: ſimiliter & primi judices comitatuum banno conſtricti & juramento idem teſtificati ſunt, hoc eſt prædictus locus N. cum mancipiis utriusque ſexus in pago N. in comitatu N. Nos vero hæc audientes propter Dei amorem & S. Emmerammi & venerabilis Wolfgangi Reginenſis Epiſcopi peticionem, nec & non Rumuoldi Abbatis fidelis noſtri interventu ſatisfacientes, hanc tradicionem imperiali auctoritate noſtra renovavimus, & eundem locum prædictum cum omnibus appendiciis ſuis, hoc eſt curtilibus, cum edifficiis, pomariis, agricolis, paſcuis, ſilvis, pratis, aquis, mobilibus & immobilibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, omnique legitima traditione ad altare ſancti E. martiris fratrum uſibus ſervienda cum omni integritate conceſſimus, nemine contradicente, vel fiſcalis potentiæ

tiæ perſona ſive alicujus conſanguinitatis eorum contradictione.

Et ut hæc conceſſionis noſtræ auctoritas firma ac ſtabilis permaneat in futuris temporibus, hoc præſens præceptum juſſimus inde conſcribi & anuli noſtri impreſſione ſigillari, & ſubter manu propria corroboravimus. Signum D. O. magni & invictiſſimi Imperatoris Auguſti. Hyldibaldus epiſcopus & cancellarius vice Willigiſi archi-capellani notavi. Dat. Non. Julii anno Dominicæ inc. DCCCCLXXXIII. Regni vero ſecundi O. XXV. Imperii autem XV. Actum feliciter Veronæ.

LIV.

In n. S. & Ind. T. O. d. prov. Imperator Auguſtus. Noverint omnes noſtri fideles præſentes ſcil. ac futuri, qualiter nos ob interventum dilectiſſimæ genetricis noſtræ N. caro nepoti noſtro Bavariorum Duci quoddam noſtri juris prædium civitatem videl. Babenberch nominatam cum omnibus ad hanc reſpicientibus & eo in ſervitium verſis in comitatu N. comitis Volcfelt nuncupato ſita, noſtra imperiali potentia in perpetuæ uſum proprietatis conceſſimus firmiterque donavimus cum utriusque ſexus mancipiis, ediſſiciis, eccleſiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſilvis, foreſtis, foreſtariis, cellariis, cenſibus, aquis aquarumve decurſibus, molendinis, mobilibus & immobilibus, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, & cum omnibus jure legaliterque ad hæc jam dicta prædia pertinentibus eo tenore, ut libero ipſe deinceps perfruatur arbitrio hæc tenendi, commutandi, dandi, poſteris relinquendi, ſeu quicquid ſibi libuerit inde faciendi. Et ut hoc noſtrum præceptum firmius ſtabiliusque permaneat, hanc cartam inde conſcribi juſſimus, annuloque noſtro ſigillatam manu propria noſtra roboravimus.

LV.

In nomine D. D. S. N. J. C. Hildericus Rex Francorum. Ad æternam mercedem procul dubio credimus pertinere, ſi peticiones ſacerdotum vel quorumlibet devotorum juſta petentium perducimus ad effectum. Igitur Dominus & pater noſter Remaclus epiſcopus clementiam regni noſtri petiit pro monaſterio ſuo Stabulao, quod bonæ recordationis avunculus noſter Sigibertus quondam rex ſuo conſtruxit opere. Unde & ipſius Principis tale præceptum oſtendit nobis relegendum, in quo de ipſa foreſte dominica ipſi monaſterio tam in longum quam in transverſum XII. milia per conſilia pontificum ipſius temporis Chuniberti, Nemoriani cum aliis illuſtribus viris contulit.

Quapropter ipſe Epiſcopus una cum ipſis monachis exinde confirmationem auctoritatis noſtræ pecierunt. Quam peticionem nos pro Dei intuitu minime denegare potuimus. Proinde decernimus, ut hoc ad integrum cum Dei gratia & noſtra teneant, atque poſſideant cum emunitate omnis ævi temporibus & absque ullius inpugnatione, præfatamque foreſtem liceat ipſam familiam Dei quieto ordine poſſidere & pro vita noſtra vel ſtabilitate regni noſtri die noctuque Domino famulari. Et ut hæc præceptio noſtra in membranis conſcripta firma & inviolabilis perſeveret, manu noſtra ſubter eam decrevimus confirmare.

LVI.

In n. D. & S. n. J. Chriſti Theodoricus Rex Francorum; Si peticiones ſacerdotum perducimus ad effectum, regiam conſvetudinem exercemus, & in æternum dominum retributorem ex hoc habere confidimus.

Ideo notum ſit fidelibus noſtris, quia venerabilis Abba de monaſterio Stabulao, a bonæ memoriæ Sigiberto avunculo noſtro quondam rege ob amorem Chriſti conſtructo, clementiam noſtram expetiit, eo quod ipſe princeps, pro compendio mercedis ſuæ & retributione æterna, villas aliquas de fiſcis per præcepta ſua manu roborata ſub integra emunitate ad ipſum monaſterium conceſſit. Unde & ipſa præcepta, ſeu confirmationes præcedentium Regum, memoratus Abba ſe præ manibus habere affirmans petiit celſitudinem noſtram, ut quod tam ipſe Princeps Dominus Sigibertus de fiſco ſuo ſeu de reliquis locis ad ipſum monaſterium per ſuas auctoritates noſcitur conceſſiſſe, confirmare deberemus. Cujus peticionem pro reverentia ipſius monaſterii, ſed & conſiderantes ſacerdocium ipſius, non ſolum confirmaſſe ſed & pro mercede noſtra a novo reconceſſiſſe veſtra comperiat magnitudo.

Præcipimus igitur, ut, quicquid conſtat a ſupra ſcripto principe Domino Sigiberto vel germano noſtro h. e. quondam rege ſeu cæteris Chriſtianis hominibus ad ipſum monaſterium recte fuiſſe collatum ſeu condonatum, ex hoc præſenti tempore pro noſtra auctoritate plenius in Dei nomine confirmari ut & nobis ad mercedem pertineat, & ipſos ſervos Dei melius delectet pro regni noſtri conſtantia attentius miſericordiam Domini deprecari.

Et ut hæc præceptio firmior habeatur & per omnia tempora conſervetur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decrevimus roborari.

LVII.

De Henrico Primo Imperatore & de conſtitutione Babenbergenſis Eccleſiæ.

Anno Dominicæ incarnationis MVII. Ind. V. Kal. Novembris regnante piiſſimo ac ſereniſſimo H. ſecundo anno regni ſui VI. pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ in loco Franchenfurch dicto magna Synodus habita eſt & celebrata. Nam idem Rex magnus & pacificus, ut in Deum erat credulus & in homines pius, dum alta mentis deliberatione ſæpe numero cogitaret, in quo Deum ſibi maxime placaret, ſumma inſpirante divinitate cogitando diſpoſuit, ut Deum ſibi heredem eligeret & conſcriberet, & Epiſcopatum in honore ſancti Petri Principis Apoſtolorum in quodam ſuæ paternæ hereditatis loco Babenberg dicto ex omnibus rebus hereditariis conſtrueret, ut & paganiſmus

niſmus Sclavorum deſtrueretur, & Chriſtiani nominis memoria perpetualiter inibi celebris haberetur. Sed dum Parrochiam ad eundem locum reſpicientem non haberet, & ſanctum Pentecoſtem in eodem ſui regni anno ſexto Moguntiæ celebraret, quandam partem Wirzeburgenſ. dioceſeos, Comitatum videlicet Ratenegowi dictum & quandam partem pagi Volcfelt dicti, inter fluvios Vraha & Ratenza ſitam ab Heinricho Wirzeburgenſi Epiſcopo firma ac legali tradicione acquiſivit, tradens e contra Wirzeburgenſi eccleſiæ C. L. manſos in vico Meinungen dicto & proximis adjacentibus locis, hoc conſentientibus & perſpicientibus venerabilibus patribus, inprimis videlicet Wirzeburgenſis eccleſiæ epiſcopo H. & Willigiſo reverendo Archiepiſcopo Moguntino & Burchardo Wormatienſi & Waltero Spirenſi & Wernero Strazburgenſi & Alberone Baſilienſi, Uodalrico Curienſi, & Luidolfo Archiepiſcopo Treverenſi, & Theodorico Metenſi, & Bertoldo Tullenſi, & Heimone Virdunenſi, & Heriberto Archiepiſcopo Colonienſi, & Notkero Leodicenſi, & Erlwino Cameracenſi & Dagінone archiepiſcopo Magdeburgenſi, & Hildolfo Mantuano. Glorioſiſſimus vero Rex tunc compos voti effectus, pari ſupra dictorum patrum conſultu, duos ſuis ex capellanis Albericum videlicet & Ludewicum, adjunctis H. Wirzeburgenſis epiſcopi litteris Romam usque direxit, quatinus hic bene incœpta in melius proficerent autoritate Romana. Romanus vero Pontifex & univerſalis Papa Johannes præcatorias prædicti H. epiſcopi litteras inſpiciens, & piiſſimi Regis H. devotioni congaudens, habita in ſancti Petri Baſilica Synodo pro confirmando Babebergenſi epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi & apoſtolica auctoritate corroborari, univerſis Galliæ & Germaniæ epiſcopis reſcribens, ut & ipſi pari communique auctoritate eundem epiſcopatum corroborarent & confirmarent. Quod videlicet privilegium venerabiles patres in ſupra dicto Franchefurth habito generali Concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes & apoſtolicæ autoritati obedientes, devotis mentibus ſubſcribendo unanimiter laudaverunt communiterque corroboraverunt. Willigiſus ſanctæ Moguntienſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui eidem ſynodo vice Romanæ eccleſiæ præſidebam, collaudavi & ſubſcripſi. Retherus Padelprunnenſis eccleſiæ epiſcopus interfui & ſubſcripſi. Megiangaudus Eichſtatenſis interfui Epiſcopus & ſubſcripſi. Arnoldus Halberſtadenſis interfui & SS. Lambertus Conſtancienſis epiſcopus interfui & SS. Uodalricus Curienſis Epiſcopus interfui & SS. Burchardus Wormatienſis Epiſcopus interf. & SS. Werinharius Argentienſis Epiſcopus interfui & SS. Walterus Spirenſis Epiſcopus interfui & SS. Brun. Auguſtenſis Epiſcopus interfui, collaudavi & SS. Luidolfus Treverenſis Archiepiſcopus interfui & SS. Bertoldus Tullenſis Epiſcopus interfui & SS. Hermo Wirdunenſis Epiſcopus interfui & SS. Hartwigus Juvavenſis Archiepiſcopus interfui & SS. Chriſtianus Patavienſis Epiſcopus interfui & SS. Gebehardus Rateſponenſis Epiſcopus interfui & SS. Egilbertus Friſingenſis Epiſcopus interfui & SS. Adalbero Brixigenſis Epiſcopus interfui & SS. Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis interfui ad votum Synodi & SS. Svindegerus Mimegardefordenſis Epiſcopus interfui & SS. Anſfridus Trajectenſis Epiſcopus interfui & SS. Theodoricus Mindenſis Epiſcopus interfui & SS. Dietmarus Epiſcopus Oſneburgenſis interfui & SS. Dagino Archiepiſcopus Magdeburgenſis interfui & SS. Hildewardus Cizenſis Epiſcopus interfui & SS. Burchardus Archiepiſcopus Laudunenſis interfui & SS. Adalbero Baſilenſis interfui & SS. Baldolfus Archiepiſcopus Tarentaſienſis interfui & SS. Anaſtaſius Ungrorum Archiepiſcopus interfui & SS. Hugo Genuenſis SS. Henricus Lauſonenſis SS. Ekkehardus Sleſvigenſis SS. Albericus Cumanus Epiſcopus interfui. Richolfus Tergeſtinenſis eccleſiæ Epiſcopus interfui & SS.

LVIII.

Privilegium Henrici Wirzburgenſis Epiſcopi de Conſtitutione Babebergenſis Epiſcopatus.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium tam præſentium, quam futurorum notitiam non latere deſideramus, qualiter glorioſiſſimus Rex Henricus divinæ, ut credimus, ammonitionis ſtimulo compunctus, de prædiis, quæ Dei gratia hereditarioque jure parentum in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere Epiſcopatum conſtituendo atque ordinando, conſiderans, quomodo id legitime rationabiliterque fieri potuiſſet, H. venerabilem Wirtzburgenſis eccleſiæ proviſorem quatenus quendam locum Babenberch nuncupatum cum pago qui Ratenzgou dicitur, qui ad ſuæ dioceſeos ſtatum pertinere videbantur, de ſuo jure in ſuum jus id ad perficiendum transfunderet, ſtudioſe cœpit flagitare; Qui, quoniam juſtæ atque rationabiles cauſæ videbantur, ejusdem auguſtiſſimi atque invictiſſimi regis peticionibus acquieſcens cum communi cleri ſui atque militum conſilio, nec non totius populi conſilio & conſenſu, præfatum locum cum prædicto pago, tribus parrochianis eccleſiis exceptis cum ſuis adjacentiis, quarum hæc nomina ſunt, Wachenrode, Lonerſtat, Mulhuſen, omni poſtmodum remota contradictione, ſuæ poteſtati tradiderunt. Alterius autem pagi, qui Volezelt vocatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit, quantum eſt de Babenberch ad flumen Uraha in Ratenzam flumen, & ſic juxta decurſum fluminis ejusdem in Moyn, & inde ad rivulum Wichebach, demum ad caput ejusdem rivuli, ſicque quam citiſſime ac proxime perveniri poteſt ad Uraham. Et ut hæc tradicio firma atque inconvulſa permaneat, ipſe præſul H. corroboravit & ſubſcripſit. Actum in civitate Wirtzburgenſi, præſente

ſente Sereniſſimo Imperatore. H. ea conditione, ut decimam in novabilibus jam inciſis & ad manſum menſuratis, cum veteri decima non commutata, Wirtzeburgenſis eccleſia retineat; in novabilibus vero poſt hinc excolendis decimam Babenbergenſis eccleſia poſſideat cum termino commutato.

LIX.

Privilegia Henrici ſecundi Regis & primi Imperatoris, de inſtitutione Babenbergenſis Epiſcopii.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, H. divina præordinante clementia Rex. Saluberrimis divini eloquii inſtitutionibus erudimur & ammonemur, ut temporalia relinquentes bona & terrena poſtponentes commoda, æterna & ſine fine manſura in cœlis ſtudeamus adipiſci conſiſtoria. Quapropter nos dominicis non ſurdum auditum præbentes præceptis, & deificis operando intendentes perſuaſionibus, quendam noſtræ paternæ hereditatis locum, Babenberc dictum, in ſedem & culmen Epiſcopatus ſublimando proveximus & Romana auctoritate atque venerabilis Wirtzeburgenſis Epiſcopi conſenſu, ac pari communique omnium nimirum fidelium, tam Archiepiſcoporum, quam Epiſcoporum Abbatumque nec non Ducum & Comitum conſulto decretoque, in honorem ſanctæ Dei genetricis Mariæ ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli nec non Martyrum Kiliani atque Georii ſtabilivimus & corroboravimus, ut & mihi nimirum parentumque noſtrorum, & Ottonis tercii videlicet Imperatoris anteceſſoris noſtri ac ſenioris celebre habeatur memoriale, & jugis pro omnibus ortodoxis hoſtia mactetur ſalutaris. Proinde noverit omnium noſtrorum fidelium tam præſens ætas, quam & ſucceſſura poſteritas, quia nos noſtræ quendam proprietatis locum, Chunitzeshof dictum, ad eandem ſupradictam Epiſcopalem ſedem una cum omnibus ejus pertinentiis ſive adhærentiis, videlicet vicis, villis, eccleſiis, ſervis & ancillis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæſitis vel inquirendis, ſilvis, ſaginis, venacionibus, aquis & piſcationibus, molis, molendinis, rebus mobilibus & immobilibus ac cæteris omnibus, quæ rite ſcribi aut appellari poſſunt quo quolibet modo utilitatibus, hac noſtræ auctoritatis præceptali pagina, prout firmius poſſumus, donamus atque proprietamus, omnium contradictione remota; Præcipientes, ut nobis in Deo dilectus ſæpe dictæ ſedis Epiſcopus Eberhardus ſuique ſucceſſores liberam dehinc habeant poteſtatem, eundem prædictum ſcriptum locum cum omnibus appendiciis ſuis tenendi, poſſidendi ſeu quicquid ſibi libeat in uſum epiſcopatus inde faciendi.

Si quis vero quod abſit hujus noſtræ donationis munificentiam deſtruere ſeu violare præſumit, in die judicii coram oculis Dei tormento inextinguibili æternaliter luat.

Quod ne eveniat ſeu hæc traditio noſtra ab omnibus perpetualiter inviolabilis permaneat, hanc Kartam inde conſcriptam manu propria roborantes, ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus. Guntherus Cancellarius vice Willigiſi Archi-Cancellarii recognovi. &c.

LX.

In nomine S. & ind. Tr. Henricus Dei favente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Quoniam gratuito divinæ miſerationis reſpectu, imperiali dignitate ſublimatos nos eſſe cognoſcimus, congruum eſſe ducimus non ſolum eccleſias ab anteceſſoribus noſtris conſtructas ampliare, ſed ad majorem Dei gloriam novas ædificare, easque devotionis noſtræ donis gratiſſimis exaltare. Proinde omnium Chriſti noſtrique fidelium noverit univerſitas, qualiter nos per interventum conjugis noſtræ C. Imperatricis Auguſtæ, ſanctæ Babenbergenſi eccleſiæ, quam propicia divinitate in ſedem Epiſcopalem de paterna hereditate ordinavimus, cui & venerabilem C. Epiſcopum præfecimus, quandam noſtri juris curtem, Scherſtete dictam, & villam, quæ dicitur Schachental in pago Sueve, in comitatu Dietmari Comitis ſitam, cum omnibus pertinentiis ſuis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, aquis aquarumve decurſibus, molendinis, piſcationibus, ſilvis, terris cultis, & incultis, exitibus & reditibus, viis & inviis, quæſitis & inquirendis, omnibusque, quæcunque nominari ac ſcribi poſſunt, utilitatibus in proprium largimur atque concedimus, ea videlicet ratione, ut prædictus E. Epiſcopus ſuique ſucceſſores liberam de hinc habeant poteſtatem tenendi, omittendi, precariandi, vel quicquid eis placuit inde faciendi ad utilitatem eccleſiæ ſuæ. Et ut hæc noſtræ traditionis Karta ſtabilis & inconvulſa omni permaneat ævo, hoc præceptum inde conſcriptum propria manu confirmantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

Data IIII. Idus Maji; Indictione II. Anno D. incar. MXVIII. Anno vero Domini H. Imperatoris Auguſti ſecundi, Regis XIIII. Imperii vero V. Actum Curiſtat. feliciter, Amen.

LXI.

In nomine S. & ind. Tr. Henricus Dei favente clementia Rex. Si eccleſiarum Dei loca alicujus doni incremento ſublimare vel meliorare ſtuduimus nobis regnique noſtri ſtatui id proficere minime diffidimus. Quapropter omnium Chriſti fidelium præſentium ac futurorum agnoſcat induſtria, qualiter nos divini amoris inſtinctu, pro remedio animæ noſtræ ſeu parentum noſtrorum ob interventum & peticionem E. ſanctæ Babenbergenſis eccleſiæ Epiſcopi ſibi ſuoque monaſterio in honore ſanctæ Mariæ virginis ſemper & ſancti Petri principis Apoſtolorum ſanctorumque martirum Georii & Kiliani conſecrato tale prædium quale B. Marchio nobis legali traditione dedit, cum omnibus ejus appendiciis, id eſt cum familia utriusque ſexus, areis, ædificiis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, venationibus, aquis aquarumve decurſibus, molendinis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis ſive cum omnibus,

bus, quæ quolibet modo dici aut ſcribi poſſunt, utilitatibus, per hanc noſtram paginam potenti manu conceſſimus atque tradidimus, & de noſtro jure ac Dominio in ejus jus ac Dominium omnino transfudimus, eo videlicet rationis tenore, ut jam dictæ eccleſiæ Epiſcopus ſuique ſucceſſores de prænominato prædio poteſtatem habeant, exinde quicquid eis placuerit faciendi, ad utilitatem præfatæ eccleſiæ, omnium hominum contradictione ſive inquietudine remota. Et ut hæc noſtræ traditionis ſeu confirmationis auctoritas ſtabilis & inconvulſa omni permaneat tempore, hoc præceptum inde conſcriptum manu propria confirmantes atque corroborantes ſigni noſtri impreſſione inſignivimus. Dat. Kal. Maji, Ind. VIII. Anno Dominicæ incarnationis MX. Anno vero Domini H. ſecundi regnantis VIII. Actum Babenberch feliciter, Amen.

LXII.

In nomine S. & ind. Trin. H. Dei gratia Rex. Notum ſit omnibus fidelibus Chriſti præſentibus ac futuris, quia, poſtquam nos divina inſpirante gratia & Romana auctorante potentia, omniumque noſtri fidelium in medium conſulente concordi ſententia, noſtræ proprietatis locum Babenberc dictum in ſedem & culmen Epiſcopatus proveximus, conſenſu & peticione dilectiſſimæ conjugis noſtræ C. videlicet reginæ, duo prædia Egmenhuſen & Screve in pago Chrapfelt in Comitatu N. Comitis ſita, ad eandem ſedem Babenberc epiſcopalem cum omnibus appendiciis eorum videlicet villiś, vicis, eccleſiis, capellis, ſervis & ancillis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, ſilvis, saginis, venationibus, aquis, piſcinis, molis, molendinis, rebus mobilibus & immobilibus, ac cæteris omnibus, quæ rite ſcribi aut appellari poſſunt, quoquolibet modo, utilitatibus, hac noſtræ auctoritatis præceptali pagina, prout firmius poſſumus, donamus & abſque omni contradictione proprietamus, præcipientes, ut in Deo dilectus nobis ſepe dictæ ſedis primus Epiſcopus E. ſuique ſucceſſores liberam dehinc habeant poteſtatem eadem prædia ſupradicta cum omnibus eorum appendiciis tenendi, poſſidendi, ſeu quicquid libeat ſibi modis omnibus in uſum epiſcopatus inde faciendi. Si quis ergo, quod abſit, hujus noſtræ donationis munificentiam deſtruere vel violare præſumat, in die judicii coram oculis Dei tormento inextinguibili luat. Quod ne fiat, ſed hæc traditio noſtra perpetualiter inviolabilis permaneat, hanc Kartam inde conſcribi, propria manu roborantes, ſigilli noſtri impreſſ. juſſimus inſigniri. Data Kl. Julii. Anno Dominicæ incar. MX. Anno vero Domini H. ſecundi regnantis VIII. Actum Moguntiæ feliciter, Amen.

LXIII.

In nomine S. & ind. T. H. Dei fav. clem. Imperator Auguſtus. Omnium Chriſti noſtrique fidelium ſollers noverit induſtria, quia nos prædeceſſorum noſtrorum factis glorioſis voluntate & actu conſentientes, primum pro futuræ retributionis ſpe, inſtinctu & peticione dilectæ contectalis noſtræ Agnetis Imperatricis tale prædium, quale & anteceſſor noſter & genitor felicis modo memoriæ Chunradus Imperator cuidam Babebergenſis eccleſiæ canonicorum ibidem Deo ſervientium traditum habuit, cum omnibus ſuis appendiciis, hoc eſt, utriusque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, vinetis, terris cultis & incultis, agris, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, piſcinis, molis, molendinis, & omni utilitate quæ vel nunc in eo eſt, vel amodo fieri poterit, poſt ejusdem obitum prædictæ eccleſiæ & canonicis ibidem Deo famulantibus noſtra Imperiali auctoritate proprietative poſſidendum confirmamus, ea videlicet ratione, ut præfati canonici & eorum per ſucceſſionem præpoſiti liberam dehinc cum ipſorum canonicorum conſenſu & conſilio poteſtatem habeant, vel comutandi, vel precariandi, vel quicquid ſibi placuerit, inde faciendi. Et ut hæc noſtræ confirmationis auctoritas omni ævo ſtabilis & incommutabilis permaneat, hanc Kartam inde conſcriptam ſigno noſtro imperiali inſignimus, & manu propria corroborantes, ut infra videtur, poſteris videndam relinquimus. Data VI. Non. Octob. Anno Domin. incar. MXLVIII. Indictione I. Anno autem Domini H. tercii Regis Imperatoris ſecundi ordinationis ejus XX. regnantis quidem decimo, Imperantis autem II.

LXIV.

In nomine S. & Ind. Trin. H. Dei fav. clem. Rex. Si loca divinis obſequiis deputata debita devotione ſublimare ſtuduimus, ad utriusque profectum vitæ nobis id prodeſſe non ambigimus. Ideo univerſitati fidelium noſtrorum præſentium ac futurorum patere volumus, qualiter nos interventu & petitione N. venerabilis Abbatis ſancta Laureſamenſis eccleſiæ, cui ipſe loco Abbatis præſidet, Prædium quoddam noſtri juris ſtabili tradicione pro concambio in proprium conceſſimus.

Quicquid enim in his locis usque modo proprietatis obtinuimus, id eſt villa N. in pago N. in Comitatu N. Comitis ſita cum omnibus appendiciis, mancipiis utriusque ſexus, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, omnibusque acquiſitis vel acquirendis Deo ſanctæque prædictæ Dei eccleſiæ devotione gratuita obtulimus, ea quidem ratione, quatinus ejusdem loci Abbas & reliqui ſucceſſores ſui idem prædium eccleſiaſtico jure obtineant, &, quod inde placuit, ad uſus eccleſiæ rationabiliter utendi noſtro conceſſu libera facultate potiantur, & pro hoc quoddam ejusdem eccleſiæ prædium N. nobis mutuo concambuimus. Et ut hæc noſtræ commutationis auctoritas ſtabilis & inconcuſſa permaneat, hanc regalis præcepti paginam inde conſcribi, ac manu propria confirmantes ſigillo noſtro præcepimus inſigniri. Signum Domini H. ſecundi Reg. invictiſſimi.

LXV.

In N. S. & Ind. Trinitatis. Henricus Dei fav. clem. Rex. Si noſtræ pietatis aurem maxime in eccleſiaſticis rebus augendis præbemus petitioni-

cionibus noſtrorum fidelium, divinæ pietatis reſpectum, ſuper nos magis inde credimus affuturum, eosque circa nos ſagaciores ſerviendo efficimus ac devotiores. Quapropter omnium tam præſentium quam futurorum noſcat induſtria, qualiter N. Sancti Laureſamenſis cœnobii venerabilis Abbas noſtræ celſitudinis adiit culmen, ſibi ſuæque eccleſiæ in honore ſanctorum martirum conſecratæ, Habozis & Nazarii, exorans foreſtem baunumq; ſylvarum concedi. Cui pium præbentes aſſenſum, foreſtem cum banno conceſſimus, eo rationis tenore, ut ipſe prædictus Abbas ſibique ſuccedentes in perpetuum habeant atque poſſideant, nullusque in ea ſine ipſius licentia venandi atque capiendi aliquid poteſtatem habeat. Hæc ergo, quo firmius atque inconvulſius per futura tempora poſſint perſiſtere, propria manu firmantes, inſigniri juſſimus ſigilli noſtri impreſſione.

LXVI.

In nomine S. & individ. T. H. Dei favente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Imperialem noſtri nominis excellentiam hoc ſcimus exigere, immo ad ſtatum regni & ad ſalutem animæ noſtræ multum proficere, quosque divini ſervitii amatores, ut ſine querela in Dei perſiſtant laude, liberalitatis noſtræ ſuſtentaculo confœterare, maxime autem eos, quorum laboris devotio, divino præ cæteris invigilat obſequio. Proinde noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium univerſitas, qualiter nos divinæ remunerationis ſpe incitati interventu & dilectæ conjugis noſtræ Imperatricis Auguſtæ & venerandi Richolfi Abbatis commoniti cuidam eccleſiæ Dei infra civitatem Radisponenſem, in honore pretioſisſimi Dei martiris Emmerami conſtructæ, ubi venerabile corpus ejus miraculis declarantibus requieſcere comprobatur, omnia, quæ ab anteceſſoribus noſtris regibus vel Imperatoribus omnibusque Chriſti fidelibus vel infra ipſam Radisponenſem civitatem, vel in ſuburbio ejus vel ubicunque locorum tradita ſunt hactenus & collocata, per hanc imperialem paginam in perpetuum confirmamus, & abſque omnium hominum contradictione in proprium largimur, ea videlicet ratione, ut non Epiſcopus ejusdem loci nullaque judiciaria vel eccleſiaſtica poteſtas aliquam habeat poteſtatem prænominata bona præfatæ eccleſiæ auferre vel uſibus fratrum ibidem ſub monachica inſtitutione Deo ſervientium abalienare; ſed prædictus R. ejusdem loci abbas ſuique ſucceſſores liberam exinde poteſtatem habeant, quicquid eis placuit faciendi, ad utilitatem tantummodo fratrum ibidem ſub regula ſancti Benedicti Deo ſanctoque Emmeramo famulantium. Et ut hæc noſtræ confirmationis & largitionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa omnique permaneat ævo, hoc præceptum inde conſcriptum propria manu corroborantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Signum Domini H. invictisſimi Romanorum Imperatoris Auguſti. Guntherus Cancellarius ad vicem Erchembaldi Archicapellani recognovi. Actum Coloniæ feliciter Amen.

LXVII.

In nomine S. & ind. Trin. Heinricus Dei clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Si pietatis noſtræ celſitudinem adeuntibus digne poſtulata largimur, præcipue convenit, ut noſtræ dilectisſimæ conjugis atque conſortis noſtræ regni noſtri C. poſtulationibus libentisſime acclamemus ac noſtrorum fidelium dignis peticionibus aſſenſum condonemus. Proinde omnium ſanctæ Dei fidelium & noſtrorum præſentium ſcilicet ac futurorum noverit induſtria, dilectiſſimam conjugem noſtram ac conſortem regni ac multos ex fidelibus noſtris a pietatis noſtræ clementia ſuppliciter poſtulaſſe, quatenus pro amore Dei animæque noſtræque remedio noſtra præceptali concederemus pagina monaſterio ſancti Michaelis Archangeli & ſancti Benedicti Abbatis, quod eſt ſitum ſub territorio Babebergenſis civitatis, omne illud prædium, quod N. dilectus Capellanus nobis contulit & condonavit & in noſtrum jus ac dominium de ſuo jure ac dominio penitus transfudit & condonavit. Cujus dignas peticiones nos libentiſſime amplectentes id fieri annuimus, hanc noſtræ donationis paginam ſcribi jubentes, per quam ſupra nominatum prædium deinceps in proprium uſum fratrum ſupra dicti monaſterii transfundimus & donamus in integrum ſicut prædictus N. noſtræ Imperiali illud ſubſtituit poteſtati. Unde præcipientes jubemus, ut nulli Abbatum ſupradicti monaſterii liceat prætaxatum prædium donare alicui ſeu commutare vel pro beneficio dare, ſed ad proprium uſum fratrum libere relinquatur omni tempore, & prælibato monaſterio ſervetur in integrum. Quod ut verius credatur & diligentius ab omnibus obſervetur, hanc paginam propriis manibus roborantes ſigillo noſtro inferius juſſimus inſigniri.

LXVIII.

In N. S. & ind. Trin. H. Gra. Dei Romanorum Imperator. Gloria præſens fugitiva & inanis eſt, dum poſſidetur, niſi in ea aliquid de cœleſti æternitate cogitetur. Sed Dei miſeratio humano generi utile providit remedium, quando partem cœleſtis patriæ terrenæ ſubſtantiæ fecit eſſe - - -. Hujus ergo nos clementiæ memores quendam hereditatis noſtræ locum Babenberc dictum, auctoritate Apoſtolica firmatum, necnon dilectæ contectalis noſtræ C. & venerabilis H. Wirzeburgenſis Epiſcopi ac omnium fidelium noſtrorum Epiſcoporum & Abbatum tociusque regni noſtri principum concordi devotione collaudatum, in culmen & ſedem Epiſcopatus proveximus, ad honorem ſcilicet omnipotentis Dei & beatæ Mariæ ſemper virginis ſanctorumque Apoſtolorum Petri & Pauli, nec non ſanctorum martirum Chiliani atque Georii & omnium Sanctorum piam venerationem fundavimus, ut inibi tam pro anteceſſoris nimirum tertii Ottonis Imperatoris, quam pro omnium fidelium vivorum atque defunctorum

functorum memoria jugiter hoſtia mactetur ſalutaris. Proinde noverit omnium Dei noſtrique fidelium tam præſens ætas, quam & ſucceſſura poſteritas, qualiter nos pro amore Dei noſtræque ſalutis acquiſitione præfatæ ſedi tot venerabilium virorum atteſtatione fundatæ quendam locum noſtri juris N. qui a quibusdam Abbatia nuncupatur, hac imperiali & præceptali pagina, ſive abbatia ſive aliquo quolibet modo prædium ſit, cum omnibus rebus ibidem pertinentibus, mobilibus & immobilibus, cultis & incultis, & cunctis, quæ ullo modo ſcribi aut nominari poſſunt, utilitatibus, prout firmius poſſumus, concedimus, donamus, proprietamus, omnium contradictione remota. Præcipimus igitur, ut nobis in Deo dilectus E. ejuſdem ſedis Epiſcopus ejuſque ſucceſſores liberam poteſtatem habeant de prædicta ſeu Abbatia ſeu præpoſitura tenendi, poſſidendi, commutandi, ſeu quicquid libeat modis omnibus in uſum Epiſcopatus inde faciendi. Ut autem hæc noſtræ ingenuitatis traditio ſtabilis & inconvulſa permaneat, nunc & in futurum hanc paginam inde conſcriptam manu propria roborantes, ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus. Data VI. Idus Maji Anno Incar. Dom. MXVIII. Ind. II. Anno vero Domini H. ſecundi regnantis XVII. Imperii autem V. Actum Alſten feliciter Amen.

LXIX.

In Nomine S. & Ind. Trin. H. Dei fav. clem. Imperator Auguſtus. Quicquid ſanctæ Dei eccleſiæ pia devotione conferimus, nobis inpoſterum cum ipſius adjutorio reſervabimus profuturum. Quapropter univerſitati fidelium noſtrorum patere volumus tam præſentium quam futurorum, qualiter nos pro remedio animæ noſtræ & interventu dilectiſſimæ conjugis noſtræ & pro remedio animarum omnium parentum noſtrorum, quorum commemorationi debitores exiſtimus, ſanctæ Babebergenſi eccleſiæ in honore Dei ſanctique Petri Principis apoſtolorum conſtructæ, prædium quoddam noſtræ proprietatis tradimus N. dictum, in pago Wedereiba, in Comitatu H. ſitum, cum omnibus appendiciis ſuis, quæ nominari poſſunt, ſilvis, paſcuis, pratis, campis, agris, vineis, mancipiis utriusque ſexus, molis, molendinis, cæteriſque utenſilibus, tam quæſitis quam inquirendis. Ea ratione, ut ad eandem eccleſiam a modo cum totius debito ſervitutis proprietario jure, quicquid ibi habemus, pertingat. Et ut hæc noſtræ traditionis auctoritas per ſucceſſiones temporum ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc imperialis præcepti paginam inde conſcribi ac manu propria confirmantes ſigillo noſtro præcipimus inſigniri. Data XII. Kal. Junii, Ind. XIII. Anno Domini incarn. MXII. Anno vero ſecundi H. regnantis XIII. Imperii autem III. Actum Merſfelt.

LXX.

In Nomine S. & Ind. Tr. Henricus Dei favente clementia Rex. Divinis & ſalutaribus ſanctarum ſcripturarum ammonemur documentis & erudimur, ut eccleſias Dei cum larga benevolentia ditemus & ſumma devotione amplificare non ceſſemus. Proinde noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium induſtria, quia nos per interventum noſtræ dilectiſſimæ conjugis C. quandam noſtri juris capellam ſive abbaciam infra urbem Radeſponenſem in pago Tounogowe in Comitatu H. Comitis ſitam ſanctæ Babebergenſi eccleſiæ in honorem beati Petri Principis Apoſtolorum & ſanctæ Georii martiris conſecratæ cum omnibus appendiciis, ſcilicet exitibus & reditibus, terris cul. & inc. & omnibus utilitatibus, quæ ullo modo aut ſcribi aut nominari poſſunt, ſumma & liberali devotione in proprium donamus, ea videlicet conditione, quatenus ejuſdem ſupra dictæ eccleſiæ venerabilis Epiſcopus E. ſuique ſucceſſores deinceps liberam exinde habeant poteſtatem tenendi, poſſidendi, & quicquid ad uſum prædictæ eccleſiæ pertineat faciendi, omnium contradictione remota. Et ut hujus donationis noſtræ auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat præceptum iſtud inde conſcriptum propria manu corroborantes ſigilli noſtri impreſſione juſſit inſigniri.

LXXI.

In Nomine S. & Ind. Trinit. H. Dei fav. clem. R. Imperator Auguſtus. Noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium univerſitas, qualiter nos pro remedio animæ noſtræ & dilectæ conjugis noſtræ C. Imperatricis videlicet Auguſtæ tale prædium quale H. Comitis N. filia in villa Slopeize habuit, cum areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, piſ. molis. mol. ſil. vena. viis, & inviis, exitibus & re. quæſitis & inquirendis, mancipiis utriusque ſexus, cumque omnibus utenſilibus, quæ vel ſcribi vel quoquomodo poſſunt nominari, ad altare S. Petri Principis Apoſtolorum in Babebergenſi eccleſia in uſum fratrum Deo ibidem famulantium perpetualiter habendum donamus, & de noſtro jure in eorum communem utilitatem transfundimus. Et ut hæc noſtræ traditionis autoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcribi & manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Oudalricus Cancellarius vice Aribonis Archicancellarii recognovi. Actum Babeberc, feliciter Amen.

LXXII.

In N. S. & ind. Tr. H. Dei fav. Cl. Imper. Ad hoc nos divinæ diſpenſationis providentia gratia & honore imperatoriæ dignitatis ſublimavit, ut quanto erga nos ſua exuberant beneficia, tanto ei gratius noſtra ſervitus ſit devota. Hæc nos ſollicita conſideratione intuentes, de bonis ſuis, quæ nobis gratuita pietate contulit, Sanctæ ſuæ eccleſiæ, quam ad gratiam & honorem nominis ſui ſub honore S. Petri Apoſtolorum Principis ex noſtra hæreditate in Babeberc ad Epiſcopatum proveximus, volumus eſſe munifici, ne beneficiis ejus appareamus ingrati. Quo circa omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium noſtrorumque præſentium ac futurorum volumus univerſitati pateat, qualiter nos

nos intuitu pietatis & ſpe æternæ retributionis, interventu quoq; dilectiſſimæ conjugis noſtræ C. videlicet Imperatricis Auguſtæ, per hanc noſtri imperialis præcepti paginam prænominatæ Babebergenſi eccleſiæ, cui venerabilis præſul C. præeſſe videtur, quædam noſtræ pietatis loca nomine Concoleuncize, Libroize, concedimus atque largimur cum omnibus appendiciis eorum, terris cultis & incultis, familiis utriusque ſexus, aquis aquarumve decurſibus, piſc. mol. molen. exi. & re. viis & inviis, quæſitis & inquirendis, omnibusque quæ quolibet modo nominari poſſunt utilitatibus, ad eadem loca pertinentibus, eo tenore, ut prædictus Epiſcopus C. ſuique ſucceſſores liberam dehinc poteſtatem quicquid eis placuerit de eisdem locis in uſum eccleſiæ faciendi, omnium hominum regni noſtri contradictione remota. Quod ut verius credatur, diligentiusque obſervetur ab omnibus, hoc præceptum inde conſcribi manu propria confirmantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

LXXIII.

In N. S. & Ind. T. H. Di. Fa. cl. Rom. Imperator. Noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium præſens ætas futuraque univerſitas, qualiter nos, pro remedio animæ noſtræ anteceſſorumque noſtrorum nec non pro ſalute dilectæ conjugis noſtræ C. videlicet Imperatricis Auguſtæ, tale prædium, quale Treverenſis Archiepiſcopus nobis dedit, cum areis, ædificiis, agris, vineis, vinetis, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, piſcinis, viis & inviis, exitibus & reditibus, mancipiis utriusq; ſexus, quæſitis & inquirendis, cumque omnibus utenſilibus, quæ vel ſcribi vel nominari poſſunt, ad altare ſancti Petri Apoſtolorum Principis in Babebergenſi eccleſia in uſum Epiſcopi Deo ibidem famulantis perpetualiter habendum donamus, & de noſtro jure in ejus jus omnino transfundimus. Et ut hæc noſtræ traditionis auctoritas inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcribi manu propria roborantes ſigillo noſtro juſſimus inſigniri. Data III. Idus Novemb. Indict. V. Anno Domin. incarnationis M. XXII. Anno Domini H. ſecundi regnantis XXI. Imperii vero ejus VIII. Actum Auguſta, feliciter Amen.

LXXIV.

In N. S. & Ind. T. H. DI. FA. Cl. R. I. A. Quotiescunque venerabilibus perſonis divino mancipatis obſequio rationabilia quærentibus facilem præbemus aſſenſum, debitum pro indebito reddimus, ſi largitori ſua non denegemus. Ideo noverit univerſitas fidelium noſtrorum tam præſentium quam futurorum, qualiter Dominus Popo ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ Præpoſitus nuper conſtitutus noſtram clementiam adiit, devote ſupplicando, quatinus eadem eccleſia in primitiis miniſterii ſui noſtræ benignitatis aliquod reciperet emolumentum. Hoc autem, quia eum humilem ad obedientiam & ad injunctum miniſterium bonam habentem gratiam cognovimus, ad quod benignitas noſtræ majeſtatis ſemper prona extitit, & jam reſpectus ſuæ devotionis benigniorem effecit, ut gratuito jam petita concederemus. Quapropter prædictæ eccleſiæ ad ſervitium confratrum ibi ſub canonica inſtitutione deſervientium XXX. regales manſos proprietatis noſtræ in loco qui dicitur N. in pago N. in Comitatu N. Comitis cum omnibus appendiciis ejus, videlicet ſervis & ancillis, areis, terris cultis & incultis, molis, molendinis, aquis aquarumve decurſibus, paſcuis, pratis, ſilvis ven. viis & inviis exi. & re. & omnino cunctis utenſilibus, quæ vel ſcribi poſſunt vel nominari quoquomodo, de noſtro jure in eorum jus tradimus, ea ratione, quatinus idem dilectus noſter P. Præpoſitus & ſui in perpetuum ſucceſſores liberam poteſtatem habeant augmentandi, commutandi, & ad uſum & utilitatem quoquomodo fratrum redigendi. Et ut hæc noſtra traditio firma & inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcribi, manu propria roborantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Anno Domin. incarnationis M. XV. Anno vero Domini H. ſecundi regnantis XIIII. Indict. XIII. Data Nonis Julii. Actum Radeſponæ, feliciter Amen.

LXXV.

In N. S. & Ind. T. H. Di. Fa. Cl. R. Si collapſa vetuſtate & negligentia ſanctorum loca reparamus & ibi divino cultui mancipatis aliqua vivendi ſolatia devote conferimus, & in hac & in æterna vita nobis hoc profuturum eſſe minime dubitamus. Proinde notum ſit Chriſti noſtrique fidelibus præſentibus & futuris, qualiter nos una cum dilecta conjuge noſtra C. videlicet Regina, intus in urbe N. quandam capellam in curte regia, quam olim veterem vocabant, in honore ſanctæ Dei genetricis Mariæ a fundamentis in matrem eccleſiam ereximus, dataque ei per præceptum libertate regali inſtitutæ ibi in Dei ſervitio Canonicorum congregationi ſub Abbate vel Præpoſito pro ſtipendiis inter cætera dono contulimus & per hoc regiæ majeſtatis inſigne confirmavimus quandam noſtri juris villam cum omnibus ejusdem villæ legalibus pertinentiis, mobilibus & immobilibus, ſervis & ancillis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis ſive conpaſcuis, ſilvis, venationibus, aquis aquarumve decurſibus, piſcinis, molendinis, viis & inviis, exitibus & re. quæſitis & inquirendis, ac cæteris quæ quolibet modo rite vocari poſſunt utenſilibus & appendiciis, eo tenore, quatenus præfati loci congregatio liberam de eodem prædio deinceps habeat poteſtatem quicquid ſibi decreto communi pro ſuis & præfatæ matris eccleſiæ neceſſitatibus libeat faciendi. Et ut hæc noſtra traditio ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc noſtri præcepti paginam manu propria roborantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

LXXVI.

In N. S. & Ind. T. H. Di. Fa. Cl. Ro. Imperator Auguſtus. Quoniam temporalium amiſſione bonorum ſine fine manentium debemus

ſperare

ſperare remunerationem; Notum ſit omnibus fidelibus noſtris, qualiter & nos pro remedio animæ noſtræ noſtrorumque anteceſſorum nec non pro ſalute dilectiſſimæ conjugis noſtræ C. ſcilicet Imperatricis Auguſtæ tale prædium, quale Poppo Treverenſis Archiepiſcopus nobis dedit in hormunzo ſitum in pago N. in Comitatu N. Comitis cum areis, ædificiis, agris, vinetis, pratis, paſcuis, ſilvis, aquis aquarumve decurſibus, piſcationibus, viis & inviis, exitibus & reditibus, mancipiis utriusque ſexus, quæſitis & inquirendis, cum omnibus utenſilibus quæ vel ſcribi vel nominari poſſunt ad altare ſancti Petri Apoſtolorum Principis in uſum Epiſcopi Epiſcopalem ſedem Babebergenſis eccleſiæ poſſidentis perpetualiter habendam donamus & de noſtro jure in ejus jus omnino transfundimus. Unde eadem imperiali poteſtate, qua cæteri ante nos reges vel imperatores huc usque ſunt uſi, præcipimus, ne quis hanc traditionem noſtram audeat violare. Et ut hæc noſtra auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcribi, manu propria corroborantes, ſigno noſtro imperiali juſſimus inſigniri. Data III. Idus Nov. Ind. V. Anno Dominicæ incarnationis M.XXIIII. Anno Domini H. ſecundi regnantis XXI. Imperii vero VIII. Actum Auguſta feliciter Amen.

LXXVII.

Privilegium Benedicti Papæ de confirmatione Babebergenſis Epiſcopi.

Benedictus Epiſcopus, Servus Servorum Dei dilectiſſimo in Domino Jeſu Chriſto Filio. E. ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ venerabili Epiſcopo perpetuam ſalutem.

Quandocunque noſtræ apoſtolicæ corroborationis piæ expoſcitur ſuffragium, celeri effectu eſt attribuendum. Et, ſi in his expoſcitur quæ durare perpetuo videntur, litteris eſt & adnotandum, ne prolixitas temporum poſteris hoc reddat dubium vel incertum. Quapropter notum eſſe volumus cunctis ſanctæ eccleſiæ filiis tam præſentibus quam futuris, qualiter de epiſcopatu, quem Chriſtianiſſimus Henricus Imperator ad honorem Principis Apoſtolorum Petri Babeberc devotiſſime perfecit, actum in eadem eccleſia nobis præſentibus ſit. Sæpius enim obnixe dictus Imperator fervens nimio amore epiſcopatus, quem tactus divino impulſu perfecerat, honorifice ad confirmandum apoſtolica auctoritate Babeberc adire nos deprecatus eſt. Cujus deprecationes aſſiduas & indeficientem inſtantiam de juſto deſiderio procedere cognoſcentes, iniquum judicavimus præſentiam noſtram illi denegare, & inhumanam calliditatem contra venerabilem locum aliquando occaſionem ſumere.

Venimus igitur Babeberc, ubi ab eodem Imperatore ſuſcepti ſumus, prout poterat & noverat melius. Eccleſiam autem cum omni integritate Epiſcopatus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui Deo auctore præſidemus, & nobis obtulit. Quod videntes, æquum conſideravimus, ſeriem hujus noſtri privilegii & epiſcopatum confirmare in perpetuum, eumq; tibi, dilectiſſime, & tuis ſucceſſoribus concedere, ea videlicet ratione, hoc ordine, ut nullus unquam viventium, cujuscunque ſit dignitatis vel ordinis, contra hanc noſtram confirmationem epiſcopatus venire audeat, vel contra te tuosque ſucceſſores ob hoc agere; neque liceat ei de omnibus, quæ nunc habet vel habiturus eſt prælibatus epiſcopus, vi, fraude aut iniqua calliditate aliquid abradere, vel te tuosque ſucceſſores de his omnibus inquietare aliquo modo, ita ſane ut ſingulis quibusque indictionibus ſub nomine penſionis equum unum album nobis noſtrisque ſucceſſoribus perſolvat, cum ſella convenienter Romano Pontifici. Si forte quod non optamus aliquis ſuperbus & arrogans temerario auſu contra hanc noſtræ præceptionis ſeriem pie a nobis promulgatam venire aut agere tentaverit, ſciat ſe Domini noſtri & Apoſtolorum Principis Petri, cui oblatus eſt, a jam dicto Chriſtianiſſimo Imperatore Epiſcopatus cum ſuis pertinentiis & cujus ſuffragium & judicium per nos noſtrosque ſucceſſores expectat, anathematis vinculo innodatum & cum diabolo & cum ejus atrociſſimis pompis atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris noſtri æterno igni concremandum.

Qui vero pio intuitu curator & obſervator hujus noſtræ ſalutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam & cœleſtis retributionis gaudia a juſtiſſimo judice Domino conſequatur.

Scriptum per manus Raphonis Notarii regionarii & ſcrinarii ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Item privilegia Benedicti Papæ ut ſupra.

LXXVIII.

Benedictus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo ſibi in Chriſto ſemper Domino & ſereniſſimo Regi H. a Deo coronato ſuoque ſpiritali filio E. quoque confratri & epiſcopo ſuo ſanctæ videlicet Babebergenſis eccleſiæ venerabili Epiſcopo æternam in Domino ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Inter omnia, quæ divino providentiæ conſilio diſponuntur, ad laudem reſpicit creatoris quando & a ſummis viris Deoque devotis intuitu pietatis & ſpe æternæ retributionis venerabilia loca eorum ſumptibus ſublimantur rectiſſimeque ordinantur, poſſeſſionum ſuarum beneficiis cumulantur & in meliorem ſtatum Chriſto auxiliante committuntur. Unde, dilectiſſime fili, quia in omnibus, quæ te ad laudem & gloriam redemtoris noſtri devote & miſericorditer feciſſe manifeſtum eſt, nichil perfectius nichilque melius ad promerendum cœlorum regnum agere potuiſti, quam quod illum tuum feciſti heredem, a quo æternam accepturus hereditatem es, quodque ſancta Babebergenſis eccleſia ad epiſcopalis dignitatis faſtigium per te ſublimata, illic tibi beatiſſimam Dei genetricem ſemperque virginem Mariam beatiſſimosque Chriſti Apoſtolos Petrum & Paulum una cum ſanctis martyribus Ceorio & Kiliano elegiſti in Patrocinium, qui Chriſto propicio compenſata viciſſitudine adipiſcendi regni cœleſtis perpetuum præſtabit auxilium. Pro tanto

tanto igitur Deo ejusque ſanctis collato ſervitio in primis ipſi gratias debitasque laudes referimus, qui tibi tam ſanctum opus inſpiravit faciendum, & ut ad votum tuum perficeres largiflua pietate adjuvare diſpoſuit. Deinde quoniam ſancta Romana eccleſia, quæ bene fundata eſt ſupra firmam petram, hoc ſemper habuit veræ caritatis indicium, ut de exteriorum gaudeat provectu eccleſiarum, competit noſtro apoſtolico moderamini, ut nos, qui eidem Deo auctore ſervimus, ſancto ſtudio tuo pleniſſime congaudeamus, ſperantes tui operis habere portionem, ſi, quid tuum eſt per laborem, noſtrum facimus per caritatem. Quapropter quoniam petiſti a nobis una cum confratre noſtro E. ejusdem ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ digno Epiſcopo, ut omnia quæ privilegiorum auctoritate ſibi ſuæque eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris videlicet Domino Johanne & Sergio ſummis Pontificibus collata ſunt, noſtræ quoque auctoritatis privilegio confirmaremus; conſiderantes nos quidem noſtræ devotionis affectum piæque voluntatis propoſitum, libentiſſime petitionibus veſtris aſſenſum præbere decrevimus. Quocirca ſtatuentes atque promulgantes, coram Deo & terribili ejus futuro examine, per hujus noſtri apoſtolici privilegii ſeriem & conſtitutionem ſancimus & beatæ Dei genetricis ſemperque virginis Mariæ nec non & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli Sanctorumque martyrum Georii & Kiliani cæterorumque omnium Sanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata eccleſia dedicata eſt, decernimus atque obteſtamur tam apoſtolicæ ſedis futuros pontifices quam qui eccleſiaſticas amminiſtraverunt actiones, cunctosque Chriſtianitatis titulo inſignitos, ut nullus habeat licentiam de his omnibus, quæ eidem eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris per privilegia conceſſa ſunt, vel a vobis data vel danda ſunt aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfatæ eccleſiæ tradita ſunt vel in antea futuris temporibus contradentur tam in familiis, quam in terris ſeu in aliquibus poſſeſſionibus, convellendi, deſtruendi, moleſtandi, vel alienandi. Si quis vero, quod non credimus, temerario auſu contra ea quæ hac noſtra ſtabili & inconvulſa firmitate pie & fideliter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, contra ire temptaverit & hæc quæ a nobis ad laudem Dei pro ſtabilitate præſcriptæ eccleſiæ ſtatuta ſunt refragari & in quoquam transgredi, ſciat ſe auctoritate beati Petri Principis Apoſtolorum omniumnoſtraque, cujus immeriti vicem agimus, anathematis vinculis innodatum & cum diabolo ejusque atrociſſimis Pompis atque cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti æterni incendii ſupplicio concremandum, niſi reſipuerit, & eidem eccleſiæ digna emendatione ſatisfecerit. At vero qui devota intentione obſervator in omnibus extiterit hujus noſtri apoſtolici privilegii, ad cultum Dei reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Deo noſtro & Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Sancta Trinitas caritatem veſtram illibatam cuſtodiat, dilectiſſime frater. Scriptum per manum Berardi ſcrinarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Julio Indictione XI. Dat. XII. Kal. Feb. per manum Benedicti Portuenſis Epiſcopi & Bibliothecarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ anno Deo propicio Pontificatus Domini noſtri B. ſummi Pontificis & univerſalis octavi Papæ primo in menſe ſupra dicto.

LXXIX.

Item Privilegium Johannis Papæ de confirmatione Babebergenſis Epiſcopi.

Johannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Officii noſtri eſt omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda generaliter conſiderare & maxime earum, quæ ſpecialiter ſub jure ac dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt, ſiquid eſt incommodum abolere, ne pro gravi incommoditate ſua neglectæ vileſcant, vel nacta qualibet occaſione debita ſolennitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus præſentibus ſcilicet ac futuris notum eſſe volumus, quia dilectus ac ſpiritalis filius noſter H. glorioſiſſimus atque invictiſſimus Rex, divina inſpirante clementia, de propriis hereditariis rebus pro ſua ſuorumq; parentum anima epiſcopatum in loco, qui dicitur Babenberc, quem ipſe fidei & caritatis devotione in honorem beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis eſſe conſtituit, commutatione facta jure ac legaliter cum H. Wirzeburgenſi epiſcopo de aliqua parte parochiæ ſui epiſcopatus, unde & prædictus Epiſcopus ſuas litteras miſit, ut ſuo conſenſu privilegio noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis Epiſcopatus noviter factus fundaretur. Pro qua ratione H. ſecundus glorioſiſſimus Rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cujus ſanctiſſimam intimationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Petro Apoſtolorum Principi in loco prænominato legitima ratione collectas contulit, noſtræ auctoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut Epiſcopus ejus loci & qui in perpetuum ſui fuerint ſucceſſores, eas ſecura tranquillitate poſſideant, & liberam habeant poteſtatem res & proprietates ejusdem eccleſiæ ordinare atque componere vel & augmentare. Diſſipare vero atque confundere nullam habeant poteſtatem. Noſtra quoque auctoritate ſancimus, ut in terminis & in rebus ejusdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tirannorum vel aliorum quorumlibet pravorum hominum ſive ſunt in civitate ipſa Babeberc ſive in caſtellis; & villis, ſervis & ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſilvis, venationibus, piſcationibus, molend. camp. pratis, paſcuis, terris cultis & incultis & quicquid modo illuc pertinet aut in futurum acquiri poſſit per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura quiete permaneat. Nullus ibi Comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi Regis H. vel ſucceſſorum ſuorum Epiſcopus ejus

ejus loci deliberet. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille Epiſcopatus liber & ab omni extranea poteſtate ſecurus Romano tantummodo mundiburdio ſubditus, quatenus Epiſcopus eo melius cum canonicis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris ejusdem eccleſiæ & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem Epiſcopus ſuo metropolitano Archiepiſcopo Moguncienſi ſubjectus atque obediens. Quicunque hæc præcepta ſervaverit, divinam remunerationem & apoſtolicam benedictionem accipiat: Qui autem contemptor & violator extiterit perpetui anathematis dampnationi ſubjaceat, niſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perveniat.

Scriptum per manus Petri Notarii & ſcrinarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Junio Ind. V.

LXXX.

Benedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Domino ſpiritali filio H. invictiſſimo ac triumphatori Auguſto.

Quamquam rei commutatio ex ipſa corporali traditione poſſit firma conſiſtere vel ea quæ legaliter geruntur nulla valeant refragratione convelli, ne quæ tamen poſſit eſſe contradendi dubietas, noſtræ debet intervenire autoritatis anniſus. Et quoniam curtes tres cum omnibus earum pertinentiis, ſervos denique & ancillas, colonos cum colonabus utriusque ſexus ibidem reſidentibus, ſic hactenus noſtra apoſtolica ſedes detinuit in jure ſanctæ Romanæ, cui Deo auctore deſervimus, eccleſiæ, caritas noſtra poſcit & deſiderat commutare; ad cujus vicem recompenſationis recepimus nos a vobis in ſanctam noſtram Romanam eccleſiam, dilecte fili H. Imperator Auguſte, curtem regalem, quæ dicitur N. cum omni ſua pertinentia, conſtituta infra Comitatum Spolitanum, quæ ad veſtrum videtur pertinere imperium, vobis in perpetuum jam dictas tres curtes tradimus atque commutamus, ut a præſenti die illas habeatis, teneatis, poſſideatis, & in veſtrum jus & dominium perpetualiter vindicetis, ita ut nullus unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificii vel quælibet alia magna vel parva perſona ipſas tres prædictas curtes cum omnibus earum pertinentiis a poteſtate & ditione veſtra auferre vel alienare audeat: ſed liceat vos in perpetuum omni tempore a noſtra ſancta Romana eccleſia receptas tenere & poſſidere. Quod ſi quis hoc noſtrum Apoſtolicum præceptum, quod non credimus, infringere tenptaverit, ſciat ſe vobis compoſiturum auri puriſſimi libras centum & hanc commutationum paginam in ſua manere firmitate perpetualiter.

LXXXI.

In N.S. & Ind. T. H.D.F.Cl.R.I.A. Noverit omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium tam præſens ætas quam & ſucceſſura poſteritas, qualiter nos apoſtolici patris ordinatorisque noſtri Benedicti peticione in ipſa ordinationis noſtræ die quoddam concambium apud ſuam ſanctam Romanam eccleſiam pari conſilio utrobique collaudavimus. Donantes igitur ſanctæ præfatæ eccleſiæ in honore apoſtolorum Petri & Pauli conſtructæ quoddam noſtri juris prædium Ternia dictum, in Ducatu Spoletano & in Comitatu Harnenſi ſitum, contra tale prædium quale Sanctus Petrus habuit in loco Winneringen dictum, in pago Hiſmigowe, & in Comitatu Chadelhohi Comitis, cum his locis N. & N. dictis & cum omnibus eorum pertinentiis & utilitatibus, eo videlicet tenore commutationis, quatinus idem præſcriptus Sancti Petri vicarius ejusque ſucceſſores idem prædium Ternia dictum habeant, teneant, & ad uſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ firmiter poſſideant. De contra vero datis prædiis N. & N. & N. ſe ulterius non intromittant. Igitur fidelium noſtrorum omnium communi conſenſu confirmato concambio, noverit omnium Dei fidelium univerſitas, qualiter tam pro ſenioris & anteceſſoris noſtri O. tertii Imperatoris, quam pro noſtro parentumque noſtrorum remedio eadem ſæpe dicta loca ad ſtipendium canonicorum Babeberc in cœnobio ſancti Petri ſanctique Georgii degentium per hanc imperialem noſtræ traditionis paginam concedimus, donamus, atque proprietamus, cum omnibus eorum pertinentiis & utilitatibus, omni contradictione remota. Præcipimus igitur, ut neque Imperator, neque Dux, neque Comes, neque Epiſcopus, neque magna vel parva perſona caros in Chriſto Babebergenſes fratres noſtros in præfatis prædiis inquiete moleſtare, disveſtire, ſive eadem loca commutare, niſi communi fratrum conſilio, præſumat. Si quis vero hanc noſtræ donationis paginam violare, quod abſit, præſumat, cum Juda traditore indigeſtibilis bucellæ guſtum ſumat. Quod ne fiat, ſed hæc noſtra traditio ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc Kartam inde conſcribi manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus.

LXXXII.

Beatiſſimo Domino & ſincera caritate diligendo H. ſanctæ Wirzburgenſis eccleſiæ venerabili Epiſcopo Johannes ſanctæ Aquileigenſis patriarcha cum omnibus ſuæ dioceſeos epiſcopis fraternam dilectionem in eo qui prior dilexit nos & tradidit ſemetipſum pro nobis Jeſu Chriſto Domino noſtro. Licet, reverende frater, fraternæ dilectionis cura nos admoneat, ut in omnibus operibus bonis, quæ conditor humani generis miſericorditer ad ſalutem cottidie diſponit, inmenſas gratiarum actiones ipſi agere debeamus quandocunque tamen vel ubicunque ex provectu ſanctæ eccleſiæ vel ejus exaltatione, locatione aliquid nos magnifici operis audire contigerit, inmenſæ devotionis affectu illum laudare & benedicere & prædicare debemus, cujus hæc dona ſunt, & a quo bona cuncta ineffabiliter procedunt. Quare inter innumerabilia ſempiternæ dignationis ſacramenta ea & in ſuorum cordibus principum dictat, quæ ad multorum ſalutem & exemplum profutura procurat, in quibus unum eſt, quod divinitus nuper factum maximam mentibus noſtris

noſtris lætitiam generavit. Audivimus nempe, quid Dominus noſter H. glorioſiſſimus & invictiſſimus Rex divina ſic inſpirante gratia ex ſuis prædiis & paterna hereditate in loco qui dicitur Babeberc Epiſcopatum in honore beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conſtruxit & commutatione facta digne & legaliter cum veſtra eccleſia partem quandam ex ejus dioceſi acquiſivit, atque hoc concambium apoſtolicæ ſedis privilegio corroboravit. Quod quidem eximium & laudabile opus ejus digniſſimam liberalitatem & veſtram caritatem ſatis egregie laudabilem commendat, cum & ſuum eſt per operationem & veſtrum per dilectionem. In quo omnipotenti Deo immenſas gratias referimus, ad cujus inæſtimabilem gloriam ſpectat, quod per Regem noſtrum H. bonum & fidelem miniſtrum ſuum fundatiſſimam pacem omnibus eccleſiis parat & inſuper novam eccleſiam format, per quam & de inimico humani generis in vicinas Sclavorum gentes Deo opitulante triumphabit & innumerabilem familiam per lavacrum regenerationis ſibi multiplicabit. Nos autem cum omnibus noſtræ dioceſeos epiſcopis hoc divinum opus in commune laudamus atque in eo juſte conſentientes & ſubter conſcribentes in perpetuum valere confirmamus.

LXXXIII.

Eberhardus Dei favente clementia primus S. Dei Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopus cunctis in Chriſto fidelibus. Gratia vobis & pax a Domino noſtro Jeſu Chriſto. Notum ſit omnibus, videlicet tam futuris quam præſentibus, qualiter nos poſt receptam inveſtituram a Domina N. prædiorum Vraha & Henni, quibus Dominus noſter beatæ memoriæ H. imperator a Chunrado Comite primum inveſtitus, ipſe eccleſiam noſtram inveſtivit, eandem curtem Vraha cum omnibus appendiciis ſuis ſitis in altera parte Ratenze, terra ſcilicet & terminis Francorum, ſervis, ancillis, areis, terris cultis & incultis, rutis & erutis, pratis, paſcuis, molis, molendinis, aquis aquarumve decurſibus, piſcationibus, viis & inviis, exitibus, & reditibus, & cum omnibus utenſilibus ejus, quæ vel ad præſens in eodem ſunt vel humano labore & arte quoquo modo inde provenire in ſempiternum poterunt, communi conſilio fidelium noſtrorum clericorum videlicet & Laicorum ad ſtipendium fratrum noſtrorum terminavimus, & de noſtro jure in eorum jus & communem utilitatem omni remota ambiguitate transfundimus, ea lege & ratione, ut poſt obitum Dominæ N. fratres noſtri Henni reddant & - - - - ſuum recipiant, deque Vraha & omnibus ad idem prædium pertinentibus, quæ in altera parte Ratenze, in terra videlicet & terminis Francorum ſita eſſe noſcuntur, liberam habeant poteſtatem tenendi, poſſidendi, commutandi, utilitatem ſuam meliorandi. Et quia idem prædium ſilvis non habundat, conceſſimus & ut absque omni contradictione ad ſuum dominicalem uſum, videl. ad conſtruendum pontem & ad reſtauranda ædificia, ad reficiendas molendinas vel ad quodlibet opus in eodem prædio faciendum, ipſi ligua & materiamina in noſtra foreſti licentia accipiant, & apibus ponendis capſulas & ibidem ſaginare porcos ſuos, tantum dominicales liberam habeant poteſtatem & omnino omnem utilitatem, excepta venatione; piſcationem etiam tam in lacis, quam in profluente cunctaque parte fluvii communiter nobiſcum habeant. Incolæ autem ejusdem prædii ſingulis annis modium avenæ vel emmam, id eſt, dimidium modium ſiliginis ad manum noſtram & ſucceſſorum noſtrorum perſolvant, & ſicut noſtri dominicales ſervi cædendi ligna licentiam habeant. Et ut hæc noſtræ benivolentiæ tradicio per omnes ſucceſſores noſtros rata & inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcribi teſtium ſubſcriptorum aſtipulatione & ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

LXXXIV.

In N. S. & Ind. Tr. H. D. F. C. R. Omnium Chriſti noſtrique fidelium univerſitatem ſcire volumus, qualiter fidelis noſter C. Babebergenſis videlicet Epiſcopus, celſitudinem noſtram adiit, humiliter obſecrans, ut inter cætera eccleſiæ ſuæ bona ſibi ab anteceſſore noſtro H. imperatore glorioſiſſimo præceptorum tradicionibus donata, Abbatiam Ehizinga nominatam ſitam in pago N. in comitatu N. noſtræ & auctoritatis reſtauratione confirmaremus. Nos ergo quoniam, ubicunque prædeceſſorum noſtrorum tradiciones ſtabilimus, noſtras quoque donationes eo ſolidiores in poſterum eſſe putamus, peticioni ejus rationabili ac juſtæ aſſenſum præbentes, Abbatiam eandem cum omnibus appendiciis ſuis magnis ſeu parvis ac cum omni utilitate quæ vel ſcripta vel nominata inde provenire poſſit, ſicut ab anteceſſore noſtro ad eccleſiam & altare S. Petri Apoſtoli tradita eſt, eidem prænominato Epiſcopo ſucceſſoribusque ejus in proprium ac perpetuum uſum confirmatione ſolidiſſima donamus atque confirmamus. Et ut hæc noſtræ auctoritatis confirmatio ſtabilis & inconvulſa permaneat, eadem manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inſigniri juſſimus.

LXXXV.

In N. S. & Ind. Trin. H. Dei Grat. Romanorum Imperator Auguſtus. Noſtri anteceſſores, Reges videlicet & Imperatores, bonorum ſuorum incrementis eccleſias Dei ditantes nobis exempla præbuerunt, quibus ſi obtemperamus, particeps regni cœleſtis effici ſperamus.

Proinde noverit omnium Dei noſtrique fidelium tam præſens ætas quam & ſucceſſura poſteritas, qualiter nos, pro animæ noſtræ remedio, omnia prædia ad curtem Vraha pertinentia atque ſervientia, Bawaricis legibus ſubdita, foreſtem ſcilicet inter N. & N. fluvios ſitam & villas N. terras cultas & incultas cæteraque omnia quibuscunque uſibus ad præſentem curtem perſpicientia in pago N. & in comitatu N. Comitis conſtituta, ſanctæ Babebergenſi eccleſiæ proprietavimus, ea videl. conditione, quatenus

quatenus ejuſdem eccleſiæ venerabilis Epiſcopus E. ſucceſſoresque ſui liberam dehinc poteſtatem teneant poſſidendi, commutandi ſeu quicquid ſibi libet, modis omnibus inde faciendi, omnium remoto contradictionis obſtaculo. Et ut hæc noſtræ imperialis tradicionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc præceptalem paginam inde conſcriptam manu propria roborantes ſigilli noſtri imp. inſigniri juſſimus.

LXXXVI.

Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam futuris, quam præſentibus, qualiter ego E. primus ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ Deo annuente Epiſcopus quoddam bonum N. dictum cum ſuis pertinentiis, ſumptum de ſtipendio fratrum inibi Deo ſervientium, Comiti N. communi conſilio tam cleri quam populi in precariam & uſum fructuarium conceſſimus, ſitum in pago N. in comitatu N. recipientes ab eo quoddam prædium N. dictum cum omnibus utenſilibus ſuis, ea videl. ratione, ut prænominatus Comes & uxor ejus & filius illius præfatum bonum ipſis quidem tribus viventibus omni remota contradictione libere obtinerent; morientibus vero tribus illis, prænominata bona in uſum & proprietatem prædictorum fratrum libere & abſque contradictione redirent. Iſti ſunt teſtes qui aderant N. & N. Ego E. primus ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopus ſubſcripſi. Scripta XVI. Kl. Decemb. Anno D. incarnat. MXX. Ind. I. Anno autem Epiſcopii XVIII. Actum Aterſe in Dei nomine feliciter Amen.

LXXXVII.

Privilegium Clementis Papæ qui & Swiederus ſecundi Babebergenſis Epiſcopi.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſacratiſſimæ noſtræ Babebergenſi eccleſiæ in filiis & filiabus ejus Clero videlicet ac populo perpetuam in Domino ſalutem.

Diſpenſatio ſeculorum venit de Principe cœlorum, qui antequam ſecula efficerentur, præſcivit, qualiter diſponerentur. Inde fit, ut non poſſit non impleri, quid ab æterno illius oculo potuit provideri. Tanti numinis nutus, te ſuam cariſſimam filiam Babeberc nobis in ſponſam legitimam deſponſavit, & ante reges, quantum in nobis fuit, ſua propiciatione donavit. Certe nulli marito circa uxorem purior fides & amor ardentior, quam circa te; nobis nec unquam vel in mentem venit, te deſtituere & alii adhærere. Sed neſcio quo divinitus conſilio evenit, quo matri tuæ omniumque eccleſiarum conſociarer & aliquid non tamen omnino a te ſeperarer. Ecce igitur cum illud caput mundi, illa Romana ſedes hæretico morbo laboraret & Kariſſimi filii noſtri Domini H. Imperatoris Auguſti præſentia ad hoc invigilaret, ad hoc inſtaret, ut hujuſmodi ægritudinem propulſaret, exploſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina ſanctorum, qui aderant, patrum, dignatione cæleſtis gratiæ noſtram indigniſſimam mediocritatem cunctis niſibus refragantem voluit eligi & altiſſimi apoſtolorum principis vice fungi. Avulſum me tunc a tuo gratiſſimo latere, dulciſſima ſponſa, quis dolor apprehenderit, quis mœror confecerit, quo neſcio pacto liceat exprimi, cum nobis omnem modum videtur transgredi. Plus honoris, plus decoris, pluſque virium matri quam filiæ, utpote cui omne genu terreſtrium flectitur; pro cujus arbitrio cœli janua aperitur & clauditur; adverſus quam nec portæ prævalent inferorum: non tamen tantæ dominationis cupido oſtio noſtræ mentis irrepſit, cordiſque cervicem libenter inflexit.

Satis nobis erat tecum activam * bene, contemplativam quoquomodo ducebamus vitam, præſertim cum perfectus amor nec ſpeciem alterius unquam, nec intueatur opulentiam. Teſtem invocamus aciem divinam, non commentari nos apologiam. Illa enim ſecreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teſte quoque utimur ipſa conſcientia, ubi tua eſt ſollicitudo continua. Interiorem pupillam nunc tanta terrarum ſpacioſitas, nunc tot retundunt oppoſita, quin amicam meam, ſororem meam, ſponſam meam, columbam meam, diligentiori cura circumſpiciam & undique munitam faciam. Conceſſum eſt nobis divinitus non ex noſtris meritis, ut jam diximus, jus illud apoſtolicum, quod & cœlis imperat & terris. Unde dignum duximus & accommodum decrevimus, ut de profectu noſtro tu quoque proficias, & inde tibi amplius conſulatur unde ipſa poteſtas nobis ampliatur. Piæ recordationis Dominus H. Imperator Auguſtus te fundavit, te erexit, te & in altum culmen evexit: Quo ſupplice, inexpugnabili muro & propugnaculis apoſtolici muniminis adverſus omnes impias manus prævalentes bene circumvallata es per prædeceſſores noſtros Johannem ſcilicet XIIII. Papam & Benedictum. Quod & idem nos facere cupientes, ut triplici tuicione circumcincta per virtutem ſanctæ trinitatis nihil unquam paveas læſionis, nihil unquam ab aliquo moleſtationis, ſecura ſemper & quieta maneas in filiis & filiabus tuis, ſemper Deo devote ſerviens, devote obediens; ſtatuimus per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium, ut de bonis illis omnibus, quæ tibi, ſponſa cariſſima, virgo caſtiſſima, eccleſia ſpecioſiſſima, Babenberc ſumma liberalitas ejuſdem orthodoxi imperatoris de ſumma devotione præcedens pio affectu contulit, & nominetenus illa per concambium convenientiſſimum & acceptiſſimum a Wirzeburgenſi & Eigiſtetenſi Epiſcopis Canonico & rationabili judicio permutavit, vel quorumcunque poſt eum fidelium religioſa pietas obtulit & oblatura eſt usque in perpetuum, ſive ſunt mobilia ſive immobilia, nullus Imperator, nullus Rex, Dux, Marchio, Vice-Comes & præterea non Archiepiſcopus, non Epiſcopus, non Abbas nec ulla hominum perſona audeat, tenptet, præſumat, quicquam vel violentia vel fraude vel furto detrahere, minuere, mutilare. Quod ſiquis Diabolico

in comitatu Liubana a bonæ memoriæ Aribone & Adala conjuge ſua incœptum, & a filio eorum Aribone venerabili Diacono perfectum & in libertate dilectiſſimi filii H. Imperatoris commiſſum: inclinati precibus veſtris & præcipue deprecatione dicti imperatoris & interventu ejuſdem Aribonis venerabilis Diaconi perfectoris ejuſdem loci concedimus & confirmamus vobis & eis, quæ vobis ſuccedere debent in perpetuum, dictum monaſterium cum omnibus pertinenciis ſuis & integritatibus, quæ quoquomodo habet vel habiturum eſt in perpetuum. Ita ſane ut ſingulis quibusque indictionibus penſionis nomine unus aureus ſolidus ſanctæ Romanæ eccleſiæ perſolvatur. Statuentes igitur apoſtolica autoritate cenſemus, ut nulli umquam mortalium liceat contra tenorem hujus noſtri privilegii inſurgere uſurpando & invadendo aliquid de poſſeſſionibus monaſterii vel de rebus eccleſiaſticis ſive de hoc quod modo habet, vel habiturum eſt in perpetuum, ſeu inquietando vos poſterasque veſtras. Si quis, quod non optamus, nefario auſu hoc noſtrum privilegium pie a nobis promulgatum in quoquam perfringere aut evacuare tentaverit, iram Dei incurrat & Principis Apoſtolorum atque cum Juda traditore Domino in inferiori gehenna damnetur. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, gratiam Dei conſequatur & apoſtolorum Principis benedictionem mereatur, atque cum electis in cœleſti tabernaculo in æternum lætetur.

Scriptum per manus Stephani Scrinarii Romanæ eccleſiæ in menſe Aprili, Indictione tertia.

XC.

In N.S. & Ind. T. H.D.F.C.R.I.A. Notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus præſentibus & futuris, qualiter quidam Juvavenſis eccleſiæ Diaconus conſanguineus noſter atque capellanus, nomine Aribo, cogitans cum tranſitoriis ſuis æterna cum terrenis mercari cœleſtia, quoddam monaſterium puellarum ad regulam ſancti Benedicti in honore ſanctæ Dei genetricis Mariæ ſanctique Andreæ Apoſtoli, quod matre Adala nomine, patre vero ſuo Aribone, quamvis a paralyſi tacto, ex lege tamen quantum potuit annuente & conſentiente, incœpit in loco nomine Coſſia, in comitatu Luibana & de prædio ſuo fundavit atque conſtruxit, & pro ſua facultate Deo aſpirante perfectum Sanctæ Mariæ ſanctique Andreæ miniſterio & nomini dedicavit, cum omnibus de ſua traditione & aliorum Chriſti fidelium eo pertinentibus in noſtram poteſtatem libertandi gratia tradidit & ſuæ hæredumque ſuorum proprietati ac poteſtati deinceps in futurum eo tenore abalienavit, quatenus poſt acceptam noſtræ immunitatis cartam prima ejuſdem loci Abatiſſa Cunichundis, ſoror ejuſdem eique eodem ordine ſucceſſuræ jus legitimum eligendi advocatos, quos ſibi neceſſitas & utilitas dictaverit, eidem monaſterio ſine omnium contradictione mortalium, ſalva regia & imperatoria poteſtate, obtineant. Poſt obitum vero ſuum congregatio monaſterii per ſucceſſiones temporum liberam habeat electionem abbatiſſas regulares juxta decretum Sancti Benedicti omnium contradictione remota ſubſtituendi; hoc addito, ſi quod abſit aliqua poteſtas principalis injuſte idem monaſterium vel res ſuas alicui alteri monaſterio vel perſonæ alicui ſubdere vel in beneficium dare aut in proprietatem donare vel qualicunque ingenio huic propoſito abalienare voluerit, protinus prædicti N. heres tam diu in ſua poteſtate retineat, quousque noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum adjutorio ad ſtatum monaſterii, unde contra jus & fas ablatæ fuerant, iterum reducat, & in priſtinam libertatem ſtabilitatemque reſtituat. Juſtis igitur prædicti Aribonis peticionibus annuentes, eo quo rogaverat tenore, præfatum monaſterium cum monachabus, ibidem in præſens collatis vel in poſterum conferendis, in noſtram immunitatem recepimus & hæc regia & imperatoria præcepti noſtri libertate donatum & perpetuo confirmatum noſtræ manus ſubſcriptione roboravimus, & in æternæ memoriæ teſtimonium ſigilli noſtri imp. inſigniri præcepimus.

XCI.

In N.S. & Ind. T.H.D.F.C.R.I.A. Quæcunque ad ſancta loca digna relligione nec non benigna devotione conferimus & per noſtram imperialem munificentiam offerimus, pro his certam retributionem in vita æterna nobis affuturam ſperare debemus. Quapropter notum eſſe volumus, omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrisque fidelibus tam futuris, quam præſentibus, quod nimirum pro remedio animæ noſtræ & ob interventum dilectiſſimæ conjugis noſtræ A. Imperatricis, nec non peticionem filii noſtri H. Kariſſimi quarti Regis quoddam prædium in pago N. Foro Julio & in Comitatu N. Comitis ſitum ſanctæ Salzeburgenſi eccleſiæ concedimus, donamus, & confirmamus, ea ratione, ut nullus Archiepiſcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, nec aliqua magna vel parva noſtri regni perſona prædictam eccleſiam aliqua injuſta occaſione de prænominato prædio moleſtare, disveſtire vel aliquo modo ſine legali judicio inquietare præſumat. Quicunque vero hanc imperialem noſtram tradicionem, quod non credimus, violare præſumſerit, centum libras auri optimi componat, medietatem cameræ noſtræ imperiali & medietatem qui eo tempore in prænominata eccleſia Epiſcopus eſt. Et ut noſtræ tradicionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc cartam inde conſcriptam, manu propria roborantes, ſigillo noſtro juſſimus inſigniri.

Signum Domini H. invictiſſimi Rom. Imperatoris Guntherus Canc. vice Annonis Archicancellarii recognovi. Datum IIII. No. Julii Anno D. Incarnat. MLIII. Ind. VIIII. Anno Domini H. tercii Imp. Regni quidem XVIII. Imperii vero X. Actum Wormaciæ in Dei nomine feliciter Amen.

XCII.

In N. S. & Ind. T. H. Di. F. C. R. I. A. Cum in hujus præſentis vitæ ſtadio diſcurrentes, præmium immarceſcibile adipiſci cupimus & eccleſiarum atque orphanorum, viduarum nec non omnium egenorum inopiam elemoſinarum largitate ditare feſtinamus, quia inde æternam mercedem recipere ſperamus & pro meritorum qualitate unicuique, prout poſſumus, digna retribuentes atque in ſemita juſticiæ ita greſſus noſtros confirmantes, videlicet bonis & nobis fideliter ſervientibus præmia cumulando, malis autem & Chriſti noſtrique infidelibus pœnas cumulando; Idcirco noverint omnes Chriſti noſtrique fideles tam futuri quam præſentes, qualiter nos pro remedio animæ noſtræ & incolumitate ac petitione conſortis regni thorique noſtri A. imperatricis nec non pro ſalute & interceſſione filii noſtri H. quarti Regis atque ob interventum Salzeburgenſis epiſcopi nomine Balduini Deo nobisque fideli, quoddam prædium Pontonis rei majeſtatis & in Palatino * palatio dampnati atque proſcripti, quod noſtræ majeſtati lege adjudicatum eſt, ad titulum S. Petri & S. Ruodberti, in quorum honore Salzeburgenſis eccleſia conſtructa eſt, in proprium tradidimus cum omnibus ſuis appendiciis, hoc eſt utriusque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, agris, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, aquis aquarumve decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, ſilvis, venationibus, exitibus & reditibus, viis & inviis, quæſitis & inquirendis, cum omni utilitate, quæ ullo modo inde pervenire poterit. Et ut hæc noſtræ imperialis traditionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc cartam inde conſcriptam manu propria, ut infra videtur, corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

XCIII.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. R. I. A. Si loca ſub catholicæ fidei relligione ad Dei ſervitium a quibusdam & pie viventibus quondam conſtructa & quorundam pravorum Chriſtianitati repugnantium populatione devaſtata ex regiis ſumtibus recuperamus, Hoc ad regni noſtri ſtabilitatem ac utriusque vitæ felicitatem nobis prodeſſe non dubitamus.

Unde quique noſtri Chriſtique fideles tam futuri quam præſentes noverint, qualiter nos ob noſtram noſtrique regni ac thori noſtri conſortis Agnetis Imperatricis Auguſtæ ac dilectæ prolis noſtræ H. felicitatem & pro patris noſtri felicis memoriæ C. ac matris noſtræ G. beatæ commemorationis ſimulque omnium parentum noſtrorum beatitudine quoddam prædium ad altare in loco N. in honore S. Dei genetricis Mariæ Sanctorumque martirum conſecratum cum omnibus ſuis appendiciis, ſive utriusque ſexus mancipiis, exceptis conjugatis de eadem familia, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, campis, aquis aquarumve decurſibus, piſcationibus, ſilvis, venationibus, molis, molendinis, viis, & inviis, quæſitis & inquirendis, ſive cum omni utilitate, quæ ullo modo inde provenire poterit, in proprium tradimus, ea videlicet conditione, ut Præpoſitus fratrum inibi Deo ſervientium liberam habeat poteſtatem poſſidendi, precariandi, commutandi, vel quicquid illi collibuerit ad utilitatem eccleſiæ faciendi. Et ut hæc tradicio ſtabilis & inconvulſa omni ævo permaneat, hanc paginam inde conſcriptam propria manu confirmantes Sigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Dat. VIII. Kal. Nov. Ind. IV. Anno Domini incarnat. M. L. I. Anno autem Domini H. tercii Regis, Imperatoris ſecundi Ordinat. ejus XX. Imperii V. Actum Heimburg feliciter Amen.

XCIV.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. R. I. A. Scimus ac perfecte cognoſcimus ſublimationem eccleſiarum provectum parere animarum, quia dum terrenis cœleſtia, temporalibus ſempiterna comparamus, cœleſtem ac ſempiternam requiem animabus noſtris præparamus. Unde noverint omnes Chriſti noſtrique fideles tam futuri quam præſentes, qualiter illa ſpe inducti donavimus pro remedio animæ noſtræ dilectæque conjugis noſtræ ſcilicet Agnetis, noſtræ prolis. H. ſeu parentum noſtrorum pro pace etiam & ſtabilitate regni decimum manſum rectamque fructuum decimationem totius regionis in finibus Ungarorum gladio ab hoſtibus acquiſitæ in pago Oſteriche ad altare S. Mariæ in Heimburch, & tertiam partem utilitatis ullo modo de eadem urbe provenientis cum omnibus pertinenciis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis & conpaſcuis, ſilvis, venationibus, aquis aquarumve decurſibus, piſcationibus, molis, molendinis, & cum omnibus quæ ullo modo aut ſcribi vel appellari poſſunt utilitatibus, ea videlicet ratione, ut Præpoſitus fratrum inibi Deo ſervientium liberam habeat de hinc poteſtatem poſſidendi, precariandi, commutandi ſeu quicquid libet ad utilitatem præfatæ eccleſiæ inde faciendi. Et ut hæc noſtræ traditionis auctoritas ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc cartam inde conſcribi, ſigilli noſtri impreſſione & propriæ manus confirmatione juſſimus inſigniri.

XCV.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. Rex. Divinis & ſalutaribus ſanctarum ſcripturarum erudimur documentis & patrum noſtrorum ammonemur exemplis, ut eccleſias Dei ſumma devotione ac benignitate ditemus, & omnimodis amplificare & ſublimare non ceſſemus. Proinde noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium ſollers induſtria, qualiter nos ob ſalutare remedium animæ patris noſtri H. beatæ memoriæ ſecundi Romanorum A. & per interventum dilectiſſimæ matris noſtræ Agnetis Imperatricis Auguſtæ, nec non pro devoto ac fideli ſervitio Guntheri quinti Babebergenſis epiſcopi, in villa Haderichesbrucca, quæ ſita eſt in pago Nortgowe in Comitatu N. Comitis mercatum fieri ſtatuimus, reddentes & donantes id ipſum mercatum prælibato ejusdem loci Epiſcopo ſuisque ſucceſſoribus perpetuo habendum, poſſidendum & quicquid libitum fuerit ex

ex eo faciendum, ad eccleſiæ ſupradictæ uſum augmentandum. Sit idem mercatum liberum, judicum, ducum, comitum, omniumque judiciariorum poteſtatum ſecurum ſoli tantum Babebergenſi Epiſcopo ſubditum & proprium cum banno, monetariis, monetis, thelonis, omnibusque forenſis juris utenſilibus. Noſtra autem regali auctoritate confirmamus, ut omnis illo forenſis cauſa negocii confluentes, ibidem negociantes indeque redeuntes, ſecura & certa pace fruantur. Et ut hæc noſtra regalis tradicio ſtabilis & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc cartam inde conſcribi, manu propria, ut infra videtur, corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Datum XV. Kl. Sept. Anno D. incar. MLII. Ind. X. Anno Domini Henrici IV. Regis Ordin. III.

XCVI.

In N. S. & Ind. Tr. H. D. F. C. Rex. Cum nos ſumus conſcii undique innumerabilia peccata animæ noſtræ periculoſa per humanam fragilitatem conglomeraſſe; ad hæc delenda ſi templa Dei ex noſtris regalibus divitiis honoramus, ſanctorum interceſſionem nos habituros ſperamus. Quapropter innoteſcat omnibus Chriſticolis noſtrisque fidelibus tam naſcendis quam modernis, qualiter nos ad monaſterium S. P. & S. G. quod eſt in Babeberc conſtructum, interpellante videlicet dilecta conjuge noſtra B. regina, ſubvenientibus quoque & conſilium dantibus noſtro fideli Annone videlicet Colonienſi Archiepiſcopo & H. ejusdem ſedis epiſcopo bannum unum quod vulgo Wiltban dicitur, tradidimus. Ne quis autem Rex vel Imperator aut aliqua imperialis perſona hanc noſtram regalem tradicionem immutare voluerit, quin H. ejusdem ſedis Epiſcopus & ſui ſucceſſores liberam inde habeant poteſtatem, hanc de hoc conſcribi propria manu confirmavimus * & ſigilli noſtri impreſſione juſſimus ſignari cartam. Data eſt IV. Idus Maji, Anno D. inc. MLXX. Ind. VII. Anno autem ordin. Domini H. XVII. regni vero XIIII. Actum Friſingæ feliciter Amen.

XCVII.

In N. S. & Ind. T. H. Dei F. C. R. I. A. Numquam erit tam felix facta commutatio, quam ſi temporale detur pro æterno. Quod dum verum & ſaluberrimum cogitavimus, pro cari noſtri patris H. Imperatoris Auguſti, matrisque noſtræ A. Imperatricis, avi quoque aviæque noſtræ remedio, pro perpetua corporis animæque noſtræ ſalute, ſanctiſſimo & Principi Apoſtolorum Petro curtem unam & villam & decimam ad noſtram regalem curtem pertinentem, quam in noſtra tantum poteſtate & ad uſum noſtrum habuimus, cum omnibus appendiciis, hoc eſt, utriusque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, ſilvis, venationibus, aquis aquarumve decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, viis & inviis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, & cum omnibus utilitatibus, quæ vel ſcribi vel nominari poſſunt, in proprium tradidimus, confirmavimus, ea videl. ratione & conſtitutione, ut ſupradictorum carorum noſtrorum parentum memoria in vigiliis, Pſalmodiis, & omnibus mortuorum agendis, inibi devote celebrentur. hoc quoque ſtatutum eſt, ut pro animabus eorum, qui in bello publico pro noſtri regni honore & defenſione corruerunt gladio, cottidie miſſa una ſpecialis, omni quarta feria in choro a fratribus miſſa communis, ad omnes horas Pſalmus unus decantetur. Cujus tradicionis teſtem hanc præſentem cartam ſcribi, noſtraque manu, ut infra videtur, corroboratam ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

XCVIII.

In N. S. & Ind. T. H. Di. F. C. R. I. A. Omnibus Chriſti noſtrique fidelibus tam futuris quam præſentibus notum fieri volumus, qualiter nos pro Dei timore ejusque piæ genetricis perpetuæ virginis Mariæ & pro cari patris noſtri felicis memoriæ H. animæ remedio, matrisque noſtræ B. piæ memoriæ parrochiam quandam pro ſtatu imperii noſtri & corporis noſtri animæque ſalute eccleſiæ beati Petri tradidimus, ea videl. conditione, ut omni tempore cari patris noſtri anniverſarius dies ibi devotiſſime celebretur & ſui cottidie memoria habeatur. Ut autem hoc ab omnibus credatur, & omni ævo inviolabile permaneat, hanc cartam inde conſcribi & manu propria corroboratam impreſſione noſtri ſigilli ut apparet inferius, juſſimus inſigniri.

XCIX.

Privilegium Leonis Noni.

Leo Epiſcopus S. S. Deo H. Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopo venerabili perpetuam in Domino Jeſu Chriſto ſalutem. Si paſtores ovium ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt & ut ne quæ ex eis aut errando pereat aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore, quantaque debemus pervigiles eſſe diligentia nos, qui paſtores animarum dicimur, attendamus, & ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis pro deſidia noſtræ negligentiæ reatus nos excutiet, unde modo honoris reverentia ſubliniores inter cæteros judicamur. Ad miſſarum itaque ſollennia celebranda fraternitati tuæ pallium transmittimus, quod anteceſſoribus tuis nunquam ante conceſſum, modo tibi primo concedimus, rogatu dilectiſſimi filii noſtri imperatoris H. pro veneratione anteceſſoris tui piæ memoriæ Domini Papæ Clementis & pro memoria H. Imperatoris primi præfatæ eccleſiæ constructoris benigniſſimi; quo tibi ter in anno uti * permittimus, ſalva auctoritate dominæ Metropolitanæ Moguntinæ eccleſiæ, ſcilicet in die ſanctæ reſurrectionis & in natalitiis apoſtolorum Petri & Pauli & in ſollennitate S. Dioniſii, eo quod tunc anniverſarius dies celebratur Domini Papæ Clementis ſupra memorati, hancque diem ſanctam apoſtolica auctoritate ſtatuimus celebrem eſſe per totum Epiſcopatum. Cujus quoniam indumenti

honor honeſta actuum vivacitate ſervandus eſt, hortamur, ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo recte utrobique P. P. poſsis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula. In ipſa ſi qua tortitudo illis injecta eſt dirigatur, in ea quid imitentur aſpiciant. In ipſa ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe quod bene vixerint. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa deiiciant: ſed quicquid illud fuerit, virtute pacientiæ devincatur. Nullum apud te locum odia, nullum favor indiſcretus inveniat. Alitorem te, ut victus patitur, pauperibus exhibeto. Oppreſsis defenſio tua ſubveniat. Opprimentibus moderata erectio contradicat. Nullam faciem contra juſtitiam accipias; nullum quærentem juſta deſpicias: cuſtodia in te æquitatis excellat, ut nec divitem potencia ſua aliquid apud te extra viam ſuadeat rationis audire, nec pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare, quatenus Deo miſerante talis poſsis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit dicens: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. Sed his omnibus ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram Karitatem habueris. Quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, fratrum kariſsime, inter multa alia iſta ſacerdocii, iſta ſunt pallii. Quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Sancta Trinitas fraternitatem veſtram gratia ſuæ protectionis circumdet, atque ita in itineris ſui via nos dirigat, ut poſt hujus vitæ amaritudinem ad æternam ſimul pervenire dulcedinem mereamur. Dat. III. Non. Jan. per manum F. Diaconi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Bibliothecarii & Cancellarii & vice Domini H. Archicancellarii & Colonienſis Archiepiſcopi. Anno Domini Leonis Papæ noni IIII. Indict. VI.

C.

Item privilegium Leonis Papæ noni, qui & Bruno, de confirmatione Babebergenſis eccleſiæ.

Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei H. Babebergenſi Epiſcopo ſibique canonice in ſede ejuſdem epiſcopatus ſucceſſuris in perpetuum æternam in Domino ſalutem. Cum exigente cura paſtorali totius ſanctæ Dei eccleſiæ nobis Dei providentia commiſſæ in partes Germaniæ veniſſemus, quæ orientali Franciæ adjacent, prece dilectiſſimi filii noſtri H. ſecundi Imperatoris & tertii Regis ac ſupra fati dilectiſſimi confratris noſtri Epiſcopi H. Babeberc venimus & in die natali beati Lucæ Evangeliſtæ inter miſſarum ſollennia, dum verbum Dei haberemus ad populum, præſente prænominato. kariſſimo filio noſtro H. & Epiſcopis quam plurimis, aſtantibus etiam & laicis & diverſis poteſtatibus ſeculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum privilegia, quibus idem locus fundatus & corroboratus eſt auctoritate Romana ſanctæ ſedis apoſtolicæ. Relecta eſt ibi & conſcriptio & confirmatio H. Wirzeburgenſis epiſcopi, qua prædictam eccleſiam Babebergenſem banno epiſcopali & epiſcopii termino accepta placita commutatione firmavit, quæ ſic acta eſt. Dum enim primus H. in imperio, ſecundus in regno, divini ignis amore ſucсenſus, de prædiis, quæ Dei gratia hereditario jure in ſuæ poſſeſſionis dominium provenerant, Dei ſervitium augere conſtruendo epiſcopatum atque ordinando deſiderans, quo id legitime & rationabiliter potuiſſet, H. venerabilem Wirzheburgenſis eccleſiæ proviſorem, quatenus prædictum locum Babeberc nuncupatum, cum pago, qui Ratenzgowe dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo jure in ſuum jus id ad perficiendum transfunderet, ſtudioſe cœpit flagitare. Qui quoniam juſtæ & rationabiles videbantur cauſæ, ejuſdem invictiſſimi Regis peticionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui atque militum nec non totius populi conſilio & conſenſu præfatum locum cum prædicto pago, tribus parrochianis eccleſiis cum ſuis adjacentiis exceptis, quarum nomina ſunt hæc, Wachenrode, Lonerſtat, Mulihuſen, omni poſt modum remota contradictione ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volchenfelt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem regi conceſſit quantum eſt de Babeberc usque ad flumen Vraha, de Vraha in Ratenzam flumen & ſic juxta decurſum ejuſdem fluminis in Moin, & inde ad rivulum Wihiritbach, deinde ad campum ejuſdem rivuli ſicque, qua citiſſime ac proxime perveniri poteſt, ad Vraha. Et ut hæc tradicio firma & inconvulſa permaneret, ipſe præſul H. corroboravit & conſcripſit. Signum H. Epiſcopi Wirzeburgenſis † Hildelmus ejuſdem eccleſiæ Præpoſitus. Fridinus decanus ſubſcripſit. Reinhardus presbyter ſubſcripſit. Azzo Presbyter ſſ. Regilo Presbyter ſſ. Diedo Presbyter ſſ. Gerrich Presbyter ſſ. Albuvinus Presbyter ſſ. Engilhardus Presbyter ſſ. Scripta autem hæc confirmatio eſt anno incarnation. Dominicæ MVIII. Ind. VI. Non. Mai. Actum in civitate Wirzeburch. Qua relecta cum juxta vota omnium, ut ſemper juſtis operibus favorem debemus, & nos prædictum venerabilem locum vellemus corroborare, ipſe prænominatus ejuſdem loci Epiſcopus H. proclamationem ſuam fecit, quia locus ſuus ejuſdem loci a clericis Alberonis Epiſcopi temeraria præſumtione invaſus eſſet. Quod nos quoniam utrique epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere, A. epiſcopo, a quo injuria illata erat, deliberationem fecimus, ut objectionem hanc, ſi poſſet, refelleret, ſi non juſticiæ ſatisfaceret. Tunc ille inito cum ſuis omnibus, qui aderant, clericis & laicis conſilio regrediens ad ambonem, de illata injuria ſe cum ſatisfactione excuſavit, & de omnibus quæ ad bannum & epiſcopalem juſticiam & poteſtatem Babebergenſis Epiſcopi pertinerent, ex tunc & deinceps renunciavit, exceptis his cauſis quas de bonis utriusque Epiſcopii ipſi inter ſe poſſent Epiſcopi legaliter definire. Verum nos, ſicut ſemper de profectu gaudemus fidelium, & juſtis operibus debemus augmentum, eundem

eundem locum Babeberc ab anteceſſoribus noſtris corroboratum apoſtolica auctoritate ibidem viva voce corroboravimus, & eandem corroborationem nunc & literis ſignamus, ut eundem locum & omnia quæ ibidem Deo ſanctoque Petro a felicis memoriæ H. ſecundo Rege & primo imperatore tradita ſunt & quæ in poſterum juſte acquiri poſſunt, vel juſte acquiſita, prædia ſunt, mancipia, aurum, argentum, pallia, vaſa, ornamenta, vel aliqua utenſilia, nemo audeat in perpetuum ſubripere, auſſerre aut commutare, niſi ad utilitatem ejuſdem eccleſiæ, ſed Epiſcopus ejuſdem loci vel qui in perpetuum ejuſdem canonice fuerint ſucceſſores, ſecura eas in tranquillitate poſſideant, ac liberam habeant poteſtatem, omnes res & proprietates ejuſdem loci ordinare atque vel & augmentare; diſſipare vero atque confundere nullam habeant inde poteſtatem aut dominationem. Inſuper noſtra auctoritate ſancimus, ut in terminis ac rebus ejuſdem eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum vel aliorum quorumlibet hominum pravorum, ſive ſint in civitate ipſa Babeberc ſive in caſtellis vel villis, ſervis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtis, ſilvis, venationibus, piſcationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris cultis & incultis, aut quicquid modo illuc pertinet aut in futurum juſte acquiri poterit, per noſtræ auctoritatis privilegium corroboratum in ſecura permaneat quiete. Nullus ibi Comes aut judex placitum ſeu diſtrictionem aliquam facere vel tenere audeat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi Imperatoris ſecundi H. vel ſucceſſorum ejus Epiſcopus ejuſdem loci deliberavit, nulla aliqua dignitas vel poteſtas, magna parvave perſona per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, Romano tamen mundiburdio ſubditus, quatinus epiſcopus liberius & delectabilius cum clericis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere & H. primi Imperatoris ejuſdem loci venerabilis noſtrique ſcilicet Noni Leonis Papæ ac noſtrorum ſucceſſorum H. quoque Kariſſimi filii noſtri imperatoris ſecundi atque omnium, quibus debitores ſunt, memoriam jugiter habere. Sit idem epiſcopus ſuo metropolitano Epiſcopo Moguntino in canonicis cauſis tantummodo ſubjectus & obediens. Deliberatis igitur, ſancitis ac corroboratis omnibus ſupradictis rebus ejuſdem, ſancto placuit loco addendum inſigne honoris eccleſiaſtici a noſtra apoſtolica auctoritate, ducti amore & reverentia Clementis piæ memoriæ noſtri prædeceſſoris, quem Deus miro diſpoſitionis ordine a prælatione hujus loci ad ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ apicem dignatus eſt accerſire, & mirabilius e Romanis finibus defunctum corpus ejus reducere volens, hanc eccleſiam, ut æſtimamus, quaſi novam, tanto decoratam eſſe patrono, Romanamque contentam & ſufficientem præteritis & futuris patribus manere ornatam, quin & amore & deſiderio fratrum, qui nos in ſuis recepere eccleſiaſticis ſtipendiis & cottidianis, unum noſtra viciſſitudine regem fratrum * mitras geſtandi licentiam concedimus, ea ſcil. ratione ut ab epiſcopo prævideantur digniores & honeſtiores presbyteri & diaconi, qui bonis moribus vel maturis ætatibus vel in prælationibus ipſius loci emineant, his videlicet diebus. In nativitate Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti & in cœna Domini & in ſabbato ſancto & in die glorioſæ reſurrectionis ejuſdem & ſancto pentecoſte & in die ſancti Georii, & in die ſanctorum Petri & Pauli & Aſſumtionis beatiſſimæ Mariæ, & ſancti Dionyſii pro reverentia prælibati noſtri prædeceſſoris Domini Clementis Papæ, cujus anniverſarius dies tunc ab eiſdem fratribus agitur, & in anniverſario die Domini H. Imperatoris ejuſdem loci venerabilis conſtructoris. His vero concedimus hanc dignitatem, qui tunc ſpecialiter excubant vel deſerviunt apud prædicti prædeceſſoris noſtri ſepulcrum. Contentis his, tantum ſancimus diebus fore nec ultra a quoquam temere uſurpari, ne honor proprius apoſtolicæ ſedis vileſcat. Hæc vero omnia ſupra dicta obſervari ac cuſtodiri in perpetuum noſtra apoſtolica auctoritate decernimus, confirmamus, ac corroboramus. Qui vero, quod abſit, hujus noſtri privilegii temerarius tranſgreſſor extiterit, Dei & beatiſſimæ Mariæ & beatorum Petri & Pauli omniumque ſanctorum & noſtra maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, niſi digna ſatisfactione reſipuerit & canonice ſatisfecerit. Qui autem pio corde hujus obſervator privilegii extiterit, Dei omnipotentis & almæ Mariæ & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictione ditatus æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus F. Diaconi Bibliothecarii & Cancellarii ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ vice Domini H. Colonienſis Archiepiſcopi & Archicancellarii. Anno Dominicæ incarn. MLII. Anno pontificatus Domini L. noni Papæ IIII. VIII. Idus Novemb. Actum Triburi, feliciter Amen.

CI.

In N. S. & Ind. Tr. H. D. F. C. R. I. A. Si voluntati atque petitionibus fidelium noſtrorum aſſenſum præbemus, ad honorem atque utilitatem noſtri regnique id provenire non dubitamus. Quapropter omnium Chriſti noſtrorumque fidelium tam præſentium quam futurorum ſollertem induſtriam ſcire volumus, qualiter ex noſtris fidelibus quidam Argiro dictus per nuncios ſuos noſtram clementiam ſuppliciter petiit, ut in ſepulchro patris ſui felicis memoriæ Iſmahel nominati Babeberc ſito, neminem ab hac re in antea ſepeliri noſtra imperiali auctoritate firmiter interdiceremus. Cujus peticioni condeſcendentes ob interventum noſtri thori ac regni Kariſſimæ conſortis A. Imperatricis Auguſtæ, ac petitione filii noſtri H. ſtatuimus atque noſtra imperiali poteſtate præcipimus, ut in tumulo, in quo prædicti Iſmahel Ducis Apuliæ, qui & Melo vocabatur, oſſa clauduntur, nullus per omne ævum poſt ipſum ponatur, ſeu ſepeliatur. Ad hoc & præcipientes juſſimus modiſque omnibus confirmavimus, ne hoc noſtrum imperiale

præce-

præceptum aliqua magna ſeu parva noſtri imperii perſona infringere aut violare præſumat. Et ut hæc noſtra imperialis interdictio ſtabilis & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc paginam inde conſcribi, manu propria, ut inferius videtur, corroborantes, ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Dat. IIII. Kal. Junii. An. Domin. inc. M. L. IIII. Ind. VII. Anno Domini H. tercii Regis, Imperatoris ſecundi Ordinat. XXVI. Regni XVI. Imperii VIII.

CII.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. R. I. A. Juſtiſſima ratio eſt ac relligioſis viris ſemper familiaris, ut ex noſtris copiis in uſus eccleſiarum aliquid ſemper largiamur, inque ſpem majoris commodi Deo noſtro pulchra ab ipſo olim beatitudine donandi minora ex ſuis ipſius donis impendamus. Quare ſeculis omnibus notum eſſe volumus, qualiter nos ſanctæ Dei eccleſiæ Babebergenſi ſubmonentibus fidelibus noſtris ab ipſo H. ejuſdem ſedis Epiſcopo petitionem porrigente prædium quoddam ex noſtris reditibus N. dictum in pago N. in Comitatu N. ſitum in proprium conceſſimus. Cum autem idem H. Epiſcopus annuentibus cæteris, id in peticione ſtudioſius adderet, ut ejus allodii ruſticis menſuram, quæ ab ipſis N. vocatur, ac pontis apud urbem faciendi murique reficiendi jus remitteremus, nos eorum voluntati libenter acquievimus, cum omni publico jure eidem eccleſiæ Babebergenſi ſuiſque rectoribus idem prædium legantes, ut liberam inde tenendi, poſſidendi, precariandi, commutandi deinceps habeant poteſtatem. Dedimus autem, ut dare mos eſt regibus vel imperatoribus, cum omnibus appendiciis, id eſt, utriusque ſexus mancipiis, ædificiis, areis, exitibus & reditibus, agris, quæſitis & inquirendis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, vineis, vinetis, eccleſiis, decimis, ſilvis, venationibus, inſuper ſilva vel foreſto & cum omni utilitate, quæ inde ullo modo provenire poterit. Et ut hæc noſtra tradicio regalis firma & inconvulſa omni tempore permaneat, hanc cartam inde conſcriptam manu propria corroboratam ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Dat. VI. Kal. Nov. Anno Domin. inc. MLXXIIII. Ind. VIII. Anno autem Domini ordinationis Domini. H. XVII. Regni vero X. Actum Merſburch f. a.

CIII.

Notum eſſe volumus univerſitati Chriſti noſtrique fidelium qualiter Dominus A. venerabilis Archiepiſcopus ſerenitatem noſtram adiit, petens & poſtulans, quod eccleſiæ Hammenburgenſi, cui ipſe paſtor & rector præerat, donare vellemus Comitatum quem in Emeſcowa & Weſtfale ſitum N. Comes vir nobilis & nobis genere propinquus regendum utendumque ſuſceperat. Habuit ſecum adjutores in petendo complures ex principibus, Sifridum Moguntinum, Annonem Colonienſem Archiepiſcopos, aliquos & ex Ducibus & Marchionibus; enumeravit ſuos pro nobis domi foriſque labores; extendit perpetuam ejus in nos voluntatem. Et quoniam ipſius N. Comitis ad hanc rem quærendus erat aſſenſus, ipſum vir ſapiens precio & precibus adduxit, ut præſens laudator & aſſenſor exiſteret. Tum nos ipſi Archiepiſcopo A. ob merita ſua benevolentes, ad hoc peticionibus fidelium noſtrorum facile acquieſcentes, maxime cum remunerationem nobis ſperaremus a Domino Salvatore & ſanctiſſima ejus genetrice Maria & ſancto Vito martire glorioſo, a quibus locus ille evidenter incolitur, Comitatum eundem ipſo B. Comite laudante & aſſenſum præbente eccleſiæ Hammenburgenſi donavimus & tradidimus. Addidimus & ei, ſicut mos eſt, noſtræ auctoritatis ſcriptum, ſigillum ei imprimentes, quod hoc in longum fieret poſteritati teſtimonium. Verum deinde procedente tempore cum novæ in regno perturbationes ſurgerent dolis & invidia quorundam factum eſt, ut eccleſia ſupra memorata eodem Comitatu ad aliquod tempus privaretur. Veniens autem ſucceſſor ejuſdem Domini A. venerabilis Archiepiſcopus Liemarus, qui non minus in noſtro ſervicio laboravit, rem nobis in memoriam reduxit, preces adjungens, judicium poſtulavit, atque id ſæpe faciendo tandem effecit, ut in Purificatione ſanctæ Mariæ inter ipſa miſſarum ſollennia eundem Comitatum Deo Salvatori & S. M. offerentes, recognoſceremus ac in perpetuum redderemus. Factum eſt in Italia Veronæ in monaſterio ſancti Zenonis, Erphone Monaſterienſi Epiſcopo atque aliis Epiſcopis & Principibus compluribus præſentibus, auxiliante Domino Papa Clemente, quamquam tum præſens corpore non adeſſet. Itaque hoc facto juſſimus hujus recognitionis & redditionis cartam fieri ac ſignari ut eſſet in omne tempus firmum ac ratum atque omnibus notum.

CIV.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. R. Omnibus Chriſti noſtrique fidelibus tam futuris quam præſentibus notum eſſe volumus, qualiter nos ob interventum B. regni & thori ſociæ H. Patriarchæ, H. Babebergenſis, Uodalrici Eiſtetenſis Epiſcoporum, cæterorumque fidelium N. cuidam ſervienti noſtro R. nomine militi laudabili, quatuor regales manſus, quos idem in beneficium habuit, in proprium tradendo firmavimus, firmando tradidimus, ſitos in villa N. in Comitatu N. Comitis, cum omnibus appendiciis, hoc eſt utriusque ſexus mancipiis, areis, ædificiis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, viis & inviis, ſilvis, venationibus, aquis aquarumve decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis ac cum omni utilitate, quæ ullo modo inde provenire poterit. Dedimus autem devote in hereditariam proprietatem tale prædium eidem ſervienti noſtro, quod nobis pergratus erat, utpote vir fidelis, miles ſtrenuus, dies & noctes ad omne ſervitium noſtrum promtus & paratus. Et ut hæc traditio firma & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc cartam inde conſcribi juſſimus, quam, ut infra videtur, noſtra manu corroboratam

ratam ſigilli noſtri impreſſione inſigniri fecimus.

CV.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. Rex. Omnibus Chriſti fidelibus noſtriſque tam futuris, quam præſentibus notum eſſe volumus, quia nos ob interventum ac peticionem O. Comitis, nec non & A. dilecti Capellani noſtri & G. Camerarii, noſtro ſervienti H. nominato unum regalem manſum cum omnibus ſuis pertinentiis, hoc eſt, mancipiis utriusque ſexus, areis, ædificiis, pratis, paſcuis, agris, terris cultis & incultis, ſilvis, venationibus, campis, aquis, aquarumve decurſibus, molis, molendinis, piſcationibus, exitibus & reditibus, viis & inviis, quæſitis & inquirendis, & cum omni utilitate, quæ ullo modo inde provenire poterit, in proprium dedimus atque donamus, ea videlicet ratione, ut prædictus H. liberam de præfato prædio ſibi a nobis tradito dehinc poteſtatem habeat, ſcilicet tenere, tradere, vendere, commutare, precariare vel quicquid ſibi inde placuerit facere. Et ut hæc noſtræ tradicionis regalis auctoritas nunc & per ſuccedentia temporum curricula ſtabilis & inconvulſa permaneat, hanc paginam inde conſcriptam manu propria, ut infra videtur, corroboravimus & ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri.

CVI.

In N. S. & Ind. T. C. D. G. R. Noverit omnium Chriſti noſtrique fidelium univerſitas, præſentium ſcilicet ac futurorum, qualiter nos ob interventum ac peticionem C. imperatricis quandam ſui juris ancillam A. nomine per manum cujusdam H. nobis præſentatam, manu noſtra de manu illius excuſſo denario liberam fecimus, omnique jugo debitæ ſervitutis abſolvimus. Proinde per noſtram regalem jubemus potentiam, ut tali deinceps utatur lege ac jure, quali ceteræ manumiſſæ huc usque ſunt uſæ, eodem modo a regibus vel imperatoribus liberæ factæ. Et ut hæc noſtra auctoritas firma & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc paginam inde conſcriptam ſigillo noſtro juſſimus inſigniri.

CVII.

Omnium Chriſti fidelium tam futurorum, quam præſentium ſollers noverit induſtria, qualiter H. Dei gratia Bavariorum Dux pro XX. talentis auri probati datis ſibi ex theſauris eccleſiæ ſanctæ Babebergenſis juſſu Swideri ejusdem eccleſiæ ſecundi Epiſcopi per manum N. Advocati ſui quædam ſui juris prædia N. & N. dicta, in pago N. in Comitatu N. comitis ſita, cum omnibus eorundem pertinentiis, appendiciis, utilitatibus, excepta una eccleſia cum omni ejusdem eccleſiæ jure in jus & dominium ſupra dictæ eccleſiæ Babebergenſis poteſtativa manu tradidit, hac interpoſita ratione, ut ſi ipſe vel fratres ejus aurum æqualis precii ſupradictæ eccleſiæ reſtituant, prædicta prædia in ſuum jus recipiat: ſin autem, Babebergenſis eccleſia prædicta prædia omnium remota contradictione & inquietudine proprietario jure in perpetuum poſſideat. Miniſteriales tamen ad eadem prædia pertinentes cum bonis ipſorum ſibi tantum usque ad finem vitæ ſuæ ſervituros excepit: Poſt finem vero vitæ ſuæ eosdem miniſteriales ſimili poteſtate eademque condicione, qua prædicta prædia, ſancta Babebergenſis eccleſia poſſideat. Anno Domin. inc. MLXVI. Ind. III. Idus Novemb. Actum feliciter Ratiſponæ Amen.

CVIII.

Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam futuris quam præſentibus, qualiter placuit venerabili N. tercio Babebergenſis Epiſcopo eccleſiæ ejusdemque cœnobii fratribus ibidem Deo ſervientibus quoddam concambium facere, quod & fecerunt. Dedit namque prædictus Epiſcopus quandam curtem N. dictam ad ſervitium fratrum pertinentem in beneficium cuidam militi ſuo N. dicto, cum omnibus utilitatibus ad eundem locum pertinentibus. E contra idem venerabilis Epiſcopus prænominatis dedit fratribus dominicale unum N. dictum & X. manſos cum familia & cum omnibus ejusdem loci pertinentiis. Inſuper & de pratis VI. jugera juxta flumen Pagenoza ſitis, alterum in prædio N. dicto, ita ut in arbitrio prædicti Epiſcopi conſtaret præ aliis excipere unum dominicale, quod vellet, & XII. manſos cum ſilva, quæ eſt in eodem prædio melior; deinde, in ſecundo ſcilicet loco, arbitrium Babebergenſis Præpoſiti Liupolt dicti accederet eligere poſtea unum, quod & X. manſos, molendinum unum ſilvamque, quæ eſſet ad electum locum vicinior, cum pratis, paſcuis, aquis aquarumve decurſibus, & cum omnibus utilitatibus ad eundem locum pertinentibus, quæ ullo modo ſcribi vel nominari poſſunt, ea videlicet ratione, ut ſi aliquis Epiſcopus ex ſucceſſoribus prædicti Epiſcopi aut advocatus ſive aliqua poteſtas aliquod dampnum in eisdem locis fratribus intulerit, Præpoſitus recipiendi poteſtatem habeat, & ad ſervicium fratrum ſicut prius poſſideat.

CIX.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. Rex. Si ea quæ a prædeceſſorum noſtrorum ſive regum ſive Imperatorum locis divino cultui conſecratis ſacra & veneranda religione collata ſunt, devote ac benigne confirmamus: nos quoque a Deo patre certam remunerationem accipere in futuro ſperamus. Unde notum eſſe volumus tam futuris quam præſentibus, qualiter nos per interventum dilectiſſimæ matris noſtræ Agnetis Imperatricis Auguſtæ, & pro amore dilecti ac fidelis noſtri C. ſanctæ Dei Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopi eundem locum a divo Imperatore H. ſecundo, pro ſua ſuorumque anima, in Epiſcopatum divina inſpirante clementia perfectæ fidei, ſpei, caritatis devotione, in honorem principis Apoſtolorum Petri & S. Georii ſublimatum, conſenſu fidelium noſtrorum ſancimus & omnium contradictione remota regia noſtræ majeſtatis auctoritate corroboramus. Omnes etiam res mobiles vel immobiles ejusdem Dei eccleſiæ, quas ipſe divus Imperator pro ardore cœleſtis patriæ ibidem larga manu contulerat, vel

vel quocunque modo juſte ac legaliter prænominato Epiſcopo aggregatæ ſunt, ea ratione confirmamus, ut fidelis noſter C. ejusdem loci Epiſcopus ejusque ſucceſſores ſecura eas tranquillitate in perpetuum poſſideant, & proprietates ejusdem eccleſiæ cum conſenſu cleri & populi ordinare, componere, commutare & augmentare, liberam poteſtatem habeant.

Noſtra quoque auctoritate ſancimus, ut in abbatiis, monaſteriis, Præpoſituris, eccleſiis, Comitatibus, foris, mercatis, monetis, naulis, theloneis, caſtellis, villis, vineis, areis, tributariis, ſervis, ancillis, decimis, foreſtibus, ſilvis, venationibus, molis, molendinis, aquis, aquarumve decurſibus, campis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, libris, argento & auro, gemmis, vaſis, ornamentis, vel aliquibus utenſilibus in cultum & honorem Dei ibidem collatis & in omnibus terminis rebusque ejusdem eccleſiæ ac quicquid ad præſens illuc pertinet, vel adhuc amplificari poterit, nulla ſit infeſtatio ſive regum ſive imperatorum, nullaque poteſtas ibi per violentiam irruat. Nullus ibi Comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam per conceſſionem noſtram vel ſucceſſorum noſtrorum regum ſcilicet vel imperatorum ejusdem loci Epiſcopus deliberet. Sit ille Epiſcopatus liber & ab omni extranea vel iniqua ſecurus poteſtate, quatinus ibidem Deo famulantes & primi conſtructoris memoriam digne celebrare nosque fautores & corroboratores poſſint & velint Deo ſuis precibus commendare.

Et ut hæc noſtræ auctoritatis confirmatio firma & inconvulſa permaneat, hoc privilegium inde conſcriptum manu propria corroborantes ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Dat. VII. Kal. Octob. Anno D. inc. M.* Ind. X. Anno autem ordinat. Domini H. IIII. Regis V. Regni vero ſecundo.

CX.

Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam futuris quam præſentibus, quod Comes N. Advocatus Babebergenſis eccleſiæ tradidit prædium ſuum N. ſancto Georio pro redemptione animæ ſuæ & parentum ſuorum, eo videlicet pacto, ut N. & filius ejus N. absque contradictione poſſideant idem prædium usque in finem vitæ ſuæ, ita ſane, ut prædicti Comitis anniverſarium diem pia recolant devotione. Poſt quorum obitum tranſeat prædictum allodium in poteſtatem Babebergenſium fratrum, qui & anniverſarios dies Comitis videlicet aliorumque duorum fideli debent frequentare commemoratione. Quod ſi poſt mortem Comitis quisquam eripere voluerit per violentiam N. & filio ipſius poſſeſſionem ſupradicti prædii, Epiſcopus Babebergenſis una cum fratribus id ne fiat ſumma auctoritate defenſare debent. Si vero Epiſcopus, quod abſit, vel fratres tale aliquid moliti fuerint, ſcilicet, ut illis duobus auferant pacta præſentis vitæ præſidia, irrita & ſupervacua erit præſcripta oblationis tradicio. N. quoque filius Comitis nullam habeat poteſtatem ejusdem prædii, vivente matre ſua. Uterque vero, quam diu vivat, perſolvant fratribus ex eodem prædio ſolidum unum per ſingulos annos. Facta eſt hæc delegatio XIIII. Kal. Jun. Anno ab inc. Dom. MCVIII. Ind. III. Coram O. Babebergenſi Epiſcopo. Hujus rei teſtes ſunt ex ordine canonicorum. E. præpoſitus & cæteris. De miniſterialibus vero adhibiti ſunt teſtes N. & N.

CXI.

In N.S. & Ind. T. H. D. F. C. R. Quemadmodum divinis humanisque legibus irretractabiliter obnoxius tenetur, quisquis vel tyrannica violentia vel aliqua deteſtabili verſucia ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ nos in divinæ adoptionis hereditatem parit dampna aliqua vel detrimenta, ſicut omnis qui defenſioni provectionique conſulit, certam beatæ interceſſionis fiduciam apud illum tremendum judicem ſibi proſpicit. Unde & nos quoque quicquid ad cultum utilitatemque eccleſiarum Dei ſacerdotesque Chriſti venerandos, eorum juſtis peticionibus aſſenſum præbendo propenſa voluntate conferimus, exinde nobis & temporalis imperii cum ſtabilitate augmentum & æternæ beatitudinis præmium proventurum ſperamus.

Quapropter notum ſit omnibus Chriſti noſtrique fidelibus tam futuris quam præſentibus, qualiter nos pro animæ noſtræ remedio parentumque noſtrorum felici memoria & ob dilectiſſimæ contectalis noſtræ B. reginæ beatitudinem aliorumque fidelium noſtrorum interventu nec non ob juge ac devotiſſimum H. Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopi fidelis dilectique noſtri ſervicium omnes Comitatus ejusdem eccleſiæ ab anteceſſoribus noſtris imperiali munificentia collatos & traditos, ſcilicet Ratenzgowe, Salegowe, Crapfelt, Volcfelt, cæterosque omnino in qualibet regni noſtri provincia eo pertinentes regia noſtra auctoritate confirmamus & corroboramus. Inſuper & ſpeciali noſtra tradicione hoc addimus, ut quicquid anteceſſorum noſtrorum noſtroque regio jure in eisdem comitatibus, ſeu in placitis publicis legitimisve in acquiſitionibus prædiorum mancipiorumque, ſeu in privatis cauſis, ſeu in diſtricto, ſeu in quolibet modo, competebat, prædicto Epiſcopo ſuisque ſucceſſoribus plenaria donatione concredimus, damus & confirmamus, ea ſcilicet ratione, ut absque omni contradictione eorundem prædiorum omniumq; eorum appendiciarum liberam poſt hinc habeat facultatem tenendi, dandi, commutandi, precariandi vel quicquid conſilio cleri & populi pro uſu ſuæ eccleſiæ ei placuerit inde faciendi. Et ut hæc noſtra regalis tradicio ſtabilis & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc cartam inde conſcriptam manuque noſtra corroboratam ſigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Data eſt pridie Idus Aug. Anno Domin. incarnationis M.L.X.VIII. Ind. VI. Anno ordinat. Domini H. XVI. Regni vero XI. Actum Berthenſtad, in Dei nomine feliciter Amen.

CXII.

In N.S. & Ind. T. Sciat & recognoſcat eccleſia, qualiter ego H. Marchio & uxor mea A. pro

pro æterna jugiter meditantes retributione, aliquam partem prædiorum noſtrorum ad relliquias ſancti & precioſi martiris Chriſti Chiliani Wirzeburch decrevimus delegare.

Inventa igitur opportunitate, communicato tam cum ipſius prædictæ ſedis venerabili A. antiſtite, quam cum noſtris fidelibus conſilio Præpoſituram N. in pago N. in comitatu N. ſitam cum omnibus ad eam pertinentibus, ſcilicet prædiis, mobilibus & immobilibus, areolis, ſilvis, paſcuis, pratis, viis & inviis, exitibus & reditibus, molendinis, firma tradicione delegavimus, ſtabilique legatione firmavimus.

Et ut gratior apud Deum noſtræ devotionis eſſet oblatio, ſervientem noſtrum N. cum uxore & filiis & filiabus tradidimus, ea pacti ratione & cautione, ut optimum & abſolutiſſimum jus habeat ſervientium ſancto Chiliano, ita tamen, ut ego usque ad finem vitæ meæ illorum ſervitium habeam. Deinde communicato, ut prius, conſilio cum præfato antiſtite ſuisque fidelibus ad prænominatam villam venimus & dominatum noſtrum ad eundem locum pertinentem ad altare ejusdem eccleſiæ in uſum canonicorum ibidem Deo famulantium firma legatione tradidimus, excepta dimidia parte vinearum cum ſuis vinitoribus & ſuis ſtipendionariis agris ad eandem medietatem pertinentibus & paucis mancipiis, quorum hæc nomina ſunt - - - - - - - Sciant & univerſi tam futuri quam præſentis ævi fideles, nos prædictam Præpoſituram ad prænominatas reliquias ea condicione delegaſſe, ut idem Epiſcopus canonicam illam tam in ædificiis, quam eccleſiaſticis ornamentis, & negotia fratrum ibidem Deo ſervientium, ſuſtentatione ita ſublimet & exornet, ut & Dei ſervitium juge perpetuumque cum noſtra noſtrorumque parentum & ipſius epiſcopi memoria inibi perſeveret. Hanc cautionem in eadem traditione ſub exceptione prævidimus, ut ſuper eadem bona nullus præter me, dum vixero, ſit advocatus & uxor mea dum vivat eandem Præpoſituram in poteſtate habeat. Quod ſi vel prænominatus Antiſtes vel aliquis ſucceſſorum ejus vel in prædiis vel in canonicæ illius inſtitutione aliquid, uxore mea vivente, vel minuere vel monaſterium illud vel Præpoſituram transferre præſumat, prædicta A. prædium ſuum recipere jus habeat. Si vero poſt mortem ejus id eveniat, qui ei proximus ſit conſanguinitatis linea hereditario jure ſuccedat. Iſti ſunt teſtes. A. Epiſcopus & ceteri. Hi omnes liberæ conditionis. De ſervientibus vero N. De urbanis civibus N. Facta eſt tradicio in Crypta dominicalis eccleſiæ Wirzeburch ad Sarchophagum ſancti martiris Chiliani. Anno D. inc. MLX. VIII. Ind. VII. Non. Julii. H. IIII. rege regnante, A. venerabili antiſtite prænominatam ſedem regente.

CXIII.

Privilegium de juſticia miniſterialium Babebergenſis eccleſiæ.

Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam poſteris quam modernis, qualiter Fridricus rogatu Domini ſui Guntheri ſanctæ Babebergenſis eccleſiæ Epiſcopi allodium quoddam Haga, quod idem prænominatus Epiſcopus antea per manum advocati ſui in manum ejusdem E. legaverat cum omnibus ad ea loca pertinentibus, hoc eſt, quicquid ſupra dictus Epiſcopus prædii inter duos fluvios videlicet Iſiam, quam nos vulgariter Enſam dicimus, & Tybiſiam habuerat, ad altare S. Petri majoris monaſterii in Babeberc legavit & pro remedio animæ ejusdem prænominati Epiſcopi G. nec non patris & matris, legavit & miniſteriales ad idem prædium pertinentes ad ſupra dictum altare S. Petri in Babeberc eo deinceps ſibi ſuisque poſteris retento jure, quod inde miniſteriales habent ejusdem eccleſiæ, quod & infra ſubſcriptum eſt. Hæc eſt juſticia Babebergenſium miniſterialium. Si quem ex his Dominus ſuus accuſaverit de quacunque re, liceat illi juramento ſe cum ſuis coëqualibus abſolvere, exceptis tribus, hoc eſt, ſi in vitam Domini ſui aut in cameram ejus aut in munitiones ejus conſilium habuiſſe arguitur. Ceteris vero hominibus de quacunque objectione absque advocato cum ſuis coëqualibus juramento ſe poterit abſolvere, & ceteris hominibus non plus debent quam VII. perſonas; ſuis vero ſociis XII. Si occiſus fuerit, recompenſatio ejus X. libræ ſunt, quæ ad alios non pertinent niſi ad cognatos occiſi. Si beneficium non habuerit ab Epiſcopo & repreſentaverit ſe in ejus miniſterio, & beneficium non poterit obtinere, cui vult militet, non beneficiarius ſed libere. Si absque liberis obierit & uxorem prægnantem habuerit, expectetur dum pariat, & ſi maſculus fuerit, ille habeat beneficium patris. ſi non: proximus agnatus defuncti loricam ſuam vel equum quem meliorem habuerit, Domino ſuo offerat, & beneficium cognati ſui accipiat. In expeditionem iturus, ex ſuo ſumptu ad Dominum veniat, deinceps ex ejus impenſa alatur. Si expedicio in Italia eſt; Dominus per ſingulas loricas unum equum det, & III. libras. Si vero alio duo ex illis tercio dent inpenſas beneficium habentes. A Domino ſuo non conſtringantur niſi ad quinque miniſteria, hoc eſt, aut dapiferi ſunt, aut pincernæ, aut marchalli, aut venatores. Legavit & prænominatus Fridericus aliud prædium inter Trunam & Iſiam ſitum, quod item prænominatus Epiſcopus E. illi per manum advocati ſui legaverat, cum utriusque ſexus mancipiis, ad ſupra dictum altare S. Petri majoris monaſterii in Babeberc pro remedio animæ ejusdem G. Epiſcopi nec non patris & matris ejus. Harum ergo tradicionum teſtes per aurem tacti ſunt Palatinus Comes Chuno & filius ejus N. & cæteri.

CXIV.

In N. S. & Ind. Trinitatis. Noverit omnium tam fut. quam præſ. induſtria, quod ego Bertha non meis meritis, ſed divinæ reſpectu clementiæ Abbatiſſa Cœnobii N. non ſurda aure accipiens evangelicam illam parabolam, in qua ſervus ſuper multa conſtituendus dicitur, qui in pauca fidelis fuiſſe probatur; decrevi pro viribus

bus corrigere negligentiam, quæ in divini cultus officio usque ad meum tempus inutiliter, immo indecenter inoleverat in prædicta eccleſia. Solus N. presbiter in qualibet ſollennitate divinum celebrat officium absque miniſtris, ſine quibus, ut auctoritas clamat, nomen quidem habet, ſed officium non habet; hanc, inquam, tam incondempnabilem negligentiam ex conſenſu Domini mei O. venerandi Babebergenſis eccleſiæ antiſtitis & N. venerabilis Wirzeburgenſis Epiſcopi & nec non & ſuggeſtione ſororum noſtrarum emendare propoſui, hoc pacto, ut decimas villarum N. & N. pertinentium ad parrochiam loci noſtri N. adjectis ex noſtra parte decimis villarum N. & N. conſtituerem Diacono & Subdiacono, quorum cooperante miniſterio eccleſiaſtici ordinis decor officii ſollenni devotione celebrari potuiſſet. Nec his contenta, duas eis præbendas juxta morem ſororum noſtrarum adjiciendas ſtatui, ut tam ipſi, quam ſacerdos nullam tam victus quam & veſtitus penuriam ſuſtineant, ſed expediti a cæteris occupationibus divinum officium devote peragere ſtudeant. Ad corroborandam vero hanc devotionis meæ conſtructionem epiſcopali eam banno confirmari & ſigillo inſigniri fideliter popoſci & ope divinæ pietatis emerui. Quod ſi ulla prorſus perſona tam ſalubri huic voto vel vi vel quolibet fraudis machinamento obviare contenderit, fiat ei ſicut Agag Amalechitæ, & ſicut Aman Agaſytæ a cœtu ſanctorum alienus habeatur; cum Juda proditore debita criminibus ſuis ſententia plectatur. Data idibus Aug. Anno Dom. Inc. MCXIIII. Ind. VII. Regnante IIII. H. glorioſo & victorioſiſſimo Romanorum Imperatore Auguſto.

CXV.

In N. S. & Ind. T. H. Imp. A. Si circa ſervos Dei beneficia largimur oportuna, non ſolum imperialem modum decenter implemus, verum & æternæ beatitudinis præmium nos promereri inde liquido credimus.

Quapropter notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ noſtriſque, ſcilicet præſ. & fut. quemadmodum quidam vir venerabilis & religioſus chorepiſcopus tradidit res ſuas ad ſanctum Emmerammum martirem Chriſti cum manu Advocati ſui cum conſenſu & conſilio venerabiliſſimi Epiſcopi & Advocatorum ejus. E contra vero præfatus venerabilis Epiſcopus manibus advocatorum ſuorum una cum conſenſu totius cleri ſibi ſubjecti, tradidit ei in proprietatem poſſidendum usque ad finem vitæ ſuæ quendam locum ſancti E. cum omnibus adjacentiis ſuis, i. eccleſiis & cæteris, quæ juſte & legaliter illuc pertinere videbantur. Sed ob firmitatis gratiam idem relligioſus chorepiſcopus noſtram depræcatus eſt celſitudinem, ut præceptum liberalitatis noſtræ ſuper hoc adderemus. Nos autem libentiſſime peticioni illius ſatisfacientes jubemus atque decernimus, ut ab hodierno die & deinceps jam dictum locum usque ad finem vitæ ſuæ habeat, teneat, atque poſſideat, nullo unquam hanc conventionem irrumpente vel inquietante; ſed Deo auxiliante perpetuis temporibus firma & inviolabilis permaneat.

CXVI.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. R. Si de rebus terrenis, quas divinitus adepti ſumus, eccleſias Deo conſtruere & divina officia ordinare ſatagimus, ſuperni numinis præmium ob hoc nobis largius impertiri liquido credimus.

Quapropter omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium noſtrorumque, præſentium ſcilicet ac futurorum cognoſcat prudentia, qualiter nos eccleſiam & regalem capellam noſtram, quam ad Rotagen a fundamentis conſtruere juſſimus, & dedicari fecimus in honore & veneratione ſancti Jacobi apoſtoli fratris Domini & ſancti Pancratii, ſanctorum, quos a Roma in iſtam patriam nobiſcum detulimus, iſtis infra titulatis caſis dotavimus, hoc eſt, ad villam N. hobas duas abſas, & manſos VI. cum pleno cenſu, & cætera, quæ in villa illa ſunt, quæ ad Sclavos liberos & hoſpites pertinent, cum omnibus appendiciis ſuis extra dimiſimus. Cætera omnia, quæ ad illos VI. manſos & abſas duas pertinent, cum omnibus appendiciis eorum ad memoratam capellam noſtram ad opus fratrum ibidem Deo die noctuque famulantium per hoc præſens auctoritatis noſtræ privilegium donamus & tradimus, ut ab hodierna die ſecure firmiterque conſiſtant atque in perpetuum deſerviant illic absque ulla ſucceſſoris noſtri contradictione. Et ut hoc verius credatur & diligentius conſervetur, manu propria noſtra hoc ſubter confirmavimus & ſigilli noſtri impreſſione aſſignari juſſimus.

CXVII.

Privilegium Karoli Imperatoris de conſtitutione Bremenſis eccleſiæ.

In nomine D. & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Karolus divina ordinante providencia Rex. Si Domino Deo exercituum ſuccurrente in bellis victoria potiti ſumus, in illo & non in nobis gloriamur, & in hoc ſeculo pacem & proſperitatem & in futuro perpetuæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter noverint omnes Chriſti fideles, quod Saxones, quos a progenitoribus noſtris ob ſuæ pertinaciam perfidiæ ſemper indomabiles ipſique Deo & nobis tamdiu rebelles, quousque illius, non noſtra virtute, ipſos & bellis vicimus & ad baptiſmi gratiam Deo annuente perduximus priſtinæ libertati donatos & omni nobis debito cenſu ſolutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipſi tributarios & ſublegales devote adduximus, videlicet, ut qui noſtræ poteſtatis jugum hactenus ferre detrectaverunt, victi jam Deo gratias & armis & fide Domino ac Salvatori noſtro Jeſu Chriſto & ſacerdotibus ejus omnium jumentorum ſuorum & fructuum totiusque culturæ decimas ac nutrituræ divites ac pauperes legaliter conſtricti perſolvant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in provincias redigentes & inter Epiſcopos certo limine diſterminantes, ſeptentrionalem illius partem quia & piſcium ubertate ditiſſima & pecoribus alendis

alendis habetur aptiſſima, pio Chriſto & apoſtolorum ſuorum Principi Petro pro gratiarum actione devote obtulimus ſibique in Wigmodia in loco Bremon vocato, ſuper fluvium N. eccleſiam & epiſcopalem ſtatuimus cathedram, hujusque parrochiæ X. ſubjecimus pagos, quos & abjectis antiquis eorum vocabulis & diviſionibus, in duas redegimus provincias, his nominibus nuncupatas, N. & N. Inſuper ad præfatæ conſtructionem eccleſiæ in ſupra dictis pagis LXX. cum ſuis colonis manſos offerentes, tocius hujus parrochiæ incolas decimas ſuas ſibi ſuoque proviſori fideliter perſolvere, hoc noſtræ majeſtatis præcepto jubemus, donamus & confirmamus. Ad hoc in ſummi pontificis & univerſalis Papæ Adriani præcepto, nec non & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque, qui affuere, pontificum conſultu eandem Bremenſem eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis N. probabilis vitæ viro coram Deo & ſanctis ejus commiſimus, quem & primum ejusdem eccleſiæ III. Idus Julii Wormatiæ conſiſtentes conſecrari fecimus Epiſcopum, ut populis divina ſemina verbi ſecundum ſibi datam ſapientiam fideliter diſpenſando & novellam eccleſiam hanc canonico ordine & monaſteriali competentia inſtituendo, interim plantet & riget, quo usque ſanctorum ſuorum precibus exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit & idem venerabilis vir ſerenitati noſtræ eam, quam prædiximus, parrochiam propter barbarorum infeſtantium pericula ſeu varios eventus, quæ in ea ſolent contingere, ad ſuſtentacula ſeu ſtipendia Dei ſervorum inibi Deo famulantium minime ſufficere poſſe; Quam ob rem quia Deus omnipotens in gente Freſonum, ſicut & Saxonum, oſtium aperuerat fidei, partem prænominatæ regionis videlicet Freſiæ, quæ huic contigua parrochiæ eſſe dinoſcitur, eidem Bremenſi eccleſiæ ſuoque proviſori N. Epiſcopo ejusque ſucceſſoribus perpetualiter delegavimus retinendum. Et quia caſus præteritorum cautos nos faciunt in futurum, ne quis, quod non optamus, aliquam ſibi in eadem Dioceſi uſurpet poteſtatem, certo limite fecimus eam determinari, eique hos conſtituimus terminos, Mare oceanum, Albiam usque quo perveniatur ad quod dicitur N. Et ut hujus donationis ac circumſcriptionis auctoritas noſtris futurisque temporibus Domino protegente valeat inconvulſa manere, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Signum Domini Karoli invictiſſimi Regis. Hildebaldus Archiepiſcopus & ſacri pallacii Capellanus recognovi. Data II. Idus Julii Anno Dom. inc. DCCLXXXVIII. Ind. XII. Anno autem D. Karoli regni XXI. Actum palatio Nemetenſi, feliciter Amen.

CXVIII.

Privilegium pii Ludowici Imperatoris de Bremenſi eccleſia.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Ludovicus divina propiciante clementia Imperator Auguſtus. Si ſpecialibus cujuscunque fidelium noſtrorum, neceſſitatibus perſpectis, ſubveniendum eſſe imperialis auctoritas monſtrat, quanto magis ad debitam generalitatis providentiam æquum eſt dignumque, ut eccleſiæ catholicæ atque apoſtolicæ, quam Chriſtus precioſo ſanguine ſuo redemit, eamque nobis tuendam regendamque commiſit, piam ac ſollicitam in cunctis nos oporteat gerere curam, & ut in ejus profectu vel exaltacione congruam exhibeamus diligentiam, novis ad ejus utilitatem vel neceſſitatem atque dignitatem pertinentibus rebus nova immo neceſſaria & utilia provideamus inſtituta: Idcirco ſanctæ Dei eccleſiæ filiis, præſentibus ſcilicet & futuris certum eſſe volumus, qualiter divina ordinante gratia noſtris in diebus, aquilonaribus in partibus in gentibus, videlicet Danorum, Gronlandan, Islandan & omnium ſeptentrionalium nationum magnum celeſtis gratia prædicationis ſive acquiſitionis patefecit oſtium, ita ut multitudo hinc inde ad fidem Chriſti converſa, miſteria cæleſtia eccleſiaſticaque ſubſidia deſiderabiliter expeteret.

Unde Domino Deo noſtro laudes immenſas perſolventes extollimus, qui noſtris temporibus & ſtudiis ſanctam eccleſiam ſponſam videl. ſuam locis in ignotis ſinit dilatari atque proficere. Quamobrem una cum ſacerdotibus cæterisque imperii noſtri fidelibus hanc Deo dignam cernentes cauſam valde neceſſariam atque futuræ eccleſiæ dignitati proficuam dignum duximus, ut locum aptum noſtris in finibus evidentius eligeremus, ut. ſedem epiſcopalem per hoc noſtræ auctoritatis præceptum ſtatueremus, unde omnes illæ barbaræ nationes æternæ vitæ pabulum facilius uberiusque capere valerent, & ſicientes ſalutis gratiam præ manibus vel oculis haberent, inſuper & magnorum progenitorum ſacra lucrandi ſtudia noſtris in diebus numquam deficerent. Progenitor etenim noſter glorioſæ memoriæ Karolus omnem Saxoniam eccleſiaſticæ religioni ſubdidit, jugumque Chriſti ad usque terminos Danorum atque Sclavorum, corda ferocia ferro perdomans, ferre docuit. Unde inter has utrasque gentes Danorum ſive Winedorum ultimam Saxoniæ partem & diverſis periculis temporalibus videlicet ac ſpiritalibus interjacentem proſpiciens, ibidem ſedem fieri pontificalem decrevit trans Albiam. Unde poſtquam terram Nordalbingorum, laxata captivitate, quam ob multam perfidiam Chriſtianitatis initiis patratam per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille a barbaris invaderetur, N. comiti reſtituere præceperat, non jam vicinis epiſcopis locum illum committere voluit. Sed ne quisquam eorum hanç ſibi deinceps parrochiam vendicaret, ex remotis Galliæ partibus quendam Epiſcopum N. nomine dixit, qui primitivam eccleſiam ibidem conſecraret. Sed & eidem eccleſiæ ſacras reliquias ac plura eccleſiaſtica munera pia largitate ſpecialiter deſtinare curavit. Poſtmodum vero captivis optatam ad patriam undique confluentibus eandem parrochiam cuidam

presbitero nomine N. ſpecialiter commendavit, quem univerſæ Nordalbingorum eccleſiæ, ne ad ritum relaberetur gentilium, vel quia locus ille lucrandis adhuc gentibus videbatur aptiſſimus, diſpoſuerat conſecrari epiſcopum, ut ipſa occaſione vel auctoritate ſumma in ipſis terminis gentium, ſedulitate prædicandi, ſancta multiplicaretur eccleſia, dum vicinorum ipſius novitatis epiſcoporum multa latitudinis cura non ſufficiebat diſcurrere per omnia. Delegavit & eidem Presbitero quandam cellam N. vocatam, quatinus eidem loco periculis circumdato fieret ſubplementum. Sed quia conſecrationem jam dicti viri velox ex hac luce tranſitus pii genitoris noſtri in diebus ejus fieri prohibuit, ego autem, quem divina clementia in ſedem regni ejus aſciverat, cum in multis regni diſponendis negociis inſiſterem, hoc quoq; prædictum patris mei ſtudium velut regni in finibus peractum minus caute adtenderem, ſuadentibus quibusdam jam dictam cellam ad N. monaſterium contuli: prædictam vero parrochiam vicinis epiſcopis interim commendavi. Nunc autem tam propter ſubſcripta eccleſiaſtica lucra in gentibus demonſtrata, quam & propter votum pii genitoris noſtri, ne quid ejus ſtudii inperfectum remaneat, ſtatuimus una cum conſenſu eccleſiaſtico præfata ultima in regione Saxonica trans Albiam, in loco nuncupato Hammaburc, cum univerſa Nordalbingorum eccleſia proprii vigoris conſtituere ſedem Archiepiſcopalem. Cui & primum præeſſe atque ſollenniter conſecrari per manus N. Metenſis & ſummæ ſanctæ palatinæ dignitatis præſulis N. fecimus archiepiſcopum, aſtantibus Archiepiſcopis N. Remenſi, N. Treverenſi, & N. Moguntienſi cum plurimis aliis, in generali conventu totius imperii noſtri præſulibus congregatis. Cui videl. N. quia præfatis in gentibus hæc noſtris in diebus Deo digniſſima in convocatione gentilium vel redemtione captivorum monſtrata ſunt lucra, tam noſtra, quam ſanctæ Romanæ eccleſiæ auctoritate hanc Deo dignam in gentibus commiſimus legationem ac proprii vigoris aſcribere decrevimus dignitatem. Et ut hæc nova conſtructio periculoſis in locis cœpta ſubſiſtere valeret, nec prævalente barbarorum ſævicia deperiret, quandam cellam N. vocatam, tam huic novæ conſtructioni perhenniter ſervituram, quam ſuæ ſucceſſorumque ſuorum in gentibus legationi ad noſtram noſtræque ſobolis perpetuam mercedem divinæ obtulimus majeſtati. Homines quoque, qui ejusdem cellæ beneficia habere videntur, ab omni expedicione vel milicia ſive qualibet occupatione abſolvimus, ut idem venerabilis Archiepiſcopus ad hanc Deo dignam peragendam in proviſis temporibus legationem nullum in hoc paciatur detrimentum. Dona vero, quæ ex eadem cella noſtris patribus & nobis dari ſolebant, in convocationem paganorum vel redemptionem captivorum ſive ejusdem ſedis ſupplementum multimodis periculis circumdatæ vel ibidem Deo militantium ſolacium, ob amorem ſancti Salvatoris ejusque intemeratæ genetricis Mariæ ac beati Sixti confeſſoris, perpetuo jure retinenda delegamus. Res quoque præfatæ ſedis & præſcripti monaſterii ſub pleniſſima defenſione & immunitatis tuicione, volumus, ut conſiſtant, ac tueantur, ita ut nullus Judex publicus aut alia quælibet publica poteſtate prædicta perſona de eorum rebus quicquam requirere aut exigere præſumat. Sed liceat prædicto venerabili archiepiſcopo ſuisque ſucceſſoribus ac omni clero ſub eorum regimine conſtituto quiete in Dei ſervicio degere, & pro nobis proleque noſtra atque ſtatu tocius imperii noſtri divinam miſericordiam exorare.

Et ut hæc auctoritas ſui vigoris perpetuam obtineat firmitatem, manu propria ſubter eam firmavimus; & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Data Idus Maji Anno XXI. Imperii Domini Ludowici piiſſimi Auguſti. Ind. XII.

Actum Aquisgrani palacio regio, in Dei nomine feliciter, Amen.

CXIX.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Omnium fidelium noticiæ certum eſſe volumus, qualiter beatæ memoriæ præcellentiſſimus Rex Karolus tempore prædeceſſorum noſtrorum divino afflatus ſpiritu, gentem Saxonum ſacro cultui ſubdidit, jugumque Chriſti, quod ſuave ac leve eſt, ad usque terminos Danorum ſive Sclavorum, corda ferocia ferro perdomans, ferre docuit, ultimamque regni ipſius partem trans Albiam inter mortifera paganorum pericula conſtitutam, videl. ne ad ritum relaberetur gentilium, vel & quod lucrandis adhuc gentilibus aptiſſima videbatur, proprio epiſcopali vigore fundare decreverat. Sed quia mors effectum prohibuerat, ſuccedente ejus præcellentiſſimo filio Ludowico Imperatore Auguſto, pium ſtudium ſacri genitoris ſui efficaciter implevit. Quæ ratio nobis per venerabiles Epiſcopos relata eſt confirmanda. Nos igitur omnem ibi Deo dignam ſtatutam providentiam cognoſcentes, inſtructi & præſentia fratris filiique noſtri N. primi Nordalbingorum Archiepiſcopi, per manus N. Metenſis Epiſcopi conſecrati, ſanctum ſtudium magnorum imperatorum tam præſenti auctoritate, quam pallii datione, more prædeceſſorum noſtrorum roborare decrevimus, quatenus tanta auctoritate fundatus prædictus filius noſter ejusque ſucceſſores lucrandis plebibus inſiſtentes adverſus tenptamenta Diaboli validiores exiſtant, ipſumque filium noſtrum jam dictum N. & ſucceſſores ejus legatos in omnibus circumquaque gentibus Danorum, Sclavorum, nec non omnium Septentrionalium & Orientalium nationum quocunq; modo nominatarum delegamus, & poſito capite & pectore ſuper corpus & confeſſionem S. Petri Apoſtoli ſibi ſuisq; ſucceſſoribus vicem noſtram perpetuo retinendam, publicamque evangelizandi tribuimus auctoritatem, ipſamque ſedem Nordalbingiorum, Hammeburc dictam, in honore Domini Salvatoris ejusque intemeratæ genitricis Mariæ conſecratam Archiepiſcopalem eſſe decernimus.

Conſe-

Conſecrationem vero ſuccedentium ſacerdotum, donec conſecrantium numerus ex gentibus augeatur, ſacræ palatinæ providentiæ interim committimus.

Strenui vero prædicatoris perſona tantoque officio apta ſemper eligatur ſucceſſio. Omnia vero a venerabili Principe ad hoc Deo dignum officium deputata, noſtra & auctoritate firmamus, omnemque reſiſtentem vel contradicentem atque piis noſtris his ſtudiis quolibet modo inſidiantem anathematis mucrone percutimus, atque perpetua ultione reum diabolica ſorte dampnamus, ut culmen apoſtolicum more prædeceſſorum noſtrorum cauſamque Dei pio affectu zelantes ab adverſis, hinc inde partibus tutius muniamus. Et quia, Kariſſime fili N. te divina clementia nova in ſede primum diſpoſuit eſſe Archiepiſcopum, nos tibi pallium ad miſſarum ſollennia celebranda tribuimus, quod tibi in diebus tuis, uti & eccleſiæ tuæ, perpetuo ſtatu manentibus privilegiis uti largimur.

Idcirco hujus indumenti honor moruma te vivacitate ſervandus eſt. Si ergo paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui cuſtodia, ne quæ ex iis aut errando pereat, aut ferinis laniando morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum dicimur. Et ne ſuſceptum officium in terrenis negotiis aliquatenus implicare debeas, ammonemus. Vita itaque tua filiis tuis ſit via: in ipſa ſi qua tortitudo illis ineſt, dirigant; In ea quod imitentur, aſpiciant; in ipſa ſemper ſe conſiderando proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe bonum, quod vixerint. Cor ergo tuum neque proſpera quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa deiciant: Diſtrictum mali cognoſcant: pium benivoli ſentiant. Inſontem apud te culpabilem malicia aliena non faciat: reum gratia non excuſet. Viduis ac pupillis injuſte oppreſſis tua defenſio ſubveniat. Ecce, frater kariſſime, inter multa alia iſta ſunt ſacerdocii, iſta ſunt pallii, quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Sancta Trinitas fraternitatem veſtram diu conſervare dignetur incolumem, atque poſt hujus ſeculi amaritudinem ad perpetuam perducat beatitudinem.

CXX.

In N. S. & Ind. T. H. D. F. C. Rex. Cum regiæ dignitatis hoc jus velut prærogativa meritorum conſtet, eccleſiarum commodis pro omnibus rebus officioſius inſervire earumque rectoribus, prout opus fuerit, ipſarum cauſa ſtabiliendarum ſubvenire, inde & nos ſecundum conſultum & conſenſum noſtrorum fidelium, animum noſtrum eodem inducendo formare, nutu divino cooperante, diſponimus, ac prædeceſſores noſtros æquiperare hac in re maxime ſatagimus. Unde fidelibus noſtris quibusque per hanc cartulam pateat, rogatu & interventu N. Archiepiſcopi erga noſtram fidelitatem præ omnibus fideliter extantis, omnia Regum & Imperatorum eccleſiæ ſuæ Archiepiſcopali Moguntinæ data tradita & conceſſa nos more regio iterum roborando dediſſe & firmiſſime conceſſiſſe, monaſteria, abbatias, tam canonicas quam monachicas, atque alias ſitas ubicunque eccleſias cum earum utilitatibus, cum theloneis integre, villas etiam in quacunque regione ſitas, eidem metropolitanæ ſedi appertinentes, colonos, liberos, ac ſervos ejusdem poteſtatis, quacunque terrarum parte habitantes, cum omnibus rebus ac poſſeſſionibus illuc jure legaliterque reſpicientibus. Ad hæc anteceſſorum noſtrorum pie conceſſa confirmando jubemus, quatinus nullus comes, judex, Advocatus vel alius quilibet judiciariæ poteſtatis ſine licentia Archiepiſcopi Moguntini ſeu ſuorum alicujus eccleſias, parrochias, cellulas, agros, ſive reliquas poſſeſſiones invadere præſumat; vel ſuis cujuslibet perſonæ familiis aliquam injuriam aut moleſtiam inferre audeat. Siquid autem in eos ab aliquo exigatur, coram Archiepiſcopo vel advocato ſuo, aut aliis miniſterialibus, prout res fuerit, incipiatur, & determinando progrediendo ad finem usque peroretur. Inſuper abs quolibet in omnibus eidem ſedi Archiepiſcopali jam attributis vel adhuc tribuendis emunitatis jus, Archiepiſcopus, qui præſit vel quibus ipſe conceſſerit, poteſtative habeant & poſſideant, & ſui, cujuſcunque conditionis ſunt, ſint; cauſas ſuas alienis audiendas non dent; freda ſeu thelonea non ſine ſuo advocato ab aliquo exigantur; aut manſiones aut aliquæ redibitiones illicitæ requirantur. Et ut tuicio illius emunitatis, tradicionis vel potius renovationis ac iteratæ confirmationis auctoritas rata, firma, ſtabilisque perpetim maneat, ac diligenter obſervata inpoſterum conſtet; hoc præceptum juſſu noſtro ſecundum conſultum quorundam primorum noſtrorum auctoritative conſcriptum noſtroque ſigillo ſignatum, manu noſtra ſubter firmatum roboravimus. Data Anno Dom. incar. MVII. Ind. V. Anno vero Heinrici glorioſiſſimi Regis. VI. Kl. Junii. Actum eſt autem Moguncïæ feliciter Amen.

CXXI.

In nomine S. & ind. T. Cunradus D. fav. clem. Romanor. Imp. Aug. Omnium Dei noſtrique fidelium præſentium ſcil. ac futurorum univerſitati notum eſſe volumus, qualiter nos interventu ac peticione dilectæ conjugis noſtræ Giſelæ Imperatricis auguſtæ & amantiſſimæ noſtræ prolis Heinrici Regis nec non fidelis noſtri Ekkehardi comitis tradicionem Erneſti Ducis ſuſcepimus, ſcil. Wicenburch cum omnibus appendiciis ſuis, ob honorem regni, petentibus quoque clientibus atque aſſentientibus, eo videlicet tenore, ut infra XIIII. dies liceret eis cogitare, qualiter eidem regno apte poſſent contingere. Petebant itaq; primum in hunc modum: Optamus & obſecramus imperator auguſte, ut jura beneficiorum nobis firmentur præceptis imperialis poteſtatis: Deinde pro filiis ac poſteris noſtris efflagitamus, ut dum primum curiam veſtram frequentare nituntur, per præſentem annum propriis bonis ſuis vobis

bis deſerviant, nihil accipientes, exepto in prima anni feſtivitate pelles cum pellicio: Expleto autem hoc anno, accipiant juxta juſticiam ſuam beneficium ſuum, ſcilicet manſos regales III. Sin autem: poteſtatem habeant, ubivis terrarum degere, niſi juſto beneficio revocentur: Denique pro filiabus noſtris petimus, ne unquam cogantur in ſervicium pediſſiquarum, excepta italica expedicione, tunc quidem proficiſcantur. Wizenburch ferias duas ad reſarciendas veſtes, ſeu quælibet neceſſaria, usque in ferias quatuor. His ſingulis ad ſervicium decrevimus dandum urnam unam medonis, dimidiam vini, V. cereviſiæ, ſingulis diebus ſimilaginem unam & ſubtilem panem unum, & XII. vocatias, modium unum de pabulo, venationes nemoris, ſcil. ferarum beſtiarum, avium, piſcium, apum examina, fœni ſecationem eo jure petimus, quo a Domino noſtro hactenus habuimus. Hæc eſt tradicio Comitis Ernuſti, pro qua recompenſato ſibi honore ducatum Bojaricum tradidimus. Primi ſervitorum ejus fuerunt, Rengoz de Salebach, Wiro de Wimeresheim, Adelger de Curte. Igitur, ut hæc noſtra auctoritas ſtabilis & inconvulſa omni permaneat ævo, hanc cartam inde ſcriptam, ſubterque manu propria roboratam, Sigilli noſtri impreſſione juſſimus inſigniri. Juſticia eorumdem clientum, ſcil. ſingulorum, eſt, ut in italica expedicione ſinguli ab imperiali tradicione accipiant X. talenta & ferramenta quinque equorum, pelles caprarum duas, & bardonem unum oneratum duabus manticis plenis neceſſariorum cum ſerviente trahente, alio pellente; & uterque talentum unum & caballum accipiat. Domino eorum victus poſt alpes transcurſas decuria detur. Ubicunque Rex vadat, in expedicione alterius terræ dentur clientibus V. talenta, & caballus absque onere & ferramenta V. equorum, & duæ pelles caprarum. Uodalricus cancellarius vice Arbonis archi-cappellani recognovi. Data XIII. Kal. Junii Ind. XII. Anno ab inc. Dom. M.XXVIIII. Anno vero regni Domini Cunradi. V. Imperii autem III. Actum Tungirde.

CXXII.

Epiſtola Sigifridi Moguntini Archiepiſcopi.

Apoſtolico ſacerdoti & univerſali PP. Alexandro S. Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ debitam ut patri reverentiam, & promptam, ut tanto paſtori, obedientiam. Altiſſimus ille Deorum Deus, qui cæleſtis miliciæ ordines ita diſpoſuit, ut alter alteri præmineat & ad obſequium conditoris minor dignitas majori pareat, ipſe in eccleſia ſua ita diſtinxit cœlos ſuos opera digitorum ſuorum, ut ſicut ſtella ab ſtella differt in claritate, ita alter alterum præcedat excellentiæ dignitate. Hanc autem graduum & officiorum diverſitatem ita ad unam reducit concordiam unitas caritatis, ut ſicut in ſanctis angelis, ita & hic non ſit invidia imparis claritatis. Quia ergo idem altiſſimus vos, mi reverende pater, conſtituit in hac arce prælationis, ut vice illius magni Petri ſitis caput totius eccleſiaſticæ dignitatis, jure ſe vobis omnis inferior ordo ſummittit, merito omnis membrorum articulata contextio vobis, ut capiti, obedit, juxta quod præcipit vas electionis: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Ad hanc ergo formam cum vobis exhiberem debitæ ſubjectionis obedientiam, multis ſæpe injuriis affectus ſum, multa vobis indigna & mihi intolerabilia paſſus ſum. Namque mihi Romæ poſito viva voce & poſtea apoſtolica legatione interdixiſtis, ne eum, qui deſignatus eſt in Conſtancienſem epiſcopum, ullo modo conſecrarem; quia audiſtis elogio ſymonyacæ hereſeos eum eſſe notabilem. In quo quia vobis obedivi, multa, ut præmiſſum eſt, a Domino meo adverſa ſuſtinui, timeoque, me adhuc graviora paſſurum & eccleſiæ meæ magnum fore detrimentum, niſi benignus ille Petrus clave ſua me defendat, & veſtræ auctoritatis poteſtas adverſus regiam poteſtatem zelo juſtitiæ me protegendo ſe accingat. Accepi autem literas veſtræ ſanctitatis, in quibus continebatur, ut ex præcepto veſtro Colonienſem archiepiſcopum invitarem & convocatis fratribus concilium celebrarem, in quo ejusdem deſignati Epiſcopi cauſa juxta veritatem excuteretur, ut aut reus criminis, quo inſimulatur, a dignitate rejiceretur, aut innocens canonice conſecraretur. In hoc & parui veſtræ auctoritati, invitatis prædicto epiſcopo & fratribus, locum & diem præſcripſi; ſed concilium celebrandum perturbavit indictio regiæ poteſtatis, cogens me & alios regni Principes in milicam ſuæ expedicionis. In qua re obſecro, ut ſanctitas veſtra obſequium meum habeat excuſatum, quia, niſi impediret, impleſſem præceptum veſtrum. Præterea relatum eſt nobis, quia regia relatio eundem deſignatum Epiſcopum ad vos diſcutiendum conſecrandumque deducat.

In qua re quid æquitatis & juſticiæ ſit, diſcretionis veſtræ libra recte dijudicet. Rogo autem excellentiam veſtræ paternitatis, quod ſi ita verum eſt, ne ipſe hoc a vobis accipiat, quod mihi * hoc canonice facere debeo, auctoritas veſtra interdixerat; quia ſi ita fiet, inde magis videbor peccaſſe principi meo, quod plus ſtudio eum conſecrare noluerim, quam juſta cauſa vel præcepto veſtro. Si ergo a vobis diſcuſſus innocens fuerit inventus, remittite eum mihi & fratribus meis conſecrandum, ut, ſicut oportet, a nobis canonice accipiat oleum conſecrationis. Hoc autem in fronte & in calce noſtra teneat Epiſtola, quod non eſt homo vivens, qui promtior me ſit ad omnia veſtræ juſſionis obſequia. Qui vos prævenit in benedictionibus dulcedinis, ponat ſuper caput veſtrum coronam æternæ beatitudinis.

CXXIII.

Imperante ſuper omnia æternaliter regum rege Domino noſtro Jeſu Chriſto & ſub eo regnante temporaliter ſereniſſimo H. rege hujus nominis IV. venerabili quoque S. Moguntinæ eccleſiæ primate & apoſtolicæ ſedis legato aurigante currum Dei. Anno jam XII. qui tunc volvebatur annus incarn. verbi M.LXXI.VIII. indictione

dictione Romani cenſus, celebrata eſt ſancta Synodus apud Moguntiam metropolim orientalis Franciæ, principalem vero pontificii ſedem tocius Germaniæ & Galliæ Ciſalpinæ, cui præſedit idem memorabilis S. aſſidentibus & cooperantibus ſibi venerabilibus Archiepiſcopis, Gebehardo Juvavenſi & Utone Treverenſi; conſidentibus vero & collaborantibus reverendis Epiſcopis, Alberone Wirzeburgenſi, Werinhero Argentinenſi, Heinrico Spirenſi, Gundecharo Eiſtetenſi, Embricone Auguſtenſi, Hermanno Babebergenſi, Bennone Oſnaburgenſi, Ermenfrido Sedunenſi, Herberto Mutinenſi; Conſidentibus vero & annitentibus ſanctiſſimis Abbatibus nec non inferiorum ordinum quam plurimis magnæ auctoritatis & ſapientiæ viris. Aderant & legati reliquorum fratrum, videl. ſuffraganeorum ejuſdem metropolitaniæ antiſtitis, Epiſtolas & mandata ferentes, quibus excuſati haberentur, quod invitati concilio intereſſe non poſſent, certis quibuſdam impedientibus cauſis, alii quidem corporeæ infirmitatis urgente moleſtia, Alii in quibuſdam regni negotiis regiæ juſſionis detinente potentia; qui dum canonice ſunt excuſati, ipſi legati loco & ordine eorum funguntur, unuſquiſque vice antiſtitis ſui. Hæc denique ſancta Synodus cum propter multa paſtoralis curæ negotia pluresq; cauſas quibus juſte adhibenda erat eccleſiaſticæ correctionis cenſura, tum maxime indicta & habita eſt propter Karolum quendam, qui Conſtantienſis eccleſiæ deſignatus erat Epiſcopus; ſed ut poſt rei exitus docuit, non ſatis canonice electus & provectus. Hinc ut ſollempne eſt accepta a rege pontificialis anuli & paſtoralis ferulæ inveſtitura & in ſede epiſcopali receptus, regiæ poteſtatis jubente cenſura, poſtulabat a primate Moguncienſi ejuſdem Conſtantienſis eccleſiæ ſe epiſcopum conſecrari. Sed venerabilis S. columbino oculo ſerpentinæ prudentiæ omnem præcavens impietatem, dicebat, hoc apoſtolicæ benedictionis ſacramentum nec debere nec canonice poſſe in eo ſine examinatione celebrari, pro eo quod fidelium graviumque perſonarum relatione didicerit, quinnimo & fama usque quaque vulgaverit, quod non per oſtium in ovile ovium vellet intrare, ſed per furtivam ſimoniacæ impietatis ſcalam aliunde niteretur aſcendere, ſe quoque talis introitus ejus nolle oſtiarium fieri, cui Chriſtus ipſe qui oſtium eſt videretur obniti, quin ipſam impietatis ſcalam in lapide offenſionis & petra ſcandali ſe velle contercre, ipſumque a mercenaria dominicæ gregis occupatione longe lateque repellere. Ille, e contra ſe hujus criminis & hereticæ impietatis immunem aſſerere multis argumentis nitebatur; ſeque, ſi ei copia tempuſque detur, hujus infamiæ notam a ſe propellere velle teſtatur, indeque petit ſynodalis concilii audientiam, in qua ſuper hac re ſuam prohibere poſſit innocentiam, ibique conſecrationem, quam petebat, aut canonice ſibi dari aut canonice ſibi dari aut canonice ſibi negari. Mittuntur interea ad venerabilem Metropolitanum crebræ de Palacio legationes mixtis precibus minas & imperioſa de hac conſecratione mandata ferentes; mittuntur & literæ a præſule apoſtolicæ ſedis, mandantes, ne ullo modo conſecretur ſine ſcrutinio canonicæ purgationis: & quod rex poteſtate jubebat, Romanus Pontifex auctoritate prohibebat. Accedebant & Canonici Conſtantienſis eccleſiæ ex communi totius cleri & populi legatione unanimiter aſſerentes, Karolum nulla ratione conſecrari debere, quia ex quo eum inviti & ſub conditione elegerunt & receperunt, nullam eis paſtoralis officii impendiſſet curam, quin potius tyrannicæ dominationis non ceſſaſſet ſuper eos exercere preſſuram, nec manum continuiſſet a ſacris, nec pepercíſſet in diripiendis eccleſiæ theſauris, & quæcunque rapaci violentia undecunque corradere potuiſſet, hoc totum miniſtris magni immo magi illius Symonis, id eſt, ſuis fautoribus diſtribuiſſet, ut quorum aniſu adulterinam mercaviſſet electionem, eorum venali mercimonio conſequeretur mercenariam pro conſecratione execrationem, pro benedictione maledictionem. At Metropolitanus inter hujuſmodi legationum varietates, velut inter duros tempeſtatum turbines, laudabili conſtantia in ſe ipſo fixus hæret & immobilis & nusquam favore vel gratia, terrore vel munere inflectitur a ſtatu canonicæ inſtitutionis.

Multis itaque nunciis & renunciis hinc inde miſſis & remiſſis, multis quoque diebus huic audientiæ delegatis, & cognitores * cauſæ principis, occupante præcepto, non impletis, cum eccleſia Conſtantienſis ſuo viduata jam biennio fere ſacerdotali careret benedictione, tandem miſeratione divina poteſtati præponderavit auctoritas & Chriſti ſacerdotibus divina aſpiravit voluntas. Unde eorum communi conſenſu ſynodalis Concilii certa legitimaque dies denunciatur, & coëpiſcoporum immanitas ad Concilium invitatur; quorum alii, ut oportebat, ſine dilatione affuerunt, alii vero qui certa de cauſa adeſſe non poterant canonice excuſati ſupparem præſentiam vicaria legatione ſuppleverunt. Primo igitur die Concilii quem ſanctæ Mariæ Dormitio tunc celeberrimum exhibebat, cum ſpiritualis curiæ Senatores patrocinante Spiritu ſancto intra regiam majoris eccleſiæ ante cancellos altaris Protho-martiris Stephani, quod in orientali abſide conſecratum eſt, conveniſſent in unum; primo, ut par erat, ſanctæ & individuæ trinitati debitas referrent gratiarum actiones & pro incolomitate tocius eccleſiæ ſtatu ſupplices Deo offerrent præces; Deinde poſt mutuam fratrum ſalutationem & debitam ſedium recognitionem juxta autenticum paternæ tradicionis ſynodum conferunt ad invicem de veritate catholicæ fidei, dampnantes Symonem & omnes hæreſiarchas cum dogmatibus ſuis & ſequacibus ſuis: pauca pro tempore tractant de qualitate inſtantis negocii, ac ſic demum propter celebranda tantæ ſollennitatis officia ſolvunt Concilium, craſtino maturius redituri in id ipſum. Poſtera vero die certa concilii hora cum iterum apoſtolici ſacerdotes in unum conveniſſent, &, præmiſſis Deo laudibus

dibus & precibus & ſalutari, conſediſſent, quod cuique ſacerdoti in ſua dioceſi venit in dubium, rationabili diſciplina deducunt ad medium, & prout res poſtulabat unum quodque tractatum aut terminatum eſt ſynodali judicio, aut ut melius de eo conſuleretur dilatum eſt ſapienti conſilio. Illud vero quod maxime in cauſa fuit de Conſtantienſi appoſito inter fratres, ſtudioſe ventilatur; ſed iterum interveniente principis mandato in ſequentem diem procraſtinatur, agentibus internunciis, ut ſacerdotes Domini a Conſtantiæ ſuæ rigore ad regiam ſe inflecterent voluntatem, aliis vero inſtantibus, ut deſignatus male uſurpatum ſponte dimitteret honorem.

Tertia vero die Chriſti ſacerdotes hujus negotii longa exſpectatione ſuſpenſi & libera quadam indignatione immo zelo juſtitiæ accenſi, ſacerdotali conſtantia principem ſuum adeunt, eumque de ſalute animæ ſuæ, de pace eccleſiarum, deque ſtatu regni ſpirituali diſciplina conveniunt, proponentes ei de ſcripturis & geſtis veteris ac novi teſtamenti congrua doctrinæ ſalutaria exempla, quibus animus ejus adhuc cereus & indocilis formaretur ad ſimilia, dicentes & docentes ſolium regni ejus nullatenus poſſe ſtabiliri, niſi firmatur juſticia & obſervatione mandatorum Dei. Summus autem ille dominorum dominus, qui omni potentatui dominatur, ita temperavit animum principis, ita mitigavit eum ad verba ſanctæ exhortationis, ut nulla juvenili moveretur acerbitate, &, quod in poteſtatibus difficile eſt, nulla ſacerdotes inſolenti læderet reſponſione, multum tamen ſe excuſans, in hoc ſuæ poteſtatis dono nullam ſe exercuiſſe venalitatem, nullam ſuper hac re cum eodem ſe pepegiſſe conventionem; ſi quid autem cum domeſticis & familiaribus ſuis propter opem interceſſionis ipſo ignorante pepigerit, ſuum eſſe non accuſare vel excuſare, hoc ipſe viderit; de dextra vero ſua, quæ illi propter antiquam in præpoſitura benivolentiam gratiæ ſuæ donum porrexit, omnem avaritiæ labem dixit ſe excutere, & quod ipſe ſimpliciter fecit, ſi ille veneno alicujus maliciæ corruperit, ſe ob id divinæ juſticiæ nolle contraire. Hac autem ſalubri ſermocinacione cum ſacerdotibus habita, cum eis venit in concilium, & ille Conſtantienſis deſignatus intromittitur ad audiendum. Adſunt etiam præ foribus Conſtantienſes clerici, poſtulantes per legatos ut & ipſi mererentur admitti. Tunc vero, videns, lætiſſima ſanctæ eccleſiæ gaudia, & vera mundi conveniſſe luminaria, quoniam circumfulgebat nobilis corona ſacrorum ordinum, vivis gemmata lapidibus, chriſtianorum ſacerdotum velut fulgoribus micantium aſtrorum; Tunc cœli enarrabant gloriam Dei, & verbum eructuabat dies diei; quoniam ſacerdos ſacerdoti ſententiam juſticiæ exponebat, & ſanctam eccleſiam eorum ſalutaris doctrina inſtruebat. Tunc vaſa electionis ſupereffluebant ambroſium liquorem Spiritus Sancti & juſti fulgebant ſicut ſplendor firmamenti, quoniam ſacerdotes Domini verba ſapientiæ nubes velut pluebant, & corda audientium terram fructiferam ad germinandum infundebant. His ergo ita diſpoſitis & digito Dei ordinante diſtinctis, utrique admittuntur ad audientiam, prædictus ſcilicet R. & hi qui accuſationibus pulſabant perſonam. Prima autem actione regularis Prælatus [ſupra ſcriptum: procurator] Conſtantienſis Eccleſiæ protulit libellum accuſationis, in quo continebantur cauſæ, quibus indignus haberetur & judicaretur ſacramento apoſtolicæ benedictionis; quarum prima & maxima erat, quod exemplo magiſtri ſui Symonis peſtiferi per pecuniam invaſiſſet ſedem: cætera omnia, quæ ibi legebantur, proclamabant violentam ejusdem eccleſiæ devaſtationem. Ille idem Prælatus, [Procurator] & fratres ejus, qui aderant, item offerunt ſuæ teſtificationis libellos, in quibus ſinguli nomen & officium ſuum deſignantes, quicquid accuſando vel teſtificando propoſuerant, aſſerunt ſe canonice probaturos. Karolus e contra nititur improbare perſonas dicens, quod ejus accuſatores infamiæ nota eſſent reſperſi, quod nec ſe, nec quemquam alium poſſent canonice accuſare; adjungit quoque ſe omnia objecta ſynodali judicio purgaturum & in omnibus, quibus eum inpetebant, ſe eſſe innoxium. Longa igitur altercatione hinc inde diſceptatum eſt, & multis tota die in adverſum nitentibus usque in profundam noctem concilium protractum eſt, dum inter multos ambigitur de numero acccuſatorum & teſtium, dum longa deliberatione quæritur judicium, utrum iſti liceat ſe excuſare adverſus accuſationem iſtorum. Dum res inter fratres diutiſſime diſſeritur, concilium propter intempeſtam noctem adhuc ſine operæ pretio dimittitur. Quid autem ipſe K. ſecum illa nocte egerit, quibus retractationum verberibus ream conſcientiam flagellaverit, ſequens utique dies declaravit. Nam ut ex ipſo effectu geſtæ rei probari poteſt, vere credimus, quod Deus conſcientiæ judex & teſtis in corde ſuo ſederit pro tribunali & cum eo exercuerit cenſuram judicii ſui, niſi peccatrix conſcientia cogitationum accuſantium non excuſantium teſtimonio, ne veritati & æquitati reſiſteret, dampnata eſt & conſtricta. In craſtinum namque, quoniam ſperabamus, quod juxta promiſſum ſuum objecta purgaret, & conſecratione dignum, innocentiam ſuam monſtrando, ſe probaret, ille jam mente confuſus, non ultra ferens aſpectum Concilii & interius judicatus non extra ſuſtinens pondus imminentis judicii, ultroneus ipſe in ſe ſententiam tulit, & anulum & ferulam paſtoralem ei, a quo injuſte acceperat reſignans, ſacerdotum ſpem & metum, quem pro eo gerebant, labore longioris quæſtionis abſolvit, culpam ſuam uno tegens pallio excuſationis, quod juxta decretalia Cœleſtini Papæ Epiſcopus dari nollet invitis. Videntes autem ſanctiſſimi ſacerdotes magnalia quæ fecit Dominus, & fideli amiratione retractantes quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus & in veſtigiis ejus, corde & ore & omnimoda devotione benedicunt Deo altiſſimo, qui longos eorum labores tam inopino terminavit compen-

compendio, orantes & deprecantes, ut de regno ſuo eliminet omnem apoſtaſiam & omnia ſcandala nec ultra Sathan ejuſq; apoſtolos in ſua ſancta regnare ſinat eccleſia; ſed in omnibus conſiliis & operibus eorum dignetur ſervos ſuos conſolari & clementer implere, quod eccleſiæ ſuæ ſe promiſit affuturum omnibus diebus vitæ usque ad conſumationem ſeculi. Communi autem decreto præcipiunt ea, quæ in hac Synodo geſta ſunt, eccleſiaſticis inſeri geſtis & in archivis ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ ſervari, ad perpetuam memoriam & eruditionem venturæ poſteritatis, ut hoc majorum exemplo minores inſtructi non timeant reſiſtere, ſi in hujusmodi negocio ſe viderint prægravari, certiſſime ſcientes nullo modo gratiam ſancti Spiritus defuturam, ſi in ſanctitate & juſtitia reſtiterint injuſtitiæ usque ad perſeverantiæ coronam. Decernunt præterea ex antiqua patrum traditione & autentica priſcorum conciliorum rectitudine, ut hæc omnia Romano Pontifici feriatim litteris inſerta nuncientur, ut cujus mandato & hortatu cœpta & perfecta ſunt, ejus apoſtolica auctoritate roborata firmentur & omnipotenti Deo qui omnium bonorum auctor eſt, Romæ & Moguntiæ & ubicunque terrarum hæc lecta vel audita fuerint, debitæ gratiarum actiones fideli devotione ſolvantur.

Acta ſunt autem hæc apud Moguntiam metropolim orientalis Franciæ. Anno ab inc. Dom. MLXXI. Ind. VIII. XVIII. Kal. Septemb. Regnante Sereniſſimo H. Rege hujus nominis IIII. Anno regni ejus XIII. ordinationis vero ejusdem XVII. Apud Moguntiam vero præſulante reverentiſſimo primate S. Anno ordinationis ejus XII. Super omnia autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui non accedit cras futurum nec recedit heri præteritum, ſed permanet ſempiternum hodie in ſecula ſeculorum Amen.

CXXIV.

Reverentiſſimo patri & ſanctiſſimo primæ ſedis antiſtiti A. S. Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ cum fratribus & Coëpiſcopis ſuis debitam ut ſummo Sacerdoti ſubjectionem. Gratias agimus Deo omnipotenti Domino, qui ad ſalutem animarum elegit ſacerdotium veſtrum, & in cathedra Petri vobis tradidit claves regni cœlorum, quique ſuper hanc petram ita ædificavit eccleſiam ſuam, ut portæ inferi non prævaleant adverſus eam. Ad hoc namque opus vere vos ea inſtituit & confirmat fides, quam beatum Petrum caro & ſanguis non docuit, ſed Deus pater de unigenito ſuo per Spiritum ſanctum ei revelavit; quæ utique fides, ſicut Dominus Chriſtus pro eo rogavit, nunquam deficiet, ſed per beatas ſucceſſiones apoſtolicorum præſulum, ad confirmandos fratres usque in finem perficiet. Hujus itaque fidei ſoliditate fundatus beatus Petrus Symonem donum Spiritus Sancti per impoſitionem manus pretio affectantem & cathedram eccleſiæ venalitatis quæſtibus obnoxiam facientem a ſorte apoſtolicæ benedictionis excluſit, & perpetuæ maledictionis inexpiabili pœna damnavit. Ex illo usque in hodiernum diem, ſicut tunc apoſtolica Petri fides, ita demum ejus apoſtolica ſedes Diabolum ejusque antichriſtos ejusdem fidei firmitate perdomuit, omnes inferi portas hæreſiarchas ſcilicet cum dogmatibus & ſequentibus ſuis non quidem obſtruxit, ſed penitus deſtruxit. Inde eſt cum quod nos multis jam diebus expetiſſet Sathanas ut cribraret nos ſicut triticum, & nos ad veſtrum, cui Chriſtus claves cœli & vicem Petri in manus dedit confugeremus patrocinium, ita ſumus veſtra auctoritate confirmati, ut apoſtolum Satanæ, qui nos impugnabat, expugnaremus gladio verbi Dei, & cum peſtiferi Symonis virulenta ſatio in Conſtantienſem eccleſiam malam extendiſſet radicem, nos ei ad ſuccidendum adhiberemus juſticiæ falcem. Nam cum regia nos poteſtas urgeret, quendam de execrabili perditiſſimi Symonis ſcola eidem eccleſiæ ordinare Epiſcopum, nos vero diceremus, quia ſacris canonibus omnibus modis cautum eſſet, hoc in noſtrum nos facere non poſſe præjudicium; cumque rex jugiter nos inſtaret, ſuper hac re conſentire ad nutum præcepti ſui, & nos objiceremus ei, hoc apoſtolica authoritate prohiberi, tandem huic ſchiſmati ſopiendo, ſanctitas veſtra ſalubre dedit conſilium, præcipiens ſuper hac re Concilium celebrari, in quo idem appoſitus aut innocens purgaretur, aut reus objectorum rejiceretur. Quantis autem laboribus quibusve difficultatibus ad ejusdem concilii celebrationem perventum ſit, quibus vero modis & quibus multiplicibus argumentis regia poteſtas præfinitum concilii tempus anticipando ad voluntatem ſuam inflectere, aut omnino illud diſſipare voluerit, non eſt modo referendum per ſingula, quia non veſtrum fatigare debeo animum divinioribus intentum, & regali excellentiæ ducimus aſſurgendum. Vicit tamen Chriſtus in Petro, & Petrus in nobis, & vos in nobis, & collectum eſt Concilium, eo quo fuerat tempore præfinitum, in quo apoſtolica ſunt functi legatione reverendiſſimi ſacerdotes Domini Gebehardus Archiepiſcopus Juvavenſis & Uto Archiepiſcopus Trevirenſis, aderant & coëpiſcopi & cooperatores noſtri, nec non & inferiorum ordinum quam plures magnæ autoritatis & ſapientiæ viri, omnesque in uno collecti unanimiter poſtulabamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut quia in nomine ejus fueramus congregati, ſe nobis ſecundum promiſſionem dignaretur exhibere medium. Prima vero & ſecunda Concilii die de his quæ unicuique fratri in ſua dioceſi obvenerant, actum & determinatum eſt; Inde autem, quod maxime in cauſa erat, dilationibus petentibus & agentibus internunciis, aliis quidem, ut ad regiam voluntatem a propoſiti rigore nos inflecteremus, aliis vero inſtantibus, ut deſignatus ille propter pondus judicii & magnitudinem periculi male affectatum ſponte dimitteret honorem. Tertia vero die omnes quotquot aderamus epiſcopi, invocata in auxilium divinitate adjuvimus Principem noſtrum, viva voce ammonentes eum de ſalute animæ

animæ ſuæ, quodque divinam voluntatem ſemper ſuæ debeat voluntati anteponere, neque regnum ejus ullo modo poſſe firmari niſi juſtitia & obſervatione mandatorum Dei. Deus autem, in cujus manu ſunt corda regum, & omnia jura regnorum, ita principis animum mitigavit, ut ad exhortationem ſacerdotum nihil reſponderet aſperum, nihil reſponderet aſperum, nihil Chriſtianæ diſciplinæ adverſum. Dixit tamen, ſe id quod fecerat, ſi poſſet juſte velle defendere, quod ſi minus procederet, nihil ſe divinæ auctoritati contra ire. Ita verbis ſacerdotum delinitus, nobiſcum concilium intravit, & ille de quo quæſtio erat ad audientiam venit. Vocati autem intraverunt & filii Conſtantienſis eccleſiæ, libellos accuſationis porrigentes, & ſe canonice probaturos ea quibus perſonam inſimulabant proteſtantes. Multis autem accuſationibus ultro citroque deciſis, quia multis in adverſum nitentibus res in profundam noctem protracta eſt, Concilium hujus diei, infecto adhuc negotio, neceſſario direptum eſt. In craſtinum autem deſignatus ille Deo, ut credimus, ejus conſcientiam coartante, non ultra expectans audientiam Concilii, nec ſuſtinens pondus imminentis judicii, ipſe in ſe ſententiam tulit, & annulum & ferulam paſtoralem, ei, a quo acceperat, reddens, nos longa quæſtione & fatigatione abſolvit, hoc tantum prætendens excuſationis, quod juxta Cœleſtini Papæ decretalia dari nollet invitis.

Super his ergo & ſuper omnibus beneficiis animæ ſuæ gratias primum agimus patri animarum, qui nos humiles ſervos ſuos interpretatione clementer exaudivit, deinde apoſtolicæ ſedi, ejusque reverentiſſimo præſuli, a qua petra profluxit hæc tota perſeverantiæ noſtræ fortitudo, orantes & poſtulantes Deum Dominum noſtrum, ut interventu Sancti Petri hujus ſanctiſſimæ ſedis apicem ſtabili fide, pace, & in confeſſione ſui nominis ita ſolidare, & confirmare dignetur, quatinus univerſalis eccleſiæ plenitudo, quæ eſt corpus Chriſti, hujus capitis ſanitate perpetuo proficiat & glorietur. Ratum autem duximus hujus Concilii ordinem & exitum veſtræ ſignificare ſanctitati, ut, cujus auctoritate cœptum & confectum eſt, ejus & aſſenſu mereatur roborari. Rogamus etiam ſanctiſſimam paternitatem veſtram, ut ſic in hoc ita & in cæteris eccleſiæ negotiis, nobis dexteram porrigatis, ſcil. contra rebelles Thuringos, contra quosdam præpotentes & nobiles, adverſus quos propter ſanguinitatis conjugia multum laboramus. Decreverunt & multa quæ ſicut ſpecialis filius, & ex antiqua traditione apoſtolicæ ſedis legatus, veſtra debeo auctoritate & præcepto terminare, ut dum in omnibus vobis obediens fuero, veſtræ ſanctitati, ſicut membrum capiti, valeam cohærere. Sanctiſſimum apoſtolatum, Domine pater, longævum & incolumem Samarites ille cuſtodiat, qui in cuſtodiendo ſuum Iſrael non dormit neque dormitat.

CXXV.

Domino beatiſſimo & vere apoſtolici culminis honore reverendo A. S. Moguntinæ eccleſiæ ſpeculator debitæ ſubjectionis reverentiam & omnimodæ ſervitutis obſequentiam. Licet univerſalis eccleſiæ ſtatus generaliter innitatur ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum & in ipſo ſui verticis culmine angularem geſtet lapidem Dominum ſcil. Jeſum Chriſtum, ſpecialiter tamen ille magnus Petrus juxta ſolidiſſimam nominis ſui firmitatem & firmiſſimam fidei & confeſſionis ſuæ ſoliditatem ejus & totam ſuſtentat fabricam, ad hoc quidem electus a Domino veſtro dicente: Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Illi namque omnis apoſtolicorum patrum ſucceſſio beata, auctoritate ipſius Dei, ſedi ejus, Romanæ ſcil. eccleſiæ, hanc dedicavit excellentiam & in cunctis ſemper hujus privilegii ſervavit reverentiam, ut majora eccleſiæ negotia, & difficiliores cauſarum exitus ad ipſam velut ad caput referantur, ejusque judicio cuncta ſalubriter examinata in portum ſalutis dirigantur. Quia vero divinæ miſerationis gratia nos in hanc ſedem intronicavit, & vice ipſius Petri omnium eccleſiarum ſollicitudinem impoſuit, neceſſarium duximus veſtro reſervari judicio ea, quæ novimus non poſſe, non debere ſine veſtra auctoritate noſtro terminari judicio. Inter multimoda eccleſiæ negotia, quæ veſtrum expectant examen ſollicitudini noſtræ quiddam tale incubuit, quod & eccleſiaſticis judiciis valde eſt inſolitum, & omni moderni temporis ætati pene inauditum. Filius enim veſter H. Rex noſter ante paucos dies conjugem ſuam voluit dimittere, & eam, quam legitimis ſponſalibus & conjugali dote regali conſecratione & publicis nuptiis regali corona & ſacroſancta ſibi firmatam ſociavit, nullam primo interponens diſcidii culpam & cauſam, omnino a ſe ſeparari voluit. Quo nos veluti monſtro attoniti, & inſolita rei facie permoti, conſilio magnatum, quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei reſtitimus & niſi certam diſſidii cauſam exponeret, ſine reſpectu regiæ poteſtatis, ſine metu gladii imminentis, eum ſi veſtra præcederet auctoritas a ſinu & communione eccleſiæ nos ſegregaturos prædiximus. Ille vero retulit nobis, ea de cauſa ab ea ſe velle ſeparari, quod non poſſet ei tam naturali quam maritali coitus fœdere copulari. Quod inquiſitum cum & ipſa fateretur, omnium noſtrorum animos nimio mœrore affecit, & ipſa rei magnitudo nimia dubietate turbavit. Super qua re ſanctiſſimum apoſtolatum veſtrum ſicut divinum conſulimus oraculum, & veluti membra ad caput tantum referimus negotium, & quod hoc valde rarum quæſtionibus occurrit eccleſiaſticis, & de regiis pene inauditum eſt perſonis, veſtræ ſanctitatis erit, quod ſuper tanta re facto opus ſit decernere & ad conſulta noſtra de ſanctuario ſacri pectoris veſtri reſponſalia remittere, ut & inſtans negotium ad ſalutem modernæ ætatis eccleſiaſtica pace firmetur, & de tam inſolita & dubia re veſtra auctoritate poſteritas inſtruatur.

tur. Denique fratres noſtri, qui nunc huic rei intererant, condixerunt, ut Concilium, quod tanto negotio competeret, in noſtra urbe congregaretur, & utique Regi ſcil. & Reginæ ad ſynodalem venire audientiam, & ſuper hac re terminalem ſubire ſententiam indiceretur. Nos autem dubia tantæ rei conſideratione habita, nullo modo hoc ſine veſtra auctoritate fieri decrevimus, & totius negotii terminum ad veſtræ expectationem ſententiæ ſuſpendimus, poſtulantes ſanctitatem veſtram, ut ſi id, quod inſtat, ratum ducitis per nos Synodaliter terminari, de latere veſtro perſonas cum ſcriptis veſtræ auctoritatis ad examen & judicium tantæ rei mittere dignemini, quorum & audientia res ventiletur, & convenientia in beneplacito Dei terminetur.

CXXVI.

Patri patrum apoſtolico & univerſali Papæ S. Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ quicquid filius patri, quicquid membrum capiti. Ea eſt corporis Chriſti, quæ eſt eccleſia, vera perfectio, & perfecta pulchritudo, quæ evangelicæ veritatis ſoliditate fundata, & apoſtolicæ confeſſionis petra ſolidata uni Deo in trinitate, fide ſervit & opere. In hoc ergo Chriſti corpore & inter hæc ſummi capitis membra quemcunque teneamus locum, quodcunque geramus officium, ad veſtram, mi ſanctiſſime patrum pater, auctoritatem referimus; veſtris opitulantibus meritis illi cœleſti Jeruſalem inter vivos lapides incorporari confidimus. Et quia eccleſiam, quam Domino miſerante regendam ſuſcepimus, ſanctiſſimæ apoſtolicæ ſedis, cui auctore Chriſto præſidetis, ſpecialis eſt filia, idcirco ſanctiſſimo apoſtolatui veſtro, ut patri filius, ſpecialem exhibemus reverentiam, & ut veſtræ ſanctitatis auctoritas inter ſeculi turbines incolumi tranquillitate potiatur, quotidianam Deo orationum & ſupplicationum offerimus victimam. Noverit autem excellentia veſtra, quod hodie homo non vivit, quem pax & tranquillitas veſtra magis lætificet; & ſi quid ſecus eſt, quod abſit, quem magis contriſtet. Sed unum eſt quod pace veſtra dictum eſt, quod vehementer miramur, ſcilicet quod ad apoſtolatum veſtrum devotionis noſtræ aliquando ſcripta miſimus, & nulla ſanctitatis veſtræ reſcripta meruimus. Quomodocunque ergo illud contigerit, nunc humili ſupplicatu veſtram exoramus paternitatem, ut quia regni noſtri eſtis corona, & totius Romani Imperii diadema, filii veſtri Domini mei Heinrici Regis ſemper in bono meminiſſe dignemini, & ſicut & hactenus conſilio & auxilio cum vera fide aſſuiſtis, ita cum eo usque ad coronam imperii apoſtolica conſtantia perſiſtatis. Præterea quæ vice magni illius Petri vobis ſpecialiter injuncta eſt ſollicitudo omnium eccleſiarum, & ad apoſtolicum verticem referendæ ſunt majorum cauſæ negotiorum, idcirco hunc literarum portitorem ad veſtram dirigimus ſanctitatem, qui heu diaboli fallente inſtinctu conſanguineum ſuum interfecit. Cujus rei ſeriem, quod longum eſt epiſtolari ſchedæ inſerere, ipſe, ſi dignemini, viva voce melius explicabit. Complevit autem pœnitentiale jejunium & cetera, quæ eccleſiaſtico more traduntur pœnitentibus ad remedium. Pœnitentiam ejus humilem nimis & devotam accepimus. Quod reliquum eſt veſtræ auctoritati reſervavimus. Hic veſtræ ſit manſuetudinis, ut eum clementiſſima apoſtolicæ medicinæ manu ad integrum ſanetis, &, quod ad reſtitutionem ſuam eum devotum accepimus, noſtri cauſa quaſi medicamentum veſtrum ſentiat lenius. Qui vos olivam fructiferam plantavit in domo Domini, multiplicet ſanctitatem veſtram, ſicut cedros libani.

CXXVII.

S. Moguntinus id quod eſt Dei gratia H. ſanctæ apoſtolicæ ſedis Archidiacono & Archicancellario ſalutem & fraternæ dilectionis integram veritatem. Plurimum gratiarum veſtræ referimus caritati, pro eo quod omnibus & legationibus & rationibus noſtris quas ad ſedem apoſtolicam direximus, ſemper dextere ſtetiſtis, & in omni diſceptatione & negotio ſemper partes noſtras ſapientiæ & bonæ voluntatis veſtræ ſcuto defendiſtis. Poſtmodum multiplices vobis gratias referimus, demum ut quæcunque occaſio ſubluceat, qua vobis vicem dilectionis rependere poſſimus, vehementer exoptamus. Licet enim inter multimoda eccleſiæ, quæ quotidie portatis, negotia, nihil in Dei gratiam requiratis, neque de terrenis rebus quicquam ad ordinandum potius, quam ad poſſidendum attingere velitis, tamen quia hilarem datorem, ut permulta Deo poſſit dare, neceſſe eſt multa juſte habere, mandamus veſtræ dilectioni, ut ſi quid nimirum eſt, quod veſtro ſedeat beneplacito, ſi nobis ſcire detur, ſtatim veſtrum fiet ex noſtro. Quis itaque tantum virum non poſſit diligere? quis ei quicquid audeat denegare? Rogamus autem dulcedinem veſtræ charitatis, ut per vos legationi noſtræ, quam nunc ad ſacram ſedem apoſtolicam dirigimus, aditus pateat, & de his, quæ poſtulamus, veſtra ope effectum obtineat; ſcilicet, ut ad ſynodum, quam ſuper rebellibus Thuringis pro decimationibus decrevimus celebrare, Dominus apoſtolicus dignetur mittere, qui & ſynodo proſint, & auctoritate ejus determinentur, quæque determinanda occurrerint. Quodſi hoc fieri nequit, ſaltem ſcriptis beatitudinis ejus noſtra ſynodus roboretur, & rebellium temeritas tali auctore, comprimatur. Ammonitatur ergo dilectio veſtra, ut hoc obtinere valeat petitio noſtra.

CXXVIII.

Summo Pontifici & univerſali Papæ S. Moguntinæ ſedis ſpeculator debitæ ſubjectionis reverentiam, & omnimodæ ſervitutis exhibitionem. Caput nimirum Chriſtus ita membrorum ſuorum compagem glutino caritatis cohærere facit in unum, ut cum in uno corpore multa ſint membra non eundem actum habentia, in unam tamen conveniant perfecti corporis pulchritudinem, in unam conſentiant veræ fidei ſanitatem. Ea namque eſt corporis

 Chriſti,

Chriſti, quæ eſt eccleſia, vera perfectio & perfecta pulchritudo, quæ evangelicæ veritatis ſoliditate fundata, & apoſtolicæ confeſſionis Petra fundata uni Deo in trinitate fide ſervit & opere. In hoc ergo Chriſti corpore & inter hæc ſummi capitis membra quemcunque teneam locum, quodlibet geram officium, ad veſtram, mi ſanctiſſime patrum pater, auctoritatem refero, veſtris opitulantibus meritis illi cœleſti Jeruſalem inter vivos lapides incorporari confido. Quapropter, ſicut filius omnia ſua ad patrem referens, notum facio veſtræ ſanctitati, me pro remedio delictorum & deſiderio ſupernorum ſanctam adire Hieroſolimam & ſacram Dominici corporis venerari, & oſculari velle ſepulturam, quem quia corporaliter nequeo videre in ſede majeſtatis ejus, ſaltem hoc recreet deſiderium meum, ſi detur adorare in loco, ubi ſteterunt pedes ejus; apud quem ſi humillimæ preces noſtræ aliquid valebunt, vitam, ſalutem & omnia vobis optata fideliter obtinebunt. Quorum viciſſitudine veſtris orationibus & ipſe peto adjuvari, ut, quod in me minus perfectum eſt, veſtris meritis poſſit impleri. Propterea ſanctiſſimo apoſtolatui veſtro humili ſuggero devotione, ut meminiſſe dignemini antiquæ conqueſtionis meæ, & ſanctiſſimæ promiſſionis veſtræ ſuper Halberſtatenſi Epiſcopo, qui non contentus honore prædeceſſorum ſuorum, illuſtrium utique virorum, novum ſibi uſurpavit Papatum, abjectoque ſuperhumerali & rationali, qui illi inter ſacra miſſarum ſolennia utebantur, novo in eccleſia pallio ſtupentibus parietibus gloriatur, nova cruce non ad orandum, ſed ad jactandum inter erubeſcentes lanceas & gladios in equitatu ſuo extollitur, non attendens ſcriptum, ne transgrediamur terminos antiquos, quos poſuerunt patres noſtri, neque ſacris obediens canonibus, in quibus ſalubriter cautum eſt, in eccleſia propter ſcandalum novitatis induci. Si enim in rebus ſecularibus ſuum cuique jus & proprius ordo obſervatur, quanto magis oportet, ut in eccleſiaſticis diſpoſitionibus nulla confuſio inducatur. Non enim fas eſt ibi diſcordiam locum habere, ubi præcipue inter ſacerdotes Chriſti pax & concordia debet regnare. Quod cum diligenter obſervatur in eccleſiaſticis negotiis, ſi plus valet æquitas, quam poteſtas. Quapropter apoſtolatus veſtri auctoritate hoc novitatis ſcandalum de eccleſia auferatur, & unanimitas fratrum, quæ hoc uſurpativo tumore potius, quam honore, concuſſa eſt, ad ſuam pacem revocetur. Non enim hæc cauſa mea eſt, ſed generaliter fratrum; non ego ſolus hoc ſanctitati veſtræ ſuggero, ſed omnium fratrum querelas & preces ad veſtram ſanctitatem refero. Igitur auctor ſcandali ad rectam viam auctoritate veſtra reducatur, & id quod fratres ſcandalizans uſurpat, ea poteſtate, qua cœlum aperitis & clauditis, deponere cogatur, & ita ceſſabit conqueſtio fratrum, & fideliter vobis deſerviet unanimitas ſacerdotum.

CXXIX.

Domino beatiſſimo & vere apoſtolici culminis honore reverendo Epiſcopo Sancto patrum patri & ſummo præſulum præſuli A. Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ quicquid filius patri & membrum capiti. Apoſtolicæ inſtructionis documento didicimus, matrem ac radicem virtutum eſſe caritatem, cui quicquid inſeritur boni operis, Chriſto incrementum dante, parit fructum æternæ beatitudinis. Hoc in ſanctiſſimo pectore veſtro æternam poſuit ſedem, & in fœcundiſſima cordis noſtri terra altam fixit radicem, de qua, rore cœleſtis gratiæ irrigante, per totam ſanctæ eccleſiæ aream multiplices ſacræ doctrinæ & bonorum operum protenduntur rami, quorum fructifera ubertate aluntur, & umbra proteguntur oves, quas paſcendas ſuſcepiſtis vice illius magni Petri. Hac quoque dictante, nos quoque, qui ſanctisſimo apoſtolatui veſtro in fructiferam olivam ſumus inſerti, & ſub clavigera tanti Pontificatus manu in opus miniſterii aſſumpti, nos, inquam, ſemper paternæ donationis benevolentia gratanter accepiſtis, & quicquid conſulendum & corrigendum ad apoſtolicum veſtri culminis verticem retulimus, noſtræ favendo parti, ut patrem decuit, ad meliora direxiſtis. Nunc, ſicut oportet, reverendiſſimæ celſitudini veſtræ multiplices gratiarum actiones & humile exhibemus inclinium, continuis orationum victimis divinam exorantes clementiam, ut ad ſtabilitatem ſanctæ eccleſiæ ſuæ longævum & incolumem cuſtodiat apoſtolatum veſtrum. Et ſicut in proximis, quas ad ſanctam ſedem veſtram direximus literis, ita nunc quoque humili ſupplicatu veſtram deprecamus ſanctitatem, ut quæ corona regni & diadema Romani Imperii in manu veſtra & per manum Petri filii veſtri Domini mei H. Regis ſemper in bono meminiſſe dignemini, & ſicut a primitivis ſanctæ invocationis veſtræ exordiis primitias regni ejus adhuc pueriles conſilio & auxilio foviſtis & enutriſtis, ita apoſtolici vigoris conſtantia usque ad coronam imperii cum eo perſiſtatis. Præterea adhuc antiquam noſtram ſuper rebellibus Thuringis conqueſtionem ad notitiam almæ ſedis veſtræ referimus, obnixe rogantes, ut armata manu, gladio Spiritus S. usque ad expugnationem eorum nobis dexteram auxilii feratis. Suggerimus quoque ſanctitati veſtræ, quod Synodum ſuper his poſt paſcha celebrare decrevimus, ad quam de latere veſtro legatos mitti poſtulamus, qui auctoritate veſtra & Chriſti ſynodo præſint, & hæc quæ de Thuringis agimus, canonice terminent, & ſi quæ alia corrigenda occurrerint. Quod ſi fieri nequit, aliis vos occupantibus negotiis, ſaltem petimus ipſam Synodum noſtram & apoſtolicis ſanctitatis veſtræ literis roborari, quæ & rebellibus anathema denuncient, & quoque mihi canonice geſta veſtra auctoritate confirment. Quia vero maxima quoque eccleſiaſticæ diſciplinæ negotia ab ipſo præſulum vertice debent examinari, cujus ex injuncta omnium eccleſiarum ſollicitudine ſpeciale privilegium eſt,

eſt, quod per nos non poſſumus corrigere, ad patrocinium almitatis veſtræ referimus, quæ & jam pridem ad vos perveniſſe cognovimus, de crudeliſſima & inaudita nece deſignati Trevirenſium Epiſcopi, qui Chriſtianis temporibus nefandiſſima & ſceleratiſſima vel Romanæ & Decianæ perſecutionis cruciamenta expertus, horribili & execrabili pœnarum genere addictus eſt morti. Ad cujus monſtruoſæ necis ultionem teſtamenti ſui recordatus, primum aſſurgat Dominus Jeſus Chriſtus, deinde veſtræ auctoritatis fortiſſima & patrocinalis manus. Sacris namque canonum decretis ſancitum eſt, ut ſicubi Epiſcopus ordinetur, qui vita & moribus a tanta diſcrepet dignitate, vel qui ad tantum adſcendat apicem ſubreptione, non electione, ei audientiam non negari, ſed hoc tamen propter ſententiam Romanam Pontificis non debere fieri. In qua re ſi ſe clerus vel populus cujuslibet civitatis ſingulari potentia viderit prægravari, ad ſacram ſedis defenſionem habeant confugium, cui præcipiente Domino delegatus eſt primatus omnium eccleſiarum. Hic vero ne dum iſti daretur audientia, de quo agitur, canonica, ne dum veſtri examinis expectaretur ſententia, qui furtiva latrocinantium manu captus & ſpoliatus, dein graviſſima de loco ad locum transportatione afflictus, tandem, ut aſſeritur, communi illorum conſilio, morte turpiſſima multatus eſt. Qua de re quam graviter unanimitas fratrum ſit concuſſa, quam atrociter audax facinoroſorum hominum violentia, ad ſacri ordinis injuriam ſit erecta, veſtræ ſanctitatis eſt, prudenter perpendere, & hoc nefarium ſcelus canonice ulciſcendo, ne de cetero tale quid præſumatur, poſteris exemplum relinquere. Orat ergo ſanctitatem veſtram ſocialis fratrum noſtrorum concordia, & hæc veſtri culminis patrocinio tota implorat eccleſia, ut tanti ſceleris auctores diligentiſſime perquiratis, inventos diſtrictiſſime puniatis: quod ſi forte diſſimulando latent, gladio Spiritus Sancti, velut putrida membra, de corpore Chriſti abſcindatis, & ut omnes etiam ſacerdotes noſtri eos perpetuæ maledictionis feriant anathemate, firmiſſime præcipiatis.

CXXX.

Reverentiſſimo patri noviter ſacerdotio primæ ſedis Apoſtolicæ inſidato, S. moguntinæ diſpenſator eccleſiæ, ſedulam benevolentiæ ſervitutem, & debitam obedientiæ ſubjectionem. Semper quidem deſiderio deſiderabamus, eum apoſtolicæ ſedis præſulem eſſe; qui vita & moribus, verbis, exemplis ad ſalutem præeſſet, & prodeſſet ſanctæ Dei eccleſiæ. Nunc vero, quomodo melliflui facti ſunt cœli ſolito dulcius diſtillantes rorem gratiæ Dei, divina miſeratio votis noſtris ſolito cumulatius ſatisfecit, & eum, quem maxime optabamus, eidem ſanctæ Romanæ eccleſiæ præfecit, qui nobis ſemper dexter ſtetit in omnibus negotiis, nunquam nobis defuit in noſtris. Unde totis præcordiorum medullis gratias agimus Deo altiſſimo, qui cathedram Petri, caput ſcil. eccleſiarum, veſtro, mi reverende pater, illuſtravit & ornavit ſacerdotio, humili ſupplicatu orantes & deprecantes, ut qui primitias apoſtolatus veſtri perfudit oleo lætitiæ præ participibus veſtris gratiam & pacem multiplicet eccleſiæ ſuæ cunctis diebus veſtris. Optamus autem promereri, ut peculiarem gratiam apud vos obtineamus, & a veſtra paternitate ſpecialem nobis provenire clementiam, non ſolum ea charitate, quam univerſali debetis eccleſiæ, ſed etiam eo gratiæ privilegio, quod ſemper ſacra ſedes veſtra Moguntinæ impendit eccleſiæ, ut pia mater ſpeciali filiæ. Hac ergo freti gratia in omnibus, quæ nobis obviant, ad vos recurrimus, & quicquid nobis adverſatur, ad vos, velut membra ad caput, referimus. Unum humiliter intimamus veſtræ ſanctitati, quod ſub anteceſſore veſtro piæ recordationis Papa A. contigit, nos, ut ſalva reverentia dixerimus, injuſte præjudicium pati, & inclementer deturbatos eſſe ab eo jure quod ſacri canones & patrum ſcita metropolitanis jubent ſervari. Denique eidem ſanctiſſimo patri de fratre & ſuffraganeo noſtro Epiſcopo Pragenſi ſiniſtra relatione ſuggeſtum eſt, & me ignorante ab inimicis apud eum accuſatus eſt, unum & hactenus inſolitum ab eo exiit edictum, ut eundem fratrem & coëpiſcopum noſtrum nec inter fratres ſuos canonice prius auditum, nec canonice ad ſe vocatum, nec inobedientiæ culpa denotatum, non ſolum ab officio ſuo ſuſpenderit, ſed etiam rebus & reditibus ſuæ eccleſiæ omnino ſpoliaverit, & extruſerit, ita ut miſſis nuntiis publice nunciari fecerit in clero & populo, ut eum, qui excomunicatum habentes, nihil quod epiſcopi eſſet vel quærerent vel acciperent ab eo. Quod factum ſi apoſtolicam deceat manſuetudinem, ſi decretorum ſervet auctoritatem, veſtram non præterit ſanctitatem. Debuit namque juxta decreta canonum, ad nos primum cauſa deferri, & ad concilium vocatus intra provinciam, inter fratres ſuos audiri; ego vero & fratres mei deberemus ad apoſtolicam ſedem, velut ad caput noſtrum referre, ſi tanta res eſſet, ut per nos nec poſſet, nec deberet terminari. Nunc autem frater noſter & coëpiſcopus a ſede ſua vagus & profugus, &, ut diximus, rebus & reditibus eccleſiæ ſuæ injuſte ſpoliatus, & extruſus, indignum patitur judicium, & omnibus fratribus & coëpiſcopis noſtris magnum inde provenit ſcandalum, & epiſcopale nomen & officium, quod apud Deum & homines ſacrum eſt, intolerabile patitur obprobrium. Porro eccleſia illa jam multis diebus paſtorali caret adminiſtratione, & unico paſtore vidua epiſcopali vacat benedictioni, in quo Epiſcopus ille, qui expulſionis & perturbationis hujus auctor eſt, ejus ſibi uſurpat officium, & quod omnibus conciliis & decretis maxime cautum eſt, conſecrando, & confirmando eundem circuit epiſcopatum, quod maxime ob hoc periculoſum eſt, quod gens illa catholicæ fidei novella eſt plantatio, & nondum radicata & fundata in Chri-

chriſtianiſmo, & facile ad antiquum paganiſmi revolabit errorem, ſi inter paſtores ſuos tantam viderit durare diſſenſionem. Quapropter ego & omnes fratres mei veſtigiis veſtræ ſanctitatis affuſi oramus & obſecramus, primum eccleſiæ rationes nec non maligni hujus temporis inclamare importunitates. Habebam quoque de quibusdam agere vobiſcum ipſe præſens, quod nec literis intexere, nec nuncio etiam alicui fideliſſimo habeo aperire. Quapropter præſentes fratres cum literis meæ excuſationis ad vos dirigo, qui vobis ſuggerant, quod ad vos non veni, non eſſe temeritatis, ſed inevitabilis & ſupremæ neceſſitatis. Noverit autem ſancta paternitas veſtra, quod non eſt homo in terra me vobis fidelior, & ad omne præceptum veſtrum implendum devotior, nec adventum meum ad vos aliquod negotium poſſet retardare, ſi tamen juvarer virium valetudine. Pro inveterata autem Thuringorum obduratione novam vobis facio conquæſtionem, qui ſicut ſemper, ſic etiam adhuc Spiritui Sancto ejusque juſtiſſimis reſiſtunt legibus, redituum ſuorum negando decimationem, usque adeo, ut dum monerem eos, ut omnipotenti Deo obedirent, ipſi e contra armata manu promiſcuæ plebis me & meos obſiderent niſi Dominus omnipotenti manu liberaviſſet, forſitan crudelitas eorum usque ad internecionem in nos deſæviſſet. Unum rogo ſacram paternitatem veſtram, ut contra tam nefarium, tamque inſolitum facinus reſpectu eccleſiaſticæ diſciplinæ nobis compaciendo ſuccurratis, & contra inimicos Dei gladium arripiatis, quatenus ſentiat contumax & rebellis ſerva Thuringia, quod adhuc in clavigera manu Petri vivit & regnat imperatrix Roma.

CXXXI.

Alexandri Papæ Decretum.

Alexander Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei omnibus Epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Vigilantia univerſalis regiminis aſſiduam ſollicitudinem omnibus debentes, quæ in Conſtantiana ſynodo nuper celebrata coram centum & amplius Epiſcopis, licet nobis in meritis præſentibus ſint canonice inſtituta, vobis notificare curamus, quæ ad ſalutem veſtram executores eorum vos optamus & ex apoſtolica auctoritate jubendo mandamus. Primo namque inſpectore Deo ſic a ſancto Papa Leone & beatæ memoriæ Papa Nicholao imprimis ſtatutum eſt, erga Symonicanos nullam rationem in dignitate conſervanda habendam eſſe decrevimus, ſed juxta canonum ſanctiones & decreta ſacrorum patrum eos omnino damnamus, ac in eccleſia non præeſſe apoſtolica auctoritate ſancimus. De his qui non per pecuniam, ſed gratis a ſymoniacis ſunt ordinati, quæſita jam longo tempore & diutius quæſtione ventilata, omnem nodum dubietatis abſolvimus, ita ut ſuper hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernities hactenus inolevit, ut vix quælibet eccleſia valeat reperiri, quæ hoc morbo aliqua ex parte non ſit corrupta, eos qui usque modo gratis ſunt conſecrati a ſymoniacis, non tam cenſura juſtitiæ, quam intuitu animæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, niſi forte alia culpa ex vita eorum ſecundum canones obſiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, ut dum rigorem canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit, ut diſpenſatorie ad piæ condeſcenſionis ſtudium animos noſtros ad præſens inclinemus, ita tamen ut auctoritate ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione regulam ſibi vel alicui præſumat vel præfigat, quia non hanc antiquorum patrum auctoritas jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendo a nobis extorſit. De cætero autem ſi quis hinc impoſterum ab eo, quem ſymoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit, & conſecrator & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ineat, & uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus a prima dignitate perſiſtat. Præter hoc autem præcipiendo mandamus, ut nullus miſſam audiat presbiteri quem ſcit concubinam indubitanter habere vel ſubintroductam mulierem. Unum ſancta ſynodus hoc a capite ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicunque ſacerdos vel diaconus vel ſubdiaconus poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Papæ Leonis aut Nicholai de caſtitate clericorum, concubinam duxit palam, vel ductam non reliquit, ex parte omnipotentis Dei & auctoritate Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſſam non cantet, neque evangelium legat ad miſſam, neque epiſtolam legat neque in presbiterio ad divina officia cum his, qui privatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partes ab eccleſia ſuſcipiat. Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui, eisdem prædeceſſoribus noſtris obedientes, caſtitatem ſervaverint, juxta eccleſias, quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant, & quicquid eis ab eccleſiis conpetit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam ſedem, communionem, vitam pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem cum his conſequi, qui centeſimo fructu ditantur, & in cœleſti patria mereantur adſcribi. Demum & primitiæ ſeu oblationes vivorum & mortuorum eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis, ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint, qui eas renuerint a ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur, & per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbiter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio: nec aliquis presbiter veras eccleſias obtineat: ut per ſymoniacam hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet officium eccleſiaſticum: ne de eccleſiis ejiciatur: & ut nullus monachilem habitum ſuſcipiat, ſpem aut promisſionem habens, ut abbas fiat: ut nullus laicus ad quemlibet gradum repente promoveatur eccleſiaſticum, in quo mutatum habitum ſecularem

larem diutina curſatione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia ſacrorum patrum ſtatuta fideliter chriſtiana reverentia obſervate, ſi vultis ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis pace & communione atque benedictione & abſolutione gaudere.

CXXXII.

Epiſtola Sigifridi Moguntini archiepiſcopi ad Gregorium Papam.

Domino venerabili & patri in Chriſto amabili Gregorio primæ ſedis antiſtiti S. Moguntinus, id quod eſt gratia Dei, debitæ obedientiæ ſubjectionem, & ſedulam obſequii devotionem. Quid cauſæ intercedat, & quid impedimenti intercipiat, quod ſacro huic ſanctæ apoſtolicæ ſedis Concilio intereſſe non poſſum, ſicut jam priori legatione ſignificavi, ita & nunc ſanctæ paternitati veſtræ ex ipſa veritate denuncio, videlicet, quod eodem paraliſis morbo quo tunc laborabam, non quidem remiſſius, ſed in dies auctius acriusque laboro. Non hoc præmitto aut faſtu ſuperbiæ, aut contemptu inobedientiæ, quem animæ morbum divina miſeratio longe faciat a me. Non enim cujuslibet negotii quamlibet maximi me retinere poſſet impedimentum, cum me ad vos non ſola ducit voluntas, ſed & ardens trahit deſiderium. Mea namque intererat, & hæc obedientiæ ratio & caritatis ordo poſcebat, ut huic conſortio ſanctorum intereſſem, & de præſentia vel allocutione atq; de ſalutifera collatione divini patris mei Gregorii & Chriſti ſacerdotum hilareſcens, in melius proficerem. Non pœnitendum eſſet longæ viæ & magni laboris, quippe inde proveniret fructus magnæ ſalutis. Maximas autem grates cum humili inclinio veſtræ refero ſanctitati, quod legationi noſtræ tam clementer aurem inclinaſtis ipſosque legatos bene admiſiſtis & melius dimiſiſtis, quodque placuit veſtræ ſanctitati antiquæ dilectionis & germanæ affectionis noſtræ tam benigne reminiſci, nec in ſumma ſpeculationis arce, & in ipſa omnium eccleſiarum ſollicitudine duxiſtis prætereundum, quod olim adhuc in ipſa privata converſatione Chriſti inter nos fuerat caritate conjunctum. Primum multiplices erga me benignitatis veſtræ gratias nulla temporum longinquitate deleri, nulla unquam rerum vel eventuum inæqualitate poterit obliterari; ſed ad hoc remedium noſtra ſedulo vigilabit induſtria, ut in hac perſeverare veſtra dignetur benevolentia. Quod autem in commonitorio veſtro poſuiſtis, me veſtræ paternitati ſecretorum imo ſalutis meæ commiſiſſe conſilium, quod alia quædam, & correctionis limam addidiſtis ad caſtigationem vitæ & morum; hoc ſemper feci & ſemper faciam, nec ab hoc opere unquam vita comite deſiſtam, & quod ibi cautum eſt, cautiſſime cavebo, & quod ibi præceptum eſt, prout vires dederit Deus pleniter adimplebo. Et ſi aliter de me alicujus adverſantis vobis ſuggeret relatio, noverit ſanctitas veſtra, quod unitatem ſcindere & caritatem corrumpere ſuo mendacio conetur, niſi forte hoc accuſet quod aliquando illud, quo me caſtigo, frenum diſciplinæ aliquantum laxare conſilio fratrum compellor cauſa medicinæ. Porro quod de examinandis Epiſcopis, quos mihi nominaſtis, & introitum eorum & converſationem diligentiſſime inquirere, & per nuncios noſtros vobis inſinuari mandaſtis, perpendat vigilans ille oculus ſapientiæ veſtræ, quod a reditu legatorum noſtrorum usque ad hanc iteratam legationem, non tantum erat temporis interſtitium, ut vel fratres colligere vel examinationis etiam poſſem habere judicium, non aliud ſuper hac re adhuc vobis de his intimare valeo, quam quod vel vos ſcitis vel communis habet opinio. Verum literas veſtras illis quantotius direxi, & ut mandatum veſtrum impleant, etiam noſtris literis diligenter ſubmonui. De pœnitentia autem Strasburgenſis Epiſcopi nihil certi poſſumus vobis reſpondere, quod nec, ſi ei injuncta eſſet, antehac ſcivi, nec, ſi eam obſervet, propter temporis compendium inquirere potui. De caſtitate vero clericorum & de ſymoniaca hæreſi, ad ſummam de omnibus, quam mihi mandaſtis, ſemper, prout ipſe adjuverit, obediam Deo & vobis. Erit autem apoſtolicæ manſuetudinis & paternæ dilectionis, ſi ad fratres mandata dirigere eccleſiaſtica, ut & temporum opportunitates & ſingulorum poſſibilitatem dignemini inſpicere, ut & deviantibus & diſcolis adhibeatur diſciplina quæ debetur, & infirmis & opus habentibus medico compaſſio caritatis non negetur, ſæpeque examinatis negotiorum cauſis adhibeatur judicii cenſura, ut apoſtolicæ diſcretionis & paternæ pietatis modum non excedat juſtitiæ menſura. Sacrum apoſtolatum veſtrum pro nobis orantem Samarites ille cuſtodiat, qui in cuſtodiendo ſuum Iſrael non dormit neque dormitat, & diviſiones gratiarum, quas in clave Petri adunavit, ipſe in vobis unitas integrasque conſervet, qui ipſam clavem vobis commiſit.

CXXXIII.

Ejusdem Epiſtola ad eundem.

Specialis reverentiæ patri Gregorio primæ ſedis antiſtiti S. Moguntinus id quod eſt Dei gratia, quod patri filius, quod prælato ſubjectus. Adhibito deſidiæ paſtorum & negligentiæ ſacræ exhortationis & ammonitionis incitamento, vigilantia paſtoralis officii veſtri, mi reverende pater, nos quia de ſomno excitavit, & ut opus evangelii, ad quod ſervi patris familias deputati ſumus, indeſinenter curemus implere, quam ſtudioſe incitat, tam religioſe invitat. Sacra namque eſt pia ſollicitudo providi paſtoris, beata & renumerabilis executio hujus divini operis, ſed heu multum reclamat rerum vertigo, & iniquitas temporis. At vero ſi dies mali ſunt, tamen ammonita veſtra vigilanti cautela tempus redimendum eſt, ne ſi propter auræ intemperiem vineam Domini culturare deſiſtat, de negligentia condemnetur quilibet inutilis operarius, & ſi tempeſtas hodie ingruit quæ nos ab opere repellat, cras cœlitus reddita ſerenitate ſtudium nimirum in id ipſum recurrat. Itaque indixit auctoritas veſtræ ſanctæ paternitatis,

tis, ut ſtatuta die collectis fratribus ex apoſtolicæ legationis mandato Concilium debeamus celebrare, & quicquid in provincia aut in regno noſtro vel per ſymoniacam hæreſin vel quomodocunque contra regulam eccleſiaſticæ rectitudinis perperam geſtum aut male uſurpatum vel temere præſumptum occurrerit judicio fratrum recidere non differamus falce juſtitiæ. Quod præcipitis mihi, pater, æquum eſt & juſtum, & hoc per provincias bis in anno fieri mandant decreta ſacrorum canonum; ſed ad quod decretorum auctoritas & veſtra paternitas impellit, ad hoc & rerum inæqualitas & hujus maligni temporis importunitas nos longe repellit. Denique auditum credimus veſtræ paternitati, quantus in regno noſtro motus, quanta ſit perturbatio, quam periculoſe bella graſſantur & ſeditiones, ſicut audivimus in evangelico. Auditum, inquam, credimus vobis de bello, quod a Domino noſtro rege factum eſt contra Saxones & Thuringos, & quomodo dextra Domini proſtraverit & fugaverit rebelles & impios, & tamen adhuc in eadem obſtinatione perdurant etiam victi, & iterum perfidiæ caput levant, ac totius regni gladios contra ſe acuentes iterum recidua bella parant. Unum timemus, quod pro peccato populi de vagina ſua eductus ſit gladius Domini, & tamen per noſtram aliorumque ſanctorum propicietur intercesſionem, forſitan deſæviet usque ad internuntionem. Soluto namque pacis vinculo & rupto diſciplinæ freno, gens inſurgit contra gentem de terminis regni, Hoſtilis gladius exterminavit concordiam & pacem, & ita obmuteſcentibus evangelii tubis, nec præco clamoris vocem, nec populus habet audiendi aurem. Hoſtili præda & pervaſione magna ex parte diſperiit res & reditus Epiſcopi noſtri, & hoc idem patiuntur plurimi fratres noſtri, neque hæc rerum anguſtia eos patitur venire ad concilium. Huc accedit, quod plures coëpiſcopi noſtri, qui ad concilium vocati ſunt, non ſunt in gratia principis, nec usquam audent progredi ſine diſpendio ſalutis ſuæ. Et ſi conſideremus eos epiſcopos, qui accuſantur, & eos qui adeſſe non audent, ſi concilium congregetur, vix inveniuntur, qui judicent. Accedit hic etiam ad cumulum noſtri timoris & exaggerat vim noſtri doloris, quod ſi de diverſis imo adverſis regionibus ad Concilium convocentur, qui ad invicem inimicantur, dum putamus nos colligere ad concilium fratres, paratas habeamus acies ad bellum: & dum corrigendis erroribus & ſopiendis querelis in unam tendimus pacis eccleſiaſticæ communionem, forſitan, niſi Deus proſpiciat, conventus noſter turbabitur usque ad internecionem. Recordetur autem ſanctitas veſtra, quod propter Wultenſem abbatem aliquando contigerit Goslariæ, quot boni milites in ipſa veſpera Pentecoſtes gladio peremti ſunt intra ſepta eccleſiæ perfuſa ſunt altaria ſanguine interfectorum, & inſtigante diabolo totum profanatum eſt ſanctuarium. Et tunc certe omnes convenerant ad curiam ſub ſpecie pacis, niſi quod inter eos latebat quædam ſimultas, quaſi doloſo cineri ſuppoſitus ignis. Et quid credimus futurum, ſi illi, qui aperte inimicantur, congregentur in unum. Pro his & pro hujusmodi fratres noſtri, qui ſunt ſanioris ſententiæ, dicunt ſibi bonum videri, ut adhuc Concilium differatur, donec videamus, ſi quomodo reddita pace Dominus propitietur. Nos autem omnibus conſiliis & conciliis veſtram præferimus ſententiam, id quod nobis indicitis nullo modo propter veſtram obmittemus conſcientiam. Unde ſtatim poſt regiam expeditionem multa cum feſtinantia noſtram vobis dirigemus legationem, nec ad hoc intemperiem conſideramus anni, ut advertatis, quanti nobis conſtet auctoritas præcepti veſtri. Ergo ſapientia veſtra, quæ in ſe ipſa cuncta metitur, retractet, quis hujus perturbationis provenire poſſet eventus; & pericula, quæ timemus, conſilio & oratione præveniens diſponat in melius, & quicquid dictante Spiritu ſancto ſuper hujusmodi fieri decernitis, nobis de oraculo ſacri pectoris veſtri reſpondere velitis. Quod ſi probatis, propter pericula, quæ timemus, ad præſens indictum concilium differatur, & quidnam vobis placuerit, & oportunitas evenerit, celebretur in id ipſum.

CXXXIV.

Epiſtola Moguntinæ eccleſiæ ad Sigifridum Archiepiſcopum ſuum.

Patri ac paſtori ſuo quam venerabili, tam deſiderabili Sigiſrido archipræſuli oves paſcuæ ejus, ſcilicet univerſus Moguntinæ ſedis clerus & populus, ſenes cum junioribus, divites cum pauperibus unanimi devotione ſedulas orationes, easque cum lacrimis ſolito impenſiores. Obſecramus te, venerande pater, & obteſtamur per eum, cujus pretioſo ſangvine ſumus redempti, per paſtoralem curam, qua tibi ſumus commiſſi, per tremendum ſuperni regis judicium, perque illud terribile tribunal, cui in die judicii debes aſtare, & de nobis principi paſtorum rationem reddere, ut memineris diei illius, in qua divinæ conſecrationis oleo delibutus, ſuſcepiſti curam animarum noſtrarum, & in apoſtolicam promotus benedictionem, vice Chriſti factus es paſtor ovium, ſcilicet quando datus eſt tibi annulus deſponſionis eccleſiæ & baculus paſtoralis curæ; accepiſti quoque claves regni cœlorum & judiciariam ſedem in choro Apoſtolicorum. Recordare, quæſo, illius dulciſſimi verbi, quod tibi eadem die dictum eſt, ut ſemper memineris Dei & ejusdem diei. Ergo pater, cur nos deſeris, aut cur nos deſolatos relinquis? Nonne accepiſti annulum, ut eccleſiam tuam velut ſponſam diligeres, baculum, quoque, ut eam a luporum incurſione defenderes? Ubi eſt caritas illa, qua Chriſtus pro omnibus ſuis animam ſuam poſuit, & eadem caritate tibi regendas commiſit. Quare projicis e manibus tuis claves regni cœlorum. Quare te ipſum detrudis de ſede, immo de choro apoſtolorum. Optaremus quidem tuæ paternitati, ut aſcenderes ad ea, ſi quæ eſſent, altiora, non te detruderes de ſummis ad inferiora. Fatemur, pater,

pater, eos benefacere, qui ſeculum relinquunt, quique ſe ipſos, ſibi abnegantes, & crucem ſuam bajulantes poſt Chriſtum vadunt. Sed hæc utique eorum eſt, qui ſibi ſolis vivunt, qui in vinea Domini Sabaoth nullam colendi curam acceperunt, quibus ſatis eſt, ſi tantum poſſint ſe ſalvare, quia de nullo habent niſi de ſe, rationem reddere. Tu autem, Pater, melius regis ſeculum, quam relinquis. Propenſius ſequeris, & diligis Chriſtum, ſi oves ejus paſcis: quam ipſe probationem dilectionis ſuæ in paſcendis ovibus ſuis conſtituit, dicens: Si diligis me, paſce oves meas. Ut ergo ſalva reverentia dixerimus, tanto convinceris minus Chriſtum diligere, quanto te ſubtrahis a credita tibi ovium ejus paſtione. Nam quidnam gratior ei erit, qui ſolus & vacuus a meſſe ad aream redibit, aut qui multos animarum manipulos & purgatum zizaniis triticum ad horreum Domini ſui reportabit. Cur non recordaris evangelici illius diſpenſatoris, qui cum fidelis & prudens, diſtribuit familiæ Domini ſui tritici menſuram, & crediti talenti felicem uſuram reportat. In modico fidelis ſuper multa conſtituitur, & beatificum audiens euge, gaudium Domini ſui intrare jubetur. Numquid Petrus & Paulus & ceteri apoſtoli, quorum officio fungeris, ita crucem ſuam bajolantes ſequebantur Dominum, ut ſeculum relinquentes, relinquerent & curam animarum? Nonne Petrus & pro lucrandis animabus exemplo magiſtri crucem ſubiit, & Paulus gladio cervicem præbuit? Nonne ipſe Chriſtus vita & ſalus noſtra, coæternus & coomnipotens in ſinu patris ſui caritate ſalvandi hominis homo mortalis factus eſt in ſinu virginis matris. Omnis ordo, omnis dignitas, omnis profeſſio apoſtolicæ ſubditur dignitati, nec quicquam eſt in mundo eminentius, vel vicinius Deo, vita Epiſcopali, cui cedit omnis monachus, aut minor vel recluſus, omnis cœnobita vel heremita. Ergo, pater ſanctiſſime, te per Deum perque ſalutem animæ tuæ, ut eorum, quæ diximus, velis recordari, & vigilantes jam oculos habeas ad tribunal Chriſti, non deſeras nos oves ejus, quas ſuſcepiſti tuendas, ut ab eo non pœnam negligentiæ, ſed mercedem obedientiæ accipias. Feſtina ad ſedem tuam quantocius redire, & eos, qui in luctu & mœrore ſunt, paterno affectu conſolare. Jam enim res Epiſcopii tui hac illac diripiuntur, & multa alia ab officialibus regis invaduntur, per plurimas regiones tuas multa fit perturbatio, de invaſione ſedis tuæ inter multos contentio. Hæc, Pater, tuum unum caput omnia ſedabit, has omnes perturbationes & contentiones ſola præſentia tua in pacem reformabit. Denique ſi eccleſiæ ſcita & canonum jura permitterent te ſedem tuam relinquere, & alterius profeſſionis vitam inſtituere; tu tamen nihil unquam Deo poſſes melius ſervire, quam ſi intentionem exueres illam, & ſedem & Epiſcopatum tuum ab his, qui invadere volunt, defenderes. Nunc ergo te patrem rogamus nos filii, te paſtorem oves gregis tui, ut quantocius ad nos redeas, & dolorem & mœſtitiam cordis noſtri ſerenitate vultus tui detergas. Sin autem, primo invocabimus Deum patrem omnium, inclinabimur Chriſto principi paſtorum, apoſtolicam adverſum te adibimus ſedem, in adjutorium invocabimus noſtrum omnium ordinem & dignitatem, nullum in toto regno, quem non rogemus, dimittemus epiſcopum, te vivente nunquam pro paſtore recipiemus mercenarium.

CXXXV.

Epiſtola Hermanni Babenbergenſis, ad Hildebrandum Papam.

Reverendiſſimo ſacro ſanctæ ſedis apoſtolicæ gubernatori Hildebrando, cum ſingulari ſervitutis devotione, unicam in omnibus obedientiam. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui in tam periculoſa multiplicium ſcandalorum tempeſtate celeberrimam veſtri prudentiam eccleſiæ ſuæ gubernaculo præſidere voluit, ubi nec nocens fallit per aſtutiam, nec innocens periclitatur per invidiam. Et mea quidem humilitas ab ipſis vere primordiis ordinationis veſtræ ad obſequium veſtrum deſideravit occurrere, ſed emergentes eccleſiæ noſtræ neceſſitates deſiderium noſtrum impediere. Verum cum has gratia Dei per vigilantiam noſtram ſopiſſet, ecce me Domini & excellentiſſimi regis dignatio invitum & reluctantem ad ſuas & imperii cauſas adtraxit, quam tamen difficultatem ego nullatenus præſumpſiſſem, niſi quendam gratiſſimum tam laborioſi oneris fructum certa ſpe ſuſcepiſſem, ſcilicet, ut eccleſiæ meæ, utpote rudis, innumera diſpendia reſarcirem & fluctuanti regno aliqua, ſi poſſem, ope conſilii ſubvenire. Acceſſit etiam minime negligenda occaſio, ut animum Domini regis pravorum conſiliis inconſiderate a vobis alienatum in veſtræ paternitatis caritatem & concordiam reformari laborarem, quod tam regno, quam eccleſiæ uſui fore ſapientibus patet. In medio vero talium negociorum æſtu, literæ veſtræ me convenere, id monentes, ut ſynodo me pro inſcripta cauſa præſentarem. Intelligo, Pater ſanctiſſime, profanas invidorum æmulationes, dum commenta eorum domi evanuerunt, ubi veritas exagitata reſplenduit, foris maximeque apud aures veſtras, quæ poſſunt, & dum poſſunt conari, quorum impudentiſſima calumnia in facie ipſorum per gratiam Dei confutabitur. Verumtamen prudentia veſtra provide præſcripti anguſtias temporis vix tumultuariæ profectioni ſufficere poſſe perpendat, nedum ad tantæ cauſæ diſceptationem, quæ tam feſtinato apparatu nullatenus valet expediri. Ne tamen vel inobedientiæ ſuſpicionem, vel conſcientiæ ſcrupulum apud vos incurrerem, in excuſationem non difficultatis, ſed impoſſibilitatis prædictæ Diaconum noſtrum ad veſtigia veſtra tranſmiſi. Et quod ſuſceptæ regni rationes Burgundiæ & ulterioris Galliæ fines me adire compulerint, quas etiam occaſione votiva Jacobi beati viſitatione me decrevi abſolvere, cum illius interceſſio & veſtra oratio me adjuverit, ipſe mihi quantocius Dei & veſtro opitulante ſuffragio conſulam, ne diutius

tius contra me æmulorum meorum graſſetur invidia, nec mea jam ultra laboret innocentia. Omnipotens Deus apoſtolatum veſtrum ad eccleſiæ ſuæ defenſionem multo ævo cuſtodiat, Domine ſancte ac beatiſſime Pater.

CXXXVI.

Epiſtola Hildebrandi Papæ ad Heinricum regem de Hermanno Babenbergenſi.

G. ſervus ſervorum Dei glorioſiſſimo regi Heinrico ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Inter cætera virtutum bonarum opera, fili kariſſime, ad quæ te meliorationis ſtudio aſſurgere fama referente audivimus, duobus te modis ſanctæ matri tuæ romanæ ſcil. eccleſiæ commendaſti, in altero quidem, quia ſymoniacis viriliter reſiſtis, in altero vero quod clericorum caſtitatem utpote ſervorum Domini & libenter approbas & efficaciter implere deſideras. Quibus de cauſis ſignum nobis propoſuiſti, opitulante Deo, altiora de te & præſtantiora quæque ſperandi. Quapropter & hoc te firmiter retinere optamus valde & Dominum Deum noſtrum, ut ea tibi cumulatius augere dignetur, ſuppliciter exoramus. Ceterum de Babenbergenſi eccleſia, quæ ſui fundatoris inſtituto ſanctæ Apoſtolicæ ſedi tanquam omnium capiti, membrorum ſcilicet propinquius, ſpecialiori quadam cura ſollicitudinis inhæret vehementer dolemus & ejus deſolationi pro viribus occurrere, opitulari, conſulere, officii noſtri neceſſitate compellimur. Symoniacus enim ille Heinericus dictus Epiſcopus hoc anno ad ſynodum Romam venire contempſit, ſed cum propius Romam veniſſet in itinere ſubſtitit, & præmittens nuncios ſuos cum copioſis muneribus noto ſibi artificio innocentiam noſtram & confratrum noſtrorum integritatem pactione pecuniæ attemptare, atque, ſi fieri poſſet, corrumpere molitus eſt. Quod vero præter ſpem evenit. Jam de dampnatione ſecurior feſtinanter retroceſſit, & blandis fallacibusque promiſſis clericorum, qui ſecum erant, animos lactans, ajebat, ſe, ſi in patriam repedaret ab Epiſcopatu ceſſaturum & monaſticæ vitæ profeſſionem ſubiturum. Quam ſponſionem quomodo impleverit, Celſitudinem tuam, fili dilectiſſime, non latet, quin etiam temeraria ulterius progreſſus audacia, clericos eccleſiæ ſuæ ſalutem & honorem quærentes, bonis ſuis deſpoliavit, & niſi eum tua, ut audivimus, regalis potentia refregiſſet, penitus confudiſſet. His exceſſibus ejus diligenter conſideratis, ab epiſcopali atque ſacerdotali officio eum dejecimus. Inſuper quoniam Babenbergenſem eccleſiam apoſtolica tuitione munitam crudelius atque moleſtius quam ante infeſtare præſumpſit, anathematis eum vinculo innodamus, donec eccleſiaſticam dignitatem illicite uſurpatam deponat, & ſe nihilominus ſedis apoſtolicæ judicio repræſentet. Nunc ergo, Excellentiſſime fili, ſublimitatem tuam hortamur, & pro noſtræ ſollicitudinis debito ſuademus, ut religioſorum conſilio virorum eadem eccleſia ita ſecundum Deum ordinetur, quatenus beati Petri, cujus & nomini & defenſioni intitulata eſt, interceſſione divinæ merearis obtinere ſuffragia protectionis. Quid vero de hac ipſa cauſa confratri noſtro Moguntino Epiſcopo & eidem Babenbergenſi clero & populo ſcripſerim, ex literis ad eos datis ad liquidum poteris cognoſcere.

CXXXVII.

Item Epiſtola Gregorii Papæ ad Heinricum Regem de Hermanno Babenbergenſi.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Heinrico glorioſo regi, & in Chriſto dilecto filio ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quando literas veſtræ magnitudinis accepi longe ab urbe maxime propter infirmum aërem aberam, cum quibus neceſſarium erat tractare, quid veſtræ legationi ad plenum, ſicut oportet, reſponderem. Veſter etiam nuncius, horum videlicet portitor, ob prædictam cauſam ægritudinis timebat diu nobiſcum manere. Sed quia deſideramus nonſolum vobiſcum, ſed etiam cum omnibus hominibus pacem, quæ in Chriſto eſt, habere, & jus ſuum unicuique obſervare, cupio tibi ſummopere corde & animo adhærere. Novi enim, quod te non credo ignorare, quod, qui Deum re vera diligit & Romanam eccleſiam Romanumque imperium, & vindictam ſuorum criminum non pertimeſcit, inter nos pacem & concordiam inferre agendo vel orando concupiſcunt. Quapropter bonam concepi fiduciam, quod hanc noſtram immo totius eccleſiæ curam religioſis hominibus cœpiſti committere, qui nos non injuſte diligunt, &, ut Chriſtiana inſtauretur religio, ſancta intentione requirunt. Ego autem, ut paucis loquar, horum conſilio paratus ſum, Chriſto favente, gremium tibi ſanctæ eccleſiæ aperire, teque, ut Dominum & fratrem & filium ſuſcipere, auxiliumque, prout oportuerit, præbere, nihil aliud a te quærens, niſi, ut ad monita tuæ ſalutis non contemnas aurem inclinare, & creatori tuo, ſicut te decet, non contradicas offerre gloriam & honorem. Valde quippe indignum eſt, ut honorem, quem a conſervis noſtris & confratribus noſtris exigimus creatori & redemptori noſtro reddere contemnamus. Moveat itaque nos divina promiſſio qua dicitur; ego glorificantes me glorifico, & qui me contempnunt, erunt ignobiles; & offeramus quod placet nobis in hac vita ſeculari, ut perfruamur in cœleſtibus dono ſpirituali. De ſuperbia Saxonum vobis injuſte reſiſtentium, quæ divino judicio a facie veſtra contrita eſt, & gaudendum eſt pro pace eccleſiæ, & dolendum quod multus ſanguis chriſtianorum effuſus eſt. Vos autem in talibus plus honorem Dei & juſtitiam ejus procurate defendere, quam honori proprio providere. Securius itaque quilibet princeps mille impios poteſt cauſa juſtitiæ punire, quam propriæ cauſa gloriæ quemlibet Chriſtianum gladio ſternere. Omnia creavit & regit, qui dixit; Ego gloriam meam non quæro. Saluti quippe noſtræ tunc providemus, cum in cæteris noſtris actionibus gloriam Dei præponimus. De Heinrico vero quondam nuncupato Epiſcopo Babenbergenſi noverit veſtra

ſtra ſublimitas,quia jam diu eſt,ex quo per quendam ejuſdem eccleſiæ clericum miſimus literas noſtras vobis noſtroque confratri Moguntino Archiepiſcopo & quod auctoritate apoſtolicæ ſedis ab omni Epiſcopali & ſacerdotali dignitate ſit depoſitus & anathematis vinculo alligatus, quod non timuit ſymoniacæ hæreſi ſacrilegium adjicere, ſanctamque eccleſiam ſibi commiſſam ſicut tirannus devaſtare. Unde rogavimus & ex parte beati Petri præcepimus & præcipimus, ut in prædicta eccleſia ſecundum Deum talis paſtor ordinetur, qui, quod fur & latro mactavit, vivificet, & quod ille diſſipavit, valeat reſarcire. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis & interceſſione beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſua pietate vos in hac vita protegat & defendat, & cum dupla victoria perducat ad vitam æternam.

CXXXVIII.

Epiſtola Gregorii Papæ ad Sigefridum Moguntinum Archiepiſcopum, de Hermanno Babenbergenſi.

G. ſervus ſervorum Dei Sigifrido Moguntino venerabili Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Qualiter Hermannus Babenbergenſis jam nunc non Epiſcopus hoc anno tertio decimo Romam petens ſe habuerit, vel qualiter ſe a judicio apoſtolicæ ſedis ſubtraxerit, quave fraude clericos prædictæ eccleſiæ ſub optentu pœnitentiæ deceperit, & quomodo res ejuſdem ſibi contra Deum commiſſæ eccleſiæ pejus quam prius deſtruxerit, & quomodo clericos ſibi commiſſos ſicut tirannus deſpoliaverit, tua reor cognoſcit fraternitas, & certa dolet triſtitia. Quocirca nos ulterius tantas non valentes inpune ferre nequitias, & noviter inventas ſævitias, maxime circa eam, quæ ſpecialiter Sancto Petro commiſſa eſt, eccleſiam, judicio Sancti Spiritus per auctoritatem ejuſdem beati Petri Principis Apoſtolorum prædictum Hermannum ab epiſcopali atque ſacerdotali officio depoſuimus, & depoſitum eſſe cenſemus. Et quod hæreſi adjunxit ſacrilegium, & ſacrilegio aptam tyrannidem, excommunicationis eum vinculo alligamus, quouſque apoſtolicæ ſedi repræſentetur, quam non ſolum conatus eſt decipere, ſed etiam malo dolo irridere. Si ad ultimum ſibi diem pervenerit, non ei pœnitentiam denegamus, ſed mox ut poterit apoſtolicam ſedem adire præcepimus. Hæc ut publice maxime tibi ſubjectis fratribus & coëpiſcopis notifices, volumus, & parte beati Petri præcipimus, ut ſecundum ſacrorum inſtituta patrum ſummopere procures in prædictum Babenbergenſi eccleſia paſtorem ordinare, quatenus, quod in prædicto Symoniaco negligenter egiſti, comproberis emendare.

CXXXIX.

Epiſtola Gregorii Papæ ad Babenbergenſem eccleſiam pro Hermanno Babenbergenſi.

G. ſervus ſervorum Dei clero & populo Babenbergenſis eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Literas, quas Poppo Præpoſitus veſter cum his, qui ſecum erant, decepti ſimulata pœnitentia falſaque religione dicti Epiſcopi veſtri incaute a nobis nimia ſub feſtinatione recedentes ad vos deferre neglexere, noſtro ſigillo inſignitas, idcirco vobis ad præſens dirigere dignum duximus, ut in eis maniſeſte agnoſcatis, quod fuerit de jam dicto pſeudoëpiſcopo noſtra voluntas, quamque ſententiam damnationis judicio ſanctæ apoſtolicæ ſedis in eum privilegavimus, indubitanter credentes, quod nullius ſupplicatio aut fraudulenta ſuggeſtio ab eadem voluntate ſive ſententia, ex eo quo ſe judicio ſanctæ apoſtolicæ ſedis ſubtraxit, animum noſtrum revocare potuit, vel unquam auctore Deo mutare valebit. Verum quod ſub obtentu religionis ac mutuæ ſanctitatis ſanctam Babenbergenſem eccleſiam ſpecialem, quodammodo ſanctæ Romanæ eccleſiam per tyrannidem conatus eſt confundere, bonaque illius dilapidare, atque diſpergere, priorem ſententiam confirmantes ad cumulum damnationis ejus hoc addidimus, ut irrecuperabiliter ab epiſcopali officio ſemotus, a ſacerdotali quoque ſit omnino ſecluſus, quouſque ſe apoſtolicæ audientiæ repræſentet, paratus eam cautionem facere, quam noſtræ eccleſiæ agnoverimus expedire. Ab epiſcopali officio ideo eum ſegregavimus, quia ſymoniace invaſit eccleſiam. Sacerdotali quoque officio idcirco eum privamus, quod ſub ſpecie ſanctitatis niſus eſt eam dilaniare atque confundere. Et quod tanta mala contra eccleſiam quoquomodo olim ſibi commiſſam exercere non timuit, anathematis eum vinculo innodamus, quo uſque ſe apoſtolicæ audientiæ repræſentet, niſi forte in extremis poſitus dignam pœnitentiam accipiat, eo tamen tenore, ut ſi convaluerit ſimili modo ſe, ut dictum eſt, apoſtolicæ ſedi repræſentare feſtinet. Eodem quoque anathemate percutimus eos, qui cauſa promotionis ejuſdem aliqua prædia eccleſiæ acceperunt ad confovendum eum, ut in ſua pertinacia perſeveraret, niſi reſipuerint, videlicet ut condigna ſatisfactione, quod in prædicto ſacrilego peccaverint, emendent, nobiſque ſuam pœnitentiam reſignare feſtinent. Datum Albani.

CXL.

Epiſtola Heinrici de quo ſupra ad Babenbergenſem eccleſiam.

H. Dei gratia Romanorum Imperator auguſtus, eccleſiæ Babenbergenſi gratiam & omne bonum. Memores fidei, & prædeceſſorum veſtrorum devotionis in nos & noſtros, ſpem bonam de vobis præ omnibus habemus; quoniam in nullo ad huc vos a via tantæ virtutis exorbitaſſe videmus. Amplectimur ergo toto affectu tantam conſtantiam anteceſſorum noſtrorum in vobis ſemper & utique renovare ſtudemus gratiam. Sed ecce, ut noſtis, humanæ ſalutis hoſtis ſtudio antiquæ malitiæ tantæ ſalutis profectui nititur obſiſtere. Vos autem, qui Spiritu Dei illuminati noſtis ejus dolos & inſidias, perpendite, qualiter vos doctoris gentium præmonuerit auctoritas. Quomodo itaque, non vere prævideret commiſſæ ſibi eccleſiæ

cleſiæ periculum, qui vidit etiam arcana Dei raptus ad tertium cœlum. In noviſſimis temporibus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſe ipſos amantes, quæſtum pietatem exiſtimantes & cætera. His non ad erubeſcentiam veſtram ammonemus dilectionem, ſcientes, in iſtis velut in aliis veſtram perfectionem, ſed ut ad cautelæ & diſcretionis ſtudium evigiletis, pia exhortationis manu pulſamus, ne juxta vocem apoſtoli credatis omni ſpiritu, qui ſpeciem aliquam habentes pietatis opera exercent impietatis, & variis & vanis inſudantes laboribus inſerunt ſe multis doloribus. Hæc cum nobis melius videatis perpendite, quid juſtitiæ & veritati debeatis. Mandamus itaque mandando, monemus monendo, rogamus, ne adverſus Epiſcopum veſtrum ullam ſuſcipiatis legationem, cum nullam juſtam in eum audire poſſitis accuſationem. Teſtor itaque Deum & utriuſque noſtri conſcientiam, eum legitime & canonice veniſſe ad hanc regiminis curam. Hæc nos vobis ſcribere ſuaſit Moguntina mater eccleſia ſuper filiorum ſalute ſatis ſollicita, ut ſicut vos præ ceteris fide & dilectione amplectitur, ita vos ſecum in fide Chriſti & noſtra perſeverare gratuletur.

CXLI.

Epiſtola Babenbergenſis eccleſiæ de Hermanno ad quendam Epiſcopum.

Reverendiſſimo Epiſcopo & in Chriſti membris valde honorando E. tota Babenbergenſis congregatio devotiſſimam ſervitutem cum perpetua orationum conſtantia. Suſceptis literis ſanctitatis veſtræ quibus animum nimirum gravi ammiratione pulſari dicitis, quod rem tantam & tam inuſitatam privata quaſi temeritate præſumpſimus, omnino intellexerimus totum negotii tenorem longe aliter nobis, quam res eſſet, innotuiſſe. Quam ob rem ut & diſciplinæ eccleſiaſticæ apud nos illibata integritas & totius actionis veritas, remota omni falſitatis nebula, eluceſcat, rem geſtam quantum exemplaris modus patitur, brevi vobis exprimere reputabimus. Cum pro perſona, de qua agitur, diram infamiam ſymoniacæ hæreſeos execrabilemque confuſionem perjurii evidentiſſimi ab omni eccleſia ſuſtineremus, & omnis fere veſtri ordinis Epiſcopi ſcilicet & Archiepiſcopi publice ipſo rege audiente omnia Chriſti ſacramenta profanari deplorarent, & criſma corpuſque Domini, quod ipſe confecerat, velut immunditias menſtruate exhorrerent, gradus & eccleſiaſticos quos ille inſtituiſſet, deteſtabili illuſione deumbratos aſſererent; malum itaque inſcitiæ, quod in eo quantum ſit, vos optime noſtis, ad immanitatem aliorum, licet intolerabile, leve ducebamus. Hæc itaque aliaque id generis infinita, quæ verecundia modeſtiaque noſtra, Deo teſte, diſſimulat, cum jam ecce in decimum annum triſtiſſima patientia pertuliſſemus, tandem tacti aliquando dolore intrinſecus & plane divinitus ammoniti, humiliter ad pedes illius abjecimus, obſecrantes & obteſtantes, ut, quoniam ad ſynodum ſedis Apoſtolicæ vocatus fuiſſet, ut ſi innocentia ſua confideret, iter arriperet, & tam ſe quam nos tam deteſtabili opprobrio tamque immani periculo liberaret; aut ſi aliud ſibi conſcientia ſua ſuggereret, tum vero per timorem Dei ut ſibi nobiſque alia oratione conſuleret. Et ecce dum hæc agebantur, Deo ſic ordinante, ſervus venit diaconus metropolitanus. Cui dum omnia retractata fuiſſent, & ipſe querelas noſtras, utpote omnium gnarus, plurimum accumulaſſet, tandem ipſius auctoritate id ſtatutum eſt, illo noſtro approbante atque & obſecrante, ut ex collegio fratrum duo vel tres Romam irent, in quorum præſentia ſe ab impoſitis criminibus per ſanctorum canonum ſtatuta expurgaret. Quod niſi factum fuiſſet, jam ultra nullam obedientiam a nobis expoſtulaturum, aut aliquod epiſcopale jus ſibi inter nos vendicaturum; ipſe ultroneus ſacro ſanctæ jurationis vinculo ſe obſtrinxit. Atque hæc domi acta ſunt. Ecce autem Romæ dum terminum vocationis ſuæ ſuperſediſſet, & vix interventu quorundam officium ſuum, quo privandus erat, usque in diem Palmarum, quod tunc venturus ſperabatur, obtinuiſſet, cum vero & has inducias fruſtraſſet, tum Dominus Papa ipſis in Albis cardinalibus ſuis in unum congregatis, præſente Archiepiſcopo noſtro, qui illuc inopinatus advenerat, aſſidentibus & reverendiſſimis noſtratibus Epiſcopis Würzeburgenſi & Metenſi; ibi inquam Papa ipſum archiepiſcopum aliosq; noſtrates terribili obteſtatione convenit, ut quæ de Babenbergenſi vere ſibi comperta eſſent, edicerent. Tum Archiepiſcopus cum ab omnibus ultrocitroque fuiſſent ventilata, vere & abſque omni controverſia eum ſymoniacum pronunciavit, in tantum, ut grandem ſuæ ipſius pecuniæ ſummam in id facinus expenſam diceret, omnibus qui aderant ipſum uno ore ſucclamantibus, ita negotium diffinitum eſt, ut ſi ipſe noſter Romam perveniret, ibi ſuæ ſententiam cauſæ exciperet. Sin vero retrogradus fieret, tum Archiepiſcopus ex præcepto Domini Papæ clero populoque denunciaret, ne ullam ſibi obedientiam utpote dampnato exhiberent, omnemque ejus communionem & conſortium, ut plane Symoniaci, declinarent. Atque hæc Romæ acta ſunt. Interea noſter cum fiducia cujusdam interceſſoris ſui, quem ingenti pecunia redemerat, quemque infinitis variarum ſpecierum opibus ad explendos Romanæ cupiditatis hyatus præmiſerat, dum illius, inquam, fiducia propius Romam acceſſiſſet, ita ut vix bidui iter reſtaret, ibi triſti nuncio perculſus rei geſtæ ſubſtitit, fratres vero, qui cum eo venerant quaſi teſtes innocentiæ ipſius aſtituri Romam progreſſi, cum literas fratrum Papæ obtuliſſent, plus multas quod longum eſt proſequi, id demum ab eo mandatum accepere, ut ſi ipſe ad ſuſcipiendam ſententiam Romæ ſe non præſentaret, fratres eum omnino excommunicatum ſcirent, atque ab omni ejus contagione, niſi ſecum perire mallent, præcaverent. Hæc, ut executi ſumus,

mus, teſte ipſa veritate, ita domi foriſque geſta ſunt. Quid ergo hic a nobis abuſive fi actrum quisquam probaverit. Quid, inquam, hoc fratres, qui relligioſi & ſervi Dei tantopere mirari, & non magis ſummopere lamentari debeant? Nam quid taciturnitate noſtra decennali patientius? aut quid tandem ſuggeſtione noſtra, quam lacrimis gemitibusque, inſinuata eſt humilius? Quid autem diſciplinæ eccleſiaſticæ congruentius, quam ut tantorum malorum exitus & remedium conſenſu & rogatu ipſius, conſilio & auctoritate Metropolitani a ſede apoſtolica peteretur? Nam quæ reverentia veſtra nos monet, ut vos impartem conſilii admittamus, non vos in partem conſilii admittimus, quin immo totum conſilium vobis ſecundum ea, quæ geſta ſunt, committimus, certi omnino prudentiam veſtram terminos patrum aut decreta Epiſcopi ſancti nullatenus exceſſuram. Quod autem in ſpe abſolutionis illum adhuc eſſe dicitis, hanc profecto & nos ei a Deo patre animarum omnibus votis expoſcimus, quæ tamen nulla unquam eſſe poteſt, niſi abrenunciata peſte, qua tenetur. Nam, ut beatus Gelaſius ait, epiſcopum mortuos ſuſcitaſſe legimus, in errore poſitus abſolviſſe non legimus. Porro quod eum bono recompenſaturum, ſi quid nos læſit, promittitis, abſit, abſit, ut eum aliquo carnali aut privato, qui verba noſtra ſubinminuit, ſed vere perfecto & ſpirituali odio perſequimur, quo & ipſe, ſi ſapit, maxime omnium perſequitur. Quod autem privatis & publicis fortunis noſtris & periculis conſulendum eſſe ammonetis; nihil horum inopinatum, nihil inproviſum nobis occurret, &, Deo gratias, ſi inter eos conputabimur, quibus ſcribit Apoſtolus: Vobis datum eſt pro Chriſto, ut non ſolum in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini. Et ad Hebræos: rapinam, inquit, bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & permanentem habitationem. Ubi etiam & magnifice nos exhortans ſubjicit: Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ habet remunerationem. Porro quod in calce litterarum dicitis: ſi emandatus recipietur, id vero eſt omni ammiratione ſtupendum. Cum tamen ſi emendatus fuerit, non ſit Epiſcopus, quomodo & recipietur. En longius & brevius quam vellemus paternitati veſtræ reſpondimus; verumtamen ſapienti ſat dictum eſt. Nunc ergo per Chriſtum vos rogamus, ut ipſi Chriſto ſupplicetis, quatinus eccleſiam tam periculoſe fluctantem placito nobis paſtore mature conponat & gubernet. Multum itaque valet deprecatio illius aſſidua. Et bene noſtis quam gratum acceptumque ſit illi, qui pro ſuo ſibi corpore, quod eſt eccleſia, ſuum ſibi corpus per inæſtimabile myſterium offert, omnem * trinitatem ſub nobis & vobiſcum, Deo ſerviente, omnium noſtrorum humilitas Epiſcopo ſalutat.

CXLII.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei O. Conſtantienſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Perlatum eſt ad nos de fraternitate tua, quod ſatis invitus & mœſtus audivi, quodque ſi de extremo Chriſtianæ plebis membro ad audientiam noſtram deferreretur, ſeveriore diſtinctionis & diſciplinæ cenſura esſet proculdubio caſtigandum. Cum itaque apoſtolica auctoritate & veridicis ſanctorum patrum ſententiis incitati ad eliminandam ſymoniacam hæreſim Moguntino Archiepiſcopo, confratri noſtro, cui plures & late diſperſi ſuffraganei ſunt, hoc obedientiæ munus injunximus, ut tam per ſe, quam per coadjutores ſuos hoc Romanæ eccleſiæ decretum univerſo clero ſtudioſius inculcaret, & inviolabiliter tenendum proponeret. Tibi quoque, cui plurimus eſt Conſtantienſis Epiſcopi clerus & populus ampliſſime dilatatus, ob eandem cauſam ſpeciales literas cudere bulla noſtra preſſas collibuit, quarum fultus auctoritate tutius animoſiusque præceptis noſtris obtemperes, & de ſanctuario Domini ſymoniacam hæreſim & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem expelleres. Apoſtolica namque beati Pauli præpollet auctoritas, quæ fornicatores & adulteros cum cæteris ſceleratis connumerans diffinitam ſuæ miſſionis ſententiam ſubjicit, cum hujusmodi nec cibum capere. Præterea univerſus catholicæ eccleſiæ cœtus, aut virgines ſunt aut continentes aut conjuges. Quicunque ergo contra hos noſtrates ordines reperitur, inter filios ſive intra Chriſtianæ religionis terminos non numeretur. Unde & nos ſi vel extremum laicum pellicatui adhærentem liquido cognoverimus, hunc velut præciſum a dominico corpore membrum, donec pœniteat, condigne a ſacramentis altaris arceamus. Quomodo ergo ſanctorum ſacramentorum diſtributor vel miniſter eccleſiæ debet eſſe, qui nulla ratione poteſt eſſe vel particeps? ſed & illa beati Leonis Papæ impulerit auctoritas, qui ſubdiaconis conubii licentiam prorſus abſtulit, quod decretum beati Leonis Papæ poſteriores ſanctæ Romanæ eccleſiæ Pontifices, & maxime doctor eximius Gregorius ea lege ſanxerunt, ut deinceps tribus ordinibus eccleſiaſticis, ſacerdotibus, levitis, ſubdiaconibus vincula conjugalia omnino eſſent prohibita. Cum autem hæc omnia tibi obſervanda paſtorali providentia transmitteremus, tu non ſurſum cor, ſed deorſum cor in terra ponens, prædictis ordinibus frena libidinis, ſicut accepimus, laxaſti, ut mulierculis ſe jungerent & in flagitio perſiſterent, & qui nec dum duxerant, tua interdicta non timerent. O impudentiam! o audaciam ſingularem, videlicet Epiſcopum apoſtolicæ ſedis decreta convellere, præcepta ſanctorum patrum contempnere imo vero præceptis contraria, ac fidei chriſtianæ repugnantia, de ſuperiore loco, & de cathedra pontificali ſubjectis ingerere. Quapropter tibi apoſtolica auctoritate mandamus, ut ad proximam Synodum noſtram prima quadrageſimæ ebdomada te præſentem exhibeas, tam de hac inobedientia & ſedis apoſtolicæ contemptu, quam de omnibus

omnibus quæ tibi objiciuntur, canonice reſponſurus.

CXLIII.

G. Servus ſervorum Dei, clericis & laicis, majoribus atque minoribus in Conſtantienſi Epiſcopatu conſiſtentibus chriſtianam legem defendentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Miſimus ad vos Epiſcopo veſtro confratri noſtro O. literas exhortatorias per quas pro noſtri neceſſitate officii & apoſtolica auctoritate injunximus illi, ut Symoniacam hæreſim de eccleſia penitus excluderet ſua, & caſtitatem clericorum ſtudioſe prædicandam ſuſciperet, & firmiter tenendam epiſcopali vigilantia inculcaret. Nam ſic eam nobis evangelicæ & apoſtolicæ literæ, & autenticarum ſynodorum decreta & eximiorum doctorum inſinuant, ut eam diſſimulare vel negligere ſine magno periculo animæ noſtræ & populi Chriſtiani non poſſimus. Sed epiſcopus veſter, neque beati Petri Apoſtoli reverentia, nec noſtri præcepti, nec officii ſui ſollicitudine attractus, ut nobis relatum eſt, quod paterne ſuaſeramus, perficere curavit; & non ſolum ut obedientiæ, verum etiam rebellionis offenſam contraheret, quemadmodum accepimus, palam clericis ſuis juſſioni noſtræ imo beati Petri omnino contraria permiſit, ita ut, qui mulierculas habuerant, illicita temeritate alias ſubintroducerent. Quod, ut audivimus, moleſte ferentes, ſecundam ei ſcripſimus epiſtolam, indignationem ei noſtri motus indicantes, & idem præceptum iterato ei acrius inculcantes, quin etiam Synodum Romanam illam, quæ primæ quadrageſimæ ebdomada futura eſt, vocavimus, ut pro ſe rationem reddat, & inobedientiæ cauſas, ſi rationales habuerit, exponat in audientia totius eccleſiæ. Hæc ideo, filii dilectiſſimi, vobis innoteſcimus, ut animæ veſtræ ſaluti conſulamus. Si itaque beato Petro & ſanctæ Apoſtolicæ ſedi repugnans & contumax eſſe voluerit, liquido manifeſtum eſt, quia, qui patrem aut matrem inhonorat, nullam a fidelibus patris aut matris filiis jure obedientiam quærere aut exigere debeat. Indignum eſt enim, ut qui magiſtro detrectat ſubeſſe, magiſtri auditoribus poſtulet præeſſe. Quapropter, ſicut prædiximus, majoribus atque minoribus Deo & beato Petro adhærentibus apoſtolica auctoritate præcipimus, ſi in obduratione perſiſtere voluerit nullam ei obedientiæ reverentiam exhibeatis, neque id animæ veſtræ pernitiem eſſe putetis. Namque ſi, ut totiens jam prædiximus, præceptis apoſtolicis voluerit eſſe contrarius ab omni illius ſubjectionis jugo beati Petri auctoritate vos abſolvimus, ita ut, ſi etiam Sacramenti obligatione quilibet ei fuerit aſtrictus, quia Deo omnipotenti & ſedi apoſtolicæ rebellis extitit, nulla ei fidelitatis exhibitione fiat obnoxius. Non itaque cuilibet perſonæ contra creatorem ſuum, qui cunctis præponendus eſt, aliquis debet obedire, ſed debemus contra Deum ſuperbienti reſiſtere, ut ſaltem hac neceſſitate coactus diſcat ad viam juſtitiæ redire. Quanti periculi, quantæ a Chriſtiana lege ſit alienationis obedientiam maxime apoſtolicæ ſedi non exhibere, ex dictis beati Samuelis Prophetæ poteſtis agnoſcere, quem ſcilicet Gregorius in ultimo libro moralium curavit explanare. Et dum ea vobis ſunt in promptu, ſcripta transmiſimus, quatinus indubitanter ſciatis, nos vobis novam non ſuperducere, ſed antiquam ſanctorum patrum doctrinam propalare. Hinc Samuel ait: Melior eſt obedientia, quam victimæ & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum; quoniam quaſi pretium ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle adquieſcere. Obedientia quippe victimis præponitur, quod per victimas aliena caro, per obedientiam vero propria mactatur. Tanto ergo Deum quiſquis citius placat, quanto ante ejus oculos repreſſa ſui arbitrii ſuperbia gladio præcepti ſe immolat. Quo contra ariolandi peccatum dicitur inobedientia, ut quantæ ſint vires obedientiæ demonſtretur. Ex adverſo ergo melius oſtenditur, quid de ejus laude ſentiatur. Si itaque quaſi ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi idololatriæ nolle acquieſcere, ſola eſt obedientia quæ fidei meritum poſſidet, quia ſine quiſquis infidelis convincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur.

CXLIV.

H. Dei gratia Rex A. gratiam, ſalutem & dilectionem. In maximis negotiis, maximis maximorum opus eſt conſiliis, qui & facultatem habeant exterius & voluntate non careant interius, ut rei, cui bene cupiunt, bene conſulere & velint & poſſint; quod in cujuslibet rei profectu nec facultas ſine voluntate, nec voluntas ſine facultate proderit. Quod utrumque tu, fideliſſime, ut arbitramur, æqualiter poſſides, vel, ut verius dicamus, licet maximo tibi maxima non deſit voluntas, majorem tamen adhuc maxima facultate, ſi bene te novimus, ſi fidem tuam diligenter notavimus in noſtram & regni utilitatem exuberat voluntas. De præteritis itaque fideliter exhibitis, in futuris creſcit ſpes de fidelibus exhibendis. Tuæ autem dilectioni committimus ne ſpe noſtra minor ſit fides tua, quod de nullius regni principum fidelitate, quam tua ſperamus majora, ſicut hactenus nonmodo in præteritarum rerum promiſſione tua gaviſi ſumus. Aſſit igitur hoc in tempore oportuno tua cum facultate voluntas, quod non modo noſtra, verum etiam omnium coëpiſcoporum tuorum fratrum in unum & totius oppreſſæ eccleſiæ exoptat neceſſitas. Non enim hanc oppreſſionem ignoras, tantum vide ne obpreſſæ eccleſiæ ſolatium ſubtrahas, ſed regno & ſacerdotio condoleas. Quo utroque ſicut usque eccleſia eſt exaltata, ita nunc humiliatur heu utroque viduata. Nam unus, dum utrumque ſibi vendicavit, utrumque diſſipavit. Nec in uno profuit, qui in neutro prodeſſe voluit nec potuit. Et ne diutius notati nomine te ſuſpendamus, accipe, quod dicimus, Hildebrandum ſcilicet Monachum habitu quidem Dominum apoſtolicum, nec paſtoris cura, ſed invaſoris violentia apoſtolicæ ſedi præſidentem, & de ſede pacis catholicæ pacis unicæ vinculum diſſipantem,

tem, ut tibimet ipſi in promtu eſt ſcire. Ut tamen de pluribus pauca referamus, regnum & ſacerdotium Deo neſciente ſibi uſurpavit, in quo piam Dei ordinationem contempſit, quæ non in uno, ſed in duobus duo, & regnum & ſacerdotium principaliter conſiſtere voluit, ſicut ipſe Salvator in paſſione ſua de duorum gladiorum ſufficientia typice intelligi innuit, cui cum diceretur: Domine, ecce, duo gladii hic, reſpondit ſat eſt, ſignificans hac ſufficiente dualitate, ſpiritualem & carnalem gladium in eccleſia eſſe gerendum, quibus omne nocivum foret amputandum, videlicet ſacerdotali ad obedientiam regis poſt Dominum, regali vero gladio ad expugnandos inimicos exterius, ad obedientiam interius, omnes homines fore docens conſtringendos, ut ita de alio in alium caritate intenderetur, dum nec ſacerdotii regnum, nec ſacerdotium regni honore privaretur. Hanc Dei ordinationem, qualiter Hildebrandica inſania confuderit, tu ipſe noſti. Nam nullum ejus judicio licet eſſe ſacerdotem, niſi qui hoc a faſtu ſuo emendicaverit; me quoque, quem Deus in regnum, non autem ad ſacerdotium illum vocavit, quod me de Deo, non de ipſo regnare velle vidit, quod ipſe me regem non conſtituit, regno me privare ſtuduit, minitans regnum & animam ſe mihi tollere, quorum neutrum illi Deus conceſſit. Hæc enim his ſimilia cum ſæpius in noſtram, ut ipſe noſti, contumeliam ſtruxerit, non tamen adhuc ſufficere credit, quoniam de die in diem nova & inexquiſita confuſionis genera nobis ingerat, ut in noſtris nunciis argumenta dedit. Nam carta exponere non ſufficit, qualiter eoſdem nuncios tractaverit, quam indignis modis eos affecerit, quam crudeliter eos incarceraverit, & incarceratos nuditate, frigore, fame, ſiti, & plagis contriverit, ſicque demum martyrum exemplo per medium civitatis circumductos, omnibus ſpectaculum præbere juſſit, ita ut eundem cum Decio tyranno inſanire & ſanctos aſſare credas & dicas. Unde ne pigeat, dilectiſſime, ne pigeat omnium noſtrorum ſcilicet & meæ & coëpiſcoporum tuorum petitioni ſatisfacere, ut in Pentecoſten Wormatiam venias, & ibi plura, quorum pauca docet cartula, cum cæteris principibus audias, & quid agendum ſit doceas, rogatus per dilectionem coëpiſcoporum, & monitus per eccleſiæ utilitatem, obligatus per vitæ noſtræ & regni totius honorem.

CXLV.

H. Dei gratia rex, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Marchionibus, Comitibus, & cujuſcunque dignitatis ordini bonæ ſuæ voluntatis glorioſam dignationem. Quia manſuetudini noſtræ contra ſedem apoſtolicam ejuſque venerandum præſulem Dominum Gregorium Papam ab aliquibus ſubreptum eſſe fidelium noſtrorum ſuggeſtione recognovimus, placuit nobis priorem ſententiam ſalubri conſilio mutare & more anteceſſorum noſtrorum progenitorumque, eidem ſacro ſanctæ ſedi & qui ei præeſſe dinoſcitur Domino Gregorio Papæ per omnia debitam ſervare obedientiam, & ſi quid in eum gravius præſumptum eſt competenti ſatisfactione componere. Volumus autem, ut & vos ſerenitatis noſtræ exemplo ammoniti, ſollennem beato Petro ejuſque vicario ſatisfactionem exhibere non dubitetis, & quicunque ejus banno ſe adſtrictos intelligunt, ab ipſo videlicet Domino Papa Gregorio ſolenniter abſolvi elaborent.

CXLVI.

G. ſervus ſervorum Dei omnibus Epiſcopis, Ducibus, Comitibus, cæteriſque in regno Teutonicorum, Chriſtianam fidem defendentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Audivimus inter vos quoſdam de excommunicatione, quam in Regem fecimus dubitare, ac quærere, utrum juſte ſit excommunicatus, & ſi noſtra ſententia ex auctoritate legalis cenſuræ ea qua debuit deliberatione egreſſa ſit. Quapropter, qualiter ad excommunicandum illum adducti ſumus, prout verius potuerimus, teſte conſcientia noſtra, oculis & intellectibus omnium patefacere curabimus, non tam ut ſingulas cauſas, heu quæ nimium notæ ſunt, quaſi noſtro clamore projiciamus in publicum, quam ut eorum opinionibus ſatisfaciamus, qui putant nos ſpiritualem gladium temere & magis motu animi noſtri, quam divino metu & juſtitiæ zelo arripuiſſe. Cum adhuc in diaconatus officio poſiti eſſemus, perlata ad nos de Regis actionibus ſiniſtra & multum inhoneſta fama propter imperialem dignitatem & reverentiam patris & matris ejus, nec non propter ſpem & deſiderium correctionis ejus, per literas ſæpe ammonuimus, ut a pravitate ſua deſiſteret, & memor clariſſimi generis ac dignitatis ſuæ vitam ſuam moribus, quibus regem & futurum Deo donante deceret imperatorem, inſtitueret. Poſtquam autem ad Pontificatus apicem licet indigni venimus, & illi ætas pariter creſcere cœpit & iniquitas, intelligentes Deum omnipotentem tanto deſtrictius de manu noſtra animum ejus requiſiturum, quanto nobis illum ad increpandum præ cunctis libertas data fuiſſet & auctoritas, multo ſollicitius eum modis omnibus arguendo, obſecrando, increpando, ad emendationem vitæ ſuæ hortati ſumus. Qui cum nobis ſæpe ſalutationes & literas mitteret, excuſans ſe, cum ex ætate, quæ fluxa eſſet & fragilis, tum quod ab his, in quorum manibus cura ejus erat, multociens ſibi male ſuaſum atque conſultum ſit, monita noſtra de die in diem ſe promptiſſime ſuſcepturum, verbis quidem promiſit, cæterum re & exaggeratione culparum penitus conculcavit. Inter hæc quoſdam familiares ſuos, quorum conſiliis & machinationibus epiſcopatus & multa monaſteria inductis per pretium lupis pro paſtoribus ſymoniaca hæreſi fœdaverat, ad pœnitentiam vocavimus, quatenus & bona eccleſiarum quæ per interventum tam ſcelerati commercii ſacrilega manu ſuſceperant, venerabilibus locis, ad quæ pertinebant, cum adhuc locus eſſet emendandi, redderent, & ipſi de perpetrata iniquitate per lamenta pœnitudinis Deo ſatisfacerent. Quos cum ad hæc

exequenda datas inducias ſpernere & in conſueta nequitia pertinaciter ſtare agnovimus, ſicut dignum erat, ſacrilegos adminiſtros & membra diaboli a communione & corpore totius eccleſiæ ſeparavimus, & regem, ut eos a domo ſua, a conſiliis & omni communione ſua, ſicut excommunicatos, expelleret, ammonuimus. Interim vero ingraveſcente contra regem Saxonum cauſa, cum vires & præſidia regni ex parte maxima a ſe deficere velle conſpiceret, interim direxit nobis epiſtolam ſupplicem, & omni humilitate plenam, in qua omnipotenti Deo & beato Petro ac nobis valde ſe culpabilem reddens, preces etiam obtulit, ut, quod ex ſua culpa in eccleſiaſticis cauſis contra canonicam juſtitiam & decreta ſanctorum patrum factum fuiſſet, noſtra apoſtolica prudentia, & auctoritate corrigere ſtuderemus, atque in eo ſuam nobis per omnia obedientiam, conſilium, & fidele promiſit adjutorium. Hoc idem etiam poſtea a confratribus, & legatis noſtris Humberto Præneſtino Epiſcopo & Geraldo Hoſtienſi Epiſcopo, quos ad illum miſimus, ad pœnitentiam ſuſceptus, in illorum manus per ſacras ſtolas, quas in collo tenebant, repromittendo confirmavit. Dein poſt aliquod tempus commiſſo cum Saxonibus prœlio, Rex pro victoria, quam adeptus eſt, tales Deo grates & victimas obtulit, ut vota, quæ de emendatione ſua fecerat, continuo frangeret, & nihil eorum, quæ nobis promiſerat, adtendens, excommunicatos in ſuam familiaritatem & communionem reciperet, & eccleſias in eam, quam conſueverant, confuſionem traheret. Qua de re gravi dolore perculſi quamquam potius, contempta regis cœleſtis beneficentia, pene omnis ſpes correctionis ejus nobis ablata ſit, adhuc tamen animum temperandum fore decrevimus, magis cupientes eum apoſtolicam audire manſuetudinem, quam experiri ſeveritatem. Itaque miſimus ei epiſtolas commonitorias, ut meminerit quid & cui promiſerit, ne credat ſe poſſe fallere Deum, cujus quanto prolixior eſt patientia, tanto ſeverior eſt cum vindicare cœperit ira; ne inhonoret Deum honorantem ſe, nec potentiam ſuam ad Dei contemptum & apoſtolicam tentet extendere contumeliam, ſciens quod ſuperbis reſiſtit Deus, humilibus autem dat gratiam. Præterea miſimus ad eum tres religioſos viros, ſuos utique fideles, per quos cum ſecreto monuimus, ut pœnitentiam ageret de ſuis ſceleribus, quæ quam horrenda ſunt dictu, pluribus tamen nota & in multis partibus terræ divulgata. Propter quæ non ſolum excommunicari usque ad dignam ſatisfactionem, ſed etiam ab omni honore regni eum absque omni ſpe recuperationis debere deſtitui, divinarum & humanarum legum teſtatur & jubet auctoritas. Poſtremo niſi excommunicatos a ſua participatione divideret, nos nihil aliud de eo vindicare aut decernere poſſe, quam ut ſeparatus ab eccleſia in excommunicatorum conſortio foret, cum quibus ipſe potius, quam cum Chriſto habere partem elegerit. Sane ſi noſtra monita ſuſcipere, & vitam ſuam corrigere vellet, Deum teſtem invocavimus, & invocamus, quantum nos de ejus ſalute gauderemus & honore, & cum quanta caritate eum in gremio ſanctæ eccleſiæ amplecteremur, utpote eum, qui princeps populi conſtitutus, & ampliſſimi regni gubernacula tenens catholicæ pacis & juſtitiæ defenſor eſſe deberet. Verum quanti ipſe aut ſcripto aut per legatos miſſa noſtra verba fecerit, ejus facta declarant, qui indigne ferens, ſe a quoquam reprehendi aut corripi, non ſolum a perpetratis ad emendationem revocari non potuit, ſed ampliori conſcientiæ furore correptus, non prius ceſſavit, donec epiſcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis vero partibus quotquot potuit, circa fidem Chriſti naufragare fecit, dum eos debitam beato Petro & apoſtolicæ ſedi obedientiam & honorem a Domino noſtro Jeſu Chriſto conceſſum abnegare ſubegit. Cum igitur iniquitatem ejus ad ſummum prodiiſſe vidimus, pro his cauſis, videlicet primum, quod ab eorum communione, qui pro ſacrilego reatu ſymoniacæ hæreſis excommunicati ſunt, ſe abſtinere noluit; demum quod pro criminoſis actionibus vitæ ſuæ pœnitentiam non dico ſuſcipere, ſed nec promittere voluit, immutata ea, quam in manus legatorum noſtrorum promiſerat, fide, nec non quod corpus Chriſti & unitatem ſanctæ ſcindere eccleſiæ non expaverit. Pro his, inquam, culpis ſynodali eum judicio excommunicavimus, ut quem mites non potuimus, vel ſeveri ad viam ſalutis, Deo adjuvante, revocare valeamus; aut ſi, quod abſit, ne diſtrictionis quidem cenſuram pertimuerit, noſtra ſaltem anima negligentiæ aut timoris diſcrimini non ſuccumbat. Si quis igitur hanc ſententiam injuſte vel irrationabiliter prolatam eſſe putaverit, ſi talis eſt, ut ſacris regulis intelligentiæ ſenſum præbere velit, nobiſcum etiam agat, & non quod nos, ſed quid divina auctoritas doceat, quid decernat, quid conſona vox ſanctorum patrum indicet, patienter audiens acquieſcat. Nos tamen non æſtimamus quenquam fidelium, qui eccleſiaſtica ſtatuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc & ſi publice affirmare non audeat, vel in corde ſuo rectum factum eſſe perhibeat, quamquam, ſi nos, quod Deus avertat, non ſatis gravi de cauſa aut minus ordinate eum hujusmodi vinculo ligavimus, ſicut ſancti patres noſtri aſſerunt, non idcirco ſpernenda ſententia eſt, ſed abſolutio cum omni humilitate quærenda. Vos autem Domini, qui juſtitiam Dei nec pro regia indignatione nec pro aliquo periculo deſerere voluiſtis, fatuitates, quæ de executione & mendacio annunciabuntur in conſummatione parvi pendentes viriliter ſtate & confortamini in Domino ſcientes quod illius partem defenditis, qui inſuperabilis Rex eſt & magnificus triumphator, judicaturus vivos & mortuos, reddens unicuique ſecundum opus ſuum. De cujus multimoda retributione & vos certi eſſe poteritis, ſi usque in finem fideles & inconcuſſi in ejus veritate perſtiteritis. Propter quod & nos inceſſanter, pro vobis rogamus Deum, ut det vobis corroborari per Spiritum Sanctum in nomine

nomine ejus, & convertat cor regis ad pœnitentiam, ut & ipſe aliquando cognoſcat, nos multo verius amare eum, quam illos, qui nunc ſuis iniquitatibus obſequuntur & favent. Quod ſi, Deo inſpirante, voluerit reſipiſcere, quicquid contra nos moliatur, ſemper tamen nos ad recipiendum eum in ſanctam communionem, prout veſtra nobis caritas conſuluerit, paratos inveniet.

CXLVI.

Ejusdem.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, omnibusque Chriſtianam & beati Petri apoſtolorum principis fidem, & doctrinam defendentibus & obſervantibus in omni regno Teutonicorum ſalutem, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictionem, & omnium peccatorum abſolutionem. Ego qualiscunque ſacerdos, apoſtolorum principis ſervus contra voluntatem & conſilium Romanorum, confidens de miſericordia Dei & vera fide catholica, venio ad vos, paratus propter honorem Dei & ſalutem animarum veſtrarum mortem ſubire, ut per multas tribulationes tendamus & perveniamus ad requiem. Vos autem, fratres mei dilectiſſimi & deſideratiſſimi, ſummopere curate, ut vos poſſim Deo auxiliante adire vobisque in omnibus prodeſſe. Benedicat vos ille, ex cujus gratia dictum eſt mihi ad corpus beati Petri in die ordinationis meæ: Quodcunque benedixeris, benedictum erit, & quodcunque ſolveris in terra erit ſolutum in cœlo. Amen.

CXLVII.

Epiſtola ejusdem.

G. ſervus ſervorum Dei Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Comitibus, nec non majoribus & minoribus, in regno Teutonicorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Nos & indigni & inutiles principis Apoſtolorum ſervi ſtatuimus ad vos divina auxiliante clementia venire, & poſt ponentes omnium fidelium noſtrorum conſilium, ita profectionem noſtram maturare, ut VI. Idus Januarii apud - - - - - velimus eſſe, veſtra quidem voluntate & deſiderio, ut fiducia probatæ fidei, quæcunque aſpera, &, ſi neceſſarium fuerit, ipſam effuſionem ſanguinis pro libertate eccleſiæ ſanctæ & ſalute imperii pura & ſincera intentione ſubire non dubitemus. Veſtri ergo ſtudii ſit de exceptione & ſervitio noſtro præmonere eos, quos prudentia veſtra cognoverit id poſſe & nobis debere. Sit etiam ſtudii veſtri per partes veſtras pacem firmare, ut intentionis noſtræ propoſitum nihil impedire poſſit. Quot & quantas colluctationes cum nunciis regiis habuerimus, & quibus rationibus dictis eorum obviaverimus, quicquid deeſſe videtur literis, latores earum plenius indicabunt. Quibus, ſicut de his, quæ beato Petro & nobis promiſiſtis, indubitanter credimus, ita vos de his, quæ ex noſtra parte dixerint, nobis certiſſime volumus credere.

CXLVIII.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Comitibus cæteriſque principibus regni Teutonicorum Chriſtianam fidem defendentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quomodo pro amore juſtitiæ commune nobiſcum in agone chriſtianæ militiæ periculum ſuſcepiſtis, qualiter Rex, humiliatus ad pœnitentiam, abſolutionis veniam impetraverit, & quomodo tota cauſa poſt introitum ejus in Italiam usque huc deducta ſit, veſtræ dilectioni ſincera veritate indicare curavimus; Sicut conſtitutum fuit, cum legati ad nos de veſtris partibus miſſi ſint, in Longobardiam venimus circiter dies XX. ante terminum, in quo aliquis Ducum ad Cluſas nobis occurrere debuit, expectantes adventum illorum, quatinus ad partes illas tranſire poſſemus. Verum cum decurſo termino nobis hoc nunciaretur, temporibus his præ multis, quod & nos credimus difficultatibus ducatum nobis obviam mitti non poſſe, nec aliunde copiam ad vos tranſeundi haberemus, non parva ſollicitudine, quid potiſſimum nobis agendum foret, circumventi ſumus. Interim vero regem adventare certe cognovimus, qui etiam prius quam in Italiam intraſſet, ſupplices legatos ad nos præmittens, per omnia ſe ſatisfacturum Deo & ſancto Petro ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ ſuæ omnem ſervaturum obedientiam repromiſit, dummodo apud nos abſolutionis & apoſtolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur. Qui cum multis conſultantibus conferentes, acriter eum de ſuis exceſſibus per omnes, qui intercurrebant, nuncios redargueremus, tandem per ſemet ipſum nihil hoſtile aut temerarium oſtentans, ad oppidum Canuſium, in quo morati ſumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam caſtri, depoſito omni regio cultu miſerabiliter, utpote diſcalceatus & laneis veſtibus indutus, perſiſtens, non prius cum multo fletu apoſtolicæ miſerationis conſilium & conſolationem deſtitit implorare, quam omnes, qui ibi aderant & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem, & compaſſionis miſeriam movit, ut pro eo multis precibus & lacrimis intercedentes, omnes quidem inſolitam mentis noſtræ duritiam mirarentur, nonnulli vero in nobis non apoſtolicæ ſeveritatis gravitatem, ſed quaſi tyrannicæ feritatis crudelitatem eſſe clamarent. Denique inſtantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant ſupplicatione devicti, tandem eum, relaxato anathematis vinculo in communionis gratiam & ſinum ſanctæ matris eccleſiæ, receptis ab eo ſecuritatibus, quæ infra ſcriptæ ſunt, quarum etiam confirmationem per manus Abbatis Cluniacenſis & filiarum noſtrarum Matildis & Cometiſſæ Adelheidæ & aliorum principum Epiſcoporum & laicorum, qui nobis ad hoc utiles viſi ſunt, recepimus. His itaque peractis, ut ad pacem eccleſiæ, & concordiam regni, ſicut diu deſideravimus, omnia plenius, adjuvante Deo coaptare poſſimus, ad partes veſtras data primum oportunitate tranſire

ire cupimus. Hoc itaque dilectionem veſtram indubitanter ſcire volumus, quia, ſicut in deſcriptis ſecuritatibus poteſtis cognoſcere, adhuc totius negotii cauſa ſuſpenſa eſt, & adventus noſter & conſiliorum veſtrorum unanimitas permaxime neceſſaria eſſe videtur. Quapropter in ea fide, quam accepiſtis & amore juſtitiæ unanimiter omnes permanere ſtudete, ſcientes, nos non aliter Regi obligatos eſſe, niſi quod puro ſermone, ſicut nobis mos eſt, ea diximus, quibus eum ad ſalutem, & honorem ſuum aut cum juſtitia aut cum miſericordia ſine noſtræ aut illius animæ periculo adjuvare poſſimus.

CXLIX.

G. Servus ſervorum Dei dilectiſſimis in Chriſto fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Comitibus, & univerſis Chriſti fidelibus, clericis & laicis, tam majoribus quam minoribus, in regno Teutonicorum conſiſtentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Notum vobis fieri volumus, fratres dilectiſſimi, quia legatis noſtris B. videlicet fideli ſanctæ eccleſiæ Romanæ filio & diacono, itemque B. religioſo Abbati Maſſilienſis eccleſiæ, percepimus, ut utrumque regem Heinricum videlicet atque Rudolfum aut per ſe aut per idoneos legatos ammoneant, quatinus pro diſcutiendo negotio, quod inter eos peccatis facientibus ortum eſt, viam ad vos mihi ſecure Deo adjuvante tranſeundi præbeant. In magna itaque triſtitia & dolore cor noſtrum fluctuat, ſi per unius hominis ſuperbiam tot millia hominum Chriſtianorum & temporali & æternæ morti traduntur, & Chriſtiana religio confunditur, Romanumque Imperium ad perniciem deducitur. Uterque namque Rex a nobis, imo ab apoſtolica ſede, cui licet indigni præſidemus, auxilium requirit. Et nos in miſericordia Dei omnipotentis & adjutorio beati Petri confidentes parati fuimus cum veſtro auxilio & conſilio, qui Deum timetis & Chriſtianam fidem diligitis, æquitatem utrinque decernere & ei præbere auxilium, cui juſtitia ad regni gubernacula favere dinoſcitur: Quapropter ſi alteruter eorum ſuperbia inflatus aliquo ingenio, quo minus ad vos veniam, obſtiterit, & de ſua injuſtitia timens, judicium Sancti Spiritus refugerit inobediens, reſiſtendo ſanctæ & univerſali matri eccleſiæ, hunc velut membrum antichriſti & deſolatorem Chriſtianæ religionis contempnite, & ſententiam quam noſtri legati contra eum noſtra vice dederunt conſervate, ſcientes, quod Deus ſuperbis reſiſtit, humilibusque autem dat gratiam. Alteri vero, qui humiliter ſe habuerit, & judicium per nos prolatum, decretum vero a Spiritu Sancto, non contempſerit * Indubitanter itaque credimus, ut ubi duo vel tres in unione Domini congregati fuerint, quod ejus præſentia illuminantur, illi, inquam, ſervitium & reverentiam, ſecundum quod præfati legati noſtri decreverunt, exhibere annitentes, & omnibus modis ei obſequentes, ut regiam dignitatem honeſte poſſit obtinere, & ſanctæ eccleſiæ jam pene labanti ſuccurrere. Non tamen a corde veſtro debet excidere, quod qui apoſtolicæ ſedi obedire contempnit, ſcelus idololatriæ committit. Equidem beatus Gregorius doctor ſanctus & humilis, reges decrevit a ſuis dignitatibus cadere, & participatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti carere, ſi apoſtolicæ ſedis præſumerent decreta contemnere. Si itaque cœleſtia & ſpiritualia ſedes beati Petri ſolvit & judicat, quantomagis terrena & ſecularia? Scitis autem, fratres dilectiſſimi, quod ex quo tempore ex urbe exivimus, in magno periculo inter inimicos Chriſtianæ fidei manſimus, & tamen neutri prædictorum Regum neque amore neque terrore flexi, aliquod contra juſtitiam adjutorium promiſimus. Magis tamen volumus, ſi oportet, mortem ſubire, quam, propria voluntate devicti, ut eccleſia Dei ad confuſionem veniat, conſentire. Ad hoc itaque nos ordinatos & in apoſtolica ſede conſtitutos eſſe cognoſcimus, ut in hac vita non quæ noſtra, ſed quæ Jeſu Chriſti ſint, quæramus, & per multos labores patrum veſtigia ſequentes, ad futuram & æternam quietem Deo miſerante tendamus.

CL.

Oratio Hildebrandi Papæ.

Beate Petre, Princeps apoſtolorum, & beate Paule doctor gentium dignamini, quæſo, aures veſtras ad me inclinare, meque clementer exaudire, quod veritatis eſtis diſcipuli & amatores; adjuvate, ut veritatem vobis dicam, remota omni falſitate, quam omnino deteſtamini, ut fratres mei mihi melius acquieſcant, & ſciant, & intelligant, quod ex veſtra fiducia poſt Deum & matrem ejus ſemper virginem pravis & iniquis reſiſto, veſtris autem auxilium præſto. Vos itaque ſcitis, quod ad ſacrum ordinem non libenter acceſſi, & invitus ultra montes cum Domino Papa abii, ſed magis invitus cum Domino Leone Papa ad veſtram ſpecialem eccleſiam redii, in qua utcunque vobis ſervivi. Deinde valde invitus cum multo dolore & gemitu ac planitu in trono veſtro valde indignus ſum collocatus. Hæc ideo dico, quia non ego vos, ſed vos me elegiſtis, & graviſſimum pondus eccleſiæ veſtræ ſuper me poſuiſtis; & quia ſuper montem excelſum me juſſiſtis aſcendere, & clamare, atque annunciare populo Dei ſcelera eorum, & filiis eccleſiæ peccata eorum, membra diaboli contra me inſurgere cœperunt, & usque ad ſanguinem præſumpſerunt in me manus injicere. Adſtiterunt itaque reges terræ & principes ſeculares & eccleſiaſtici, aulici etiam & vulgares convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus vos Chriſtos ejus dicentes: Dirumpamus vincula eorum &c. Et ut omnino me morti traderent aut exilio confunderent, multis modis conati ſunt in me inſurgere. Inter quos ſpecialiter Heinricus, quem Regem dicunt Domini Heinrici Imperatoris filius, contra veſtram calcaneum erexit eccleſiam, facta cum multis, epiſcopis Ultramontanis & Italicis conſpira-

ſpiratione, annitens me dejiciendo eam ſibi ſubjugare. Cujus ſuperbiæ veſtra reſtitit auctoritas, eamque veſtra deſtruxit poteſtas. Qui confuſus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, abſolutionem excommunicationis quæſivit. Quem ego videns humiliatum, multis promiſſionibus ab eo acceptis de ſuæ vitæ emendatione, ſolam communionem ei reddidi, non tamen in regno, a quo eum in Romana ſynodo depoſueram, inſtauravi, nec fidelitatem omnium, qui ſibi juraverant vel erant juraturi, a qua omnes abſolvi, in eadem ſynodo, ut ſibi ſervarent, præcepi. Et hoc ideo detinui, ut inter eum & Epiſcopos vel Principes Ultramontanos, qui ei cauſa juſſionis veſtræ eccleſiæ reſtiterant, juſtitiam facerem vel pacem componerem, ſicut ipſe Heinricus juramento per duos Epiſcopos mihi promiſit. Prædicti autem Epiſcopi & Principes Ultramontani audientes illum non ſervare, quod mihi promiſerat, qui deſperati de eo ſine meo conſilio, vobis teſtibus, elegerunt Rudulfum Ducem ſibi Regem. Qui Rex Rudolfus feſtinanter ad me miſſo nuncio indicavit ſe coactum regni gubernacula ſuſcepiſſe, tamen ſeſe paratum mihi omnibus modis obedire, & ex eo tempore eundem mihi ſemper miſit ſermonem, adjiciens, & filio ſuo dato obſide, & fidelis ſui Ducis Bertholdi filio, quod promittebat confirmare. Interea Heinricus cœpit me precari, ut illum contra prædictum Rudolfum adjuvarem; cui reſpondi, me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut ſcirem, cui juſtitia magis faveret. Ille vero putans eum ſuis viribus poſſe devincere, meam contempſit reſponſionem. Poſtquam ſenſit ſe non poſſe, ſicut ſperavit, agere, duo Epiſcopi Virdunenſis & Oſnaburgenſis de conſentaneis ſuis Romam venerunt, & in ſynodo, ut ex parte Heinrici, me, ut ei juſtitiam facerem, rogaverunt, quod & nuntii Rudolphi laudaverunt fieri. Tandem, aſpirante Deo, ſicut credo, ſtatui in eadem ſynodo in partibus ultramontanis fieri colloquium, ut illic aut pax ſtatueretur, aut, cui juſtitia magis faveret, cognoſceretur, &, quod putabam, quia injuſtior pars colloquium nollet fieri, ubi juſtitia locum ſuum ſervaret, excommunicavi, & anathemate alligavi omnes perſonas ſive Regis ſive Ducis aut Epiſcopi aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret, ne fieret. Prædictus autem Heinricus cum ſuis fautoribus, non timens periculum inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & ſe ipſum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Chriſtianorum morti tradit, & eccleſias fecit diſſipari, & totum pene Teutonicorum regnum dedit deſolationi. Quapropter confidens de judicio & de miſericordia Dei ejusque piiſſimæ matris & ſanctæ virginis Mariæ fultus, auctoritate noſtra prædictum Heinricum, quem dicunt Regem, excommunicationi ſubjicio & anathematis vinculis alligo & totum regnum Teutonicorum & Italiæ, ex parte omnipotentis Dei & veſtra, interdicens ei omnem poteſtatem, & dignitatem regiam tollo, & ut nullus Chriſtianus ei ſicut Regi obediat, interdico, omnesque, qui ei juraverunt & jurabunt de regni donatione ac juramenti promiſſione abſolvo. Ipſe autem Heinricus cum fautoribus ſuis in omni congreſſione belli nullas vires, nullamque in vita ſua victoriam obtineat. Ut autem R. regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici ſibi elegerunt Regem ad noſtram fidelitatem, ex veſtra parte dono largior & concedo, omnibusque fideliter ſibi adhærentibus abſolutionem omnium peccatorum, noſtramque benedictionem in hac vita & in futura, veſtra fretus fiducia, largior. Sicut igitur H. pro ſua ſuperbia & inobedientia & falſitate a regni dignitate juſte abjicitur, ita Rudolpho pro ſua humilitate & obedientia & veritate poteſtas & dignitas regni conceditur. Agite nunc, quæſo, Patres & Principes ſanctiſſimi, ut omnes mundus intelligat & cognoſcat, quod ſi poteſtis in cœlo ſolvere & ligare, poteſtis in terra Imperia, Regna, Principatus, Ducatus, Marchias, Comitatus, & omnium hominum poſſeſſiones tollere, & meritis concedere. Vos itaque Patriarchatus, Epiſcopatus, Primatus frequenter tuliſtis pravis & indignis, & religioſis viris dediſtis. Et ſi angelos dominantes omnibus ſuperbis Principibus judicatis, quid de illorum ſervis facere poteſtis? Addiſcant nunc reges & omnes Principes ſeculi, quanti vos eſtis, quid poteſtis, & timeant parvipendere juſſionem veſtræ eccleſiæ, & in prædicto Heinrico tam cito judicium veſtrum exercete, ut omnes ſciant, quia non fortuito, ſed veſtra poteſtate cadet & confundetur, utinam ad pœnitentiam, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini.

CLI.

Epiſtola ejusdem cujus ſupra.

G. Servus ſervorum Dei dilectis in Chriſto fratribus U. Trevirenſi Archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. De motu & turbatione regni Teutonicorum quantam ſollicitudinem, quantam anxietatem, jam per longum tempus ſuſtinuerimus, ille præ omnibus novit, qui omnium ſecretorum cognitor eſt, & inſpector verus, cui etiam, ſi dignatur tales audire ſupplicationes, fecimus & faciemus, commonitis & exhortatis fratribus & relligioſis congregationibus ad ſtudium earundem ſupplicationum, ut miſereatur gentis illius, ne ſinat eam in propria armari viſcera, & ad ruinam domeſticæ fortitudinis in bello confligere, ſed totius diſcordiæ cauſas ſua potenti virtute compeſcat, ſua moderatione ſine funeſto & luctuoſo fine componat. Litteras quippe jam ante tres menſes & eo amplius illuc direximus, videlicet legatis noſtris B. diacono noſtro & item B. relligioſo abbati, quem eſſe audivimus captum, nunc enim & univerſis principibus illius terræ tam eccleſiaſticis, quam ſecularibus perſonis, in quibus quod nobis ad evitandam cædem, incendia, & alia bellorum pericula optimum, & in tanti negocii diffinitione

tione juſtiſſimum videbatur, eos conſulendo & hortando cum omni ſtudio exequi ammonuimus & ut fortius inſiſterent injunximus apoſtolica auctoritate. Verum quod nobis non ſatis compertum ſit, utrum ad vos pervenerint illæ litteræ, ne forte aliquid de earum veritate dubitetis, easdem vobis de novis exemplaribus reſcriptas mittere curavimus, ammonentes vos & per ipſam obedientiam præcipientes, ut omnibus modis operam detis, quatinus cauſa ſententiæ earum literarum pertractata finem accipiat. Miſimus itaque vobis ſacramentum, quod Rex H. nobis per fideles ſuos quosdam fecit, data quidem manu ſua in manu Cluniacenſis Abbatis, ut perlecto eo agnoſcatis, quam honeſte Rex pro ſuo nomine ſe erga nos habuit, quippe, a cujus fidelibus, legati noſtri poſtea capti ſunt, videlicet E. Oſtienſis Epiſcopus in Longobardia, B. Maſſilienſis abbas in terra Teutonica, unde nihil eum digni adhuc feciſſe cognovimus, quamquam nos eum nunquam in aliqua cauſa Deo providente hac occaſione contra juſtitiam circumvenire aut gravare velimus. Sicut etiam poſt cœptum negotium nunquam apud nos precibus aut aliqua oſtentatione amicitiarum vel inimicitiarum obtinere potuit, ut quicquam pro eo, præter quod juſtum videretur, dicere vel cenſere vellemus, ita in ea re, quam adduximus, incunctanter, Deo adjuvante, perſiſtere nullo vitæ periculo deterrebimur. Agite ergo, dilectiſſimi fratres, ut appareat, quantum eccleſiæ libertatem, & communem ſalutem omnium diligatis, ſcientes, quod, ſi ea neglecta fuerit, & ad graviorem, quod abſit, exacerbationem venerit, non ſolum genti veſtræ & regno Teutonicorum, ſed usque ad fines Chriſtianitatis, faciet damna & confuſiones & pericula, & inæſtimabiles cauſas miſeriarum pariet.

CLII.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratri & coepiſcopo Tridentino ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Miramur fraternitatis tuæ prudentiam verba noſtra neglexiſſe, ut ſecundum ea nullum decreveris dare reſponſum, maxime cum poſt ſynodalem ſententiam in Heinricum Regem prolatam dilectio tua minime differre debuerit. Ad cujus nimirum ſententiæ promulgationem, nos juſtitiæ zelo impulſos, & non aliqua commotione injuriæ concitatos, manum exeruiſſe, neque ſolertiam tuam ignorare, neque aliquem ſanæ mentis hominem putamus poſſe ambigere. Quod tamen ſi in dubium cuiquam deveniret, conſtat, ejus rei rationes prius ex nobis fore ſcrutandas, quam in illum præjudicium factum temere eſſe credendum. Verum utcunq; opinio ſe ſe habeat factumve interpretentur, illud procul dubio de divina clementia ſperantes promittimus, feſtum beati Petri non prius transeundum quam in cunctorum notitia certiſſime clareat, illum juſtiſſime eſſe excommunicatum. Et interea fraternitatem tuam monemus, ut certos nos ſtudeat facere, utrum Deo obedire, an hominibus magis elegerit, utrumve juſtitiæ obtemperando fidem Deo, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ obſervare, quam filiis iniquitatis adhærendo conculcare cenſuerit. Rogamus etiam atque invitamus, ut ad ſervitium beati Petri pro poſſe tuo milites mittere ſtudeas, eosque ſi decreveris mittere Mecthildæ filiæ noſtræ notificare procures, cujus ope conducti ſecuri poſſint ad nos & ſine impedimento, favente Deo pervenire.

CLIII.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. Regi omnibusque ſecum in regno Saxonum commanentibus tam Epiſcopis quam Ducibus, Comitibus, nec non majoribus & minoribus peccatorum abſolutionem & apoſtolicam benedictionem. Cum veritas ipſa dicat, omnium, qui propter juſtitiam perſecutionem patiuntur, regnum eſſe cœlorum, & apoſtolus clamet, neminem niſi qui legitime certaverit poſſe coronari, nolite, filii mei, in hoc, qui vos jam multo tempore exagitat, bellico furore deficere, nolite per ullius fallentis perſonæ mendacia de noſtro fideli adjutorio dubitare; ſed magis magisque pro tuenda veritate eccleſiaſtica, pro defendenda veſtræ nobilitatis libertate, labori jam citius finiendo incumbite; & ex adverſo aſcendendo vos & corpora veſtra quaſi murum pro domo Dei opponere ſatagite. Quicquid jam in duabus ſynodi noſtræ conventionibus de rege R. & de H. ſtatutum ſit, quicquid ibi de pace & concordia regni & cum juramentis ſit diffinitum, per noſtras litteras & per noſtros legatos, niſi forte capti ſint, apertiſſime poteſtis cognoſcere, & ſi quid adhuc remanſerit, per epiſcopos Metenſem & Papienſem & Abbatem Auguſtenſem, qui nobiscum finem rei præſtolando morantur, cum ad vos ipſi venerint quaſi in promptu habetis audire. Poſtremo hoc vos ignorare nolumus, quod qua omni oportet inſtantia cum orationis noſtræ aſſiduitate tum officii noſtri gravitate & proſpiciendo conſulere & conſulendo proſpicere veræ neceſſitati non dubitamus. Audivimus de veſtro Archiepiſcopatu Magdeburgenſi in diſciplinam * quorundam ejusdem eccleſiæ filiorum, pro acquirendo ſeculari habitu & honore, obortam fuiſſe contentionem, quos modis omnibus ex præcepto Dei omnipotentis & ſancti Petri & noſtro, ne ſibi in locum dampnationis culmen arripiat regiminis prohibere & Deo dignum diſpenſatorem, prout jus poſtulat & ordo, cum noſtra voluntate, & apoſtolica benedictione & communi omnium bonorum tam clericorum quam laicorum electione diſponere. Vos tamen ipſi noſtis, quod in conſtituendis Epiſcopis neglecta ſanctorum patrum inſtituta hunc, qui modo funditur, ſanguinem genuerunt, & adhuc niſi provideantur, pejores prioribus errores fovendo parturiunt.

CLIV.

Ejusdem.

G. Servus ſervorum Dei Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus in Gallia conſtitutis, qui in gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ permanere videntur,

videntur ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quantas tribulationum anguſtias & perſecutionum procellas ac pondera periculorum univerſalis mater ſancta Romana eccleſia perpeſſa ſit temporibus iſtis, quod credi vix poteſt, ex majori parte latet ſcientiam veſtram. Ad hæc quoque quid conſilii, quidve ſuffragii per vos filios ſuos debitæ compaſſionis perceperit, vos ipſi agnoſcitis. Quod itaque ſine dolore vix poſſumus vel reminiſci, ita caritas multorum circa eam refrigeſcit, ut hæc ipſa per evangelium præſignata quodammodo ſpecialiter videantur, ut dicitur: Quando habundaverit iniquitas refrigeſcet cor multorum. Unde quid aliud dixerim, niſi quod vos, qui aut ſegniter neglexiſtis ac pavide refugiſtis matri veſtræ in tanta preſſura ſolaciari, nomine filiorum indignos, & caritatis viſceribus alienos vos oſtenditis. Quem vero pudorem, vel potius, quantum dolorem, quiſquis eſt ſanæ mentis, non ſentiat, cum conſideret, perſecutores chriſtianæ relligionis tanta factionis conſpiratione, ſicut omnimodis anniſibus non ſolum res ſuas profundendo, ſed etiam ſe ipſos morti tradendo ad explendam animi attrocitatem hucusque deſudaſſe; neminem autem, vel vix pauciſſimos, juſtitiæ fautores aut corporum laborem ſubire, aut rerum diſpendia pati, aut de bonis ſuis opem matri ſuæ eccleſiæ ferre curaviſſe. Verum, utcunque fraternitas veſtra ſe ſe habuerit, benedictus Deus & Domini noſtri Jeſu Chriſti pater, qui nos ab adverſariorum manibus & perſecutorum violentia protegens, hactenus in manu noſtra juſtitiam ſecundum teſtimonium conſcientiæ noſtræ defendit, atque potentiæ ſuæ vigore humanæ infirmitatis inbecillitatem noſtram corroborans, ad iniquitatem converti, nullis nos promiſſionum blanditiis, nullis vexantium terroribus ſinit. Ipſi ergo gratias immenſas referimus, qui nos infractos hucusque in preſſuræ tempeſtate conſervans, ad quandam ſpem tranquillitatis ſicut liberis inceſſibus duxit, ut non nos contra principalem juſtitiæ intentionem egiſſe, aut propria conſcientia aut religioſorum, qui noverunt, examinatio reprehendat. De cætero, fratres, ut cauſa jurgiorum & diſcordia, quæ inter regnum & apoſtolicam ſedem jam dudum agitatur, annuente Domino, congruum valeat finem ſortiri, vos ad ſynodum quam in medio Novembri celebrare diſponimus, præſentium litterarum vocatione ex parte beati Petri Apoſtolorum principis præcipientes, invitamus. Hoc etiam fraternitatem veſtram ſcire volumus, quia ut ſecure ad nos venire & in veſtram patriam Deo protegente poſſitis redire, fideles noſtri a majoribus, qui ſunt in curia Heinrici dicti regis, juramento ſecuritatem receperunt. Deſideramus igitur una vobiſcum tractare, divino fulti auxilio, qualiter poſſimus pacem confirmare, atque ad gremium matris eccleſiæ ſanctæ ſchiſmaticos Deo auxiliante revocare.

CLV.

Promiſſio Heinrici Regis, quam fecit Hildebrando Papæ, qui & Gregorius.

Conſilio fidelium noſtrorum ammonitus, ſedi apoſtolicæ & tibi Gregorio Papæ debitam in omnibus ſervare obedientiam promitto, & quæcunque ejusdem ſedis vel tui honoris imminutio per nos orta videtur, devota ſatisfactione emendare curabo. Quia vero graviora quædam de nobis jactantur, quæ in eandem ſedem & tuam reverentiam ſtatuerim, ea congruo temporis vel innocentiæ ſuffragio, vel opitulante Deo, expurgabo, vel tum demum pro his competentem pœnitentiam libenter amplectar. Condecet autem & ſanctitatem tuam, ea quæ de te vulgata ſcandalum eccleſiæ pariunt, non diſſimulare, ſed remoto a publica conſcientia, & hoc ſcrupulo, univerſalem tam eccleſiæ quam regni tranquillitatem per tuam ſapientiam ſtabilire.

CLVI.

Epiſtola Gregorii Papæ ad Hermannum Metenſem Epiſcopum de excommunicatione Regis Heinrici.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Hermanno Metenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod ad perferendos labores & pericula pro defenſione veritatis te paratum intelleximus, divini muneris eſſe non dubitamus, cujus hæc eſt & ineffabilis gratia, & mira clementia quod nunquam electos ſuos penitus aberrare permittit, nunquam funditus labefactari aut dejici ſinit, dum eos perſecutionis tempore quadam utili probatione diſcuſſos & poſt trepidationem aliquam ſemetipſis fortiores facit. Quum autem, ſicut inter ignavos alium, quo turpius alio fugiat, timor exanimat, ita etiam inter ſtrenuos alium, quo fortius alio agat, virile pectus inflammat, hoc caritativæ exhortationis voce curavimus commendare, ut eo magis in acie Chriſtianæ relligionis ſtare te delectet inter primos, quo eos non dubitas victori Deo proximos atque digniſſimos. Quod autem poſtulaſti, te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt auctoritatem ſanctæ & apoſtolicæ ſedis non potuiſſe Regem Heinricum hominem Chriſtianæ religionis contemptorem, eccleſiarum videlicet & imperii deſtructorem, atque hæreticorum auctorem & conſentaneum excommunicare, nec quemquam a ſacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo nobis neceſſarium videtur; cum hujus rei tam multa ac certiſſima documenta in ſacrarum ſcripturarum paginis reperiantur. Neque autem credimus eos, qui ad cumulum damnationis ſuæ veritati impudenter detrahunt, & contradicunt Deo, hoc ad defenſionis ſuæ audaciam tam ignorantia, quam miſeræ deſperationis vecordia captaſſe. Nec mirum. Mos eſt autem reproborum, ob ſuæ nequitiæ protectionem niti ſimiles ſibi defendere, quia pro nihilo habent mendacii perditionem incurrere. Nam, ut dicamus pauca de multis, quis ignorat vocem Domini ac ſalvatoris dicentis in evangelio; Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam & portæ inferni non prævale-

bunt

bunt adverſus eam &c. Num quid ſunt hic reges excepti? aut non ſunt de ovibus, quas filius Dei beato Petro commiſit? Quis rogo in hac univerſali confeſſione ligandi atque ſolvendi a poteſtate Petri ſe excluſum exiſtimat, niſi forte infelix ille, qui jugum Domini ferre nolens Diaboli ſe ſubjicit oneri, & in numero ovium Chriſti eſſe recuſat? Cui tamen hoc ad miſeram libertatem pro minimo proficit, quod poteſtatem Petri divinitus ſibi conceſſam a ſuperba cervice excutit, quam quanto eam quiſque perelationem ferre abnegat, tanto durius ad damnationem ſuam in judicio portat. Hanc itaque divinæ voluntatis inſtitutionem, hoc firmamentum diſpenſationis divinæ, hoc privilegium beato Petro apoſtolorum principi cœleſti decreto principaliter traditum atque firmatum, ſancti patres cum magna veneratione ſuſceperunt & ſervaverunt, & ſanctam Romanam eccleſiam, tam generalibus conciliis, quam etiam in cæteris ſcriptis & geſtis ſuis univerſalem matrem appellaverunt, & ſicut ejus documenta in confirmatione fidei, ita etiam judicia ſuſceperunt, in hoc conſentientes quaſi uno Spiritu, & una voce concordantes, omnes majores res & præcipua negocia, nec non omnium eccleſiarum judicia ad eam quaſi ad matrem & caput omnium debere referri, ab ea nuſquam debere appellari, judicia ejus a nemine retractari, aut refelli debere, aut poſſe. Unde beatus Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori ſcribens, divina fultus auctoritate, quid & qualiter de principatu ſanctæ & apoſtolicæ ſedis ſentire deberet, hoc modo eum inſtruxit: Et ſi, inquit, cunctis generaliter ſacerdotibus divina tractantibus fidelium convenit colla ſubmitti, quanto potius ſedis illius præſuli conſenſus eſt adhibendus, quem cunctis ſacerdotibus & divinitas ſumma voluit promittere, & ſubſequens eccleſiæ generalis jugiter pietas celebravit? Verum prudentia tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano conſilio æquare ſe quemquam poſſe illius privilegio vel confeſſioni, quem Chriſti vox prætulit univerſis, quem eccleſia veneranda confeſſa eſt ſemper, & habet devota primatem. Item Julius Papa orientalibus epiſcopis ſcribens de poteſtate ejusdem ſanctæ & apoſtolicæ ſedis ait: Decuerat nos fratres adverſus ſanctam Romanam & apoſtolicam eccleſiam limate & non yronice loqui, quomodo & ipſe Dominus noſter Jeſus Chriſtus eam decenter allocutus ait: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram, & reliqua. Habet igitur poteſtatem ſingulari privilegio ſibi conceſſam, aperire & claudere januas regni cœleſtis, quibus voluerit. Cui ergo aperiendi & claudendi cœli data eſt poteſtas, de terra judicare non licet? Abſit. Non retinetis, quod ait beatiſſimus Paulus: Neſcitis, quando Angelos judicabimus, quanto magis ſecularia? Beatus quoque Gregorius Papa reges a ſua dignitate cadere ſtatuit, qui apoſtolicæ ſedis decreta violare præſumpſerint: Poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & niſi ea, quæ ab illo ſunt male ablata, reſtituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, a ſacratiſſimo corpore, & ſanguine Domini alienus ſit, atque in æterno examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Quare beatus Gregorius Papa, Doctor utique mitiſſimus, reges, qui ſtatuta ſua ſuper unum etiam xenodochium violarent, non modo deponi, ſed etiam excommunicari atque in æterno examine damnari decrevit, quis nos, Heinricum, non ſolum apoſtolicorum judiciorum contemptorem, verum etiam ipſius matris eccleſiæ, quantum in ipſo eſt, conculcatorem, totiuſque regni & eccleſiæ improbiſſimum prædonem, & atrociſſimum deſtructorem, depoſuiſſe & excommunicaſſe reprehendit, niſi forte ſimilis ejus? Sic beato Petro hoc docente cognovimus in epiſtola de ordinatione Clementis, in qua ſic ait: Si quis amicus fuerit, his unus eſt & ipſe ex illis, qui eccleſiam Dei exterminare volet, & cum corpore nobiſcum videatur eſſe, mente & animo contra nos eſt, & eſt multo nequior hoſtis hic, quam illi qui foris ſunt & ſunt evidenter inimici. Hic igitur per amicitiarum ſpeciem, quæ inimica ſunt, gerit, & eccleſiam diſpergit & vaſtat. Nota ergo, dilectiſſime, quod eum, qui amicitia & colloquio his conjungitur, quibus Papa pro actibus ſuis averſus eſt, animadverſione damnat. Sed, ut ad rem redeamus, ita ne dignitas a ſecularibus Deum etiam ignorantibus inventa non ſubjicietur ei dignitati, quam omnipotentis Dei prudentia ad honorem ſuum invenit, cujus filius ſicut Deus & homo indubitanter creditur, ita ſummus ſacerdos caput omnium ſacerdotum ad dexteram patris ſedens, & pro nobis ſemper interpellans habetur, qui ſeculare regnum, unde filii ſeculi tument, deſpexit, & ad ſacerdotium crucis ſpontaneus venit? Quis neſciat reges & duces, ab his habuiſſe principium, qui Deum ignorantes, ſuperbia, rapinis, perfidia, homicidiis, poſtremo univerſis pene ſceleribus mundi principe videlicet Diabolo agitante ſuper pares ſeculi homines dominari cœca cupidine & intolerabili præſumptione affectaverint? Qui videlicet dum ſacerdotes Domini ad ſua veſtigia inclinare contendunt, cui rectius comparentur, quam ei qui eſt caput ſuper omnes filios ſuperbiæ? Qui ipſum ſummum pontificem ſacerdotum caput altiſſimi filium tentans ait: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me. Quis dubitet ſacerdotes vel regum & principum omniumque patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubjicere, a quo credit non ſolum in terra ſed etiam in cœlis ſe ligari poſſe & ſolvi? Hæc ſicut beatus Gregorius in epiſtola ad Mauritium Imperatorem directa commemorat, Conſtantinus M. Imperator omnium regum & principum fere totius orbis Dominus, intelligens, in ſancta Nycena ſynodo poſt omnes Epiſcopos ultimus reſidens, nullam judicii ſententiam dare voluit, ſed illos etiam Deos vocans, verum ſe ab illorum pendere judicio judicavit. Supradicto quoque Anaſtaſio imperatori prælibatus

libatus Papa Gelaſius perſuadens, ne illam intimatam ſuis ſenſibus veritatem arbitraretur, injuriam ſubintulit, dicens: Duo ſunt, Imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur, auctoritas ſancta pontificum & regalis poteſtas, in quibus tanto gravius eſt pondus ſacerdotum, quanto etiam pro ipſis regibus hominum in divino examine reddituri ſint rationem. Et paucis interpoſitis ait: Noſti itaque ab illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Talibus ergo inſtitutis, talibusque fulti auctoritatibus plerique pontificum, alii reges, alii imperatores excommunicaverunt. Nam ſi aliquod ſpeciale de perſonis principum requiratur exemplum, Beatus Innocentius Papa Archadium Imperatorem, quod conſenſit, ut S. Johannes Chriſoſtomus de ſua ſede pelleretur, excommunicavit. Alius item Romanus pontifex Zacharias Regem Francorum non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo, quod tantæ poteſtati non erat utilis a regno depoſuit, & Pipinum Caroli Magni Imperatoris patrem in ejus loco ſubſtituit, omnesque Francigenas a juramento fidelitatis abſolvit ac vinculo juramenti; quod & factum eſt, ab Epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritate a Pontificiali gradu deponuntur. Et beatus Ambroſius, licet ſanctus, non tamen univerſalis eccleſiæ Epiſcopus pro culpa, quæ aliis ſacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodoſium magnum Imperatorem excommunicans, excluſit ab eccleſia. Qui etiam in ſcriptis ſuis oſtendit, quod aurum non tam pretioſius ſit plumbo, quam regia dignitate ſit altior dignitas ſacerdotalis, hoc modo circa principium ſui Paſtoralis ſcribens: Honor, fratres, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari, ſi regnum fulgori compares; quippe cum videas regum colla & principum ſubmitti genibus ſacerdotum, & exoſculata eorum dextera orationibus eorum credant ſe communiri. Et poſt pauca: Hæc cuncta, fratres, ideo nos præmiſiſſe debetis cognoſcere, ut oſtenderemus, nihil eſſe in hoc ſeculo excellentius ſacerdotibus, nihil ſublimius Epiſcopis reperiri. Meminiſſe etiam debet fraternitas tua, quia major poteſtas exorciſtæ committitur, cum ſpecialiter ad dæmones abjiciendos conſtituitur, quam alicui laicorum ſecularis dominationis tribui poſſit. Omnibus nempe regibus & principibus terræ, qui relligioſe non vivunt, & in actibus ſuis, ut opinor, Deum non metuunt, dæmones, heu prohdolor, dominantur, & miſera eos ſervitute confundent. Tales igitur non divino ducti amore, ſicut relligioſi ſacerdotes, ad honorem Dei & utilitatem animarum præeſſe cupiunt, ſed ut intolerabilem ſuperbiam ſuam oſtentent, animique libidinem expleant, cæteris dominari affectant. De quibus beatus Auguſtinus in libro primo de doctrina Chriſtiana dicit: Cum vero etiam eis, qui ſibi naturaliter pares ſunt, hoc eſt, omnibus, quilibet affectat dominari, intolerabilis omnino ſuperbiæ eſt. Porro autem cum exorciſta, ut diximus, ſuper dæmones a Deo imperium habeat, quanto magis ſuper eos, qui dæmonibus ſunt ſubjecti & membra ſunt dæmonum? Si ergo his tantum præminent exorciſtæ, quanto magis ſacerdotes? Propterea omnis Rex Chriſtianus ad exitum veniens, ut inferni carcerem evadat, ut de tenebris in lucem tendat, ut de peccatorum vinculis in judicio Dei abſolutus appareat, ſacerdotis opem ſupplex & miſerandus requirit. Quis autem non modo ſacerdotum, verum & laicorum & in extremis poſitus pro animæ ſalute terreni regis imploravit auxilium? Quis vero regum vel imperatorum aliquem Chriſtianum, ex impoſito ſibi officio, valet ex diaboli poteſtate eripere, & inter filios Dei connumerare, ſacroque chriſmate communire? Et quod maximum eſt in chriſtiana religione, quis eorum valet in proprio ore corpus & ſanguinem Domini conficere? Cui eorum data eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi in cœlo & in terra? Ex quibus aperte colligitur, quanta præcellat poteſtate dignitas ſacerdotum. Aut quis eorum poteſt aliquem clericum ordinare in ſancta eccleſia, quanto minus pro aliqua re deponere? Namque in eccleſiaſticis ordinibus majoris eſt poteſtatis deponere, quam ordinare. Epiſcopi nunc poſſunt alios Epiſcopos ordinare, ſed nullo modo ſine auctoritate apoſtolicæ ſedis deponere: Quis igitur vel tenuiter ſciolus epiſcopos vel ſacerdotes timeat anteferre? Quod ſi reges pro peccatis ſuis a ſacerdotibus ſint judicandi, a quo rectius quam a Romano Pontifice judicari debent? Ad ſummam, quoslibet bonos chriſtianos multo convenientius, quam malos principes & reges intelligi decet. Iſti igitur gloriam Dei quærendo ſemetipſos ſtrenue regunt, at illi non quæ Dei ſunt, ſed ſua quærentes, ſibimet hoſtes, alios tyrannice obprimunt; hi veri regis Chriſti, hi vero diaboli corpus ſunt. Iſti ad hoc ſibi imperant, ut cum ſummo imperatore æternaliter regnent; illorum vero perverſitas id agit, ut cum tenebrarum principe, qui eſt Rex ſuper filios ſuperbiæ, æterna damnatione pereant. Nec valde ſane mirandum eſt, quod mali Pontifices iniquo regi, quem adeptis male per eum honoribus diligunt metuuntque conſentiunt, qui ſymoniace quoslibet ordinando Deum & pro vili pretio vendit. Nam ſicut electi inſolubiliter ſuo capiti innituntur, ita & reprobi, maxime contra bonos, ei qui maliciæ caput eſt, pertinaciter fœderantur, contra quos profecto non tam diſſerendum, quam pro eis lacrimoſis planctibus ingemiſcendum, ut omnipotens Deus illos a laqueis ſatanæ, quibus captivi tenentur, eripiat, & tandem aliquando vel poſt pericula ad agnitionem veritatis perducat. Hæc de Regibus & Imperatoribus, qui ſeculari potentia nimium tumidi, non Deo, ſed ſibi regnant. Sed quia noſtri eſt officii, unicuique ſecundum ordinem vel dignitatem, qua videtur vigere, exhortationem diſtribuere, Imperatoribus, Regibusque ceteris principibus, ut elationes maris & ſuperbiæ fluctus opprimere valeant, arma humilitatis, Deo auctore, providere curavimus. Scimus etenim, quod mundana gloria & ſecularis cura eos permaxime, qui

qui præſunt, ad elationem pertrahere ſolet, quod ſemper neglecta humilitate, propriam quærendo gloriam, fratribus cupiunt præminere. Proinde videtur utile maxime Imperatoribus & Regibus, ut, cum mens eorum ſe ad alta erigere, & pro ſingulari vult gloria oblectare, inveniat, quibus ſe modis humiliet, atque unde gaudebat, ſentiat ſe plus timidum. Proſpiciat ergo diligenter, quam periculoſa, quamque timenda imperatoria vel regia dignitas, in qua pauciſſimi ſalvantur, & illi qui, Deo miſerante, ad ſalutem veniunt, non æque, ut multi pauperum, judicio ſancti Epiſcopi in ſancta eccleſia clarificantur. A mundi igitur principio usque ad hæc noſtra tempora in tota autentica ſcriptura, non invenimus ſeptem imperatores vel reges, quorum vita adeo fuit relligione & præcipuarum virtutum ſignis decorata, ſicut innumerabilis multitudinis ſeculi contemptorum, licet eos plures apud omnipotentem Deum minime ſalutem inveniſſe credamus. Namq; ut de apoſtolis, & martyribus taceamus, quis imperator vel regum æque ut Martinus, Antonius, Benedictus, miraculis claruit? Quis imperatorum vel regum mortuos ſuſcitavit, leproſos mundavit, cœcos illuminavit? Ecce, Conſtantinum piæ memoriæ imperatorem, Theodoſium, Honorium, Carolum & Ludewicum, juſtitiæ amatores, chriſtianæ religionis cultores, eccleſiarum defenſores, ſacra quidem eccleſia laudat & veneratur, non tamen eos tanta miraculorum gloria indicat. Præterea ad quæ nomina regum vel imperatorum baſilicas ſive altaria dedicari vel ad honorem ſancta eccleſia miſſas ſtatuit celebrari? Timeant reges aliique principes, ne quanto ſe ceteris hominibus in hac vita præferri gaudent, tanto amplius æternis incendiis ſubjiciantur. Unde ſcriptum eſt: Potentes potenter tormenta pacientur. De tot igitur hominibus ſunt reddituri rationem, quot ſuæ dominationi ſubditos habuerunt. Quod ſi alicui relligioſo privato non parvus labor eſt, unam animam ſuam cuſtodire, quantus labor inminet principibus ſuper multis millibus animarum? Præterea ſi judicium ſanctæ eccleſiæ valde conſtringit hominem peccatorem pro unius hominis interfectione, quid erit de hoc, qui multa millia morti tradet pro mundi hujus honore? Qui licet ore aliquando dicant: mea culpa pro multorum interfectione; tamen in corde gaudent, quaſi in ſui honoris extenſione, nollentque non feciſſe, quod egerunt, nec dolent, quod fratres ſuos in tartarum compulerunt. Cumque ex toto corde ſuo non pœnitet eos, neque volent humano ſanguine acquiſita vel detenta omittere, illorum pœnitentia apud Dominum ſine digno fructu pœnitentiæ manet. Unde profecto valde eſt timendum atque ad memoriam eorum crebro revocandum, quod ſicut præfati ſumus, a mundi principio pauciſſimi per diverſa terrarum regna reges ſancti ex innumerabili eorum multitudine reperiuntur, cum in una tamen Pontificum ſeriatim ſuccedentium ſede Romana a tempore beati Petri apoſtoli, ferme centum inter ſanctiſſimos computentur. Cur autem hoc? nonne quod reges terræ, & principes vana gloria illecti, ſicut prælibatum eſt, quæ ſua ſunt, ſpiritualibus præferunt, relligioſi autem Pontifices, vanam gloriam deſpicientes, quæ Dei ſunt carnalibus præponunt? Illi in ſe delinquentes facile puniunt, in Deum peccantes æquo animo ferunt. Iſti in ſe peccantibus cito ignoſcunt, Deum offendentibus non leviter parcunt. Illi terrenis actibus nimium dediti, ſpiritualia parvipendent, iſti cœleſtia meditantes, quæ ſunt terrena contemnunt. Admonendi ergo ſunt omnes Chriſtiani, qui cum regno regnare cupiunt, ne ambitione ſecularis poteſtatis regnare affectent, ſed potius ante oculos habeant quod beatus Gregorius in libro Paſtorali ammonet, dicens: Inter hæc itaq; quid ſequendum, quid tenendum eſt, niſi ut virtutibus pollens coactus ad regnum veniat, virtutibus vacuus nec coactus accedat? Quid ſi ad apoſtolicam ſedem, in qua rite ordinati meritis S. Petri meliores efficiuntur, qui Deum timent, cum magno timore veniunt; ad ſolium regni cum quanto timore ac tremore accedendum eſt, in quo etiam boni & humiles, ſicut in Saul & David cognoſcitur, fuerint deteriores? Nam quod de ſede apoſtolica prælibavimus, in beati Symachi papæ decretis, licet experimento ſciamus, ſic continetur: Ille ſcilicet beatus Petrus meritorum dotem perennem cum hereditate innocentiæ miſit ad poſteros. Et poſt pauca: Quis igitur ſanctum eſſe dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit; in quo, ſi deſunt bona, acquiſita per meritum ſufficiunt, quæ a loci prædeceſſore præſtantur. Aut etenim claros ad hæc faſtigia erigit, aut eos, qui eriguntur, illuſtrat. Quapropter, quos ſancta eccleſia ſua ſponte ad regimen eccleſiæ vel imperium evocat, deliberato conſilio, iis non pro tranſitoria gloria, ſed pro multorum ſalute humiliter obediant, & ſemper caveant, quod beatus Gregorius in libro Paſtorali teſtatur: Apoſtata quippe angelo ſimilis efficitur, dum homo homini ſimilis eſſe dedignatur. Sic Saul, poſt humilitatis meritum, per tumorem ſuperbiæ culmine poteſtatis, excidit. Per humilitatem quippe prælatus, per ſuperbiam vero reprobatus eſt, Domino atteſtante, qui ait: Nonne cum eſſes parvulus in oculis tuis, caput te conſtitui in tribubus Iſrael? Miro autem modo cum apud ſe magnus apparuit, apud Deum parvulus fuit. Vigilanter quoque retineant, quod Dominus in evangelio ait: Ego gloriam meam non quæro, & qui vult inter vos primus eſſe, ſit omnium ſervus. Honorem Dei ſemper præponant, juſtitiamq; unicuique ſuum jus ſervando, amplectantur, atque cuſtodiant, ſanctam eccleſiam non quærant ſicut ancillam ſibi ſubjicere vel ſubjugare, ſed maxime oculos illius, videlicet Domini ſacerdotes, magiſtros & patres recognoſcendo ſtudeant honorare. Nam ſi carnales patres & matres jubemur honorare: quanto magis ſpirituales? Et ſi ille, qui carnali patri vel matri maledixerit morte multandus eſt, quid ille, qui maledicit patri vel matri ſpirituali, meretur? Non carnali amore illecti ſtudeant filium ſuum

gregi,

gregi, pro quo Chriſtus ſanguinem ſuum fudit, præponere, ſi meliorem illo & utiliorem poſſunt invenire, ne plus Deo diligendo filium, maximum ſanctæ eccleſiæ inferant detrimentum. Patenter itaque Deum & proximum, ſicut Chriſtianum, non amare convincitur, qui * tantæ voluntati tamque neceſſariæ eſſe ſanctæ Matri eccleſiæ, prout melius poteſt, negligenter providere. Hac namque virtute & caritate neglecta, quicquid boni aliquis fecerit, omni ſalutis fructu carebit. Hæc igitur humiliter agendo, & amorem Dei & proximi ſicut oportet ſervando, præſumant de illius miſericordia qui dixit: Diſcite a me, quia mitis ſum & h. c. Quem ſi humiliter imitati fuerint, de regno ſervili & tranſitorio ad regnum veræ libertatis & æternitatis tranſibunt. His igitur armis noſtris, quibus ſe reges aliique principes contra ſuperbiam & vanam gloriam muniant, comparatis, fraternitatem tuam, & eos, qui prædicationis locum in ſancta eccleſia tenent, paucis commonere cenſuimus, ut inter alia, quæ debentur, veritatem fere ab omnibus neglectam, cujus propugnatores & defenſores vix pauciſſimi reperiuntur, firmiter tenere, & conſtanter denunciare ſtudeatis, perpendentes quod beatus Gregorius in libro Moralium dicit exponens capitulum illud: Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix. Sæpe, inquit, nonnulli, dum temporalia adverſa pertimeſcunt, diſtrictioni ſe æternæ animadverſionis objiciunt. De quibus bene per Pſalmiſtam dicitur: Illic trepida &c. Iſte namque veritatem jam libere defendere appetit, ſed in ipſo ſuo appetitu trepidus indignationem poteſtatis humanæ pertimeſcit. Cumque intra hominem contra veritatem pavet, ejusdem veritas iram cœlitus ſuſtinet. Item in Paſtorali de eodem per Salemonem dicitur: Qui abſcondit frumenta, maledicitur in publicis. Frumenta abſcondere eſt prædicationis verba apud ſe retinere. In publicis autem talis quisque maledicitur, quia in ſolius culpa ſilentii pro multorum, quos corrigere potuit, pœna damnatur. Si medicinalis artis ignari minime ſecandum vulnus cernerent, & ſecare recuſarent, profecto peccatum fraternæ mortis ex ſolo torpore committerent. Quanta ergo involvahtur culpa, aſpiciunt, qui dum cognoſcunt vulnera mentium, curare negligunt ſectione verborum. Unde & bene per Prophetam dicitur: Maledictus, qui gladium ſuum prohibet a ſanguine. Gladium quippe a ſanguine prohibere eſt, prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione retinere. Et paulo poſt inferius: Si ergo ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris exuritur, profecto eſſe ſe Dei denegat, qui, quantum ſufficit, increpare vitam carnalium recuſat. Cum ergo periculum veſtrum, ſicut ex his colligitis, vos oporteat ſollicite cogitare, maximeque vigilanter cavere, tum & ſubditos & proximos veſtros, qui corrigendi ſunt, ammonere, eisque ipſorum periculum, ſi obedire contempnant, diligenter debetis oſtendere. Unde idem beatus Gregorius ſuper illo capitulo, melior eſt, obedientia, quam victima, & auſcultare magis, quam offerre adipem arietum; quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idolatriæ, nolle acquieſcere. In ultimo libro moralium Iob ſic demum argumentatur: Si igitur quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, ſola eſt obedientia quæ fidei meritum poſſidet, qua ſine infidelis quisque cognoſcitur, etiamſi fidelis eſſe videatur. Penſate ergo, dilectiſſimi, penſate, quæ ſuperius digeſta ſunt, &, ſi non, quod peccator Gregorius vobis ſcribit, vel quod Gregorius ille ſanctiſſimus olim diſſeruit in memoria ſemper habere, ac maxime, ne veritatis occultatio vos damnet, procurare, vel proximos inobedientia, quam pernitioſa ſit, ignorantes interimat, ſed & vos aperta confeſſio veritatis & conſtans teſtificatio juſtitiæque defenſio comprobet eſſe paſtores, & proximi per vos edocti & ammoniti, viam ſalutis tenere valeant obedientes.

CLVII.

Epiſtola ejusdem, cujus ſupra.

G. Epiſcopus ſervus ſervorum Chriſti dilectæ in Chriſto filiæ Mathildi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quanta ſit mihi cura, quantaque inceſſanter de te tuaque re ſollicitudo, ipſe ſolus qui cordis arcana rimatur intelligit, & multo melius me ipſo agnoſcit. Tu tamen ſi penſare non negligis, ut reor, animadvertis, quod pro tantis tui curam me oportet habere, quantis pro caritatis ſtudio te detinui, ne illos deſereres, ut tuæ ſolius animæ provideres. Caritas igitur, ut ſæpe dixi & dicam, ſequens cœleſtem tubam, non, quæ ſua ſunt, quærit. Sed, quod inter cætera, quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente, contuli, quod potiſſimum eſt, ut corpus Domini, cum frequenter acciperes, indicavi, & ut certæ fiduciæ matris Domini omnino te committeres, præcepi. Quid etiam beatus Gregorius, vel Ambroſius videlicet de ſumendo corpore ſenſerint, his literis intimavi. Ait igitur in libro quarto, de ſacramentis inter cætera: Si mortem Domini annuntiamus in remiſſionem peccatorum, ſi quotiescunque effunditur corpus vel ſanguis Domini, in remiſſionem peccatorum funditur, debeo ſemper illud accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. Item ipſe Ambroſius in libro quinto de Sacramentis: Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas? Quemadmodum Græci in oriente conſueverunt facere, accipe, quotidie merearis accipere. Quomodo Job ſcilicet quotidie pro filiis offerebat ſacrificium, ne forte aliquid vel in corde vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis, quod quotiescunque offertur ſacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini ſignificetur, & remiſſio peccatorum. Et panem iſtum vitæ non quotidie aſſumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, quod ſub peccato ſumus, medicina eſt cœleſte & venerabile myſterium. Item Gregorius in libro quarto dialogorum: Debemus itaque præſens ſeculum, vel quia conſpicimus defluxiſſe, tota mente

mente contempnere, quotidiana Deo ſacrificia lacrimarum, quotidianas carnis ejus & ſanguinis hoſtias inmolare. Hæc namque ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat. Qui licet ſurgens a mortuis jam non moritur, & mors illi ultra non dominabitur, tamen in ſe ipſo inmortaliter atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in myſterio ſacro oblationis inmolatur. Ejus quippe corpus ibi ſumitur, ejus caro in ſalute populi patitur, ejus ſanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem unigeniti filii ſemper imitatur. Quis itaque fidelium habere dubium poſſit in ipſa inmolationis hora, ad ſacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jeſu Chriſti myſterio angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terram cœleſtibus jungi, unum quid ex viſibilibus & inviſibilibus fieri? Item Johannes Chryſoſtomus patriarcha ad Neophytos: Videte quemadmodum ſponſam ſibi Chriſtus ſociavit: Videte quo vos cibo ſatiatos enutrit. Ipſe nobis cibi ſubſtantia eſt ad nutrimentum. Nam ſicut mulier affectionis natura cogente genitum alere, ſui lactis fœcunditate feſtinat, ſic & Chriſtus, quos ipſe genuerat ſuo ſanguine ſemper enutrit. Etenim, ut idem Johannes ſcribit ad Theodorum monachum: Lubricum eſt genus natura mortalis, cito quid labitur, ſed ſero reparatur, & ut facile cadit ita & velociter ſurgit. Debemus, o filia, hoc ſingulare appetere medicamentum. Hæc ideo, Dilectiſſima beati Petri filia, ſcribere procuravi, ut fides tibi ac fiducia in accipiendo corpus Domini major accreſcat. Talem quippe theſaurum, taliaque dona, non aurum, non lapides pretioſos, amore patris tui cœlorum videlicet principis a me tua requirit anima, licet ab aliis ſacerdotibus longe meliora, meritis accipere poſſit. De matre vero Domini, cui te principaliter commiſi & committo, & nunquam committere, quo usque illam videamus, ut cupimus, omittam. Quid dicam? quam, licet cœlum & terra laudare, ut meretur, nequeant, non ceſſant, hoc tamen procul dubio teneas, quia quanto altior & melior ac ſanctior eſt, omni matre, tanto clementior & dulcior circa converſos peccatores, & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi & proſtrata coram illa ex corde contrito & humiliato lacrimas effunde. Invenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem intuitu, dilectione.

CLVIII.

E. Sanctæ Trevirenſis eccleſiæ patri reverendiſſimo unanimiter electo, canonice admiſſo T. Dei gratia id quod eſt, debitam dilectionem, ex dilectione ſubjectionem, ex ſubjectione ſervitutem, ex ſervitute intimam, in omnibus ſervata ratione, devotionem. Teſte conſcientia, teſte & illo qui omnia novit, nemo eſt qui dignitati veſtræ melius velit, nemo qui unanimi veſtræ electioni magis applauſerit, nemo, inquam, qui de tam jucunda patris ad filium, prælati ad ſubditum, affinitate rationabiliter incepta rationabilius finienda, majorem fiduciam conſilii & auxilii ſibi aſſumpſerit. Fateor me in omnibus vobis & eccleſiæ Trevirenſi debitorem eſſe, utpote quem elegi & laudavi mihi in dulciſſimum patrem; imo quod Trevirenſem eccleſiam ſemper habui & habiturus ſum vita ſuperſtite in dulciſſimam matrem. Eccleſia Virdunenſis eccleſiam Trevirenſem ut filia matrem digna dilectione, debita ſubjectione amplectitur, ut ſubjecta prælatam veneratur. Membrum igitur capiti ſuo connexum proficit, diviſum omnino deficit. Legati veſtri, frater, Archidiaconus, miles H. monuerunt me, ut Treverim venirem, obedientiam vobis & eccleſiæ perſolverem, ordinationi veſtræ intereſſem. Conſecrationem veſtram in tanta omnium neceſſitate non modo vobis, ſed nobis, qui affligimur, qui anguſtiamur, valde neceſſariam ulterius non differrem; tam juſtæ, tam ſaluberrimæ monitioni non moram, non difficultatem aliquam prætendiſſem, ſi in hoc tum meam veſtram ſalutem non adtendiſſem, ſi non benedictionem pro maledictione, conſecrationem pro execratione, ordinationem pro depoſitione hoc tempore reputaſſem. Quod igitur maximo cum dolore vobis refero ab ordine ſuſpenſum vos ordinare periculoſum eſſet, ut miſerabilius dicam, execratum de conſecratione veſtra præſumere pernitioſum eſſet. Conſilio meorum ſatis importuno ut teſte Deo mihi contrario in Pentecoſten veni ad curiam, terribiliter adſtrictus, multipliciter coactus ſum ibi agere contra ordinem, contra ſalutem meam, imo contra dignitatem eccleſiaſticam; abrenuntiavi ſedenti in ſede apoſtolica, & hoc ſine ratione aliqua, cum præſens non audiretur, auditus diſcuteretur, diſcuſſus convinceretur. Abrenuntiavi illi, cui in examine meæ ordinationis profeſſus fueram obedientiam, cui ſubjectionem pollicitus eram, cui poſt beatum Petrum ſuſcepto regimine mihi commiſſæ eccleſiæ commiſſus fueram. Reverſum ſolito gravius eccleſia me ſuſcepit, uſitatum proceſſionis ordinem non exhibuit, &, quod miſerabilius eſt, oſculum pacis non obtulit, quod infelicius propter auditam tam temere abrenuntiationem, & inauditam prius tantam temeritatem, non modo ab epiſcopali, ſed a ſacerdotali officio, ſub oſtentatione meæ ſalutis & mei ordinis ſaluberrimo conſilio usque ad dignam beato Petro & vicario ejus ſatisfactionem me ſubmovit. Hoc me impedit, hoc in Chriſto Jeſu ordinationi veſtræ me ſubtraxit. Quod ſi alius pro voluntate veſtra & petitione, Tullienſis videlicet vel quivis vicem noſtram ſuppleverit, non indignor nec adverſor, neq; rationabiliter ordinanti improperabo, neque in aliquo detraham rationabiliter ordinato. Adhuc vobiſcum agam familiarius, ut cum patre filius, ut cum prælato ſubjectus, ut cum amico nemo jucundior amicus, cum conſanguineo proximus admodum conſanguineus. Hoc tempore tribulationis

tionis in hoc ſchiſmate eccleſiaſticæ dignitatis, hoc errore apoſtolicæ ſedis, videndum eſt, quomodo ordinari velitis in examinatione ordinis, cui promiſſionem, cui obedientiam, cui dignam ſubjectionem vovere debeatis. Hoc per abrenuntiationem noſtram expulſo, alio per legitimam electionem nondum recollocato. Non hoc dico, ut voluntati veſtræ contradicam, ut ordinationem impediam, ut promotionem ſuſpendam, cum pro caritate & paternitate veſtra paratus ſim ultro offerre corpus, & animam. Adaperiat Dominus cor veſtrum in lege ſua & in præceptis ſuis, & in præſenti cauſa.

CLIX.

Epiſtola Diderici Virdunenſis Epiſcopi contra Hildebrandum Papam.

Dilectis in Chriſto fratribus, & Dominis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Principibus Romani Imperii, majoribus, & minoribus, clero & populo, ſanctæ eccleſiæ cultoribus T. Virdunenſis, id quod eſt Dei gratia, fraternam dilectionem, debitam ſervitutem, & perpetuam in Domino ſalutem. Regni noſtri perturbatio, &, ut verius dicam, niſi Deus avertat, prima nimis anullatio in maximum dolorem nos excitat, in lacrimas vocat, in miſerabilem querimoniam coram Deo & hominibus nos convertit. Hildebrandus, qui dicebatur caput, jam cauda eccleſiæ, qui fundamentum, jam detrimentum eſt eccleſiæ, qui decus jam dedecus eſt eccleſiæ: hic diſpergit, qui dicebatur congregare: hic eccleſiam odit, qui dicebatur diligere: jam uſque ad omnimodam hæreſim infirmat, qui dicebatur ſanctam eccleſiam confirmare. O inaudita arrogantia hominis, ſupra omnem gloriam de ſe glorianţis, ſupra omnem malitiam male agentis, unitatem eccleſiæ ſcindentis, quod inauditum eſt, regnum & regem catholicum deſtruere præſumentis, impios juſtificantis, pios injuſte damnantis, decreta patrum pervertentis, regem adulterinum extollentis, regem liberum & legitimum & cum memoria nominis regii extinguere meditantis & minantis. O temporibus noſtris nunquam audita hæreſis. Perjuria fidelitates dicit, fidem ſacrilegium facit; imo quia ab initio pater ejus mendax fuit, per omnia mentitur, & in omnibus veritati contradicit. Videat Deus & judicet, videte vos, judicate. Hominem impium, hominem abhominatum, membra eccleſiæ ſubvertentem, caput nobis faceremus? Nos omni eccleſiaſtico honore deſtituentem patrem nobis conſtitueremus? Vita ſua accuſat illum, perverſitas damnat, obſtinatio malitiæ illum anathematizat. In qua re vobiſcum eſſe, vobiſcum facere, vobiſcum laborem ſubire, aſſenſus, conſilium, & auxilium noſtrum non recuſat. De eligendo autem ſummo Pontifice, qui errata corrigat, qui deſtituta reſtituat, qui hujuſmodi fortia confundat, Deo cooperante vobiſcum operabimur, Deo conſentiente vobiſcum ſentiemus, & pro honore eccleſiæ & pro recuperatione regis & regni in nullo vobis deerimus.

CLX.

Item Epiſtola Egilberti Trevirenſis Archiepiſcopi contra quem ſupra.

Patribus non fratribus, Dominis, non amicis Egilbertus deſignatus Epiſcopus Trevirenſis eccleſiæ devotiſſimas in Chriſto orationes. Ferre ſententiam contra apoſtolicum non eſt tutum imo inſanum, & omnino nefarium aliquid audere in illum, qui in vice ſancti Petri fungitur legatione ipſius Chriſti. Iſte autem, qui invaſit ſedem apoſtolicam, qui inaudita laudatione effertur, qui profanis novitatibus ſtudet, amplo nomine delectatur, quem neque Chriſtianum appellarem, quia non habet Chriſti characterem & pacem, & caritatem, quam Chriſtus ſuis militibus impreſſit, qua Chriſtus ſuos notavit, non occurrere contra hunc, non inſurgere contra hunc, magnum ſanctæ matris eccleſiæ eſt periculum, & plane contra Deum. Quis itaque neſcit ex hoc quaſi fonte omnis diſſenſionis & capite omnis ſchismatis excluſa pace eccleſiæ diſcordiam totius mundi emerſiſſe? Quis, inquam, non videt per hunc quaſi ſigniferum tantum ſanguinem mundi effuſum? De multis rationibus, qui non ſequitur Chriſtum neque vere appellare Chriſtianum, ita certe nec Papam, quem video totiens & tam manifeſtum homicidam. En bonus & ſanctus Papa, cujus conſiliis, cujus inſtinctu & ductu membra Chriſti tot & tam perditis modis ſunt dilacerata. En bonus paſtor, qui in illos tanta crudelitate graſſatur, pro quibus Chriſtus in cruce pependit, quos ipſe proprio ſanguine redemit. En verus Pontifex & verus ſacerdos, qui dubitat, ſi illud quod ſumitur in dominica menſa, ſit verum corpus & ſanguis Chriſti. Nihil certe ita eſt impium & nefarium, nihil ita eſt deteſtabile & execrabile, quod ipſe non curet, dum alios contra regem armet, dum alios ad bellum, quod ipſe omnibus intendit, excitet. Inter has multiplices calamitates & miſerias, quas patitur & conqueritur ſancta eccleſia, mihi quoque illa eſt ab eo tam ſuperba quam violenta injuria. Cum igitur Treveris pari conſenſu tam cleri quam plebis eſſem electus Epiſcopus, etiam eo non impediente, nullam culpam obtendente, fere per biennium conſecrationem habere non potui, omnibus ejuſdem eccleſiæ filiis & ſuffraganeis intercedentibus, & inuſitatam ſuæ metropolis viduitatem, multum querentibus. Nihil etiam profuit ſincerus introitus & legitima electio, nihil valuit apud illum conſona auctoritas Epiſcoporum, & ſtudioſa loci interceſſio. Ut taceam mea, ut prætermittam privata, quam malus & non purus introitus ejus, qui minatus eſt, pervenit ad perditiſſima exempla, ne plus per hoc ſancta, quæ vix modo trahit extremum ſpiritum, periclitetur eccleſia, ex me dico, quod nullam ejus obedientiam poſt hinc ſervabo, neque meo judicio amplius ſedebit in loco & in vice ſancti Petri, quem ipſe non ſequitur, obſtupenda abuſione novitatis ſuæ, & inauditi decreti.

CLXI.

Epiſtola Henrici Spirenſis Epiſcopi contra quem ſupra.

In Domino Dominorum diligendis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Marchionibus, Comitibus nec non & totius Longobardiæ tam minoribus quam majoribus H. Spirenſis Epiſcopus ſervitutem & orationem. Super regni perturbatione regiæque poteſtatis derogatione, nec non etiam ſuper vacillante ſtatu eccleſiæ, non minus ego dolens quam cæteri principes regni, decrevimus Moguntiæ inire conſilium, ſi fieri poſſit, ut regni perturbatio ſedetur, regia poteſtas redintegretur, & eccleſiæ, ne omnino naufragium patiatur, ſuccurramus. Quonam autem modo hoc fieri poſſit, excogitare nequivimus, niſi caput peſtiferæ ſerpentis penitus abſcideretur, cujus venenoſo afflatu hæc exorta hactenus intumuerunt. Manente vero cauſa efficiente quomodo poterit effectus extirpari? Quo inito conſilio tam primates quam minores firmiter fideliterque decrevimus, ut Hildebrandus ille ſedis ſubdolus apoſtolicæ invaſor, divinarum humanarumque legum execrabilis perturbator, Deo opitulante omnimodis abdicetur, aliusque in ſedem apoſtolicam eligatur, qui diſperſa colligat, confracta conſolidet, non diſcordiam, non bella, ſed pacem in ſancta eccleſia deſideret. Nec ab hoc negotio perficiendo ſtrenuitatem veſtram abſterreat, quod prius in ſimili conſilio nos portum tenentes, periculoſæ procellarum jactationi vos commiſimus; ſed potius viriliter agite & confortetur cor veſtrum, qui ſperatis in Domino, pro certo ſcientes, levius extorqueri clavam de manu Herculis, quam in præſenti negotio divellamur, vita comite, a vobis.

CLXII.

Epiſtola Heinrici Spirenſis Epiſcopi contra quem ſupra.

Cum primum eccleſiæ gubernaculum invaſiſſes, etſi bene nobis cognitum eſſet, quam illicitam & nefariam rem contra jus & fas familiari tibi arrogantia præſumpſiſſes; diſſimulanda tamen diſpenſatoria quadam taciturnitate, tam vitioſa introitus tui exordia putavimus, ſperantes videlicet tam criminoſa principia conſequentis regiminis tui probitate & induſtria emenda, & aliquatenus oblitteranda. Verum nec, ut lamentabilis univerſalis eccleſiæ ſtatus clamat & deplorat, malis initiis tuis pejores actionum decretorumque tuorum progreſſus infelici tenore & pertinacia reſpondent. Cum igitur Dominus & redemptor noſter pacis & caritatis bonum quaſi ſingularem fidelibus ſuis caracterem impreſſerit, cujus teſtimonia plura extant, quam ut epiſtolari brevitate comprehendi valeant, tu econtrario dum profanis ſtudes novitatibus, dum magis amplo quam bono nomine delectaris, dum inaudita elatione oſtenderis velut quidam ſignifer ſciſmatis, omnia membra eccleſiæ quæ ſecundum apoſtolum vitam quietam & tranquillam ante hæc tua tempora agebant, ſuperba crudelitate, crudelique ſuperbia laceraſti, flammasque diſcordiæ in Romana eccleſia diris factionibus excitaſti, quas per omnes eccleſias Italiæ, Germaniæ & Hiſpaniæ ferali dementia ſparſiſti. Sublata igitur, quantum in te fuit, omni poteſtate ab Epiſcopis, quæ eis divinitus per gratiam ſpiritus ſancti, qui maxime in ordinationibus operatur, collata eſſe dinoſcitur, omnique rerum eccleſiaſticarum adminiſtratione, plebejo furori per te attributa, dum nemo jam alicui Epiſcopus aut presbiter eſt, niſi qui hoc indigniſſima aſſentatione a faſtu tuo emendicavit, omnem apoſtolicæ inſtitutionis vigorem, illamque pulcherrimam membrorum Chriſti diſtributionem, quam doctor gentium totiens commendat, & inculcat, miſerabili confuſione miſcuiſti; ſic quoque per hæc tua glorioſa decreta, quod ſine lacrymis dici non poteſt, Chriſti fere nomen periit. Quis autem pro indignitate rei non ſtupeat, quod novam quandam indebitamque potentiam tibi uſurpando arrogas, ut debita univerſæ fraternitati jura deſtruas? Aſſeris igitur, cujuscunque noſtrum parrochiani aliquid delictum vel ſola fama ad te perveniat, ultra jam non habere quemquam noſtrum aliquam poteſtatem vel ligandi eum vel ſolvendi præter te ſolum, aut eum quem tu ſpecialiter ad hoc delegeris. Quæ ſententia, quam omnem inſaniam excedat, quis in ſacris literis eruditus non videat? Quia ergo per hos aliosque præſumptionum tuarum ſpecies eccleſiam Dei tam graviter periclitantem, imo fere peſſundatam diutius tolerare, omni malo deterius judicavimus; placuit, ut communi omnium noſtrum conſilio tibi, quod hactenus tacuimus, innoteſcat, quam ob rem nec modo poſſis, nec unquam potueris ſedi apoſtolicæ præeſſe. Tu ipſe bonæ memoriæ Heinrico Imperatori te ipſum corporali ſacramento obſtrinxiſti, quod nunquam vivente ipſo Imperatore, aut filio ejus glorioſo Domino noſtro Rege, qui modo ſummæ rerum præeſt, Papatum aut ipſe ſuſciperes, aut alium quantum in te eſſet ſuſcipere patereris, absque aſſenſu vel laudamento patris, dum viveret. Atque hujus ſacramenti ſunt hodie teſtes, plerique Epiſcopi, qui hoc tunc & oculis videre & auribus audivere. Illud etiam recordare, quomodo tu, aliquos ex Cardinalibus cum ambitio papatus titillaret, ad tollendam æmulationem, hac occaſione & conditione, ut ipſi hoc idem facerent, ſacramento te obligaſti, quod nunquam Papatum habiturus eſſes. Utraque hæc ſacramenta, quam ſancte ſervaveris, tu ipſe videris. Præterea cum tempore Nycolai Papæ Synodus celebraretur, in qua capite vigeſimo quinto Epiſcopi conſiderant, ſuo anathemate ſtatutum & decretum eſt, ut nullus unquam Papa fieret, niſi per electionem Cardinalium & approbationem populi & per conſenſum & auctoritatem regis. Atque hujus conſilii ſeu decreti, tu ipſe auctor, perſuaſor ſubſcriptorque fuiſti. Qui etiam quaſi fœtore quodam graviſſimi ſcandali totam eccleſiam repleſti de convictu & cohabitatione alienæ

alienæ mulieris familiariori, quam neceſſe ſit. In qua re verecundia noſtra magis, quam cauſa laborat, quamvis hæc generalis querela unicuique perſonuerit, omnia judicia, omnia decreta per fœminas in ſede apoſtolica actitari, denique per fœminas totum orbem eccleſiæ adminiſtrari. Nam de injuriis Epiſcoporum, & contumeliis, quos filios meretricum & cetera id genus indigniſſime appellas, nulla querimonia ſufficit. Quia ergo introitus tuus tantis perjuriis eſt initiatus, & eccleſia Dei tam gravi tempeſtate per abuſionem novitatum tuarum periclitatur, & vitam converſationemque tuam tam multiplici infamia dehoneſtaſti, obedientiam, quam tibi nullam promiſimus, nec de cætero ullam ſervaturos eſſe, renuntiamus, & quia nemo noſtrum, ut publice declamabas, tibi hactenus fuit Epiſcopus, tu quoque nulli noſtrum animo eris Apoſtolicus.

CLXIII.

Epiſtola Henrici Regis ad Hildebrandum Papam.

Henricus non uſurpatione, ſed pia Dei ordinatione Rex Hildebrando jam non apoſtolico, ſed falſo monacho. Hanc talem pro confuſione tua ſalutationem promeruiſti, qui nullum in eccleſia ordinem præteriſti, quem confuſionis non honoris, maledictionis non benedictionis participem non feceris. Ut igitur de multis pauca & egregia loquamur, rectores ſanctæ eccleſiæ videlicet Archiepiſcopos, Epiſcopos, Presbiteros, non modo non tangere, ſicut Chriſtos Domini non timuiſti, quin ſicut ſervos neſcientes quid faciat Dominus eorum, ſub pedibus tuis calcaſti, in quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparaſti; quos omnes nihil ſcire, te autem ſolum omnia noſſe judicaſti, qua utique ſcientia non ad ædificationem, ſed ad deſtructionem uti ſtuduiſti, ut jure hoc beatum Gregorium, cujus nomen tibi uſurpaſti, de te prophetaſſe credamus ſic dicentem: Ex affluentia ſubjectorum plerumque animus prælati extollitur, & æſtimat ſe plus omnibus noſſe, cum ſe videt plus omnibus poſſe. Et nos quidem hæc omnia ſuſtinuimus, dum apoſtolicæ ſedis honorem ſervare ſtuduimus, ſed tu humilitatem noſtram timorem fore intellexiſti, imoque & in regiam poteſtatem nobis a Deo conceſſam exurgere non timuiſti, quam te nobis auſferre auſus es minari, quaſi nos a te regnum ſuſceperimus, quaſi in tua & non in Dei manu ſit vel regnum vel imperium. Quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus nos ad regnum, te non vocavit ad ſacerdotium. Tu tamen his gradibus aſcendiſti, ſcilicet aſtutia, quod monachica abhominatur profeſſio, pecunia favorem, favore ferrum, ferro ſedem pacis adiiſti, & de ſede pacis pacem turbaſti, dum ſubditos in prælatos armaſti, dum Epiſcopos noſtros a Deo vocatos, tu non vocatus ſpernendos docuiſti, dum laicis miniſterium eorum ſuper ſacerdotes uſurpaſti, ut ipſi deponant, vel contemnant, quos ipſi a manu Dei per impoſitionem manuum epiſcopalium docendi acceperant. Me quoque qui licet indignus inter Chriſtos ad regnum ſum unctus, tetigiſti, quem ſanctorum patrum traditio ſoli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine niſi a fide, quod abſit, exorbitaverim, deponendum aſſeruit, cum etiam Julianum Apoſtatam prudentia ſanctorum Patrum non ſibi ſed ſoli Deo judicandum deponendumque commiſerit. Ipſe quoque verus Papa beatus Petrus clamat: Dominum timete, regem honorate. Tu autem, qui Dominum non times, & me conſtitutum ejus inhonoras. Unde beatus Paulus, ubi angelo de cœlo, alia ſi prædicaverit, non pepercit, te quoque in terris alia prædicantem non excepit. Ait igitur: Si quis vel ego vel angelus e cœlo præter id quod evangelizatum eſt, nobis evangelizaverit, anathema ſit. Tu ergo hoc anathemate, & omnium Epiſcoporum noſtrorum judicio & noſtro dampnatus deſcende, vendicatam ſedem apoſtolicam relinque, alius in ſolium beati Petri aſcendat, qui nullam violentiam belli, ſed beati Petri ſanam doceat doctrinam. Ego Heinricus Dei gratia Rex cum omnibus Epiſcopis noſtris tibi dicimus, deſcende, deſcende per ſecula damnande.

CLXIV.

De depoſitione Hildebrandi Papæ, qui & Gregorius ſeptimus.

Anno dominicæ incarnationis MLXXX. mediante ſereniſſimo Rege Heinrico IV. anno regni ejus XXIII. VII. Calend. Julii. feria V. Ind. III. cum apud Brixiam Noricam XXX. Epiſcoporum conventus, nec non & optimatum exercitus non ſolum Italiæ, ſed etiam Germaniæ juſſu regio congregaretur, facta eſt vox una velut ab ore omnium terribiliter conquerentium ſuper truculenta veſania cujusdam Hildebrandi pſeudo-monachi, Gregorii Papæ ſeptimi cognominati, cur tam diu ipſam Rex ſemper invictus ſævire pateretur intactam, cum vas electionis Paulus teſtetur; principem non ſine cauſa ferre gladium, & Petrus paſtor primus non ſolum regem præcellere, verum Duces ab eo mittendos clamet eſſe ad vindictam videlicet malorum, ad laudem vero bonorum. Ad quorum ſatisfactionem viſum eſt ipſi glorioſiſſimo Regi, principibusque ejus juſtum, ut judicium Epiſcoporum divinæ animadverſionis ſententia gladium materialem in ipſum Hildebrandum præcederet, ut quem præſules eccleſiarum prius a ſuperba prælatione deponerent, eundem poſtmodum regalis potentia licentius perſequendum decerneret. Quis ergo fidelium, qui illum novit, damnationis jaculum contra ipſum metueret intorquere, qui ab ineunte ætate modo ſe ſtuduit per inanem gloriam nullis ſuffragantibus meritis ſuper hominem commendare, ſomnia & divinationes proprias aliorum divinæ diſpoſitioni præponere, habitu monachus videri, & profeſſione non eſſe, eccleſiaſticæ diſciplinæ, nulli ſubditus magiſtro, ſe extorrem judicare, obſcœnis theatralibus ludicris ultra laicos inſiſtere, menſas nummulariorum in porticu tranſeuntium turpis lucri gratia publice obſervare? His itaque quæſtibus

ſtibus pecunia cumulata Abbatiam beati Pauli invaſit, ſupplantato Abbate, unde aperiens archidiaconum quendam nomine Mancium, ut ſibi officium venderet, decipiendo ſeduxit, &, Nicolao Papa nolente, tumultu populari ſtipatus in œconomum ſe promoveri coëgit. Quatuor namque Romanorum Pontificum ſuper improba morte per manus cujusdam ſibi intimi Johannis ſcilicet Brachinti, propinato veneno, homicida extitiſſe convincitur, ut, cæteris tacentibus, ipſe miniſter mortis, urgente mortis articulo, diris clamoribus, licet ſero pœnituerit, teſtabatur. Hic denique ſæpe dictus peſtiſer ipſa nocte, qua funus Alexandri Papæ in baſilica Salvatoris exequiarum officio fovebatur, portas Romanæ urbis & pontes, turres, ac tryumphales arcus, armatorum cuneis munivit, Lateranenſe palacium militia comparata hoſtiliter occupavit, clerum ne auderet contradicere, cum nullus eum vellet eligere, gladiis ſatellitum evaginatis mortem minando perterruit, & prius, obſeſſam diu, aſſiluit cathedram, quam corpus defuncti obtineret tumbam. Dum vero quidam ex ipſis decretum Nycolai Papæ a centum XXV. Epiſcopis ſub anathemate promulgatum, eodem Hildebrando laudante ad memoriam ſibi vellent reducere, quod ſi quis ſine aſſenſu Romani principis Papatiari præſumeret, non Papa, ſed apoſtata ab omnibus haberetur, negavit ſe regem uſpiam ſcire, & ſe poſſe aſſeruit ſententiam prædeceſſorum vacuam judicare. Quid plura? Non ſolum quidem Roma, ſed ipſe Romanus orbis teſtatur, illum non adeo fuiſſe electum, ſed a ſe ipſo vi, fraude, pecunia, impudentiſſime objectum, cujus fructus patefaciunt radicem, cujus opera manifeſtant intentionem, qui eccleſiaſticum ſubvertit ordinem, qui Chriſtiani imperii perturbavit regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui per virum, & proditorem defendit * regem, qui inter concordes ſeminavit diſcordiam, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, divortia inter conjuges, &, quicquid quiete inter pie viventes ſtare videbatur, concuſſit. Quapropter, ut prælibatum eſt, eundem procaciſſimum Hildebrandum ſacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, catholicam atque apoſtolicam fidem de corpore & ſanguine in quæſtionem ponentem, hæretici Beringarii antiquum diſcipulum, divinationum & ſomniorum cultorem, manifeſtum nicromanticum, phytonico Spiritu laborantem, id circo a vera fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum, & expellendum & niſi ab ipſa ſede his auditis deſcenderit, in perpetuum condemnandum.

CLXV.

Decretum Gregorii Papæ qui & Hildebrandus.

Anno ab incarnatione Domini M. LXXIIX. Pontificatus vero Gregorii Papæ ſeptimi anno quinto celebravit ipſe Dominus Papa Gregorius Romæ ſynodum in eccleſia Domini Salvatoris, quæ dicitur Conſtantiniana ubi interfuerunt Archiepiſcopi diverſarum urbium fere numero centum, nec non & Abbatum diverſorum ordinum clericorum & laicorum innumerabilis multitudo, in qua apoſtolica conſtituta corroborans, multa quæ corrigenda erant, correxit, &, quæ corroboranda, firmavit. Inter cætera namque in fine ſynodalis abſolutionis hoc annexuit, & perpetuæ memoriæ poſteris ſcribenda mandavit, ita dicendo: Quoniam multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam neceſſitate devicti maxima, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, oportune temperamus. Apoſtolica namque auctoritate anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos & ſervientes, & omnes qui non adeo ſunt curiales, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & illos, qui ignoranter excommunicatis communicant, ſeu illos, qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicunque autem orator ſive peregrinus aut viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habeat unde emat, ab excommunicatis licentiam damus accipiendi. Et ſi quis de excommunicatis non pro ſuſtentatione ſuperbiæ, ſed humilitatis cauſa aliquid ei dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romæ V. Non. Martii.

CLXVI.

De obitu Hildebrandi.

Piæ memoriæ Dominus Gregorius Papa Septimus, cum apud Salernum infirmitate, qua mox obiit, ægrotare cœpiſſet, aſtiterunt ei Cardinales Romani, aliarumque civitatum Epiſcopi, viri religioſi ſciſcitantes ab eo, quem ſibi in Epiſcopatu ſubrogari vellet, illis indicare dignaretur. At ille ſecum pauca cogitans, tandem illis hæc verba dedit: Quemcunque horum trium habere poſſitis videlicet Lucenſem Epiſcopum, vel Hoſtienſem, vel Lugdunenſem, hunc in Epiſcopum eligite. Item de excommunicatis, requiſitus, reſpondit: Præter Heinricum regem dictum, & Wigbertum Ravennatem Archiepiſcopum, & alias principales perſonas, quæ conſilio vel auxilio favent impietati aut nequitiæ illorum, omnes in vice apoſtolorum Petri & Pauli abſolvo & benedico, & quicunque me hanc poteſtatem habere credet, indubitanter. Hæc autem ultima ejus verba fuerunt. Dilexi juſtitiam, & odivi iniquitatem, propterea morior in exilio.

CLXVII.

De Wiberto Papa quem Rex Heinricus conſtituit, expulſo Hildebrando.

Wibertus quondam Ravennas Archiepiſcopus cum obedientiam, quam apoſtolicæ ſedi promiſerat, non adtenderet, ſed contra ipſam modis omnibus ſuperbire ſtuduiſſet, in Romana Synodo inrecuperabiliter depoſitus, & anathematizatus eſt ab apoſtolica ſede, & ab Epiſcopis

ſcopis totius eccleſiæ, nec hoc ſemel in una ſynodo, ſed in omnibus ſynodis, quotquot ſunt ſeptennio Romæ celebratæ. Hic igitur in perjuriis ita inveteratus eſt, & pro eiſdem inrecuperabiliter depoſitus & anathematizatus ſedem Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote ſui ſimilium, invaſit, legitimo paſtore adhuc eidem ſedi præſidente. Ipſorum autem excommunicatorum nullus eum conſecrare, vel potius execrare præſumpſit, præter Mutinenſem & Aretinum, qui ambo pro ſuis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerunt. Sed hi etſi officium & communionem haberent, & Romana ſedes paſtore careret, nullum tamen eidem ſedi pontificem ordinare poſſent. Hujus itaque ordinationis privilegium ſolis Cardinalibus & Epiſcopis, Hoſtienſi & Albanenſi & Portuenſi a ſanctis Patribus conceſſum eſt. Ergo Mutinenſis & Aretinenſis Exepiſcopi juxta teſtimonium ſanctiſſimi Papæ Innocentii, non benedictionem, ſed damnationem, quam habuerant, ſuo Ravennati imponere potuerunt, nec illum in Romanum Patriarcham, ſed in perditiſſimum hæreſiarcham promoverunt. Caveat igitur omnis Chriſtianus caput Antichriſto inclinare, & ſtatuam Nabuchodonoſoris, quam erexit, adorare, ſicque ſe ipſius hæreſiarchæ pernicisſimo anathemati innodare. Nam quicunque illi obedierit, qui dixit, ponam ſedem meam ad aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo, certiſſime in æternam damnationem ibit cum illo.

CLXVIII.

Decretum Wiberti Papæ qui & Clemens.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus orthodoxis fratribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, atque univerſis ſanctæ eccleſiæ ordinibus, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem. Quantæ & quam peſtiferæ ſchiſmaticorum adinventiones noſtris temporibus ſanctam eccleſiam perturbaverint, & quantos populos peccatis noſtris exigentibus erroribus ſuis infecerint, fraternitatem veſtram credimus non latere. Venenum ſiquidem eorum a capite ſanctæ eccleſiæ usque ad ultima membra paſſim diffuſum vobis & ſubditis veſtris conſtat non modicum certamen generaſſe, & usque ad medullas corporis veſtri dolorem, tantæ præſumptionis intraſſe. Hac itaque neceſſitate compulſi ne beati Petri navicula tot perturbationum fluctibus & pene ad naufragii diſcrimen inflexa præceps laberetur, ad arma, quibus patres in defenſionem Chriſtianæ fidei uſi ſunt, nos convertimus, atque Epiſcopos & Abbates, & quam plures honeſtos viros ad ſynodum in eccleſia beati Petri celebrandam ex diverſis partibus convocavimus. Quibus Spiritus Sancti inſpiratione congregatis, inter cætera quæ ſynodalis conventus tractanda ſuſceperat, quæſtionum impia dogmata ad pernitiem multorum noviter orta, a nonnullis communi audientiæ inferuntur, quæ fraternitati veſtræ dignum duximus notificare, quatinus ad ea devitanda imo Deo auxiliante deſtruenda, promptiores vos & vigilantiores redderemus. Ibi namque de perjuriis quæ ipſi ad periculum imperialis dignitatis fieri hortantur, non parvus clamor exoritur. Et quia negocium illud radix & origo cæterorum flagitiorum videbatur, placuit, de eo primum tractari debere, & quam peſſima & periculoſa ſit hujusmodi adhortatio oſtendi. Unde in Imperatorem excommunicationem promulgatam, neceſſariis documentis improbavimus, quia illius ex occaſione perjuriorum & omnium aſſertionum ſuarum vires contraxiſſe videbantur. Ad convincendam itaque eorum temeritatem, cum plurima tam ex ſacris canonibus, quam etiam ex mundanis legibus exempla occurrerent, illa tamen ad auxilium noſtrum ſufficere documenta viſa ſunt, ſcilicet quod in eos qui non ſunt legitime vocati & rationabiliter convicti, quique bonis ſuis ſunt expolitati ſententia damnationis non ſit proferenda, Nyceno concilio approbante: Incerta nemo pontificum judicare præſumat, quia quamvis vera ſint, non tamen credenda ſunt, niſi quæ manifeſtis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto judicio convincuntur, niſi quæ judicatorio ordine publicantur. In eodem: Caveant judices eccleſiæ, ne abſente eo, cujus cauſa ventilatur, ſententiam proferant, quod irrita erit. In eodem: Non eſt privilegium, quo ſpoliari poſſit jam nudatus. Item beatus Auguſtinus plenius in libro Pœnitentiali tractans, ita inter cætera dicens: Nos a communione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſeculari ſive eccleſiaſtico judicio nominatum, atque convictum. Et ut manifeſtiſſime omnibus pateret, eos ipſos ejusdem excommunicationis ſententiam ſubiſſe, utile viſum fuit hæc ex dictis beati Auguſtini recitare: Quidam intuentes præcepta ſeveritatis, quibus jubemur non dare ſanctum canibus, ut ethnicum habere eccleſiæ contemptorem, a compage corporis membrum, quod ſcandalizat, evellere; ita perturbant eccleſiæ pacem, ut conentur ante tempus zizania eruere, atque hoc errore cœcati ipſi potius a Chriſti unitate ſeparantur. His itaque ad medium recitatis, adjudicante univerſa ſynodo, conſtituimus, ut nullus deinceps ad injuriam Domini imperatoris præſumat de hac quæſtione diſputare, & ei ſubditos a ſervitio & communione ipſius ſubtrahere: Ad hoc etiam quod genus ultionis mereantur ſubire, qui hortatu ſchiſmaticorum juramenta regi & principibus facta non timent violare; ſicuti Auguſtini auctoritatem induximus: Si quis laicus juramentum violando profanat, quod regi & Domino ſuo jurat, & poſtmodum perverſe ejus regnum & doloſe tractaverit, & in mortem ipſius aliquo machinamento inſidiatur, quia ſacrilegium peragit, manum ſuam in Chriſtum Domini mittens, anathema ſit, niſi per dignam pœnitentiæ ſatisfactionem, emendaverit, ſicut conſtitutum eſt a ſancta ſynodo, & ſeculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ, verumtamen commu-

communionem cum euchariſtia in exitu ſuo accipiat. Epiſcopus vero, Presbiter, Diaconus, ſi hoc crimen perpetraverit, degradetur. His vero diligenter expoſitis, ſumma nos neceſſitas compulit, ad ea quæ de ſacramentis eccleſiaſticis inimici Chriſtianæ relligionis adverſus catholicam fidem oblatrant, diſcretas auctoritates opponere, & quæ dicere & audiri nefas eſt, probabilibus argumentis confutare. Dicunt attamen ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, conſecrationes criſmatis, imo quæcunque ad Epiſcopale & ſacerdotale officium pertinent, ab his qui ſectæ eorum non communicant, celebrata nulla prorſus eſſe ſacramenta, & nihil aliud ſuſcipientibus niſi damnationem conferre. Nam panem illum, qui de cœlo deſcendit, in quo tota ſalus & vita noſtra conſiſtit, impio blaſphemantes ore, pollui potius quam conſecrari aſtruunt, aquam quoq; baptiſmatis per ſacerdotum preces ac benedictiones, & chriſmatum admixtiones, nihil ſanctificationis ſuſcipientem his, qui regenerandi ſunt, potius ſordiditatis maculas, quam ſpirituales mundicias ajunt præſtare. Sic etiam peſſime ſentiunt de reiterandis eccleſiaſticis ordinibus, de reconſecrandis eccleſiis, & pueris reconſignandis, poſtremo de omnibus idem reſtantur, quæ per ſacerdotale officium Chriſtianis conferuntur. De his itaque diutius laborantibus, ſingulis eorum erroribus opponenda cenſuimus, quibus manifeſte declaratur, nonſolum apud nos Dei gratia catholicos, verum etiam apud ſchiſmaticos, & hæreticos hæc omnia eſſe rata nec ulla unquam ratione iteranda. Auguſtinus ſuper Johannem: Sive aut baptizet ſervus bonus ſive ſervus malus, non ſciat ſe ille baptizari, qui baptizatur, niſi ab eo qui ſibi tenuit baptizandi poteſtatem. Et paulo poſt: Non exhorreat columba miniſterium malorum, reſpiciat Domini poteſtatem. Quid tibi facit malus miniſter, ubi eſt bonus Dominus? Et te non decipiant ſeductores. Agnoſce quod docuit columba: Hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto; & in ſequentibus dicit: ſeductor non habes baptiſmum, malus tibi dedit, traditor neſcio quis dedit. De officiali non diſputo, judicem adtendo, ego a Chriſto ipſo baptizatus ſum. Non, inquit, ſed ille Epiſcopus te baptizavit, & ille Epiſcopus illis communicavit. A Chriſto ipſo ſum baptizatus, ego novi, docuit me columba, quam vidit Johannes. O, milve, non me dilanias male. Juſtos, inquiunt, oportet eſſe tanti judicis miniſtros. Sint miniſtri juſti ſi velint, ſi autem ſuperbus fuerit miniſter cum diabolo computatur, ſed per illum donum Chriſti non contaminatur. Quod per illum fluit, purum eſt; quod per illum tranſit, liquidum eſt. Puta quod ipſe lapideus eſt, quod ex aqua fructum ferre non poteſt, & in canali lapideo aqua nihil generat, ſed hortis fructum afferet. Spiritualis vero virtus ſacramenti ita eſt, ut lux, quæ & ab illuminandis pura excipitur, & ſi per inmundos tranſeat non inquinatur. Quos baptizat ebrioſus, quos baptizat homicida, quos baptizat adulter, Chriſtus ipſe baptizat. Idem ad Vincentium Donatiſtam: Non ſacramenta Chriſtiana faciunt te hæreticum, ſed prava diſſenſio. Non propter malum, quod proceſſit a te, negandum eſt bonum, quod remanſit in te, quod malo tuo habes, ſi ibi non habes, unde eſt bonum, quod habes. Ex Catholica itaque eccleſia ſunt omnia ſacramenta dominica, quæ ſicut habetis & datis, quomodo habebantur & dabantur, etiam priusquam inde exiretis. Non tamen ideo non habetis, quia non eſtis ibi unde ſint quæ habetis. Non in nobis mutamus, in quibus eſtis nobiſcum. Nam & de talibus dictum eſt, quoniam in multis erant mecum. Sed ea corrigimus, in quibus non eſtis nobiſcum, & ea vos hic accipere volumus quæ non habetis illic ubi eſtis. Nobiſcum autem eſtis in baptiſmo, in ſymbolo, in cæteris dominicis ſacramentis. In Spiritu autem unitatis, & in vinculo pacis, in ipſa denique catholica eccleſia nobiſcum non eſtis. Item in quarto libro contra Donatiſtas: Sicut urgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hæreticus dimittit peccata, cum juxta te baptizat; ſic & ego cum dico, ergo avarus relligionis ſimulator peccata dimittit? Si per vim ſacramenti, ſicut ille ita & ille; ſi per meritum ſuum, nec ille, nec ille. Illud igitur ſacramentum & in malis hominibus Chriſti eſſe cognoſcitur. Item in quinto libro contra Donatiſtas: Quomodo aquam mundat & ſanctificat homicida? Quomodo benedicunt Deum tenebræ? ſi autem Deus adeſt ſacramentis & verbis ſuis, per quales libet amminiſtrentur, & ſacramenta Dei ubique recta ſint, & mali homines, quibus nihil proſunt, ubique ſubverſi. Item in eodem: Quomodo exaudiet Deus homicidam deprecantem, vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum, vel ſuper euchariſtiam, vel ſuper capita eorum, quibus manus imponitur. Quæ tamen omnia & fiunt & valent etiam per homicidas, id eſt, qui oderunt fratres etiam in ipſa intus eccleſia. In eodem: Sicut ficti veraciter converſi recipiuntur, nec tamen eorum baptiſma reprobatur, ſic & illa, quam ſchiſmatici vel hæretici aliter habent, nec aliter agunt, quam vera eccleſia, cum ad nos veniunt, non emendamus, ſed potius approbamus. Ita ergo nec foris ſicut nec intus quiſquam qui ex parte diaboli eſt, poteſt vel in ſe vel in quoquam maculare ſacramentum, quod Chriſti eſt. Hieronymus ad Luciferianum: Sicut hic eſt, qui baptizat, id eſt, Chriſtus, ita hic eſt, qui ſanctificat. Idem: Oro, inquit, te, ut aut ſacrificandi licentiam ei tribuas, cujus baptiſma probas, aut reprobes ejus baptiſma, quem non putes ſacerdotem. Neque igitur fieri poteſt, ut qui in baptiſterio ſanctus eſt, ſit apud altare peccator. Papa quoque Anaſtaſius ſcribens ad Anaſtaſium Imperatorem, aſſerit omnes quos ordinavit Acatius, licet a beato Felice Papa excommunicatus & hæretica pravitate infectus, debere in ſuis ordinibus abſque omni reordinatione permanere; ſic inter cætera dicens: Acatius bonum male adminiſtrando, ſibi tamen nocuit, nam inviolabile ſacramentum, quod per illum datum eſt aliis, perfectionem ſuæ virtutis obtinuit.

nuit. His & aliis pluribus diverſorum patrum ſententiis recitatis illam ſynagogam Satanæ ad reddendam impietatis ſuæ rationem literis & nuntiis noſtris ad ſynodum vocavimus, non tamen ut ipſi audientiam, in præteritis conciliis jam prorſus eis excluſam, mererentur, ſed ut pacem ſanctæ eccleſiæ, quæ per ipſos omnino diviſa eſt, in unitatem componeremus. Literarum autem hic tenor fuit.

CLXIX.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei O. olim dicto Hoſtienſi Epiſcopo, & ſequacibus ſuis, quæ merentur. Licet ſynodali audientia vos indignos feciſſetis, quia ad Synodum ſanctæ Romanæ eccleſiæ multociens vocati venire recuſaſtis, & hac de cauſa excommunicati eſtis, tamen, ut murmur populi erroribus infecti veſtris auferatur, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ad ſynodum, quam in eccleſia beati Petri Deo auxiliante celebramus ſecuri penitus veniatis, ut de eo quo ſanctam eccleſiam perturbaſtis, ſicut decet, rationem reddatis. Verum ipſi nec Deum timentes, nec hominem reverentes, legatos & litteras noſtras nec audire nec videre voluerunt. Unde in erroribus ſuis perdurantes ex latebris quas ſerpentino more incolunt, ad decipiendos incautos vel ſimplices dira ſibila emittunt, acuentes linguas ſuas ſicut ſerpentes, venenum aſpidum ſub labiis eorum &c. Quantæ igitur humani ſanguinis effuſiones in Italico & Teutonico regno occaſione prædicationis eorum factæ ſint, quantæ eccleſiarum deſtructiones, quanti viduarum & orphanorum gemitus, poſtremo, quantæ univerſi pene Romani regni depopulationes, lucidius ex eorum gemitibus, qui opprimuntur, quam noſtra relatione comprobatur. Præterea placuit ſancto conventui, ut in Symoniacos, qui eccleſiam Dei latronum ſpeluncam fecerunt, debita animadverſione inveheremus, & redivivum caput illius hæreſeos totiens a ſanctis patribus abſciſum gladio beati Petri amputaremus. Unde eorundem patrum ſanctorum documenta ſectantes, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut nullus deinceps alicui manum præſumat imponere potius, quam peſſimi commercii conventione. Si vero, quod abſit, hoc crimen in aliquo deinceps repertum fuerit, & ordinator propria in perpetuum careat dignitate, & ordinatus nihil ex ea, quæ per commercium facta eſt, perficiat ordinatione. Præterea quod ſilentio prætermittendum non fuit, quia murmur populi adverſus incontinentiam clericorum paſſim creſcit ac dilatatur, utile viſum fuit, ut ea, qua debetis diligentia, miniſtros altaris ſecundum ſtatuta canonum vivere, atque mundiciam caſtitatis, ſine qua, teſte apoſtolo, placere Deo non poſſunt, irreprehenſibiliter cuſtodire commoneatis, quatenus de correctione eorum ab his qui foris ſunt bonum teſtimonium habentis, & murmurantis populi inſolentiam quieſcere faciatis. Hi vero qui miſſas peccatorum ſacerdotum reſpuunt, & qui eis ante judicii noſtri cenſuram opinionis ſuæ præjudicium inferunt, communione ſanctæ eccleſiæ usque ad emendationem priventur. Conjunctiones autem conſanguineorum fieri prohibete, quoniam has & divinæ & ſeculi prohibent leges. Conſideret vero, fratres dilectiſſimi, veſtra excellens prudentia, quam bonum ſit, perſiſtere in diſpenſatione vobis credita, & in fide recta atque hæreticis & æmulis Chriſti repugnare, & nunquam a veritatis tramite declinare, quam Dominus & Salvator omnium, cujus fidem tenemus, qui pro nobis mori non dubitavit, & proprio nos ſanguine redemit, fidem beati Petri non defecturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores confidenter ſemper feciſſe, cunctis eſt cognitum, quorum & puſillanimitas mea licet impar & minima pro ſuſcepto tamen divina dignatione miniſterio, pediſſequa cupit exiſtere. Væh igitur erit nobis, qui hujus miniſterii onus ſuſcepimus, ſi veritatem fidei ad hujus deſtructionem erroris prædicare neglexerimus. Væh erit nobis, ſi veritatem ſilentio obpreſſerimus, quam erogare nummulariis jubemur. Idcirco, fratres, hortor dilectionem veſtram, obteſtor, & moneo, ut, qua debetis & poteſtis, ſollicitudine vigiletis, ad inveſtigandos hæreticos & inimicos ſanctæ Dei eccleſiæ, & a ſanis mentibus, ne peſtis hæc latius divulgetur, ſeveritate qua poteſtis pro viribus exſtirpetis, quoniam ſicut habebit a Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentius quod ad ſalutem commiſſæ ſibi plebis proficiat, fuerit executus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentiæ ſe non poterit excuſare, quicunque plebem ſuam contra tam ſacrilegæ perſuaſionis auctores noluerit cuſtodire.

CLXX.

Item cujus ſupra.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. confratri & coëpiſcopo Babenbergenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quod contra eccleſiæ demolitores, & noſtros æmulos juſte diſputando fortiter ſtabas audivimus & gaviſi ſumus, ideoque tibi gratias referimus. Quod autem, quæ de eccleſia tua Romanæ debes eccleſiæ, te diu injuſte detinuiſſe pacienter expectavimus; non propter ignorantiam fecimus, ſed gratuitam obedientiæ tuæ præſtolati ſumus benevolentiam. In hoc quam parum profecimus, monemus te & firmiter præcipimus, ut quod debes ſolvas, ablatumque temere reſtituére non differas. Si hoc non feceris, etiam advocato noſtro Imperatori & omnibus fratribus noſtris publice & per legatos noſtros querimoniam faciemus. Moguntino Epiſcopo, quem nobis peſſimis criminibus accuſando detuliſtis, ad reſpondendum nobis inducias dedimus ad feſtum ſancti Michaelis. Huic rei te cum cæteris fratribus noſtris volumus intereſſe, ut ſicut eum accuſaſti abſentem, ita illum veris teſtimoniis ſub noſtra auctoritate convincatis præſentem. Relatum eſt nobis a quibusdam, quod Judæis baptizatis neſcio qua ratione permiſſum ſit, apoſtatare ritumque judaiſmi excolere. Quod quia inauditum eſt, & prorſus nefa-

nefarium, te & omnes fratres noſtros verbo Dei conſtringimus, quatinus id ſecundum canonicam ſanctionem, & juxta patrum exempla corrigere feſtinetis, ne ſacramentum baptiſmi & ſalutifera invocatio nominis Domini videatur annulari.

CLXXI.

Item cujus ſupra.

Clemens Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. confratri & coëpiſcopo Moguntino ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Nuperrime per confratrem noſtrum Epiſcopum Faventinum fraternitati tuæ, ut ad ſynodum, quam pro totius eccleſiæ neceſſariis cauſis in jam dicto loco & tempore celebraturi ſumus, omni poſtpoſita occaſione advenires, mandavimus, & per ſummam obedientiam præcepimus. Et primum quidem bene promiſiſti; verum poſtea voluntate tua in aliqua parte peracta, cum prædictus nuncius rediens veram tibi ut cæteris obedientiam injungeret, dixiſti, te a nobis per tuum nuncium eſſe relaxatum. Quod, ut audivimus, quam graviter tulerimus, nequit efferri. Hoc enim dictum magna perturbatio ſynodi videbatur, cum omnes pene ſuffraganei tui ad te reſpiciant, cum omnium vox ſit, quod magiſter meus fecerit, hoc faciam. Quapropter eidem N. qui tam nefandum, tam execrabile, tam nocivum ſanctæ & univerſali eccleſiæ mendacium protulit, omne divinum officium apoſtolica auctoritate interdicimus, donec ad nos veniens de tanta tam deteſtandi mendacii iniquitate ſatisfaciat. Quod niſi usque ad feſtum ſcilicet Michaelis ad nos de hac re ſatisfacturus venerit, ampliori quam forſitan æſtimet, excommunicationi ſubjacebit. Tibi vero apoſtolica auctoritate & per veram obedientiam iterum atque iterum præcipimus, ut ad ſynodum in feſto ſancti Dyoniſii Vercellis celebrandam venias, & omnes ſuffraganeos tuos per eandem obedientiam admoneas.

CLXXII.

T. Præpoſito venerabili & H. confratri T. Osniburgenſis eccleſiæ puerorum introductor qualiscunque ſincera Deo teſte famulatus ſui devotionem. De controverſia partium inter ſacerdotium & regnum, unanimitati totius eccleſiæ pernitioſa, cupiens aliquid huic parti vel illi conſonum invenire, evolutis quotquot ſunt armarii noſtri voluminibus, ſæpius inveſtigare cœpi; non quo rei tantæ difficultatis & implicationis actionem ſumma diligentiſſimæ diſcretionis cautela tractandam infronito mihi præſumerem uſurpare; cum ibi plerumque magis confuſionis invaleſcat error, ubi rei perplexæ minus prudens ſit diſcuſſor; ſed ideo feci, ſi quomodo per ſententiam aliquam vel exemplum repertum in decretis geſtisve Pontificum vel Regum meæ dubitationem ignorantiæ conſolari poſſem. Quociens enim perpendo quam plurimos utrique parti favere viros omni, quantum homines poſſunt, perfectos ſcientia, omnique præditos induſtria, cumque nefas ſit credere, vel illos aliquid præter æquitatem vel eccleſiæ concordiam moliri velle; parvitas meæ diſcretionis incœpit vacillare, non modica dubitationis obducta caligine. Hæc itaque cum intenderem, in Armariolo venerabilium confratrum noſtrorum monachorum in fine cujusdam voluminis quaterniunculum deprehendi, in quo ſcriptum quoddam de controverſia inter Hildebrandum & Imperatorem Heinricum habita, ſine auctoris nomine reperi. Retulit tamen mihi Prior ejusdem Cœnobii, hoc ex conſilio Liemari Bremenſis Epiſcopi, & Pennonis Osneburgenſis Epiſcopi, a Widone, qui & poſtea Epiſcopus Osneburgæ factus eſt, collectum eſſe. Erat autem de tribus principaliter rebus, de Electione & conſecratione Romani Pontificis, & de Excommunicatione Imperatoris, & de Abſolutione Juramentorum regi fidelium. Hinc itaque quædam excipiens viſa mihi præſentem eccleſiæ perturbationem, aliquatenus attingere, judicio veſtræ diſcretionis mitto, quæ ſive vobis placuerint ſive non, erga vos pura ſemper mea mihi proſit devotio. Valete.

De Wiberto qui & Clemens an in ſedem Apoſtolicam legitime fuerit intronizatus, & Hildebrandus, qui & Gregorius VII. juſte reprobatus.

Cum multi aut ignorantiæ nube detenti, aut veteris iræ face ſuccenſi, venerabilis Papæ Clementis ingreſſum improbare contendant, & usquequaque infamare non erubeſcant, ut ſacerdotio & regno usquequaque confuſionem inducant, ut concordiam & pacem contentione impediant, nos qui hujus rei veritatem incognitam non habemus, qui ovium Chriſti quietem volumus & amamus, qui ſacerdotium & regnum vinculo pacis & concordiæ aſtringi deſideramus & quærimus, non inutile, imo perneceſſarium eſſe exiſtimamus, quatenus in audientiam omnium feſtinemus, ibique omnipotentis Dei auxilio prænotatum Pontificem pacis & juſtitiæ ſectatorem, recte & ordine in apoſtolicam & ſanctam ſedem veniſſe, rationabiliter demonſtremus. Ut autem hæc demonſtratio perſpicue fiat, conſuetudinem quam Romana eccleſia in eligendis & conſecrandis ſuis Præſulibus antiquitus ex ſcripto cognoſcitur habuiſſe, non incongruum eſſe ducimus ſuccinctu brevitatis transcurrere. Ex his igitur congrue convinci poterit, verius in altero præceſſiſſe, quod ab æmulis modo reprehenditur inclemente. A Petri usque ad Silveſtri tempora, cum eccleſia inter turbines & adverſa mundi ſuccreſceret, perſecutionum anguſtiarumque mole ſuppreſſa, variisque tormentorum generibus ſæpenumero fatigata, magis æſtuabat eminentia paſſionis, quam vacaret ſtudio ambitioſæ contentionis. Nondum igitur creverat materia pravæ ambitionis, nondum ex Romanis principibus quisquam patenter occurrerat ad fidem Chriſtianæ religionis. Ideoque latenter & abſque noxa diſſenſionis cogi ſolebat, qui videbatur idoneus eſſe, ſubire pondus prælationis. Poſtquam vero Sylveſtri temporibus Conſtantinus Imperator primus veritatis manifeſtæ lumen adeptus,

adeptus, cunctis in imperio ſuo degentibus nonſolum Chriſtianos fieri, ſed etiam eccleſias fabricandi licentiam dedit, & prædia eis tribuenda conſtituit, omnismodi hominibus ad fidem Chriſti confluentibus & propria pro delictorum remiſſione eccleſiæ Dei donantibus, tanto felicitatis ſucceſſu usque quaque eccleſia & maxime Romana tunc viguit, ut honoris etiam & dignitatis ſeculi ſæpius expers fieret, qui jugum Chriſtianæ fidei ſuſcipere recuſaret. Et quod in hoc curſu relligioſæ ſucceſſionis rerum & virtutum affluentia mater eccleſia admodum crevit, inſectatio Diaboli ſemper maligna & Chriſtiano nomini inimica, quod a ſincero fidei tramite fidelium corda ydolatriæ cultu jam avertere manifeſte non poterat, aliis nequiciæ machinamentis ſtatum eccleſiæ evertere ſtuduit. Cœpit igitur poſt modicum temporis maligno ejus ſtimulo de electione Pontificum non modica fieri diſſenſio partium, ambitio quoque non modice crevit. Unde neceſſarium fuit, ut Romani principes, quorum conſenſione ac donationibus eccleſia usquequaque ſublimata honore, divitiis præminebat, priſtinæ poteſtatis jure retento, & partium tumultum ubique pœnæ inferendæ metu compeſcerent, & electionem pontificum partium ſtudio, & non canonice factam provenire non ſinant. Nam ſi pravis hominibus ſecularis vindictæ metus nullus ineſſet, nulla eos a prave agendo ſpiritualis cenſura retrahere poſſet. Unde primum conſuetudo in Romana eccleſia antiquitus merito cœpit, ut electo præſule non ejus prius ordinatio celebraretur, quam cleri & populi decretum in præſentiam Romani Principis deferretur, ut cognito cleri & populi conſenſu & deſiderio, ſi recte & ordine electio proceſſiſſet, cognoſceret, conſecrationem ex more celebrandam eſſe juberet; quod demum ſancti patres, qui Romanæ eccleſiæ merito præfuerunt & ſervare ſtuduerunt, & ſervandum impoſterum eſſe decretis & exemplis ſuis utiliter & congrue ſtatuerunt. Hæc autem, Romanorum Pontificum geſta multis in locis, ita eſſe, indubitanter oſtendent. Nam de Agathone Papa qui fuit temporibus Conſtantini, Heraclii, & Tyberii Auguſtorum, dictus benignus & manſuetus, inter cætera ſcriptum habetur: Hic accepit divalem juſſionem ſecundum ſuam poſtulationem, per quam relevata eſt quantitas, quæ ſolita erat dari pro ordinatione pontificum facienda, ſic tamen, ut ſi contigerit poſt ejus tranſitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, niſi prius decretum generale deferatur in regiam urbem ſecundum antiquam conſuetudinem, ut cum Principum ſcientia & juſſione ordinatio proveniat. Hic ergo, quod canonicæ regulæ erat contrarium, quod novit eſſe ſymoniacum, remitti a principibus rite poſtulavit, & merito votum poſtulationis ſuæ obtinuit; quod vero pro ſtatu & concordia eccleſiæ ſtatutum antiquitus fuerat, intuitu diſcretionis ac prudentiæ integrum permanere duxit. Bonifacius autem poſt Sylveſtrum decimus, ante Gregorium vero XIX. ipſius, qui fuit temporibus Honorii & Valentiniani Auguſtorum, diſſentientibus clero & populo legitur una die fuiſſe cum Eulalio ordinatus, ſed cognita a principibus cauſa expelli ambos de urbe juſſerunt, ſed intuitu miſericordiæ Bonifacium poſtea revocantes, ſtabiliter in ſede conſtituerunt. Simachus quoque, qui fuit temporibus Anaſtaſii Imperatoris, & Theoderici Regis Arriani una die contentioſe cum Laurentio ordinatur, ibique diſcuſſione facta Simachus dono & judicio regis præſulatum obtinuit. De Pelagio vero Papa, qui fuit temporibus Juſtiniani Imperatoris, & anteceſſor Gregorii proximus, legitur quod absque juſſione principis ſit ordinatus, eo quod urbe a Longobardis obſeſſa nullus ulli ad principem exitus patuit. De Gregorio vero legitur, quod, cum, Pelagio defuncto, a clero & ſenatu populoque Romano concorditer fuiſſet electus, quod generalitatis electionem evadere nequivit, conſenſurum ſe tandem aliquando ſimulavit, & Imperatori Mauricio, cujus filium ex lavacro ſancto ſuſceperat, latenter litteras deſtinavit, adjurans & multa prece depoſcens, ne unquam populis aſſenſum præberet. Sed præfectus urbis comprehenſo in ipſo itinere ejus nuncio ac disruptis epiſtolis, conſenſum populi juxta morem antiquitatis Imperatori direxit. At ille Deo gratias agens pro amicitia Diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperiſſet, data præceptione ipſum ordinare præcepit. Qui juxta Imperatoris juſſionem continuo conſecutus, Theotiſtæ ſorori Imperatoris epiſtolam poſtmodum ſcripſit, in qua de ſe ipſo circa finem ita ſubjunxit: Ecce Sereniſſimus Dominus Imperator fieri ſimiam leonem juſſit. Equidem pro juſſione illius vocari poteſt, fieri autem Leo non poteſt. Unde neceſſe eſt, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, ſed ſuæ pietati deputet, qui virtutis miniſterium infirmo commiſit. Cum ergo Gregorius licet unanimiter ab univerſis electus, aſſenſum tamen principis expectavit, & absque ejus juſſione conſecrationis gratiam ſuſcipere non præſumpſit, & ab illo videlicet principe miniſterium virtutis in ſuis litteris commiſſum ſibi eſſe aſſeruit, indubitanter æquum & canonicum eſſe ſcivit, ut absque Romani principis juſſione nullatenus debeat pontificis ordinatio provenire. Nam ſi canonum æquitati contrarium vel diſſonum hoc eſſe intellexiſſet, nullatenus dono & præcepto principis ad ſummum ſacerdotium provehi conſenſiſſet. Nec vero ſe dono & præcepto principis provectum ſcriberet, ſi veritatis conſcientiam non haberet, cum Propheta atteſtante, mendacium mortem animæ eſſe non dubitaret. Quapropter cum pontificatus miniſterium non ſolum juſſione principis comitti ſibi non recuſavit, ſed ab ipſo etiam commiſſum ſibi eſſe aſſeruit, juſtum & conveniens eſſe liquido manifeſtavit, & poſteris in exemplum ſervandum reliquit, ne quilibet absque Romani principis dono & præcepto miniſterium Romani Pontificatus

ficatus

ficatus præſumat aſſumere. Inique ergo & ſciſmatice aſcendit, qui Gregorii exemplo & aliorum ſanctorum pontificatui intronizari non ſtuduerit. Idem & cæteri Romani Pontifices ante & poſt Gregorium, usque ad Hildebrandi tempora ſervavere, & non prius conſecrationem ſuſcipere præſumpſerunt, quam ſe principum conſenſum & juſſionem habere intellexerunt. Qui vero aliter præſumpſerunt aut omnino ſunt expulſi, aut vix interventu miſericordiæ, promiſſa tamen ſatisfactione, recipi meruerunt. Nec alia de cauſa Gregorius & cæteri Pontifices Romani conſecrationem ſuam usque ad conſenſum & juſſionem principum diſtuliſſe credendi ſunt, niſi quod æquum & canonicum & eccleſiæ neceſſarium hoc eſſe intellexerunt, ut quorum donariis ac tuitionibus Romana eccleſia ditata & ſublimata vigebat, eorum etiam providentia & juſſione ille conſecraretur, qui rebus & hominibus regnandis idoneus eis comprobaretur, & argui poſſe poſtmodum non videretur. Nam ſi hoc iniquum & canonicæ inſtitutioni contrarium eſſe intellexiſſent tam Sancti viri, favore aut timore aliquo de conſecratione ſua juſſionem principum ſine dubio non expectaſſent, quod expectatio illa valde eos ambitionis argueret, quæ, ipſo Gregorio atteſtante, ſeveriſſima ſemper canonum diſtrictione damnanda eſt. Antequam Sergius Papa eligeretur, electi ſunt Theodericus & Paſchalis in contentione diſſentientium. Sed iſtis duobus invicem altercantibus & tandem ejectis, quamvis clerus & populus, proceres etiam, & Romanæ militiæ exercitus in prænominati Sergii electione unanimiter conveniſſent, conſecrari tamen diſtulit, quousque Johannes Patricius & Exarchus Romam venit, & eum vice principis collaudavit. Poſtquam vero Græcorum ceſſante auxilio & Longobardorum oppreſſione graſſante, imperium Romanum neceſſario pervenit ad Francos, non minus eadem conſuetudo inviolata permanſit. Nam legitur in eisdem geſtis de Leone IV. quod cum omnes Romani in ejus electione congauderent, cœperunt tamen non mediocriter contriſtari, eo quod ſine imperiali auctoritate non audebant futurum conſecrare pontificem; differre tamen nolebant, quod urbis periculum maxime metuebant, ne iterum, ut olim, ab hoſtibus fieret obſeſſa. Benedicto conſona totius urbis acclamatione electo, clerus & populus & proceres decretum manibus propriis roborantes, ut priſca conſuetudo poſcebat, Lothario & Ludowico principibus deſtinaverunt. Qui poſtea a Principibus collaudatus, legatorum, quos de hac cauſa miſerant, præſentia & collaudatione eſt conſecratus. Item Nicolaus præſentia & permiſſione Ludewici imprimis conſecrationis donum ſuſcepit. De Adriano quoque juniori legitur, quia quamvis in præſentia legatorum Ludowici ab omnibus concorditer ſit electus, non prius tamen ordinem pontificatus ſuſcipere præſumpſit, quam ipſe Imperator decreto civium ex more ſuſcepto per imperialem epiſtolam præſulem collaudavit. Poteſt etiam veraciter dici, quod Johannes, eo quod Beringarii filium in urbe reciperet, abſens damnatus eſt ab Ottone Imperatore, & Leo ab eodem Imperatore, vivente adhuc Johanne, conſtitutus eſt, & Benedictus, quem Romani, decedente Johanne, elegerant, ejectus & in exilium ductus; & multi alii poſſunt enumerari, in quibus regum & Imperatorum poteſtas modum conſuetudinis antiquæ exceſſit, ſicut Romani Ludovico ſcribunt, ſic dicentes: Privilegia Romanæ eccleſiæ convulſa ſunt; diu enim eſt, ex quo electio pontificis ablata eſt. Sed ea quæ violenter & ultra conſuetudinem æquitatis venerunt, nec in exemplum ſumimus, nec his, quæ juſte facta ſunt, comparamus. Ex his ergo, quæ ſunt poſita juxta morem antiquitatis perſpicuum, & manifeſtum eſſe cognoſcitur, conſenſu & juſſione Romani principis fieri oportere ordinationem pontificis. Hanc ergo conſuetudinem non poſtponendam, ſed firmiter retinendam eſſe, Deus-dedit Romanus Pontifex decreto ſuo inſtituit ita dicens; Quia ſancta Romana eccleſia, cui, Deo auctore, præſidemus, plurimas patitur violentias, Pontifice obeunte, quæ ob hæc inferuntur, quod absque Imperatoris noticia & ſuorum legatorum præſentia Pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu & conſuetudine ab Imperatore directi ſunt nuntii, qui violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri, volumus, ut id deinceps abdicetur, & cum præſtituendus eſt pontifex, convenientibus Epiſcopis & univerſo Clero, eligatur, expetente ſenatu & populo eum, qui ordinandus eſt, & ſic in conſpectu omnium celeberrime electus, præſentibus legatis imperialibus conſecretur, nullusque ſine ſui periculo juramenta aut promiſſiones aliquas nova adinventione audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne eccleſia ſcandalizetur, aut Imperatoris honorificentia minuatur. Conſtat igitur, eam ordinationem nec eſſe rectam, nec ordine factam, quæ ambitu occupata, & metu conſcientiæ, & feſtinata conſenſum & collaudationem principis nullatenus habuerit. Idcirco non erit mirum, ſi malum habuerit finem, quod difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio. Sed forte, qui nos conturbant, & Chriſtianam pacem ſubvertere quærunt, & ne Romanus Pontifex conſenſu & juſſione principis conſecrari debeat probare cupiunt, ſcriptam conſuetudinem non eccleſiaſticam, ſed violentam & fore abjiciendam, contendet, præſertim quod canonica regula multis in locis affirmat, nunquam laico aliquid de eccleſiaſticis diſponendi facultatem eſſe conceſſam, & nulli Imperatori licere aliquid contra mandata divina præſumere. Et item; cum Simachus Papa de electione Romani Pontificis in Synodo præceptum daret, nullam mentionem principis habuit, ſed hoc ſolummodo ſtatuit, ut ille, in quem totius eccleſiaſtici ordinis electio ſe inclinaverit, electus conſecretur: Si vero ſtudia erunt in partibus, pluri-

plurimorum ſententia vincat. Quæ regulæ prædictam conſuetudinem nec occulte arguunt nec manifeſte excludunt. Simachus enim, ut ipſe præmiſit, tale decretum ſancivit, ut frequentes ambitus & eccleſiæ nuditatem, populique colliſionem removeret, non ut conſuetudinem poteſtatis, quam Romani principes antiquitus habuerant, removendam eſſe intenderet, quam ad multitudinem contendentium reprimendam & ſtatum eccleſiæ conſervandum & cœpiſſe & poſtmodum proceſſiſſe experimento didicerat. Contentio enim, quæ inter ipſum Simachum & æmulum ejus Laurentium eccleſiaſtica cenſura terminari non potuit, regio præcepto compreſſa omnino conticuit. Quia igitur ſtatui eccleſiæ prædictam conſuetudinem neceſſariam eſſe cognoverat, tacens de illa, quæ integra permanebat, quam quisque ſuo in tempore infringere non præſumebat, illa tantum munitione decreti firmare ſtuduit, quæ audaciam præſumtuoſorum ſæpius violaſſe perſpexit. Hoc idem & cæteri Romani Pontifices ante & poſt Symachum facere ſtuduerunt, & nusquam conſecrationem pontificum, ne cum regio conſenſu fieret, prohibuerunt. Nam ſi prohibuiſſent aut prohibendam eſſe ullatenus intellexiſſent, decretum civium in regis præſentiam deferri non ſinerent, nec usque ad regium conſenſum ordinationem ſuam ſuſpenderent. Juſtum quippe erat, ut quorum donariis eccleſia creverat, & quorum tutela illæſa permanebat, & quietis integritatem habebat, eorum conſenſu, & collaudatione & etiam dono patrocinium animarum ſuſciperet, ut Mediolanenſes dono Valentiniani imprimis ſanctum Ambroſium ſuſceperunt Epiſcopum. Sic igitur de eo tripertita Hiſtoria narrat, quod nondum fuerat baptizatus. Hoc autem Imperator agnoſcens, juſſit eum repente baptizari & ordinari Pontificem. Et inferius idem Imperator ſic dicit: Gratias ago tibi omnipotens Salvator, quoniam huic viro ego quidem commiſi corpora, tu autem animas. Tam ſanctus ergo vir, ut Ambroſius fuit, nunquam conſecrationem aut curam hominum juſſione aut dono Imperatoris ſuſcepiſſet, ſi injuſtum hoc eſſe intellexiſſet. Sed quamvis prædicta de cauſa, antequam & eccleſiaſtica conſuetudo cœpiſſet, ut principum conſenſu Pontificum ordinatio recte & juſte proveniat, ſummopere tamen ipſos principes cavere oportet, ne illum collaudando nitantur præferre, cui ſanctorum de hoc ſcripta ſentiunt contraire, quod propter hæc & ſimilia ſcriptum eſt, non licere regi aliquid contra mandata divina præſumere, quoniam quamvis cleri & populi conſenſu princeps poteſtatem habeat præferendi Pontificem, non ei tamen licet illum præferre, cui canonum præcepta poterunt contraire. Item nec ſuo quilibet Princeps debet attribuere juri velle diſponere, quæ ad jura Pontificum canones aſſerunt pertinere. Unde dicunt: Nulli laico unquam aliquid de eccleſiaſticis diſponendi facultatem eſſe conceſſam; quamvis rex a numero laicorum merito in hujusmodi ſeparetur, cum oleo conſecrationis inunctus ſacerdotalis miniſterii particeps eſſe cognoſcitur. Non ergo prædictæ regulæ prædictam antiquitatis conſuetudinem manifeſte aut occulte impugnant. Conſtat ergo, ut jam ſæpe dictum eſt, quod juxta morem & decretum antiquitatis, nec recte nec ordine Romanæ ſedis culmen aſcendit, qui conſenſum principis in hoc neglexerit, tum propter eccleſiæ pacem & concordiam, tum propter regni honorificentiam. Et hæc quidem ex Epiſcopi prædicti tractatu perſtrinxi, de Romani pontificis electione, & conſecratione ſecundum canonicam auctoritatem & antiquitatis conſuetudinem. Nunc quid de Excommunicatione Principis in eodem ſcripto ſit videamus. Non eſt enim ut magnus Leo teſtatur honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta & ſanctorum patrum decreta collatus. Quapropter cujus ordinatio contra jus & ordinem canonicum facta fuerit, nec rata eſſe, nec vires habere ullatenus poterit, nec ei velut pſeudo-pontifici jure pontificiali quemquam ligare aut ſolvere penitus licebit. Item in eodem tractatu: Multi enim, ex quo Chriſti jugo regia colla ſe ſubmiſerant, Hildebrandum præceſſerant Romani Pontifices veræ fidei & relligionis conſtantia præminentes, quorum temporibus plures ex Romanis principibus in eccleſia graviora quæque delinquendo commiſerant, quorum tamen neminem cenſura pontificum verbo excommunicationis exaſperare præſumpſerat, neque hoc ideo tamen dimiſerant, ut humanam amittere gratiam formidantes recta libere loqui pertimeſcerent, illud propheticum incurrentes, canes muti non valentes latrare; ſed illud apoſtoli, & omnia ad ædificationem præ oculis habentes, unde deterius ſi virga peccantes corrigerent, contingere poſſe perſpicue providerunt, quaſi onus ſuperimpoſitum portare convenientius eſſe duxerunt. Multi etiam Imperatores non parvo ingenio igne furoris in ipſos etiam Romanos pontifices exarſerunt, quem tamen ipſi patienter ferendo potius quam ulciſcendo extinguere ſtuduerunt. Quæ tamen & quanta mala Ludovicus pater clericorum Romanæ eccleſiæ temporibus Nicolai Papæ undique absque rationis judicio irrogavit, quam dura & aſpera obſidione prædictum Pontificem cum clero & plebe ſibi commiſſa infra eccleſiam beati Petri incluſum, quinquaginta & duos dies ira dictante afflixit, fame & frigore maceravit, cædis & rapinæ congerie anguſtavit, Scriptura de Quærimonia Romanorum compoſita indubitanter oſtendit. Sed quamvis doloris & injuriæ congeries Pontificis mentem ſollicitudine non parva coanguſtaret, maluit ipſe tamen gravitatem inſtantis periculi humilitate patientiæ levigare, quam furorem principis ſeveritate vindictæ in deterius agitare. Quod nunc certe factum eſt manifeſte. Eccleſiaſtica enim & regalis poſſeſſio velut undequaque occupatur, & circumquaque diſtricta ab omnibus rapitur. Oves Chriſti usquequaque pereunt, bella plus quam civilia quotidie inſurgunt & creſcunt. Eccleſiæ cura negligitur,

gligitur, ejus quoque ſtatus & ordo turbatur, & impia & ſacrilega præſumptione Deo Baſilicæ dicatæ auro, argento, gemmis, & palliis & cæteris, quæ veneranda devotio Pontificum, ſeu regum & pietas fidelium ipſis in ornamenta contulerant, expoliantur, & ad pugnam faciendam, & bella commiſcenda & homicidia committenda erogantur. Sanctarum congregationum res & ſtipendia pupillorum & orphanorum hæreditates & victualia diſtrahuntur & vaſtantur; & ſic ex una parte ſervitium Dei impeditur & negligitur, ex altera parte vocibus famelicorum Dominus pulſatur, quos ipſe exaudire dignetur, qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Hanc igitur peſtiferam inſaniam, hanc inſaniæ ſacrilegam præſumptionem, hanc præſumptionis deteſtandam calamitatem, quoniam eccleſia ſuſtinere non valet, ad radicem arborum peſtiferarum juſte ac neceſſario ſecurim dilectionis ipſamet eccleſia quacunque ratione apponere debuit, ut ſi homines malos a prave agendo ſpiritualis cenſura retrahere non poſſet, ſecularis vindictæ ſaltem metus inhiberet. Sed hunc clipeum fortitudinis a Deo conſtitutum negligendo & dehoneſtando dum extra modum arguentes exaſperant, unum periculum & damnum arguatur omnium. Et quid mirum? Nam unde fructum bonæ diſcretionis & ſalutis eccleſia legere merito debuit, nil aliud quam ſuccus indiſcretionis & perditionis effluit, & unde ſibi bonum pacis procedere ſperabat, non aliud quam fons diſcordiæ emanat. Conſtat ergo ex præcedentibus quod inique & impie Hildebrandus egit, cum iræ & inimicitiarum impetu ductus, Romanum principem verbo injuſtæ excommunicationis, nullo majorum præcedente exemplo exaſperare præſumpſit. Sed idem Hildebrandus in quadam epiſtola ſua, quod a Romanis Pontificibus exemplum hujusmodi ſumere non valuit, Ambroſium Mediolanenſem Epiſcopum Theodoſium Imperatorem excommunicaſſe introduxit, ut ex hoc, quod Ambroſius cujusdam metropolis epiſcopus fecerat, ſibi majori & velut Romano Pontifici licitum eſſe probaret. Sed quod exemplum mendacio corrupit, & inconvenienter in ſuam argumentationem aſſumpſit, nulla ex hac evidentia probabilitatis propoſitum ſuæ intentionis firmavit. Theodoſius etenim furore indignationis accenſus, ſeptem millia hominum, nullo præcedente judicio, Theſſalonicæ juſſit occidi. Hanc autem cladem gemitibus plenam Ambroſius audiens, cum Princeps Mediolanum veniſſet, & ſolenniter in ſacrum templum intrare voluiſſet, ne ſecundo peccato priorem nequiciam augeret, occurrens ei foris ad januas dulci & ſuavi ammonitione, pia & ſalubri perſuaſione a ſacri liminis inceſſu eum prohibuit, nullam poteſtatem ligandi ſibi arroganter attribuens, ſed humiliter dicens; ſuſcipe Imperator vinculum, quo te Dominus omnium ligavit. Eſt itaque medicina maxima ſanitatis. Inconvenienter ergo & fallaciter Hildebrandus ab Ambroſio exemplum duxit, ut Romanum principem excommunicaret, & ſuos ejus ab communione ſuſpenderet, & a fidelitate removeret, Quare nec Ambroſius Theodoſium licet tot millium homicidiorum reum ſententia furoris & faſtu damnationis excommunicare præſumpſit, nec quemlibet ſuorum fidelium ab ejus ſervitio aut communione ſuſpendit, nec ab juramento, quod ei fecerant, abſolvit, nec ipſum imperio aut vita privare molitus fuit. Et hæc de excommunicatione. Nunc autem de Abſolutione juramenti Principum, quid in eodem tractatu ſit ponamus. Cum illo, inquit, anathemate, quod Hildebrandus in regem injuſte & ordine præcipiti dicere præſumpſit, maledictionis & damnationis clavum ſibi ipſi infixit: Et, ſi, quia erroris lepra aſperſus a fidelium unitate, contumacia & perverſitate ſingularis doctrinæ, receſſit, neminem fidelium regis ab ejus communione ſuſpendere potuit, multo minus ab juramento, quod ei fecerant, abſolvere licuit, quia ſi excommunicatio juſte & ordine a recto & catholico facta fuiſſet, ab juramento tamen principes regni abſque labe perjurii cum vita abſolvi non poſſent. Nam cum illud, quod vita manente ſervare ſe cum juramento ſpoponderant, non incurrente neceſſitate, ceſſarent impendere, non poſſent reatum perjurii continuo non incurrere, quia ubi juramenti promiſſio violatur, neceſſe eſt, ut perjurium continuo committatur. Quapropter cum abſolutio juramenti abſque reatu perjurii fieri non potuit; perjurium autem de tali juramento concedi non licuit, cum juramentum quod fit regibus a ſanctis patribus inſolubiliter obſervandum eſſe præcipiatur, qui juramenta regi & Imperatori facta violari conceſſit, & juſſit, neceſſario reus perjurii factus, novi & veteris teſtamenti mandatis manifeſte invenitur eſſe contrarius. Habemus itaque in lege veteri ſcriptum, nec perjurabis in nomine meo, & non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum. Et Euticianus Papa jubet hoc prædicari, ut fideles homines ſummopere perjurium committere caveant, ſcientes grande ſcelus eſſe, & in lege & in Prophetis & in evangelio prohibitum. Habemus etiam ex Toletano Concilio: Si quis laicus juramentum violando profanat, quod regi & Domino ſuo jurat, & poſtmodum regnum ejus perverſe & doloſe tractaverit, & in mortem ipſius aliquo machinamento inſidiabitur, quia ſacrilegium facit, manum ſuam in Chriſtum Domini mittens, anathema ſit. Epiſcopus vero, presbiter, Diaconus, ſi hoc crimen perpetraverit, degradetur. De illa etiam re, quam male & incaute ſervari juramento promittit, quamvis obſervari non debeat, tamen præcipit Toletanum Concilium, ut male jurans dignam pœnitentiam agat, eo quod nomen Domini contra præceptum illius ſumpſit in vanum. Quid ergo Hildebrandus in abſolutione juramenti Regi facti aliud egit, quam quod plane mandatum Dei rejecit, & traditiones ſuas ſtatuit, & eccleſiæ ſtatum impudenter evertit? Mandatum enim Dei, ut Alexander Papa inquit, rejicere nihil eſt aliud, quam humano judicio novis rebus conſtituendis incumbere.

Novas

Novas autem res procul dubio conſtituit, qui contra patrum ſtatuta, perjuria committendi licentiam dedit, & per hoc unitatis & concordiæ vinculum rupit, ſeditiones movit, ſchismata excitavit, cædes & incendia, rapinas & ſacrilega, aliaque ſine numero mala undiq; Eccleſiæ & regno induxit. Duo ergo hic hæretica, & Chriſtianæ ſaluti penitus inimica Hildebrandus plane induxit, quia & impœnitentia cordis in abſolutione illa indixit, id eſt, peccare in Spiritum Sanctum inremiſſibile peccatum videlicet docuit, & veniam de culpa ſine correctione dari poſſe, exemplo ſuo aſſeruit. Hoc autem nec ſcriptum habetur, nec exemplum, ut fieri poſſit, in Eccleſia fidelium reperitur. Quod Gelaſius Papa teſtatur, dicens: Legatur, ex quo fuit religio Chriſtiana, vel certe detur exemplum in Eccleſia Dei a quibuslibet Pontificibus ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique creatore veniam niſi corrigentibus fuiſſe conceſſam. Item idem ita ſubjungit: Remitti culpa de præterito poteſt, correctione quidem ſine dubio ſubſequente, ſed ſi deinceps fingitur manſura perverſitas, non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis annunciatio. Et Auguſtinus dicit: Quisquis malorum operum ſine condigna pœnitentia quemquam veniam a Deo percipere poſſe dixerit, penitus errat; & cum deceptus alios decipere feſtinat, duplici noxa conſtringitur, hoc eſt, proprii erroris, & alienæ deceptionis. Perjurii autem perverſitas indubitanter omnibus perpetua manet, quos pœnitentia correctionis a perfidia nunquam retrahit. Non igitur in pertinacia perjurii manentibus quisquam culpam remittere poterit, ſed qui ſe illis remittere dixerit, ſe eis conſentientem eſſe ſine dubio annuncians, tot perjuriorum reus exſiſtit, quot ipſe fraudulenta & falſa remiſſione perjuros eſſe ſubſtituerit, quia ſi ille, qui peccantibus conſentit, juxta Apoſtolum ex hoc reus eſſe ſtatuitur, tunc qui alios qualibet arte peccare inducit, peccati autor & ſocius factus evidenter & ipſe reus eſſe convincitur. Quid hoc aliud eſt, quam cordis impœnitentiam hoc exemplo docere, & culpam de crimine abſque correctione ſolvi poſſe mendaci abſolutione aſſerere, & ſimulato ore homines decipere. De hoc quoque Papa Simplicius dicit: Recte ille privilegium dignitatis meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. Nam ſi juramentum, quod Regi jure debito Principes fecerant, poſtpoſuiſſe reatus fuit, utique & correctione indiguit, & abſolvi abſque correctione non potuit: qui correctione non eget, reatus nomen recte habere non poteſt. Si vero medicinam correctionis perjurio vulneratis adhibere ideo noluit, quia periculum mortis in perjurii vulnere forte non intellexit, fallaciter & ſuperflue abſolvit, quos nullo vinculo culpæ aſtrictos eſſe exiſtimavit. Merito igitur privilegium Pontificale excluſus amiſit, qui Pontificatus poteſtate in horum alterutro abuti non reformidavit, & ex hoc infinitæ hominum multitudini lacum mortis effodi, & laqueum perditionis decipiendo abſcondit. Et quia, juxta dictum Auguſtini, nemo non pius in ſe, quia in alterum peccat, jure & ipſe in foveam cecidit, & iniquitas ſua demum in conſummationem damnationis ſuæ deſcendit, quoniam juxta dictum Salomonis, qui laqueum alii ponit, in illo peribit, & nequiſſimum conſilium facienti, trans ipſum devolvetur, & unde illi veniat, non agnoſcet. Nequius autem conſilium nemo poterit facere, quam ſub ſpecie pacis in ſacerdotium & regnum diſcordiæ gladium immittere. Ex hoc enim pietatis viſcera lacerantur, caritatis & amicitiæ vigor & conſtantia diſſipantur, fidei vinculo debito jure aſtricti in interitum animæ ſeparantur, Chriſtianitatis pax excluditur, ſchismata excitantur, ſeditiones moventur, certamina mortis inducuntur, jura, leges & Eccleſiaſtica ſanctio usquequaque ſubvertitur, raptoribus & prædonibus, & quibuslibet perditiſſimis hominibus occaſio male agendi tribuitur, & demum his duobus Eccleſiæ capitibus diſcordantibus omnia ſive animæ, ſive corpori profutura turbantur, & ad interitum inclinantur. Quapropter quamdiu languor non fuerit curatus in capite, totum corpus non deſinet morbus fatigare. Item de juramentis: Juravit enim Sedechias per Deum omnipotentem, quod obſervaret fidelitatem Nabuchodonoſor Regi, & ſolveret illi tributum, quia conſtituerat eum Regem. Sed quia hæc omnia mentitus eſt, & juramentum nominis divini non ſervavit, traditus eſt tam ipſe, quam Principes ejus. Nam ductus in Babylonem, cœcus in caveam, ibique mortuus eſt, eo quod juramentum Domini ſpreverit, quia multo fidelior inventus eſt ille, qui juramentum Domini credidit, licet a Deo alienus eſſet, quam ille, qui per juramenti ipſius occaſionem locum adinvenit, & amico ſuo, qui ei regnum dederat, molitus eſt inſidias.

CLXXIII.

De miraculis Wicberti Papæ, qui & Clemens.

Henrico glorioſo Principi Pictavinus Epiſcopus fideliſſimum ſervitium. Ea quæ libenter vos credimus audire, & plurimum etiam gaudere, quæ & ubique ſunt prædicanda, vobis mittimus, quæ videlicet ex plurimis miraculis, quæ divina Clementia per merita felicis memoriæ Domini noſtri Clementis Papæ, ad ejus ſepulchrum eſt operata, a Johanne Caſtellanæ civitatis Epiſcopo tranſmiſſa, ad nos usque ſunt perlata. Quidam nomine Petrus ejusdem Epiſcopi famulus, inductus tantum oculorum dolorem, ut penitus amitteret lumen, & per ſpatium trium hebdomadarum penitus cœcus permanſit; Qui ductus ad ſepulchrum Domini Papæ, ſe ibi in orationem dedit; non poſt multo ſanguis ab ejus oculis effluxit, & ita lumen recepit. Quidam Diaconus nomine Creſcentius lepra horribili toto corpori perfuſus, orans ad tumulum beati viri factus eſt ſanus. Comitiſſa ipſius civitatis & quidam puerulus ejusdem loci quartanis febribus per annorum duorum ſpatia vexati, per merita ſancti Clementis Papæ ſunt liberati. Vir quidam nomine Wido cum uxore ſua

ſua perditis luminibus per merita ſancti illuminantur. Quidam nomine Petrus per annos tres manuum & pedum officiis perditis, delatus ad ſepulchrum ſancti, ſtatim effectus eſt ſanus. Adoleſcens quidam fere per unius anni ſpatium tanto membrorum fuerat detentus languore, ut nec ſtare nec ſedere, nec ambulare, vel quocunque quieſcere valeret: Veniens mater ad ſepulchrum ſancti, eumque pro filio deprecata, & domum reverſa, invenit filium ſanum. Sutor quidam vocabulo Paganus pravorum verborum convitiis plenus beati Papæ Clementis horribilis maledicus, cum die quadam vellet aleis ludere cum quodam milite Pontificis: modo, inquit, ludamus, quo ſtatim te vincam: Cui miles. Si vere, inquit, Dominus noſter Clemens eſt ſanctus, ego te vincam. Et ille, ſi ipſe eſt ſanctus, & ludum & lumen protinus amittam, Et ſtatim factus eſt cœcus. Vir ſuſtinens per duos menſes intolerabilem oculorum dolorem, ductus tandem ad ſepulchrum ſancti illuminatus eſt. In anniverſario ejus quidam per multos annos cœcus ante ſepulchrum ejus proſtratus, in prima vigilia lumen accepit. Quidam homo Ferro nomine cum febre maxima tantam patiebatur ingluviem, quod nunquam poterat ſaturari, quia omnia, quæ edebat, ab inferiori parte abſque digeſtione emittebat, & per duos annos hac paſſione adeo eſt afflictus, quod ad extremum jam pervenerat vitæ: Tandem ad tumulum ſancti ductus, factus eſt ſtatim ſanus. Cujusdam piſcatoris uxor graviſſima paralyſi, adeo eſt per multum tempus vexata, quod os ei retortum erat usque ad aures, oculi terribiles; ducta ad ſanctum corpus, facta eſt ſana. Quidam illuſtris homo officio manus amiſſo, orans ad ſepulchrum ſancti, reſtitutus eſt ſanitati. Quidam eremita magnæ religionis afflictionis cauſa circulum ferreum nudo corpori circumpoſuerat. Quem caro accreſcens graviter affligebat, & multis doloribus replebat, fœtorem etiam ferre non poterat. Qui licet adverſariæ parti penitus faveret, dolore tamen urgente ad ſancti ſepulchrum pervenit, ubi fracto circulo ab illa graviſſima anguſtia liberatus eſt. Quidam alius cœcatus cucurrit ad ſanctum & ſtatim illuminatus eſt. Quidam Presbyter per totum fere annum tanta infirmitate eſt detentus, quod de lectulo ſuo non poterat ſe movere, ductus ad ſepulchrum, redditus eſt ſanitati. Surdus ibi recepit auditum, & Mulier per quatuor annos ſanguinis fluxu fatigata ad ſepulchrum apparente ſibi beato Clemente, effecta eſt ſana, ibique mulier adeo quidem curva, ut caput genibus jungeret, eſt erecta. Et quædam puella ante & retro gibboſa, videntibus cunctis qui aderant, fractis gibbis, ſana facta eſt. Alia quædam ab inſania liberata eſt. Alia, cujus manus & brachium aruerat, ſanitati eſt reſtituta. Quidam per novem annos mutus, loquelam recepit ibi. In Civitate Tuſcana, quæ eſt juxta Bithinum a Rheinhero monacho, quem Paſcaſium vocant, Epiſcopus conſecratus Presbyteris ordinatis ab Epiſcopis Papæ Clementis officium interdixerat divinum, dicens, illos Presbyteros non eſſe. Illi contriſtati petierunt a Majoribus fieri legem. Statutum eſt itaque, ut tres Presbyteri ex parte beati Clementis & tres ex adverſa ferrum ignitum deferrent. In noſtris itaque nullo ignis ſigno prorſus reperto, manus adverſariorum penitus combuſtæ apparuerunt. Protinus Epiſcopus cum ſuis complicibus a cunctis Clericis & Laicis ab eodem eſt Epiſcopatu depulſus. Duo Presbyteri rogaverunt Deum, ut ſi ipſe eſſet ſanctus, ora diſtorta haberent; Quod ita factum eſt, & hoc tota provincia novit. Quidam Laicus rogavit ſimiliter, ut ſi ipſe ſanctus eſſet, manum aridam haberet, & ſtatim arefacta eſt. In fine horum prædictus Caſtellanenſis Epiſcopus ſubſcripſerat. Multa ſunt autem alia, Domini fratres, quæ longum eſt enarrare. Et ſicut certiſſime creditis, quod Deus veritas eſt, ita veriſſime teneatis, quod hæc vera ſunt omnia.

CLXXIV.

Epiſtola Urbani Papæ, qui ſucceſſit Hilbrando.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis clero ac populo Carnotenſi ſ. & A. b. Nos quidem tum pro beatæ Mariæ ſemper virginis devotione ac reverentia, tum pro officii noſtri debito Eccleſiæ veſtræ dilectionem, protectionem & curam ſpecialius impendentes, ejusque labores diuturnos, quos a Gaufrido quondam Epiſcopo paſſa eſt, propenſiore animo perpendentes, rei veritate diutius atque diligentius pertractata, largiente Domino juſtitiæ ſatisfecimus. Bonam itaque animi veſtri voluntatem prævenientes ac ſubſequentes venerabilem virum Ivonem Presbyterum, quem Gaufrido per nos depoſito catholice atque canonice ſecundum noſtra monita elegiſtis, ne quod ulterius hac in re impedimentum veſtra Eccleſia pateretur, ſine moræ longioris obſtaculo conſecravimus. Hunc enim ad vos remittentes, tanquam beati Petri manibus conſecratum, beati Petri vice rogamus & obſecramus; quatenus eum benignitate ſuſcipientes debita, ut Paſtoris membrum, obedientia honoretis, debita ſollicitudine, quam nobis annunciaverit, obſervetis. Et ut Deo ipſe placere, &, ut eum pro noſtris valeat exceſſibus digne intercedendo placare, vos quoque placere Deo totis conaminibus procurate. Si vero Deo placere ſtudueritis, paſtorem procul dubio Deo placentem habebitis, nos quoque in noſtris opportunitatibus ad exaudiendum paratos invenietis. Porro de Gaufrido, qui ſine omni conditione noſtris in manibus Epiſcopatum reddidit, indignum ſe agnoſcens, præcepimus & præcipimus, ne quis ullo modo ad Epiſcopatum reinvadendum aut infeſtandum, aſſenſum acommodare præſumat. Alias & ipſum & ipſius fautores excommunicationi ſubjacere cenſemus. Obedientes vos noſtris monitis gratia divina cuſtodiat. Data Capuæ. IIX. cal. Dec.

CLXXV.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. Senonenſi Archi-Epiſcopo ſalutem & A. b.

Quantas

Quantas pro Gaufrido quondam Epiſcopo Carnotenſis Eccleſiæ moleſtias ſuſtinuerit, quantæ ad Apoſtolicam ſedem perlatæ querelæ fuerint, dilectionis veſtræ ſtrenuitas recognoſcit. Tandem rei veritate perquiſita, largiente Domino juſticiæ ſatisfecimus & ab ipſo in noſtris manibus ſine cujuslibet tenore conditionis Epiſcopatus refutatus eſt. Tunc ad tuam fraternitatem ſcripta direximus, rei geſtæ ordinem indicantes, & ut tuum, Carnotenſibus ad eligendum & conſecrandum antiſtitem, auxilium contribueres flagitantes. Noſtra itaque fulti licentia Carnotenſes venerabilem Presbyterum Ivonem, canonico ordine in Epiſcopatum elegerunt. Cum autem a te conſecrationis gratiam pro amore Eccleſiæ petiviſſet, tua ei fraternitas manum imponere recuſavit. Ad nos ergo ipſis venientibus & conſecrationis ejusdem gratiam depoſcentibus; nos qui viri relligionem, jam dudum noveramus, & ejus eligendi licentiam dederamus, petitioni juſtæ deeſſe nequivimus. Conſecratum igitur eum ſalva tuæ Eccleſiæ obedientia remittentes, dilectionis tuæ dulcedinem poſtulamus, ut omnis litis fomite conſopito benignitate eum debita complectaris, & ad Eccleſiæ regimen ei auxilium tuum largiaris. Porro Gaufridum ſi Epiſcopatum invadere aut Eccleſiam infeſtare tentaverit, ipſum, ipſiusque fautores anathemati ſubjacere decrevimus.

CLXXVI.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Epiſcopis Germaniæ in unitate Eccleſiæ conſtitutis ſalutem & A. b. Fratrum noſtrorum communicato conſilio, diuque Excommunicationis quæſtione tractata, ſancti prædeceſſoris noſtri Gregorii ſententiam confirmantes, ita eam Domino inſpirante determinavimus. Primo ſiquidem gradu Ravennatem hæreſiarcham Romanæ Eccleſiæ invaſorem cum ejusdem perverſitatis capite, ab omnibus Eccleſiæ Catholicæ membris alienum & excommunicatum eſſe, cenſemus; Secundo qui armis, pecunia, conſilio aut obedientia Eccleſiaſticos maxime ordines aut honores ab eis aut eorum fautoribus accipiendo eorum nequitiæ adminiculum ſubminiſtrant: Hos igitur principaliter anathematis vinculis aſtringentes; in tertio gradu communicantes eis, nos quidem non excommunicamus, ſed, qui ſe eorum communione commaculant, nequaquam in noſtram ſocietatem ſine pœnitentiæ ultione & abſolutione recipimus. Sanctis quippe Canonibus ſancitum conſtat, ut qui excommunicatis communicaverit excommunicetur. Ipſius tamen pœnitentiæ & abſolutionis modos ea moderatione diſcrevimus, ut quisquis ſeu ignorantia ſeu timore ſeu neceſſitate negotii cujusque maximi & maxime neceſſarii eorum ſe convictu, ſalutatione, oratione l. oſculo contaminaverit, cum minoris pœnitentiæ abſolutionisque medicina noſtræ ſocietatis participium ſortiatur. Eos vero qui ſpontanee aut negligenter inciderint, ſub ea nolumus diſciplinæ coërcitione ſuſcipi, ut cæteris metus incutiatur.

CLXXVII.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Schafhuſenſi Abbati ejusque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Cum univerſis ſanctæ Eccleſiæ filiis & Apoſtolicæ ſedis auctoritate ac benevolentia debitores exiſtamus, illis tamen locis atque perſonis, quæ ſpecialius ac familiarius Romanæ adhærent Eccleſiæ, quæque amplioris relligionis gratia eminent, propenſiori nos convenit caritatis ſtudio imminere. Igitur tam tuis & tuorum fratrum quam & relligioſi comitis N. piis votis, & petitionibus annuentes, ſancti Salvatoris venerabile cœnobium ab N. quondam Comite apud villam H. ſub honore omnium Sanctorum ædificatum, & beato Petro oblatum in jus perpetuum & tutelam recipimus Apoſtolicæ ſedis, ſicut a piæ memoriæ prædeceſſore noſtro Gregorio Septimo conſtat fuiſſe ſuſceptum. Quicquid etiam immunitatis idem Pontifex loco ipſi contulit, nos quoque concedimus, & præſenti decreto corroboramus. Apoſtolica itaque auctoritate ſtatuimus ut univerſa quæ præfati Comites, vel alii quilibet fideles cœnobio veſtro de ſuis facultatibus contulerint, quæque hodie poſſidet, ſive in futurum conceſſione Pontificum liberalitate Principum vel oblatione fidelium juſte atque canonice poterit adipiſci, firma tibi tuisque ſucceſſoribus & illibata permaneant; De cellis autem beatæ Agnetis & beatæ Mariæ in villa N. nominatim interdicimus, ne quis occaſione qualibet eas audeat a præfati monaſterii proprietate ſubtrahere vel alienare, ſed in eo ordine ſemper maneant; quo a te, chariſſime fili N. inſtitutæ ſunt: nec tibi nec ſucceſſorum tuorum alicui liceat eas diſtrahere, vel earum bona temere aut violenter minuere vel auferre. Si quis vero hactenus eorum quicquam abſtulit, donec reſtituat, ab omnipotentis Dei gratia alienus exiſtat. Præterea manſuro in perpetuum decreto ſancimus, ut nulli omnino viventium liceat, in veſtro monaſterio aliquid proprietatis, conditionis, hæreditarii juris, advocatiæ, inveſtituræ, aut cujuslibet poteſtatis, quæ libertati & quieti fratrum noceat, vendicare. Abbas ſane cum fratribus advocatum ſibi, quem utiliorem providerint, inſtituat. Qui ſi poſtmodum monaſterio inutilis fuerit, remoto eo alium præficiant: Sepulturam ejusdem loci liberam omnino eſſe decrevimus, ut eorum qui ibi ſepeliri deliberaverint; devotioni & extremæ voluntati, niſi forte excommunicati ſint, nullus obſiſtat. Siquas vero decimas pertinentes Eccleſiis, quas habetis & habebitis, a Laicis recuperare, annuente Domino potueritis, veſtris uſibus perpetuo mancipandas abſque omni Epiſcoporum contradictione cenſemus, ſalva Epiſcopali reverentia. Laicos ſeu clericos ſeculares ad converſionem ſuſcipere, nullius Epiſcopi vel præpoſiti contradictio vos inhibeat. Ad hoc adjicimus, ut nulli Epiſcoporum facultas ſit ſine Romani Pontificis licentia loca veſtra vel Monachos interdictioni vel excommunicationi ſubjicere. Nulli præterea homini liceat ſæpe ſatum

ſatum monaſterium temere perturbare vel ejus poſſeſſiones ſeu res cæteras auferre, ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur, eorum pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, quatenus illic Deo ſervientes fratres ab omni poteſtate liberi Romanæ liberalitatis gratia potiantur, & a ſecularibus tumultibus alieni, omnipotentis Dei ſpeculationi licentius vacare prævaleant. Obeunte te nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur niſi quem fratres communi conſenſu vel fratrum pars conſilii ſanioris ſecundum Beati Benedicti regulam elegerint. Conſecrationes altarium, Baſilicarum ordines, Clericorum chriſma & cætera ad Epiſcopale officium pertinentia, ab Epiſcopo Conſtantienſi, in cujus eſtis dyoceſi accipiatis, ſi tamen Catholicus eſt, & gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habuerit. Alias vero liceat nobis Catholicum, quem volueritis, adire Antiſtitem, & ab eo conſecrationis ſacramenta ſuſcipere, vel ad ſedem Apoſtolicam recurrere: Qui Apoſtolica fultus authoritate, quæ poſtulantur, indulgeat. Ad indicium autem perceptæ a Romana Eccleſia libertatis, auri unciam quotannis Lateranenſi Palatio perſolvetis. Siqua ſane deinceps Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hujus privilegii paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honorisve ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, atque a ſanctiſſimo corpore & ſanguine Dei ac redemtoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, & in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

CLXXVIII.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coëpiſcopo Gaufrido Conſtantienſi ſalutem & A. b. Dilectiſſimus filius noſter N. conqueſtus eſt nobis, quod quidam Vir nomine N. poſtquam ſe ſuaque omnia ſuper altare Domini Salvatoris & omnium ſanctorum in Schafhuſen obtulerat, inſtinctu Diaboli apoſtatando ſe ſuaque ab eodem monaſterio alienare præſumſerit. Volumus ergo tuæque caritati injungimus, ut eundem Virum ſecundum Evangelicam Authoritatem, ſecundo & tertio canonice, ut revertatur, commoneas. Si vero, quod abſit, in pravitate ſua perſtiterit, tu in promtu ulciſci habens omnem inobedientiam, pro officii tui debito gladium excommunicationis in illum evaginare non differas, ut ſi ipſe incorrigibilis permanſerit, cæteri timorem habeant. Labores & anguſtias univerſalis matris Romanæ Eccleſiæ tibi tanquam fideli filio commendamus. Data Romæ 10. April.

CLXXIX.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Conſtantienſi Epiſcopo N. & N. Comitibus ſalutem & A. b. Venerunt ad nos literæ Abbatis monaſterii ſancti Salvatoris, conquerentes Deo & ſancto Petro, quod vir quidam nomine N. veniens ad prædictum monaſterium ſeculo renuntiavit, promiſſionem ſtabilitatis ſecundum conſuetudinem monaſterii fecit & ſua eidem Eccleſiæ ſecundum legem Suevorum, multis coram teſtibus tradidit & confirmavit. Abbas autem, ut eſt devotus & prudens diſpenſator & fidelis, in eodem prædio monaſterium venuſte conſtruxit, fratres ordinavit, & cætera, quæ ad monaſticam pertinent regulam: inſtituit. Prædictus autem N. ut omnia vidit Abbatis labore & ſtudio ordinata atque perfecta, poſtquam prædictum monaſterium idem prædium per ſeptennium & eo amplius ſine omni contradictione obtinuit, inſtinctu Diaboli nunquam ſe tradidiſſe fatetur, & ſi quicquam ob hoc moleſtiæ ſuſtinuerit, non ſolum auferre, ſed & ipſum monaſterium minatur evertere. Quapropter, filii excellentiſſimi, obnixe vos exoramus, ut pro Domini Salvatoris devotione ac reverentia beati Petri & noſtri amore eundem virum a tanta Apoſtaſia prohibere & Abbati ac monaſterio curetis aſſiſtere. Dicit vero Innocentius: Error, cui non reſiſtitur, approbatur; ac Apoſtolus: Non ſolum, qui faciunt, digni ſunt morte, ſed qui conſentiunt facientibus. Volumus autem, fili, te eundem peſtilentem virum, ſi jam non factum eſt, ſecundo & tertio canonice commonere, ut reſipiſcat. Quod ſi contemſerit, ut cæteri metum habeant, gladium anathematis in illum evaginare, quatenus in interitum carnis traditus Satanæ diſcat non blaſphemare & ſalvus ſit in die Domini. Incolumes vos & monitis noſtris obedientes, divina gratia cuſtodiat, & ab omni malo defendat.

CLXXX.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Clero ac populo Halberſtadenſi ſalutem & A. b. Non exigua ſalutis veſtræ jactura perpenditur, quod tamdiu Eccleſia veſtra paſtoris eſt ſolatio deſtituta. Venerabilis ſiquidem frater noſter quem communi conſenſu ſecundum ſanctorum canonum ſcita in Pontificem vobis eligeratis, ſchiſmaticorum vi cogente, partim dolis & blanditiis, partim terroribus & minis a veſtra eſt Eccleſia contra ſanctiones canonicas & conſuetudines Eccleſiaſticas conturbatus. Neque vero licuit, ſuſceptam ſemel juſte & canonice pro Apoſtolicæ ſedis obedientia, electionem ſine Apoſtolicæ ſedis licentia vel permiſſione deſerere. Reſpexit tamen vos ſupernæ miſerationis dignatio, cum eum ad ſanctorum Apoſtolorum limina & ad præſentiam noſtram venire conceſſit. Nos igitur quibus, licet indignis, pro Apoſtolorum principis vice ac loco cunctarum per orbem terrarum cura ac diſpoſitio cernitur imminere, ipſius electionem juſtam atque canonicam

eam cognoſcentes præſentiſque temporis neceſſitatem, quod a Moguntina ſede accipere conſecrationem in tanta ſcismaticorum tempeſtate non poſſet, conſiderantes, eum in prima primorum Apoſtolorum principis ſede, annuente Domino, conſecravimus, conſecratum ad vos cum præſentium litterarum commendatione remittimus. Vos itaque antiquæ fidei & obedientiæ memores tanto eum devotius illic usque ſuſcipite, quanto amplius vos veſtræ ſalutis & fidei veſtræ Apoſtolicæ Eccleſiæ debitores eſſe cognoſcitis. Sanctæ ſiquidem memoriæ noſter in ſede Apoſtolica prædeceſſor Gregorius ſecundus primum veſtræ gentis Archiepiſcopum beatum Bonifacium pallio donans & vicis ſuæ auctoritate corroborans, veſtræ * Eccleſias inſtruxit relligionis. Et nos igitur diuturnam veſtræ Eccleſiæ deſolationem pro noſtri officii debito perpendentes, hunc ad vos ſalutis veſtræ dirigimus inſtructorem. Quem vos eo reverentius ſuſcipere & obedientius convenit exaudire, quo eum ab ipſo fidei & ſalutis veſtræ fonte conſpicitis deſtinatum. Omnis autem, qui eum, ut paſtorem ſuum, debito honore atque affectione tractaverit, nos omnipotentis Dei & Apoſtolorum ejus donamus benedictione: Qui vero huic conſtitutioni noſtræ obviam ire tentaverit, clericos quidem a Clericatus officio removemus: Laicis autem gratiæ Apoſtolicæ conſortium interdicimus. Illum nimirum, qui ſe in veſtram Eccleſiam poſt hujus Catholici Paſtoris electionem præſumtuoſe ac inreverenter ingeſſit, nos eum pro Perſonæ inutilitate, tum pro veſtræ Eccleſiæ neceſſitate ab uſurpatione indebita per præſentis decreti paginam omnibus modis ſequeſtramus, & omnes, qui ei ſacramento aſtricti ſunt, quatenus ad Epiſcopatus honorem, ab ejus fidelitate abſolvimus. Hunc ergo, dilecti in Chriſto filii, tanquam Angelum Domini & Catholicæ fidei legatum excipite, huic tam in divinorum quam in ſecularium negotiorum conſiliis obedite. Sane quæ Catholicorum in veſtris partibus Epiſcoporum magna eſt raritas, ſi quid & in alienis parrochiis diſpoſuerit, ex abundantiori Apoſtolicæ gratiæ & noſtræ autoritatis diſpoſuerit plenitudine, ratum inconvulſumque permaneat. Omnipotens Dominus Apoſtolorum ſuorum meritis vos a peccatis abſolvat, & æternæ vitæ conſortes efficiat.

CLXXXI.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis fratribus N. Magdeburgenſi Archiepiſcopo, & N. Virdunenſi Epiſcopo & cæteris Epiſcopis & Abbatibus Saxoniæ in Catholica fide perſiſtentibus ſalutem & A. b. Qualiter in Halberſtadenſi Eccleſia venerabilis frater noſter, H. cui nos Stephani nomen impoſuimus, jam dudum electus fuerit, quemadmodum dolis & blanditiis, minis ac terroribus ab eadem Eccleſia ſit exturbatus, prudentiam veſtram latere non credimus. Reſpexit tamen populum ſuum miſerationis ſupernæ dignatio, cum eundem Electum ad ſanctorum Apoſtolorum limina & ad noſtram præſentiam adduxit. Et quia in metropolitana Moguntinæ Eccleſiæ ſede pro tanta ſchismaticorum tempeſtate ordinari non poterat, eum in ipſa catholicorum omnium matris Romanæ Eccleſiæ ſede conſecrari conceſſit. Cum vero veniſſet ad nos, quibus, licet indignis, Apoſtolorum principis vice ac ac loco cunctarum per orbem Eccleſiarum cura ac diſpoſitio cernitur imminere, ipſius electionem juſtam atque canonicam cognoſcentes, præſentiſque temporis neceſſitatem conſiderantes communicato confratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium ac nobilium Romanorum conſilio, eum annuente Domino conſecravimus. Oportuit ſiquidem nos pro commiſſi nobis ſervitute officii tam diutinam ejusdem Eccleſiæ deſolationem attendere, & tot animarum ſaluti largiente Domino providere. Hunc itaque noſtri laboris ſocium cum literarum præſentium commendatione remittimus, obſecrantes pro Chriſto atque præcipientes, ut ad evellandas Dominici agri ſentes communi conſilio & auxilio inſudemus. Nulla vos diſſimulatio retrahat, nulla ſegnities impediat, quin ipſum ad recuperandam Eccleſiæ ſuæ ſedem viriliter adjuvetis & ei reſiſtentes tam Clericos quam Laicos potentia veſtra coërcere curetis. Illum nimirum qui ſe in Halberſtadenſem Eccleſiam poſt Canonicam hujus electionem præſumtuoſe ac irreverenter ingeſſit, nos eum pro perſonæ inutilitate, tum Eccleſiæ ipſius neceſſitate ab uſurpatione indebita per præſentis decreti paginam ſequeſtramus, & omnes qui ei ſacramento aſtricti ſunt quantum ad Epiſcopatus honorem a vinculo ipſius fidelitatis abſolvimus. In illis ſane partibus Catholici non habentur Parrochiis Epiſcopi, unde ſiquid ex abundantiori Apoſtolicæ gratiæ & noſtræ authoritatis plenitudine diſpoſuerit, ratum habetote, ipſum & divinorum & ſecularium negotiorum conſiliis ſocium adhibete. Ita contra eum vos in omnibus agite, ut & nos pro eo vobis gratias debeamus & Catholicæ veritatis lumen contra unumquemque reſplendeat. Fraternitatem veſtram ſuperna dignatio per tempora multa ſervet incolumem. Data Romæ VIII. idus Febr.

CLXXXII.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei N. Magdeburgenſi Epiſcopo ſalutem & A. b. Indolis tuæ, dilecte in Chriſto frater, ſtrenuitatem miramur, imo aliquantulum circa pietatis viſcera timemus, ne incurrentis erroris perſuaſio infra præcordia jam dudum tibi pullulaſſet, quod abſit, quandoquidem per utriusque ſexus fideles relligioſos veraciter tibi exoptatos aliquoties noſtras direximus literas tuæ, ut ſperamus, fidelitati, nullumque aut prorſus raro, uti talem ac tam ſtrenuum decet virum, nobis dediſti reſponſum. Cave ergo, cave interim, quæſo, ne collum tuum Pharaoni ſubdatur, quo decidente * veteri controverſia, quæ peccatis noſtris exigentibus magno temporis ſpacio Eccleſiam Dei per diverſa orbis climata pene

pene per interiores medullas fatigavit; ſalvo tamen paucorum interiore homine, Baal paulatim confuſus eſt, & mundo abſordet * donorum Epiſcopi ſancti fraudulentus mercator. Tu ergo, qui, ut a Deo, ita & ab hominibus culmen accepiſti, quod magiſtro Apoſtolorum, cujus vicem adeptus es ſuisque ſucceſſoribus ſpopondiſti. Quod ſi perſeverare valeas, ſalvus eris. Nemo enim mittens manum ſuam in aratrum, ſi retro proſpiciat faciens injuſtum ſulcum, aptus eſt regno Dei, & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Sunt autem alia non modo chartulæ commendanda, quæ Deo disponente præſens legatus verbis auri ſecretæ intimabit, quæ precamur honeſte remittas, quantocius poteris. Glorioſus Deus mentem tuam atque provideat tuos actus.

CLXXXIII.

Domino Patri venerando H. Dei gratia id quod eſt, cum fideli orationum inſtantia devotiſſima ac ſemper parata ſervicia. Diligens caritas & affectuoſa paternitatis veſtræ ſerenitas, quæ in gerendis rebus meis ſollicitam ſemper exhibet conſultationem, hoc plane hortatur & ſuadet, ut univerſæ conſilii mei intentiones vos præcipue reſpiciant, & ad exſequenda negotia mea, prout tempus & neceſſitas expoſcit, familiariter vos invitent. Quo igitur ex conſiliis meorum nuper inductus, inchoante Dominico adventu Salevelt ire decrevi, quod & induſtria veſtra ſæpe literis ſæpe vivis vocibus paterne me commonuit, commodum quam maxime duxi, ut hoc iter & univerſa quæ honori & utilitati veſtræ conveniunt juxta moderationem conſilii veſtri diſponam & peragam. Nihil enim ut verum fatear usque adeo grave vel impeditum mihi poterit incumbere, quod non videatur participatione conſilii & favoris veſtri, felices exitus poſſe invenire. Hoc ergo ad hujus negotii inceptionem apprecor & familiariter ſuggero, ut favor veſter apud H. filium Ducis O. tutam viam mihi ceterisque qui mecum profecturi ſunt, caute provideat. Hoc quod, venerande pater, poſtulo ſummopere, ut vos ipſe in prædicto loco ad nos venire & dominicam nativitatem nobiſcum agere dignemini, quatenus præſentia veſtra ipſam ſollennitatem nobis lætam efficiat, & cæteras res noſtras patrociniis ſuis ſuſtentet & regat. Quicquid autem paternitas veſtra ſuper hac re deliberaverit, nobis inſinuare non differat, ut in tempore ſcire poſſimus, quod tandem agere vel ſequi in hac re debeamus.

CLXXXIV.

Invictiſſimo Romanorum Principi H. totius regni Monarchiam ſtrenue gubernanti G. Dei ſuique gratia id quod eſt, cum concione ſibi commiſſa Chriſto ſub Principe quieta pace quandocunque triumphare. Quoniam veſtræ Legationis imperium non implevimus operis per effectum, in quantum ſalva veſtri gratia licebit, nos cupimus excuſatos iri, majeſtatem veſtram prævenientes humili præcatu, ne malæ voluntatis aſſcribatur negligentiæ, impoſſibilitatis quod impediunt vincula. Nam ingravescens præſentis ætatis tempeſtas, totius regni quæ conturbat partes & incolas, tanto graviori infortunio nos perturbat ac ferit, quanto minus quisque dictante juſtitia nobis clypeum defenſionis prætendit. Inſuper ipſe defenſor noſtræ Eccleſiæ & advocatus pia veſtræ dominationis cura quæ prævidit ad tutelam noſtram, non zelo juſtitiæ, non regiæ ſeveritatis cenſura terrente, protectionis ſuæ brachia adverſus noſtri pericula extendit, & quod gravius eſt per ſe ſuosque fideles hoſtili infeſtatione noſtra bona devaſtat, & incurrit. Sed ne hæc noſtra querela ſupervacua videatur & injuſta, pietati veſtræ nominatim perſtringere volumus, gravius & intolerabilius malis omnibus, quod ferimus. Is prænominatus ad augmentum ſuæ damnationis monaſterium noſtrum hoſtili manu quæſivit, clauſtralisque officinas habitationis Comites illius violenter irruperunt: monaſticæ relligionis confundentes diſciplinam, fidelesque veſtros ad ſanctorum patrocinia confugientes captivos abduxerunt omniaque illorum rapinæ & calumniæ patuerunt. Revera quoniam tantæ calamitatis noſtræ moleſtia maxime poſt Deum regiæ veſtræ dignitatis reſpicit injuriam, nos ad nihilum ducimur, nec non divinæ ſervitutis locus, niſi ocius nobis ſerenitatis veſtræ ſuccurrat proſpectus, quo absque potenti veſtræ providentiæ gubernaculo nequaquam emergimus, usque quaque fluctuantes tempeſtatis profundo. Quapropter triumphalem veſtri reditus ſucceſſum per continuum noſtræ devotionis exoptamus ſuſpirium & quanto minus carnali famulatu laboris veſtri ſarcinam ſublevamus, tanto devotius ſpiritalis militiæ arma, in quantum gratia divina conceſſerit, dominationi veſtræ ſubminiſtramus.

CLXXXV.

Heinrico Imperatori IV. Dei gratia Rex Anglorum intimo ſuo dilectionem & veram amicitiam. De proſperitate atque deliberatione tua ſcias me gaudere, & de adverſitate, quod abſit, ſicut temetipſum dolere. Audivi a legatis meis atque tuis & Duce Bohemienſi te in exercitum iturum ſuper inimicos tuos ad præſens. Gaudeo plane, quia multos tecum ituros de fidelibus tuis audivi, ita quod facillime poteris eos devincere Deo auxiliante. Modo ſuggero prudentiæ tuæ, ſi hoc Deus annuerit, quod adimplere poſſis, quod videlicet de exercitu nullo modo dimittas in hoc anno ſive per bellum, ſive per placitum, quod ad honorem tuum pertineat, ad finem quin perducas. Quod ſi protelaveris, ſcio re vera maximum impedimentum tibi fore futuro anno ad hoc perficiendum, & quando, Deo adjuvante, ad unguem perduxeris, nullum negotium incipias hujusmodi, donec ſuper Rodbertum exercitum tuum dirigas, & ego & tu ſimul loquamur & habilem locum inveniamus. Vale in Domino & bene agas in ſeculo, proſpera utriusque vitæ percipias commoda & quicquid exoptatur in amicitia.

CLXXXVI.

Matri benedictionis & ſalutis Henricus Dei gratia

gratia Rex ex toto corde dilectionem & ſi quid eſt melius & ultra. Omnem ſucceſſum noſtrum quoniam te ſcire ſanum eſt, quid hæc curia dictaverit & ſenſerit, tibi, utpote dulciſſimæ matri noſtræ, mandare voluimus. Poſt multum cauſæ noſtræ tractum, tandem audita Apoſtolica legatione & omnium fidelium noſtrorum, qui multi aderant, conſilio & perſuaſione, reſtitutionem transfugarum Epiſcoporum conceſſimus & permiſimus, ſic tamen, ut de his, quoquo modo velimus, parti noſtræ caveam us, donec in diem, quem nos cauſæ eorum ventilandæ conſtituimus. Quem diem & terminum eosdem Papæ legatos hic expectare ſcias. Tu vero pro bona, quam de te habemus, fiducia, ut tibi res noſtra diu expectatum eventum accipiat, a Deo ſedulo inquiras. Hoc autem, quod nos rogaſti, ea conditione, quamvis & mandaſti, certiſſime hoc & quicquid tuæ dilectioni impendere poterimus, accipies.

CLXXXVII.

Heinricus Dei gratia Rex Clero populoque Romano, majoribus & minoribus, gratiæ ſuæ & optimæ voluntatis ſinceriſſimum affectum. Quanta fide & benevolentia noſtrum ſacroſanctæ memoriæ parentem colueritis, quantaque ipſe honorificentia & Eccleſiæ veſtræ dignitatem & univerſam Romani nominis amplitudinem publice privatimque provexerit, plurima ſeniorum procerum imperii noſtri relatione cognovimus. Neque vero poſt obitum ipſius minori amore & reverentia infantiam noſtram foviſtis & omnino fideli conſtantia nobis, in quantum per quorundam peſtilentium & ſuperborum improbitatem licuit, affuiſtis; Sed quod nos tamen perpetuæ caritati veſtræ debita neceſſitudine in referenda gratia non reſpondimus, primum ætatis imbecillitas cauſa fuit. Poſtquam vero virum induimus, tantus in nos tyrannicæ perfidiæ furor intumuit, ut ad eum opprimendum, omnem curam laboris noſtri nos intendere, neceſſitas ſuprema cogeret. Nunc vero quia non noſtra, ſed Dei veritate atrociſſimorum hoſtium tam vitam, quam ſuperbiam ferro truncavimus, & membra diſturbati & disjecti imperii maxima ex parte compoſuimus, ad vos venire intendimus, ſcilicet ut debitam & hæreditariam dignitatem communi omnium veſtrorum aſſenſu & favore a vobis accipiamus & meritas vobis gratias omni honoris genere imperciamur. Miramur autem quod cognito adventu noſtro nulla nobis legatio veſtra ſolenni more occurrit. Nam quod noſtros ad vos legatos mittere ſuperſedimus, ipſi vos noſtis legati noſtri viri honorati & reverendi, quam infami contumelia ab eo, unde minime oportuit, ſupra omnium barbarorum immanitatem, anno præterito affecti ſunt. Quod autem iidem diſturbatores pacis & concordiæ nobis impoſuere & in vos ſparſere, eam adventus noſtri eſſe intentionem, ut beati Petri Principis Apoſtolorum honor imminuatur & veſtrorum omnium reſpublica per nos evertatur, nihil illi quidem novum ſuis moribus fecere; verum nos fideliter vobis inſinuamus, quod hæc noſtra omnino voluntas eſt, & ſententia, ut quod in nobis eſt, pacifice introeamus, ac demum collato omnium veſtrorum imprimis aliorumque fidelium noſtrorum conſilio, diuturna diſcordia regni & ſacerdotii de medio tollatur, & omnia ad pacem & unitatem in Chriſti nomine revocentur.

CLXXXVIII.

Heinricus Dei gratia Rex A. Sanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ venerando Pontifici, ſcilicet dilecto nepoti ſuo, gratiam ſuam & debitum dilectionis donum. Si omnia veſtra proſperitatis tenore diriguntur, ut juſtum eſt, congaudeamus, & ſi quid vobis averſi occurrerit, quod divina repellat obumbratio, ut decens eſt, condolemus; & hanc eandem caritatis vicem vos erga nos ſervaturum non dubitamus. Quapropter dilectionis veſtræ rogamus privilegium, quia quidam militiæ veſtræ H. nomine, miſericordiam noſtram & auxilium petens venit, ut ſibi illam haraſcaram cum vadimonio, quam vobis jurejurando promiſit, noſtri amoris & rogatus cauſa dimittatis, ut ego ex mea parte vobis compenſem, patremque meum, ut & ipſe vobis compenſet, inſtigem.

CLXXXIX.

Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus omnibus Epiſcopis, Comitibus, Capitaneis, Civibus, Caſtellanis totius Monarchiæ, majoribus & minoribus, ſuis fidelibus gratiam & bonam voluntatem: De integra fidelitate, quam nobis ſicut optimi fideles obſervatis & de labore, quem pro honore noſtro noſtris inimicis viriliter reſiſtendo, ſuſtinetis, grates vobis maximas referimus. Unde dignam vobis indubitantem, ſciatis, facere remunerationem intendimus. Multa de his, quæ ad regni & utilitatis veſtræ curam pertinent, ſcripſiſſemus, niſi vobis tam carum & tam credibilem nuntium & fidelem noſtrum & familiarem intimum miſiſſemus. Per ipſum H. plurima veſtræ fidei ſignificamus, quæ ad noſtrum honorem pertinent & regni ſtabilitatem, quo ei ſicut nobis ipſis confidatis, ſcientes, illum nec velle nec facere, quod pura ejus fides honori noſtro non debet. Vobis itaque mandamus & præcipimus & diligenter rogamus, ut ejus verba quaſi ex noſtro ore ſuſcipiatis, & quicquid ex noſtri parte vobis dicet vel præcipiet de honore noſtro, noſtri caritate & ſub certa ſpe dignæ remunerationis opere & hilari voluntate compleatis, ſicut vobis confidimus.

CXC.

Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus H. Magdeburgenſi Archiepiſcopo gratiam & omne bonum. Laborem tuum & ſtudium circa honorem noſtrum, quem maximum eſſe audivimus, ideoque dignas tibi gratias, prout juſtum eſt, referimus, nec quidem paucis verbis, multis autem factis, cum, Deo annuente, ad te venerimus. Tu tamen, ſicut cœpiſti, interim pro obtinendo nobis regni honore in his partibus ſis ſollicitus. Nos enim, qui ſpecialem tibi præ cæteris habemus fidem, proxime quando a te

a te diceſſimus, omnia noſtra tuæ fidei commiſimus. Quod quidem fideliter erga nos hactenus obſervaſti & adhuc te conſervaturum veraciter credimus. Fac igitur, ut bonus ac diſcretus, & fidem, quam in te firmam eſſe credimus, usque ad finem perduc in omnibus. Nos vero in loco intimi amici te habemus, & quodcunque habet perfecta fides, de te nobis fieri confidimus. In hujus itaque fidei teſtimonium iterum tibi nos & omnia noſtra committimus, ut ita agas in omnibus, ſicut bene tibi confidimus. Beneficium autem N. Præpoſiti fidelis noſtri, quod & antea tibi commiſimus, iterum tibi committimus, ut ad utilitatem ejus illud conſerves & illi, qui injuſte tenet, ex noſtra parte interdicas, quia Dominus ejus, qui modo idem beneficium ſibi illicite uſurpavit, nobis, dum querimonia intereſſet, reddidit.

CXCI.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus R. Babenberg. Eccleſiæ Epiſcopo gratiam & omne bonum. Notum eſt tibi quanto periculo tota fluctuat Eccleſia, quantus error in omni ſurgit Saxonia, quantaque deſolatione nobilis illa Metenſis penitus deſtruitur Eccleſia, & non ſolum ibi, ſed & in diverſis partibus Eccleſia noſtri dividitur imperii. Igitur conſilio fidelium noſtrorum ſtatuimus fieri Moguntiæ colloquium in Dominico die ante proximum ſancti Andreæ feſtum. Huic colloqiuo omnes regni Principes noſtri fideles interſint: & præterea omnes, quorum nobis utilis declaratur aut fides aut conſilii providentia. Ad quod venire te quam intime rogamus, quia nullatenus tam ardua negotia regni & diviſio Eccleſiæ coadunari poterit, ſine tua maxima ſapientia & conſilio egregio & fide, quæ hactenus nobis frequenter in neceſſitatibus & hujusmodi controverſiis regni, prout nos voluimus & res exegerat, præſto fuit. Ad quod colloquium omnes Saxones noſtri fideles venient, rogantes ſummopere, nos in Saxoniam venire, & hos novos errores componere. Metenſes autem e contrario Metim clamant nos tranſire, quatinus illic tandem pax & ſecuritas reddatur Eccleſiæ. Nos quoque, invitante Archi-Epiſcopo, Coloniæ nativitatem Domini celebraturi ſumus, & idcirco ſtatuimus, hoc colloquium ante fieri, ut hujusmodi diſſenſiones regni prius componeremus, quam in remotiora tranſiremus loca. Sed idcirco prædictam expeditionem diſtulimus, quatenus communi omnium noſtrorum conſilio, quæ nobis agenda ſint, conſiderentur. Ergo rogamus te per eam, qua compater nobis effectus es, dilectionem, ne te corporis ægritudo vel quælibet alia res impediat, quin ad præfatum colloquium tempore ſtatuto venias, & ibi juxta magnam ſapientiam & ſolitam fidem tuam de noſtra & regni utilitate, quæ neceſſaria ſunt, nobiſcum diſponas.

CXCII.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus Roberto Babenbergenſi Epiſcopo gratiam & omne bonum. Quod ſemper nobis fuiſti fidelis, quemadmodum debuiſti & noſtrum honorem, ſicut vir ſapiens & fidelis egregius, retinere & amplificare ſtuduiſti, grates tibi quam maximas referimus, & etiam, procul dubio ſcias, tibi dignam facere remunerationem intendimus. Tuam igitur rogamus fidelitatem confidenter, ut de beneficio, quod fuit Udalrici, nullam promiſſionem vel conceſſionem alicui facias, donec nobis loqueris, aut etiam noſtram ſentias certis literis voluntatem. Si vero hoc attenderis, nos faciemus propter tuam caritatem, quod nos rogaſti in tuis literis, & tu ſtude honori noſtro, ſicut in te confidimus providere.

CXCIII.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus Babenbergenſium Epiſcopo gratiam & omne bonum. Novit optime dilectio tua, quanto tempore, quam optima fide nobis ſervierint U. & filius ejus Gerhardus, qui nuper miſeranda omnibus bonis quam immatura morte receſſit a ſeculo. Urget itaque tam humanitatis compaſſio quam juſtitiæ neceſſitudo ut in parvulos ejusdem Gerhardi avitæ & paternæ ſervitutis memores ſimus & orbitati eorum debitæ pietatis ſuffragio conſulamus. Unum te ſollicite commonemus & ſummis precibus obſecramus, ut filio ejus patris beneficium benigne pro reſpectu Dei & noſtra interventione concedas; nulla hoc differens occaſione, nulla excuſans vel abnuens ratione. Commendationem autem pueri usque in præſentiam noſtram ut differas, rogamus, ſicut de nobis curas.

CXCIV.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus Ruberto Babenbergenſi Epiſcopo gratiam & omne bonum. Quoniam te ſemper nobis fidelem eſſe, per omnia, quemadmodum debuiſti, probavimus, & amicum amicis noſtris & inimicum noſtris inimicis & infidelibus te prædicabiliter invenimus, grates tibi quam maximas prout egregio fideli referimus. Hoc igitur in te plurimum laudamus & amamus, quod propter noſtrum honorem illis, qui in noſtrum auxilium venire debebant, collectam pecuniam dividere voluiſti. Volumus autem, ut apud te ſervetur, ſi nondum eam diviſiſti, donec tibi noſtram etiam voluntatem per noſtrum nuntium & literas mandabimus. Et quoniam tibi & aliis Principibus noſtris per noſtros nuntios, ut ad noſtrum venirent colloquium, mandavimus, volumus, ut venias, & aliis, ut veniant, modis omnibus ſuadeas; quoniam tecum & cum illis tractare volumus de honore noſtri regni. Si autem hoc nullatenus efficere poſſis & ipſi nolentes venire ad noſtrum colloquium, ſuum ſtatuerint rogamus tuam fidelitatem ut interſis eorum colloquio, & ibi amicos noſtros confortando & inimicis viriliter obloquendo tractes de honore noſtro. Movet quidem nos plurimum, quod Udalricus te offendit, ſicut nobis mandaviſti, ſed nos noſtros ei nuntios etiam tranſmittimus, & quicquid ſuper hoc ad honorem tuum facere poterimus, faciemus. Placet quidem nobis multum quod de E. nobis mandaſti, tamen te ſummopere rogamus ut illum velut Judam

dam & ſceleratiſſimum mendacem, modis omnibus, ſicut in te confidimus, proſequaris, & abomineris. Deinde ſit tibi cura & ſollicitudo maxima remandare nobis per fidelem nuntium, quicquid vel de proximo Colloquio vel de cæteris quæ pertinent ad nos poteris cognoſcere. Ad ultimum grates habeas, quod noſtris pepercisti, & nos etiam tibi faciemus, quod erit honor tuus.

CXCV.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus venerabili Epiſcopo & dilecto Compatri gratiæ ſuæ optimam voluntatem. Qui in cuſtodia Babenbergenſi per effectum operis noſtram impleſti voluntatem, magnas tibi grates ſicut optimo fideli noſtro referimus. Quod ſupereſt, rogamus, & firmiter tibi præcipimus, ut prohibeas, ne ejuſdem Eccleſiæ Cuſtos alicujus minas aut calumniam in bonis ſuis patiatur, & illos, qui ſe de illa cuſtodia beneficiales aſſerunt, Epiſcopali auctoritate conſtringe, beneficia de ipſorum manibus excute & reſtitue. Nam id principum noſtrorum decreto indultum atque conceſſum atque firmatum eſt, ut nullus Præpoſitus vel Cuſtos Eccleſiæ poteſtatem habeat, quicquam de bonis Eccleſiæ in beneficium alicui præſtare, & ſi factum fuerit, irritum haberi.

CXCVI.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus R. reverentiſſimo patrino ſuo in Chriſto Domino gratiam ſuam & plurimam in Chriſto ſalutem. Cum præ omnibus maximam in te habeam fiduciam, miror, quod totiens te pro una eademque re rogavi & nihil mihi dignum pro mea ſpe reſpondiſti, præſertim cum nihil unquam ita ſit arduum, quod putaverim abs te mihi denegari. Sed & adhuc iteratas preces ingeminando, identidem dilectionis tuæ inclinatius mihi aurem præbeas, & eam mihi per præſentem nuntium transmittas. Præterea, quia Comes U. obiiſſe dicitur, non aliter te rogo, quam ut revocem tibi in memoriam, ſiquid pro amore tuo & voluntate tua fecerim, ita ut aperte in hac petitione experiar, quantum me diligas, nec te rogo niſi talia, quæ honori & proficuo tuo erunt profutura. Rogo, inquam, ut beneficia, quæ ex te hauriunt, nulli promittas, nec aliquid interea facias, ſed totam ipſius rei actionem differas usque ad noſtram utriusque ad invicem præſentiam.

CXCVII.

Heinricus Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus R. ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ venerando Epiſcopo fœdus antiquæ gratiæ & omne bonum. Quiddam quod ad noſtram intimam voluntatem ſpectat, H. noſtro erga te diligenter agendum ſtudioſe commendavimus. Cui ut te exorabilem præbeas & quod petit, noſtri cauſa ei annuas unice poſtulamus. Sin autem, usque ad noſtram præſentiam differ, ita ut nihil interea agas. Nam id omni dubietate remota volumus & accuratiſſime petimus, ut poſtpoſito omni negotio & remota omni occaſione Wormatiam ad nos venias, quoniam plurimum conſilii tui prudentiſſimi & auxilii indigemus. Illic negotium Ducis W. & filiorum ſuorum tractaturi ſumus & noſtrorum, & præterea multos Saxones & eorum legatos illic habebimus. Relatum eſt nuperrime nobis, quod adhuc pecuniam illam non dediſſes, pro qua rogavimus, quapropter rogo te, ut ſi nondum in hac re noſtram impleveris petitionem, feſtines quantocius dare, quia magnum impedimentum eſt nobis & incommodum, illos tam diu morari.

CXCVIII.

Heinrico Dei gratia Rom. Imp. Auguſto M. Comes & alii fideliſſimi ſui promtum per omnia ſervitium. Quemadmodum honoris veſtri & excellentiæ veſtræ culmen deſideramus, loci noſtri & gentis noſtræ ſtatum vobis indicare curamus. Notificamus itaque vobis, quod Vincentini cives, ſub occaſione navigii acquirendi, trecentas libras Paduanis tribuere feſtinant, ſeſe ad invicem adjuturos de omni Werra, per decennium firmare laborant. Quod ſi factum fuerit, nobis & aliis fidelibus veſtris pro honore veſtro laborantibus maximum impedimentum erit. Quod conſilium cum dirimere vellemus, nobis nullomodo acquieverant; ſed & alia neſcimus, quæ magna adhuc machinantur. At ſi adventus veſter in hoc tempore proximus foret, cunctis fidelibus veſtris & honori veſtro utiliſſimum exiſteret. Verumtamen ſi id modo fieri non poteſt, aliquem cautum & providum nuntium in partes noſtras ne differatis mittere, quoniam adhuc cum Dei adjutorio & veſtro omnium inimicorum machinationes, ſervato honore veſtro ad nihilum ſperamus deducere.

CXCIX.

Heinrico deſiderantiſſimo Rom. Imper. Auguſto R. Dei gratia, id quod eſt, cum univerſa congregatione Babenbergenſis Eccleſiæ ſervile obſequium & ſine intermiſſione conſtantiam orationum. Maximas pietati veſtræ gratias referimus, magisque in dies pro veſtra ſanitate & imperii ſtabilitate orare non ceſſamus, quoniam omnes petitiones noſtras benigne ſuſcipitis, miſericorditer in neceſſitate ſubvenitis, noſtrisque fratribus honores, dignitates, beneficia impendendo univerſum clauſtrum noſtrum honoratis. Prædium autem pietatis veſtræ, quo noſtrum ſtipendium adauxiſtis, partim veſtri, partim miniſteriales Domini H. invaſerunt, veſtramque Eleemoſynam ſub veſtro ſingulari patrocinio nobis penitus abſtulerunt. Nos profecto nihil ipſis, nihil aliis quibuslibet in beneficium de eodem prædio conceſſimus, ſed in perpetuam veſtri nominis memoriam noſtris uſibus ordinavimus. Nunc igitur nos omnes communiter veſtram imploramus clementiam, quatenus imperiali veſtra legatione invaſorum illorum audaciam retundatis, qui veſtrum imperiale decretum transgreſſi ſunt, quo indiſſolubiliter conſtituiſtis, ut illud prædium nec a nobis, nec ab aliquo Præpoſito ulli hominum in beneficium poſſet concedi, ſed pro

pro ſalute animæ veſtræ noſtræ deſerviret in perpetuum neceſſitati. Itaque veſtra imperialis legatio efficiat, quatenus modo nobis prædicta præda reſtituatur, ac deinceps nullus veſtrum edictum transgrediatur.

CC.

Heinricus Dei gratia Imperator Auguſtus A. glorioſo Duci, amico fideli, quicquid in amici affectibus poterit eſſe fidelius. Cum aliquis privatum commodum ſuum poſtponit, & in amici utilitatibus inſudat, ea eſt firma amicitia. Quam amicitiæ benevolentiam te nobis impendiſſe, gaudemus, & ſicut optimo fideli & intimo amico dignam facere remunerationem intendimus. Nam cum velles contra Græcos ire & cum Dux Poloniæ tuus & amicus & conſanguineus auxilium tuum contra hoſtes ſuos peteret, propter nos, ſicut amicus fideliſſimus remanſiſti, ut noſtris inimicis reſiſtens, tuum commodum pro nihilo computans, tantummodo ut noſtram cauſam promovendo adjuvares. Quid igitur reſtat niſi, ut maximas tibi grates referentes ſicut noſtro optimo fideli, votis omnibus exoptemus, eam nobis dari occaſionem, qua tibi amantiſſime viciſſitudinem meritam rependamus. Et ſicut in nos bono uſus es principio, ita rogamus dulcedinem dilectionis tuæ, ut perſeveres & deleas & conculces adverſarios noſtros, nec parcas eis, donec ex toto conterantur. Nam nos ſimili modo, ſicut tuos amicos amplectimur, ita inimicis tuis erimus infeſtiſſimi inimici, & fœdus, quod cum patre tuo inivimus, ab hac die in antea volumus tibi illibatum ſervare omni tempore vitæ noſtræ. Rogamus itaque te, glorioſiſſime, ut te interveniente frater tuus futura opera emendet, ſi quid hactenus propter ſuas neceſſitates in cauſa noſtra negligentius egit, & quia victrici dextera ſuas anguſtias recuperavit, ad noſtras injurias ſicut fidelis amicus reſpiciat. Nam quia ſe cum præſidio in illas partes contulit, ubi inimici noſtri morantur, & bona ipſorum ſita ſunt, ecce locus, ecce occaſio, qua & inimicis noſtris nocere & ſibi nos poterit amiciſſimos comparare. Tu ergo, Domine, id modis omnibus, quibus vales, fratri tuo perſvade, ut N. non Ducem, ſed judiciario ordine abjudicatum proſequatur, & in omnibus ei adverſetur, ſicut infeſtiſſimo hoſti noſtro. Quicunque autem de familia Saltzburgenſis Archi-Epiſcopi & aliorum fidelium noſtrorum ducti ſunt captivi, rogamus ut cauſa noſtræ dilectionis facias reddi.

CCI.

Deſiderantiſſimo Domino ſuo H. ſereniſſimo Rom. Imper. Auguſto R. Dei gratia Babenbergenſis Epiſcopus ceterique ſui fideles Nurenbergenſes cum inſtantia orationum ſervile in omnibus obſequium. Sicut in omnibus veſtris negotiis ego R. devotiſſimum me ſemper exhibui, ſic etiam usque in finem majori quoque ſtudio in omnibus veſtræ obediam voluntati. Et quicquid mihi per Dominum G. mihi injunxiſtis omni circumſpectionis diligentia ad veſtram voluntatem perficere ſtudeo. Perfectæ vero dilectionis ardore, nullatenus celare vos audeo, tam amicos, quam inimicos nova quædam machinando confœderari, & valde neceſſarium eſſe, ut quantocius ad nos redeatis, quoniam præſens corpore facillime poteſtis univerſa ad veſtram voluntatem componere, quæ veſtri abſentia in incorrigibile malum formidamus excreſcere. Vale; Ego G. & C. ſummopere vos obſecrando monemus, quatenus Domino noſtro Epiſcopo Babenbergenſi intime literis veſtris gratias agendo, benigniſſimum eum vobis exhibeatis, quoniam nunquam majori ſtudio ad veſtram legationem devotiorem ſe exhibuit. Comitem H. D. in Saxonia nondum convenire potui, quia cum exercitu Weſtphaliam ingreſſus nondum eſt reverſus; brevi autem ambo pro veſtra eum utilitate conveniemus. Quantum autem ex nuntio ei transmiſſo perpendimus, Nihil vobis in eo oberit, ſi tantummodo prædium ſuum Gredingin, ut ei promiſſum eſt, receperit. Si autem in hac expectatione fruſtretur, profecto omnino a vobis abalienabitur. Hujus autem prædii reſtitutionem, nullius invaſionem in vacuis illis partibus Saxoniæ, nullius violentiam in tota illa patria oportet vos, ſicut ipſe promittit, formidare. Fratres etiam ſuos, poſtquam convenerimus, in quantum arbitremur, usque ad veſtrum adventum in veſtra fidelitate detinebimus; vos autem ſicut eis promittimus, condigna liberalitate, ipſos redimendo benevolos vobis efficite. De Colloquio IIX. Kal. Julii. indicto a Principibus omnino vos ſolicitari non oportet, quia noſtra ſollertia illud præveniendo penitus ad nichil abimus. Inceptio H. cauſaque ſua erga vos amicis, inimicis, univerſoque diſplicet regno, ſed quamvis univerſi etiam muſſent, nihil tamen Deo annuente veſtrisque fidelibus annitentibus vobis orietur formidabile. Cæterum univerſus ſtatus Imperii veſtri majori in dies inter nos proſperatur tranquillitate. Epiſcopus Eiſtetenſis legationem veſtram, quæ abſque literis veſtris ei venit, minus autenticam habuit. Nunc autem cum ſigillo literarum veſtrarum rurſus rogando & ſub obtentu gratiæ veſtræ præcipiendo efficite, quatinus Comiti H. prædium ſuum Gredingin reddatur, ſin autem, profecto ipſius culpa tantus vir a ſervitio veſtro penitus alienabitur. Similiter H. & N. militibus ejus ſigillo veſtro idem prædium interdicite. Pro Epiſcopatu Mersburgenſi intime vos obſecramus, quatinus ſi electione cleri & populi fieri poſſit, magiſtro Babenbergenſi concedatis, quem vobis in omnibus fidelem ac devotum probavimus. Quicquid de his omnibus vobis placuerit, citiſſima legatione literarum veſtrarum tam Domino noſtro Epiſcopo, quam nobis renuntiate.

CCII.

Reverendiſſimo, diligendo ac diligentiſſime verendo Domino Archi-Præſuli A. G. licet indignus Epiſcopus quicquid devotionis & obſequii homini ab homine præſtari poteſt impenſius. Quod veſtra dignatio de fidei devotioniſque conſtantia tam ſincero præſumit judicio,

cio, id vero & debita me afficit gratulatione & multa in futuris onerat ſollicitudine, ut tam bonam de me perſuaſionem perpetuam vobis commendem. Porro quod parvitatis noſtræ officium erga vos exile nimis & jejunum, tam magnifica appenditis æſtimatione, ne quidem meum meritum, ſed propenſum veſtræ caritatis intelligo affectum. Eſt enim hoc ſolemne prorſus & familiare ſincere diligentibus, ut tenuiſſimam operam eorum quos diligunt velut egregiam & ſingularem admirentur. Et noſtro & totius regni nomine gratulor vobis, quod perditis æmulorum conſiliis tam mature vos occurriſſe, tam prudenter ea diſſipaſſe, ex literis veſtris cognovi. Verumtamen dum ſingula mecum atque etiam retracto, ſolidum ſincerumque gaudium vix audeo concipere. Suſpectum quippe mihi eſt, quod de Marchione D. & Archi-Epiſcopo Moguntino, qui ſe velut caput conjurationis effert, nihil ſcripſiſtis. Movet etiam Ducis Bauwariorum tam facile recepta purgatio, tam facile credita excuſatio. Doloſis H. conſiliis nihil diſſimulatione aptius eſt. Quamobrem velim vos unice commonitum, ut in omnes partes circumſpecte vos agatis, nihil de priori diligentia remittatis. Noſtis mores, noſtis tempora. Quod credat aut cui credat, nemo habet; & in tam dubiis rebus periculoſa eſt ſecuritas, damnoſa facilitas, pernitioſa credulitas. Novi, quam ſupereffluens ſit hæc inſtillare, ſed exacto amori difficile modum perſuaſeris. De Comite H. quam ſim exacerbatus, utinam diſſimulare poſſem. Verumtamen quia id non licet mihi nolle, quod vos tantopere intelligo velle, imperavi dolori, extorſi animo, ut cum ad vos venero, ex veſtra præcipue ſententia & Ducis B. conſilio rem patiar componi. Comitis H. cauſam etiam atque etiam veſtræ fiduciæ eſſe volo commendatam, ne Comes H. in noſtram injuriam ſub alieno nomine de illo triumphet. De mea cum Domina imperatrice diſceptatione, id ſolum volo ad præſens rogare, ut, ubi occaſio aliqua dederit, ſolitam Eccleſiæ noſtræ opem & tutelam prætendere non gravemini.

CCIII.

Domino & Patri venerando S. digniſſimo ſanctæ Moguntinæ ſedis Archi-Præſuli G. licet indignus ſuus ſuffraganeus, orationum & obſequii perpetuam devotionem. Non arbitror veſtram prudentiam fugiſſe, qualiter H. Imperator piæ memoriæ noſtram Eccleſiam, cujus ipſe fundator divinitus extitit, Romanæ ſedis mundiburgio aſſignaverit, certamque penſionem ſuo tempore illi ſolvendam, nobis perpetuo impoſuerit. Tunc Romanus Pontifex, ut hanc ſingularem noſtram ſubjectionem magis celebrem & inſignem faceret, omnibus Eccleſiæ noſtræ Præſulibus uſum pallii generali privilegio conceſſit, & ſubinde alii Papæ, a noſtris anteceſſoribus commoniti & appellati, idem ſolenniter indulſere. Quorum exemplo & auctoritate iſte quoque provocatus, noſtræ humilitati pallium ſecundum antiqui privilegii tenorem tranſmiſit. Quamobrem nequis apud vos, ut ſunt hominum ingenia, ſuperbe aut contumelioſe interpretari poſſit, ſeriem & modum rei vobis inſinuare curavi, certus nimirum, quicquid pro Eccleſiarum ſtabilitate agitur, veſtram caritatem ſincere congratulari.

CCIV.

Reverentiſſimo Archi-Præſuli H. G. veſtræ voluntati in omnibus & per omnia deditiſſimus. Omnes difficultates ſuperare, omnes domeſticas neceſſitates, quæ certe maximæ ſunt, ſtatui diſſimulare, ut in Pentecoſte ad curiam, quia id vos magnopere velle intelligo, veniam. Et quia in id ipſum tempus controverſiam noſtram dilatam eſſe meminiſtis, maxime id velim noſſe, utrumnam ſic parato & inſtructo mihi veniendum ſit, ut ibidem finem exitumque rei expectaturus ſim, necne; ſcilicet, ut perſonas ad negotium neceſſarias mecum exhibeam. Verumtamen qualemcunque eventum cauſæ noſtræ divinus favor & veſtra dederit fiducia, me non pigebit laboris & impenſæ, quam in obſequium dilectiſſimi Domini noſtri & veſtræ voluntatis arbitrium impendam.

CCV.

Domino exoptatiſſimo & a Deo patre præelecto & prædeſtinato paſtori G. H. Præpoſitus, P. Decanus, cumque his totus Babenbergenſis clerus, impenſiſſimas in Chriſto & perſeverantiſſimas orationes. Tempeſtatis quidem, perſecutionis & invidiæ, quæ ille antiquus hoſtis in Eccleſiam noſtram in ipſis pene fundamentis per membra ſua, ideſt, per injuſtos & perditos Principes graſſari conſueverat, eam, inquam, tempeſtatem jam tandem aliquando ſedatam ceſſaſſe, compoſitam deſæviſſe ſperavimus, lucemque tranquillitatis & ſecuritatis nobis illuxiſſe credidimus, tum profecto cum divina pietas univerſali noſtrum voto ſatisfaciens, te nobis ex noſtro corpore paſtorem exoptatiſſimum conceſſit & Dominum, atque adeo ea te prudentia in tantarum rerum amminiſtratione, ea te modeſtia per Dei gratiam huc uſque egiſti, ut minime nos tam ſani deſiderii, tam conſultæ electionis pœnitere debuerit, verum nunc non mediocris nos cura ſollicitat, ſcil. ut tam exiſtimatio tua, quam noſtrum judicium periclitari incipiat, & quod his gravius eſt, & periculoſius, ne divinam tibi parias offenſam, veremur; & ut cætera omittamus animam illam beatiſſimam H. Chriſtianiſſimi Imperatoris conditoris & auctoris noſtri, cujus memoria omnis ætas, omnia ſecula benedicent, illam, inquam, ne in accuſationem & quod dictu luctuoſum eſt, ne in dampnationem tui provoces, valde horremus & contremiſcimus. Solatium itaque, quo ille vir beatiſſimus reliquas facultates noſtras in libertatem quandam a procuratoribus noſtris vendicaverat, quo ille nobis contra proventuum varietatem conſuluerat, quo ille nobis intercalares benedictiones inſtituerat, quo ille diverſis temporum calamitatibus occurrerat, illud deniq; quo ille nobis & habundantiæ noſtræ ornamentum & inopiæ ſingulare remedium provi-

providerat, ſub te indigena Domino Paſtore domeſtico contra morem, contra legem, contra omnia divina & humana jura amiſimus. Quod ſi ordo textusque cauſæ prudentiam tuam fugiſſet, hoc eſt, ſi ignoraſſes hoc ipſum prædium cum quondam per violentam dominationem ereptum fuiſſet, quanto ſudore, quam examinatis probatiſſimorum fratrum ſacramentis & teſtimoniis in jus, & proprietatem, quod Sancti Petri fuit revocatum, pro facto per obtentum ignorantiæ te nobis excuſare poſſemus. Neque vero jactura, quam patimur tametſi vix tolerari poſſe videatur, tantopere gravamur. Fiduciam itaque plurimam per merita beati Petri habemus de recuperatione, verum tuam, Domine piiſſime, vicem pro debita tibi caritate deploramus, ſi tuis in nos, quod ne dici fas eſt, injuriis locum & occaſionem alienis parias beneficiis. Quamobrem pedibus tuis una devotione provoluti unice miſericordiam tuam obſecramus & obteſtamur, ut cauſæ noſtræ, cui Deus favet & juſtitia, pietatis tuæ favor adeſſe dignetur, remque noſtram in priſtinum ſtatum reſtituere non graveris. Hæc pro facto via eſt, qua ad divinam proxime accedere poteris propitiationem; hæc ratio eſt, qua in congregatione piiſſima & devotiſſima & animæ tuæ æternum præſidium, & nomini tuo perhenne comparabis monimentum. Magnus ille paſtor & bonus & filius Dei vivi te nobis paſtorem, & Dominum plurimo tempore dignetur concedere.

CCVI.

Reverentiſſimo ſacroſanctæ Bremenſis eccleſiæ Epiſcopo N. Decanus cum univerſo Babebergenſi clero tam perpetuam, quam debitam devotiſſimæ orationis conſtantiam. Quod in tanta rerum humanarum tempeſtate veſtris conſiliis, veſtra auctoritate tam negotioſa imperii amminiſtratio divina diſpoſitione gubernatur, univerſali quodam gaudio omnes, quos recta ducit exiſtimatio, amplectuntur; veruntamen interius & quodam modo familiarius hæc voluptas noſtris illabitur animis, utpote qui, totiens rebus perditis, totiens deſperatis præſentiſſimam in vobis opem, ſingulare in vobis experti ſumus præſidium, ſed &, ſi nullo experientiæ guſtu gratiæ veſtræ ſuavitatem libasſemus, præſentis tamen temporis difficultas urgeret, ut nos veſtræ, quamvis inexploratæ, committere benevolentiæ debeamus. Summam ergo rei paucis advertite. Domino noſtro prædium eſt eccleſiaſticum, quod N. vocatur, amplum ſane & fructuoſum, de quo Epiſcopus controverſiam aliquam movit in placito Comitis, & partes noſtras vehementer impulit. Stetimus tamen tum juris præſidio, tum bonorum patrocinio ſuffulti. Nunc ergo in eodem comitatu placitum eſt indictum, haut dubium eſt, quin in noſtram eccleſiam Dominus noſter rerum ignarus in alio quodam orbe, quod ipſum æmuli noſtri aucupati ſunt, moratur, eos etiam, qui idonee in tanto diſcrimine conſulere poterant, ſecum abduxit. Adverſarii noſtri tum conſiliis, quæ jam multo tempore coxere, tum omni reliquo apparatu vigent, inſtant. Cauſa noſtra omni advocatione viduata in medio poſita, non tam extorquenda, quam confundenda ſumenda. Tantis ergo curarum anguſtiis ſuffocati ad unicam veſtræ pietatis opem confugimus, ut regii ſigillaris interceſſione in reditum Domini ſeu Epiſcopi noſtri, cauſæ ipſius actionem differri faciatis. Ecce locus, ecce occaſio, qua & Dominum noſtrum perpetua vobis devotione mancipetis, & apud fratres vobis deditiſſimos etiamnum animæ veſtræ remedium comparetis: modus enim non erit verbis, ſi quantum opus eſt, tanta loquamur. Nullæ itaque preces, nullæ obſecrationes ſollicitudinem noſtram explebunt. Et quod operoſior ſupplicatio quædam videtur deſperatio, id breviter vobis ſupplicatum velimus, ut vos in rem præſentem & Domini noſtri in vos propenſa valde excitet fiducia & veſtra ipſius erga nos ſingularis illa indulgentia, poſtremo H. Imperatoris, quo conditore & auctore gloriamur, quam vobis gratiſſimam eſſe novimus, ſacroſancta memoria.

CCVII.

R. Dei gratia Moguntinæ ſedis humilis proviſor R. Kariſſimo fratri & coëpiſcopo in Domino ſalutem. Sicut eccleſiaſticæ pacis ſtatus bene ac ſalubriter diſpoſitus, magnum nobis ingerit gaudium, ita mærore non parvo afficimur, ſi quando hoſtis antiqui invidia concordia ſcinditur, jus perit, fasque nefasque confunditur. Literas reverentiſſimi confratris noſtri Treverenſis Archiepiſcopi accepi, quarum ſeries mihi notificavit, quæ & quanta Epiſcopi Urbano adhærentes machinentur; quantis minis & terroribus & diverſarum oppoſitionum objectionibus ſe ſuamque ſedem inquietare non deſinant, utque nichil languidi patientes conventu frequenter partes roborent, diu noctuque ſacris literis non parum inſudent, ut habeant, unde eum nosque cum eo impugnent, præcipue Metenſis, Tullenſis nec non Verdunenſis. Hii quippe non ignorantes, quantæ ſint temeritatis & Metropolitanæ ſedis jus & autoritatem in provinciali Kathedra, quæque ſibi epiſcopalis officii dignitatem uſurpare, cum præſumtioni ſuæ ſanctorum patrum decreta ſentiant repugnare, reatum ſuum nova quadam ac ſimulata religione ſatagunt palliare. Aſſerentes igitur ſe ſolos juſtos ſolosque cum ſuo Urbano catholicos epiſcopos, cæteros Papæ Clementi adhærentes excommunicatos habentes aſpernantur, eorum polluto miniſterio templum Dei profanari, Chriſtianitatem multimode periclitari divulgant. Adhæc quibusdam blandis & ſuperſtitioſis ſermonibus ſecularium aures permulcentes in odium & contemtum omnium noſtrum eorum animos concitare non ceſſant. Reſpectu tamen fraternæ pietatis ajunt metropolitanæ eccleſiæ Præſulem in communionem velle ſuſcipere, ejusque primatum recognoſcere, ſi eorum conſiliis tandem velit acquieſcere. Quibus omnibus non parum ſollicitus rogat, ut conſtituto tempore

&

& loco convenire velimus, quatinus de his nobiſcum conferre, aut, quid ſibi agendum ſit, naviter deliberare queant. Huic itaque tam juſtæ petitioni occurrere atque in unum convenire mihi quidem non pigrum, nobis autem omnibus multis de cauſis eſſet valde neceſſarium, niſi, quod fraternitatem veſtram pro temporis hujus inſtanti periculo circa commiſſi gregis tutelam multimodo occupatam eſſe non dubito. Moneo itaque & obteſtor vos, ut cauſam iſtam, pro qua inclitus frater noſter Treverenſis præſul nos convenire voluit, vobiſcum & una cum noſtræ eccleſiæ prudentioribus pertractetis, & quod rectius ac melius divina gratia vobis inſpiraverit, per literas veſtras mihi intimare velitis, quatinus prudentiæ ſalubri conſilio quovis modo enervari queat tanta tamque intolerabilis malignantium præſumtio.

CCVIII.

Domino & patri Sanctæ Moguntinæ ſedis Archipontifici R. Dei gratia Babenbergenſis Epiſcopus cum inſtantia precum fidele ſervitium. Nos procul dubio fore illos, in quos fines ſeculorum venerunt, ex ipſis quæ patimur indies, declaratur periclis. Nam ut cætera omittam, quibus abſque morarum intervallis quatimur, imo conſternamur, quid unquam a barbarie nobis incuteretur atrocius, quam a noſtræ fidei profeſſoribus, qui vota fidelium, pretio peccatorum, reſpectu divini timoris poſtpoſito, quaſi hæreditario jure ad ſe transmiſſa ſuis uſibus addicunt, & nos quibus oblationum earundem credita noſcitur diſpenſatio, vel miris irrident modis, vel in unum conveniunt & quantum in ipſis eſt, morte multare non perhorreſcunt. En ego minimus Epiſcoporum, veſter tamen qualiſcunque in domo Domini cooperator, quibus & quantis calamitatibus a Comite N. afficior, qui agros eccleſiæ meæ tanquam ſuos per triennium & eo amplius prædatoria manu occupat, quem cum nec jure nec gratia a tanto ſcelere poſſem revocare, confratrum & fidelium meorum conſilio membrum lanians & perſequens eccleſiam Dei, ſecundum inſtituta canonum, a conſortio ejusdem matris eccleſiæ gladio anathematis recidi. Quod idcirco veſtræ ſanctitati ſignificare curavi, quatinus auctoritate divinitus vobis collata pertinaciæ ipſius obvietis, ne iniquitatem ſcientes & ſilendo diſſimulantes, tyrannidem ejus, quanquam nocituram, roborare videamini. Fraternis ergo compatiendo preſſuris aſcendite, quæſo, ex adverſo, nam quamvis pauci ſimus numero, communicatis tamen ſinceriter viribus, Domino patrocinante, cujus vicem gerimus, facile calumpnias perverſorum propulſabimus.

CCIX.

R. dilectiſſimo confratri & coepiſcopo E. ſuus in dilectione quicquid jocundius in oratione & ſervitio, quicquid devotius. Siniſtra fama hoc anno a partibus illis veniens multum me exacerbavit, referens veſtros a fide & dilectione, ſub qua vos in Saxoniam dimiſerant, defeciſſe, & contra dignitatem veſtram conſpiraſſe, Unde mihi duplex nata eſt triſtitia, tum quod communi omnium miſeriæ condolebam, quod omne nefas irrupit in hoc ævum & traditione Domini vix aliquæ revocat reſpectus fidei vel ſacramenti, ſed alius rumor dolorem meum mutavit in gaudium, quod audivi quicquid turbationis fuerat, ſedatum eſſe, & omnia ad honorem veſtrum ceſſiſſe. Novit autem Dominus, quod ſi vobis vicinus eſſem, uti Wirtzeburgenſis Epiſcopus, vel in illa vel in alia cauſa veſtra nullus vobis affuiſſet paratius, nemo fidelius, vel devotius opem tuliſſet quam ego. Quia vero nimis remotus ſum, quod ſolum ad præſens valeo, bonæ meæ voluntatis munus offero, ſed ſive in curia ſive alibi, ubi præſens eſſe potero pro honore veſtro modis omnibus, ac ſi frater carnalis eſſem, laborabo. Gratias autem uberrimas refero bonitati veſtræ, quod per vos hyemalem domum talem habeo ut in terra noſtra talem ſe habere nullus dicat omnino. Si fieri poſſet, ut veſtris humeris mihi eam attuliſſetis, non minores interim vobis gratias referrem, quam modo, nec ad reddendum quibuscunque vobis modis placuerit paratior eſſem quam modo. Pro communi noſtro Concilio * veſtram rogo clementiam ut ei bonus ſitis in omnibus, & ſi fratres ejus tam diuturnam ejus ægre ferunt abſentiam, auctoritatem noſtram illis opponite, & ne interim aliquid moleſte patiatur, mea cauſa providete. Artificem etiam veſtræ pietati commendo, quod fideliter & utiliter mihi ſervivit, utpote bonus Chriſtianus, & ut eum adjuvetis, rogo enixius, & gratiam veſtram per me obtineat plenius.

CCX.

H. Dei gratia Rom. Imp. Aug. O. Babenbergenſi Epiſcopo ſuo dilecto & certo fideli gratiam & omne bonum. Nunc imminente neceſſitate debet apparere, qui ſint fideles nobis & ipſa evidentia rei manifeſtandum eſt, quantum nos diligant, & honorem noſtrum. Scias igitur, quod nos usque Wirzeburg venimus cum multis militibus & adhuc ibidem plures exſpectamus, cupientes cum Dei virtute inimicos noſtros invadere, & caſtrum noſtrum Nurinberc liberare, quod obſident, quapropter tibi, ſicut optimo fideli, rogando mandamus, ut ad nos venire feſtines cum omnibus, quos habere poteris, ſicut tibi confidimus. Inſuper etiam diligenter te rogamus, ut in præſenti noſtram conſideres neceſſitatem & A. qui nobis eſt neceſſarius, concedas beneficium, quod a te poſtulat, animadvertens, quod modo nos præſens periculum compellit multis ſupplicare, & eorum voluntatem faciendo ipſos in noſtra fidelitate confirmare, & hac ratione conſtrictos de his & de aliis multis oportet nos te rogare aliter, quam vellemus, ſed nos Deo volente, ſi proſperitas advenerit, te & eccleſiam tuam, ſicut dignum eſt, reſpiciemus: de hac re fac ſecundum quod tibi dicet N. ex noſtri parte.

CCXI.

H. Dei gratia Rom. Imp. & Aug. O. Babenbergenſi

bergenſi Epiſcopo gratiam & omne bonum. Scimus quod legationibus filii noſtri frequenter fatigaris, ſicut nobis per tuum nuncium mandaſti. Confidimus autem de tuæ bonitatis fide, quod nec precibus, nec minis, nec perſuaſionibus & blanditiis unquam noſtris acquieſcas contra nos inimicis ſed fideliter nobiſcum ſemper permaneas. Quantaſcunque autem perſecutiones ab inimicis noſtris ſuſtineas, nullatenus tamen terrearis, ſed certus eſto, quod te non deſeremus ſive in pace, ſive in periculo; & fiduciam habeas in omnipotente Domino, quod nobiſcum cito a præſenti liberaberis periculo. Sicut ergo de te confidimus & per nuncium tuum tibi mandavimus, ad diem & locum, quem condiximus, venire non dubites. Igitur per fidem, quam nobis debes, neque precibus neque minis aliquatinus terrearis, ut ad filium noſtrum transferaris, & ab omni eccleſia atque per omnes congregationes tibi commiſſas orationes ſine intermiſſione facfieri ad Deum pro nobis. Caſtrum etiam tuum ita diligenter cuſtodiri facias, ne aliquis ex cuſtodibus ab eo deſcendat, nuntium etiam tuum ad conſolandos mittas Nurinbergenſes.

CCXII.

H. Dei gratia Rom. Imper. Auguſtus O. Babenbergenſis ſedis Epiſcopo gratiam, dilectionem & omne bonum. Perfectus amor cum utique domeſticis cordis ſit, non ad oculum tantum valet, non ad oculum ſpectat, non pendet ex tempore, per quæ abſentes quanto longius ſeparantur, tanto arctius mutua pro ſe ſollicitudine conſtringuntur. Nos certe abſentis tui ampliorem quam dum affuiſti, curam gerimus: eodem quo te proveximus animo, cuncta tibi proſpera cupientes, adverſa, ſi non accidant, quod poſſunt accidere, verentes. Unde maximo nobis gaudio eſt, quod adhuc de rebus tuis optata comperimus, te videlicet ab eccleſia tua honorifice receptum grata omnibus reſponſionum, habitus & actuum temperantia placuiſſe, & in præſtandis beneficiis neceſſariam laudabiliter exhibuiſſe cautelam. Qua de re conſulimus, hortamur, & petimus, ut quod facis facias, ne primitias bonæ famæ, ſi manum remiſeris perdas, quod bona inceptio ſine fine, ſpecioſi corporis inſtar eſt ſine capite. Nemo a delectu eccleſiaſticæ ſecundum juſtitiam humilitatis terrore detorqueat, pretio flectat, ſuadendi mellito felle ſeducat, quomodo temptatus his omnibus, ſi probatus fueris, facile omnia propulſabis, ſi quid autem grave tuis juribus æſtimabis, ad nos tibi procul dubio ſucceſſuros, ex noſtri differas occaſione præcepti.

CCXIII.

Domino ſuo & vere Domino dilectiſſimo H. Rom. Imp. Auguſto Moguntinenſis eccleſiæ humiles ſervi F. Camerarius A. Centurio cum univerſis miniſtris ac civibus inibi manentibus, quicquid fidelis oratio valet ac devota ſervitus. Quomodo huc usque ad omnem imperii tui honorem devotiſſimi atque aliquantulum valentes extitimus, in Dei miſericordia & in tui conſiſtet gratia, ſi quid deinceps vel ad tuæ majeſtatis exaltationem vel ad propriæ vitæ utilitatem valebimus. Veraciter igitur innotuit nobis, quod ex utraque (parte) inimici tui ac noſtri expeditionem contra civitatem noſtram indixerunt, ex una videlicet Rex filius tuus cum Thuringis & Saxonibus, ex altera vero Epiſcopi Metenſis ſcilicet & Virdunenſis, Dux H. Comes etiam H. Comitis O. filius. Hi omnes, ut veriſſime nunciatum eſt nobis, condixerunt, ut in proximo feſto ſancti Michaelis vel ante, ſi poſſint, cum gravi multitudine civitatem noſtram invadant & contra honorem tuum Rudhardum Epiſcopum in cathedram reducant; quod ſi permiſeris, nimium a te dilabetur imperium, noſque patiemur non ſolum rerum noſtrarum inrecuperabile damnum, ſed etiam maximum vitæ periculum. Timemus itaque & vere deſperamus quod contra tot principes ad longum tempus defendere urbem non valeamus, niſi aut tu ipſe venias, aut adjutorium utile nobis mittas. Commonemus ergo te & obnixe rogamus, ut in inſtanti jam neceſſitate nos non negligas, ſed, quantocius poſſis, adveniens proprio nomini, honori ac ſaluti fidelium tuorum conſulas, nec deſoleris, ſi quantam velis multitudinem habere non poſſis, ſed conſolemur invicem & nos in te & tu in nobis. Omnes enim comprovinciales noſtri ex utraque parte Reni conjuraverunt perſiſtere nobiſcum, qui proxime nobiſcum juxta civitatem noſtram congregati, equites & pedites XX. millia numerati ſunt, quod ſi hac ſola impulſione Deo propitiante vicerimus, ſecuriores poſtmodum tu in regno & nos in loco noſtro manebimus. Vix jam transſcriptis literis, ecce, jam alius nobis venit nuncius dicens, Archiepiſcopos Treverenſem, Colonienſem juxta Moſellam cum ſupra nominatis habere conventum, tractantes contra honorem & imperium tuum, & contra ſalutem omnium noſtrum.

CCXIV.

H. Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus H. filio ſuo. Si nos debita & paterna affectione tractaſſes, qualiter deberes, libentiſſime tecum paterne loqueremur, & paterna tibi mandaremus. Verum quod longe alius, quam paternæ affectionis & humanitatis circa nos tuus animus fuit, & eſt, nequaquam aliter tecum loqui vel aliud mandare, quam quod ipſa maniſeſtiſſima rei veritas habet. Tu itaq; ipſe ſcis, ſicut facti tui conſcius es, qualiter data fide & ſecuritate perſonæ & honoris noſtri omni affectione devotionis promiſiſti nos ducere Moguntiam coram principibus, & interim nos ſecuriſſime reducere, quocunque vellemus. Hac fiducia cum tecum caritative & indubitanter aſcenderemus, contra datam fidem apud Bingam nos cepiſti, ubi nec paternæ lacrimæ, nec patris mæror & triſtitia, quum ad pedes tuos aliorumque provolvebatur, te movit, quin nos caperes & captum mortalibus inimicis ad illudendum & cuſtodiendum traderes: ubi omni genere contumeliæ & terroris afflicti, compulſi ſumus ferme

ferme venire ad ipſum articulum mortis. Ante captivitatem etiam abſtuliſti nobis epiſcopatus & quicquid de honore regni potuiſti, & prædia noſtra & ipſam familiam. In captione vero, quicquid reſiduum erat, etiam lanceam & chlamydem & omnia regalia inſignia, ubi & timor mortis, ut bene ſcis, & omne ferme Chriſtianitatis a nobis jam votum extorſiſti, vix relicta ipſa vita. Cum hoc tibi de nobis non ſufficeret, poſtea ſemper & ubicunque fuimus omnibus modis, quibus nos potuiſti perſequi, non ceſſaſti, ut vel perderes vel de regno expelleres. Verum non ſatis mirari poſſumus, qua ratione vel occaſione hoc tam obſtinate facis cum de Papa & de Romana Eccleſia tibi nulla reſidua ſit occaſio. Nunc itaque nuncio Domino Papæ & Romanæ Eccleſiæ, te præſente, obedire parati ſumus, omnem debitam obedientiam & reverentiam ei præſentialiter & ſemper exhibere & conſilio principum & ſpiritualis patris noſtri Cluniacenſis Abbatis aliorumque religioſorum virorum de ſtatu eccleſiæ & honore regni libentiſſime agere. Rogamus te ergo pro honore regni & tuo & paterna devotione, & per auctoritatem Romani Pontificis, & Romanæ Eccleſiæ, ut de injuria nobis illata, & de his quæ nobis vi & injuſte abſtuliſti, juſtitiam facias; nec non etiam rogamus, ut cum nichil rationis tibi ſit, quare nos perſequaris, nos & fideles noſtros ceſſes infeſtare, immo permittas nos pacifice & quiete vivere, ut integre & cum tranquillitate poſſimus omnia ſupra dicta peragere. Recognoſce etiam & tecum cogita, quod Deus judex juſtus eſt, cui commiſimus cauſam noſtram, & ejus vindicta, & judicia ſunt velut abyſſus multa; quod quantumcunque ſuper afflictione & infortunio noſtro glorieris & ſuper humilitatem noſtram te extollas, forſitan de ſede ſancta ſua inter me & te, ſua gratuita miſericordia aliud jam definivit, intercedente juſtitia, quam tu ipſe cogites & diſponas; quod ſi nulla alia cauſa vel reverentia ſeu interceſſio nobis valet, uti apud te juſtitiam conſequi poſſimus vel perſecutionis impetus ceſſet, Romanum Pontificem, ſanctam & univerſalem ſedem Romanam & Eccleſiam appellamus.

CCXV.

Epiſtola H. Imperatoris ad Paſcalem Epiſcopum.

Si illa inter nos pax eſſet & concordia, quæ inter noſtros olim & tuos fuit anteceſſores, quæ inter nos & Alexandrum & Nicolaum, viros catholicos & relligioſos, Romanos Pontifices, plena caritate & integra viguit devotione, mandaremus tibi quicquid filius patri: ſed diſtulimus, expectantes & cognoſcere deſiderantes, ſi in beneplacito Dei ſit, nos caritative & amicabiliter poſſe convenire, & eccleſiam ſuam noſtris temporibus noſtro labore ipſo cooperante in ſtatum redire unitatis priſtinæ. Hoc quoque jam dudum, teſte Deo, deſideravimus, ſi cognita eorum nimia auſteritate, qui in Romana erant eccleſia, non utile viſum eſt nobis vel competens, eos de hac cauſa convenire, quod magis videbantur nos perſequi odio & indignatione, quam zelo juſtitiæ, vel etiam, quam vellent nos amplecti, dulcedine caritatis ad profectum eccleſiæ. Effectus itaque probat, quod cum ipſi regnum hereditario jure nobis collatum, tempore religioſorum virorum Romanorum Pontificum, pacifice diu a nobis poſſeſſum, contra nos ſtuderent commovere & armare inter multa eſt orta ſtrages populorum, tam corporum, quam etiam, quod magis dolendum eſt, animarum. Hic quoque filius noſter, quem adeo affectuoſe dileximus, ut eum usq; ad ſolium regni noſtri exaltaremus, eodem veneno infectus, conſilio quorundam perfidiſſimorum & perjuratorum ſibi adhærentium, inſurgit in nos, poſtpoſitis omnibus ſacramentis, quibus ſe nobis obligaverat, poſthabita omni fide & juſtitia, tantum ut bona eccleſiarum & regni libere valeant perdere, rapere & inter ſe dividere.

CCXVI.

Epiſtola H. Imperatoris ad Ludwicum Regem Francorum, quando a filio ſuo Henrico Rege depoſitus eſt.

H. Rom. Imp. Auguſtus Ludovico Regi Francorum coronam fidei & propinquitatis inviolabilem conſtantiam. Princeps clariſſime, & omnium, in quibus poſt Deum ſperamus, amicorum noſtrorum fideliſſime, primum & præcipuum vos inter omnes excepi, cui conqueri & deplorare calamitates & omnes miſerias meas neceſſarium duxi, & etiam genibus veſtris advolvi, ſi liceret ſalva majeſtate imperii, primum quidem quod non ſolum nobis, ſed etiam totius Chriſtianæ profeſſionis hominibus graviſſimum & intolerabile arbitrium, quod de illa Apoſtolica ſede, unde usque ad memoriam noſtri temporis ſalutifer fructus conſolationis, dulcedinis & ſalvationis animarum oriebatur, modo perſecutionis & excommunicationis & omne perditionis flagellum in nos emittitur. Nec ponunt illum modum ſævitiæ, tamen ut ſatisfiat voluntati, indiſcretæ hujus voluntatis ſuæ intemperantia adeo usque nunc abuſi ſunt in me, ut nec Deum nec quid aut quantum mali mihi proveniat penſantes, per ſe & per ſuos omnimodis invehantur in me, cum omnem obedientiam & omnem debitam ſubjectionem ſemper contulimus Apoſtolicæ ſedi, ſi tamen reverentia & honor debitus, ſicut anteceſſoribus meis, ab Apoſtolica ſede exhiberetur & mihi. Quid autem intenderat, opportunius ſignificabo vobis, ſi quando optati colloquii copiam Deus dedit nobis. In hac igitur perſecutionis & odii ſui inflammatione cum parum viderent ſe proficere, contra ipſum jus naturæ laborantes, quod ſine maximo cordis dolore, ſine multis lacrymis non valeo, &, quod dicitur, vehementer contremiſco, filium meum, inquam, Abſolon dilectiſſimum, non ſolum contra me animaverunt, ſed etiam tanto furore armaverunt, ut in primis contra fidem & ſacramentum, quod, ut miles, Domino juraverat, regnum meum invaderet, & Epiſcopos & Abbates meos deponeret, inimicos & perſecutores

cutores meos ſubſtitueret, ad ultimum, quod maxime vellem taceri, aut ſi taceri non poteſt, vellem non credi, omnem naturæ affectum abjiciens, in ſalutem & animam meam intenderet, nec penſi quicquam haberet, quocunque modo vi vel fraude ad hanc periculi & ignominiæ ſuæ ſummam aſpiraret. In hac tanta mali ſui machinatione cum eſſem in pace & in aliqua ſalutis meæ ſecuritate, in ipſius dominici Adventus ſanctiſſimis diebus, in locum, qui Confluentia dicitur, ad colloquium evocavit me, quaſi de communi ſalute & honore filius tractaturus cum patre. Quæ ut vidi ilico ex paterno affectu tactus intrinſecus dolore cordis mei ad pedes ſuos procidi, ammonens & obteſtans per Deum, per fidem, per ſalutem animæ ſuæ, ut ſi pro peccatis meis flagellandus eram, a Deo de me ipſe nullam maculam conquireret, animæ, honori & nomini ſuo, quod culpæ patris vindicem filium eſſe nulla divinæ legis unquam conſtituit ſanctio. At ille jam pulchre, immo miſerrime inſtitutus ad malitiam, quam abominabile & execrabile ſcelus cœpit deteſtari, procidens & ipſe ad pedes meos, de præteritis cœpit veniam precari, in reliquum, ut Domino, ut patri filius, cum fide & veritate per omnia ſe mihi obediturum cum lacrymis promittere, ſi ſolummodo ſedi Apoſtolicæ vellem reconciliari; quod cum promtiſſime annuiſſem, & deliberationi ſuæ & conſilio principum in hoc totum me mancipandum promiſiſſem, me in præſenti Nativitate ſe perducturum Moguntiam, & ibi de honore & reconciliatione mea, quam fidelius poſſet, ſe acturum & interim in pace & ſecuritate me reducendum promiſit, in ea veritate & fide, quo patrem a filio honorari, & filium a patre præcipit Deus diligi. Hac promiſſione, quæ etiam gentili obſervanda eſt, ſecurus illorſus ibam, & filius meus aliquantulum præceſſerat me, cum ecce quidam fideles mei occurrentes mihi veriſſime affirmabant, me deceptum & perditum ſub falſa pacis & fidei ſponſione. Revocatus iterum filius meus, & iterum inſtantiſſime ammonitus ſub ejuſdem fidei & ſacramenti obteſtatione, animam ſuam pro anima mea fore promiſit jam ſecunda vice. Cum igitur ad locum, qui Binga dicitur, perveniſſemus, jam exiſtente die Veneris ante Nativitatem numerus armatorum ſuorum jam ſatis augebatur, jam fraus ipſa ſe detegere videbatur, & filius ad me: Pater, inquit, vobis ſecedendum eſt, in vicinum caſtellum, quod nec Epiſcopus Moguntinus in civitatem ſuam admittet vos, quam diu fueritis in banno, nec vos inpacatum & inreconciliatum audeo ingerere inimicis noſtris: illic Nativitatem Domini cum omni honore & pace agatis, quoscunque placuerit vobis, vobiscum habeatis; ego interim quanto inſtantius, quanto fidelius potero, pro nobis utrisq; laborabo, quod cauſam noſtram eſſe meam exiſtimo. At ego, mi, inquam, fili, teſtis & judex ſermonum & fidei aſſit inter nos Deus, qui modo te in virum & heredem meum perduxi, quantis tribulationibus meis tuo honori inſervierim, quot & quantas inimicitias pro te habuerim, & habeam, ſolus es conſcius. Ille autem iterum jam tertio ſub ejuſdem fidei & ſacramenti obteſtatione, ſi ingrueret occaſio periculi, caput ſuum pro capite meo fore promiſit mihi. Sic priusquam clauſit me in eodem caſtello, quod omnia alia in corde locutus erat, manifeſte oſtendit rei eventus; Ex omnibus meis quartus ego ſum incluſus, nec admitti potuit quilibet alius. Cuſtodes deputati, qui vitæ meæ atrociores inimici. Benedictus per omnia Deus exaltandi & humiliandi quemcunque voluerit Rex potentiſſimus. Cum igitur ipſo ſacratiſſimo die Nativitatis ſuæ omnibus redemtis ſuis ille ſanctus ſanctorum puer fuiſſet natus, mihi ſoli filius ille non eſt natus. Nam ut taceam obprobria, injurias, minas, gladios in cervicem meam exſertos, niſi omnia imperata facerem, famem, etiam & ſitim, quam perferebam, & ab illis, quos injuria erat videre & audire, ut etiam taceam, quod eſt gravius, me olim ſatis felicem fuiſſe, illud nunquam obliviſcar, quod illis ſanctiſſimis diebus ſine omni Chriſtiana communione in carcere ſui. In illis pœnitentiæ & tribulationis meæ diebus a filio meo miſſus venit quidam principum Wipertus, dicens nullum vitæ meæ eſſe conſilium, niſi ſine ulla contradictione omnia regni inſignia redderem, ex voluntate & imperio principum. At ego, & ſi omnis terra, quantum inhabitatur, regni mei terminus eſſet, nolens vitam regno commutare, quod vellem nollem ſic agendum & ſic definitum intelligebam, coronam, ſceptrum, chlamydem, lanceam & gladium miſi Moguntiam. Tunc communicato conſilio cum inimicis meis egrediens filius meus, relictis ibidem fidelibus & amicis noſtris, quaſi me eo adducturus ſub multa frequentia & cuſtodia armatorum ductum ad villam, quæ Ingelheim vocatur, me fecit ad ſe adduci, ubi maximam inimicorum meorum turbam collectam inveni, nec ipſum filium meliorem cæteris repperi. Et quod firmius & ſtabilius videbatur eis eſſe, ſi propria manu cogeret me regnum & omnia regalia exfeſtucare, ſimili modo & ipſi omnes minabantur, niſi omnia imperata facerem, nullum vitæ meæ conſultum poſſe fieri. Tunc ego, inquam, quod de ſola vita mea agitur qua nichil pretioſius habeo, ut ſaltem vivens pœnitentiam meam exhibeam Deo, quicquid imperatis, ecce, facio. Cumque inquirerem, ſi ſaltem ſic de vita mea certus & ſecurus eſſe deberem, ejuſdem Apoſtolicæ ſedis legatus, qui ibidem aderat, non dico, qui hæc omnia ordinaverat, reſpondit: me nullo modo eripi poſſe, niſi publice confiterer, me injuſte Hildebrandum perſecutum fuiſſe, Wicpertum ei injuſte ſuperpoſuiſſe & injuſtam perſecutionem in Apoſtolicam ſedem & omnem eccleſiam hactenus exercuiſſe. Tunc cum maxima animi contritione humi proſtratus, cœpi per Deum, per ipſam juſtitiam orare, ut locus & tempus mihi daretur, ubi in præſentia omnium Principum, unde innocens eſſem, ex judicio omnium me expurgarem; & in quo culpabilem me eſſe recognoſcerem, ex conſilio omnium ſanioris ſententiæ pœnitentiam & ſatisfactionem,

nem, quo ordine juberent quærere, & inde de principibus regni & fidelibus noſtris, quoſcunque vellent, obſides darem. At ille idem legatus diem & locum mihi abnegavit, dicens aut ibi debere totum determinari, aut nulla ſpes eſſet mihi evadendi. In tantæ tribulationis articulo cum interrogarem, ſi confiterer omnia, quæ imperabantur, an confeſſio mea, ut juſtum eſt, veniam & abſolutionem conſequeretur: idem legatus reſpondit; non eſſe juris ſui me abſolvere. Et cum ego adhuc dicerem; quicunque confitentem audet recipere, confitentem debet abſolvere. Si vellem, inquit, abſolvi Romam irem, ſatisfacerem Apoſtolicæ ſedi. Sic ſpoliatum & deſolatum, nam & caſtella & patrimonia,& quicquid in regno conquiſieram, eadem vi & arte ſua extorſerunt a me, in eadem villa reliquerunt me. In qua cum aliquo tempore commoratus eſſem, & ex eodem conſilio fraudis ſuæ filius meus demandaſſet, ut ibidem eum expectarem, ſuperveniens quorundam fidelium meorum legatio præmonuit, ut ſi quidem ad momentum ibi remanerem, aut etiam in perpetuam captivitatem raperer, aut in eodem loco decollarer; quo nuncio etiam tunc ſatis vitæ diffiſus ſum & ilico aufugiens, fugiendo veni Coloniam, & ibi aliquot diebus commoratus, poſtea Leodium veni, in quibus locis viros fideles & in fide regni ſemper conſtantes inveni. Horum cæterorumque regni fidelium conſilio uſus, vobis fiducialius & honeſtius habeo deplorare, has omnes miſerias: fiducialius quidem propter mutuæ conſanguinitatis & antiquæ amicitiæ debitum; honeſtius autem propter tanti regni nomen glorioſum. Vos igitur per fidem, per amicitiam rogamus, in tantis tribulationibus meis, ac ſi in nobis propinquo & amico, conſulatis. Quæ fidei & amicitiæ vincula etiamſi inter nos non eſſent, veſtrum tamen & omnium terræ eſt, injuriam & contemptum noſtrum vindicare, & tam nefariæ proditionis & violentiæ exemplum de ſuperficie terrarum extirpare.

CCXVII.

Sanctæ Colonienſis eccleſiæ Archi-Epiſcopo E. Præpoſitus, A. Decanus cum omnibus Canonicis votiva orationum holocauſtomata. Multis & variis negotiorum diſpoſitionibus vobis irretito operæ pretium duximus ſtricto & compendioſo ſermone, nobis tamen admodum neceſſario, aures veſtræ pietatis compellare; & utinam hanc odioſam neceſſitudinem invida fatorum ſeries nobis ademiſſet, ne vobis, cui multo maxime vellemus eſſe honori, unquam fuiſſemus oneri. Verum inexpleta cupiditas hominum, cui tam deeſt quod habet, quam quod non habet, ſi credere fas eſt, non ſolum humana, ſed & divina ſubvertit negotia. Siquidem ſereniſſima legationis veſtræ jam pridem recreati aura, qua nobis certiſſimam redimendæ ſpem oblationis intuliſtis, non longe poſt infanda fœneratoris peſſimi quaſſati ſumꝰ procella, qui voce nefaria publice proteſtari non puduit, ſe nulla ratione velle carere præſentis anni reditibus,& jam ſi eadem die reciperet ſummam debiti; inſuper alia ſatis beſtialiter elatravit; videlicet non aliud ſibi ponderari argentum, quam Achivæ venæ. Præterea duo N. veſter, inquam, miniſterialis & mordax mordacis caſei vermiculus ſatis grandia de non reddendo benificio trutinant verba. Identidem actitat miles veſter H. Talibus itaque injuriis laceſſiti, cum fratres veſtros germanos Ratiſponæ comperiſſemus, miſimus ad eos oratum, ut vel jure vel gratia apud illos efficerent, ne ulterius bona noſtra quaſi prædatoria manu occuparent, ſimul & rapaces minas fœneratoris illius deteximus: Ad hæc illi ſatis placide reſponderunt, verum hujuſmodi negotium veſtræ audientiæ reſervandum eſſe cenſuerunt. Nunc ergo fraterna ſuggeſtione perſvaſus & noſtræ legationis conqueſtione commonitus prout veſtram decet excellentiam, facite matri veſtræ ſcilicet Bambergenſi eccleſiæ judicium & juſtitiam. Ad extremum obnixius pietati veſtræ ſupplicamus, ut Dominum Petrum nobis neceſſarium per vos habere poſſimus. Deſtituti itaque ſumus diſciplinæ ſcholaſticæ magiſterio, & in hac re benignitatis veſtræ compaſſio non modico nobis poterit eſſe ſuffragio.

CCXVIII.

Sacro-Sanctæ Colonienſis eccleſiæ Archi-Pontifici, fratri primævæ indoli virtutum ac dignitatum aſſecutione reſpondenti Præpoſitus cum toto Bambergenſium fratrum collegio impenſiſſima utriusque hominis obſequia. Quam feſtiva veſtræ beatitudinis promotione ſuſcepimus gaudia nullius, quantumlibet diſerti, explicabit facundia. Quiſnam, quæſo, orator illum noſtri pectoris vocibus proſequeretur affectum, cum filium Kariſſimum ſub pennis noſtræ fraternitatis fotum & altum, in cathedra Colonienſis eccleſiæ videmus exaltatum. Ea quippe die noſtræ ſtatum eccleſiæ in aliquibus temporis aſperitate mirabundum, in tantum ſperavimus eſſe ſuffulciendum, ut vobis ſuperſtite nullum vel ſentire poſſit diſpendium: Sed quod nimirum noſtris aſcribendum eſt infortuniis, non ſolum hoc ſterilitatis anno veſtris non ſumus relevati ſuffragiis, verum etiam vobis gravioribus occupato negotiis, noſtris per vos deſtituti ſumus oblationibus, Noſtis quidem, præſulum ſereniſſime, noſtræ querelæ cauſam jamjamque proceſſu temporis inveteratam, quæ licet ſæpe numero per fratres noſtros auribus veſtris innotuerit, nichil tamen nobis veſtræ majeſtatis contulit audientia, quinimo eo uſque res deducta eſt, ut non ſolum ad tempus bonis noſtris caruiſſe, ſed etiam ea prorſus videamur amiſiſſe. Siquidem miles veſter N. pertinaci animo noſtram retentat oblationem, nec ulla ratione aſſerit ſe redditurum, niſi tantundem aut amplius a vobis recipiat. Alius quidem jactat ſe oblationem noſtram N. in poſſeſſionem coëmiſſe. Talibus itaque & aliis neceſſitudinibus circumventi, non modicam ſtipendii & oblationis noſtræ patimur penuriam. Quocirca ſi ulla fraternitatis noſtræ nobiſcum

vivit memoria, ſi precum noſtrarum devotio vel minimo vobis conſtet momento, cauſam noſtram in libra æquitatis & gratiæ appendite. Hoc videlicet accuratius pertractans, quantum veſtræ deroget æſtimationi, eos de vobis cauſari, quos maxime oporteret per vos ſublevari, quod, ne quando futurum ſit, diſpenſatio divina cuncta moderans avertat, quæ vos etiam moderari dignetur, quatinus ipſi placens & hominibus memoriam veſtri in benedictione conſolidetis.

CCXIX.

Scholaſtico per omnia viro P. ſolidiſſimam honeſtatis formam nominis etiam præſagio præferenti E. Præpoſitus, A. Decanus cum omnibus confratribus unanimæ fraternæ caritatis contubernium. Satis mirari nequimus, quid potiſſimum tanto temporis interſtitio tuum nobis remoretur adventum. Multas quidem morarum cauſas finximus, quæ te plus minusve XIIII. diebus remorari poſſent, ſed te ultra terminos præſcriptos longius agente, quod comminiſci poſſimus, haut facile nobis occurrit, niſi forte, quod abſit, vel valetudine diſtraharis, vel quod inviti opinamur, prorſus venire renuis; quorum alterum votivis precibus relevare ſtudemus, alterum pro communi utilitate, quantum fas eſt, diſſvademus. Enimvero non clam te eſt, quam pronus omnium noſtrum affectus, in te paucis admodum exceptis, exuberavit; quam vigilantem & accuratam ſumſerimus operam, quatinus prout corde deſtinavimus, ſcholaſticæ præficereris cathedræ. Verum, quod non eſt in homine via ejus, pleraque rerum humanarum fortuitis caſibus diſturbantur & noſtris, quod votis exoptamus, impeditum eſt quibusdam annitentibus. Nos tamen cum noſtri honoris reſpectu, tum dilectionis tuæ obtentu, ſententiam non ſolum mutavimus, verum etiam eo usque rem deduximus, ut tandem ſine omni refragatione magiſterium cum beneficio tuis mancipetur uſibus. Etenim fratrem noſtrum G. taliter beneficiis impulimus, ut nullus in hac parte controverſiæ pateat locus. Poſtea vero quam id loci magno conamine ventum eſt, protinus confratrem noſtrum H. in fide ſpectatum tibi deſtinavimus, cui etiam ſignum inter nos condictum, repoſitione videlicet ſiniſtri pollicis in tua dextra ſe concludentis, ſatis argumentoſe deſignantes, per fidem fraternitatis obteſtati ſumus, ut quantocius te noſtris præſentaret aſpectibus. Quod, ut exitus docet, ſecus ceſſit, nam diu exſpectatus nec rediit, nec aliquid certi de te renunciavit, poſtmodum dubii & anxii legatum non minus idoneum in idem ſecrevimus negotium, qui maturius, quid habeas animi, non gravetur experiri. Eja abrumpe moras & noſtris beneficiis cumulandus noſtræ fraternitatis otius inſerere viſceribus. Vale.

CCXX.

Sanctæ Wurzeburgenſis Eccleſiæ Præſuli E. ſolidiſſimæ in domo Domini columnæ F. Præpoſitus, A. Decanus cum univerſo fratrum collegio non ſine frequentia precum ſuæ devotionis obſequium. Sanctitatis veſtræ tanto monita gratantius amplexamur, quanto liquido nobis conſtat de ſincero cordis veſtri armario eadem propinari. Quo circa, ut taceamus de loci noſtri, quem ſummopere diligimus, honore, paternitatis veſtræ reverentia non pigros in quibuslibet imperatis nos habebit aſſeclas. Verum veſtra dignatio ſcripſit, multis videri injuſta occaſione Domino P. præbendas a nobis fuiſſe ſublatas. Fides & æſtimatio hujus rei præcipue ſit apud eos, qui rem ſimpliciter absque cauſarum connexione conſiderare ſolent; vos autem, quem divinior animus ultra communem hominum extulit intelligentiam, accuratius perpendite, quibus cauſis impellentibus tale nobis ſederet conſilium. Non itaque, ut aliqui fortaſſe fratres ejusdem ſermonibus illecti arbitrantur, pueriliter & quodam repentino animi impulſu præbendis ipſum privavimus, ſed ſuſpendimus; cujus rationem ſuſpendii veſtræ audientiæ, ſi vacat, breviter exponemus. Cum eundem fratrem fama ſcientiæ ipſius adducti unum ex nobis feciſſemus, & ſcholarum officio ſubrogaſſemus, cœpit in ipſo amminiſtrationis ſuæ exordio quibusdam novitatibus indeſinenter abuti. Quæ licet alieniſſimæ noſtræ viderentur inſtitutioni, tamen, quod tandem evenit, ne accideret, veriti, ſæpe de quibuslibet fraterne monitum, ſed non emendatum ultro citroque ſubportavimus. Tandem neſcimus qua præſumtione ſemper eo proceſſit, ut prælatis ſuis nullam exhibere vellet obedientiam, ſed ſuo arbitratu quicquid erat libitum, ſibi fecit licitum, quod inauditum inſolentiæ genus non tam ſibi, quam cæteris confratribus noſtris pernitioſum erat, qui facile ſimili exemplo jugum obedientiæ aliquando detrectarent, ſic repreſſimus, ut quasdam, ſine conſenſu decani proficiſcenti, præbendas communicato conſilio ſuſpenderemus, quas tamen ipſi revertenti poſt biduum reſignavimus: ſed ipſe more philoſophantis accuratius omnia perſequens, qualitatem ſtipendiariæ ſuſpenſionis libra juſtitiæ examinare ſe velle dixit. Itaque accivit omnes loci noſtri Canonicos, Monachos etiam aliquot, & genere cauſarum canonice diſcuſſo hinc & inde, par ſententia ab omnibus promulgata eſt, jure potuiſſe præbendas ſuſpendi ſine obedientia proficiſcenti. Quam ſententiam indigne ferens tali reſponſo excepit: modo ſint & in æternum ſuſpenſæ. Protinus Concilium exivit. Nos vero miſſis nunciis poſt eum, ſuggeſſimus ei, ut tantum quæſita venia reciperet ſua. Quibus nihilominus ampulloſa quædam reddidit verba, velle ſe potius in flumine ſubmergi, quam conventui noſtro humiliari. Poſt tot & tanta noſtri contemtus inteſtina ludibria ſuis nos per circuitum diffamavit querelis, inſtabilitatem ſuam in noſtram, ſi fieri poſſet, retorquere cupiens conſtantiam. Quod non temere ſcriberemus de fratre, niſi id quodammodo ſummorum teſtarentur ſcripta virorum, veſtra nimirum & Epiſcopi Colonienſis, apud quos odorem noſtrum fœtere fecit. Veruntamen licet nobis domi illuſerit, foris derogaverit,

verit, nobis propoſitum eſt vos cordetenus diligere, vobis parere, vos ut Patrem & Dominum venerari & colere: tantum ne hanc nobis imponatis neceſſitudinem, ut unius ex induſtria deſcendens præſumtio fiat multorum deſtructio. Et quidem accepta legatione veſtra e veſtigio veſtræ paruiſſemus juſſioni, niſi quod obſtinato animo recuſavit humiliari. Quid igitur ſuper hoc negotio veſtræ videatur prudentiæ, communicato cum prudentioribus quibusque Cleri veſtri conſilio, filiis paternitatem veſtram devote conſulentibus renunciari curate.

CCXXI.

Summæ Venerationis Magiſtro R. ſolertia virtutum ad unguem limato E. Præpoſitus, A. Decanus, cum toto Babenbergenſium fratrum collegio, ſolidiſſimum fraternæ dilectionis vinculum. Induſtriæ tuæ fama, qua & moribus & ſcientia eminere prædicaris, ultro citroque illecti, ardentibus votis faciem tuam videre deſideramus. Sed ſi contingat tibi videri, ut reliquam ætatem nobiſcum velles transigere, profecto plenum nobis apportares gaudium & quodammodo de magnis curarum æſtibus abſolutos inopinatæ ſtationis portu locares. Enimvero longo jam tempore ſcholaſticum quærimus: ſed qualem vellemus, non reperimus. Nam non æquis ducti auſpiciis, vel ipſe nobis, vel nos illi diſplicemus. Proinde ſi fieri poteſt, te virum ſpectatum & multorum teſtificatione nobis approbatum, ſcholaſticæ ſubrogare decrevimus diſciplinæ, fiduciam habentes, per conſtantiam eruditionis tuæ [&] modeſtiam, & nos & locum noſtrum abunde condecoratum iri. Si ergo tuus animus quacunque ratione votis noſtris concordet, petimus, ut quantocius Wirceburch accedas; ubi omnibus amicis mediantibus conventio tibi nobisque profutura immutabiliter concilietur.

CCXXII.

O. Dei gratia Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopus, E. Præpoſitus, A. Decanus cum univerſa congregatione S. Georgii F. ſcholaſticæ diſciplinæ viro paternæ fraternæque dilectionis affectum. Quia morum tuorum qualitatem, vitæ converſationem, liberalium ſtudiorum maturitatem, cum adhuc nobiſcum converſareris, experimento didicimus, in te unanimiter intendimus, utque unus ex nobis fias, invitamus. Intelleximus enim illo tempore, cum eſſes apud nos, aſſiduum & fidelem laborem tuum circa officium tibi commiſſum, ita, ut facile notari poſſet, quid nobis & eccleſiæ noſtræ cuperes, & quid conſtitutus ſuper multa, cum admodo in paucis eſſes fidelis, promitteres. Nos igitur deſtituti ſcholarum magiſterio, a te pro antiqua familiaritate impetratum mittimus, ut probatio tuæ dilectionis fiat exhibitio operis. Rogamus, & ut facilem te ſuper hac re præbeas, & in brevi ad nos venire nullo modo differas. Si quid vero huic obſtat feſtinationi, hunc certum tibi præſcribimus terminum, ut in jejunio Septemb. procul dubio nobis Moguntiæ occurras.

CCXXIII.

Domino ſuo Colonienſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo mille votis exoptatum præſentis & futuræ vitæ felicem ſtatum. Quibus & quantis devotionis affectibus mea vobis devinciantur præcordia, cui loquitur omnis intentio, divina tantum prævidet cognitio. Nec mirari debet veſtræ claritatis Excellentia, quod tanta temporis diſtantia veſtra deſtituor præſentia. Teſtis etenim eſt conſcientia mea, quod parcens vobis, vultus veſtri ſerenitate longo tempore carui. Sic nam Cæſareis præſenſi vos gravari obſequiis, ut in tanta rerum vertigine commanentiam meam vererer plus vobis conſtare oneri quam honori. Sed poſtquam imperialis illa deflagravit tumultuatio, & ego veſtris præſentari caſtris & animo & corpore diſponerem, tanta ſubito percuſſus ſum valetudine, ut nec dum ſanitati plene ſim redditus. Ergo aut veſtræ occupationis reſpectu, aut virium mearum defectu, vos adeundi oportunitatem [non] reperi. Quare quod præſentialiter vobis ſuggerere nequivi, literis veſtræ benignitati ſignificare curavi. Memor animi itaque tam veſtræ promiſſionis quam meæ petitionis, quatenus veſtro ſuffragio præpoſituram N. valeam aſſequi. Spero namque, imo certus ſum, ſi veſtra tantum advigilaverit induſtria, noſtra erit. Quod ſi alia via nequeat fieri, præſidio Imperatoris quæſita obtinere nitimini. Porro ſi usquam gentium vobis propoſitum ſit ire, ſi id præſenſero, paratus ſum in carcerem & in mortem vobiſcum venire.

CCXXIV.

F. Palatinus Comes, Comes O. Comes D. B. Comiti ſalutem. Pauca verba probatum ſufficiunt ad amicum. Summa voluntatis noſtræ eſt, ut occurras nobis apud N. quandocunque nobis mandaveris, adductis tecum, quos ad hoc negotium neceſſarios arbitraris. Ibi audies, quæ epiſtola non capit. Literas, ubi crux eſt, da Regi. Veni, audi & gaude: nec enim gaudebis, ſi extra Eccleſiam inventus fueris. Nullus ſalvatus eſt in diluvio extra archam, quæ figuram gerebat Eccleſiæ.

CCXXV.

Domino Regi H. F. Palatinus Comes, Comes O. Comes L. a Domino coronam æterni regni, ex ſe promtiſſima ſervitia. Conſiderantes laborem Eccleſiæ, defectum regni, ſummæ divinitati attribuimus, quod ad hæc relevanda & corrigenda animum & voluntatem vos concepiſſe cognovimus. Ut ergo, quæ ſtrenue cœpiſtis, glorioſe perficiatis, nos & noſtra vobis offerimus, & ad nos ſumma fidelitate vos invitamus. Apud nos Epiſcopatus quidam & Abbatiæ ſunt vacuæ; quidam male locati, qui per vos in meliorem ſtatum redigentur; ibique ad regios uſus multa modo ſunt aperta, multa cito aperienda. Venite deſideratus, vincite viriliter, regnate feliciter. Præmittite de fidelibus veſtris, qui nobiſcum loquantur apud N. quandocunque vobis viſum fuerit. Poſtea accepta ſecuritate ſecurus venietis.

CCXXVI.

Domino Apoſtolico prærogativa meritorum & morum ſanctitate Romanæ ſedis apice condigne ſublimato. O. Dei gratia Babenbergenſis electus cum omni devotione ſpiritus, orationes devotiſſimas, & ſervitium tam voluntarium quam debitum. Quia tandem Domino miſerante & Eccleſia ſuæ navim moderante, poſt nubilas errorum tempeſtates ſerena lux veritatis occidentali refulſit Eccleſiæ; ante omnia & ſupra omnia deſideramus ſcire ſanctitatem tuam, in omnibus nos paruiſſe, uti decuit, Legato tuo, Epiſcopo videlicet Conſtantienſi, & ſumma devotione cuncta, quæ per ipſum edocti ſumus, partim executos fuiſſe, partim, ſi vita detur, exequi velle. Quamobrem veſtigiis pedum tuorum obvoluti, obnixe flagitamus, ut ſervum ſanctitatis tuæ patienter audias. Enimvero mundo in maligno poſito, cum vix cuiquam creditur homini vel loco, nec parvæ nos torquent anguſtiæ pro ordinationis noſtræ aſſecutione: Proinde dubius & anxius, & fluctibus curarum naufragio ſimillimus, cum Principe Apoſtolorum, cujus vicem tenes, ad te clamo: Domine ſalva me. Et ut paucis ſummam noſtræ cauſæ concludamus, in hac hora & poteſtate tenebrarum te ſolum reſpiciunt oculi noſtri; tibi debitam ſervare obedientiam parati ſumus; tecum aut conſiſtere, aut pro te in carcerem ire decrevimus. Auctoritati tuæ ergo cum tota mente deſideramus inniti: tu nobis manum porrige, quid nos velis facere, jube. Si modo mandas, ut ad te veniamus, opes noſtræ, licet rapina & igne ſint attritæ, tamen deſiderio te videndi, & conſecrationis gratiam conſequendi, volenti animo cum debita ſervitutis noſtræ benedictione tuæ majeſtatis præſentabimur aſpectibus. Dignentur ergo viſcera pietatis tuæ ſuper hoc negotio aliquo nos ſcripto certum reddere, quo & iter tutius ad te veniendi nobis præmonſtretur, & benedictionem, quam devoti efflagitamus, a te percepturos eſſe ſignificetur. Quam nimirum propterea a tuæ Sanctitatis manu tantopere expetimus, quia Metropolitanus noſter, etſi per te hanc conſecrationis gratiam, tamen, quod ſine lacrymis fateri nequimus, magnam cooperatorum ſpiritualis doni patitur penuriam.

CCXXVII.

Romanæ ſedis digniſſimo Cardinali O. Dei gratia Bambergenſis electus utriusque hominis devotiſſimos conatus. Cum divino præditus ingenio cardo ſis & munimen Sanctæ matris Eccleſiæ, beatos nos fore reputamus, quod in tanto rerum diſcrimine Sanctitatis tuæ conſulere poſſimus auctoritatem. Notum ſit ergo caritati tuæ, nos a Domino Apoſtolico paternæ conſolationis accepiſſe literas, quarum exemplar idcirco tibi ſubſcribere curavimus, ut eo fiducialius noſtris valeas condeſcendere precatibus. Flagitamus itaque obnixius, ut perſpecta accuratius clauſula, qua jubemur conſulere Metropolitanum, ut officii ſui debitum proſequatur, liberum & auctoritati tuæ condignum nobis ſuppedites conſilium. Non enim es immemor præcepti Domini Apoſtolici per te Metropolitano injuncti, videlicet ut a conſecratione Epiſcoporum contineat manus. Quocirca petere nos conſecrationem, ubi certi ſumus non poſſe conſequi, res eſt frivola & vanitati ſimillima. Succurrat ergo nobis in hac difficultate tuæ pietatis auctoritas, quatenus tuo interventu locus nobis detur a Moguntinæ ſedis Archiepiſcopo conſequendi gratiam, quam Dominus Papa nobis exhibere dignatur. Non enim ſi noſtri ſervitii obtentu anniti curaveris, negabit tibi epiſtolam commendatitiam, quam ex ipſius parte Romanæ ſedis perferamus Pontifici. Super hoc quoque tua inſtruere nos dignetur paternitas, ut pro libro actionum Nicæni Concilii digne Apoſtolico reſpondeamus. Nihil ſane in noſtro ex his reperimus armario, nec XX. capitula in eadem ſynodo ſtatuta, & nomina Epiſcoporum ex diverſis mundi partibus congregatorum.

CCXXVIII.

Ottoni Dei gratia Venerabili Bambergenſium Epiſcopo, Domino & patri ſuo dilectiſſimo, E. hucusque Cancellarius, nunc autem Dei conſilio Wirzeburgenſis electus ſedis quicquid in vera dilectione patri nunc & ſemper debetur ac Domino. Scio indubitanter & credo, nec credendo fallar in aliquo, quod veſtra pietate, qua me hactenus dilexiſtis, more paterno gaudetis, ſi me gaudere noveritis. Nec hoc quidem alicui aſcribo meo merito, ſed veſtræ tantum bonitati, qua mihi largus fuiſtis atque propitius, ex quo vos mihi præfecit Deus omni dilectionis ſtudio. Unde in præſenti grates, quot & quantas poſſum, veſtræ paternitati refero, & dum vivo, me & mea ad veſtræ voluntatis arbitrium exhibeo, ſicut merito debeo. Novi enim, vos meæ ſublimitatis poſt Deum eſſe principium, nec unquam poſſe me in curia tam diu ſuſtinuiſſe, quod ad honorem pervenirem, niſi veſtra largitas meo labori ſubveniſſet, & veſtra me foviſſent ac ſolidaſſent conſilia. Quia igitur ope veſtræ bonitatis & me honorabiliter in curia retinui, & ad id honoris gratia Dei & veſtri perveni, quod feliciter electus ſum Wirzeburgenſis ſedis Epiſcopus & veſter vicinus & Eccleſiæ meæ factus ſum, unde immenſum gaudeo: dignum eſt, & ego rogo atque deſidero, ut me & mea ad nutum veſtræ voluntatis amplius ad plenum habeatis. Vellem itaque vobis libenter loqui, antequam redirem ad curiam, ſi ſcirem, quomodo utiliter poſſemus convenire. Quapropter intime rogo vos, ut mittatis mihi veſtrum nuncium, per quem mihi notificetis locum & terminum, quo poſſimus convenire, & aliquid, quod utrique proſit, inter nos familiariter ordinare. Præterea rogo vos plurimum & amicabiliter, ut memor ſitis fidelis noſtri N. & juvetis eum veſtro conſilio & auxilio obtinere minimam illam Præpoſituram, videlicet quam ei conceſſiſtis, nec ullo modo poſſit vobis perſuaderi, ut veſtram inde mutetis ſententiam. Ipſe enim in nullo ſpem habet poſt Deum niſi in vobis & in me poſt vos: & quia nos duo eum lætificare debemus,

mus, dignum eſt & honor noſter, ut hoc libenter faciatis. Dominus noſter laudavit obedientiam Papæ & reditum Moguntini Archiepiſcopi, & ſe facturum de filio, quicquid Principes conſulent. Alia omnia adhuc ſtant in medio. R. veſter ex corde vos ſalutat, rogans mecum, ut ei ſitis, ſicut ipſe confidit, miſericors & ſtabilis in nobilitate veſtræ conceſſionis.

CCXXIX.

O. gratia Dei Bambergenſis Epiſcopus E. Præpoſito, A. Decano, cæteriſque fratribus omne bonum. Quantum ego novi & expertus ſum caritatem veſtram, ſcio vos jam diu expectare eventum noſtri laboris, ut de noſtro ſucceſſu, ſiquidem bene per gratiam Dei ſucceſſerit, gaudeatis. Ne ergo diutius ſuſpenſi aut dubii de nobis ſitis, aut ſi juſtum eſt, ſinceriſſime gaudeatis, literis iſtis vobis ſignificare decrevimus, quam miſericorditer Deus more ſuo poſt immenſos labores & ſudores plurimos nobiſcum operatus ſit. In die Sancto Pentecoſtes, qui dies ex adventu Spiritus Sancti ſacratus, & cunctis fidelibus jure ſolennis eſt; illo, inquam, die Deo ſic ordinante in Agnania civitate Campaniæ, quæ Romaniam & Apuliam dividit, Epiſcopalis benedictionis manum quamvis indignus, Domino largiente ſuſcepi, Venerabili Papa P. manum imponente, cæteris vero Epiſcopis plurimis cooperantibus, Clero quoque Romanæ Eccleſiæ, cujus magna pars ea die in eandem civitatem convenerat, aſtante & conſentiente; & quod nulli a Romano Pontifice conſecrato noſtris temporibus contigit, ſine obligatione alicujus juramenti conſecratus ſum. Hujus loci, hujus diei, hujus gratuitæ miſericordiæ Dei ſemper memores eſſe debemus, & ut vos memores eſſe velitis, cum gratiarum actione obnixe precamur, præcipue cum aliæ quam plures Venerandæ perſonæ de magnis rebus apud Apoſtolicam ſedem agentes infecto negotio redierint.

CCXXX.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Clero & populo Bambergenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quantæ affectionis debito Babenbergenſis Eccleſia ab ipſo ſuæ conſtitutionis primordio ſedi Apoſtolicæ conſtringatur, etſi nos lateret, literarum veſtrarum ſignificatio manifeſtat. Quod affectionis debitum Venerabilis frater noſter O. veſtræ Eccleſiæ electus, non inconſtanter tenuiſſe & tenere cognoſcitur, cum per tot & tanta pericula ad Apoſtolicæ ſedis viſitationem tendere procuravit. Nos igitur eum debitæ benignitatis affectione ſuſcepimus, & juxta veſtræ dilectionis deſiderium noſtris manibus tanquam beati Petri, ſalvo Metropolitani jure vobis per Dei gratiam Præſulem ordinavimus. Hunc igitur ſub præſentium literarum proſecutione ad Eccleſiæ veſtræ regimen remittentes, plena hortamur affectione diligi, plena humilitate venerari. Confidimus enim, eum diſciplinæ Eccleſiaſticæ futurum eſſe cuſtodem & ſalutis veſtræ ſolicitum proviſorem. Huic ergo ſedulis obſequiis obedite, & gratiam vobis ideo conciliate cœleſtem. Integritatem catholicæ fidei firmam ſemper in omnibus conſervate, ſedi Apoſtolicæ ſemper devotius adhærete, ut per ejus conſortium a contagiis omnibus liberi, ad æternæ ſalutis portum feliciter pervenire Domino largiente mereamini.

CCXXXI.

P. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. Moguntino Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quantum a ſuæ conſtitutionis exordio Bambergenſis Eccleſia ſedi Apoſtolicæ familiaris extiterit, prudentiæ tuæ notius exiſtimamus. Congruum igitur duximus, ut venientem ad nos fratrem noſtrum Venerabilem O. ejuſdem Eccleſiæ electum, cum præteritæ familiaritatis gratia ſuſciperemus. Præterea quoniam Eccleſia eadem per diuturna jam tempora Epiſcopalis officii ſolicitudinis caruit, & propter præteriti ſchiſmatis ultionem in Teutonicis partibus perpauci Epiſcopali funguntur officio, juxta ipſius Eccleſiæ poſtulationem eidem fratri, cum per multa ad nos veniſſet pericula, conſentientibus & unanimi ſententia decernentibus omnibus, qui nobiſcum aderant, fratribus, Epiſcopalis benedictionis manum Domino largiente contulimus, ſalva nimirum debita tuæ metropolis reverentia. Eum igitur ad vos cum noſtræ gratiæ dulcedine remittentes, fraternitati veſtræ literis præſentibus commendamus, ut quanto ſedi Apoſtolicæ familiarior creditur, tanto apud vos carior habeatur. Datum Laterani XII. Kal. Junii.

CCXXXII.

P. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Venerabili Fratri O. Bambergenſi, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis in perpetuum. Caritatis bonum eſt proprium congaudere profectibus aliorum. Caritas enim non quærit, quæ ſua ſunt. Unde & Apoſtolus ait: Vivimus, ſi vos ſtatis in Domino; & iterum; quæ eſt enim noſtra ſpes & gaudium aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum? Hoc ergo charitatis debito provocamur, & Apoſtolicæ ſedis auctoritate compellimur honorem debitum exhibere, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ dignitatem pro ſuo cuique modo cæteris Eccleſiis impertiri. Idcirco, Venerabilis frater O. Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcope, dilectioni tuæ pallium ad ſacra miſſarum ſolennia celebranda concedimus; quo nimirum fraternitas tua intra Eccleſiam tantum uti noverit, illis tantum diebus, quos præſens deſcriptio continet, videlicet die Sancto reſurrectionis Dominicæ & Pentecoſtes; item, in nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in natalitio Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & in ſolennitate Sancti Dionyſii Martyris anniverſario, & conſecrationis tuæ die, & dedicationibus Eccleſiarum. Cujus nimirum pallii volumus te per omnia genium judicare. Hujus ſiquidem indumenti honor humilitas atque juſtitia eſt. Tota igitur mente fraternitas tua ſe exhibere feſtinet in proſperis humilem, in adverſis,

verſis, ſi quando eveniant, cum juſtitia erectam; amicam bonis, perverſis contrariam; nullius unquam faciem contra veritatem ſuſcipiens, nullius unquam faciem pro veritate loquentem premens. Miſericordiæ operibus juxta virtutem ſuam inſiſtens, & tamen inſiſtere & ſuper virtutem cupiens; infirmis compatiens, benevalentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudiis tanquam de propriis exultans; in corrigendis vitiis pie ſæviens, in fovendis virtutibus auditorum animum demulcens, in ira judicium ſine ira tenens, in tranquillitate animi ſeveritatis juſtæ cenſuram non deſerens. Hæc eſt pallii accepti dignitas, quam ſi ſolicite ſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Adhæc etiam vexillum crucis intra Babenbergenſis Eccleſiæ parochiam ante faciem tuam portari concedimus, ſalva videlicet Moguntinæ Metropolis reverentia, ut ſpeciali Sanctæ Romanæ Eccleſiæ dignitate præditus, ſpecialiter ejus ſtudeas obedientiæ ac ſervitiis inſudare. Fraternitatem tuam ſuperna dignatio per tempora longa ſervet incolumem. Scriptum per manus Johannis ſcriniarii religionarii ac notarii ſacri palatii. Datum Romæ in inſula Lycaonia per manum Johannis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii vice Domini F. Archicancellarii & Colonienſis Archiepiſcopi XVII. Kal. Maji, Indict. IIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXI. Pontificatus autem Domini P. anno XII. Imperii vero H. IIII. Imperatoris anno primo.

CCXXXIII.

Epiſtola Leodicenſis Eccleſiæ ad Aquenſem Eccleſiam.

Præpoſito Dominiſque ac Fratribus Aquenſibus congregatio Sanctæ Mariæ & Sancti Lamberti ſaniorem inſiſtere ſententiam. Ex dictis Beati Auguſtini docemur & inſtituimur, quod omnes cauſæ primitus per auctoritatem ſint ventilandæ, cujus ſint, quomodo ſint, quales ſint, magnæ an parvæ, longi temporis ac parvi. Hæc enim omnia judex cum æqualitate debet diſcernere. Perpendite igitur fratres talem ac tantum doctorem, qui in præſenti negotio vos redarguit ſuper Prælato, id eſt, Decano veſtro, quem noviter & inordinate excommunicatum nominatis, contemnitis, repellitis; cui nec parvo verum longo tempore communicaſtis, indiſcuſſum habuiſtis, Prælato obediſtis. Viginti enim annorum tempus & eo amplius pertranſiit, ex quo dubia illa cauſa excommunicationis ſonuit; ſi excommunicatio poteſt dici, quam modo oblivioſe & irreverenter commemoratis, videlicet propter obedientias, id eſt, bona fratrum, propter quæ Hugo Decanus ſub Chuonrado Præpoſito Fratrem Hezelonem modo Decanum veſtrum, quodam clauſtrali banno privato, ut ajunt, obligavit. Supradicti vero Fratris reſponſio Epiſcopali noſtroque ſynodali judicio nondum innotuit, noſtræque proclamationis ratio ad nos recto non ordine pervenit. Si igitur juſta fuit excomunicationis cauſa, & ex pertinacia excommunicati ad depoſitionem ejus tetendit, Epiſcopo Leodienſi, a quo pendet Eccleſia Aquenſis, debuiſſent annunciaſſe, periculum veſtrum elucidaſſe, negotium definiſſe. Inſuper in conventu Canonico habuiſtis ut fratrem; ſuſcepiſtis, ut Prælatum; venerati eſtis ut Magiſtrum. Si igitur legitime & canonice excommunicatus fuit, voſque ſcienter excommunicato communicaſtis: Ecce, in periculum ordinum veſtrorum tendit, quia majora negotia a manibus ad capita ſunt referenda: quoniam, ſi frater N. in ſua excommunicatione, quam frivole prætenditis, rebellis fuit, matrem veſtram Leodienſem Eccleſiam ad hoc diſcutiendum habuiſtis, cujus janua vobis ſine impedimento patuit, cujus vigor ſe vobis non ſubtraxit, cujus diſciplina vobis eminuit. Vos denique, cum apud nos nil vobis obſtaret, ex anima veſtra obticuiſtis, in vobiſmetipſis emarcuiſtis; quicquid fuit, indiſcuſſum toleraſtis, &, ut ajunt veraces, probique viri, nihil eſt, quod ei imponitis. Ergo ex circumſpectione Canonum, ſicut qui Canonice pulſatus, infra annum & diem cauſam ſuam non determinat, damnandus eſt: ita a ſimili e contrario, qui plures annos communicans in omnibus, & in quotidiano conventu in Epiſcopalibus judiciis, in cauſis ſynodicis indiſcuſſus habetur, liber abire debet. Decreta namque Sanctorum Patrum ita conſulunt, ut Epiſcopi & judices judicia diſcernant; quia ſunt quædam modo judicanda, quædam judicio Dei reſervanda. Igitur ex ſupradictis Auguſtini cauſæ veſtræ in præſentiarum ſunt parvæ, non magnæ; longi temporis non parvi. Qui iratus vel ex occultis motibus judicat, in furorem judicium mutat, & ante profert ſententiam, quam agnoſcat. Excommunicatio denique ab Epiſcopis diſcrete agenda eſt: quanto magis a ſubditis illorum. Evariſtus enim Papa capitulo III. ait: Epiſcopi præcipites non ſint ad proferendam ſententiam vel aliquem excommunicandum: nihil quoque temere aut indiligenter judicent. Item alibi: nemo Epiſcoporum quemlibet ſine certa ratione & manifeſta peccati cauſa communione privet Eccleſiaſtica. Anathema enim non, niſi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi. Item ex Concilio Agathenſi cap. IV. Epiſcopi ſacerdotali moderatione poſthabita qui innocentes, aut in minoribus cauſis culpabiles excommunicare præſumſerunt, & ad gratiam feſtinantes recipere noluerunt, a vicinis Epiſcopis literis admoneantur, & ſi parere noluerint, a communione fratrum uſque ad proximam ſynodum ſuſpendantur, & ibi rationem profecto dent. Igitur ex regula Epiſcoporum ſi Archidiaconis, Præpoſitis, Prælatis, Decanis erga alios moderate; multo magis erga fratres & Canonicos moderatius agendum eſt. Et notandum, quod aliud eſt a Prælatis banno vel obedientia in clauſtris vel capitoliis aliquid interdici, aliud ex ſententia Epiſcopali, ubi eſt radix ordinum & virtus anathematis aliquem Canonicum legitime excommunicari.

Huc

Huc & acceſſit, quod quidam Franco, cum ſit unus, crimen excommunicationis Decano & Magiſtro ſuo intendit: ſolus quidem ex viſu & auditu; alii loquuntur ex relatu. Paulus vero Apoſtolus ex ſententia Domini diſcipulum inſtruens, ait: accuſationem adverſus Presbyterum ne ſuſcipias, niſi in duobus aut in tribus teſtibus. Item Papa Calixtus cap. XVII. Quærendum eſt in judicio, cujus converſationis ſit, qui accuſat & is, qui accuſatur: quia, quorum eſt vita accuſabilis, non permittuntur Prælatos accuſare. Item Stephanus Papa ad Hilarium: infames ſunt, qui fratres calumniantur aut accuſant. Item Felix Papa cap. VIII. Accuſandi ante licentia non eſt, quam audientia rogetur. Item Secundus Felix Papa cap. XII. Judices & accuſatores tales eſſe debent, qui omni careant ſuſpicione, & ex radice charitatis ſuam deſiderent promere ſententiam. Item Alexander Papa cap. VII. Nullus unquam præſumat accuſator ſimul eſſe & judex & teſtis, quoniam in omni loco judicii perſonas quatuor neceſſe eſt ſemper adeſſe, id eſt, judices electos, & accuſatores, ac defenſores & teſtes. Conſiderandum quoque eſt, quod zelo divino & clauſtrali diſciplina ſæpius Prælati perſequuntur ſubditos ſicut dignum eſt, & illi correctionis impatientes, accepta aliqua occaſione machinantur contra eos: quorum accuſatio & machinatio ſemper ſapienter & caute Eccleſiaſticis judicibus providendæ ſunt & non recipiendæ, prout Canones determinant. Emergunt & ſæpiſſime animoſitates inter Prælatos, & Decanos, & Præpoſitos, quia Decani, quorum eſt expreſſior cauſa & cura in diſponendis fratrum bonis & promulgandis clauſtralibus negotiis, Præpoſitos inde conveniunt; & illi ſecularibus pompis ſuisque inhiantes commodis, nec recipientes eorum admonitionem, commoventes adverſus Prælatos in litem; hinc odia, hinc iræ, hinc rixæ. Ecce unde execranda partium in clauſtris latibula! ecce unde fautores Præpoſitorum muneribus & promiſſis adverſus Prælatos pro zelo clauſtri. Ex Sanctorum igitur Patrum inſtitutis ſubtiliter iſta penſanda ſunt in judiciis: quia vacuus eſt timor hominum, ubi non eſt timor Dei. Conſiderate etiam fratres, quod ex verbis Beati Iſidori (Auguſtini) quatuor modis judicia pervertuntur: timore, cupiditate, odio, amore. Timore, dum metu alicujus poteſtatis veritatem loqui pertimeſcimus; cupiditate, dum præmio muneris alicujus corrumpimur; odio, dum contra quemlibet adverſarium molimur, cujus odio corrumpimur; amore, dum amico vel propinquo præſtare contendimus. Quatuor iſta ſi in humanis judiciis vitanda ſunt, multo magis in clauſtralibus & Eccleſiaſticis. Huc etiam accedit, quod contra auctoritatem Canonicam eum a communione veſtra expuliſtis indiſcuſſum, inconvictum, inconfeſſum. Adrianus enim Papa cap. II. Judex crimінoſum diſcutiens, non ante ſententiam proferat, quam aut reus ipſe confiteatur aut per teſtes idoneos convincatur. Item Eleutherius Papa cap. III. Induciæ non modicæ ad querendum dandæ ſunt, ne aliquid præpropere agi a quacunque parte videatur; quia per ſurreptionem multa proveniunt. Nihil tamen abſque legitimo atque idoneo accuſatore fiat. Nam & Dominus noſter Jeſus Chriſtus Judam furem eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, non eſt ejectus; & quicquid inter Apoſtolos egit, pro dignitate miniſterii ratum manſit. Item Carthaginenſe Concilium cap. XVIIII. non ſuſpendatur a communione, cui crimen intenditur, niſi ad cauſam ſuam dicendam electis judicibus die ſtatuta literis evocatus, minime occurrerit. Qui enim accuſatur, non ſtatim criminoſus eſt, ſed qui convincitur aut confitetur. Epiſcopis namque quando accuſantur in ſynodis, conceduntur annus & VI. menſes, vel ad minimum V. ut defenſores & teſtes præparent ſe contra inſidiatores, nullaque priventur communione, ſuum plane agentes officium. Hoc vero reliquis ordinibus ſua ratione convenit; quia quod valet in majori, valet in minori, membraque capitibus diſponuntur. Omnis vero H. ſi adhuc ad audientiam ventum eſt, prius erga eum oportet decreta Patrum ſervari, ut prælationem, ſocietatem, ſuaque legibus habeat. Stephanus enim Papa cap. VIII. ait: Nullus Sacerdotum accuſari poteſt aut reſpondere ſuis accuſatoribus debet, priusquam regulariter vocatus ſit, locumque defendendi aut inquirendi accipiat ad abluenda crimina. Item Felix Papa cap. VIIII. Nulla permittit ratio, dum ad tempus ejus poteſtates atque ab æmulis aut quibuscunque detinentur, aut aliquid objici illi debeat; nec quicquam poteſt a majoribus vel minoribus objici ei, dum rebus vel poteſtatibus caret ſuis. Frater denique F. ſolus & ſingularis in ſua accuſatione, imo præſumtione, cum ſuis aſſentaneis audiat, quæ canones dicant. Qui non probaverit, quod objecit, pœnam quam intulerit, ipſe patiatur. Item ex Concilio Carthaginenſi cap. V. Quisquis Presbyterum falſis criminibus appetiverit, & probare non potuerit, niſi in fine dandam ei eſſe communionem. Item ex Concilio Aurelianenſi: Sicut convictum de crimine pœna conſtringit ita accuſatorem, ſi non probaverit, quod objecit. Redite igitur, Fratres, ad cor, & ſiquid per exceſſum privatorum motuum commiſſum a vobis eſt, humili ſatisfactione corrigatur, ita ut Domino H. prælatio, ſocietas ſuaque reſtituantur, cum plena ſatisfactione illorum, qui in ejus expulſione exceſſerunt; & poſt, ſi tale eſt negotium, ut ſit periculum animarum, niſi tractetur die conſtituta, legitimis induciis canonice accuſetur & fraterne finiatur: alioquin ex Concilio Africano diſcordantes Clericos Epiſcopus vel ratione vel poteſtate ad concordiam trahat; inobedientes ſynodus per audientiam damnet.

CCXXXIV.

Epiſtola Leodienſium adverſus Paſchalem Papam.

Omnibus bonæ voluntatis hominibus Leodicenſis eccleſia, veritatem fidei & catholicam unani-

unanimitatem inconcuſſe tenens. Stupendo & gemendo exclamo cum Iſaia, qui onus deſerti maris exaggerans, exclamat: Sicut turbines ab africo veniunt, de deſerto venit, de terra horribili. Viſio dura nunciata eſt mihi. Qui incredulus eſt, infideliter agit; & qui depopulator eſt, vaſtat. Qui hactenus non intelligebat legendo, quid ſit deſertum mare; nunc intelligat videndo, quid per deſertum mare ſignificetur non ſolum Babylonia, ſed etiam mundus & Eccleſia. Quamvis enim ut mare undis, ſic mundus & eccleſia affluant populis; tamen jure vocantur deſertum mare, quia mundus videtur eſſe deſertus a ſapientium principum gubernaculo: Eccleſia gemit ſe deſertam a ſano Præſulum conſilio. Quæ enim major olim Confuſio fuit in Babylonia, quam hodie in Eccleſia? In Babylone confuſæ ſunt linguæ gentium; in eccleſia dividuntur linguæ & mentes credentium. Ait Petrus in epiſtola ſua: Salutat vos eccleſia, in Babylone collecta. Hactenus interpretabar, ideo voluiſſe Petrum per Babylonem ſignare Romam, quia tunc temporis Roma confuſa erat idololatria & omni ſpurcitia. At nunc dolor meus mihi interpretatur, quod Petrus prophetico Spiritu dicens Eccleſiam in Babylone collectam, præviderit confuſionem diſſenſionis, qua hodie ſcinditur eccleſia. Nam quamvis eccleſia ſit in Babylone mundi, tamen debet eſſe collecta per fraternam unanimitatem. Qui ſint turbines ab Africo, diſcimus paciendo magis, quam legendo. De terra horribili, a Romana ſcilicet eccleſia, viſio dura nunciata eſt mihi; inde turbo ut tempeſtas venit ab Africo. Romanus enim præſul pater omnium Eccleſiarum, literas contra nos mittit Roberto Flandrenſium Comiti quarum Exemplar tale eſt. P. [Paſchalis] Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. [Roberto] Flandrenſium Comiti, ſalutationem & apoſtolicam Benedictionem. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui in te ſuæ veritatis efficaciam operatur, quo reverſus ab Jeruſalem Syriæ, in cœlorum Jeruſalem juſtæ militiæ operibus ire contendis. Hoc eſt legitimi militis, ut ſui Regis hoſtes inſtantius perſequatur. Gratias ergo prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum noſtrum in Cameracenſi Parochia executus es. Id ipſum de Leodicenſibus excommunicatis pſeudo clericis præcipimus. Juſtum enim eſt, ut qui ſemetipſos a catholica eccleſia, ſegregaverint, per Catholicos ab Eccleſiaſticis beneficiis ſegregentur. Nec in hac tantum parte, ſed ubicunque poteris, H. [Henrico] hæreticorum caput, & ejus fautores pro viribus perſequaris. Nullum profecto gratius Deo Sacrificium offerre poteris, quam ſi eum impugnes, qui ſe contra Deum erexit, qui Eccleſiaſticis Dei regnum auferre conatur; qui in loco ſancto Symonis idolum ſtatuit, Qui a principibus Dei ſanctis Apoſtolis, eorumque vicariis, de eccleſiæ domo Sancti Spiritus judicio expulſus eſt. Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remiſſionem, & Apoſtolicæ ſedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cœleſtem Hieroſolimam Domino præſtante, pervenias. Datum Albani XII. Kalendis Februar. Super his litteris cujus lumbi non repleantur dolore? Super his me obſtupefecerunt tenebræ; nec tantum pro horrore periculi, quantum pro horrenda novitate rei, quod tam lacrimabiles literæ potuerunt ſcribi a matre contra filias ſuas quamvis peccantes. In judicio Salomonis expreſſa eſt magnitudo maternæ pietatis, quando judicante Salomone, ut infans, pro quo contendebatur, gladio divideretur, maluit mater filium ſuum ſub aliena muliere vivere, quam gladio judicis dividi. Dicit Iſaias; Babylon dilecta mea verſa eſt mihi in miraculum. At ego dico: Roma dilecta mea mater converſa eſt mihi in Miraculum. Quid enim tam mirabile, imo quid tam miſerabile? Vidit olim David angelum Domini ſtantem extento gladio ſuper Jeruſalem: Nos filiæ Romanæ Eccleſiæ ecce videmus Romanum Pontificem, qui eſt angelus Domini ſtantem extento gladio ſuper Eccleſiam. David orabat, ne populus occideretur: Angelus noſter porrigens Roberto gladium orat, ut occidamur. Unde iſte gladius noſtro Angelo? Jubente Jeſu diſcipulis, ut vendita tunica emant ſibi gladium, dicunt diſcipuli; Domine: ecce duo gladii hic. Et dixit Jeſus: ſatis eſt. Ut ex patrum dictis colligimus, eſt unus gladius Spiritus, quod eſt verbum Domini. De quo Jeſus ait: Non veni pacem mittere, ſed gladium; & propheta: Maledictus, qui prohibet gladium ſuum a ſanguine. Hunc gladium diſtringit Jeſus magis contra carnales affectus, quam contra mundi aſſultus. Eſt etiam alter gladius ſpiritualis, quo mortificatis vitiis carnis, emitur corona martyrum. Cum ergo duos tantum gladios a Domino apoſtoli habeant, unde iſte tertius Apoſtolico gladius, quem contra nos porrigit Roberto armigero ſuo? forte recurrit Apoſtolicus ad Ezechielem prophetam, ut de manu ejus tertium arripiens gladium, vadat ad dexteram ſive ad ſiniſtram, cædendo bonos & malos. Dicit vero Ezechieli prophetæ Deus; ut duplicetur gladius, ut triplicetur gladius interfectorum. Puto, non dabit tertium gladium Apoſtolico propheta. Propheta namque duos evangelii gladios oſtendens, per duos unius gladii uſus, gladium Apoſtolico dandum duplicat, dicens: Gladius, gladius exacuatus eſt & limatus. Exacuatus, ut cædat victimas, limatus, ut ſplendeat. Exacuatus eſt, quia, ut ait Hieronymus, qui malos percutit, in eo quod mali ſunt. Et habet gladium interfectionis, ut occidat peſſimos; miniſter Domini eſt. Limatus eſt, ut ſincere prædicetur verbum Domini. Triplicato gladio armat propheta interfectores, [quia ut ait Paulus,] non ſine cauſa Judex gladium portat. Hic eſt gladius interfectionis magnæ, qui me cum Ezechiele obſtupeſcere facit. Quem enim non faciat corde tabeſcere, quod Apoſtolicus ad vivificandum unctus, accingitur in nos tertio gladio interfectorum? O utinam placatus dicat Deus & nunc angelo percutienti: Sufficit, nunc contine manum tuam. Nihil dico in Chriſtum Domini, ſed vicem noſtram

ſtram doleo. Sed niſi Chriſtus Domini veniens ad cauloſovium, intraſſet in ſpeluncam purgare ventrem, non præcidiſſet David oram chlamidis ejus. Siquis eſt David inveniens hunc Chriſtum Domini dormientem omneſque milites ejus dormientes, non mittat manum in Chriſtum Domini, ſed tantum tollat haſtam ejus & ſcyphum aquæ, qui eſt ad caput ejus dormientis. Hanc haſtam, quam contra nos erexit, oſtendo cunctis: hunc ſcyphum aquæ, qui eſt ad caput ejus dormientis, porrigo cunctis ad guſtandum, ut ſapiant omnes, quam inſipida ſit autoritas legis ejus, qua diſtrinxit gladios Laicorum in cervices clericorum. Si liceret dicere; [ſalva apoſtolicæ dignitatis reverentia;] Ipſe nobis videtur dormiſſe. Dormiverunt cum eo omnes conſiliarii ejus, quando conduxit ſibi vaſtatorem Eccleſiarum Dei. Præcepit Paulus, ut verbum Epiſcopi ſit ſanum & inreprehenſibile. Nos ergo non infirmamus aut reprehendimus verbum Epiſcoporum Epiſcopi. Sed quia Apoſtolicus non debet deviare ab Apoſtolo, quærimus humiliter per ſingula, utrum hæc verba ſint Apoſtolici per omnia gravitate apoſtolicæ autoritatis ſana & inreprehenſibilia. Ecce, ut pater dilecto filio ſuo ſalutem mittit, & apoſtolicam Benedictionem promittit: ſed ut multis videtur, non ea illi opera indicit, quibus ſalutem & Benedictionem a Deo promereri poſſit. Benedixit Deum, qui in eo eam efficaciam ſuæ virtutis operatur, quod Eccleſiam Dei debellat & depopulatur, ac per hoc cœleſtis Hieroſolimæ aditum ei pollicetur. Nunc dilectum filium an recta via dirigat, ipſe pater nobiſcum videat? Ut utamur verbis Auguſtini ſummatim collectis: Deus qui dixit, ego ſum Deus faciens pacem & creans malum, ſicut cetera ſvaviter diſponit, ita hæc & diſponit, ut bonum pacis per bonos faciat, malum vero belli per malos creet. Utens vero Deus animis hominum pro voluntatibus & meritis eorum, digna dignis opera imponit, ut dignis digna præmia rependat, bonis bona pro bonis, malis mala pro malis. Quis unquam populum Dei, quis unquam Eccleſiam Dei impune perſecutus eſt? Quoties peccabant filii Iſraelis, ſuſcitabat Deus hoſtes, qui contererent peccantes. Caſtigabat Deus, quos amavit, & damnabat illos, qui vitio ſuo tales erant, ut per eos mala malis inferret. Dicit Deus per Prophetam: Vocabo ab Aquilone ſervum meum Nabuchodonoſor, qui faciat omnem voluntatem meam. Quam voluntatem, niſi ut peccantes diſperderet? Hunc ſervum ſuum Deus pro merito talis ſervitutis in bovem convertit. Peccanti Davidi ait Deus: Ecce ego inducam malum ſuper te de Domo tua. Hoc malum executus Abſalon, fugato patre ſuo, invaſit Hieroſolimam. Numquid per hoc meruit cœleſtem Jeruſalem? Per Jeſaiam dicit Deus: Væ Aſſur, virga & baculus furoris mei ipſe, in manu ejus indignatio mea: ad gentem fallacem mittam illum & ad populum furoris mei. Mandabo illi, ut auferat prædam & diripiat ſpolia & reliqua. Cur Deus intentat Væ Aſſur, quia mala quæ fecit, eo mandante fecit? Væ mundo ab ſcandalis, dicit Deus: Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala, væ tamen homini illi, per quem ſcandalum venit. Hoc Hieronymus ſic exponit: Cum neceſſe quidem ſit, ut veniant ſcandala, væ tamen homini, qui, quod neceſſe eſt, ut in mundo fiat, facit ſuo vitio, ut per ſe fiat. Quid multis opus? Ecce, opera juſtæ malitiæ, quibus pater filium, Papa cœleſtis Regis militem imbuit, per quæ poſſit contendere ad cœleſtem Hieroſolimam, impugnando ſcilicet eccleſiam Dei. Gratias inquit prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum noſtrum in Cameracenſi Parochia executus es. Qualis & quanta ſit vaſtitas & contritio Cameracenſis eccleſiæ, quis recolit ſine dolore. Ego quidem filia Romanæ Eccleſiæ condolebam Cameracenſibus pro affectu germanitatis: nunc vero audiens hæc mala inferri eis præcepto Apoſtolicæ auctoritatis, jam amplius doleo: Quia timeo matri meæ ne in eam redundet illud, quod Deus dicit per os Jeſaiæ: Væ, qui conditis leges iniquas & ſcribentes injuſtitiam ſcripſerunt, ut opprimerent pauperes in judicio & vim facerent cauſæ: Humili vero populi mei, ut eſſent viduæ præda eorum & pupillos diriperent, & reliqua. Tantam eccleſiæ deſolationem, tantam pauperum & viduarum oppreſſionem, tantam prædarum & rapinarum immanitatem, & quod his gravius eſt, promiſcuam bonorum & malorum occiſionem; hæc & pejora his, præcepto Apoſtolici facta eſſe, quis crederet, ni ipſe ſuo ore prodidiſſet? Taceo Cameracenſem Epiſcopatum in duos eſſe diviſum judicio Romanæ Eccleſiæ. Taceo Walcherum, qui Apoſtolici conſenſu & autoritate probatus & præordinatus fuit, ſubito exordinatum, & excommunicatum, & alium ei ſubordinatum. Hæc juſte nec ne geſta ſint, in Dei pendet ſententia. Non invehimur in Chriſtum Domini, ad quem pertinet ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Sed quia Apoſtolicus hæc mala ſibi aſſcribit & eccleſiæ vaſtatori per gratiarum actionem applaudit, ſuper his mirandum an magis ſit dolendum, neſcio. Cui hoc magis ſit periculoſum, jubenti, an obedienti? Cui hoc magis ſit damnoſum, facienti, an patienti? quis hoc diſcernet? Nos attoniti hac novitate rerum, quærimus utrum hoc ſit novum exemplum, ut prædicator pacis ſuo ore & alterius manu inferat Eccleſiæ bellum contra Barbarorum & inimicorum Dei aſſultus. Concedant canones & eccleſiaſticis arma ad defenſionem urbis & Eccleſiæ. Bella vero indici eccleſiæ per autoritatem canonicam nuſquam ſcripturarum legimus. Quæro, quia neſcio, dico, quia ſcio pacem Jeſus, pacem Apoſtoli; pacem Apoſtolici viri prædicant, peccantes arguunt, obſervant, increpant in omnium patientia & doctrina. Inobedientes jubet Paulus dure increpari: Quomodo dure increpentur inobedientes, dicit Jeſus: Si peccaverit in te vicinus tuus, corripe illum primo ſolus ſolum, ſecundo cum duobus aut tribus teſtibus, tertio cum eccleſia: Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus. Hinc ait Auguſtinus: Ille

Ille quod ait Jeſus ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus: gravius eſt quam ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubjiceretur. Nam ibi quoque Jeſus ſubjunxit: Amen dico vobis, cum ligaveritis in terra; ligatum erit & in cœlo, ut intelligeretur quam gravius ſit punitus, qui velut relictus eſt impunitus. Sic ſententia veritatis expoſita ab Auguſtino, quis divinæ vindictæ humanam vindictam ſuperponat? Qui illum perſequitur, quem Deus percuſſit, & ſuper dolorem vulnerum Dei addit, videat quid implicetur illi Deus, qui iniquitates & dolores noſtros in perſona Dominici hominis portavit. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & reliqua. Si quis dicat pro Apoſtolico merito depopulandam eſſe Eccleſiam, cui incumbat excommunicatus Epiſcopus, audiat exemplum in quo cauſa cauſæ & perſona perſonæ reſpondet. Tempore primi Gregorii Papæ, defuncto Salonitanæ urbis Epiſcopo, cum decreviſſet Gregorius, ut pro eo Epiſcopo ordinaretur Honoratus; Maximus quidam auxilio militaris manus invadens Epiſcopatum Salonitanum, & ab Epiſcopo conſecratus a Gregorio excommunicatus eſt, & tamen miſſas celebrare præſumebat. Hunc Gregorius non aliis quam ſacerdotalibus armis debellans, non ſuperordinavit ei Honoratum, non inmiſit eccleſiæ vaſtatorem, ſed tam diu peccantem arguit, donec ſeptimo excommunicationis ejus anno tandem ad veniam petendam venit hæreticus cumque reſipiſcentem non exordinavit, non reordonavit, ſed eo in gratiam ſuam recepto, quæ deerant, dato Archiepiſcopali pallio ſupplevit. Cum ergo Salonitanæ cauſæ ſit ſimilis cauſa Cameracenſis, cur cenſura Romanæ Eccleſiæ in ſimili cauſa utitur diſſimili ſententia? Martinus Turonenſis poſſet Apoſtolico ſufficere ad exemplum, ut deſiſtat ab oppreſſione innocentium. Priſcillianum Epiſcopum a Damaſo Papa pro hæreſi damnatum Maximus Imperator, accuſante Itachio Epiſcopo, occidit & ut omnes ſequaces ejus undique occiderentur edixit. Martinus ergo aliique Epiſcopi Itacium communione Eccleſiæ privaverunt, excommunicantes eum, quia ejus accuſatione qualiſcunque homo occiſus ſit. Maximus agebat cum Martino, ut Itacio communicaret, & Martinus agebat cum Maximo ut ſequaces Priſcilliani non occiderentur, ne & Catholici cum eis perirent. Quod petebat Martinus, nullo modo impetraſſet, niſi ad tempus Itacio communicaſſet. Sic quodammodo anathema factus, pro fratribus ſuis, retraxit ab eorum cervicibus gladium Imperatoris. Qui damnavit accuſatorem Itacium pro morte hæretici, ſi adhuc viveret, non laudaret & iſtum, cujus præcepto tot occiduntur pro cauſa Cameracenſium. Qui & cum periculo ſuæ animæ liberavit hæreticos a morte, quam graviter ferret innocentes pro aliena culpa opprimi? Nos res rebus conferimus, cauſis cauſas opponimus. At Cameracenſes afflicti malo clamant ad Paſcalem, ſicut filii Iſraelis afflicti malo clamant ad Moyſen: Videat Deus & judicet, quomodo fœtere feciſti odorem noſtrum coram Pharaone & præbuiſti ei gladium, ut occideret nos? Id in primis de Laodicenſibus excommunicatis pſeudo clericis præcipimus. Juſtum eſt enim, ut qui ſemet ipſos a Catholica eccleſia ſegregarunt, per Catholicos ab eccleſiæ beneficiis ſegregentur. Hic vero me infeſtat anguſtia quaſi parturientis, unde exclamare compellor, quia omnes parturientis dolores hic magnus dolor vincit. Filios enim genui, hoſque lacte alui fidei, hos pane veritatis confirmavi & ad virile robur provexi. Ipſa me beatificabam quia eis in Regis curia & in Dei eccleſia florentibus, nihil deeſſe credebam, quod vel ad corporis pertinet decorem vel ad animæ ſpectaret valorem. Sed quid eſt ab omni parte beatum? Ecce mater mea ſancta Romana Eccleſia vult inurere eis notam excommunicationis, & jam ſupererexit ſuper eos gladium occiſionis. Super his ego quidem materno dolore torqueor; ipſi ætatem habent, loquantur pro ſe. Id inprimis inquit, de Leodicenſibus excommunicatis pſeudo-Clericis præcipimus. Statera doloſa non eſt bona, ut Sapientia. Quia confert cauſam noſtram cauſæ Cameracenſium, ut & nos patiamur, quod patiuntur Cameracenſes. Nos quidem Cameracenſibus conpatimur, nobis nihil tale verebamur. Cameracenſes, quia cauſæ cauſam, perſonæ perſonam ſuppoſuerunt, gladium bicipitem ſibi ſuperpoſuerunt. Nos vero Leodicenſes quare excommunicati dicimur? quare gladius nobis ſuperponitur? Quid dignum morte aut excommunicatione fecimus contra canonicam regulam eccleſiæ? In uno Spiritu nos omnes in unum corpus baptizati ſumus; nos unius moris Deus in Domo ſua habitare facit. Obſecrat nos Paulus per nomen Domini, ut non ſint in nobis ſchiſmata. Quando ſignificatum eſt Romanæ eccleſiæ, quod contentiones fuerint inter nos? Id ipſum in Chriſto ſapimus, id ipſum dicimus. Non dicimus: ego ſum Pauli, ego Cephæ, ego autem Chriſti. Num quid pro hac unanimitate excommunicati dicimur? Ut præcipit Paulus, obedimus & ſubjacemus Præpoſitis noſtris, qui vigilant pro animabus noſtris. Nobis Dei legem tenentibus objiciunt, quod transgrediamur novas eorum traditiones. At illis dicit Deus: Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones veſtras? Jubet Deus, ut quæ ſint Cæſaris, reddamus Cæſari; & quæ ſint Dei, Deo. In hanc ſententiam Petrus & Paulus eunt pedibus. Petrus inquit; Deum timete, regem honorificate. Servi ſubditi eſtote in omni timore Dominis non ſolum bonis & modeſtis, ſed & dyſcolis: hæc eſt vera gratia. Paulus: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Qui hoc omni animæ præcipit, quem a ſubjectione terrenæ poteſtatis excepit? Quia ergo regem honoramus, quia Dominis noſtris non ad oculum, ſed in ſimplicitate cordis ſervimus, ideo excommunicati dicimur? Sed Symoniaci ſumus. Symoniacos, quantum ad nos, vitamus, & quos vitare nequimus, toleramus pro loco & tempore,

pore, certi, quod ipſe Jeſus facto flagello de reſticulis peccatorum cathedras vendentium columbas evertet & nummulariorum effundet æs. Vitamus, inquam, ſymoniacos, nec minus vitamus illos, qui notam avaritiæ honeſto nomine prætexentes quod gratis jactant ſe dare, vendunt ſub caritatis nomine: & ſicut Montaniſta ſub nomine Oblationum artificioſius accipiunt munera ob hoc dolendo miramur, cur excommunicati dicamur, quando, a quo & quare excommunicati ſumus. Non ab Epiſcopo noſtro, non ab Archiepiſcopo, cui epiſcoporum numerus ſuffragatur, nos excommunicatos eſſe ſcimus. Sed nec a Papa Rom. nos excommunicatos eſſe credimus; quia ſcimus eum non ignorare, quod ait Nichodemus: Lex noſtra non judicat quemquam, niſi audierit ab ipſo prius. Nec Sodomitas damnaſſet Deus niſi deſcendiſſet ad ipſos videre, utrum clamorem, qui venerat ad eum, opere compleſſent. Qui nihil a nobis audivit, quem non Epiſcopus, non Archi-Epiſcopus aliquando contra nos interpellavit, quis credet, quod nos excommunicaverit? Per ſcalam ad cœlos uſque pertingentem videt Jacob aſcendentes & deſcendentes Angelos. Et Jeſus ait Diſcipulis: Amen, Amen, dico vobis, videbitis cœlum apertum & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis. Hic filius hominis non filios hominis, id eſt Adæ, in ſua exprimit perſona. In aperto eccleſiæ cœlo & boni & mali intrant. Vos Præſules eccleſiæ, qui eſtis angeli Dei, gradatim ad nos deſcendere debetis, gradatim & nos ad vos aſcendere debemus. Quot gradibus ad vos aſcendimus, tot ad nos deſcendere debetis. Eſt primus gradus nobis ad Epiſcopum, ſecundus ad Archiepiſcopum, per quos aſcendere debemus ad tertium & ad Papam Rom. Super filium hominis deſcenditis; cum humilibus compatiendo deſcenditis. Super filium hominis deſcenditis, cum verbo & exemplo humiles ad cœlum ſuſtollitis. Credo; dicetis, ideo nos haberi pro excommunicatis, quia favemus Epiſcopo noſtro, faventi partibus Domini ſui Imperatoris. In hac re ſunt initia dolorum, pro hac re erubeſcunt cauſæ malorum: quia Sathanas ſolutus terram perambulans jam diviſit regnum & ſacerdotium. Quia ergo venit Diabolus ad nos, habens iram magnam, Patrem noſtrum, qui eſt in cœlis, oramus pro hoc ſpecialiter, ne nos inducat in tentationem hanc, ſed liberet nos a malo hujus tentationis. Nobis dormientibus inimicus ſuperſeminabit zizaniam in agro Eccleſiæ. Expectamus donec Angeli meſſores Dei, alligent zizaniorum faſciculos ad comburendum: Num ideo dicimur excommunicati? O quot manipulos tritici eradicabit, qui ante tempus zizania a tritico diſcernere feſtinat? Quis jure reprehendet, quod Epiſcopi partibus Domini ſui favet, cui promiſſam cum juramento fidelitatem debet? Perjurium nemo dubitat eſſe grande peccatum. Deus ſolus jurat & non pœnitet eum, quia ſapientia cuſtodit præcepta juramenti Dei. Sed nos, quos juraſſe ſæpe pœnitet, jurare prohibemur. Si jurat homo, jubet Deus, ut reddat Domino juramentum ſuum. Hoc nec ignorant illi, qui regnum & ſacerdotium ſcindentes novello ſchiſmate a novellis, ut quibuſdam placet, traditionibus. Illos, qui Regi perjurant, ſe a culpa perjurii abſolvere promittunt, non attendentes, quod Ezechiel ex ore Dei dicat de Sedechia, qui perjuravit Domino ſuo Regi Nabuchdonoſor: Qui ſolvit, inquit, pactum, nunquid effugiet. Hoc Hieronymus ſic exponit: Ex hoc etiam diſcimus, inter hoſtes ſervandam fidem; & non conſiderandum, cui, ſed per quem juraveris. Multo vero melior inventus eſt ille, qui propter nomen Dei tibi credidit & deceptus eſt, quam tu, qui per occaſionem divinæ majeſtatis hoſti tuo, imo amico, molitus es inſidias. Quid laboramus in colligendis exemplis vitandi perjurii. Tertium Decalogi mandatum de corde & ore Dei prolatum ejuſque digito ſcriptum hoc eſt: Non aſſumes Nomen Domini Dei tui in vanum. Nec vero habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumſerit nomen Dei ſui fruſtra. Cum ita prima Decalogi mandata ad cultum Dei pertineant, diligenter inſpicientibus videtur, quod in hoc tertio Decalogi mandato cætera mandata pendeant; quia cum fit, quod Deus præcepit fieri & non fit, quod Deus fieri prohibet: ideo utique fit & non fit, ut nomen præcipientis & prohibentis Dei non aſſumatur in vanum. Quis magis aſſumit nomen Dei in vanum, quam ille, qui violat hoc, quod per nomen Dei jurat? Deus jubet, ne per cœlum, ne per terram, ne per caput meum jurem, ne forte perjurem. Si culpa eſt, perjurare per creaturam Dei, quam gravius peccat, qui per creatorem Deum perjurat. Hinc omnes perpenditis, quod ſit reus capitis, qui non reddit Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, ſecundum Decretum Dei; & qui Regem inhonorat contra decretum Apoſtoli, & perjurando aſſumit nomen Dei in vanum per quod juravit regi fidelitatem. Ecce quare excommunicati dicimur? Sed quare pſeudo-Clerici vocamur qui canonice viventes, operibus meremur, ut Clerici vocemur? Non eſt, non eſt, inquam, de ſorte Dei, qui vult nos excludere a ſorte Dei. Non tales, o Mater Eccleſia, nutriviſti, ut merito vocemur pſeudo-clerici. Quia enim nos voluntati noſtræ non dimiſiſti, non confundemus te matrem noſtram. Mirum eſt de Domino Paſchali cum ſic convitia venalia invenit, bona mercatione videtur ea accepiſſe, quæ tanta in nos profundit facilitate. Modo vero nos excommunicatos nominat, modo pſeudo-clericos ex motu animi vocat. Eructavit cor Regis Davidis & Prophetæ verbum bonum: evomuit cor Domini Paſchalis vile convitium, prout vetulæ & textrices faciunt. Petrus Apoſtolus docet: Non dominantes in clero, ſed forma facti gregis. Paulus Apoſtolus ad Galatas delinquentes ait; filioli mei, quos iterum parturio in Domino. Hos attendat Dominus Paſchalis pios admonitores non impios convitiatores. Maledictum excommunicationis Dominus Paſchalis nobis improperat, ſed illud ante omnia timemus, quod Spiritus Sanctus per os Pſalmi-

ſtæ dicit: Maledicti omnes qui declinant a mandatis tuis. Maledictum Excommunicationis, quod ex novella traditione Hildebrandus, Odardus & iſte tertius indiſcrete protulerunt, omnino abjicimus & priores ſanctos patres usque nunc veneramur & tenemus, qui, dictitante Spiritu Sancto, non animi motu, in majoribus & minoribus poteſtatibus graviter delinquentibus quædam diſſimulaverunt, quædam correxerunt, quædam toleraverunt. Dominus noſter Epiſcopus communicat Regi & Imperatori ſuo, cui ex regalibus ejus acceptis fidelitatem juravit. Nimium effluxit tempus, quo hæc conſuetudo cœpit; & ſub hac conſuetudine migraverunt a ſeculo ſancti & reverentes Epiſcopi, reddentes Cæſari quæ erant Cæſaris, & Deo quæ erant Dei. Sed quid dicit Ambroſius ſuper Lucam: Si Chriſtus, inquit, non habuit imaginem Cæſaris, cur dedit cenſum? Non de ſuo dedit; ſed reddidit mundo, quæ erant mundi. Et tu ſi non vis eſſe obnoxius Cæſari, noli habere quæ mundi ſunt. Sed ſi habes divitias, obnoxius es Cæſari. Si vis nihil debere Regi terreno, dimitte omnia & ſequere Chriſtum. Item Auguſtinus ſuper Johannem: Apoſtolus voluit ſerviri regibus, voluit honorari reges, & dixit: Regem reveremini, Nolite dicere, quid mihi & regi? Quid tibi ergo & poſſeſſioni? Per jura regum poſſidentur poſſeſſiones: Per imperatores & Reges ſeculi Deus jura humana diſtribuit generi humano. Igitur ex verbis iſtorum & aliorum ſanctorum Patrum conſulant ſibi Epiſcopi regibus & imperatoribus obnoxii, ex eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id eſt, eorum beneficiis, eos interficiant. Si quis denique reſpectu Sancti Spiritus vetus & novum teſtamentum geſtaque revolverit, patenter inveniet, quod aut minime aut difficile poſſunt Reges & Imperatores excommunicari, ſecundum Etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis, & adhuc ſub judice lis eſt. Admoneri quidem poſſunt increpari, argui a timoratis & diſcretis viris: quia quos Chriſtus, in terris Rex Regum, vice ſua conſtituit, damnandos & ſalvandos ſuo judicio reliquit. Ecce quare excommunicati vocamur, eo quod ſanctos & moderatos & antiquos patres tenemus & pro poſſe imitamur. Epiſcopum, Archiepiſcopum noſtrum, provincialem & conprovincialem Synodum, ex antiqua traditione tenemus, & quicquid ibi de ſcripturis ſanctis diſſinitum fuerit, Romam non refertur usque ad graviora negotia, de quibus non invenitur in ſcripturis ſacris autoritas. Illos vero Legatos a latere Romani Epiſcopi exeuntes, & ad ditanda marſupia diſcurrentes omnino refutamus. Sic temporibus Zozimi, Cœleſtini, Bonifacii Concilia Africana probaverunt. Etenim, ut a fructibus eorum cognoſcamus eos, non morum correctio, non vitæ emendatio, ſed etiam cædes & eccleſiarum Dei proveniunt deprædationes. Quia ergo antiquæ religioni inhæremus & non omni vento doctrinæ circumferimur; Ecce, ideo excommunicati dicimur. Verum Dominus Paſchalis cur pſeudo-clericos nos vocat? Pſeudo-Apoſtoli adulterabant verbum Dei, quos damnabat Apoſtolus in epiſtolis ſuis: nos non adulteramus, ſed fidem Catholicam per Dei gratiam tenemus, fidei catholicæ opera exequimur. Regulam Canonicam ex patrum traditione habemus & reveremur, ſecundum illam vivimus, dijudicamus, ſatisfacimus, abſolvimus, conſiliis regum aut imperatorum aut in iſto aut in illo non interſumus, quia noſtræ ſuperiores poteſtates tale negotium habent inter manus, qui ex veſtigiis anteceſſorum prudenter tractabant, cur ergo Dominus Paſchalis vult, ut exſolvamus, quod non rapuimus; ut pſeudo-clerici vocemur, ubi rectam lineam tenemus. Potius depoſito præſumtionis ſpiritu cum ſuis conſiliariis ſolerter recolligat, quomodo a Beato Silveſtro usque ad Hildebrandum ſedem Romanam Papæ obtinuerint, & quot & quanta inaudita ex ambitione illius ſedis perpetrata ſint; & quomodo per reges & Imperatores diffinita ſint, & pſeudo-Papæ damnati & abdicati ſint, & ibi plus valuit virtus Imperialis, quam excommunicatio Hildebrandi, Odardi, Paſchalis. Dominus in Evangelio dicit: Si male locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo. Et Paulus Apoſtolus in faciem Petro Principi Apoſtolorum reſtitit. Ergo remoto Romanæ ambitionis typo, cur de gravibus & manifeſtis non reprehendantur & corrigantur Romani Epiſcopi? Qui reprehendi & corrigi non vult, pſeudo eſt ſive Epiſcopus ſive Clericus. Nos vero per miſericordiam Dei juxta Regulam obedientes & corrigibiles ſumus & ſchiſma & ſymoniam & excommunicationem per omnia, dictante ratione & Spiritu Sancto, vitare volumus: Ex verbis Beati Auguſtini Reges & Imperatores ex legibus promulgatis, nihil ab hæreticis in hoc mundo poſſideri voluerunt. Igitur cum non ſimus hæretici & hoc ſit jus Regum & Imperatorum, quare Dominus Paſchalis, ſolo contentus ſpirituali gladio inmittit Robertum armigerum ſuum ad devaſtandos fundos & villas Eccleſiarum. Quæ etſi devaſtanda eſſent, edicto Regum & Imperatorum devaſtari deberent, qui non ſine cauſa gladium portant. Ecce ſolutus eſt Sathanas, habens iram magnam, quem exterreat valida manus Dei. Quod excommunicati dicimur, non gravius juſto feras; quia ut credimus, ab excommunicatione nos excipiet ſaltem ipſa Romanorum autoritas. Hildebrandus Papa, qui auctor eſt hujus novelli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem Lanceam contra Diadema regni, primo indiſcrete Henrico faventes excommunicavit; ſed reprehendens ſe intemperantiæ, excepit ab excommunicatione illos, qui Imperatori adhærebant neceſſaria & debita ſubjectione, non voluntate faciendi & conſiliandi malum, & hoc pro decreto ſcripſit: Nec in hac parte tantum, ſed ubicunque poteris Henricum hæreticorum caput & ejus fautores perſequaris. Nullum profecto Deo gratius ſacrificium offerre poteris, quam ſi eum impugnes qui ſe contra Deum erexit, qui eccleſiæ Dei regnum auferre conatur, qui in loco ſanctorum

ctorum Symonis idolum ſtatuit; qui a principibus Dei ſanctis Apoſtolis, eorumque vicariis, de eccleſiæ domo Sancti Spiritus judicio expulſus eſt. Cum Alaricus Rex Gothorum iret ad capiendam Romam, monitus a quodam ſervo Dei, ut ab his malis ceſſaret. Non volens, inquit, vado Romam: Vir enim quidam me quotidie torquens urget, ut eam ad deſtruendam Romam. Hoc exemplo urget Apoſtolicus armigerum ſuum, ut totum depopuletur regnum, quod non fieri poteſt ſine cæde & ſanguine & eccleſiarum Dei depopulatione. Alaricus quidem mitior fuit, qui, capta Roma, eccleſiis pepercit, & a cæde hominum abſtinuit. Nunc nihil excepto, inmittitur Robertus ab Apoſtolico, ut non ſolum in Cameracenſes, & nos Leodicenſes, ſed totus fertur ad diſpergendos omnes. Quis clamabit modo cum Iſaia: Quam pulchri ſupra montes pedes prædicantis & annunciantis pacem: annunciantis bonum, prædicantis ſalutem? Eum, qui deberet eſſe prædicator pacis, Zelus Dei adeo comedit, ut etiam in amicos pacis diſtringat gladium belli. Quale enim zelum habuit Petrus in amputanda auricula Malchi, qui Rex interpretatur, talem modo zelum habet Vicarius Petri in amputanda auricula Regis hæretici, in quem omnimodis invehitur. Dum enim hæreticorum caput, Dei rebellem, Eccleſiaſtici regni invaſorem, Symoniaci Idoli adoratorem, ab Apoſtolis & Apoſtolicis excommunicatum vocat, quaſi tot ictus ictibus addit, & tot vulnera animæ ejus infligit, ut, ſi infirmus in fide eſſet, deſperare poſſet. Sed qui in feriendo Petrum imitatur, & in recondendo gladio Petrum imitetur. Qui enim ſanavit auriculam Malchi, poteſt etiam ſanare auriculam Regis hæretici; ſi talis eſt, quod abſit, & pro nobis dolemus & ipſi Domino noſtro condolemus. Nihil etiam pro Imperatore noſtro dicimus; ſed hoc dicimus, quod etiam ſi talis eſſet, tamen eum principari nobis pateremur: quia ut talis nobis principetur, peccando meremur. Eſto, concedimus vobis inviti, eum talem eſſe, qualem dicitis. Nec talis a nobis repellendus eſſet armis contra eum ſumtis; ſed precibus ad Deum fuſis. Contra Pharaonem, cujus cor contra Deum induravit, Moyſes ranam, muſcam, locuſtam, grandinemque induxerat. Has tamen plagas non niſi orando extenſis in cœlum manibus avertere potuit. Et Paulus: Obſecro, inquit, primo omnium fieri orationes pro regibus & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt conſtituti. Reges illius temporis, pro quibus Paulus orare obſecrabat, non Catholici erant, non Chriſtiani erant. Baruch quoque ex ore Jeremiæ ſcribit, Judæis a Rege Babylonis captivatis: Orate pro vita Nabuchdonoſor Regis & Balthaſar filii ejus, ut ſint dies ipſorum, ſicut dies cœli ſuper terram: & det Dominus virtutem nobis & illuminet oculos noſtros ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor Regis Babylonis & Balthaſar, filii ejus: ut ſerviamus ei multis diebus & inveniamus gratiam in oculis eorum. Cur pro malis regibus orari debeat, Paulus dicit, ut ſcilicet tranquillam vitam agamus. Eſſet Apoſtolicum imitari Apoſtolum; eſſet propheticum imitari prophetam. Sed peccatis noſtris merentibus Apoſtolicus, qui etiam modo orare deberet pro rege, quamvis peccatore, ut tranquillam & quietam vitam agamus; agit bellando, ne tranquillam & quietam vitam agamus. Cum ita ſibi conſonent apoſtolica & prophetica verba, quæro humiliter ego filia a matre mea ſancta Romana Eccleſia, unde hæc autoritas Apoſtolico, ut præter ſpiritualem gladium exerat in ſubjectos alterum occiſionis gladium? Non ago pro Rege, ſed pro Eccleſiarum matre, cujus parti timemus nos ejus filiæ. Si enim David non meruit ædificare templum Dei, quia vir ſanguinum erat; Summus Pontifex, ſi vel ſtilla ſanguinis veſtem ejus tetigerit, quomodo in ſancta ſanctorum introibit cum ſanguine Chriſti, quem offerat pro ſui & populi ignorantia? O utinam non cum Pilato tantum lavet manus ſuas, dicens: Mundus ego ſum a ſanguine innocentium; ſed & cum Petro dicat; Domine lava non tantum pedes meos, ſed & manus & caput. Judæi non excuſaverunt manus ſuas a ſanguine Chriſti, quem ipſi hora tertia linguis ſuis, hora ſexta manibus Romanorum crucifixerunt: Apoſtolicus vero, ſe excuſans, dicit cum Paulo: Mundus ego ſum a ſanguine omnium veſtrum. Quis pontificum Romanorum ſuis unquam decretis autorizavit, ut debeat Pontifex gladio belli in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis Papa, quid omnes ante ſe Papæ ſenſerint ſuper hoc, & quid omnes poſt ſe ſentire debeant, oſtendit, ſcribens Sabiniano Diacono: Unum eſt quod ſuggeras humiliter ſereniſſimis Dominis noſtris, quod ſi ego ſervus eorum in morte vel Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet: Sed quia Dominum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido. Hoc exemplo omnes a primo Gregorio contenti, utebantur ſolo gladio ſpirituali usque ad ultimum Gregorium, id eſt ad Hildebrandum, qui primus ſe & ſuo exemplo alios Pontifices contra Imperatorem accinxit gladio belli. Quis poſſit Regem arguere? melius nobis intellexit Heliu qui in libro Job de Deo ait: Qui vocat Duces impios & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Quod Gregorius exponens: nullus, inquit, qui talem Rectorem patitur, eum, quem patitur, accuſet, quia nimirum ſui fuit meriti perverſi Rectoris ſubjacere ditioni, culpam ergo proprii magis accuſet operis, quam injuſtitiam gubernantis. Scriptum namque eſt: Dabo tibi Reges in furore meo. Quid ergo illos nobis præeſſe deſpicimus, quorum ſuper nos regimina ex Domini furore ſuſcepimus? Sic ergo ſecundum merita ſubditorum tribuuntur perſonæ regentium, ut ſæpe qui videntur boni, accepto mox regimine permutentur, ſicut Saul qui cor cum dignitate mutavit. Sic ergo pro qualitatibus ſubditorum diſponuntur acta regentium, ut ſæpe pro

malo gregis etiam vera boni rectoris vita delinquat. Certum vero eſt, quod ita ſibi invicem & rectorum & plebium merita connectantur, ut ſæpe ex culpa Rectorum deterior fiat vita plebium: & ſæpe ex merito plebium mutetur vita Rectorum. Sed quia Rectores habent Judicem Deum, magna cautela ſubditorum eſt, non temere judicare vitam regentium. Hæc Gregorii verba agunt pro nobis, quod vos Deo judicium ſuum tollatis, nec attendatis, quod dicit Amos propheta: Væ deſiderantibus diem Domini. Diem Domini deſiderat, qui injuſte vel importune vel intempeſtive de ſubjectis judicat, vel voto cordis judicium Dei præoptat. Non diximus Imperatorem noſtrum eſſe hypocritam: ſed vos, qui eum habetis pro hypocrita, miramur, quod non attendatis, qua cauſa Deus regnare faciat hypocritam. Si enim ceſſarit cauſa peccati, ceſſabit & pœna peccati. Quid de eo dicimus, quod Henricum ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris excommunicatum Sancti Spiritus judicio dicit? Nimis illum deteſtatur, quem nec Regis nec Imperatoris nomine dignatur. Quis poterit diſcernere cauſam regni a cauſa ſacerdotii, niſi pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum, copulet regnum & ſacerdotium uno angulari lapide concordiæ, vacillabit ſtructura Eccleſiæ ſuper fidei fundamentum. Ut poteſtatem regni probat vel improbat cauſa modusque regendi, ſic poteſtatem ſacerdotum probat vel improbat cauſa modusque ligandi & ſolvendi. Nam Clemens ſcribit, dixiſſe Petrum: Ligabis quod oportet ligari, & ſolves quod oportet ſolvi. Et: qui præeſt cæteris, oportet agere vicem Medici, non beſtiali furore commoveri. Qui ergo agere debet vicem Medici, audiat & conſilium ſapientiæ: Omnis, inquit, potentatus brevis eſt vita. Languor prolixiæ gravat Medicum: Brevem languorem præcidit Medicus. Sic rex & hodie eſt & cras morietur. Cum ab omnibus indicatur Prælato virtus Diſcretionis; Interrogo, quare Apoſtolici ſuccedentes ſibi invicem, quaſi hæreditario Bello excommunicandi indiſcrete in Regem inſurgunt, cui pro Regali dignitate & ipſi ſubjici jubentur? Qui excommunicatur Sancti Spiritus judicio utique repellendus eſt a Dei domo. Quotiescunque autem aliquis excommunicatur aut ex cauſæ aut perſonæ præjudicio, quis dicat hunc excommunicatum eſſe Sancti Spiritus judicio? Dicitis cum Gregorio: Quod quomodo liget paſtor, timeat grex vinculum Paſtoris. Dicimus & nos cum Gregorio: Ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privat, qui ſubjectos pro ſuo velle & non pro eorum merito ligat & ſolvit. Dicitis, quoquomodo excommunicatus, ſi morte prævenitur, damnatur. Hic nobis ſuccurrit Romanæ Eccleſiæ autoritas. Gregorius enim ſcripto & facto autorizavit, quod poteſt Romanus Præſul abſolvere excommunicatum injuſte ab aliquo. Si hoc poteſt Romanus Præſul, quis neget etiam Deum poſſe abſolvere, ſi quem Romanus Præſul injuſte excommunicaverit? Nemo enim lædi poteſt ab alio, niſi prius lædatur a ſemetipſo. Nullum profecto, inquit, Deo gratius ſacrificium offerre poteris. Qualiter hoc ſacrificio nihil ſit gratius Deo, quæro a te, o Mater mea, Romana Eccleſia? Deo enim non placet ſacrificium, niſi ſit mundum & inmaculatum, itaut & illum, qui offert, faciat mundum & inmaculatum. Ideo enim Lex in Paſcha offerebat agnum inmaculatum, ut & offerentes eſſent inmaculati: Quomodo ergo tam gratum eſt Deo hoc bellandi ſacrificium, quod non poteſt fieri ſine macula culparum? Dicit enim Malachias: Si offeras Deo pecus claudum, cœcum vel languidum, nonne malum eſt? Apoſtolicus, qui hoc ſacrificium belli indicit Roberto filio ſuo, vellet, puto, redire ad zelum Phinees, vellet facere, quod fecit Moyſes, ut manus Levitarum conſecret in ſanguine fratrum ſuorum. Perierunt filii Aaron offerentes ignem alienum: utinam non pereat hic, qui etiam modo Deo offert ignem alienum & non illum ignem, quem venit Jeſus mittere in terram, & vult ut ardeat. Quomodo, inquam, gratum eſt Deo ſacrificium quod non videtur eſſe mundum & inmaculatum? Sacrificium de rapinis pauperum erit gratum illi qui odit rapinam in holocauſtum? Nec ſacrificio de lacrymis viduarum & pupillorum delectabitur Deus, ut ait Jeſus filius Syrach; non deſpiciet Deus gemitum pupilli & viduæ. Nonne Lacrymæ Viduæ de maxilla deſcendunt & a maxilla aſcendunt usque ad cœlum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis? Sacrificium de oppreſſionibus Eccleſiarum quomodo grate accipiet ille, qui dixit: Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum & contritum ſpiritu & trementem ſermones meos? Hac calamitate Apoſtolici Belli, quot ſunt oppreſſi, de quibus Deus dicit: qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei? Sacrificium humano ſanguine inquinatum, miror, ſi placebit illi, qui dixit: De manu cunctarum beſtiarum & de manu hominis ſanguinem hominis requiram. Quod per modos ſacrificandi diſcernendo quærimus, Jeſus in evangelio tribus pene verbis concludit: Omnis ſacrificans igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur. Quam plane hoc eſt concluſum, quis grate Deo ſacrificet, vel quod ſit gratum Deo ſacrificium? Si ſacrificans igne Sancti Spiritus ſalietur, victima quoque ſacrificantis ſale ſapientiæ ſalietur. Et penetrans Jeſus altius ad intentiones cordis addit: Bonum eſt ſal. Quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo condietis illud? Habete in vobis ſalem, & pacem habete inter vos. Tenorem hujus Evangelici capituli quis melius exponet, quam rei & præſentis temporis conſequentia? non poſſumus habere pacem inter nos, niſi habeamus ſalem in nobis. Si ſalem non habemus in nobis, ideo non habemus pacem inter nos. Hæc, inquit, tibi ac militibus tuis in peccatorum remiſſionem & Apoſtolicæ ſedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cœleſtem Hieroſolimam pervenias. Hactenus Apoſtolicis & Evangelicis & Propheticis teſtimoniis innitebamur; & quod minus habebat materia, augebat exemplorum

plorum copia: Hic vero quid dicam neſcio; quo me vertam, non video. Si enim utriuſque legis totam Bibliothecam, ſi omnes totius Bibliothecæ expoſitores veteres revolvam, exemplum hujus Apoſtolici præcepti nunquam inveniam. Solus Hildebrandus Papa ultimam manum ſacris canonibus impoſuit, quem legimus præcepiſſe Methildæ Marchioniſſæ in remiſſionem peccatorum ſuorum, ut debellaret Henricum Imperatorem. Quod juſte nec ne ipſe & alii fecerint, nulla autoritate diſcimus. Hoc ſolum dicimus, quia non poteſt aliquis aliquem indiſcrete ſolvere vel ligare. Ad hoc nobis occurrit ex evangelio exemplum. Jeſus Chriſtus totum hominem ſine peccato agens, reſuſcitaturus Lazarum, videns alios pro illo plorantes, fremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum, lacrimatus eſt. Rurſum fremuit in ſemetipſo; juſſit tolli lapidem mortuo ſuperpoſitum, elevatis oculis oravit, voce magna clamavit: Lazare veni foras. Quo prodeunte ligatis manibus, ac pedibus inſtitis, & ſudario facie ligata; dixit Jeſus diſcipulis, ut ſolverent eum. Ecce in Lazaro peccatorem, in Jeſu video prædicatorem. Quot affectus oſtendit Jeſus in Lazaro ſuſcitando, tot affectus oſtendit prædicator in peccatore ſuſcitando. Si peccator, vel pro peccatore prædicator turbaverit ſe ipſum pœnitendo, ſi lacrimatus fuerit, ſi clamaverit: veni foras confitendo peccata: ſi tulerit lapidem de duro corde peccantis; tandem ad juſſum Dei ſolvat inſtitas excommunicationis; tollat & a facie ejus laborioſum pœnitentiæ ſudarium & ſic liberum ſinat abire. Hinc Gregorius ait: Mortificat non morientem, qui juſtum damnat: Nititur vivificare non victurum, qui reum ſupplicio ſolvere conatur. Vera eſt abſolutio præcedentis, cum ſequitur arbitrium æterni Judicis. Sic diſcipuli Lazarum jam viventem ſolvunt, quem Jeſus ſuſcitaverat mortuum. Si enim mortuum ſolverent, fœtorem magis oſtenderent, quam virtutem. Hæc Gregorius. Hunc morem diſcrete ligandi & ſolvendi hactenus tenebas & nobis tenendum mandabas, o mater ſancta Romana Eccleſia. Unde ergo hæc nova autoritas, per quam reis ſine confeſſione & pœnitentia offertur præteritorum peccatorum impunitas & futurorum libertas? Quantam feneſtram malitiæ per hoc patefeciſti hominibus? Te, o mater, liberet Deus ab omni malo. Sit Jeſus tibi oſtium, ſit Oſtiarius. Nullus in te introeat, niſi cui Oſtiarius aperuerit. Te, inquam, tuumque præſulem liberet Deus etiam ab his, qui, ut ait Micheas Propheta, ſeducunt Populum Dei, qui mordent dentibus ſuis & prædicant pacem. Et ſi quis non dederit in ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum bellum. Explicit.

CCXXXV.

Epiſtola Hieroſolymitanæ Eccleſiæ ad occidentales Eccleſias.

Domino Papæ Romanæ Eccleſiæ & omnibus Epiſcopis, univerſiſque Chriſtianæ fidei cultoribus, Piſanus Archiepiſcopus & alii Epiſcopi, Gothefridus gratia Dei Eccleſiæ ſancti Sepulchri nunc Advocatus & R. Comes S. Ægidii cum univerſo Dei exercitu, qui eſt in terra, ſalutem & orationem. Multiplicate preces cum jucunditate & exultatione in conſpectu Domini, quoniam magnificavit miſericordiam ſuam complendo in nobis ea, quæ promiſit in temporibus antiquis. Etenim cum capta Nycæa cunctus exercitus diſcederet, plus quam trecenta millia hominum armatorum illic fuerunt. Et licet hæc tanta multitudo univerſam Romaniam occupare, flumina epotare, ſegetes omnes una die depaſcere poſſet, tanta tamen plenitudine conduxit vitæ neceſſaria Deus, ut de ariete nummus, de bove vix XII. acciperentur. Præterea & ſi Principes & Reges Saracenorum contra nos ſurrexerunt, Deo tamen volente facile victi & conculcati ſunt. Ob hæc itaque feliciter acta, quia quidam intumuerant, oppoſuit nobis Deus Antiochiam urbem humanis viribus inexpugnabilem, ubi per novem menſes detentos in obſidione ejusdem, ita humiliavit, ut omnis ſuperbiæ noſtræ tumor deſideret. Igitur nobis ſic humiliatis, ut in toto exercitu vix centum equi boni invenirentur, aperuit Deus copiam ſuæ benedictionis & miſericordiæ, nosque in civitatem induxit atque Turcos & eorum omnia poteſtati noſtræ tribuit. Cumque hæc quaſi viribus noſtris acquiſita obtineremus, nec Deum, qui contulerat, digne magnificaremus, tanta Saracenorum multitudine obſeſſi ſumus, ut de civitate nullus egredi auderet. Præterea fames in civitate convaluerat, ut vix ab humanis dapibus ſe continerent aliqui. Longum eſt enarrare miſerias, quæ in civitate fuere. Reſpiciens autem Dominus populum, quem tam diu flagellaverat, benigne conſolatus; ac primo quaſi pro ſatisfactione tribulationis lanceam ſuam, munus non viſum a tempore Apoſtolorum, pignus victoriæ nobis obtulit: deinde corda omnium adeo animavit, ut illis, quibus ægritudo & fames ambulandi vires negaverat, arma ſumendi & viriliter contra hoſtes dimicandi virtutem infunderet. Inde cum triumphatis hoſtibus fame & tædio exercitus deficeret Antiochiæ, maxime propter diſcordias Principum, in Syriam profecti Barram & Marram urbes Sarracenorum expugnavimus & caſtella regionis obtinuimus. Cumque moram ibidem diſpoſuimus, tanta fames in exercitu fuit, ut corpora Saracenorum jam fœtentium a populo Chriſtiano comeſta ſint. Deinde cum divino monitu in interiora Romaniæ progrederemur, largiſſimam atque miſericordem & victoriſſimam manum omnipotentis patris habuimus nobiſcum. Etenim cives & Caſtellani regionis illius, per quam procedebamus, ad nos cum multis donariis legatos præmittebant, parati ſervire & oppida ſua reddere. Sed quia exercitus noſter non multus erat, & in Hieruſalem unanimiter feſtinabant, acceptis ſecuritatibus tributarios eos fecimus, quippe cum de multis in ea civitatibus, quæ in maritimis illis ſunt, plures homines haberent, quam in exercitu noſtro

noſtro fuiſſent; Cumque auditum eſſet Antiochiæ, quia manus Domini nobiſcum eſſet, plures de exercitu, qui ibi remanſit, conſecuti nos apud Tyrum ſunt. Sic itaque conviatore & cooperatore Deo nobiſcum usque Hieruſalem pervenimus. Cumque in obſidione illius multum exercitus laboraret, maxime propter aquæ inopiam: habito concilio Epiſcopi & Principes, circinandam eſſe civitatem nudis pedibus, prædicaverunt, ut ille, qui pro nobis in humilitate eam ingreſſus eſt, per humilitatem noſtram pro ſe ad judicium de ſuis hoſtibus faciendum, nobis eam aperiret. Placatus itaque hac humilitate Dominus, octavo poſt humiliationem noſtram die civitatem nobis tradidit, eo videlicet die, quo primitiva Eccleſia inde abjecta fuit, cum feſtum de diſperſione Apoſtolorum a multis fidelibus celebratur. Et, ſi ſcire deſideratis, quid de hoſtibus ibi repertis factum fuerit, ſcitote, quod in porticu Salomonis & in templo ejus noſtri equitabant in ſanguine Sarracenorum usque ad genua equorum. Deinde cum ordinatum eſſet, qui civitatem retinere deberent, & alii amore patriæ & pietate parentum ſuorum redire voluiſſent, nunciatum eſt nobis, quod Rex Babyloniorum Aſcalonem veniſſet cum innumerabili multitudine paganorum, ducturus Francos, qui Jeroſolymis erant, in captivitatem & expugnaturus Antiochiam. Sic ipſe dixit. Aliter autem Dominus ſtatuerat de nobis. Itaque cum in veritate comperiſſemus, exercitum Babyloniorum Aſcalone eſſe, contendimus obviam illis, relictis ſarcinis & infirmis noſtris in Jeruſalem cum præſidio. Cumque exercitus noſter & hoſtium ſe conſpexiſſent, genibus flexis adjutorem Deum invocavimus, ut, qui in aliis noſtris neceſſitatibus legem Chriſtianorum confirmaverat in præſenti bello confractis viribus Saracenorum & Diaboli, Regnum Chriſti & Eccleſiæ a mari usque quaque dilataret. Nec mora! clamantibus ad ſe Deus affuit, atque tantas audaciæ vires miniſtravit, ut qui nos in hoſtem currere videret, fontem aquæ vivæ ſitientem cervum ſegnem adjudicaret, miro videlicet modo, cum in exercitu noſtro non plus quam V. millia militum & XV. millia peditum fuiſſent, & in exercitu hoſtium C. millia equitum, & CCCC. millia peditum eſſe potuiſſent. Tunc mirabilis Deus in ſervis ſuis apparuit, cum, antequam confligeremus, pro ſolo impetu noſtro hanc in fugam multitudinem convertit, & omnia eorum arma diripuit, ut ſi deinceps nobis rebellare vellent, non haberent arma, in quibus ſperarent. De ſpoliis vero non eſt quærendum, quantum captum ſit, ubi theſauri Regis Babyloniæ occupati ſunt. Ceciderunt ibi plusquam C. millia Marorum gladio. Timor autem eorum tantus erat, ut in porta civitatis ad duo millia ſuffocati ſint. De his vero, qui in mari interierunt, non eſt numerus. Spineta & ex ipſis multos obtinuerunt. Pugnabat certe orbis terrarum pro nobis, & niſi ſpolia caſtrorum de noſtris detinuiſſent multos, pauci eſſent de tanta multitudine hoſtium, qui renunciare potuiſſent de bello. Et licet longum ſit, tamen prætereundum non eſt. Pridie quam bellum fieret, multa millia camelorum, & boum, & ovium cepit exercitus. Cumque juſſu Principum populus hæc dimiſiſſet, ad pugnam progrediens, mirabile dictu, multas & multiplices turmas cameli fecerunt: ſimiliter & oves & boves. Hæc autem animalia comitabantur nobiſcum, ut cum ſtantibus ſtarent, & cum procedentibus procederent, & cum currentibus currerent. Nubes & ab æſtu ſolis nos defenderunt & refrigerabant. Celebrata itaque victoria, reverſus eſt exercitus Jeruſalem, & relicto ibi Duce G. Regimunt Comes Sancti ÆGIDII & Roubertus Comes Normanniæ, & Roubertus Comes Flandriæ Laodiciam pervenerunt. Ibi claſſem Piſanorum & Boëmundum invenerunt. Cumque Archiepiſcopus Piſanus B. & Dominos noſtros concordare feciſſet, regredi Jeruſalem pro Deo & fratribus R. G. diſpoſuit. Igitur ad tam mirabilem fratrum noſtrorum fortitudinis devotionem, & tam concupiſcibilem & tam glorioſam Omnipotentis Dei retributionem, & tam exoptandam omnium peccatorum noſtrorum per Dei gratiam remiſſionem, & Chriſti Eccleſiæ & totius gentis Latinæ invitamus exultationem, & omnes Epiſcopos & bonæ vitæ Clericos Monachosque, & omnes Laicos, ut ille vos ad dexteram Dei conſidere faciat, qui vivit & regnat.

CCXXXVI.

Hieroſolymitanus Patriarcha & Epiſcopi tam Græci quam Latini, univerſaque militia Domini & Eccleſiæ, Occidentali Eccleſiæ conſortium cœleſtis Hieruſalem & ſui laboris portionem: Quoniam Eccleſiæ incremento vos gaudere non dubium ignoramus, & ſolicitos ad audienda tam adverſa quam proſpera credimus, amplificationis cauſas ſic notificamus. Innoteſcat igitur caritati veſtræ, Deum in LX. principalibus civitatibus & in ducentis caſtris ſuæ Eccleſiæ triumphaſſe, tam in Romania, quam in Syria, & nos habere adhuc de loricatis centum millia præter vulgus, amiſſis tamen multis in primis præliis. Sed quid hoc? Quid unus in mille? Ubi nos habemus comitem, hoſtes XL. reges; ubi turmam, hoſtes legionem; ubi nos militem, ipſi ducem; ubi peditem, ipſi comitem; ubi nos caſtrum, ipſi regnum. Nos autem non confiſi in multitudine, nec propriis viribus nec præſumtione aliqua, ſed clypeo Chriſti & juſtitia protecti; Geọrio & Theodoro & Demetrio & ſancto Blaſio militibus Chriſti, nos vere comitantibus, hoſtium cuneos ſecuri penetramus & penetravimus & in quinque generalibus bellis campeſtribus Deo vincente, vicimus. Sed quid plura? Ex parte Dei & noſtra ego Apoſtolicus Patriarcha & Epiſcopi, omnisque ordo Domini præcipiendo oramus, materque noſtra ſpiritualis Eccleſia clamat: Venite filii mei dilectiſſimi, venite ad me, ſuſcipite coronam ab inſurgentibus filiis idololatriæ, ab initio mundi vobis prædeſtinatam. Venite ergo militatum in Domini militia ad eundem

dem locum, in quo Dominus militavit, in quo Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. Numquid non Deus innocens pro nobis mortuus eſt? Moriamur ergo & nos, ſi opus ſit, pro Deo, immo pro nobis, ut moriendo mundo vivamus Deo. Tamen non opus eſt nos mori nec pugnare multum; quod enim gravius fuit, nos ſuſtinuimus. Verum caſtra civitatesque retinendæ a nobis, multum imminuerunt exercitum. Venite ergo, feſtinate, duplici præmio remunerandi, videlicet terra viventium, terraque lacte & melle manante, omnique victuali abundante. Ecce viri, noſtri ſanguinis effuſione undique patent viæ. Nihil vobiscum afferatis, niſi quod quoquomodo ſufficiat, quo usque ad nos veniatis. Viri tantummodo veniant, fœminæ adhuc domi dimittantur. De domo, in qua duo ſunt, alter veniat expeditior ad bellum. Maxime vero hi, qui vota fecerunt: qui niſi veniant & vota perſolvant, ego Apoſtolicus Patriarcha & Epiſcopi, omnisque ordo Orthodoxorum excommunicamus, & omnino eos a communione Eccleſiæ removemus. Et vos idem facite, quod nec ſepulturam inter Chriſtianos habeant, niſi competenti cauſa remaneant. Venite, & nobiscum duplicem gloriam percipite. Hoc itaque & vos ſcribite.

CCXXXVII.

Hieroſolymitanus Patriarcha & B. Rex omnibus Chriſtianis orationem & ſalutem in Domino. Multis & innumerabilibus orationibus veſtris, jejuniis & continuis Eleemoſynis ſuffragati in periculis, nunc in ipſo neceſſitatis articulo veſtrarum orationum & Eleemoſinarum opitulari efflagitantes imploramus ſubſidio. Nam Alexandriæ Dux & ipſe Babylonicus Imperator, qui huc usque duces ſuos vel filios ad bellum mittebat; nunc ipſemet venire ſtatuit, atque jurejurando ſpoſpondit, ſeſe præſenti anno in nataliciis ſanctorum Apoſtolorum Philippi & Jacobi bellum campeſtre nobiscum inire. Quod ſi victi, quod Deus avertat, fuerimus, ipſi poteſtis colligere, quæ & qualia nos mortis ac crucis maneant pericula. Sin autem quod divina dignetur clementia concedere, nos conſequetur victoria, ſub ſalutis ſuæ & fidei teſtimonio, ſe vincula Baptismatis percipere promiſerunt: Unum vos per crucifixum obnixe poſtulamus, ut nobis aſſociari, quibus facultas veniendi eſt, non tardemini. Qui vero non valent venire, orationibus & Eleemoſynis non differant ſubvenire, quatinus tum veſtra præſentiali præſentia, tum orationum & Eleemoſynarum ſagina in Chriſti nomine palmam victoriæ valeamus obtinere. Quam ſcripturam ſuſcipere & ſuſceptam omni populo annuntiare ex parte Dei atque noſtra univerſo clero præcipimus. Notum vero ſit vobis Domini, quod quicunque ea, quæ ſuperius memoravimus, adimpleverint vel aliis annuntiaverint & annuntiatis favorem impenderint, orationis noſtræ & confratrum noſtrorum, qui ad ſepulchrum Domini invigilant, & qui ſunt ad ſanctam Mariam vallis Joſaphat, & eorum qui in monte Oliveti & qui in monte Sion & qui ad ſanctam Zabon, & eorum qui ſunt Bethlehem, & ad ſanctam Mariam Latinam orationis participes erunt. Qui plasmavit nos, ſit adjutor & defenſor noſter, orationibus veſtris & Eleemoſynis.

CCXXXVIII.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. Halberſtatenſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam b. Ad hoc in Eccleſia Dei conſtituti ſumus, ut Eccleſiæ ordinem & patrum debeamus præcepta ſervare. Tu ergo ordinem Eccleſiæ adeo exceſſiſti ut Eccleſiæ regimen per inveſtituram manus laicæ contra patrum decreta ſusceperis. Quæ cauſa eſt, cur nos petitioni tuæ ſatisfacere nequiverimus. Unum nos caritatem tuam monemus, ut tam grave delictum emendare feſtines. Statutum eſt vero in Trecenſi Concilio, ut ſi quis ex manu Laica Eccleſiæ inveſtituram acceperit; tam ipſe quam ordinator ejus deponatur & a Communione Eccleſiæ removeatur. Nos ſiquidem te, ut fratrem ac familiarem habere volumus & deſideramus. Vale.

CCXXXIX.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Epiſcopis, Abbatibus, Principibus, militibus & omnibus fidelibus per univerſas Gallias ſalutem & Apoſtolicam benedictionem; Fraternitatem veſtram latere nolumus, quæ his temporibus apud nos acciderunt. Venit quidam Wernerius Regni Teutonici famulus in Romanæ urbis vicina, evocantibus eum quibusdam perfidæ mentis hominibus, quorum alii extra urbem per manum quondam regiam jus ſive ſalarium ſedis Apoſtolicæ invaſerant, alii intra urbem, eo quod curiæ noſtræ munera ſive familiaritatem habere non poterant; Deum & Dei fidem poſthabere deliberaverunt. Talibus ſociis presbyter quidam Romanæ urbis advena ſe conjunxit, de quo vel ubi vel hactenus ordinatus ſit ignoramus. Hanc perſonam egregiam nigromanticis, ut dicitur, præſtigiis plenam, cum fideles noſtri occaſione treugæ Dei ab armis omnino deſiſterent, in Lateranenſem Eccleſiam induxerunt, & congregatis Wibertinæ fecis relliquiis ei Epiſcopi nomen pernitioſiſſime illeverunt. Nos vero tunc temporis propter Apoſtolicæ Baſilicæ dedicationem, quam die proximo in conventu celeberrimo per Dei gratiam peregeramus, adhuc in beati Petri porticu morabamur. Cum vero intra urbem die altero rediiſſemus, monſtrum illud turpiter ex urbe profugiens, quo tranſierit, ignoramus. Nunc autem omnia fraternitati veſtræ breviter indicamus, ne in auditu talium præſtigiorum ullo modo decipiamini, aut a ſtatu veſtro moveamini. Nos vero per Dei gratiam intra urbem honeſte tuteque perſiſtimus, & in hac turba neminem noſtræ ſocietatis amiſimus. Neque vero Moyſi populum ſuum Choræ & Datan & Abyran ſeditio abſtulit, aut excellentis angeli ſuperbia, qui Deo par eſſe voluit, majeſtatem Dei minuit; Ipſius vos majeſtas in omnibus protegat,

protegat, & Leonem ac Draconem feliciter conculcare concedat. Datum Lateranis VI. Kal. Oct.

CCXL.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Venerabilibus fratribus & Coëpiſcopis G. Conſtantienſi, D. Patavienſi & cæteris tam clericis quam laicis Teutonicarum partium Catholicis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Pro religionis veſtræ fervore gaudemus & omnipotenti Deo gratias agimus, qui vos in ſui amore nominis confirmat; Quosdam autem veſtrorum minus ſecundum ſcientiam zelum Dei habere audivimus, ut dum pravorum commixtionem vitant, etiam a regionibus veſtris diſcedere meditentur. Qui profecto nequaquam laude Apoſtolica digni ſunt, dum in medio nationis pravæ & perverſæ perſeverare non poſſunt, inter quos luceant velut luminaria in mundo verbum vitæ continentes. Uno vero pondere peccata hominum metiuntur, dum & excommunicatos propriæ voluntatis merito & excommunicatis communicantes reos æqualiter arbitrantur. Verum enim vero diverſarum voluntatum diverſus reatus agnoſcitur. Siquis criminoſus in Eccleſia juxta Apoſtolum nominatur, hujusmodi omnino cavendus eſt. Eadem etiam cautela cavendi ſunt, qui nominatis vel actione, cum poſſint, vel, cum nequeunt, voluntate ſe copulant; Qui vero hujusmodi excommunicatis omnino inviti vel ſervitio vel cohabitatione junguntur, ſi hujusce imperfectionis dolore tangantur, non omnino vitandi ſunt, nec tamen ad communionem ſine correctionis remedio admittendi. Hinc eſt, quod prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Gregorius Papa excommunicatorum uxores, ſervos, filios, ruſticos, quorum voluntate & conſilio excommunicationis meritum non perpetratur, viatores quoque ob itineris neceſſitatem invitos excommunicatis communicantes, excommunicationis vinculo non teneri conſtituit. Sic beatus Auguſtinus ad Auxilium evidenter oſtendit: Diſcant, inquit, tenere fratres in omnibus viam, & in medio nationis pravæ & perverſæ tanquam luminaria lucere ſtudeant, ut non ſuæ tantum, ſed & alienæ ſalutis mercedem ab eo mereantur recipere, qui ſingulorum examinat voluntates, cauſas diſcutit, quia nuda & aperta ſunt omnia oculis ejus. De cujus miſeratione confidimus, quia ſimplicis oculi corpus Tenebrarum caligo non opprimet, quo c. o. m. peccatorum. Obedientes monitis noſtris miſeratio vos divina cuſtodiat, & ab omnibus peccatis abſolvat.

CCXLI.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili R. Moguntino Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Pro Eccleſiæ ac regni pace, pro Eccleſiarum ordinibus, pro partium noſtrarum cauſis, & quem generalem oporteat haberi tractatum, fraternitatis veſtræ novit ſolertia providere. Ea propter dignum duximus & magna conſultatione deliberavimus, ut in proximis Octobribus Idibus, ſynodalem vobiscum debeamus celebrare conventum. Idcirco tam te, chariſſime frater, quam omnes Moguntinæ Eccleſiæ ſuffraganeos literis præſentibus præmonemus, ut convocatis dyoceſium veſtrarum, qui digniores videntur, Abbatibus, convocatis & Clericorum perſonis, quibus concilii tractatus neceſſarius eſt, prænominato in tempore citra Alpes nobiscum convenire omni occaſione vel ſepoſita procuretis, quatinus largiente Domino, ablatis de medio ſchismatum cauſis Eccleſiæ ac regno pacis reformetur integritas. Data II. Kal. April.

CCXLII.

Epiſtola Argentinenſis Eccleſiæ ad Paſcalem Papam.

Paſcalis univerſali Romanorum Pontifici Argentinenſis Eccleſiæ fratres fidem & obedientiam. Omnium cum ſit, venerande Pater, tua ſollicitudo Eccleſiarum, tu refugium miſerorum, imo patrocinium orbi adveniſti deſiderabile: Unde adhuc humano generi conſulere Deus non deſpicit per hæc nova; quoniam lux in tenebris effulſit. Tu ergo benedictus es, ad cujus introitum nobis benedixit & benedicat Deus. Reſpice igitur gentem miſeriis & preſſuris inſignem: Veni & vide filiam Syon lugentem & captivam nec reſpirare nec conſolari, niſi in te ſolo, exſpectantem. Egredere, Dilecte, in agrum, tempus putationis jam venit. Apoſtolica igitur falce ſuccidendum eſt, quicquid vitioſum eſt, ne ſimul trahatur ſincerum. Veniens itaque viſita vineam noſtram a vulpeculis demolitam, & a ſingulari fero depaſtam. Nam, ut ad rem ipſam perveniatur, annos jam circiter XXX. ſicut oves balantes ſemper erravimus, fluenta verbi ſicientes raro potavimus, & jam quid ſit vox Paſtoris non novimus. Quo ergo reſtat eundem niſi poſt veſtigia gregum ſodalium? Quod ſi tales vigilias, paſtor, diſtricte non judicas, & inſidias Chriſti ovibus in Eccleſia lupo meditanti locus ſi conceditur, ipſi locus non erit. De cætero autem quid agendum ſit nobis de noſtro, ut dicitur, Epiſcopo, nomen quidem dignitatis tot annos habente, ſed officium minime, cujus vitam & introitum excelſum montium, humilia convallium jam reſpondent, ſanctitatis tuæ conſilium ac præceptum audire cupimus. Tu ergo pacis Catholicæ fundamentum inviolabilis petræ ſignum, fac, ut temeritas Romanorum conſilium cedat auctoritati.

CCXLIII.

Reſcriptum Paſcalis Papæ ad Argentinenſem Eccleſiam.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Clero Agentinenſi & populo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Perſpectis litteris veſtris de veſtra oppreſſione & Eccleſiæ veſtræ deſtructione paternaliter condoluimus; Sed quia pro juſtitia patimini, pro qua beati eritis, congaudemus. Ut igitur ad illam beatitudinem pervenire poſſitis, in bono propoſito conſtanter perſeverate, atque illi intruſo & Eccleſiæ

Dei tædioſo viriliter reſiſtite, quia per Dei gratiam neque electioni neque conſecrationi ejus aſſenſum dedimus aut dabimus. Vobis autem in omnibus, quæ pro juſtitia agitis, noſtrum conſilium & auxilium nunquam deerit, præſtante Domino, qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum Amen.

CCXLIV.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Clero & Civibus Aretinis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Officii noſtri auctoritate compellimur, ut Eccleſiarum omnium ſolicitudinem gerere debeamus; itaque pro venerabili fratre noſtro Epiſcopo veſtro præſentes literas ad vos decrevimus deſtinare. Audivimus, quoniam nec debita eum veneratione tractetis, nec debitam illi obedientiam perſolvatis. Quod profecto divinæ conſtitutioni penitus contradicit. Dominus ſiquidem Jeſus Chriſtus cum pretioſi ſui ſanguinis effuſione ſanctam redemiſſet Eccleſiam, paſtores in ea conſtituit, qui vice ſua populo ſuo ſalutaria miniſtrarent. Unde qui eis injurias irrogant, eorumque mandata contemſerint, ipſi Domino irrogare eumque contemnere cognoſcuntur, ſicut ab eo dicitur: Qui vos tangit, pupillam oculi mei tangit; & qui vos ſpernit, me ſpernit. Itaque univerſitati veſtræ præcipimus, ut usque ad proximam Domini nativitatem ad prædicti confratris noſtri Epiſcopi veſtri obedientiam redeatis, eumque ſicut Patrem ac magiſtrum & Dei vicarium affectione debita diligatis & debita reverentia veneremini. Alioquin nos ex tempore, quod divina diſpoſitione miniſterii noſtri eſt, vobis auferimus & ipſam ſpiritualem alimoniæ paſtionem, divina videlicet officia, donec reſipueritis, interdicimus. Dignum eſt, ut qui Deum in miniſterio ſuo contemnitis, Dei quoque beneficio & vicarii ſui miniſterio careatis.

CCXLV.

Venerabili Epiſcopo O. Fuldenſis congregatio, ſiquid contritorum valet oratio. Quia timorem Dei & amorem juſtitiæ in vobis eſſe novimus, querelam noſtram auribus veſtris fiducialiter deponimus, poſtulantes, ut in hac re nobis ſubveniatis & de cætero cauſam noſtram apud Imperatorem ſuſcipiatis. Niſi reverentia veſtri nos retineret, de clerico veſtro paupertas noſtra querimoniam Imperatori facere deberet, qui nobis ſtatutam alimoniam de Svevia ſubtraxit & veſtitum tempore ſtatuto ſed & adhuc dare neglexit. Unde petimus, ut poteſtate tradita illum coërceatis & annonam victumque nobis dari faciatis, ut qui illum honoris veſtri cauſa tam diu patiebamur, veſtro patrocinio ab eo omnino non negligamur. In Domino valeat paternitas veſtra.

CCXLVI.

Singulari Domino ſuo G. Epiſcopo H. vere ſuus quicquid ſuus. Quoniam ut verum fatear, prout debeo, ſingulariter vos diligo, quid tantæ dilectioni dignum offeram non invenio, ſed quia me ipſo nihil carius poſſideo, me ipſum caritati veſtræ per omnia ſubjicio, utimini me, ut libet; nihil eſt certe, quod, vita comite, ſi opus ſit, pro vobis dubitem, ſubire. Aliter ſi facerem, meritis veſtris nequaquam pari obſequio reſponderem. Grato quidem animo veſtra, Domine, complector beneficia, plurimum tamen veſtra obſtringor benevolentia.

CCXLVII.

Reverentiſſimo Domino ſuo H. tam devotum quam debitum totius dilectionis & humilitatis obſequium. Sinceræ mentis ac fidei norma hoc exigit, ut quem quisque vere ac pie diligit, ſemper ei præſens adeſſe velit, vel ſi forte eum abeſſe contingit, ſui tamen usque meminerit, eique fideliter quem recolit, licet abſens, aliquo amoris officio, ſuos interim commendet affectus. Quod autem tanto tempore noſtræ præſentiæ literis meis rarius aliquando memini dilectionis veſtræ, quæſo, Domine, ne tanquam immemorem & ingratum ea putetis neglexiſſe, magisque certe nos id frequenter ac recte ſciatis attendiſſe, quam difficile, quam pene potius ſit impoſſibile tantæ reverentiæ, tantæ dilectioni tantæque veſtræ benignitati dignum aliquid perſcribere. Veſtra vero merita, veſtraque Domine, beneficia, ut æquum eſt, in animo meo gratioſe, ſemper commemorans, malui potius nihil ſcribendo quodammodo videri ingratus, quam minus dicendo minus eſſe officioſus.

CCXLVIII.

Socio & amico ſuo fraterno, Colonienſi Archi-Magiſtro H. ſuus & vere ſuus, totusque ſuus ſalutem & veræ fidei ſinceritatem. Clariſſime jucunditas tuæ dilectionis & amicitiæ jam pridem noſtrum vehementer accendit animum; Jam tua præſentia ſemperque tuo, ſi fieri poſſet, perfrui vellem colloquio. Talis tantique amici diuturna viſio ac frequens collocutio, magna & grata nobis foret recreatio. Sed tam ex tuis quam ex meis occupationibus, rarius nos invicem conſpicimus, illo tamen profecto mentis oculo longe digniori & excellentiori indeſinenter fere te video, & quadam imaginaria animi intueor præſentia. Toto itaque mentis affectu tuæ dilectionis complexus memoriam, ut pari cura parique gratia noſtri velis meminiſſe, caritatem tuam obteſtamur, & ammonemus & ſignum veræ pacis & amicitiæ annulum tibi transmittimus, cujus, quæſo, non æſtimes pretium, ſed mittentis penſes affectum.

CCXLIX.

Dilecto Domino & amico ſui H. G. ſuus præſens, ſuus abſens ſalutem ac debitæ caritatis affectionem. Nequaquam profecto noſter in vobis me fefellit animus, nequaquam, quantum intelligo, inter alios quamplures reputandum vos æſtimo, qui plerumque quos præſentes quadam levitate ſe ſimulant diligere, abſentes ſolent facile negligere. Quod ab initio agnitionis veſtræ mihi ſolebam cum quadam animi ſecuritate de vobis ſemper promittere, jam antea ſæpius expertus, certiſſima fidei veſtræ experior ambitione, quæ certe per abſentiam noſtræ

ſtræ præſentiæ præſentiam noſtram non amittens, memoria fideli ac familiari litterarum ſuarum nos inſtituit ammonitione. Quarum dulci allocutione ac frequenti relectione exhilaratus: quanquam commode quidem & recte vos ſciam nobis conſulere: non tamen tam noſtræ commoditatis, quam cura veſtræ moveor dilectionis. Jure itaque jam a principio tota mentis affectione fidei veſtræque caritatis devotus obſequio familiaritatis veſtræ gratiam ſemper affectabam, eo impenſius eam toto complectens deſiderio, quanto & morum veſtrorum probitatem & veſtræ nobilitatis novimus honeſtatem. Honeſta ergo & benigna exoptatæ veſtræ familiaritatis uſus benevolentia, quæ benigne ſæpe mihi in præſenti vos memini contuliſſe, conſuetis ac publicis liberalitatis veſtræ deputo beneficiis. Quod tamen ſolita benignitate noſtri quandoque memor eſtis, tanto majori digna reor acceptione, quo magis id veſtro congruit officio & mutuo amicum potius mente, quam oculis aſpicere; ac nos omni quidem devotione fideique ſinceritate vobis ſemper obnoxii, meritis veſtris ac beneficiis obligati, nulla locorum remotione, nulla rerum noſtrarum occupatione, ab aſſueta & gratiſſima veſtri recordatione impediemur animo, eo voto & gratia ſemper pro vobis ſollicitus, ut quemlibet ſtatum rerum veſtrarum reputemus noſtrum. De veſtra ergo niſi fallor amicitia quæcunque conditio tandem divino nutu nos expectabit, ſi proſpera profecto vobiſcum nobis erit jucundior, ſi adverſa veſtro ut ſpero lenior auxilio. Nec parvum in vobis, nec dubium, ſi opus fuerit, in veſtra probitate nobis propoſuimus refugium. Rogamus autem vos & obſecramus plurimum, ut aliquando mentionem apud Dominum meum Epiſcopum facientes, quemadmodum ſcitis & poteſtis, nos ei commendetis, quoniam ejus ſalva gratia nobis ac propitia de reliquo timendum non æſtimo: Vale.

CCL.

Sereniſſimis Dominis ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ reverentiſſimis Fratribus G. V. Niumburgenſis Epiſcopatus cum orationis inſtantia ſervile obſequium ac ſemetipſum ad omnia dedititiſſimum. Fraternum eſt, fratrem adjuvare, omneſque bonos condecet malignantium violentiam propulſare. Notificamus fraternitati veſtræ, quod H. cum ſuis ſatellitibus meam Præpoſituram deprædatus eſt: Quem quoniam canonicis induciis ad ſatisfactionem vocavimus, & venire non vult, intime vos rogamus & pro eodem fraternæ viciſſitudinis obſequio monemus, quatinus ille quicunque inter vos hanc habet poteſtatem, in ſua prælatione notificet, quoniam & a limitibus Eccleſiæ & a fidelium conſortio canonice eſt excommunicatus: Vos etiam excommunicatum habetote, & ut rebellem & blaſphemum compellite ad ſatisfactionem.

CCLI.

Domino ſuo Henrico R. Imperatori ſemper Auguſto. Chriſti martiris Bonifacii humilis Congregatio Exultare in Domino & feliciter triumphare de adverſario. Teſtis eſt, cui omne cor patet, Dominus, quoniam ſine intermiſſione tui memoriam facimus, noſtris orationibus obſecrantes, quatinus pius Dominus in faciem Chriſti ſui reſpiciat, & conſilium adverſus te malignantium ad nihilum redigat. Et quia poſt te clariſſimum Dominum noſtrum ſemper adhærebit anima noſtra, proſpiciat imperialis clementia ſaluti noſtræ, quæ pendet in manu tua, ut villam N. pro qua ſæpius ad te clamavimus, nunc demum jubeas noſtræ indigentiæ reſtitui & erimus in perpetuum ecce coram Deo devotiſſimi oratores tui. Nos autem & in modico & in magno, quia per omnia & in omnibus in te ſperamus, juvet anima tua Clariſſime Dominorum, ut non pereamus.

CCLII.

Trevirorum Dei gratia Proviſor indignus O. Sanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Pontifici ſinceræ caritatis obſequium. Beatitudini veſtræ magna hilaritate congratulor, quoniam non abſque magno ſanctitatis veſtræ merito credo provenire, memoriam veſtri Dominum Papam tam dulciter retinere. Cum Domini mei regis legatione functus eſſem de obedientia veſtræ caritatis mecum contulit, vobiſque ſalutem & Apoſtolicam benedictionem per me mandavit. Inito autem diſpenſationis conſilio nobis injunxit, ut Eiſtetenſem atque Spirenſem Electum conſecraremus, voſque in adjutorem & cooperatorem nobis vocaremus. Quia de Spirenſi quædam ſibi ſignificata fuerant, præcepit, ut eum ſancto ſtudio examinaremus, & ſi ordine, fratrumque, qui adeſſent, teſtimonio poſſet ſe de objectis expurgare, ad Dei honorem & Eccleſiæ neceſſariam providentiam ipſum ordinaremus. Ex parte igitur Domini Papæ vos moneo, & ratione ejus, quæ inter nos eſt, fraternitatis convenio, ut hoc, quia cauſa Dei eſt, ne per vos protelетur, ſtudeatis, & a die reſurrectionis Dominicæ infra quindecim dies ad nos Spiram veniatis.

CCLIII.

Venerabili ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopo Clerus Spirenſis ſummæ devotionis obſequium cum inſtantia orationum. Veſtram, Domine, precibus obnixis implorare majeſtatem neceſſitas graviſſima noſtræ nos compellit Eccleſiæ, perſuadet veſtræ propenſum in cunctos ſtudium benevolentiæ, hortatur debita laboris impenſi, præſertim inter Epiſcopos, viciſſitudo. Cum conſecrationes Epiſcoporum differri neceſſitas non toleret Eccleſiarum, & ultra menſes tres protelari ſancta Patrum inſtituta prohibeant, quid pro tam diu protracta noſtri Pontificis ordinatione detrimenti incurrerimus, magis rerum evidentia demonſtrari poteſt, quam ut verbis explicari debeat. Ipſe autem communi aſſenſu tam Cleri quam populi libere electus, a metropolitano ſuo quoad vixit, promotionem debitam reverenter expetiit, nec congruam differendæ rei tam debitæ cauſam ſaltem invenit. Ne igitur negligentiæ argue-

argueretur, a Domino Apoſtolico ejusdem rei licentiam quæſivit & conſilium, qui ratione perpenſa Archiepiſcopo Treverenſi injunxit, quatinus legitime a nobis electum, vobis laudante & ſuffragante conſecraret Epiſcopum. Precamur ergo, Domine, nos Spirenſis Clerus & Populus, ut quod Dominus Apoſtolicus conſenſit & voluit, quod Regi & Epiſcopis placuit, quod Treverenſis Archiepiſcopus expoſcit, vos cauſa Dei, cauſa precum noſtrarum & obſequii facere non differatis.

CCLIV.

Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus Babenbergenſi Epiſcopo ſuo fideli Chariſſimo, gratiam & omne bonum. Cum Dei providentia & magnæ pietatis ejus conſilio de noſtro regno utique pacatiſſimo congauderemus, Advenerunt nobis nuntii ex parte G. Ducis & B. Comitis, aliorumque fidelium noſtrorum Marchiæ Flandrenſis, intimantes eos diutius non poſſe ſuſtinere moleſtias R. Comitis, qui regnum noſtrum invaſit, & ad ignominiam omnium, qui in eo ſunt, ſibi noſtrum Cameracenſem Epiſcopatum uſurpavit. Nunc, quemadmodum res hortabatur, noſtros principes convocatos conſuluimus, & ab eis ſapienter re notata, conſtituimus eorum conſilio nos facturos expeditionem in Flandriam ſupra tam præſumtuoſum hoſtem, qui noſter miles debet eſſe, ne diutius de indiminutione & dedecore regni noſtri impune ſuperbiat. Hoc ſiquidem tam manifeſtum & tam commune regni noſtri dedecus tibi fratri ſi tuum honorem diligis, penſare debes cordetenus. Ut igitur fideliter hoc facias & prudenter, rogamus te ſub ſpe remunerationis tibi gratiſſimæ & per fidelitatem, quam nobis & regno debes monemus, ut omni occaſione deſtructa, ſicut honor eſt regni atque tuus ad expeditionem venias. Sciens, quod in proximo feſto Sanctorum omnium Thungris juxta Leodium conveniemus, parati ſuper Flandriam equitare. Nec mireris, mutatum eſſe adventum noſtrum Ratisbonam, ſicut intellexeras, quando nobiſcum eras, quia hujus rei neceſſitas intervenit, & utiliter ad decus regni firmiter eſt laudata ab omnibus noſtris expeditio noſtra ſuper hoſtes in Flandriam.

CCLV.

Heinricus Dei gratia Roman. Imp. Auguſtus O. Babenbergenſium dilecto Epiſcopo gratiam habunde & omne bonum. Roma noſtri nuntii rediere & Dei gratia ex parte maxima nobis læta & proſpera retulere. Mandant etiam nobis noſtri fideles, quod tempus hiemis acceptabile, ut Romanæ ſedi & Romano Papæ conſulamus. Quapropter neceſſario noſtros principes convocamus, ut, ſicuti juſtum eſt, eorum conſilium & auxilium habeamus. Ad quod plurimum indigemus tuæ fidei præſentia, & tui conſilii prudentia, quoniam & te cordetenus diligimus, & tibi de omni honore noſtro prout nobismetipſis indubitanter confidimus. Confidenter igitur, & intime tuam rogamus dilectionem, ut die Veneris poſt proximum feſtum Sanctæ Mariæ venias ad nos Spiram & ibi ſuper his tui & aliorum noſtrorum principum conſilio ad Dei honorem & regni & Chriſtianæ pacis ſtatum tractabimus. Et hilariter facias hoc, ſciens, quod te cito dimittemus, & modo libenter tibi parceremus, niſi tam alti negotii nos urgeret inſtantia. Præterea mandamus tibi, ut mittas pro Comite N. quem tibi commiſimus & ibi cum nobis repræſentes.

CCLVI.

Heinricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus Al. Reginæ Anglorum ſalutem & omne bonum. Sicut nonnullorum relatione didicimus, multas grates bonitati tuæ, multa debemus argumenta amicitiæ, eo quod in ore & corde tuo pretioſius ſit honor & dilectio noſtra, & quia tam apud Dominum tuum, quam apud omnes tibi auſcultantes in bonum de nobis ſæpe publice & privatim es locuta. Cujus rei quandoque, Deo volente & vitam tribuente, non immemores erimus, & benevolentiæ tuæ prout honor noſter exigit, condigne per omnia reſpondebimus. Siquid ergo eſt in regno aut in facultatibus noſtris, quod dignum te ſit affectare, nullatenus id credas nos velle aut poſſe tibi denegare. Et nunc igitur in ea, qua ſemper erga nos fuiſti, benevolentia attentius perſevera, ut in his omnibus, quæ Domino tuo mandamus, ſtudium tuum experimento cognoſcamus. Sentiat Comes tuus H. non ſolum nos, ſed etiam te & Dominum tuum offendiſſe, qui nuntios noſtros impedire auſus eſt, quos miſimus vobis utriſque.

CCLVII.

Heinricus Dei gratia Rom. Rex Conſulibus & Senatui, populo Romano, majoribus & minoribus gratiam ſuam cum bona voluntate. Divina diſponente gratia, poſtquam regnum patrum noſtrorum intravimus, urbem caput & ſedem noſtri imperii pio affectu viſere optavimus, & eam more magnorum prædeceſſorum exaltare, honorare & ditare, ut Dominus fideles, ut pater filios, ut Civis concives decrevimus. Hujus autem propoſitum deſiderii non voluntas, verum diverſa, diuque diſturbata retardavere regni negotia. Quibus tandem Dei nobis favente clementia ſedatis, compoſitis, ſubjectis, expediti in Italiam venimus, illamque præ ceteris terris diſcordem & diviſam pro tempore ad juſtitiam & concordiam coëgimus. Ad vos ergo properantes & jam diu deſideratum incœptum ad effectum perducere conantes, ut legati noſtri juſſu veſtro laudaverunt, noſque invitati ſumus Eccleſiæ & ab Eccleſia vobis & a vobis pro facienda & recipienda juſtitia pacifice venimus. Volumus, quatenus idoneos nuntios veſtræ utilitatis providos & noſtri honoris devotos nobis obviam mittatis, quorum conſilio & noſtrorum unito ad vos vobis commodi & nos aptius veniamus.

CCLVIII.

Excellentiſſimo Domino ſuo Henrico Dei gratia Rom. Imperatori Auguſto A. Majeſtatis ſuæ & Aquenſis Eccleſiæ ſervus incolumis vitæ

longitudinem cum victoriæ corona. Quantum Clementiæ veſtræ imperium proſperari deſidero, a fidelibus veſtris & ab effectu mei ſervitii, ſi placet, cognoſcere poteritis; Notum igitur vobis facio, quod audivi, ſynodum videlicet Romæ fieri, in qua aſſeritur, Dominum Papam vel deponi & alterum debere eligi, qui omne conſilium pacis, quod cum Domino vel firmaſtis, diſſolvat, pro eo quod vel Dominus non audet, vos propter factas inter vos & ipſum ſecuritates excommunicare. Ad hoc quoque Mediolanenſes quendam Archiepiſcopum elegerunt & a quibusdam Parrochianis ſuis eum conſecrari fecerunt; quod ego videns contra imperii veſtri honorem fieri omnino interdixi, & licet ab ipſis multum rogatus, hujusmodi conſecrationi intereſſe, nec aſſenſum præbere volui, imo dedi operam erigendi magnum parietem populi contra populum ſub occaſione cujusdam alterius Archiepiſcopi, quem pars illorum intendit deponere, viri ſcilicet perfectiſſime literati & ingenio aſtutiſſimi & eloquentiſſimi, curiæ veſtræ valde neceſſarii, cujus partem propter honorem veſtrum in tantum auxi, quod medietas populi contra medietatem populi contendit; Nunc itaque videat pietas veſtra ſi ad hoc velitis me laborare, ut & populus ille maneat diviſus & antiquus ille Archiepiſcopus a veſtra majeſtate adjuvetur, ſcribendo præcipite. Quoniam quicquid mandaveritis & de his & de aliis fideliter implere ſtudebo; igitur, ut inimicorum veſtrorum conſilia exinaniri faciatis, conſulere præſumo, ut in Italiam venire feſtinetis; neque multum magno exercitu indigetis. Veſtra eſt enim adhuc Longobardia dum terror, quem ei incuſſiſtis, in corde ejus vivit, & facilius poteſtis cum pugillo aquæ ſcintillulam ignis extinguere, quam flammarum globum cum aquarum abundantia. Venite itaque modo confidenter, quoniam adjuvante Deo conſilium, quod Romæ & Mediolani contra vos jactatur, ante quam fortiores aſſumat vires, noſtro & aliorum fidelium veſtrorum conſilio facillime deſtruetur.

CCLIX.

Heinrico Domino ſuo Imperatori Rom. Auguſto B. Farſenſis Abbas, puriſſimæ fidelitatis obſequium. Noſtræ Eccleſiæ fidelitatem & olim patrem veſtrum & nunc vos expertum per omnia non ambigimus. Etenim integritatem Culminis imperii veſtri uti primam vitam noſtra Eccleſia diligit; Verumtamen, quod differtur tranquillitas, in laborando noſtra non ceſſat anxietas. Placuit veſtræ Excellentiæ nos conſulere ſuper negotiis partium iſtarum veſtri imperii, quorum nonnulla jam per veſtros legatos vobis intimavimus & ſemper ſoliciti & vigilantes juxta noſtram ſcientiam & intellectum intimare, fideliſſime curamus. Denique Apoſtolici intentio, ut certius nobis videtur, ad hoc viget, & molitur, ut irrecuperabile vobis detrimentum operari valeat, & tum demum irrevocabilem contra vos proferet ſententiam. Interim callide agit, clandeſtinis machinationibus, quatenus incautos vos & minus ſollicitos reddat. Nam verba, quæ vobis literis ſuis blanda & placatiſſima mandavit, quamvis nobis ignota ſunt, fraude tamen plena pro certo exiſtimamus, & ut adventus veſter in Italiam differatur, eum ad vos tranſmiſiſſe arbitramur, licet fortaſſe eisdem apicibus adventum veſtrum ſe deſiderare oſtendat. Enimvero cum ad ſynodum ob veſtri defectionem honoris ire trepidarem fideliſſimos ac prudentiſſimos miſſos dirigere curavi, ut eorum certa relatione audita & viſa vobis intimare valerem. Itaque tum Apoſtolicus cum ab Epiſcopis & a Clericis nonnullis compelleretur, ut vos nominatim excommunicationi ſubmitteret, renuit, hæc, ut nobis videtur, cauſa, quam prædiximus, & ſic tandem intulit ſententiam dicens: Ego non prædico nec damno vel excommunico quemquam, niſi quæ pater meus Urbanus & Gregorius inſtituerunt. Veruntamen privilegium, quod compulſus ſum imperatori firmare, fateor, me invitum egiſſe, & culpabilem ſuper hoc recognoſco. Quapropter ab eodem Apoſtolico & Epiſcopis conſtitutum eſt, ut deinceps pro nihilo habeatur, & in nullo penitus obſervetur. Præterea excellentiæ veſtræ ſuggerimus, ut adventum veſtrum quantocius efficere ſtudeatis, ne forte adverſantium fraus contra veſtram coronam diu inveterata roboretur. Siquid in illis partibus, ubi moramini, ſecus vel in Longobardia ab aliquibus agitur, quam congruum videtur, pro tempore ſedare curatote, ne veſtro adventui fiat impedimentum. Nomina autem præcipuorum euntium ad Conſtantinopolitanum Regem præter aliorum plurimorum, quæ ignoramus, hæc ſunt: Gregorius de Romano & frater ejus O. & Pater de Rammio Pauli & O. Johannes de Luccio. Super hoc autem, quod hinc recedentes veſtram benevolentiam erga noſtram Eccleſiam, ceu ſperavimus, adimplere minime potuiſtis, non vobis imputamus, quia in maximo labore vos tunc fuiſſe conſpeximus nec ob hoc in aliquo claudicamus, quoniam in futurum Deo proſperante omnia a vobis adipiſci, & recuperare confidimus. Ad ultimum iterum hortamur, ut nullo modo venire tardetis.

CCLX.

O. Dei gratia Babenbergenſi Epiſcopo ſuo dilecto A. Cancellarius indiſſolubilem dilectionem & æternam jucunditatem. Te & tuum honorem profecto ſcias cordetenus diligo, & ubicunque potero, ut ad tuam utilitatem tua voluntas impleatur, libenter laborabo. Rogo ergo te ex dilectionis debito ut hilariter perficias, quod Rex noſter Dominus te rogat, in ſuis literis pro tua utilitate & meo conſilio. Venias Wormatiam ſciens & credens, quod ibi rem tuam cum Domino noſtro rege ad tuum honorem & Eccleſiæ tuæ commodum componam fideliter, quantum potero. Mando autem tibi rogando diligenter & conſulendo, ut voluntatem Domini mei facias de beneficio G. dando, ſicut te rogat in ſuis literis.

CCLXI.

CCLXI.

Epiſtola Heinrici quarti Imperatoris ad Parmenſes.

Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus. Parmenſis Eccleſiæ Capitaneis, clero & populo gratiam ſuam & omne bonum. Notum eſſe volumus dilectioni & diſcretioni veſtræ, ea quæ inter nos & Dominum P. Papam erant, quomodo incœpta acta ſint, ſcilicet de conventione inter me & ipſum de traditione in nos & noſtros Romanorum, ut audita intelligat & intellecta examinet, examinata dijudicet. Cum in eo eſſem totus, ut me ad Eccleſiæ utilitatem & ipſius votum, ſi juſtum eſſet, componerem, cœpit dilatationem & exaltationem regni ſuper omnes anteceſſores meos promittere: ſtudebat ſubdole tamen, quomodo regnum & Eccleſias a ſtatu ſuo diſcinderet, tractare. Quod ſic facere aggreſſus eſt. Regno noſtro a Carolo trecentis & eo amplius annis & ſub LXIII. Apoſtolicis Inveſtituras Epiſcopatuum eorumdem autoritate & privilegiorum firmitate tenenti abſque omni audientia volebat auferre & per nuntios cum noſtros ab eo quæreretur, omnibus his ſublatis, quid de nobis fieret? in quo regnum noſtrum conſtaret? quoniam omnia fere anteceſſores noſtri Eccleſiis conceſſerunt, & tradiderunt. Subjunxit: Fratres Eccleſiæ decimis & oblationibus ſuis contenti ſint; Rex vero omnia prædia & regalia, quæ a Carolo & Ludovico, Ottone & Heinrico, aliisque ſuis prædeceſſoribus Eccleſiis collata ſunt, ſibi & ſuis ſucceſſoribus recipiat, & detineat. Ad hæc cum noſtri reſponderent: nos quidem nolle Eccleſiis violentiam inferre, nec iſta ſubtrahendo tot ſacrilegia incurrere; fiducialiter promiſit & ſui ſacramento promiſerunt, dominica Eſto mihi ſe omnia hæc cum juſticia & autoritate Eccleſiis auferre, nobisque & regno cum juſticia & autoritate ſub anathemate confirmare & corroborare velle: noſtris tunc idem firmantibus, ſi hæc, uti præmiſſum eſt, compleſſet, quod tamen nullo modo poſſe fieri ſciebant; me quoque inveſtituras Eccleſiarum, uti quærebat, refutaturum, ſicut in Charta conventionis plenius videre poteritis. De traditione vero in nos & noſtros ſic ſe res habet: Vix portas civitatis ingreſſi ſumus, cum ex noſtris infra mœnia ſecure vagantibus, quidam vulnerati, alii interfecti ſunt, omnes vero ſpoliati aut capti ſunt, ego tamen quaſi pro levi cauſa non motus, bona & tranquilla mente usque ad Eccleſiæ beati Petri janua cum proceſſione perveni.

CCLXII.

Dominus Papa præcipiet Epiſcopis præſentibus in die Coronationis Regis, ut dimittant regalia Regi & Reginæ, quæ ad regnum pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, Heinrici & aliorum prædeceſſorum ejus & ſcripto firmabit ſub anathemate, autoritate & juſtitia nequis eorum præſentium & abſentium vel ſucceſſores eorum intromittant ſe ullo modo vel invadant eadem regalia & Civitates, Ducatus, Marchias, Comitatus, Monetas, theloneum, mercatum, advocatias, omnia jura Centurionum & villicorum curtes & villas, quæ regni erant, cum omnibus pertinentiis ſuis, militiam & caſtra: nec ipſe regem & regnum ſuper his inquietabit ulterius, & privilegium ſub anathemate confirmabit, nec poſteri inquietare præſumant, regem benigne & honorifice ſuſcipiet & more prædeceſſorum ipſius Catholicorum coronabit, & ad tenendum regnum cum his omnibus officii ſui auxilio adjuvabit. Si Dominus Papa hæc Regi non adimpleverit, ego Petrus Leonis juro, quod cum tota potentia mea tenebo me ad Dominum Regem, obſides autem, niſi effugerint, reddemus altero die poſt Coronationem Regis. Si per Papam remanſerit, ut non coronetur, ſimiliter reddemus. Die Dominico cum Rex ad proceſſionem venerit, obſides dabo Gracianum filium meum, & filium Wizonis filii mei vel filium ſororis meæ, ſi eum habere potero. Hæc ſunt ſacramenta. Ego Petrus Leonis juro vobis quia Dominus Papa proximo die Dominico adimplebit regi, quod in charta conventionis ſcriptum eſt. Hæc ſunt ſacramenta ex noſtra parte. Ego Comes Hermannus, Ego Comes Gothfridus, Ego Fridericus, Ego Volckmarus, Ego Adelbertus juro vobis, quoniam Dominus Rex proxima IIII. vel V. feria ita principes jurare faciet & obſides dabit, ſicut in Charta conventionis ſcriptum eſt, & ſic obſervabunt principes Domino Papæ, ſi Dominus Papa proximo die dominico ſic adimpleverit regi per omnia, ſicut in charta conventionis ſcriptum eſt. Cum ergo ſupradictæ poſtulationi inſiſterem, ſcilicet ut cum juſtitia & autoritate promiſſam mihi conventionem firmaret, univerſis ei in faciem reſiſtentibus & decreto ſuo plenam hæreſin inclamantibus ſcilicet Epiſcopis, Abbatibus tam ſuis, quam noſtris & omnibus Eccleſiæ filiis hoc, ſi ſalva pace Eccleſiæ dici poteſt, privilegium proferre voluit. Ubi, ut oſtenderemus, nullam Eccleſiarum Dei diſturbationem ex noſtro ve[l]le procedere, in cunctorum aſtantium oculis & auribus hoc decretum promulgavi.

Ego Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus affirmo Deo & ſancto Petro, omnibus Epiſcopis, Abbatibus & omnibus Eccleſiis omnia quæ Anteceſſores mei Reges vel Imperatores eis conceſſerunt, vel tradiderunt, & quæ illi pro ſpe æternæ retributionis obtulerunt Deo, ego peccator pro timore terribilis judicii ullo modo ſubtrahere recuſo. Hoc decreto a me lecto & ſubſcripto petii ab eo, ut ſicut in Charta Conventionis ejus ſcriptum eſt, mihi adimpleret. Hæc eſt charta conventionis ejus ad me.

CCLXIII.

Privilegium Paſcalis Papæ, quod dedit Henrico IV.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Heinrico Regi ejusque ſucceſſoribus. Et divinæ legis inſtitutione ſancitum & ſacris canonibus interdictum eſt, ne ſacerdotes curis ſecularibus occupentur, neve ad Comitatum, niſi aut pro damnatis eruendis, aut pro aliis, qui injuriam

injuriam patiuntur, accedant. Nunc & Apoſtolus Paulus: ſecularia, inquit, judicia ſi habueritis, contemtibiles, qui ſunt inter vos, illos conſtituite ad judicandum. In regni autem veſtri partibus, Epiſcopi vel Abbates adeo divitiis ſecularibus occupantur, ut comitatum aſſidue frequentare & miliciam exercere cogantur. Quæ nimirum aut raro aut nunquam ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibentur. Miniſtri altaris miniſtri curiæ facti ſunt; quoniam Civitates, ducatus, Marchias, monetas, curtes & cætera ad regni ſervitium pertinentia a Regibus acceperunt; Nunc & mos Eccleſiæ intolerabilis inolevit, ut Electi Epiſcopi nullo modo conſecrationem acciperent, niſi prius per manum regiam inveſtirentur. Qua ex cauſa & Symoniacæ hereſis pravitas & ambitio non nunquam prævaluit, tanta ut nulla electione præmiſſa, Epiſcopales Cathedræ invaderentur, aliquando & vivis Epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per inveſtituram plerumque contigerant, prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus Secundus felicis memoriæ Pontifices excitati collectis frequenter Epiſcopalibus conſiliis inveſtituras illas manus laicæ damnaverunt & ſi qui Clericorum per eam obtinuiſſent Eccleſias, deponendos, datores quoque communione privandos eſſe cenſuerunt, juxta illud Apoſtolicorum Canonum capitulum, quod ita ſe habet: Si quis Epiſcopus ſecularibus poteſtatibus uſus, per ipſos Eccleſiam habeat vel obtineat, deponatur, & ſegregetur, omniſque qui illi communicatur. Porro Eccleſias cum oblationibus & hæreditariis poſſeſſionibus, quæ ad regnum manifeſte non pertinebant, liberas manifeſte decernimus, ſicut in die Coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius Eccleſiæ promiſiſti. Oportet Epiſcopos curis ſecularibus expeditos, curam ſuorum agere populorum, nec Eccleſiis ſuis abeſſe diutius. Ipſi juxta Paulum Apoſtolum provigilant, tanquam rationem reddituri pro animabus eorum. Quorum veſtigia ſubſequentes & nos eorum ſententiam Epiſcopali concilio confirmamus. Tibi itaque, fili cariſſime, Henrice Rex, & nunc per officium noſtrum Dei gratia Romanorum Imperator & regno regalia illa dimittenda præcipimus, quæ ad regnum tempore Caroli, Ludovici, Heinrici & cæterorum prædeceſſorum tuorum manifeſte pertinebunt. Interdicimus enim & ſubdiſtrictione anathematis prohibemus, ne qui Epiſcoporum ſeu Abbatum vel præſentium vel futurorum eadem regalia invadant, & Civitates, ducatus, Marchias, Comitatus, monetas, Theloneum, mercatum, advocatias regni, jura Centurionum & curtes quæ manifeſte regni erant, cum pertinentiis ſuis, militiam & Caſtra regni, nec ſe deinceps niſi per gratiam Regis de ipſis Regalibus intromittant. Sed nec poſteris noſtris liceat, qui poſt nos in Apoſtolica ſede ſuceſſerint, aut te aut regnum ſuper hoc inquietare negotio.

CCLXIV.

Hæc eſt conventio inter Dominum Papam Paſcalem & Imperatorem Henricum de Conſervatione confirmandæ pacis & amicitiæ: Dominus Papa Paſcalis concedit Domino Regi H. & regno ejus & privilegio ſuo ſub anathemate confirmabit & corroborabit, Epiſcopo vel Abbate libere electo ſine ſymonia aſſenſu Regis, quod Dominus Rex anulo & virga illum inveſtiat. Epiſcopus autem vel Abbas a Rege inveſtitus, libere accipiat conſecrationem ab Epiſcopo, ad quem pertinuerit. Si quis vero a Clero & populo eligatur, niſi a Rege inveſtiatur, a nemine conſecretur, & Archi-Epiſcopi & Epiſcopi libertatem habeant, conſecrandi Epiſcopos a Rege inveſtitos. Super his Dominus Papa non inquietabit Regem Henricum neque ejus regnum & imperium. Iſtud eſt ſacramentum, per quod confirmata eſt inter Papam Paſcalem & Imperatorem ſuperius præſcripta conventio: Dominus Papa Paſchalis non inquietabit Dominum Regem Henricum neque ejus Regnum de inveſtitura Epiſcopatuum & abbatiarum, neque de injuria ſibi illata & ſuis in perſona & bonis, neque aliquod malum reddet ſibi vel alicui perſonæ pro hac cauſa & penitus in perſonam Heinrici Regis nunquam anathema ponet; nec remanebit in Domino Papa, quin coronet eum, ſicut in ordine continetur, & regnum & imperium officii ſui auxilio eum tenere adjuvabit pro poſſe ſuo: & hæc omnia adimplebit Dominus Papa ſine fraude & malo ingenio. Iſta ſunt nomina Epiſcoporum & Cardinalium, qui ex præcepto Domini Apoſtolici Paſcalis ſacramento, quod ſuperius ſcriptum eſt, confirmaverunt amicitiam & privilegium Domino Imperatori Heinrico Petrus Portuenſis Epiſcopus, Centius Sabinienſis Epiſcopus, Rodebertus Cardinalis ſancti Euſebii, Bonifacius Cardinalis ſancti Marci, Anaſtaſius Cardinalis ſancti Clementis, Gregorius Cardinalis ſanctorum Apoſtolorum; Item Gregorius Cardinalis ſancti Chriſogoni Johannes Cardinalis ſanctæ Potentianæ, Ryſus Cardinalis ſanctæ Balbinæ, Diiuco Cardinalis ſancti Martini, Dietpaldus Cardinalis Johannis & Pauli, Johannes Diaconus ſanctæ Mariæ in ſchola Græca, Leo Diaconus ſancti Vitalis, Alto Diaconus ſanctorum Sergii & Bachi. Hac conventione completa & prædictorum Epiſcoporum & Cardinalium ſacramento confirmata & oſculo utrinque dato, Dominus Papa Paſchalis, inſequenti die ſcilicet II. Idus Aprilis, miſſam Dominicam Quaſimodogeniti celebravit, in qua poſt communionem ſuam & miniſtrorum altaris Domino Henrico imperatori corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti dedit in hæc verba: Hoc Dominicum Corpus, quod ſacroſancta tenet Eccleſia natum ex Maria virgine, elevatum in cruce pro redemtione generis humani, damus tibi fili cariſſime in remiſſionem peccatorum tuorum, & in conſervationem confirmandæ pacis & veræ amicitiæ inter me, & te, & regnum & ſacerdotium, ut Dominus noſter Jeſus Chriſtus, cujus hoc corpus & ſanguis eſt, ſit inter me & te & regnum & ſacerdotium conſervator & confirmator veræ concordiæ & pacis, & in

& in hæc verba, Papa exigente, in ipſa comunione invicem ſe oſculati ſunt. His feliciter & gaudio diu expectato expletis, Romam exultantes pervenerunt, & in Argentea porta Rex a Domino Apoſtolico & a toto Clero cum oratione, quæ in ordine continetur, receptus & ad mediam Romam deductus & ibi expleta oratione ſecunda usq; ad confeſſionem Apoſtolorum Petri & Pauli cum lætaniis perductus & unctus eſt. Poſt hæc a Domino Papa ad altare eorundem Apoſtolorum cum inmenſo tripudio deducitur & ibidem corona ſibi ab Apoſtolico impoſita in Imperatorem conſecratur. Demum miſſa incipitur de Reſurrectione Domini & ſolemniter celebratur, in qua ante communionem ſub teſtimonio aſtantis Eccleſiæ tam Clericorum, quam Laicorum, Dominus Apoſtolicus Domino Henrico privilegium propria manu dedit, in quo ſibi & regno ſuo, quod ſcriptum eſt, conceſſit, & ibidem anathemate confirmavit.

CCLXV.

Item aliud Privilegium Paſcalis Papæ quod dedit Henrico IV. Imperatori mutato priore Imperatore.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Chariſſimo in Chriſto filio Henrico glorioſo Teutonicorum regi & per Dei omnipotentis gratiam Romanorum Imperatori Auguſto, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Regnum veſtrum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſingulariter cohærere diſpoſitio divina conſtituit. Prædeceſſores ſiquidem veſtri probitatis & prudentiæ amplioris gratia Romanæ urbis coronam & imperium conſecuti ſunt. Ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem tuam quoque perſonam, fili chariſſime, Henrice, per noſtri ſacerdotii miniſterium, majeſtas divina provexit. Illam igitur dignitatis prærogativam, quam prædeceſſores noſtri veſtris prædeceſſoribus catholicis Imperatoribus conceſſerunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque dilectioni tuæ concedimus, & præſentis privilegii pagina confirmamus, ut regni tui Epiſcopis vel Abbatibus libere præter violentiam & ſymoniam electis inveſtituram anuli & virgæ conferas. Poſt inveſtitionem vero canonice conſecrationem accipiant ab Epiſcopo, ad quem pertinuerint. Siquis autem a Clero & populo præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi a te inveſtiatur, a nemine conſecretur. Sane Archi-Epiſcopi vel Epiſcopi libertatem habeant a te inveſtitos Epiſcopos vel Abbates canonice conſecrandi. Prædeceſſores enim veſtri Eccleſias regni ſui tantis regalium ſuorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ipſum Epiſcoporum maxime vel Abbatum præſidiis oporteat communiri & populares diſſenſiones, quæ in Electionibus ſæpe contingunt, regali oporteat majeſtate compeſci. Quamobrem prudentiæ & poteſtati tuæ cura debet ſolicitius imminere, ut Eccleſiæ Romanæ magnitudo & cæterarum ſalus tuis, præſtante Domino, beneficiis & ſervitiis conſervetur. Si quæ igitur Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtræ conceſſionis paginam ſciens contra eam temerario auſu venire tentaverit, anathematis vinculo, niſi reſipuerit, innodetur, honoriſque ac dignitatis periculum patiatur. Obſervantes autem hæc, majeſtas divina cuſtodiat, & perſonam poteſtatemque tuam ad honorem ſuum & gloriam feliciter imperare concedat.

CCLXVI.

Item Epiſt. Paſ. Papæ ad H. Imper. a ſe ordinatum.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Henrico Rom. Imp. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ex quo a nobis præſentia veſtra diſceſſit, de incolumitate ſtatus veſtri aliquid ad audientiam noſtram non pervenit. Verumtamen quia noſtræ voluntatis eſt, proſperitatem veſtram libenter addiſcere, & noſtram vobis ad invicem intimare, de nobis excellentiæ veſtræ litterarum præſentium relatione ſignificamus. Siquidem nos per Dei gratiam boni ſumus, licet quidam juſſioni veſtræ, in his, quæ beato Petro reſtitui præcepiſtis, adhuc noluerint obedire, incolæ videlicet civitatis Caſtellanæ, Caſtri Corcolli, Montis alti, Montis acuti & Narnienſes. Nos tamen ea & Comitatus Peruſinum, Eugubrinum, Tudertinum, Urbenetum, Balneum regis, caſtellum Felicitatis, Ducatum Spoletanum, Marchiam Ferraniam & alias beati Petri poſſeſſiones per mandati veſtri præceptionem confidimus obtinere. A quibusdam vero de veſtris filius fidelis noſtri Ruſticelli Comitis, ſicut audivimus, retinetur. Rogamus ergo dilectionem veſtram, ut nobis eum reddi faciatis, quia & beati Petri fidelis eſt, & in poſſeſſione moratur. Ad hanc ſerenitatem veſtram plurimum commonemus ut ſemper diligatis juſtitiam, eamque totis viribus & toto conamine amplectamini, quatenus, qui verus Rex, Imperator & Judex eſt in regni & imperii ſui perpetuitate, coronam vobis & gloriam Largiatur. Datum laterani V. Non. Maj.

CCLXVII.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Henrico Rom. Imper. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. De Magnificentia veſtra bona ſemper audire optamus, tanquam de filio Eccleſiæ, quem Eccleſiæ Principem ac defenſorem providentia divina conſtituit. Monemus itaque Dilectionem veſtram & monientes rogamus, ut divinæ diſpoſitionis dona, quæ accepiſtis, conſideretis & tam in Domini timore, quam in Eccleſiæ veneratione & juſtitiæ defenſione ſicut debetis & ſicut poteſtis, eodem Domino præſtante proficiatis. Hoc ſiquidem nos omnipotentem Dominum deprecamur, ut de profectu veſtro, non tantum nos, ſed etiam tota Eccleſia catholica glorietur. Legatum noſtrum poſt vos direximus, qui usque Ravennam veniens tranſire ulterius timuit, propter perturbationes itinerum, quæ poſt tranſitum Exercitus fiunt. Cum autem Omnipotens Deus in tempus congruum nos

nos perduxerit, de legati miſſione, prout opportunum fuerit, per ipſius gratiam diſponemus.

CCLXVIII.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dilectiſſimo filio ſuo Henrico Rom. Imp. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Poſt parvi temporis ſpatium, quiddam de vobis ſiniſtrum audivimus, quod nos valde conturbat. Pervenit enim ad nos, quod ad perturbationem quietis Eccleſiaſtæ H. apud Ariciam dimittere diſponitis, ut ablatas poſſeſſiones Eccleſiæ retineat, & reliqua inquietare non deſinat. Nos autem putabamus eos, qui in fidelitate noſtra permanent, nobiſcum permanere in littore, ſed ſicut vera relatio patefecit, frater noſter Aretinus adhuc inter procellas quatitur & longe portum videt. Dilectionem itaque veſtram literis præſentibus rogamus & commonemus, ſicut de vobis confidimus, ut prædicto fratri noſtro gratiam veſtram reddatis & poſſeſſiones Eccleſiæ reſtituatis fidelibus, quoque ſuis injungite, ut ab ejus ſervitio ulterius ſe non ſubtrahant. Non enim poſſunt ſine detrimento capitis membra perſequi & abſcindi, & filiorum contumelia ad patris ſpectat injuriam. Dilige igitur quos diligimus, ut, quos odiſtis, odio habeamus, & quos diligitis, diligamus. De cætero, omnipotens Deus vos ſua pietate cuſtodiat, atque conſervet.

CCLXIX.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei in Chriſto filio Henrico Rom. Imp. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Ariminenſem Epiſcopatum ad jus beati Petri ſpecialius pertinere manifeſtum eſt; Verum peccatis exigentibus omnibus fere bonis ſuis denudatus & in minimas reliquias eſt redactus. Rogamus igitur dilectionem veſtram, ut ei per amorem beati Petri benignitas veſtra bona ſua reſtitui jubeat, & reſtituta quietem Domino faciat præſtante obtinere.

CCLXX.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei in Chriſto filio Henrico Rom. Imp. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Pro Clericis Paduanis & H. judice dilectioni tuæ gratias agimus, quia eis tuam gratiam reddidiſti, & bona ſua, quæ amiſerant, reſtitui præcepiſti; Rogamus a. adhuc pro Laicis, ut eos in gratiam tuam recipias & bona ſua eis reſtitui facias, quatenus protectionis tuæ munimine de cetero præſtante Deo quiete valeant permanere.

CCLXXI.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio H. Rom. Imp. Auguſto ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. In literis, quas a tua dilectione ſuſcepimus, diu te graviter infirmatum fuiſſe cognovimus. Sed ſicut nos infirmitatis rumor affecerat, ita rurſus ſoſpitatis exhilaravit auditio. De proſperitate quam nobis ſignificaſti, Deo gratias agimus, qui providentia inæſtimabili omnia diſponit. Quod autem de Epiſcopis conquereris, cor noſtrum vehementer anguſtat. Ex quo enim vobiſcum illam, quam noſtis, pactionem fecimus, non ſolum longius poſiti, ſed ipſi etiam, qui circa nos ſunt, cervicem adverſum nos erexerunt, & inteſtinis bellis viſcera noſtra collacerant, & multo faciem noſtram rubore perfundunt. De quibus, quia judicium conſequi non poſſumus, Dei judicio relinquimus, ne Dei Eccleſiam gravius perturbemus. Cæterum cum tanta ac talia patiamur, miramur, quod N. veſter tantas eccleſiis oppreſſiones inferat; quas hoſtiliter occupat atque depopulatur, & mutuæ pactionis immemor, quæ noſtri juris ſunt, ſuæ vendicat uſurpationi. Miramur etiam, quod dati a nobis obſides dure, ut audivimus, turpiter, tyranniceque tractentur. Quæ profecto non parum ad ſublimitatis veſtræ injuriam ſpectant. In omnibus tamen his te præcipuum Eccleſiæ filium commonemus, ut Dei judicia ſemper verearis, illius temporis memor, quod in tuis literis ſignificaſti, dicens: In ipſo tempore graviſſimæ noſtræ ægritudinis, cum vita noſtra eſſet in dubio, cum diſſolutionis noſtræ tantum haberetur expectatio; & ſic ei placere ſtudeas, quatenus ejus gratiam & regnum tibi temporale diſponat, & ad regna te æterna perducat. Data Laterani VII. Cal. Novemb.

CCLXXII.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Henrico Rom. Imp. apoſtolicam ſalutem & benedictionem. Cum Amicorum magna ſit, major quidem inter homines eſt paterna dilectio. Verum quicquid circa te alii loquantur, quicquid blandiantur, noſtrum eſt veritatem tibi liquidius oſtendere & honori ac ſaluti tuæ veraciter providere. A. ſiquidem Cancellarium tuum a te captum eſſe audivimus; de quo quantum novimus, quantum experti ſumus, teſtimonium ferimus, quia te ſuper omnia diligebat. Qua de re multi profecto tam amici quam inimici loquuntur adverſus te. Te igitur, tanquam pater filium, commonemus, ut cum ſalute regni tale ſuper hoc conſilium nanciſcaris, quatenus nec perſona tua & regnum ullam incurrat infamiam, & ille liberationis gratiam conſequatur. Datum Beneventi VIII. Kalendas Febr.

CCLXXIII.

Epiſtola Henrici IIII. Imperatoris ad Paſchalem Papam.

Domino P. ſummo Pontifici Henricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus obedientiam & dilectionem in Chriſto, velut filius patri. Compertum habemus, pater venerande, te propter nos gravi controverſia & plurimis affectum eſſe moleſtiis. Quapropter ob reverentiam tui Deo teſte gravius tuis, quam propriis angimur incommodis. Idcirco Abbatem Cluniacenſem ad hoc negotium adſcivimus, ſcilicet virum religioſum & in fide Chriſti ſpectabilem: hunc quoque ſuper hac cauſa tuæ paternati dixerimus, parati ſecundum conſilium tuum, & ipſius & cæterorum religioſorum, pacem eccleſiæ diligentium, [te] ab his moleſtiis eripere & pacem

cem & concordiam inter me & te indiſſolubiliter ſtabilire.

CCLXXIV.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei T. Presbytero Cardinali apoſtolicæ ſedis legato ſanctam & apoſtolicam benedictionem. Ex antiqua relatione comperimus Saxones a principio converſionis ſuæ ad Deum fideles atque obedientes beato Pontifici & apoſtolicæ ſedi exſtitiſſe. Quia igitur ad partes illas per Dei gratiam, ut audivimus, acceſſiſti, & meis ſuper eccleſiis aliiſque quibusdam negotiis ſcandala emerſerint, ſi quid ibi aut etiam alibi juſte atque canonice operari potueris autoritatis noſtræ favore, cooperante Domino, opereris. Si quod & conſolationis auxilium noſtro Halberſtadienſi Epiſcopo conferre potueris, conferat, ut apoſtolicæ ſedis viſitatione gaudeat. Data Feretini VI. Idus Octobr.

CCLXXV.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Meſenburgenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Lator præſentium Gregorius confrater noſter cum duobus Eccleſiæ veſtræ Clericis & totidem Laicis ad noſtram præſentiam veniens, ſe a vobis communi electum aſſenſu aſſeruit, præſentibus & collaudantibus metropolitano Magdeburgenſi & ſuffraganeis ejus. Ceterum prius hæc nullo præeunte judicio quaſi ex præcepto noſtro ſe per Archi-Epiſcopum eundem conqueſtus eſt ab Eccleſia & electione ſua violenter expulſum. Unde nos ad Archi-Epiſcopum ipſum & comprovinciales Epiſcopos literas miſimus, ut quæ ſuper hoc injuſte acta ſint, corrigantur. Neque vero noſtræ voluntatis eſt, ut cauſa ejusdem fratris aliquod præjudicium patiatur. Datum Romæ VI. Kalendis Novemb.

CCLXXVI.

Paſcalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus A. Magdeburgenſi metropolitano & ſuffraganeis ejus ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Veniens ad Apoſtolorum limina confrater noſter Merſeburgenſis Electus ſuam apud nos querelam expoſuit, quod videlicet a clero & populo Merſeburgenſis eccleſiæ electus ſit præſentibus & collaudantibus vobis & in ea ſacerdotis officium veſtra ordinatione ſuſceperit. Poſt hæc nullo præeunte judicio non ſolum Epiſcopalis ei ſit gratia benedictionis denegata ſed ab eadem & Eccleſia quaſi ex præcepto noſtro violenter ſit expulſus. Nos igitur eum ad fraternitatis veſtræ præſentiam cum literis præſentibus præmittentes, præcipimus, ut idem frater plenius Electioni huic & Eccleſiæ reſtituatur, & ſecundum canonicas ſanctiones cauſa ejus præſentiæ veſtræ judicio decidatur. Quod ſi judicii difficultas apud vos emerſerit, cum communibus fraternitatis veſtræ litteris & nuntiis ad examen ſedis apoſtolicæ cauſa eadem remittatur. Datum Romæ VI. Kalendis Februarii.

CCLXXVII.

Epiſtola Friderici Colonienſis Archi-Epiſcopi ad Ottonem Bambergenſem Epiſcopum de Excommunicatione IIII. Henrici Imperatoris.

Domino Ottoni Bambergenſis Eccleſiæ venerabili Epiſcopo F. Colonienſium. Dei gratia id quod eſt in orationibus & obſequio quicquid veræ fraternitatis non otioſa efficit dilectio. Quasdam ſanctitati veſtræ literas jam antea miſimus, quas ſi forte accepiſtis, de tam longa reſponſionis veſtræ dilatione non parum miramur. Ut enim longam earum ſententiam breviter replicemus. Summa intentionis erat, ut prudentiam veſtram ad defenſionem vel ſaltem ad liberam deplorationem hujus, quem videtis graviſſimi ſanctæ Eccleſiæ caſus excitaremus, quem ipſum tacito deſiderio vos diu intrinſecus foviſſe jam olim cognovimus. Iterum, venerande frater, iterum idem dicimus: ſi zelus Domus Dei, imo ſi veraciter amor Eccleſiæ, qui Domus Dei eſt, vos medullitus comedit, ne tantam ejus deſolationem, tam crudelem hæreditatis Dei direptionem & profanationem nimia patientia ulterius diſſimuletis. Ecce per miſericordiam Dei magnum nobis oſtium apertum eſt, ut veritas quæ diu ſiluit in manifeſtum prodeat, ut libertas noſtra diu ſuppreſſa cervicem erigat, quia pro nobis & pro ſe ipſam jam in vocem, prorupit ſancta Romana Eccleſia. Jungit ſe nobis Francia; Libero, ſicut audiſtis, ore veritatem Saxonia profitetur. Et quem, chariſſime frater, non moveat, quia omnis Eccleſiaſtici vigoris autoritas aulicis & Palatinis in quæſtum verſa eſt. Synodales Epiſcoporum conventus annua conſilia, omnes denique Eccleſiaſtici ordinis adminiſtrationes in regalem curiam tranſlata ſunt, ut illorum marſupiis inſerviant, quæ ſpiritualiter examinari debuerant. Quid de Cathedris Epiſcopalibus dicemus, quibus regales villici præſident, quas diſponunt, & de domo orationis ſpeluncam plane latronum efficiunt; de animarum lucris nulla penitus quæſtio eſt, dum tantum terrenis lucris regalis fiſci os inſaciabile repleatur. Hic nos, qui Eccleſiæ Dei per ipſius gratiam columnæ ſumus, qui navem Petri per hujus ſeculi percelloſos fluctus gubernare debemus; hic, inquam, nos advigilare, hic clavum moderaminis firmiter tenere convenit, ne nobis ſegniter torpentibus, dum ſine niſu moderaminis fluctuat, his & ſimilibus impiæ Tyrannidis ſcopulis alliſa convellatur, & quod abſit irruentium fluctuum gravitate mergatur: ne canes muti & latrare non valentes prophetæ verbis arguamur, neve illud in nos conveniat: Non aſcendiſtis ex adverſo, ut opponeretis murum pro domo Iſraelis. De nobis quidem, ſancte & venerabilis frater, non ex nobis ſed ex virtute, quam Deus in nobis operatur, hoc vobis fiducialiter in ipſius gratiam promittimus, quia ex hac, qua cœpimus veritatis libera profeſſione nec tribulatio nec anguſtia nec mors nec vita ſeparabit. In hoc vero ſicut ſcitis poſiti ſumus, in hoc novum hominem induimus, ut mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferamus, ut propter

pter Ipſum in mortem tradamus, quatenus & vita Jeſu in hac noſtra mortali carne quandoque manifeſtetur. In hac ergo tamglorioſa ſpe non defecimus, & de veſtra conſtantia idem ſperamus, & intime optamus, & quia indigne paſſi ſitis, ut ad memoriam ſæpe reducatis, hortamur. Nolite nos longa exſpectatione ulterius ſuſpendere, ſed de veſtra ſententia ſcripto nos certificare. Salutat vos Dominus Chuono pronepos tuus Epiſcopus & Romanæ Eccleſiæ legatus, qui Imperatorem, nec non Monaſterienſem Epiſcopum & Hermannum de Winceburc cum omnibus Galliæ epiſcopis in Concilio Beluacenſi excommunicavit & hoc vobis notum fieri præcepit. Eandem ſententiam iterabit in prædictos & in omnes complices eorum in Concilio Remenſi, quod erit Lætare Jeruſalem, cum aliis tribus Epiſcopis noviter a Romana ſede directis. Vale.

CCLXXVIII.

Confratribus & Dominis ſuis omnibus ſacroſanctæ Bambergenſis Eccleſiæ Canonicis Dei gratia Wormatienſis Electus ſervitium ſuum & orationes. Memor veſtræ fraternitatis & dulciſſimæ educationis, fratres chariſſimi, recordatione veſtri affectus partim ad lacrymas conpungor, partim veſtræ ſpe conſolationis & ſublevationis vehementer delector; dum ſub hoc onere, quod ſuſcepi, tam importabile meæ ætati, & in ſpem veſtram levamus, & ſubſidium ſpero impetrare. Quapropter, quo magis & vobis confido, eo magis admiror, quod tanto tempore me filium veſtrum vobis per omnia obnoxium inter tot curas, quæ me premunt, ut noſtis, conſolari diſtuliſtis; & quia inde cauſa mœroris & ſuſpicionis mihi suboritur, per fraternam compaſſionem & noſtrum obſequium vos deprecor, ut apud Deum veſtris orationibus me unietis, & apud Dominum noſtrum Epiſcopum fideli interventu cauſam meam agatis, ſcientes quam in veſtræ, imo noſtræ Eccleſiæ laude redundabit hoc, ſi veſtro auxilio noſtrum honorem Divina benignitas ſtabilire dignetur. Valete.

CCLXXIX.

Dominis & fratribus ſuis Prælatis & univerſæ congregationi ſanctæ Bambergenſis Eccleſiæ fructiferæ arbori in agricultura Dei. Illa humillima congregatio Sancti Petri cum orationum inſtantia debitæ caritatis obſequia in Chriſto devotiſſima. Quum filiæ ſumus ejuſdem matris & æquum eſt, ſororem ſorori aperire januam ſolatii & mutuæ caritatis: Ideo, reverentiſſima ſoror, non parum quidem admiror, ſororem Electo meo, filio tuo, mihi non veniſſe optatas literas conſolationis tuæ, quem hac ſpe præcipue deſideravi & libera Electione ſuſcepi læta, quomodo eum uberrimo fonte veſtræ religionis & diſciplinæ irriguum & fœcundum audivi, quo modo quidem in ipſa re veriſſime comperi eum eſſe filium Bambergenſis Eccleſiæ, in literarum ſcientia, in rerum agendarum peritia, in honeſtate morum, in gratia diſcretionum; & niſi adjutus divina majeſtate veſtrisque inſtitutis fundatus a pueritia, non poſſet hac tempeſtate onus tanti ponderis ſupportare, in re tam ancipiti, in negotio tam difficili, in cauſa tam implicita, in Eccleſia tam perdita. Quapropter, ſoror chariſſima, ego LX. annis & amplius vidua & naufraga, nec animo deſtituta, tali viro & portu quietis arrepto, tuo arbitrio, digna veneratione genu flectens inſtanter pulſo oſtium veſtræ caritatis, ut mihi & Electo meo filio veſtro in commune conſulatis, quomodo ad ordines ſuos poſſit promoveri, rata mea electione, ſalvo ſuo honore & ſine Domini ſui offenſione, eique Dominum Epiſcopum patrem ſuum ad hanc rem in conſulendo benevolum, in auxiliando propitium veſtro interventu faciatis. Vale.

CCLXXX.

Domino ſuo Romano Imper. Auguſto Henrico ſuus omnimodo B. non Epiſcopale, ſed ſervile obſequium in omnibus. Quamobrem placuit veſtræ dignitati & gratiæ, chariſſime Domine, tantum mihi affectum benignitatis veſtræ exhibere, cui tantum honorem contuliſtis; vehementer admiror, quis mendacii ſtimulus aures veſtras permoverit, & mihi apud vos aliquam infidelitatis maculam concitaverit. Hoc autem ideo dico, quia valde conturbaverunt me literæ veſtræ, ſi tantum veſtræ fuerint, quod credere nequeo & quantum de veſtra gratia confido, ſi animo quam mitterentur, eas vidiſſetis, profecto non pateremini eas mihi tranſmitti, cum mea fidelitas erga vos & veſtros fideles tanto ſolidior & promptior eſſe comprobetur, quanto majus & dignius donum veſtræ majeſtatis mihi collatum eſſe evidenter cognoſcitur. Sed quia forſitan vos movet, quod hoc anno Moguntiam veni, attendat veſtra diſcretio quia potius in hoc cauſæ noſtræ conſului, ne, ſi vocatus inpulpito ab illo Moguntino venire renuerem, videretur civibus noſtris, ſicuti noſtis hoc genus hominum eſſe mutabile, quod non debilitate & quaſi ex difficultate rei non auderem procedere, cum me de banno argueret. De qua re & ſatis per controverſiam egi cum clericis ſuis in capitulo eorum, cum ipſum videre & alloqui non poſſem, ni prius de Banno illo exirem. Igitur re interfecta ab urbe exivi, in qua tamen multos beneficiis meis vobis conciliavi & ubicunque poſſum in villis, civitatibus & oppidis fautores vobis acquiro, ita ut nuper meo labore & conſilio conjuraverint omnes a Wormatia usque Argentinam vobis terram illam & omnes homines retinere atque tueri. Propter quod, vos rogo ne modo ita feſtinetis, ut ex aliqua feſtinantia veſtris commodis minus conſulatis, quia vita comite iſtam terram ad veſtrum honorem & inimicorum veſtrorum confuſionem, licet permultos labores, vobis retinebimus. Præterea gratiam veſtram deprecor, ut crebros nuntios &, ſi non poteſtis, equites, ſaltem pedites ad nos dirigatis, qui & veſtra nobis referre & viciſſim noſtra vobis valeant intimare.

CCLXXXI.

CCLXXXI.

Epiſtola Senonenſis Archiepiſcopi ad Lugdunenſem Archiepiſcopum.

Jure Primatus veſtri invitaſtis nos ad Concilium apud Anſam celebrandum, in quo tractare diſponiſtis de fide & inveſtituris Laicorum. Ad quod venire minime contemnimus, ſed terminos, quos poſuerunt patres noſtri, antiquos transgredi formidamus. Nunquam vero patrum reverenda ſanxit autoritas, nusquam hoc ſervare conſuevit antiquitas ut primæ ſedis Epiſcopus Epiſcopos extra patriam provinciam poſitos invitaret ad Concilium, niſi hoc, aut Apoſtolica ſedes imperaret aut una de comprovincialibus Eccleſiis pro cauſis, quas intra provinciam terminare non poterat, Primæ ſedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed Apoſtolica autoritate muniti inrefragabilibus ſententiis approbamus. Unde ſcribit Papa Nycolaus in hæc verba Radulfo Aquitaniarum Primati ultra jus Primatis aliqua ſibi uſurpanti: Conqueſtus eſt Apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus Archiepiſcopus Narbonenſis, quod clericos ſuos eo invito ad judicium venire compellas & de rebus ad Eccleſiam ſuam pertinentibus eo inconſulto quaſi jure Patriarchatus tui diſponas, cum hoc nec antiquitus, cum Patres ſanxere, reverentiam habeat, & auctoritas ſanctorum canonum penitus interdicat, niſi forte pro cauſis, quas apud ſe terminare non poſſunt ad te quaſi ad Patriarcham ſuum provocaverint; & ſi Epiſcopus ſuus deceſſerit, res Eccleſiæ ſuæ diſpenſare judicio tuo voluerint. Primates enim & Patriarchas nihil præ ceteris Epiſcopis habere privilegii, in quantum ſacri Canones concedunt & priſca conſuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus, ita ut ſecundum Nycenas Regulas ſua privilegia ſerventur Eccleſiis. Huic ſententiæ concordat Clemens & Anacletus, qui poſt Apoſtolos ordinaverunt, in quibus civitatibus eſſent primæ ſedes, in quibus Metropolitanæ, ſtatuentes ita demum judicium Epiſcoporum ad Primates eſſe referendum, ſi ad eorum audientiam fuerit appellatum. His autoritatibus muniti nolumus Eccleſiis noſtris inauditam novitatem inducere & jura earum antiquitus inſtituta permutare vel infringere. Præterea quia in hoc Concilio de Inveſtituris Laicorum quas quidam inter hæreſes computant, tractare diſponitis, potius pudenda patris noſtri nudabitis, quæ publica non eſſent, in Geht nec in conpitis Aſcalonis, deridenda exponetis, quaſi prius dorſa ea velando benedictionem paternam vobis acquiratis. Quod enim propter populi vitandam ſtragem in ſe paterne admiſit ſummus Pontifex, coëgit neceſſitas, non approbavit voluntas. Quod enim conſtat, quia poſtquam evaſit periculum, ſic ipſe quibusdam noſtrum ſcripſit, quæ juſſerat, juſſit; quæ prohibuerat, prohibuit quamvis quibusdam nefandis urgente periculo quædam nefanda ſcripta permiſerit. Sic Petrus trinam negationem trina confeſſione purgavit & Apoſtolus manſit. Sic Marcellinus Papa deceptus a profanis coram fano thurificavit & tamen a fratribus minime judicatus poſt paucos dies Martyrio coronari promeruit. Sic Aaron in Eremo moram faciente Moyſe in montem propter inſupportabilem populi ſeditionem vitulum fuſilem fieri permiſit, quem populus inſipiens adoravit, cum tamen ſeductus eſſet a populo, ut Deum eſſe crederet & divinæ culturæ ei reverentiam exhiberet; Meruit tamen veniam tantus exceſſus & Domino jubente per manum Moyſis ad ſummum ſacerdotium eſt ſublimatus. Sic Moyſes ipſe, qui cum Domino loquebatur, ſicut ad amicum Amicus, Deum tamen offendens dum propter murmur populi dicentis, numquid poterit nobis ciere aquam de Petra hac, dubitare coactus eſt & aquam cum diſceptatione a Domino poſtulare. Sic doctor gentium, qui in Synagogis publice prædicabat; Circumciſio nihil eſt, & dixit, nihil vobis proderit Chriſtus, ſi circumcidamini; propter ſcandalum Judæorum circumcidi permiſit Timotheum, ut hac condeſcenſione Judæos lucrifaceret. Hæc infirma probabili neceſſitate vel provida diſpenſatione paſſi ſunt ſummi & ſancti viri Deo utente bene malis noſtris, ut per hoc doceret eos ſe ipſos agnoſcere, quatenus diſcernerent infirma ſua ſibi aſcribere & bona ſibi collata ad Dei gratiam referre. Nec ad hoc iſta ſcripta ſunt, ut in exemplum vivendi ducantur, ſed ut ex lapſu majorum diſcant vivere minores, ne ſimiles lapſus incurrant, & ſi forte ceciderunt ſumma celeritate reſurgant. Quod ſi Papa ad huc in Teutonicorum Regem debitam ſeveritatem non exercet, credimus, quia conſulte differt ſecundum conſilium quorundam Doctorum, qui conſulunt, quædam admittenda pericula, ut poſſint vitari majora. Unde dicit beatus Auguſtinus in tertio Libro contra Parmenianum Donatiſtam: Hoc ſanitas obſervat eccleſiæ, ut, cum quisque fratrum & Chriſtianorum in Eccleſiæ ſocietate conſtitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum ſchismatis nullum eſt, atque cum ea dilectione fiat, de qua Apoſtolus alibi præcipiens dicit; ut Inimicum eum non exiſtimetis, ſed corripite ut fratrem: Ubi ſatis oſtendit, cum metus iſte non ſubeſt, ſed omnino de frumentorum certa ſtabilitate certa ſecuritas manet, & quandocunque crimen ita notum eſt & omnibus execrabile apparet, ut & nullos prorſus & non tales habeat defenſores, per quos ſchisma poſſit contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ, in qua tanto eſt efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior conſervatio caritatis. Tunc autem hoc ſine labe pacis & unitatis & ſine læſione frumentorum fieri poteſt cum congregationis Eccleſiæ multitudo ab eo crimine, quod anathematizatur, aliena eſt. Neque vero poteſt eſſe ſalubris a multis correptio, niſi cum ille corripitur, qui non habet ſociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis reſtat, quam dolor & gemitus, ut per illud ſignum, quod Ezechieli ſancto

ſancto revelatur, illæſi evadere ab illorum vaſtatione mereantur. Si quis vero, frater, in aliquo cæteris diſſimili crimine nominatur & re vera ſi contagio peccandi multitudinem invaſerit, divinæ diſciplinæ ſevera miſericordia neceſſaria eſt. Nam conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega, quia impia & ſuperba & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animoſos malos. Ad hoc non videtur nobis utile conſilium ad illa Concilia venire, in quibus non poſſumus eas perſonas, contra quas agitur, condemnare vel judicare, quia nec noſtro nec ullius hominis probantur ſubjacere judicio. Unde nos conſtat eſſe immunes, ſi facta eorum oris gladio ferire formidamus, cum ipſe mediator eis obedire præcipiat; & ſi tales ſint quales erant Phariſæi; ſi ea, quæ ad kathedram pertinent, recta præcipiant; ea vero, quæ contra cathedram faciunt, minime faciant. Ex quibus omnibus hoc conſtare videtur, quatenus fœminalia ſacerdotolia pudendis ſuperponamus, ne verecunda noſtra deridenda inſidiatoribus noſtris exponamus & unde quærimus reformare Eccleſiæ fortitudinem, in majorem incurramus debilitatem. Hæc dicentes non inſtruimus prudentiam veſtram, ſed excuſamus innocentiam noſtram; quia & principales Eccleſiæ claves nolumus ſua poteſtate privare, quæcunque perſona vices Petri habeat, niſi manifeſte ab Evangelica veritate diſcedat. Hæc dicentes, non tollimus, quin poſſint quique Metropolitani Epiſcopos ſecundum jus antiquum convocare, provincialem Synodum, ſalva reverentia Romanæ Eccleſiæ, celebrare; quæ ſi ad præſens non poteſt Satanan ſternere ſub pedibus ſuis, non obviabit tamen ſalubribus diſpoſitionibus veſtris. In quibus ſecundum quod in prætaxato libro legitur, quiſquis vel quod poteſt arguendo corrigit, vel, quod corrigere non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit, vel, quod ſalvo pacis vinculo excludere non poteſt, æquitate improbat, firmitate ſubportat, hic eſt Pacificus & ab iſto maledicto, quod Scriptura dicit: Væ his, qui dicunt, quod nequam eſt bonum, & quod bonum eſt nequam; &, qui ponit tenebras lucem & lucem tenebras; &, quod amarum dulce & quod dulce eſt, amarum; Omnino liber, prorſus ſecurus, penitus alienus. His Catholicorum patrum terminis contenti, quæ poſſumus, ſecundum decreta patrum ſalvo pacis vinculo corrigere volumus; quæ autem corrigere non poſſumus usque ad meſſem, ſi neceſſe ſit, docente Domino tolerare decrevimus. Hic verbis excuſatos nos eſſe credimus, quod a laceratione Domini Papæ linguas noſtras reprimimus; & ſi quid contra ſententiam ſuam ſuorumque prædeceſſorum de remiſſis Germanico Regi inveſtituris feciſſe videtur, filiali caritate excuſamus: Non enim prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente ſubreptione vel impellente neceſſitate; ſed qui legem impugnat ſtudioſe & delictum ſuum non curat agnoſcere. Unde hunc exeſſum ejus non tam non accuſamus, ſed & dictante Ratione approbamus, ſi, imminente ſtrage populi caritate paterna cum non nullo vulnere ſuo ſe tantis periculis voluit objicere, ut majoribus morbis poſſet ſincera caritate ſubvenire. Nec ipſe primus nec ſolus factus eſt diſpenſator Dominicorum præceptorum quare mediator Dei & hominum, cujus vita in terris diſciplina fuit morum, primo præcepit diſcipulis: ut non ferrent ſacculum neque peram, quare tunc nulla urgebat neceſſitas; imminente vero tempore Paſſionis ſuæ, ſciens eos penuriam panis paſſuros, cum tranſirent de loco ad locum, temperavit præceptum, dans eis licentiam, ut ferrent peram & ſacculum, jam non imperans cupiditati, ſed indulgens neceſſitati. Ita cum jam hæreſes diverſi generis pullularent per diverſas partes mundi, ut Catholici, territi ſeveritate hæreticorum, ſeductiones caverent, ſeveriſſime præceptum eſt, ut revertentes ab hæreſi vel clerici non fierent vel clerici non manerent. Pro cujus rigore decreti cum Eccleſia maxima damna pateretur prudens diſcretio relligioſorum, voluit & docuit, mutandam eſſe ſententiam & ab hæreſi revertentes & Catholicam unitatem profitentes, fraterne ſuſcepit, & in honoribus ſuis manere conceſſit, melius eſſe judicans, ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris, quod caritas ſanaret; quia Eccleſia de omnibus, quos poſſet, ſua membra non colligeret. Poſtremo quod quidam Inveſtituram hæreſin vocant, cum hæreſis non ſit niſi error in fide; ſicut enim fides eſt cordis ad juſtitiam: oris autem confeſſio ad ſalutem, ita hæreſis eſt error ad impietatem, profeſſio vero ejusdem erroris eſt ad perniciem, & fides & error ex corde procedunt. Inveſtitura vero illa, de qua tantus eſt motus in ſolis manibus eſt & dantis & accipientis, qui bona & mala agere poſſunt, recedere vel errare in fide non poſſunt. Ad hoc ſi hæc in inveſtitura hæreſis eſſet, ei renuntians ſine vulnere ad eam redire non poſſet. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honeſtas perſonas purgato iſto nævo per quamlibet ſatisfactionem, paſtorales virgas reddidiſſe & per manum apoſtolicam refutatas inveſtituras recepiſſe. Quod ſummi Pontifices minime feciſſent, ſi in tali inveſtitura hæreſin & peccatum in Spiritum Sanctum latere cognoviſſent. Cum ergo ea, quæ æterna lege ſancita non ſunt, ſed pro honeſtate & utilitate Eccleſiæ inſtituta & prohibita, pro eadem occaſione ad tempus remittuntur, pro qua inventa ſunt, non eſt inſtitutorum damnoſa prævaricatio, ſed laudabilis & ſaluberrima diſpenſatio. Quod cum multi minus ſtudioſi minime attendunt, attamen tempus judicant ſpeciem mobilis & ſpeciem ſtabilis, non intelligentes differentiam. Si quis vero Laicus ad hanc proruperit inſaniam, ut in datione & acceptione virgæ putet ſe tribuere ſacramentum vel res ſacramenti Eccleſiaſtici, illum prorſus judicamus hæreticum, non propter manualem inveſtituram, ſed propter præſumtionem Diabolicam. Si vero volumus rebus congrua nomina dare poſſumus dicere quia manualis illa inveſtitura

per

per Laicos facta alieni juris eſt pervaſio & ſacrilega præſumtio, quæ pro libertate & honeſtate Eccleſiæ, ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcidenda eſt. Ubi ergo ſine ſchismate auferri poteſt auferatur, ubi ſine ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Nihil enim tali perſuaſione demitur ſacramentis Eccleſiaſtis, quo minus ſancta ſint, quia apud quoscunque ſunt, ipſa ſunt, ſive apud eos, qui intus ſunt, ſive apud eos, qui foris ſunt. Hæc ſcripſimus dilectioni veſtræ, parati revelli ſine contumacia ſi melius his, quæ ſcripſimus, nos docuerit veſtra prudentia, quod munitum ſit ſcriptura Canonica.

CCLXXXII.

Reverentiſſimo N. Epiſcopo humilis & luctuoſus Bambergenſis Clerus obſequium & devotas in Chriſto orationes. Quia viſcera Chriſtianæ pietatis & fraternæ conpaſſionis in vobis habundare & Eccleſiaſtici Zeli vigere tenorem omnino ſperamus, horrendum facinus, quod in Deum & Chriſtum ejus, Dominum noſtrum videlicet Epiſcopum, contra omnia divina & humana jura præſumptum eſt, veſtræ ſanctitati lacrimoſa ſuggeſtione deploramus. Autorem vero tam diri ſceleris omnemque rei eventum plenaria a nobis narratione explicare otioſum eſſe credimus. Quo enim jam tam inauditæ præſumtionis fama non pervolavit? Unum hoc fideli atteſtatione confirmamus, eum nullius noxiæ reum in hanc calamitatem incidiſſe. Sed cum eum nullo genere perſuaſionis impellere potuiſſent, ut ſacro-ſanctum Dei nomen fidem videlicet juratam fallendo violaret, viderentque eum fretum innocentia ad ſedem pro diluendis Apoſtolicam properare criminibus, quod ipſi ei commentitiis accuſationibus impoſuerant, tum demum in apertam execrandi furoris prorupere violentiam. Et certe cum pro fide ac veritate patiatur, quis dubitet hoc & ſibi & nobis non magis calamitoſum eſſe, quam glorioſum? Sperantes, ut prædiximus, animum veſtrum in fraterno caſu debito juſtoque dolore incendi, per ipſum vos Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum omni genere humillimæ ſupplicationis obſecramus, ut ad liberandum eum omne quod poteſtis conſilium conferatis, neve inultam tam inſignem nominis ordinisque veſtri contumeliam ulla ratione patiamini. Providendum eſt enim, ne hæc profana peſtis latius graſſetur, ſimulque cavendum ne diſſimulatio injuriæ ſingulorum, fiat ſubinde pernicies omnium. Oſtendite in vobis, obſecramus, illum Dominici diſcipulatus caracterem, quo ipſe præcepit, ut dilectionem habeatis ad invicem.

CCLXXXIII.

Illuſtri & Magnifico N. Duci humilis & luctuoſus Bambergenſis clerus devotas in Chriſto orationes. Quia Magnificentiam veſtram non magis fortitudine inſignem, quam clementia placabilem ex bonæ opinionis veſtræ odore late diffunditur; contra indigniſſimum facinus, quod in Deum & Epiſcopum noſtrum admiſſum eſt, ut pro indignitate rei Chriſtianiſſimus animi veſtri zelus inſurgat, per ipſum vos Chriſtum obſecramus. Neque enim ſimplici in eum genere ſævitum eſt. Cum enim & Epiſcopo & ad ſedem Apoſtolicam religioſo habitu proficiſcenti ſacrilegas manus injeciſſent, deinde ingentes pecunias, quas ad tanti itineris impenſas paraverat, diripuere: nec adhuc tanta præda contenti, nunc ab eo mille manſeros, id eſt, totum Epiſcopi patrimonium, extorquere conantur. Quis, rogo, Barbarus crudelius in aliquem captivum ſæviret? Certe periculoſus iſte temporum motus, hunc quia titulum non fert, pro correctione morum & meliorando ſtatu Eccleſiarum ea, quæ usquequaque patimur, actitat. Itane vero per ſacrilegia & rapinas boni illi mores nobis revocantur? Itane vero per vaſtationem & direptionem florentisſimæ Eccleſiæ damna Eccleſiarum reſarcienda ſperabimus? Veſtram ergo glorioſam eminentiam & pro liberatione paſtoris noſtri, qui innocentiſſimus tenetur, & pro incolumitate Eccleſiæ noſtræ omni genere ſupplicationis imploramus, ut a patronis noſtris, beato videlicet Petro Georio, dignam compenſationem meritorum veſtrorum ante illud terribile Chriſti tribunal conſequi mereamini.

CCLXXXIV.

Henrico tam Glorioſo, quam Magnifico Dei gratia Romanorum Imp. Auguſto Clerus Spirenſis ſalutem & victoriam cum devotisſima orationum inſtantia. Veremur, Domine, majeſtatem veſtram tot & tantis regni totius impeditam negotiis noſtris interpellare precibus & querimoniis. Sed quia ſpecialem erga nos veſtræ ſerenitatis experti ſumus per omnia benevolentiam; hinc rerum veſtrarum audita nos monet proſperitas, illinc rerum noſtrarum nimia nos vobis ſcribere cogit neceſſitas. Audientes quippe vobis omnia pro velle veſtro ſuccedere, ſingulari erga vos ſervitutis & orationum inſtantia gratias divinæ majeſtati referimus de veſtra & Dominæ noſtræ Imperatricis incolumitate, de rerum veſtrarum eventu proſpero, de confirmanda ſeu jam confirmata regni & ſacerdotii concordia, quo magis hæc nobis ſunt neceſſaria, eo vobis impenſius congratulamur. Vobis enim incolumi permanente certam habemus de noſtra reſtitutione fiduciam. Vobis porrigente manum auxilii de rerum noſtrarum reparatione ſpem tenemus firmisſimam. Audiſtis, pater & Domine, quam injuſte, quam periculoſe, quam inmiſericorditer excommunicationis ſententia ſtatim poſt diſceſſum in nos retorta fuerit. Audiſtis ore quam unanimi, qua mentis conſtantia, reſponſione quam rationabili, totus ei conventus obſtiterit. Audiſtis, quæ & quanta & quam inopinata nos ex illo tempore circumvallent calamitatum genera, quam intoleranda foris & intus nos conturbent ipſius vitæ pericula. Novis omni die minarum & perturbationum fluctibus obruimur; inſolitis accuſationum & infamationis injuſtæ procellis obtundimur. Diripiuntur res privatæ, res communes

nes diſtrahuntur. Omnibus præda facti ſumus & ſubſannatio cum cunctis viam transeuntibus. Præter hæc autem ad majorem doloris noſtri cumulum, ut omni gravemur infortunio, in ipſa rerum noſtrarum perturbatione media, Præpoſiti noſtri de hac vita transmigrantis, qui vobis fideliſſimus fuit nobis commodiſſimus, deſtituti ſumus ſolatio. His & cæteris talibus oppreſſi neceſſitatibus jam prorſus dilapſi fuiſſemus; dilapſa, inquam, & diſſipata fuiſſet illa, inquam, veſtra & patrum veſtrorum quondam veneranda congregatio: Sed adhuc vix quoquomodo cohæremus, unico veſtræ conſolationis relevari ſperantes auxilio. Vobis, Pater & Domine, miſerias noſtras confiteri non erubeſcimus, vobis, a quo remedium exſpectamus, calamitatum noſtrarum vulnera detegere non confundimur. Recordamini ergo in nobis patris veſtri, cujus ſpeciales filii ſumus: recordamini parentum veſtrorum, qui nos quaſi hæreditario jure vobis commiſerunt, quorum corporibus apud nos ſepultis, omnem honorem & reverentiam impendimus. Recordamini veſtri honoris, veſtræ promiſſionis, ſolitæ benevolentiæ, quam nunquam nobis claudi ſenſimus. Hæc igitur tractantes cum veſtris diſcretioribus, Domino Apoſtolico noſtram neceſſitatem & innocentiam ſeriatim exprimere ſatagite, ut nos deſolatos ſuis literis & ſigillo conſoletur, & partem contrariam deterreat, efficite. Præterea Ducem, F. - - - - cujus fidei nos commiſiſtis, Palatinum cæteroſque amicos veſtros & miniſtros intime rogare dignemini, quatinus honorem cleri noſtri defendant, & muniant, res noſtras nobis attinentes, violenter & injuſte nobis diſtractas, quoquomodo poſſint, reſtituant, ſicut eis confiditis, quoslibet nobis nocentes procul amoveant.

CCLXXXV.

Salzburgenſis Eccleſiæ Dei gratia Archi-Epiſcopus H. Radiſponenſis Eccl. Epiſcopo Orationis & ſervitutis devotionem. Promiſſione Domini Papæ, de legato ex ipſius latere quantocius ad nos venturo certificati gaudemus & lætamur tædio diffidentiæ liberati & ſomno corporis excitati. Unde communicato conſilio placuit Dominis & confratribus noſtris Archi-Epiſcopis Moguntino ſcilicet, Magdeburgenſi & Colonienſi cæteriſque provinciarum illarum Epiſcopis Moguntiæ II. N. Julii conventum celebrare & conprovinciales Epiſcopos atque Abbates, nec non ex omni ordine Catholicos ibidem communi admonitione atque petitione convocare. Volumus enim falſis ſuſpicionibus obviare, quibus a ſiniſtræ partis aſtipulatoribus infamamur omnem videlicet ſpem poſtpoſito Dei præſidio in armis materialibus poſuiſſe. Speramus autem Spiritu Sancto interveniente communi conſilio omnium obtinere, ut ſecundum canonicas ſanctiones Eccleſiaſtica diſponantur negotia, ceſſent arma, prædæ ſedentur & incendia. Monemus igitur vos per autoritatem apoſtolicam & debitam Eccleſiæ obedientiam & noſtræ ſervitutis devotionem, ut conventu noſtro intereſſe dignemini. Omnis autem, qui eidem noſtro intereſſe voluerint conventui, ſummore ſignabimus præſuli operam dantes, ut grates eis ipſe referat, & noſtrum ſervitium ſemper devotum habeant. De his vero qui ſe ſubtraxerint ſecundum veſtrum & aliorum, qui præſentes fuerint, conſilium noſtram facere juſtitiam non protelabimus & Apoſtolicæ eos autoritati canonice judicandos eſſe aſſignabimus. Proinde rogamus fraternitatem veſtram, ut literis veſtris Epiſcopo Patavienſi intimare curetis, ut, quoniam infirmitatis moleſtia intereſſe prædicto conventui ipſe præſens non poterit, idoneos legatos transmittere procuret.

CCLXXXVI.

Reverentiſſimo ſanctæ Salzburgenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo Henricus Dei gratia Ratiſponenſis antiſtes, tam promptam, quam debitam ſervitutis & orationis certitudinem. Quod ſperatis ſuperventurum legitimum & certum Domini Papæ legatum, per quem ponatur finis diſcordiæ, pax reſtituatur Eccleſiæ, ſciatis procul dubio, ſi talis venerit, neminem ſuper ejus adventu plus quam nos gratulaturum, neminem devotius quicquid Canonice diffinierit obſervaturum. Longo enim deſiderio certitudinis & tædio incertitudinis nos, [tenemur] quo, Deo teſte, non mediocriter fatigati ſumus. Verum, dum adhuc eſtis in ſpe & nondum in re, videtur nobis durum & intolerabile, quod abſque præſenti & manifeſta autoritate ſedis Apoſtolicæ, cui ſoli conceſſum eſt a ſanctis Patribus generalia Concilia congregare, Nos ad Synodum vocatis extra terminos provinciæ ſub interminatione vindictæ, maxime cum nobis notum ſit, per medios hoſtes iter nos habituros vel ab illis vel ab iſtis periculum vitæ & honoris noſtri ſubituros. Iterum igitur atque iterum promittentes conſenſum noſtrum ſpiritualem que præſentiam in omnia, quæ ſtatuerit autoritas Apoſtolica, rogamus, nos ſalva caritate excuſatos eſſe a periculoſo itinere.

CCLXXXVII.

Digniſſimo ſanctæ Bambergenſis Eccleſiæ Præſuli O. indignus & exiguus Pataviensis Clauſtri Decanus W. licet exiguum orationis & ſervitutis ſuæ munus. Difficillimum mihi eſt exellentiæ veſtræ grates vel referre vel non referre culpabile; unum eſt perfectionis, alterum ingrati hominis: Unum pudoris, alterum criminis. Attamen ut prius poſita pudoris jactura crimen removeam, grates vobis, quanto digniores poſſum, ago, quod exellentia veſtra parvitatis meæ mentionem habere, quod me vilis pretii mancipium, tanquam alicujus autoritatis virum, miſſa ſalutatione dignatur honorare: Sed & liberalitas veſtra in fratrem noſtrum N. vel maxima nobis agendarum gratiarum materia eſt, qua in re nos non minus illo ſibi obligavit quam nos in illo donavit. Quod autem ſanctitas veſtra nullum reſponſum recipit ſuper literis, quas miſit, hæc cauſa eſt, quod eis nondum parvitati noſtræ repræſentatis aut lectis, neſcimus, quid conpetenter reſpondeamus. Hoc tamen,

tamen prætermittendum nobis non eſt, quin notum vobis faciamus, quod illi fratri, imo non jam fratri, pro quo veſtra ſanctitas intercedere parat, nulla injuria prorſus facta eſt, nec credere debetis quod rationis tam inopes aut recti tam expertes ſimus, ut unquam de medio noſtri niſi ejiciendum ejiceremus. At forſan dicitis tranſgreſſores Regulæ regulari diſciplina coercendos & ut reſipiſcant diſtricta correctione corrigendos. Quid ſi incorrigibiles extiterint? Quid ſi ex verbere deteriores fiunt? Nonne conſultius & melius eſt, tales eliminare, quam domeſticam peſtem in exitium aliorum nutrire Propheta dicente: Auferte malum de medio veſtri. Quod ſi mores ejus nulli tolerabiles vobis referremus, profecto nobis improperaretis nos talem in ſocietatem noſtram ſuſcepiſſe, non ejeciſſe.

CCLXXXVIII.

Epiſtola Trajectenſis Eccleſiæ ad Fridericum Colonienſem Archi-Epiſcopum de Tanchelmo & ſeductore.

Domino ſuo & venerabili patri F. ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopo humilis Trajectenſis Eccleſia ex ſincero affectu devotiſſimas orationes. Cum debitæ ſubjectionis obſequio gratias, reverende Pater, ſanctitati veſtræ [agimus] quod paterna miſeratione vicem noſtram doluiſtis & Anti-Chriſti noſtri perturbatoris & Blaſphematoris Eccleſiæ Chriſti curſum & impetum retardaſtis, qui aperuit in cœlum os ſuum & contra Sacramenta Eccleſiæ hæreſin ſuſcitare auſus eſt jam olim ſanctorum patrum ſententiis jugulatam. Hic enim Spiritu ſuperbiæ, quæ radix eſt omnis hæreſeos & Apoſtaſiæ, intumeſcens nihil Papam, nihil Archi-Epiſcopos, nihil Epiſcopos, nihil Presbiteros aut Clericos aſſeruit, Columnasque Eccleſiæ Dei concutiens & fidei noſtræ Petram Chriſtum dividere auſus eſt; penes ſuos tamen Eccleſiam conſtituens & juxta Donatiſtarum hæreſin, qui in Africa tantum Eccleſiam eſſe contendebant, Eccleſiam, quam Chriſtus poſtulans a Patre accepit, gentes in hæreditatem ſuam & poſſeſſionem ſuam terminos Terræ, hic ad ſolos Tanchelmiſtas contrahere conatus eſt. Jam vero, ſancte Pater, afflictionis noſtræ querelas ſuſcipite & præcurſorem Anti-Chriſti eodem ſchemate eisdem veſtigiis, quibus ille ſerviturus eſt, præcurrentem advertite. In maritimis primum locis rudi populo & infirmioris fidei venenum perfidiæ ſuæ miſcuit & per Matronas mulierculas, quarum familiaritatibus & ſecreta collocutione & privato accubitu libentiſſime utebatur, errores ſuos paulatim ſpargere cœpit, deinde conjuges ipſos & maritos perfidiæ ſuæ laqueis irretivit. Hæc jam non in tenebris & cubiculis, ſed ſuper tecta prædicare incipiens, in patentibus campis late circumfuſæ multitudini ſermocinabatur & velut Rex concionaturus ad populum, ſtipatus ſatellitibus vexillum & gladium præferentibus, velut cum inſignibus Regalibus ſermonem facturus, procedere ſolebat. Audiebat illum populus ſeductus quaſi Angelum Dei, imo vero ipſe Angelus Sathanæ declamabat Eccleſias Dei lupanaria eſſe reputanda, nihil eſſe quod Sacerdotum officio in menſa Dominica conficeretur, pollutiones, non ſacramenta, nominanda; ex meritis & ſanctitate Miniſtrorum virtutem Sacramentis accedere. Cum ex verbis ſancti Auguſtini Dominus Chriſtus traditorem ſuum, quem Diabolum nominavit, qui ante traditionem Domini nec loculis Dominicis fidem potuit exhibere, cum cæteris Apoſtolis ad prædicandum regnum cœlorum miſerit, ut demonſtraret dona Dei pervenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etſi talis ſit, per quem accipiunt, qualis Judas fuit. Item Auguſtinus: Si in percipiendis ſacramentis dantis & accipientis meritum eſt conſiderandum, ſit dantis Dei & accipientis conſcientiæ meæ. Hæc enim duo non mihi incerta ſunt, bonitas illius & fides mea. Quid te interponis, de quo certum nihil ſcire poſſum? Sine me dicere: In Domino confido; nam ſi in te confido, unde confido, ſi nihil mali hac nocte feciſti? Contra has & hujusmodi ſententias Sacrilegus ille declamans dehortabatur populum a perceptione ſacramenti corporis & ſanguinis Domini, prohibens & decimas miniſtris Eccleſiæ exhiberi, quod facile volentibus perſvaſit quum ea tantum prædicabat, quæ vel novitate ſui vel magna voluntate Populis placitura ſciebat. Talibus nequitiæ ſucceſſibus miſero homini tanta ſceleris audacia acceſſit, ut & ſe Deum diceret, aſſerens, quod ſi Chriſtus ideo Deus eſt, quod Spiritum Sanctum habuiſſet, ſe non inferius nec diſſimilius Deum, quod plenitudinem Spiritus Sancti accepiſſet. In qua præſumtione adeo illuſit, ut quidam in eo divinitatem venerarentur in tantum, ut Balnei ſui aquam potandam ſtultiſſimo populo pro Benedictione divideret, velut ſacratius & efficacius ſacramentum profuturum ſaluti corporis & animæ. Quodam etiam tempore, dum novum genus quæſtus nova adinventione machinaretur, quandam imaginem ſanctæ Mariæ, ſtupet animus dicere, in multitudinem mediam juſſit afferri, & accedens manumque imaginis contingens, ſub typo illius ſanctam Mariam ſibi deſponſavit, Sacramentum & ſolemnia illa deſponſationis verba, ut vulgo fieri ſolet, univerſa Sacrilego ore proferens. En, inquit, Dilectiſſimi, virginem Mariam mihi deſponſavi, vos ſponſalia & ſumptus ad nuptias exhibete. Et ponens duos loculos unum a dextris, alterum a ſiniſtris imaginis. Huc, inquit, offerant viri, illuc offerant mulieres. Viderim nunc utrius ſexus major circa me & ſponſam meam ferveat caritas. Et ecce certatim cum muneribus & oblationibus inſaniſſimus ruit populus. Mulieres inaures ſuas & monilia jaciebant & ſic non ſine immaniſſimo ſacrilegio infinitam contraxit pecuniam. Sed & faber ferrarius quidam nomine Manaſſes, quem cum ſcelerato homine & a vobis detentum audivimus, exemplo nequiſſimi magiſtri, fraternitatem quandam, quam Gilda vulgo appellant, inſtituerat, in qua XII. viros in figura XII. Apoſtolorum & unam

unam tantum fœminam in figuram Beatæ Mariæ conſtituit, quæ ut ferunt per ſingulos illorum XII. circumducebatur & ad injuriam ſacroſanctæ Virginis nefaria turpitudine quaſi ad confirmationem fraternitatis ſingulis miſcebatur. Presbyter etiam quidam, Everwacherus nomine, a ſacerdotali dignitate apoſtatans nefandi hominis Magiſterio adhæſit, qui & illum Romam proſecutus, maritima loca, quartam ſcilicet partem noſtri Epiſcopatus, Teruwanenſi Epiſcopo Regni Franciæ autoritate Domini Papæ atterminare conatus eſt, quem & a ſanctitate veſtra detentum audivimus & gaviſi ſumus. Idem Presbyter per omnia Tanchelmi aſſertor decimas fratrum Eccleſiæ ſancti Petri invaſit, Presbyterum ipſorum armata manu ab altari & Eccleſia ejecit: Infinita ſunt, Domine, illorum ſcelera, quorum plurima pro epiſtolari brevitate ſuppreſſimus. Hoc ad ſummam dixiſſe ſufficiat, res divinas in tantum veniſſe contemtum, ut reputetur ſanctior cuicunque fuerit Eccleſia deſpectior. Quia igitur, ſancte Pater, divina miſericordia Eccleſiam ſuam diutius periclitari non ſuſtinens, illos in manus noſtras tradidit, rogamus & obſecramus in Domino, ne qua ratione de manibus veſtris elabantur, qui ſi elapſi fuerint, denunciamus vobis & ſine omni ambiguitate atteſtamur, futuram inrecuperabilem Eccleſiæ noſtræ jacturam & infinitarum perniciem animarum. Vere, Domine, graviſſimum caſum Eccleſia noſtra ſuſtinebit, ſi quomodo illos evadere contigerit, quorum ſermo juxta Apoſtolum, ut cancer ſerpit, & ſimplicium animas blandiendo perimit. Nunc quoque ob hoc ipſum Anti-Chriſtus noſter Monachum mentitus exemplo illius capitis, cujus membrum factus eſt, in Angelum lucis ſe transfiguravit, ut eo ſecurius illuderet, quo verſutius ſpem ſanctitatis ſimulatæ ſumſiſſet. Rogamus, Domine, ut juſta indignatione moveamini adverſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ. Quoniam vult, Auguſtinus ait, Deus concitare poteſtates adverſus ſcismaticos, adverſus hæreticos, adverſus diſſipatores Eccleſiæ, adverſus exſufflatores Chriſti, non mirentur quod Deus concitat, ut a Sara verberetur Agar. Cognoſcat ſe Agar, ponat cervicem, revertatur ad Dominam Saram. Quid mirantur, quod commoventur poteſtates Chriſtianæ adverſus deteſtandos diſſipatores Eccleſiæ? Ergo non moveantur? Et quomodo reddent rationem Eccleſiæ Romanæ de imperio ſuo? Pertinet hoc ad Reges Chriſtianos, ut temporibus ſuis placatam velint Matrem ſuam Eccleſiam, unde ſpiritualiter nati ſunt. Legimus Danielis viſiones & geſta prophetica. Tres pueri in igne laudaverunt Deum, miratus eſt Rex Nabuchodonoſor laudantes Deum pueros & circa eos ignem innocentem. Et cum miratus eſſet ille, qui ſtatuam ſuam erexerat & ad eam adorandam omnes coëgerat, tamen laudibus Puerorum commotus, uti vidit Majeſtatem Dei præſentis in igne, ait: Et ego ponam decretum omnibus tribubus & lingvis in omni terra, quicunque dixerint Blaſphemiam in Deum Sadrach, Myſac & Abdenago in interitum erunt & domus eorum in perditionem. Si Nabuchodonoſor laudavit & prædicavit & gloriam dedit Deo, ut decretum mitteret per regnum ſuum, quomodo Reges Chriſtiani non moveantur adverſus Blaſphematores Eccleſiæ Chriſti. Hæc Auguſtinus: Proinde obſecramus in Domino, quatinus ſanctitas veſtra de his faciat, ut Eccleſiæ jam diu periclitanti noſtræ ſubveniendo conſulatis.

CCLXXXIX.

Epiſtola Adalberti Moguntini Archi-Epiſcopi ad Wirzburgenſes Canonicos.

Dilectis in Chriſto Wirzburgenſis Eccleſiæ fratribus & Decano & Camerario, Magiſtro ſcolarum & cæteris ejusdem Eccleſiæ Canonicis A. Moguntinus Dei gratia id quod eſt, debitam in Chriſto ſervitutem & orationem. Eccleſia, cui qualiscunque, Deo jubente, deſervio, hanc veſtram Eccleſiam tanquam mater, ſpecialem filiam ſuam ſemper fovens & diligens, quantum de profectu ſuo in Domino ampliori exultat lætitia, tantum ſi quid ſiniſtri de ea fama reſperſit, abundantiori abſorbetur triſtia; & merito. Nos enim unum in Chriſto ſentire, unum eſſe debemus, videlicet capiti membra concordare; quod Caput Chriſti eſt, a quo qui ſe dimembrat aliquo ſchismatis & hæreſis ſacrilegio, profecto in æternum peribit. Deus enim noſter, non Deus diſſentionis eſt, ſed Deus pacis & unitatis, a quo diſſentit, qui a Romana diſcordat Eccleſia, cui in his, quæ præcepit roborata ſanctorum Patrum autoritas, non obedire arioli eſt: quod totum quisque tanto ſibi pernicioſius contemnit, quanto ſcientius. Si autem contemnens periclitatur, quid ergo dicemus de aliquo obſtinata mente contradicente & impugnante evidentiſſimam veritatem. De quo comminantis voce prophetæ dicitur. Væ, qui ponit lucem tenebras & tenebras lucem & amarum dulce & dulce amarum, & cætera, quæ terribiliter ſequuntur. Quæ & ſimilia veſtræ fraternitatis prudentiæ nos recitare idem eſt ac ſi laboremus ſolis claritatem facibus accenſis adjuvare. Proinde, Chariſſimi, jam moneo & rogo fraternitatem veſtram, ut viciniora ſaluti ſentientes, ſanctæ matris noſtræ Eccleſiæ Catholicæ unitatem diligatis & ſollicitius totam ſummam & intentionem veteris ac novi teſtamenti in hoc conſtare perpendatis, quod genus humanum Deo per obedientiam reconciliatur, a quo in primo parente per inobedientiam receſſit; & ut deſtruatur regnum cupiditatis & ædificetur regnum caritatis. Ad hæc, quoniam aliqui veſtrum proniores eſſe detecti ſunt, quam ſuæ conveniat profeſſioni, communicare excommunicatis & defendere eos, quod dolens dico, pene incidiſtis in grave & intolerabile periculum. Nam, ut teſtificari potes, Dominus Henricus frater veſter, qui interfuit Concilo Fridislariæ Domini Cardinalis C. - - niſi noſter pro vobis interventus interceſſiſſet, ſententiam excommunicationis incurriſſetis. Quam ne coram inſpectore cordium incurratis, tam moneo vos, quam diligo vos, qui ex profeſſione Laicis debetis

debetis eſſe ſpeculum & feneſtræ, per quas ſolis veri radii inmitti debent Eccleſiæ ſanctæ. Ad ſummam nullus veſtrum, Deo teſte, ſincerius & ardentius diligit & inquirit ea, quæ pacis ſunt, quam ego & ſequentes quod expedit eis erga Deum & hominem, veneror & amplector. Alioquin nec ego nec quilibet ſane ſapiens, contemto rege regum, obſequium & dilectionem cuiquam debemus impendere. Denique comonitorias has impræſentiarum caritati veſtræ direximus literas, multum confidentes de veſtræ correctionis melioratione: ſin autem quod abſit, cor & aures obduraveritis, ut nihil in vos durius dicam, cavebo ulterius per diſſimulationem non bonam communicare peccatis alienis. Deus pacis & caritatis omnium corda veſtrum in ſui amoris affectum accendat.

CCXC.

Item Epiſtola cujus ſupra ad Bambergenſes Canonicos.

Sanctæ Bambergenſis Eccleſiæ Clero, Primoribus & ſubditis A. Dei repropiciante clementia, Moguntinæ Miniſter Eccleſiæ recta ſapere & unum eſſe in Spiritu Chriſti & Eccleſiæ Catholicæ. Intuentes religioſi cleri hujus honeſtatem & prudentiam ſemper ubique prædicabilem, non facile perſvaderi potuit, vos in aliquo exorbitare ab Eccleſiaſticæ communionis tramite: Maxime cum habeatis Epiſcopum animarum veſtrarum, & oportuerit vos obedire Deo magis, quam hominibus; quia melius eſt confidere in Domino, quam confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus. Sed nunc, quod tamen dolentes audivimus, ubique a Laicis blasphematur, quomodo Romana & Catholica communione poſtpoſita, Epiſcopi quoque veſtri exemplo obedientia poſtpoſita, aliqui veſtrum excommunicatis perſonis indifferenter communicetis & promiſcue, quæ Dei ſunt, reddatis obſequio Cæſaris. Profecto meminiſſe debetis, quanta privilegia habeatis a Romana Eccleſia matre veſtra & magiſtra, quæ ſi vias veſtras gradiens, pro inobedientia perderet veſter Epiſcopus, ſero pœniteret, Epiſcopali jam officio ſuſpenſus. Sufficere autem vobis poterat, nobis quoque ſatis eſt & cuilibet diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter ejus; & evidens eſt exemplum omnibus, quod Clemens nemini loquitur, cui non loquitur Petrus. Proinde cum hæc Deo volente ſemper nobilis Eccleſia inter conſortes filias elegantiori & ſpeciali exellat prærogativa, nos, qui, licet indigni, metropolitana fungimur cura vice beati Petri, nec non potuimus hoc factum veſtrum diſſimulare & pro loco iſto non eſſe ſoliciti. Tangit etenim nos mutuum debitum, quod majore obligatione inter nos & locum iſtum eſt, a die ordinationis meæ contractum. Si enim inter XV. Moguntini privilegii ſuffraganeos, oleo benedictionis tamquam filios Aaron in ſacerdotium ſuſcitandos cæterorum, primogenitis poſtpoſitis, ſolum veſtrum in meam benedictionem præelegi Epiſcopum, quomodo illi non conpatiar, ut filius patri? quomodo denique non commoneſaciam vos fratres, ut frater primogenitus? Quod ſi ille vias veſtras vobis oſtendit & de ſalute & cautela communionis obſervandæ ab excommunicatis, ut debuit, commonuit, atque, ut Sara filium ſuum Iſaac cum Iſmaele ludere non permiſit, & altero in diverſas culturas ſeparato hæredem filium infra Domum, quæ eſt Eccleſia, reſervavit, officium ſuum, inquam, fecit & vos ſecum paſtor veſter conſervavit. Nos quoque in partem Apoſtolicæ ſolicitudinis vocati, fungentes tenore vicis nobis delegatæ, quia ſcimus anathema excommunicatæ communionis inter vos eſſe, interdicimus in omni loco hoc divini officii verbo Domini & judicio Spiritus Sancti usque ad ſatisfactionem veſtri Epiſcopi.

CCXCI.

Reverentiſſimo Bambergenſium Epiſcopo A. Moguntinæ ſedis Miniſter indignus fraternæ dilectionis & orationis inviolabile pignus. Quod proxime Dominus Præneſtinus Romanæ Eccleſiæ legatus nobis Apoſtolica autoritate denuntiaverat, noſtra quoque diligentia, per omnia Romanæ autoritati ſubdita, ſollertim impleverat, denuntians & vobis ſub eadem autoritate & noſtra, uti ad Concilium Coloniæ celebrandum veſtra veniret præſentia. Sed quia hoc neſcio qua prætermiſſum fuerit negligentia eadem quidem quæ & cæteris eisdem Concilii neglectoribus, vobis quoque injuncta eſſet ſententia ſcilicet vel divini officii ſuſpenſio vel a communione corporis & ſanguinis Dominici formidanda interdictio, niſi noſtræ petitionis diligentia hoc præveniſſet & eximia ſanctitatis veſtræ reverentia, ne id fieret, apud Eccleſiam promeruiſſet. Quibus ſimul concurrentibus cauſis & cooperantibus hoc tandem obtinuimus, ne quid ſeveritatis veſtra ſubiret dilectio, cujus hactenus in Eccleſia valuiſſet devotio. Dignum nimirum arbitratus ſum, in omnibus honori veſtro & reverentiæ parcendum, & pro poſſe, loco & tempori providere & conſulere cum ſanctitatis veſtræ dilectio beato Magno ſe devotæ, caritatis nobis obligaverit munere. De cætero, ſicut in mandatum accepimus, denuntiamus, ut ad Concilium V. Kalendarum Auguſti Fridislariæ a prædicto legato celebrandum indubitanter veniatis, ne hujus & mandati neglector effectus, auſterioris ſententiæ decretum, mea petitione nil amplius prævalente, vobis indicatis. Præterea ducem F. & confratrem ejus & G. Palatinum & reliquos complices eorum in prædicto Concilio excommunicatos noveritis. Literas etiam noſtras rogamus, ut fratribus noſtris, Pragenſi ſcilicet & Moravienſi Epiſcopis, dirigatis.

CCXCII.

Epiſtola Burchardi Monaſterienſis Epiſcopi ad Fridericum Colonienſem Archi-Epiſcopum.

Friderico Archi-Epiſcopo Colonienſi Monaſterienſis Eccleſiæ Dei gratia Epiſcopus deſinere ab ira & derelinquere furorem. Cum omnium rerum conſtet viciſſitudinem eſſe, nequaquam id ſatis mirari valemus, quod propriæ oblitus

oblitus conditionis tam iniquam & exitialem legem in officium Epiſcopale ſanxiſtis. Nequaquam enim attendens, quod omnis excommunicatio quidam modus eſt vocationis, & in ligandis & ſolvendis hominibus animi motus minime ſit ſequendus in odio & gratia, ſed caritate ſeveritatis animadvertendum ſit in inobedientes, caritate vero manſuetudinis in obedientes & ſemper zelo correctionis, non ſtudio damnationis; Hoc, inquam, parvi pendens, contra omnem legem canonicam in noſtri damnationem animatus es. Nam odio noſtri quaſi fretus, ſententia, ut arbitraris, in nos data, omnimodis exitium noſtrum moliris, quam ſecundum illam viam Balaam, præter quam oportuit, in nos prolatam nequaquam diffiteri potes. Non enim mortificandæ ſunt animæ per excommunicationem, quæ non moriuntur per inobedientiam; ſicut non ſunt vivificandæ per abſolutionem, quæ non vivunt per obedientiam; quia propoſita condigna cauſa præcedere æquum eſt vocationes & inducias legitimas. Quod in nobis minime ſervatum eſt. Decreta enim ſanciunt, ſententiam, quæ judiciario ordine non procedit, irritam eſſe. Beatus Petrus ait Clementi: trado mihi a Domino traditam poteſtatem ligandi atque ſolvendi, ut de omnibus, de quibuscunque decreverit in terris, hoc decretum ſit & in cœlis. Ligabit enim, quod oportet ligari, & ſolvet, quod expedit ſolvi, tamquam qui ad liquidum Eccleſiæ nolit regulam. Auguſtinus quoque dicit: Cœpiſti fratrem tuum habere tanquam Publicanum; ligas illum in terra: ſed ut juſte liges, vide. Nam injuſta vincula juſtitia dirumpit. Gelaſius dicit: Cui illata eſt ſententia, deponat errorem & vacua eſt. Si injuſta eſt, tanto eam non curare debet, quanto apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt iniqua gravare ſententia. Ita ergo ex hac ſe non abſolvi deſideret, qua ſe nullatenus proſpicit obligatum. Quod autem hujus rei cauſam injuriam Domino Apoſtolico illatam prætendis, quam id injuſte facias, ſi diſſimulare non vis, tu ipſe noſti; cum ipſe nobis teſtis ſit, nos præcipue illic fuiſſe cauſam pacis & concordiæ. Sed, ut verum non diffiteamur, hoc in nobis perſequeris, quod cum infidelibus & perjuris & traditoribus Domini noſtri, & proditoribus regni jugum ducere renuimus, & quod cum his, qui omne jus & fas profanaverunt, peſſimo genere ſacrilegii manum in Chriſtum Domini non levavimus. Unde profecto Auguſtinus dicit: ſi quis Laicus juramentum, quod Domino & Regi ſuo jurat, violando profanat & poſtmodum perverſe ejus regnum & doloſe tractaverit & in mortem illius aliquo machinamento inſidiatur, quia ſacrilegium peragit, manum in Chriſtum Domini mittens, anathema ſit, niſi per dignam ſatisfactionem emendaverit. Sicut conſtitutum eſt a Synodo ſancta; ſeculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ: veruntamen communionem in exitu vitæ cum Euchariſtia accipiat. Epiſcopus vero, Presbyter, Diaconus, ſi hoc crimen perpetraverit, degradetur. Itaque quod hanc rem dignam excommunicatione abhorruerimus, nos excommunicationi addicis. Sed quoniam juxta inſtituta Patrum nos injuſta ſententia gravari ſentimus, Romanam ſedem appellamus. Quod autem poſtpoſita fide, quam in nobis ſacramento confirmaveras, præſente Vincentino Epiſcopo, vineam Domini nobis commiſſam, quam pro poſſe meo colueram, rapinis, incendiis, homicidiis exterminaſti, caſtra quædam diruiſti, & in allodia, per quæ vetus monaſterium Sancti Pauli reſtauravi, manum miſiſti & N. tua aſtipulatione in idem facinus induxiſti, & villico noſtro Chriſtiano alium ſubſtituiſti; quosdam miniſteriales noſtros rebus ſuis privaſti & ruſticos afflixiſti, & decimationes & cæteras poſſeſſiones quibusdam in beneficium dediſti, & de ſpiritualibus noſtris mercimoniam inſtituiſti, & oves Domini aberrare feciſti, & quod pejus eſt, perjuro noſtro N. non paſcendas, ſed dilaniandas dediſti, & omnibus tranſeuntibus viam, vineam Domini vindemiandam expoſuiſti: De hoc, inquam, te ad Concilium in kalendas Octobris, utpote de hoc ſacrilegio nobis coram Eccleſia reſponſurum, invitamus. Illic quoque quoniam verecundam taciturnitatem noſtram multimodis ſollicitas, quod flentes dicimus, te ipſum tibi & ſanctæ Eccleſiæ aperiemus. Interim autem ſub auctoritate beati Petri interdicimus, ne nos & Eccleſiam noſtram aliqua Injuria graves.

CCXCIII.

Epiſtola Gelaſii Papæ contra GG. Æmulum ſuum.

Gelaſius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri C. Præneſtino Epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Jam dudum noſtras tibi literas miſimus, ſed utrum ad te pervenerint, ignoramus. Quæ ita ſe habent. Poſt electionem noſtram Diaconus Imperatoris furtive & inopinata velocitate Romam veniens, nos egredi compulit. Pacem poſtea minis & territionibus poſtulavit, dicens, ſe facturum, quæ poſſet niſi nos ei juramento pacis certitudinem faceremus. Nos ei fratrum noſtrorum conſilio pacem obtulimus. Ille ſtatim, die videlicet poſt electionem noſtram quarta Baracenſem Epiſcopum, qui Burdinus a Normannis dicitur, anno præterito, ſicut noſti, a Domino præceſſore noſtro Paſchali Papa in Concilio Beneventi excommunicatum, in Matris Eccleſiæ invaſionem ingeſſit. De quo etiam tibi notum eſt, quod, cum per noſtras olim manus pallium accepiſſet, prædicto Domino noſtro & ejus Catholicis ſucceſſoribus, quorum primus ego ſum, fidelitatem juraverit. In hoc autem tanto facinore nullum de Romano Clero Imperator Deo gratias ſocium habuit. Sed Wibertini quidam, Romanus de ſancto Marcello, Centius, qui dicebatur ſancti Gryſogoni & Teuto, qui tanto per Italiam tempore debachatus eſt, tam infamem gloriam celebrarunt. Sane nos cum fratribus noſtris & Epiſcoporum collegio in præterito Palmarum die Capuæ regem ipſum cum idolo ſuo

ſuo excommunicavimus. Tuæ igitur experientiæ præcipimus, ut omnia hæc per commiſſæ tibi legationis partes fratribus conſtitutis nota facere ſtudeas & ad Matris Eccleſiæ ultionem, ſicut oportere cognoſcis, præſtante Deo accingaris. Data Capuæ Idibus April.

CCXCIV.

Dilectis in Chriſto fratribus Epiſcopis Cardinalibus & cæteris Clericis ſive Laicis, qui cum Papa fuerunt Gelaſio P. Portuenſis Epiſcopus ſalutem in Domino. Scriptum eſt, ſi oculus tuus fuerit ſimplex t. c. t. i. erit. Proinde Benedictus Deus, qui ſimplicitatem cordis veſtri tanta prudentia illuſtravit, ut magnis Eccleſiæ neceſſitatibus ſalubri & maturato conſilio provideretis. Licet enim me obitus Domini noſtri Papæ G. contriſtaverit, petitioni etiam veſtræ prompto & alacri animo diligentiam dedi, atque, ut cæteri fratres vobiſcum in unum ſaperent, ſolicitius elaboravi. Quod honeſte ſatis per Dei gratiam factum eſt, ſicut per nuntios noſtros, qui, auxiliante Deo, in proximo ad vos venturi ſunt, plenius cognoſcetis.

CCXCV.

Epiſtola Epiſcoporum Cardinalium, qui Romæ erant, ad Cardinales, qui cum Gelaſio erant, de electione Widonis Viennenſis Epiſcopi, qui & Calixtus.

Cardinales Romæ degentes Bonifacius Tituli ſancti Marci, Johannes tituli ſanctæ Cæciliæ, Anaſtaſius ſancti Clementis, Benedictus tituli ſanctæ Eudoxiæ, Divizo tituli Equitii, Dietpaldus tituli Pammachii, Reinerus tituli Sanctorum Marcellini & Petri, Deſiderius tituli ſanctæ Praxedis, Gregorius tituli ſanctæ Lucinæ, Hugo tituli Apoſtolorum, chariſſimis fratribus & Cardinalibus, qui ultra montes ſunt, ſalutem. Dilectionem Veſtram latere non credimus, quod a Romanæ Eccleſiæ filiis, presbyteris vel Diaconibus, & infra urbem, ſi poſſibile fuerit, vel extra in locis finitimis, poſt exceſſum Summi Pontificis, perſona ad Papale officium idonea, decretis Sanctorum Pontificum teſtibus, ad culmen Apoſtolicum debeat exaltari. Sane quidem noſtris exigentibus meritis, quod nos ſumus, in quos fines ſeculorum devenerunt, cum ex Romano more electionem, facere impediamur, electionem, quam vos de Domino Widone, olim Archiepiſcopo Viennenſi, nunc vero Domino noſtro feciſtis, caritate debita conſentimus, & conſentiendo nos ſpiritu afflante laudamus, unanimitate vinciente corroboramus.

CCXCVI.

Venerabilibus in Domino fratribus diaconibus, Cardinalibus, qui ultra montes ſunt, Diacones Cardinales, qui Romæ ſunt, ſalutem. Quemadmodum nobis ſcripſiſtis, Kariſſimi in dilectione noſtra, tum pro eodem ordine, tum pro ejusdem officii æqualitate plene confidere poteſtis. Quocirca dilectioni veſtræ notum ſit, eodem nos vinculo caritatis conexos ad totius Eccleſiæ utilitatem ac ſtatum de tanti viri electione idem ſentire, idem laudare, confirmare ac per omnia unanimitatem tenere. Quicquid igitur proſperi vobis divina gratia provenerit, nobis fratribus veſtris literis ſignificare curate.

CCXCVII.

Epiſtola eorundem, quorum ſupra.

Epiſcopi & Cardinales, qui Romæ ſunt, dilectiſſimis in Chriſto fratribus univerſis Galliarum & aliarum partium Epiſcopis, Abbatibus & cæteris Chriſti fidelibus ſalutem. Fraternæ dilectioni veſtræ certum eſſe volumus, quod nos communi voto & deſiderio electionem a fratribus noſtris, qui ultra montes ſunt, factam de Domino Guidone Viennenſi Archiepiſcopo in Romanæ Eccleſiæ Pontificem Calixtum, omnes pariter laudavimus & confirmavimus. Veſtram itaque fraternitatem rogamus & obſecramus, id ipſum nobiſcum ſentire, laudare & tenere eique vice beati Petri, ſicut Romano Pontifici obedire, precibus etiam aſſiduis pro eo Dominum exorare, quatinus ei virtutis ſuæ præbeat incrementa eum cum grege ſibi credito perducat ad gaudia ſempiterna.

CCXCVIII.

Kariſſimis in Chriſto fratribus, Epiſcopis, Cardinalibus qui Romæ ſunt E. Sabinenſis V. Albanus in Domino. Aliis vobis jam litteris ſignificavimus, quia quod a vobis de Pontificis electione factum eſt, a nobis quoque pariter cum populi & Cleri multitudine laudatum & confirmatum eſt, & quod terreni itineris ſecuritatem non habemus, nuntios cum literis & ſubſcriptionibus noſtris per mare ad vos Domino auxiliante mittemus. Dominum Papam Calixtum tota Eccleſia prædicat, nomen ejus in miſſarum orationibus celebrat, & a ſcriniariis, ſicut conſuetudo eſt, in cartis, quas faciunt, ponitur. Vos itaque fratres conſtanter & viriliter agite, & nobis laborantibus modis, quibus poteſtis, ſuccurrite, &, quod nos pro viribus operamur, ut Dominum Papam & vos cum honore & gaudio ſuſcipiamus. Reſtat igitur, ut ſicut petitioni veſtræ feſtivum præbuimus aſſenſum, ita & vos in neceſſitatibus noſtris largiente Domino nobis præbere feſtinetis auxilium. Ex conſilio autem noſtro, ſi vobis placet, Domino Papæ ſuggerite concilium celebrare, de pace, ſi fieri poteſt, & de eccleſiæ liberatione tractare.

CCXCIX.

Kariſſimis in Chriſto fratribus Epiſcopis Cardinalibus beati Petri, qui ultra montes ſunt, Fratres, qui Romæ ſunt, ſalutem. Litteras a fraternitate veſtra communes & proprias lætanter ſuſcepimus, & petitioni veſtræ cum devotione aſſenſum præbuimus, ſicut venerabilis frater noſter O. Archipresbyter Salvatoris cum ſocio ſuo vobis narrare poterit, quos ad Dominum Papam & vos direximus cum literis confirmationis & noſtris ſubſcriptionibus. Ipſi igitur viderunt & audierunt, quomodo nos in Kal. Mart. omnes pariter congregati fuimus Epiſcopi, Cardinales, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi cum reliqua multitudine Romanæ urbis

urbis cleri & populi, & electionem Pontificis a vobis factam ſinguli ore proprio laudavimus, & confirmavimus. Reſtat igitur, ut ſicut nos feſtivum petitioni veſtræ præbuimus aſſenſum, ita & vos neceſſitatibus noſtris nobis Domino largiente præbere feſtinetis auxilium.

CCC.

Calixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Venerabili Fratri U. Epiſcopo & Canonicis ſanctæ Conſtantienſis Eccleſiæ ſalutem & alia bona. Schaffhuſenſes fratres agitatam diu querimoniam repetere non deſiſtunt. Conqueruntur itaque quia prædium a Tutone illo eis oblatum per violentiam auferatis. Præcipimus igitur dilectioni veſtræ, ut eis aut prædium ipſum in pace & quiete reddatis, aut ſi quid in eo juris habere confiditis, oportuno loco & tempore ad exequendam juſtitiam veniatis. Veruntamen illud nobis honeſtius & utilius videretur, ſi quis, quod ſuum eſt, ſine ſcandalo & ſicut fratres condecet, obtineret. Et ſi N. in Apoſtaſiam lapſus ſit, & contra honorem Dei & ſalutem animæ ſuæ retrorſum abierit, nulla tamen ratione permittitur, ut ea quæ libere ac ſponte obtulerit, debuerit, abſtuliſſe. Datum Cluniaci III. Nonarum Januarii.

CCCI.

Calixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio N. Schaffhuſenſi Abbati ejusque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Commiſſi nobis officii nos hortatur auctoritas pro Eccleſiarum ſtatu ſatagere & quæ recte ſtatuta ſunt ſtabilire; primum fili Kariſſime N. Abba tuis per Kariſſimum fratrem N. Trevirenſem Archiepiſcopum petitionibus annuendum eſſe cenſuimus, ut venerabile Salvatoris monaſterium, cui Deo auctore præſides, quod videlicet ab N. quondam Comite apud villam N. ſub honore omnium ſanctorum ædificatum & beato Petro in jus perpetuum oblatum eſt, ad exemplar prædeceſſorum noſtrorum ſanctæ memoriæ Gregorii VII. & Urbani ſecundi Pontificum Romanorum Apoſtolicæ ſedis privilegio muniremus, per præſentis igitur privilegii paginam Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut quæcunque poſſeſſiones, quæcunque bona eidem monaſterio vel a prædicto N. ſive N. Comitibus vel aliis fidelibus de ſuo jure oblata ſunt, aut in futurum Domino largiente offerri vel quibuslibet juſtis modis acquiri contigerit, firma tibi tuisque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Nulli ergo omnino hominum liceat præfatum cœnobium temere perturbare, vel ejus poſſeſſiones ſeu res ceteras auferre, ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Obeunte te nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia vel violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu vel fratrum pars conſilii ſanioris ſecundum beati Benedicti regulam elegerint. Extremi olei confectio, conſecrationes altarium ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum & cætera ad Epiſcopale officium pertinentia ab Epiſcopo Conſtantienſi, in cujus eſtis diœceſi, accipietis, ſi tamen Catholicus eſt & gratiam & communionem Apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis ac ſine pravitate voluerit exhibere; alioquin liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antiſtitem & ab eo conſecrationum ſacramenta ſuſcipere. Sepulturam quoque ipſius monaſterii liberam omnino eſſe decernimus, ut eorum, qui illic ſepeliri deliberaverint, devotioni & extremæ voluntati, niſi forte excommunicati ſint, nullus obſiſtat. Sane cellas beatæ Agnetis & beatæ Mariæ occaſione qualibet a monaſterii veſtri proprietate per te vel ſucceſſores tuos vel quemlibet alium ſubtrahi vel alienari & earum bona temere aut violenter aufferri vel imminui penitus prohibemus, & ſi qua forte ablata ſunt ſub divini obteſtatione judicii reddi præcipimus. Manſuro præterea in perpetuum decreto ſancimus, ut nulli omnino viventium liceat in veſtro monaſterio aliquas proprietatis conditiones, non hæreditarii juris, non advocatiæ, non inveſtituræ, neque cujuslibet poteſtatis, quæ libertati & quieti fratrum noceat, vendicare: Sed abbas cum fratribus advocatum ſibi, quem perſpexerit utiliorem, inſtituat, &, ſi oportuerit, amoto eo alium tertium providerit. Laicos ſeu clericos ſeculariter viventes ad converſionem ſuſcipere nullius Epiſcopi vel Præpoſiti condictio vos inhibeat. Porro decimas, quæ a laicis detinentur, pertinentes eccleſiis, quas habetis vel habebitis, ſi eas recuperare annuente Domino potueritis, veſtris perpetuo uſibus mancipandas absque omni contradictione Epiſcoporum cenſemus ſalva Epiſcopali reverentia. Illud etiam capitulo præſenti ſubjungimus, ut nulli Epiſcoporum facultas ſit ſine Romani Pontificis licentia loca veſtra vel monachos interdictioni vel excommunicationi ſubjicere. Ad indicium autem perceptæ a Romana Eccleſia libertatis auri unciam quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua igitur deinceps eccleſiaſtica ſecularisve perſona hujus privilegii paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honorisque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat atque a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini redemtoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat & in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant Amen. Datum Cluniaci per manum Criſogoni ſanctæ eccleſiæ diaconi Cardinalis ac bibliothecarii III. Nonarum Januarii, Indictione XVI. Incarnationis dominicæ anno MCXX. Pontificatus autem Domini Calixti ſecundi Papæ anno primo.

CCCII.

Synodus Calixti Papæ.

Anno Dominicæ incarnationis MCXVIIII. VII. Idus Julii, Indictione XII. Dominus Papa Calixtus Toloſæ cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus Provinciæ Gotiæ, Guaſconiæ & citerioris Hyſpaniæ Concilium celebravit, ubi cum de diverſis negotiis quæſtiones emergerent, capitula hæc promulgata & totius aſſenſu Concilii approbata ſunt. Sanctorum patrum veſtigiis inſiſtentes, ordinari quemcunque per pecuniam in eccleſia Dei vel promoveri auctoritate ſedis apoſtolicæ omnimodis prohibemus: Si autem ſibi ordinationem vel promotionem acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate. Nullus etiam in præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus ordinetur. Primitias, decimas, oblationes, & cimiteria, domos etiam & bona cætera deficientis Epiſcopi & clericorum a principibus & quibuslibet Laicis diripi & teneri penitus interdicimus. Qui vero pertinaciter iſta præſumpſerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur. Hos, qui religionis ſpeciem ſimulantes, dominici corporis & ſanguinis ſacramentum, baptiſma puerorum, ſacerdotium & cæteros eccleſiaſticos ordines & legitimarum dampnant fœdera nuptiarum, tamquam hæreticos ab eccleſia Dei pellimus & dampnamus & per poteſtates exteras coerceri præcipimus: defenſores quoque ipſorum ejusdem dampnationis vinculo, donec reſipuerint, innodamus. Si quis eccleſiaſticæ militiæ titulo inſignitus monachus vel canonicus aut etiam quilibet clericus primam fidem irritam faciens abierit, aut tanquam laicus comam aut barbam nutrierit, eccleſiæ communione privetur, donec prævaricationem emendaverit.

CCCIII.

Qualiter nuper inter regem & Dominum Papam cauſa cœperit ac proceſſerit, breviter deſcriptum eſt.

Venerunt ad Regem apud Argentinam Epiſcopus Catalaunenſis & Abbas Cluniacenſis acturi cum eo de pace & concordia, inter regnum & ſacerdotium. A quibus cum rex conſilium quæreret, quomodo ſine diminutione regni ſui hoc exequi poſſet, aſſumpta parabola reſpondit Epiſcopus; ſi veram pacem, Domine rex, deſideras habere, inveſtituram epiſcopatuum & Abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc regni tui nullam diminutionem, pro certo teneas, ſcito, me in regno Francorum Epiſcopum electum, nec ante conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu regis, cui tamen de tributo, de militia, de theloneo, de omnibus, quæ ad rempublicam pertinebant antiquitus, ſed a regibus Chriſtianis eccleſiæ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut in regno tuo tibi Epiſcopi deſerviunt, quos hucusque inveſtiendo, hanc diſcordiam, immo anathematis ſententiam, incurriſtis. Ad hoc rex elevatis manibus hoc reſponſum dedit: Eia, inquit, ſic fiat, non quæro amplius. Tunc ſubjunxit Epiſcopus: ſi igitur inveſtituras dimittere volueris, & poſſeſſiones eccleſiarum & eorum, qui pro eccleſia laboraverunt, reddere, & veram pacem eis dare, laborabimus Deo opitulante huic contentioni finem imponere. Quæ omnia rex communicato cum ſuis conſilio ſe proſecuturum promiſit, ſi fidem & juſtitiam apud Dominum Papam inveniret, & ſi veram pacem, ipſe & ſui & poſſeſſiones iſtas, quas, pro Werra iſta amiſerant, reciperent. Quibus auditis Epiſcopus certum ſe fieri ſuper denominatis capitulis poſtulavit, tum ut labor eorum non eſſet inutilis, tum ut Dominum Papam ad exequendam pacem facilius inclinarent. Tunc rex propria manu ſub teſtimonio Chriſtianæ fidei in manu Epiſcopi & Abbatis firmavit, ſe præfata capitula ſine fraude proſecuturum. Poſt eum Epiſcopus Lauſenenſis & Comes Palatinus & cæteri clerici & laici, qui cum eo erant, hoc idem firmaverunt eodem modo. Accepta ſecuritate Epiſcopus & Abbas Domino Papæ Pariſius occurrerunt; quæ viderant & audierant, fideliter intimarunt, quibus applaudens Dominus Papa ſic reſpondit: Utinam jam factum eſſet, ſi ſine fraude fieri poſſet. Mox communicato cum Epiſcopis & Cardinalibus conſilio eosdem & cum eis de latere ſuo Epiſcopum Oſtienſem & G. Cardinalem ad regem remiſit, ut præfata capitula diligentius retractarent, atque ſcripto ex utraque parte firmarent, & ſi hoc, ſicut promiſerat, exequi vellet diem, quam iſta complerentur ante finem Concilii denominarent. Venientes ad eum Virdunum & Metim ei occurrerunt, quod Dominus Papa eum libenter reciperet, ſi promiſſum exequi vellet, retulerunt, ſuper quo quam gaviſus rex, quod prius apud Argentinam in manu prænominatorum firmaverat, inibi in manu Epiſcopi Oſtienſis & G. Cardinalis, & Epiſcopi Catalaunenſis & Abbatis propria manu firmavit, quod videlicet in - - - - - - capitula, quæ ſequenti ſcripto continentur, apud Moſonium in præſentia Domini Papæ fideliter ſine omni fraude exequeretur. Poſt eum hoc idem juraverunt Dux Welf, Comes Beringarius, Comes Palatinus, Comes Wilhelmus & alii Principes, Epiſcopi, Clerici, Laici multi. Exegit etiam ipſe a noſtris eodem firmari ſibi modo, quod ſi non in ipſo remaneret, eodem die Dominus Papa, quæ in ſcripto ſuo continentur, adimpleret. Scriptum autem hoc concordiæ fuit: Ego H. Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus pro amore Dei & beati Petri & Domini Papæ Calixti dimitto omnem inveſtituram omnium eccleſiarum & do veram pacem omnibus, qui, ex quo iſta diſcordia cœpta pro eccleſia in Werra fuerunt vel ſunt: poſſeſſiones autem eccleſiarum vel omnium, qui pro eccleſia laboraverunt, quas habeo, reddo, quas autem non habeo ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod ſi quæſtio etiam emerſerit quæ eccleſiaſtica ſunt Canonico, quæ autem ſecula-

ſecularia ſunt, ſeculari terminentur judicio. Item ſcriptum Domini Papæ: Ego Calixtus Secundus Dei gratia Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Catholicus ad veram pacem Henrico Romanorum Imperatori Auguſto & omnibus, qui cum eo contra eccleſiam fuerunt vel ſunt, poſſeſſiones eorum, quas pro Werra iſta perdiderunt, quas habeo, reddo; quas non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod ſi quæſtio etiam emerſerit, quæ eccleſiaſtica ſunt canonico, quæ autem ſecularia, ſeculari terminentur judicio. Hac itaque data & accepta ſecuritate feſtinanter ad Dominum Papam Remis redierunt, quæ fecerant & quæ a rege & a ſuis receperant ante Concilium reportantes ſimul & diem & locum colloquii deſignantes. Dominus Papa in generali concilio XIII. Kal. Novembris Remis reſidens inter cætera ſic exorſus eſt: Domini patres & fratres, cauſa, pro qua vos de terra longinqua & remotis regionibus ad concilium vocavimus, hæc eſt: Scitis quam diu Romana Eccleſia contra diverſas hæreſes laboravit, & ſicut per beatum Petrum, cui ſpecialiter dictum eſt a Domino; rogavi pro te Petre, ut non deficeret fides tua; &, tu autem confirma fratres tuos; Simon magus, quem judicio Spiritus Sancti ab Eccleſia Dei eliminavit, periit, ſic usq; ad noſtra tempora, id eſt, per vicarios ſequentes Symones expugnare, & ab eccleſia Dei extirpare non deſinit. Ego quoque licet indignus qualiſcunque ejus vicarius Symoniacam hæreſim, quæ maxime per inveſtituras contra eccleſiam Dei innovata eſt, ab eccleſia Dei, opitulante Deo, veſtro conſilio & auxilio modis omnibus eliminare deſidero. Unde ſi placeat a fratribus noſtris, qui inter nos & regem dictum Teutonicum verba concordiæ portaverunt, ordinem cauſæ diligentius audiatis. Tunc Dominus Papa Oſtienſi Epiſcopo injunxit, ut univerſo concilio latine ordinem cauſæ exponeret; Quod cum prudenter Epiſcopus Oſtienſis peroraſſet, iterum Catalaunenſis Epiſcopus ex præcepto Domini Papæ hoc idem Clericis & laicis materna lingua expoſuit. Quo completo, multa capitula illo die & ſequenti propoſuit, & usque ad finem concilii univerſa complenda diſtulit. Sequenti vero die cum in hoc conſilium Epiſcoporum ſediſſet, ut Dominus Papa ad diem colloquii pro componenda pace accederet, & utrum in veritate homo ille ageret, per ſemet ipſum temptaret, circa finem concilii illa die Dominus Papa ſic proſecutus eſt: Domini patres & fratres, ſcitis quamdiu mater noſtra Eccleſia contra ſymoniacam hæreſin maxime quæ per inveſtituras fit, in partibus noſtris laboraverit, & quoniam placuit omnipotenti Deo noſtris diebus eccleſiæ ſuæ pacem offerre, & jam proxima dies colloquii ad ipſum locum craſtina die nos compellit accedere, ſummopere rogamus, ut reditum noſtrum patienter ſuſtineatis, & ſi Deus nobis pacem dederit, commune gaudium univerſo mundo annuncietis. Si autem, quod Deus avertat, adverſarius nobiscum agere temptaverit, feſtinanter ad vos revertemur, & ſicut conventionem pacis, ſi fiat nobiscum & per vos confirmare optamus; ſic in commentorem fraudis, ſi infidelis evaſerit, judicio Spiritus Sancti & veſtro gladium ſancti Petri vibrare temptabimus. Quod cum ſub obtentu obedientiæ Archi-Epiſcopis, Epiſcopis & Abbatibus injunxiſſet, præcepit etiam, ut interim & maxime die colloquii Pſalmos, orationes, & ſacrificia ſpiritualia Deo offerrent, & a majori Remenſi Eccleſia usque ad eccleſiam beati Remigii cum proceſſione nudis pedibus exirent. Sic interim dimiſſo concilio Dominus Papa ad locum colloquii exiit, & vocatis in Cameram Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus & ceteris ſapientibus viris, quos multos ſecum duxerat, coram omnibus fecit legi utrumque ſcriptum concordiæ. Cumque lectum fuiſſet ſcriptum regis diligentius cœperunt Epiſcopi retractare, maxime illud capitulum, ubi dicebatur: dimitto omnem inveſtituram omnium Eccleſiarum; dicentes ſiquidem Rex ſimpliciter agit, verba iſta ſufficiunt; ſi autem ſub hoc capitulo aliquid cavillare conatur, determinatione nobis videntur indigere, ne forte aut poſſeſſiones antiquas eccleſiarum ſibi conetur vendicare aut tantum de eisdem Epiſcopos inveſtire. Rurſum in ſcripto Domini Papæ illud diligentius retractabatur, ubi dicebatur: do veram regi & omnibus, qui cum eo in Werra iſta fuerant vel ſunt [ne forte in danda pace plus intelligerent, quam reddendam communionem eccleſiæ] & ſub hoc verbo Eccleſia cogeretur ſuſcipere, quos aut ſuperpoſitos legitimis paſtoribus aut canonice depoſitos ſine gravi offenſione non poſſet ſuſtinere. Diligenter igitur omnibus retractatis, miſſi ſunt ad caſtra Regis Epiſcopus Catalaunenſis & Abbas Cluniacenſis & alii multi cum eis portantes ſcripta in manibus. Cumque perveniſſent ad caſtra, oſtenderunt ſcripta, determinaverunt capitula, prout omnium conſilio diffinitum erat. Rex autem his auditis prima fronte ſe nichil promiſiſſe horum, omnino abnegabat. Tunc Epiſcopus Catalaunenſis zelo Dei inflammatus & gladio verbi Dei accinctus reſpondit pro omnibus: ſi, Domine Rex, negare vis ſcriptum, quod tenemus in manibus & determinationem, quam audiſti, paratus ſum ſub teſtimonio religioſorum virorum, qui inter me & te fuerunt, jurare ſuper reliquias ſanctorum & ſuper evangelium Chriſti, te iſta omnia in manu mea firmaſſe & me ſub hac determinatione recepiſſe. Cumque omnium teſtimonio vinceretur, tandem compulſus eſt confiteri, quod prius negaverat. Veruntamen conquerebatur de eis graviter, quod, licet eorum conſilio promiſerit, absque diminutione regni exequi non valeret. Cui ſic Epiſcopus reſpondit: In promiſſis noſtris, Domine Rex, per omnia nos fideles invenies; non tamen Dominus Papa [& ſui] ſtatum Imperii aut coronam regni, ſicut quidam ſeminatores diſcordiæ obloquuntur, in quolibet imminuere attemptant, imo palam omnibus denunciant, in exhibitione militiæ, & in cæteris omnibus, in quibus tibi & anteceſſoribus tuis ſervire conſueverant, modis omnibus deſervient,

vient, ſi autem imperii ſtatum per hoc imminui exiſtimas, quod ulterius tibi Epiſcopatus vendere non liceat, hoc potius regni tui augmentum ac profectum ſperare debueras, ſi quæ Deo contraria ſunt, pro ejus amore abjicias. Ad hæc omnia cum reſpondere non poſſet, mitiora verba cœpit proferre & inducias quærere vel usque mane, dicens, ſe nocte illa cum Principibus velle de cauſa conferre, & ad exequendum promiſſum, ſi poſſet, eorum corda inflectere & ad alterutrum ſummo mane renunciare. Poſt hæc ſui de modo abſolutionis & ſuſceptionis cum noſtris cœperunt conferre, durum ſibi immo importabile videri, ſi more aliorum, nudis pedibus, Dominus ſuus ad abſolutionem accederet; quibus condeſcendentes noſtri reſponderunt, quod modis omnibus laborarent, ut Dominus Papa eum calceatum, quanto privatius poſſet, reciperet. In his verbis illa die colloquio terminato, noſtri ad Dominum Papam redierunt, quæ invenerant reportantes. Tunc Dominus, quaſi de pace deſperans, Papa ordinabat ſummo mane ad fratres, quos Remis reliquerat, repedare; ſed conſilio Comitis Trecenſis & multorum aliorum compulſus eſt Sabbatho fere usque ad horam ſextam in eodem loco manere. Et, ut omne os adverſariorum obſtrueret & vocem derogationis omnibus auferret, ſummo mane iterum miſſi ſunt ad caſtra Epiſcopus Catalaunenſis & Abbas Cluniacenſis ſuper inducias acceptas reſponſum ejus audituri. Cumque illuc perveniſſent, ſicut pridie fecerat, repræſentavit ſcripti veritatem cum atteſtatione ſacramenti, dicens: heri quidem, Domine Rex, cum juſtitia poſſemus a te recedere, quod die denominata parati fuimus, & promiſſum tuum recipere & noſtrum implere. Verum quod tu inducias petendo usque in hanc diem diſtuliſti, nolumus, ut, propter intervallum unius noctis, tantum bonum in nobis remaneat, & ſi promiſſum tuum hodie exequi volueris, paratus eſt adhuc Dominus Papa, quod per nos tibi promiſit, modis omnibus adimplere. Tunc rex iratus iterum inducias cœpit quærere, donec generale colloquium cum Principibus regni poſſet habere, ſine quorum conſilio inveſtituras non audebat dimittere. Ad hæc Epiſcopus: Quia ſæpe inducias quærendo, quæ promiſiſti, implere diſſimulas, nichil nobis & tibi amplius: revertar ad Dominum Papam. Sicque inſalutatus rediit, quæ invenerat, renunciavit. Mox igitur Dominus Papa cum ſuis ad aliud caſtrum Comitis Trecenſis cum ſumma feſtinatione tranſivit. Rex autem nuncium ad Comitem direxit, ſummopere rogans, ut Dominum Papam inibi die dominico detineret, promittens, ſe facturum modis omnibus, quod totiens abnegaverat. Quod cum ad Dominum Papam delatum fuiſſet, communicato cum ſuis conſilio hoc breve dedit reſponſum: Feci, fratres, pro deſiderio pacis, quod ab anteceſſoribus noſtris nunquam factum audivi. Generalem ſynodum congregatam & fratres multos quaſi deſolatos reliqui, ad hominem iſtum cum multo labore perveniens, quæ pacis ſunt in eo non invenio; Unde nullatenus eum ulterius exſpectabo, ſed ad fratres noſtros & ad concilium, quantocius potero, regrediar. Si autem in Concilio vel poſt Concilium veram pacem nobis Deus obtulerit, paratus ero ſuſcipere & amplecti. Die dominica de eodem loco ante diem exivit, & cum tanta feſtinatione Remis usque cucurrit, ut viginti leugis conſummatis eadem die Remis miſſam celebraret, in qua Leodicenſem electum invenit & in Epiſcopum conſecravit. Poſtea vero præ nimio labore infirmatus vix ad Concilium acceſſit, exitum & reditum ſuum & ordinem cauſæ concilio exponi fecit, & ſic illa die ſiluit - - - - - nichilominus infirmitate detentus, in concilio ſedere non potuit. - - - circa horam tertiam ad concilium acceſſit. Alia die usque ad horam nonam multorum proclamationes recepit, & de multis capitulis tractavit. Ab hora vero nona, volens illa die concilium terminare, ſinodalia decreta fecit in medium proferri & legi. Cumque multa contra ſymoniacam hæreſim eſſent recitata, & omnium conſono favore laudata & confirmata, ventum eſt ad illud decretum, quo inveſtituræ eccleſiarum interdicebantur laicis, in quo ſic continebatur: Inveſtituras omnium Eccleſiarum poſſeſſionum per laicam manum fieri omnibus modis prohibemus. Quod cum recitatum fuiſſet tantum murmur quorundam clericorum, & multorum laicorum per Concilium intonuit, ut diem usque ad veſperam ſub gravi contentione pertraherent. Videbatur igitur eis, quod ſub hoc capitulo Dominus decimas & cætera eccleſiaſtica beneficia, quæ antiquitus laici tenuerant, conaretur minuere vel auferre. Unde Dominus Papa omnibus ſatisfaciens illa die concilium terminare diſtulit, ut ſequenti die communi conſilio decretum temperaret, & ipſum cum cæteris, quæ ſequebantur, unanimi omnium favore & auctoritate confirmaret. Tunc vero ad concilium venit, quæ propoſuerat executurus, hymnum Sancti Spiritus devote incipit, qui cum ab omnibus affectuoſe fuiſſet decantatus, vere inviſibilis ignis flamma ſuccenſus in ignea lingua de Spiritu Sancto exorſus mirabiliter peroravit, docens eum ſummum bonum eſſe, fontem ſapientiæ & intelligentiæ ac totius diſciplinæ, vinculum caritatis, unitatis & concordiæ, cumque per hæc ſingula diutius ſub omnium ammiratione diſcurreret, tandem ad cauſam acceſſit dicens; Scimus, fratres Kariſſimi, quod labor veſter, quo de tam regionibus remotis, pro communi libertate matris noſtræ ſanctæ eccleſiæ nobis occurrere ſtuduiſtis, placuit Deo & Spiritui Sancto, in cujus virtute & ſanctificatione unum ſumus in Chriſto; & quod placuit Spiritui Sancto & nobis, diſplicuit Spiritui adverſario, qui modis omnibus ad perturbandam fraternitatis veſtræ concordiam cooperatores malitiæ ſuæ quæſivit, & invenit. Quid igitur dicimus, fratres, ſi cum tanto labore & expenſis ad Concilium vocati veniſtis & revertentes ad regiones veſtras nichil reportare poteritis, quod nos audire non vultis. Qui igitur

igitur peccat in Spiritum Sanctum, quod peccatum, ſi perſeveraverit, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo neque in futuro, teſte veritate, quæ dicit; qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit; Scimus etiam quod Dominus, cum propoſuiſſet diſcipulis ſuis, niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem: non habebitis vitam in vobis, ſcandalizati ſunt multi & abierunt retrorſum, nec poſtea ſequebantur eum: Sic & nos cum heri propoſuiſſemus quædam pro libertate eccleſiæ, ſcandalizati ſunt quidam infideles; unde & nos eis auctoritate Apoſtolica dicimus; qui infidelis, diſcedat & exeat, & det locum fidelibus, quæ eccleſiaſtica ſunt, & libertati eccleſiæ neceſſaria pertractare; vobis autem qui locum & officium Apoſtolorum in eccleſia Dei tenetis, dicimus, quod Dominus dixit ad duodecim: Nunquid & vos v. a.? Quod cum mirabiliter peroraſſet, ita omnium corda concuſſit ac reclamantium voces compreſſit, ut nec unus quidem contra decreta Synodica, quæ poſtea lecta ſunt, os aperire præſumeret. Dominus tamen Papa decretum illud, unde murmur ortum fuerat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam concilio legi fecit; Inveſtituram Epiſcopatuum & Abbatiarum per manum laicam fieri omni modo prohibemus. Quod cum placuiſſet omnibus, ipſum cum cæteris omnibus, quæ lecta ſunt, judicio Spiritus Sancti & auctoritate eccleſiaſtica firmaverunt. Allatæ ſunt denique candelæ quadringentæ XXVII. & accenſæ datæ ſingulæ ſingulis, tenentibus baculos Epiſcopis & Abbatibus, injunctumque eſt eis, ut omnes candelas tenentes aſſurgerent, Cumque aſtarent recitata multorum nomina, quos præcipue excommunicare propoſuerat Dominus Papa, inter quos primi nominati ſunt Rex H. Romanæ Eccleſiæ invaſor, Burdinus & præ cæteris & cum cæteris multis ſollempniter excommunicati. Abſolvit etiam Dominus Papa auctoritate Apoſtolica a fidelitate regis omnes, quotquot juraverant, niſi forte reſipiſceret & eccleſiæ Dei ſatisfaceret. His denique rite completis auctoritate patris & filii & Spiritus Sancti omnes abſolvit atque ſignavit, & ſic ad propria unumquemque redire permiſit, & concilii finem fecit. Quod vidi & audivi, fideliter, quanto brevius potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.

CCCIV.

L. Oſtienſis Epiſcopus S. Presbyter G. Diacon. Cardinales & Legati venerabili fratri O. Babenbergenſi Epiſcopo ſalutem in Chriſto. Ex Domini noſtri Papæ totiusque Romanæ Eccleſiæ auctoritate pro ejusdem eccleſiæ & regni pace componenda cum regis ac principum nunciis deſtinati ad partes iſtas acceſſimus. Verum quod vos pro Eccleſiæ libertate tuenda ſollicitari ac laborare cognovimus, imo ſi pacis ac tranquillitatis intuitu nos clementia divina reſpicere voluerit, vos tanquam ſpecialem ipſius matris filium ac dilectum in Chriſto fratrem ipſius pacis & conſolationis participem eſſe deſideramus. Quapropter fraternitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus, ut omni occaſione remota in beatæ Mariæ nativitate Moguntiæ nobis occurrere ſtudeatis.

CCCV.

Privilegium Henrici IIII. Imperatoris ad Calixtum Papam.

Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus pro amore Dei & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Domini Papæ Calixti & pro remedio animæ meæ dimitto Deo ſanctisque Dei Apoſtolis Petro & Paulo ſanctæque Catholicæ Eccleſiæ omnem inveſtituram per anulum & baculum, & concedo in omnibus Imperii mei partibus canonicam fieri electionem & liberam conſecrationem, poſſeſſiones & regalia beati Petri, quæ tempore Patris mei ſive etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo; quæ non habeo, ut reſtituantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum & principum & aliorum tam clericorum, quam Laicorum, conſilio principum, quæ habeo, reſtituo; quæ non habeo, ut reſtituantur, fideliter juvabo. Do veram pacem Domino Papæ Calixto, & omnibus qui in parte tua ſunt vel fuerunt, & in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter illam juvabo.

CCCVI.

Privilegium Calixti Papæ ad Henricum IIII. Imperatorem.

Ego Calixtus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teutonici regni, qui ad regnum pertinent, in tua præſentia fieri abſque Symonia & aliqua violentia, aut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas; Electus vero a te regalia accipiat, &, quæ ex his jure tibi debet, faciat, Ex aliis vero partibus Imperii conſecratus infra ſex menſes regalia a te recipiat, &, quæ ex his jure tibi debet, faciat. Do tibi veram pacem & omnibus, qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ, & in quibus poſtulaveris, ſecundum officii mei debitum auxilium tibi præſtabo.

CCCVII.

D. Venerabili Merſeburgenſis Eccleſiæ Præpoſito ejusdem eccleſiæ humilis congregatio debitæ obedientiæ affectum cum aſſiduitate in Chriſto orationum. Ex multitudine miſeriæ & tribulationis noſtræ, Domine Pater, internus animi dolor cogit nos lacrimabilem vobis querimoniam tranſmittere, ad quam exaudiendam invitet vos primum reſpectus pietatis Dei & ipſa eccleſiaſtica, quam ſemper dilexiſti, relligio, demum juſtitia & manſvetudo veſtra & miſericordia, poſtremum ipſa noſtræ Eccleſiæ ſupra modum aggravatæ tribulatio, pro cujus lamentabili ruina non tantum dolemus & conteſtamur, quantum, quod decano patre noſtro ex eadem ruina orbati ſumus, qui nobis & eccleſiæ noſtræ omnia hactenus, quæ dignitatis & utilitatis erant, paterna cura ſollerter providit, & caritatis

caritatis munere amminiſtravit. Qua re de tam repentina & intolerabili calamitate ſtupor & hebitudo mentis ſuper nos, Domine Pater dilecte, cecidit, Nam ſicut navis ſollerti gubernatore deſtituta aut fluctuat, aut fluctibus immergitur aut ſcopulis illiditur, & ſic planctum magis invenit, quam portum; ſic & nos miſeri tanto rectore viduati multis modis in hoc mundo tanquam in naufragioſo mari periclitamur. Unde tanto & tam inani dolore usque ad vitæ tædia deficeremus, ſi non in clementia veſtra ſpem non modo conſilii, ſed & auxilii haberemus. Ponite ergo vobis ante oculos totam eccleſiam noſtram, tam clerum, quam populum, pedibus veſtris affuſum tam miſerabilem coram vobis deplorare querimoniam; &, quod rectore deſtituti alium præter vos rectorem non habemus, ad nos dignemini venire, ut nos, qui æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis, quod ad ſuſtinendum tantæ adverſitatis pondus impares ſumus, in Dei & veſtri miſeratione reſpirare valeamus. De cætero, Domine, veſtræ pietatis petimus ſerenitatem, ut a Dominis noſtris, fratribus veſtris quos ad ſummam manum omnis probitatis novimus eſſe provectos, & viſcera miſericordiæ indutos, ſententiam ſuper hoc facto requiratis, ſcilicet ſi in eadem eccleſia ſanguine polluta hominum ex eadem ruina oppreſſorum, ſacramenta Chriſti licencia Domini Epiſcopi poſſint celebrari, quod quidam, habentes ſcientiam, ſed non ſecundum zelum Dei, noſtræ proſperitati hactenus invidentes, videntur nobis de eadem re inclementer quæſtionare, cum conſtet altare remanſiſſe inpollutum & inviolatum.

CCCVIII.

Domino E. præpoſito viro diligendo & ab omnibus honorando A. ſanctæ Dei genitricis eccleſiæ Aquisgrani humilis diſpenſator, fraternam dilectionem ex debito, fideles orationes ex officio. Gratias ago de noſtro, quod dignum & idoneum ſuo vos fecit miniſterio, ut ſitis neceſſarium & utile vas in domo Domini: quantum autem una cum fratre veſtro de provectione veſtra mihi fuit gaudium novit Deus, qui inſpector eſt cordium. Ego quoque licet indignus veſtro conjunctus ſum numero, confidens multum in ſanctis orationibus veſtris & pio patrocinio. Sic & vos de me habetote, quod in quantum homo peccator valeo, in meis orationibus nunquam vobis deero.

CCCIX.

Juramentum ſeu promiſſio vel Imperatori debita fides.

Ab hac hora in antea fidelis ero N. Imperatori per rectam fidem ſecundum meum ſcire & poſſe. Non ero in Conſilio ut vitam aut membra perdat, Italicum regnum & ſuam rectam poteſtatem; infra regnum adjutor ero ei ſecundum meum ſcire & poſſe ad tenendum & defendendum contra omnes homines, qui ſibi tollere voluerint. Si ea quæ ſupra ſcripta ſunt juraſti aut juraveris & per rectam fidem adimpleveris, ſenior meus neque per ſe neque per ſubjectam perſonam tollet tibi vitam aut membra nec te capiet propter hoc, quod usque modo contra eum feciſti, niſi in antea ſis contra eum & convictus fueris. Prædia & proprietates quæ juſte & legaliter habes, & eas terras, quas per ſcriptum juſte habes, non tibi tollet, niſi juſto judicio per veram legem ſit judicatum. Si beneficium de regno aut de Eccleſiis non habueris & legem & juſtitiam ante miſſum mei ſenioris feceris, non te diſtringet ad curtem venire ſenior meus, niſi tu ſponte volueris.

CCCX.

Abjuratio hæreſis.

Anathematizo omnem hæreſim, præcipue illam, quæ præſentis eccleſiæ ſtatum conturbat, & aſſerit ligamenta eccleſiæ eſſe ſpernenda, ſub teſtimonio Chriſti & eccleſiæ. Promitto autem fidem & obedientiam Romanæ ſedis pontifici & R. Wirzeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopo dampnans, quod dampnat, affirmans, quod affirmat ſancta univerſalis eccleſia.

CCCXI.

Juramentum Berengarii cum hæreſin abjuraret.

Ego Berengarius indignus Diaconus eccleſiæ ſancti Mauritii Andegavenſis cognoſcens veram Catholicam & Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſin præcipue eam de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento manibus ſacerdotum tractari vel frangi aut fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ ſedi & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ menſæ eam fidem tenere, quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus & hæc ſancta Synodus autoritate Evangelica & Apoſtolica tenenda tradidit, mihique firmavit, ſcilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur poſt conſecrationem non ſolum Sacramentum, ſed & verum corpus & ſangvinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe & ſenſualiter non ſolum in ſacramento, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri, jurans per ſanctam omouſion & individuam trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti Evangelia. Eos vero qui contra hanc fidem venerint cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronuncio; quod ſi ego ipſe alioquin contra hæc ſentire aliquid ac prædicare præſumſero, ſubjaceam canonum ſeveritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.

CCCXII.

Dilectiſſimis in Chriſto fratribus & conſacerdotibus per Karinthiam diſperſis H. colore conſacerdos, non officio, germanæ caritatis viſcera ex toto corde & animo. Forſan aliqui veſtrum ſtomachantur in me, quaſi typo ſuperbiæ vobis præſumſerim ſcribere, cum præſertim

cum pleriſque veſtrum ignotus ſim etiam facie: Quibus primum ut literatus ſeculi & idiota Dei, comicum illud reſpondebo: Homo ſum, humani a me nihil alienum puto. Sed quod ſpiritalibus ſcribo, in Spiritu Dei jam fiducialius dico, quod ſi indiviſus, imo quod indiviſus eſt Chriſtus, omnes nos unius capitis membra, omnes ſub uno patre fratres ſumus. Itaque aut fratrem me æſtimate & non alienum, aut conſequenter dicam, quod mediator noſter gratis mortuus eſt, ſi non fecit utraque unum. Exordiar igitur non elatione, ſed medullata caritate, Frater h. cum ad viſendam patriam parentesque in has partes deveniſſet, & poſt aliquanto ad nos rediiſſet requiſitus a me, ut ſit more humani ingenii, primo de ſoſpitate familiarium meorum, de hinc etiam de temperie & ubertate anni, omnia læta rettulit, ſed quaſi, ſi ſcorpius percuſſiſſet, unum in fine ſubintulit, quod cor meum altius momordit. Ajebat itaque ſurculum diaboli neſcio de cujus plantario in terra hac ſurrexiſſe, & jam, ut cancer, latius ſerpere, ſcilicet quod poteſtatem ſolvendi ſoli ſortiti ſint epiſcopi & ab hac ſacerdotes exiſtant alieni. O malum originale, o radix peccati, o conterendum caput colubri, o non audiendus ſibilus ſerpentis! Ecce ſerpens, ille qui ſtanti adhuc homini in paradiſo ſuggeſſit, ut caderet, poſt lapſum per gratiam reſuſcitatus inſibilat, ut iterum cadant. Evomite ergo venenum diaboli, ſi qui bibiſtis ignari, ſed tumorem hujus vulneris prius quaſi fomentis quibusdam argumentando conabimur mollire, & mox poſtulantibus, quæ latebant, aperire. Quæſo, fratres, primum cujus vicarii, cujus cooperatores eſtis? ſi Chriſti, immo quod vere Chriſti & Dei, quod Chriſto eſt Deus. De Deo autem ſcriptum eſt, quod Dominus mortificat & vivificat. Ergo & vobis, ut puto, hanc poteſtatem contulit, quos ſecum cooperarios in vineam, meſſores in meſſem introduxit. Hoc illud eſt vis ligandi & ſolvendi, hæ claves regni cœlorum, quas ſpecialiter Petro Salvator credidit; ſi primo ſoli Petro, quod ſoli Petro poteſtatem hanc contulit, ergo ne Jacobum, Johannem, Andream & ipſum Paulum mancos & inutiles reddidit, quibus quaſi devotis meſſoribus falcem e manibus excuſſit? Ubi eſt ergo, quod pluribus diſcipulis poſt reſurrectionem ſuam apparens inſufflavit & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt? Ubi eſt etiam, quod iterum dicit: Meſſis quidem m. rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam? Si igitur in hæreditaria Apoſtolorum ſucceſſione ſoli remittendi poteſtatem habent Epiſcopi, vere operarii admodum pauci & nequaquam ſufficientes ad meſſem Domini, contradicente ſcriptura: dinumerabo eos & ſuper harenam. Quos igitur ſuper harenam multiplicatos dinumerat, niſi quos ſuperiori verſu amicos Dei nimis honoratos, nimiſque confortatos in principatu ſuo appellat? Scio, quod aliqui veſtrum parochianam curam gerentes in plebe neceſſe habent ſubjectos in verbo Domini jugiter commonere, & delinquentes ab eccleſia nonnunquam expellere & ad correctionem aliorum communione privare, ne per paucas oves morbidas totus grex contaminetur. In quo ergo hæc facitis, ſi poteſtatem in Spiritu Sancto non accepiſtis? Si autem, ut veſtris fortaſſe utar verbis, nos ſacerdotes jus tantum ligandi habemus, cum poteſtas ſolvendi penes Epiſcopos ſit, incunctanter dico; quod ſi ita eſt miſerabiliores ſumus omnibus hominibus, qui cum regulis & ſcorpionibus, cum lupis & leonibus lædere poſſumus, curandi vero poteſtatem non habemus. Adhuc quod deterius eſt dico, quod immundi ſpecie mortificare quidem poſſunt, ſed vivificandi poteſtatem ſortiti non ſunt. Quare ergo & nos ad ſimilitudinem dæmonum fratribus noſtris plagas facimus, quibus mederi non valemus, cum ſcriptum ſit: Nolite fieri ſocii dæmoniorum. Inaniter etiam fideles in ipſo mortis articulo ſpe bona ſacerdotes convocant, ut remiſſione accepta ſoluti de corpore exeant. Inaniter etiam ipſi epiſcopi ſacerdotibus plerumque peccata ſua confitentur, & indulgentiam ab eis ſupervacue expetunt, qui remittendi gratiam, ut dicitis, non acceperunt. Interrogo etiam; ſi aliqui ex vobis baptizent, ſi autem & vos, quod tamen dubium non eſt, more catholico baptizatis, perſpicuum eſt, quia his, qui per vos in confeſſione trinitatis baptizantur, non ſolum hæreditaria, quæ ex originali radice deſcenderunt, ſed etiam ſingulorum peccata privata relaxatis & ſanctæ matri eccleſiæ de veteri maſſa recentes filios regeneratis. Quid ergo qui ad totam arborem radicitus extirpandam ſufficitis, unum ejus ramaſculum præcidere non valetis? Scimus, imo vobiſcum excellentiam veneramur epiſcopalem, nec tamen ideo inferioribus derogamus quod ſunt. Quia ergo viſus principaliorem locum in ſenſibus noſtris obtinet, auditus forſan corpori neceſſarius non eſt? In cœleſti quoque militia, quod præſtantioris gloriæ Archangeli ſunt, nunquid in miniſterio ſuo angeli viluerint? Ipſi etiam Epiſcopi nunquid gradu ſuo depoſiti aut in aliquo minorati ſunt? & metropolitani primates patriarchæ, ipſe etiam Apoſtolicus, ſpecialem inter eos reverentiam acceperunt? Sed, ut revertamur in anteriora, Philippus ille unus ex VII. diaconibus, qui Samariam convertit, qui eunuchum Candacis reginæ baptizavit, qui mox in ſpiritu raptus & inventus in Azoto eſt, & pertranſiens, prædicavit civitatibus cunctis, donec Cæſaream veniret. Rem etiam narro mirabilem & ſtupendam noſtris tamen temporibus geſtam. Moguntiæ erat quidam negotiator prædives, qui cum negotiandi cauſa in Freſiam usque Trajectum veniſſet, feſto quodam die ſeditionem commovit, & ab Decano Cleri illius ad ſatisfactionem revocatus, bannum ejus parvi æſtimans diſceſſit, & quaſi rem non magnam oblivioni tradidit, qui non poſt multum tempus mortuus eſt & in ſaxeo ſarcophago ſepultus eſt: poſt multos autem annos uxor, cum & ipſa ad exitum

exitum propinquaret, petiit a filiis ſuis, ut in ſepulcro viri ſui ſepeliri debuiſſet, qui ſicut adjurati erant ſarcophagum aperientes, aquis illud ferventibus ſpumantibusque ſuperficietenus plenum corpusque integrum repererunt. Juvenes vero deprehenſo hoc excommunicationis indicio, & mirantes, quod vir relligioſus erat, cœperunt omnia loca, ubi ipſe negotiari ſolebat, circuire, cum ecce Trajectum venientes rem cognoverunt, & pro patre ſatisfacientes, atque communionem impetrantes, reverſi ſunt, apertoque tumulo nichil præter oſſa & cineres invenerunt: Ecce iſte Epiſcopus non fuit, & tamen animam & corpus hominis in æterno judicio conſtituti tam potenter, quam mirabiliter, abſolvit. Reſipiſcite, fratres, & honorem veſtrum nolite dejicere, & pretium Dominici ſanguinis in vobis nolite exinanire. Hæc, fratres, colliria oculis veſtris inungite, ut honorem veſtrum, qui eſt in domino, humiliter in gratiarum accretione agnoſcatis, & de virtute in virtutem euntes Deum Deorum in æterna Syon feliciter videatis. Vale.

CCCXIII.

Epiſtola Papæ ad Harduicum Ratiſponenſem Epiſcopum.

Quantum crimen inobedientia ſit ex Samuelis verbis perpendere potes. Unde valde miramur, quod ſecundum literas noſtras Abbatem ſancti Emmerammi P. in Abbatiam ſuam non reſtituiſti, ſed quod terminum diſpoſuiſti. Parcimus tibi ad præſens ea ſpe ne die illa differas, quin illum reſtituas. Ab infeſtatione autem loci omnino ceſſes; juris etenim beati Petri eſt. Si quam vero juſtitiam te illic habere confidis, oportuno tempore te conſpectui noſtro præſentes, alioquin adverſus te, ut in contemptorem canonum agemus.

CCCXIV.

Epiſtola Mengoti Trajectenſis de fratre ſuo carnali Ellenhardo nomine.

H. Hoienſi amico ſuo, Megingotus Trajectenſis plenæ dilectionis affectum. Apoſtolus dicit: Neceſſe eſt, ut hæreſes veniant, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant: quod de quodam juvene canonico noſtro recenter in eccleſia noſtra contigit, qui ſeculo omnibusque propriis renuncians artioris vitæ propoſito ſub regula beati Auguſtini voto & profeſſione ſe obligavit, ſed poſt triennium temptationibus fractus miſerabiliter ad dimiſſa reſiliit; quem ita quidem apoſtatice redeuntem ſperabam nimirum, quod omni cautela, fraterno conſilio & ſalubri ammonitione exciperemus, ſi quo modo leniter & familiariter emendari atque revocari potuiſſet; & ſi minus fomenta commonitionis & conſilii proficerent, auſteriori eccleſiaſtici vigoris correptione cohercerctur. Ægrotabat igitur frater graviſſime & velut quadam freneſi ſenſum ejus evertente ipſam ægritudinem ſuam ſanitatem reputabat; ſed proh nefas, dum infirmo curationis antidotum offerre debuiſſemus, quidam noſtrum miſerando homini mortis poculum propinaverunt, fautores facti atque defenſores perverſæ voluntatis illius, ſacras quoque ſcripturas adulterina atque hæretica interpretatione in patrocinium illius abhominaliter contorquentes. Unde factum eſt, ut omnem fere ſimplicioris turbæ tam clericorum, quam Laicorum multitudinem in ſententiam ſuam pene traduxiſſent, quibus dum a fidelibus atque Catholicis rationabiliter atque canonice obviaretur, non modica orta eſt conflictatio, placuitque prioribus noſtris comprovincialibus eccleſiis ſuper hoc negotio ſcribere & reſcriptis illarum litem terminare. Sed & in curiam imprimis, quæ Spiræ habita eſt, quæſtionem detulerunt, ubi ab omnibus ex diverſis provinciis & eccleſiis literatis catholicis ſententia illorum cum irriſione dampnata eſt, & ſacris ſcripturis evidenter contraria demonſtrata. Viſum eſt igitur michi omnia de hac quæſtione ſcripta & reſcripta in unum libelli corpuſculum redigere, ad æternum monimentum comprobatæ veritatis & damnatæ falſitatis. Tibi ergo, o amice, hoc opus conflatum deſtinavi, bibliothecæ tuæ in memoriam noſtri inſerendum, in quo dum ſanctæ Leodicenſis eccleſiæ reſcriptum perſpexeris, exultans videre poteris, puram & ſanctam eccleſiæ tuæ in ſacris ſcripturis intelligentiam, quæ inter cæteras hujus regni eccleſias velut gemma prælucens, viget plena eccleſiaſtica autoritatis gravitate.

Literæ Trajectenſis eccleſiæ ad provinciales eccleſias videlicet Monaſterienſem & Leodicenſem.

Dominis & fratribus conprovincialium eccleſiarum R. Trajectenſis eccleſiæ utinam in gratia Dei Præpoſitus. A. Decanus E. magiſter cum devotiſſimis orationibus ſinceræ caritatis obſequium. Gratia requirendi conſilii fraternitati veſtræ, hos apices miſimus, ut ſicut eidem metropoli eadem nos provincia conterminat, ita in majoribus eccleſiæ negotiis nulla nos ſententiæ diſſonantia dirimat. Fuit apud nos Canonicus quidam in clauſtro, ſimplex & delicatus, ſancti Martini, cui ea voluntas, utinam divina inſpiratione, in mentem incidit, ut artioris vitæ propoſitum arriperet, qui ob eandem cauſam in Treverenſem epiſcopatum, neſcientibus nobis, profectus, in monaſterio quodam regulam beati Auguſtini profeſſus eſt. Deinde duobus menſibus tranſactis literis ad nos de ſua converſione directis præbendæ ſuæ renunciavit, profeſſionem ſuam indicavit, aſſenſum omnium noſtrum humiliter imploravit. Tranſactis autem duobus annis ipſemet Trajectum veniens cum Epiſcopum præſentem non inveniſſet, conventum noſtrum intravit, vitam, quam tanto tempore expertus fuerat, laudavit, licentiam fratrum requiſivit, & accepit, & cum ſe orationibus noſtris, viciſſim nos illius commendaremus, oſculum pacis ab omnibus, qui tunc in conventu aderant, accipiens, gratulabundus diſceſſit. Regreſſus igitur

tur ad profeſſionis ſuæ monaſterium primum Diaconus, deinde presbyter ad titulum ejusdem eccleſiæ a Treverenſi Epiſcopo conſecratus eſt, & ita cum ſacrorum ordinum promotione in ſanctæ profeſſionis propoſito aliquamdiu perſeveravit. Cum ecce poſt tertium annum penuria ductus Trajectum rediens, cœpit monaſterii paupertatem, cibi & veſtitus penuriam, denique corporis ſui infirmitatem cauſari miſericordiam & humanitatem poſtulare, ut in conſortium noſtrum & præbendam ſuam reciperetur, inconſulte propoſitum illud arripuiſſe, nec licentiam Epiſcopi ſe habuiſſe; quod & ipſe Epiſcopus fatetur & omnino irritum deberi cenſeri. Ex qua miſericordiæ poſtulatione, & rationis objectione partium inter nos facta eſt diſſenſio, quorundam recipiendum eſſe judicantium; quorundam vero contradicentium. Poſt aliquantum temporis cum frater vehementer inſtaret, Epiſcopus noſter convocatis Eccleſiæ noſtræ Prioribus quasdam literas præſentavit, quas ſibi ab Archiepiſcopo Treverenſi directas dicebat, quibus ea ſententia & voluntas Archiepiſcopi ſignificatur, ut frater ille in conſortium noſtrum reciperetur. De qua Archiepiſcopi voluntate cum diſſona inter nos haberetur ſententia, juſſit Dominus Epiſcopus nos habere conventum, ut collatis in commune ſententiis aliquid rationabile conſilium unanimi decreto ad eum referremus. Habito igitur conventu, viſum eſt nobis pro tanta partium diſſenſione melius hoc negotium comprovincialium eccleſiarum ſententia terminari: ſimul quod plures in conprovincialibus eccleſiis cognovimus ſine licentia epiſcoporum ad artiorem vitam transmigraſſe, nec poſtea redeuntes receptos fuiſſe. Nos igitur nihil novi temere inducere volentes, diffinitivam ſuper hoc veſtræ fraternitatis efflagitamus ſententiam affectuoſiſſime deprecantes, ut quod in tali negotio ipſi facere velletis, idem nobis fixa veſtræ prudentiæ præſcribat ſententia.

Literæ Mengoti Trajectenſis ad Archiepiſcopum Treverenſem.

Domino B. Venerabili Treverenſium Archiepiſcopo H. clericorum minimus, cum devotis orationibus fidele ſervitium. Literas quasdam a paternitate veſtra ſibi directas Dominus noſter Epiſcopus nobis præſentavit, quibus hoc ſanctitas veſtra velle videbatur, ut frater N. qui in epiſcopatu veſtro regulam beati Auguſtini profeſſus, & a vobis diaconus & presbyter ordinatus, in ſancta profeſſione triennio ſine contradictione perſeveravit, nunc penuria ductus & a propoſito exorbitans in conſortium noſtrum recipi debeat, & præbendam inter nos accipiat. Veremur, Domine Pater, ne hoc exemplo plurimi a rigore profeſſæ diſtrictionis poſſint labefactari atque ex hac occaſione, & temptatoris inſidiis ad ſecularia, quibus renunciaverant, ſpem concipiant redeundi. Et noſtis, quod juxta veritatis vocem, nemo mittens manum in aratrum & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Et magnus Leo Papa: quisquis ad perfectioris vitæ propoſitum acceſſerit, redire ſine ſummo peccato non poterit. Quamvis enim inferior vita innocens eſſe poſſit, meliorem tamen electionem deſeruiſſe transgresſio eſt. Scitis etiam, Domine Pater, quod, quamvis ſacri canones irrationabilem clericorum transmigrationem culpent, juxta illud capitulum: alienum clericum ſine licentia proprii Epiſcopi nullus ſuſcipere præſumat; tamen cauſam perfectioris atque melioris vitæ non excludit, cum ipſa veritas, cujus ſententiæ nullus prælatus ſuperordinare præſumit, ad hoc opus omnibus perfectionem cupientibus licentiam generaliter annuat, dicens: Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia, quæ poſſides & da pauperibus, & veni, ſequere me. Quod itaque humanæ naturæ ab ipſo creatore ſuo ab initio mundi conſtitutum eſt, ſcilicet, ut in cognitione ſui & creatoris proficiat, & virtutibus creſcat, ſemper fuiſſe licitum nullus dubitat, & non multum attinet hujus rei licenciam quærere, quam nemo prudentium denegare poteſt, ſemper licuiſſe. Cum igitur prædictarum literarum textum audiſſemus, confiteor, admodum, Domine, mirati ſumus, & a vobis deſtinatas fuiſſe non facile nobis perſuaderi potuit, quia tamen eisdem literis aliquantulum concuſſi ſumus, rogamus, Domine, a ſanctitate veſtra de hac re certificari, & dignum Deo & veſtra auctoritate reſcriptum percipere. De cætero paternitatem veſtram diu incolumem Dominus conſervare dignetur.

Reſcriptum Monaſterienſis Eccleſiæ ad Trajectenſem Eccleſiam.

R. Venerabili ſanctæ Trajectenſis Eccleſiæ Præpoſito. A. Decano. L. Magiſtro, ac reverendiſſimis Trajectenſis Eccleſiæ fratribus & Dominis Monaſterienſis qualiscunque Eccleſia ſe ipſam cum fideliſſimæ ſervitutis & orationis frequentia. Super illius conſilii requiſitione, quam a nobis poſtulatis, non eſt noſtri meriti vel ſcientiæ vobis omnium literarum prudentia enutritis atque nobiliter edoctis præſumtuoſe reſcribere, ſed quod, ut vere credimus, hoc pura veſtra depoſcit caritas, & utinam quandoque in ipſa re vera fraternitas, quod patris noſtri ſumma autoritas teſtatur, & omnium ſanctorum patrum probat ſententia, vix audemus ad medium deducere. Ait itaque caput principiumque noſtrum: Nemo mittens manum in aratrum & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Videte ergo, fratres & Domini, ſi frater ille juvenis & ſimplex primum profeſſionis ſuæ votum irritum fecit transferendo ſe ad artiorem vitam ſine licentia clauſtri & Epiſcopi ſui, & ſi ejusdem artioris vitæ ſemitam poſtea multis cauſarum inconvenientiis inculpatam dereliquit, ad priorem iterum redeundo converſationem, quomodo in eccleſia Dei ſtare poterit, qui utique utriusque vitæ mandatum nec minimum obſervavit. Unde pro ſolo Divinæ miſericordiæ reſpectu ſecundum canonum piam & medicabilem ſententiam videtur noſtræ parvitati poſſe aliquo modo fratri noſtro, qui

qui ſe finxit nomine & habitu eſſe aliquem in magna profeſſione, & non eſt, ſubveniri, ut videlicet receptus a vobis corrigatur atque emendetur ad profeſſionem aut veri monachi aut veri canonici, quod id totum, quod inconſulte inceperat, non alicui ſanctitati, ſed ſtultæ deputetur temeritati; ſufficiat etiam illi, de quo nobis ſermo eſt, ut in gratia Dei & veſtri ſuſceptus habeat victum & veſtitum, his contentus ſit, nulli ſe præferat, dignitates terrenas non quærat, ſed in humilitate jacens, Deo & vobis gratiarum actiones pro impenſis beneficiis inceſſabiliter agat. Huic vero animæ ſanitati nulla ſit inter vos partium diſſenſio, cum Dominus veſter Epiſcopus literas ſibi ab Archiepiſcopo Treverenſi allatas vobis præſentaverit, in quibus, ut frater ille recipiatur, voluntatem & petitionem ſuam ſignificaverat. Procul ergo a vobis ſit omnis contradictionis diſſonantia, ut mater Eccleſia, cujus membra eſtis, nutriat & cuſtodiat vos in omni rerum concordia, ut tandem dilecti Deo filii, ſummæ hæreditatis ſuæ participes aſcribi mereamini. Valete.

Reſcriptum Mindenſis Eccleſiæ.

Sanctæ Trajectenſis Eccleſiæ Dominis ac fratribus S. qualiſcunque Mindenſis Eccleſiæ Præpoſitus, H. Decanus cæterique fratres, quæ nunquam excidit, caritatem, &, quæ ſemper invigilat, orationem. Quia de requirendo conſilio veſtras ad nos literas direxiſtis, & in veſtri negotii qualitate noſtrum aſſenſum requiſiſtis, videmini non ſolum a nobis reſcriptum poſtulare, verum quantum de nobis ſperetis, oſtendere. Nos igitur ad utrumque paratos & promptos ſcitote, quod in omnibus & benefacere, ut ſervi vobis & ad inquiſitam a vobis ſententiam provide ſtudemus vobis reſpondere. Videtur nobis non ad noſtri judicii arbitrium, imo ſecundum decreta patrum, fratrem illum, de quo literæ veſtræ nos conſuluerunt, a vobis non debere recipi, quippe cum ex multis cauſis hoc poſſit comprobari. Non igitur vobis videtur revocandus, qui ſtrictioris vitæ propoſitum eſt ſortitus; verum quod licentia accepta a fratribus ſuis hoc fecit, firmius, quod fecerat, fuit; deinde autem quia triennio, non revocatus ab Epiſcopo ſuo, in hac vita, quam elegerat, duravit, ibique ad titulum illius Eccleſiæ promotus, in ſacris ordinibus Deo militavit, nec vitæ illi vel Eccleſiæ ſubduci debet aut poterit. Valete.

Reſcriptum Leodicenſis Eccleſiæ ad Trajectenſem Eccleſiam.

Sanctæ Trajectenſis Eccleſiæ Dominis & fratribus R. Præpoſito, A. Decano, L. Scolaſtico cæteriſque omnibus confratres Leodicenſes ex plena fraternitate devotas orationes in Domino. Notificatis nobis per literas veſtras, quod fuit apud vos Canonicus quidam in clauſtro Sancti Martini, juvenis ſimplex & delicatus, cui ea voluntas, utinam Divina inſpiratione, in mentem incidit, ut artioris vitæ propoſitum ariperet, qui ob eandem cauſam in Trevirenſem Epiſcopatum, neſcientibus vobis profectus, in monaſterio quodam regulam ſancti Auguſtini profeſſus eſt; deinde duobus menſibus exactis, literis ad vos de ſua converſione directis, præbendæ ſuæ renunciavit, profeſſionem indicavit, aſſenſum omnium veſtrum humiliter poſtulavit. Tranſactis autem duobus annis ipſemet Trajectum veniens, cum Epiſcopum præſentem non inveniſſet, conventum veſtrum intravit, vitam, quam tanto tempore expertus fuerat, laudavit, licentiam fratrum requiſivit, & accepit, facta mutuarum ab omnibus commendatione orationum; oſculum pacis, qui tunc in conventu erant, accepit, & gratulabundus diſceſſit. Regreſſus igitur ad profeſſionis ſuæ monaſterium primum diaconus, deinde presbyter eſt ad titulum ejuſdem Eccleſiæ a Trevirenſi Archiepiſcopo conſecratus, & ita cum promotione ſacrorum ordinum in ſanctæ profeſſionis propoſito aliquamdiu perſeveravit. Poſt tertium vero annum non bona ductus pœnitentia, Trajectum rediens, cœpit monaſterii ſui paupertatem, cibi & potus penuriam, denique corporis ſui infirmitatem cauſari, miſericordiam & humanitatem poſtulare, ut in conſortium veſtrum & præbendam reciperetur; inconſulte ſe propoſitum illud arripuiſſe, nec licentiam Epiſcopi ſe habuiſſe, quod & ipſe Epiſcopus fatetur, & ideo irritum debere cenſeri, ex qua miſericordiæ poſtulatione & rationis objectione partium inter vos facta eſt diſſenſio, quorundam recipiendum eſſe indicantium, aliorum vero contradicentium: Poſt aliquantulum temporis cum frater prædictus vehementer inſtaret, Epiſcopus veſter convocatis Eccleſiæ prioribus, literas quaſdam præſentavit, quas ſibi ab Archiepiſcopo Treverenſi miſſas dicebat, quibus ea ſententia & voluntas Archiepiſcopi ſignificabatur, ut frater ille in conſortium veſtrum reciperetur. De qua Archiepiſcopi voluntate cum diſſona inter vos haberetur ſententia, juſſit Dominus vos habere conventum, ut collatis in commune ſententiis, aliquod rationabile conſilium unanimi ad eum decreto deferretis. Talis eſt veſtrarum ordo literarum, & quod ſuper hoc nobis videatur, fraterne quæritis. Primo ſpectat ad reverentiam Divini cultus; quod ſi poſt ſuſcepta artioris vitæ ſacramenta viri vel fœminæ reſilierunt, vigore Eccleſiaſtico cogendi ſunt illuc redire ibique permanere, ne divina ſervitus quaſi levis aura circumferatur, & quaſi harundo vento agitetur. Papa Leo capitulo XXVI. Propoſitum clerici vel Monachi, proprio arbitrio aut voluntate ſuſceptum, deſeri non poteſt abſque peccato; quod itaque quiſque vovit Deo, debet & reddere. Nicolaus Papa cap. V. ita reſcribit Albuino Archiepiſcopo: Quod interrogaſti de fœmina, quæ poſt obitum viri ſui velamen ſuper caput impoſuit, & finxit, ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe; poſtea vero ad nuptias rediit: bonum & canonicum nobis videtur, quod per ypocriſim eccleſiaſticam regulam conturbare voluit & non legitime in voto ſuo permanſit,

ſit, ut pœnitentiam de illuſione nefanda agat, & revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio inchoavit. Nam ſi conſenſerimus, quod omnia Eccleſiaſtica ſacramenta quiſquis, prout vult, fingat, & non vere faciat, omnis Ordo Eccleſiaſticus conturbatur, nec Catholicæ fidei jura conſiſtunt, nec ſacri Ordines rite obſervantur. Tales ergo niſi reſipiſcant, ſpirituali gladio percutere cenſemus. Non enim fas eſt Spiritui Sancto mentiri. Hæc Sancti Patres Leo & Nicolaus. Velamen igitur in fœminis, & profeſſio regulæ Beatorum Benedicti & Auguſtini ſunt inſignia & ſacramenta altioris vitæ & ſtrictioris, & prout cuique ex divina clementia vires ſuppetunt, alius ſub hac, alius ſub illa ſe ipſum regula & moderatur ad ſalutem obtinendam, & de terrenis nichil retinens, in commune vivit, ſibique abrenuntiat. Nos autem laxioris & amplioris propoſiti lineam tenemus, qui propria habentes, niſi divina clementia nos coërceat & reprimat, ſæpius in multis excedimus. Qui ergo ab inferiori ad altioris & arctioris vitæ propoſitum aſcendit & profitetur, ſi ad inferius, quod dimiſit, reſpexerit, id eſt, redire voluerit, quod ſuperius eſt & altius, damnat & infamat, quantum in ſe eſt. Et ideo, ne divina perturbetur ſervitus, altior & aptior pars honoranda eſt vigore Canonico, quæ expreſſius remota a mundi voluptatibus, inferiori parti piis operibus apud Dominum ſubveniat. Leo Papa cap. XXVII. Fugitivum Clericum, vel Monachum deſerentem diſciplinam, velut contemtorem placuit revocari. Urbanus itaque Sancti Martini Canonicus non fuit fugitivus, nec diſciplinam Trajectenſis Eccleſiæ deſeruit, quando de ſua converſatione litteras nobis primo miſit, & ſecundo ipſemet in veſtrum conventum veniens, cum licentia cum oſculo pacis diſceſſit, & in Monaſterio ſuæ profeſſionis ab Archiepiſcopo Treverenſi, cujus eſt parochia, Diaconus & Presbyter ordinatus abſque Canonica contradictione Trajectenſis Eccleſiæ, cum iſtæ duæ Eccleſiæ non multum ab invicem ſint remotæ, & cum de illo juvene eſſet recens ſermo. Verum prædictus Frater fugitivus eſt, & diſciplinam deſeruit, quando a Monaſterio ſuæ profeſſionis ſub regula Beati Auguſtini diſceſſit, locoque ſuo contumeliam intulit, cauſans cibi & potus penuriam, cum Paulus raptus ad tertium cœlum puſillos Chriſti paterne inſtruat dicens; Scio eſurire, ſcio & penuriam pati. Et de infirmitate, quam prætendit Frater prædictus, idem Paulus ait: Quando infirmor, tunc fortior ſum & potens. Eccleſia igitur, ad cujus titulum in Diaconum & Presbyterum conſecratus eſt, ſine contradictione, juxta decretum Leonis Papæ, debet eum revocare, velut fugitivum & contemtorem propoſiti; &, qui altiorem & arctiorem diſciplinam deſeruit, quatenus antiqui & inſtituti gradus vitæ Sanctorum Patrum abſque conturbatione conſerventur, & levitates eorum, qui circumferuntur, ad reverentiam divinæ ſervitutis deſtruantur. Frater iſte, qui de ſuperiori ad inferius redire, & per licentiam dimiſſa vult repetere, non eſt admittendus, ſed ut ad altius propoſitum redeat, humili prece & fraterno conſilio ammonendus, & in loco ſuæ profeſſionis per humanitatis exhibitionem in cibo & potu ex infirmitate a Chriſti fidelibus ſublevandus. Sic N. Fratri illi viſcera miſericordiæ aperientur, & debitus honor divino cultui exhibebitur. Dicit Frater ille, quod ſine licentia Epiſcopi ſui diſceſſit, & ideo cenſet, debere irritum eſſe, quod in altiori gradu appetiit. Ad hoc reſpondetur; quod Frater ille in tali negotio de ſe ipſo non poteſt ſimul accuſator eſſe & judex. Canonicus erat Sancti Martini, nec Epiſcopo, nec Prælatis ſuis, nec Fratribus ſuis impedimentum oſtendit, quo interveniente ſalvare ſeipſum ibi non poſſet, ſed ex voluntate & arbitrio ſuo propoſitum vitæ arctioris vobis neſcientibus arripuit, & poſt duos menſes litteras de ſua converſione miſit, & poſt duos annos ſe ipſum præſentavit vobis, & cum licentia & pacis oſculo abiit, & Epiſcopus Trajectenſis Eccleſiæ veſtra relatione de Fratris iſtius abſceſſu vobiſcum canonice non tractavit, ſicut vir timoratus gratias Deo referens de illo, qui ad ſuam ſalutem exemplo Sanctorum Patrum evaſerat. Noſtris temporibus de noſtra Eccleſia Frater Walterus utilis in omnibus regulam Sancti Auguſtini aſſumſit, Magiſter Hezelinus, Frater Wolbodo, Frater Symon regulam Sancti Benedicti, & ne tuba canerent in plateis, Epiſcopo nobiſque ignorantibus, ad altiorem & arctiorem vitam aſcenderunt, unde divinæ clementiæ gratias referimus, quod pro nobis inſtantius occupatis orant. Hoc enim eorum eſt proprium, quos divina clementia veraciter inſpirat ad arctius propoſitum, ut ſilenter & abſque divulgatione eant, quo illos trahit Spiritus Domini. Quodſi ante aſſumtum propoſitum duplicaretur eorum intentio, forſitan retinerentur petitione fratrum, lacrymis carnalium amicorum, juxta quod in Evangelio juvenis ad Dominum Jeſum ait: Magiſter vadam & diſponam domui meæ, ut ſepeliam patrem meum, & revertar ad te; & Jeſus ad eum; Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. In tali igitur negotio non elucidant decreta vel canones, ut eccleſiaſtica jure interveniat prohibitio, juxta prædictam Domini Jeſu ſententiam de his, qui a propriis hujus mundi abſciderunt, arctiori devincti propoſito, verum utilitatis & neceſſitatis Sanctorum Patrum plura admittuntur pro tempore. Legimus enim, & in vicinis Eccleſiis noſtra memoria contigit, quoſdam regulares Sancti Auguſtini Canonicos factos de Clericis Monachos, ad Epiſcopale officium, vel ad alias Prælationes deſtinatos utilitatis vel neceſſitatis cauſa. Si iſte Frater poſt tertium annum aſſumti propoſiti ſe illis ingerit, ultimo quos dimiſit, cum cauſa utilitatis vel neceſſitatis non revocetur a vobis, & cum Eccleſiam ſuæ profeſſionis ſuique tituli nulla evidenti ratione dimiſerit. Gelaſius Papa, cum eſſet Italica Eccleſia belli & famis invaſione

ſione devaſtata, pro tempore conceſſit de Monachis, vel etiam de Laicis aſſumi Clericos ad retinendam Chriſtianitatem. Ceſſante autem neceſſitate, priſcam reintroduxit & confirmavit auctoritatem. Item propter utilitatem ex diverſis conſiliis applicantur ordinibus filii virginum per vim raptarum & conjugatarum, cui ſententiæ Petrus Apoſtolus concordans ait: In veritate comperi, quod non eſt Pater ac Deus. Gelaſius Papa quædam pro tempore decernit eſſe ſinenda, quæ tamen non manifeſte infament Eccleſiam, & ſic utilitate vel neceſſitate mutilanda ſunt decreta, ſi non etiam manifeſte ſequatur decoloratio. Quia igitur prædictus juvenis ad ſe corrigendum propria voluntate vel arbitrio arctius propoſitum inſtituit, ibique in Diaconum & Presbyterum conſecratus eſt, nullaque utilitate vel neceſſitate a vobis revocatur, ſed ad decolorationem eccleſiaſtici ordinis reſilit, ex verbis Sanctorum Patrum Leonis & Nicolai ad id revertatur, quod ſpopondit, & in ſacro Miniſterio maneat quod inchoavit, Sanctoque Spiritui non mentiatur, ne ordo Eccleſiaſticus conturbetur, fideique Catholicæ jura confringantur. Quod autem dicitur Archi-Epiſcopus Treverenſis Epiſcopo Trajectenſi literas miſiſſe, ſignificans, ut recipiatur in loco, cui per communem aſſenſum renunciavit; forſitan per ſurreptionem alicujus importune petentis factum eſt. Archi-Epiſcopus enim Treverenſis, ad cujus parochiam confugit, & qui ad Eccleſiæ ſuæ titulum Diaconum & Presbyterum eum ordinavit, abſque canonica contradictione omnem humanitatem circa illum debet exhibere, exemplo primi & magni Gregorii, qui transgredientes & deſerentes ſacrum propoſitum jubet comprehendi, & in Monaſterium detrudi, & ſub diſtricta cuſtodia omnem ſolicitudinem exhiberi, quatenus divina ſervitus ſuam conſtanter habeat reverentiam. Quod reverenter & ſincere arctioris vitæ propoſita ſint honoranda & retinenda, plane demonſtrat Primus & Magnus Gregorius in principio Dialogi ſui, qui de culmine propoſiti ad apicem Sedis Apoſtolicæ, cauſa utilitatis & neceſſitatis electus, conqueritur, ſe obliviſci ſingularitatis ſuæ quietem ex denſitate curarum ſupervenientium. De Beato Martino Turonenſi dicit Severus, ſcriptor vitæ ejus, quod coram diſcipulis ſuis ſæpius fatebatur, minorem gratiam in faciendis virtutibus ſe habuiſſe poſt aſſumptum Epiſcopatum, quam ante. Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius arctioris vitæ erectores, de hac in ſcriptis ſuis Clericos, Monachos, virgines, viduas confortant, exhortantur, corroborant. Et ne juxta Paulum infirmorum percutiatur conſcientia, Frater iſte, de quo eſt ſermo, omnibus modis in aſſumto retinendus eſt propoſito, quod fidelis eſt Deus, qui non patietur eum tentari ſupra id, quod poteſt, ſed faciet cum tentatione proventum.

Oratio Mengoti.

De faciendis & reddendis votis ſacrarum ſcripturarum tradicione didicimus, ut in ætate tantum rationabili fiant, & cum ex poteſtate propria voventis & arbitrii libertate prodeant; nemo quidem ad vovendum præcepto cogitur, ſed tamen poſt pollicitationem omni genere ad reddendum compellitur. Unde Moyſes in Deuteronomio: Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere, quod requiret illud Dominus Deus tuus. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis obſervabis & facies, ſicut promiſiſti Domino tuo & propria voluntate & corde locutus es. Et Pſalmiſta: Vovete, inquit, & reddite Domino Deo veſtro. o. q. inc. ejus off. m. terribili rei q. au. ſ. pn. t. a. t. terræ. Terribili & terribili repetit, ut inculcatus ille magnificus terror auferentis Spiritum principum apud reges terræ, conſtantem animum ea lege aſtringat, quam ipſe ſibi vovendo ſancivit, & eo ſponſionis vinculo detineat quod ſibi ipſi pollicendo innexuit. Votorum autem omnium ille finis eſt, ut quicquid Deo vovemus, ad ſalutem aliquo pacto pertineat, alioquin nec vota dici poſſunt niſi ad beatitudinem illam, velut ad deſtinatum finem, aliquatenus referri valeant. Cum igitur omnia, quæ vovemus & facimus, ad mundiciam cordis, qua ſola ad viſionem Dei, quæ ſalus eſt animæ, pertingitur, referre debeamus; ea tamen in votis eſt differentia, quod deſtinato fini alia propinquiora ſint, quam alia, & illa jure perfectiora creduntur, quibus expedicius & plenius mundiciam cordis aſſequi valeamus. Hinc provenit, ut ſi debitum ordinem in votis obſervemus, nulla unquam in votis eſſe poſſit contrarietas, in quibus omnibus aliquo modo ejuſdem propoſiti eſt unitas; ſi tamen hunc ordinem teneamus, ut de minoribus ad majora proficiamus, non de majoribus ad inferiora redeamus. Chriſtianæ enim animæ proficere, non deficere licet, cum alterum ad pœnam, alterum pertineat ad gloriam. Cum igitur inferius votum deſeritur, & majus aſſumitur, infideliter aſcribitur mendacio & inobedientiæ, quod pertinet ad conſummationem veritatis & obedientiæ, nec dicenda eſt minoris voti deſtructio, ſed potius inferioris per ſuperius integra & abſoluta perfectio, ſicut vetus lex, quæ rudibus & inchoantibus fuerat propoſita, novi teſtamenti perfectione non eſt ſoluta, ſed adimpleta, teſtante Domino in Evangelio. Non veni legem ſolvere, ſed adimplere. Et Paulus in epiſtola ſua: fratres non arbitror me comprehendiſſe, ſed perſequor unum, obliviſcens quæ retro ſunt, & ad ea quæ ante ſunt, extendens me ipſum, ſequor ad bravium ſupernæ vocationis. Ubi ergo ſusceptione perfectioris vitæ a deſtinato mundi cordis fine non diſceditur, imo propinquius acceditur, non magnopere ad hujusmodi opus requirendam prælatorum credimus licentiam, quæ & requiſita non debet abnui, & negata non poteſt nec debet conſtantis animi intentionem remorari. Unus eſt igitur Magiſter, cujus ſententiæ nullus prælatorum ſuperordinare præſumit, qui omnibus ad perfectionem tendentibus licentiam generaliter annuit, dicens: Si vis eſſe perfe-

perfectus, vade & u. q. h. & d. p. & u. s. me & alibi. Niſi quis renuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus & perfectionis eſſe diſcipulus. Diſcipulos quoque ad perfectionis ſuæ imitationem exhortans: perfecti, inquit, eſtote, ſicut & ego perfectus ſum. Unde Hieronymus cuidam ſanctum propoſitum arripere volenti, exhortatoriam ſcribens epiſtolam, poſt multa hac demum uſus eſt ſententia: Cum ad apoſtolicam, inquit, tendis perfectionem, ut nihil habeas in hoc mundo, & omnia poſſideas cum Chriſto, nullam in via Domini æſtimare debes perſonam, ſed quicquid tibi obſtare metuis abjicere, perfectoque odio odiſſe memineris, & ſi omnes quos vel reverearis vel diligas tibi hoc itinere exire volenti in ipſo tuo limine ad te remorandum proſtratos aſpicias, felici contemptu per ipſa eorum colla transeas. Age ergo, ſi tantopere de non petita licentia ambigitur, non petita licentia ſuſcepti propoſiti profeſſionem evacuare ratum eſſe debet, & deſerere illud transgreſſio eſt. Ad transgreſſionem autem aliquem ſuſcipere eſt transgreſſioni conſenſum præbere. Si vero non petita licentia propoſitum evacuare poteſt, irritum eſſe debet, quod irrationabiliter ſanctum eſt, & prioris voti transgreſſio eſt dicenda. Transgreſſores autem voti ad poſterum nonſolum revocari commonendo, ſed etiam ſi opus eſt, eccleſiaſtica cenſura compellendo ſacrarum ſcripturarum ſancit auctoritas. Revocentur ergo & redire cogantur, qui ſine licentia receſſerunt a nobis. Præpoſitus igitur ad præpoſituras ſuas, præbendas & eccleſias, Dominus N. ſancti Petri canonicus ad cuſtodiendam ſuam præbendam, R. ejuſdem eccleſiæ canonicus ad præbendam ſuam. Et in Leodicenſi eccleſia aliiſque eccleſiis plurimi, qui omnia ſua pro Chriſto contempnentes & pauperes pauperem Chriſtum ſequentes, in tam perfecta & tam licita re, licentiam requirere, vel non opus eſſe, vel etiam ſibi non congruere digne judicarunt. Quod ergo de propriarum eccleſiarum deſertoribus ſtatutum eſt, ut alienum clericum nullus ſine licentia Epiſcopi ſuſcipere præſumat, pie intelligentibus liquido conſtare credimus, de clericis in ejuſdem propoſiti amminiſtratione permanere volentibus eſſe dictum, quod ubi nullus ſpiritualis effectus, nulla perfectioris vitæ ſanctitas intervenit, non ſine carnali & culpabili cauſa transmigratio talis fieri poterit. Cum igitur dicitur transmigrare non licet, determinandum eſt; non licet, nullis exiſtentibus cauſis; quod ſi digna cauſa intervenit ſine dubio licere confidimus. Quod vero ſic determinandum ſit, tum ſupradictæ rationes & auctoritates cogunt, tum Gelaſius Papa XXIII. cap. decretorum ſuorum oſtendit: Quiſquis, inquit, propriæ eccleſiæ deſertor nullis exiſtentibus cauſis ad alienam transeundum putaverit, reverendorum canonum ſtatuta non effugiet. Ecce Gelaſius cauſam intervenire poſſe docuit; ipſam autem cauſam eſſe perfectioris vitæ electionem, magnus Leo PP. in XXVI. cap. decretorum ſuorum exprimit: Quiſquis, inquit, ad perfectioris propoſiti profeſſionem acceſſerit, redire ſine ſummo peccato non poterit. Quamvis igitur inferior vita innocens eſſe poſſit, meliorem tamen electionem deſeruiſſe transgreſſio eſt. Magnus Gregorius in libro de cura paſtorali: Amonendi ſunt cælibes, ut ſi temptationum procellas cum difficultate ſalutis tolerant, conjugii portum petant. Scriptum quippe eſt: Melius eſt nubere, quam uri. Sine culpa ſecundum ad conjugium veniunt, ſi tamen nondum meliora devoverunt. Nam quiſquis bonum majus ſubire propoſuit, bonum minus illicitum fecit. Scriptum quippe eſt: Nemo mittens manum in aratrum & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Qui ergo fortiori ſtudio intendit retro reſpicere convincitur, & relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur. Auguſtinus autem converſionem ſuam latenter fuiſſe factam, & abſque divulgatione, in libro confeſſionum commendat dicens: Quia propter nomen tuum, Domine, quod ſanctificaſti per ſe etiam laudatores ubique haberet, votum & propoſitum noſtrum jactantiæ ſimile videbatur, ſi velut de publica profeſſione atque ante oculos omnium ita diſcederem, ut converſa in factum meum ora cunctorum intuentium eſſe voluerim, quod quaſi appetiiſſem magnus videri. Sed ut jam omni dubitatione imo perverſæ interpretationi ſatis fiat, ponamus ad perfectionem tendentibus ſanctum propoſitum poſſe interdici & omne quod voverint ſine conſenſu præſidentium irritum cenſeri. Probamus ex auctoritate veteris teſtamenti, ubi ſcriptura magis ſequitur moralitatem, quam miſterium, eos, qui ita aliis ſubeſſe deberent, ut etiam vota eorum ex præſidentium pendeant arbitrio, nullius voti ſponſione ligari, ſed poſtquam præſidentes cognoverint, ſtatim contradixerint, ſi vero poſt primam cognitionem non ſtatim contradixerint, & ſuſtinuerint, ipſam moram taciturnitatis & ſuſtinentiæ obtinere vim conſenſus & licentiæ & ipſo jure permanere rata quæcunque fuerint vovendo promiſſa. In libro Numeri cap. LXV. Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus. Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod voverit, implebit. Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui & in ætate puellari adhuc, ſi cognoverit pater votum quod pollicita eſt, & juramentum, quo obligavit animam ſuam & tacuerit, voti rea erit; quicquid pollicita eſt, & juravit opere complebit. Sin autem ſtatim, ut audierit, contradixerit pater, & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & ſemel de ore ejus egrediens animam illius obligaverit juramento, quo die audierit vir & non contradixerit, voti rea erit, reddet quodcunque promiſerat. Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obſtrinxerat animam ſuam, propicius erit ei Deus. Vidua & repudiata quicquid voverint,

verint, reddent. Uxor in domo viri cum ſe voto conſtrinxerit & juramento, ſi audierit vir & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet, quodcunque promiſerat. Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur ſponſionis rea, quod maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit. Si voverit & juramento ſe conſtrinxerit, ut per jejunium vel cæterarum rerum abſtinentiam affligat animam ſuam in arbitrio viri erit, ut faciat ſive non faciat. Quod ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam, quicquid voverat atque promiſerat, reddet, quod ſtatim, ut audivit, tacuit. Si igitur eorum quorum vota ex aliena pendent poteſtate, per dilationem contradictionis in alteram diem firmari poteſt ſponſio, nimirum fratris hujus, de quo agitur, votum trium annorum taciturnitas firmare potuerit. Quia cum primum reſcitum eſſet ab Epiſcopo & fratribus de converſione fratris, ſi diſplicuit, cur ſtatim non revocatus eſt? Quin potius tacitum eſt non tantum die aut menſe aut anno uno vel duobus, ſed potius tribus. In quo ſpatio frater prædictus litteras primum de converſione & profeſſione ſua fratribus miſit, deinde duobus annis transactis ipſemet veniens, cum Epiſcopum non inveniſſet, fratrum licentiam requiſivit, & accepit, vitam, quam tanto tempore expertus fuerat, probavit, laudavit, ad idem propoſitum, non ſolum exemplo, ſed etiam verbo plures incitavit. Quid ergo? Certe ſecularis lex habet, ut proprietas anno & die poſſeſſa ſine contradictione rata permaneat, & melius eam poſſeſſor jure poſſit retinere, quam alius jure auferre; Fratrem iſtum tribus annis in voto & profeſſione ſua ſine contradictione ſtabilitum, patri Auguſtino, cujus regulam profeſſus eſt, auffertis? Videte, ne ſi injuriam ſuam ſciens ille Domino ſuo proclamaverit, horrendum illud judicium diſtrictiſſimi judicis incidatis? Sed ſunt quidam, qui adhuc fratris errori defenſionem parant, aſſerentes non licere, quemquam etiam ad perfectius votum a præbenda eccleſiæ ſuæ ſine conſenſu eccleſiæ & præſidentis diſcedere, quod in conjugatis non licet, niſi ex conſenſu ad perfectum continentiæ votum ad invicem divortium facere. O animalem & carnalem intelligentiam! Animalis homo juxta Apoſtolum non percipit ea quæ Dei ſunt, neque igitur id poteſt. Profecto hoc ſpirituale, de quo agimus, & illud carnale de conjugatis ea ſimilitudine conveniunt, qua ſimilitudine congruunt caro & ſpiritus. Tantum igitur inter hoc & illud intereſt, quantum inter carnem & ſpiritum. In conjugio igitur præter fidem & ſacramentum Chriſti & eccleſiæ carnalis ineſt conjunctio, in qua non jam duo, ſed una efficitur caro. Ad ſervitium autem Dei nemo rationabiliter accedere poteſt diviſus, ſed potius totus, ſicut in una & eadem perſona hominis cum ſe ad Deum converterit, non dimidius accedere, & dimidius remanere debet, ſcilicet ut vel corpore in ſervitio Dei appareat & mente in ſeculo reſideat, vel ſpiritu quidem ſervitium Dei cupiat, corpus autem non obſerviat, ſed potius totum ſe & corpus & animam divino mancipare debet obſequio. Ita in conjugio cum non ſint duo, ſed potius una caro, in converſione non poteſt eſſe diviſio, niſi velut in ejuſdem perſonæ unitatem facta eſt carnis copulatio. Præterea cum conjugium in tribus ſupra dictis conſtat, ſcilicet fide, ſacramento, commixtione carnis, quantum ad tercium pertinet, conjugati ea lege & eo fœdere conveniunt, ut debitum carnis ſibi invicem reddere debeant, cujus rei adminiſtratio nec localem pati poteſt diviſionem. Nos vero qui non carnaliter, ſed ſpiritualiter unum ſumus, non localiter, ſed Spiritu Sancto in unitatem corporis eccleſiæ compaginamur, nec intereſt, quantum ſimus temporum vel locorum intervallis diſtincti, qui in unitatem fidei Spiritu Sancto ſumus uniti, cui quanto quis perfectius, ubicunque cohæret & ſervit, tanto pulcrius & tenacius membrum in corpore eccleſiæ conſtituitur. Sed objicitur. Si libertas ea transmigrandi ad perfectiorem vitam perurgetur, minores & imperfectiores eccleſiæ ex crebra deſertione in ſolitudinem redigentur. Reſpondemus. Utinam ceſſent omnia imperfecta, ut omnia faciant perfecta, ſicut in imperfectione quotidie mundi adhuc poſiti optamus adventum perfectionis Dei regni, cum orantes dicimus: Adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua ſicut in cœlo ita & in terra. Verum ex his tam frivolis illorum aſſertionibus ſatis conſtare credimus, quod non juſtitiæ veritatem, ſed ſuam ſibi proponunt voluntatem, ad quam confirmandam ea quæ poſſunt argumenta convehunt, & ſcrutantur ex ſcripturis verbula voluntati ſuæ quantulumcunque conſona ſed juxta Pſalmiſtæ vocem: Defecerant ſcrutantes ſcrutinio, & circa veritatem nequaquam eorum verſatur inquiſitio. Illud vero quod naturam & regularium canonicorum profeſſionem eandem eſſe dicunt, quam ſit a veritate remotum illud declarat, quod ex regulæ noſtræ inſtitutis, nos quidem licite & propriis & eccleſiæ rebus utimur, illis vero denegantur propria, omnia jubentur eſſe communia, quorum regula ex eo loco Actuum Apoſtolorum tracta eſt, ubi legitur: Multitudinis credentium erat cor unum & anima una, nec quiſquam dicebat aliquid ſuum proprium, ſed erant illis omnia communia. Ad quam profeſſionem apoſtolicæ perfectionis cum Ananias & Saphira acceſſiſſent, & de pretio agri fraudantes aliquid ſibi proprii extra communitatem reſervaſſent, nova & inaudita pœna mulctati ſunt, ſcilicet ad verbum hominis & Petri imo Spiritus Sancti in homine ceciderunt & exſpirarunt. Cum igitur beati Auguſtini canonicis nihil omnino conſtet licere proprietatis, quiſquis nos & illos eandem habere regulam aſtruit, profecto nos Apoſtatas transgreſſores convincere velle videtur. Quod ſi ita eſt, potius nobis ad illos transeundum, quam illis ad nos eſſet redeundum. Si itaque frater prædictus ſub ejus regulæ profeſſione transgreſſores, ut dicere videntur, deſeruit, & pœnitenti corde cum confirmatione voti, regularibus ſe ſociavit, quiſquis eum ad transgreſſionis peccatum

peccatum redire permittit, ſine dubio conſentire convincitur, ut canis ad vomitum ſuum redeat, & ſus lota rurſus in volutabrum luti ſui recidat. Veſtrum igitur eſt diligentisſime conſiderare, ne quid tot & tantis autoritatibus contrarium faciatis, præſertim cum in tot ſcripturarum locis votorum transgresſio damnetur, adeo ut etiam ea, quæ quadam animi præcipitatione facta ſunt, omnimodis tamen impleta legantur. Sicut de Gabionitis legitur, qui cum filios Iſrael circumveniſſent, quaſi in medio eorum futuri non eſſent, ut ipſos fœderatos haberent filii Iſrael non conſulentes Dominum præcipitanter eis juraverunt, qui poſtea tamen fraude detectum juramentum ſolvere noluerunt, neque illis licuit, quod ex hoc colligitur, quod poſt ea tempora David cum fames valida tribus annis fuiſſet, & David Dominum conſuleret, reſponſum eſt hoc illi, hoc eſſe propter Saul, qui quaſi vicem filiorum Iſrael dolens, quod a Gabionitis circumventi fuiſſent, Gabionitarum ſanguinem fuderat. Unde ad piaculum tanti ſceleris, ſeptem de Domo Saul illis traditi & patibulis affixi furorem Domini mitigaverunt. Sed & Jepte cum quicquid ſibi poſt victoriam domum revertenti primum e foribus domus ſuæ occurreret, Domino in holocauſtum offerre juraſſet, unigenitam filiam primum occurrentem Domino obtulit. Quod autem ego quidem inſtantius & vehementius hæc loquor, aliquem forſitan ſcandalizare poteſt ſuſpicantem, quod non zelo juſtitiæ, ſed timore illo faciam, quod bona prædicti fratris, quæ in converſione illius ſuſcepi, per reſtitutionem ejus amittere timeam. Dominus novit intentiones hominum. Et juxta Salamonem: homo videt in facie, Dominus autem in corde. Si quis ex occaſione verborum meorum ſuſpicione ſcandalizatur, doleo quidem non mihi, ſed illi, non tamen tacebo, quia ſacras ſcripturas mihi clamantes audio: In quantum ſine peccato potes, vitare ſcandalum proximi debes. Sed ſi de veritate eſt pro ſcandalo veritas relinqui non debet. Et Auguſtinus in libro confesſionum: Quo mihi hoc, inquit, ut putetur, & diſputetur de animo meo, & blasphemetur bonum noſtrum? Audiant Dominum in Evangelio, judicia de occultis & ambiguis prohibentem. Nolite judicare, & non judicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. Et Apoſtolus: Nolite, inquit, ante tempus judicare quoad usque veniat Dominus Jeſus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium. Sed ne etiam verborum multitudine vos onerare videar diſputationis vel ſermonis prolixitatem terminemus, hoc uno, quod ſicut juxta vocem veritatis qui recipit Prophetam aut juſtum in nomine Prophetæ vel injuſti, mercedem Prophetæ, aut injuſti accipiet, ita qui recipit Apoſtatam in nomine Apoſtatæ, & ut induret illum, & apoſtatare faciat, mercedem Apoſtatæ recipiet, quod ſcriptum eſt: Non ſolum qui faciunt hujusmodi, ſed etiam qui conſentiunt facientibus digni ſunt morte.

Litteræ fratris recenter converſi de Converſione ſua.

Dominis ac fratribus ſuis univerſis G. humilis peccator pacem & ſalutem in Domino. Audivimus fratres & Domini mei aliquos ex vobis noſtro diſceſſu moveri, eo quod puerili inconſtantia ducti noſtra reliquiſſe videamur, & quaſi condolentes vanitati noſtræ vultis & optatis ut noſtra recipiamus & redeamus. Voluntas quidem veſtra in omni bono adimpleatur, ſed ut hoc perficiatur, mihi profecto non expedit. Cum autem ſecundum profeſſionem, Clerici hæreditas noſtra Dominus & nos deberemus eſſe Domini, pro me, dico nihil de ſorte clerici præter nomen & habitum retinentes, indigne inter vos locum, velut infructuoſa arbor & terram occupavimus, ſed & quod gravius eſt, vias noſtras in omnibus corrupimus, voluptates noſtras & delectationes carnis me miſerum abominabiliter ſecuti ſunt & in his omnibus nulla nobis eccleſiaſticæ cenſuræ ſuccurrit diſtricto, ſed amplius multiplicabatur in dies erroris noſtri miſeranda confuſio. De linimentis etiam & fomentis quorundam, a quibus perverſitas noſtra non redarguebatur, ſed laudabatur, venenum illud in me graſſabatur, non auferebatur, & tanto exciciabilius nobis inflicta ſunt vulnera, quanto quorundam conſenſu occœcati ipſa natura non vidimus pericula. Et nunc, fratres, vix fero miſeriam noſtram adtendentes, omnia relinquere, & pauperes pauperem Chriſtum ſequi deſtinavimus; ut votum noſtrum Dominus impleat, benigniſſimum omnium largitorem orate: præbendam noſtram & locum noſtrum, cujus nullum fructum fecimus, alii utiliori & meliori facienti fructus ejus locate. Vellemus quidem inter vos melioris converſationis curſum arripere, ſed quam in difficili res poſita nobis foret non ignorabamus. Ipſi etenim ſcitis, quanta nobis impedimenta occurrerent, primum fragilitas noſtra & omnium rerum, quæ allicere & ad pernitiem trahere poſſent, quotidie ante oculos ſubjectio: Dehinc labia iniqua & lingua doloſa. Quod autem vobis neſcientibus receſſimus, ne temeritati imputetis, quod impedimentum nobis fieri timuimus, ſi animi noſtri intentionem, ut erat, denudaremus. Ne, quæſo, fratres fugam & inobedientiam appelletis, quod ad Dominum confugimus, & Deo obedivimus, quod, ut pace veſtra dixerim, magis elegimus quadam quaſi imagine inobedientiæ ad cœlum conſcendere, quam affectata & ſimulata obedientia ad infernum properare. Ne, quæſo, inquam, vera rerum vocabula transmutetis, ne illam propheticam incidatis ſententiam: Væh vobis, qui dicitis tenebras lucem, & lucem tenebras, qui malum dicitis bonum & bonum malum. Ne vero juventutis noſtræ inconſtantiam cauſemini, neque ſeculari ſenſu ſapientiam interpretemini ſtultitiam, ſperamus in eo perſeverare, per quem & accepimus incipere, & qui poteſt de lapidibus filios ſuſcitare Abrahæ, potens eſt & nos ad conſumationem boni operis perducere. Concinnit, etenim in auribus noſtris illud

lud organum Spiritus Sancti dulciſſimam melodiam & confortati ſumus. Bonum, inquit, opus nobis ſit in voluntate, & militia Domini erit in perfectione. Et quis eſt, fratres, etiam inter ſanctos ita virtute præminentiſſimus, ut incunctanter & inrefragabiliter intelligat, quo fine curſum certaminis compleat? Iſta ſecuritas non eſt præſentis corruptionis, ſed illius futuræ immortalitatis, cum hoc corruptibile induerit incorruptionem, & mortale hoc abſorbebitur ab immortali. Audivimus etiam, fratres, quod fratrem noſtrum Dominum M. de hac re ſuſpectum habeatis, quaſi cupiditate, & aviditate rerum & eccleſiarum noſtrarum ductus, nos ad hoc incitaverit. Credite nobis, non eſt ita. Cum etenim intellexiſſet intentionem noſtram primum renuit, contradixit, multa nobis, quæ nos retraherent, propoſuit, ſed cum inconcuſſam propoſiti noſtri firmitudinem percepiſſet, reſpectu Domini tactus & monitus occidere me, retinendo, voluit, quem ſalvare vel tacendo potuit, prodere nos noluit, impedire nos voluit, ſpiritum in nobis extinguere noluit. Benedictus Deus in omnibus, fratres dilectiſſimi, nolite exacerbare ſpiritum ejus, aut quicquam illi imponere. Non igitur ab homine aut per hominem ſed per revelationem Jeſu Chriſti gratiam iſtam ſuſcepimus. Valete & orate pro me.

CCCXV.

Sereniſſimo Domino ſuo H. Imperatori & Cæſari ſemper Auguſto Babenbergenſis eccleſia ſpeciali quadam fidelitate ſibi ſemper ſuiſque anteceſſoribus devincta, fidele & ſtabile ſervicium cum devotis orationibus. Gratias agere divinæ bonitati non deſiſtimus, qua inſpirante clementia veſtræ dominationis more & exemplo patris veſtri piiſſimæ memoriæ nos & locum noſtrum benigno favore, & quaſi ſingulari quodam affectu hactenus dignata eſt reſpicere & confovere. Unde ſolita pietate veſtra confiſi, deſpoliati & immoderata rerum noſtrarum devaſtatione pene jam deſolati, genibus veſtræ commiſerationis cum lacrimis & querelis per nimium neceſſariis provolvimur. Si quid itaque ab hoſtium immanitate relinquitur, hoc totum a veſtris miniſterialibus quibusdam ubique devaſtatur, ubicunque poſſunt ſine reſpectu Dei vel veſtri. Quorum illi quidem qui apud Hammerſtein præſident, octo carradas vini nobis hoc anno abſtulerunt: Oleum autem ad quadrageſimale tempus deputatum M. cum præter eum deferretur, ex toto præripuit. Porro R. cum ſuis complicibus omnia noſtra ſuæ domui contigua usque ad deſolationem devaſtavit. Ecce qualia nos veſtri a veſtris patimur, ſed adhuc pejora veremur, niſi Deus & veſtræ juſſionis auctoritas quantocius ſubvenire dignetur. Rex regum, Dominus dominantium vitam & honorem veſtrum, ſereniſſime Domine, prout expedit neceſſitas totius imperii, prolongare atque conſervare dignetur.

CCCXVI.

Dei gratia Würzeburgenſis eccleſiæ Epiſcopo, Præpoſito & Decano ſancta Babenbergenſis eccleſia cum tota fratrum congregatione fraternæ dilectionis exhibitionem. Pervenit ad notitiam meam querelis H. quondam eccleſiæ meæ Præpoſiti fraternitatem veſtram eſſe pulſatam, & opinionem meam quantum in ipſo fuit ſiniſtra relatione læſam. Sed ſi eſtis, imo quod eſtis, quales vos ſpero, & qualem me vobis exhibere paratus ſum, nullus timor eſt, mihi, ut cujusquam relationibus odioſis contra me fidem accommodetis. Viſum eſt tamen utile, ut ad ſingula, quæ de me ex animi motu, non veritate cauſarum, divulgavit, breviter reſpondeam, & arbitrium veſtræ diſcretionis non ſubterfugiam. Conqueritur, ut audivi, quod a prælatione dignitatis quam geſſit, jam ſecundo non judicio, ſed violentia dejectus ſit. Primo quidem cauſa M. cognati mei, demum pro pecunia, ut ait, & ambitione O. fidelis mei. In qua re cognoſcere vos volo, primo omnium, quod quam diu res tulit & ultra quam tulit, ego eum ſemper toleravi, adeo ut etiam, poſtquam judicio fratrum meorum deſtitutus eſt, electo in locum ejus cognato meo, ego tamen cum judicii ſententiam, quæ data erat in eum, reſcindere non poſſem, manſuetudine & compaſſione fraterna devictus, nolui prorſus omni ſpe eum deſtituere, donec benevolentia, cum nihil ei deberem, duas parochias cum pecunia ei dedi, eo tenore, ut omni deinceps querela ſopita nihil moleſtiæ ſuper hoc negotio ſuſtinerem. Mutante autem priſtinæ converſationis habitum ſupra dicto cognato meo, libera & unanimi electione teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea, nec venalitate, nec perſonæ acceptione inductus, præpoſitum, quem voluerunt, fratribus meis conſtitui, nihilque ab eo niſi quod ad communem ſpectat utilitatem, poſtulo vel poſtulavi. Quod ſi præjudicium ſe ſuſtinuiſſe cauſatur, licet non ſit neceſſe actum agere, tamen ſi quid habet, quod cauſam ſuam tueatur, in præſentia noſtra ad audientiam veniat, & ſi juſte poteſt, quicquid poteſt, obtineat. Nolo autem vos latere, nec ſecreto mihi ſuccenſere ſi beneficia mea recipiam, quæ ea conditione ipſi collata ſunt, ut ego nullam inquietudinem ab eo omnino de hac cauſa ſuſtinerem.

CCCXVII.

H. Dei gratia Romanorum Imp. Aug. H. Radisbonenſium Epiſcopo, gratiam ſuam & omne bonum, ut fideli dilectiſſimo. Quod legatos tuos tanto tempore retinuimus, nulla alia de cauſa fecimus, niſi quod nec itineris noſtri nec a Roma aliquam certitudinem tibi mandare potuimus. Nunc dilectioni tuæ intimare decrevimus, Epiſcopos quosdam videlicet Aſtenſem, Aquenſem, Placentinum inde veniſſe non noſtra quaſi legatione, ſed eorum propria voluntate iviſſe, qui tamen veram pacis concordiam inter nos & Papam omni dubietate remota retulerunt, qui etiam nos omnes, Monaſterienſem nominatim, Tridentinum, Auguſtenſem, Brixinorenſem, Conſtantienſem Abbatemque Wultenſem Arnoldum in adventu corum

rum benedixerunt ore, & oſculo ex ejus parte ſalutaverunt. Ajunt etiam Dominum Papam nunquam aliquem adverſarium noſtrum Colonienſem, vel Saltzburgenſem, vel Wurtzburgenſem, vel Halberſtadienſem, vel aliquem inimicum noſtrum viva voce vel litteris ſalutaſſe. Moguntinum nec ipſe, nec tota Romana eccleſia aliter quam traditorem Dei & Domini ſui & totius chriſtianitatis appellant. Quicquid itaque Viennenſis Wido & Chuono contra Imperium & nos aliquo modo moliti ſunt, deteſtatur, ita quod fraternitatem & gratiam ſuam idem Chuono etiam apparet amiſiſſe. Hoc totum promittit non per nuncium, ſed per ſe ipſum verum eſſe probaturum. His aliisque verbis auditis ac pertractatis cognovimus te, ut mandavimus, congruo tempore venire ad nos non poſſe, quod cum maxima feſtinatione ad præſens ire oportet, ſed tamen ubicunque erimus pro te & vice tua erimus, & tu ubi fueris pro nobis in perſona noſtra ſis, juvando ac ſuſtinendo ac defendendo honorem noſtrum & ſpecialiter nepotem noſtrum F. aliosque fideles noſtros, ut bene appareat, te eſſe inimicum inimicorum noſtrorum & amicum amicorum noſtrorum.

CCCXVIII.

H. Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus H. venerabili Radisponenſium Epiſcopo, gratiam, dilectionem, & omne bonum. Gratias agimus patri ſpirituum, quoniam erga nos & imperii ſtatum ſalubriter tuæ fidei conſervaſti conſtantiam, credentes, imo luce clarius adtendentes, quod neque mores neque vita ſurripere poſſint, quam inchoaſti & demonſtraſti nobis benevolentiam. Ut autem piæ ſollicitudinis ſcrupulum, quo ſæpisſime turbantur corda amicorum abſentium, tibi pleniter auferamus, negocium, quod pro communi utilitate totius imperii ſuſcepimus, ad quid perduxerimus, paucis tibi ſcribere curavimus. Imprimis memorem te eſſe volumus, qualiter inimicorum noſtrorum acephalica præſumptio fideles noſtros inquietaverit, quod communicantes nobis quaſi excommunicatos ex ſententia & legatione Domini apoſtolici judicaverunt, & maledictiones ſatis impudenter ſuper innocentes aggravaverint. Nos autem arcum, quem in nos latenter intenderant, & ſagittas, quas exacuerant, propiciante Domino declinantes in Italiam transalpinavimus, & ibi relligioſos Epiſcopos atque Abbates, qui videbantur eſſe columnæ matris eccleſiæ, convocantes de pace vel concordia regni & ſacerdotii ſubtiliſſima inquiſitione tractavimus, demum communicato conſilio tres ex illis omnibus eligentes, ſcilicet Placentinum, Aſtenſem, Aquenſem, magni nominis Epiſcopos ad Dominum Apoſtolicum & ad omnem eccleſiam illos miſimus, proferentes in publicum, quod ſi quis perſonam noſtram pulſaret, vel pulſare vellet, de pace, quam in corpore & ſanguine Domini nos cum Pontifice Romano compoſuimus, & conſcripſimus ſecundum judicium legum vel canonum, nos porrigere plenariam expurgationem, vel, quod abſit, culpabiles inveniremur, omnimodam ſatisfactionem. Igitur Dominus apoſtolicus unanimes ſibi ad hoc conjungens cardinales in teſtimonium, in præſentia Principis Apoſtolorum negavit, quod Chuonenem, in Coloniam, vel Saxoniam miſerit; irritum eſſe judicavit, ſi quid in nos maledictionis effuderit; affirmavit, quod ipſe nunquam nos excommunicaverit, filio ſuo, quem conſecravit, quem benedixit, quod nunquam maledixerit. Damnavit Theodoricum, eo quod in regno noſtro legatum ſe ejus Domini Apoſtolici mentitus fuerit; nihil optavit quicquid excommunicationis in aliquem fecerit; in præſentia cleri & populi teſtificatus eſt, quod non præcepit vel conſentit vel ratum fecit vel habet, quod Viennenſis Epiſcopus excommunicationis gladium ſuper nos erexit; ſed potius, quod ſub typo boni zeli peccaverit, veniam poſtulavit. De litteris bullatis, quas in opprobrium noſtrum incuſabat Moguntinus, Colonienſis, Saltzburgenſis, & Halberſtadienſis inimicis noſtris miſiſſe, Deum duxit in teſtimonium, ſe malum illud nunquam commiſiſſe, inter cætera ſubjungens, quod quisquis nobis fidelitatem jurando promiſerit & Werram nobis quisquis modo fecerit, pro perjuro & ſacrilego in membris eccleſiæ numerandum eſſe. Nos autem conſilium principum noſtrorum exequentes, ut omnem ambiguitatem reſecaremus, & ſedicionem graviſſimam, quæ inter Romanos & apoſtolicum geritur, compeſceremus, & Deo gratias non eſt inventus, qui clam vel palam nobis notam criminis imponeret, ſed vox laudis & lætitiæ audita eſt, quæ nos & imperium noſtrum Deo & beatis Apoſtolis Petro & Paulo committeret. Poſtero die capitolium cum univerſis ordinibus conſcendimus, & magnificantibus nos magna impendimus. Denique Cardinales tres cæterorum legationem, agentes nos, adierunt, & pacem plenariam eo tenore, nobis exhibuerunt; ſi inveſtituram per virgam & annulum deinceps dare deſineremus, quod in eo eccleſiæ ſcandalum dixerunt. E contrario nos reſpondentes regalia noſtra cuivis per baculum & annulum concedere juris noſtri eſſe probavimus. Hæc eſt ſumma diſſenſionis, qua concutitur & periclitatur eccleſia, &, inveſtitura ceſſante, affirmant ſtatum eccleſiæ redintegrari poſſe per omnia. Ergo miles Chriſti conſidera, quod Chriſtus in evangelio liquantes culicem & camelum deglucientes, in ejusmodi animadverſione reprehendat, & Apoſtolus minus tolerandum, ut majus vitetur, factis & dictis oſtentat. Hæc ideo tuæ transmiſimus caritati, ut pernoſcas nullum periculum excommunicationis imminere noſtræ dignitati, & ut liberius quod ratio poſtulat, obviare poſſis adverſus nos inſurgenti fatuorum temeritati, Nuntium tuum ideo tam diu detinuimus, ut per ſe certum te de his omnibus reddat, utpote qui viſu vel auditu rei ordinem perfecte cognoſceret. Vale.

CCCXIX.

CCCXIX.

Epiſtola Heinrici Imperatoris IV. ad Moguntinos de Alberto perjuro Epiſcopo.

Heinricus Dei gratia Rex. Præpoſitis & Decanis & omni congregationi, cunctis etiam Moguntinenſis eccleſiæ civibus, tam majoribus quam minoribus, ſibi fidelibus, gratiam & omne bonum. Confiteantur Domino militiæ ejus & mirabilia ejus filii hominum, quod non eſt, prudentia non eſt, ſapientia non eſt conſilium contra Dominum, qui Sancti Spiritus gratia inſpirante, jam convertit corda filiorum ad patres ipſorum. Unde & nos non ceſſamus Deo gratias agere pro vobis, cujus gratia & dono amara veſtra dulcia facta ſunt nobis. Et imo licet per ineffabilem divinæ pietatis inſpirationem, luctum noſtrum in gaudium, & amaritudinem verteritis in dulcedinem; pro antiqua tamen fidelitate quam in cordibus veſtris divinitus jam incaluiſſe cognovimus, dilectionem veſtram ammonere potius, quam rogare decernimus. Memores eſſe debetis in omnibus qua fide, quo pacto, quibus ſacramentis & obſidibus Adelbertum illum perjurum & traditorem, qui non meritis, ſed nomine dicitur Epiſcopus, fidelitati veſtræ diligentiſſima conventione tradiderimus. Et cum vos omnia bona promitteretis ab eo nobis, & nos de veſtro promiſſo nihil niſi bonum ſperaremus, ab eo expectavimus pacem, & ecce turbatio. Poſtquam autem Spiram ad nos redintegrata ſibi corporis & honoris ſui poteſtate veniens, obſides ſuos de manu ad manum ipſe nobis præſentavit, & ſuis ſacramentis veſtra firmavit, ſtatim autem diſcedens miſſis ubique litteris ac nuntiis nos & honorem noſtrum impugnavit, ac per totam Saxoniam & Thuringiam, Bavariam & Alemanniam, amicos noſtros tanquam inimicos contra nos ubique ſollicitare cœpit, ſicque quaſi canis, qui revertitur ad vomitum antiquæ ſuæ perfidiæ recepit venenum; quod quaſi vipera, quæ virus reſumit poſt coitum, a mari uſque ad mare per totum regnum diffudit & imperium. Pro his igitur & aliis malis nobis reſponſurum ſtatutis induciis eum ad nos venire juſſimus, & non venit, ſed inſuper apponens iniquitatem, Spiram, quod in cor noſtrum altius aſcendit, armata manu & erectis militaribus ſignis violenter invadere voluit, ſed fruſtrato Deo gratias labore rediens, congregatis, quos potuit, caſtrum noſtrum Struomburch funditus deſtruxit, demum alia caſtra noſtra contumaciter obſedit, invaſorem Virdunenſis eccleſiæ contra jus & fas conſecrari fecit, regnum noſtrum & imperium rapinis & homicidiis cæde, & incendiis, quaſi aper de ſilva ſic ubique devaſtavit, ut nihil jam diverſis ipſius reſtet erroribus, niſi ut fiant noviſſima hominis pejora prioribus. Hæc igitur & alia mala, quorum non eſt numerus, licet ab oriente uſque ad occidentem nota ſint hominibus, vobis tamen nota ſunt eo melius, quo ſecretis ejus omnibus præ cæteris vos ſemper interfuiſtis familiarius; ſed & omnes, qui in regno noſtro ſunt, ſciunt, omnes clamare poſſunt; & ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. Et ideo, dilectiſſimi, nobis tam clerici quam laici, tam milites quam cives; qui hæc omnia vidiſtis & audiſtis, diligenter apud vos cogitare, & recogitare debetis, quam fidem & dilectionem pro ſacramentis & obſidibus veſtris veſtra ſibi dilectio debeat, qui nec proprio ſanguini ſuo, filiis ſcilicet fratrum ſuorum, debitam fidem ſervavit. Verum quia inter alia ſpecialiter hoc in noſtra conventione fuit, ut aliquid quando contrarii moliretur noſtræ dignitati, ſtatim determinatis induciis transactis, veſtro ſtudio & labore expelleretur ab urbe, imo ſi veri fideijuſſores crediti negotii eſſe deſideratis, monemus vos omnes per fidem & obſides, quos dediſtis, & ſacramenta, quæ feciſtis, quatenus obſidibus veſtris conſulentes, & ſacramentis præcaventes, eundem perjurum noſtrum ac veſtrum A. ſcilicet dictum Epiſcopum, civitatem nullatenus intrare permittatis, ſed quaſi ſcopis ab eo mundatam, cum F. Duce & B. Palatino Comite, aliiſque fidelibus noſtris diligentiſſime ſervare ſtudeatis. Quodſi feceritis & hæc omnia ſervaveritis diligenter, præ omnibus, quos in regno noſtro habemus, ex amicis amiciſſimos vos ſemper habebimus, & ſi quid unquam peccaſtis in nos, exemplo illius mulieris peccatricis totum tranſibit inultum, cui dimiſſa ſunt peccata multa quod dilexit multum. Quid plura? Deus, qui ad hoc venit in mundum, ut filios, qui erant diſperſi, congregaret in unum, ita diſperſos noſtros ſub jugum fidei jam coacervando revocet, & revocando coacervet, ut in charitate Chriſti & diſperſa congreget & congregata conſervet. In hæc igitur verba Deo vos & nos Deo & nobis intime commendamus, optantes, ut cum reverſi ad vos fuerimus, meliores vos filios invenire, quam reliquiſſe gaudeamus.

CCCXX.

Epiſtola quorundam Epiſcoporum ad Ottonem Babenbergenſem Epiſcopum de obitu Heinrici IV. Imperatoris.

A. Moguntinus, F. Colonienſis, U. Conſtantienſis, B. Wormatienſis, A. Spirenſis per Dei miſericordiam Archiepiſcopi & Epiſcopi; U. Fuldenſis Abbas, H. quoque Dux, G. Palatinus Comes, B. Comes de Sultzbach, & cæteri utriusque profeſſionis Principes, qui exequiis Imperatoris intererant, Venerabili Fratri O. Babenbergenſi Epiſcopo hinc fraternas in Chriſto orationes, etiam fideliſſimum devotæ ſervitutis obſequium. Poſtquam Dominus Imperator viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, & nos exequias ejus cum juſta devotione, & reverentia complevimus, ipſe ordo rei & temporis qualitas exigere videbatur, ut de ſtatu & pace regni aliquid conferremus, ſi non abeſſet prudentiæ veſtræ conſilium, & aliorum principum tanto negocio utile & perneceſſarium. Quoniam expectare pergrave erat & difficile, ſedit omnium noſtrum ſententiæ, ſi tantum veſtræ non diſplicuerit concordiæ curiam in feſto beati

beati Bartholomæi apud Moguntiam celebrare, & ibidem convenientibus principibus de ſtatu & ſucceſſore regni, ac negotiis neceſſariis, prout Spiritus Sanctus aſpiraverit, ordinare. Nullum tamen præjudicium deliberationi & voluntati veſtræ facientes, nihil nobis ſingulare, ac privatum in hac re uſurpamus, quin potius diſcretioni veſtræ hoc adprime intimatum eſſe cupimus, quatenus memor oppreſſionis, qua eccleſia cum univerſo regno usque modo laboravit, diſpoſitionis divinæ providentiam invocetis, ut in ſubſtitutione alterius perſonæ ſic eccleſiæ ſuæ & regno provideat, quod tanto ſervitutis jugo a modo careat, & ſuis legibus uti liceat, nosque omnes cum ſubjecta plebe temporali perfruamur tranquillitate. Conteſtamur etiam dilectionem veſtram ut pacem, credito vobis cœlitus populo, infra præſcriptum curiæ terminum, & ultra ad quatuor hebdomas ordinetis, quatenus omnibus tutior fiat concurſus ac reditus, & ut curialiter, more videlicet antiquorum principum, cum propria impenſa neminem pauperem lædentes conveniatis.

CCCXXI.

H. in Chriſti membris vero veræ religionis ſpeculo D. Dei gratia ſiquid eſt, inter ærumnas imminentis procellæ, ad ea, quæ ſurſum ſunt, indeſinenter ſuſpirare. Iſte vero legatus præſentium literarum bajolus, magnæ mihi hilaritatis occaſionem præbuit, quod in fraternæ dulcedinis ſalutationem, & ſpiritualis devotionis circa inquiſitionem divinæ veritatis vere catholico viro dignam quæſtionem ad me nuper ex parte veſtræ pertulit ſerenitatis. Unde quantum ego peccator audeo & valeo, Spiritui ſancto gratias agere non ceſſo, qui vos in lumen dictionis catholicæ veritatis prævenit & lumen vultus ſui ſuper nos ſignatum, ut ipſo duce inter tenebras erroris præſentis & ſchiſmatis a via mandatorum Dei non declinetis; & quod utique tanto eſt præclarius, quanto rarius, circa curam cognoſcendæ divinæ religionis tam ardenti ſtudio evigiletis. Quid igitur jucundius quisquam poſſit optare, qui veritatem attingat, vel tenui rationis imagine, quam ejusdem veritatis vel unum verum amatorem, ac liberum defenſorem poſſe reperire inter tot multa deviantium? Siquidem nunc poteſtas tenebrarum ſe erexit, nunc jam fere totus mundus in maligno poſitus, propter abundantiam iniquitatis a caritate Chriſti & eccleſiæ defecit, nunc jam plane videmus inſtare periculoſa tempora, in quibus homines erunt ſe ipſos amantes, elati, cupidi, blasphemi, ſuarum voluptatum magis quam Dei amatores, formam quidem pietatis habentes, factis autem veritatem ejus abnegantes. Sed inter hæc pernitioſa ſtudia partium, inter hæc tanta ſcandala ſchiſmatum & hæreſium, inter hæc ſacrilega dogmata non Dei, ſed hominum, quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, quærentium, quid ſit tenendum aut quæ meæ ſit parvitatis ſententia quærere dignatio veſtra curavit. Qua in re illud inprimis ex totis præcordiorum medullis ingemiſco, quod ſumma veſtræ ſalutis, quam auctoritas ſanctorum patrum ſub omni certitudine diffinivit, heu peccatis exigentibus verſucia reproborum hominum apud ſimplices & minus cautos in dubium ducitur, & in negotiis eccleſiæ diſcutiendis non teſtimonium ſacri eloquii, ſed commentum humani admittitur arbitrii. Qua de re quantum detrimenti incumbat divinæ religioni quisquis non ſapit, profecto ab omni bono ſenſu deſipit. Vos autem, venerande Domine ac frater in Chriſto dilectiſſime, non a me, qui nihil ſum ex me, ſed ex auctoritate ſacrarum ſcripturarum multiplici & inexpugnabili diſcere debetis, qualiter fugiendum ſit de medio Babilonis, ſcil. non corpore, ſed mente; non paſſibus pedum, ſed profectibus virtutum; non deſerendo bonos propter malos faſtu ſuperbiæ, ſed tolerando malos propter bonos ſub obtentu militiæ. Quod autem dico de malis ſpiritualiter, non corporaliter vitandis, hoc Patriarchæ, hoc Prophetæ, hoc ipſe ſanctus ſanctorum Dominus Jeſus Chriſtus, hoc ejus apoſtoli, nec non & omnes apoſtolici viri, nonſolum ſcriptis ſuis, ſed exemplis ſuis evidentiſſimis conteſtati ſunt, quod inter eos aſſidue converſabantur, quorum vitia tamen acerrime execrabantur. Unde ex factis ſanctorum procul dubio colligitur, & ſi ſcripta eorum interdum ſint ambigua, quod aliena iniquitas non coinquinat cohabitantem corpore, ſed conſentientem mente. Hanc autem ſententiam ſanam & catholicam poſſem equidem multis & rationibus & auctoritatibus confirmare, niſi vitium eſſet in ſermone ad doctum virum inſtituto, de re manifeſta copia verborum perſtrepere. Porro autem ſi quæritis, quid tenendum ſit de illa generali excommunicatione quæ propter utilitatem eccleſiæ & auctoritatem ſacræ ſcripturæ, non zelo Dei, ſed inſtinctu diaboli ad ſcandalizandos puſillos Chriſti extraordinarie ſubintroducta eſt, Auctore Auguſtino perfecte inſtruemini, qui in diverſis operibus ſuis, & evidentiſſime in libris contra Parmenianum hæreticum conſcriptis, confirmat hujusmodi ſententiam, quæ datur in multitudinem ſecum ad ſuum favorem trahentis, infructuoſam eſſe, imo ſuperbam & ſacrilegam atque pernitioſam fore, & plus ſimplices bonos conturbare, quam animos malos emendare. Quid plura? Qui dixit: beatus, qui non fuerit ſcandalizatus in me, ipſe ſanctitatem veſtram ab omni ſcandalo in his, quæ perpetuæ ſalutis ſunt, dignetur cuſtodire.

CCCXXII.

Epiſtola Adalberti Archi-Epiſcopi ad Ottonem Babenbergenſem Epiſcopum de Bernhardo Herbipolenſi.

A. ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ humilis ſervus & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili & in Chriſto dilecto fratri & Coëpiſcopo Domino O. ſalutem & obſequium fraternæ dilectionis. Tribulationes & deſtructiones Herpipolenſis eccleſiæ, quæ & quantæ ſint, quam diu duraverint, jam dudum diſcretioni veſtræ innotuit, quæ usque adeo multiplicatæ ſunt, niſi eis in brevi provi-

provideat omnipotens Deus, & miſericors Dominus, quod in proximo eccleſia illa omnimodis adnihilabitur. Unde ſi facultas ſupeteret, veſtræ fraternitatis præſentiam & conſilium potiſſimum deſideraremus convenire, & de ipſius reformanda pace & relligione, quantum divina miſericordia concederet, ſollicitius pertractare. Siquidem fratrum qui nobiſcum ſunt, & quos præſentialiter vel per litteras noſtras convenire potuimus, tale eſt conſilium, quum venerabilis frater & coëpiſcopus noſter Rogerus viam univerſæ carnis ingreſſus eſt, in hoc eccleſiæ illi provideamus, ut promovendo fratrem illum Gebhardum, diſperſa illius eccleſiæ diſpenſatorie potius recolligamus, quam alium ſuper imponendo graviter quidem diſperſa funditus extirpari permittamus. Quo circa fraterna vos commonemus caritate, ut præſentiam veſtram conventui fratrum noſtrorum, quos in id ipſum convocavimus, in proximo feſto beati Lucæ velitis præſentare, vel ſi id minime valueritis adimplere, conſilio, quod Spiritus Sanctus vobis dictaverit, conſenſus veſtri litteras non differatis transmittere. Valete & in orationibus veſtris noſtri memoriam facite.

CCCXXIII.

C. Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei venerabili fratri E. Saltzburgenſi Archi-Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Frater iſte præſentium lator A. Presbiter apoſtolicæ ſedis clementiam adiens, ſe ab Auguſtenſi Epiſcopo retulit ordinatum, cum idem Epiſcopus prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Paſcale Papa Romanæ fuiſſet eccleſiæ gratiam in conventu celebrato Placentiæ conſecutus. Quia ergo miſericordiam juſte petentibus indulgentiam negare non convenit, ſi poſtulatio ejus veritatis nititur ratione, ipſum in ordine ſuo & recipias & Sacerdotalis officii miniſterio ſine inquietudine fungi concedas. Datum Laterani VIII. Calend. Februarii.

CCCXXIV.

Honorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri A. Moguntino Archi-Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Super cauſa Gebhardi, de quo nos rogavit tua fraternitas, fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilium requiſivimus. Ex eorum ergo deliberatione proviſum eſt, quod in Herbipolenſi eccleſia idem Gebhardus Epiſcopatus apicem non ulterius debeat obtinere. Datum Latera. IV. Non. Martii.

CCCXXV.

Frater G. ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbiter Cardinalis & Apoſtolicæ ſedis legatus. Dilectis in Chriſto fratribus O. præpoſito & aliis Wirzeburgenſis eccleſiæ clericis ſalutem & omne bonum. Quantis & quam diuturnis calamitatibus eccleſia veſtra jam diu ſit afflicta & attrita, nonſolum Theotonicæ verum & Italicæ conſtat eſſe notiſſimum. Super quibus in relligioſis & Deum timentibus viris conpatitur & condolet vobis Theotonica eccleſia, & conpaſſa eſt & condoluit vobis jam diu mater veſtra ſancta Romana eccleſia. Unde ad ſe venientem bonæ memoriæ Dominum R. Epiſcopum veſtrum benigne recepit, & benigne dimiſit, ſperans quod per eum Deus vellet finem imponere afflictioni veſtræ. Poſt obitum vero ejus cum Dominus meus Papa H. audiret Dominum G. eidem eccleſiæ incubare Domino Moguntino tanquam veſtro metropolitano & apoſtolicæ ſedis legato per me litteris & viva voce ex communi Epiſcoporum & Cardinalium deliberatione mandavit, quod prædictus frater G. in Herbipolenſi eccleſia epiſcopatus apicem ulterius obtinere non debeat. Ex parte itaque Dei & beati Petri & Domini mei Papæ Honorii vobis præcipiendo mandamus, ut id ipſum ſentiatis, id ipſum ſapiatis omnes, ut non ſint in vobis ſchiſmata, ſed ab eodem viro vos ſeparando, & nullam ei reverentiam tanquam veſtro Epiſcopo vel electo exhibendo in unum conveniatis, &, quantotius poteritis, Epiſcopum vobis ſecundum Deum canonice eligatis. Alioquin vobis & eccleſiæ veſtræ divinum officium interdicemus. Ad hæc bene agenda cooperetur vobis divina gratia.

CCCXXVI.

O. Dei gratia ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ humilis miniſter, & apoſtolicæ ſedis legatus. Dilectis in Chriſto filiis Wurtzeburgenſis eccleſiæ Prælatis, & ſubditis, clero & populo eſſe in Chriſto cor unum & anima una. Condolentes ex corde eccleſiæ veſtræ tot jam ac tantis tribulationibus attritæ, exhortamur vos in Domino, ut ſimplices & unanimes in Domo Dei ambulare ſatagatis, quod Scriptura teſte, in ſciſſura mentium non eſt Deus, & quæcunque mala vos adinvenerunt, ex diſcordiæ radice proceſſerunt. Unde oportet, ut ad hanc extirpandam diligentius invigiletis, Deumque & ſinguli & in commune deprecemini, quatenus miſericordiæ ſuæ oculis vos reſpiciat, & talem finem diuturnæ calamitati veſtræ imponat, ne deinceps talis oppreſſionis periculum vobis incumbat. Concordia ſiquidem, ſicut ſæpe audiſtis, parvæ res creſcunt, diſcordia magnæ diſpereunt, quod quia manifeſto experimento didiciſtis, commonemus, ut tanti mali pernitiem devitare ſtudeatis. Ne vero voluntatis noſtræ ignorantia vos in aliquo commoveat vel diffidere faciat, noverit pro certo dilectio veſtra, nos idem ſentire, quod omnes catholici de veſtra ſentiunt eccleſia, id ratum tenere, quod Romana ſanxit & denuntiavit auctoritas, cujus terminos nec debemus nec volumus tranſire, quia hæreticum conſtat eſſe, quiſquis Romanæ eccleſiæ etiam in tam juſto judicio non concordat. Quod ſi adeo vos concordes in juſtitiæ cauſa perpenditis, ut locum veſtrum ab invaſione inpetitoris alicujus, ſi quis forte emerſerit, defendere confidatis, in nomine Domini quicquid vobis gratia ejus inſpiraverit, confidenter aggredimini, ſi quo minus ſalubriori & propenſiori conſilio res tractetur, quia conſulta & conſiderata dilatio licet gravis & oneroſa ſit laborantibus, plus tamen

tamen utilitatis ſolet afferre, quam feſtinata & indiſcreta rei præcipitatio. Cupientes autem in omnibus vobis eſſe proviſum, nil aliud audemus ad præſens perſvadere, ne ſi forte res in contrarium ceſſerit, quod Deus avertat, omnem culpam in me quaſi auctorem refundatis.

CCCXXVII.

Domino E. Babenbergenſi Præpoſito, Decano quoque E. & cæteris confratribus ejusdem eccleſiæ Wurtzeburgenſis eccleſia quicquid caritatis & obſequii valet eſſe in Domino. Noſtis dilectiſſimi neque etenim ignorare poteſt veſtra prudentia, quod multorum aures & præcordia longe lateque concuſſit, videlicet quanta tempeſtatis procella, quam vehemens & intolerabilis calamitas eccleſiam noſtram oppresſit. Ad quod dum veſtræ compaſſionis affectum ſpecialiter deberemus habere, quod etiam remotiſſimæ & ignotæ eccleſiæ nobis pro Chriſto offertur, nimis aliena mente nobis videmini abnegare. Ecce enim quod ſine gravi gemitu mirari vel conqueri non valemus, obſtupeſcimus valde, quomodo hominem illum Dominum Gebhardum, quem Romana eccleſia damnavit, quem metropolitanus noſter cum Archi-Epiſcopis & Epiſcopis multis conſequenter ab eccleſia ſequeſtravit, vos in catholica communione recepiſtis, & ſi cum gratia veſtra dici poteſt, quaſi ad contemptum Romanæ imo totius eccleſiæ ſicut ſcriptum eſt: convivia peccatori dediſtis. Hæc autem eo magis miramur, quod Præpoſitus veſter Dominus E. præſens apud nos erat, quando Dominus - - - publice in pulpito noſtro nuntiavit clero & populo, quomodo, quibus de cauſis, quove ordine, Romana eccleſia eum a communicatione eccleſiæ ſequeſtraſſet, & quando poſtmodum Dominus Gerardus Cardinalis una cum ipſo & cum tota eccleſia ibidem congregata, in Argentinenſi eccleſia, præſente Domino rege, ſententiam excommunicationis in eum promulgasſet. Neque igitur per Dei gratiam ita inopes rationis & humanitatis ſumus, ut cuiquam veſtrum, qui ſane ſapiat, in præſenti negotio nimis præcipites videri debeamus, cum utique ſi partes ejusdem negotii per omnia eſſent vobis cognitæ, quantum de veſtra caritate & prudentia confidimus, nullatenus de vobis poſſemus dubitare. Noſtras itaq; litteras querimonias jam dudum vobis miſiſſemus, ſed quoniam unam vocem Præpoſiti veſtri teſtem noſtræ afflictionis vobis credebamus ſufficere, idcirco nihil timoris, nihil ambiguitatis de vobis concepimus, verumtamen utcunque humana ſe habeant, fixi & conſtantes in obedientia Romanæ eccleſiæ reperiemur, ſummopere caventes, ne propter temporale damnum vel commodum, de nobis ſcandalum eccleſiæ generetur. Valete in Domino ſemper, nec credatis omni Spiritui & noſtri memores eſtote.

CCCXXVIII.

Sanctæ Wurtzeburgenſis eccleſiæ Dominis ac fratribus ſuis chariſſimis ac reverentiſſimis ſoror ſua ſemper & utique ipſis devota. Babenbergenſis eccleſia inter adverſa præſentis tribulationis, nec ad dexteram nec ad ſiniſtram declinare, ſed ab inſtantis ſæviſſimæ temptationis procella, ad veſtræ ſerenitatis ac portum tranquillitatis non verbo & lingua tantum, ſed opere & veritate, a Deo ſalutari ſuo inſtanter ac vigilanter implorare. Optamus diligenter recolere diſcretionis veſtræ prudentiam, qualiter noſtra & veſtra eccleſia jam olim ab initio unum cor & unam animam ad invicem, omnibus in rebus ſive proſperis congaudendo, ſeu adverſis conpaciendo, habere ſtuduerint: Cujus videlicet ſemper amandæ nobis ſocietatis atque ut ita dictum ſit, congermanitatis jura & vos hactenus illibata erga nos conſervaſſe congratulamur, nec nos violaſſe, teſte Deo & conſcientia, libera voce proteſtamur. Quæ cum ita ſint, cumque nos ſemper usque modo, ſicut decebat & facultas ſuggerebat, ad omnia veſtræ voluntatis & honoris obſequia promptos ac devotos fuiſſe probaveritis, non modicum admirationis, imo etiam amaritudinis & doloris ingeſſerunt nobis litteræ quædam, quæ ex perſona veſtræ fraternitatis allatæ, præter meritum & culpam magnæ cujusdam inhumanitatis nos arguunt, ſimul & temeritatis ſuperbæ. Inhumanitatis quidem nota ſplendorem innocentiæ noſtræ obfuſcant, dum compaſſionis affectum ſpecialiter vobis debitum, quem etiam remotiſſimæ & ignotæ eccleſiæ vobis pro Chriſto offerant, nos quaſi duros & inhumanos nimis aliena mente veſtræ inſtanti calamitati denegare inproperant. Temeritatis vero ſuperbiam, dum nos quaſi ad contemptum Romanæ, imo totius eccleſiæ, Dominum G. excommunicatum in catholica communione recepiſſe, ſicque convivia peccatori dediſſe proclamitant. Quaſi vero ita ob omni ratione ſimus alieni, adeo omnium bonarum rerum inſcii, ut ignorare debeamus, quis, a quo, & quo ordine a catholica communione ejiciendus ſit. Quia ergo incautæ & illicitæ communionis quaſi ad opprobrium ſimplicitatis noſtræ in eisdem litteris veſtris arguimur, culpam noſtram, ſi tamen culpa eſt dicenda, auribus veſtræ prudentiæ placuit retexere. Dominus G. quem quidem locum & nomen dudum inter nos habuisſe deſignati & electi Epiſcopi a quam plurimis audieramus, reprobationem vero ipſius nec dum certa & legitima relatione cognoveramus, veſpertina hora de inproviſo nobis neſcientibus veniens apud nos hoſpitatus eſt. Mane autem facto, mandavit nobis pro cauſa ſua velle nos convenire, & conſilium noſtrum ſuper negotio ſuo audire. Quod nec hæretico quidem excommunicatiſſimo denegandum eſſe cenſentes, juſta petenti annuimus. Venit, cauſam ſuam expoſuit, acceptoque reſponſo, mox diſceſſit. Quid igitur dilectiſſimi fratres & Domini? Hoccine eſt ad contemptum totius eccleſiæ excommunicatum in catholica communione recipere? Hoccine, inquam, eſt, convivia peccatori dare? Non ſic arbitramur quemquam deſipere, ut hoc præſumat ſapere, quoniam

niam non ſic ſapiunt, non ſic ſcribunt patres & doctores catholicæ eccleſiæ. Poſſemus equidem latius & ſubtilius aliquid de modo & ordine excommunicationis faciendæ ſecundum traditionem ſanctorum patrum diſſerere, niſi pro vitio duci ſciremus, in re manifeſta, præſertim apud doctos odioſa verborum copia diffluere. Unde prætermiſſis his, quæ fomitem odiorum & diſcordiarum generare ſolent, ea potius dicamus quæ pacis & concordiæ nutrimenta præbeant. Igitur de nobis ſic habetote. Orta tempeſtate in mari Dominum dormientem in navi, fuſis pro nobis quod ſolum, piis precibus, poſſumus, excitare indeſinenter incumbimus. Quod ſi Domino annuente votis noſtris & ventis & mari imperante, diu deſiderata tranquillitas ſubſecuta fuerit, de veſtra liberatione haud ſecus ac noſtra congaudebimus. Sin aliter quod Deus avertat, viſcera fraternæ compaſſionis nequaquam occludemus. Hoc decet fratres de ſe invicem arbitrari, & non ex rumoribus vulgi ſive ex ſuſpicionibus de nondum bene compertis quemquam calumniari, ſed omnia præſertim in negotiis fratrum & amicorum in meliorem partem interpretari. Quid plura? nobis & noſtris ſine retractatione prout voletis, juxta meritum veſtrum utemini.

CCCXXIX.

H. ſanctiſſimo & univerſali Papæ A. Dei gratia ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ humilis miniſter & apoſtolicæ ſedis legatus, debitam, ut tanto Apoſtolico, obedientiam, & devotiſſimam, ut tanto patri, reverentiam. Acceptis ſanctitatis veſtræ literis ſuper cauſa fratris illius, ſi tamen frater dici debet, qui ſanctæ Wurtzeburgenſis eccleſiæ epiſcopatum uſurpat, intelleximus totius cauſæ ordinem longe aliter, quam ſe veritas habet, ſummo apoſtolatui veſtro innotuiſſe, quoniam multa ſolent per ſurreptionem fieri. Idem namque ſanctitati veſtræ contra nos querelas depoſuit, dicens, ſe a nobis præjudicium ſuſtinere, & contra juſtitiam prægravari. Nos vero in hac cauſa, Deo teſte & conſcientia noſtra, nihil egimus, quod canonicis regulis poſſit obviare, nihil unde ſanctitati veſtræ ſuſpecti eſſe debeamus, nihil unde aliquis qui cauſam ipſam plenius tractaverit, poſſit nos reprehendere; ſed quicquid in hac cauſa egimus, non zelo amaritudinis, ſed zelo juſtitiæ; non aliquo odio permoti, ſed officii noſtri intuitu; non contra ſanctorum patrum canones, ſed ſecundum canones egimus. Scimus quidem, juxta ſanctorum patrum regulas divinitus inſpiratas Epiſcopo epiſcopatum non adimi debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Sed optime novit ſanctiſſimus apoſtolatus veſter hanc ſanctorum patrum ſententiam de dubiis epiſcoporum cauſis, non de manifeſtis debere intelligi. Ejus vero, quo de agitur, impudentiſſima cauſa, & certum crimen nullum legitimæ defenſionis, nullum juſtæ excuſationis colorem recipit. Luce igitur clarius patet omnibus, quod nullis meritorum privilegiis, nulla præeunte electione ad tanti ſacerdotii gradum eſt aſſecutus, ſed tyrannica violentia intruſus in ovile Domini, cum non per oſtium intravit, ſed aliunde, per ambitionem & ſymoniacam hæreſim, tanquam fur & latro impudentiſſime irrupit, & quod ſine magno dolore & cordis compunctione dicere non poſſumus, locum legitimi paſtoris ſibi uſurpavit, quem ſibi ſancta Wurtzeburgenſis eccleſia de filiis ſuis communi voto & conſenſu cleri & plebis nobisque laudantibus & conſentientibus canonice intronizandum elegerat, utpote natalibus & moribus nobilem, eccleſiaſtica diſciplina adprime eruditum, fide catholicum, natura prudentem, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, litteratum, in lege Dei inſtructum, in ſenſibus ſcripturarum cautum, & per omnia ſacerdotali nomine & honore digniſſimum.

CCCXXX.

H. ſervus ſervorum Dei A. venerabili fratri Moguntino Archi-Epiſcopo, & Apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Scimus quidem zelum Dei vos habere, quem tamen ſalva caritate condire debetis, ut nihil indiſcrete, ſed omnia rationabiliter & ſecundum Deum agere valeatis. Wurtzeburgenſis quippe eccleſiæ deſignatus Epiſcopus, ſe a vobis contra juſtitiam gravari & præjudicium ſuſtinere querelas nobis depoſuit, quod ipſum neque accuſatoribus neque teſtibus legitimis convictum, neque ſponte confeſſum, neque canonice examinatum, tanquam eccleſiæ invaſorem, in qua ſe electum aſſeverat, & ſymoniacum pronuntiatum, communione eccleſiaſtica privaveritis. Quod ſi ita eſt, fraternitatem veſtram a canonicis regulis divinitus inſpiratis, liquido conſtat deviaſſe. Ait igitur ſacer canonum auctoritas adimi Epiſcopo Epiſcopatum non debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Item ex epiſtola Felicis Papæ, ſcripta Anaſtaſio & cæteris Epiſcopis in Alexandrina Synodo congregatis: De judiciis Epiſcoporum, unde nos conſuluiſtis, diverſas a patribus regulas invenimus conſtitutas. Quidam igitur ad repellenda impetitorum machinamenta & ſuas præparandas reſponſiones & teſtes confirmandos & concilia Epiſcoporum quærenda, annum & 6. menſes mandaverunt concedi: Quidam autem annum, in quo plurimi concordant. Minus vero quam 6. menſes non reperi, quoniam hæc laicis indulta ſunt, quanto magis ſacerdotibus? Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, ut accuſati ſe præparare atque contra inſidiatores pleniter ſe munire valeant. Judices autem & accuſatores tales eſſe debent, qui omni careant ſuſpicione & ex caritatis radice ſuam deſiderent ſententiam promere.

CCCXXXI.

H. Dei gratia Oſtienſis Epiſcopus & ſanctæ apoſtolicæ ſedis legatus, omnibus Galliarum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, monachis, clericis, Ducibus, Comitibus, & univerſis principibus cum omnibus Chriſti fidelibus. Pax vobis & gratia a Domino Jeſu Chriſto multiplicetur. Peccatis exigentibus ſancta Dei eccleſia

eccleſia variis ſchiſmatum ſcandalis jam diu perturbatur, regnum Theutonicum in ſe ipſo diviſum eſt, & imo neceſſe eſt, ut juxta dominicam vocem cito deſoletur, niſi ipſius præveniente gratia bonorum virorum conſilio & auxilio conſulciatur. Nos itaque licet indigni ſanctæ ſedis apoſtolicæ fungentes legatione, ad hoc venimus, ut ſi fieri poteſt inter regnum & ſacerdotium pacem & concordiam Domino cooperante faciamus, & membra imperii a ſe invicem diviſa in corporis unitatem congregemus. Vobis igitur omnibus Galliarum Archiepiſcopis, Abbatibus, monachis, clericis, præcipue in ſacris ſcripturis eruditis & omnibus principibus in verbo Domini ex auctoritate ſancti Petri, & ejus vicarii ſignificamus ac præcipimus, ut quicunque adeſſe poſſitis ad ſanctum & univerſale Concilium in natalem Sanctæ Mariæ Moguntiæ celebrandum occurratis, quatenus ibi de pace & concordia inter regnum & ſacerdotium & de ſtatu eccleſiæ, quæ Deo placita ſunt, communi conſilio tractare valeamus. In Domino igitur confidimus, quod ipſius gratia nobis in ejus nomine congregatis non deerit, qui in evangelio ubi duo vel tres congregati in ejus nomine fuerint, in medio eorum futurum ſe eſſe promiſit.

CCCXXXII.

H. glorioſiſſimo Imperatori H. Dei gratia Oſtienſis Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis legatus, devotum ſervitium. Religioſi viri, nuntii videlicet magnitudinis veſtræ, Apoſtolicam ſedem nuper adverterunt, dicentes pacis & concordiæ inter regnum & ſacerdotium jam tandem excellentiæ veſtræ conſilium placuiſſe, ſi tamen ſalva majeſtate imperii & abſque diminutione regni fieri potuiſſet. Quibus auditis Dominus Apoſtolicus gaudio repletus eſt, & gratias egit Deo, qui vobis tale conſilium inſpiravit. Noſtræ etiam humilitati hanc injunxit obedientiam, ut in has partes veniremus, & pacis & concordiæ inter vos & ipſum mediatores eſſemus, ſalva tamen juſtitia & ita ut nullum majus ſcandalum eccleſiæ inde proveniret. Rogamus igitur excellentiam veſtram, ut in Concilio Epiſcoporum Moguntiæ celebrando in natalem Sanctæ Mariæ veſtram dignemini exhibere præſentiam. Illud autem ſcitote, nihil ibi contra vos, ſed pro vobis omnia, ſalva tamen juſtitia nos agere velle, neque id intendere, ut honor imperii veſtri aliquod detrimentum patiatur, ſed per omnia augeatur.

CCCXXXIII.

A. Dei gratia Sanctæ Moguntinæ eccleſiæ licet indignus & humilis miniſter O. dilecto & venerabili fratri ſuo Babenbergenſi Epiſcopo fraternam in Domino dilectionem & orationes. Fraternitatem veſtram coram Deo & hominibus hactenus laudabiliter vixiſſe, & contra hæreticos tempore hujus ſchiſmatis plurimum deſudaſſe pro eccleſia nulli pene dubium eſt. Quando igitur zelum veſtrum erga Deum & eccleſiam ferventiorem dudum eſſe cognovimus, tanto magis nunc miramur, quod tamen ſalva fraterna caritate dicimus, vos Deo & eccleſiæ minus devotum exiſtere, & quodammodo refrixiſſe, cum jam magnum oſtium nobis apertum ſit, recuperandæ unitatis eccleſiæ, cum jam bonum certamen noſtrum Domino cooperante pervenerit ad finem, & nunc quam maxime vobis & omnibus orthodoxis ſummopere ſatagendum ſit, ut quod dudum a nobis eſt bene inchoatum, votivum in Dei nomine ſortiatur effectum. Dilectioni veſtræ pridem ſignificaveramus, ut ſanctæ Apoſtolicæ ſedis legato & fratribus noſtris coëpiſcopis, ac cæteris catholicis principibus in loco, qui dicitur N. occurrere velletis, & Würtzeburgenſis Epiſcopi una vobiſcum intereſſe ordinationi, ad quam utique prompto & alacri animo etiam non rogatus venire debueratis, non ſolum quoniam coëpiſcopus, ſed etiam quoniam concivis veſter eſt, & jure propinquitatis ipſum quodammodo familiarius & ſpecialius diligere deberetis. Sed quoniam venire neglexiſtis, Dominus Cardinalis usque ad ſatisfactionem a divino officio cæteris conſentientibus vos ſuſpendere voluit. Nos autem pro ſingulari amore & reverentie veſtri, nequid durius contra vos definiri deberet, vix obtinuimus. Nunc itaque fraternitatem veſtram rogamus, & ex auctoritate Domini Papæ & apoſtolicæ ſedis legati & noſtra præcipimus, ut univerſali Concilio in natali Sanctæ Mariæ Moguntiæ celebrando omni amputata occaſione veſtram exhibeatis præſentiam, ut ibi & Domini Papæ legationem cognoſcatis & de ſtatu eccleſiæ una nobiſcum in commune conſulatis. Si qui vero Epiſcoporum huic ſancto Concilio intereſſe neglexerint, ſciant ſe ex auctoritate Domini Papæ & apoſtolicæ ſedis legati & totius Concilii Synodali ſententia, qua hujusmodi præſumptores feriendi ſunt, omnibus modis ſubjacere.

CCCXXXIV.

O. Domino ſuo venerabili Sanctæ Babenbergenſis eccleſiæ Pontifici N. per Dei miſericordiam Halverſtatenſis eccleſiæ ſi quid eſt, quotidianum laudabilis vitæ incrementum. Si rerum veſtrarum ſtatus proſperitate fruitur, ſi condigne morum & vitæ compoſitioni concordat, vobis, ut decet, congaudemus; ſi non condolemus, quoniam id ipſum de fidelitatis veſtræ excellentia ſperamus, imo certum habemus. Si ergo rerum noſtrarum ſtatum ſcire cupitis, ut amico ſic maxime confidimus, cui fluctuantis navis noſtræ anchoram ingruente tempeſtate infigimus, ut amico, inquam, quem poſt Dominum unicum ac certiſſimum imbecillitatis noſtræ ſuſtentaculum eſſe, non diffidimus, dilectioni veſtræ intimamus. De proxima iſta, quam noſtis expeditione, in qua ob honorem, regni & eccleſiæ diligentius cæteris laboravimus reverſi, domi, ubi pacem & concordiam, ubi tranquillitatem & recreationem, invenire debuimus, odium & diſcordiam, ſciſmata & inteſtina bella, peccato heu noſtro exigente invenimus. Adverſarii enim noſtri N. & N. eccleſiæ noſtræ canonici, qui & prius nobis

bis adverſabantur, quibusdam ſolitæ fraudis induſtria collectis, inter quos N. nominatiſſimus, & quaſi primicerius eſt, in nos inſurrexerunt, cleroque convocato lacrimabilia & inaudita crimina, quæ Deo teſte, nunquam commiſimus, in faciem nobis objecerunt, inter quæ electionem noſtram aſſerunt eſſe irritam. Inſuper quoque & Symoniam neſcimus, quam N. nobis imponit, quam ſe canonica auctoritate ſtatuto tempore probaturum aſſerit. Nos ergo tanta tamque inaudita infamatione perculſi, Moguntinæ ſedis Archiepiſcopo rem omnem aperuimus ſcriptis, hujusque rei conſilium & auxilium quæſivimus. Qui literis ad eccleſiam noſtram directis, omnimodis nos excuſavit, electionemque noſtram juſtam & canonicam fuiſſe comprobans, criminatores noſtros reconciliari nobis condigna ſatisfactione præcepit. Illi vero obſtinationi ſuæ juſſa Archiepiſcopi poſtponentes, nec non & Magdeburgenſis Archiepiſcopi, qui ad ſedandam hanc motionem regio juſſu advenit, monita ſpernentes, adhuc in conſpirationis ſuæ vecordia perſiſtunt. Quapropter aram miſericordiæ veſtræ amplectentes, ad vos confugimus, debitumque clementiæ veſtræ auxilium humiliter imploramus. Quicquid igitur alii faciant, veſtrum eſt, ex gemino caritatis vinculo nobis aſſiſtere, labentesque brachio virtutis veſtræ ſuſtentare. Proin rogamus, quatinus literas veſtras ad Metropolitanum dirigatis, & ut in cauſa noſtra diligens eſſe velit cauſa veſtri efflagitetis. Rogamus quoque, ut ubicunque concilium pro hujus rei diſcuſſione convocetur, vos adeſſe velitis.

CCCXXXV.

Sanctæ venerationi veſtræ explicaturus injurias, quibus fraudulenter circumventus ſum, ab his, quos fideles mihi ſperabam, quoniam multis beneficiis promerueram, genibus veſtris quaſi provolutus rogo, ut tum pro reſpectu juſtitiæ, tum pro remuneratione divinæ clementiæ attendere curetis, & compaſſionis gratiam mihi non denegetis. Faſtidium etiam non generet vobis prolixitas ſermonis, quoniam multa cauſæ meæ neceſſaria ſilentio præterii, ne ſuccinctæ brevitatis metam longe excederem. In Franciam ſtudii cauſa veneram, quo ſecuti ſunt me quidam, qui dicebant, ſe juſſu Spirenſis Epiſcopi Brunonis veniſſe, ex cujus legatione mihi referebant, Herbipolenſem Epiſcopum univerſæ carnis viam adiiſſe, & eum & Archiepiſcopum Moguntinum cum cognatis & amicis meis & cum quibusdam de familia ejusdem eccleſiæ apud Imperatorem obtinuiſſe, ut in locum defuncti Epiſcopi me vellet ſubſtituere. Ego autem, ut Deus novit, non tale meditans, ſed aliquamdiu in ſtudio morari deſiderans, verba eorum parvi pendi, donec victus ſecretis amicorum meorum legationibus & magiſtrorum meorum ſuggeſtionibus redii. Veni ad locum quendam mei juris, ubi complures cognati & fideles mei mihi occurrerunt, qui ut ad prædictum locum Herbipolim Imperatori occurrerem, Deus novit, non ſine lacrimis contradicentem compulerunt, promittentes nuntios Archiepiſcopi illo venturos, qui de conſenſu ejus ad recipiendum Epiſcopatum me certificarent. Ivi, Imperatorem ibi inveni. Sed antequam ejus præſentiæ præſentarer, Archiepiſcopi nuntios audire & videre volui, quos cum primum non inveniſſem, teſte Deo, quem nullum latet ſecretum, gaviſus ſum, quoniam malui importabile mihi onus aliqua honeſta occaſione ſubterfugere, quam ſuſcepto oneri ſuccumbere. Cum ſic per biduum expectaſſem, & interim multa a principibus & cognatis meis convitia propter puſillanimitatem meam audiviſſem, venit Comes Bertholdus, & Cuonradus Sporo, juramentis comprobare volentes, Archiepiſcopum conſenſum ſuum per eos mihi mandaſſe. Tandem per hos victus, ad præſentiam Imperatoris veni, fratrem Archiepiſcopi Sigbertum, & Comitem Arnoldum ibi inveni, qui ſe ex legatione Archiepiſcopi illo miſſos aſſirmabant, & ejus aſſenſum publica voce mihi deferebant. Tot igitur cauſis in idem confluentibus acquievi, & onus, quod peccatis meis exigentibus miſerabiliter me attrivit, clero & populo adſtante & me eligente, & canoras laudes Deo dicente ſuſcepi. Solus autem Præpoſitus Otto electioni meæ defuit, & Rudgerus, qui, ut mihi referebatur, etiam vivente anteceſſore meo pro eodem epiſcopatu ambitioſe laboraverat. Veni ſtatim cum Imperatore, comitatus clero & populo, Breidingen, ubi Archiepiſcopus de manu Imperatoris me recepit, & benigne mihi conſecrationis gratiam multis fidelibus noſtris audientibus & præſente fratre ipſius Spirenſe Epiſcopo & legationi pro me factæ teſtimonium perhibente, promiſit. Redii de ordinatione ſecurus, & cum nil mali ſuſpicarer, grave præjudicium Dominus Archiepiſcopus mihi fecit, quoniam alterum mihi ſuperordinavit, me & eccleſia mea diem & locum audientiæ poſtulante, ut ibi canonico judicio vel deponerer vel remanerem. Quibus petitionibus cum nihil proficerem, querimonias noſtras Apoſtolicæ ſedis venerando pontifici Calixto & Romanæ eccleſiæ transmiſimus, de cujus latere cum ad hanc cauſam diſcutiendam miſſus fuiſſet Præneſtinus Epiſcopus, ego aſſumptis mecum eccleſiæ noſtræ omnibus Prioribus, clericis, Abbatibus & laicis Wormatiam veni, ubi ſperabam eum invenire. Quem cum non inveniſſem, eccleſia, quæ mecum venerat, coram principibus Archiepiſcopo me præſentavit, & ut pro reſpectu juſtitiæ mihi per omnia ei obedienti conſecrationis debitum non denegaret, ſubnixe poſtulavit. Archiepiſcopus, audito omnium eorum conſenſu, promiſit, communicato cum Cardinali conſilio ſe ſuper his reſponſurum, præcipiens ut paucis mecum relictis, alii remearent, & legationem ejus expectarent. Poſtquam itaque venit Epiſcopus Cardinalis, congregati ſunt ad audientiam Imperatoris pro cauſa mea tractanda, ipſe Archiepiſcopus Moguntinus, Archiepiſcopus Colonienſis, Arnoldus Spirenſis

renſis, Goteboldus Trajectenſis, Gothefridus Trevirenſis Archiepiſcopus, Conradus Tullenſis, Bruno Argentinenſis, Bertholdus Baſilienſis, & alii fideles Imperatoris, quibus diu ventilato conſilio placuit, ut Dominus Cardinalis locum & eccleſiam noſtram viſitaret, concordiam eccleſiæ ſuper electione mea inveſtigaret, quam ſi inveniret, ab eo promoveret ad Presbiterii Ordinem, ſtatim conſecuturus a Domino Archiepiſcopo epiſcopalem benedictionem. Quia itaque Dominus Archiepiſcopus hoc fieri conſenſit & juſſit, venit Dominus Cardinalis in locum noſtrum, & congregati ſunt univerſus clerus & populus, majores & minores, Abbates & complures eccleſiæ veſtræ viri religioſi, & quoniam me abſente inventi ſunt in electione mea concordes, gratias Deo egit, & ad ordinem Presbiterii me promovit, & canonicæ electioni meæ tam in Romana eccleſia, quam in conſpectu Archiepiſcopi teſtimonium perhibuit, ſicut vidit & audivit & adhuc perhibet. Dum hæc & multa alia circa cauſam meam agerentur, adverſarius meus mihi ſuperordinatus, qui Romam iverat, & cauſam ſuam donis & promiſſionibus ibi palliaverat, factus eſt de medio. Iterum Archiepiſcopum adii, ipſius conſilio, Concilio, quod in Moguntina eccleſia tunc temporis habuit, me una cum Eiſtetenſi Electo præſentavi, petens miſericordiam vel juſtitiam, & omnem obedientiam me ei & Moguntinæ eccleſiæ ſemper exhibuiſſe ipſius teſtimonio in ſynodo comprobavi. Omnium igitur ſuffragiis pro me pulſantibus me de epiſcopali conſecratione certum fecit, & diem conſecrationis & locum mihi conſtituit, ad quem veni & nihil profeci. Iterum protraxit me promiſſionibus, & Præpoſitum & alios, qui me offenderant, laborantes pro depoſitione mea mihi reconciliavit. Præpoſitus mecum rediens homo meus effectus eſt, & ut ſecurior de fidelitate ejus exiſterem, quaſi ſub ſacramentis atteſtatione dexteram ſuam mihi dedit, & tres cognatos ſuos juramento de fidelitate ſua me ſecurum facere præcepit. Tot itaque acceptis ſecuritatibus ultro oblatis de fidelitate ejus, ſecurus ad proprietates meas paulisper ibi moraturus rediens, vicem meam ei per omnia credidi, & inter ipſa Dominici corporis ſacramenta, oſculo Judæ ab eo accepto receſſi. Dum itaque ſperabam ab eo fidelitatis antidotum, propinavit mihi perfidiæ achonitum, quoniam, dum aberam, cum ſuis complicibus univerſam civitatem donis, promiſſionibus, minis & verberibus ad conjurationem contra me excitavit, & ſic, qui nihil minus ſuſpicabar, a civitate & violenter & contumelioſe ſum excluſus. Dum itaque ſuper hac excluſione tam inopinata tam inmerita dolerem, placuit amicis meis, perfidos illos digna ultione ferire & bonis eorum aliquantulum forinſecus diſſipatis, ipſam civitatem armis parabant occupare. Ego vero nolens vinci a malo, ſed vincere volens malum in bono, vindictam diſtuli, amicos meos, quamvis graviter offenſos, compeſcui, & illatam mihi injuriam per nuntios meos ad regem detuli Rex itaque cognita cauſa mea Argentinam me vocabat. Veni & aſpectu ſuo me debita devotione præſentavi. Ipſe vero me benigne ſuſcipiens, & querimoniæ meæ clementer adtendens, juſſit ut omnis cauſa mea a principibus, qui tum aderant, audiretur, & eorum judicio canonice terminaretur. Factum eſt igitur, ut tam ego, quam adverſarii mei quorum magna pars ibi aderat, libere admitteremur audientiæ, & utrinque cognita cauſa, ſic Deo gratias oratio mea invaluit, ut veritas, quæ ſemper iniquitati dominatur, adverſariorum figmenta oppreſſerit. Aderat autem ibi Gerardus Romanus Cardinalis, Moguntinus Archiepiſcopus, Adalbero Bremenſis Archiepiſcopus, Norpertus Magdeburgenſis Archiepiſcopus, Sigewardus Mindenſis, Theodericus Monaſterienſis, Diethardus Osneburgenſis, Otto Halberſtadienſis, Megingotus Merſeburgenſis, qui & hujus rei judices ſunt, & Romanæ vel Moguntinæ ſedi nunquam inobedientem me extitiſſe, ex cognita cauſa mea, & ex ipſius Moguntini Archiepiſcopi teſtimonio cognoverunt. Dum vero per diverſa conſilia finis cauſæ meæ quæritur, ab ipſo Moguntino Archiepiſcopo hoc conſilium mihi tribuitur, ut omni remota occaſione Romam procedam, & ex ipſius nutu apoſtolici & gratia finem negotii mei efficiam. Accepta igitur prædictorum principum benedictione & licentia ad mea remeabam, ibique de novo non paucos amicorum meorum valida militum manu contra civitatem aciem direxiſſe, inveniebam. Quid ergo? hinc Ultrici ira in perfidos illos provocabar, hinc timore Dei revocabar. Quo & victus, placatis amicis meis ceſſi clementiæ, a Domino expectans locum, & tempus vindictæ. Cives autem mei tanta ſe violentia circumventos aſpicientes, ſuumque exitium, quod ego non parabam, arbitrantes, quæ pacis erant, poſcebant, deditionem parabant, & datis obſidibus infra XIV. dies gratiam meam ſe adepturos promittebant. Acceptis denique obſidibus eorum, pacem dedi & firmavi, & eosdem obſides urbis præfecto B. in fide ſua ſervandos commiſi. His itaque tranſactis, ecce in pace vivimus, & pro condicto Archiepiſcopi conſilio & pro obtinenda Romanæ ſedis gratia, iter Romam, meis quamvis adhuc privatus poſſeſſionibus, maturabam, quoniam & hoc ipſum meis placere fidelibus ſentiebam. Et dum in hujus itineris negotio ſum occupatus, nil minus ſuſpicantem rex & Epiſcopus me ſequuntur, civitatem me ignaro, ingrediuntur, & quæcunque poterant, adverſum me ſeditioſe moliuntur. His malis acceſſit, ut Archiepiſcopus neſcio quo excommunicationis vinculo me publicaret illaqueatum, cum hoc intueri debuiſſet, quod ante dies XIV. nunquam me ſibi inobedientem extitiſſe coram principibus præbuerit teſtimonium. Inſuper Ottonem Præpoſitum ex deſiderio promiſſæ ſibi pecuniæ Epiſcopum inibi ſublimare contendit. Cujus vitam, mores, & converſationem a criminoſis facinoribus nil diſtare omnes noverunt: ſed cum aſſenſus cleri & populi huic ſtudio diſcordaverit,

daverit, hoc conſilium in aliud tempus differunt, donec reclamantis civitatis aſſenſus impetretur. Ego vero dum tot malis me prægravari ſenſiſſem, legatos meos ad regem pro gratia ſua ipſum precantes direxi. Trecentas libras argenti & inſuper amicos meos, quos vellet obſides pro hac conditione præbui, uti, data mihi curia, libere me admitteret audientiæ, & ſi ſalva gratia regni & ſacerdotii epiſcopari juſte non deberem, in gratia Domini & eccleſiæ ſine lite & contentione humilis deſcenderem. Sed nec hoc modo profeci. Omnis igitur gratiæ expers, dum quid machinentur expecto, cives mei contra me conjurationem excitant, obſides mihi datos poſtulant, acceptos abducunt, civitate excedunt. Habebam & poteram reniti, ſi vellem, ſed malui periclitari patiens, quam regnare inobediens. Permiſi igitur, ut facerent in me, quæ vellent, ne juſte coram eccleſia obloqui mihi poſſent. Igitur Epiſcopio ſeceſſi, quietem in patrimonio meo tenui; & nec opinanti mihi Archiepiſcopus ſuum transmiſit legatum, vocans me & promittens de omni negotio meo certum ſe finem facturum. Veni igitur, amicos meos, quos vocaverat, mecum adduxi, finem cauſæ meæ, ſicut promiſerat per illos nuntios, poſtulavi. Aſſurgit cauſæ, tenet hunc modum in oratione: Dominus & Canonicus Herbipolenſis electus Gebhardus, ſi in uſus Apoſtolici Romam trecentas libras miſerit, mihique ſexcentas dederit, gratiam noſtram obtinebit, & de negotio ſuo deinceps certus & ſecurus manebit. Addo quoque compoſitioni noſtræ, ut amicos ſuos obſides mihi tribuat, qui in quodlibet voluntatis meæ placitum mihi præſidium conferant, ipſeque mihi auxilium contra omnes præbeat, ſic ut nullum excipiat. Nuntiis igitur ad me reverſis, tantæ conditionis exactionem ad me referunt, meoque arbitrio, quam eligam, derelinquunt. Ego autem conditionem ſpiritualem in Balaam ſciens exoſam, in Jezi contaminatam, in Simone maledictam, a Domino in Evangelio prohibitam, a viris catholicis conſilium quæſivi & quæro, an hoc cum ſalute mea poſſim offerre, quod divinis ſanctionibus certum eſt, diſcordare. Certum quippe mihi eſt, in manus hominis incidere, quam leges Dei mei derelinquere. Tot itaque & tantis oppreſſus imo conculcatus injuriis omnium provolvor genibus, miſerabili ſuper calumniis meis conqueſtione, ut fraterna me dignari velint compaſſione.

CCCXXXVI.

Honorius Epiſcopus ſervus ſ. Dei Venerabili fratri Ottoni Halberſtadienſium Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Gravis ad nos de perſona tua querela pervenit. Accepimus igitur quod Halverſtatenſem Epiſcopatum per violentiam laicalem, &, quod deteſtabilius eſt, per Symoniacam hæreſin occupaſti. Quantum autem flagitioſam iſtam peſtem ſymoniacæ hæreſeos ſancta Dei eccleſia abhorreat, Petrus Apoſtolus in principio naſcentis eccleſiæ manifeſtat, qui Symonem Spiritum Sanctum vendere volentem cum ſua pecunia condemnavit. Si ergo hujus ſceleris te reum eſſe cognoſcis, ſatius eſt, ut cedas, & delictum tuum punias in hac vita per pœnitentiam, quam ante oculos diſtricti judicis judicandus appareas. Datum B. decimo Calend. Novemb.

CCCXXXVII.

A. Dei gratia Moguntinus Archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili fratri O. Babenbergenſi Epiſcopo, ſalutem in Domino. Excommunicationem, quam communicato fratrum & principum conſilio in invaſorem regni fecimus, jam dudum fraternitati veſtræ per literas noſtras ſignificavimus. Sed quoniam dubitamus, utrum ad vos pervenerint literæ; audivimus enim quod eccleſia veſtra velit eas ignorare; mittimus iterum præſentes apices, monentes, ut quod fecimus nos, & vos faciatis, & per omnes eccleſias veſtras ipſum iniquitatis auctorem cum fautoribus ſuis a communione Chriſtiana & omni divino officio arceri præcipiatis.

CCCXXXVIII.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Anno Dominicæ incarnationis MCXXX. Indict. octava menſis Februarii die 13. convenientibus nobis in unum, ut moris eſt, & Sacerdotibus & Leviticis & reliquo clero & generali militia ac civium univerſalitate, & cuncta generalitate iſtius a Deo conſervandæ Romanæ urbis in perſonam Domini Petri hujus apoſtolicæ ſedis Romanæ eccleſiæ Cardinalis Presbiteri Calixti, Deo cooperante & beatorum apoſtolorum interceſſione, concurrit atque conſentit electionem, manuum ſubſcriptionibus confirmantes, profitemur ipſum Deo amabilem noſtrum electum, caſtum, pudicum, ſobrium, ac benignum, & omnibus operibus piis aſſuetum, atque orthodoxæ fidei & ſanctorum patrum traditionum defenſorem, & fortiſſimum obſervatorem. Hunc itaque omnes, utpote tam mitisſimum, tamque Deo dignum, unanimiter nobis elegimus in paſtorem atque pontificem. Unde ob ejus piæ converſationis magnitudinem immenſas Redemptori noſtro gratias & laudes referimus, conſona cum propheta canentes voce: Magnus es, Domine Deus noſter, magnaque virtus tua. Quis igitur loquetur potentias tuas, Domine, & auditas faciet laudes clementiæ tuæ, quoniam petentium te vota exaudiens pium nobis contuliſti paſtorem, qui ſanctam tuam univerſalem eccleſiam ac cunctas dominicas & rationales oves ſibi commiſſas regere & gubernare, te Domino Deo & Salvatore noſtro protegente, valeat. Proinde, dilectiſſimi fratres, ut hæc apoſtolica imo omnis univerſalis eccleſia in toto orbe diffuſa, ſe univerſalem patrem & paſtorem lætetur, & exultet habere, dilectiſſima fraternitas veſtra abſque tarditate diligentiam adhibeat. Hoc autem a nobis decretum factum, & manuum noſtrarum ſubſcriptionibus roboratum in archivo ſanctæ Romanæ eccleſiæ noſtræ, ſcilicet in Lateranenſi ſcrinio,

nio, pro futuri temporis cautela recondi fecimus.

CCCXXXIX.

Anacletus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus, Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Præpoſitis, & reliquis tam clericis, quam laicis, per Alamanniam & Saxoniam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ex auctoritate beati Pauli Apoſtoli didicimus, & in nobis ipſis nuper experti ſumus, quoniam vere inſcrutabilia ſunt judicia Dei & inveſtigabiles viæ ejus. Obeunte ſiquidem deceſſore meo Papa H. fratres noſtri Cardinales paſtoris ſolatio deſtitui, mira & ſtupenda cleri & populi concordia ad ſummum nos apicem pontificatus elegerunt. Quanta tunc honorificentia, quanto populi concurſu, quantaque cunctorum lætitia ad beati Petri Apoſtolorum principis baſilicam deducti atque in ſacratiſſima ejus cathedra fuerimus poſiti, cognitare, quis poteſt narrare? Veſtram igitur univerſitatem literis præſentibus juſſitantes, monemus in Domino & obſecramus, ut in ea, qua ſemper manſiſtis, dilectione ac fidei conſtantia perſiſtatis, ac pro conſueta & debita Romanæ eccleſiæ reverentia, quæ ad noſtrum & ejusdem eccleſiæ honorem pertinent, operari per Dei gratiam curetis, ſcientes procul dubio quoniam nos veſtris bonæ voluntatis effectibus ingratos minime invenietis. Siquid autem ſiniſtri rumoris acceperitis, non multum miremini; ſolius enim Dei eſt, unire vota, & omnium voluntates, falſum tamen, quicquid præter id, quod diximus, delatum fuerit, habeatis; cum noveritis electionem noſtram hoc ordine celebratam. Ignem ſui amoris in cordibus veſtris conſervet Dominus omnipotens, & æternæ beatitudinis vos faciat cohæredes. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VI. Calend. Martii.

CCCXL.

Anacletus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Chriſto filio Lothario glorioſo Romanorum regi, nec non ſpeciali beati Petri filio R. [Rixæ] reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Poſtquam diſponente Deo ad totius eccleſiæ regnum promoti ſumus, ſicut ex literis, quas ad regni veſtri Epiſcopos miſimus, cognoſcetis, excellentiam veſtram duximus literis ſpecialibus viſitandam. Nos ſiquidem juxta diſceſſoris noſtri Papæ H. exemplum & vos & honorem veſtrum ſingulari volumus affectu diligere, veſtrosque amicos ſeu inimicos noſtros pariter deputare. Rogamus, ut pro beati reverentia Petri & dilectione noſtra matrem veſtram Romanam eccleſiam diligere, atque ſecundum datam vobis a Domino poteſtatem honorare in omnibus procuretis. Cæterum quoniam ſerenitas veſtra Domino Papæ Honorii pro fratre noſtro dilectiſſimo Colonienſi Archi-Epiſcopo ſupplicavit, nos fratrum noſtrorum conſilio preces veſtras benigno intuitu audientes, interdictum deceſſoris noſtri ob dilectionis veſtræ gratiam relaxamus, & prædicto fratri noſtro officii ſui plenitudinem reſtituimus. De Halverſtadienſi Epiſcopo breviter reſpondemus, quoniam videlicet ad partes illas de fratribus noſtris aliquem mittere diſpoſuimus, qui legati noſtri Archi-Epiſcopi Moguntini conſilio una vobiscum ea, quæ ad veſtrum & regni honorem pertinent, præſtante Domino, adimplebit. Per eundem quoque fratrem, quem miſerimus fratri noſtro A. Bremenſi Archi-Epiſcopo plenam juſtitiam fieri pro veſtra & totius regni gratia diſpoſuimus, & ſua ibi eccleſiæ privilegia confirmare. Datum Romæ apud S. Petrum. VI. Calend. Martii.

CCCXLI.

G. quondam Diaconus Cardinalis, nunc autem diſponente Domino Romanus Electus Univerſis Archi-Epiſcopis, Abbatibus, Clero, & aliis fidelibus Dei, per regnum Teutonicum conſtitutis Apoſtolicam ſalutem & benedictionem. Dilectiſſimus Pater noſter felicis memoriæ Honorius Papa, vices ſuas dilecto filio ſuo fratri noſtro G. Cardinali Presbitero, relligioſo ſiquidem, & prudenti viro in Teutonico regno commiſit. Nos autem divina ſuffragante clementia ipſius inhærentes veſtigiis, ut opus ſibi injunctum, Deo duce, perficiat, beati Petri auctoritate mandavimus. Ipſum ergo apoſtolicæ ſedis legatum pro reverentia beati Petri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, benigne ſuſcipite. Adhæc fraternitati veſtræ mandamus, quatinus illuſtri viro Regi Lothario, quem elegiſtis, & de ſua prudentia & honeſtate confiſi, in regem aſſumpſiſtis, opem & conſilium unanimiter præbeatis. Et quoniam, quod de eo a nobis factum eſt, a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ Papa Honorio, & ſancta Romana eccleſia confirmatum eſt, mandamus vobis, quatinus ipſum imperii dignitatem & honoris plenitudinem ſuſcepturum, ad apoſtolorum limina proxima futura hyeme transmittatis. Et ut honorifice & poteſtative veniat, & pacem conſtituere valeat & eccleſiam defenſare per veſtrarum perſonarum, ſic ut oportuerit, exhibitionem, eundem viriliter adjuvetis. Datum apud Pallatium *XII.* Calend. Martii.

CCCXLII.

G. quondam ſancti Angeli Cardinalis, Diaconus, nunc autem Deo diſponente in Pontificem Romanum Electus. Guill. Præneſtinus, M. Albanenſis & Hoſtienſis, Chuno Sabinenſis, Epiſcopi & Catholici, Cardinales, qui Romæ ſunt, Lothario illuſtri & glorioſo Regi & ſanctæ eccleſiæ catholicæ defenſori, ac ſpeciali filio ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dilectiſſimus Pater noſter felicis memoriæ Papa Honorius, cum tota ſancta catholica Romana eccleſia, quoniam maximum fructum de perſona tua ſperavit ſanctæ eccleſiæ venturum, quod de te factum eſt, auctoritate apoſtolica confirmavit, & in Cunradum regni invaſorem excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos autem ipſius inhærentes veſtigiis, quoniam de tuæ fidei firmitate & juſtitia valde confidimus, per dilectiſſimum fratrem noſtrum Gerhardum, Cardinalem Presbiterum Apoſtolicæ ſedis

dis legatum prudentiæ tuæ mandamus, quatinus proxima ventura hyeme ad ſedem Apoſtolicam venias, honoris & dignitatis plenitudinem, operante Domino, ſuſcepturus. Sicut ergo tantum virum decet, ita munitus accedas, ut & pacem ſtatuere, & hoſtes eccleſiæ & imperii ſuffragante divina gratia valeas ſubjugare. Cauſam Halverſtatenſis Epiſcopi præfato fratri noſtro G. commiſimus, Colonienſi vero Archi-Epiſcopo, pro quo rogaſti, ut tibi fidelior ſit, epiſcopale officium indulgemus. Datum apud Palladium XII. Calend. Martii.

CCCXLIII.

Venerabili fratri O. Babenbergenſis eccleſiæ Epiſcopo C. Saltzburgenſis eccleſiæ Dei gratia humilis miniſter devotæ orationis affectum, ac ſervitutis obſequium. Electo Aquileigenſis eccleſiæ in epiſcopalis faſtigii dignitatem Decano veſtro, fratre noſtro & Conſacerdote digniſſimo, eliminatam fuiſſe veterum ſpurciciarum quæ longo illic tempore damnata fuerat, credebamus fœditatem, cum abjecta indigna ſatis omni eccleſiaſtico regimini perſona, clerum & populum vidimus tam honeſte tamque canonice de alterius ſubſtitutione cogitare, talemque virum mirabili unanimitate elegiſſe, cujus perſona ſancta & vita vere nobis idoneum repræſentarent Epiſcopum. In illius ſiquidem virtute Babenbergenſis decoratur & honoratur eccleſia, in quam rurſus cum neceſſe fuerit, fiducialius ſpem ponere, virtutis & diſciplinæ fructus inveniri non dubitamus, cujus primitias tam dulces in hoc uno prægustavimus. Verum, ut apparet, nec dum impleta ſunt peccata Aquileigenſium, qui eadem perfidia, quam contra illum Gerardum, ſtirpem inutilem, exercebant, prius ob illius nequitiam, nunc contra iſtum canonice Electum, imoq; merito ſuſcipiendum, ſemper inſani & perfidi tumultuantur, ob ejus probitatem bonis omnibus amplectendam, ut illud quod mali bonum eſt non ſuum legerent, ſed Dei fuiſſe, oſtendant, & per hoc quod innocentem perſequuntur, propoſitum ſuum ſui ſimilem, eligendi fuiſſe evidentiſſimum faciant. Quorum malitiam & quantum oportuit patienter ſuſtinens, &, quantum potuit, pro tempore leniter arguens, ac dein negata ſibi a clericis obedientia honeſta occaſione prudenter declinans, egregiæ virtutis & modeſtiæ exhibuit documentum & transgreſſoribus dignæ confuſionis intulit obprobrium. Nunc itaque abſentiam ejus, ſi recederet, æquanimiter ferre non valentes, apud nos manere rogavimus, quouſque caſtigata furentium inſolentia, Electum ſuum recognoſcerent, & debita reverentia repoſcerent. Sed metuentem ne fama ſua propter vicinitatem locorum aliquid ſuſpicionis ex hac re pateretur, cum tenere non potuimus, virtutum ſuarum apud nos depoſitum ſervantes, in pace demiſimus, obſecrantes vos tam pro antiqua amicitia, quam pro adepta ſibi & nobis honoris gloria, diligere eum ut fratrem, honorare eum ut Electum pontificem, ſervare ut neceſſarium hominem, in quo nihil præter pietatem invenimus & honeſtatem, quem etiam denuo in opus, ad quod aſſumptus eſt, reſtitui neceſſe erit.

CCCXLIV.

C. Saltzburgenſis eccleſiæ, Dei gratia ſi quid eſt, fratribus omnibus Babenbergenſis Canonicæ orationem cum dilectione, omne bonum cum ſalute. Succiſa in Aquilegenſi eccleſia arbore, quæ inutiliter terram occupabat, æſtuantibus nobis, ne ſimilem vel certe nequiorem vacanti ſedi improbitas clericorum adduceret, repente nobis vir probitate conſpicuus, omnium honore digniſſimus, ſacerdotalem infulam ſuſcepturus Dominus & frater noſter E. Decanus veſter producitur, cujus virtute, atque in bonis artibus exercitata prudentia, omnem noſtram anxietatem expulſam eſſe gratularemur. In quo, ut verum fateamur, eccleſiæ veſtræ honor plurimum ſublimatur, in qua tam utilis, tam egregia perſona nutrita cognoſcitur. Unde, quoniam nihil in eo, niſi quod eccleſiaſticam perſonam deceat, bonos delectet, & malos offendat, experti ſumus, honeſtatem ſcilicet, pietatem Dei, per quæ etiam Aquilegienſium diſplicuit oculis, jure, dignum eſt, ut a vobis atque omnibus eccleſiæ filiis honoretur & diligatur, pro magno probitatis ejus teſtimonio, quod malis diſplicuit. Diſplicuiſſe igitur malis, ait beatus Abbas, magna bonorum commendatio eſt.

CCCXLV.

Venerabili Domino N. ſanctæ Parthenopolitanæ eccleſiæ Archi-Epiſcopo G. ſanctæ Ravennatis eccleſiæ miniſter licet indignus, ſalutem & perpetuam in Chriſto dilectionem. Viſis ſanctiſſimæ paternitatis veſtræ literis, quibus me, quamquam inviſum & facie ignotum, viſitare voluiſtis, plurimum in Domino gaviſi ſumus & congratulati, quem, etſi longa terrarum ſpatia a nobis ſeparent, corporaliter tamen in ea caritate, quæ diviſa connectit, ſeparata conjungit, ſpiritualiter vos amplectimur & pro poſſe noſtro vobis ſervire parati ſumus. Super quo vero unum noſtrum conſilium deſideratis, taliter reſpondemus. Decedente ſanctiſſimo Romanæ ſedis Epiſcopo beatæ memoriæ patre noſtro Honorio, ſicut audivimus & in veritate comperimus, Innocentius, qui quondam Gregorius dicebatur, S. angeli Diaconus Cardinalis, auctoritate omnium bonorum, Deo, quemadmodum ab æterno providerat, diſponente, per electionem venerabilium fratrum & Dominorum noſtrorum unanimiter in unum convenientium, Guillelmi Præneſtini, M. Albanenſis & Johannis Hoſtienſis, C. Sabinienſis, Epiſcoporum & reliquorum catholicorum Cardinalium ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ regimen aſſumptus eſt canonice. Poſtmodum vero Petrus Leonis, qui Papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, ſanguinis effuſione, decruſtatione ſanctarum imaginum, facta & conſpiratione inverecunda facie, [rubeam ſibi cappam aſſumens,] univerſalem matrem noſtram ſanctam Romanam eccleſiam turpiter uſurpare & ſymoniace occupare contendit.

tendit. Hac itaque veritate comperta, cum univerſitate totius Italicæ eccleſiæ prædictum Innocentium, virum ſobrium, prudentem, caſtum, manſuetum, humilem, omnique morum honeſtate conditum, pro more eccleſiæ per ſupradictos venerabiles fratres divinitus conſecratum noſtrum univerſalem patrem Papam & Apoſtolicum indubitanter amplectimur, devote colimus & veneramur. Prædictum vero Petrum vere Leonis rugientis filium quærentem, quem devoret, tanquam non electum, ſed contra Deum & S. eccleſiam erectum; non aſſumptum, ſed intruſum; non apoſtolicum, ſed apoſtaticum; non catholicum, ſed hæreticum; non conſecratum, ſed execratum, divina ei in omnib9 & per omnia contradicente auctoritate, condemnantes abdicamus. Veſtræ igitur ſanctitatis prudentiam ſuppliciter exoramus, & vicaria caritate conſtantiam veſtræ fidei velut columnam inmobilem in Domino confortamus, quatenus in fide beati Petri & in obedientia ejus vicarii, dilectiſſimi patris noſtri Innocentii per gratiam Sancti Spiritus electi, ſanctæque Romanæ eccleſiæ dilectione firmiter perſiſtatis. Præterea ne veſtis Chriſti inconſutilis a perfidis & infidelibus ſortem mittentibus, quod divina avertat clementia, dividatur, & navis Petri fluctibus marinis hinc inde concuſſa, periclitetur, devotiſſime ſuggerimus, ut Dominum Lotharium invictiſſimum Romanorum regem ad Urbem ſine dilatione venire viriliter & inſtanter exhortari dignemini, & tam veſtræ dioceſeos fratres & coëpiſcopos, quam etiam reliquos veſtros conprovinciales, velut alter Petrus, aliquando converſus, in prædicta fide indubitanter confirmetis, quatenus tam per Dominum Regem, quam & per vos pax eccleſiæ reformetur, & Judaicæ perfidiæ hæreſis, quæ nuper in eadem eccleſia exorta eſt, præſtante Domino funditus exſtirpetur, & contra omnia, quæ ſe extollunt adverſus unitatem & veritatem, vos tanquam murum ferreum pro domo Domini firmiter opponatis. De cetero in veſtris ſanctiſſimis orationibus in omnibus nos & per omnia humiliter commendantes, obnixe rogamus, ut hoc, quod ante homines vel ab omnibus dicimur, aut æſtimamur, ante Deum veſtris ſuffragantibus nobis meritis eſſe quandoque mereamur. Orantem pro nobis veſtram Sanctitatem divina pietas ad multorum proficuum & ad ſanctæ eccleſiæ honorem & utilitatem, incolumem in longum conſervare dignetur.

CCCXLVI.

Venerabili Domino N. ſanctæ Partenopolitanæ eccleſiæ Deo digno Archi-Epiſcopo H. Dei gratia Lucenſium ſervus & Epiſcopus, Spiritum conſilii & fortitudinis. De ordine electionis Romani Pontificis, ſi vobis placuiſſet a viris relligioſis ac me ſapientioribus ut vobis notificaretur, expetere non erat incongruum. Sed quoniam vobis ut patri & Domino meo non ſatisfacere non debeo, de multis pauca perſtringam. Convenientibus Cardinalibus in eccleſia S. Andreæ Apoſtoli ſtatutum eſt ab eis, octo perſonis, duobus Epiſcopis, G. Præneſtino, & C. Sabinenſi, tribus Cardinalibus Presbiteris P. Piſano, P. Rufo, & Petro Leonis, tribus Cardinalibus diaconibus, Gregorio ſcilicet Angeli, Jonate, Americo Cancellario, electionem Pontificis committi, ita ut ſi committeret Dominum Papam Honorium, qui tunc in articulo mortis poſitus erat, ab hac vita tranſire, perſona quæ ab eis communiter eligeretur, vel a parte ſanioris conſilii, ab omnibus pro Domino & Romano Pontifice ſuſciperetur. Præneſtinus etiam cum cæteris decrevit, ut ſiquis electioni taliter factæ contradiceret, anathemati ſubjaceret, & ſi quis alium adtemptaret eligere, factum pro infecto haberetur, nec ipſe ulterius in eccleſia locum conſequeretur, quod & ipſe Petrus Leonis ore proprio confirmavit, adjiciens; non oportere eos dubitare, quod occaſione ſua in eccleſia ſcandalum oriretur, quoniam mallet in abyſſum ſubmergi, quam propter ſe ſcandalum naſci. Deinceps ſtatutum eſt, ut electores altera die ſimul convenirent. Cæterum Petrus Leonis cum Jonathan ab eis recedens, ut corvus ille vel ſubmerſus vel carnium ingluvie detentus, ad fratres poſtea redire contempſit, & conventicula ſeorſum colligens, altare maledictionis erigere ſatagebat. Quod niſi Dominus Papa Honorius, quem credebant jam mortuum ſe ad feneſtram pupolo oſtendiſſet, cum fratrum & propinquorum ac muneribus & obſequiis conductorum turba miniſtrorum, præco Antichriſti ſupra, quod dicitur, Deus ante tempus ſe extuliſſet. Itaque cum hæc talia præſenſiſſent, ii, quorum corda Deus tetigerat, eccleſiæ periculum expaveſcentes, & tempeſtatis procellas jam intumeſcentes, cum Papa Honorius in VI. fr. de initio quadrageſimæ ad patres ſuos appoſitus eſſet, celebratis exequiis pro neceſſitate loci & temporis, non tamen ex more ſicut oportebat, cum calamitatis tempeſtas inſtaret, de octo perſonis ad electionem electis Præneſtinus, Sabinenſis, B. Rufus, A. Cancellarius, quintum Gregorium Cardinalem Diaconum ſancti Angeli invitum & omnibus modis renitentem, cum relligioſis viris Epiſcopis, Cardinalibus Presbiteris, Diaconibus, & Subdiaconibus, in ſummum Pontificem elegerunt, cum Petro Leonis, qui erat octavus, P. Piſano ſexto & Jonatha ſeptimo remanentibus. Quod vero compertum eſt, ab his, qui dolum in corde conceperunt, ut iniquitatem parerent, nam & ipſe Petrus Leonis a longis retro temporibus ad id pervenire, ut avarus & ambitioſus, affectaverat, ſicut multis probatur indiciis, tribus generibus munerum nunc hos, nunc illos ſibi alliciens, congregatis, quos potuerunt, prohdolor! cum Epiſcopo Portuenſi rubea cappa illum veſtierunt. Quod factum multæ ſanguinis effuſiones, multæ locorum urbis deſtructiones, terribiles ſacrarum imaginum decruſtationes; heu facinus! pro ſtipendio militum ſuorum ſibique obſequentium, conſecutæ ſunt: quamvis Leo ejuſdem Petri Leonis frater, & alter Leo Frangentis-panem, cum utrique ſtriderent dentibus, alter in alterum, ante quam Papa obiiſſet jurave-

juraverunt coram Cardinalibus, quod neuter eorum de electione pontificis ſcandalum faceret, ſed quem eccleſia eligeret, pro Domino venerarentur, & colerent. Nos autem ſententiam & conſilium religioſorum virorum catholicorum & orthodoxorum, de Tuſcia de Longobardia & de Ultramontanis partibus amplexantes, approbantes, & imitantes, Petrum Leonis in hoc facinore, ut ſchiſmaticum, & quoniam ſuum ſchiſma defendit, hæreticum omnimodis abdicamus. Dominum vero Innocentium pro patre & ſummo Pontifice tenemus, recipimus, veneramur, & colimus. Paternitatem veſtram pro nobis orantem Dominus omnium conſervare dignetur. Me ad ſervitium veſtræ ſanctitatis inconcuſſa fide, quaſi unum de famulis veſtris, deprecor, ut exiſtimetis.

CCCXLVII.

Venerabili fratri & Coëpiſcopo O. Babenbergenſi Epiſcopo, Dei gratia qualeſcunque C. Saltzburgenſis, E. Monaſterienſis Epiſcopi, cum orationibus devotum & intimum ſervitium. Convenientibus ad curiam pro deſtruenda, quæ regnum invaſit, calamitate, ejusdem regni principibus, miramur & ſatis dolemus, veſtram non adeſſe præſentiam, cum in hoc negotio nemo poſſet nobis magis eſſe neceſſarius. Unde perſonam veſtram nulla deberetis occaſione ſubtrahere, quoniam eo magis pro pace & tranquillitate eccleſiæ & regni collaborare nobis deberetis. Obnixe itaque debita dilectione dignitatem veſtram monemus & rogamus, ut remota penitus omni occaſione vel excuſatione adhuc tentetis venire, ſcientes omnes principes deſiderare præſentiam veſtram & expectare.

CCCXLVIII.

In Chriſto plurimum dilecto fratri Ottoni Babenbergenſis eccleſiæ venerabili Epiſcopo frater G. Ravennatis eccleſiæ, Cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus ſalutem & omne bonum. Fraternitati veſtræ notum eſſe credimus, quod Dominus noſter Papa Innocentius, cum literis ſuis miſit nos ad Regem & ad regni Principes, qui cum amore & honore nos recepit, ſed reſponſionem ſuam ad conſilium principum diſtulit, inter quos fraternitatem veſtram primam, aut inter primos pro ſervitio eccleſiæ ad curiam feſtinaſſe credimus, quippe quem inter reliquos Epiſcopos regni Teutonici mater noſtra Romana eccleſia quadam prærogativa dilexit, & tanquam ſpecialem filium creans propriis manibus benedixit. Rogamus itaque dilectionem veſtram & in ea fide & devotione, quam matri veſtræ Romanæ eccleſiæ debetis, mandamus, ut omni occaſione & excuſatione remota quantocius ad nos veniatis, & in cauſa eccleſiæ, tanquam fidelis catholicus nobis aſſiſtendo, legationem Domini Papæ cum literis ſuis una cum aliis fratribus recipiatis & obaudiatis.

CCCXLIX.

L. Dei gratia Romanorum Rex Ottoni dilecto fideli que ſuo Babenbergenſi Epiſcopo gratiam ſuam & omne bonum. Propter inſtans & valde neceſſarium eccleſiæ & regni negotium Würtzburch gratia Spiritus ſancti tractandum, de infirmitate ſua, quæ adventum tuum ad nos tardavit, dolemus, quoniam prudentiæ tuæ diſcretione ac conſilio ad opus eccleſiæ & regni potiſſimum nunc indigemus. Verum, quoniam virtus in infirmitate perficitur, in ea caritate, quam eccleſiæ, pro qua Dei gratia ſemper devote laboraſti, debes, commonemus te & quam intime rogamus, ut ſi alio vehiculo non poſſis, navigio ſaltem ad nos & ad conventum venerabilium confratrum & Coëpiſcoporum tuorum Wirtzburch una nobiſcum adventum tuum deſiderabilem præſtolantium venire properes. Vale.

CCCL.

G. Dei gratia ſanctæ Ravennis eccleſiæ miniſter licet indignus, nunc vero apoſtolicæ ſedis legatus & J. Faventinus Epiſcopus, venerabili fratri Ottoni Babenbergenſis Epiſcopo, orationem & fraternam in Chriſto dilectionem. Veſtræ paternitati notificamus, quod per gratiam Dei ſoſpites & alacres ſumus Würtzeburch & ibidem indictam curiam expectamus. Sed cum in præfato loco eſſemus, de caſtro Nurinberc ſiniſtra quædam audivimus, unde miramur & ſatis dolemus. Quapropter vobis rogando mandamus, ut vera nova, quæ audiſtis, vel quicquid exinde ad præſens ſcire poteſtis, nobis inſinuare dignemini. Præterea de puero noſtro infirmo ſuppliciter exoramus, ut eum quam citius poteſtis, ſi convaluit, ad nos mittere procuretis.

CCCLI.

Lothario illuſtri & glorioſo Romanorum regi Conſules Romani & alii Principes ſalutem & proſperitatem. Nos in ſervitio & fidelitate beati Petri & Domini Papæ Honorii perſiſtimus, & quod placeat ei amamus. Certis autem experimentorum rationibus agnovimus, quod ipſe vera in Domino caritate perſonam tuam diligit, & ad honorem tuum manutenendum & exaltandum affectu paterno intendit. Quamobrem nos de exaltatione tua ad regnum gaudemus, hoc optantes, ut quod de te bene incœptum eſt, citius, annuente Deo, perficiatur. Unde ſupra tarditate tua ſatis miramur. Hac ſiquidem occaſione C. ille Longobardiam ingreſſus, regnum Italicum nititur occupare. Eapropter præſentibus literis prudentiæ tuæ mandamus, quatinus aliis omiſſis, omni occaſione ſepoſita, proxima ventura hyeme ad præſentiam Domini Papæ venias, ab eo dignitatis plenitudinem & honorem Imperii præſtante Domino recepturus. Nos interim diligenti ſtudio operam dabimus, quatinus populus Romanus ad te, ſicut decet, honorifice ſuſcipiendum ſit paratus.

CCCLII.

L. divina inſpirante clementia Romanorum clariſſimo regi, juſtitiæ rigore fulgenti Epiſcopi N. & N. & Cardinales Romani cum cæteris fratribus ſalutem & perpetuam de hoſtibus ſuis victoriam.

ctoriam. Nullus Chriſtianorum ignorat, optime Rex, quod Romana eccleſia Dei inſtitutione & ſanctorum patrum imitatione & relligioſorum virorum devotione Domina ſit non Urbis, ſed orbis; & ea conſiſtente cuncta proſpere conſiſtunt, eaque deficiente cuncta invaleſcunt. Et ſicut altius excellit, ſic ventorum ac tempeſtatum tyrannidem facilius a ſe repellit, & quanto rerum mundanarum turbine conquaſſatur, tanto lucidius purificatur. Beatæ igitur memoriæ Papa H. migrante, & viam univerſæ terræ ingrediente nos Epiſcopi & Cardinales G. Cardinalem Diaconum ſancti Angeli virum honeſtum, moribus compoſitum, Deo Deumque timentibus carum, in ſummum Pontificem elegimus, in eccleſiam Lateranenſem conſtipatum catervis fidelium deduximus, & in ſede ſumma poſitum nos & infinita relligioſorum turba honoravimus. Poſt hoc in Palatium aſcendimus, & quæ ex more geri ſolent, complevimus, & omnia inſignia pontificalia H. Papæ, Calixti Papæ, Paſcalis Papæ ſuorumque prædeceſſorum ei tribuimus. His vero circa horam tertiam rite peractis, Petrus Leonis hora ſexta, qua Judæa Chriſtum crucifixit, & tenebrarum caligo mundum involvit, cum ſuis conſpiratoribus atque conſanguineis aliiſque manifeſto pretio conductis, eccleſiam ſancti Martii turribus fratrum propinquam, feſtinanter adiit, cappam rubeam indecenter induit, fictitiaque pontificatus inſignia arripuit. Sequenti autem die eccleſiam beati Petri armis petiit, machinis circumdedit, tecta muroſque fregit, homicidiis peractis & nimia humani ſanguinis effuſione, ſic cum improbis, Apoſtolorum principis intravit januas. Altera autem die armata manu ad Lateranenſem eccleſiam perrexit, fumo, igne, ſanguine eam violenter invaſit, Palatium conſcendit, portas confregit, ſedes Pontificum conteruit, ſacrarium beati Laurentii aperuit, quæ optima ſibi viſa ſunt diripuit, ad propria ſe recollegit. Poſthac palladium, in quo Dominus noſter Papa Innocentius cum catholica eccleſia reſidebat, aggreditur. Verum equitibus & equis plurimis amiſſis in confuſione ſuæ ignominiæ domum turpiter receſſit. Deprædationes vero eccleſiarum & præcipue beati Petri theſaurum, quem Pontifices Romani & ſacratiſſimi Imperatores Deo beatoque Petro dedicaverunt, in lampadibus aureis, calicibus, thuribulis, candelabris, imaginibus, crucibus, gemmis, aliiſque vaſis pretioſis, necnon & palliis & veſtibus ſericis auro gemmiſque contextis, direptiones, nec non & prædiorum eccleſiaſticorum pignorationes, & peregrinorum expoliationes, quantæ ſint, qui Romam vel Jeruſalem properant, euntes & redeuntes, utique diffamant. Quæ vero alia turpia ipſe ſuique complices gerant, regalibus auribus non ſunt referenda. Sed per Dei gratiam infra paterni muri caveas jam latitat: Abbates, Marchiones, Principes aliique Barones in auxilium Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ properant. Orientales & Occidentales Eccleſiæ prædictum invaſorem pari voto parique conſenſu unoque Spiritu anathemate condemnant; Dominum vero Innocentium Papam, a Catholicis catholice electum, catholice conſecratum, ſicut univerſalem Patrem & beati Petri vicarium amplectuntur, venerantur, ſuiſque nuntiis frequentant. Quod igitur ſuper his Celſitudo veſtra, Glorioſiſſime Rex, agere debeat, regalis providentia Spiritu Sancto ſuccenſa provideat. Accingere igitur, & Archiepiſcopis & Epiſcopis, Abbatibus religioſiſque viris, nec non & regni Principibus ſolito more in auxilium Principis Apoſtolorum properanter occurre: quatenus Eccleſia Dei lætetur, religio Chriſtiana ſublimetur, ſchiſmaticorum perfidia comprimatur, corona capitis Tui a Rege Cœleſti benedicatur. Quæ vero hîc deſunt, venerabilis frater noſter G. & Deo dilectus Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopus viva vobis voce clarificabit, quem attentius Serenitati Veſtræ commendamus, & ut eum pro reverentia beati Petri & totius Catholicæ Eccleſiæ honorifice tractetis, rogamus.

CCCLIII.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio L. illuſtri & glorioſo Romanorum Regi ſalutem & A. b. Quod excellentia nobilitatis tuæ ſtudioſa & fervens in fidelitate beati Petri ſemper exſtitit & devota, divinæ bonitatis gratia perſonam tuam honoribus decoravit atque ad defenſionem ſuæ eccleſiæ & ſtatum imperii reformandum ad regni faſtidia ſublimavit. Prædeceſſorque noſter felicis memoriæ Papa H. quod per te multam utilitatem credidit eccleſiæ profuturam, electionem de te ab Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac regni Principibus factam pro unitate eccleſiæ & regni inviolabiliter conſervanda auctoritate apoſtolica confirmavit & pro imperialis dignitatis plenitudine ſuſcipienda per dilectum filium noſtrum G. ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbiterum Cardinalem te ad ſedem Apoſtolicam evocavit. Quo nimirum humanæ conditionis exempto, quod ego dignus non fui, Epiſcopi & catholici Cardinales me licet invitum & renitentem in Romanum Pontificem unanimiter elegerunt. Quibus, ut ante Deum loquar, nullo ambitionis honore, nulla omnino præſumtione aſſenſum præbens, ſed ſola tot tantorumque relligioſorum virorum, non abſque gravi periculo contemnenda, compulſus obedientia, confiſus inſuper de omnipotentis Dei miſericordia injunctum mihi officium ad honorem Dei & eccleſiæ Romanæ ſuſcepi. Poſtmodo vero Petrus Leonis qui Papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, ſanguinis effuſione, decruſtatione ſanctarum imaginum beati P. cathedram occupavit. Et peregrinos ac religioſos quoſque ad Apoſtolorum limina devotionis cauſa venientes, captos & tetris carcerum ſqualoribus ac ferreis vinculis mancipatos, fame, ſiti, diverſiſque tormentorum generibus cruciare non deſinit. Sanguinem quoque noſtrum & eorum, qui nobiſcum ſunt,

ſunt, ſitibundo pectore concupiſcens, gladiis, veneno, ac multimodis prodicionibus vitæ noſtræ inſidiatur. Pro cujus ſævitia comprimenda & ſtatu tam eccleſiæ, quam imperii in melius reformando, per præſentia ſcripta & venerabilem fratrem noſtrum G. Ravennatem Archiepiſcopum, virum utique relligioſum, prudentem, omniumque morum honeſtate conſpicuum excellentiæ tuæ iterato mandamus, quatinus proxima hyeme cum Archiepiſcopis ac regni Principibus ad noſtram præſentiam venias, imperialis dignitatis plenitudinem cooperante Domino ſuſcepturus. Sit itaque, fili kariſſime, regnum tuum adjutorium regni cœleſtis, ut poſt temporale regnum, quod longævum tibi Dominus faciat, cum ipſo ſine fine poſſis regnare, temporibus tuis habeat eccleſia honorem ſuum & in rege ſuo lætetur & in gloria tua floreat & glorietur. Exaltentur in diebus tuis catholici, & opprimantur hæretici, ut regnum tuum Deus exaltet, & inimicos tuos ſub pedibus tuis humiliet. Ad hæc venerabilem fratrem noſtrum præfatum G. Archiepiſcopum tuæ gloriæ attentius commendamus, rogantes, ut pro ſedis Apoſtolicæ reverentia eum benigne recipias & honeſte pertractes. Omnipotens Dominus incolumem te, fili kariſſime, cuſtodiat & eccleſiæ ſuæ curis fideliter invigilare concedat. Glorioſam filiam noſtram R. Reginam ex noſtra parte devote ſaluta, eamque pro ſuſcipienda imperialis benedictionis plenitudine una tecum ad nos venire invitamus. Dat. Trans Tyberim. V. Id. Maji.

CCCLIV.

Domino ſuo L. Dei gratia Romanorum Regi Auguſto L. Novarienſis eccleſiæ ſervus ſervitii pro facultate conſtantiam & perpetuam de inimicis victoriam. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui vias juſticiæ veſtræ proſpexit & triumphum de inimicis veſtris, ut relatione multorum accepimus, miſericordia ſua vobis conceſſit. Speramus enim quod vexillum totius eccleſiæ nobiſcum triumphavit &, victoria pacis adepta, inimicorum colla ſubſtravit. Ideoque excellentia veſtra pro certo cognoſcat, quod Novaria, Papia, Placentia, Cremona & Brixia, civitates Italiæ, firmiter fidelitatem veſtram cuſtodiunt & adventum veſtrum unanimiter cupiunt. Cunradus autem Mediolanenſium idolum ab eis tamen relictum, qui arrepta fuga ſolum Parmæ habent refugium, ubi tam pauper, tamque paucis ſtipatus viliter moratur, quod ab uno loco ad alium vix fama ejus extenditur. Nos itaque pro fidelitate veſtra, quam ſemper ſervare volumus, cum inimicis veſtris participare nolumus, quorum malivolentiam magnam incurrimus. Quibus penitus reſiſtentes parati ſumus, in quibus vobis placuerit, ſervire, & juſſionibus veſtris per omnia obedire. Unde, ſi placet, certitudinem adventus, de quo multum gaudebimus, nobis ſignificare dignemini.

CCCLV.

Reginæ ſereniſſimæ Dominæ ſuæ ſemper auguſtæ B. Dei gratia id quod eſt fidele ſervicium & devotas orationes. Quantas & quales valeo gratiarum actiones ſerenitati veſtræ refero, quod materna pietate preſſuris & laboribus meis ſubveniſtis & a perſequentibus & calumniantibus me eruiſtis & ſedem dignitatis meæ injuſte mihi ereptam ſuffragio veſtræ pietatis reſtituiſtis. Vobis itaque poſt Deum debeo, quicquid ſum, quicquid valeo, in tranquillitate & adverſitate, magnus ſeu modicus, ſemper veſter ero. Multas etiam gratias pro Domino N. benignitati veſtræ refero, quod, ut ſpero & certus ſum, in hoc & eccleſiæ providiſtis, & regno veſtro plurimum conſuluiſtis. Vobis itaque, benigniſſima mater, puſillorum Chriſti, fideliter ſuggero, quatenus ſanctæ Romanæ eccleſiæ graviter laboranti precibus & elemoſinis & omni, qua valetis, virtute ſubveniatis. Si forte Dominus, qui vos provexit in regnum, qui dedit patribus noſtris ſalutem in manu fœminæ, dignetur per piiſſimas lacrymas veſtras eccleſiæ pariter & regno conſulere. De Nurenberc quoque diſcretionem veſtram moneo, quatinus aut per nos aut per idoneos legatos, quod laudatum & juratum eſt, requiratis & cauſam noſtram in partibus illis diffiniatis. Ego quippe cum ſcorpionibus habito & frui veſtra præſentia niſi me mea & veſtra negotia detineant plurimum deſidero. Sed Deo propiciante tam mei, quam veſtri ſcorpiones & adverſarii in proximo conculcabuntur & peribunt & adnichilabuntur. Quid vero Deus a die diſceſſionis veſtræ per meam exiguitatem regno veſtro contulerit, litteris & legato cognoſcere poteritis. Meos itaque labores & omnia mea veſtræ tutelæ ac patrocinio committo.

CCCLVI.

L. glorioſiſſimo ac victorioſiſſimo Romanorum Regi, Dei gratia ſemper Auguſto B. Dei gratia id quod eſt fidele ſervitium ac devotas orationes. Inter multas & graviſſimas Imperii & eccleſiæ ruinas ad vos ſpecialiter reſpiciunt oculi ſervorum veſtrorum ſub gravi preſſura & multis ſuſpiriis expectantium, quid veſtra majeſtas deliberet, quid decernat; quo ingenio, qua auctoritate ſciſſuræ ſanctæ matris eccleſiæ ſubveniat. Et quorum non ambitione vel tyrannica perſuaſione, ſed divina diſpoſitione regni culmen aſcendiſtis, noſtra parvitas veſtræ ſuggerit excellentiæ, quatinus in hoc tam magno negotio chriſtianiſſimæ conjugis veſtræ Dominæ, noſtræ reginæ & relligioſorum virorum conſilium habeatis. Ea vero, quæ circa nos ſunt, ſerenitati veſtræ intimamus, quoniam Deo propicio in veſtro ſervitio ſani & incolumes ſumus, &, quantum poſſumus, pro honore veſtro laboramus. Itaque Comites N. & N. veſtro ſervicio aſcivimus & fide ac ſacramentis & obſidibus acceptis, pro captu humani ingenii, quantum potuimus, conſtrinximus. Caſtrum quoque N. licet cum aliquanto labore, Deo auxiliante, pro veſtro tamen conſummavimus honore. Præterea Comes N. una nobiſcum veſtram certificat excel-

excellentiam, quod vita comite noſtra civitas cum tota provincia ſub fidelitate firmiſſima in veſtro ſervitio permanebit, & pro honore regni certare non ceſſabit. Mandat etiam discretioni veſtræ, quod de conſtituenda munitione N. ſicuti vos præcepiſtis, cum cæteris veſtris miniſterialibus laudavit. Idcirco adhuc remanſit, quare ipſis & reliquis veſtris fidelibus magis neceſſarium viſum eſt, caſtra inimicorum veſtrorum evertere & extirpare, ac tunc, ſicut beneplacitum vobis fuerit, in omnibus obtemperare. Veſtram igitur ſereniſſimam majeſtatem ſuppliciter exoramus, ut propicio ac paterno affectu ſuper nos & eccleſiam Argentinenſem reſpiciatis, & ſi quis delatorum ſiniſtrum quid vobis ſuggeſſerit, non illius verbis, ſed noſtris operibus credatis.

CCCLVII.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti & glorioſiſſimi ſancti ſepulcri & virtutum Hieroſolimis. Ego Regimundus per gratiam Dei poſt obitum Domini G. factus ſervus pauperum Chriſti, cum omni clero & ſancto populo, qui illic militamus ad honorem Dei, mittimus ſalutem & benedictionem ex parte omnipotentis Dei & beatæ Mariæ ſemper virginis & omnium ſanctorum Dei omnibus Epiſcopis, Abbatibus de univerſis partibus mundi & omnibus Canonicis, Plebanis ac Capellanis & omni Clero & populo, qui timent Deum, & diligunt proximos, & expectant beatam vitam & retributionem juſti judicii Dei & in Dei juſticia. Omnipotenti Deo gratias & laudes reddimus de magno beneficio veſtrarum elemoſinarum, quas nobis miſiſtis honorabiliter ad noſtrum auxilium & ad ſuſtentationem hoſpitalis pauperum Chriſti, & omnibus vobis ſint laudes & gratiæ a Deo patre & beata Maria ſemper virgine & matre noſtri Salvatoris & ex patre omnium Sanctorum, & retribuant vobis inde in centuplum in retributione juſtorum. Honor & gloria & vita perpetua tam maſculis, quam feminis, qui in ſuis elemoſinis habent recordationem noſtræ neceſſitatis pro Dei amore. Sciatis autem bene & in veritate credite, quod omni tempore quando veſtræ elemoſinæ ad nos perveniunt, multum laudamus & benedicimus Deum & pro ſalute omnium veſtrorum Deum deprecamur & ſanctos ejus. Mandamus itaque vobis fratres Kariſſimi, ut non pigeat vos benefacere, elemoſinas dare, pauperibus Chriſti ſubvenire, ut, cum defeceritis ipſi, vos recipiant in æterna tabernacula. Sit autem certiſſimum & manifeſtum vobis, quod quicunque noſtros nuncios bene receperint & per eos nobis ſuas elemoſinas miſerint, benefactorum & orationum, quæ fiunt Hieroſolimis, ſciant ſe eſſe participes. Quicunque autem in noſtram fraternitatem intraverunt vel intrabunt, ita ſint ſecuri de Domini miſericordia quaſi ipſi militent in Hieroſolimis & recipiant ab omnipotenti Deo gloriam & coronam juſticiæ, quam reddit eis juſtus judex, qui cum patre & Spiritu Sancto vivit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

CCCLVIII.

Dominus Papa Calixtus ſervus ſervorum Dei Dilectis fratribus, Epiſcopis, Abbatibus, Plebanis, Canonicis, ac Capellanis & cæteris per Europam fidelibus ſal. & A. b. Juſticiæ ratio exigit & rationis ordo expoſcit, ut quæ a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Papa Paſchali caritatis intuitu conſtituta ſunt, nos auctore Domino conſervemus. Latorem præſentium ab Hieroſolimitani Xenodochii Præpoſito Raimundo miſſum ad vos caritati veſtræ attentius commendamus. Idem enim R. omnium a Hieroſolima redeuntium teſtimonio commendatur, quod ſincere, devote, aſſidue peregrinorum & pauperum curam gerat. Et nunc pro eorum neceſſitatibus ſublevandis veſtræ caritatis implorat auxilium. Vos ergo beneficentiæ & communionis nolite oblviviſci. Talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Pauperem igitur Chriſtum in ſuis pauperibus ſublevare curetis, ut & ipſe vos divitiarum ſuarum faciat eſſe participes. Non enim Hieroſolimitanæ peregrinationis mercedis vacuus eſt, qui in Hieroſolimitanis peregrinis rerum ſuarum adminiculum ſubminiſtrat. Qui pauperi tribuit, Domino fœneratur. Ipſe autem Dominus in vobis, quod loquitur, & habundare in vobis faciat omnem gratiam, ut eum in ſuis minimis reficientes, in æternæ Hieroſolimæ gaudiis æternæ refectionis mercedem accipere mereamini.

CCCLIX.

Epiſtola Hermanni Auguſtinenſis Epiſcopi ad Ottonem Babenbergenſem Epiſcopum de Lothario Rege.

Bono Chriſti & eccleſiæ odori O. venerabili Babenbergenſium Epiſcopo omnique eccleſiæ ſuæ H. Auguſtenſis eccleſiæ Dei gratia humilis miniſter cum univerſo clero & populo ſuo devotas orationes in Chriſto cum fideli ſervitio. Aſpiciat Dominus de ſede ſancta ſua, cogitet de nobis omnis cœleſtium, terreſtrium, ſpecialiter vero Babenbergenſium eccleſia, quæ murum pro domo Iſrael ſemper huc usque ſe poſuit, quam zelus domus Dei ſemper comedit, inclinet aurem ſuam & audiat: aperiat oculos ſuos & videat tribulationem noſtram. Ecce enim deſolata eſt civitas noſtra, civitas ſancta & antiqua; civitas hactenus dicta Auguſta, ſed nunc dicenda potius anguſta vel anguſtia. Sedet in triſticia, non eſt, qui conſoletur eam, niſi Deus noſter & Deum timentes: propter Deum in caritate compaciantur nobis in paſſionibus noſtris, quas paſſi ſumus introitu Domini Regis. In cujus adventu ſuſtinuimus pacem, & non venit: quæſivimus bona, & ecce perturbatio, exigentibus quidem peccatis noſtris, quæ fecimus, non contra eum, ſed contra Deum. Ipſum enim venientem ad nos debito honore cum gaudio ſuſcepimus nos & univerſus noſter clerus & populus, tamquam regem & Dominum, tanquam eum, in cujus manu eſt regnum & poteſtas & imperium, tanquam juſtum & miſericordem judicem, per quem

quem ſperabamus recuperare diu perditam pacem. Prætermiſſis itaque multis & magnis eccleſiæ noſtræ miſeriis & injuriis, unum ſolummodo ſacrilegum nefas in auribus Domini Regis & Principum, qui aderant, lacrimabili voce conqueſti ſumus, quod contigit ante adventum Regis paucis diebus. Hoc videlicet, quod cives noſtri quidam exierant a nobis, qui non erant ex nobili ſemine, nequam, filii ſcelerati, qui in conductu noſtro ac fere in præſentia noſtra ſpoliaverant Aquenſem Epiſcopum apoſtolicæ ſedis Legatum per nos ad curiam Regis transeuntem. Super his, inquam, omni curiæ conqueſti ſumus, juſticiamque regno & eccleſiæ debitam poſtulavimus humiliter. Dum ergo Principes in hoc eſſent, & conſilium ſuper his caperent, orta eſt machinante Diabolo, ſubito inter vendentes & ementes quædam pro vili cauſa parva ſeditio, primum per ſecretarios regis in ſuburbio; Deinde clamor ingens tollitur, forenſes campanæ pulſantur, concurrunt cives, conveniunt Regis milites, univerſi ad pugnam feſtinant, univerſi cauſam pugnæ ignorant; unus illud, alter aliud opinatur. Rex ipſe necem ſibi intentari ſuſpicatur. Videns ergo milites & miniſteriales eccleſiæ coram matrice eccleſia ſtantes armatos, exiſtimat eos ex conſilio contra ipſum congregatos, qui, quod vere dicimus in Domino, ex nulla conſpiratione contra Regem facta convenerant; ſed propter tumultum populi inconſulte ſubito concurrerant, neſcientes, quid facerent, cum & ipſi ſe in manum Regis ex aliquorum machinatione traditos nullatenus dubitarent. Ego interim indignus ac ſolo nomine Epiſcopus, oblitus annorum meorum & ſenectutis, immemor vitæ & mortis ſuſpenſus inter brachia duorum ſolummodo clericorum meorum, cæteris fugam capientibus, miſi me in turbam inter utramque aciem, non clypeo protectus, aut galea, ſed ſacris tamen veſtibus indutus, & ſigno crucis armatus; crucifixum enim in memoriam paſſionis Dominicæ ante pectus noſtrum portavimus propriis manibus, ſperantes, ut Chriſtianos crucis Chriſti memores, ut oportuit, ab injuria mutua & cæde fraterna compeſceremus. Illico irruebant in nos & in noſtros rex & ſui in die dominica V. Kl. Septembris, & facta eſt cædes ſacrilega clericorum & Laicorum prope januas matricis eccleſiæ intus & extra ab hora diei VI. usque ad veſperam pleriſque occiſis, pleriſque vulneratis, pleriſque captivatis, pleriſque fugatis, pleriſque ſpoliatis. Ego vero per ſignum crucis ſoſpes evaſi, repens manibus ac pedibus, inter hoſtes & pericula, inter enſes & ſagittas & jacula, quæ undique circumvolabant canos capitis mei & collum & latera & dorſum meum & meorum, qui me non modo portabant, ſed per brachia & crura trahebant, inferentes me per aliud quoddam hoſtium cum maxima difficultate ſuper altum murum ante ſummum altare in ipſum ſcunarium. Ibi ego fuſis non modo precibus, ſed fletibus, jacui miſerabiliter in ſanguine vulneratorum, expectans proprii ſanguinis effuſionem & deſiderans mortem. Interea extra portam civitatis inter forenſes & Regis milites regnabat ſimiliter cædes hominum ac pecorum, funeſta prædia, funeſtum incendium, Sanctuaria profanata ſunt; eccleſiæ plures combuſtæ ſunt, plures effractæ & deprædatæ ſunt; clericorum, monachorum, ſanctimonialium deſpoliatæ congregationes in diſperſione ſunt; incluſæ quoque mulieres miſerabiliter ejectæ ſunt; viri ac fœminæ impudenter denudatæ ſunt; parvuli eorum partim occiſi ſunt, partim captivi abducti ſunt. Nam quod ex intimis præcordiorum dicimus ſuſpiriis, Rex Chriſtianus induxit ſuper eccleſiam Chriſti inimicos Chriſti, homines inhumanos & paganos, Boëmos videlicet ac Slavos, qui vulgariter Valuwen dicuntur, qui perſecutores Chriſti & eccleſiæ eſſe ac fuiſſe ſemper manifeſte ab omnibus cognoſcuntur. Nox ipſam litem diremit, ſed tota nocte Regis exercitus matricem eccleſiam ex omni parte obſidione circumdedit, qua in nocte ego ipſe de meo expulſus hoſpicio, omnibusque meis nudatus, & in ipſius platea civitatis noſtræ deſertus ac ſolus tam diu flens jacui, donec a Domino N. Magdeburgenſium Archiepiſcopo in hoſpicium ejus, tanquam hoſpes & peregrinus, per miſericordiam Dei collectus fui. Mane autem facto, quoscunque & quotquot voluit de obſeſſa eccleſia Rex abſtraxit, &, ut taceamus de cæteris, ipſos & vulneratos & omnino deſperatos in vinculis ſecum abduxit. Eadem vero die caſtra metatus eſt in campo juxta civitatem, regreſſusque tertia die cum armatis in urbem, munitiones omnes diruit urbis & confregit, omnibusque præda & incendio conſumtis, quarto deſtructionis noſtræ & ſexto adventus ſui die lætus abiit. Archiepiſcopi quidem & Epiſcopi & Abbates, qui aderant, ſatis ac ſatis regiam majeſtatem præmonuerant, quatinus regio more victis ſaltem parceret, & imitando regem regum juſtos cum impiis non perderet; Sed iracundia regalis potentiæ non prius mitigata eſt, donec omnis civitas noſtra ſine judicio, ſine juſticia, funditus deſtructa & inrecuperabiliter adnichilata eſt. Propterea nos cum univerſo clero & populo civitatis noſtræ precamur per Chriſtum & in Chriſto miſericordiam veneranda paternitatis veſtræ, ut doloribus noſtris clementer condoleatis & lamentabilem eccleſiæ noſtræ ruinam conſilio & auxilio infatigabiliter fulcientes, murum inexpugnabilem pro domo Iſrael nos ponere ſolito more veſtro ſatagatis.

CCCLX.

Domini Papæ Innocentii.

Reverentiſſimis Vicariis atque noſtris magiſtris & patribus G. Sabinenſi Epiſcopo, G. Cardinali Sanctæ - - - - & Leoni Frangipanitæ & P. Laterano Romanorum Conſulibus H. Agatenſis Epiſcopus utraque vita feliciter perfrui. Poſt Bari captionem cæterarumque rerum, quæ Rudgerus Siciliæ Dux nequiter & crudeliter egit, in fortitudine ſui exercitus Beneventum venit ibique tentoria fixit, ſperans intrare civitatem & eam cum deceptione habere. Cui Dominus

Dominus Princeps & Comes regionis obviam ivit in manu armata usque ad montem, qui dicitur ſancti Felicis, ibique interfuimus & nos, & multis argumentis & diverſis ingeniis cum fidelibus tamdiu laboravimus, quo ad usque tota civitas illum execrando Principi & Comiti juravit. Quod dum Dux vere cognovit, quantotius nocte inde receſſit, Niceriumque ivit, nobis ignorantibus, ad quoddam caſtrum, quod principis eſt. Cognita vero fraude a Principe & Comite, illuc quantocius ire feſtinavimus. Quo dum prope caſtrum ſederemus, expectando noſtros, & ut ipſe recederet, duos Epiſcopos ex noſtris illi miſimus, ut a terra Principis, quæ ſpecialiter beati Petri eſt, recederet. Ille ſuperbo faſtu, ut ipſius mos eſt, illis reſpondit: terram ſuam totam usque Romam eſſe ſibi a S. Petro collatam, ad quem defendendum ipſe ire volebat, niſi reſipiſcerent: & ſic elevatis manibus ipſum Deum in cauſam duxit, ut ea die inter nos judicaret, & veram juſticiam demonſtraret. Quod honori beati Petri ipſiusque vicarii Anacleti rebelles & contrarii eſſent. Deinde cum dies Reſurrectionis eſſet, & nos ea die præliari nollemus, quia ex inproviſo ab eo invaſi ſumus. Nos vero cum talia videremus, noſtros majores & minores publice & privatim allocuti ſumus, eis imponendo pro pœnitentia, ut in honore beati Petri ſe defenderent, & eccleſiæ Romanæ terram conſervarent, & neq; propria vindicta, neque pro ſolidis vel ſpoliis, ſed pro defenſione eccleſiæ & communi libertate pugnarent. Taliter namq; illos a peccatis, quæ fuerant confeſſi, ex auctoritate beati Petri & Domini noſtri Papæ Innocentii, tociusque eccleſiæ abſolvimus, ſi in bello illo morerentur. Deinde inito bello ibi Deus operatus eſt ineffabiliter. Nam pro certo unus noſtrum perſecutus eſt mille, & duo fugarunt X. millia. Numerus autem armorum & equorum cæterorumque ſpoliorum ita eſt infinitus, quod nullus noſtrum novit. Ille autem, qui ſe Regem vocat, laxis habenis usque Salernum fugit. Tunc temporis ei Sicilia cariora fuere calcaria. In campo mirum eſt, quod nullus ex parte noſtra periit. Militum vero captorum ex illis nomina retineri non poſſunt, fere mille in veritate illos credimus eſſe. Enimvero ex noſtris nec aliquis captus eſt, nec aliquis obiit, exceptis quibusdam, qui ſe in flumine projecere: nec tamen tot fuere quot dicuntur. Quod totum omnipotenti Deo imputamus & non homini, qui tam celeri auxilio in ſe confidentibus ſubvenire dignatus eſt. Nomina autem Baronum Ducis, qui capti ſunt & tenentur, hæc ſunt: Comes R. de Ariano, Comes R. de civitate & alii tales fere XXX. tentoria Ducis & propria capella cum omnibus utenſilibus & ſcriniis capta fuere, in quibus inventa ſunt privilegia, in quibus Petrus Leonis ipſam Romam & ab inde usque Siciliam totam ei terram conceſſerat, & Advocatum Romanæ eccleſiæ & Patricium Romanorum & Regem illum ſtatuerat. Qualiter autem vos habeatis & fideles veſtri, & quæ de Domino Papa ſcitis & Imperatore, nobis reſcribere dignemini.

CCCLXI.

Domino Præpoſito, tam dilecto, quam venerando P. ille ſuus licet pauper, non fictus tamen amicus, ille tam longo jam exilio actus & attritus, fidei, caritatis, omnimodæque devotionis promtam exhibitionem. Quanto deſiderio jugiter deſiderem & exoptem vitam & incolomitatem veſtram rerumque veſtrarum apud Deum & homines profectum, ſtili officio explicare nec valeo nec opus eſſe cenſeo. Novi enim ea vos animi conſtantia & diſcretione eſſe præditum, ut nec adulator ſuperflua loquacitate apud vos in mendacio proficiat, nec ſimplex aliquis ac verecundus modeſta taciturnitate in vero negotio ſibi noceat. Quare prætereundum videtur ſub ſilentio, qualem fidei & dilectionis affectum erga vos habeam, quoniam hoc ſoli Deo & conſcientiæ meæ interius patet, nec veſtram, ut reor, diſcretionem ex toto latet. Verum ubi locorum nunc degam, quid rerum in præſenti geram, quidve in proximo futuro agendum fore propoſuerim, quantumque in propoſito meo profecerim, paucis libet veſtræ dilectioni per ordinem intimare eoque confidentius quod pro certo mihi conſtat, non eſſe vos de numero illorum Dominorum, qui omnia & benefacta ſolent obliquis moribus detractationis obfuſcare, verum cujuslibet etiam minimi ſucceſſibus in bono propoſito vos ſoletis congratulari. Pariſius ſum modo in ſcolis magiſtri Gwillelmi ſummi viri omnium hujus temporis, quos ego noverim in omni genere doctrinæ. Cujus vocem cum audimus non hominem, ſed quaſi angelum de cœlo loqui putamus. Nam & dulcedo verborum ejus & profunditas ſententiarum quaſi humanum modum tranſcendit. Qui cum eſſet Archi-Diaconus fereque apud regem primus, omnibus, quæ poſſidebat, dimiſſis, in præterito Paſcha ad quandam pauperrimam eccleſiolam ſoli Deo ſerviturus ſe contulit, ibique poſtea omnibus undique ad eum venientibus gratis & cauſa Dei ſolummodo, more magiſtri Manegaldi beatæ memoriæ, devotum ac benignum ſe præbuit. Jamque tantum ſtudium regit tam in divinis, quam humanis ſcientiis, quantum nec vidi nec meo tempore usquam terrarum eſſe audivi. Hic, venerande mi, juventutem meam exerceo, ne viciis illis, quæ hanc ætatem plerumque ſolent præcipitare, devicta ſuccumbat omnino. Hic rudem animum tenebris ignorantiæ, ex culpa primi hominis mancipatum, doctrina & ſtudio illuminare fatago, quantum ipſe Deus dignabitur dare, a quo ſolo eſt omne bonum ſapientiæ. Quod videlicet bonum ſapientiæ, quando cum munda intentione quæritur & ſuſcipitur, merito ab omnibus diſcretis ſummum & creditur & habetur. Scientia enim, ait Apoſtolus, ſine caritate inflat: ſcientia vero cum caritate ædificat. Vitia enim eruit, virtutes inſerit, fruentem ſe quid ſibi, quid proximo, quid creatori debeat, inſtruit; denique mentem, cui ipſa præſidet, contra omnes moleſtias hujus vitæ extrinſecus accidentes ſua præſentia præmunit ac defendit. Sæpe igitur ex deſiderio hujusmodi boni,

boni, non ſpe alicujus inanis lucri, tanto tempore exilium, famem, ſitim, nuditatem, cæteraſque miſerias, quas longum eſſet enumerare, perpetior. Nam revera niſi ipſa ſpeculatio veritatis ſua quadam naturali dulcedine appetentes ſe alliceret ac refoveret, non credo quemquam hominem tam ferreum fore, qui talem laborem, qualem hujusmodi ſtudium exigeret, vellet vel poſſet ſuſtinere. Porro autem nolo vos ignorare, quare munus veſtræ largitionis cum ſumma gratiarum actione ſuſcepi, tantum gaviſus aut, etiam amplius, de affectu mittentis, quam de quantitate ipſius muneris. Qua de re certum & fixum volo vos habere, ſiquid ſum vel ero, per omnia vobis obnoxius permanebo. Nuncquam enim excidet memoriæ meæ, quantum ruditati meæ contuleritis. Dominum Epiſcopum, uti mandaſtis, Wormatiæ alio anno conveni, ſed ipſe lepide, neſcio, quo modo, ſe erga me habuit, neque ego, ut vobis in aurem dictum ſit, multum me ingeſſi. Ipſe ſponte ſua nichil mihi obtulit, & ego licet indignus, diſſimulata tamen paupertate, nichil ab eo petii: quin & aliquantulum indignationis viſus eſt mihi erga me habuiſſe.

CCCLXII.

A. Dei gratia Moguntinus Archi-Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis Legatus Venerabili confratri ſuo O. Babenbergenſi Epiſcopo ſalutem cum oratione & obſequio. Controverſia magna inter fratrem noſtrum Dominum Halverſtatenſem & quoſdam fratres ſuos regulares eſt habita. Vocatis autem utriſque in audientiam, quod terminare eam & ad concordiam eos revocare nulla ratione cum fratre noſtro Domino Hildenheimenſi potuimus, pluribus fratribus noſtris ad hoc nobiſcum pertractandum deſtinatis, ſecundo in audientiam veniendi diem & locum eis ſtatuimus. Sed quia prudentia veſtra in negotio hoc nullo modo poſſumus carere, rogamus vos & rogando auctoritate noſtra injungimus, quatinus proxima Dominica poſt Aſcenſionem N. nobiſcum ad diffiniendam hanc diſcordiam velitis adeſſe.

CCCLXIII.

A. Dei gratia Moguntinus Archi-Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis Legatus dilecto & diligendo in Chriſto confratri ſuo Domino O. Babenbergenſi Epiſcopo ſalutem cum oratione & obſequio. De ſtatu Regis proſperantis in tot milibus militum & debilitate Petri Leonis, quemadmodum nobis fraternitas veſtra ſignificavit, exultantibus animis Deum benedicimus; vobis quoque multas gratiarum actiones de tam læto nuntio referimus. Proinde quid vobis videatur de colloquio, quod principes Bauwariæ in loco veſtro habituri ſunt, &, ſi Dominus Saltzburgenſis ad idem colloquium veniat, diligenter inveſtigate. Scripto quoque nobis per præſentium latorem quantocius remandate, ut ſecundum mandatum veſtrum, quid agendum nobis ſit, certificemur. De cætero hominem iſtum, mercatorem noſtrum, in manus ſanctitatis veſtræ committimus, ut cauſam ſuam de requiſitione ſponſæ ſuæ clementer exaudiatis, & ſecundum, quod juſticia dictaverit, ſuper legitima deſponſatione ſua, cauſa dilectionis noſtræ, juſtum judicium apud vos inveniat.

CCCLXIV.

Venerabili Pragienſium Epiſcopo O. Babenbergenſis conſervus ſuus & humilis Dei gratia coëpiſcopus in caritate non fictam orationem, in humilitate devotam ſervientiam. Propter unitatem caritatis Chriſti, quæ eſt inter nos, læta ſunt nobis omnia, quæ vobis ſunt proſpera; in adverſis autem, quicquid vobis accidit, nobis quoque accidit. Quod autem in præſenti vos conturbat, id ipſum gravius nos quoque contriſtaret, niſi daret nobis conſolationis veſtræ fiduciam, qui dat rectis corde lætitiam. Veritas enim ipſa vos liberabit. Quis enim ſperavit in Domino & derelictus eſt. Conſoletur itaque primo vos conſcientiæ veſtræ puritas, tanto ab omni timore ſecura, quanto a crimine objecto ſibi libera eſt. Conſoletur vos, quod a fratribus & coëpiſcopis veſtris bonum meruiſtis habere teſtimonium, quod, ſi ad id ventum fuerit, omnes uno ore loquentur pro vobis. Conſoletur & vos, quod in eccleſia Romana ordinatoris veſtri auctoritas magna eſt, qui ante ordinationem veſtram ita diligenter ordinem & libertatem electionis veſtræ examinavit, ut jam amplius iſta retractari non oporteat. Miramur & quomodo nunc ſibi contrarii ſint illi, qui tunc dato conſenſu, tam ordinationi, quam electioni veſtræ interfuerunt. In his itaque volumus vos conſolari in Domino. Conſilium autem noſtrum eſt, ſi jam latius divulgatum eſt verbum illud injuſtæ criminationis veſtræ, ut in ipſa eccleſia veſtra vos expurgare fatagatis, quatinus apud eos nulla de vobis maneat ſuſpicio, inter quos ſancta debet eſſe veſtra converſatio. Ducem inſuper & Principes terræ, præcipue Olomucenſem Epiſcopum conciliate vobis, & quaſcunque perſonas ſive eccleſiaſticas ſive Seculares, omni ſtudio placate. Difficile eſt enim unum aliquem vel odia vel offenſam multorum ſuſtinere. Et noſtri officii eſt coram omnibus humiliare nos & placare omnes, ut omnibus, ſi fieri poteſt, placeamus. Sic rebus domi compoſitis, tum denique in curia Romana rem veſtram agite, quia parum extra ſecuritatis eſt, dum adhuc domus noſtra contra nos tumultuatur. Comparato itaque vobis favore apud Ducem & Principes & alias quaſcunque regionis ſive eccleſiæ noſtræ perſonas diſponetis noſtro conſilio, ut nuntius bonus litteras Archi-Epiſcopi veſtri & Ducis una cum litteris veſtris ad Dominum Apoſtolicum deferat, quæ omnes hanc ſummam petitionis contineant, ut detur vobis poteſtas expurgandi vos in regione veſtra coram eodem Johanne Cardinali, cujus mentionem in litteris veſtris habuiſtis. Interim vobis providete ita, ut ſi neceſſe fuerit, intrare Italiam non dubitetis. Expedit enim vobis extrema quævis perpeti, quam inobedientes invenire.

CCCLXV.

A. Dei gratia Moguntinus Archi-Epiſcopus & Apo-

& Apoſtolicæ ſedis Legatus venerabili & in Chriſto plurimum dilecto fratri O. Babenbergenſi Epiſcopo ſalutem cum ſervitio. Quotiens humano conſilio & auxilio deſtituimur, novit prudentia tua, reverende frater, quod ad divina ſubſidia nobis eſt confugiendum, quatinus quod per nos non valemus, divinæ miſerationis gratia conſequamur. Recordari ſiquidem volumus diſcretionem tuam omni ſtudio, omni conamine, in præſentia tua & aliorum principum nos operam dediſſe, quatinus hoc generale malum, pro quo ſcripſiſti, nobis honeſto placito interveniente, præveniendo poſſemus avertere, at non placuit Principi in aliquo nos audire vel exaudire. Quid divina miſeratio de his ordinaverit, humana mens non ſufficit perſcrutari, ſed tamen hoc interim tecum pertimeſcimus, ne multam & indiſcretam elationem gravior & indignior ruina ſubſequatur. Si placeret adhuc Principi ſanius conſilium admittere, nos una tecum libenter pro poſſe noſtro laboraremus, ut hæc omnia ad communem patriæ ſalutem & regni honorem componerentur. Sin autem, quod ſolum reſtat, faciemus, ex altera parte, eccleſiæ tuæ & aliis fratribus & amicis noſtris, quantum poſſumus, laborabimus providere. De cætero orantem pro nobis fraternitatem Deo committimus.

CCCLXVI.

A. Dei gratia Moguntinus Archi-Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis Legatus reverendo confratri ſuo O. Babenbergenſi Epiſcopo ſalutem & debitam in Chriſto dilectionem. Scientes nos in eccleſia Dei ad hoc conſtitutos eſſe, ut pro decore domus Dei debitam geramus ſollicitudinem, communem dolorem & generale malum eccleſiæ ulterius diſſimulare non ſuſtinemus, ſed veſtræ potiſſimum ſanctitati & aliorum fratrum & coëpiſcoporum diſcretioni communicandum putavimus, quatinus in alterutrum communicato conſilio non modo naſcenti morbo fomenti medicamine occurramus, verum invaleſcentem jam peſtem ferro reſecare ſatagamus. Novit enim diligentia veſtra, quæ fomenta non ſentiunt, ut recuperetur ſanitas, ferro eſſe reſecanda. Ad quod terrenda nos vox prophetica commonet, comparans ſacerdotes Chriſti canibus mutis, & non valentibus latrare, qui timore vel gratia hominum Chriſti ſui injurias ſilentio voluerint præterire. Hujuſmodi & aliis pluribus ſanctorum verbis & exemplis commoniti deſtructionem eccleſiaſticæ libertatis ingemiſcimus & pro ea conſervanda, immo ad eam recuperandam, & nos nobiſcum & vos una nobiſcum in Chriſto & propter Chriſtum exhortamur. Quid enim reſtat ad cumulum doloris noſtri cum videamus canonicas Epiſcoporum electiones ad nutum Principis caſſari & pro beneplacito ſuo ipſe ſubſtituat, quos libuerit. Hoc in Baſilienſi eccleſia factum eſt, & ſcimus, quod jam dudum non latuit prudentiam veſtram. Venerabilis quoq; frater noſter Trajectenſis Epiſcopus inimicos eccleſiæ ſuæ, qui de miniſterialibus erant, & de monaſterio ſanctæ Mariæ proſtibulum & equorum ſuorum ſtabulum fecerant, judicario ordine excommunicavit: hos in curia Colonienſi Princeps in familia ſua habuit, nec aliquo interventu fratrum vel aliorum Principum Epiſcopum in gratiam ſuam recepit, donec eum tanti ſceleris auctores pro extrema eorum ſalute ſine pœna & omni eccleſiaſtica compoſitione compulit abſolvere: Quid dicemus amplius? Ipſa etiam Archi-Epiſcoporum pallia de curia ſunt expetenda, quod manifeſtum eſt in Domino Colonienſi, qui ideo adhuc pallio caret, quod illud contra canonicæ religionis inſtitutionem in curia recipere noluit. Pro his & aliis pluribus petimus, ut conſolationis veſtræ litteris, quid fieri expedit, informemur, quia extrema quælibet perpeti ſatius eſt, quam talem ac tam ignominioſam videre & ſuſtinere eccleſiæ injuriam & contritionem.

CCCLXVII.

Domino ſuo L. Romanorum Imperatori Auguſto ſuæque contectali imperatoriæ dignitatis conſorti C. Salzburgenſis eccleſiæ Dei gratia ſiquid eſt, orationis inſtantiam, ſervitii diligentiam. Quod vos diligamus & fidem ſub timore Dei debitam vobis ſervemus, eum teſtem invocamus, ſub cujus mentiri teſtimonio judicamus crimen æquipollens ſacrilegio. Ea propter ambigere majeſtatem veſtram nolumus, quin ad petitionem ac mandatum veſtrum noluntas noſtra prompta fuerit: ſed matura ſenii debilitas & gravis, qua plerumque vexamur, infirmitas obſtitit. Cætera quæ his apicibus inſerere volumus fideli veſtro N. noſtroque Præpoſito vobis intimanda commiſimus.

CCCLXVIII.

C. Dei gratia Colonienſis Archi-Epiſcopus M. Abbati ſanctæ Crucis & toti conventui ſalutem & benedictionem. Ex tenore litterarum veſtrarum cognovimus, quod domus veſtra maximum paſſa ſit diſpendium & nunc non modica laboret egeſtate. Verum veſtram latere nolumus univerſitatem, quod Dominus Rex ob indignationem, quam adverſus nos indebite concepit, redditus noſtros eccleſiaſticos interdixit. Unde licet veſtræ quam plurimum compaciamur inediæ eam ad præſens noſtro relevare non poſſumus auxilio. Sciatis tamen quod quam cito redditaum noſtrorum plenam receperimus reſtitutionem, ſecundum facultatem noſtram gratanter vobis ſubveniemus. Super eo vero quod diſpoſitionem patris & matris noſtræ ſuper his, quæ veſtro tam in vita, quam in morte contulerunt monaſterio ex noſtra proviſione pendere dixiſtis, notum vobis facimus, quod, diſponente Domino, poſt Paſcha circa feſtum ſanctæ Crucis una cum confratribus noſtris in illa parte regni erimus, etſi donationem vel ordinationem aliquam a patre ſive matre noſtra monaſterio veſtro fuiſſe factam per eos perpendere poterimus, conſulemus eis & præcipiemus, ut eam inviolabiliter obſervent &, ſi impleta non fuerint, adimpleant. Amen.

Verſus

CCCLXX.

Verſus Eberhardi ex Angelica ſalutatione ad beatam Virginem.

Ave Ardua lux mundi, ſpes orbis firma rotundi,
Vox peccatorum vox ſucclamans miſerorum,
Erue de clade, maledictum quos ligat Ade.

Maria Manna cibans mentes, eſcas vitæ, cupientes,
Ad de clamantes, tua munia rite precantes
Rore ſacro ſatura, laxa prece vincula dura.
Implora natum; deleri poſce reatum;
Atria da cœli conſcendere cuique fideli.

Gratia Germen cœleſtis pacis, dans gaudia mœſtis,
Robur virtutum, ſummæ virtutis acutum,
Almigeræ vitis flos, mors veteris pia litis.
Conregnans nato, ſceptro ſubfulta beato,
Infer ad alta poli, conſigna nos prece proli,
Arida fœcunda, cordiſque peripſema munda.

Plena. Prora cupita maris, ſuperæ dux & via laris,
Limen ad ingreſſum patriæ, qua fingere greſſum
Edicit Jeſus, animæ gratiſſimus eſus,
Nutantes ſolida, ſis firmans pectora fida,
Ablue fece nevi, fati mala deprime lævi.

Dominus Digna Deo, ſuccurre reo, laus clara tropheo,
O pereo, premit ungue leo, mergitque lethæo.
Me miſerum quid agam? letali vulnere plagam
Inflictam ſana, mentis pellendo prophana
Nardus odorifera ſpirans fragramina vera;
Virgo Dei, via tuta ſpei, radixque fidei,
Scala poli, baſiſque ſoli, nos linquere noli.

Tecum Te patriarcharum cecinit chorus ordoque vatum,
Eſſe Dei matrem, cum gignis, filia patrem
Concipis abſque viro, lactas ſed ordine miro
Ut contra jura carnis nova jam genitura
Mundo clareſcat & res archana pateſcat.

Benedicta Bella, quibus veteres in buſta ruere parentes,
Et florente domo caruerunt judice pomo,
Numine tu plena ſancto, deles, & amœna;
Ede, pie, reperas lacrimas, detergis amaras;
Depoſitum mundo quo jam pateat tremebundo,
Innuba Sponſa Dei, noſtræ portus requiei,
Conſilio magno cœleſti jungitur agno.
Terrea lætantur, quia cœlicolis ſociantur;
Archano tali gaudent ſe ſecla piari.

Mulieribus. Male, retunde mala, te germine florida mala
Vivacem fructum referant, jocundaque luctum
Limine propellant, & quæ bona quæque procellant,
Inſere nos viti cœleſti, dic Samariti:
Ephebos cerne, noxæ quos lima veternæ
Renibus enervat, molem torporis acervat,
Igne tuo juvena ſit larga timoris avena.
Bacca virore nitens, caro calce rebelle renitens
Vi perculſa gravi, te judice, ſtrage ſuavi
Sternatur, ſtrata miteſcat, macte, beata.

Et Expers virgo thori, maris haut ſubjecta rigori,
Tota triumphalis, rigidas larvæ baratralis.
Buccas elide, vim pelle, dolumque relide,
Exul ut æthereas carnis poſt fata choreas
Nube retrovulſa, picea caligine pulſa
Expetat, aſpira; te ſupplice, vindicis ira

Benedictus Dulceſcat miſeris; rege, quos pietate tueris
Inclita ſtirps David, quam nulla lues viciavit.
Cella ſigillata, divino rore rigata,
Terra ferax olei, lacrimoſæ meta diei,
Vasque tenens vina medicantia corda ſupina,
Spes mœſti cordis, famoſa medela vecordis;

Fructus Forma pudicitiæ, dignumque cubile Sophyæ,
Rivus honeſtatis, Tronus electus Deitatis,
Virgo ſalutaris, quæ matris honore bearis,
Cudimus, ecce, preces, ſcelerum detergito fæces.
Triſtia lenito, vitam virtute polito;
Virga virens, vellusque madens, majataq; tellus,
Scilla Charibsque furit, puppesque pyrata peaurit;

Ventris Undifero claſſis quatitur, diſcrimine laſſis,
Exidium malis rabies nunciat borealis;
Nox tegit aſtra, fremit mare, nautis carbaſa demit.
Turbida miteſcant, neptunia ſceptra rigeſcant;
Remige te celeri, tua diſcant juſſa vereri
Inrequieta freta, coluber, mundus, caro, meta
Stringantur tali, ne denuo lege ſodali.

Tui Tartareis tenebris mergant. Baſylea celebris
Votis intende, vitæ pia dona repende.
Infirmos ſana miſerorum Samaritana.

CCCLXXI.

Ciſtercium.

C - - - - - - - - - penſa qua lance ſecundum
Illibres - - - - mox ne devexa petenti
Syngrapha ſit nutans, ſis mundi vana refutans.
Terrificat frontem ferus haut piger, expete fontem
Æſtum pellentem, mellis dulcore fluentem,
Rivulet & ſenſum dynamis, dent lemmata penſum.
Congere, quos frenos jungat ſibi norma ſerenos,
Inque jubar ſolis diſvelans nubila molis,
Vernales flores lege, brumæ pelle rigores,
Mens vaga, ſerenans - - - - - Se dare Lumen.

CCCLXXII.

Epitaphium Ducis Friderici Auſtriæ & Stiriæ.

Forma jacet Paridis, tumor Hectorian9, Achillis
Robur, Alexandri fortuna ſubacta favillis,
Inmo Samſonis vis, cor David, os Salomonis,
Dos Mardochæi, ſors Judit, mors Machabæi,
Eccleſiæ fax, pax patriæ, decus orbis, abegit
Buce foro, ſcelus urbe, choro famoſa peregit.
Jam probat omnia nil niſi ſomnia ſubdita ſoli.
Ceu roſa decidit, & merito dedit omnia ſoli.
Unde Dei ſors aufer ei culpas prece prona,
Sit ne ſibi locus ater ibi, ſed vera corona.
Da lacrimas Stiriæ genus, Auſtria lugeat alma
Victaque barbarie cecidit lapſo duce palma.
Chriſte tibi vivatque ſibi Princeps crucis iſte.

Hoc Epitaphium ſcripſit quidam Monachus Ciſtercienſis Chunradus nomine, genere Saxo.

F I N I S.

II.

HINCMARI REMENSIS ARCHIEPISCOPI EPISTOLÆ

nunc primum editæ.

I.

Epiſtola Hincmari Remenſis Archiepiſcopi ad Clerum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus ac plebis Dei famulus, Presbiteris, Diaconibus ac reliquo eccleſiaſtico ordini & cunctis in Laudunenſi parrochia conſiſtentibus ſalutem. Confratres ac conſacerdotes noſtri Hetto, Ermino, Geroinus, Hadulfus, & Clarentius presbiteri eccleſiæ veſtræ, II. Calend. Junii, præſentis ſecundæ indictionis, data mihi ad vicem omnium veſtrorum petitione, cujus hic partim textus, quantum ſufficere vidi, ſequitur, de quibusdam capitulis veſtræ communis neceſſitatis conſuluerunt hoc modo: Dum XIII. Cal. Maji paſtor noſter in monte Lauduno, in ſua Synodo de perplurimis utilitatibus ſuæ ſanctæ Eccleſiæ ordinando & emeliorando quædam in eis diſputaret, occurrit pro ſucceſſu temporum quædam pars ejusdem diſputationis, pro qua, quia ordinandi rerum eccleſiaſticarum poteſtas ab eo, cum jus & lex canonum jubendo præcipit, ut epiſcopus res eccleſiæ ſuæ, quibus voluerit & quomodo voluerit, diſponendo diſpenſet, auferretur, perplurimæ autoritates Sancti Petri ſucceſſorumque ejus, quibus qualiter & quomodo data ſit poteſtas ligandi & ſolvendi, ab eodem paſtore noſtro in præſentia totius Synodi eas relegendo, recitatæ ſunt. Quibus recitatis, memor injuriarum ſuarum, quæ ei moderno acciderunt tempore, addidit, quod immineret tempus conprovincialis Synodi, quæ in Vermeria palatio regio a nobis veſtrisque ſuffraganeis 8. Cal. Maji habita eſt. Ad quam veſtris literis evocatus libenti animo coram omnibus profeſſus eſt, ſe ſine ulla intercapedine progresſurum. Sed quia credebat in ipſa Synodo, quod mos haud expoſcit canonicus, aliquam violentiam ſibi inlegaliter & contra leges canonum a quocunque fieri, ſermone conteſtatorio & auctoritate Sancti Petri, quod ſi ei licentia eundi Romam prohiberetur, aut ipſe captus obtineretur, omnes ſacerdotes totius parochiæ ſuæ colligavit, ut nemo eorum in ea ſacerdotali miniſterio tam diu uteretur, usque dum ipſe nobiſcum iterum viva voce loqueretur, aut literæ ex ipſa ſancta ſede beati Petri apoſtoli nobis mitterentur. Quo facto quod tunc non accidit, nunc in Silviaco palatio regio V. Cal. Junii peractum eſt: qua tamen die, priusquam ad ipſum Silviacum perveniret, præſcius venturæ violentiæ ſuæ, prædixit ſacerdoti noſtro Clarentio ſimulque Diacono Reutlando, ut nobis denuntiarent, per omnia nos ſervaturos, quæ cauſa ſuarum injuriarum &, ut ſatius dicamus, pro ſtatu ſanctarum eccleſiarum in præſcripta Synodo XIII. Cal. Maji omnibus ſacerdotibus ſuæ parrochiæ obſervare autoritate Sancti Petri ipſe præceperat. Et poſt aliquanta: Quapropter, quia eundem Dominum noſtrum regia poteſtate retentum & recluſum viva voce adire non poteramus, & ſacerdotali miniſterio prohibita ab eo frui non audebamus, III. Cal. Junii ad Capitolium noſtrum convenimus & ibidem communi colloquio retractantes ratum fore duximus, ut exinde conſilium noſtræ ſalutis a ſacra paternitate almitatis veſtræ humiliter depoſceremus, utrum ſacerdotalis miniſterii officio, miſſas celebrando & Domino pro captione paſtoris noſtri ac communi utilitate totius ſanctæ eccleſiæ ſacrificia offerendo, baptizando pueros, viſitando infirmos, reconciliando cum viatico munere pœnitentiam petentes, ſepeliendo mortuos, cum penitus ab his omnibus prohibiti ſimus. Et paulo poſt; in parrochia noſtra uti debeat an non; & reliqua. Quam relegens ſatis ſuperque dolui, fateor, quia dilectus frater & coëpiſcopus noſter Hincmarus contra epiſcopalem gravitatem & contra evangelicam veritatem atque apoſtolicam & canonicam autoritatem talia inconſulte cauſa ſuarum injuriarum agere præſumpſit, qualia nullus ante illum Epiſcopus egit, quæ non modo ſacrarum ſcripturarum tramiti contraria & decretis ſunt ſanctorum adverſa, verum & ſaluti humanæ ac univerſæ Chriſtianitati ſunt inimica, quia ſicut Hilarus Papa dicit: Non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quam in injuriam ipſius Domini proſilitur. Veſtram autem ſolertiam laudo, filii ac fratres chariſſimi, quos præcepta ſacrorum canonum non perfunctorie legiſſe cognoſco. Sic enim ſacra & myſtica Nicena ſynodus: Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libiam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & urbis Romæ parilis mos eſt. Similiter autem & apud Antiochiam cæterasque provincias ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. Quod capitulum Sanctus Bonefacius Papa, ſcribens

ſcribens ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum exponit hoc modo; Convenit, nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nulli etenim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicenæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus; per unamquamque provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere, nec cuiquam duas eſſe ſubjectas, quid illique aliter credendum putant & ſervandum, Sancto Spiritu ſuggerente ſibimet cenſuerunt. Et poſt aliquanta: quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua a Deo nos Canonum præcepta ſervare, ut ita conſtitutio quoque noſtra diffiniat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet. Et ſanctum Africanum concilium ſcribens ad Cœleſtinum Papam: Decreta, inquit, Nicena ſive inferioris gradus clericos ſive Epiſcopos ipſos ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt. Et venerandum Antiochenum Concilium: per ſingulas, inquit, regiones Epiſcopos convenit noſſe Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant. Unde placuit eum & honore præcellere & nihil amplius præter eum cæteros Epiſcopos agere, ſecundum antiquam a patribus noſtris regulam conſtitutam, niſi ea tantum, quæ ad ſuam Diœceſim pertinent poſſeſſionesque ſubjectas. Unusquisque enim Epiſcopus habeat ſuæ parrochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem, & providentiam gerat omnis poſſeſſionis, quæ ſub ejus eſt poteſtate; ita ut Presbiteros & Diaconos ordinet & ſingula ſuo judicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet præter Antiſtitem Metropolitanum. Presbiteros, inquit, & diaconos parrochiæ ſuæ Epiſcopus ordinet & non exordinet, quia quos ſolus Epiſcopus ordinare poteſt, ſolus, niſi, ut venerandi præfigunt canones, a ſacris officiis ſubmovere vel ſuſpendere nequaquam poteſt. Et ſingula, inquit, non autem generalia ſuo judicio comprehendat, quem convenit noſſe metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad Metropolim undique, qui negotia videntur habere, concurrant. Unde, fratres Chariſſimi, docente nos beato Gregorio ac dicente; qui non corrigit, reſecanda committit; ad præfatum fratrem & coëpiſcopum noſtrum Hincmarum has quæ ſequuntur, literas autoritate Metropolitana dirigere neceſſarium duxi, monens illum paterna ac fraterna dilectione, ut juxta beati Papæ Hilari decreta, ipſe quantocius iniquum factum ſuum diſſolvat. Quod ſi agere noluerit & contumaciter, quod abſit, magis differre, quam obedire maluerit, ſciat generalitas fraternitatis veſtræ virtute Domini noſtri Jheſu Chriſti, qui, ut ipſe dicit, venit animas ſalvare, non perdere, & venit quærere & ſalvare quod perierat, qui eſt, ut ipſe inſinuat, via, veritas & vita; Via ſcilicet eſt verſationis ſanctæ; Veritas doctrinæ divinæ, Vita beatitudinis ſempiternæ, a quo & per quem in ædificationem & non in deſtructionem ſacer ordo Epiſcopalis accepit exordium; judicio etiam Sancti Spiritus, quo ſacri promulgati ſunt canones & ſancti prophetæ atque Apoſtoli eorumque ſucceſſores & apoſtolicæ beati Petri ſedis Pontifices nobis documenta ſalutis & regulas ac decreta ſalubria ediderunt, & ſervanda inviolabiliter tradiderunt, ſicut in ſequentibus relegetis, cunctaque de Capitulis in veſtra petitione conſcriptis contraria divinæ autoritati, quæ tenetur in ſubditis, aut verbo præcepit aut ſcripto decrevit, irrita & vacua & nullius virtutis & autoritatis eſſe pronuntio atque decerno, vobisque miniſtris eccleſiæ Laudunenſis parrochiæ præfata autoritate præcipio, ut & in miſſarum celebrationibus & in cæteris officiis tam diurnis, quam nocturnis, & in diſtributione ſecundum traditionem Domini ſacramentorum cœleſtium fratribus & populis conſulendis, ſed & baptizandis parvulis, & in ſuſcipiendis ad pœnitentiam indigentibus, & in ſubveniendis viatico munere ſecundum ſacros canones obeuntibus, & in ſepeliendis mortuis, ſine ulla retardatione aut negligentia, quantum patitur humana fragilitas, ſecundum tramitem ſanctarum ſcripturarum traditionemque majorum, divina munia exequendo, fratribus & populis conſulere ſtudeatis. Scientes, vos ordinum veſtrorum ſuſtinere jacturam, ſi confeſſi aut regulariter convicti fueritis de proximorum per veſtram negligentiam, quod abſit, periculo. Si autem, quod non eſt credendum, frater & coëpiſcopus noſter Hincmarus quocunque tempore cuicunque & quibuscunque veſtrum, propterea quia ejus inlicitam præceptionem non obſervaſtis, contra regulas in aliquo fecerit, ſecundum ſacros canones ad Metropolim veſtram vel ad provinciale concilium, qui læſos ſe exiſtimaverint, feſtinent recurrere, ut quod perpere illis, quod Dominus longe faciat, fuerit inrogatum, ſynodi experti examen, debitam & neceſſariam emendationem ſuſcipiant.

II.

Hincmari Rem. Archiep. Epiſtola ad Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus, dilecto fratri Hincmaro Laudunenſi Coëpiſcopo noſtro ſalutem. Pridie Cal. Junii præſentis ſecundæ Indictionis miſit ad me grex Laudunenſis eccleſiæ per Legatos ſuos, quorum nomina ſcripta habemus, oblatam petitionem, in qua inter cætera continetur: Dum XIII. Cal. Maji idem Paſtor noſter in monte Lauduno in ſua Synodo de perplurimis utilitatibus ſuæ ſanctæ eccleſiæ ordinando & emeliorando quædam in eis diſputaret, occurrit pro ſucceſſu temporum quædam pars ejusdem diſputationis, pro qua, quia ordinandi rerum eccleſiaſticarum poteſtas ab eo, cum jus & Lex canonum jubendo præcipit, ut Epiſcopus res Eccleſiæ ſuæ, quibus voluerit & quomodo voluerit, diſponendo diſpenſet, aufferetur, per plures autoritates Sancti Petri ſuc-

ſucceſſorumque ejus, quibus, qualiter & quomodo data ſit poteſtas ligandi & ſolvendi, ab eodem paſtore noſtro in præſentia totius Synodi eas relegendo, recitatæ ſunt. Quibus recitatis, memor injuriarum ſuarum, quæ ei moderno acciderant tempore, addidit, quod immineret tempus conprovincialis Synodi, quæ in Vermeria palatio Regio a nobis veſtriſque ſuffraganeis VIII. Cal. Maji habita eſt. Ad quam veſtris literis evocatus, libenti animo coram omnibus profeſſus eſt, ſe ſine ulla intercapedine progreſſurum. Sed quia credebat in ipſa Synodo, quod mos haud expoſcit canonicus, aliquam violentiam ſibi inlegaliter & contra Leges canonum a quocunque fieri, ſermone conteſtatorio & autoritate Sancti Petri, quod ſi ei licentia eundi Romam prohiberetur, aut ipſe captus obtineretur, omnes ſacerdotes totius parrochiæ ſuæ colligavit, ut nemo eorum in ea ſacerdotali miniſterio tam diu uteretur, uſque dum ipſe nobiſcum iterum viva voce loqueretur, aut literæ ex ipſa ſancta ſede beati Petri Apoſtoli nobis mitterentur. Quo facto quod tunc non accidit, nunc in Silviaco palatio Regio V. Cal. Junii peractum eſt; qua tamen die priuſquam ad ipſum Silviacum perveniret præſcius venturæ violentiæ ſuæ prædixit ſacerdoti noſtro Clarentio ſimulque Diacono Reutlando, ut nobis denuntiarent, per omnia nos ſervaturos, quæ cauſa ſuarum injuriarum, &, ut ſatius dicamus, pro ſtatu ſanctarum eccleſiarum in præſcripta Synodo XIII. Cal. Maji omnibus ſacerdotibus ſuæ parrochiæ obſervare autoritate Sancti Petri ipſe præceperat. Et poſt aliquanta: Quapropter quia eundem Dominum noſtrum Regia poteſtate retentum & recluſum viva voce adire non poteramus, & ſacerdotali miniſterio prohibita ab eo frui non audebamus III. Cal. Junii ad Capitolium noſtrum convenimus & ibidem communi colloquio retractantes ratum fore duximus, ut exinde conſilium noſtræ ſalutis a ſacra paternitate almitatis veſtræ humiliter depoſceremus, utrum ſacerdotalis miniſterii officio miſſas celebrando & Domino pro captione paſtoris noſtri ac communi utilitate totius ſanctæ Eccleſiæ ſacrificia offerendo, baptizando pueros, viſitando infirmos, reconciliando cum viatico munere pœnitentiam petentes, ſepeliendo mortuos, cum penitus ab his omnibus prohibiti ſimus. Et paulo poſt: In parrochia noſtra uti debeat, an non; & reliqua. Quam novitatem a ſeculo hactenus inauditam, frater Chariſſime, ſatis contremeſcens, exhorrui, ſatis ſuperque dolui. Unde augentur mihi Lachrimæ, gemitus in meo corde non capiuntur atque ex intimo viſcerum dolore peccatis meis reputo, quod tu talia filius meus in tempore iſto, novitatis præſumptione, quæ de ſuperbia deſcendere noſcitur, agis, qualia nunquam ullus Epiſcoporum legitur præſumpſiſſe. Nam, ſicut in ſacra Hiſtoria legimus, Petrus quidem ſervabatur in carcere, oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab eccleſia ad Dominum pro eo. Liberius Papa, Virgilius Papa, Johannes Papa, & Pontifices ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in exilium miſſi & quidam eorum carcere concluſi fuerant; Athanaſius Alexandrinæ ſecundæ ſedis Epiſcopus & ſanctus Miletius Antiochenus tertiæ ſedis Epiſcopus & Cyrillus Hieroſolimitanus Epiſcopus, Johannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus, Paulinus Treverenſis Epiſcopus, Sanctus Hilarius Pictavenſis Epiſcopus, Euſebius Vercellenſis Epiſcopus de Parrochiis ſuis abducti & in exilium miſſi fuerunt, & tale quid agere, ſicut egiſti, non præſumpſerunt. Beatus Ambroſius in Eccleſia Mediolanenſi Juſtina hæretica Imperatrice præcipiente concluſus & armatis circa Eccleſiam excubantibus obſeſſus & carpento poſito ante oſtium, quo in exilium traheretur, animam ſuam tenens in manibus ſuis, quid tale non egit. Rigobertus Remorum Epiſcopus, crudeli violentia a ſede ſua expulſus & in paupertate ſua non longe ab eadem urbe cum magna indigentia pluribus annis reſidens deguit, ſed quid tale cum Coëpiſcopis ſuis non egit. Fuerunt & jam alii noſtra ætate ac tempore a ſedibus ſuis pro diverſis cauſis ad tempus expulſi, quidam etiam & inrecuperabiliter abjecti & tale quid non egerunt, adtendentes ſibi dixiſſe apoſtolum & ex prophetico teſtimonio confirmaſſe: Non vos defendentes, cariſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt enim: Mihi vindictam ego retribuam, dicit Dominus. Et ſi non aliud vel hoc te ab hac præſumptione cohibere debuerat. Nonne ſolus talia faceres, quæ nemo alius fecit? Cum beatus Petrus Apoſtolus dicat: nemo veſtrorum patiatur tanquam homicida aut fur aut maledicus; tanquam maledicus, inquiunt Catholici Doctores, patitur, qui perſecutionis ſuæ tempore in ſui ſaltem injuria perſecutoris effrenatur. Et item idem Apoſtolorum princeps dicit: Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus. Qui peccatum non fecit nec inventus eſt dolus in ore ejus, qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur non cominabatur. Tradebat autem judicanti ſe injuſte; Tradebat autem, & non excommunicabat, neque maledicebat. Et Paulus Apoſtolus dicit: Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum, ſed in omnibus exhibeamus noſmet ipſos, ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, & patientes eſtote a Dominus. Et Sanctus Gregorius ſcribens ad Januarium dicit: Inter querelas multiplices, inquit, Iſidorus vir Clariſſimus, a fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum anathematizatumque conqueſtus eſt, quod quamobrem factum fuerit, dum a clerico tuo, qui præſens erat, noluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa niſi pro eo, quod te injuriaverat, factum innotuit; quæ res nos vehementer afflixit, quia ſi ita eſt, nil te offendis de cœleſtibus cogitare, ſed te renaſcente converſationem habere ſignificas, dum pro vindicta propriæ injuriæ, quod ſacris regulis prohiberetur, maledictionem anathematis invexiſti. Unde de cætero omnino eſto circumſpectus atque

que ſollicitus, & talia cuiquam pro defenſione injuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid egeris, in te ſcias poſtea vindicandum. Et oblata mihi petitio Laudunenſis eccleſiæ hanc inauditam antea excommunicationem cauſa injuriæ tuæ a te, priusquam ipſa injuria tibi irrogaretur, deprompram fuiſſe demonſtrat, quia etiam præ tertia proxima dominica die videlicet IIII. Cal. Junii præſentis ſecundæ indictionis miſſarum celebratione prætermiſſa, in Laudunenſi parrochia, pro dolor, extitit executa. Et item ſanctus Gregorius in Omelia XXVI. Judicare, inquit, digne de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſis ſua vel odia vel gratiam ſequuntur; Unde fit, ut ipſa hac ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privet, qui hanc pro ſuis voluntatibus & non pro ſubditorum moribus exercet. Unde recte apud Prophetam dicitur: Mortificabant animas, quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivunt. Non morientem quippe mortificat, qui juſtum damnat, & non victurum vivificat, qui reum ſupplicio abſolvere conatur. Cauſæ ergo penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda. Cui concordat tempore prior, ſed loco poſterior ſanctus Auguſtinus in libro de pœnitentia: Noluit, inquiens, hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis vel etiam extraordinario uſurpato judicio, ſed potius ex legendis ſecundum ordinem Eccleſiæ ſuæ ultro confeſſum ſive accuſatum atque convictum. Unde pro tuis injuriis non debueras Presbiteros excommunicare ab officio celebrandi ſanctum ſacrificium, cum juxta ſacros canones ſolus poſſis Epiſcopus presbiteros ordinare, ſed non confeſſos neque convictos de crimine ſolus non poteſt, niſi, ut venerandi præfigunt Canones, ab officio removere; minime autem pro tua injuria quenquam presbiterorum, quanto minus omnes parrochiæ tuæ ſacerdotes non debueras officio presbiterali privare. Cum ſanctus Gregorius, ad Euſemium ſcribens, dicat: ſervorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere: qui vero ſe contra præpoſitos ſuos erigunt, profecto oſtenditur, quia eſſe ſervi Dei contemnunt. Non enim grande eſt, his nos eſſe humiles, a quibus honoramur, quia & hoc ſæculares quilibet faciunt; ſed illis maxime eſſe debemus humiles, a quibus aliqua patimur. Pſalmiſta dicit: Vide humilitatem meam de inimicis meis. Et ad Maximianum Epiſcopum ſcribit: Frequenter, inquiens, me admonuiſſe vos recolo, ut in proferenda ſententia eſſe præcipites nullatenus deberetis. Et ad Marcianum dicit: quia nullus ſine cognitione damnandus eſt. Cauſantur etiam in præfata petitione ab Eccleſia Laudanenſi exiguitati meæ oblata, te prohibuiſſe nulli communionem nec etiam obeunti ultimam pœnitentiam vel viaticum munus in parrochia tua tribui, nullum infantem in eadem parrochia baptizari, nullum mortuum ſepeliri, ſi tibi licentia eundi Romam prohiberetur, aut captus tenereris, usque dum tu ipſe viva voce cum eis loquereris, aut literæ a ſede Apoſtolica Eccleſiæ Laudunenſi mitterentur. Et unde noſti, frater, ſi vel usque in craſtinum vives? Semper obligati erunt, quos decreviſti ligari? Quo contra beatus Gregorius dicit: durum quippe eſt, ut qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, judex vitæ fiat alienæ; & plerumque contingit, ut hunc judicii locum teneat, cui ad locum vitæ minime concordat. Ac ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatos ſolvat. Igitur quantum ex te eſt, hæc crudelitas tua omnem crudelitatem omnium Paganorum & omnes perſecutiones omnium perſecutorum, quæ Chriſtianis inlatæ fuerint, excedunt, dicente Domino: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Tu autem, frater, quantum ex te eſt & animam & corpus mittis in Gehennam; & non ſolum illos omnes occidis, quos ſine baptiſmate ac ſine pœnitentia & communione de hoc ſeculo exire præcipiendo facis, verum & omnes Presbyteros reos mortis illorum efficis atque illorum judicio, qui jam cum Domino in cœlis regnant & in cæteris miraculis coruſcant, gradu privatos efficis, & pro tantis non ſolum in Synodo, verum & in divino judicio rationem de illorum mortibus reddes. Quia, ſicut Paulum legimus tantorum manibus ſanctum Stephanum lapidaſſe, quantos ad lapidandum exertos reddidit; ita & tu tantos occidis, quantos tua crudelitate & injuſta atque iniqua commendatione ſine baptiſmate atque communione de corpore exire facis. Quomodo tibi, frater, a mente exceſſit, quod Dominus per Prophetam unicuique noſtrum dicit: Speculatorem dedi te domui Iſrael. Si non adnunciaveris iniquo iniquitatem ſuam, & non converſus fuerit impius ab impietate ſua, ipſe quidem in peccato ſuo morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram. Et, ſi illorum ſanguinem de manu tua Dominus requiret, quibus non adnuntiaſti ſuam iniquitatem, ut ab impietate ſua converterentur, quid dices, frater, illi in judicio ſuo, qui, ſicut ipſe dicit, non venit animas perdere, ſed ſalvare: Cum venient illæ animæ ante Dominum, qui natos ſuos ad baptiſmi gratiam, ut de poteſtate diaboli liberarentur, fideliter portaverunt & obtulerunt & per patronos miſerunt; ſed & illæ minores quidem animulæ parvulorum, qui non ſuo, ſed alieno peccato obnoxiæ liberari potuerunt, niſi tua crudelitate & furore ac indignatione animi forent perditæ, & clamabunt adverſum te; pro quibus omnibus, additis etiam tuis peccatis, tot mortibus dignus, quot occidiſti crudeliori gladio tuæ ſententiæ, quam materiali machæra. Unde dignas ultionum pœnas ſine dubio lues, Cur non te terruit, & ab hac perverſa ſententia proferenda Domini promiſſio revocavit, qua univerſali Eccleſiæ ſuæ per Eſaiam Prophetam pollicitus eſt, dicens: Ab oriente adducam ſemen tuum & ab occidente congregabo te, dicam Aquiloni do & auferO, noli prohibere. Et tu prohibes Eccleſiæ ab immaculato divini fontis utero

Domino

Domino filios generare, qui venit animas non perdere, ſed ſalvare. Quomodo te præteriit, quod in Evangelio legis: Offerebant, inquit, illi parvulos, ut tangeret illos; diſcipuli autem comminabantur offerre, quos cum videret Jeſus, indigne tulit & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos. Et tu prohibes offerri Domino parvulos? Et ſi tremendum Dei judicium te non terruit, & a furore animi tui, ut talia præciperes, revocare non potuit, quia nunquam & nusquam poſtquam ſacrum Nicenum Concilium eſt celebratum, tale quid factum fuiſſe audiſti, ſicut fieri præcepiſti, timere debueras, ne tu ſolus hoc ageres, quod nullus Chriſtianorum unquam facere auſus fuit. Nam de infantibus baptizandis, qui nec dum baptizati naſcuntur, quoties neceſſitas exegerit, Regula Eccleſiaſtica per beatum Siricium prolata demonſtrat, dicens ita: Infantibus, qui nondum loqui potuerunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet neceſſitate opus fuerit, ſacri unda baptiſmatis omni volumus celeritate ſuccurri, ne ad noſtrarum perniciem tendat animarum, ſi negato deſiderantibus fonte ſalutari, exiens unusquisque de ſæculo & regnum perdat & vitam. Quicunque etiam diſcrimen naufragii, hoſtilitatis incurſum, obſidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinis deſperationes inciderunt, & ſibi unico credulitatis auxilio popoſcerunt ſubveniri, eodem, quo poſcunt, momento temporis expetitæ regenerationis præmia conſequantur. Hactenus erratum in hac parte ſufficiat, nunc præfatam regulam omnes teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ Petræ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruxit Eccleſiam, ſoliditate divelli. Et beatus Leodicus: Principalis & maximi ſacramenti cuſtodienda nobis eſt myſtica & rationabilis exemplatio, non indicta licentia, qua in baptiſmo tribuenda periclitantibus ſubvenitur. Ita enim in has duas feſtivitates, Paſcha ſcilicet & Pentecoſten, connexas ſibimet atque cognatas incolumium & in pacis ſecuritate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obſidionis diſcrimine, in perſecutionis anguſtiis, in timore naufragii nullo tempore hoc veræ ſalutis ſingulare præſidium cuiquam denegemus. Et Africanum Concilium etiam eis infantibus, de quibus non inveniuntur certiſſimi teſtes, qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, neque ipſi ſunt per ætatem de traditis ſibi ſacramentis idonei reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos præcepit, ne iſta trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione privari. Et ſanctus Leo hinc dicit: Si nulla extant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter Clericos aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt, ut renaſcantur, ne manifeſte pereant. In quibus, quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum: qui autem poſſunt meminiſſe, quod ad Eccleſiam veniebant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an, quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab ipſa memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod conlatum eſſe neſcitur; quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis. Et ſanctus Gelaſius: Baptizandi ſibi quiſpiam paſſim quoquo tempore nullam credat ineſſe fiduciam, præter Paſchale feſtum & Pentecoſten, venerabile ſacramentum, excepto duntaxat gravi lanugoris incurſu; in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præventus abſcedat: & Diaconi absque Epiſcopo & Presbitero baptizare non audeant, niſi prædictis fortaſſis officiis longius conſtitutis neceſſitas extrema compellat, quod & Laicis Chriſtianis facere plerumque conceditur. Et ſanctus Gregorius ſcribens ad Johannem Lariſſeum Epiſcopum dicit: Secundum, inquiens, de criminalibus capitulum adverſus Adrianum Epiſcopum videtur eſſe propoſitum de infantibus ejus juſſu a ſacri baptiſmatis ſuſceptione prohibitis, atque in ablutos ſorde peccati defunctos in tenebris. Vide, frater, quia eſſe hoc criminale capitulum demonſtrat ſanctus Gregorius. Sed & de ultima pœnitentia & viatico munere nulli negare debere, illius ſententia ſufficere tibi debuerat, qui dicit: Venit filius hominis quærere & ſalvare, quod perierat, & licet miſericordia Domini, qua plena eſt terra, illis, qui ultimam pœnitentiam & viaticum munus ſibi dari depoſcunt, ſi eis fuerit denegatum, ſubvenire poſſit, qui corde credunt ad juſtitiam, ore autem confitentur ad ſalutem, transfixi dolore cordis & baptizata conſcientia ſuis lachrimis gratiam Dei incomprehenſibiliter percipiant, quod eis denegare juſſiſti, ſicut in illo latrone, quod, ut beatus Auguſtinus dicit, ex baptiſmi ſacramento defuerat, complevit omnipotentis benignitas; quia non ſuperbia & contemptu, ſed ex neceſſitate illi defuerat: tamen manifeſtiſſime tu reus eris illorum omnium animarum, ſi tua præceptione ſine pœnitentia & viatico munere rebus humanis excedant. De viatico autem munere ſanctæ communionis ſacrum Nicenum Concilium dicit: quia generaliter omni cuilibet in exitum poſito & poſcenti ſibi communionis gratiam tribui Epiſcopus probabiliter ex oblatione dare debebit. De qua ſancta & myſtica ſynodo beatus Leo Papa ad Antholium Epiſcopum Conſtantinopolitanum ſcribit dicens: quod illa Nicenorum canonum per Sanctum vere Spiritum ordinata conditio in nulla ſit parte ſolubilis; nulla ſibimet de multiplicatione congregationis ſynodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Epiſcopis, quantum libet copioſior numerus ſacerdotum, vel comparare ſe audeat & præferre, cum tanto divinitus privilegio ſit conſecrata, ut ſive per pauciores ſive per plures eccleſiaſtica judicia celebrentur, omni penitus autoritate ſit vacuum, quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. Et ſanctus Syricius etiam de Apoſtatis & Idolorum cultu ac ſacrificiorum contaminatione profanatis decrevit, ut in ultimo fine ſuo reconciliationis gratia eis non denegetur, quia, dicente Domino, nolumus

mus mortem peccatoris, tantum ut convertatur & vivat. Et ſanctus Innocentius dicit: quia communionem dari obedientibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis, & ne Novatiani hæretici, negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujuſmodi vel in ſupremis ſuis, permittente Salvatore noſtro, a perpetuo exitio vindicentur. Et ſanctus Cœleſtinus dicit: Agnovimus, inquiens, pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri: Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore recurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem pondere, quo ſe ille expediri deſiderat, liberare. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere, cum Dominus ad ſubveniendum paratiſſimus ſit & invitans ad pœnitentiam ſic promittat; peccator in quacunque die converſus fuerit, peccata ejus non reputabuntur ei. Et iterum: Nolo mortem peccatoris ſed tantum ut convertatur & vivat. Salutem ergo homini adimit, quiſquis ei mortis tempore pœnitentiam denegavit & deſperavit de clementia Dei, qui eum ad ſubveniendum morienti ſufficere vel in momento poſſe non credidit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non juviſſet; cum eſſet in pœna pœnituit, & per unius ſermonis promiſſionem, habitaculum paradiſi Domino promittente promeruit. Vera igitur ad Dominum Converſio in ultimis poſitorum, mente potius æſtimanda eſt, quam tempore, Propheta hoc taliter adſerente: Ingemueris, tunc ſalvus eris. Cum ergo Dominus ſit cordis inſpector quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti; cum illi ſe obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari. Et ſanctus Leo: Pœnitentia, inquit, quæ dilata eſt, cum pudioſius petita fuerit, non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat. Et item. His autem, qui in tempore neceſſitatis & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda eſt; quia miſericordiæ Domini nec menſuras poſſum ponere, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera confeſſio, dicente Domini Spiritu per Prophetam: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus eris; Et alibi: dic tu in iniquitate tua ſpiror, ut juſtificeris. Item: quia apud Dominum miſericordia & copioſa apud eum redemtio. In diſpenſandis itaque Domini donis non debemus eſſe difficiles, nec accuſantium ſe gemitus lachrimaſque negligere, cum ipſam pœnitendi affectionem ex Domini credamus inſpiratione conceptam, dicente Apoſtolo: Ne forte det illis Dominus pœnitentiam, ut reſipiſcant a Diaboli laqueis, a quo captivi tenentur, ad ipſius voluntatem. Verum igitur, ut diximus, talium neceſſitati auxiliandum eſt, ut actio illis pœnitentiæ nec communionis gratia, ſi eum etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus poſtulant, negetur. At ſi aliqua vi ægritudinis ita fuerint adgravati, ut quod paulo ante poſcebant, ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur. Et item idem ſanctus Leo dicit: Hoc itaque admonitio noſtra denuntiat, quod ſi quis fratrum contra hæc conſtituta venire tentaverit, & prohibita auſus fuerit admittere, a ſuo ſe noverit officio ſubmovendum, nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe noluit diſciplinæ. Ne quid vero ſit, quod a nobis prætermiſſum eſſe credatur, omnia decretalia conſtituta, tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiæ ſatis, ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita a noſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus, ut ſi quis in illa commiſerit, Veniam ſibi deinceps noverit denegari. Et quia hæc frater ignorare non vales & hoc judicium jure depromptum non neſcis, præſertim cum non Catholici Epiſcopi, ſed Novatiani heretici, ut Beatus Innocentius & ſanctus Ambroſius & cæteri quiq; orthodoxi doctores demonſtrant, ſit iſta pernicioſiſſima & exitiabilis atque execrabilis ſecta, cavere debueras, ne talia ſicut oblata mihi Eccleſiæ tibi commiſſæ petitio monſtrat, inconſulte præciperes. Puto enim te legiſſe Epiſtolam S. Auguſtini ad Honoratum Epiſcopum, in qua inveniſti, potius te mori debere cum plebe tibi commiſſa, quam ut illis deſint, ſine quibus vivere & ſalvari non poſſunt ſacramenta cœleſtia: qua de re vide frater, ne tu ſis homicida & homicidarum homicida, qui ſacramenta Cœleſtia plebi ſubtrahi facis, ſine quibus vivere non poteſt, cum adſint, qui eadem ſacramenta licite valeant plebi adminiſtrare. Hæc timeſce nihilominus, quid de * ſententia Evangelica, qua Dominus dicit: ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos; loquente in eis Spiritu Sancto, noſtri majores dixere: Doctoribus, inquiunt, præcipitur, ut, ſi quid eis obſtiterit adverſi, ſi quis verbo contradixerit veritatis, ſi quis prohibuerit peccatores ſolvi a laqueis diaboli & per Confeſſionem fidei Domino adduci, non tamen a prædicando deſiſtant, ſed conſtanter inſinuent; quia Dominus ad ædificandam eccleſiam his opus habet. Et, proh dolor, cum nemo his contradicet, tu econtra implorantibus contradicis, alligans eos, ne divina munia populis exequantur, quorum intereſt ſacra miſſarum officia celebrare, Myſticam diſtributionem ſpiritalis alimoniæ corporis ſacri & ſanguinis Domini noſtri Jheſu Chriſti in remiſſionem peccatorum fidelibus diſtribuere, per lavacrum regenerationis de poteſtate diaboli in regnum Chriſti non baptiſatos transferre, per januam recon-

reconciliationis & viatici muneris ſanctificationem animas ab æterno interitu liberare, Domino de Cœleſtibus tibi clamante: quia paſtor bonus pro ovibus ſuis ponit animam ſuam, qui fecit, quod docuit, oſtendit, quod juſſit, cum, præduce Juda, adverſus eum miniſtri Judæorum venerunt, & ſuos caperent, dixit: ſi me quæritis, ſinite hos abire; ſicque comprehendi ſe pertulit, & qui populos ad fidem converterent & converſis ſacra miſteria celebrarent, ſolutos abire permiſit. Nam ſi, te provocante, tibi adverſi aliquid accidit, patienter ferre debueras, usque dum ego qualiscumque metropolitanus tuus cum Epiſcopis & fratribus noſtris noſtri Regis clementiam pro te adirem, &, ſicut jam fecimus, quod juſte & rationabiliter ab eo poſtularemus, utique obtineremus; unde nihil dubitamus, quin Domino cooperante obtinebimus, quod juſte & rationabiliter populabimus, tantum ut noſtris inſolentia tua petitionibus non obſiſtat; quia etiam in hac tuæ præſumptionis præceptione contra ſcripturarum tramitem, contraque ſacras regulas egeris, tibi ex loci noſtri officio neceſſarium duxi oſtendere, Scriptum eſt enim: Interroga patrem tuum & adnunciabit tibi majores tuos, & dicent tibi, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos, & omnia fac per conſilium, & poſt factum non pœnitebis. Et ſacrum Nicænum Concilium dicit: Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægiptum, Libiam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt, ſimiliter autem & apud Antiochiam cæteraſque Provincias ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis: quod Capitulum Sanctus Bonefacius Papæ ad Hilarium Narbonenſem Epiſcopum ſcribens exponit ita: Convenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nulli etenim videtur incognita ſynodi conſtitutio Nicenæ, quæ ita præcipit, ut eadem proprie verba ponamus, per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos ſingulos debere habere, nec cuique duas eſſe ſubjectas, quod illi, quia aliter credendum non eſt, ſervandum S. ſancto ſuggerente ſibimet, cenſuerunt: Et poſt aliquanto: Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos Canonum præcepta ſervare, ut ita quoque conſtitutio noſtra dffiniatur, quatenus Metropolitani in unaquaq; Provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet. Et Africanum Concilium ſcribens ad Cœleſtinum Papam: ſecundum ſanctorum, inquit, Patrum Canones Spiritu Domini conditos & totius mundi reverentia conſecratos, Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis præſtitutis nulla aut negligentia aut præſumptione diſcedant. Et item ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum: Sollicitudinis tuæ is ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano tuo, de eo quod gerendum eſſe videbatur, conferres, quia in cauſis, quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, nihil ſine Primatibus oportet impleri; Certum eſt enim, quoniam illa, quæ de baptizandis parvulis & de ultima pœnitentia & viatico munere nulli deneganda ex ſacris regulis præmiſi, ad generalem obſervantiam Domini ſacerdotum pertinent, contra quæ inconſulte præcipere non debueras. Et Antiochenum Concilium dicit: Per ſingulas regiones Epiſcopos convenit noſſe Metropolitanum Apoſtolicam Sollicitudinem totius Provinciæ gerere; propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant. Unde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius præter eum cæteros Epiſcopos agere, ſecundum antiquam a patribus noſtris regulam conſtitutam, niſi ea tantum quæ ad ſuam diœceſin pertinent poſſeſſioneſque ſubjectas. Unusquiſque enim Epiſcopus habeat ſuæ parochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem, & providentiam gerit omnis poſſeſſionis, quæ ſub ejus eſt poteſtate; ita ut Presbiteros & Diaconos ordinet, & ſingula ſuo judicio comprehendat; amplius autem nihil agere tentet præter Antiſtitem Metropolitanum. Diligenter attende, quod dicitur: Presbiteros & Diaconos Parrochiæ ſuæ ordinet Epiſcopus; ordinet autem, & non exordinet, nec contra regulas ab officio ſubmoveat vel ſuſpendat. Et ibidem ſubſequitur: Singula ſuo judicio comprehendat; ſingula autem dicit, ut ſuo judicio comprehendat, & non quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium ſacerdotum, quæ, ut Leo dicit, non oportet ſine Primatibus impleri; & noli claudere aures cordis ad id quod ibidem diligentiſſime dicitur: Unusquiſque enim Epiſcopus habeat ſuæ parochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem. Perinde cavere debueras, non conceſſa parochiæ poteſtate, contra hos ſacros Canones abuteris, qui dicunt: ut regat unusquiſque ſuam Parochiam juxta reverentiam ſingulis competentem, & non ſubigat, ſicut tu feciſti, quantum ex te fuit, exitio, juxta inreverentiam ſingulis incompetentem; omnibus enim inreverentia, quam exhibuiſti in tua Parrochia omnibus, videtur eſſe incompetens, quæ ad omnium probatur pertinere exitium; cum ſingulis de ſingulis, quanto magis de pluribus timendum Dominus dicat, qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria collo ejus, & demergatur in profundum maris: quia, ut beatus monſtrat Gregorius, ad ſanctitatis ſpeciem deducto & verbo vel exemplo cæteros deſtruenti melius profecto fuerat, ut hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quia in ſacro officio poſitus, cæteris mortem verbo vel opere propinaret, quem virum ſi ſolos caderet, utcumque tunc tollerabilior inferni pœna cruciaret. Propterea, frater Cariſſime, rogo, hortor, deprecor, & quanta poſſum dulcedine ac humilitate expoſco & Metropolitana auctoritate commoneo, ut, ſicut Dominus præcipit per prophetam, quantocius has diſſolvas colligationes impietatis, ſolvas hos

faſciculos

faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui a te conſtricti ſunt, liberos & hoc omne onus diſrumpe, attendens quod Papa Hilarius in ſuis decretis dicit: qui, inquiens, in cauſis Domini contumacia vel contemptu delinquit, aut ipſe, quod perperam fecit, abolere noluerit, in ſe, quicquid in alium rejecerit, inveniet. Quapropter, qui te ſcis quibusdam præpoſitum, ſicut S. Leo ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem Epiſcopum in decretis ſuis dicit, non moleſte feras, aliquem tibi eſſe prælatum, ſed obedientiam, quam exigis, etiam ipſe dependas; & ſicut non vis gravis oneris impoſitam ſarcinam ferre, ita non audeas aliis importabile pondus imponere; diſcipuli enim ſumus humilis & mitis Magiſtri dicentis: diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris, jugum enim meum ſuave eſt & onus meum leve. Et ſi, quod abſit, his ſacris ac regularibus monitis obedire retinueris, ſcito Metropolitana auctoritate fulta Apoſtoli, S. Sedis & ſacrorum Canonum judicio, ſicut promiſimus, hanc peſtiferam atque mortiferam excommunicationem tuam ſolvendam. Nam ſi quælibet perſona tuæ parrochiæ excommunicata foret, unde dubitari poſſit, utrum, ſicut ſacri Nicæni Canones dicunt, puſillanimitate aut contentione vel alio quolibet vitio tuo videretur a congregatione ſecluſa, expectarem utique usque quo, omnibus communiter Epiſcopis congregatis ſimul provinciæ, diſcuteretur hujusmodi quæſtio, & vel tibi vel in communi humaniorem pro tali ferrem ſententiam. Nunc autem, quia manifeſtiſſime cauſa patet execrabilis atque exitiabilis eſſe a te præcepta, & præceptis evangelicis contraria & decretis ſanctorum, inveniatur adverſa, quod, ut Leo ſcribit, etiam in dubiis & obſcuris cavere debueras, & nullas ſuſtinet moras habere, ſupradicta autoritate denuntiabo, eſſe omni penitus virtute vacuum, quicquid a te ex prædictis Capitulis præceptum eſt ab illorum conſtitutione diverſum, in cujus tuæ præſumptionis evacuatione, ut partim ſenſu, partim verbis utar beati Gelaſii, non novæ conſtitutionis autor, ſed veteris conſtituti executor exiſto, quod non ſolum præſuli Metropolitano, ſed & cuicumque Pontifici eſt licitum, quoniam error, qui ſemel eſt cum ſuo autore damnatus, in participem, quolibet modo pravæ communionis effectum, execrationem ſui geſtat & pœnam.

III.

Hincmari Archi-Epiſcopi Remenſis Epiſtola ad Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus Dilecto fratri Hincmaro Laudunenſi Coëpiſcopo noſtro ſalutem. Ante non longum tempus inconvenientes atque illicitas excommunicationes in eos etiam, qui ad te non pertinebant, ira præcipiti & perturbata contra ſacras regulas jaculaſti, unde maximum ſcandalum in hoc regno & iſta Eccleſia commoviſti, de quibus excommunicationibus nuper in Vermeria te una cum fratribus & Coëpiſcopis noſtris conveni, easque licet non ſine tua calumnioſa invidia & ingratis his, quibus iſtas maledictiones inrogaveras, quoquo modo diiſſolviſti, a nobis commonitus, ut in proferenda ſententia de cætero nullatenus preceps exiſteres; ſed tua addens pejora prioribus, ſicut data mihi petitio a Laudunenſi eccleſia monſtrat, in vindictam injuriarum tuarum præcepiſti, ut in commiſſa tibi Parrochia nemo miſſam cantaret, nec communionem ſacram perciperet, cum Dominus tradens ſacro-ſancta miſteria corporis & ſanguinis ſui celebranda ſuis diſcipulis & per eos omnibus ſacerdotibus dixerit: hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis. Et de corpore & ſanguine ſuo: Niſi manducaveritis, inquit, carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem non habebitis vitam in vobis. Præcepiſti quoque, ut nemo parvulos etiam mortis urgente periculo in tua parrochia baptizaret, cum Dominus dicat: Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti, & niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Cœlorum. Præcepiſti nihilominus, ut nemo quemquam ultimam pœnitentiam poſtulantem ad pœnitentiam, ad reconciliationem reciperet vel poſcenti ultimo ſacræ communionis viatico ſubveniret, cum Dominus omnibus prædicet: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum Cœlorum. Et Jacobus Apoſtolus: Infirmatur, inquit, aliquis in vobis, Eccleſiæ presbiteros inducat, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, &, ſi in peccatis ſit, dimittentur ei; confitemini ergo alterutrum peccata noſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini. Et S. Gregorius de reſuſcitatione quatriduani mortui loquens dicit: quia illos nos debemus per paſtoralem autoritatem ſolvere, quos autorem noſtrum cognoſcimus per ſuſcitantem gratiam vivificare; quæ nimirum vivificatio ante operationem recti judicis in ipſa jam cognoſcitur confeſſione, peccati. Veniat igitur foras mortuus: Culpam confiteatur peccator: venientem vero foras ſolvant diſcipuli, ut paſtores Eccleſiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit: qui non erubuit confiteri quid fecit, & de corpore & ſanguine ſuo, in quibus ſalus animarum & corporum noſtrorum conſiſtit, Dominus dicit: Qui maturat meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die: quæ reſuſcitatio diſcreta erit ab eorum reſuſcitatione, qui non manducant carnem filii & non bibunt ſanguinem ejus, ac per hoc non habebunt vitam æternam. Juſſiſti etiam maximam inhumanitatem, ut nemo mortuum in tua parrochia ſepeliret, cum Dominus per Prophetam egenos & vagos quemque in domum ſuam inducere jubeat; & Dominus in judicio dicet: hoſpes fui & ſuſcepiſtis me; & tu hoſpitium in ventre omnium, matris ſcilicet terræ, mortuis denegaviſti, de quibus præcepta Evangelica atque Apoſtolica & ſanctorum decreta tibi direxi; quæ, ſicut mihi non incerta relatione renuntia-

nuntiatum eſt, ſuſcepiſti quidem, ſed legere noluiſti, cum dicat Apoſtolus: quæcumque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus; qui enim doctrinam & conſolationem ſcripturarum abutitur, ſpem ſalutis ſe non habere oſtendit; nam beatus Johannes Apoſtolus a Domitiano Principe in Pathmo Inſula relegatus, & humana conſolatione deſtitutus, conſolationem revelationis, quam divinitus acceperat, in eodem exilio ac relegatione manu propria ſcripſit, & Eccleſiis, quibus miſſus erat, prædicare direxit. Et Sanctus Paulus Apoſtolus ad Timotheum ſcribens dicit: Memor eſto Chriſtum Jheſum reſurrexiſſe a mortuis ex ſemine David ſecundum Evangelium meum, in quo laboro uſque ad vincula quaſi male operans, ſed verbum Domini non eſt alligatum, ideo omnia ſuſtineo propter electos, ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Jheſu cum gloria cœleſti. Et tu, frater Cariſſime, non ſolum ea legere, quæ tibi miſi (& miſi cum poſſes reſpondere) debueras, verum & miniſtros Eccleſiæ tibi commiſſæ, quibus modis poſſes non debueras excommunicatione ligare, ſed conſolari & adhortari, ut in divino ſervitio & aſſidua oratione & ſalutatione populi tibi commiſſi laborare ſtuderent. Et, ſi me digne propter indignitatem meam deſpicis, tamen profeſſionis ac ſubſcriptionis tuæ memor, non debueras mihi qualicunque Metropolitano tuo debitam obedientiam denegare, quam a tuis ſubditis etiam in his pernicioſis tuis juſſionibus exigis. Quapropter iterata commonitione pro loci mei officio te convenire congruum duxi, ſuadens, ut quod male ligaſti, diſſolvas, quatenus ſi divinis monitis obedire volueris, pariter Domino gratias agamus; ſi autem reſultaveris obaudire, in tempore tuo metas, quid ſulcis peſtiferis ſeminaſti, & ego ſilentio non judicer. Dominus & Creator ac redemptor atque ſalvator dicit; ſi quis mihi miniſtrat, me ſequatur, id eſt, mihi miniſtret. De quo ſcriptum eſt: quæ cœpit Jheſus facere & docere, qui fecit & docuit. Quod tibi in tuarum injuriarum tribulatione agendum & jubendum fuerat; nam imminente ſuæ paſſionis articulo pro ſe & pro ſuis, ſed & pro his, qui credituri erant per verbum eorum in eum, Patrem oravit ſecundum humanitatem, qui omnia donorum munera cum Patre divinitatis æqualitate; & qui præcepit diſcipulis ſuis dicens: orate pro perſequentibus & calumniantibus vobis, ut ſitis filii Patris noſtri qui eſt in cœlis. In cruce non ſolum pro ſuis perſecutoribus, verum & pro ſuis interfectoribus exoravit, & nunc ſedens ad dexteram patris interpellat pro nobis. Juſſit etiam diſcipulos ſuos, antequam pateretur, cum tœderet & mœſtus eſſet uſque ad mortem, ut orarent, ne in tentationem intrarent, &, ſicut legimus, oratio fiebat ab Eccleſia pro Petro in carcere recluſo & vincto catenis duabus. Sed & Petrus oravit, ſicut legimus pro Eccleſia. Paulus quoque in perſecutionibus & carceribus, in vinculis atque catenis poſitus, ſæpe ab Eccleſia orari popoſcit, ut liberaretur ab infidelibus & inportunis & malis hominibus; ſed & ipſe oravit pro eccleſia. Jacobus Apoſtolus præcipitatus de Pinnaculo templi flexis genibus pro ſuis occiſoribus oravit. Et Beatus Stephanus poſitis genibus oravit pro ſe lapidantibus. Et Apoſtolus de hujuſmodi loquens dicit nobis: quorum invenietis exitium converſationis imitamini fidem. Et idem Jacobus Apoſtolus dicit: triſtatur aliquis noſtrum, oret æquo animo & pſallat, & orate pro invicem ut ſalvemini. Genus eſt enim non contemnendum exauditionis, cum cordis contritione ad Dominum clamatur in tribulatione, ſicut ſcriptum eſt: Ad Dominum, cum tribularer, clamavi & exaudivit me. Tu autem contra hæc novus doctor imo novus præſumptor; Miſſam, ut audivi, non vis cantare, nec audire, &, quaſi aliorum oratione non indigens, vetuiſti pro te & pro ſe orare tibi commiſſam Eccleſiam; & cauſa tuæ injuriæ juſſiſti Chriſto in membris ſuis, qui ſedens ad dextram patris dixit Paulo: qui me perſequeris? injurias inportare & mortes inferre. Paulus & Sillas quoque, quorum locum tenere debebas, cæſi virgis & miſſi in interiorem carcerem pedes habentes vinctos in ligno, media nocte adorantes laudabant Dominum & audiebant eos, qui in cuſtodia erant; ſubito vero terræmotus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris & ſtatim aperta ſunt omnia oſtia, & univerſorum vincula ſoluta ſunt; expergefactus autem cuſtos carceris & videns apertas januas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere æſtimans fugiſſe vinctos: Paulus autem clamavit voce magna dicens; nihil feceris tibi mali; univerſi enim hic ſumus. Et tu tantam benignitatem Eccleſiæ tuæ filiis tibi commiſſis non paſſus impendere, quantum idem Paulus ſuo ad mortem cuſtodi impendit. Unde, frater, te iterum moneo paterna & fraterna dilectione atque metropolitana auctoritate, reſipiſce ab hac prava intentione, & concordans præceptis Evangelicis & Apoſtolicis & decretis ſanctorum, quæ tibi in altera rotula pridem miſi, non dedigneris eis & cum eis Patrono tuo ſancto Remigio, in cujus ſede licet indignus ſedeo, dicere, quod Sanctus Paulus Apoſtolus dixit etiam ſuis minoribus: ſi cui aliquid dona ſcis & ego, obſecro, obaudi illorum decreta ſalubria per quos locutus eſt Dominus, ne quod abſit tibi dicat; qui eſt ex Domino verba Domini audit, propterea vos non auditis quia non eſtis ex Domino. Extimeſce, rogo, quod S. Innocentius & beatus Ambroſius & cæteri Catholici doctores, hæc quæ juſſiſti de non ſuſcipiendis penitentibus & pœnitentiam, hereſin dicunt eſſe Novatici hæretici: & non baptizare parvulos in mortis periculo conſtitutos, ſchiſma eſt maximum ab univerſali Eccleſia. Et in Decretis apoſtolicæ ſedis legimus, quia ſicut univerſalis Domini ſemper tenuit & tenet Eccleſia, ſchiſmaticus & hæreticus, niſi converſi fuerint ad ſanctam matrem Apoſtolicam & Catholicam Eccleſiam, in regnum Domini intrare

re non poſſunt, ſed pars eorum eſt in gehenna, etſi de pane celeſti, id eſt, de ſuavitate divina gehennæ participes judicium ſibi ſumunt. Propterea, Frater, ab hac ſecta & ab hoc ſchismate revoca ſenſum tuum, & ſequere, quod S. Cœleſtinus in Decretis ſuis ad Galliarum Epiſcopos ſcripſit dicens: obſecrationum, inquit, ſacerdotalium ſacramenta reſpiciamus, quæ ab Apoſtolis in toto mundo tradita atque in omni Eccleſia uniformiter celebrantur, & Legem credendi lex ſtatuat ſupplicandi; cum enim ſanctarum plebium mandata ſibimet præſules legatione funguntur, apud divinam clementiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum Eccleſia congemeſcente poſtulant, & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat & ad catholicæ fidei perfectionem reſipiſcant, ut ſchiſmatici ſpiritum redivivæ caritatis accipiant, ut lapſis pœnitentiæ remedia conferantur, ut denique catechuminis ad regenerationis ſacramenta perductis cœleſtis miſericordiæ aula reſeretur; & hæc conferens in corde tuo, noli pietatis viſcera ſalutem petentibus claudere, ſed per Dominum omnipotentem, ut & in te impleat, quod per Prophetam olim pollicitus eſt dicens: Auferam a vobis cor lapideum & dabo vobis cor carneum, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & operemini. Cæterum fratres noſtri, quos ad te miſi, mihi renunciaverunt, te illis præcepiſſe, ut me precarentur per Domini reverentiam & ſanctorum ejus & ſedis Apoſtolicæ auctoritatem, ne cogerem te reſpondere, quam diu in tali detinearis cuſtodia & abſentia clericorum tuorum, nec judicium, nec præjudicium inferrem tibi vel tuæ parrochiæ quæ petitio partim non eſt juſta neque rationabilis; quod enim petiſti ut præjudicium tibi vel Parrochiæ tuæ non inferam, obaudio; quod petiſti, ut judicium tibi vel Parrochiæ tuæ non inferam, non obaudio; dicit enim Dominus per Prophetam: Si feceritis judicium inter Virum & proximum ejus & reliqua. Et Sapientia per Salomonem: Cerne eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare eos neceſſe eſt: quod mihi a Domino, quem ſuo judicio in Metropolitana ſede Remorum Provinciæ conſtituere voluit, præcipi audio de his, qui tua præceptione ducuntur ad mortem & trahuntur ad interitum. Et Decreta Nicena, ſicut Africana Synodus ſcribens ad Cæleſtinum Papam demonſtrat, ſive inferioris gradus clericos ſive Epiſcopos ipſos ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt. Et ſanctus Bonefacius Capitulum Niceni Concilii exponens, poſt alia diffinivit, quatenus Metropolitani ſui unaquæque Provincia in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet. Et Antiochenum Concilium: Per ſingulas, inquit, regiones convenit noſſe Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius provinciæ gerere, propter quod ad Metropolim omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant. Et cautum eſt ſacris Canonibus, ut nullis liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus Metropolitana jura videntur commiſſa: in ipſis autem Conciliis adſint Presbiteri & Diaconi & omnes qui ſe læſos exiſtimant, & ſynodi experiantur examen. Propterea quod petiſti, ut judicium tuæ Parrochiæ non inferam, contra regulas ſacras petiſti; & dicendum eſt tibi ab Apoſtolo cum hujusmodi petitoribus: petitis & non accepiſtis, eo quod male petatis. Unusquisque enim Epiſcopus, inquit Antiochenum Concilium, habeat ſuæ Parrochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem; & providentiam gerat omnis poſſeſſionis ejus, quæ ſub ejus eſt poteſtate; ita ut Presbiteros & Diaconos ordinet & ſingula ſuo judicio comprehendat: Amplius autem nihil agere temptet præter Antiſtitem Metropolitanum. Ex hoc capitulo quædam ſunt, quæ tibi in præmiſſa rotula ſcribenda dictavi. Sed notarius anguſtia temporis coartatus celeriter ſcribens intermiſit: Sed ea quæ tunc ſcripſeram ad meum opus diligentius ſcribere jubens de tabulis relevari feci. Videlicet diligenter attende, quid dicat: Presbiteros & Diaconos Parochiæ ſuæ ordinet Epiſcopus. Ordinet autem & non exordinet: Nec contra regulas ab officio ſubmoveat & ſuſpendat. Et ibidem ſubſequenter: ſingula ſuo judicio conprehendat. Singula autem dicit, ut ſuo judicio comprehendat, & non quæ ad generalem obſervantiam omnium Domini pertinent ſacerdotum, quæ, ut Leo dicit, ſine Primatibus non oportet impleri. Et noli claudere aures cordis ad id, quod ibidem diligentiſſime dicitur: Unusquiſque habeat ſuæ Parochiæ poteſtatem, ut regat juxta reverentiam ſingulis competentem. Provide cavere debueras, ne conceſſa tuæ Parochiæ poteſtate, contra hos ſacros canones abutereris, qui dicunt, ut regat quilibet Epiſcopus ſuam Parrochiam juxta reverentiam ſingulis competentem & non ſubrigat, ſicut tu feciſti, quantum ex te fuit, exitio, juxta inreverentiam cunctis incompetentem. Omnibus enim inreverentia, quam exhibuiſti in tua parochia, neſcire eſſe incompetens, quæ ad omnium probatur pertinere exitium: cum ſingulis de ſingulis, quanto magis de pluribus timendum Dominus dicat; qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria collo ejus & demergatur in profundum maris: quia, ut beatus monſtrat Gregorius ad ſanctitatis ſpeciem deducto & verbo & exemplo cæteros deſtruenti melius profecto fuerat, ut hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent: Quia in ſacro officio poſitus cæteris mortem verbo vel opere propinaret, quia nimirum ſi ſolus caderet, utcunque hunc tolerabiliter inferni pœna maneret. Quod mandaſti, ut non te cogerem reſpondere in abſentia clericorum tuorum; demonſtraſti te non recte intelligere ſententiam Canonis Carthaginenſis Concilii, qui dicit, ut Epiſcopus nullius cauſam audiat abſque præſentia clericorum ſuorum; licet jam tibi dixerim,

rim, qualiter ſit intelligenda & qua de re fuerit conſtituta. Quod autem mandaſti, ut ſicut mihi Dominus apoſtolicus ſcriptis mandaverat, tibi licentiam Romam eundi impetrarem. Non enim hoc Dominus apoſtolicus mandavit. Habeo enim illius Epiſtolam ſalvam & incorruptam, in qua hoc, quod mandaſti, non continetur. Quod mandaſti, qualiter in ſynodo nuper in Vermeria habita ſedem Apoſtolicam appellaſti; manifeſtiſſime omnes illi Epiſcopi, amplius quam XX. qui adfuere in Synodo, regulariter te ſedem Apoſtolicam non appellaſſe cognoſcunt. Quod mandaſti, quia ſedem appellas Apoſtolicam, nunc in judicio noſtro, id eſt, in Epiſcopali judicio ſecundum ſacros canones ſedem Apoſtolicam appellaveris; habemus ordinem rei qualiter inde agere debeamus. Cæterum nec tibi, nec cuiquam alii Romam ire, quantum ex me eſt, contradico. Data 8. Kal. Jun. præſentis ſecundæ indictionis.

IV.

Hincmari Rem. Archiep. Epiſtola ad Clerum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus ac Plebis Dei famulus Presbiteris, Diaconibus ac reliquis Eccleſiaſticis ordinibus in Laudunenſi Eccleſia conſiſtentibus ſalutem. Sicut petitio mihi a vobis per quoſdam comminiſtros veſtros vice omnium veſtrorum data continet, Frater & coëpiſcopus noſter Hincmarus cauſa injuriarum ſuarum vos ab officio Eccleſiaſtico, & omnem Parochiam ſibi commiſſam a perceptione & communione vivificorum myſteriorum noſtræ redemptionis excommunicavit. Qua de re, ſicut a quibusdam dicitur, plurimi ſine ſacri baptiſmatis regeneratione ſineque ultima pœnitentia, petita & non impetrata, atque ſine viatico munere obierunt. Cum Daniel Propheta de dictis Domini teſtimonium contra inique judicantes perhibeat dicens: Innocentem & juſtum non interficies, id eſt, quibus ligandi atque ſolvendi eſt a Domino conlata poteſtas. Non de ſupercilio Phariſæorum deſumant, ut vel damnent innocentes, vel ſolvere ſe noxios arbitrarentur. Cum apud Dominum non ſententia ſacerdotum, ſed eorum vita quæratur. Legimus in Levitico de leproſis, ubi jubentur, ut oſtendant ſe ſacerdotibus & ſi lepram habuerint, tunc a ſacerdote immundi fiant; Non quod ſacerdotes leproſos faciant & immundos, ſed quod habeant notitiam leproſi & non leproſi, & poſſint diſcernere, qui mundus vel immundus ſit. Quo modo ergo leproſum ſacerdos immundum facit, ſic & hic cui Dominus ligandi & ſolvendi poteſtatem dedit, alligat & ſolvit videlicet Epiſcopus & Presbiter, id eſt, non eos, qui inſontes ſunt, alliget, &, qui noxii, ſolvat, ſed pro officio ſuo, cum peccatorum ex veritate cognoverit varietates, ſciat, qui ſecundum autoritatem ligandus ſit, quive ſolvendus: Et ſanctus Gregorius Epiſcopo Nuſiteranæ civitatis pro quibusdam culpis in pœnitentiam deputato, de ejus Eccleſia dicat; valde eſſe durum, ut quouſque cauſa ipſius Epiſcopi ſubtiliter requiratur, nec habeat Eccleſia illa Presbiterum, qui ſacrum illis quidem valeat celebrare. Et ad Maximinianum Archiepiſcopum Syracuſanum ſcribit, ut Venantii Patricii, cujus homines in Epiſcopatum ejus irruerant, & diverſa hoſtili more mala commiſerant, & ob id ipſe & ſua domus ab eo excommunicati erant, ejuſdem Venantii oblationes reciperet, & ipſi ac domui ejus Miſſarum peragi myſteria permitteret, dicens: quia ita terrena agi debet utilitas, ut nullam nos iniquum a caritatis valeat connexione disjungere. Et ita filiis nos ſacerdotes oportet ſacerdotalem affectum impendere, ut in cauſis, prout ratio ſuffragatur, juriſdictionem Eccleſiæ noſtræ debemus minime præterire. Sed & communicantes maxime Epiſcopo a ſe excommunicato isdem beatus Gregorius etiam non petentes abſolvit hoc modo: quoſdam, inquiens, ad communicandum eodem prævaricatori violenter eſſe compreſſos, quoſdam autem veſtrum audivi ignorantia lapſos. Omnipotentem Dominum deprecor ut eos qui huic pravitati minime conſenſerunt, perpetua gratiæ ſuæ protectione cuſtodiat & optata eis largitate reſpondent: & illos, quos aut ſtudium aut ignorantia aut quælibet alia cauſa traxit in culpam, ab omni reatu peccatorum, atque ab omnibus vinculis alienæ obligationis abſolvat, omnibusque & in præſenti vita protectionis ſuæ gratiam tribuat & nos de vobis in æterna patria gaudere concedat. Quia vero isdem Frater & coëpiſcopus noſter his quæ ipſe commoverat, benignitate principali & meo & fratrum & coëpiſcoporum noſtrorum, quorundam etiam aliorum Dei fidelium interventu, prout rationabilius paci atque concordiæ convenire perſpeximus, non ſine magno labore ſopitis, quibusdam cauſis & redivivis contentionibus Epiſcopali modeſtiæ inconvenientibus, ſua contumacia exigente, ut auditu comperi, juſſione Domini noſtri Regis interim a ſua eſt Eccleſia ſeparatus, usque dum Epiſcoporum conſilio tractet, qualiter ejus pervicacia corrigatur; metropolitana ſolicitudine veſtram commoneo dilectionem, ut, quoniam illud nefandum vinculum præceptis Evangelicis atque apoſtolicis contrarium & Decretis Sanctorum adverſum, ſicut jam vobis aliis literis indicavi, ſecundum tramitem ſcripturarum, traditionemque majorum ſedis metropolitanæ noſcitur diſſolutum, devotis ſanctæ religionis excubiis mancipati orationum & ſacræ oblationis ac cæteris divinæ placationis ſtudiis invigilare curetis. Præpoſitus quoque ac Decanus fratrum cuſtodiæ tam in ſpirituali ſollicitudine, quam in temporali adminiſtratione ſolertem curam adhibeant. Theſaurarius de luminaribus & de aliis omnibus, quæ ad Eccleſiæ honeſtatem utilitatem atque ſalvationem & ad ſuum miniſterium pertinent, providentiam gerat. Archipresbiteri autem totius parrochiæ ac Presbyterorum ſibi commiſſorum diligentiam ſummopere habeant & rectores & rectrices Monaſteriorum ipſius parochiæ ſedulo moneant, quatenus & in ſpiritualibus & in

in temporalibus ſubminiſtrationibus neceſſaria ſibi commiſſa exhibeant. Presbiteros vero aſſidue decantare hortentur & faciant, ut vigilare ſuper greges ſibi commiſſos non negligant; Ne ab eis flagitia perpetrentur, & perpetrata ſine correctione Eccleſiaſtica non remaneant, ne pueri, ſine regenerationis ſacramentis commoriantur, ne ſani homines abſque prædicatione & Eccleſiaſtico miniſterio vivant, ne infirmi ſine pœnitentia & reconciliatione ac ſancti olei unctione & viatico munere de hoc ſeculo exeant, ne mortui ſepeliendi officio & pia commendatione, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam, aliquomodo careant. Et omnes tam ſubditi, quam prælati humilitatem invicem inſinuantes & per charitatem invicem ſervientes; prælati ſubditos diligant & verbo atque exemplo ſalubriter inſtruant & ad viam ſalutis erudiendo & corrigendo dirigant; ſubditi prælatis ſinceræ dilectionis & piæ humilitatis attentione in Domino obedire procurent, donec aut præfatus Frater noſter, paſtor ſcilicet veſter, reſpectu divino & indulgentia principis vobis reſtituatur, aut fratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum conſilio ac conſenſu atque ſalubri tractatu inveniam, & veſtræ in Domino unanimitati renunciem, qualiter & vobis decreto ſecundum ſacras regulas ſit agendum.

V.

Hincmari Archiep. Remenſ. Epiſtola ad Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus Hincmaro dilecto fratri & venerabili Coëpiſcopo noſtro ſalutem. Sicut oblata mihi a clericis tuis petitione ſuſcepta jam non ſolum ſemel ſed & ſecundo literis per comminiſtros noſtros tibi directis mandavi, Cauſa tuæ injuriæ contra ſcripturarum tramitem traditionemque majorum in tua parochia exceſſiſti, & admonitus, ut ea corrigeres, mihi reſponſum inde congruum non remundaſti, verum nec, quando te coram Domino noſtro Rege & quibusdam confratribus & Coëpiſcopis noſtris verbis apoſtoli monui, ut non negligeres gratiam Domini, quæ data eſt tibi per manuum mearum impoſitionem mihi ad rem pertinentia reſpondiſti, cogitans aut maturiori conſilio inde mihi reſpondere velle, qualiter ea, de quibus te monueram, correxiſti, cum ſecus tuam Parochiam & in vicinitate tibi commiſſæ Eccleſiæ amplius quam per decem dies immoratus fuerim, nullum mihi reddidiſti reſponſum. Nunc vero quia ſicut mihi Dominus Rex literis ſuis mandavit, & te audiſſe jam credo, pro utilitate ſanctæ Eccleſiæ & pace populi Chriſtiani una cum eo in longiores partes a parrochiis noſtris pergimus, pro loci mei ſollicitudine commonere te dignum duxi, ut & ea, de quibus tibi ſcripſeram, &, ſi quæ ſunt alia, in parochia tua perpere geſta regulis ſacris concordans, debitam ſatisfactionem exhibere atque ad tramitem Domino placitum ſtuderes ducere, quatenus inordinata quæque in ea non remaneant; & ne quid contra diſciplinam Eccleſiaſticam de cætero ibidem fiat, quibus valueris modis, ſatagere cura, attendens quod nos omnes monent Apoſtoli: Temptatio, inquiens, ſuos non deprehendat niſi humana: humanum quippe eſt temptari, ſed dæmonicum eſt a temptatione ſuperari & ad correctionis ſatisfactionem pedem operum non revocare. Igitur juxta beati Apoſtoli monita ſollicite cura te ipſum probabilem exhibere Domino Operarium inconfuſibilem, recte tractantem verbum veritatis. Vigila in omnibus, labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple, ſectare juſtitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam & manſuetudinem: certa bonum certamen fidei; adprehende vitam æternam, in quam vocatus es & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus. Data X. Kalend. Septemb. præſentis ſecundæ Indictionis.

VI.

Hincmari Rem. Archiep. Epiſtola ad Hincmarum Epiſc. Laudun.

Hincmarus Remorum Epiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo. Ea, quæ pridie mihi per manus Wanilonis venerabilis Archiepiſcopi ex Epiſtolis Apoſtolicæ ſedis Pontificum, aliis prætermiſſis, de ſacris regulis, quibus ſancta moderatur Eccleſia miſiſti, priusquam formaveris in utero, novi, &, antequam exieras de vulva, in earundem, quas habeo, Epiſtolarum integritate, non, ut dicitur, uſus peſſimo præceptore me ipſo, ſed eorum traditione, qui gratia Sancti Spiritus inluminati reſplenduerunt, percepi, qualiter, ſicut & in authenticis ſcripturis, plura inveniuntur, quæ a quibusdam diſſona eſſe videntur, contraria ſibi invicem non habeantur, veluti per ſingula, ſi tempus eſſet ac otium, & audire dignaveris ex eisdem & aliis ſacris regulis poſſem oſtendere; de quibus pauca numero, ſed magna merito & auctoritate producere, omiſſa penitus a te, qui vidiſti, ſed non perſpicue, illa, quæ voluiſti; & non vidiſti, quæ noluiſti, & nequiviſti, quæ videre debuiſti. Sed quoniam cum intentione tua non faciunt, nec digito movere ſuſtinuiſti. Ingeram ergo illa libro, ut ſcias per ea, quæ congeſſiſti, intentionis tuæ affectum te non poſſe perducere ad effectum. Decernit enim contra tuam intentionem myſtica & ſancta Nycena Synodus: Quoniam ſollicitudo omnium Eccleſiarum pertinet ad primæ & ſecundæ Romanæ ſedis Pontificem, ut Alexandrinus Epiſcopus omnium ſibi commiſſorum habeat poteſtatem; ſimiliter & apud Antiochiam cæteraſque provincias ſuis privilegia ſerventur Eccleſiis. De quibus autem Eccleſiis dicat, & quæ ac qualiter privilegia illis ſervari debeant, Antiochenum demonſtrat Concilium: per ſingulas, inquiens, regiones Epiſcopos convenit noſſe, Metropolitanum Epiſcopum ſollicitudinem totius provinciæ gerere; propter quod ad Metropolin omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant; Et notis quibusdam interpoſitis: Amplius autem nihil agere temptet provincialis Epiſcopus præter antiſtitem Metropolitanum: Nec Metropolitanus ſine

ſine cæterorum geratur conſilio ſacerdotum. Et Africanum concilium: Decreta, inquit, Nicena ſive inferioris gradus clericos ſive Epiſcopos ipſos ſuis Metropolitanis apertiſſime commiſerunt, & reliqua. Et ſanctus Innocentius dicit: Si quæ cauſæ & contentiones inter Clericos tam ſuperioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, ut ſecundum Synodum Nycenam congregatis ejuſdem provinciæ Epiſcopis & reliqua. Et ſanctus Bonifacius ſcribit: Convenit nos paternarum ſanctionum diligentes eſſe cuſtodes. Nulli etenim videtur incognita Synodi conſtitutio Nicænæ, quæ ita præcipit, ut eadem propria verba ponamus: Per unamquamque provinciam jus Metropolitanos ſingulos habere debere; Nec cuique duas eſſe ſubjectas: quod illi, quia aliter credendum non eſt, ſervandum, Sancto Spiritu ſuggerente, ſibimet cenſuerunt. Et paulo poſt: Quod idcirco diximus, ut advertat caritas tua, adeo nos canonum præcepta ſervare, ut ita conſtitutio quoque noſtra diffiniat, quatenus Metropolitani ſui unaquæque provinciæ in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet. Et S. Cœleſtino juxta Decreta canonum: Unaquæq; provincia Metropolitano ſuo contenta ſit, ut deceſſores noſtri data ad Narbonenſem Epiſcopum continent conſtituta: Nec uſurpationi locus alicui ſacerdoti in alterius concedatur injuriam: ſit conceſſis ſibi contentus unuſquiſque limitibus: alter in alterius provincia nihil præſumat. Et Leo: Secundum ſanctorum patrum canones Spiritu divino conditos & totius mundi reverentia conſecratos Metropolitanos ſingularum provinciarum Epiſcopos jus traditæ ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus. De quibus Canonibus idem ſanctus Leo Apoſtolicæ Sedis Pontifex, non ignorans, quæ ſui deceſſores ac prædeceſſores ſcripſerunt, ad Anatholium Dominum: Illa, inquiens, Nicænorum Canonum per ſanctum vere Spiritum ordinata conditio in nulla eſt parte ſolubilis: Nulla ſibimet de multiplicatione congregationis ſynodalia concilia blandiantur: Neque trecentis illis decem atque octo Epiſcopis quantumlibet copioſior numerus ſacerdotum vel comparare ſe audeat vel præterferre. Cum miro divinitus privilegio Nicena ſit ſynodus conſtituta, ut ſive per pauciores ſive per plures Eccleſiaſtica judicia celebrentur, Omni penitus auctoritate ſit vacuum, quia, quod ab illorum fuerit conſtitutione diverſum. Et ad Maximum Antiochenum Epiſcopum: Etſi diverſa nonnunquam ſunt merita Præſulum, tamen jura permanent ſedium, quibus poſſes æmulis perturbationem aliquam fortaſſe inferre, non tamen poſſes minuere dignitatem: quantumlibet enim Apoſtolicorum numerus ſacerdotum aliquid per quorundam ſubreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo Epiſcoporum conſtitutionibus invenitur adverſum juſtitiæ conſideratione noſcitur. Et ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum dicit: Solicitudinis quidem hujus is ordo eſſe debuerat, ut cum Metropolitano tuo de eo, quid quærendum videbatur eſſe, conferres; ac ſi id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipſe neſciret, inſtrui vos pariter poſceretis; quia in cauſis, quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini ſacerdotum, nihil ſine Primatibus oportet impleri. Et Hilarus Papa: Illud etiam non potuimus præterire, quod ſolicitudine diligentiore curandum eſt, ne præter Metropolitanorum ſuorum literas aliqui Epiſcopi ad quamlibet provinciam audeant proficiſci, quod etiam in omni genere officii clericalis per ſingulas debet Eccleſias cuſtodiri. Et ſanctus Gregorius ad Vincentium & cæteros Epiſcopos: Hortamur, inquit, fraternitatem veſtram, ut ſi quemquam veſtrum pro cauſis propriis ubicunque longius compulerit ambulare neceſſitas, a Metropolitano veſtro ſecundum inditam a ſanctis Patribus regulam petere licentiam debeatis; nec eum poſtponere in aliquo præſumatis, excepto, ſi, quod non optamus, contra eundem Metropolitanum veſtrum vos habere aliquid cauſæ contingat, ut hoc ſedi Apoſtolicæ judicium hi qui petere feſtinant, licentiam habeant, quod ſcitis per canones etiam antiquorum Patrum inſtitutione permiſſum. Manifeſtum eſt enim, de quibus canonibus, quia de Sardicenſis Concilii, ſicut & Innocentius ad Victorium Rotomagenſem Epiſcopum dicit. Et Gelaſius pariter tali concordans exponendo Pſalmi verſum dicentem, Deus, in gradibus ejus cognoſcere; Et item: Diſtribuite domui ejus, quia Eccleſiæ. Hic ordo procul dubio, qui in Eccleſiaſticarum narratur altitudine dignitatum, gradibus utique diſtributis nobis cognoſcibilem Dominum fieri & tribuit eſſe rectorem. Deinde Leo ad Anaſtaſium evidenter exponit: Etſi ordo, inquiens, generaliter eſt omnibus ſacerdotibus, non tamen talis eſt dignitas omnibus, quia & inter beatiſſimos Apoſtolos in ſimilitudine honoris fuit quædam diſcretio poteſtatis; & cum omnium par eſt & electio, uni tamen datum eſt, ut cæteris præmineret. De qua forma Epiſcoporum quoque eſt orta diſtinctio & magna ordinatione proviſum eſt, ne omnes ſibi omnia vendicarent. Sed eſt etiam in ſingulis proventus ſinguli, quorum inter fratres haberetur prima ſententia. Et paulo poſt: Qui ergo ſcit ſe quibuſdam præpoſitum, non moleſte ferat, aliquem ſibi eſſe prælatum; ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat. Et Africanum Concilium decrevit, ut Epiſcopus a Primate ſuo vocatus ad ſynodum, competenter occurrat; quod ſi non potuerit occurrere, niſi rationem impedimenti ſui apud ſuum primatem reddiderit, Eccleſiæ ſuæ communione debere eſſe contentum, & quia non fuerit concors circa Metropolitanam Eccleſiam & circa ſacerdotale conſortium; Sed inflatus & ab hoc conſortio ſeparatus, putat propriæ plebi incubandum & nonnunquam conventus ad concilium venire detractat, circa hunc non tantum diœceſim non eſſe ſervandam, verum & de propria Eccleſia, quæ illi male faverit, omnimodo ad intendum,* ut etiam auctoritate publica rejiciatur, atque ab ipſa prin-

cipali

cipali Cathedra removeatur. Etſi accuſatus juxta Cartaginenſe concilium ad rationem reddendam venire refugerit, & excommunicatus a Primate ſuo extiterit tempore, quo non communicat, nec in ſua Eccleſia vel Parrochia communicet. Percurre, Frater, ſacra Concilia Canonum & decreta Romanorum Pontificum; & a Siricio & in reliquum, ita ut præmiſſum eſt, invenies fuiſſe decretum ac conſervatum; & corrige illorum ſenſibus ſenſum tuum, & dirige ad eorum doctrinam & præceptionem intentionem tuam; & ſic intellige ſacras regulas, ſicut illi eas intellexerunt; quoniam poteſt fieri, ut ego & tu in multis erremus. Non debet autem credi vel etiam ſuſpicari, ut ipſi erraverint; quapropter, velis nolis, hæc ſtatuta in convulſa manebunt. A quibus, ſi, quod abſit, aliquis pertinaciter deviaverit non inter Catholicos computabitur, ſed inter ſchismaticos condemnabitur, quia, ut Hilarus Papa dicit, non minus in ſacrarum Traditionum delinquitur ſanctiones, quam in ipſius Domini injuriam proſilitur. Et ſicut in decretis Apoſtolicæ ſedis ſcriptum eſt: Quiſquis ſchismatico aſſenſerit, ſchismaticus eſſe negari non poterit: quod etſi omnes ſacerdotes & mundus aſſentiant, damnatio conſentientes involvit, non prævaricationem conſenſus abſolvit; non enim crimen minuitur, ſed accreſcit: etiam generale fit ex privato: hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit.

VII.

Hincmari Remenſis Archi-Epiſcopi Epiſtola ad Hincmarum Laudunenſem.

Hincmarus Remorum Epiſcopus, dilecto fratri & coëpiſcopo noſtro Hincmaro ſalutem. Homines de Villa, quæ vocatur Follan & Brajus Metropolis Eccleſiæ Remorum, indignitati meæ commiſſæ in tua Parochia conſtitutæ, ad me reclamaverunt, quia in Eccleſia ad quam a longo tempore meorum & tuorum prædeceſſorum ſua vota & decimas ipſi & ſui prædeceſſores contulerunt, & ibi obſequium ſacerdotalis officii habuerunt usque ad præſentis anni DCCCLXX. tertiæ Indictionis, Pridie non. Febr. nunc nec miſſam audire, nec in tempore neceſſitatis, ſicut ſacræ regulæ præfigunt, eorum infantes baptismum accipere, nec etiam obeuntes confeſſione & viatici muneris reconciliatione ſalvari poſſint. Dicunt enim, quia ex quo memorari ab his, qui in carne ſunt, poteſt, quoniam ipſa eccleſia per ſe fuit ſemper, & nulli alteri Eccleſiæ fuit ſubjecta. Nam tempore Tilpini Remorum Archi-Epiſcopi, quando Rodulfus avus Parduli Laudunenſis Epiſcopus ipſam villam in beneficio habuit, fuit in præfata Eccleſia Ferberus presbiter: poſt obitum Ferberi fuit in ipſa Eccleſia Dodo Presbiter, quando Odelherus filius Rodulfi Patris Pardoli Epiſcopi ipſam villam in beneficio habuit: Poſt obitum Dodonis Presbiteri fuit in ipſa Eccleſia Agmerodus Presbiter, quando Odelgiſus frater Parduli Epiſcopi habuit ipſam villam in beneficio, & ita ſemper Presbiteri fuerunt in ipſa Eccleſia per ſucceſſiones tempore Epiſcoporum Laudunenſis Eccleſiæ, Genebaudi junioris, Bruniconis & Ganifredi. Poſt obitum Agmeradi fuit in ea ordinatus Octericus Presbiter a Wenilone Laudunenſi Epiſcopo. Ipſe Octericus, cum ipſam Eccleſiam teneret, cantavit in Noviante & in Landrica curte & in Brœris. Titulus autem ipſius, in quo & reſiduus erat, fuit in Follan & Brajo. In ipſo tempore fuit Nodalbertus Presbiter in Codiciaco per annos XX. Obiit autem Wenilo & ſucceſſit Oferoldus Epiſcopus in Eccleſia Laudunenſi: Obiit Nodalbertus Presbyter de Codiciaco, & ſucceſſit ei Gormarus Presbyter, qui de Canonica Remenſi miſſus eſt ad Eccleſiam in Codiciaco, & fuit ibi per annos circiter XXX. Obiit Oferoldus Epiſcopus in Eccleſia & aliquandiu vacavit Epiſcopatus Martemaro. Et per illa tempora fuit ſemper Gormarus Presbyter in Codiciaco & Octericus in Follan & Braio, cum Odelbarius beneficium illud habebat usque ad meum tempus, quo fui ordinatus Epiſcopus, poſt plures annos ordinationis Simeonis Epiſcopi. Et quia jam Gormarus officium presbyterale agere non poterat, conſenſit, ut alter Presbyter illi in eadem Eccleſia ſuccederet; Sicque conſentiente Simeone Epiſcopo ac me Hincmaro Remorum Epiſcopo miſſus eſt Haimeradus Clericus Simeoni Epiſcopo ad ordinandum in Codiciaco. Poſt obitum Simeonis Epiſcopi in Laudunenſi Eccleſia ſucceſſit Pardulus Epiſcopus; Cujus tempore obiit Octericus Presbyter de Follan & Braio, qui per annos circiter ſexaginta in eadem Eccleſia Presbyter deguit. Poſt obitum Octerici venerunt homines de ipſa villa ante Pardulum Epiſcopum reclamantes, quia non haberent Presbyterum in ſua Eccleſia: Pardulus autem Epiſcopus cum meo conſenſu, ſuggerente mihi Oſuero, cui beneficium Odelharus Ilvodolfi ſine poteſtate tamen Parduli Epiſcopi commiſerat, Vulfegerum decanum in ipſa Eccleſia ordinandum ſuſcepit. Ante vero quam ipſe Vulfegerus fuiſſet ordinatus, obiit Pardulus Epiſcopus. Interea ante ordinationem tuam cantavit ibidem Haimeradus Presbyter in Codiciaco, ordinatus a Simeone Epiſcopó, &, reclamante ipſo Haimerado apud me & ante, quia ipſa Eccleſia ſubjecta eſſe deberet Eccleſiæ de Codiciaco, cum meo conſenſu miſiſti vicarios tuos Juonem, Luidonem, Archidiaconum, Hedenulfum, Angelramum, Decanum, Presbyterum, qui inquiſierunt inde rei veritatem, quique tibi renunciaverunt, quod tibi bene eſt notum; &, ſicut in noſtris geſtis habemus, veracibus teſtibus & evidentibus documentis invenerunt, quod ipſa Eccleſia de Follanebraio nunquam Eccleſiæ in Codiciaco fuerit ſubjecta, ſed Presbyterum ſemper habuerit. Inde, ſicut ipſi homines dicunt perpetuum conſenſum, Bertfridus Presbyter in eadem Eccleſia & in Eccleſia tua apud Broeras per quinque annos cantavit: qui Bertfridus apud te ſe reclamavit, quod Haimeradus ipſam Capellam deſtructam haberet, & inde pallium unum & caſulam unam & ſchillam unam & librum unum abſtulerit; &, ſicut

ſicut ipſi homines dicunt, miſiſti miſſos tuos ad hanc cauſam inquirendam, Hadulfum ſcilicet Archi-Diaconum, Famulſum & Angelramum Presbyteros: &, ſicut ipſe Bertfridus dixerat, invenerunt. Quapropter & ea quæ reperta fuerant, Haimeradus ipſi Eccleſiæ coram miſſis tuis reſtituit. In ipſa Eccleſia, ut prædixi, idem Bertfridus per annos quinque perpetuam Licentiam miniſtravit, donec fama de eo vulgata abſceſſit. Deinde Sigebertus, cui illud beneficium dedi, a me ſecundum antiquam conſvetudinem clericum petiit, qui in ipſa Eccleſia a te ordinaretur: Cui ſecundum conſvetudinem anteceſſorum meorum & ſecundum regulas Eccleſiaſticas ac Synodalia Capitula clericum de poteſtate Eccleſiæ noſtræ ea conditione conceſſi, ut, ſi tu illum probabilem judicares, ego illi libertatem Eccleſiaſticam darem & tunc demum tu illum regulariter ordinares, quid Clericus nomine ſenatus per quatuor annos, te ſciente, ipſam Eccleſiam tenuit, & ſecundum paupertatem ſuam, ſicut ſimul ſæpe vidimus, & adhuc, pure & bene in ea laboravit, & ad illius vicem, usque dum ad ordinationem veniret, per annum & dimidium commendatione miniſtrorum tuorum, ſcilicet Audulfi Archi-Diaconi & Angelramni Decani Presbyteri tuæ parrochiæ in ipſa Eccleſia cantavit. Deinde ipſorum Conſenſione Hemericus Presbyter tuæ Parrochiæ per duos & dimidium annos ibidem officium ſacerdotale exhibuit, usque, ut ſupra dixi, pridie Nonarum proximi præcedentis Febr. quando præfato clerico interdicta eſt ipſa Eccleſia. Et nunc inde quæſtio removetur, quaſi non debeat ſufficere ad ſopiendam omnem remotionem antiquitas & tanta longitudo temporum & numeroſitas Epiſcoporum ac Presbyterorum, ſub quibus ipſa Eccleſia per ſe nulli alteri Eccleſiæ ſubjecta eſſe conſtitit. Cum & leges publice tam apud Romanot, quam & apud noſtrates, ſed & Canones atque ſedis Romanæ Pontificum Decreta portant, ut ultra XXX. annos nulli liceat pro id appellare, quod Legum tempus excludit; quaſi etiam non debeant ſufficere tuæ per miniſtros tuos requiſitiones & diffinitiones, cum Leges publicæ atque Eccleſiaſticæ decernant, ut quæ legaliter diffinita ſunt, ne evellantur, neque removeantur. Sed & leges publicæ atque Eccleſiaſticæ decernunt de his, qui diffinitam cauſam removere præſumunt. Poſtea vero quam ipſa Eccleſia eidem clerico, ſicut quidam dixerat, ſine tua commendatione interdicta eſt, Miſſa ibidem celebrata nec fuit, nec aliquis de ipſa villa vel in confeſſione vel in communione vel in baptizatione ſacerdotale obſequium habuit, & hac occaſione duo ibidem homines, ſicut ad me pervenit, ſine confeſſione & communionis reconciliatione fuerunt mortui, quorum unus Ertelierus & alter Giſlehardus vocabatur. Nam ipſa Eccleſia habet, unde bene per ſe poterit conſiſtere & hoc inter cætera habetur judicium, quoniam a longo tempore per ſe conſtitit; quia etiam terras habet, quas Octericus Presbyter in ea ordinate comparavit, &, ſecundum regulas Eccleſiaſticas, moriens ibidem reliquit: & Presbyteri, qui per tanta tempora in ea fuerunt, bene inde ſe conduxerunt. Propterea, Frater, moneo dilectionem tuam ut depoſito omni contra regulas inrationabili animo - - - - - Noli contra ſalutem & miniſterium tuum de eadem Eccleſia agere, pro eo quod & mihi commiſſa Eccleſia, & beneficio Sigeberti mihi fidelis, viri ſororis tuæ probatur exiſtere, contra quos indebite es commotus, præſertim cum neminem paſtoris fungentem officio latere debeat, quia in exequendo divino miniſterio, ſicut nullius gratia ad indebita provocari, ita & debita nullius odio vel privati ſtudii zelo debeat retardare ſive pervertere. Scimus enim, quia regulæ Aurelianenſis concilii dicunt, quæ tempore Ludovici Regis, quem ſanctus Remigius cum Francorum militibus baptizavit, decretæ fuerunt: Ut omnes Eccleſiæ, quæ per diverſa conſtructæ ſunt vel cotidie conſtruuntur, ſecundum priorum canonum regulam, in ejus Epiſcopi, in cujus territorio poſitæ ſunt, poteſtate conſiſtant. Et Toletanum concilium dicit, ut dotes Eccleſiaſticas & omnia ſecundum conſtitutionem antiquam ad Epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant, ſcilicet, ut Antiochenum concilium dicit: regat juxta reverentiam ſingulis competentem & providentiam geram omnis poſſeſſionis, quæ ſub ejus eſt poteſtate, ita ut Presbyteros & Diaconos ordinet & ſingula ſuo judicio comprehendat. Sed antequam ipſæ regulæ tempore Ludovici Regis in Synodo Aurelianenſi fuerunt conſtitutæ antiquiores non refragati Arauſici Concilii regulæ ſtatuerunt, ut ſi quis Epiſcoporum in alienæ civitatis territorio Eccleſiam ædificare diſponit, vel pro fundi ſui aut Eccleſiaſtici vel pro quacunque ſuorum oportunitate, promiſſa licentia ædificandi, quia prohiberi hoc voto nefas eſt, non præſumat dedicationem, quæ illi omnibus modis reſervatur, in cujus territorio Eccleſia adſurgit, & reſervata ædificatori ſuo hæc gratia, ut, quos deſiderat clericos in re ſua videre, ipſos ordinet, in cujus territorio eſt; vel ſi ordinati jam ſunt, ipſos habere adquieſcat, & omnis Eccleſiæ ipſius gubernatio ad eum, in cujus civitatis territorio Eccleſia ſurrexerit, pertinebit. Et hac autoritate a temporibus ſancti Remigii ſemper prædeceſſores mei in temporibus prædeceſſorum tuorum in Eccleſiis ad Codiciacam villam Laudunenſis parrochiæ, ſed & ad Juliacum villam in Parrochiæ Sueſſonica ſpectantes, cum conſenſu ipſarum civitatum Epiſcoporum presbyteros, ordinatos in Remenſi Parrochia & incardinatos, in Codiciaco & in Juliaco inveni. Sed quia mihi pro honore Coëpiſcoporum meorum ipſarum ſedium complacuit, ut, illis decedentibus, Clericos ordinandos in eiſdem Eccleſiis Epiſcopis propriarum Parrochiarum dirigerem; cum libertate Eccleſiaſtica & literis meis ordinandos Presbyteros in præfatis Eccleſiis miſi: & Simeon, ut prædixi, miſſum a me ſibi Haimeradum ordinavit presbyterum: Et Dominus Rothadus, meæ miſſioni non reſiſtens, jam in Juliaco duos a me ſibi miſſos clericos ordinavit

dinavit Preſbyteros; & ego ipſi, ſed & aliis Coëpiſcopis noſtris in parrochia noſtra Eccleſias habentibus, eundem honorem, ſicut & prædeceſſores mei illorum prædeceſſoribus fecerunt, conſervo. Et rectum eſt, ut tu antiquæ autoritati & conſuetudini tuæ metropoli a tuis prædeceſſoribus conſervatæ jam deroges? Præſertim cum ſit conſtitutum in primo libro Capitulorum Synodalium tempore Auguſtorum noſtrorum, a noſtris majoribus conſervatorum, ut ſine autoritate vel conſenſu Epiſcoporum presbyteri in quibuslibet Eccleſiis non conſtituantur, nec expellantur. Et ſi Laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos rejiciant. Et exinde nuper in placito Domini noſtri Regis Karoli apud Piſtas conſtituerunt, quod & tua conſenſione firmaſti, Capitulum, quod dicit; ut ſi Abbates vel Abbatiſſæ aut Comites ſeu Vaſſi noſtri aut cæteri Laici clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis canonice conſecrandos ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet occaſione eos Epiſcopi vel miniſtri eorum rejiciant. Propterea ſi ipſe clericus criminoſus non eſt & docilis eſt, quod etiam in Epiſcopo Canones ſacri requirunt, qui a nobis tibi ordinandus offertur, non debes illum ab ordinatione in Eccleſia ipſa rejicere, cui per tanta tempora eandem Eccleſiam conſenſiſti; cum ſanctus Innocentius in Decretis ſuis ad Martianum Naiſicanum Epiſcopum de quibusdam Preſbyteris, qui in Parrochia illius aliquandiu tenuerunt Eccleſias, ſed quando occaſione communionem illius mereri non poterant, dicat: Frater, inquiens, chariſſime, ſi eorum aſſertio fidem recipit, vere ſuſcipientes eſſe ambigere non debes, quos tam diu Eccleſias ſibi creditas paſſus es retinere. Et ſi eundem clericum in eadem Eccleſia vis ordinare, ſcribe mihi ſecundum morem, & ego illi libertatem Eccleſiaſticam dabo. Si autem ipſe clericum, cui per tanta tempora ipſam Eccleſiam in Follanebraio [conceſſiſti] rejeceris, illum, quem contra regulas, ſine mea licentia, & ſine libertate Canonum, ordinaſti, oſtende, & alterum inveniemus, tantum, ut præfata auctoritas regularum & antiqua conſvetudo de ipſa Eccleſia nobis a te conſervetur. Sicut temporibus prædeceſſorum & deceſſorum tuorum Genebaudi, Berniconis, Gairfredi, Wanilonis, Oferoldi; & quando Epiſcopatus vacavit, in Ailemaro, & tempore Simeonis ac Parduli, ſed & tuo tempore usque modo meis prædeceſſoribus ac deceſſoribus Tilpino, & quando poſt eum vacavit Epiſcopatus; ſed & Vulfario, Eboni, & quamdiu ipſum Epiſcopatum tenuit Fulco, & poſt eum Noto; ſed & mihi jam per XXV. annos in Remorum ſede miniſtranti hactenus eſt conſervata amplius quam per centum annos, velut per veridicas chronicas computavi & tibi poſſum oſtendere; cum conſtet legibus & ſacris regulis cautum; quoniam, ſicut nobis pro noſtro libitu non licet Parrochias ruſticanas antiquitus conſtitutas ſine ratione dividere, ita etiam non licet confundere. Quod vero ipſum clericum contra regulas ordinaſti, regulæ ſacræ demonſtrant dicentes: Admittuntur, inquit Leo in Epiſtola ad univerſos Epiſcopos per univerſas Provincias conſtitutas, perſonæ ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas ſuffragatur; & qui a Dominis ſuis libertatem conſequi minime potuerunt, ad faſtigium ſacerdotii, tanquam ſervilis vilitas hunc honorem capiat, provehuntur; & probari Domino poſſe creditur, qui Domino ſuo [nec] tunc probare ſe potuit. Duplex itaque in [hac] parte reatus eſt, quod & ſacrum miniſterium talis conſortii vilitate polluitur, & Dominorum, quantum inlicitæ uſurpationis temeritatem pertinet, jura ſolvuntur. Ab his itaque, fratres chariſſimi, omnes noſtræ provinciæ abſtineant ſacerdotes, & non tantum ab his, ſed ab aliis etiam, qui originali aut alicui conditioni obligati ſunt, volumus temperari, niſi forte eorum petitio aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vindicant poteſtatis: debet enim immunis eſſe ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit adgregandus, ut a caſtris dominicis, quibus nomen ejus adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur. Et pariter Decretum natalium honeſtatem & mores ordinandorum deſcribens, hanc concluſionem ſubjungit: Hoc itaque admonitio noſtra denunciat, quod ſi quis fratrum contra hæc conſtituta venire temptaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, a ſuo ſe noverit officio ſubmovendum; nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe noluit diſciplinæ. Sciendum vero eſt, hic non vacare a diſcretione & rationis ſpecialitate hæc pro nomine pluralis numeri, cum dicit: Si quis fratrum contra hæc conſtituta venire temptaverit & reliqua; ſicut ſecundum Domini dictum Jota unum aut apex unus a lege non præterit. Repetamus ſuperiora hujus Epiſtolæ, in qua dicit: Admittuntur paſſim ad ordinem ſacrum, quibus nulla natalium dignitas ſuffragatur. Si inter ſacros ordines ordo Accoliti non deputatur, de hoc noſtro clerico nomine Senato a te Accolito ſine noſtra licentia & ſine Eccleſiaſtica libertate ordinato nil repeto. Et quia, ut dicit Innocentius, obſervatio prior durior, poſterior interveniente miſericordia inclinatior eſt, poſteriores Canones dicunt, ut nullus ſervilibus colonariiſque conditionibus obligatus juxta ſtatuta ſedis Apoſtolicæ ad honores Eccleſiaſticos admittatur, niſi prius aut teſtamento aut per tabulas, ſed legitime, conſtiterit abſolutum. Quæ, ſi quis Epiſcoporum ejus, qui ordinatur, conditionem ſciens, transgredi per ordinationem inhibitam fortaſſe voluerit, anni ſpatio miſſas facere non præſumat. Hos autem Gallicanos Canones, quibus ſæpe in tuis ſcriptis uteris, & per quos te reclamas, ſcio, quod non abjicies, cum Antiochenum Concilium, quod Apoſtolica ſedes & univerſalis Eccleſia recipit, dicat: Perfectum Concilium eſt, ubi inter fuerit Metropolitanus Antiſtes: Et Leo ad Maximum Antiochenum Epiſcopum: Quicquid, inquit, propter ſpeciales cauſas ſynodalium

lium conciliorum ad exemplum Epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem, ſi nihil de eo eſt a ſanctis patribus apud Nicæam diffinitum. Sacri denique canones manumiſſionem in Eccleſia fieri poſſe ab Imperatoribus petierunt, quæ & ab eis conceſſa eſt, & a tempore ipſius conceſſionis regulæ & mos Eccleſiaſticus hactenus eos ſervavit & ſervat. Unde ſcriptum eſt in libro Capitulorum Synodalium primo, quæ tempore Auguſtorum noſtrorum Kar[...] & hujus Ludovici fuerunt condita capitulo LV. Ut nullus, inquiunt, Epiſcopus ſervum alterius ad Clericatus officium ſine Domini ſui voluntate promovere præſumat. Et hoc Gangrenſe concilium prohibet. Et cap. LXXXII. ad locum: De Eccleſiarum vero ſervis communi ſententia decretum eſt, ut Archiepiſcopi per ſingulas provincias conſtituti noſtram autoritatem, ſuffraganei vero illorum exemplar illius penes ſe habeant. Et quandocunque de familia Eccleſiæ utilis inventus aliquis ordinandus eſt, in ambone ipſa autoritas coram populo legatur, & coram ſacerdotibus vel coram fidelibus laicis ante cornua altaris, ſicut in noſtra autoritate continetur, remota qualibet calliditate, libertatem conſequatur, & tunc demum ad gradus Eccleſiaſticos provehatur. Similiter quoque de his agendum eſt, quod Laici de familia Eccleſiarum ad ſacros ordines promoveri voluerint: Sed & de his, quos Præpoſiti canonicorum atque Monachorum ordinandos expoſuerint, eadem forma ſervanda eſt. Oſtende igitur ipſam manumiſſionem Eccleſiaſticam de præfato clerico a te Accolito ordinato, & nihil repeto. Dictum eſt etiam mihi, quod tantum per tres Presbyteros ipſum clericum ad tuam Synodum vocari juſſiſti, ut reddat rationem in tua Synodo, cujus auctoritate Eccleſiam in Parrochia tua accepit; unde tibi, puto, ſupra rationem reddidi, cujus autoritate & qua ratione prædictam Eccleſiam in Parrochia tua ſuſcepit, quam ei per tanta tempora hacere conſenſiſti, ſicut plurimis eſt manifeſtum. Ipſe autem nullam rationem, ſpoliatus contra rationem & auctoritatem, tibi inde in Synodo regulariter reddere debet. Si autem ideo illum vis in Synodum tuam venire, quoniam Chalcedonenſes canones dicunt, abſolute ordinare debere presbyterum aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Eccleſiaſtico & reliqua, ut forte oblitus per illum diſcas, cujus ſuaſione illum contra regulas ordinaveris, quatenus, ſi forte in Synodo Epiſcoporum inde appellatus fueris, habeas, quod reſpondeas, manda mihi; & ego illum, quoniam noſtræ Eccleſiæ eſt mancipium nulla libertate donatum, per meos miſſos tibi in Synodum tuam transmittam, ut diſcas, quod beatus Leo ad Anatholium Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcribit: quod ſicut in mala ſuaſione delinquitur, ita & in mala conſenſione peccatur. Retractes etiam, quoniam, ut ſupra oſtendi, illa quæ tempore anteceſſorum tuorum conſtiterunt, & per mortem Octerici de Eccleſia in Follanebraio præſumpta fuerunt per miniſtros tuos Ivonem, Ludonem, Angelramum, deſtruxiſti; & quæ ſtatuta fuerunt tempore anteceſſorum tuorum reædificaſti, quæque nunc iterum de ipſa Eccleſia deſtructa ſunt: Sed &, quæ prænotavi, de regulis Eccleſiaſticis & Synodalibus Capitulis tranſtuliſti. Sententiam Beati Leonis ad Leonem Auguſtum depromptam parvipendere nullo modo debes, quia in Synodo apud Sueſſiones audiſti, & in illo libro, quem tibi dedi, ipſe legere potes. Si, inquit, quæ deſtruxiſti, hæc ædifico prævaricatorem me conſtituo, & eis me ultionum conditionibus ſubdo, quas non ſolum autoritas beatæ memoriæ Principis Martiani, ſed etiam ego mea conſenſione firmavi: Et, ſicut presbytero noſtræ parrochiæ ad te miſſo reſpondiſti, quia, ſicut tibi fecimus in noſtra parrochia de tua Eccleſia, ita & tu nobis facias de noſtra Eccleſia in tua parrochia. Non ſolum enim conſentio, verum & hortor, ut facias, ſcilicet, ut inquiras diligenter ſub veritatis teſtificatione in ſuo ſacerdotio per Angelramnum, per Grunonem, per Fraumarum Presbyteros, ſed & per ipſum Haimeradum, quid de ipſa Eccleſia teſtificatus eſt Pardulus deceſſor tuus coram ipſis ante obitum ſuum; ſed & per alios presbyteros & vicinos ac idoneos laicos in ipſa villa commanentes & circummanentes legaliter require, quid inde ex veritate cognoſcunt de his, quæ præſcripſi, & ſicut Epiſcopus, cum veritatem inveneris, inde juſtum judicium judica. Velut & ego coram miſſis tuis de Capella Epiſcopii tui in parrochia noſtra legaliter & regulariter inquiſivi, & ſecundum leges & ſacros canones ac decreta ſedis Romanæ Pontificum diffinivi, ſicut tibi ſcripto veritate & auctoritate ſubnixo contendam loco & tempore oportuno, ſi neceſſitas fuerit. Nam plures Eccleſiæ ſunt in mea parrochia de Epiſcopio Laudunenſi, de quibus nec tibi nec alicui tuorum ullum præjudicium intuli, neque inferre volo, quia non debeo; & quia ex capella, de qua mandaſti, tuæ intentioni non annui ratio mihi & autoritas contradixit. Quod autem a quibusdam tuorum dicitur, quod ipſa capella antiquior ſit, quam Eccleſia in Juviniaco villa, etiamſi verum foret, tunc illi antiquitas ſua ſuffragium adferret ſibi in antiquitate ſua usque ad tempora moderna, ſicut Eccleſia in Follanebraio manſit, perſiſteret. Nam Atrabatis, Viromandis & Bononia, ex cujus territorio es nativus, antiquiores ſedes cum Epiſcopis propriis in Remorum Provincia extiterunt, quam caſtrum Montis Lauduni inter ſedes computaretur, in quo es ordinatus Epiſcopus. Sed quoniam a longo tempore certis eventuum ac neceſſitatum cauſis accidentibus illæ aliis ſubjectæ civitatibus ſuum privilegium perdiderunt, quod non receperant, & caſtrum Montis Lauduni convaluit; quia, ſecundum Leges ac ſacros canones atque decreta ſedis Romanæ Pontificum, pro id appellare idque refragari non licet, quod legum tempus excludit. Decimas ſiquidem Eccleſiæ Epiſcopi Laudunenſis, Parrochiæ vero meæ, in Antenaco ex Domini Regis indominicatu ordinationi meæ commiſſas *.

Non

Non ſolum mihi & Presbytero, cui jam ad diſpenſandum commendavi, verum & Domino Regi contra Leges & Canones tuo tempore, quod ante actum non fuerat, magnum præjudicium eſt a miniſtris tuis inlatum, quod propter pacis caritatisque cuſtodiam hactenus patienter ſuſtinui. Unde potes advertere, quia tibi de illa Capella juſtitiam non negarem, ſi ipſa juſtitia tuis votis concurreret. Propterea, Frater, pro loci mei officio de præfata Eccleſia juxta antiquam conſuetudinem ratione, veritate atque auctoritate ſubnixa, ut præmiſi, ex æquo te regulariter moneo, quæ benigno animo te ſuſcipere & implere exopto. Quid facies, ſi Beati Leonis præceptionem cordis aure obaudire curaveris? Qui ſcit, inquit, ſe quibusdam Præpoſitum, non moleſte ferat aliquem ſibi eſſe prælatum, ſed obedientiam quam exigit etiam ipſe dependat. Et quia non impune quis a ſacris regulis deviare & debitæ obedientiæ valeat obviare, ſcientiæ tuæ appone verba Beati Gregorii, quibus ad Petrum Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum & patrimonii magni Petri in Sicilia Servantem dicit: De his, inquiens, quæ tibi pro ſervanda juſtitia ſcribo ego abſolvor, & tu, ſi negligis, obligaris. Terribilem judicem venientem conſidera & de adventu illius nunc tua conſideratio contremeſcat, ne tunc ſine cauſa eam timeat, cum coram illo cœlum & terra tremuerit. Audiſti, quid volo; Vide, quid agas. Datum V. Kal. Maj. præſentis tertiæ Indictionis.

VIII.

Hincmari Archiep. Rem. Epiſtola ad Hincmarum Epiſc. Laudun.

Hincmarus Remorum Epiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo ſalutem, quæ eſt in Chriſto Jheſu Domino noſtro. Quod erga me volens diſſolvere illa, quæ tibi ſcribo, per inſtantiam reſcribendo agis ſingulatim ſed non ſingulis, cauſa mihi non incerta quibusdam prætermiſſis, reſpondere me pro loci mei officio, ne tibi ſapiens eſſe videaris, ad ſingula contumaci inobedientiæ & inobedienti pervicaciæ tuæ exigis, qui laboras, ut ſuperior in cunctis appareas, & victor exiſtat, metropolitano privilegio nomine tantum ironice per antiphraſin honorando inſultes, & cum in honoratione contumelioſa inobediendo reſultes mihi qui os adeo obtures, ut de his, pro quibus ad me, cui per ſacros canones divino judicio commiſſa eſt provinciæ totius, in qua es ordinatus Epiſcopus, ſollicitudo, qui negotia videntur habere, concurrunt, te non audeam commonere, neque præſumam de his, quæ ex te reprehenſibilia ad me perveniunt, redarguere; &, ut totum brevi perſtringam cingulo, timeam, quod diſpliceat tibi mutire. Sed ejusmodi enim es ſapientiæ atque religionis, ſed loci Epiſcopus, ut hæc valeas obtinere qui ſi vere tam ſapiens & religioſus fores, talia obtinere non attemptares: & quoniam veritate, ratione & auctoritate non potes, anxiaris, æſtuas & anhelas, ut quoquo modo, vel per veriſimilia & quaſi auctoritati & rationi convenientia mihi poſſis reſiſtere, meque poſſis comprimere atque revincere. Unde & recte dicta ſtudes prave ad ſenſum tuum inflectere & ea a ſenſu ſuo, quantum ex te eſt, cogis peregrinari. Et hoc pernicioſum certamen ſine ulla neceſſitate contra me aſſumpſiſti, & ſine ulla utilitate in eo ſatagis laborare. Cum nihil aliud a te requiram niſi, ut ſcriptum eſt, timeas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & obedias ejus imperio, &, ſicut Epiſcopus, quod omni convenit Chriſtiano, parem ſequaris & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum; & loci tui contentus modeſtia te altiora ne quæras, & ut frater ac filius cariſſimus agas, quatenus nos invicem recognoſcamus, ne antiquus hoſtis per ſcandalum duos movens, per nequiſſimam victoriam multos necet. Unde tua inſolentia multos, quæ non convenerant, loqui facit. Ego enim, ut aperte judicem, qui perciationem a te nihil requiro, quæ mihi de canonibus ſupponunt, de quibus tibi ad recognoſcentiam & reſipiſcentiam tuam jam ſæpius ſcripſi, tacere potuiſſem, ſi ea quæ familiari ſermone monerem cum caritate & humilitate ſuſciperes. Cæterum, ut Beatus Gregorius ad Joannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum dicit: rixam inferre non volo, ſed tamen a te venientem non devito, quod non valeo, nec etiam audeo pro loci mei officio, cum quaſi me pulſando egregius prædicator dicat; Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Si enim, ut veraciter fatear, utinam non ad condemnationem meam, Metropolitanus tuus judicio Domini non forem, & tu provincialis Epiſcopus Metropoli, cui diſponente Domino deſervio, ſubjectus & a me ordinatus non eſſes, ſed in alia provincia alterius ordinatus exiſteres, & talia de te audirem, ſicut audire cœpi, ex quo poſt concupiſcentias ſeculi. & elationem cordis tui ire cœpiſti: & verbis & ſcriptis te caritatis affectu monerem, & ſi non obaudirer, apoſtolicam ſequens juſſionem, qui de eo præcipit, qui ſemel & ſecundo commonetur, nec convertitur nec obaudit; te devitarem. Nunc autem, quia non ſolum ſapientibus & inſipientibus, ſed etiam provinciæ Remorum Epiſcopis, meis ſcilicet melioribus & ſapientioribus atque religioſioribus, debitor ſum, locum effugiendi invenire non valeo, ut te oportune, importune, non moneam, cum prædicator fortiſſimus dicat. Mundus ſum a ſanguine omni; non enim ſubterfugi, quominus adnunciarem omne conſilium Domini vobis. Si enim non adnunciaſſet, mundus a ſanguine non eſſet: Sed quibus omne conſilium Domini adnunciare ſtuduit, ab eorum ſanguine mundus fuit. In qua voce & ego pariter convenior; ego inſipiens, ut te moneam & arguam, &, quando neceſſitas exigit, increpem, valde conſtringor; ego reus eſſe oſtendor, qui Metropolitanus Epiſcopus vocor, qui ſuper ea mala, quæ propria habeo, alienas quoque mortes addo; qui tot occido, ut timeo, quot ad mortem ire cotidie trepidus & tacens video, dicente Domino per Prophetam de

de uno pereunte: Sanguinem ejus de manu tua requiram; quanto magis de multis, & etiam de his, per quos multi debent ſalvari; mihi hæc terribilis invectio incitatur, qui ad ſpeculandum & etiam Epiſcopis, peccatis meis exigentibus, Domini judicio prælatus, qua de re & Archiepiſcopus, unde non lætor, ſed revereor, ſum vocatus, qui reatu de morte animarum ſubjectarum conſtringor, quæ forte potuiſſent ſemper vivere, ſi verba meæ correptionis audirent. Sanguis ergo morientis de manu ſpeculatoris requiritur; quia peccatum ſubditi culpæ Præpoſiti, ſi tacuerit, reputatur. Recte ergo, ut beatus Gregorius dicit, quid mihi eſt faciendum, ut etiam, moriente ſubdito, me liberum reddam; ſurgam, invigilem, malis actibus contradicam, ſicut ſcriptum eſt: Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum; ne dederis ſomnum oculis tuis, nec domitent palpebræ tuæ. Et ſi adhuc, ut cœpiſti, in reſiſtendo perſiſtis, audiam, quid loquatur in me & ad me de reſiſtentibus Dominus Deus: Ecce, inquiens, dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, ut adamantem & ut ſilicem dedi faciem tuam, ſcilicet ut ſive ab auditoribus honorer, ſive ab auditoribus conculcer atque deſpiciar. Nec per delatum honorem refrenetur lingua ex verecundia, nec per diſpectum taceat ex infirmitate. Unde iterum mihi dici exaudio; ne timeas eos, neque metuas a facie eorum, quia domus exaſperans eſt. Eſt ergo increpandus is, Frater, & nunquam timendus, qui eſt exaſperans domus. Propterea de eo, quod jam tertio in præfatione tuarum literarum mihi ſcribens mandaſti debitam in Domino devotionem, quam non ſubſequeris, proſequendo, debitam & in Domino devotionem, tibi reſcribo; quia, quantum ſpectat ad humanos carnis oculos debitam devotionem mihi non monſtras; quantum vero ſpectat ad mentis humanos oculos in Domino devotionem non exhibes, quantum autem in divinis oculis ſuperno conſilio timeo trutinari, debitam devotionem mihi rependis, quam e tuis operibus non adeo-ve deſideraveram laudabilibus, & tuis contradictionibus, & duriſſimis ac contra caritatem, quæ Deus eſt, reſponſionibus & inpactionibus indebitis indeſinenter excrucias. Sed utinam mihi contingat, quod in Evangelio voce Abrahæ de Lazaro per flagella expurgato a malis ſuis diviti ardenti reſponſum audimus: Recepit Lazarus ſimiliter mala pro malis in vita ſua, ſicut & dives bona pro bonis in vita ſua. Et ſic opto, mihi per te fieri, ut ſi per improvidentiam Domini in aliquo ex te offendi, qui in multis eum me offendiſſe & offendere humili & contrito corde confiteor, recipiam ex te & per te purgationem in vita mea, ne inde crucier in vita futura, qui, ut dixi, per improvidentiam, non autem per malevolentiæ conſcientiam, tantorum gemitus, qui ſub manu tua, ut a multis dicitur ſicut revera ſub faſce graviſſimo gemunt, in provectione tua excitavi, quotidie emitti ad Dominum. Et proinde quotidiano imo continuo timore & dolore conſtrictus, non ſolum gemo, ſed & eis congemeſcens Deo, cujus promiſſionis judicio a te ſcandalizatus & mente excruciatus, verbis viri flagellis attriti, corde contribulato, dico: qui cœpit, ipſe me conterat, ſolvat manum ſuam & ſuccidat me, & hæc mihi ſito ſolatio, ut affligens me dolore non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti. Vellem enim, ſi illi placeret, ut flagellis dignum me, per alium, quam per te, flagellaret; ſed quia ita ſibi placet, cui bona cuncta placent, verbis ſuis eum convenio, qui ex affectu noſtræ humanitatis patri dignatus eſt dicere: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſte. Veruntamen non, ſicut ego volo, ſed ut tu vis. Et item ſpiritu ſuo de eo, qui reus eſſe videbatur, prædixit: ſi inimicus meus maledixiſſet, eum ſupportaſſem utique. Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos; in Domo Dei ambulavimus cum conſenſu; homo ſcilicet pacis meæ, in quo ſperabam; qui edebat panes meos, levavit contra me calcaneum ſuum; ac ſi aperte diceret, quid tanto gravius pertuli, quanto hæc ab eo, qui meus eſſe videbatur, ſenſi. Sed licet hinc erga me pietas cor tuum non tangat, timor tamen illud debet conpungere, quia ea contumelia, ex inobedientia tua qualicunque ſucceſſori beati Remigii in Metropolitana ſede ipſius a te mihi illata, in eum redundat, qui in me peccatore vicario ſuo totius Remorum provinciæ curam portat. Quin imo Chriſtus Deus noſter, orante apud eum pro nobis eodem ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro, meas contumelioſas calumnias & perſecutiones derogationum tuarum in ſe dignatur ſuſpicere, qui confidens patri ſuper omnes cœlos & ſuper omnium angelorum verticem Saulo, ut legimus & credidimus, dixit: Saule, Saule, quid me perſequeris. Non enim eſt credendum, in tanta turba credentium, quos Saulus perſequebatur, aliquem fuiſſe licet corpus ejus erant, ſe Dominus perſequi dixit. Et ideo in me imperfecto, modo quolibet perſecuto, illum perſequi credo, quia & voce ſanctæ Eccleſiæ, in qua ejus ſum ultimum membrum, per Pſalmiſtam dicitur: Inperfectum meum videntur oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur. Et iterum Pſalmiſta dicit: Benedixit omnes timentes ſe Dominus, puſillos cum majoribus. Et qui in judicio dicet de benefactoribus: quamdiu feciſtis uni de his minimis meis, mihi feciſtis; Veraciter credo, quia quicquid mihi ſive benignitatis ſive malignitatis pro ejus nomine exhibetur, ſine dubio illi impenditur. Et quia beatus Joannes Baptiſta pro veritate, videlicet pro Chriſto, ſine dubitatione occubuit, ſicut & ipſe oſtendens dicit: Ego ſum veritas. Et ego, ut Apoſtoli utar verbis, inimicus factus ſum tibi, vera tibi dicens, & ſuadens, ſed perſuadere non valens, ut, ſicut ipſa veritas per Sanctum Leonem dicit, obedientiam, quam a tuis ſubditis exigis, prælatis ipſe dependas, & in ea vocatione, qua vocatus es, in ipſa permaneas. Quæ quia non ſuffers, non ita ut ego ſum

ſum imperfectum, in quo, ſicut & in reliquis, qui videlicet non ſolum mihi, ſed & multis ſcandalum ingeris. Et veritas dicit, qui ſcandaliſaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus & demergatur in profundum maris. Et item idem Chriſtus Dei virtus & Dei ſapientia dicit: Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ſupervenit interitus & eum ſanitas non ſequetur. Et Moiſes & Aaron dura cervice reſiſtenti ſibi populo dicunt: Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Deum. Unde nec tuas inimicitias vereor, nec te monere in neceſſariis, quæ ſine peccato non poſſum dimittere, deſinam, ſciens, pacem dilectione integra intrinſecus me tenere debere, quam per invectionem vocis mihi extrinſecus non timeo perturbari quod utrumque provide David ſe perhibet ſervare, cum dicit: Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus; cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Ecce & loquens impugnabatur, & tum impugnatus erat pacificus, quoniam nec inſanientes ceſſabat reprehendere, nec reprehenſos negligebat amare. Hinc etiam Paulus ait: Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Hortatus enim Apoſtolus, ut pacem cum omnibus haberent, præmiſit, dicens, ſi fieri poteſt; atque ſubjunxit, quod ex vobis eſt. Difficile quippe erat, ut, ſi mala acta corriperent, habere pacem cum omnibus poſſent. Sed cum temporalis pax in pravorum cordibus ex noſtra increpatione confunditur, inviolata neceſſe eſt, ut in noſtro corde ſervetur. Hinc iterum David cum totum ſe ad fœdera pacis internæ conſtringeret, teſtatur quod cum malis concordiam non teneret dicens: Nonne te qui oderunt, Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? perfecto odio oderam illos. Inimici facti ſunt mihi. Inimicos enim Dei perfecto odio odiſſe eſt, ad quod facti ſunt diligere, & quod faciunt increpare, mores pravorum premere & vitæ prodeſſe. Penſandum eſt igitur, quando ab increpatione quieſcitur, quanta culpa ſit, ſi cum his, qui increpandi ſunt, ſine increpatione pax tenetur; Si Propheta tantus hoc velut hoſtiam Deo obtulit, quod contra ſe pro Domino pravorum inimicitias excitavit. Unde Paulus diſcipulos admonet dicens: Si quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate & non comminiſcreamini cum illo, ut confundatur. Atque ilico ſubjunxit: Et nolite, ut inimicum exiſtimare illum, ſed corripite ut fratrem. Ac ſi diceret: Pacem cum eo exteriorem ſolvite, ſed interiorem circa illum medullitus cuſtodite. Et quia more tuo te, credo, refugere ad perfugia ſolita, ſi licet ad excuſandas excuſationes in peccatis, ut dicas, quia etiam de cogitatione te judico, cum dicat Apoſtolus: Quis ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt, prævenio huic tuæ objectioni, dicens, quia tunc ſpiritus hominis ignoratur ab altero, cum verbis vel operibus non demonſtratur. Nam cum ſcriptum ſit, ex fructibus eorum cognoſcetis eos; per hoc quod foras agitur quicquid intus latet aperitur. Unde recte quoque per Salomonem dicitur: Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus. Cum dicis te ſcripſiſſe ad auferendam amphibologiam tuæ traditionis ex primitivo genitivi inter tradentem & traditum; Grammaticam, quam tibi inſinuari feci, egi & ipſi ſatis, mihi in faciem expuis, quod, gratias illi patienter portare poſſum, qui quod de ſe prædixit, pro me peccatore ſuſtinuit. Faciem, inquit, meam non averti ab increpantibus & conſpuentibus in me. Sed qui a te traditur, & non tradentem deſignas ex nomine, de hoc tuo dicto non curo, teſtimonium inde perhibente mihi conſcientia mea nihil me hinc tibi eſſe debitorem. Unde & hoc minimo mihi eſt, ut ex hoc a te judicer vel ab humano die; ſed neque me ipſum inde dijudico: Veruntamen ſi te tam morigeratum ſcirem, ut hoc ad utilitatem tuam & ad mentis tuæ ſanitatem poſſet proficere, vel mihi inde cognoſcerem aliquam neceſſitatem poſſet incumbere, & ſcriptis meis ad Regem & ad Epiſcopos & ipſorum teſtimonio ac per alios idoneos teſtes poſſem tibi oſtendere, me, ſicut dixi, debitorem hinc tibi non eſſe. Uniuſcujuſque enim quale opus ſit, dies Domini declarabit. Quia vero de traditione tua quereris, & nihil ſit intro ſine cauſa, nihilque, quod aut non faciat Deus propitius, aut fieri non promittat iratus, & pluraliter fieri traditiones, atque diverſis modis diverſos & pro diverſis cauſis traditos legamus, neceſſe eſt tibi utiliter mentem tuam diſcutere, ut meditatus cum corde tuo & non doloſa, ſed recta ſtatera appendens mores, cogitationes, verba, & actus tuos, apud te invenias, hæc traditio unde & a quo proceſſerit, & quem proceſſum habeat, & ad quem finem ſpectet. Legimus enim quoſdam a ſe traditos, ut Paulus ad Epheſios de quibuſdam dicit, qui, deſperantes, ſemetipſos tradiderunt ſe inpudicitiæ in operationem immunditiæ omnis in avaritia. Tanto enim, hinc beatus inquit Gregorius, ſe quiſque in malis præſentibus relaxat latius, quanto poſt hanc vitam ſe adſequi bona æterna deſperat. Et Jacobus Apoſtolus dicit: Unuſquiſque temptatur a concupiſcentia ſua; abſtractus & inlectus ſcilicet a recto itinere, & inlectus in malum. Et item Paulus ad Romanos de quibuſdam ſcribit: qui jam cognoviſſent Dominum, non ſicut Dominum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Et paulo poſt: Propter quod tradidit illos Deus. Tradidit, dixit, gratia non liberavit; ſicut & cor Pharaonis induravit, quod gratia non emollivit. Et Pſalmus dicit: Tradidit in captivitatem virtutem eorum & pulchritudinem eorum in manus inimici. In captivitatem enim virtus, & pulchritudo quorundam in manus inimici traditur,

tur, cum deceptæ menti antiquus hoſtis ex boni operis elatione dominatur & Apoſtolos expetivit Satanas, ut cribraret eos, ſicut triticum, qui juſſi ſunt orare, ut non intrarent in tentationem. Et Paulus quendam tradidit Satanæ, ut Spiritus ejus ſalvus fieret in Die Domini. Et item quoſdam tradidit Satanæ, ut diſcerent non blaſphemare; & filiam Abrahæ incurvatam legimus a ſatana & plures, propter peccata punienda, qui cruciari meruerunt, quaſi quibusdam quæſtionariis atque tortoribus traditos legimus refugis ſpiritibus; quia non ſolum homines miniſtri & ultores ſunt habendi in his, qui malum operantur, quique non ſine cauſa portant gladium, ſed etiam contrariæ fortitudini, quæ appellantur furor & iræ Dei. Quapropter ſi moribus tuis & factis exigentibus, juſto Dei judicio permittente, aut a te ipſo vel per Spiritum refugum in peccatum, quia legimus immiſſiones per angelos malos vel per hominem Dei miniſtrum ad pœnam peccati, es traditus, ſi te non recognoſcis & non corrigendo reſipiſcis, non habes unde queraris, ſed unde tribuleris: quia non dicit Dominus: beati qui perſecutionem patiuntur propter non juſticiam, ſed, propter juſtitiam. Et Apoſtolus dicit: Beatus, qui ſuffert tentationem; quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ: Quia, ſicut beatus Cyprianus ait, Martyrem non facit pœna, ſed cauſa. Nam cum Chriſto Crucem etiam periturus latro ſuſcepit, ſed, quem reatus proprius tenuit, per crucifixio non abſolvit. Et perſecutio vel traditio dum non rationabiliter ſuſtinetur, ut Beatus monſtrat Gregorius, nequaquam proficit ad ſalutem. Nam nulli fas eſt retributionem præmiorum expectare per culpam, quod & Beatus Petrus Apoſtolus demonſtrat dicens: Quæ eſt enim gratia, ſi peccantes & colaphizati ſuffertis? Contra hos Propheta Domino queritur, dicens: Attriviſti nos & renuunt accipere diſciplinam. Hinc eſt, quod Dominus dicit: Interfeci & perdidi populum iſtum, & tamen a viis ſuis non ſunt reverſi. Hinc rurſus ait: Populus non eſt reverſus ad percutientem ſe. Hinc voce flagellantium Propheta conqueritur dicens: Curavimus Babilonem & non eſt ſanata. Babilon quippe curatur, non tamen ad ſanitatem reducitur, quando mens in prava actione confuſa verba correptionis audit, flagella correctionis percipit, & tamen ad recta ſalutis itinera redire contemnit. Hinc captivo Iſraelitico populo, nec tamen ab iniquitate converſo, Dominus exprobrat dicens: Verſa eſt mihi domus Iſrahel in ſcoriam: omnes iſti æs & ſtannum & ferrum & plumbum in medio fornacis. Ac ſi aperte dicat. Purgare eos per ignem tribulationis volui, & argentum illos vel aurum fieri quæſivi; ſed in fornace mihi in æs, ſtannum, ferrum & plumbum verſi ſunt; quia non ad virtutem, ſed ad vitia etiam in tribulatione proruperunt; quoniam aut ad ſonitum murmurationis erumpere, aut ſimulationis vitio non carere decreverunt, aut in nocendi malitia proximis perſeveraverunt aut a deſideriis carnis preſſi, in tribulatione purgari non potuerunt. Hinc rurſum ſcriptum eſt: Multo labore ſudatum eſt, & non exivit de anima rubigo ejus, neque per ignem: ignem quippe nobis admonet tribulationis, ut in nobis rubiginem vitiorum Dominus purget. Sed nec per ignem rubiginem amittimus, quando & rubiginis inter flagella vel per flagella vitio non caremus. Hinc Propheta iterum dicit: Fruſtra conflavit conflator: Malitiæ eorum non ſunt conſumptæ. Pœna, inquit, Gregorius præſens ſi afflicti animum convertit, finis eſt culpæ præcedentis: ſi autem ad timorem Domini minime convertit, initium eſt pœnæ ſequentis. Cavendum ergo nobis eſt, & ſummopere in fletibus tota mentis converſione vigilandum, ne de tormento ad tormenta tranſeamus: qui ergo juſtus patitur, ſi patienter ea, quæ patitur, ſuſtinet, Chriſtum imitatur, qui in flagellis corrigit; latronem, qui in cruce Chriſtum cognovit & poſt crucem cum Chriſto Paradyſum intravit. Qui nec inter flagella deſiſtit a culpis, ſiniſtrum imitatur latronem, qui propter peccata aſcendit in crucem & poſt crucem ruit in tartarum. Si ergo propter peccatum modo quolibet vel a quocunque traditus es, & per traditionis perſecutionem correptus, ut audire merearis a Domino, etſi non auribus corporis, vel auribus illis, de quibus Pſalmiſta dicit: Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus; quod audivit, qui propter peccatum flagellatus & per flagellum purgatus eſt, dicente Domino: Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat; habes, unde gaudeas, & quod cavendo cuſtodias. Si autem ideo traditus & traditione flagellatus es, non quia peccaſti, ſed ne peccares, ſicut Paulus, qui dicit: Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, ut me colophizet; libenter gloriare in infirmitatibus tuis, ut inhabitet in te virtus Chriſti. Si denique a quocunque traditus es vel non propter præcedens peccatum, vel ideo, ut non incurreres, quod poterat accidere tibi, peccatum, ſed ut juſtus juſtificareris adhuc, ſicut Tobias & Job, de quo dixit Dominus ad Satan: Ecce in manu tua eſt, tantum animam illius ſerva; cuſtodire te oportet, ut ne de flagello murmures, & animam tuam, quam Dominus ſervare in Job juſſerat, murmurando in poteſtatem illius tradas. Neque murmuraveritis, inquit, Apoſtolus, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & a ſerpentibus perierunt. Cavere etiam ſummopere debes, ut aucta per flagellum merita de cætero peccando non inquines, ſed juxta vocem Domini corde bono & optimo verbum & purgationem ejus retinens fructum adferas in patientia. Quicunque humiliter, etiam pro peccatis ſuis, flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Sic uva calcibus tunditur & in vini ſaporem liquatur; ſic oliva contritionibus expreſſa amurcam ſuam deſerit & in olei liquorem pingueſcit; ſic per trituram areæ a paleis grana ſeparantur & ad horeum purgata perveniunt. Quiſquis ergo appetit plene vitia vincere,

cere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare, ut tanto poſt ad judicem mundior veniat, quanto nunc ejus rubiginem ignis tribulationis purgat. Quod dicis meis apicibus te ſolito more morderi, ſed non te ſenſiſſe lædi. Si ita quod dicis, ita, ut eſt intelligendum, intelligis, non improbo; quia & erat, unde morderi, ſed ad ſanitatem, & idcirco te non lædi, ſentire debebas. Sic enim, ut in Evangelio legimus, plaga ſanatur, ſcilicet per acrem vini morſum & per olei fomentum. Cum enim tibi oſtendi, quid actum ſit, rite ad morſum intellexiſti; &, cum oſtendi, quid agendum ſit, ſi recte facis, pertinere ad olei fomentum intelliges. Si autem adeo intentionem tuam rebus tranſitoriis immoderatius implicas, ut quibus negligentiarum jaculis tranſfigaris, vel quibus monitionum medicamentis debeas curari, ignores, quia nec læſum, nec ſanabilem te ſentis, probabiliter improbo. Unde per Salomonem vox percuſſi & dormientis exprimitur, qui ait: Verberaverunt me, ſed non dolui; traxerunt me, & ego non ſenſi. Mens quippe a cura ſuæ ſollicitudinis dormiens verberatur & non dolet; quia ſicut imminentia mala non proſpicit, ſic nec perpetrata pertimeſcit. Trahitur, & nequaquam ſentit; quoniam per illecebras vitiorum ducitur, nec tamen a ſui cuſtodia ſuſcitatur. Quod dicis a me jaculis te impetitum nævoque notatum; noli agere, ut hoc mihi neceſſe ſit agere & me ab his ſenties conquieſcere. Quod dicis, te integro fugatum anno, & non dicis a quo fugatus exiſtas; neſcio, quid inde tibi reſpondeam, niſi quod dicit ſcriptura, quod in te Dominus cadere non permittat: Fugit impius, nemine perſequente. Quod dicis, te ad inſtar Abner fugatum & ſerris tritum & ideo non tacere permiſſum; non convenientem ſententiam Beati Gregorii in perſecutione Abner ab Aſahel poſuiſti, quia non me furentem tuum perſecutorem, ſed ad corrigendum exceſſus tuoſque loci mei officio intelligere debueras monitorem: & tu non me averſa haſta, ut Abner Aſahel, perſequentem feris, & tranquille ex quibuſdam tangis & quaſi parcendo ſuperas; ſed invehendo & reſiſtendo in faciem, quantum potes, per contumacem contemptum, ſi poſſes, ad furorem provocando, exaggerare non ceſſas, & ideo reſponſionum ratione in intimis ſub tranquillitate tactus ab eo, quod me pro neceſſitate loci mei erexeram, non cado neque ſuccumbo; ſed validius ſemper clamo, clamavi, clamabo per ævum, & ſicut tuba exaltabo vocem meam, & adnunciabo tibi exceſſus tuos & ſataganter evocare pro viribus a contumaci elatione tua. Quod dicis, te ſerris tritum; inproprie, quantum audio dicere, hoc tua Grammatica protulit. Nemo enim ſerris teritur, ſed ſecatur, quod bene Paulus intellexit, ſcribens ad Hebræos, cum paſſiones ſanctorum deſcripſit, dicens: Sancti ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt. Non enim dicit triti ſunt. Serra enim dentata fieri legitur, & ego, quantum poſſum, dentatis ſerris te ab accidentibus, quæ Epiſcopo non ſunt propria ſecare laboro, & ſpiritalibus dentibus mordere, ac ſtimulis verborum monentium & clavis increpationum configere non omittam; quoniam ut ſacra ſcriptura dicit: Verba ſapientium quaſi ſtimuli & quaſi clavi in altum defixi; quia videlicet, ut exponit Beatus Gregorius, verba ſapientium culpas delinquentium neſciunt palpare, ſed pungere. Quia vero incompoſite Præteritum verbi teror ſerris compoſuiſti, multis locis non ſolum in tua Grammatica, ſed etiam in ſcripturis prævales invenire ſed & in illo loco, ubi Dominus Moyſi, qualiter tymiama, quod noſtra lingua inceſſum Dei, facere juſſit, dicens: cumque in tenuiſſimum pulverem univerſa contuderis. Unde S. Gregorius: In tenuiſſimum pulverem aromata univerſa conterimus. Et item: Aromata in pulverem redigere eſt virtutes recogitando terere. Hujus Activi Paſſivum eſt, ſicut melius noſti, teror; cujus eſt Præteritum tritus; quod non rite ſerris, ſed pilæ ac pilo potius applicari debet, ſicut Salomon demonſtrat dicens: ſi contuderis ſtultum in pila quaſi typſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus. Quodque tymiamia a Domino juſſum fieri; quotidie nos, ſacri altaris miniſterio adſciti, debemus componere, ut recte poſſimus Domino dicere: dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. De eo, quod dicis, te mirari, cur Hadulfum tam diu remorantem non remittam, præſertim cum ſuper eo meæ, ut juſtum erat, annuiſti interventioni; ideo pleniter non reſpondeo, quia ſyncera non eſt, ſoliditate veritatis & caritatis atque pacis, tua mandatio. Tantum hoc reſcribo, quia, quotieſcunque ad me illum miſiſti, ſemper tibi illum remiſi, & non, ſicut aliis literis de eo mihi directis, quantum ex me eſt, contumacem illum a me recepiſti; qui ſi contumax tibi extitit, non mea ſvaſio, ſed, ut æſtimo, tua factio hoc ab illo exigit; quia, ut puto, calice Babilonico, quo viciſſim ac ſingulatim gentes propinatas uſque ad Seſap noviſſimum legimus, a te ille etiam eſt propinatus, ſicut & plures alii extiterint. Nam, ut ſcriptum eſt, a ſanctuario meo incipite; a me nutritore tuo & ab his, qui te mecum nutrierunt, vel inter quos nutritus fuiſti, prius incœpiſti, derelinquens nos, & odio habere inchoans, atque aliorum familiaritates expetens; deinde per alios & alios tam amicos, quam ſubditos, tam Clericos, quam Laicos, hactenus diſcurrens & viritim præcedentes relinquens, uſque ad hunc tibi familiariſſimum curſus tuus pervenit, & cum tali gratia de ſcala vitrea tuæ familiaritatis decidit, ſicut & nos priores & illius de tuis ſubditis anteceſſores cecidimus, ſi tamen talis caſus non potius aſcenſus, quam caſus dici debeat, cum tibi Salomon dicat: Amicum tuum & amicum patris tui ne dimiſeris. Et ſanctus Jeronimus dicit: Proverbium, inquiens, eſt, quod ſerviri negarat, qui nulli ſervivit; ſicut tibi ſerviri non poteſt, qui nulli ſerviſti, quique non laborando, ſed deliciando & dormiendo alterius labore, quod habes, adeptus fuiſti; & quod Simonides, cum interrogaretur,

quid inter homines celerrime conſeneſceret: Beneficium, inquit; manifeſte oſtendis. Et Salomon dicit: Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus; & qui mentis eſt duræ, corruit in malum. De hoc, quod dicis, te neſcire, unde ſciam, te conſenſiſſe Eccleſiam Senato Clerico noſtro in Tollane Braio; quoniam nec res nota eſt, nec per caſus aut formas ſaltem veriſimiles flectitur, & ideo nec te conſenſiſſe ſcio, nec illud probare poſſum. Tibi reſcribo, quia indignum tibi eſſe debuerat, quoniam eſt utique indecorum, ut cum illuſione mea Epiſcopus ad cunas infantilis Grammaticæ redires. Hoc enim, quod mihi ſcribis, reſpondere ſolebas in ſchola, quando nomina vel pronomina ſeu verba declinare me jubente inſinuabaris. Cum enim te conſcolarius puerulus interrogabat, hoc vel illud, quæ pars eſt, reſpondere ſolebas ſicut tibi videbatur, quæ pars erat. Et, inferrente illo, unde hoc ſcires, dicebas: ſi rite remetior, quod mihi multis jam annis tranſactis non venit in memoriam. Quia res nota eſt, & per caſus, vel modos, vel formas inflectitur. Et alia frater & filius a calumnus meus ad deriſionem, quaſi pituita ſcilicet flegma coagulare, & vetuſtum ac muccidum mihi in vultum excreaſſet, non attendis, quantum Dominum, qualiscunque ego, ſi in contemptu miniſterii ſacri ſine reverentia ulla offendas. Tamen, ut antiquo proverbio dicitur, bos laſſus fortius figit pedem, quia intelligere in præcedentibus literis noluiſti vel potius dedignatus fuiſti, aut ſi intellexiſti, dicere refugis, mihi non pigrum, licet non tibi neceſſarium eſt iterare, unde hoc ſcio, quæ & res nota eſt, & a longo tempore perhumaniter occidentis caſus inflexa, & per formas, non dicam veriſimiles, ſed per veras oſtenditur; videlicet, quia, ſicut tibi ex ordine ſcripſi, tempore Chilpini & quando poſt eum per annos circiter novem metropolis Remorum vacavit Epiſcopo & tempore Wolfarii, ſed & tempore Ebonis & quando Folco & poſt eum Notho ipſum Epiſcopium tenuerunt, ſed & tempore meo, per tempora Epiſcoporum Laudunenſis Eccleſiæ Genebaudi videlicet junioris, Berneconis, Gairfredi, Wanilonis, Oſtroldi, &, quando Epiſcopatus vacavit, in Ailmaro, & tempore Simeonis ac Parduli, ſed & meo tempore, per tempora, quando Rodolphus tempore Chilpini habuit villam Follanæ Bravi in beneficio & poſt eum Odelharius, deinde Odalgiſus, deinde Odelharius, deinde, quando poſt eum idem beneficium commiſſum fuit Oſſuero, habuit ipſa Eccleſia in Follanæ Braio ſemper presbiteros, ex quo memorari poteſt; Ferherum ſcilicet & poſt eum Dodonem, deinde Haimbradum, deinde Ottericum, & poſt eum per quinque annos Bertfridum, & nunquam fuit Eccleſiæ in Codiciaco ſubjecta. Et quando Ottericus Presbiter ordinatus a Wanilone Laudunenſi Epiſcopo in Eccleſia Follanæ Braio degebat, fuit Presbiter in Codiciaco Nodalbertus per annos circiter XX. & poſt Nodalbertuum fuit ibi Presbiter Gormarus per annos circiter XX. & poſt Gormarum, ſic tibi præſcripſi, miſi iſtum Heimeradum in Codiciaco nunc degit. Simoni ad ordinandum; quem in Eccleſia, quæ eſt in Codiciaco, ordinavit. Et tempore Simeonis ſemper in Follanæ Braio Octericus Presbiter ſic in ea ordinatus manſit, ſed & tempore Parduli uſque circa finem ipſius: & tunc Wulfegerus Clericus ipſam Eccleſiam, conſentiente Pardulo, tenuit uſque ad obitum Parduli; poſt obitum autem Parduli, & poſt ordinationem tuam, Bertfridus Presbiter in tua Eccleſia ſecus eam domum, & in Eccleſia noſtra in Follanæ Braio per quinque circiter annos officium Sacerdotale exhibuit. Utrum tu hoc conſenſeris, ut tuam Eccleſiam juxta quam ibas & redibas, quando ad palatium ibas, aut de eo redibas, cum Eccleſia in Follanæbraio tenuerit, tu videris. Abſcedente autem de Parrochia tua Bertfrido pro fama de eo vulgata, conceſſi more prædeceſſorum meorum Sigeberto, cui illud beneficium dedi, ut Clericum noſtrum Senatum in eadem Eccleſia ordinandum tibi offerret, & ſi tu illum probabilem judicares, ego illi libertatem Eccleſiaſticam darem: &, ſi demum tu illum regulariter ordinares, qui Clericus per quatuor annos ipſam Eccleſiam tenuit, & ſecundum paupertatem ſuam, ſicut ſimul ſæpe vidimus, & adhuc par & bene in ea laborat, &, quando ſimul equitabamus juxta ipſam Eccleſiam, in qua Clericus laborabat, euntes ad Regem, te audiente, ſe reclamaverunt ad me ipſi homines pro ordinatione dilata ejuſdem Clerici, qui antea habebant Presbiterum: & tu, me audiente, & multis aliis & meis & tuis audientibus, reſpondiſti, quod verum non dicerent quia nullam indigentiam de miniſterio ſacerdotali habebant; & ad tua verba, te audiente, ego eisdem hominibus dixi, quod tu habebas diſpoſitum, ut nullam indigentiam de miniſterio ſacerdotali haberent, donec ipſe Clericus ordinaretur: & nihil contradixiſti & per annum & dimidium ipſo Clerico eandem Eccleſiam tenente, Grimino Parrochiæ tuæ Presbiter ibi cantavit; & per duos annos & dimidium ibidem Haimericus Presbiter officium ſacardotale exhibuit, uſque pridie Nonarum proxime præcedentis Februarii. Et quia quæris, unde hoc ſcio, ſic mihi, quantum ex antiquitate per veraces homines didici & per os Parduli audivi, & poſt eum per os tuum, ſicut dixi, audivi, & oculis vidi, res mihi nota eſt, & per has veras formas nota mihi oſtenditur. Si autem illa negas, quæ per te ipſum cum auditu multorum ſcio, minus tibi credere potero, ſi te excuſaveris ex his, quæ de te per alios audio; tamen me & te latere non poteſt, quod nec tibi, ſicut nec mihi, reputari poſſe ex veritate cupio, quod ſcriptum eſt: Os quod mentitur occidit animam; Et quod de ore procedit, ſcilicet veritati contrarium, hoc coinquinat hominem. Et Salomon dicit: Teſtis falſus non erit impunitus, Duobus inquiunt modis autores fit falſus teſtis, ſcilicet aut falſa dicendo aut vera reticendo. Nihil eſt, inquit, Beatus Gregorius ad defendendum puritate tutius, nil ad dicendum veritate facilius: nam dum fallaciam ſuam tueri quis cogitur, duor

duro cor labore fatigatur. Hinc namque ſcriptum eſt: labor labiorum ipſorum operiet eos; qui enim nunc implet, tunc operit: quia cujus animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per aſperam retributionem premit. Hinc per Hieremiam dicitur: Docuerunt linguam ſuam loqui mendacium, ut inique agerent, laboraverunt. Ac ſi aperte diceretur, qui amici eſſe veritatis ſine labore poterant, ut peccent, laborant. Cumque vivere ſimpliciter renuunt, laboribus exigunt, ut moriantur. Nam plerunque in culpa deprehenſi, dum quales ſint, cognoſci refugiunt, ſe ſe ſub fallaci velamine abſcondunt, & hoc quod peccant, quodque jam aperte cernitur, excuſare moliuntur, ita ut ſæpe is, qui eorum culpas corripere ſtudet, aſperſæ falſitatis nebulis ſeductus, pene amiſiſſe videat, quod de eis jam certum tenebat. Unde recte ſub viduæ ſpecie per Prophetam contra peccantem animam, excuſantemque ſic dicitur: Ibi habuit foveam ericius. Ericii quippe nomine impuræ mentis ſeſeque callide defendentis duplicitas deſignatur; quia videlicet Ericius cum adprehenditur, ejus & caput cernitur & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur; ſed mox cum apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, pedes introrſum ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totum ſimul amittitur, quod totum ſimul antea videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes ſunt, cum in ſuis exceſſibus comprehenduntur. Caput enim Ericii cernitur; quia, quo initio ad culpam peccator acceſſerit, videtur; Pedes Ericii conſpiciuntur, quia, quibus veſtigiis nequitia ſit perpetrata, cognoſcitur; & tamen, adductis repente excuſationibus, impura mens introrſus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis ſuæ veſtigia abſcondit: Caput ſubtrahit, quia miris defenſionibus nec inchoaſſe ſe malum aliquid oſtendit; & quaſi Sphæra in manu tenentis remanet, quia is, qui corripit, cuncta, quæ jam cognoverat, ſubito amittens involutum intra conſcientiam peccatorem tenet; Et qui totum jam deprehendendo viderat, tergiverſatione pravæ defenſionis illuſus, totum pariter ignorat. Foveam ergo Ericius habet in reprobis. Quia malitioſæ mentis duplicitas ſeſe intra ſe colligens abſcondit in tenebris defenſionis. Audiant impuri, quod ſcriptum eſt: Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter; fiducia quippe magnæ ſecuritatis eſt ſimplicitas actionis. Audiant, quod ſapientis ore dicitur: Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum. Audiant, quod ſcriptura rurſum teſte perhibetur: Cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. Domino enim ſermocinari eſt per illuſtrationem ſuæ præſentiæ humanis mentibus arcana revelare. Cum ſimplicibus igitur ſermocinari dicitur, quia de ſupernis myſteriis illorum mentes radio ſuæ viſitationis inluminat, quos nulla umbra duplicitatis obſcurat. Eſt autem ſpeciale duplicium malum, quia, dum perverſa & duplici actione cæteros fallunt, quaſi præſtantius cæteris prudentes ſe eſſe gloriantur. Et quia diſtrictionem retributionis non conſiderant, de damnis ſuis miſeri exultant, & cætera, quæ in Regula Paſtorali B. Gregorii ex ordine potes relegere, quam tibi una cum libro Sacrorum Canonum in manu ante altare ſanctæ Mariæ in die ordinationis tuæ miſi, obteſtans, quæ ignorare non potes & oblivisci non debes. Veruntamen hanc negationem tuam, quam ſine ulla neceſſitate aſſumpſiſti, ad injuriam meam pertinere non ducam nec pro crimine reputabo, neque pro hac ſola negatione tua me a communione tua ſeparabo, ſequens capitulum Africani Concilii, quod tu detruncatum & a ſuo ſenſu expoſitum mihi ſcripſiſti, ultimam ejus particulam ad tuum ſenſum inflectendo, ſcripto tuo mihi directo imponens, quia nec pro crimine ducendum puto, ſi Clerico ordinando uſque ad ordinationem conſenſiſti in Eccleſia, in qua ordinandus erat, laborare, donec ad ordinandum perveniret, & ſi dignus atque idoneus inventus foret, ordinaretur; quia nec ſanctus Innocentius, ſicut tibi præſcripſi, pro crimine reputavit, Epiſcopo, qui Presbiteris quibuſdam conſenſit in ſua Parrochia Eccleſias diutius retinere, qui communionem illius eatenus non poterant promereri; ſed ſtatuit, ut quibus eaſdem Eccleſias retinere diu in Parrochia ſua conſenſerat, ſuam eis communionem nullatenus denegaret. Integritas autem ipſius Capituli Africani Concilii, cujus partem ultimam tuo ſcripto inſeruiſti, iſta eſt: Item placuit, ut ſi quando Epiſcopus dicit, aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe confeſſum, atque ille negat, non putet ad injuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quod illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ, ſe dicit neganti nolle communicare, quam diu excommunicato non communicaverit ſuus Epiſcopus, eidem Epiſcopo ab aliis non communicetur Epiſcopis, ut magis caveat Epiſcopus, ne dicat in quenquam, quod aliis documentis convincere non poteſt. Hæc documenta quæ tibi & prius & nunc ſcribo, qualiter didici, e præcedenti & hac ſubſequenti lectione potes cognoſcere, ad quæ confirmanda & ad te convincendum, nullos teſtes producam, quia non debeo, nec de hac re ſecretam confeſſionem tuam, quam non accepi, promere volo; cum ſcriptura dicat ei, qui revelat arcana & ambulat fraudulenter & dilatat labia ſua, ne commiſcearis. Quod ita exponunt Doctores Catholici: Ne commiſcearis ejus amicitiis, qui prioris amici ſecreta denudat: ſed hunc velut perfidum cave. Oſtendere autem & monere te debeo, ut ſecundum leges & regulas inde, quod juſtum eſt, exequaris. De eo vero, quod negas per multas ambages non veriſimiles, quibus mihi & longum & inutile reſpondere videtur, te non conſenſiſſe ut ipſe Clericus eandem teneret Eccleſiam, ſi in contumacia & negatione tua perſeverare decreveris, habeas illum conſcientiæ & negationis tuæ judicem, quem habebis & teſtem. Et quoniam mihi ſcripſiſti, quod inde cauſam, quam neſcis inveſtigare, & mihi remandare debeas, timeo pro te, ne ſic jam feciſti, ut victor

victor in contentione videreris, quando contra ſacram auctoritatem cuidam decreto pernicioſo, ut dicitur, ſubſcripſiſti, & Clericos ac Presbiteros Parrochiæ tuæ ſubſcribere feciſti, ne de cauſa hujus Eccleſiæ in aliquo naufrages, & alios tecum inregulariter colligans, ut evincas, in Naufragium ducas. Unde obteſtor & moneo te per ſanctam & inſeparabilem unius Deitatis Trinitatem & per Chriſtum Jeſum redemptorem noſtrum, & per gratiam Spiritus Sancti, qui maxime in ordinationibus operatur, quam per impoſitionem mearum manuum accepiſti, & per gloriam ſanctæ Dei genetricis & ſemper virginis Mariæ ac per Electos Dei Angelos & per Beati Remigii merita & Metropolitanam auctoritatem eidem Prædeceſſori meo & in ejus ſucceſſione divinitus mihi collatam, ut contra leges, quas Catholica & Apoſtolica Eccleſia ex antiquo ſervandas ſuſcepit, contraque ſacros ſanctorum Conciliorum Canones & decreta ſedis Romanæ Pontificum de ſacris ordinibus & Canonum promulgata diſciplinis, de cauſa Eccleſiæ ipſius non facias; ſed ſine ullo præjudicio, quantum Deus tibi ſcire & poſſe dederit, quod juſte & rationabiliter videris, exequaris: & non negligas vel parvipendas, rogo, hanc obteſtationem juſtitia & ratione atque auctoritate plenam; quia ſi potui propter miniſterium mihi collatum exorare Dominum per humilitatem, ut tu per impoſitionem manuum mearum fieres ordinatus Epiſcopus, poſſum & debeo eodem miniſterio obteſtari per auctoritatem, ut facias, quod facere debet Epiſcop9. Sic & Paulus obteſtatus eſt Timotheum a ſe ordinatum, ut non declinans in aliam partem, ſine præjudicio ſervaret mandatum. Et ſcias certiſſime, quoniam ſi ſecus egeris, Domino annuente & vita comite, oportuno tempore hoc non ſine regulari diſcuſſione dimittam, non mei, quod abſit cauſa, ſed ſacrarum regularum obtentu. De eo, quod in eodem tuo inſulſo ſcripto appoſuiſti. Item canon dicit: Qui unum crimen probare non potuerit ad alia admitti non debet; tibi reſcribo, neſcis, quid dicis, plenus indignatione & contumacia non potes oculis mentis videre, quod verbum debeas promere vel quid debeas reticere. Si ſequereris beatum David, Dominum deprecaveris, ut poneret cuſtodiam ori tuo & oſtium circumſtantiæ labiis tuis. Canon dicit: Quotienscunque Clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipſis, de quo prius egerit, probare non valuerit, & ad cætera jam non admittatur. Dic, quis eſt ille accuſator; dic, apud quem te accuſator accuſat; in quo regulari judicio te accuſat; dic, de quibus criminibus te accuſator accuſat; dic, de quo crimine accuſator egit, quod probare non valuit, ut ad cætera jam non admittatur. Quotienscunque enim te Metropolitana auctoritate monuero, cui per ſacros Canones commiſſa eſt ſollicitudo totius provinciæ de his, pro quibus ad me de tua Parrochia, qui negotia videntur habere, concurrunt; ſemper accuſator tuus exiſtam: & cum longius a te ſeparatus corpore fuero, & verbo, vel literis te monuero, pro accuſatore tuo de criminibus in judicio regulari tenebor. Regulæ namque dicunt: Apud quem & qualiter accuſandus Epiſcopus debeat accuſari, & ubi & qualiter vel a quibus debeat judicari. Et quotiens tibi oſtendero per ſanctarum ſcripturarum tramitem & ſacrarum regularum auctoritatem, in quibus excedis, ſemper te a me inregulariter ſcilicet & abſque regulari, videlicet Synodali judicio, judicatum cauſaberis. Dominus enim dicit in Evangelio: Audiſtis, quod dictum eſt antiquis, non occides; qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur Patri ſuo ſine cauſa, reus erit judicio, & cætera. Et ſacri Canones ſæpe numero dicunt: Si quis præter hæc fecerit, quaſi citra magnum Concilium ſe efferens, ipſe de clericatus honore periclitabitur. Et decreta ſanctæ ſedis Romanæ Pontificum hoc ſenſu dicunt: ſi quis fratrum contra hæc conſtituta venire temptaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, a ſuo ſe noverit officio ſubmovendum. Et, ut tibi oſtendatur, in quibus contra hæc agis, ſuſtinere non potes; ſed ſemper te inregulariter judicatum quereris, & laboras quærendo nodum in ſcirpo, & unde tuam ſapientiam jactitas, inde magis ſtultitiam monſtras. Cum dicat Apoſtolus: Si quis vult inter vos ſapiens fieri, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Et Salomon dicit: qui impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam, & qui increpationes odit, morietur; Et, non amat peſtilens eum, qui ſe corripit, nec cum ſapientibus graditur: Et, filius ſapiens doctrina patris, qui autem illuſor eſt, non audit, cum arguitur: Et, auris quæ abjicit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur. Qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus poſſeſſor eſt cordis. Et, qui meditatur diſcordias, diligit rixas: &, qui provocat iras, producit diſcordias: &, qui exaltat os ſuum, quærit ruinam. Et, non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus. Et, vidiſti hominem ſapientem ſibi videri, magis illo ſpem habebit ſtultus: &, expedit magis urſæ occurrere raptis fœtibus, quam fatuo ſibi confidenti in ſtultitia ſua: Et, ſtultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet. Deinde poſt plurima non ſolum inutilia, ſed & fatua ad hoc perveniſti, ut diceres, quod capitulum, quod contra te ſcripſi de primo libro Capitulorum Synodalium, pro te faceret; ut ſine autoritate vel conſenſu Epiſcoporum, Presbiteri in quibuslibet Eccleſiis non conſtituantur nec expellantur. Et quod conjunctim in eodem habetur Capitulo & tibi ſcripſi, propter quod & præcedentia, ut integrum illud monſtrarem Capitulum, memorari voluiſti, ſcilicet, ſi laici Clericos probabilis vitæ & doctrinæ Epiſcopis conſecrandos ſuiſque in Eccleſiis conſtituendos obtulerint, nulla qualibet

libet occaſione eos rejiciant. Dic quis ſine auctoritate vel tuo conſenſu in Ecclesia Follanæbraio Presbiterum conſtituit. Ego, ut prædixi, Sigeberto Clericum noſtrum conceſſi, ut tibi illum ad ordinandum offerret, &, ſi illum ordinare velles, ego illi libertatem Eccleſiaſticam facerem. Quomodo ergo ſine tua auctoritate Sigebertus ibi Presbiterum conſtituit? & ubi eſt ille Presbiter? Et Deo gratias, quia ſicut in ſubſequenti Capitulo regio tuo ſcripto inſerto dixiſti, non adhuc habes illam poteſtatem de Sigeberto, ut bannum regium illum renuadiare cogas, & per fidejuſſores ad palatium regium venire facias: quia nec tuus eſt Parrochianus, nec de tuo miſſatico divino vel humano: nec in ipſa Eccleſia Presbiterum contra auctoritatem Epiſcopalem conſtituit. Sed forte impletur in te, quod ſcriptum eſt: Abominatio Domini eſt omnis arrogans. Etiam ſi manu ad manum fuerit, non erit innocens; quia ſi ceſſat a perverſitate, quam explere non poteſt in operatione non vacat a malitioſa voluntate, quam deſiderat, ſi poſſet, explere in opere. Deinde ad mere disrodendum dicens, perquiro, cur a tanto tempore de ſua quin mei clerici inregulari ordinatione non requiſiſtis. Si vis, reſpondeo tibi: Certe, quia antea illum a te ordinatum non audivi, niſi poſtquam ipſi homines de præfata villa ſe ad me reclamaverunt: nec in voluntate unquam habui, ut de inlicita ordinatione a te facta, te unquam vel usquam impeterem. Denique dicis; prius erat modus ordinationis cognoſcendus, & ſic ordinator aut ordinatus jure judicandus, aut utrique Canonico percellendi cauterio. Dic, Frater, quis te judicavit, & in quo regulari judicio inde es judicatus vel compellatus. Sed non mirum eſt quod agis; facis enim, ut ſoles, quod diligis. Dicit ſcriptura: Effraim unula docta diligere trituram; Et item: Effraim panis ſubcinericius, qui nunquam reverſatur. Deindè dicis: Ergo Capitulum, quod ex Auguſtorum noſtrorum libro, quaſi contra me, quod agit pro me, detruncatum poſuiſtis; integrum reſumite; non eſt verum. Detruncatum illud Capitulum regium tibi non miſi. Non enim ille Clericus meus aut tuus vel alicujus eſt liberi hominis ſervus; & ideo quod capitulum illud de ſervis quorumlibet dici non poſui; quia ad iſtum Clericum non pertinebat. Quia vero mihi & non tibi commiſſæ Eccleſiæ ſervus eſt, quod de Eccleſiaſticis ſervis illud Capitulum dicitur, hoc tibi ſcripſi, quia & hoc ad cauſam iſtius Clerici pertinere cognovi. Et poſt iſta proſequeris: Hujus autem Capituli tenore perſpecto, reſponſum de ordinatione Clerici veſtri meum, ſi a me facta eſt, tempore & loco cum congruo, tum canonico, expectate & interea de mea inregulari ordinatione judicare deſiſtite, quoniam accuſator ſimul & judex non eritis. Et poſt Capitulum Canonicum de ſcientia hujus Clerici conditionis & de transgreſſione per ordinationem inhibitam patet, quid decerneretur; quæ prius, ſi placet, opponenda eſt, & aut confeſſo aut convicto inculcandum erit judicium; quod jam licet de me non convicto nec confeſſo absque illa Synodo, ſine ulla hujusmodi interrogatione aut requiſitione aut præſentis interpellatione, officium accuſatoris ſimul & judicis tam de abſente, quam abſenti ſcripto vobis vindicantes exercueritis; ita pronunciando: Quia vero ipſum Clericum contra regulas ordinaſti, ſacræ regulæ demonſtrant dicentes: Et tunc ponis Capitulum Beati Leonis, quod tibi ſcripſi, in cujus fine ſolito more tuam oſtentas ſcientiam, de qua oſtentata ſcientia tua quia non eſt utilis vel neceſſaria, loqui nil curo; quia, ſicut de Cameleonte legimus, qui quemcunque colorem viderit, in eum convertitur; ita tu ſaliendo per tuis ipſis dictis contraria vadis. Quandoquidem enim dicis, quia crimen tibi impoſitum approbare non potui, ad alia non debeo admitti; quandoquidem vero, quia accuſator ſimul & judex eſſe non poſſum; quandoquidemque abſentem te judico; interdum, ut perſonam accuſatoris induam & tunc te accuſem; aliquando, quia ſine Synodo te judico, & aliquando quia ſine Synodo te judicare non poſſum. Et quia nec intelligis nec intellexiſti admittendos ad ordines ſacros ſervituti obnoxios, & multis modis hac illac vadis fluctuando, ſicut harundo vento agitata, videlicet animo fluctuante, qui nullius gravitatis pondere eſt ſtabilitus. Dicis etiam, me exponere capitulum Leonis, ſicut volo; ſed non, ſicut tu hoc promis, ſed ſicut ſe res habet. Verum dicis. Sic enim illum expono, ut volo; quia ſic illum expono, ut debeo; quia ſic illum intelligo, ſicut illi eum intellexerunt, qui in capitulis ſynodalibus de Eccleſiarum ſervis, ut tibi ſcripſi & mihi reſcripſiſti, decreverunt, & ſicut in ipſa manumiſſione ſervi Eccleſiaſtici demonſtratur. Non enim ſacri Canones manumiſſiones fieri in Eccleſia de natura liberis ab Imperatoribus petierunt. Nec quilibet natura liberi per manumiſſionem fiunt cives Romani, ſed ſervi vel Eccleſiaſtici vel Regii vel quorumlibet liberorum hominum. Et ideo ſanctus Leo in Capitulo ſui decreti ex Canonibus promulgato conſtituit, ut alicui conditioni obligatus non ordinaretur, niſi forte eorum petitio aut voluntas acceſſerit, qui aliquid ſibi in eos vindicant poteſtatis: quamdiu enim fuero Remorum Epiſcopus in ſervis hujus Eccleſiæ mihi poteſtatem debitam vindicabo, & ſine libertate Eccleſiaſtica per me ſibi data quisquam eorum ordinari non debet. Unde breviter tibi dico, quod Dominus ad Judæos dixit: Non ego accuſo vos, ſed Moiſes, in quem ſperatis, ipſe vos accuſat; ſcilicet Lex, contra quam agitis. Et item Dominus dicit: Ego non judico quenquam, eſt, qui quærat & judicet; videlicet quia ſi ordinaſti contra decreta Beati Leonis ipſum Clericum, non ego peccator in terra, ſed ille ſanctus de cœlo te inde per ſuum decretum judicat, ſicut confiteri vis a te illum in regulariter ordinatum, ſicut nec de aliis ita nec de iſto tuam quæro vel deſidero damnatio-

nem

nem vel quemcunque ante oculos humanos ruborem. Si autem illa negas, illum te ordinaſſe, ſicut jam præmiſi, habeas illum conſcientiæ ac negationis tuæ judicem, quem habebis & teſtem. Cæterum ſacri Canones dicunt, ut Epiſcopus ſine conſilio Clericorum ſuorum Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam & teſtimonium quærat. Et ſecundum ſacros Canones & Decreta ſedis Romanæ Pontificum mea intereſt, ut ſi ratio poſtulaverit, me compellente, ad electorum de ordinatione ipſius Clerici, quam denegas accedas judicium, & quicquid veritate cognita mediantibus, ſacroſanctis Evangeliis per eos tam Clericos quam cives, quorum conſenſu & in quorum præſentia ordinationes juberis facere, inventum fuerit, hoc ſtatuatur. Sed ſi æquiſſimum judicem Dominum cui de omnibus factis & judiciis noſtris ſumus reddituri rationem, timueris, hoc agere nulla erit neceſſitas. Neque ego hanc vel aliam quamcunq; cauſam volo exaggerare, quia de quibuscunq; ſcandalum ſine peccato propriæ conſcientiæ vitare potuero, nemini ſcandalum inferre volo. Si autem ipſe Clericus, quod non opto nec quæro, ſe in conprovinciali Synodo reclamaverit, aut de ordinatione a te in eum exhibita aut de quocunque præjudicio, quia ſacri Canones dicunt præmiſſa ſententia de Presbiteris & Diaconibus, ut reliquorum Clericorum cauſas etiam ſolus Epiſcopus loci agnoſcat & finiat. Et, ſi Presbiteri, Diaconi vel cæteri inferioris gradus Clerici in cauſis, quas habuerint, ſi de judiciis Epiſcoporum ſuorum queſti fuerint, vicini Epiſcopi eos cum conſenſu ſui Epiſcopi audiant, & inter eos diffiniant adhibiti ab eis Epiſcopi. Quod ſi ab eis provocandum putaverint: ad Primates ſuarum Provinciarum, ſicut & de Epiſcopis ſæpe conſtitutum eſt, provocent; & omnes qui ſe læſos exiſtimant, adſint conciliis, & Synodi experiantur examen. Et plura, quæ hinc Canones dicunt & mihi longum eſt ſcribere. Quicquid confratrum & Coëpiſcoporum noſtrorum conſenſu atque judicio invenerimus, ſalva pace & caritate, inde ſacram autoritatem exequi procurabimus. De eo quod dicis, cum per ſingula de cæteris omnibus, tunc de receptione Gallicanorum Canonum pleniter reſpondebis; tibi reſcribo, quia Dominus, qui in ſe credentibus promiſit: aperi os tuum & ego adimplebo illud, & ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterint reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri, & etiam brutos aſina ruditus in humanas formavit loquelas, & ſiccam rupem fundere juſſit aquas, & mihi dare poterit, quæ tibi reſpondeam. Plurimis vero a te præmiſſis & a me, ut inutilibus, prætermiſſis, in quibus quandoquidem negatio, quandoquidem quod negaveras demonſtratio continetur, ad hoc perveniſti, ut diceres me obligare volens, de ſententiis Apoſtolicæ ſedis tibi a me literis præcedentibus ſcriptis: ecce in mala ſvaſione delictum & in mala conſenſione peccatum depromitur, & ſicut vos ſentitis, quod mihi male ſuaſum eſt & a me male conſenſum, vos pariter conſentire videmini, dicentes, quæ jam præmiſi, ut ſcribam, ſi eum ordinare volo ſecundum morem & vos illi libertatem Eccleſiaſticam dabitis, quem aliter ad gradus Eccleſiaſticos perveniſſe divulgatis. Unde tibi, quod Salomon dicit, ſcribo; qui erudit deriſorem, ipſe ſibi facit injuriam. Non bene intelligis, quia non bene vis, quod tibi bene & recte ſcripſi, ſcilicet ut ſi cujuscunque ſuaſione vel quacunque ſubreptione in hoc exceſſiſti, & alias ipſum Clericum utilem in Eccleſiaſtico miniſterio comprobaveris, quod defuit & tibi & illi in ordinatione ſua & ad me pertinebat ego ſupplerem. Lege Decreta ſedis Romanæ Pontificum a Beato Siricio & deinceps, & invenies quomodo plures inregulariter ordinati per medicinam Eccleſiaſticam fuere ſanati, ſupplente autoritate in proceſſu, quod defuerat in ordinationibus initio. Cogunt, inquit, beatus Auguſtinus, multas invenire medicinas multorum experimenta morborum. Deinde volens oſtendere, quod tui odio & Sigeberti gratia hæc de præfato Clerico ſcripſerim, nugas tibi obnoxias & nænias benevolenti & ſcienti non ridendas, ſed dolendas, componis. Cum Sigeberto quantum ex ipſo & pro ipſo eſt, cura non eſt, ut unquam in illa Eccleſia ſit presbiter ordinatus, nullum lucrum terrenum inde habebit. Et ſi in ipſa Eccleſia Presbiter non fuerit ordinatus, nullum detrimentum vel incommodum ſpiritale aut temporale inde habebit; ſed & mihi nulla alia inde eſt cura, niſi ut Leges Eccleſiaſticæ pro tua inſolentia inde ſuum vigorem non perdant, & homines exinde commoditatem quam ipſi & ſui anteceſſores a longo tempore habuerunt, amittant, & tu in hoc Dominum offendas. Deinde quod ad minas præfato intentas clerico, cui ſi præjudicium intuleris, eſt juſtus judex, qui inter te & illum judicabit, & ſi ad Synodum venerit, quod noſtrum erit, ut prædixi, exequi procurabimus. Quod autem de miſſis meis ad Synodum tuam mittendis ſubjungis, non miſſorum meorum ad Synodum tuam deſcribis officium. Ego enim per me vel per vicarios meos debeo retractare ſecundum ſacros Canones acta tuæ Synodi, ſi ſecus inde ad me quiddam pervenerit, & non ideo ad tuam Synodum meos miſſos dirigere, ut ſervum Eccleſiæ noſtræ in nulla rebellione ſtantem ſervituti obnoxium comprobent. Licet enim ſatis ſim inſipiens, ſcio qualiter & ubi ſervus Eccleſiaſticus rebellans debet conquiri, & alibi oportet me de profeſſione ſuæ ſervitutis requirere, quam in tua provincialis Epiſcopi Synodo. Tandem quod ſcripſiſti; ut o utinam tibi ſervarem Epiſcopo Carcerali, ſicut ſcio cuſtodiæ tradito, ne inferrem tibi, & Parrochiæ tuæ contra Apoſtolicorum omnium decreta, etiam ab Apoſtolica ſede vocato & eam appellanti, præjudicium, & non exigerem a te reſponſum uſque ad Synodalem ſaltem conventum, & de ſententiis Apoſtolicæ Sedis Pontificum in eodem tuo ſcripto congeſtis, alterius

terius temporis & prolixiorem, quam hæc ſuſtineat Epiſtola, poſcit reſponſionem. In clauſula vero iſtius Epiſtolæ verba Beati Gregorii ad quendam ſubjectum Epiſcopum directa ponere dignum duxi, quia in tuis ſcriptis ad me directis contraria his ſuis monitionibus ſæpe inveni, ut de cætero monitus per meam exiguitatem a beato Gregorio talia in tuis ſcriptis ad me vel ad alios ſcientiam & autoritatem habentes dirigendis ponere caveas. Primum, inquit, me hoc contriſtat, quod mihi fraternitas tua duplici corde ſcribit, & alia blandimenta in Epiſtolis ſuis exhibet, alia in lingua ſua ſeculariter oſtendat. Deinde grave mihi eſt, quia irriſiones illas, quas habere notarii adhuc pueri ſolent, usque hodie frater meus in lingua ſua retinet, mordenter loquitur & quaſi de tali ſtudio lætatur, amicis præſentibus blanditur, de abſentibus obloquitur. Et vitium deſcribens ſuperbiæ dicit: Quisquis, inquiens, ejus in ſe Tyrannidem captiva mente ſuſceperit, hoc primum damnum patitur, quod clauſo cordis oculo judicii æquitatem perdit. Nam cuncta, quæ ab aliis vel bene geruntur, diſplicent, & ſola ei quæ ipſe vel prave egerit placent; ſemper alia opera deſpicit, ſemper miratur quod facit; quia & quicquid egerit, egiſſe ſe ſingulariter credit, atque in eo quod exhibetur per gloriæ cupiditatem, ſibimet ipſi per cogitationem favet. Nec conſiderat quid alter boni amplius quam ipſe, ſed quid boni ipſe amplius quam alter habeat. Neque enim penſat, quæ bona ſpiritus alter acceperit, & ipſi deſint; ſed quæ bona ipſi & quæ mala ſint alteri, & cum ſe in cunctis tranſcendere cæteros æſtimat, per lata cogitationum ſpatia ſecum deambulans, laudes ſuas tacitus clamat. Nonnunquam vero ad tantam elationem mens ducitur, ut in eo quod tumet, etiam per oſtentationem locutionis effrenetur; & tanto facilius ruina ſequitur, quanto apud ſe quisque impudentius exaltatur. Hinc enim ſcriptum eſt: Ante ruinam exaltabitur cor. Et Sanctus Gregorius Nazianzenus Juliani morem, quem in tuis literis invenio, deſcribens dicit: Conſenſus & negatio, ſimultatio nulla ratione ſubſiſtens, interrogatio inordinata atque reſponſio, nulla convenientia, ſibi conveniens erat. Poſt hæc autem omnia & me & te in mente continue habere moneo, quod Dominus dicit: ſuper quem requieſcit Spiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum & trementem ſermones meos; quia, ſicut ſcriptum eſt, Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe a cogitationibus ſine intellectu, & non habitabit in corpore ſubdito peccantis; & juxta eſt Dominus his, qui tribulato ſunt corde, & humiles ſpiritu ſalvabit: vultus autem Domini ſuper facientes perſeveranter mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Data V. Idus Maji præſentis, III. Indictione.

III. M. HER-

III.
M. HERMANNI CORNERI
ORD. PRÆDICATORUM
CHRONICA NOVELLA
usque ad annum 1435. deducta.

* * *

PROOEMIUM.

Quamvis per varios viros ſolennes religioſos & ſeculares copioſa conſcripta ſint volumina, quæ Prælatorum Eccleſiæ Sanctæ, Imperatorumque & Regum ac Principum geſta, cæterarumque perſonarum nobilium & ignobilium ſexus utriusque actus, temporum quoque & annorum facta ſufficienter referant & enarrent; quia tamen materiarum in voluminibus contentarum prolixitas, dictaminumque obſcuritas & difficultas, necnon ſtudere aut perlegere curantium paucitas, multos a lectionis fervore retrahere, & faſtidium dictandi vel colligendi afferre conſueverunt & inducere: idcirco præſens opus brevi levique ſtilo confectum aggreſſus ſum, ſub paucis & rudibus verbis incomptoque apparatu & ſententia compendioſa tradere ſatagens, ejus lectoribus acta hominum memoria digna & temporum contingentia decurſa. Quæ, inquam, ut ſtudioſius potui, ex diverſis Chronicis & Hiſtoriis extraxi, & in codicem hunc ſummatim redegi. Siquæ ergo narrationes præſenti meo Operi inſertæ cuiquam videbuntur aut dubiæ aut fictæ vel fabuloſæ, meis, quæſo, non aſcribat figmentis aut excogitationibus, ſed illorum verius, de quorum libris & ſcriptis eas excerpſi. Ordinem autem annorum, quorum acta in præſenti Opere ſcribere exorſus ſum, diligentius quo valui, obſervavi, ſecutus juxta poſſe traditionem Venerabilium Patrum Ordinis mei Chronographorum, videlicet Vincentii, Henrici de Hervordia & Martini, inter quos ego quaſi peripſima locum noviſſimum tenens, geſta & acta in ipſorum ſcriptis reperta, ſingulis & propriis applicare ſtudui temporibus. Huic vero meo Operi placuit nomen imponere, ut ſcilicet Chronica Novella Magiſtri Hermanni Ordinis Prædicatorum nuncupetur pro eo quod inter cæteras Chronicas famoſas & Hiſtorias notabiles ultimum ſortiri videatur locum, ac plura ei nova & rara exſiſtant inſerta, quæ in aliorum Hiſtoriographorum Codicibus minime reperiuntur. Si quoque in volumine præſenti, quod Deo cooperante, exarando dictandoque elaborabo, aliqua inveniantur dicta, quæ auctore ſuo videantur carere, illa ſciat lector non per me fore excogitata, ſed me ea reperiſſe in libris, quorum compoſitor mihi ignotus protunc exiſtebat, cum ipſum compilarem. Incepi inſuper Opus præſens ab exordio mundi, non quidem Hiſtorias Bibliæ integraliter recapitulare intendens, ſed eas potius percurrere ſatagens Judicum & Regum actus quosdam commemorare decrevi, qui Chronicis hujusmodi merito inſeri debere videntur, ut ſi cordinem debitum obſervando a primævis geſtis narrationes præſentes inchoare videar, quas cum mediis exornare, & in noviſſimis fine congruo terminare juxta poſſe intendo. Moverunt autem me ad incepti hujus voluminis compilationem nedum rationes in prooemii ipſius initio aſſignatæ, verum etiam anteceſſorum noſtrorum tranſactorum & ſecum currentium temporum ſtudioſa ſolicitudo acta & eventus ſignandi. Unde quia in diebus noſtris neminem audivi aut percipere potui, qui eorum veſtigiis inhærendo, ſimili conſignationi operam daret ſolertem; idcirco ne per incuriam ſegnitiei & negligentiæ noſtræ, tempore periodi noſtræ actitata omnimode traderentur oblivioni, præſentem hunc codicem confidenter incepi, & divino adjutorio accedente & comitante ad finem præconceptum perduxi; propter quod Deo noſtro Jeſu Chriſto ſemper ſit honor & gloria & ipſius Beatiſſimæ Genitrici, Amen.

[*Res ab exordio mundi usque ad Caroli M. tempora tanquam alibi melius & exactius exhibita hic ſtudio omiſimus.*]

Karolus Magnus de Franconis Teuthoniæ oriundus, filius Regis Francorum Pipini & Bertradis Reginæ, Romanorum Imperator LXXII. cœpit anno mundi IVM.DCCLXIII. Olympiadis CCCXCIII. anno quarto, Urbis conditæ MDLII. Domini vero DCCC. & primus Imperator Teuthonicorum factus, regnavit annis XIIII. Iſtum Karolum ſecundum Martinum ſtatim expurgatione Leonis Papæ peracta, & criminatoribus ſuis punitis, populus Romanus Karolum Auguſtum & Imperatorem acclamavit, & ſibi eum coronari poſtulavit. Quod mox per Leonem Papam impletum eſt. Tum Imperator novus Pypinum filium ſuum Regem Italiæ coronavit, & quæ pater ſuus Pypinus Beato Petro dederat, ratificavit, adjuncto ducatu Spoletano & Beneventano. Eccleſiis quoque & Monaſteriis magnifica contulit munera. Sic ergo in perſona Karoli Magni dominium

nium mundi a Græcis tranſlatum eſt ad Teuthonicos, ut patet extra. de electione c. Venerabilem. & in gloſſa Bernhardi ibidem. Et ſic liquet, quod Imperium non eſt apud Græcos, licet ibi largo nomine appelletur Imperator, extra. de Majeſtate & obedientia C. ſolicite. Extra eccleſiam enim non eſt Imperium. XXIII. q. 1. C. Sed illud, Eſt autem Imperator ſuper omnes Reges. VII. q. 1. In apibus. Et omnes nationes ſub eo ſunt. XI. q. 1. C. Hoc ſiquis. Imo & Rex Francorum ſub eo eſt, ut dicit Bonifacius VIII. in Extravagante, quæ incipit Una. Nam ipſe eſt Dominus & Princeps mundi. ff. ad Legem Rhodiam de Precario. Et Judæi omnes ſub eo ſunt. C. de Judæis. De ſtatura autem & diſpoſitione hujus Imperatoris videre poteris ſupra anno XXX. Conſtantini V. CCXIIII. D. F. Ex hoc autem Imperatore inolevit in Eccleſia, ut omnis, qui nomen Imperatoris obtinere voluerit, a Papa inungatur & coronetur. Fuit autem Karolus Imperator factus hoc ordine ſecundum Sigibertum. Romani quoniam ab Imperatore Conſtantinopolitano jam dudum animo defecerant, nunc accepta occaſionis oportunitate, quod mulier, excœcato Imperatore Conſtantino filio ſuo, eis imperabat, uno omnium conſenſu Karolo Regi Imperatorias laudes acclamabant, eumque per manum Leonis Papæ coronari poſtulabant. Quem Papa in die Natalis Domini ad Miſſarum ſolennia in Eccleſia ſancti Petri devote orantem ſurgere juſſit, & coronam capiti ejus impoſuit, Imperatoremque Romanorum ipſum pronunciavit; ac a cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: Karolo Auguſto a Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Poſt quas laudes unctus ab Apoſtolico, & antiquorum Principum more ab eo adoratus, ablato Patricii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus eſt. Poſt paucos vero dies habita quæſtione de adverſariis Papæ, ſecundum legem Roman, ut Majeſtatis rei decollationi adjudicati ſunt; pro quibus tamen Papa pio affectu interceſſit, bonum pro malo reddens, & ſic a Karolo abſolvuntur a lata contra eos mortis ſententia, & vitæ ac membrorum integritas eis miſericorditer conceditur, ſed tamen pro facinoris magnitudine exiliantur. Quidam tamen dicunt quod de majoribꝰ eorum una die in Lateranenſi campo trecenti decollati ſunt. Ordinatis deinde Romæ urbis & Apoſtolicæ Sedis totiusque Italiæ non tantum publicis, ſed & privatis rebus, Imperator Romam egreſſus eſt. Hic Imperator, ſecundum Martinum quatuor Archi-Epiſcopatus, puta Treverenſem, Colonienſem, Moguntinenſem & Zalsburgenſem, divitiis ac honoribus ampliavit. Ad numerum etiam literarum Alphabeti cœnobia fundavit, & in unoquoque per ordinem unam literam de auro fabricatam, plusquam centum libras Turonenſium valentem reliquit, ut ordine literarum tempus fundationis uniuscujusq; Monaſterii cognoſceretur; quæ literæ adhuc in plerisque Monaſteriis reperiuntur.

Primo an. Karoli, qui eſt Domini DCCCIII. Karolus per univerſum mundum, ſecundum Chronicas Romanorum, legatos miſit ad indagandum nomina & actus ac obitus Sanctorum, quæ per Yſuardum Monachum in unum volumen redigi fecit. Inventum eſt ergo, quod ſingulis diebus concurrebant plusquam trecenta feſta Sanctorum, & ideo ſtatutum eſt, ut dicatur in fine Kalendarum & aliorum plurimorum Sanctorum. &c.

Karolus Imperator, ſecundum Egghardum, Friſones, quod fideliter pugnaverunt contra Romanos pro Imperatore Karolo & Papa Leone, libertati donavit quoad ſe & omnes poſteritates ſuas, qui per antea tantæ ſervituti erant ſubacti per Saxones, ut ubicunque incederent, funes in collibus eorum geſtarent, & crines longos deferrent. Et hoc malum Deus in eis fieri ſtatuit, ideo quod ſuos prædicatores ſanctos turpiter tractaverant & interfecerant. Super prædicta autem libertate Bullam Imperialem dictæ genti contulit, ſignatam aureo ſigillo gratioſam valde, cujus tenor talis eſt. Karolus, divina favente clementia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, omnibus tam præſentibus quam futuris in perpetuum ſalutem. Ne ea, quæ aguntur in tempore, ſimiliter cum tempore labantur, poni ſolent in dictis teſtes, & ſcripturæ memoria perennari. Ea vero, quæ a nobis facta ſunt, ad oblivionis confuſionem evitandam univerſorum notitiæ cupimus declarari; quod cum Ludgerus Dux Saxoniæ ducatum ſuum jure feodali teneret ab Imperio, nec hoc cognoſcere curaret, & tributum de Ducatu ſuo a Cæſare Auguſto ſtatutum, quod a prædeceſſoribus ſuis conſvetum fuit ſingulis annis nobis exhiberi, noſtris prædeceſſoribus exhibere contemneret & modis omnibus ſe Imperio & nobis contumaciter per ſuam ſuperbiam opponeret, ac ſe in præjudicium noſtrum & gravamen pro Rege gereret, & Regem Saxoniæ nominari præcepiſſet; nos tandem hujusmodi ſuperbiam ſuam & injuram dicto Imperio & nobis ſæpius illatam diutius ſuſtinere nolentes, invocato Friſonum Orientalium & Occidentalium auxilio, quos viros ſtrenuos, agiles & miræ audaciæ, ſicut quibusdam nobis referentibus, eſſe intelleximus. Quibus etiam idem Dux multa inferebat gravamina, eo quod eosdem ſuo non poſſet ſubjicere regimini, cum ſe defendendo, ei valide reſiſterent, qui maxime gaviſi, eo quod eorum auxilium invocare dignabamur, nobis per nuncios ſuos ſpoponderunt, & certos ac ſecuros reddiderunt, quod parati eſſe vellent in ſubſidium noſtrum potenti manu venire, & quod ad conſervandum Imperii honorem & noſtrum vitam ſuam exponere vellent. Sicque jam dicti Friſones ſine mora ad ineundum prælium contra jam dictum Ludgerum Ducem & ſuos ſe præparaverunt, & terminum ſtatutum ad invadendum ipſum & terram ſuam prævenientes, cum maxima multitudine Friſonum Ducatum Saxoniæ manu forti intraverunt, & viriliter ac crudeliter cum prædicto Ludgero, dimicantes, ipſum tandem & exercitum ſuum vicerunt & ceperunt. Quos funibus connexos

connexos nobis vinctos tradiderunt. Qui de hujuſmodi victoria nobis obtenta maxime exultantes, ad propria cum gaudio remearunt. Cæterum cum advenæ Romani mandatis noſtris obedire non curarent, & quædam jura Imperii in præjudicium & gravamen noſtrum ſibi uſurparent, & nos auxilium fidelium regni ad reſiſtendum eorum injuriis invocaſſemus, & Friſones prædicti hoc intellexiſſent, non vocati a nobis, ſed ſuo libero voluntatis arbitrio cum multitudine copioſa Friſonum in ſubſidium noſtrum venerunt, & cum exercitu ſuo Romam perrexerunt in propriis expenſis. Et cum urbi Romæ appropinquare cœpiſſent, mox ab exercitu noſtro ſe ſeparantes, in Romanos, qui cum exercitu ſuo noſtro exercitui per ſuam ſuperbiam occurrerant, potenti virtute irruentes, quam pluribus ex utraque parte interfectis, eosdem evicerunt, & per nobiles Romanos, quos ceperant, nobis Romam urbem ſubjugaverunt. Nos ergo conſiderata eorum probitate & audacia, attendentes etiam fidele obſequium, quod nobis & Imperio exhibuerunt, de conſveta Regiæ Majeſtatis benignitate ipſis volentes gratiam facere ſpecialem, de conſilio noſtrorum fidelium, accedenteque conſenſu Principum, Imperii tributum a Cæſare Auguſto ſtatutum, ſcilicet XX. librarum auri, quod nobis & prædeceſſoribus noſtris ſingulis annis exhibere conſveverunt, remiſimus, ita quod neque nos, neque ſucceſſores noſtri illud ab ipſis vel eorum hæredibus de cætero requiremus, aut aliquas exactiones in eos faciemus. Et prætereа auctoritate Regia indulſimus eisdem, ut cum omni prole ſua nata & naſcitura in perpetuum liberi permaneant, & ab omni ſervitute proprietaria ſint abſoluti. Statuimus etiam, ne quis ipſis dominetur, niſi ſit de eorum libera voluntate & aſſenſu. Et ne tamen judicibus carere videantur, ſtatuimus, ut ex ſuis eligant conſules, quotquot ſibi viderint expedire, qui in cauſis ſecularibus, de quibus ipſis quæſtio mota fuerit, judices exiſtant. Volumus etiam, ut iidem Conſules ſingulis annis ſecundum conſvetudinem Romanorum eligant perſonam idoneam & diſcretam, ſub cujus regimine, dominio & poteſtate Friſia tota ſit conſtituta & ſubjecta; cui in omnibus & per omnia tanquam ſuo Domino infra terminum ſibi ab ipſis deputatum, obedire teneantur, quæ perſona Poteſtas Friſiæ debet nuncupari. Inſuper ſtatuimus, ut ſi quis ex ipſis libertatem habens militare voluerit, dictus Poteſtas gladium ſibi circumcingat, & dato eidem cum ſpata ſua, ſicut conſvetum eſt, colapho militem faciat, & eidem injungendo præcipiat, ut deinceps more militum Regis Franciæ incedat armatus, eo quod conſideravimus, ſi Friſones prædicti militaverint, ſecundum ſtaturam corporis a Deo & natura ipſis datam, cunctos in orbe milites ſua fortitudine & audacia præcellent. Hi ergo ſcutum ſuæ militiæ a prædicto Poteſtate recipere debent, in quo corona imperialis in ſignum ſuæ libertatis a nobis conceſſæ debet eſſe depida. Volumus etiam & ſtatuimus, ut Friſones volentes militare, ſint usque ad ſummitatem aurium circumtonſi, ut per hoc etiam valeant oſtendere libertatem ipſis a nobis eſſe collatam. Quod ſi quis hanc eorum libertatem auſu temerario infringere vel violare præſumpſerit, aut ſententiam hanc, quam annuentibus Principibus Imperii tulimus, tam ipſe quam filii ſui ſuique fautores & adjutores ſint ipſo facto proſcripti, & a conſortio fidelium excluſi. Et præcipimus auctoritate Regia, eosdem tanquam proſcriptos & adverſarios Imperii ab omnibus perſequi & vitari. Et ſi qui eisdem ſic proſcriptis adverſus eosdem Friſones ad prœliandum aſtiterint, vel adjutorium præſtiterint, eandem pœnam & offenſam Imperii ſe noverint incurriſſe. Et auctoritate præmiſſa ſtatuimus, quod ſi eisdem ab aliquo caſu contingente in ipſorum vita vel bonis damnum aliquod a prædictis Friſonibus vel aliquo alio fuerit illatum, ne ſucceſſores noſtri aut alii judices ſeculares ad alicujus inſtantiam ipſos defendant, cum potius tanquam proſcripti Imperii ſint puniendi. Quam quidem ſententiam ſic a nobis latam, auctoritate prædicta præcipimus, & ſtatuimus a noſtris ſucceſſoribus ratam haberi & firmam, ac ſtabilem in perpetuum obſervari. Inſuper tenore præſentium proteſtamur, nos a ſanctiſſimo Papa noſtro obtinuiſſe, quod ſi prædicti Friſones de hujuſmodi gravamine ipſis a præfatis perſecutoribus illato querimoniam depoſuerint, tam ipſe Dominus Papa quam ſui ſucceſſores, oſtenſo præviæ ſuæ libertatis privilegio præſenti, eosdem excommunicabunt, & excommunicatos denunciari facient; & nihilominus, eorum terram ſpiritualiter, qui ſeculares habent dignitates, ponent ſub interdicto. Et ut præſens noſtrum ſtatutum robur in perpetuum obtineat firmitatis, præſentem paginam conſcribi, & noſtræ bullæ aureæ munimine fecimus roborari. Hanc autem bullam an Karolus Magnus ipſis Friſonibus contulerit, mihi dubium validum eſt, cum ſuis temporibus Saxonia Ducem non habuerit talis nominis, nec Saxonia in tantum contra ipſum Karolum prævaluerit, ut Friſonibus indigeret ad ipſius ſubjugationem, ut clare patet Chronicas perlegentibus.

Secundo an. Karoli, qui eſt Dom. DCCCIIII. Karolus Imperator ſecundum Yſuardum in Chronicis cum Aaron Principe Saracenorum, qui excepta India, totum pene tenebat orientem, talem fecit amicitiam & concordiam, ut ſcilicet ipſe gratiam Karoli omnium Principum orbis præponeret, ſolumque illum magnificentia & honore ſibi colendum judicaret. Legati vero Karoli ab Aaron Principe revertentes, inter cætera munera etiam corpora Sanctorum Cypriani Martyris Carthaginenſis Epiſcopi, & caput Sancti Panthaleonis Martyris in Franciam detulerunt cum elephante quodam, cujus nomen erat, ambulabat. Quem miſit Karolo Aaron Saracenorum Princeps. Johannes Patriarcha Hieroſolymitanus ſecundum Hugonem pro benedictione & honorificentia claves Dominici ſepulcri & loci calvariæ cum clavibus civitatis & vexillo ejusdem miſit Karolo. Irene mater, Conſtantini Imperatoris Conſtantinopoli

poli miſit legatos ſuos ad Karolum ſecundum Egghardum pro pace firmanda inter Gallos & Græcos. Et Karolus vice verſa miſit Yeſſe Epiſcopum Ambianenſem & Helinglandum Comitem Conſtantinopolim pro eadem cauſa, & ut poſtularent Irenen Imperatricem jungi Karolo in matrimonio. Quæ in hoc conſenſiſſet, niſi ejus Patricius eam prohibuiſſet prævalens, & Imperium ad fratrem ſuum Nyceſtrum transferre ſatagens. Nam cum adhuc eſſent in urbe legati Karoli, Nyceſtrus [Nicephorus] Imperium invaſit, & Hyrenem in Monaſterium, quod ipſa conſtruxerat, in inſula quadam relegavit, & ipſe Nyceſtrus vel Nicephorus imperavit in Conſtantinopoli VIII. annis. Poſt quem Stauratius filius ejus regnavit uno anno, poſt quem Michael duobus annis, poſt quem Leo VIII. annis, poſt quem Michael IX. annis, poſt quem Theophilus XVI. annis, poſt quem Michael XXIIII. annis, poſt quem Baſilius XVII. annis, poſt quem Leo XVIII. annis, poſt quem Conſtantinus XL. annis imperavit.

Tertio an. Karoli, qui eſt Domini DCCCV. Karolo apud Spoletum exiſtente ſecundum Vincentium pridie Kl. Maji, hora noctis ſecunda terræmotus maximus factus eſt, qui totam concuſſit Italiam. Quo motu tectum baſilicæ Beati Pauli magna ex parte cum ſuis trabibus decidit, & in quibusdam locis urbes & montes corruerunt. Avares, qui & Huni, ſecundum Yſuardum bello duro domati ſunt per Francos & Alemannos, & a ſolita ſua fortitudine deficientes, quicquid thezauri, per tot ſecula orbem debellando & vincendo ſibi congeſſerant, totum ſimul cum gloria & faſtu ſuæ nobilitatis amiſerunt; quæ omnia Karolo ceſſerunt cum Franconibus & Alemannis. Ordo Wilhelmitarum ſecundum Vincentium cœpit in eremo per Wilhelmum Ducem Aquitaniæ, quem ipſe fundavit ſuper Regulam Beati Benedicti Abbatis.

Quarto an. Karoli, qui eſt Domini DCCCVI. Karolus Imperator Aquisgrani hyemavit ſecundum Sigibertum, æſtate vero accedente tranſtulit ſe in Saxoniam orientalem, & omnes Saxones, qui trans Albiam habitabant, cum infantibus & mulieribus tranſlati ſunt in Franciam propter eorum perfidiam. Erat autem numerus transmigrantium XM. quorum pagos Obotritis dedit, qui Karolo fideles fuerunt. Ex hoc, inquam, tempore & deinceps Godefridus Rex Danorum & Nordmannorum irruptione aſſidua vaſtabat regnum Francorum propter Nordalbingos, qui tranſlati erant.

Quinto anno Karoli, qui eſt Dom. DCCCVII. Saxones ſecundum Egghardum, in Synndfelt, quæ ſunt latiſſima campeſtria inter Myndam & Padelbrunne usque ad Werram & Emezam fluvios conglobati ad bellum, a Karolo ſubacti ſunt, & tertius homo ibidem de Saxonibus vix remanſit vivus. Interea Willan Princeps Obotritorum, cum ad Karolum Regem tranſire vellet, apud, Luneburg interfectus eſt. Subjectis autem dictis Saxonibus, Karolus miſit filium ſuum Karolum cum exercitu in Bohemiam. Qui depopulatis omnibus, Lechonem terræ illius Ducem occidit. Indeque regreſſus ad patrem, in Veſego ſilvæ venatui ſtudentem invenit. Qui convocans primates ſuos de diviſione ſui regni inter filios ſuos facienda conſilium habuit.

Sexto anno Karoli, qui eſt Dom. DCCCVIII. Karolus, ſecundum Sigibertum, per manum Pauli Diaconi decerpens optima quæque de ſcripturis Catholicorum Doctorum & Patrum, lectiones unicuique feſtivitati congruentes per circulum anni in Eccleſia legendas fecit compilari.

Admiranus quidam ſecundum Vincentium miſſus ab Aaron Principe Perſarum ad expugnandam Lyciam, cum veniſſet Myrrheam, niſus eſt archam Sancti Nicolai Epiſcopi contere-re, ſed pro ea contrivit aliam. Pro qua temeritate ſua amiſit claſſem, tempeſtate inevitabili eam perſequente & apprehendente.

Septimo anno Karoli, qui eſt Dom. DCCCIX. luna ter obſcurata eſt, & ſol ſemel, ſecundum Vincentium, aciesque miræ magnitudinis hominum bellantium viſæ ſunt in aëre tempore diurno ſimul & nocturno. Legatus Aaron Principis Perſarum nomine Abdella, ſecundum Yſuardum in Chronicis, detulit Imperatori Karolo munera, puta papilionem & tria tentoria atrii vario colore miræ magnitudinis & pulchritudinis. Erant enim omnia byſſina tam tentoria quam funes, diverſis tincta coloribus; & præterea pallia multa ſerica pretioſa, & odores aromatum, & unguenta & balſamum; ac inſuper horologium ex aurichalco arte mechanica mirifice compoſitum; in XII. horarum curſu ad clepſydram vertebantur cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & tactu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum tinnire faciebant. Fuerunt etiam inter munera prædicta duo candelabra ex auricalco miræ proceritatis & magnitudinis.

Octavo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCX. oſſa Sancti Bartholomæi tranſlata ſunt de inſula Lyparitana Beneventum ſecundum Sigibertum. Sarraceni ſiquidem prædictam inſulam vaſtantes, ſepulcrum Apoſtoli fregerunt, & oſſa ejus indignanter per loca illa ſparſerunt. Quibus recedentibus, Apoſtolus apparuit in viſu cuidam Monacho Græco, qui cuſtos fuit Eccleſiæ illius, præcipiens ei, ut oſſa ſua recolligeret. Cui Monachus ait: Quare oſſa tua colligeremus, ex quo permiſiſti nos & populum iſtum ſic a Paganis deleri? Reſpondit Apoſtolus: Populus iſte per annorum curricula longa meis precibus ſecurus extitit, ſed multiplicatis peccatis ſuis, pro eo jam veniam obtinere non valui. Tu autem ſurge, & fac, quæ dixi. Cui Monachus: Quomodo oſſa tua inveniam? Ad quem Apoſtolus: In nocte quære, & quæ videris reſplendere ut ignem, illa mea ſunt. Qui mox juſſa complens, recondidit ea diligenter in loculo, & abiit. Cumque pro exquirendis Sarracenis illuc venirent Lombardorum agmina, nutu Dei inventum ibidem Monachum & Sancti Apoſtoli reliquias ſimul tulerunt, & abierunt.

runt. Supervenientes autem Sarraceni, circumdederunt navem illam, in qua Sancti Apoſtoli oſſa ducebantur, ita ut eis ſpes evadendi non eſſet. Tunc ſubito factæ ſunt denſiſſimæ tenebræ circa naves Sarracenorum, ita ut neſcirent, quo pergerent. Navis vero Lambardorum claram habens lucem via proſpera transivit. Pervenientes autem ad portum Beneventanorum, ſanctas reliquias cum maxima ſolennitate in baſiliam deduxerunt, & in altari recondiderunt. Karolus Imperator ſecundum Egghardum audiens, Godefridum Regem Danorum Obotritos cum exercitu maximo declinaſſe, miſit Karolum filium ſuum cum valida manu Francorum & Saxonum contra ipſum, ſi forte Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Ille autem expugnatis aliquot Slavorum caſtellis, cum magno exercitus ſui detrimento reverſus eſt. Nam licet Draſconem Ducem Obotritorum loco pepuliſſet, & Godelandum alium Ducem dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, ac Obotritorum duas partes ſibi vectigales feciſſet, optimos tamen militum ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & filium fratris ſui Reynoldum cum pluribus aliis primoribus Danorum, qui interfecti ſunt in prœlio. Karolus vero trans Albiam pontem fecit, & contra Lyvones & Smeldingos auxiliatores Godefridi cum exercitu tranſiens, agros eorum circumquaque depopulatus eſt. Godefridus autem Rex emporium in litore Oceani ſitum, lingua eorum dictum Kolik deſtruxit, & inde translatis negotiatoribus ad portum, qui Sleswik dicitur, cum exercitu veniens, limitem regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munivit, ſic ut ab orientali ſinu maris, quem illi Oſterland dicunt, usque ad occidentalem Oceanum Eygdoræ fluminis aquilonarem partem munimentum valli prætexerit, una tantum porta dimiſſa, per quam Karræ & equites emitti & recipi potuiſſent.

Nono anno Karoli, qui eſt Dom. DCCCXI. Lodowicus Rex Francorum filius Karoli, ſecundum Vincentium, cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus, Dortoſam urbem obſedit, ſed non valens eam capere, dimiſſa obſidione, in Aquitaniam ſe recepit. Perlatum eſt ad Karolum Imperatorem, ſanguinem Domini in Mantua civitate fuiſſe repertum, ſecundum Sigibertum; miſitque ad Papam, ut hujus rei veritatem perquireret. Qui nacta occaſione exeundi, primo in Lombardicos terminos pro dicta inquiſitione progreſſus eſt. Indeque ſubito arrepto itinere ad Imperatorem venit apud Kariſiacum villam juxta Remis, & ibi Natale Domini ſecum celebravit. Deinde Aquisgranum Papam Imperator perduxit, & poſt in Saxoniam antiquam, ubi Capellam in Berchkerl prope Myndam conſecravit. Campanula etiam quædam, quam ibidem reliquit, usque hodie habetur. Capellam quoque Sancti Petri in Eresborge, quod nunc Merſeburg dicitur, conſecravit, ubi & hoc privilegium reliquit. Leo Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Karolo Magno Imperatori Romanorum Auguſto. Piæ intentioni tuæ per omnia congaudentes, quod jubes, annuere non tardamus. Montem igitur hunc Eresburg, quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtuliſti, & per nos Beato Petro conſecraſti, liberum ab omni poteſtate humana eſſe, & Fratrum inibi ad ſervitium Chriſti adunatorum ditioni tantummodo parere cenſemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur, neve regni invaſoribus aliqua rebellandi fiducia præparetur, ſub anathemate Sancti Petri auctoritate interdicimus, ne quis unquam bellica in ipſo monte præſidia collocare, aut per te collata prædia aut decimas circa montem per duas Saxonicas raſtas, quas illuc delegaſti, audeant diripere. Hoc conſervantibus ſit pax a Deo Patre, infringentibus vero excommunicatio & a Beatorum collegio ſeparatio ſit in æternum, Amen. Data Eresburg per manus Johannis Bibliothecarii & Cancellarii Eccleſiæ Romæ, anno Kal. Januarii, Leonis quarti decimo quarto, Indictione VII. die Dedicationis Capellæ in Eresburg. Ex hinc Imperator Leonem Papam donatum magnis muneribus per Bayoariam ire volentem, deduci fecit usque Ravennam, & ipſe Aquisgranum pergebat.

Decimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXII. audiens Karolus ſecundum Egghardum, Godefridum Regem Danorum & Normannorum cum claſſe ducentarum navium de Normannia Friſiam applicuiſſe, & omnes Friſonico littori adjacentes inſulas vaſtaſſe, aggregatis quanta celeritate potuit, armatorum copiis, e regione contendit ad Alaram fluvium, & caſtris ſuis juxta fluenta, quæ Wyſeræ fluvio conjunguntur, poſitis, ibidem Godefridum Regem præſtolabatur. Venerunt ergo ad Karolum nuncii, dicentes, claſſem prædictam regreſſam, & Godefridum Regem a ſuis interfectum eſſe, ac Pypinum filium ſuum Regem Italiæ defunctum fore. Quibus auditis, diſpoſita pro temporis congruitate Saxonia reverſus eſt Aquisgranum. Bononiæ & in circumjacentibus urbibus, ſecundum Hugonem, tanta deſævit epidimia, quod vix tertius homo ſupervixit in ipſis.

Undecimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXIII. Hennyngus factus eſt Rex Danorum, vel alio nomine Heraldus, ſecundum Yſuardum. Cum iſto Karolo pacem faciens, conventum generalem Principum Aquisgrani convocavit. Quo habito, in tres partes regni ſui totidem exercitus deſtinavit; unum trans Albiam contra Lyvones, qui & ipſos vaſtavit, & caſtellum Hammoburg, id eſt Hamborgh nuper a Wilzis deſtructum reſtauravit. Alterum miſit in Pannoniam ad controverſias Hunorum & Slavorum finiendas, tertium in Britones ad perfidiam eorum puniendam, qui omnes proſpere egerunt. In regno Danorum, ſecundum Egghardum inter Sifridum nepotem Godefridi defuncti Regis & Amylo nepotem Heraldi contentio orta eſt de primatu regni, in qua controverſia ventum eſt ad prælium, & ceciderunt de amborum exercitibus XXM. & DCCCCXL. viri.

Duodecimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXIIII.

DCCCXIIII. Geroldus Dux Sueviæ, ſecundum Sigibertum, percuſſit Widekindum Angarorum Regem, cujus terram Karolus diviſit in VIII. Epiſcopatus, puta Hammoburgenſem Metropolitanam, cui Heridagum præfecit tanquam proviſorem novellæ plantationis, ſed filius ejus Lodowicus ſibi ſuccedens præfecit huic Eccleſiæ primum Archiepiſcopum Sanctum Anſcharium Monachum Corbeyenſem Ordinis Sancti Benedicti; Verdenſem, Merſeburgenſem, Myndenſem, Oſnaburgenſem, Tzitzenſem, Monaſterienſem, Padelburnenſem & Bremenſem. De Verdenſi autem Eccleſia dicunt quidam, quod prius fundata fuerit in urbe Bardewik per unum de LXXII. Diſcipulis Chriſti nomine Egiſtium, qui ad hanc urbem venerat de Treveri, & in ea Verbum Dei prædicaverat. Qui poſt fundationem illius Eccleſiæ cathedralis ibidem fertur martyrizatus. Fuerunt autem ſolum hæ duæ civitates in tota Alemannia, puta Treveris ſupra Moſellam ſita, ſecundum Vincentium in Speculo, multum nobilis & pulcra, ubi Eucharius unus ex LXXII. Diſcipulis Chriſti veniens cum Egiſtio ſocio ſuo Epiſcopatum fundavit. Quæ quidem civitas dicitur fuiſſe ædificata ſeptimo anno Abrahæ Patriarchæ, & Bardewik ſuper aquam Luno ſituata, quæ per medium miliare diſtabat a monte, juxta quem nunc Luneburg ſituatur. In cujus montis ſummitate Julius Cæſar auream ſtatuam erexerat, & in honorem Deæ Lunæ eam dedicaverat. Quæ ſtatua ab incolis terræ illius adorabatur usque ad adventum Egiſtii ſupra dicti, vel ſecundum alios, usque tempora Wiperti Epiſcopi Verdenſis primi, qui idolum fregiſſe dicitur, & ibidem Monaſterium in honorem Virginis glorioſæ conſtruxiſſe. Supra ſcripta autem urbs Bardewik fundata dicitur ante Romam CCXXXV. annis, ſed Treveris civitas ante Romam ædificata fuit MCC. annis. Duravit autem Bardewik civitas in vigore magno usque ad tempora Henrici Leonis Ducis, qui eam deſtruxit, prout infra ſuo loco patebit. Ex quibus dictis concludi poteſt, quod Eccleſia Verdenſis translata ſit per Karolum Imperatorem de Bardewik, ubi prius fundata extiterat, ad urbem Verdenſem. Bremenſis vero Eccleſia poſtea in Hammeburgenſem ſedem eſt redacta, ut patebit inferius. Perempto autem Wydekindo Rege, Saxones Imperator Karolus ſine gravamine alicujus alterius Principis eſſe permiſit, ut ſolummodo Domino Deo ſubjecti eſſent, & ſuis Epiſcopis obedirent, ac eis decimas pro tributis ſolverent. Quod per multa tempora ſic tenuerunt.

Tertio decimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXV. Karolus habito Aquisgrani generali concilio Principum, ſecundum Vincentium, filium ſuum Lodowicum Regem Aquitaniæ ad ſe vocavit, eique coronam Imperialem imponens, Imperii ſui conſortem eum fecit; Bernhardum vero nepotem ſuum, filium Pypini filii ſui, Regem Italiæ conſtituit auctoritate Imperiali. Pons Rheni apud Moguntiam, ſecundum Egghardum, quem Karolus per X. annos cum ingenti labore & expenſis multis opere mirabili de lignis ita conſtruxerat, ut perpetuo durare poſſe videretur, ſic in tribus horis in menſe Majo inopinato incendio conflagravit, ut præter hoc, quod aqua tegebatur, non una quidem haſtula remaneret.

Johannes prætenſus Papa, natione Britannus, vir reputatus, ſed in veritate mulier exiſtens, ſedit uno anno, ſecundum Egghardum & Vincentium. Hæc, inquam, mulier ſceleroſa in ætate ſua puellari a quodam amaſio ſuo in habitu virili Athenis ducta fertur, ubi ſic tandem in divinis profecit ſcientiis, ut ſibi ſimilis ſuo in tempore vix inveniretur. Adeo enim erudita extitit Athenis, ut poſtea Romæ legens, magnos magiſtros in diſcipulos & auditores haberet. Cumque in urbe Roma vita & ſcientia celebris eſſet opinionis & famæ, defuncto Leone Quarto, in Papam eſt a populo & Clero electa, vir credita. Sed ſibi tempus & locus Pontificatus non aſcribitur, nec Catalogo Summorum Pontificum annotatur, eo quod ob ſexum fœmineum characteris Ordinis ſacri cujuscunque capax non fuerit, nec promotionis talis dignitatis. Turpiſſima ergo & nimis præſumtuoſa hæc mulier Papa exiſtens putativus, ex divina permiſſione mirabili & diabolicæ fraudis ſuggeſtione a ſuo cubiculario, nefandum hoc myſterium non ignorante, eſt imprægnata in ſuam confuſionem & Eccleſiæ Dei non modicam jacturam & ſcandalum. Cumque, ea tempus ſui partus ignorante, dies & hora parturiendi appropinquaſſet, & ipſa, ut moris eſt, Eccleſiæ Romanæ Pontificali ornatu decorata, de Sancto Petro in Lateranum proceſſionaliter pergeret, anguſtiata infelix inter Coliſeum & Sancti Clementis Eccleſiam puerum edidit, & media crepans, defuncta ibidem periit. Et quod Dominus Papa viam talem ſemper obliquat, creditur a plerisque, quod propter deteſtationem hujus facti hoc faciat ex decreto Patrum ſpeciali. Propter hunc autem errorem cavendum in perpetuum, diligentia ſolers ſemper adhibetur mox poſt electionem Papæ de virilitatis & ſexus certitudine. De hac autem muliere tam fraudulenter Papatum intrante Hinricus de Hervordia nullam in ſuis Ætatibus fecit mentionem, ne forte ſeculares literas ſcientes ſcandalizentur, legendo, talem contigiſſe errorem in Eccleſia Dei, quæ Spiritu Sancto prædicatur regi, & dirigi a Clericis & Sacerdotibus.

Quarto decimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXVI. quidam Johannes Monachus de Jeruſalem movit quæſtionem de proceſſione Spiritus Sancti coram Karolo, ſecundum Vincentium. Qua mota, Karolus miſit Romam Bernhardum Epiſcopum Wormatienſem & Adelhadum Abbatem Corbeyenſem, cauſæ quæſtionis hujus diffiniendæ. Agitatum etiam fuit coram Karolo & Principibus ejus de ſtatu Eccleſiarum & converſatione Clericorum, nec tamen aliquid diffinitum eſt propter rerum, ut videbatur, magnitudinem. Concilia quoque juſſu ejus ſuper ſtatu eccleſiarum corrigendo

per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt, quorum unum Moguntiæ, alterum Remis, tertium Thuronis, quartum Cabilone, & quintum Arelati habitum eſt.

Stephanus Papa, natione Romanus ex patre Julio, ſedit VIII. menſibus & diebus XI. Hic ſtatim poſt ſuam coronationem in Gallias veniens, ſecundum Martinum, ab Imperatore honorifice eſt receptus. Sub eo quoque obiit Karolus Magnus, & Lodowicus filius ſuus ab eo Remis in Imperatorem eſt coronatus. Hic Papa ſic per Franciam tranſiens, captivos redemit multos, & propriis ſedibus reſtituit. Tertio autem menſe poſtquam Romam redierat, nondum exacto obiit VIII. Kl. Februarii. Karolus Imperator dum Aquisgrani hyemaret, ſecundum Sigibertum, febre & pleuriſi, id eſt lateris dolore tactus, VI. Kal. Februarii obiit in Chriſto, anno ætatis ſuæ LXXI. regni vero ſui XLVII. Cujus rei lugubris rumores cum Lodowicus filius ejus recepiſſet, XXX. die Aquisgranum venit, & de conſenſu omnium Principum patri in Imperio ſucceſſit. Et habito ibidem generali Principum concilio ad juſtitias faciendas, in omnes regni partes nuncios miſit, ac duos ex filiis ſuis Lotharium ſcilicet Bayoariæ, & Pypinum Aquitaniæ præfecit. Turpinus autem Archiepiſcopus Remenſis in Chronica Karoli ſic dicit: Cum ego Turpinus apud Viennam in Eccleſia ante altare orationibus inſiſterem, raptus in ecſtaſi, tetrorum ſpirituum agmina innumerabilia coram me per aëra volantia Lotharingiam tendebant. Quibus autem me pertranseuntibus, unum Æthiopi ſimilem, retro lento gradu alios ſequentem alloquebar, dicens. Quo tenditis? Aquisgrani, inquit, ad Karoli mortem, ut ejus Spiritum ad tartara rapiamus. Cui ego: Adjuro te per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut peracto itinere ad me redeas. Illi autem modicum morati, mox redeunt eodem ordine, quo iverant. Et dixi eidem, cui prius: Quid egiſtis? Cui dæmon: Galetianus ille ſine capite Sanctus Jacobus tot ac tantos lapides ac innumerabilia ligna baſilicarum ſuarum in ſtatera ſuſpendit, quod ipſius bona magis appenderunt quam mala, & ideo animam ejus obtinuit. Quibus dictis, dæmon abſceſſit. Ego vero ſtatim agnovi, Karolum ex hac luce & ſubſidiis Beati Jacobi in Paradiſum vectum eſſe. Non enim defuerunt certa indicia, tranſitum ſuum indicantia. Nam ſolem & lunam ſeptem dierum ſpatio, atro colore ante mortem ejus contigit immutari. Nomen vero ejus, id eſt Karolus Princeps, in Aquenſis Eccleſiæ parietate ſcriptum, ante ejus mortem omnino deletum eſt. Porticus etiam, quæ inter Baſilicam & regiam aulam erat, die Aſcenſionis Dominus funditus cecidit. Pons ſuper Rhenum prope Moguntiam incineratus eſt. Cumque ipſe Karolus ad huc vivens eodem anno mortis ſuæ de loco ad locum tranſiret die quadam, ſubito dies efficitur atra, & flamma a dextris incipiens verſus lævam ante oculos ejus velociter pertranſiit. Qui attonitus de equo cecidit, & manu accurrentium de terra levatur. Hunc ergo eſſe participem in corona Martyrum credimus, cum quibus eum laboraſſe & ſuſtinuiſſe ſcimus. Hæc Turpinus. Ex Chronicis Francorum. Sepultus eſt ergo Aquisgrani in formoſiſſima totius orbis Capella honorificentiſſime Karolus, ſuper cujus tumulum exſtructus eſt arcus deauratus. Interfuerunt autem exequiis ejus Principes regni Romanorum, Archiepiſcopi & Epiſcopi multi, Duces & Comites ac Abbates aliique innumeri, corpus defuncti veſtibus Imperialibus quaſi feſtive induentes, auream capiti coronam impoſuerunt. Deinde ſuper auream cathedram quaſi judicem vincentem ſedere fecerunt, ac ſuper ejus genua textum quatuor Ewangeliorum aureis literis ſcriptum collocaverunt, ita quod manu dextra textum, ſiniſtra vero ſceptrum tenebat aureum Catenulam quoque auream diademati conjunxerunt, & cathedræ, ſupra quam ſedebat, ne caput defuncti decideret, affixerunt. Sed & ſcutum aureum, quod ei Romani fecerant, ante faciem ejus ſtatuerunt, & arcam lapideam, in qua ſepeliebatur, pretioſis replentes aromatibus, monumentum ſtrenue ſigillantes clauſerunt. Prædictis ergo in ſummam recollectis, ſanctus Karolus Rex & Imperator invictiſſimus Eccleſiam Chriſti ſere totam factis inclytis & inſignibus virtutibus memorandis ubique terrarum exornavit. Romanis quoque mundi dominatoribus & Imperii fundatoribus & rectoribus per ſanguinem Sanctorum deturpatis, hic Imperium reparavit. Papatum & omnem Cleri ſtatum, ad ſolum usque miſerabiliter per Lombardos humiliatum, magnifice exaltavit, Italiam a tyrannide Lombardorum mirifice liberavit, Hiſpaniam a Sarracenis bellis duriſſimis abſolvit, Saxoniam antiquam & orientalem Regi Chriſto ſubdidit, & X. Epiſcopatus in ea fundavit, primum Osnaburgenſem, ſecundum Oſterwicenſem, qui nunc Halberſtadenſis dicitur, tertium Myndenſem, quartum Bremenſem, quintum Herſtallenſem, qui nunc Padelburnenſis dicitur, ſextum Verdenſem, cujus ſedes ſecundum aliquos prius fuit in Bardewik; ſeptimum Schiderenſem, qui primo fuit poſitus in Wallersleve, poſt in Vroſe, & tandem in Magdeburg; octavum Mymiganordenſem, qui nunc Monaſterienſis dicitur; nonum Aulicanenſem, qui nunc Hildeshemenſis dicitur; & decimum Hammeburgenſem, qui poſt conjunctus eſt Bremenſi, & factus eſt unus Archiepiſcopatus. Epiſcopatum autem Trajectenſem jam dudum fundaverat Pypinus Brevis Karoli proavus. Fundavit etiam Karolus duos Epiſcopatus in confinibus Miſynæ, puta Merſeburgenſem & Tzitzenſem. Inſuper Galliam totam moribus & Eccleſiaſticis diſciplinis iterum & iterum reformavit, & regali ſui præſidentia decoravit; Siciliam, Apuliam, Pannoniam, Bayoariam, Lyvones, Slavos, Sclavos, Danos, Normannos, Britannos cæterasque terras a tyrannis expurgans, pacem & Chriſti cultum renovavit. Teuthoniam vero patriam ſuam, & in ea ſingulariter Aquisgranum privilegiis

legiis multis & dignitatibus ſublimavit, Imperium ad eam transferens, & Imperii Electores ex ejus Principibus conſtituens. Urbem namque Aquisgranum vel a principio fundavit, vel eam in toto annichilatam redinſtauravit, palatium & recurſum ſuum regularem (fors regalem), & de toto Imperio ſingularem in ea faciens, ad eam ſemper poſt labores repariavit (reproperavit). Baſilicam Virginis Benedictæ pulcerrimam in ea cum devotione ſumma fabricavit, quam per Leonem Sanctum Papam ſolenniter dedicavit, & in ea ſacroſanctas reliquias, quas de Terra Sancta a ſe victa & a Sarracenis recepta, de Conſtantinopoli & Jeruſalem attulerat XVII. anno Conſtantini VI. toti mundo frequentandas & fideliter viſitandas cum veneratione multa collocavit. Ad quod etiam indulgentias Papales multas ordinavit. De fundatione autem Hammeburgenſis Eccleſiæ Helmoldus in Chronica Slavorum expresſius & magis diſtincte ſcribit, dicens cap. III. Fertur Karolus Magnus Hammeburgenſem civitatem reparaſſe, a Slavis quaſi deſtructam, & in ea Eccleſiam fundaſſe, ac fundatam cuidam Eridago Presbytero viro Sancto regendam commiſiſſe, proponens eam cunctis Slavorum Danorumque gentibus Metropolim ſtatuere. In qua re ad perfectum ducenda & mors Eridagi Presbyteri, & occupatio bellorum Karolum Imperatorem, ne deſiderata compleret, præpedivit. Lodowicus vero Pius patri ſuo in Imperio ſuccedens, cum ſuper Hammeburg patris ſui comperit votum, convocato ſtatim ſapientum concilio, ſanctiſſimum virum Anſcharium, quem etiam aliquando ad Danos & Sveos prædicatorem direxerat, Hammeburgenſis Eccleſiæ ordinari fecit primum Archiepiſcopum, ſtatuens eandem urbem metropolim univerſis borealibus populis, ut legatio verbi Dei exinde uberius pullularet in omnes barbaras nationes.

Lodowicus I. cognomento Pius, Karoli Magni filius, Romanorum Imperator LXXIII. cœpit anno mundi IIIIMDCCLXXVII. Olympiadis CCCXCVIII. anno primo, urbis conditæ MDLXVI. Domini vero DCCCXVI. & annis XXV. imperavit ſecundum Hugonem Floriacenſem. Fuit autem Lodowicus iſte natura clementiſſimus. Unde cum juxta morum ſuorum lenitatem rempublicam diſponeret, tulit finem multis adverſitatibus plenum, tam a liberis quam a proceribus crudeliter impugnatus. Fuit etiam in præceptis Domini exequendis ferventiſſimus, & Legis Sanctæ ſtrenuus propugnator. Clericis quoque formam vivendi regulariter ordinavit, legibus civilibus quædam capitula valde neceſſaria adjecit, & ex uxore ſua ſecunda Judith genuit Karolum Calvum Regem Francorum. Ex Ermegarde vero uxore ſua prima tres filios genuit, puta Lotharium, Pypinum & Lodowicum. Lothario autem commiſit Italiam, Pypino Aquitaniam & Lodowico Bayoariam & Germaniam. Habuit etiam hic Lodowicus duos fratres, unum, qui Teuthoniam, & alium qui Hiſpaniam regebat, qui tamen ultimate fines malos habebant.

Primo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXVII. Michaelis Imperatoris Conſtantinopolitani legati, ſecundum Hugonem, attulerunt Lodewico Imperatori Romanorum inter cætera munera libros Beati Dionyſii, qui cum magno gaudio & gratitudine ſunt ab eo recepti.

Paſchalis Papa, natione Romanus, ex patre Martino, ſedit annis IX. & diebus XIX. Iſte ſecundum Martinum miſit ad Imperatorem, poſt completam ſuam conſecrationem munera & literas excuſatorias, proteſtans, quod invitus de Papatu ſe intromiſiſſet. Iſte & cœnobium Græcorum Romæ inſtituit, & corpora Sanctorum Cœciliæ, Tiburtii & Valeriani ac Sancti Urbani, Beata Cœcilia revelante, de cimiterio, ubi recondita fuerant, manu propria elevans, intra urbem in Eccleſia Sanctæ Cœciliæ honorifice collocavit. Rabanus Sophiſta magnus & Poëta diſertus, ſecundum Sigibertum, primo Fuldenſis Monachus & poſt Abbas Fuldenſis, poſtea Archiepiſcopus Moguntinus floruit. Hic ſecundum Vincentium librum de Laudibus Crucis, partim metricum, partim proſaicum, figurarum varietate diſtinctum, difficili ac mirando Poëmate compoſuit, & quaſi totum Vetus & Novum Teſtamentum pulcro ſtilo commentatus eſt.

Secundo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXVIII. in territorio Tullenſi, ſecundum Vincentium, villa Commenciaco puella duodecennis poſt Sacram Communionem in Paſcha a Sacerdote ſuſceptam, primo per decem menſes, & demum ab omni cibo & potu per triennium abſtinuit, & poſt hoc ad communem hominum vitam rediit. Lodowicus Imperator, ſecundum Sigibertum, ex eo quod Reliquiæ Sanctæ Dei Genitricis de Hildensheym aſportari non poterant in Aulicam, tranſtulit Epiſcopatum de Aulica in honorem Sancti Petri fundatum, in Hildensheym, & ibidem ipſum in honorem Virginis Glorioſæ fundavit, ac Guntharium primum Epiſcopum eidem Eccleſiæ præfecit.

Tertio anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXIX. ipſe Lodowicus Imperator Aquisgrani Concilium generale Principum convocans, ſecundum Egghardum, multa perperam geſta in regno correxit. Et inter alia bona, quæ ordinavit, quandam Conſtitutionis formulam ex Canonica autoritate & Sanctorum Patrum Decretis, quaſi ex diverſis pratis amœnis varios flores carpens, ſtudioſe fecit colligi. Quam quidem Conſtitutionis Formam Canonicam tradidit Clericis quaſi vivendi normam ab ipſis obſervandam. Cujus Conſtitutionis vigore inſpecto, Epiſcopi & Clerici baltheos aureos & exquiſitas veſtes aliaque veſtimenta ſecularia depoſuerunt. Fuldenſis Baſilica hoc anno eſt conſecrata ſecundum Vincentium, & Sanctus Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus de tumba canonizatus.

Quarto

Quarto anno Lodowici, qui Domini DCCCXX. Bernhardus Rex Italiæ, ſecundum Egghardum, nepos Lodowici, tyrannidem meditatus, Lodowico rebellare cœpit, & jam quaſi omnes introitus Italiæ, quos Cluſos vocant, impoſitis præſidiis firmaſſe nunciatur, ac omnes civitates Italiæ in ejus verba juraſſe. Quod partim verum fuit, & partim falſum. Ad quos motus reprimendos Imperatore celeriter cum magno exercitu veniente, Bernhardus rebus ſuis diffidens, armis depoſitis, apud Cabilonem ſe Imperatori tradidit. Terræmotus tantus in Italia factus eſt, ſecundum Vincentium, & tanta tonitrua ac coruſcationes fulminaverunt, ut multæ villæ & opida igne cœleſti conſumta ſint; homines etiam & animalia ictu fulminis ſunt peremta, fruges etiam & herbæ ſunt grandine vaſtatæ, ac plures turres & caſtra innumera ſunt ſubverſa.

Quinto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXI. detecta conjurationis fraude & ſeditionis per Bernhardum Regem Italiæ contra Lodowicum Imperatorem impoſita, ſecundum Hugonem, ipſe Imperator omnes ſeditionis auctores, ſimul cum Rege eorum Bernhardo, capitali ſententia damnatos tandem luminibus juſſit orbari. Bernhardus autem Rex excœcatus, non multo poſt obiit melancholia tabefactus. Ermygardis uxor Lodowici Imperatoris, ſecundum Hugonem, obiit V. Non. Octobr. Hæc autem pepererat Imperatori tres filios, puta Lotharium, Pypinum & Lodowicum.

Sexto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXII. Cœnobium nobilium puellarum in Hervorde Lodowico Imperatori per Waldgerum Comitem Hervordenſem commendatum, ipſe Imperator manumiſit, & in defenſionem ſuſcepit, ſecundum Sigibertum. Ex Geſtis Beati hujus Waldgeri. Wynfridus, qui & Bonifacius, natione Brito, revelante Spiritu S. divinæ legationis functus miniſterio, conceſſu Beatiſſimi Papæ Zachariæ, partes Galliarum, Svevorum, Francorum, Haſſorum & Thuringorum viſitavit, ibique ſemen Verbi Dei quaſi ſator fertilitatis ſeminavit. Poſtea vero, ut & funes prædicationis extenderentur in præclaris, Saxoniam adiit, & ſaxea corda gentilium dominicæ prædicationis aratro mollificans, ad fructificandum habilitavit. Poſt aliquot autem annos a paſſione dicti Sancti Bonifacii, Karolo Magno ſuper Francos regnante, cum in Saxoniæ partibus ex ſeminariis prædicationis iſtius, & virtute bellorum illius, Deo bonorum omnium auctore providente, fides Chriſti, plantula morum virtutumque ſeges jam late pullularet, & in agro Dominico multiplicaretur, fana dilapidata ſunt, Eccleſiæ conſtruebantur, & Sedes Epiſcopales per glorioſiſſimum Karolum Principem ordinabantur, Templa quoque per nobiles plures prædiis & manſis dotabantur. Inter quos in antiqua Saxonia, quæ nunc Weſtphalia dicitur, ut ſidus ingens effulſit Waldgerus Deo & hominibus dilectus, qui in Durembere habitavit, patre Dedda & matre Etwi fidelibus, avo vero Adolfo & avia Paganis oriundus. Hic Adolfus avus Waldgeri, cum Karolus Magnus Saxoniam ſibi ſubjugaret, Secretarius Wedekindi Regis Saxonum erat, & Durembere poſſidens, ibidem habitabat. Famæ autem & præclaro nomini Regis Karoli affectus, per legatos honeſtos ei piſcationis & venationis munera ſua transmiſit. Rex autem exhilaratus, accepit ea gratanter, moxque eum vocans ad ſe, vitæ verbis ipſum imbuit, & tandem converſum baptizari fecit. Waldgerus autem hic primus in humo Saxonica fundator Congregationis Sanctæ exiſtens, primo in Modehorſt fundamenta Monaſterii in honorem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ jecit. Sed admonitus divina voce, locum illum deſeruit, & poſt in antiqua Hervordia ædificare cœpit. Sed nocte ſuperveniente deſtruebatur, quod cœptum erat, & ideo ultra ibidem ædificare deſiſtebat. Ad orationis ergo ſecretum refugiens, revelationem accepit, & Magiſter æterni luminis prævio lumine corporali ſibi locum oſtendit. Nam vacca candida in utroque cornu cereum ardentem deferens, Spiritu Dei ducta, glorioſum virum Waldgerum præivit, & ad rivulum Aham, ubi ſerpentium & repentium vermium fuit habitatio, ſed Sanctorum commoratio futura, perduxit. Gratulabundus ergo vir Dei Eccleſiam ibi in honorem Sanctæ Mariæ Virginis de lignis erexit, anno Conſtantini VI. nono. Altare quoque conſtruens in loco, ubi nunc corpus ejus venerabile in Chriſto requieſcit, omne patrimonium ſuum, cum hæredem non haberet, Deo ac Virgini Benedictæ devotus obtulit. Ob hujus autem oſtenſionis memoriam, usque hodie vitula datur ibidem Deo ſervientibus in anniverſario dicti hujus Patris Sancti. Poſtea Waldgerus ut peregrinus ad Regem Angliæ pergens, cum Regi notiſſimus eſſet, Beati Oſwaldi Regis & Martyris Reliquias ei donavit. Inſuper & galeam & gladium, quo Chriſtianæ Religionis hoſtes devicerat, tradidit eidem, eo quod non niſi pro Sanctorum Reliquiis obtinendis exierat. In Durenbere ergo regreſſus, Reliquias illas ibidem collocavit. Monaſterium autem ſuum in abſentia ſua a Paganis deſtructum reformavit, & in eo XIII. virgines intemeratæ Virgini obſequentes inſtituit, Svabam autem primam Abbatiſſam ibidem ordinavit. Lodowicus Imperator eo tempore, ſecundum Sigibertum, Corbeyam novam de Bethua tranſtulit, quam pater ſuus initiaverat. Waldgerus autem nutu Dei ad ipſum Imperatorem ſe contulit ſub habitu peregrino. Quem Imperator ut Medicum intuens, ut cognovit, Waldgerum eſſe, ipſum amica devotione ſuſcepit. Ipſe autem Imperatori filiam ſuam ſive Eccleſiam Hervordenſem intime commendavit. Quam Imperator, ut ſibi commendatam, inſtauravit, manumiſit, & in defenſionem ſuſcepit. Et ſicut Corbeyam Novam inſtar Corbeyæ antiquæ extruxit, ita & iſtam inſtar Monaſterii Sanctimonialium Sveſſionis, quarum curam Abbati Corbeyenſi commiſit. Et ſuper hæc quicquid in prædiis & manſis Corbeyæ contulit, tertiam

partem

partem glorioſæ Dei Genitricis famulabus obtulit. Idque chirographis & impreſſione ſigilli ſui roboravit, & in ſignum ſubjectionis regiæ decrevit, ut ſingulis annis in Purificatione Beatæ Virginis cereum ab Abbatiſſa Regia Dignitas accipiat miſſum. Waldgerus tandem poſt ſanctam vitam in Domino feliciter obdormivit anno Domini DCCCXXV. ſepultus in Baſilica urbis Hervordenſis, quam ipſe fundaverat. Poſtea Abbatiſſa Swenebildis Baſilicam lapideam ſupra corpus illud venerabile conſtruens, per manus Ymadi Padelbornenſis Epiſcopi eam conſecrari fecit, & corpus ſanctum ſublevantes ante altare in Mauſoleo decentiori honorifice depoſuerunt. In cujus ſacri corporis translatione plura miracula Deus operatus eſt. Corbeyenſes Monachi ſecundum Sigibertum, qui in loco, qui Bethua dicitur, regni Francorum per aliquot annos demorabantur, per Karolum Magnum illuc introducti, inde hoc anno egreſſi cum crucibus & Reliquiis, in hunc locum pervenerunt. Loco autem illi ab Epiſcopo Badurado, qui tunc præſens aderat, Corbeyæ nomen impoſitum eſt; erectoque tentorio atque illatis crucibus cum Reliquiis locum illum dedicaverunt in honorem S. Stephani Protomartyris, infodientes crucem Chriſti, ubi in præſentiarum ſummum altare eſſe dinoſcitur.

Lodowicus Imperator, conſideratis pleriſq; Nobilium filiabus, Welpi Comitis filiam nomine Judith duxit in uxorem, ſecundum Vincentium in Speculo, quæ genuit ei Karolum Calvum. Hildegrinus Epiſcopus, vir magnarum virtutum, ſecundum Chronicas Saxonum, ſedem Epiſcopatus ſui tranſtulit de Salegenſtede in Halberſtad.

Septimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXIII. Mahumed Sarracenorum Princeps XXIII. cœpit, ſecundum Egghardum, & VII. annis principatus eſt. Iſte cum fratre ſuo congreſſus Habdalle, ab eo ſuperatus eſt, & eum victus ſibi conregnare paſſus eſt. Peſtilentia magna graſſata fuit in homines & jumenta propter juges pluvias & aërem nimis humidum. Frumenta quoque & legumina corrupta ſunt. Lodowicus Imperator, ſecundum Sigibertum, filio ſuo Lothario Irmyngardem Hugonis Comitis filiam matrimonio copulavit, de qua ille ſuſcepit Lotharium, poſtea excommunicatum, Lodowicum poſt ſe regnaturum & Karolum. Haroldus Rex Danorum, ſecundum Hugonem Floriacenſem, cum uxore ſua & filiis ad fidem Chriſti per Lodovvicum converſus, Moguntiæ baptizatur, cui renato Lodowicus Imperator partem Friſiæ illam, quæ fluvio Egdaræ adjacet, & vicinos his Dithmarſos in beneficium patrinatus contulit. Lodowicus vero Rex Germaniæ, XIIII. Duces Bohemorum cum ſuis ſequacibus baptizari fecit, & in fide Chriſtiana eos informavit.

Octavo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXIIII. ceſpes quidam longitudine pedum LX. & latitudine XIIII. ſecundum Sigibertum, in Thuringia ſine manibus de terra præciſus & ſublatus eſt, & ultra pedes XXV. translatus. In parte Orientalis Saxoniæ, quæ Soraborum finibus contigua eſt, ſecundum Egghardum, in quodam deſerto loco juxta lacum Arnze dictum, in modum aggeris terra intumuit, & limitem unius leucæ in longitudinem porrectum, ſub unius noctis ſpatio, abſque humani operis molimine inſtar valli ſubrexit. Lupus Dux Vaſconiæ, ſecundum Egghardum, de perfidia ſua convictus, exilio damnatur per Lodowicum Imperatorem. Similiter & Sclaomyr Princeps Obotritorum terra pulſus eſt per eundem, cujus principatus datus eſt Ceytrog filio Draſconi.

Nono anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXV. Lodowicus Imperator in Villa Theodonis, ſecundum Sigibertum, omnes exules revocavit, eisque ſua reſtituens, & jam judicio legis infiſcata juſſit ex toto reddi. Et tunc etiam Ceytrog Princeps Obotritorum damnatus eſt. Sclaomyr vero alio anno exulatus, in patriam eſt revocatus, & poſt percepto Baptiſmi Sacramento defunctus eſt. Lodowicus Imperator, ſecundum Vincentium, Lotharium filium ſuum pro diſponendis regni negotiis miſit in Italiam. Quo facto, cum jam redire intenderet, rogante Paſchali Papa, Romam venit, & honorifice ab eo ſuſceptus, in ſancto die Paſchæ apud S. Petrum & regni coronam & Imperatoris Auguſti nomen ſuſcepit; ſicque in menſe Junio ad pa[illegible]m venit. Conſecrato tamen Lothario, Romæ quidam Nobiles ſunt peremti, pro eo quod proniores eſſe videbantur ad fidelitatem Lotharii, quam Lodowici Imperatoris. Quod crimen quia etiam in Papam retorquebatur, ideo Papa apud Imperatorem excuſavit, & de hoc crimine coram populo & legatis Imperatoris cum magno Epiſcoporum numero jurejurando ſe expurgavit, & tandem defunctus eſt.

Eugenius Papa natione Romanus, ex patre Benemundo, ſedit annis tribus, ſecundum Sigibertum. Hic per diſcordiam populi cum alio electus, tandem vincente parte Nobilium, Papatum obtinuit, ſed poſtea per laicos tentus, eſt martyrio coronatus. Iſte prius S. Sabinæ Cardinalis exiſtens, tandem Eccleſiam cum ſymborio [ciborio] argenteo ſuper altare & pictura ſolenni decoravit.

Decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXVI. circa æſtivale ſolſtitium, ſecundum Vincentium, in territorio Auguſtodunenſi, aëre ſereno in tempeſtatem celeriter converſo, ingens fragmentum glaciei cum grandine cecidit, cujus longitudo pedes XV. latitudo ſex, ſpiſſitudo vero duos hab[illegible]e fertur. Theodolfus primus Abbas Floria[illegible]ſis, ſecundum Hugonem, & poſt Epiſcopus Aurelianenſis, multis criminibus apud Lodowicum Imperatorem accuſatus, Andegavis exiliatur, & ibidem incarceratur. Contigit autem, Imperatorem illuc venire in die Palmarum. Cum autem ſecus locum, in quo tenebatur captivus, Imperator cum proceſſione tranſiret, facto ſilentio in præſentia Imperatoris, illum devotum hymnum a ſe compoſitum:

poſitum: Gloria, laus & honor tibi ſit, &c. decantavit per feneſtram carceris. Qui hymnus Imperatori tantum placuit, ut ipſum mox a vinculis abſolutum, ſedi ſuæ ipſum reſtitueret. Sed dum ad Eccleſiam ſuam reverteretur, veneno extinctus periit.

Undecimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXVII. Rabanus Poëta magnus & Sophiſta, ſecundum Hugonem, fit Abbas Fuldenſis, cujus diſcipulus fuit Strabus Philoſophus & Poëta. Corpus S. Sebaſtiani Martyris, ſecundum Vincentium, transfertur de Roma Sueſſionis, annuente Eugenio Papa, per Hudwicum Abbatem S. Dionyſii, & in Eccleſia S. Medardi collocatur, ubi ſtupendis & innumerabilibus miraculis claret.

Duodecimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXVIII. Corpus Beati Gregorii Doctoris magni, ſecundum Martinum, a loco, ubi prius jacuerat, elevatur, & ſub altari ponitur.

Valentinus Papa, natione Romanus ex patre Johanne, ſedit uno menſe. Hic Cardinalis Diaconus exiſtens, & Leo dictus eſt ſecundum Martinum. Habdallo frater Mahumed Princeps Sarracenorum, ſecundum Hugonem, bellum geſſit cum fratre ſuo, qui vincens Mahumed fratrem ſuum, eo invito cum eo regnare cœpit. Per hoc autem bellum regnum Sarracenorum per aliquot annos diſciſſum eſt. Ibique defecit ejus Hiſtoria ſub anno Domini DCCCXXVIII. poſt annos CXCVIII. ex quo Sarraceni Perſas ſub ſuo dominio redegerant.

Gregorius natione Romanus, ex patre Philippo, ſedit annis XVI. & tribus menſibus, ſecundum Martinum. Iſte de conſenſu Lodowici Imperatoris & omnium Epiſcoporum inſtituit, ut feſtum omnium Sanctorum celebretur Kal. Novemb. in partibus Franciæ & Germaniæ quod Romani ex inſtitutione Bonifacii faciebant. Electio autem hujus Gregorii non eſt confirmata, antequam legatus Imperatoris Romam veniens, electionem populi, qualis eſſet, examinaret. Hic ſecundum Geſta Romanorum, urbem Oſtiam, quæ vetuſtate corruerat, a fundamento renovavit, ne Agareni eo tempore circumvagantes, Chriſtianis ibidem morantibus nocere poſſent, & ipſam urbem Gregoriopolim nominari juſſit, ſecundum Vincentium in Speculo.

Tertio decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXIX. Rabanus Abbas & Doctor Tractatus in libros Sapientiæ & Eccleſiaſticum edidit, ſecundum Vincentium. Amalaricus vero librum de Officiis Eccleſiaſticis ad Imperatorem Lodowicum ſcripſit, Angelonius autem ad eundem Imperatorem Tractatus in libros Regum fecit. Anſegiſus quoque Abbas Lobienſis Edicta Karoli Magni & Lodowici filii ejus ad Eccleſiaſticam Legem pertinentia in duobus libellis digeſſit. Sanctus Hildegrinus primus Epiſcopus Halberſtadenſis, ſecundum Hugonem, obdormivit in Domino, virtutibus & miraculis clarens.

Quarto decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXX. Lodowicus Imperator cum filiis ſuis, Pypino Rege Aquitaniæ & Lodowico Rege Germaniæ, Britanniam invaſit, ſecundum Sigibertum, & ipſam ferro & igne quaſi devaſtavit. In Vaſconia trans Garumnam, ſecundum Egghardum, in pago Aginenſi annonam de cœlo deſcendiſſe ferunt cum pluvia, ſimilem frumento, ſed paululum breviora ac rotundiora grana habuiſſe, de qua annona Lodowico Imperatori allatum eſt Aquisgrani in palatium ſuum.

Quinto decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXI. Soldanus Babyloniæ per quosdam Romanos ſceleratos vocatus, ſecundum Vincentium, ut Romam veniens, Italiam caperet & poſſideret, cum tanta Sarracenorum multitudine per Portum Centumcellenſem intravit, ut ſuperficiem terræ quaſi locuſtæ replerent. Obſeſſa ergo Roma, civitas Leonina capitur, Eccleſia S. Petri ſpoliatur, & ſtabulum equorum efficitur, ac tota in ſolitudinem redigitur. Sed tandem per Gvydonem Marchionem & Lombardos ac per Lodowicum Imperatorem cum multa ſanguinis Chriſtianorum effuſione fugati ſunt, in via tamen ſui receſſus Aquilegiam & Siciliam vaſtaverunt.

Sexto decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXII. maxima controverſia orta eſt inter Lodowicum Imperatorem & filios ſuos, ſecundum Sigibertum, & regni Optimates. Terræmotus maximus & periculoſus factus eſt Aquisgrani, & venti turbatio valida, ſecundum Vincentium, & in terris & civitatibus circumjacentibus tempore quadrageſimali, & duravit commotio illa tribus diebus, interpolatim tamen.

Decimo ſeptimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXIII. Corpus S. Marci Evangeliſtæ ſub nomine Valentis Martyris, ſecundum Egghardum, Rodolphus Epiſcopus Veronenſis a Duce Venetiarum impetravit, & cum corpore Geneſii Martyris in Agram inſulam attulit. Lodowicus magnum conventum Principum habuit in Novimagio, ſecundum Sigibertum, ubi quosdam Optimates ſibi adverſantes exauctoravit quosdam exiliavit, alios bonis ſuis privavit, ac per hoc filios ſuos aliosque Principes contra ſe exacerbavit. Strabus Philoſophus diſcipulus Rabani floruit, ſecundum Hugonem. Hic librum ad Lodowicum Imperatorem de Officio Eccleſiaſtico ſcripſit valde utilem.

Decimo octavo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXIIII. Lodowicus Imperator, ſecundum Vincentium in Speculo, Judith uxorem ſuam tanquam adulteram abdicavit.

Theobaldus Comes Bonemontis Caſtri filio ſuo Loringo mirabiles celebraſſe fertur nuptias. Duxerat namque Loringus iſte, ſecundum Egghardum in Chronicis, in laudabilem conſvetudinem, ut ſemper, priusquam comederet, Miſſam, ſiquo modo poſſet, audiret. Hic cum in die nuptiarum ſuarum poſt multas ſolicitudines ad menſam cum amicis invitatis accedere deberet, venit in mentem ejus, illo die nullam ſe audiviſſe Miſſam, impeditus neceſſariis occupationibus. Unde dimiſſis omnibus invitatis,

tatis, clam diſceſſit, & equum velociter aſcendens, ad vicinam Eccleſiam acceleravit, ubi ſtatim non puto caſu, ſed divina ordinante clementia Sacerdotem ſacris indutum, & ad Miſſam dicendam præparatum invenit. Quam cum devote audiviſſet, & ut ad convivas reverteretur, equum aſcendiſſet, vir quidam canus & venerabilis, indutus albis veſtibus ſibi obviam venit, & familiariter ipſum ex nomine ſalutavit. Cujus ſenis placibilitate allectus juvenis, mox ipſum ad ſuam ſolennitatem invitavit, & annuentem tandem ſecum ad caſtrum paternum deduxit, ac ſuſceptum ab omnibus cum reverentia magna ad caput menſæ ſuper cunctos invitatos locavit. Elegantia autem hujus viri venerabilis, & ſermonum ſuorum grata eloquentia, ac morum & honeſtatis affabilitas omnes in ſtuporem vertit, ita ut horam illam prandii cum inæſtimabili ducerent jucunditate & cordis lætitia, & optaſſent eam durare potuiſſe ad menſem. Veſpere autem facto, deſiderabilis ille hoſpes licentiam a ſponſo poſtulans, & licet cum difficultate, & non ſine gravi convivarum perturbatione impetrans dixit Loringo: Cras mane cum de cubili ſponſæ tuæ cui hac nocte in Continentia & caſtitate ob mei amorem condormies, ſurrexeris, volo, ut ad locum, ubi hodie me tibi obvium habuiſti, venias, & mulum hunc, in quo ſedeo, ibidem reperies. Quem cum aſcenderis, ipſe te ducet ad eum locum, ubi & meæ ſolennitati ad horam intereris, ſicut & ego tuis interfui. Quod cum juvenis libenter ſe ſic obſervaturum ſpopondiſſet, ſenex abſceſſit. Die autem craſtina Loringus locum præfatum cum familiaribus paucis adiit, ſponſæ ſuæ non valedicens nec parentibus, eo quod eodem die ſe reverſurum proponeret. At ubi venit ad locum, juxta ſenis verbum mulum illum album reperit, quem ſenex mulitaverat. Quem cum aſcendiſſet, & famulis, ut circa ſolis occaſum illuc reverterentur, præſtolaturi ſuum adventum, commiſiſſet, ductu ipſius per amœniſſima loca tandem ad civitatem quandam pulcerrimam & inæſtimabiliter ornatam, cujus muri aurei, & domus de pretioſiſſimis lapidibus quadris fabricatæ erant, pervenit. Senex autem in ea effigie, qua ſibi apparuerat, pretioſiſſimis amictus veſtimentis, & claritate fulgens indicibili apparens, in civitatis porta eum jucundis recepit amplexibus, & in urbem regiam introducens, ſibi oſtendit, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor mortalis hominis unquam aſcenderunt. Loringus autem jucunditate civium illius urbis & amœnitate dulciſona melodiarum, vocum & inſtrumentorum muſicalium diverſorum, ac pulcritudine inæſtimabili ædificiorum, necnon civium & civiſſarum venuſtate imperceptibili attonitus & ſuſpenſus, tempus hoc, per quod ibi erat, quaſi media dies vix ab eo expenſa æſtimabatur. Cum autem placuiſſet ei, qui ipſum invitaverat, ut reverteretur ad locum, unde venerat, ait juveni: Tempus eſt, fili, ut ad tuos revertaris, quibus tuum adventum obſervare præcepiſti. Cui Loringus: Nondum Domine, ſed in occaſum ſolis me exſpectabunt. Hoc dixit, neſciens, ibi ſolis occaſum fore alienum. Mane, inquit Loringus, caſtrum meum exivi, & feſtinanter tranſiens, ductu muli tui huc veni, nec adhuc per duas horas, ut puto, tecum in hac tua jucunditate inexplicabili moras traxi. Unde, quæſo pater amantiſſime, ſuſtine me per alias duas horas hic manere, & tunc, ſi omnino me recedere oportebit, ad mandatum tuum revertar. Cui ſenex: Facito, quod dico, & poſt paucos dies ad me redibis, ſemper mecum permanſurus. Loringus ergo, licet invitus valde, mulum aſcendit, & valedicens ac gratias agens Domino, reductus eſt per iter, quo venerat ad locum, ubi ipſum mulus aſſumſerat, mulo mox diſparente. At ubi dum conſtitutus eſſet Loringus, & ſe conſideraret in omni apparatu, in quo de caſtro ſuo receſſerat, ſtetit ocreatus, & calcaribus ac gladio accinctus. Et dum reſpiceret circumquaque admiratus eſt, neſciens, ubi eſſet. Longe namque alia diſpoſitio loci illius pro tunc erat, quam prius fuerat, cum a familia ſua receſſiſſet, eo quod caſtrum patris ſui, in quo parentes & ſponſam eodem die, ut æſtimabat, reliquerat, nullibi appareret, nec ſitus ille quoad villas & nemora ac ſata idem eſſe ſibi videbatur qui prius. Conſternatus ergo valde, neſcivit, quid ageret. Cumque diutius in admiratione ſic ſtetiſſet, & circumſpexiſſet, tandem perpendit, in loco caſtri campanile quoddam exiguum prominere inſtar turris Eccleſiæ cujusdam Cœnobii. Cui cum appropinquaſſet, vidit, Monaſterium eſſe. Et accedens ad portam ejus, pulſavit, ut intromitteretur. Portarius autem vir decrepitus videns virum gladio accinctum, aperire recuſans, ait: Quis eſtis vos? & quid vultis? Cui juvenis: Neſcio, quid dicam. Hodie mane locum hunc exivi eqveſter, relinquens in eo caſtrum patris mei, & nunc quaſi ad veſperam reverſus Monaſterium Cœnobitarum reperio. Ad quem ſenex: Numquid delirus es homo? Quid eſt quod loqueris? Ego quidem in hoc loco ultra XL. annos portarius exstiti, nec unquam caſtrum hic fuiſſe audivi. Quomodo ergo verum eſt, quod dicis? Cui miles: Rogo te, ut me ducas ad hujus Monaſterii præſentiam. Quod cum fieret, & miles cauſam ſuæ admirationis expoſuiſſet, attonitus Abbas Chronicas Fundationis Monaſterii ſui afferri præcepit. Quas cum perlegeret, invenit, quod ad CCCXLVI. annos tranſactos, quidam Comes loci illius Theobaldus nomine Monaſterium hoc fundaſſet, de caſtro ſuo Cœnobium hoc conſtituens, ob ſalutem animæ ſuæ & filii ſui Loringi, quem in craſtino nuptiarum ſuarum mirabiliter perdidiſſet. Quæ cum Loringus audiret, ait Abbati: Ego ſum Loringus ille. Et incepit Abbati totius ſeriem recitare. Abbas autem novitatem tantæ rei ac miraculum tam inſigne non audens ſilentio tranſire, convocavit Epiſcopos & Abbates vicinos, & celebre convivium eis faciens ob honorem Comitis, retulit, quæ ab eo audierat, & quæ ſibi acciderant, coram ſimul diſcumbentibus. Comes vero ille inter convivas ſedens, nec cibum tetigit, nec potum

potum guſtavit. Quod ut Abbas perpendit, dixit ei: Cur fili cariſſime cibum non ſumis, & comedens ac bibens lætaris, cum hoc prandium & hæc congregatio Prælatorum ad cui honorem & ſolatium facta ſint? Cumque Loringus Comes ſe comedendi aut bibendi appetitum nullum habere aſſereret, ait Abbas: Guſta tamen paululum ad horum convivarum venerabilium conſolationem, & in ſignum gratitudinis. Juvenis autem Abbatis deſiderium explere volens, ne videretur ingratus, cum cibum ori imponeret, & maſticare inciperet, mox deficere cœpit, & facies ejus juvenilis in momento verſa eſt in effigiem antiquiſſimi hominis, barbam præferens prolixam & canam. Cumque quaſi exanimis efficeretur, ſtupefacti ſunt omnes, & Abbas ad Eccleſiam cum Fratribus currens, Corpus Dominicum incontinenti attulit. Quod cum militis ori impoſuiſſet, & ipſe cum devotione magna deglutiſſet, mox ſpiritum efflavit. Cum autem Prælati illi, qui in ſolatium Comitis illius ſancti convenerant, hæc vidiſſent, laudaverunt divinam clementiam, & ſolennes funeri exſolventes, & honorifice ipſum ſepelientes, ad propria ſunt reverſi.

Decimo nono anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXV. Lodowicus Imperator filio ſuo Karolo, quem de Judith uxore ſua ſuſceperat, ſecundum Sigibertum, dedit Alemanniam & Rhetiam, & partem Burgundiæ, indignantibus cæteris filiis. Propter quod Imperator a ſuis deſertus & proditus atque in poteſtatem filiorum ſuorum traditus eſt. De conſenſu quoque Gregorii Romani Pontificis, & judicio Epiſcoporum ac Procerum regni arma & Imperialem dignitatem perdidit degradatus, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt in Monaſterio non ſine lacrymis multorum ei faventium. Eodem tempore ſol & luna eclipſim paſſi ſunt. Sanctus Liborius de Francia in Padelburnam translatus eſt ſecundum Egghardum, & Corpora Sanctorum Marcellini & Petri transportantur in Seligenſtad, id eſt in Oſterwik terræ Saxoniæ.

Viceſimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXVI. ipſe Ludowicus Imperator à pœnitentia abſolvitur, ſecundum Vincentium, & arma reſumens, in Eccleſia S. Dionyſii iterum coronatur, populo de ejus depoſitione pœnitente, & filiis ejus veniam a patre petentibus. Poſt quod factum inſolitum, filium ſuum Lotharium in Italiam ire coëgit. Strabus Philoſophus, ſecundum Hugonem, dictante Rabano ſuper quoſdam libros Pentateuchi Commentaria quædam edidit.

Viceſimo primo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXVII. Oſſa S. Viti pueri de Pariſiis transferuntur in Corbeyam Monaſterium Saxoniæ, ſecundum Sigibertum, unde & Franci teſtati ſunt, hoc in præſagium contigiſſe, quod ſcilicet ab illo tempore gloria Francorum translata eſt ad Saxones. Lodowicus Imperator ſtatuit feſtum omnium Sanctorum in Germania & Gallia celebrari, ſicut in Eccleſia Romana, ad inſtantiam Gregorii Papæ & Epiſcoporum multorum, ſecundum Hugonem.

Viceſimo ſecundo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCXXXVIII. Eburdo Rhemorum Archiepiſcopus deponitur, ſecundum Vincentium, & alii multi, qui cum eo in dejectionem Lodovvici conſpiraverant, damnantur & exiliantur. Cometes inſignis apparuit in ſigno arietis, ſecundum Hugonem, & plurimi igniculi inſtar ſtellarum per aliquot dies diſcurrere videbantur in cœlo, depoſitionem Archiepiſcopi & multorum Epiſcoporum aliorum deſignantes.

Viceſimo tertio anno Lodovvici, qui eſt Domini DCCCXXXIX. Epiſcopi & Clerici, ſecundum Vincentium in Speculo, cingulos aureos, exquiſitas veſtes aliaque ornamenta ſecularis apparatus depoſuerunt, Lodovvico Imperatore hoc ſtatuente diſcrete & præcipiente. Pypinus Rex Aquitaniæ, filius Lodovvici Imperatoris obiit, ſecundum Egghardum.

Viceſimo quarto anno Lodovvici, qui eſt Domini DCCCXL. Lodovvicus Imperator S. Anſcharium a Danorum & Sveorum provinciis, ad quas cauſa prædicationis Verbi Dei ipſum Lodovvicus deſtinaverat, ſecundum Egghardum, revertentem inſtituit Archiepiſcopum primum Hamburgenſem, ſtatuens cum hoc prædictam Eccleſiam Metropolim omnium aquilonarium regionum. Sed hanc inſtitutionem Archiepiſcopatus probabilius dicit factam Sigibertus anno Domini DCCCXXXIII.

Viceſimo quinto anno Lodovvici, qui eſt Domini DCCCXLI. Adelhardus primus Abbas Novæ Corbeyæ obiit, ſecundum Egghardum, cui ſucceſſit Warynus, vir magnæ ſanctitatis. Normanni & Dani Slavos & Friſones tributarios ſibi fecerunt, ſecundum Sigibertum & dehinc claſſe piratica per Rhenum ſubvecti, Coloniam Agrippinam obſederunt, ac per Albiam tandem revertentes, urbem Hammeburg incendio funditus conſumſerunt. Anſcharius autem Archiepiſcopus fugiens, cum paucis vix evaſit inimicorum manus. Qui Rameſlo cum Reliquiis Sanctorum Sixti & Synnitii Epiſcoporum per Sevenam fluvium navigio venit, Deo auxiliante. Hoc tamen & forte verius dicitur factum ſecundum Chronicam Saxonum ſub Lothario ſucceſſore Lodovvici.

Viceſimo ſexto anno Lodovvici, qui eſt Domini DCCCXLII. Lodovvicus Imperator, poſtquam omnia, quæ Conſtantinus M. Eccleſiæ Romanæ contulerat, de novo eidem donaſſet, & donationem illam confirmaſſet, filio ſuo Lothario ad ſe vocato reconciliatur, eique dignitatem Imperii tribuit & coronam, ſecundum Egghardum. Quo expleto, Lodovvicus Imperator diem clauſit extremum, & Metis honorifice eſt ſepultus, anno vitæ ſuæ LXIIII. Imperatore autem decedente, eſt facta notabilis eclipſis ſolis.

De Lothario I. Imperatore.

Lotharius filius Lodovvici Romanorum Impe-

Imperator LXXIIII. cœpit anno mundi IIIIMDCCCIII. Olympiadis CCCCIII. anno ſecundo, Urbis conditæ MDXCII. Domini vero DCCCXLII. & XV. annis imperavit, ſecundum Martinum. Ab hoc etiam Imperatore Lotharingia regio nuncupata eſt, ſecundum Egghardum, licet alii dicant, per prius ſic nominatam eſſe ab alio Lothario Francorum Rege, quorum plures iſtum præceſſerunt.

Primo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLIII. Lotharius & Pypinus filius Pypini patrui ſui, ſecundum Egghardum, voluerunt Karolum filium Judith & Lodovvici Imperatoris defuncti, cognomine Calvum, ea parte regni, quam ſibi pater ſuus conceſſerat, privare, & ſecundum id teſtamentum, quod Karolus eorum Karolus Magnus ſtatuerat, in tres partes inter ſe regna dividere, ex qua re magnum exortum eſt bellum.

Secundo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLIIII. Bellum grande commiſſum eſt apud pagum Antiſiodorenſem in loco, qui dicitur Fontanich, & ſtrages magna facta eſt, ſecundum Vincentium in Speculo, per Lotharium, Lodovvicum, Karolum & Pypinum, ſed tamen a nulla parte triumphatum eſt, tandem autem pacificati, per quatuor tetrarchias regna diviſerunt. In qua diviſione Lotharius cum dignitate Imperiali Italiam & Romam, ac medium Franciæ inter Scaldum & Rhenum flumina, quod nunc Lotharingia vocatur, & provinciam Provinciæ obtinuit; Karolus vero Calvus Gallias a Britannico Oceano usque ad Moſam fluvium, in qua parte ex tunc & modo nomen Franciæ remanſit; Lodovvicus autem Germaniam, & Pypinus Aquitaniam in regna dividentes acceperunt. Regnavit autem poſt diviſionem prædictam Lodovvicus in Germania annis XXXIII. Karolus vero in Francia XXXIIII.

Tertio anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLV. Judith Imperatrix uxor Lodovvici defuncti Imperatoris obiit, ſecundum Sigibertum, & Metis juxta virum ſuum eſt ſepulta.

De Sergio Papa Rom. CVI.

Sergius Papa natione Romanus ex patre Sergio, ſedit annis tribus & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Hic Os porci nominabatur, ab illo autem in antea ſemper omnes Summi Pontifices nomina ſua propria in ſua coronatione mutaverunt, tum quia Dominus Jeſus illum, quem in Apoſtolicum elegit, alio nomine inſignivit, tum quia, ſicut mutantur nomina Summorum Pontificum in melius, ſic & vita eorum & converſatio mutari debet in melius, tum etiam ne ille, qui ad decoris eligitur officium, aliquo dedecore ex nomine deturpetur. Iſte abſque conſenſu Lotharii Imperatoris eſt ordinatus & conſecratus, propter quod indignatus Imperator, filium ſuum Lodovvicum & Drogonem Metenſem Epiſcopum cum magno exercitu Romam direxit, qui poſt multa damna Romanis illata, ipſos Romanos Imperatori fidelitatem jurare coëgerunt, & Sergium in ſede confirmaverunt. Qui prædictum Lodovvicum filium Imperatoris in Regem Lombardorum inunxit, ſecundum Sigibertum. Hujus Sergii frater uterinus nomine Benedictus propter imbecillitatem Pontificis rem Eccleſiaſticam regere tentavit, Dominumque urbis Romanæ maximis muneribus ab Imperatore acquiſivit, & Albanenſem Epiſcopatum ſibi uſurpavit, ac omnia intra & extra Romam avaritia ſua vaſtavit. Vigebat autem tempore hujus Pontificis & fratris ejus hæreſis Simoniaca in tantum, ut etiam publice venderentur Epiſcopatus, & qui plus dabat, Epiſcopatum accipiebat. Nec erat aliquis Epiſcoporum aut Eccleſiaſticorum virorum, qui zelo Dei ductus, cum Imperatore vel Rege ageret, ut hoc nefas prohiberetur. Quod Deus ulciſcens, miſit Sarracenos, qui homines innumeros interfecerunt, caſtella & urbes multas captas igne conſumſerunt, accepta præda, Regem quoque Lodovvicum fugaverunt, & maxima rerum hominumque præda onuſti ad propria ſunt reverſi.

Quarto anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLVI. Maurorum exercitus in fortitudine magna conglobatus, ſecundum Egghardum, Beneventum obſedit, & tandem expugnavit. Rabanus Abbas Fuldenſis, ſecundum Hugonem, librum, quem de Laude S. Crucis variis figuris metriſque compoſuit, Sergio Papæ pro magno xenio Romam transmiſit. S. Anſcharius Hammeburgenſis Archiepiſcopus Ramesloënſem Eccleſiam fundavit, ſecundum Sigibertum, in poſſeſſione cujusdam nobilis matronæ Ykia nuncupatæ.

Quinto anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLVII. Karolus Calvus, filius Lodovvici Pii & Judith, frater Lotharii Imperatoris & Lodovvici Regis Germaniæ, cœpit regnare ſuper Francos viceſimus tertius, & regnum tenuit XXXIIII. annis. Hic Karolus Eccleſiam Sanctorum Cornelii & Cypriani apud Compendium ædificavit, & in honorem ipſorum Reſponſorium, quod cantat Eccleſia, Cives Apoſtolorum compoſuit. Hujus regnum Normanni, qui & Norvvegi, de mari per Ligerim intrantes, pene totum ferro & igne vaſtaverunt. Saxones etiam ex alia parte Galliam igne ferroque depopulati ſunt. Cum Friſonibus etiam Normanni tribus præliis congreſſi ſunt, & in duobus primis victores extiterunt, in tertio vero victi a Friſonibus receſſerunt.

Sexto anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLVIII. dedicata eſt Eccleſia novæ Corbeyæ, ſecundum Egghardum.

De Leone V. Papa Rom. CVII.

Leo Papa natione Romanus ex patre Dualdo, ſedit annis X. menſibus tribus & ſex diebus, ſecundum Martinum. Iſte ſanctus fuit & Catholicus multæque patientiæ & humilitatis, multarum quoque ſcripturarum ferventiſſimus extitit lector. Ipſe quoque Sergio defuncto, & nondum ſepulto, unanimiter a populo Romano & Clero extitit electus. Sanctorum autem

Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas, & alias quam plures Eccleſias a Sarracenis deſtructas reformavit. Hic etiam Papa pro Neapolitanis in mari contra Sarracenos pugnantibus, orando collectam fecit, ſcilicet: Deus, cujus dextra Beatum Petrum ambulantem, &c. Inſuper & hic Papa, ſecundum Geſta Summorum Pontificum, decrevit, ut, dum Miſſarum ſolennia celebrantur, nullus laicus in Presbyterio ſtare vel ſedere præſumat, niſi tantum ſacra plebs, quæ ad miniſterium Sacri officii conſtituta eſt & ordinata. Ex conſtitutione patet, monſtroſam eſſe & criminoſam conſuetudinem quarundam Eccleſiarum in partibus maritimis & ſtagnalibus, præſertim Slaviæ & Saxoniæ, ubi in primis Miſſis mulieres & puellæ occupare ſolent locum prædictum ſacrum, ſedendo in Presbyterio juxta majus altare, quibus tamen ſecundum omnia jura minus licitum eſt quam cuicunque viro propter diverſas rationes celebrantibus nocivas. Statuit etiam idem Papa, ut Octavæ Aſſumtionis Beatæ Virginis celebrentur per mundum univerſum, quod prius non fiebat niſi in Eccleſia Romana.

Septimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCXLIX. Romæ in quibusdam cavernis, ſecundum Chronicas Romanorum, baſiliſcus erat, qui flatu ſuo ac viſu peſtifero omnes accedentes necabat. Hunc Leo Papa ad ipſum foramen veniens, oratione ſua fugavit, ita quod nullum poſtea læſionis ſignum in quocunque homine appareret. Urbem etiam, quam circa Eccleſiam Beati Petri Leo Quartus inceperat, plene conſummavit, & cum letania eam circumdans, & aqua exorzizata aſpergens ſanctificavit, ac ſuo poſtmodum nomine, ſicut prius Leo IV. fecerat, eam Leoninam nuncupavit. Et cum portis urbi Leoninæ jam muris circumdatæ ſeras apponerent, fecit orando collectam: Deus, qui Beato Petro Apoſtolo collatis clavibus &c. S. Radulfus Bituricenſis Archiepiſcopus multis virtutibus claruit, ſecundum Martinum, qui in cœnobio B. Sulpitii jacet humatus, multis coruſcans ſignis.

Octavo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCL. Alfridus Epiſcopus Hildenſemenſis conſecratur, ſecundum Egghardum. Iſte civitates duas ſuæ proprietatis, puta Saligenſtad, quæ nunc Oſterwik dicitur, & Aſnede, quæ modo Eſſonde dicitur, Eccleſiæ condonavit. In quibus Abbatias duas Saligenſtad Monachorum & Aſnede Virginum ordinavit. Cœnobium Garderſemenſe, ſecundum Egghardum, inchoatur per Ludolfum quartum Ducem Saxoniæ de progenie Wydekindi prodeuntem, cujus filia Hathamoda prima Abbatiſſa facta eſt. Rabanus Abbas Fuldenſis, ſecundum Sigibertum, ordinatur Archiepiſcopus Moguntinus, qui mox, Lodovvico Rege Germaniæ jubente Synodum magnam collegit, & multa Eccleſiæ utilia ſtatuit in ſua provincia obſervanda.

Nono anno Lotharii, qui eſt Dom. DCCCLI. Adulfus Rex Anglorum primus totius Angliæ Monarcha, ſecundum Sigibertum, devotionis cauſa venit Romam, & coram Leone Papa obtulit S. Petro tributum de unaquaque domo regni Angliæ unum nummum argenteum annuatim exſolvendum, quod quidem tributum usque hodie perſeverat. S. Helena, ſecundum Vincentium, mater Conſtantini Magni, ab ipſo Conſtantino filio ſuo Romæ in Eccleſia Sanctorum Marcellini & Petri in Mauſoleo purpureo ſepulta, transfertur in Franciam, & in Diœceſi Rhemenſi cum magna veneratione colitur.

Decimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLII. Lodowicus Rex Germaniæ, ſecundum Egghardum, Obotritis bello victis cum Regulo ſuo Golmoldo, totam terram eorum per Duces regendam ordinavit. Godeſchalcus hæreticus, ſecundum Sigibertum, a Rabano Archiepiſcopo Moguntino rationabiliter convincitur, ſed tamen in ſuo perſeveravit errore. Quædam Pſeudoprophetiſſa ſecundum Vincentium, dicens, inſtare diem judicii, Moguntiam ſolicitabat, ita ut etiam aliquos in Ordine ſacro conſtitutos ad ſe inclinaret. Quæ ab Archiepiſcopo correcta confeſſa eſt, ſe per ſuggeſtionem cujusdam Presbyteri quæſtus cauſa hoc dixiſſe, & non ex inſpiratione.

Undecimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLIII. Danorum naves in Angliam transfretarunt, ſecundum Egghardum, numero CCCL. Fames valida totam Germaniam vehementer afflixit, ſecundum Vincentium, ita ut etiam pater filium ſuum devorare non abhorreret. Quo tempore Rabanus Archiepiſcopus Moguntinus multam pietatem erga miſeros & pauperes exhibuit. Dux Saxoniæ Ludolfus cum Oda conjuge ſua Romam veniens, ſecundum Sigibertum, cauſa devotionis, a Papa Leone Reliquias Sanctorum Præſulum Anaſtaſii & Innocentii impetratas tulit ſecum, & in honorem eorum Cœnobium virginum primo in Brundeshuſen, deinceps in Gandershem conſtruxit, & filiam ſuam Hademodam ibidem primam Abbatiſſam inſtituit, quam a Beato Leone Papa conſecrari in albis mollibusque veſtibus faciebat. Quod idem Papa coram Archiepiſcopis & Epiſcopis tam Italicis quam ultramontanis numero XXXVI. cum auxilio Dei & Beatæ Virginis interventione, omniumque Sanctorum auctoritate ſic ſemper fieri confirmavit, ſcilicet quod mollibus & albis utantur indumentis. Quidam aſſerunt, hoc a Sergio Papa factum fuiſſe.

Duodecimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLIIII. Karolus Calvus Rex Francorum, ſecundum Vincentium, Pypinum & Karolum filios Pypini Regis Aquitaniæ fratris ſui regnum ſuum inquietantes cepit, & in Monachos attonſos in Monaſterio reclſit. Burdegalis, Sanctonas, Petragoras, Aurelianis & Leumonicas urbes a Normannis, qui & Norwegi dicuntur, Paganis captæ ſunt, qui ex Dacia eruperunt. Unde & dicti ſunt Normanni, id eſt aquilonares viri. Iſti tandem converſi ad fidem, in Gallia maritima, quæ ab eis Normannia dicitur, reſederunt. De Lothario Imperatore legitur in Chroni-

Chronicis Saxonum ſic: Lotharius Sancto Anſchario, quem ad Danos & Sueos prædicatorem direxerat, Hammeburgenſem contulit Archiepiſcopatum. Sed Dani Hammeburg funditus evertentes, per Rhenum deſcenderunt, & Coloniam obſidentes, Rheni & Albiæ incolas terruerunt, ſicut Godfridus Rex Danorum poſt, Friſiam Slaviam ſibi ſubjugavit. Tandem Lodovvicus Rex Germaniæ Hammeburgenſem Eccleſiam Bremenſi addidit, & S. Anſchario commiſit. Cui etiam Anſchario Rex Danorum Eccleſiam in Slesvvik & in Ripis faciendi, ac Sueciam convertendi tribuit facultatem. Tunc etiam Monachi de Corbeya nova Rugiam converterunt, & in honorem S. Viti ſui Patroni Eccleſiam ibidem conſtruxerunt.

Tertio decimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLV. Sanctus Julianus Dux Arelatenſis obiit in Chriſto. Hic Julianus, ſecundum Sigibertum in Chronicis, defuncto patre ſuo, a ſuis exhortabatur militibus, ut uxorem duceret. Qui ſe excuſans, ſuam aſſeruit ſe Deo voviſſe caſtitatem. Quod audientes conſiliarii, inſtigaverunt ipſum, ut ſuper voto illo Papæ uteretur conſilio, dicentes non eſſe bonum, ut terra ſine hærede periclitaretur. Julianus autem ſatisfacere volens Proceribus ſuis, Papam adiit, & votum ab eo emiſſum ſibi expoſuit. Quem Papa ad quendam Eremitam direxit, virum ſanctum & literatum, mandans eidem, ut quicquid circa ipſum Ducem ageret, ratum ipſe haberet. Veniens autem Julianus ad Eremitam virum Dei cum literis Apoſtolicis, revelavit ei ſuum negotium. Cui Eremita, vis, inquit, ſervare caſtitatem Deo promiſſam, & vitam ducere pauperem, & ego tibi promittam vitam æternam. Sed in hac te oportebit multa ſuſtinere incommoda. Ad quem Julianus: Omnia ſuſtinebo libenter propter Deum. Tunc Eremita remiſit eum ad patriam, ut ſimularet, ſe velle ducere uxorem, & interim diſponeret ſe eleemoſynas largiendo, & Eccleſias ædificando. Quibus ordinatis, latenter eremum intraret, & ibidem Deo in voluntaria paupertate ſerviret de operibus manuum ſuarum vivendo. Cumque Julianus omnia expediviſſet juxta Eremitæ conſilium, quadam nocte conſurgens, equum ſuum aſcendit, & latenter partes ſuas exivit. Cum autem die altera veniſſet ad domum cujuſdam paſtoris, equum ſuum pro vili habitu ei tradidit, veſteſque ſuas pauperibus diſtribuit, rogans paſtorem, ut viam ad eremum ſibi oſtenderet. At ubi cum perveniſſet, vixit in ea multo tempore in magna paupertate & patientia. Nobiles vero terræ illius cognoſcentes, ſe Dominum ſuum perdidiſſe, vicarium unum ſuper ſe conſtituerunt, qui ducatum regeret, quouſque de Domino ſuo rumores perciperent veraces. Qui quidem Vicarius ſingulis diebus ſpeciales eleemoſynas dare conſuevit pro Domino amiſſo, ut inveniretur. Cumque Julianus eremum per aliquot annos inhabitaſſet, voluit & propriam inviſere domum, ut in ea pro merito ſuo cumulando, eleemoſynas a ſubditis ſuis reciperet, & contumelias, a ſuis ſuſtineret. Cum autem ad portam ſui caſtri ſederet cum aliis pauperibus, venit eleemoſynarius vicarii, & dedit ſingulis eleemoſynas. Julianus vero receptam eleemoſynam dividens, partem ſibi retinuit, aliam vero circumſedentibus mendicis impertiebatur. Quod videns eleemoſynarius, retulit Domino ſuo pro inſigni & inſolita re, quia hoc prius a nullo paupere viderat. Quod ut audidivit Vicarius, dixit: Ille verus pauper eſt & ſanctus Dei: introduc ipſum, ut de menſa noſtra comedat. Qui vocatus venit, vilem deferens habitum. Cui miſertus Vicarius juſſit largiri meliorem. Quem cum accepiſſet, laceravit ipſum a ſummo uſque deorſum, eo quod non deceret Eremitam talem deferre chlamidem. Quod famuli caſtri videntes, & credentes, ipſum eſſe fatuum, cœperunt ei illudere, colaphis cædere, & caput radere. Trahentes inſuper ipſum in coquinam, juſſerunt eum aquam & ligna deferre, & ſcutellas mundare. Quæ omnia vir Dei patienter ſuſtinuit, & gaudenter implevit. Die ergo quadam Vicarius terræ, volens pro negotiis exire, juſſit Capellanum ſuum ad Miſſam dicendam ſe præparare. Cui ſacras veſtes induenti, vidit Vicarius plures Angelos, fugatis dæmonibus, famulari. Quo viſo, juſſit Vicarius ſibi præſentari gladium, quo finita Miſſa, mox interfecit Sacerdotem prædictum, cogitans apud ſe bonum eſſe ei, ſi occideretur in illo ſtatu ne amplius peccaret. Quo facto, dictum eſt ei, quod male egiſſet, nec a quocunque abſolvi poſſe a ſententia excommunicationis, quam incidiſſet, niſi a Papa. Propter quod ut citius potuit, præſentiam Papæ quæſivit. Poſt vero ejus confeſſione audita, miſit ipſum pro abſolutione ad Eremitam ſupra dictum, committens ei auctoritatem ſuam, eo quod Sacerdos eſſet. Eremita vero ipſum abſolutum miſit ad Julianum fatuum, ut circa ipſum ſuam expleret pœnitentiam, revelans ei, quod verus Dominus eſſet. Vicarius ergo ille reverſus ad patriam, vocavit fatuum illum, & narravit ei omnia, quæ dixerat ei eremita. Julianus autem audiens, ipſum ſcire omnia, præcepit ei ſub obtentu vitæ ſuæ, ne unquam alicui diceret. Contigit autem poſtea una dierum, ut Julianus deferret ſcutellas, ſequens dapiferum. Tunc unus ſervorum recipiens aliam ſcutellam de menſa Principis plenam jure ſive brodio, fudit eam ſuper caput Juliani. Quod videns Vicarius, cœpit amariſſime flere. Et volens lacrymas occultare, faciem ſuam pallio cooperuit, ſed præ dolore cordis hoc minime facere potuit. Propter quod uxor ſua & tota curia turbabatur, tanti fletus cauſam ignorantes. Poſt aliquod vero tempus cœpit Julianus infirmari, & vocans Vicarium terræ, rogavit, ut ipſum jacere permitteret, ubi alias jacere conſueverat, & quod ſibi puerum aſſignaret, qui ei aquam ad bibendum afferret, ac ei Sacramenta conferri faceret Eccleſiaſtica. Quæ omnia juxta viri Dei deſiderium impleta ſunt. Unde tandem mortuus eſt in illa miſeria & paupertate voluntaria. Quo defuncto, plura oſtenſa ſunt miracula

cula a Dei clementia Vicarius autem Nobiles terræ convocans & Epiſcopos vicinos, totius facti ſeriem eis expoſuit. Quod illi audientes, Deum glorificaverunt, & ipſum decenti ſepulturæ tradiderunt.

Quarto decimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLVI. Normanni per mare Britannicum oſtia Ligeris ingreſſi, ſecundum Vincentium in Speculo, urbem Nannetum invaſerunt, & Epiſcopum civitatis in die Sabbati Paſchæ baptiſmum celebrantem trucidaverunt, Clerum & populum occiderunt, & urbem igne conſumſerunt. Inde Andegavis & demum Thuronis occupantes, omnia ut ſæva tempeſtas vaſtaverunt. Saxones vero ex altera parte Galliam invadentes, ferro & igne cuncta demoliti ſunt. Monachi quidam ſanctitate inſignes, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, ſitientes ipſorum Slavorum ſalutem, impenderunt ſe ipſos ad ſubeunda pericula & mortem pro legatione Verbi Dei. Unde peragratis multis Slavorum partibus, ad eos, qui Rani vel Rugiani dicuntur, & habitant in corde maris, tandem pervenerunt. Apud hos fomes erroris fuit & perfidiæ ac ſedes idololatriæ. Prædicantes ergo Verbum Dei cum omni fiducia, totam illam inſulam Chriſto lucrati ſunt. Ubi Oratorium fundantes in honorem Salvatoris noſtri & in commemorationem S. Viti, qui Patronus exiſtit in Corbeya, de quo Monaſterio Monachi prædicti erant, ipſum Sacerdotibus, qui novellæ plantationis populum in divino cultu inſtrueret, commendaverunt.

Quinto decimo anno Lotharii, qui eſt Domini DCCCLVII. Lotharius Imperator, ſecundum Sigibertum, diviſo inter filios ſuos regno, & relicto mundo, Monachum ſe Prumiæ fecit, & non multo poſt obdormivit in Chriſto. De cujus anima maxima inter dæmones & Angelos fuit altercatio, ita ut etiam aſſiſtentibus corpus diſtrahi videretur; ſed Monachis orantibus, dæmones ſunt fugati: Angeli ſiquidem animam Monachi, ſed dæmones animam Imperatoris quærebant.

De Lodowico II. Imp.

Lodowicus Secundus filius Lotharii, Imperator Romanorum LXXV. cœpit anno mundi IIIIMDCCCXVIII. Olympiadis CCCCVI. anno ſecundo, Urbis conditæ MDCVII. Domini vero DCCCLVII. & cum fratre ſuo Lothario XIX. annis imperavit, ſecundum Martinum. Sigibertus tamen dicit, quod Lodowicus XXI. annis imperavit, & frater ejus Lotharius Lotharingiam tenuit. Iſte, ſecundum quoſdam, ſolam Italiam cum nomine Auguſti tenuit, eo quod fratres patris ſui alia Imperii regna occuparent & regerent.

Primo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLVIII. terræmotus maximus & aëris inſolita commotio, & ſecundum Vincentium, turbines, grandines ac fulgura multis modis incommoda intulerunt hominibus. Quidam etiam homo igne cœleſti conſumtus fertur, veſte illæſa permanente. Eccleſia etiam S. Kyliani in Herbipoli fulmine combuſta eſt. Rabanus Archi-Epiſcopus Moguntinus & Doctor egregius, ſecundum Egghardum, obiit feliciter in Chriſto.

De Benedicto III. PP. CVIII.

Benedictus Papa natione Romanus ex patre Gamfredo, ſedit annis duobus & menſibus V. ſecundum Martinum. Hic inſtituit, ut Clerici ordinate & honeſte incedant. Ipſe etiam inter alia bona, quæ fecit, porticum a porta civitatis usque ad S. Paulum, & alium porticum a porta civitatis usque ad S. Laurentium reformavit integraliter, ſecundum Hugonem.

Secundo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLIX. Coloniæ Agrippinæ orta tempeſtate, & populo in Baſilicam S. Petri fugiente, ſecundum Sigibertum, ſubito fulmen inſtar ignei draconis Baſilicam ſcidit & penetravit, & tres homines in diverſis quidem locis, ſed unico ictu tangens ſtravit & occidit, alios vero ſex homines eodem ictu percuſſos ſemianimos reliquit.

Tertio anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLX. Franci, ſecundum Sigibertum, de crudelitate Regis ſui Karoli Calvi apud Lodowicum fratrem ejus Regem Germaniæ querulantur, & ipſum ad regnandum ſupra ſe contra Karolum invitant. Quod ille inconſulte acceptans, & contra Karolum fratrem ſuum bellum arripiens, turpiter de finibus Franciæ eſt expulſus.

De Nicolao I. PP. Rom. CIX.

Nicolaus Papa natione Romanus ex patre Jacobo, ſedit annis IX. & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Iſte inſtituit, ut Cardinales poſt obitum Papæ conveniant in choro pro electione novi Pontificis facienda. Hic fuit ſcientificus & ſanctiſſimus, ita ut poſt Gregorium Magnum Papam vix in Sede Romana apparuerit ei comparandus, cujus ordinationem Lodowicus Imperator ſua præſentia roboravit. Iſte excommunicavit Lotharium Regem fratrem Lodowici, eo quod Theberga uxore ſua repudiata, aliam duxerat. In hoc quidem repudiationis malum conſenſerat Guntherus Archi-Epiſcopus Colonienſis, cujus ſororem Waldragam Lotharius ſuperduxerat, & Theogandus Archi-Epiſcopus Treverenſis. Propter quod Synodus Romæ colligebatur per Nicolaum Papam, in qua ambos Archi-Epiſcopos depoſuit, & eos anathematizavit, exordinans ipſos, & tantum laicalem communionem eis concedens.

Quarto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXI. in Brixia Italiæ ſecundum Egghardum, tribus diebus & tribus noctibus ſangvis de cœlo fertur pluiſſe. Hyems aſperrima etiam Ydrimenſe mare usque in Venetias per glaciem equis meabile fecit. Nix quoque & gelu hujus algoris a Kal. Novembr. usque ad vernale æquinoctium remanſerunt irreſoluta. Ymmenes Rex Britonum, ſecundum Sigibertum, dum regnum Francorum tentaret devaſtare, viſus

ſus eſt ei aſſiſtere S. Maurilion Andegavenſis Epiſcopus dudum defunctus, a quo in capite baculo percuſſus, iram Dei morte ſua evidenter perſenſit.

Quinto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXII. Petente Abbatiſſa Hervordenſi Hadwige, & jubente Karolo Rege Francorum, poſtea Imperatore, ſecundum Sigibertum, translatum eſt corpus virginis Puſynnæ de pago Portenſi vico Bauſionenſi Hervordiam Weſtphaliæ, & ibidem venerabiliter eſt collocatum. Fuit autem hæc beata Puſynna generoſis nobilibus & divitibus parentibus, patre Signaro & matre Liuttrudi progenita, & cum ſex ſororibus ſuis ab Albino venerabili Epiſcopo Eccleſiæ Cathalanenſi, petentibus parentibus, Deo virgo conſecrata, quæ poſt vitam virtutibus plenam beato fine in Chriſto quievit, miraculis multis clariſſima. Sorores hæ ſeptem fuerunt ſimul, quarum prima Ymma, ſecunda Othildis, tertia Liuttrudis, quarta Puſynna, quinta Francula, ſexta Libera, & ſeptima Maghenhildis.

Nicolaus Papa Eccleſiam Bremenſem a Colonienſi exemit, cujus erat ſuffraganea, ſecundum Egghardum in Chronicis, & eam Eccleſiam Hammeburgenſi conjunxit, faciens ex duabus unam, ordinante hoc Lodowico Imperatore, ut ſic de cætero eſſent non duæ, ſed una Eccleſia. Nam utraque civitas propter frequentes barbarorum incurſus plena erat periculis, & ideo utile videbatur Imperatori, unam alterius ope relevari. Recepit ergo S. Anſcharius utramque Eccleſiam pro una ſponſa regenda, defuncto Bremenſi Antiſtite, & factum eſt unum ovile & unus paſtor. Et ſedit in Hammeburg S. Anſcharius Archi-Epiſcopus X. annis, & interim Sleswicenſem Eccleſiam fundavit, & magnam multitudinem Danorum & Slavorum Sveorumque convertit, fundans in Jutia Ripenſem Eccleſiam. Lodowicus vero Imperator operam dedit efficacem ad reſtaurationem urbis Hammeburgenſis, Danorum furore deſolatæ. Tenor autem Bullæ Nicolai Papæ ſuper adunatione dictarum Eccleſiarum ſequitur, & eſt talis: Nicolaus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus fidelibus Eccleſiæ ſanctæ Dei, præſentibus & futuris, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quisquis Dominum & Redemtorem noſtrum Jeſum Chriſtum de ſinu Patris ad terram pro demonſtranda cordibus hominum vera & certa fide deſcendiſſe non dubitat, profecto non ignorat, omnes, qui ejuſdem fidei per gratiam ipſius participes facti ſunt, & præcipue nos, qui per primum tantæ virtutis miniſtrum locum præcipuum tenemus, hominibus debere lucrandis inſiſtere, & per univerſas gentes Verbi ſemina ſerere, ac ſolatia ferentibus miniſtrare. Nunc autem quia Lodowicus ſublimiſſimus Rex per Salomonem, venerabilem Epiſcopum civitatis Conſtantienſis, noſtro ſtuduit Apoſtolatui intimare, quod piæ memoriæ Lodowicus Pius Imperator progenitor ſuus, quendam Monachum nomine Anſcharium de Monaſterio Corbeyenſi tuliſſet & collocaſſet eum juxta Albiam fluvium in confinibus Danorum Saxonumque in caſtello Hammeburg, inter duos Epiſcopatus Bremenſem ſcilicet & Verdenſem. De quibus tollens Eccleſias & decimas, ad ſuſtentationem provehendi præfati jam Epiſcopi Clericorumque ejus condonaſſet in prædicto loco, annuente ac ſolennia Sedis Apoſtolicæ privilegia præbente prædeceſſore noſtro bonæ memoriæ Gregorio Papa. Cujus & auctoritate in ſupra dicto Nordalbingorum populo Sedes conſtituta eſt Archi-Epiſcopalis in caſtello ſuperius memorato Hammeburg, & in eadem quoque Sede, accepto a Sede Apoſtolica pallio, Archi-Epiſcopus primus ordinatus eſt Anſcharius, cui a præfato Summo Pontifice delegata eſt cura ſeminandi Verbum Dei, & animas Deo lucrandi. Cujus delegationis & auctoritatis ac pallii acceptionis pagina nobis eſt a præfato filio noſtro Lodowico Rege per jam dictum Salomonem ſanctiſſimum Epiſcopum deſtinata, juxta morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ebullata. Per cujus paginæ tenorem hæc ita facta fuiſſe comperimus, ſicut pietas nobis jam præfati Regis per fidelem virum Salomonem Epiſcopum intimavit. Unde nos veſtigia tanti Pontificis & prædeceſſoris noſtri Gregorii ſequentes, omnemque Deo dignam ibi ſtatutam providentiam agnoſcentes, magnorum Principum votum, Lodowici videlicet divæ recordationis Auguſti & æquivoci ejus filii excellentiſſimi Regis, tam hujus Apoſtolicæ auctoritatis præcepto, quam etiam pallii datione, more prædeceſſorum noſtrorum roborare decrevimus, quatenus tanta fundatus auctoritate prænominatus Anſcharius primus Nordalbingorum Archi-Epiſcopus, & poſt ipſum ſucceſſores ejus, lucrandis plebibus inſiſtentes, adverſus tentamenta diaboli validiores exiſtant, ipſumque filium noſtrum jam dictum Anſcharium legatum in omnibus circumquaq; gentibus Sveorum, Danorum & Slavorum, ac in cæteris ubicunque illis in partibus conſtitutis divina pietas oſtium aperuerit, publicam ewangelizandi tribuimus auctoritatem. Ipſamque Sedem Nordalbingorum Hammeburg dictam, in honorem Sancti Salvatoris Sanctæque ejus intemeratæ Genitricis ſemper Virginis Mariæ conſecratam, deinceps eſſe decernimus Archi-Epiſcopalem. Atque ut ſtrenui prædicatoris Epiſcopi, poſt deceſſum dicti Anſcharii Archi-Epiſcopi, crebro perſona tanto officio apta eligatur ſemper ſucceſſio [ſucceſſione,] ſub divini obteſtatione judicii ſtatuimus. Verum quia Karolus Rex, frater ſupra dicti Regis Lodowici, poſt deceſſum Imperatoris patris ſui piæ memoriæ Lodowici, abſtulit a prænominato loco, qui dicitur Hammeburg, Monaſterium, quod appellatur Turholt, ſitum in occidentali Francia, quod illic genitor ſuus ad ſupplementum & victum Epiſcopo & Clericis ejus dederat, cœperunt, ut fertur, miniſtri altaris recedere. Deficientibus quippe neceſſariis ſumtibus ab ipſis receſſerunt gentibus, & adem ad gentes legatio per hujusmodi factum defecit. Ipſa quoque Metropolis Hammeburg pene deſerta eſt

eſt facta. Igitur dum hæc agerentur, defunctus eſt Diœceſanus Bremenſis, quæ huic contigua eſſe dicitur. Cumq; ſæpe dictus Rex & hanc diœceſim vacantem & illam novellam inſtitutionem cerneret deficientem; inſuper & utramque hanc Eccleſiam, Dei permittente occulto judicio, per barbarorum ſævitiam admodum attenuatam, quærere cœpit, qualiter prædicta Bremenſis Eccleſia prædictæ novellæ Archi-Epiſcopali uniretur & ſubderetur Sedi, noſtro hoc votum roborante decreto. Unde per ſæpe dictum venerabilem Miſſum Salomonem, Conſtantienſem Epiſcopum, nobis hoc relatum eſt confirmandum, ac poſtulatum eſt noſtra auctoritate roborandum. Nos ergo id ſubtili perpendentes examine, animadvertimus propter inſtantem neceſſitatem & animarum lucra in gentibus oſtenſa, utile fore, omnia, quæ proficua Eccleſiæ probantur exiſtere, & divinis non inſultant præceptis, licita & facienda eſſe non dubitamus, maxime in tam novellæ Chriſtianitatis plantatione, in qua varii ſolent eventus contingere. Quamobrem auctoritate omnipotentis Dei & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, hoc noſtro decreto decernimus ſecundum reverentiſſimi Regis Lodowici votum, ipſas prædictas diœceſes, Hammeburgenſem videlicet & Bremenſem, non deinceps duas, ſed unam eſſe & vocari, ſubdique Sedi, quæ prædeceſſoris noſtri decreto Archi-Epiſcopali eſt munere ſublimata, reſtituta duntaxat de Bremenſis Eccleſiæ rebus Epiſcopatui Verdenſi parti inde ablata. Nullus vero Archi-Epiſcopus Colonienſis ullam deinceps in eadem diœceſi vendicet ſibi auctoritatem, quinimo & ipſi & omnibus omnino ſvademus veræ Religionis cultoribus, ut ſacra hac legatione fungentibus adjutorio ſint & ſolatio, quatenus gratia hujus beneficii plenam mercedem recipere mereantur ab eo, qui dixit: Ite, docete omnes gentes; & quicunque recipit vos, me recipit. Itaque omnia a dilecto filio noſtro Lodowico ad hoc Deo dignum officium deputata, noſtra etiam pia ejus vota auctoritate firmamus. Et quia caſus præteritorum nos cautos faciunt in futurum, omnem quoque adverſantem vel contradicentem, atque noſtris his ſtudiis quoquomolibet inſidiantem anathematis mucrone percutimus, atque perpetuæ ultionis reum diabolica ſorte damnamus, ut culmen Apoſtolicum more prædeceſſorum noſtrorum, cauſamque Dei pio affectu zelantes ab adverſis hinc inde partibus tutius muniamur. Et quia te cariſſime fili Anſchari, divina clementia nova in Sede primum diſpoſuit eſſe Archi-Epiſcopum, noſque tibi pallium ad Miſſarum ſolennia celebranda tribuimus. Quod tibi in diebus tuis uti & Eccleſiæ tuæ perpetuo ſtatu manentibus privilegiis uti largimur. Idcirco hujus indumenti honor a te ſervandus eſt morum vivacitate. Si ergo paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui cuſtodia, ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis lanianda morſibus, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum dicimur, attendamus, & ne ſuſceptum officium in terrenis negotiis aliquatenus implicare debeas, admonemus. Vitaque tua ſit filiis tuis via. In ipſa ſiqua fortitudo illis ineſt, dirigat, in ea quod imitentur, aſpiciant. In ipſa ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe bonum, quod vixerint. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant, Diſtrictum mali cognoſcunt, pium benevoli ſentiant. Inſontem apud te malitia aliena non maculet, reum gratia non excuſet. Viduis & pupillis injuſte oppreſſis defenſio tua ſubveniat. Ecce frater cariſſime, inter multa alia iſta ſunt Sacerdotii, iſta ſunt pallii. Quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foras accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Veruntamen iſta omnia ſuperius annexa, ab Apoſtolica Sede beatitudini tuæ indulta cognoſce, ſi a fide & decretis Sanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ in nullo deviaveris. Quod ſi a fide & inſtitutis Sedis Apoſtolicæ declinare præſumſeris, his noſtris tibi collatis beneficiis carebis. Porro te pallio uti non niſi more Sedis concedimus Apoſtolicæ, ſcilicet ut ſucceſſores tui per ſemet ipſos vel legatos ſuos fidem nobiſcum tenere, ac ſanctas ſex Synodos recipere, necnon decreta omnium Romanæ Sedis Præſulum & Epiſtolas, quæ ſibi delatæ fuerint, venerabiliter obſervare atque p[illegible]cere omnibus vitæ ſuæ diebus ſcripto ſe & juramento profiteantur. Scriptum per manum Zachariæ Notarii Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, in menſe Majo, Indictione XII. imperante Lodowico Imperatore anno ſuo quinto.

Sexto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXIII. Baldowinus Ferreus filius Andachi, ſecundum Sigibertum, rapuit Judith filiam Karoli Calvi, relictam Regis Anglorum, propter quod ab omni Eccleſia de conſenſu Epiſcoporum excommunicatus eſt ex præcepto Karoli. Sed poſt de eorundem Epiſcoporum & Optimatum Conſilio reconciliatus Baldowinus Karolo, dedit ei Karolus Rex Judith filiam ſuam in uxorem, & Flandriam tribuit ei in Comitatum & ſuis hæredibus perpetuo poſſidendum. Et ſic hoc anno Comitatus Flandriæ ſumſit exordium. Prius enim a Foreſtariis Regis Francorum regebatur, quorum & Lindricus & Ingelramus ac Audacer ſub Pypino & Karolo M. ac Lodowico Rectores Flandriæ fuerant, nec tamen Comites vocati ſunt; ſed Baldowinus iſte primus Comes extitit Flandriæ & nominatus eſt.

Septimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXIIII. Lotharius Rex Lotharingiæ, frater Lodowici ſecundus, ſecundum Sigibertum, Thebergam uxorem ſuam legitimam repudiavit, Waldradæ concubinæ ſe commiſcens, faventibus ſibi ad hoc Gunthero Archi-Epiſcopo Colonienſi & Theogando Archi-Epiſcopo Treverenſi. Quos ambos Archi-Epiſcopos Papa Nicolaus in Sinodo ob hoc collecta excommunicavit & degradavit. Lotharium etiam Regem, niſi reſipiſceret, excommunicatum pronunciavit. Guntherus vero poſt

talem

talem degradationem uſurpans ſibi officium paſtorale, egit, quæ erant Epiſcopi. Sed poſt pœnitentia ductus venit Romam, ſed non reconciliatus rediens, dum contumax apud Xanctum divinum officium peragere inciperet, fertur ab Angelo Dei ſacris veſtibus ſpoliatus, ante altare occiſus fuiſſe. Anſcharius Archi-Epiſcopus Hammeburgenſis, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, Imperatoris Lodowici, pariter & Nicolai Papæ legatione fungens, Erikum Regem Danorum adiit. Ubi pro commodis utriusque regni Danorum ſcilicet & Sveorum, & pacis ſtabilitate regni Danorum & Imperii ſtrenue agens, multam apud Regem licet gentilem familiaritatis gratiam pro fidei ſuæ reverentia conſecutus eſt. Cui etiam Erikus Rex Danorum facultatem tribuit Eccleſias ſtatuendi, prohibens, nequis volentes baptizari ſub Chriſtianis legibus, eis uti præpedire tentaret. De hujus autem Danorum regni partibus, præſentibus mihi placuit aliqua inſerere, per quæ prædicti regni & terrarum prope jacentium conditiones cognoſcentur. Daniam namque ſive Daciam a Nordalbingis flumen Egdora dirimit, quæ oritur in profundiſſimo ſaltu Yſarnho, & deſcendit usque in Oceanum Friſonum, quem Romani ſcribunt Britannicum. Hujus autem Daciæ prima pars dicitur Jutia ſive Jutlandia & eſt juxta Egdoram flumen ſita, & ſunt in ea tres Epiſcopatus, ut clarius patet in geſtis Pontificum Hammeburgenſium. Funis vero inſula eſt non modica in oſtio Barbarici ſinus. Civitas ibidem opulenta eſt Odenſee dicta. Sclandia inſula eſt in interiori ſinu maris Baltici, cujus civitas Roſchild nominatur. Schania eſt inſula viſu pulcherrima, cujus civitas principalis Lundonia nuncupatur, ubi jam Archi-Epiſcopatus eſt. Eſt & ibidem Lalandia inſula, parva, & aliæ quam plures in Ponto maris Baltici, ferocibus barbaris plenæ; ideoque fugiuntur a navigantibus. Sunt inſuper ibidem Alani vel Albani, qui cum canitie naſcuntur, & illud fretum antiqui Romani vocabant paludes Scythicas vel Mæotidas. Tranſeuntibus autem inſulas Danorum alter mundus oſtenditur, Sveonia ſcilicet & Northmannia, quæ ſunt duo latiſſima aquilonis regna, & noſtro orbi adhuc fere incognita & ignota. De Sveonia ſive Swecia autem mentionem fecerunt antiqui doctores, Solinus ſcilicet & Oroſius, qui plurimam partem Germaniæ Sweones dicunt tenere, & montana ejus usque ad Riphæos montes extendi. Ibi eſt etiam Albis fluvius, de quo Lucanus meminiſſe videtur. Ex his autem populis proximi ad nos habitant Gothi, qui Occidentales Gothi nominantur, apud quos eſt civitas magna Scarane. Alii vero ſunt Gothi Orientales, & protenditur Oſtergothia juxta mare Balticum usque ad Burcam. Nobiliſſimum autem habet illa gens templum quod Upſala dicitur, ubi jam reſidet Archi-Epiſcopatus. In hoc quidem templo, quod totum ex auro paratum eſt, ſtatuas trium deorum populus venerabatur, ita ut potiſſimus eorum Thor in medio haberet triclinium. Hinc vero & inde locum poſſidebant Beodan & Fricco: Quorum ſignificationes ejusmodi ſunt: Thor, inquiunt, præſidet in aëre, & tonitrua, fulmina, ventos, imbres & fruges gubernat. Beodan vero fortior bella gerit, hominibusque virtutem tribuit contra inimicos. Sed Fricco voluptatem pacemque largiens mortalibus, præ aliis duobus amatur. Cujus ſimulacrum fingunt ſimile ingenti Priapo, Beodan vero ſculpunt armatum ſicut noſtri Martem ſculpere conſveverunt, Thor autem cum ſceptro Jovem exprimere videtur. Si ergo peſtis vel fames imminebat, Thor idolo Gothi hi immolabant, ſi bellum Beodan, ſi vero nuptiæ celebrandæ eſſent, Fricconi feſtum faciebant. Norwegia. Northmannia, de qua ſupra dictum eſt, a modernis Norwegia nuncupatur, cujus longitudo in extremam ſeptentrionis plagam protenditur. Incipit autem ex prominentibus ſcopulis hujus freti, quod Balticum mare appellari ſolet. Deinde reflexo in aquilonem dorſo, poſtquam frementis Oceani marginem ſuo circuitu ambiit, tandem in Riphæis montibus limitem facit, ubi & laſſus deficit orbis. Northmannia quoque propter aſperitatem montium, & propter intemperatum frigus ſteriliſſima eſt omnium regionum, ſolis apta pecoribus. Proinde fortiſſimos educat milites, qui nulla frugum luxuria molliti, ſæpius impugnant alios, quam ipſi moleſtentur ab aliquo. Sine invidia habitant cum proximis Sweonibus, licet a Danis æque pauperibus, non tamen impune quandoque tententur. In multis autem Norwegiæ & Sveciæ locis paſtores pecudum ſunt & nobiliſſimi homines, ritu Patriarcharum in labore manuum viventes. In aſperrimis etiam, qui ibi ſunt, Alpibus, audivi mulieres eſſe barbatas, & viros ſilvicolas raro ſe præbere videndos. Hi ferarum pellibus utuntur pro veſtibus, & loquentes ad invicem frendere magis quam verba formare videntur. Metropolis autem civitas Northmannorum eſt Trondempnis, quæ nunc decorata Eccleſiis magna populorum frequentatione celebratur. In hac jacet Corpus Beatiſſimi Olai Regis & Martyris, ad cujus tumbam usque in hodiernum diem maxima Dominus operatur miracula. Poſt Northmanniam autem, quæ eſt ultima aquilonis regio, nichil habitationis humanæ niſi terribile viſu & infinitum Oceanum, qui totum amplectitur mundum, invenies. Iſta Northmannia habet ex adverſo multas inſulas non ignobiles, quæ nunc omnes Northmannorum ditioni ſubjacent, & ideo non ſunt a nobis prætermittendæ, quoniam & Hammeburgenſem parochiam reſpiciunt & concernunt. Orcades. Harum primæ ſunt Orcades inſulæ quæ ſunt aſperſæ per Oceanum, de quibus Romani Auctores, Marcianus & Solinus ita ſcripſiſſe videntur: A tergo Britanniæ, unde infinitus patet Oceanus, Orcades ſunt inſulæ, quarum XX. ſunt deſertæ, XV. autem incoluntur. Orcades inſulæ pene XL. ſunt junctæ. Iſtis vicinæ ſunt Electrides, in quibus electrum gignitur. Orcades ergo inter Northmanniam & Britanniam ac Hiberniam poſitæ, frementis Oceani ludibundæ minas derident. Ad quas a civitate

civitate Northmannorum Trondempni per diem ferunt navigari poſſe. Inſuper ab Orcadibus ſimile ſpatium ajunt fore, ſive in Angliam dirigas, ſive in Schotiam flectere velis navem. Ad easdem autem Orcades inſulas, quamvis prius ab Anglorum & Schotorum Epiſcopis regerentur, Primas Hammeburgenſis juſſu Papæ ordinavit Thorulfum Epiſcopum in civitate Blaſconia, quæ omnium curam gereret. Yslandia. Inſula quoque Tyle, quæ per infinitum ſpatium a cæteris longe ſita eſt in Oceano, vix, ut inquiunt, nota eſt. De qua inſula tam a Romanis Scriptoribus, quam a barbaris multa referuntur memoria digna. Ultima, inquiunt, omnium inſularum Tyle, in qua æſtivo ſolſtitio, ſole cancri ſignum transeunte, nox nulla eſt, brumali vero ſolſtitio econtra nullus quaſi dies apparet. Ipſa quoque Tyle inſula diſtat ſex dierum navigatione in ſeptentrionem plagam a Britannia. Hæc itaque Tyle nunc Yslandia appellatur, ubi glacies ita nigra & arida propter antiquitatem videtur, ut incenſa ardeat. Juxta Yslandiam autem eſt Oceanus glaciatus fervens & caliginoſus. Eſt autem inſula permaxima, ita ut populos intra ſe multos contineat, qui ſolo pecorum fœtu vivunt, eorumque vellere teguntur. Nullæ ibi fruges, minima lignorum copia. Propterea in ſubterraneis habitant ſpeluncis, victu & ſtrato communi gaudentes cum pecoribus ſuis. Sicque in ſimplicitate ſancta vitam ducentes, cum nichil amplius quærant, quam natura concedit, læti dicere poſſunt cum Apoſtolo: Habentes victum & veſtitum, his contenti ſumus. Nam & montes pro opidis habent, & fontes pro deliciis. Multa denique inſignia in moribus eorum reperiuntur, & præcipue caritas, ex qua procedit, ut inter eos omnia ſint communia, tam advenis quam indigenis. Epiſcopum ſuum habent pro Rege, ad cujus nutum reſpicit omnis populus. Quicquid ex Deo, ex ſcripturis, ex conſuetudine aliarum gentium ille inſtituerit, hoc pro lege habent. Gronlandia. Sunt & plures aliæ inſulæ in Oceano ſitæ, quarum non minima eſt Gronlandia. Gronlandia enim profundius in Oceano ſita, contra montes Suediæ ſive Sueciæ ac Riphæa juga. Ad quam inſulam a littore Northmannorum ferunt vela pandi V. aut VII. diebus. Homines autem ibi a ſalo cœrulei videntur, unde & regio illa nomen accepit, qui ſimilem Yslanis vitam agunt, excepto eo, quod crudeliores ſunt, raptuque piratico navigantibus infeſti. Alia autem eſt inſula Halaglandia dicta, vicinior Northmannis, magnitudine cæteris non impar. Hæc in æſtate circa ſolſtitium per XIIII. dies continuos ſolem videt ſuper terram, & in hyeme ſimiliter per totidem dies ſole caret. Stupenda eſt hæc res & incognita barbaris, qui neſciunt diſparem longitudinem dierum cauſari propter ſolis acceſſum & receſſum. Nam propter orbis rotunditatem neceſſe eſt, ut ſolis circuitus accedens alibi diem exhibeat, & alibi noctem relinquat. Qui dum deſcendit ad hyemale ſolſtitium, his, qui in auſtrali parte habitant, noctem prolongat, & diem abbreviat; aſcendens autem ad æſtivale ſolſtitium, ſimili ratione facit diem longiorem & noctem breviorem. Hoc ignorantes Pagani, terram illam vocant ſanctam & beatam, quæ tale miraculum præbeat mortalibus. Præterea adhuc una inſula eſt a multis reperta in Oceano, quæ dicitur Vinlandia, eo quod ibi vites ſponte naſcuntur abſque plantatione, vinum optimum ferentes. Nam & fruges ibidem non ſeminatas abundare, non fabuloſa fictione, ſed certa Danorum comperimus relatione. Poſt quam inſulam terra non invenitur habitabilis in illo Oceano, ſed omnia, quæ ultra ſunt, glacie intolerabili ac caligine immenſa plena ſunt. Cujus rei Marcianus ita meminit: Ultra Tyle navigatione unius diei mare concretum eſt. Tentavit hoc nuper expertiſſimus Northmannorum Princeps Haroldus, qui latitudinem ſeptentrionalis Oceani perſcrutans navibus, tandem caligantibus ante ora deficientis mundi finibus, immane abyſſi barathrum, retroactis veſtigiis, vix ſalvus evaſit. Cujus ſimile occurrit quibusdam nobilibus de Friſia, qui præfata narrari audientes, hoc experiri attentaverunt, & tandem omnibus inſulis ſupra nominatis poſt ſe relictis, ſubito collapſi ſunt in illam tenebroſam rigentis Oceani caliginem, quæ vix oculis penetrari valet. Et ecce inſtabilis Oceani Euripus ad initia quædam fontis ſui arcana recurrens infelices nautas jam deſperatos, imo de morte ſolum cogitantes, vehementiſſimo impetu traxit ad chaos. Hanc dicunt eſſe voraginem abyſſi, illud profundum ſcilicet, in quo ſecundum famam omnes maris recurſus, qui decreſcere videntur abſorberi & denuo evomi ſolent. Sed ipſis nautis ad patrocinium S. Wilhadi devote fugientibus, navem verterunt, & ad quandam inſulam, altiſſimis in circuitu ſcopulis ritu opidi munitam, inſperate applicuerunt. Quam viſendorum gratia locorum aggreſſi, repererunt homines in antris ſubterraneis meridiano tempore latitantes, præ quorum foribus infinita jacebat copia vaſorum aureorum, argenteorum & cæterorum metallorum, quæ rara mortalibus & pretioſa reputantur. Sumta itaque parte gazarum, quam ſublevare poterant, læti feſtine remeant ad naves. Qui ſubito retro ſe venientes, contemplati ſunt homines miræ altitudinis, quos noſtri Tyclones appellant, quos antecedebant canes, magnitudinem ſolitam longe excedentes; quorum in curſu unus de ſociis eorum raptus eſt, & in momento coram eis dilaniatus, reliqui vero velociter ad naves fugerunt. Et hæc de inſulis Northmannicis, & Oceani ſeptentrionalis & earum conditionibus, ac gentium in eis degentium naturis & proprietatibus ad præſens dicta ſufficiant.

Octavo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXV. Comitatus Hollandiæ cœpit, ſecundum Sigibertum. Nam Karolus Calvus Rex Francorum Theodericum, fratrem Waldgeri, primum Comitem faciens, Egmundam cum pratis, ſilvis & omnibus aliis, quæ inter Swittershaghen & Fortrapa ac Kynnen poſteri ejus

ejus nunc poſſident, beneficio contulit. Qui Theodericus Comes poſtea Monaſterium Egmundenſe fundavit, ſub Epiſcopo Trajectenſi Edilbaldo Sanctimonialibus ibidem ad Deo ſerviendum inſtitutis, & Reliquias corporis Beati Adelberti, eo cuidam Sanctimoniali ſe revelante, in locum ubi nunc a fidelibus veneratur, tranſtulit, ligneam ibidem Eccleſiam conſtruens. Defunctus vero feliciter, in eodem Monaſterio cum uxore ſua Gena ſepultus eſt. Gutbertus Abbas & Dux, frater Thebergæ Reginæ, pro repudio ſororis ſuæ contra Lotharium inſurrexit. Ex libro de Geſtis Romanorum Pontificum. Temporibus Nicolai I. Papæ Lotharius, frater Lodowici Imperatoris, Thebergam uxorem ſuam legitimam dimittens, Waldradam concubinam matrimonio ſibi ſociavit. Cujus ſceleris auctores & defenſores erant Theogandus Treverenſis Primas Belgicæ provinciæ, & Guntharius Colonienſis Archiepiſcopus. Qui a Papa Romam vocati, fiducialiter venerunt, & ei libellum inceſti matrimonii, defenſionem Lotharii continentem obtulerunt, dicentes, ſe nihil plus aut minus egiſſe, quam in prædicto libello continebatur. Sed multa in in eo continebantur, pro quibus poſt merito ſententia depoſitionis in eos proferebatur, ſicut idem Papa ſcribit in Epiſtola, quam Rhemenſi Archiepiſcopo & cæteris Epiſcopis in regno Karoli Regis degentibus deſtinavit. In qua dicit, eos depoſitos fuiſſe primo quia juſſionibus, quas de Ingeltrudi & Waldrada fecerat, inobedientes fuerint. Secundo quia Ingeltrudem anathematis vinculo innodatam recipere & abſolvere præſumſerunt, cum hi, qui ab uno abjiciuntur, ab alio non ſint recipiendi. Tertio quia ſcripta Apoſtolicæ Sedis ſubtrahendo & addendo transmutantes, falſitatis rei maniſeſtiſſime extiterunt. Quarto quia adulteris conſenſerunt, & tantum flagitium defendere tentaverunt, juxta id Pſalmi: Cum adulteris portionem tuam ponebas. Quinto quia de negotio, unde ad Romanam Sedem fuerat appellatum, præter auctoritatem Apoſtolicam judicare & diffinire temere præſumſerunt, quod nullatenus licet. Sexto, quia hoc in abſentia Thebergæ id peregerunt, contra id: Non maledicas ſurdo. Surdus namque quodammodo eſt, qui in abſentia poſitus, quæ ſibi objiciuntur, non audit. Septimo quia profanis geſtis ſe ſubſcripſerunt, & alios ſubſcribere compulerunt. Propter quæ excommunicati & degradati ſunt, prout ſupra dictum eſt, tantum laicalis communio eis conceſſa eſt.

Nono anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXVI. Excommunicata Waldrada ſorore Guntheri Archiepiſcopi Colonienſis, ſecundum Sigibertum, concubina Lotharii Regis, videns ipſe Lotharius Rex, etiam ſibi excommunicationem intentari, Thebergam uxorem ſuam reſumſit. Sed tamen non multum hoc profuit, quia non multo poſt iterum repudiata ea, Waldradam repetiit, nec ultra ullo correctionis modo ab ea ſeparari potuit, ex toto obduratus & perverſus. Locuſtæ innumerabiles ſecundum Hugonem, in Galliis apparuerunt, quæ omnia viridia in herbis & arboribus vaſtantes, usque ad Britannicum mare pervenerunt, ubi ad littus projectæ, ex putrefactione ſua aërem infecerunt, unde mortalitas maxima & fames valida eſt ſecuta. Habuerunt autem hæ locuſtæ VI. pedes, duos dentes lapidibus duriores, & duces ſuos cum paucis itineris unius diei præmittebant ad metanda loca venturæ multitudini. Circa horam ergo IX. venientes ad locum prævisum, & ibi ſolis ortum exſpectantes, per ſpatium unius diei aërem velabant, & ſolis radium obnubilabant.

Decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXVII. Rex Bulgarorum, ſecundum Sigibertum, ad Chriſtianiſmum cum gente ſua converſus eſt, miſſis ad eum a Sede Apoſtolica Miniſtris ſacri Ordinis. Acceptis ergo a Rege Lodowico ſubſidiis, adeo in fide Chriſtiana ſolidatus, ut non multo poſt filio majore in Regem coronato, ipſe abrenuncians ſeculo, Monachus factus ſit. Sed cum filius ejus juveniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & Regio cultu reſumto, filium perſequitur, & oculis ejus effoſſis, ipſum in carcerem truſit, ac filio minore in regnum ſublimato, ſacrum Religionis habitum reaſſumſit, & in eo feliciter ad finem vitæ perduravit. Huni etiam hoc anno, ſecundum Vincentium, nomen Chriſtianitatis aſſumſerunt, & baptizati, Chriſto feliciter vivere cœperunt. Cyrillus vir ſanctus, pene omnium Slavorum Apoſtolus, ſecundum Egghardum, Corpus S. Clementis Papæ a Terſona, ubi in mare Ponticum projectum fuerat, mari exſiccato auferens, Romam deportavit, quod per Papam & Romanos in Eccleſia S. Clementis fuit reconditum, ubi & ipſe S. Cyrillus non poſt multos dies ſepultus, multis claret miraculis.

Undecimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXVIII. Guntherus Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Vincentium in Speculo, Epiſcopale officium poſt degradationem uſurpans, tandem pœnitentia ductus Romam venit, ſed minime reconciliari & reſtitui meruit. Qui revertens, dum contumaciter apud Xanctum divina celebrare inciperet, fertur ab Angelo Dei ſacris veſtibus ſpoliatus, ante altare fuiſſe interfectus. Sarracenis, ſecundum Sigibertum, Beneventanam regionem infeſtantibus, Lodowicus Imperator viriliter occurrebat. Ad cujus auxilium Lotharius frater ejus properans, multa prælia cum eo ſtrenue geſſit, & multa millia Sarracenorum cæſa ſunt.

De Hadriano II. Papa CX.

Hadrianus Papa natione Romanus ex patre Chalaro, ſedit annis IV. & menſibus tribus, ſecundum Martinum. Hic ab omnibus Romanis concorditer eſt electus. Quod Lodowicus Imperator agnoſcens, gaviſus valde, mox Imperialem Epiſtolam, perquam electionem Præſulis factam collaudabat, ſcripſit Romanis. Ad hunc Lotharius Rex Lotharingiæ & frater Lodowici, quem Nicolaus Papa excommunicaverat

verat propter repudiationem Thebergæ, Romam venit, ut ſe excuſaret. A quo dum pro oſtenſione innocentiæ ſuæ ad communionem Corporis & ſanguinis Chriſti, tam ipſe quam Optimates ſui invitati fuiſſent, & omnes indigne recepiſſent, ipſo anno omnes mortui ſunt ſubito. Rex vero in ipſa via redeundo, Placentiæ defunctus eſt.

Gens Danorum, ſecundum Egghardum, intrans Angliam, eam ferro & igne devaſtavit. Piiſſimum quoque & Chriſtianiſſimum Regem Edmundum peremit. Hujus ſancti Regis caput abſciſſum, lupus ſævus illæſum ſervavit, & in ſilvam deferens, inter anteriorum pedum amplexus diligentiſſime locavit. Quod cum poſtea a pluribus quæreretur, vocem hujusmodi fertur emiſiſſe: Hir, hir, hir, quod in Latino ſonat hic, hic, hic. Poſtmodum hujus Regis manifeſtato martyrio, plebs Anglorum læta occurrit, ubi Deus ad meritum ſancti viri manifeſtandum multa operatus eſt miracula. De horum autem Danorum origine & ordine Regum ſuorum aliqua præſentibus inſerere decrevi. Nam juxta antiquorum Chronographorum narrationem & traditionem tempore Saruch proavi Abrahæ regnum quod nunc Dania ſive Dacia nuncupatur, quidam intraverunt, venientes de Gothia. Qui quidem Gothi, ſecundum Papiam, de Gog filio Japhet orti ſunt. Tempore vero David Regis Iſrael fuit in Dania ſeu Dacia Rex quidam nomine Dan, filius Humble, de Svecia veniens. Hic regnavit ſuper Selandiam, Falſter & Lalandiam, cujus regnum dicebatur Witheſlech. Et de iſto Dan Rege regnum Danorum nomen ſumſit. Eodem tempore Rex quidam potentiſſimus ad invadendum Juthos venit. Quo viſo, Juthi timentes valde, locum, qui adhuc Kowirki dicitur, foſſatis & fragis ligneis munierunt. Miſerunt quoque nuncios ad Dan Regem Witheſlech, ut eis ferret auxilium, pollicentes ei poſt victoriam ſubjectionem & dominium ſuper ſe. Qui cum ſuis veniens apud Kowirki, hoſtibus occurrit, interfectis plurimis, cæteris in fugam verſis. Quo triumpho peracto, Dan factus eſt Dominus Juthorum & eorum, qui in Scania habitabant, ac in cæteris inſulis Daciæ. Et ſic de communi conſilio & conſenſu ac decreto Procerum terræ, ipſe Dan regnum hoc Daniam ſive Daciam nominavit, & incolas ejus Danos ſive Dacos. Primus ergo Danorum Rex dictus fuit Dan, filius Humble, a quo Dani nomen acceperunt. Julius autem Cæſar primo fertur eam Daciam appellaſſe, propter hoſpitalitatem & dapſilitatem hujus gentis, a Dando ſeu datione larga, quia multum largus erat populus ille ad dandum advenis & egenis ſeu peregrinis hoſpitium & victum. Quod quidem nomen in præſentiarum hoc regnum habet. Dan ergo primus Danorum Rex fuit pugil fortiſſimus & gigantei generis, cunctis in circuitu terribilis, & prælia clariſſima geſſit. Secundus Rex Danorum fuit Humble filius Dan. Hic erat vanus & iners, & pauca memoria digna geſſit. Unde Lother frater ejus, facta conſpiratione cum Danis contra fratrem ſuum Regem, ipſum de regno expulit, & pro eo ſibi regnum uſurpavit. Tertius ergo Danorum Rex fuit Lother. Hic nimis durus fuit incolis regni ſui, & in multis ſe nequiter habuit: Et ideo Dani tyrannidem ejus non ferentes, ipſum occiderunt. Quartus Rex Danorum fuit Skayola filius Lother. Hic antequam haberet XV. annos in ætate, occurrit cuidam urſo ingenti ſolus, & ipſum cingulo ſuo ligavit. Hic primus Teuthonicos Danis ſubjugavit, & ſervire eos fecit ſub tributo, ac multa prælia ſtrenue geſſit. Quintus Rex Danorum Gram dictus, filius fuit Skayle. Hic Rex cum quodam gigante in Svecia pugnavit ſolus, & ipſum interfecit. Occidit etiam Regem Sueciæ cum XVI. fratribus ſuis, & per hoc Sweos Danis tributarios conſtituit. Poſtea vero cum Symbdagro Rege Nortwegiæ pugnans, ab eo occiſus eſt. Ab iſto Gram pugnatore fortiſſimo tractum eſt in uſum apud Danos, quod quando aliquis eſt multum durus & fortis, dicitur de eo: Ipſe eſt unus Gram. Sextus Danorum Rex Symbdager dictus fuit, qui Gram Regem occiderat. Iſte Rex ex patre Danus fuit, ſed ex matre Noricus ſeu Norweus, qui patrem proprium in Norwegia regnantem ſuo regno privavit, & pro eo regnavit. Hic etiam Helleſpontem Regem Sweciæ interfecit, & Norwegiam ac urbem Dymmin ſibi ſubjugavit, ac prælia multa glorioſe geſſit. Poſt multas vero victorias, indignum ducens mori in lecto quaſi pecus, propter laudem humanam & poſteritatis ſuæ memoriam ſe ipſum ſuſpendit. Septimus Rex Danorum Frothi dictus eſt, filius Symbdagi. Hic poſtquam ſe ipſum & quaſi totum regnum in bellis depauperaverat, audito, quod in Weldal draco quidam jaceret ſuper magnum thezaurum, ipſum draconem ſolus adiit, & ſuperatum eum occidit, acceptoque theſauro, Friſiam, Scotiam, Britanniam, Slaviam, Pruciam, & plures alias terras ſibi ſubjugavit. Poſtmodum in Scania pugnans, non manibus inimicorum, ſed æſtu ex pondere armorum ſuffocatus interiit. Octavus Rex Danorum Haldanus fuit filius Frothi. Iſte cupiditate regnandi agitatus, omnes fratres ſuos interfecit, ſed non diu regni gubernacula tenens, a propriis ſuis ſatellitibus eſt jugulatus. Nulla autem facta ſcriptura digna poſt ſe reliquit. Nonus Rex Danorum Ro dictus eſt. Hic tranſtulit civitatem, quæ prius Hakepingh dicebatur, de loco, qui Hakeberg nominatur, & ædificans eam in portu Yſesporch, nuncupavit eam Roſkilde, ſermone compoſito ex ſuo nomine & fonte, juxta quem ſita eſt. Decimus Rex Danorum fuit Haldan major filius Ro Regis, qui diviſo regno cum fratre ſuo Helgi, ipſe regnavit in terra, & frater ſuus Helgi imperavit in mari. Haldan vero Rex pauca geſſit notabilia, nec diu regnavit, quia frater ejus ipſum interfici practicavit. Undecimus Rex Danorum fuit Helgi frater Haldan. Hic ſtrenuus extitit bellator, & Hochbrodum Regem Sueciæ interfecit, Teuthonicos ſibi ſubjugavit & ar-

dua

dua multa in curſibus marinis perpetravit. Iſte ad portum Laland veniens, filiam cujusdam ruſtici nomine Roskarl ſibi adduci fecit, de qua filiam genuit nomine Thore, ex qua dicta eſt inſula Thore, quia ibi ſepulta eſt. Iterum poſt XV. annos ibi veniens, prædictam filiam ſuam adduci fecit, neſciens, quod filia ſua eſſet, & ex ea genuit filium nomine Rolfkraki, cumque hoc poſtea cognoviſſet, præ nimia confuſione ſe ipſum ſuſpendit. Interea dum Rolfkraki adhuc puer eſſet, nec dum regni capax eſſet ob infantiam, Archilus Rex Sweciæ Danis tributum impoſuit, & in ſignum abjectiſſimæ ſervitutis præfecit eis catulum quendam in Regem nomine Racki. Quem cum alii canes occidiſſent propter raptum cujusdam oſſis de menſa projecti, Achilus Rex præfecit eisdem paſtorem quendam nomine Suhyo, qui regnavit loco canis. Duodecimus ergo Rex Danorum fuit paſtor iſte in numero, excluſo cane, qui merito inter Reges locum ſortitur nondum, & multa mala intulit Danis, ſicut Achilus Rex Sweorum ipſis promiſerat. Qui tandem ſedens in palatio Wiburgenſi in loco, qui Luſeheth dicitur, coram omnibus melioribus regni a pediculis eſt corroſus & interfectus. Tertius decimus Rex Danorum dictus Rolfkraki, filius Helgi ſupra dicti, quem de filia propria genuerat, extitit. Hic poſt multas præclaras victorias, ab Hyerwardo Comite Scaniæ, qui ſororem ejus habuit in uxorem, in lecto ſuo proditioſe occiſus eſt in Lethra curia Selandiæ, cum quo Byerbi & Yelai pugiles clariſſimi cum tota familia Regis occiſi ſunt. Quartus decimus Rex Danorum dictus eſt Hyerwardus, qui interfector erat prædeceſſoris ſui, & regnavit per breve tempus, puta a mane usque ad horam primam. Et tunc ipſum occidit Hako filius Hamundi, & regnavit pro eo. Quintus decimus Rex Danorum dictus eſt Hako. Quo regnante, venit quidam de partibus ſeptentrionalibus nomine Fritlef, & filiam Rolfkraki duxit in uxorem, qui alias Rex Danorum fuerat. Hic Fritlef interfecit Hakonem, & factus eſt Rex Danorum. Sextus decimus Rex Danorum dictus eſt Fritlef. Hic occiderat Hakonem Regem, propter quod & ipſe parvo tempore regnavit. Notabilia autem facta per eum non inveniuntur memoria digna. Decimus ſeptimus Rex Danorum dictus eſt Othen, qui morte ſubitanea interiit prope locum, qui hodierno die Othens dicitur, ubi & ſepultus eſt. Hic incantator magnus & Magus erat famoſus, ita quod de omnibus nationibus vicinis pro Deo coleretur. Unde & Græci imaginem ejus auream a Danis ſibi pro magno munere miſſam cum reverentia maxima ſuſceperunt. Decimus octavus Rex Danorum fuit Balder dictus, filius Othen, a quo Baltherſunt dicitur Balticum mare, pro eo quod ibi pugnavit. Decimus nonus Rex Danorum dictus eſt Hocher. Iſte invenit in quodam nemore Sweciæ gladium, qui Mymming dictus eſt, cum quo Balder Regem occidit. Ab iſto Hocher villa Hochera dicta eſt, quia illuc fugiens eſt occiſus a Beyo Rege Sweciæ. Viceſimus Rex Danorum dictus Berich, filius fuit Beyy Regis Sweorum. Iſte vir valde victorioſus fuit, & multa prælia geſſit. Hunc occidit frater ſuus Seggi, & factus eſt pro eo Rex Danorum. Viceſimus primus Rex Danorum fuit Seggi. Iſte copulavit ſibi uxorem fratris ſui occiſi. Hunc occidit Ambletus filius Orvvendal in ultionem patris ſui, quem & ipſe interfecerat, & cum eo omnes meliores regni cum tota curia Regali combuſſit, ita quod nec unus quidem ſuperſtes remaneret. Viceſimus ſecundus Rex Danorum fuit Ambletus. Hic fuit vir aſtutiſſimus, qui Regem Angliæ in bello occidit, & Daciam, Angliam & Svveciam in ditione ſua tenuit. Hunc Withletus Rex Norvvegiæ vitricus ejus occidit in Oreſſunt in prœlio, & regnavit pro eo. Viceſimus tertius Rex Danorum dictus eſt Withletus, qui Ambletum Regem occidit. Iſte duxit in uxorem Ambleti Regis relictam, propria ſua uxore repudiata. Viceſimus quartus Rex Danorum fuit Wymundus cœcutiens. Hic vir bellicoſus valde fuit, ſed non diu regnavit, eo quod modici viſus exiſtens, in bellis cautuloſus eſſe non potuit. Propter quod Uffo ipſum interficiens, regnum ſuum ſibi uſurpavit. Viceſimus quintus Rex Danorum fuit Uffo. Iſte a ſeptimo anno ætatis ſuæ ad XXX. noluit loqui, quousque in loco, qui adhuc Koninghesſlap dicitur ſuper Egdoram cum filio Regis Teuthonicorum & meliore pugile totius Alemanniæ ſolus dimicans, ambos occidit. Et ſic ex condictione utriusque gentis Teuthonia Danis jam tertio ſubacta eſt & tributaria effecta. Viceſimus ſextus Rex Danorum Olaf dictus eſt, filius prædicti Uffonis. Iſte per pauca tempora tenuit gubernacula regni, nec aliqua memoria digna per ipſum acta ſunt. Viceſimus ſeptimus Rex Danorum dictus eſt Hughele. Iſte interfecit Hogmodum & Hagrinum tyrannos Svveciæ, & ſubjugavit ſibi & ſuis hæredibus regnum Svveorum in manu forti, commitens cum eis diverſa prœlia gravia. Viceſimus octavus Rex Danorum fuit Froth vocatus. Iſte interfecit Frigerum Regem Norvvegiæ & X. Duces ejus, & inſuper ſibi regnum ſubjecit, ſicut prædeceſſor ſuus fecerat de regno Svveorum. Et ſic Dani ſuper tribus illis regnis glorioſe principabantur. Viceſimus nonus Rex Danorum dictis eſt Dan, filius Froth Regis. Iſte ſeptimo anno ætatis ſuæ Teuthoniam rebellantem, jam quarto tributariam Danis fecit, & ſuper eis regnavit. Triceſimus Rex Danorum dictus eſt Frichlenus. Iſte urbem magnam Diffbuum expugnavit & cêpit, & totam Britanniam Danis ſubjugavit & tributum dare coëgit. Triceſimus primus Rex Danorum dictus fuit Frothi Frichgote. Hujus Regis tempore Chriſtus Jeſus mundi Salvator natus eſt. Iſte ſibi ſubjugavit Svveciam iterum Danis rebellantem, inſuper ſubjecit ſibi Britanniam, Hiberniam, Scotiam, Angliam, Saxoniam, Friſiam, Bulgariam, & plures alias terras, quorum Reges & Principes omnes ſervierunt Danis. Sed ne iſtud videatur contradicere Evangelio, quod dicit, totum mundum

mundum ſubactum Auguſto Imperatori, & ſte-
tiſſe in optima pace tempore nativitatis Chriſti,
intelligenda ſunt hæc bella fuiſſe peracta per Da-
norum Regem, tempore nativitatis elapſo, quia
illa pax univerſalis per breve tempus duravit, ut
manifeſtum eſt ex eodem Ewangelio in perſe-
cutione Chriſti & interfectione puerorum pro-
pter Chriſtum paſſorum. Hiſtoriæ etiam &
Chronicæ referunt immediate ante Chriſti na-
tivitatem maxima bella facta fuiſſe per Tiberi-
um & Agrippam, & immediate poſt per eundem
Tiberium Cæſarem factum, & ideo hæc non ob-
ſtant Ewangelio. Hujus etiam Frothi Regis
tempore venerunt in Daciam Orthilege & Rol
frater ejus filii Regneri. Hi interfecerunt Grep
cum quinque fratribus ſuis. Contra hunc Fro-
thi Regem venit Rex Hunorum cum aliis ſex
Regibus, quos Rex Hunorum ſecum duxerat,
quorum quilibet Rex habuit D. naves, & quæli-
bet navis continebat CCC. armatos. Summa
autem navium IIIM. & D. erat, ſumma vero ar-
matorum circiter CCCM. & ſeptuaginta qua-
tuor milia. Hos omnes Frothi Rex aut occi-
dit gladiis ſuorum, aut mari immerſit, aut ſaltem
fugavit, victoria potitus pugnando cum eis jux-
ta Bleking. Hic etiam tantam pacem in regno
ſuo fecit, quod unam armillam aream juxta Eg-
doram fluvium, alteram juxta Schonore, & ter-
tiam prope Werdingburg in via communi ſu-
ſpendit, nec erat, qui eas nocte aut die tollere
auderet. Hunc Regem tam bellicoſum occi-
dit una vetula. Triceſimus ſecundus Rex Da-
norum dictus fuit Jeryn. Iſte valde modico
tempore regnavit, quem occidit Frithlevus
filius Frothi Regis, & factus eſt Rex poſt
eum. Triceſimus tertius Rex Danorum voca-
tus fuit Frithlevus, filius Frothi Regis ſtrenuiſ-
ſimi. Iſte occidit Amundum Regem Norwe-
giæ, & interfecit unum draconem, ſolus pu-
gnans cum eo. Triceſimus quartus Rex Da-
norum dictus eſt Frotho, filius Frithlevi. Hu-
jus tempore venit Sterchater, filius Norwerki
in Daciam. Hic interfecerat Wyſinum gla-
diatorem apud Ruoam & Tanen gigantem apud
Byzanthium, ac Waſe pugilem in Polonia, in
Saxonia vero Hamam pugilem, & Teuthonicis
infeſtiſſimus erat, ac multa opprobria eis intu-
lerat. Nam quatuor ex eis complicans inſtar
ſedis ſuper eos ſedit ad purgandum alvum. Nec-
non plura alia magnalia fecerat in diverſis mun-
di partibus. Hunc Frothonem Regem inter-
fecit Swerthigus. Triceſimus quintus Rex
Danorum dictus fuit Ingellus. Hujus tempo-
re Sterchacer interfecit ſeptem filios Swerthigi
in ultionem Regis Frothonis. Iſte paucis die-
bus regnum tenuit, nec per ſe aliqua notabilia
fecit Hiſtoriis inſerenda. Triceſimus ſextus
Rex Danorum dictus fuit Olaf; filius Ingelli.
Nec iſte Rex diu vixit in regimine, nec aliqua
geſſit memoriæ commendanda. Triceſimus
ſeptimus Rex Danorum dictus fuit Haraldus.
Hunc occidit frater ſuus Frothi Rechbane, &
regnavit pro eo, paucis tamen diebus, eo quod
interfector fratris ſui eſſet fraudulentus. Nam
Haldan filius ſui fratris ipſum in ultionem ſui
patris interfecit, vicem ſibi reddens. Triceſi-
mus octavus Rex Danorum eſt Erikus nomina-
tus, qui fuerat Rex Sweciæ, & electus fuit a Pro-
ceribus regni in Regem Daciæ. Hunc Erikum
occidit idem Haldan Haroldi Regis filius, & pro
eo regnavit. Triceſimus nonus Rex Danorum
dictus eſt Haldan Berengra. Iſte ſtrenuus pu-
gil fuit. Unde provocatus a Sywaldo pugile
Sweciæ, ut contra eum & ſeptem filios ſuos di-
micaret, acceptavit duellum, & omnes pariter
occidit. Nam abjecto gladio, quercum radici-
tus evulſit, & cum ea omnes conquaſſavit. Alia
quoque vice cum quodam gigante de Swecia,
qui habebat XI. cubitos altitudinis, nomine
Harchben dimicans, occidit eum, & cum eo
XII. contuberales ejus, ac multa alia præclara
geſſit. Quadrageſimus Rex Danorum dictus
eſt Hugni. Iſte nullius fertur fuiſſe virtutis vel
fortunæ, degenerans in omnibus magnificis
operibus prædeceſſorum ſuorum. Quadrage-
ſimus primus Rex Danorum vocatus fuit Si-
wardus filius Hugni. Hujus tempore Stercha-
ter magnus ille prœliator & victorioſus miles
fugit de prœlio. Hunc Siwardum occidit Ha-
ko. Quadrageſimus ſecundus Rex Danorum
nominatus fuit Sygerus, filius Sywardi. Hic
inſtituit bellum contra Hakonem Principem,
in quo bello ipſe pariter & Hako corruerunt.
XLIII. Rex Danorum dictus fuit Sodric nepos
Sigeri. Poſt hujus Regis mortem regnum Da-
norum eſt diviſum in V. regna. Northardus
enim habuit filiam Sywardi nomine Ryle in
uxorem, & regnavit in Schania. Hundengher
principatus eſt in Selandia. Iſte ſemper impe-
tendo alios victus eſt. Gam regnavit in Syonia,
& Hocher in Jutia ac Neymer in Norimia re-
gnavit. XLIIII. Rex Danorum nominatus fuit
Haldan, qui Norchardo ſucceſſit, & fuit valde
ſtrenuus in armis, ſed non diu regni gubernacu-
la tenuit, quia Weſetus ipſum interfecit in Se-
landia. XLV. Rex Danorum fuit Hargalt fi-
lius Borchardi. Iſte quinque Reges ſupra no-
minatos interfecit, & ita potens factus eſt, quod
omnes Reges per mediterraneum mare ferrent
ei tributum. Cui cum Ryngher nepos ſuus
Rex Sweciæ tributum negaret, Sweciam intra-
vit, ibique in prœlio corruit, & cum eo occubu-
it Ubbo Rex Friſonum & quam plures alii Prin-
cipes & Nobiles ex utraque parte. In hoc bel-
lo XIIM. nobilium ex parte Regis Duciæ legun-
tur occubuiſſe in Chronicis Danorum. XLVI.
Rex Danorum fuit Haraldus, qui fuerat in prœ-
lio cum Hargalt in Swecia. Ibidem cum Ha-
raldo pugnaverunt CCC. virgines, quæ Skal-
mere dictæ ſunt, quarum vexillum portavit He-
cha, quæ poſtea civitatem de ſumtibus propriis
ædificans Hetheberi appellavit. XLVII. Rex
Danorum dictus fuit Ryngher Rex Sweciæ.
Nam poſtquam Rex Danorum XLVIII. annis
regnaſſet, & defunctus fuiſſet, ſucceſſit ei Ryn-
gher, qui duo regna, Danorum ſcilicet & Sweo-
rum gubernavit, quamdiu vixit. XLVIII. Rex
Danorum dictus fuit Haroldus frater Ryngh-
eri. Hic paucis annis regnans, prope nichil egit
in diebus ſuis. XLIX. Rex Danorum dictus
fuit

fuit Oly frater Haroldi Regis. Hic adeo agilis erat, quod ſcanſorium ſuum ſive ſtrepam non curans, ſine ea equum aſcendit; & adeo efferus extitit, quod Sterchaterum ſolo viſu ad genua proſtravit. Hic etiam intravit Sweciam, & provocatus ad ſingulare certamen, primo die contra unum pugnavit, ſecundo die contra duos, tertio die contra tres, & ſic deinceps uſque ad XII. & omnes ſuperatos occidit. Qui cum in Lethra curia Regis in Selandia ſederet in balneo, venit Sterchater, magno auri pondere corruptus a Rege Sweciæ, & petita licentia loquendi aliquid ſecrete Regi, acceſſit, & Regem nichil mali ſuſpicantem gladio transfodit. Unde propter nimiam verecundiam tanti ſceleris, ſe a lacrymis, quamdiu vixit, continere non potuit, donec idem pondus auri, quod acceperat pro nece Domini ſui, alteri viro dedit, qui & ipſum occideret. Quinquageſimus Rex Danorum dictus fuit Omunder filius Oly. Hujus tempore Sterchater ſenio confectus, indignum reputans, ſe mori aliorum hominum more ſine gladio, & præcipue propter occiſionem Oly Regis, multis precibus perſvaſit cuidam Hothori nomine, cujus patrem ipſe occiderat, ut ipſum interficeret, objiciens ei, quod patrem ejus occidiſſet, quod ille vindicare teneretur, obtulitque ei magnum pondus auri pro mercede. Et ſic Hothor victus ſpe mercedis & zelo vindicandi ſuum patrem, Sterchater ſuo proprio gladio, præciſa cervice, occidit apud pontem Schaniæ, qui Rullingbre nominatur, accinctusque gladio, pontem tranſiens, cum eſſet in medio pontis, gladius de vagina in aquam cecidit, nec inde levari potuit, usque in præſentem diem, qui tamen aliquando ibidem videtur in defluxu aquæ. Iſte Sterchater venit de Swecia tempore Regis Ingelli, portans congeriem carbonum in dorſo ad acuendum naſum dicti Regis, ut vindicaret patrem ſuum. LI. Rex Danorum vocatus fuit Siwardus, filius dicti Omunder Regis. Huic ſe oppoſuit Symon Præfectus Schaniæ, & tandem convenerunt in prœlium, in quo utrisque viriliter certantibus, tandem ambo Principes corruerunt. LII. Rex Danorum nominatus eſt Buchel, qui paucis annis regno præſidens, defunctus eſt ſine notabilibus geſtis ſcriptura dignis. LIII. Rex Danorum dictus eſt Germarus filius Siwardi Regis. Iſte valde bellicoſus fuit. Intravit enim Slaviam cum exercitu ſuo, & Yſmarum Regem Slavorum occidit, ac totam Slaviam vaſtavit. Poſtea Helleſpontici Daciam intraverunt cum exercitu magno. Quibus Germarus Rex occurrere non audens, munivit montem maritimum Schaniæ, qui Kolle dicitur, ibique cum melioribus regni ſe incluſit. Cum autem hoſtes regnum vaſtaſſent, exivit tandem ad eos Germarus cum ſuis, & negotium ſuum fortunæ committens, congreſſus eſt cum eis in prœlium in Oreſſunt, ibique Germarus Rex corruit. LIIII. Rex Danorum dictus fuit Brother, frater Germari Regis. Iſte ſicut quam plures alii de Regibus Danorum porro tempore gubernans, nichil egit relatione dignum. LV. Rex Danorum dictus fuit Siwaldus. Hujus tempore tanta fames erat in Dacia, quod ex edicto Regis omnes viri & mulieres inepti ad portandum arma in bellis occidebantur. Tandem de conſilio cujusdam mulieris de Schania nomine Magga, quilibet nonus homo regnum exivit. Qui ſic exeuntes, conglobati plures terras expugnaverunt. Iſti tandem in Pannoniam venientes, propter eorum longas barbas Longobardi dicti ſunt, & inde in Italiam procedentes ad invitationem Narſetis cum ſuo Rege Albowyno, Italiam obtinuerunt. LVI. Rex Danorum nominatus eſt Grom, filius Haroldi. Iſte erat mirabilis inveſtigator novarum rerum. Unde aſſumtis CCCC ſatellitibus probiſſimis, navigavit verſus aquilonem ad ſedem Gheruthi, ubi vidit ſtupenda mirabilia, & multa pericula ibidem paſſus eſt. Tandem conſumtis omnibus ſociis, usque ad XXX. per diverſa monſtra, vix cum vita in Daciam rediit, & tandem defunctus ex periculorum terribilitate defecit. LVII. Rex Danorum dictus eſt Godefridus filius Grom. Hic fuit bellicoſiſſimus, & totam Teuthoniam jam ſexto ſibi fecit tributariam & Danis. Subjugavit etiam Ditioni ſuæ Sweciam & Friſiam. Contra hunc Godefridum venit Karolus Magnus cum exercitu magno, cui Godefridus ultra Albiam occurrens, fugavit Karolum de Saxonia, & eam quaſi totam vaſtavit. Poſt plurima autem bella cum Karolo & aliis Regibus laudabiliter peracta, tandem a proprio milite cum cultello transfixus eſt in ventre. LVIII. Rex Danorum dictus fuit Olaf, filius Godefridi cognomento Gudedrinker. De hoc quidem Rege nulla referuntur geſta, quæ Chronicis annotari poſſint aut memoria ſint digna. LIX. Rex Danorum dictus fuit Hennyngus filius Olavi. Hic regnavit XXVIII. annis, & cum Imperatore faciens, Egdoram terminum regni ſui accepit. LX. Rex Danorum fuit Siwardus, cum quo ſurrexit & alius dictus Ryngh regnum ſibi uſurpans. Qui duo Reges ad invicem diu pugnaverunt, & regnum Danorum ſua diſſenſione valde vaſtaverunt. Sed tandem aſſumto civili bello ad invicem, ambo in eo corruerunt. LXI. Rex dictus fuit Reiner filius Ryngh. Iſte ſubjugavit ſibi Angliam, Schotiam, Hiberniam, Norwegiam, Sweciam, Slaviam, Ruciam, & quaſi omnia regna occidentis, ita quod IX. filios ſuos ſingulos in ſingulis provinciis Reges conſtitueret, & ipſe de uno regno in aliud inter eos pertranſivit, ſed tandem in Hibernia occiſus eſt, & filii ejus fere omnes in diverſis locis peremti ſunt. Hic Rex Reyner ſeu Reynerus per XI. annos urbes Francorum vaſtavit, & Pariſius veniens, in Eccleſia S. Germani, & Aquisgrani in palatio Imperatoris ſtabulum equorum ſuorum fecit, & multa mala Eccleſiis intulit. LXII. Rex Danorum Inguar vocatus fuit filius Lochbroki. Iſte omnium fratrum ſuorum crudeliſſimus extitit, & ideo non diu regnavit, quia propter ſuam improbitatem a ſuis interfectus fuit, non relinquens poſt ſe ſemen. LXIII. Rex Danorum nominatus fuit Siwardus. Iſte ſtolidus fuit & iners, nec

ab aliquo curabatur, unde nichil dignum agens memoria, vix locum inter Reges meruit habere. LXIIII. Rex Danorum dictus eſt Amylo, contra quem ſe erexit Sigefridus. Iſti duo nepotes fuerunt Godefridi Regis, inter quos pugna continua fuit fere X. annis. Et cum inter ſe de primatu concordare non poſſent, ſceptrum prœlio diviſerunt, in quo ambo Reges ex ordinatione Nobilium interemti ſunt, & cum eis circiter XIM. armatorum corruerunt. Pars tamen Amylonis cruenta victoria potita, Remfridum & Haroldum in regnum poſuit, & duravit inter eosdem pugna IX. annis, ſed tandem Haroldus regno pulſus eſt. LXV. Rex Danorum dictus fuit Remfridus. Quo Rege conſtituto a Danis, Haroldus ad Lodowicum Imperatorem ſupplex confugit anno Domini DCCCXXVI. Baptizatus eſt autem apud eum cum uxore & fratre ſuo Trutone. Et ſic per auxilium Imperatoris in regnum ſuum introductus eſt, Remfrido depulſo. Sed quia in Danis fides rara eſt & ſemper fuit, mox Haroldus regno potitus, fidem Chriſti deſeruit. Quod audiens S. Anſcharius nondum Hammeburgenſis Archiepiſcopus, ſed Monachus Corbeyenſis, obtinuit a Lodowico Imperatore legationem & regna Danorum & Sweorum, & prædictum Haroldum ad fidem revocavit, & pro tunc Eccleſiam in Hadeboch conſtruere fecit, & tandem Haroldus defunctus eſt. LXVI. Rex Danorum dictus fuit Erikus frater Haroldi. Iſte mox, ut regnum accepit, Eccleſias claudi juſſit, inſuper & omnes Eccleſias Angliæ, Britanniæ, Friſiæ, Saxoniæ & Teuthoniæ cum Epiſcopis & Clero fere deſtruxit, plures igne conſumens. Hujus etiam tempore Rollo Dux Danorum Franciam intravit, & Karolum Regem compulit ſibi dare terram, quæ impræſentiam Normannia dicitur. Tunc ortum eſt bellum inter Erikum & filium fratris ſui Euthoryn Regem Norwegiæ, in quo prœlio tanta cæde mactati ſunt Dani pariter & Normanni, ut quaſi omne vulgus caderet. Sed & Reges ambo corruerunt, nec aliquis de ſtirpe Regia ſuperſtes remanſit, niſi Erikarus. Hic plura mala fecit quam prædeceſſores ſui in multis regnis. Vaſtavit enim Saxoniam, & Ducem eorum Brun occidit cum XII. Comitibus. Eccleſiæ vero multæ per ipſum in cineres ſunt redactæ, & plures Epiſcopi & Clerici interfecti. Civitates quoque plures deſtructæ ſunt per eum, & innumera multitudo peremta. Illo in tempore Arnulfus Imperator Danis in Teuthonia occurrens, proſtravit ex eis fere CM. hominum, bello cœlitus adminiſtrato. LXVIII. Rex Danorum dictus eſt Olaf ſive Olavus. Iſte vi armorum obtinuit regnum in Dacia, & regnavit V. annis. Hunc Regem occiderunt Dani. LXIX. Rex Danorum dictus eſt Kanutus filius Erici. Iſte bellicoſus fuit multum & verſutus, & regnavit XII. annis. Tunc etiam temporis propter famem graviſſimam tertius quilibet homo regnum exivit de ſervis & popularibus, & venientes hi homines totam Prutziam, Zemigalliam & terram Karelorum ſibi ſubjugaverunt, & delectati terram ubertate, remanſerunt ibi usque hodie. LXX. Rex Danorum Frothi dictus eſt filius Kanuti. Iſte victor Angliæ exiſtens, XX. annis hæc duo regna tenuit, Angliam ſcilicet & Daciam; & in Anglia fecit ſe baptizari, & mortuus eſt ibidem. LXXI. Rex Danorum dictus eſt Gorm. Iſte quatuor annis regnavit, in Anglia baptizatus, ſicut pater ſuus. Iſte temporibus ſuis non peregit aliqua magnalia. LXXII. Rex Danorum vocatus fuit Haroldus filius prædicti Gorm Regis, de quo ſimiliter ſicut nec de patre ſuo aliqua notabilia peracta reperiuntur. LXIII. Rex Danorum dictus fuit Gorm cognomento Gamele, cujus uxor Thyre dicta eſt. Hæc mulier poſt mortem viri ſui nobiliter regnum gubernavit, & munitionem, quæ Danewirki dicitur, ex lignis tantum ædificavit. In diebus hujus Reginæ Dani, incenſis Eccleſiis, Sacerdotes ante altare trucidaſſe, & Clerum vulgo mixtum aut occidiſſe, aut in captivitatem duxiſſe referuntur. Cruces etiam truncatæ ludibriis a Danis ſunt expoſitæ. Hic Gorm obiit anno Domini DCCCCL. LXIIII. Rex Danorum Haroldus Blatan. Iſte regnavit V. annis, & fuit filius Gorm præfati Regis. Iſte cum exercitu iterum ſubjugavit ſibi Angliam, & rediit in Daciam. Tunc Imperator Otto cognomento Magnus paravit ſe ad invadendum Daciam, cumque legati ejus veniſſent Sleswik, Dani occurrerunt eis, & eos occiderunt, ac unum Marchionem cum eis. Ad quod nefas ulciſcendum Imperator cum exercitu maximo Daciam intravit; & quia Haroldus Rex in extremis finibus regni ſui erat, puta in Hallandia, Imperator totam Jutiam vaſtavit usque ad mare, quod Odenſunt dicitur. Ibi enim lanceam ſuam in mare miſit ad perpetuam rei memoriam. Quo audito, Haroldus vehementer commotus, verſus Jutiam feſtinavit cum furore magno. Quod intelligens Imperator fugit. Et in Loheter veniens Haroldus, occidit Ypponem Ducem exercitus Imperatoris; reliqui Teuthonici fugerunt. Quo facto, ipſe Rex de conſilio matris ſuæ vallum Danewirki cœpit inſtaurare. Hunc Haroldum filius ſuus Sweyn de regno expulit, quia ad prædicationem Popponis Capellani Domini Papæ baptizatus fuerat, cum quo pater conflictum habuit, & victus eſt pater, quem tandem quidam miles filii ſui interfecit. LXV. Rex Danorum dictus eſt Sweyn filius Haroldi. Iſte propter ſcelera ſua captus eſt ter a Slavis, & tandem regno pulſus, apud Regem Sweorum XIII. annis exulavit. Tandem ad fidem Chriſti converſus baptizatus eſt, moxque Deo ordinante, regnum ſuum recuperavit, Rege Norwegiæ occiſo, qui Danorum regnum ſibi uſurpaverat. Et ſic duo regna, Daciæ ſcilicet & Norwegiæ, Sweyn obtinuit. Invaſit hic etiam Angliam, quam ſimiliter obtinuit, & ibidem defunctus, transvectus eſt in Roskilde, & ibidem ſepultus eſt. LXXVI. Rex Danorum fuit Haroldus dictus filius Sweyn. Iſte fuit homo effœminatus, & totus libidini deditus. Hac de cauſa Dani ipſum depoſuerunt de regno, & Gamele Knut fratrem ejus Regem fecerunt. Quem iterum depo-

deponentes, ſecundo anno Haroldum effœminatum & nichil valentem regno præfecerunt, qui tamen ſtatim poſt defunctus eſt. LXXVII. Rex Danorum fuit ſupra dictus Gamele Knut. Iſte bellicoſus fuit, & cum mille navibus invadens Angliam, eam ſibi ſubjugavit, Eſconicam etiam gentem ſibi ſubdidit, Richardum vero Ducem Normanniæ de Francia expulit, & uxorem Regis Anglorum expulſi & defuncti in exilio ſibi copulavit, & genuit ex ea filium Hartheknut dictum, & filiam nomine Swynaldam, quam Henricus filius Conradi Imperatoris accepit in uxorem. Olavus autem, vir ſanctus & Norwegiæ Rex, eodem tempore martyrio coronatus fuit, cujus regnum accepit idem Gameleknut Rex Danorum. Et ſic ſuper tria regna principatus eſt, puta Danorum, Anglorum & Norwegiorum. Fuit autem omnium Regum pulcherrimus, ſtrenuiſſimus & largiſſimus. Hic primus religioſos viros in Daciam duxit de Anglia, puta Epiſcopos, Sacerdotes & Monachos. Obiit autem Gameleknut anno regni ſui XXXVIII. relinquens poſt ſe tres filios, ſcilicet Hartheknut in Dacia, Haroldum ſpurium in Anglia, & Sweonem ſpurium in Norwegia. Haroldus vero tantum quatuor annis regnavit in Anglia, & mortuus eſt, cujus regnum Hartheknut Rex ſuſcepit. Sweyn vero V. annis in Norwegia regnavit, & defunctus eſt, cujus regnum accepit Magnus filius S. Olavi. Iſte Hartheknut regnavit ſuper Daciam, Sweciam, Angliam & Slaviam, qui præter cotidianam familiam ſuam, VIM. armatorum continue tenuit, & cum LX. magnis navibus ad domandum illa regna quatuor diſcurrebat in æſtate, ſed in hyeme in caſtris vel Angliæ vel Daciæ aut Sweciæ morabatur. His VI. milibus armatorum Rex quaſi Religioſis leges & ſtatuta præſcribebat honeſtatis. Unde tempore ſuo ſuper omnes Reges mundi terribilis & laudabilis extitit. Tranſivit etiam cum Imperatore in Italiam ad domandas nationes, & obiit tandem in Anglia. LXXVIII. Rex Danorum fuit Sweyn dictus filius Harthknut. Iſte parvo tempore regnavit, nec aliqua ſuo tempore egit memoria digna, imo in nullo ſecutus fuit geſta paterna. LXXIX. Rex Danorum nominatus eſt Haroldus filius Sweyn. Hujus tempore receſſit Anglia a principatu & dominio Danorum, poſtquam CXX. annis Danis ſubdita fuerat, & defunctus eſt. LXXX. Rex Danorum dictus fuit Kanutus frater Haroldi, & regnavit VIII. annis, eratque vir bonus, & multas eccleſias in regno Danorum conſtruxit, ac homines ad cultum veri Dei pro viribus induxit. Frater vero ejus Olavus Dux Italiæ ipſum occidi procuravit propter juſtitiam, quam inviolabiliter obſervavit, & factus eſt martyr Chriſti LXXXI. Rex Danorum dictus fuit Olavus frater Kanuti Martyris, cujus tempore facta eſt tanta fames in Dacia, ut homines pro herbis agreſtibus litigarent. Nam ſegetes VII. annis totius regni ejus propter aëris intemperiem perierunt, nec hæc pluviarum inundantia extra regnum Danorum ſe extendebat, in ſignum, quod Deus vindicavit ſangvinem S. Kanuti a Danorum capite turpiter interfecti. Anno autem ſeptimo regni ſui Olavus Rex inventus eſt in lecto ſuo ſubitanea morte extinctus. LXXXII. Rex Danorum dictus eſt Erikus frater prædicti Olavi cognomento Egothe, qui ſic dictus eſt primo, quia mox, ut regnum accepit, tanta fertilitas terræ reddita eſt, ut modius ſiliginis ultra duos nummos uſuales non valeret. Secundo dictus eſt Egothe, quia ita magnus homo fuit, quod ſuper omnem populum ab humeris ſurſum videri potuerit, habens in ſe fortitudinem quatuor fortium regni. Tertio ita dictus eſt, quia ita proficuus fuit regno, quod, cum ad Terram Sanctam proficiſci diſponeret, Dani tertiam partem omnium bonorum ſuorum voluerunt dare pro redemtione Terræ Sanctæ, ut ſaltem Regem ſuum apud ſe retinere poſſent. Sed ipſe nullo modo detineri potuit, ſed iter ſanctum arripuit cum magna militia, & veniens Romam, Eccleſiæ Lundenſi Archiepiſcopatum & Primatum ſuper tria illa regna Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ obtinuit. Inde vero Conſtantinopolin veniens ab Imperatore Græcorum honorifice eſt receptus. Cum vero peregrinationem ſuam juxta deſiderium ſuum devote complevisſet, rediens ad partes in Cypro defunctus eſt. LXXXIII. Rex Danorum dictus fuit Nicolaus frater Erici. Iſte Nicolaus cum filio ſuo Magno occidit Kanutum filium fratris ſui juxta Ringſtech. Iſtis Nicolao Rege & filio ſuo Magno adhuc viventibus, & Magno jam Danorum Rege exiſtente & Gothorum, Schanienſes elegerunt Erikum filium Erici Egothe in Regem. Contra quem venerunt Reges Nicolaus & Magnus filius ejus, & bello inito in Fochswik, corruit Magnus Rex, & cum eo ſex Epiſcopi, quatuor videlicet de Jutia, unus de Selandia, & unus de Swecia, ac multi Nobiles de Dacia cum eis. Nicolaus vero fugiens, venit Sleswik, ibique occiderunt eum ſutores de Sleswik. LXXXIIII. Rex Danorum dictus eſt Erikus filius Erici Egothe. Hic cupiditate regnandi ductus, occidit Haroldum & liberos ejus, qui etiam quadam die occiſus eſt in placitis a quodam Pluch nominato. Eodem anno primus Archiepiſcopus Lundenſis obiit, qui fuit annus Domini MCXXII. LXXXV. Rex Danorum dictus eſt Erikus Lamp, filius ſororis Erici prædeceſſoris ſui, contra quem Olavus Haroldi filius, quem quædam pars Danorum Regem fecerat, ſurrexit. Inter iſtos fuit bellum triplex uno die, & de quolibet prœlio fugit Olavus. Poſtea Erikus Rex occidit Hakonem Epiſcopum Roskildenſem, & Olavus filius Haroldi in bello occiſus eſt. Erikus autem Rex duxit in uxorem ſororem Henrici Bremenſis Archiepiſcopi. Mortuus eſt autem Erikus iſte anno Domini MCXLVII. LXXXVI. Rex Danorum non unus, ſed plures fuerunt Reges. Nam illi de Jutia nomen Regis impoſuerunt Kanuto fratri Magni. Schanienſes vero fecerunt Regem Sweyn filium Erici, & facta eſt pugna multiplex XII. annis. Anno autem Domini MCLI. bellum grande commiſſum eſt

Wyburgh, & fugit Kanutus Rex in Ruciam, de qua poſtea rediens, venit in Friſiam. Ibi conſtruxit caſtrum Myldenburg cum auxilio Friſonum. Quo audito, Sweyn cum tota virtute Danorum venit Sleswik, & adductis inde navibus per terras usque Huchſtech Myldenburg, caſtrum obſedit, & magnam partem Friſiæ incendio vaſtavit. Cui occurrens Kanutus cum Friſonibus, vicit Sweyn bello, in quo plurimi Schanienſes occubuerunt cum cæteris Nobilibus. Anno vero Domini MCLIIII. Woldemarus filius S. Kanuti Martyris deſponſavit (ſibi) Sophiam ſororem Kanuti Regis. Tunc Dani iterum elegerunt duos Reges, ſcilicet Kanutum memoratum & Woldemarum filium S. Kanuti. Et tunc Sweyn Rex fugit in Saxoniam, altero vero anno rediens de Saxonia, venit cum Henrico Duce Saxoniæ; ſed fuga iterum accepta, Rex cum Duce iter XV. dierum compleverunt. Anno igitur Domini MCLVI. facta eſt pax inter Reges iſtos, diviſo regno in tres partes: Kanutus enim obtinuit Jutiam, Woldemarus Schaniam, & Sweyn Selandiam. Poſt paucos vero dies Sweyn Rex Selandiæ invitavit Kanutum Regem Jutiæ, & Waldemarum Regem Schaniæ ad feſtum ſuum Jul in Roskilde, ubi omnibus vino ſuffocatis, tempore nocturno, cum adhuc chorea duceretur in aula Regia, Sweyn occidit Kanutum Regem & Conſtantinum ejus cognatum in vigilia Beati Laurentii, Woldemarus vero vulneratus fugit in Jutiam, quem Sweyn inſecutus eſt. Tota hæc Hiſtoria infra patebit ſuo loco. Poſt hoc convenerunt Sweyn & Woldemarus Reges in campo, qui Gratehete dicitur prœliaturi, in quo prœlio Sweyn occubuit, & Woldemarus obtinuit monarchiam totius Daciæ. LXXXVII. ergo Rex Danorum fuit Woldemarus, filius S. Kanuti Regis. Hic Woldemarus occurrit Frederico Imperatori apud Travenam flumen, ubi duas filias ſuas maritavit, unam dedit filio Imperatoris, & aliam Sifrido Comiti; ubi etiam obtinuit ab Imperatore dominium totius Nordalbingiæ, id eſt omnium terrarum ad aquilonarem partem Albiæ, ſuper quo dominio obtinuit literas Imperiales cum Bulla aurea, & literas Papales Domini Innocentii ſuper confirmatione dictæ collationis jure perpetuo poſſidendæ. Sed has literas poſt mortem Regis Abele quædam mulier Teuthonica deſtruxit in odium Danorum. Defuncta autem Sophia Regina Danorum, Woldemarus duxit Dagmar filiam Regis Bohemorum, & non diu poſt mortuus eſt. LXXXVIII. Rex Danorum dictus eſt Kanutus filius Woldemari. De hoc quidem Rege non leguntur aliqua opera magnalia memoria digna, ſed ſuis temporibus contigerunt plura, quæ in ſuis locis recitabuntur. LXXXIX. Rex Danorum fuit dictus Woldemarus filius Kanuti. Hic maximam fecit expeditionem in Norwegiam, qui Herlingium conſtituit ibidem Regem & Philippum Ducem, qui ambo facti ſunt tributarii Regi Woldemaro apud Thuusbergh. Hic Rex caſtrum deſtruxit Witenburg. Poſtea ultra Albiam caſtrum Erthneburg conſtructum eſt juſſu Regis. Hoc anno etiam Dani reædificaverunt caſtrum Dymyn, & Nyenburg deſtruxerunt. Inſuper obtinuerunt caſtrum Stetyn & Muthen caſtrum Marchionis. XC. Rex Danorum dictus eſt Woldemarus, filius Woldemari. Suo tempore Otto Imperator fidem violans, & juramento contraveniens Holtzaziam ſibi ſubjugare volebat. Contra quem venit Rex Woldemarus cum exercitu magno, habens ſecum de ſolis Friſonibus LXM. hominum. Quo audito, Imperator non fuit auſus expectare congreſſum belli, ſed fugit ultra Albiam, amiſſis in ſingulari certamine duobus melioribus pugilibus ſuis, quos interfecerunt duo Friſones, puta Swen & Brocher. Hic Woldemarus Rex duo caſtra contra Hammeburg conſtruxit, & tandem illam urbem cepit, & tandem Rex defunctus obiit. XCI. Rex Danorum dictus fuit Erikus filius Woldemari, cujus frater Abel ducatum Jutiæ accepit. Erikus vero Rex duxit in uxorem Judith filiam Ducis Saxoniæ. Non diu poſt ortum eſt bellum inter Erikum Regem & Abel Ducem fratrem ejus, & durante illa controverſia aliquamdiu, tandem Abel Dux cepit fratrem ſuum Erikum Regem, & ipſum in Sleswik ducens in captivitatem, a quodam milite ſuo Lago nomine deportatus eſt in nocte S. Laurentii navigio in medium fluminis, & ſubmerſus eſt, fratre ſuo Abele ignorante, & regnavit Abel pro eo. XCII. Rex Danorum dictus eſt Abel, frater Erici Regis. Hujus Abel filius Woldemarus revertens a ſtudio Pariſienſi, captus eſt per milites Archiepiſcopi Colonienſis, pater vero ſuus Abel Rex vadens cum exercitu ſuo in Eyderſtad, ibidem interfectus eſt. XCIII. Rex Danorum dictus eſt Chriſtophorus. Hic Rex tradidit Woldemaro filio Abelis Regis Ducatum Sleswicenſem cum vexillo apud Koldinghen. Poſt hoc factum eſt bellum inter Chriſtophorum Regem & ruſticos, & civitas Ripenſis judicio Dei cum omnibus attinentis ſuis periit. Chriſtophorus vero Rex obiit anno MCCLIX. XCIIII. Rex Danorum dictus eſt Erikus, filius Chriſtophori. Hic Rex multa mala fecit, Eccleſias ſpoliando, læſis & injuriam paſſis juſtitiam negando. Monaſteria quoque, quæ patres ſui per ſe & per ſuos ædificaverant, per equos & canes ſuos miſerabiliter depauperavit. Hujus tempore Comites Holtzatorum magnam partem Ducatus Sleswicenſis vaſtaverunt. Germarus etiam Princeps Rugianorum vaſtavit magnam partem Selandiæ, & fecit maximam ſtragem ruſticorum apud Neſtwich. Eodem anno grande bellum commiſſum eſt Lethethe per Ericum Regem Danorum & Erikum Ducem de Sleswik filium Abelis in die S. Olavi, & Rex ibidem captus cum Margaretha Nigra matre ſua, in qua captivitate manſerunt ad triennium fere. Non diu autem poſt ereptionem eorum Erikus interfectus eſt in lecto ſuo a ſuis amicis. XCV. Rex Danorum dictus eſt Erikus, filius Erici Regis interfecti. Hujus tempore Stigotus Marſchalcus multa mala egit in Nort-

jutia,

juria, clandeſtinis incurſibus, ut infra plenius patebit. Hic Rex deſtruxit caſtrum Gottorpe, quod pater ſuis magnis ſumtibus ædificaverat. XCVI. Rex Danorum nominatus fuit Chriſtophorus, frater Erici Regis, quem tamen eligi in Regem frater ſuus Ericus Rex in extremis prohibuerat, ex diſpoſitione tamen Johannis Comitis Holtzatorum aſſumtus eſt in Regem, defuncto fratre. XCVII. Rex Danorum vocatus eſt Woldemarus, filius Chriſtophori Regis. Iſte Rex plura notabilia fecit temporibus ſuis, prout ſuis in locis dicetur infra. Hic Rex ejectus fuit de regno ſuo per civitates maritimas, ut etiam ibidem patebit. Quo defuncto, Margareta filia ſua uxor Haquini Regis Norwegiæ defuncti multis annis regna illa gubernavit, & plura notabilia geſſit, adoptans tandem in filium Erikum Ducem Pomeraniæ, quem poſt ſe Regem fecit. XCVIII. Rex Danorum dictus eſt Erikus Ducis Pomeranorum filius. Hic Rex in humanis extitit, cum Opus præſens ſcribebatur, cujus actus & geſta infra patebunt. Et ſic in prædictis ſufficiat ad præſens de origine & ordine Regum Danorum.

Tertio decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXX. Olfredus Rex Anglorum, ſecundum Sigibertum, cum Danis IX. annis continuis pugnavavit, ſed tandem ab eis regno pulſus, inſulam quandam petiit cum quibusdam ſibi familiaribus. Ubi cum quadam die conſtitutus ſolus domi eſſet, ſociis in mare diſperſis, cauſa piſcandi, corpus ſopori dedit. Et ecce S. Cuthbertus, Lindipharnenſis quondam Epiſcopus ſic dormientem alloquitur: Ego ſum Cuthbertus, ſi audiſti. Dominus me miſit, ut tibi proſpera nunciem. Anglia jam dudum propriorum peccatorum ſuorum pœnas exſolvit, ſed modo ſanctorum indigenarum meritis a Deo reſpecta eſt. Tu miſerabiliter regno privatus es, ſed poſt modicum tempus in ſolio regni tui glorioſe collocaberis. Et hoc tibi annunciatæ veritatis ſignum. Venient hodie piſcatores tui, multitudinem magnam piſcium chordulis evehentes, cum tamen ob geliditatem aquæ & temporis frigiditatem nil tale ſperetur. Cum autem fortunæ tuæ compos, memento laboris tui & ejus nuncii. Hæc eadem viſio matri ſuæ, quam ſecum habuit exulantem, apparuit. Expergefacti ergo ambo, ſomnia ſua referebant ad invicem. Et ecce piſcatores veniunt cum maxima piſcium copia. Non multo poſt inſulam illam, in qua a Danis tenebatur, exiens, magnæ aſtutiæ periculum ſubiit. Regis namque Danorum intravit tentoria ſub ſpecie cujusdam joculatoris, tantum fideliſſimi famuli ſui fruens cura, & ibi tanquam artis joculatoriæ experimentator, ad interiora triclinii Regis admiſſus eſt, ubi omnia arcana exercitus oculis & auribus auſcultavit. Plures ergo dies ibidem moratus, ad ſocios tandem rediit, & exponens eis omnia, ad arma capienda omnes animavit. Et inopinate irruens ſuper barbaros otio vacantes, multos ex eis occidit, reliqui vero cum Rege eorum Gorm dicto obſides dederunt, ut Chriſtiani fierent, & ab Anglia recederent. Quod ſic factum eſt.

Quarto decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXI. Sanctus Anſcharius Archiepiſcopus Hammeburgenſis obiit in Domino, plenus virtutibus, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum. Huic ſancto viro ſucceſſit in eadem ſede Reimbertus, ſecundus Archiepiſcopus Hammeburgenſis, vir totius prudentiæ & ſanctitatis, & ſedit annis XVI. recepitque pallium ab Adriano Papa. Hujus Reymberti tempore contigit hoc miraculum, quod cives de Norda opido Friſiæ ad inſtinctum S. Reymberti contra Danos, qui tunc oneri fuerunt nationibus univerſis, pugnaverunt, & cæſis ex eis XMCCCLXVIII. plures ex eis captivos duxerunt. Unde apud Friſones nomen prædicti Sancti celebre habetur & memorabile usque in hodiernum diem. Et migravit ab hoc ſeculo anno Domini DCCCLXXXVIII. Poſt hunc electus eſt Adelgarius tertius Hammeburgenſis Archiepiſcopus, & ſedit XX. annis, Fuit autem Monachus Corbeyenſis, ſicut & Anſcharius & Reymbertus prædeceſſores ſui, & accepit pallium a Stephano Papa. Cujus tempore Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis rehabere laboravit Eccleſiam Bremenſem. Quare collecta eſt Synodus apud Triburiam, præſidente Haddone Archiepiſcopo Moguntino, & caſſata ſunt privilegia Eccleſiæ Hammeburgenſis de incorporatione Eccleſiæ Bremenſis eidem Metropoli, conſentiente Formoſo Papa & Arnulfo Rege Romanorum. Quod tamen poſtea divina juſtitia vindicare non obmiſit, quia tam Papa quam Imperator mala morte perierunt. Nam Formoſus a ſuo ſucceſſore fuit degradatus, & de ſepulcro ejectus, Arnulfus vero vivens a vermibus primo conſumtus eſt, & tandem veneno extinctus. Unde Bremenſis Epiſcopatus iterum ſuffraganeus factus eſt Eccleſiæ Colonienſi omnibus diebus Adalgarii & Hogeri Archiepiſcoporum Hammeburgenſium, ut patebit in Litera Papæ loco ſuo inſerenda. Poſt Adalgarium ſedit in eadem Eccleſia Hammeburgenſi Hogerus quartus Archiepiſcopus VII. annis. Hujus temporibus parochia Hammeburgenſis a Slavis, & Bremenſis Eccleſia ab Ungaris demolitæ ſunt & deſolatæ. Poſt hunc Hogerum factus eſt Archiepiſcopus Hammeburgenſis Reynwardus, & ſedit vix uno anno. Hujus enim diebus Ungari incenderunt Eccleſias & altaria Bremis, & trucidaverunt Sacerdotes. Detruncaverunt etiam cruces Pagani illi in contumeliam Crucifixi, & multi Chriſtiani fuerunt decapitati. Quod tamen Deus ita vindicavit, ut ipſi barbari diverſis plagis attriti, nec unus quidem illæſus evaderet. Poſt hujus Antiſtitis deceſſum, Unni electus ſedit annis XVIII. Cum enim Reynwardus defunctus eſſet, Leydradum Bremenſis Eccleſiæ Præpoſitum a Clero & populo electum deprecati ſunt Canonici, ut Unni Capellanum ſuum ad curiam mitteret. Quod cum fieret, Rex Conradus divino,

divino, ut creditur, afflatus ſpiritu, contemta Leydradi electione, parvulo Unni, quem retro conſpexerat ſtare, virgulam obtulit paſtoralem. Cui etiam Papa Johannes X. ut Privilegium oſtendit, dedit pallium. De quo legitur, quod in diebus ſuis Ungari nedum Saxoniam aliasque circa Rhenum provincias, univerſam etiam trans Rhenum Lotharingiam & Franciam demoliti ſunt. Dani quoque Slavos auxilio habentes, primo Transalbanos Saxones, deinde Albinos devaſtantes, magno terrore Saxoniam quaſſabant. Hic autem Unni magni prædicatoris Anſcharii veſtigia ſecutus, mare Balticum navigans, venit in Birtam, quo nemo poſt Anſcharium doctor auſus eſt pertingere. Eſt autem Birta opidum Gothorum in medio Sweorum & Scytharum poſitum, ubi tandem ſanctus Archiepiſcopus decedens, ſepultus eſt, cujus caput Bremam translatum eſt anno Domini DCCCCXXXVI. Poſt quem ſedit in Eccleſia Hammeburgenſi Adaldagus annis LVII. & fuerat Cancellarius Ottonis Magni Imperatoris. Iſte rempublicam reſtauravit, genere nobilis, ætate juvenis, ſpecie decorus, ſed virtutibus ſpecioſior. Hic ab Ottone Magno baculum paſtoralem ſuſcepit & pallium a Leone VII. Papa ſumſit, manus vero impoſitionem, ſicut omnes prædeceſſores ſui, a Moguntino Præſule. Nondum autem Hammeburgenſis Eccleſia Suffraganeos habuit, quos hujus Adaldagi ſtudio ſuſcepit. Ipſe enim primo ut ingreſſus eſt Pontificatum, Bremam prius longo tempore poteſtatibus ac judiciaria manu oppreſſam, præcepto Regis abſolvi, & inſtar aliarum urbium immunitate ſimilique libertate fecit dotari. Habuit itaque tam ſingularem gratiam in conſpectu Imperatoris Ottonis, ut a latere ejus raro divelleretur. Eo namque tempore Otto Imperator invaſit Daciam, & de ea perfecit omnem ſuam voluntatem. Unde Dacia marina, quam Jutiam ſive Juthlandiam vocant, in tres Epiſcopatus diviſa, Hammeburgenſi Archiepiſcopatui eſt ſubjecta, ut docent, ſtatuta Imperialia, quæ usque hodie in eadem Eccleſia habentur. Iſte, inquam, Archiepiſcopus usque in Italiam cum Imperatore abiit, & ibidem ſecum aliquamdiu moram traxiſſet, rediens ad partes, in comitatu ſuo Benedictum Papam ordinatum & conſecratum, ſed ab Ottone depulſum, quem ille in Hammeburg exilio damnaverat, ſecum duxit, & magno cum honore usque ad obitum tractavit. Nam vir ſanctus, literatusque fuiſſe dicitur, qui & Apoſtolica dignitate dignus videbatur, niſi quod per tumultum electus eſt, expulſo eo, quem ordinari præceperat Imperator. In urbe ergo Hammeburg in ſancta converſatione vivens, aliosque ſancte vivere docens, dum jam Romanis poſcentibus ab Imperatore reſtitui debuiſſet, in urbe prædicta in pace quievit. Poſt hunc Adaldagum venit Libentius, & ſedit annis V. Hic pallium a Johanne XVI. Papa ſuſcepit, & virgam Epiſcopalem meruit ab Ottone Tertio recipere. Hic primus inter omnes prædeceſſores ſuos conſecratus eſt a Suffraganeis, eratque vir literatiſſimus, & omni morum probitate decorus. Hujus tempore Brema cœpit muro muniri. Migravit autem prædictus Præſul ab hac luce anno Domini MXIII. & ſepultus eſt in Hammeburg. Poſt hunc ſedit Unwanus annis XVI. Ferulam autem accepit ab Henrico Imperatore, & pallium a Benedicto. De Eccleſia autem Padelburnenſi aſſumtus eſt, dives & largus, ac omni populo acceptus. Iſte in plerisque Paſchæ & aliis feſtivitatibus ſeptem Epiſcopos ſecum habuit, & multos labores ac expenſas pro defenſione Bremenſis Eccleſiæ fecit, magnoque favore Eccleſiam matricem Hammeburgenſem fovit. In diebus ejus Kanutus Rex Danorum rediens de Anglia cum victoria, multos ſecum deduxit Epiſcopos, quorum unum nomine Bernhardum fecit Epiſcopum Schaniæ, Eberhardum Selandiæ & Reynerum Funæ Epiſcopos inſtituit. Hi poſtea per procurationem Archiepiſcopi ſubjecti ſunt Eccleſiæ Hammeburgenſi. Obiit autem hic Unwanus anno Domini MXXIX. & ſepultus eſt in Hammeburg. Poſt hunc venit ſecundus Libentius, & ſedit annis IIII. Iſte cum eſſet nepos Libentii primi Archiepiſcopi, favore Gyslæ Imperatricis ferulam ſuſcepit a Conrado Imperatore, pallium vero a Johanne XIX. Papa. Hic erat vir ſimplex & rectus, ac timens Dominum, prius exiſtens Præpoſitus ejusdem Eccleſiæ. Legationem vero ſuam ad gentes ferventi animo aggreſſus, piis operibus ſemper intentus fuit, & filios Eccleſiæ paternaliter educans, etiam, quod eſt difficile, Principibus acceptus extitit. Obdormivit autem Libentius iſte anno Domini MXXXII. Poſt hunc venit in ſedem Hermannus, & ſedit tribus annis. Virgam paſtoralem accepit a Conrado Rege Romanorum, & pallium a Benedicto Papa promeruit. Aſſumtus autem fuit ab Eccleſia Halberſtadenſi, cujus Præpoſitus extiterat, vir meræ ſimplicitatis & parum habens prudentiæ ſerpentinæ. Et ideo de facili deceptus a clientibus, raro parochiam ſuam viſitavit. Semel namque Hammeburg acceſſit, & tunc cum exercitu veniens, Epiſcopatum quaſi non ſuum, abiensque velut terram ſalſuginis ipſum dereliquit, & rapacitatis quidem intentor exiſtens, cuidam Mackoni tanquam Vicedomino Eccleſiam ſuam commiſit. Qui parvi pendens omnia, quæ in Archiepiſcopatu invenit, quendam Guidonem Muſicum Bremam adduxit, cujus induſtria melodiam & clauſtralem diſciplinam emendavit. Defunctus eſt autem hic Hermannus in Epiſcopatu Halberſtadenſi, dum eſſet in prædio ſuo Hiltenroth, ſed corpus ejus Bremam delatum eſt, & humatum ibidem. Poſt hunc venit in ſedem eandem Beſelinus, & præfuit X. annis. Hunc virum omni virtute decoratum præfecit Eccleſiæ Hammeburgenſi Archiepiſcopus Colonienſis, cui Conradus Rex obtulit baculum, & Benedictus Papa pallium. Ordinatus eſt autem a ſuis Suffraganeis, & ab aliis VII. Epiſcopis Saxoniæ in Eccleſia ſua Hammeburg. Hic pater patriæ fuit, decus Cleri, ſalus populi, terror malorum Principum, exemplar benivolorum & paſtor-

paſtor egregius ovium ſuarum. Clauſtrum namque ipſe renovavit, & Canonicis ipſe primus menſam communem inſtituit. Ipſe quoque muros Eccleſiæ Bremenſis & civitatis conſummavit, quos Hermannus prædeceſſor ſuus exorſus fuit. Voluiſſet etiam Hammeburgenſem urbem circumdediſſe muro, ſi diutius vixiſſet. Mortuus eſt autem anno Domini MXLIIII. Poſt quem Beſelinum ſive alio nomine Alebrandum ſurrexit Adalbertus, & ſedit annis XXX. Hic baculum paſtoralem accepit ab Henrico filio Conradi Imperatoris, pallium vero a Benedicto Papa. Ordinatio autem ejus facta fuit Aquisgrani, Cæſare præſente & Principibus, ac XII. Epiſcopis manus impotentibus. De Eccleſia autem Halberſtadenſi ſimiliter & ipſe aſſumtus eſt, ubi Præpoſitus Eccleſiæ extiterat, ſicut & Hermannus. Genere etiam erat nobilis, eloquens, ſapiens & caſtus: In legatione vero gentium & primum & præcipuum Hammeburgenſis Eccleſiæ fuit. Nemo unquam tam ſervens fuit ſicut ipſe. Magnæ compaſſionis viſcera geſſit ſuper incolatu Hammeburgenſis & Bremenſis Eccleſiarum & calumnia, quarum altera vaſtata fuit ab Ungaris, & altera a Danis & Slavis. Hic Imperatoris Conſiliarius exiſtens, cum eo Romam perrexit, ubi tandem depoſitis Benedicto, Graciano & Silveſtro, qui pro Papatu contendebant, Adalbertus Archiepiſcopus Hammeburgenſis in Papam electus fuiſſet, niſi pro ſe collegam poſuiſſet Clementem. Hic Clemens renovavit omnia privilegia, Eccleſiæ Hammeburgenſi dudum a Romana ſede conceſſa. Hic Adelbertus fecit duas Præpoſituras, unam Sancto Wilhado, ubi corpus ejus requieſcit; aliam S. Stephano, cujus famulum ſe eſſe ſemper gloriabatur; tertiam ſimiliter fecit Bremis S. Paulo, & quartam trans Albiam in Sullenberg. Ejus tempore viguit adhuc Danorum regnum in magna gloria, cujus Regi Haroldo Papa ſcripſit in hac forma: Alexander, Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Haroldo Nordmannorum Regi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quia adhuc rudis in fide exiſtis & in Eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis, oportet nos, cui totius Eccleſiæ Dei regimen commiſſum eſt divinis admonitionibus vos frequenter viſitare. Sed quia ob longarum diſſicultatem viarum per nos hoc agere minime valemus, ſciatis, nos Adelberto Hammeburgenſi Archiepiſcopo vicario noſtro hæc omnia firmiter commiſiſſe. Prædictus itaque venerabilis Archiepiſcopus legatus noſter ſuis nobis conqueſtus eſt epiſtolis, quod Epiſcopi veſtræ provinciæ aut non ſunt conſecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia, quæ ſuæ Eccleſiæ ſibique ſunt data, in Anglia vel in Gallia peſſime ſunt ordinati. Unde ex auctoritate Apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut, ſicut Apoſtolicæ ſedi reverentiam ſubjectionis debetis exhibere, ita præfato Archiepiſcopo venerabili, vicario noſtro, ac vice noſtra fungenti vos veſtrique Epiſcopi ſubjectionis reverentiam impendatis, &c. Plura autem facta memoria de hoc ſancto Antiſtite referuntur, quæ ſuo loco duximus reſervanda.

Quinto decimo ann. Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXII. Karolus junior filius Lodowici Imperatoris, ſecundum Egghardum, per tres quaſi horas in præſentia patris ſui & optimatum eſt a dæmonio vexatus, & in ipſa vexatione faſſus eſt, hoc ſibi accidiſſe, quod conſpirationem fecerat contra ſuum patrem. Haſtingus Dux Lalandiæ, regni Danorum, ſecundum Chronicam Slavorum, cum eis, qui ab Anglia diſceſſerant, Chriſtianitatemque profiteri renuerant, cum Rege eorum Pariſius applicans & Thuronis, illas urbes pariter, & cæteras, quæ ſuper Secanam fluvium ſitæ ſunt, civibus ſuis evacuantes, usque ad Thyrrenum mare graſſatus.

Sexto decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXIII. Coloniæ celebrata Synodo, ſecundum Sigibertum, ad dedicationem Eccleſiæ a tribus Teuthoniæ Metropolitanis, Huperto Moguntino, Berthulfo Treverenſi, & Willeberto Colonienſi, cum ab eis major Eccleſia, quæ eſt Sancti Petri, deberet dedicari, præcedenti nocte auditæ ſunt voces malignorum ſpirituum inter ſe dolentium & conquerentium, ſe a poſſeſſis diu ſedibus debere expelli miſerabiliter & violenter.

De Johanne PP. VIII. Roman. CXI.

Johannes Papa natione Romanus ex patre Johanne, ſedit annis V. menſibus tribus, & diebus XVII. ſecundum Martinum. Ad hunc Papam Johannem Johannes Diaconus Eccleſiæ Romanæ Vitam Gregorii Magni Papæ ſcripſit. Hic injuriam perpeſſus eſt a Romanis anno ſuo ultimo, ita ut in cuſtodia tentus eſſet, eo quod non favebat Karolo Groſſo, cum in Francia fuiſſet. Nam cum Lodowico Balbo ſuo adverſario fere per annum moratus fuerat. Hic Papa tradidit venerabili Anſegiſo Senonenſi Archiepiſcopo caput Sanctiſſimi Gregorii Papæ & brachium Sancti Leonis Papæ, quas reliquias venerandas prædictus Anſegiſus Senonis in S. Petri Eccleſia cum ſolennitate magna collocavit & depoſuit.

Decimo ſeptimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXIIII. Karolum Calvum Regem Francorum, ſecundum Sigibertum, calamitas domeſtica in filiis ſuis afflixit. Siquidem Karolomannum in Clericatu usque ad Ordinem Diaconatus provectum, ipſe pater captivavit & excœcavit, pro eo quod ad apoſtaſiam converſus, & in omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Julianus effectus eſſet. Alter vero filius ejus Karolus, dum inconſulte voluiſſet experiri cujusdam militis Albuyni fortitudinem pluribus expertam, & cum ſolo ſolus in certamine congreſſus fuiſſet, ab eodem Alboyno ignorante, quis eſſet, peremtus eſt. Lodowicus Imperator, ſecundum Egghardum, dedit Eccleſiæ Corbeyenſi & Hervordenſi quasdam decimales Eccleſias cum ipſis decimis in parochia Oſnaburgenſi conſentiente Epiſcopo & omni Clero, ut in ipſis Eccleſiis ab Abbate procu-

procurarentur plebi baptiſma, euchariſtia, confeſſio, ſepultura, & cætera Sacramenta Eccleſiaſtica; Epiſcopo autem de ſingulis Eccleſiis darentur quatuor porci vel VIII. arietes, IIII. porcelli, IV. aucæ, VIII. pulli, XX. ſiculæ medonis, XX. de mellita cerviſia, LX. de non mellita, CXX. panes, C. modii avenæ, DC. manipuli, teſte Rabano Archiepiſcopo Moguntino. Karolus enim Magnus omnes decimas in Saxonia conſtituerat ad Regale ſervitium. Unde eas Rex dare potuit, quo voluit. Baſilius Græcorum Imperator factus eſt, ſecundum Vincentium. Hic pauper quondam famulus fuerat unius Abbatis, & aſſumtus de ſervitio illius per Michaëlem Imperatorem Græcorum in cubicularium ſuum, quem idem Michaël Imperator ad tantum provexerat honorem, ut alter Imperator ab omnibus nominaretur. Hunc cum Michaël Imperator in veſaniam verſus multoties occidi juberet, ipſe Baſilius timens, ne tali occaſione quandoque occideretur ab æmulis ſuis, elegit potius Michaëlem Imperatorem interficere, quam ab eo interfici. Quem cum occidiſſet, in Imperatorem eſt ſublimatus, & XVII. annis optime imperavit.

Decimo octavo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXV. Baſilius Græcorum Imperator, ſecundum Sigibertum, inter cætera munera miſit Lodowico Imperatori Romanorum Cryſtallum miræ magnitudinis, mirifice auro gemmiſque ornatum, cum parte non modica ligni Sanctæ Crucis. Lodowicus Rex Germaniæ patruus Lodowici Imperatoris largitus eſt Thiderico Comiti Hollandiæ foreſtum Walda cum aliis pertinentiis. Sarraceni diſcurrentes per Italiam, ſecundum Vincentium in Speculo, Eccleſiam Benedicti Abbatis in Monte Caſſino funditus deſtruxerunt. Lodowicus Imperator, ſecundum Sigibertum, ab Adelgiſo Beneventano Duce conſtrictus, timore vitæ, jurejurando firmavit, nunquam ſe Beneventi ultra intraturum, neque ex periculo injuriæ ſibi tunc illatæ vindictam aliquam exacturum. Ab hoc autem juramento poſtmodum Johannes Papa ipſum Romæ abſolvit auctoritate Dei & S. Petri, affirmans, nichil ſibi obeſſe, quod ob mortis periculum evadendum coactus fuerat, nec ſacramentum eſſe dicendum, quod contra ſalutem reipublicæ, quamvis cum multis exſecrationibus, fuerit probatum.

Decimo nono anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCLXXVI. Lodowico Regi Germaniæ apparuit in ſomnis genitor ſuus Lodowicus Pius, olim Imperator, ſecundum Egghardum, adjurans eum per nomen Sanctæ Trinitatis, ut eum eriperet de tormentis, quibus detinebatur, ut tandem requiem æternam habere mereretur. Ob hoc ad diverſa Monaſteria eleemoſynis deſtinatis, ſtudioſe filius occurrebat patri. Unde dabatur intelligi, quod licet idem Imperator multa Deo & hominibus placita feciſſet, plura tamen Deo contraria in regno ſuo fieri conſenſit, inter quæ graviora videbantur, quod hæreſi Nicolaitarum non reſtitit, & monita Gabrielis Archangeli XII. Capitulis comprehenſa, quæ Emarchus ei legenda & ſervanda obtulit, ſervare non ſtuduit. Lodowicus Imperator, ſecundum Vincentium in Speculo, in Italia cadens de ſolario moritur, & Mediolani ſepelitur. Eodem tempore Cometes ſolito rutilantior apparuit.

De Karolo II. Imp.

Karolus Calvus Rex Francorum, filius Lodowici Pii & frater Lotharii Imperatoris & Lodowici Regis Germaniæ, ac patruus Lodowici & Lotharii filiorum Lotharii Imperatoris, Romanorum Imperator LXXVI. cœpit anno mundi IIIIMDCCCXXXVII. Olympiadis CCCCX. anno primo, Urbis conditæ MDCXXVI. Domini vero DCCCLXXVI. & uno anno & IX. menſibus imperavit ſecundum Martinum, ſecundum Sigibertum vero II annis, ex matre Welp natus. Iſte Imperator Karolus, defuncto Lodowico Imperatore, Romam properavit, & Johannem Papam ac Romanos muneribus ſibi attrahens, Imperator creatur, ſed ſolam Franciam cum nomine Imperii tenuit. Unde ſtatim a Lodowico fratre ſuo Rege Germaniæ bello aggreditur, eo quod ſe inconſulto ſolus fratruelis Imperium uſurpaverit. Hic Imperator tam in Francia quam in Italia multas Eccleſias conſtruxit, deſtructas reparavit, & Monaſteria plura fundavit. Hic Karolus Imperator, ſecundum Sigibertum, poſt adeptum Imperium ultra ſe elatus, conſvetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias & inſolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & deſuper balteo aureo ad pedes usque pendente accinctus, capite vero involuto velamine de ſerico & diademate ſuperimpoſito procedebat. Et cum eſſet lepore timidior, & hoſtes fugere quam fugare paratior, fratrem ſuum Lodowicum Regem Germaniæ laceſſebat, minatus, ſe tantas copias conducturum, ut ab equis flumine exhauſto, ipſe per aridum alveum Germaniæ regnum intraret, & ſe expugnaret.

Primo anno Karoli, qui eſt Domini DCCC LXXVII. Ludovicus Rex Germaniæ frater Karoli obiit, ſecundum Sigebertum, relinquens tres filios, puta juniorem Lodowicum, & Karolum, qui non multo poſt imperavit, & Karolomannum patrem Arnulfi Imperatoris. Porro Karolus Imperator de morte fratris gaviſus, injuriam, quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta milibus hominum & eo amplius regnum eorum aggreſſus, Coloniam usque pervenit. Lodowicus autem Junior, aliis fratribus ſuis alibi occupatis, miſſa legatione ad patruum, rogabat ea, quæ pacis ſunt. Quæ cum impetrare non poſſet, ipſum bello viriliter excepit, & ipſum victum cum nimio exercitus ſui damno & dedecore multo fugere compulit. Ingruente in Germania maxima peſtilentia, ſecundum Vincentium, dum canes undique collecti cadaveribus incumberent, ita ſubito diſparuerunt, ut nec vivi quidem nec mortui reperientur.

Secundo

Secundo anno Karoli, qui eſt Domini DCCC LXXVIII. claruit Johannes Schotus, vir perſpicacis ingenii, ſecundum Egghardum, & facundiæ mellitæ, qui propter bellorum frequentiam, jam dudum ad Karolum Calvum tranſierat, cujus rogatu Hierarchiam Dionyſii Areopagitæ de Græco in Latinum tranſtulit. Hic poſt munificentia Regis Elfredi allectus venit in Angliam, & apud Monaſterium Mahvesberienſe a pueris, quos docebat, graphiis ſive ſtilis perforatus interiit, & Martyr æſtimatus eſt. Hujus venerablis doctoris epitaphium tale eſt:

Clauditur in tumulo ſeclis Sophiſta Johannes,
Qui dotatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Chriſti conſcendere regnum
Quo meruit Sancti regnant per ſecula cuncti.

Karolus Imperator, ſecundum Vincentium, Romam ſecundo pergens, obiit in itinere, & ſepultus eſt apud Lugdunum in Monaſterio Antonii, cui Ludowicus filius ejus cognomento Balbus ſucceſſit in regno Francorum, & duobus tantum annis regnavit ſuper eosdem. Poſtea apparuit cuidam Monacho, jubens, ut diceret filio ſuo Lodowico, quod transferret ejus corpus ad S. Dionyſium. Quod ſic factum eſt.

De Karolo III. Imp.

Karolus junior cognomento Groſſus, filius Lodowici Regis Germaniæ, Romanorum Imperator LXXVII. cœpit anno mundi IIIIMDCCCXXXIX. Olympiadis CCCCX. anno tertio, Urbis conditæ MDCXXVIII. Domini vero DCCCLXXVIII. & imperavit XII. annis, ſecundum Martinum, cum fratribus ſuis. Nam Lodowicus tenuit Franciam, Karolus Alemanniam, & Karlomannus Bayoariam, cujus filius Arnulfus poſtea obtinuit totam Monarchiam.

Primo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXIX. Lodowicus Balbus, filius Caroli Calvi, Rex Francorum XXV. cœpit, ſecundum Vincentium, & ſolum duobus annis ſuper Francos regnavit. Hic in uno bello VM. Nordmannorum & amplius interfecit. Mortuus eſt autem, uxorem ſuam gravidam relinquens, quæ peperit ei filium nomine Karolum, qui Simplex dictus eſt. Habuit etiam & alios duos filios ex concubina, Lodowicum & Karlomannum fratrem ejus. Dani Trajectum inferius deſtruxerunt, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, & Radbodus Epiſcopus Trajectenſis ſedem ſuam in Davantriam tranſtulit.

De Martino II. PP. CXII.

Martinus Papa natione Romanus ex patre Matthæo, ſedit annis V. & menſe uno, ſecundum Martinum. Hic parum vel nichil egit in ſuo Papatu, quod ſcriptura dignum exiſteret, niſi quod Karolum III. Imperatorem coronavit anno Imperii ſui ſecundo, ſecundum Egghardum.

Secundo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXX. Rollo de Norwegia nobilis, ſecundum Vincentium in Speculo, patria ſua pulſus, multos, quos vel pecunia aliena vel propria ſcelera agitabant, ſecum ducens, piraticam iniit exercitationem, & Carnotum applicans, eam obſedit. Cives autem nec armis nec muris confiſi, camiſiam Beatæ Virginis, qua Karolus Calvus de Conſtantinopoli cum aliis Reliquiis adduxerat, in modum vexilli ſibi propugnaculum facientes expanderunt. Quam hoſtes videntes irriſerunt, & in eam ſagittas dirigere cœperunt. Quorum oculis mox obtenebratis, nec antecedere nec retrocedere jam valebant. Quod videntes Chriſtiani, magna eorum cæde ſunt ſatiati, Rollone tamen cum pauciſſimis evadente. Hic Rollo poſtea eodem anno majus Monaſterium non longe a Thuronis fundatum funditus evertit, & in eodem C. & XVI. Monachos interfecit. Sed Abbas & alii XXIIII. in cavernis latitantes evaſerunt. Rollo autem inde tranſiens, Cenomanenſem urbem expugnavit, & tunc corpus Sancti Martini mittitur Aurelianis. Sed cum Rollo Princeps latronum illic veniret, miſſum eſt Tableyum & inde Antiſiodorum, ubi innumera miracula facta ſunt in Eccleſia S. Germani. Cumque, ſecundum Wilhelmum, peregrini & adventantes pro remediorum gratia multam pecuniam offerrent, oritur ſeditio pro partitione pecuniæ inter Thuronenſes & Antiſiodorenſes. Ad quam ſedandam diſſenſionem leproſus inter Sanctorum Martini & Germani corpora ponitur, & tota nocte cuſtoditur. Illuceſcente autem aurora, apparuit illa pars leproſi, quæ proxima fuerat Martino, totaliter curata, altera parte adhuc ægra remanente. Convertunt ergo ad S. Martinum latus morbidum, & altero mane hoc etiam totaliter curatum eſt, cedente Germano honori ſui hoſpitis, a miris ſe continendo.

Tertio anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXI. Ludowicus Balbus Rex Francorum moritur, ſecundum Sigibertum, in cujus deceſſu ſol ita obſcuratus eſt, ut ſtellæ in cœlo ſicut in nocte viderentur. De regno autem ejus varie ſenſerunt tunc Franci. Nam aliqui filiis ſuis illegitimis illud tradere volebant, alii Bophoni Provinciæ Regulo, alii vero regno Germaniæ id ſociare laborabant. Naſcitur quoque interim Lodewico Balbo defuncto filius ex uxore ſua, quam moriens gravidam reliquerat, & Karolus nominatur. Ad filios tamen concubinæ regnum devenit, puta Ludowicum & Karlomannum, qui regnum Francorum tenuerunt V. annis. Iſti comgreſſi cum Nordmannis, ex eis IXM. interfecerunt. Eodem anno Dani & Nordmanni ſimul conglobati fines Morinorum, Menapiorum & omnem circa Scaldum fluvium terram devaſtaverunt, ſecundum Egghardum, & inde Wol fluvium ingreſſi navibus, totam Batuam, id eſt Betowe & palatium Neomagi, quod nunc Novimagum dicitur, incenderunt. Baſilio Imperatore Græcorum defuncto in Conſtantinopoli, ſecun-

cundum Vincentium, Leo filius ſuus pro eo imperavit XVIII. annis.

Quarto anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXII. Imperator Karolus Romam pergens cum uxore ſua Richarda, ſecundum Sigibertum, Imperiali benedictione ſublimatur, licet ſecundum Egghardum, hoc ſecundo ejus anno factum ſit. Normanni iterum adjunctis ſibi Danis, ſecundum Sigibertum, Franciam & Lotharingiam peragrantes, Ambianis, Attrebatum, Cameracum, Corbeyam antiquam & Carvennam devaſtaverunt, habentes in Reges eorum Godefridum & Sigifridum. Inde vero pergentes Leodium, Trajectum ſuperius, Tungris, Coloniam & Bunnam, cum adjacentibus caſtellis combuſſerunt, occidentes & rapientes omnia in eis inventa. In palatio vero Aquisgrani equos ſuos ſtabulantes, opidum & ipſum palatium exeuntes incenderunt. Cumque media nocte nativitatis Dominicæ Tungris applicuiſſent, civibus & totius patriæ incolis neſcientibus, puer lectionem primam in matutinis lecturus, cum dicere deberet: Jube Domine benedicere, alte neſciens, quid faceret, clamavit: Hoſtes in portu, hoſtes in portu! Percutitur puer a magiſtro, & iterum legens dixit: Hoſtes in muro, hoſtes in muro! Arguitur iterum, & percutitur, & tertio legens, exclamavit: Hoſtes in foro, hoſtes in foro! Et ecce ſubito clamor & planctus univerſorum inſonuit, & omnia cum hominibus ferro & igne conſumta ſunt. Moguntiam etiam & Treverim capientes ſubverterunt, & Archiepiſcopos interfecerunt. Cumque Franci & Germani ſic ſe a Nordmannis & Danis opprimi viderent, Karoli Imperatoris auxilium imploraverunt. Qui dum cum manu potenti contra Nordmannos veniſſet, Godefridus Nordmannorum Rex, facta pace, baptizatus eſt, & a Karolo Imperatore de ſacro fonte levatus. Et cum non poſſet ipſos de Francia expellere, conceſſit eis regiones, quæ ultra Secanam erant, quæ usque hodie Nordmannia nuncupatur. Regi quoque Danorum Sigifrido dedit XIIM. marcarum argenti pro pace obtinenda. Videntes autem hi Nordmannorum & Danorum Reges inertiam Karoli & puſillanimitatem adoleſcentis, irridentes ipſius clementiam, rurſum in unum conglobati, tantas ſtrages fecerunt, ut crudelitas eorum modum excederet. Nam urbes cum inhabitatoribus, Epiſcopos cum toto Clero peremerunt. Quamobrem Karolus accuſatus de incuria & ſegnitie ſua, regno privatur ab Optimatibus terræ, ut infra patebit.

Quinto anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXIII. Nordmanni in Die Cœnæ Domini, ſecundum Egghardum, Treverim urbem obſederunt, & in die ſancto Paſchæ eam capientes ſuccenderunt, peremto populo in ea invento. In ſilva Carbonaria, quæ in Francia eſt, ſecundum Hugonem, plusquam XXM. Nordmannorum occiſa ſunt a carbonariis & ruſticis aliis, qui in nemore & prope nemus habitabant, undique congregatis.

Sexto anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXIIII. Lodowicus Rex Francorum frater Karolomanni obiit.

De Hadriano III. PP. Rom. CXIII.

Hadrianus Papa natione Romanus ex patre Benedicto, ſedit annis V. & menſibus IIII. ſecundum Martinum. Hic inſtituit, ut Imperator non intromittat ſe de electione Papæ, ſicut hucusque facere conſveverant Imperatores, ſecundum Sigibertum.

Septimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXV. Karolomannus Rex Francorum obiit, ſecundum Vincentium. Quo defuncto, Nordmanni Franciam repetunt, dicentes, ſe cum Rege Francorum, & non cum Francis fœdus pepigiſſe. Hinc compulſi Franci, Karolum Imperatorem ad auxiliandum eis invitantes, Franciam ei ſubjiciunt. Qui contra Nordmannos apud Lovanium caſtra metatus, ſemel & bis exercitum miſit, ſed nichil egit.

Octavo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXVI. Karolus ſuper Francos regnare cœpit, ſecundum Sigibertum, & V. annis ſuper eos regnavit. Nordmanni Lovanium exeuntes, ſecundum Vincentium, urbem Pariſienſem obſederunt. Contra quos Henricus Dux exercitum educens, dum incaute equitaret, in foveam, quam factam Nordmanni quisquiliis operuerant, lapſus trucidatur. Cumque urbem expugnare nequirent, Burgundiam ingreſſi ſunt, & Senonenſem urbem expugnare cœperunt, ſed non valentes, & iterum Pariſienſium fines pertranſeuntes, Cretenſem (Trecenſem) civitatem ſuccenderunt.

Nono anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXVII. Hogerus, defuncto Reynberto Hammeburgenſi Archiepiſcopo, ſecundum Helmoldum, ordinatus eſt in ſedem ſuam, & præfuit V. annis. Ordinem autem & actus Archiepiſcoporum Eccleſiæ Hammeburgenſis ſupra quarto anno Lodowici legere poteris. Gens Ungarorum a Scythia egreſſa, ſecundum Vincentium in Speculo, in Pannoniam venit, & ejectis inde Avaribus ſive Hunis, usque hodie ibidem permanent. Hæc gens adeo inculta illo tempore fuiſſe dicitur, ut carnibus crudis in cibum, humano vero vel brutali ſangvine in potum, quemadmodum & Phalangi ultra Ruthenos commorantes uterentur.

Decimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXVIII. Karolus Imperator vidit horribilem viſionem, ſecundum Sigibertum, de inferno & purgatorio, & poſt illam viſionem in tantum territus, vix duobus annis ſupervixit. In hac viſione progenitores ſuos quosdam in inferno vidit in maximis pœnis, & quosdam in purgatorio affligi.

Undecimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCLXXXIX. Karolus Imperator ſuſpectam habuit Rychardam uxorem ſuam, ſecundum Sigibertum, eo quod nimis familiariter cum Liutwardo Epiſcopo Vercellenſi loqueretur, proteſtans in confeſſione ſua, ſe nunquam cum eo coïſſe. Illa vero virginem ſe eſſe gloriata

gloriata, accepto repudii libello, Monaſterium virginum eſt ingreſſa a ſe conſtructum, ibique Reginæ virginum ſerviens, virgo & Regina permanſit.

De Stephano II. PP. CXIIII.

Stephanus Papa, natione Romanus ex patre Philippo, ſedit annis V. menſe uno, & diebus XII. ſecundum Martinum; nec de iſto Papa aliqua leguntur, quæ merito memoriæ commendandæ ſint.

Duodecimo anno Karoli, qui eſt Domini DCCCXC. Karolus Imperator junior, corpore & animo deficiens, ſecundum Sigibertum, ab Optimatibus regni repudiatur, & regno Francorum privatur, pariter & Imperio, & Arnulfus filius Karlomanni regis in regnum ſublimatur, ac Imperium adeptus eſt.

De Arnulfo Imp.

Arnulfus filius Karlomanni fratris Karoli Groſſi, Romanorum Imperator LXXVIII. cœpit anno mundi IIIIMDCCCL. Olympiadis CCCCXIII. anno primo, Urbis conditæ MDCXXXIX. Domini vero DCCCXC. & XI. annis regnavit, ſecundum Martinum. Hic Imperator, ſecundum Vincentium, Nordmannos, qui ultra XL. annos Galliam & Germaniam infeſtaverant, multa gravamina eis inferendo, incredibili plaga proſtravit. Sub eo enim cœpit ira Dei, quæ contra Gallos & Germanos deſævierat, in miſericordiam converti, & jugum Nordmannorum & Danorum refrenare.

Primo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCI. Odo vel Otto, non de progenie Karoli Magni, ſecundum Egghardum, ſed Saxonum, filius Roperti Comitis Andegavorum ſive Flandriæ, Rex Francorum conſtituitur, abjecto Karolo Simplici filio Lodowici Balbi, & IX. annis regnavit. Habuit autem Odo iſte fratrem Ropertum, qui genuit Hugonem Comitem magnum Pariſienſem; ex Chronica Francorum. Quia Karolus Simplex, cui regnum debebatur, puer adhuc erat X. annorum, natus poſt mortem patris Lodowici, & quia regnum Francorum a frequentibus incurſibus Nordmannorum defendere non poterat, Franci conſilio accepto, Odonem ſibi Regem præfecerunt Franciæ. Arnulfus Imperator potenter principabatur Bavaris, Swevis, Francis orientalibus, Lotharingis & Saxonibus, cui Swendebaldus Dux Nordmannorum viriliter repugnavit. Usque ad hæc autem tempora Ungarorum gens, cujus ſævitiam pene omnes nationes expertæ erant, quibusdam difficillimis interpoſitionibus, quas cluſas vel clauſulas vocant, ſeparata a nobis erat, ut neque ad meridianam neque ad occidentalem plagam exeundi facultatem haberent. Sed Arnulfus Imperator dum Swendebaldum prædictum ſuperare nequiret, depulſis & effractis, proch dolor! his munitionibus, Ungarorum gentem ſcelerum cupidam in auxilium vocavit, & Swendebaldo devicto, regno Romanorum quiete potitus eſt. Ungari vero interim obſervato exitu, contemplatique regionem, malum in cordibus eorum, quod poſtea in patulum venit, machinabantur.

Secundo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCII. Hogero Archiepiſcopo Hammeburgenſi defuncto, ſecundum Helmoldum, Adelgarius electus eſt in ſedem, & rexit illam Eccleſiam XX. annis. Hujus tempore Bremenſis Eccleſia eſt diviſa a Hammeburgenſi, & iterum facta eſt ſuffraganea Eccleſiæ Colonienſi. Nordmanni, ſecundum Sigibertum, Lotharingiam repetentes, prope Leodium cum Chriſtianis pugnam inierunt, & eos vicerunt. Arnulfus autem Imperator audiens cædem ſuorum, de Bavaria contra Nordmannos properavit cum exercitu valido. Quos ſuper flumen Tylia dictum pedeſtri aggreſſus eſt (pugna,) tantam ex eis ſtragem fecit, ut ex innumerabili multitudine occiſorum vix ſupereſſet, qui ad claſſem infortunium eorum nunciaret. Nordmannorum ergo reſidui, transvadata Moſella, Ripuariam & Arduennam vaſtantes, transeundo mare receſſerunt. Et ex tunc cœpit ira Dei contra Gallias ſæviens in miſericordiam converti, & regna Danorum & Nordmannorum mirabiliter diſſolvi.

Tertio anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCIII. vires Nordmannorum cœperunt ex toto deficere, ſecundum Egghardum. Horum primus Dux fuit Ropertus, qui genuit Wilhelmum, qui Richardum, qui Richardum Secundum, qui Ropertum Gwiſcardi. Hic Apuliam, Calabriam & Siciliam devicit, Venetos quoque & Alexium Imperatorem Græcorum ſuperavit. Ropertus autem genuit Gwilhelmum Nothum, virum bellicoſum, qui genuit Swendebaldum prædictum.

Quarto anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCIIII. Remigius Antiſiodorenſis Epiſcopus floruit, ſecundum Hugonem. Hic fuit in Scripturis divinis exponendis valde ſtudioſus, & plura ſcripſit & docuit utilia. Gwido Muſicus ex Clerico Thuronenſi fit Monachus, ſecundum Hugonem ſub Brunone Abbate religionem profeſſus. Hic hymnos & Antiphonas de Sancto Martino dictavit, ſecundum Martinum.

Quinto anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCV. referunt quidam miraculum ſupra dictum S. Martini de leproſo ſanato factum ſeu contigiſſe.

De Formoſo PP. CXV.

Formoſus Papa natione Campanus ex patre Adulfo, ſedit annis V. & menſibus ſex, ſecundum Martinum. Hic Formoſus, cum olim in ſiniſtram ſuſpicionem Johannis Papæ veniſſet, timore ipſius fugiens, Epiſcopatum Portuenſem deſeruit, & quia revocatus a Papa, redire noluit, anathematizatus fuit. Tandem ad ſatisfaciendum Papæ, in Gallias veniens, usque ad laicalem habitum degradatus eſt, jurans, ſe non amplius Romam intraturum, nec ſuæ urbis Epiſcopatum repetiturum. Confirmans etiam propriæ manus ſcripto, ſe in laicali communione perſeveraturum, nec promiſſum nec ſcri-

ptum tenuit. Nam poſt a Martino Papa ſucceſſore Johannis in Epiſcopatum contra datum ſacramentum reſtitutus, non ſolum intravit,ſed etiam Eccleſiæ Romanæ Papatum ſuſcepit. Propter quod cum multo ſcandalo per annos varios controverſia agitata eſt in Eccleſia, aliis ejus & eorum conſecrationem ab eo ordinatorum irritam eſſe debere prædicantibus, aliis vero econtra dicentibus, qualiſcunque fuerit Formoſus,tamen propter Sacerdotalis officii dignitatem & fidem eorum, qui ordinati ab eo fuerant, omnes conſecrationes ejus ratas eſſe debere, præſertim cum ipſe Formoſus a Martino Papa abſolutus fuerit a ſacramenti perjurio. Hic ſecundum Geſta Romanorum Pontificum, a Romanis multum affligebatur,cujus hortatu Arnulfus Imperator venit Romam, & multos Romanorum Conſules & potentes, ulciſcendo Papæ injuriam decollari fecit. Cauſa autem discordiæ inter Formoſum & Romanos fuit duplex; una: nam Stephano Papa defuncto, pars una Sergium Diaconum in Papam ſibi elegerat, alia vero Formoſum Portuenſem Epiſcopum, quem pro religione vera & doctrinarum ſacrarum ſcientia Papam fieri anhelabant. Cum autem prope eſſet,quod Sergius ordinari debuisſet, pars, quæ Formoſo favebat, non ſine militari tumultu Sergium ab altari depulit, & Formoſum Papam conſtituit. Unde Sergius in Tuſciam deſcendens, ut Adelberti Marchionis potentiſſimi præſidio juvaretur, impetravit. Nam Formoſo & Imperatore defunctis, poſt aliquot annos is, qui poſt mortem Formoſi conſtitutus eſt Papa, expellitur, & Sergius per Adalbertum Marchionem intruditur, prout infra patebit. Secunda diſſenſionis cauſa fuit: Nam cum idem Formoſus Portuenſis Epiſcopus eſſet, depoſitus fuit per Johannem Papam & degradatus, prout ſupra dictum eſt. Et ideo Romani ipſum recipere recuſabant tanquam perjurum, infamem & degradatum.

Sexto anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCVI. Hayto, obſcurus quidem genere, ſed aſtutus ingenio, ſecundum Vincentium, fit Archiepiſcopus Moguntinus, & Bruno, ex Comite Abbas effectus, Cluniacum Cœnobium conſtruxit. Brumali tempore, ſecundum Sigibertum, omnia fruteta veſtita ſunt foliis & floribus, & igne divinitus miſſo, tam cerei quam lampades accendebantur in Eccleſiis.

Septimo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCVII. relatum eſt corpus S. Martini ab Antiſiodoro Thuronis, ſecundum Sigibertum, ubi miracula multa facta ſunt, & campanæ ſine humano adminiculo pulſabantur. Rugiani, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, hoc anno converſi ſunt. Nam tempore Lodowici II. Imperatoris egreſſi fuerunt de Corbeya Monaſterio novo Monachi inſignes, qui Slavorum ſalutem ſitientes impenderunt ſe ipſos ad ſubeunda pericula pro legatione Verbi Dei. Peragratis tandem multis Slavorum provinciis, pervenerunt hoc in tempore ad eos, qui Rani dicuntur ſive Rugiani, qui habitant in corde maris. Quibus prædicaverunt Verbum Dei cum fiducia, & Deo auxiliante lucrati fuerunt totam illam inſulam, & fundaverunt ibidem Oratorium in honorem Salvatoris noſtri & S. Viti, qui Patronus exiſtit in Corbeya. Sed non diu poſt mutatis rebus, Rani a fide defecerunt, & pulſis Sacerdotibus atque Chriſticolis omnibus, religionem verterunt in ſuperſtitionem. Nam S. Vitum, quem nos Chriſti ſervum confitemur, ipſi pro Deo ſuo venerabantur.

Octavo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCVIII. Arnulfus Imperator, ſecundum Sigibertum, S. Dionyſium Areopagitam de Gallia tranſtulit in Ratiſponam, ubi nunc corporaliter quieſcit, quamquam Franci mentientes dicunt, ſe corpus illud ſanctiſſimum habere, non obſtante teſtimonio & diffinitione Leonis Papæ, quæ ſub bulla Ratiſponæ habentur; quæ quidem Bulla ſic incipit: Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Kariſſimo filio, inclyto Francorum Regi Henrico, ac venerabilibus fratribus Archiepiſcopis & Epiſcopis, necnon dilectis in Chriſto filiis Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis & Decanis, univerſiſque tam Prælatis quam ſubditis ejuſdem regni, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Deus omnipotens, qui non immerito per Prophetam in Sanctis ſuis mirabilis eſſe prædicatur, &c. Et ſequitur in fine Bullæ: Præſentibus ergo literis dilectionem veſtram monemus attentius & hortamur in Domino, diſtricte quoque præcipientes, quatenus Beatis Ruſtico & Eleutherio Martyribus pie contenti, non fallentes vosmet ipſos & alios, Beati Dionyſii oſſa in urbe Ratiſpona in Eccleſia Beati Emmerani Martyris & noſcatis & fateamini coruſcare. Et ſciendum, quod Leo iſte Papa fuit decimus hujus nominis, & ſanctiſſimus homo, ut infra dicetur tempore Henrici III. Rex autem iſte Francorum fuit Henricus Rex XXXV. ut infra patebit tempore Conradi II. Integritatem hujus Bullæ & tenorem ipſius ſi legere libuerit, invenies in Henrico de Hervordia, Aetate VI. Capitulo LXXVI.

Nono anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCXCIX. Arnulfus Imperator invitatus a Formoſo Papa, ſecundum Vincentium, Romam venit, ſed non intromiſſus, Leoninam urbem obſedit, lepore verſus urbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio ſequente. Quod Romani audientes, timore concuſſi, de muro ſe projiciunt, & hoſtibus ſuis acervos optimos aſcendendi murum faciunt. Capta ergo Roma, illos qui Papæ injuriati ſunt, Arnulfus decollari fecit, & a Papa coronam ſimul & benedictionem Imperialem accepit. Arnulfus ergo inde tranſiens, Italiam & Burgundiam ſibi ſubjecit, ac filium ſuum de concubina Swendebordum Regem Lotharingiæ conſtituit.

Decimo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCC. Karolus Simplex filius Lodowici Balbi, ſecundum Sigibertum, fit Rex Francorum XXIX. & regnavit XXIX. annis. Contra hunc Karolum Robertus frater Odonis Regis in Regem ſe coronari fecit, ſed infra annum a Ducibus Karoli in bello occiditur. Karolus autem a bello cum paucis rediens, a Herberto Comite Viro-

Viromandenſi, cujus ſoror fuit uxor Roberti jam interfecti capitur, & apud Peronam incarceratur, & loco ipſius Radulfus, filius Richardi Ducis Burgundiæ, Karolo Simplici procurante, regnavit duobus annis. Ipſe enim Karolus eum de ſacro fonte ſuſceperat. Karolus autem poſt quinquennium incarcerationis ſuæ defunctus anno regni ſui XXIX. vitæ vero XLVIII. relinquens poſt ſe Lodowicum III. qui patri in regno ſucceſſit.

De Bonifacio VI. PP. Rom. CXVI.

Bonifacius Papa, natione Tuſcus ex patre Bernhardo, ſedit diebus XV. & interfectus eſt, ut creditur, a fautoribus Sergii, contra quem electus eſt a Clero, ſecundum Martinum. Karolus Simplex Francorum, ſecundum Sigibertum, accepto concilio cum Optimatibus ſuis, Cylam filiam ſuam dedit Rolloni Duci Nordmannorum cum Neſtria & Normannia tota, & Nordmantinum Comitatum atque Britanniam minorem, quæ ſunt appendiciæ Germaniæ, accepta ab eo ſponſione recipiendi baptiſma, ut ſic dicta Cyla eſſet vas & vinculum pacis inter eos. Gelo etiam ſocius & cognatus Rollonis recepit a Karolo in dono montem Bleſenſem, in quo caſtrum ædificans, ibidem habitavit diebus multis.

De Stephano VI. Papa CXVII.

Stephanus Papa, natione Romanus ex patre Rufo, ſedit uno anno & menſibus VI. ſecundum Martinum. Iſte a Formoſo Papa ordinatus fuit Epiſcopus Ananiæ, ſed malum pro bono reddens, Formoſum hoſtiliter perſecutus eſt. Nam omnes ordinationes per eum factas irritavit, & alia dictu horribilia in ipſum fecit. Dicitur enim, quod ipſe, & non Sergius corpus Formoſi de ſepulcro evulſum, & in concilio proſtratum, ac Papali veſte exutum, laicalem induit, & duobus digitis dextræ manus ejus abſciſſis, in Tiberim præcipitari fecit. O quanta malitia & livor invidiæ etiam olim in Clero deſævìit, peſſimum ipſis laicis exiſtens exemplum, & infelicem poſteris fomitem rancoris (præbens)! Perſecutio autem hæc creditur Formoſo Papæ accidiſſe ex divina vindicta, ſecundum Sigibertum, pro eo quod Eccleſiam Bremenſem a Hammeburgenſi Eccleſia a Sanctis viris adunatus multum utiliter, ſeparavit. Cujus ſeparationis ſequitur (bulla), & eſt talis: Formoſus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, reverentiſſimo fratri Adelgario, Hammeburgenſi Archiepiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Arbitrabamur, tuam ſanctimoniam, prout injunctum fuerat, ad Apoſtolicam Sedem feſtinare, quatenus diſceptatio, quæ inter te & Hermannum Agrippinæ Coloniæ Archiepiſcopum reverentiſſimum ventilatur de Bremenſi Eccleſia, finem reciperet. Sed quod eo per ſuos vicarios inſiſtente, & querimonias multiplicante, cur tuam non exhibueris præſentiam ſaltem per defenſorem vicarium, non modicum miramur. In quo ſuſpicari tribuitur, ſummopere contentionem non odire, qui judicii æquitatem conatur ſubterfugere, præſertim cum & Moguntiæ ſanctiſſimus Archiepiſcopus, cui de hac re, ut veritatem inquireret, per confratres & collimitaneos Epiſcopos injunctum fuerat, ad nos ſcribens ſignificaverit, quatenus venientibus reverentiſſimis Epiſcopis ad Franconefordiam, de hac eadem re diligentiſſima facta fuerit inquiſitio, omneſque Diœceſani ejuſdem Colonienſis Archiepiſcopi, puta Franco Tungrenſis, Wydebaldus Trajectenſis, Woſelinus Monaſterienſis, Druggo Myndenſis, Egimarus Oſnaburgenſis, ſub teſtificationis prætextu teſtificati ſunt, uſque ad te nullum Bremenſis Eccleſiæ Præſulem modum ſubjectionis Colonienſi Antiſtiti ſubtraxiſſe, ſed ſemper prædeceſſores tuos, qui eidem Bremenſi Eccleſiæ præfuerunt, a temporibus ſuæ Chriſtianitatis ſedi Colonienſi fuiſſe ſubjectos. Verum quia tantorum virorum teſtimonium fruſtrari non expedit, & ad ſtatum veniendi tempus feſtinare, vel delegare vicarium diſtuliſti, tanti temporis querimoniam ac legatorum conſtantem inſtantiam nichil impendere inhumanum videbatur. Quapropter artati, hinc, ne Colonienſis Eccleſia juſtitiam perderet, inde, ne Hammeburgenſis Eccleſia, quæ ad gentium vocationem inſtituta eſt, ſubſidio deſtituta deficeret, diſpenſative cenſuimus, quatenus quoad uſque divina ſuffragante gratia, prælibata Hammeburgenſis Eccleſia in tantum dilatetur, ut Epiſcopia inſtituere valeat, jam memoratam Bremenſem Eccleſiam ad ſubſidium habeat. Et quotiens in magnis & præneceſſariis Canonicis negotiis oportuerit, non ſubjectione aliqua, ſed affectu fraternæ caritatis, Hammeburgenſis Archiepiſcopus, qui ejuſdem Bremenſis Eccleſiæ regimen obtinet, per ſe aut vicarium ſuam vicem gerentem, in adjutorium Colonienſis Archiepiſcopi invitatus accedat. Dilatata autem Hammeburgenſi Eccleſia, largitore bonorum omnium adminiculante, & fundatis Epiſcopiis, ſæpe memoratæ Colonienſis Eccleſiæ Sedes Bremenſem accipiat Eccleſiam. Inhumanum quippe eſt inter ſeculares, aliena jura pervadere: quanto magis Sanctorum Epiſcoporum ſtatutos a patribus transgredi terminos, & eos inſimul litigare, qui pacis debent ſubditis exempla præbere. Hæc autem ad hoc decreta eſt diſpenſatio, ut pax vigeat, ceſſet contentio, & juſtitiæ rigorem miſeriæ compaſſio temperet, ſcientes, ſine pacis bono nullum Deo munus fore acceptum. Nulli ergo omnino homini, &c. Hæc, inquam, Eccleſiarum utiliter adunatarum ſeparatio tam Papæ Formoſo quam Imperatori Arnulfo, de cujus conſenſu practicata extitit, gravium perſecutionum fuit cauſa & occaſio, Deo permittente, & ultionem inferente utriſque.

Undecimo anno Arnulfi, qui eſt Domini DCCCCI. Cum Arnulfus Imperator, ſecundum Egghardum, Wydonem Regem ubique perſequeretur, nec ei caſtra vel munitiones quæcunque reſiſtere poſſent, Rex Wydo fugam cepit. Sed Arnulfus Imperator fugientem dimittens Regem, uxorem ſuam obſedit in malum ſuum. Nam ipſa rebus ſuis & vitæ diffidens, per unum familiarem Imperatorem multa pecunia

 corru-

corruptum, ei potum mortiferum propinavit, quo hauſto, Imperator per triduum excitari non poterat, apertis oculis nichil videre vel loqui valens. Quæ res ipſum repedare coëgit. Tunc ipſum redeuntem Rex Wydo perſecutus eſt. Sed Rex percuſſus a Deo interiit, Imperator vero longa infirmitate tabeſcens, nulla arte Medicorum curari poterat, quin a pediculis & vermibus conſumeretur. Unde tandem moritur Ratisponæ, & apud S. Dionyſium Areopagitam, quem de Francia illac tranſtulerat, ſepelitur.

De Lodowico III. Rege Rom.

Lodowicus III. filius Arnulfi Imperatoris, admodum puer, Romanorum Rex non Imperator, cœpit anno mundi IIIIMDCCCLXII. Olympiadis CCCCXV. anno ſecundo, Urbis conditæ MDCLI. Domini vero DCCCCI. & annis XI. regnavit. Hic propter tyrannorum in Italia inſolentiam, & multam malorum ingruentiam, caruit corona & benedictione Papali, & pro tanto in numero Imperatorum Romanorum poni non debet, ſed ſolum in numero Regum Romanorum, ſecundum Sigibertum. Ejus quoque tempore diviſum eſt Imperium, ſic quod quidam tunc in Teuthonia, & quidam in Italia regnabant. Cujus diviſionis occaſio fuit, quod Teuthonici non invenerunt Romanos fideles, ſed contra eos bellantes, & multas injurias ipſis inferentes. Duravit autem iſta diviſio usque ad Ottonem I. & fuerunt interim multi regnantes in Italia. Primus ergo Rex Italorum fuit Berengarius, ſimiliter ſecundus & tertius ejusdem nominis. Quartus fuit Rodolfus, quintus Hugo, ſextus Lotharius, ſeptimus Berengarius, per quem finitum fuit regnum Italorum, regnante & imperante Ottone Magno in utrisque.

Primo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCII. Ungari audita morte Arnulfi Imperatoris, ſecundum Vincentium in Speculo, collecto exercitu magno, gentem Normannorum, quam auxilio eorum fultus Arnulfus ſibi ſubdiderat, invaſerunt, & eorum ſibi civitates vendicaverunt & caſtra, Bavarorumque fines vaſtare cœperunt, caſtella eorum dejecerunt, & Eccleſias combuſſerunt, hominesque utriusque ſexus jugulaverunt, & ut magis timerentur, occiſorum ſanguinem potaverunt. Unde Lodowicus Rex exercitu magno coacto, juxta Licum flumen cum eis pugnavit, & plusquam mille ex eis interfecit. Cumque pugna jam usque ad horam veſperorum protraheretur, & Rex victor æſtimaretur, poſitis inſidiis, Ungari fugam ſimulant. Quos dum Rex cum impetu valido inſequeretur, ex omni parte prodeunt inſidiæ, & quaſi victi ipſi victores perimuntur. Et ut Ungari rabiem ſuæ perfidiæ oſtenderent Bavarorum, Swevorum & Francorum provincias percurrerunt, & cuncta vaſtantes incenderunt & demoliti ſunt.

De Theodoro PP. CXVIII.

Theodorus Papa, natione Romanus ex patre Nicolao, ſedit XX diebus, ſecundum Martinum. Hic contra Stephanum Papam ſentiens, reconciliavit omnes ordinatos a Formoſo Papa, & retractavit Stephani ſententias contra ipſum fulminatas. In urbe Lemovicenſi quidam erat Judæus Salomon dictus, ſecundum Egghardum, filiam habens Judith vocatam. Hanc quidam Clericus Wilhelmus nomine frequenter viſitans, atque cum ea fornicans, ipſam tandem imprægnavit. Qui timens infamiam ſibi ex hoc facto oriri, ac puellæ periculum mortis imminere, uſus eſt tali aſtutia. Sumſit namque arundinem, & noctu prope parietem, ubi parentes puellæ quieſcebant, veniens, per foramen quoddam ſummitatem arundinis intromiſit, & taliter locutus eſt ad eos: O juſti & Deo dilecti gaudete, vocans eos nominibus propriis, quia filia veſtra concepit Meſſiam in Lege vobis promiſſum, virgo permanens intemerata. Pater autem puellæ expergefactus, & vocem audiens, quæſivit ab uxore, ſi vocem illam & ipſa audiviſſet. Qua negante, oremus, inquit, ut ambo vocem illam audire poſſimus. Clericus vero colloquentes audiens, ſicut prius iterum locutus eſt. Illi vero audientes, gaviſi ſunt. Et poſt repetitionem tertiam certiores effecti, vix diem expectaverunt, & accerſitam Judith filiam intuentes, invenerunt uterum tumidum. Cui inquiunt parentes: Quomodo tibi factum eſt? & quis actor tuæ eſt gravidationis? Illa ſicut a Clerico docta fuerat, parentibus reſpondit: Si concepi, neſcio, ſed ſcio, quod virum nunquam cognovi. Quod audientes fatui parentes, divulgaverunt per civitates & caſtella, quod filia eorum eſſet Meſſiam paritura. Quid amplius? Hora advenit pariendi, & præſentibus Judæorum uxoribus multis de nobilioribus propter reverentiam Meſſiæ, & viris innumeris circa domum parientis, naſciturum puerum præſtolantibus cum gaudio, genuit miſera illa Judith non Meſſiam, ſed puellam parvulam cum gemitu magno & dolore. Quo cognito, parientis filiæ pater vocatur, & hoc lugubre prodigium ſibi oſtenditur. Qui confuſus, infantulam per pedes arripuit, & ad parietem allidens, animam ejus excuſſit, mulieres vero & viri, qui ad ſpectaculum hoc convenerant, confuſi receſſerunt.

De Johanne IX. PP. CXIX.

Johannes Papa natione Romanus ex patre Petro, ſedet anno uno & diebus ſex, ſecundum Martinum. Hic ad confirmandas Formoſi ordinationes, quas Stephanus Papa irritaverat, Synodum XCVI. Epiſcoporum præſente Rege Lodowico celebravit, in qua ſententia Stephani Papæ contra Formoſum lata, damnata eſt & reprobata. Ad hujusmodi autem ordinationum Formoſi Papæ confirmationem movit tam Theodorum quam Johannem Papas ſanctitatis ſignum dicti Formoſi, quod a piſcatoribus referebatur. Nam cum a piſcatoribus poſtmodum inventus eſſet in Tiberi, & ad Eccleſiam S. Petri deportatus per eosdem, Sanctorum quædam imagines ſeſe inclinantes hunc in loculo poſitum venerabantur.

Secundo anno Lodowici, qui eſt Domini

DCCCCIII.

DCCCCIII. Etholfleda mater Edwardi Regis Anglorum, experta primi partus difficultate, ſecundum Hugonem, perpetuo a viro abſtinuit, proteſtans, indecens eſſe, nec convenire Regis filiæ, ut tanto periculo ſe committat amplius, ſemel evadens.

De Benedicto IIII. PP. CXX.

Benedictus Papa, natione Romanus ex patre Matthæo, ſedit annis duobus & menſibus II. ſecundum Martinum. De iſto Papa penitus nulla eſt relatio factorum notabiliorum memoria dignorum. Sarraceni ex Africa miſſi a Rege ſuo in Italiam, ut Apuliam & Calabriam ſibi ſubjicerent, eis fortiter debellatis, verſus Romam gyrantes, Galerianum montem occupaverunt, ibique munitione ſibi facta, multas Italiæ urbes debellaverunt.

Tertio anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCIIII. maxima fames cruciavit populos ubique terrarum, ſecundum Vincentium, quæ quidem inedia homines ſe invicem mactare & devorare compulit. Monaſterium S. Benedicti Ordinis in monte Luneburg ſecundum Egghardum, ab Oddone Duce Saxonum, hortante eum ad hoc Wiperto Epiſcopo Verdenſi; hoc tamen poſtea, caſtro & monte prædictis deſtructis, intra urbem translatum eſt, ut infra ſuo loco patebit.

Quarto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCV. Swendeboldus Rex Lotharingiæ, filius Arnulfi Imperatoris, ſecundum Sigibertum a Lotharingenſibus in bello perimitur. In quo quidem bello quicunque vulnerabatur, per eosdem aut ſtatim moriebatur, aut usque ad mortem infirmabatur, curari non valens.

De Leone VI. PP. CXXI.

Leo Papa, natione Neapolitanus a patre Gallo, ſedit diebus XL. ſecundum Martinum. Hunc poſt XL. dies a ſua ordinatione & conſecratione Chriſtophorus Presbyter ſuus captivavit, & in carcerem truſit, & ſic Papatum invadens, ſe conſecrari in Papam fecit. Qui cum in Papatu per VII. menſes ſediſſet, a Sergio deponitur, & in carcere tanquam invaſor Papatus recluditur. Alibi autem dicitur, quod Monachus effectus fuerit.

De Chriſtophoro PP. CXXII.

Chriſtophorus Papa, natione Siculus ex patre Abundo, ſedit VII. menſibus & duobus diebus, ſecundum Martinum, & poſtea ejectus de Papatu, incarceratus eſt, vel ſecundum alios, Monachus effectus, prout immediate dictum eſt ſupra.

Quinto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCVI. Stephanus Epiſcopus Leodienſis ordinatur, ſecundum Sigibertum, vir ſanctitate & ſcientia clarus. Hic Vitam & Paſſionem Sancti Lamberti Martyris conſcripſit, Canticum quoque nocturnum de eodem Martyre, & Canticum de S. Trinitate, canticum inſuper de inventione S. Stephani Martyris, dulci & regulari modulatione compoſuit.

De Sergio III. PP. CXXIII.

Sergius Papa, natione Romanus ex patre Benedicto, ſedit annis VII. & menſibus VIII. ſecundum Martinum. Iſte Sergius fuit Diaconus, & contra Formoſum electus, ſed a fautoribus ſuis abjectus. Qui poſtea ab eodem Formoſo Epiſcopus factus, ad Franciam ſe tranſtulit, & eorum auxilio Chriſtophorum invaſorem Papatus capiens, & in carcerem trudens, latenter Romam ingreſſus, Papatum invaſit, & Romanos minis & terroribus compulit, ut omnes Formoſi ordinationes irritas haberent.

Sexto anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCVII. Ungari Thuringiam & Saxoniam invadentes, ſecundum Vincentium, cum magno populo terras illas deprædati ſunt, igne & ferro omnia vaſtantes.

Septimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCVIII. Adelgarius Eccleſiæ Hammeburgenſis Archiepiſcopus, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, claruit ſanctitate & ſcientia. Hujus tempore, ut ſupra patuit DCCCC. Eccleſia Bremenſis, quæ dictæ Hammeburgenſi Eccleſiæ propter excidium urbis & deſolationem parochiæ ejusdem adunata fuerat per Nicolaum Papam, ſeparata extitit ab eadem per Formoſum Papam, conſentiente Arnulfo Imperatore.

Octavo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCIX. Adelbertus, filius ſororis Henrici Ducis Saxoniæ, poſtea Regis Romanorum, per ſeptennium Lodowico Regi Romanorum rebellis, ſecundum Sigibertum, diſpendium non modicum in caſtro Babenberg contra rempublicam exercebat & ſimultatem. Qui cum per potentiam de facili ſuperari nequiret, Hatto Moguntinus Archiepiſcopus Regi Lodowico auxilio fuit, per dolum ſcribens ei ſic: Practicabo enim ego, ut Adelbertus veniat ad te, tu autem videas, & ſic ordines, ut a te non recedat. Hatto ergo dolo plenus tranſtulit ſe in Babenberg ad Adelbertum, affirmans ſibi ſub juramento, quod ei vel pacem cum Rege faceret, vel ipſum loco ſuo reſtitueret incolumem. Adelbertus autem doli ignarus, pactis Archiepiſcopi conſenſit, & ipſum Hattonem ad prandium invitavit. Sed ille venire negavit. Exeunt ergo urbem, Hattone Archiepiſcopo dextram Adelberti tenente; & cum eſſent extra opidum, Epiſcopus exclamavit: proh! quam ſæpe pœnitet illum, qui oblata bona ſpernit: tædet me longioris viæ & tardioris horæ: nam jejuni ire non valemus tota die. Adelbertus autem nichil mali cogitans, lætus cum Pontifice nequam urbem reingreditur. Pontifex autem cum reduxiſſet ipſum ad urbem, ſe abſolutum a juramenti vinculo putavit, eo quod incolumem reſtituiſſet loco ſuo, ſed non poſt aſpectum Regis, ut juraverat. Prandio ergo facto, Adelbertus cum proditore ſuo Antiſtite graditur, & ſic Regi præſentatur. Qui mox habito Principum conſilio, qui affuerunt, pariter & judicio, decreto eorum decollatus eſt, & in proprio caſtello Thariſa ſepultus. O Moguntia, ab antiquo vere nequam!

Nono anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCX. Imperium, ſecundum Vincentium in

in Speculo, dividitur, & Berengarius regnat primus in Italia quatuor annis. Iſte ſagax multum fuit in rebus bellicis, & gwerram geſſit cum Romanis ſatis gravem ſuis temporibus.

Decimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCXI. Ipſe Rex Lodowicus Rex fugavit Berengarium Regem de Italia, ſecundum Sigibertum, & pro eo in ea regnavit. Sed poſtea Veronæ Lodowicus capitur, & incarceratur, & Berengarius regno reſtituitur. Gwido Muſicus, ſecundum Vincentium, plura utilia ſcripſit, florens hoc in tempore cum Remigio Grammatico. Adelgario Hammeburgenſi Archiepiſcopo defuncto, Reynwardus dictæ Sedis Pontifex factus eſt, & vix uno anno ſedit, ſecundum Helmoldum. Hujus Antiſtitis tempore Ungari iterum Saxoniam intrantes, Eccleſias urbis Bremenſis incenderunt, & Sacerdotes in eis inventos trucidaverunt, cruces quoque & alias imagines Sanctorum combuſſerunt. Sed Deus Zelotes ita ſe de ſuis vindicavit inimicis, quod ipſi Pagani diverſis plagis attriti, nec unus ex eis evaſit illæſus.

Undecimo anno Lodowici, qui eſt Domini DCCCCXII. Lodowicus Rex moritur, ſecundum Sigibertum, & Ratiſponæ honorifice ſepelitur. Iſte Lodowicus, ſecundum Eggharдum, ultimus fuit de ſtirpe Karoli Magni, culpis Francorum hoc exigentibus, eo quod Eccleſias per patres eorum conſtructas & fundatas diſſipabant.

De Conrado I. Rege Romanorum.

Conradus I. filius Conradi per Adelbertum occiſi, Romanorum Rex cœpit anno mundi IIIIMDCCCLXXII. Olympiadis CCCCXVII. anno tertio, Urbis conditæ MDCLXI. Domini vero DCCCCXII. & VI. annis & V. menſibus regnavit, ſecundum Martinum. Hic Rex virtuoſus fuit & in militaribus exercitiis valde ſtrenuus. Mortuo enim Lodowico, ſecundum Chronicas Saxonum, Principes Teuthoniæ Oddoni ſive Ottoni Duci Saxoniæ Regnum obtulerunt Romanorum. Sed cum grandævus eſſet, Conradum adoleſcentem pro ſe Regem conſtituit. Hic Oddo filius fuit Ludolfi Ducis Saxoniæ, qui ſedem ſui Principatus tenuit in Cappenberg, & fuit de ſangvine Wydekindi Regis Angarorum. Cujus gratia notandum, ſecundum Egghardum, quod poſtquam Wydekindus Rex factus fuit Chriſtianus, genuit Wikbertum Ducem Chriſtianum, Wikbertus vero genuit Walbertum, qui Eccleſiam fundavit in Wildeshuſen, Walbertus autem genuit Ludolfum nobiliſſimum & Chriſtianiſſimum, qui Monaſterium in Gandersheym fundavit. Dux vero Ludolfus genuit hunc Oddonem ſive Ottonem invictiſſimum, qui in Regem Romanorum electus fuiſſet, ſi acceptare voluiſſet, ut præmiſſum eſt. Similiter Ludolfus prædictus pater Oddonis genuit Brunonem & Tanquardum fratres Oddonis, qui Bruno Dux fundavit urbem Brunſwicenſem, qui poſtea cum fratre ſuo Tanquardo, devictis Danis, in Teuthoniam cum multo populo rediens, inundatione quadam gravi imbrium pariter perierunt. Sub iſto autem Conrado Rege Romanorum potentiſſimi erant Principes, puta Arnodus (Arnoldus) Dux Bawariæ, Borchardus Dux Sweviæ, Gyſelbertus Dux Lotharingiæ, & Everhardus Comes Flandriæ; inter quos Henricus Saxonum & Thuringorum Dux præpotens filius Oddonis clarus & celebris habebatur.

Primo anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXIII. Ordo Cluniacenſis cœpit, ſecundum Egghardum. Nam Berno Abbas Gigniacenſis Monaſterii moriturus Odonem olim Muſicum conſtituit Abbatem Cluniacenſem primum ſub ea conditione, ut Eccleſia Cluniacenſis ſolveret Eccleſiæ Gigniacenſi in ſignum fundationis ejusdem cenſum XII. denariorum annuatim. Quod ſic obſervatum eſt. Defuncto Reynwardo Hammeburgenſi Archiepiſcopo, electus eſt Unni & confirmatus in ſedem eandem. Hic præſidens Eccleſiæ prædictæ, ſecundum Helmoldum XXII. annis, prius fuerat Eccleſiæ Bremenſis Præpoſitus. De iſto factus eſt talis verſus:

Principibus notus Unni fuit ordine nonus, ſcilicet in Præpoſitura Bremenſi, ſed ſextus Archiepiſcopus Eccleſiæ Hammeburgenſis.

Secundo anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXIIII. Berengarius II. factus Rex Italiæ, VII. annis regnavit. Ungari ab Alemannis & Bavaris prope fluvium Oenum, qui vulgariter Yne dicitur, occiduntur.

De Anaſtaſio III. PP. CXXIIII.

Anaſtaſius Papa natione Romanus ex patre Fabiano, ſedit uno anno & tribus menſibus, ſecundum Martinum. Hic propter temporis brevitatem, quo in Papatu ſedit, nichil ſcriptura dignum egit. Contra Conradum Regem Romanorum, ſecundum Vincentium, potentiores regni Principes rebellionem meditati ſunt, ſed tam ſapientia quam fortitudine ejus ad gratiam ipſius reducuntur.

Tertio anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXV. Slavi, ſecundum Helmoldum, Hammeburgenſem Eccleſiam funditus deſtruxerunt; propter quod oportuit, ut Archiepiſcopatus ille re, ſed non nomine transferretur ad Eccleſiam Bremenſem ad tempus. Dani vero Slavos auxilio habentes, primo Tranſalbianos Saxones, deinde citra albianos devaſtantes, maximo terrore Saxoniam conquaſſabant pariter & deſtruebant.

De Landone PP. CXXV.

Lando Papa, natione Romanus ex patre Ruſo, ſedit unico anno & diebus X. ſecundum Martinum. Hic ſimiliter ſicut & ſuus prædeceſſor ob dierum ſuorum paucitatem, quibus Pontificatum ſummum tenuit, nichil memorabile operatus fuit.

Quarto anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXVI. apud Danos, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, Grom Rex crudeliſſimus regnavit, qui ſecundum alios Worm nominabatur, qui ipſe ut vermis venenoſus & infectivus nomen Chriſtianitatis perſecutus eſt. Nam fidem Chriſtianam, quam Anſcharius vir ſanctus & ſui ſequaces in cordibus Dano-

Danorum plantaverant, prorſus demoliri ſtuduit & eradicare. Unde Sacerdotes de regno ſuo expellens, plurimos eorum cum multis laicis Chriſticolis interfecit.

Quinto anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXVII. orta eſt gravis Ungarorum incurſio, ſecundum Vincentium, qui non ſolum Saxoniam & alias Rheni provincias, verum & transRhenum Lotharingiam, Bavariam & Franciam demoliti ſunt. Tunc namque incenſis Eccleſiis, cruces & imagines Sanctorum truncatæ ſunt & ludibrio expoſitæ. Sacerdotes vero coram altaribus trucidati ſunt, & Clerus vulgo mixtus aut interfectus eſt, aut in captivitatem ductus.

De Johanne X. PP. CXXVI.

Johannes Papa, natione Romanus ex patre Sergio, ſedit annis VI. & menſibus VIII. ſecundum Martinum. Iſte prius fuit Archiepiſcopus Ravennenſis & dilapidator ſuæ Eccleſiæ, propter quod Ravennenſe vulgus ipſum depoſuit. Hujus conſilio pariter & auxilio Sarraceni prope urbem primo devicti ſunt. Deinde ipſe Papa cum Marchione intrans Apuliam, apud Sarthalianum contra Sarracenos durum bellum habentes, victorioſi Principes reverſi ſunt.

Sexto anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXVIII. Baſilea urbs glorioſa, ſecundum Vincentium, ab Ungaris funditus deſtructa eſt. Interveniente diſcordia, ſecundum Sigibertum, Albertus Marchio, qui Johannem Papam & Romanos contra Sarracenos juverat, de urbe Roma expulſus, munitionem fortem conſtruxit, & in ea ſe recipiens, pro Ungaris nuncios miſit, ut terram Romanorum ſibi acquirerent & poſſiderent. Qui venientes, totam Tuſciam depopulati, mares & fœminas ac omne, quod tollere poterant, in Ungariam ſecum deportaverunt. Propter quod Romani commoti, Marchionem trucidaverunt. Poſtea vero ſingulis annis per tempora longa Ungari fines Romanos vaſtare ſoliti erant. Johannes vero Papa a militibus Comitis Gwidonis captus, & in carcerem miſſus, ſuper os cervicali poſito ſtrangulatur, in cujus loco alter Johannes ſubrogatur. Et quia prior Johannes & male intraverat, & ejectus fuit, ideo in numero Romanorum Pontificum non ponitur, ſed ei ſubrogatus.

Septimo anno Conradi, qui eſt Domini DCCCCXIX. Hattonem Archiepiſcopum Moguntinum, cujus traditione olim Adelbertus Dux Bawariæ perierat, ſecundum Sigibertum, Conradus Rex ſolicitavit etiam contra Henricum Ducem Saxonum, propter potentiam ejus Regi ſuſpectum. Ad quem perdendum cum jam torquem aureum Archiepiſcopus fabricaſſet, ut collo Ducis ſecum convivantis injiceretur, dolo prodito fruſtratus eſt. Qui poſt triduum ictu fulminis percuſſus interiit, malitiæ ſuæ mercedem accipiens. Complices autem conſilii perverſi a Duce patria pelluntur. Miſſo autem exercitu a Rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati ſunt in eos, ut a multis clamaretur: Ubi eſt infernus tam amplus, qui tantam occiſorum hominum multitudinem capere poſſit. Conradus autem infirmitatem gravem incidit ex melancholia & dolore tanti infortunii, ſecundum Egghardum, & videns, ſibi mortem imminere, vocavit Principes & Optimates regni, & pœnitentia ductus, deſignavit eis in Regem Henricum filium Oddonis ſive Ottonis Ducis Saxonum, de ſtirpe Wydekindi Regis Angarorum natum. Et cum iſto Henrico devolutum eſt Imperium ad Saxones & Bawaris de Francis, & multis temporibus apud eos manſit.

De Henrico I. Rege Romanorum.

Henricus I. filius Oddonis Ducis Saxoniæ, Romanorum Rex cœpit anno mundi IIIIMDCCCLXXIX. Olympiadis CCCCXIX. anno primo, Urbis conditæ MDCLXVIII. Domini vero DCCCCXIX. & annis XVII. regnavit, ſecundum Martinum. Iſte ſicut & anteceſſores ſui Lodowicus & Conradus, quia non regnavit in Italia, caruit benedictione & corona Imperiali. Oblatum tamen ſibi diadema & unctionem per Papam quamvis non ſperneret, tamen ex humilitate non ſuſcepit, dicens: Satis mihi eſt, ut præ majoribus meis Rex dicar divina favente pietate veſtraque gratia. Sed unctio & diadema ſint penes nobis meliores. Tanto enim honore arbitramur nos indignos. Placuit iſte ſermo univerſæ multitudini, & dextris in cœlum levatis, nomen novi Regis clamore valido ſalutantes extollebant. Hic Henricus, ſecundum Chronicas Saxonum, filium Oddonis habuit duos patruos, fratres videlicet ſui patris, Brunonem & Tanquardum. Hi duo fratres fundaverunt urbem Brunswik, quilibet ex nomine ſuo partem ſuam appellans. Unde adhuc in quibusdam veteribus privilegiis una pars civitatis Tanquard nominatur, ſimiliter ex Brunone Vicus Brunonis, id eſt Bruneswik nuncupatur. Hi duo fratres Epiſcopatum, quem Karolus Magnus fundaverat in Schydere, transpoſuerunt in Vallersleve, & ibidem Epiſcopum S. Marcum conſtituerunt, qui & ibidem ſepultus eſt. Quem Epiſcopatum ſucceſſor eorum filius Oddonis fratris eorum, ſcilicet Henricus primus cognomento Auceps, id eſt Vogheler, tranſtulit in Northuringiam in Vroſe. Sed eundem Epiſcopatum Otto I. filius ejus tranſtulit in Magdeburg, Archiepiſcopatum inde faciens, & Eccleſias plures Slavorum ſubjiciens eidem. Qui autem nunc dicuntur Brunſwicenſes, tunc Duces Saxoniæ nominabantur, quia Brunwik erat eorum proprietas cum terra circumjacente usque ad tempora Frederici II. qui tali conditione contulit Ottoni Duci Ducatum de Luneburg, quod amplius non debebit vacare Imperio, quamdiu hæres ſuperfuerit cujusque ſexus usque ad quartum gradum incluſive. Iſti etiam Bruno & Tanquardus fratres, cum gens Danorum in Francia crudeliter ſæviret, & poſtea Teuthoniam invaderet, eis occurrerunt, & usque ad deletionem extremam percuſſerunt. Et cum victores redirent, cum multo populo inundatione quadam imbrium perierunt. Oddo vero frater

eorum, qui nomen Ducis Saxoniæ retinuerat, in diviſione Principatus inter fratres, a quo & Ducatus Saxoniæ poſtea fructificavit, regnum Romanorum habere potuiſſet, ſed cum ſenectute gravatus eſſet, Conradum Regem pro ſe conſtituit. Quo celeriter defuncto, de conſenſu Principum ad Henricum filium Oddonis regnum devolutum eſt. Hic quidem Henricus tres filios accepit de Mechtilde de Rynghelheym de ſemine Wydekindi propagata, puta Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem, Ottonem Imperatorem hujus nominis primum, & Henricum Ducem Bawariæ. Mater autem hujus Henrici fuit Liuthgarda, filia Arnulfi Imperatoris. Sororem vero ejus habuit Adelbertus Dux de Babenberga, per Hattonem Archiepiſcopum Moguntinum nequiter traditus, & per Lodowicum Regem interfectus. Hic Henricus I Brandenburg urbem Slavorum, ſupra glaciem caſtra ponens, obſedit, & Slavos devicit. Contra impetum Paganorum Saxoniam opidis diverſis muniri fecit. Myſne caſtrum in monte contra Slavos ædificavit. Montem Ramelberg habere mineras invenit. Civitatem Goslariam fundavit, & urbem Quedelingeburg, in qua & congregationem nobilium fœminarum inſtituit, ubi filiam ſuam primam Abbatiſſam fecit; & ut Princeps & Domina eſſet multorum Principum, prædia largiſſima Eccleſiæ ſuæ donavit, quam in honorem Sancti Servatii conſecrari fecit, miniſtrans in die conſecrationis Eccleſiæ ad refectionem dominarum XI. fercula, XI. menſalia pretioſa, & undecies mille manſos. Ipſe etiam Henricus Ungaros, quibus Saxones tributarii fuerunt, devicit, prout infra patebit.

Primo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXX. Arnulfus Dux cum uxore & filiis ab Ungaria rediens, in Bayoariam ſive Bawariam vel Bavariam, quæ idem ſunt, ſecundum Chronicas Saxonum, honorifice ſuſcipitur, & ut Rex fiat, a Bawariis vehementer exoratur. Rex autem Henricus cernens, ſibi Arnolfum ſolum velle reſiſtere, cum exercitu valido tranſivit in Bawariam, & ipſum in præſidio urbis Ratiſponæ obſedit. Ille vero perpendens, ſe Regi non poſſe reſiſtere, apertis portis egreſſus eſt ad Regem, & ſe ipſum ac omnia ſua Regi tradidit. Unde etiam a Rege honorifice ſuſceptus eſt, & amicus ejus appellatus eſt.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXI. Berengarius III. Rex Italorum cœpit, ſecundum Vincentium, & VII. annis in Italia regnavit. Stephanus Epiſcopus Leodienſis obdormivit in Domino, cui Bonus re & nomine in ſedem ſucceſſit. Temporibus autem hujus Stephani Epiſcopi, ſecundum Egghardum, erat in Monaſterio, quodam ſuæ diœceſis nobilium puellarum, una Nobilis Monialis Margareta nomine, omnibus amabilis, & Deo ac matri ſuæ glorioſæ multum devota. Hanc Moniales cæteræ ob famam probitatis ſuæ & vitæ laudabilis exercitationem in Abbatiſſam elegerunt. Quæ velut lucerna jam ſupra candelabrum poſita, in virtutum operibus ſubditis ſuis cupiens præire, rigorem ſuæ religionis & in ſe ac in ſibi ſubjectis puellis ſtuduit ampliare. Quod quædam leves & diſſolutæ illius Monaſterii ſorores ægre ferentes, laborare cœperunt juxta vires ſuas ad denigrandam ipſius bonam famam. Unde miſerunt occulte literas infamatorias ad prædictum Antiſtitem Stephanum, qui Abbatiſſam prælibatam ob claram ejus famam valde dilexit. Et ideo dictas literas reputavit frivolas, & ex livore vindictæ & invidiæ fœmininæ conſcriptas. Monachæ autem illæ videntes, quod nichil proficerent in ſuo propoſito, vocaverunt Clericum, & dixerunt ei: Vis concumbere cum Abbatiſſa noſtra? nos ordinabimus tibi loci & temporis opportunitatem. Erat enim Clericus ille lubricus, & Abbatiſſa pulcra valde. Qui annuens, introductus eſt nocte in Oratorium Abbatiſſæ, & ibidem vi eam oppreſſit. Quæ mox concepit, & repreſſit pudorem, quamdiu potuit, ſed continue flevit. Adveniente autem tempore partus, iterum ſorores miſerunt literas ad Stephanum Præſulem, dicentes, quod Abbatiſſa earum eſſet imprægnata, & tempus partus ejus eſſet in foribus. Quod audiens devotus Epiſcopus, & ſupra modum dolens, venit viſitare eam animo amaro. Cumque Epiſcopus diſponeret venire, interim Abbatiſſa erat in oratione continua, & cum lacrymis exorabat Beatam Virginem, dicens: O Beatiſſima Virgo, tu ſcis, quam ab infantia dilexerim te. Et cum ſis mater miſericordiæ, rogo te, ut auferas opprobrium meum: alias te nunquam matrem miſericordiæ confitebor. Scis enim tu, quam invite & innocenter ad hoc malum deveni. Cum ergo hæc & ſimilia jam diu multis lacrymoſis vocibus fatigata exoraſſet Virginem Benedictam, tandem obdormivit, & Beata Virgo venit, & abſtulit ab ea puerum; eam ex toto reintegrans, ita quod nullum corruptionis ſignum in ea appareret. Infantem vero tradidit alendum cuidam matronæ per Angelicum miniſterium. Abbatiſſa autem evigilans, & ſe liberatam ſentiens, læta effecta, gratias retulit Domino & ſuæ Beatiſſimæ Matri. Epiſcopus ergo veniens, dixit Abbatiſſæ: cur hanc rem turpiſſimam commiſiſti filia Babylonis miſera & maledicta? Cui illa: Quid eſt mi Domine & Pater, pro quo me tam dure reprehendis? Antiſtes vero multum indignans ait: Interrogas jam de culpa viliſſima mulierum? Illa reſpondit: Si alicujus mali ream me judicas Pater ſancte, pœnitentiam libenter feram. Ad quam Epiſcopus; Confudiſti me & te opprobrioſo inceſtu. Cui illa: Parcat tibi omnipotens Deus, pater, pro culpa hac mihi injuſte imputata. Et ſtatim obtulit ſe ad examen honeſtis mulieribus, ut probaretur ejus innocentia. Quæ cum nullum corruptionis ſignum in ea inveniſſent, teſtatæ ſunt, eam in omnibus fore inſontem. Quod audiens pius Epiſcopus, gaviſus eſt valde; & volens pœnam talionis inferre accuſantibus eam, rogatus eſt ab Abbatiſſa, ne hoc faceret. Et retulit ei totius facti hiſtoriam in confeſſione ad laudem Dei & Beatiſſimæ ejus Matris, & ſic reſtituta eſt famæ.

Poſt

Poſt hoc revelatum fuit eidem Epiſcopo, apud quam matronam puerum inveniret, & ut ipſum in filium adoptaret ac educaret, quia ſucceſſor ſuus in Pontificatu eſſe deberet. Quod cum Epiſcopus faceret, impoſuit ſibi nomen, ut Bonus vocaretur. Hic puer tantæ cœpit eſſe probitatis & ingenii, ut ſingulos in ſtuporem verteret. Cumque adoleviſſet juvenis, promotus eſt ad ordines, & factus eſt Capellanus Domini ſui. Morte autem Epiſcopi inſtante, quæſivit Clerus, quem ſibi vellet ſuccedere in officio. Quibus ait Epiſcopus: Meum conſilium eſt, ut Bonum meum Capellanum eligatis in Epiſcopum. Quod ſic factum eſt. Unde factus Epiſcopus, tantæ devotionis & gratiæ Dei adeptus eſt donum, ut ab omnibus pro ſancto homine veneraretur.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini DCCCC XXII. Ungaris, ſecundum Egghardum, Alemanniam, Franciam, Alſatiam & Saxoniam depopulantibus, Rex Henricus juxta urbem Merſeburg cum eis congreſſus eſt. Et ut victoriam a Deo de eis conſequeretur, votum fecit Domino, quod hæreſin Simoniacam de regno ſuo extirpare vellet. Quo voto emiſſo, mox inæſtimabili cæde barbaros illos etiam usque ad internecionem delevit. Karolus Simplex Rex Francorum, ſecundum Vincentium, Ropertum fratrem Oddonis Regis anteceſſoris ſui ſibi rebellem cum multis in bello peremit.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini DCCCC XXIII. Theodericus primus Comes Hollandiæ moritur, ſecundum Sigibertum, confectus ſenio, & in Egmund Monaſterio ſepelitur, cui ſucceſſit in Comitatu filius ſuus Theodericus. Henricus Rex quoscunque fures & latrones manu fortes & aptos bello capiebat, ſecundum Egghardum, indulta eis venia, agros & arma contulit, & legionem ex eis faciens, ad debellandos barbaros expoſuit, præcipiens eisdem, ut civibus omnino parcerent.

De Leone VII. PP. CXXVII.

Leo Papa, natione Romanus ex patre Clemente, ſedit menſibus VIII. & diebus XVIII. ſecundum Martinum. Hic propter vitæ ſuæ brevitatem in Pontificatu nihil geſſit, quod Annalibus commendari potuit. Sangvis Chriſti venit in Angliam inſulam, ſecundum Hugonem, forte ille, qui de imagine Domini fluxit, cum Chriſtus in ea a Judæis ſecundo pateretur.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini DCCCC XXIIII. Karolus Simplex ſe & Franciam Henrico Regi Romanorum ſubmiſit, ſecundum Sigibertum, eique in pignus perpetui fœderis & amoris miſit manum pretioſi Martyris Dionyſii Areopagitæ, auro gemmisque incluſam.

De Stephano VII. PP. CXXVIII.

Stephanus Papa, natione Romanus ex patre Gamfredo, ſedit annis duobus, menſibus VI. & diebus XV. ſecundum Martinum. Nec iſte Antiſtes egit memorabile quodcunque.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXV. Henricus Rex, ſecundum Vincentium in Speculo, cum Ungaris pacem fecit ad IX. annos duraturam, data eis magna pecuniæ ſumma. Medio autem tempore terram ſuis opidis & caſtris munivit, cavens, ne amplius ſic Chriſtiani a Paganis premerentur. Completis autem IX. annis, Ungari per legatos ſuos exegerunt tributum a Henrico, quod eis ſolvere conſveverat ante pacem factam. Sed Henricus in ſignum contemtus & abjectionis eorum, catulum præciſum auribus & cauda miſit pro tributo. Propter quod Ungari exacerbati graviſſime, cum CXXM. pugnatorum Saxoniam intraverunt, omnia loca tranſitus eorum devaſtantes. Unde populus Thuringorum in opido, quod Lichen vocatur, ſe recipiens, ibidem a LXM. Ungarorum eſt obſeſſus, reliquis LXM. per Saxoniam diffuſis, & prædas ac cædes atrociter agentibus. Henricus autem Rex cum IIIIM. tantum hoſtes improviſos aggreditur, & eos ad confuſionem extremam exterminavit. Nam qui gladium evaſerant, miſere nudati receſſerunt, qui vero fuga elapſi fuerant, turpius in paludibus ſubmerſi perierunt. Unde etiam dici ſolet, quod palus in Waggersleve, quæ dividit nemora Elvionem & Huyonem, ad tantam profunditatem ex tanta multitudine fugientium depreſſa ſit. Qui vero ad fugam expeditiores erant, venientes ad ſocios in obſidione Lichen opidi poſitos, fecerunt eis horrorem tantum, ut & ipſi ſimul cum fugientibus fugerent, & omnis terræ populus exultans, eis inſultaret ut fatuis.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXVI. Henricus Rex, ſecundum Vincentium, Danis & Slavis devictis, & ſub tributo redactis, nomen ſuum celebre fecit & famoſum cunctis nationibus. Berengarius Rex Italiæ, ſecundum Egghardum, nequiter ab Italicis perimitur, cui Rodolfus Rex quartus ſucceſſit, & ſolum annis duobus ſuper Italos regnavit. Videns Sanctus Unny Archiepiſcopus Hammeburgenſis, qui Reynwardo ſucceſſerat, ſecundum Helmoldum, Dei virtute & animoſitate Henrici Regis Danorum Slavorumque provincias edomitas, oſtiumque fidei in gentibus eſſe reſeratum, omnem ſuæ diœceſis latitudinem tentavit per ſe ipſum perluſtrare & viſitare. Multis ergo religioſis viris ſecum ſumtis, tandem pervenit ad Danos, ubi tunc crudeliſſimus Worm Rex regnavit. Quem licet propter duriſſimam cordis malitiam flectere non poſſet ad Chriſti cultum, filium tamen ejus Haroldum, Deo auxiliante, ad Chriſtum convertit, ſed baptizatus pro tunc non fuit. Ordinatis ergo in regno Danorum per ſingulas Eccleſias Sacerdotibus ſuis, ſanctus Dei Antiſtes Unny multitudinem credentium Haroldo filio Regis Wormari commendavit, & ipſe legatione ejusdem Haroldi filii Regis functus, ad converſionem Sweorum & Norweorum operam dedit efficacem, quos omnes una cum Gothis convertit. Hanc audaciam prædicandi in Dacia Verbum Dei ſibi præſtitit Henricus Rex Romanorum, qui cum maximo exercitu Daciam intraverat, & Regem Danorum Worm ſive Wormarum in primo congreſſu ita perterruerat, ut imperata ab

ab eo libenter ſuſciperet, & pacem ſupplex poſtularet.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXVII. Heribertus Comes Flandriæ, ſecundum Sigibertum, Karolum Simplicem Regem Francorum doloſe invitans ad hoſpitium ſuum apud Peronam, ipſum captivavit, & in carcere recluſit. Henrico Regi ad dilatandum regnum ſuum ſuper Lotharingos tendenti, ſecundum Vincentium in Speculo, in ipſa profectione, ubi Rhenum pertranſiit, legatus Karoli Simplicis occurrit, & ſalutato eo verbis humilimis inquit: Dominus meus Karolus, Regia quondam poteſtate præditus, ſed modo turpiter privatus, in fide bona, miſit me ad tuam clementiam, demandans tibi, quod ſibi ab inimicis circumvento nichil dulcius, nichilve jam poſſit eſſe jocundius, quam de tui magnifici profectus gloria audire, famaque virtutum tuarum conſolari. Et hoc tibi ſignum fidei & veritatis transmiſit, & protulit de ſinu ſuo manum pretioſi Martyris Dionyſii Areopagitæ, auro gemmisque pretioſis incluſam. Hoc, inquit, habeto pignus fœderis perpetui & amoris. Rex autem humo proſternitur, munusque divinum cum omni humilitate & gratitudine ſuſcipiens, dixit legato: Hæc pars unicum extitit ſolatium Francorum Galliam inhabitantium, poſtquam eos S. Vitus Martyr ad eorum perniciem deſeruit, & ad Saxoniæ perpetuam pacem, ipſam viſitavit. Nec enim poſtquam corpus ejus translatum eſt, bella civilia ceſſaverunt in Francia nec externa.

De Johanne XI. PP. CXXIX.

Johannes Papa, natione Romanus ex patre Gregorio, ſedit annis IIII. & menſibus VI. ſecundum Martinum. Hujus tempore in Janua urbe fons ſangvine largisſime fluxit ſecundum Hugonem. Et eodem anno Sarraceni in Africam venientes ceperunt urbem illam, & hominibus ac thezauris eam evacuarunt, ſpoliis quoque & igne regionem illam hoſtiliter vaſtaverunt.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXVIII. Karolo Simplici Francorum Rege incarcerato ab Herberto Comite Flandriæ, ſecundum Vincentium, Rodolfus Richardi Ducis Burgundiæ filius in regnum Francorum conſtituitur per Francos. Uxor vero Karoli ad patrem ſuum Regem Angliæ fugit cum filio parvulo Lodowico. Et quia hic Rex indebite ingreſſus eſt regnum, non Francorum, ſed Burgundionum Rex nominatus eſt. Hic Rex Burgundionum Rodolfus, qui ſecundum Chronicam Liutbrandi aliquibus annis ipſis Italis imperavit, lanceam ſacram a Samſone Comite recepit. Erat enim nova elaborata figura. Nam in media ſpina habuit in utroque latere quaſi feneſtram, clavis manibus & pedibus Salvatoris noſtri affixis ſanctificatam, quæ fertur Conſtantini Magni Imperatoris fuiſſe. Hanc Henricus Rex a dicto Rodolfo cum non poſſet precibus extorquere, minis & muneribus extorſit, addita etiam ſibi parte provinciæ Swevorum. Henricus autem Rex hanc lanceam ad inſigne tutamen poſteris ſuis reliquit. Quamdiu autem vixit, hoc victifero ſigno ſe præeunte, ſemper hoſtes ſuos terruit & fugavit ac vicit.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXIX. Rodolfus Rex Burgundionum ab Italicis ad regnandum contra Berengarium Tertium alias invitatus, ut dictum fuit ſupra anno VII. Henrici, hoc anno, ſecundum Egghardum, ab eisdem Italis repudiatur pariter & a Burgundionibus, & Hugo Comes Arelatenſis in regnum ab utrisque ſubrogatur. Hic Hugo Rex quosdam Italienſes ſuſpectos ſibi, conſilio & virtute Samſonis Comitis circumventos, ſibi ſubſtravit. Juger Rex Ruſſorum, ſecundum Vincentium, ſciens, exercitum Græcorum directum eſſe contra Sarracenos, & ad inſularum cuſtodias eſſe diſperſum, ad expugnandam Conſtantinopolim cum mille & amplius navibus venit, ita de victoria jam ſecurus, ut Græcos non occidi, ſed capi præciperet. Quibus Romanus Imperator Græcorum cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igne injecto, pene omnes naves cum contentis in eis armatis combuſſit.

Undecimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXX. Ipſe Henricus Rex, ſecundum Sigibertum, Brandenburg urbem Slavorum, ſupra glaciem caſtra ponens, obſedit, & eam capiens, Slavos devicit. Dehinc autem tranſiens contra impetum Paganorum & præſertim Slavorum, caſtrum Myſne ædificavit. Civitatem quoque Goslariam fundans, montem Rammelberg mineralia nobilia continentem adinvenit. Fundavit etiam idem Henricus Rex pro eodem tempore urbem Quedelingeburg, ubi Monaſterium glorioſum conſtruens, nobiles fæminas in eo ſtatuit, filiam ſuam in eo ponens primam Abbatiſſam. Et ut Domina eſſet multorum Principum & Nobilium, prædia largiſſima ei conſtituit. Nomen autem Abbatiſſæ fuit Mechtildis. Huic namque Monaſterio dedit Rex terram illam, quæ modo territorium Advocatorum nuncupatur inter Myſnam & Bohemiam ſitam, diſtingvens eam in IIII. Advocantias, quarum Advocati dicto Monaſterio de manſis & cæteris bonis penſiones annuales ſolverent, & de neceſſariis puellis illis providerent. Advocatus autem primus Abbatiſſæ illius Monaſterii dictus eſt de Ghera, ſecundus de Wyda, tertius de Plawis, & quartus de Rutzia. Hoc inſuper Monaſterium magnis libertatibus & privilegiis Imperialibus & Papalibus eſt prædotatum, & exemtum a jurisdictione omnium infra ſedem Apoſtolicam conſtitutorum, nec confirmatur Abbatiſſa a quoquam Epiſcopo, ſed immediate a Papa. Idem Henricus pro eodem tempore fundavit Monaſterium Wenetehuſen Ordinis S. Benedicti, & uxor ſua Mechtildis Collegium S. Euſtachii in Northuſen inſtituit, quod nunc ad Sanctam Crucem dicitur.

Duodecimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXXI. Spingrus Dux Bohemorum, ſecundum Martinum, ad fidem convertitur per Henricum Romanorum, qui quamvis neophytus eſſet, tamen juſte & religioſe principatus eſt

XII

XII. annis. Poſt quem filius ejus Wenezlaus juſtitia & ſanctitate præclarus rexit Ducatum; cujus actibus bonis & piis frater ſuus Bolezlaus invidens, eidem adverſatus eſt, & tandem primo anno Primi Ottonis ipſum interfecit, & Principatum ſuum occupavit. In cujus ultionem Otto Imperator Bolezlaum per annos XIIII. bello premens & fatigans, cum magno ſuorum detrimento ipſum ſuperavit, & totam Bohemiam vaſtavit. Hic Wenezlaus Dux tantæ fuit humilitatis, quod clam nocte cum uno ſervo ad ſilvam properavit, & propriis humeris ligna deferens, ante fores viduarum & pauperum clam depoſuit. Collegit etiam ſpicas nocte, & hoſtias manu propria faciens, per Eccleſias diſtribuit. Cum autem ſemel ad Regis Henrici curiam cum aliis Principibus adveniſſet poſtremus omnium, & ob hoc alii Principes locum ſibi ad ſedendum dare nullatenus decreviſſent; cum ergo vir Dei ſubito intraret, viderunt crucem auream in fronte ejus, & ipſum hinc inde Angelos comitantes; cui Rex, hoc viſo, aſſurgens, ipſum nimio cum honore ſuſcepit, & eum deinceps præ omnibus honoravit. Hic poſt CCC. annos a paſſione ſua Eriko Regi Danorum quieſcenti per viſum apparuit, eique, quod eodem genere mortis ſuæ mori deberet, revelavit, præcipiens ſibi, ut in honorem ipſius, qui Wenezlaus diceretur, Monaſterium conſtrueret. Erikus autem Rex a ſomno conſurgens, & de viſione ſtupefactus, cœpit de Sancto Wenezlao, de quo nunquam prius audierat, ab Epiſcopis & Clericis perquirere, quis eſſet, & quali morte defunctus eſſet. Et certificatus, quod fuiſſet Dux Bohemiæ, & a fratre ſuo occiſus, cœpit ad honorem ipſius Monaſterium ordinis S. Benedicti in Revalia conſtruere, ſed antequam conſummaſſet, fratre ſuo Abel procurante, ſicut ſanctus vir prædixerat, occiſus eſt. Karolus Simplex Rex Francorum, ſecundum Sigibertum, in carcere perimitur.

De Leone VIII. PP. CXXX.

Leo Papa, natione Romanus ex patre Simone, ſedit annis duobus ſex & diebus XII. ſecundum Martinum. De hoc etiam Antiſtite nullum notabile factum invenitur in Annalibus ſcriptum, propter ipſius forte regiminis brevitatem. Sacerdos quidam Petrus dictus, ſecundum Liutbrandum in Chronicis, igne crematus eſt in Forlivio propter confeſſionis proditionem. Erat namque virgo nobilis in urbe prædicta, quæ a quodam juvene ſolicitabatur nimis de actu Venereo. Quæ tandem victa muneribus & precibus indefeſſis juvenis prædicti, aſſignavit ſibi locum & tempus conveniendi. Adoleſcens autem ille habebat ſocium ſingulariter ſibi dilectum, cui revelavit hujus virginis conſenſum, locum & horam. Socius autem infidus & fraudulenter agens, dixit ad juvenem, qui ſibi hoc revelaverat: Eamus ad vinum. Cumque eſſent in taberna, incitavit ſocium ſuum, ut fortiter biberet, quia ſic potentior in opere illo fieret. Quod cum ille faceret, tandem inebriatus eſt. Cui dixit doloſus ille ſocius: Dormi jam parum, ut poſſis poſtea melius vigilare. Cum enim tempus tibi ſtatutum ab amica tua venerit, ego te excitabo. Adoleſcens ergo ille ſocio ſuo falſo credens, poſuit ſe dormitum. Quo dormitante, ſocius ille nequam abiit ad domum virginis, & pulſans, mentitus eſt, ſe eſſe amicum ſuum, & ſic intromiſſus eſt. Cum ergo juvencula per ipſum eſſet corrupta, & jam in loquela cognoſceret, eum non eſſe amaſium ſuum, timuit proditionem facti, & ideo ipſo dormiente, ipſa rapuit cultellum, & perforavit guttur corruptoris. Quo mortuo, ſolicitabatur illa, quomodo occultaret interfectum. Vocavit autem occulte ſervum patris ſui de coquina, & promiſit ei multa bona, ſi celando homicidium juvaret eam ad removendum cadaver interfecti hominis. Servus autem ille audiens rem geſtam, noluit reticere forfactum, nec juvare eam, niſi prius & ſibi conſentiret in actum conſimilem. Cumque ipſa alium non videret evadendi modum, conſenſit & illi. Quo facto expleto, receperunt ambo corpuſculum occiſi, & deportaverunt ipſum ad ſubmergendum in proxima aqua. Venientes ergo ad ripam fluminis, ait illa famulo: Sta in eminentiori loco, ut poſſis expeditius projicere & magis remote cadaver in aquam, ne appareat, & confundamur. Cum autem ille aſcenderet litus altum, & cum magno impetu projiceret corpus, ipſa in eodem impetu fortiter truſit a retro famulum, & præcipitavit ipſum in aquam cum cadavere, & ſubmerſus periit. Puella autem domum reverſa, non poſt multos dies nuptui eſt tradita a parentibus. In quo quidem matrimoniali ſtatu puella illa ſe tam laudabiliter habuit, quod famoſa multum & amabilis facta eſt. Occulte tamen ſe graviter caſtigavit in jejuniis, vigiliis, flagellationibus crebris & orationibus. Cum autem pure peccata ſua confiteri deliberaſſet, vocavit quendam Sacerdotem nomine Petrum, qui ſibi bonus ſervus Dei apparebat, ſic vere ſic non erat, & confeſſa eſt ei omnia peccata ſua. Quam cum Sacerdos audiſſet, & per ſe lubricus eſſet, dixit mulieri: Et in veritate, niſi & meam feceris voluntatem, omnia hæc dicam viro tuo. Cumque plorando Sacerdotem rogaret, ne ſigillum confeſſionis violaret, & ille ſe nullo modo tacere velle juramentis affirmaret, ait illa: Fiat de me beneplacitum Dei: ego nunquam faciam, quod optatis. Tranſiens ergo Sacerdos ille, dixit marito mulieris: Ego huc usque credidi, vos recepiſſe in matrimonio unam probam virginem, ſed modo intellexi in veritate vos contraxiſſe cum peſſima meretrice & homicida. Et cœpit ei narrare totius facti ſeriem. Cui maritus: Quomodo experiar, hoc eſſe verum? Ad quem Petrus: Experimentum infallibile vobis dicam: ipſa enim propter ſua ſcelera immania ſemper in abſentia veſtra jejunat in pane & aqua, & utitur cilicio. Et ſi veritatem hujus ſcire volueritis, ſimuletis, vos remote velle ire, & mox hora prandii redite, & invenietis ſolam aquam & panem in menſa ſua, & cilicium prope carnem ſuam. Cum autem vir juxta conſilium Sacerdotis faceret, & mulier

mulier ſecundum conſuetudinem ſuam aquam coram ſe poneret in die, quo homines cæteri carnibus veſcebantur, ac cilicio ſe indueret, rediit vir ſuus inopinate, & accedens ad menſam uxoris, & guſtans aquam invenit optimum vinum, viditque intrare ancillam, diverſa ex carnibus deferentem, & dominæ ſuæ in menſa ſedenti apponentem. Palpans etiam vir circa collum & pectoralia uxoris, invenit camiſiam leniſſimam lineam, qua induta videbatur. Tunc vir ille retulit uxori verba Sacerdotis. Mulier autem audiens, virum omnia ſcire, dixit: Sacerdos ille peſſimus prodidit confeſſionem meam, ex eo quod nolui & ſibi in actu nefario conſentire. Quod vir audiens, & miraculum divinum perpendens, necnon malitiam Clerici attendens, adduxit Sacerdotem, ut probaret, vinum eſſe, & videret carnes in menſa poſitas. Unde accuſavit ipſum coram præfecto civitatis; quem judex comburi juſſit propter proditionem confeſſionis.

Tertio decimo anno Henrici, qui eſt Domini D CCCC XXXII. Henricus Rex Obotritos cum Mirilla Rege eorum, ſecundum Helmoldum, & Nordmannos cum Guduryno Rege eorum ad fidem Catholicam armis, muneribus & exhortationibus ſalutaribus ad fidem Chriſti convertit. Antequam autem hoc efficere poſſet, collecto magno exercitu, eos ingenti bello contrivit. In quo quidem bello ceciderunt de ipſis Paganis CXXM. de parte autem Regis pauci valde, & de gente Slavorum DCCC. captivati ſunt. Lodowicus VII. juvenis fit Rex Francorum XXX. & quia tam puerilis fuit, ſecundum Sigibertum, inimicis reſiſtere non valuit. Propter quod ad matrem ſuam Egynam filiam Regis Anglorum & ad avunculum ſuum Regem fugit in Angliam, & manſit apud eum usque ad annum quartum Ottonis I. Interim autem Rodolfus Rex Burgundionum Franciam rexit, ut dictum eſt ſupra nono anno Henrici hujus. Et tunc Wilhelmus Archiepiſcopus Senonenſis miſſus eſt in Angliam ad Edynam quondam Reginam Franciæ, ut Lodowicum filium ſuum transmittat ad regnum paternum. Quæ acceptis obſidibus & ſacramentis, filium tradidit Archiepiſcopo, per quem in Franciam ductus eſt, & apud Laudunum urbem unctus eſt in Regem & coronatus. Accepit autem Lodowicus Rex uxorem Gerbergam ſororem Ottonis I. Imperatoris, de qua ſuſcepit tres filios, puta Karlomannum, Lotharium & Karolum. Contra hunc Ludowicum Proceres Francorum rebellaverunt, & ſuper omnes Hugo Magnus Comes Pariſienſis, filius Roberti Comitis, in bello Sveſſionis a Karolo Simplici peremti, per cujus conſilium ipſe Lodowicus & filius ejus Karlomannus a Nordmannis dolo capti, in carcerem ſunt recluſi. Sed Lodowicus Rex metu Ottonis Imperatoris, qui ad eum liberandum in Franciam cum maxima potentia venerat, a cuſtodia eripitur, & regnum ſibi per Ottonem reſtituitur. Karlomannus vero Rothomagi defunctus eſt.

Quarto decimo anno Henrici, qui eſt Domini D CCCC XXXIII. Otto filius ejus uxorem duxit Edith, filiam Edmundi Regis Anglorum, ſecundum Vincentium, alii tamen libri habent, Edwardi. Hæc fuit ſoror potentiſſimi Regis Anglorum Edelſtani, filii naturalis Edwardi. Siquidem opilio quidam filiam habuit pulcherrimam, quæ vidit in ſomno, lunam de genitalibus ſuis prodire, & totam Angliam ſuo radio illuminare. Villica autem illius villæ, quæ filios Regis nutriebat, ſomnium illud audivit, puellam ad ſe aſſumſit, & loco filiæ ſuæ eam educavit. Rex autem Edwardus, cum puella illa jam adoleviſſet, ad domum villicæ illius venit, & puellam illam decoram videns, eam adamavit, & gravidam tandem effecit. Cujus tempus partus cum veniſſet, peperit filium elegantem, & ipſum Edelſtanum nominavit. Hic puer poſt patrem Rex factus, XVI. annis regnavit. Suo tempore in tota Anglia vix unum erat Monaſterium, quod ornamentis, libris, ædificiis & prædiis non dotaverit. Hic Sytrico Regi Nordanymbrorum dedit Aliam ſororem ſuam in ſororem. Quo poſt annum defuncto, provinciam illam ſibi ſubegit. Ipſe etiam Wydikalium Regem Walliæ, & Conſtantium Regem Schotorum de regnis ſuis expulit, quos tamen poſtea miſeratione commotus ſub ſe ibidem regnare permiſit. Poſt vero cum Adalano filio Sytrici bellum habuit; qui timens Regem occurrentem ſibi cum exercitu, hiſtrionem ſe ſimilans, cum cythara venit ad tentorium Regis Edelſtani, cantitans præ foribus. Unde facile admiſſus, omnia interiora Regis oculis ſuis ſcrutabatur. Poſt convivium autem abire permiſſus, pretium cantus accepit. Quod aſportare dedignans, ſub ſe in terra defodit. Unde notatus in hoc a quodam, qui ei olim militaverat, confeſtim Edelſtano Regi proditus eſt, ſed evaſit. Adalanus autem in nocte exercitum movens, Edelſtanum improviſo invadere nititur: ſed Rex hoſtes adeſſe ſentiens, ſtratis excutitur, ſuos ad bellum excitat, ſed gladius fortuito e vagina cecidit. Dum ergo Rex invocat & Sanctum Adelinum conſangvineum ſuum ad reacquirendum gladium. Unde extendens brachium ſuum, & reducta manu invenit enſem in vagina, qui usque hodie in theſauris Regum pro miraculo ſervatur. In una quidem parte ſectilis eſt, nec unquam auri vel argenti receptibilis. Enſe ergo illo tota die pugnans, Adalanum cum exercitu ſuo fugavit. Conſtantius autem Rex Schotorum perfidæ animoſitatis homo cecidit, aliique Reges, V. & Comites XII. & quam plurima turba barbarorum corruerunt.

De Stephano VIII. PP. CXXXI.

Stephanus Papa, natione Germanus ex patre Sifrido, ſedit annis tribus & menſibus IIII. ſecundum Martinum. Iſte mutilatus fuit a quibusdam Romanis ſuis æmulis.

Quinto decimo anno Henrici, qui eſt Domini D CCCC XXXIII. Arnoldus Bayoariorum ſive Bavarorum Dux, ſecundum Egghardum, in Italiam contra Hugonem Regem veniens, a Veronenſibus ſuſcipitur, & cum Hugone Rege confligens, ab eo vincitur & captivatur. Unny ſanctus Hammeburgenſis Archiepiſcopus,

pus, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, cum totam Danorum, Sweorum, Gothorum & Norweorum plagam quaſi convertiſſet ad fidem Chriſti, peracto legationis ſuæ miniſterio, ad partes ſuas redire diſpoſuit. Sed Deo aliter de ſuo fine ordinante, apud Bircam opidum Gothorum celeberrimum ægritudine gravi correptus, ſarcinam ſui corporis depoſuit; cui in cathedra ſucceſſit venerabilis Adaldagus Cancellarius Ottonis Ducis Saxoniæ, & præfuit in ſede prædicta LVII. annis.

Sexto decimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXXV. Edelſtanus Rex Anglorum factus eſt, ſecundum Sigibertum. Hic Rex filius fuit Edwardi Regis Anglorum, illegitime natus, prout ſupra patuit anno quartodecimo Henrici hujus. Huic Reguli Norwallenſium annuatim ſolvebant nomine vectigalis auri libras XX. argenti CCC. boves XXV. & tot canes venaticos ac aves venaticas. Aroldus vero Rex Noricorum miſit etiam ei navem aurea raſtra & velum purpureum habentem, denſa teſtudine inauratorum clypeorum intrinſecus circumagitatam.

Decimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini DCCCCXXXVI. Prodigia multa apparuerunt, ſecundum Vincentium in Speculo, Nam ſol cœlo ſereno permanente obſcurabatur, per feneſtras vero domorum radios quaſi ſangvineos immittebat. Hominis cujusdam ſiniſtra manus ferro amputata, poſt annum pene ad integrum ei dormienti reſtituta eſt, & pro ſigno miraculi quaſi ſangvinea linea loco ſectionis & conjunctionis remanſit.

Henricus Rex, ſecundum Egghardum, infirmatus eſt in caſtello, quod dicitur Hyemelewa, inter Saxonum & Thuringorum confinia ſito, ubi & defunctus eſt. Cumque mortem ſibi appropinquare cerneret, convocato omni populo, deſignavit Ottonem filium ſuum Regem, & cæteris filiis ſuis prædia cum theſauris ſuis diſtribuebat. Obiit autem anno vitæ ſuæ LX. & a filiis ſuis in Quedelingburg in Baſilica S. Petri ſepultus eſt ante ſummum altare cum lacrymis & planctu multorum. Qui licet in vincendis hoſtibus glorioſus ſuis fuerit, tamen quia pacificus erat, nullam operam dedit, ut effugatis ab Italia tyrannis, qui quaſi conductitii & mercenarii alter alteri ſuccedentes, Imperium dilaniabant, benedictionem Imperialem & coronam accepiſſet. Mons autem, ſecundum Sigibertum, in quo Henricus Rex ſepultus eſt, poſtea flammas in multis locis evomuit. Ex Chronicis Saxonum. Mechtildis uxor Henrici mater Ottonis Primi fuit de Angaria de ſanguine Wydekindi Regis Angarorum, & educata in Cœnobio Hervordenſi. Hæc defuncto Henrico viro ſuo, juxta conceptum & diſpoſitionem Regis tranſtulit Moniales clauſas de Wynethuſen in Quedelingburg, & poſt ibidem in Baſilica S. Servatii, juxta ſepulcrum Domini ſui Regis glorioſi ſepulta eſt.

De Martino III. PP. CXXXII.

Martinus Papa, natione Romanus ex patre Sebaſtiano, ſedit annis IX. & menſibus II. ſecundum Martinum. Hujus tempore hæreſis Anthropomorphitarum, corpoream formam Deum habere aſſerentium, vexabat Italiam, contra quam Richerius Veronenſis Epiſcopus, ſecundum Vincentium, & verbis & ſcriptis reclamavit. Spyngeus Dux Bohemorum, pater S. Wenezlai obiit, cujus Principatum, ſecundum Egghardum, intravit filius ſuus Wenezlaus, vir humilis & Chriſtianiſſimus.

De Ottone I. Magno Imp.

Otto Magnus, Henrici I. filius & Mechtildis filiæ Thiderici Regis Angarorum, Romanorum Imperator LXXIX. cœpit anno mundi IIIIMDCCCXCII. Olympiadis CCCCXXXII. anno tertio, Urbis conditæ MDCLXXXVI. Domini vero DCCCCXXXVI. & XXXVII. imperavit, anno tamen XXXIIII. regni ſui primo a Papa Johanne coronam & benedictionem Imperialem accepit, ſecundum Martinum. Fuit autem hic Otto per Henricum patrem ſuum Rex deſignatus, & poſtea Aquisgrani a Principibus & populo electus, ubi ſedem regni Teuthonicorum Karolus Magnus conſtituerat, ibique unctus & coronatus eſt per Hiltebertum Archiepiſcopum Moguntinum, genere Franconem, ſed religione Monachum Fuldenſem. Fuit autem iſte XI. Imperator Teuthonicorum a Karolo Magno, ſed nullus eorum poſt Karolum Magnum imperavit univerſaliter niſi iſte; & quia primus fuit de lingva Teuthonica, ideo primus Teuthonicorum Imperator nuncupatur.

Primo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXXXVII. Otto Rex cœpit ædificare urbem Magdeburg, & fundavit in ea Abbatiam Regalem Ordinis S. Benedicti, quam poſtea in Archiepiſcopatum mutavit, Cœnobium Monachorum, quod prius fundatum fuerat in loco, ubi nunc major Eccleſia eſt S. Mauritii, ſecundum Egghardum, in locum illum, puta in montem, ubi jam reſidet extra urbis murum transferendo.

Secundo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXXXVIII. Ungari per Auſtraſiam & Alemanniam, ſecundum Vincentium, multis civitatibus igne gladioque conſumtis, Wormatiæ Rheno tranſito usque ad Oceanum, & Galliam & Burgundiam vaſtant, per Italiam ad propria redeuntes. Pro tunc & Ottoni Regi rebellabant Everhardus Comes Palatii, & Gyſelbertus Dux Lotharingiæ, qui Gherbergam ſororem Regis habuit in uxorem, ſecundum Sigibertum.

Tertio anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXXXIX. Edmundus frater Edelſtani Regis Anglorum fit Rex Angliæ, fratre ſuo defuncto, ſecundum Sigibertum, & VI. annis regnavit. Iſtius filia fuit Edith uxor Ottonis Regis Romanorum, quæ ſupra dicta fuit ſoror Edelſtani, quia filia fuit fratris ſui Edmundi. Everhardus Comes Palatii & Gyſelbertus Dux Lotharingiæ, ſecundum Vincentium, Henricum fratrem Ottonis Regis obſeſſum capiunt, & ſua verſutia ipſum a Regis fidelitate ſemotum, adhæ-

adhærentiæ ſuæ applicant, ſuggerentes, ei regnum magis competere in paterno regno nato, quam Ottoni ante regnum nato. Rex vero Otto Bawaros aggreſſus, eos ſibi rebellantes vicit, & ſuo dominio ſubjecit, præter unum filium Arnulfi. De quibus rediens, Everhardum Comitem Palatii comprehenſum exiliavit.

Quarto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXL. Franci Wilhelmum Archiepiſcopum Senonenſem miſerunt in Angliam, ſecundum Sigibertum, ad Edynam quondam Reginam Francorum, ut filium ſuum Lodowicum mitteret ad regnum rogitantes paternum. Quæ acceptis obſidibus & ſacramentis, filium tradidit Archiepiſcopo, & per ipſum Lodowicus in Franciam ducitur, & apud Laudunum in Regem ungitur & coronatur. Accepit autem in uxorem Gerbergam filiam Ottonis I. de qua ſuſcepit tres filios, puta Karlomannum, Lotharium & Karolum. Contra hunc Lodowicum Proceres regni Francorum rebellare cœperunt, & ſuper omnes Hugo Magnus Comes Pariſienſis, filius Roberti Comitis. Retroſpicias ad annum XIII. Henrici.

Quinto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLI. Lodowicus Rex Francorum Lotharingiam invadens, ſecundum Sigibertum, usque ad Alſatiam pervenit, ductu Everhardi & Gyſelberti. Hugo Rex Italiæ, miſſo ſibi Græco igne ab Imperatore Græcorum, ſecundum Vincentium, Fraxinetum expugnavit, & navibus Sarracenorum exuſtis, inde illos fugavit. Berengarius junior, ſororis Berengarii nepos ex filia, ſecundum Egghardum, timens Hugonem Regem ſe perſequentem, pro eo quod contra eum regnum Italorum affectaret, ad Hermannum Ducem Swevorum, & per eum ad Ottonem Regem Romanorum confugit.

Sexto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLII. Everhardus Comes Palatii & Gyſelbertus Dux Lotharingiæ, ſecundum Sigibertum, cum Henrico fratre Regis Ottonis juxta Rhenum contra Ottonem bella parantes milites Regis offenderunt, & multi cum paucis congreſſione facta, interim Rege in alio Rheni littore ante clavos Domini lanceæ ſuæ infixos in oratione proſtrato, victi hoſtes terga dederunt, Henrico in brachio uno lethaliter vulnerato. S. Wenzeslaus Dux Bohemorum a fratre ſuo Bolezlao turpiter occiditur, & Martyr efficitur, ſecundum Egghardum; in cujus ultionem Rex Otto fratrem perſequens, Bohemis infinita gravamina intulit.

Septimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLIII. Otto Rex Bryſacum opidum obſedit, ſecundum Sigibertum, in Alſatia, quod Lodowicus Rex Francorum, per milites Gyſelberti Ducis & Everhardi Comitis tenebat. In qua obſidione perſuaſione Frederici Moguntini Archiepiſcopi, qui animo jam a Rege receſſerat, multi ab ipſo Ottone Rege receſſerunt, eo quod aliis perterritis, ſolus ipſe Rex imperterritus permanſerit. Interim vero quidam fideles Regis Everhardum & Gyſelbertum deprædando, juxta Rhenum inopinate congreſſi, acerrime debellabant, Everhardo gladiis confoſſo & peremto, Gyſelberto vero undis Rheni ſubmerſo; cæterorum vero vix aliquis fugit, qui non aut trucidaretur aut caperetur. Hoc quoque proſperitatis nuncio infideles Regis perterriti ſunt, & Lodowicus ab Alſatia diſceſſit. Otto vero Rex cum ſuis fidelibus lætus effectus, gratias retulit Deo immenſas.

Octavo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLIIII. Wilhelmus Dux Nordmannorum, ſecundum Wilhelmum in Chronicis, filius Rollonis dolo captus eſt in Francia ab Alzone. Ad hujus Wilhelmi Ducis cingulum inventa eſt clavis cujusdam ſcrinii, in quo inventa ſunt indumenta Monachalia, quæ ſemper inter bella meditabatur ſe geſtaturum apud Gymegium, quem locum a tempore Haſtingi deſertum ipſe reformaverat. Sol horribilem eclipſim paſſus eſt, ſecundum Vincentium, feria ſexta hora diei tertia, quo die in Hiſpania Abdara Rex Sarracenorum a Radamiro Rege Galliciæ Chriſtianiſſimo & Caſtellæ in bello eſt devictus. Eodem tempore in Italia cometa miræ magnitudinis apparuit, inſinuans famem maximam & epidimiam ſecuturus.

Nono anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLV. Terræ motus permaximus factus eſt in Italia, ſecundum Egghardum, & duravit per XXIII. dies, interpolatim tamen. Otto Rex Romanorum corpus S. Innocentii Martyris, ſecundum Egghardum, in urbem Parthenopolim, quæ & Magdeburg dicitur, tranſtulit. Eodem quoque tempore Otto Rex totam Lotharingiam ſibi ſubjugavit, reſiſtente ſibi ſolo Adelbrione Metenſi Epiſcopo, fratre Ducis Frederici.

De Agapito II. PP. CXXXIII.

Agapitus Papa, natione Romanus ex patre Stephano, ſedit annis VIII. & menſibus ſex. Hujus etiam diebus, ſecundum Martinum, Ungari pugnantes cum Bawaris victi ſunt ab eis mirabiliter.

Decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLVI. Edmundus Rex Angliæ, ſecundum Wilhelmum in Chronicis, latronem quendam nomine Loef de regno expulerat. Hic latro poſt ſex annos ſuæ exulationis regreſſus in die S. Auguſtini Canthuarienſis Archiepiſcopi, inopinate Canthuariam venit, & inter convivas Regis conſedit, quia tunc Anglici feſtive conſveverunt convivari ad honorem Apoſtoli eorum. Qui cum a ſolo Rege cognitus fuiſſet, cæteris ignorantibus, Rex ira accenſus, prædoni in capillos involat, & ad terram elidit. Qui latenter pugionem de vagina eduxit, & pectori Regis fortiter infixit, & ſic ipſum interfecit; latro vero a currentibus ſatellitibus Regis membratim diſſectus eſt, nonnullis ab eodem prius ſauciatis. Cui Edredus in regnum ſucceſſit, & VII. annis in Anglia regnavit. Henricus frater Ottonis Regis, ſecundum Sigibertum, in urbe Merſeburg a fratre ſuo obſeſſus, projectis armis, ad pedes ejus provolutus eſt, & miſericordiam ipſius interpellans, in cuſtodiam carceris eſt miſſus.

Unde-

Undecimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLVII. Haroldus Rex Danorum, ſecundum Helmoldum, qui Henrico I. patri Ottonis factus fuerat tributarius, abjecto fidelitatis & obedientiæ jugo, contra Ottonem arma arripuit, & primo Marchionem, quem Henricus pater Ottonis Sleswik præfecerat, cum legatis Ottonis Regis interfecit, & omnem Saxonum coloniam, quæ ibidem erat, extinxit. Rex autem Otto, divino fretus auxilio, exercitus in partes Danorum transvexit, ac eas igne & gladio devaſtavit, & usque ad mare noviſſimum, quod Nordmannos a Danis ſeparat, procedens, nemini pepercit manus ejus. Cui regredienti Haroldus Rex apud Sleswik bellum intulit, in quo utrisque viriliter certantibus, Saxones tandem victoria potiti ſunt, & Dani terga vertentes, & naves ſuas protinus fugerunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Rex Ottoni ſubjicitur, & ab eo regnum ſuum ſuſcipiens, Chriſtianitatem, a qua apoſtataverat, reſumere in Dacia ſpopondit. Nec mora, baptizatus eſt Haroldus Rex cum filio ſuo Agwynoldo, & uxore ſua Jutta, quem Rex Otto a ſacro fonte ſuſcipiens, Sweyn appellavit. Et ſic Dacia tota fidem plenarie ſuſcepit, & diviſa eſt terra in tres Epiſcopatus, & Hammeburgenſi Eccleſiæ tanquam Metropoli tota ſubjecta eſt. Eo enim tempore Eccleſia Hammeburgenſis primo habere cœpit ſuffraganeos, licet dudum Archiepiſcopatus fuiſſet. His ergo rite peractis in Dacia, fortiſſimus Otto Rex convertit exercitum ſuum ad ſubjugandas Slavorum urbes & caſtra; quæ omnia leviter ſuo ſubjecit imperio, & ſic Eccleſiæ in Slavia tunc primo ædificatæ ſunt. Bertoldus Dux Bawariæ frater Arnulfi, ſecundum Egghardum, defunctus eſt, & Henrico fratri Ottonis de carcere erepto Ducatus Bawariæ eſt commiſſus, fratre ſuo reconciliato per Principes. Lotharius VI. fit Rex Italiæ, ſecundum Sigibertum, & duobus annis regnavit.

Duodecimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLVIII. fuit in Vaſconia mulier, ſecundum Vincentium, ab umbilico ſurſum diviſa, duo pectora & duo capita habens. Quarum mulierum una comedente, alia bibebat; vel una dormiente, alia vigilabat aut neutrum faciebat. Vixerunt autem multo tempore, nec uno tempore ambæ mortuæ ſunt. Hohold nobilis Comes de Anehald, ſecundum Egghardum, cum fratribus ſuis Brunone & Frederico ac Wicberga ſorore ſua fundaverunt Monaſterium in Ggezeke in prædio ſuo in honorem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ & S. Cyriaci Martyris. Quod poſtea per Ottonem III. ditatum & in tutelam Regiam eſt acceptum, & prædicto Hohold ſicut Advocato per tempora vitæ ſuæ eſt commiſſum, & præfata Witberga facta in eo Abbatiſſa, ibidem honorifice eſt ſepulta. Bruno frater Ottonis Regis ſecundum Sigibertum, fit Archiepiſcopus Colonienſis, cujus ſtudio translata ſunt a Roma Coloniam corpora Sanctorum Eſicii (Heſychii) & Patrocli Martyrum.

Tertio decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXLIX. Berengarius VII. & ultimus Rex Italiæ cœpit, & XII. annis regnavit, ſecundum Egghardum. Iſte nimia feritate premebat Italiam, & Adawydam Lotharii Regis relictam in carcere tenebat, Lothario interfecto. Sed Otto Rex Italiam potenter intrans, Berengario depulſo, Reginam liberavit, & eam in uxorem accipiens, feſtum Natalis Domini Papiæ ſolenniter celebravit. Sed poſt Berengario per Ottonem in gratiam recepto, Italiam ſibi reddidit, demta Marchia Tarviſina & Veronenſium urbe ac Aquilegia. Iterum poſt paucos annos, a Sede Apoſtolica & ab Italicis venerunt legati ad Ottonem, de tyrannide Berengarii conquerentes. Otto vero revertens in Italiam, Berengarium captivavit, & in Bayoariam in exilium miſit.

Quarto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCL. Per loca Germaniæ & Galliæ, ſecundum Egghardum, plurimi & maximi facti ſunt terræmotus & tempeſtates horribiles. Taxis Rex Ungarorum in Italiam veniens, ſecundum Vincentium, X. modios nummorum a Berengario recepit, ut ab Italia recederet, & nichil regno ſuo noceret. Sed iſtud locum habet ante ſuam captivitatem. Hermannus Dux Alemannorum obiit, ſecundum Sigibertum, pro quo Ludolfus filius Ottonis Regis Dux conſtituitur. Dunſtanus Anglicus prius Monachus & poſt Abbas Gleſconiæ, ſecundum Wilhelmum, poſtea vero Epiſcopus Winthoniæ factus, demum ad rogatum Edmundi Regis factus eſt Archiepiſcopus Canthuarienſis, quem Papa Johannes ad illuminandam terram Anglorum genti illi miſit, anno autem Archiepiſcopatus ſui XXXIII. vitæ vero LXXX. multis plenus virtutibus & clarens miraculis, obdormivit in Domino. Hic quandam Eccleſiam ab eo conſecrandam, ſed indebite ædificatam, dorſo ſuo vertit ad orientem.

Quinto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLI. Otto Rex Italiam petiit, ſecundum Vincentium, eamque ſibi ſubjiciens, Berengarium ſecundo inde expulit. Berengarius vero Conrado ſvadente, apud Auguſtum (Auguſtam) cum filio ſuo Adelberto ad deditionem venit, factusque miles Regis, remiſſus eſt in regnum ſuum in pace. Moguntia urbs ab Ottone Rege obſeſſa eſt, Fredericus vero Archiepiſcopus ejus, ſecundum Sigibertum, captus eſt, & in carcerem miſſus, ſed non multo poſt per indulgentiam Regis libertati eſt reſtitutus.

Sexto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLII. Stephanus & Conſtantinus filii Imperatoris Græcorum, ſecundum Vincentium, Romani nomine, ægre ferentes, ſe juſta patris ſeveritate, a juvenili vanitate & levitate coërceri, diſpoſitis in palatio inſidiis, patrem de Imperiali ſede depoſuerunt, & tonſo, ut moris fuit, ejus capite, in vicinam inſulam, in qua Cœnobitæ degebant, transmiſerunt. Transacto ergo modici temporis ſpatio, Stephanus & Conſtantinus videntes poſt patris ſui depulſionem, Conſtantinum filium Leonis Imperatoris ab omni-

omnibus ſe præferri, & ſe jam vix in aliquo reputari, hoc de Conſtantino facere, quod de patre fecerant, ſatagerunt. Sed publicato eorum conſilio per Diabolinum, cum ad convivium ex condicto ſediſſent, & de prioratu ſedendi inter ſe certarent, dato ſigno a viris Conſtantini, ambo fratres capiuntur, & capitibus tonſis, ad locum patris deſtinantur, Conſtantinus vero ab omnibus in Imperatorem ſublimatur.

Decimo ſeptimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLIII. Ludolfus Dux Alemannorum, ſecundum Egghardum, inſtinctu Conradi Ducis patri rebellare cœpit. Inter hunc Conradum Ducem & Reynerum Comitem bellum grande ſuper Moſam flumen habitum eſt. Edredus Rex Anglorum, cum ægrotaret, ſecundum Wilhelmum, & S. Dunſtanus feſtinus ad viſitandum ipſum, eqvum ſuum aſcenderet, & accelerarct, vocem audivit deſuper ſonantem: Modo Rex Edredus obdormivit in Domino; cui ſucceſſit Edwynus filius Edmundi adoleſcens, multum lubricus & luxurioſus. Hic cum a S. Dunſtano Archiepiſcopo Canthuarienſi corriperetur, omnes Monachos in tota Anglia inventos exiliavit, & calamitatibus affecit, ipſum quoque Dunſtanum in Flandriam ire compulit. Malmesburienſe vero Monaſterium plusquam CCLXX. annis a viris ſanctis inhabitatum, ſtabulum fecit eqvorum, in cætera vero cœnobia nimis inhumanus fuit; regnavit autem ſolum IIII. annis.

Decimo octavo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLIIII. Ludolfo filio Ottonis in gratiam patris reverſo, ſecundum Sigibertum, Conradus Dux Dei & Regis refuga ad Ungaros ſe contulit, & eos in Lotharingiam usque ad Carbonariam ſilvam perduxit; ſed virtute Dei apud Lobias contra eos oſtenſa, ultra ire prohibiti, vacui redierunt.

De Johanne XII. PP. CXXXIIII.

Johannes Papa de regione Vialata ex patre Johanne, ſedit annis VII. & menſibus VI. ſecundum Martinum. Iſte, ſecundum Egghardum, fuit filius Alberici Principis. Cujus pater cum eſſet potens in urbe, convocatis militibus, rogavit eos & induxit, eos juramento conſtringens, ut defuncto Agapito Papa, promoverent filium ſuum Octavianum. Quod ſic factum eſt, & vocatus eſt Johannes. Iſte venator erat, & totus lubricus, adeo ut etiam publicas teneret apud ſe meretrices. Propter quod quidam Cardinales occulte ſcripſerunt Ottoni Regi, ut ſcandalo Eccleſiæ compatiens, ſine mora Romam veniret. Quod Papa percipiens, Johanni Diacono Cardinali tanquam hujus facti Conſiliario naſum, & alteri Diacono Cardinali, qui literas ſcripſit, manum amputari fecit. Cum autem per Regem & Clerum frequenter admonitus ſe non emendaret, tandem depoſitus eſt.

Decimo nono anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLV. Sanctus Patroclus Martyr & miles Tracaſinus per Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem transfertur in Sozatum opidum Angarorum, ſecundum Egghardum, opibus quidem plenum, ſed fide vacuum. Frederico Archiepiſcopo Moguntino defuncto, ſecundum Sigibertum, Wilhelmus filius Ottonis Regis Antiſtes urbis prædictæ conſtituitur. Lapis miræ magnitudinis in Italia tonitruo & tempeſtate trubulenta de cœlo collapſus, ſecundum Vincentium, ingens miraculum videntibus fuit. Templa etiam in multis locis valida tempeſtate concuſſa ſunt, & utriusque Ordinis Sacerdotes ictu fulminis perierunt.

Viceſimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLVI. Ludolfus Dux Alemannorum filius Ottonis, ſecundum Egghardum, Italiam hoſtiliter intravit, & Adelbertum vicit, ubi etiam & ipſe extremum clauſit vitæ ſuæ diem. Ungari iterum regnum Ottonis ductu Conradi Ducis profugi pervagantes, ſecundum Vincentium in Speculo, & totam Bayoariam depopulantes, juxta Auguſtam urbem ab Ottone Rege victi, Deo ſibi auxiliante, cæde immenſa proſternuntur, cum quibus & Conradus Dux, Domini ſui traditor occubuit. Ungari autem illi, qui tunc effugere poterant, per totam Bayoariam trucidati ſunt, & Reges eorum patibulis Ratiſponæ appenſi ſunt. Interim autem ſunt vires Ungarorum hoc bello attritæ, ut amplius reſurgere non valerent. Bruno Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Sigibertum, Cœnobium S. Panthaleonis conſtruxit in urbe Colonienſi, magnis bonis ipſum dotans & ditans.

Viceſimo primo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLVII. Monachis gravis orta fuit perſecutio, ſecundum Egghardum, quibusdam Pontificibus affirmantibus, melius fore, paucos vita perfectos, quam plures negligentes in Monaſteriis eſſe; ideoque oportere converſationes eorum per Monaſteria reſpicere, & non bene converſantes abjicere, cæteros vero bene viventes retinere. Sed mentita eſt falſa opinio ſibi, cum Chriſti ſententia in Ewangelio prohibeat zizania de tritico evellere, ſed ſinere usque ad meſſem creſcere, ne uno incaute eradicato, evellatur & aliud. Quod & cum his Monachis factum eſt. Nam plures propriæ infirmitatis conſcii, depoſito habitu, & relictis Monaſteriis, grave onus Sacerdotii devitabant. Plures etiam hoc ſummum Pontificem non pie, ſed ſubdole feciſſe arbitrati ſunt, in dehoneſtationem videlicet venerabilis viri Hademari Abbatis Fuldenſis, Regi Ottoni fidelis quem juxta poſſe confundere nitebantur, eo quod Ottoni fidelis & familiaris exiſteret. Sed ſemina iniqua incaſſum ſparſa ſunt. Nam prædictus Abbas in gratia Regis remanſit, & quod Papa cum ſuis facere optavit, non implevit.

Viceſimo ſecundo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLVIII. Edwyno Rege Anglorum defuncto, ſecundum Wilhelmum, Odgarus frater ejus regnare cœpit, juvenis XVI. annorum. Quo naſcente, Dunſtanus Archiepiſcopus fertur audiviſſe vocem Angelicam, dicentem: Pax Angliæ erit, quamdiu puer iſte regnaverit. Regnavit autem annis XVI. & quolibet anno ſui regiminis Monaſterium ædificavit. Regem quoque Scothorum Kynadum, Markolinum Regem Cambrorum, archipiratam Maſſeſium, omnesque Reges Wallenſium nume-

numero V. ad curiam ſuam coactos perpetuo ſacramento ſibi obligavit. Quos apud Leonum urbem ſibi occurrentes, in pompam triumphi per fluvium deduxit, una navi impoſitos, in cujus prora ſedebat ipſe, & illi remigabant. Fama autem hujus Regi excitati Saxones & Dani Flamingique, venerunt videre ipſum; a quibus didicerunt tunc temporis Anglici, a Saxonibus quidem incognitam animi ferocitatem, a Flamingis enervem corporis mollitiem, & a Danis dementantem & omnibus vitiis exponentem ebrietatem. Sanctus autem Dunſtanus, ut potationem nimiam compatriotarum ſuorum refrenaret, clavos aureos & argenteos juſſit vaſis affigi, ut dum quisque metam ſuam cognoſceret, non plus cogente verecundia vel ipſe appeteret, vel alium bibere cogeret. Iſte Rex Odgarus privatos prædones & populares latrones exterminans, feras etiam omnes avidas ſanguinis de regno extirpare cogitavit. Unde Wydualdo Regi Wallenſium indixit, ut ſibi ſingulis annis tributum CCC. luporum interfectorum ſolveret. Quod cum tribus annis feciſſet, quarto anno deſtitit, quia nullum amplius invenire ſe poſſe profeſſus eſt. Et ſic eliminato luporum ſemine, amplius non eſt natum animal tale in terra illa.

Viceſimo tertio anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLIX. Bruno Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Sigibertum, Reynerum Comitem de Monte apud Valentiam evocatum cepit, & ipſum irrevocabili exilio damnavit, eo quod mortuo Giſelberto Duce conſangvineo ſuo, ea, quæ ipſe uxori ſuæ Gerbergæ, ſorori Regis Ottonis, in dotem contulerat, violenter ei auferre non formidabat, bonis Reyneri ad fiſcum ſuum redactis; filii autem ejus Reynerus & Lampertus ad Lotharium Francorum Regem confugerunt. Cruces in veſtimentis, ſecundum Vincentium, apparuerunt; quæ prodigioſa res & inconſveta multos terruit etiam magnanimos, & a vitiis coërcuit, quorundam vero veſtimenta quaſi lepra ſordebant & tabeſcebant.

Viceſimo quarto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLX. Germania & Gallia jam bene pacatis, ſecundum Vincentium in Speculo, intendens Otto etiam Italiam pacificare, & ſtatum Eccleſiæ, qui in Papa Johanne ſcandaloſe collapſus fuerat, reformare, Ottonem filium ſuum puerum ſeptennem Aquisgrani in die ſancto Pentecoſtes in Regem inungi fecit, eoque commendato Archiepiſcopo Brunoni fratri ſuo, & Wilhelmo Moguntino filio ſuo, ad Italiam properavit. Qua pervagata, Romam tandem venit, ubi a populo & Clero honorifice receptus eſt, & a Papa Johanne in Imperatorem coronatus. Factus autem Imperator Otto, contra Berengarium Regem Italiæ Urbem exiens, ipſum cepit, & eum cum Wylla uxore ſua ad caſtrum Babenberg miſit, ubi & vitam ſuam finivit. Ex Chronicis Saxonum: Cum Rex inviċtiſſimus Otto ad refrenandam paſtoris ſummi malitiam a Cardinalibus & Romanis vocaretur, concilium Principum fertur convocaſſe, & ab eis quæſiviſſe, quem pro ſe vicarium poteſtatis relinqueret ad faciendam juſtitiam in illis partibus, quæ barbaris confines eſſent. Nondum enim poſt tempora Karoli Magni propter veteres gentis illius ſeditiones Saxonia Ducem acceperat, niſi Cæſarem, illa videlicet antiqua & nova, licet pars Saxoniæ Duce potita fuiſſet. Ne ergo in Regis abſentia Dani & Slavi aliquid mali molirentur, Rex neceſſitate perſvaſus, Hermanno cuidam primam tutelæ vicem commiſit. De hujus autem viri ortu & proſapia, quia noſtris temporibus multum invaluit, aliqua commemorare neceſſarium duximus. Vir iſte pauperibus ortus natalibus, primo ut ajunt Chronicæ Saxonum, VII. manſis ex hereditate paterna fuit contentus. Deinde quia erat acris ingenii, decorusque facie, pro merito fidei & humilitatis, quam Dominus in eo ſeminaverat, natus in palatio, ad familiaritatem ipſius Regis pervenit, qui experta viri induſtria, ſuſcepit ipſum in numerum miniſtrorum. Deinde fecit ipſum nutricium filiorum ſuorum, & mox ſuccedentibus proſperis, commiſit ei vices præfectorum. In quo officio ſtrenue agens, fertur manſorum ſuorum cultores, qui manentes nuncupantur, pro furto in judicio delatos, data ſententia ſimul damnaſſe ad mortem. Cujus ſtrenuitate judicii extunc in populo carus, & in palatio præclarus haberi cœpit. Clarius vero de hujus viri proceſſibus tractabitur inferius anno Domini DCCCCLXXII. Huic ergo viro ſtrenuo Rex vices ſuas in illa regione committens, in Italiam perrexit, ut dictum eſt, & Imperator factus eſt.

Viceſimo quinto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXI. Otto Imperator collecto a tota Italia Epiſcoporum concilio, ſecundum Sigibertum, Papam Johannem poſuit ad rationem, ubi a multis & magnis accuſabatur. Fuit enim adulter peſſimus: qui dum ſe excuſare in nullo poſſet, de conſenſu omnium Prælatorum depoſitus eſt, & Leo, licet laïcus, confeſtim ordinatus, electione omnium & conſenſu Imperatoris, Papa inſtituitur & conſecratur. Leo autem ſic præſidens ſedi Apoſtolicæ, fecit ordinationes & ea, quæ Apoſtolica ſunt. Nec longe poſt Romani alterata fide ad Imperatorem, Leonem reſpuunt, & Johannem reaſſumunt, qui Synodo collecta, Leonem depoſuit, & facta ejus caſſavit, ſtatuitque, Synodum Leonis non nominandam Synodum, ſed proſtibulum favens adulteris. Ordinati etiam a Leone juſſi ſunt proſcriptionem ſuam in chartis præſentare ſub hac forma: Pater meus nichil ſibi habuit, nichil mihi dedit. Romani autem a Papa Johanne pecunia illecti, Imperatorem Romæ cum paucis morantem ſubito aggrediuntur, ſed omnino per exercitum Imperatoris attriti ſunt; & niſi per Imperatorem & Leonem Papam milites Imperatoris a cæde Romanorum revocati & prohibiti fuiſſent, usque ad internecionem totus populus Romanus deletus fuiſſet. Quibus per Leonem Imperatori reconciliatis, poſt receſſum Imperatoris, Leo Papa inſidias ſibi parari ſentiens, ad Imperatorem fugit. Johannes autem

autem Papa cum uxore cujuſdam civis Romani oblectans ſe & commiſcens, a dæmone in tympere (tempore) percutitur, & ſine Viatico Dominico moritur. Romani vero contra juramentum, quod Imperatori fecerant, ſe nunquam electuros Papam ſine ejus & filii ejus Ottonis aſſenſu, Benedictum V. ſibi Papam ſtatuerunt. Quod audiens Imperator, cum magno exercitu Romam rediit, & ipſam obſedit, Romanosque cæde & fame tantum afflixit, quod tandem Benedictum intruſum Papam ſibi præſentaverunt. Imperator ergo Leonem Papam ad Sedem ſuam repoſuit, Benedictus vero per Leonem non ſolum Papatu, ſed etiam ſacerdotio exordinatus, pacificatis omnibus, per Imperatorem miſſus eſt in Saxoniam, & in Hammeburgenſi urbe mortuus eſt.

De Leone IX. PP. CXXXV.

Leo Papa, natione Romanus ex patre Berengario, ſedit duobus annis, ſecundum Egghardum, vel uno anno & IX. menſibus, ſed interpolatim, ſecundum Martinum. Nam eo vivente & vero Papa exiſtente, Johannes Papa depoſitus, per Romanos fuit repoſitus, ut dictum eſt immediate ſupra. Poſt cujus mortem miſerrimam electus eſt a Romanis Benedictus V. Sed eo amoto per Imperatorem, Leo Papa Eccleſiam adminiſtrare cœpit.

De Benedicto V. PP. CXXXVI.

Benedictus Papa, natione Tuſcus ex patre Silveſtro, ſedit menſibus tribus & diebus ſex. Hic vivente Leone a Romanis in Papam eligitur contra juramentum, quod Imperatori fecerant, ut ſupra patuit anno XXV. Ottonis. Nam Otto Imperator Sedis Apoſtolicæ ordinationem & inveſtituram Epiſcoporum omnium ſibi reſervavit, ac facultatem ſibi eligendi ſucceſſorem in Imperio, ut habetur in Canone DI. LXIII. In Synodo. Imperator ergo, Leone in Sedem repoſito, Benedictum Papam venerabili Adaldago Hammeburgenſi Archiepiſcopo ad cuſtodiendum commiſit, qui ſecum in Italiam properaverat. Adaldagus vero Antiſtes Benedictum Papam per Leonem depoſitum & degradatum ſecum ducens in Hammeburg, magno cum honore ipſum recipi fecit, & valde caritative & decenter ipſum pertractavit etiam usque ad mortem. Hic Papa Benedictus valde literatus & Deo devotus fuiſſe perhibetur, qui & dignus Apoſtolica dignitate viſus fuit a populo & Clero, niſi quod in tumultu electus extitit, eo depulſo, quem Imperator inſtituerat. In Hammeburg autem in ſancta converſatione vivens, aliosque ſancte vivere docens, dum jam Romanis poſcentibus ab Imperatore reſtitui debuiſſet, apud Hammeburg exul in pace quievit.

Viceſimo ſexto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXII. Bulgaribus dominabantur filii Simonis, Petrus ſcilicet & Bayanus, quorum Bayanus, ſecundum Egghardum, in arte Magica adeo florebat, ut quoscunque vellet, lupos vel quascunque alias (beſtias) facere videretur. Otto Imperator, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, in urbe Magdeburg Monaſterium S. Benedicti ab eo fundatum extra muros ejusdem tranſtulit, & in loco ejus Eccleſiam Metropolitanam conſtituit, cui Adelbertum ſummæ ſanctitatis virum primum præfecit Archiepiſcopum, ſubjiciens ei Slavos omnes Albanicos. Hic Adelbertus XII. annis illam regens Eccleſiam, multos Slavorum populos illic prædicando convertit. Suffraganeos etiam huic Archiepiſcopatui idem Otto Imperator adjecit V. puta Merſeburgenſem & Tzitzenſem ſuper Sale fluvium, quos jam fundaverat Karolus Magnus; Brandeburgenſem & Havelbergenſem, quo (quos) ipſe jam primo fundavit intra Albiam flumen; Myſſenenſem vero Eccleſiam ſuper Albiam locavit. Sextus quoque Epiſcopatus fuit Aldenburg terræ Slavorum, ſed ipſum Adaldagus Hammeburgenſis Archiepiſcopus ſuæ Eccleſiæ adjungi ab Ottone prædicto impetravit.

Viceſimo ſeptimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXIII. Adalbrione Epiſcopo Metenſi defuncto, ſecundum Vincentium, Theodericus conſobrinus Ottonis Imperatoris in Epiſcopum ſubrogatur. Iſte inſpiciens primas literas omnium Metenſium Epiſcoporum, quas Angelus Domini fertur dediſſe Beato Clementi primo Metenſium Epiſcopo, & notans, alias auro, alias argento, alias vero viliori metallo ſcriptas, cum videret etiam literam ſui nominis argento eſſe prænotatam, dixit, ſe in Epiſcopatu tot & tanta bona facturum Dei adjutorio comitante; quod ipſa ſui nominis litera merito deberet auro inſcribi. Hic Cœnobium S. Vincentii Martyris in ipſius urbis inſula fundavit ſumtuoſum ſatis. Defuncto Sweyn Rege Danorum, ſecundum Helmoldum, ſucceſſit ei Haroldus filius ejus. Hujus tempore Dani Chriſtum ſimul & idola colebant. Uno autem tempore Poppo Clericus in convivio cum Danis ſedens, diſputavit cum eis de cultura Chriſti & deorum; & Danis aſſerentibus, Chriſtum quidem Deum eſſe, ſed Deos eorum majores & antiquiores eo eſſe; ipſo vero affirmante, Chriſtum ſolum eſſe Deum verum, & Deos alios niſi dæmones eſſe, & a Chriſto creatos: dixit Haroldus Rex Popponi, ut fidem a ſe propoſitam probaret veritatis teſtimonio. Quo annuente, ferrum ignitiſſimum ingentis ponderis manibus ſuis ferendum imponitur. Quod cum Clericus ad placitum omnium ſine læſione quacunque tuliſſet, Rex abjecta omni hæſitatione cum omnibus ſuis Chriſtum ſolum verum Deum confeſſus eſt. Clericum vero illum ad Epiſcopatum ſolennem evexit.

De Johanne XIII. PP. CXXXVII.

Johannes Papa, natione Marinenſis ex patre Nicolao, ſedit annis VII. & menſibus V. ſecundum Martinum. Hic a Petro præfecto urbis Romanæ comprehenſus eſt, & Caſtello Sancti Angeli mancipatus, deinde in Campaniam in exilium miſſus. Sed poſt X. menſes & XVIII. dies Romam eſt reverſus, & de perſecutoribus ejus ab Ottone Imperatore juſtitiæ debitum factum eſt. Nam Nobiles urbis, quos culpabiles inve-

invenit, alios quidem trucidavit, alios laqueo ſuſpendit, quam plures etiam in exilium ad partes Saxoniæ transmiſit, ubi vitam ſuam terminaverunt in miſeriis.

Viceſimo octavo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXIIII. Otto Imperator feſtum Pentecoſtes Aquisgrani celebravit, ſecundum Sigibertum, concurrentibus illic a Francia ſororibus ſuis, puta Gerberga Regina Franciæ, matre Lotharii Regis & Karoli Ducis Lotharingiæ, & Hadewige uxore Hugonis Magni Comitis Pariſienſis, quorum filius fuit Hugo, qui poſtea regnavit in Francia. Ibique omnis illa Regalis proſapia una cum Brunone Archiepiſcopo Colonienſi, & Wilhelmo Archiepiſcopo Moguntino, primo fratre, & ſecundo filio ejus ac Ludolfo Rege Alemannorum filio ejusdem, tanto ad invicem congratulationis jubilo affectata eſt, ut in omni vita eorum vix aliquid gaudii huic lætitiæ potuerit comparari. Otto autem Imperator Italiam iterum repetiit, & Natale Domini Romæ celebravit.

Viceſimo nono anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXV. Lotharius V. Lodowici VII. filius fit Francorum Rex XXXI. ſecundum Vincentium, & XXI annis regnavit. Karolus autem frater ejus Dux extitit Lotharingiæ, & Otto filius Hugonis Magni Ducatum Burgundiæ ſuſcepit, defuncto Gilberto Duce, cujus filiam idem Otto habebat uxorem.

Triceſimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXVI. Hugo Magnus Pariſienſis obiit, ſecundum Sigibertum, cui ſucceſſerunt tres filii ejus, quos ſuſceperat de Hadwige ſorore Ottonis Imperatoris, puta Otto, Hugo & Henricus. Et Hugo quidem factus eſt Dux Burgundiæ, quia paucis diebus Otto vixit frater ejus in Ducatu prædicto. Poſt non multos autem dies Lotharius Rex Francorum, congregato exercitu, revocavit ad ſe Lotharingiam, & usque Aquisgranum pervenit, & cum præda magna in Franciam eſt reverſus. Imperator vero Otto cum exercitu maximo intravit Franciam, & deprædando cuncta, tandem pervenit Pariſius, & ſuburbium civitatis incendit. Lotharius autem Rex Francorum cum dictis Hugone & Henrico Ducibus hoſtes tribus diebus & totidem noctibus perſequens, plures ex eis occidit.

Triceſimo primo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXVII. Otto Imperator & Lotharius Rex Francorum pacificantur, ſecundum Vincentium, contra voluntatem Hugonis & Henrici Ducum, & dedit Lotharius Rex Ottoni Imperatori Lotharingiæ regnum, & in hoc Principes Francorum valde perturbavit. Otto junior filius Ottonis Imperatoris, ſecundum Egghardum, Romam evocatur a patre ſuo & Johanne Papa, & in Imperatorem coronatur & benedicitur. Wilhelmus Archiepiſcopus Moguntinus filius Ottonis Imperatoris obiit, ſecundum Sigibertum; ſimiliter & Mechtildis mater Imperatoris, plena operibus bonis defuncta eſt.

Triceſimo ſecundo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXVIII. Quidam Comes ipſi Ottoni Imperatori familiaris, ſecundum Vincentium, ante oculos omnium Romæ a diabolo arripitur, ita ut dentibus ſuis ſe diſcerperet; qui juſſu Imperatoris ad Johannem Papam ducitur, ut catena S. Petri collo ejus circumdaretur. Dum autem a fallacibus Clericis ſemel & bis alia catena furenti adhiberetur, nec quicquam remedii proveniret, tandem vera S. Petri catena allata, & collo furentis circumdata, diabolus ſpumans & horribiliter clamans abceſſit. Qua catena Theodericus Metenſis Epiſcopus arrepta cum diceret, ſe eam niſi manu abſciſſa non dimiſſurum, tandem Imperator, ſedato litigio, a Papa Johanne obtinuit, ut annulum hujus catenæ exſectum Epiſcopus retinere mereretur. Regalis Abbatia, quæ per Ottonem Imperatorem translata eſt in urbe Magdeburg ad alium locum, ut ſupra Anno Ottonis XXVI. patuit, autoritate Papæ Johannis jam ſtabilita eſt, & loco ejus Archiepiſcopatus poſitus, ſecundum Egghardum. Hujus Archiepiſcopatus Eccleſia prius fundata fuerat ſub Epiſcopali titulo in Vroſe per Karol. Magnum, ſed modo translata eſt in Magdeburg, & Metropolis facta. Cui ſubjectæ ſunt Eccleſiæ plures, ut Merſeburgenſis, cui præfecit in Epiſcopum Boſſonem virum religioſum; Pozenacenſis, cui dedit primum Epiſcopum Jordanum; Tzitzenſis, cui præfecit Borchardum in Epiſcopum; Brandeburgenſis, cui dedit Epiſcopum Dodilonem; Havelbergenſis, cui primum præfecit Epiſcopum Tudonem; Myſſenenſis, cui dedit in Epiſcopum Hugonem.

Triceſimo tertio anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXIX. Theodericus Metenſis Epiſcopus Imperatoris conſangvineus, ſecundum Sigibertum, dum in Italica expeditione per triennium cum eo perduraret, multa corpora Sanctorum de diverſis Italiæ locis collegit, puta a Corphuno opido Luciam virginem Syracuſanam, quam illuc Spoletanorum Dux a Syracuſis transtulerat. Item a Sabinis partes corporum Proti & Hyacinthi Martyrum, & alia quamplurima de locis aliis, cum parte catenæ S. Petri Apoſtoli, cum capillis ejusdem, & cum ſangvine B. Stephani Martyris, & cum parte craticulæ Beati Laurentii Martyris, a Papa Johanne ſibi datis, transtulit in Galliam, & in Eccleſia S. Vincentii Martyris a ſe in inſula urbis Metenſis fundata honorifice locavit.

Triceſimo quarto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXX. Nicephorus Imperator Græcorum ſecundum Vincentium, timens a filiis ſuis ab Imperio deponi, eo quod ſenex eſſet, volebat eos eunuchare ſive caſtrare: quorum mater Regina, quia nullo alio modo eos poterat liberare, ſvaſit Johanni Nicephorum occidere, & regnare. Johannes itaque occulte cum fratribus intravit palatium, & occiſo Nicephoro, ipſe imperavit pro eo. Otto Imperator, ſecundum Helmoldum, ſeptimum Epiſcopatum fundavit in terra Slavorum in Aldenburg, præficiens ei primum Epiſcopum Marconem. Quem Hadaldagus Archiep. Hammeburgenſis ſuæ Eccleſiæ adjungi in Suffraganeum ab Ottone Imp. impetravit. Cætera vero pars

terræ

terræ Slavorum uſque ad Penam fluvium, qui Demyn opidum transfluit cum ſuis Eccleſiis Metropoli Magdeburgenſi adjecta eſt.

Triceſimo quinto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXI. Otto Imperator ſecundum Sigibertum, filio ſuo Ottoni neptem Johannis Imperatoris Conſtantinopolitani nomine Cleopham (Theophaniam) a Papa Johanne in Imperatricem coronatam, legitimo matrimonio copulavit. In Obotritorum terra, ſecundum Helmoldum, Mykelingburgenſis Eccleſia fundatur ab Ottone primo in honorem Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quæ nunc Ratzeburgenſis Eccleſia nuncupatur.

De Benedicto VI. PP. CXXXVIII.

Benedictus Papa, natione Romanus ex patre Paulo, ſedit uno anno & menſe uno, ſecundum Martinum. Iſtum captivavit Creſcentius Stephani, & jugulavit ipſum in nocte Nativitatis Domini, in Caſtro S. Angeli urbis Romanæ.

Triceſimo ſexto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXII. Hermannus filius Wylingi ruſtici factus eſt Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ ſeu Angariæ. Otto namque Imperator, ſecundum Chronicam Saxonum, videns, fratres ſuos Henricum & Brunonem cum Ludolfo filio ſuo ſibi rebelles exiſtere, Ducatum Saxoniæ & Weſtphaliæ, qui jure hæreditario Ludolfo filio ſuo & Henrico fratri ſuo debebatur, abſtulit, & cuidam Hermanno filio Wylingi ruſtici de curia Stubbekeshorn diſtante a Luneburg per ſex miliaria, protunc terrarum Saxoniæ & Weſtphaliæ vicario ſive præfecto conceſſit & donavit. Et ſic Ducatus iſte de ſtirpe Wydekindi Regis quondam Angarorum eſt ablatus, de cujus proſapia Otto Imperator erat, & ſui fratres ac filii. Iſte autem Hermannus fuit primo ab Ottone Imperatore in numerum miniſtrorum curiæ communium aſſumtus, prout ſupra anno Ottonis XXIIII. patuit. Otto ergo Imperator iturus ad Italiam, de conſilio & beneplacito fidelium ſuorum eidem Hermanno tutelæ vicem in Saxonia & Weſtphalia commiſit. Poſtquam vero rediit, & fidelitatem ac ſtrenuitatem præfati Hermanni percepit, ipſum Ducem fecit, & ex tunc ſibi ſuiſque ſucceſſoribus & hæredibus ipſum Ducatum jure perpetuo poſſidendum delegavit. Quem quidem Ducatum, Deo auxiliante, juſtiſſime gubernavit, & in defenſionem Eccleſiarum Dei ſtudioſus & fervidus permanſit, usque in finem vitæ ſuæ, & præſertim Hammeburgenſis & Bremenſis. Iſte Hermannus Dux, ſecundum Helmoldum, dicitur fundaſſe Monaſterium in honorem S. Michaëlis in Caſtro montis Luneburgenſis, & bonis magnis ipſum dotaſſe, quamvis quidam fundationem ejus attribuant Wiperto Epiſcopo primo Verdenſi, & quidam aliis Principibus. Benno vero filius Hermanni Ducis, quod pater ſuos incompletum reliquerat, ipſe perfecit, & quendam religioſum virum Ludericum nomine de Monaſterio S. Panthaleonis illi Monaſterio in Abbatem primum præfecit. Hic Hermannus Dux genuit Duces Bennonem, qui & Bernhardus dictus eſt, & Ludgerum. Benno vero Dux genuit Duces Bernhardum & Tidemarum. Bernhardus Dux genuit Ortholſum & Hermannum. Ortholſus genuit Duces Ottonem & Magnum. Magnus autem Dux ſine hærede maſculino deceſſit, relinquens duas filias, quarum una Eyleke nomine nupſit Ottoni Comiti de Soltwedele; quæ genuit ei Albertum Marchionem de Brandenburg cognomento Urſum. Et ita in illo Duce Magno proſapia Ducis Hermanni filii Wylingi finiebatur. Altera vero filia Wilfildis nomine, vel ſecundum alios, Mechtildis nupſit Welpe Duci Bawariæ, qui Dux Welpe ex ſupra dicto Henrico fratre Ottonis Imperatoris fuit procreatus. Et dicta Wilfildis genuit eidem Duci Welpe Henricum Leonem. Hic Henricus Leo Dux & Albertus Marchio Urſus, prædictarum ſororum filii, pro prælibato Ducatu Saxoniæ & Weſtphaliæ contenderunt, ſed Henricus Leo Ducatum obtinuit. Poſtquam autem Otto Magnus Imperator Ludolfum filium ſuum & Henricum fratrem ſuum Ducatu Saxoniæ & Weſtphaliæ propter eorum rebellionem privaverat, & Hermanno filio Wylingi ruſtici contulerat, hi duo puta filius ejus & frater ejus gratiam Imperatoris affectabant. Quos in gratiam recipiens, dedit filio ſuo Ludolfo Ducatum Sveviæ, & Henrico fratri ſuo Ducatum Bavariæ protunc vacantes. Sed filius ejus Ludolfus ſtatim poſt donationem ſine hærede deceſſit, & ſic Dux Henricus frater Ottonis Imperatoris Ducatum Sweviæ cum Ducatu Bawariæ obtinuit. A quo Duce Henrico Imperatores & Reges infra ſcripti ſunt procreati, puta Henricus Secundus Conradus II. filius Henrici Secundi, Henricus III. Conradi II. filius, Henricus IV. Henrici III. filius, Henricus Quintus Henrici IV. filius, Conradus Tertius Henrici V. nepos, Fridericus I. Conradi III. fratris filius, Henricus VI. Frederici I. filius, Fredericus II. Henrici VI. filius, Conradus IV. & Henricus Septimus Frederici Secundi filii, ac ipſorum Imperatorum & Regum filii & fratres Duces Bawariæ, Sweviæ, Auſtriæ, Saxoniæ, Ungariæ & Weſtphaliæ, & quamplures alii Marchiones, Lantgravii, & Comites illuſtres, nec non Cardinales, Archiepiſcopi & Epiſcopi, per mundum diſperſi in diverſis provinciis & regionibus, de quibus ſingulis tædium eſſet ſcribere.

Triceſimo ſeptimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXIII. Otto Imperator regreſſus de Italia cum Ottone filio ſuo Gallias ingreditur, ſecundum Egghardum, & inde in Germaniam venit, Paſcha proximum in Quedlinburg celebraturus. Ubi manens XVII. diebus, deſcendit inde, & Aſcenſionem Domini celebravit in Merſeburg. Tertia autem feria ante Pentecoſten venit ad locum Nunulemia, & proxima nocte transacta hora conſtituta lætus ad menſam conſedit, venienteque hora veſpertina, laudibus ipſis veſpertinis interfuit. Sed peracto cantu Magnificat, æſtuare & fatigati Rex cœpit. Quod cum intellexiſſent Principes circumſtantes, impoſuerunt eum ſedili, inclinantem autem caput, quaſi jam defeciſſet, refocillaverunt. Recepto ergo Sacramento Dominico,

nico, ſine gemitu cum magna tranquillitate ſpiritum Domino reddidit feria quarta ante Pentecoſten. Cujus corpus cum magnis lugentium exequiis a filio ſuo translatum eſt in civitatem Magdeburg, quam ipſe fundaverat, & ibidem honorifice eſt ſepultum. Statua autem ejus in urbis illius foro magno ſolenniter eſt ex lapidibus pulcris erecta.

De Ottone II. Imp. 80.

Otto II. Ottonis Magni filius, Romanorum Imperator LXXX. cœpit anno mundi IIIIMDCCCCXXXI. Olympiadis CCCCXL. anno primo, urbis conditæ MDCCXXIII. Domini vero DCCCCLXXIII. & X. annis poſt patrem imperavit, ſecundum Martinum. Hic vivente patre in Regem eſt electus, & poſtea Romæ Imperator benedictus & coronatus; qui mox, ut pater defunctus eſt, ab omnibus, qui aderant, denuo eligitur, & in regni ſedem locatur; & ſtatim Ottone parvulo filio in Saxonia ſub tutela relicto Hermanni Ducis Saxoniæ & Weſtphaliæ, cum uxore ſua & exercitu magno per Italiam tranſiens, venit Romam, ibique a Benedicto Papa cum maximo gaudio eſt ſecundo coronatus cum uxore ſua Cleopha. Erat autem tunc ſumma pax inter Papam & Imperatorem. Huic dum Gallici pacem ſæpe violarent pariter & Italici, ipſe venit Romam vel alibi, ubi venire ipſum neceſſe erat, & omnibus Proceribus, Magnatibus & Pontificibus Romæ exiſtentibus apud gradus Eccleſiæ convivium magnum fecit. Quibus epulantibus, omnes armatis cingi fecit & circumdari. Deinde de violata pace querimoniam movens, juſſit in ſcripturis culpabiles recitari, quos ſtatim ibidem unum poſt alium fecit decollari, alios vero epulari lætanter hortabatur.

De Domno PP. CXXXIX.

Domnus Papa, natione Tholoſanus ex patre Johanne, ſedit uno anno & menſibus ſex, ſecundum Martinum. Ambos autem hos Pontifices, puta Benedictum & Domnum malitia Romanorum extinxit in brevi tempore, & ideo nichil facere potuerunt memoria dignum.

Primo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXIIII. Rodolfum Archiepiſcopum Rhemenſem de ſtirpe Karoli Magni propagatum, ſecundum Sigibertum, Hugo Rex Francorum valde odivit. Et ideo convocatis Epiſcopis, ipſum allegans illegitimum fore, de Archiepiſcopatu depoſuit, & Gilbertum Monachum nigromanticum maximum ei ſubrogavit. Quod Summus Pontifex intelligens, legatum ſuum miſit, qui Rhemis Concilio Epiſcoporum congregato, Gilbertum depoſuit, & Rodolfum reſtituit. Gilbertus vero depoſitus ad Ottonem Imperatorem ſe tranſtulit, quem & ipſe in doctrina erudierat. Qui nacta oportunitate primo Ravennenſem Archiepiſcopatum, & poſt Romanum Pontificem, diabolo procurante, ipſum fecit; qui infra dictus eſt Silveſter II.

Secundo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXV. Gelu maximum fuit, ſecundum Vincentium, durans a Kalendis Novembris usque ad æquinoctium vernale. Aldenburgenſis Eccleſia, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, dedicatur in honorem S. Johannis Baptiſtæ. Eſt autem Aldenburg ea, quæ Slavica lingua Starigard, id eſt antiqua civitas vocatur, & eſt ſita in terra Wagirorum, in occiduis partibus Baltici maris, & eſt terminus Slaviæ, illius plagæ, quæ modo Holtzatia nuncupatur. Huic autem Sedi Aldenburgenſi ſubjecit Imperator Otto primus omnem Obotritorum provinciam usque ad flumen Peyna, & urbem Demyn, ac civitatem Sleswik, eo quod pro tunc ibidem nondum eſſet Epiſcopatus, nec etiam Mykelingburgenſis Eccleſia fundata erat, ſed poſtea. Quidam tamen dicere volunt, Beatum Anſcharium fundaſſe Eccleſiam Sleswicenſem, ut ſupra patuit. Defuncto autem Marcone Aldenburgenſi Epiſcopo, accepit eam regendam venerabilis vir Conradus ejusdem Eccleſiæ ſecundus Epiſcopus, qui multos Slavos ad Chriſtum convertit, qui ordinatus & conſecratus ab Adaldago Archiepiſcopo Hammeburgenſi.

De Bonifacio VII. PP. CXL.

Bonifacius Papa, natione Lombardus ex patre Nicolao, ſedit menſibus tribus & diebus XIII. ſecundum Martinum. Hunc Romani, ſuffocatis Benedicto & Domno, Papam fecerunt. Qui mox non valens in urbe pacifice ſubſiſtere, deprædata Eccleſia S. Petri omnibus pretioſis clenodiis & ornamentis, fugit in Conſtantinopolim, ſed tandem Romam reverſus cum maxima pecunia, cum proficere non poſſet, Johanni Cardinali oculos eruit. Quo facto, ſubito percuſſus divina ultione periit.

De Benedicto VII. PP. CXLI.

Benedictus Papa, natione Romanus ex patre Gregorio, ſedit annis tribus & menſibus ſex, ſecundum Martinum. Sub iſto Benedicto voluit quidam, venerabilem virum Rodolfum Archiepiſcopum Rhemenſem fuiſſe amotum a Sede ſua per Hugonem Regem, de quo ſupra dictum eſt.

Tertio anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXVI. Catherius Veronenſis Epiſcopus bis ſede pulſus, ſecundum Sigibertum, & poſt Ferraberto Epiſcopo defuncto, per Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem Leodienſis Epiſcopus ordinatus, ac ſequenti anno etiam ab illo Epiſcopatu dejectus, ſubſtituto ſibi Baldrico avunculo Reyneri Comitis Montenſis, hoc anno apud Lobias moritur; cujus eſt de ſe ipſo hoc Monoſtichum:

Verone Præſul, ſed ter Catherius exul (leg. Ratherius exul). Iſte tale Epitaphium fecit tumulo ſuo inſcribi:

Conculce pedes hominum ſal infatuatum.

Sanctus Odalricus Auguſtenſis Epiſcopus, ſecundum Wilhelmum, de nobili proſapia Regum Francorum ortus, obiit in Germania octogenarius, Epiſcopatus vero ſui anno LIII.

Quarto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXVII. Theodericus ſecundus Comes Hollandiæ, ſecundum Egghardum, in Egmunda lapideam ædificavit Eccleſiam in magnis ſumtibus, & ligneam, quam pater ſuus fecerat, ſuſtulit,

ſuſtulit, Sanctimoniales vero, quæ ob beſtialitatem Friſonum vitam Monaſticam ibi ducere non poterant, removens, Monachos ibi collocavit. Cum Otto Imperator, pacato undique regno, ſecundum Sigibertum, Aquiſgrani moraretur, Lotharius Rex Francorum ſubito ad invadendam Lotharingiam conſcendit, & cedente ei Imperatore, quia ad pugnandum paratus non erat, Rex uſque ad palatium Aquiſgrani venit, & poſt devaſtationem multam impune repatriavit. Quem Otto Imperator cum inæſtimabili populo inſecutus eſt, & uſque Pariſius omnia vaſtans, nullo obſiſtere valente, pervenit; condictoque die VI. Kal. Octobris Franciam intravit, & uſque ad Kal. Decembris eam pervagatus, fines Rhemenſium, Laudunenſium, Sveſſionum & Pariſienſium grandi cæde vaſtavit, Eccleſiis tamen Dei immunitate illata.

Quinto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXVIII. Etelredus filius Odgari Regis & Elfridæ uxoris ſuæ, regnare cœpit in Anglia, ſecundum Wilhelmum, & XXXVI. annis regni ſceptrum tenuit. Hic cum puer exiſtens baptizaretur, circumſtantibus Epiſcopis, in ſacrum fontem baptiſmatis cacavit. Propter quod Sanctus Dunſtanus Canthuarienſis Archiepiſcopus turbatus dixit: Homo iſte ignavus erit. Cumque decennis effectus, fratrem ſuum Edwardum interfectum audiret acclamari, fletu ſuo adeo furente matrem commovit, ut, quia flagellum ſive virgam ad manum non habebat, arreptis candelis juvenem cædere tentavit. Qui prius a fletu non ceſſavit, quouſque pene exanimem & ipſum mater lacrymaretur. Quapropter in tota via ſua candelas abhorruit.

De Johanne XIIII. PP. CXLII.

Johannes Papa, natione Francus ex patre Roberto, Epiſcopus Pariſienſis, ſedit menſibus ſex & diebus XIII. ſecundum Martinum. Hic in Caſtello S. Angeli per quatuor menſes fame afflictus inedia defecit, & defunctus eſt.

Sexto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXIX. Sanctorum Landaldi, Adriani, Amantii & aliorum corpora, ſecundum Sigibertum, a Wentreshove Haſbaniæ vico transferuntur Gandavum cum multa gloria miraculorum.

De Johanne XV. PP. CXLIII.

Johannes Papa, natione Romanus ex patre Petro, ſedit menſibus VII. & diebus XXIIII. ſecundum Martinum. Tunc igneæ acies viſæ ſunt in cœlo per totam noctem, ſecundum Vincentium, VII. Kal. Novembris.

Septimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXX. Otto Imperator & Lotharius Rex Francorum convenerunt ſuper Carium fluvium, ſecundum Vincentium, & pacificati ſunt, datis invicem ſacramentis, & Rex Lotharius Lotharingiam abjuravit, Otto vero Italiam repetiit. Eodem anno Lotharius Rex defunctus eſt, & Rhemis ſepultus; cui ſucceſſit Lodowicus VIII. filius ejus Rex XXXII.

De Johanne XVI. PP. CXLIIII.

Johannes Papa, natione Romanus ex patre Martino, ſedit annis XII. & diebus XX. Hic fuit, ſecundum Martinum, in artibus eruditiſſimus, & libros multos compoſuit. Hunc Creſcentius Patricius in tantum cœpit perſequi, ut urbe relicta compulſus eſt Tuſciam intrare. Cognoſcens autem Creſcentius, quod Papa pro Ottone Imperatore miſiſſet, nuncios ſuos miſit ad Papam, petens, ut ad urbem rediret. Quo veniente, Creſcentius cum Senatu ad pedes Papæ cadens, veniam poſtulavit. Sicque facta pace, Papa Romæ moratus eſt uſque ad mortem.

Octavo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXI. Otto Imperator Apuliam & Calabriam Italiæ provincias, ad jus regni Græcorum pertinentes, ſecundum Vincentium, transferre ad Imperium Romanum conatus eſt, maxime propter affinitatem, quam per uxorem ſuam Cleopham cum Græcorum Imperatore habebat. Hermannus Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ filius Wylingi obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, cui filius ſuus Benno ſucceſſit, alio nomine Bernhardus.

Nono anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXII. Græci offenſi, ſecundum Sigibertum, eo quod Otto Imperator contra jus provincias Græcorum invaderet, in Calabria ipſum bello aggrediuntur. In quo bello totus pene Imperatoris exercitus, ex Teuthonicis, Saxonibus & Italicis collectus, deletus eſt. Otto vero Imperator ſolus ad mare perveniens, quoſdam nautas rogavit, ut ipſum in navim reciperent, aſſerens, ſe unum de militibus Imperatoris. Qui ſuſceptus in navim, a quodam eorum, qui negotiator erat, agnitus eſt eſſe Imperator. Sed tamen illo non prodente ipſum, naucleri conſiderantes decorem ejus, loquebantur ad invicem Græce, credentes, Imperatorem eſſe, nec Imperatorem intelligere idioma eorum, conſenſerunt in hoc, quod ipſum vellent Conſtantinopolim ad Imperatorem Græcorum deducere. Quod Imperator audiens & intelligens, vehementer obſtupuit, & circumveniens ipſos dixit, ſe maximam pecuniam habere in Sicilia. Unde rogavit eos, ut illic eum ducerent, & aſſumta illa pecunia, ſimul cum gaudio properarent. Ipſis ergo propter pecuniam illam ad litus accedentibus, vidit Imperator juxta litus quendam militem in armis nomine Probum, cujus auxilium Imperator invocans, ipſe ſolus cum milite ſe juvante omnes nautas numero XL. interfecit, nec unus eorum evaſit per virtutem S. Petri Apoſtoli, quem Imperator ſolicite invocabat. Et ſic ad Cleopham Imperatricem veniens, cum qua Theodericus Metenſis Epiſcopus erat, præſtolantes ambo rei eventum, cum gaudio receptus eſt. Imperatrix autem fœminea levitate & Græcorum favore mota, inſultabat Imperatori, quod ab exercitu ſuæ nationis tam turpiter victi eſſent Romani, & propter hoc cœpit Primatibus exoſa eſſe.

Decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXIII. Otto Imperator Beneventum obſedit, ſecundum Egghardum. Quo capto, oſſa Beati Bartholomæi inde aſportavit, & Romæ in quadam inſula collocavit, & in Saxoniam

xoniam per Tiberim & mare transferre cogitavit. Sed eo ibidem in brevi defuncto, pretioſus ille theſaurus usque hodie ibidem permanſit. Africani, ſecundum Vincentium, valida manu Romanum Imperium invaſerunt, contra quos Otto Imperator exercitum educens, pugnavit cum eis in mari, ubi tantus ſanguis Africanorum & Teuthonicorum effuſus eſt, quod color aqueus in ſanguineum verſus eſt; in quo prælio & ipſe Imperator lethaliter vulneratus, tandem mortuus defecit. Quo defuncto, de Imperatore novo creando inter Principes disſenſio orta eſt, aliis odio Imperatricis a filio ejus Imperium transferre nitentibus ad Henricum Ducem filium Henrici, qui frater primi Ottonis extitit; aliis legitimo hæredi Ottoni filio Ottonis ſecundi jam defuncti Imperium deberi ſuadentibus. Unde dictus Henricus Ottonem puerum doloſe rapiens, in cuſtodiam miſit. Sed Principes puerum ipſum de manibus ejus extorquentes, in Imperium ſublimaverunt, & annis XIX. imperavit. Adelbertus primus Magdeburgenſis Archiepiſcopus defunctus eſt, ſecundum Egghardum, cui Gyſelerus ſucceſſit.

De Ottone III. Imp. LXXXI.

Otto Tertius Ottonis ſecundi filius, Romanorum Imperator LXXXI. cœpit anno mundi IIII MDCCCC XLIIII. Olympiadis CCCCXLII. anno primo, Urbis conditæ MDCCXXXIII. Domini vero DCCCCLXXXIII. & imperavit XIX. annis, ſecundum Martinum. Iſte aperuit ſepulcrum Karoli Magni, ubi mirabilia multa vidit & invenit. Unde in ſomnis idem Karolus apparuit ei, dicens, ipſum non debere diu vivere, nec prolem habere, eo quod ſepulcrum ejus violaſſet. Quæ omnia ſic contigerunt, ſicut Sanctus prædixit.

Primo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXIIII. Sweyn filius Haroldi Regis Danorum, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, bellum intravit contra patrem ſuum, & devicto exercitu Haroldi, ipſe pater fugit in Nynivetam urbem Slavorum navigio, graviter vulneratus. Ubi, licet præter ſpem humaniter receptus & tractatus, deficere cœpit, & tandem obdormivit in Domino Rex Chriſtianiſſimus & merito inter Martyres computandus. Slavi contra Saxones bella moventes, ſecundum Helmoldum, primo Brandeburg & poſtea Havelberg obſederunt, & tandem opida illa expugnantes, ea deſtruxerunt cum multis Eccleſiis ſuis. Apud Aldenburg terræ Wagirorum, ſecundum Helmoldum, defuncto Erwardo Epiſcopo ſucceſſit ei in Sede Wago, vir religioſus. Hunc autem Epiſcopatum Otto primus Magdeburgenſi Eccleſiæ ſubjicere decreverat, ſed Adeldagus Archiepiſcopus Hammeburgenſis ipſum ſuæ Eccleſiæ adjungi petiit, eo quod terminis ſuæ Eccleſiæ antiquis Imperatorum privilegiis eſſet circumſcriptus. Poſt hunc Wagonem venit in Sedem eandem Ezeco, poſt Ezeconem Volradus, poſt quem Reynbertus, poſt quem Benno ſive Bernhardus, poſt quem Meynarus, poſt quem Abelinus, poſt quem Ezo, qui decimus extitit in ordine. Wago vero Epiſcopus ſororem habuit pulcerrimam, quam appetiit Billug Slavorum Regulus. Quam cum poſt multarum precum inſtantias ei in matrimonio copulaſſet, non poſt multos dies repudiatam Antiſtiti remiſit. Quod non modicam diſſenſionem inter dictos Wagonem Epiſcopum & Billug regulum cauſavit.

Secundo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXV. Theodericus ſecundus Comes Hollandiæ, ſecundum Sigibertum, precibus Egberti Treverenſis Archiepiſcopi & Theophaniæ ſive Cleophæ Imperatricis matris Ottonis, quicquid in beneficiis tenuerant anteceſſores ejus, ipſe ſuſcepit in proprietatem. Dani cum Rege ſuo Sweyn improbiſſimo, congregato navali exercitu, ſecundum Helmoldum, remigantes mare Britannicum, applicuerunt litoribus Albiæ. Ubi improviſe irruentes ſuper quietos, vaſtaverunt omnia maritima inſulæ Hadelen, omnemque terram Saxonum, quæ erat ſuper ripas fluminis ſita, quousque pervenirent Stadis, quæ eſt optima ſtatio navium per Albiam deſcendentium. Quo lugubri rumore comperto, Sigifridus Comes de Alldenburg & Theodericus Comes de Stadis, cæterique Nobiles, ad quos provinciæ tutela pertinebat, proceſſerunt obviam Danis. Cum tamen eſſent perpauci, receperintque hoſtes, in memorato portu Staden, facta eſt ergo pugna vehementiſſima, in qua ſuperantibus Danis, virtus Saxonum penitus eſt attrita. Comites namque ambo cæterique Nobiles & militares, qui interfectioni ſuperfuerant, vincti & catenati ad naves ducti ſunt. Comes vero Sigifridus, auxilio cujusdam piſcatoris, noctu profugit & evaſit. Quamobrem barbari illi furore repleti, omnes quos habebant in vinculis Nobiles, detruncatis manibus & pedibus, ac naſo præciſo, ſemivivos ad terram de navibus projecerunt. Deinde quod reſiduum fuit vulgaris populi, occiderunt, deprædantes totam illam terram ſine reſiſtentia. Altera vero pars piratarum, qui per Wirraham ſubvecti fuerant, omnem illius fluminis ripam usque Leſmoniam vaſtaverunt, & cum maxima captivorum copia pervenerunt usque ad paludem Glyndesmur. Ubi cum quendam militem Saxonum facerent Ducem itineris, quem captivum tenebant, ille perduxit eos ad difficiliora loca paludis. In qua diu illi fatigati, a Saxonibus, qui eos inſequebantur, devicti ſunt. Et perierunt ex Danis ibidem circa XXM. Nomen autem militis, qui eos in invium deduxerat, fuit Hartwardus.

Tertio anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXVI. Siccitas vernalis permaxima fuit, ſecundum Vincentium, ex qua ſata tam vernalis quam hyemalis temporis vel impedita ſunt vel annullata, & fames gravis eſt ſecuta. Poſt hæc nix nimia cecidit, & imber poſtea continuus, ita ut autumnalem ſeminum ſparſionem omnino fieri negaret.

Quarto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXVII. Lodowicus VIII. Rex Francorum XXXII. obiit, ſecundum Sigibertum,

tum, poſt cujus mortem cum regnum Francorum transferre vellent ad Karolum Ducem Lotharingiæ, fratrem Lotharii Regis, & Karolus rem ad conſilium differret, Hugo Comes Pariſienſis regnum Francorum ſibi uſurpavit, & XXXIII. Rex factus, IX. annis regnavit. Hic Hugo fuit filius Magni Hugonis Comitis Pariſienſis, nec fuit de progenie Karoli Magni, ſed de genere Saxonum. Karolus ergo frater Lotharii Regis, Dux Lotharingiæ, regnum ſibi debitum a Hugone repetens, eumque bello perungens, Laudunum urbem expugnavit, Hugonem fugavit, Rhemenſium urbem occupavit, & vaſtando omnia usque Sveſſionis pervenit, ac multa præda Lugdunum reverſus eſt. Tandem proditione Anſelmi Lugdunenſis Epiſcopi portæ nocte clam reſerantur, & Karolus cum uxore ſua Hugoni traditur. Qui vinctus Aurelianis ducitur, & turris cuſtodiæ mancipatur, ubi duos genuit filios, Lodowicum ſcilicet & Karolum, & tandem ibi moritur. Reliquit etiam duas filias Gerbergam & Ermegardam. Dicebatur autem hic Rex Hugo Zaphet, id eſt capucium. Duxit autem Hugo, ſecundum Wilhelmum, uxorem, filiam Regis Angliæ pulcerrimam, pro qua miſit patri puellæ munera plurima. Et inter alia miſit enſem Conſtantini Magni, in quo nomen poſſeſſoris literis aureis legebatur. In capulo quoque ſuper craſſas auri laminas clavus ferreus affixus erat, unus ex tribus, qui Dominico corpori infixus erat. Lanceam quoque Karoli Magni, quem Imperator invictiſſimus contra Sarracenos exercitum ducens, quotiens in hoſtem vibravit, victor rediit. Ferebaturque eadem eſſe, quæ Dominico lateri in manu militis infixa, paradiſum mortalibus aperuit. Vexillum quoque Beatiſſimi Martyris Mauritii, Principis legionis Thebæorum, quo idem Rex Karolus in bello Hiſpanico quamlibet hoſtium aciem dirumpere conſveverat; diademaque ex auro multo & gemmis pretioſis ornatum; particulam inſuper ſanctæ Crucis cryſtallo incluſam, & portiunculam ſpineæ coronæ Domini eodem modo recluſam eidem transmiſit Regi.

Quinto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXVIII. Sanctus Dunſtanus Archiepiſcopus Cantuarienſis obiit in Chriſto, ſecundum Wilhelmum. Hic vir Dei inſtante die Aſcenſionis Domini ſolus exiſtens in oratione, ſalutabatur a ſanctis ſpiritibus Cherubim & Seraphim, & ſub his verbis ad vitam æternam intrandam invitabatur: Mandat tibi, quem pie deſideras, filius Dei, quatenus, paratus ſi es, venias, & diem hanc, ad cujus gaudium aſpiras, nobiſcum celebres. Reſponde, quid agere velis. Dunſtanus ait: Hodie ſolenniſſimus dies eſt, & incumbit mihi plane Verbum Dei plebi proponere, & oſtendere illi, quomodo ad hoc gaudium poſſit pervenire, propter quod multi convenient: nec poſſum eos decipere, & ideo hodie venire non poſſum. Qui dixerunt: Eja paratus eſto, ut ſaltem die Sabbati venias. Annuit iſte; & illi recedunt. Sub miſſa ergo præſentis feſtivitatis ter populo Verbum Dei propoſuit, ita ut non hominem, ſed Angelum Dei loqui putarent, & in ultimo ſermone obitum ſuum inſtare populo prædixit. Poſtea eodem die ſurrexit a menſa, & oratorium petiit, ac locum, ubi ſepeliri voluit, deſignavit, & mox langvere cœpit. Feria autem ſexta lecto decumbens, ſimul & Sabbato expectavit horam tranſitus ſui: & ſubito tribus vicibus cum lecto, in quo jacebat, usque ad ſuperiora elevatus eſt, & trabibus obſiſtentibus, ad terram leviter demiſſus eſt. Et tunc benedicens circumſtantes, cum ab omnibus eſſet reſponſum Amen, animam ſuam Deo reddidit, miraculis clarens multis.

Sexto anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCLXXXIX. Theodericus ſecundus Comes Hollandiæ obiit, ſecundum Vincentium, & juxta uxorem ſuam Hildegardem in Egmunda Monaſterio ſepelitur, cui ſucceſſit Arnulfus filius ejus, habens uxorem Luthgardum ſororem Theophaniæ, vel ſecundum alios, Cleophæ Imperatricis matris Ottonis hujus, & V. annis regens. Adaldagus Archiepiſcopus Hammeburgenſis obiit plenus virtutibus, ſecundum Helmoldum, cui in Sedem ſucceſſit Libentius, vir ſanctitatis eximiæ, & præfuit V. annis. Hic primus omnium prædeceſſorum ſuorum conſecratus eſt a Suffraganeis ſuis, eratque vir literatiſſimus & in omni probitate conſpicuus. Hujus tempore Brema cœpit muro cingi.

Septimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXC. Bolizlaus Polonorum Chriſtianiſſimus Dux, ſecundum Vincentium, confœderatus cum Ottone Imperatore, omnem Slaviam, quæ eſt ultra Oderam flumen, tributis ſubjecit, nec non Ruthenos & Pruthenos, a quibus paſſus eſt Adelbertus Pragenſis Epiſcopus; cujus reliquias Bolezlaus Dux transtulit in Poloniam. Principes autem Slavorum illorum, qui Wynuli vel Wynithi dicuntur, fuerunt Myſſezlaus, Nakkon & Zederych, ſub quibus pax continua fuit, & Slavi ſub tributo Imperatori ſerviebant. Miſſezlaus autem Princeps Obotritorum palam Chriſtum Deum ſuum confitens, ſed clam ipſum negans, ſororem ſuam Deo conſecratam Hoditam nomine virginem Monaſterio Virginum, quod erat in Mykelingburg, ſubtraxit, & eam cuidam Bolizlao inceſtuoſiſſimo conjugio copulavit. Cæteras vero virgines, quæ ibidem repertæ ſunt, aut militibus ſuis nuptui tradidit, aut in terram Wilzorum ſive Ranorum transmiſit. Sicque Monaſterium illud deſolatum periit ex toto.

Octavo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCI. Cleopha ſeu Theophania Imperatrix & mater Ottonis Imperatoris, ſecundum Egghardum, obiit, & in Quedelinburg ſepulta dicitur. Annona in Hiſpania pluit de cœlo, ſecundum Vincentium, in magna abundantia. Piſciculi etiam parvi referuntur cecidiſſe de cœlo.

De Gregorio V. Papa CXLV.

Gregorius, qui & Bruno, Ottonis, I. filius, natione Saxo, ſedit annis V. menſibus V. & diebus XV. ſecundum Martinum. Hic ad inſtantiam Ottonis III. in Papam eſt electus de Archiepiſcopatu

patu Colonienſi. Poſt breve tempus hunc Papam Gregorium Creſcentius Patricius fugavit, & Epiſcopum Placentiæ in Papatum intruſit. Otto autem Imperator cum in ſua electione multos habuiſſet Principes contradictores, nobilis Benno Dux Saxoniæ & frater ſuus Ludderus, filii Hermanni Ducis Saxoniæ filii Wylingi, fideliter ei aſſiſterunt, & eorum auxilio Romam perductus, Auguſtalem ſuſcepit coronam a Gregorio, quem repoſuit in Sedem ſuam, depulſo intruſo. Deinde de Roma in Apuliam ad Sanctum Angelum cauſa peregrinationis tranſivit, & reditum Beneventum faciens, per Galliam in Saxoniam eſt reverſus.

Nono anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCII. Arnulfus Archiepiſcopus Rhemenſis, ſecundum Vincentium, per Synodum totius Franciæ deponitur & degradatur, ab omnibus Ordinibus ſacris privatur, & Gilbertus loco ejus Archiepiſcopus inſtituitur. Sed poſt invento, quod Arnulfus degradari non potuit abſque conſenſu & auctoritate Papæ, Gilbertus deponitur. Qui depoſitus, ad Ottonem Imperatorem ſe contulit. Quem Imperator benivole receptum, primo ipſum Ravennenſem, & poſtea Romanum fecit Epiſcopum, ut ſupra tactum fuit primo anno Ottonis. Ibi autem dictus eſt Rodolfus, qui depoſitus dicebatur. Gilbertus autem hic poſt tertium ſuum Epiſcopatum fecit de ſeſe hunc verſum:

Scandit ab R Gilbertus ad R, fit Papa potens R.

Decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCIII. Bellum grande fuit inter Arnulfum Comitem Hollandiæ tertium & Friſones, ſecundum Egghardum, in quo dictus Arnulfus Comes occubuit cum maxima ſtrage ſuorum, & in Monaſterio Egmunda ſepultus eſt, cui ſucceſſit Theodericus filius ejus una cum fratre ſuo Sigifrido. Eccleſia in Gandersheym dedicata eſt hoc anno, ſecundum Chronicam Saxonum per Epiſcopum Hiltinsheymenſem, & pluribus bonis dotata.

Undecimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCIIII. Libentius Archiepiſcopus Hammeburgenſis obiit in Domino, ſecundum Helmoldum, cui ſucceſſit in Sedem Unwanus, clariſſimo genere ortus, largus & ab omnibus dilectus, & ſedit in Eccleſia illa XVI. annis fructuoſe & utiliter valde. Berwardus, vir Deo devotus, claris ortus natalibus, ſecundum Egghardum, ex filia Comitis Palatini, in Hiltinsheym literis eruditus fuit. Hic peritus extitit in arte ſculptoria & aurifabricatoria, caſtrum Sommerſchenburg avi ſui jam ſenis prudenter regens. Tandem ejus bona fama ad aures Ottonis Imperatoris perlata, ipſum vocavit ad curiam ſuam, & inſtructor ac rector ipſius factus eſt. De quo officio, defuncto Genbago Epiſcopo Hiltensheymenſi, ipſe in Epiſcopum ibidem eſt electus & confirmatus. Quem Epiſcopatum induſtria multa gubernans, reditibus, libris, ornamentis & clenodiis diverſis ex auro & argento ſubtiliter elaboratis propriis manibus ampliavit. Crucem etiam quandam faciens argenteam, nec habens niſi tres Dominici ligni partes, quas operi ſuo imponeret, Angelus Domini quartam partem Sanctæ Crucis ei de cœlo attulit, & in ſinum ſuum locavit. Hic S. Michaëlis Monaſterium in Hiltensheym miro opere decoratum, & divitiis multis dotatum extruxit, in quo & ipſe habitum S. Benedicti induit, & religioſam vitam ducens, bono fine ipſam terminavit.

Duodecimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCV. Sanctus Odilio in Burgundia ex Clerico Bervacenſi, ſecundum Sigibertum, Monachus profeſſus, Cluniaci fit Abbas, & rexit Monaſterium illud LVI. annis, miro religionis fervore. Hic plures animas a laqueis diaboli & tormentis liberavit, ut quidam Sanctus in recluſorio degens, retulit cuidam Fratri de peregrinatione Jeroſolymitana redeunti. Eripuit etiam hic Sanctus Abbas Benedictum Papam de purgatorio. In Herthene villa Colonienſi, ſecundum Egghardum, dives quidam ruſticus Nicolaus arietem quendam ſericis veſtitum, malo ſive perticæ altæ impoſuit, atque juxta theatrum erexit. Erat enim dies feriatus, & convenit multitudo virorum & mulierum. Ubi clamatum fuit voce præconaria, ut choream circa arietem ducerent, & remota omni perſonarum acceptatione, quicunque in chorizando alios excelleret, illum arietem cum ſuis inſigniis ſibi vendicaret. Hoc ut Sacerdos Henricus, illius Eccleſiæ Paſtor, intellexit, ſciens, ludum hujusmodi ſpeciem idololatriæ ſapere & prætendere, ad locum illum acceſſit, & ne chorea talis fieret, admonuit & prohibuit. Ac ut majorem eis incuteret terrorem, ſub pœna excommunicationis eam interdixit. Illi vero verba Sacerdotis non curantes, neque excommunicationem formidantes, cum ornamentis ſertorum ſe ad choream præparaverunt. Tunc Sacerdos ille dolens & ingemiſcens, ac plagæ filiorum Iſrael choreas ducentium circa vitulum reminiſcens, conſtanti voce exclamavit: Audite filii & filiæ omnes inobedientiæ mirabilia, quæ operatus eſt Deus olim, & hodie operaturus eſt in iſto loco. Plaga illa terribilis, quæ olim filios Iſrael idololatras caſtigavit, premat, precor, hanc contumaciam veſtram in tantum, ut filii veſtri, qui de vobis naſcentur, non ſufficiant enarrare filiis ſuis. Mirum in modum, imprecatione hac facta Sacerdotis, cum aër eſſet ſereniſſimus, mox cœperunt coruſcare fulgura, & mugire tonitrua, ac tanta grando deſcendere, ut non ſolum locus ille inobedientiæ, ſed & omnis regio circumcirca, unde populus tam vanus confluxerat, nimis terribiliter plagaretur; percuſſumque eſt univerſum pecus terræ illius, ac ipſum idolum vi tempeſtatis illius ita eſt comminutum, ut nec ungula quædam ex eo appareret, & circiter XXX. homines in illa chorea perierunt fulmine percuſſi, & præcipue illi, qui cauſa illius mali extiterunt.

Tertio decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCVI. Hugone Rege Francorum defuncto, ſecundum Sigibertum, Robertus filius ejus fit Rex Francorum XXXIIII. & regnavit tot

tot annis. Iſte Rex Robertus fuit in cantu Eccleſiaſtico non mediocriter doctus. Nam ſequentiam pulcram fecit de Spiritu Sancto, puta Sancti Spiritus aſſit nobis gratia; & compoſuit Reſponſorium Judea & Jeruſalem. Hic die quadam cum eſſet Romæ, in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli obtulit quandam ſchedulam ſuper altare. Putantibus autem Clericis, ipſum aliquod magnum munus obtuliſſe, repererunt illam ſchedulam, in qua ſcriptum erat Reſponſorium Cornelius centurio &c. cum verſu ſuo, quod ipſe Rex cum nota ſua compoſuerat. Fecit, ſecundum Vincentium, & Reſponſorium de omnibus Sanctis Concede nobis Domine, quis &c. Fuit autem hic Robertus manſvetus, religionis amator, & bene literatus, Gerberti Philoſophi diſcipulus. Fuit etiam largus & eleemoſynarius magnus. Cum autem uxor ſua Conſtantia, filia Comitis Provinciæ, eſſet amara & tenaciſſima, quando ipſe cuiquam aliquid dedit, dixit: Vide, ne hoc videat Conſtantia. In feſtivis autem diebus cum ſe indueret vel exueret veſtibus Regiis, ſi non aliud ad manum habebat, ipſas veſtes pauperibus distribuebat, niſi ex induſtria veſtiarii egenos expellerent importune petentes aut coërcerent.

De Johanne XVII. PP. CXLVI.

Johannes Papa, natione Græcus ex patre Philippo, ſedit menſibus X. ſecundum Martinum. Iſtum Creſcentius Patricius fecit Papam, fugato Gregorio, eo quod idem Papa Johannes eſſet Epiſcopus Placentinus multum pecunioſus. Quod Otto Imperator percipiens, cum maximo furore ad Urbem venit, & Creſcentium in Caſtro S. Angeli obſedit, quousque ipſum captum cum caſtro capite truncaret. Ipſum vero intruſum Papam, ab omnibus Epiſcopis condemnatum, oculisque orbatum, in cæteris membris debilitavit, & Gregorium Sedi reſtituit. Demum Imperator, ordinatis Imperii rebus, ſecum aliquos Nobiles Romanos ducens, in Saxoniam rediit.

Quarto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCVII. Baſilica S. Stephani in Halberſtad combuſta eſt, ſecundum Chronicam Saxonum, ſed a Hildemaro Epiſcopo eſt reædificata & conſecrata in die S. Galli auxilio fere XX. Epiſcoporum. Ad cujus Eccleſiæ dedicationem Otto Imperator cum Adelheyde uxore ſua, & totius Saxoniæ Optimatibus præſens aderat cum eis ſolennizando. Sanctus Adelbertus Epiſcopus Pragenſis, ſecundum Sigibertum, eſt martyrizatus ab infidelibus.

De Silveſtro V. PP. CXLVII.

Silveſter Papa, natione Gallicus ex patre Roberto, ſedit annis VI. & menſibus X. ſecundum Martinum. Iſte alias Gilbertus dictus, a pueritia Monachus Floriacenſis, adolevit in diœceſi Aurelianenſi. Sed de religione apoſtatans, venit in Hiſpaniam, ubi Chriſtiani Tholetum, & Sarraceni Hiſpalim urbem, quam Sibiliam vulgariter nominant, caput regni habentes, divinationibus & incantationibus ſtudent. Et veniens Hiſpalim ad ſtudium, in tantum profecit, quod etiam magni Domini diſcipuli ejus fierent, puta Otto Imperator, Robertus Rex Franciæ, & Leothericus poſt Epiſcopus Senonenſis. Studuit etiam ibidem cantus avium & violatus earum myſterium. Quadruvium quoque totum ebibit, ita ut poſtea ille artes in Galliam revocaret, jam dudum abolitas. Robertus autem Rex Franciæ factus, fecit ipſum Archiepiſcopum Rhemenſem, ubi ipſe fecit arte magica horologium & organa hydraulica, ubi mirabiliter per aquarum violentiam calefactarum implet ventus emergens concavitatem barbati (leg. barbiti) & per multiforatiles tractus æreæ fiſtulæ modulantes voces emittunt. Hoſpitabatur namque iſte Gilbertus adhuc juvenis quodam tempore, ſecundum Vincentium, apud quendam Philoſophum, quem primo precibus, poſtea vero expenſis magnis & promiſſis promeruit. Iſte Philoſophus unum habebat codicem totius artis magicæ conſcriptum, quem nullo modo Gilbertus extorquere poterat a magiſtro ſuo. Sed tandem adjutorio filiæ ipſius Philoſophi ſibi familiaris, librum prædictum ſub cervicali poſitum furatus eſt, & cum libro illo aufugit. Philoſophus autem de ſomno excitatus, indicio ſtellarum fugientem inſecutus eſt. Profugus vero eadem arte periculum perſpiciens, ſub ponte ligneo, qui proximus erat, ſe occultavit, pendulus inter pontem & aquam, ſic pontem amplectens, ut nec aquam nec terram tangeret, & ita inſequentem illuſit. Veniens autem ad mare Gilbertus, accerſito diabolo per incantationes, perpetuum illi paciſcitur homagium, ſi ſe ab illo, qui denuo ſe inſequebatur, defenſatum ultra pelagus eveheret. Quod & factum eſt. Veniens autem in Galliam, publicas ſcholas profeſſus eſt, habens & Philoſophos & ſtudiorum ſocios Conſtantium Abbatem Monaſterii S. Maximini, quod eſt ultra Aurelianis, ad quem edidit Regulam de Abaco; Adelboldum Epiſcopum Wirziburgenſem, qui fecit Epiſtolam ad eundem Gilbertum de Quæſtione Diametri ſuper Macrobium. Habuit etiam diſcipulos nobiliſſimos, puta Ottonem filium Ottonis Imperatoris, & Robertum filium Hugonis Zapheth; qui Robertus poſtea Rex Francorum factus, fecit Gilbertum Archiepiſcopum Rhemenſem. Urgebat autem Gilbertus fortunam ſuam fautore diabolo, ut nichil, quod ſemel cogitaſſet, in vanum relinqueret. Unde theſauros olim a gentibus defoſſos, arte Magica inventos, cupiditatibus ſuis implicabat. Erat autem ſtatua ærea juxta Romam vel ferrea, dextræ manus indicem extenſum habens & ſcriptum in capite: Hic percute. Quod antiquorum temporum homines ita intelligendum putabant, ut ibi theſaurum invenire deberent, & ideo eam multis ſecuribus laniaverant. Gilbertus autem ſole meridiano notans, quo protenderetur umbra digiti, ibi palum fixit, & ſuperveniente nocte, ſolo cubiculario lucernam deferente contentus, illuc properavit, ibique terram fodiens, latum patefecit ingreſſum. Ubi viderunt ingentem regiam, aureos parietes, aurea laquearia, omnia aurea, milites

lites aureos teſſeris aureis ludentes, Regem aureum cum Regina aurea diſcumbentem. Appoſita omnia, & miniſtri aſtantes magni ponderis & præſcii erant, in quibus materiam excellebat opus. In interiori autem parte domus, carbunculus valde nobilis & rarus tenebras noctis fugabat. E regione ſtabat puer, tenens arcum extento nervo & ſagitta immiſſa. Continuo autem ut aliquis manum ad contingendum aliquid aptaret, videbantur omnes illæ imagines proſilire & impetum facere in præſumtorem. Quo timore preſſus Gilbertus, nichil tetigit. Cubicularius autem putans, in tanta præda parvum furtum latere, cultellum arripuit mirabilis operis & pretii, moxque omnibus imaginibus cum fremitu exurgentibus, puer arcum tenens, ſagittam jecit in carbunculum, & tenebras induxit. Et niſi monitu Gilberti cultellum reponere acceleraſſet, graves pœnas ambo ſuſtinuiſſent. Simile legitur in Hiſtoria Scholaſtica, III. R. quarto de morte David, ubi dicitur, quod David & Salomon multos theſauros abſconderunt in loculis mechanico opere factis ſub terra, quorum theſaurorum tria millia talenta auri Hircanus levavit de ſepulcro David, ut obſidionis injuriam tolleret, & cenodoxia conſtrueret. Unde patet, eundem Hircanum prophetia & fortitudine clarum, ſecundum Joſephum, hujus commenti non ignarum fuiſſe. Herodes autem, qui magis præſumtione quam conſilio idem aggredi voluit, multos ex ſatellitibus igne ex interiori parte prodeunte conſumtos amiſit. Dicitur etiam de quodam Monacho de Barchinona nato, filio cujusdam pauperis, quod, cum adhuc eſſet ſeptem annorum, venit in Italiam, quærens panem. Sed cum eſſet adultus factus, multa mirabilia illius terræ inſpexit. Inter quæ montem perforatum vidit, ultra quem accolæ dicebant theſauros Octaviani reconditos, ferebanturque multi periiſſe, quærendo illos per ſubterraneos anfractus. Hic ergo adoleſcens, ſtudio videndi & prædandi, XII. comites habuit, qui ſecum pergerent, portantes ingens glomus filorum, ſequentes ingenium Dædali, qui Theſeum de Labyrintho per filum eduxit. Paxillum ergo in ingreſſu fixerunt, filum alligantes. Veſpertiliones autem de cavernis exeuntes, oculos & ora eorum infeſtabant. Semita namque arta erat, & a læva præcipitium, ſub quo labens fluvius currebat. Viderunt etenim tramitem plenum cadaveribus eorum, qui theſauros inquirendo perierant. Tandem ad ingreſſum interiorem pervenientes, viderunt ſtagnum placitum & pontem æreum, & ultra pontem viderunt equos aureos miræ magnitudinis cum ſeſſoribus aureis, & cæteris, quæ de Gilberto ſupra dicta ſunt. Unde cum unus pontem tranſire pararet, mox pontis pede uno depreſſo, alter elevatus produxit ruſticum æreum cum æreo malleo, quo ille undas verberans, ita obnubilavit aëra, ut diem cœlumque obtexerit; retracto vero pede, pax & ſerenitas fuit. Tentatumque eſt idem a pluribus illis comitibus, & idem expertum eſt. Deſperantes ergo ſolo viſu lambebant aurum, & poſt per veſtigia glomeris egreſſi, pateram argenteam repererunt, quam inter ſe partiti ſunt. Poſtera die habito conſilio, magiſtrum quendam adierunt, qui dicebatur nomen Domini ineffabile ſcire. Quem multo pretio conductum perduxerunt jejunum & confeſſum, qui duxit eos ad fontem, de quo hauſta aqua in phiala argentea tacens literis figurabat, donec illi oculis apertis intellexerunt, quod fari non poſſet. Tunc ad montem fiducialiter acceſſerunt, ſed exitum ulteriorem a dæmonibus obſeratum invenerunt invidentibus Nomini Domini, cujus tanta virtus eſſe dicitur, ut nulla ei magica nullaque Matheſis obſiſtere poſſit. Magis tamen credibile eſt, ſecundum Vincentium, nomen dæmonis magiſtrum in aqua ſcripſiſſe, & non nomen Domini, ſicut legitur in Vita S. Silveſtri de Zambri Mago, quod prolatione illius nominis, quod dicebat eſſe nomen Domini ineffabile, taurum ferocem interfecit. Audiens autem quidam Judæus Nigromanticus, ſecundum Wilhelmum in Chronicis, quod præfatus magiſter nichil egerat, ait ad juvenem illum: Videbis, quantum efficere poſſit ars mea. Qui incunctanter montem introiens, non multo poſt regreſſus eſt, multa afferens ad indicium ſui tranſitus, quæ juvenis ultra montem fuiſſe notaverat. Inter quæ & pulverem locupletiſſimum attulerat, quo, quicquid contingeret, in aurum vertebat, non quod ita in veritate eſſet, ſed quod ita videbatur eſſe, quousque aqua diluebatur. Hic Gilbertus apoſtatans a religione, fecit homagium diabolo, ut ſibi omnia ad votum ſuccederent. Quod etiam ſibi diabolus promiſit, cum quo de deſideriis ſuis familiariter loquebatur, & præcipue de horroribus & ſtatibus dignitatum, quas plurimum ambiebat. Secundum deſiderium ergo ſuum conſecutus eſt magnas dignitates, & cum ultimo Papa exiſteret, quæſivit a diabolo, quamdiu vivere deberet. Reſpondit ei dæmon: Quamdiu non celebraveris in Jeruſalem. Qui valde gaviſus ſperabat, ſe tantum a morte diſtare, quantum diſtabat a voluntate peregrinationis Jeroſolymitanæ, quam nunquam proponeret attentare. Eſt autem Romæ Eccleſia dicta Jeruſalem, id eſt viſio pacis, quia quilibet ad eam fugiens ſalvatus eſt, cujuscunque etiam criminis reus exiſtat. In illa autem Eccleſia Papa miſſam tenetur cantare tribus diebus in anno, ex quibus intitulatur Statio Jeruſalem. Cum ergo una illarum dierum, puta in Quadrageſima miſſam celebraret in prædicta Eccleſia, ex ſtrepitu dæmonum ſenſit, ſibi mortem imminere. Unde ingemiſcens, licet ſceleratiſſimus eſſet, non tamen deſperavit de Dei miſericordia. Vocatis ergo Cardinalibus & omni populo, coram eis facinora ſua deplorans confeſſus eſt. Unde omnia membra, quibus diabolo obſequium præſtiterat, juſſit præcidi, & membratim foras Eccleſiam projici, dicens: Habeat membrorum officium, qui eorum quæſivit homagium. Truncum vero mortuum ſuper bigam poni juſſit, ut ubicunque animalia ducerent, & ſubſiſterent, ibi ſepeliretur. Quod & factum eſt; & ſepultus eſt in Eccleſia Lateranenſi

nenſi. Et in ſignum conſecutæ miſericordiæ, ſepulcrum ipſius tam ex tumultu oſſium, quam ex ſudore præſagium eſt Papæ morituri, ſicut in eodem ſepulcro eſt literis exaratum.

Quinto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCVIII. Scholaris quidam pauper, ſed Nigromanticus, ſecundum Wilhelmum, ſpiritus tetros in vitro comprehendere & ſigillare deſiderans, & ſolus ad locum eorum accedere non præſumens, quendam prædonem pauperem, ſed audacem ſibi ſociavit, multa ei promittens. In montem ergo concavum & longo antro tenebroſum ſimul gradiuntur. Prædo autem vitrum tenuit, & Scholaris dæmones ſuis conjurationibus evocavit, & vitro incluſit ac ſigillavit. Quo peracto, regreſſi ſunt. Scholaris ergo vitrum a prædone poſtulavit, ſed ille primo trepide, poſtea vero conſtanter vitrum reddere negavit, & niſi ſcholaris quieſceret, ſe vitrum fracturum comminatus eſt. Vocabatur autem prædo ille Heyno. Scholaris ergo vitrum petere non deſiſtens, licet timeret, vitrum a prædone frangi, fortius inſtitit. Quod audiens prædo, vitrum ad quercum illidens, totum comminuit. Spiritus vero liberati quaſi gratulando clamabant: Sic Heyno ſic! *So Heyne ſo!* Et tantus erat clamor, quaſi quodlibet folium arboris vociferaret, eadem verba ſæpe reiterantes.

Sexto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini DCCCCXCIX. Imperatrix cum ſe cuidam militi proſtituere vellet, & ille nefas abhorrens negaret, mulier ipſum apud Ottonem Imperatorem in tantum accuſans deturpavit, quod Imperator ipſum militem ſine audientia decollari fecit. Qui vadens ad mortem, rogavit uxorem ſuam, ut judicio candentis ferri poſt mortem ipſius innocentiam ſuam comprobaret. Advenit dies, quo Imperator viduis & pupillis promiſerat judicium & juſtitiam facere. Affuit & vidua caput viri ſui portans, & quæſivit ab Imperatore, qua pœna dignus eſſet, qui aliquem innocentem injuſte occidiſſet. At ille: privari capite deberet. Cui illa, tu, inquit, es ille, qui maritum meum ad ſuggeſtionem meretricis uxoris tuæ occidiſti. Et hoc verum eſſe, judicio candentis ferri probabo. Quod cum ab ea fieret, nec in aliquo mulier læderetur, Imperator obſtupuit, & in manus fœminæ puniendum ſe tradidit. Interventu tamen Pontificum & Procerum inducias X. dierum, deinde VIII. poſt VII. & ultimo VI. a vidua impetravit. Tunc Imperator, veritate cognita, uxorem ſuam concremavit, & pro redemtione ſua quatuor caſtra viduæ dedit, quæ caſtra nominantur ab induciis X. VIII. VII. & ſex usque in præſentem diem.

Decimo ſeptimo anno Ottonis, qui eſt Domini M. ſecundum computationem Dionyſii, multa prodigia viſa ſunt. Nam terræmotus maximus factus eſt. Cometes apparuit XIX. Kal. Jan. circa horam X. aperto cœlo quaſi facula ardens, cum longo tractu fulguris inſtar turris illabatur terræ, cum tanto ſplendore, ut non ſolum, qui in agris erant, ſed eciam in tectis, irrupto lumine ferirentur. Qua cœli ſciſſura diſparente, in terra viſa eſt figura quaſi ſerpentis, capite quidem creſcente cum cœruleis pedibus. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus, ſecundum Vincentium, ſanctitate & ſcientia nominatiſſimus, ac Virgini Beatiſſimæ devotiſſimus, de Virginis ejusdem lacte ſanctiſſimo recreatus fuiſſe dicitur in ſua infirmitate. Hic inter alia laudabilia Reſponſorium Stirps Jeſſe, & Solem juſtitiæ, ac Ad Nutum Domini, cum ſuis verſibus, nec non Chorus novæ Jeruſalem compoſuit ob Virginis Mariæ honorem.

Decimo octavo anno Ottonis, qui eſt Domini MI. Otto Imperator Creſcentio devicto, ſecundum Sigibertum, magnum palatium Romæ conſtruere cœpit, ſed Romanis reclamantibus, ipſe eisdem multas perſecutiones intulit. Converſus Wilhelmi Abbatis de Hildigenshuſen nomine Conradus, ſecundum Egghardum in Chronicis, a curia Romana rediens, teſtabatur, ſe exiſtente in curia Romana ſequens factum contigiſſe. Erat in urbe prædicta quædam matrona dives valde, nobilis & devota, quæ poſt viri ſui mortem propoſuerat in caſtitate vivere, & Deo fideliter ſervire. Quam quidam Romanus Nobilis, licet pauper, in uxorem petiit, motus ad hoc morum honeſtate ipſius mulieris pariter & divitiarum abundantia. Ipſa vero, quia caſtitatis amatrix erat, & continere propoſuerat propter Deum, ipſius connubium prima facie contemſit, ſed tamen perſvaſionibus & precibus amicorum victa, tandem licet contra ſuum propoſitum eidem nupſit. Cumque cum viro iſto per breve tempus fuiſſet converſata, & in eo nullum religionis ſignum perpendiſſet aut devotionis, triſtis effecta dixit ei: Væ mihi miſeræ mulieri, quod tam infideli viro conjuncta ſum. Cui ille: Et quid tibi diſplicet in me bona uxor? Reſpondit mulier: Nullum Chriſtianitatis ſignum in vobis perpendo. Non enim jejunatis, nec ad Eccleſiam pergitis, non datis eleemoſynam, nec quicquam, quod pietatis eſt, in vobis relucet. Nolo ergo amplius vobiscum manere, ſed bona mea volo vobiscum dividere, & recedere. Audiens Nobilis ille ſeriem (ſ. ſermonem) uxoris, & timens confuſionem receſſus ejus, promiſit, ſe libenter facturum, quicquid ſibi mulier faciendum injungeret. Cui illa; volo, inquit, ergo illa, ut ad talem Sacerdotem vadatis, & ei puram confeſſionem peccatorum veſtrorum faciatis, ac juſſionibus ipſius acquieſcatis. Vir ille uxori contradicere formidans, confeſſionem dictam adiit, & ficte ſibi confitens, ad uxorem rediit, dicens: Feci, quod juſſiſti, & quæ mihi Confeſſor injunxit, libenter implebo. Tunc illa, ut vobis, inquit, credere valeam, primo jejunare debetis per tot dies, & poſtea, me vidente, recipere debetis corpus Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Ad quod verbum vir turbatus nimis, eo quod hæreticus eſſet, & Sacramentum Euchariſtiæ minime crederet, reſpondit: Quare talia exigis a me? Bonum, ait mulier, eſt vobis & michi. Miſer ille, ut ſuſpicionem uxoris tolleret, expleto jejunio, Sacramentum a Sacerdote petiit, & accepit, ſed mox de Eccleſia egreſſus, ipſum de ore extraxit,

traxit, & in manu occultavit. Cumque reverſus fuiſſet in domum ſuam, advertit porcos in ſtabulo ſiliquas comedere. Quibus, cum retroſpexiſſet, & neminem vidiſſet apud ſe, Sacramentum immiſcuit & receſſit. Mirum in modum, bruta illa animalia Creatorem ſuum adeſſe cognoſcentes, mox cibum ſuum reliquerunt, a vaſe recedentes, & curvatis genibus, tam vocis grunnitu quam narium flatu, unanimiter Sacramento reverentiam exhibuerunt. Quo viſo, miſer ille ſtatim rediit, & Sacramentum in ſuperficie illius decoctionis ſqualidæ cernens natare, totaliter ipſum comminuit per baculum, & ſicut prius, liquoribus immerſit & receſſit. Rediens vero ad horæ ſpatium, reperit, ut prius, Sacramentum in ſuperficie ſiliquarum integrum & candidum, ac ſuis poplitibus flexis ipſum adorantes. Tunc veſanus ille contemtum contemtui jungens, corpus ſacratiſſimum indignanter rapuit, & in ignem projecit. Sed mox de igne exiliens, in ſinum ſuum ſaltavit. Cumque ſecundo & tertio immiſiſſet, & totiens exiliſſet, cum indignatione maxima illud de ſinu tollens, flammis injecit, & pede conculcavit. Tunc mox iterum exiliens, tanquam ſagitta contra pectus ejus impegit, cor ipſius miſericorditer tangens. Unde tot & tanta videns miracula, protinus ad mentem rediit, & quod contra Deum graviter exorbitaſſet, cognovit. Sumto ergo Sacramento, ad uxorem ſuam perrexit, & rei geſtæ ordinem cum multis lacrymis ſibi indicavit. Quæ mox ipſum monuit, ut ad Papam pergeret, & ſibi confitendo, ab ipſo pœnitentiam reciperet. Quod cum feciſſet, omnes ſui erroris Confectaneos Antiſtiti prodidit, quos Papa ad viam veritatis redire nolentes judicio ſeculari tradidit puniendos.

Decimo nono anno Ottonis, qui eſt Domini MII. Otto Imperator remiſſe agens, ſecundum Vincentium, cum Romanis tractare cœpit, qvaliter regni & Eccleſiæ regimen ad antiquum ſtatum reduceret. In quibus cum occuparetur, ſubito contra ipſum Romani conſpiraverunt, & aliquibus militibus ejus interfectis, ipſum in palatio obſederunt. Unde per induſtriam Henrici Ducis Bawarorum, & Hugonis Marchionis Italiæ ſimulato pacto vix extractus, Roma diſceſſit cum Silveſtro Papa. Et quia uxor Creſcentii Imperatorem ſpe regnandi ad amorem ſuum traxerat, dolens de ejus receſſu, miſit ei venenum. Quo ſumto, ipſe in itinere conſtitutus, in Italia moritur. Milites autem transalpini corpus Imperatoris defuncti cum inſignibus Imperialibus ad Teuthoniam deferentes, crebris Italorum incurſibus laceſſiti, armis ſibi viam faciebant. Sed cum jam res in tuto eſſe putaretur, Dux Bawariæ Henricus, injuriato Heriberto Colonienſi Archiepiſcopo, a cujus ore omnes pendebant ſententiæ, inſignia regni ab eo violenter extorſit, quaſi jure hæreditario ſibi competentia. Erat quippe filius Henrici Ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre Ottonis primi Imperatoris. Et licet iſti tres Ottones per ſucceſſionem generis regnaverint, poſtea tamen ſtatutum eſt, ut per Officiales Imperii Imperator eligatur, agitante hoc Heriberto Colonienſi Archiepiſcopo, ne amplius in una domo tantum Principatus mundi per ſucceſſionem generis maneret. Ad hanc autem electionem faciendam conſtituti ſunt VII. Principes, quibus datum eſt jus in perpetuum hæreditarium Imperatorem futurum eligendi, ut puta Principibus Imperii potioribus, ſuper quos nullum Principem in curia Imperatoris licitum eſt locari, prout plenius patebit in Bulla Aurea Karoli IIII. inferius inſerenda, quam quidem Bullam ipſe Karolus de communi conſenſu Principum Electorum inſtituit & ordinavit in perpetuum duraturam. Jus autem hujusmodi electionis vigorem ſuum ſortitur ex tribus: primo ex inſtitutione Eccleſiæ, ut apparet Extra de Electione Can. Venerabilem. Secundo ex Principum Imperii arbitrio & approbatione, prout patebit in præallegata Bulla Aurea Karoli Quarti. Tertio ex conſuetudine laudabili ſervata inconcuſſe usque in præſentem diem, quæ vim legis obtinet, & magnæ auctoritatis exiſtit, ut patet Extra de Conſuetudinibus C. Cum Conſuetudinis. Principes autem Electores qui ſint vel eſſe debeant, ſuo loco patebit. Otto Imperator, ſecundum Egghardum, beneficio, imo potius maleficio chirotecarum venenatarum & annulo venenato excepit mortem. Quæ cum uxor Creſcentii, in cujus amorem adulterinum exarſerat, ſibi miſiſſet, & ipſe ea induiſſet, mox intoxicatus obiit anno vitæ ſuæ XXXIX.

De Henrico II. Imp. LXXXII.

Henricus II. filius Henrici Ducis, filii Henrici fratris Ottonis primi, Romanorum Imperator LXXXII. cœpit anno mundi IIIIMDCCCCLXII. Olympiadis CCCCXLVI. anno quarto, Urbis conditæ MDCCLI. Domini vero MII. & annis XXII. imperavit. Iſte, ſecundum Martinum, prius erat Dux Bawariæ, & reconciliatis ſibi Electorum animis, ab ipſis eligitur in Regem Romanorum. Quod ideo fecerunt, quia vir potens & bellicoſus erat ac generoſus, ut puta Imperatorum trium Ottonum ſanguini propinquus, a quibus non ſtatim in primo videbatur totaliter recedendum eſſe; & mox in Regem inungitur a Willigiſo Archiepiſcopo Moguntino, quia Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis, ad quem ſpectat Regi primam coronam imponere, & ipſum in Regem ungere Aquisgrani, ipſum coronare renuit, eo quod inſignia Imperialia poſt Ottonis mortem violenter de manibus ejus extorſerat. Ipſe tamen Rex humili ſatisfactione Archiepiſcopo Colonienſi reconciliatus eſt. Iſte Henricus potentiores regni, bella ſibi concitare quærentes, celeriter devicit, Regesque Gentilium in interiore Germania commorantes, qui Windi dicuntur, tributarios ſibi fecit & ſubditos. Primo anno Henrici, qui eſt Domini MIII. Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis fit amicus Regis Henrici, ſecundum Sigibertum. Hic Archiepiſcopus diem obitus ſui prædixit, cui ſucceſſit Peregrinus in Sede.

De Johanne XVIII. PP. CXLVIII.

Johannes Papa, natio[illegible]atalanus ex patre Arnul-

Arnulfo, ſedit VII. menſibus & diebus VIII. ſecundum Martinum. Propter temporis brevitatem nichil dignum memoria ſuis geſſit diebus. Wago Epiſcopus Aldenburg, ſecundum Helmoldum, obiit in Domino virtutibus plenus, cui ſucceſſit in ſede Ezico, vir venerabilis valde & devotus.

Henricus Rex Romanorum Brandenburck urbem Novæ Marchiæ, ſecundum Egghardum, obſedit, & eam expugnavit, & omnem Slavorum terram rebellantem Imperio eidem ſubjecit. Tunc etiam auxilio Ducis Saxoniæ Bennonis, viri omni probitate conſpicui & defenſoris Eccleſiarum fides vigebat in Slavorum gente ad multa tempora.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MIIII. Henricus Rex, ſecundum Vincentium, Henricum Marchionem de Brandenburg & alios ſibi rebelles cum exercitu armatorum compeſcuit a temeritate virtute belli ingentis.

De Johanne XIX. PP. Rom. CXLIX.

Johannes Papa, natione Romanus, qui & Faſanus dictus, ex patre Clemente, ſedit annis duobus & menſibus VII. ſecundum Martinum. Iſte ſimiliter, ſicut & prædeceſſor ſuus, nihil egit, quod ſcripturæ commendari congrue poſſit. Bruno Auguſtenſis Epiſcopus, ſecundum Vincentium, felicibus fratris ſui Henrici Regis actibus invidens, multas ei adverſitatum injurias irrogavit, cui Rex talionem non ſolum non reddidit, verum etiam fraternæ dilectionis & patientiæ bono illum vincere ſtuduit. Robertus Rex Francorum vita & ſanctimonia præclarus, ſecundum Wilhelmum, tantæ erat devotionis, quod in feſtivitatibus propter divinum officium omnino eſſe voluit in aliquo Monaſterio, & non ſolum cum Monachis cantare, verum etiam cappa ſerica indutus chorum regere ſolebat. Hic hoc anno cum quoddam caſtrum obſediſſet, dimiſſo exercitu propter feſtum S. Amani Aurelianis venit, & cum chorum regendo alta voce ter Agnus Dei flexis genibus intonaſſet, muri caſtri, quod obſederat, funditus corruerunt. Floruit etiam hoc tempore Alphegus Archiepiſcopus Cantuarienſis, ſecundum Wilhelmum. Hic primo Abbas Balnenſis, deinde ad inſtinctum S. Andreæ Apoſtoli factus eſt Epiſcopus Wintonienſis, & poſtea Archiepiſcopus Canthuarienſis, multis coruſcans miraculis. Hic ad ultimum martyrio eſt coronatus.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MV. Henricus Rex Valentianas caſtrum ſitum in Marchia Franciæ, ſecundum Vincentium, & Lotharingiæ obſedit, quod Balduinus Flandrenſium Comes invaſerat, quod gratiam Regis & ipſum caſtrum in beneficium ſibi dari pecunia promeruit. Giſelerus ſecundus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, ſecundum Egghardum, obiit. Cometes horribili ſpecie, flammis undique ſparſis, in auſtrali parte viſus eſt, ſecundum Sigebertum; quod prodigium ſecutum eſt ſequenti anno fames valida. Monaſterium Claremontis in Gallia Ordinis S. Benedicti, ſecundum Sigebertum ſolennia habet interius commoda pro fratribus antiquioribus conſtructa, inter quæ una erat camera prope dormitorium commune, cujus inhabitator defunctus eſt; propter quod quidem commodum Fratres inter ſe contendere cœperunt. Diſſenſio hæc tandem deducta eſt ad aures Abbatis, ut ipſe judicaret, cui merito camera illa cedere deberet in uſum. Abbas autem Johannes dictus, cum vir pacis eſſet, optime perpendebat, quod, cuicunque ea adjudicaretur, aliis litigii & odii fomes miniſtraretur. Unde cogitans cogitationem pacis, cameram illam, quæ erat fomentum diſcordiæ, omnibus interdixit, & ipſam anathematiſavit. Quam quidem ſententiam omnes Fratres abhorrebant, nolentes amplius pro ejus inhabitatione laborare, præter unum inobedientiæ filium Sifridum nomine, qui Abbatis erat Capellanus & Secretarius. Hic in damnationem ſuam, latam ſententiam illam Patris ſui Abbatis non formidans, res ſuas in eam introduxit, & ſequenti nocte in ea dormivit. Mira res & ſtupendum factum! dum circa medium noctis eſſet captus, in illa camera ſurrexit tumultus & ſtrepitus, qui omnes Monachos excitavit, & in pavorem vertit. Ad quem ſtrepitum Abbas cum Fratribus ſurgens cum candelis & Sanctorum reliquiis, illum locum acceſſit. Quæ domus licet ut ſole multitudine candelarum illuminaretur, locus temen ille, ubi frater in lecto jacebat, tenebroſus valde permanſit. Cumque locum illum aqua benedicta aſpergerent, ac letanias & alia devota cantica pſallerent, nec ob hoc ſtrepitus ille ceſſaret, ſed potius vehementius intonaret, allatum eſt ſacroſanctum corpus Dominicum. Quo præſens exiſtente, ceſſavit tumultus ille, & ecce, reſpicientes viderunt, fratrem illum inobedientem juxta locum ſuum jacere nigerrimum, ac ſi totus in igne jacuiſſet, & exuſtus fuiſſet.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini MVI. Hilpericus librum de Ratione Computi ſcripſit, ſecundum Egghardum, ut apparet ex argumento, ad inveniendos annos Domini per Indictiones. Si volueris, inquam, ſcire, quot ſint anni Incarnationis Chriſti, DXVI. ordines Indictionum, qui fluxerunt ab ejus Incarnatione, multipla per XV. & fient DCCCCXC. his adde XII. quia tertia Indictione natus eſt Chriſtus: adde etiam Indictionem præſentis anni IIII. & ecce habes hoc anno pro annis Chriſti MVI. Fames & epidemia grandis per totum orbem fere delevit, ſecundum Sigebertum, homines, ut inter ſepeliendum cum tædio vivi, ſpiritum adhuc trahentes, cum mortuis obruerentur. Goslarienſis civitas fundatur, ſecundum Chronica Saxonum, per Henricum II. Regem Romanorum in loco, ubi prius parvum ſtetit molendinum & tugurium exile venationi deſerviens. Quidam tamen volunt, eam eſſe fundatam ab Henrico I. ut ſupra anno DN. DCCCCXXX. patuit.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini MVII. Borchardus Wormatienſis Epiſcopus in Scripturis ſtudioſus, ſecundum Vincentium, primum magnum Canonum volumen a ſe editum, Scripturarum ſententiis undique compilatis

latis de floratum ſtudentibus publicavit. Henricus Rex Babenbergenſem urbem, quæ fuit S. Petri Apoſtoli, ſecundum Egghardum, pro Narmienſi apud populum commutavit ſive permutavit.

De Sergio IIII. PP. Rom. CL.

Sergius Papa, natione Italicus ex patre Bernhardo, ſedit annis duobus & menſibus tribus, ſecundum Martinum. Hic Papa fuit ſanctæ vitæ & converſationis honeſtæ. Peregrinus vir ſanctæ religionis, ſecundum Sigibertum, Archiepiſcopus Colonienſis floruit. Hic per promotiones Henrici Regis factus eſt Archiepiſcopus ſatis mirabiliter. Nam Henricus Rex Dominica Quinquageſima venationi inſiſtens, ſolus ad interiora ſylvæ devenit, comitibus ſuis huc illucque diſperſis. Ibi enim habebat quidam Sacerdos, Eccleſiam, agreſtis homo & turpis formæ valde, nomine Peregrinus, & quaſi monſtrum exiſtens in natura. Rex vero militem ſe fingens, ſuppliciter Miſſam petit a Sacerdote, & hic confeſtim ſe præparat. Henricus autem Rex interim cogitabat, quare Deus, a quo cuncta formoſa procedunt, tam deformem hominem Sacramenta ſua conficere pateretur. Perventum eſt ergo ad Miſſæ introitum, qui incipit: Scitote, quoniam Dominus ipſe eſt Deus. In quibus verbis cum diſcordaret Clericus Scholaris a Sacerdote, ipſe Sacerdos concionatoris voce extollens fortius organum dixit: Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Quo dicto repercuſſus Rex, & Propheticum virum æſtimans, invitum ipſum fecit Archiepiſcopum Colonienſem. Hujus Epiſcopi tempore erat in Monaſterio Sanctimonialium ejuſdem urbis quædam virgo, quæ ſpecie & dulci ſermone omnes ſuos amatores incendebat. Quorum amatorum unus dives & generoſus eam abduxit, & loco uxoris ea uſus fuit. Cui Nobili mandabat Archiepiſcopus, ut mulierem Monaſterio ſuo reſtitueret. Quem facere renuentem Epiſcopus excommunicavit, ſimiliter & eam. Cum autem Peregrinus Archiepiſcopus appropinquaret, termino vitæ ſuæ convenerunt amici excommunicati hominis, rogantes Epiſcopum, ut conſanguineum ipſorum abſolveret. Quibus reſpondit Archiepiſcopus: Si miſer ille maledictam illam mulierem deſeruerit, ſit abſolutus: ſi autem perſtiterit, ſequenti anno hac eadem die & hora, qua ego decedam, ſit ante tribunal Dei cum eadem reſponſuri ambo de malo, quod egerunt. Quæ cum Nobili illi dicerentur ab amicis, nec ipſe eam deſerere vellet, anno revoluto ambo fulmine percuſſi perierunt.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini MVIII. Henricus Rex, cum jam Henricum Marchionem cæteroſque regni hoſtes ſuperaſſet, ſecundum Egghardum, ac Italiam, Bohemiam, Ungariam ac Boleslaum cum Slavorum gente ſibi ſubjugaſſet, data ſibi requie a Domino, conſiderat, ſe filios non habiturum, eo quod conſortem regni ſui Cunigundem adhuc carnaliter non cognoviſſet, ſed ut ſororem ſemper habuiſſet, Dominum omnium largitorem elegit hæredem. Unde providenti & prudenti uſus conſilio, Epiſcopatum in Babenberg in honorem S. Petri Apoſtoli Sanctique Georgii Martyris fundavit, locumque ipſum prædiorum divitiis & omni ornatus decore ditavit. In meridiana quoque civitatis parte Monaſterium Canonicorum Regularium in honorem S. Stephani Protomartyris conſtruens, & ſimiliter in aquilonari parte urbis aliud Monaſterium S. Benedicti Ordinis in honorem S. Michaelis conſtituens, aliis locis regni, prout opus erat, munificentiæ ſuæ impertiebatur largitatem. In hoc autem fundato Epiſcopio primum Præſulem inſtituit Everhardum, virum ſagacem & religioſum.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MIX. Theodericus Metenſis Epiſcopus, ſecundum Sigibertum, dotem & patrimonium Reginæ Cunegundis ſororis ſuæ Eccleſiæ Babenbergenſi a Rege Henrico delegari dolens, contra ipſum rebellare cœpit. Henricus Rex Stephano Regi Ungariæ Giſelam ſororem ſuam in uxorem dedit, ſecundum Sigibertum. Quæ antequam Regis lectum ingredi vellet, precibus & inſtantiis obtinuit, ut Rex ſe & totam ſuam gentem promitteret velle facere baptizari. Quod poſtea ita factum eſt. Et cum Rex baptizaretur in die S. Stephani, tale nomen ſortitus eſt, cujus merita poſt Dominus per multa miracula patefecit per totum regnum Ungarorum.

De Benedicto VIII. PP. CLI.

Benedictus Papa, natione Thuſcus, ex patre Alberico, ſedit annis XIII. & menſibus II. ſecundum Martinum. Hic poſt abjectus fuit, & alter ejus loco intruſus. De iſto Benedicto dicit Petrus Damiani, quod quidam Epiſcopus vidit ipſum in nigro equo quaſi corporaliter equitare poſt mortem ſuam, & dixit ei: Nunquid tu es Benedictus Papa, quem jam defunctum novimus? Cui ille: Ego ſum ille maledictus Benedictus. Et quomodo eſt tecum? inquit Pater. Graviter, inquit, torqueor, ſed de Dei miſericordia non deſpero, ſi mihi adjutorium præbeatur. Vade ergo ad ſucceſſorem meum Johannem Papam, & dic ei, ut in tali theca pecuniam accipiat, & pauperibus diſtribuat. Nam quicquid pro me datum fuit, huc uſque nihil mihi profuit, quia de rapinis conquiſitum fuit. Quod Epiſcopus fideliter implevit, & Epiſcopatui renuncians, Monaſterium Monachorum intravit.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini MX. Peregrinus Archiepiſcopus Colonienſis obiit feliciter in Domino, in cujus ſedem ſucceſſit Herbertus, ſecundum Sigibertum. De iſto Herberto legitur in Vita S. Berwardi Epiſcopi Hiltinsheymenſis, quod, cum Berwardus una dierum ſederet in menſa ad januam ejus Scholaris Herbertus ſtipem mendicans. Quem S. Berwardus in ſpiritu cognoſcens futurum Colonienſem Archiepiſcopum, dixit famulo, ut cito cerneret, & Epiſcopum Colonienſem intromitteret. Famulus autem feſtinus ad portam venit, & circumſpiciens, neminem niſi Scholarem

rem pauperem vidit. Unde reverſus ait Domino: nullum ad oſtium curiæ ſtare reperi, niſi ſcolarem eleemoſynam petentem. Cui Antiſtes: Introduc illum, quia ipſe eſt. Cum intromiſſus veniret ad Epiſcopi ſancti præſentiam, aſſurgens ei Pontifex, dixit: Bene veniat futurus Archiepiſcopus Colonienſis. Quam ſalutationem Scholaris audiens, & Epiſcopum ſenem ei aſſurgere cernens, rubore perfuſus & multum verecundatus dixit: Domine & Pater venerande, cur mihi pauperi Scholari illuditur? parcat vobis Optimus Deus. Cui ſanctus Præſul: Abſit a me puer cariſſime Herberte, quod cuiquam illudam. Dico tibi verbum, ſed in hoc verbo non extollaris, & Creatori tuo fideliter ſervire ſtudeas, ut, quod de te miſericorditer fieri providit, peccatis tuis non amittas. Quem cum juxta ſe locatum recreaſſet, tandem licentiavit. Rogavit & S. Berwardus, cum ſuam primam Miſſam Epiſcopalem celebraret, quod ſui memor eſſet. Quod poſtea fecit. Nam cum prædictus Herbertus Archiepiſcopus factus Miſſam ſuam primam Coloniæ celebraret, & ad recordationem vivorum veniſſet, oravit ſuppliciter pro dicto S. Præſule Berwardo. Qui mox vivus in commemoratione vivorum Antiſti occupato apparuit, & gratias ei retulit. Quum idem Archiepiſcopus in eadem Miſſa ad commemorationem defunctorum poſt elevationem Corporis Chriſti perveniſſet, ſubito S. Berwardus ſe carne exutum ſecundo revelavit, & beatum ſe fore dixit. Herbertus autem poſt Miſſam ſtatim nuncium miſit in Hiltensheim, & ipſum eodem die & hora migraſſe ad Dominum, veraciter didicit. Unwanus Archiepiſcopus Hammeburgenſis migravit ad Dominum, bonis operibus onuſtus, ſecundum Helmoldum, poſt quem electus eſt Libentius II. & vixit in Epiſcopatu annis XVII. Iſte cum eſſet nepos Libentii I. Archiepiſcopi ejuſdem Eccleſiæ, favore Imperatricis ferulam ſuſcepit a Rege Henrico, & pallium a Papa Benedicto. Hic erat vir ſimplex & rectus, primus Præpoſitus ejuſdem Eccleſiæ exiſtens Hammeburgenſis.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini MXI. Nordmanni, ſecundum Wilhelmum, Trajectum inferius igne cremarunt, & innumeros cives in eo occiderunt. In Lorharingia juxta montem Caſtrilocum, ſecundum Vincentium, fonticulus aquæ multum ſalubris in ſangvinem verſus eſt, quod probavit mulier, quæ hujus fontis aqua, lotam faciem oſtendit ſangvinolentam. Benno ſive Bernhardus Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ obiit feliciter in Domino, ſecundum Egghardum, qui juxta Ludgerum fratrem ſuum in crypta Monaſterii S Michaëlis in monte Luneburg conſtructi eſt ſepultus. Qui fratres ambo, deſtructo caſtro & Monaſterio translato per cives Luneburgenſes, ut infra patebit in II. Volumine, intra urbem ſunt tumulati. Huic autem Bennoni ſucceſſit Bernhardus filius ejus, qui probitatem paternam poſtponens, factus eſt vir totius diſcordiæ & turbator patriæ.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini MXII. in villa Colebeke terræ Saxoniæ, diœceſis Halberſtadenſis, ſecundum Egghardum, contigit ſingulare quoddam & inauditum a ſeculo prodigium. Nam cum in nocte Nativitatis Chriſti Robertus Presbyter in Eccleſia S. Magni Martyris Miſſam decantare ſolenniter inchoaſſet, accidit, quod quidam Odbertus cum octodecim ſodalibus ſuis viris XV. & III. fœmellis choream in cœmiterio ducerent, & cantilenas ſeculares perſtrepens jubilaret, per quas divinum officium in Eccleſia & devotione populi fidelis, perturbabat & impediebat. Unde mittens ad illos, mandabat, ut a ſuis levitatibus in illa ſanctiſſima nocte deſiſterent, & loco conſecrato parcerent. Quibus mandatum Sacerdotis parvi pendentibus imprecatus eſt ipſe, dicens: Placeat Domino pro nobis hodie nato, & Sancto Magno, ut ita cantantes & choriſantes permaneatis per integrum hunc annum. Quod, ut Presbyter petiit, factum eſt. Sex igitur menſibus evolutis, terræ usque ad genua ſunt immerſi, & deinde usque ad fœmora. In toto autem illo anno nec comederunt, nec pluvia illos irrigavit, veſtimenta vero eorum & calceamenta non ſunt attrita, nec ungves eorum aut capilli creverunt. Filius autem Presbyteri dictus Johannes ſororem ſuam cantantem per brachium arripuit, & mox illud a corpore evulſit. Illa vero per reſiduum illius anni ſine brachio cum cæteris choriſans permanſit. Evoluto anno, Herbertus Archiepiſcopus Colonienſis iter faciens juxta illos, miſericordia motus, eos abſolvit a nodo, quo manus ipſorum ligabantur, & ante altare S. Magni eos Deo & Eccleſiæ reconciliavit. Filia autem Presbyteri cum aliis duabus fœminis continuo exanimis effecta cecidit. Cæteri vero continuis tribus noctibus proximis profundiſſimo ſomno dormitaverunt pariter & diebus. Quibus tranſactis, & ipſis evigilantibus, aliqui eorum ſurgentes, ad propria redierunt, cibumque ſumſerunt, ſed in recordationem tanti ſigni usque in diem mortis ſuæ non ſunt a tremore capitis & manuum liberati. Alii vero in tantum ſunt emendati per aſſumtam pœnitentiam, ut poſt mortem miraculis coruſcarent. Hoc ita factum Odbertus unus ex ipſis in ſcriptis reliquit, in cujus ſcripturæ fine ſic ponitur: Datæ ſunt nobis literæ a Domino Herberto Archiepiſcopo Colonienſi anno Domini MX. ex quo arguunt quidam, hoc contigiſſe in diœceſi Colonienſi, quia alias in eo autoritatem abſolutionis non habuiſſet. Sed forte hic vir ſanctus per divinam revelationem miſſus extitit ad abſolvendum eos autoritate divina, quia alias hoc non attentaſſet.

Undecimo anno Henrici, qui eſt Domini MXIII. Henricus Rex Metenſem urbem vallavit exercitu magno, ſecundum Sigibertum, tamdiu, quousque per juſtitiæ debitæ exhibitionem inter Regem Henricum & Theodericum Epiſcopum urbis ejus pax facta eſt & concordia. Bruno Archiepiſcopus Trevirenſis, vir ſanctus & nobilis, ſecundum Egghardum, de Querfort oriundus, paſſus eſt mortem a Prutenis. Hic namque per Papam in Ungariam ad prædicandum

dum Verbum Dei miſſus fuerat, & ibidem per integrum diem illæſus in igne copioſo ſteterat, ſed in Pruziam veniens, multis ſuppliciis afflictus eſt ab eis, & tandem manibus & pedibus abſciſſis, poſtremo capite plexus eſt.

Duodecimo anno Henrici, qui eſt Domini MXIIII. Henricus Rex cum maximo exercitu montes tranſiens, tandem Romam pervenit, ſecundum Vincentium, ubi a Papa Benedicto benedictionem & Imperialem coronationem cum magna gloria & ſolennitate ſuſcepit. Godefridus, Dux Lotharingiæ, ſecundum Sigibertum, Comitatum Montenſem Reineri depopulatus eſt, quem Reinerus Comes cum patruo ſuo Lamberto Comite Lovanienſi inſecutus, apud Caſtrum Floryn expugnavit, ubi circa M. & CC. viri ceciderunt, & ipſe Lambertus pariter occubuit. Ibidem enim res mirabilis contigit. Lambertus namque iſte phylacterium habuit, a collo usque ad pectus dependens, Sanctorum reliquiis refertum, quorum patrociniis ſe tutum fore in periculis credebat. Inſtante vero ſuæ vitæ termino, phylacterium illud a collo proſiliens, ſuper tumulum quendam campi cecidit, & mox Comes perimitur, qui per antea occidi non poterat, phylacterio illo in collo ejus pendente. Quod quidam miles videns, phylacterium illud rapuit, & in caliga ſua ipſum abſcondit; celare tamen non valuit, quia coxa ejus intumeſcens, rem ipſam prodere coëgit. Unde phylacterium illud Etheloni fratri Lamberti Comitis dedit.

Tertio decimo anno Henrici, qui eſt Domini MXV. Simeon Syracuſis Siciliæ oriundus, ſecundum Sigibertum, & poſt Monachus in monte Sinai, clariſſimus haberi cœpit. Hic Jeroſolymam veniens, longam pro Chriſto peregrinationem ſuſcepit, & cum Poppone Trevirenſi Archiepiſcopo S. Brunonis ſucceſſore ad Gallias veniens, Treviris in alta turri incluſus eſt, ibique poſt multas hominum tribulationes & multas dæmonum tentationes, beato fine quievit; cujus quidem merita miraculorum crebris (ſ. celebris) oſtendit coruſcatio & ſignorum multiplicatio.

Quarto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MXVI. Richardus Dux Nordmannorum, ſecundum Egghardum, Cœnobium Fiſcanenſe, quod pater ſuus inchoaverat, perfecit. Hic ſingulis noctibus ad matutinas Monachorum ibat, genua flectens in oratione usque ad lucem. Quadam autem die ſic faciens, cum oſtium Eccleſiæ Monaſterii exire vellet, invenit obſeratum, quod ſibi prius factum non fuerat. Qui percuſſo violenter peſſulo, ſacriſtam excitavit. Qui ſurgens e ſomno, & videns Ducem ruſticano amictum veſtitu, furem ipſum ſuſpicatus, in capillos ejus involat, multosque colaphos ei inferens, graviter ipſum percutiebat. Ille vero ex incredibili patientia vapulanti nullum reſponſum dedit. Poſtera autem die Dux in Capitulo Fratrum querelam depoſuit adverſus ſacriſtam Monachum, & ipſum ad vicum Argentias ſecundo in craſtinum præſentari præcepit, minitans, ſic ſe de eo velle vindicare, quod tota Gallia de hoc loqui deberet. Craſtina ergo Monachus ductus eſt ad locum conſtitutum, ubi per Judices rei publicæ morti eſt adjudicatus, & pro eo quod crimen læſæ Majeſtatis admiſiſſet. Richardus vero Dux a lata illa ſententia Monachum talem abſolvit, & vicum illum officio ſacriſtiæ conſignavit, pronuncians, eum optimum eſſe Monachum, & fideliter cuſtodire officium ſibi creditum, nec etiam iratus ſuum fregiſſet ſilentium. Hic Richardus poſt defunctus facit ſe ſepeliri ante oſtium Eccleſiæ illius Monaſterii, ut ab omnibus conculcaretur ingredientibus & egredientibus, & ſuper ipſum plueret. Quod corpus tamen Wilhelmus Abbas inde ſuſtulit, & ante ſummum altare illud honorifice locavit.

Quinto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MXVII. Cometes ultra ſolitum mirabilior, ſecundum Sigibertum, in modum trabis maximæ per quatuor menſes apparuit, & Theodorico Comite Gandenſi pugnante contra Friſones in Friſia, in vindictam patris ſui ab eis occiſi, prœlio jam conſerto, vox neſcitur unde emiſſa audita eſt, dicens: Fugite, fugite. Et cunctis fugientibus, Comes a paucis Friſonibus perimitur cum potioribus ſuis, ſed Godfridus capitur. Ezicone Epiſcopo Aldenburgenſi defuncto, ſucceſſit ei Volkquardus, ſecundum Helmoldum, in ſedem. Hic perſecutionis tempore a Slavis pulſus, abiit in Norwegiam, ubi multos Domino lucratus eſt, & cum gaudio reverſus eſt in Sedem ſuam.

Sexto decimo anno Henrici, qui eſt Domini DXVIII. Rodolfus Rex Burgundionum, ſecundum Wilhelmum, regnum ſuum Henrico Imperatori reſignavit, & ita factus eſt a modo Ducatus. Wiligis factus eſt Archiepiſcopus Moguntinus, ſecundum Egghardum. Hujus pater, quia currifex erat, adhuc rotam in vexillis & clypeis pro inſigniis Moguntina defert Eccleſia ab Epiſcopo ſumtam. Hic Wiligis conſtruxit majorem Eccleſiam & Eccleſiam S. Albani in urbe Moguntia.

Decimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MXIX. maxima perturbatio toti Saxoniæ accidit, ſecundum Helmoldum. Nam Bernhardus filius Bennonis Ducis Saxoniæ Henrico Imperatori rebellare cœpit. Unde Slavi, ſumta occaſione, a fide apoſtataverunt, qui jam quaſi LXX. annis & amplius in fide perſtiterant a tempore Ottonis I. cujus mali cauſa talis fertur fuiſſe. Meſtwinus namque Princeps Slavorum filiam Bernhardi Ducis Saxoniæ deſponſaverat, propter quod magno ſolatio pariter & auxilio ſibi erat contra Imperatorem Henricum. Quibus compoſitis & concordatis, negat Bernhardus Dux dare filiam ſuam Weſtwino Regulo, dicens, dedecus eſſe, nobilem puellam dari catulo. Quod Meſtwinus percipiens, remandavit Duci Saxoniæ: ſi catulus ſum, mordebo, ut canis. Unde cum valida Slavorum manu venit in Hammeburg, & omnem populum, tam Clericos quam laicos, trucidavit, exceptis LX. Sacerdotibus, quos ludibrio reſervavit. Inter quos fuit Oddar Præpoſitus majoris Eccleſiæ. Ille ergo cum cæteris Sacerdotibus tali martyrio conſumtur

ſumtus eſt, ut cute capitis in modum crucis inciſa, fere cerebrum ſingulis aperiretur. Deinde ligatis poſt terga manibus, per ſingulas Slavorum civitates tracti ſunt, donec deficerent. Similiter Aldenburg populoſam civitatem percuſſerunt in ore gladii & multos captivos per totam Slavorum terram in contemtum Chriſtianorum trahentes, diverſis pœnis affecerunt. Eodem modo in Mykelenburgenſi Monaſterio, Moniales & virgines ibidem repertas deflorantes violaverunt. Godeſcalcus, etiam alius Slavorum Princeps a fide apoſtatatus, Chriſtianis multa mala intulit, & ſacra loca execrando dehoneſtavit, de quibus tamen poſt pœnituit. Hi Slavi per Regem Danorum & Bernhardum Ducem tandem ad fidem Chriſtianam & ad cenſum dandum ſunt reducti, non tamen ſine multa ſangvinis effuſione eorundem.

Decimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MXX. Libentius Archiepiſcopus Hammeburgenſis, ſecundum Helmoldum, ipſam Eccleſiam Hammeburgenſem, penitus deſolatam & deſtructam per Danos & Slavos, renovare cœpit, XII. Canonicos novos ibidem inſtituendo, eo quod antiqui interfecti fuerant anno præcedenti. Hæc, inquam, devaſtatio & deſolatio Eccleſiæ prædictæ, ſecundum eundem Helmoldum, facta dicitur ſub Unwano prædeceſſore Libentii ante dicti. Benedictus Papa, ſecundum Sigibertum, venit ad Imperatorem Henricum in Teutoniam, quem Imperator honorifice ſuſcepit & pertractavit, & cum eo deſcendens in Coloniam, Natale Domini inibi ambo celebraverunt, ubi Herbertum Colonienſem Archiepiſcopum, a ſe injurioſe tractatum, ex inductione Papæ humili ſatisfactione placavit.

Decimo nono anno Henrici, qui eſt Domini MXXI. Durandus fit Leodienſis Epiſcopus, ſecundum Vincentium. Iſte quaſi fabula in theatro mundi fuit, eo quod vir ex humilimo & pauperrimo genere ortus, Dominis ſuis Cardinalibus dominaretur. Nota ſervilis conditionis exemplum. Cynico Rex Anglorum Romam profectus peregrinationis gratia, ſecundum Helmoldum, navigio in Angliam rediit, & mox Marcolium Scotorum Regem rebellantem ſibi ſubjugavit. Erat etiam tunc in Anglia vir ſapientiſſimus Egelmodus Archiepiſcopus Canthuarienſis, ex Decano in Præſulem aſſumtus. Hic Romam tranſiens, in via apud Papiam brachium S. Auguſtini Doctorum Magiſtri, centum talentis argenti puri & uno talento auri comparatum ad Canthuariam tranſmiſit.

Viceſimo anno Henrici, qui eſt annus Domini MXXII. S. Berwardus Epiſcopus Hiltinsheimenſis, plenus virtutibus, obiit in Chriſto, poſt labores & tribulationes multas, quas pro Eccleſia ſua ſuſtinuit, ſecundum Egghardum. Hic vir Dei habitum Monachalem aſſumſit, antequam moreretur, veſtitus in Cœnobio S. Michaëlis ejusdem urbis, quod ipſe fundaverat, & ſepultus eſt in tumulo, quem ipſe foderat, præſcius diei obitus ſui. Terræ motus maximus factus eſt in Bavaria IIII. Idus Maji ſecundum Sigibertum, ex quo corruerunt turres multæ & domus, ac Eccleſiæ plures ſunt everſæ, populusque innumerus oppreſſus.

Viceſimo primo anno Henrici, qui eſt Domini MXXIII. Volquardus Aldenburgenſis Epiſcopus defunctus eſt, ſecundum Helmoldum in Chronicis Slavorum, vir magnæ perfectionis, cui ſucceſſit Benno, vir prudens & magnæ induſtriæ. Hic reordinavit reditus Eccleſiæ ſuæ & impenſas a Duce Bernhardo, quas Otto I. eidem Eccleſiæ deputaverat dandas a Slavis pro ſubſidio ſuſtentationis Fratrum annuatim. Illis enim temporibus, qui nunc Canonici dicuntur, pro tunc Fratres in omnibus Eccleſiis Cathedralibus Saxonum & Slavorum nuncupabantur, de quo nomine moderni Presbyteri nauſeam habent & verecundiam. Henricus Imperator curiam ſuam celebravit in Werben opido terræ Saxonum juxta Albiam ſito, ſecundum Helmoldum, ubi convenerunt omnes Principes Slavorum & Winulorum ad præſentiam Imperatoris, ſeque Imperio pro bono pacis & ſubjectionis obtemperaturos eſſe proteſtati ſunt. Ibique cum Benno Aldenburgenſis Epiſcopus in facie Imperatoris veterem pro Eccleſiæ ſuæ promotione innovaret querimoniam, interrogati a Cæſare Principes Slavorum de poſſeſſionibus ad jus Epiſcopi pertinentibus recognoverunt, memoratas urbes cum urbibus ſuæ Eccleſiæ & Pontifici debere pertinere. Præterea omnes Obotriti Ritznupolabi, Wagiri cæterique Slavorum populi, qui terminis Eccleſiæ Aldenburgenſis concludebantur, polliciti ſunt dare omnem cenſum, quem pro decimis Otto Magnus Eccleſiaſticis ſtipendiis ordinaverat. Sed ſtatim, ut Imperator receſſit, tam ipſi Principes quam Bernhardus Dux, totus avaritia infectus, Slavos, quos bellis & pactionibus ſubegerat, tantis vectigalium penſionibus aggravavit, ut nec memores Dei, nec Sacerdotibus ad quicquam eſſent benevoli. Quamobrem Benno Epiſcopus caſſo labore fatigatus, cum non inveniret, ubi pes ejus requieſceret, acceſſit ad S. Berwardi Epiſcopi Hiltensheimenſis ſucceſſorem, qui de ſuis facultatibus ſibi neceſſaria procuravit.

De Johanne XX. PP. CLII.

Johannes Papa, natione Romanus ex patre Gregorio, ſedit annis X. menſe uno, ſecundum Martinum. Iſte litem geſſit cum Romanis. Hujus tempore Heimericus S. Stephani I. Regis Ungarorum filius & virgo, cum ſponſa ſua obiit, miraculis multis coruſcans, ſecundum Vincentium.

Viceſimo ſecundo anno Henrici, qui eſt Domini MXXIIII. Henricus Imperator, conſulentibus ſibi Principibus ſuper ſubſtitutione regni, deſignavit Conradum, virum Regii generis & egregiæ libertatis. Poſtquam ergo Henricus Imperator, ſecundum Vincentium, bonæ opinionis odorem longe lateque redolere de ſe fecerat, locumque ſibi dilectum cum cæteris Monaſteriis ditando, ornando & excolendo ad perfectum perduxerat, divina vocatione viam univerſæ carnis ingreſſus, felicem animam Deo

Deo reddidit III. Idus Julii, ſepultusque eſt in Babenberg in Epiſcopio a ſe fundato in Monaſterio S. Petri Apoſtoli, ad cujus Imperium cum Cono præpotens Dux aſpiraret, repudiatur inſtinctu Erbonis Archiepiſcopi Moguntini & quorundam aliorum regni Primatum, & Conradus deſignatus ab Henrico ad Imperium ſublimatur. De iſto Imperatore Henrico legitur, ſecundum Jacobum de Voragine, quod dum ipſe & Cunigundis uxor ſimul manerent, diabolo inſtigante, de quodam milite uxorem ſuſpectam habens, ſuper candentes vomeres XV. pedum, pedibus nudis eam incedere fecit. Quæ vomeres aſcendens, dixit: Sicut a Henrico viro meo & aliis omnibus viris intactam me noviſti Jeſu Chriſte, ita in præſentiarum me illæſam ab hac ignis flamma conſerva. Cui vox dixit: Virgo Maria te virginem liberabit. Totam ergo candentis ignis maſſam illæſa pertranſiit, Chriſtum & Matrem ejus glorioſam benedicens. Cum autem Imperator defunctus eſſet, multitudo maxima dæmonum ante cellam cujusdam Eremitæ tranſibat. Qui feneſtram aperiens, ſciſcitabatur ab ultimo, quinam eſſent. At ille reſpondit: Legio dæmonum ſumus, qui ad mortem Imperatoris properamus, ſi forte aliquid proprium in eo invenire poſſimus. Quem adjuravit heremita, ut ad ſe rediret, & quid egiſſent, intimaret. Qui rediens dixit ad eum: Nihil profecimus, quia, dum falſa uxoris ſuſpicio & Dei tentatio aliaque mala cum bonis ejus operibus in ſtatera eſſent portata, aduſtus ille Laurentius olla aurea jactata ſuper ſtateram, altera pars ſtateræ præponderat. Tunc ego furibundus factus, aurem unam illi abſtuli violenter. Ollam enim vocabat calicem, quem dictus Imperator Eccleſiæ Merſeburgenſi in honorem S. Laurentii fieri fecerat, cui propter magnitudinem & ponderoſitatem duæ aures inerant, ut eo facilius teneretur, & erat de puro auro. Repertum ergo eſt, quod eadem hora Imperator obierat, & quod calix ille unam aurem amiſerat, & eſt in prædicta Merſeburgenſi Eccleſia die hodierna.

De Conrado II. Imp. 83.

Conradus II. Romanor. Imperator LXXXIII. cœpit anno mundi IIIIMDCCCCLXXXIIIII. Olympiadis CCCCLI. anno primo, Urbis conditæ M DCC LXXIIII. Domini vero MXXIIII. & imperavit annis X V. ſecundum Martinum. Hic Principibus in electione diſſentientibus, per Erbonem Archiepiſcopum Moguntinum & Eberhardum Epiſcopum Babenbergenſem, ordinationem Henrici Imperatoris defuncti proſequentes, in regnum ſublimatur, cæteris Electoribus tandem conſentientibus. Iſte nitebatur Babenbergenſem Epiſcopatum deſtruere, ex informatione Brunonis Epiſcopi Auguſtenſis, fratris Henrici Imperatoris defuncti, ſed ne hoc faceret, a Henrico defuncto prohibitus eſt. Ipſe etiam fratrem ſuum ſibi rebellem ab Alemannia fugavit in Ungariam, qui poſt ſibi reconciliatus, Nurenberg urbem & caſtrum Imperio reſignavit. Ipſe quoque in caſtro ſuo Limburg Monaſterium Ordinis S. Benedicti fundavit, & Spirenſem Epiſcopatum inchoavit, quem Henricus III. filius ſuus perfecit. Hic intrans Italiam pro corona ſua, Epiſcopos Mediolanenſem, Cremonenſem & Bleſenſem exilio relegavit, ſecundum Vincentium.

Primo anno Conradi, qui eſt Domini MXXV. Bruno Auguſtenſis Epiſcopus, frater Henrici II. Imperatoris, apud Conradum Regem laborabat, ſecundum Sigibertum, pro deſtructione Babenbergenſis Eccleſiæ, & hoc per Giſelam Reginam, cui promiſit omnia prædia jure hæreditario ad ſe pertinentia, filio ejus Henrico contradicente. Locus ergo & tempus ſtatuitur, in quo negotium hoc ad effectum perduceretur. Sed nocte diem illam aſſignatam præcedente, Everhardus Epiſcopus ad tentorium prædicti Brunonis clam acceſſit, lectoque ejus aſſiſtens, multa ſuper his monendo, obſecrando, & memoriam fratris ſui ſibi inculcando, cum eodem ſolicitus egit. Bruno tandem obdormiens, vidit in ſomnis fratrem ſuum Henricum Imperatorem lecto ſuo aſtare, faciem ſuam ex una parte barba depilata deturpatam objectare. Cui ſuper hoc ſtupenti & admiranti, & quis tam temerarios auſus in eum præſumeret, ſciſcitanti reſpondet: Tu hoc feciſti, qui me & Sanctos Dei, quos rebus a Deo mihi conceſſis dotavi, exſpoliari diſpoſuiſti. Cave jam ulterius frater de hac temeritate, ne mercedem ſtultæ præſumtionis tuæ recipias. Expergefactus Bruno de viſione non mediocriter territus, mane facto non venit ad conventum Procerum & Nobilium. Regina autem pro filio ſuo ſolicita, miſſis nunciis, obnixe rogavit, ut Epiſcopus veniret, & promiſſa perficeret. Sed ille infirmitatem magnam, quod nec pedem movere poſſet, allegavit. Rogavit ergo, ut vel lecto ſe permittat illuc deportari. Quod fieri recuſans, tandem ſe in Deum, & Sanctos ejus, & in fratrem ſuum peccaſſe, libera voce proclamavit. Sicque pietas divina per merita famuli Henrici Imperatoris, ne ſpe, quam in ſe poſuit, fruſtraretur, omnia illius pravæ conſpirationis machinamenta repreſſit, illudque, quod ab eo bene cœptum eſt, confirmando ſemper ex illo tempore ad meliora provexit.

Secundo anno Conradi, qui eſt Domini MXXVI. Conradus Rex Romam pergens, ſecundum Sigibertum, coronatur in Imperatorem a Papa Johanne, & rediens, filium ſuum Henricum in Regem a Peregrino Archiepiſcopo Colonienſi vel forte Herberto inungi fecit Aquisgrani. Urbs Spirenſis, quæ & Nemetum dicitur, ſecundum Vincentium, a Conrado Imperatore fundatur. Libentius II. Hammeburgenſis Epiſcopus obiit, ſecundum Helmoldum, vir valde religioſus, in cujus ſedem electus eſt Hermannus & confirmatus, Præpoſitus Eccleſiæ Halberſtadenſis, vir miræ ſimplicitatis & parum habens prudentiæ ſerpentinæ. Ideo & faciliter deceptus a Clericis, raro parochiam ſuam viſitavit. Semel denique Hammeburgum acceſſit, & tunc cum exercitu veniens, Epiſcopatum quaſi non ſuum ſpoliavit, abiensque

velut

velut terram ſalſuginis ipſam dereliquit, rapacitatis auctor & intentor. Mortuus eſt autem in Epiſcopatu Halberſtadenſi, dum eſſet in prædio ſuo Hiltenroth, corpusque ejus Bremam devectum eſt, & ſepultum in medio chori. Hic ab incolis terræ paludem Ertheneburg comparavit, quam Conradus Imperator præcepto ſuo eidem Eccleſiæ conſignans, ſigillo ſuo confirmavit &roboravit.

Tertio anno Conradi, qui eſt Domini MXXVII. Conradus Imperator condidit multas leges,& pacem in terris ſervari ſtatuit, ſecundum Vincentium in Speculo, ita ut quicunque Principum pacem infringeret, capite plecteretur. Cujus ſtatuti transgreſſor Lippoldus Comes Thuringorum accuſabatur, ſecundum Martinum. Quod ipſe percipiens, cum uxore & pueris occulte fugiens, ſolitudinem intravit, quam multis temporibus tanquam eremita inhabitabat, nullo penitus ſciente, quonam divertiſſet. Contigit autem Conradum Imperatorem ad illas accedere partes cauſa venationis, & ab omnibus ſuis familiaribus elongatus deviando ignorabat, ubi eſſet, & tandem caſu pervenit ad dicti Comitis eremitorium. Qui benigne receptus, cum poſt laborem in ſtrato dormiret, Comitis uxor peperit filium, & Imperator in ſomnis audivit vocem dicentem, puerum ibidem natum genus ſuum eſſe, & futurum ipſius ſucceſſorem. Hanc vocem primo contemnens, cum iterata fuiſſet, anxius mane expectabat. Cum autem orto ſole puerum vidiſſet, & ad ſocios, qui ab eo deviaverant, veniſſet, vocatis duobus ſecretariis ſuis, occulte eis mandavit, ut prædictum puerum natum rapientes in ſylvam occiderent, & ſibi cor pueri in argumentum interfectionis præſentarent. Qui juxta mandatum Regis puerum rapiunt, & miſericordia moti, ipſum non occidentes, in nemore relinquunt, & cor capti leporis, qui forte nutu Dei aderat, Imperatori deferunt. Accidit autem diſpenſatione divina, ut eadem hora Dux Henricus frater Imperatoris venationis cauſa in eadem ſylva ſolus oberraret, & puerum vagientem audiret. Quem inveniens, & ipſum elegantem videns uxori ſuæ ſterili occulte deportavit, mandans eidem, ut, quod ipſum genuerit, affirmaret. Quod ſic factum eſt, vocavitque nomen ejus Henricum. Cum jam adultus puer ab Imperatore intueretur, & attendens, vultum ejus, quem olim viderat, pariter & ætatem, petiit conſtanter a fratre ſuo Henrico puerum ſibi dari, ut uxori ſuæ inſerviret. Quod tandem obtinuit, tractans apud ſe, quomodo illum occideret. Unde poſt aliquod tempus miſit ipſum cum literis ad Imperatricem Aquisgranum, mandans, ut ſub obtentu gratiæ ſuæ ſtatim juvenem illum ad ſe cum ſuis literis venientem interfici procuraret. Quum puer ille iter faceret, contigit, ipſum pernoctare in domo cujusdam Presbyteri quondam Capellani Archiepiſcopi Moguntini. Juveni ergo dormiente, Sacerdos curioſe perſcrutari cœpit literas portitoris, timens, ne aliquid in eis contra Dominum ſuum Archiepiſcopum contineretur. Videns ergo Sacerdos juvenis periculum, & ſibi (leg. illi) ex literis illis mortem imminere, pietate motus literæ tenorem immutavit. Nam abraſo eo, quod eodem die, quo juvenis veniret, ipſum interficeret, inſeruit, quod eodem die juveni illi filiam ſuam matrimonialiter copularet. Quod mox factum eſt, licet cum magna admiratione matris & amicorum filiæ propter tam ſerioſum & inconſvetum mandatum. Nam cum Imperatrix literas Imperatoris inſpexiſſet ſigneto ſuo ſignatas, convocatis Principibus & Prælatis, quos ad manum habere poterat, nuptias filiæ confeſtim celebrat, eam juveni vix XIIII. annorum tradens in uxorem. Quod factum Imperator dum perciperet, obſtupuit, ſed intelligens, divinam eſſe ordinationem, cui reſiſtere non valeret, ſciſcitatus eſt de juvenis illius & parentum ſuorum conditione, & tandem veraciter cognoſcens, ipſum eſſe filium Lippoldi Comitis Thuringorum, quem ruſticum crediderat, dolor ſuus mitigatus eſt, & ſic talis ſecundum vaticinium ſupra dictum ſucceſſor Imperatoris factus eſt. Hæc de Viatico Narrationum. Sed quia hæc narratio quædam continet figmenta, & minus clara eſt, ideo relinquo eam judicio lectorum aut ſuſtinendam aut penitus refutandam.

Quarto anno Conradi, qui eſt Domini MXXVIII. Gvido Aretinus claruit inter Muſicos magni nominis, ſecundum Sigibertum. Iſte in hoc videtur præferendus Philoſophis, quod ignotos cantus ejus etiam pueri facilius addiſcant per regulas ejus, quam per vocem magiſtrorum aut per uſum alicujus inſtrumenti. Unde ſex literis vel ſyllabis modulatim appoſitis ad ſex voces, quas ſolas regulariter Muſica recipit reflexas, cantum uſualem diſtinxit. Ipſe enim fecit Gammaut, A re, b mi, c faut, d ſolre, e lami, f faut, & fecit etiam plures alios libros in Muſica, qui communiter habentur in ſcholis puerorum. Prædictis autem vocibus per flexuras digitorum lævæ manus diſtinctis, per integrum diapaſon ſe oculis & auribus ingerunt intenſæ vel remiſſæ elevationes vel depoſitiones earundem ſex vocum.

Quinto anno Conradi, qui eſt Domini MXXIX. Henricus, filius Conradi Imperatoris, ſecundum Vincentium, vel gener ejus, ſecundum prænotatam narrationem, ungitur Aquisgrani in Romanorum Regem, patre vel genero ejus, ut præmiſſum eſt, adhuc vivente. Roberto Rege Francorum defuncto, ſecundum Wilhelmum, Henricus filius ejus ſucceſſit in regno, & regnavit ipſe Rex XXXV. annis, XXX. ſecundum Francos.

Sexto anno Conradi, qui eſt Domini MXXX. Juſſu Conradi Imperatoris Regali & Synodali Concilio, ſecundum Vincentium, convocato apud Triburias, inter cætera Epiſcopi hoc capitulum decernere voluerunt, ut ſi quando jejunium primi menſis veniret infra hebdomadam, qua caput jejunii in feria quarta conſtat, amborum jejuniorum celebritas uno officio tantum expleretur. Sed Egghardus Cameracenſis Epiſcopus, & pauci cum eo, huic multorum decreto contradicens obtinuit, ut jejunium primi

primi menſis in altera hebdomada celebretur; quod quidem ſtatutum usque hodie in Eccleſia fidelium obſervatur.

Septimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXI. Godeſcalcus filius Meſtwini Principis Slavorum, ſecundum Helmoldum, patris ſui necem vindicare volens cum maximo exercitu latronum & raptorum terram Nordalbingorum intravit, & percuſſit omnem populum in ea repertum a majore usque ad minorem. Et in tali prœlio hujus cædis tantas fecit ſtrages Chriſtianæ plebis, ut crudelitas ſua omnem excederet modum, nihilque remanſit in Holczatorum & Sturmannorum dominio, quod manus ejus effugeret, præter notiſſima illa prædia Tytzeho & Bokeldeborah. In illis enim opidis ſe receperant illi cum mulieribus & parvulis ac ſubſtantiis ſuis, qui direptioni ſuperfuerant. Hic tamen Godeſchalcus Princeps Obotritorum poſtea pœnitentia ductus, pacem cum Nordalbingis firmavit, & Eccleſias ac Monaſteria reformavit, ac Religionem Chriſtianam plurimum auxit & defenſavit, homines tamen infinitos in furia ſua interfectos non reſuſcitavit.

Octavo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXII. Decretum tale ab Epiſcopis Franciæ emanavit, & obſervari ſtatum eſt ſecundum Sigibertum. Unus enim eorum dixit, cœlitus delatas ſibi eſſe literas, quæ pacem monerent fore renovandam in terra. Quamobrem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis, ut arma nullus ferret, abrepta non repeteret, ſui ſanguinis aut cujuslibet alterius Chriſtiani ultor minime exiſteret, percuſſoribusque quilibet indulgeret, jejunium in pane & aqua omni feria ſexta ſervaretur, & in Sabbatho a carnibus & liquamine abſtinerent. Solo vero hoc contenti jejunio in omnium peccatorum remiſſionem nullam ſibi ſcirent aliam pœnitentiam adjiciendam, & hæc ſe obſervaturos ſacramento confirmarent. Qui vero nollet Chriſtianitate privaretur, & exeuntem de hoc mundo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet. Alia quoque importabilia quamplurima mandata dederunt. Hanc præceptorum novitatem cum multi cupidi rerum novarum libentius juſto amplecterentur, Gerhardus Cameracenſis Epiſcopus nullius hortatu potuit induci ad hæc mandata ſuſtinenda, ſed ſingula capitula refellebat, dicens, genus hominum ab initio trifarie eſſe diviſum, puta in oratoribus, pugnatoribus & agricultoribus, & unum duorum, & duos unius egere auxilio. Ideo debere reconciliari jejunium in ſexta vel ſeptima feria, nec unum omnibus eſſe imponendum, quia non eſt una omnium poſſibilitas, nec omnes hoc uno jejunio contentos eſſe debere, quia non eſt una omnium pœnitendi qualitas aut æqualitas. Hæc quoque ſacramento firmare, vel ſacramenti violatorem perjurio gravare, non eſt utile. His itaque inſuper contradicentes excommunicare, infirmis viſitationem mortuisve ſepulturam negare, impium & deteſtabile fore dixit; Adjiciens ſufficere debere authentica Patrum decreta & ſuper his neglectis impoſitum modum pœnæ congruere.

Nono anno Conradi, qui eſt Domini MXXXIII. Conradus Imperator Ungariam intravit cum magno exercitu, ſecundum Vincentium, & plures urbes ac caſtra igne & gladio devaſtans, in ea moram traxit usque ad Ungarorum deditionem; de Ungaria vero in Poloniam ſe divertens, Myſaconem Polonorum Ducem imperio ſubegit.

De Benedicto IX. PP. CLIII.

Benedictus Papa, natione Romanus ex patre Damaſo, ſedit annis XII. & menſibus, ſecundum Martinum. Iſte ejectus eſt de Pontificatu per Romanos, ipſum in multis criminantes, & factus eſt pro eo Papa Epiſcopus Sabinenſis, qui infra vocatus eſt Sylveſter. Et iſte ſimiliter ejectus eſt, & Benedictus recuperavit Papatum, ſe ipſum Papatu privavit, & Johannem Archiepiſcopum S. Johannis ante portam Latinam pro ſe ob avaritiam & pecunias contra Canones ordinavit. Qui vocatus eſt Gregorius, & hic habito Papatu, cum eſſet rudis & illiteratus, alterum Papam ad vices Eccleſiaſtici officii exequendas ſecum conſecrari fecit. Qui cum multis non placeret, tertius ſuperinducitur, qui ſolus vices duorum impleret. Uno ergo ſic contra duos, & duobus contra unum de Papatu altercantibus, Henricus III. Imperator Romam acceſſit, & uno poſt alium in quodam conclavi vocato & decapitato, tandem Suikkerum Babenbergenſem Epiſcopum, qui & Clemens II. dictus eſt, Papam conſtituit, ut infra patebit. Iſte Benedictus, qui nepos extitit ſuperioris Benedicti, apparuit juxta molendinum cuidam in ſpecie cujusdam monſtruoſi animalis, cujus caput & cauda erant aſini, reliqvum vero corpus ſicut urſus. Cum conſpector territus fugeret, monſtrum poſt ipſum clamans dixit: Noli me expaveſcere. Scito, me hominem fuiſſe, ſicut & tu es. Sed ſic me repræſento, ſicut olim infelix Papa exiſtens, beſtialiter vixi. Sanctus Gerhardus Cameracenſis Epiſcopus, ſecundum Egghardum, in Ungaria ſuper bigam ligatus, de altiſſimo monte curſu præcipiti contritus, martyrio coronatur.

Decimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXIIII. Hermannus Archiepiſcopus Hamməburgenſis defunctus eſt ſecundum Helmoldum. Loco ejus electus eſt Boſelinus duodecimus hujus Eccleſiæ Antiſtes. Hic ſedit duodecim annis, vir omni virtutum genere decoratus, cui Conradus Imperator obtulit baculum, & Benedictus Papa pallium transmiſit. Hic conventum Fratrum Eccleſiæ Hammeburgenſis miſerabiliter collapſum renovavit & menſam communem eisdem inſtituit. Primus etiam cum præbenda Fratrum Canonicorum tenuiſſe videretur, XXX. convivia, quæ Libentius Archiepiſcopus annuatim dari ſtatuit, adjectis ex ſua parte decimis quibusdam ita ordinavit, ut albus panis daretur Fratribus ultra ſolitam annonam quotidie, in diebus vero Dominicis unicuique duplex mellita copia. Nam & vi-

& vinum dari Fratribus contra naturam Saxonum diſpoſuit. Ipſe etiam conſummavit muros civitatis Bremenſis, quos Hermannus prædeceſſor ſuus exorſus fuerat. Quos dum Bremis perfeciſſet, mox ad Eccleſiæ Hammeburgenſis reſtaurationem totis viribus accendebatur. Ibi enim poſt cladem Saxonicam, de qua ſupra habitum eſt, Unwanus Archiepiſcopus & cum eo Bernhardus Dux Saxoniæ clauſtrum nobile de ruinis antiquæ civitatis elevantes, Eccleſiam & diverſoria plura lignea conſtruxerunt. Beſelinus vero Archiepiſcopus, de quo nunc eſt ſermo, adverſus hoſtium crebros incurſus aliquod fortius præſidium pro inopia loci neceſſarium arbitratus, primus omnium Eccleſiam, quæ conſtructa erat, in Matris Dei honore, lapidibus quadris ædificavit. Deinde aliam fecit, ſibi domum lapideam turribus & propugnaculis valde munitam. Cujus æmulatione operis Bernhardus Dux provocatus, cujus erat civitas, & ipſe domum fortem paravit in eodem loco, & ſic prorſus civitate renovata, Baſilica ex parte una domum habuit Epiſcopi, & ex alia prætorium Ducis.

Undecimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXV. Werben opidum in confinibus Saxoniæ ſitum, ſecundum Helmoldum, Pagani, qui Wilzi dicuntur, genere Slavi, expugnaverunt, multis Chriſtianis in eo peremtis. Quos tamen Imperator cum exercitu forti aggreſſus fugavit, & tandem ſibi vectigales effecit. Herbertus Archiepiſcopus Colonienſis obiit in Domino, ſecundum Sigibertum, cui in ſedem ſucceſſit Hermannus, & XX. annis Eccleſiam illam laudabiliter rexit.

Duodecimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXVI. Henricus Rex filius Conradi Imperatoris Cunyhildem, Gunthonis Danorum & Anglorum Regis filiam, apud Novimagium opidum Regalibus nuptiis ſibi copulavit uxorem. Hunc Regem Gunthonem quidam nominant Gamelknut lingva Danica, qui ſuper tria regnavit regna, puta Danorum, Anglorum & Norwegiorum. Fuit autem omnium Regum pulcherrimus, ſtrenuiſſimus & largiſſimus. Hic primus Religioſos in Daciam duxit, & multos Epiſcopos de Anglia in Daciam vexit. De ordine autem & origine Regum Danorum dictum eſt ſupra. Bellum maximum ortum eſt in orientali provincia Slavorum, civili inter ſe pugna dimicantium, ſecundum Helmoldum in Chron. Slavorum. Quatuor autem ſunt populi eorum, qui Wilzi nuncupantur, quorum Rycinos & Circipanos circa Pamym vel Penam, Radiros vero & Tholenſos circa Tholenſam fluvios habitare conſtat. Inter hos de fortitudine & potentia valida eſt orta contentio. Radiri ſe Raduri & Thollenſi propter antiquiſſimam urbem & celeberrimum illud fanum, in quo ſimulacrum Radigaſt oſtenditur, regnare volebant, aſcribentes ſibi ſingularem nobilitatis honorem, eo quod ab omnibus populis Slavorum frequentaretur propter reſponſa, quæ dabat. Porro Circipani & Rycini ſervire reſpuebant, imo libertatem ſuam armis defendere ſtatuerunt. Factis ergo interpolatim duobus bellis, Circipani & Rycini victoriam obtinuerunt. Unde Raduri atque Thollenſes dejectionis ſuæ pudore vehementer afflicti, in ſuum vocaverunt auxilium fortem Regem Danorum Canutum & Bernhardum Ducem Saxoniæ ac Godeſcalcum Regulum Obotritorum cum exercitibus ſuis, invaluitque prœlium adverſus Cyrcipanos & Rycinos, nec habuerunt vires reſiſtendi obſeſſa tanta multitudine, cæſaque eſt eis maxima copia hominum, & quamplurimi in captivitatem ſunt ducti. Ad ultimum vero XVM. marcarum argenti puri pacem mercati ſunt. Principes autem ſupra dicti pecuniam inter ſe diviſerunt. De Chriſtianitate vero nulla facta fuit mentio, nec honorem dederunt Deo, qui eis victoriam contulit in prœlio. Unde perpendi potuit Saxonum inſatiabilis avaritia, qui cum inter gentes cæteras barbaris contiguas præpollerent armis & uſu militari, ſemper tamen proniores erant tributis augmentandis, quam animabus Domino Deo congregandis. Decor enim Chriſtianitatis jam dudum Sacerdotum inſtantia convaluiſſet in Slavia, ſi Saxonum avaritia ipſum non præpediviſſet.

Tertio decimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXVII. Gotehardus Epiſcopus Hiltinsheimenſis, ſecundum Egghardum, plenus virtutibus obiit in Chriſto, multis coruſcans miraculis. Imperator Conradus cum magno exercitu Italiam petiit, ſecundum Egghardum, ubi Mediolanenſem Epiſcopum capiens incarceravit; qui per fugam elapſus, Imperatori rebellavit. Stephanus Ungarorum Rex Chriſtianiſſimus & Deo multum devotus in Chriſto obdormivit, ſecundum Vincentium, cui Petrus ſuccedens regnavit. Cunigundis uxor Henrici Imperatoris, virgo & mater pauperum, ſecundum Sigibertum, dives ipſa divitem migravit ad Chriſtum XV. Kal. Aug. Statua marmorea fuit in Apulia, ſecundum Vincentium, circa caput ſuum æreum habens circulum, in quo erat ſcriptum: in KL. Maji oriente ſole caput habebo aureum. Quod quidam Sarracenus a Duce Normannorum captus, quid prætenderet, intelligens, in KL. Maji oriente ſole diligenter termino umbræ ſtatuæ notato, infinitum theſaurum ibidem humo effoſſa reperit, quem pro redemtione ſua eidem Duci obtulit.

Quarto decimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXVIII. Theodericus IIII. Hollandiæ Comes obiit, ſecundum Wilhelmum, cui ſucceſſit Theodericus filius ejus in Comitatu. In Ratzeburg oppido terræ Slavorum, ſecundum Helmoldum, lapidatur S. Anſwerus Monachus cum multis aliis Religioſis. Johannes vero Epiſcopus, qui peregrinationis cauſa Scotiam egreſſus fuerat, venit in Saxoniam, & miſſus per Beſelinum Hammeburgenſem Archiepiſcopum in Slaviam gratia prædicationis cum multis Chriſtianis martyrizatur in Mykelingburg, cujus caput de civitate in civitatem per Slavos ducitur in contumeliam Chriſtianorum, & in ſignum victoriæ Radigaſt Dei Slavorum. Gotſcalcus Princeps Slavorum, ſecundum Helmoldum,

dum, cum quadam die deprædationis cauſa campos tranſiret, vidit regionem illam ſolitudini vaſtæ ſubjacere, quæ aliis viris & Eccleſiis abundaverat. Unde exhorrens propriæ crudelitatis facinus, & tacitus dolore cordis intrinſecus deliberavit a nefariis actibus cohibere manus. Avulſus ergo parumper a ſociis, & quaſi ad inſidias tendens, inopinate habuit obviam quendam Saxonem Chriſtianum. Qui cum armatum eminus venientem fugeret, ille clamore valido hortabatur fugientem, ut ſubſiſteret, jurans, ſe ei in nullo velle nocere. Cumque vir timidus recepta fiducia ſubſtitiſſet, cœpit Gotſcalcus percunctari, quis eſſet, aut quid ſciret rumoris? At ille, ego, inquit, ſum homo pauper Holſatus genitus. Siniſtros autem rumores quotidie experimur, quia Princeps ille Slavorum Godeſcalcus Dei inimicus multa mala populo infert & terræ noſtræ, ſitimque crudelitatis ſuæ extingvere cupit ſangvine noſtro. Tempus autem eſſet, ut vindex Deus ulciſceretur ſangvinem Chriſtianum ſervorum ſuorum. Cui Godeſcalcus: Multum arguis virum iſtum Principem Slavorum. Revera enim multas ille preſſuras ſuſcitavit populo veſtro, ultor paternæ cædis exiſtens magnificus. Ego autem ſum vir ille, de quo nunc loquimur, & veni, ut loquar tecum. Doleo enim, me tantam crudelitatem exercuiſſe adverſus Dominum & Chriſticolas gentes, & vehementer cupio redire in gratiam eorum, quibus me tot mala injuſte intuliſſe recognoſco. Accipe ergo verba mea, & revertens ad populum tuum, nuncia eis, ut ad locum placitum mittant ſuos fideles, qui mecum clam agant de fœdere & pacis conventione. Quo facto, omnem hanc latronum turbam, quibus magis neceſſitate quam voluntate detineor, tradam in manus eorum. Et cum hæc dixiſſet, deſignavit ſibi locum & tempus. Cum autem villanus ille perveniſſet ad præſidium, in quo Saxonum ſuperſtites in maximo conſiſtebant timore, & intimaret ſenioribus verbum iſtud, ſuggerens, ut omnino viros ad præfixum colloquii locum deſtinarent: illi non audebant mittere quemcunque, æſtimantes, dolum eſſe, quod nunciabatur. Poſt aliquot autem dies idem Princeps a Duce Bernhardo captus eſt, & quaſi latronum Princeps in vincula conjectus. Reputans autem Dux virum fortem & ad arma ſtrenuum utilem ſibi fore, iniit cum eo fœdus, & honorifice muneratum abire fecit. At ille dimiſſus abiit ad Canutum Regem Danorum, & manſit apud illum multis diebus, variis bellorum exercitiis in Nordmannia & Anglia virtutis ſuæ gloriam manifeſtans.

Quinto decimo anno Conradi, qui eſt Domini MXXXIX. Viſa eſt in cœlis VIII. Idus Aprilis, ſecundum Sigibertum, inter auſtralem & orientalem plagam ignea trabs miræ magnitudinis, quæ currens ſuper ſolem ad occaſum tendentem viſa eſt in terram cadere, cujus veſtigia diu cernebantur. Conradus autem Imperator Italiam adiit, ut rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Lombardi conjuraverant, ut non paterentur quemcunque Dominum, qui aliud, quam ipſi vellent, contra ſe ageret, quoſdam Epiſcopos in vincula jecit. Et quia Epiſcopus Mediolanenſis fuga elapſus eſt, Imperator ſuburbia Mediolani incendit. Diem vero Pentecoſtes cum Imperator in parva Eccleſia ſecus urbem perageret, & in eadem Eccleſia concionaretur in Miſſa, tam gravia facta fuerunt tonitrua & fulgura, ut aliqui mente excederent, aliqui ſpiritum exhalarent. Bruno vero, qui Miſſam cantabat, & Secretarius Imperatoris cum aliis tribus dixerunt, ſe intra ſolemnia Miſſarum vidiſſe S. Ambroſium Imperatori comminando indignari. Tunc Imperator ab Italia receſſit, & pridie Nonas Junii obiit in Trajecto inferiori, ſed Spiræ ſepultus eſt.

De Henrico III. Imp. LXXXIIII.

Henricus Tertius gener Conradi, ſecundum Martinum, ſed filius Conradi, ſecundum Vincentium & cæteros, cœpit anno mundi VM. Olympiadis CCCCLIIII. anno primo, Urbis conditæ M DCC LXXXIX. Domini vero MXXXIX. & XVII. annis imperavit. Iſte Henricus, ſecundum Helmoldum, Windelicos ſubegit, qui usque hodie Fortunam adorant, cujus idolum in loco nominatiſſimo ponentes, cornu dextræ ejus apponunt plenum potu illo, qui ex aqua & melle confectus eſt, & Græce hydromel nominatur. Iſtud etiam feciſſe Ægyptios, & omnes fere orientales populos, affirmat S. Jeronymus ſuper Jeſaiam. Ultimo autem die menſis Novembris ſedentes in commune prægustant, & ſi cornu plenum invenerint, in magno ſtrepitu applaudunt Deo tanquam plene ad omnia illo anno eisdem reſponſuro; Si vero vacuum, ingemiſcunt. Iſtos Henricus tributarios fecit, ita ut in omnibus ſolennitatibus, quibus coronabantur quatuor Reges eorum, lebetem, quo carnes condiebantur, in humeris ſuis, duobus vectibus per quatuor annulos inductis, ad coquinam vectitarent. Hic Henricus jocundus erat & hilaris, & ſororem habebat ſanctimonialem, cum qua quidam crebras habebat familiaritates in cubiculo ſuo. Quadam autem vice cum diutius ſubito ſimul dormirent, nix cadens totam terram operuit, propter quod Clericus deprehendi timuit per veſtigia. Unde puella illa aſtuta Clericum in dorſo ſuo levavit, & extra curiam deportavit. Quod forte Imperator tunc minctum ſurgens, & per feneſtram reſpiciens vidit. Vacante autem caſu pro tunc Epiſcopatu, vocavit Clericum, & dixit ei: Accipe hunc Epiſcopatum, & cave, ne amplius equites mulierem. Similiter & dans germanæ ſuæ Abbatiam, eſto, inquit, Abbatiſſa, & ultra non patiaris Clericum equitem. Confuſi ergo ambo a flagitio illo amplius deſtiterunt.

Primo anno Henrici, qui eſt Domini MXL. Quidam Clericus literatus & bene vociferatus, ſecundum Egghardum, in curia Henrici Regis exiſtens, quandam meretricem vilem ardenter amabat, & frequenter ei condormiebat. Hic cum in nocte cujusdam ſolennitatis magnæ illi mulierculæ concubuiſſet, & mane ad Miſſam

Miſſam ſtaret: hoc ſciens Imperator, ſed ſcire diſſimulans, juſſit Clericum legere Evangelium in illa Miſſa. Ipſius cantu pariter & voce Rex delectabatur. Qui criminis ſui conſcius renuit legere. Rex vero ejus conſtantiam probare volens mandavit, ut vel Evangelium legeret; vel exulando de terra recederet. Quam ſententiam Clericus acceptans, ſarcinulis ſuis aſſumtis, patria diſcedere tentat, iter arripiendo. Quem Imperator revocans, dixit ei: Bene feciſti, & ego congratulor probitati tuæ, quod timorem Domini pluris pendens quam patriam, plus iram Dei metuens quam meam, fungi Diaconatus officio recuſaſti. Quapropter habebis Epiſcopatum, qui primus Imperio vacaverit: tantum de illicito amore amplius caveas. Ipſe etiam Rex hoc anno omnes joculatores a curia ſua removit, & quæ ipſis dare conſveverat, pauperibus erogavit. Eccleſiam quoque S. Matthæi in Goslaria magnis prædiis & multis Sanctorum reliquiis decoravit. Hic Henricus Rex tempore Conradi patris ſui a quodam Clerico fiſtulam tulerat argenteam, qua pueri ludentes aquam jaculantur, pactus ei Epiſcopatum, dum Imperator fieret. Adultus autem factus repetenti promiſſum largitus eſt Epiſcopatum. Sed non multo poſt aſpero morbo correptus decubuit, & morbo creſcente, triduo mutus & ſenſibus privatus jacuit. Epiſcopi autem præſentes, triduano indicto jejunio, pro vita ejus Domino ſupplicabant. Convaleſcens ergo accerſitum, quem Epiſcopum pro fiſtula fecerat, ſententia Concilii ſui depoſuit, confeſſus, ſe toto illo triduo dæmonum infeſtationes horribiles ſuſtinuiſſe, & flammas in ſe jaculantium per fiſtulam, flammas, dico, adeo pertinaces, ut ignis noſter reſpectu illius nix putetur. Interim vero ſemiuſtulatum juvenem adventaſſe, ferentem calicem aureum immenſæ magnitudinis aqua plenum, cujus viſione & laticis conſperſione extinctos ardores evaſerat.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MXLI. Henricus Rex apud Moguntiam celebrat feſtum Pentecoſtes, ſecundum Sigibertum, ubi cum paulo ante Miſſam ſedilia pararentur in Eccleſia, ortum eſt jurgium inter cubicularios Archiepiſcopi Moguntini & Abbatis S. Galli, alias Fuldenſis cœnobii, quorum utrorumque Dominus juxta latus Imperatoris ſedere conſveverat. Nam Fuldenſe Monaſterium in Saxonia corpore S. Galli & prædiis magnis ditatum eſt, cujus Monaſterii Abbas XM. armatorum conducere tenetur Imperatori contra hoſtes eunti, vel ſecundum alios & verius forte, mille armatos tantum. Et habet hic Abbas ex antiquo Privilegio, ut in magnis feſtivitatibus ad dextrum latus Imperatoris ſedeat. Perventum ergo eſt ad pugnam, & furore per Eccleſiam graſſante, pavimentum ſangvine inundavit. Sed ſtatim Epiſcopis & Principibus convolantibus, pace inter reliquos diſſidentes ſtatuta, templum purgatum eſt, & Miſſa feſtivis vocibus eſt peracta. Sequentia autem percantata, & ultimo ejus verſu incepto, puta: Hunc diem glorioſum feciſti, vox ab aëre lapſa cecinit: Hunc diem bellicoſum ego feci. Rigentibus autem omnibus præ timore, Imperator intelligens lætitiam diaboli, dixit: Tu inventor omnis malitiæ ſimul & incentor diem bellicoſum & arrogantibus luctuoſum feciſti, ſed nos per gratiam Dei, qui illum glorioſum fecit, pauperibus gratioſum faciemus. Et mox reincepta Sequentia, ſolenni ploratu gratiam Spiritus Sancti invocabat, & intelligens, illum adveniſſe, his plorantibus illis devote canentibus, & omnibus ſimul pectora tundentibus, finita Miſſa, egenis per præcones conclamatis & vocatis, omnes dapes, quæ ſibi & Principibus parabantur, in uſus eorum conſumſit, famulis de reliquiis, quæ ſuperfuerunt, poſt pauperum refectionem cibatis. Henricus Rex Bohemos ſubjugare diſponens, ſecundum Egghardum, audivit, quod Petrus Ungarorum Rex Wratislao Duci Bohemiæ contra ſe auxilio eſſet, ipſum Ducem bello aggreſſus eſt: ſed multis Proceribus & militibus in præſtructione ſylvæ Bohemicalis captis & occiſis, nil efficere potuit.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MXLII. S. Edoardus Edelredi Regis Anglorum filius in Anglia regnare cœpit, & XXXIII. annis gubernacula tenuit. De alio etiam Eduardo viro ſancto ſupra dictum eſt, ſed ille vix quatuor annis regnavit. Iſte autem Edwardus, ſecundum Wilhelmum, fuit piiſſimus, ita ut nec verbo poſſet lædere aut turbare. Erat tum ejus erga domeſticos reverentia vehemens, & apud exteros metus ingens. Nam fovebat ejus ſanctitatem Deus, ut poſſet timeri, qui neſciret iraſci. Miraculis etiam & ſpiritu prophetiæ claruit, ac pauperibus ſupra modum benignus fuit. Die quoque ſancto Paſchæ coronatus ſedens inter Proceres regni ad menſam, cæteris avidius comedentibus, ipſe ad cœlum oculos extollens, in riſum eſt effuſus. Remotis autem menſis, ſecuti ſunt eum tres Principes, a quibus interrogatus, propter quid in menſa riſiſſet? tandem reſpondit: Septem dormientes in monte Cœlio quieſcentes poſt CC. annos, quibus in latere dextro jacentes dormierant, in hora riſus mei ſe mutaverunt in ſiniſtrum latus, & in eo jacebunt proximis LXXIIII. annis, puta usque ad annum Domini MCXVI. Miſſi ſunt ergo duo milites & unus Monachus ad Imperatorem Græcorum, & ab eo ad Epheſinum Epiſcopum pro inquirenda veritate, & ut ſanctus Rex dixerat, invenerunt. Sed qualiter iſtud veritatem habere poſſit, non video, cum prædicti VII. viri dormientes ſub Decio dormire cœperunt, & ſub Theodoſio II. evigilaverunt, protunc in Domino obierunt anno Domini CCCCXLVI. niſi forte alii VII. ab illis viri eodem miraculo a Domino ſint honorati. De iſto S. Edwardo Rege legitur alibi, quod in Oxoniis terræ Angliæ erat Sanctimonialis, quæ Deo multum devota Frideſuida dicta, cujus corpus quieſcit in Monaſterio Monacharum Ordinis S. Benedicti, dicti oppidi. Hanc virginem ſpecioſam valde adamavit Edredus Rex Anglorum, nuncios plures ei mittens & literas ſui amoris indicativas.

Sed

Sed illa tanquam Chriſti ſponſa omnem amorem humanum reſpuens, ſed ſolum Chriſtum ſibi amatorem elegerat. Quadam autem die cum Monachæ hæ dicti Monaſterii juxta morem in prato prope Monaſterium ſito ſpaciarentur, contigit, Regem prædictum Edredum pertranſire opidum illius Monaſterii. Qui cum intueretur virginem, quam diligebat, mox ad ipſam rapiendam feſtinavit, eqvum calcarib. urgendo. Ipſa vero Regis mentem conſiderans, ſubito taurum quendam in dicto prato paſcua quærentem aſcendit, & flumen, quod de prope erat, in eo tranſiens, Monaſterium ſuum apprehendit & evaſit; ob cujus virginis transvadationem ſæpe dictum opidum Oxenfort, id eſt vadum tauri appellatur. Rex autem propter virginis fugam in furiam verſus minatus eſt Monaſterium illud funditus ſe velle deſtruere, niſi Frideswida virgo ſtatim ſibi præſentaretur. Virgo autem ſancta timens periculum Monaſterio ſuo propter ſe imminere, nuncium miſit ad Regem, ſciſcitans, quid ſpecioſi in corpore ſuo eſſet, propter quod ipſe in ſui amorem ſic incenſus eſſet? Cui reſpondit Rex, quod propter placabiles oculos ſuos ipſam tam vehementer diligeret. Quod audiens virgo ſancta juxta evangelii ſententiam mox oculos ſibi eruit, & in diſco cooperto Regi deſtinavit. Quos videns Rex, confuſus valde abſceſſit. Poſt quem diem nec ipſe nec alius quisquam Rex Anglorum urbem illam aut Monaſterium ingredi potuit ſine vitæ aut ſanitatis ad minus privatione usque in hodiernum diem. Sanctus vero Edwardus Rex cupiens hanc divinam ultionem, juxta poſſe, aut auferre aut mitigare, jejunium triduanum omni populo terræ indixit. Quo peracto, cum ſuis Optimatibus proceſſionaliter incedens, præcedentibus Clericis & Religioſis nudis pedibus ad Eccleſiam Beatæ Frideswidæ venit, & offerens cum devotione maxima munera ſua ſuppliciter rogavit virginem illam, ut apud Deum dignaretur obtinere Regum ingreſſum in dictam urbem Oxonienſem, prout alias ante ſuam offenſam absque læſione & periculo intrare conſveverant. Cumque orationem ſuam compleſſet, & ſurgens Eccleſiam egredi vellet, femorale ſuum ſolutum ad pedes ſuos decidit. Quod vir ſanctus ſentiens, ſubridendo dixit: Parce dulcis virgo, parce ſervo tuo, noli confundere famulum Domini tui. Quo facto divulgato, nullus Regum amplius ingredi præſumere auſus fuit.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini MXLIII. Ungari Regem ſuum Petrum de regno expulerunt, ſecundum Vincentum, & alium Urbanum nomine loco ſuo ſubſtituerunt. Qui profugus & exul Henrici Regis, cui præcedenti anno rebellaverat, gratiam quæſivit & invenit. Urbanus vero Rex ob receptum a Rege Henrico Petrum, a ſe terra pulſum, eruptiones in fines Bawarorum & Corinthiorum fecit, & prædam magnam inde abduxit. Sed Bavari, coadunatis viribus cum Adelberto Marchione inſecuti, prædam excuſſerunt, & multis interemtis, cæteros in fugam verterunt. Henricus Rex Bohemiam ingreſſus ſecundum Egghardum, ferro igneque cuncta vaſtavit, & Wratislaum Ducem rebellem obſides dare compulit, ipſumque poſt ſe Ratisbonam ad deditionem humilimam venire, ac ſibi jurejurando fidelitatem promittere, ac ſervitium exhibere coarctavit. Monaſterium S. Mauritii inſula Myndenſi conſtructum, ſecundum Helmoldum, a Brunone Epiſcopo dedicatum eſt in honorem ejusdem ſancti Martyris & ſociorum ejus. Godeſcalcus Princeps Slavorum ſecundum Helmoldum, defuncto Canuto Rege Danorum, ad terram patrum ſuorum revertitur, & inveniens ipſam a tyrannis quibusdam invaſam, dimicare ſtatuit, & comitante victoria, Principatum ex integro recuperavit, ſtatimque ad quærendum ſibi apud Deum honorem & gloriam animum vertens, Slavorum populus, qui olim Chriſtianitatis titulo inſigniti fuerant, ſed jam dudum a fide receſſerant, ad recipiendam baptiſmi gratiam exhortari cœpit. Et proſperatum eſt opus Dei in manibus, adeo ut infinita gentium multitudo conflueret ad Eccleſiæ gremium, & ad ſacri fontis balneum ſalutare, & reædificatæ ſunt per univerſam Wagirorum provinciam, nec non & Polaborum Obotritorumque Eccleſiæ quondam deſtructæ, & Sacerdotibus ac miniſtris Dei repletæ, qui Verbo Dei imbuere novellæ plantationis populum cœperunt & inſtruere. Sed & Ricini & Circipani & quæcunque gentes circa Panim, id eſt Penam fluvium habitantes, fidei receperunt gratiam. Eſt autem Pena fluvius alio nomine Pauyn dictus, in cujus oſtio ſita eſt urbs Demin nomine.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini MXLIIII. Henricus Rex cum Petro Ungarorum Rege depulſo & exiliato in Ungariam profectus, ſecundum Vincentium, intruſum Regem Urbanum fugavit, & usque ad fluvium Raban perveniens, duas populoſiſſimas urbes cepit & evertit, ac plures in deditionem accepit, & cum Regem ſuum Petrum nullatenus recipere vellent, quendam, quem petebant Ducem, eis conſtituit, quem tamen poſt receſſum Henrici Regis Urbanus Rex in Bohemiam fugavit. Quod audiens Henricus Imperator, iterum Ungariam petiit, & ea tota rurſus ſubacta diſceſſit, acceptis obſidibus & juramento fidelitatis, & repoſito Urbano in regno. Sed non diu poſt ipſe Urbanus Rex pactum & juramentum Henrico factum fregit. Quod Rex Henricus percipiens cum exercitu ſuo tertio Ungariam ingreſſus, de inimicis glorioſe triumphavit, & Urbano Rege vix evadente, exulantem Petrum regno ſuo reſtituit. Ipſe vero Cæſar ad partes Alemanniæ cum gloria rediit, nec multo poſt Urbanus a Petro Rege comprehenſus, ſcelerum ſuorum pœnas exolvens, capite plexus eſt.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini MXLV. Romani Benedictum Papam, multis criminibus accuſatum, ſecundum Martinum, de ſede expulerunt, eo quod Simoniace intraverat, & Sylveſtrum ſibi ſubſtituerunt.

De Sylveſtro III PP. CLIIII.

Sylveſter Papa, natione Romanus ex patre Domi-

Dominico, ſedit diebus LX. ſecundum Martinum. Iſte ante ſuam electionem fuerat Epiſcopus Sabinenſis, quem Papa Benedictus adjutorio quorundam Romanorum fugans, ad ſedem ſuam compulit ire, & ipſe Sedem Papatus reintravit, ſed iterum Benedicto ejecto, Gregorius per violentiam intruditur, propter quod nec ipſe Gregorius diu in Papatu perſeveravit, ſicut nec ſucceſſor ſuus. Beſelinus Archiepiſcopus Hammeburgenſis obiit plenus diebus multis, ſecundum Helmoldum, in cujus ſedem ſucceſſit Adelbertus XIII. Antiſtes ejusdem Eccleſiæ, & ſedit annis XXXVII. Ordinatio autem ejus facta eſt Aquisgrani præſente Rege cum ſuis Principibus. De Eccleſia autem Halberſtadenſi, cujus Papatus (leg. Præpoſitus) erat, aſſumtus eſt ad Præſulatum. Hic plurima geſſit memoria digna temporibus ſuis. Primo namque inthronizationis ſuæ anno Eccleſiæ Bremenſis pulcerrime perficere affectans turrim, clauſtrum, dormitorium & cæteras officinas diſſipavit, & ex lapidibus earum Baſilicam ad inſtar Beneventanæ Eccleſiæ perficere ſatagebat. Poſt ſe Imperatori applicuit, cujus tantam gratiam promeruit, ut unus de Conſiliariis ejus haberetur. Petrus Rex Ungarorum, Henrico Rege ad ſe invitato, in feſto Pentecoſtes, ſecundum Wilhelmum, regnum ſuum tradidit ſibi pro ſe & ſuis ſucceſſoribus, omnibus Ungariæ Principibus juramento hoc confirmantibus, & fidelitatem promittentibus, quod tamen ab eo, quamdiu ipſe viveret, poſſidendum accepit. Apud Berhelejam regni Angliæ, ſecundum Wilhelmum, villam quædam mulier auguratrix, quæ maleficiis intenta, cum die quadam inter convivas lætaretur, cornicula, quam habebat, altius ſolito & clariori voce, quam conſveverat, neſcio quid crocitata eſt, ingemuit & dixit: Hodie ad ultimum ſulcum aratrum meum duxi. Nam hodie receptura ſum grande & horribile incommodum. Adhuc ipſa loquente, venit ad eam nuncius dicens: filius tuus & familia tua tota ſubita morte perierunt. Ex hoc autem dolore ſauciata, mox lecto decubuit, & liberos ſuos reſiduos, Monachum ſcilicet & Monacham, ſic alloquitur ſingultuando: Ego artibus dæmoniacis miſera ſemper inſudavi, & vitiorum omnium ſentina ac illecebrarum magiſtra extiti. Ego de me deſperans, tamen in Religione veſtra ſperavi. Nunc quia ſcio ſententiam damnationis meæ irrevocabilem, rogo tamen vos, ut tormenta mea tentetis alleviare. Corpus ergo meum inſuite corio cervino, & includite in lapideo ſarcophago, & operculum plumbo & ferro conſtringite, ac lapidem tribus catenis magnis circumdate. Si ita tribus noctibus ſecura jacuero, quarto die ſepeliatis me humo. Pſalmicines autem quinquaginta ſint noctibus illis coram ſarcophago, & miſſæ cantentur pro me tot diebus. Factum eſt totum, ſicut mater præceperat, ſed in nullo profuit. Nam in primis duabus noctibus, Clericis Pſalmos canentibus, circa corpus defunctæ mulieris dæmones oſtium Eccleſiæ immani obice clauſum leviter confregerunt, & duas catenas extremas circa corpus diruperunt; media catena, quæ operoſius extitit elaborata, illibata perdurante. Tertia vero nocte circa galli cantum ſtrepitu venientium dæmonum totum Monaſterium viſum eſt a fundamentis concuti & moveri. Tunc unus cæteris & vultu terribilior & ſtatura celſior januas majore vi concuſſis in fragmenta dejicit, & accedens arroganter ad ſarcophagum, clamoſe, ut ſurgeret, imperavit. Qua reſpondente, nequeo præ vinculis, ſolveris, inquit, in malum tuum. Statimque catenam mediam, quæ cæterorum dæmonum ferocitati illuſerat, ut ſtupam diſrupit, operculumque pede depulit, & apprehenſa manu mulieris, eam palam coram omnibus ab Eccleſia traxit ad fores, ubi paratus erat equus niger ſuperbiſſime hinniens, ſuper quo miſera illa portata, mox ferebatur in aëra, cujus clamores miſerabiles audiebantur fere ad quatuor miliaria.

De Gregorio VI. PP. CLV.

Gregorius Papa, natione Romanus ex patre Andrea, ſedit uno anno & menſibus - ſecundum Martinum. Iſte ſanctus vir exiſtens Archiepiſcopus S. Johannis ad Portam Latinam, cum ad Papatum veniſſet, parum vel nihil ad Papatum pertinens invenit propter incuriam & negligentiam anteceſſorum ſuorum. Nam pene omnia a prædonibus ablata erant. Peregrini vero Romam venientes omnes ſpoliabantur, & oblationes adventantium violenter rapiebantur. Quos omnes Papa admonuit primum & poſtea excommunicavit, & tertio, quia contemſerunt excommunicationem, manum armatam appoſuit, & omnes raptores oblationum B. Petri aut penitus extinxit aut fugavit. Occiſis itaque prædonibus prædia & opida tanto tempore amiſſa recuperavit. Tunc omnes ipſum homicidam clamantes, non Papam, ſed ſangvinarium appellabant. Cardinales quoque ipſum in infirmitate, in qua & deceſſit, indignum fore dixerunt in Eccleſia S. Petri ſepeliri, eo quod tot mortibus hominum ſacerdotium fœdaſſet. Tunc Papa licet infirmus, reſumto ſpiritu, longum ſermonem Cardinalibus fecit, aſſerens, ipſos ſtulte locutos eſſe, & ſe bene feciſſe; inducens illud, quod Ezechias dixit Sacerdotibus, qui opponebant zelum pro domo Iſraël & alia multa, & poſt ſubdidit: Cum mortuus fuero, corpus meum ante fores Eccleſiæ ſiſtite, & januas Eccleſiæ ſeris & vectibus obſtruite. Si voluntate divina portæ fuerint reſeratæ, corpus inferte; ſin autem, de ipſo facite, quod vultis. Cumque defuncto eo, ſic fieret, ut juſſerat, turbo vehemens divinitus veniens portas firmatas non ſolum aperuit, ſed cum magno fragore usque ad parietes depulit. Qui viſo miraculo, corpus ejus honorifice in Eccleſia S. Petri humatum eſt.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MXLVI. Romæ unus contra duos, & duo contra unum de Papatu contenderunt, Gregorio defuncto, ſecundum Martinum. Sed Rex Henricus Romam veniens, Canonica & Imperiali cenſura eos amovit, & Suedegerum Babenbergenſem Epiſcopum Papam conſtituit, qui & Cle-

Clemens ſecundus dictus eſt, non tamen diu ſedit.

De Clemente PP. CLVI.

Clemens Papa, natione Saxo ex patre Gunthero, ſedit novem menſibus & diebus octo. Iſte, ſecundum Martinum, Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopus prius exiſtens, invaſor fuit Papatus, quia intruſus fuit per Henricum Regem. Hic Suedegerus, ſecundum Egghardum, de Canonicatu Halberſtadenſi electus eſt in Epiſcopum Babenbergenſem ſecundum, & natus extitit de quibusdam Saxoniæ Nobilibus, quorum poſſeſſio fuit Morlene & Horneburg, quam proprietatem quidam Theodoricus ejus propaginis, cum hæredem non haberet, contulit Eccleſiæ Halberſtadenſi. Ab iſto Clemente Papa Henricus Rex & Agnes uxor ejus in die Natalis Domini Imperiali benedictione ſublimantur, promittentibus Romanis ſub juramento, ſe ſine conſenſu ejus nunquam Papam electuros. Iſte Clemens Papa renovavit omnia privilegia Eccleſiæ Hammeburgenſis, quæ dudum a Romana Eccleſia ſibi fuerant collata, ſecundum Helmoldum. Godefridus Dux Lotharingiæ, Henrico Imperatori rebellans, ſecundum Sigibertum, ſe ſubdidit eidem, & in cuſtodiam miſſus eſt in Gevekenſtein, ac ſuo Ducatu privatus eſt.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini MXLVII. Henricus Imperator Paſcha Domini celebravit, ſecundum Vincentium, in Trajecto inferiore Friſiæ, & feſtum Pentecoſtes Aquiſgrani, ubi Godefridus per interceſſionem Principum de carceribus ereptus eſt, ſed Ducatus nondum eſt ſibi reſtitutus. Godefridus autem liberatus de vinculis, videns, quod nec propter petitionem ſpontaneam ſibi dominium ſuum reſtitueretur, inopiæ tædio & facti indignitate permotus, bellum rurſus ex integro reſumſit. Inter alias ergo, quas reipublicæ intulit clades, Novimagium domum regiam incendit, urbem Verdonenſem cepit, & majorem in ea Eccleſiam concremavit. Sed de hoc facto poſtea intime pœnituit, ut publice ſe flagellari faceret, & capillos ſuos, ne tonderentur, multa pecunia redimeret. Sumtus vero ad reædificandam Eccleſiam daret, & in opere cæmentario per ſe ipſum vilis mancipii miniſterio functus deſerviret. Antequam tamen prædicta fierent, & Henricus Imperator factus de Roma rediret, exercitum navigio per Rhenum transvexit in Friſiam contra Godefridum ſupra dictum, & contra Theodoricum Comitem Hollandiæ auxiliatorem ejus, ubi Imperator duas munitiſſimas urbes cepit, puta Rynsberg & Flerdingen. Sed poſt hæc Godefridus ſub ſpe gratiæ ſe Imperatori ſubdidit, ut dictum eſt. Cauſa autem rebellionis Godefrido contra Henricum fuit hæc: Patre Godefridi Gozelone defuncto, cum ipſe Ducatum patris obtinere non poſſet, ſed Henricus Rex Adelbertum loco patris ejus Ducem inſtitueret, dictus Godefridus juvenis nobiliſſimæ indolis, & in re militari multum exercitatus, arma contra Rempublicam arripuit, Adelbertum prœlio victum occidit, cædes hominum & depopulationes agrorum permaximas fecit, loca omnia usque ad Rhenum, præter ea, quæ vel murorum præſidio hoſtilem impetum ſubterfugiebant, vel ſe data pecunia redemerant, in cinerem redegit.

De Damaſo II. PP. CLVII.

Damaſus Papa, natione Syrus ex patre Philippo, ſedit diebus XXIII. ſecundum Martinum. Hic Brixenſis Epiſcopus fuit & Patriarcha Aquilegienſis, & Clemente, ut opinatur, per intoxicum expedito, ab Imperatore Henrico eſt in Papam electus, & Romam miſſus, qui a Romanis honorifice ſuſceptus eſt, & Papa coronatus, ſed non diu poſt mortuus intoxico, ut præſumitur, apud S. Laurentium ſepultus eſt. Nix tanta cecidit in partibus occiduis & auſtralibus, ſecundum Sigibertum, ut ſilvas frangeret magnas, & reſoluta inundantiam inſolitam faceret. Franco Scholaſticus Leodienſis in ſcientia literarum & probitate morum pollens, ſecundum Sigibertum, ſcripſit ad Hermannum Epiſcopum Colonienſem librum ſubtilem valde de Quadratura Circuli.

De Leone X. PP. CLVIII.

Leo Papa, natione Alemannus ex patre Frederico, de Ducatu Lotharingiæ natus, ſedit annis ſex & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Romani namque, poſtquam petiviſſent Imperatorem, ut ipſe eis Pontificem traderet, & ipſe nullum Teuthonicum ad hoc inducere poſſet, ut onus Papatus ſubiret propter malitiam Romanorum, tandem Brunonem iſtum, ſimplicem virum ad hoc inclinavit. Qui dum ad capeſſendam Sedem Apoſtolicam ad urbem tenderet, audivit Angelos cantantes: Dicit Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, &c. Qui ad urbem veniens, & ex hoc conſcientiam habens, quod electus non eſſet, ſed ſolum ab Imperatore poſitus, omnino reſignavit Papatum. Tunc denuo ab omnibus eligitur, & cum honore magno ſuſcipitur. Hic cum in Papatu exiſtens pauperem leproſum ante fores palatii inveniſſet, ipſum ſecum ſumſit, & in loco ſuo collocavit. Quem cum oſtio reſerato non inveniſſet, in paupere ſe Chriſtum recepiſſe intelligens obſtupuit. Fuit etiam peritus in Muſica, & ideo cantus ſolennes dulci & regulari modulatione compoſuit, & decantari fecit.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini MXLVIII. Theodericus Comes Hollandiæ quintus apud Dordracum oppidum occiditur, ſecundum Wilhelmum, cui, quia filios legitimos non habuit, frater ejus Florentius ſucceſſit. Palumbus Presbyter Nigromanticus magnus fuit Romæ, ſecundum Vincentium in Speculo, qui per artem talem annulum cuidam juveni reddidit, quem Venus ſibi ſubripuerat, pro quo dæmonis clamorem audivit ad Deum vociferantis: Omnipotens Deus, quamdiu patieris nequitias Palumbi Sacerdotis. Ex quo intellexit, ſibi præſignari finem dierum ſuorum. Unde truncatis omnibus membris, miſerabili pœna defunctus eſt, confeſſus coram omni populo infinita flagitia. Defuncto Abelino Epiſcopo Aldenburgenſi, ſecundum Helmoldum, Adelbertus

tus Archiepiſcopus Hammeburgenſis ſurrogavit ei Ezonem, virum venerabilem & devotum. Ratzeburgenſi vero Eccleſiæ præfecit quendam Ariſtorium nomine, de Jeroſolymis venientem, & Mykelingburgenſi Eccleſiæ dederat Johannem Scotum, ibidem martyrizatum.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini MXLIX. Leo Papa Moguntiæ celebravit Concilium LXII. Epiſcoporum, ſecundum Egghardum, in præſentia Imperatoris, ubi Godefridus Dux Lotharingiæ, interventu Papæ & Principum, gratiam Imperatoris ex integro recuperavit. Sanctus Theobaldus, nobilis vir de Francia, in Vincetia Venetiæ recluſus, anno XII. converſionis ſuæ bono fine quievit, ſecundum Vincentium, cujus feſtum celebratur prid. Kal. Junii.

Undecimo anno Henrici, qui eſt Domini ML. Ungari iterum Imperatori rebellare cœperunt, ſecundum Vincentium, quibus Geberhardus, Imperatoris patruus Ratisbonenſis Epiſcopus, obviam veniens, vice Imperatoris eos in fugam vertit, non modica cæde eos affligens. Inſuper urbem Hennenberg in Mardria poſitam, ædificiis reſtauravit, & militari cuſtodia muniri fecit, & cum magna triumphi gloria reverſus eſt in parochiam ſuam. Leo Papa dum Nordmannos a Romanorum terminis expellere ſatageret, ſecundum Sigibertum, multam calamitatem incurrebat. Nam cum multis Romanis etiam ipſe captus eſt, ſed tamen relaxari ipſe noluit, niſi & ſuis relaxatis & libertati datis. Bardo primo Monachus Fuldenſis, & poſt Archiepiſcopus Moguntinus, ſecundum Egghardum, facto ſermone ad Miſſam in Padelbrunna, obitum ſuum inſtare prædixit, & orationi fidelium ſe recommendavit, ac in eodem menſe, multis clarens virtutibus, in Chriſto fideliter obdormivit; in cujus locum Henricus Imperator Lippoldum Præpoſitum Babenbergenſem ſubrogavit.

Duodecimo anno Henrici, qui eſt Domini MLI. Agnes Imperatrix filium peperit, quem Henricum IIII. nominavit, ſecundum Vincentium. Imperatrix pro tunc Natale Domini Polothe, filio ſuo Henrico adhuc Catechumeno, cui Principes Imperii ſub juramento fidem promittere fecit. Deinde Paſchale feſtum Coloniæ celebrans, filius ſuus Henricus ab Hermanno Archiepiſcopo Colonienſi eſt baptizatus. Hic etiam Hermannus Archiepiſcopus eodem anno cum Imperatore Saxoniam ingreſſus, Goslarienſem Eccleſiam dedicavit. Duæ mulieres vetulæ ſimul in uno tugurio habitantes, ſecundum Egghardum, in ſtrata communi, qua Romam itur, ambæ pariter maleficio imbutæ, hoſpitem quemcunque paſſivum, ſolum venientem, in equum, aſinum aut porcum mutabant ad libitum ſuum. Romæ quidam erat juvenis dives valde, Rothgerus nomine, nobilis & notabilis, ſecundum Egghardum, qui noviter uxorem duxerat, & ſodalibus ſuis frequenter convivia facere ſolebat. Hic una dierum poſt convivium habitum tranſivit in campum ſpatiandi cauſa cum convivis ſuis, & cœpit ludere cum eiſdem ad pilam. In quo quidem ludo, ut magis expedite ſe diſponeret, annulum ſuum deſponſationis tranſactæ de ſuo digito extraxit, & digito imaginis Veneris in ſtatua de prope ſtantis extento impoſuit. Ludo vero peracto, adoleſcens repetere volens annulum, invenit digitum imaginis prædictæ prius extenſum jam curvatum uſque ad volam. Diu ergo luctans Rothgerus cum manu ſculptæ Veneris, nec annulum extrahere, nec digitum frangere potuit. Tacitus ergo receſſit, nec ſodalibus ſuis hoc revelavit, ſed nocte intempeſta cum famulo rediit, & invenit digitum imaginis erectum & extentum, ut prius, & annulum ſubreptum. Diſſimulato ergo damno, Rotgerus rediit ad nuptam ſuam, & cum eſſet in lecto cum ea, ſenſit quiddam nebuloſum & denſum tangibile quidem & audibile, ſed minime viſibile, inter ſe & uxorem ſuam volutari. Qui cum vellet uxorem alloqui, dixit phantaſma: concumbe mecum, quia hodie me deſponſaſti. Ego ſum Venus, cujus digito annulum impoſuiſti, illum nec reddam. Terretur valde juvenis, & longo tempore ſenſit ludibrium illud, quandocunque vellet cum uxore ſua coire. Tandem ſibi uxor moleſta pro dilectione concubitus, rem detulit ad parentes uxoris. Qui Palumbo Presbytero ſuburbano Nigromantico magno negotium aperuerunt. Qui quidem Palumbus multis promiſſis allectus, compoſitam epiſtolam dedit Rothgero, dicens: Vade illa hora noctis per quadrivium viarum, & ſtans tacite conſidera: tranſientque ibi filii hominum utriusque ſexus, omniſque ætatis, ſtatus & conditionis, equites & pedites, quidam læti & quidam triſtes. Sed quicquid audieris vel videris, non loquaris. Sequetur tunc conſequenter illam turbam, quæ ſtatura procerior, forma corpulentior, in curru ſedens. Huic tacitus tradas epiſtolam legendam, & ſtatim erit, quod poſtulas. Quæ omnia, ſicut Presbyter dixit, juveni evenerunt. Inter cæteras namque tranſeuntes vidit ibi mulierem in ornatu meretricio, crine ſoluto, & per humeros ſparſo, vitta aurea conſtricto, auream virgam in manu tenentem, qua mulam regebat, in qua ſedebat, & præ tenuitate veſtium quaſi apparebat geſtus oſtentans impudicos. Ultimus autem turbæ Dominus terribilis, oculos in Rothgerum acuens, cauſam viæ ſuæ ab eo requiſivit. Sed ipſe nihil reſpondens, extenſa manu porrexit ei epiſtolam. Dæmon autem notum ſibi ſigillum non audens contemnere, legit ſcriptum, moxque brachiis in cœlum elevatis, Deus, inquit, omnipotens, quamdiu patieris nequitias Palumbi Presbyteri? nec mora facta, ſatellites a latere ſuo miſit, ut annulum a Venere extorquerent. Illa diu tergiverſata, tandem annulum reddidit. Et ſic Rothgerus mentis compos, ſine obſtaculo uxori ſuæ ſe miſcuit ad libitum. Palumbus autem, ut dæmonis clamorem ad Deum audivit, mox moriturum ſe intellexit. Unde truncatis omnibus membris, miſerabiliter morte interiit.

Tertio decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLII. Hunfredus ſextus Archiepiſcopus obiit, ſecundum Egghardum. Cum Fulbertum Carno-

Carnotenſem Epiſcopum in extremis conſtitutum viſitarent tot homines, quot domus ejus capere poſſet, ſecundum Sigibertum, inter oppoſitas populi catervas oculos longe rimatus Berengarium viſum, quo potuit, expellendum cenſuit, proteſtatus, immanem dæmonem propeipſum conſiſtere, multosque ad eum ſequendum blandiente manu corrumpere. Ecce quam clare Sanctus iſte prædixit, Berengarium futurum hæreticum, & multos ſimplices animos ſubverſurum. Henricus Imperator, ſecundum Egghardum, Natale Domini Goslariæ celebrans, quosdam hæreticos, inter alia pravi erroris dogmata de Manichæorum ſecta execrantes eſum omnis animalis, de conſenſu cunctorum, ne hæretica ſcabies latius ſerpens, plures inficeret, in patibulum ſuſpendi fecit. Iſti comprehenſi fuerunt per Godefridum Ducem Lotharingiæ. Leo Papa Apocrypharios ſuos Conſtantinopolim direxit, ſecundum Vincentium, ad errores Græcorum confutandos, qui ut Simoniaci donum Dei vendebant, ut Valeſii hoſpites ſuos caſtratos etiam ad Epiſcopatum promovebant, & ut Arriani rebaptizabant Latinos, baptizatos in nomine S. Trinitatis. Inſuper, ut Donatiſtæ, in ſola Græcia orthodoxam Eccleſiam eſſe jactitabant: ut Nicolaitæ nuptias Sacerdotibus concedebant: ut Severiani maledictam legem Moſi aſſerebant, ut Pneumatomachi Proceſſionem Spiritus Sancti a Sabbato abſcindebant, & ut Nazaræi Judaiſmum obſervabant, parvulos etiam morientes ante octavum diem a nativitate baptizari, mulieres in partu vel menſtruo periclitatas communicari, vel ſi Paganæ vel Judææ eſſent prohibebant. De fermentato pane ſacrificabant, Latinos vocabant Azymitas, & eos nimis perſequebantur, ac eorum Eccleſias claudebant, Romanam Eccleſiam tanquam adulterinam anathematizabant, eique Eccleſiam Conſtantinopolitanam præferebant. Nicetas ergo coram Imperatore Conſtantinopolitano ſic convincitur, ut librum ſuum, quem contra Romanos ſcripſerat, plenum erroribus, intitulatum de Azymo, de Sabbato, de Nuptiis Sacerdotum anathematizaret & incenderet. Iſte Nicetas fuit Monachus Conſtantinopolitanus & Hereſiarcha peſſimus.

Quarto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLIII. Leo Papæ Ratisbonæ ad Henricum Imperatorem veniens, ſecundum Vincentium, reliquias Beati Dionyſii Ariopagitæ Martyris, de quibus diu dubitatum erat, an ibi haberentur, præſentibus Pariſiorum legatis, perſpexit, ibique teneri probavit, & literis ſuis teſtimonium veritati perhibuit. Inde procedens in Wormatiam Papa, Natale Domini ibidem celebravit. Ipſo autem Natalis die Papa Miſſam majorem decantavit, & die ſequenti juſſu Papæ Lippoldus Moguntinus Archiepiſcopus officium peregit. In hujus quidem feſtivitatis Miſſa quidam Humbertus, unus de Diaconibus, ob feſti venerationem lectionem epiſtolarem decantavit. Romani autem, qui affuerunt, Papam objurgabant, quod more Romano non fieret Miſſa. Papa vero mandavit legenti epiſtolam, ut a lectione ceſſaret. Sed legens mandatum Papæ contempſit, & Papa denuo mandatum emiſit, nec Diaconus ille propter hoc ceſſavit. Papa autem, lectione finita, ob contumaciam commiſſam Diaconum degradavit. Quod Lippoldus Archiepiſcopus ægre ferens, ad horam tamen iram diſtulit. Inſtante vero ſacrificii tempore, Pontifex ſe in Sedem ſuam locavit, conteſtans, nec ſe nec alium quempiam illud officium completurum, niſi recipiat ſuum miniſtrum. Quod ut Papa vidit, Pontifici ceſſit, reindutumque miniſtrum continuo reſtituit ſuo officio, & ſic Pontifex officium illud executus eſt. Qua in re & Pontificis auctoritas, & Apoſtolica conſideranda fuit humilitas. Poſt hæc Leo Papa valedicens Imperatori, Wormatia Romam rediit, multis eum diverſarum provinciarum militibus de Imperiali mandato comitantibus. Poſt Paſcha autem exercitum per Apuliam contra Nordmannos, Apoſtolicarum poſſeſſionum invaſores, ducens pugnavit infeliciter, & infinita cæde utrobique peracta, ipſe Papa cum multis capitur, ſed tandem de captivitate liberatus, cunctos dies, quibus ſupervixit, in luctu & mœrore exegit. Sigefridus frater Godefridi Ducis Lotharingiæ, Diaconus Cardinalis, ſecundum Egghardum, mittitur a Leone Papa lagatus Conſtantinopolim, ubi in dicta Synodo Imperator Græcorum & Patriarcha eidem obtemperare dedignabantur. Unde legatus egreſſus urbem, ſandalia ſua more Apoſtolorum ſuper eos publice excuſſit. Quo facto, tantum terrorem omnibus Conſtantinopolitanis incuſſit, ut Imperator & Patriarcha cum Clero & populo ſequenti die ſacco & cinere involuti ad ipſum procederent, & Apoſtolicam auctoritatem in eo proni in terram cadentes venerarentur. Corpus Pallantis filii Evandri, ſecundum Vincentium, Romæ integrum repertum eſt cum tali epitaphio:

Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni
Militis occidit, more ſuo jacet hic.

Bonifacius Marchio Italorum obiit, ſecundum Sigibertum, cujus relictam Beatricem Godefridus Dux accipiens, Marchiam & cæteras ejus poſſeſſiones conjugii prætextu ſibi vendicavit. Quo comperto, Imperator Henricus gravi ſcrupulo perurgeri cœpit, reputans, ne forte per eum animi Italorum ſemper avidi novarum rerum, ut a regno Teuthonicorum ſe ſubtraherent, ſolicitarentur.

De Victore PP. CLIX.

Victor Papa, natione Alemannus ex patre Wulfardo, ſedit annis IIII. & menſibus III. ſecundum Martinum. Iſte perantea Geverhardus dictus, Epiſcopus Eiſtetenſis, Moguntiæ in Concilio, quod Imperator Henricus ibidem congregaverat, ab omnibus electus eſt in Papam, & miſſus Romam, honorifice eſt ſuſceptus, & in Papam conſecratus. Iſte Synodum celebravit Florentiæ, & multos Epiſcopos propter Simoniam & fornicationem depoſuit.

Quinto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLIIII. apud Triburiam Henricus Imperator,

rator, magno Principum conventu habito, ſecundum Sigibertum, filium ſuum Henricum Regem a Principibus & omnibus aliis eligi, eique, ſi poſt obitum ſuum juſtus rector eſſet futurus, ſubjectionem promitti fecit, & ipſum ungi in Regem Aquisgrani a Hermanno Archiepiſcopo Colonienſi procuravit & ordinavit. Carpentarius quidam Romæ habens puerum, ſecum duxit, ubi laborabat, ſecundum Egghardum: qui patre ſecante ligna, collegit fragmenta ſecuri præciſa, & compoſuit ea in forma ſcripturæ ludendo & tempus deducendo taliter ſonantis, eo ignorante: Dominabor a mari usque ad mare. Quod quidam Sacerdos præteriens legit, & intelligens, ipſum puerum futurum Papam vel Imperatorem: dixit patri ſuo, quod filium ſuum ad ſcholas mitteret. Quod ſic factum eſt. Hic juvenis Hildebrandus dictus cum adoleviſſet, per ſcriptores Imperatoris ad curiam eſt tractus, & tunc ſæpiſſime Henricus filius Imperatoris adhuc juvenis ipſum multum exacerbavit & irritavit, in tantum quod ſæpe Imperatrix filium ſuum propter eum corriperet, in præſagium futuri mali, quod idem Scholaris facturus eſſet eidem Henrico. Contigit autem, quod Henrico Imperatori talis viſio appareret: videbatur enim ſibi, quod filius ejus Henricus in menſa ſederet, & ſcholari Hildebrando duo cornua creſcerent, cum quibus filium ſuum in altum levaret, & tandem in ſtercus projiceret. Quod Imperatrix maſticans dixit, filium ſuum per ipſum de Imperio fore deponendum. Unde Imperator fecit ipſum includi in turri Hamſteyn, a qua poſt annum extractus, factus eſt Monachus; qui poſtea cum ſuo Abbate venit Romam, & manſit ibidem, ubi carus factus omnibus, tandem factus eſt Papa Gregorius VII. ut infra patebit.

Sexto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLV. Bruno Myndenſis Epiſcopus vir eximiæ ſanctitatis obiit in Domino, ſecundum Egghardum. Hic duo Monaſteria Beatæ Mariæ & S. Martini ab anteceſſore ſuo Sigiberto Epiſcopo incepta perfecit & conſummavit; cui ſucceſſit in Epiſcopatu Engelbertus Babenbergenſis Canonicus, per Henricum Imperatorem promotus. Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis XXXII. obiit, ſecundum Wilhelmum; cui ſucceſſit Anno Præpoſitus Goslarienſis, & ſedit XX. annis. Iſte allodium illud famoſum Salevelt dictum Epiſcopio Colonienſi adjecit. Florentius Comes Hollandiæ VI. ſecundum Wilhelmum, in loco, qui Hainerte dicitur, dormiens incaute, ab inimicis ſuis occiditur, & in Egmunda ſepelitur, cui ſucceſſit Theodericus filius ejus.

Decimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MLVI. Videbatur a multis in confinio Nordmanniæ, & Britanniæ portentum inconſuetum in una, vel potius duabus mulieribus, ſecundum Sigibertum. Nam in ea fuerunt duo capita & quatuor brachia, cæteraque gemina omnia usque ad umbilicum, ſed inferius ſimplicia. Ridebat autem vel comedebat, aut dormiebat una, altera flente, eſuriente vel vigilante, ſed uno meatu digerebant. Una quoque defuncta, alia ſupervixit pæne triennio, exanime bajulans cadaver, donec & pondere molis & fœtore cadaveris defecit. Æſtimatum eſt autem a quibusdam, & in ſcripturis relictum, quod hæ duæ mulieres Angliam & Normanniam deſignaverint, quæ, quicquid pecuniarum avidis faucibus ſorbuerunt, in unam laſciviam defluxit. Mortuam quoque, id eſt pene exhauſtam Nordmanniam indigentem pecuniis ſuſtentat Anglia, donec & ipſa fortaſſis exactorum violentia exhauſta ſuccumbat & deficiat. Henricus Imperator, ſecundum Egghardum, Victori Papæ miſit clanculo literas, porrigendas omnibus, qui in Italia opibus & militari virtute plurimum poterant, in quibus deprecabatur eos, ut Ducem Godefridum, nequid forte mali contra Rempublicam machinaretur, obſervarent; promittebatque, ſe ipſum, vita comite, proximo anno affuturum, & quid facto opus eſſet, viſurum. Romani vero abſentiam Imperatoris videntes periculoſam propter Godefridi Ducis aſtutiam pariter & potentiam, quibus nimium contra Rempublicam invaleſcere cœpit, ſcripſerunt Henrico Imperatori, ut feſtinaret viſitare ipſos. Propter quod Imperator mox in Italiam profectus eſt. Quo veniente, Godefridus in occurſum ejus tranſivit, ſe excuſans, quod nichil rebellionis cogitaret, ſed quod paratus eſſet pro ſtatu Reipublicæ & pro ſalute Imperatoris extrema & omnia ſuſtinere. Sed Imperator, accepto conſilio a Primoribus, a crimine impoſito ipſum abſolvit, Beatricem tamen quaſi per deditionem acceptam ſecum duxit, objiciens ei, quod contractis inconſulto nuptiis cum hoſte publico Italiam prodidiſſet. Regreſſus igitur de Italia, apud Tynois villam in confinio Teuthonicorum & Francorum a Rege Francorum contumelioſe objurgabatur. Propter quod exacerbatus Imperator cum ſingulare certamen cum eo frendens inire vellet, Rex Francorum nocte proxima turpi fuga dilapſus, in ſuos ſe fines recepit, Imperator vero Bokvelden proficiſcitur. Ubi aliquamdiu venationi deditus comperit, Wilhelmum Marchionem & Theodericum Comitem cum infinita multitudine Saxonici exercitus, quos contra Lotwinos, vel Lutitios miſerat, rebus male geſtis occubuiſſe. Nec multo poſt ipſe corporis moleſtia correptus, cum ſeptem vel eo amplius diebus lecto decubuiſſet, diem clauſit extremum. Præſentes autem erant quaſi ad officium tanti funeris ex induſtria evocati, Victor Romanus Pontifex, Richardus Aquilegienſis Patriarcha, Ghevehardus Ratiſponenſis Epiſcopus patruus Imperatoris, & alii innumeri tam laici quam Eccleſiaſtici Ordinis & dignitatis. Corpus autem ejus Spiram tranſlatum eſt, & Regio more exequiis celebratis in die Apoſtolorum Simonis & Judæ, quo die etiam & natus fuerat, traditum eſt ſepulturæ. Regnum autem pro patre obtinuit Henricus filius ejus adhuc infantulus annorum ſex, anno, poſtquam in Regem unctus fuerat, tertio. Adminiſtratio tamen regni & omnium, quibus

quibus opus erat, apud Agnetem Imperatricem remanſit, quæ ſatis provide regni gubernacula geſſit. Sed Principes aliqui, invidia forte ducti, Regem puerum matri abſtulerunt, eamque a regimine regni removerunt. De quorum numero fuit Anno Archiepiſcopus Colonienſis, qui puerum in loco, qui dicitur Werida, navi imponens, matri abduxit, & exinde diſſenſiones in regno, Eccleſiarum perturbatio, Monaſteriorum deſtructio, Clericatus deſpectio, & totius juſtitiæ & religionis conculcatio cœpit oriri. Obiit autem Henricus Imperator in Borchvelde, anno ætatis ſuæ XXXIX. Imperii ſui XI. ſed regni ſui XVII. ſepultus in ſepulcro patris & matris ſuæ, quorum animæ requieſcant in perpetua pace. Amen.

Explicit prima pars Chronicæ Novellæ Magiſtri Hermanni, Ordinis Prædicatorum.

PROOEMIVM SIVE PROLOGVS IN PARTEM SECVNDAM CHRONICÆ.

Circa materiam præſentis ſecundæ partis Chronicæ Novellæ eſt advertendum, quod ea, quæ juxta annorum Domini ordinem in ipſa reperiuntur exarata, de venerabilium Patrum, Vincentii videlicet & Henrici de Hervordia, ac Martini Ordinis Prædicatorum Codicibus, necnon aliorum quorundam Hiſtoricorum authenticorum, ad manus ſe protunc offerentibus, excerpta ſunt ſtudioſe & collecta, adjunctis eisdem loco & tempori congruis variis aliis narrationibus & hiſtoriis, Verbi Dei ſeminatoribus admodum utilibus & optimis, quorum Auctores, cum præſens Opuſculum ſcriberetur, noti minime extiterunt. Et quia hæc pars ſecunda longe ultra annos in prælibatorum Patrum voluminibus contentos ſe extendit, prout lectoribus oculatis limpide patere poteſt, idcirco neceſſarium fuit, pro annis excreſcentibus & eorum actitatis, ad illorum recurrere ſcripta Chronographorum, quorum dicta licet inter viros Scholaſticos modici ſint ponderis, apud Optimates tamen pariter & civiles veritatis exiſtunt lucidæ & claræ famæ. Quibus quidem Hiſtoriis authenticis, Dei opulante gratia, ad finem optatum perductis, & teſtimoniis cæterarum narrationum annorum ſubſequentium deficientibus fide dignorum, referendarios incertos ex animo devitans, ſolum ea præſentibus annotare curavi, quæ vel ipſe ſic fieri vidi, vel omni ambiguitate ſemota, ſic facta experimentis certiſſimis didici. Sint ergo ſubſcripta omnia quibusvis legentibus fida, veridica & certa, velutique dubietatis ſcrupulo omnino carentia, ſtabilita ſuper petra firmiſſima, ad honorem Domini Noſtri Jeſu Chriſti, cui ſemper ſit honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

De Henrico IIII. Imp. 85.

Henricus Quartus, filius Henrici III. Imperatoris cœpit anno mundi VMXVII. Olympiadis CCCCLVII. anno tertio, Urbis conditæ MDCCCVI. Domini vero MLVI. & annis XLIX. imperavit. Iſte cum adhuc eſſet infantulus VI. annorum, a Primoribus Regni matri ſuæ Agneti Imperatrici commendatus eſt ad educandum. Hic, ſecundum Chronicas Saxonum, multis prœliis Saxones vexavit, caſtrum Hartisborgh & Monaſterium ejus conſtruxit, quod tamen Saxones poſtea deſtruxerunt. Victorioſus in bellis extitit, qui & Magnum Ducem Saxoniæ de Luneborg & Albertum Marchionem de Ballenſtede cepit, & integro anno detinuit, ita ut nullus ſciret, quid de eis factum eſſet.

Primo anno Henrici, qui eſt Domini MLVII. Coloniæ generali conventu Principum habito, ſecundum Sigibertum, Baldowinus & Godfridus, mediante Victore Papa, ad gratiam Regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur, ſed poſt immediate Papam Romam regreſſus defunctus eſt. Saxones crebris conventiculis, ſecundum Egghardum, agitabant, qualiter de injuriis Henrici III. Imperatoris defuncti ſe vindicantes, Regnum Romanum, filio ejus adhuc puerulo, poſſent perturbare. Conjurant ergo cum Ottone fratre Wilhelmi Marchionis defuncti. Tandem caſu dictus Otto cum Saxonibus congreſſus eſt contra Brunonem & Egbertum patrueles Imperatoris, & prima fronte Bruno & Otto pleni ira, tam concitatos in ſe ipſos viciſſim impetus dederunt, ut utrique alterutrum, primo incurſu equo excusſum, letali vulnere transfoderent. Quibus Ducibus amiſſis, utramque aciem diu gravis pugna tenuit. Egbertus etiam, quanquam graviter ſauciatus, dolore tamen interemti fratris efferatus, rabido curſu in hoſtes ſe miſit præcipitem, & filium Bernhardi Comitis interficiens, cæteros in fugam vertit. Et ſic Reſpublica a conventiculis & dolis Saxonum liberata eſt, ſignifero rebellionis ademto. Baldowinus Comes Flandriæ, ſecundum Wilhelmum, ab Imperatore Valentianas & Walacriam in beneficio ſuſcepit. Agnes vero Imperatrix, mater Henrici Regis, Ducatum Bayoariæ ſuſcepit.

De Stephano IX. Papa 160.

Stephanus Papa, natione Lotharingus ex patre Benedicto, ſedit menſibus X. & diebus XXVIII. Hic, ſecundum Martinum, prius Abbas Caſſinenſis, ab univerſis Principibus & populo in Papam eſt electus: nec quiſquam multis retroactis temporibus, tam lætis animis quam voluntatibus promtis, ad Eccleſiæ regimen proceſſit. Sed heu tantam ſpem fruſtrata eſt inopinata mors & immatura.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MLVIII. Padelbrunna civitas Weſtphaliæ combuſta eſt cum majori Eccleſia, ſecundum Egghardum; in Monaſterio autem Monachorum Schotus quidam Paternus nomine, Monachus multo tempore recluſus, qui etiam incendium illud ſæpe prædixerat, propter propoſitum recluſionis exire nolens, ſe comburi paſſus eſt. Huic viro ſancto Deus incendium prædictum revelaverat, præcipiens ſibi, ut populo diceret, quod niſi ſe per pœnitentiam emendaret, civitas illa poſt XXX. dies incendio peritura eſſet. Viſio autem illa populo fuit publicata, ſed tamen homines non fuerunt emendati, non credentes viro ſancto. Unde vir Dei pretioſa clenodia

nodia Monaſterii ſui juſſit auferri, ut ſalvarentur. Tandem a ſeptem plagis urbis ſubito ignis exoritur, & pervenit usque ad cellam viri Dei, cumque rogaretur, ut exiret, noluit, ſed in cella iſta combuſtus eſt.

De Benedicto X. PP. Rom. CLXI.

Benedictus Papa, natione Tuſcus ex patre Humberto, ſedit menſibus IX. & diebus XVI. ſecundum Martinum. Iſtum Romani, accepta pecunia, contra Canones elegerunt, Regem Henricum puerulum non curantes, & ſedit ſine benedictione & conſecratione violenter. Tandem autem Papatui ceſſit, Godfrido Duce ſibi violentiam inferente; cui ſucceſſit Gherardus Epiſcopus Florentinus. In pago Bracharenſi, ſecundum Sigibertum, juxta Tornacum multitudines colubrorum altrinſecus congregatæ, prodigioſo prœlio inter ſe concurrunt, & multis utrobique occiſis, victa pars fugiens, in cavo arboris ſe abſcondit. Sed altera pars more victorum inſequens cum ſibilo circumſtrepebat, donec circumjecto ab hominibus igne, omnes pariter concremati ſunt.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MLIX. Eccleſia Gallicana, ſecundum Sigibertum, per Berengarium Turonenſem hæreticum turbabatur. Hic quidem Sacerdos erat, & aſſerebat, Euchariſtiam, quam ſumimus in Altari, non eſſe verum corpus Chriſti, ſed ſolum figuram corporis & ſanguinis Chriſti, contra quem a multis acriter verbis & ſcriptis diſputatum eſt. Inter alios autem magiſtros Dominus Gvido Abbas de Cruce Sancti Leufredi contra ipſum de Corpore & Sanguine Chriſti librum edidit. Leo vero Papa contra ipſum Vercellis Concilium congregavit, & poſt mortem Leonis Gregorius VII. ipſum compulit ad dogmatis ſui anathema. Berengarius autem iſte in fine ita reſipuit, ut ſine retractatione a quibusdam ſanctus habeatur, plenus eleemoſynis & humilitate, magnarum poſſeſſionum Dominus diſpertiendo, non ſervus abſcondendo, nullam fœminam conſpectui ſuo patiebatur admitti. Sed quamvis ſe ita correxerit, eos tamen, quos depravaverat, convertere non potuit. Unde in die Epiphaniæ moriens, producto gemitu, hodie, inquit, in die apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Jeſus Chriſtus, propter pœnitentiam, ſpero, ad gratiam, vel propter alios, timeo, ad pœnam. Feliciter tamen creditur in Chriſto quieviſſe. Cujus error & retractatio ponitur in Decretis de Con. Di. II. Berengarius.

De Nicolao II. PP. CLXII.

Nicolaus Papa, qui & Ghevehardus, natione Burgundus ex patre Sifrido, ſedit annis duobus & menſibus tribus, ſecundum Martinum. Hic apud Senam a Cardinalibus unanimiter eſt electus & conſecratus. Ipſe autem inſtituit, ut nullus Clericus inſiſtat venationi, & ut nullus in ſacris conſtitutus uxorem habeat aut concubinam, & quod homicidii reus, de ſacris Ordinibus ſit ejectus. Hic celebrato Romæ Concilio defunctus eſt. Statuit etiam, ut qui tunc a Simoniacis eſſent promoti, miniſterio ſuo permitterentur uti, deinceps autem, quicunque a Simoniacis ordinarentur, nichil tali promotione lucrarentur.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini LX. Quidam cometes, ſecundum Egghardum, longos & flammeos habens crines apparuit, de quo quidam Monachus Malmeberiæ Elverius nomine ait: Veniſti, veniſti multis matribus lugende. Dudum eſt, quod te non vidi, ſed nunc multo terribiliorem te intueor, patriæ hujus excidium minantem. Monachus iſte fuit literis bene imbutus, ævo maturus, qui immanem audaciam in juventute ſua conatus fuit. Nam pennas manibus ſuis & pedibus neſcio qua arte innexuit, ut Dædali more volaret, fabulam amplexus pro veritate; collectaque ab alta turri aura, ſpatio ſtadii unius vel paulo plus volavit. Sed venti & turbinis violentia, ſimul & temerarii facti conſcientia tremulus cecidit, & perpetuo poſt hoc debilis cruribus contractus permanſit. Cauſam vero ruinæ ſuæ ipſe dixit eſſe, quod caudam in poſteriori parte oblitus fuit aptare. Henricus Rex Francorum obiit, ſecundum Wilhelmum, poſt quem Philippus filius ejus Francorum Rex XXXVI. in Francia regnavit per annos XLIX. Hujus uxor nomine Beata fuit. Baldowini Comitis Hollandiæ filia, & Roberti Comitis Flandrenſis ſoror. Iſte Philippus Rex emit Bituricas a quodam milite Harpino nomine pretio LXM. ſolidorum, & alia multa occupavit. In regno Siciliæ prope habitationem Regiam, ſecundum Sigibertum, quidam devotus Sacerdos nomine Juſtinus, eremiticam vitam ducens, tantum ſanctitatis nomen habuit, ut plures peccatores ad ipſum concurrerent, & ſibi confitentes, pœnitentias graves ab ipſo reciperent. Rex autem Siciliæ unicam habuit filiam nomine Theodoram, quæ tantæ erat prudentiæ & ſagacitatis, ut in patris præſentia totum regnum adminiſtraret, & ſingula bene diſponeret. Conſvevit autem eadem virgo venationi quandoque inſiſtere pro temporis deductione cum militibus ſuis, nec ſolertem curam habere ſolebat de virginitatis ſuæ flore, ne marceſceret. Quadam ergo die, dum eſſet venationi intenta, deviare eam contigit in denſiſſimo nemore. Cumque ſic ſola vagaretur, occurrit ei canis latrans, quaſi feram inſequens, quem ſequebatur Theodora, quaſi canem, licet diabolus eſſet, qui eam errare fecerat, ut ſeduceret. Cum autem adveſperaſſet, & nox inſtaret, cœpit virgo contriſtari, eo quod neſciret, quo ſe diverteret. Cui occurrens dæmon in ſpecie unius de familia ſua, & dixit ei: Ubi poterimus hac nocte habere hoſpitium in hac ſolitudine. Et reſpiciens, per nemoris ſpatia vidit procul domunculam, & dixit virgini: Hic prope nos quidam eremita devotus eſt, in cujus cellula manere poterimus usque mane. Et duxit eam ad illum. Cum autem appropinquaret eremitorio, dixit famulus ad virginem: Præcedam vos ad eremitam, ut loquar ei de veſtro adventu. At ubi cum diabolus veniſſet, ait homini Dei: Ecce veniet filia Regis noſtri ad te, manſura tecum per noctem. Cui Sacerdos

dos: Bene veniat Domina noſtra: faciam ei melius, quod potero. Venientem ergo virginem eremita juxta ſuam facultatem recepit & pertractavit, potum & cibum ſibi ſolitum ei miniſtrando. Cum autem facta cœna ad ignem ſederent, ſurrexit famulus, & licentiam a virgine recipiens, & poſt horam ſe reverſurum aſſerens, cellulam exivit, viſui diſparens, ſed præſentiam non ſubtrahens. Creſcere itaque cœpit in ſene tentatio, dæmone ipſum inſtigante ex virginis pulcritudine, & primo blande virginem alloquens, ipſa verba Sacerdotis contemſit, dure ipſum reprehendendo. Sed ipſe tandem virgini vim inferens, eam oppreſſit & defloravit, At illa opprobrium ſibi factum indigne ferens, minas eremitæ intulit, dicens, ſe factum illud patri ſuo cum lacrymis conqueſturam. Quod audiens ſenex ille, & periculum vitæ formidans ex hoc ſibi imminere, puellam invaſit & interfecit, ac ſub altari eam ſepelivit. Quod cum feciſſet diabolus in aëre volitans clamavit: O ſceleratiſſime Presbyter, aliis graviſſimas pœnitentias pro ſuis delictis huc uſque impoſuiſti, & nunc ipſe in profundiſſimum vitiorum lutum cecidiſti. Quibus dictis, diabolus abſceſſit. Senex autem ad verba dæmonis compunctus, cellam ſuam reliquit, & more beſtiarum extra tecta vitam agere cœpit. Cumque ſic per longum tempus tranſiſſet, & crines ei in tantum creviſſent, ut quaſi tunica ipſum operirent, incepit manibus & pedibus quaſi beſtia incedere, ut ſic eo gravior ſibi eſſet pœnitentia ſua; & per ſingulos dies lacrymis & diſciplinis multum ſe affligebat. Contigit ergo poſt ſpatium longi temporis, patrem interfectæ puellæ in eodem nemore venationi intentum oberrare. Cumque Deo diſponente ad locum, ubi dictus eremita degebat, deviando perveniſſet, invenit ipſum prope quendam paludoſum lacum deambulantem, & ſequebatur eum. Æſtimans autem Rex, prædictum ſenem feram eſſe, eo quod manibus & pedibus graderetur, ad inſtar beſtiæ hiſpidus & hirſutus, tetendit arcum ſuum, ut ipſum ſagitta percuteret. Quod Presbyter videns, lacum celeriter intravit, aquis ſe immergendo in tantum, ut vix os extra undas haberet ad ventum ſpirandum. Quod Rex cernens, ſtetit attonitus, cogitans, quid hoc eſſet. Cumque dorſum Rex verteret ad recedendum, ſenex de palude ſe erexit, ut fugeret. Sed cum Rex retroſpiceret, & ſenem videret, iterum arcum paravit ad jaciendum telum. Quod videns eremita, ut prius ſe aquis immerſit. Hoc poſtquam ſæpius factum eſſet, admiratus Rex, quid hoc eſſet, quod tam ſagaciter ſibi caveret de jaculo, cœpit dubitare, ſi forte homo eſſet, quia de beſtia hoc inſolitum erat. Unde dixit Rex: Si es homo, qui ſic latitando trepidas, ſecurus ad me venias, quia in nullo tibi nocebo. Senex autem timens tacuit. Et Rex ſecundo & tertio verba aſſecurationis repetens, tandem dixit: Adjuro te per Deum vivum pro nobis crucifixum, ut, ſi homo es, loquaris michi. Cui Sacerdos: Homo peccator ſum. Ad quem Rex: Securiſſime ad me accede. At ille: Non audeo. Cui Rex tantam fidem tandem fecit, quod ſibi nullo modo noceret propter quemcunque caſum; projiciens arma ſua procul a ſe. Tunc Presbyter de palude exiens venit ad Regem, & procidens in faciem ſuam coram eo, neſciens, quod Rex eſſet, & præſertim pater virginis, quam interfecerat, ait: Oro Domine, ut meam audias confeſſionem. Quod Rex cum lacrymis facere recuſavit, aſſerens, ſe indignum ad hoc officium, eo quod laicus eſſet. Senex vero cum lacrymis inſtitit, ut ipſum propter Deum audiret, & poſtea alicui Sacerdoti ea referret. Cui cum Rex tandem conſentiret, & inter cætera ſua delicta audiret, quod poſt tam turpem actum filiam ſuam occidiſſet, commota ſunt contra eum omnia viſcera ejus. Et acerbatus nimis dixit: Puella illa a te tam crudeliter interfecta, virorum viliſſime, unica mea fuit filia, quæ ubi devenerit, nunquam ſcire potui. Cujus quidem ſepulturæ locum niſi mihi oſtenderis, protinus te interficiam. Senex autem timens mortem, perrexit cum Rege, & quærens locum cellulæ, vix tandem ipſum invenit, eo quod tugurium illud præ vetuſtate jam corruiſſet, & locus immutatus eſſet. Qui cum inveniſſent ſepulcrum, foderunt, & invento corpore adhuc incorrupto & pallio ſuo involuto, ſicut ſepultum fuerat, ait Rex: Si jam alicujus meriti es apud Deum, oremus, ut hanc puellam reſuſcitet precibus noſtris. Provoluti ergo ambo & proſtrati cum lacrymis oraverunt, & mox puella mortua revixit. Et gaviſus eſt Rex ſupra modum. Tunc Rex una cum filia ſua ſenem illum de nemore eduxit, & crinibus raſis ipſum veſtibus induit, & cum diſpenſatione per Papam facta, ipſum in Epiſcopum ordinari fecit.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini MLXI. Rex Henricus, ſecundum Vincentium, apud Trajectum inferius Friſiæ Paſcha cum matre ſua ſolenniter celebravit. Quem Archiepiſcopus Colonienſis Anno dictus, annuentibus quibuſdam regni Principibus, cum lancea Domini & aliis Imperii inſignibus, a matre violenter arreptum, ſecum Coloniam duxit. Sigibertus autem ſic dicit: Agnes Imperatrix adhuc nutriens filium ſuum, regni negotia per ſe ipſam adminiſtrare curabat, utens plurimum conſiliis Henrici Auguſtenſis Epiſcopi. Unde nec ſuſpicionem inceſtuoſi amoris effugere potuit, fama jactitante, quod non ſine turpi commercio in tantam coaluiſſet Epiſcopi familiaritatem. Principes ergo ea re offenſi, & regni adminiſtrationem ad ſe transferre, & matrem a puero diſtrahere ſatagentes, crebra conventicula fecerunt, & animos popularium adverſus Imperatricem ſolicitaverunt. Ad ultimum Anno Archiepiſcopus Colonienſis, communicatis conſiliis cum Egberto & Ottone Ducibus Bayoariorum, navigio per Rhenum ad locum, qui dicitur Sancti Swiberti Inſula, venit, ubi tunc Rex erat. Qui dum quadam die poſt ſolennes epulas eſſet hilarior, hortari eum cœpit Archiepiſcopus, ut navem quandam ſuam, quam ad hoc ipſum miro opere conſtruxerat, ſpectatum procederet. Quam cum ingreſſus eſſet,

eſſet, repente remiges inſurgunt, remis incumbunt, & navem ductu rabido in medium fluminis impellunt. Rex autem necem ſibi paratam arbitratus, in flumen ſe præcipitem dedit, citiusque aqua violentior eum ſuffocaſſet, niſi Egbertus Comes dato poſt eum ſaltu periclitantem, ipſe quoque non minus periclitatus, vix a morte eripuiſſet, & navi reſtituiſſet. Exinde blanditiis, quibus poterant, delinitum Coloniam perducunt. Cætera autem multitudo per terram ſubſequitur, criminantibus plurimis, quod Regia Majeſtas violata ſuique impos facta foret.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini MLXII. Romani, Nicolao Papa defuncto, ſecundum Egghardum, Henrico Regi coronam & alia munera mittentes, de electione Papæ interpellabant. Qui generali habito Concilio Baſileæ, impoſita corona a Romanis transmiſſa, Patricius Romanorum eſt appellatus. Deinde communi omnium conſilio, Romanorumque legatis eligentibus, Chadelo Parmenſis Epiſcopus Papa eligitur, & Honorius appellatur. Sed ipſe Papatum nunquam poſſedit, quia XXVII. die ante hujus electionem Anſelmus Epiſcopus Lucanus a Normannis & quibusdam Romanis Papa eſt electus & conſecratus, & Alexander II. dictus.

De Alexandro II. PP. CLXIII.

Alexander Papa, natione Mediolanenſis ex patre Petro, ſedit annis XII. & menſibus V. ſecundum Martinum. Hic ante Papatum Anſelmus dictus, Lucanus extitit Epiſcopus. Contra hunc Chadelo Epiſcopus Parmenſis ab omnibus fere Lombardiæ Epiſcopis in Papam eſt electus, aſſerentes, Papam non debere eligi, niſi de Paradiſo Italiæ. Chadelo ergo iſte cum exercitu magno bis Romam veniens, violenter obtinere nitebatur Papatum, ſed non valuit, quia Henricus Rex adhuc puer exiſtens, ipſum parum juvit. Alexander vero ſtrenue Simoniacam pravitatem perſecutus eſt, Miniſtris etiam altaris cum conjugibus coïre, juxta Canonum ſtatuta ſub anathemate interdixit, laicos vero Presbyterorum incontinentium Miſſas audire per excommunicationis bannum inhibuit, & eorum impudentiam ſatis prudenter refrenare ſtuduit. Inter hos autem duos, ſecundum Sigibertum, longa contentio de Papatu fuit, & etiam usque ad ſangvinis effuſionem ingraſſabatur. Sed tandem Mantuæ Synodo collecta, mediante Annone Archiepiſcopo Colonienſi, Alexander ſe jurejurando de Simonia expurgans, in Sede Apoſtolica confirmatur, & Chadelo ut Simoniacus reprobatur & condemnatur. Henricus Rex feſtum Pentecoſten in Goslaria celebravit, ſecundum Egghardum, ubi cum ad veſperas cantandas Rex & Epiſcopi conveniſſent, tumultus exoritur, Abbate Fuldenſi volente juxta Archiepiſcopum Moguntinum proximo loco ſedere, & Epiſcopo Hildenshemenſi, in cujus diœceſi Goslaria includitur, volente propter hoc illud privilegium habere, ubi tandem multi vulnerantur, multi truncantur & occiduntur. Epiſcopus autem Hildenshemenſis altum quid conſcendens, hortatur ſuos, ut fortiter prœliantes, religioni loci vel Eccleſiæ aut altarium non parcant, ſuæ auctoritatis periculum obtendens.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXIII. Wilhelmus Thuringorum Marchio moritur, ſecundum Egghardum, cui Otto frater ejus ſucceſſit, ſed beneficia Moguntini Archiepiſcopatus aliter obtinere non potuit, niſi promitteret, ſe de ſuis poſſeſſionibus in Thuringia decimas daturum, & cæteros Thuringos, ut idem facerent, coacturum. Quæ res multorum malorum ſeminarium fuit, deteſtantibus omnibus Thuringis factum illud, & aſſerentibus, mori ſe malle, quam patrum ſuorum legitimam libertatem tam turpiter amittere. Bernhardus Dux Saxoniæ obiit, ſecundum Helmoldum. Hic per XLIII. annos Saxoniam, Slaviam & Nord-Albingiam ſtrenue rexit. Bernhardus iſte tale fertur vidiſſe ſomnium. Videbatur ſiquidem ſibi, quod ex utero ſuo egrederentur urſi in Eccleſiam ſævientes, poſt urſos apri, poſt apros cervi, poſt cervos lepores. Quod ſomnium per ſe interpretans ait: Noſtra progenies primo erit urſis ſimilis per audaciam, poſtea apris per minas & ferocitatem, deinde cervis per inanem gloriam & jactantiam, & tandem leporibus per timorem & fugam. Huic ſucceſſit Roldolfus filius ſuus. Robertus junior, filius Baldowini Comitis Flandriæ & frater Baldowini tertii, ſecundum Wilhelmum, Ghertrudem Comitiſſam relictam Florentii Comitis Hollandiæ ſibi matrimonialiter copulans, Comitatum Hollandiæ & Friſiæ per ipſam obtinuit. Ingwidis filia Sweyn Regis Danorum, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, Johanne Epiſcopo in Mykelingburg urbe Obotritorum interfecto & civibus captis a Slavis, nuda dimiſſa eſt cum cæteris mulieribus. Hæc relicta erat Godeſchalci Principis Obotritorum interfecti a Slavis, a qua filium ſuſceperat Henricum, ex alia vero uxore ſua natus erat Buthue. Slavi autem hoc anno ad Paganiſmum revertentes, totam Hammeburgenſem provinciam ferro & igne demoliti ſunt, Sturmari vero & Holtzati fere omnes aut occiſi ſunt, aut in captivitatem ducti. Caſtrum quoque Hammeburg funditus everſum eſt, & in deriſionem Salvatoris noſtri etiam crucis a Paganis truncatæ ſunt. Eodem quoque tempore Sleswik, quæ Slavico nomine Hadibo dicebatur, urbs ſita in confinibus regni Danorum populoſiſſima, ex improviſo barbarorum incurſu funditus deſtructa eſt. Hujus cladis auctor Bluſſo fuiſſe dicitur, qui ſororem habuit Godeſcalci, qui domum reverſus truncatus eſt. Dux autem Saxoniæ Rodolfus in vanum ſæpe contra Slavos dimicans per XII. annos, quibus patri ſuo Bernhardo ſupervixit, nullam unquam potuit obtinere victoriam. Ob hanc devaſtationem execrabilem, vacavit ſedes Aldenburgenſis annis LXXXIIII. Sedes quoque Hammeburgenſis translata eſt per Adelbertum Archiepiſcopum in Bremam, & permanſit ibidem usque in præſens. Defuncto autem Godeſchalco Principe Obotritorum, pervenit principatus ad filium ſuum

ſuum Buthue. Timentes vero hi, qui patrem ejus interfecerant, ne forte filius ultor paternæ necis fieret, concitaverunt tumultum in populo, dicentes: Non hic noſtri dominabitur, ſed Truto filius Gryni. Quid enim proderit nobis, occiſo Godeſchalco libertatem armis acquiſiviſſe, ſi iſte hæres Principatus extiterit. Jam enim plus iſte nos afflixit quam pater ejus, appoſitusque Saxonum populo, novis provinciam Slaviæ involvet doloribus. Mox ergo conſpirata manu ſtatuerunt Trutonem in Principatum, excluſis filiis Godeſchalci, quibus jure debebatur dominium Slavorum. Quorum filiorum junior fugit ad Danos, eo quod de Regia Danorum ſtirpe eſſet natus, ſenior vero Buthue declinavit ad Bardos, quærens auxilium a Saxonum Principibus, quibus pater ejus ſæpe fidelis extiterat. Qui etiam rependentes beneficiis paternis gratiam, ſuſceperunt pro filio prœlium, multoque expeditionum fatigio reſtituerunt ipſum in locum ſuum: attamen ſtatus Buthue ſemper erat infirmus, eo quod, cum Chriſtianus eſſet & amicus Principum, apud gentem ſuam ut proditor libertatis haberetur.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini MLXIIII. Adelbertus Bremenſis Archiepiſcopus ab Archiepiſcopis Moguntino & Colonienſi in partem conſilii Regis aſſumtus, ſecundum Egghardum, ſæpius colloquendo cum Rege Henrico & obſequendo, ita ſibi eum junxit, ut cæteris Epiſcopis poſtpoſitis, totus in eum inclinaretur, & ipſe in regno quaſi Monarchiam ſibi uſurpare videretur. Secundus vero poſteum fuit Comes Wernerus. Iſti duo pro Rege imperabant: ab his Epiſcopatus & abbatiæ, ab his quicquid Eccleſiaſticarum, quicquid ſecularium dignitatum eſt, emebatur, nec alia ſpes cuiquam, licet induſtrio & egregio viro, adipiſcendi honoris ullius erat, quam ut hos duos prius ingenti præviſione (penſione) pecuniarum ſuarum ſaturaſſet. Iſti etiam primo prædia Monaſteriorum fautoribus ſuis pro lubitu ſuo diſtribuebant. Poſt etiam Monaſteria inter ſe partiebantur, Rege ad omnia, quæ juſſus fuiſſet, puerili facilitate annuente. Ipſe quoque Adelbertus Archiepiſcopus Bremenſis duas occupabat Abbatias, puta Corbeyenſem & Laurenſem. Et ne illud cæteris Principibus eſſet ingratum, dedit Archiepiſcopo Colonienſi duas, videlicet Malmendren & Endan, Archiepiſcopo vero Moguntino unam in Salegenſtad, Ottoni quoque Duci Bayoarorum unam in Altaha, & Rodolfo Duci Swevorum unam in Kenibeten. Enghelbertus VII. Archiepiſcopus Magdeburgenſis obiit, ſecundum Egghardum, cui in ſedem ſucceſſit Wicelo. Sigifridus Archiepiſcopus Moguntinus, Guntherus Epiſcopus Babenbergenſis, Wilhelmus Epiſcopus Trajectenſis, aliique quam plures Præſules & Nobiles multo comitatu usque ad ſeptem milia voto orando Jeroſolymam petentes, ab Arabicis & barbaris in paraſceve in quodam caſtello obſeſſi ſunt, & tot occiſi aut vulnerati, ut vix duo milia ſint reverſi.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini MLXV. Arnulfus Wormatienſis Epiſcopus obiit, ſecundum Sigibertum, cui ſucceſſit in ſedem Adalberus Monachus de Monaſterio S. Galli, frater Ludolfi Ducis, uno pede omnino debilis, vir per omnia dignus ſpectaculo. Erat enim fortitudinis magnæ, edacitatis nimiæ, craſſitudinis tantæ, quod aſpicientibus horrorem magis induceret, quam admirationem, nec ita Centimanus gigas aut aliud antiquitatis, ſi ab inferis emergeret, ſtupentis populi oculos in ſe atque ora converteret. Henricus Rex Paſcha celebravit, ſecundum Egghardum, ubi Adelbertus Archiepiſcopus Bremenſis intra ſacra Miſſarum ſolennia, dum debitum tantæ feſtivitati ſermonem faceret, hominem ab infeſtatione dæmonis purgavit, fuſis pro eo tam ſuis quam totius populi, qui aderat, precibus. Ea res grandi miraculo cunctis erat, quod vir tam peſſimæ æſtimationis in populo, qui vitam virtutum non haberet, ſigna virtutum faceret. Sed æmuli ejus hoc invidioſe interpretabantur, non meritis ejus, ſed præſentium populorum aſcribendum eſſe tantæ rei effectum. Ibidem etiam tunc per conceſſionem ejusdem Archiepiſcopi primum ſe Rex armis bellicis ſuccinxit, ſtatimque in Archiepiſcopum Colonienſem ferro & igne præceps abiiſſet, niſi Imperatrix occurriſſet. Inter cætera autem id potiſſimum ei invidiæ erat, quod ante aliquot, dum Imperatrici jus regni rerumque gubernacula eripere vellet, ipſum Regem pene in ultimum diſcrimen præcipitaſſet. Quorundam Pſeudomonachorum privata ignominia, ſecundum Vincentium in Speculo, nomen bonorum Monachorum vehementer infamavit. Illi enim obmiſſo ſtudio divinarum rerum totam operam pecuniæ & quæſtibus impendebant, & pro Abbatiis & Epiſcopatibus aures Principum importune pulſabant, ac per ambitionis prærupta & pecuniarum male acquiſitarum profuſionem graſſabantur ad Eccleſiaſticas dignitates, ſeculares etiam emtores largitionis ſuæ immoderantia excludentes, nec venditor iniquus tantum audebat poſcere, quantum emtor impius promtus erat ſolvere. Mirabatur denique mundus, unde ille ſcaturiret fluvius pecuniarum, unde tantæ opes in privatos homines congeſtæ fuiſſent, & eos potiſſime homines, qui crucis ſcandalum & paupertatis titulum profeſſi ſunt, ac præter ſimplicem victum & veſtitum nihil ſe rei familiaris habere mentirentur. Iſta Dominici agri zizania licet vineæ Domini arida ſarmenta & ſtipula æternis ignibus præparata totum ſacri gregis corpus quaſi tabo quodam infecerat. Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis, ſecundum Sigibertum, ægre ferentes familiaritatem nimiam Adelberti Archiepiſcopi Bremenſis cum Rege Henrico, crebra conventicula fecerunt, & tandem adulta jam conſpiratione, diem generalis colloquii omnibus regni Principibus indixerunt, ut tributariam (Treburiam) venientes, Archiepiſcopum Bremenſem communem omnium hoſtem omnes communibus ſtudiis oppugnarent. Statuta ergo die affuit & Rex, ſed triſtis in Regem omnium vultus, triſtis erat omnium ſententia, ut aut ſe regno abdicaret, aut Archiepiſcopum

ſcopum Bremenſem a conſiliis ſuis atque a regni conſortio removeret. Tergiverſanti, & quod potius eligeret, hæſitanti Regi anxio tandem viſum eſt Archiepiſcopum Bremenſem dimittere. Ejicitur ergo Adelbertus Archiepiſcopus contumelioſe cum omnibus ſuis fauctoribus. Miſit tamen Rex cum eo amicorum ſuorum non modicam manum, ne ab æmulis ſuis inſidias in via pateretur. Et ſic iterum rerum publicarum adminiſtratio ad Epiſcopos rediit, ut ſinguli ſuis vicibus, quod Regi, quodque Reipublicæ opus eſſet, præviderent. Anno Archiepiſcopus Colonienſis & pius pater Monachorum, ſecundum Sigibertum, Monaſterium S. Michaëlis in monte Sibergo ſitum & a ſe conſtructum conſecravit. Harwicus Noricorum Rex, ſecundum Egghardum, in feſtis Paſchalibus cum mille pene navibus venit in Angliam regnaturus, & in urbe Eboracenſi plusquam mille laïcos & centum Presbyteros interfecit, cui Haroldus Rex Anglorum cum VII. legionibus occurrens, ipſum cum multis occidit. Interim Wilhelmus Comes Nordmannorum cum Francis Angliam intravit, & conſerto cum Anglis prælio, Haroldum cum multis millibus peremit, & regnavit in Anglia pro eo annis XXVI. Hic Wilhelmus fuit filius Roberti filii Richardi ſecundi Comitis Normannorum ex concubina, qui prius quam naſceretur, vidit mater ejus inteſtina ſua per totam Angliam & Normanniam extenta, quo præfigurabatur pueri futura magnitudo. Natus vero jam, ut terram attigit, ambas manus junco, quo pavimenti pulvis cavebatur, implevit, ſtrictèque corripuit pugnans. Unde obſtetrix clamavit, eum Regem futurum. Cum autem adoleviſſet, a Henrico Rege Francorum militiæ inſignia ſuſcepit, duxitque uxorem Mechtildem filiam Baldowini Comitis Flandriæ, & fuit Comes Normannorum XXX. annis. Huic Alexander Papa vexillum in omne regnum Angliæ miſit, cumque mare tranſiſſet, in egreſſu navis pene lapſus audivit acclamari ſibi a proximo milite: Tenes Angliam Comes Rex futurus. Haroldus autem Rex Angliæ a bello, quo Regem Noricorum devicerat, revertebatur. Cui Wilhelmus Monachum legatum miſit, tria ferentem, ut ſcilicet Haroldus vel regno ſecundum conditiones diſcederet, vel ut ſub eo regnaret, vel certe ſpectante utroque exercitu, gladio rem ventilarent. Haroldus vero legatum abſque reſponſo abegit, & Angli noctem illam in potibus & cantibus inſomnem duxerunt. Normanni vero confitebantur, & mane Corpori communicabant Dominico. Comes autem arma poſcens, caſu loricam everſam induit, quem caſum riſu corrigens, vertetur, inquit, Deo auxiliante, Comitatus meus in regnum. Utrobique ergo atrociter pugnatur. Angli namque tot Normannos ſtraverunt, ut foſſatum quodam cumulo cadaverum implentes, ipſum campi planitiei coæquarent. Tunc Haroldus ictu ſagittæ a longo in cerebro percuſſus interiit. Jacentis autem Regis femur unus militum gladio præſcindens, ignominia notatus eſt a Wilhelmo Comite, & militia privatus. Idem Wilhelmus ea die diſcurrendo, pugnando & exhortando tres equos ſub ſe confoſſos amiſit. Pugnatur itaque usque ad noctem & nichil ſangvinis e corpore ejus tractum eſt, quamvis jaculis multis percuteretur. Corpus autem Regis Haroldi matri repetenti Wilhelmus remiſit abſque pretio, licet illa multa munera per legatos obtulerit. Die ergo Natalis Domini coronatus eſt ab Alredo Epiſcopo Eboracenſi, nolens benedictionem accipere a Stigando Archiepiſcopo Canthuarienſi, eo quod illegitime Epiſcopus factus eſſet. Hic Wilhelmus factus Rex, miſit Romam vexillum Regium Haroldi, quod erat in hominis pugnantis figura, auro & lapidibus pretioſis arte ſumtuoſa contextum. Urbem quoque Oxoniam rebellantem ſubegit, levi negotio parte muri cadente & ingreſſum illi dante. Quam partem ille audacius aſſiliit, proteſtans homines irreverentes auxilio Dei dejiciendos, quod unus eorum ſuper muros ſtans, nudato inguine, auram ſonitu inferioris partis turbaverat in contemtum Normannorum.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXVI. Reynerus Miſnenſis Epiſcopus obiit ſecundum Egghardum, cui Cracht Præpoſitus Goslarienſis ſubſtituitur. Qui dum ſuſcepto Epiſcopatu Goslariam veniſſet, poſt refectionem in cubiculum, ubi theſauros ſuos, quorum nimius amator erat, nullo conſcio infoderat, quaſi paululum requieſcere volens, ſeſe incluſit. Cumque jam die vergente in veſperam, præter conſvetudinem ſomno indulgere videretur, rem inſolitam mirantes, cubicularii oſtium pulſare cœperunt, & nullo accepto reſponſo, tandem effractis foribus invenerunt ipſum fractis cervicibus colore tetro exanimem, ipſis theſauris ſuis modo miſerabili incubantem. Otto Marchio Thuringorum obiit, ſecundum Vincentium, gaudentibus de ejus morte omnibus Thuringis, eo quod ipſe primus ex Principibus Thuringorum decimas de ſuis poſſeſſionibus dare conſenſiſſet, ac per hoc maximam calamitatem genti ſuæ inveniſſe videretur. Sane Archiepiſcopus Moguntinus inſtinctu Henrici Regis animatus Synodum indixit in Erphordia celebrandam, ubi poſt longam altercationem Thuringi metu Regis potius quam juſtitia devicti, decimas in reliqvum tempus abſque retractatione dare profeſſi ſunt, Abbates etiam Fuldenſis & Herſefeldenſis decimas, ſed cum bono moderamine, dare ſe impoſterum obligarunt.

Undecimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXVII. Hildebrandus Cardinalis, qui poſtea factus eſt Gregorius VII. ſecundum Sigibertum, cum eſſet legatus in Gallia & in Concilio contra multos Simoniacos proceſſiſſet, cum contra unum Epiſcopum infamatum procedere vellet, & ille teſtes, qui accuſaverant eum, corrupiſſet pecunia, dixit in Concilio: Ceſſet humanum judicium: producatur in medium oraculum divinum. Cum enim certum ſit, quod Epiſcopalis gratia ſit Spiritus Sancti donum, & quisquis Epiſcopatum mercatur, fecerit,

rit contra Spiritum Sanctum. Si tu contra Spiritum Sanctum non feciſti, dic Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto. Quod ille intrepidus incipiens, cum Gloria Patri & filio dixiſſet, nullatenus & Spiritui Sancto dicere potuit, frequentius etiam repetendo. Sed poſtquam de Epiſcopatu ejectus eſt, tunc plene & faciliter illud dixit.

Duodecimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXVIII. Agnes mater Henrici Regis, ſecundum Sigibertum, filia Principis Pictaviæ tædio affecta, vel forte divinitus compuncta, Ducatum Bayoariæ depoſuit, & regni gubernacula penitus contemnens, pro Chriſto Romam ſe contulit, ibique dignis pœnitentiæ fructibus mira deſerviens humilitate, poſt aliquot annos in Domino quievit. Nordmanni, qui in præjudicium Papæ & Eccleſiæ regnum Apuliæ occupaverant, ſecundum Vincentium, fines Campaniæ infeſtabant. Quos Godfridus Dux Spoletanus & Mechtildis Comitiſſa devota filia Sancti Petri expulerunt. Hæc Mechtildis, ſecundum Egghardum, fuit adeo potens, ut cum Imperatoribus multiplex bellum geſſiſſet. Quæ cum ampliſſimis poſſeſſionibus abundaret, totum patrimonium ſuum ſuper altare S. Petri obtulit, quod in hodiernum diem Patrimonium S. Petri nominatur ex ipſius largitione.

Tertio decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXIX. Ipſe Rex Henricus adoleſcentiæ ſuæ ductus errore, ſecundum Vincentium in Speculo, legitimæ conjugis ſuæ obliviſcitur, & tam nefandis criminibus involutus eſſe diffamatur, ut etiam Principes ejus ipſum regno privare molirentur. Anno autem Archiepiſcopus Colonienſis offenſis his, quæ male fiebant in palatio, adminiſtrationem rerum publicarum reſignavit. At ubi Epiſcopus ſe in ſua recepit, Rex Henricus tanquam ſeveriſſimo pædagogo liberatus, adoleſcentiæ ſuæ uſus levitate, mox omnia genera vitiorum, ruptis omnibus temperantiæ & modeſtiæ frenis præcipitem ſe dedit; Saxoniamque ſolam ex omni Imperio Romano cœpit colere, Principes deſpicere, Nobiles opprimere, inferiores ſuſtollere, venatibus, luſibus, cæteriſque talibus exercitiis pluſquam juſtitiis faciendis operam dare, filias illuſtrium quibuslibet obſcure natis conjugare, privata præſidia Principibus regni non ſatis fidens inſtituere, montes enim plurimos colliculoſque Saxoniæ & Thuringiæ caſtellis munitiſſimis exſtruxit, præſidiumque impoſuit. Quibus cum victui neceſſaria minus ſufficerent, permiſit ut ex proximis villis & agris hoſtili more agerent, & ad ipſa caſtella munienda circumquaque manentes cogerent villanos. His diſcordiæ ſeminariis contigit, Regi quamplurimos inſidiatores tam vitæ quam regni ſuccreſcere.

Quarto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXX. Godfridus Dux Lotharingiæ, ſecundum Sigibertum, omnibus pene terris magnitudine rerum ſuarum congeſtarum compertus & cognitus obiit, cui filius ejus Godfridus in Ducatu ſibi ſucceſſit, paternos ſequens mores. Templum Regale in Quedelinburg, ſecundum Egghardum, cum omnibus attinentiis & ædificiis, vel divina ultione aut fortuita calamitate incenſum eſt, & in cineres redactum. Henricus Rex Bichelinghen & Schedinghen duo caſtra, ſecundum Chronicam Saxonum, ſolo æquavit.

Quinto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXI. Lippoldus quidam Regi cariſſimus, cujus ope & conſiliis familiariſſime uti ſolitus erat, ſecundum Chronicam Saxonum, lapſus caballo, proprio mucrone transfoditur, & ilico expiravit. Quod factum intolerabili dolore & mœſtitia Regem confecit: ſtatimque Herſveldiam, quia prope erat, deportatum, in medio Eccleſiæ cum magni funeris officii pompa ſepelivit, triginta quoque manſos pro anima ejus Monaſterio condonavit in loco, qui Mertenfeld dicitur. Hunc enim enſem quidam auctumant fuiſſe, quo famoſiſſimus quondam Hunorum Rex Attila in necem Chriſtianorum & in excidium Galliarum debacchatus fuerat. Hunc enim gladium Ungarorum Regina, mater Salomonis Regis Ungarorum, Ottoni Duci Bayoariorum dono dederat, quia eo ſuggerente, Henricus Rex Romanorum Salomonem filium ſuum paterno regno reſtituerat. Per hunc Ottonem gladius iſte devenit ad Theti filium Marchionis & Theti peremto, pervenit ad Henricum Regem, & de Henrico ad Lippoldum. De hoc, inquam, gladio legitur in Geſtis Gothorum, quod Martis quondam fuerit. Hunc Martem belli præſidem & militarium armorum primum inventorem gentiles mentiebantur. Cumque poſt multa tempora paſtor quidam inter terram leviter abſconſum arando inveniret ex bovis ſanguine, cujus pedem, dum in gramine paſceretur, vulneraverat, detulit ipſum ad Attilam Regem. Quem cum haberet, omnes aruſpices & divinatores terræ ipſum fuiſſe Martis Dei bellorum, Regem certificaverunt, & quod ad interitum orbis terrarum, atque ad perniciem multarum gentium eſſet fatalis. Et hoc quidem oraculum verum fuiſſe, teſtantur excidia multarum nobilium civitatum Galliæ in tantum, ut gladius ille vindex iræ Dei ſive flagellum Dei etiam a barbaris nuncupari mereretur. Anno Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Sigibertum, expulſis de Saleveld Canonicis, vitam inſtituit illic Monaſticam, miſſis illuc de Sigeberg & de Sancto Pantaleone Monachis.

Sexto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXII. Cono, qui & Conradus, Primicerius Colonienſis, ſecundum Wilhelmum, a Henrico Rege ad ſuſcipiendum Archiepiſcopatum Treverenſem miſſus capitur, & a Comite Treverorum Theoderico & a ſatellitibus ejus in ſylvam ductus, de rupe alta præcipitatur trina vice, ſed adhuc illæſus manens, gladio transverberatur. Corpus autem ejus foliis obtegitur, ſed a ruſtico ad villam defertur & ſepelitur. Inde vero a Theoderico Virdunenſi Epiſcopo transfertur in collegium Monaſterium, ubi multis miraculis claret. Adelbertus Bremenſis Archiepiſcopus ante paucos annos de palatio Henrici Regis

quantocius ſubſequar. Buthue ergo, aſſumtis fortibus Bardorum viris, tranſivit Albiam, & proceſſit in terram Wagirorum. Nuncii quoque Ducis Magni percurrentes omnem Nordalbingorum provinciam, urgebant populum egredi in auxilium Buthue. Buthue vero præierat cum DC. viris armatorum, & veniens ad caſtrum Plunenſe, urbem præter ſpem apertam & vacuam viris reperit. Quam cum intraſſet, mulier Teuthonica, quæ inibi reperiebatur, dixit ad Buthue: Accipe de ſpoliis, quæ aſportare potes, & feſtina velociter egredi, quia per dolum factum eſt, ut urbs ſic vacua dimitteretur. Nam audito introitu tuo, in craſtinum Slavi cum maxima multitudine redibunt, & urbem hanc obſidione concludent. Buthue autem verba mulieris parvipendens, per noctem in oppido & caſtello permanſit. Eſt autem urbs hæc, ut hodie videri poteſt, lacu profundiſſimo undique circumſepta, & intrantes eam oportet tranſire per longam pontis viam. In craſtino ergo ſatis mane Slavorum infinita agmina juxta mulieris dictum urbem vallaverunt. Proviſum autem fuerat, ne navicula aliqua in tota inſula inveniretur, per quam obſeſſis facultas evadendi pateret. Buthue ergo cum ſociis obſidionem cum maxima famis difficultate ſuſtinuit. Quod percipientes Holtzati, Sturmari & Dithmarci, ad urbem acceleraverunt, ut obſeſſos liberarent. Cumque veniſſent ad rivulum, qui Swale dicitur, qui dividit Saxones a Slavis, præmiſerunt virum ſcientem loqui Slavonice, ut exploraret, quid Slavi agerent, & quomodo amicis in expugnatione urbis ſuccederet. Hic nuncius perveniens ad exercitum Slavorum, vidit eos præparare diverſa machinamenta & inſtrumenta bellica expugnationi oportuna. Quos talibus verbis alloquitur: Quid facitis o viri perditi, expugnantes urbem & viros amicos Principum & Saxonum? Non utique conatus iſte vobis cedet in proſperum. Mandat vobis Magnus Dux Saxonum ab obſidione quantocius diſcedere. Quod ſi non feceritis, ſentietis in brevi ultionem. Qui cum anxii inquirerent, ubi jam Dux eſſet, reſpondit, ipſum in proximo adeſſe cum armatorum infinita multitudine. Truto autem Slavorum Princeps, aſſumto ſeorſum nuncio, quæſivit ab eo rei veritatem. Ad quem nuncius: Quid dabitis mihi pretii, ſi prodidero ea, quæ tu quæris, & ſi ordinavero, quod tuam habebis voluntatem ſuper urbem, & ſuper eos, qui in ea ſunt? At ille promiſit ei XX. marcas. Mox autem ut firmata eſſet promiſſio, dixit traditor Trutoni & ſociis ejus: Dux iſte Magnus, quem formidas, impedimentis tenetur gravibus, ne venire poſſit, ſed Holtzati, Sturmari & Dithmarci egreſſi ſunt in pauco numero, quos ego unico verbo ſedu cam, & retrocedere faciam. His dictis tranſivit pontem, & dixit Buthue ac ſociis ſuis: Conſule ſaluti tuæ, & virorum, qui hic tecum ſunt, quia Saxones, in quibus tu confidis, non venient hac vice ſuccurrere tibi. Tunc ille conſternatus animo dixit: Heu me miſerum! quomodo ſic deſeror ab amicis. Male deluſus ſum, qui Saxonibus ſemper fidem tenui. Cui ille: Diſſenſio venit in populum, & reverſi ſunt unusquisque in domum ſuam. Alio ergo conſilio tibi utendum eſt. Quibus dictis, reverſus eſt proditor ad ſocios ſuos. Quærentibus autem Saxonibus, qualiter exercitus Slavorum ſe haberet? dixit traditor: Veni ad caſtrum, ad quod me miſiſtis, & nullum, Dei gratia, periculum ibidem inveni, nec ullus obſidionis timor eſt circa amicos, ſed potius vidi Buthue lætum in caſtro conſiſtere, & omnem ſuam voluntatem obtinuiſſe. Quod audientes Saxones, retroceſſerunt. Obſeſſi vero dolo traditoris decepti, a ſpe evaſionis deciderunt, cœperuntque perquirere ab hoſtibus, ſi aliquid pro conſervatione vitæ ſuæ recipere vellent. Quibus illi reſponderunt: Nos aurum vel argentum veſtrum non cupimus, vitam autem & membrorum integritatem præbebimus, ſi exeuntes ad nos, arma dederitis. Quo audito, dixit Buthue ad ſocios: Durus nobis, o viri, ſermo proponitur, ut exeuntes arma reſignemus. In obſidione quidem fame cruciamur, ſine armis vero ad inimicos exire, periculoſum eſt valde, cum fides Slavorum incertiſſima ſit. Videtur ergo mihi noſtræ ſaluti expedire, ut vitam noſtram aliquali dilatione redimamus, ſi forte nobis Deus alicubi auxiliatores miſericorditer admittat. Quo contra ſocii dixerunt: Fidem Slavorum ambiguam valde profitemur, ſed dilationem fiendam nobis expedire, non videmus, cum nemo ſit, qui nos juvet, aut obſidionem ſolvat. Atrociorem autem mortem fames quam gladius affert. Melius eſt compendio vitam finire, quam diu torqueri. Videns ergo Buthue, ſocios velle egredi, juſſit ſibi cultiora exhiberi veſtimenta. Quibus indutis, cum ſociis egreditur, tranſieruntque pontem bini dantes arma, & ante conſpectum Trutonis poſiti ſunt. At ubi cum omnes præſentati ſtarent, mulier quædam præpotens mandavit de caſtro Trutoni cæteriſque Slavis dicens: Perdite viros, qui ſe tradiderunt vobis, & nolite ſervare illos, quia intulerunt maximas uxoribus & filiis veſtris violentias. Quibus auditis, Truto & ſocii ejus mox irruerunt in eos, & omnes occiderunt. Et ſic illa die cecidit robur Bardorum, & proſperatum eſt opus in manibus Trutonis, & obtinuit dominium ſuper omnem Slavorum provinciam, attritæque ſunt vires Saxonum, & ſervierunt Trutoni ſub tributo, & omnis terra Nordalbingorum.

Decimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXIV. Papa Alexander obiit, ſecundum Vincentium, & diſſenſio inter regnum & Sacerdotium oritur propter collationem Epiſcopatuum & Abbatiarum, de quorum collatione Principes ſe intromittebant.

De Gregorio VII. PP. CLXIIII.

Gregorius Papa, natione Tuſcus, qui poſtea dictus Hildebrandus, ex patre Ruſtico, ſedit annis XI. & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Hic prius Monachus, deinde Archidiaconus Eccleſiæ Romanæ factus, in Papam concorditer eſt electus propter vitam ſuam laudabilem,

MLXXVI. Ordo Grandimontenſis cœpit ſub Sancto viro Stephano, ſecundum Vincentium. Qui quidem Stephanus filius fuit Stephani nobiliſſimi viri de partibus Averniæ, & a patre ſuo in ſua pueritia ductus Beneventum, ubi a Sancto Milione Archiepiſcopo ſeptem annis educatus, regulam bene vivendi didicit. Indeque recedens, peragratis multis eremis, & de Canonicorum, Monachorum, Eremitarumque vita, quæ imitanda ſunt, memoriæ commendatis, in Aquitaniam prope Lemonicas ad montem nemoroſum, qui Muretum nuncupatur, Chriſto duce pervenit, ubi fontes reperit & rupes, terramque deſertam & inviam, ſilveſtrem & ſterilem vidit, non hominibus, ſed feris aſſvetam. Tunc gaudens Stephanus, ibidem ſe Deo ſerviturum omni tempore ſpopondit, & cum quodam annulo, quem de omni ſubſtantia ſua habebat, ſemet ipſum virginem Deo deſponſavit dicens: Ego Stephanus abrenuncio diabolo, & omnibus pompis ejus, & offero me Deo Patri, & Filio & Spiritui Sancto ſervitorem perpetuum. Scribensque profeſſionem ſuam, poſuit ſuper caput ſuum, & facto de virgultis parvo tugurio, anno ab incarnatione Domini MLXXVI. agens ætatis ſuæ annum XXX. habitare incepit eremum, in jejuniis, orationibus & vigiliis continuis Deo ſerviens. Cibus namque ejus erat panis & aqua, & interdum farinulæ ſiligineæ parva ſorbitiuncula, quæ cæteris minus ſapida non voluptati, ſed neceſſitati ſervit. Frequenter loricam ad carnem portavit, quousque plenam victoriam de ſe obtinuit. Indumenta vero ſuper loricam hyeme & æſtate erant æqualia. Stratus ejus erat ex tabulis ligneis ad inſtar ſepulcri in terra conſertis, omni lectiſternio carens. Præter horas Canonicas & debita regularia, genuflexiones mirabiles terram deoſculando, & cum fronte naſoque percutiendo humiliter faciebat, ita quod earum aſſiduitate manibus & genibus in modum cameli callos contraxerat, & naſum in obliqvum curvaverat. Poſt mortem vero ejus Fratres ſui edocti voce cœleſti ter dicente in Grandimonte, in Grandimonte, in Grandimonte, corpus ſanctum in Grandimontem transtulerunt, & ibidem caput religionis ſuæ conſtituerunt. Henricus Rex, ſecundum Vincentium, coacto Wormatiæ Concilio XXIIII. Epiſcoporum & multorum Primatum regni, decerni jubet omnia decreta & facta Gregorii Papæ irrita eſſe debere. Ibique omnes, præter paucos, Hildebrandum, qui & Gregorius, abjurant, eumque Papatu abdicandum eſſe judicant. Gregorius autem Papa econtra Imperatorem excommunicavit ſub hoc obtentu, ut Primates Regni quaſi juſta cauſa excommunicato Regi contradicant. Eodem autem anno, ſecundum Egghardum, XVIII. Kal. Octobris colloquium maximum Principum apud Oppenheym factum eſt ſtudio & ordinatione Hildebrandi Papæ, excitantis Saxones magnis muneribus; ubi pene totius Regni Principes, & maxime Saxonum & Alemannorum ſubjectioni Regis renunciabant, cauſam prætendentes, quod a duobus jam Papis vocatus, ad ſatisfactionem venire contemſiſſet. Hac commonitione coactus Rex, Romam humiliter veniam petiturus a Papa, inimicis ſuis hoc non ſperantibus, contendit. Veniens ergo Romam, ſecundum Vincentium in Speculo, quare vocatus eſſet a Papa, audivit. Et quia ad ea rationabiliter reſpondere non valuit, ſe Paſtoris ſummi arbitrio ſubjecit. Accepit ergo in mandatis, ut anno integro a Roma non diſcederet, eqvum non aſcenderet, ſed in veſte humili circuiret limina Eccleſiarum, orationibus & jejuniis reddens Deo dignum pœnitentiæ fructum. Quod Rex humiliter adimplere promittebat. Videntes ergo Cardinales, & hi, qui de curia erant, quod præ timore Sedis Apoſtolicæ contremiſcunt poteſtates, & curvantur genua horum, qui orbem portant, ſuggerunt Apoſtolico, ut Regnum transferat ad alium virum, dicentes, indignum eſſe, ut talis regnet, qui de publicis convictus eſt criminibus. Percunctante ergo Apoſtolico, quisnam in Alemannia dignus ſit tanto culmine? deſignatus eſt Dux Swevorum Rodolfus, qui bonus eſſet vir & pacis amator, diligens juſtitiam, & timens Deum, ac circa cultum Sacerdotii & Eccleſiarum optime affectus. Cui mox Papa coronam transmiſit auream, hoc verſu inſignitam:

Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam.

Præcepitque Archiepiſcopis Moguntino & Colonienſi, cæterisque Epiſcopis & Principibus, ut adjuvarent partes Rodolfi, & ſtatuerent ipſum Regem. Quotquot ergo receperunt mandatum Domini Papæ, elegerunt Rodolfum in Regem, additique ſunt parti ejus Saxones, Swevi cæterorumque Principum civitates, præter civitates & Principes Rheni, qui non receperunt eum, nec Francorum populi, eo quod juraſſent Henrico, & juramentum ſuum temerare nollent. Porro Henricus Rex exiſtens Romæ, & mandatis Papæ parens in omnibus, ignarus erat malorum, quæ adverſus eum agebantur. Surrexit ergo Adelbertus Argentinenſis Epiſcopus, amicus Regis Henrici, & feſtinanter Romam vadens, diu quæſitum Regem tandem invenit. De cujus adventu Rex gaviſus, cœpit percunctari de ſtatu regni, ſi omnia in pace conſiſterent. Cui ille intimavit, novum Principem electum, & neceſſarium eſſe, ut Teuthoniam quantocius reviſeret ad confortandos amicorum animos, & hoſtium conatus deprimendos. Cumque Rex diceret, nequaquam ſibi licere, quod ſine licentia Domini Papæ recederet: reſpondit Epiſcopus: Noveris certe, omne hoc conſpirationis malum de fonte Romanæ perfidiæ emanaſſe. Imo ſi captivitatem evadere voles, de urbe tibi clanculo exeundum eſt. Egreſſus ergo Rex nocte urbem, Italiam tranſivit, firmatisque pro tempore rebus in Lombardia, venit in Alemanniam Teuthoniæ. De cujus adventu lætati amici & civitates ei faventes, jocundis vultibus ipſum receperunt. Qui congregato exercitu grandi, perrexit ad expugnandum Rodolfum. Fuit autem cum Henrico Rege famoſiſſimus ille Dux Godfridus, qui poſtea liberavit Jeroſolymam, & multi

& multi alii Potentum. Saxonum vero & Swevorum atque Burgundionum exercitus erat cum Rodolfo. Pugnaverunt ergo Reges mutuo, & victa eſt pars Rodolfi, cecideruntque Saxones & Swevi. Porro Rodolfus vulneratus in manu dextra fugit Martipolim, Wicelo autem Archiepiſcopus Magdeburgenſis a vulgaribus hominibus in fuga ſuſpenſus eſt. Magnus vero Dux Saxoniæ deſpoliatur, & Hermannus Comes de Anehald ejuſdem Magni Ducis patruus, ac Adelbertus Wormatienſis Epiſcopus comprehenſi, necnon plurimi de militibus Saxonibus turpiter intercepti ſunt. Ex parte quoque Henrici Poppo vir miræ fortitudinis occubuit. Rodolfus ergo Rex vulneratus letaliter, cum moriturum ſe cerneret, dixit ad familiares ſuos: Videtis manum meam dextram vulnere ſauciatam. Hac manu juravi Domino meo Henrico, ut non nocerem ei, nec inſidiarer gloriæ ejus. Sed juſſio Apoſtolica Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti transgreſſor honorem michi indebitum uſurparem. Juſte ergo manu illa, qua juramentum feci, quod temeravi, mortale hoc vulnus accepi. Et hoc dicto, cum gravi moleſtia diem clauſit extremum. Tunc Henricus Rex proſperis lætus ſucceſſibus, Sweviam pervagatus caſtella fregit, munitiones cepit, & omnia depopulando inimicis ſuis formidinem, amicis vero adjecit fortitudinem. Ab hoc tempore, ſecundum Sigibertum, florere cœpit in Eccleſia Beati Quintini Baluacenſi Ordo Canonicorum primum ab Apoſtolis, poſtea a Beato Auguſtino Epiſcopo regulariter inſtitutus, ſub Magiſtro Yvone venerabili, ejuſdem Eccleſiæ Præpoſito, & poſtea Carnotenſi Epiſcopo, qui librum illum magnum de Jure compoſuit, qui Yvonis Panormia intitulatur. Petrus Damiani Doctor ſolennis hoc in tempore viguit, ſecundum Vincentium. Hic Epiſcopatum ſuum cauſa Religionis & devotionis dimiſit ſine Papæ conſenſu; propter quod ſibi injuncta fuit pœnitentia centum annorum a Papa, ſed ipſe epiſtolam ſcribens, Gregorio Papæ excuſavit ſe, quod hoc feciſſet ob Religionis zelum, & allegavit plures Sanctos Patres, qui ſimile feciſſent, ſicut S. Valerium Hipponenſem Epiſcopum, qui ſibi Beatum Auguſtinum ſubrogavit; Adelbertum Bremenſem Archiepiſcopum, qui habitum religionis induens, meruit corona martyrii laureari. Hic Petrus plura refert ædificatoria memoria digna. Inter cætera enim dicit, quod Dux quidam Venetiarum uxorem habebat tam delicatam, ut etiam communibus aquis ſe abluere dedignaretur, ſed famuli ejus de rore cœleſti undique collecto, laborioſum ei balneum præparabant; cibos etiam ſuos non tangebat, ſed ab eunuchis ejus alimenta quæque minutius conſcindebantur in fruſtula, quæ mox illa quibusdam fuſcinulis aureis & bidentibus ori ſuo adhibebat; cubiculum quoque ejus tot aromatibus & thymiamatibus redolebat, ut etiam dictu fœtidum ſit & auditu incredibile. Sed dum adhuc viveret, vibrato ſuper eam judicii divini mucrone, corpus ejus omne computruit, ita ut totum cubiculum intolerabili fœtore repleretur, nullusque eam ferre potuit, nec ſervus quidem, ſed vix una ancilla, non tamen ſine ſpecierum redolentium auxilio, in ipſius ſervitio remanſit, quæ tamen raptim accedens curſim recedebat. Diutius ergo hoc languore decocta & miſerabiliter cruciata, amicis ſuis exultantibus, diem clauſit extremum. Huic narrationi poteſt aptari illud Apoc. XVIII. Quantum glorificavit ſe in deliciis, tantum date ei tormentum. Omnis enim caro, quanto tenerius & mollius educatur, tanto in deteriorem putredinem vertitur. Narrat idem Petrus aliud. In Monaſterio S. Vincentii ſtatutum erat, & per triennium jam ſervatum, ut cum horis Canonicis, Beatæ etiam Virginis officia dicerentur. De quo quidem ſtatuto Monachus quidam nomine Gazo reprobæ vitæ, ſed accuratæ facundiæ, murmurare cœpit, & quæſtionibus ſuis obtinuit, ut horæ Beatæ Virginis amplius non dicerentur. Mox innumeræ adverſitates contra dictum Monaſterium oriuntur, deprædationes, conflagrationes, & familiæ trucidantur. Itur tandem ad Henricum IIII. Imperatorem, qui reſpondit: Fruſtra venitur ad me. Dico, eis hoc accidiſſe, quia Matrem pacis abjecerunt a ſe. Et mox in terram proſtrati nuncii dicunt, ſe nunquam de cætero laudes Beatæ Virginis obmiſſuros; & ſic pacem recuperaverunt. Idem ait: Quidam Princeps Salernitanus cum quadam die proſpexiſſet de monte Vellino flammas erumpere, protinus ait: Procul dubio aliquis ſceleratus dives in proximo moriturus eſt, & in infernum deſcenſurus. Eſt enim conſuetudo talis ibi, ut imminente morte divitis reprobi mons ille flammas evomat piceas & ſulphureas. His dictis, ſuperveniente proxima nocte, dum idem Princeps ſecurus cum meretrice concumberet, exſpiravit. Quæ meretrix, ut poſtea retulit, quid ſibi contigiſſet, ignorans, diutius ſuper ſe pertulit, & vix tandem a ſe non hominem, ſed cadaver projecit. Idem aliud: Quidam tonſor alienam ſuem furatus eſt: erat tamen tonſor ille fur magnus, ſed hoſpitalis valde. Interea adeſt Jeſus in effigie pauperis, & tanquam prolixos crines gerens, rogabat tonſorem, ut ipſum raderet. Ille protinus reverenter aſſurgens, aſſumtis forpicibus, ipſum tondere cœpit. Quod dum faceret, reperit in occipitio ejus duos oculos latitantes. Expavit ille, & quæſivit, quid hoc eſſet? Cui ille, ego, inquit, Jeſus vocor, qui undique cuncta contemplor, & iſtis oculis vidi ſuem, quam in cavea concluſiſti; moxque diſparuit. Compunctus ergo fur ex miraculo, ſuem reſtituit. Idem aliud: In Bononiæ partibus duo quidam amici & compatres in convivio diſcumbebant, quibus allatus eſt gallus, quem unus illorum arrepto cultello, ut moris eſt, in fruſta diſſecuit, circumque piper cum liquamine ſuperfudit. Quo facto, alter ait: Pro certo compater ſic explicuiſti gallum iſtum, ut ipſe Petrus, etiamſi vellet, ipſum reintegrare non poſſet. Cui mox intulit alter: Plane non ſolum Petrus hoc non poſſet efficere, ſed & ſi ipſe Chriſtus imperaret, hic gallus non reſurgeret. Ad hanc vocem repente gallus vivus, & plumis ſuis

ſuis coopertus exſilivit, alas percuſſit, & cecinit, plumas excuſſit, totumque liquamen ſuper eos, qui conveſcebantur, conſperſit. Ilico ſacrilegi illi blaſphemi in aſperſione piperis lepra percuſſi ſunt. Quæ lepræ plaga etiam in poſteris eorum hæreditaria permanſit usque ad obitum eorum, & in famulatum ſubacti ſunt Bononienſi Eccleſiæ.

Viceſimo primo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXVII. Oencius Romanorum præfecti filius, ſecundum Vincentium, in nocte Nativitatis Chriſti, cum Papa primam Miſſam in Eccleſia Beatæ Mariæ majoris ad præſepe Domini celebraret, ipſum Papam cepit, & in turri ſua poſuit, quem Romani eadem nocte eripiunt, & turrim deſtruentes, prædictum Oencium extra urbem depellunt, & exilio damnant. Inter Henricum Regem & Rodolfum, ſecundum Vincentium, ſecundo fit bellum in loco, Fladicheim dicto, & Saxones in primo congreſſu turpiter terga vertunt. Ibi Fratizlaus Dux Bohemiæ regalem lanceam Rodolfi adeptus eſt, qui exinde permiſſione Henrici Regis ſemper quemvis illius gentis Ducatu inſignem in omni feſtiva proceſſione præcedit. At Henricus Rex propriis caſtris reſtitutus de armigeris, quos in eis reliquerat, pene nullum invenit. Una autem ex legionibus Saxonum in primo congreſſu pugnam deſerens, quia nebuloſus aër erat, furtim caſtra Regis Henrici invaſit, & multos armigeros comprehendens, eos ſtrangulavit, multaque auferens ſpolia fugam iniit. Rex autem dimiſſo exercitu, in Franconiam cum paucis perrexit.

Viceſimo ſecundo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXVIII. Sanctus Stephanus, pater & inſtitutor Fratrum Ordinis Grandimontenſis, ſecundum Vincentium in Speculo, multis cœpit clarere miraculis. Quæ quidem miracula fieri videns Prior loci illius, timuit ſibi & aliis Fratribus quietem minui, & internæ ſuavitatis dulcedinem tardius ex hoc experiri, ſi turbæ populorum locum illum cauſa miraculorum frequentarent. Unde veniens ad ſepulcrum Sancti viri, ita dixit: Serve Dei, tu oſtendiſti nobis paupertatis viam, & toto conamine docuiſti nos incedere per eam. Nunc vero de arta via ad latam & ſpatioſam tuis nos vis miraculis revocare, & qui prædicaſti ſolitudinem, nunc in ſolitudinem forum & nundinas vis congregare. Non curioſitate tali ducimur, ut miracula videre cupiamus. Sanctitati enim tuæ ſatis credimus. Cave ergo, ne de cætero miracula facias, quæ tuam extollant ſanctitatem, & noſtram deſtruant humilitatem. Non ſic tuæ provideas laudi, ut noſtræ ſis immemor ſalutis. Quod ſi aliter feceris, tibi dicimus per obedientiam, quam tibi fecimus, quod oſſa tua hinc extrahemus, & in flumen ſpargemus. Cumque Prior ſic Sanctum Dei correxiſſet, amplius nullum viſum eſt ab illo in loco illo fieri miraculum.

Viceſimo tertio anno Henrici, qui eſt Domini MLXXIX. Tertia pugna facta eſt inter Reges Henricum & Rodolfum, ſecundum Egghardum, in orientali Francia, ubi ex utraque parte multi corruerunt prope Medilrichſtad. Nam ipſe Rodolfus electus in Forchem in Regem Romanorum a Principibus, prout ſupra dictum eſt, & a Sifrido Archiepiſcopo Moguntino coronatus, mox Herbipolim obſedit, ſed eam non expugnavit. Quidam ruſticus cum Vicario ſuo ad ligna cædenda pergebat, ſecundum Petrum Damiani, & ecce ſerpens trabalis magnitudinis duobus capitibus attollens colla, in eos impetum fecit. Quorum unus eorum ſecuri ſua unum caput ejus amputavit, & mox ei ſecuris de manu in terram cecidit: quem ſerpens iratus mox altero capite mordicitus apprehendit, & ſpiris ſuis ipſum involvens, in ſpeluncam ſuam ſecum traxit. Qui cum traheretur, clamavit ad ſocium, ut eum defenderet, vel ſecurim, quam in manu tenebat, ſibi daret. Qui timens, noluit, ſed fugit, & ideo a Sacerdotibus tanquam reus mortis exilium ſubire eſt coactus. Expeditio quarta Henrici Regis contra Rodulſum Regem peracta eſt prope Eliſtram flumen, ſecundum Egghardum, in quo bello Rodulfus cecidit cum multis Saxonibus & Swevis, vulneratus mortaliter in dextra manu. De quo caſu XX. anno Henrici ſupra in fine actum eſt. De hoc quidem Rodulfo dicit Hildebrandus Papa, qui & Gregorius VII. in quadam Epiſtola ſic: Epiſcopi & Principes ultramontani audientes, Henricum Regem non ſervare, quod nobis promiſit, quaſi deſperati de eo, ſine noſtro conſilio elegerunt ſibi Rodulfum Ducem Swevorum in Regem.

Viceſimo quarto anno Henrici, qui eſt Domini MLXXX. Henricus Rex, ſecundum Sigibertum, habito conventu Epiſcoporum & Principum Moguntiæ profeſto Pentecoſtes, decrevit Papam Gregorium deponere velut regni proditorem. Et colligens exercitum grandem, ad Italiam ſe tranſtulit, occupansque matrem Eccleſiarum Romam, multos cives interfecit, & Gregorium Papam de Roma fugavit, Wicbertumque Ravennenſem Epiſcopum in Papam ordinari procuravit, a quo tunc Imperiali benedictione percepta, a populo Romano ſalutatus eſt Auguſtus. Ex quo quidem facto grave ſchiſma in Eccleſia ortum eſt, & multis duravit annis. Nam quidam pſeudomonachi, ſecundum Egghardum, Papam Gregorium totius veſaniæ peſtiferum principem, & præcipue Romanæ Sedis invaſorem affirmantes, Apoſtolica Sede pellendum quamvis abſentem dijudicabant, & Wicbertum Ravennenſem Archiepiſcopum ei ſubrogandum eligebant. Hujus autem decreti concluſio talis fuit. Quia, inquiunt, illum conſtat non a Deo electum, ſed a ſe ipſo in fraude & pecunia impudentiſſime oblectum. Qui Eccleſiaſticum ſubvertit Ordinem, qui Chriſtiani Imperii conturbavit regnum, qui Regi Catholico & pacifico, ſi permitteretur, corporis & animæ intentat mortem, qui perjurium defendit, & inter concordes diſcordiam ſeminavit, inter pacificos lites, inter fratres ſcandala, inter conjuges divortia, & quicquid quietis inter pie viventes ſtare videbatur, concuſſit. Nos ergo autore Deo congregati in unum, legatis ac literis freti XIX. aliorum Epiſcoporum, die ſancto præteritæ

rite

ritæ Pentecoſtes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procaciſſimum, ſacrilegia & incendia mandantem, perjuria & homicidia defendentem, Apoſtolicam Sedem de corpore & ſangvine Domini in quæſtionem ponentem, Berengarii hæretici antiqvum diſcipulum, divinationum & ſomniorum cultorem, manifeſtum Nigromanticum, Phitonico (Pythonico) ſpiritu laborantem, & idcirco a vera fide exorbitantem, judicamus canonice depellendum & deponendum, & niſi ab ipſa Sede, his auditis, deſcenderit, in perpetuum condemnandum. Acta autem ſunt hæc VII. Kal. Julii feria V. Indictione tertia. Contra hos Anſelmus Epiſcopus Lucenſis eruditiſſimus, ingenio acutiſſimus, facundia præcipuus, & quod omnibus majus eſt, in timore Dei & converſatione ſancta nominatiſſimus, ſcripſit dicto Wicberto Ravennenſi Archiepiſcopo epiſtolam, ipſum ſuperbum & prævaricatorem nominans, in qua inter alia ſic ſcripſit: Ut ergo a Beato Gregorio Papa, qui & Hildebrandus dictus, patre noſtro dicam, quod Cornelio ſcripſit Beatus Cyprianus: Factus eſt Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de Clericorum pene omnium & ut verius dicam, omnium teſtimonio, de plebis, quæ tunc aderat, ſuffragio, de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, dum nemo ante ſe factus eſſet, & dum Alexandri locus, id eſt, Sancti Petri ſedes & gradus Sacerdotis cathedræ vacaret. Quo occupato, & de Dei voluntate atque omnium noſtrum conſenſu ordinato, quisquis jam Epiſcopus voluerit fieri, foris ut fiat neceſſe eſt, nec habet Eccleſiaſticam ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de ſe jactans, ſibi plurima vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt; & cum ſecundus eſſe non poſſit, quisquis poſt unum, qui ſolus debet eſſe, factus eſt, jam non ſecundus ille, ſed nullus eſt. Hæc valde contraria ſunt ſententiæ priori.

Viceſimo quinto anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXI. Terribilis terræmotus cum magno mugitu terræ factus eſt in Italia VI. Kal. April. ſecundum Vincentium in Speculo, prima hora noctis, prænuncians forte imminens malum, quod in toto orbe inſonuit, & unde terra doluit. Henricus namque Imperator ad debellandum Hildebrandum Papam Italiam iterum repetiit. Contra quem Papa urbibus & caſtellis munitis ad reſiſtendum ſe armavit, eumque Romam hoſtiliter venientem non recepit. Henricus autem Imperator expugnatis urbibus & caſtellis, quæ contra ſe pro Hildebrando ſe munierant, Romam Leoninam obſedit, ante caſtellum S. Petri caſtra ſua ponens, ubi etiam per biennium crebris urbanorum incurſibus infeſtatus, parva manu multa virilia magnifice peregit. Anſelmus oriundus in confinio Burgundiæ, ſecundum Sigibertum, florebat in Nordmannia, Beccenſis Monaſterii Abbas eximius, & pro ſua ſanctitate & ſapientia nominatiſſimus, factus eſt poſtea Canthuarienſis Archiepiſcopus. Hic ſanctus vir, ſecundum Vincentium, ſcripſit Proſologion, id eſt Alloquium de Deo, contra quod opus quidam aliud ſcriptum compoſuit, ad quod Anſelmus Reſponſionem edidit. Item ſcripſit Monologion, id eſt Soliloquium de Sancta Trinitate lib. I. Item de Veritate lib. I. Item de Concordia liberi arbitrii & præſcientiæ divinæ atque prædeſtinationis necnon & gratiæ lib. I. Item de Caſu diaboli lib. I. de Peccato originali lib. I. de Incarnatione Verbi lib. I. de Sacramento altaris lib. I. de Azymo lib. I. Item Cur Deus homo? lib. I. de Grammatico lib. I. de Conceptu virginali lib. I. item Parabolarum & proverbiorum ſuorum lib. I. item Epiſtolarum ſuarum ad diverſas perſonas lib. I.

Viceſimo ſexto anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXII. Hermannus quidam nobilis & præpotens ex Germania, ſecundum Egghardum, per adverſarios Henrici Rex Romanorum conſtituitur. Cui qvanqvam in divitiis & rebus bellicis nemo in Alemannia poſſet æqviparari, ſumto tamen Regis nomine, tam ſuis quam alienis cœpit in brevi deſpectui haberi. Multi in diverſis mundi partibus, ſecundum Wilhelmum, a morſibus luporum perierunt, & præſertim in Italia & Lombardia.

Viceſimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXIII. Hermannus Rex, ſecundum Vincentium, orientalem Franciam hoſtiliter invaſit. Henricus vero Imperator Paſcha celebrans apud Sanctam Rufinam, moxque Romam rediens, caſtra poſuit ad occidentalem partem Caſtelli Sancti Petri. Capta eſt tandem urbs Roma feria ſexta ante octavas Pentecoſtes, Hildebrandus vero Papa in caſtro Creſcentii, quod vulgo domus Thiderici dicitur, incluſus, exſpectabat eventum rei; Imperator autem in Palatino monte munitionem inſtituens, non paucos viros, quos in præſidio poſuerat, ingraveſcente ſuper eos æſtatis inconſveto calore, amiſit. Sed & alios de exercitu multos eadem mortalitas abſumſit. Capitolium autem & urbem Leoninam Rex deſtruxit. Quod videntes Romani, XX. obſides ex Nobilibus Regi conſignaverunt, petentes, ſibi diem conſtitui, in quo Papa & omnes Senatores ad præſentiam ejus venirent. Qui diem ſtatuens Kalendas Novembris, ipſe ad montana aſcendit, refrigerium quærens. Poſt cujus receſſum Robertus Gwiſcardi cum exercitu magno Romam veniens, Gregorium Papam in Palatio Lateranenſi reſtituit. Henricus autem Imperator in montanis commorans usque ad ſtatutum tempus, Romam rediit, ſed Papa ad præſentiam ejus non venit. Occulte namque fugiens, Salernum ſeceſſit, & ibi usque ad diem obitus ſui permanſit, paucis diebus poſtea ſupervivens, vexationis tædio conſumtus.

Viceſimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXIIII. Imperator Henricus ſecundum Egghardum, Natale Domini Romæ apud Sanctum Petrum celebravit, circa Kalendas vero Februarii in Campaniam tranſiens, ipſam & magnam partem Apuliæ expugnavit & ſibi ſubjecit, eo quod Hildebrando Papæ favebant. Poſt hoc per legatos Romanorum rogatus, ut pacifi-

pacificus rediret, Romam rediit, & ad portam Lateranenſem caſtra ſua ponens, omnes deditios accepit, feria autem ſexta ante diem Palmarum, multis ſtipatus Nobilibus, cum gloria magna urbem intravit, ducens ſecum prædictum Wicbertum Archiepiſcopum, alias in Papam electum, per Pontifices Alemanniæ. Qui ſequenti Dominica per multos Pontifices & præſertim Bononienſem, Mutinenſem & Tervinenſem in Papam ordinatus eſt & conſecratus, ac in Sedem Apoſtolicam ſolenniter inthronizatus, Clemensque Tertius vocatus, a quo Henricus Rex cum Bertha Regina in ſancto die Paſchæ Imperiali benedictione inſignitur & coronatur. Poſt hæc Henricus Imperator de Italia egreſſus, Auguſtam urbem obſedit, expugnavit & cepit.

De Clemente Papa intruſo CLXV.

Clemens Papa, qui & Wicbertus Archiepiſcopus Ravennenſis, ex Patre Philippo, ſedit annis IIII. Hic Clemens, ſecundum Martinum, catalogo Summorum Pontificum non annotatur, eo quod violenter intruſus, Papatum ſibi injuſte vendicavit, Eccleſia etiam ipſum inter Clementes Apoſtolicos numerari non permittit, a quibusdam tamen Chronographis Clemens III. intitulatur. Iſto Clemente per Imperatorem inſtallato, ſecundum Martinum, ipſe Rex Henricus Gregorium Papam in caſtro Creſcentii cum Cardinalibus ſuis obſedit. Sed audiens, quod Robertus Gwiſcardi Rex Apuliæ in adjutorium Papæ cum exercitu copioſo de Apulia veniret, deſtructo Capitolio & urbe Leonina, fugit cum ſuo Clemente Senas. Rex vero Robertus eodem die urbem capiens, ac ferro & igne in magna parte eam conſumens, Gregorium Papam liberavit, & in Palatium Lateranenſe reſtituit. Hic Gregorius poſtea in reverſione Imperatoris ab Urbe in Apuliam deſcendens, exul Salerni defunctus eſt, multis clarens miraculis.

Viceſimo nono anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXV. Hermannus Rex, cum orientalem Franciam devaſtaſſet, ſecundum Sigibertum, & jam quoddam caſtrum, quod ceperat, ingrederetur, porta caſtri corruente, ipſum cum pluribus oppreſſit. Synodus univerſalis Moguntiæ celebratur a Clemente Papa, ſecundum Egghardum, cui Henricus Imperator interfuit, ubi præſentibus multis Epiſcopis, omnes rebelles Epiſcopi Imperatori deponendi judicantur, & non Epiſcopi anathemate condemnantur. Peſtilentia maxima quaſi per totum orbem deſævit, ſecundum Wilhelmum, & æſtatis fervor tam intenſus fuit, etiam in partibus borealibus, ut nedum homines, ſed & piſces in agris perirent. Bruno natione Teuthonicus, ſecundum Sigibertum, de urbe Colonienſi, literis plene eruditus, Remenſis Eccleſiæ Canonicus & ſcholarum Rector, relicto ſeculo, eremum Carthuſiæ fundavit, & propoſitum Monaſticæ converſationis durum inſtituit. Hujus ſancti propoſiti cooperator exiſtens bonæ memoriæ Hugo Graymopolitanus Epiſcopus, ab eodem Brunone habitum Monaſticum ſumſit, cunctisque inhabitantibus inſigne exemplum præbuit.

Triceſimo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXVI. Civitas Syracuſana maximum ſuſtinuit terræ motum, ſecundum Vincentium, adeo ut Dominica die hora tertia, dum Miſſa cantaretur, Eccleſia major cadens, populum & Clerum opprimeret, Sacerdote, Diacono & Subdiacono Miſſam celebrantibus cum uno Presbytero tantum ſalvis, non ſine magna omnium admiratione & gratiarum actione. Nimia aquarum inundantia multis in locis fuit, ſecundum Egghardum. Nam etiam in Italia diluvies tanta extitit, ut rupes plures liquefactæ villas innumeras deſtruerent. Domeſticæ quoque aves, puta pavones, gallinæ, grues & anſeres a domibus ſe ſeparantes, factæ ſunt ſylveſtres. Translatio B. Nicolai de Myrrhea civitate Lyciæ facta eſt, ſecundum Vincentium in Speculo. Nam Venetianis meditantibus auferre corpus illud ſacrum a Myrrhea urbe per Turcos deſolata, præoccupaverunt eos Barenſes cives numero XVII. ab Antiochia Myrrheam venientes, qui a quatuor tantum Monachis inibi inventis extorſerunt ſibi oſtendi tumbam Sancti Nicolai. Qua oſtenſa & effracta, oſſa ſancta in liquore olei natantia integro numero extraxerunt, & Barum cum gaudio detulerunt, a depoſitione ejus anno DCCLVI. Cum autem corpus illud ſanctiſſimum Barum perveniſſet, innumeris miraculis, ſicut & prius in Myrrhea urbe decorabatur.

Triceſimo primo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXVII. Amphul Rex Galliciæ in Hiſpania Sarracenos fortiter debellavit, ſecundum Vincentium, & Tholetum urbem eorum maximam per aliquot annos obſeſſam, tandem expugnavit, divino auxilio ſuffragante, ac cultum Chriſtianitatis in ea dilatavit. Hermannus Regio nomine depoſito, ſecundum Sigibertum, permiſſione Henrici Imperatoris, ad propria eſt reverſus, & poſt dies paucos in cujusdam opidi obſidione eſt interemtus. Henricus Imperator expeditionem contra Saxones faciens, ſecundum Egghardum, præliabatur cum eis & Swevis in ſuburbio Herbipolenſi, & utrobique plura corruerunt millia.

Triceſimo ſecundo anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXVIII. Terræ motus magnus factus eſt per Italiam, ſecundum Egghardum, in urbibus & circumjectis montibus, & corruerunt multæ turres, Eccleſiæ & domus, oppreſſeruntque innumeros homines diverſarum conditionum.

De Victore III. PP. CLXVI.

Victor Papa, qui & Deſiderius, Abbas Caſſinenſis, ex patre Gregorio, ſedit V. menſibus & diebus XXV. ſecundum Martinum. Hic verus Dei famulus promotus ex inſtigatione devotæ Mechtildis & aliorum Principum in contemtum Imperatoris poſt mortem Gregorii VII. Papæ, præſidente cum eo Clemente intruſo. Hic Victor ſanctus cum in gravi infirmitate laboraret factus Papa, precibus a Deo obtinuit, ut infra paucos dies ab hac vita tolleretur.

Qui-

Quidam vero dicunt, quod veneno in calice miſſo, dum miſſam celebraret, eſt extinctus a fautoribus Clementis. Herkinbaldus Comes Arelatenſis, ſecundum Vincentium in Speculo, vir devotus, in judicio ob zelum juſtitiæ nullius accepit perſonam. Hic infirmus exiſtens, lectoque graviter decumbens, in camera ſibi propinqua clamorem fœmineum audivit. Cui ſciſcitanti, quid eſſet, celata eſt ei veritas facti. Tunc mittens pro puero cameræ, ait ei: Præcipio tibi ſub privatione oculorum tuorum, ut mihi dicas veritatem. Qui expaveſcens ait: Domine filius veſter fœminam vi opprimere laboravit, ſed illa malum hoc abhorrens ſic clamavit. Ad quod verbum nimis motus Comes, dixit duobus militibus ſuis: Ite feſtinanter, & ſuſpendite illum. Quod illi ſe facturos promittentes, egreſſi ſunt, & juveni ſvaſerunt, ut a præſentia patris ſibi caveret. Præceptum autem Comitis milites implere non audebant, ſed poſt horam reverſi, ſe feciſſe, quod imperaverat, aſſerebant. Quinto vero die juvenis putans, patrem ſuum de culpa ſua immemorem eſſe, vel ad minus mutatum eſſe, aperto oſtio cameræ introſpexit. Quem ut infirmus Comes vidit, ipſum verbis blandis advocans, juxta ſe ſedere fecit. Qui mox uno brachio collum ejus ſtringens, & altero pugionem de latere filii extrahens, gutturi ejus infixit, & occidit, cunctis ſtupentibus & horrentibus. Infirmitate autem invaleſcente, Epiſcopus vocatus cum Sacramento venit. Cui infirmus cum maxima effuſione lacrymarum omnia peccata ſua confeſſus eſt, tacita juvenis filii interfectione. Super quo Epiſcopus miratus dixit: Quare celatis homicidium filii veſtri, quod graviſſimum peccatum eſt & crudeliſſimum? Cui decumbens: Neque hoc eſſe peccatum judico, imo opus meritorium eſſe credo, & ideo hoc mihi remitti a Deo ut peccatum non depoſco, ſed meriti præmium elargiri expecto. Ad quem ait Epiſcopus: Nec ego vobis corpus Chriſti tradam, nec a peccatis vos abſolvam, cum impœnitentem vos inveniam. Si autem corpus Chriſti cupitis recipere, oportebit vos illud peccatum confiteri, & veniam pro eo a Deo petere. Reſpondit Comes: Non ex rancore aut ira, ſed zelo juſtitiæ permotus illum interfeci. Et ſi vos corpus Chriſti michi negaveritis, ego corpus & animam meam illi commendo, in cujus timore executor extiti juſtitiæ. Nunquam enim aliquis pater plus filium ſuum dilexit, quam ego illum. Sicque eo non communicato Epiſcopus abſceſſit. Quo mox revocato, dixit ei infirmus: Videte Domine Epiſcope, ſi in pyxide Corpus Domini habeatis. Quod cum feciſſet, nec aliquam hoſtiam in ea inveniſſet, ait ille: Ecce quem michi negaſtis, ipſe ſe michi non denegavit. Erat autem adhuc ſacramentum in ore ejus, quod Epiſcopo oſtendit. Epiſcopus autem ſtupens, Comitem petiit, ut pro ſe Dominum exoraret. Et hoc miraculum ad honorem Dei & Comitis prædicti commendationem de umbonibus publicari fecit.

De Urbano II. PP. CLXVII.

Urbanus Papa, qui & Oddo Monachus Cluniacenſis, poſt Epiſcopus Oſtienſis, ex patre Petro, ſedit annis XI. & menſibus VII. ſecundum Martinum. Iſte Papa redarguit Imperatorem, quod cum ſorore ſua concubuiſſet, Imperator vero reprehendit Papam, quod Simoniace promotus fuiſſet. Unde Papa coram Imperatore & Principibus, quos ad hoc vocaverat, ſe cum corpore Chriſti expurgavit, ſumendo ipſum ſuper ſua innocentia, & hoc idem fieri voluit ab Imperatore. Qui renuens ſumere corpus Chriſti pro ſibi objectis, mox a Papa excommunicatur. Imperator vero gratiam Papæ quærens, poſtea in brevi ab ipſo eſt abſolutus cum debita ſatisfactione, griſei panni & nigræ cappæ induitione, jejuniique panis & aquæ alternatis diebus, & pſalterii cottidiana peroratione. Hæc omnia Imperator devote ad tempus implevit.

Triceſimo tertio anno Henrici, qui eſt Domini MLXXXIX. Peſtilentia ſæviſſima fuit in occidentali parte Lotharingiæ, ſecundum Sigibertum, ubi multi ſacro igne interiora conſumente computreſcentes, exeſis membris inſtar carbonum nigreſcentibus, vel miſerabiliter moriebantur, aut manibus & pedibus putrefactis truncati, miſerabiliori vitæ reſervabantur. Henricus Imperator caſtra de Lichen terræ Thuringorum obſedit, ſecundum Egghardum. Quod Egbertus Lantgravius percipiens, cum Imperatore bellum durum commiſit in Vigilia Natalis Domini, & ipſum fugere coëgit, innumeros ſternendo. Hic idem Egbertus Lantgravius de Brunſwicenſium Principum ſanguine ortus, poſtea interfectus eſt in quodam molendino fugiens imbrem. Ubi dum quiete ſediſſet, & ſopori ſe dediſſet, ab amicis Imperatoris interemtus eſt. Iſte etiam Egbertus fundator extitit collegii Sancti Cyriaci extra muros urbis Brunſwicenſis.

Triceſimo quarto anno Henrici, qui eſt Domini MXC. Ipſe Henricus Imperator nuptias Coloniæ celebravit, ſecundum Sigibertum, quondam Henrici Marchionis relictam, Ruſcorum Regis filiam ducens in uxorem. Vermiculi valde ignoti viſi ſunt per multas regiones, non procul a terra volantes, ita ut manu vel virga tangi poſſent, magnitudine quidem muſcis æquales, ſed longitudine ſatis deductiores, ſecundum Vincentium in Speculo, quorum multitudo lucem ſolis denſitate cauſata negavit, terras occupantes in ſpatio trium aut quatuor miliarium. Hujuſmodi autem beſtiolam maxima ſecuta eſt mortalitas tam hominum quam pecudum, ex eorum corruptione cauſata.

Triceſimo quinto anno Henrici, qui eſt Domini MXCI. Thidericus VII. Comes Hollandiæ obiit, ſecundum Wilhelmum, cui Florentius filius ſuus ſucceſſit. Henricus Imperator hoc anno rurſus Italiam ingreditur, ſecundum Sigibertum, & ibi fere per VII. annos moratur. Yvo Præpoſitus Sancti Quintini Beluacenſis fit Epiſcopus Carnotenſis ſecundum Sigibertum. Iſte Yvo decreta Apoſtolica, quæ prius Iſidorus in

in unum volumen maximum redegerat, quod non niſi difficulter & ſumtuoſe tranſcribi poterat, abbreviavit, & per capitula diſtinxit, ac multas Sanctorum Doctorum ſententias eisdem capitulis inſeruit. Diverſas etiam Epiſtolas variis Principibus & Prælatis deſtinavit, vitiorum objurgationes duras continentes, & doctrinis ſanis plenas. Facula grandis per aërem volabat, ſecundum Vincentium in Speculo, ab oriente in occidens tendens: & eclipſis ſolis notabilis valde extitit IX. Kal. Septembris.

Triceſimo ſexto anno Henrici, qui eſt Domini MXCII. Wilhelmus Rex Angliæ, filius Wilhelmi Regis, ſecundum Wilhelmum in Chronicis, vir magnæ ſeveritatis, regnare cœpit. Hic Rex ita prodigus erat factus ex liberalitate nimia, ita ſuperbus ex magnanimitate, quod parum Deum veneraretur, hominem vero nullum. Pretium autem veſtium ſuarum in immenſum extendi volebat, dedignans, ſiquis hoc allevaſſet. Quodam autem mane, pro calcearetur novas caligas, requiſivit a cubiculario, quanti conſtarent pretii. Cumque ille reſpondiſſet, quatuor ſolidos Anglicanos, indignabundus & furens ait: Peſſime ribalde, decet Regem caligas deferre tam vilis pretii? Vade, & affer emtas pro marca argenti. Ivit ille, & multo viliores attulit, & quanti præceperat pretii emtas mentitus eſt. Tunc Rex ait: Iſtæ caligæ Regiæ conveniunt Majeſtati. Ex hoc ergo tempore cubicularius pretium veſtimentorum ejus pro voluntate ſua penſabat, multa ſuis utilitatibus exinde nundinans. Tandem exhauſtus Rex expenſis indiſcretis, ad rapinas ſe contulit, & mortuis Eccleſiarum Paſtoribus, Epiſcopis & Abbatibus res inventas omnes rapuit, reditus quoque earum omnes impoſterum fiſco Regio applicavit, ſubſtituens in locum defuncti Paſtoris quemlibet, non pro morum, ſed pro nummorum experimento. Judæos inſuper in Londoniis animavit ad pugnandum contra Chriſtianos, pronuncians quoque ſi vincerent, in eorum ſectam tranſiret. Magno quoque timore Epiſcoporum & Clericorum res acta eſt, Chriſtianis tamen gloria victoriæ potitis, quamvis Judæi multotiens jactitarent, ſe non ratione, ſed violentia ſuperatos. Invadiato autem fratre ſuo Roberto apud Nordmanniam pro ſumma X M. marcarum, importabile edictum penſionis per totam Angliam poſuit, cumque Epiſcopi & Abbates Regem frequenter adirent, de hoc querimoniam moventes, reſpondit: Nunquid habetis ſcrinia, auro & argento confecta, oſſibus mortuorum plena. Capſulas ergo Sanctorum denudare & ſpoliare coacti ſunt, crucifixum deplumare, calices conflare, non in uſum pauperum, ſed in fiſcum Regium. Venationes quoque adeo prohibuit, ut capitale crimen incurreret, qui cervum aut quamcunque feram caperet. Tantus tumultus turbinum, fulgurum & ventorum inter ſe diffidentium factus eſt in Anglia, ſecundum Vincentium, ut ſolum in Londoniis pluſquam DCCC. domos dejiceret. Quatuor etiam tigna de tectis Eccleſiæ Sanctæ Mariæ XXVI. pedes in longitudine habentia, tanta violentia ventorum in humum ſunt pacta, ut vix tres pedes extra terram apparerent. Mirabile, inquam, valde erat, qualiter duritiem ſtratæ publicæ vicerint, & ibi eodem ordine ponerentur, quo in tecto ab artifice fuerant collocata, quæ tandem propter impedimentum tranſeuntium in planitiem terræ deſecta ſunt, eo quod aliter erui nequirent.

Triceſimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MXCIII. Fulco Comes Andegavenſis feneſcens, ſecundum Wilhelmum, Jeroſolymam adiit, ubi a duobus ſervis ſuis ſacromentis ad hoc coactis, ut, quod juberet, facerent, per publicam ſtratam tractus eſt nudus ad ſepulcrum Domini, Turcis & Sarracenis inſpectantibus. Alter enim ſervorum reſtem ligneam collo ejus intorſerat, alter flagris terga nudati urgebat. Inter hæc autem tormenta Comes clamabat: Accipe Domine miſerum Fulconem, perjurum tuum, profugum tuum. Domum tamen propriam contra deſiderium ſuum regreſſus eſt. Nannetis erant duo Presbyteri, ſecundum Wilhelmum, pactum ad invicem ſtatuentes, ut, qui prior eorum moreretur, alteri appareret infra XXX. dies a morte. Quorum unus tandem prior deceſſit, & altari infra XXX. dies apparens, ait: Agnoſcis me frater? At ille: Etiam. Cui defunctus: Ecce juxta placitum noſtrum veni, & ſi volueris, adventus meus erit tibi commodus, mihi tamen omnino eſt infructuoſus, quia ſempiternis damnatus ſum ignibus. Sine pœnitentia enim ſunt in inferno Dei judicia. Pro criminibus enim meis puniar. Et curvatis in volam digitis, tres guttas a ſe defluentis tabi in eum jaculatus eſt, quarum duæ guttæ timpora, tertia vero frontem contingentes, cutem velut ignito jaculo perforaverunt, foramina magna efficientes. Et dixit defunctus ille vivo Sacerdoti: Iſta niſi neglexeris, erunt tibi in documentum, & ſalutis tuæ munimentum. Quibus dictis, diſparuit. Superſtes ergo omnia vendens, & dans pauperibus, Sanctum Melanium Redonis adiit, & ibidem Monachus effectus, vitam ſanctam ducere cœpit.

Triceſimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MXCIIII. In Anglia tanta aquarum inundantia facta eſt, ſecundum Wilhelmum, ex abundantia imbrium, quantam nullus meminerat, & accedente hyeme, flumina ſunt ita congelata, ut equis & curribus eſſent pervia, quod tamen rariſſimum eſt in illis regionibus. Vratislaus Dux Bohemorum, ſecundum Egghardum, in venatione de equo corruens, ſubito defunctus eſt. Sanctus vero Ladislaus Rex Ungarorum pro eodem tempore obiit feliciter in Domino. Conradus filius Henrici Imperatoris Aquisgrani in Regem Romanorum coronatur, ſecundum Egghardum. Hujus Conradi mater fuit Bertha Imperatrix. Hic cum adoleviſſet, patri rebellare cœpit. Alium etiam habuit filium Henricus Imperator æquivocum ſibi de ultima uxore ſua filia Regis Ruſcorum, qui poſt eum imperio potitus eſt. Nobilis quædam mulier, Margareta dicta, generum ſuum juvenili ætate & ſpecie decorum multa diligentia pro amore filiæ

filiæ ſuæ accurabat, ſecundum Sigibertum. De quo dum turpis oriretur ſuſpicio, mulier infamiæ ſuæ impatiens, ipſum generum ſuum a duobus famulis ſuis occidi occulte procuravit, poſtmodum vero pœnitens homicidium Presbytero confeſſa eſt. Sed elapſo aliquanti temporis ſpatio, Presbyter cum ea litigans, homicidium in faciem ſibi exprobravit. Nunciabatur ſtatim hoc malum per amicos interfecti juvenis Vicedomino Laudunenſi Frederico, a quo mox mulier citatur. Margareta homicidium confitetur, & ideo igni condemnatur. Ducta igitur prævie ad Eccleſiam Beatæ Virginis, peccatum ſuum coram Deo & hominibus debito ordine enarravit, & ſic meritis & precibus Beatæ Virginis humiliter ſe recommendavit. Miſſa autem mulier in ignem, nullatenus ſenſit incendium, ſed divina protecta gratia, igne conſumto, illa permanſit illæſa. Quod factum cognati adoleſcentis occiſi non divinæ virtuti aſcribentes, ſed potius fragilem lignorum materiam cauſantes, iterum ſuccendunt ignem circa eam fortiorem. Sed nec ſic profecerunt, imo conſumto illo igne, nec pilus capitis ejus læſus inventus eſt. Quo viſo miraculo, dimiſſa eſt mulier libera, & confeſſionis proditor Presbyter comprehenſus eſt, & in ignem miſſus, ac incontinenti combuſtus; Deus vero ab omnibus inſpectoribus eſt altis vocibus benedictus.

Triceſimo nono anno Henrici, qui eſt Domini MXCV. Urbanus Papa, ſecundum Wilhelmum, primum ſuum Concilium apud Claromontem celebrans ſtatuit, ut Epiſcopi vel Abbates, aut aliqui de Clero, aliquam Eccleſiaſticam dignitatem de manu Principum vel quorumcunque laicorum non accipiant: & ut Clerici in duabus civitatibus vel Eccleſiis præbendas non habeant: & ut nemo ſimul ſit Abbas & Epiſcopus: ut Eccleſiaſtica dignitas a nullo ematur aut vendatur: ut nullus alicujus ſacri ordinis carnali commercio utatur: ut eis auferantur Eccleſiaſticæ dignitates, qui ſcienter a ſe vel parentibus ſuis emtas habuerint. Ut eis ignoſcatur, qui hoc ignoraverint a Canonibus eſſe prohibitum. Ut nemo laicorum a capite jejunii, nemo Clericorum a Quinquageſima usque in Paſcha carnes edant. Ut in Sabbato Paſchæ non niſi poſt nonam officium celebretur. Ibi etiam excommunicavit Philippum Regem Francorum & omnes, qui eum vel Regem vel Dominum ſuum nominarent, & ei obedirent, eo quod vivente uxore ſua legitima, alterius viventis ſuperduxerat uxorem, & ſimiliter maledictam illam concubinam ejus, ac omnes, qui eam Reginam vel Dominam ejus vocarent, donec alter ab altero diſcederet. Similiter Wicbertum Papam & Henricum Imperatorem, qui ipſum manutenebat, & cæteros omnes, qui eis conſentirent, anathematizavit. Decreta etiam Hildebrandi Papæ revocavit ibidem. Statutum eſt etiam ab eodem ibidem, ut horæ Beatæ Virginis cottidie dicantur, officiumque ejus die Sabbatina ſolenniter fiat. In quo etiam Concilio nunciabatur Ieroſolymæ captio & Chriſtianorum oppreſſio: propter quod Urbanus Papa ſermonem faciens ad populum, exhortabatur ipſum ad crucem ſumendam in ſubſidium Terræ Sanctæ.

Quadrageſimo anno Henrici, qui eſt Domini MXCVI. Petrus Hiſpanus, ſecundum Vincentium in Speculo, per totum Imperium prædicavit crucem, exhortans Principes & populum pro liberatione Terræ Sanctæ ultra mare proficiſci; & plurimum quidem profecit, quia oſtendit Epiſtolam de cœlo ſibi miſſam, ut aſſeruit. Innumerabiles ergo populi una inſpiratione permoti, & variis ſignis eis oſtenſis, alii ab aliis animati, Duces, Comites, Potentes, Nobiles & ignobiles, divites & pauperes, liberi & ſervi, Clerici & Monachi, ſenes & juvenes, omnes uno animo undique concurrunt ab Hiſpania, a Provincia, ab Aquitania, a Britannia & Schotia, ab Anglia, Nordmannia & Francia, a Lotharingia, Burgundia, Germania & Teuthonia, ab Italia, Lombardia & Apulia, a Saxonia, Slavia, Dacia & Swecia, a Polonia, Ungaria & Bohemia, ac cæteris regnis & provinciis, virtute & ſigno Sanctæ Crucis ſignati & armati, vindicare cupientes injurias Dei, & nominis Chriſtiani hoſtes debellare, firmiſſima pace interim ubique compoſita & ordinata. Et primo Judæos in urbibus aggreſſi, compulerunt eos ad credendum in Chriſtum, & nolentes trucidaverunt, rebus ſpoliaverunt, ac urbibus eliminaverunt. Fuerunt autem inter iſtos, qui Chriſti Crucem aſſumſerunt pro liberatione Terræ Sanctæ Godefridus Dux Lotharingiæ, Euſtachius & Baldewinus fratres ejus, omnes filii antiqui & famoſi Godefridi, Anſelmus de Rybodimonte, Baldewinus Comes Montenſis, Robertus Comes Flandriæ, Stephanus Comes Bleſcenſis, Hugo Magnus frater Philippi Regis Francorum, Robertus Comes Nordmanniæ, Raymundus Comes Sancti Ægidii, Loyamundus filius Roberti Wiſcardi Regis Apuliæ, Rogerius Dux Apuliæ & Tancredus frater ejus. Horum omnium curam & auctoritatem ſuſcepit vir eximius Hymarus Podienſis Epiſcopus, eisque conſilio & doctrina usque ad captam Antiochiam plurimum proficuus fuit. Hujus etiam viæ incitator Petrus Lombardus Eremita extitit, qui usque ad captam Ieroſolymam in multis utilis cum exercitu Dei perſeveravit. Nunquam autem tot gentes, ſecundum Wilhelmum, in unam convenerunt ſententiam, quorum numerus opinionem vincebat hominum, quamvis æſtimaretur ſexagies centum millia hominum, qui omnes Ieroſolymam pergebant ad liberandam eam.

Quadrageſimo primo anno Henrici, qui eſt Domini MXCVII. Exercitus Dei aggreſſus terminos Paganorum, viriliter egit, ſecundum Vincentium in Speculo. Primumque fuit eis bellum ad pontem Phaphar fluminis IX. KL. Martii, ubi multi Turcorum occiſi ſunt. Secundum bellum fuit apud Niceam III. Non. Martii, in quo ſimiliter Pagani victi ſunt. Capta ergo Nicea captaque Laodicea, cum eſſent plus quam CCCM. armatorum in exercitu Chriſtianorum,

norum, tanta eis omnium rerum ſuppetebat copia, ut aries uno nummo, & bos vix XII. nummis venderetur. Deinde cum procederent de captatione Nicææ urbis, pervenerunt ad pontem quendam, ubi Turcos innumeros invenerunt congregatos cum Sarracenis, Angulanis & Perſis, quorum exercitus continebat CCCLXM. armatorum, & ſimiliter ibidem invenerunt Arabes innumeros. Cum his Domini exercitus congreſſus faciens, ceciderunt de barbaris multa milia. Et hoc prælium actum eſt in Kal. Junii. Inventum eſt autem in tentoriis barbarorum auri & argenti magna copia, & equi, boves, cameli, mulæ, verveces & aſini plurimi, ac ſupellex copioſa. Poſt hoc Chriſtiani venerunt Iconium, & poſt ad civitatem Erachiam, quæ Turcis abjectis, illis ſe tradidit. Et inde cum magna difficultate venerunt ad vallem Antiochiæ, quæ eſt metropolis Syriæ. Hanc primo obſedit Boamundus Rex Apuliæ XIII. Kal. Novembris a tribus portis, ubi in caſtris tanta fames facta eſt, quod aſelli onus vendebatur VIII. puratis, qui valent denariorum CXX. ſolidos. Quidam autem Admiratus ſive Admiraldus Turcorum nomine Pyrrhus in Antiochia fuit, qui fœdus amicitiæ per fideles internuncios cum Boamundo inierat, fama ejus allectus. Hic Boamundo filium ſuum miſit obſidem, & reddebat ei tres turres, quas tenebat; & ſic capta eſt civitas. Caſſianus autem Imperator Turcorum inter fugientes delituit, cujus caput Armenii abſtulerunt, & Boamundo detulerunt. Corberannus autem Princeps eorum, qui ad auxilium Antiochiæ confluxerant, accepta licentia ſæviendi in Chriſtianos a Calipha ſuæ gentis Apoſtolico, innumeros coadunaverat, inter quos fuerunt Admiraldus Ieroſolymorum, Rex Damaſcenorum, & Senſadolus filius Caſſiani Imperatoris Turcorum interfecti, cum quibus civitatem Antiochiæ captam a Chriſtianis obſedit. In hac urbe fames maxima exorta eſt. Nam panis paximacius & permodicus Bizantino vendebatur, carnes vero equinæ & aſininæ pro Imperialibus computabantur deliciis, gallina V. ſolidis, ovum duobus ſolidis, nux vel glans denario appretiabatur. Hoc inediæ malum continuis XXXVI. diebus toleraverunt obſeſſi. Tredecim autem homines laborioſi & fortes foderunt a mane usque ad veſperam, & invenerunt lanceam Domini nimis alte infoſſam. Cum ergo Chriſtiani exirent in prælium contra Corberanum, viſus eſt exercitus exire a montibus innumerabilis, inſidentes omnes equis albis, & in manibus vexilla alba præferentes, cujus Duces erant Sancti, Georgius, Mauritius, Demetrius & Mercurius, qui Julianum Apoſtatam interfecerat. Victi ergo Turci fugerunt, innumeris ex eis interfectis. Captique ſunt ibi equi multi, jumenta, oves & boves innumeri, ac gazæ infinitæ, & in civitatem redacta ſunt omnia, commiſſumque fuit hoc prælium IIII. Kal. Julii. Infra urbem autem Antiochiæ ſunt quatuor montes ſatis alti, in quorum ſublimiori caſtellum eſt, quod toti præminet civitati, deorſum vero civitas decenter eſt conſtructa, & muro duplici circumdata. Murus quoque interior amplus & altus in quadris lapidibus compactus eſt, in quo ſunt turres CCCL. formoſis mœnibus venuſtatæ, & defenſæ propugnaculis. Murus vero exterior non eſt tantæ celſitudinis, eſt tamen admirandæ venuſtatis. Urbs autem in ſe continet CCCLX. Eccleſias, & Patriarcham habet, cui ſubjiciuntur CLIII. Epiſcopi. Ab oriente clauditur montanis, ab occidente muros civitatis præterfluit fluvius Pharfar. Octoginta & quinque Reges eam ſublimando nobilitarunt, quorum primus fuit Antiochus, a quo & condita eſt civitas & nominata. Hæc poſt Romam, Conſtantinopolim & Alexandriam, ſecundum Wilhelmum, quarto loco cunctis per orbem civitatibus prælata eſt. Fluvius etiam ibi eſt, qui modo Farvus, ſed olim Orons dictus eſt, duodecimo ab urbe miliario pelago influens, fluentis rapacibus & ipſe impetu frigidioribus, ſalubris auræ temperie civitati medetur. Commeatum navium opidanis invehens, perſeverantiam obſidentium quantolibet tempore deridet. Eſt præterea ipſa civitas mœnibus tuta, montibus ardua. Eccleſia Beati Petri & Eccleſia Beatæ Mariæ, quamdiu ibi Turci fuerunt, illibatæ permanſerunt. Hanc urbem Chriſtiani, ſecundum Baldricum in Hiſtoria Jeroſolymitana, per VIII. menſes & unum diem obſederant, & ceperant. Poſt vero in civitate jam capta gentiles obſeſſos Chriſtianos tenuerunt per tres hebdomadas. In qua obſidione tantus confluxit gentilium exercitus, ut nullus copioſiorem meminerit ſe vidiſſe vel audiſſe. Requieverunt autem Chriſtiani in ea per V. menſes & IX. dies. Poſt hoc perventum eſt ad Marram civitatem opulentam, quæ capta eſt hora veſpertina diei Sabbati III. Idus Decembris, in qua Chriſtiani morati ſunt per menſem unum & dies tres in tanta fame, ut carnes Turcorum comederent.

Quadrageſimo ſecundo anno Henrici, qui eſt Domini MXCVIII. Exercitus Dei, ſecundum Vincentium in Speculo, cum magno labore, tandem pervenit Jeroſolymam, eaque obſeſſa, cum laboraret pro victus & maxime aquæ penuria, omnes ex communi decreto nudis pedibus cottidie exorando circuibant civitatem. Octavo ergo hujus humiliationis die, obſidionis vero XXXIX. die capta eſt Jeruſalem Idus Julii, in ſexta feria, & in templo Salomonis & in porticu ejus Chriſtiani cum Paganis, quinto bello conſerto, tanta in eos cæde debacchati ſunt, ut in ſanguine occiſorum equitarent usque ad genua equorum. Cumque ordinatum eſſet, qui Jeroſolymam deberent retinere, jam Principibus de repatriando conferentibus, ecce Rex Sarracenorum ad debellandum eos venit Aſchalonam cum centum milibus equitum & CCCCM. peditum. Cui cum occurriſſet exercitus Domini, in quo non plus quam VM. equitum & XVM. peditum erant, Deo pro ſervis ſuis clamantibus pugnante, & nube eos protegente ab æſtu ſolis, Sarraceni ſolo impetu Chriſtianorum territi, omnes projectis armis fugam

fugam ceperunt. Et in hoc ſexto bello IIII. Kal. Auguſti commiſſo cæſa ſunt centum millia Paganorum, in porta vero Alchalonæ ſuffocati ſunt ad duo millia, eorum autem, qui in mari perierunt, & inter ſpineta ſilvarum conſumti ſunt, numerus præ multitudine neſcitur. Duce autem Godefrido electo in Regem Jeroſolymorum remanente, cæteri Principes repatriaverunt. Capta eſt autem Jeroſolyma poſt annos circiter CCCCLXXXII. ex quo ſub Heraclio Imperatore ſecunda vice capta poſſeſſa eſt a Sarracenis. Hic Godefridus Dux Lotharingiæ Imperatori Henrico militaverat contra Hildebrandum Papam, & in oppugnando Romam partem muri, quæ ei obtigerat, primus irrupit. Poſtea præ nimio labore & nimia ſiti nimium vinum hauriens, febrem quartanam incidit; audita autem fama viæ Jeroſolymitanæ, illuc ſe iturum vovit, ſi Deus ei redderet ſanitatem. Quo voto emiſſo, mox vires ejus penitus reſloruerunt. In obſidione vero Antiochiæ civitatis Turcum quendam, cum eo petentem ſingulare certamen, per medium a lateribus gladio ſuo diſſecuit, cujus diſſecta medietate jam in armis palpitante, reliquam tulit equus, cui inſederat. Sic enim firmatus Turcus ille inſederat equo ſuo, forte ſellæ affixus. Idem Godefridus alterum Turcum equo congreſſum, librato in caput ejus enſe, a vertice uſque ad inguina diſcidit, & ex eodem ictu ſellam & ſpinam dorſi equi penitus diviſit. Ceperunt ergo Chriſtiani in hac via peregrinationis Terræ Sanctæ Antiochiam, Tripolim, Akron, quæ tunc Ptolemaida vocabatur, Cæſaream, Marram & Jeroſolymam, ac pene totam Terram Sanctam. Antequam autem Antiochia caperetur, ſecundum Martinum, Sanctus Andreas apparuit cuidam ruſtico ſimplici, dicens: Veni, oſtendam tibi lanceam, per quam Jeſus Chriſtus fuit perforatus. Qui ruſticus, capta civitate, cum aliis fodiens in Eccleſia S. Petri, lanceam invenerunt. Dubitantibus autem pleriſque, an ipſa eſſet vera lancea, quidam nomine Bartholomæus per Chriſtum certificatus, cum ipſa lancea per ignem XIII. pedum ad hoc factum tranſivit illæſus. Et ſic fideles cum lacrymis intrepidi procedentes per Akron pervenerunt Cæſaream. Cum autem eſſent prope Cæſaream, accipiter quidam columbam ſuper exercitum volitantem graviter plagatam dejecit in terram, quæ columba deferebat literas talem continentes ſententiam: Rex Akron Duci Cæſareæ ſalutem. Generatio canina venit gens contentioſa, contra quam per te & per alios volo legem tuam defendas. Idem annuncia aliis circumjacentibus civitatibus. Vale. Ordo Templariorum per Godefridum Regem Jeroſolymorum inſtitutus eſt, ſecundum Vincentium, de militibus & militaribus ſui exercitus. Hic Ordo Templariorum eſt nominatus, quia juxta templum Domini eſt inſtitutus, & pro cuſtodia & tuitione ejuſdem templi eſt inſtauratus.

Quadrageſimo tertio anno Henrici, qui eſt Domini MXCIX. Henricus Imperator, reprobato filio ſuo majore Conrado, quem alias Aquiſgrani coronaverat in Regem, filium ſuum juniorem Henricum ibidem in Regem coronari fecit. Conradus ſiquidem jam per quaſdam Italiæ partes ſceptrum & dignitatem Regiam annis pluribus obtinuerat, tantum odorem bonæ indolis ſuæ per orbem diffundens, ut nemo ſapiens ſalutem Reipublicæ in ipſo conſtituendam dubitaret. Erat enim vir per omnia Catholicus, Papæ ſubjectiſſimus, miſeris & præcipue militibus inopia gravatis compaſſione & fructu miſericordiæ proximus fiebat. Nemini contemtum, nemini vim, nemini præjudicium intentans, omni perſonæ omnique conditioni fuit affabilis. Et ideo Deo & hominibus dilectus, patrem ſuum Dominum ſuum vel Imperatorem ſuum nominavit. Adventantes a palatio patris ſui ſub appellatione conſervorum, licet infimos, ſociali benevolentia pertractavit. Corpore extitit decorus & ſtatura venuſtus. Glano Rege Danorum ſubitanea morte defuncto, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, fratre Haroldi, quem interfici procuraverat, ut pro eo regnaret, Erikus Eghote frater ſuus ſucceſſit. Hic Erikus ſic cognominatus eſt, primo, quia mox, ut regnum accepit, tanta fertilitas terræ reddita eſt, quæ regnum Danorum tempore Olavi ſui prædeceſſoris ex toto deſeruerat, ut modius parvus cujuslibet bladi niſi duos valeret denarios uſuales, qui perantea ultra quatuor ſolidos valuiſſet. Secundo dictus eſt Eghote, quia ita magnus homo fuit, ut ſupra omnem populum ab humeris ſurſum videri poſſet, habens in ſe fortitudinem quatuor virorum fortium. Tertio, quia ita bonus fuit regno, ut cum ad Terram Sanctam proficiſci pararet, Dani tertiam partem omnium bonorum ſuorum, voluerint dare Terræ Sanctæ pro redemtione S. Crucis, ut ipſe in regno maneret. Sed propter hoc manere noluit, imo extunc iter arripuit cum magna militia, illi exercitui Domini ſe jungens, de quo immediate ſupra dictum eſt. In reverſione vero de expeditione ſancta in Cypro defunctus eſt cum multa lamentatione ſuorum; cui ſucceſſit Nicolaus filius ſuus, qui cum Magno filio ſuo regnavit pluribus annis. Godofredus Dux, ſecundum Vincentium, electus eſt a Principibus Chriſtianis in Regem Jeroſolymorum. Poſt receſſum Principum cæterorum coronatus & unctus eſt a Patriarcha Jeroſolymitano, viro devoto, in Regem, juxta illud Metriſtæ:

Anno milleno cum centeno minus uno
Jeruſalem ſcribo captam Duce ſub Godefredo.

De Paſchali II. PP. CLXVIII.

Paſchalis Papa, qui & Reynerus, natione Tuſcus, ex patre Volfranno, ſedit annis XIX. & diebus VIII. ſecundum Martinum. Iſte Cardinalis exiſtens S. Clementis, ſanctæ fuit converſationis, & de Abbate Romano in Cardinalem, & de Cardinalatu promotus eſt in Papam. Hunc Papa Urbanus moriturus, ſpiritu inſtructus divino, Papam deſignavit futurum.

Quadrageſimo quarto anno Henrici, qui eſt Domini MC. Ordo Ciſtertium Fratrum cœpit per Robertum Abbatem Moliſinenſem Diœceſis Lingonenſis Ordinis S. Benedicti, ſecundum Wilhelmum, qui cum XXI. Monachis eremum Ciſter-

Ciſtertii petiit, unde idem ordo denominationem accepit: ubi freti conſilio & auctoritate Hugonis Archiepiſcopi Lugdunenſis, Sedis Apoſtolicæ tunc legati, & Waltheri Cabilonenſis Epiſcopi, necnon Oddonis Ducis Burgundiæ, inventam eremum in Abbatiam conſtruere cœperunt. Conradus Trajectenſis inferioris Epiſcopus, ſecundum Wilhelmum, feria quarta Paſchæ poſt Miſſam ab eo celebratam, in domo propria, a quodam famulorum ſuorum turpiter occiditur, nullo alio apud eum de familia ſua exiſtente. Wicbertus Archiepiſcopus Ravennenſis, qui Gregorio VII. pulſo per Imperatorem Henricum intruſus Papatum ſibi uſurpaverat, & Clementem III. ſe nominaverat, obiit ſecundum Egghardum, vir utique ingenio, facundia, nobilitate propaginis reverentiaque perſonæ inſignis. Henricus autem Imperator percepta morte ſui Antiſtitis alium in locum ejus inſtituiſſet, niſi rogatus per Principes & diſſvaſus fuiſſet.

Quadrageſimo quinto anno Henrici, qui eſt Domini MCI. Godofridus Rex Jeroſolymorum obiit, ſecundum Sigibertum, cui Baldowinus frater ejus in regno ſucceſſit, coronatus apud Bethleem in Regem a Patriarcha Jeroſolymitano. Vix enim erant tunc in tota militia Chriſtianorum CCCC. milites & tot pedites, qui Jeroſolymam, Ramam, Capham & Joppen cuſtodiebant. Poſtea cepit Baldowinus Cæſaream Palæſtinæ, ubi captus eſt Admiratus ſive Admiraldus urbis & Epiſcopus eorum. Ibi etiam Turcus quidam percuſſus pugno Chriſtiani in collo, bizancios evomuit multos. Mares enim intra ginginas, mulieres vero intra vulvas ſuas bizancios abſconderant. Subegit etiam idem Rex Baldowinus poſtea Tiberiadem, Sydonem, Akaron & cunctas urbes maritimas. Boamundus autem filius Regis Apuliæ cum reverteretur de expeditione Jeroſolymitana, per inſidias cujusdam Admiraldi Turcorum captus eſt & detentus, ſed per Dei gratiam liberatus, argenteos compedes, quibus vinculatus fuerat, Antiochiam ſecum attulit, & non multo poſt in Gallias venit, offerens catenas Sancto Leonardo, & ibi tunc uxorem duxit filiam Regis Francorum. Antiochiæ vero civitati præfuit prædictus Boamundus, poſtquam Tancredus frater ejus in ea principabatur. Conradus Henrici Imperatoris ſenior filius immatura morte præventus, ſecundum Wilhelmum, veneno, ut putabatur, intoxicatus, plenus fide & virtutibus obiit in Domino. Teſtantur enim, qui aderant, in brachio corporis defuncti crucis ſignaculum ſubito exortum ſe vidiſſe, ipſasque ejus exequias miraculis quibusdam honoratas fuiſſe a divina bonitate & clementia.

Quadrageſimo ſexto anno Henrici, qui eſt Domini MCII. Henricus Imperator, habito cum Principibus colloquio, Romam ſe profecturum, & generale Concilium circa Kalendas Februarii ibi ſe convocaturum condixit, quatenus tam ſua quam Papæ cauſa Canonice ventilata, Catholica inter regnum & Sacerdotium confirmaretur unitas, quæ tot annis ſciſſa permanſerat. Sed proh pudor! dictum ſuum non ſervavit, imo Paſchali Papæ alium ſupponere poſt Wicbertum cogitavit. Poſt mediam vero Quadrageſimam convenientibus totius Italiæ Præſulibus, & Ultramontanorum & Patrum plurimorum legatis, Synodus magna Romæ eſt habita, ubi inter alia ſic ſubſcripſit Synodus illa: Anathematizo omnem hæreſim, & præcipue eam, quæ ſtatum præſentis Eccleſiæ perturbat: quæ docet & aſtruit, anathema eſſe contemnendum, & Eccleſiæ ligamenta eſſe ſpernenda. Promitto autem obedientiam Apoſtolicæ Sedis Epiſcopo Domino Paſchali ejusque ſucceſſoribus ſub teſtimonio Chriſti & Eccleſiæ, affirmans, quod affirmat, damnans, quod damnat ſancta & univerſalis Eccleſia. Paſchalis autem propter Imperatorem Henricum promulgavit ſententiam talem: Qui tunicam Chriſti ſcindere, & Eccleſiam rapinis & incendiis, luxuriis, perjuriis, homicidiis & adulteriis maculare non ceſſavit, primo a beatæ memoriæ Papa Gregorio, poſtea ſanctiſſimo Urbano Papa prædeceſſoribus noſtris excommunicatus eſt. Nos quoque perpetuo anathemati ipſum ſubjicimus, & id notum eſſe volumus omnibus, & maxime ultramontanis, quatenus ab ipſius ſe contineant iniquitate. Per hæc ergo acta Paſchalis, & per Principum Imperii ſupplicationem, & quia, qui aptus aſſumeretur, non inveniebatur, quievit Imperator de Papæ contra Paſchalem ſubſtitutione. Hæc Vincentius.

Quadrageſimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MCIII. Henricus Imperator Nativitatem Domini Moguntiæ celebrans, ſecundum Egghardum, filio ſuo Henrico ſe reipublicæ adminiſtrationem commiſſurum, ſeque ſepulcrum Domini viſitaturum, per Emochardum Epiſcopum publice prædicari fecit. Indeque favorem maximum tam vulgi quam Principum & Clericorum regnique totius acquiſivit. Multos etiam ex diverſis Regni partibus ad ejusdem itineris comitatum ſe præparare voto ipſius accendit. Cuno filius Ottonis Comitis, unus de magnis Comitibus, ſecundum Egghardum, cui nihil in omni rerum humanarum indigentia deficiebat, ſed ſuperabundabat, quorundam hominum funeſtorum conſpiratione noctu, dum iter ageret, invaditur & occiditur, ſicut & ante triennium Henricus Craſſus ejusdem Comitis germanus & natu ſenior, qui totius Saxoniæ principatum ſecundus a Rege gerebat, a Friſonibus, quibus præerat, inſidiis vallatur, & fugiens vulneratur a nautis ſimul & ſuffocatur, uterque toti regno multum dolendus.

Quadrageſimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MCIIII. Tildebertus Metriſta & Petrus Alfonſi claruerunt, ſecundum Vincentium. Hic Petrus quondam Judæus & Moyſes dictus, Judaiſmum reliquit, & ad fidem Chriſti converſus, libellum ſatis elegantem edidit, in quo contra Judæos & Sarracenos egregie diſputavit. Edidit etiam librum gratioſum ad filium ſuum, inſinuans ei bene vivendi modum, qui incipit: Dominus in hoc Opuſculo. Baptizatus vero eſt in civitate Oſtenſi ſub manibus ejusdem Epi-

ſcopi nomine Stephani, & ab Alfonſo Rege Hiſpaniæ de ſacro fonte ſuſceptus in die Petri & Pauli Apoſtolorum; unde dictus eſt Petrus propter reverentiam Principis cœlorum, & Alfonſus propter reverentiam Principis terreni, ſcilicet patris ſui ſpiritualis. Henricus Imperator Natale Domini Ratiſponæ celebravit, ſecundum Sigibertum. Ubi poſt aliquot dies excitabatur contra Sigihardum Comitem ſeditio tam furibunda, quod nullo, nec Imperatoris filio interveniente ſedari potuit, donec ab hora tertia usque in horam nonam in hoſpitio obſeſſus, tandemque fractis foribus ipſe prius confeſſus, & ſumto Dominici corporis ſacramento, capite truncatus eſt. In Diœceſi Spirenſi ſangvis ex panibus fluere viſus eſt, ſecundum Vincentium, nec non & in lenticularum edulio prodigioſe repertus, civile imo inteſtinum bellum portendere ſecundum antiquam Hiſtoriæ Romanæ ſimilitudinem conjiciebantur. Circa ſolſtitium quoque æſtivale inter grandinum lapides, in pago Wirciburgenſi de aëre decidiſſe fertur tantæ magnitudinis glacies, quod in quatuor partes diviſa, totidem hominibus importabilis videretur. In cœnobio Fuldenſi exitialis lues primo Abbatem & poſt multos Monachos extinxit, ſecundum Wilhelmum. Superſtites autem cœperunt primo ſibi quisque timere, & orationes ac eleemoſynas uberiores facere, ſed proceſſu temporis metu poſtpoſito, remiſſius agere. Et præcipue Cellarius, qui palam clamitabat, non eſſe rationabile, quod mortui plura conſumerent, quam vivi potuiſſent. Quadam ergo nocte tarde pergens in dormitorio ſolus, vidit in Capitulo Abbatem & omnes Fratres, qui illo anno obierant, eo ordine ſedere, quo deceſſerant. Tremens vero ille, & fugere geſtiens, vi retrahitur in Capitulum, & increpatur, ac graviter diſciplinatur, auditque verba Abbatis taliter dicentis: Stultum eſt de alterius morte emolimentis inhiare, cum quibus mortalis ſit. Impium eſt etiam, cum Monachus omnem vitam ſuam in Eccleſiæ conſumſit obſequio, ut careat ſaltem unius anni poſt mortem ſtipendio. Scito ergo, te citiſſime obiturum, ſed quicquid per te fiet, quibus abſtuliſti, referetur commodum. Vade ergo, & alios corrige exemplo, quos corrupiſti verbo. Abiit ille, & nichil ſe vanum vidiſſe, tam recentibus plagis quam morte proxima demonſtravit confratribus ſuis. Civitas Lubicenſis terræ Wagirorum conſtruitur & fundatur per Trutonem Principem Slavorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, prope villam, quæ Swartowe nuncupatur. Sed in hoc loco non diu perſeveravit, quia ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, deſtructa fuit a Slavis non diu poſt ipſius inſtaurationem, & ſecundum eum, fundata fuit ibidem a prædicto Trutone eo anno, quo contra Butiue filium Godeſchalchi triumphaverat, qui fuit annus Domini MLXXIII. Hoc autem præſenti anno fundata fertur in loco, ubi in præſentiarum ſita eſt, per eundem Trutonem Principem Slavorum, & mercatoribus repleta. Caſtrum vero eidem urbi junxit ſolenne, in quo ipſe cum ſuis ſe locavit, & ab eo inimicis ſuis reſtitit.

Quadrageſimo nono anno Henrici, qui eſt Domini MCV. Terræmotus maximus factus eſt Ieroſolymis, ſecundum Vincentium, in vigilia Nativitatis Domini, & Ieroſolymitæ innumerabilem multitudinem Paganorum ſtraverunt, victoria glorioſa eis de cœlo collata. Dum Imperator Henricus Natale Domini Moguntiæ celebraret, ſecundum Egghardum, filius ejus Henricus contra jus naturæ & fas legum in patrem inſurgens, quam indigne eum tractaverit, declarat Epiſtola, ex ore ipſius patris ſcripta ad Philippum Regem Francorum, & ſimiliter Epiſtola, quam ſcripſit Principibus & Epiſcopis Teuthoniæ, de quibus agetur infra. Inſurgens ergo Henricus filius contra ſuum patrem Henricum, primo hæreſim a Paſchali Papa ſupra condemnatam, & ipſe anathematizans, obedientiam Eccleſiæ Romanæ profeſſus eſt. Deinde fœderatis ſibi Principibus Alemanniæ & Franciæ orientalis, ad Saxones ſe convertit, a quibus honorifice ſuſceptus, in Qvedlingburg Paſcha celebravit. Ubi in brevi tempore univerſis Saxoniæ urbibus potitus, & ab Optimatibus ut Rex honoratus, totum Saxoniam Eccleſiæ Romanæ reconciliavit, Epiſcopisque & Clericis conventum generalem indixit in urbe regia Northuſenſi IIII. KL. Junii, ubi ſuper diſciplina Eccleſiaſtica cum eis vellet contrectare. Et convenit ibidem multitudo maxima. Henricus vero Rex benignitatem & humilitatem prætendens, conventui ſervorum Dei non niſi vocatus intereſſe voluit. Tandem in abjecto productus habitu, locoque ſtans remotiore, ſed propius reducto, omnibus juxta Principum decreta leges ſuas, juta & privilegia rationabiliter innovavit, & alia ad rempublicam pertinentia ſtudioſe proſecutus eſt. Inter hæc obortis lacrymis, Regem cœli cunctamque cœlorum militiam teſtabatur, ſe nulla regendi cupiditate paternum regnum velle uſurpare, neque Dominum & patrem ſuum a Romano deponi Imperio exoptare, ſed ſe S. Petro ſuisque ſucceſſoribus ac legi Chriſtianæ ſubjicere vellet humiliter, & eisdem fideliter deſervire. Quod verbum omnis multitudo laudavit, lacrymas ſimul & preces tam quo patris converſione, quam pro filii proſperitate fundens, voce magna exclamavit Kyrie eleiſon. Deinde per Theutoniam multis animoſe magnificeque tam per patrem quam per filium geſtis, caſtris, tandem circa fluvium Rhenum in contrarium poſitis, ſpectaculo nimis horribili per triduum continuum ex una parte fluminis Imperatoris, ex altera parte Regis ſigna volitabant. Frequentia quoque ex ipſo fluminis alveo duella graſſabantur, & non paucos ex utraque parte gladius abſumſit. Sed die proxima ante congreſſionem belli certiſſime futuram, Principes, qui capita & robur exercituum eſſe videbantur, pacifice colloquentes, tandem parum emolimenti tam duro & tam periculoſo negotio ineſſe unanimiter confiderantes, indeque populo Chriſtiano ex utraque parte parcendum, imo parricidiali pugna ceſſandum

ſandum pari voto judicabant. Imperator autem conſternatus animo, ſupplex Principum ſuorum petit adjutorium, nec impetrat. Inſtruitur etiam ſecretis filii ſui literis & nunciis, ſuos ſe conſpiratione procurante, beneficiis & muneribus multis tradituos Papæ Paſchali. Propter quod ſicut erat ſolers & in omnibus circumſpectus Imperator, latenter e caſtris ſubtrahitur. Sicque divina diſpoſitione uno ſalvo, multorum, qui fundendus credebatur, ſangvis ſalvatur. Quo audito, unusquisque ad propria rediit. Tandem colloquium generale indicitur apud Moguntiam ſuper cauſa iſtius diſſidii, & Principes per Papam jam corrupti judicant, quod pater & filius ſeparatim agant, & pater in caſtro fortiſſimo decreta Principum expectet. Unde vulgariter dictum eſt, patrem a filio captum & cuſtodiæ mancipatum. Henricus ergo Imperator proditum ſe intelligens, in Leodio urbe ad tempora meliora ſe recepit. In ſupra dicto autem conventu Northuſenſi Epiſcoporum & Principum ſimonia & hæretica pravitas interdicta omnino fuit. Ubi etiam a Saxonia omnes increduli excommunicati, & injuſti expulſi ſunt Epiſcopi, & loco eorum juſti & boni ſunt reſtituti. Ibi etiam Fredericus Halberſtadenſis Epiſcopus propter Simoniam eſt dejectus. Epiſcopi vero Hildenshemenſis & Padelburnenſis propter eorum inobedientiam privati ſunt ſedibus ſuis, & Epiſcopus Myndenſis propter inobedientiam ſimiliter eſt depoſitus, & alter loco illius ſubſtitutus. Ibi etiam Monachi de Yſenburg redierunt ad ſuum Monaſterium, de quo jam diu exulaverant, eligentes ſibi Abbatem Martinum nomine. Hos, inquam, Monachos Fredericus Epiſcopus Halberſtadenſis expulerat de Monaſterio ſuo Yſenburg, quia ſibi obedire nolebant, eo quod excommunicatus & raptor eſſet communium ſtratarum. Duo orbes in modum ſolis & lunæ formati, ſecundum Sigibertum, cottidiano ſoli ſimiles apparuerunt, omni colorum ſpecie radiantes inſtar arcus cœleſtis.

Quinquageſimo anno Henrici, qui eſt Domini MCVI. Paſchalis Papa Henricum Imperatorem excommunicavit, ſecundum Vincentium & Helmoldum, & eo usque ſententia invaluit, ut collecta generali curia Principes Teuthoniæ Henrico diadema tollendum & ad filium ejus æquivocum transferendum decernerent, qui jam dudum per patrem in Regem fuerat deſignatus. Miſſi ergo ſunt Moguntinenſis, Colonienſis Archiepiſcopi & Wormatienſis Epiſcopus a Principibus univerſis ad Imperatorem, qui tunc in regio caſtro Hingelesheym conſiſtebat, ut mandatum Principum ad ipſum deferrent. Unde ad ipſum venientes dixerunt. Fac nobis reddi coronam, annulum, purpuram, & cætera, quæ ad inveſtituram Imperialem ſunt pertinentia, filio tuo deferenda. Illo autem percunctante dejectionis ſuæ cauſam, reſponderunt: Cur quæris de his, quæ ipſe optime noſti? Meminiſti, qualiter univerſa Eccleſia tui cauſa maximo ſchiſmatis errore jam multis laboraverit annis: qualiter Epiſcopatus, Abbatias cæteraque Eccleſiæ regimina feciſti venalia, nec fuit in conſtituendis Epiſcopis ulla legitimæ electionis facultas, ſed ſola pecuniæ ratio. Pro his & aliis cauſis variis ſanxit auctoritas Apoſtolica, favitque Principum univerſitas, te non ſolum regno, verum & Eccleſiaſtica communione privandum. Quo contra Rex ait: Dicitis, quod ſpirituales dignitates vendidimus pretio. Veſtra ſiquidem poteſtas eſt tale crimen mihi imponere. Dic o Moguntine Antiſtes, adjuratus per nomen Dei, quem exegimus aut recepimus cenſum? vel quam pecuniam poſtulavimus, quando te Moguntinæ Eccleſiæ præfecimus? Tu quoque Colonienſis per fidem te conteſtamur. Dic, quid nobis dediſti pro ſede, cui noſtri gratia præſides. Illis fatentibus, nil pecuniæ hujus rei gratia aut oblatum, aut acceptum, ait Rex: Gratias Deo agimus, quod in hac parte fideles inventi ſumus. Certe dignitates hæ duæ præſtantiſſimæ ſunt, & magnum quæſtum cameræ noſtræ referre potuiſſent. Porro Wormatienſis, qualis a nobis ſuſceptus ſit, & ad quid promotus, ſi pietate vel quæſtu erga ipſum uſi fuerimus, nec vos ipſos latet. Condignam ergo noſtris beneficiis rependitis gratiam. Nolite, quæſo, participes effici eorum, qui levaverunt manus ſuas adverſus Dominum & Regem ſuum, & temeraverunt fidem & juramentorum ſacramenta. Ecce jam deficimus, parumque nobis vitæ reſtat, ſenio & labore confecti. Suſtinete modicum, & nolite gloriam noſtram confuſione terminare. Si autem nobis omnino cedendum dicitis, & manet fixa ſententia, præfigantur induciæ: ſtatuatur dies placiti, & ſi curia adjudicaverit filio noſtro coronam, manibus propriis eam ſibi imponemus. Illis autem in contrarium contendentibus, & dicentibus, ſe negotium, pro quo miſſi eſſent, fortiter & conſtanter expleturos, Rex parumper avulſus ab eis, fidelium ſuorum requiſivit conſilium. Videntes autem, quod legati veniſſent militia ſtipati, & non eſſe locum reſiſtendi, fecit ſibi regiam exhiberi purpuram. Qua indutus, & in ſedem receptus, legatos alloquitur, dicens: Hæc quidem Imperialis honoris inſignia michi præſtitit æterni Regis pietas & Principum Regni concors electio. Potens eſt autem Deus, qui me ad hoc culmen ſua dignatione provexit, michi conſervare, quod conceſſit, manusque veſtras ab incepto opere cohibere. Divino enim præſidio, cui ſemper innixi ſumus, inniti oportet omni militia & armis deſtitutos. Hactenus externis bellis implicati, cuſtodiæ noſtræ diligentiam adhibuimus. Hoc autem inteſtinum malum, ſicut nec ſuſpectum habuimus, ſic nec præcavimus. Quis enim in orbe Chriſtiano tantum nefas conſurgere crederet, ubi jurata Principi ſacramenta fidelitatis irritentur, ſuſcitetur filius adverſus patrem, poſtremo nulla beneficii gratia honeſtati exhibeatur. Certe Majeſtas Imperatoria illam erga hoſtes honeſtatis conſvevit obſervare diſciplinam, ut proſcribendis vel damnandis induciarum remedia non negaverit, ante præmonens quam feriens, prius invitans ad gratiam, quam damnans

per

per ſententiam. Quis tantam mentis alienationem a fideliſſimis amicis, & maxime a Pontificibus credere potuiſſet. Dominum ergo factorem orbis vobis proponimus, ut ipſius terror vos coërceat, quos pietas a malo non revocat. Quodſi nec Deum nec honeſtatem propriam reveremini, ecce præſentes ſumus: violentiam in præſenti reprimere non poſſumus. Neceſſarium enim eſt vim ſuſtinere, cui refragari locus non valet. Cœperunt ergo Pontifices hæſitare, quid acturi eſſent. Rerum enim magnarum ingreſſus ſunt difficiles. Tandem Moguntinus allocutus eſt ſocios, dicens: Quouſque trepidamus o ſocii invictiſſimi? Nonne officii noſtri eſt Regem conſecrare, & conſecratum inveſtire? Quid ergo Principum decreto impendere licet, eorundem auctoritate tollere cur non licet? Quem ergo meritum inveſtivimus, immeritum cur non deveſtiamus? Statimque accepto conamine, Imperatorem aggreſſi ſunt, eique coronam de capite abruperunt. Deinde ſublatum de ſede, purpura cæteriſque, quæ ad ſacram inveſtituram pertinent, funditus exuerunt. Qui confuſione circumdatus, ait ad eos: Videat Deus, & vindicet in vos, qui inique agitis contra me. Ego quidem nunc luo peccata adoleſcentiæ meæ, recipiens a Deo ſtateram æqui ponderis, ignominiam & confuſionem tantam, quantam nemo Regum ante me ſuſtinuiſſe certum eſt. Non tamen vos ideo immunes a peccato eſtis, qui levaſtis manus adverſus Dominum veſtrum, & prævaricati eſtis jusjurandum, quod juraſtis. Videat Deus & ulciſcatur in vos, Deus, inquam, ultionum Dominus. Non conſurgatis, neque creſcatis, neque proſperetur honor veſter, ſitque portio veſtra cum eo, qui tradidit Chriſtum Dominum. At illi obturantes aures ſuas, perrexerunt ad Henricum filium ſuum, deferentes ei imperialia inſignia, firmanteſque eum in Imperio. Pater autem fugiens a facie filii, pervenit ad Ducatum Lymburgum, accelerans, ut evaderet manus quærentium animam ejus. Erat autem in regione illa Princeps nobilis, quem Henricus Imperator depoſitus, adhuc ſui compos Ducatu de Lymburg privaverat, & alteri dederat. Accidit ergo, ut idem Princeps forte venationi inſiſtens eſſet prope viam, quam Cæſar tranſivit, in comitatu ſuo vix IX. viros habens, qui in ſua deſolatione apud ipſum remanſerant. Qui animadvertens Imperatorem eſſe, & intelligens, ipſum fugere a facie filii, quia factum jam quodammodo perceperat, ſedens in equo, aſſumtis militibus, inſecutus eſt Regem velocius. Quem videns Imperator, & reputans hoſtem, cœpit timere de vita. Et exclamans voce magna, cœpit poſtulare veniam. At ille: Male erga me Domine veniam meruiſtis, qui mihi quondam ſupplicanti omnem gratiam negaſtis, & Ducatu meo me injuſte privaſtis. Hoc eſt enim, inquit Cæſar, quod nunc luo, quia filius meus ſurrexit contra me, & deſtitutus ſum omni honore meo. Videns ergo Princeps ille Regem turbatum & deſolatum, ac in ultimis tribulationibus conſtitutum miſeratione commotus, dixit ad ipſum: Licet quondam ſis poteſtate tua in me abuſus, Deus tamen novit, quod magna ſuper te pœnitudine commoveor. Impietas enim magna adverſum te commiſſa eſt ab eis maxime, quibus pius & beneficus ſemper extitiſti. Quid ergo tibi videtur? Eſtne tibi inter Principes relictus amicus? Cumque Cæſar ſe diceret ignorare, eo quod nondum aliquid pro eſſet tentatum: ait ille: Potens eſt Deus adhuc reſarcire honorem tuum, eo quod inique actum ſit adverſum te. Fac ergo, ut ſvadeo. Aſcende caſtrum hoc, & habeto corporis feſſi curam. Ego autem mittam ad regiones & civitates tentando, ſibi alicubi auxilium invenire potero. Forſitan non ex toto defecit juſtitia a filiis hominum. Miſit ergo Dux ille circumquaque pro militibus, collegitque circa DCCC. armatos, aſſumtumque Cæſarem perduxit in Coloniam civitatem magnam. Colonienſes vero receperunt eum. Quod cum percepiſſet filius, venit cum grandi exercitu, & obſedit Coloniam. Cumque obſidio vehementer invaleſceret, Cæſar timens civitati, nocte elapſus fugit Leodium. Et convenerunt illuc ad ipſum omnes viri conſtantes, & quorum corda miſeratio tetigerat. Perſpecto ergo Imperator auxiliatorum numero, dimicare ſtatuit. Quem cum filius perſequeretur in manu forti, ille egreſſus eſt in occurſum ejus ad aquas Moſanas. Rogavit autem Principes Rex & omne robur exercitus, dicens: Si fortiſſimus Deus me adjuverit hodie in prœlio, factique fuerimus in conflictu victores, ſervate mihi filium meum, & nolite interficere eum. Commiſſum eſt ergo prœlium, & prævalens pater, fugavit filium trans pontem, multique illic occiſi ſunt gladio, & plures aquis præfocati. Rurſus inſtauratum eſt prœlium, & pater concluſus & comprehenſus. Quantas autem contumelias quantave opprobria vir ille magnificus in diebus illis pertulerit, ſicut relatu difficile, ita auditu lamentabile eſt. Inſultabant ei inimici, illudebant ei & amici. Denique, ut ajunt, pauperculus quidam, ſed literatus, coram omnibus ſic locutus eſt ad eum: Inveterate dierum malorum nunc venerunt peccata tua, quæ prius operabaris, judicans judicia injuſta, opprimens juſtum; & dimittens noxium. Cui cum aſtantes iraſcerentur viri ſenſati, compeſcuit eos Cæſar, dicens: Sinite eum, ut maledicat, quia voluntas Dei eſt. Erat autem illic Epiſcopus Spirenſis Cæſari quondam dilectiſſimus. Nam & Imperator Eccleſiam B. Virginis apud Spiram fundaverat. Dixit ergo Cæſar ad amicum ſuum Epiſcopum Spirenſem: Ecce deſtitutus regno decidi a ſpe, nihilq; mihi utilius pro nunc video, quam renunciare militiæ. Da ergo præbendam mihi apud Spiram, ut famulus Dominæ meæ Dei Genitricis eſſe valeam. Novi enim literas, & poſſum adhuc ſubſervire choro. Ad quem Epiſcopus ille, per Matrem, inquit, Domini non faciam tibi, quod petis. Tunc ſuſpirans Cæſar & lacrymans ait ad circumſtantes: Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Mortuus eſt ergo non diu poſt Leodii Cæſar, ſtetitque corpus ejus inhumatum in capella quadam deſerta V. annis

annis propter ſententiam excommunicationis. O magna Dei judicia & inſcrutabilia, quæ oſtenſa ſunt in tam præpotenti viro! Sperandum eſt autem, quod caminus ille tribulationis decoxerit in eo ſcoriam, & rubiginem omnem abſtulerit peccatorum. Quotiens enim in præſenti vita judicamur, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

De Henrico V. Imp. LXXXVI.

Henricus Quintus Henrici IIII. filius cœpit an. mundi VMLXVII. Olymp. CCCCLXVII. anno tertio, Urbis conditæ MDCCCLVI. Domini vero MCVI. & annis XXI. imperavit, ſecundum Martinum. Hic Henricus, ſecundum Vincentium, apud Moguntiam conventum Principum convocavit in Natali Domini, qvantus per multa annorum curricula a quoquam viſus eſt. Fertur enim LII. ibidem tunc Principes fuiſſe vel amplius, adeo ut ſolus Magnus Dux Saxoniæ ætate decrepitus notaretur defuiſſe. Apoſtolicæ etiam ſedis legati, puta Albanenſis & Conſtantienſis Epiſcopi ſententiam anathematis in Henricum IIII. Imperatorem a tot ſibi ſuccedentibus Papis ſæpius promulgatam, ſcriptis ſimul & dictis teſtificabantur ibidem. Qua de cauſa cum ipſe de caſtello, quo manebat, exhibere tentaret animoſe, Principes propter cavendum tumultum vulgi, ſi æ parti potius quam filii favere ſolentis, ipſi Imperatori occurrerunt in Gylenheym, tandemque generali & proditioſo illum circumvenientes concilio perducunt usque ad hoc, quod Imperialia inſignia, crucem ſcilicet & lanceam, ſceptrum, globum & coronam filii poteſtati tradidit, proſpera illi imprecans, illumque Primatibus multo fletu commendans. Hoc ergo ordine Henricus V. primum a patre Henrico Imperatore, demum ab omnibus regni Principibus in Regem jam ſecundo eſt electus, & a legatis Apoſtolicis per manus impoſitionem Catholice confirmatus, acceptis tam ab Epiſcopis quam laicis juxta morem patriæ ſacramentis.

Primo anno Henrici, qui eſt Domini MCVII. Robertus Wiſcardi Rex Apuliæ, ſecundum Martinum, vicit Alexium & Tymmanum Imperatores Conſtantinopolitanos. Iſte Robertus de Francia venit Romam cum exercitu magno, volens, ſi poſſet, urbem occupare. Sed vi repulſus, regnum Apuliæ cepit. Habuit autem filium Rogerium Regem Siculorum & filiam Conſtantiam Imperatricem, matrem Friderici Imperatoris, qui contra Ottonem invaluit. Iſte Rogerius genuit Willerum Regem Apuliæ, qui fuit in omnibus glorioſus, cujus tempore Regnum Apuliæ divitiis & deliciis præ cæteris regnis affluebat. Habuit etiam ſupra dictus Robertus & alium filium Boamundum, qui mare tranſiit pro liberatione Terræ Sanctæ, ut ſupra anno Domini MXCVI. patuit. Henricus Rex Romanorum legatos ſuos Romam miſit, viros ſagaces, puta de Lotharingia & Germania Brunonem Treverenſem, de Saxonia Henricum Magdeburgenſem Archiepiſcopos, a Francia orientali Ottonem Babenbergenſem, de Bayoaria Everhardum Eyſtadenſem, ab Alemannia Gherhardum Conſtantienſem Epiſcopos, alioſque nonnullos Abbates notabiles, pluresque Nobiles de latere Regis laicæ profeſſionis, qui & de objectis rite rationem reddere, & de incertis ſagaciter inveſtigare, & per omnia Eccleſiaſticis utilitatibus ſapienter conſulere erant idonei: illudque mandati præcipuum eis inter cætera dedit, ut ſi fieri poſſet, Dominus Apoſtolicus ſuam transalpinis partibus exhibeat præſentiam. Et ſic per tot annos jam obnubilata lux fidei partibus noſtris exoritur, depopulatur & ventilatur, dijudicatur & convincitur, reſpuitur & condemnatur hæreſis Clementina & Wicbertina ac Henriciana. Eccleſia autem Romana jam cornibus ſibi exaltatis, oſſa Wicberti Papæ de ſolenni ſepulcro ſuo, quod per ſex annos jam in Eccleſia Ravennenſi quieverat, projici fecit, univerſaque ejus inſtituta velut invaſoris Apoſtolici annullavit. Hoc anno Wernherus Miniſterialis Regis, ſecundum Egghardum, qui Marchiæ Aquinæ præerat, collectis undecunque per Italiam copiis, corruptisque pecunia nonnullis Romanis, dum Papa Paſchalis in finibus Beneventanis immoraretur, Abbatem de Farfara Cathedræ S. Petri impoſuit, & ipſum Papam Cæſaris ſub Silveſtri vocabulo appellari præcepit, qui tamen poſt paululum a fidelibus Paſchalis Papæ eliminatus eſt. Legati Henrici depoſiti Imperatoris, ſecundum Vincentium, per Adelbertum Comitem juxta Tridentum civitatem capiuntur de mandato Imperatoris novelli, ſed per Weloſonem Ducem Noricum tertia die ſupervenientem liberantur. A prima hebdomada Quadrageſimæ cometa immenſi fulgoris usque ad Domini Paſſionem apparuit. Quidam in Alſatia Henrico Regi novo rebellare moliebantur, & Henricus pater Regis deſtitutus Imperator non modica ſibimet auxilia contra filium attraxit, puta Epiſcopum Leodienſem, Henricum Ducem Lotharingiæ, & urbes Colonienſem, Juliacum, Bunnam & Veronam, cæteraque partis illius oppida, ut vir bellator ab adoleſcentia ſua argumentoſe ſe contra filium ſuum præparavit. Henricus vero Rex novellus, juvenili accenſus animoſitate, ſe paravit ad occurrendum, præmiſitque CCC. viros, qui pontem ſuper Moſam fluvium in loco, qui dicitur Wegeſaz, conſtructum obſervarent. Ipſe autem Aquisgrani in palatio cœnam Domini celebrare volebat. Unde Henricus Dux Lotharingiæ cum Imperatoris antiqui exercitu regios milites ad pontem invaſit, cinxit, oppreſſit, ſtravit & captivavit, quorum etiam quosdam fluvius abſorbuit. Henricus ergo Rex propter eventum rei, ſecundum Egghardum, feſta Paſchalia Bunnæ celebravit, ubi Henricum Ducem Lotharingiæ judicio optimatum reum majeſtatis læſæ & hoſtem reip. Ducatu privavit, & generalem expeditionem contra Lotharingiam, accepto a Principibus ſacramento, per totum regnum indixit & paravit. Et exhinc ad partes ſuperiores ſe contulit, memor patris ſui prudentiæ, experientiæ bellicæ & animoſitatis. Inter hæc Henricus ſenior Imperator Coloniam proficiſcitur, Archiepiſcopum expellit, civita-

vitatem fortiſſime munit, & inde Leodium redit. Menſe igitur Junio Henricus Rex junior cum XXM. Coloniam obſidet, & quatuor hebdomadas ibi caſſo labore conſumit. Inter hæc legati Imperatoris deſtituti Henrico Regi & Principibus ſuis literas deferunt in hæc verba: Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus Epiſcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, cæteriſque Regni Principibus, gratiam & dilectionem dignantibus eam recipere. Conquerimur Deo omnipotenti, & Dominæ Sanctæ Mariæ, beatoque Petro Apoſtolorum Principi Patrono noſtro, & vobis Principibus omnibus, quod injuſte & inhumane ac crudeliter confiſi in illa fide, de qua dubitare non debueram, tractati ſumus, & tam honore regni, quam præſidiis & omnibus, quæ habebamus contra divinum & humanum jus, ad infamiam & improperium regni ita exſpoliati ſumus, ut nichil penitus præter ſolam vitam relictum nobis ſit. Et quia cum conſilio & rogatu filii noſtri fide & ſecuritate vitæ & honoris noſtri ab eo prius accepta, fiducialiter & deſideranter Moguntiam in præſentiam legati Romani & Principum tenderemus, ut eorum diſpoſitione ageremus tam de ſtatu Eccleſiæ & honore Regni, quam de ſalute animæ noſtræ, ipſe non eſt veritus in hac voluntate & obedientia nos contra datam fidem capere, & usque ad articulum mortis ferme deducere. Non auſi ſumus ita nos illi credere, ut injuriis & contumeliis nos pro voluntate ſua, ſicut prius valeat, pertractare. Quapropter multum rogamus vos & obnixe precamur, ut pro timore Dei & honore regni, ac honeſtate veſtra ſtudere dignemini, quomodo de injuria in manibus veſtris mihi illata, per vos juſtitiam poſſimus recuperare. Nos quoque pro conſilio veſtro & eorum, qui nos non odiunt, parati ſumus tam filio noſtro, ſi in aliquo eum offendimus, quam alteri in regno libenter emendare. Parati ſumus inſuper & Domino Papæ reverentiam debitam & obedientiam ſincero corde penetraliter exhibere, & tam conſilio veſtro quam ſpiritalis patris noſtri H. Cluniacenſis Abbatis, aliorumque virorum religioſorum de ſtatu Eccleſiæ & honore Regni, quantum in nobis eſt diſponere. Cum ergo ad hoc parati ſimus, rogamus vos, & obnixe precamur, quatenus pro Deo & honore Regni ac veſtro, inſtanter moneatis filium noſtrum, cum nulla ei adverſum nos reſidua ſit occaſio, ut aſſerit, quod amodo deſiſtat nos & fideles noſtros perſequi, & quiete ac pacifice vivere permittat. Quod ſi noluerit, rogamus vos per auctoritatem Romanæ Eccleſiæ, cui nos committimus & honorem Regni noſtri, ne ſuper nos & ſuper fideles noſtros veniatis, quia manifeſtum eſt, eum non divinæ legis zelo, aut dilectionis Eccleſiæ Romanæ, ſed concupiſcentia regnandi, patre injuſte eo privato hoc incepiſſe, apud quem ſi interpellatio noſtra ullaque alia interventio ad præſens prodeſſe poterit, appellamus Romanum Pontificem & ſedem venerabilem Romanam & Eccleſiam. Henricus autem Rex ex Optimatum conſilio, legationem vicariam invectivam & impactivam multum & calliditate plenam patri deſtinavit, quam tamen prius publice prædicari per Henricum Magdeburgenſem Archiepiſcopum fecit. Hocque facto, ſuorum animos ſecum valde roboravit. Henricus ergo eximperator & Henricus exdux Lotharingiæ exercitum undecunque conſtant, & adhuc vel ſemel tentare fortunam omnimode parant. Dum autem hæc agerentur, Henricus ſenior Imperator Leodii defunctus eſt VII. Idus Auguſti, quo die matrem ſuam Eccleſiam apud Unſtrod invadens, innumeras animas ad inferos præmiſit, eademque die Martis, qua etiam cuncta ſua prœlia paganico auſpicio perpetrare conſvevit, Leodii ſepultus eſt. Sed tandem juſſu Regis Spiram delatus eſt, inhumatus permanens per luſtrum ob excommunicationis ſententiam. Hic Henricus ſecundum Wilhelmum, Hildebrandi Papæ inimicus, & ea occaſione a filio ſuo turpiter & nequiter Imperio dejectus, fuit ore facundus, ingenio acer, eleemoſynis largus, quem natura ad imperandum omnibus habilitaverat, ſexagies & bis acie collata dimicavit. Plures autem ex adverſariis ejus vitam ſuam exitu miſero finierunt, & quia juſtitias Imperii defendere, & in ſtatu priſtino conſervare conabatur, pericula multa ſuſtinuit & perſecutiones. Quidam ex adverſariis dicti Henrici Imperatoris, homo potens & famoſus, dum ſecundum Vincentium, reſupinata cervice in convivio reſideret, repente a muribus circumvallatus eſt, ut nusquam poſſet effugere. Tantus enim erat numerus beſtiolarum, ut in qualibet provincia ampla tot eſſe non putarentur, nec fuſtibus aut baculis quibuscunque fugari poterant, nulli tamen nocere tentabant niſi illi ſolum. Quem quidem dentibus & terribili quodam occentu perſequebantur. Iſte ergo a famulis ultra jactum ſagittæ in pelagus provectus eſt, ſed fruſtra. Nam continuo tanta copia murium inundavit, ut mare paleis conſtratum jurares. Et cum tabulata navis corroderent, & aqua per rimulas & roſuras ſubintraret, famuli timentes naufragium, puppem ad litus reduxerunt. Miſer ergo ille in terram reductus, mox totus dilaceratus, horrendum murium famem explevit. Henrico igitur Magno tam miſerabiliter expedito & terminato,

Deſinat elatis quisquam confidere rebus,
Inſtabilesque Deos & lubrica numina diſcat.
Illa manus, quæ ſceptra mundi geſtabat,
Cujus ſe totiens ſubmiſit ad oſcula ſupplex
Nobilitas, nunc inhonorus, & derelictus ab omnibus,
Diuque inhumatus, nec ſepulcri meretur honorem.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MCVIII. Papa Paſchalis, ſecundum Egghardum, celebrato Concilio præſentibus legatis Henrici Regis Romanorum, Teuthonicos ſchiſmaticos abſolvit, & ad unitatem Eccleſiæ reduxit. Per tantam enim regni latitudinem tantum ſchiſma fuit, ut pauci Sacerdotes & Clerici Catholici reperirentur. Charta caritatis conſcripta eſt a S. Stephano Abbate Ciſtertienſi, & a XX. aliis Abbatibus,

batibus, Apoſtolici ſigilli auctoritate roborata, ſecundum Sigibertum. Ab illo ergo tempore rejecerunt ab Ordine Ciſtertienſi frocos & pellicea, ſcamina & capucia, feminalia, pectina, coopertoria & ſtramenta lectorum, ac diverſa ciborum fercula & ſagina, ac omnia, quæ puritati regulæ adverſabantur. Abjecerunt etiam Eccleſias, altaria, oblationes, decimas & ſepulturas aliorum hominum, & furnos, molendina, villas & villanos, quia nec in Vita S. Benedicti, nec in ejus Regula legebant, eundem Sanctum hujusmodi poſſediſſe, nec fœminas Monaſterium ejus intraſſe, nec mortuas ibi ſepultas fuiſſe, excepta ſorore ſua S. Scholaſtica, dicentes, Deum Benedicto præcepiſſe, ut Monachus a ſecularibus actibus ſe faciat alienum. Decimas quoque dicebant a ſanctis Patribus in quatuor partes diſtributas, unam Epiſcopo, alteram Presbytero vel Clerico, tertiam hoſpitibus ad illam Eccleſiam venientibus, ſeu viduis & infirmis, ſeu pauperibus alium victum non habentibus, quartam vero reſtaurationi Eccleſiæ. Et quia in hoc computo perſonam Monachi, qui terras ſuas poſſidet, unde per ſe & per pecora ſua laborando vivat, non reperiebant, idcirco hoc velut aliorum jus injuſte ſibi uſurpare decernebant. In parochia Ligienſi porca ſive ſus enixa eſt porcellum habentem faciem hominis. Natus eſt etiam ibidem, ſecundum Vincentium, pullus gallinæ quadrupes. Henricus Rex Natale Domini Ratiſponæ celebravit, ſecundum Sigibertum, præſentibus legatis Paſchalis Papæ, cujus adventum Rex apud Auguſtam aliquamdiu præſtolatus fuerat. Sed Papa proterviam Teuthonicorum declinans, & adhuc animoſum cor Regis adoleſcentis conſiderans, necdum oſtium in Germanicis partibus eſſe apertum gemens, per Burgundiam tranſivit in Cluniacum, ubi quondam Abbas fuerat, & tandem circa Aſcenſionem Domini Concilium non modicum apud Trecas tenuit, ubi inter alia ſententiam de libera Paſtorum electione, & de coërcenda laicorum in Eccleſiaſticas dignitates præſumtione, juxta prædeceſſorum ſuorum decreta promulgavit. At Rex Henricus, peragratis Saxoniæ finibus, poſt Paſchale feſtum Moguntiæ actum, eidem Concilio ſe vicinum, non tamen præſentem ſe exhibuit cum nonnullis Epiſcopis & Optimatibus, cum quibus etiam inito concilio legatos tranſmiſit, per quos tam Papæ quam univerſæ Synodo poteſtatem conſtituendorum Epiſcoporum, privilegiis Apoſtolicis excommunicationis ſententia vallatis, in contrarium conatibus inflicta, Karolo Imperatori ſuisque ſucceſſoribus conceſſam notificaret. Super qua quæſtione, quia in alieno regno quidquam diffiniri, utpote Romano jam incipiens potiri ſceptro, Henricus non patitur, induciæ ſibi totum ſequentis anni ſpatium Romam veniendi, & tandem cauſam generali Concilio ventilandi conceduntur. Papa ergo humilitatem in cordibus Germanicis, quam ſperaverat, non inveniens, queruloſe Romam revertitur: Rex vero Henricus Ratiſponam profectus, colloquium ibi cum Bayoariis habuit. Henricus Dux Lotharingiæ, qui ſecundum Egghardum, primo de Imperatore Henrico ſeniore ad filium ſuum Henricum Regem tranſiens, eum contra patrem animaverat, & demum a filio ad patrem rediens, partes filii debellaverat; mortuo Imperatore, ſe ut reum Majeſtatis Regiæ filio ejus tradidit: qui ab eo carcerali cuſtodiæ traditus eſt, de qua tamen per induſtriam ſuam evaſit, ſed Ducatus ejus datus Godefrido Comiti Lovanienſi. Philippus Rex Francorum obiit ſecundum Vincentium, & apud Floriacenſe cœnobium eſt tumulatus. Henricus filius Godeſcalci Principis Obotritorum, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, poſtquam Truto Princeps Slavorum ſenio confectus erat, egreſſus de Dacia, in quam fugerat, cum dictus Truto fratrem ſuum Buthue interfeciſſet, reverſus in terram patris ſui. Cui cum Truto introitum præcluderet, ille collecto de Danis atque Slavis magno navium numero, percuſſit Aldenburg & omnem maritimam Slavorum provinciam, duxitque de eis prædam infinitam. Et cum hoc ſecundo & tertio feciſſet, factus eſt timor magnus omnibus Slavorum populis, inſulas & litora maris inhabitantibus, ita ut ipſe Truto præter ſpem Henricum ad pacis conditionem admitteret, & conceſſo ei introitu villas ſibi optimas ad habitandum concederet. Nec tamen Truto hoc egit bona intentione, eo quod doloſus eſſet. Virum enim bellicoſum & juvenem fortem, quem vi nequibat, fraude opprimere ſatagebat, inſidias, ubi poterat, ei ponere diſponens. Sed Henrico ad cavendum inſidias Trutonis & conſilium & dolus non aberant. Nam Domina Slavina uxor Trutonis ſæpius Henricum præmonuit, denuncians ei inſidias. Et hoc ideo fecit, quia marito ſuo jam vetulo, ſi poſſibile foret, (ei) nubere affectabat. Unde etiam inſtinctu ejusdem fœminæ Henricus invitavit Trutonem ad convivium, quem multa potione temulentum, cum æſtuarium, in quo ſedebant, ſe curvando & inclinando exire deberet, eo quod oſtium baſſum eſſet, Danus quidam ad hoc conductus ſecuri ipſum percuſſit, & caput uno ictu amputavit. Et accepit Henricus Slavinam uxorem, & obtinuit principatum in terra. Occupavit autem munitiones, quas ante habuit Truto, & reddidit hoſtibus ultionem. Tunc etiam acceſſit ad Magnum Ducem Saxoniæ, & fecit ei juramentum fidelitatis & ſubjectionis. Sed & Nordalbingorum populos, quos Truto vehementer attriverat, iſte convocavit in unum, & iniit cum eis pactum firmiſſimum nulla bellorum tempeſtate violandum. Et lætati ſunt Holtzati, Sturmari & Dithmarci cæterique Saxones Slavis vicini, eo quod corruiſſet hoſtis eorum maximus, & ſurrexiſſet pro eo Princeps novus, qui ſalutem diligeret populorum. Servieruntque ei ex animo, properantes cum eo ad varia bellorum pericula, parati cum eo vivere & mori feliciter. Audientes autem Slavi, quod Princeps novus ſurrexiſſet, qui Chriſtianas leges diligeret, & tributa Principibus ſolvi præciperet, vehementer indignati ſunt. Et convenerunt omnes orientales Slavi, & una volunta-

luntate ſtatuerunt pugnandum contra Henricum, deſignantes locum & diem conventionis. Nunciatum eſt autem Henrico, quod egreſſus eſſet Slavorum exercitus ad perimendum ipſum. Qui ſtatim direxit nuncios ad accerſendum Magnum Ducem Saxoniæ, & fortiſſimos Bardorum, Holtzatorum, Sturmarorum & Dithmarcorum. Qui omnes occurrerunt promto animo, & progreſſi ſunt in terram Polaborum in campum, qui Smylowe dicitur, ubi exercitus hoſtilis erat diffuſus ſuper latitudinem campi. Videns ergo Magnus Dux, quod exercitus Slavorum grandis eſt & armis bene munitus, timuit congredi. Protractumque eſt bellum a mane usque ad veſperam, eo quod internuntii tentarent pugnam conditionibus dirimere. Dux quoque exſpectabat auxilium militum, quos ſuperventuros ſperabat. Factum eſt autem circa occaſum ſolis, & ecce ſpeculator Ducis nunciat, militiam armis inſtructam eminus accedentem. Quibus viſis, Dux gaviſus eſt, & animi Saxonum extolluntur, & perſtrepentibus tubis congreſſi ſunt in prœlium. Et diruta eſt acies Slavorum, disjectique ſunt viri animoſi, & occiſi ſunt in ore gladii. Et facta eſt victoria illa Saxonum celebris & recordatione digna eo quod affuerit Dominus credentibus in eum, & concluſit multitudinem in manu paucorum: Factusque eſt Henricus Dominus totius provinciæ Slavorum, & ſervierunt ei ſub tributo. Porro in univerſa Slavia non erat Eccleſia neque Sacerdos, ſecundum Helmoldum, niſi in urbe tantum Lubicana, eo quod Henricus Princeps poſt mortem Trutonis ibi Eccleſiam erexiſſet, & cum familia ſua ibi frequenter moraretur, & de caſtro, quod Truto ibidem conſtruxerat, inimicos ſuos debellaret, prout ſupra tactum eſt anno XLVIII. Henrici IIII.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MCIX. Mortuus eſt Magnus Dux Saxoniæ, ſecundum Egghardum, filius Rodulfi Ducis, filii Bernhardi Ducis, filii Bennonis Ducis, filii Hermanni primi Ducis Saxoniæ. Et dedit Henricus Rex Ducatum Saxoniæ Ludero Comiti filio Ghevehardi Comitis de Suppelingborg, eo quod Magnus Dux non haberet filium, ſed duas filias, quarum una Eylike nomine nupſit Ottoni Comiti de Oſterbergh, genuitque ei Albertum Marchionem cognomento Urſum. Altera vero filiarum Vulfildis nomine data eſt Catulo Duci Bayoariæ, quæ peperit ei Henricum Leonem. Luderus autem, qui de ſanguine Widekindi Regis Angarorum deſcenderat, obtinuit Ducatum Saxoniæ, & gubernavit ipſum cum modeſtia, habens ſub ſe tam Slavos quam Saxones. Plures autem Comites alii cum Ludero prædicto de ſemine Widekindi deſcenderant, puta Ballenſtedenſes, Brunſwicenſes, Ringelenſes, Werlenſes & alii quamplurimi Cometias & dominia plurima poſſidentes. In diebus ergo illis accidit, ut latrunculi Slavorum venirent in Sturmariam ad tollendam prædam jumentorum, & ad captivandum homines prope urbem Hammeburg. Comes autem provinciæ illius, Godefridus audiens Slavos advenisse, cœpit cum aliquibus civibus de Hammeburg & ſuis familiis perſequi latrones. Sentiens vero eorum multitudinem, ſubſtitit aliquantulum, donec ei auxilium majus adveniret. Quem præteriens quidam ruſticus, cujus uxor & filii captivi ducebantur, dixit Comiti: Quid tardas virorum viliſſime, cor habens muliebre & non virile? Certe ſi videres uxorem tuam & filios tuos abduci, ſicut vides de meis fieri, non ſubſiſteres. Ad quid, rogo, obligamur tibi ſolvere tributa, ex quo trepidas defendere nos & terram noſtram. Feſtina ergo liberare captivos, ſi amplius a nobis honorari volueris in terra noſtra. Comes autem verbis ruſtici provocatus, hoſtes velociter inſecutus eſt. At illi poſuerant poſt ſe inſidias, & cum præteriret Comes cum paucis, ſurrexerunt Slavi de inſidiis, & percuſſerunt Comitem cum XL. viris, & abierunt viam ſuam cum præda, quam rapuerunt. Caput autem Comitis Godefridi abſciſſum ſecum abduxerunt, quod poſt multo pretio redemtum, in patriis reconditum eſt ſepulcris cum corpore ſuo. Cometiam autem hanc vacantem dedit Luderus Dux Saxoniæ Nobili viro Adolfo de Schowenburg, virtutibus militaribus & induſtria tunc in partibus occidentalis Saxoniæ ſingulariter adornato. Et ſic Adolfus Comes factus eſt de non Comite, & fecit pacem firmiſſimam cum Regulo Slavorum Henrico filio Godeſcalci ex filia Regis Danorum. Cum autem Henricus Slavorum Princeps ſederet in urbe Lubicana quiete, ſecundum Helmoldum, ecce improviſo ſupervenit Ranorum ſive Rugianorum exercitus, & ſubvecti Rani per alveum Trabenæ, urbem navibus circumdederunt. Videns autem Henricus Princeps improviſum obſidionis malum, dixit ad Ducem exercitus ſui: Conſulendum eſt ſaluti noſtræ & virorum, qui nobiſcum ſunt, & neceſſarium mihi videtur, ut exeam ad procuranda auxilia, ſi forte valeam urbem ab obſidione liberare. Eſto ergo vir fortis, & conforta bellatores, qui in urbe & caſtro ſunt, & ſervate mihi ea in diem quartum. Tunc enim, ſi vixero, apparebo ſuper montem illum. Et elapſus eſt nocte cum duobus viris, & venit in terram Holtzatorum, nuncians eis imminens periculum. At illi mox conglobati convenerunt, occurrentes cum eo in prœlium. Et venerunt prope munitionem, quæ jam oppugnabatur ab hoſtibus, & locavit Henricus ſocios in latibulis, præcepitque eos in ſilentio eſſe, ne forte hoſtes audirent murmur multitudinis & equorum hinnitum. Avulſusque a ſociis uno tantum contentus famulo, venit ad locum, quem ſuis præſignaverat, & unde videri poterat ab urbe. Cujus faciem præfectus militiæ urbanæ callide obſervans, oſtendit eum amicis, quorum animi conſternati erant. Nam fama ad eos pervenerat, quod Henricus ea nocte, qua egreſſus fuerat, captus fuiſſet ab hoſtibus. Contemplatus ergo ſuorum periculum & obſidionis fervorem, reverſus eſt ad ſocios, & commutato itinere, circumduxit exercitum per viam maris usque ad oſtium Trabenæ, quod Travemunde nuncupatur, deſcenditque per viam,

qua

qua Ranorum equites deſcendere debebant. At ubi Rani viderunt multitudinem per iter maris deſcendentem, putabant, quod equites ſui eſſent, & exierunt de navibus in occurſum Henrici cum gaudio & plauſu. At illi facto magno clamore, inſiluerunt ſubito in hoſtes, & perterritos inopinato caſu ad naves usque propulerunt. Et facta eſt ruina magna exercitus Ranorum illa die, cecideruntque interfecti coram urbe Lubeke circiter VIM. Nec fuit minor numerus eorum, qui aquis præfocati ſunt, quam qui gladiis interierunt, feceruntque magnum tumulum, in quo corpora interfectorum ſunt projecta, & in memoriam victoriæ locus tumuli illius vocatus eſt Raniberg usque in hodiernum diem. Magnificatus eſt ergo Dominus Deus in manu Chriſtianorum in ipſo die. Locus vero præfatus Raniberg eſt prope urbem ad parvum ſpatium, ubi impræſentiarum eſt ſituata. Ex quo manifeſte apparet, primam fundationem ſuam eſſe factam a Trutone in loco, ubi jam ſituata exiſtit, cum ante hæc tempora non legatur ſub aliquo Authentico Chronographo fuiſſe deſtructa, ſed potius poſt.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini MCX. Ipſe Henricus Rex, ſecundum Egghardum, volens captioſe & doloſe experiri caſtitatem & probitatem uxoris ſuæ, commiſit uni militum ſuorum, ut ſuam tentaret uxorem de actu Venereo, ſi aliquo modo eam inclinare poſſet ad ſuam voluntatem. Cumque prædictus miles verbis dulcibus Imperatricem invaderet, & inſtanter ei ſuum exponeret deſiderium, illa velut caſta & honeſta mulier ac Deum timens, militi nequam viriliter reſtitit, & omnino ſe nolle facere affirmavit, quod affectaret, cum magna etiam indignatione ipſum repellens & redarguens, quod tale nefas de ea præſumeret. Miles vero quia a Rege audaciam acceperat, verbis ipſam pulſando deſtitit, & fortius eam aggrediens importunis precibus & comminatoriis affatibus, & ultimo vim ei inferre velle proteſtans ſuum deſiderium ab ea impleri poſtulavit. Regina ergo videns impudentiam militis, nec ſuſpicans impoſitionem eſſe viri ſui, ſed metuens de honoris ſui infamia, tandem ei conſenſit verbo, non animo, aſſignans ſibi tempus & horam, in quibus commode ad eam poſſet accedere. Quo reſponſo habito, miles lætus receſſit, & Henricum Regem ad partem trahens cuncta, quæ ſibi acciderant, ei intimavit. Interim vero Regina ſex fortes viros juvenes induit veſtibus muliebribus, qui in latibulis poſiti, venientem militem fortiter percuterent, & indignanter amoverent. Rex autem audiens, uxorem ſuam conſenſiſſe militi tentatori, exutis veſtibus propriis, induit ſe veſtimentis militis, & hora noctis conſtituta rediens de via, quam ſimulaverat, perrexit ad locum militi deputatum. Quem videntes adoleſcentes in angulo occultati, & putantes militem eſſe, in ipſum irruerunt, & fuſtibus ipſum atrociſſime percutientes, ad terram usque proſtraverunt. Qui vocibus miſerabilibus cameram replens, ſe fore Regem exclamavit. Cujus vocem agnoſcentes famuli, a verberibus deſiſtebant, ſe excuſantes quod militem illum ſe putaſſent percuſſiſſe. Regina ergo egreſſa de ſuo cubili, dixit Regi: O Domine mi Rex, non decet Majeſtatem veſtram ſic illudere uxori veſtræ, & tradere eam viro ſceleratiſſimo, ac deturpare thorum veſtrum regium. Rex vero confuſus voluiſſet occidiſſe juvenes percuſſores, niſi Proceres ſui ei reſtitiſſent. De conſilio tamen Nobilum ſuorum militem illum occulte interfici juſſit, ne factum tam execrabile divulgaretur. Philippo Regi Francorum nuper defuncto ſucceſſit Lodowicus filius ejus ſecundum Wilhelmum, cognomento Groſſus, & regnavit XXX. annis. Hic vir extitit bellicoſus, acer in hoſtes, ac in agendis rebus ſtrenuus. Nam Theobaldum Comitem Bleſenſem, & Hugonem de Piſtiaco ſibi ſubjecit, & caſtrum ejus funditus ſubvertit. Milonem quoque de Monte Letherii, Oddonem Comitem Corbeyenſem, Hugonem de Creciaco & Thomam de Marna tyrannum perpetuo exhæreditavit. Haymonem & Dominum Borboniæ ſuppeditavit, & opida ac munitiones omnium eorum juriſdictioni ſuæ ſubegit. Inſuper Borchardum Præpoſitum Brugenſem interfectum, in cloacam projici fecit, Bertoldum ſocium ſuum vivum cum cane ſuſpendit, Iſaac vero tertium ſocium ſimiliter ſuſpendit propter Karolum Comitem Flandriæ conſangvineum Lodowici Regis, quem iſti in Eccleſia orantem ſub proditione interfecerunt. Cum Brizanorum & Stoderanorum populi, hi videlicet, qui Havelberg & Brandeburg habitant, ſecundum Helmoldum, rebellare Henrico Regulo Slavorum pararent, ipſe congregato exercitu de amiciſſimis Nordalbingorum populis, venit Havelberg, & opidum obſedit, præcepitque omni Obotritorum populo, ut deſcenderet ad expugnationem urbis. Et crevit obſidio in dies & menſes. Interea perlatum eſt ad Miſcue filium Henrici, quod gens quædam eſſet e vicino fertilis omnibus bonis, habitatoresque ejus ſederent quieti, & nullius tribulationis experti, dicti Livi ſive Livones. Aſſumſit ergo ſecum CC. Saxones & CCC. Slavos, omnes electos, & abiit inconſulto patre iter bidui per anguſtias nemorum & difficultates aquarum ac paludes, irruitque ſuper ſecuros & impavidos, & duxit ex eis infinitam prædam & captivos homines multos, abieruntque onuſti. Cumque in reditu difficiliora paludis tranſirent, ecce circumjacentium locorum incolæ pariter conglobati in pugnam proruunt, volentes liberare captivos. Videntes ergo hi, qui erant de Miſcue parte, ſe immenſa multitudine hoſtium circumfuſos, viamque ferro aperiendam eſſe, adhortati ſunt ſe mutuo, totisque viribus uſi, omnem obſiſtentium multitudinem illam peremerunt, & Principem eorum captivum ſecum duxerunt. Veneruntque ad Henricum & exercitum, qui erat in obſidione cum ſalute, victoriamque & multas divitias ſecum reportantes. Poſt paucos vero dies Brizani cæterique rebelles pacem poſtulaverunt, datis obſidibus, quos Henricus Princeps poſtulaſſet, atq; in hunc modum ordinatis

rebus & ſedatis rebellibus, Henricus reverſus eſt ad propria cum ſuo victor glorioſus.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini MCXI. Ipſe Rex Romanorum Henricus, conventu Procerum in Frankenford habito, ſecundum Sigibertum, Sifridum Palatinum Comitem apud Wirciburgenſem Epiſcopum cuſtodiæ deputavit, eo quod prodente Henrico quondam Duce Lotharingiæ, jam in gratiam Regis recepto, in necem & regnum Regis inſurgere conciliatus ſit. Ibi etiam depoſito Godefrido Fuldenſium Abbate, Wolfhelmum eis præfecit ex eadem congregatione. Poſt hoc ad Poloniam gentem longinquam movit exercitum, multoque & diuturno ibidem deſudans labore, negatum a terra illa extorſit tributum debitum. Woldemarus filius Henrici Reguli Obotritorum a Ranis ſive Rugianis interfectus eſt, ſecundum Helmoldum in Chronicis. Quamobrem pater dolore pariter & ira permotus, omnem animum vertit ad rependendam occiſoribus talionem. Miſit ergo nuncios in univerſas Slavorum provincias ad contrahenda auxilia, & convenerunt omnes pari voluntate, ut parerent juſſui Principis, & expugnarent Ranos, & fuerunt innumerabiles quaſi arena maris. Nec his contentus Henricus, miſit ad accerſendos Saxones, eos ſcilicet, qui Holtzati & Sturmari dicuntur, commovens eos, & ſecuti ſunt eum ex ſpeciali amicitia, numero quaſi mille DC. Tranſito ergo flumine Trabena, abierunt per longiſſimos fines Polaborum & Obotritorum, quousque pervenirent ad Panym flumen, id eſt Peyna. Quo tranſito, direxerunt iter ſuum verſus urbem Wolgaſt, quæ apud urbaniores vocatur Julia Auguſta propter urbis illius conditorem Julium Cæſarem. Illic autem invenerunt Henricum eos exſpectantem. Et pernoctaverunt, figentes caſtra longe a mari. Mane autem facto, convocans Henricus populum, allocutus eſt eos, dicens: Magna o viri debetur vobis gratulatio, qui ad oſtenſionem benevolentiæ veſtræ longius veniſtis, laturi nobis opem contra hoſtes ſæviſſimos. Notum ergo vobis eſſe cupio, quod Rani, ad quos modo tendimus, directis ad me nocte nunciis, ducentis marcis pacem obtinere quærunt. Super hac re nihil mihi ſine conſilio veſtro diffiniendum eſt. Et ſi decreveritis acceptandum, acceptabo, ſi vero recuſandum, recuſabo. Ad quem reſponderunt Saxones, dicentes: Nos quidem, o Princeps, licet pauci numero ſimus, honoris tamen atque virtutis cupidi, gloriam pro quæſtu nullo modo ducimus acceptandam. Ranos ergo, qui filium tuum occiderunt, pro ducentis marcis in gratiam recipiendos noſtro requiris conſilio. Revera nomini tuo magno condigna ſatisfactio. Abſit a nobis talis injuria, ut unquam facto huic conſentiamus. Nec enim ideo uxores, filios & patriam noſtram reliquimus, ut hoſtibus cavillationem, & filiis noſtris opprobrium ſempiternum hæreditemus. Quin potius perge, ut cœpiſti: tranſi mare, utere ponte, quem ſtravit tibi bonus artifex Chriſtus. Admove inimicis tuis manus. Videbis nobis glorioſam mortem maximum eſſe lucrum. His exhortationibus animatus Princeps, movit caſtra de loco illo, & perrexit ad mare, quod ſtratum erat glacie firmiſſima ob algorem hyemis, ſtatimque tranſitis ſylvis & arundinetis, venerunt ſuper mare. Ecce illic agmina Saxonum & Slavorum diffundebantur ſuper faciem maris per diſtincta vexilla, expectantia Reguli præſentiam, eratque exercitus ille grandis valde. Omnibus ergo ordinate per ſingulas acies conſiſtentibus, ſoli Duces egreſſi ſunt ad ſalutandum Regulum Henricum, & pronis vultibus adoraverunt. Quos reſalutans Henricus & exhortans, cœpit percunctari de itinere, & quinam in proceſſu belli eſſe deberent primi. Singulis autem Ducibus exercituum certamen offerentibus, reſponderunt Saxones: Noſtri juris eſſe dinoſcitur, ut ad bella procedendo nos primi ſimus, & recedendo ultimi inveniamur. Legem ergo a patribus noſtris nobis traditam & hactenus poſſeſſam, & in hoc loco minime negligendam eſſe arbitramur. Et annuit eis Henricus Regulus. Et licet Slavorum multus eſſet numerus, Henricus tamen non ſe credebat eis, eo quod ipſe noſceret omnes eorum conditiones. Levatis ergo ſignis, Saxones præceſſerunt in fronte, cætera vero Slavorum agmina in ſuis ordinibus ſubſecuta ſunt. Et tota die ambulantes in glacie & nive, tandem circa horam IX. apprehenderunt terram Rugianorum. Statimque villæ litori contiguæ inflammatæ ſunt. Dixit autem Henricus Princeps ad exercitum: Quis ibit ex nobis ſpeculari, ubi exercitus conſiſtat Ranorum? Videtur enim mihi, quaſi videam eminus multitudinem nobis appropinquantem. Miſſus ergo cum aliquantis Slavis ſpeculator Saxonum, in momento reverſus eſt, nuncians, hoſtes adeſſe. Dixitque Regulus ad ſocios: Mementote o viri, unde veniſtis, & ubi conſiſtitis. Ecce menſa poſita eſt, ad quam æquo animo nobis accedendum eſt. Nec eſt locus ſubterfugii, quin oporteat nos participari deliciis ejus. Ecce mari undique concluſi ſumus. Hoſtes ante nos, & hoſtes poſt nos, periitque a nobis fugæ præſidium. Confortamini ergo in Domino Deo excelſo, & eſtote robuſti viri bellatores, quia e duobus unum reſtat eligendum aut vincere aut mori fortiter. Sed hoc nobis magni ſolatii erit & ſpei, quod contra inimicos Dei bellaturi ſumus. Inſtruxit ergo Henricus aciem, ipſe conſtitutus in fronte cum robuſtiſſimis Saxonum. Videntes ergo Rani impetum viri & fervorem bellandi exercitus ejus, timuerunt timore magno, miſeruntque Flaminem ſuum, qui cum Principe Henrico de pace tractaret, & primo CCCC. deinde DCCCC. obtulit marcas. Cumque exercitus remurmuraret indignans, urgerentque aciem ad congreſſum, corruit Sacerdos Ranorum ad pedes Principis, dicens: Ne iraſcatur Dominus noſter ſuper ſervos ſuos. Ecce terra in conſpectu tuo eſt: utere ea, ut libet. Omnes in manu tua ſumus: quicquid impoſueris nobis oneris, faciemus. Quatuor ergo milibus & DCCCC. marcis pacem mercati ſunt. Acceptis ergo obſidibus & juramentis fide-

fidelitatis de ſubjectione ſervitutis perpetuæ, Henricus Regulus in terram ſuam reverſus eſt, dimittens unumquemque ad proprias redire ædes.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini MCXII. Henricus Rex Romam perrexit propter ſedandam diſcordiam, quæ erat inter Regnum & Sacerdotium, ſecundum in Speculo. Quæ quidem cœpit a Gregorio VII. & exagitata eſt a ſucceſſoribus ſuis, Victore, Urbano & Paſchali, & magnum ſcandalum ex ea ortum eſt toti mundo. Rex enim uti volens conſvetudine & auctoralibus privilegiis Imperatorum, qui a Karolo Magno, qui primus Germanorum imperavit, Romam jam per CCC. & eo amplius annos imperaverunt ſub LXIII. Apoſtolicis, & dederunt licite Epiſcopatus, Abbatias, virgam & annulum, & hoc eſſe ſuum jus allegabant. Contra hanc majorum auctoritatem cenſebant Papæ Synodali judicio, nec poſſe nec debere dari per virgam vel per annulum Epiſcopatum, vel aliquam Eccleſiaſticam dignitatem aut inveſtituram a laicali manu. Et quicunque ita Epiſcopatum vel dignitatem aliam aut inveſtituram accipiebant, excommunicabantur. Propter hanc præcipue cauſam Rex Romam tendebat. Et ſiqui Lombardorum quoquo modo ei reſiſtere tentabant, potenter eos conterebat. In reconciliatione autem facta inter Papam & Regem talis ordo obſervatus eſt, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum. Cum enim Rex Romam veniret, ut Imperialis honoris faſtigium reciperet de manu Summi Pontificis, Dominus Papa Paſchalis valde lætatus, miſit ad circumjacentes regiones accerſiri numerum Cleri, ut Regem venientem honorifice reciperet. Suſceptus ergo cum magno Cleri urbisque tripudio, cum perveniretur ad conſecrationem, exegit Papa ab eo juramenta, quatenus in Catholicæ fidei obſervantia & Apoſtolicæ Sedis reverentia, ac Eccleſiarum defenſione fidelis exiſteret & perſeveraret. Sed Rex ſuperbus jurare noluit, dicens, Imperatorem nemini debere jurare, quia juramentorum Sacramenta ei eſſent exhibenda. Facta eſt ergo contentio inter Papam & Regem, & interceptum eſt officium conſecrationis. Statim armatus Regis exercitus injecit manus in Clerum, & ſpoliaverunt eos veſtibus ſacris. His auditis, Romani proruunt ad obſiſtendum, ortumque eſt bellum in domo Beati Petri, quale non eſt auditum a diebus multis. Prævaluit autem exercitus Regis, & attrivit Romanos interfectione magna, & repleta eſt domus ſanctificationis cadaveribus, profluxeruntque de corporibus occiſorum rivuli ſangvinis adeo, ut Tiberina fluenta rubricarentur. Poſt vero & Cardinales, qui interfectioni ſuperfuerant, in captivitatem ſunt reducti. Poſtquam vero profecti ſunt de Roma captivi Papa & Cardinales in collis funes gerentes tanquam ſuſpendio digni, dixerunt quidam Epiſcopi Papæ: Magnum facinus commiſſum eſt in te, Pater Sancte, & Clerum tuum, ſed mala hæc exigentibus noſtris peccatis improviſa fuerunt. Aſſentire ergo neceſſarium eſt tibi Regi & complacere, ut & ipſe placeatur nobis, & perfice in eo opus benedictionis tuæ. Reſpondit Papa: Quid dicitis fratres? Virum hunc iniquum, virum ſangvinum & doloſum a nobis conſecrandum conſulitis? Abſit a me verbum, ut ego conſentiam conſecrationi ejus, qui ſe ipſum execrabilem reddidit. Pulcre quidem expiavit manus ſuas ad percipiendam conſecratio, qui aras Dei perfudit cruore Sacerdotum. Cumque illi dicerent, bonum eſſe ſaluti ſuæ & ſuorum, qui erant in captivitate, ut Regem placaret, reſpondit: Non timebo Dominum veſtrum Regem. Occidat corpus, ſi voluerit, & amplius non habebit, quod faciat. Sed dico vobis in veritate, quod de cætero non aſſequetur victoriam, nec videbit pacem in diebus ſuis. Sed nec filium generabit, qui ſedebit in ſolio ſuo poſt eum. Cumque hæc denunciarentur Cæſari, valde iratus effectus, juſſit omnes captivos decollari in facie Papæ, ut vel hoc deterreret ipſum. Papa vero conſtanter hortabatur eos mori pro juſtitia, promittens eis vitam æternam. At illi unanimiter provoluti pedibus ejus, orabant dilationem vitæ. Tunc ſanctus Pontifex profuſis lacrymis conteſtatus eſt cordium inſpectorem, potius ſe velle mori, quam conſentire voluntati Regis, ſed ipſum præpediret omnibus jure impendenda compaſſio. Fecit ergo, quod neceſſitas imperabat, & promiſit, ſe Regem conſecraturum, ut captivitas relaxaretur. Reverſus ergo in urbem, fecit Papa cum Cardinalibus Regis voluntatem, conſecrando ipſum in Imperatorem. Quo conſecrato & coronato, poſt lectum Ewangelium, tradidit ei Papa ante altare Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, in oculis omnium Principum privilegium inveſtituræ Epiſcoporum & Abbatum, tam per annulum quam per virgam, ut ſcilicet abſque Simonia & violentia Epiſcopis & Abbatibus regni ejus libere electis, inveſtituram annuli & virgæ conferre poſſet, poſt inveſtituram tamen Canonicam conſecrationem accipere deberent ab Epiſcopis, ad quos pertinere tale officium dinoſceretur. Confirmationis autem & pacis inter Apoſtolicum & Imperatorem forma fuit talis: Domine Imperator hoc corpus Domini, (oſtenſo ei Corpore Dominico in celebratione Miſſæ) natum ex Maria Virgine, paſſum pro nobis in cruce, ſicut Sancta & Apoſtolica tenet Eccleſia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. Puer naſcitur in Lauduno geminus a clune ſuperius ſecundum Sigibertum, duo habens capita usque ad renes cum ſuis brachiis & duo corda.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXIII. Nobilis quidam Caſtellanus & Princeps Laudunenſis, ſecundum Vincentium, Geraldus nomine, dum in Eccleſia Sanctæ Dei Genitricis urbis Laudunenſis flexis genibus ſuppliciter oraret, ab inimicis ſuis, qui eum alibi aggredi non audebant, doloſe circumventus eſt. Unde ab oratione ſurgens, diverſis gladiorum plagis ibidem interficitur. Cujus quidem ſanguine pavimentum Eccleſiæ reſperſum, cum multotiens aqua perfuſum non poſſet ad plenum ablui, & de hoc plures mirarentur, Ma-

giſter

giſter Anſelmus tunc temporis ejus Eccleſiæ Decanus, vir ſcientiæ & eloquentiæ diſertiſſimus, quibusdam ſecrete loquens fertur prænunciaſſe illam ſanguinis effuſionem non niſi ejusdem Eccleſiæ concrematione abluendam eſſe. Et ſic contigit poſtea in veritate. Nam eodem anno Waldricus Epiſcopus Laudunenſis per cives illius urbis gladiis confoſſus interiit feria V. hebdomadæ Paſchalis. Tumultuante ergo tunc impetu multitudinis confuſæ, domus Epiſcopi ſuccenditur. Unde & ipſa Eccleſia B. Virginis & Eccleſia S. Johannis Baptiſtæ in Abbatia Monialium cum omnibus vicinis Eccleſiis concremantur. Henricus Imperator multos Epiſcopos, Abbates & Principes Spiram convocans, ſecundum Sigibertum, cum eis ſolenniter anniverſarium patris ſui celebravit. Nam toto quinquennio ſuſpenſa ſepultura Apoſtolica autoritate, ab eisdem Sacerdotibus, qui & Romæ coram Papa pœnitentiæ illius teſtimonium reddiderant teſtificantibus, reddebatur & concedebatur, & ibidem ſepelitur in loco patris ſui. Hanc quidem ſolennitatem ſepeliendi patrem ſuum dicunt quidam Imperatorem feciſſe præcedenti anno, cum niſi perſteterit inhumatus.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini MCXIIII. Dominus Sigibertus, venerabilis Monachus Gemblacenſis cœnobii, vir in omni ſcientia literarum ingenioſus, temporum deſcriptor & Chronographus obiit, cujus ſcriptis frequenter in Opere præſenti uſi ſumus, ſuis autem confratribus moriendo graviſſimum mœrorem abſentiæ ſuæ reliquit. Paſchalis Papa Romæ graves ſuſtinuit injurias ſecundum Vincentium. Objiciebatur enim ſibi, quod Henricum tyrannum, reipublicæ vaſtatorem & Eccleſiarum deſtructorem conſecraſſet in Imperatorem, & inſuper privilegio ſacrilego de inveſtitura Prælatorum ei condonaſſet. Propter quod in Concilio habito Lateranis XV. Kal. April. in urbe Romana, ne aliquis de fide ejus dubitaret, coram omnibus dixit: Amplector omnem divinam Scripturam Veteris & N. Teſtamenti, Legem a Moyſe datam, & a Sanctis Prophetis ſcriptam. Amplector IIII. evangelia & VII. Canonicas Epiſtolas, & Epiſtolas glorioſi Apoſtoli Pauli; Canones Sanctos Patrum, quatuor Concilia, puta Nicenum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum & Chalcedonenſe, ac etiam Antiochenum, ac decreta Romanorum Pontificum, & præſertim Gregorii VII. & Urbani II. & quæ ipſi laudaverunt, laudo, quæ tenuerunt, teneo, quæ confirmaverunt confirmo, & quæ damnaverunt, damno: repello, interdico & prohibeo omnino, & in his ſemper perſeverabo. Quibus dictis, Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, legatus in Aquitania ſurrexit, & aſſenſu communi Papæ & totius Concilii legit coram omnibus hanc ſcripturam. Privilegium illud, quod verius non eſt privilegium, ſed dici debet pravilegium, pro liberatione captivorum Eccleſiæ a Domino Paſchali Papa per violentiam Regis Henrici extortum, nos omnes in hac ſancta ſynodo congregati, canonica cenſura & eccleſiaſtica auctoritate, judicio Sancti Spiritus damnamus & irritum eſſe judicamus, & omnino nequid habeat auctoritatis & efficacitatis, penitus excommunicamus, quia videlicet continetur, quod electus canonice a nemine conſecretur, niſi prius a Rege inveſtiatur, quod eſt contra Spiritum Sanctum & Canonicam inſtitutionem. Perlecta charta, acclamabant omnes Amen, Amen. Quibus Archiepiſcopi & Epiſcopi centum ſe ſubſcripſerunt. Apud Ravennam & Parmam, ſecundum Egghardum, intra mœnia urbium & in agris ſangvis pluit in menſe Junio. Et Idibus Novembris in ſuburbio Antiochiæ noctu terra dehiſcens, terras multas & domus adjacentes cum ſuis inhabitatoribus abſorbuit. Baldewinus Rex Ieroſolymitanus cum Rogerio Comite Antiochiæ contra Turcos in prœlium vadit, ſecundum Vincentium, ſed Rogerio cum exercitu ſuo juxta flumen quoddam reſidente, Rex cum ſuis proceſſit, ut adventum Turcorum exploraret. Turci vero montem quendam occupantes, inſidias per quatuor loca ſtatuerunt, ſingulis inſidiis quatuor milia equitum deputantes, a quibus ex improviſo Rex undique circumſeptus, mille quingentis ſuorum interfectis, ipſe fuga miſerabili vix evaſit.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini MCXV. Turci cœnobium in monte Thabor ſitum, ſecundum Vincentium, funditus everterunt, Monachis interfectis, & ab omnibus abductis. Robertus Rex Ungarorum, ſecundum Wilhelmum, admonitus per Paſchalem Papam, reſignavit ad manus Papæ literas inveſtituræ Epiſcoporum & aliorum Prælatorum regni ſui, quas usque ad illa tempora Reges Ungariæ facere conſveverunt ex indulto Sedis Apoſtolicæ. Henricus Imperator Natale Domini, ſecundum Egghardum, Erpisford, quæ & Erphordia dicitur, celebravit, ubi cum Principes Saxoniæ ſe non præſentarent, commotus valde Imperator bona eorum diripi, & poſſeſſiones eorum incendiis devaſtari præcepit, & in diebus feſtivitatis illius, & poſtea caſtrum Hartisburg longa obſidione delevit. Duo milites in partibus Italiæ, ſecundum Egghardum, inimici ad invicem ſe perſequantur totis viribus illorum. Unus autem eorum ſæpius S. Jacobum viſitaverat Compoſtellæ, & ſibi devotus extitit. Hic miles cum ſuum inimicum adeſſe cerneret, nec manus ſuas evadere poſſet propter exercitum ejus nimis fortem, quem ſecum duxerat, invocabat S. Jacobum, promittens ei dextrarium ſuum, ut ipſum de periculo mortis eriperet, quod ſibi imminebat. Cumque fugeret ante faciem hoſtis ſui, & ille fortiter ipſum inſequeretur, viſus eſt S. Jacobus in medio eorum in dorſo ſuo clypeum habens latum, in quo omnia tela miſſa ab hoſtibus & ictus excepit, & militem ſuum illæſum per ſex miliaria inimicos ſuos fugientem ad locum ſecurum perduxit.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXVI. Bernhardus Nobilis de Burgundia, ſecundum Wilhelmum, natus ex patre Teſtelino, Domino opidi Fontanorum, & matre Ale-

let, ſex fratres habuit futuros Monachos, & unam ſororem Sanctimonialem Scholaſticam nomine. Hujus mater cum ipſum geſtaret in utero, ſomniavit, ſe habere in utero catulum ex toto candidum, ſed in dorſo ſubrufum & latrantem: reſponſumque eſt ei, quod infans ille contra inimicos Dei magnos latratus facturus eſſet, & vitam mundam ducturus. Sub hoc Sancto viro Bernhardo Cœnobium Clarævallenſe eſt fundatum, cui ipſe primus Abbas præfectus eſt anno V. ab ingreſſu Ordinis Ciſtertienſis. Nam ipſe S. Bernhardus hoc anno Ciſtertium cum fere XXX. ſociis ingreſſus, militavit ſub Abbate Stephano, qui tertius fuit Abbas in Ciſtertio. Cœnobium vero Porticinenſe a Hugone Matiſconenſi, qui prius fuit Epiſcopus Altiſiodorenſis, fundatur, cujus etiam Monaſterii Abbas ipſe factus eſt. Fuit autem S. Bernhardus XXVII. annorum, quando factus eſt Abbas Clarevallenſis.

Undecimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXVII. Henricus Imperator, ſecundum Egghardum, Saxoniam ſibi rebellantem devaſtare cœpit, & contra Saxones plura caſtra erexit. Cui Reynhardus Epiſcopus Halberſtadenſis, Luderus Dux Saxoniæ, & Hermannus Comes de Horneburg cum multis aliis occurrerunt in Welpesholte, ubi partibus congreſſis bellum commiſſum eſt, & interfectis multis de Imperatoris exercitu, Rex victus eſt, occiſo Hogero Comite de Mansvelt. In hujus victoriæ memoriam Saxones in loco belli capellam conſtruxerunt, in qua ſtatuam in modum viri armati armis patriæ locaverunt cum galea ferrea. Hunc virum ruſtici illius terræ & rudes Sanctum Tyodute vulgariter nominant, quaſi Saxones victoriam ipſius auxilio habuerint. Imperator vero perdita victoria, juxta vaticinium & maledictionem Paſchalis Papæ, qui prædixit, ipſum victoriam nunquam habiturum, curiam ſtatuit in Moguntia celebrandam. Ubi cum eſſet, a Moguntinis vallatus & impugnatus, & niſi datis obſidibus, quod ea, quæ petebant, certiſſime confirmaſſet, ipſum palatium cum omnibus exiſtentibus in eo, crudeliſſima nece corruiſſet incenſum. Quidam ex Clero Romano, ſecundum Vincentium, contra Paſchalem Papam conſurrexerunt, & ſucceſſive tres hæreſiarchas, ſcilicet Albertum, Agyulfum & Theodoricum contra ipſum in Papas erexerunt, objicientes ſibi privilegium de inveſtituris Prælatorum Henrico tyranno datum, ut ſupra dictum eſt anno VIII. Henrici, de quibus finaliter bene triumphavit, quamvis primo multas ſibi fecerint infeſtationes, non quærentes, quæ Dei ſunt, ſed quæ ſua.

Duodecimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXVIII. Paſchalis Papa Romæ pridie Non. Martii Concilium generale celebravit, ſecundum Vincentium, in Eccleſia Lateranenſi, congregatis ex diverſis provinciis & regnis multis Principibus & Epiſcopis, ubi privilegium Imperatori datum de inveſtitura Epiſcoporum & Abbatum condemnatum eſt ſecundario a Papa ſub his verbis: Poſtquam Dominus Deus de me ſervo ſuo fecit, quod voluit, & me populumque Romanum per captivitatem tradidit in manus Henrici Regis, videbam cottidie paſſim fieri rapinas, incendia, cædes & adulteria. Quæ mala cupiebam auferre ab Eccleſia & populo Dei. Et quod feci pro liberatione populi Dei, feci neceſſitate coactus. Feci autem ut homo, quia ſum pulvis & cinis, & fateor, me male egiſſe. Sed rogo vos omnes, orate pro me ad Dominum Deum, ut indulgeat mihi. Illud autem malum & iniquum ſcriptum, quod in tentoriis Regis factum eſt, quod ex pravitate ſui pravilegium, non privilegium dicitur, condemno ſub perpetuo anathemate. Et rogo vos omnes, ut idem mecum faciatis. Et exclamaverunt univerſi, fiat, fiat! Sexta autem Concilii ſic Eccleſiam alloquitur: Eccleſia primitiva Martyrum tempore floruit apud Deum, ſed non apud homines. Deinde converſi ſunt ad fidem etiam Reges, Imperatores Romani & Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam ſicut boni honoraverunt, prædiis, allodiis, ſecularibus honoribus & dignitatibus, juribus quoque regalibus, & inſigniis, ut Conſtantinus & cæteri fideles. Et tunc Eccleſia cœpit florere tam apud homines quam apud Deum. Habeat ergo mater & Domina noſtra Eccleſia ſibi a Regibus & Principibus collata, diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit, & ſicut vult. Privilegium autem inveſtituræ volens obliquare, iteravit ſententiam Papæ Gregorii VII. & inveſtituram Eccleſiaſticam rerum Eccleſiaſticarum a laica manu rurſus removit ſub anathemate dantis & recipientis. Sanctus Norbertus fundator Ordinis Præmonſtratenſis, ſecundum Wilhelmum, a partibus Lotharingiæ veniens, divino fervore ſuccenſus, prædicationi operam dedit efficacem, & per aliquantum temporis ſpatium nudis incedens pedibus etiam brumali tempore, multos ab erroribus convertit. Moſa fluvius, ſecundum Egghardum, juxta Abbatiam, quæ Suſtula dicitur per terræmotum quaſi pendens in aëre, fundum ſuum viſus eſt deſeruiſſe. Pro eodem tempore in partibus Italiæ in urbibus Mediolanenſi, Piſana, Papienſi, Placentiana & Veronenſi tantus terræmotus factus eſt, ut homines extra urbes fugerent, ne opprimerentur ædificiorum ruinis.

Tertio decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXIX. Civitas Leodienſis diverſis plagis attrita eſt. Nam V. Non. Maj. dum in Eccleſiis veſperæ cantarentur, ſubitus tonitrus cum terræmotu omnes homines ad terram ſtravit, & fulmen a læva templi ingreſſum non modicas cruſtas de muro hinc inde dejecit, & trabes turris diſcidit. Subſecutus eſt fœtor intolerabilis, adeo ut multo aromatum odore vix potuerit expelli. Ibidem inſuper VII. Idus Junii circa horam IX. nubes ſubito rupta a monte, qui dicitur Roperti, ſubjectam ſibi partem civitatis penitus oppreſſam peſſundedit, adeo ut multa domus dirueret, & immenſam annonam perderet, ac matrem duos infantes altrinſecus in brachiis amplexam necaret. Ibidem Kal. Jul. circa horam ſextam turbo nimis vehemens & ob-

& obſcurus civitatem operuit, & nubes ex abrupto ſciſſa ita omne tectum majoris Eccleſiæ dejecit, ut & imbribus pateret, & totum pavimentum perfunderet. Ilico fulmen a parte aquilonis ingrediens quendam Clericum retro altare Sanctorum Coſmæ & Damiani in pulpito legentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de ſcriptorio Eccleſiæ proximo ingredientem in ipſo Eccleſiæ ingreſſu extinxit.

De Gelaſio II. PP. CLXIX.

Gelaſius Papa, natione Campanus de urbe Gayeta, Romanæ Eccleſiæ Cancellarius, ex patre Georgio, ſedit uno anno, & V. diebus, ſecundum Martinum. Contra hunc Henricus Imperator, quia ejus electioni non interfuerat, Hiſpanum quendam nomine Burdinum ordinari fecit, quem Gregorium VIII. nominavit. Sicque ſchiſma, quod jam ſperabatur ſepultum, crudeliter reſuſcitavit. Gelaſius vero Papa Viennæ Concilium celebrans, per Cunonem Cardinalem ejus legatum, ibidem Imperatorem cum ſuo Papa damnavit & excommunicavit. Cumque idem Gelaſius Papa ob timorem Henrici Imperatoris cum Cardinalibus Gayetam tranſiret, & per mare in Franciam pergeret ad celebrandum Remis Concilium, veniens Cluniacum ibidem defunctus eſt.

Quarto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXX. Baldowinus Secundus Rex Jeruſalem, ſecundum Vincentium, Chriſto, pro quo multa prælia geſſerat, animam fidelem reddidit, prius tamen alterum Baldowinum Rohas Regem pro ſe deſignans. Sepultus eſt autem juxta fratrem ſuum Godefridum in loco Calvariæ, in Mauſoleo pulcro, non ſine gravi planctu multorum Chriſtianorum. Quidam Ferrandus nomine cum filio ſuo Nicolao peregrinari volens, cum aliis fidelibus verſus S. Jacobum, ſecundum Wilhelmum, hoſpitatus eſt apud Tholoſam urbem. Hoſpes autem domus illius improbus exiſtens, ſcyphum argenteum in ſacculum patris truſit occulte. Mane vero facto, recedentes peregrinos hoſpes inſequitur, & ſcyphum cauſans perditum, ipſum tandem de ſacco Ferrandi extraxit, & ſic furtum ſibi impoſuit. Ferrandus autem ad judicem trahitur, & ſuſpendio condemnatur. Quod audiens Nicolaus filius ejus, ad judicem feſtinavit, & ut patrem ſuum ſalvet, ſe reum furti confitetur. Filius ergo ſuſpenditur, & pater triſtis peregrinationem perſecutus eſt. Reverſus autem pater Tholoſam, patibulum filii ſui viſitaturus. Cui cum appropinquaret, ſuſpenſus filius clamavit ad patrem, & dixit: Gaude pater, quia vivo, & S. Jacobus me pavit. Quod cum judici narraretur, dixit: Ita vere vivit, ſicut hi pulli, qui aſſantur, de veru cantantes volant. Quo dicto, mox pulli illi cantantes de igne volaverunt. Viſo ergo hoc ſigno, judex ſtatim filium ſuſpenſum ſolvi præcepit, & patri reddi, ac hoſpitem, qui ipſum ſuſpendi fecerat, in locum ejus affigi. Jeroſolymis in die Reſurrectionis Dominicæ, ſecundum Vincentium, cœlum in meridie apertum tantam lucis claritatem effudit, ut luce ſolis clarior per unam horam & amplius appareret, per idem autem foramen crux non modica dependens apparuit, cui tam auri quam gemmarum varietas inſerta diſcerni poterat evidenter. Circa feſtum S. Andreæ luna XIII. exiſtente, facta eſt eclipſis ſolis, & ipſe ſol verſus eſt in colorem ſangvineum, ſecundum Vincentium. Quæ quidem eclipſis contra naturam accidit, ut notum eſt. Poſt hoc in vigilia S. Thomæ Apoſtoli prima hora noctis viſi ſunt armigeri multi in aëre igneis loricis & armis induti, horribiliter præliantes ad invicem & ſe fugantes ab aquilone verſus orientem, & tandem evanuerunt.

De Calixto II. PP. CLXX.

Calixtus Papa, natione Burgundus ex patre Henrico, ſedit annis ſex, menſibus tribus & diebus XXIII. ſecundum Martinum. Hic dictus fuerat Gvido, filius Henrici Comitis Burgundiæ, & Archiepiſcopus Viennenſis. Factus autem Papa a Romanis evocatur, & cum gaudio magno recipitur. Burdinus autem Antipapa adventum ſuum audiens, in Sutrio ſe recepit, quem obſeſſum cum Romanis Papa cepit, & poſitum in camelo, verſa ejus facie ad anum cameli, & habentem in manu caudam cameli pro fræno, ad urbem ſe præcedere fecit, & poſt in turri Fumonis eſt retruſus. Cuno Cardinalis Peneſtrinus, ſecundum Egghardum, adhuc legatione Gelaſii Papæ functus, Synodum Coloniæ cum Teuthonicis habuit, ubi Imperatoris excommunicationem promulgavit. Alterum quoque Synodum in Fricelar indixit, ubi & prædictam excommunicationem confirmavit. Imperator autem auditis his, efferatus animo, Italiam cum exercitu magno petiit, & deprædationibus ac incendiis furens, tandem ipſe totius regni Epiſcoporum & Principum nunciis compulſus, generalem fieri apud Triburium conventum conſenſit, ubi omnibus pacatis, legati Romanorum nunciant Papæ Kalixti confirmationem. Ordo Præmonſtratenſis cœpit, ſecundum Vincentium in Speculo, cujus loci & Ordinis fundator vir Dei Norbertus extitit. Hic de partibus Lotharingiæ oriundus, genere, divitiis & facundia clarus fuit, Principibus ſummis familiaris & notiſſimus exiſtens. Qui divino fervore ſuccenſus, ſimul Diaconus & Presbyter ordinatus eſt: paupertatis Chriſti tunica induitur, verbo prædicationis ferventiſſime inſtat, & bajulans ſibi crucem, nudus nudum ſecutus eſt Chriſtum. Hic S. Norbertus cum XIII. ſociis in Præmonſtrato loco ſecundum tenorem regulæ B. Auguſtini Deo militare cœpit in Laudunenſi Diœceſi. Martinus in Chronica ſua dicit, hunc Norbertum Colonienſem fuiſſe, ſicut & Bruno fuit, qui Ordinem Carthuſienſium cœpit. Caminenſis urbs & ſedes Ducis Pomeraniæ Wirtizlai convertitur ad fidem per Ottonem Epiſcopum Babenbergenſem, ſecundum Egghardum, cooperante Bolizlao Duce Polonorum baptizato a quodam Bernhardo Hiſpano Epiſcopo, viro devoto & ſancto. Eodem anno converſum eſt ad fidem per eundem Ottonem caſtrum fortiſſimum Pyricſtum cum ſuo opido & adjacente regio-

regione, demta Julio urbe fortiſſima & copioſa fundata per Julium Cæſarem, a quo & nomen accepit. Hujus cives ſanctum Antiſtitem Ottonem armata manu, fuſtibus & lapidibus impetentes, urbem exire compulerunt.

Quinto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXI. Henricus Imperator, ſecundum Chronicam Saxonum, ductu Frederici de Arensberg Saxoniam ingreditur, ſed videns Epiſcopos & Clerum illius terræ ab ejus communione abſtinere, ad Franciam convertitur. Monaſterium Canonicorum regularium fundatur in Luttere prope Bruneſwik, ſecundum Egghardum, per Bernhardum Comitem de Halvesleve: poſtea tamen excluſis Canonicis, introducti ſunt Fratres Ordinis S. Benedicti, ut infra patebit ſuo loco. Otto Babenbergenſis Epiſcopus, vita & ſanctitate eximius, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, claruit. Hic invitante & adjuvante Bolizlao Duce Polonorum, Deo placitam adiit peregrinationem ad gentem Slavorum, qui Pomerani dicuntur, & habitant inter Oderam fluvium & Poloniam, prædicavitque barbaris illis Verbum Dei, eo cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis; omnemque gentem illam cum Principe eorum Wirtizlao convertit ad Chriſtum præter unam civitatem ſupra in præcedenti anno poſitam, ut ibidem patuit.

Sexto decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXII. In parochia Treverenſi, ſecundum Wilhelmum, in menſe Junio glacies miræ magnitudinis de cœlo decidit, ædificia plura evertens. In Halberſtadenſi etiam Epiſcopatu grando IX. villarum finibus non ſolum frumenta, ſed & beſtias agri cum volatilibus innumeris conſumſit. Calixtus Papa, ſecundum Martinum, Compoſtellanum Epiſcopum propter reverentiam corporis S. Jacobi Apoſtoli, qui ibidem requieſcit, Archiepiſcopum fecit, ſubjiciens ſibi Emeritoriam provinciam: qui libellum conſcripſit de miraculis ejus, quæ ſparſim legerat, in unum volumen colligendo. Cœnobium Falderenſe terræ Wagirorum, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, fundatur ab Adolfo Comite de Schowenburg, nuper a Ludero Duce Saxonum Comite facto, ut ſupra patuit tertio anno Henrici V. Hoc quidem cœnobium inpræſentiarum Bardesholm nuncupatur, tranſlatum de novo Monaſterio in locum præſentem.

Decimo ſeptimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXIII. Henricus Imperator rebelles ſibi Moguntinos affligere laboravit, ſecundum Egghardum. Et primo navium commeatum omnibus modis interclüſit, deinde præſidiis circumcirca munitis, nundinas & mercantias, aut quicquam victualium civitati afferri prohibuit. Poſtremo in obſidionem ejuſdem civitatis publicam expeditionem fieri demandavit. Sed Deus miſſo ſpiritu pacis in corda Principum, ipſorum conſilio, perſvaſione & obſecratione, Regis indignatio in tantum eſt mitigata, ut ipſe totum negotium non ſuo, ſed Optimatum utriusque partis arbitrio terminandum decerneret. Curia ergo in Wirciburg profeſto Michaëlis indicitur. Ubi cum conveniſſent, Henricus Imperator ſponſionis ſuæ non immemor, omnes quæſtiones, quæ ventilabantur, non ſuimet arbitrio, nec ſuorum quorumlibet contentione, ſed juxta Senatus conſilium omnia concludi conceſſit. Pax ergo inſtituitur, Regalia vel fiſcalia Regno, Eccleſiaſtica Eccleſiis, prædia deprædatis, hæreditates hæredibus, omnique conditioni vel perſonæ propria adjudicatur juſtitia. Prædones etiam & fures edictis Imperialibus perſequendos eſſe, & legibus antiquis coercendos, unanimi conjuratione firmatum eſt. Stetin civitas Pomeraniæ regionis converſa eſt per Ottonem Epiſcopum Babenbergenſem, virum ſanctum hoc modo, ſecundum Egghardum. Cum enim beatus Præſul Otto & Apoſtolus Pomeranorum a Papa Calixto deſtinatus Stetinenſem urbem intraſſet, & in ea IX. menſibus continuis Verbum Dei ſeminaſſet oportune & importune, ac plures homines in ea convertiſſet, quidam Domizlaus dictus, vir magnarum divitiarum & generis nobilitate inter cives illos præcipuus erat, & tanto honore ab omnibus colebatur, ut nec Dux ipſe Wirtizlaus quicquam ſine ſuo conſilio ageret & aſſenſu. Maxima etiam pars urbis Stetinenſis, quæ principatum omnium civitatum Pomeraniæ obtinens, quatuor montes ſuo ambitu habebat incluſos, propinquis & affinibus Domizlai plena erat. Sciens ergo Sanctus Otto, quod ſi hunc Domizlaum cum ſuis propinquis Chriſtianæ fidei ſubderet, exemplo ejus plurimi converterentur, omnem ſuam diligentiam in ipſum convertit. Sed quia durus erat, nec de facili perſvaſibilis, primum abſente eo, uxorem ejus & filios ad fidem convertens baptizavit. Quo facto, Domizlaus graviter indignatus, de finibus illis Ottonem Epiſcopum pellere tentavit. Sed eo orante ad Deum cum lacrymis, Domizlaus timore Dei pariter & amore tactus, tanquam ſi ei de cœlo diceretur: Domizlae, quid me perſequeris? olim quidem debui perdere, ſed ſervus meus Otto oravit pro te: repente de lupo mutatur in agnum, lacrymisque perfuſus, pedibus Ottonis proſternitur, & humiliter indulgentiam locumque pœnitentiæ ab eo poſtulat. Quo benigne ſuſcepto, & paterne conſolato, revelat ei in confeſſione, ſe olim in Saxonia baptizatum, ſed propter divitiarum copiam ſibi inter barbaros ſibi plus accreſcentem quam inter Chriſtianos, apoſtataſſe a fide. Errore ergo gentilitatis ab eo penitus remoto, propugnator fidei validiſſimus factus eſt, multoque amplius correctus profuit, quam errans unquam obfuerat. Moxque plures quam LX. de familia ejus ſunt baptizati. Conſequenter vero omnes propinqui ejus cum domeſticis ſuis ejus exemplo & attractione ejus excitati fidem receperunt. Sicque factum eſt, ut de die in diem creſcente fidelium numero, tota civitas cum adjacente provincia fidem ſuſciperet.

Decimo octavo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXIIII. Maximo Principum conventu facto in Wormatia, ſecundum Vincentium, affue-

affuerunt Apoſtolicæ Sedis legati, Epiſcopus puta Oſtienſis & alii duo Cardinales ob reconciliationem Regni & Sacerdotii miſſi, ubi prudenti ſolicitoque cunctorum Principum conſilio pro pace & concordia utriusque prædictæ partis, per unam vel amplius hebdomadam tractatum eſt in tantum, ut adjuvante eo, in cujus manu cor Regum eſt, omnis Auguſti animoſitas ad obedientiam & reverentiam Sanctæ Matris Eccleſiæ etiam ultra ſpem plurimorum reducta ſit integraliter. Qui mox ab Apoſtolicæ Sedis Apocriſariis in communionem fidelium receptus, tam ipſe Imperator quam univerſus ſibi ſubjectus exercitus, generali abſolutione pariter & ſpeciali potiti ſunt. Qualiter autem inveſtituras cæteraque ſpiritualia negotia, quæ tanto tempore Reges Romanorum adminiſtraverant, ipſe Imperator humiliatus pro Chriſto in manus Epiſcopi Oſtienſis, ac per ipſum Domino Noſtro Jeſu Chriſto ſuæque Eccleſiæ in jus perpetuum dimiſerit; rurſumque qualia ſibi ad honorem Regni conſervandum dictus Epiſcopus per Apoſtolicam auctoritatem conceſſerit, utriusque partis melius edocebant ſcripta inferius notata, quorum tenor talis fuit: Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, pro amore Dei & ſanctæ matris eccleſiæ Romanæ, ac Domini Papæ Calixti, & pro remedio ſalutis animæ meæ, dimitto Deo, & Sanctis ejus Apoſtolis Petro & Paulo, Sanctæque Catholicæ Eccleſiæ omnem inveſtituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus Eccleſiis fieri electionem Canonicam & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & regalia B. Petri a principio hujus diſcordiæ usque nunc, ſive tempore patris mei ſive etiam tempore meo ablata, quæ ego habeo, eidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ reſtituo, quæ autem non habeo, eidem ut reſtituantur, fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum & Clericorum, de conſilio Principum meorum & juſtitia, quæ habeo, reddam, & quæ non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Ego Calixtus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico Romanorum Imperatori ſemper Auguſto concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum Teuthoniæ, qui ad Regnum pertinent, in præſentia tui fieri abſque Simonia & aliqua violentia, ut ſiqua inter partes diſcordia emerſerit, Metropolitani & comprovincialium Epiſcoporum conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum vel auxilium præbeas. Electus autem Regalia per ſceptrum a te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere dinoſcuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii conſecratus, Regalia infra ſex menſes per ſceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, ſecundum officii mei debitum, auxilium meum præſtabo. Do etiam tibi pacem veram & omnibus, qui in tua parte ſunt vel fuerunt per tempus hujus diſcordiæ. Ordo Templariorum, ſecundum Vincentium, ex militibus congregatis in Jeruſalem cœpit per Baldowinum II. Regem Ieroſolymitanum ſub Henrico V. Imperatore. Et dicti ſunt Milites templi, quia in porticu templi ſedes Ordinis eorum eſt ſtatuta. Et confirmatus eſt poſtea hic Ordo per Honorium II. Papam. Julin civitas magna terræ Pomeranorum a Julio Cæſare ædificata, converſa eſt ad fidem, ſecundum Helmoldum. Hujus cives, prout ſupra anno Henrici V. decimo ſeptimo patuit, cum eis S. Otto Epiſcopus Babenbergenſis Verbum Dei proponeret, ipſum armata manu invadentes, gladiis, fuſtibus & lapidibus percutientes, extra ſuam urbem fugaverunt. Sed audientes anno ſequenti, Stetin urbem famoſam fidem Chriſti recepiſſe, nutu divino compuncti, prædicationi viæ veritatis Ottoni Antiſtiti, quem alias eis prædicare volentem repulerant, legatos ſolennes ad revocandum ad ſe miſerunt. Quibus ille viſis, pietatis zelo motus dixit: Quid veniſtis ad me hominem, quem odiſtis, & expuliſtis a vobis? At illi veniam petentes ajunt: Domine Pater, antiquam patrum noſtrorum & majorum legem ſine conſenſu Principum & Primatum, quos in Stetinenſi noſtra metropoli veneramur, infringere non præſumſimus, ſed poſtquam Deus tuus per te ſibi ſubegit Principes noſtros, nos abſque omni contradictione monitis tuis parere, & ſalutis doctrinam excipere parati ſumus. Quo audito, Præſul Domini, poſitis genibus, gratias egit clementiæ Salvatoris, profectusque cum eis, debita a Julenſibus reverentia ſuſceptus eſt. Quibus viam veritatis cum omni diligentia aperire ſtuduit, & eos ſacro baptiſmate renovavit. Computatus eſt autem baptizatorum numerus fuiſſe XXII M. & CLVI. Demyn civitas cum caſtro ſuo fortiſſimo fidem Chriſti ab eodem Ottone Epiſcopo ſuſcepit pro eodem tempore. Et dicta eſt urbs Demyn, veteri interpretatione, quaſi domina mundi ob fortitudinem & ſolennitatem caſtri adjacentis a Julio Cæſare fundati, ſecundum Chronicam Slavorum. Cujus inſignis fortitudinis excellentiam ruinæ patentes oſtendere videntur. Ex tunc namque non ceſſavit Antiſtes ille invictiſſimus ab incepto opere, donec integram Pomeranorum provinciam cum omnibus ſuis Primoribus & Nobilibus Chriſto Domino lucratus fuiſſet.

Decimo nono anno Henrici, qui eſt Domini MCXXV. Henricus Imperator Nativitatem Domini Trajecti Friſiæ celebravit, ſecundum Egghardum, ubi orta diſcordia magna inter aulicos & miniſteriales Epiſcopi ejusdem urbis, fit clamor horribilis, quaſi a Trajectenſibus ſit facta conjuratio contra Imperatorem. Plures ergo ex opidanis capiuntur, & in turrim fortiſſimam plures ſe recipiunt, ut reſiſtant. Epiſcopus vero quaſi pravi conſilii particeps, & ob hoc quaſi læſæ Majeſtatis reus habitus, carcerali cuſtodiæ mancipatur, a qua poſtea magna pecuniæ ſumma, multis illius patriæ primoribus, & maxime Frederico Colonienſi Archiepiſcopo intervenientibus, vix redemtus eſt mulctatus. In pago Wormatienſi videbatur per aliquot dies non modica multitudo armata equitum euntium & redeuntium, & quaſi ad placiti colloquia

loquia nunc hic, nunc illic turmas facere, ſecundum Vincentium, circa horam vero IX. cuidam monti, unde & exiſſe videbantur, ſe reddiderunt. Tandem quidam non ſine magno timore eis crucis ſigno munitus appropinquavit, & mox quendam ſibi occurrentem per nomen Domini Noſtri perjuravit ad manifeſtandum ſibi, qui ſint, & quid prætendant. Cui ille: Non ſumus, ut putas, phantaſmata, nec militum, ut a vobis cernimur, turba, ſed animæ militum non longe ante hoc tempus interfectorum, arma vero & habitus, & ea, quæ prius fuerunt nobis inſtrumenta peccandi, nunc nobis ſunt materia tormenti: & vere totum ignitum eſt, quod cernitis, quamvis vobis hoc ipſum hoc non videatur. Apparuit autem & inter eos Emicho Comes ante paucos annos occiſus, qui orationibus & eleemoſynis ſe de pœnis illis poſſe liberari edocuit, & ad dicendum amicis ſuis ipſum aſtrinxit. Baldowinus Rex Ieroſolymorum a Sarracenis præventus capitur, ſecundum Vincentium. Propter quod Sarraceni valde animati, LXM. bellatorum educunt, ut Chriſtianos a finibus illis eliminent. Chriſtiani vero more Ninivitarum generale jejunium utrique ſexui, omni ætati & cunctis jumentis & pecoribus indicunt. Quo expleto, cum tribus milibus militum & IIIIM. peditum contra Sarracenos egrediuntur. Principes autem gradiebantur in fronte puta Patriarcha pro vexillo bajulans crucem dominicam. Abbas vero olim Cluniacenſis Pontius nomine, lanceam Domini portabat Chriſti lateri olim infixam, Epiſcopus vero Bethleemites ferebat in pyxide lac Virginis Glorioſæ. Splendor ergo de cœlo ſuper Paganos ſubito cecidit, & enervati mox fugere inceperunt. Unde percuſſi ſunt a Chriſtianis nedum viris, ſed & mulieribus in illo die plusquam XXXM. Submerſi vero ſunt in aquis circiter XIIM. Omnes autem Chriſtiani incolumes reverſi ſunt in propria, gloriam Deo canentes, & laudantes ipſius clementiam.

Viceſimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXVI. Comes de Haldesleve Bernhardus, ſecundum Chronicam Saxonum, obiit ſine hærede, & devoluta eſt Comitia illa ad Luderum Ducem Saxoniæ filium Gevehardi Comitis de Suppelingburg. Hic Bernhardus fundavit conventum Canonicorum regularium in Luttere. Ad prædictum etiam Ducem devoluta eſt hæreditas dominii de Brunswich. Qui quidem Luderus, mortuo Duce Magno Saxoniæ, obtinuit Ducatum a Henrico V. Imperatore cautuloſe valde & ſatis mirabiliter. Nam Henrico prædicto Mediolanis in balneo exiſtente, venit quidam literarum lator in habitu Saxonico. Quem videns Luderus, ipſum ad ſuum hoſpitium ſecum duxit, ac ipſum vino inebrians, ab ipſo cauſam ſui itineris inveſtigavit. Comperto ergo Magni Ducis Saxoniæ obitu, nuncium illum cuidam ſuo militi commendans, ipſe ad ſtubam, ubi Imperator lavabatur, acceleravit, & evaginato gladio ad Regem intrans dixit: Quare Rex non ſolvis mihi damna, quæ in tua expeditione jam per biennium a me contracta ſunt. Cui Imperator: Nonne ſufficit tibi, quod promiſi daturum me tibi dominium primum, quod in regno noſtro vacare contigerit. Tunc Luderus intulit: Ducatum ergo Saxoniæ mihi conferas, quia ille pro præſenti vacat per mortem Magni Ducis. Cui Rex: Eſt certiſſime Magnus Dux defunctus? ait Luderus: In veritate, mortuus eſt. Tunc contulit ei Ducatum Saxoniæ propter timorem mortis & promiſſionem ei prævie factam.

De Honorio II. PP. CLXXI.

Honorius Papa, qui & Lambertus, natione Bononienſis, ex patre Lodowico, ſedit annis ſex, menſibus tribus, & diebus XV. ſecundum Martinum. Iſte prius Epiſcopus Oſtienſis fuit, & factus Papa deſcendit in Aquilegiam, ut eam, quia de jure B. Petri erat, tueretur contra Rogerium Comitem Siculum. Sed cum Papa vidiſſet infidelitatem Baronum & Procerum terræ illius, ſaniori uſus conſilio, Rogerium cepit in gratiam, & facto ei homagio & fidelitate firmata, ipſum de Ducatu Apuliæ inveſtivit vel potius regno. Factus eſt autem hic Lambertus Epiſcopus Papa, eo quod legationem Germanicam fideliter proſequens, concordiam inter Sacerdotium & Regnum procuravit in Wormatia. Tyrus urbs lingva Hebræa Sordicta appellata, Phœnicis provinciæ, maxima & antiqua civitas in corde maris ſita, ſecundum Vincentium, Sidoniorum colonia, negotiatorum refugium, emporium totius orbis, olim quidem inſula, ſed a Nebuchodonoſor & Alexandro Regibus propter expugnationem multis aggeribus in brevi comportatis, terra ſolida facta, pridem a Nabuchodonoſor expugnata, & poſt ab Alexandro deſtructa, ſed juxta prophetias poſt LXX. annos reædificata, hoc anno capta eſt a Chriſtianis, & Imperio Romano ſubacta. Puer in pago Tulifeld naſcitur, ſecundum Egghardum, cujus dextrum crus intumeſcens puerum diutiſſime afflixit, & tandem crus in loco collectæ putredinis crepuit, & pro ſanie, mirabile dictu, grana tritici non pauca, & ſiliginis, hordei & avenæ evidenter effudit.

Viceſimo primo anno Henrici, qui eſt Domini MCXXVII. In Hasbania ſecundum Vincentium, muliercula quædam bis monſtrum gemini corporis eſt enixa, averſis vultibus & ſibi corporibus hærentes, ante quidem effigiem hominis, retro vero faciem canis prætendens, integrum membrorum utriusque corporis ordinem habebat. Henricus Imperator, quia ſuum patrem, ſecundum Egghardum, turpiter dehoneſtaverat, & Eccleſiæ caput Papam Paſchalem, ac Clerum totum enormiter læſerat, juſto Dei judicio ſine hærede creditur deceſſiſſe, nec filium nec filiam relinquens. Cumque Paſcha Domini Leodii celebraſſet, & inde Aquisgranum tenderet, morbo moleſtari cœpit. Propter quod ibi aliquamdiu moratus, demum Ultrajectum, id eſt in Trajectum Friſiæ reverſus eſt. Cumque cerneret, mortem ſe non poſſe evadere, vocatis ad ſe Methilde Imperatrice ſua conſorte. & Frederico Duce Sveviæ ſuo conſobrino,

brino, ac cæteris Primatibus, de ſtatu Regni conſilium dedit. Imperatricem autem fidei Frederici dicti commiſit, coronam cæteraque regalia, vel quæ ad conventum Principum conſervanda in caſtello firmiſſimo, quod Trifelz dicitur, reponi diſpoſuit, ſicque viatico Chriſti & Sacramentis communicans, diem clauſit extremum X. Kal. Junii. De hoc Henrico Imperatore fabuloſe fertur, quod ſe quaſi mortuum finxerit, & occulte fugiens in Cluniacum, ibidem Monachus factus ſit. Sed in veritate hoc contigit, quod quidam Pſeudoimperator in Alemannia ſurrexit, qui per aliquot annos apud Solodorum in recluſione vivens, tandem inde egreſſus, Imperatorem Henricum ſe eſſe mentiendo dixit. Et cum multos ſeducendo ibidem collegiſſet complices & defenſores in tantum etiam, ut pro eo graves pugnæ & homicidia fierent, aliis eum recipientibus, aliis ſeductorem ipſum palam profitentibus, tandem declarata ipſius falſitate, Cluniaci in Monachum attonſus eſt.

De Lothario II. Imp. LXXXVII.

Lotharius Dux Saxoniæ, qui & Luderus, Romanorum Imperator LXXXVII. cœpit anno mundi VMLXXXVII. Olymp. CCCCLXXI. anno IIII. Urbis conditæ MDCCCLXXVI. Domini vero MCXXVII. & annis XII. imperavit, ſecundum Martinum. Ex Chronicis Saxonum, defuncto Henrico, legati Apoſtolicæ Sedis Archiepiſcopi & Epiſcopi cum Optimatibus Imperii ex condicto convenientes Moguntiæ, conſultant & toti Imperio Romano de Rege ſubſtituendo. Lotharius ergo Dux Saxoniæ, vir ſapiens & induſtrius, præpotens divitiis, Eccleſiaſtico juri devotus atque victorioſus eligitur omnium conſenſu, & a Frederico Archiepiſcopo Colonienſi benedicitur & ungitur, omni Clero & populo diem ſolennem celebrantibus. Iſte Luderus filius fuit Gevehardi Comitis de Supplingburg, ad quem devolutus fuit Comitatus de Haldesleve defuncto Bernhardo Comite. Ceſſit etiam eidem Ludero ex Rixa uxore ſua filia Henrici Pingvis, filii Ottonis Ducis de Northem, qui Otto fuit de ſtirpe Widekindi, hæreditas de Bruneſwic. Succeſſores enim hujus Widekindi obtinuerunt multas Comitias & dominia, puta in Saxonia Stekelenborg, Ringhelen, Stoterlingborg & Werle: in Angaria ſive Weſtphalia Engheren, & in Friſia fuerunt potentes. Hunc Luderum Reynerus patruus ejus Epiſcopus Halberſtadenſis primo apud Imperatorem cognatum Rixæ uxoris ſuæ locaverat. Ubi cum ſe primo molliter gereret, mater Rixa hoc ægre ferens, miſit ſibi gladium exterius regie adornatum, quem extrahens, invenit ipſum interius ligneum. Quod videns, ipſum abjecit, & poſt virilis factus, quaſi vi extorſit ab Imperatore Ducatum Saxoniæ, prout ſupra anno Henrici V. viceſimo. Fuit namque Luderus iſte vita & honeſtate glorioſus, &, electus in Regem vocatus eſt Lotharius. Dedit autem Gertrudem filiam ſuam Henrico Duci Bayoariæ, qui dictus eſt Catulus, & ei Ducatum Saxoniæ conceſſit. Qui Henricus Dux de Gertrude uxore ſua genuit Henricum Leonem, qui ex patre obtinuit Ducatum Bayoariæ & Saxoniæ, ex matre vero hæreditatem de Brunſwic. Genuit etiam ex ea Juttam, quam duxit Fredericus frater Conradi Regis, & genuit ex ea Fredericum Primum Imperatorem, qui poſtea exhæreditavit Henricum Leonem filium avunculi ſui, cum tamen ipſe eum fecerit Imperatorem. Lotharii autem Regis bella & geſta magnifica etiam extra Saxoniam in Svevia & in partibus ſuperioribus, ſolenniter ſunt deſcripta, eo quod eſſet vitæ honeſtate & Imperii regimine glorioſus & illuſtris.

Primo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXVIII. Comitia de Marka in Weſtphalia ſumſit exordium ſic, ſecundum Wilhelmum. Duo fratres Adolfus & Everhardus de Italia venientes, duo caſtra Altena & Aldenborg ædificaverunt: Everhardus tamen poſtea fit Monachus, ſed Adolfus ſecularis remanens fundavit Monaſterium in Aldenborg, in quo & poſtea ſepultus eſt. Iſte Adolfus fuit primus Comes de Altena & Aldenborg. Hic genuit Brunonem, qui tempore Lotharii Eccleſiæ Colonienſi præſedit, & Adolfum Comitem. Adolfus Comes ſecundus genuit Fredericum Archiepiſcopum Colonienſem, Everhardum Comitem de Altena & Engelbertum Comitem de Monte, ac Brunonem Archiepiſcopum Colonienſem. Everhardus tertius Comes genuit Adolfum Archiepiſcopum Colonienſem, qui factus eſt Archiepiſcopus anno Domini MCXCIII. Item genuit Fredericum & Everhardum. Fredericus IIII. Comes de Aletena genuit Adolfum primum Comitem de Marka, qui fuit V. de Altena. Adolfus primus Comes de Marka opidum Ham conſtruxit anno Domini MCCXXV. & Blankenſten anno ſequenti. Adolfus autem poſtquam genuit Engelbertum & Ottonem obiit anno Domini MCCXLIX. Engelbertus fuit ſecundus Comes de Marka, & genuit Everhardum, qui fuit III. Comes de Marka. Hic caſtra Bredenvord, Ahus, Raffenberg, Volmenſtene, Yſenberg, Waſſenberg, Rodenberg, Hoveſtad Eccleſiæ Colonienſis deſtruxit, caſtrum Dulmene cepit, opida Werle & Rekelinghuſen ſimiliter deſtruxit. Engelbertus IIII. Comes de Marka caſtrum Oſthof deſtruxit. Adolfus filius ejus Comes V. de Marka primo Dinkslake & poſtea Mendene proditioſe cepit & deſtruxit. Hujus filius Engelbertus Comes VI. adhuc puer eſt. Adolfus ergo primus Comes de Altena & frater ſuus Everhardus dominabantur in caſtris Altena & Aldenborg. Everhardus erat in bello, quod inter Ducem de Limborg & Brabantinos ac Flamingos gerebatur, & propter magnam ſtragem hominum ibi factam gravi conſcientia urgebatur, cum rediſſet ad terram ſuam. Pœnituit ergo, & omnia relinquens, nocte in habitu vili clam receſſit de Altena, ac perpetuum exilium aſſumſit, & peregrinatus eſt primo Romam, poſt ad S. Jacobum, poſtea venit ad Grangram Griſeorum Monachorum Monaſterii, quod Morimundus dicitur, & ibidem porcos paſcebat. Duo autem milites de Comitia de Marka peregrinantes de via dubitabant, & a ſubulco

ſubulco per nuncium de via ſciſcitati ſunt. Quem cum viderent famuli militum, ipſum mox cognoverunt eſſe Everhardum Comitem de Marka. Tunc famuli reverſi ad milites, dixerunt ſubulcum eſſe Everhardum Dominum eorum. Milites autem ad paſtorem venientes, & ita in veritate invenientes, acceſſerunt Magiſtrum Grangiæ, & ſibi notificaverunt, quis ejus eſſet ſubulcus. Qui factum hoc Abbati Monaſterii inſinuans, prædictos milites ad ipſum perduxit. Qui ab eis veritatem rei inquirens, paſtorem ad ſe vocavit præſente Priore, & de conditione ſua, ſtatu ac eventu tandem certificatus per faſſionem propriam, ipſum Monachum illius Monaſterii fecit, & religioſe vivere inſtruxit. Poſt aliquod autem tempus, Everhardus de licentia Abbatis ſui fratrem ſuum Adolfum Comitem de Altena viſitavit, & caſtrum Aldenborg cum multis poſſeſſionibus obtinuit ad cœnobium Ciſtertienſis Ordinis conſtruendum. Eodem quoque modo Monaſterium dicti Ordinis in monte S. Georgii fundari procuravit, ubi tandem Everhardus in Abbatem eligitur & benedicitur. Adolfus vero primus Comes de Altena moritur, & in Monaſterio Aldenborg ſepelitur.

Secundo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXIX. Lotharius Rex contra Bohemos vadens, ſecundum Vincentium, quorundam ſuorum Principum traditione magnam ſtragem ſuorum militum paſſus eſt, DXL. occiſis. In Syria exercitus Domini bis aggreſſus eſt Sarracenos, ſecundum Vincentium, & in primo bello ceciderunt de Paganis duo milia, & DC. & de Chriſtianis ſolum XV. in ſecundo vero duello licet quaſi Chriſtianorum victa videretur acies, tamen auxiliante Deo revigorati hoſtes abſque numero ſtraverunt. Karolus Comes Flandriæ filius Kanuti Martyris & Regis Danorum, ſecundum Wilhelmum, propter juſtitias, quas exercuit, proditione quorundam Optimatum ſuorum Brugis in Eccleſia S. Donati Martyris orans trucidatus eſt cum duobus filiis ſuis; cui Lodowicus Rex Francorum ſucceſſorem poſuit Wilhelmum filium Roberti Comitis Nordmannorum. Sed horrenda animadverſione Karolus vindicatus eſt. Proditores enim ejus, dum capti fuiſſent, aut exterminati ſunt auxilio, aut percuſſi gladio, aut affixi patibulo, aut eliſi præcipitio, aut convicti duello, & rotis alligati, vix aliquo evadente, omnes perierunt. Lotharius Rex filiam ſuam Gertrudem dedit Henrico Duci Bayoariæ, ſecundum Egghardum, cognomento Catulo, id eſt Welpe, cum Ducatu Saxoniæ & Weſtphaliæ. Cujus pater erat Henricus Niger Dux Bayoariæ, qui ex matre traxerat originem de Saxonibus, quia Vulpidis erat filia Ducis Magni Saxoniæ. Hic rediit Ducatus Saxoniæ de ſemine Hermanni filii Wilingi ruſtici.

Tertio anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXX. Multi de pago Sveſſonico ſacro igne ſuccenſi, ſecundum Chronicas Francorum, ad Eccleſiam B. Mariæ Virginis in urbe Sveſſionenſi ſitam convenerunt, ibique diebus paucis miſericordiam Dei & B. Virginis adjutorium præſtolantes, ſanitatem meritis ejus conſecuti ſunt, ita ut intra XV. dies centum & tres nominati ab hoc igne reſtinguerentur. Apud villam vero, quæ Kala dicitur, in territorio Sveſſionum, mulier ob partus difficultatem laborans tribus hebdomadibus periclitabatur, perſvaſaque a vicinis mulieribus, vovit coram eis, ſe ituram nudis pedibus ad B. Virginem Sveſſionis. Quo voto emiſſo, mox mulier liberata eſt, ſed ordine ſtupendo. Nam prius ex utero ſuo miſit tres lapides; primum in magnitudine ovi anſerini, ſecundum in magnitudine ovi gallinacei, & tertius non minor aliqua nuce erat. His lapillis effuſis, ſtatim ſecutus eſt partus infantis cum maximo dolore. Lauduni in Eccleſia S. Johannis, ſecundum Wilhelmum, de conſilio Regis & Principum Franciæ mulieribus, quæ malæ famæ erant, ejectis, & Monachis in eorum locum ſubſtitutis, Drago religione & facundia venerabilis a Bartholomæo Epiſcopo primus Abbas ordinatur. Hic poſtmodum a Papa Innocentio Romæ Oſtienſis Epiſcopus conſecratur, & Cardinalis creatur. Cœnobium Urſicampi fundatur a Lothario Rege, ſecundum Egghardum, & dotatur bonis multis.

Quarto anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXI. Thidericus Comes Hollandiæ IX. ſecundum Wilhelmum, filius Florentii Craſſi & Petronellæ cœpit, & cum ſua matre Comitatum Hollandiæ adminiſtravit. Abbatia in Walkenred Ciſtercienſis Ordinis fundatur a Lothario Rege Romanorum ultra montem Hartonis, ſecundum Egghardum, & Cœnobium apud Belliſmontem fundatur eodem anno. Hugo de S. Victore, Doctor venerabilis Halberſtadenſis diœceſis & Saxo natus, floruit Pariſius. Hic Canonicus Pariſienſis exiſtens, cum in ultima infirmitate laboraret, & nullum cibum retinere poſſet, Corpus Dominicum ſibi dari cum multa inſtantia poſtulavit. Tunc Fratres ejus turbationem quietare volentes, hoſtiam non conſecratam pro Corpore Dominico ei obtulerunt. Quod ille in ſpiritu cognoſcens ait: Miſereatur veſtri Deus Fratres. Cur me deludere voluiſtis? Ille enim non eſt Dominus meus, quem portaſtis. Mox illi ſtupefacti, verum Chriſti corpus attulerunt, & ſibi tradiderunt. Tunc Hugo videns, quod recipere non poſſet abſque periculo, elevatis in cœlum oculis dixit: Aſcendat Filius ad Patrem, & ſpiritus ad eum, qui fecit illum. Et his dictis, mox exſpiravit, & Corpus Dominicum ibidem disparuit.

Quinto anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXII. Apud Parthenopolitanam urbem, ſecundum Egghardum, Norbertus fundator Ordinis Præmonſtratenſis conſecratur Archiepiſcopus conſentiente Lothario Rege.

De Innocentio II. PP. CLXXII.

Innocentius Papa, natione Romanus ex patre Johanne, ſedit annis XII. menſibus VII. & diebus VIII. ſecundum Martinum. Iſte totam Eccleſiam ſimul & Monaſterium S. Salvatoris a fundamentis renovavit. Contra hunc Innocentium electus eſt & ordinatus Petrus Leonis.

Ad

Ad cujus ſchiſmatis peſtem ſedandam S. Bernhardus Claræuallenſis Abbas vocatus multum laboravit & profecit. Sane namque Innocentii Papæ vita & fama ac ſcientia digna ſummo Sacerdotio habebantur. Petrus autem Leonis ad hunc honoris apicem ambiens, a ſuis fautoribus Cardinalibus pretio corruptis electus eſt, & Anacletus dictus. Congregaverat enim pecunias innumeras tam in exactionibus Curiæ, quam in legationum negotiis, quas ad exſpectatas nundinas reſervavit. Inſuper & paterni cenſus ampla congeries eatenus ſigillata, & modo diſtributa in populum, ad fas & nefas plebem armaverat. Quibus elargitis, donaria Regum in ornamentis Eccleſiæ ab ipſis evulſit altaribus jam electus, & cum calices frangere, & cruces aureas membratim dividere, profani Chriſtiani vel erubeſcerent vel timerent, quæſiti ſunt Judæi, qui vaſa ſacra & imagines Deo dicatas audacter comminuerent. Cumque omnes Eccleſias clenodiis aureis & argenteis atque theſauris ſpoliaſſet, & cum ablato illo theſauro Romanos corrupiſſet, Innocentius Papa nullum ſubſidium in urbe Romana habens, cum Cardinalibus ſuis in duabus galeis tranſivit in Galliam, & a Rege Francorum Lodowico honorifice ſuſceptus eſt, & adjutus fideli auxilio B. Bernhardi Claræuallenſis Abbatis. Poſtquam vero in Claromonte & Rhemis Concilia ſua celebraſſet, in reditu pacificatis Januenſibus & Piſanis, Januenſem Epiſcopum, qui ſub Mediolanenſi Archiepiſcopo militabat, fecit Archiepiſcopum, & Piſanum Primatem totius Sardiniæ. Poſt hoc Innocentius celebravit Concilium Leodii, præſentibus Lothario Rege & Rixa uxore ſua cum XXXVI. Epiſcopis, & ibidem Otto Halberſtadenſis Epiſcopus reſtituitur ſedi ſuæ, de qua ejectus fuerat.

Sexto anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXIII. Philippus puer, filius Lodowici Regis Francorum, ſecundum Vincentium, nuper in Regem Francorum unctus, dum in civitate Pariſienſi equo veheretur, porcus equi pedibus ſe ſubmittens, equum dedit præcipitem ſuper puerum, & ipſum extinxit, de cujus ſubita & miſeranda morte Francis luctus excrevit & lamentum. Synodus magna Rhemis celebratur ab Innocentio Papa, ſecundum Wilhelmum, in qua multis ad honorem & Eccleſiæ profectum diſpoſitis & ordinatis, Lodowicum pro Philippo fratre ſuo, quem de equo projectum porcus occiderat, vivente adhuc patre coronavit in Regem. Ibidem etiam Petrus Leonis ab omnibus Galliæ & Germaniæ Epiſcopis anathematizatur. Lotharius Rex expeditionem faciens in Italiam, ſecundum Vincentium, cum Archiepiſcopis & Epiſcopis, Innocentium Papam cum Cardinalibus Romam deduxit contra Petrum Leonis, qui Monaſterium S. Petri munierat. Lotharius autem potenti manu Innocentium Papam in Eccleſia Lateranenſi in ſedem ſuam Papalem collocavit. Innocentius vero Papa honorem ſibi impenſum recompenſando, ipſum Lotharium in Imperatorem conſecravit & coronavit cum Rixa conſorte ſua, Imperatricem eam creans & coronans.

Septimo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXIIII. Cum eſſet hyems valida, Comes Hollandiæ Thidericus, ſecundum Wilhelmum, filius Florentii, contra Friſones proficiſcens, cum veniſſet Algmare, Friſones impetum ejus ferre non valentes fugerunt. Omnes autem per glacies Friſiam pervagatus, villas incendit quamplurimas, captivosque multos cum præda magna abducens ad propria reverſus eſt. Sanctimoniales de clauſtro Saxoniæ Stoterlingborg dicto, ſecundum Egghardum, ordinante hoc Petronilla Comitiſſa Revelborg in Hollandiam deductæ ſunt, quarum religio & induſtria hodie in his, quæ per earum magiſterium informatæ ſunt, apparet. Otto Halberſtadenſis Epiſcopus, ſecundum Egghardum, Romæ a Papa Innocentio denuo deponitur propter Simoniacam pravitatem, quam in aliis perſequebatur, ipſe reus. Lotharius Imperator Nurenbergenſem urbem ſubdidit Imperio, ſecundum Egghardum, manu violenta eam ſibi rebellantem impugnando. Wilhelmus Comes Pictaviæ Romam proficiſcitur, ſecundum Wilhelmum, & inde ad S. Jacobum peregrinatur: ubi poſitus in Eccleſia S. Jacobi in die Paraſceves ante majus altare ſpiritum ſuum efflavit, & ibidem ſepultus eſt. Hic morti proximus Proceres, quos ſecum habebat, conteſtatus eſt, ut filia ſua major Abenordis Lodowico Regi Francorum cum Ducatu Aquitaniæ in uxorem tradatur. Quod & factum eſt. S. Godehardus Epiſcopus Hildenshemenſis de tumba levatur, ſecundum Egghardum, comitantibus ſignis variis & miraculis.

Octavo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXV. Trajectum Friſiæ comburitur, ſecundum Wilhelmum, cum omnibus eccleſiis ſuis. Eodem anno duo circuli circa ſolem apparuerunt hominibus exiſtentibus in Padelburna, quorum minor circulus Eccleſiam, major vero civitatem ambiebant: eadem vero die hora IX. incinerata eſt civitas cum Eccleſia majore. Vicelinus Presbyter oriundus prope urbem Mynden in villa Quenhamele, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, ſita ſuper ripam Wyſer fluvii, veniens in urbem Lubicanam terræ Wagirorum ad Henricum Regulum Slavorum, rogavit ipſum, ut ſibi daret facultatem prædicandi Verbum Dei infra terminos ſui Principatus. His enim diebus non erat Eccleſia neque Sacerdos in univerſa gente Luticiorum, Obotritorum & Wagirorum, niſi tantum in urbe Lubeke, eo quod illic eſſet Henrici prædicti Reguli familiare contubernium & manſio principalis, quia ipſe eam jam per Trutonem fundatam valde ampliaverat & emendaverat, & ſimiliter caſtrum ejus. Eccleſiam autem Henricus in hac urbe ædificaverat, ſitam in monte ſuper Trabenam aquam, quæ modo S. Johannis in arena nominatur, quam poſtea Kanutus Obotritorum Regulus dedicari fecit in honorem S. Johannis Baptiſtæ. Prædictus ergo Vicelinus Sacerdos per Norbertum Archiepiſcopum Magdeburgenſem ordinatus, & a Henrico Regulo Slavorum ad ſeminandum Verbum De-

Dei in populo Slavorum una cum aliis duobus Sacerdotibus, Rodolfo ſcilicet Hildenshemenſi & Ludolfo Verdenſi Canonicis, opus Dei aggreſſus eſt, & magnum fructum in populo inculto & rudi divino adjutus auxilio operatus eſt.

Nono anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXVI. Ipſe Lotharius Imperator zelo divino ſuccenſus, ſecundum Egghardum, vires Imperii denuo excitavit pro Eccleſia, & contra Rogerium Comitem, qui contra Papam Regnum Siciliæ occupabat, una cum Papa Innocentio Apuliam potenter intravit, & Rogerio fugato de Sicilia, conſtituerunt Ducem Apuliæ Raynonem Comitem. Hic victoriæ Piſani navigio Imperatori & Papæ plurimum aſtiterunt. Devicto autem Rogerio, Lotharius intravit cum Innocentio Papa Brenſem urbem, quam etiam ceperant. Et in die Pentecoſtes, cum Papa miſſam ibidem celebraret, viſa eſt corona aurea allata de cœlo pendere ſuper Eccleſiam in aëre, ac ſuper eam ſedere columbam. Fumus etiam aromaticus viſus eſt evaporare prope coronam, & duæ candelæ magnæ cernebantur adjunctæ circa coronam ardere. Quid vero prædicta viſio prætendebat, nulli hominum cognitum erat, ſed conjecturabatur ſignificare concordiam & caritativam familiaritatem illorum duorum magnorum Principum, Papæ ſcilicet & Imperatoris coronandam perpetua beatitudine Salvatoris. Slavi Selandiam Danicam intraverunt cum magno populo, ſecundum Helmoldum, & terram illam ex integro deprædantes, Roſchilde opidum funditus deſtruxerunt. Henricus Princeps Slavorum obiit in Lubeke, ſecundum Helmoldum, cujus filii Swentepol ſenior & Kanutus junior de principatu paterno contendere cœperunt. Sed Swentepol dominium obtinens cum adjutorio Adolfi Comitis Holtzatorum & Sturmariorum obſedit plures urbes terræ Obotritorum. Quibus ſubactis reverſus eſt Lubeke. Frater autem ejus Kanutus interfectus in opido Luttikenburg, Swentepol vero non longe poſt occiſus eſt dolo cujusdam Daſonis prædivitis de Holtzatia, & remanſit in Principatu Swynike filius ejus. Sed & hic ſtatim poſt interemtus eſt in Ertineburg villa trans Albiam. Et ſic in brevi defecit ſtirps Henrici Reguli Slavorum, & Principatus ille devolutus eſt ad manus Nobiliſſimi Principis Kanuti filii boni Erici Regis Danorum. Swentepol ergo reverſus Lubeke, ut ſupra immediate tactum eſt, ſecum duxit venerabiles Presbyteros Rodolfum & Volkquardum, ut ſalutem populi procurarent, eis prædicando Verbum Dei. Qui benigne recepti per mercatores, habitaverunt in Eccleſia ſita in colle ſuper flumen Trabenam.

Decimo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXVII. Adolfus Comes Holtzatorum & Sturmariorum obiit, ſecundum Helmoldum, relictis duobus filiis, quorum ſenior Hartungus vir militaris habiturus erat Comitiam, & Adolfus junior filius literis erat dedictus. Imperatore ergo Lothario exercitum grandem in Bohemiam ducente, Hartungus Comes cum aliis Nobilibus multis in prælio interfectus eſt. Propter cujus mortem Adolfus frater ſuus, poſtpoſitis ſcholis, aſſumſit Comitiam terræ Nordalbingorum, & factus eſt vir prudens, & in divinis humaniſque negotiis ſagax & exercitatus. Adalbertus Archiepiſcopus Bremenſis, ſecundum Helmoldum, tranſiit Albiam de Brema veniens, viſitaturus Hammeburg & Nordalbingorum provinciam, venitque in villam Myldorp terræ Dithmarciæ, habens in Comitatu ſuo Vicelinum Sacerdotem devotum. Tres autem ſunt Nordalbingorum populi, puta Sturmari, Holtzati & Tithmarci, tenentes jura Saxonum & ritum Chriſtianum & nomen. Conſiſtente ergo Pontifice Adalberto in Myldorp, venerunt ad ipſum cives de Faldera, rogantes dari ſibi Sacerdotem. Eſt autem Faldera pagus Holtzatorum verſus illam partem, quæ Slavos attingit: ſtatimque Antiſtes converſus ad Vicelinum Sacerdotem dixit: Si tuum propoſitum eſt laborandi in Slavia, vade cum hominibus iſtis, & utere Eccleſia eorum, eo quod ſita ſit in terminis utriusque provinciæ. Quo reſpondente, præſto ſum, ait Præſul ad viros illos: Vultis vobis dari Sacerdotem prudentem & idoneum. Quibus dicentibus, ſe hoc petere, & gratum velle habere, commiſit eum cuidam Markrado civi præpotenti de Faldera, præcipiens ei, ut dignam perſonæ gereret ſolicitudinem. Florentius frater Thiderici Comitis Hollandiæ a Friſonibus accerſitus, ſecundum Wilhelmum, ipſis confœderatus eſt, & per annum integrum a menſe Auguſto in Auguſtum in Friſia manens, fratri & patriæ inſidias & damna, in quantum potuit, machinatus eſt. Alcmare namque ſuccendit, & prædam multam abduxit. Cui & ruſtici multi de terra confœderati ſunt, & ad Harlem urbem usque ipſum cum Friſonibus perduxerunt, ac incendia multa fecerunt. Redeuntes autem in Friſiam, ſocios conſpirationis exterminio Comitis Thiderici juxta eorum demerita reliquerunt. Hujus patriæ gens Friſonica, quamvis his temporibus ruralis valde ſit & inculta, antiquitus tamen militaribus exercitiis multum erat dedita, ut puta populus, qui multas terras & provincias exterruit & vaſtavit gladiis ſuis. Nam Karolus Magnus cum iſto populo multas ſibi gentes rebelles perdomuit, & plures urbes ſibi ſubjugavit. Quapropter ipſos Friſones valde extollens ultra cæteros Saxonum populos nobilitavit, prout clarius patet legenti Bullam ejus ſuper hac excellentia eis data ab ipſo, quam primæ parti Chronicæ hujus inſerui, cum de temporibus dicti Imperatoris Karoli ſcriberem. Nicolaus Rex Danorum, ſecundum Helmoldum, detruncavit omnes Teuthonicos in terra ſua inventos. Unde commotus Lotharius Imperator contra ipſum, regnum Danorum cum manu valida intravit. Cumque videret Nicolaus Rex, quod ſe defendere non valeret contra Imperatorem, gratiam ipſius quæſivit. Imperator autem extunc ſtatuit curiam celebrari in Halberſtad tempore Paſchali, ubi Nicolaus Danorum Rex veniens cum fratre ſuo Eriko, Imperatori homagium

magium fecit, jurans ſibi cum ſuis Principibus, quod ipſe & omnes ſui ſucceſſores Regnum Daciæ ab Imperatore ſuſcepturi eſſent. Hanc quidem dignitatem acquiſivit Lotharius Imperio Romano. Inter multos viros religioſos ſecundum Jacobum de Voragine, Bernhardus Abbas Claræval lenſis eminentiſſimæ ſanctitatis & ſcientiæ florebat. Qui multorum miraculorum patrator, & Verbi Dei ferventiſſimus prædicator, atque Monaſteriorum multorum fundator exiſtens, animarum lucris fervide inſiſtebat adeo, ut magiſtri ſcholarum cum magno Clericorum comitatu, etiam de longinquis regionibus ad ejus optabile magiſterium confluerent, centenario & eo amplius numero domum probationis ſuæ replens. Una enim die probationis tempus perficientes, XL. Monachi effecti ſunt profeſſionem faciendo. Hic vir ſanctiſſimus natus fuit in Burgundia ex parentibus Deo dilectis, cujus pater Tecelinus miles ſtrenuus exſtitit, mater vero ejus Aaleth nuncupata fuit. Hæc VII. pueros genuit mares & unam fœminam, mares autem omnes futuros Monachos prævidit, & fœminam Sanctimonialem. Mox autem ut filium peperiſſet, Deo ipſum offerebat, & propriis uberibus nutriebat. Cum autem puerum hunc Bernhardum geſtaret in utero, vidit in ſomnis catulum candidum, ſed in dorſo ſubrufum latrantem ſe in utero habere. Quod ſomnium cum viro devoto cuidam narraſſet, ille reſpondit: Optimi catuli mater eris, qui contra Domini inimicos magnos faciet latratus. Erit enim prædicator egregius, & multos convertet peccatores. Cum autem Bernhardus adhuc puerulus dolore capitis ægrotaret, venientem ad ſe mulierem, ut dolorem ſuis carminibus mitigaret, cum indignatione magna repulit & abjecit, & extunc de Dei miſericordia ſanatus eſt. In ſacratiſſima autem Nativitatis nocte Chriſti, cum puer Bernhardus matutinale officium exſpectaret, & in qua homo Chriſtus natus fuiſſet, ſcire affectaret, apparuit ei Chriſtus puerulus, quaſi iterum ante oculos ſuos ex utero naſcens. Unde quamdiu vixit, illam fuiſſe horam nativitatis Domini putavit. Videns autem diabolus propoſitum bonum pueri, multos ſibi tentationis laqueos oppoſuit. Cum autem una dierum in quandam mulierem oculos aliquamdiu fixos tenuiſſet, continuo de ſeipſo erubeſcens, in ſtagnum aquarum gelidarum inſiliens, tam diu in eo manſit, donec concupiſcentiæ fervor receſſiſſet. Cum autem in domo cujuſdam matronæ hoſpitaretur, & illa ipſum pulcrum eſſe conſideraſſet, in concupiſcentiam ipſius nimis exarſit. Cum autem ſeorſum ſibi lectulum feciſſet, de nocte ad eum ſilenter acceſſit. Quod cum ille ſenſiſſet, mox clamavit: Latrones, latrones. Quæ ad vocem clamantis fugiens, cum familia ſurgeret, & latrones quæſiviſſet, & nullum inveniſſet, repoſuit ſe ad quietem. Tunc illa miſera denuo ſurgens, lectulum ejus aggreſſa eſt. Illo vero iterum clamante, ut prius, latrones iterum fugit. Famulis autem domus iterum ſurgentibus, quærentibus, & nihil percipientibus, & ſic iterum ad requiem ſe ponentibus, tertio infelix illa juvenem tentans, & iterum repulſa clamoribus priſtinis, vix confuſa abſceſſit. Cum autem mane facto ſocii perquirerent, quid ſomniaſſet, quod toties latrones clamaſſet, reſpondit: Hoſpita mihi nitebatur theſaurum irrecuperabilem caſtitatis. Perpendens ergo Bernhardus ex hoc facto, non eſſe tutum cohabitare ſerpentibus, deliberavit ingredi Ordinem Ciſtertienſium. Quod cum fratres ipſius agnoſcerent, omnibus modis ipſum a tali propoſito nitebantur retrahere, ſed divino adjutus auxilio, ipſe omnes fratres ſuos ad idem propoſitum induxit. Ingreſſus ergo Ordinem prædictum, in tantum ſe cœleſtibus cœpit occupare negotiis, ut tandem vix corporeis ſenſibus uteretur. Fratres vero ſui ipſum tandem ſecuti ſunt, & Domino ferventer ſervire in illa religione ſtuduerunt. Pater autem, qui ſolus domi remanſerat, tandem ad prædictum Monaſterium evolavit, & ibi per tempus aliquod vitam ſuam in ſenectute bona finivit. Soror quoque ejus ſeculo nupta, cum in deliciis & divitiis periclitaretur, inſtigante ſpiritu bono quadam vice, ſuos fratres viſitatura ad Monaſterium venit. Cumque eam vidiſſet Bernhardus in apparatu ſuperbo, ipſe eam tanquam rete diaboli ad capiendas animas abhorrens, eam ſprevit, ſibi loqui dedignans. Videns autem illa, quod nullus fratrum ſuorum ei occurreret, ſed ab uno illorum, qui tunc portarius erat, ſtercus ſericis involutum vocaretur, tota in lacrymas reſoluta dixit: Etſi peccatrix ſum, Chriſtus tamen pro talibus mortuus eſt. Quia vero me peccatricem ſentio, idcirco bonorum conſilium requiro. Et ſi frater meus deſpicit carnem meam, rogo, quod non deſpiciat animam meam, pro qua Chriſtus paſſus eſt. Veniat, & ſorori miſeræ viam Dei oſtendat, & quicquid ipſe præceperit, ipſa adimplebit. Cum autem mulier hæc dixiſſet, Bernhardus cum fratribus ſuis ad eam exiit. Et quia a viro ſuo eam ſeparare non potuit, primo ei omnem mundi gloriam interdixit, & formam matris eidem imitandam indicens, eam dimiſit. Quæ ad virum ſuum rediens, tandem precibus multis ab ea fatigatus, eam licentiavit. Quo ſoluta, mox Monaſterium intravit, & vitam in virtutibus informans, religioſe converſata eſt usque in finem. Cum autem B. Bernhardus poſt multa opera virtuoſa tandem morti appropinquaret, dixit fratribus ſuis: Tria vobis obſervanda relinquo, quæ in ſtadio præſentis vitæ, quo concurri, memini me pro viribus obſervaſſe. Nemini ſcandalum facere volui, & ſi aliquando incidit, ſedavi, quantum potui, minus ſemper ſenſui meo quam alterius credidi. Læſus de lædente nunquam vindictam expetii. Ecce caritatem, humilitatem & patientiam vobis pro teſtamento relinquo. Poſtquam ergo plura miracula Dominus per ipſum operatus fuiſſet, & Monaſtica C. & LX. fundaſſet, multoſque libros & tractatus compilaſſet, conſummatis vitæ ſuæ annis circiter XLIII. feliciter obdormivit in Domino.

Undecimo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXVIII.

MCXXXVIII. Rani ſive Rugiani venientes cum exercitu multo inopinate navigio coram Lubeke, ſecundum Helmoldum, & urbem vacuam viris invenerunt, quam mox obſidentes navibus, caſtrum cum urbe ex toto demoliti ſunt. Sacerdotes vero, barbaris in unam Eccleſiæ januam irruentibus, per aliam elapſi, beneficio vicini nemoris ſalvati ſunt, & ad Falderenſium pagum refugium habuerunt. Nec longe poſt interfectis Swentepol Principe & Swynike filio ejus, translatus eſt Principatus ad Kanutum filium boni Erici Regis Danorum exulantem per conceſſionem Adelberti Marchionis. Hic Kanutus tandem veniens Lubeke urbem deſolatam & pro majori parte deſtructam, dedicari fecit Eccleſiam, quam Henricus Princeps Slavorum quondam conſtruxerat. De iſto Kanuto ſic habetur in Chronica Lubicenſium. Erikus Bonus ille Rex Danorum, de quo ſupra dictum eſt anno XLIII. Henrici IIII. cum ſe devoviſſet ad iter Jeroſolymitanum, fratri ſuo Nicolao filium ſuum Kanutum parvulum & regnum pariter commendavit, accepto juramento, quod ſi non rediret, filio ſuo Kanuto, poſtquam adoleviſſet, regnum traderet. Cum ergo Nicolaus Regem Erikum in via Jeroſolymitana obiiſſe percepiſſet, ipſe licet concubinarius & illegitime natus, Regnum ſibi uſurpavit, eo quod Kanutus adhuc parvulus eſſet. Sed & huic Nicolao erat filius nomine Magnus, qui cum Kanuto Regis Erici filio nutriebatur in futuras bellorum commotiones & ruinam Danorum. Ut autem Kanutus adolere cœpit, timens, ſe inſidiis patrui ſui faciliter obrui poſſe, tranſtulit ſe ad Lotharium Imperatorem, & manſit apud illum aliquot diebus. Inde vero tandem reverſus in patriam, a patruo ſuo Nicolao benigne eſt receptus, & Ducatu Jutiæ eſt potitus. Cœpit autem vir pacificus regionem pacificare, afferens viros deſertos de terra. Interfectis ergo filiis Henrici Reguli Obotritorum Swentepol & Kanuto, Kanutus Dux Jutiorum adiit Imperatorem Lotharium, & emit Principatum Obotritorum multa pecunia, & omnem poteſtatem, qua Henricus Regulus præditus fuerat. Cui Imperator Lotharius impoſuit coronam, ut eſſet Rex Obotritorum. Unde reverſus in terram ſuam, invenit Lubeke deſolatam, ubi, ut dictum eſt, dedicari fecit Eccleſiam, quam Henricus ædificaverat, ſitam in colle ſuper Trabenam, & reformare cœpit civitatem a Ranis nuper deſtructam. Abbatia Foſſæ Novæ Ordinis S. Benedicti fundata eſt in finibus Campaniæ. Similiter & eodem anno cœnobium in Amelingesborne, ſecundum Egghardum, conſtructum eſt in finibus Weſtphaliæ & Saxoniæ. Petrus Leonis Antipapa impœnitens moritur, ſecundum Vincentium, & cadaver ejus in latebris ſepelitur, & usque hodie fovea illa a Catholicis ignoratur. Norbertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, ſecundum Egghardum, mutavit Canonicatum Eccleſiæ B. Mariæ in Magdeburg in Ordinem Præmonſtratenſium, quem ipſe fundaverat. Similiter & Canonicatus Eccleſiarum Brandeburgenſis & Havelbergenſis in ejusdem Ordinis fratres variavit. Caſtrum Montis Victorialis terræ Holtzatorum, quod in vulgari Segheberg nuncupatur, conſtruitur a Lothario Imperatore. Monaſterium quoque, quod ſub caſtro ſituatum eſt, ſecundum Helmoldum, pro eodem tempore fundatum eſt ab eodem Principe, cooperante Adolfo Comite, Vicelino vero Sacerdoti Falderenſi commiſſum eſt ad perficiendum. Gherardus Engoliſmenſis Epiſcopus, ſecundum Vincentium, inſtigante diabolo, factus fuit dudum ſchiſmatis autor & defenſor, quod inter Innocentium & Petrum Leonis olim ſurrexerat. Hic Petro Leonis Romæ ſæviente miſit ad ipſum, rogans, ut ei legationem concederet, & ipſe ei, fidelitate jurata, obedire vellet, inſuper & Principem terræ, & quoscunque poſſet, ad ejus imperium declinaret. Gaviſus homo perditionis, locum ſe inveniſſe, in quo latitaret, ſuamque malitiam dilataret, cito annuit & libenter, & miſit ad eum Gylonem Tuſculanum Epiſcopum Cardinalem, qui ſolus de Romanis cum Petro Portuenſi Epiſcopo ei adhærebat. Gherardus ergo, reſumtis cornibus, quod antea non præſumſerat, jam publice facere audebat. Ab his ergo duobus violenter expellitur Wilhelmus Epiſcopus Pictavienſis de ſua Sede, vir honeſtus & Catholicus, & pro eo alius quidam nobilis genere, ſed degenerans fide intruditur. Similiter & Lemovicenſis Eccleſia vim patitur, Ranulfo Doracenſi Presbytero in ea intruſo, & vero Paſtore depulſo. Qui Ranulfus non diu poſt ſupinus cadens de equo, in via plana exſpiravit. Audiens autem hæc Gamfredus Carnotenſis Epiſcopus venerabilis, cui a Papa Innocentio Aquitaniæ legatio commendata eſt, duxit ſecum S. Bernhardum Abbatem Clarævallenſem, & venientes Vannetum, ſanata eſt ibidem mulier quædam per virum Sanctum, quæ jam per ſex annos ab incubo dæmone fuerat oppreſſa. Decanus vero Eccleſiæ Pictavienſis altare, in quo S. Bernhardus Miſſam celebraverat, deſtruere auſus eſt. Sed & ipſe poſt breve tempus percuſſus a Deo, exſpiravit. Archipresbyter quoque, qui Petri invaſoris Eccleſiæ Pictavienſi Synodum denunciabat, coram ipſis, quos ad conventum perfidiæ invitabat, a diabolo correptus interiit. In multos etiam alios, qui in ſchiſmate illo ferventiores extiterant, manus Dei manifeſtam exercuit ultionem. Tandem Principe reconciliato, & Epiſcopis, qui expulſi fuerant, in Sedibus ſuis collocatis, Gherardus ſolus perſeverans in malitia, ſine confeſſione & viatico in ſuo lecto repente ſuffocatus inventus eſt.

Duodecimo anno Lotharii, qui eſt Domini MCXXXIX. Monaſterium Canonicorum in Luttere, ſecundum Egghardum, mutatum eſt in conventum Fratrum Ordinis S. Benedicti a Lothario Imperatore, & illi Monaſterio magnas gratias & indulgentias obtinuit a Papa pro feſtivitate Apoſtolorum Petri & Pauli. Kanutus Rex Obotritorum invitatus in dolo ad colloquium familiare a Magno filio Nicolai Regis Danorum, interficitur ibidem ab eodem Magno, ſecundum Helmoldum. Quod audiens Lotha-

ſucceſſit Henricus Leo filius ejus adhuc juvenis. Domina vero Ghertrudis mater Henrici Leonis juvenis dedit Henrico de Wadewide Wagirenſem terram, accepta ab eo pecunia multa, volens ſuſcitare preſſuras Adolfo Comiti, eo quod non diligeret eum. Sed ſtatim poſt hoc eadem Domina Gertrudis nupſit Henrico fratri Conradi Regis Romanorum, & ſic alienata eſt a negotiis Ducatus Saxoniæ & Bayoariæ. Acceſſit autem Adolfus Comes ad Henricum Leonem Ducem juvenem&ad Conſiliares ejus, acturus cauſam ſuper Nordalbingorum & Wagirorum terras. Diſſenſiones ergo iſtæ inter Henricum de Badewide Comitem & Adolfum Comitem taliter pacatæ ſunt, ut Adolfus Sigeberg & omni Wagirenſium provincia potiretur, Henricus vero in recompenſationem pecuniarum ſuarum reciperet Ratzeburg & terram Polaborum, quæ in præſentiarum Ducatus eſt in ſeptentrione verſus Albiam. Et ex tunc Adolfus Comes Sigeberg caſtrum reædificavit, muroque cinxit. Et quia terra fuit deſerta, miſit in regiones nuncios, ut, ſiquis paſcuorum & agrorum ſatilium arctaretur penuria, veniret cum familia ſua, & terram optimam, terram ſpatioſam & uberem fructibus, piſcibus & carnibus redundantem, ac paſcuis commodam & fertiliſſimam accepturus. Ad hanc vocem ſurrexit innumera multitudo de variis nationibus, aſſumtis familiis ſuis cum facultatibus, venerunt in terram Wagirorum ad Comitem Adolfum, poſſeſſuri terram, quam eis pollicitus erat. Et primi quidem Holtzanſes acceperunt ſedes ſuas in locis tutiſſimis ad occidentalem plagam Sigeberg circa flumen Trabenam, campeſtria quoque & Ventinevelt, & quicquid a rivulo Svalen usque Agrimeſon & lacum Plunenſem extenditur; Darginenſem vero pagum Weſtphali, Utinenſem Hollandrini, & Zuſele Friſones incoluerunt. Porro Plunenſis adhuc deſertus erat pagus, Aldenborg vero & Luttikenburg & cæteras terras mari contiguas dedit Slavis incolendas, factique ſunt ei tributarii, excludens Pribizlaum, qui ſibi Wagirorum terram & partem Nordalbingorum terram uſurpaverat, ut ſupra anno præcedenti dictum eſt. Poſt hæc Adolfus Comes circuiens terram Wagirorum, venit ad locum qui Butu dicitur, invenitque vallum ibi urbis deſtructæ, quam ædificaverat Truto tyrannus, & Rani ac Kaſche de genere Trutonis prædicti deſtruxerant, ut ſupra patuit anno præcedenti. Et vidit inſulam ampliſſimam gemino flumine cinctam. Nam ex una parte Trabena, & ex altera parte Wokniza præterfluit, habens uterque fluvius paludoſam & inviam ripam, ex ea vero parte, qua terreſtre iter ei continuatur, eſt collis contractior vallo caſtri præſtructus. Videns igitur induſtrius vir competentiam loci & amœnitatem portumque nobilem, cœpit illuc reinſtaurare civitatem, quam Truto olim ibidem locaverat, & Henricus Regulus ampliaverat, vocavitque eam nomine antiquo Lubek, quod Slavonicum idioma eſt, & in vulgari Teuthonico amœnum ſonat, eo quod locus amœnus eſſet & delectabilis. Miſitque mox nuncios ad Nyclotum & Pribizlaum fratres Principes Obotritorum, amicitias cum eis componens, & omnes nobiliores provinciæ illius donariis & muneribus aſtrinxit, ut terram ejus comparare & defendere ſatagerent. Cœperunt ergo inhabitari deſerta Wagirenſis provinciæ, & numerus accolarum ejus valde multiplicabatur. Lubicenſis quoque urbs novella incrementa cepit continua, & mercatorum copia de diverſis partibus confluxit. Hildegardis altera Sibylla naſcitur prope Pingviam ſuper Rhenum flumen, ſecundum Vincentium in Speculo. Hæc multa & miranda prædixit. Quantæ autem ſanctitatis fuerit hæc ſancta mulier, oſtenditur in Epiſtola Gebenonis in Pentachronon S. Hildegardis, ubi dicitur: Sancta virgo Hildegardis & magiſtra Monaſterii S. Ruperti, quod ſitum eſt apud Pingriam, quantæ ſanctitatis quantique meriti fuerit apud Deum & apud homines, caritatem veſtram latere non credo. Sed ſi forſitan ignoratis, legite libellum vitæ ejus, legite diverſas epiſtolas Magnatum terræ ad eam transmiſſas, & præſertim trium Apoſtolicorum, puta Eugenii, Anaſtaſii & Adriani, Conradi quoque Regis & Frederici I. Imperatoris, Patriarchæ Jeroſolymitani, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum & Præpoſitorum, & tunc dicere poteſtis in veritate: Magnificavit eam Deus in conſpectu Regum, & facies Principum admirata eſt eam. Hæc ſancta virgo libros quosdam, Deo jubente, imo cogente, ſcripſit, in quibus quædam valde utilia & noſtris temporibus neceſſaria de præſenti ſtatu Eccleſiæ & de futuris usque ad Antichriſtum, & de ipſo Antichriſto prophetavit. Sed quia omnes libros ejus pauci habere poſſunt, vel legere ea, quæ de futuris temporibus & de Antichriſto in tribus libris ſuis, ſcilicet Sci vias, quem nominavit ſic, eo quod doceat ſcire vias, & Libro Divinorum Operum, & libro Epiſtolarum ſuarum prophetavit, in hunc unum libellum ex maxima parte collegi, & prout melius potui in quinque tempora ordinavi. Quæ quidem quinque tempora qui diligenter legere & ſtudioſe diſtinguere voluerit, & præſentem ſtatum Eccleſiæ, & omnia futura tempora & pericula ac adventum Antichriſti, quaſi in ſpeculo pervidebit. Unde, ſi placet vobis, vocetur liber ipſe Speculum Futurorum Temporum ſive Pentachronon Sanctæ Hildegardis, id eſt de quinque temporibus, de quibus in eo prophetat. Penta enim quinque & chronos tempus Græce dicitur. Scire autem volo vos & omnes, qui prophetiam hanc lecturi ſunt, quod omni prophetiæ, quæ divinitus eſt revelata, major fides eſt adhibenda, quam quibuslibet libris quamcunque magnis, teſte Apoſtolo Petro, qui cum magnum miraculum, quod in transfigurato Domino eſt factum, introduxiſſet in Epiſtola ſua ſecunda, ad inſinuandam & comprobandam divinitatem Domini Jeſu, dicens; Et hanc vocem nos de cœlo allatam audivimus, cum eſſemus cum ipſo in monte ſancto; quaſi parum hoc eſſet in comparatione ad prophetiam. Et ideo ſubjungit, dicens:

Sed

Sed habemus firmiorem Propheticum ſermonem, cui bene facitis intendentes. Ex Prologo in librum eundem: Sciendum, quod libri Sanctæ Hildegardis recepti & canonizati ſunt a Papa Eugenio in Concilio Treverenſi, præſentibus multis Epiſcopis tam Teuthonicorum quam Francorum, & S. Bernhardo Abbate Clarævallenſi. Ex alio Prologo: Libros Sanctæ Hildegardis plures legere faſtidiunt & exhorrent, pro eo quod obſcuro & inuſitato ſtylo loquitur, non intelligentes, quod hoc eſt argumentum veræ prophetiæ. Omnes enim Prophetæ obſcure loqui quaſi in uſu habent. Unde eſt illud in Pſalmis: Tenebroſa aqua in nubibus aëris, id eſt obſcura ſcientia in Prophetis. Inuſitato autem ſtylo loquitur, quia, ſecundum Petrum in Epiſtola ſecunda, omnis Prophetia propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata eſt prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines, & ideo loquuntur, ſicut Spiritum accipiunt. Epiſtola S. Bernhardi ad Sanctam Hildegardim Ordinis ſui: Dulci in Chriſto Hildegardi filiæ Bernhardus Clarævallenſis dictus Abbas, ſiquid poteſt oratio peccatoris. Quod de noſtra exiguitate longe aliter quam ſeſe noſtra conſtantia habeat quidam ſentire videntur, non noſtris meritis, ſed ſtultitiæ hominum imputandum eſt. Congratulamur gratiæ Dei, quæ eſt in te. Et ut Dei gratiam habeas, toto ei humilitatis & devotionis affectu ſtudeas reſpondere, admonemus, ſciens, quod Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam ſuam. Quod in nobis eſt, obſecramus & exhortamur. Cæterum ubi interior eruditio eſt & unctio docens de omnibus, quid nos aut docere poſſumus aut admonere? Diceris cœleſtia ſecreta rimari, & ea, quæ ſupra homines ſunt, Spiritu Sancto dinoſcere. Unde rogamus magis & ſuppliciter poſtulamus, ut noſtri memoriam habeas apud Deum, & eorum pariter, qui nobis ſpirituali ſocietate in Domino juncti ſunt. Nam cum ſpiritus tuus Deo conjungitur, confidimus, quod nobis multum prodeſſe valeas & ſubvenire. Multum enim valet deprecatio juſti aſſidua. Nam etiam pro te aſſidue oramus, ut conforteris ad bona, inſtruaris ad interiora, dirigaris ad permanſura. Vale. Epiſtola S. Hildegardis ad S. Bernhardum. In Spiritu myſteriorum Dei tibi dico, o venerabilis Pater, qui mirabiliter in magnis honoribus virtutis Dei valde metuendus es, quod ſum valde conſtricta in viſione, quæ apparet mihi in ſpiritu myſteriorum, quam non video exterioribus oculis carnis. Ego miſera & plusquam miſera in nomine fœmineo ab infantia mea vidi magna mirabilia, quæ lingva mea non valet proferre, niſi quod me docet Spiritus Dei, qualiter ego dicam. Ea, quæ tibi dicta ſunt de me, Pater, ſecundum hunc modum ſunt: Scio in textu interiorem intelligentiam, expoſitionem Pſalterii, Ewangelii & aliorum voluminum, quæ monſtrantur mihi in hac viſione, quæ pectus meum tangit & animam meam, ſicut flamma comburens docet me hæc profunda expoſitionis. Sed tamen non docet me literas in Theutonica lingva, quas neſcio, ſed tantum ſcio in ſimplicitate legere, non in abſciſſione textus, quia homo ſum indocta de ulla magiſtratione cum exteriori materia, ſed intus in anima mea ſum docta. Volo ergo Pater, ut propter amorem Dei in orationibus tuis mei recorderis. Vale, vale in anima tua, & eſto robuſtus in certamine Domini, Amen. Ex Pentachrono Hildegardis Cap. XXXVIII. De cœlo vocem verba iſta ſonantem audivi: Omnipotens Deus pauperculam fœmineam formam, per quam hanc edidit ſcripturam, oculo ſuæ miſericordiæ ungere dignatur: quoniam ipſa abſque omni ſecuritate vivit, nec etiam ſententiam ædificationis ſcripturarum, quam Spiritus ad ædificationem Eccleſiæ propoſuit, & quæ velut murus magnæ civitatis ſunt (forſ. profert). Hæc enim a die nativitatis in doloribus infirmitatum quaſi reti illaqueata eſt, ita ut in omnibus venis & medullis ac carnibus ſuis doloribus vexetur, nec tamen diſſolvi eam Domino placuit, quia per cavernam rationalis animæ quædam myſtica Dei ſpiritualiter videt. Hæc autem viſio ejusdem venas hominis ita pertranſiit, ut propter eam ipſa multa fatigatione ſæpe commoveatur, aliquo tamen tempore levius & aliquo depresſius in fatigatione infirmitatis laborans. Unde etiam mores a diverſis moribus hominum habet alienos, quemadmodum infans, cujus venæ nondum ita plenæ ſunt, ut mores hominum diſcernere poſſit. Complexionem de aëre habet, ideoque de ipſo aëre, de pluvia, de vento & de omni tempeſtate infirmitas ei infixa eſt, ut nequaquam ſecuritatem carnis in ſe habere poſſit, alioquin inſpiratio Spiritus Sancti in ea habitare non valeret. Sed Spiritus Dei magna vi pietatis ſuæ eam interdum ab hac infirmitate quaſi ratione cujusdam refrigerii ſuſcitat, quatenus officialiter cum inſpiratione Spiritus Sancti in ſeculo vivere poſſit. Omnipotens autem Deus, qui omnem fatigationem paſſionis ejusdem hominis cognovit, veraciter gratiam ſuam in ipſa perficere dignetur, ut pietas ejus in hoc glorificetur, & cum illius anima de hoc ſeculo migraverit, ad æternam gloriam ab eo clementer ſuſcipi & coronari gaudeat. Sed liber vitæ; cujus ſcriptura Verbum Dei eſt, per quod Verbum omnis creatura apparuit, & quod omnem vitam ſecundum voluntatem æterni Patris velut in ſe præordinaverat, exſpiravit hanc ſcripturam per nullam ſcientiam humanæ doctrinæ, ſed per ſimplicem & indoctam fœmineam formam, ut ſibi placuit, mirabiliter edidit. Unde nullus hominum tam præſumtuoſus ſit, ut verbis hujus ſcripturæ aliquid vel augendo apponat, vel minuendo auferat, ne de libro vitæ & de omni beatitudine, quæ ſub ſole eſt, deleatur, niſi propter exaltationem literarum aut dictionum, quæ per inſpirationem Spiritus Sancti ſimpliciter probata ſunt, fiat. Qui autem aliter præſumſerit, in Spiritum Sanctum peccat. Unde nec hic nec in futuro ſeculo hoc ei remittetur. Frequenter dicit de ſe S. Hildegardis: Ego paupercula & indocta fœminea forma vidi &c. Hæc plures Epiſtolas ſcripſit ad diverſas

verſus perſonas, puta ad Eugenium Papam, ad Anaſtaſium Papam, ad Adrianum Papam, ad Conradum Regem Romanorum, ad Ciſtertienſes, ad Archiep. Colonienſem, ad Archiep. Treverenſem, ad Beatum Bernhardum, & cæteras multas Aſchalona urbs ingens capta eſt a Chriſtianis, ſecundum Martinum, in Terra ſancta. Richardus de Sancto Victore & Petrus Lombardus, ſecundum Wilhelmum, qui Libros Sententiarum compoſuit, floruerunt, qui Petrus fuit Epiſcopus Pariſienſis.

Secundo anno Conradi, qui eſt Domini MCXLI. Henricus Leo Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ congregavit exercitum magnum, ſecundum Chronicas Saxonum, ut acciperet Ducatum patris ſui, quem Henricus vitricus ejus frater Conradi Regis occupabat. Duciſſa vero Saxoniæ uxor ejus manſit in Luneburg caſtro. Fuit autem Adolfus Comes Nordalbingorum in domo Ducis, & in obſequiis Duciſſæ ſolicitus ac officioſus paterque conſilii, propter quod & Rex Danorum ac Principes Slavorum eum venerabantur. Henricus autem Leo Ducatum Bayoariæ paternum, quamdiu Conradus Rex vixit, obtinere non potuit. Siccitas tanta fuit in Francia, ſecundum Vincentium, ut flumina, lacus, ſtagna, fontes & putei aquis carerent. Ignis quoque per rimas terras intrabat, qui nec imbre nec frigore nec quacunque arte exſtingvi poterat. Petrus Abalardi inſignis Magiſter & ſcientia clarus floruit, ſecundum Egghardum, ſed de fide perfide docuit. Hujus ſcripta pariter & ipſum Innocentius Papa damnavit, eo quod pretium redemtionis noſtræ evacuans, nichil aliud nobis in ſacrificio paſſionis Dominicæ commendaverit, niſi virtutis exemplum & amoris incentivum. Quod enim Scripturæ perhibent, illo ſangvine pretioſo genus humanum redemtum eſſe, in illo ſolo conſtare dixit, quod exemplum nobis exhibitum eſt usque ad mortem pro veritate & juſtitia certandi, & adhibitum eſt velut quoddam incentivum amoris, cum ex impenſo amore data ſit occaſio ſic reamandi. Contra hunc Petrum hæreticum ſcripſit B. Bernhardus Epiſtolam. Quidam Magiſter Arnoldus, ſecundum Vincentium, prædicavit in urbe Romana reprehendendo divitias & ſuperfluitates. Propter cujus verba multi Romanorum Magnates ipſum ſequebantur, ſua pauperibus erogantes. Qui poſtea captus, in contumeliam Clericorum eſt ſuſpenſus.

Tertio anno Conradi, qui eſt Domini MCXLII. Eclipſis ſolis magna facta eſt XIII. KL. April. hora IX. S. Bernhardus, ſecundum Vincentium in Speculo, publice & ſolenniter diſputavit coram Rege Conrado & in præſentia multorum Epiſcoporum & Abbatum contra Petrum Abalardi, & vicit ipſum rationibus & argumentis, manifeſte ipſum confundens. Innocentius Papa apud Aquas Salvias fundavit Monaſterium S. Anaſtaſii Martyris, ſecundum Egghardum, conſtructis ibidem cœnobialibus manſionibus, & petivit a Clarævallenſi Cœnobio Fratres & Abbatem illuc deſtinari. Miſſus eſt ergo illuc Bernhardus Piſanæ Eccleſiæ olim Vicedominus in Abbatem.

Quarto anno Conradi, qui eſt Domini MCXLIII. Virgo quædam Ymmeke dicta ſecundum Vincentium vexabatur a dæmone, & ad Vicelinum Sacerdotem Falderenſem ducebatur. Quem dæmonem cum ſanctus Presbyter quæreret, cur vas incorruptum ipſe autor corruptionis intraſſet: ille reſpondit, quia, inquit, me jam tertio offendit. Cui Vicelinus: In quo te offendit? Negotium, inquit, meum jam tertio impedivit. Bis enim tranſmiſi fures ad perfodiendum domum, ſed hæc ſedens apud focum, clamoribus eos exterruit. Nunc quoque legatione principis noſtri functurus in Daciam, hanc in via offendi, ulturus, quod me tribus vicibus offendit. Cum ergo vir Dei conjurationis verba adverſus eum conaretur exprimere ait dæmon: Cur pellis me ultro paratum egredi, jam enim abibo ad proximam villam, viſitaturus ſodales meos, qui ibi latent. Ad quem Sacerdos: Quod tibi eſt nomen? & ſunt ſodales tui? aut cum quibus habitant? Ego, inquit dæmon, Rufinus vocor. Sodales mei, de quibus quæris, hic duo ſunt, unus cum Rothoſco, & alter cum muliere quadam in eodem opido. Hos hodie viſitabo. Inde in Daciam proficiſcar. Et hæç dicens, egreſſus eſt virginem, & ipſa liberata eſt. Quod autem hic dæmon in Daciam iverit, rei probavit eventus. Nam Erico Rege occiſo, gravis perturbatio ſurrexit in gente illius regni & afflictio.

Quinto anno Conradi, qui eſt Domini MCXLIIII. Henricus germanus Lodowici Regis Francorum, ſecundum Wilhelmum, apud Clarævallem factus eſt Monachus, quia non diu poſt ad Epiſcopatum Belvacenſem aſſumtus eſt.

De Cœleſtino II. PP. CLXXIII.

Cœleſtinus Papa, natione Tuſcus ex patre Nicolao, ſedit V. menſibus & XXIII. diebus. Hic propter brevitatem ſui regiminis, ſecundum Martinum, nichil ſcriptura dignum de eo reperitur in Chronicis. Hic prius dictus fuit Gvido. Rodolfus Nyromandorum Comes, ſecundum Vincentium, uxorem ſuam legitimam repudiavit, & Petronillam uxoris ſuæ ſororem duxit. Propter quod & ipſe excommunicatus fuit, & Bartholomæus Laudunenſis, Simon Nomonienſis & Petrus Sylvanectenſis Epiſcopi, qui divortium illud procuraverant, ſunt ab officiis ſuis ſuſpenſi usque ad tempus reconciliationis eorundem.

Sexto anno Conradi, qui eſt Domini MCXLV. Lodowicus Rex Francorum cepit Vitriacum urbem Comitis Theobaldi, ſecundum Wilhelmum, ubi admoto igne incenſa eſt Eccleſia, & in ea M. & CCC. homines utriusque ſexus ſunt combuſti. Quidam juvenis Willermus dictus, ſecundum Vincentium, interfectus eſt a Judæis in die ſancto Paraſceves in caſtro Norwich, cujus anima ducta eſt per Angelum ad diverſa pœnarum loca, & poſt hoc ad locum amœnum paradiſi, ubi ipſa libenter manſiſſet. Quibus locis ſic ei oſtenſis, dixit ſibi Angelus: Reducam te ad corpus tuum, ubi vitam tuam priſtinam recuperabis; in qua ſi virtuoſe vixeris,

ris, locum amœnum paradiſi intrabis, ibidem ſemper manſurus. Reſuſcitatus ergo Willermus, vitam deificam duxit ad finem.

De Lucio II. PP. CLXXIIII.

Lucius Papa, qui & Gerardus, natione Bononienſis, ex patre Alberto, ſedit uno anno & menſibus IX. ſecundum Martinum. Hic prius Presbyter Cardinalis S. Crucis Eccleſiam illam cum clauſtro a fundamentis renovavit.

Septimo anno Conradi, qui eſt Domini MCXLVI. Libri Johannis Damaſceni, ſecundum Egghardum, tranſlati ſunt de Græco in Latinum a Burgundione cive Piſano; in quorum uno continetur Orthodoxæ fidei Traditio in IV. libros diviſo, & in centum Capita diſtincto. Ediſſa Meſopotamiæ civitas, in qua ſecundum Vincentium, Thomæ & Thaddæi Apoſtolorum corpora fuerunt, & quæ ſordibus idololatriæ nunquam polluta erat, ex quo primitus ad Chriſtianiſmum converſa eſt, a Turcis obſeſſa eſt & capta, & infinitus populus in ea interemtus eſt.

Octavo anno Conradi, qui eſt Domini MCXLVII. S. Bernhardus in Alemannia multis miraculis coruſcavit, ſecundum Vincentium. Apud Spiram namque urbem tantus concurſus erat populi in prædicatione dicti Sancti, ut Conradus Rex, ne populus Bernhardum comprimeret, depoſita chlamyde, ipſum in proprias ulnas ſuſcepit, & de baſilica eduxit, ubi crucem prædicabat. Ad quod opus perficiendum cum majorem Eccleſiam intraret, imago quædam lignea vetuſtate quaſi conſumta & deformis Virginis Glorioſæ ſalutavit eum Gallice, dicens: Ben venia mi Fra Bernharde; & ille: Grant merce mi dompna.

De Eugenio III. PP. Romano CLXXV.

Eugenius Papa, qui & Bernhardus Abbas S. Anaſtaſii, natione Piſanus, quondam Monachus Claræ vallenſis, ex patre Bernhardo, ſedit annis VIII. menſibus tribus & diebus XX. ſecundum Martinum. Contra hunc virum ſanctum & multo honore dignum Romani erigunt Patricium & Senatorem, & Eugenium a ſede ſua depellunt. Qui pulverem pedum in litigantem excutiens, tranſit in Gallias. Hic cum eſſet Abbas S. Anaſtaſii, ex inſperato apud Eccleſiam S. Cæſarii a Cardinalibus eſt electus propter metum Senatorum. Unde ad Farfenſe Monaſterium ſe transferens, vocatis ibidem Cardinalibus & Prælatis, benedictionem conſecrationis recepit. Hunc, cum ſimplex eſſet, Deus mirabili gratia & eloquentia perfudit. Huic redeunti ad urbem Clerus & populus Romanus cum magna lætitia occurrit, cantans: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Hic a Lodowico Rege Francorum Chriſtianiſſimo in Franciam vocatus, cum ipſum tranſmarina cruce ſignaſſet, & concilium Rhemis celebraſſet, rediit ad urbem Romam. Hujus autoritate confirmati ſunt Regulares Canonici in Eccleſia S. Wicberti in Quedelingburg. Ipſe etiam canonizavit S. Henricum Imperatorem in Babenberg ſepultum, cujus Epiſcopatum ipſe fundavit.

Nono anno Conradi, qui eſt Domini MCXLVIII. Lodowicus Rex Francorum, ſecundum Vincentium, Ediſſæ urbis Meſopotamiæ captæ zelo ſuccenſus, apud Viceliacum affixo ſibi crucis ſigno, cum Regni Principibus & innumerabili multitudine populi transmarinam peregrinationem aſſumſit. Tornacenſis Eccleſia, ſecundum Wilhelmum, quæ per DC. annos a tempore S. Medardi ſub Epiſcopo Nomonenſi conſtituta, ſine proprio fuerat Antiſtite, hoc anno proprium accepit Epiſcopum Anſelmo Abbate S. Vincentii apud Lugdunum ab Eugenio Papa conſecrato in Epiſcopum ejusdem urbis. Gilbertus Porrectanus Epiſcopus floruit. Hic in Concilio Rhemenſi, ſecundum Wilhelmum, a B. Bernhardo diſputante cum eo ſingulariter, tanquam ſui temporis ſingularis athleta devictus eſt hæreticus; qui licet in ſacris literis eſſet plurimum exercitatus, tamen ſublimiora ſe ſcrutatus ſapuit ad inſipientiam ſibi, reſiliens tamen ab errore indulgentiam ab Eccleſia eſt conſecutus.

Decimo anno Conradi, qui eſt Domini MCXLIX. Rex Conradus in Frankenford in feſto Purificationis B. Virginis a S. Bernhardo miſſo ab Eugenio Papa inſignitus eſt crucis charactere cum cunctis fere Teuthoniæ Principibus, ſecundum Vincentium in Speculo. Accepit namque Sanctæ crucis ſignaculum de manu B. Bernhardi Conradus Cæſar, Lodowicus Rex Francorum cum uxore ſua, & meliori populo ſuo fere toto, Vratizlaus Dux Bohemiæ, Henricus Dux Lotharingiæ, Welpe Dux Burgundiæ, Henricus Leo Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ, Conradus Dux Sarigæ, Albertus Marchio de Soltwedel, Borchardus Comes de Pletzeke, Adolfus Comes de Schowenborg & Holtzatiæ, Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis cum univerſis Saxoniæ & Weſtphaliæ Epiſcopis, Otto Epiſcopus Friſingenſis, Udo Epiſcopus Citzenſis, & multi alii Principes & Prælati. De Anglia etiam, Flandria, Brabantia & Hollandia Britanniaque cum CC. pene navibus proficiſcuntur. Et numerus armatorum exercitus Chriſtiani de Nobilibus duntaxat LXXXM absque vulgo, cujus non erat numerus. Tranſito igitur Ungariæ regno, pervenerunt ad fines Græciæ, miſeruntque legatos ad Regem Græcorum, ut eis conductum præſtaret. Ille licet admodum territus, annuendum tamen decrevit, dummodo pacifici ad ſe veniſſent. Qui remandarunt, ſe nihil inquietudinis moliri, qui propter ampliandos pacis fines peregrinationem ſalutarem aſſumſerunt. Dedit igitur eis Rex Græciæ juxta placitum ſuum conductum, & forum abundans rerum venalium exhibuit, ubicunque caſtra locanda eſſent. Multa vero portenta & ſigna viſa ſunt in exercitu illis diebus futuræ cladis & calamitatis demonſtrantia, quorum quidem præcipuum fuit, quod veſpere quodam quædam nebula denſiſſima cooperuit caſtra. Qua recedente, univerſa papilionum tegmina adeo ſangvine reſperſa comparuerunt, quaſi pluvia ſanguinea de cœlo cecidiſſet. Quod videntes Reges, conjecerunt, ſe ad maximos labores & mortis pericula

cula fore evocatos. Nec feſellit eos conjectura. Non enim multo poſt venerunt in montana quædam, ubi, cum inveniſſent vallem pratis rivuloque decurrente commodiſſimam, caſtra ſua fixerunt in devexo latere montis. Porro jumenta cum bigis & quadrigis victualia ſarcinasque militum portantibus armentorumque ad eſum carnium ſervientium ingens numerus, in vallis medio collocata fuerant prope decurſum aquarum & paſcuorum commoda. Appropinquante vero nocte, audita ſunt in montis ſupercilio fragor tonitruum & ſonitus tempeſtatis magnæ, & ecce in noctis medio, neſcio an nubium eruptione aut quo eventu alio, torrens ille abundantius erumpens, quicquid vallis ille habuit de hominibus & jumentis, in momento abſorbuit, & in mare proximum projecit. Hanc igitur primam exercitus jacturam exceperunt milites peregrinationis illius. Cæteri vero, qui reſidui fuerant, perrexerunt cœpto itinere, tranſeuntesque Græciam pervenerunt ad regiam urbem Conſtantinopolim. Ubi per aliquot dies exercitu recreato cum ſtetisſent, procedentes inde venerunt ad ſinum maris, qui vulgari nomine Brachium S. Georgii dicitur. Ibi providerat Rex Græciæ eis naves ad transducendum exercitum. Transmiſſo ergo mari, Lodowicus Rex Franciæ direxit iter ſuum verſus Jeroſolymam, & pugnantibus ſecum barbaris, univerſum quaſi ſuum perdidit exercitum. Conradus vero cum L. milibus armatorum nobilium & innumerabili plebe peditum Iconium pervenit. Et tranſito mari ſimiliter, incurſione Turcorum pariter & dolo Græcorum, quia calcem farinæ miſcuerant, quam Cæſaris exercitui vendebant, ac famis & ſitis penuria, ultra medium amiſit exercitum. O judicii Altiſſimi inſcrutabilia! Tanta enim fuit clades utriusque exercitus & miſeria inexplicabilis, ut calamitas eorum, qui interfuerunt, adhuc hodie lacrymis deplangatur. Cum ſuperſtite tamen populo Conradus Cæſar & Lodowicus Rex Terram ſanctam peragrantes, plura bella cum inimicis Chriſti geſſerunt, non tamen id, propter quod venerant, perfecerunt, amittentes multa milia ſuorum, plura tamen milia hoſtium ſternentes. Tandem Conradus Rex Alemanniæ ſuo cum exercitu modico ad Portugallenſem urbem Galaciæ nobiliſſimam applicans, adoraturus ad S. Jacobum, receptus eſt a Rege Portugalenſi cum gaudio. Rogavit ergo Rex Conradum Cæſarem, ut, ſi propter Deum pugnaturi exiſſent, fieret ſibi auxilio contra Lacebonam civitatem, cujus incolæ barbari fines Chriſtianorum inquietabant. Cujus petitioni condeſcendens Rex Romanorum, abiit cum Rege Lacebonam in magna navium copia, & urbem terra marique vallantes, ac fortiter eam impugnantes, tandem ipſam expugnaverunt & ceperunt. Expulſis ergo partim barbaris & partim occiſis, diviſaque præda ab exercitu Cæſaris, Rex Galaciæ pro ſua parte urbem vacuam recepit, & fidelibus eam replens, facta eſt ibidem Chriſtianorum colonia usque in præſentem diem. Lodowicus autem Francorum Rex a Palæſtina navigans, ut in patriam rediret, Græcorum inſidias incurrit. Cumque ab eis captus, Corphunum ductus fuiſſet, Gregorius Dux exercitus Regis Siciliæ urbem aggreditur, præliandoque cum Græcis, plures Græcorum nobiles cepit, Lodowicum Regem liberavit, & in terram ſuam in pace tranſire fecit. Rediens ergo Henricus Leo Dux Saxoniæ ad partes una cum Conrado Duce Sarigæ, Alberto Marchione de Soltwedele, Conrado Comite de Within, Adolfo Comite de Schowenborg & Holtzatiæ, Hartwico Bremenſi Archiepiſcopo, ac cæteris Saxoniæ Epiſcopis & Weſtphaliæ, ad Obotritos & Lucicios Slavorum gentes ſe convertit, ulturus neces & exterminia, quæ intulerant Chriſti fidelibus & præcipue Danis. Audiens ergo Niclotus Princeps Obotritorum, quod congregatus eſſet exercitus ad deſtruendum eum, convocavit univerſam gentem ſuam, & cœpit ædificare caſtrum Dubin, ut eſſet populo refugium in tempore neceſſitatis. Exercitus autem Ducis nondum Albiam tranſierat, ſed tempus oportunum exſpectabat, in Saxonia de peracto labore parum ſe recreans. Interim Nyclotus ſentiens, irrevocabilem eſſe juratæ expeditionis profectionem, clam paravit navalem exercitum, & tranſito freto, applicavit claſſem ad oſtium Trabenæ, percuſſurus omnem Wagirenſium provinciam, priusquam Saxonum exercitus ſuis infunderetur terminis. Transmiſitque veſpere nuncium Sigiberg, eo quod promiſiſſet Comiti, Adolfo præmonere eum. Sed eo non invento, rediit nuncius ad naves. Illuceſcente ergo die Sanctorum Johannis & Pauli, deſcendit navalis Slavorum exercitus per oſtium Trabenæ. Tunc cives Lubicanæ urbis, audito murmure exercitus, inclamaverunt viros urbis & caſtri dicentes: Audivimus clamores quaſi magni exercitus ſupervenientis, & neſcimus, unde ſit. Miſeruntque ad forum civitatis nunciare populo imminens periculum. Sed populus multa potatione veſpertina temulentus, neque de lectis neque de navibus excitari potuit, quousque hoſtibus circumvallati, naves mercibus onuſtas injecto igne perdiderunt. Interfecti ſunt ergo illic die illo ad CCC. & eo amplius viris in urbe Lubicana. Rodolfus vero Sacerdos dum ad caſtrum fugeret, præventus a barbaris multis gladis & lanceis confoſſus interiit. Porro hi, qui in caſtro erant, biduo atrociſſimam obſidionem pertulerunt. Duæ quoque equitum turmæ omnem Wagirenſium terram pervagantes, quicquid in ſuburbio Sigeberg repererunt, demoliti ſunt. Pagum quoque, qui Dargune dicitur, & quicquid infra Trabenam a viris Weſtphalis, Hollandrinis cæterisque extraneis populis incultum fuerat, flamma vorax abſumſit. Occideruntque multos viros, qui armis obſiſtere tentabant, & duxerunt uxores eorum & filios in captivitatem. Pepercerunt autem viris Holtzatenſibus, qui habitabant ultra Trabenam ad occidentalem plagam Sigeberg, ſubſtiteruntque in agris opidi Cuzalme, & non adjecerunt ultra progredi. Villas etiam, quæ erant in campeſtri-

peſtribus Zwentinevelde, & quæ extenduntur a rivulo Sualen usque ad rivum Agrimeſon & lacum Plunenſem, non devaſtaverunt, nec quicquam attigerunt de ſubſtantia hominum illic degentium. Propter quod verbum volavit de Holtzatis illis, quod hoc perturbationis malum ipſi conflaſſent propter odium advenarum, quos Adolfus Comes adunaverat ad incolendam terram de remotis partibus. Sed & Utinenſis civitas adjuta locorum firmitate ſalvata eſt. Slavi ergo Wagirenſium terra abuſi, noviſſime venerunt ad pagum Zusle vaſtaturi Friſonum coloniam, quæ illic erat, quorum numerus ad CCCC. & eo amplius viros computatus fuerat. Advenientibus vero Slavis, vix centum remanſerunt in munitione, cæteris in patriam ſuam reverſis propter ordinandum peculium ſuum illic relictum. Succenſis ergo, quæ foris erant, hi, qui in munitione erant, graviſſimam impugnationis ſuſtinuerunt jacturam, utpote viri pauci a tribus milibus Slavorum fortium fortiter impugnati, illis quidem victoriam indubiam præſumentibus, his vero ultimum ſpiritum dilatione pugnæ redimentibus. Sed cum viderent Slavi, quod victoria non cederet eis, promittunt Friſonibus vitam & membrorum integritatem, ſi de munitione egreſſi arma dederint. Cœperunt ergo quidam ex obſeſſis appetere deditionem ob ſpem vitæ. Quos arguens fortiſſimus Sacerdos Gerlanus, quid eſt, inquit, viri, quod agere vultis? Putatis, vos deditione vitam redimere, aut barbaris fidem ineſſe? Fallimini viri compatriotæ. Frivola eſt hæc veſtra opinio. An neſcitis, quod in omni advenarum genere apud Slavos gens deteſtabilior Friſonibus nulla eſt? Sane fœtet eis odor veſter. Quare ergo abjicitis animos veſtros ultro properantes ad interitum? Conteſtor vos per factorem orbis, cui non eſt difficile ſalvare in paucis, ut adhuc paululum dimicare ſatagatis. Quamdiu enim vallo hoc circumdamur, ſumus manuum noſtrarum & armaturæ compotes, & vita nobis in ſpe ſita eſt. Inermibus vero nihil niſi mors reſtat ignominioſa. Gladios ergo veſtros, quos ſibi reſignari expetunt, mergite potius in medullis eorum, & eſtote ultores ſanguinis veſtri. Et hæc dicens, oſtendit eis magnanimem ſpiritum, objectiſque portis, cum uno tantum viro hoſtium cuneos propulit, percuſſitque manu propria ingentem Slavorum numerum. Excuſſo denique uno oculo, & ventre perfoſſus gladio, nihil remiſſius egit in pugna, divinum quoddam robur tam in corpore quam in anima præferens. Nihil itaque melius a notiſſimis illis Sarujæ filiis aut a Maccabæis quondam pugnatum eſt, quam a Sacerdote Gerlano viriſque paucis in caſtro Zuſele, defenderuntque munitionem ſuam de manu barbarorum. His auditis, Adolfus Comes congregavit exercitum, ut pugnaret cum Slavis, & ejiceret eos de terra ſua. Quo rumore comperto, Slavi redierunt ad naves cum captione hominum & varia ſupellectili, quam deprædati ſunt in terra Wagirorum.

Undecimo anno Conradi, qui eſt Domini MCL. Trajectum inferius ſecundum Wilhelmum, incendio terribili conſumtum eſt, & Eccleſia S. Martini cum aliis tribus, puta S. Johannis Baptiſtæ, S. Pauli & S. Petri exuruntur, ac Capella Sanctæ Crucis, in qua conſumtis per ignem omnibus, ſola imago Salvatoris crucifixi illæſa permanſit. Fama volavit per univerſam Saxoniam & Weſtphaliam, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, quod Slavi facta eruptione bellum contra Wagirenſium populum agerent. Unde feſtinare cœpit omnis illa expeditio Saxonica ſigno crucis inſignita deſcendere in terram Slavorum. Partito ergo exercitu, duas munitiones obſederunt, Dubin ſcilicet Dumin, & erexerunt contra eas machinas multas. Venit etiam Danorum exercitus, & additus eſt his, qui obſederunt Dubin, & crevit obſidio. Una ergo dierum conſiderantes hi, qui tenebantur incluſi, quod Danorum exercitus ſegnius ageret, eo quod domi pugnantes foris imbelles ſunt, facta ſubita eruptione, percuſſerunt ex eis multos. Ob quod exercitus Saxonum permotus nimis pertinacius inſtabat expugnationi. Dixerunt autem ſatellites Ducis Saxoniæ Henrici & Marchionis Adelberti ad invicem: Nonne terra, quam devaſtamus, terra noſtra eſt? & populus, quem expugnamus, populus noſter eſt? Quare ergo ſumus hoſtes noſtrimet & diſſipatores vectigalium noſtrorum? Nonne jactura noſtra redundat in Principes noſtros? Cœperunt ergo ex illa die in exercitu facere tergiverſationes, & obſidionem multiplicatis induciis relaxare. Quotiens enim in exercitu vincebantur Slavi, detinebatur exercitus, ne fugitantes inſequerentur, & ne caſtrum caperent. Ad ultimum conventio talis facta eſt, ut Slavi fidem Chriſtianam reciperent, & relaxarent Wagiros & Danos, quos in captivitate habebant. Multi ergo eorum falſo baptizati ſunt, & de captivitate relaxaverunt homines ſenes & inutiles, cæteris retentis, quos ſervitio aptos conſpiciebant. Taliter ergo grandis illa expeditio cum modico profectu ſoluta eſt, & ideo non multo poſt in deterius coaluerunt. Namque neque baptiſma ſervarunt, neque manus a deprædatione Danorum & aliorum fidelium cohibuerunt.

Duodecimo anno Conradi, qui eſt Domini MCLI. In Territorio Gebennenſi, ſecundum Egghardum, lupus quidam corporis magnitudine & animi ferocitate aliis beſtiis multum diſſimilis, homines devoravit plusquam XXX. utriusque ſexus. In aliis etiam locis hoc anno lupi etiam ſimiliter in homines plus ſolito ſæviebant, populum multum devorando. Videns Dominus Hartwicus Hammeburgenſis & Bremenſis Archiepiſcopus, ſecundum Helmoldum, quod pax erat in Slavia, propoſuit reædificare ſedes Epiſcopales, quas barbaricus furor olim deſtruxerat in Slavia, puta Aldenburgenſem, Razeburgenſem, Mykilenburgenſem, e quibus Aldenburgenſem Magnus Otto Primus inſtituerat, ſubjiciens ei Polabos & Obotritos in terminis Holtzatorum usque ad flumen Penam & civitatem Demyn. Poſuitque in Aldenburg pri-

primum Pontificem Marconem. Poſt hunc ſecundus erat Egwardus, tertius Wago, quartus Eziko, quintus Volkquardus, ſextus Reynbertus, ſeptimus Benno, octavus Meynerus, nonus Abelinus, decimus Ezo. Hujus temporibus ſurrexit in Eccleſia Hammeburgenſi Magnus Adelbertus, qui de peregrinis Epiſcopis, quos in menſa ſua habebat, Johannem ſtatuit Epiſcopum in Mykelenborg, Ariſtonem in Ratzeburg, atque in hunc modum Aldenburgenſis Sedes diviſa eſt in tres Epiſcopatus. Poſtquam ergo permittente Deo propter peccata hominum Chriſtianitas annullata eſt in Slavia, vacaverunt hæ ſedes annis LXXXIIII. usque ad tempora Hartwici Archiepiſcopi, qui propter generis nobilitatem duplici principatu clarus, magno ſtudio inſudavit pro recuperandis Suffraganeis Epiſcopis Daciæ, Norwegiæ, Sveciæ & Slaviæ, quos Hammeburgenſi Eccleſiæ quondam pertinuiſſe commemorat antiquitas. Sed cum obſequiis & variis donariis nihil profeciſſet apud Papam & Cæſarem, ne omnino careret Suffraganeis, aggreſſus eſt ſaltem abolitos Slaviæ Epiſcopatus ſuſcitare. Accerſitum ergo venerabilem Sacerdote Falderenſem Aldenburgenſi Sedi conſecravit Epiſcopum, cum jam eſſet provectæ ætatis, & manſiſſet in terra Holtzatorum XXX. annis. Porro in Mykelinburg ordinavit Dominum Everhardum, & conſecrati ſunt ambo in Roſſevelde, miſſique in terram egeſtatis & famis, ubi erat ſedes Satanæ & habitatio omnis ſpiritus immundi. Factaque ſunt hæc inconſulto Duce Henrico & Comite Adolfo. Unde accidit, ut amicitia, quæ erat inter Dominum Vicelinum & Comitem, deinceps rumperetur. Nam antea eum ut patrem venerabatur. Tulit ergo omnes decimas anni illius, quæ Pontifici novo provenire poterant. Tunc abiit Epiſcopus ad Ducem Henricum, rogaturus veniam, & ſuſceptus eſt ab eo cum honore & reverentia. Et ait Dux ad eum: Dignum quidem fuit, o Epiſcope, ut vos nec ſalutarem nec reciperem, eo quod nomen iſtud me inconſulto receperitis. Ego enim hujus rei mediator eſſe debueram, maxime in terra, quam patres mei favente Deo in clypeo & gladio obtinuerunt, & mihi poſſidendam hæreditaverunt. Sed quia ſanctitas veſtra mihi dudum comperta eſt, & progenitores noſtri vos ab initio fidelem probaverunt, decrevi jam noxæ hujus oblivisci, promotionique veſtræ pleno favore occurrere, ea tamen conditione, ſi inveſtituram Epiſcopalem de manu mea recipere volueritis. Hoc enim pacto res veſtræ proceſſum habere poterunt. Quod quidem verbum Epiſcopo Vicelino viſum eſt valde durum, eo quod eſſet præter conſvetudinem. Epiſcopos enim inveſtire ſolius Imperatoriæ Majeſtatis eſt. Quidam autem fidelium Ducis Henricus de Wicha, vir potens & militaris ac Epiſcopi amicus dixit ad eum: Facite, quod vobis utile eſt. Appropinquate Domino noſtro, & facite voluntatem ejus, ut ædificentur Eccleſiæ Slaviæ, & dirigatur cultus domus Dei in manibus veſtris, alioquin fruſtrabitur labor veſter, eo quod nec Cæſar nec Archiepiſcopus poſſit juvare cauſam veſtram, Domino meo obnitente. Deus enim dedit ei univerſam terram hanc. Quid autem grande requirit a vobis Dominus meus, quod vobis illicitum ſit aut verecundum? Quin potius res facilis eſt & conducens fructum magnum, ut Dominus accipiat virgulam, & det in manum veſtram pro ſigno inveſtituræ ſitisque de cætero familiares Ducis, habentes honorem inter gentes, ad quas ire diſponitis convertendas. Rogavit autem Epiſcopus ſibi dari inducias, ut deliberaret ſuper verbo iſto. Dimiſſus ergo pacifice venit Bardewic, ubi mortali tactus ægritudine, per dies aliquot moratus eſt. Illic enim incidit paralyſim, in qua usque ad extremum vitæ ſuæ laboravit. Sedata vero aliquantulum ægritudine, perductus eſt Falderam in vehiculo. Ubi cum Deus ei vires reſtituiſſet, abiit Bremam conſulturus Archiepiſcopum & Clerum ſuper verbo hoc, quod impoſuerat ei Dux. Qui omnes una eademque ſententia refragari cœperunt, dicentes: Scimus quidem, o venerabilis Pontifex, ſanctitati veſtræ bene notum eſſe, quid vobis ſuper verbo hoc expediat; ſed quia veniſtis audire conſilium noſtrum, breviter reſpondemus, quod ſentimus. Primum ergo in hoc negotio penſari decet, qualiter inveſtituræ Pontificum Imperatoriæ tantum dignitati permiſſæ ſunt, quæ ſola excellens, & poſt Deum in filiis hominum præeminens, hunc honorem non ſine fœnore multiplici ſibi conquiſivit. Neque Imperatores digniſſimi levitate aliqua uſi ſunt, ut Epiſcoporum Domini vocarentur, ſed compenſaverunt noxam hanc ampliſſimis Regni divitiis, quibus Eccleſia copioſius aucta & decenter honorata, jam non vile reputet, ſe in modico ceſſiſſe ſubjectioni, nec erubeſcat uni inclinari, per quem poſſit in multos dominari. Ubi, quæſo, eſt Dux vel Marchio tam magnus, qui Pontificibus manus ſuas non offerat? Certatim, ut videtis, currunt homines, ut participes fiant beneficiorum Eccleſiæ. Vos ergo honorem hunc peſſundabitis, & infringetis jura magnis autoribus edita? Dabitisne Duci iſti manus veſtras, ut veſtro exemplo Epiſcopi incipiant eſſe Principum ſervi, qui ſolebant eſſe Principum domini? Non decet honeſtatem veſtram ætatis decore maturam, ut per vos incipiant abuſiones fieri in domo Domini. Longe fiet a vobis verbum iſtud. Et ſi furor Principis erga vos effrenate egerit, nonne melius eſt ferre jacturam bonorum temporalium quam honoris. Auferant Principes, ſi velint, decimas, obcludant vobis introitum parochiæ veſtræ; tolerabilis erit vobis iſta moleſtia. Habetis certe Falderenſem domum, in qua tute interim conſiſtere poſſitis, & præſtolari in ſilentio ſalutare Dei. His & hujusmodi verbis averterunt eum, ne voluntatem Ducis adimpleret. Parturivit ſane perſvaſio iſta novellæ plantationi multiplex impedimentum. Quotiens enim Pontifex ille Ducem adiit, interpellaturus pro negotiis Eccleſiæ, ille ſe paratum reſpondit ad omnia, quæ popoſcerit, ſi primum ſibi honor debitus exhiberetur. Pontifex autem humilis facile inclinatus fuiſſet, ut propter

propter bonum Eccleſiæ ſuæ Duci ſecularis honoris famulatum præſtitiſſet, ſi Archiepiſcopus & cæteri Bremenſium Clerici non obſtitiſſent. Fecit ergo Vicelinus Epiſcopus, quod ſtatus asſumti oneris requiſivit, Eccleſias parochiæ ſuæ viſitavit, miniſtrans plebibus monita ſalutis, & præbens eis pro jure officii ſui ſpiritalia, licet ipſe non meteret eorum temporalia. Nam Comes Adolfus decimarum reditus tollebat. Dedicatum eſt autem eo tempore Oratorium Cuziline, quæ alio nomine Hogerſtorp dicitur. Similiter & Eccleſia Bonrehovedæ tunc dedicata eſt. Venit inde ad novam civitatem, quæ Lubeke dicitur, confortare manentes illic, & dedicavit ibi altare Domino Deo. Inde progrediens viſitavit Aldenburg, ubi Sedes Epiſcopalis conſtituta fuerat, & receptus eſt a barbaris habitatoribus terræ illius, quorum Deus Prone dictus eſt. Porro nomen Flaminis, qui præerat ſuperſtitioni eorum, erat Mike, ſed & Princeps terræ vocabatur Rochel, qui fuerat de ſemine Trutonis, idololatra & pirata maximus. Cœpit ergo Pontifex barbaris illis proponere viam veritatis, adhortans eos, ut, relictis idolis ſuis, feſtinarent ad lavacrum regenerationis. Pauci autem Slavorum applicuerunt ſe fidei, eo quod non eſſent inclinata corda Principum ad edomanda corda rebellium. Dedit autem Epiſcopus carpentariis & cæſoribus lignorum ad ædificandum ſanctuarium, & inceptum eſt opus fabricæ prope vallum urbis antiquæ, quo omnis terra propter mercatum convenire ſolebat. Adelbertus Marchio de Soltwedele, qui nunc Brandeburgenſis dicitur, ſecundum Helmoldum, cum de transmarina expeditione reverſus eſſet pariter & de Slavonica, vocatis hominibus de Hollandia, Selandia, Brabantia & Weſtphalia, ab urbe Soltwedele usque ad ſaltum Bohemicum terram ſuam tradidit eis inhabitandam. Has, inquam, terras olim Saxones dicuntur inhabitaſſe, ſed Slavi Saxones expulerunt, plures eorum interficiendo. Unde eo tempore Stendal urbs condita eſt, & terra vicina a Flamingis eſt inhabitata. Sehuſen vero & terminos pratenſes & paludoſos Hollandrini incoluerunt, & vagos decurſus Albiæ fluvii aggeribus, prout in ſuis conſueti erant terris, artaverunt.

Tertio decimo anno Conradi, qui eſt Domini MCLII. Abbatia Ciſtertienſis Ordinis, quæ Inſula Beatæ Mariæ dicitur, ſecundum Egghardum, fundatur in Diœceſi Monaſterienſi. Malachias Hybernienſis Archiepiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Legatus, ſecundum Wilhelmum, obiit in Claræ valle, multis miraculis coruſcans. Tondalus Hybernienſis miles raptus eſt in ecſtaſim, ſecundum Vincentium in Speculo, vel forte realiter defunctus eſt, & poſtea reſuſcitatus per reductionem animæ ad corpus Angelico miniſterio, & vidit viſiones mirabiles & horribiles. Hic quidem nobilis fuit genere, & egregius corpore, ſed de ſalute animæ ſuæ quaſi nullam habuit curam. Nam graviter ferebat, ſiquis aliquid de ſalute ſua dicere ſibi volebat. Eccleſiam Dei vitabat, pauperes videre non poterat, joculatoribus vero & vagis omnia diſtribuebat. Hic cum multos haberet amicos, ſpecialiter tamen unum præ omnibus habebat, cui pecuniam ſuam conceſſerat. Cumque ſtatutum tempus adveniſſet, in quo debitor ipſum perſolvere promiſerat, viſitavit ipſum Tondalus, ut moneret ipſum de facienda perſolutione. A quo amicabiliter receptus, manſit cum eo tribus diebus, in quibus negotium ſuum ſibi exponebat. Cui cum debitor reſponderet, quod pecuniam jam ad manum non haberet, unde ipſum perſolveret, iratus Tondalus recedere diſponebat. Debitor autem ipſum placare volens rogavit, ut, priusquam recederet, cibum cum eo ſumeret. Reſedit miles ad rogatum debitoris, & comedere cum eo cœpit. Cumque manum extendiſſet ad cibum ſubito percuſſus eſt infirmitate ita, ut manum retrahere ad ſe non poſſet. Invaleſcente autem morbo clamare cœpit terribiliter, moxque corruens, corpus ejus exanime factum eſt. Aſſunt omnia ſigna mortis, concurrit familia, tollitur cibus, lacrymantur amici, corpus extenditur, & involvitur linteo, pulſantur campanæ, parantur exequiæ, accurrit Clerus, miratur populus, totaque civitas boni militis morte turbatur. De quarta ergo feria usque ad Sabbatum ſic mortuus & inhumatus jacuit, eo quod in ſiniſtra parte pectoris diligenter palpantibus calor modicus videretur conſiſtere. Poſt hoc redeunte ſpiritu reſpirare cœpit, & cunctis audientibus dixit illud ex Pſalmis: Quantas oſtendiſti mihi Domine tribulationes, multas & malas, & converſus vivificaſti me, & de abyſſis terræ reduxiſti me. Cuncta ergo, quæ habuit, dedit pauperibus, & vitam mutare promittens, omnia, quæ viderat, ibidem narravit, dicens: Anima mea de corpore exiens, primo vidit infinitam multitudinem immundorum ſpirituum me circumdantem, & cantantem, quod anima mea cibus eſſet ignis inexſtingvibilis. Dixeruntque: Ecce miſera ad ſocios tuos, quos toto niſu quæſiviſti, cum quibus in æternum es arſura, nunc veniſti. Inter hæc vidit mea anima a longe ſtellam lucidiſſimam, & ſperare cœpit de ſalute. Erat autem Angelus Dei. Et appropinquans mihi dixit: Ave Tondale. Et reſpondi: O pater & Domine, adjuva me. Et dixit Angelus: Modo nominas me patrem & dominum, quem ſemper tecum habebas, & nunquam curaſti. Ego, poſtquam creata es, ſemper tecum fui, & nunquam conſiliis meis acquieviſti, ſpiritui vero nequam ſemper obediviſti. Miſericordia tamen Dei impræſentiarum tibi aderit, quam nunquam meruiſti. Sequere me, & quod videris, memoriter tene, quia ad corpus reverteris. Anima autem ſequebatur, & Angelus præceſſit. Ad vallem ergo terribilem venerunt, profundam, tenebroſam, ardoribus plenam, operculum ferreum ſpiſſitudinis ſex cubitorum ardentiſſimum & fœtidiſſimum habentem, ubi animæ miſeræ & tormentabantur, & ad tormenta nova iterum renovabantur. Poſt hoc venerunt ad montem maximum, horridisſimum, & ſolitudine vaſtiſſimum, qui transeuntibus anguſtum valde præbebat iter. Ex una

parte

parte montis erat ignis ſulphureus & tenebroſus, ex alia parte glacies clariſſima immeabilis & ventus fortius pellens ad barathrum ignis. Tortores autem ibi cum furcis ferreis & ignitis ac tridentibus acutiſſimis animas ad pœnam ignis vel frigoris rapiebant. Poſt venerunt ad vallem profundiſſimam & tenebroſam nimis, in qua ſonitum ſulphurei fluminis & ululatum miſerorum audiebat damnatorum, & fumus ſuper omnia fœtidus de ſulphure & cadaveribus corruptis ſentiebatur. Ibi erat pons de uno monte ad alium porrectus ſuper vallem mille paſſuum longitudinis, & latitudinis ſemipedalis, a quo ponte anima vidente multi cadebant in vallem. Ultra pontem hunc Angelus animam meam deduxit illæſam. Poſt per denſiſſimas tenebras tranſeuntes, vidit anima mea a remotis beſtiam horribilem omni monte majorem, cujus oculi quaſi colles igniti, os patens tantæ quantitatis, ut capere ſimul poſſe videretur decem milia armatorum, & flamma nimia de ore ejus procedebat. In hanc beſtiam animæ miſeræ cogebantur intrare. Fœtor autem intolerabilis ex ore illo proceſſit, & planctus lugubris de ventre ejus audiebatur. Spiritus vero immundi ante os iſtud perſiſtentes animas miſeras prius miſerabiliter afflictas in ipſum ingredi compulerunt. Et dixit Angelus animæ meæ: Hæc beſtia Acheron vocatur, & devorat omnes avaros. Cumque beſtiæ appropinquarent, Angelus diſparuit. Et mox anima mea in ventrem beſtiæ per dæmones tracta eſt. Sed quanta ibi ſit paſſa, lingva enarrare non ſufficeret. Invenit ſe tandem, neſciens quomodo, extra beſtiam ſtantem, & videns Angelum lucis, gaudens laudavit miſericordiam Dei. Poſt euntes viderunt ſtagnum amplum valde & intempeſtuoſum, cujus fluctus ad cœlum ſe levabant. Et erat ſtagnum plenum horribilibus beſtiis. Pons per ſtagnum tranſiens longitudinis erat ad duo miliaria, latitudinis vero unius palmæ. Longior ſiquidem erat & anguſtior ſuperiori. Eratque pons plenus clavis ferreis acutiſſimis in modum acus, qui tranſeuntium pedes penetrabant. Omnes autem beſtiæ ad pontem illum venientes, cibum inde ſumebant, id eſt animas illum tranſire non valentes. Et dixit angelus animæ meæ: Hæc pœna tibi & aliis furibus & raptoribus debetur. Tranſi pontem iſtum. Cumque anima mea valde trepidaret, in maximis anguſtiis conſtituta, tandem poſuit pedem ſuper ipſum, & divinum invocans adjutorium, illæſa eum pertranſiit. Poſt venerunt ad vallem fabrorum, ibique vidit fabricas, in quibus erat luctus maximus. Vidit namque tortores ignitas forcipes in manibus habentes, extrahere cum eis animas de fornace ardentiſſima, & eas poni ſuper incudes ignitas, & ſic eas cudi, ut ferrum, uſque ad liquefactionem, & demum in flammas fornacis retrudi. Quibus cum appropinquaſſent, Angelus diſparuit. Tunc dæmones miſeram animam meam rapientes cum ferreis forcipibus, poſt eam miſerabiliter clamantem in clibanum ardentem miſerunt, & tandem ignitam extraxerunt, ac incudi impoſitam cum malleis ipſam crudeliter cuderunt ictibus immaniſſimis, & iterum ignibus injectam, & flammis exuſtam inſtar candentis ferri ſcintillantis, denuo eam extraxerunt, & incudi imponere diſpoſuerunt. Sed præter ſpem adjutorii anima mea de manibus tortorum rapta eſt. Cui mox Angelus apparens, eam conſolabatur. Poſt venerunt ad puteum inferni, tribulationibus cunctis præcedentibus incomparabilem. Ubi vidit principem tenebrarum vinctum jacere. Erat autem dæmon ille beſtia nigerrima, formam habens hominis a pedibus usque ad caput, ſed caudam & plurimas plumas, nec minus quam mille manus habebat. Fuit autem longitudinis centum cubitorum, groſſitudinis vero XXX. Unaquæque autem manus digitos XX. habebat, quorum quilibet centum palmas in longitudine continebat. Ungves habebant digiti lanceis militum groſſiores & longiores. Roſtrum ejus erat longum & diſtortum. Cauda vero aſperrima erat & aculeata. Jacuit autem monſtrum iſtud ſuper cratem ferream ſubſtratis ardoribus, & ligatum fuit per ſingulas membrorum juncturas catenis ignitis. Poſt hæc evaneſcente fœtore & tenebris fugatis, ac timore pulſo, vidit tandem anima mea campum amœnum valde, odoriferis floribus plenum, in quo multæ animæ hominum utriusque ſexus pſallebant gaudentes. Ibi nunquam nox, quia ſol ibi non occidit. Ibi fons erat vitæ & aquæ vivæ. Tunc ait Angelus animæ meæ: Hæc requies tua in ſeculum ſeculi. Quibus viſis, mox anima mea ad corpus eſt reducta. Et ſic Tondalus vitam ſuam emendavit.

Quartodecimo anno Conradi, qui eſt Domini MCLIII. In pago Sweſſonico, ſecundum Wilhelmum, cum hyemali gelu terra vehementer indurata fuiſſet, ceſpes plurimæ longitudinis & latitudinis de terra ſubito ſine manibus avulſus, longe ad locum altum eſt translatus. In territorio Tornacenſi, ſecundum Vincentium, in villa Sempis dicta quædam puella XIIII. annorum morbo quodam correpta eſt, in quo per XLV. hebdomadas laborans, nihil omnino comedit, in die vero Paſchæ, percepta communione convaluit, & mox appetitum comedendi recuperavit. Henricus Leo Dux Saxoniæ congregavit exercitum, ut iret in Bayoariam ſive Bavariam, & requireret Ducatum, quem vitricus ſuus Henricus frater Conradi Regis occupabat. Venit ergo ad eum Vicelinus Epiſcopus Aldenburgenſis in Luneburg caſtrum, rogans, ut ſemper ſolebat pro Epiſcopatus ſui promotione. Cui Dux: Faciam, quod optatis, ſi ad nos reſpectum habueritis. Ad quem Epiſcopus, paratus ſum, inquit, propter eum, qui ſe humiliavit propter nos, me ipſum in proprietatem dare alicui de clientibus veſtris, potius tunc vobis, cui Deus ampliorem inter Principes contulit magnificentiam pariter & potentiam. Et his dictis, fecit, quod neceſſitas imperabat, & accepit Epiſcopatum per virgam de manu Ducis. Tunc placatus Dux ait: Quia videmus vos obedientem eſſe voluntati noſtræ, oportet & nos ſanctitati veſtræ condignam exhibere

hibere reverentiam, & petitioni veſtræ de cætero proniores adeſſe. Sed quia nunc in procinctu ſumus itineris, & ordinatio veſtræ cauſæ prolixum tempus requirit. Damus interim vobis villam Butzowe, quam petiſtis, cum ſua pertinentia, ut ædificetis vobis domum in medio terræ veſtræ, & præſtolari poſſitis reditum noſtrum. Tunc enim propitio Deo diſponendis rebus veſtris propenſius inſtabimus. Rogavit etiam Epiſcopus Comitem Adolfum, ut huic donationi præberet conſenſum. Cui reſpondit Comes: Ex quo Dominus meus flexus eſt ad pietatem, decet nos voluntati ejus concurrere, & pro poſſe noſtro ei ſuffragari. Poſſeſſionem igitur, quam Dominus meus promiſit Epiſcopo, & ego permitto. Inſuper & cedo de medietate decimarum, ut cedant in uſus Epiſcopi non ex debito, ſed ex gratia, eo quod res Epiſcopales nondum ordinatæ ſint. Commiſit ergo, ſecundum Helmoldum, Dux Henricus cuſtodiam terræ Slavorum atque Nordalbingorum Adolfo Comiti, compoſitisque rebus in Saxonia, profectus eſt cum militia ſua, ut reciperet Ducatum Bavariæ. Porro Domina Clementia Duciſſa remanſit Luneburg, fuitque Comes clariſſimus in domo Ducis, & officioſus in obſequio Duciſſæ & conſilii. Quamobrem venerabantur eum Principes Slavorum, & maxime Reges Danorum, qui laborantes inteſtino bello, unus præ alio certabat ipſum prævenire muneribus. Lodowicus Rex Francorum reverſus de expeditione Ieroſolymitana cum uxore ſua Alienorde filia Comitis Pictavienſis, ſecundum Vincentium, eam repudiare diſpoſuit, eo quod multum incontinens eſſet, nec ſe ut Reginam, ſed quaſi meretricem haberet. Quod cum illa intellexiſſet, ab eo declinavit, & ad Henricum Ducem Nordmannorum ſe transtulit, qui ipſam in uxorem duxit. Propter quod factum inter ipſum & Regem diſcordia maxima orta eſt. Poſtea tamen Rex Henricum Ducem in gratiam recipiens, dimiſit ſibi uxorem. Hic Henricus Dux mox Stephano Rege Anglorum defuncto, Angliam intravit, & integritate Regni potitus, pacem antiquam reformavit, ac filios quatuor de prædicta Regina ſuſcepit, puta Henricum, Richardum, Johannem & Ganfredum. Tres autem primi ſibi in Regno ſucceſſerunt, quartus vero factus eſt Comes Britanniæ. Recepit etiam de eadem uxore quatuor filias, quarum unam dedit Regi Caſtellæ, unde orta fuit Blanka, Regina Franciæ. Alteram dedit Alexio Imperatori Conſtantinopolitano. Tertia nupſit Duci Saxoniæ, & quarta accepit Tholoſanum Comitem. Moabitæ & Sarraceni ingredientes Regnum Mauritanum, ſecundum Vincentium, ipſum igne & ferro vaſtaverunt, & Regem ipſorum patibulo affixerunt. Quo expedito, ultra progreſſi, Regnum Bulgarorum ſimiliter demoliti ſunt, Regem ipſorum ſuſpendentes. Intrantes vero Regnum Siciliæ, recepti ſunt ad pugnam, & victi per Regem Siciliæ, & de Regno expulſi, multis interfectis.

Quinto decimo anno Conradi, qui eſt Domini MCLIIII. Metis urbs Lotharingiæ cum Duce ſuo bellum gerens, ſecundum Wilhelmum, ſuccubuit. Et interfecti ſunt de civibus circiter duo milia, & multi in captivitatem ſunt ducti. Rogerius Rex Siciliæ utilis multum & ſtrenuus obiit, ſecundum Wilhelmum. Quod Robertus de Bothua, vir plenus omni malitia, intelligens, nepotis ſui caſtra ingreſſus doloſe, tyrannidem magnam exercere cœpit in terra. Qui etiam ſpiritu zelotypiæ ſuccenſus, quendam ſibi ſatis fidelem hominem cum alio viro & muliere intra domunculam comburendos juſſit concludi. Illi vero inſtar antiquorum trium puerorum, domo ardente, & flamma ſuper capita eorum in modum lucidæ nubis volitante, illæſi permanſerunt. Quos foras egreſſos cum denuo perſequeretur iniquus ille miniſter, cui nequam dominus hoc facinus injunxerat, & evaginato gladio unum ex eis ferire voluiſſet, repente quidam inviſibiliter retro ipſum per comam capitis apprehendit, & cum equo, cui inſidebat, ad terram eliſit. Ipſe autem ad Sanctum ſe iturum promittens, vix evaſit. Alii autem de igne erepti, vitam ſuam emendaverunt. Gratianus Monachus de Gluſa civitate provinciæ Tuſciæ natus, Decretum compoſuit, ſecundum Vincentium. Eodem anno Conradus Rex obiit ſine corona Imperiali, & ſepultus eſt in Babenberg.

De Frederico I. Imp. LXXXVIII.

Fredericus Primus, Dux Sveviæ, nepos Conradi prædeceſſoris ſui, cœpit anno mundi VMCXIII. Olympiadis CCCCLXXVII. anno primo, Urbis conditæ MDCCCCII. Domini vero MCLIIII. & XXXVI. annis imperavit. Iſte fuit ex Agnete ſorore Henrici V. quæ quidem genuit tres filios, puta Henricum, Fredericum & Conradum. Fuit autem iſte largus, ſtrenuus & in omnibus glorioſus. Habuit autem uxorem Beatricem de Burgundia, de qua genuit Henricum VI. qui ei ſucceſſit, qui & duxit Conſtantiam XL. anno Regis Siciliæ, Apuliæ & Calabriæ filiam, quæ anno ſuo XLI. eidem Henrico peperit Fredericum Secundum. Fredericus etiam iſte Primus genuit Fredericum Ducem Sweviæ & Conradum Ducem & Philippum, contra quem fuit electus Otto Quartus. Temporibus hujus Frederici fuit Adolfus Secundus Comes de Altona, qui genuit Fredericum, Everhardum & Brunonem. Fredericus factus eſt Colonienſis Archiepiſcopus, & cum Frederico Imperatore profectus eſt contra Mediolanum urbem, & obiit tandem in Papia, cujus oſſa relata ſunt ad partes ſuas, & in Bergne ſepulta. Ex Chronica Saxonum. Fuit autem Fredericus Primus filius Frederici fratris Conradi Regis. Siquidem Henricus Niger Dux Bawariæ ex Wulfilde uxore ſua genuit Henricum Catulum, qui duxit Gertrudem filiam Lotharii Imperatoris, & genuit ex ea Henricum Leonem. Qui ex patre obtinuit Ducatum Bawariæ & Saxoniæ, ex matre vero hæreditatem de Brunswic. Pater enim ejus fuit filius Henrici Nigri Ducis Bawariæ & Wulfildis filiæ Magni Ducis Saxoniæ. Unde pervenerunt ad eum

Ducatus

Ducatus Bawariæ Saxoniæque. Mater autem ejus Gertrudis filia fuit Luderi ſive Lotharii Imperatoris, per quam venit ad eum Brunswic. Henricus etiam Catulus ex Gertrude genuit Juttam, quam duxit Fredericus frater Conradi Regis, & genuit ex ea Fredericum Primum Imperatorem. De hac ſtirpe erat Conradus Epiſcopus Conſtantienſis, qui canonizatus eſt.

Primo anno Frederici I. qui eſt Domini MCLV. venit Nyclotus Princeps Obotritorum, ſecundum Helmoldum, ad Dominam Clementiam Duciſſam in Luneburg, & conqueſtus eſt coram ea & amicis Ducis, quod Kicini & Circipani paulatim rebellare inciperent, & negarent tributa juxta morem ſolvere. Et deſtinatus eſt Adolfus Comes & populus Holtzatorum ac Sturmariorum, ut adjuvarent Nyclotum, & coërcerent rebellionem dictarum gentium. Abiit ergo Comes duobus milibus & amplius electorum, Nyclotus vero contraxit exercitum de Obotritis. Et abierunt pariter in terram Kycinorum & Circipanorum, & pervagati ſunt terram hoſtilem, omnia igne & gladio devaſtantes. Fanum quoque celeberrimum cum idolis & omni ſuperſtitione demoliti ſunt. Videntes autem indigenæ, quod non eſſent eis vires reſiſtendi, redemerunt ſe immenſa pecunia, & defectum vectigalium reintegraverunt. Tunc Nyclotus delectatus victoria, gratias Comiti retulit ampliſſimas. Ab ea ergo die firmatæ ſunt amicitiæ inter Comitem Adolfum & Nyclotum, habueruntque frequentius colloquium Lubekæ vel Travemundæ pro commodis utriusque terræ. Fuit autem pax in terra Wagirorum, & accepit per Dei gratiam novella plantatio continuum incrementum. Forum quoque Lubicenſe creſcebat per ſingulos dies, & multiplicabantur naves mercatorum ejus. Dominus quoque Vicelinus Epiſcopus incolere cœpit inſulam, quæ dicitur Bozoe, & habitavit ſub fago, quousque conſtruerent caſas, in quibus conſiſtere poſſent. Cœpit autem illic Eccleſiam ædificare in nomine Domini & in honorem B. Petri Apoſtoli. Porro utenſilia domus, & quæ ſufficerent pro procurandis aratris, providit Epiſcopus de Cuzelina & Faldera. Cum autem hæc in provincia Slavorum gererentur, Henricus Leo Dux Saxoniæ morabatur in Swevia, intentans Henrico vitrico ſuo bellum, ſed non valens. Henricus vero Dux & vitricus ejus poſuit cuſtodiam per omnem Sweviam, ne forte Dux Leo elaberetur. Quod intelligens Henricus Leo, fecit denunciari omnibus amicis ſuis tam liberis quam miniſterialibus, ut convenirent ad quandam urbem, acturi cum eo diem ſolennem; fecitque verbum hoc diffamari in auribus vulgi, & aſſumtis tribus viris fidiſſimis, veſpere quodam mutavit veſtem, & elapſus de caſtro, nocturnum aggreſſus eſt iter, & tranſiens medias hoſtium inſidias, quinto die apparuit in Brunſwic. Quo viſo lætati ſunt amici ejus, qui antea mœrore confecti fuerant ex rumoribus inſidiarum ſibi in Swevia paratarum. Evermodus Præpoſitus de Magdeburg, ſecundum Helmoldum, ordinatus eſt Epiſcopus Ratzeburgenſis, & dedit Henricus Comes Polaborum illi inſulam ad inhabitandum prope caſtrum, & CCC. manſos reſignavit Evermodo novo Epiſcopo in dotem Epiſcopii. Dictus ergo Epiſcopus ædificare cœpit habitationem in inſula prædicta, & factum eſt poſtea cœnobium Præmonſtratenſis Ordinis. Interfuit autem his rebus agendis Ludolfus Præpoſitus de Cuzilina, & dixit ad Comitem Polaborum, præſente Comite Adolfo: Quoniam Comes Polaborum benefacere cœpit erga Pontificem ſuum, decet, ut mihi Comes non faciat minorem partem ſuam. Ampliora enim de ipſo præſumenda ſunt, utpote de homine literato, habente ſcientiam rerum Deo placentium. Tunc Adolfus Comes Wagirorum ſecutus factum Comitis Polaborum, remiſit de beneficio ſuo CCC. manſos, qui omnes manſi tam Comitis Polaborum quam Comitis Wagirorum oblati ſunt per manus Henrici Leonis Ducis in dotem Aldenburgenſis & Ratzeburgenſis Eccleſiarum. Prœlia multa commiſſa ſunt in regno Danorum, ſecundum Helmoldum, ex eo quod tres eſſent illius Regni hæredes, puta Sweyn filius Erici Regis, Woldemarus filius Kanuti Regis, & Kanutus filius Magni Regis, de Regno Danorum litigantes. Miſerunt ergo hi tres nuncios ſuos ad Comitem Adolfum pro aſſiſtentia, ſed placuit Comiti Kanuto auxilium ferre, ſpretis cæteris. Propter quod zelo motus Sweyn, aſſumta manu armata, tranſivit in Wagirenſium Nordalbingorumque terras, & accendit Aldenburg, demolitusque eſt omnem terram maritimam. Et digreſſus inde, combuſſit ſuburbium Sigiberg, & quæcunque in circuitu erant, vaſtavit. Totius autem hujus mali impoſitor erat quidam Ethelerus de Dithmarcia natus, qui divitiis Danorum exaltatus, omnem fortem virum ſibi ſociaverat de Holtzatia, factusque Dux exercitus Regis Sweyn, volebat Adolfum Comitem provincia ſua pellere. Quod percipiens Adolfus Comes, miſit ad Kanutum, ſuggerens ei, ut veniret cum exercitu oppreſſurus Sweyn: ipſe enim vellet eſſe auxilio cum quatuor millibus bellatorum. Rex autem Sweyn protunc moram trahebat in Sleswic opido. Videns ergo Ethelerus Princeps exercitus Sweyn, quod reſiſtere non poſſet Kanuto, abiit ad ipſum in dolo, & data pecunia Principibus exercitus, ſeduxit adoleſcentiam Kanuti, ut rediret ad terram ſuam ignorante Adolfo Comite, & ut dimitteret exercitum. His ergo ad libitum ordinatis, rediit Ethelerus Sleswik mane pugnaturus cum Adolfo Comite, & ipſum percuſſurus repente. Eodem veſpere quidam familiaris Comiti Adolfo erat Sleswic, qui ſentiens doloſitatem, quæ adverſus Comitem parabatur, tranſiit cum feſtinatione locum, & veniens in caſtra Comitis, dixit: Deceptus es o Adolfe! Kanutus enim & ejus exercitus, in cujus auxilium tu veniſti, reverſus eſt in terram ſuam, fidem tenens more Danico, & tu ſolus hic jaces. Ecce venturus eſt cras mane Ethelerus, pugnaturus tecum cum multitudine maxima Danorum. Comes autem hæc audiens, turbatus valde receſſit a loco quan-

quantocius, & vertit iter ſuum ad Egderam fluvium. Tanta enim feſtinantia præterlapſi ſunt ſui, ut Comite veniente ad Egderam flumen, de quatuor millibus armatorum vix CCCC. viris reperti ſint. Quos Comes exhortans ait: Licet fratres & amicos noſtros fugaverit caſſus timor, mihi tamen videtur utile hic ſubſiſtere propter cuſtodiam terræ noſtræ, quouſque directis nunciis cognoſcamus, quid faciant inimici noſtri. Statimque miſit nuncios, qui veritatem perferrent de hoſtibus. Quibus revertentibus cum celeritate, & annunciantibus adventum inimicorum, Comes exhortans ſuos ad viriliter pugnandum, juramentis eos conſtringi fecit ad ſimul permanendum. Præcepit ergo Comes effringi pontem, & poſuit cuſtodiam in locis, in quibus permeabilis erat fluvius, nequis effugeret. Oratione denique facta ad Salvatorem omnium a communitate, venit nuncius, qui dixit, transduci per villam, quæ Stubbi dicitur. Ad quos feſtinavit Comes, ut pugnaret cum eis, poſtquam tranſiret univerſus exercitus. Statimque, ut congreſſi ſunt, Comes equo dejectus eſt, quem duo milites mox elevantes, equo reſtituunt. Et facta eſt pugna vehemens, & victoria viſa eſt utrique parti ambigua, quouſque unus de exercitu Comitis clamaret, ut poplites equorum hoſtium fortiter cæderentur. Quod cum fieret, equis cadentibus, ſeſſores loricati pariter cadebant. Sicque cadens Ethelerus interfectus eſt, & cæteri nobiles occiſi ſunt & capti. Quod videns Rex Sweyn ex altera parte fluminis conſiſtens, fugam iniit, reverſus Sleswic inglorius. Comes vero reverſus ad propriam terram cum captivis multis ſatis pinguibus, Deo laudes retulit pro glorioſa victoria.

De Anaſtaſio IV. PP. CLXXVI.

Anaſtaſius Papa, natione Romanus ex patre Benedicto, ſedit anno uno & menſibus V. ſecundum Martinum. Iſte fecit ad Sanctam Mariam Rotundam novum palatium. Dedit etiam Eccleſiæ Lateranenſi calicem pulcrum penſantem XX. marcas argenti puri. S. Bernhardus Abbas Clarævallenſis, ſecundum Egghardum, poſt actus claros & multarum animarum lucra copioſa quievit in Domino Jeſu, Doctor Eccleſiæ egregius, mellifluus & devotus. Luderus Rex Ieroſolymitanus, ſecundum Vincentium, Regni integritate potitus, Aſcalonem Palæſtinæ urbem obſeſſam diu tandem cepit, non ſine gravi dolore & damno ac profligatione multa ſuorum. Fertur autem, quod tamen plures ex militibus templi. qui civitatem ſe poſſe capere putabant, ingreſſi, & mox a Paganis truncati fuiſſent. Cæteri obſeſſores Chriſtiani ante crucem Domini ſe proſtraverunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam urbani divina virtute exterriti, urbem Chriſtianis tradiderunt ſub illa conditione, ut cum ſuis rebus & familiis abire poſſent illæſi. Quod eis conceſſum eſt liberaliter.

Secundo anno Frederici, qui eſt Domini MCLVI. Ædificatæ ſunt plures Eccleſiæ terræ Nordalbingorum, ſecundum Helmoldum, puta Zuſele, Luttikenburg & Radekowe. Comes quoque Adolfus reſtauravit caſtrum Plunenſe, & urbem reformavit a Slavis deſtructam. Fredericus Rex curiam ſuam pronunciari fecit Martispolin civitatem Saxoniæ, & mandavit Principes univerſos ſolenniter adeſſe. Curiam autem hanc ideo celebrare voluit, ut Henricum Leonem Ducem Saxoniæ & Adelbertum Marchionem de Soltwedele componeret, qui propter mortem cujuſdam Hermanni pecunioſi interfecti in caſtro Wirteburg diſcordabant; inſuper etiam propter Regem Danorum diſſenſionem removendam. Miſſa ergo legatione, Reges Danorum tumulantes evocavit. Tunc Kanutus venit ad Henricum Ducem Saxoniæ, rogans, ut ejus conductu curia Regis Romanorum potiri valeret. Porro Hartwicus Bremenſis Archiepiſcopus conduxit Regem Sweyn, habens inter multos Religioſos Dominum Vicelinum Aldenburgenſem Epiſcopum in ſuo comitatu. In hac ergo curia apud Martipolim celebrata, quæ nunc Magdeburg nuncupatur, Principes Danorum pacati ſunt, Sweyn in Regem dato & coronato, cæteris ejus dominio ſubjectis. Diſſenſio vero, quæ erat inter Henricum Ducem & Adelbertum Marchionem, ſedari non potuit, eo quod Principes elati Regis recentis monita parvipenderent.

De Adriano IIII. PP. CLXXVII.

Adrianus Papa natione Anglicus ex patre Wilhelmo, ſedet annis IV. & menſibus V. ſecundum Martinum. Hic prius extitit Epiſcopus Albanenſis, & Apoſtolus Norwejæ, & dicitur fuiſſe primus Papa, qui in urbe veteri cum ſua curia moram traxerit. Ipſe etiam propter vulnerationem unius Cardinalis totam urbem usque ad condignam ſatisfactionem Eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto. Regem etiam Siciliæ Wilhelmum Eccleſiæ rebellem excommunicavit, qui poſtea abſolutus, Domino Papæ homagium faciens, Regnum ſuum ab ipſo ſuſcepit pariter & coronam.

Tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCLVII. Adelbertus Marchio de Soltwedel, ſecundum Egghardum, expugnavit Brandenburg, pellens inde Slavos & ſuos in urbem illam locans, & mutato nomine in poſterum ſe ſcripſit Marchionem de Brandenburg. Videns Henricus Leo Dux Saxoniæ, quod, ſecundum Helmoldum, Lubicana civitas ditaretur & augmentaretur & frequentia mercatorum, dixit ad Adolfum Comitem Wagirorum, qui ipſam reſtauraverat: Perlatum eſt ad nos jamdudum, quod urbs noſtra Bardewic magnam civium diminutionem patiatur propter civitatis veſtræ Lubicenſis forum, eo quod mercatores omnes ad ipſam commigrent. Idem quoque conqueruntur, qui ſunt Luneburg, quod Suetia noſtra deteriorata ſit multum propter Sultiam veſtram, quam Todeslo habere cœpiſtis. Rogamus ergo vos, ut detis nobis medietatem civitatis veſtræ Lubicenſis, & medietatem Sultiæ veſtræ Todeslo: ſicque poterimus tolerabilibus ferre deſolationem urbis noſtræ Bardewicenſis & Sultiæ noſtræ Luneburg, alioquin præcipiemus, ne de

cætero

cætero fiant mercantiæ in Lubeke. Non enim ferendum eſt nobis, ut propter aliena commoda deſolari patiamur paternam hæreditatem. Comes autem Adolfus petitioni Ducis condeſcendere noluit, & ideo Dux Henricus negotiationes amplius fieri Lubekæ prohibuit, ac fontes ſalis obturari præcepit. Elizabeth Sanctimonialis terræ Saxoniæ, ſecundum Chronicas Saxonum vidit viſiones mirabiles, inter quas & Angelus ſibi familiaris librum, qui dicitur Viarum Dei, oſtendit eidem. Diem quoque ſanctiſſimæ Translationis in cœlum Virginis glorioſæ Matris Dei ſibi revelavit. Theodericus Comes Hollandiæ IX. filius Florentii & Petronillæ obiit, cui Florentius filius ejus ſucceſſit.

Quarto anno Frederici, qui eſt Domini MCLVIII. Lubicenſis civitas incendio conſumitur, ſecundum Helmoldum. Quo damno recepto, cives & mercatores Lubicenſes miſerunt ad Henricum Ducem, dicentes: Jamdiu forum non fuit in Lubeke propter prohibitionem tuam, nos tamen ſub ſpe recuperandi forum, in loco noſtro manſimus, ac etiam ædificia multo labore & ſumtu conſtructa nos abire non permiſerunt. Nunc vero domibus conſumtis ſupervacuum eſt reædificare, ubi non ſinitur eſſe forum. Da ergo nobis locum alium in terra tua conſtruendi civitatem mercantiis noſtris aptam, & ibi ædificabimus. Rogavit iterum Dux Henricus Comitem Adolfum, ut nunc ſaltem locum incendio deſolatum ſibi dimittat, ut ibi ſumtibus ſuis civitatem reſtauret. Quod cum Comes facere omnino renueret, ædificavit Henricus Dux civitatem novam ſuper fluvium Wokeniza non procul a Lubeke in terra Polaborum, & appellavit eam nomine ſuo Lowenſtad. Sed cum locus non eſſet idoneus, Dux itero petiit Comitem pro Lubeke, multa promittens eidem, ſi voluntati ſuæ parere vellet. Comes tandem victus precibus & ſponſionibus Ducis, voluntati ejus ceſſit, & reſignavit Henrico Duci caſtrum Lubeke & inſulam ejus. Statim ergo mercatores, Duce jubente, reverſi ſunt Lubeke cum gaudio, & deſtructa nova urbe Lowenſtad, cœperunt in Lubeke Eccleſias, domus & muros civitatis reinſtaurare. Ex tunc miſit Dux nuncios ad provincias & civitates maritimas ſingulas, offerens eis pacem, ut haberent librum tranſitum ad civitatem ſuam Lubeke. Et ſtatuit illic monetam & teloneum ac jura civitatis honeſtiſſima publicavit. Et ab illo tempore proſperatum eſt urbis, & multiplicatus eſt numerus accolarum ejus. Vicelinus Epiſcopus Aldenburgenſis, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, plenus virtutibus obiit in Chriſto. Sedit autem in Epiſcopatu annis V. & menſibus duobus, corpus vero ejus tumulatum eſt in Falderenſi Eccleſia, præſente Evermodo Epiſcopo Ratzeburgenſi & officium peragente. Agebatur autem intentius memoria boni patris tam in Faldera, quam in Cuzelina. Fuitque præfixum curatoribus, quid ſingulis diebus deberet dari in eleemoſyna pro remedio animæ ejus. Fuit autem in Cuzilina Sacerdos quidam Nolchardus nomine, miniſter menſæ, qui primus ad Falderam cum Domino Vicelino venerat, induſtrius valde in rebus extrinſecis. Hic ergo eleemoſynas pro anima boni Paſtoris diſtribuendas dare neglexit, parcus nimis in rebus illis. Apparuit ergo ſanctus Pontifex mulieri cuidam exeunti in pago Sigiberg, amictus cultu Sacerdotali, & dixit ad eam: Vade & dic Nolchardo, quod impie agit circa me, ſubtrahens ea, quæ pro remedio animæ meæ devotio Fratrum fieri ordinavit. Cui mulier, quis, inquit, Domine vobis vitam & linguam donavit? Nonne fama latius perſonuit, vos multis diebus lingua privatum, & poſtremo morte defunctum. Unde ergo vobis iſta? Quam ille blando vultu conſolans ait: Ita eſt, ut loqueris, ſed hæc melius reſtaurata nunc recepi. Nuncia ergo memorato Sacerdoti, ut celerius ſuppleat, quod ſubtraxit, & hoc etiam adjunges, ut IX. officia expleat pro me. Et his dictis receſſit. Cumque hæc dicerentur Sacerdoti, confeſſus eſt culpam, & promiſit emendam. Poſt tranſitum autem Vicelini Epiſcopi, Fratres de Faldera receſſerunt a ſubjectione Aldenburgenſis Epiſcopatus ob laboris faſtidium, & elegerunt ſibi Præpoſitum dominum Epponem virum ſanctum. Electio vero Epiſcopalis Domino Duci Henrico reſervata eſt. Fuit autem eo tempore Sacerdos quidam Geroldus nomine, de Swevia natus, Capellanus Ducis, ſcientia divinarum Scripturarum adeo imbutus, ut neminem in Saxonia videretur habere parem. Habebat autem Sacerdos iſte Deo devotus propoſitum aſſumendi habitum religioſum in loco, qui Redegheshuſen dicitur, ſed curiæ Ducis ad tempus hærebat corpore magis quam animo. Ubi ergo fama vulgavit, Vicelinum Epiſcopum obiiſſe, Duciſſa allocuta eſt Geroldum Sacerdotem, dicens: Si tibi propoſitum eſt ſerviendi Deo ſub auſteritate vitæ, aſſumito tibi laborem utilem eſt fructuoſum, & perge in Slaviam, & ſta in opere, in quo fuit Vicellinus Epiſcopus. Hoc enim faciens, & tibi & aliis proderis, quia omne bonum in commune deductum majus bonum eſt. Accerſivit ergo Domina per literas Ludolfum Præpoſitum Cuzilina, commendatumque Sacerdotem tranſmiſit cum eo in Wagirenſem terram, ut in Epiſcopum ibidem eligeretur. Quod ad nutum Dominæ Clementiæ Duciſſæ ita factum eſt, non tamen extunc ſic electus conſecratus eſt, eo quod, qui conſecraret, abeſſet. Dux autem Henricus etiam præſens non erat, occupatus cum Frederico Rege in Italica expeditione. Fredericus Rex, ſecundum Vincentium in Speculo, pro coronatione ſua Romam ſe tranſtulit, ducens multos Principes & Duces ac Epiſcopos ſecum, & præſertim Henricum Leonem Ducem Saxoniæ & Weſtphaliæ. Rege autem appropinquante Romam, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, Romani legatos ſuos miſerunt ad ipſum in caſtra, qui dicerent ei, paratum eſſe ſenatum & univerſos cives urbis ad recipiendum eum cum gloria, ſi ſe eis exhiberet Imperatorio more. Quo quærente modum ſe exhibendi eis, illi reſponderunt: Regem pro-

pter Imperiale faſtigium Romam venientem decet venire in curru aureo purpuratum, agentem præ curribus ſuis tyrannos bello ſubactos. Et quia Roma mater eſt Imperii, ideo oportet ipſum dare ſenatui, quæ edictis Imperatorum præfixa ſunt, puta XVM. librarum argenti puri, ut per hæc ſuſcitentur animi ſenatorum ad benevolentiam, & ſic ei exhibeant honorem Imperialem & triumphalem. Et quem electio Principum fecit Regem, autoritas ſenatus perficiat Cæſarem. Tunc Rex ſubridens ait: Grata eſt promiſſio, ſed nimis cara executio. Magna poſtulatis o viri Romani. Puto, quod occaſiones quæritis adverſum nos, imponendo nobis prius inaudita. Conſultius vero ageretis, ſi his omiſſis, amicitiæ noſtræ potius quam armorum caperetis experimenta. At illi pertinacius inſtabant, dicentes: Jura civitatis nullatenus ſunt irritanda, & gerendus eſt mos ſenatorum: alias ſeris ſuis portæ civitatis ſunt claudendæ ad tuum introitum. His auditis, Rex miſſa legatione per honorabiles Epiſcopos, accerſivit Dominum Adrianum Papam in caſtra propter participationem conſilii ſui. Romani denique Papam in multis offenderant, & ideo ad Regem libenter venire, ut contra Romanos querelas proponeret, ſatagebat. Veniente ergo Papa in caſtra, Rex feſtinus occurrit, & deſidenti de mulo tenuit ſtrepam, & duxit ipſum per manum in tentorium. Facto autem ſilentio, locutus eſt Dominus Epiſcopus Babenbergenſis verbum ex ore Regis & Principum, dicens: Honorabilem ſanctitatis tuæ præſentiam Apoſtolice Pontifex, ſicut jam dudum ſitienter deſideravimus, ita & nunc lætanter ſuſcipimus, gratias agentes bonorum omnium largitori Deo, qui nos deduxit incolumes in hunc locum. Notum ergo tibi eſſe cupimus, Pater Reverentiſſime, quod omnis hæc Eccleſia de finibus orbis propter honorem regni collecta, adduxit Principem ſuum ad tuam beatitudinem promovendum ad culmen Imperialis honoris, virum utique nobilitate generis conſpicuum, victoriis felicem, pacis amatorem, juſtitiæ zelatorem, & ſuper omnia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ filium & defenſorem, & nihil negligere volentem, quod ad honorem Dei & Apoſtolorum Principis exhibendum majorum jubet traditio. Reſtat ergo ſanctiſſime pater, ut & tu circa eum peragas ea, quæ tua ſunt, ut ea, quæ de plenitudine culminis Imperialis ei deſunt, per Dei gratiam tuo opere ſuppleantur. Ad hæc Dominus Papa reſpondit: Verba ſunt frater, quæ loqueris. Dicis, Principem tuum condignam B. Petro exhibuiſſe reverentiam, ſed videtur B. Petrus magis inhonoratus eſſe ab eo. Nam eum dextram debuiſſet tenuiſſe ſtrepam, tenuit ſiniſtram. Hæc cum per interpretem Regi dicta fuiſſent, ipſe humiliter ait: Dicite ei, quod defectus hic non fuit indevotionis, ſed inſcitiæ. Non enim tenendis ſtrepis magnopere ſtudium dedi. Ipſe namque mihi primus eſt, cui tale obſequium impendi. Cui Papa reſpondit: Si, quod facilimum fuit, per ignorantiam neglexit, qualiter, putatis, expediet maxima. Tunc Rex aliqualiter motus ait: Vellem melius inſtrui, unde mos iſte inoleverit, ex benevolentia, an ex debito? Si ex benivolentia, nihil cauſari habet Dominus Papa, ſi vacillaverit obſequium, quod de arbitrio, & non de jure ſubſiſtit. Si vero ex debito inſtitutionis hæc reverentia debeatur Principi Apoſtolorum, quid, rogo, refert inter dextram & ſiniſtram ſtrepam, niſi ut ſervetur humilitas, & curvetur Princeps ad pedes ſummi Pontificis. Diu acriterque diſputatum eſt, ſed poſtremo receſſerunt ab invicem ſine oſculo pacis. Timentes ergo hi, qui columnæ Regni eſſe videbantur, ne forte rebus inactis fruſtra laboraſſent, multa perſvaſione vicerunt cor Regis, ut Dominum Papam revocaret in caſtra. Quem redeuntem Rex recepit integrato officio. Omnibus autem exhilaratis dixit Papa: Adhuc ſupereſt unum, quod debet facere Princeps veſter. Acquirat B. Petro Apuliam, quam Wilhelmus Siculus per vim poſſidet. Quo facto, veniat ad nos coronandus. Reſponderunt Principes, dicentes: Diu eſt, ex quo fuimus in caſtris, & deſunt nobis ſtipendia, & tu dicis tibi Apuliam acquiri, & ſic demum ad conſecrationem venire. Dura ſunt hæc, & ſuper vires noſtras. Impleatur opus conſecrationis, ut pateat nobis reditus patriæ, reſpiremusque paululum de labore, & poſtea redibimus expediti, expleturi, quod faciendum reſtat. Moderante ergo Deo, ſub quo curvantur, qui orbem portant, ceſſit Apoſtolicus, & aſſenſit poſtulationi Principum, factaque concordia aſſederunt in conſilio, acturi de introitu urbis & cavendis inſidiis Romanorum. Cum hæc ſic agerentur Romæ, ut dictum eſt, interim Geroldus electus Aldenburgenſis ex promotione Clementiæ Duciſſæ abiit in Saxoniam, de Luneburg egreſſus, & veniens Martipolim, ubi tunc Hartwicus Archiepiſcopus Hammeburgenſis & Bremenſis reſidebat, ut ab eo conſecrationis beneficium perciperet. Archiepiſcopus vero quendam Præpoſitum bene erga ſe meritum hoc honore remunerare decreverat, & ideo adventum Domini Geroldi electi audiens, turbatus eſt animo, cœpitque velle caſſare electionem factam, prætendens Eccleſiæ immaturitatem, & eam perſonis adhuc vacuam ſine ſui permiſſione nec eligere nec decernere quicquam poſſe. At Geroldus cum ſuis obtendere cœpit, ratum eſſe opus electionis, quam feciſſet poſtulatio Principis, concordia Cleri & aptitudo perſonæ. Ad quod Archiepiſcopus: Non eſt, inquit, hujus temporis vel loci talium explanatio. Expediam hanc cauſam, cum rediero ad Bremenſe Capitulum. Videns autem Electus Hartwicum Archiepiſcopum adverſantem ſibi, remiſit Ludolfum Præpoſitum & eos, qui cum eo venerant, in Wagiram, ipſe vero abiit in Lombardiam & Italiam ad Henricum Ducem. Ad quem cum veniſſet, benigne ab eo ſuſceptus eſt. Et ducens ipſum ad præſentiam Domini Papæ, ait: Rogo vos, Beatiſſime Pater, ut hunc Electum Aldenburgenſem, quem Archiepiſcopus Bremenſis conſecrare recuſat, dignemini benedicere, & ſibi conſecrationis beneficium impendere. Qui mode-

modeſte recuſavit, dicens: Poſtulata libenter facerem, ſi fieri poſſet ſine Metropolitani injuria. Nam Dominus Hartwicus Archiepiſcopus literis ſuis te prævenit, rogans, ut de hac conſecratione ſuperſedeam, cum ſibi in ea verecundia fieret. Quo audito, Dux ſubticuit. Cum ergo appropinquaret urbi Romanæ, miſit Rex clam noctu DCCCC. loricatos ad domum S. Petri una cum legatis Domini Papæ. Qui perferentes mandata Papæ ad cuſtodes, intromiſerunt milites per poſticum domus. Mane ergo facto, venit Rex cum omni exercitu, præcedensque Dominus Papa cum Cardinalibus, recepit eum ad gradus, & intrantes domum B. Petri, aggreſſi ſunt opus conſecrationis. Porro milites armati ſtabant circa templum, obſervantes Regem, quouſque perficerentur myſteria. Poſtquam autem conſummatum eſſet opus impendendæ Auguſtæ dignitatis in eo, egreſſus eſt Imperator muros urbis, & laſſitudine gravati refecti ſunt cibo. Infra prandium vero Lateranenſes, facta irruptione, transgreſſi ſunt Tiberim, & primo quidem caſtra Ducis Saxoniæ, quæ muris erant contigua, turbaverunt. Vociferansque exercitus de caſtris prorupit ad obſiſtendum, & factum eſt bellum potens in illa die. Illic Henricus Leo Dux viriliter pugnavit in capite, & Romani victi ſunt, & paſſi ruinam magnam. Poſt factam victoriam, magnificatum eſt nomen Ducis ſuper omnes, qui erant in exercitu. Volens ergo Papa honorare Ducis virtutem, transmiſit ei munera, præcepitque nuncio, dicens: Dic Duci, quod craſtina die, ſi voluerit, Electum ejus conſecrabo. Et lætatus eſt Dux de promiſſione. Mane ergo facto, fecit Papa pulcram feſtivitatem, & conſecravit Epiſcopum Aldenburgenſem cum magna gloria. Reductis ergo Romanis in gratiam Imperatoris, expeditio retorſit iter ad recedendum. Et deſerentes Italiam, venerunt in Lombardiam ad Veronam urbem, ubi contigit Imperatorem grave diſcrimen incurrere. Veronenſium ſiquidem lex eſt, Imperatori Lombardiam ingredienti pontem manibus ſternere in flumine, quod Edeſa dicitur, cujus impetus inſtar torrentis violentus nemini vadoſus eſt. Cum ergo tranſiſſet exercitus, ſtatim poſt pons ille a flumine raptus eſt, properansque exercitus venit ad anguſtam viam, cui Cluſa nomen eſt, ubi inter ſcopulos montium cœlo contiguos iter adeo in artum trahitur, ut duobus pariter incedentibus commeatum vix præbeat. At Veronenſes ſupercilium montis occupaverant, miſſisque jaculis neminem tranſire ſinebant. Requirebant autem ab Imperatore, quid pro ſalute ſui ſuorumque dare vellet. Imperator ergo tam flumine quam montibus undique cinctus, animo valde anguſtiabatur. Ingreſſusque tabernaculum, diſcalceatus pedes adoravit coram vivifico ligno ſanctæ crucis. Nec mora, divinitus inſpiratus invenit conſilium. Fecit ergo vocari eos, qui de Verona ſecum erant, & ait ad illos: Oſtendite mihi callem abſconditum, qui ducit in ſupercilium montis, alioquin jubebo vos occidi. At illi timentes detexerunt ei abſconditum montis aſcenſum. Statimque aſcendentes fortiſſimi militum, ſupervenerunt hoſtibus a tergo, & disjectos pugna comprehenderunt multos eorum, & perduxerunt eos in conſpectum Imperatoris, qui omnes fecit patibulis appendi. Sicque remotis offendiculis, exercitus perrexit itinere ſalvo.

Quinto anno Frederici, qui eſt Domini MCLIX. In Pago Ruthenenſi quædam tempeſtas gravi flagello caſtigavit populum Dei, ſecundum Vincentium. Nam lupi feroces ab uberibus matrum parvulos rapiebant & devorabant. Mulier autem quædam nomine Stephana de urbe Treverenſi, cujus frater jam pernicioſa illa clade perierat, in Vigilia Aſſumtionis B. Virginis hortum ſuum intravit, ut ſpicas colligeret. Nebuloſum quippe tunc erat cœlum. Et ecce, duo lupi accurrerunt cum tanto ſtrepitu, ac ſi equites plures adveniſſent. Quorum unus illam per guttur, alius ſublevatis ad umbelicum veſtibus, diverſis letalibus vulneribus vulneratam, non recto tramite per villam, quo frequenter fugari ſolebant a canibus, ſed trans muros duos & ſepes tres velut ovem projicientes, ad ſylvam pertraxerunt. Sylva vero per dimidium miliare diſtabat ab urbe. Mulier autem adhuc ſpirans, ſpiritum exhalatura, in virtute Spiritus Sancti & benignitate Virginis Mariæ feris præcepit ferocibus, ne corpus ſuum ulterius lacerarent, & ne etiam diutius in eam graſſarentur, inhibuit. Mox beſtiæ illæ ab ejus laceratione deſtiterunt, & corpus exſangve a ſupervenientium beſtiarum infeſtatione defenderunt. Inter hæc mulier cum canibus quærebatur, & ſequenti die per ſangvinis veſtigia inventa in villam delata eſt adeo lacerata, quod vix in ea cognoſci poterat hominis forma. Plectrum etiam lingvæ non movebatur ad aliquod verbum formandum. Victualia quoque ori infuſa, per foramina gutturis & pectoris exibant, modico incorporato. Nervorum etiam contractione & membrorum læſione genua pectori adhærebant, & vulnera, de quibus non modica caro detracta fuerat a feris & comeſta, cute ſuperduci non poterant. Hanc ergo parentes ſui impoſitam vehiculo, nocte ad remotam villam detulerunt, quæ dimiſſa præ foribus monſtrum ab intuentibus putabatur. Et ne diutius apud eos moraretur, ligatam aſino quaſi truncum procul duci fecerunt. Deſcendens ergo aſinus quoddam montis præcipitium, bibiturus de torrente, qui rabido decurrebat in valle, caput depoſuit, mulierque, quæ laxe dorſo aſini alligata erat, in aquam lapſa eſt. Sed Virgo Maria non potuit pati, ut ſubmergeretur paupercula illa. Abſtracta autem de flumine, in horreo cujusdam nobilis, cujus cor Dominus ad hoc inclinaverat, ab hominum ſequeſtrata conſortio ſolitaria jacebat, quia præ fœtore ejus & vulnerum immanitate gravabantur intuitus omnium hominum & olfactus. Miles autem ille curam illius agens, vulneribus vinum & oleum infundi jubebat. Mulier ergo interim cura medentium & refocillatione ciborum reformabatur, ſed in modico. Ipſa vero ſemper Dei Geni-

provocatis Dux, accerſivit Comitem Adolfum, & habuit cum eo rationem de CCC. manſis, qui oblati fuerant in dotem Epiſcopii. Tunc deſignavit Comes Epiſcopo in poſſeſſionem Utyne, id eſt Oytin opidum & Gamale cum appendiciis eorum. Et tunc Epiſcopus cœpit ædificare civitatem Utyne, & inſtituit ibidem Eccleſiam collegiatam. Viſæ ſunt in cœlo de nocte tres lunæ, ſecundum Egghardum, ſociatæ, in quarum media apparuit ſignum crucis. De mane vero apparuerunt tres ſoles, quorum duo ſucceſſive diſparentes redacti ſunt in unum ſolem. Geroldus Epiſcopus Aldenburgenſis volens placare Archiepiſcopum Hartwicum de offenſione, quam circa ipſum incurrit ex eo, quod contra ſuum beneplacitum conſecratus fuit Epiſcopus, & tranſiens Albiam, ſecundum Helmoldum, venit in opidum Staden,& ibidem Archiepiſcopum invenit. Cumque ob faſtum elationis Dominus Hartwicus Geroldo Epiſcopo diutius protraheret præſentiæ ſuæ acceſſum, eſſetque difficilis ad recipiendum ipſum, dixit Epiſcopus ad Abbatem de Reddegeshuſen ad eos, qui cum eo venerant: Quid hic reſidemus fratres? Eamus videre faciem hominis. Et nil trepidans, ingreſſus eſt ad Archiepiſcopum, accepitque oſculum ſine verbo ſalutationis. Ad quem ait Geroldus Epiſcopus: Mihi cur non loquimini? Quid peccavi, ut non merear ſalutari? Demus, ſi placet, arbitros, qui judicent inter nos. Veni, ut ſcitis, Martipolim: poſtulavi benedictionem, & renuiſtis. Neceſſitate ergo compulſus abii Romam, impetraturus a Sede Apoſtolica, quæ mihi a vobis ſunt injuſte denegata. Juſtior ergo mihi eſt iraſcendi ratio, qui mihi oneroſam itineris hujus impoſuiſtis neceſſitatem. Ad quem Archiepiſcopus, quæ, inquit, tam inevitabilis cauſa vos propulit Romam ad ſubeundum viæ laborem & expenſas ſumtuum? An quia in longinquo poſitus, poſtulationem veſtram ad faciem Eccleſiæ noſtræ diſtuli? Diſtuliſtis, ait, Geroldus velut infirmaturus cauſam noſtram. Hoc enim, ut verum fateamur, verbis apertius proſecutus eſtis. Sed gloria Deo, qui perfecit nos in miniſterio ſuo, laborioſa quidem ſed grata aſſecutione. Tunc Archiepiſcopus, Apoſtolica, inquit, Sedes poteſtate ſua, cui certe obniti non poſſumus, uſa eſt in conſecratione veſtri, quæ ad nos de jure ſpectabat. Sed huic injuriæ rurſus providit remedium, deſignando nobis per literas, nihil in hoc facto autoritati noſtræ de veſtra ſubjectione ſubtractum. Reſpondit Geroldus Epiſcopus: Scio quidem, nec diffiteor hoc ita eſſe, ut dicitis, & ob hoc ipſum veni, ut exhibeam me in his, quæ digna ſunt vobis, ut ſopiantur diſcordiæ, & inſtaurentur ea, quæ pacis ſunt. Juſtum quoque arbitror, ut nobis provideatis ſuſtentationis adminiculum, cum militantibus juſta debeantur ſtipendia. Et his dictis, ſtatuerunt ad invicem amicitias, promittentes alterutrum in neceſſitatibus opem vicariam. Adrianus Papa obiit, & facta eſt in Eccleſia Romana maxima turbatio, ſecundum Vincentium. Nam Cardinales ab invicem diviſi, duos elegerunt Romanos Pontifices, puta Rolandum Cancellarium & Octavianum, gravi ſchiſmate Eccleſiam dirumpentes. Unde Principes & Proceres diverſarum regionum turbati, quidam uni, & quidam alteri adhæſerunt. Imperator vero Romanorum Octavianum, qui ſe Victorem nominavit, ſuſcepit, licet Reges Franciæ ac Angliæ & Henricus Dux Saxoniæ Rolando, qui ſe Alexandrum nuncupavit, faverent.

De Alexandro III. PP. CLXXVIII.

Alexander Papa natione Tuſcus ex patre Ranucio, ſedit annis XXII. & menſibus ſex, ſecundum Martinum. Iſte pro primo Papatum renuit, & conſuluit eligi Octavianum, hominem ſenem & reverendum, Imperatoris cognatum, ſed ambo conſecrati ſunt. Alexander vero inſtigatus per amicos ægre ferentes electionem Victoris, tandem conſenſit, & aſtutiam quandam excogitans, dixit: Svadeamus Victori, ut Imperatorem excommunicet pro eo, quod uxorem ſuam reliquerit. Quod ſi fecerit, ab Imperatore propter invidiam deponetur: ſin autem, habebimus occaſionem deponendi eum. Quod ſic factum eſt. Nam cum Victor nollet eorum conſiliis acquieſcere, tunc fuit ipſe deſtitutus, & Alexander fuit de novo electus. Sed Imperator audiens diſſenſionem Paparum, curiam ſuam poſuit in Papia ad concordandum ipſos, ubi congregati Epiſcopi & Abbates multi, cognita cauſa, Alexandrum condemnaverunt, & Victorem confirmaverunt. Et inde ſchiſma & ſcandalum in Eccleſia quaſi XX. annis pullulavit. Alexander autem in Galliis recipitur, & Victor in Lombardia & Alemannia nutriebatur. Hic Alexander ſtatuit, ut nullus Sanctus veneretur, niſi autoritate Apoſtolica ſit canonizatus. Iſte S. Bernhardum canonizavit. Hic etiam Alexander vicit IIII. Schiſmaticos, puta Octavianum, qui ſe nominavit Victorem, Gvidonem, qui ſe Paſchalem appellavit, Johannem qui ſe Kalixtum dixit, & Alandonem, qui ſe Innocentium vocavit. Quorum tres fuerunt Presbyteri Cardinales, qui per Alexandrum excommunicati, omnes mala morte perierunt. Hic Papa Fredericum Imperatorem, qui dictos ſchiſmaticos manutenebat ſucceſſive, ad concordiam Eccleſiæ adjutorio tamen Ducis Venetiarum revocavit. Duo concilia, unum Thuronis & aliud Romæ celebravit. Sub ejus temporibus terræmotus magni fuerunt per loca, ita quod civitas Antiochena & Tripolis ceciderunt, Damaſcus cum multis aliis civitatibus ſubverſa eſt, ſecundum Vincentium. Tunc quoque Catinenſis civitas penitus eſt everſa,& plusquam XXM. hominum mortui ſunt, & mare ad VM. hominum in Sicilia ſubmerſit. Hujus tempore Mediolanum, Cremona & Placentia contra Papiam unam civitatem conſtruxerunt, quam, ut famoſior fieret, ab Alexandro Papa Alexandriam nominaverunt. Qui Papa poſt ad petitionem Lombardorum dedit eis Epiſcopum. Papienſem vero Epiſcopum crucis & pallii dignitate privavit, eo quod Frederico Impera-

peratori tunc, & ab antiquo Regibus perſecutoribus Eccleſiæ ſemper adhæſiſſet.

Septimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXI. Cives Moguntinenſes Archiepiſcopum ſuum in Eccleſia, S. Jacobi crudeliter occiderunt, ſecundum Vincentium, in die S. Johannis Baptiſtæ. Rex Alapiæ, ſecundum Egghardum, Ediſſam civitatem, quæ in Geneſi Arath nominatur, expugnavit & cepit, Francosque ibi captos aut morte aut ſervitute damnavit. Archiepiſcopum vero civitatis quaſi ducem gregis cum omni Clero, qui Chriſtum noluerunt abnegare, in media urbe coram ſe decollari præcepit. Sic ergo Ediſſa civitas, quæ ab Abagaro Rege ipſius orthodoxo, cui Chriſtus ante paſſionem ſuam, ſicut in Eccleſiaſtica legitur Hiſtoria, ſcripſit Epiſtolam, & deinde per Apoſtolum Thomam Chriſto dedicata fuerat, tunc primum a gentibus profanatur & poſſidetur, novorum Martyrum ſangvine purpurata. Henricus Leo Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ, ſecundum Helmoldum, gentem Slavorum ſibi rebellare nitentem hoſtiliter invadere paravit. Epiſcopos vero in Slavia locavit, puta Evermodum in Ratzeburg & Brunonem in Mykelenburg. Videns autem Geroldus, urbem Lubicenſem valde ditari, & Aldenburg depauperari, rogavit Henricum Ducem Saxoniæ, ut ſedes cathedralis, quæ huc usque fuerat in Aldenburg, transferretur Lubeke, eo quod civitas hæc eſſet populoſior, & locus munitior, & omni prorſus aptitudine commodior. Quod cum placuiſſet Duci, conſtituerunt diem, quo Prælati venirent Lubeke, ordinaturi de ſtatu Eccleſiæ & Epiſcopatus. Et deſignavit Dux locum, in quo ædificari deberet Oratorium in titulum Matricis Eccleſiæ, & areas clauſtrales deſignans, conſtituit illic præbendas XII. Clericorum canonice viventium. Tertia decima vero præbenda Præpoſiti eſſe deberet. Et dedit Geroldus Epiſcopus in ſtipendia Fratrum decimas quasdam, & tantum de ſuis reditibus, quos ſolvit Slavia, quantum pro præbendis ſufficere poſſet perficiendis. Et reſignavit Comes Adolfus villas oportunas prope Lubeke, quas ſtatim Dux obtulit in uſus Fratrum. De telonio vero aſſignavit cuilibet Fratrum duas marcas Lubicenſis monetæ. Inſuper & alia pluria privilegia contulit, quæ in Lubicenſi Eccleſia continentur. Poſuitque illic Præpoſitum Dominum Ethelonem, cujus memoriam faciemus inferius cum laude propter opera ipſius virtuoſa. Henricus Leo Dux Saxoniæ evocatus per Fredericum Imperatorem in expeditionem contra Mediolanenſes, ſecundum Helmoldum, terræ ſuæ prudenter providit. Nam miſſis nunciis, vocavit Woldemarum Regem Danorum ad colloquium, & junxit cum eo amicitias. Et rogavit Rex Ducem, ut ordinaret ſibi pacem de Slavis, qui ſine intermiſſione infeſtabant Regnum ſuum. Quamobrem præcepit Dux Slavos ad præſentiam ejus venire, puta Nyclotum, Pribizlaum & cæteros, ac aſtrinxit eos præcepto & juramento, ut ſervarent pacem cum Danis & Saxonibus usque ad redituum ſuum. In hunc modum rebus ordinatis, Dux profectus eſt in Lombardiam cum Adolfo Comite de Schowenborg & Nordalbingiæ, & venit ad exercitum Cæſaris, cum quo Mediolanum impugnabat. Ubi venit ad Fredericum Victor Papa electus contra Alexandrum in caſtra. Adunato ergo conſilio, receperunt eum Reynoldus Colonienſis & Conradus Moguntini Archiepiſcopi, & omnes, quos Imperialis aut timor aut favor agebat. Porro Alexandrum recepit Ieroſolymitana Eccleſia & Antiochia, præterea omnis Francia, Anglia, Hiſpania, Dania & omnia regna, quæ ſunt ubique terrarum; inſuper Ciſtertienſis Ordo eidem univerſus acceſſerat, in quo ſunt Archiepiſcopi & Epiſcopi quam plures & Abbates amplius quam DCC. ac Monachorum inæſtimabilis numerus. Quamobrem iratus Cæſar propoſuit Edictum, ut omnes Monachi Ciſtertienſis Ordinis, qui in ſuo conſiſterent Regno, aut Victori ſe ſubſcriberent, aut Regno pellerentur. Qua ſententia divulgata, difficile eſt dicere, quot patres, quanti Monachorum greges, relictis ſedibus ſuis, in Franciam tranſfugerint. Pontifices etiam plures ſanctitate inſignes in Lombardia & in univerſo Regno Principis violentia ſedibus ſuis pulſi ſunt, & alii in locum eorum ſubſtituti. Cum autem Dux Saxoniæ Henricus cum Frederico Imperatore ultra annum in expugnatione urbis Mediolanenſis laboraſſet, accepta licentia a Cæſare, reverſus eſt in Saxoniam. Slavi vero de Aldenburg & Mykelenburg compotes ſui propter abſentiam Principum violaverunt pacem in terra Danorum, fuitque terra Nordalbingorum in tremore a facie Regis Danorum. At Geroldus Epiſcopus tum per ſe tum per nuncios iram Regis mitigare ſtuduit, induciis tempus redimens usque ad Ducis adventum. Redeunte ergo Duce & Comite, præfixum eſt colloquium provinciale omnibus Marchomannis, Teuthonicis & Slavis in loco, qui dicitur Berenworde. Rex quoque Woldemarus venit usque Ertheneburg, & conqueſtus eſt Duci omnia mala, quæ intulerant ſibi Slavi, prævaricatores mandati publici. Et timuerunt Slavi venire in præſentiam Ducis, eo quod culpæ ſuæ eſſent conſcii. Et dedit eos Dux in proſcriptionem, & fecit omnes ſuos paratos eſſe ad expeditionem. Tunc Nyclotus videns animum Ducis contra ſe fixum in malum, propoſuit primum irrumpere Lubeke, & miſit illuc filios ſuos cum inſidiis. Eo autem tempore habitavit Lubekæ Sacerdos quidam venerabilis nomine Atthelo, cujus domus vicina erat ponti, qui pertranſivit flumen Wokenize verſus auſtrum. Is forte parari fecerat foſſam longiſſimam ad conducendum rivum, qui longiuſcule. Inſidiæ ergo Slavorum feſtinantes, ut præriperent pontem, impeditæ ſunt foſſa, paſſique ſunt errorem in quærendo tranſitu. Quos videntes hi, qui erant de domo Sacerdotis, clamaverunt voce valida, & conterritus Sacerdos occurrit velociter ex adverſo. Exercitus enim jam erat in pontis medio, & portam pene apprehenderat. Sed celerrime miſſus a Deo Sacerdos, pontem de catena levavit,

vit, & ſic inimicos excluſit. Quo audito, Dux illic poſuit cuſtodiam militum. Extunc intravit Dux terram Slavorum in manu valida, & vaſtavit eam igne & gladio. Et videns Nyclotus virtutem Ducis, ſuccendit omnia caſtra ſua, puta Ylowe, Mikelenborg, Zwerin & Dobin, præcavens per hoc obſidionis periculum, & unum ſolum caſtrum ſibi retinuit ſcil. Würsle ſitum prope flumen Warnowe juxta terram Kicinæ. Ibi exibant per ſingulos dies, & explorabant exercitum Ducis, & percutiebant de inſidiis incautos. Una ergo dierum dum exercitus moraretur juxta Mykelenburg, egreſſi ſunt ad nocendum filii Nycloti Pribizlaus & Wirtizlaus, & percuſſerunt quoſdam de caſtris, qui exierant ad frumentandum. Quos inſecuti fortiores de exercitu, comprehenderunt multos eorum, fecitque Dux eos ſuſpendio affici. Filii autem Nycloti, amiſſis equis & viris melioribus, venerunt ad patrem. Quibus ille dixit: Æſtimabam, me viros enutriſſe, ſed vos mulieribus fugaciores eſtis. Egrediar ergo ipſemet, & experiar, ſi forte majora promovere poſſim. Et exiit cum electorum numero, & collocavit inſidias in latibulis prope exercitum. Tunc exiere pueri de caſtris ad quærendum pabulum, & venerunt prope inſidias. Porro milites venerunt intermixti ſervis fere LX. omnes induti loricis ſub veſte intrinſecus. Quod non advertens Nyclotus, equo velociſſimo perlatus eſt inter eos, conatus quendam transfigere. Sed lancea pertingens ad loricam, caſſo ictu reſiliit. Volens ergo ad ſuos reverti, circumventus ſubito atque trucidatus eſt, nemine ſuorum ſibi præſidium ferente. Caput vero ejus præciſum in caſtra perlatum eſt non ſine admiratione multorum, quod tantus vir, tradente Deo, de omnibus ſuis ſolus ceciderit. Tunc filii ejus, audita morte patris, ſuccenderunt Würsle caſtrum, & occultaverunt ſe in nemoribus, familias vero ſuas tranſtulerunt ad naves. Dux ergo demolitus omnem terram, cœpit reædificare Zwerin, & communire caſtrum, & poſuit illic Nobilem quendam Guntzelinum virum bellicoſum cum militia. Poſt hoc redierunt filii Nycloti in gratiam Ducis, & dedit eis Dux Würsle & omnem terram. Porro terram Obotritorum diviſit militibus ſuis poſſidendam, & collocavit in caſtro Cuſſin Ludolfum quendam Advocatum de Bruneswic. Apud Mylicon fecit eſſe Ludolfum de Peyna, Swerin vero & Ylow Guntzelino commendavit, faciens ipſum Comitem in Zwerin. Porro Mykelenburg dedit cuidam Nobili nomine Henrico de Schaten, qui etiam de Flandria adduxit multitudinem populorum, & collocavit eos in Mikelenburg & in omnibus terminis ejus. Et poſuit Dux Epiſcopum in terra Obotritorum Dominum Bernonem, qui defuncto Emehardo, Magnopolitanæ præſedit Eccleſiæ. Porro Magnopolis ipſa eſt Mykelenburg, & ſcripſit in dotem Magnopolitanæ Eccleſiæ CCC. manſos, ſicut antea fecerat Ratzeburgenſi & Aldenburgenſi. Et facta poſtulatione, obtinuit apud Cæſarem autoritatem ſuſcitandi Epiſcopatus, & dandi ac confirmandi in omni terra Slavorum, quam vel ipſe vel progenitores ſui ſubjugaverunt clypeo ſuo & jure belli. Quamobrem vocavit Dominum Geroldum Epiſcopum Aldenburgenſem, Dominum Evermodum Ratzeburgenſem, Dominum Bernonem ſive Brunonem Magnopolenſem, ut reciperent ab eo dignitates ſuas, & applicarentur ei per hominii exhibitionem, ſicut mos eſt fieri Imperatori. Qui licet hanc impoſitionem difficillimam judicarent, ceſſerunt tamen propter eum, qui ſe humiliavit propter nos, & ne novellæ plantationes caperent detrimentum. Et dedit eis Dux privilegia de poſſeſſionibus & reditibus & de juſtitiis. Et præcepit Dux Slavis, qui remanſerant in terra Wagirorum, Polaborum, Obotritorum & Kicinorum, ut ſolverent reditus Epiſcopales, qui ſolvuntur apud Polonos & Pomeranos, hoc eſt de quolibet aratro tres modios ſiliginis, & XII. nummos monetæ publicæ. Et auctæ ſunt decimationes in terra Slavorum, eo quod confluerent de terris ſuis homines Teuthonici ad incolendam terram ſpatioſam, fertilem frumentorum & commodam paſcuorum ubertate, abundantemque piſce, carne & omnibus bonis. Eodem tempore orientalem Slaviam tenebat Adelbertus Marchio, cui cognomen Urſus, qui etiam ampliſſime proſperatus eſt in funiculo ſortis ſuæ. Omnem enim terram Brizanorum, Stoderanorum, multarumque gentium habitantium juxta Abilam & Albiam miſit ſub jugum ſuum, & domavit rebelles eorum. Filii Nycloti Pribizlaus & Wirtizlaus non contenti terra Kicinorum & Circipanorum aſpirabant ad recuperandam terram Obotritorum, quam Dux eis abſtulerat jure belli. Quorum inſidiis recognitis Guntzelinus Comes de Zwerin & Præfectus terræ Obotritorum intimavit Duci. At ille rurſus poſuit eos in iram & indignationem, & venit cum exercitu gravi in terram Slavorum hyemali tempore. Porro illi conſederunt in urbe Würle, & munierunt caſtrum contra obſidionis impetus. Et præmiſit Dux Guntzelinum & fortiſſimum quemque, ut præoccuparent obſidionem, ne forte elaberentur Slavi. Ipſe vero quantocius proſecutus eſt cum reliquo exercitu, & obſeſſa eſt munitio, in qua fuit Wirtizlaus filius Nycloti & multi Nobilium, inſuper vulgus promiſcuum multum valde. Et Pribizlaus ſenior natu cum numero equitum tranſierat in abdita nemorum, percuſſurus de inſidiis incautos. Et gaviſus eſt Dux gaudio, eo quod Slavi obfirmatis animis exſpectaverint eum in munitione, & præbita ſit ei facultas obtinendi eos. Et dixit ad juniores de exercitu, quos prœliandi ſtulta cupido incitabat hoſtem provocare: Quare, quod ſupervacuum eſt, acceditis ad portas urbis, & ſtruitis pericula vobiſmet ipſis? Fruſtratorii ſunt hujuſmodi congreſſus & ruinoſi, ſed potius conſiſtite in tabernaculis veſtris, ubi non jaculari ſagittis hoſtium poſſitis, & habete cuſtodiam obſidionis, nequis elabatur. Noſtri vero ſtudii erit, ut ſine tumultu & ſine ſtrage per Dei gratiam urbe potiamur. Et ſtatim præcepit ex

ex abundanti nemore ligna conduci, atque aptari bellica inſtrumenta, qualia viderat facta in Lombardia, fecitque machinas efficaciſſimas, unam tabulatis compactam ad perfringendos muros, alteram vero excelſiorem & in modum turris erectam & ſuper exaltatam caſtro, ad dirigendas ſagittas, & ad abigendos eos, qui ſtabant in propugnaculis. A die, qua erecta eſt fabrica, nemo Slavorum auſus eſt proferre caput, aut apparere de propugnaculis. Eo tempore Wirtizlaus graviter vulneratus eſt ſagitta. Quadam vero die perlatum eſt ad Ducem, quod Pribizlaus cum turma equitum apparuerit non longe a caſtris. Ad quem requirendum tranſmiſit Adolfum Comitem cum electa juvenum manu. Qui tota die paludes & nemora oberrantes tranſierunt, ſed neminem invenerunt, deluſi a ductore, qui majorem hoſti quam Duci favorem accommodaverat. Præcepit autem Dux pabulatoribus, ne quoquam exirent eo die, ne forte hoſtem inciderent. At Holtzatorum quidam fuerunt ita cervicoſi, ut non curarent de mandato, ſed egreſſi ſunt ad frumentandum. Quibus ſuperveniens Pribizlaus, & ſuper incautos irruens, proſtravit ex eis ad centum viros. Reliqui vero fugerunt in caſtra. Quapropter Dux ira acrius motus, ferventius urgebat obſidionem. Jamque munimenta caſtri cœperunt trepidare. Tunc Wirtizlaus omni ſpe depoſita, accepto conductu venit ad caſtra ad Comitem Adolfum, ut acciperet ab eo conſilium Cui reſpondit Comes: Sera quidem medicinæ conſultatio eſt, quando æger deſperatus eſt. Pericula nunc imminentia debuiſſent ante fuiſſe præviſa. Quis quæſo tibi conſilium dedit, ut obſidionis periculum incurreres? Magnæ fuit amentiæ ponere in nervo pedem, ubi non ſit diverticulum vel nulla evaſionis facultas. Nil ergo niſi deditio: ſiquid poteſt eſſe, ſalutis poteſt eſſe compendium. Et ait Wirtizlaus: Fac pro nobis verbum apud Ducem, ut ſine periculo vitæ & membrorum damno admittamur deditioni. Tunc Comes perrexit ad Ducem, & alloquens eos, in quibus pendebant conſilia, manifeſtavit eis negotium. At illi tentata voluntate Principis, dederunt manus, ut quicunque Slavorum ſe daret in poteſtatem Ducis, membris & vita potiretur, ſub ea tamen conditione, ut & Pribizlaus ab armis diſcederet. Tunc conductu clariſſimi Comitis exierunt de munitione Wirtizlaus & omnes Nobiles Slavorum, & venerunt ad pedes Ducis. Et ſuſcepit eos Dux, & recluſit in cuſtodia. Præcepit ergo Dux, ut quicunque Danorum captivi haberentur in caſtro, potirentur libertate. Et exiit multitudo maxima, imprecantes Duci fortiſſimo bona pro ſua ereptione. Porro caſtrum & vulgus ignobile fecit ſervari, & præpoſuit eis Ludemarum quendam veteranum fratrem Nycloti, ut præeſſet terræ, & faceret ea, quæ ſubjectos decent. Wirtizlaum vero Slavorum Regulum duxit ſecum in Brunswic, & aſtrinxit eum manicis ferreis. Cæteros vero Nobiles diſpertivit per cuſtodias, quouſque ſolverent noviſſimum quadrantem. His ita geſtis, humiliatæ ſunt vires Slavorum, & recognoverunt, quod leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pavebit occurſum. Pribizlaus ergo, qui erat ſenior natu & acris ingenii, cupiens fratri captivo ſubvenire, cœpit per nunciorum manus attentare Principis animum, & rogare ea, quæ pacis ſunt. Cumque Dux requireret obſides, ut firma eſſet ſponſionum fides, ait Pribizlaus: Quid opus eſt Domino meo, ut a ſervo ſuo requirat obſides? Nonne fratrem meum & omnes Nobiles Slavorum tenet in cuſtodia? Teneat eos loco obſidum: abutatur eis, ut libuerit, ſi temeraverimus fidem. Dum hæc per nuncios agerentur, & daretur Pribizlao ſpes amicitiæ, aliquantulum temporis fluxit ſine bello, fuitque pax in Slavia a menſe Martio usque ad Kalendas Februarii, & omnia caſtra Ducis erant illæſa, puta Malchowe, Cuſin, Zwerin, Ylowe, Mikelenborg & Würle. Fredericus Imperator, ſecundum Egghardum, diviſit Auſtriam a Ducatu Bavariæ, & fecit de Auſtria ſpecialem Ducatum, & dedit illum Henrico patruo ſuo. Ducatum vero Bayoariæ ſive Bavariæ dedit Henrico Leoni Duci Saxoniæ, eo quod in Romana expeditione ſe virilem & fidelem Cæſari oſtendiſſet. Hic Fredericus deſtinavit Reynaldum Archiepiſcopum Colonienſem & Chriſtianum Archiepiſcopum Moguntinum cum magno exercitu Romam, ut Alexandrum urbe pellerent Papam. Romani vero comperto introitu dictorum Epiſcoporum, exierunt cum grandi exercitu pugnaturi pro Alexandro Papa, ſed Archiepiſcopi cum ſuis victoriam obtinentes, percuſſerunt de Romanis circiter XIIM. Quod audiens Papa, clanculo de Roma receſſit, & Spoletum intravit. Archiepiſcopo vero, ut Papam percepiſſent fugiſſe, eodem itinere ipſum inſequentes, Spoletum obſederunt, & expugnationi operam dederunt. Papa vero non confidens de viribus urbis, aſſumſit habitum incognitum, & clam recedens, ad Regem Franciæ viam ſuam direxit. Audiens autem Imperator, Regem Francorum non curare literas, quas ſibi & univerſis Imperii Principibus miſerat, prohibens, nequis Principum Alexandrum recipere præſumeret, congregata maxima armorum multitudine, auxilio fultus Regis Danorum & Ducis Bohemorum, venit in Burgundiam. Sed Rege Angliæ & Comite Flandrenſi auxilium ferentibus Regi Francorum, Imperator nihil profecit. Videns autem Fredericus, Lodowicum Regem Franciæ magnanimum & quaſi parvipendentem Majeſtatem Imperialem, miſit de novo ei literas, invitans ipſum ad colloquium familiare in Leonam urbem juxta Araram fluvium terræ Burgundionum ſitam: & annuit Rex. Præterea miſit Imperator ad Regem Ungariæ & cæteros Principes totius Imperii, & ad Archiepiſcopos & Epiſcopos Regni ſui, ut venirent ad locum ſtatutum. Grandis igitur exſpectatio univerſorum Principum ad tam celebrem curiam, quo uterque Papa & tanti Reges terrarum conventuri ferebantur. Tunc abierunt ſimul Woldemarus Rex cum Epiſcopis Daniæ, Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis,

ſis, Geroldus Epiſcopus Lubicenſis, & Adolfus Comes Nordalbingorum cum multis Saxoniæ Nobilibus ad præfixum colloquium. Henricus vero Dux Saxoniæ in Bavaria conſtitutus per aliam viam venerat. Lodowicus ergo Rex Franciæ, cujus præcipue exſpectabatur adventus, ut intellexit, Cæſarem appropiare cum exercitu & armis multis, dubitavit occurrere illi. Sed propter fidem ſacramentorum venit ad locum placiti die conſtituto, qui fuit dies Decollationis B. Johannis Baptiſtæ, & exhibuit ſe in pontis medio ab hora tertia usque ad horam IX. Porro Cæſar nondum venerat. Quod Rex Franciæ accipiens pro omine, lavit manus ſuas in flumine in teſtimonium, quaſi qui fidem pollicitam reddiderit, & digrediens inde, abiit ipſo veſpere Dunonam. Veniens ergo noctu Cæſar, intellexit, Regem Franciæ diſceſſiſſe, & miſit honorabiles perſonas denuo accerſere eum. Sed ille nulla ratione vacare potuit, gratulans Deo, ſe & fidem ſolviſſe, & ſuſpectam Cæſaris manum evaſiſſe. Ferebatur enim a multis, quod Cæſar ipſum circumvenire decreverit, & propter hoc contra pactionum tenorem armatus advenerit. Sed ars arte deluſa eſt. Francigenæ enim ingenio alacriores, quod armis & viribus impoſſibile videbatur, conſilio evicerunt. Tunc Cæſar vehementer iratus & irritatus ſeceſſit a curia, intentans Francigenis bellum. Alexander vero Papa confortatus ab illo tempore magis invaluit. Henricus autem Dux Saxoniæ & Bavariæ declinavit in Bavariam, & compoſitis illic rebus reverſus eſt in Saxoniam.

Octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXII. Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ, ſecundum Chronicam Saxonum, dedit urbi Lubeke perpetuo omnes villas circumjacentes eam, & omnes manſos cultos & incultos, & poſuit telonium & monetam in ea. Statuit etiam duobus diebus in hebdomada fieri forum generale, puta ſecunda & quinta feriis, & per hoc ſtatutum nundinæ annales ſunt ſopitæ, quæ annuatim conſveverant ibi eſſe, prout ſunt adhuc in vicinis civitatibus. Inſuper dedit eisdem civibus autoritatem eligendi viros prudentes & honeſtos in Conſules & Proconſules, qui civitatem regerent. Huc usque enim habuerant ſolos Burgimagiſtros & ſcultetos, prout in opidis conſveverunt eſſe. Ordinavit etiam Henricus Dux, ut quolibet anno fiat tribus vicibus publice in foro conventio & ſeſſio judiciaria Advocatorum urbis, in qua ſeſſione Notario locum Principis tenenti Burgimagiſtri in ſignum ſubjectionis ſe humiliter præſentare teneantur, & ab eo recipere judiciariæ poteſtatis autoritatem. Et illa ſeſſio ſeu conventio vulgariter Vogheding nominatur, & obſervatur in præſenti tempore. Geroldus Lubicenſis Epiſcopus poſt celebres Paſchæ ferias cœpit infirmari, & lecto decubuit usque in Kalend. Julii ſecundum Helmoldum. Oravit autem Dominum, ut differretur ei vita, quousque dedicaretur Oratorium Lubicenſe, & Clerus recenter adunatus convaleſceret in ſtatu ſuo. Nec mora, adjutus divinitus aliquantulum convaleſcere cœpit. Adiit ergo Ducem in opidum Staden, & contulit cum eo de commodis Lubicenſis Eccleſiæ. Cujus verbis Dux condelectatus monuit, ut quantocius rediret Lubeke, paraturus ea, quæ dedicationi oportuna erant. Et rogavit Dux Archiepiſcopum, ut concurreret ſecum ad conſummationem officii. Cujus petitioni acquieſcens Hartwicus Archiepiſcopus, aggreſſus eſt iter in Wagirenſem terram, & in tranſitu dedicavit Falderenſem Eccleſiam, quam ſanctæ memoriæ Vicelinus Aldenburgenſis Epiſcopus & fundaſſe & poſſediſſe dinoſcitur. Et fecit Archiepiſcopus Præpoſito illi & Fratribus multa bona, præcepitque ut locus ille de cætero Novum Monaſterium vocaretur. Antea enim Faldera vel Wippendorp vocabatur, nunc vero Bardesholm eſt nuncupatus. Fuit autem illius loci Præpoſitus Hermannus, qui olim Lubeke ſub barbarica tempeſtate multos pertulerat labores, ſociatus in prædicatione Evangelii Domino Ludolfo Sigisburgenſi Præpoſito & Brunoni Aldenburgenſi Presbytero. Hic ergo Hermannus ſucceſſerat in procurationem Novi Monaſterii venerabili viro Epponi, cujus ſanctitas inſignis ab omnibus cum pietate recolitur. Perfecta igitur dedicatione Novi Monaſterii, tranſiit Dominus Archiepiſcopus Sigeberg, & ibi uſus eſt diverſorio Comitis Adolfi. Poſt hoc venit Lubeke, & ſuſceperunt eum Dux & Epiſcopus cum magna gloria, & aggreſſi ſunt opus dedicationis. Et obtulerunt ſinguli voluntaria cordis ſui munera, Henricus Dux, Geroldus Epiſcopus & Adolfus Comes, dederuntque prædia & reditus ac decimationes in ſubſidia Cleri. His rite peractis, reverſus eſt Archiepiſcopus in locum ſuum. Interim ſentiens Geroldus Epiſcopus dilatos Dei munere ad tempus dolores rurſus invaleſcere, ſtatuit viſitare omnes Eccleſias ſuæ Diœceſis, a nullo quærens ſtipem, ne cui eſſet oneroſus. Paternam quoque gerens ſolicitudinem, filiis ſuis abundanter erogavit monita ſalutis. Forum etiam Plunenſe, quod ſingulis Dominicis diebus frequentabatur a Slavis & Saxonibus, in verbo Domini prohibuit, eo quod populus Chriſtianus, deſerto cultu Eccleſiæ & Miſſarum ſolenniis, mercationibus tantum operam daret. Perluſtrata ergo omni parochia ſua, Epiſcopus noviſſime venit Luttikenburg conſolari manentes illic, expletisque divinis myſteriis, viribus corporis cœpit repente deſtitui, perlatusque Boſoe, multis diebus lecto decubuit, nunquam tamen Miſſarum ſolenniis usque ad diem obitus ſui defuit. Audita ergo boni Paſtoris ægritudine, venerunt ad eum venerabiles viri, Odo Lubicenſis Eccleſiæ Vicarius & Ludolfus Præpoſitus Sigibergenſis cum fratribus utriusque congregationis. Cumque Fratres tandem conſummationis ſuæ finem imminere viderent, impenderunt ei ſacræ unctionis officium. Sicque Sacramentis ſalutaribus communitus, illuceſcente die carnis ſarcinam depoſuit. Corpus autem ejus traditum eſt ſepulturæ honeſtæ in medio Baſilicæ, quam ipſe fundaverat; cui Conradus ſucceſſit in ſedem Epiſcopatus, de Monaſterio

ſterio Redingenhuſen aſſumtus, in quo Abbas exſtiterat. Henricus Leo Dux Bavariæ & Saxoniæ, rebus ad nutum ordinatis in Bayoaria, ad quam poſt completam dedicationem Lubicenſis Eccleſiæ tranſierat, ſecundum Helmoldum, reverſus eſt in Saxoniam, & accerſito Clero Lubicenſi dedit eis Pontificem Dominum Conradum Abbatem de Reddegenshuſen, germanum Domini Geroldi defuncti nuper Lubicenſis Epiſcopi. Quod licet Hartwico Archiepiſcopo & omnibus pene Lubicenſibus eſſet contrarium, prævaluit tamen Ducis voluntas, cui refragari formidoloſum erat. Recepit autem ſacrum Ordinem per manus Hartwici Archiepiſcopi in urbe Stadenſi. His diebus Wirtizlaus Nycloti filius, qui in vinculis Ducis tenebatur in Brunſwic, mandavit Pribizlao fratri ſuo per nuncium, dicens: En ego teneor vinculis æternis incluſus, & tu negligenter erga me agis. Evigila ergo mi frater, & viriliter age, & quod pace non potes, armis extorque. Nonne recogitas, quod pater noſter Nyclotus cum Luneburg teneretur in cuſtodia, neque prece neque pecunia redimi potuit? Poſtquam autem virtutis inſtinctu arripuimus arma, & fecimus incendia & exterminia urbium, nonne dimiſſus eſt? His auditis, Pribizlaus collegit latenter exercitum, & venit improviſus Mykelenburg. Henricus autem de Schaten præfectus caſtri tunc defuit, & populus, qui erat in caſtro, fuit ſine Principe. Accedens ergo Pribizlaus ait ad viros, qui erant in munitione: Magna, o viri, tam mihi quam genti meæ illata eſt violentia, qui expulſi ſumus de terra nativitatis noſtræ, & privati ſumus hæreditate patrum noſtrorum. Vos quoque injuriam hanc cumulaſtis, qui invaſiſtis terminos noſtros, & poſſediſtis urbes & vicos, qui nobis debentur hæreditaria ſucceſſione. Ponimus ergo vobis optionem vitæ & mortis. Si volueritis aperire nobis munitionem, & reddere terram nobis debitam, deducemus vos pacifice cum uxoribus & filiis & univerſa ſupellectili. Siquis autem Slavorum quippiam abſtulerit eorum, quæ ad vos pertinent, ego in duplo reſtituam. Quodſi nolueritis egredi, ſed urbem hanc pertinaciter defendere, juro vobis, quodſi faverit nobis Deus de victoria, omnes vos occidam in ore gladii. Ad hæc verba Flamingi jacula direxerunt, & vulnera infligere cœperunt. Slavorum ergo exercitus viris & armis potentior, vehementi pugna irrupit munitionem, & occiderunt omne maſculinum in ea, nec reliquerunt de populo advenarum vel unum. Uxores vero & parvulos duxerunt in captivitatem, & ſuccenderunt caſtrum igne. Poſt hæc converterunt faciem ſuam ad caſtrum Ylowe, ut deſtruerent illud. Porro Guntzelinus Præfectus terræ Obotritorum, audiens per exploratorum manus, exiiſſe Slavos, præierat cum paucis militibus Ylowe, ut fieret urbi præſidio. Vaſtata ergo Mikelenburg, Pribizlaus anteceſſit exercitum cum fortiſſimis, ut præoccuparet obſidionem, nequis forte effugeret. Quod audiens Guntzelinus, dixit ad ſuos: Exeamus velociter, & pugnemus cum eo, priusquam veniat reliquus exercitus. Laſſi enim ſunt de pugna & ſtrage, quam fecerunt hodie. Et reſponderunt ei fideles ſui: Non eſt nobis cautum egredi. Statim enim, ut exierimus, Slavi, qui ſunt intra urbem hanc, & videntur ſtare nobiſcum, claudent portas urbis poſt nos, & nos erimus excluſi, urbsque cedet in manus Slavorum. Et diſplicuit verbum hoc in oculis Guntzelini & virorum ejus. Convocans ergo omnes Teuthonicos, qui erant in urbe, dixit ad eos in audientia Slavorum, qui fuerant in urbe, de quibus fuerat traditionis timor: Relatum eſt mihi, quod Slavi, qui nobiſcum ſunt intra portas urbis, juraverint Pribizlao, ut tradant & nos & urbem. Audite ergo, o viri compatriotæ, qui deſtinati eſtis in mortem & exterminium, ſtatim ut videritis perfidiam, objicite vos portis, & mittite ignem in mœnia urbis, & exurite perfidos hos cum mulieribus & parvulis. Moriantur una nobiſcum, nec fiat aliquis ex eis ſuperſtes, ut non glorientur de interitu noſtro. His auditis, exterriti ſunt animi Slavorum, nec auſi ſunt aggredi, quod animo conceperant. Veſpere autem facto, venit univerſus exercitus Slavorum ante caſtrum Ylowe, & allocutus eſt Pribizlaus Slavos, qui erant in eo, dicens: Notum eſt omnibus vobis, fratres, quantæ calamitates & preſſuræ apprehenderint gentem noſtram propter violentam Ducis potentiam, quam exercuit in nos, & tulit nobis hæreditatem patrum noſtrorum, & collocavit in omnibus terminis ejus advenas, puta Flamingos & Hollandrinos, Saxones & Weſtphalos atque nationes diverſas. Hanc injuriam zelatus eſt pater meus usque ad mortem. Frater quoque meus ob hoc ipſum vinculis tenetur æternis incluſus, & nemo remanſit, qui cogitet bonum genti noſtræ, aut velit ſuſcitare ruinas ejus, niſi ego ſolus. Revertimini ergo ad cor, o viri reliquiarum Slavici generis, & reſumite audaciam, & tradite mihi urbem hanc, & viros, qui injuſte occupaverunt eam, & ulciſcar in eos, ſicut ultus ſum in eos, qui invaſerant Mikelenburg, & cœpit eos commonere ſuper promiſſo. At illi negaverunt timore perterriti. Seceſſerunt ergo Slavi longe a caſtro, eo quod ingrueret nox, & caſtra metanda eſſent. Advertentes autem Slavi, quod Guntzelinus, & qui cum eo ſunt, viri fortes & bellicoſi ſunt, nec poſſe munitionem capi ſine maxima ſtrage, primo diluculo retroceſſerunt ab obſidione, revertentes ad loca ſua. Guntzelinus ergo velut torris erutus ab igne, relicta Ylowe & collocata illic Slavorum cuſtodia, tranſiit Zwerin. Et læti ſunt habitatores urbis de inſperato adventu ejus. Quinta ergo die, poſtquam percuſſa eſt Mykelenburg, deſcendit Berno ſive Bruno venerabilis Epiſcopus cum Clericis paucis de Zwerin tumulare interfectos, geſtans in collo ſuo Sacerdotalia indumenta, in quibus ſacrificium offerre mos eſt. Et figens altare in medio interfectorum, obtulit pro eis hoſtiam ſalutarem Domino Deo cum luctu & tremore. Quo jam officium peragente, inſurrexerunt Slavi de inſidiis, ut percuterent Pontificem, & qui cum eo erant. Sed cele-

celeriter miſſus, eos ſupervenit quidam Richardus de Soltwedele cum militia. Hic autem, eo quod Guntzelinus obſeſſus erat Ylowe, egreſſus fuit in auxilium ejus; & iter faciens, caſu ſupervenit Mykelenburg, cum Pontifex cum ſuis eſſet jam in mortis articulo. Cujus adventu territi Slavi fugerunt, & ſalvatus eſt Epiſcopus, & explevit opus pietatis, & tumulavit de interfectis ad LXXX. corpora, & poſt hoc reverſus eſt Zwerin. Statim pariter Pribizlaus rurſus collecta manu venit Malchowe, & allocutus eſt habitatores urbis, dicens: Scio quidem, vos eſſe viros fortes & nobiles ac obedientes imperio magni Ducis Domini veſtri. Volo ergo perſvadere ea, quæ vobis ſunt utilia. Reddite mihi caſtrum, quod olim fuit patris mei, & mihi nunc hæreditaria ſucceſſione debetur, & ego vobis exhiberi faciam conductum usque ad ripas Albiæ. Siquis eorum, quæ ad vos pertinent, quicquam violenter attigerit, ego in duplo reſtitui faciam. Quodſi conditionem hanc optimam inutilem judicaveritis, oportebit me rurſum experiri fortunam meam, & congredi vobiscum. Mementote, quid contigerit habitantibus Mykelenburg, qui ſpreverunt conditiones pacis, & provocaverunt me in ſuum damnum. Tunc milites cuſtodes præſidii videntes, non eſſe locum pugnæ, eo quod hoſtes multi, auxiliatores vero pauci, impetraverunt conductum extra terminos Slaviæ, & Pribizlaus recepit caſtrum. Audiens ergo Henricus Leo Dux labefactari res in Slavia, contriſtatus eſt animo, & miſit interim robur militum Zwerin ad cuſtodiendam eam, & præcepit Adolfo Comiti & majoribus de Holtzatia, ut tranſirent Ylowe, & eſſent tutamen caſtri. Poſt hæc congregavit exercitum grandem, & vocavit cognatum ſuum Adelbertum Marchionem orientalis Slaviæ, & omnes fortiſſimos totius Saxoniæ in auxilium, ut redderet Slavis malum, quod fecerant. Sed & Woldemarum Regem Danorum adduxit cum navali exercitu, ut vexaret eos terra marique. Et occurrit Adolfus Comes Duci cum omni Nodalbingorum populo juxta Malchowe. Dux vero, ibi tranſiit Albiam, & attigit terminos Slavorum, fecit Wirtizlaum Principem Slavorum ſuſpendio interfici prope opidum & caſtrum Malchowe, eo quod peſſundaverit eum frater ejus Pribizlaus, & prævaricatus fuerit promiſſiones pacis, quas pactus fuerat. Et præcepit Dux Adolfo Comiti per nuncium, dicens: Surge cum Holtzatis & Sturmariis & cum omni populo, qui tecum eſt, & præcedite Ducem usque in locum, qui dicitur Viruchye. Idem facturus eſt Guntzelinus Præfectus terræ Obotritorum, & Reynoldus Comes Tithmarciæ, & Chriſtianus Comes de Aldenborg, quæ eſt in Amerland terræ Friſonum. Hi omnes præcedent tecum cum armatorum numero, qui ad ipſos pertinet. Tunc abiit Adolfus Comes cum cæteris Nobilibus, qui ſecum deputati fuerant juxta mandatum Ducis, & venerunt ad locum, qui dicitur Viruchye, & diſtat ab urbe Damyn duobus fere miliaribus, & metati ſunt illic caſtra. Porro Dux & cæteri Principes morati ſunt per aliquot dies cum reliquo exercitu & curribus ferentibus victualia in via. Univerſus vero Slavorum exercitus conſederat in urbe Dumyn, fueruntque Principes eorum Kazimar & Bugeslaf Duces Pomeranorum, & cum his Pribizlaus autor rebellionis. Miſeruntque nuncios ad Comitem, volentes per eum admitti ad conditiones pacis, & promiſerunt tria milia marcarum. Rurſum alios mittentes, promiſerunt duo millia. Et diſplicuit verbum hoc Comiti Adolfo, & dixit ad ſuos: Quid vobis videtur, o viri ſapientes, quod heri promiſerunt tria millia marcarum, nunc offerunt duo millia. Verbum iſtud non eſt quærens pacem, ſed provocans ad bellum. Miſerunt ergo Slavi noctu ſpeculatores in caſtra, explorare ſtatum exercitus. Aldenburgenſium vero Slavi fuerunt cum Adolfo Comite, ſed inſidioſe. Nam quæcunque gerebantur in exercitu, remandaverunt hoſtibus per manus exploratorum. Dixerunt ergo Adolfo Comiti Marchardus Senior terræ Holtzatorum & cæteri, qui intellexerunt verbum abſconditum: Auditu certiſſimo comperimus, quod hoſtes noſtri præparent ſe ad bellum. Sed noſtrates ſegnius ajunt, nec in vigiliis nec in cuſtodiis debitam exhibent diligentiam. Adhibe ergo cautionem populo, eo quod Dux bene præſumat de te. Et diſſimulavit Comes cæterique Nobiles, & dixerunt: Pax & ſecuritas: emortua eſt enim virtus Slavorum. Defecit ergo in exercitu cuſtodia. Moram autem faciente Duce, defecerunt exercitui alimenta, & deſtinati ſunt pueri, qui ire deberent ad exercitum Ducis propter victualia afferenda. Quibus primo diluculo iter aggreſſis, ecce in aſcenſu clivi apparuerunt cunei Slavorum cum populo innumerabili tam equitum quam peditum. Quibus viſis, retorſerunt pedem pueri, & clamore valido dormientem excitaverunt exercitum: alioquin omnes mortem ſomno copulaſſent. Tunc viri illuſtres atque militares Adolfus Comes atque Reynoldus cum pauciſſimis Holtzatenſibus, qui forte ſomno excitati maturius accurrerant, exceperunt hoſtes in deſcenſu clivi, & contrita eſt prima acies ab eis, & percuſſerunt eos usq; ad interiora ſtagni. Quos ſubſecuta ſecunda Slavorum acies apparuit inſtar montis, & percuſſi ſunt Adolfus Comes & Reynoldus Comes & fortiſſimi, quique cum eis ceciderunt. Et obtinuerunt Slavi caſtra Saxonum, & diripuerunt prædas caſtrorum. Porro Guntzelinus & Chriſtianus, & cum eis amplius quam CCC. milites conglobati in unum continebant ſe in latere pugnæ, ignorantes, quid agerent. Formidoloſum quippe erat congredi cum hoſtium agmine, omnibus ſociis aut interfectis aut fuga disjectis. Accidit autem, ut cuneus quidam Slavorum veniret ad tabernaculum quoddam, ubi multi erant armigeri & equi plures. Quibus expugnandis cum valentius inſtarent, armigeri clamaverunt ad dominos ſuos, quorum globus fuit e vicino: Quid ſtatis o fortiſſimi milites, & quare non ſuccurritis ſervis veſtris? Rem utique turpiſſimam agitis. Qui concitati clamore ſuorum ſervorum inſiluerunt

luerunt in hoſtes, & quaſi cœco furore pugnantes liberaverunt ſervos ſuos. Deinde caſtris fortius immerſi, difficile dictu eſt, quantos ictus dederint, aut quantas ſtrages hominum fecerint, donec victrices illas Slavorum acies disjicerent, & reciperent caſtra, quæ perdiderant. Denique Deus Slavis miſcuit ſpiritum vertiginis, & ceciderunt de manibus optimorum militum. Et audierunt Saxones, qui erant in latibulis, & regreſſi ſunt, & ſumta audacia fortiter infuſi ſunt hoſtibus, & percuſſerunt eos attritione magna nimis, & repletus eſt campus ille acervis mortuorum. Et venit Dux feſtinanter, ut fieret ſuis præſidio, & vidit ruinam, quæ facta eſt in populo ſuo; & quod mortuus eſt Adolfus Comes & fortiſſimi quique, reſolutus eſt in lacrymas multas. Sed dolorem ejus mitigavit copioſior victoria & cædes Slavorum maxima, qui ad IIIM. & quingentos connumerati ſunt. Præcepit ergo Dux corpus Adolfi Comitis concidi fruſtratim, & aſſum condiri ope pigmentorum, quo poſſet circumferri, & patriis inferri monumentis. Et impletum eſt vaticinium, quod cecidit, priusquam paterentur, ſæpiſſime reiterans verſum: Igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas. Slavi ergo, qui effugerant manus gladii, venerunt Dumyn, & ſuccenſo caſtro illo potiſſimo, tranſierunt ad interiora Pomeraniæ regionis, fugientes a facie Ducis. Sequenti autem die venit Dux cum univerſo exercitu Dumyn, & reperit caſtrum exuſtum, & collocavit illic partem exercitus, ut deponerent vallum, & adæquarent ſolo, & ut curam exhiberent vulneratis, quibus opus eſſet, ipſe vero cum reliquo exercitu ivit in occurſum Woldemari Regis Danorum, & abierunt ſociata manu, ut depopularentur latitudinem Pomeraniæ regionis. Quam cum demoliti fuiſſent, & ex integro Slavos humiliaſſent, reverſi ſunt ad ſedes proprias cum victoria ſolenni.

Nono anno Frederici, qui eſt Domini MCLXIII. Petrus Lombardus Epiſcopus Pariſienſis, ſecundum Vincentium, obiit, ſimul finiens Sententias & vitam. Verſus:

M. C. ſex decies annosque recollige ternos,
Tunc Petrus iſtius ſparſit odore libros.
Addideris ſi forte decem, quod paſſio Thomæ.
Pontificis ſit ibi, quam cantat Canthua pro me.

Fridericus Imperator Victorem, & Alexandrum Papas Biranciæ, vocavit ad judicium Principum, ſecundum Vincentium, ſed Victore comparente, Alexander venire renuit. Propter quod Victor confirmatus eſt ab Epiſcopis ibidem præſentibus, & Alexander damnatus ac excommunicatus. Comitiam Holzatorum, Sturmariorum & Wagirorum adminiſtrabat Mechtildis relicta Adolfi Comitis a Slavis interfecti, cum filio ſuo Adolfo adhuc tenello, ſecundum Chronicam Slavorum, & immutata eſt facies terræ, eo quod juſtitia & quies Eccleſiarum, ſublato pio patrono, penitus infirmaretur. Propter conſurgentes tamen motus bellorum poſuit Dux Henricus puero tutorem Henricum quendam de Thuringia natum, avunculum pueri, virum utique otium vitantem, & totum armis deditum. Convocatoque fidelium ſuorum conſilio, Pribizlaum Principem Slavorum, quem multis, ut ſupra dictum eſt, prœliis expulerat patria, admiſit ad gratiam, & reddidit ei omnem hæreditatem patris ſui, terram ſcilicet Obotritorum, præter Zwerin & attinentia ejus; & fecit Pribizlaus Duci & amicis ejus ſecuritatem fidelitatis, nulla deinceps bellorum tempeſtate corrumpendam.

Decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXIIII. Congregavit Dux exercitum grandem, ſecundum Helmoldum, & intravit orientalem Saxoniam, ut pugnaret cum inimicis ſuis in medio terræ ipſius. Et viderunt, quod venit cum manu forti, & timuerunt occurrere illi. Et fecit plagam magnam in terra illa, & vaſtavit eam incendiis & deprædationibus, & pervagatus eſt terram usque ad muros Magdeburg. Deinde convertit exercitum in occidentales partes, ut compeſceret tyrannidem Chriſtiani Comitis de Aldenburg, quæ eſt in Amerland terræ Friſonum. Et improviſus venit Bremam, & recepit eam, & fugit Chriſtianus Comes in abditas Friſiæ paludes, & irripuit Dux Bremam, & deprædatus eſt eam. Et transfugerunt cives ejus in paludes, eo quod peccaſſent adverſus Ducem, & juraſſent Chriſtiano. Et poſuit eos Dux in proſcriptionem, quousque interventu Archiepiſcopi Bremenſis Hartwici mille & eo amplius marcis argenti pacem indepti ſunt. Chriſtianus autem Comes poſt paucos dies mortuus eſt, & ſopita ſunt mala rebellionis ejus. Hartwicus vero Archiepiſcopus decrevit apud ſe declinare tumultus bellorum, & poſuit ſe in Hammeburg ſolitarium & quietum, ſtructuris clauſtralibus & ſuæ Eccleſiæ commodis intendens, caſtra tamen ſua Vriburg ſcilicet & Horborg communire ſtuduit, & congeſſit illic armorum apparatum & eſcas, quæ ſufficerent in menſes & annos. Fredericus Imperator denuo Italiam ingreſſus, ſecundum Vincentium in Speculo, obſidione magna ſecundario vallavit Mediolanum cum multis Principibus & Epiſcopis. Ad cujus obſidionem Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bawariæ invitatus ab Imperatore, venit cum exercitu magno, habens in ſuo comitatu M. & D. milites. Imperatore autem urbem obſidente, cives captam Imperatricem in contemtum Cæſaris ſuper aſinam poſuerunt, verſa facie ad caudam aſinæ, & ei caudam aſinæ pro freno ad manus tradentes, ad Imperatoris exercitum contumelioſe tranſmiſerunt. At ubi cum veniret, de aſina illa deponi noluit, niſi prius per Cæſarem videretur ſic tractata, licet Nobiles omnes hanc dehoneſtationem multum ægre ferrent, & eam deponere de aſina tentarent, ne Imperator in ejus contumelia nimis confunderetur. Videns autem Cæſar uxorem ſuam taliter venire, & conſiderans malitiam civium, ut prudens Princeps diſſimulavit pudorem riſu quodam formato, & conſolabatur Dominam, ad patientiam eam hortando. Ad ſeptennium autem, ſecundum Egghardum, Cæſaris obſidio duravit, ſed tertio obſidionis anno

Henri-

Henricus Leo, Dux Bayoariæ & Saxoniæ licentiam ab Imperatore petiit repatriandi, favens Mediolanenſibus ob munerum copioſitatem ei per cives oblatorum, ut vulgabatur. Imperator autem ejus receſſu ſatis gravatus, humiliter petivit, ut ſecum perſeveraret, ſed Henricus procaciter negavit. Fredericus vero Imperator coram Duce ſe proſternens, & coronam ante pedes ſuos ponens, ſuppliciter precabatur ipſum, ut maneret, ſed Optimates Henrici Ducis hoc disſvaſerunt, dicentes, quod corona Imperii, quæ venit ad ejus pedes, procul dubio ſuper caput ejus aſcenſura eſſet. Henricus ergo ſuperbus valde, nec Imperatorem levare voluit a terra, nec preces ejus exaudire. Quod ut vidit Imperatrix, ipſum levans ait: Surgite Domine mi Sereniſſime, & memor eſtote caſus iſtius, & memor ſit omnipotens Deus, qui colla ſuperborum humiliat. Ab illo ergo tempore fortuna potentiſſimi Ducis labefactari cœpit, & Imperator ipſum cum omnibus Principibus humiliare cogitavit. Cives vero Mediolanenſes quamdiu poterant Cæſari reſiſtere, laborabant. Sed tandem fame & penuria victualium coacti ſunt ad tradendam urbem in manus Imperatoris. Henricus autem Leo Dux Saxoniæ cum ſuis receſſerat, & Reynaldi Archiepiſcopi provinciam, qui in obſidione cum Cæſare occupatus erat, intraverat ad devaſtandam eam. Fredericus ergo Imperator urbe capta, muros civitatis & turres ejus ſolo æquavit, & cives oneribus graviſſimis caſtigavit. Cum autem omnes interficere diſponeret propter contumeliam uxori ſuæ factam, interventu Principum tali confuſibili obſequio a morte liberati ſunt, ut ſcilicet aſina ad palum fortiter ligata, & cauda ejus ſublevata, quilibet civis in vulvam ejus ficum poneret propria manu, & naſum ſuum ano aſinæ infigens, ficum de vulva aſinæ dentibus ſuis extraheret & devoraret. Quod cum plurimi de nobilioribus facere recuſantes trucidarentur, alii furorem Cæſaris formidantes, unus alium prævenire enitens, genua ad poſteriora aſinæ flectebant, & mandatum regium, ut vitam redimerent, exequebantur. Quod quidem deteſtabile obſequium ab hora prima diei usque ad veſperas duravit. Cum autem multa millia hominum & præſertim potiores taliter ficus devoraſſent, Rex miſericordia motus, reliquis parcendum eſſe, per præconem clamari fecit. Omnes tamen ſucceſſive bini & bini coram Imperatore cadentes in terram, miſericordiam ejus implorabant. Concilium magnum Thuronis, ſecundum Wilhelmum, ab Alexandro Papa celebrabatur, in quo coram multis Archiepiſcopis & Epiſcopis excommunicatus eſt Victor Antipapa & Fredericus Cæſar.

Undecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXV. Richardus de S. Victore, Doctor Pariſienſis Canonicus, ſecundum Vincentium, & Petrus Comeſtor Trecenſis Eccleſiæ Presbyter floruerunt. Hic Petrus ſecundum quosdam compoſuit Hiſtoriam Scholaſticam, & fecit ſequentia metra in honorem Virginis Glorioſæ:

Si fieri poſſet, quod arenæ, pulvis & undæ,
Undarum guttæ, roſæ, gemmæ, lilia, flammæ,
Æthera, Cœlicolæ, nix, grando, ſexus uterque,
Ventorum pennæ, volucrum, pecudum genus omne,
Sylvarum rami, frondes, avium quoque plumæ,
Ros, germen, ſtellæ, piſces, angues & ariſtæ,
Et lapides, montes, convalles terræ, dracones
Linguæ cuncta forent, minime depromere poſſent,
Quæ ſis vel quanta virgo Regina Maria,
Quæ tua ſit pietas, nec litera nec docet ætas.

Hic poſt ſanam doctrinam & multorum utilium Opuſculorum compilationem obiit Pariſius in Quadrageſima, in cujus Epitaphio taliter ſcribitur:

Petrus eram, quem Petra tegit Doctorque Comeſtor
Nunc comedor: vivens docui, nec ceſſo docere.

Mauritius Pariſienſis Epiſcopus Eccleſiam, cui præerat, funditus conſtruxit, ſecundum Wilhelmum. Hic ob induſtriam & literaturam de infimo ſtatu paupertatis magnæ ad Pontificalem dignitatem provectus eſt. Nam etiam cum eſſet juvenis ſcholaris, & eleemoſynam mendicaret, noluit quamcunque accipere ſtipem ſub pacto tali, ut nunquam fieret Epiſcopus Pariſienſis. Maxima orta eſt tempeſtas XIII. Kal. Martii, ſecundum Egghardum, & aquæ maris involverunt omnes fines Friſiæ, Hollandiæ, Selandiæ ac terram paluſtrem Albiæ & Wiſeræ. Karolus M. de tumba elevatur Aquisgrani a Cæſare Frederico, ſecundum Egghardum, cum magna frequentia Principum & copioſa multitudine Cleri, in hymnis & canticis ſpiritualibus. Hæc tamen elevatio recitatur per alios facta non hoc anno, ſed poſt expugnationem urbis Mediolanenſis, in qua ad ſeptennium ſecundum quosdam, vel ad quinquennium ſecundum alios fuit occupatus.

Duodecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXVI. Sanctus Thomas Canthuarienſis Archiepiſcopus, ſecundum Wilhelmum, inſtante ſuæ perſecutionis tempeſtate, declinans iras malignantium, ſeceſſit ad Papam Alexandrum, qui tunc in Francia exulabat, & apud eum permanſit diebus multis, in ſanctitate & juſtitia ſerviens Domino. Accidit autem una dierum, cum Apoſtolicus ſederet cum Epiſcopo, & forte ſitiret, dixit puero aſſiſtenti ſibi: Affer mihi aquam de fonte, ut bibam. Erat enim tempore æſtivo & ferventi. Quæ cum allata fuiſſet, dixit Papa Epiſcopo: Benedic frater & bibe. Qui benedixit aquam, & mox converſa eſt in vinum. Et bibens dedit Apoſtolico. Cumque Papa intellexiſſet eſſe vinum, clam vocato puero, dixit ad eum: Quid attuliſti mihi? Qui reſpondit: Aquam Pater Sancte. At ille: Affer mihi adhuc de eadem. Cumque hoc ſecundo factum fuiſſet, iterum dixit Papa ad Epiſcopum Thomam: Benedic ſecundo frater, & bibe. At ille virtutem de ſe exiiſſe ignorans, ſed credens, ex induſtria vinum allatum fuiſſe, bene-

cleſiæ B. Petri, & videret coruſcationes, fulgura, tonitrua, & quod hiatus terræ ex his duntaxat, qui erant in Eccleſia, pluſquam CXL. homines deglutiſſet vivos, & ipſe collotenus jam dilapſus, Beatiſſimam Matrem Domini apud Rothemador patrocinantem invocavit, & preces ſuas mox exauditas perſenſit. Nam cum circumquaque ruentes rugitarent, ipſe licet artaretur a terra & pene ſuffocaretur, auxilio tamen Beatiſſimæ Virginis exſtractus evaſit vivus. Eodem quoque anno in Sicilia Cathamia (Catana) urbs ante primam horam diei terræmotu ſubvertitur, & Epiſcopus, Clerus Abbasque cum XL. Monachis & omnis populus circiter XVM. morte pereunt repentina.

Quarto decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXVIII. Henricus Leo de peccatis ſuis Deo dignam proponens agere pœnitentiam, viſitare voluit ſepulcrum Domini, ſecundum Chronicas Saxonum. Aggreſſus ergo iter illud ſalutare, ſumſit in comitivam gratam Conradum Epiſcopum Lubicenſem, qui Geroldo defuncto ſucceſſerat, & prius Abbas in Reddingeshuſen Monaſterio extiterat, Henricum Abbatem Sancti Ægidii in Brunſwic, Bertoldum Abbatem de Luneburg, Pribizlaum Regulum Slavorum, Guntzelinum Comitem de Zwerin, & Sifridum Comitem de Blankenburg, ac alios quamplures. Terræ vero ſuæ tutelam commiſit Domino Wichmanno Archiepiſcopo Magdeburgenſi, & profectus eſt cum magna gloria de Brunſwic poſt octavas Epiphaniæ, & venit cum omni comitatu ſuo Ratisponam, ibique ſolenniter egit diem Purificationis cum Optimatibus terræ, quorum etiam ſolenniores peregrinationis ſuæ fecit ſocios, puta Fredericum Marchionem de Sudbach (Sultzbach,) & Marquardum Marchionem de Stire. Et ſic proceſſit in Regnum orientale ad Henricum Ducem Auſtriæ vitricum ſuum, qui totus feſtivus occurrit ei in caſtro Nuenburg cum maximo Cleri plebisque tripudio, ubi mater ejus Domina Ghertrudis memorabilem ſortita eſt ſepulturam. Inde honorifice duxit eum in civitatem metropolitanam Wene, ubi comparatis navibus, frumento, vino & cæteris neceſſitatibus copioſe onuſtatis, Dux cum ſuis navale iter per devexa Danubii arripuit. Servi vero cum equis via terreſtri perrexerunt, veſpertino tempore venientes ad locum determinatum, ubi naves applicuiſſent. Dominus etiam Epiſcopus Wormatienſis huic itineri ſe ſociavit, non peregrinationis gratia, ſed legatione functus Imperatoris ad Regem Græcorum Manoe (Emanuelem) pro filia ſua filio ejus in matrimonio ſocianda. Dux etiam Auſtriæ Henricus pulcra claſſe proſecutus eſt Ducem Saxoniæ, ducatum ei præbens, & humanitatis neceſſaria abundantiſſime adminiſtrans. Cum magna ergo commoditate ad urbem, quæ Meſeburg dicitur, pervenerunt, ſita in confinio Ungariæ. Ubi legatus Regis Ungarorum Florentius paratus fuit ad recipiendum Henricum Ducem Saxoniæ una cum Henrico Duce Auſtriæ, cujus ſororem Rex habebat. Et ita procedentes cum ſumma tranquillitate applicuerunt ad urbem Graniz munitiſſimam naturaliter. Nam ex uno latere cingitur Danubio, ex alio ambitur alveo profundiſſimo, nomen habens ex eodem alveo Grane dicto. Graniz igitur veniens Henricus Leo Dux, mœſtitia maxima gravatur. Nam ipſa nocte ſui ingreſſus Rex Ungariæ veneno interiit, appotiatus, ut dicebatur, a fratre ſuo, quem de terra ejecerat. Unde gravi afflictione conſtricti Principes extranei ignorabant, quid agerent. Dux enim Saxoniæ cum ſuis graviter angebatur, eo quod in peregrinatione conſtitutus, tute ulterius progredi non poſſet. Nec minus Dux Auſtriæ torquebatur de tam ſubito Regis interitu, eo quod inteſtatus obiiſſet, & ſororem ſuam viduam prægnantem quaſi exſortem regni ſine hærede reliquiſſet. Conſilio ergo habito, miſſi ſunt ad Archiepiſcopum, qui tunc in civitate Regis in exequiis erat occupatus, Conradus Epiſcopus Lubicenſis & Henricus Abbas Brunswicenſis, rogantes, quatenus ipſius ordinatione Dux Saxoniæ Henricus Ducem itineris habere potuiſſet. Qui benivolum ſe huic negotio exhibuit, & convocatis Principibus tandem ab eo ordinatum eſt, ut Florentius ſupradictus cum Duce pergeret. Dimiſſus ergo Dux cum ſuis, proſpere navigabat per aliquot dies, & incidit periculum, quod vulgariter Schere dicitur, quod ibi ſcopuli immaniſſimi inſtar montium prominentes, quorum uni caſtellum impoſitum eſt, interceptis aquis meandi facultate ſubtracta, difficillimum illic navigantibus tranſitum fecerunt. Aquæ enim in artum collectæ primo quidem conſurgentes intumeſcunt, & poſtea magno fragore in præceps cadunt. Omnes tamen naves nutu Dei illic illæſæ tranſierunt, ſed ſolus Dux ibi naufragium pertulit. Quod videntes hi, qui in caſtro erant, navicula arrepta, eum ad terram traxerunt. Guntzelinus autem Comes & Jordanus dapifer cum aliis natando evaſerunt. Reſtaurata ergo nave, pervenerunt ad Brandiz urbem Græcorum Regis, ubi deficientibus aquis, naves in ſicco ſteterunt. Ibi enim Danubius ſubterraneo meatu abſorbetur in amnem parviſſimum, & poſt longa terrarum ſpatia turgentibus fluctibus ebulliens in Sowam protrahitur. Relictis ergo navibus, terreſtrem viam ingreſſi, intraverunt nemus illud maximum & notiſſimum, quod Bulgherwald dicitur, ubi multum laboraverunt tam ipſi quam equi eorum, trahentes in plauſtris & carrucis copiam victualium. Cumque creberrime plauſtra contererentur, & omnes labore nimio deficerent in reficiendis & ſublevandis curribus, & proceſſum nullum haberent, eo quod dictum fuiſſet, ut confracta una carruca omnes ſubſiſterent, quousque ea reparata, omnes procederent, animadvertens Dux, quod ob tædium tanti laboris nimiam facerent moram progrediendi, præcepit, ut relictis plauſtris victualia jumentis imponerent, & ſic abirent. Videns ergo immenſos acervos farinæ puriſſimæ projectos, vaſa vinaria plurima & vino plena relicta & quicquid accuratius ſibi quisquam præcaverat diverſis condimentis, miratus eſt

eſt eorum curioſitatem pariter & deteſtatus. Procedentes ergo appropiabant urbi, quæ Ravenelle dicitur, quæ in nemoris medio ſita eſt, cujus habitatores Servi dicuntur & filii Belial, ſine jugo Dei illecebris carnis & gulæ dediti, & ſecundum nomen ſuum omnibus immunditiis ſervientes, ac juxta locorum qualitatem beſtialiter vivendo, belluis etiam groſſiores, ſubjecti tamen noſcuntur Regi Græcorum. Cujus legatum Ducem Henricum præveniens in urbem, quam Rex Græcorum ſibi conceſſerat, præcepit civibus, ut Ducem Saxoniæ honorifice in urbem reciperent, & in omnibus neceſſariis ei ſufficienter ſubvenirent. Qui ejus præcepta contemnentes, dimiſerunt eum vacuum, & ſine honore abjecerunt. Qui reverſus ad Ducem renunciavit ei, quod audierat. Et venit Dux cum ſuis prope urbem, & ibi caſtra metatus eſt, & iterum miſſo nuncio, mandat, ſe pacifice venire, rogans, ut conductorem ab eis recipiat, & ſic in pace diſcedat. Cumque hoc ſæpius attentatum fuiſſet, & nihil profeciſſent, Dux ait ad ſuos: Juſtum quidem eſt, ut in peregrinatione poſiti cum omni pace & manſvetudine incedamus, & ideo cum ſignis bellicis ad urbem Regis procedere non debuimus. Sed quia iſti filii Belial, quæ pacis ſunt, non ſectantes, bellum nobis intentare videntur: levate ſigna, & procedamus. Deus patrum noſtrorum nobiscum ſit, pro cujus nomine peregrinamur, & ejus præcepta ſecuti, domos & fratres, uxores & filios ac agros reliquimus. Hic viribus utendum eſt. Pugnemus fortiter. Quicquid ipſi placuerit, fiat, quia ſive vivimus ſive morimur, Domini ſemper ſumus. His dictis, levantes ſigna, profecti præterierunt urbem, nec longe caſtra metati ſunt in valle longisſima ſuper rivum pellucidum, habentes a dextris montana, a ſiniſtris vero rubum denſiſſimum. Hoc ergo muniti præſidio, incenderunt ignes maximos, & ordinatis excubiis per caſtra curam corporum ſuorum habuerunt, & dormitaverunt. Tunc ecce in media nocte filii Belial in unum ex omni nemore conglobati, fecerunt quatuor turmas, & per vices in quatuor partibus ululantes, invaleſcebant maximis clamoribus, volentes ſic terrere exercitum Ducis, ut fugientes bona ſua projicerent, & illi prædam eorum raperent. Dux autem conſurgens cum ſuis ad arma convolabat, & circuibat Henricus Marſchalcus; cogens omnes milites ad vexillum Ducis convenire. Famuli etiam ſuorum ex una parte ſub cuſtodia equos ſervabant, quibus præceptum erat, ut, ſi priores inſultum hoſtium excepiſſent, ſine mora militibus nunciarent, ut præſidio eis fierent. Fuit autem numerus virorum educentium gladium ducenta milia. Cumque, ut dictum eſt, milites omnes ad Ducem venirent, aſcenderunt ad eum Conradus Epiſcopus & Abbates Henricus & Bertoldus, & ſedebant juxta Ducem. Duce autem ſedente in armis, accenſus eſt clibanus ingens, & ſtabant ante eum Guntzelinus Comes & quique robuſtiores mutuis ſe exhortationibus confortantes; & ſubito prodiit ſagitta, & cecidit prope eos. Unde exterriti, celerius arma arripuerunt. Statim autem venit nuncius, qui dixit, quod caſtra Wormatienſis Epiſcopi eſſent occupata ab hoſtibus, & unus militum interfectus eſſet ſagitta, ac duo alii ſervi, quorum unus usque ad medium diem ſupervixit, & mortuus eſt. Tela namque habent intoxicata, & quicquid vulneraverint, mortem evadere non poteſt. Audito ergo tam triſti nuncio, ſubito miſſi ſunt ad caſtra Epiſcopi, XX. milites loricati, qui venientes hoſtes fortiter cædendo premebant. Unus vero militum baliſta ſua feriens, nutu Dei e regione percuſſit Ducem eorum, & transfodit illum. Quo mox cadente, alii fugam inierunt, & non adjecerunt ultra impetere caſtra Ducis. Facto autem mane, orta eſt nebula denſiſſima, & præcepit Dux, ne caſtra moverent, donec deficeret nebula. Cum vero ſol incaluiſſet, profecti ſunt, & viderunt eminus hoſtes tota die inſidiantes, ſi aliquem ex eis rapere potuiſſent. Et ſic illæſi tranſito nemore, venerunt ad urbem Niceam. Ubi Dux honorifice ſuſceptus eſt, & lautiſſime miniſtratum eſt ei & omnibus de impenſa Regia. Inde vero deductus eſt Andernopolim (Adrianopolim), deinde Junopolim, & ita profecti in Paraſceve venerunt circa Conſtantinopolim, ibique celebrantes Dominicam Paſſionem & Sabbathum ſanctum, mane in die Reſurrectionis Dominicæ peractis ſolenniter myſteriis & prandio facto, aſcenderunt curiam Regis. Præmiſerat autem Dux munera multa & pretioſa juxta morem terræ noſtræ, puta equos pulcerrimos ſellatos & veſtitos, loricas, gladios, veſtes de ſcarleto, & veſtes lineas tenuiſſimas. Rex autem indutus ornatu Regio cum ſummis Pontificibus & Optimatibus ac Principibus ſuis præſtolabatur adventum Ducis. Erat autem in eodem loco curia venationis ampliſſima murata ad oſtendendam gloriam ſuam. Præceperat enim Rex Principibus ſuis & Optimatibus Regni, ut omnes intereſſent huic ſolennitati in cu.tiori apparatu ſuo. Videres ergo illic tentoria innumera erecta, byſſina, purpurea cum capitibus (forſ. tapetibus) aureis, & pro uniuscujusque magnificentia vario decore ornata. Veniens ergo Dux, glorioſe ſuſceptus eſt. Et quia proceſſionis ſolennitas inſtabat, procedebat Rex cum Duce. Erat autem ſtrata ſemita quædam tota purpurea, deſuper tecta auri frigiis, & ornata aureis lampadibus & coronis. Hanc viam incedebat ſtatio Clericorum & Pontificum, proſequente Rege cum Duce & militibus tantum peregrinis, & ita procedebant ad tentorium aureum, quod totum incanduit gemmis & lapidibus pretioſis. Inde per eandem viam reverſi ſunt ad Eccleſiam, & collocatus eſt Rex in throno ſuo excelſo, & Dux in alio juxta eum, & miſſarum ſolennia celebrabantur. Quibus expletis, Rex cum Duce ad menſam acceſſit, & lautiſſime procurati ſunt. Comeſtione vero facta, cum Rex cum Duce lætior eſſet, movit quæſtionem Epiſcopus Wormatienſis una cum Lubicenſi Epiſcopo litteratioribus Græcorum de proceſſione Spiritus Sancti. Dicunt enim Græci, Spiritum Sanctum tantum procedere a Patre, & non a Filio, verbis Domini

Domini nimis inhærentes, qui de proceſſione Spiritus Sancti loquens ait: Cum venerit Paraclitus, qui a Patre procedit, &c. Opponentibus autem illis, quod Spiritus Sanctus procedit a filio ſicut a Patre, quia Spiritus Sanctus eſt Patris & Filii, & cum Spiritus Sancti gratia datur hominibus, profecto mittitur & a filio, procedit a Patre, procedit & a filio, quia ejus miſſio ipſius proceſſio eſt. Græcis ad hoc contradicentibus quaſi plenis autoritatibus nondum concluſi, Abbas Henricus vir literatiſſimus & facundiſſimus modeſte inchoans inquit: Nunc erratis o Catholici & religioſi viri, dicentes, Spiritum Sanctum ſolum a Patre procedere, & non a Filio, quia plane procedit a Filio ſicut a Patre. Quod negare hæreticorum eſt. Quod enim de utroque procedat, divinorum teſtimoniis eloquiorum comprobatur. Dicit enim Apoſtolus: Miſit enim Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra. Ecce hic dicitur Spiritus Filii Dei. Et alibi: Qui autem Spiritum Chriſti non habet, non eſt ejus. Ipſe etiam Filius de Spiritu Sancto ait: Quem ego mittam vobis a Patre. Patris autem Spiritus dictus eſt, ubi legitur: Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Jeſum a mortuis, habitat in vobis. Et ipſe Chriſtus dicit alio loco: Quem mittet Pater in nomine meo. His & aliis autoritatibus oſtenditur, quod Spiritus Sanctus procedit a Patre & Filio. Ad illud autem, quod de Evangelio opponitis, qui a Patre procedit, ita reſpondemus, quia, cum dicat in eo veritas, Spiritum a Patre procedere, non addidit: ſolo, & ideo etiam a ſe procedere non negat, ſed ideo Patrem tantum nominat, quia ad eum ſolet referre etiam, quod ipſius eſt, quia ex illo habet. Veſtri etiam Doctores unam eandemque ſententiam eſſe intelligentes, qua Spiritus Sanctus dicitur procedere a Patre & filio, & eſſe Spiritum Filii & Patris, profeſſi ſunt, Spiritum Sanctum procedere a Patre & Filio, & a Filio ſicut a Patre. Unde Athanaſius in Symbolo Fidei ait: Spiritus Sanctus a Patre & Filio non factus, nec genitus, ſed procedens. Ecce Spiritum Sanctum a Patre dicit procedere & a Filio. Johannes vero Chryſoſtomus in quadam Homilia dicit: Iſte eſt procedens a Patre & Filio, qui dividit dona ſua, prout vult. Cyrillus quoque Epiſcopus ait: Spiritus Sanctus intelligit per ſe, ſecundum quod Spiritus eſt & non Filius, ſed tamen non eſt alienus ab eo. Spiritus enim veritatis nominatur, & profluit ab eo, ſicut a Deo Patre. Ecce etiam a veſtris doctoribus aperta habetis teſtimonia, quibus Spiritus Sanctus dicitur a Patre & Filio procedere. His aliiſque autoribus non valebant contradicere Græci, ſed concedere compulſi ſunt, Spiritum Sanctum procedere ab utroque. Et magnificatus eſt Abbas Henricus in conſpectu Regis, Principum & Pontificum, laudantes doctrinam ejus. Regina autem donavit Duci Saxoniæ ſamittos plurimos, ita ut omnes milites ſuos veſtiret ſamittis, quibus addidit Regina cuilibet militi pelles varias & pelliculam Zabolinam. Porro Rex dedit Duci navem firmiſſimam omnibus neceſſariis copioſe onuſtatam. Quam ingrediens Dux cum ſuis, navigare cœpit. Et factus eſt motus magnus in mari, ita ut omnes mortem imminere formidarent. Erat autem in navi vir quidam bonæ converſationis, qui ob imminens periculum valde anxiebatur, & inter ipſas mentis turbationes ſomno ſubito depresſus, vidit aſtantem ſibi virginem pulcerrimam dicentem ſibi: Numquid times maris periculum? Cui reſpondit: Domina clariſſima, tenent nos anguſtiæ, & niſi Deus cœli reſpexerit nos, quantocius peribimus. At illa, Confide, inquit, quia non peribitis, ſed propter orationes cujusdam in hac navi me invocantis liberemini. Quod de quo dictum fuerit, licet non ſit expresſum, tamen, qui viſionem viderat, de Henrico Abbate dictum affirmabat. Nec fefellit eos viſio. Cumque nimis turbarentur, aſpexerunt nautæ lapides patentes quaſi oſtium, & direxerunt navem contra ipſum. Et cecidit ſpiritus procellæ, & ſiluerunt fluctus ejus, & navis illæſa pertranſiit, & laudaverunt Deum, qui mortificat & vivificat. Dux ergo applicans ad Accaron, magnifice ſuſceptus eſt ab Accaronitis, & aſcenſis equis, mulis & aſinis, ad urbem Jeroſolymitanam proceſſerunt. Et occurrerunt eis Templarii & Hoſpitalarii, & deduxerunt Ducem in Sanctam Civitatem, & ſuſceptus eſt a Clero cum laudibus & hymnis Dei. Obtulit autem Dux ad Sanctum Sepulcrum pecuniam multam, & contulit Baſilicæ, in qua lignum Domini repoſitum fuit, annuos reditus pro luminaribus & lampadibus conſervandis, ornavitque Baſilicam muſivo opere, & oſtia ejusdem veſtivit argento puriſſimo. Templariis quoque & Hoſpitalariis dedit arma plurima & M. marcas argenti ad comparandum prædia, quibus tyrones tenere poſſent tempore belli. Viſitavit quoque omnia loca ſancta, in quibus Henricus Abbas miſſas celebravit. Quibus locis cum omni devotione pertranſitis, reverſus eſt Accaron, & ibi valedicens Conrado Epiſcopo Lubicenſi & Bertoldo Abbati Luneburgenſi, qui ambo infirmitate gravi laborabant, profectus eſt Antiochiam, proſequentibus eum Templariis cum turba multa. Bertoldus autem Abbas ibidem rebus exceſſit humanis, ſed Conradus Lubicenſis Epiſcopus barcham ingrediens, navigio ſecutus eſt Ducem. Creſcente autem corporis moleſtia cum jam applicaret ad urbem, quæ Surs (Sur) dicitur vel Tyrus, ſpiritum Deo reddidit. Cujus corpus in civitatem perlatum, devotiſſime terræ commendatum eſt. Dux autem horum deceſſum audiens, valde turbatus eſt. Henricus vero Abbas licet ſatis extenuatus, cum Duce perrexit viam, quam cœperant. Dux autem Henricus miſſis legatis ad Mylonem Sarracenum, rogavit, ut per terram ſuam ei ducatum præberet. Qui miſſis ad eum XX. viris de nobilioribus ſuis, mandavit eum cum pace per terram ſuam deduci. Quod comperiens Dux in dolo factum, noluit per terram ſuam tranſire. Princeps autem Antiochiæ, qui ipſum honeſte tractaverat, naves ei providit. Quas ingreſſus cum equis & omnibus, quæ habebat, ad urbem, quæ Portus Simeonis (dicitur,) expanſis

panſis velis nocte & die eundo, partem terræ illius præteriit. Cumque ad quandam civitatem, quæ Torſult dicitur, applicuiſſent, quam poſtea idem Mylo expugnans ſibi ſubjugavit in ultionem, quod peregrini ibidem præterlapſi fuiſſent, Soldanus Turcorum miſit ei quingentos milites, qui eum per terram Mylonis deducerent cum omnibus, quæ ipſius erant. Profecti autem per triduum, tranſierunt per terram deſertam, inviam & inaquoſam, quæ Rumenia dicitur, ubi multum laboraverunt, portantes in equis omnia neceſſaria, etiam aquam, quam biberent tam ipſi quam jumenta eorum. Et ſic pervenerunt ad civitatem, quæ Heraclia dicitur, quam Heraclius Princeps Jeroſolymitanus olim tenebat, & poſtea Imperator factus Hieroſolymam expugnabat, & Coſdroë interficiebat. Ubi veniens Dux, honorifice ſuſceptus eſt a Turcis, & inde deductus in Araxat, ibidem Soldanus ei occurrit lætiſſime, & amplexatus ipſum & deoſculatus dixit, ipſum ſuum eſſe conſanguineum. Cumque Dux requireret affinitatem conſanguinitatis, ille reſpondit: Quædam nobilis matrona de terra Teuthonicorum nupſit Regi Ruthenorum, qui genuit ex ea filiam, cujus filia devenit in terram noſtram, de qua ego deſcendi. Benedicebat autem Soldanus Deum cœli, quia Dux Mylonem evaſerat, dicens, eum infidelem & traditorem; & ſi in terram deveniſſet, profecto ipſum rebus vel etiam vita privaſſet. Dedit autem Soldanus Duci donaria plurima, puta mantellum & tunicam de optimo ſerico, qui propter operis excellentiam fecit inde fieri caſulam & dalmaticas. Poſt hoc adducti ſunt equi MDCCC ut eligeret, quos vellet. Dixit ergo Dux militibus ſuis, ut quisque acciperet equum, quem voluiſſet. Deinde educti ſunt caballi fortiſſimi XXX. cum frenis argenteis & ſellis optimis de ebore compoſitis, quos Duci tradidit. Dedit etiam ei ſex domos filtrinas ſecundum morum terræ illius, & ſex camelos, qui eas ferrent cum famulis, qui eos ducerent. Addidit quoque his omnibus duos leopardos & unum leonem fortiſſimum domeſticum, qui omnes docti erant ſedere in equis, ac famulos, qui eos regerent. Cumque Rex ipſum benigniſſime tractaſſet, ipſe Henricus Dux cœpit ipſum familiariter redarguere de ſuperſtitione gentilitatis, multa dicens ei de incarnatione Chriſti & fide Catholica. Qui reſpondit Duci: Non eſt difficile ad credendum, quod Deus, quando voluit, de intemerata virgine carnem aſſumſit, qui hominem primum de terra plaſmavit. Et licet hoc Soldanus poſſibile aſſereret, non tamen ab idolis receſſit. Dimiſſus itaque Dux a Soldano, deductus eſt in civitatem Eunyn, quæ principalis urbs eſt Turcorum. Et inde progreſſus venit in terram deſertam nimis, ubi multis ſiti & fame deficientibus, ultra procedere vix poterant. Inde tamen procedens venit cum maximo labore ad nemus maximum, quod dividit terram Turcorum & Græcorum. Quod triduo cum difficultate tranſiens, venit ad urbem Regis Græcorum Caſtellum Alemannorum dictam, quia Godefridus Dux olim eam tenuerat, & inde totam Turkiam ſibi ſubjugaverat. Inde profectus venit ad urbem fortiſſimam Anikkam nuncupatam, quam idem Godefridus nimio labore expugnaverat. Progrediens quoque ulterius per Brachium S. Georgii, venit ad urbem Willekume, & inde pervenit Conſtantinopolim. Ubi receptis equis, quos in exitu ibidem reliquerat, abiit Magnopolim, ubi Rex erat Græcorum. Qui multum lætatus eſt de reditu ejus, & cum decentiſſime eum tenuiſſet per aliquot dies, dedit ei XIIII. mulos oneratos auro & argento ac ſericis veſtibus, & perduci ipſum fecit usque Niceam. Ubi pertranſito nemore magno, pervenit ad Regem Ungariæ noviter factum poſt mortem fratris. Qui honeſtiſſime ipſum pertractans, dedit ei ſalvum conductum per Regnum ſuum, & ſic tandem pervenit Dux ad fines notos & proprios agros, rediens tandem in Brunswic, & ditans Eccleſias reliquiis Sanctorum, quas in via a diverſis receperat Principibus & civitatibus. Et fieri fecit de diverſis ſericis pannis caſulas & dalmaticas ac alia ornamenta altaris. Poſtquam vero modicum pauſaverat in Brunswic, venit Luneburg. Et venerunt ad ipſum Canonici Lubicenſes, rogantes, ut ipſius providentia unum idoneum Eccleſiæ ſuæ caput & Paſtorem habere valerent, ex quo venerabilis Antiſtes Conradus defunctus eſſet in via peregrinationis ſuæ. Affirmabant denique, quod omnes de unanimi conſenſu in perſonam Henrici Abbatis de Brunswic conveniſſent, unde ipſum Eccleſiæ ſuæ præficiendum omnino exorabant. Quibus Dux reſpondit: Fateor, perſonam hanc valde idoneam eſſe & virum prudentem ac religioſum, ſed quia fidelitatem viri & converſationis ejus gratiam expertam habemus, ideo præſentia ipſius in domo noſtra Brunswic non ſine gravi jactura carere poſſumus. Ne tamen tantæ utilitati contraire videamur, conſentimus veſtræ petitionis affectioni. Unde virum venerabilem cum honore ad ſedem Lubicenſis Eccleſiæ deducite, & ei omnem reverentiam & ſubjectionem exhibete. Venerunt ergo Brunswic Odo Decanus & Arnoldus Theſaurarius una cum Henrico Præpoſito Ducis Notario, & ingreſſi Capitolium præſente Abbate de Reddegenshuſen Sigebodo & Godefrido Præpoſito Brunswicenſi, & detulerunt literas Eccleſiæ memoratæ in hunc modum ſonantes: Fratres Eccleſiæ Dei, quæ eſt in Lubeke, ſacro Conventui Monaſterii Sancti Ægidii in Brunſwic ſalutem & dilectionem in Chriſto. Cumque ad ſalutationis verba Fratres humiliter inclinarent, adjecerunt: Noverit dilectio veſtra, quia mater noſtra, ſancta videlicet Eccleſia Lubicana patre ſuo viduata eſt. Et quia diu ſine Paſtore eſſe non poſſumus, ideo omni ſolicitudine nobis vigilandum eſt, ut in domo Dei prudentem & fidelem diſpenſatorem habeamus. Unde immenſas gratias Deo referimus, quod eum, in quo nobis complacuit, invenimus, Dominum videlicet Henricum Abbatem veſtrum, virum prudentem & religioſum, quem non ſolum electione Canonica nobis præficiendum decrevimus,

mus, ſed etiam Principis noſtri Ducis, qui ipſum nobis in Dominum & Patrem ſpiritualem deſignavit, autoritate uſurpavimus. Quapropter rogamus, ut in hoc una nobis conſentiatis, & ordinationi divinæ non contradicentes, ſimul cum nobiſcum ad apicem Sacerdotii ſummi promoveatis. Fratribus autem de tam honeſta ſui Patris promotione congaudentibus, ſed abſentatione tam pii Paſtoris condolentibus ita reſpondit Electus: Opus quidem difficile & nimis arduum eſt, ad quod me vocaſtis Fratres & Domini mei, & ultra vires meas eſſe certiſſime recognoſco. Sed quia nemo venit ad hoc idoneus, niſi qui vocatur a Deo, ideo divina diſpenſatione ad hoc miniſterium me vocari non ambigo, quia omnis poteſtas a Deo eſt. Et quia, qui poteſtati reſiſtit, divinæ ordinationi reſiſtit, ideo ecce ad obediendum venio, neceſſitate tamen magis quam voluntate. Et ita profectus cum eis de Monaſterio S. Ægidii, cui X. annis præfuerat glorioſe, venit ad Ducem in Luneburg. Et accipiens ab eo Pontificalem inveſtituram, deductus eſt in Lubeke cum honore, & devotiſſime ſuſceptus eſt a Clero & populo. In die vero S. Johannis Baptiſtæ præſente Duce conſecratus eſt a Domino Walone Havelbergenſi, a Domino Evermodo Ratzeburgenſi & a Domino Bernone ſive Brunone Mikelenburgenſi Epiſcopis.

Quintodecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXIX. Henricus Leo, Dux Saxoniæ & Bavariæ, ſecundum Chronicam Saxonum, ſuper baſim lapideam erexit effigiem leonis ex ære fuſam, in urbe Brunswic prope Eccleſiam majorem, quaſi Coliſæum ſuum, cum ipſe Leo cognominaretur & eſſet animo. Principes & Nobiles, qui arrogantiam Henrici Ducis Saxoniæ pariter & excellentiam deteſtabantur, ſecundum Egghardum, ac forte ipſius proſperis ſucceſſibus invidebant, conſuluerunt Frederico Imperatori filio amitæ ejuſdem Henrici Ducis, ut ipſum Henricum Leonem humiliaret. Quibus Imperator eo facilius & libentius aſſenſit, quia jam rancorem gravem contra ipſum in corde ſuo gerebat propter verecundiam, quam ſibi fecerat in obſidione urbis Mediolanenſis, a qua ipſe Henricus receſſerat cum ſuis Imperatore invito & ejus humilibus precibus parvipenſis. Propter quod Imperator crimen læſæ Majeſtatis ei oppoſuit in præſentia Principum totius Alemanniæ. quos ad colloquium vocaverat in urbem Merſeburg. Et extunc de communi aſſenſu omnes illi Principes in ejus depoſitionem & privationem conſpiraverunt pariter & perſecutionem. Noluit tamen protunc Imperator aliquid contra ipſum attentare, ſed prius voluit ipſum legitime citari & manifeſte convinci. Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ, ſecundum Egghardum, uxorem ſuam Clementiam ſororem Bertoldi Ducis Zaringiæ repudiavit propter conſangvinitatis propinquitatem, ut dicebatur, & duxit Mechtildem filiam Regis Angliæ, devotam valde & pauperum ac Religioſorum amatricem, cujus nuptias in Brunswik magnifice celebravit. Paſchalis Antipapa ſucceſſor Victoris obiit, ſecundum Wilhelmum, & Kalixtus Papa, quia antea Johannes dictus fuit, in ejus locum eligitur & confirmatur ac conſecratur. Hic Kalixtus Antipapa per Fredericum Imperatorem violenter in ſedem ſuam introductus eſt. Nam in diebus illis Fredericus Imperator, ſecundum Helmoldum in Chronica Slavorum, morabatur in Italia, & contritæ ſunt rebelliones Lombardorum a fortitudine virtutis ejus, & effregit civitates plures populoſas & munitas. Et convertit faciem ſuam, ut iret Romam ad debellandum fautores Alexandri Papæ, & ad introducendum Kalixtum. Cæſar ergo obſidens Januam, quæ fuit partium Alexandri, præmiſit Reynoldum Colonienſem & Chriſtianum Moguntinum Archiepiſcopos, & partem exercitus juſſit præire Romam. Et venerunt Tuſculanum, quod non longe eſt a Roma. Quorum introitu comperto, Romani exierunt cum immenſo exercitu, pugnaturi propter Alexandrum. Et egreſſus Reynoldus cum militibus Teuthonicis, pugnaverunt pauci contra innumeros, & obtinuerunt Romanos in campo, & percuſſerunt ex eis ad XIIM. & perſecuti ſunt fugientes usque ad portas urbis. Et corrupta eſt terra propter cadavera mortuorum, & permanſerunt uxores Romanorum viduæ in annos multos, eo quod defeciſſent viri inhabitatores urbis. Ipſa autem die, qua hæc geſta ſunt Romæ, pugnavit Cæſar cum Januenſibus, & obtinuit victoriam, compos effectus civitatis. Et aſſumto exercitu, abiit Romam, & invenit Reynoldum Archiepiſcopum & exercitum, quem præmiſerat, lætantem de victoria. Et admovit exercitum, ut caperet Romam, & expugnavit domum B. Petri, quia præſidium Romanorum illic erat, & juſſit ignem portis immitti, & abegit Romanos a turribus per vaporem fumi, & obtinuit templum, & replevit ædem interfectis, & inthronizavit Kalixtum in cathedram, & egit illic ſolennitatem B. Petri ad Vincula. Admovitque manum Lateranenſibus, ut deſtrueret eos, dederuntque ei pro vita ſimul & civitate, quicquid poſtulavit, & accepit filios Nobilium obſides, ut de cætero obedientes eſſent Kalixto fide irrefragabili. Secuta autem eſt hos proſperos ſucceſſus Cæſaris repentina calamitas. Tanta enim peſtilentia Romam invaſit, ut infra paucos dies univerſi pene interirent exercitus Cæſaris viri. Menſe autem Auguſto peſtiferæ nebulæ in partibus illis ſurrexerunt, & mortui ſunt ea peſtilentia Reynoldus Colonienſis Archiepiſcopus, Hermannus Verdenſis Epiſcopus, qui erant duces conſilii Regii. Præterea nobiliſſimus adoleſcens Conradi Regis filius, qui duxerat unicam filiam Henrici Ducis Saxoniæ, ibidem vita deceſſit. Inſuper plures Epiſcopi, Principes & Nobiles ipſo tempore interierunt. Cæſar vero cum reſiduo exercitu reverſus eſt in Lombardiam. Joachim Abbas & Propheta in Calabria extitit, ſecundum Vincentium in Speculo. Hic plures libros ſuper Jeremiam, Apocalypſim & omnes Prophetas ſcripſit. Ipſe etiam de Antichriſto prophetavit, dicens: Cum fuerint

MDCCC. & LX. anni tranſacti, naſcetur Antichriſtus. Monaſterium Dobberanenſe prope Roſtok Ordinis Ciſtertienſis, ſecundum Chronicas Lubicenſium, fundatur per Guntzelinum Comitem Zwerinenſem, vel ſecundum quoſdam, per Pribizlaum Obotritorum (Principem.)

Sextodecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXX. Henricus filius Frederici Cæſaris, ſecundum Vincentium, Aquisgrani in Regem Romanorum coronatur per Archiepiſcopum Colonienſem Reynerum. Germarus Princeps Ranorum ſive Rugianorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, Baptiſmi fidem ſuſcepit cum omnibus Ranis ſibi ſubjectis. Fuit autem iſta tertia converſio iſtius patriæ a temporibus Karoli Magni & Lodowici filii ſui Imperatorum. Armigeri ignei viſi ſunt bellare in aëre tempore nocturno, ſecundum Vincentium. Quod quidem portentum præſagium fuit futuræ ſtragis populi, quæ facta eſt eodem anno. Nam Henricus Rex Angliæ intrans Normanniam, innumerabilem populum peremit. Inde vero procedens cum Lodewico Rege Francorum & Philippo Comite Flandriæ obſedit Rothomagum urbem. quam expugnarunt illi Principes, & populum infinitum occiderunt. Robertus Præpoſitus de Area, filius unius pauperis fabri, ſecundum Egghardum, duos regebat Epiſcopatus, puta Atrebatenſem & Tornacenſem. Qui, ut quidam volunt, ad tantos devenit honores ex eo, quod familiaritatem cum dæmone contraxit. Hartwicus Bremenſis Archiepiſcopus, ſecundum Helmoldum, ſede ſua pellitur per Henricum Ducem Saxoniæ, & caſtrum Vriburg in litore Albiæ ſitum, quod ad Eccleſiam Bremenſem pertinebat, funditus deſtruitur per eundem Ducem.

Decimo ſeptimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXI. Pribizlaus Obotritorum Princeps, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ſedens quietus & contentus in portione terræ ſibi a Duce Henrico gratioſe reſtitutæ, reſtauravit urbes & opida tempore gwerræ vaſtata. Receperat namque a Duce prædicto omnem hæreditatem paternam terræ Obotritorum, præter Zwerin caſtrum & urbem ac pertinentia ad caſtrum. Quod quidem caſtrum cum ſuis attinentiis conſignavit Guntzelino & hæredibus ſuis perpetuo poſſidendum. Frederico Imperatore Erphordiæ terræ Thuringorum exiſtente, ſecundum Egghardum, ſeptem Principes & multi Nobiles cum fere centum militibus ſubmerſi ſunt in latrina, Imperatore vix ſe ſalvante, nullo tamen Epiſcopo vel Clerico ibidem pereunte aut periclitante. Henricus autem Comes de Swartzeburg ibi profundius corruit, qui aſſidue ſic jurare conſvevit: Si hoc fecero vel dixero, aut non fecero, ſubmergar in latrina. Imperator autem ea de cauſa Erphordiam acceſſerat, ut Archiepiſcopum Moguntinum confirmaret, & Lantgravium Thuringorum.

Decimo octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXII. In Egmunda villa terræ Hollandiæ, ſecundum Wilhelmum, natus eſt agnus, unum caput habens & duas partes poſteriores cum ſex pedibus & duabus caudis. Et conjecturatum eſt a quibusdam, duas partes poſteriores ſignificare Hollandiam & Friſiam, quæ ad unum Comitem quaſi ad unum caput ſint reducendæ. Pribizlaus Regulus & Princeps Obotritorum, ſecundum Chronicam Lubicenſium, urbem Roſtok de parvo opido fundavit & ampliavit, trahens ipſam ad flumen Warnowe; civibus autem dedit autoritatem conſtituendi Conſulatum juxta formam & modum civitatis Lubicanæ. Alexander Papa intelligens, ſecundum Vincentium, Imperatorem ſævire propter ipſum, diverſa prœlia movendo, & Eccleſias Gallicanas propter eum perſequendo, noluit cauſa eſſe cædis tot Chriſtianorum. Unde in forma pauperis Sacerdotis peregrinantis clam aufugiens, ſe ad liberam Venetiarum urbem tranſtulit, & declinans ad Canonicos S. Salvatoris, ductus eſt per eosdem ad Monaſterium B. Mariæ de Caritate, ubi in habitu incognito ipſe ignotus eisdem Fratribus humiliter ſervivit per aliquod tempus. S. Thomas Canthuarienſis Archiepiſcopus patitur mortem pro juſtitia Eccleſiæ ſuæ. Hic vir Dei, ſecundum Jacobum de Voragine, dum in curia Regis Angliæ Henrici eſſet, & ibidem multa irreligioſa & inordinata fieri videret, curiam illam deſeruit, & Canthuariam ſe transferens, illius Eccleſiæ Archiepiſcopo ſe ſociavit, a quo Archidiaconus factus, tandem ad preces Regis Cancellarius ipſius factus eſt, ut ſua prudentia malorum, qui erant in curia, coërceret defectus. Quem Rex poſtea Archiepiſcopum fieri ordinavit. Quem gradum cum adeptus eſſet, ſubito mutatus eſt in alterum virum, carnem ſuam cilicio, jejunio & vigiliis multis caſtigavit. Non ſolum enim cilicio pro camiſia utebatur, ſed etiam femoralia cilicina usque ad poplitem deferebat. Tredecim quoque pauperum pedes cotidie lavabat, & eos lotos paſcebat, atque cuilibet argenteum largiens, remittebat. Libertates Eccleſiæ ſuæ pro viribus defendere ſatagebat, & perverſas conſvetudines hactenus ſervatas, quæ ſuæ Eccleſiæ jura & libertates infringere videbantur, abolere ſtudebat, & per hoc Regis indignationem incurrebat. Rex vero ipſum flectere ad ſuam voluntatem laborabat, ſed minime hoc efficere poterat. Cumque Rex ſibi minaretur, Principum ſuorum deceptus conſilio, ad tempus Regi conſenſit. Sed cum videret, ex hoc conſenſu periculum Eccleſiæ ſuæ imminere, conſenſum revocavit, & pœnitentiam de eo agens, ſe ipſum ab officii ſui executione tam diu ſuſpendit, quousque a Papa reſtitueretur. Rex autem, quod ab eo impetraverat, & ad quod conſenſum ſuum dederat, petivit literis ſuis confirmari. Quod cum facere omnino renueret, Rex ab eo receſſit cum indignatione maxima. Cumque vir Dei mortem ſibi imminere videret, dedit locum iræ, & diſceſſit in Franciam ad Alexandrum Papam, qui protunc etiam ibidem exulabat. Henricus autem Rex miſit ad Papam contra Archiepiſcopum, petivit, ut cauſa ſua diſcuteretur. Sed cum pro Archiepiſcopo ſententiaretur a Papa & Cardinalibus, Rex majori invidia contra ipſum pro-

provocatus, juſſit omnia bona ipſius & ſuorum amicorum diripi & confiſcari. Thomas vero ſemper Deum pro Rege exorabat. Cum autem in curia Regis Lodowici eſſet in Francia, & ab eo bene tractaretur, contigit, Regem ſemel ſolennes hoſpites (habere). Quibus cum prandium pararetur, accidit, filium Regis parvulum coquinam ingredi, & caſu in vas quoddam jure carnium elixarum plenum prolabi, & ſubito ſuffocari. Quod familia videns, lugubres illos rumores ad Reginam detulit. Mater vero multum turbata, factum hoc lamentabile occultavit, ne convivæ ſolennes turbarentur, & hoſpitum Regalium adventus luctu & mœrore diſſolveretur. Qui quidem caſus mœſtitia & dolore plenus virum ſanctum non latuit, ſed in ſpiritu ipſum intelligens, mox orationes ſuas devotas ſilenter ad Dominum Deum fudit, pro ſuſcitatione illius pueri obnixe deprecans. Qua oratione facta, cum Principes omnes invitati læti conſediſſent, facto manu ſilentio, Archiepiſcopus dixit Reginæ: Jubeat Magnificentia veſtra ferculum, quod in cubiculum Regium collocaſtis, inter convivas hos afferri, ut Deus omnipotens pro ſuis beneficiis glorificetur, & gaudium hoc carnale ſpirituali jocunditate geminetur. Novi enim ego, quid actum ſit de filio Regis unico. Conſternantur hoc verbo Archiepiſcopi animi convivantium, ſtupet Rex, & Regina quaſi viribus deſtituta, inter manus Nobilium labitur. Tunc Rex proſiliens de menſa, ad cubiculum feſtinavit, & oſtio reſerato, invenit juvenem in lecto Regio ludentem. Quod cum matri intimaretur, reſumto ſpiritu, de terra ſurrexit, & omnibus ſeriem facti recitans, eos valde lætificavit. Gloria ergo Deo immenſa canitur & meritis Sancti Antiſtitis, qui ſuis orationibus puerum vitæ reſtituit priſtinæ & incolumitati. Legitur etiam de eo, quod, cum una dierum ſederet in menſa Regis, & comederet, & Regina videret extremitates manicarum Præſulis eſſe ligamento quodam conſtrictas, quaſi aliquid in eis haberet, quod elabi non deberet, dixit ad ipſum: Pater ſancte, quid cari habetis in manicis veſtris ſic conſtrictis & ligatis? Fecerat enim hoc Archiepiſcopus, ne forte vermes in cilicio geniti ex humorum corruptione foras caderent, & pudorem ſibi facerent. Reſpondit autem vir ſanctus, neſciens præ pudore, quid diceret: Domina Regina, habeo in eis reconditas margaritas. At illa: Quæſumus, oſtendatis eas nobis. Cumque Epiſcopus ſe excuſaret, quod protunc hoc facere non poſſet, quia eas perdere formidaret: illa more fœmineo negatum poſtulans fortiter inſtitit, ut ſaltem aliquas ex eis videre mereretur. Audiens autem ſanctus Præſul inſtantiam mulieris importunam, confiſus in Deo intra ſe parum oravit, & ſumta fiducia in virtute Dei, manicas reſeravit, & nobiliſſimas margaritas, prout dixit, inde excuſſit. Quas cum Regina vidiſſet, & eas ſibi retinere poſſe obnixe rogaret, vir Dei eis nullo modo carere poſſe pro præſenti affirmavit, & eas recolligens, in manicas repoſuit, & ſic in priſtinam materiam ſunt redactæ. Legitur inſuper unum aliud notabile de eodem ſancto viro. Cum itaque S. Thomas ſcholaris juvenis adhuc exiſtens, ſcholas cum pueris aliis frequentaret, habuit devotionem magnam ad B. Virginem. Unde cotidie ſpirituales orationes ad ipſam fecit, & caſtitatem Deo & ſibi conſervare perpetuam devovit, ac ipſam in ſuam dilectam & amicam ſpiritualem præelegit, frequenter ſuis patrociniis ſe recommendans. Cum autem feſtum Circumciſionis Domini adeſſet, in quo novus incipere conſvevit annus, & ſodales ſui quaſi omnes gloriarentur de jocalibus pro novo anno a ſuis dilectis eis oblatis, ipſe apud ſe cogitans, turbatus eſt in corde ſuo, quod nihil talium de ſua amica recepiſſet, de quo etiam apparere poſſet, quod & ipſe prædilectam haberet. Mane ergo facto, ſanctus puer coram imagine Beatæ Virginis poſitus, in lacrymas reſolutus eſt, & orans dilectam ſuam, ait: Cariſſima Virgo Maria, cœlorum Regina, ego te præelegi in ſponſam & amicam meam ultra omnes mortales virgines & præ omnibus ſolam. Ego tibi virginitatem meam obtuli, quam propter te nunquam violabo. Rogo ergo te, digneris & mihi ſervo tuo aliquid elargiri, quod ob tui amorem cuſtodire valeam, & meis ſociis oſtendere queam, ut & ipſi videant, quod etiam & ego ab amica mea ſim exeniatus novo anno. Mirum in modum! Oratione juvenis vix completa, imago Beatiſſimæ Virginis in altari manum ſuam extendit, & ſcholari illi parvam pyxidem porrexit, dicens: Hoc clenodium in pyxide hac recluſum pro amore meo conſerva, & eo utere, cum Sacerdos fueris effectus. Quod juvenis accipiens cum gratiarum actione devota, & veniens domum, pyxidem aperuit, & invenit præparamentum operoſiſſime & ſubtiliſſime elaboratum, in nullo deficiens. Quo recepto gavisus eſt valde, & clenodium ipſum ad firmam poſuit cuſtodiam. Huic ſancto viro in perſecutione actuali exiſtenti, & in Francia exulanti divinitus revelatum fuit, quod ad Eccleſiam ſuam reverſurus eſſet cum gloria, & demum palmam martyrii ibidem percepturus. Septimo ergo anno ſui exilii redeundi ſibi conceditur facultas, & ab omni populo & Clero honorifice ſuſcipitur. Ante ipſius autem Martyrium juvenis quidam moritur, cujus anima usque ad ſummum Sanctorum ordinem deducitur, ubi inter Apoſtolos quandam ſedem vidit. Percunctanti autem, cujus eſſet illa ſedes, Angelus reſpondit, quod cuidam Sacerdoti magno Anglorum a Domino reſervaretur. Sacerdos autem quidam miſſam de Beata Virgine cotidie celebrabat, eo quod aliam dicere non ſciret. Qui cum apud Archiepiſcopum accuſaretur de ſua ignavia, ſuſpenſus eſt per Epiſcopum ab officio. Cum autem Sanctus Antiſtes cilicium ſuum conſuere vellet, & ſub lecto, quousque oportunitatem haberet, collocaſſet, B. Virgo apparuit Sacerdoti illi ſuſpenſo, & multum dolenti dicens: Vade, & dic Archiepiſcopo, quod illa, ob cujus amorem miſſas dicebas, ejus cilicium, quod in tali loco depoſuerat, conſuit, & ſericum rubeum, cum quo refecit, ibidem reliquit. Et illa ipſum rogat,

gat, ut interdictum ſuſpenſionis a te tollat. Quæ verba cum Sacerdos Præſuli ſancto diceret, mox ſuſpenſionem relaxavit, Sacerdotique hoc occultare, quamdiu viveret, præcepit. Defendit denique Sanctus vir, ut prius, Eccleſiæ ſuæ jura, nec a Rege minis aut precibus flecti poterat ad conſenſum ſuæ voluntatis. Tunc milites armati miſſi a Rege, venerunt ad manſionem Archiepiſcopi, & ipſum quæſierunt. Quibus occurrens dixit: Ecce ego, quid vultis? At illi, venimus, inquiunt, ut occidaris. Qui ait: Pro Deo paratum me invenietis mori & pro defenſione juſtitiæ & libertate Eccleſiæ meæ. Si ergo me quæritis hac de cauſa interficere, vobis ex parte Dei & ſub anathematis maledictione præcipio, ne horum cuiquam noceatis, qui mecum ſunt. Deo autem & B. Mariæ Virgini & Sanctis hujus Eccleſiæ Patronis me & cauſam meam commendo. His dictis, corona ſacri capitis præſcinditur, cerebrum per Eccleſiæ pavimentum ſpargitur, & ſic Martyr conſecratur. Dum autem Clerici & Monachi in ejus exequiis Requiem Æternam inciperent, chori Angelorum aſtantes, Miſſam Martyris inceperunt, concinentes: Lætabitur juſtus, & tunc Clerici officium hoc proſecuti ſunt. Propter hujus Sancti viri interfectionem Alexander Papa miſit duos Cardinales ad Galliæ partes, ubi Henricus Anglorum Rex in Tuſculanam urbem citatus venit, & jurejurando ſe expurgavit de morte ſancti Antiſtitis. Sed quia occaſione turbationis, quam contra ipſum habuerat, occiſus fuerat, ideo pro eo obtulit CC. milites ultra mare peregrinaturos, & per annum ibidem permanſuros, ac pro fide ibidem pugnaturos. Se ipſum vero cruce ſignans, infra triennium illuc transfretaturum ſe promiſit. Hujus Sancti Martyris tumba pretioſa nimis extitit, de puro auro fabricata, & diverſis lapidibus pretioſis ornata, inter quos unus lapis inſignis habetur, qui miraculoſe de annulo Lodowici Regis Francorum, cum ipſum cauſa devotionis viſitaret, proſiliit, & tumbæ ſe infixit, quem vir aureus in dextra parte thecæ virgula aurea oſtendit. Lapis ille ſapphirus eſt. Hugo venerabilis Abbas Lovævallis multa ſanctitatis indicia oſtendit, ſecundum Wilhelmum. Ad iſtum columba nive albior volans, & in aure ejus roſtrum ſuum figens, dixit ei verbis humanis: In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, para te. Mandat tibi S. Bernhardus, ut vadas facere pacem inter Papam & Imperatorem. Quod & poſtea factum eſt. Fredericus Imperator, capto Mediolano, ſecundum Vincentium, murum civitatis altiſſimum prorſus delevit, & annis V. anguſtioſis oneribus cives crudeliter vexavit. Trium quoque Magorum corpora, quæ in urbem illam anno Domini CCCXIIII. B. Euſtorgius ab urbe Conſtantinopolitana transvexerat, proh dolor! in Coloniam Teuthoniæ civitatem inclytam per Reynaldum Colonienſem Archiepiſcopum transvehi permiſit. O Mediolanum! O civitas præclara, tantarum reliquiarum theſauro ſpoliata, tantoque ſervitutis opprobrio proſtrata! Ubi nunc eſt murus altiſſimus, qui te undique circuibat? ubi turres mirabiles? ubi trophæorum & triumphorum jactantia? Tua nunc ſaltem radicitus depreſſa eſt arrogantia. Poſt annum vero quintum ſuæ captionis, urbs hæc a ſervitutis vinculo relaxatur, & reflorere incepit. Fuit autem Mediolanum a Gallis conditum, anno poſt Romam conditam CCCLXIIII. ante nativitatem vero Domini CCCCIII.

Decimo nono anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXIII. Veneti cum Imperatore diſcordare cœperunt, ſecundum Vincentium. Eſt autem Venetiarum urbs in quadam inſula fundata non natura, ſed arte quadam & induſtria humana compacta. Nam, ut tradunt Hiſtoriæ antiquæ, Rex Gothorum Attila Aquilegiam, habitatores ejus fugavit. Qui ad locum illum venientes, ibidem inſulam congeſſerunt, & eam a venalitate Venetiam appellaverunt, urbem in ea fundare incipientes. Habitaverant enim ibidem duo cives ab initio fundationis illius inſulæ, unus dives & alter pauper; dives autem mercantiæ operam dedit, quærens a paupere, ſiquid pecuniæ vellet cum eo componere ad negotiandum, qui reſpondit: Pecuniam nullam habeo, ſed ſunt mihi duo catti venales, quos, ſi volueris, recipias, & melius noſtrum cum eis facias. Hos dives ille ſecum attulit, & caſu in locum quendam venit, ubi mures fere totum vaſtaverant locum. Ibi cattos ſuos pro magna pecunia vendidit, cum qua negotiatus, bona multa ſocio ſuo lucratus eſt. Cum autem Alexander Papa in urbe Venetiarum ſerviret in Monaſterio Beatæ Mariæ, ſecundum Egghardum, quidam peregrinus, divina procul dubio ordinatione, votivus ad viſitandam Terram Sanctam venit de Gallia in urbem Venetiarum. Ubi, dum ex devotione circuiret Eccleſias, tandem venit ad Monaſterium B. Mariæ de Caritate, videnſque, miſſam celebrare Alexandrum Papam in habitu & forma ſimplicis Sacerdotis, ſtatim cognovit eum, eo quod pluries in Francia ipſum vidiſſet. Et mox vadens ad Sebaſtianum inclytum Ducem Venetiarum, ſibi indicavit, quod Alexander ſummus Pontifex in tali Eccleſia in forma Sacerdotis ſimplicis miſſam celebraſſet. Quod audiens Dux, ſumta ſecum nobilium Senatorum turma, una cum Patriarcha Gradenſi & Epiſcopo Caſtellano, qui protunc ibidem peregrini aderant, ad præfatum Monaſterium pro requirendo Papa proceſſit. Quem cum vidiſſet ex oſtenſione illius peregrini Gallici, qui ei hoc revelaverat, & in veritate ita eſſe comperiſſet, flexis genibus ſe exhibuit, ad oſcula pedum ſuorum, præſentans ei chlamydem, mitram & alia ornamenta Apoſtolica quæ ad hoc facta in promto habebat. Et confortabat ipſum in Domino, ut depoſito metu, aſſumeret animum virilem, quia eſſet in urbe tutiſſima, in qua ipſum pro viribus defendere vellet, contra omnem principem mundi. Papa autem ultra ſe celare non valens, ac conſiderans ſerioſam & ferventem intentionem Ducis ac civium Venetiarum, benedictionem ſuam contulit Domino Duci & toti patriæ. Procedens ergo Dominus Papa de Monaſterio cum Duce & aliis Prælatis ad Eccleſiam S. Marci, ſtetit

tit in choro ejuſdem Eccleſiæ, & acceptum cereum candidum dedit Duci in manus ſuas dicens: Kariſſime fili, accipe hunc cereum; & eo ad perpetuum honorem tuum utere in proceſſionibus in ſignum, quod tu & ſucceſſores tui ſemper eritis Catholicæ fidei fideles Principes. Dux ergo Sebaſtinus & omnis populus urbis prædictæ miſerunt ſolennes nuncios ad Imperatorem Fredericum, ut Papam Alexandrum ei reconciliarent, & pacem ac unitatem in Eccleſia Dei facerent. Qui cum ad Imperatorem venirent, benigne & gratanter ſunt ab eo recepti & pertracti. Sed cum negotium ſuum ſolicitare inciperent, durum & ingratum receperunt ab eo reſponſum. Mandavit enim Fredericus ambaſiatoribus, ut Duci & civitati dicerent, quod Papam fugitivum ſibi mitterent, & defendere ac tenere ipſum deſiſterent. Quod ſi facere recuſarent, extunc ad bellum ſe diſponerent, quia contra eos tanquam Imperii traditores procedere omni virtute ſua vellet. Redeuntes nuncii renunciaverunt Duci & communitati urbis Venetiarum Imperatoris durum verbum. Quod Papa audiens, multum expavit, ſed benignus Dux ipſum conſolatus eſt, dicens: Ob amorem fidei Catholicæ & honorem Sanctæ Matris Eccleſiæ viriliter defendemus vos. Sitis tantum conſtantis animi, & nolite timere. Sebaſtinus ergo Dux & totus Senatus cum populo univerſo rebus bellicis comparatis, ſe exituros ad pugnandum pro juſtitia totis viribus armaverunt. Paratæ ergo ſunt XXX. galeæ cum fortiſſimo exercitu, & ventis proſpere flantibus Papa eos hortabatur, ut viriliter pugnent contra Dei & Eccleſiæ inimicos, quia omnibus eis concederet de omnipotentis Dei & Apoſtolorum Petri & Pauli autoritate remiſſionem omnium peccaminum ſuorum. Duci vero dedit enſem pro ſe & ſuis ſucceſſoribus in ſignum perpetuæ juſtitiæ, cujus Protectores eſſe deberent. Nunciatur ergo Duci, quod hoſtes cum LXXV. galeis adeſſent, quorum Capitaneus eſſet Henricus filius Imperatoris, nuper Romanorum Rex factus, & jam perveniſſet ad Pontiam Sabloye in confinibus Hiſtriæ. Quod ut Dux audivit, taliter locutus eſt ad ſuos: Sequamini me fiducialiter, quia primus in acie exiſtens experiar hunc enſem in hoſtes. Deum & juſtitiam pro nobis habemus, & ideo neminem timere debemus, in cujus virtute unus fugat mille. Congreſſi ergo ſimul navali bello pugnaverunt fortiter, & Domino Deo Duci aſſiſtente, & pro eo pugnante, factus eſt victor, & Henricum Imperatoris filium cum LX. galeis vicit & recepit, cæteris vel igne aut unda conſumtis. Quo triumpho peracto, Dux cum captivis & ſuis Venetias revertitur, & cum inæſtimabili gaudio a Papa & Clero ac univerſo populo recipitur, captivis in cuſtodias ſecuras deſtinatis. Henricus autem Rex Romanorum, ut a captivitate liberaretur, promiſit, ſe pacem facturum inter patrem ſuum & Papam, aut iterum in captivitatem reverſurum. Quod & efficaciter adimplevit. Nam præſtita fide & datis obſidibus Henricus ad patrem ſuum revertitur, & cum eo de pace & reconciliatione Alexandri Papæ ſerioſiſſime tractans, poſt multam diſceptationem tandem patrem ſuum ad pacis fœdera inclinavit ſub juramento præſtito de fide ſervanda. Quo habito, Rex ad Ducem revertens cum literis Imperatoris aureo ſigneto roboratis, bono fine omnia concluſit. Reſpexerat namque Deus de ſolio ſuo excelſo ſuper filios hominum, & ortus eſt in Eccleſia Dei dies lætitiæ ceſſante ſchiſmate, quod jam XX. annis Eccleſiam Dei diſſipaverat, & facta eſt pax inter Regnum & Sacerdotium, & coadunata eſt Eccleſia in Alexandro, factumque eſt unum ovile & unus paſtor totius Eccleſiæ Dei.

Viceſimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXIIII. Alexander Papa Concilium generale Venetiis convocans, ſecundum Vincentium in Speculo, Fredericus Imperator ad Papam venit cum LXXXVI. Epiſcopis & multis Principibus, ubi Imperator ſe humilians coram ſummo Pontifice & Chriſti vicario, petiit veniam. Papa autem, Imperatore proſtrato coram eo, pedem dextrum levans, ſuper ſcapulam Cæſaris poſuit, & dixit: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabo, & conculcabo leonem & draconem. Deinde ipſum a ſententia excommunicationis abſolvens, ipſum levavit & oſculatus eſt. Calixtum vero Antipapam damnavit cum omnibus ſibi adhærentibus. Et ſic inveteratum ſchiſma ſopitum eſt ex toto mortificatum. De Venetiis autem Alexander Papa Romam, a qua jam diu abſens fuerat, rediit, & Lateranis iterum Concilium colligens, quatuor ſchiſmaticos & Pſeudopapas vicit & damnavit, puta Octavianum, qui & Victor, Gvidonem, qui & Paſchalis, Johannem, qui & Calixtus, & Laudanum, qui & Innocentius dicti fuerunt, quorum tres fuerunt Presbyteri Cardinales, qui per Alexandrum ſucceſſive excommunicati, omnes mala morte perierunt. S. Thomas Archiepiſcopus Canthuarienſis, ſecundum Wilhelmum, ab Alexandro Papa catalogo Sanctorum annumeratur, ipſum canonizando. Odalricus Epiſcopus Halberſtadenſis autoritate Apoſtolica juſſus eſt reverti in ſedem ſuam, ſecundum Egghardum. Sed & manus Imperatoris erat cum ipſo, in omnibus confortans eum. Statim ergo ad introitum illius Epiſcopi commota eſt terra, quia faventibus ſibi Principibus orientalibus, contra Henricum Ducem Saxoniæ multa moliri cœpit. Gerone ergo Epiſcopo intruſo fugato, & omnia, quæ multis annis in Eccleſia illa per eum ordinata fuerant, caſſata ſunt. Omnes vero ordinati a Gerone, ab officio ſuſpenſi ſunt. Eccleſiæ quoque, quas ipſe conſecraverat, imo magis exſecraverat, clauſæ ſunt usque ad reconſecrationem. Corpus quoque B. Bernhardi Epiſcopi, quod ipſe tranſtulerat, per Odalricum iterum terræ recommendatum eſt.

Viceſimo primo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXV. Noradinus Rex Turcorum, ſecundum Vincentium in Speculo, obiit, & Saladinus genere ignobilis, ſed conſilio & armis ſtrenuus, Regnum ejus occupavit, & filios Noradini

radini exhæreditavit. Hic etiam Ægyptum aggreſſus, Babylonem & Taheram Regni caput cepit, & Mulenem Regem peremit, omnemque ſtirpem Regiam exterminavit. Syriæ quoque Regnum & Ægypti ſub una redegit poteſtate. Magna pars Antiochiæ terræmotu horribili corruit ſecundum Martinum, Jeroſolyma vero valde tremuit, ſed non corruit. Alexander Papa Epiſcopum Papienſem crucis & pallii dignitate, quibus, ſecundum Wilhelmum, uti conſvevit ab antiquo, privavit.

Viceſimo ſecundo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXVI. Robertus Præpoſitus de Area, de quo ſupra mentio habita eſt, ſecundum Egghardum, a quibusdam ribaldis occiditur, procurante necem ejus de Aneſiis milite. Philippus filius Lodowici Regis Francorum, ſecundum Vincentium, in die omnium Sanctorum Rhemis conſecratur in Regem a Gwillerino avunculo ſuo, de Archiepiſcopatu Senonenſi in Archiepiſcopum Rhemenſem tranſlato, aſtante Henrico Rege Anglorum ex una parte coronam ſuper caput Regis Franciæ ex debito obſequio & ſubjectione humiliter tenente.

Viceſimo tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXVII. Henricus Epiſcopus Lubicenſis tertius, ſucceſſor Conradi, ſecundum Chronicam Lubicenſem, conſtruxit Monaſterium Ordinis Sancti Benedicti in Lubeke in honorem Mariæ Virginis Glorioſiſſimæ & B. Johannis Evangeliſtæ, & poſuit in eo Monachos dicti Ordinis. Henricus Leo Dux Saxoniæ & Bavariæ, ſecundum Egghardum, circumdedit urbem Brunſwic foſſatis & vallis, & munivit eam muro ſolenni, timens Imperatoris irruptionem & Principum Cæſari contra ſe faventium. Henricus Epiſcopus Lubicenſis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, fundato opere novellæ plantationis, puta Monaſterio S. Johannis in urbe eadem ipſam Eccleſiam conſecravit in die S. Ægidii Abbatis, aſſiſtentibus ei Ethelone Præpoſito majoris Eccleſiæ & Odone Decano. Sed quia propter paucos reditus Epiſcopales eam dotare non poterat magnifice, contulit tamen eidem in dotem dimidiam villam Tangheveld, & aliam villulam Clene dictam, & tres dimidias decimationes in Gladeburge majori & minori, & in Stubbekeſtorp; curtes etiam in civitate ſuis propriis donariis comparavit, perſolventes annuatim octo marcas; & quosdam agros dedit in campo ejusdem civitatis. Et ita omni devotione tenellæ plantationi inſiſtebat non ſine magna æmulatione quorundam, qui ejus ſtudiis ſalutaribus invidebant.

Viceſimo quarto anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXVIII. Equus quidam, ſecundum Egghardum, locutus eſt ſeſſori ſuo, dicenti ſibi: Bibe diabole; invitum, inquit, poteris me ad aquas ducere, ſed me invitum non poteris adaquare. Fredericus Imperator, ſecundum Vincentium, Longobardiam repetiit ad obſidendam urbem Palea, quæ nunc Alexandria dicitur. Mediolanenſis urbs iterum Imperatorem Fredericum offendit, ſecundum Egghardum, contra quos Cæſar omnes Principes Alemanniæ in ſuum auxilium vocavit, & præſertim Henricum Leonem, Ducem Saxoniæ & Bavariæ. Ad cujus imperium ſe omnes Principes paraverunt pariter & venerunt, præter Ducem Henricum, qui noluit contra civitatem illam venire, eo quod dominium quoddam in ea a civibus recepiſſet. Imperator ergo cum valida manu ipſam impugnans, tandem ſecundario eam expugnavit, & funditus eam deſtruxit. Ipſa iterum tamen in paucis annis reſtaurata eſt. Philippus Rex Francorum filius Lodowici, ſecundum Wilhelmum, patre ſuo adhuc vivente, ſed paralyſi gravi laborante in tantum juramenta exhorruit, quod, ſi etiam fortuito vel improviſe miles quiscunque vel alius in taberna ludens, eo præſente juraſſet, mox ipſum in flumen vel lacum projici juſſiſſet. Quod pluries ab eo expertum eſt. Et ideo per edictum publicum tandem ſtatuit hoc in poſterum firmiſſime fore obſervandum.

Viceſimo quinto anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXIX. Fredericus Imperator ſolennem curiam tenuit in Herbipoli, ſecundum Vincentium in Speculo, in qua congregati extiterunt plures Principes ſeculares & ſpirituales. Ad hanc curiam citaverat Imperator peremtorie Henricum Leonem Ducem Saxoniæ, Angariæ & Bavariæ. Cum autem jam tertio citatus, non compareret, de communi conſenſu omnium Principum, ab omni Ducatu, dignitate, gloria & honore militari, quos vel quas idem Dux in feodum a Romano Imperio acceperat, aut Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus & quibuscunque perſonis Eccleſiaſticis receperat & tenuerat, deſtituitur & privatur, autoritate Imperiali. Facta eſt autem hæc deſtitutio & privatio in Geylehuſem Dominica Judica. Chronica tamen Slavorum diſcrepat a prædictis, & de loco curiæ & de modo proceſſus judicialis. Dicit enim ſic: Imperator Fredericus reverſus de Italia poſuit curiam ſuam in Wormatia, & ad ipſam citavit Henricum Ducem Saxoniæ ad comparendum ibidem & ad reſpondendum objiciendis. Quod intelligens Dux Henricus, venire diſſimulavit. Imperator autem aliam curiam poſuit in Martipolim, id eſt Magdeburg, ubi Theodericus Marchio de Landesberg duellum contra ipſum Henricum Ducem expetiit, imponens ei quasdam Imperii traditiones. Verius tamen propter indignationem id factum fuiſſe creditur, quia Slavi excitati a Duce, omnem terram Marchionis illius, quæ Luzatia dicitur, irrecuperabiliter devaſtaverant. Ad hanc ergo curiam iterum citatus Henricus Dux ſæpe dictus venire contemſit. In Haldesleve tamen conſtitutus, per internuncios colloquium Imperatoris expetiit. Imperator vero ad ipſum exivit ad locum placiti, quem Dux verbis compoſitis lenire ſtuduit. Fredericus autem Imperator V. milia marcarum argenti puri ab eo poſtulavit, hoc dans ei conſilium, ut hunc honorem Imperatoriæ Majeſtati deferret, & ſic ipſo mediante gratiam Principum, quos graviter offenderat, recuperaret. Illi autem durum eſt viſum tantam perſolvere pecuniam, & ideo non acquie-

acquieſcens verbis Imperatoris abſceſſit. Exinde Imperator tertiam ei curiam Goslariæ præfixit, nec minus illam ſubſedendo neglexit. Imperator itaque procedens in concionis ſententiam contra ipſum, quæſivit, quid ſuper hæc juſtitia fiendum decernat, quod tertio legitime citatus & evocatus judicium declinaſſet, & per contemtum & contumaciam ad audientiam ſuam venire diſſimulaſſet. Cui per ſententiam Principum reſponſum eſt, quod juſtitia dictante, omni honore & dignitate ſit deſtituendus, ita ut proſcriptione publica dijudicatus, & Ducatu ac omnibus beneficiis & dignitatibus careat, & alter in locum ejus conſurgat. Confirmata ergo ſententia illa, Imperator id adjudicavit fieri, quartam tamen de ſuperabundanti & ex rogatu Principum curiam ei indixit in Herbipolim. Ad quam cum venire contemſiſſet, fecit, ut ex ſententia Principum inſtructus fuerat. Unde Bernhardum Comitem de Anehald pro eo Ducem Saxoniæ conſtituit, & Epiſcopis, ut ſua reciperent, quæ in beneficiis ab eis habuerat, mandavit, ac bona ipſius publicari fecit. Dux vero audiens, ſe condemnatum & dignitatibus privatum, dixit, injuſte ſecum fore proceſſum, ex eo quod de Svevia eſſet, nec aliquem proſcriptione poſſe damnari, niſi prius convictum in terra nativitatis ſuæ. Imperator autem ulterius contra ipſum ſæviens, Ducatum Bayoariæ ſive Bavariæ patruis Henrici Leonis dimiſit, Ducatum vero Angariæ ſive Weſtphaliæ dedit Eccleſiæ Colonienſi, pro eo quod Reynoldus Archiepiſcopus Colonienſis ei fidelis coadjutor in expughatione urbium Italicarum extitiſſet, & illo in tempore Henricus Leo ab Imperatore indignanter recedens, diœceſim ſuam invaſiſſet, & vim gravem intuliſſet. A prædicto autem Comite Bernhardo, loco Henrici Leonis Duce Saxoniæ facto, omnes Duces Saxoniæ moderni proceſſerunt. Philippus Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Wilhelmum, Ducatum Angariæ ſive Weſtphaliæ accepit a Frederico Imperatore in beneficium perpetuum Eccleſiæ Colonienſi incorporatum. In cujus donationis firmitatem irrevocabilem dictus Philippus Archiepiſcopus largitus eſt ad expenſarum relevamen Imperatori prælibato VM. florenorum. Hic Philippus caſtrum Rynekke, quod Reynoldus ædificare inceperat, perfecit, & caſtellanis munivit. Fundavit etiam caſtrum Permund ſuper Weſeram flumen. Curtem autem in Sozato decenter ædificavit, & ſimiliter in Rekelinghuſen, inſuper curtem in Brule, in Lethenich in Rudenque. Caſtrum quoque Aſpele prope Reez fundavit. Emit etiam plura caſtra, puta Waſſenberg, Rudeke, Deeſt, Olebugge, Are, Kempenich, Burgethen, Blankenburg, Dale, Nuwenburg, Froylbrecht, Tekeneburg, Wyſchene, Iloye, Hagghene, Ytere, & plura alia. Proprietatem autem horum caſtrorum dedit Beato Petro, ſed Principibus & terrarum Dominis dedit quædam ex eis jure feodali poſſidenda. Philippus iſte coronavit Henricum filium Frederici Imperatoris in Regem Romanorum Aquisgrani. Odelricus Epiſcopus Halberſtadenſis, ſecundum Chronicam Saxonum, occupavit montem Hoppelberg, firmans illic præſidium, & adjuvabant eum manus orientalium Principum. Quod audiens Henricus Leo deſtitutus Dux, venit illic cum multitudine armatorum, & fugatis hoſtibus, fregit munitionem. At illi, reſumtis viribus, cœpto operi inſtiterunt; cumque ſecundo eis occurreret Henricus Leo, illi invaleſcentes, exercitum Henrici in fugam verterunt, & pluribus captivatis, ſpolia multa abduxerunt. Multi etiam perierunt ibidem ſuffocati in locis paluſtribus. Defunctus eſt etiam tunc temporis Henricus Comes, vitricus Comitis Adolfi Nordalbingiæ adoleſcentis, cujus mater Mechtildis prudens & religioſa relicta Adolfi a Slavis nuper interfecti, domum illius & Comitiam prudenter regebat. Philippus Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, fortem contraxit exercitum, & in manu valida pertranſivit cunctam terram Henrici Leonis, & timuerunt omnes a facie ejus. Facta autem ſunt abominabilia mala in perſecutione iſta, eo quod viri iniqui & filii Belial, qui comitabantur cum eo, nequiſſimi eſſent in ſceleribus perficiendis. Factæ autem ſunt cimiteriorum deprædationes, exuſtiones Eccleſiarum, & multa loca religioſa deſtructa ſunt, ita ut, quod actu eſt gravius, ſponſas Chriſti quaſi captivas abducerent, & eas proſtituendo, templa Dei non manufacta libidinoſe polluerent. Quis non gemat, quod Sacerdoti ſacroſanctis myſteriis inſiſtenti non pepercerunt, ſed impingentes in ipſum, necdum plene completis ſacramentis calicem de manu ejus rapuerunt. Multa etiam alia ſceleratiſſimi illi perpetraverunt, quæ propter enormitatem fuit horribile ſcribere. Philippus autem Archiepiſcopus Colonienſis procedens usque Haldesleve, quam Wichmannus Archiepiſcopus obſederat, cum Principibus orientalibus confortans manus eorum, reverſus eſt in locum ſuum, non tamen ſine gravi compunctione; quia propter eum occaſio multorum malorum data fuerat. Crevit autem obſidio in menſes & dies, eo quod Bernhardus Comes de Lippia, præfectus urbis illius, vir ſtrenuus valde eſſet & in militia exercitatus, ac locus paluſtris ob hyemis mollitiem expugnari non poſſet. Cumque tædio diutini laboris deficerent, tandem quoddam novum genus expugnandi excogitaverunt, ut ſcilicet aquarum inundantia eam ſuffocarent. Cumque vallo facto excogitatum opus conſtantiſſime peragerent, aquæ usque ad trabes domorum excreverunt, ſed adhuc veri bellatores civitatem tenuerunt. Tandem conditione interpoſita, Bernhardus cum ſuis liber egreditur, & civitas funditus deſtruitur. Hartwicus Bremenſis Archiepiſcopus obiit, cui in ſedem ſucceſſit Baldewinus, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum. Hic multum neglexit Eccleſiam ſuam, & ideo de ipſius converſatione melius eſt ſilere quam loqui. Quo decedente, electus eſt in Pontificem Dominus Bertoldus, vir prudens & literatus valde. In iſto quidem electio Henrico Duci deſtituto

ſtituto primo complacuit, ſed poſtea mutata voluntate diſplicere cœpit. Et quia in eo infra ſacros ordines celebrata eſt electio, viſum fuit ipſi electo minus canonice electionem in eo factam fuiſſe. Unde miſſa legatione ad Dominum Apoſtolicum, ipſe omnem ſeriem electionis ſibi intimavit, ſubmittens ſe ſuo judicio, ut ſi eam approbaret, rata maneret, ſi vero non, irrita haberetur. Papa autem cognita viri prudentia, & quia multum fructum in Eccleſia Dei facere poſſet, electionem ipſius approbavit, & per ſcripta ſua eum confirmavit. Bertoldus ergo promotus ad Ordinem Subdiaconatus, denuo in Pontificem electus eſt, ut ſiquid in priori electione minus canonice factum fuiſſet, eo ad ſacros Ordines promoto, Apoſtolica autoritate legitime ſuppleretur. Interim Alexander Papa convocato iterum Prælatorum Concilio Romæ in palatium Conſtantini, & pergebant illic multi Epiſcopi, & multi ordinati a ſchiſmaticis, ſperantes, ſe gratiam Apoſtolici invenire ad exequendum officium ſuum. Et præcipue venerunt de Eccleſia Halberſtadenſi, quæ per Geronem nimis dilapidata erat, tam Monachi quam Clerici, & clementiam Apoſtolicæ ſedis quæſierunt. In qua quidem profectione erat Thidericus de Hilſeneburg, quia fere tota congregatio Monachorum ſuorum in ſalicibus organa ſua ſuſpenderant, exceptis paucis ſenioribus, qui ante ſchiſma ordinati fuerant. Cumque omni inſtantia laboraſſent, poſtulantes Apoſtolicam pietatem, tandem de ordinatis a Gerone diſpenſatum eſt, ut, quia idem Gero non a ſchiſmatico, ſed a Catholico Hartwico Bremenſi Archiepiſcopo ordinatus & conſecratus fuerat, ordinati ejus per gratiam, Apoſtolicam in receptis Ordinibus perſtiterunt, & ad majores per benedictionem aſcenderunt. Ipſe etiam Gero hanc obtinuit gratiam ut officium Pontificale in omni loco libere exequeretur, præterquam in Epiſcopatu Halberſtadenſi. Venit etiam illuc Bertoldus Electus Bremenſis, recepturus in promotione officii ſui Apoſtolicam benedictionem. Quem Dominus Papa benigne ſuſcipiens, omnem honorem ei deferebat, ita ut in Concilio Prælatorum cathedram ſuam inter ſummos Pontifices collocaret, & eum infulatum coram ſe reſidere faceret. Cumque in proximo Sabbato promovendus eſſet in Sacerdotem, & ſequenti Dominica in Epiſcopum, feria ſexta ad veſperam venit nuncius Henrici Ducis, ſcilicet Præpoſitus quidam, qui acutiſſimus erat perorator. Et quia idem notus erat ſummo Pontifici, ſtatim intravit ad ipſum. Mane autem facto, cum ſe Bremenſis Electus ad recipiendos ordines præpararet, & ei Hubaldus Cardinalis, qui poſt Alexandrum factus eſt Papa, in quo ſententia Romani conſilii pendebat, præparaturam ſuam deputaſſet, clamatum eſt a cubiculariis Papæ. Veniant Bremenſes. Venit ergo Dominus Bertoldus Electus cum ſuis, & Dominus Apoſtolicus egreſſus de cubiculo ſuo dixit ad eum: Frater, quia infra ſacros ordines ad dignitatem Pontificalem electus es, caſſamus electionem tuam. Cumque quidam aſtantium dicerent: Domine, meminerit pietas veſtra, quod electionem ipſius approbaveritis. Apoſtolicus autem in cubiculum, unde egreſſus fuerat, reverſus eſt. Bertoldus autem non ſine rubore magno diſceſſit, in cujus locum poſtea electus eſt Sifridus filius Adelberti Marchionis, cui Henricus Dux in omnibus aſſiſtebat propter patrem ſuum.

Viceſimo ſexto anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXX. ſecundum Vincentium, Alexander Papa Fredericum Imperatorem & Emanuelem Regem Græcorum Wilhelmumque Siculum ac Lombardos ad concordiam reduxit. Evermodus Epiſcopus Ratzeburgenſis defunctus eſt, vir religioſus valde, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum. De hoc Sancto Patre fertur, quod cum quodam tempore Henricus Comes de Ratzeburg duos captivos haberet inſignes de Friſia, & eos tyrannico more crudeliter tormentaret, Evermodus Epiſcopus eis compatiens, ſæpius Comitem, ut eos abſolveret, exorabat. Sed ille nulla motus miſeratione, minime eis parcebat. Inter hæc dies Paſchalis ſuperveniens, captivi pro reverentia feſti divinis intererant, ſub cuſtodia tamen duriſſime compediti. Cumque Epiſcopus, facta aſperſione, ad eos deveniſſet, catenas aqua benedicta miſeratione ductus aſperſit his verbis: Dominus ſolvit compeditos: Dominus erigit eliſos. Et mox cum magno ſtrepitu catena crepuit, & illi ſoluti Deum glorificabant. Hæc in monte S. Georgii acta ſunt, ubi tunc Sedes Epiſcopalis erat. Boya autem ſive catena ad indicium rei geſtæ in Eccleſia multis diebus pependit. Alio quoque tempore memoratus Præſul cum Domino Hartwico Archiepiſcopo Bremenſi in Dithmarica erat in quodam colloquio. Cum vir Dei miſſam publice præſente Archiepiſcopo celebraret, accidit, ut effuſione ſangvinis facta, quidam Dithmarcus quendam de melioribus terræ occidiſſet. Quod cum innotuiſſet Epiſcopo, ad reconciliationem laborare ſtudebat, & ut moris eſt, inter miſſarum ſolennia illum, cujus cognatus ceciderat, obnixe deprecabatur, ut proximo ſuo indulgeret, replicans de Oratione Dominica: Dimitte nobis debita noſtra, &c. Cumque ille tumida mente induratus, hoc nullo reputaret (modo), Epiſcopus de altari deſcendens, ad ipſum acceſſit, & cum Sanctorum reliquiis ad pedes illius ſe projecit. Cumque ille juramentis terribilibus per Deum & Matrem ipſius ſe ipſum conſtrinxiſſet, nunquam ſibi hoc dimiſſurum, Epiſcopus pro benedictione contradicenti alapam maximam dedit. Et mox ille promtiſſime manibus extenſis quod petebat, annuit, & proximum ad pacem & miſericordiam recepit. Quod divinitus factum credimus, & per alapam dæmonem fugatum. Huic ſancto viro ſucceſſit Sifridus, prius quidem Præpoſitus in Gerthowe, vir bonæ opinionis. Odalricus Epiſcopus Halberſtadenſis, ſecundum Egghardum, omnibus modis importune Henrico Leoni Duci deſtituto reſiſtebat, ita ut excommunicationis maledicta in eum ſæpius proferret. Facta autem ſuſpen-

ſuſpenſione divinorum in toto Epiſcopatu illo, tantum in Monaſteriis ſub ſilentio divina celebrabantur, januis clauſis tamen propter excommunicatos. Dux autem valde timens excommunicationem, venit in Halberſtad cum ſuis, & in contritione cordis humiliatus eſt ad pedes Domini Epiſcopi, & ſolutus eſt a vinculo anathematis tam ipſe quam ſui. Et facti ſunt amici ad invicem Dux & Epiſcopus, ſed tamen modico hoc duravit tempore. Nam idem Epiſcopus impatiens otii & quietis erat, & iterum occaſione accepta additus eſt inimicis ſuis, & multa contra ipſum moliri cœpit; & factus noviſſimus error pejor priore. Wichmannus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, ſecundum Egghardum, reduxit Henricum Leonem in gratiam Imperatoris cum filiis, ſcilicet Ottone, qui poſtea factus fuit Imperator, Henrico & Wilhelmo tali conditione interpoſita, ut renunciaret omni impetitioni & juri, quod habuerat in Ducatibus, puta Bavariæ & Saxoniæ ac Angariæ, juribus illis demtis, quæ in Dominiis habebat Brunſwicenſi ſcilicet & Luneburgenſi, quod efficaciter fecit. Cum hoc & abjuravit terram propriam in tribus annis ſe non viſurum, ſed exilium per triennium illud patienter ſe paſſurum ſpopondit. Et ſic ipſe & filii ſui fere per ſpatium LVI. annorum nullum alium titulum habuerunt præter illum, quod Domini nuncuparentur de Luneburg & Brunswic usque ad Ottonem filium Wilhelmi, quem Fredericus II. fecit Ducem, & Dominium illud Brunswicenſe commutavit in Ducatum, ut ſuo loco patebit. Hæc tamen reconciliatio pariter & abjuratio terrarum potius facta videtur & verius, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, anno XXVIII. Frederici Imperatoris, ut clare patere per bella ſubſequentia per eum & cum eo facta & habita. Henricus Leo Dux deſtitutus, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, congregato exercitu, direxit ipſum in Angariam, quæ nunc Weſtphalia dicitur, per manus Adolfi Comitis de Schowenburg, Bernhardi Comitis de Ratzeburg, Bernhardi Comitis de Welpe, Guntzelini Comitis de Swerin, Ludolfi Comitis de Harlemund & Wibrandi fratris ejus, ut pugnarent contra inimicos ſuos, qui fines ſuos in partibus illis occupabant, puta contra Simonem Comitem de Tekenenburg, Hermannum Comitem de Ravensberg, Henricum Comitem de Arnsberg, Widekinum Comitem de Swalenberg, & alios plures, & ſederunt contra Oſenbrugge urbem. Cumque appropinquaſſent hoſtes, attriti ſunt Weſtphali plaga magna, eo quod Saxones, qui Holtzati dicuntur, viri ſint absque miſericordia & humani ſanguinis avidiſſimi effuſores, & non parcit oculus eorum ætati vel ſexui. Unde hi omnes, quos oppoſitos habebant, inſatiabiliter neci tradiderunt. Plures tamen a militibus in captivitate ducti ſunt, inter quos præcipuus extitit Simon Comes de Tekenenburg, qui a Henrico conjectus in vincula, conſtrictus manicis ferreis jacuit. Poſtea tamen ſolutus a vinculis, ſub juramento fidem faciens, factus eſt Duci Henrico fideliſſimus, & in omni illa controverſia ſecum fideliter perſeverabat. Facta eſt autem diſceptatio inter Henricum Leonem & Adolfum Comitem ac cæteros Nobiles de captivis. Dixit autem Henricus ſui juris eſſe, ut omnes captivi ſibi redderentur. Cui conſentiebat Guntzelinus Comes de Swerin. E contra alii dicebant, ſe ſtipendiis propriis militare, & ideo juſtum eſſe, ut de captivis ſuam partem reciperent. His contradictionibus Adolfus Comes animum Henrici Ducis ad amaritudinem magnam provocavit, & ex illo die ſeminarium diſcordiæ inter illos pullulavit & crevit.

Viceſimo ſeptimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXI. Odalricus Halberſtadenſis Epiſcopus, ſecundum Egghardum, zelo ductus antiquæ æmulationis, multis perturbationibus Henricum Ducem deſtitutum infeſtavit, ex quibus Eccleſiæ ſuæ gravis jactura eſt ſubſecuta. Nam cum ſæpiſſime eruptiones fierent de Halberſtad & de Horneburg caſtro, & ſuccenderentur villæ Henrici, & homines ſui aut mutilarentur, aut occiderentur, aut captivi ducerentur, tanta motus inquietatione, coadunatus amicorum ſuorum turmis, eas in partes illas miſit. Abeuntes ergo, exuſtiones & deprædationes villarum multarum fecerunt. Venientes tandem Halberſtad, ſine reſiſtentia magna civitatem obtinuerunt. Facta ergo diſcurſione per urbem, multa ſpolia acceperunt, urbe adhuc illæſa permanente, quæ undique clauſa & munita fuerat, in qua Dominus Epiſcopus cum multitudine armorum conſiſtebat. Providentia vero civium, qui periculum incendii timuerant, proviſum fuit, ut in tota civitate ignis non inveniretur, nec multum ab hoſtibus quærebatur ignis, eo quod propter ſanctimoniam loci parcerent urbi. Cumque unus in loco uno conturatum inveniſſet ignem, ex eo caſam quandam incendit, & mox creſcente incendio tota civitas conflagrata eſt. Major etiam Eccleſia S. Stephani & Eccleſia B. Virginis cum omni ornatu ſuo exuſtæ ſunt, ac multitudo Clericorum, quæ quaſi in aſylo ſe receperat, cum ſuis ſanctis locis incinerata eſt. Dominus quoque Odalricus Epiſcopus in domo propria igne circumdatus, cum ſuo cognato Romaro Præpoſito & aliis multis captivatus eſt. Reliquiæ quoque B. Stephani quaſi ſemiuſtæ adductæ ſunt. Depopulata ergo urbe, ſacrilegi illi reverſi ſunt Brunſwic. Henricus autem cum audiſſet civitatis deprædationem & vidiſſet captivorum multitudinem, lætatus eſt valde. Sed cognita incineratione tantarum Eccleſiarum, & tot Clericorum, videns quoque Dominum Epiſcopum cano capite grandævum captivum adductum; reliquias inſuper B Stephani ſemiuſtas cernens, & ſqualore incendii fuſcatas: dejecta facie ubertim lacrymas fudit, præter voluntatem ſuam hæc facta conteſtans. Nec tamen ad præſens captivitatem illam relaxavit, ſed Odalricum Epiſcopum Ertneburg deduci juſſit, & honeſte, tamen ſub cuſtodia, tractari fecit. Quem Mechtildis Duciſſa religioſa Domina, filia Henrici Anglorum Regis, pro reverentia Sacerdotali veſti-

veſtibus decentibus induebat, & de neceſſariis copioſe ſibi providebat. Romarus vero conſangvineus in caſtro Sigeberg ſub cuſtodia tenebatur. Interea homines de Hornburg injurias Domini ſui vindicare volentes, frequenter inſultum in homines Ducis Henrici fecerunt, villas eorum incendiis vaſtando. Unde Henricus offenſus exercitum miſit, & caſtro exuſto, in ſolitudinem illud redegit. Poſt hoc in Nativitate Domini diem ſolennem egit Dux in Luneburg, & vocans Odalricum Epiſcopum, ſtatuit cum eo conditiones pacis. Et relaxata captivitate, cum honore ipſum ad propria remiſit. Veniens autem Epiſcopus in Huſeburg, infirmitate gravatus lecto decubuit, & creſcente dolore, vitam ibidem terminavit. Adveniente autem Maji menſe, cum expeditione magna intravit Henricus Thuringiam, & Northuſen urbem igne combuſſit. Cui occurrit Lodowicus Lantgravius cum multitudine armorum. Cum quo prælio commiſſo, ipſum captivavit cum fratre ſuo Hermanno Palatino, Thuringis multis vel occiſis aut fugatis. Exaltatum eſt ergo cor Henrici Leonis deſtituti, & reverſus eſt Brunswic in gaudio cum multitudine captivorum militum & militarium, ac ſpoliis multis. Cumque una dierum intraret ad eum Adolfus Comes Holtzatorum, congratulando ei de victoria, & licentiam petendo redeundi ad propria: Guntzelinus Comes de Zwerin verbis calumniatoriis eum in conſpectu Henrici Ducis alloqui cœpit, & diverſa infidelitatis opera ſibi improperavit. Sed Adolfus ſufficienter ſe expurgans de objectis, cum commotione & ira magna a Duce receſſit, imputans Henrico Duci deſtituto, quod tales injurioſas oblocutiones ſibi Guntzelinus ex impoſitione ſua feciſſet. Unde alienatus eſt a Ducis amicitia cum multis Nobilibus ſibi faventibus. Et ſic infirmata eſt pars Henrici notabiliter ex receſſu eorum. Henricus autem ut cognovit, quod defeciſſet ab eo Adolfus, occupavit omnem terram ejus trans Albiam, & expugnavit caſtrum Plüne, & ejectis ſuis hominibus, collocavit illic Martradum Præfectum Holtzatorum. Caſtrum vero Sigeberge, quia inexpugnabile erat, diutina illud obſidione vexavit per Bernhardum Comitem de Ratzeburg, quod Mechtildis mater Adolfi Comitis fortiter tenebat. Exſiccata tandem caſtri ciſterna, ſitiebant hi, qui in caſtro obſeſſi erant, & neceſſitate compulſi ſub conditione pacis caſtrum dederunt. Et præfecit Henricus caſtro Lippoldum quendam natione Bavarum, virum prudentem & ſtrenuum. Domina vero Mechtildis cum ſuis abiit in Schowenburg. Porro Adolfus cum amicis & cognatis ſuis Honroth caſtrum cepit & deſtruxit, quod e regione caſtri ſui ultra Wyſeram fluvium Conradus de Rothe ædificaverat. Henricus autem Leo Dux deſtitutus vexilla omnium, de quibus victoriam ei Deus conceſſerat in anno præcedenti de Weſtphalis coram Oſnaburga, puta Simonis de Tekenenburg, Hermanni Comitis de Ravensberg, Henrici Comitis de Arnsberg, & Wedekini Comitis de Swalenberg, ac vexilla Thuringorum, quos coram Northuſen viceret & Molhuſen urbibus Imperii, puta Lodowici Lantgravii & Hermanni Palatini, nec non Odalrici Epiſcopi Halberſtadenſis ſecum detulit Brunswic, & poſuit ea in Eccleſia S. Blaſii, ubi pendent hodierna die. Ad captivos autem redimendos miſſus fuit nigromanticus quidam cum legatis. Quod cum Dux Henricus percepiſſet, quaſi gratis eos libertati dedit, dicens: Nolo, quod vos diabolo tradatis, cum ſitis conſangvinei mei. Illis autem diebus ædificavit Henricus Leo duo caſtra in terra ſua, puta Langhenſteen & Horneburg, ut ab ipſis ſe defenderet de hoſtibus ſuis. Kazimarus Dux Pomeranorum defunctus eſt, ſecundum Chronicam Slavorum, Henrico Leoni amiciſſimus. Et defecerunt per obitum dicti Principis Slavi de favore Henrici Ducis, eo quod Bugzlaus Imperatori conjunctus eſſet, & ei hominium feciſſet, & tributa ſolveret. Fredericus Imperator videns, quod Comites & Nobiles plures a Henrico Leone Duce deſtituto receſſiſſent, ſecundum Egghardum, venit in Saxoniam, & timuerunt valde omnes viri bellatores in caſtris Ducis exiſtentes. Et eo appropinquante caſtris, caſtrenſes Saxones timore ducti omnia caſtra firmiſſima in poteſtatem Cæſaris tradiderunt. Multi etiam miniſterialium ejus, qui a cunabulis Duci ſervierant, ut Henrichus de Wicha, Lippoldus de Herteſberg, Ludolfus de Peyna, & alii plures receſſerunt ab eo, & Imperatori ſe ſubdiderunt. Invaluit ergo Imperator, cum obtinuiſſet caſtra firmiſſima, puta Herteſberg. Lichtenberg, Blankenburg, Heymburg & Rhegenſteen, & convertit exercitum ſuum ad expugnandum Leuenburg, quod tamen poſt paucos dies traditum eſt in manus ejus. Tunc Imperator veniens, occupavit montem excelſum prope Goſlariam, qui Mons fractus dicitur, id eſt Brokenberg, & reædificavit ibidem caſtrum Harteſburg, firmans ipſum valido muro. Hunc montem olim firmiſſime ædificaverat Henricus IIII. Imperator, contra quem filius ſuus Henricus ſurrexit, & ipſum de Regno expulit. Cum in feſto Nativitatis Chriſti, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, Henricus Leo Dux deſtitutus ſolennem diem ageret in Luneburg, cœpit ipſe Henricus incuſare coram Nobilibus ſuis Bernhardum Comitem de Ratzeburg de conſpiratione contra ipſum facta, imponens ei notam perfidiæ & traditionis. Cumque Comes ad objecta nihil digne reſponderet, captivavit ipſum Dux Henricus cum Volrado filio ſuo, & veniens Ratzeburg cum exercitu, obſedit caſtrum. Cui ſuccurrerunt Lubicenſis urbis cives in navibus multis, cum machinis & bellicis inſtrumentis, & crevit in dies obſidio & populos. Neceſſitate ergo compulſi, qui caſtrum inhabitabant, tradiderunt ipſum Duci. Bernhardus autem Comes, quem Dux Henricus ſecum duxerat, coram caſtro Ratzeburg lapſus de manibus Ducis, fugit cum uxore ſua & filiis in Godebuz. Quem mox ſecutus Henricus, expugnavit caſtrum Godebuz, & ſpolia multa ibidem accepit. Fugiens autem Bern-

hardus

hardus Comes ad Bernhardum Comitem de Anahald factum Ducem Saxoniæ per Imperatorem, apud eum ſe continuit. Henricus ergo Leo, ejectis omnibus de favore Bernhardi Comitis exiſtentibus, ſolus potitus eſt omni terra, & cœpit munire caſtra capta, puta Ratzeburg, Godebuz, Sigeberg & Plune, plurimum confidens in potentia ſua & victoriis ſuis.

Viceſimo octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXII. Fredericus Imperator totus infuſus finibus Henrici Leonis Ducis deſtituti, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, in manu valida intravit terram ejus, ejecturus ipſum de terra ſua. Timens autem, ne poſt ipſum inſurgerent inſidiæ, Philippum Archiepiſcopum Colonienſem cum ſuis Principibus præcepit obſervare Brunſwic. Bernhardus vero Dux Saxoniæ & Otto Marchio Brandeburgenſis deputati ſunt Bardewic propter Luneburgenſium inſidias. Ipſe vero Imperator in comitatu ſuo habens Bolizlaum Ducem Bohemiæ, Ottonem Marchionem Miſnæ, Wichmannum Archiepiſcopum Magdeburgenſem, Fredericum Epiſcopum Babenbergenſem, Abbates Fuldenſem, Corbeyenſem & Herſeveldenſem, cum multo robore militari Svevorum, Bayoarorum, Francorum, & convertit exercitum ſuum verſus Albiam. Appropinquante autem Imperatore partibus Henrici, Lodowicus Lantgravius & Hermannus Palatinus, quos Henricus Leo adhuc captivos in Luneburg tenebat, ducti ſunt in Sigeberg, & ibidem artius ſunt cuſtoditi. Henricus autem Leo Dux deſtitutus tunc temporis erat Lubeke conſtitutus, muniens civitatem illam, & erigens multas machinas. Quibus diſpoſitis, in die Apoſtolorum Petri & Pauli abiit Dux Ratzeburg. Mane autem facto ſequentis diei, inde tranſiens, iter ſuum direxit verſus Albiam. Quem ſecuti ſunt omnes, qui in caſtro erant, quaſi deducentes eum cum gaudio. Videntes autem hi, qui de parte Bernhardi Comitis eorum ibidem remanſerant, quod vacuum eſſet caſtrum, repente occupaverunt illud, & capta arce, concluſerunt valvas ejus, & quotquot remanſerant de familia Henrici, ejecerunt foras. Audiens ergo Henricus Leo, quod factum erat in Ratzeburg, frendens animo reverſus eſt ad caſtrum, & invenit contra ſe obſtinatos animos illorum. Tunc miſit repente ad Lippoldum in Sigeberg, & Plüne ad Martradum, ut quantocius venirent cum Holtzatis, ſi forte poſſet ejicere eos, quia pauci erant. Interim venit, qui diceret, jam appropinquare Cæſarem; & ſic imperfecto negotio relicto, abiit amarus valde indignatione animi ſui, & venit Ertheneburg. Ubi videns, appropinquare caſtra Cæſaris, ſuccendit ipſum caſtrum, & ingreſſus naviculam, per devexa Albiæ proficiſcens, abiit Stadis. Fredericus vero Imperator, tranſito flumine Albiæ, venit tandem prope Lubeke, & occurrit ei exercitus Slavorum & Holtzatorum. Woldemarus quoque Rex Danorum cum multa claſſe navium venit ad oſtium Trabenæ, & obſeſſa eſt urbs Lubicana terra marique. In civitate vero Lubeke erant Simon Comes de Tekenenburg, & Bernhardus Comes de Aldenburg Friſiæ, Bernhardus Comes de Welpe, & Martradus Præfectus Holtzatorum cum Emekone de Nemore, & quibusdam aliis Holtzatis, viris ſtrenuis, & multitudine magna civium. Rex vero Woldemarus cum multo comitatu veniens ad præſentiam Imperatoris, ſe ſibi in omnibus familiarem exhibuit, & filiam ſuam filio ſuo Henrico Duci Svevorum deſponſavit. In illo autem tempore obſidionis Dominus Henricus Epiſcopus Lubicenſis in urbe erat, quem adeuntes Burgenſes dixerunt: Rogamus Sanctitatem Veſtram, Venerande Pater, quatenus ad Dominum Imperatorem exeatis, & ei verba noſtra intimetis ſub hoc tenore: Domine Imperator ſervi veſtri ſumus, & Imperatoriæ Majeſtati Veſtræ ſervire parati ſumus. Sed quid contra vos fecimus, quod tanta obſidione a vobis concluſi ſumus? Civitatem iſtam hactenus ex munificentia Domini noſtri Henrici Ducis inhabitavimus, quam etiam ad honorem Dei & robur Chriſtianitatis ædificavimus. Hanc ergo in manus veſtras non trademus, ſed ipſius libertatem viribus & armis, quantum poſſumus, conſtantiſſime tuebimur. Hoc tamen rogamus apud Magnificentiam Veſtram, ut data conditione pacis eamus ad Dominum noſtrum Ducem, percunctaturi ab eo, quid ſit faciendum, qualiter & nobis & civitati noſtræ in præſenti calamitate ſit conſulendum. Qui ſi liberationem nobis promiſerit, juſtum eſt, ut ei civitatem ſervemus: ſin autem, quod placitum eſt in oculis veſtris, faciemus. Quod ſi facere nolueritis, ſciatis, omnes nos pro defenſione civitatis noſtræ magis optare honeſte mori, quam fidei violatores permanentes inhoneſte vivere. Henricus ergo Epiſcopus ad voluntatem civium urbem exiit, & ad Imperatorem properans, verba ſibi commiſſa fideliter peroravit. Fredericus vero Imperator gaviſus de adventu Epiſcopi, eo quod pro fama bonæ opinionis ipſum diligeret, ſic ad ipſum ait: Multum quidem gaudemus de adventu veſtro, venerande Pater, & admodum gratum habemus frui veſtro aſpectu & colloquio. Sed quod cives veſtri arrogantiam verborum nobis offerunt, ac quod civitatem mox nobis non aperiunt, credimus, quod nec vobis nec alicui, qui ſanæ mentis eſt, juſtum eſſe videatur. Fatemur quidem, hanc noſtræ munificentiæ (f. noſtra munificentia) quandoque nepotis noſtri Henrici fuiſſe, ſed ex quo ille propter ſuam contumaciam decreto omnium Principum publicam proſcriptionem meruit, juſtiſſime hanc noſtro vendicamus titulo. Et nunc quidem valet manus noſtra reddere eis, quod meruerunt. Sed quia nos cenſura juſtitiæ omnibus magis patientiam exhibere oportet quam vindictam: ecce in hoc eis conſentimus, ut, ſicut poſtulant, eant ad Dominum ſuum, & cum eo de ſtatu ſuo conferant, unum ſcientes, ſi in redeundo nobis urbem non aperuerint, graviorem de hac mora ſentient ultionem. Epiſcopus ergo reverſus in civitatem, civibus, quæ a Cæſare audierat, nunciavit. Qui ſine mora accepto conductu iverunt Stadium, ubi

ubi Dux erat. Imperator autem conſiderans invaletudinem Epiſcopi, quia crebris accendebatur febribus, miſit ad ipſum Phyſicum ſuum, ut remediis oportunis ei ſubveniret. Poſt aliquot autem dies Burgenſes reverſi cum Guntzelino Comite de Swerin, ex præcepto Ducis in manus Cæſaris civitatem tradiderunt. Verum antequam civitatem ei aperuiſſent, exierunt ad eum rogantes, ut libertatem urbis, quam a Duce prius acceperant, obtinerent, & juſtitias, quas in privilegiis ſcriptas haberent, ac terminos, quos in paſcuis, ſylvis & fluviis huc usque poſſederant, ipſius autoritate & munificentia poſſidere valerent. Imperator vero annuit petitioni eorum, & non ſolum iſta confirmavit, ſed & plura ſuperaddidit. Et quicquid a Duce de telonio ad ſtipendia Canonicorum in Lubeke & Ratzeburg deputatum fuerat, ratum judicavit. Conceſſitque eisdem civibus gratioſe, ut amplius caput eſſent omnium civitatum maritimarum, & quod Conſulatus eorum aurum deferre poſſet, & eo uti, ut milites. Et inſuper omnes impræſentiarum de Conſulatu exiſtentes & in perpetuum futuros aſſumſit de ſpeciali gratia in Conſiliatores Imperii. Comiti autem Adolfo medietatem tributorum totius urbis de teloneis, molendinis & trapezitis in beneficium dedit, eo quod multum Imperio ſerviviſſet, & propter ipſum ad tempus exilium paſſus fuiſſet. Et ita ingrediens urbem, magnifice ſuſceptus eſt cum hymnis & canticis a Clero & populo. Aliquot ergo diebus transactis, Imperator inde regrediens tranſivit Albiam, & caſtra metatus eſt prope Luneburg ad plagam occidentalem. Henricus autem Dux in urbe Stadii erat conſtitutus propter loci firmitatem. Maximo enim vallo civitatem illam circumdederat, & munitiones fortiſſimas cum machinis ibidem conſtruxerat. Videns autem Henricus Leo in arto ſe poſitum, rogavit per nuncios Imperatorem, ut ſalvo conductu ſuo venire valeret Luneburg, ſperans aliquo pacto apud ipſum miſericordiam invenire. Qui cum inter Erthneburg & Bardewic conduceretur, occurrit ei multitudo militum de caſtris Imperatoris, pacifice ipſum ſalutantes. Quibus reſalutatis, non conſveveram, ait, in his conductum alicujus accipere, ſed potius dare. Et ita veniens Luneburg, omnibus modis per internuncios animum Imperatoris lenire ſtuduit. Captivos etiam ſuos, puta Lodowicum Lantgravium & Hermannum Palatinum fratrem ſuum de captivitate laxavit, ſperans, ſe beneficiis his aliquam gratiam mereri. Nihil tamen gratiæ inde conſecutus eſt. Imperator autem inde proficiſcens, curiam apud Qvedelingburg ei præfixit, ut ibi inter Principes, quid de eo fieri deberet, juſtitia mediante decerneretur. Unde gaviſi ſunt omnes amici Henrici Leonis, ſperantes aliquid boni ibidem pro eo ordinandum fore. Ubi cum nihil de cauſa ſua tractatum fuiſſet propter ſeditionem inter ipſum & Bernhardum Ducem Saxoniæ adverſarium ejus Cæſar aliam curiam ei in Erphordiam indixit. Tunc autem temporis Sifridus Archiepiſcopus Bremenſis in plenariam reſtitutionem recepit Stadium urbem cum aliis, quæ ante Henricus Leo de Eccleſia Bremenſi poſſederat. Sexcentas tamen marcas argenti Philippo Archiepiſcopo Colonienſi perſolvit, quem rogaverat, ut cum exercitu veniens, ſtadium expugnaret. Comes ergo de Ratzeburg Bernhardus & Adolfus Comes de Schowenburg & Holtzatia caſtra & provincias ſuas per Imperatorem recuperaverunt. Henricus autem Leo veniens ad curiam ſibi præfixam, ſe totum ſubmiſit gratiæ Imperatoris, projiciens ſe ad pedes Imperatoris. Quem de terra levans, oſculatus eſt non ſine lacrymis utriusque. Et licet Cæſar ſibi miſertus libenter fuiſſet, propter jusjurandum tamen in præſentiarum hoc facere non potuit. Denique cum omnes Principes ad dejectionem ipſius aſpirarent, juravit eis per thronum regni ſui, nunquam ipſum in gradum priſtinum reſtiturum, niſi fieret id de beneplacito omnium. In hoc tamen circa ipſum diſpenſatum eſt, quod patrimonium ſuum, ubicunque terrarum eſſet, ſine omni contradictione liberrime poſſideret. Henricus ergo deſtitutus Dux per triennium terram ſuam abjuravit, ut infra tempus illud terram ſuam nullo modo intraret, niſi per Imperatorem revocaretur. Profectus eſt ergo ad generum (ſocerum) ſuum Henricum Regem Anglorum cum uxore & liberis, & apud eum moratus eſt omni illo tempore. Quem Rex Angliæ honeſtiſſime recipiens, ipſum quaſi Principem ſuper Regnum ſuum conſtituit, & omnes qui ſecum exulabant, donis multis dotavit. Unde quidam Metriſta ſuper caſu iſto lugubri hos verſus fecit:

Quicquid ineſt mundo, mutatur prætereundo,
Quæ ſteterant fundo ſtabili, trepidant ut arundo,
Gloria, Majeſtas, virtus, mundana poteſtas
Res ſubeunt mœſtas, quas & conſumit egeſtas,
Vana ſalus hominis, (claudit miſer omnia finis,)
Vis perit a Dominis. Vana ſalus hominis.
Pompa perit facilis, proſapia ceſſat herilis:
Mors premit hanc ſimilis. Pompa perit facilis.
Cuncta cacumina, cœli lumina ſunt ruitura.
Sola per omnia ſtabunt tempora ſecla futura.
Hinc (ſit) gloria, laus, victoria cunctipotenti,
Qui novit (movet) omnia, & (qui) regit omnia lege potenti. Amen.

De Lucio III. PP. CLXXIX.

Lucius Papa, natione Tuſcus, qui & Humbaldus dictus, ex patre Florentio, ſedit annis IIII. & menſibus II. Hic inſtituit, ut in miſſa Presbyteri concubinarii, quamdiu ab Eccleſia toleratur, & quamdiu non eſt condemnatus, poteſt audiri ſine peccato mortali, & poſſunt ab eo recipi Eccleſiaſtica Sacramenta. Iſte etiam ab urbe expulſus eſt, & multi ex ſuis turbati, oculis ſunt privati, multi quoque in aſinis poſiti,

ti, & everſis vultibus de urbe ſunt portati & evecti, ſecundum Martinum.

Viceſimo nono anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXIII. Henrico Leone in exilio degente, ſecundum Chronica Saxonum, Bernhardus Comes de Anehald accepit Ducatum Saxoniæ, Adolfus vero Comes de Schowenburg duxit uxorem filiam Comitis de Daſſele, agente hoc Philippo Archiepiſcopo Colonienſi, cujus propinqua erat. Cumque Adolfus obtinuiſſet omnem terram patris ſui, ejecit omnes inimicos ſuos de terra, qui in diebus Henrici Leonis contra eum ſenſerant, puta Martradum Præfectum Holtzatorum, pro quo quendam Siricum nomine ſubſtituit, & Heyneconem virum ſtrenuum, ac plures alios, quorum quidam transeuntes ad Regem Danorum, morati ſunt apud ipſum. Alii vero ad Bernhardum Comitem de Ratzeburg euntes, tempus exilii ſui peregerunt. Bernhardus autem Dux Saxoniæ cum Ottone fratre ſuo Marchione veniens Erthneburg, magnificum ſe illic exhibuit, & nobiliores terræ adeſſe præcepit, ut receptis ab eo beneficiis ſuis hominium ei facerent, & fidelitatem ei per ſacramenta jurarent. Cumque ſe ei exhibuiſſent, Bernhardus Comes de Ratzeburg, Jordanus Comes de Dannenberg, Henricus Comes de Lowthe, & Guntzelinus Comes de Zwerin, expectatur Adolfus Comes de Schowenburg & Holtzatia, ſed non venit. Unde ipſum Dux ſuſpectum habere cœpit, & exinde occaſiones diſcordiæ inter eos exortæ ſunt. Bernhardus autem Dux eo tempore ædificare cœpit Lovenburg ſuper litus Albiæ ad orientalem plagam de Erthneburg, & deſolato hoc caſtro, murum, quo cingebatur, deſtruxit, & ex lapidibus illis caſtrum ſuum novum fundavit & firmavit. Tranſitum etiam navium, qui ibi erat, apud Lovenburg eſſe præcepit. Sed cives Lubicenſes coram Imperatore conqueſti ſunt de mutatione illa, quod propter longiorem & difficiliorem viam, maximam haberent in transeundo difficultatem. Quapropter præcepit Imperator, ut apud Erthneburg naves Albiam tranſirent, ut prius. Dux ergo Bernhardus volens nominis ſui oſtendere potentiam, novis exactionibus provinciales ſuos gravare cœpit, & ideo Principatus ipſius verſus eſt ſibi in odium, & gloria ejus ad nihilum redacta eſt. Sifridus quoque frater ejus Archiepiſcopus Bremenſis Comitiam Dithmarciæ Adolfo Comiti adimere conatus eſt, & ad Bernhardum fratrem ſuum Ducem Saxoniæ transferre. Quam Adolfus Comes viribus & armis invito Archiepiſcopo obtinuit, & eam ſui juris eſſe manifeſtavit. Woldemarus Rex Danorum obiit, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, & regnavit Kanutus filius ejus pro eo. Ad quem miſit Imperator Sifridum Archiepiſcopum Bremenſem cum aliis quibusdam Nobilibus pro ſorore ſua, quam pater ejus Woldemarus nuper coram Lubeke filio ſuo deſponſaverat, & ut partem pecuniæ ſolveret, ut ibidem protunc laudatum fuerat. Hæc enim pactio deſponſationis fuit inter Imperatorem & Regem Danorum, ut quatuor milia marcarum argenti puri cum filia perſolveret, & ut in ipſo tempore, quo filiam præſentaret, partem pecuniæ, prout tunc ſibi viſum fuiſſet, ſolveret, & poſt ſex annos deſponſationis, dum nubilis ætas adveniſſet, tota pecunia ex integro perſolveretur. Hæc utrobique literis & ſigillis firmata erant, ut ſiquid horum negligeretur, hæc deſponſatio irrita haberetur. Venerunt ergo ad Egdoram fluvium legati Imperatoris cum CCCC. equis, quibus Adolfus Comes abundanter per triduum neceſſaria miniſtravit. Kanutus autem Rex ſororem ſuam cum indignatione eis tradidit, adjunctis equitaturis cum veſtibus mediocribus non juxta Regalem magnificentiam, & partem quandam pecuniæ, ut dictum erat, perſolvit. Jam enim inter Imperatorem & Regem ipſum diſcordia erat, quia Imperator ab ipſo homagium exigebat, quod ei Rex negabat propter generum ſuum Ducem Henricum, quem de terra ſua ejecerat. Henricus Lubicenſis Epiſcopus obiit feliciter in Domino, ſecundum Chronicam Lubicenſem, plenus meritis, in cujus ſedem ſucceſſit electione Canonica Conradus Secundus, vir literatus & facundus. Hic Conradus non permittebat aliquem Clericum de alieno Epiſcopatu in ſua diœceſi parochiam tenere, dicens, neminem poſſe duobus dominis ſimul ſervire, & ſuper hoc Lucii Papæ literas obtinuit. De ſupra dicto autem defuncto viſio talis fertur facta. Quædam Sanctimonialis in Kevena virgo devota vidit in viſione Dei columbam nive candidiorem volare in ſinum ejus. Quæ dum nimis ex hoc exhilarata fuiſſet, cœpit ei paſtum offerre. Quæ ait: Non comedam: neque enim columba ſum, ſed mercede conducta ſum, ut dicam tibi, quæ ſim. Illa vero timore perterrita dixit: Dic, quid mercedis accipiens huc veniſti, & quæ ſis. Cui illa inquit: Si per circuitum anni ob memoriam mei dixeris pſalmum In exitu Iſrael de Ægypto, dicam tibi, quod cupis. Cumque hoc devotiſſime ſe facturam promiſiſſet, dixit: Ego dicor Henricus, & fui Antiſtes in Lubeke. Cui illa: Ubi nunc eſt converſatio tua? Qui ait: Inter choros Angelorum. Ex qua viſione manifeſtum eſt, ipſum Sanctum Dei eſſe. Bernhardus Dux Saxoniæ cum diverſis novitatibus ſuos provinciales gravaret, ſecundum Chronicam Saxonum, contra Comites Nordalbingiæ, Ratzeburg & Zwerin quædam inepte molitus eſt. Adolfo ſiquidem Comiti omnem terram, quæ Radekowe attinere dicitur, quam Dux Henricus prius habuerat, & Todeslo opidum adimere conatus eſt. Urbem quoque Lubeke ſibi uſurpare tentabat, ſed Imperator eam propter utilitatem tributorum, & quia in fine Imperii ſita eſt, ſibi retinuit, pro qua Duci Bernhardo Hidzakker & XX. manſos valde bonos conſignavit. Quia vero Adolfus medietatem tributorum de urbe Lubicana ex Imperatoris beneficio habebat, ideo ipſam magis Bernhardus Dux impetebat. Comiti vero de Ratzeburg & Comiti de Swerin partem quandam beneficiorum ſuorum diminuere laborabat. Unde commoti ex hoc & conglobati in unum, caſtro ejus Louen-

Louenburg inſidiantes ipſum expugnare cœperunt. Cumque coram eo ordinaſſent obſidionem, & machinas erexiſſent, poſt paucos dies ipſum ſolo æquaverunt. Dux autem talionem eis reddere non valens, Imperatorem adiit, & hæc in præſentia ejus conqueſtus eſt. Illi autem cupientes excutere jugum ejus de cervicibus ſuis, quos ei amicos eſſe ſciebant, de terra fugare conati ſunt. Unde congregato exercitu clam terram Slavorum intrantes, occulto quodam aditu occupaverunt noctu caſtrum Ylowe. Et clanculum illud intrantes, matrem Nycloti, qui Wiztizlai filius erat, inde ejecerunt, & cæteris captivatis, caſtrum ipſum ſuccenderunt, ac depopulata omni terra, reverſi ſunt ad loca ſua cum ſpolio multo. Borwinus vero filius Pribizlai, qui filiam Henrici Leonis exulantis habebat Mechtildem, obtinuit caſtra Roſtok ſcilicet & Mykelenburg cum ſuis urbibus. Nyclotus autem fugiens, ad Ducem Bernhardum ſe contulit. Quem Otto Marchio de Brandenburg frater Ducis Bernhardi in caſtro Havelberg collocavit. Unde frequenter eruptiones faciens, terram Slavorum conſtanter vaſtavit. Quem adjuvabat Germarus Princeps Rugianorum, Bogezlaus vero Dux Pomeranorum fovebat partem Borwini, & ſic conſangvinei illi inteſtina bella ad invicem gerebant. Prævalebat tamen pars Nycloti, eo quod Germarus vir ſtrenuus terram Circipanorum, quæ Tribuzes contigua erat, plurimum vaſtaret. Cumque quodam tempore Borwinus terram Rugianorum piratis vaſtaret, captivatus eſt a Germaro. Qui conjecit ipſum in vincula, & poſtea ipſum miſit Kanuto Regi Danorum, apud quem diu in cuſtodia ſervabatur. Contra Nyclotus cum in terra Bugezlai prædas capere niteretur, captivatus eſt ab eo, & conjectus in vincula. Sed cum diu in cuſtodia ſervatus fuiſſet uterque, tandem ſoluti ſunt ea conditione, ut a Rege Danorum terram ſuam ſuſciperent,& obſides,quos habere voluiſſet, darent. Dederunt ergo obſides XXIIII. inter quos Borwinus filium ſuum dedit, & receſſit a caſtro & urbe Roſtok,tradens illud nepoti ſuo, ipſe vero Ylowe & Mykelenburg in poſſeſſione fortitus eſt, Rege Kanuto ſic diſponente,qui jam terram Slavorum ſibi tributariam facere cogitaverat. Roſtok autem caſtrum ſitum ſuper Warnowe flumen, apud ſe civitatem habebat, quam Pribizlaus Obotritorum Princeps ædificaverat, prout ſupra XVIII. anno Frederici patuit, qui fuit Domini MCLXXII. Quod quidem caſtrum Godeſcalcus Slavorum Regulus fundaverat, cum adhuc in Paganiſmo ſæviret, & Chriſtianos terræ ſuæ contiguos perſequeretur.

Triceſimo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXIIII. Fredericus Imperator in Italiam profectus cum Philippo Archiepiſcopo & filio ſuo Henrico Duce Sveviæ, ac multis aliis Principibus, contra Romanos & cæteros ſibi rebellantes pugnavit, & ex eis in diverſis pugnis & bellis proſtravit circa XXXM. Kanutus Rex Danorum, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, terram Slavorum inceſſanter infeſtabat. Sed Slavi pro poſſe ei reſiſtentes occupaverunt vadum, quod Danos tranſire oportebat, firmantes ex utraque parte caſtella, de quibus piratas eorum jaculando obruerent. Catenis etiam ferreis ſemitam maris claudere tentabant, ſed nihil tali molimine facere poterant. Nam Dani venientes in manu forti, munitiones fregerunt, & infuſi finibus eorum ſicut locuſtæ univerſam faciem terræ repleverunt. Slavi vero impetum eorum ferre non valentes, in caſtris ſuis ſe receperunt. Illi autem abuſi provinciis eorum, comedentes medullam terræ eorum, reverſi ſunt ad loca ſua. Quodam ergo tempore Bugezlaus Dux Pomeraniæ propinquum ſuum Germarum Principem Rugianorum impetebat, talionem ei reddere volens, eo quod idem Germarus Regi Danorum in ſubactione Slavorum promte aſſiſteret, quia, ex quo Chriſtianitatem acceperat, ſub iſtius ditione conſiſtebat. Aſcendit ergo in terram Ranorum cum DCCC. piratis, credens omnem terram illius cum tali populo conſumturum. Germarus autem occurrens ei ſubito, ipſum in fugam vertit. Siquidem Dani non longe inſidias ſibi tetenderunt. Quos Slavi de ſuis eſſe credentes, nihil mali ſuſpicati, remigabant ad eos. Illi autem inſultum in eos facientes cum Ranis, eos inſequuntur, alios quidem trucidantes, alios captivantes & plures mari immergentes. Slavi ergo videntes ſe circumventos, & in perturbatione inopinata conſilium non habentes, mari ſe immiſerunt, & evadere ſperantes natando, aquis præfocati ſunt. Quidam vero litus apprehendentes, relictis navibus, per ſylvas & nemora in locis paluſtribus oberrantes, fame & ſiti perierunt. Germarus autem cæteris obmiſſis, Bugezlaum inſequitur. Ille vero ſaluti ſuæ conſulens, celeri fuga elabitur. At Germarus poſt tergum ejus clamavit, dicens: Quid facis o Princeps Bogezlae? Nonne nigrum & horridum Germarum te ligaturum jactabas. Expecta! expecta! ut ſervum tuum abducas, quem conſortem tuum habere nolebas. At ille fugiens ſalvatus eſt. Sicque humiliatæ ſunt vires Slavorum, & ſervierunt Danis ſub tributo, tradito caſtro Waligaſt in manum Regis cum XII. obſidibus. Philippus Rex Francorum & totus populus, ſecundum Wilhelmum, vidit hoſtiam conſecratam ſanguine profluentem, & corporale in tribus locis, in quibus transponebatur tinctum, & cruore maculatum, & poſt vidit eandem hoſtiam in formam carnis lividæ transformatam. Manee (Emanuel) Rex Conſtantinopolitanus defunctus eſt, vir devotus & juſtitiam diligens. Hic filium parvulum poſt ſe regnaturum reliquit. Erat autem tunc quidam inveteratus dierum malorum Andronicus dictus, filius fratris Regis defuncti. Hic cupiditate regnandi motus, tutorem ſe filii Regis affirmavit, & cœpit regnare quaſi pro puero cauſam acturus, & regnum nepoti fideliter conſervaturus. Cumque tali occaſione involuiſſet, cœpit ſeditiones concitare, & perſecutiones facere in eos, qui de parte Regis defuncti videbantur eſſe. Et cum omnes, qui de

ſua parte erant, exaltaſſet, & alios aut humiliaſſet aut interfeciſſet, fecit occulte Reginam matrem juvenis Regis educi, & in mare præcipitari. Sic quoque omnes, quos in Regno ſibi adverſari timebat, aut vita privabat, aut exilio damnabat. Habebat autem quendam auricularium, ſpecie quidem Monachum, ſed in veritate diabolum, qui ad hominum perditionem ſub ſpecie religionis angelum lucis de ſe formaverat, ſecundum Vincentium, cujus uſus conſilio omnes, quos ille ei ſuſpectos faciebat, hos ille ſtatim exterminio tradebat. Cumque una dierum puer de matris abſentia conquereretur, ille reſpondit: De matris abſentia non ſis ſolicitus: ſalva enim eſt, & in tuto loco conſiſtit. Et cum per ſingulos dies puer moleſtus eſſet, matrem ejus requirendo, ille reſpondit: Mater tua quidem ſalva eſt, ſed ne diutius de abſentia ejus triſteris, ad eam quantocius ibis. Et juſſit occulte puerum educi, & ut matrem ſubmergi. Quo facto, ſponſam pueri duxit in uxorem repudiatis duabus, quas antea duxerat legitime. Poſt hoc dixit ad auricularium ſuum: Quid tibi videtur? Manſitne aliquis in Regno, qui inſidietur adhuc honori meo? Eſt adhuc, ait, unus de cognatis tuis, quem ſuſpectum habeo. Sed quia illum propter nimis propinquam conſanguinitatem vita privare non potes, ideo reclude ipſum in clauſtro Monachorum, ut vel ſic ceſſet tibi vel Regno tuo malignari. Quod cum factum fuiſſet, adjecit: Numquid jam bene ſtant omnia? Ille reſpondit: Bene quidem ſtant omnia, ſed de ſponſa tua non bene ſentio. Ipſa enim videtur contra te amaritudines habere propter prioris ſponſi memoriam. Sed hæc in confeſſione examinanda eſt, ut ſic occulta cordis ejus manifeſta fiant. Tu vero ſimulato vultu Sacerdotis vicem accipias. His auditis, dixit Andronicus ad ſponſam ſuam: Usque quo morabuntur in corde tuo cogitationes noxiæ? Video, in te amaritudines eſſe. Sed vade, & confitere peccata tua, ut ſis a pravitate cordis mundata, & ſic poteris æquanimiter videre faciem meam. Illa autem abeunte, prævenit eam Andronicus, aſſumtoque Sacerdotali habitu, dixit ad eam: Filia, confitere peccata tua, & noli abſcondere a me ſermonem. Vicem enim Chriſti teneo, & quia ipſe novit omnia, nihil abſcondas in tua conſcientia. Illa autem ſimpliciter de venialibus, utpote juvencula, quæ criminalia non noverat, confitente, ille ſubjunxit: Numquid Regem ſincere diligis virum tuum? Ait illa: Diligo quidem Regem, ut Dominum & maritum meum, tamen, ſi filio Regis, qui occiſus eſt, nupſiſſem, ipſum magis diligerem, quia ſibi deſponſata fueram. Nunc autem, quia ſic oportet fieri, iſtum fideliter diligo, & fidem conjugalem integraliter ei reſervabo. His auditis, ille indignans ſurrexit, & abiit, & eam, ut cæteras, repudiatam in exterminium miſit. Poſt hæc cum completa eſſet iniquitas illius, & juſto judicio Deus malitiæ ejus finem imponere decreviſſet, ſenex ille nequam Andronicus conſuluit collateralem ſuum Monachum, dicens: Numquid adhuc ſperandum eſt, quod ablatis æmulis ſecurus ſuper thronum regni mei ſedere valeam? Cui ille reſpondit: Securus quidem vivere poteris, ſed de Monacho illo cognato tuo ſolicitudinem, quamvis modicam, habeo. Qui ſi extinctus fuerit, de cætero ſine omni timore quieſcere poteris. Tunc Rex, miſſo nuncio, illum accerſiri juſſit. Ille, audito nuncio, expavit, & venire diſtulit. Statimque mittens, convocavit amicos & notos, & legationem Regis eis expoſuit, ſeque indubitanter ad mortem vocari ſciens, rogavit eos, ut latenter ſumtis armis ſecum ad Palatium pergant. Qui conſtanter accincti armis & animis ibant ſecum. Veniens autem ad primam cuſtodiam, ſtatim ipſum janitorem interfecit; & idem fecit ad ſecundam. Sicque cum ſtrepitu ingreſſus aulam, dixit Regi: Ecce aſſum. Ad quid enim vocaſtis me? Erat enim Rex cum paucis in cubiculo, quia terrente eum conſcientia ſua de tot & tantis ſceleribus peractis, nusquam audebat tute conſiſtere. Cui Rex: Vocavi quidem te, ſed revertere, unde veniſti, quia inordinate intraſti. Non revertar, ait, ſed ſcio, quod poſt necem multorum etiam quæris animam meam. Et irruit in eum. Ipſe autem fugam iniit, & per quendam occultum tranſitum evaſit, & venit in caſtellum cujusdam Principis, quem idem tyrannus pro cauſa injuſta effoſſis oculis excœcaverat. Dixitque ad illum Principem: En inimici quærunt animam meam. Rogo, ut facias mecum miſericordiam, & præſidio mihi fias. At ille reſpondit: Quamvis injuſtum judicium exercueris in me, probabo tamen, ſi potero, ſalvare te. Et recepit ipſum in caſtrum. Monachus vero, qui ſuus erat conſangvineus, cum cognoviſſet, quod illuc fugiſſet, inſecutus eſt eum. Quem juvabat omnis populus, ſenes & juvenes, eo quod omnibus odioſus eſſet. Et vi tollentes eum de caſtro, reduxerunt in urbem Conſtantinopolitanam, & tractum per plateas, infinitis contumeliis ipſum affecerunt, ac ſine omni miſeratione multiplicibus pœnis animam illam miſeram tandem de corpore excuſſerunt, feceruntque ei, ſicut male egerat proximis ſuis, vindicatusque eſt ſangvis innoxius in illa die. Porro Regnum ejus ad æmulum ſuum Emanuel translatum eſt. Fredericus Imperator, ſecundum Vincentium in Speculo, curiam famoſam celebrari indixit apud Moguntiam in feſto Pentecoſtes, ubi filium ſuum Henricum Cæſarem declarare propoſuit. Et venit ad curiam illam omnis poteſtas & principatus Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Principum ſecularium. Cumque in ſancto die Pentecoſtes jam inſtante proceſſionis hora, Imperator Eccleſiam intraſſet, & coram eo ſederent Summi Pontifices & Principum conventus, ſurrexit Abbas Fuldenſis, & ſic ei locutus eſt: Rogamus Serenitatem veſtram Domine, ut audiatis. Ad hæc Imperator: Audio. Et ille: Domine diu eſt, quod Dominus Colonienſis, qui aſſidet, Fuldenſe Cœnobium, quod gratia Dei & veſtra munificentia regimus, quodam jure ſuo privavit. Cui Imperator: Aſſignate jus, quod dicitis. At ille: Fuldenſis Eccleſia hanc habuit

habuit prærogativam, ab antiquis Imperatoribus indultam, ut quotienſcunque Moguntiæ generalis curia celebratur, & Dominus Archiepiſcopus hujus Sedis a dextris ſit Imperatoris, Abbas Fuldenſis ſiniſtram ejus teneat. Et quia diu Dominus Colonienſis nos in hac parte ſupplantavit, rogamus, ut veſtro interventu hodie locum nobis debitum ſibi non uſurpet. Tunc dixit Imperator Archiepiſcopo Colonienſi: Audiſtis, quid dixerit Abbas? Secundum petitionem rogamus, ut hodie jocunditatem ſolennitatis noſtræ non turbetis, ſed locum, quem ſui juris eſſe affirmat, ei non negetis. Ad hæc verba ſurgens Archiepiſcopus, dixit: Domine, ut ſinceritati veſtræ placet, fiat. Dominus Abbas locum, quem deſiderat, teneat. Ego autem ſalva gratia veſtra ad hoſpitium meum vadam. Cumque jam abire pararet, ſurrexit de latere Imperatoris frater ejus Palatinus de Rheno, & dixit: Domine, homo ſum Domini Colonienſis: juſtum eſt, ut ipſum ſequar, quocunque ierit. Deinde ſurgens Comes de Naſſowe dixit: Et ego cum gratia ſequar Dominum Colonienſem. Similiter & Dux Brabantiæ & alii viri multi dixerunt. Reſpondens autem Lodowicus Lantgravius Thuringorum, qui fuit homo Abbatis, dixit Comiti de Naſſowe: Bene hodie beneficium veſtrum demeruiſtis. Cui ille: Et merui, & merebor, ſi hodie neceſſitas exegerit. Abeunte ergo Archiepiſcopo, Rex Henricus adoleſcens videns, ſeditionem periculoſam fieri, exiliens de ſede ſua, ſuſpendit ſe in collo Archiepiſcopi, & dixit: Rogo te, Pater amantiſſime, ut maneas, ne gaudium noſtrum in luctum convertas. Ipſe quoque Imperator rogavit eum & dixit: In ſimplicitate cordis noſtri, quod dictum eſt, diximus, & vos in perturbatione animi abire vultis. Nolite malum hoc facere, & quietem noſtram in ſeditionem periculoſiſſimam permutare. Cui ille, Non credebam, inquit, quod tantam injuriam in conſpectu Principum mihi inferre voluiſſetis. Ecce in ſervitio veſtro ſenui, & certamen, quod pro vobis certavi, teſtantur cani capitis mei in periculo vitæ meæ multotiens conſtitutus. Et quod majus eſt, proh dolor! animæ meæ tribulationes & anguſtias multas transivi, nec alicubi pro honore Imperii mihi aut rebus meis peperci. In Lombardia enim fidelitatem meam vidiſtis, apud Alexandriam devotionem meam ſenſiſtis, & quæ in Saxonia non ſemel fecerim, ſæpius animadvertiſtis. Et cum in omnibus his nulli ſecundus fuerim, miror, quod hodie Abbatem iſtum mihi præferre volueritis, de cujus præſumtione vos ipſum ſuſpectum habeo, quia, niſi voluntatem veſtram in mea humiliatione ſenſiſſet, nunquam adverſum me calcaneum ſuum levaſſet. Nunc ergo, ſi placet, ponantur ſedes ſolito. Si ſedem meam dejecerit ſine contradictione, ſimilis ſit altiſſimo. Siquidem Archiepiſcopus Colonienſis arrogantiam Abbatis præſenſerat, & ideo cum quatuor milibus & LXIIII. viris armatis ad curiam venerat. Tunc ſurrexit Imperator, & dixit: Innocentiam quidem noſtram in hac impoſitione verbis prætendimus. Sed ſi adhuc diffiditis, juramento nos in præſentiarum expurgare velle non dubitetis. Et extendit manum quaſi jam ſupra reliquias poſiturus. Ad hæc verba requievit ſpiritus Archiepiſcopi, & dixit: Sufficit mihi, quia illa verba pro juramento mihi ſunt, ſed tamen hi, qui cauſa perturbationis hujus fuerunt, non facile ab hac ſuſpicione purgabuntur. Imperator autem dixit Abbati: Oportet vos ab hac juſtitia veſtra, quam exigitis, temperare, & locum Archiepiſcopo ſuperiorem dare. Sedata itaque hac controverſia, coronatur Imperator, & cum Imperatrice & filio coronatis proceſſit. Abbas vero non ſine rubore locum inferiorem tenuit. Cumque per aliquot dies maximo tripudio curia illa celebraretur, una dierum venit turbo vehemens, & ſubito dejecit ſtructuram illam ligneam, in qua ſedes Principum factæ erant, & attriti ſunt in ea XX. homines, & ſic ſoluta eſt curia illa. Tempeſtatem autem illam creditur diabolus feciſſe, iratus, quod ſeditio Principum per ipſum mota in finem deteriorem non perveniſſet. Lodowicus vero Lantgravius Thuringiæ timens indignationem Philippi Archiepiſcopi, ſecutus eſt eum in Coloniam, nec prius ab eo diſceſſit, donec ſedata commotione illa, gratiam ipſius inveniſſet.

Triceſimo primo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXV. Legati mittuntur a Belo Rege Ungariæ ad Philippum Regem Francorum, ſecundum Vincentium, ut daret ei in uxorem Margaretam ſororem ſuam, quondam Reginam Angliæ, Henrici Regis defuncti relictam, ſub quo S. Thomas Canthuarienſis fuit; & Philippus Rex annuit, donaque Regalia ei dedit. Fredericus Imperator & Lucius Papa ad maximam diſcordiam ſunt, ſecundum Vincentium, propter electionem Archiepiſcopi Treverenſis, quorum eligentium una pars Volkmarum elegit, & altera Rodolfum. Cumque inter hos electos ſchiſma eſſet, Volkmarus quaſi de electione præſumens, eo quod a ſaniore parte electus eſſet, ad ſedem Apoſtolicam appellavit, Rodolfus vero electus a parte infirmiore ad Imperatorem ſe tranſtulit. Imperator autem audiens diſſenſionem factam in electione, inveſtituram dedit Rodolfo, Apoſtolicus vero confirmabat electionem Volkmari. Procedente ergo tempore cum Volkmarus ſequeretur curiam Romanam, & pro ſuo negotio ſolicitus eſſet, Papa miſſa Epiſtola, citavit Rodolfum peremtorie, qui tunc apud Imperatorem erat. Quod Imperator audiens, ægre ferebat, ipſum tamen, ne contumax videretur, ad audientiam venire hortabatur, mittens ſecum duos Decretiſtas & duos Legiſtas, qui partem Rodolfi defenderent. Et cum ad judicium perventum fuiſſet, & ex utraque parte plura allegata fuiſſent, nullo dato fine, Rodolfus ad Imperatorem reverſus eſt, Volkmaro apud Papam permanente. Interea Henricus Rex Romanorum filius Imperatoris juvenis & ſuperbus pro Rodolfo Decanum & Canonicos quoſdam Confluentiæ, qui pro parte Volkmari ſtare videbantur, calumniatorie aggreſſus eſt, & ablatis ſtipendiis, domos & poſſeſſio-

ſeſſiones eorum exterminari præcepit. Papa vero exinde magis commotus, Volkmarum ad Pontificatus apicem promovere decrevit. Quod Imperator audiens, per ſuos Papæ mandavit, dicens. Si Volkmarum contra meam voluntatem promoveritis ad Epiſcopatum, omnem familiaritatem inter nos habitam perpetuo exſpiraſſe omnino ſciatis. Taliter ergo ab invicem diſturbati Papa & Imperator, quicquid moliebantur, caſſum fuit. Siquidem inter plurima negotia agebat Imperator cum Apoſtolico de filio ſuo Rege, ut coronam Imperii ſuper caput ſuum poneret. Sed quia placabilem eum non habebat, conſecrationem illius differebat, dicens: Non poſſunt ſimul duo Imperatores regnare, nec filium Imperialibus inſigniri inſigniis, niſi prius pater ea depoſuiſſet. Sifridus Archiepiſcopus Bremenſis, defunctus eſt, ſecundum Egghardum, cui in ſedem ſucceſſit Hartwicus, ejusdem Eccleſiæ Canonicus. Hic Comitiam Dithmarciæ quam Adolfus Comes Holtzatorum vi otinuerat, inſtanter poſtulavit. Adolfus autem Comes animadvertens, in hac poſſeſſione cauſam ſuam eſſe minus juſtam, Comitiam Archiepiſcopo reſignavit, ſed ab eo CC. modios avenæ Stadenſis menſuræ in beneficio perpetuo accepit, literis patentibus firmato. Nobilis quædam Romana Priſcilla nomine, ſecundum Egghardum, filii ſui Theodori pulcritudine permaxime tentabatur. Ipſum namque tenerrime diligebat, & ideo jam adoleſcentem ab oſculis & amplexibus, nec etiam a proprio lecto repellebat. Sed amor hic naturalis tandem in corruptelam degenerans, pro marito ſenatore in remotis partibus exiſtente filius admittitur, & Venerei actus in invicem continuantur. Concepto tandem fœtu, mulier miſera corde & corpore anguſtiata, ſpe tamen veniæ permota, ab orationibus, jejuniis & eleemoſynis non deſiſtebat. Tandem puerum natum occultare volens, peccatum peccato addidit, & ipſum mox natum ſuffocavit & abſcondit. Diabolus autem volens eam confundere, aſſumto habitu clerici, judici & Senatoribus dixit: Audite incredibile auditu, horribile dictu, ſed crudele factu. Mulier iſta Priſcilla, quam bonam & honeſtam reputatis, crudeliſſima eſt & peſſima. Nam de proprio filio ſuo Theodoro conceptum & natum infantem propriis manibus occidit, & in latrinam projecit. Quibus conſternatis & non credentibus ait dæmon: Examinetur ipſa, & interim ignis præparetur, quo, ſi victa fuerit, projiciatur viva: ſin autem, ego in eo comburar. Illa ergo vocata venit, cui Judex aſſurgens, eam juxta ſe poſuit, & dixit: In gravi facto & horribili te accuſat, de quo multum dolemus. Confitere ergo, vel expurga te ab objecto. Acceptis ergo induciis ad reſpondendum, toto corde & corpore provoluta ad pedes Lucii Papæ, facti ſeriem integre ſibi expoſuit, cum multis lacrymis confitendo. Qui videns ejus contritionem, confortavit eam, & ſibi injungens ſolam Dominicam Orationem, exhortabatur eam, ut ad B. Virginem confidenter pro adjutorio recurreret. Quod & devote fecit. Statuto ergo die cum ancilla ſua curiam Judicis intravit, & recepta honorifice ab omnibus, in medio omnium collocatur. Tunc ore omnium clauſo & auribus apertis, judex ait Clerico: Ecce, quam accuſaſti, adeſt. Narra, ſiquid habes contra eam, & reſpondebit. At ille intuens mulierem, mirabatur, quæ eſſet, & ait: Hæc non eſt illa inceſtuoſa meretrix & homicida, quam accuſavi. Hæc enim eſt mulier ſancta & devota. Maria enim Mater Jeſu aſſiſtit ei, & eam cuſtodit. Tunc omnes in ſtuporem verſi, frontes crucis ſignaculo ſignaverunt. Quod diabolus non ferens, quaſi fumus evanuit. Sicque mulier illa liberata eſt ab infamia, & acquiſivit grande nomen in omni populo Romano. Philippus Rex Francorum, ſecundum Wilhelmum, gravatus de intolerabili fœtore platearum urbis Pariſienſis, omnes plateas ejus & vicos fecit duris lapidibus ſterni, per hoc tollere volens antiqvum urbis nomen. Antiqui namque civitatem illam Lutetiam a luti fœtore vocarunt. Sed poſteri hoc nomen propter fœtorem abhorrentes, a Paride Alexandro filio Priami Pariſius nominaverunt.

De Urbano III. PP. CLXXX.

Urbanus Papa, natione Lombardus ex patre Petro, ſedit anno uno & menſibus IX. De iſto Papa propter temporis brevitatem ſcriptura nulla refert opera memoria digna aut Chronicis inſerenda.

Triceſimo ſecundo anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXVI. Monaſterium in Reynevelde fundatur ab Adolfo Comite Holtzatorum, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, & locantur in eo Fratres Ordinis Ciſtercienſis, & perficitur in V. anno poſt inceptionem. Terra Lyvoniæ ad fidem convertitur per Meynardum Sigibergenſem Canonicum Regularem, ſecundum eundem Continuatorem. Cum autem vir iſte devotus per aliquot annos cum mercatoribus illic moratus fuiſſet, & ad ſeminandum Dei verbum gentili illi populo operam dediſſet indefeſſam, ſenſit manum ſuam invalidam ob autoritatis carentiam, licet auditorum devotio non modica videretur. Accedens ergo ad Hartwicum Bremenſem Archiepiſcopum, ſuam intentionem, & populi, cui prædicaverat, devotionem ſibi & Capitulo indicavit. Qui ſperantes ipſum plantando & rigando incrementum Domini percipere, ipſum ad prædicandum gentibus miſerunt, & ipſum Pontificali dignitate ſublimantes, majori autoritate roboraverunt. Ipſe ergo humilis & devotus ſuis auditoribus vitæ ſpargens ſemina arguendo & obſecrando duritiam gentilium fregit, & ipſorum corda ad finem intentum Deo cooperante direxit. Fundata eſt ergo ab eodem Domino Meynardo Sedes Epiſcopalis in Lyvonia in loco, qui Riga dicitur, ubi villa quædam valida erat, quæ fuit locus mercatorum, in honorem Virginis Glorioſæ, & in eodem loco dictus Epiſcopus poſt multos labores fructuoſos defunctus eſt. Cujus ſedem ſortitus eſt Dominus Albertus Abbas de Lucka, vita & opi-

& opinione præclarus, qui tandem ibidem martyrio ab infidelibus coronatus eſt. Eodem in loco poſtea civitas pulcra conſtructa eſt ab eodem Alberto Epiſcopo, prout infra patebit anno Ottonis Quarti V. qui eſt Domini MCCV. Henricus Leo Dominus de Brunſwic & Luneburg, tranſactis jam diebus peregrinationis ſuæ, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, reverſus eſt in terram patrum ſuorum, & ſedit in Brunſwic cum uxore & filiis ſuis, contentus patrimonio ſuo, quod tamen in magna parte a multis occupatum fuerat. Imperator vero verbis conſolatoriis per literas ſuas frequenter ei bonam ſpem faciebat, quam tamen variis præpeditus caſibus, ad effectum minime perducebat. Nam quicquid adverſitatis ei in temporibus illis accidiſſet, ſive a Domino Apoſtolico, ſive a Philippo Archiepiſcopo Colonienſi, aut a Kanuto Rege Danorum, qui filiam Henrici prædicti habebat, ſemper ipſum Henricum ſuſpectum habebat, quaſi per eum aut propter eum ſibi hoc factum eſſet. Ideoque ſuæ cauſæ ſegnius intendebat. In ipſo autem reditu ſuo Henricus Leo audiens, Dominum Hartwicum ad apicem Bremenſis Eccleſiæ ſublimatum, lætatus eſt valde, eo quod quandoque ipſum familiarem ſibi habuerat, dum ſuccedentibus proſperis Notarius in curia ſua extitiſſet, per quem etiam Canonicam portionem in Eccleſia Bremenſi obtinuerat. Et rogavit eum, ut ad familiare colloquium ei occurreret in loco ſibi placito. Qui minime acquieſcens, nec videre nec ſalutare eum dignatus eſt, non adverſitatis, ſed proſperitatis amicus exiſtens. Henricus Rex Romanorum Frederici Imperatoris filius duxit in Italia uxorem, ſecundum Vincentium, Conſtantiam Wilhelmi Siculi amitam, & celebravit nuptias in confinibus Papienſium & Mantuanorum, cui ſolennitati intererant nedum Principes & Nobiles Italiæ, ſed & Alemanniæ. Numerus autem militum, qui in dictis nuptiis fuerunt, eſt XLM. abſque reliquo vulgo. Lodowicus etiam Lantgravius Thuringiæ filius ſororis Imperatoris, repudiata uxore ſua, quam prius habebat, ob titulum conſanguinitatis, duxit in uxorem Margaretam matrem Kanuti Regis Danorum. Quæ dum cum multo theſauro & ſupellectili egreſſa eſſet de terra ſua, occurrit ei Lantgravius ad Egdoram flumen, & ſuſcipiens eam de manu Regis & Epiſcoporum ejus, ibat per viam ſuam gaudens. Adolfus vero Comes de Schowenburg & Holtzatia eos per terram ſuam ducens, largiſſime eis providebat. Defuncto Lucio Papa, cum Urbanus locum ejus ſortitus eſſet, Imperator Fredericus & cum illo ſimiliter diſcordare cœpit, ſecundum Egghardum, eo quod Urbanus ipſum, ſicut & Lucius, impeteret de matrimonio Dominæ Mechtildis, de Epiſcoporum exeniis (xeniis) & de Abbatiſſarum ſtipendiis, ita ut manifeſte ipſum citaret, & excommunicationis maledictionem ei intentaret. Propter quod turbatio non modica in Eccleſia Dei inter hos mundi cardines exorta eſt. Filius buoque Imperatoris Henricus hujus turbationis non parva extitit cauſa & occaſio. Nam in ipſo tempore in Lombardia poſitus, Epiſcopum quendam ad ſe venire juſſit, cui dixit: Dic nobis Clerice, a quo inveſtituram Pontificalem accepiſti? Tunc ille reſpondit: a Domino Papa. Cui Rex rurſum: Dic iterum Clerice, a quo inveſtituram Epiſcopalem accepiſti? Et ille denuo reſpondit: A Domino Papa. Cumque tertio eisdem verbis requiſitionem faceret, dixit Epiſcopus: Domine, nihil de Regalibus poſſideo, nec miniſteriales nec curtes regales habeo. Idcirco de manu Domini Papæ parochiam, cui præſum, teneo. Tunc indignatus Rex præcepit ſervis ſuis, ut pugnis eum cæderent, & in lutum platearum ipſum conculcarent. Quod factum omnibus Principibus & populis diſplicuit, quia poſt Decium nihil tale de Regibus auditum fuit. Adolfus Comes Holtzatorum reædificare cœpit caſtrum ad oſtium Trabenæ, quod a Slavis exuſtum fuerat, quando Fredericus Imperator Lubeke obſederat, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, locum tamen in ædificando mutavit. Nam cum prius in aqua ipſum caſtellum ſitum fuiſſet, ipſe ſuper litus maris in ipſo introitu Trabenæ id fundavit, ut eo facilius piratæ intrantes obrui potuiſſent. Porro cives de urbe Lubicana ex eodem opere valde commoti fuerunt, ex eo quod Adolfus Comes ab eis telonium poſtularet, quod tamen illi unanimiter ſibi dare negabant. Unde grandis controverſia inter eos orta eſt. Dixit enim Comes, telonium ſui juris eſſe, quia tempore Henrici Leonis illic non ſine telonio tranſierant. Alii autem affirmabant, hoc non de jure factum eſſe, ſed propter petitionem ipſius Henrici ad caſtri ſuſtentationem ad tempus permiſſum fuiſſe. Ob hanc ergo contradictionem, quicquid commoditatis in ſuis terminis cives ante videbantur habere in fluminibus, paſcuis & ſylvis, Comes omnino abſtulit. Inſuper etiam quoſdam cives Lubicenſes in opidis Todeslo & Hammeburg præpediendo detinuit, & bona eorum quaſi pro telonii pignore ſibi uſurpavit. Cum autem cives de hoc ſæpius apud Imperatorem conqueſti fuiſſent, & ipſe frequenter ſuos, ad pacem inter eos reformandam delegaſſet, nihil in cauſa profecerunt. Tandem mediante Imperatore de telonio hoc pacto liberati ſunt, ut CCC. marcas argenti Comiti darent, & Comes juri ſuo de telonio amplius requirendo renunciaret. Similiter pro paſcuis, fluviis & ſylvis CC. marcas perſolverent, & ſic a mari usque Todeslo libere fruerentur ipſis, exceptis his, quæ ad ſtipendia Monachorum in Reynevelde deputata fuiſſent. Super his autem privilegiati ſunt ab Imperatore, & hæc in proceſſu temporis a nullo hominum temere variari poſſunt aut mutari. Fredericus Imperator miſit ad Kanutum Regem Danorum legatos ſolennes, ſecundum Chronicam Lubicenſem, pro pecunia, quam pater ſuus Woldemarus cum filia ſua ſuo filio ſocianda policitus fuerat, quam idem Kanutus partim jam exſolverat. Et quia Kanutus Rex pecuniam ſub pacto promiſſam ſolvere recuſavit, idcirco Imperator non ob repudii occaſionem, ſed propter

propter pactionis immutationem Regi ſororem ſuam intactam, cum tali apparatu, quo eam receperat, reſtituit, alia uxore jam filio ſuo Henrico matrimonialiter copulata. Quod Kanutus graviter accipiens, manifeſtas ex illa die inimicitias contra Imperatorem exercere cœpit, ita ut omnem terram Wagirorum, Holtzatorum, Sturmariorum & Polaborum usque ad Albiam ſui juris eſſe diceret, & eam per Slavos, quos ſibi aſtrinxerat, frequenter vaſtaret. Mater etiam ejusdem Kanuti Regis a Lodowico Lantgravio Thuringiæ repudiata, & ad terram nativitatis ſuæ reverſa ſine honore, conqueſta eſt in multis a marito ſuo fuiſſe injuriata. Unde etiam magis ſtimulatus Kanutus, juſtam contra Teuthonicos cauſam ſe habere arbitratus eſt.

Triceſimo tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXVII. Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis, ſecundum Egghardum, congregato exercitu cum manu valida intravit Dithmarciam, ut eos, qui ſibi contradicebant, ad deditionem compelleret. Illi autem pro ſua liberatione multam pecuniam promiſerunt. Sic Episcopus cum magna ad propria reverſus eſt jactantia, credens, ſe in omnibus proſpere egiſſe. Sed ex eodem facto materia, non dico, confuſionis, ſed humiliationis in eadem ſuborta eſt Eccleſia. Nam cum Adolfus Comes Nordalbingiæ & Thidericus Comes de Aldenburg, ac cæteri Nobiles ſtipendium militiæ, quod eis Archiepiſcopus Bremenſis promiſerat, requirerent, ille tam ea, quæ eis promiſerat, quam alia multa ab eo inutiliter conſumta reddere non valens, neceſſitate compulſus, reditus Epiſcopales ad triennium tollere & ſublevare abjuravit, ut ſic infra illud tempus omnia debita ex integro ſolverentur. Archiepiſcopus vero ſolum de his, quæ de Eccleſiarum & cimitiriorum conſecrationibus ſubſequi poterant, ſuſtentabatur. Dithmarci autem pecuniam, quam policiti fuerant, perſolvere non valentes, ad Woldemarum Slesvicenſem Epiſcopum ſe tranſtulerunt, qui erat filius Kanuti Regis Danorum. Hic Woldemarus poſtea a Syenone invitatus ad convivium, inter epularum ſolatia proditioſe occiſus eſt, vir utique dives valde non ſolum in ſtipendiis Epiſcopalibus, ſed & de latiſſimo patris, quod ſibi remanſerat, patrimonio. Sicque datis obſidibus additi ſunt Dithmarci Regno Danorum, ſervieruntque S. Petro in Sleswik, ut ante eidem ſervierant in Brema. Otto Marchio Brandeburgenſis obiit, ſecundum Egghardum, cui in Principatu ſucceſſit Henricus filius ſuus. Hic Henricus hoc anno fundavit Eccleſiam S. Nicolai in Stendal terræ ſuæ.

De Gregorio VIII. PP. CLXXXI.

Gregorius Papa, natione Beneventanus ex patre Alberto, ſedit uno anno & diebus XXVIII. ſecundum Martinum. Hic curiæ Romanæ Cancellarius exiſtens in Papam electus eſt. Ipſe enim zelando pro Terra Sancta, literas miſit ad diverſos Principes & provincias, exhortando eos ad iter ſanctum. Facta etiam pace inter Januenſes & Piſanos obiit immatura morte. Fuit autem literis & facundia præclarus, ſed puritate vitæ præclarior. Cum Baldewinus Rex Jeroſolymorum, ſecundum Vincentium in Speculo, refrenatis undique Chriſtianæ Religionis hoſtibus, Regnum ſuum in omni juſtitia adminiſtraret, manu Domini tactus, qui, quos diligit, corripit, infirmitate lepræ cœpit tabeſcere, & de Regni ſucceſſore ſolicitus eſſe. Ipſe enim filium hæredem non habebat, quia cœlibem agens vitam, in caſtitate Domino famulabatur perpetua. Habebat tamen ſororem, quam cuidam Wilhelmo, nobili & ſtrenuo viro, fratri Conradi Marchionis de Monte ferreo tradiderat, ex qua nepotem parvulum ſuſcipiens, nomen ſuum ei impoſuerat, & Balduinum ipſum nominaverat. Hunc cum eſſet annorum V. de conſilio Domini Patriarchæ & Principum conſenſu ac Templariorum & Hoſpitalariorum militum beneplacito in Regem ungi fecit & coronari. His itaque diſpoſitis, Rex infirmitatis moleſtia deficiens, Regulo parvulo cognatum ſuum Raymundum Comitem de Tripoli in tutorem conſignavit, & tandem in Domino moriens, ſine bono quievit. Parvulus autem Rex anno ætatis ſuæ IX. patrem ſuum moriendo ſecutus eſt. Qui cum honeſte in ſepulcro patrum ſuorum ſepultus fuiſſet, acceſſit mater ad Dominum Patriarcham, & ſic locuta eſt ei: Domine, tu ſcis, quod frater meus mortuus eſt, ſimul & filius meus, qui in Regem per te unctus fuerat & coronatus, & nemo relictus ſit, quem jure hæreditario Regnum contingat præter me, quæ & filia Regis ſum, & ſoror & mater. Nunc ergo rogo, ut miſericordiam mihi oſtendas pariter & juſtitiam, & coronam mihi debitam non mihi deneges. Cui Patriarcha: Scio quidem, quod filia Regis ſis, ſimul & ſoror & mater pueri Regis defuncti. Sed quomodo tibi corona debeatur, non video, cum fœmina ſis, & maxime terra iſta ferociſſimis & innumeris hoſtibus vallata ſit, & idcirco nomine fœmineo non valeat regi, niſi forte per maritum tuum illam obtinere poſſes, ſi tamen idem ad regnum aptus & idoneus inveniretur. Ad quem illa, habeo, inquit, maritum & genere nobilem, corpore validum, virtute præſtantem, qui & gloria ac honore dignus exiſtit coronari, quem, ſi mecum juſtitiam facere volueris, ad præſentiam tuam adducam, ut de manu tua benedictionem pariter & coronam accipiat. Mortuo ſiquidem Wilhelmo Siculo invito fratre ejus Baldowino, alium virum mulier hæc duxerat Gvidonem nomine, quem non longe locaverat, & ipſum ad verbum Patriarchæ coram eo ſtatuebat. Qui mox de aſſenſu illorum, qui de latere Patriarchæ erant, ab ipſo Patriarcha in Regem unctus eſt & coronatus Dominica ipſa, qua cantatur Omnes gentes plaudite. Quæ quidem ſubitanea conſecratio ideo facta eſt, quia non bene ſentiebant de Raymundo Comite de Tripoli, quia idem ad Regnum aſpirans, cum Soldano familiaritatem habere videbatur. Diſplicuit tamen factum iſtud militibus Hoſpitalariis, eo quod ipſum Regnum poſitum eſſet a Baldowino Rege defuncto in manus dicti Raymundi Comitis ad XIIII. annos de conſenſu Principum & militum Regni. Gwido ergo confirmatus

firmatus & coronatus in Regem, miſit ad Primates Regni, ut venientes hominium & fidelitatem ei promitterent, & beneficia regalia de manu ejus reciperent. Inter quos etiam miſit ad Comitem de Tripoli, ut, ſicut præ cæteris dignior videretur, ita præ cæteris Regem ſua exhibitione celeri honoraret. Qui audiens, quod factum eſt, reſpondit nuncio: Baldowinus quidem puer, qui in Regem unctus fuerat, recenter eſt defunctus, & neque, ſi alius Rex eſt, audivi, & tu me dicis ad Regem debere properare. Quis eſt iſte ſermo, quem locutus es? Quis unquam regnavit ſine electione Principum & conſenſu populi? Nemo enim ſe ipſum Regem facere poteſt, niſi tyrannice velit dominari. Omnibus autem notum eſt, Baldowinum Regem me tutorem pueri Baldowini Regis ſtatuiſſe XIIII. annis, quod multorum Principum & Religioſorum militum teſtimonio probare poſſum, quos ſpero propoſitum illius mutare non velle. Quod ſiquidem, quod abſit, fecerint, me tamen ſcias ad Regem tuum venire non velle, quia nihil mihi cum Rege tuo. Quæ enim poſſideo, magis ex libertate quam ex beneficio teneo. His dictis, avulſus eſt ab eo, & ille ad Dominum ſuum reverſus eſt.. Hac ergo occaſione diſcordabant Rex & Comes ille per annum & dimidium, & manifeſtas inimicitias invicem exercebant. Invaleſcebat tamen pars Regis in eo, quod Nobiles Regni veniebant ad ipſum, & homagium ſibi faciebant. Comes vero quaſi fuga lapſus abiit Tiberiadem. Saladinus autem Rex Damaſci, cognita controverſia Regis & Comitis, lætatus eſt valde, quia Terræ Sanctæ ſemper inſidiatus fuit, & tali occaſione introitum terræ habere arbitrabatur. Unde Comiti literas ſcripſit, ipſum conſolando in dolo dicens: Conſtans eſto, quia ſcio, quod injuſte tecum agitur. Tibi enim ex diſpenſatione Baldowini Regis defuncti regnum debetur. Quod ut contra Gvidonem vi obtinere valeas, ego tibi ad contrahendam militiam pecuniam dabo copioſam. Quod ſi hoc modo prævalere non potueris, ego per me ipſum in manu valida veniam, & ejectis hoſtibus tuis de terra, te ſuper omnes Regem conſtituam. Tu tantum jura per legem Dei tui, ut liberum mihi tranſitum per te permittas, & te cum tuis ſalvum ſervabo. Comes ergo ſub juramento aſtrictus eſt Soldano, cujus auxilio multa contra Gwidonem molitus eſt. Saladinus vero collecto exercitu non ſolum ex finibus Regni ſui, ſed etiam de Regnis finitimis contrahens auxilia, ad deſtructionem Terræ Sanctæ ſe paulatim præparabat. Inter hæc fuerunt, qui dicerent de domo Hoſpitalariorum B. Johannis: Vos contra populum Dei inique agitis, & cum Comite conſpirationem feciſtis, quia, niſi ille de vobis confideret, nunquam contra Regem talia præſumeret. His auditis, Rothgerus Magiſter de eadem domo, vir prudens & religioſus, abiit ad Comitem, & ſic locutus eſt ei: Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? Quare contra populum Dei cogitaſti prœlia? Tu cum Juda traditore portionem tuam poſuiſti, dum cupiditate regnandi ſeductus, contra religionem Dei cœli Soldano fidem feciſti. Sed nunc acquieſce conſiliis meis. Reconciliare Deo, quem abnegaſti: reconciliare Regi, quem offendiſti, ne fiant noviſſima tua pejora prioribus. His exterritus Comes dixit: Cur me ſic invadis ſerve Dei? Nonne tu ſcis, quod mecum injuſte agitur? Ego enim de his, quæ juſte poſſedi, violenter dejectus ſum. Recordare, quam rationabili diſpenſatione Regis Baldowini, quam promta voluntate Patriarchæ & conſenſu maturo omnium Nobilium Regni tutelam pueri Regis accepi ad XIIII. annos, ſive idem puer duraret, ſive vita decederet. Et cum jam luce clarius conſtet, me tibi vera fore locutum, tamen ne tantorum videar occaſio malorum, & populi Dei ſim perditio, ecce acquieſco conſiliis tuis, & cum Rege compoſitionem faciam, ſi tamen ea, quæ in negotiis Regni expendi, reſtituere ſpoponderit. His auditis, reverſus Rothgerus venit ad Regem, & audita per ordinem ei expoſuit. Et bonus eſt viſus ſermo in oculis ejus. Rex autem non ſolum ea, quæ expenderat, reddere promiſit, verum etiam ad beneficium ſuum divitias & honores addere ſpopondit. Cumque reverſus eſſet ad Comitem, ut eum ad præſentiam Regis conduceret, mandavit ei per ſuos Comes dicens: Vide, ne per viam, qua veneras ad me, revertaris, quia inſidiæ ibi ſunt. Filius ſiquidem Saladini latenter terram intraverat, Comite tamen conſcio, & cum X. milibus conſiſtebat in valle Chanaan. Quidam etiam Canonicorum veloci curſu venientes, affirmabant, caſtra hoſtium prope eſſe, eorum præſidium flagitantes. Quibus auditis, Rothgerus Magiſter Fratrum S. Johannis divertit ad Magiſtrum Templi, qui non longe in caſtello Saba cum quinquaginta militibus conſiſtebat. Conſilio autem habito, miſerunt exploratores, qui reverſi dixerunt, non niſi duo milia eſſe. Illi enim inſidias in montibus ex utraque parte non attenderant, & ſic exploratores deluſi ſunt. Milites autem Chriſti gaviſi ſunt, dicentes: Tradidit eos Dominus in manus noſtras. Cumque aſcenderent ad eos, illi fugam ſimulabant, donec inſidiæ, quæ latuerant, exſurgerent. Et ſic circumdantes omnes illos, in ore gladii eos percuſſerunt. Militibus ergo Chriſti in Domini confeſſione occumbentibus, illi cum gaudio ad ſua reverſi ſunt. Saladinus autem audiens, Rothgerum cecidiſſe, lætatus ait: Nunc concluſi ſunt Chriſtiani in manibus noſtris, quia mortuus eſt ductor eorum. Admoto ergo exercitu cum multitudine gravi, intravit Terram Sanctam per pontem Tiberiadis, & juxta Saffret caſtra metatus eſt. Rex autem Ieroſolymorum cum omnibus terræ Primatibus, inter quos Epiſcopi erant cum ligno Domini, occurrit ei, & e regione caſtra metatus, montana erant inter eos. Cumque per aliquot dies in excubiis fuiſſent, & utrobique ad invicem accedere formidarent, Saladinus cum omni multitudine Tiberiadem reverſus eſt. Populus autem Domini credens, eum fugam inire, aſcendit in montana. Saladinus autem expugnavit Tiberia-

Tiberiadem, & ſuccendit eam igni. Comes vero de Tripoli diſsvaſit militibus Chriſti aſcendere in montana, dicens: Non aſcendatis in montana, quia impetum Saladini ferre non poteſtis. Sed ſi ille terram exire diſpoſuerit, victoriam maximam reportabitis. Caſtrum autem, quod ſuccenſum videtis, meum eſt. Non ergo ſit vobis cura de eo: ego jacturam hanc libenter ſuſtinebo. Ille vero etſi fraudulenter, prudenter tamen locutus eſt. Sed non eſt conſilium contra Dominum, qui propter malitiam hominum terribile ſuper terram illam exercere voluit judicium. Cumque omnino cum Saladino pugnare decreviſſent, Comes ſubtractus ab eis cum ſuis, intravit caſtrum firmiſſimum. Saladinus autem cognoſcens, Chriſtianos aſcendiſſe in montana, & ibidem per biduum ſiti exaruiſſe tam homines quam jumenta, dixit ſuis: Filii mortis ſunt homines iſti, quia non ſolum ſiti defecerunt, ſed cum ſint pauci numero, effugium eis ipſa negabit loci anguſtia. Appropinquante ergo parte adverſa, ordinata eſt acies Chriſtianorum, & erat Rex in capite cum Epiſcopis & victorioſiſſimo ligno ſanctæ crucis. Quem ſequebantur Templarii & Hoſpitalarii cum Baronibus, militibus & populo terræ. Sicque deſiderata congreſſione facta, confligunt fideles cum infidelibus. Sed Chriſtiani amore mortis animati, audacter irruerunt in eos, & vi hoſtiles acies irrumpentes, manus ſuas Domino conſecraverunt. Cecideruntque adverſarii a dextris & a ſiniſtris. Sed quia ſiti exaruerant, infirmati ſunt, nec fuit, qui adjuvaret. Et prævaluit pars adverſariorum, & captivatus eſt Rex, Epiſcopi truncati ſunt, & Crux Domini a ſuis hoſtibus capta eſt, omnesque fere aut occiſi ſunt gladio, aut hoſtilibus manibus comprehenſi. Fit ergo clamor gentilium ad cœlum, blaſphemantium nomen Domini, & ſubſannantium populo Dei. Sequenti die inter ipſa funera thronum ſuum Saladinus erexit, ponensque coram ſe crucem Domini, circumſtante multitudine Procerum ſuorum, præcepit adeſſe multitudinem captivorum Chriſtianorum, ponensque in cœlum os ſuum, ſic omnibus locutus eſt: Vos eſtis infelices illi cultores illius Nazareni, qui dicitur Jeſus, qui dudum a Judæis in terra iſta crucifixus eſt, quem quidem vos vana ſuperſtitione deluſi, Deum veſtrum creditis, & mutato ritu ſacrificiorum, qui ab antiquis patribus in Lege Dei ordinatus eſt, pro carnibus & ſanguine hoſtiarum, pauxillum panis & vini ſub ſacramento carnis & ſanguinis illius crucifixi offertis. Et hac præſumtione diu terram meam & patrum meorum vobis uſurpaſtis. Sed nunc, quid poſſit Deus veſter, vidiſtis. Unde per virtutem Dei mei Mahumet manum meam excelſam vidiſtis. Eligite ergo unum e duobus, aut mihi conſentientes Deum meum adorate, aut ſub cruce Dei veſtri decollationis ſententiam accipite. Cui milites reſpondentes dixerunt: Veri Dei Jeſu Chriſti cultores ſumus Nazareni, qui opere Spiritus Sancti de immaculata virgine conceptus & natus eſt, & pro peccatis omnium in ſe credentium in hac terra crucifixus, non ſolum de morte reſurrexit, verum etiam ad cœlos aſcendit, pro cujus nominis amore bonum certamen certavimus, & curſum conſummare felici perſeverantia optamus: Hunc adoramus, hunc laudamus, hunc Deum & Dominum omnium confitemur. Illum vero Mahumet filium perditionis, quem Deum tuum dicis, irridemus, qui ſuis præſtigiis ſeduxit corda hominum ſimplicium, ipſumque negamus, exſecramur, & ſimiliter te cum tuis tortoribus deſpicimus. His dictis, omnes a conſpectu ſuo ejecti ſunt, & altera die Templarii & Hoſpitalarii decollati ſunt, eo quod illos præ cæteris exoſos habuerit. Occiſo ergo populo Dei, Saladinus obtinuit totam terram, & depopulatis omnibus civitates cunctas munitas percuſſit in ore gladii, omnia quoque loca ſancta deſtructa ſunt. Religioſæ etiam perſonæ virorum & mulierum aut trucidatæ ſunt, aut in captivitatem ductæ. Primo namque Saladinus obtinuit Akron, deinde venit Surs, quod alio nomine Tyrus dicitur, & per menſem impugnavit eam. Quam cum capere non poſſet, eo quod Comes de Tripoli eam fortiter defenderet, abiit Sidon (Sidonem), & cepit eam. Deinde expugnavit Beleth, & poſtea Baruth (Berythum). Quam cum obtinuiſſet, creavit ſibi nomen novum, quod ibidem coronatus eſt, & Rex Babyloniæ ſalutatus. Inde via, qua venerat, reverſus venit Aſcalonem, & eam obſedit, quam Fratres de Hoſpitali fortiter munierant. Quam cum expugnare non poſſet, dixit Regi captivo Gwidoni: Perſuade populo tuo, ut tradant mihi civitatem hanc, & alias, quas tenent Templarii, & ego te a captivitate relaxabo & XXX. de nobilioribus tecum. Qui lætatus miſit ad Aſcalonitas, & eis ſic locutus eſt: Rogo, ut faciatis mihi miſericordiam, & liberetis me a captivitate, & viros, qui mecum ſunt, quia ſic & ſic Saladinus locutus eſt. Qui reſponderunt: Tu quidem Rex noſter eras, ſed nunc nec te ipſum nec alios ſalvare potes. Et ideo ſcias, quod civitatem Domini gentibus non trademus. His auditis, Saladinus fortius impugnavit civitatem, erexitque contra eam machinas, & fregit cum eis munitiones, & turres dejecit. Quod videntes, qui intus erant, pro liberatione Regis obtulerunt civitatem. Quam Saladinus tunc acceptare noluit ſub conditione priori. Sed Rex tandem cum paucis liberatus eſt, & qui in civitate erant, exierunt illæſi. Saladinus vero intravit eam. Poſt hæc convertit exercitum ſuum ad expugnandam Urbem Sanctam Jeruſalem, & obſedit eam. Quidam autem de melioribus, qui in ea erant, animaverunt cæteros, dicentes: Pugnemus viriliter, & moriamur cum fratribus noſtris. Nonne iſte eſt locus Dominicæ Paſſionis, in quo Chriſtus pro nobis mortuus eſt. Alii autem, qui nondum mori parati erant, pro ſua liberatione miſerunt legatos ad Soldanum. Qui propter frequentes oblationes peregrinorum credens, civitatem opulentiſſimam eſſe, infinitum aurum poſtulavit ab eis, ut ſcilicet quilibet pro ſua liberatione daret mille Byzanteos. Sed cum multo minus exhiberent, tandem poſt multas alter-

altercationes deventum eſt ad hoc, ut præter majores & ditiores quilibet maſculus daret X. aureos, & fœmina V. & qui hanc pecuniam dare non poſſent, manerent ſervi & ancillæ gentium. Cum autem Saladinus ſic obtinuiſſet Sanctam Civitatem, non pepercit manus ejus Sanctuario Dei, ſed ipſum templum ſtabulum fecit equorum, omni ornatu ejus deſtructo in contumeliam Chriſtianæ Religionis. Sepulcrum tamen Dominicum religioſis viris ſub tali conditione commiſſum eſt, ut tributum de oblationibus peregrinorum annuatim ſolverent. Statuit inſuper Saladinus, ut quilibet peregrinus, qui Sepulcrum Domini in poſterum viſitaret, unum Byzantheum aureum pro conductu ſolveret, & quod nullus eorum arma ſecum deferret. Sicque humiliata civitate ſancta, renovatum eſt illud lamentabile carmen Jeremiæ Prophetæ: Quomodo ſedet ſola civitas plena populo, &c.

Triceſimo quarto anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXVIII. Maxima multitudo Judæorum habitabat Pariſius, ſecundum Vincentium, quæ de diverſis orbis partibus ob diuturnitatem pacis ibidem convenerat, & in tantum ditati erant ibidem, quod fere medietatem urbis Judæi ſibi vendicaſſent, ſervos autem & ancillas Chriſtianas in domibus ſuis habebant, qui etiam cum eis Judaizabant, cives vero & milites ac ruſticos de ſuburbibus, opidis & villis uſuris ſuis valde gravabant. Sed & vaſa ſancta nomine vadii tenentes, offas vini de calicibus comedebant, & de ipſis bibebant. Quidam etiam ex eis crucem auream & libros Evangeliorum auro & gemmis ornatos cum aliis vaſis ab officialibus Regis perſcrutari timentes, in cloacam, ubi ventrem purgare ſolebant, proh dolor! projecerunt. Exiit ergo Edictum a Rege Philippo, ut omnes Judæi de Regno ſuo expellerentur. Propter quod Edictum quidam Judæorum converſi ſunt ad fidem, quibus Rex omnes poſſeſſiones ſuas conceſſit. Quidam vero Prælatos, Principes & Barones muneribus corruperunt, ut animum Regis a propoſito revocarent, ſed fruſtra. Capti ergo ſunt hoc anno omnes Judæi per totam Franciam in Synagogis ſuis in Sabbatho ante Lætare; & primo quidem ſpoliati ſunt veſtibus, auro & argento, eisque ejectis, & poſſeſſionibus eorum mobilibus & immobilibus ad fiſcum Regium devolutis, Rex omnes eorum Synagogas, quas ſcholas ſuas vocabant, mundari juſſit, & eas contra voluntatem omnium Principum in Eccleſias dedicari fecit, ac altaria in eis fieri & conſecrari, ut, ubi Chriſtus prius more Judæorum blaſphematus eſſet, amplius a Clero & populo die noctuque laudaretur & benediceretur. Philippus Archiepiſcopus Colonienſis Philippum Regem Francorum, ſecundum Wilhelmum, & Baldowinum Comitem Hannoniæ terrore ſuo ad hoc coëgit, ut ipſi proprias terras ſuas longe lateque incendiis vaſtarent, ne prædictus Archiepiſcopus cum ſuo exercitu valeret ad eos pervenire. Hic Philippus Archiepiſcopus in feſto Palmarum ſolennem curiam Coloniæ tenuit, cui Philippus Comes Flandriæ, Lodowicus Lantgravius Thuringiæ, Epiſcopi Monaſterienſis & Eyſtenſis (f. Eyſtadenſis), ac omnes Nobiles terrarum eorundem numero circiter IIIIM. militum intererant. Unde indignatus Fredericus Imperator, & oblitus ſervitiorum illius, contra Archiepiſcopum præfatum cum Rege Francorum eſt confœderatus. Et ob hoc pontem per Moſellam flumen fieri juſſit. Sed Archiepiſcopus Dei fultus auxilio ipſum pontem violenter abſtulit, & omnes machinationes ejus eliſit. Lubicenſi Eccleſia orbata Paſtore ſuo, ſecundum Chronicam Lubicenſem, Hartwicus Bremenſis Archiepiſcopus videns Canonicos ejuſdem Eccleſiæ ſegniter agere circa electionem novi Epiſcopi, huic ordinationi ſe inſeruit, & Canonicos omnes per literas in Hammeburg in Epiphania Domini citavit, cum eis ſuper eodem negotio colloquium habiturus. Qui cum in Stadio poſitus eſſet, propter glacies hyemales flumen tranſire non poterat, ſicque caſſo itinere Canonici ad loca ſua reverſi ſunt. Circa feſtum vero Purificationis Mariæ Archiepiſcopus venit Lubeke, & invenit eos diſcordantes in electione. Major namque pars convenerat in Abbatem Herſeveldenſem fratrem ipſius Archiepiſcopi, pars vero altera in David Præpoſitum ejusdem Eccleſiæ. Cumque neutra pars prævalere poſſet, pari voto & unanimi conſenſu convenerunt in perſonam Domini Theoderici, qui Præpoſitus erat in Sigeberge, virum juſtum, pium & manſvetum. Qui cum abſens eſſet, & a Canonicis ſibi de electione intimatum eſſet, cœpit omnibus modis recalcitrare, plus oneris quam honoris ſibi impoſitum eſſe proclamans, nec ſine lacrymis id affirmans. Non ſum, inquit, Propheta nec filius Prophetæ. Cum autem ad exhortationem Archiepiſcopi & Adolfi Comitis conſenſum dediſſet, nec temere aliquid aggredi videretur, manſit in Præpoſitura ſua toto illo anno, donec circa Bremam revertente Imperatore de Italia, occurreret ei cum Archiepiſcopo in Ghillenhuſen. Ubi accepta Epiſcopali inveſtitura de manu ipſius, reverſus eſt cum Archiepiſcopo Bremam. Sicque Dominica Gaudete in Domino unctus oleo ſanctificationis conſecratus eſt, & infula decoratus. Inde vero ab Adolfo Comite honorifice deductus eſt in Lubeke, & a Clero & populo ibidem receptus.

De Clemente III. PP. CLXXXII.

Clemens Papa natione Romanus ex patre Leone, ſedit ſex annis & XVI. diebus, ſecundum Martinum. Hic ſtatuit, quod tempore feriarum non fiat traductio ſponſarum, puta a Dominica ante Aſcenſionem Domini usque ad octavas Pentecoſtes, a Dominica Adventus usque ad octavas Epiphaniæ, & a Dominica Quadrageſimæ usq; ad octavas Paſchæ. Etiam ſtatuit, ut, qui ſibi procuraret abſcindi virilia, nullo modo celebraret Miſſam, & ut nullus Clericus pugnet in duello, nec pro ſe pugiles introducat.

Triceſimo quinto anno Frederici, qui eſt Domini MCLXXXIX. Philippus Rex Francorum, ſecundum Wilhelmum, Deo vovit, quod omnes

omnes veſtes ſuas, quamdiu viveret, pauperibus & Eccleſiis Dei intuitu donaret, malens nudum Chriſtum in pauperibus veſtire, quam hiſtrionibus & adulatoribus veſtes dando peccatum committere, cum hiſtrionibus dare ſit dæmonibus immolare. Ad vindictam zeli domus Dei & ad ultionem innoxii ſangvinis effuſi, glorioſi Principes terrarum & Nobiles univerſi unanimiter ad expeditionem Ieroſolymitanam aſpirabant, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, & ſignati ſigno crucis ſanctæ in remiſſionem ſuorum peccaminum ad iter ſe diſponebant. Inter quos præcipuus & ſignifer erat Dominus Fredericus Imperator, qui expeditionem prædictam prudenter ordinans, præcepit Imperii ſui peregrinis tam equeſtribus quam his, qui navigio ituri erant, ut adveniente Majo omnes parati eſſent. Cum eo autem iter ſanctum arripere conati ſunt Reges hi, Philippus Rex Francorum, Henricus Rex Anglorum, & Wilhelmus Rex Arragoniæ; ac Principes, ſcilicet Archiepiſcopi, Robertus Rhotomagenſis, Richardus Canthuarienſis, Henricus Treverenſis, Bernhardus Remenſis & Bertoldus Salzburgenſis; Epiſcopi vero Philippus Beluacenſis, Conradus Carnotenſis, Hermannus Metenſis, Henricus Conſtantienſis, & Bertoldus Wormacenſis; Duces vero Burgundiæ, Sweviæ, Lotharingiæ & Auſtriæ; Comites quoque Flandriæ, Hollandiæ, Gelriæ, Sancti Pauli & Campaniæ, cum multis Nobilibus, Baronibus & militibus provinciarum diverſarum. Imperator vero Moguntiæ per prædicationem Godefridi Herbipolenſis Epiſcopi apud Goslariam pro diverſis negotiis Regni tractandis curiam generalem indixit, ubi quosdam Principes diſcordantes reconciliavit, quædam etiam caſtella propter latrocinia, quæ de eis dirimi præcepit, ut ſic pacatis omnibus iter propoſitum tanto devotius quam liberius expleret. Henricum Leonem Dominum de Brunswic etiam adeſſe mandavit, ut diſcordiam inter ipſum & Bernhardum Ducem Saxoniæ pendentem ſopiret. Accedente ergo veris tempore Fredericus Imperator iter ſalubris peregrinationis arripuit. Procedens ergo de Ratiſpona cum ſuo exercitu, innumera multitudine hominum diverſarum provinciarum ſuum exercitum præcedente, venit in Auſtriam. Cui occurrit cum multo comitatu Dux ejusdem provinciæ, Imperatorem honeſte ſuſcipiens, & in urbe Viennenſi ipſum jocunde recreans. Inde circa feſtum Pentecoſtes procedens, venit ad Portam Regni Ungariæ. Quem Rex lætanter ſuſcipiens, omnem decentiam ei per feſtum exhibuit. Inde vero Rex Imperatorem deduxit in urbem Attilæ, ubi per quatuor dies venationi intendens, inde proceſſit, & venit ad fluvium, qui Sowa dicitur, ubi multitudo exercitus Imperialis numerata eſt, & inventa ſunt quinquaginta milia militum & centum milia armatorum ad bella valentium. Ibique ſedens pro tribunali judicia ſua exercuit, ibique duo mercatores decollati ſunt, & quatuor clientibus manus ſunt amputatæ, quia pacem in exercitu irritam fecerunt, & juratam fregerunt. Profecti autem inde venerunt ad Marowa fluvium, ubi Rex Ungariæ Imperatori multa plauſtra miſit cum farina onerata, ibique Rex valedicens Imperatori, dedit ei quatuor camelos pretioſis muneribus oneratos, ad valorem quinque milium florenorum. In ipſa die venit ad Imperatorem Dux Græciæ, dans ei vas aureum, quod duabus anſis levari conſvevit, & tanta victualia, quæ exercitui ad octo dies ſufficerent. Omnes autem arctas vias Dux Græciæ ſibi aperiri fecit, & deduxit ipſum per Bulgariam circa feſtum Johannis Baptiſtæ. Et per nemora difficilia pergentes, venerunt Ravenelle, quod caſtrum firmiſſimum erat. Et inde caſtra moventes, venerunt Ymopolim civitatem magnam, ſed deſertam, in qua dum totus exercitus hoſpitatus fuiſſet, vix alternæ domus inhabitatæ ſunt, ibique per tempus aliquod morati ſunt. Cui exercitui fideli invidens Dux de Brandiz, qui eſt in confinibus Bulgariæ, feſtinus præcurrit ad Regem Conſtantinopolitanum, & dixit ei: Quid hoc facere voluiſti, ut hominibus tam impiis tranſitum per terram tuam præbeas? Non parcit manus eorum alicui civitati, ſed omnia vaſtantes ſuæ ſubjiciunt ditioni. Unde pro certo ſcias, ſi terram tuam intraverint, te de ſolio tuo ejicient, & Imperium tuum obtinebunt. His verbis nimis credulus Rex & exterritus nuncios Imperatoris, qui pro ſalvo conductu venerant, puta Epiſcopum Monaſterienſem & Reynerum Comitem de Naſſowe cum quingentis militibus comprehendi fecit & captivari. Imperatore vero in Ymopoli urbe moram faciente, ipſe miratus eſt, quod non redirent hi, quos ad Regem pro bono pacis miſerat. Cumque diutius exſpectaſſet, & ſui non eſſent reverſi, indignatus omnem circa regionem vaſtare cœpit, & ad inopiam maximam terram illam in omnibus ſuperabundantem perduxit. Tranſactis ergo aliquot hebdomadibus, caſtra moverunt de illo loco, & venerunt Andropolim, ubi per VII. hebdomadas hoſpitantes, ſimilia perpetraverunt, ibique reverſi ſunt nuncii Imperatoris cum obſidibus quinquaginta, firmam pacem & omnia, quæ Imperator optabat, afferentes. Acceptis ergo obſidibus in media Quadrageſima, relicta Andropoli proſpere procedentes, in Paſcha venerunt ad Brachium S. Georgii, ibique caſtra metantes, ſuum Paſcha cum gaudio celebrabant. Proxima vero die claſſem intrantes, tranſierunt vadum. Quibus Rex tot naves providerat, ut omnis exercitus cum ſuis attinentiis transmearet. Poſt maris ergo tranſitum cum adhuc exercitus Dei in terra Regis Græcorum eſſet, propter obſides, quos ſecum tulerant, occurrerunt eis Turſi, inſidias tendentes. Quos illi primo non attendebant, quia pauci erant, nec eos malum machinari cogitabant. Illi vero de die in diem multiplicabantur ſicut arena maris, & nocte ac die erant circa ipſos. Cumque concluſi eſſent in manu hoſtili, non tamen a cœpto itinere ceſſabant. Jam enim Rumeniam terram deſertam & inviam intrabant, & defecerunt jam panes in ſacculis eorum. Fuerunt tamen

tamen inter eos, qui panes mellitos, cum in abundantia eſſent, ſibi præparaverant, & ex eis ſuſtentabantur. Qui vero ſimile opus non fecerant, aut carnibus equinis & aqua, aut radicibus veſcebantur, aut fame usque ad mortem affligebantur. Cumque vires ad ambulandum non haberent, ceciderunt in faciem ſuper terram, ut martyrium pro nomine Domini ſuſciperent. Inimici vero irruentes ſuper eos, ſine omni miſeratione eos trucidaverunt. Sic enim Chriſtiani ordinabant acies ſuas, ut pedeſtres & infirmi medii eſſent, equeſtres vero propter inſultum hoſtium a dextris & a ſiniſtris procedebant. Sæpius etiam exercitus Chriſti inſultum in hoſtes faciens, proſtravit quandoque ad tria milia, quandoque ad V. milia ex eis, nec tamen ceſſabant inſequi eos. Imperator vero quamvis ſe circumventum hoſtibus non dubitaret, non dimiſit tamen obſides, quos tenebat. Cum ergo poſt longam famis maciem populus Dei ſperans refectiones invenire, & poſt diutinos labores requiem, ecce filius Saladini Imperatori mandavit, dicens: Si per terram meam ſecurum habere vis tranſitum, de quolibet tuorum aureum mihi dabis Byzanteum. Quod ſi non feceris, ſcias, quod in craſtino bello te excipiam. Cui Imperator reſpondit: Inauditum quidem eſt, quod Romanorum Imperator ulli mortalium tributa unquam ſolverit, ſed ipſe ea magis exigere conſvevit quam ſolvere, tamen, quia exhauſti ſumus viribus, & ut cum pacis quiete viam noſtram facere valeamus, unum denarium, qui maulat dicitur, tibi voluntarie perſolvam. Quem ſi acceptare volueris, bene quidem: ſin autem; pro nomine Chriſti libenter tecum præliabimur. Eſt autem maulat de viliore numiſmate, qui nec totus eſt aureus nec totus cupreus. Nuncius itaque reverſus intimavit hæc domino ſuo. Imperator vero convocata ſaniori parte exercitus ſui, quod agebatur, expoſuit. Ad hæc omnes illi uno ore reſponderunt, dicentes: Bene quidem, ut Imperialem decet Majeſtatem, reſpondiſti tyranno. Nos tamen ſcias nullam pacis conditionem, quia nihil niſi vincere aut vinci cupimus. Placuit autem Imperatori tanta virorum Dei conſtantia, & illuceſcente aurora ordinata acie, filius ejus Dux Sweviæ cum fortiſſimis bellatoribus in fronte ſtetit. Ipſe vero Imperator cum reliquis hoſtes, qui a tergo inſiſtere vellent, percuſſurus accingitur. Pugnabant ergo Chriſti milites animis & viribus, & qui Martyrum olim roborabat conſtantiam, ipſe horum etiam firmabat perſeverantiam. Cadebant autem adverſarii a dextris & a ſiniſtris, nec erat numerus certus interfectorum. Sicque vi portas irrumpentes, omnes, qui in Iconio urbe, coram qua præliabantur, erant, percuſſerunt in ore gladii. Reliqui vero in caſtris, quæ civitati conjuncta erant, ſe receperunt. Et ſic humiliatis hoſtibus intus & foris, per triduum in ipſa civitate Turcorum capitali morantes, ſe victualibus civium recreaverunt. Tunc Soldanus honorabiles nuncios oneratos muneribus Imperatori miſit, dicens: Bene quidem Domine Imperator in terram meam veniſti, ſed quod juxta magnificentiam tuam a nobis receptus non es, tibi quidem glorioſum eſt, ſed nobis ignominioſum. Iſta tamen præter voluntatem meam acta ſcias, quia in lecto ægritudinis decumbens, nec mei nec aliorum compos eſſe valeo. Nunc ergo rogo, ut mecum miſericordiam facias, & pro conditione pacis obſides, quoscunque volueris, recipias. Quæ Imperator acceptavit, & ſecundum beneplacitum ſuum pax firmata eſt. Procedens ergo inde, pertranſivit terram Armenorum, & pervenit ad flumen Saleph, ubi caſtrum ejusdem nominis ſitum eſt. Quo cum perventum fuiſſet, propter nimiam æſtus intemperiem pulveriſque ſqualorem, Dominus Imperator in eodem fluvio lavari ſimul & refrigerari diſpoſuit. Siquidem idem fluvius non multum latus fuit, curſum tamen velocem propter montium circumgyrationem habebat. Aliis ergo ad vadum tranſeuntibus, ipſe multis invitis aquam ingreditur, ſperans, ſe natando poſſe transmeare. Sed impetu fluminis arreptus, quo nollet, vi trahitur, & priusquam ſui ſibi ſubvenire potuiſſent, aquis ſuffocatus periit. Fit ergo mœror omnium una voce plangentium: Quis nos conſolabitur in hac peregrinatione noſtra, quia cecidit propugnator noſter? Multo ergo ploratu & ululatu Dei populus tabeſcebat, ſed filius ejus conſolabatur eos, dicens: Pater quidem meus defunctus eſt, ſed vos conſtantes eſtote, & videbitis auxilium Domini ſuper vos. Et quia idem filius Dux ſcilicet Sweviæ in omnibus prudenter ſe gerebat, omnes, defuncto patre, principatui ejus ſe ſubdiderunt. Qui ultra progredientes, pervenerunt Antiochiam. Princeps autem Antiochiæ filium Imperatoris cum ſuo exercitu reverenter ſuſcipiens, ipſam urbem ei conſignavit, ut de ipſa ordinaret, quod vellet. Plurimum enim ipſi civitati infeſti erant Sarraceni, ita ut ipſam diutius tenere deſperaret propter frequentes inſultus eorum. Cum ergo ibidem ad pauſandum aliquantulam moram faceret filius Imperatoris, & populus famelicus vino & cæteris alimentis civitatis immoderate uti cœpiſſet, nimia mortalitas inter eos orta eſt, ita ut plures ex nimia repletione morerentur. Multi etiam Nobiles & boni viri propter nimium æſtum interierunt. Inter quos Dominus Godefridus Herbipolenſis Epiſcopus, qui eandem peregrinationem in magna parte regebat, ex hoc incolatu migravit ad Dominum. Dux vero Sweviæ Imperatoris filius, locatis in urbem Antiochiæ CCCC. militibus, cum reliquis procedens, tandem venit Akron, ubi invenit manum validam Chriſtianorum, qui eandem civitatem obſederant. Multum autem confortata eſt pars Chriſtianorum in adventu ipſius Ducis. Sed eo ibidem moram faciente, & cum hoſtibus confligere diſponente, immatura morte præventus eſt. Sicque expeditio illa quaſi terminata eſt & fere annihilata. Illi tamen, qui ibidem remanebant, expugnationi civitatis operam dabant. Gwido autem Rex Jeroſolymorum a captivitate ſolutus, a Tyro venit cum CC. militibus, & obſidioni junctus eſt,

eſt, ac in immenſum eorum crevit militia. Cum ergo Gwido Rex civitatem obſideret cum militibus Teuthonicis, & cum his, qui de Lombardia & Tuſcia ac de exercitu Imperatoris defuncti advenerant, Saladinus eos ſine intermiſſione infeſtabat, ita ut ſe illic ſubſiſtere deſperarent. Sed Dominus reſpiciens de excelſo ſolio ſuo ſuper deſolatos peregrinos ſuos, miſit eis auxilium. Nam tertio Kal. Septembr. apparuit multitudo navium de diverſis mundi partibus venientium, quas Dominus per tædioſiſſimas circumgyrationes regionum ita illæſas gubernaverat, ut nunquam ſecundus ventus eis deficeret, aut aliquem hominem perdidiſſent. Fuerunt autem LXVI. naves grandes expanſis velis applicantes, quibus junctus erat quidam Princeps de Avenſe nomine Jacobus cum V. magnis navibus, armatis viris & victualibus plene onuſtis. Inter hos Primates erant Henricus Comes de Aldenburg, Albertus Comes de Poppenburg, Conradus Marchio Ferrarienſis, Theodericus Comes de Clivis, & Wydekinus Advocatus de Ryeden, miſſi per Henricum Regem Romanorum patri in adjutorium. Saladinus vero, qui cum innumerabili multitudine proxima die ſuper milites Chriſti irruere diſpoſuerat, cognito adventu tantæ claſſis, primo quidem obſtupuit, & in amaritudine cordis anima ejus contabuit, quia, quos a terra arcere non poterat, ad deſtructionem ſui veniſſe non dubitabat. Cum ergo portum apprehendiſſent, & egreſſi fuiſſent naves, vallaverunt per gyrum civitatem. Illo tamen non obſtante, homines Saladini, quoties eis placuit, cum camelis intervenerunt & exierunt urbem per portam, quæ reſpiciebat ad orientem. Et idcirco in multo labore & periculo fere per menſem in obſidione laborabant, ita ut multum exhauſti ex continuis vigiliis & excubiis vix ſpirare valerent, eo quod Sarraceni ſine intermiſſione ſagittis & incurſibus eos inquietarent. Unde miſerunt Tyrum pro Raymundo Comite de Tripoli & Lodowico Lantgravio Thuringiæ, qui nuper jam de terra ſua venerat cum multa copia militum & victualium, rogantes, ut præſidio eis fierent. Venerunt ergo in manu forti, & lætati ſunt in obſidione conſiſtentes. Dominus etiam Patriarcha in caſtra venerat, qui animos plurimorum confortabat. Ordinata ergo acie, omnis multitudo equeſtrium & ſagittariorum in campeſtribus erant. Cæteri vero contra inſultus eorum qui in urbe erant, caſtra ſervabant, & fugata ſunt caſtra Saladini. Quod videntes hi, qui naves ſervabant, vociferati ſunt, fugere Saladinum. Sicque liberati ſunt hi, qui in caſtris erant. Porro campeſtres fugientem Saladinum perſecuti ſunt in montana, & reverſi ſunt, timentes inſidias. Cumque pedites in caſtris raperent ſpolia eorum, orta eſt inter eos ſeditio de quadam mula, quæ rapiebatur ab omnibus, trahebatur ab omnibus, ita ut mutuo pararentur ad bellum. Quod cognoſcentes Sarraceni, cum inſidiis irruerunt ſuper eos, & proſtraverunt ex eis circa mille viros, & cæteri fugerunt ad caſtra. Ex illo facto ſtatuerunt, ut vallo ſe circumdarent, ne amplius hoſtibus ſubitanea præda fierent. Foderunt ergo duo foſſata magna, unum verſus civitatem, & aliud verſus campeſtria, & ex hoc præſidio vacabant otio, concluſis his, qui in urbe erant, quibus libertas exeundi & intrandi ſubtracta eſt. Agente autem Lodowico Lantgravio & cæteris Nobilibus multo labore & expenſis tres turres ligneas, eas contra civitatem erexerunt, ſed illa inſtrumenta exeuntes in urbe Græco igne injecto combuſſerunt. Extunc poſt paucos dies mortuus eſt & Lantgravius, & populus Chriſtianus quaſi ſine Principe eſſe videbatur. Quos tamen in tantis neceſſitatibus Deus reſpiciens, miſit eis in auxilium Philippum Francorum Regem. Qui veniens in manu valida, cœpit vallare civitatem, & erexit coram ea machinas. Henricus vero Angliæ Rex ex altera parte etiam advenerat, qui in expugnatione & vaſtatione Regni Cypri ſe hucusque occupaverat. Quo acquiſito & ſpoliato bonis ſuis, tradidit ipſum Gwidoni Regi Jeroſolymorum poſſidendum ſub tributo, qui ſuo jam Regno privatus extiterat. Vaſtato ergo Cypro, Henricus Rex applicuit Akron, & utens viribus ſuis una cum Rege Francorum artabat civitatem. Milites autem Chriſti tradentes ſe periculo ſine inter miſſione nocte dieque ſuffoderunt muros urbis & turres ejus, & tandem eas præcipitaverunt, & neceſſitate compulſi, qui intus erant, de civitatis deditione tractare cœperunt. Miſerant frequenter Saladino nuncios, ut eos, ſicut promiſerat, liberaret. Quod cum efficere non poſſet, tradiderunt urbem in manus Regum. Captivatis autem omnibus, qui intus erant, pro ſua liberatione dederunt pecunias multas, inſuper ligni Dominici reſtitutionem promiſerunt. Datis ergo obſidibus, acceperunt unius menſis inducias. Abeuntes itaque ad Saladinum, de ligni quidem Dominici reſtitutione nihil profecerunt, ſed nec pecuniam promiſſam ultra datam jam ſolvere potuerunt, & ita reverſi intraverunt civitatem, & trucidati ſunt VIIIM. virorum gentilium. Nobiliores tamen civitatis maxima pecuniæ ſumma ſe redemerunt. Capta igitur civitate Philippus Rex Francorum ingreſſus navem, ad propria reverſus eſt. Rex vero Angliæ cum ſuo exercitu & Chriſti militia ſe convertit ad expugnandam Aſchalonem. Quod videntes ejus inhabitatores, ſuccenderunt eam igne, & fugerunt. Ipſe vero Rex Henricus deſolatam urbem ingrediens, reædificavit eam, inſtaurans muros & turres ejus. Quo facto, Rex volens reverti ad loca ſua, pacem firmiſſimam fecit cum Saladino tribus annis & XL. diebus quæ tamen pax ſtare non poterat, niſi Rex deſtrueret Aſchalonem. Quam etiam neceſſitate compulſus deſtruxit, quia inhabitatores habere non potuit, qui poſt ejus receſſum eam obtinere potuiſſent. Naves ergo ingrediens, ivit per Bulgariam, & inde ad partes ſuas pervenit. Et ſic, proh dolor! Terra Sancta in manibus remanſit impiorum minime liberata.

Triceſimo ſexto anno Frederici, qui eſt Domini MCXC. Dum adhuc Imperator in expeditione prædicta conſtitutus viveret, ſecundum Con-

Continuatorem Chronicæ Slavorum, & Adolfus Comes de Schowenburg & Holtzatia in ipſa expeditione cum Imperatore occupatus eſſet, Henricus Leo Dominus de Brunſwic, qui jam reverſus erat de exilio Anglicano, introductus eſt Stadium per Hartwicum Archiepiſcopum Bremenſem jam ſibi reconciliatum, quod ſibi reſignaverat. Quod audito, Nobiles Holtzatorum & Sturmariorum ei occurrerunt, & pacifice ipſum recipientes, introitum terræ ſuæ ei obtulerunt. Qui gaviſus eos exaltare promiſit. Unde ſtatim occupare cœpit loca Comitis Adolfi, puta Hammeburg, Plüne & Ythzeho, & ejecit homines Comitis ex eis. Quod videntes Adolfus Comes de Dasle, qui tunc in terra gerebat vices nepotis ſui, & Domina Mechtildis mater Adolfi Comitis de Schowenburg, ac Domina Adelheydis uxor Comitis de Schowenburg, in urbe Lubicana ſe receperunt. Henricus vero Leo, collecto exercitu de Stadio, Brema, Holtzatia Sturmaria, Dithmarcia & Polaborum terra, fretusque auxilio Kanuti Regis Danorum, vallavit Bardewic urbem opulentam, aſſiſtentibus etiam ſibi Bernhardo Comite de Ratzeburg, Bernhardo Comite de Welpe & Helmoldo Comite de Swerin. Rebellabant autem hi, qui in urbe erant, nec tradere volebant ei civitatem. Sed prævaluit Henricus Leo ſæpe dictus Dominus adverſus eam, & capta eſt ac devaſtata per eum. Nec pepercerunt viri bellatores Eccleſiis vel cimiteriis, ſed ablatis omnibus, ſuccenderunt quasdam ex eis. Cauſa autem deſtructionis hujus civitatis fertur fuiſſe talis. Nam, ſecundum Egghardum, Henrico jam privato Ducatibus ſuis, & intrare eam volenti, ut conſveverat, cives introitum negaverunt portis clauſis, & muros aſcendentes, poſteriora ſua nudata probroſe ei oſtenderunt. Propter quod dedecus urbem jam capiens, eam funditus deſtruxit, Eccleſiis quibusdam dimiſſis, ſed ipſis ſpoliatis. Potentiores autem cives captivans, patibulis eos affixit, eorum bonis in Luneburg transmiſſis. De lapidibus quoque & lateribus domorum & murorum civitatem Luneburg fundavit. Sanctum vero Aegiſtium unum de LXXII. Domini diſcipulis ibidem ſepultum, qui urbem prædictam converterat ad fidem, Kanutus Rex, ut quidam volunt, in Sveciam direxit, aliis quod adhuc ibidem reſideat translatus de humo, aſſerentibus. Proſperatus ergo Henricus Leo in ſuo propoſito & animoſus factus, circa feſtum B. Martini ſecundam expeditionem inſtauravit, capta urbe Bardewic in vigilia Apoſtolorum Simonis & Judæ, & ad obſidionem urbis Lubicanæ ſe diſpoſuit. Cumque jam civitati dictæ appropinquaret, territi, qui intus erant propter deſolationem Bardewic proxime factam, miſſis nunciis pacifice ipſum ſuſceperunt ſub tali tamen conditione, ut Adolfus Comes de Dasle & mater ac uxor Comitis de Schowenburg, cum omnibus eorum hominibus & bonis, quæ ibidem habebant, libere exire valerent. Quod eisdem conceſſum eſt. Cumque Henricus obtinuiſſet civitatem, & omnem terram Adolfi Comitis Holtzatorum, protunc occupati in Jeruſolymitana peregrinatione, ſtatim expugnavit caſtrum Lovenburg Ducis Bernhardi, quod poſt menſem traditum eſt in manus ejus ſub hac conditione, ut, qui in caſtro erant, illæſi abirent cum omnibus ſuis. Succedentibus ergo his proſperitatibus, exercitum duxit ante caſtrum Sigiberg, quod ſolum adhuc homines Comitis Adolfi peregrini tenebant, per manum Walteri de Valdenſile, quem juvare cœperunt Holtzati & Sturmarii, pœnitentiam agentes de priori facto. Unde mutata eorum voluntate, alienati ſunt a Henrico Leone, & liberatum eſt caſtrum auxilio Egonis de Sture & amicorum ſuorum. Et ſic rurſus infirmata eſt pars Henrici in illis partibus. Poſtea adveniente Majo, Henricus Leo ulciſci ſe volens de adverſariis ſuis, ordinavit exercitum in terram Holtzatorum per manum Bernhardi Comitis de Ratzeburg & Helmoldi Comitis de Zwerin ac Jordani Dapiferi, & exeuntibus illis de Lubeke, non longe ab urbe congreſſi ſunt cum Holtzatis, & in fugam verſi ſunt armigeri Henrici Leonis, & captivati ſunt Helmoldus Comes de Zwerin, & Jordanus Dapifer, & ducti ſunt in Sigiberg. Multi vero in flumine Trabena ſubmerſi ſunt, & plures interfecti. Bernhardus autem Comes de Ratzeburg fuga vix elapſus eſt. Non multo vero poſt Helmoldus a captivitate ſolutus, ſolvit CCC. marcas argenti. Jordanus vero, quia pecunioſus erat, pro ſua liberatione dedit quingentas marcas puri argenti. Egghardus in Chronicis ſuis loquens de morte Frederici Imperatoris dicit: In regno Turquiæ nobiliſſimæ & opulentiſſimæ ſunt civitates centum, demtis caſtris, opidis & villis, inter quas eſt Melademe, quæ fuit Patria Sancti Georgii. Alia dicitur Labigarme, ubi Fredericus Imperator contrivit plusquam CCM. Turcorum. Et tunc acquiſivit Iconium. Sed cum inde verſus Jeruſalem pergeret, in flumine Saleph ſubmerſus eſt. Huic Frederico Imperatori a quodam incluſo prædictum erat, quod aquis ſuffocaturus eſſet. Propter quod non per mare, ſed per terram, quantum poterat, ad Terram Sanctam ire voluit. Veniens ergo ad quendam decurſum aquarum, delectatus earum limpiditate, ſudoremque ex labore contractum abluere cupiens, peritia natandi confiſus aquis ſe commiſit. Abſtractusque repente valido impetu, & alliſus lapidi in aquis latitanti, miſerabili mortis genere interiit. Cumque jam mori inciperet, talem dicitur emiſiſſe vocem: Benedictus Crucifixus Dei Filius, quod aqua me ſuſcipit, quæ me regeneravit, & me facit martyrem, quæ me fecit Chriſtianum. Corpus autem ejus Antiochiam delatum per filium ejus Fredericum Ducem Seweviæ, in Baſilica S. Petri honorifice tumulatur. Ibidem etiam Florentius Comes Hollandiæ decimus languore correptus obiit, cui ſucceſſit Theodericus filius ejus. Cives quidam urbium Lubicenſis & Bremenſis, ſecundum Egghardum, erant in exercitu Chriſtianorum, qui venerant cum Adolfo Comite Holtzatorum in ſubſidium Terræ Sanctæ. Hi cives videntes, plures Teuthonicos peregrinos infirmos jacere in

in locis diverſis campi abſque curis & ſolicitudinibus quorumcunque, & pati miſerias & inedias magnas, miſericordia moti, acceperunt velum latum de quadam navi magna, & inde facientes tentorium, collegerunt omnes illos infirmos ſauciatosque, & locaverunt eos ſub hoc tentorio. Et horum curam geſſerunt per totum tempus illud, quo exercitus Chriſtianorum erat in expugnatione Akaron. Cum autem poſt obitum Frederici Imperatoris Adolfus Comes recedere diſponeret, prædicti cives tentorium illud cum infirmis commiſerunt Capellano Frederici Ducis Sweviæ filii Imperatoris defuncti, & Camerario ejusdem. Qui duo de beneplacito dicti Frederici Ducis dictum locum cuſtodiendum acceptaverunt propter Deum & ſalutem animarum ſuarum. Et ædificantes ibidem domicilia, inſtauraverunt quandam capellam ibidem in honore Sanctiſſimæ Virginis Mariæ, & nominaverunt conventiculum illud Hoſpitale B. Virginis domus Teuthonicæ. Qua quidem domo ſic fundata, plures venerunt honorabiles viri de Teuthonicis peregrinis, & ſe illis junxerunt in dicto ſervitio infirmorum. Fredericus etiam Dux ſcripſit Cœleſtino Papæ, qui tunc electus erat, pro confirmatione novæ Religionis inceptæ, & eam obtinuit per promotionem Henrici VI. qui tunc regnare cœpit, fratris ſui. Unde nominata eſt Religio illa Fratres de Hoſpitali domus Teuthonicæ. Capta vero urbe Akron a Chriſtianis, Fratres illi locum emerunt intra muros urbis illius, & ibi templum conſtruentes, Domino ibidem ſervire cœperunt. Ibidem quoque Dux Sveviæ Fredericus ſepultus eſt apud prædictos Fratres. Tandem convenientes Principes & Prælati Chriſtianorum, qui protunc in acquiſitione Terræ Sanctæ illuc convenerant, in curia dictorum Fratrum de Domo Teuthonica conſilium habuerunt de incepti ordinis proſecutione. Et placuit eis, ut quidam de Fratribus occuparentur in infirmorum peregrinorum miniſtratione in hoſpitali, & quidam in defenſione fidei armis uterentur; & quod univerſi Fratres iſti haberent Magiſtrum ſemper militem, qui eis præeſſet, & neceſſaria utrisque partibus Fratrum adminiſtraret. Principes autem & Prælati in hoc concilio præſentes fuerunt Patriarcha Jeroſolymitanus Johannes. Gwido Rex Jeruſalem & Cypri, Philippus Rex Francorum, Henricus Rex Anglorum, Nicolaus Archiepiſcopus Nazarenus, Guntſalvus Epiſcopus Tyri, Bartholomæus Epiſcopus Cæſarienſis, Chriſtianus Epiſcopus Bethlehemita, Conradus Magiſter templi, Vincentius Magiſter Hoſpitalis S. Johannis, Conradus Archiepiſcopus Moguntinus, Epiſcopi Padowenſis, Merſeburgenſis & Conſtantienſis, Henricus Comes Palatinus Rheni, Fredericus Dux Sweviæ, Henricus Dux Brabantiæ, Lodowicus Lantgravius Thuringiæ, & Adolfus Comes de Schowenburg, Henricus Comes de Aldenburg, Albertus Comes de Poppenburg, Conradus Marchio Ferrarienſis, & Thidericus Comes de Clivis. Hic autem Ordo modicus & pauper crevit in Ordinem ditiſſimum & potentiſſimum, ut patet de Fratribus Pruziæ, Lyvoniæ & Rheni. Et qui primitus ſtatuti ſunt ſervire infirmis, in proceſſu temporis dominari cœperunt in ſummis. Abbas quidam de Calabria, ſecundum Vincentium, nomine Joachim, ſparſit hæreſim ſuam in corda hominum ſimplicium: Hic fertur ſpiritum habuiſſe propheticum, & compoſuiſſe librum de ſex ætatibus, ubi tempus præſens poſuit in ſexta ætate. Prophetavit de Summis Pontificibus futuris, depingens eos in diverſis figuris & imaginibus juxta conditionem vitæ cujuslibet, quam acturus eſſet. Sed quia in pluribus mendax & hæreticus repertus eſt, ideo non videtur habuiſſe ſpiritum veritatis, ſed potius falſitatis.

De Henrico VI. Imp. LXXXIX.

Henricus VI. filius Frederici I. Imperatoris, cœpit anno mundi VM. CL. Olympiadis CCCCLXXXV. anno primo, Urbis conditæ MDCCCCXXXIX. & annis X. imperavit, ſecundum Martinum. Iſte ſtrenuus fuit in agendis, acer in hoſtes, & omnibus accedentibus largus & munificus. Cum eo Philippus Archiepiſcopus Colonienſis Romam ivit, & ipſum anno tertio Regni ſui in Imperatorem a Cœleſtino Papa conſecrari procuravit. Eodem etiam menſe Archiepiſcopus cum Imperatore Apuliam ingreditur cum exercitu ſuo, & traditum eſt Regnum Tuſculanum Romanis ab Imperatore, & deſtructum eſt ab eis.

Primo anno Henrici, qui eſt Dom. MCXCI. Diſſenſio magna orta eſt inter Reges Philippum Franciæ & Henricum Angliæ, ſecundum Wilhelmum, propter quædam caſtra & terras eis adjacentes, quæ pater ſuus Lodowicus filiæ ſuæ Margaretæ pro dote tradiderat, quando eam Henrico Regi patri hujus Henrici Regis Angliæ in matrimonio copulaverat ſub tali conditione, ut, ſi prolem ex ea non ſuſciperet, poſt Henrici Regis mortem ad Regem Franciæ dos rediret. Super his querelis ſemper a Philippo Rege Henricus Rex monitus fuerat, ſed ipſe minime curabat. Sed tandem Philippus Rex, congregato exercitu magno in Pago Bituricenſi, Aquitaniæ fines ingreſſus eſt, & caſtrum Yſoldinum & Trariacum ac plures alias munitiones expugnavit & cepit, & terram usque ad caſtrum Rodolfi depopulatus eſt. Tunc Henricus Rex & Richardus Comes exercitum contra Francigenas educentes, ab obſidione caſtri Rodolfi eos removere conati ſunt, ſed non potuerunt. Miſerunt ergo ſolennes nuncios religioſos cum legatis Romanæ curiæ, qui ibidem pro pace facienda venerant ad Philippum Regem, qui ex parte illorum Principum præſtita cautione firmarent, quod ipſi de tota querela Regi ſatisfacere vellent. Et ſic datis induciis Franci ad propria redierunt. In Henrici ergo Regis exercitu quidam Ribaldus erat, qui cum teſſeris ludis, blasphemiam gravem in Deum & Matrem ſuam ſanctam fecit. Unde perdita pecunia, venit furibundus ad Eccleſiam; & videns ibi imaginem Virginis Glorioſæ, verbis turpibus eam alloquitur, recipiensque lapillum, in imagi-

imaginem projecit, & brachium pueri Jeſu fractum in terram excuſſit, de qua fractura ſangvis abundanter effluxit. Quem ſangvinem multi capientes, a variis langvoribus plures curaverunt. Hunc brachium Johannes filius Regis Angliæ ſecum ſumſit, & pro magnis reliquiis reſervavit. Ribaldus vero ille a dæmone arripitur, & usque ad exitum animæ miſere maximis cruciatibus torquetur. Audiens Henricus Rex Romanorum tyrannidem Henrici Leonis, ſecundum Egghardum, indignatus eſt valde, & præſertim ex eo, quod Adolfi Comitis terram ſibi uſurpaverat, qui cum patre ſuo peregrinatus fuiſſet. Impetu ergo quodam venit Brunswic, volens vaſtare eam. Quam cum expugnare non poſſet, adiit Limbere caſtrum, quod erat Conradi de Rothe, volens capere illud. Sed cum nec hoc efficere valeret, amaro animo reverſus eſt ad propria, Hartwicum tamen Archiepiſcopum Bremenſem, qui hujus turbationis cauſa fuit, de ſede ſua expulit. Ille vero iram Regis ferre non valens, in Angliam profectus, per annum ibidem deguit. Poſtea reverſus, ad Henricum Leonem ſe contulit. Qui mediante Conrado Archiepiſcopo Moguntino & Philippo Archiepiſcopo Colonienſi pro gratia Regis laborare cœpit. Qui ſtatuens ei curiam in Fulda, ita ipſum in gratiam recepit, ut muros urbis Brunswic in quatuor partibus deponeret, caſtrum Lovenburg dirimeret, Lubicanam vero civitatem dono Regis dimidiam haberet, & dimidiam Adolfo Comiti cum omni terra ſuâ ſibi relinqueret, qui poſtea in Auguſta civitate defunctus eſt. Henricus vero filius ejus ſenior cum Henrico Rege Romanorum Romam, & poſt in Apuliam cum LX. militibus ivit. Henricus tamen Leo nec muros depoſuit in Brunswic, nec Lovenburg deſtruxit, nec etiam dimidietatem Lubicanæ urbis Adolfo Comiti, ſicuti promiſerat, conſignavit, imo nec terram ejus infeſtare ceſſavit. Adolfus autem Comes de peregrinatione Ieroſolymitana revertens in Italiam, intellexit, Henricum Leonem terram ſuam ſibi uſurpaſſe. Unde vadens ad Henricum Regem Romanorum, qui tunc in Swevia erat, injuriam ſibi factam per dictum Henricum cauſabatur. Henricus vero Rex ipſum conſolans, magnis muneribus eum remuneravit, & reſtitutionem terræ ſuæ ſibi promiſit. Cum ergo Adolfus veniſſet Schowenburg, vidit ex omni parte præcluſum ſibi introitum ad Holtzatiam, quia Henricus Leo omnia loca circa Albiam tenebat, puta Stadium, Lovenburg & Boytzenburg. Nec etiam per Slaviam intrare poterat, quia Borwinus gener Henrici ibi inſidias tetenderat. Abiit ergo ad Bernhardum Ducem Saxoniæ & ad Ottonem Marchionem de Brandeburg, & hi ipſum in manu valida usque Erthneburg perduxerunt. Ubi occurrens ei Adolfus Comes de Dasle nepos ejus cum multitudine Holtzatorum & Sturmariorum, ac cum uxore & matre ejus, ſuſcepit illum gaudens. Bernhardus quoque junior filius Comitis Bernhardi de Ratzeburg, quem Henricus per diſpenſationem Domini Papæ de Clericatu ad militiam tranſtulerat, quia patri unicus extiterat, timens perdere terram ſuam, venit ad Bernhardum Ducem Saxoniæ & Ottonem Marchionem, ſub nomine Regis Romanorum ſe ad eos tranſtulit. Et ſic alienatus eſt a Henrico Domino de Brunswic, & cœpit Adolfo Comiti in omnibus aſſiſtere. Pater vero ſuus Bernhardus ad Henricum Leonem ſe divertens, manſit apud eum diebus multis, poſtea tamen infirmitate tactus, ad Ratzeburg Monaſterium & non caſtrum reducitur, ubi filio ſimul & uxore ejus curam de eo gerentibus, per aliquod tempus ægrotans, finem tandem clauſit extremum. Hic Bernhardus Comes jam defunctus patrem habuerat Henricum Comitem de Bodwide, qui tempore Conradi Regis Romanorum terram intraverat, vivente adhuc Henrico de Welpe Duce Bayoariæ & Saxoniæ patre Henrici Leonis. Hic Henricus Comes cum Adolfo ſeniore patre hujus Adolfi Comitis de Schowenburg gwerram habuit, contra quem Henricus Comes Wagiram terram obtinere volens multum laborabat. Prævaluit tamen Adolfus terram ſuam obtinendo, Henricus vero Comes Ratzeburg cum terra Polaborum ſtabili beneficio a Henrico Leone obtinuit. Iſte Henricus Comes filium habuit Bernhardum, qui ipſo patre defuncto ſtrenue ſe gerebat, & Slavorum inſultus ſæpe cum difficultate ſuſtinebat. Hic Bernhardus uxorem nobilem duxit de Slavia, Margaretam filiam Ratibur Principis Pomeranorum. Sicque hoc matrimonio terræ confœderatæ ſunt in pace. Genuit autem ex ea filios Volradum, Henricum & Bernhardum. Volradus autem & Henricus militari collegio applicati ſunt, Bernhardus vero ad Clericatum promotus, in Magdeburg præbendam obtinuit in Eccleſia majori. Volradus autem quodam tempore adverſus Slavos bellum ſuſcipiens, peremtus eſt, & in Ratzeburg ſepultus ſub epitaphio tali:

Dum premis hoſtiles cuneos, fortiſſime miles,
Heu Volrade ruis, flenda ruina tuis.
Tu de morte patris, ultor patriæ quaſi matris
Et defenſor eras. Præmia nunc referas!

Frater vero ejus Henricus vitam finivit in pace. Sic deficiente patre & fratribus duobus, Bernhardus tertius filius, relicto Clericatu diſpenſatorie tamen, miles factus uxorem duxit nobilem Alheydem, filiam Comitis de Harlemund.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MCXCII. Dum Bernhardus Dux Saxoniæ, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, reſtituiſſet Adolfum Comitem de Schowenburg in propriam terram, reverſus eſt cum nepote ſuo Ottone Marchione de Brandeburg in propriam terram. Adolfus vero Comes prædictus & Bernhardus Comes de Ratzeburg obſederunt urbem Lubeke, vallantes eam exercitu magno, uterque conſiſtens in terra ſua, & eam homines Henrici fortiſſime tuebantur. Huic urbi Henricus Leo Dominus de Brunſwic præfecerat Luthardum quendam filium Wal-

Waltheri de Berge, virum ſtrenuum valde, qui in ipſa obſidione cum conſtanter ageret, ipſam moriendo usque in hodiernum diem conſervat. Adolfus autem videns, civitatem non multum curare obſidionem, quia liberam exeundi & redeundi per Travenam fluvium habebat (viam), cum maximo labore magnis trabibus ipſum flumen obſtrui fecit. Sicque artata eſt civitas valde. In ipſa autem obſidione abiit Adolfus ad Kanutum Regem Danorum, ſalutans eum ſimul & gratias agens maximas, quod tempore peregrinationis ſuæ terra ſua pacem firmiſſimam habuiſſet, quod tamen ſine cauſa factum non fuerat, quia frater Regis Woldemarus Dux Sleswicenſis poſt exitum Comitis in manu valida fines ejus intraverat, & ab Adolfo Comite de Dasle nepote ipſius, ipſo tamen renitente, obſides receperat ob hanc occaſionem, ne Dithmarci ipſum impeterent, qui tunc ſub Holtzatis conſiſtebant, nec aliquid contra regnum Kanuti molirentur. Salutato autem Rege Comes ad obſidionem reverſus eſt. Henricus autem Leo compatiens civibus incluſis, conducto exercitu, direxit ipſum ad civitatem per manus Conradi de Rothen, qui tunc ab eodem Henrico Stadium tenebat, & Bernhardi Comitis de Aldenburg. Cumque clanculo tranſiſſent Albiam verſus Lovenburg, venerunt prope Ratzeburg, & exterruerunt homines Comitis Bernhardi de Ratzeburg, qui prope urbem Lubicanam excubias obſervabant prope villam Herneborg. Qui mox fugam capientes, in Ratzeburg ſe receperunt. Sicque ſoluta obſidione ex parte illa, cives egreſſi de civitate, rapuerunt ſpolia & victualia, quæ illic inventa fuerunt, & reverſi ſunt in urbem. Altera autem die aurora ſurgente, aſſumtis armis egreſſi ſunt de urbe, præcedente Bernhardo Comite de Aldenburg & Conrado de Rothe, pugnaturi cum hoſtibus in medio terræ eorum. Illi autem licet pauci & impari numero, occurrerunt eis non longe a civitate, & occupaverunt vadum, quod tranſituri erant Lubicenſes ad amnem, qui Swartowe dicitur, ibique fortiter dimicantes, mox Lubicenſes fugere cœperunt, & in urbem ſe receperunt. Bernhardus autem Comes de Ratzeburg reverſus eſt cum omnibus ſuis, & caſtra metatus eſt prope civitatem ad meridianam plagam, mane cum civibus, ſi illic egrederentur, præliaturus. Quod præſentiens exercitus Henrici Leonis, qui in urbe erat, in nocte egreſſus ad ſeptentrionalem plagam, per alteram viam, ad proprias ædes reverti cogitabat, & erat fluvius Wokenitza in medio eorum. Sicque ad invicem accedere non valebant. Bernhardus autem Comes de Ratzeburg tranſitum hoſtium intelligens, inſecutus eſt exercitum Henrici. Adolfus vero in caſtro Sigiberg infirmitate detinebatur. Cumque exercitus Henrici eſſet prope Boytzenburg, Bernhardus Comes de Ratzeburg cum ſuis ipſum aggreſſus eſt, & commiſſum eſt prœlium inter ipſos. Et cæſi ſunt de Henrici exercitu multi, cæteri vero vel capti ſunt, vel turpi fuga elapſi. Adolfus autem, audito tam læto nuncio, quaſi ex infirmitate convaluit. Unde mox cogitare cœpit, ſi forte Deo propitio Stadium occupare poſſet. Nam plurimi de Comitia Stadenſi captivati erant, quos ſecum vinctos tenebat, quia uſus prudenti conſilio, eos a militibus, qui eos ceperant, dato pretio emerat. Hi quidem captivi ſpem bonam ei fecerant, ut, ſi ipſum placatum invenirent, potius ei, quam Henrico parati eſſe vellent. Inſuper in omnibus ſe ſibi ſervire velle promittebant, ut eorum conſilio & auxilio Stadium acquireret. Comes ergo Adolfus animatus & inſtructus per eosdem, congregato exercitu in Hammeburg, invaſit inſulam vicinam, quæ Gorieswerder dicitur. Qui formidantes furorem ipſius, venerunt ad ipſum, & fœdus amicitiæ cum eo ſtatuerunt. Congregatis ergo navibus omnibus, quæ tunc inveniri poterant, Comes cum omni multitudine navigabat Stadium, & cœpit incendere quasdam villulas in ulteriori ripa fluminis, & rumor jam inſonuit in aula Henrici Leonis, Comitem venire in manu valida, & timuerunt timore magno. Nondum enim conſolationem de mortuis vel captivis, quos perdiderant, receperant. Et dixit vir proximo ſuo: Melius eſt, ut ſerviamus Comiti, cui Principes univerſi favent, & per quem recuperare poterimus captivos amicos noſtros, quam Henrico Duci deſtituto, contra quem totus clamat mundus. Conradus autem Rothe Capitaneus & Præfectus urbis videns, quod futurum erat, timens ſeditionem populi, qui exacerbatus fuerat propter amicorum ſuorum perditionem, ſtratis equis ſuis, pro quodam negotio ſe iturum ſimulavit. Unde ibidem relicta uxore ſua & tota ſupellectili, celeriter abſceſſit non reverſurus. Tunc qui in caſtro erant, pacifice venerunt ad Comitem, & ſe ac urbem ſuam ei obtulerunt. Cumque Adolfus Comes urbem & caſtrum obtinuiſſet, uxorem Conradi cum omnibus, quæ ipſius erant, in jumentis & plauſtris deduci præcepit in magna liberalitate. Sed ut ajunt quidam, in tanta liberalitate Comes deluſus eſt, quia mulieres in plauſtris pro loricis virorum in ſaccis deferebant cumulos theſaurorum. Luneburgenſes tamen viriliter reſiſtebant Comiti, & eruptiones ſæpius facientes, deprædationes & latrocinia in Comitiam Stadenſem continuo faciebant. Cives autem Lubicenſes diutina incluſione fatigati audiverunt de mutatione facta cum Stadenſibus, & turbati valde, cœperunt & de urbis ſuæ tractare. Facta eſt autem diſſenſio inter eos. Quidam enim dixerunt: Tradamus civitatem Kanuto Regi Danorum, ut gratiam ipſius inveniamus, qui nos ab omni infeſtatione eripere potens eſt. Inſuper in regno ſuo nos negotiari permittet. Et quis eſt, qui nos inquietare poterit, ſi ipſum habebimus protectorem? Alii autem dicebant: Non ſic: nam civitas noſtra ſub ditione Romani Imperii conſtituta eſt, a quo ſi alienata fuerit, proſcriptione Imperatoris multabimur, & ſic odibiles erimus omnibus, & mercatores noſtri nullibi negotiari poterunt. Sed ſi placet, tradamus eam Ottoni Marchioni de Brandeburg, ut ipſe eam ſub nomine Imperatoris accipiat; ſicque libera-

liberabimur a tyrannide Comitis iſtius, ne nobis imperet. Adolfus autem Comes hæc cognoſcens, magis artabat civitatem. Unde territi cives urbem ei aperuerunt ſub hac conditione, ut Henrici Leonis homines illæſi abirent. Data autem civitate, Adolfus ad Imperatorem profectus eſt. Qui pro laboribus ſuis omnes reditus Imperio debitos liberaliter ei permiſit. Bernhardus autem Dux Saxoniæ, videns, quod Adolfus Comes Holtzatorum urbem Lubicanam obtinuiſſet & Stadium, ſperans, per eum plurimum prævalere in terra, veniens cum uxore ſua in manu valida & omni ſupellectili circa Cathedram B. Petri, vallavit caſtrum Lovenburg. Quem conſtanter juverunt Adolfus & Bernhardus Comites. Cumque diutina obſidione artaſſet caſtrum, ita ut jam fame deficere inciperent, qui in caſtro erant, & Dux Saxoniæ quaſi ſecurus, diſtracto exercitu, ſolus excubias obſervaret, venerunt amici Henrici Leonis, puta Bernhardus Comes de Welpe & Helmoldus Comes de Swerin cum his, quos contraxerant, eſurientibus laturi victualia, ſi poſſent, vel ipſos ab obſidione liberaturi. Cum autem transirent aquas, Dux Bernhardus primo quidem eos non attendebat, ſed cum multiplicati fuiſſent, inhibere eos volebat, ſed non poterat. Illi autem confortati viribus & armis, cum his, qui in caſtro erant, dimicaturi campum petunt. Dux vero, quid faceret, neſciebat: exercitus enim ejus, ut dictum eſt, diſtractus erat. Adolfus namque abierat, & Bernhardus Comes Barſich caſtrum cum ſuis expugnabat. Ipſe tamen viriliter agens arma arripuit, ſed victoriam non obtinuit. Siquidem omnibus ſuis captivatis, ſolus ipſe vix evaſit. Uxor vero ſua, relicta omni ſupellectili, abiit Ratzeburg. Sicque præter ſpem Lovenburg caſtrum liberatum eſt. Comitiſſa caſtri Braya, ſecundum Wilhelmum, muneribus Judæorum corrupta, tradidit eis quendam Chriſtianum, cui falſo furtum imponebant & homicidium. Hunc ergo Judæi antiquo odio commoti, manibus a tergo ligatis, ſpinis coronatum per totam villam fuſtigantes ducebant, & poſtea patibulo affigebant. Quod audiens Philippus Rex Francorum, familiaribus ſuis ignorantibus, quo iret, ſubito iter arripuit, Chriſtianæ Religioni compatiens, & apud Brayam veniens, comprehenſis LXXX. & amplius Judæis, omnes comburi fecit.

De Cœleſtino III. PP. CLXXXIII.

Cœleſtinus Papa, natione Romanus ex patre Petro Bubonis, ſedit annis tribus & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Iſte conſecratus eſt in vigilia Pentecoſtes, & fecit Palatium ad S. Petrum, ac conſecravit Henricum VI. in Imperatorem ſecunda die ſuæ conſecrationis cum Conſtantia uxore ſua. Poſtquam vero Henricus conſecratus eſt, intravit Regnum Siciliæ, & cœpit terram usque Neapolim, ipſamque urbem obſedit per menſes tres. Ibi ejus exercitum tanta clades invaſit, quod fere omnes mortui ſint. Ubi etiam Philippus Archiepiſcopus Colonienſis mortuus eſt. Apuliam tamen & totum Regnum ſibi ſubjugavit, & rebelles diverſis pœnis afflixit. Tancredum autem filium Tancredi Regis Siculorum cum matre ſua Margareta & Regem Empiretharum (Epirotarum) ſecum in Alemanniam duxit captivos. Henricus Comes Campaniæ, cui Henricus Rex Angliæ exercitum ſuum commiſerat, ſecundum Wilhelmum, videns Terram Sanctam deſolatam, pietate motus, maluit ibi cum ſuis in labore pio manere, quam ad terram ſuam cum rubore reverti. Quod videntes Milites templi & peregrini, qui ibi erant, & ponderantes ejus in Domino conſtantiam, ipſum in Regem Urbis Sanctæ unanimiter elegerunt, Gvidone in Cypro Rege permanente. Et quia adhuc juvenis erat, ſibi filiam Regis Ieroſolymitani in matrimonio copulaverunt, Patriarcha autem ipſum in Regem unxit & coronavit.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MCXCIII. Kanutus Rex Danorum exacerbatus a Comite Adolfo, ſecundum Continuatorem ſupra dictum, fines ipſius in manu valida intravit, terram ejus rapinis & incendiis vaſtaturus. Woldemarus ſiquidem Kanuti Regis filius Sleswicenſis Epiſcopus factus contra Kanutum patruum ſuum pro Regno inimicitias ſusceperat, & auxilium Regum Norwegiæ & Sweciæ ſibi contraxerat. Cui ex altera parte favebant amici Imperatoris, Otto ſcilicet Marchio Brandeburgenſis, Adolfus Comes Holtzatorum, & Bernhardus Comes de Ratzeburg. Cumque Woldemarus produceret exercitum contra Kanutum Regem, eo tempore Adolfus Comes cum multitudine magna tranſiens Egdoram fluvium, omnem terram Regis vaſtavit usque Sleswic, ibique accepto ſiniſtro nuncio, cum præda magna reverſus eſt. Woldemaro namque Epiſcopo a quibusdam amicis inſidioſe perſvadebatur, ut memor conſangvinitatis & priſtinæ familiaritatis cum Rege ad gratiam Regis accelerarer, & ipſum procul dubio omni amicitia dignum honoribus & divitiis ampliaret. Talibus ergo conſiliis acquieſcens, volubilitatem fortunæ & falſitatis mundanæ expertus eſt. Unde cum ſe in Regis gratiam daret, non ſolum ipſum compedibus, ſed & manicis ferreis conſtrinxit fere XIII. annis. Tunc Rex ad ſubveniendum Henrico Leoni fines Comitis Adolfi cum armorum fortitudine intravit. Cui Comes, licet impari numero occurrit. Adventum namque Regis Comes diu ante præſenſerat. Unde non ſolum Ottonem Marchionem, ſed & militum manum validam contraxerat. Sed Rege moram longam faciente, Marchio cum multis abierat, & tunc ſubito Rex venit, & Comes obviam ei exivit cum paucis. Cumque Comes videret Regis fortitudinem, legatione miſſa rogavit pacem fieri. Unde mille & CCCC. marcis gratiam Regis obtinuit, & uterq; exercitus in locum ſuum reverſus eſt. Abſalon Archiepiſcopus Lundenſis Regni Daciæ ſecundum Chronicam obiit, vir religioſus & magni conſilii. Hujus induſtria omnes Eccleſiæ totius Regni prius diſcordantes uniformes in officio divino factæ ſunt. In Cathedrali namque ſede crucem

crucem affigi præcepit, ut ab introeuntibus & exeuntibus reverentia magis Crucifixo quam ſibi fieret. Huic ſancto viro ſucceſſit Andreas Regalis aulæ Cancellarius, vir literatiſſimus, nec minori gratia præditus, quam ſuus prædeceſſor ſanctiſſimus.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini MCXCIIII. Albertus Epiſcopus Leodienſis a facie Imperatoris Henrici fugiens, ſecundum Wilhelmum, dum apud Wilhelmum Archiepiſcopum Rhemenſem moraretur, ab ejuſdem Henrici legato in die S. Bartholomæi occiditur, eo quod contra voluntatem ejus canonice eſſet electus & conſecratus. Unde jure Martyr Chriſti dicendus eſt. Saladinus Damaſci & Salahadinus obiit, ſecundum Vincentium. Hic cum ſentiret, ſibi mortem imminere, ſigniferum ſuum vocavit, dicens ei: Tu, qui conſveviſti vexillum meum deferre in bellis, fer & jam vexillum mortis meæ, pannum ſcilicet vilem per totum Damaſcum ſuper lanceam, clamitando: Ecce Rex orientis moriens non fert ſecum, niſi tantum hoc pallium vile. Et ſic mortuus eſt. Succeſſerunt autem ei duo filii ejus, puta Saphadinus, qui ſuper Syriam, & Mezalinus, qui ſuper Ægyptum principabatur. Veruntamen inter eoſdem & Saphadinum, qui fuerat frater patris eorum, de Regno diu concertatum fuit. Defuncto Philippo Archiepiſcopo Colonienſi, ſecundum Egghardum, Adolfus Comes de Marka in locum ſuum electus eſt.

Quinto anno Henrici, qui eſt Domini MCXCV. Rex Francorum Philippus Normanniam ingreſſus, ſecundum Wilhelmum, Vernolium urbem obſedit, & parte murorum deſtructa, audiens nuncium, quod a Normannis Ebroyca urbs, quam Rex munierat, capta eſſet, iratus ab obſidione receſſit, & fugatis Normannis, ipſam funditus evertit, ac Eccleſias Dei in ſpiritu vehementi contrivit propter civium infidelitatem urbem viriliter non defendentium. Henricus Leo Dominus de Brunswic & Luneburg, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, pro Imperatoris favore & amicitia ac ſua promotione laborans, filium ſuum Henricum ad ipſum miſit, ut a ſuo latere non recederet, quouſque per eum omnem terram trans Albiam recuperaret. Cui bonam quidem ſpem Imperator fecerat, non tamen eam, quæ non confundit. Nam ſpes illa de die in diem quaſi evaneſcens, nil firmitatis propter varia negotia Cæſaris habere viſa eſt. Unde idem filius Henrici quaſi deſperans receſſit, & alia practica uſus tandem ad gratiam Imperatoris, non tamen ad paterni honoris reſtitutionem devenit. Nam quia præclarus erat genere, nobilis virtute, ſpecioſus forma & validus corpore: ideo filiam Palatini de Rheno ſortitus eſt in uxorem. Qui quoniam patruus Imperatoris erat, Imperator ipſum pro hujuſmodi copula vehementer redarguit. Sed quia legitimus contractus diſſolvi non potuit, paulatim mediante virtute & generoſitate juvenis Palatinus gratiæ Imperatoris appropiavit. Tunc denique temporis Imperator in Apuliam ſecundam expeditionem fieri ordinavit. Et quia in ipſa expeditione idem Henrici Leonis filius in omnibus ad placitum Imperatori deſervivit, non tantum Imperatoris gratiam, ſed & omnem dignitatem generis ſui de manu Imperatoris ſuſcepit jure hæreditario poſſidendam. Tunc nova lux in Saxonia orta eſt, quia ex illo tempore familiaritate tanta adhæſit Cæſari, ut nil contra ipſum de cætero moliri decreverit. Sicque ex omni parte terra marique ceſſaverunt deprædationes, furta latrociniaque & pax terris ubique ſociata eſt. Henricus autem Leo Dominus de Brunſwic variis negotiis deditus, quæ ad domus Dei cultum & ornatum ſpectabant, in Brunſwic reſiduum vitæ ſuæ tempus quietus exegit. Imperator vero in Apuliam profectus, proſperatus eſt in via ſua, quia defuncto Tancrado adverſario ſuo totum Regnum Wilhelmi, quod per uxorem ſuam Conſtantiam ad ipſum devolutum erat, ad voluntatem ſuam obtinuit. Cujus aulam ingrediens, lectos, ſedilia & menſas ex argento, vaſa vero ex auro puriſſimo invenit conflata. Reperit etiam theſauros abſconditos, & omnem lapidum pretioſorum & gemmarum abundantiam, ita ut oneratis CLX. ſomariis auro, argento, lapidibus pretioſis & veſtibus ſericis, glorioſus ad terram ſuam rediret. Cum autem terras Teuthoniæ attigiſſet, inſecutus eſt eum celeri curſu Imperatricis nuncius, quæ in Apulia remanſerat, nuncians, inventos theſauros eſſe Roggerii Regis. Vetula enim quædam apud Imperatricem erat, quæ de familia Roggeri fuerat, & hoc gazophylacium a Secretario Regis didicerat, quod in muro antiquiſſimo reconditum, diligentiſſime linito pariete & ſuperducta pictura ſubtili, omnibus indagabile videbatur. Cum ergo hic theſaurus proditus Imperatori innotuiſſet, mandavit Imperatrici dicens: De illo theſauro, quod tibi bonum videtur, facito; me autem ſcias hoc tempore in Apuliam non reverſurum. Ipſe enim Imperator liberaliſſimus erat, cujus magnificentiam Deus ampliare volens, dedit ei theſauros abſconditos, quos tamen non nobilioribus, ſed pauperibus militibus, Religioſis & cæteris indigentibus legaliter impertiebatur. Diſcordia magna orta eſt inter Regem Arragoniæ & Raymundum Comitem S. Ægidii, ſecundum Vincentium, quæ cum nulla ratione ſedari poſſet, tandem miraculoſe ſopita eſt. Nam Deus cuidam pauperi carpentario Durando nomine apparens, dedit ei quandam imaginem Virginis Glorioſæ in pergameno depictam, filium ſuum in ulnis geſtantis, in cujus circumferentia ſcriptum erat: Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Hanc imaginem cum prædicti Principes cum reverentia ad inſtructionem dicti carpentarii accepiſſent, & deoſculati fuiſſent, facti ſunt perpetui amici. Hanc eandem imaginem populus terræ illius hodierna die in magna habet reverentia. Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis de ſede ſua dudum ejectus per Henricum Imperatorem, ſecundum Chronicam Slavorum, reverſus eſt ad Eccleſiam ſuam. Cujus regreſſum audiens Adolfus, venit Bremam, congratu-

gratulans de ipſius adventu, ſimul & certificari volens, ſi vere per Imperatoris promotionem, vel aliunde redierit. Ipſe enim, cum idem Hartwicus exularet, omni conatu apud Imperatorem laborabat, ut ad ſtatum priſtinum rediret. Ideoque & nunc magis exultabat, & pro hac viciſſitudine aliquid ab eo gratiæ exſpectabat. Veniens ergo Bremam, & auditis hinc inde partibus, diſplicuit ei, quod non per oſtium intraſſet. Et ideo ſic ordinatum eſt ab ipſo & ab aliis amicis Imperatoris, ut, cum Archiepiſcopus ille aliquid in civitate illa ordinare vellet de Eccleſiaſticis duntaxat factis, non niſi una die vel duabus ad majus toleraretur, nec reditibus, qui ſub interdicto depoſiti erant, uteretur, donec iſta Cæſari inſinuaſſent, & ipſius voluntatem cognoviſſent. Hæc autem ordinatio Hartwico Archiepiſcopo valde diſplicuit, qui ſe jam libere reditus Epiſcopales invadere poſſe putavit. Adolfum vero Comitem, qui nedum Comitiam Stadenſem, ſed & alias res Epiſcopi de mandato Imperatoris in magna parte tenebat, graviter arguere cœpit, & ipſum invaſorem Eccleſiæ ſuæ appellavit. Adolfus autem quaſi cenſura Eccleſiaſtica injuſte gravatus, Sedem Apoſtolicam appellavit. Et veniens Bremam, in abſentia Archiepiſcopi poſt appellationem legitime interpoſitam, ſe injuſte excommunicari cauſabatur, nec ideo a reditibus tollendis abſtinere debere, quos ipſo in peregrinatione conſtituto, Dominus Imperator ſub interdicto poſuiſſet, & poſt reditum ipſius in manu ejus conſignaſſet, niſi iterum ſua autoritate Imperator hoc immutaſſet. Se enim gratiam potius quam iram meruiſſe dicebat, qui non ſolum Archiepiſcopo, ſed & toti Eccleſiæ Bremenſi ſemper fidelis extitiſſet, & per ipſius laborem Beatus Petrus non tantum Stadium, ſed & Dithmarſiam, quæ ad Regnum Danorum tranſlata fuerat per Dithmarſos, recuperaſſet. His non obſtantibus, interdictum ſtrictiſſimum in Eccleſia Bremenſi & tota Diœceſi tenebatur, nec pueri baptizabantur, nec mortui ſepeliebantur. Cum ergo civitas Bremenſis hac peſtilentia diutius laboraſſet, & corruptio cadaverum, quæ inhumata in cimiteriis jacebant, homines plurimum læderet, temperata eſt ſententia, ut ſcilicet in majori Eccleſia divina fierent, & communitas illic ad audiendum divina conflueret. Comes tamen & Advocatus civitatis cum majoribus civitatis, qui reditus Epiſcopales colligebant, in banno perſeverarent, & nullus eis præſentibus divina celebraret. Hæc autem omnia propter abſentiam Imperatoris fiebant, qui tunc in Apulia erat, & totam Apuliam, Calabriam, & Siciliam, quæ Regna jure hæreditario ex parte uxoris ſuæ Conſtantiæ eum attingebant, Imperio ſubjugabat. Quo reverſo, Dominus Archiepiſcopus DC. marcis gratiam Imperatoris promeruit, & Adolfus Comes Comitiam Stadenſem in beneficio ſuſcepit, cum tertia parte redituum, & omnis excommunicatio plenarie relaxata eſt. Berno Epiſcopus Mykelenburgenſis obiit. Hic primus fuit de titulo Eccleſiæ Swerinenſis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & omnes ſui ſequaces Epiſcopi Swerinenſes ſunt vocati. Unde eadem ſedes propter tyrannidem Slavorum translata eſt de Mykelenburg in Swerin, quia ſæpius dictus Berno Antiſtes a Slavis contumeliatus eſt, qui eis datus fuit a Henrico Leone. Nam frequenter ab illis ludibrio expoſitus, ad ſacrificia dæmoniorum artabatur, ſed per Chriſtum confortatus, culturas dæmonum eliminavit, lucos ſuccendit, & pro Gryddracco Sanctum Godehardum Epiſcopum venerari conſtituit. Huic ſancto viro ſucceſſit Dominus Bruardus ejuſdem Eccleſiæ Decanus in Sedem Pontificalem.

Sexto anno Henrici, qui eſt Domini MCXCV. Rex Moabitarum cum multitudine maxima Hiſpaniam intravit, ſecundum Vincentium, & Chriſtianorum terras vaſtavit. Cui Hildefonſus Rex Caſtellæ cum exercitu occurrit, & pugna commiſſa, victus eſt a Moabitis, vix tamen cum paucis captionem evaſit. In hoc quidem bello plusquam LXM. Chriſtianorum cæſa referuntur, ſed de barbaris nulla facta eſt mentio ab Hiſtoricis.

De Innocentio III. PP. CLXXXIIII.

Innocentius Papa, natione Campanus ex patre Transmundo, ſedit XXI. annis, menſibus tribus & diebus XX. ſecundum Martinum. Ipſe Papa literatiſſimus extitit, & fecit librum de Miſeria Conditionis humanæ, & librum Decretalium colligi fecit. Hoſpitale S. Spiritus Romæ inſtituit. Hic etiam ſtatuit, licitum eſſe, infirmis eſum carnium in Quadrageſima ad majus periculum evitandum. Inter civitates Franciæ, puta Compendium & Claræmontem, ſecundum Vincentium, tanta aëris intemperies ſurrexit, quod ſimilis a pluribus annis non eſt audita. Nam grando tam grandis cecidit cum pluvia inconſveta, quod formam ad inſtar ovorum prætenderet & magnitudinem, & multos homines occideret. Vineta etiam & fructus ac ſegetes agrorum ex toto deſtruxit. Corvi etiam magni viſi ſunt in aëre, ferentes titiones ignitos in roſtris, quibus incenderunt diverſas civitates & villas. Hæc autem creditur fuiſſe orta propter tyrannidem & ſuperbam diſcordiam Regum, puta Philippi Regis Francorum & Richardi Regis Anglorum, quas Deus ſic punire decrevit. Nam illo anno ambo Reges maximam copiam populi aggregantes, invenerunt ſe mutuo prope Yſoldym. At, ubi cum congredi diſponerent & præliari, neſcio quo ſpiritu ductus, bono tamen, ut præſumitur, Richardus Rex armis projectis venit ad Philippum Regem, & ſe coram eo humilians, petiit ab eo infeodationem Normanniæ & Picardiæ, propter quas terras jamdudum diſcordaverant. Quibus in feodum receptis, Richardus Rex hominium fecit Philippo Regi, & firmata eſt pax inter eos perpetuo duratura. Sed non diu poſt Richardus Rex rumpens pacis fœdera, quæ ambo pepigerant, ingreſſus eſt Franciam, & per traditionem quorundam obtinuit Willon caſtrum, & funditus ipſum deſtruxit. Quod Philippus Rex audiens, viceverſa intravit Angliam, ſtipatus militia valida,

lida, & vallans caſtrum Albamalla, infra VI. hebdomadas ipſum expugnavit, & ipſum funditus evertit, caſtellanis captivatis.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MCXCVII. Henricus Rex Jeroſolymorum, ſecundum Vincentium, jacens in quadam feneſtra aulæ Regiæ, & volens diligenter proſpicere pro quodam facto de feneſtra, nimis reclinavit corpus ad extra protendens. Unde de ſpectaculo illo cadens, caput ad petram alliſit & exſpiravit. Henricus Leo, inclitus quondam Dux Saxoniæ, Angariæ & Bayoariæ, nunc autem ſolus Dominus de Brunſwic & Luneburg, diem ſuum clauſit extremum, ſecundum Chronicam Saxonum. Qui licet in orbe famoſus extitiſſet, nihil tamen de omni labore ſuo conſecutus eſt niſi ſatis miſerabilem in Brunſwic tumulationem, ubi una cum uxore ſua Mechtilde, muliere devota & nobili, filia Henrici Regis Angliæ ſepultus eſt. Hujus quidem obitum quidam Metriſta deplangens ait:

Princeps laudande, jam lætus ad æthera ſcande:
Cultor pacis eras, nunc divitias tibi veras
Reddat Rex Regum, qui ſolus regnat in ævum.
Enituit late virtus tua cum pietate,
Nobilitas morum, cum flore decoris honorum.
Ad cultum Chriſti tu Slavos perdomuiſti,
Qui per Doctores Satanæ ſprevere furores,
Atque Dei cultum ſatagunt attollere multum.
Structor multarum ſic crederis Eccleſiarum.
Non eſt gens, quæ te non miretur, bona de te
Dum recolit rite: te noverat ultima Thule
Quæ ſua donavit, te Græcia magnificavit,
Jeruſalem tota, tua conſpiciens pia vota,
Te colit econtra cum Rege ſuo Patriarcha.
Non aberat triſtis livor virtutibus iſtis,
Sed pro preſſuris ſeclis potiere futuris.
Conjuge conjuncta, maneat merces tibi multa,
Quo Chriſto gratum pia depromſit famulatum!
Excelſi donis, durat benedictio prolis,
Et nutu Chriſti regnant, quos tu genuiſti.

Reliquit autem hic Henricus hæredes, Henricum, Ottonem & Wilhelmum. His quidem filiis ſuis Henricus Leo taliter diviſit hæreditatem: Nam Henrico ſeniori dedit Brunſwic cum attinentiis ſuis, Wilhelmo vero contulit Luneburg & Lovenburg cum pertinentiis eorum, ſed Ottoni dedit Haldesleve cum ſuis attinentiis. Wilhelmus poſtea genuit Ottonem primum Ducem de Brunſwic. Ante illius enim tempora nec Brunſwic nec Luneburg Ducem proprium habuerat, ſed ambo erant ſub Ducatu Saxoniæ. Otto vero frater Wilhelmi ſupra dicti poſtea factus eſt Imperator. Henricus autem progenitus Leonis prædicti obtinuit Brunſwic & Stadium, quam urbem poſtea idem Henricus dedit cum tota Comitia Eccleſiæ Bremenſi. Dedit etiam Eccleſiæ Magdeburgenſi Sommerſchenburg & Anvorde. Circa finem vero vitæ ſuæ hic Henricus Ottoni filio fratris ſui Wilhelmi reſignavit Luneburg & Brunſwic. Mauritius Epiſcopus Pariſienſis obiit, ſecundum Wilhelmum. Hic quatuor Abbatias fundaverat, & moriens rotulum cum hac forma ſcripſit: Credo, quod Redemtor meus vivit, &c. & ſupra pectus ſuum extendi præcepit, ut quilibet legere poſſet. Et hoc ideo fecit, quia tempore ſuo hæreſis quorundam de reſurrectione pullulabat. Diſſenſio magna orta eſt inter Philippum Regem Franciæ & Philippum Comitem Flandriæ propter terram Viromandia dictam, ſecundum Vincentium. Hanc enim Comes præfatus longo tempore, Lodowico Rege adhuc vivente, cum pace & quiete, licet injuſte poſſederat, & adhuc pertinaciter obtinere laborabat. Ob hoc Rex exercitum verſus urbem Ambianis collegit, cujus multitudinem & robur Comes videns ac timens, fugæ præſidium quæſivit. Habito ergo cum ſuis conſilio, principem militiæ Regis Theobaldum Comitem Bleſenſem & Gwillerinum Archiepiſcopum Remenſem, ipſius Regis avunculos, per internuncios vocavit, ipſisque mediantibus Regi totam Viromandiam reſtituit. Caſtrum tamen S. Quintini atque Peronam tantum ad vitam ſuam ſibi dimitti petiit & obtinuit. Referebant autem boni viri Ambianenſes Canonici, quod, dum Rex juxta caſtrum, quod Bonas dicitur, moram faceret, tam homines quam equi totius exercitus, inſuper & equi bigas trahentes per campos meſſes conculcaverunt, & maximam partem cum falcibus præſciderunt, & equis ſata dederunt ad comedendum, ita quod nihil pene virens ſuper terram remaneret. Erat enim tempus, quando meſſis in ſpica florem producit. Unde ſuccedente tempore, Deo operante, miraculoſe contra omnium opinionem & ſpem, ita plene & abundanter meſſis reſtituta eſt, ut poſt granorum excuſſionem & areæ ventilationem centuplum æſtimatum inveniretur non ſolum de ſpicis conculcatis, ſed etiam de his, quæ cum falcibus ſectæ fuerant, & equis datæ. In loco vero, ubi Comes Flandriæ cum ſuo exercitu jacuerat, ita virentia omnia ſunt exſiccata, quod etiam herbæ ſuper terram in ipſo anno non ſunt repertæ.

Octavo anno Henrici, qui eſt Domini MCXCVIII. Richardus Rex Angliæ, ſecundum Wilhelmum, obſedit caſtrum Lemovicenſe in Comitatu quodam Regni ſui. Ad quod quidem caſtrum fugerat quidam miles, qui maximum invenerat theſaurum, quem Comes ſperabat habiturum. Rex autem poſtulavit militem ſibi præſentari a Comite, ſed Comes militem reddere noluit Regi propter inventum theſaurum. Cum ergo Rex expugnare inciperet caſtrum, quidam de caſtellanis arcum ſuum tetendit, & telum cordi Regis infixit, ac ipſum occidit. Poſt hunc frater ſuus Johannes Regnum accepit cognomento abſque terra, & caſtrum prædictum inexpugnatum permanſit. Philippus Rex Francorum, ſecundum Vincentium, Stephanum Nomonenſem Epiſcopum ad Kanutum Regem Danorum miſit, rogans, ut unam de ſororibus ſuis ei remittat in uxorem accipiendam. Quod

Quod ille gratanter acceptans, Ingeburgem ei tradidit, puellam devotam & bonis moribus ornatam. Hanc Philippus Rex apud Atrebatum in uxorem duxit, & eam in Reginam coronari fecit. Sed non multo poſt, inſtigante diabolo, Rex ipſe maleficiis quibusdam ut dicebatur, impeditus, uxorem tam diu cupitam exoſam habere cœpit, & tandem per Carolum Comitem Flandriæ linea conſanguinitatis computata, matrimonium dirimi fecit, divortiumque celebravit. Regina tamen ad Danos redire nolens, in loco religioſo Galliæ manere decrevit, malens, conjugalem continentiam perpetuo ſervare, quam alteri juncta primi matrimonii fœdera violare.

Nono anno Henrici, qui eſt Domini MCXCIX. Henricus Imperator in Colloquio Principum Argentinæ exiſtens, ſecundum Egghardum; recepit Epiſtolas Innocentii Papæ per venerabilem Gregorium Cardinalem latas, in quibus Papa in remiſſionem peccaminum ſuorum ſibi injunxit expeditionem Ieroſolymitanam pro liberatione Terræ Sanctæ per ipſum perficiendam, quam pater ſuus Fredericus inchoaverat, & vitam ſuam in ea propter Chriſtum finierat. Quam Henricus cum omni cordis alacritate & animi promtitudine aſſumſit, & eam ſe completurum repromiſit. Unde mox deſtinavit legatos honorabiles in Apuliam ad Dominum Conradum Cancellarium ſuum, qui tunc ibidem negotiis Imperialibus erat implicatus, mandans ei, ut toto ſtudio diſponeret ibidem pro dicta peregrinatione ſequenti anno peragenda, in auro, frumento, vino & navibus plurimis. Cujus zelo plurimi accenſi Magnates & militares ſignaculo crucis tempore ſuo ſignati ſunt. Inter quos erant Henricus Palatinus de Rheno, Otto Marchio de Brandenburg, Henricus Dux Brabantiæ, Hermannus Lantgravius Thuringiæ, Walraven Comes de Lindberg, Wilhelmus Dux Auſtriæ, Adolfus Comes Holtzatiæ, cujus jam ſecunda peregrinatio erat, Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis, Rudolfus Verdenſis Epiſcopus, & quam plures alii Principes, Barones, Comites & Milites.

Decimo anno Henrici, qui eſt Domini MCC. Venit tempus ab Imperatore ſtatutum, quo a Principibus arripi debebat expeditio ſalutaris verſus Terram Sanctam, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum. Et egreſſus eſt exercitus Dei bellaturus adverſus Satanam & ejus miniſtros, & quidam navali, alii vero terreſtri via pergentes, Domino Duce tandem loca ſancta apprehenderunt. Imperator vero interim in Apulia exiſtens, variis adverſitatibus & prœliis detinebatur. Nam de traditione ſua per aliquorum nobilium illius Regni practicationem ſibi conſtabat. Quapropter infinitum theſaurum in ſtipem militiæ erogans, omnem virum fortem & validum ſibi ſociavit. Contigit tamen, ut ipſos adverſarios ſuos traditores comprehenderet, & tunc de eis dignam ultionem accepit. Nam illi quidem, quem contra ſe Regem creaverant, diademate impoſito, clavis acutiſſimis cum diademate caput transfixit, alios autem ſuſpendio, aut incendio, aut aliis diverſis pœnis extinxit. Poſt hoc generalem curiam in Palerma civitate Regia edixit, & procedens in concionem, taliter omnibus locutus eſt: Scimus quidem, vobis omnibus conſtare de noſtra iniqua traditione, ſed quia Deo favente ipſos ſceleris capitaneos comprehendimus & convicimus, convictosque, ut læſæ Majeſtatis reos damnavimus, non intendimus ex hoc facto ulterius quameunque capere ultionem. Remittimus ergo ex animo in communi toti Regno conſenſum pravæ conſpirationis, quam in nos feceratis, Regem contra nos ſuſcitando, & gloriæ noſtræ inſidiando. Tantum de cætero filii pacis ſitis, & vobiscum ſit Deus pacis & dilectionis. Talibus enim alloquiis multam gratiam Regni invenit, & de cætero terra quievit. Cum autem hæc agerentur in Apulia, exercitus Saxonum & Slavorum pro Chriſto crucem deferentium appropiabat, & Comes Adolfus cum nobilioribus ſuis eum ſalutare veniebat. De quorum adventu nimis lætatus Imperator, jocundiſſime eos ſuſcepit. In eodem temporis articulo claſſis peregrinorum, quam Dominus per tædioſiſſimam viam maris illæſam ſervaverat, proſperis ventis cum XLIIII. velis ad Meſſinam urbem Siciliæ cum gaudio applicuit, quorum adventus tam Imperatori quam omnibus Teuthonicis ibidem exiſtentibus nimiam fecit lætitiam. Imperator autem ad ultionem inimicorum crucis Chriſti immenſum contraxerat exercitum de Swevia, Bayoaria, Francia, Franconia, Lotharingia, Auſtria, Normannia, Lombardia, Italia, Teuthonia & Saxonia, ac de aliis variis mundi partibus usque ad CLXXXM. armatorum, e quibus omnes meliores de ipſa Imperatoris familia cum Domino Conrado Cancellario devotiſſimum illud peregrinationis iter unanimiter ſuſceperunt. Cancellarius vero iſte in eadem expeditione ordinatus Sacerdos & Epiſcopus, multas gazas ſecum duxit pro tyronibus ab Imperatore deputatas, qui prœlia Domini viriliter geſſerunt. Circa feſtum ergo B. Ægidii de Meſſina urbe profecti, ad portum Akron in feſto S. Mauritii proſpere pervenerunt. Cancellarius tamen cum Adolfo Comite Holtzatorum apud Cyprum adlitavit, Regem ejusdem inſulæ coronaturus diademate eidem ab Imperatore transmiſſo. Sane idem Rex ſub ditione Conſtantinopolitani Imperatoris prius conſtitutus, ad majorem ſuæ gloriæ cumulationem, a Glorioſiſſimo Romanorum Auguſto coronari deſiderantiſſime expetiit. Expletis ergo negotiis illis, repedatis navibus, Akron proſpere velificabat. Ubi conſiſtens, triſtis percuſſus eſt nuncio de morte Henrici Comitis Campaniæ Regisque Ieroſolymitani, qui paucis ante diebus morte inopinata deceſſerat. Siquidem Sarraceni, eruptione facta, civitatem Joppen vallaverant obſidione. Quo audito, præfatus Henricus Ieroſolymorum Rex ſubito arma arripuit, ut præſidio fieret civitati obſeſſæ. Chriſtiani autem, qui intus erant, plus in ſua animoſitate, quam in Domi-

Domino confidentes, apertis oſtiis urbis hoſtes cædere cœperunt. Quibus illi acrius inſiſtentes, in fugam eos compulerunt. Cumque Chriſtiani ſe in civitatem recipere conarentur, qui intus erant fideles, hoſtium impetum timentes, valvas urbis clauſerunt, amicos pariter & inimicos excludentes, & ſic innumeram fratrum ſuorum jacturam effecerunt. Cæſis ergo fidelibus illis, Sarraceni expugnationi urbis operam dederunt, & eam tandem capientes, cunctos in ea inventos homines trucidaverunt. Videns autem Ieroſolymorum Rex Henricus, tot Chriſtianorum neglectam ſalutem eſſe, Akron cum ſuis revertitur, aulam Regiam ingreditur, & dum ſolus cum ſolo ſuper exedras pro captando aëre ſtaret, ſubito corruit, & fracta cervice exſpiravit. Sub eodem ergo tempore peregrini applicantes Akron, audita perditione fratrum, ad arma cucurrerunt, ſi forte Chriſto auxiliante hoſtes ſternere, vel prædam capere potuiſſent. Sed Sarraceni deſtructa civitate cum captivis & multa præda repedaverunt. Coadunato itaque exercitu Dei, omnes perrexerunt Tyrum. Ubi contemplatis viribus ſuis, ordinaverunt acies adverſus Sidonem. Venientes autem ad Sidonem, ſine habitatoribus eam invenerunt. Qua deſtructa uſque ad ſolum, ad Sareptam Sidoniorum iter ſuum converterunt. Ubi ſimilibus expeditis, ad fontem hortorum tandem pervenerunt, & inde faciem ſuam ad Baruch verterunt. Cujus inhabitatores mox urbem deſolatam relinquentes, caſtrum nobiliſſimum urbi conjunctum viris fortiſſimis munierunt, repoſitis illic victualibus & armis pluribus. Videntes ergo caſtellani, terreſtrem contra ſe venire exercitum, navali expeditione adhuc latitante, apertis portis caſtri, hoſtibus obviam proceſſerunt. Hoc viſo, fideles auxilium de cœlo implorantes, piis mentibus ſe contra eos armaverunt. Facto ergo congreſſu, modo hac modo illac volubilis fortuna ſe trahebat. Comes autem Holtzatorum Adolfus cum quodam Bernhardo Nobili de Horſtemer latenter in inſidiis reſidebat, donec exitum rei adverteret. Videns ergo principem caſtri illius in fervido equo dextrario eminus venientem, & multorum interitum petentem; cui ex adverſo occurrens, valido impetu tam equum quam ejus ſeſſorem ad terram dejecit. Quo ſubito cadente, extra ſe rapitur, & mentis impos circumſpexit, ſed non affuit auxiliator. Tandem ad ſe reverſus, vires reſumere conatus eſt. Sed nihilo minus impetu validiori iterum proſtratus, equinis pedibus conculcatus eſt. Secundo conſurgens equum ſuum brachiis tenere tentavit. Sed tertio caſu ſupinatus, circa umbilicum lancea hoſtili perforabatur. Inter hæc factus eſt tumultus hoſtium, auxilium ſauciato ferre conantium. Quibus cum Adolfus Comes cum ſuis fortiter reſiſteret, captivati ſunt de adverſariis duo inſignes nobiles, & magnificatus eſt Comes, Domino *Deo* ei auxilium ferente. Cum autem hæc gerentur, exercitus navalis peregrinorum proſperis velis urbi deſolatæ appropiavit, in qua tantum captivi Chriſtiani remanſerant. Qui videntes vela quadrata, Chriſtiana intellexerunt eſſe agmina. Unus autem ex eis aſcendens turrim, quæ cæteris excelſior erat, reſeratam per inſtrumenta a Sarracenis ibidem relicta, cuſtodes turris pauſantes invenit, & irruens ſuper quietos, repentino interitu eorum ſoporem in necem convertit. Arrepto itaque ſigno, nutu, quo poterat, navales ad ſubverſionem urbis invitabat. Quod videntes, Dei miraculum credebant, & celerius applicantes, turmatim litus apprehenderunt. Cancellarius vero, qui cum ipſis erat, quantocius caſtrum ipſum apprehendit. Hoſtes ergo territi, eo quod maxima eorum ſpes cecidiſſet in interitu Principis eorum, & jam in perditione turris fortiſſimæ, per loca deſerta & invia fugere cœperunt, nullum vitæ præſidium niſi montes & petrarum ſciſſuras æſtimantes. Servi autem Chriſti urbem & caſtrum gaudenter intraverunt, caſtrumque omnibus divitiis repletum invenerunt. Vinum quoque & triticum ac omnia ad victum pertinentia in abundantia repererunt, quæ ad tres annos ſuis inhabitatoribus ſufficere potuiſſent. Telorum inſuper & baliſtarum acarcuum illic tanta fuit copia, ut naves duæ maximæ ex eis onuſtari potuiſſent. Eſt enim Baruch nobiliſſima civitatum, & nobiliſſimum præſidium illius regionis, quæ quia in optimo portu maris eſt ſita, omnibus introitum præbet & exitum. Nec ulla poteſt ibi navis aut galea præterlabi, quin ſponte aut invite portui illi addatur. Habet etiam talem prærogativam eadem civitas, ut omnes Reges illius terræ ibidem coronari oporteat. Unde Saladinus cum eam cepiſſet, ibi coronatus eſt, & Rex Jeruſalem & Babyloniæ appellatus. Moram autem ibi exercitu Domini faciente, & muros deſtructæ civitatis reparante, ſiniſtra fama de morte Imperatoris illic pervenit, quæ non modicam populo Dei fecit triſtitiam. Diſſolvebantur enim manus virorum fortium, quia ſicut in tali mutatione ſolet fieri, alius cogitabat perdere dignitatem ſuam, alius beneficium, alius patrimonium, ſicque fluctuabant quaſi cogitationes omnium. Inter has autem fluctuationes non defuit ſpiritus conſilii, qui colligationes impietatis diſſolvere conſuevit, & fluctuantes homines confortare. Unde Principes, celebrato colloquio, hoc ſtatuerunt, ut omnes Regni Primates ibidem facerent fidem juratam Imperatoris filio, & ſic quievit commotio. Aliud quoque ibidem habuerunt conſilium, quærentes, quis Regno Ieroſolymitano dignus Adminiſtrator inſtitui videretur, ex quo Rex vita exceſſiſſet. Viſum eſt ergo omnibus Regem Tyri ad talem ſufficere Principatum. Qui vocatus ad eos honorifice venit, ibique ſociata ei Regina vidua, Rex Jeroſolymorum ab omnibus eſt declaratus. His omnibus devote cooperabatur Princeps Antiochiæ, qui cum multis copiis armatorum de finibus ſuis illuc venerat, & bene proſperatis jamjam reditum maturabat. Volens autem Princeps iſte ſuos præſtare, quid actum erat, dimiſit columbam. Solent enim exeuntes illius terræ homi-

homines ad quævis negotia ſecum aſportare columbas, quæ domi aut ova aut pullos habent noviter editos, & ſi in via forte oporteat accelerare nuncium, ſcriptas literas ſub umbilico columbæ ſubtiliter ponunt, & eam avolare permittunt. Quæ cum ad fœtum naturali ductu properant, amicis deſideratum nuncium celeriter apportant. Hac arte uſus Princeps memoratus, quod factum erat, per columbam citiſſime ſuis nunciabat. Qui cognoſcentes Sidonem deſtructam, & Baruch captam, eruptione facta, attentare volebant, ſi & ipſi hoſtibus ſuis dominari potuiſſent. Cum ergo Principibus valedictis, ad ſua Princeps Antiochiæ remearet, & expanſis velis Lyſtris approximaret, cœlitus exterriti ejus inhabitatores, arrepta fuga, montes campoſque petierant. Princeps vero urbem intravit, & collocatis ibidem militibus, præſidium Chriſtianorum tutiſſimum fecit. Reſtaurata denique urbe Baruch (Berytho) per exercitum Chriſtianorum, & ordinatis ejus inhabitatoribus, Domini exercitus reverſus eſt Tyrum. Ubi pauſati aliquo tempore Chriſti fideles, converſa eſt tota expeditio ad caſtrum fortiſſimum nomine Thorotum, quod a Tyro per diætam diſtabat. Illuc itaque venientes, maxima obſidione vallaverunt caſtrum illud. Et quia locus ille præruptus erat nimis & quaſi inacceſſibilis, novo genere expugnandi omnino incognito uſi ſunt. Fuerunt ſane nonnulli de Saxonia, quibus notum erat, qua arte excavatur mons argentarius dictus Rammesberg prope Goslariam locatus. Cumque tali arte montem cavarent maximo labore & expenſis, & appoſito igne, prout libuit, muros cadere facerent, hoſtes exterriti neſciebant, quid agere deberent, dum caſtrum ſic ſubrui quaſi ſine inſtrumentorum vehementia viderent. Cum autem per menſem opus conſtanter urgeretur, hoſtibusque nulla facultas evadendi videretur, conſternati mutuo dicebant: Viri fratres, quid faciemus? Hoc genus mortis qualiter effugiemus? Taliter fratres & conſanguinei noſtri in Akron perierunt, qui in oculis noſtris una die IIIIM. ſententiam decollationis ſubierunt. Provideamus ergo nobis & parvulis noſtris, quia hoc genus hominum nimis pertinax eſt & noſtri ſangvinis cupidiſſimum. Conſultum ergo nobis videtur, ut gratiam ejus petamus, & dextras eis demus. Cumque hoc ſæpe apud ſe revolverent valde turbati, una dierum ſtantes in muro, loquebantur his, qui excubias obſervabant: Rogamus, ut ſub pacis conditione copiam detis nobis loquendi vobiſcum. Quod cum factum fuiſſet, dixerunt: Obſecramus vos, ut nobis dicatis, quæ ſine ſimulatione & dolo quærimus. Quisnam eſt Deus veſter? aut cujus ſunt hæc caſtra, quæ oppoſita habemus? Qui reſponderunt: Caſtra, quæ videtis, ſunt Henrici Palatini de Rheno, filii Ducis Henrici Leonis nominatiſſimi. Ad hæc illi: Vellemus, ſi fieri poſſet, loqui Principi illi. Quid, inquiunt, cum Domino Principe loqui velletis, cum pacis diſturbatores ſitis & circumventores veritatis? At illi: De veritate quidem loqui vellemus & de pacis unione. Ad petitionem ergo illorum venit Palatinus, dextras dedit & accepit. Ad quem illi: Coartamur nimis in hac obſidione. Idcirco rogamus te Princeps Glorioſe, ut tuo conductu in cœtum Principum veniamus, ut de caſtri deditione & noſtra ſalute cum eis diſponamus. Quibus ait Palatinus: Præſumimus de gratia Principum, quod ducatu noſtro abſque metu ad eorum præſentiam venire poſſitis. Sed quia ſapientis eſt ſemper omnia conſulte agere, inſinuato eis deſiderio veſtro, quantocius ad vos revertar. His dictis abiit, & Henrico Duci Brabantiæ, qui ab omnibus Princeps exercitus ordinatus fuerat, voluntatem Caſtellanorum aperuit. Qui mox ſeptem Principes ad eos deſtinavit, qui eos audirent, & audita referrent. Qui cum caſtro aſtarent, dixerunt obſeſſi: Rogamus clementiam veſtram, ut patientiam in nos habeatis, & Chriſtianæ Religionis memores, quæ, ut famatur, omnem exercet pietatem, ipſam quoque in nobis oſtendatis. Nos enim licet Chriſtiani non ſimus, non tamen ſine religione vivimus. Nam, ut ſperamus, Abrahæi ſumus, & a Sara uxore ejus Sarraceni vocamur. Si vero credendum eſt, quod Chriſtus verus Deus ſit & homo, & in cruce vos liberaverit, & ideo formam crucis vos habere gloriemini, ipſam & in nobis advertere poteritis. Unde conſtat, quod licet diſpar ſit religio, unum tamen nos habere Deum Creatorem & Patrem comprobamur. Ideoque conſtat, nos eſſe fratres, non profeſſione, ſed natura & humanitate. Quapropter attendentes Patrem veſtrum, parcite fratribus veſtris. Omnia enim noſtra ſunt veſtra, dummodo vivendi vobiſcum ſit nobis copia. Jam nichil eſt, quod nobis arrogare poſſumus, de ſtatu tamen noſtro, qualis huc usque fuerit, aperuimus. In caſtro, quod videtis, principatum habuimus, quia inter noſtros de meliori proſapia ſumus. Unde placeat vobis, quod captivi veſtri ſimus, quia pro noſtra liberatione non ſolum jam theſauros plurimos, ſed & Chriſtianos innumeros recipere poteritis captivos. De his autem, qui in caſtro ſunt, fiat, ſi placet, talis conditio, ut relictis omnibus ſuis, egrediantur, nil præter ſimplicem veſtitum portantes. Quod ſi inventus quiſquam fuerit, aurum, argentum vel gemmas aut veſtem pretioſam, aut aliquid aliud ferens præter id, quod determinatum eſt, ſine omni mora capite plectatur. Hæc vobis gratanter offerimus, quia nil niſi vivere quærimus. Iſtius caſtri veſtri ſit poſſeſſio, dummodo nobis ſola detur evaſio. Placuit autem Principibus illis talis oblatio, & miſſum eſt pro Domino Cancellario, ut ſuo beneplacito firmaretur dicta ordinatio. Ille tamen propter corporis debilitatem excuſatum ſe haberi petiit, aſſerens, ratum ſe habere, quicquid pro communi bono Principibus expediens videretur. Cumq; per aliquot dies hæc tractarentur, firmata eſt pacis conditio, hoc ſvadente Cancellario, ut obſides darent, quousque promiſſa ſolverent, & ſic ad ſua remearent. His itaque diſpoſitis, cum caſtrenſes ſuis hanc ſeriem exponerent, diſplicuit talis conditio pluribus, & gravis inter eos

facta

facta eſt altercatio. Quidam namque dicebant, iſta ſe perſolvere non poſſe. Alii vero alios animabant, dicentes: Nonne caſtrum fortiſſimum tenemus, munitum viris fortiſſimis & armis? Stemus ſimul, ut vim vi repellere poſſimus. Et ſic controverſia impediente, promiſſa mutata ſunt, & pactio concepta ſuum non eſt ſortita effectum. Evacuata ergo pace, arma arripuerunt, nec ad perſolvendum, ſed ad dimicandum ſe præparaverunt. Econtra Chriſtiani ad reſiſtendum ſe armaverunt, ad machinas cæteraque inſtrumenta bellica convolantes. Caſtellani vero, neglectis obſidibus illo die, omni ſe virtute defendere nitebantur. Noſtrates autem minus proſpere agebant, eo quod hoſtes magis ac magis contra eos invaleſcebant. Nimia enim callentes aſtutia ipſum foſſatum, de quo plurimum confidebant, deſtruxerunt, & plures in eo aut ſuccenderunt, aut gladiis necaverunt. Quosdam etiam vivos extrahentes, ablatis capitibus de muro præcipitaverunt. Ecce, ad quid noſtrates miſeros diſcordia perduxerit! In caſtro enim unanimes fuerunt, noſtri autem diſſidentes partim pugnabant, & partim diverſis negotiis vacabant. Deficiebant inter hæc populo Dei cibaria, & neceſſe habebant Tyrum mittere pro victualibus comparandis. Propter timorem tamen hoſtium non fuit paucorum iſta legatio, ſed plurimorum. Dividebant ergo exercitum, ut alii pro victualibus irent, alii vero in excubiis remanerent. Tunc itaq; temporis exierunt de Perſide, Media & Damaſco innumeri Sarraceni, ut obſeſſis ſubvenirent, & caſtrum de manibus Chriſtianorum liberarent. Scientes ergo Principes exercitus Chriſti, ſibi imminere hoſtes, conſilio habito in Vigilia Purificationis, enunciari fecerunt in caſtris ſuis, ut omnes mane parati eſſent confligere cum hoſtibus. Fit ergo omnibus commune gaudium, ſermonibus ſe invicem confortantibus & exhortantibus pro Chriſto aut vinci aut vincere velle. Cumque omnes craſtinam ſalutem ſperarent, & ad certandum devote ſe præpararent, ſubito ſermo exiit inter fratres, quod tota familia Cancellarii & aliorum Principum, omnibus rebus ſuis jumentis impoſitis, verſus Tyrum iter arriperet. Qua novitate omnes exterriti, cœperunt & ipſi ſua colligere, jumentis imponere, & certatim poſt ipſos evitando vel peditando properare. Fuerunt ergo tumultuationes fugientium, de tali mutatione mœrentium, & de rerum ſuarum diſtractione dolentium. Cum erga ſoluta obſidione, apud Tyrum & Akron ſe recepiſſent propter rumores, qui eos de morte Imperatoris terruerant, cœperunt de reditu diſponere, & de ſtatu eorum, qui remanere debebant, ordinare. Adveniente ergo Martio, aſcenſis navibus, omnes fere Principes cum nobilioribus populi ad propria redierunt. Henricus Imperator Panormi moritur, in toxico extinctus, ſecundum Vincentium, & orta eſt diſſenſio inter Principes Teuthoniæ, quibusdam Ottonem filium Henrici Leonis, quibusdam vero Philippum Ducem Sweviæ, fratrem Henrici Imperatoris eligentibus. Innocentius vero Papa, ne promoveretur Philippus, ei ſe oppoſuit propter patrem ſuum Fredericum I. & Ottoni adhæſit, eumque in Regem Romanorum Aquisgrani coronari præcepit per Adolfum Archiepiſcopum Colonienſem.

De Ottone IIII. Imp. XC.

Otto Quartus de Poyters, filius Henrici Leonis Magni, Romanorum Imperator XC. cœpit anno mundi VMCLX. Olympiadis CCCCLXXXVII. anno primo, urbis vero conditæ MDCCCCXLIX. Domini autem MCC. & XV. annis imperavit. Iſte Otto cum Philippo Duce Sweviæ electus extitit, & de his duobus facta eſt illa Decretalis Extra de Electione Cap. Venerabilem. Defuncto autem Henrico, ſecundum Martinum, factus eſt conventus Principum ſuper Imperii adminiſtratione Ratisponæ, in quo Philippo Duci Sweviæ unanimiter omnes aſſenſerunt, ita quod Fredericus filius Henrici Imperatoris puer quinquennis patri ſuccederet, & Philippus Dux Imperialia diſponeret & regeret. Quod ut firmius haberetur, factus eſt ſecundus conventus. Ad quem quia Adolfus Archiepiſcopus Colonienſis vocatus non fuit, ſeminarium diſcordiæ & ſchiſmatis Imperio Romano immiſcuit. Siquidem adunatis ſibi Principibus, quos habere potuit, Ottonem Saxonem Aquisgrani inthronizavit. Cujus electionem Innocentius Papa adverſarius Philippi propter Henricum Imperatorem fratrem ejus, qui contra Chriſtianam Religionem in Regno Siciliæ Archiepiſcopos & Epiſcopos trucidaverat, & contra Romanam Eccleſiam ſemper tyrannidem exercuerat, confirmavit & ratificavit, licet alii Principes Electores omnes elegerint Philippum. Quem juverunt Saxones, Bayoarii, Swevi, Bohemi, Francones, & a Domino Tarentino eſt conſecratus. Innocentius autem Papa omnes fautores Henrici Imperatoris defuncti, ipſo prius anathematizato, excommunicavit.

Primo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCI. Cariſtia maxima fuit in Francia, ſecundum Vincentium, in qua Boherienſes Monachi Ordinis Ciſtertienſis multos pauperes paverunt eleemoſynis ſuis. Philippus electus Rex Romanor. & a Tarentino conſecratus, ſecundum Egghardum, Coloniam ire volens, ab Ottonis fautoribus eſt prohibitus. Propter quod in Saxoniam ſe vertens, venit coram Brunswic urbem, & eam obſedit, ſed ab amicis Ottonis Regis coactus eſt recedere. Okkerus Dux Bohemorum a Philippo Romanorum Rege in Regem Bohemorum provectus eſt, ſecundum Egghardum. Prius namque Bohemiæ Principatus Ducatus fuerat. Hic Ogkerus Rex Bohemorum a Philippo factus ipſum tandem Philippum Regem deſeruit, ſecundum Vincentium, & cum Hermanno Lantgravio Thuringiæ pro Ottone Rege decertans, totam Thuringiam & Miſnam usque Hallis vaſtavit. Philippus autem Rex urbem Witſenſee obſedit poſtea, a cujus facie Hermannus Lantgravius fugiens, ab Ogkero primo Rege Bohemorum anguſtiatus, redire ad

ad ſuam gratiam eſt compulſus. Otto vero Rex ut eo fortius Goſlariam artaret, caſtrum Herlingburg ædificavit. Deinde Adolſus Archiepiſcopus Colonienſis corruptus pecunia per Comitem Juliacenſem, Ottonem Regem ignorantibus Colonienſibus deſeruit, propter quod ab Innocentio Papa & Ottone Rege depoſitus eſt ab Archiepiſcopatu, & Bruno Præpoſitus Bunnenſis ei eſt ſubrogatus. Quod audiens Philippus Rex, potenter Coloniam intravit, & Brunonem ſubſtitutum Archiepiſcopum captivans, Herbipolim miſit. Innocentius vero Papa Hugonem & Leonem Cardinales deſtinavit ad concordandos Reges Philippum & Ottonem. Sed illi nihil proficientes, a Philippo muneribus onerati, reverſi ſunt ad Papam. Philippus ſiquidem maximam partem Imperii obtinuit. Otto vero Richardum Regem Angliæ avunculum ſuum & Comitem Flandriæ in ſuam partem traxit. Rex etiam Francorum Philippus Duci Sweviæ Philippo confœderatus eſt. Duravit autem iſtud ſchiſma usque ad annum Domini MCCXII. Ogkerus Rex Bohemorum factus, ſecundum Egghardum, uxorem ſuam repudiavit, aliam de Ungaria ducens. Propter quod Thidericus Marchio Miſnenſis, frater repudiatæ, commotus una cum Bernhardo Duce, qui Philippi Regis Romanorum familiares fuerunt, hoc ipſum obtinuerunt, ut Regnum Bohemiæ Ogkero adultero auferret, & ad Theobaldum puerum, qui tunc apud Magdeburg ſtudebat, Theobaldi filium transferret. Quod cum Ogkerus perciperet, commotus valde, a Philippo Rege eſt alienatus, & Hermanno Lantgravio Thuringiæ confœderatus, ut ſupra tactum fuit. Hi contra Philippum ſentientes, multa mala adverſus ipſum machinari cœperunt. Hermannus ergo Lantgravius, qui filius ſororis Frederici Imperatoris fuerat, immemor conſangvinitatis & jurisjurandi, ad Ottonem Regem ſe transtulit, ita ut Northem & Molhuſen urbes ab ipſo in beneficio ſuſciperet, & cum eo adjuncto Ogkero Rege Bohemorum exercitum contra Philippum educeret, ac propriam terram ea occaſione irrecuperabiliter devaſtaret. Philippus autem Rex cum maximo exercitu Lippoldo Archiepiſcopo Moguntino auxilium ei ferente, & aliis multis Nobilibus, Thuringiam intravit, & Erphordiæ conſiſtens, totam terram in circuitu vaſtavit. Nec minus qui deforis erant, provinciam ſunt demoliti. Sunt enim Bohemi natura pravi, actu ſcelerati, & nunquam expeditionem ſuſcipere volunt, niſi liberam habeant poteſtatem vaſtandi loca ſancta & dehoneſtandi. Cum ergo adverſarii cum Philippo congredi timerent, omnia pervagantes, Thuringiam rebus multis ſpoliaverunt. Sane XVI. Eccleſiæ Conventuales Religioſorum, tam virorum quam mulierum cum CCCLX. parochiis a Bohemis deſtructæ ſunt, & cum cæteris mobilibus ipſa ornamenta Eccleſiarum a ſceleratiſſimis viris illis inquinati ſunt. Vidiſſes illic peſſimum quemque, quod dictu nefas eſt, pro camiſia indutum alba, accinctum ſtola, alium pro tunica uti Dalmatica, tertium pro chlamyde amictum caſula. Alterius cujusvis ſcelerati equus palla altaris diſcurrebat coopertus, & quod ſine lacrymis & gemitu vix dici poteſt, religioſas & nobiles Deo dicatas fœminas ad ſtrepas equorum ligatas captivas trahebant, & templa Dei non manu facta libidinoſe polluebant, inter quas nonnullæ hoc genere tormenti ad mortem usque ſunt vexatæ. Bohemus iſte nequiſſimus usque Hallis urbem Saxoniæ ſæviens, & enormia perpetrans, per terram Marchionis Miſnæ. ut de eo vindictam expeteret, ad ſua reverſus eſt loca, non tamen ſine gravi jactura ſuorum. Otto vero ad ſua reverſus, nondum dimiſſo exercitu, ædificavit caſtrum firmiſſimum Herlingberg, unde Goſlaria nimis eſt afflicta. Siquidem civitas ipſa inedia & fame laborabat, in oriente quidem oppoſitum habens caſtrum novum, in occidente vero caſtrum Lichtenberg. Nec permittebantur civitatem intrare plauſtra & vehicula, quæ civibus incluſis neceſſaria afferrent. Medio tamen tempore Lichtenberg a Hermanno Comite de Hartesburg inſidioſe captum eſt, & ſic civitas de tam arta obſidione partim liberata eſt, poſtea tamen occaſione ejusdem caſtri Goſlaria quaſi deſolata eſt & vaſtata. Philippus denique Rex contracto exercitu multo, Ottonem iterato impetiit, & veniens Brunswic, civitatem artare cœpit. Tunc temporis Otto Rex defuit, ſed frater ejus Henricus Comes Palatinus urbem conſtanter defenſavit. Adverſarii tamen ipſam civitatem circa Monaſterium S. Ægidii intrantes, & pontem occupantes, ipſam fere urbem irruperant. Quod percipientes qui intus erant, in alio latere civitatis occupati, ubi cum robore exercitus Philippus eſſe videbatur, ſubito ad reſiſtendum converſi, hoſtes in fugam compulerunt. Interea quidam latrunculi domum B. Ægidii, quæ contigua erat, irrumpunt, & quadam barbarica ferocitate Monachos invadunt, veſtes exuunt, officinas clauſtrales ſuis utenſilibus privant, ita ut ipſi oratorio non parcentes, & ſecuribus oſtia frangentes ornamenta Eccleſiæ diripere conarentur. Conradus tamen Cancellarius, audita direptione Eccleſiæ, cum multitudine ſupervenit, & raptores illos procul abegit, ablataque reſtitui coëgit. Crevit autem civitatis obſidio per aliquot dies, ſed intra exiſtentes ciborum copia fruebantur, extra vero manentes, fame & inedia cruciabantur. Homines ſane Ottonis, qui exteriores excubias obſervabant, in rupibus, vallibus & ſylvis latitantes, plauſtra cum victualibus de diverſis locis & civitatibus venientia, impetu valido præpedientes, hominibus occiſis, victualia in diſperſionem dederunt. Conditione ergo pacis interpoſita, obſidio illa ſoluta eſt, & illi inglorii diſceſſerunt, nec ultra urbem illam impetere auſi ſunt.

Secundo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCII. Northuſen urbs Thuringorum, ſecundum Chronicam Saxonum, ab Ottone obſidione artatur, & tandem ab eo capitur & ſpoliatur. Michael Decanus Pariſienſis, ſecundum Wilhelmum, in Patriarcham Ieroſolymitanum eſt

eſt electus & confirmatus, vir in regendis ſcholis & elargiendis eleemoſynis ac cæteris operibus virtuoſis glorioſus. Sed Domino aliter ordinante poſt XV. dies a Clero Senonenſi in Archiepiſcopum eſt poſtulatus, & iterum confirmatus. Apud Roſetum in Bugia, ſecundum Vincentium, in ſacrificio altaris vinum viſibiliter eſt mutatum in ſangvinem & panis in carnem. Conſtantinopolis urbs Regia capta eſt a Francis, ſecundum Vincentium, & Venetis. Et mirum erat propter civitatis fortitudinem & antiquam prophetiam. Prophetatum ſiquidem erat, quod capi deberet per Angelum. Et ſic homines credebant, eam non poſſe capi virtute humana. Sed prophetia iſta fefellit eos pro tanto, quod eam non debite intellexerunt. Hoſtes namque per murum, ubi Angelus depictus erat, intraverunt, & in hoc incolæ ſe deceptos cognoverunt, puta in æquivocatione nominis Angeli. Franci autem & Veneti Baldowinum Comitem Hollandiæ Imperatorem Græcorum inibi ſtatuerunt, alio interfecto. Philippus Rex Romanorum, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, cum militum manu valida partibus Ottonis Regis appropiabat. Otto autem Rex Brunswic conſiſtens, collecto pulcro militum exercitu & civium, qui propter continuas bellorum exercitationes gladiis, loricis, lanceis & ſagittis abundabant, obviam ei proceſſit, prope Goſlariam caſtrametatus. In comitatu vero ejus erat frater ejus Henricus Comes Palatinus cum copia armatorum, quos de Aldenburg, Brema & Stadio contraxerat. Cumque fratres vallati tantis exercitibus prope villam, quæ Borchtorp dicitur, conſiſterent, diſcordia inopinata repente emerſit, quæ ſemper ſuos cives miſeros facit. Et ſic illa congregatio in ſtuporem verſa, infecto negotio ſoluta eſt. Palatinus ſane, qui partes fratris conſtanter juvabat, continuas minas a Philippo audiebat, quod dignitatem Palatii, quam circa Rhenum habebat, perderet, niſi a fratre ſuo recederet. Durum ergo viſum eſt Palatino utrobique diſpendium pati, puta in fratris ſervitio ſua expendere, & neglecto Philippo dignitatem Palatii amittere. In ipſo ergo congreſſionis articulo fratri Regi ita locutus eſt clanculo: Frater, ego tibi quidem ſervire dupliciter teneor, & jure conſangvinitatis & fide Regiæ Majeſtatis. Ut ergo tibi plenarie valeam aſſiſtere, æquum eſt, ut aliquid emolumenti debeam a te accipere. Dimittas ergo mihi civitatem Bruneswic & caſtrum Lichtenbergh, & his munitionibus roboratus, omnibus adverſariis tuis circumquaque reſiſtere ero paratus. His auditis, frater ejus Otto cum indignatione magna reſpondit: Non ſic frater mi: magis expedit me primo Regni gubernacula potenter poſſidere, & ſic omnia, quæ volueris una mecum æqualiter poteris tenere. Nolo, ut quadam formidine territus aliquo modo facere videar, quæ forte quaſi pœnitens inpoſterum mutare compellar. Quo audito, Palatinus ſine deliberatione & ſine neceſſitate, relicto fratre multis mirantibus & lacrymantibus, ad Philippum tranſiit, & Otto Rex in Brunſwic rediit. Inter hæc tamen mala Goslarienſes a Brunſwicenſibus continuas oppreſſiones tolerabant, quia eos frequenter foris negotiantes vel captivabant, vel caſulis eorum argentariis deſtructis, ſupra modum damnificabant. Philippo ergo ad partes reverſo, Otto Rex, congregatis amicis ſuis, Goslariam obſidione vallavit. Et quia ex magna parte jam deſolata erat, nec militum manu munita, ſubito hoſtium incurſu capitur, & direptionem maximam patitur. Præſidio tamen erat ei Hermannus Comes de Hartesburg cum paucis, qui quoniam hoſtibus reſiſtere non valebat, irruentibus inimicis fugiens, ſolum cum ſuis evaſit. Depopulata eſt ergo Regia illa civitas, ita ut captivatis civibus, plauſtris innumeris de diverſis locis adductis, per octo continuos dies ſpolia deferrentur civitatis. Inter quæ tanta erat copia piperis & aromatum, ut ea modiis partirentur. Et quia ipſa civitas diu contra Ottonem ſteterat, alii ipſam igne ſuppoſito ſuccendere volebant, alii Eccleſias deſtruere parabant. Quidam etiam Eccleſiam B. Matthiæ armati intrantes, coronas aureas & cætera ornamenta innumera a Regibus collata diverſis auferre nitebantur. Sed hac voluntate divinitus mutata, obſides civium acceperunt, & civitatem illæſam usque ad Regis adventum reliquerunt. Placuit autem hoc Regi, & ut eam ſecurius poſſideret, quædam ablata civibus reddidit, & ipſam de cætero ſibi ſubjectam tenuit.

Tertio anno Ottonis, qui eſt Domini MCIII. Tartari Regem habuerunt David nomine, ſecundum Vincentium, filium Presbyteri Johannis Regis Indorum, qui, ut eis videbatur, nimis tyrannice eos rexit, & ultra conſuetum eos exactionavit. Unde in ejus mortem conſpirantes, conſilium inierunt, ut ipſum interficere poſſent. Quidam ergo aſtutus inter eos erat Cyngiſcam nomine, qui tale dedit conſilium, ut ſcilicet quatuor viri eligerent quintum, deinde IX. viri decimum, deinde XIX. viri viceſimum, & deinceps ſic aſcendendo, donec perveniretur ad milleſimum. In quem tunc illi ſic electi convenirent & concordarent, ille eorum deberet eſſe Rex, & ſibi obedire deberet omnis populus Tartarorum ut Regi eorum. Et ſi quis foret transgreſſor præcepti Regis, mox interfici deberet. Placuit autem conſilium iſtud omnibus, & ad electionem procedentes, tandem concordatum eſt in unum, quem Chaam appellaverunt, & ille Imperator eorum factus eſt, & fuit primus Tartarorum Imperator, quem unquam habuerant. Hic Chaam factus Imperator, præcepit omnibus Tartaris ſub pœna mortis, ut tribus vitiis renunciarent, ne Deus cœlorum eis iraſceretur & contrariaretur, quæ ſunt mendacium, furtum & adulterium. Quo præcepto dato, Chaam diviſit eos in duas turmas, in quarum una ipſe manſit, & alteri præcepit Capitaneum ſupra dictum Cyngiſcam. Et intraverunt ambo exercitus Regnum Indorum, & conſumſerunt in ore gladii omnem hominem eis reſiſtere nitentem. Erat enim populus innumerabilis velut arena maris. Ad Regem autem eorum

rum David pervenientes, ipſum occiderunt, & nemo erat, qui reſiſtere poterat fortitudini illorum. De his Tartaris plura ſcribit Vincentius in Speculo & alii Chronographi, de quibus pauca hic tangam. Eſt autem populus iſte forma turpis, oculos habens communiter groſſos, facies latas, ſtaturas breves, crura curta, ad currendum velox, venationi valde deditus, & uterque ſexus immundus quoad omnia. Non curat edere de menſis & menſalibus, nec utitur mappis ad tergendas manus. Loquitur ululando, ut lupus, vel boando ut jumentum. In domibus raro moratur, ſed in tentoriis, artem ſagittandi & venandi optime noſcit. Carnibus veſcitur omnium animalium & hominum. Impudicitiam diligit ultra modum: nam quot mulieres poteſt nutrire, tot recipit uxores. Sanguinem humanum ſitit nimis, ipſum fundendo & bibendo. Nunquam jejunat, parum orat. Cum hoſtem ſuum capit, illum circumdant omnes amici illius, qui cepit eum, & quilibet gladio ſuo vel cultello utriusque ſexus ipſum transfodit, & ad vulnus os ſuum applicat, & ſangvinem de corpore perforati ſugit. In prœliis ſuis non vacat incendiis vel ſpoliis, ſed ſolum quærit perdere vitam hominum, in quo valde delectatur. Deum cœli colit, ſed cum illo plures habet alios, ſortilegiis & divinationibus ex toto deditus eſt. Plures etiam alias conditiones habet vitioſas & abominabiles, quas propter turpitudinem earum ſcribere dedignor. Regnum ergo Tartarorum hoc anno incepit, quod huc usque ſemper ſub Indorum Rege ſervire & vivere cogebantur, modo vero nedum proprio Regno contenti ſunt, ſed & Indorum Regnum ex toto ſibi ſubjugaverunt: Quo Regno ſubacto, in orientalem plagam cum ſuo exercitu ſe diverterunt, & urbes caſtraque innumera ſuæ dominationi ſubdiderunt. Deinde ad auſtrum ſe transferentes, expugnaverunt Perſarum, Medorum & Aſſyriorum Regna. Deſcripta aliqualiter conditione naturali Tartarorum, reſtat & aliqua ponere de Presbytero Johanne & ſuo Regno, cum & de ipſo in præſentiarum habita ſit mentio. De hoc Johanne dicit Galvilenſis Epiſcopus in Relatione de Syria ſic. Presbyter Johannes ultra Perſidem & Armeniam in extremo orientis habitans, Rex & Sacerdos cum gente ſua Chriſtianus eſt, ſed Neſtorianus hæreticus. Hic Reges Perſarum & Medorum petens, Ecbatanam ſedem Regni eorum expugnavit, triduoque compugnantes cruentiſſima cæde, Johannes Victor extitit. Fertur de antiquo Magorum eſſe genere, quorum mentio fit in Evangelio, eisdemque, quibus & illi gentibus, imperans tam glorioſus eſt, ut non niſi ſceptro ſmaragdino uti dicatur. Ex Epiſtola Johannis Presbyteri Regis Indiæ ad Emanuelem Græcorum Imperatorem. Presbyter Johannes, potentia Dei & virtute Domini Noſtri Jeſu Chriſti, Rex Regum & Dominus dominantium amico noſtro Emanueli. Accipe Hyercam in nomine noſtro, & utere, quia libenter utimur Lechito tuo. Si ad dominationem noſtræ Majeſtatis venire volueris, majoris & dignioris noſtræ domus Principem te conſtituemus. Si autem redire ad propria volueris, locupletatus redibis. Si vero non veniendo excellentiam noſtram cognoſcere volueris, ſine dubitatione crede, quod ego Presbyter Johannes Dominus dominantium præcello in omnibus divitiis, quæ ſub cœlo ſunt, & virtute ac potentia omnes Reges univerſæ terræ. In tribus enim Indiis eſt dominatus magnitudinis noſtræ. Septuaginta namque duæ provinciæ nobis ſunt, quarum paucæ ſunt Chriſtianorum, & unaquæque habet Regem proprium, qui omnes ſunt nobis tributarii. In terra noſtra nutriuntur & oriuntur elephanti, dromedarii, cameli, hypothami (hippopotami) cocodrilli (crocodili), pantheræ, onagri, leones, albi & rubei, urſi albi, merulæ albæ, cicadæ mutæ, griphones, tigrides, lamiæ, hyenæ, equi agreſtes, aſini agreſtes, boves agreſtes, homines agreſtes, Fauni, Satyri, Pygmæi, Cephali, gigantes cubitorum XL. Cyclopes & Phœnix. Terra noſtra melle fluit, & lacte abundat. In aliqua terra noſtra

Nulla venena nocent, nec garrula rana coaxat,
Scorpio nullus ibi, nec ſerpens ſerpit in herba.

Nilus fluvius de Paradiſo exiens quandam provinciam noſtram diverſis meatibus rigat, & inveniuntur ibi gemmæ ſmaragdi, ſapphiri, carbunculi, topazii, chryſolithi, onichim (onyches), berilli, amethyſti, ſardii & corallia. In alia provincia noſtra piper univerſum naſcitur. Quod cum matureſcit, veniunt univerſi cum palea & aliis focalibus, nemus, quod eſt plenum ſerpentibus, ſuccendentes. Serpentibus vero mortuis, univerſi piper colligunt de arbuſculis combuſtis. In aliqua etiam provincia noſtra juxta torridam zonam ſunt vermes ſalamandræ, non valentes vivere niſi in igne, & faciunt pelliculas circa ſe ſicut vermes, qui faciunt ſericum. De hac pellicula veſtes habemus & pannos ad omnem uſum excellentiæ noſtræ. Hi panni non lavantur niſi in igne fortiter accenſo. In auro & argento ac lapidibus pretioſis & in omni genere animalium innumeroque gentium non credimus habere parem ſub cœlo. Nullus pauper habitat inter nos, nec fur aut prædo invenitur apud nos, nec adulterium aut avaritia. Quando ad bella procedimus, XIIII. cruces magnas & præcelſas factas de auro puriſſimo & lapidibus pretioſis, in ſingulis plauſtris loco vexillorum ante faciem noſtram portari facimus, & unamquamque ſequuntur XM. militum & CM. peditum armatorum, exceptis illis, qui ſarcinis & curribus & inducendis victualibus pro exercitu deputati ſunt. Quando vero ſimpliciter equitamus, majeſtatem noſtram præcedit crux lignea nulla pictura, neque auro neque gemmis ornata, ut ſemper memores ſimus paſſionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & vas aureum plenum terra, ut cognoſcamus, quod caro noſtra in ſuam redigetur originem. Portatur etiam ante nos aliud vas argenteum plenum auro, ut omnes intelligant, nos eſſe Dominum dominantium uni-

univerſæ terræ. Singulis etiam annis viſitamus corpus S. Danielis Prophetæ cum magno exercitu in Babylone deſerta, & omnes ſumus armati propter Tyros (f. Tyrcos). Palatium autem, quod inhabitat dominatio noſtra, ſimile eſt Palatio, quod ædificavit Sanctus Thomas Gundoforo Regi Indorum. Laquearia, tigna & epiſtylia ſunt de lignis cethim, tectum de ebeno, ne aliquo caſu poſſit comburi. In extremitatibus ſuper culmen Palatii ſunt duo poma aurea. In unoquoque ſunt duo carbunculi, ut aurum ſplendeat in die, & carbunculi luceant in nocte. Majores portæ palatii ſunt de Sardonico immixtæ cornu ceraſtes, ne aliquis cum veneno latenter poſſit intrare; cæteræ vero ex ebeno, feneſtræ de cryſtallo. Menſæ, ubi curia noſtra comedit, aliæ ſunt ex auro, aliæ ex amethyſto. In palatio meo de nocte lumen non accenditur, niſi quod nutritur de balſamo. Lectus noſter eſt de ſapphiro propter virtutem caſtitatis. Mulieres noſtræ ſpecioſiſſimæ non accedunt ad nos niſi quater in anno cauſa procreandorum filiorum, & ſic a nobis ſanctificatæ recedunt. Semel in die comedit curia noſtra. In menſa noſtra cotidie comedunt XXXM. hominum præter hoſpites. Hæc menſa eſt de pretioſo ſmaragdo, quam ſuſtentant duæ columnæ de amethyſto. Hujus lapidis virtus neminem ad menſam ſedentem permittit inebriari. Singulis menſibus ſerviunt nobis VII. Reges, unusquiſque illorum in ordine ſuo, Duces LXII. Marchiones C. Comites CCCLXX. exceptis, qui diverſis officiis deputati ſunt. Abbates etiam ſecundum numerum dierum ſerviunt nobis in capella noſtra, & ſingulis menſibus redeunt ad propria, & alii totidem ſingulis Kalendis ad idem officium Capellæ revertuntur. Pater autem meus ob ſanctitatem & juſtitiam ejus vocabatur quaſi Deus, cui dictum eſt in ſomnis: O quaſi Deus ſurge, fac fieri Palatium filio tuo tibi naſcituro, qui erit Rex omnium Regum terrenorum & Dominus dominantium univerſæ terræ. Cumque evigilaret pater meus, valde perterritus eſt, & ecce vox alta, quam etiam omnes, qui aderant, audierunt, dixit: O quaſi Deus, fac, quod præceptum eſt tibi, noli hæſitare. Palatium igitur pater meus fieri juſſit, in cujus fundamento & parietibus non ſunt niſi lapides pretioſi & aurum liquatum optimum pro cæmento. Tectum ejus eſt de ſapphiris lucidiſſimis & topaziis præclariſſimis, ut ſapphiri inſtar cœli & topazii inſtar ſtellarum ſint. Pavimentum quoque eſt de magnis tabulis cryſtallinis. Nulla diſtinctio vel camera eſt in Palatio. Quinquaginta columnæ de auro puriſſimo ſunt in eo, & uniuscujusque columnæ longitudo LX. cubiti, groſſitudo autem cujuslibet eſt, quantum quinque homines ſuis ulnis poſſunt cingere, & unaquæque habet in cacumine ſuo carbunculum unum adeo magnum, ut eſt quartale modii unius. Dictus eſt autem hic Rex potentiſſimus Presbyter propter hanc cauſam, dapifer ejus eſt Primas & Rex, pincerna ejus eſt Archiepiſcopus & Rex, Camerarius Epiſcopus & Rex, Mariſcalcus Rex & Archimandrita, Princeps equorum Rex eſt & Abbas. Ideoque excellentia Johannis ſe vocari talibus nominibus non eſt paſſa. Elegit enim minori nomine nuncupari propter humilitatem, quia Presbyter eſt abſolute inferior omnibus ſupra dictis.

Quarto anno Ottonis, qui eſt Dom. MCCIIII. Philippus Rex Romanorum, ſecundum Chronicam Saxonum, ſecundam expeditionem in Thuringiam ordinavit, & obſidione maxima vallavit civitatem Witzenſe, quæ in medio terræ Lantgravii ſita eſt. Cumque per aliquod tempus creviſſet obſidio, Hermannus Lantgravius nimis afflictus erat, quia Regi reſiſtere non valebat. Tunc venit confœderatus ſuus Ogkerus Rex Bohemiæ amico ſuo auxilium laturus. Qui cum eſſet prope Orlemunde, intelligens potentiam Philippi Regis, expavit, & qualiter evaderet, omnino tractare cœpit. Contulit tamen doloſe cum Conrado Marchione de Landesberg, qualiter ad gratiam Regis eo mediante venire poſſet. Cumque Marchio id fideliter agere apud Regem ſpopondiſſet, dicebat Bohemus: Quia nunc inſtat tempus prandii, vos ad caſtra revertimini. Sciatis tamen, me finaliter ad gratiam Philippi velle venire, & nullo modo hinc recedam, niſi per vos faciem ejus videam. Cum ergo Marchio ad caſtra remeaſſet, ilico Bohemus, relictis omnibus ſuis cum caſtris, excepta ferula, qua Bohemi uti ſolent, aſcenſo caballo, fugam iniit. Quem cum CCCC. viris Henricus Palatinus & Otto Comes de Withilisbach perſecuti ſunt usque ad ſylvam Bohemicalem. Quod videns Hermannus Lantgravius magis timuit, & nullum videns ſubterfugium, nulla prorſus conditione interpoſita, ad pedes Philippi ſupplex venit. Qui cum diutius in terra jaceret, & eum Rex de perfidia & ſtultitia nimis argueret, tandem circumſtantium ſupplicationibus permotus, eum a terra levavit, & ad oſculum pacis recepit. Ogkerus vero Rex in tantum a Philippo eſt humiliatus, ut dimidietatem Regni ſui vix obtineret, reliquam vero partem Theobaldo filio fratris ſui aſſignavit poſſidendam. Otto Marchio Brandeburgenſis, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, graviter infeſtabat Kanutum Regem, ſuæ ditioni quosdam ſubjiciens Slavos, quos Rex ſuos aſſerebat eſſe. Unde commotus Rex, expeditonem contra ipſum ordinavit, & claſſe magna terram ſuam intravit per Oderam aquam, quæ in mare deſcenſum habet. Cui occurrerunt Rugiani cum Polabis & Obotritis, Rex tamen in inſula Mone conſiſtebat, Petro Cancellario ejus exercitum ducente. Cumque eis Marchio occurriſſet in multitudine militum & Slavorum, ex utraque parte ceciderunt multi. Inter cæteros autem Durbernus frater Epiſcopi Cancellarii Regis occubuit, & ipſe Cancellarius Petrus vulneratus captivatus eſt, ſicque expeditio illa ſoluta eſt. Cancellarius autem Regis Epiſcopus Roſcildenſis in gravi cuſtodia tenebatur ab Ottone, ſperans, per eum multos captivos ſe redempturum, aut multam partem Slavorum propter eum lucraturum. Cumque diutius teneretur, ex vulnere ſuſcepto cœpit infirmari aliqualiter, ſed

ſed ipſe callidus & aſtutus majorem de ſe ſimulavit infirmitatem, quaſi de ſe deſperaret. Marchio ergo quaſi quadam humanitatis compasſione victus, timens etiam infamiam, ne Epiſcopus in cuſtodia nimis dura deficeret, eum indulgentius tenere cœpit, cuſtodem ſpecialem ſibi deputans Ludolfum nomine, qui ipſum reſpiceret. Epiſcopus autem nacta opportunitate cum ſuo cuſtode de ſua liberatione tractare cœpit, & tandem cuſtode corrupto promiſſis & cooperante Epiſcopus eripitur, & ad propria revertitur, Ludolfus vero non modica mercede remuneratur. Kanutus Rex Danorum, ſecundum Continuatorem ſupra dictum, contra Adolfum Comitem Holtzatorum exercitum magnum eduxit ad Egdoram flumen in loco, qui Reynoldesburg dicitur, pro eo quod Ottonem Marchionem de Brandenburg contra ipſum roboraſſet. Cui Comes occurrit cum innumero populo, auxilium ei ferente Ottone Marchione cum armatorum exercitu copioſo. Aderant etiam ei Symon Comes de Tekenenburg, Bernhardus Comes de Welpe, Mauritius Comes de Aldenburg, & alii multi Nobiles, milites & militares. Dominus quoque Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis huic exercitui non defuit. Hos omnes Comes Adolfus ſuis ſumtibus glorioſe procuravit diebus multis non ſine multorum admiratione. Cum ergo aqua eos ab invicem divideret, & Rex ad iſtos ire diſſimularet, nec iſti eum invadere auderent, Rex tandem caſtra movens, ad propria reverſus eſt, & ſic expeditio illa ſine pacis conditione ſoluta eſt. Adolfus vero Comes poſt Regis receſſum caſtrum Reynoldesberg antiquiſſimum reformare cœpit, ſperans, ſe hac munitione Regis impetum poſſe evadere. Sed Rex non immemor injuriarum ſuarum, adveniente Majo, iterum congregato exercitu, ad Egdoram flumen venit, cui Comes Adolfus cum ſuis occurrit. Qui cum impetum Regis ferre non valeret, conditione pacis interpoſita, ſic ad gratiam Regis venit, ut ipſum caſtrum Regi daret, & Comes ſua quiete gauderet. Kanutus autem Rex ipſum caſtrum ampliando firmiter ædificavit, locatis illic viris armatis plurimis. Pontem quoque latiſſimum ſuper Egdoram ſterni fecit, & exinde liberum introitum & exitum in terram Comitis habuit. Sicque paulatim contra Comitem occaſiones diſcordiæ exortæ ſunt. Adolfus tamen Comes una cum Adolfo Comite Dasle Lovenburg obſidere cœpit, ædificato caſtro Hardenberg, per quod nimis Lovenburg caſtrum artavit, ita quod caſtellani nec exitum nec introitum habere poſſent. Crevit ergo obſidio, quia Comes copiam navium de Hammeburg adduxerat, quas viris, armis & machinis optime munierat. Cumque caſtrum & per terras & per aquas nimis artaretur, & Henricus Palatinus Comes illud liberare non valeret, deficientibus jam victualibus, caſtellani de dedicatione caſtri tractare cœperunt, miſſiſque clanculo legatis ad Kanutum Regem Danorum, caſtrum ei exhibuerunt. Qui gratias agens, miſit ad eos Rodolfum de Holtzatia virum illuſtrem, ut ei caſtrum loco ſui reſignarent, & vexillo Regio ſibi illud intitularent, promittens, ſe in brevi venturum, & caſtrum de manibus hoſtium liberaturum. Quod intelligentes Comites, ipſum caſtrum impugnare cœperunt, & quia victualia defecerunt, ipſum eo citius ſibi ſubjugaverunt, & expugnatum ceperunt. Hoc audiens Kanutus Rex, & callide diſſimulans, ipſos Comites amplius exoſos habere cœpit. Poſtea tamen, mediantibus amicis, Comes Adolfus ad gratiam Palatini venit, & facti ſunt amiciſſimi, ita ut Henricus Palatinus patrimonio ſuo, quod prope Albiam habebat dictum Gamme, ipſum infeodaret, & Comes ei DCC. ſolveret marcas Lubicenſes.

Quinto anno Ottonis, qui eſt Domini MCCV. Judæi contra omnium opinionem, ſecundum Wilhelmum, per Philippum Regem Francorum, qui eos expulerat de Regno ſuo, Pariſius revocantur, & idem Philippus Eccleſias Dei & omnem Clerum perſequi cœpit ex inſtigatione Judæorum. Hartwicus Archiepiſcopus Bremenſis obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, cujus Eccleſiæ Canonici, celebrato colloquio, Dominum Woldemarum Epiſcopum Sleswicenſem, qui protunc a captivitate Danica ſolutus, in Bononiam tranſierat, de unanimi conſenſu ſibi in Paſtorem poſtulaverunt, Borchardus tamen majoris Eccleſiæ Præpoſitus cum quibusdam ſuis fautoribus prædictæ poſtulationi intereſſe nolebat. Hammeburgenſes vero Canonici propter Regem Danorum tum in hac electione ſuſpecti erant, ideoque absque eis celebrata eſt. Qui videntes ſe deſperatos, conſtanter poſtulationi reclamabant, dicentes, ſuam Eccleſiam matrem eſſe Eccleſiarum parochiæ Bremenſis, & ideo primam vocem merito & jure ſe habituros. Bremenſes tamen, miſſis legatis Domino Woldemaro Bononiæ conſtituto, poſtulationem ſuam canonice factam inſinuaverunt. Qui acceptis ſociis & legatis Bremenſibus Domino Apoſtolico ſe præſentavit. Papa autem gaviſus, Electum Bremenſem honorifice ſuſcepit, non tamen ad ſtatim ejus promotionem proſecutus eſt. Woldemaro autem in curia commorante, venerunt legati Hammeburgenſium Canonicorum, poſtulationi Woldemari contradicentes. Venit etiam & legatus Regis Danorum Petrus, Præpoſitus Roſchildenſis, electionem factam evacuans virtute jurisjurandi Regi Kanuto per Woldemarum præſtiti in captivitate detentum, quod videlicet nunquam in loco illo reſidere vellet, ubi Regi Danorum gravis eſſe putaretur. His ergo auditis, Papa Woldemarum per dies aliquot detinuit, quousque deliberaret, quid de ipſo ordinaret. Woldemarus vero videns ſe artatum loco, absque licentia abſceſſit, & ad Ottonem Romanorum Regem ſe transtulit. Quem ille Bremam cum honore miſit. Qui gaudentes ipſum honorifice receperunt. Papa autem miſſis epiſtolis ad omnes Eccleſias Germaniæ, Galliæ & Alemanniæ, Woldemarum inobedientem excommunicavit. Bremenſes tamen ad tempus hoc ignorabant, quia literas Apoſtolicas

cæ nemo eis porrigere audebat, donec in quadam miſſa publice a quodam quaſi cum cæteris offerente in altari locatæ ſunt. Rex autem Danorum audiens introitum Woldemari, venit cum exercitu magno, impedire volens ejus receptionem, ſed non valens. Woldemarus vero electus Archiepiſcopus terram Regis infeſtare diſpoſuit, cumque bellum inter eos pararetur, ipſius propoſitum variis eventibus eſt præpeditum. Borchardus enim majoris Eccleſiæ Præpoſitus, ad Archiepiſcopatum aſpirans, quoſdam habens electores de Hammeburg & Brema ad Regem venit, & ab eo inveſtituram Pontificialem accepit, cumque potitus fuiſſet Hammeburg, per quoſdam amicos Regis Stadium occupavit. Quod intelligens Woldemarus Archiepiſcopus electus, convocatis amicis ſuis, Stadium obſedit, & ipſam violenter capiens, omnia, quæ intus erant, ſuo exercitu conſignavit; quia præda maxima omnia vaſtantes, eam quaſi vacuam reliquerunt. Rurſus vero pars Borchardi invaluit, & capto Stadio, illic habitare cœpit. Terræmotus maximus factus eſt in Brandenburg, ſecundum Egghardum, & in aliis Marchiæ partibus circumquaque, & plures corruerunt turres, Eccleſiæ & domus in civitatibus ejuſdem terræ. Richardus Rex Angliæ, ſecundum Vincentium, Lothas cœpit, & Canonicos S. Martini Thuronenſis ejiciens, rebus ſuis ſpoliavit. Quo audito, Philippus Rex Francorum viceverſa omnes Eccleſias terræ ſuæ, pertinentes ad Epiſcopatus & Abbatias Regis Angliæ cepit, & Monachos ac Clericos Deo ſervientes ejecit, eorumque reditus in ſuos uſus convertit, inſuper totam Nordmanniam pertranſiens, multa caſtra & opida expugnavit, protendens iter ſuum usque ad montem S. Michaelis. Nordmanni autem videntes Regis ſeveritatem, & attendentes, quod a Richardo Rege Angliæ nullum habere poſſent præſidium, ſubdiderunt ſe ſponte Philippo Regi. Et ſic Philippus recuperavit Rothomagum & totam terram Nordmanniæ, quam avus ſuus ad CCC. annos poſſederat. Albertus Epiſcopus, ſecundum Chronicam Lubicenſem, conſtruxit urbem Rigenſem terræ Lyvoniæ. Hic Albertus ſucceſſerat Domino Meynardo Epiſcopo primo Rigenſis Eccleſiæ, qui totam Lyvoniam ad fidem Chriſti converterat, & Epiſcopatum Rigenſem fundaverat, ut patuit ſupra anno Frederici Imperatoris XXXII. Domini vero MCLXXXVI. Niclotus & Borwinus fratres & Principes Slavorum, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, expeditionem ordinaverunt in terram Adolfi Comitis de Daſle. Quibus idem Adolfus occurrit cum ſuis ad locum, qui Warzikowe dicitur. Cumque acies ordinaſſent, utrobique Nyclotus prior inſultum in hoſtes faciens, interfectus eſt, vir utique bonus & prudens, cujus ruina totam Slaviam in mœrorem & luctum convertit, ita ut in ultionem ipſius multi poſtea perirent. Nam cognito caſu tanti viri, hoſtes acrius inſtiterunt, & in maxima ſtrage Saxones ſtraverunt, ita ut vix Comite cum paucis evadente, exceptis captivis, DCC. viri Teuthonici gladiis Slavorum interirent. Deficientibus ergo viris, terra ſpatioſa quaſi inculta manebat, tribuloſque & ſpinas germinabat, nec aratrum aut jugum quodcunque boum ſentiebat. Exinde autem Comes Adolfus prædictus terræ ſuæ minus gratus fuit, qui tantæ ruinæ cauſam præſtitit. Sane Adolfus Comes de Daſle prædictus cum Adolfus Comite Holtzatorum nepote ſuo Dithmarſiam, quæ Regi Danorum ſubjecta videbatur, intraverat, & eam ſpolitatam non parva cæde affecerat. Non minus autem Adolfus Comes Holtzatorum inſidias ſuorum tolerabat propter quoſdam, quos pecunia multaverat, puta Henricum Buſche, Eggonem de Sturgia & Brunonem Tralowe. His congaudentes illi, quos Comes de terra ejecerat, & apud Woldemarum Ducem Sleswicenſem in Jutia exulabant, puta Stakko & fratres ejus Wydagus, Rodolfus, Ubbo, Tymmo & Marquardus, omnes conſangvinei Martradi Præfecti Holtſatorum quondam per Henricum Leonem conſtituti, qui a Comite Adolfo terra pulſus cum uxore ſua Yda defecerat. Hi cotidie per ſe ipſos vel per internuncios zizania diſcordiæ in terra Comitis præfati ſeminare non ceſſabant, ita ut jam inſtante gwerra, quoſdam in ſuam partem allicere tentarent. Quidam etiam promiſſionibus beneficiorum in partem Regis & fratris ſui Woldemari Ducis fuerunt inclinati. Cum ergo quaſi omnes meliores in partem Regis & fratris ſui tracti fuiſſent, circa tempus piſcationis halecum, quæ in Scania fieri conſvevit, quam cives Lubicenſes frequentare ſolent, ubi etiam eo tempore cum navibus ſuis & rebus ſunt detenti per Regem, & in captivitatem ducti, Woldemarus Dux cum expeditione magna terram Adolfi Comitis intravit, cui Comes in occurſum cum ſuis venit ad locum Salnowe dictum. Congreſſione autem facta, pars Comitis infirmata eſt, ita ut multi gladiis hoſtium trucidarentur, alii vero captivi ducerentur. Comes vero fuga elapſus, in Hammeburg ſe recepit. Ipſo vero tempore Woldemarus Dux Ytzeho opidum obtinuit, Sigeberge vero & Travemunde obſidere fecit, Plüne quoque, quod magnum prædium videbatur, ab ipſo captum eſt. Circa feſtum autem Apoſtolorum Simonis & Judæ rurſus inſtaurato exercitu, una cum Petro Epiſcopo Roſchildenſi, viro conſilii magni, terram Comitis intravit, & quia prædictus Adolfus Comes terram exierat, venit prope Hammeburg, ubi occurrentibus provincialibus, honorifice ſuſceptus eſt a Clero & populo. Sequenti vero die caſtra movens, venit Bergherdorp, & tertia die proceſſit usque Lovenburg. Comes autem de Daſle, cognita virtute Ducis, timens traditionem, ſimiliter & ipſe terram exierat. Qui autem remanſerant, timentes impetum Ducis, accepto conſilio, Duci prope Lovenburg obviam venerunt, & ei caſtrum Ratzeburg & introitum terræ obtulerunt. Dux autem videns, quod Lovenburg capere non poſſet, reædificato Hardenberg, & relictis ibidem militibus & armis cum victualibus, proceſſit Ratzeburg. Sicque potita

potito hoc caſtro, illi de Wittenburg & Godebuz etiam dextras dederunt. Dux ergo proſpere in omnibus agens, applicuit ad civitatem famoſam Lubeke, ſciens, nomen ſuum dilatari, ſi tantæ civitati dominaretur. Cives autem advertentes, quod ex omni parte terra in conſpectu Ducis tremeret, & parata eſſet ad deditionem, ita quod nullum introitum vel exitum per terram aut per mare habere poſſent, neceſſitate coacti, habito conſilio, nominatiores urbis Duci, cum eſſet apud Bredenvelde, occurrerunt, & civitatem ei obtulerunt, ſicque ſuos captivos cum navibus ſuis & rebus recuperaverunt. Dux ergo Woldemarus, acceptis obſidibus tam de dicta urbe Lubicana quam de aliis opidis & caſtris, ad propria cum gaudio reverſus eſt, præficiens caſtro Sigeberg advocatum Tymmonem, fratrem vero ipſius Marquardum deputavit Travemundæ, Stakkonem autem Comitem Dithmarſiæ declaravit, & fratrem ejus Widagum Plünæ præfecit, Rodolfum quoque in Hammeburg locavit, ut qui propter ipſum exulaverant, ab eo etiam commoda & beneficia reciperent. Hoc ergo anno urbs Lubicana nobilis, & Imperiali tantummodo faſtigio regio digna, ignobilitati Danorum ſubacta eſt, nulla, proh pudor! expugnationis anguſtia preſſa, ſed ſolo leporino timore civium væcordium victa, & ſervivit eiſdem ſub tributo XXIII. fere annis uſque ad annum Frederici ſecundi Imperatoris duodecimum. Tunc enim de pulveribus ſe erigentes, ſopitas quaſi vires reſumſerunt, & ignominioſum illud Danicæ ſervitutis jugum potenti manu abjecerunt.

Sexto anno Ottonis, qui eſt Domini MCCVI. Vermendoſio miles, ſecundum Vincentium, qui mortuus fuerat, revixit, & multa futura variis prædicens hominibus, longo tempore ſine nutrimento corporali quocunque vixit. Duo Reges Paganorum, puta de Blankem & Bulgaria bella gerentes contra Cumanos Græcos & Turcos, ſecundum Vincentium, obtinuerunt eos in campo, & interfectis potioribus Græcorum & Turcorum, reverſi ſunt ad ædes proprias cum victoria. In Aſcenſione Domini reparata eſt pax inter Philippum Regem Franciæ & Richardum Regem Angliæ, ſecundum Wilhelmum, & ſequenti proxima ſecunda feria, Lodowicus Philippi Regis unigenitus Blankam Hildefonſi Regis Caſtellæ filiam & Richardi Regis neptem duxit in uxorem. Pro quo matrimonio Johannes Rex Angliæ, qui Richardo ſucceſſerat hoc anno defuncto, omnes urbes, munitiones, caſtra, totamque terram, quam Rex Franciæ ceperat, quitavit præfato Lodowico & ſuis hæredibus. Totam etiam terram ciſmarinam poſt deceſſum ſuum, ſi ipſum ſine hærede legitimo mori contingeret, conceſſit eidem. Richardus autem Rex hoc anno juxta Lemovicas, ubi caſtrum obſedit propter militem quendam ibi manentem, qui theſaurum invenerat, letaliter ſagitta vulneratus occubuit poſt paucos dies, & ſic frater ſuus Johannes ei in Regno ſucceſſit. Adolfus Comes Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, dolens de perditione ſuæ terræ, contractis navibus & copiis armatorum de Stadio, quam urbem adhuc tenebat, occupavit Hammeburg circa feſtum S. Andreæ. Unde territi homines Regis Danorum & Ducis, fugam inierunt cum Rodolfo eorum advocato. Comes vero Adolfus ſperans proſpere agere propter Lovenburg, Sigeberg & Travemunde caſtra, quæ ſibi favebant, in Hammeburg civitate uſque ad Nativitatem Domini perduravit. Woldemarus vero Dux Sleswicenſis, audito introitu Adolfi Comitis in Hammeburg, celeriter expeditionem faciens, evocavit amicos ſuos de Nordalbingia, Wagira, Slavia & Dithmarſia, & ad obſidionem ejuſdem urbis properavit. Nec defuerunt Comites Obotritorum Guntzelinus & Borwinus, auxilium Duci ferentes. Adolfus autem ſeductus a referentibus, qui ipſum fraudulenter certificaverant, nullatenus Ducem venturum propter feſtum Nativitatis Domini, quod feſtivis potationibus Dani honorare conſveverunt ſub vulgari nomine Juel, repente circa vigiliam Nativitatis Domini Ducem cum infinitis armatis ſenſit adeſſe. Quo percepto, fugam libenter cepiſſet, ſed nulla protunc ſibi patebat, eo quod algore hyemis tam Albia quam Alſtria flumina conſtricta erant. Comes ergo in arto poſitus, quid faceret, aut quo ſe verteret, ignorabat, quia ex omni parte inimicorum rabies eum urgebat. Tractabant autem ſui cum eo, ſi forte nocturno tempore aliis dormitantibus ad arma convolantes violenter exire potuiſſent. Sed nec hoc poſſibile erat propter excubias, quæ undique ordinatæ erant. Cumque dies B. Stephani adeſſet, ſic ordinabatur, ut Comes Lovenburg Woldemaro Duci reſignaret, & ſic ipſe cum ſuis liber abiret. Ad hoc negotium expediendum ordinatus eſt Guntzelinus Comes de Zwerin, qui Adolfum Comitem ſub pacis conditione duceret Lovenburg, ut promiſſum Duci fideliter ſolveret. Cum autem cognoviſſent Dithmarſi Adolfum Comitem de urbe Hammeburg egreſſum caſtris Guntzelini Comitis de Zwerin conſiſtere, conati ſunt ſive ex motu proprio, ſive ex inductione aliorum in unum conglobati, pacis rupto fœdere, Adolfum prædictum interficere. Facto ergo tumultu, Guntzelinus cum ſuis fortiter reſiſtebat. Sicque ſupervenientes alii Principes, Adolfum de manibus Dithmarſorum liberaverunt. Dux ergo Woldemarus caſtra movens, venit cum Adolfo Lovenburg, ut promiſſum perſolveret: Qui cum caſtellanis ſuppliciter ſatis loqueretur, ut ſui miſerentes, caſtrum pro ſua liberatione redderent, illi nulla ratione ei acquieverunt. Exinde ergo Comes compeditus & vinculatus, non ſine magna contumelia per omnia loca, quibus antea dominatus fuerat, deductus, Daciam captivus intravit. Philippus Rex Romanorum, ſecundum Chronicam Saxonum, curiam ſuam tenuit in Magdeburg, incedens ibidem coronatus cum uxore ſua diademate Regali, Otto vero Rex opidum Calve igne concremavit. Quod audiens Archiepiſcopus Magdeburgenſis, venit cum ſuo exercitu prope Helmſtede, opidum ipſum incineravit, & Werberge

berge caſtrum expugnavit, ac ſolo ipſum æquavit. Aſſumto quoque exercitu Philippi Regis, obſedit Brunſwic, licet circa urbem ipſam nihil efficeret. Kanutus Rex Danorum cum beneplacito Woldemari Ducis fratris ſui, ſecundum Chronicam Lubicenſem, Dominam Helenam ſororem ſuam cum magna ſolennitate Wilhelmo filio Ducis Henrici Leonis, fratri Ottonis Regis Romanorum ſociavit matrimonialiter. Unde lætati ſunt omnes amici Henrici Ducis, & omnis terra Holtzatorum & Sturmariorum, ſperantes, eum cum ſorore adepturum totam terram patris ſui. Sed fefellit opinio plures. Ipſe tamen gener Regis a Rege & fratre ſuo Duce in multis honoratus, dignitatem ſui nominis in multis extollebat. Proxima vero æſtate Rex Kanutus venit Lubeke, & glorioſe receptus eſt a Clero & populo. Ad cujus introitum redditum eſt caſtrum Travemunde, quod Regi non parvam fecit lætitiam. Rex autem procedens, venit coram Molne opido, & ipſum in deditionem accipiens, coram Lovenburg ſe locavit cum fratre ſuo Woldemaro. Sed cum ipſum caſtrum diu impugnantes capere non poſſent, ad propria ſunt reverſi.

Septimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCVII. In Salaberia urbe Regni Angliæ, ſecundum Wilhelmum, quidam advocatus furiis atrociſſimis nequitiarum ſuarum invectus in omne nefas contra ſexum utrumque exarſit, nec Deum timens, nec hominem quemcunque verens. Hic tandem, licet ſero ſatis, mortuus, & in cimiterio ſepultus, per tres ferme menſes urbem prædictam totam tam formidoloſis tumultibus & graſſationibus horribilibus exagitavit & exterruit, ut ſingulis noctibus ad horam poſt crepuſculum in nulla platea vel vico quicquam vel homo vel brutum aut inſtrumentum quodcunque, in domibus vero vix aliquid ſalvari poſſe videretur. Si autem homo vel brutum ei occurriſſet, lacerabatur, vel aliud, quicquid in via, ſi obſtitiſſet, totum atterebatur. Quid autem hoc eſſet, aut propter quid fieret, ignorabatur, ſed quod initium a cimiterio, & terminum ad ipſum haberet, bene perpendebatur. Circa finem ergo tertii menſis luna plena & aëre ſereno exiſtentibus, juvenis animoſus in feneſtra turris Eccleſiæ contra noctem ſe locavit, de qua totum cimiterium diſtincte videre poterat, & circumſpexit diligenter. Hora igitur conſveta ſepulcrum advocati velociter aperitur defuncti, & coopertorium ſublevatur, advocatusque erigitur. Qui pannum, quo involutus erat, complicans, ad angulum ſepulcri poſuit. Sepulcrum ergo exivit defunctus, & cimiterium pertranſiit, ac a canibus totius civitatis ibi propter conſvetudinem congregatis, & eum exſpectantibus inſecutus, latratibus & morſibus eſt receptus, eo tamen utraque manu ſe defendente, & canes raptos a ſe projiciente, ac nunc unum nunc alium, quem rapuiſſet, lacerante. Interea juvenis de turri deſcendens, de ſepulcro pannos cadaveris in angulo tumuli repoſitos abſtulit, & ad locum ſuum reverſus obſervavit, quid defunctus facturus ſit. Cadaver ergo illud maledictum actum a diabolo per vicos omnes urbis & plateas ſingulas percurrens, tandem ad ſepulcrum rediit, ſed pannos ſuos non inveniens, olfaciendo more canis circuivit, & eos quæſivit. Poſt juvenem autem in turri ſedentem cum pannis torvo vultu reſpiciens, tandem turri appropinquavit, & mox ſicut lacerta murum turris aſcendit. Juvenis autem hoc videns, per funem campanæ ſe de turri demiſit, & ad altare majus currens, pannos prædictos ſuper altare poſuit, ac ſe ſuper eos locans, crucem rapuit ad defendendum ſe contra diabolum. Cadaver denique ad feneſtram turris venit, & per eundem funem deſcendens, ad altare cucurrit, & pannos ſuos repetiit. Sed cruce ſibi per juvenem, ad quamcunque partem acceſſiſſet, objecta, præpeditus eſt pannos recuperare. Cumque cadaver & juvenis diu ſic colluctati fuiſſent, tandem cuſtos Eccleſiæ ad officium matutinale pulſavit, & cadaver a dæmone dimiſſum coram altari cecidit, totam Eccleſiam fœtore intolerabili replens & corruptione. Juvenis autem alienatus a ſenſibus præ timore, quemcunque vidit, in altari adhuc ſuper pannos ſedens, tanquam dæmonem exhorruit crucem opponens eidem. Poſtea vero juvenis vi raptus ad lectum portabatur, & diu langvens tandem, ſed non plene curabatur, narrans ſingula, quæ ſibi acciderent. Cadaver vero extra urbem tractum, in turpi loco eſt concrematum, & quaſſatio illa dæmonum amplius non eſt viſa. Kanutus Rex Danorum obiit, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, & Woldemarus Dux Sleswicenſis frater ejus ſucceſſit ei in Regno. Qui accepto regimine circa menſem Auguſti, cum magna gloria venit Lubeke, ibique in gaudio immenſo Rex Danorum, Slavorum & Nordalbingorum proclamatur & ſalutatur. Dehinc ergo procedentibus Archiepiſcopo Lundenſi, Petro Epiſcopo Roſchildenſi & cæteris Epiſcopis Nobilibusque terrarum Daciæ, Slaviæ, Nordalbingiæ, Rugiæ, Obotritorum & Polaborum, Rex vallavit caſtrum Lovenburg. Cumque caſtra metatus fuiſſet, erexit machinas multas & alia inſtrumenta bellica. Viri quoque ſagittarii & baliſtarii continue Caſtellanos inquietabant, & viciſſim vulnera dabant & accipiebant. Cumque diutius hæc exercitatio fieret, & Rex caſtro dominari non poſſet, eo quod caſtellani viri bellatores eſſent, & caſtrum nimis munitum fuiſſet, tandem conditione pacis interpoſita, colloquium Regis caſtellani poſtulant. In quo de redemtione Adolfi Comitis tractatum eſt, & mediante Archiepiſcopo Lundenſi & Epiſcopo Roſchildenſi fratre ejus, ac Primoribus Regni diffinitum eſt, ut caſtellani caſtrum reddant, & Comes datis obſidibus a captivitate liberetur. Dedit ergo Adolfus duos filios ſuos & filium cognati ſui Ludolfi de Dasle, & filium Henrici Comitis de Dannenberg, & jurejurando firmatum eſt, ut obſides poſt X. annos liberi eſſe debeant. Si vero Rex infra hoc tempus vita deceſſerit, obſides reddantur. Si vero Adolfus Comes defecerit, non minus hoc fieri debebit.

Sicque

Sicque caſtrum Regi datum eſt, & Adolfus Comes liber reverſus.

Octavo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCVIII. die XXX. menſis Maji, ſecundum Vincentium, fit terræmotus maximus in Terra Sancta, & vox terribilis auditur. Magna quoque pars urbis Accon ſeu Akron cum Regis Palatio corruit, multusque populus periit, Tyrus vero pene ſubverſa eſt & Archas opidum munitiſſimum ad ſolum usque ſubrutum eſt, Tripolis inſuper major pars ruit, & plebs plurima ſuffocata eſt, Anthorados vero illæſa eſt ſervata, quia in ea B. Petrus Apoſtolus primam Baſilicam Dei Genitrici conſtruxiſſe perhibetur. Lodowicus Thuringorum Lantgravius, filius Hermanni, & poſtea B. Eliſabeth maritus, ſecundum Egghardum, in caſtro Wartberg naſcitur. Woldemarus Danorum Rex, ſecundum Chronicam Danorum, accepit in uxorem Margaretam filiam Johannis Regis Bohemorum. De quibus nuptiis cum exercitu tranſiens, cepit caſtrum Erthneburg, & ipſum ad ſolum deſtruxit propter caſtrum ſuum Lowenburg, cui damnoſum videbatur. Gamfredus Cancellarius Regis Angliæ Poeta maximus floruit, ſecundum Wilhelmum. Hujus Cancellariatus tempore Richardus Rex interfectus fuit; & quia in excommunicatione majori defunctus eſt, quam incidit propter interfectionem Religioſorum & Clericorum, inhumatus per plures annos ſtetit, cumque nec prece nec pretio cujuscunque Papa Innocentius flecti potuiſſet ad hoc, ut Rex ille abſolveretur & ſepeliretur, Gamfredus ſciens, Papam virum doctum & delectari multum in poëmatibus & dictamine Poëtico, compoſuit librum pulcrum ſtylo Poëtico, in quo autoritatem, clementiam & ingenium ipſius in tantum extulit, ut ob illius libelli favorem, ipſe Gamfredus a Papa in Regis Richardi defuncti cauſa, ſuam obtineret voluntatem. Liber autem ille incipit Papa ſtupor mundi. Klinghezor, Aſtronomus & dictator, ſecundum Egghardum, in Septem Caſtris Regni Ungariæ floruit. Hic conceptionem Beatæ Elizabeth filiæ Andreæ Regis Ungariæ prævidit & annunciavit. Octavianus Cardinalis Oſtienſis & Johannes Epiſcopus Velletrenſis legati Papæ in Galliam mittuntur, ſecundum Vincentium, ut Regi Philippo Ingeburgem uxorem ſuam, filiam Kanuti Regis Danorum ſibi reconciliarent. Tunc convocatum eſt Concilium Sveſſionis a prædictis legatis, cui Rex Philippus interfuit cum Ingeburge & Principibus ſuis, ubi per XV. dies diſputatum eſt de matrimonio Regis & Reginæ. Poſt multas autem multorum Juriſperitorum altercationes, Rex tædio affectus cum Ingeburge uxore ſua mane ipſis inſalutatis abſceſſit, remandans eis per nuncios, quod Ingeburgem ſicut ſuam duceret, nec amplius ab ea ſeparari vellet. Cumque Rex Pariſius rediſſet, invenit Mariam, quam ſuperduxerat, jam defunctam, de qua filium & filiam ſuſceperat. Hos pueros Papa Innocentius legitimavit, & veros hæredes regni ejus conſtituit.

Nono anno Ottonis, qui eſt Domini MCCIX. Margareta Regina Danorum, filia Johannis Regis Bohemorum, Woldemarum Electum Bremenſem reconciliavit Woldemaro Regi Danorum, & ipſum de ſua captivitate ex integro libertavit & quitavit. Elizabeth beatiſſima naſcitur, filia Regis Ungariæ Andreæ, ſecundum Egghardum, quæ poſtea copulata eſt Lodowico Lantgravio Thuringiæ. Petrus Rex Arragoniæ, ſecundum Vincentium, Regnum ſuum obtulit Innocentio Papæ, illudque S. Petro & Eccleſiæ Romanæ in perpetuum conſtituit cenſuale pro ſalute animæ ſuæ & ſuorum progenitorum, ut annuatim de camera Regis CCL. vasſæ mutinæ Apoſtolicæ Sedi reddantur, & ipſe ac ſucceſſores ejus eidem Eccleſiæ ſpecialiter fideles & tributarii eſſe teneantur. Thidericus Comes Hollandiæ nonus obiit, ſecundum Wilhelmum, cui poſt tumultum magnum Wilhelmus frater ejus ſucceſſit. Alheydis ſiquidem Comitiſſa uxor Thiderici defuncti, volens Comitatum a Wilhelmo removere, filiam ſuam Lodowico Comiti de Loen tradidit. Wilhelmus autem in orientali Friſia a fratre ſuo ſibi conceſſa poſitus, cum rem geſtam intelligeret, triſtis in Hollandiam furtive venit, & latenter in Flarding tranſiens in veſte peregrina, tandem a viris de Selandia cognitus eſt. Hi ipſum Wilhelmum bene poterant, & ipſius adventum deſideranter præſtolati fuerant. Unde ipſum officioſiſſime recipientes, in Sirixze eum duxerunt cum ſolennitate, & in Dominum terræ unanimiter promoverunt. Lubicana civitas de Imperialis faſtigii decore in Danicam ſervitutem degenerando collapſa, ſecundum Egghardum, cibus ignis facta eſt & ex integro conflagrata, demtis V. ædibus de univerſitate tot ædificiorum a Domino miſericorditer conſervatis, de domibus autem illis ſuperſtitibus quinque ſtrata illa ſeu vicus, qui Quinque domus vulgariter dicitur, nomen ſuum accepit. Verſus.

Anno milleno ducenteno quoque nono
In Viti feſto Lubek perit igne moleſto,
Quinque tantum ædes remanſerunt ibi ſtantes.

S. Dominicus, Ordinis Fratrum Prædicatorum inſtitutor & magiſter, natione Hiſpanus de villa Kalaroga Oxonienſis diœceſis, ſecundum Vincentium, vir ſcientia & ſpiritu Dei plenus & vita ſincerus, relicta mundi vanitate, receptus eſt a Dydaco Epiſcopo Oxonienſi in Canonicum Regularem. Alii autem dicunt, ipſum ad hunc ordinem eſſe receptum anno Innocentii III. Papæ nono, qui fuit Domini MCCIII. Et hoc magis conſonat computationi annorum illorum, quibus in dicto ordine conſtitutus laboravit contra Albigenſes hæreticos prædicando. Siquidem XII. Abbates Ciſtertienſis Ordinis cum uno Apoſtolicæ Sedis legato mittuntur ab hoc Innocentio Papa in terram Albigenſium, ut fidem Catholicam prædicarent, & hæretica venena, quæ terram illam repleverant, pro viribus extirparent & propulſarent. Quibus de Hiſpania Dydacus Oxonienſis Epiſcopus jungitur, habens in comitatu ſuo Fratrem Dominicum. Poſt biennium autem redeuntibus ad propria legato

legato ſedis Apoſtolicæ & XII. Abbatibus dictis ac Dydaco Epiſcopo, B. Dominicus ſolus cum paucis ſibi adhærentibus perſeveravit in prædicatione indefeſſe & in impugnatione hæreſis, quam per annos continuos X. puta usque ad tempus Lateranenſis Concilii, quod celebratum eſt anno Domini MCCXV. ſub eodem Innocentio. Ad quod B Dominicus profectus eſt cum Fulcone Epiſcopo Tholoſano, cum quo Papam Innocentium adiit, petens, ut ſibi confirmare dignaretur ordinem, qui Prædicatorum diceretur & eſſet, quem prius matura mente conceperat & voto tractaverat. Qui cum non ſtatim acquieſceret, nocte viſum eſt eidem Pontifici in ſomnis, quod Lateranenſis Eccleſia gravem ſubito minaretur ruinam. Quod dum timens aſpiceret, ex adverſo vir Dei Dominicus occurrebat, humeriſque ſuis ſuppoſitis totam illam fabricam caſuram ſuſtentabat. Evigilans autem Papa, & viſionem intelligens, petitionem viri Dei hilariter acceptavit, exhortans ipſum, ut ad Fratres ſuos rediret, & Regulam aliquam approbatam ſibi eligerent, & ſic ad ipſum rediens confirmationem ad libitum reportaret. Erant autem Fratres numero circiter XVI. quos convocans, invocata primum Spiritus Sancti gratia Regulam B. Auguſtini Doctoris & Prædicatoris egregii, ipſi pariter & re & nomine Prædicatores futuri unanimiter elegerunt, & quaſdam artiores vitæ conſvetudines ſibi per formam conſtitutionum obſervandas poſtea ſtatuerunt. Electa autem Regula, rediens Romam B. Dominicus, apud Peruſium Dominum Innocentium defunctum invenit, & Honorium III. in Papam electum, a quo mox Ordinis confirmationem impetravit anno itaque Domini MCCXVI. IX. Kal. Januarii in craſtino B. Thomæ Apoſtoli apud S. Petrum anno Pontificatus dicti Honorii primo.

Decimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCX. Johannes Anglorum Rex, ſecundum Wilhelmum, obſedit urbem Andegavenſem, & eam expugnavit atque deſtruxit, ſolo eam æquans. Straleſund urbs ex oppoſito terræ Rugiæ condita eſt ſecundum quoſdam a Woldemaro Rege Danorum. Verſus:

Annis ducentis tibi denis mille retentis
Facta Straleſundis urbs habens nomen ab undis.

Alii dicunt, eam Germarum Ranorum Principem fundaſſe; alii, quendam Pomeranorum Ducem. Philippus & Otto Reges Romanorum, ſecundum Vincentium, prope Coloniam congreſſi, acriter pugnaverunt, ubi Otto Rex graviter vulneratus eſt, & Adolfus Archiepiſcopus Colonienſis captivatus, ſed tamen in brevi a captivitate eſt liberatus ſub hoc pacto, ut ab Ottone recederet. Ottone autem victo & fugato, Philippus urbem Colonienſem obſedit, eo quod Rex Otto fugiens eam intraſſet. Contra quem cives egreſſi pugnaverunt, ſed victi a Philippo, urbem ei reſignaverunt. Otto vero fugatus, ad urbem Bremenſem ſe tranſtulit. Quem cives *Bremenſes* pariter & Stadenſes in hilaritate magna ſuſceperunt, & ei ſe ſubdiderunt. Adolfus autem Archiepiſcopus ab Ottone receſſit, & Philippo juramentum fidelitatis præſtitit. Receſſum autem hujus Archiepiſcopi ab Ottone non ſolum practicavit timor & anxietas captivationis, ſed potius Wilhelmus Juliacenſis Comes, qui nedum hunc Principem, ſed & plures alios Primates ab ejus adhæſione ſubtraxit. Siquidem Comes iſte contra Ottonem Regem inſidias moliri incipiens, literas & nuncios occulte Philippo direxit, hoc demandans, quod ſi ipſum divitiis & honoribus ditare vellet, non ſolum omnes Principes fauctores Regis Ottonis, ſed & Archiepiſcopum Colonienſem in ſuam partem inclinare vellet. Qui gaviſus, hoc remandavit, ut ſuper hoc negotio ad locum determinatum ſibi occurreret. Quod & fecit. Philippus ergo eum ſibi ſub juramento artius aſtringens, curiam quandam DCCC. marcas annuatim ſolventem ei in beneficio conceſſit, & ditatum auro & argento veſtibusq; pretioſis & equis ad ſua remiſit, omneſque ejus familiares bene induit. Wilhelmus ergo Comes ipſum Archiepiſcopum & omnes nobiliores Principes ita præſtigiis ſuis circumvenit, ut omnes Ottoni renunciarent, & in partem Philippi ſe darent. Quid plura? Prævalente conſpiratione, Philippus potenter Aquisgrani ducitur, ab Adolfo Archiepiſcopo Rex conſecratur, & in Sede Imperiali collocatur. Diſplicuit tamen factum iſtud Colonienſibus, qui prius Ottoni fidem fecerant, & corde magis ſibi quam Philippo favebant, arguentes ſuper hoc Archiepiſcopum ſuum, quod eis inconſultis tantam novitatem præſumſiſſet, multumque ſibi ſupplicabant, ut factum illud retractaret, revocantes ei ad memoriam factum Domini Papæ, qui ad ipſius petitionem Ottonem in Regem confirmaſſet, & nulli niſi ipſi manum imponere decreviſſet. Cum autem Archiepiſcopum ad eorum voluntatem inclinare non poſſent, directæ ſunt literæ ad Papam tam Regis Ottonis quam Capituli majoris Eccleſiæ & civitatis, ei, quod factum fuerat, fideliter intimantes. Unde motus Papa, per Apoſtolica ſcripta mandavit, ut infra ſex ſeptimanas Adolfus Archiepiſcopus Sedi Apoſtolicæ ſe præſentaret, & de objiciendis ſe excuſaret. Cujus mandatum Archiepiſcopus parvipendens, ejus præſentiæ ſe non exhibuit. Unde dati ſunt judices, puta Henricus Canonicus S. Gereonis, Anſelmus & Chriſtianus parochiani, qui ipſum legitime citatum monerent, ut errori ſuo renunciaret. Quod ſi omnino nollet, ipſum excommunicatum dejicerent, & alium idoneum Eccleſiæ ſuæ præficerent. Quod poſtea ſic factum eſt. Nam eo per judices Papæ excommunicato & depoſito, Bruno Præpoſitus Bunnenſis in Archiepiſcopum Colonienſem coram omnibus eligitur & in Sedem Epiſcopalem collocatur, prout ſequenti anno tangetur.

Undecimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCXI. Adolfus Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundum Vincentium, per judices Papæ, puta Henricum, Anſelmum & Chriſtianum Canonicos citatur ad reſpondendum ſuper contuma-

cia ſua & infidelitate deſertionis erga Dominum Apoſtolicum commiſſa, & quia monitis judicum prænominatorum obedire renuit, nec reſpondere objectis curavit, per ipſos judices publice excommunicatur, deponitur & condemnatur, & alius loco ipſius ſubrogatur, prout ſupra tactum eſt. Thidericus Epiſcopus Lubicenſis obiit in Domino, ſecundum Chronicam Lubicenſem, in cujus locum electus eſt Dominus Bertoldus, qui ſextus extitit in ordine Pontificum dictæ Eccleſiæ. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, terram Pruthenorum ſuæ ſubjugavit ditioni, & fecit eam ſibi tributariam virtute gladii. Quo expedito, exercitum ſuum direxit in Stetinenſem Ducatum, in quo ſibi ſubjugavit civitates & opida multa. Protunc etiam reædificavit caſtrum Demyn & opidum ejus.

Duodecimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCXII. Conradus Marchio de Landesberg, ſecundum Egghardum, percuſſit Polonos multos prope urbem Lebuz terræ Luzatiæ, & obtinuit civitatem & caſtrum. His temporibus floruit Helynandus Frindi montis Monaſterii Monachus in territorio Belvacenſi, vir religioſus & facundia diſertus. Hic Chronicam diligenter ab initio mundi usque ad tempora ſua in volumine quodam maximo digeſſit. Woldemarus Archiepiſcopus Bremenſis vita exceſſit, ſecundum Chronicam Saxonum, in cujus ſedem electus eſt Dominus Gherardus Oſnaburgenſis Eccleſiæ Præpoſitus. Philippus Rex Romanorum, ſecundum Vincentium in Speculo, turpiter occiditur in Babenberg ab Ottone de Wycelingibach Palatino, & ibidem ſepelitur. Hujus autem Principis interfectionem proditioſam clarius deſcribens Continuator Chronicæ Slavorum, ſic dicit: Cum Philippus Rex contra Ottonem Regem Romanorum & Woldemarum Regem Danorum venire diſponeret, & contracto exercitu innumero, in Babenberg conſiſteret, repente miſerabilis & inopinata diſſenſio inter ipſum & Ottonem Palatinum Comitem orta eſt. Sane Rex Philippus filiam ſuam Ottoni, utpote viro nobili deſponſare decreverat. Sed quia idem Otto nimis erat crudelis, mutata voluntate ſua & propoſitum deſponſationis mutaverat. Quod intelligens Otto Palatinus, pro filia Ducis Poloniæ Henrici laborabat, dixitque Philippo Regi: Domine, meminiſſe volumus clementiam veſtram, quam fidelis vobis ſemper extiterim, & quanta in gwerris veſtris expenderim. Idcirco peto nunc, in modico ſitis pro me, & literas recommendatorias Domino Duci Poloniæ dirigatis, ut cœptum deſponſationis negotium mediante veſtra Majeſtate, perficiatur. Cui Rex: Id libenter faciam. Et ille gaviſus de promiſſo, juſſus eſt poſt horam reverti. Quo abeunte, ſcriptæ ſunt literæ, & ſigillo Regio ſignatæ. Cumque Palatinus literas accepiſſet, mox incidit menti ejus ſuſpicio. Unde dixit ad quendam ſibi familiarem: Aperi mihi literas, ut ſciam tenorem earum. Qui perlectis literis expavit, & literas exponere recuſavit. Sed tandem compulſus eas legit. Palatinus autem audiens tenorem earum, graviter exaſperatus eſt, ſed tamen ira diſſimulata, ad Philippum quaſi jocundans & congratulans introibat, mortem tamen Regis animo meditabatur. Una ergo dierum Philippo in cubiculo ſecretius conſiſtente, Palatinus nudo gladio in atrio regali quaſi ludens incedebat. Sicque accedens ad cubiculum Regis, oſtium clanculo pulſabat, & ingreſſus ſimili modo coram Rege ſe gerebat. Cui Rex, depone, inquit, gladium, quia non eſt eo opus modo. At ille: Opus imo eſt, ut tu perfidiam tuam luas. Et ſtatim uno ictu cervicem ejus ſic tetigit, ut ſecundum vulnus apponere neceſſe non eſſet. Cumque, qui aderant, impetere ipſum tentaſſent, ille aperto oſtio mucrone viam ſibi fecit ſecuram, & violenter exiliens fugam dedit. Et ſic Philippo interemto, Regnum ipſius ceſſavit. Hujus Principis morte turbata eſt omnis terra. Regina autem, audito tam triſti nuncio, contabuit, & quia prægnans erat, ad mortem usque afflicta eſt. Cujus quidem Reginæ dolorem Regisque interfectionem doloſam quidam Metriſta deplangens, ſic ait:

Morte viri preſſa nimioque gravamine torta
Prolis, ſicque duo vita privantur in uno.
Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Nam qui diſpenſat, labentia ſecula penſat,
Virtutum mores, qui pravi, qui meliores,
Exaltans humiles, ponit de ſede potentes,
Uſu ne vili ſolio dominentur herili:
En vir tantarum poſſeſſor divitiarum
Eſt ſubito raptus, tenui vix vulnere tactus,
Et mox Majeſtas ceſſat, genus atque poteſtas.
Quam bene Pſalmiſta ſenſit, quo præcinit iſta:
Vana ſalus hominis, non ergo ſit tibi finis
Spes theſaurorum, quia nullus fructus eorum.

Uxor ergo gravida, viri ſui interfectione percepta, præ cordis dolore & mœſtitia intolerabili mox ſpiritum exhalabat. Philippo ergo occiſo, Otto in Halberſtad a magna multitudine Principum de novo in Regem eligitur. Poſt hoc in proximo feſto S. Martini Epiſcopi in Frankenford curia famoſa poſita, Principes Bayoariæ, Sweviæ & Franconiæ Ottonem in Regem unanimiter receperunt, ubi omnia Imperialia inſignia ſunt ei præſentata. In hac ergo congregatione Principum Otto Concilium convocans, tractare proponebat de futura conſorte ſua. Erant namque ibidem congregati multi Archiepiſcopi & Epiſcopi & Principes ſeculares, puta Archiepiſcopi Moguntinus, Treverenſis, Colonienſis, Magdeburgenſis, Bremenſis; Epiſcopi, Salzeburgenſis, Herbipolenſis, Argentinenſis, Spirenſis, Babenbergenſis, Halberſtadenſis, Verdenſis, Hildeshemenſis & Padelburnenſis; Johannes Rex Bohemorum, Dux Bayoariæ, Dux Charintiæ, Dux Lotharingiæ, Dux Auſtriæ, Dux Brabantiæ & Dux Saxoniæ, Marchio Moraviæ, Marchio Miſnæ, Marchio de Brandenburg, Lantgravii Thuringiæ & Haſſiæ, alii quoque plures Comites, Barones, Nobiles & milites, Prælati etiam multi & Doctores juris utriusque. Ordinatis ergo ibidem

multis

multis & variis negotiis & firmata pace, Dominus Rex pro ſpeciali negotio aſſumtis duobus Cardinalibus puta Oſtienſi & Peneſtrino, quos Innocentius Papa ad conventum prædictorum Principum deſtinaverat, & Epiſcopis ac Doctoribus Juris de legitimanda ei filia Philippi Regis occiſi Beatrice nomine, ſic omnibus locutus eſt: Rogamus omnes vos in Domino, ut verba mea attendatis. Deus cœli poſt multas adverſitates cum beneplacito omnium veſtrum Regnum nobis donavit, ita ut non immerito in gratiarum actione dicere poſſimus cum Propheta: Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Et cum conſtet vobis omnibus, quod optio nobis non deſit de illuſtriſſimis fœminis, quas habet orbis Romanus, e quibus ſponſam nobis eligere poſſumus, tamen, quia celebris hic conventus pendet de articulo filiæ Philippi Ducis Sweviæ interemti, quam conſangvineam noſtram nemo dubitat, veſtro nos ſubmittimus arbitrio & conſilio, ut juxta ſalutem animarum veſtrarum ſincere deliberetis, omni ſcrupulo favoris aut timoris ſemoto, quid nobis ſuper hoc ſit faciendum. Si enim ſex milibus annorum vel amplius victuri eſſemus, magis omni illo tempore cœlibem eligeremus ducere vitam, quam cum animæ noſtræ periculo ducere uxorem. Nemo enim generoſitatem, gloriam ac divitias hujus virginis attendat, quæ omnia ſaluti animæ minime æquiparari poſſunt. Hæc enim omnia nobiſcum ſunt, ſalutem vero animæ adhuc non ſumus ſortiti, licet firmiter eam habiturum ſperemus. Nunc ergo, ut eſt tactum, ſuper hoc deliberetis, ut congruum & ſalutare nobis reſponſum reddere valeatis. Omnibus ergo ad colloquium euntibus, Rex ait Henrico fratri ſuo Palatino, qui a dextris ejus erat. Volumus, ut hic ſedeas, ne quemquam tua præſentia de ulla ſuſpicione terreat. Facta ergo longa diſputatione, tandem ad Regem reverſi ſunt. Poſuerant autem verba ſua in ore Lippoldi Ducis Auſtriæ viri facundiſſimi & literati, qui ſic coram Rege locutus eſt: Domine Rex, placet, ut audiatis reſponſum Dominorum Cardinalium, Prælatorum, Principum & Magiſtrorum. Ad quem Rex: Audio. At ille: Noverit Sublimitas veſtra, quod iſte tam celebris conventus Cardinalium & Prælatorum auctoritatem Domini præferentium, ac omnium literatorum omnino vobis decrevit expedire pro bono pacis & ſtatu Romani orbis, ut virginem, de qua mentio habetur, uxorem ducatis; hoc addentes, ut omnis auferatur trepidatio conſcientiæ, duas congregationes Monachorum præclaras liberrime faciatis. Nos quoque vobis non deerimus, facultates & eleemoſynas largas erogando. Ad hæc Rex: Nos conſilium ſanum & bonum tantæ autoritatis non refragantes, veſtris acquieſcimus dictis. Vocetur ergo puella. Quæ cum a Pontificibus & Principibus glorioſe fuiſſet adducta, Rex conſurgens ei de throno ſuo, eam cum inclinatione recepit. Qua inclinante, producens annulum, eam coram omnibus ſubarravit, & in oſculo amoris recepit, ac eam inter Cardinales, quorum cathedra e regione coram facie Regis erat, reſidere præcipiens, ſic omnibus dixit: Ecce Reginam habetis, ipſam, ut decet, honorate. Ordinatis autem legatis honeſtis, eam honeſtiſſime una cum ſorore ſua usque Brunſwic deduci præcepit, ipſe vero in terra illa permanens, de conſecratione Imperiali tractare cœpit.

Tertio decimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCXIII. Ipſe Otto Rex poſt feſtum B. Johannis Baptiſtæ, ſecundum Continuatorem Chronicæ Slavorum, curiam indixit celebrari in Auguſta civitate. Ubi convenerunt omnes illius terræ Principes, cum quibus habuit myſterium conſilii ſui, ut ſcilicet ipſis cooperantibus cum gloria & honore perciperet Imperialem benedictionem. Ad quod negotium deputati ſunt plurimi Principes & Prælati, puta Archiepiſcopi, Treverenſis & Magdeburgenſis, Epiſcopi Herbipolenſis, Argentinenſis, Spirenſis, Wormatienſis, Conſtantienſis, Baſileenſis, Metenſis & Pathavienſis; Abbates de Thuore, de Auguſta, de Eyſteth, de Praga, de Elmoth, de Augia, de S. Gallo, de Kempte, de Wiſtenberg, de Zelſe, de Prume & de Corbeya. Quibus adjuncti ſunt Principes, Duces Bayoariæ, Auſtriæ, Lotharingiæ, Carinthiæ & Saxoniæ, Marchionesque Moraviæ & Miſnæ, ac Comites plurimi. Sicque circa Aſſumtionem B. Virginis Alpium juga Rex ſcandere cœpit, & tranſiens per montes & valles, venit ad tranſitum artum montibus præcluſum, qui Veronenſium Cluſa dicitur. Illic exercitus erat fortium propter ipſius caſtri amplitudinem, qui contra Veronenſes gwerram diutinam habebant, & eos non parum infeſtabant. Adveniente ergo Rege, ipſum caſtrum Regi offerunt, per quod plurimum toti terræ fuit dominatus. Veronenſes tamen ipſos caſtellanos adhuc infeſtare non ceſſabant propter Regis offenſam, quam ex hoc incurrerunt. Datis tamen poſtea multis milibus marcarum, in gratiam ejus recepti ſunt. Inde procedens per omnes Lombardiæ & Italiæ civitates, ab omnibus honorifice receptus eſt. Et inde tandem venit ad urbem Bitermis, ubi in magna ſolennitate Cleri & populi occurrit ei Dominus Papa Innocentius. Quanto autem jubilo cordis ſe mutuo receperint in multis oſculis & amplexibus, præſens ſcriptum vix exprimere ſufficit. Feria ergo ſexta poſt feſtum Michaëlis venit Rex Romam adorare cum devotione, Sanctos Apoſtolos & urbem Regiam omnibus modis honorare. Habuit autem in comitatu ſuo ſex milia loricatorum, demtis baliſtariis & caterva illa honorabili Epiſcoporum, Principum & Prælatorum. Dominica igitur die poſt feſtum Michaëlis, cum proceſſio fieret ad atrium B Petri, facta eſt preſſura nimia advenientium ad gradus Monaſterii S. Petri, & via omnino negabatur proceſſioni. Sed larga manu Regis ſpargebantur argentei innumeri, & tandem vix obtinebatur aſcenſus. Sicque in Dominica, qua cantatur, Da pacem Domine, Dominus Rex in magna pace fit Princeps pacis, & Im-

& Imperator eſt conſecratus & coronatus. Finito ergo officio, Dominus Papa ad Imperatorem novum miſit, obnixe ipſum vocans ad convivium. Quem Dominus Imperator precibus cernuis obtinuit venire ſecum. Cum ergo ventum fuiſſet ad equos, Dominus Imperator non immemor Apoſtolicæ reverentiæ, quæ exhibenda eſt ab eo Chriſti vicario, ſtrepam ipſius devote apprehendit. Sicque ad locum convivii perventum eſt, ubi & omnibus lautiſſime eſt procuratum. Hujus autem Ottonis pater Saxo Henricus Leo pro crimine læſæ Majeſtatis ab Imperatore Frederico convictus, & univerſorum Principum Imperii judicio condemnatus, a ſuis Ducatibus extitit projectus, ut ſupra patuit in temporibus ejusdem Frederici.

Quarto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCXIV. Otto Imperator jusjurandum, quod Domino Papæ in ſua coronatione juraverat, fregit, & perjurus factus eſt, ſecundum Vincentium. Nam antequam coronaretur Otto, juravit Patrimonium B. Petri indemne Eccleſiæ ſuæ conſervare, & quoslibet moleſtatores & injuriatores pro viribus coërcere. Contra quod juramentum realiter fecit. Nam ſicut dudum in animo conceperat, caſtra & munitiones Eccleſiæ Romanæ occupare cœpit, puta Racophonum, Montem Flaſconis & pene totam Romam. Inde vero tranſiens in Apuliam, expugnavit terram Frederici filii Henrici VI. Imperatoris, cepitque multas urbes & caſtella in Regno Apuliæ, quod totum eſt de feodo B. Petri. Cumque ea, quæ occupaverat Otto Imperator, nullo modo vellet reſignare, quin etiam a ſuis, quos in caſtris poſuerat, Romipetas & peregrinos ſpoliari faceret, Papa convocato Fratrum concilio, excommunicationis in ipſum promulgavit ſententiam. Deinde cum nec ſic reſipiſcere vellet, ſed magis induratus Eccleſiæ res violenter ſibi uſurparet, Papa omnes fideles ejus ab obedientia & ſubjectione ipſius abſolvit, & ſub anathematis maledictione prohibuit, nequis amplius eum Imperatorem haberet aut nominaret. Sicque Principibus ab eo recedentibus, Fredericus filius Henrici VI. Imperatoris in Regem Romanorum eſt electus. Fuit autem annus Domini MCCXIII. quando Otto Imperator eſt coronatus ſecundum computationem præſentis Chronicæ annorum, & anno Domini MCCXV. Fredericus fuit electus. Alii tamen Hiſtorici in hoc articulo diſcrepare videntur.

Quinto decimo anno Ottonis, qui eſt Domini MCCXV. Catholici Mynerbiam urbem obſederunt, & eam ceperunt, ſecundum Vincentium, dederuntque opinionem inhabitatoribus, ut, qui hæreſim vellent abjurare, libere poſſent recedere, qui autem non vellent, interfici deberent. Inventi ergo ſunt inibi circiter CLXXX. homines, qui potius comburi vellent, quam hæreſin abjurare, & cremati ſunt omnes. Ferme etiam caſtrum fortiſſimum obſeſſum eſt. Obſeſſi autem in eo longa obſidione fatigati, dum in nocte fugere vellent, ab excubiis capti ſunt & gladiis interfecti. Amalaricus hæreticus de territorio Carnotenſi oriundus, ſecundum Vincentium, Pariſius conſtanter affirmavit, quod quilibet homo tenetur credere, ſe eſſe membrum Chriſti, & hoc unum eſſe de articulis fidei, ſine quo homo non poteſt ſalvari. Poſt mortem autem ejus ex ſeminariis doctrinæ ſuæ ſurrexerunt quidam, errores inauditos confingentes, puta quod Patris poteſtas duravit ſolum, quamdiu viguit lex Moſaica, & poſt poteſtas Filii usque ad tempus prædicationis Apoſtolorum duravit; & extunc omnia Sacramenta novæ Legis finem habuerint; tempus vero Spiritus Sancti poſt finem novæ Legis dixerunt incepiſſe, & in hoc tempore unumquemque per gratiam Spiritus Sancti tantum interius ſine aliquo actu exteriori inſpiratum ſalvari poſſe. Caritatis autem virtutem ſic ampliabant, ut id, quod alias peccatum eſſet, ſi fieret in caritate, jam non peccatum dicerent. Propter quod ſtupra, adulteria, inceſtus & fornicationes audacter committebant, eo quod ex amore fierent. Hujus autem ſectæ plures Sacerdotes, Clerici & laici utriusque ſexus detecti ſunt & capti, & coram Concilio ibidem congregato convicti ſunt & condemnati, de ordinibus degradati, curiæ ſeculari traditi, & igne concremati. Amalaricus autem hæreſiarcha etiam ibidem combuſtus eſt, cujus oſſa & cineres ad ſterquilinia ſunt projecta. Wilhelmus Dominus de Brunswic & Luneburg, frater Ottonis Imperatoris depoſiti obiit, & ſepultus eſt in Luneburg in Monaſterio S. Michaëlis ſito in caſtro ejusdem, ſecundum Chronicam Saxonum. Hic poſt ſe reliquit filium Ottonem adhuc infantulum.

De Frederico II. Imp. XCI.

Fredericus II. filius Henrici VI. Imperatoris, Rex Siciliæ, cœpit an. mundi VMCLXXV. Olympiadis CCCCXC. anno primo, urbis conditæ MDCCCCLXIII. Domini vero MCCXV. & XXXIII. annis imperavit, & poſtea depoſitus fuit per Innocentium IIII. & eo viventi electi ſunt duo Reges Romanorum ſucceſſive, quos Henricus de Hervordia in ordine Regum Romanorum non poſuit, & ideo dicit in ſuis Ætatibus, Fredericum iſtum imperaſſe XLIV. annis, aſcribens ei illos annos, quibus illi duo Reges eo invito regnaverunt, ut infra patebit. Hic Fredericus, ſecundum Martinum, cum electus eſſet in Frankenford a Principibus in ſua abſentia, vocatus ab eisdem venit de Sicilia Romam, & a Romanis honorifice receptus eſt. Principes ſiquidem Teuthoniæ, non diligentes Ottonem Imperatorem propter Henricum Leonem patrem ſuum deſtitutum, ſuggerente Philippo Rege Francorum, qui Philippo Regi Romanorum adhæſerat, & Ottonis adverſarius fuerat, Fredericum iſtum unanimiter elegerunt, Papa Innocentio diſſentiente, ſed tamen ad tempus propter rerum novitatem diſſimulante, quia ipſius progeniem non amabat. Nam Innocentius Papa Fredericum primum avum iſtius Frederici toto corde deteſtabatur, & ideo timebat hunc ſicut alium futurum fore Eccleſiæ perſe-

perſecutorem. Nec fefellit ipſum timor ſuus, ſed quod verebatur, accidit. Fredericus autem Secundus electus, ut præmiſſum eſt, de Roma per mare deſcendit, & veniens Januam, cum gaudio receptus eſt, faventibus ei Bonifacio Marchione Ferrarienſi & civibus Papienſibus ac Cremonenſibus, necnon cunctis Italiæ & Lombardiæ urbibus, ſolo Mediolano excepto, quæ ipſum odivit propter avum ſuum Fredericum I. qui eam nimis turbaverat. Tranſiens quoque Alpes, intravit Teuthoniam, & venit prope Conſtantiam. Ad hanc autem urbem Otto Imperator deſtitutus exercitum ſuum transmiſerat pridie, quam ipſe veniret. Conſtabat enim ſibi de adventu Frederici. Veniens ergo Otto prope Conſtantiam ad tres leucas, viriliter repulſus eſt. Dicebatur autem, quod ſi Fredericus per tres horas diutius moram in Alpibus feciſſet, Teuthoniam nunquam intraſſet. Otto autem a Conſtantia pulſus, venit Brizacum. Cujus urbis cives, quia contumeliis & injuriis a vaſallis Ottonis afficiebantur, & filiæ ac uxores eorum ab eiſdem violabantur, non minori dedecore, quam a Conſtantia, ipſum a ſe ejecerunt. Fredericus vero ab his & aliis civitatibus Imperii honorifice eſt receptus. Hic Fredericus ſuper omnes Imperatores Alemanniæ gloria & divitiis abundavit, ſed eis ſupra ſe fuit uſus & contra Deum. Nam poſtea Dei Eccleſiam non ut matrem, ſed quaſi novercam tenuit, & quantum potuit, perturbavit. Quapropter Honorius Papa, qui ipſum coronaverat, ſibi & Eccleſiæ ipſum rebellem inveniens, excommunicavit, & omnes Principes & Nobiles ab ejus fidelitate abſolvit, prout & prædeceſſori ejus contigerat.

Primo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXVI. Rex quidam Sarracenorum, ſecundum Vincentium, Memmilinus dictus, id eſt Rex Regum, collecto magno exercitu Paganorum, fines Hiſpaniæ eſt ingreſſus, & in ſuperbia magna contra Chriſtianos furens, obtulit eis bellum. Qui pugnantes contra ipſum in fide & nomine Chriſti, vicerunt illum. Ibi namque fuerunt viri fortes de Regno Francorum, & Rex Arragoniæ Petrus probiſſimus miles, qui etiam in ſignum victoriæ miſit Romam lanceam & vexillum Memmilini Regis, quæ in præſentiarum in Eccleſia B. Petri habetur. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Wilhelmum, Margareta filia Regis Bohemiæ defuncta, accepit in uxorem ſororem Ferrandi Comitis Flandriæ, mulierem valde pulcram & moratam. Javallum civitas populoſa obſidetur a Catholicis, ſecundum Vincentium, propter hæreticos inhabitantes eam, coram qua innumera multitudo fidelium trucidatur, poſt longam tamen obſidionem tandem capitur, & LXXIIII. milites in ea inventi patibulis appenduntur. Deinde caſtrum ejus, quod Mons Gaudii dicitur, a caſtellanis fidelibus traditur ſub hac conditione, ut ipſi ſalvis rebus & corporibus eorum libere diſcederent. Obſeſſum fuit etiam ab eiſdem & aliud caſtrum inexpugnabile, quod tandem & ſimiliter capitur, & Domina caſtri Gyſanda dicta, quæ de fratre pariter & filio ſuo concepiſſe fertur, in puteum projicitur, & acervus lapidum ſuper eam protinus cumulatur. Corpora autem fidelium coram urbe ſupra dicta & caſtris per Epiſcopos & Abbates ſepeliuntur, ſuper quibus ante eorum ſepulturam globus igneus de cœlo deſcendit, cunctis videntibus & admirantibus. Apud Lemovicas matrona quædam moritur, & ſudario involuta reſervatur, ſecundum Wilhelmum. Cujus exequiæ cum pararentur, reſurgens a morte, dixit, B. Mariam Magdalenam ſibi labia tetigiſſe, & ſe mox ſpiritum reſumſiſſe. In feſto vero ejus venit eadem mulier Vizeliacum cum ſudario & aliis ejus veſtibus multis. Philippus Rex Francorum, collecto maximo exercitu, intravit Flandriam, ſecundum Wilhelmum, & expugnavit Ypram, Caſellum & quaſi totam Flandriam usque Bruggis, & poſthabita ſua voluntate de Bruggis, obſedit Gandavum, claſſis autem Regis manſit apud Bruggis in Portu nomine Dani. Ferrandus autem Comes Flandriæ & Comes Bolonienſis, ac Comes Saliſberienſis cum potentia magna venientes, naves Regis occupabant numero MDCC. Quo audito, Philippus Rex, obſidione Gandavenſi intermiſſa, navibus ſalvandis occurrit; ubi prœliando cum hoſtibus multos occidit, multisque de eis ſubverſis, plures captivavit, ac totam in circuitu regionem incendit & vaſtavit. Reverſus vero in obſidionem Gandavi, recepit obſides de Gandavo, Ypra, Bruggis, Inſula, Duaco, & in Franciam rediit. Porro obſides Gandavi, Ypræ & Bruggis pro XXXM. marcarum argenti puri in pace reddidit ſuis locis, Inſulam vero propter malitiam habitantium in ea funditus evertit, Caſellum vero ſemidirutum reliquit, ſed Duacum in manu ſua retinuit. Otto Imperator deſtitutus, ſecundum Vincentium, cum adjutorio Johannis Regis Angliæ & Ferrandi Comitis Flandriæ contra Philippum Regem Francorum dimicans, victus eſt in die B. Mariæ Magdalenæ. Rege ſiquidem Anglorum Johanne in partibus Andegaviæ debacchante, Otto congregavit exercitum fortem in Comitia Hannoniæ in urbe Valentiana conſiſtens, fueruntque cum eo Miſſi a Johanne Rege Comites Baloniæ, Saleſberiæ & Flandriæ. Dux quoque Brabantiæ, cujus Otto filiam duxerat, defuncta jam Beatrice filia Philippi Regis Romanorum nuper interfecti, venit cum multis Proceribus & militibus in auxilium Ottoni. Philippus vero Rex Franciæ magnum etiam exercitum congregans, terram Ferrandi Comitis intravit ipſo die B. Mariæ Magdalenæ, & tranſiens per eam, incendio & ferro ipſam demolitus eſt, eo quod cum Ottone ſe contra eum erexiſſet. Otto autem cum exercitu ſuo venit ad caſtrum, quod Morethania dicitur, & ibi ipſum Rex Philippus invadere propoſuerat, ſed diſſvaſerunt hoc Barones, eo quod niſi artus ab eo patebat meatus. Vicecomes vero Meleduni cum quibuſdam Equitibus divertit ab exercitu Regis, ut perſcrutaretur hoſtium vias, & veniens ad quendam locum eminentem, de quo exercitus Ottonis videri pote-

poterat, & videns ipſum, mox reverſus nunciavit Regi inimicorum propinquitatem, cumque Rex hoſtium adventum audiret, mox Eccleſiam S. Petri, quæ prope eum erat, ingreditur, & brevem faciens orationem, ſtatim egreditur, ac alacri vultu equum aſcendens, ubique ad arma proclamari juſſit. Clangunt ergo tubæ, & exercitus Regis, qui jam pontem quendam transierat, revertitur. Vexillum quoque S. Dionyſii, quod omnes in bello præcedere ſolebat, revocatur. Rex ergo velociter aciem pugnæ diſpoſuit, eo quod hoſtes a retro jam accedere perciperet. Quem videntes adverſarii præter ſpem ſuam ſic converſum, & ad pugnam paratum, horrore quodam percuſſi, diverterunt ad dextram partem itineris trepidantes. Habebant enim hoſtes Regis Philippi ſolem directe contra ſe, ſed exercitus Regis ipſum habuit in humeris, & uterque exercitus ſtabat ad prœlium ſe præparans. Rex autem Philippus antequam congrederetur, hac brevi & humili exhortatione milites ſuos eſt allocutus, Otto, inquit, cum ſuis a Domino Papa excommunicatus eſt, quia deſtructores Eccleſiarum Dei ſunt & hoſtes Dei, & pecunia, quæ illis pro ſtipendio miniſtratur, de lacrymis pauperum acquiſita eſt. Nos autem, licet peccatores, tamen Chriſtiani ſumus, & communione Eccleſiæ fruentes, Cleri libertatem pro poſſe noſtro defendimus. Unde de Dei miſericordia fiducialiter præſumentes ſperamus, quod de Eccleſiæ ſuæ hoſtibus dabit hodie nobis triumphare. His ergo dictis, milites benedictionem petierunt a Rege, & ſtatim concrepantibus tubis, inſultum in hoſtes viriliter fecerunt, hunc Pſalmum devote concinentes: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prœlium &c. Galtherus autem Comes S. Pauli, quia quibusdam ſuſpectus erat, quaſi favens hoſtibus, cum electis militibus ſuis mira velocitate per medium hoſtium tranſivit, multos proſternens, & per aliam partem reverſus eſt ad ſuos. Quem non minore audacia Comes Bellimontis cum ſuis & Dux Burgundiæ ſecuti ſunt. Cumque pugna hæc fortiſſima trium jam horarum ſpatio duraſſet, tandem totum belli pondus in Ferrandum Comitem Flandriæ verſum eſt. Qui multis vulneribus confoſſus & in terram proſtratus, Hugoni de Maroys fidem dedit captivationis. Cæteri vero omnes, qui in ea parte campi pugnabant, aut interfecti ſunt, aut capti, aut turpi fuga elapſi. Interea legiones communiarum venientes, quantocius ad aciem Regis, ubi ſigna Regalia videbant, accurrerunt, quæ tunc ferebat Gnalo miles fortiſſimus, & aciem militum penetrantes, ante Regem ſe poſuerunt, inter quos Otto erat cum ſuis militibus. Quo viſo, milites Philippi Regis proceſſerunt, ſeque Ottoni & ſuis furore Teuthonico ſolum Regem quærentibus oppoſuerunt. Nam Otto, Ferrandus & Comes Boloniæ, ſicut poſtmodum a captivis revelabatur, juramento firmaverant, quod omnibus aliis neglectis, ad aciem Regis Philippi anhelantes, ipſum omnino occidere voluiſſent. Propter quod Otto cum ſuis non niſi contra Regem pugnaverunt & ſuam aciem. Ferrando vero jam capto, Comes Boloniæ ad Regem in ipſo pugnæ principio pervenerat, ſed cum prope eum eſſet, Dominum ſuum, ut arbitrabatur, reverens, cum Roberto Drocarum Comite congreſſum habuerunt. Regis igitur Philippi militibus virtute mirabili furorem Teuthonicorum contra Regem conceptum impedientibus, pedites ipſum Regem circumdederunt, & lanceis ac uncis gracilibus ipſum de equo ad terram projecerunt. Quod videns Petrus Comes Altiſiodorenſis, de equo ſuo proſiliens, ſe pro Rege ictibus hoſtium expoſuit, & a peditibus eſt interfectus. Interim Rex de terra ſurgens, cito inopinata levitate equum reaſcendit, ante cujus oculos etiam occiditur Stephanus de Longocampo miles probus, cultello in capite per luminare recepto. Habebant enim hoſtes cultellos inconſvetos, quibus pro gladiis utebantur, longos, graciles & teracutos (peracutos), Francorum tamen virtus indefeſſe prævaluit. Pulſata ergo tota Ottonis acie, tandem ad ipſum pervenerunt. Quem Petrus Malentinus per frenum apprehendens tenuit, & extra exercitum ducere voluit, ſed non valuit, quia turba forti conſertus erat. Sed Geroldus Stropha cultellum in ejus pectus impegit, & propter armorum denſitatem ipſum vulnerare non valens, ictum reiteravit. Sed huic ſecundo ictui caput equi, quod erat erectum, obviavit. Pugio ergo mira fortitudine percutientis impulſus, penetravit cerebrum equi per oculum receptus. Equus itaque letaliter vulneratus ſe gyravit, & verſus illam partem, quo fugere poterat, ſe vertens, ab exercitu receſſit, & latitudinem campi petiit. Quo viſo, ait Philippus Rex: Hodie faciem ejus non videbitis. Cum ergo paululum proceſſiſſet, equus labitur, & mox ei alius recens adducitur. Super quem cum aſcendiſſet, fugæ turpi ſe commiſit, eo quod Francorum virtutem diutius ferre non valeret. Cæteri vero, dum eorum Dominum fugere viderent, fortiter pugnare cœperunt, & Comitem Barenſem in terram jecerunt; quem etiam occidiſſent, niſi Thomas de S. Valerio cum ſuis ſuperveniſſet, & ipſum de manibus eorum eripuiſſet. Tam viriliter etiam exercitus Ottonis pugnavit, ut ſigniferum Regis Philippi perimentes, vexillum in toto irrumperent & ſuppeditarent. Ottone tamen fugiente, Comes Boloniæ non fugit, ſed fortiter dimicans, a nemine ſuperari potuit, fugientibus Ducibus Lovaniæ de Limburg & Hugone de Bonis. Sed tandem Petrus de Rynella miles fortis, qui equo ſuo occiſo pedes pugnabat, ad ipſum Comitem acceſſit, & elevato equi tecturo, mucronem usque ad capulum in equi ventrem fixit. Lapſo ergo equo, Comes ſupinus jacuit, dextrum femur habens ſub equo, quem Johannes de Vigella miles captivavit. Cumque quaſi omnes equites Ottonis vel capti, vel interfecti aut fugati eſſent, Rex Philippus ſuorum numerum recenſuit poſt victoriam, & niſi ſolum VIII. de viris nominatis occiſos invenit. Infra dies ergo paucos vulneratis per medicos ſanatis, incolumes reverſi ſunt. Fuerunt autem capti de exercitu

citu Ottonis V. Comites, XXV. Barones & multi milites & militares, cum quibus in magna gloria urbem Pariſienſem intravit. Innocentius Papa generale Concilium, quod Lateranenſe dicitur, Romæ celebravit, ſecundum Vincentium. Ad iſtud Concilium ivit B. Dominicus cum Fulcone Epiſcopo Tholoſano, ut ſupra dictum eſt anno IX. Ottonis. Hoc tempore B. Dominicus orans, ſecundum Jacobum in Paſſionali, vidit in ſpiritu Chriſtum in aëre & tres lanceas, quas manu tenebat, contra mundum vibrantem. Cui mater ejus occurrens, & ad genua ejus procidens, oravit, ut juſtitiam ſuam miſericordia temperaret; addiditque: habeo fidelem nuncium & ſtrenuum pugilem, qui ubique diſcurrens, totum tibi mundum ſubjugabit. Alium quoque ſervum fidelem ſibi in adjutorium dabo, qui ſecum ſimiliter decertabit. Cui filius, Vellem, inquit, videre eos, de quibus loqueris. Produxit ergo B. Virgo S. Dominicum. At Chriſtus: Vere bonus & ſtrenuus pugil eſt iſte. Obtulit ſecundo B. Virgo S. Franciſcum, quem ut primum Chriſtus commendavit. S. ergo Dominicus in viſione dicta ſocium ſuum diligenter conſiderans, quem prævie non viderat, ſine indice recognovit, & in amplexus ejus & oſcula ruens, in Eccleſia S. Petri ait: Tu es ſocius meus mihi datus, tu pariter curres mecum. Stemus ſimul, & nullus adverſarius contra nos prævalebit; Viſionemque prædictam ſibi per ordinem enarravit. Et extunc factum eſt eis cor unum & anima una in Domino. Quod & apud poſteros mandaverunt perpetuo obſervari. Tempore hujus Concilii Lateranenſis Innocentius Eccleſiam S. Mariæ Transtiberim conſecravit. Demum (cum) propter ſubventionem Terræ Sanctæ inter Piſanos & Januenſes ac Lombardos facere pacem intenderet, in itinere adhuc conſtitutus, apud Peruſium defunctus eſt, ibique in Eccleſia S. Laurentii tumulatus. Hic libellum Abbatis Joachim, quem contra Magiſtrum Petrum Lombardum compoſuit, damnavit. Damnavit etiam quendam Almaricum Carnotenſem cum ſua doctrina, prout habetur Extra. de Conſtitutionibus C. Damnamus; cujus errores inferius ponentur.

De Honorio III. PP. Rom. CLXXXV.

Honorius Papa, natione Romanus ex patre Nicolao, ſedit annis X. & diebus XVIII. ſecundum Martinum. Hic Eccleſiam S. Laurentii extra muros & Baſilicam, quæ dicitur Sancta Sanctorum, renovavit, & in eadem Eccleſia S. Laurentii conſecravit quendam Petrum Comitem Altiſiodorenſem in Regem Conſtantinopolitanum, & Fredericum Regem Siciliæ in Imperatorem in Eccleſia S. Petri in die B. Cæciliæ. Ordo præclariſſimus Fratrum Prædicatorum confirmatur per Honorium Papam ad devotiſſimas inſtantias B. Dominici, ſecundum Vincentium, fundatus ab eo in ſalutem animarum Chriſti fidelium ſuper prædicatione verbi Dei & audientia confeſſionum, & artatus ſub regula eximii Doctoris B. Auguſtini IX. Kal. Januarii Romæ apud S. Petrum, Pontificatus Honorii III. anno primo. Beati ſiquidem Patres Dominicus & Franciſcus, novorum Ordinum prædicatorum ſcilicet & Minorum fundatores ſub Innocentio III. Papa curſum ſuum in Domino inchoaverunt, & ſub ejus ſucceſſore Honorio III. feliciter conſummaverunt. Celebrato itaque Concilio Lateranenſi, Summus Pontifex Innocentius III. ordinans quædam circa negotium fidei in partibus Tholoſanis peragenda, decernensque ſuper his ſcribere B. Dominico, & eis, qui cum eo erant, accerſito notario, dixit ei: Sede, ſcribe ſuper his Fratri Dominico & ſociis ejus in hæc verba. Et ſtans paululum, & intra ſe cogitans, Noli, inquit, ſcribere ſic, ſed hoc modo: Fratri Dominico & cum eo prædicantibus in partibus Tholoſanis. Statim aliquamdiu meditans plus, ſic, inquit, ſcribe: Magiſtro Dominico & Fratribus Prædicatoribus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Nutu autem Dei tunc præſens aderat ſanctus Pater. Qui audiens verba vicarii Jeſu Chriſti, gaviſus eſt valde, & deinceps in curia & ubique extra ipſe & filii ſui cœperunt ſe Fratres Prædicatores nominare, & ab aliis ſic appellari. Verum quia habitus Ordinis magis videtur cœlitus oſtenſus, quam induſtria humana inventus, parum advertendum eſt de eo, quod B. Dominicus & alii primitivi Fratres aliquamdiu ſuperpelliceis lineis uſi ſunt ad modum Canonicorum Regularium, in quo Ordine ipſe ſanctus Pater & Profeſſus fuerat & Supprior conſtitutus. Sed poſtmodum B. Dominico adhuc vivente, Magiſtro Reynaldo Decano S. Aniani Aurelianenſis ſuper Ordinis ingreſſu cum ſancto Patre conferente, eidem Magiſtro graviter decumbenti deſperantibus Medicis, nocte quadam B. Virgo apparens, ſalutari unctione ipſum perunctum ſanavit, ſibique habitum Ordinis prædicti oſtendens novum, inquit: En habitus Ordinis tui, de cœlo tibi allatus. Qua apparitione patefacta, Fratres Ordinis habitu cœlitus oſtenſo uti cœperunt. Venerabilis etiam Abbas Joachim Floriacenſis Ordinis inſtitutor Fratribus ſuis habitum, quem dictus Reynaldus Decanus a B. Virgine acceperat, prophetice demonſtrans, in quodam Monaſterio ſui Ordinis depingi fecit in Calabria dicens: Cito ſurget in Eccleſia Dei Ordo novus docentium, cui præerit unus major, & cum eo & ſub eo erunt XII. præfatum Ordinem regentes. Quia, ſicut Jacob Patriarcha cum XII. filiis ſuis ingreſſus eſt Ægyptum, ſic ipſe cum ſuis XII. in illo ordine ingredietur mundum, & illuminabit ipſum. Parcat illis Dominus, qui occaſionem & cauſam dederunt. Divina præterea providentia beatum virum Dominicum nobili prole fœcundavit & progenie. Nam diſpergente eo Fratres ſuos tanquam quoſdam radios, imo quaſi quædam luminaria, ubique terrarum cœperunt ſubmittere corda & corpora ſua jugo Chriſti Decani, Præpoſiti, Archidiaconi, Abbates, Priores, Cantores, Monachi, Canonici Regulares & Seculares, ac diverſarum facultatum Doctores, aliæque perſonæ vita & ſcientia eminentes. Et infra breve tempus provincias omnes

mnes ultra mare & citra Fratribus Ordinis ornaverunt, & civitates ac villas magnas collegiis & eccleſiis multis repleverunt.

Secundo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXVII. Johannes Rex Angliæ, ſecundum Wilhelmum, de communi conſenſu Principum & Nobilium Regni obtulit Deo & Apoſtolo ejus Petro ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & ejus Pontificibus in perpetuum ſucceſſuris Regnum Angliæ totumque Regnum Hiberniæ, cum omni jure ac pertinentiis eorundem, in remiſſionem peccatorum ſuorum & totius generis ſui vivorum & defunctorum. Fecitque & juravit pro prædictis Regnis hominium Deo & prædictis ſuis Apoſtolis ac Pontifici præſenti & futuris, ut ea de cætero tanquam feodotharius reciperet ac teneret ab ipſo Papa ejusque ſucceſſoribus, ita ut de propriis reditibus prædictorum Regnorum pro omni ſervitio & conſvetudine Eccleſia Romana S. Petri mille marcas argenti percipiat annuatim, puta in feſto S. Michaëlis quinquaginta (leg. quingentas), & in Paſchate totidem; ſeptingentas quidem pro Regno Angliæ, & CCC. pro Regno Hiberniæ, ſalvis ſibi & hæredibus ſuis juſtitiis, libertatibus atque regalibus ſuis. Fredericus Imperator quendam Siculum nomine Jordanum in ſedem ferream candentem poſuit, ſecundum Vincentium, & coronam ignitam clavis ferreis capiti ejus incuſſit, pro eo quod miſerat Imperatrici clenodia clara, & receperat clariora. Gloriabatur enim, ſe futurum Regem, & Conſtantiam aucturum. Quendam etiam Richardum per plateas tractum ſuſpendi fecit, quia ipſum intoxicare propoſuerat. Simon Comes Montis fortis, ſecundum Vincentium, paucos ſecum habens, per Regem Arragoniæ obſeſſus eſt in menſe Septembri in terra Albigenſium in caſtro nomine Morello. Hæc autem obſidio tale habuit initium. Venerabiles Archiepiſcopi Petrus Senonenſis & Robertus Rothomagenſis, ac Henricus Comes Nyvernenſis, ac alii multi Barones & Nobiles de Regno Francorum cruce ſignati in partes Albigenſium ad debellandam hæreſim accincti fortitudine devenerunt, & urbem Biterrim opulentiſſimam ceperunt, in ea amplius quam LXXXM. interficiendo. Cum autem urbem prædictam funditus deſtruxiſſent, inde ad urbem Karkaſonam accedentes, eam in brevi debellabant. Volentes ergo repatriare, invocata Spiritus S. gratia, de communi conſenſu Simonem Montisfortis elegerunt, ut Chriſtianorum præeſſet exercitui. Qui opus Dei libens acceptavit, urbes ac caſtella debellavit, & hæreticos ac eorum fautores interire ſæva morte coëgit, multa Dei prœlia gerendo. Ad ultimum vero Rex Arragoniæ & Comes S. Ægidii cum multitudine innumerabili obſederunt ipſum in Morello caſtro. Qui cum non haberet ſecum niſi CC. & LX. milites, & circiter DCCC. ſatellites, pedites vero citra DCCCC. ſed inermes, audita miſſa & invocata Spiritus Sancti gratia, de caſtro exivit, & cum eis pugnans, de hoſtibus XVIIIM. occidit, ipſumque Regem Arragoniæ interfecit, de numero vero ſuo niſi octo peregrinos perdidit. Fuerunt ſiquidem ſecum peregrini cruce ſignati contra Albigenſes hæreticos, nuptias deteſtantes, & carnes comedi prohibentes, aliaque multa fidei contraria aſſerentes, de quibus omnibus glorioſe triumphavit.

Tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCCXVIII. Terminatum eſt Concilium illud famoſum, quod Innocentius III. inceperat, Lateranenſe per Honorium III. ſecundum Vincentium, & duravit tamdiu propter multimodas involutiones Eccleſiæ, occaſionatæ (occaſionatas) ex diſcordia Sacerdotii & Regni, quia Otto deſtitutus Imperator ſuos habuit fautores, & Fredericus inſtitutus Imperator ſuos, & tam Dei Eccleſiam quam Regnum perturbabant. Innumeri etiam hæretici Eccleſiam Dei lacerare non ceſſabant, provincias & Regna inficientes. In hoc quidem Concilio pene congregati erant omnes Epiſcopi & Abbates, necnon Prælati inferiores Galliæ, Italiæ & Teuthoniæ, & fuerunt MCCCC. & XV. Patres. Ibi decretum eſt, quod in V. gradu conſangvinitatis matrimonium poſſit celebrari, ſicut in ſeptimo prius contrahebatur, & multa alia utilia. Urbem Lubicanam cives muro cinxerunt, ſecundum Chronicam ejusdem, & turribus ornaverunt ac munierunt, contra Danos caſtrum eorum inhabitantes, & ſe nimium gravantes exacerbati. Cogitaverunt namque ex eo tempore, quomodo a jugo illorum ſe excutere poſſent. Rex Anglorum Johannes obiit in Domino, ſecundum Wilhelmum. Poſt cujus mortem Lodowicus filius Philippi Angliam intravit ad ſubjugandum ſibi Regnum, ſed in modico proficiens, Proceres fidelitatem, quam ſibi promiſerant, non ſervaverunt. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, quandam munitionem prope Hammeburg ædificavit, ſimiliter & Albertus Comes Holtzatorum fundavit aliam. Et ſic ab iſtis duabus munitionibus coëgerunt civitatem, ut ſic ſe Regi traderent, ſumens occaſionem Rex ex hoc, quod Ottonem depoſitum Imperatorem intromiſiſſent & recepiſſent. Rex tandem urbe potitus, dedit eam Alberto Comiti Holtzatorum in perpetuum dominium & hæreditatem, ſumens ab eo quingentas marcas argenti. Hic Albertus ædificavit etiam turrim fortiſſimam prope Travenmunde, ſed eam poſtea cives Lubicenſes dejecerunt. Otto deſtitutus Imperator Arksleve caſtrum expugnavit, ſecundum Chronicam Saxonum, & ipſum incineravit, pro eo quod raptores ſtratæ communis in eo tutarentur.

Quarto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXIX. Libri Almarici & Joachim Abbatis hæreſiarcharum comburuntur, ſecundum Vincentium. Hic Almaricus aſſeruit ideas, quæ ſunt in mente divina, & creari & creare. Dixit etiam: ideo finis omnium dicitur Deus, quia omnia reverſura ſunt in eum, ut in eo immutabiliter quieſcant, & unum individuum, & incommutabile in eo permaneant. Dixit enim, Deum eſſe eſſentiam omnium creaturarum & eſſe omnium. Dixit etiam, quod in caritate conſti-

conſtitutis nullum peccatum imputatur. Unde ſub tali pietatis ſpecie ſequaces ejus omnem turpitudinem libere committebant. Aſſeruit etiam, quod ſi homo non peccaſſet, in duplicem ſexum partitus non fuiſſet, nec generaſſet, ſed eo modo, quo Sancti Angeli multiplicati ſunt, multiplicati fuiſſent & homines, & quod poſt generalem reſurrectionem uterque ſexus adunabitur, ſicut prius fuit in creatione. Hi omnes errores inveniuntur in libro, qui intitulatur Pamphyſeon, qui ponitur inter libros Parſius damnatos. Hic Almaricus Pariſius combuſtus fuit cum multis diſcipulis ſuis. Invenitur etiam liber, qui dicitur Evangelium Æternum, vel Liber Joachim, erroribus plenus, de quo ſequentia ſunt extracta. Errores namque primæ partis ſunt hi. Primus eſt, quod Evangelium æternum, quod idem eſt, quod doctrina Joachim, excellit doctrinam Chriſti, & omne Vetus & Novum Teſtamentum. Secundus eſt, quod Evangelium Chriſti non eſt Evangelium regni, & ſic nec ædificatorium Eccleſiæ.

Tertius eſt, quod Novum Teſtamentum eſt evacuandum, ſicut jam Vetus evacuatum eſt.

Quartus eſt, quod Evangelium Chriſti non durabit in virtute ſua niſi per ſex annos proxime futuros, id eſt usque ad annum Domini MCCLX. qui eſt annus Richardi Regis Romanorum tertius.

Quintus eſt, quod illi, qui erunt ultra tempus prædictum, non tenentur recipere Novum Teſtamentum.

Sextus eſt, quod Evangelio Chriſti aliud Evangelium ſuccedet, & ſic per contrarium Sacerdotio Chriſti aliud Sacerdotium ſuccedet.

Septimus eſt, quod nullus ſimpliciter eſt idoneus ad docendum homines de ſpiritualibus, niſi illi, qui nudis pedibus incedunt.

Secunda pars, quæ appellatur Concordia Veteris & Novi Teſtamenti, ſive Concordia Veritatis, continet hos errores ſequentes: De primo libro hujus partis

Primus error eſt, quod quantumcunque Dominus affligat Judæos in hoc mundo, tamen aliquos reſervabit, quibus bene faciet in fine etiam in Judaiſmo manentibus, & quod in fine liberabit eos ab omni impugnatione hominum, etiam in Judaiſmo perſeverantes.

Secundus eſt, quod Eccleſia nondum peperit neque pariet filios ante finem Regni Imperialis, quod finietur poſt ſex annos proxime ſequentes. Et per hoc datur intelligi, quod Religio Chriſtiana, quæ jam multos peperit ad fidem Chriſti vocatos, non eſt Eccleſia.

De ſecundo libro ejusdem partis Primus error eſt, quod Evangelium Chriſti neminem ducit ad perfectionem.

Secundus eſt, quod adveniente Evangelio Spiritus Sancti, ſive clareſcente opere Joachim, quod dicitur Evangelium æternum ſive Evangelium Spiritus Sancti, evacuabitur Evangelium Chriſti.

Tertius eſt, quod ſpiritualis intelligentia Novi Teſtamenti, etſi judicat, temerarium eſt judicium ejus, & non eſt ei acquieſcendum, & quod ipſa Romana Eccleſia animalis eſt, & non ſpiritualis.

Quartus eſt, quod tertius ordo electorum, qui ſecundum eundem librum eſt Ordo Religioſorum, non tenetur ſe exponere morti pro defenſione fidei ac pro conſervatione cultus Chriſti in aliis hominibus.

Quintus eſt, quod receſſus Eccleſiæ Græcorum a Romana Eccleſia fuit de Spiritu Sancto, & per hoc datur intelligi, quod viri ſpirituales non tenentur obedire Eccleſiæ Romanæ, nec acquieſcere ejus judiciis, etiam in his, quæ Dei ſunt.

Sextus eſt, quod Papa Græcus magis ſecundum Spiritum quam Papa Latinus, & per hoc magis eſt in ſtatu ſalvandorum, & quod magis eſt ei adhærendum, quam Papæ Romanæ Eccleſiæ.

Septimus eſt, quod ſicut Filius operatur ſalutem populi Latini ſive Romani, quia ipſum repræſentat, ſic Spiritus Sanctus operatur ſalutem populi Græci, quia ipſum repræſentat, ac per hoc datur intelligi, quod Pater ſalvat populum Judaicum, quia ipſum repræſentat.

Octavus eſt, quod, ſicut veniente Johanne Baptiſta, ea, quæ præterierant, reputata ſunt vetera propter nova ſupervenientia, ita adveniente tempore Spiritus Sancti ſive tertio ſtatu mundi, ea, quæ præceſſerunt, reputabuntur vetera propter nova, quæ ſupervenient; per quod datur intelligi, quod Novum Teſtamentum reputabitur vetus, & projicietur.

De tertio libro hujus partis unus error extractus eſt, puta quod Spiritus Sanctus accepit aliquid ab Eccleſia, ſicut Chriſtus in quantum homo accepit a Spiritu Sancto.

De quarto libro ejusdem partis, in primo Tractatu inveniuntur errores duo.

Primus eſt, ſtudium enumerandi & concordandi carnales genealogias, quæ fuerunt in primo ſtatu mundi, & ſpirituales genealogias ſecundi ſtatus mundi, eſt contra Apoſtolum, dicentem 1. ad Tim. I. Rogavi te, ut denunciares quibusdam, ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis, quæ magis quæſtiones parant quam ædificationem, quæ eſt in fide.

Secundus eſt, Studium manifeſtandi momenta & tempora eorum, quæ venient in ſecundo ſtatu mundi, eſt contra illud Actorum: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta &c.

In ſecundo vero Tractatu ejusdem libri errores inveniuntur duo:

Primus eſt, quod Chriſtus & Sancti Apoſtoli ejus non fuerunt perfecti in vita contemplativa.

Secundus eſt, quod activa vita usque ad Joachim fructuoſa fuit, ſed modo fructuoſior non eſt; contemplativa vero ab ipſo Joachim fructificare cœpit, & a modo in perfectis ſucceſſoribus ipſius perfectius manebit; & per hoc datur intelligi, quod ordo electorum ad quem pertinet activa vita, amodo non fructificabit in ædificatione & conſervatione Eccleſiæ, ſed ordo Monachorum amodo in his fructificabit.

De quinto libro ejusdem partis in Tractatu de

de ſeptem Diebus inveniuntur quatuor valde ſuſpecta & diligenter examinanda.

Primum eſt, quod aliquis de Ordine Religioſorum futurus eſt, qui præferetur omnibus Ordinibus dignitate & gloria, & in quo implebitur promiſſio Pſalmi, dicentis: Et dominabitur a mari usque ad mare.

Secundum eſt, quod ille Ordo, in quo implebitur dicta promiſſio Pſalmi, tunc convaleſcat, ita quod Ordo Clericorum deſinet parere.

Tertium eſt, quod Ordo Parvulorum eſt ille Ordo, in quo implebitur dicta promiſſio.

Quartum eſt, quod ſicut in primo ſtatu commiſſum fuit regimen totius Eccleſiæ a Patre aliquibus de ordine conjugatorum, in quo autorizatus fuit ille ordo, & in ſecundo ſtatu commiſſum fuit aliquibus de Ordine Clericorum a Filio, in quo ab ipſo glorificatus ille Ordo: ſic in tertio ſtatu committetur alicui vel aliquibus de Ordine Monachorum a Spiritu Sancto, in quo ab ipſo Spiritu Sancto ille Ordo glorificabitur.

In Tractatu vero de Joſeph & Pincerna, cui ſomnium aperuit, invenitur, quod Prædicatores, qui erunt in ultimo ſtatu mundi, majoris erunt dignitatis & autoritatis, quam primitivæ Eccleſiæ Apoſtoli. Et plura alia deliramenta in eodem libro reperta ſunt, propter quæ omnia liber, qui Evangelium Æternum dicitur, condemnatus eſt.

Fredericus coronatus eſt Aquisgrani a Brunone Archiepiſcopo Colonienſi, ſecundum Egghardum. Eodem anno tantæ inundationes aquarum factæ ſunt, quod in diverſis partibus maris ſubmerſi ſint plusquam LXXXVM. hominum.

Quinto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXX. Fredericus Rex, ſecundum Vincentium, celebrem curiam tenens in Frankenford, procuravit per omnes Principes fidelitatem filio ſuo Henrico adhuc puero promitti; quem Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis, defuncto Brunone, Aquisgrani in Regem coronavit, patre adhuc ſolum Rege exiſtente. Sicque ordinatis Teuthoniæ negotiis, & commendato filio ſuo & Regno prædicto Engelberto Archiepiſcopo, ipſe Fredericus poſt feſtum Johannis Baptiſtæ Italiam ingreditur virtute magna, & in die Beatæ Cœciliæ in urbe Romana per Honorium Papam glorioſe Imperator coronatur. Otto deſtitutus Imperator præ melancholia & confuſione, ſecundum Egghardum, obiit in caſtro Hartisburg, & ſepultus eſt in Brunſwic. Hic ineffabili contritione compunctus ante mortem ſuam, abſolutus eſt a ſententia excommunicationis per Sifridum Halberſtadenſem Epiſcopum; & extunc Fredericus firmatus eſt in Imperio, quaſi non habens adverſarium. Ordo Fratrum Minorum fundatus eſt a S. Franciſco, viro miræ devotionis, ſecundum Vincentium, & confirmatur hoc anno ab Honorio Papa. Hunc ſanctum virum Franciſcum Beatiſſimus Pater Dominicus Inſtitutor Ordinis Prædicatorum in quadam viſione intuitus, poſtea cognovit, quem prius viſione corporali non viderat.

Sexto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXI. Vaſalli Eccleſiæ Bremenſis, ſecundum Chronicam Saxonum, cum aſtutia obtinuerunt caſtrum Vördis, quod erat Domini Henrici de Brunſwic Palatini fratris Ottonis Imperatoris deſtituti & defuncti. Conduxerant namque quendam ruſticum nomine Odbertum, ut fingeret ſe ſanctum & potentem facere miracula. Hic reſidens in villa Bokele, fecit magnum concurſum populi, ita ut etiam a remotis partibus ad ipſum confluerent. Vaſalli ergo prædicti videntes concurſum factum, venerunt & ipſi cauſa devotionis fictæ in magna copia, & intraverunt opidum Vörden, aſſerentes, ſe veniſſe de longinquis partibus ad quærendum S. Odbertum. Et ſic capta opportunitate, caſtrum non caute cuſtoditum intraverunt, & interficientes inibi inventos, ipſum ceperunt & obtinuerunt. Ordo Eremitarum Fratrum vallis ſcholarum ab Honorio Papa ad petitionem Prioris eorum regiſtratus eſt. Jam enim prædicti Fratres ſcilicet Vallis ſcholarum, ſecundum Henricum de Hervordia Ætate VI. Cap. XCIII. aliquanto tempore antea certam vivendi formam juxta B. Auguſtini Regulam obſervandam elegerant, & de approbatis Religionibus conſtitutiones quasdam aſſumſerant, quas Honorius confirmavit. Incepit autem hunc Ordinem quidam Wilhelmus, ſecundum Vincentium in Speculo, qui Scholaris fuit Pariſius, & poſtmodum in Burgundia rexit, & tandem cum ſcholaribus ſuis ad eremum convolavit, & formam vivendi paulatim, ut dictum eſt, ex diverſis Religionibus ſibi ſuisque collegit & conſcripſit.

Septimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXII. Virgo Deo devota S. Clara, Profeſſa in Ordine S. Damiani, ſecundum Vincentium, fundavit Ordinem Clariſſarum & inſtituit, obtinens devotis ſuis precibus hujus piæ inſtitutionis a Domino Honorio Papa confirmationem. Hic quidem Ordo Clariſſarum poſtea autoritate Apoſtolica ſubjectus eſt curæ & diſciplinæ Fratrum Ordinis Minorum. Paſſagium maximum & expeditio grandis fit a Principibus diverſis in Terram Sanctam pro ipſius liberatione, ſecundum Vincentium in Speculo. Nam Andreas Rex Ungariæ, pater S. Eliſabeth, propter Chriſtum crucem accipiens, una cum Ducibus Auſtriæ & Bawariæ & magno populo mare intravit, & poſt diutinos labores Cypro applicans, terræ illius Regem ſecum ſumſit cum viris fortibus & bene armatis multis. Cum his portum Terræ Sanctæ apprehendens, habuit obvium Johannem Regem Jeruſalem. Qui Reges hos duos cum aliis Principibus in magno gaudio ſuſcepit, & ſolenniter procuravit. Habuerunt autem prædicti Reges in comitatu ſuo Archiepiſcopum Nycoſſienſem & plures alios Epiſcopos. Facto ergo uno glorioſo exercitu de his tribus Regibus & Ducibus prænominatis ac Epiſcopis, adjunctis eisdem Militibus Hoſpitalis & Templi, directum eſt iter verſus Damiatam urbem fortiſſimam. Quam obſidentes diu, & tandem cum magnis laboribus & ſumtibus

bus expugnantes ceperunt, & turrim in portu Nili fluminis conſtitutam obtinuerunt in die S. Bartholomæi Apoſtoli, non tamen ſine divino miraculo, quia tam turrim quam civitatem ceperunt abſque ſangvinis humani magna effuſione. Durante tamen obſidione, perierunt in urbe epidemia & fame circiter LXXXM. hominum. Dum vero Chriſtiani urbem intrarent, invenerunt in plateis & domibus jacere tantam multitudinem cadaverum. Unde ex intolerabili fœtore illorum cadaverum multi Chriſtiani infecti ſunt & mortui. Poſt captionem vero dictæ urbis, ſupervenerunt ad ulteriores expeditiones fiendas Dominus Galtherus Patriarcha Ieroſolymitanus, ſecum deferens crucem Domini. Cum eo etiam venerunt Epiſcopi Mediolanenſis, Trecenſis & Brizenſis cum Italorum militia copioſa. Durante autem hac expeditione circa Damiatam occupata, Coradinus filius Saphadini Soldanus Turcorum, Ieroſolymam funditus deſtruxit in confuſionem Chriſtiani nominis præter templum & turrim David. De ſepulcro autem Domini glorioſo, an deſtrui deberet, conſilium habuerunt Sarraceni. Sed huic temeritati nemo manus apponere præſumſit propter loci reverentiam. Nam credunt, Chriſtum Jeſum de Maria virgine conceptum & natum, & ſine peccato vixiſſe, ac plusquam Prophetam fuiſſe, cœcos illuminaſſe, leproſos mundaſſe, mortuos ſuſcitaſſe, & ipſum cœlos aſcendiſſe non diſcredunt, ut ſcribitur in eorum Alchorano. Cum autem Soldanus prædictus in Sanctæ Urbis deſtructione occuparetur, in menſe Martio applicare cœperunt ad portum Acon ſive Akron coghones cruce ſignatorum ex provinciis Colonienſi, Treverenſi & Bremenſi multitudo maxima. Excitata enim fuit quælibet prædictarum provinciarum per ſigna & portenta, quæ apparuerunt in cœlo, ad ſumendam crucem. Nam in Diœceſi Monaſterienſi Colonienſis provinciæ in villa Bedom Friſiæ in menſe Majo feria ſexta ante feſtum Pentecoſten, cum crux ibidem prædicaretur, triplex crucis forma ibidem apparuit in aëre, duæ candidæ, quarum una ad aquilonem & alia ad meridiem apparuit ſine effigie humana, tertia media inter has & ſitu & colore, habens crucis patibulum & figuram hominis in eo pendentis, elevatis brachiis & extenſis, cum infixione clavorum in manibus & pedibus, & capite inclinato. In provincia vero Bremenſi in quadam villa tempore prædicationis apparuit crux cœrulea, & movebatur ab aquilone ad meridiem. Iſtis autem ſignis dictæ provinciæ ſtudio magno & ſumtibus fere CCC. naves armigeris plenas & neceſſariis victui præparaverunt. Capta ergo civitate Damiata divino adjutorio, ceperunt Chriſtiani & Thanis caſtrum fortiſſimum a fluvio Thanis denominatum non minori miraculo. Nam Sarraceni, viſis Chriſtianorum exploratoribus, putantes, totum Chriſti exercitum venire, reſeratis portis caſtri fugerunt. Fuit autem caſtrum illud firmiſſimum, ſeptem habens turres teſtudinatas, duplici foſſato & duplici muro cinctum. Lacum quoque habuit in circuitu diffuſum & piſcibus plenum, ſic quod de piſcariis ejus ſolvebantur annuatim Soldano IVM. marcarum, avibus etiam in ſylvis abundans & feris. Hoc enim caſtrum eſt, de quo Iſaias dicit: Stulti Principes Thaneos, ſapientes conſiliarii Pharaonis, conſilium inſipiens. De hoc quidem caſtro lapidatus fuit Jeremias Propheta. Peregrini ergo Paſſagiarii urbem Damiatam, quam ceperant, reddiderunt Coradino Soldano, & ipſe reddidit eis viceverſa captivos Chriſtianos citra CCC. & XXX. quos ceperat Ieroſolymis; inſuper & magnam partem crucis reſtituit, quam exercitus Chriſti perdiderat ſub Gwidone Rege Ieroſolymorum, de quo ſupra dictum eſt, ac alia plura beneficia peregrinis impendit. Civitas autem hæc Damiata naturali ſitu loci multum fuit munita. Clavis enim erat & antemurale totius Ægypti, inter Rameſſe & campum Thaneos ſita in terra Geſſen, fuitque triplici muro gradatim cincta, ſic quod exterior fuit humilior, medius altior, ſed interior eminentior. In medio autem muro XXVIII. turres principales erant, binas vel ternas teſtudines habentes. Johannes autem Rex Ieroſolymorum propter amiſſionem Damiatæ urbis, quam Soldano reſtitui oportuit propter redemtionem captivorum, puta Pelagii Patriarchæ, Templariorum, Hoſpitalariorum totiusque pene exercitus Chriſtiani, præter Johannem Regem vix evadentem, quos omnes Soldanus captivaverat, & propter infirmitatem exercitus Chriſti, mare transfretavit, auxilium petiturus a Papa & Imperatore. Quo ad Imperatorem veniente ipſe Fredericus Cæſar unicam Regis filiam duxit in uxorem, & hoc matrimonium confirmavit Imperator juramento in præſentia Honorii Papæ & ſuorum Cardinalium. Duo itaque illi Reges Ungariæ ſcilicet & Cypri, qui cum Ducibus, Epiſcopis & Nobilibus in ſubſidium Terræ Sanctæ venerant, Jordanem tranſierunt, ubi corpora ſua lavantes, per triduum pauſaverunt, copiam pabuli & victualium invenientes. Deinde loca ſancta viſitantes, ſuper litus maris Galilææ conſederunt, & Bethſaidam urbem Andreæ & Petri viderunt, ac loca, ubi Chriſtus diſcipulos vocavit, & ubi ſiccis pedibus ſuper mare ambulavit, nec non turbas in deſerto pavit, ubive montem aſcendit orare, & ubi cum diſcipulis poſt reſurrectionem manducavit, & ſic per Capharnaum deſcendentes, reverſi ſunt Acon ſive Akron. Andreas autem Rex Ungariæ cum magno exercitus ſui damno ad patriam rediit, Gallici quoque cum ſuis mare navigantes, agros paternos repetierunt, fuga quaſi elapſi ſatis turpi.

Octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXIII. Tartari terram, quæ Georgia dicitur, intraverunt, ſecundum Vincentium, eamque vaſtare cœperunt, & in Tripoli civitate Georgiæ VIIM. hominum peremerunt. Propter quod etiam VII. homines pedibus erectis, capitibus ſuppoſitis, in ſeptem locis eminentibus ſuſpenderunt. Tartari ſiquidem in ſignum victoriæ unum de mille occiſis quaſi millenarium

rium taliter eligere conſveverunt. In hac etiam civitate parum ante Tartarorum adventum ſupra VIIM. homines occiſi ſunt. Fuit autem Georgia antiquitus Antiocheno Patriarchæ Patriarchatui ſubjecta cum Armenia & Cappadocia ſive Turquia. Poſt Georgiam autem intraverunt Tartari majorem Armeniam, & eam vaſtantes ſibi ſubjugaverunt. In hac Armenia eſt civitas nobilis, quæ Any vocatur, ubi ſunt mille Eccleſiæ, & CM. domus inhabitatæ, quam Tartari ceperunt in XII. diebus. Prope Any eſt mons Ararath, in quo arca Noæ requieſcit, & in pede montis illius eſt prima civitas, quam ædificavit idem Noë Ladivine dicta. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Danorum, conſtruxit urbem Revaliam Eſtlandiæ, mercatoribus pronunc plenam, quæ jam una eſt de potioribus terræ Livoniæ. Gherardus Archiepiſcopus Bremenſis obiit, ſecundum Egghardum, cui Gerardus Præpoſitus Padelburnenſis ſucceſſit in ſedem. Hic obtinuit caſtrum Ottersberg contra Bernhardum Comitem de Welpe. Berengaria Regina Danorum, ſoror Ferrandi Comitis Flandriæ obiit, ſecundum Chronicam Danorum, relinquens poſt ſe tres filios, Erikum, Abelem & Woldemarum. Hi tres ſucceſſive in Reges ſunt ſublimati. Pro eodem tempore obiit & Albertus Marchio de Brandenburg. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Danorum, coronari fecit Woldemarum filium ſuum in Regem in opido Sleswic. Hic quidem fuit tertius Woldemarus in ordine Regum Daciæ, & junior inter fratres ſuos. Rogerius Comes de Valkenſteen, ſecundum Egghardum, expugnavit Quedelingburg, & deſtruxit munitiones ejus, & muros dejecit. Eodem anno defunctus eſt Thidericus Marchio Myſnæ. Simon Comes Montisfortis, ſecundum Vincentium, in obſidione Tholoſana percuſſus lapide bumbardæ, in craſtino Nativitatis B. Johannis Baptiſtæ defunctus eſt. Iſtud malum in ſpiritu præviderat S. Pater Dominicus. Vidit enim in ſomnis quandam arborem quantitate altam, ramorumque expanſione diffuſam, denſarum quoque frondium venuſtate pulcerrimam, ac in ramis ejus multitudinem avium quieſcentem copioſam. Poſt paululum autem arbor hæc corruit, & omnis ille cœtus volatilium diſperſus aufugit. Intellexit autem B. Pater ſpiritu Dei plenus, Comiti Montisfortis, magno Principi, pupillorum & peregrinorum Chriſti tutori, mortem imminere, ſed & rei poſtea docuit eventus.

Nono anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXIIII. Henricus Palatinus, Dominus de Brunſwic & Luneburg, frater Ottonis, pacificatus eſt cum Eccleſia Bremenſi, ſecundum Egghardum, & extunc obtulit S. Petro Apoſtolo Comitatum Stadenſem cum omnibus ejus vaſallis & pertinentiis; & recepit idem Henricus dominium ſuum a Domino Gerardo Archiepiſcopo Bremenſi in feodum, quod poſtea Fredericus Imperator confirmavit aurea ſua bulla in curia Imperiali Ravennæ celebrata. Eliſabeth virgo Deo devota, filia Andreæ Regis Ungariæ, ſecundum Vincentium, tradita eſt in uxorem Lodowico Lantgravio Thuringiæ, viro per omnia fideli & devoto, qui poſtea obiit in peregrinatione Jeroſolymitana. Isleve opidum Comitis de Mansvelt ſitum infra Hartonem, ſecundum Chronicam Saxonum, periit inundatione aquarum multarum. Sanctiſſimus Pater & inſtitutor Ordinis Prædicatorum Dominicus quievit in Domino VIII. Id. Auguſti, ſecundum Egghardum, alii tamen Chronographi, puta Vincentius in Speculo, Jacobus in Paſſionali, & Henricus de Hervordia Ætate VI. referunt, ipſum migraſſe poſt Ordinis ſui confirmationem anno ſexto, qui fuit Domini MCCXXI. quibus magis ſtandum eſt. Cujus exequiis interfuit Dominus Hugolinus Oſtienſis Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis in Lombardia legatus, poſtmodum vero Gregorius IX. Papa factus. Corpus quoque ejus ſacroſanctum cum digna devotione idem Hugolinus per ſe ipſum in Eccleſia Fratrum Prædicatorum Bononiæ ſepulturæ tradidit; cujus quidem obitum pariter & ſepulturam Dominus Jeſus multis glorioſis honoravit ſignis & miraculis.

Decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXV. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, captivatur cum Woldemaro filio ſuo jam in Regem coronato a Henrico Comite de Zwerin in nocte S. Johannis ante portam Latinam in tentorio ſuo. Dani autem excubias Domini ſui Regis minus caute obſervantes, ſed potius inebriati dormitantes, neglexerunt Principum ſuorum ſalutem. Quorum ignaviam Henricus Comes, cujus caſtrum obſidebant, attendens, armata manu valida ſuper hoſtes irruit improvidos, plures Danosque interficiens, ambos Reges cepit, & in Dannenberg ducens, caſtrali cuſtodiæ eos mancipavit, conſtrictos compedibus & manicis ferreis. Ubi aliquamdiu manentes, poſtea reducti ſunt in Zwerin, & turri injecti. Hammeburgenſium cives per Woldemarum Regem ſubacti jugo Holtzatorum Comitum, Alberto Comite defuncto, cui homagium & fidelitatem juraverant, Adolfo ſucceſſori ſuo rebellare cœperunt, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Qui collecto magno exercitu, urbem dictam Hammeburg obſidione vallavit in carniſprivio, & expugnavit caſtrum, quod Comes Albertus conſtruxerat. Cum autem cives viderent, ſe non poſſe reſiſtere Comiti, eo quod de die in diem obſidio invaleſceret, dederunt ſe & civitatem ſuam ſibi ſuisque ſucceſſoribus jure hæreditario in ſubjectionem perpetuam nunquam abolendam. Henricus Rex Romanorum, filius Frederici Imperatoris, ſecundum Vincentium, accepit in uxorem filiam Lippoldi Ducis Auſtriæ, Conradus vero filius Ducis Auſtriæ duxit in uxorem ſororem Lodowici Lantgravii Thuringiæ, quorum nuptiæ in Nurenberg urbe ſolenniter ſunt celebratæ. In eadem autem civitate Rex Henricus ſedens pro tribunali, facta eſt diſſenſio magna in populo & tumultus propter quandam ſententiam a Rege promulgatam, a quo quidem tumultu facta eſt tanta preſſura, quod

quod circa XLVIII. extincti ſunt homines, inter quos erant XXII. milites.

Undecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXVI. Wilhelmus Epiſcopus Nyvernenſis, ſecundum Wilhelmum, peritus in utroque jure migravit ad Dominum. Hic tempore maximæ cariſtiæ duo milia pauperum cotidie pavit, & alia plura opera virtuoſa peregit. Adolfus Comes de Marka opidum Ham conſtruxit, ſecundum Vincentium, in partibus Weſtphaliæ ſuper Lippiam & Orſnam flumina. Henricus Comes de Swerin, ſecundum Egghardum, bellum habuit cum Ottone Domino de Luneburg, & Otto victoria potitus, fugavit Henricum, & plures de ſuis vel occidit aut captivavit. Eodem anno iterum Henricus exercitum adunavit, & contra Ottonem ſupra dictum properans, bellum durum cum eo geſſit, ac tandem ipſum ſuperans, captivavit eum in campo, quem mox ſecum adducens in Zwerin, juxta Reges Danorum ipſum locavit compedibus vinctum.

Duodecimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXVII. Henricus Palatinus Dominus de Brunſwic obiit ſine hærede, ſecundum Egghardum, & ex tunc Comitatus Stadenſis ceſſit in juriſdictionem Eccleſiæ Bremenſis. Fredericus vero Imperator Dominium Brunſwicenſe & civitatem ſibi uſurpavit tanquam ad Imperium devolutum, & vaſallos ſuos in eam miſit. Quod percipiens Otto nondum captivatus, urbem Brunſwic obſedit, & expugnando exercitum Imperatoris, eam cepit, & ſic Dominus factus eſt urbis illius. Thomas Doctor ſanctiſſimus & flos Theologorum, de Comitum Aquinorum nobili proſapia ortus, ſecundum Vincentium, tanquam ſidus clariſſimum in aëre nebuloſo oriens, in mundum naſcitur, matri ſuæ prophetice prænunciatus a quodam viro ſancto. Henricus Rex Romanorum filius Frederici Imperatoris, ſecundum Vincentium, ſolennem ſtatuit curiam in Bardewic urbe deſolata cum Engelberto Archiepiſcopo Colonienſi, quem ſecum duxerat pro liberatione Woldemari Regis Danorum & filii ſui æquivoci. Sed pro tunc Principes hi nihil profecerunt in negotio, propter quod venerant. Rex tamen Woldemarus eodem anno ſe ipſum redemit & filium ſuum pro LXM. marcarum Lubicenſis monetæ, demtis aliis clenodiis ad tria milia marcarum ejuſdem monetæ æſtimatis, quæ ſuperaddere ipſum oportuit. Otto etiam Dominus de Brunſwic & Luneburg ſe liberavit ab eadem captivitate X M. marcarum dictæ monetæ. Engelbertus autem Archiepiſcopus Colonienſis cum ad partes rediret, turpiter occiſus eſt a Frederico Comite de Altona conſangvineo ſuo in Monaſterio Ghevelsberg. Honorius Papa Romæ moritur, ſecundum Martinum, & in Eccleſia B. Mariæ Virginis ſepelitur.

De Gregorio IX. PP. CLXXXVI.

Gregorius Papa, natione Campanus ex patre Formoſo, ſedit annis XIII. & diebus XVI. ſecundum Martinum. Hic Hugolinus dictus, prius erat Oſtienſis Epiſcopus Cardinalis, & conſecratus eſt in die S. Gregorii, & ideo Gregorius nominatus. Ipſe ſententiam, quam Honorius Papa ſuus prædeceſſor contra Fredericum Imperatorem fulminaverat, roboravit per Raymundum Ordinis Fratrum Prædicatorum Pœnitentiarium ſuum, eo quod Patrimonium Eccleſiæ in magna parte ſibi uſurpaſſet. Et cum Papa ab Imperatore in urbe obſideretur, & videret quaſi omnes Romanos pecunia Cæſaris corruptos, accipiens Apoſtolorum capita, & proceſſionem cum eis faciens a Lateranis usque ad S. Petrum, animos Romanorum ſic ad ſe revocavit, ut pene omnes contra Imperatorem crucem acciperent. Quod Imperator, qui ſe jam credebat urbem ingreſſurum, audiens timuit, & longe ab urbe receſſit. Lubicenſis urbis cives miſerunt ad Fredericum Imperatorem nuncios ſolennes, ſecundum Chronicam Lubicenſem, offerentes ei civitatem ſuam, eo quod per Fredericum I. avum ſuum Imperatorem fuiſſet victorioſe & virtute belli ad Imperium acquiſita ac acceptata in tuitionem Imperialis Majeſtatis, nec non privilegiis ejuſdem dotata. Quam oblationem ſpontaneam civium gratanter acceptans, ipſam Lubicanam urbem & ſuos inhabitatores ipſe Fredericus in deditionem, juriſdictionem pariter & defenſionem Imperii iterum recepit, & eos a fidelitate & pactione quacunque contracta & facta cum Woldemaro Rege Danorum totaliter & ſimpliciter abſolvit, ac libertates eorum antiquas Bulla Imperiali roboravit & innovavit, nec non novas adjecit liberaliter. Quod factum percipiens Woldemarus Rex, & ægre valde ferens, quod ipſi ſpreto eo, ſe Frederico Imperatori dediſſent ſine ſui requiſitione, indixit eis bellum, locum & tempus eis præſignans. Et colligens exercitum fortem & magnum, cum claſſe navium grandi applicuit terræ Dithmarſiæ, cujus incolas coëgit, ut contra cives Lubicanæ urbis ſe juvarent. Quod inviti tamen & violenter compulſi ſe facturos promiſerunt. Lubicenſes autem in ſuum auxilium interim vocaverant Gerardum Archiepiſcopum Bremenſem, Albertum Ducem Saxoniæ, Adolfum Comitem Holtzatorum, Henricum Comitem de Zwerin, & Borwinum Dominum Slavorum. Hi Principes & Domini exeuntes cum civibus urbis Lubicanæ in pulcro exercitu, invenerunt Woldemarum Regem & Ottonem Dominum de Brunswic & Luneburg cum Dithmarſis & ſuis in plano myricæ Bornehovede. Tithmarſi autem videntes exercitum Lubicenſem copioſum, & diverſorum Principum baneriis & vexillis redimitum, attendentesque, quod Lubicenſes ſemper eis ſerviviſſent, & utiles in futurum eſſe poſſent, nec ipſi etiam eisdem civibus pacem ſolito more interdixiſſent, imo ad locum illum venire contra ipſos compulſi eſſent & coacti, relicto Danorum exercitu, Lubicanæ militiæ ſe immiſcuerunt. Quod factum non modicum Danico exercitui attulit detrimentum. Commiſſum eſt ergo prœlium in die illa, quæ fuit dies B. Mariæ Magdalenæ, & ceciderunt Dani & auxiliatores ſui, victique ſunt ab exercitu Lubicenſi,

cenſi, non tamen ſine notabili & prodigioſo mirabilique adjutorio B. Mariæ Magdalenæ & præſidio. Alexander namque de Soltwedele Burgimagiſter & caput urbis prædictæ cum concivibus ſuis ad bellum properaturus, votum Deo & B. Mariæ Magdalenæ fecerat de communi conſenſu omnium civium, ut ſi Deus meritis Sanctæ illius mulieris, in cujus die ſancta conflicturi eſſent, victoriam de inimicis ſuis eis concederet, ipſi Monaſterium novo Ordini Prædicatorum in loco caſtri ad honorem Dei, Beatiſſimæ Genetricis ſuæ & S. Mariæ Magdalenæ ædificare vellent. Mirum ultra modum. Cum ambo exercitus ad locum pugnæ conveniſſent, radii ſolares objectaliter Lubicenſium oculos obfuſcantes, ne inimicos clare viderent, miraculoſe verſi ſunt & retorti in faciem hoſtium. Beata namque Maria Magdalena viſibiliter apparens ſuis, radiis ſolaribus ſe oppoſuit, & micantes fulgores in faciem Danorum reflexit, Lubicenſibus ſubſidium conferens & umbraculum faciens. Potiti ergo victoria Lubicenſes, cum captivis multis reverſi ſunt in urbem ſuam, Deum & B. Mariam Magdalenam benedicentes de triumpho glorioſo. Rex vero inglorius turpi fuga elapſus, cum paucis vix evaſit. Ottonem autem Dominum de Brunswic captum dederunt Lubicenſes Alberto Duci Saxoniæ, ut de ipſo faceret, quid vellet. Cæteris vero ſingulis Principibus partiti ſunt nobiles captivos, unicuique ſecundum ſuam exigentiam & virtutem. Cumque civitatem Lubicanam reintraſſent cum exercitu ſuo & comitatu Nobilium, qui ſecum prœlium geſſerant, mox ad expugnandum caſtrum urbis manum appoſuerunt, & capto eo, ſtatim ipſum diruentes, ſolo æquaverunt. In ipſo autem loco caſtri juxta votum ſuum ſolenne Monaſterium erigentes, Fratres novellos Prædicatores de Magdeburg & Brema vocatos in ipſum locaverunt. In perpetuam autem hujus triumphi memoriam cives Lubicenſes, ipſo die mulieris ſanctiſſimæ, ſingulis annis cunctis pauperibus, in Virginis Glorioſæ Eccleſia collectis, eleemoſynam largiuntur. Fratres etiam ante dicti Prædicatores in refectorio ſuo ob eandem memoriam, dolium plenum cereviſiæ eodem die pauperibus impertiuntur. De victoria, inquam, hac & de locatione prænominatorum Fratrum quidam Metriſta ſic ait:

Anno milleno, duo CC. ſeptemque viceno
In fontis capite cecidit gens Danica lite,
Magdala quando pia ſcandit ſuper aſtra Maria.
Hic quoque tunc gratus Fratrum fuit Ordo locatus,
Et datur, o Chriſte, locus aptus Fratribus iſte.

Fratribus Minoribus datus fuit locus in urbe Lubicana pro ædificando Monaſterio hoc eodem anno ante prælibati belli inceptionem ſecundum Egghardum, quamvis quædam Chronicæ videantur auctumare, quod anno immediate præcedente Fratres Ordinis S. Franciſci ſint in civitatem præfatam intromiſſi. Quicquid tamen ſit de controverſia hac, notum tamen eſt, Fratres Minores locum habuiſſe in Lubeke ante introductionem Fratrum Ordinis Prædicatorum.

Tertio decimo anno Friderici, qui eſt Domini MCCXXVIII. Fredericus Comes de Altona a Colonienſibus eſt captus, ſecundum Wilhelmum, & per ſententiam judicialem condemnatus eſt morti, ac ut latro rotatus propter interfectionem Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis. S. Franciſcus inſtitutor Ordinis Fratrum Minorum obiit in Domino, ſecundum Vincentium, plenus operibus virtuoſis, & multis coruſcans ſignis & miraculis. Philippus Rex Francorum obiit, ſecundum Wilhelmum, anno regni ſui quinquageſimo, & in Eccleſia S. Dionyſii Martyris eſt ſepultus. Hic Rex mirabile condidit teſtamentum. Nam Johanni Regi Jeroſolymorum centum libras Pariſienſes & totidem Templariis totidemque Hoſpitalariis aſſignavit in ſubſidium defenſionis fidei & Terræ Sanctæ. Multos etiam Regno Comitatus acquiſivit, puta Wiromandenſem, Claræmontenſem, Bellomontenſem, Pontinenſem, Alonconenſem, Cenomannenſem, Thuronenſem, Andegavenſem & Pictavienſem; cui ſucceſſit in Regno Lodowicus filius ſuus XI. illius nominis, ſed XL. Rex Francorum, & ſolum tribus annis regnavit. In iſto rediit corona ad ſtirpem Karoli M. quia mater ejus fuit filia Baldowini Comitis Hanoniæ, qui fuit de ſangvine Karoli Magni. Woldemarus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Saxonum, cum liberaretur de captivitate Henrici Comitis de Zwerin, de qua ſupra anno Frederici X. mentio facta eſt, abjuravit & renunciavit toti terræ Holtzatorum, quam usque tunc ſibi violenter uſurpaverat, ponens pro obſidibus filios ſuos Erikum & Abelem ac plures alios Nobiles Regni ſui, quam tamen fidem & abjurationem temeravit hoc anno. Nam in eo cum potenti manu intravit Holtzatiam & obſedit caſtrum Reynoldi. Contra quem exierunt Adolfus Comes Holtzatiæ & Henricus Comes de Swerin, & tranſeuntes paludes cum labore magno, percuſſerunt multos de Regis exercitu. Rex vero inde ſe transferens intravit Dithmarſiam, multos de ipſis interficiens, ex eo quod alio anno, ſpreto eo, ad Lubicenſes contra promiſſum ſe tranſtuliſſent in bello, & contra ſe dimicaſſent, & ſubjugavit ſibi terram illam, non tamen ſine magna ſtrage ſuorum. Tranſactis autem aliquot ſeptimanis, Rex Woldemarus iterato rediit in Holtzatiam, & expugnavit caſtrum Reynoldi. Adolfus vero Comes Holtzatorum & Henricus Comes de Zwerin ac cives Lubicenſes ſe invicem confœderantes, miſerunt pro Alberto Duce Saxoniæ, ut veniret in Nordalbingiam, recepturus cum adjutorio eorum Ratzeburg & Lovenburg cum Ducatu illo, quem Fredericus I. Imperator avo ſuo Bernhardo Duci promiſerat, & quem jamdudum Woldemarus Rex injuſte poſſederat. Interim Woldemarus cum exercitu ſuo venit Ytzeho, & devaſtavit regionem illam, ſuſtinuit tamen magnum detrimentum ſui exercitus coram opido Ytzeho. Inde vero procedens, caſtrametatus eſt coram Sigeberg, munitionem fortem

fortem contra caſtrum erigendo, nihil tamen contra caſtrum profecit, ſed de ſuis plures amiſit. Amalaricus Comes Montisfortis ſucceſſor Simonis, ſecundum Vincentium, de partibus Albigenſium rediit ad patriam propter inopiam victualium, relinquens Carkaſonam urbem munitiſſimam & alia caſtra, quæ cum labore maximo & ſumtibus graviſſimis, ac ſanguine multorum fidelium fuerant acquiſita, & jam per annos XIIII. a Catholicis poſſeſſa, in manibus inimicorum fidei.

Quarto decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXIX. Lodowicus Lantgravius Thuringiæ obiit feliciter in Domino, ſecundum Egghardum, in peregrinatione Jeroſolymitana, maritus B. Eliſabeth filiæ Andreæ Regis Ungariæ. Poſt cujus mortem relicta ſua Domina Eliſabeth multa paſſa eſt incommoda ab amicis viri ſui defuncti, qui eam de caſtro Wartberg opprobrioſe ejecerunt cum parvulis ſuis, & omnibus bonis ſuis ſpoliaverunt, non habentem locum, ubi prima nocte quieſceret. Quæ ad omnia adverſa patientiſſime ſe habens, præ inopia & paupertate cœpit egere. Otto Dominus de Brunſwic & Luneburg ereptus de captivitate, in qua detentus fuerat ex parte Lubicenſium, ſecundum Chronicam Saxonum, pro ſua liberatione reſignavit caſtrum Hitzakker Alberto Duci Saxoniæ. Gherardus Archiepiſcopus Bremenſis concordiam & amicitiam fecit, ſecundum Chronicam Lubicenſem, inter Woldemarum Regem Danorum & Adolſum Comitem Holtzatorum. Et in ſignum veræ pacis & amicitiæ, Abel filius Regis & Dux de Sleſwic accepit in uxorem filiam Adolfi Comitis, junior vero filius Woldemarus duxit in uxorem filiam Regis Portugaliæ in opido Rypenſi.

Quinto decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXX. Quidam truſator veniens in Flandriam, finxit ſe Baldowinum Comitem quondam Flandriæ, & poſtea factum Imperatorem Conſtantinopolitanum eſſe. Cui multi Nobiles & ignobiles favebant, quia multa ſigna & acta notoria dicebat de Baldewino illo, quibus probabat ſe illum eſſe. Et ſic ei adhærebant potiores terræ, & ſibi rebelles viriliter expugnabat. Sed tandem dolus ejus & fraus detecta ſunt, & traditus eſt Comitiſſæ Flandriæ; quem diverſis pœnis afflictum, ultimo ſuſpendi fecit in patibulo. Adolfus quintus Comes de Altona, filius Frederici rotati in Colonia, ſecundum Vincentium, conſtruxit ſuper Ruram fluvium, ubi Yſenburg dirutum extitit, caſtrum forte Blankenſteen, & multum ampliavit dominium ſuum. Caſtrum quoque de Marka obtinuit a quodam Rabodone, & opida Untorpe, Unna & curiam Haveſtorth; & exhinc amplius Comes de Marka nuncupatus eſt. S. Franciſcus Confeſſor glorioſus de tumba levatur, ſecundum Vincentium, & canonizatur a Papa Gregorio IX. Fredericus Imperator diſcordans cum Gregorio Papa, & in excommunicatione Eccleſiæ conſiſtens, ſecundum Vincentium Terram ſanctam adiit, majorem calamitatem quam conſolationem eidem terræ afferens, ubi uxorem ſuam ſecundam ducens accepit in matrimonio filiam Johannis Regis Jeroſolymorum, & per hoc pacem firmavit cum Paganis. Soldanus autem extunc reſtituit Imperatori Jeruſalem, Nazareth, Bethlehem, & terram circumjacentem verbo, ſed non facto, ore, non corde, ut poſtea rei probavit eventus. Papa vero Gregorius interim exercitum colligens, caſtra & civitates Imperii ſuo ſubjugavit dominio. Quod percipiens Fredericus Imperator, reverſus in Italiam, cum magno labore Papæ reſtitit, & Imperii caſtra per Papam expugnata, Imperio recuperavit non ſine gravi Eccleſiæ jactura & damno.

Sexto decimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXI. Lodowicus Rex Francorum cum multis Nobilibus cruce ſignatis contra Albigenſes hæreticos procedens, ſecundum Vincentium, cum veniſſet in Avinionem urbem inexpugnabilem, ſeptem jam annis excommunicationi gravi ſubactam propter hæreticam pravitatem, portæ civitatis claudebantur, & Rex pertranſitum habere non potuit. Quod videns Rex, urbem ipſam obſedit, & expugnationi ejus, in quantum valuit, operam dedit. In hac quidem obſidione & expugnatione interfecti ſunt de Catholicis in Regis exercitu circiter duo milia hominum telorum imbribus, lapidum jacturis & infirmitate naturali. Tandem tamen Avinionenſes coacti, datis CC. obſidibus de melioribus civibus juraverunt ſtare mandatis Eccleſiæ. Juſſu ergo legati ſedis Apoſtolicæ & Rege imperante, foſſata civitatis ſunt repleta & ſolo æquata, muri circumquaque dejecti ſunt, & fere CCCC. domus in modum turrium ædificatæ dirutæ ſunt. Rex autem inde movens exercitum, per provinciam illam divagatus, caſtra & urbes omnes ditioni ſuæ ſubdidit usque ad leucas quatuor a Tholoſa. Gherardus Archiepiſcopus Bremenſis reformavit caſtrum Sluttere, quod Stedengi deſtruxerant. Protunc etiam Papa Gregorius prædicari fecit crucem contra eosdem Stedingos ad ordinationem prædicti Gherardi Archiepiſcopi, & excitavit plures Principes ad exterminium eorum. Otto autem Dominus de Brunſwic & Luneburg attulit ſubſidium eisdem Stedingis, & incendiis vaſtavit villas & munitiones univerſas usque ad portas urbis Bremenſis. Cauſa enim hujus diſcordiæ erat donatio Comitatus Stadenſis, quam Henricus Comes Palatinus & Dominus de Brunswic fecerat Eccleſiæ Bremenſi in honorem S. Petri Apoſtoli. Henricus Comes de Swerin obiit, ſecundum Chronicam Obotritorum, cui ſucceſſit Guntzelinus tertius hujus nominis filius ſuus. Albertus Comes de Orlemund, alias captivatus a Henrico Comite Zwerinenſi noviter defuncto, ſecundum Chronicam Obotritorum, ſolutus eſt a captivitate reſignando Alberto Duci Saxoniæ caſtrum Lovenburg. Et ſic retinuerunt caſtrum illud Duces Saxoniæ usque in hodiernum diem. Gherardus Archiepiſcopus Bremenſis, ſecundum Chronicam Saxonum, collecto pulcro exercitu, ivit contra Stedingos hæreticos, ubi relinquens

Her-

Hermannum fratrem ſuum interfectum Comitem de Lippia, magnum ſui exercitus detrimentum paſſus eſt. Woldemarus junior filius Woldemari Regis Danorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, obiit in Coldinghe, & parum poſt mortua eſt & uxor ejus in puerperio, filia Regis Portugalliæ. Demyn civitas protunc Regis Danorum, ſecundum Chronicam Obotritorum, capta eſt per Slavos, & ſic redemta eſt de manibus Danorum, ſub quibus dedignantur eſſe cunctæ gentes orbis terrarum.

Decimo ſeptimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXII. Stedingi homines nimis crudeles, ſecundum Egghardum, Borchardum Comitem de Aldenburg interfecerunt cum CC. viris de exercitu ſuo, qui omnes crucem contra eosdem hæreticos acceperant ab Archiepiſcopo Bremenſi. Ozilienſis Epiſcopatus fundatur, ſecundum Vincentium, in Eſtlandia per Woldemarum Regem Danorum. Cariſtia graviſſima Franciam anguſtiavit, ſecundum Wilhelmum, ita ut populus gramina & folia arborum, ut beſtiæ, devorarent. Menſura namque frumenti, quæ alias X. valebat ſolidos, jam pro centum ſolidis vix emi poterat. Hanc quidem mediam maxima ſequebatur mortalitas. Hugo Comes Marchiæ, & Theobaldus Comes Aquitaniæ contra Lodowicum Regem conſpirantes, ſecundum Vincentium, fœdus ad invicem percuſſerunt, trahentes in partem ſuam Comitem Britanniæ. Quod ut Rex percepit, exercitum magnum congregavit, habens in comitatu ſuo Apoſtolicæ Sedis legatum, Philippum Comitem Baloniæ patruum ſuum, & Robertum Comitem Drotenſem, & cum his Cartheriam properavit. Quod videns Theobaldus Comes Aquitaniæ, & timens Regis furorem, a propoſito malo reſilivit, ſubdens ſe humiliter Domino Regi. Rex itaque duos alios Comites, Marchiæ ſcilicet & Britanniæ, Regali edicto ſemel, bis & ter ad colloquium vocavit. Tunc illi ſtultitiam propriam pariter & Regis clementiam attendentes, humiliter ei remandaverunt, quod apud Vindecinum, ſi ei placeret, cuncta, in quibus fore feciſſent, ad plenum emendare vellent. Et hoc promiſſum expleverunt, & ſic Regem placaverunt.

Decimo octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXIII. Lodowicus Rex Francorum obiit, ſecundum Wilhelmum, cujus Regnum accepit Lodowicus XII. progenitus ejus Rex Francorum XLI. ætatis annum XIIII. completurus, & coronatus eſt. Ferrandus Comes Flandriæ, qui jam pluribus annis Pariſius in captivitate tentus fuerat, ſecundum Vincentium, quem Philippus Rex in bello contra Ottonem IIII commiſſo captivaverat, multa pecunia redemtus eſt. Fredericus Imperator propter perſecutiones Henrici Regis Romanorum filii ſui, ſecundum Vincentium, Alemanniam intravit, & veniens Wormatiam, duxit tertiam uxorem ſuam. Prima namque uxor ſua filia fuit Petri Regis Arrogoniæ, de qua ſuſceperat Henricum Regem Romanorum. Secunda fuit filia Johannis Regis Jeroſolymorum, & cum ea recepit Regnum Jeroſolymitanum, Johanne Rege Akron permanente, quæ peperit ei Conradum Regem. Sed jam tertio duxit filiam Regis Anglorum in Wormatia, ubi eo exiſtente, Henricus Rex filius ſuus paternam gratiam quærens, ſe ſibi præſentavit. Quem pater captivum miſit in Apuliam, ubi in captivitate permanſit usque ad mortem. Cum autem Imperator Wormatiæ reſideret, cives Lubicenſes ſcripſerunt ſibi querulando de gravaminibus & moleſtiis, quas Woldemarus Rex Danorum & Adolfus Comes Holtzatorum eis intuliſſent. Propter quod Imperator prædictum Adolfum Comitem cum Lubicenſibus ad ſe vocavit, ut de eorum diſcordia plenius informaretur. Qui venientes ad Principis præſentiam, diſſidii ſui cauſam coram eo propoſuerunt. Imperator vero, auditis utriusque partis querelis, tanquam pius Dominus concordavit Comitem & civitatem, ita ut Adolfus renunciaret omni juri, ſi quod ipſe vel ſui progenitores in dicta civitate habuiſſent, pro ſe & omnibus ſuis hæredibus, ut ſic præfata urbs cum omni jure ſoli Imperio amplius ſubjecta eſſet. Pro qua quidem integrali renunciatione Adolfus Comes accepit ab Imperatore VM. marcarum, quarum quælibet valuit XIII. ſolidos Anglicanæ monetæ. Exercitus Chriſti in magno numero, ſecundum Vincentium, tranſivit mare verſus Livoniam, ut fidei inimicos debellaret, ſed neſcio demeritis quorum exigentibus interfecti ſunt de ipſis Chriſti peregrinis citra duo milia, cæteris ad propria reverſis.

Decimo nono anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXIIII. Magna diſſenſio orta eſt Pariſius inter Clerum & cives, ſecundum Vincentium, & cives, ſtante ſchiſmate, plures de Clericis & Scholaribus interfecerunt. Propter quod Clerici Studium illud de urbe tollentes, in Andegaviam tranſtulerunt. Lodowicus vero Rex Francorum videns, de inſtinctu ſuorum Conſiliariorum Studium literarum, quod primo ab Athenis Romam, & a Roma Pariſius venerat, a Francia alienari, graviter doluit, & cum diligentia majori, qua potuit, Studium revocans, fecit Magiſtris & ſcholaribus per Burgenſes ſatisfieri, & decenter eos foveri mandavit. Albertus primus Rigenſis Epiſcopus obiit, ſecundum Egghardum, & Eccleſia Bremenſis jure ſuo utens, Albertum Scholaſticum Bremenſem eidem Eccleſiæ in Epiſcopum præfecit. Rigenſes vero Canonici libertate electionis gaudere volentes, quendam Nicolaum elegerunt. Poſt longum autem ſuper eadem cauſa litigium Papa Gregorius Bremenſibus perpetuum ſilentium impoſuit, declarans, Rigenſem Eccleſiam amplius debere habere liberam & propriam electionem. Antonius de Ordine Fratrum Minorum ex Hiſpania oriundus, ſecundum Wilhelmum, vir magnæ religionis floruit. Hic prius dictus Fernandus in Ordine S. Auguſtini primo habitu ſuſceperat, ſed poſtea habitum Fratrum Minorum ſuſcipiens, ad locum venit, qui S. Antonius dicitur. Unde ex illo loco deinceps ſe Antonium appellari rogavit,

vit, ut ſic importunitas quærentium ſe ſub ignoto nomine facilius declinari valeret.

Viceſimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXV. Dominus Bertoldus Epiſcopus Lubicenſis obiit, ſecundum Chronicam ejusdem, in cujus ſedem electus eſt Dominus Johannes Decanus dictæ Eccleſiæ, qui mox conſecratus Epiſcopus, dedicavit Eccleſiam Monaſterii Ordinis Ciſtertienſis in Reynevelde prope Lubeke ad duo miliaria ſituati. Magiſter Jordanus Ordinis Prædicatorum ſecundus poſt B. Dominicum plenus virtutibus multis floruit, ſecundum Vincentium. Hic cum ultra mare tranſiret ad prædicandum barbaris Verbum Dei, & veniret ad portum Terræ Sanctæ, ibidem ſubmerſus interiit cum duobus ſociis peregrinationis ſuæ, Fratribus Ordinis ſui & XC. perſonis ſecularibus, propellente eos ad litus maris ſævitia. Dum autem corpora jacerent inhumata, ut teſtantur illi, qui de ipſo naufragio evaſerunt, & qui Sanctos propriis manibus ſepelierunt, luminaria de cœlo ſuper illos ſingulis noctibus effulſerunt. Sed & cruces multæ ſuper illos & a multis viſæ ſunt. Quod quidem (ad) miraculum incolæ loci confluentes, tanti odoris fragrantiam hauſerunt, ut juxta teſtimonium illorum, qui poſt viſa miracula tres illos ſepelierunt, usque poſt X. dies odor nimius ab ipſorum manibus non recederet. Sed & per ſepulturæ circuitum ejusdem odoris ſuavitas latius emanabat, usque quo Fratres de Acon ſeu Akron cum barka venientes, illos in Eccleſiam ſuam tranſtulerint, ubi & dictus Pater Sanctiſſimus miraculis coruſcat, multaque multis beneficia præſtat. Hic autem Frater Jordanus fuit ſecundus Magiſter Ordinis, natione Saxo de Comitia Dasle in Diœceſi Hildenshemenſi. Electus autem fuit in Magiſtrum tertio Capitulo generali Pariſius celebrato anno Domini MCCXXII. Erat autem tunc Prior Provincialis Lombardiæ. Temporibus enim ſuis Ordo merito & numero multum fuit dilatatus. Mille Fratres & amplius manu ſua fertur ad Ordinem recepiſſe & habitu induiſſe. Hic literas primus ad provincias a Capitulo generali miſit. Sub ipſo Fratres primo ad legendum Pariſius licentiati ſunt. Et quia Doctores egregii multi mox circa principium ordinem intraverant, ideo duas ſcholas ibidem acceperunt. Iſte Magiſter Jordanus XV. fere annis Ordinem optime rexit. Scripſit autem Poſtillam groſſam ſuper Apocalypſim, item ſuper Priſcianum minorem, & quædam Geometralia delicata. De hoc Patre vide totam tertiam partem libri, qui dicitur Vitas Patrum. Fredericus Imperator, ſecundum Egghardum, reconciliatur Papæ Gregorio, & ipſe Papa abſolvit Imperatorem ab excommunicatione, in qua jamdudum ſteterat, nec eam curaverat usque modo.

Viceſimo primo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXVI. Richardus Rex Arrogoniæ ſucceſſor Petri, ſecundum Vincentium, expugnavit & cepit inſulam Majoricarum & Valentiam civitatem, ubi S. Vincentius Martyr glorioſus fuit paſſus. S. Eliſabeth vidua, filia Andreæ Regis Ungariæ, ſecundum Egghardum, poſt multa incommoda & agones difficiles, & poſt innumera laudabilia opera, obdormivit feliciter in Domino, mulier incredibilis patientiæ, & ſepulta eſt Marthburg urbe terræ Thuringiæ. Hujus autem mulieris vitam & converſationem ac miræ patientiæ virtutem deſcribens quidam authenticus, dicit: Erat enim in Alemannia Princeps illuſtris Hermannus Thuringiæ Lantgravius, in cujus curia ſex erant viri milites natu non infimi & morum honeſtate conſpicui, cantilenarumque confectores curioſi. Habitabat etiam pro tunc in Ungaria in terra ſeptem Caſtrorum nobilis quidam vir & dives, trium milium florenorum habens annuatim cenſum nomine Clynghesor multum ingenioſus & literatus in omni ſcientia & præſertim in Aſtronomia. Hic Philoſophus ad dijudicandas prædictorum ſex virorum terræ Thuringiæ cantiones, in Thuringiam de voluntate Principis Hermanni eſt adductus. Qui antequam ad Lantgravium præfatum introiſſet, nocte quadam in Yſenaco opido conſtitutus, ſtabat in area hoſpitii ſui, & reſpiciens per feneſtram, aſtra matutina diligenter intuitus eſt. Tunc rogatus ab his, qui aderant, ſiquæ vidiſſet ſecreta aut futura, ut ediceret, ait: Dico vobis, quod hac nocte nata eſt Regi Ungariæ filia, quæ erit mulier ſancta, tradeturque hujus Hermanni Principis filio in uxorem, de cujus ſanctitatis præconio exultabit univerſa terra. Ecce qui per Balaam hariolum incarnationis ſuæ prænunciavit myſterium, ipſe per hunc Philoſophum prædilectæ famulæ ſuæ Eliſabeth prædixit ortum, converſationem & connubium. Regnabat itaque pro tunc in Ungaria Andreas Rex, divitiis & potentia clarus. Cujus uxor Gertrudis nobilis Carinthiæ Ducis filia ſibi peperit filiam, quæ in Chriſto regenerata, nomen accepit Eliſabeth, & non diu poſt prædicti Principis Hermanni Lantgravii filio Lodowico eſt deſponſata. Nam anno a nativitate hujus puellæ quarto Hermannus Lantgravius ſolennes utriusque ſexus miſit legatos in Ungariam pro prælibati Regis Andreæ filia ſuo filio copulanda. Qui a Principibus & Prælatis, quorum pertranſiere terras, cum ſumma honorificentia recepti ſunt: Venientes ergo ad caſtrum Regium munitiſſimum, quod Presburg dicitur, jocunde & Regaliter recepti ſunt & tractati. Erat autem Andreas Rex quietus vir & bonus, uxor vero ejus mulier virtuoſa, quæ fœmineæ conditioni animum virilem inferens, Regni negotia tractabat, & ſic filiæ tranſmittendæ expeditius procurare poterat neceſſaria. Datis ergo muneribus & clenodiis multis legatis & nunciis prædictis, diſpoſitisque largiter omnibus neceſſariis, cum proficiſci vellent, auro & argento ſericisque parvulam involutam, ac in cunabulo argenteo reclinatam, illis paranymphis nobilibus præſentavit Regina filiam ſuam, dicens: Domino veſtro dicite, ut animo ſit quietus & valens, & ego ipſum maximis divitiis, ſi Dominus mihi vitam dederit, magnificabo. Tranſmiſit quoque

que cum filia vaſa aurea & argentea multa & varia, & diademata pretioſa ac ornamenta annulorum, monilium & veſtimentorum innumera, necnon dolium argenteum pro balneo filiæ ſuæ aptum. Beata itaque Eliſabeth parvula valde & doli nondum capax, nec ratione utens, jam in ſe futuræ perfectionis imaginem præferens, cum deſponſata eſſet viro ſuo, frequenter ante altare provoluta, pavimento ore adhærebat, genuflexionesque multiplicans, complicatis manibus & oculis erectis, cœleſtibus, ut poterat, intendebat. Ludens etiam cum puellis ſuis, ſaliendo capellæ appropiare geſtiebat, & cum intrare non poterat, ſaltem lumina & parietes contingendo oſculis honorabat. Paribus quoque in menſura ſe commenſurans proſternendo, occaſionem veniam faciendi quærebat. In ipſis inſuper ludis provinciæ congruis, lucrandi ſpem ad Deum contulit. Nam pauperculis puellis de lucro ſuo dabat decimam, aliaque munuſcula eis conferebat per hoc ad dicendam orationem Dominicam & Salutationem Angelicam obligans. Videns etiam B. Eliſabeth, quod Chriſtiani quique in veneratione & cultu Apoſtolorum, patrocinia eorum promereri ſatagerent, pietatis deſiderio accenſa caſtitatis amatrix Johannem Ewangeliſtam virginitatis cuſtodem optabat habere in Apoſtolum. Unde præmiſſa oratione ſupplici, ad electionem Apoſtoli una cum aliis pueris humili corde proceſſit. Et ecce nutu Dei juxta deſiderii ſui votum primo, ſecundo & tertio ei Apoſtolus ſe obtulit concupitus. Quem tota devotione amplectens, cum pietatis ſtudio ita coluit, ut, quicquid ab ea in hujus Apoſtoli nomine, ſive in injuriis relaxandis ſive in beneficiis conferendis peteretur, nunquam negaret, ſed hilari liberalitate mox præſtaret. Sanctificabat denique ſimplex puella hæc converſationis puritate diem Sabbati, ſemper diebus Dominicis & feſtivis aliquid de ornamentis ſuis corpori ſuo ſubtrahens, ſciens, quod non in nitore veſtium, ſed in humilitate mentium divinitas honoraretur. Ideoque ſuis temporibus ante meridiem pro Dei reverentia nec chirotecas induit, nec manicas conſuendo conſtringere voluit. Cotidie etiam animæ ſuæ aliquid propter Deum ſubtrahere curans, ſuam ſtuduit frangere voluntatem. Unde in ludis puerilibus cum ſucceſſus proſperi animum ejus delectarent, continens ſe, modo, inquit, in optimo ſucceſſu ludum propter Deum dimittam. In choreis quoque ſemel tantum circumiens, ſufficit, ait, mihi unus pro mundo circuitus, reliquos autem pro Chriſti nomine prætermittam. Creſcebant namque & ſimul nutriebantur Agnes ſoror Lodowici ſponſi Eliſabeth puella ſpecioſa, & ipſa Eliſabeth filia Regis virgo devota cultuque conſimili ornabantur. Cumque decenter & compoſite, auroque & gemmis coronatæ ex more ſubſequente Domina Sophia matre Lodowici, relicta Hermanni Lantgravii jam defuncti, ad Eccleſiam proceſſiſſent, & loca ſua tenerent, mox Eliſabeth coronam de capite ſuo deponens, & juxta ſe collocans, ad caput non repoſuit, niſi divinis officiis conſumatis. Et dum ſuper hoc ſocrus admirans, eam redargueret, reſpondit: Abſit, ut in conſpectu Dei Regisque omnium Jeſu Chriſti, quem ſpinis coronatum propter me aſpicio, ego res vilis & lutea faſtu elationis coronata appaream. Erant autem tunc in aula Lantgravii potentes quidam Secretarii, piis ejus actibus invidentes, qui amaris verborum injuriis eam afficiebant, & protervis inſultationibus ejus teneritudinem perturbare conabantur. Nam cum nubilis facta eſſet, a cognatis proximis vaſallis & Conſiliariis Lodowici ſponſi ſui, qui eam diligere potius & ei obſequi debuiſſent, manifeſtas perſecutiones perpeſſa eſt. Machinabantur namque perſvadendo Principi, ut repudiata patri ſuo Regi remitteretur, eo quod minus quam decuit dotis cum ea ſuſcepiſſet, aſſerentes, quod & dotem pingviorem & potiora auxilia poſſet per filiam cujuspiam proximioris Principis obtinere. Ipſa quoque Domina Sophia operoſe ſatagebat, ut cum religioſo habitu in aliquo cœnobio Monialium locaretur. Inter hæc turbativa cordis Eliſabeth exul a domo paterna & patria hujus mundi peregrina contemtui ſe habere perpendens, divinæ diſpoſitioni per omnia ſe commendavit, ancillarum pediſſequarum ex more ei adhærentium gaudebat conſortio in tantum, ut ſocrus ei dedignans diceret: Non in Principum dominantium, ſed in famularum ſervientium numero, Eliſabeth, debueras fuiſſe computata. Erant autem tunc in Thuringia quidem nobiles viri juſti, prædictorum machinationibus irrationabilibus obſiſtentes, inter quos fuit Waltherus de Varila miles, vir bonus, qui a patre Lodowici deſtinatus in Ungariam, beatam hanc virginem Eliſabeth adduxerat in Thuringiam. Hic vice quadam ad Lodowicum ſponſum ejus iter agentem accedens in campo, ſecrete dixit: Placeat tibi Domine, ut loquar ad te, & ut tu mihi indices, quod fuero ſciſcitatus. Cui benignus Princeps dixit: Loquere confidenter, & ego tibi, quicquid conveniens fuerit, revelabo. Dic ergo, inquit, miles obſecro mihi, quid de filia Regis facere decreveris? Duces eam in uxorem? an patri ſuo remittes? Tunc Princeps, demonſtrato magno, quem præ oculis habebat, monte, dixit: Vere, ſi hic, quem vides, mons a radice usque ad ſummum aureus eſſet, hunc mihi oblatum facilius contemnerem, quam Eliſabeth conjugium refutarem. Sentiant alii & loquantur, quid velint. Eliſabeth ego diligo, ejusque contubernio nihil in mundo præpono. Tunc miles, Peto, ait, mi Domine, ut mihi liceat eidem hæc nunciare. At ille dulciter ait: Dic ei ſecure, & pro interſigno præſenta ei, quod tibi porrexero. Proferensque de burſa ſua, dedit militi illi, quod apud ſe habebat ſpeculum duplex, eburneis incluſum ſedibus, ex una parte ſimplex vitrum, & ex altera parte imaginem gerens crucifixi. Quod dum ſancta virgo illa a milite ſibi oblatum pro interſigne veritatis verborum, quæ ſibi referebat, recepiſſet, conceptum inde gaudium riſu jocundo propalavit. Anno ergo ab Incarnatione Domini MCCXXIII.

MCCXXIIII. Lodowicus Lantgravius Thuringiæ inclytam virginem Eliſabeth Regis Ungariæ filiam duxit in uxorem, conjunctusque eſt vir fidelis virgini fideli, ſanctus ſanctæ, innocens innocenti. Cumque dies nuptiarum peractæ fuiſſent, ipſa Chriſti famula corpus ſuum multis vigiliis & abſtinentiis cœpit macerare, ſingulis noctibus ſurgens ad orandum. Marito quoque dormiente vel etiam diſſimulante, multociens ſurrexit & oravit, ipſo quandoque cum ea ſurgente & orante. Teneritudini vero ejus compatiens, frequenter ab ea petiit, ne ſe affligeret indiſcrete. Ad quod cavendum, manum ejus caſtiſſimus juvenis manu ſua tenuit, quousque oraſſet, exhortans ipſam & deprecans, ut ad quieſcendum ſe poneret, & a vigiliis laſſa membra refocillaret. Tanto denique fervore Dei famula ad vigilandum in orationibus æſtuabat, ut pediſſequæ committeret, inſtruens eam, ut trahendo ejus pedicam, eam excitaret, ne ſomnolenta tepeſceret. Accidit ergo per errorem', ut venerabilis Yſildrudis pedicam traheret viri dormientis. Qui evigilans, conjugisque devotionem cognoſcens, ſuſtulit patienter. Magiſter etiam Conradus, cui ſe de conſenſu viri ſui obedire voto conſtrinxerat, in mandatis ei dederat, ne de quibuslibet bonis injuſte acquiſitis veſceretur. Cui in hac abſtinentia tres pediſſequæ ſuæ conſentientes, petierunt licentiam ſibi indulgeri a Principe, ut a talibus abſtinere poſſent. Quibus benigne annuens dixit: Hoc & ego libens facerem, niſi aliorum detractiones & ſcandala formidarem, adjuvante tamen Domino, ſtatum meum cito aliter ordinabo. Accidit autem, ut in quadam ſolennitate magna, pretioſioribus veſtibus gemmisque multis adornata, de caſtro Warthberg deſcendens cum ſocru ſua alioque multo comitatu, Eccleſiam quandam caſtro vicinam introiſſet. Elevans autem oculos, quos ſemper in introitu Eccleſiæ ad crucem dirigere ſolebat, reſpexit imaginem Crucifixi, & conſiderans eam nudam & ſpinis coronatam clavisque confixam, compuncta intra ſe meditari cœpit, dicens: En pendet Deus tuus nudus, & tu homo vilis & peccatrix veſtibus pretioſis operiris. Spinis caput ejus pungitur, & tuum caput auro redimitur. Hac itaque compunctione ſic affecta, cecidit quaſi exanimis effecta. Quo viſo, aſtantes turbati tollebant eam, & ad oſtium Eccleſiæ propter refrigerium capiendum deducebant, faciem quoque ejus aqua benedicta, quæ aderat ex more, conſpergebant, donec ad ſe reverſa, ad locum, ut miſſam audire conſvevit, properaret. Poſt paucos autem dies dotavit eam Deus dote bona, fœcundans ejus uterum prole maſculina, & peperit filium nomine Hermannum, qui ſucceſſor patris factus eſt Thuringiæ Lantgravius. Deinde peperit & filiam, quam Dux Brabantiæ poſtea duxit in uxorem. Interimque aliam enixa eſt filiam, quæ in virginitate permanens, in Aldenburg cœnobio famulabatur Domino, Abbatiſſa facta Monialium. Accidit inſuper alia vice, ut a patre ejus Rege Ungariæ plures nobiles in Thuringiam deſtinati veniſſent, nec ipſa cultum haberet ſuæ dignitati congruum, dixit ad eam Princeps: Doleo ſoror cultu condigno præſentibus his Nobilibus te carere, & me tempus, ut tibi de ornatu provideam, non habere. Cui illa: Non magnipendas dilecte mi frater tale quid, quia in ornatu veſtium nunquam propoſui gloriari. Cumque tandem, ut in conſpectum Nobilium veniret, evocaretur, induit eam Dominus cyclade auro & gemmis texta, & immenſis monilibus eam ornans, gloria & honore eam coronavit. Ecce enim apparuit ſignum de cœlo, & viſa eſt mulier illa ſancta omnium oculis hyacinthinis veſtibus inſignita, quæ margaritis pretioſiſſimis erant ornatæ. Nec conſimilis pretioſitas veſtimentorum unquam apparuerat ſuper terram. Super quo ſtupens & admirans maritus, dum ab ea quæreret, pie ſubridens ipſa, talia, inquit, ſcit Dominus Deus, cum voluerit, operari. Contigit inſuper & alio tempore, quod in magna quadam feſtivitate in caſtro Maithburg Principum multitudo & Nobilium advenifſet, & in cœnaculo majori ad convivium congregatis eisdem Principibus, conjugis Lodowici Principis præſentia expectaretur, ſed eam caſu tali contigit retardari. Procedentem enim ad Palatium de Eccleſia Dominam quidam mendicus ſub gradu jacens, ut ſui miſereretur ob honorem S. Johannis Evangeliſtæ, importunis clamoribus invocavit. Tunc de gradu reſpiciens ad pauperem, nec tempus, inquit, nec munus, quo tibi ſubveniam, habeo. At ille magis ac magis clamabat, ut aliquid acciperet, iterans ſæpe nomen Apoſtoli ſui. Tunc illa pretioſum, quod geſtabat, mantellum exuens, tribuit clamitanti. Quod ille mira celeritate complicans, abſceſſit. Quod videns dapifer, qui ad vocandam eam venerat, revertens convivium intravit, & coram omnibus Principibus & nobilibus hoſpitibus dixit Lantgravio: Judicet nunc Dominus meus, ſi rationabile ſit, quod noſtra Domina hac vice protrahit convivium, & tot Nobilium impedit ſolatium. Veſtivit enim in hac hora quendam pauperem ultra modum prodigaliter & indecenter pallium ſuum pretioſius ei tribuendo. Tunc mitiſſimus Princeps ſubridens, a cœtu Nobilium conjugem advocaturus diſceſſit. Quam in conclavi inveniens, dixit ei: Veniesne ad prandium nobiscum dilecta ſoror? Cui illa: Parata ſum ad omne mandatum tuum mi frater cariſſime. At ille: Ubi eſt pallium tuum nobile? Ad quem reſpondit: In partica (f. pertica) pendet cubiculi noſtri. Currens autem ancilla, mantellum, quod Domina ſua pauperi tribuerat, in pertica thalami reperit divinitus reparatum. Quo circumdata cœleſtis fœmina, ad convivium proceſſit, eo magna confuſione perfuſo, qui mulierem ſanctam invidioſe accuſaverat. Quodam etiam alio tempore cum cariſtia maxima totam anguſtiaret terram & fere per biennium durans, multos extinxiſſet, tunc miſericors fœmina miſerorum compaſſione permota, omnem annonam de ſuis granariis collectam in eleemoſynas pauperibus erogavit. Quod ægre valde

valde ferens Domina Sophia mater Lodowici, filio revertenti ad caſtrum, quia abſens fuerat, cum hæc per Eliſabeth fierent, graviter conqueſta eſt de prodigalitate ſuæ uxoris. Et cum copia magna familiarum & cibandorum in caſtro eſſent, & penuria grandis frumenti in terra, quod æque bene ſpoliaſſet caſtrum blado, & privaſſet familiam nutrimento neceſſario. Cumque vir pius iret cum matre ſua ad videndam relationis veritatem, invenit granaria plus ſolito omnibus neceſſariis plena. Quod cum mulier videret, verecundata nimis erubuit, non tamen a Sanctæ fœminæ æmulatione ſe refrenare potuit, videns tot virtutes circa eam Dei gratia fieri. Sub caſtro autem dicto Marthburg de conſenſu viri ſui Eliſabeth hoſpitale ſolenne fundaverat, & in eo infirmos & debiles utriusque ſexus, qui oſtiatim panem mendicare non poterant, locaverat. Hos ſingulis diebus viſitans, quosdam propriis manibus cibavit, quosdam lavit, & quorundam lectos ſtravit. Contigit igitur ſemel, Sanctam mulierem caſtrum præfatum deſcendere, viro ſuo propter negotia terræ domi non exiſtente, & in gradibus caſtri quendam hominem viſu horribilem, lepræ elevantia ultra modum ſordidatum reperire, ipſius gratiam humiliter implorantem. Quem cum intueretur, nimia compaſſione commota, ipſum ſub mantello ſuo recepit, & caſtrum cum eo reaſcendens, & in proprium commodum ipſum deducens, balneum ſibi fieri fecit, propriisque eum manibus lavit, & in lectum, in quo cum viro ſuo pro tempore dormire conſvevit, ipſum collocavit, & receſſit. Lodowicus autem vir ejus, negotio ſuo expedito, ad caſtrum reverſus eſt. Quem mox mater ejus furibunda adiit, & præ amaritudine cordis vix verba exprimere valens, dixit: Nunc poteris videre, fili & Domine, qualem uxor tua ad te gerat favorem, & quomodo te & nos diligat. Locavit enim ad ſtratum tuum hominem immundiſſimum & peſtifera contagione ſordidiſſimum, cunctisque hominibus merito horridum & abominabilem, ut forte & tu inficiaris de ipſius ſqualoribus. Quo audito, Lodowicus Princeps benignus obſtupuit, naturali commotus pavore pariter & horrore. Et procedens cum matre ſua ad cubiculum in cordis perturbatione non modica, veritatem experiri voluit narrationis tam execrabilis. Cumque ambo thalamum ingrederentur, viderunt, crucifixum Jeſum in lecto recumbere. Cui ſtupefacti cum appropinquare trepidarent, viſio illa ſancta diſparuit. Poſt illum ergo diem Princeps ille devotus nulli aliquid turbativum aut indiſcretum de ſua conjuge ſancta referenti credere voluit, videns omnes actus ejus miris & portentis eſſe plenos. In his autem diebus contigit, de mandato Summi Pontificis crucem prædicari in ſubſidium Terræ Sanctæ. Tunc quidem multi Archiepiſcopi & Epiſcopi, Principes, Nobiles, & alii quamplures Chriſti fideles Zelo fidei accenſi, contra inimicos Chriſti, cruce ejuſdem ſignati ſunt. Lodowicus vero eximius Princeps & vir Chriſtianiſſimus, habito cum Conrado Epiſcopo Hildenſhemenſi conſilio, ab eodem cruce ſignatus eſt in nomine Domini. Signum tamen ſuæ peregrinationis aſſumtæ mox non affixit, ne uxor ſua, quæ ipſum tenerrime diligebat, de ipſius abſentia futura prolixa nimis turbaretur, ſed ipſum occultum manere mandavit iter ſuum, quoad tempus opportunum. Quod tandem Eliſabeth cum marſupium viri plus ſolito revolvi & tractari cerneret, intelligens, miro ſtupore reſoluta eſt & conſternata. Cujus mœſtitiam ſvaviſſimus Princeps divinis monitis & dulcibus verbis delinire ſtuduit, & cor ejus in Domino Jeſu quietare. Diſpoſitis ergo ſingulis neceſſariis terram ſuam pariter & aſſumtam viam concernentibus, devotorum & religioſorum hominum orationibus ſe recommendans, iter ſanctum aggreſſus eſt. Cum autem veniſſet ad mare, cœpit corpus ejus pauliſper febribus inquietari. Videns ergo, mortis periculum ſibi imminere, vocato Patriarcha Ieroſolymitano, ab ipſo extremæ unctionis Sacramentum accepit, & tandem devote in Domino obdormivit. Retroceſſerunt denique nuncii in Thuringiam, legationem lugubrem de morte Principis piiſſimi reportantes. Providebat tamen prudentia diſcretorum, ne flebilis hæc fama ad aures Eliſabeth ſubito referretur per indiſcretos, ſed viſum eſt, per matrem defuncti Dominam Sophiam hoc fieri magis poſſe & debere. Quæ aſſumtis quibusdam Nobilibus & diſcretis matronis, in caſtrum Warthberg ad nurum veniens, reverenter & benigne ab ea recepta eſt. Quæ cum ſediſſent, dixit ſocrus ad nurum ſuam: Forti animo eſto, filia mi cariſſima, nec turberis ſuper eo, quod circa virum tuum & filium meum divina diſpoſitione geſtum eſt. Quæ verba ſocrus ſuæ de viri captivitate, & nequaquam de ejus morte intelligens, reſpondit cum fiducia, dicens: Si captivus detinetur frater meus, (ſic ipſum nominare conſveverat) Dei & amicorum noſtrorum poterit adjutorio liberari. Cui ſocrus: Non captus, ſed mortuus eſt. Tunc illa connodans digitos, ſuper genuaque remittens, mœſtiſſima ait: Mortuus? mortuus eſt & mihi mundus, & omnia, quæ in mundo blandiuntur. Quo dicto, repente conſurgens cum fletu, celeri greſſu longitudinem palatii cum impetu pertranſiit. Extra ſe namque poſita mente, usquequaque percurriſſet, niſi paries obſtitiſſet. Accedentes autem, qui aderant, eam de pariete abſtraxerunt, & dolorem ſuum, quantis poterant, conſolatoriis verbis delinire ſtuduerunt. Non multo tempore poſt, quidam Vaſalli defuncti Principis, qui fratrem ipſius Henricum juvenem regere debuerant, Dei timore poſtpoſito, & propriæ honeſtatis beneficium obliti, percuſſam a Deo perſecuti ſunt, & ſuper dolorem vulnerum novorum dolorem addentes, ipſam de caſtro & de cunctis poſſeſſionibus turpiter ejecerunt. Deſcendens ergo de ſublimi caſtro filia Regis flens & triſtis, & declivum montis cum ſuis ad adjacens caſtri opidum Yſenac dictum properans, in cujusdam civis hoſpitio eſt recepta, ubi cum ſuis

parvulis

parvulis & pediſſequis duabus in multa jocunditate manſit, confirmata virtute ex alto per illam noctem. Media autem nocte ſurgens, ad matutinas Fratrum Minorum perrexit, rogans eos, ut hymnum decantarent, Te Deum laudamus, in ſuis tribulationibus Deo gratias referens. Cumque nullus amplius auderet eam hoſpitio recipere, confugit ad domum Domini, & cum pediſſequis ingreſſa eſt Eccleſiam, & ſedit in ea. Et cum aſperum frigus eſſet, neſciebat, quo cum parvulis ſuis diverteret. Erat autem in prædicto opido quidam æmulus ejus habitationem habens, in qua multa habitacula erant. Quorum unum cum intraſſet, compulſa eſt in arto loco cum tota ſua familia permanere. Cui hoſpes & hoſpita non caritatis beneficia, ſed hoſtilitatis multa gravamina intulerunt. Egrediens ergo inde, parietibus, qui eam a pluvia & frigore protexerant, valedixit, dicens: Hominibus libens valedicerem, ſi, cur hoc facerem, cauſam haberem. Fuit & tunc ibidem paupercula mulier infirma & vetula, cui Sancta Eliſabeth multa beneficia fecerat, & multociens recreaverat. Eratque arta via quædam, ubi pro luti profunditate lapides erant transeuntibus locati. Occurrit autem benefactrici ſuæ & Dominæ illa vetula, eique nolens cedere in artitudine illius viæ, impegit ignobilis in nobilem, poterva in manſvetam, omnium beneficiorum præteritorum immemor. Corruit ergo in lutum profundum Dei famula, ex toto in veſtibus ſuis inquinata. Quod cum multa patientia ſuſtinens, elevata multum riſit, lavitque in gaudio veſtes ſuas ſordidas in flumine, & in veri agni ſanguine cuncta patienter ſupportavit. Videns autem nobilis & religioſa Domina de Kitzingen ejus matertera ipſius paupertatem, miſerta ejus, ipſam allatam ad Epiſcopum de Babenberg evexit. Qui avunculus illius exiſtens, benigne & reverenter eam pertractavit. Sciens autem venerabilis Antiſtes illud Apoſtoli: Adoleſcentiores viduas volo nubere, & filios procreare, cogitavit eam alicujus Principis matrimonio copulare. Quod factum & ipſam non latuit. Cumque pediſſequæ ejus, quæ cum ea votum caſtitatis emiſerant, Epiſcopi potentiam formidantes, cum ea ſuper hac materia querulando cum lacrymis ſolicite loquerentur, conſolans eas dixit: Inſpector cordium & abſconditorum cognitor Dominus novit votum continentiæ, quod viro meo vivente emiſi puro corde & fide non ficta. Ideo de ipſius miſericordia confidens, impoſſibile eſſe non dubito, quod meam non conſervet contra omne conſilium humanum aut violentiam caſtitatem. Non enim conditionatum, ſi amicis placeret aut proximis, ſed ſpontaneum & abſolutum edidi votum continentiæ ſervandæ poſt mortem dilecti fratris mei, ad honorem conditoris mei. Et ſi aliam evadendi viam non reperirem, occulte naſum propriis truncarem manibus meis, ut ſic omnis me abhorreret homo tam turpiter mutilatam. Cum autem defunctus eſſet in Apulia illuſtriſſimus Lodowicus Lantgravius, thuraverunt ipſum Nobiles viri, apud illum manentes, & involventes corpus ejus decentibus & fortibus pannis, honorifice illud tumulaverunt. Peracta vero peregrinatione effoſſum corpus decoctione diligenti excoriaverunt illud, oſſa à carnibus denudantes. Quo facto, receperunt oſſa candida, & ſcrinio novo impoſita, ac reverenter cooperta ad patriam transferre non diſtulerunt. Cumque Babenberg appropinquaſſent, reliquiarum adventum Domino Epiſcopo denunciaverunt. Tunc Pontifex filiam ſororis ſuæ Dei famulam Eliſabeth, defuncti Principis relictam, ut occurreret reliquiis mariti ſui, advocavit. Ordinaverat autem vir prudens pro honeſtate & conſolatione Dei famulæ, ut omnes Nobiles terræ ſuæ utriusque ſexus in occurſum funeris ejus accederent, laterique famulæ Dei aſſiſterent, & ne deficeret, confortarent. Collatis itaque ibidem reliquiis ante conſpectum venerabilis relictæ, reſeratum eſt ſcrinium, & oſſa denudata, & oſtenſa oculis ejus. Quantus autem dolor & mœror tunc in corde ejus fuerit, ſolus ille ſcire poterat, qui abſcondita cordium novit. Et licet indicibili mœrore cor ejus abſorptum fuiſſet, memor tamen divinæ miſericordiæ ait ſpiritum reſumendo: Gratias tibi ago Domine Jeſu, quod ancillæ tuæ ingens, quod habui, deſiderium in aſpectum oſſium dilecti fratris mei adimplere, & afflictam ac deſolatam animam meam dignatus es miſericorditer conſolari. Ipſum, inquam, tibi a ſemetipſo & a me in ſubſidium Sanctæ Terræ tuæ oblatum non invideo. Et licet eum dilexerim ex toto corde meo, & ut tu ſcis Domine Deus, quod ejus deſiderabilem præſentiam omnibus hujus mundi deliciis anteferrem & gaudiis, ſi tua benignitas mihi ipſum conceſſiſſet, optaremque omni tempore vitæ meæ in egeſtate & mendicitate vivere, dummodo ejus frui contubernio de beneplacito tuo mihi licuiſſet. Nunc vero & me tuæ voluntatis diſpoſitioni committo. Nec enim etiam, ſi poſſem eum ad vitam vellem minimo capitis mei capillo præter tuum beneplacitum revocare. Egreſſaque Eccleſiam, in quodam prato conſedit, petivitque ad ſe ingredi Nobiles illos de Thuringia peregrinos, qui reliquias Principis adduxerant. Quibus ingredientibus, Regalis illa fœmina reverenter & humiliter aſſurrexit & ſibi eos aſſidere jubens, locuta eſt eis benigne, injurias ſuas ipſis inter cætera & moleſtias, quas pertulerat, enarrando. Poſt peractam ergo, ut dictum eſt, condignam funeris ſepulturam, viri illi honorabiles Dominæ ſuæ valedicentes, repatriaverunt, & in Thuringiam venientes, Henricum fratrem defuncti Principis unanimiter adierunt. Quorum unus dixit: Eja mi Domine, quid feciſti? quod fratris tui relictam mœſtiſſimam filiam Regis, quam conſolari & honorare debueras, ſine cauſa de ſuis poſſeſſionibus & bonis tam turpiter ejeciſti, & inopem ac mendicam feciſti? Pupillos quoque fratris tui, quos tua gubernare deberet tutela, præ inopia matris elongari & ſeparari ab ea oportuit, cujus mali cauſa tu es. Ubi, rogo,

tunc fuit affectus fraternus? Quid ſexus fragilis, vidua deſolata, mulier afflicta & exul potuit? Quid denique fœmina nocere valuit? Proh dolor! Deum irritaſti, perſonam tuam inhonoraſti, Thuringiam confudiſti, famam tuam fœdam & maculis indelebilibus plenam oſtendiſti. Et ecce certiſſime formido vindictam Dei intolerabilem tibi & terræ tuæ ſuperventuram, niſi ſatisfeceris placando fœminam tam ſanctam, tam beatam. Qui reſpondit: Valde doleo, quod factum eſt; ideoque ut gratiam in oculis ejus inveniam, omne, quod deſiderat ſoror mea Eliſabeth, faciam, & hoc ſecundum veſtræ voluntatis arbitrium paratus ſum pro viribus adimplere. Reſpondit Pincerna: Hoc eſt, Domine, omnino neceſſarium tuæ æquitati, ſi iram Dei placare volueris & evadere. Cumque hæc per dictos venerabiles viros ad illuſtrem Dominam relata fuiſſent, reſpondit: Caſtra, civitates, opida & terras, quibus implicari & diſtrahi oportet, habere nolo, ſed pro his, quæ mihi jure debentur reſpectu dotis, peto mihi exhiberi de gratia fratris mei illa, quibus uti valeam, & expendere libere ad votum pro ſalute dilecti mei defuncti. Quod totum ad voluntatem ejus impletum eſt. Civitas quoque Marthburg ultra omnem petitionem ſuam ſubjecta eſt juriſdictioni ſuæ ad vitam ſuam cum omnibus pertinentiis ſuis. Ad hanc ergo urbem ſe tranſtulit cum ſua familia, prope quam ſolenne ædificavit hoſpitale, cujus ipſa Magiſtra extitit usque in finem vitæ ſuæ, infirmis & pauperibus ſerviens, & Deo indefeſſe plures lucrifaciens. Accidit autem eo tempore, ut pater ſuus Rex Vngariæ ſolennem mitteret Comitem cum multo comitatu, ut reduceret ad aulam ſuam Eliſabeth filiam ſuam. Audierat enim Rex glorioſus, quod filia ſua ejecta de bonis ſuis tanquam mendica viveret, & omni ſolatio privata eſſet. At Comes prædictus cum veniſſet Marthburg cum ſua familia, & inveniſſet filiam Domini ſui Regis ſedentem ad colum, & nentem lanam ut pauperculam, præ admiratione ſigno crucis ſe ſignans dixit: Nunquam huc usque viſum eſt vel auditum, filiam Regis tanti lanam fuſare. Tentavit proinde nobilis nuncius ille paternus animum mulieris Sanctæ ad hoc flectere, ut ad patrem & ad Regnum, unde originem habuiſſet, remearet. Sed illa paupertatem Regalibus theſauris præferens, & exilium pro dominio eligens, induci nullo modo potuit, ut cum Comite ad terram nativitatis rediret. Tunc illi fruſtrati deſiderio ſuo, in terram ſuam reverſi ſunt, noſtra vero quæſtuaria ad colum ſuum rediens, mox apprehendit fuſum, & propriis manibus laborando victus quæſivit uſum. Tanto itaque ſtudio huic inſtabat operi, ut ſæpe debilis lectoque decumbens lanam fuſaret. Mulier autem quædam ſurdum habens filium, ad conſolatricem miſerorum ipſum in Marthburg detulit, ipſi ſuffragium imploratura. Quam cum in hoſpitali quæſitam non inveniſſet, reliquit ibidem puerum, & abiit ad quærendam ipſam. Advenit interim famula Dei Eliſabeth & inveniens puerum ſolum, dixit ad ipſum: Quis te huc adduxit bone puer? Qui dum nil reſponderet, erat enim mutus ſimul & ſurdus, Eliſabeth blandiens ei, reſponſum inſtanter ab eo requiſivit. Ignorabat enim Dei amica miſeram pueri conditionem. Tunc illa: Loquere mi puer cariſſime in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc apertæ ſunt aures pueri, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & reſpondit, dicens: Mater mea me huc adduxit. Mox evocata caſu Eliſabeth, ſupervenit mater pueri, & audiens mutum loqui infantem, expavit vehementer, & dixit: Quis tibi loquelam conceſſit fili mi? Non enim venerat mulier cum filio ad impetrandam loquelam filio ſuo, fidem tantam non habens de ſanctitate Dominæ ſuæ Eliſabeth, ſed ad eleemoſynam petendam. Reſpondit puer: Intravit quædam Domina, & benigne me allocuta, quæſivit, unde adveniſſem. Et cum nihil ſibi reſpondere valerem, dixit mihi, ut in nomine Jeſu Chriſti ſibi loquerer; & mox loqui ſcivi, & reſpondi. Tulit ergo mulier puerum ſuum, magnificans Deum, & rediit in domum ſuam. Poſtquam autem S. Eliſabeth hoſpitale prope Marthburg conſtruxiſſet, ſervitiis pauperum tanquam ancillam ſe mancipavit, & tam ſolicite quidem pauperibus & debilibus miniſtrare curavit, ut eos balnearet, cibaret, ad ſeceſſum portaret, immunditias eorum tergeret & lavaret, lectos ſterneret, cameras purgaret, & omnia ſervilia opera faceret, quæ etiam ancillæ facere recuſarent. In ipſo autem pauperum obſequio tam fervida extitit & humilis, ut quandam paupereulam & quendam virum monoculum ſcabie enormi per totum corpus tabefactum una nocte VI. vicibus propriis brachiis ad opus naturæ bajulaverit, & pannos ejus ſordidatos totiens laverit. Peplo quoque ſuo plurimorum immunditiam de naribus & oculis ac aliis vulneribus ulceroſis defluentem terſit & removit, in nullo abhorrens tractare ſqualores hujusmodi, ſed in eis propter Deum ut in aromatibus delectans. Quadam etiam die tempore Quadrageſimali in Eccleſia exiſtens, ſic ad altare oculis defixis intenta manebat, ac ſi ibidem divina præſentia objectaliter frueretur, & ſic per magnum temporis ſpatium divina conſolatione eſt refecta. Deinde domum reverſa dum ſe præ debilitate in ancillæ gremium appodiaſſet, & per feneſtram oculos in cœlum defixos teneret, tanta hilaritate facies ejus perfuſa eſt, ut tandem in riſum altum reſolveretur. Quæ cum diu tam jocunda viſione lætificata fuiſſet, ſubito in lacrymas eſt converſa. Sed mox ſurſum oculos extollens, priſtina jocunditate potita eſt, oculos vero claudens, præviis lacrymis irrigabatur. Et hæc viciſſitudo viſionis usque ad tempus Completorii duravit. Cum vero diu tacens, nullum verbum emiſiſſet, tandem prorumpens in verba hæc, ait: Si tu vis eſſe mecum, & ego ero tecum, & nunquam a te ſeparabor. Poſtmodum vero dum ad ſe reverſa ab ancilla rogaretur, ut ad Dei honorem & ejus ædificationem, quid viderit, indicaret, ipſa petitione ancillæ ſuæ inſtanti

ſtanti devicta dixit: Vidi cœlum apertum, & Jeſum vultum ſuum ad me benigne inclinantem; ego vero de ſua ineffabili pulcritudine jocundata, tandem de vultus ſui ſubtractione remanebam multo mœrore confecta, qui mei miſertus, me iterum ſui vultus oſtenſione lætificans ait: Si tu vis mecum eſſe, ego ero tecum. Cui ego reſpondi: Si tu vis eſſe mecum, &c. ut ſupra. Cum autem B. Eliſabeth de ærumnis & laboribus hujus mundi ad æternitatis gloriam ſibi paratam tranſitura eſſet, apparens ei viſibiliter Dominus, vocavit eam, dicens: Veni electa mea, & ingredere tabernacula dilecti tui. In illo, inquam tempore vir venerabilis Conradus, cui alias obedientiam fecerat Eliſabeth, gravi infirmitatis moleſtia torquebatur, & introivit ad eum viſitandum mulier Sancta. Factum eſt autem, dum confabularentur, interrogavit eam Sacerdos debilis, dicens: Qualiter, mi Domina & filia poſt mortem meam ſtatum tuum proponis ordinare. Tunc Dei famula de morte Sacerdotis nihil reſpondens, ſui ipſius obitum eidem indubitatum prædixit, quem Spiritu Dei revelante certitudinaliter præcognovit. Poſt diem autem quartam famula Dei ægritudinem incidit, in qua ex hac luce ſubtracta eſt. Cumque per dies XII. in ægritudine laboraſſet mulier Sancta, aſſidens lecto ejus una ancillarum ſuarum, audivit quaſi intra guttur ejus vocem dulciſſimam. Poſt paululum vero convertens ſe ad ancillam, dixit ei: Ubi es dilecta. Reſpondit ancilla: Aſſum. Et adjecit ancilla: o Domina, quam dulciter cantaſtis ad parietem verſa. Quid, rogo, audiviſtis, aut quid vidiſtis? indicate mihi. At illa: Dico tibi, quod inter me & parietem avicula quædam mihi dulciſſime cantavit, cujus dulcedine excitata, oportuit & me cantare. Tertia vero die ipſius obitum præcedente, juſſit a ſe omnes ſeculares perſonas excludi, nec etiam Nobiles voluit ad ſe intromitti. Requiſita vero, cur advenientes Nobiles excluderet, ait: Volo de extremo ſtricti judicii examine & de meo omnipotente judice meditari. Poſt hoc Dominica ante Octavas S. Martini poſt cantatas matutinas confeſſionem ſuam fecit. Audito autem primo galli cantu, Eliſabeth dixit: Ecce inſtat hora, in qua Virgo peperit: modo loquamur de Deo & puero Jeſu. De qua materia loquens, jocundiſſima fuit, ac ſi in nullo pateretur; & dixit: Licet debilis ſim, nullam tamen infirmitatem, moleſtiam ſentio aut dolorem. Et hæc dicens, omnes ſibi aſtantes Deo devote recommendavit, & tandem jubilando requievit quaſi ſvaviter obdormiens. Et mox audiebatur in aëre jubilus in modum Reſponſorii illius, Regnum mundi; & omnem ornatum &c. Sanctiſſimus Pater Dominicus Ordinis Prædicatorum inſtitutor, ſecundum Vincentium, Reate a Domino Papa Gregorio IX. canonizatur, & a tumba elevatur, anno a confirmatione Ordinis ſui XX. ab obitu vero ſuo XII. cujus tumba cum Bononiæ aperiretur, fragrabat quaſi apotheca nobiliſſimorum ungventorum, & omnes infirmi odorem illum ſentientes, a quacunque detinebantur infirmitate, curati ſunt.

Viceſimo ſecundo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXVII. Lodowicus Rex Francorum accepit in uxorem, ſecundum Wilhelmum, Margaretam filiam Comitis Provinciæ. In quo tempore fames maxima Franciam perturbavit & Aquitaniam. Gregorius Papa crucem prædicari mandavit contra Stedingos prope Bremam commorantes, ſecundum Egghardum, eo quod vacabant auguriis, ſortilegiis & phitonicis (pythonicis) reſponſionibus, & doctrinam ac libertatem S. Matris Eccleſiæ parvipendentes, Religioſos & Clericos perſequebantur & cruciabant omni genere tormentorum, &, quod omnibus deterius eſt & execrabilius, Sacramentum Euchariſtiæ turpiſſime tractabnt. Quæ omnia probata ſunt & ſcripta Domino Gregorio per Dominos Epiſcopos Bremenſem, Myndenſem, Lubicenſem & Razeburgenſem. Fredericus Imperator filio ſuo Conrado, quem de filia Regis Ieroſolymorum Johannis acceperat, Alemanniam commiſit regendam, ſecundum Vincentium, ut eo liberius aliis Imperii negotiis poſſet inſiſtere, & ultra montana ſe transferens, Lombardis bellum intentare cogitavit. Cujus adventum cum perciperent, exercitum contra ipſum eduxerunt. Sed cum jam congreſſio exercituum fieri deberet, Longobardi terga dederunt. Fredericus vero eos inſequens, Vincentiam urbem expugnavit & cepit. Gevehardus autem Comes de Arnſteen cum parte exercitus Paduam vallavit, & impugnans eam tandem obtinuit. Mediolanenſes vero cives interim exercitum copioſum educentes contra Imperatorem, venerunt in campum. Quos Fredericus Cæſar audiens adeſſe, licet modicum haberet exercitum, ad pugnandum tamen ſe diſpoſuit. Cum autem Imperatori diſſvaderetur bellum per quendam Nobilem de Cremona, ait: Deum & juſtitiam præ oculis habentes, nullius pavebimus occurſum. Pugnabo cum eis in nomine Domini. Quibus congreſſis, Imperator victoria de cœlo potitus, interfecit illo die, licet ſaucius, de hoſtibus XV M. hoſtium, Capitaneum vero Mediolanenſium nomine Stanhardum, qui Poteſtas erat, ſuper litus maris patibulo affixit.

Viceſimo tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXVIII. Wiſmaria urbs terræ Obotritorum fundatur per Guntzelinum Comitem de Zwerin, ſecundum Chronicam Obotritorum, deſtructo opido Mykelingburg. Caſtrum autem ejusdem opidi antea per Slavos dirutum erat cum Monaſterio Monialium ab antiquo in eo ſitum. Quidam Fratres Ordinis Prædicatorum, ſecundum Vincentium, crucem contra Stedingos de mandato Papæ prædicantes de conventu Bremenſi, ſunt ab illis hæreticis martyrio coronati. Adolfus Comes Holtzatorum contrahens amicitias cum Woldemaro Rege Danorum, conſpirationis dolum iniit cum eo contra urbem Lubicanam, immemor multiplicis beneficii, quod ab ea receperat,

rat, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Unde Reg magnam claſſem navium miſit cum multitudine armatorum per mare; ſimiliter & in terra magnum adunavit exercitum cum adjutorio Comitis Adolfi. Quibus fortiter munitus venit ad os Trabenæ fluminis, & ibidem duo fortiſſima erigens caſtra, obſtruere nitebatur viam maris, ne amplius naves portum Lubicenſem attingere valerent. Et ſubmerſit ibidem navem grandem coghonem plenam lapidibus maximis, catenasque fortes ferreas duxit per latitudinem alvei, & receſſit. Cives vero urbis receſſum percipientes, in manu forti exierunt cum machinis au[illegible]umbardis, & caſtra per Regem erecta mox deſtruentes, & plures in eis captivantes, inſtrumentis ſuis foſſatum novum ac tranſitum profundum mari fecerunt, per aliam viam mercatorum naves excipientes. Cumque in præfatis laboribus occupati eſſent, venerunt navigio Revalienſes mercatores cum maximis cogonibus, & per impetuoſum tranſitum dictarum navium, catenas per mare deductas quaſi reſtes fregerunt, & urbem præfatam Lubeke a tali gravamine libertaverunt. Propter quod, ut dicitur, mercatores prælibatæ urbis Revalienſes absque pedagio & vectigali, quidajo & teloneo libere venire poſſunt & recedere ad forum Lubicenſe, quod alii mercatores minime poſſunt. Rex autem videns, ſe in propoſito ſuo fruſtratum, grandibus & multis navibus iterum portum Lubicenſem repetiit. Sed parum & prope nihil ibidem perficere potuit, eo quod cives Lubicenſes ſex magnis coghonibus repletis viris electiſſimis armatis ſuum defenſarent portum. Videns vero Woldemarus Rex, Lubicenſes tam fortes in mari, timens ſeceſſit cum ſuis in portum Warnowe, & coram Warnemunde ſe locavit. Quod cum Lubicenſes percepiſſent, mox miſſis nunciis nunciaverunt Slavis præſentiam Regis, quibus ipſe Rex multum oneroſus fuerat. Qui colligentes maximum populum, venerunt per terram, & Lubicenſes per mare. Et uterque exercitus Regem circumdans, cum ipſo pugnare cœpit. Sed Rex victus, turpem fugam iniit, & Lubicenſes naves Regias ſuccenderunt, prædam de eis capientes, ac homines in eis inventos vel occidentes aut captivantes, & ſic cum victoria ad propria reverſi ſunt.

Viceſimo quarto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXXXIX. Crucem ex præcepto Papæ prædicatam contra Sledingos, ſecundum Egghardum, acceperunt Gerardus Archiepiſcopus Bremenſis, Henricus Dux Brabantiæ, Florentius Comes Hollandiæ, Wilhelmus Comes de Clivis & Henricus Comes de Aldenburg. Hi Principes & Comites cum pulcro exercitu Stedingos Chriſti hoſtes invaſerunt terra marique, numero fere XLM. & commiſſo cum eis prœlio Sabbato ante Rogationes, occiſi ſunt de Stedingis circiter VIIIM. alii vero in fugam verſi ſunt, & multi aquis præfocati. Exercitus autem Chriſti terram illorum pervagans, occidit omne, quod vivebat, præter jumenta, quorum maximam prædam abduxit. Sicque divina favente gratia exterminati peſſimi illi homines utriusque ſexus, nec parcitum eſt pueris eorum, eo quod de malo ovo pullus generatur ſemper peſſimus. Raymundus generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum tertius, ſecundum Vincentium, & Domini Papæ Gregorii IX. ſummus Pœnitentiarius floruit. Hic ad commiſſionem dicti Papæ Gregorii collegit ex SS. Patrum ſententiis volumen ſolenne Decretalium, quod modernis temporibus in Eccleſia legitur, & quo utuntur in ſcholis ſcholares & Magiſtri jura legentes. Compegit etiam magnam Summam Juris Canonici, quæ in Eccleſia Dei non modicum fructum fecit. Unde quidam Metriſta de eo dicit:

Iſte Raymundus Doctor pius atque facundus
Has Decretales compegit judiciales.

Florentius Comes Hollandiæ, ſecundum Wilhelmum, ſuffocatus eſt in torneamento juxta Corbeyam in menſe Junio. Abel Dux Sleswicenſis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, accepit in uxorem Mechtildem filiam Adolfi Comitis Holtzatorum, licet hoc patri ſuo Woldemaro Regi multum diſpliceret, quia timuit ex hoc fratri ſuo Eriko oneroſum fieri propter auxilium Comitis Adolfi, prout etiam infra probabit rei eventus. Otto Marchio de Brandenburg, ſecundum Egghardum, captus eſt per Dominum Ludolfum Epiſcopum Halberſtadenſem, quem tamdiu captivum tenuit in caſtro Langhenſteen, quousque idem Marchio reſignaret eidem Epiſcopo Haldesleve cum ſuis attinentiis. Addidit etiam duo milia marcarum eidem Epiſcopo pro plena redemtione captivitatis ſuæ.

Viceſimo quinto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXL. Fredericus Imperator curiam ſolennem Moguntiæ celebrans, ſecundum Vincentium, filiam Regis Angliæ quartam duxit uxorem. Ibi autem Otto filius Wilhelmi Domini de Brunſwic & Luneburg, quem alias cives Lubicenſes in prœlio cum Woldemaro Rege Danorum habito captivaverant, omne jus & proprietatem, quam in prædicto dominio habuerat, eidem Imperatori & Romano Imperio reſignavit penitus & in toto. Propter quod Fredericus Imperator illud dominium in Principatum & Ducatum redegit, & eidem Ottoni de novo conceſſit, ac de Imperiali autoritate & conſenſu ſuorum Principum ſtatuit & ordinavit, quod tam ſexus fœmineus quam maſculinus de ipſo Ottone Duce pro tempore procreatus & procreandus, in ipſo Ducatu jus hæreditarium habeat in perpetuum, ut ſic tollantur lites & controverſiæ habitæ cum progenitoribus Ottonis præfati propter privationem Ducatuum Bayoariæ, Angariæ & Saxoniæ factam Henrico Leoni Magno atavo ſuo. Translatio B. Eliſabeth viduæ, ſecundum Egghardum, facta eſt KL. Maj. præſente Imperatore cum multis Alemanniæ Principibus in die S. Walburgis Virginis in urbe Martburg, quam Deus eo die variis ſolennibus glorificavit ſignis. Quidam nobilis

nobilis & potens Turcus Paparoyſſole nomine, ſecundum Vincentium, affectabat fieri Soldanus Turcorum, & ideo maximum congregavit exercitum ad perſequendum & interficiendum, ſi fieri poſſet, Soldanum ſuum. Cumque una dierum iter faceret cum ſuo exercitu, obvium habuit quendam ruſticum alte vociferantem & dicentem: Domine, adjuva me propter nobilitatem tuam, quia lupus quidam violenter filium meum rapuit, & abſceſſit. Homo ille nobilis commotus ex miſerabili planctu pauperis, juſſit mox ſuos feſtinare poſt lupum, & liberare puerum ruſtici. Qui venientes prope lupum, viderunt juvenem incolumem apud beſtiam ſedere. Quem mox rapientes, ruſtico illæſum reſtituerunt. Tunc ruſticus ait Nobili illi: Quia ex probitate tua miſertus es mei, & puerum mihi ablatum incolumem reſtituiſti, de duobus unum elige tibi, aut divitias hujus mundi, aut honorem & ſtatum ejus; & quodcunque ex his elegeris, dabo tibi. Cui Paparoyſſole ait: Quis es tu, qui talia dare promittis, cum tamen ipſe pauper & mendicus appareas. Reſpondit ruſticus: Ego ſum Dei nuncius & miniſter, & ambulo cum deabus, quæ Nymphæ nuncupantur. Ad quem Dominus ille: Divitiis & bonis temporalibus non egeo, ſed jam copioſus ſum in eis. Si inveni in oculis tuis gratiam, dona mihi ſtatum mundi, & adjuva me, ſi potens es, ut Soldanus efficiar. Tunc ruſticus ait: Congrega amicos & notos tuos, & expugnationi caſtrorum & urbium inſiſte viriliter. Ne formides hoſtes aggredi, nec tu nec quicunque de tuis amplius vulnerari poterit aut occidi vel vinculari. Quibus dictis, ruſticus cum puero ſuo abſceſſit, & Paparoyſſole lætus effectus, cum ſuo exercitu forte caſtrum obſidione vallavit, quod erat Soldani & Armenorum. Cumque oppugnare inciperet caſtrum, ceciderunt de ſuis CCXX. mortui, & plures vulnerati ſunt. Quo viſo, dixerunt conſangvinei interfectorum ad Paparoyſſole: Quare decepiſti nos, promittendo nobis incolumitatem, & ne vulnerari deberemus aut occidi. Quibus ait Nobilis: Sic promiſit mihi nuncius Dei. Reſponderunt: Diabolo forte credidiſti, & ille decepit te. Expectate, inquit Paparoyſſole, diem craſtinum cum patientia, & tunc victoria nobis concedetur. Altera die Nobilis ille exhortans ſuos, proceſſit ad expugnandum caſtrum contra Armenos, ſed mox telo inimicorum percuſſus, cecidit ipſe quaſi exanimis factus. Qui ſentiens, ſe morti propinquum, loquebatur exercitui ſuo, dicens: Ne terreamini, o milites fortiſſimi, quod ceciderim ego. Eſtote vos viri robuſti, & pugnate viriliter contra inimicos veſtros. Ego vadam ad Deum, & quæram, cur me ſic deluſerit. Et hæc dicens, ſpiritum efflavit. Illi autem videntes, caput ſuum occubuiſſe, mox aliud caput ſibi ſtatuentes, expugnationi operam dederunt, & caſtrum ipſum obtinentes, quotquot invenerunt in eo, occiderunt, ac caſtrum ipſum funditus deſtruxerunt.

Viceſimo ſexto anno Frederici, qui eſt Domini MCCXL. Fredericus Imperator iterum a Papa excommunicatur propter Patrimonium S. Petri per eum occupatum, ſecundum Vincentium. Qui itinera Romana obſervans, inſidiatus eſt Romipetis & peregrinis. Propter quod Jacobus Peneſtrinus Epiſcopus in Franciam legatus Papæ latenter mittitur, cauſa petendi ſubſidium. Fredericus autem rem intelligens, mandavit per literas Lodowico Regi Francorum, quod perſonis Eccleſiaſticis Regni ſui & cunctis, quos prædictus Jacobus ſecum Romam ducere vellet, liberum tranſitum per mare vel per terram omnino negaret. Et extunc Imperator mare terraſque diligenter fecit cuſtodiri. Jacobus ergo peracto negotio rediens, ab Imperatore capitur; ſed & Dominus Otto Cardinalis, jam pridem in Angliam ab ipſo Papa miſſus, eodem tempore rediens, a Frederico Cæſare detinetur. Eodem quoque tempore Papa Synodum Epiſcoporum & aliorum Prælatorum Franciæ per Jacobum ad ſe vocatorum celebraturus, in mari eos perdidit. Nam Conradus filius Imperatoris vias maris obſervans, ipſos atrociſſime invaſit, & poſt bellum aſperum peractum eos cepit, & in diverſis munitionibus eos incarceravit. Qui de captivitate literas gemitibus plenas ſcripſerunt Lodowico Regi Franciæ, petentes, ut eos eriperet. Lodowicus autem vir magnæ ſanctitatis Sacerdotibus Dei condolens, ſcripſit Imperatori amico ſuo, ut Prælatos Franciæ, quos captivos detineret, ad preces ſuas libertati redderet. Cui Imperator ſic reſcripſit: Non miretur Regia Celſitudo, ſi Prælatos Franciæ Cæſar in anguſto tenet Auguſtus, qui ad Cæſaris anguſtias anhelabant. Lodowicus vero Rex reſcripſit Imperatori ſic: Tenuit hactenus indubitanter fiducia noſtra, quod inter Imperium & Regnum noſtrum longo temporis tractu nulla ſuboriretur materia, odium vel ſcandalum paritura, cum prædeceſſores noſtri Reges Francorum univerſi usque ad tempora noſtra Imperii ſublimitatem zelaverint, & nos, qui poſt ipſos, Deo volente, regnamus, in eodem propoſito permanemus. Sed vos unitatem pacis & concordiæ dirumpentes, Prælatos Regni noſtri ad Sedem Apoſtolicam accedentes ex obedientia & fide, quam Eccleſiæ tenebantur, nec cujus poterant recuſare mandata, in mari, quod moleſte ferimus, capi feciſtis, & eos ſub gravi cuſtodia detinetis. Nam ſicut ex eorum literis didicimus, nihil contra Imperialem Celſitudinem cogitaverant, etiamſi Summus Pontifex fuiſſet ad aliqua indebite proceſſurus. Unde cum in eis nulla veſtri gravaminis inveniatur cauſa, decet Altitudinem veſtram dictos Prælatos Regni noſtri debitæ reſtituere libertati. Provideat ergo Imperialis prudentia, & ponat in ſtatera judicii, quod rogamus, nec velit trahere locum a potentia vel voluntate. Nam Regnum noſtrum non eſt adeo debilitatum, quod permittat ſe veſtris calcaribus perurgeri. Imperator hæc intelligens, & inimicitias ſibi multiplicari formidans, accepto prius a Prælatis Franciæ ſacramento, quod in malum ſuum nihil eſſent acturi, omnes

omnes eos libertati dedit. Haquinus Rex Norwegiæ, ſecundum Chronicam Lubicenſem, interfecit filium ſuum proprium cum alio Duce Regni ſui.

Viceſimo ſeptimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXLII. In Burgundia, ſecundum Wilhelmum, per terram ſolutam a terræmotu a montibus circiter VM. hominum ſunt ſuffocati. Raymundus Magiſter fit Ordinis Prædicatorum tertius in generali Capitulo celebrato Bononiæ hoc anno, ſecundum Vincentium. Hic Conſtitutiones Fratrum eorundem per capitula diſtinxit & ordinavit. Cumque per biennium glorioſe Ordinem prædictum rexiſſet, ad magnam ſuam inſtantiam & propter ejus debilitatem nimiam in ſequenti Capitulo generali fuit abſolutus a Magiſterio per Papam, & alius loco ejus electus & inſtitutus. Placentini rebelles Imperatori, ſecundum Vincentium, tres potentes milites ejus in patibulis ſuſpenderunt cum omnibus eorum indumentis in confuſionem magnam ipſius. Woldemarus Rex Danorum obiit, ſecundum Chronicam Danorum, & Ericus filius ſuus progenitus Regnum ejus adeptus eſt. Contra quem mox ſe erexit Abel frater ejus Dux Sleswicenſis, & fultus auxilio Adolfi Comitis Holtzatorum & aliorum plurimorum, fratrem ſuum graviter perſecutus eſt. Lodowicus Rex, Francorum ſecundum Wilhelmum, cum exercitu maximo ivit in Picardiam contra Hugonem Comitem Flandriæ, & expugnavit in ea caſtra diverſa, Hugoni vero auxilium ferebant Henricus Rex Angliæ & Richardus frater ſuus. Cumque Lodowicus Rex in Picardia ſuam voluntatem perfeciſſet, diſpoſuit tranſire in Angliam contra præfatos Reges. Quod Henricus Rex intelligens, obviavit ei cum exercitu prope Calleberg caſtrum, quod Lodowicus obſederat, ubi congreſſum facientes hoſtilem, interfecti ſunt de exercitu Regis Henrici circa tria milia armatorum. Videns autem Henricus ſuorum ſtragem, nocte ingruente aufugit, & Lodowicus victorioſus in patriam rediit. Huic Lodowico nati ſunt duo filii, quorum unus Lodowicus & alter Philippus dicti ſunt.

Viceſimo octavo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXLIII. Agger prope valvam urbis ſic nominatam civitatis Lubicanæ, ſecundum Chronicam ejuſdem, comportatus eſt a civibus propter rumorem vulgatum incurſionis futuræ Turcorum, qui protunc in Lyvonia ſævientes, plura caſtra & civitates expugnabant, & innumeros homines interficiebant. Facta etiam fuit pro eodem tempore maxima cædes peregrinorum & exercituum Chriſti contra barbaros illos tranſeuntium de Alemannia in Prutziam, ubi Theodericus de Haſeldorp occubuit cum tribus milibus armatorum. Conradus filius Frederici Imperatoris, ſecundum Vincentium, intravit Lombardiam cum exercitu magno, & veniens Papiæ, obſedit eam, ac expugnando cepit eam, Dominum vero urbis captivavit, & plures cives ante eorum deditionem interemit.

De Cœleſtino IV. PP. CLXXXVII.

Cœleſtinus Papa, natione Lombardus ex patre Bernhardo, ſedit menſibus X. & diebus XV. ſecundum Martinum. Hic Gumfredus dictus Sabinenſis Epiſcopus extitit, vita & ſcientia commendabilis valde. Fuit autem ſenex & infirmus, & ideo cito defunctus eſt, & ſepultus in Eccleſia S. Petri. Gayazadinus Soldanus Turcorum defunctus eſt, ſecundum Vincentium. Poſt cujus mortem pacati ſunt & concordati Turci & Tarthari, & facti ſunt Turci Tartharis tributarii. Promittebant namque, ſe ſoluturos in perpetuum annuatim Tartharorum Imperatori duodecies CM. florenorum, quingentos pannos ſericos, quingentos equos magnos & totidem mulos, VM. ovium, & IIIM vaccarum. Tributum autem iſtud quolibet anno mittere tenebantur in propriis expenſis & periculis in Morigam urbem magnam Tartharíæ.

Viceſimo nono anno Friderici, qui eſt Domini MCCXLIIII. Adolfus Comes de Schowenburg & Holtzatiæ factus eſt Frater Ordinis Minorum de conſenſu uxoris ſuæ Heylewigis, & ædificavit Ordini ſuo conventum in urbe Kil terræ Holtzatorum, veſtitus tamen fuit in conventu Hammeburgenſi, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Cognovit autem idem Frater Adolfus carnaliter ſuam præfatam uxorem poſt factam profeſſionem, & genuit ex ea filium. Factus eſt autem Sacerdos ex diſpenſatione Papæ, & reliquit poſt ſe tres filios Johannem, Gherardum & Luderum, quibus poſuit in tutorem Abel Ducem de Sleswic ſvagerum ſuum, ut terram ſuam tueretur. Gens Tartharorum cum Batho Principe eorum, ſecundum Vincentium, orientalibus partibus tyrannice ſubactis, in duo agmina ſe diviſerunt, & Ungariam ſimul & Poloniam intraverunt, ac campeſtri bello cum eis habito, Colomannus Dux, frater Regis Ungariæ, & Henricus nobilis Dux Sleſyæ occiduntur, primus in Pannonia & alter in Polonia. Reliquum vero vulgus tam in viris quam in mulieribus, quotquot invenerunt, in ore gladii delentes, ſic terras illas & maxime Ungariam redegerunt in vaſtitatem, ut præ fame & inedia matres ſuorum filiorum veſcerentur carnibus, & plerique pulveribus cujuſdam montis pro farina uterentur, ac cadavera hominum mortuorum devorarent. Interfecerunt inſuper canes & murilegos, ſiquos invenire potuiſſent, & comederunt. Prædicti etiam Tarthari totam Turquiam invadentes, igne & gladio vaſtaverunt eam, quæ tamen terra fortiſſima habet caſtra & urbes munitas.

De Innocentio IV. PP. CLXXXVIII.

Innocentius Papa, natione Januenſis ex patre Martino, ſedit annis IX. & menſibus VIII. ſecundum Martinum. Iſte prius Senobaldus dictus, ſuper Presbyteros conſtituit viceſimam, decimam & quintam, quod huc usque inconſvetum

ſuetum fuerat, in fine autem poſuit ſex denarios ſuper marcam. Hic ſedes Cardinalium vacuas a multo tempore, de honeſtis perſonis ex omnibus mundi partibus electis reſtauravit, & Eccleſiam a temporibus B. Gregorii M. multis debitis obligatam per induſtriam ſuam exoneravit. Ipſe etiam inſtituit in Lugduno, ut octavam B. Virginis in ipſius nativitate omnis Eccleſia celebraret ob talem cauſam. Gregorio enim IX. defuncto, Romani omnes Cardinales in quodam conclavi incluſerunt, ut eo citius Eccleſiæ providerent de Paſtore. Sed cum per plures dies concordare non poſſent, & ipſi a Romanis multa incommoda ſuſtinerent, voverunt Reginæ cœli, quod ſi ejus meritis concordarent, & libere abire poſſent, octavas ſuæ nativitatis diu neglectas vellent ſtatuere celebrandas. Sicque in Dominum Cœleſtinum concordarunt, & liberati per hunc Innocentium, votum ſuum impleverunt. Iſte etiam Papa feſtum Annunciationis Virginis Glorioſæ, quod eſt fons & origo omnium feſtivitatum, cum ſuis Cardinalibus in tanta reverentia habebat ſuis temporibus, ut per totum annum diem, in qua veniebat idem feſtum, jejunaret, & multa bona ex tali jejunio provenerunt ſibi & Eccleſiæ.

Triceſimo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXLV. Tarthari duos milites captivaverunt Chriſtianos de Francia, ſecundum Vincentium, quos armis induentes præceperunt, ut ſimul prœliarentur, quia omnino mori deberent. Hoc autem ideo Tarthari illi fecerunt, ut modum dimicandi Chriſtianorum videre poſſent, & ipſum addiſcere. Sed milites illi ſic bene armati ſe ipſos nolebant interficere, ſed mutuo ſe exhortantes, viriliter in barbaros illos proſilierunt, & XXX. de potioribus interficientes, pariter cum illis occubuerunt. Plures etiam de aliis graviter vulnerati fuerunt. Hi Tarthari tantum terrorem ſuis exercitibus ſic provincias pervagantes Chriſtianis incuſſerunt, ut Papa ad inſtantiam Regis Ungariæ, Ducum Auſtriæ & Carinthiæ generalem daret indulgentiam Terræ Sanctæ omnibus, contra ipſos ire, & cum ipſis confligere volentibus. Apud Cremonam orta tempeſtate maxima ſecundum Egghardum, cecidit lapis grandis, in quo crucifixi imago erat impreſſa, deſuperque exaratum erat literis aureis Jeſus Nazarenus Rex Judæorum. Cecidit autem in Monaſterio S. Gabrielis. Quo lapide in aqua poſito, inunxerunt Monachi oculos aqua illa Fratris cœcutientis, & mox clare vidit. Plures etiam alii infirmi aqua illa curati ſunt. Duo milia mulierum exierunt de Aſeron civitate Turcorum, ſecundum Vincentium, ad balnea, quæ per tres leucas ab urbe illa diſtabant. Cum ergo in balneis eſſent, venit exercitus Tartharorum, qui inimici Turcorum erant, repente ſuper eas. Quæ videntes, ſe non poſſe effugere, cogitaverunt, ut ſe Bayoneo totoque exercitui ſuo perpetuæ ſervituti offerrent. Venientes ergo ei obviam in lyris & tympanis, & aliis diverſis inſtrumentis muſicis, quæ plures de eis ſecum tulerant, cantabant coram Bayoneo Principe Tartharorum & Batho Duce eorum, & ſe ſibi & exercitui obtulerunt ad voluntatem. Sed nec ſic animi eorum mitigati ſunt, ſed mox omnes illas mulieres ibidem interfecerunt. Iſtud autem malum in præcedenti potius anno ponendum eſt.

Triceſimo primo anno Frederici, qui eſt Domini MCCXLVI. Lodowico Rege Francorum ægrotante circa feſtum Luciæ, ſecundum Vincentium, apud Pontizaram anima illius alienata eſt a corporeis ſenſibus, & tam vehementer rapta, ut a multis æſtimaretur mortuus. Cum vero ab illa ecſtaſi ad ſe reverteretur, crucem protinus pro peregrinatione transmarina petiit & accepit. Interim vero Soldanus Babyloniæ invitavit Coraſminos, & conduxit eos, ut irent in Regnum Jeroſolymitanum, pugnaturi contra Chriſtianos. Qui venientes in ipſum Regnum, vicerunt Chriſtianos ante Gazam urbem magnam, & multum populum Domini, eo permittente, ſtraverunt, peccatis forte eorum vel noſtris exigentibus. Et inde procedentes, civitati ſanctæ Jeruſalem gravamina intulerunt, multos Chriſtianos inibi inventos perimentes. Propter quod Odo Tuſculanus Epiſcopus Cardinalis miſſus ab Innocentio Papa in Franciam, multos Principes exhortatione ſua ad crucis ſignaculum ſubeundum animavit, & ad transfretandum cum Ludowico Rege excitavit. Apud Avinionem urbem paſſus eſt Frater Wilhelmus Ordinis Prædicatorum mortem ab hæreticis, & duo alii Fratres ejuſdem Ordinis cum eo, puta Bernhardus de Rupe forti & Garſianus de Aura. Quidam Turcus cupiens effici Rex, ſecundum Vincentium, compulit matrem ſuam ad hoc, ut ipſum diceret, illegitimum fratrem Regis Turcorum protunc viventis, in facie Nobilium terræ. Et cum mater ſua hoc dixiſſet, ait Turcus ille Cotherinus nomine; Ex quo auditis me fratrem Regis, conſulo, ut me in Regem acceptetis, & ego vobis & regno proficuus ero. Allecti illi promiſſionibus illius, conſenſerunt ſibi, ipſum in Regem ſublimantes. Qui tranſiens de civitate ad civitatem, cepit eas in deditionem. Cumque hanc fatuitatem per IIII. menſes jam exercuiſſet, & cum XXM armatorum jam equitaret, venit ad caſtrum Ixonium nomine, quod caput erat caſtrorum & urbium Regni; ubi mandans intromitti, ſtatim introductus eſt, & captus, & mox patibulo affixus eſt.

Triceſimo ſecundo Frederici, qui eſt Domini MCXLVII. Tarthari iterum Turcos bello aggrediuntur, rupto fœdere, quod alias ſimul pepigerant, ut ſupra patuit anno Frederici XXVIII. ſecundum Vincentium, & totam terram eorum usque ad Iconium civitatem Regiam devaſtant. Soldanus vero Turcorum, relictis tentoriis fugere cœpit præ formidine. Habuit autem Soldanus iſte bigas XL. oneratas armis & loricis, habebatque circiter tria milia ſummariorum (ſaumariorum) ſupellectilibus ſuis oneratorum: Camelos quoque XXX. habuit bizanciis aureis ſpiſſis & latis ad palmæ latitudi-

tudinem onuſtos, quorum unusquisque valebat C. bizancios communes. Habebat inſuper CCC. ſummarios Soldanis oneratos, quorum quilibet portabat XLM. Soldanorum. Habebat etiam tres ſcalas, in quarum una erant ſex gradus, in ſecunda quatuor, & in tertia tres; erantque duæ primæ argenteæ, tertia vero aurea. Porro vas argenteum, de quo bibebat Soldanus vinum cum ſuis militibus, erat magnitudinis duorum modiorum, & amplius. Vaſa quoque aurea & argentea diverſimode fabricata ibi erant in multitudine tanta, quod implebatur ex eis domus una. Fertur autem, quod theſaurus Imperatoris Græcorum Emanuelis perditus ibidem, mille curribus auro & argento oneratis abductus eſt. Habuit quoque Soldanus ſæpe dictus in exercitu ſuo XLM. lancearum quarum cuſpides erant ex auro puro. Dominus Johannes Epiſcopus Lubicenſis obiit, ſecundum Chronicas ejusdem, & electus eſt in locum ejus Frater Johannes Lector Ordinis Minorum. Hic autem Frater Johannes non eſt electus ſtatim poſt mortem prædicti Johannis Epiſcopi defuncti, ſed poſt ſex integros annos, in quibus Canonici concordare non poterant in ſua electione, uno non favente alteri honorem, primo eſt electus dictus Frater in Antiſtitem dictæ Eccleſiæ. Interim autem Dominus Albertus Epiſcopus Rigenſis tutor extitit Eccleſiæ Lubicenſis, reſidens in hoc loco. Monachi Ordinis S. Benedicti in Monaſterio S. Johannis Evangeliſtæ urbis Lubicanæ degentes, ſecundum Chronicam ejusdem, monaſterium ſuum pariter & civitatem deſeruerunt, & in terra Wagirorum novum cœnobium fundaverunt, quod Ciſmariam nuncupaverunt. Cauſa autem receſſus illorum fuit diſcordia inter Abbatem & Conſulatum habita, quæ ſedari aliter non poterat. Locum autem deſolatum dicti Monaſterii intraverunt Sanctimoniales Ciſtertienſis Ordinis de conſenſu Abbatis & Fratrum ſuorum.

Triceſimo tertio anno Frederici, qui eſt Domini MCCXLVIII. Adolfus Comes Holtzatiæ Frater Minor factus, ſecundum Chronicam Lubicenſem, venit de curia Romana, & diſpenſationem a Papa Innocentio obtentam ſecum deferens, ordinatus eſt Sacerdos, & primam ſuam miſſam celebravit in conventu Hammeburgenſi Ordinis ante dicti cum magna ſolennitate & concurſu Nobilium & vulgarium. S. Edmundus Canthuarienſis Archiepiſcopus canonizatur apud Lugdunum ab Innocentio Papa Regni Francorum. Pro eodem tempore Innocentius Papa fecit Cardinales Magiſtrum Odonem Cancellarium Pariſienſem & Fratrem Hugonem Provincialem Franciæ Ordinis Fratrum Prædicatorum. Hic Hugo primus Cardinalis fuit de illo Ordine aſſumtus, & fuit primus Poſtillator, qui totam Bibliam egregie & magiſtraliter poſtillavit, ita etiam quod ſecundum Eccleſia adhuc non habuerit. Plures etiam alios libros hic Doctor compoſuit Scholaſticæ diſciplinæ perutiles, ac ſuper quatuor libros Sententiarum pulcerrime ſcripſit. Prœlium maximum commiſſum eſt inter Regem Ungariæ & Ducem Auſtriæ, ſecundum Vincentium, & Rex Ungariæ obtinens triumphum, interfecit Ducem & omnes Nobiles illius Ducatus, & dominium hoc jure belli devolutum eſt ad Regnum Ungariæ. Unde Metriſta quidam ait:

Anno milleno, centeno, terque triceno,
His quinquagena ſi miſces, oc bene diſces,
Auſtria quod tota ſit Principibus viduata,
Terraque cornuto diſcet ſervire tributo.

Gherardus & Johannes, filii Adolfi Comitis facti Frater Ordinis Minorum, revertentes de Studio Pariſienſi cum Magiſtro eorum Hermanno magno Philoſopho, ſecundum Chronicam Lubicenſem, fecerunt ipſum Plebanum in Sancto Portu, id eſt Hilghenhavene. Papa Innocentius poſt magnum & longum tractatum habitum cum Frederico Imperatore de pace Eccleſiæ, ſecundum Vincentium, dum ipſius contumaciam pertinacem vidiſſet, occulte Januenſium auxilio pervenit Lugdunum. Ubi celebrans Concilium generale cum Cardinalibus & ſacro Prælatorum conventu ſuper criminibus & exceſſibus gravibus Frederici Imperatoris, ipſum in die lunæ ante feſtum B. Mariæ Magdalenæ, omni dignitate privavit, & omnes ſibi ſubjectos a fidelitate ſua abſolvit, & cum juramentis pro tali fidelitate ſervanda emiſſis ſub quacunque forma diſpenſavit, ſtrictiſſime prohibens, ne quisquam dicto Frederico tanquam Imperatori vel Regi aliqualiter obediat, aut ei auxilium aut favorem præſtet, contrarium vero facientem ſubjecit anathemati & maledictioni perpetuæ. Inſuper Principibus Teuthoniæ, ad quos de jure ſpectat Regis Romanorum movi electio, dedit liberam eligendi poteſtatem, mandans, ut quantocius ad eam procederent, quia Imperatorem in præſentiarum non haberent. Iſtius tam acuti & ſerioſi proceſſus contra Fredericum fuit multiplex cauſa, ut ex Chronicis Francorum colligitur. Prima eſt, quia fidelitatem & juramentum, quod Eccleſiæ fecerat propter Regnum Siciliæ ſibi conceſſum, & propter promotionem ad Imperium temerarie violavit, imo eos, qui homagium & fidelitatem Eccleſiæ fecerant, abſolvit, & fecit dejerare, & eos ſibi fidelitatis ſacramentum præſtare. Secunda fuit, quia pacem inter ſe & Eccleſiam factam & juramentis ſuis firmatam violavit, pluribus non erubeſcens perjuriis irretiri. Forma autem pacis & concordiæ fuit hæc: Quod remitteret omnem offenſam Teuthonicis & Siculis ac aliis quibuscunque, qui contra ipſum Eccleſiæ adhæſiſſent. Item quod non impediret, quin poſtulationes, electiones & confirmationes Eccleſiarum aut Monaſteriorum per Imperium & Regnum libere fierent ſecundum ſtatuta Concilii generalis. Item quod tallyæ & collectæ perſonis Eccleſiaſticis & rebus earum deinceps non imponerentur. Item quod perſona Eccleſiaſtica de cætero civili vel criminali cauſa non conveniretur coram judice ſeculari, niſi ſuper feodo, quod civiliter haberetur.

retur. Item quod Templariis & Hoſpitalariis & aliis perſonis Eccleſiaſticis de damnis, ipſis per ſe vel ſuos irrogatis ſatisfaceret competenter. Sed omnium iſtorum nullum penitus ſervavit, quia de dictis hominibus & Nobiles & ignobiles quamplures cum uxoribus & filiis eorum captivavit, & bonis omnibus ſpoliavit, & terras Eccleſiæ impudenter invaſit. Item ipſo procurante XL. vel plures ſedes Archiepiſcopales, Epiſcopales & Abbatiæ aliæque Eccleſiæ in Regno & Imperio usque ad dictum Concilium vacaverunt in grave earum præjudicium & periculum animarum, in quibus non ſolum poſſeſſiones, prout voluit, fecit occupari, ſed etiam calices, cruces, thuribula & alios theſauros ſacros ad pannos ſericos fecit auferi velut cultus nominis divini contemtor. Item Clerici collectis & talliis affligebantur, & nedum ad judicium ſeculare trahebantur, ſed etiam, ut aſſerebatur, ſubire duellum cogebantur, incarcerabantur, occidebantur, & in patibulis in opprobrium clericalis Ordinis cruciabantur. Templariis etiam & aliis in nullo ſatisfecit. Tertia cauſa eſt: ſacrilegium quoddam, quod perpetraverat, emendare recuſavit. Nam cum Oddo Portuenſis Epiſcopus & Jacobus Peneſtrinus Epiſcopus Cardinales & Apoſtolicæ ſedis legati, ac quamplures Eccleſiarum Prælati & Clerici tam religioſi quam ſeculares irent ad Papam pro Concilio celebrando, quod poſt idem Fredericus juſſerat convocari, ipſos in mari circa Piſas capi fecit, quibusdam eorum ſubmerſis & nonnullis interemtis, aliis hoſtiliter fugatis, & bonis eorum privatis, & de loco ad locum in Regno Siciliæ opprobrioſe deductis, & ibidem diris carceribus cruciatis. Quarta cauſa fuit pravitas hæretica, de qua argumentis efficacibus non immerito ſuſpectus habebatur, primo quia excommunicatus per dictos duos legatos & per Gregorium Papam contemnens fecit ſibi divina profanari, conſtanter affirmans præfati Papæ ſententiam non vereri, & ſententias, quas ipſe, contemtis clavibus Eccleſiæ contemſerat, cogebat alios non ſervare. Et ſic illud privilegium Eccleſiæ a Domino Jeſu traditum, quodcunque ligaveris, etiam ipſi Eccleſiæ vel diminuere aut auferre ſatagebat, quod eſt hæreticum, ut patet in Decretis XXII. Di. c. Omnes. Secundo quia Sarracenis conjunctus erat amicitia, ipſorumque ritus amplectebatur. Uxoribus etiam, quas habebat ſucceſſive, more Sarracenorum eunuchos caſtrari fecerat, & pro cuſtodia deputabat: Quod quoque execrabilius eſt, cum eſſet in partibus transmarinis, facta compoſitione cum Soldano Babyloniæ, cui nomen Mahumeth, in domo Domini diebus & noctibus permiſerat publice proclamari nomen Dei Sarracenorum Mahumeth. Vaſthaſio etiam Eccleſiæ inimico & excommunicato filiam ſuam tradiderat in uxorem. Pluraque alia commiſerat nefanda, in quibus incorrigibilis & religionis inimicus apparebat. Eodem anno procuravit Innocentius Papa Henricum Lantgravium Thuringiæ eligi in Regem Romanorum. Lodowicus Rex Francorum arripiens iter Jeroſolymitanum, ſecundum Vincentium, venit in Regnum Cypri, & ibidem hyemavit. Rex vero Cypri cum omnibus Nobilibus & Prælatis Regni ſui ſignum crucis aſſumens, juravit, ſe cum Rege Francorum profecturum contra Sarracenos. Ivit etiam cum Lodowico Rege, Oddo Epiſcopus Tuſculanus Cardinalis & Apoſtolicæ Sedis legatus. Cum autem Terram Sanctam intrarent Chriſtiani, fugerunt Pagani de Damiata urbe, & Chriſtiani mox eam ceperunt die VIII. poſt feſtum S. Trinitatis. Fuerunt etiam in hac expeditione cum Rege Franciæ & Cypri Robertus Comes Atrebatenſis & Karolus Comes Andegavenſis, & multi Epiſcopi & Barones Regni Francorum. Capta ergo Damiata urbe, proceſſit Lodowicus Rex cum Rege Cypri & aliis Principibus contra Sarracenos, qui in Maſſagora civitate Ægypti convenerant. Cum autem Chriſtianorum exercitus tranſire deberet vadum cujusdam fluminis, Pagani cum arcubus & baliſtis cæteriſque inſtrumentis bellicis tranſitum occupaverunt. Sed glorioſus Deus ſervis ſuis aſſiſtens, deduxit eos per compendium viæ, ne in manus inciderent impiorum. Pervenientes autem ad civitatem prædictam, innumerum populum congregatum invenerunt, cum quo Chriſtiani in nomine Domini congreſſum facientes, ultra VIIIM. de Sarracenis proſtraverunt, & urbem expugnando plures captivaverunt. Habita ergo urbe Maſſagora, plures Chriſtiani ſpoliis & deprædationibus vacantes, dimiſſo exercitu ſuo, ad opida circumjacentia accelerarunt, ut ea devaſtarent & ſpoliarent. Super quos Pagani irruentes, qui in inſidiis latuerant, multos occiderunt & captivaverunt. In his diebus mortuus eſt Soldanus Babyloniæ, & reliquit poſt ſe filium. Qui patre defuncto, de partibus orientalibus maximum exercitum adducens, cœpit prœliari contra Chriſtianos. Lodowicus autem Rex Francorum videns fortitudinem hoſtium, retroceſſit cum ſuis, in urbe Damiata ſe ſalvare intendens. Sed Sarracenorum multitudo ipſum perſequens, cepit ipſum cum duobus Comitibus ſuis & aliis multis Nobilibus. Quibus in vinculis conjectis, Rex Cypri cum cæteris, qui evaſerant, colloquia amicabilia cum filio Soldani defuncti fieri procuravit, in quibus concludebatur, quod pro redemtione Regis Francorum & omnium ſuorum captivorum Damiata urbs reddi deberet Soldano libera, & XIIM. Bizantiorum ſubrogari eidem, & ſic libertati reſtitui. Quæ cum ſigillata & laudata fuiſſent ab utraque parte, populus vulgaris Sarracenorum diſſentiens & reclamans Soldanum furibundus interfecit, captivos vero Chriſtianos, qui in Deum ſuum Mahumeth credere promittebant & fidem Chriſtianam deſerere, ſervituti ſuæ ſubjiciebant, qui vero hoc facere contemnebant, gladiis perforabant, exceptis Principibus & paucis Nobilibus, quos exactionabant ſecundum eorum ſtatum & facultatem, & abire ſinebant numero fere quingentos de XIIM.

De Henrico Rege Romanorum.

Henricus Raſpe Lantgravius Thuringiæ regnare cœpit anno mundi VMCCVIII. Olympiadis CCCCXCVI. anno quarto, urbis conditæ MDCCCCXCIX. Domini vero MCCXLVIII. & duobus annis regnavit, ſecundum Martinum. Hic Rex electus eſt a duobus Archepiſcopis Moguntino ſcilicet & Colonienſi, approbante eorum electionem Innocentio Papa. Hic Raſpe fuit cognominatus, pro eo quod Raſpenberg caſtrum fundaverat. Ipſe autem in ſangvine proprio ſuffocatus interiit, & caruit benedictione Imperiali, unde in numero Imperatorum ponendus non eſt, ſed ſolum Regum Romanorum.

Primo anno Henrici, qui eſt Domini MCCXLIX. Innocentius Papa prædicari fecit crucem contra Conradum Frederici II. Imperatoris deſtituti filium circa fines Franciæ & Theutoniæ, ut eo promtius homines irent contra ipſum in auxilium Henrici Regis Romanorum. Innocentius Papa miſit quendam Anſchelinum Fratrem Ordinis Prædicatorum, ſecundum Vincentium, cum tribus aliis Fratribus, puta Simone de S. Quintino ejuſdem Ordinis, Johanne de Plano Carpino & Benedicto Polono Ordinis Fratrum Minorum, cum literis Apoſtolicis ad exercitum Tartharorum, qui protunc fuit in Perſide diſtante ab Acon ſive Akron ad XLVIII. vel amplius diætas. In hujusmodi autem literis Papa hortabatur Tartharos, ut ab hominum ſtrage deſiſterent, & fidei veritatem reciperent. Fratres autem præfati iter ſanctum arripientes, tandem cum maximis laboribus ad exercitum Tartharorum pervenerunt, cujus Princeps Bayotni vocabatur. Audiens autem Bayotni in tentoriis ſedens in veſtimento deaurato advenisse Fratres, miſit ad eos de Baronibus ſuis quosdam cum interpretibus de Græcis & Latinis, ut interrogarent eos, cujus nuncii eſſent. Quibus Frater Aſchelinus tanquam principalis legatus reſpondit: Ego ſum Domini Papæ nuncius, qui apud Chriſtianos dignitate major eſt omni homine mortali. In hoc verbo illi multum ſcandalizati & indignati dixerunt: Numquid non ſcit Papa tuus, quod Cham eſt Dei filius, & quod Bayotni eſt ejus Princeps. Quibus reſpondit Frater: Quis ſit Chaam, quis Bayotni, Dominus Papa neſcit, nec eorum nomina unquam audivit. Sed hoc a pluribus audivit, quod gens quædam, quæ Tartharorum dicitur, de finibus orientalibus jam dudum exivit, & plures regiones dominio ſuo ſubjugavit, ac nulli parcens hominum conditioni, infinitam multitudinem ſtravit. De qua ſtrage ipſum multum dolens, & maxime de Chriſtianorum cæde, & ideo de conſilio Fratrum ſuorum Cardinalium miſit nos ad Principem exercitus Tartharorum, exhortans ipſum & omnes alios, qui ei obediunt, ut amplius ab hominum interfectione, & maxime Chriſtianorum ceſſent, ac de perpetratis flagitiis pœniteant, prout tenor literarum ſuarum plene manifeſtat legentibus. Rogamus ergo eum per vos, ut Domini Papæ literas recipiat, & viſo illarum tenore, per ſuas literas vel per nuncium vel ſaltem de ſolo verbo per me Domino Papæ reſpondeat. His itaque dictis, Barones prædicti ad ſuum dominum ſunt reverſi, & verba Fratris quoad omnia puncta ei retulerunt. Cumque quaſi per unius horæ ſpatium in tentoriis Tartharorum Barones perduraſſent, tandem mutatis veſtibus ad Fratres redeuntes dixerunt: Si vultis faciem Domini noſtri videre, & ei Domini veſtri literas præſentare, oportet, ut eum adoretis tanquam filium Dei regnantem ſuper terram terna genuflexione. Quod cum Fratres facere omnino renuerent, ſed dicerent, ſe velle ei reverentiam facere tanquam terrarum Principi capite inclinato & caputio depoſito propter bonum pacis, licet talis reverentia Pagano non ſit exhibenda ſaltem a Dei Sacerdotibus & Chriſtianis. Cumque Barones reſponſa Fratrum audiſſent, indignati valde, ad dominum ſuum ſunt reverſi, & Fratres tanquam rebelles & læſæ Majeſtatis reos accuſaverunt. Batyoni autem hæc audiens, ſententiam decollationis contra eos tulit, quam utique executioni mandaſſet, niſi Deus aliter de ſervis ſuis ordinaſſet. Nam una de uxoribus Batyoni veniens, hoc fieri omnibus modis diſſvaſit, eo quod & nunciis ſuis conſimile contingere aſſereret, ad quascunque terras eos in futurum miſſurus eſſet. Cujus perſvaſione prudenti mitigatus Princeps ſententiam latam mutavit, & iterum mittens Barones cum ſcribis, notariis & interpretibus, fecit literas Domini Papæ ad idioma Tartharicum transferri & eſcribi. Quibus literis intellectis, mox Domino Papæ reſcribens, tales fieri fecit literas: Diſpoſitione divina ipſius Chaam transmiſſum verbum Batyoni. Papa ita ſcias, tui nuncii venerunt, & tuas literas ad nos detulerunt, in quibus taliter ſcripſeras: Homines multos occiditis & interimitis ac perditis. Præceptum Dei ſtabile & ſtatutum ejus, qui totius orbis faciem continet, ad nos tale eſt: Quicunque ſtatutum meum audierit, ſuper propriam terram & patrimonium ſuum ſedeat; qui autem præceptum & ſtatutum meum non audierit, ſed irritum ipſum fecerit, deleatur & perdatur. Nunc ſuper hæc iſtud ſtatutum vobis transmittimus. Si vultis ſuper terram veſtram & patrimonium veſtrum ſedere, oportet, ut tu Papa in propria perſona ad nos venias, & ad eum, qui totius orbis faciem continet, accedas. Si vero præceptum Dei noſtri ſtabile non audieris, iram ipſius tibi theſaurizabis. Reſponſum hujus præcepti & tranſcripti cito ad nos remittas, & ſi venire volueris aut inimicus manere, ſignifices. Iſtud præceptum in manu Aybeg & per manus Sargis. His literis receptis, Frater Aſchelinus cum ſociis ſuis in magnis periculis & laboribus ad Papam Innocentium eſt reverſus. Apud Iconium in quodam Palatio crux quædam erat ſculpta, ſecundum Vincentium, quidam autem joculator ibidem coram omnibus cum urſo luſit; urſus vero, levato crure, ſupra illam crucem minxit, & ſtatim omnibus videntibus exſpiravit. Cum autem

tem Sarracenus quidam hoc videret, & attenderet, Chriſtianos de hoc gaudere, ac Deum de illo miraculo benedicere, doluit, & indignatus, crucem contemtibiliter manu ſua percuſſit. Quo facto, mox manus ejus cum toto brachio exaruit. Alius quoque Sarracenus a potatione ſurgens & illam Chriſtianorum benedictionem parvi pendens, in contemtum Chriſtianitatis ſuper crucem mingere diſpoſuit, ſed ſubitanea morte præventus periit. Abel Dux de Sleswic venit cum Teuthonicis in Füne terram Danorum, ſecundum Chronicam eorundem, & igne ſuccendens opidum Odenze, incineravit ipſum, & plures villas gladio vaſtavit, Erikus autem Rex Danorum fratris fugiens furiam, aſcendit caſtrum Swyneburg. Erikus Rex Sveorum obiit in Gotlandia, ſecundum Chronicam Lubicenſem, propter cujus mortem populares Regni ruſticum quendam ſibi præfecerunt in Regem. Qui Regnum acceptans, plures Nobiles occidit, ſcribens ſe pro Duce Sveorum, & non pro Rege. Hic plura privilegia Lubicenſibus contulit & mercatoribus Teuthonicis in Regno ſuo negotiantibus.

Secundo anno Henrici, qui eſt Domini MCCL. Erikus Rex Danorum, ſecundum Chronicam Danorum, contra Lubicanam urbem ſe erigens, damna perplura illi civitati intulit, mercatores quosdam in Scania captivando, ſicut a patre ſuo Woldemaro factum audiverat, & alios in mari ſpoliando. Cives vero urbis ante dictæ quarundam civitatum freti auxilio, naves armatorum multitudine onuſtas plures & magnas verſus opidum Copenhaven direxerunt, & expugnantes tam opidum quam caſtrum ceperunt, & ad ſolum usque deſtruxerunt, cum magna præda Lubeke revertentes. Fredericus II. poſt ſuam depoſitionem ab Imperio, ſecundum Egghardum, cum inter ceteras civitates Lombardiæ urbem Parmam tanquam ſibi magis exoſam forti manu vallaſſet, & a legato Domini Papæ & a Parmenſibus viriliter perſequeretur, tandem victus eſt ab eisdem: Qui amiſſis theſauris & aliis rebus ſuis, in Apuliam rediens, ibidem in infirmitatem cecidit gravem, & ſine pœnitentia ac Sacramentis Eccleſiaſticis in anathematis vinculo eſt defunctus. In qua infirmitate poſitus, Manfredus filius ejus concubinarius Regnum Siciliæ ambiens & theſaurum ejus uno Secretario Regis conſcio, timens, ne convaleſceret, cervicali ſuper faciem poſito ſuffocavit eum. Et ſic per tale nefas Regnum obtinuit, quousque dum Karolus frater Regis Franciæ tunc Comes Provinciæ per Urbanum IV. vocatus, & ſub Clemente IV. veniens, ipſum Manfredum regno & vita privavit. Poſt mortem vero dicti Frederici in duas partes Electores Imperii ſe dividentes, quidam Regem Caſtellæ & quidam Comitem Cornubiæ fratrem Regis Angliæ in Regem Romanorum elegerunt. Henricus Rex Romanorum de Lantgravio Thuringiæ Rex factus, ſecundum Vincentium, defunctus eſt, in cujus locum per ordinationem Innocentii Papæ Wilhelmus Comes Hollandiæ in Regem Romanorum eſt electus.

De Wilhelmo Rege Romanorum.

Wilhelmus Comes Hollandiæ regnare cœpit anno mundi VMCCX. Olympiadis CCCCXCIX. anno primo, Urbis conditæ IIMI. Domini vero MCCL. & VII. annis regnavit. Hic in Miſſya eſt electus feria V. poſt feſtum Michaëlis, ſecundum Vincentium, & a Wilhelmo Epiſcopo Sabinenſi Cardinali coronatus. Sed propter inſolitam coronationem multi Principes ipſum Regem nominare dedignabantur. Cives quidem Aquisgrani ipſum recipere recuſabant, Frederico depoſito, fidem ſervare volentes. Propter quod Papa crucem contra civitatem dictam prædicari fecit. Eodem tempore Henricus frater Comitis Gelriæ in favorem Wilhelmi Regis, cujus ſororis filius ipſe erat, factus eſt Leodienſis Epiſcopus, & cum Rege fuit in obſidione Aquisgrani. Caruit autem Wilhelmus Rex benedictione Imperiali, & in numero Imperatorum non ponitur.

Primo anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLI. Erikus Rex Danorum venit in Sleswik ad Abel fratrem ſuum Ducem de Sleswic, ſecundum Chronicam Danorum, nihil mali ſuſpicans, eo quod anno præcedenti diſcordia eorum ſopita fuerat. Exiſtens ergo in ſolatiis, & ludens in Schako cum Hermanno Kerkwerder milite, captus eſt per Lagonem militem in nocte S. Laurentii ex ordinatione Abel Ducis. Quem prædictus Lago in parva navi vexit in aquam Sly, & ibidem decollatum dimerſit in profundum, Abel vero extincto fratre ſuo Eriko Rege, intravit Daciam, ubi electus in Regem, coronatus eſt in die omnium Sanctorum cum Mechtilde uxore ſua. Miles autem ille Lago, Erici Regis interfector non audens diutius morari in Ducatu Sleswicenſi, tulit ſubſtantiam ſuam, & ſe tranſtulit in opidum Kil terræ Holtzatorum. Una ergo dierum idem Lago ludens ad aleam rixari cœpit cum ſocio ſuo. Qui pugionem extrahens, ipſum transfodit, facinoris ſui talionem in ipſum retorquens. Hermannus etiam Kerkwerder miles, qui cum Eriko Rege luſerat ad Schakos, & proditionis forte conſcius fuerat, a foſſoribus & ruſticis interemtus eſt. Fernando Rege Caſtellæ Tholoſæ exiſtente, ſecundum Vincentium, quidam Judæus volens locare vitem quandam in terram, reperit in quodam antro profundo libellum in aſſeribus ligatum, quantitatem unius Pſalterii tenentem. In hoc quidem libro facta fuit mentio de tribus mundi ætatibus, quarum tertia ad tempora Antichriſti foret duratura. De hac ætate ibidem ſcriptum erat ſic: In principio ætatis tertiæ naſcetur Jeſus Chriſtus unigenitus Dei filius ex Maria Virgine, & liberabit mundum morte ſua pretioſa. Hanc Scripturam cum Judæus ille legiſſet, mox cum omni familia ſua cucurrit, & ſe baptizari fecit. Wilhelmus Rex Romanorum, ſecundum Wilhelmum, duxit in uxorem filiam Ottonis Ducis de Brunswic

wic Helenam nomine, quorum nuptiæ celebratæ ſunt in Brunſwic. In quarum nuptiarum prima nocte, corruit palatium incendio conſumtum, de cujus conflagrationis periculo vix Rex cum Regina evaſit. Duo autem ſartores in conſuendis Regalibus veſtibus occupati incendio illo perierunt, & corona Regalis cum multis clenodiis igne conſumta eſt. Palatium autem iſtud ſitum erat apud Eccleſiam S. Blaſii, ubi & in præſentiarum ſimile locatum eſt juxta leonem æreum, quem Henricus Leo erexerat in memoriam perpetuam nominis ſui. Erico Danorum Regi hoc anno interfecto, ante ſuam necem in lecto quieſcenti, ſecundum Egghardum, apparuit per viſum S. Wenzlaus Martyr Dux quondam Bohemorum, & quod ſuæ mortis genere mori deberet, ſibi inſinuavit, ac ut ſibi Monaſterium conſtrueret, injunxit. Qui juſſa perficiens, cœpit ad honorem S. Martyris in Revalia urbe terræ Eſtlandiæ Monaſterium fundare Ordinis Ciſtertienſis magnarum poſſeſſionum, ſed antequam conſummaret cœnobium, occiſus eſt ſecundum revelationem S. Martyris. In Burgundia per terram ſolutam a montibus, ſecundum Vincentium, circiter VM. hominum ſuffocati ſunt. Nam ingens mons ab aliis ſe dividens per plura miliaria cujusdam vallis tranſiens, ad alios montes acceſſit, in valle omnes villas terra & lapidibus operiendo. Eodem tempore & in Toleto Hiſpaniæ quidam Judæus, minuendo unam rupem pro vinea locanda & amplianda, in medio lapidis invenit concavitatem unam, nullam penitus diviſionem habentem neque ſciſſuram. Et in concavitate illa invenit unum librum quaſi folia lignea habentem; qui quidem liber tribus linguis ſcriptus, puta Hebraica, Græca & Latina, tantum de litera habebat, quantum unum Pſalterium, & loquebatur de triplici mundo ab Adam usque ad Antichriſtum duraturo, proprietatem hominum cujuslibet mundi exprimendo. Principium vero tertii libri poſuit de Chriſto ſic: In tertio mundo Filius Dei naſcetur ex Maria Virgine, & pro hominum ſalute patietur. Quod legens Judæus, mox cum tota domo ſua baptizatus eſt. Media pars urbis Lubicanæ terræ Wagirorum incinerata eſt in die Sancti Barnabæ Apoſtoli, ſecundum Chronicam ejusdem, & ex illa die ſtatutum eſt a Conſulatu, ut, qui domum aliquam reformare vel novam ædificare vellet, non de luto, ſed de lateribus ipſam faceret. Et ſic civitas Lubicana antea lutea facta eſt lateritia.

Secundo anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLII. Frater Petrus Veronenſis, Prior Conventus Cumanenſis Ordinis Prædicatorum, ſecundum Vincentium, occiditur pro fide Catholica, & Martyr conſecratur. Hujus S. Martyris epitaphium Albertus Magnus componens, in ipſius ſepulcro ſculpi fecit tale:

Præco, lucerna, pugil Chriſti, mundi fideique
Hic ſilet, hic tegitur, jacet hic mactatus inique.

Hic a Domino Innocentio IIII. Papa miſſus contra hæreticos, ab ipſis Sabbato in Albis interficitur. Eodem vero anno Dominica prima Quadrageſimæ ſequentis fuit per eundem Papam Catalogo Sanctorum aſcriptus, feſtum vero ejus mutatum fuit propter celebritatem Dominicæ Reſurrectionis, quæ ut ſæpius pro tunc occurrit puta Nonis Aprilis, & inſtitutum eſt celebrari KL. Maji. Paſſus eſt etiam cum eo ſocius ſuus Frater Dominicus, qui ibidem letaliter vulneratus, V. die cœlum penetravit ſangvine laureatus. Cum autem B. Petrus adhuc vivens quendam hæreticum in urbe Cumana convertiſſet, & ille per alios hæreticos iterum fuiſſet ſeductus & relapſus, accidit, ut S. Petrus ipſum viſitaret. Qui reſpuens ejus conſortium, domum ſuam ſibi interdixit. A quo cum Petrus cauſam quæreret, dixit ſeductus: Decepiſti me verbis tuis fallacibus. Ad quem Petrus: Quomodo tibi conſtat, quod te deceperim. Reſpondit hæreticus: Fratres mei duxerunt me ad quoddam templum miræ altitudinis & pulcritudinis, in quo vidi Chriſtum & ejus matrem cum tota cœleſti curia in cathedris ſedere aureis, a quibus ſum miſericordiam conſecutus, & a quibus audivi, quod tu falſa doces. Cui Petrus ait: Si iſta vera ſunt, & hæc cum tuis poteris & mihi oſtendere, adhærebo & ego tuis, & quæ prædicavi, revocabo. Quod verbum hæreticus detulit ad ſuos complices. Et gaviſi valde, craſtinum diem ſtatuerunt, ut S. Petrum ad locum præfatum ducerent. Petrus autem mane conſurgens, miſſam celebravit, & duas hoſtias conſecrans, unam in miſſa ſumſit, & alteram in quadam pyxide reverenter depoſuit. Quam ſecum deferens ſub cappa, cum hæreticis ad locum ſpectaculi perrexit. Qui videns claritatem palatii, & fulgorem reſidentium in eo ac pulcritudinem aſſiſtentium, ſubriſit. Tunc illa, quæ ab hæreticis credebatur Mater Dei, dixit S. Petro: Cur maledicte Petre cum erroribus tuis decipis creatos & redemtos per filium meum? Cui Petrus: Quæ eſtis vos, quæ talia dicitis? Ego inquit, ſum Mater Dei, & hic eſt Jeſus Chriſtus filius, & hi ſunt Angeli ſervientes filio meo & mihi. Tunc S. Petrus extrahens Corpus Dominicum de pyxide, ait: Si vos eſtis Mater Dei, & hi Angeli veſtri, exhibete reverentiam filio veſtro, & ipſum adorate. Ecce verus Filius Dei & Filius Virginis Mariæ. Quo viſo, mox diabolica illa illuſio cum ſtrepitu maximo & clamore horribili evanuit, & invenerunt ſe omnes in loco fœtido & immundo conſtitutos. Quod videntes hæretici, relictis erroribus ſuis, ad veram fidem ſunt converſi. Ad inſtantiam Lodowici Regis Francorum magna pars S. Crucis a Conſtantinopoli Pariſius eſt tranſlata, ſecundum Wilhelmum. Hæc quidem Crucis delatio eſt facta per Lodowicum Regem, cum de captivitate reverteretur de partibus transmarinis, de qua ſupra dictum eſt. Henricus miles cognomento de Myldorpe, ſecundum Chronicam Lubicenſem, bellum geſſit cum Abel Rege Danorum in Selandia. Et victo-

victoriam Henricus obtinens, ſtragem maximam fecit de Danis; Rex vero collecto populo vindicare ſe volens, intravit Friſiam vicinam Dithmarſis, eo quod Friſones illi Henrico militi auxilio fuiſſent, & cum ipſis confligens, mox victus eſt ab illis & interfectus, & Chriſtoferus frater ejus Regnum Danorum eſt adeptus. Audiens autem Woldemarus filius Abel Regis, in Studio Bononiæ degens, patrem ſuum interfectum, Lombardiam reliquit, & veniens prope Coloniam, a vaſallis Archiepiſcopi Colonienſis capitur, & cuſtodiæ mancipatur. Hic poſtea redemtus per avunculum ſuum Johannem Comitem Holtzatorum, qui in eodem Studio ſecum ſteterat, ſolvit pro eo ſex milia marcarum argenti puri. Qui Woldemarus veniens in patriam, factus eſt Dux in Jutia per Chriſtoferum Regem in opido Koldinghen.

Tertio anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLIII. Urbis Sundenſis cives infeſti eſſe cœperunt Lubicenſibus, ſecundum Chronicam eorundem, & præjudiciales in multis. Quod valde ægre ferentes cives de Lubeke, & eorum præſumtionem ac proterviam a ſe removere ſatagentes, claſſem nauticam viris armatis & bellicis inſtrumentis copioſe oneratam eduxerunt, & mare tranſeuntes, urbem Sundenſem prædictam in Circipanorum terra ſitam obſidione gravi vallaverunt, & tandem eam expugnantes, virtute magna ceperunt, ſpoliaverunt, & gladiis ſuis innumeros peremerunt. Potiores vero cives & pecunioſos captivantes, ſecum Lubeke deduxerunt. In hoc autem bello & in pluribus aliis, in quibus contra Danos & alios eorum hoſtes dimicantes, victoria potiti ſunt Lubicenſes. Capitaneus & Dux exercitus eorum fuit ſtrenuus & victorioſus ille Burgimagiſter eorum Alexander de Soltwedele, qui probitate ſua & virtute hoc promeruit, ut ipſe ſimul cum fratre ſuo Arnoldo in Conſulatu ſederet, quod nec per antea nec in antea ullis duobus fratribus conceſſum eſt ibidem, nec juxta ſtatum prælibatæ urbis in perpetuum concedetur. In Hallis Sveviæ perfidiſſimi pullulaverunt hæretici, ſecundum Vincentium. Hi claves Eccleſiæ parvi pendentes, contra S. Eccleſiam in publicis ſtationibus latrabant ut canes. Bernhardus Epiſcopus de Padelbrunna obiit ſecundum Egghardum, cui ſucceſſit Dominus Symon de Lippia, cujus frater Hermannus electus fuit pro eodem tempore in Epiſcopum Monaſterienſem, pater vero eorum Bernhardus factus eſt Monachus in Corbeya, deinde factus eſt Abbas in eodem Monaſterio, & demum factus eſt Epiſcopus Mindenſis. Opinio vehemens ſuſcitata eſt in populo de Frederico II. Imp. deſtituto, quod adhuc viveret, & quod pluribus locutus eſſet in caſtro Kufhuſen nunc deſerto terræ Thuringiæ. Iſte Fredericus fuit ultimus Imperator de ſangvine Principum de Brunswic, quia poſt Conradum IIII. & Henricum VI. Imperatores, iſte obiit de progenie prædicta. Hic, inquam, Fredericus II. dicendus eſt magis vocalis quam realis ſive naturalis filius Henrici VI. Quod ſic patere poteſt. Nam idem Henricus VI. Conſtantiam duxit ſexagenariam in uxorem anno DN. MCLXXVI. Peperit autem Fredericum iſtum anno DN. MCXCV. puta anno ætatis ſuæ LXIX. Nolunt ergo quidam credere, Conſtantiam in tali ætate peperiſſe, & ob hoc creditur fallaciter introiſſe progeniem Principum de Brunſwic. Huc usque Frater Vincentius, Lector Conventus Januenſis Ordinis Prædicatorum Speculum ſuum Hiſtoriale produxit, prout patet ipſum Speculum intuenti. Iſte venerabilis Pater tria ſolennia fecit Specula puta Doctrinale, in quo fundamenta & nucleum poſuit omnium ſcientiarum in univerſali, incipiendo ab inferiori facultate puta Grammatica, & ulterius gradatim procedendo per ſingulas ſcientias usque ad Theologiam incluſive. Secundum, quod fecit, dicitur Naturale, in quo omne, quod naturalem concernit curſum rerum & earum notitiam luculenter edocet. Tertium intitulatur Hiſtoriale, in quo facta omnium Principum ſpiritualium & ſecularium aliarumque utriusque ſexus perſonarum acta deſcribit. Inſeruit etiam eidem libro diverſorum Doctorum flores & doctrinas notabiles ac paſſiones Sanctorum ſanctarumque perſonarum, propter quæ opera ipſius memoria glorioſa eſt in Dei Eccleſia. Wilhelmus Romanorum Rex ſolennem indixit curiam Principibus omnibus in Frankenford celebrandam, ſecundum Egghardum. Ad quam viſitandam cum ſe Otto Dux de Brunſwic diſponeret, præventus morte obiit in feſto SS. Primi & Feliciani anno vitæ ſuæ XLVIII. relinquens poſt ſe IIII. filios, puta Albertum, Johannem, Conradum & Ottonem. Albertus autem ſucceſſit patri in Ducatu Brunſwicenſi & Johannes in Ducatu Luneburgenſi, ſed Conradus factus eſt Epiſcopus Verdenſis & Otto Epiſcopus Hildenshemenſis. Gwido Comes Flandriæ & Fredericus Comes Barenſis, ſecundum Wilhelmum, devicti & capti ſunt in Selandia in die S. Odalrici; ubi etiam capti ſunt & occiſi circiter LXM. armatorum, Comes autem Barenſis ibidem amiſit oculum captus & tentus a Comite de Clivis.

Quarto anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLIV. Chriſtoferus Rex Danorum coronatur, ſecundum Chronicam Lubicenſem, in opido Yderſtad terræ ipſius.

De Alexandro IIII. PP. CLXXXIX.

Alexander Papa, natione Campanus ex patre Dominico, ſedit annis VIII. & menſe uno, ſecundum Martinum. Hic prius dictus Reynerus & poſtea Alexander, canonizavit Anagine S. Claram Ordinis S. Damiani & plures alios Sanctos & Sanctas catalogo Sanctorum ſociavit. Reprobavit etiam duos libellos valde peſtiferos Wilhelmi de S. Amore Canonici Beluacenſis, quorum unus tenuit, quod omnes Religioſi etiam Verbum Dei prædicantes & de eleemoſynis viventes ſalvari non poſſent. Alter vero aſſeruit inter cætera erronea, quod Ewangelium Chriſti & doctrina Novi Teſtamenti, ſicut nec Veteris, ad perfectionem neminem perducit, & quod

& quod evacuanda ſit poſt MCCLXIX. annos, & quod in LX. anno inchoari debeat doctrina Joachim, quam ipſe Ewangelium Æternum nominavit, totam perfectionem ſalvandorum illi attribuendo. Albertus Dux de Brunſwic, ſecundum Egghardum, reformavit caſtrum Hartesburg jam duabus vicibus deſtructum; hoc tamen promiſerat Gerardo Archiepiſcopo Bremenſi ſe nunquam reſtauraturum, eo quod ſtratæ communi eſſet onerosum, & ſui inhabitatores frequenter eſſe conſveverunt raptores, prout & in præſentiarum exiſtunt. Fredericus Razeburgenſis Epiſcopus diem clauſit extremum, ſecundum Obotritorum Chronicam, cui in ſedem ſucceſſit Odalricus de Bluchtere, vir magnæ probitatis. Johannes IV. Ordinis Prædicatorum Magiſter generalis natione Teuthonicus, antea Boſnenſis Epiſcopus terræ Ungariæ obiit. Hic electus erat in Magiſtrum in Capitulo Pariſienſi celebrato anno DN. MCCXLII. Qui exiſtens Provincialis Ungariæ factus eſt Epiſcopus Boſnenſis, ceſſit tamen Epiſcopatui ex diſpenſatione Papæ, & factus eſt Provincialis Lombardiæ, poſtea vero electus eſt in Magiſtrum, cui electioni renitens, defendit ſe Epiſcopali exemtione, ſed per privilegium Domini Gregorii Papæ, quod tunc Fratres propter hoc ipſum impetraverant, compulſus eſt officium ſuſcipere. Hic vir Dei plenus omni virtute fertur vivus & defunctus miraculis claruiſſe. Conradus Rex Siciliæ filius Frederici II. ut defuncto patre Regnum prædictum ſuſciperet, ſecundum Wilhelmum, per mare in Apuliam pervenit, & expugnata Neapoli urbe Regia, muros ejus funditus evertit, qui non diu poſt a medicis intoxicatus periit.

Quinto anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLV. Orta eſt nova ſecta hæreticorum, ſecundum Wilhelmum, & primo viſa eſt in urbe Pariſienſi. Hanc ſectam profeſſi nominabant ſe Paſtores, quorum non fuit numerus. Venerunt autem Pariſius, in principio ſe habentes ut viri ſancti, & ideo a laicis ſunt recepti & approbati in tantum, ut etiam cum ipſis contra fidem ſentirent. Dicebant enim, ſe habere autoritatem benedicendi, conſecrandi, baptizandi, ligandi & ſolvendi, & hanc autoritatem a Clericis tam inferioribus quam ſuperioribus eſſe ablatam aſſerebant. Et dum Clerus eorum erroribus reſiſtere vellet, irruerunt in eos, & plures ex eis occiderunt de Fratribus Prædicaribus (forſ. legend. Prædicatoribus), Minoribus & cæteris Clericis, removentes ipſos cum indignatione de prædicationis loco. In ipſum vero Epiſcopum Pariſienſem inſultum facientes exprobraverunt, & ſic inter Clerum & populum maximum concitaverunt tumultum, ſed auxiliante Domino, tota eorum depreſſa eſt præſumtio. Nam primum ab Epiſcopo ſunt excommunicati, & poſtmodum a Rege & populo interfecti. Alexander Papa viris religioſis & maxime Fratribus Prædicatoribus & Minoribus extitit beneficus & gratioſus, ſecundum Egghardum. Qui quidem Fratres licet ſint de jure communi privilegiati & licentiati ad prædicandum Verbum Dei & ad audiendum Confeſſiones fidelium in omnibus diœceſibus, ubi Epiſcopis ſemel fuerint præſentati, ut patet in Clementinis R. de Sepulturis. Eſt dudum: tamen ipſe de ſpeciali favore & gratia prædictis Fratribus dedit privilegium declaratum juris ad obſtruendum ora loquentium iniqua. In hoc quidem indulto præcipit omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis requiſitis per dictos Fratres cum indulto prælibato, quod faciant in ſuis diœceſibus a ſubditis ſuis Presbyteris vel laicis reclamari, revocari & retractari tanquam falſum & erroneum, ſiquis eorum dixerit vel dixiſſe deprehenſus fuerit aut docuiſſe publice vel occulte, quod volentes confiteri prædictis Fratribus præſentatis, ut præmiſſum eſt, teneantur primo petere licentiam a Plebanis ſuis, & quod defenſores illorum talia dicentium ſint habendi tanquam rebelles Romanæ Eccleſiæ. Et ſiqui talia docuiſſe deprehenſi fuerint, & ea revocare recuſaverint ad primam Epiſcoporum juſſionem, debent ad hoc compelli per excommunicationis ſententiam & per privationem beneficiorum ſuorum. Hujus autem Alexandri IV. bulla ſuper hujusmodi materia eſt in Magdeburg in conventu Fratrum Minorum, & incipit: Ad audientiam, nec dubium, quin etiam ſit apud Fratres Prædicatores in eodem vel in alio loco.

Sexto anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLVI. Lodowicus Dux Bayoariæ, ſecundum Wilhelmum, uxorem ſuam Sinwerdem decollari præcepit, falſum crimen ei imponendo, ut forte aliam ducere poſſet. Rigenſis Epiſcopatus factus eſt Archiepiſcopatas per Alexandrum IV. ex ordinatione Alberti Epiſcopi ejusdem Eccleſiæ. Wilhelmus Rex Romanorum, ſecundum Wilhelmum, navali bello Friſones vicit, & eos ſibi ſubjugavit, VM. circiter interfectis. Hoc anno, ſecundum quosdam Lodowicus Rex Francorum de captivitate in patriam rediit, ſiquidem poſt liberationem ſuam a captivitate, de qua ſe redemerat & ſuos cum CM. Byzanciorum, remanſit in urbe Acon ſive Akron, & aliis illius terræ munitionibus fere per ſex annos, ad regionis illius munitionem, antequam repatriaret. Nec per illud tempus panem ſuum otioſus comedit, ſed civitatis Acon & caſtri Caiphas turres & muros, qui ceciderant, reparavit in propriis expenſis, Cæſaream quoque. Joppen & Sidonem urbes muris & turribus cinxit. Poſtquam autem in Franciam rediit, ſtatuta multa pro Regni reformatione condidit, oppreſſiones pauperum, acceptiones munerum, omnia verba turpia vel in contumeliam vergentia aut contemtum Dei, matris ſuæ benedictæ aut Sanctorum ejus, ludosque taxillorum, fornicationes & frequentationes tabernarum, meretricia & cætera multa ſub magnis pœnis prohibuit edicto publico. Poſt quod quidem edictum civis quidam Pariſienſis, in Deum publice blaſphemavit, quem Rex mox candente ferro cauterizari fecit in terrorem aliorum. Ayto Magnus Rex Armeniæ, ſecundum

dum Egghardum, venit de partibus longinquis ad Mangotan Imperatorem Tartharorum, qui ſolenniter receptus eſt ab eo & gratioſe tractatus, deditque Imperator Regi autoritatem & facultatem petendi, quodcunque vellet, & ipſe in omnibus eum exaudire promiſit. Petivit ergo Ayco Rex Armeniæ ſeptem petitiones: prima fuit, quod Imperator dignaretur fieri Chriſtianus; ſecunda, quod pacem perpetuam cum Chriſtianis teneret: tertia, quod omnes Chriſtiani in ditione ſua poſiti liberi eſſent ab exactionibus: quarta, quod mitteret populum in Terram Sanctam ad recuperandam eam Chriſtianis: quinta, quod præciperet Tartharis in Turkia habitantibus, ut deſtruerent civitatem Baldach, & Principem ejus Kalif occiderent, quod Chriſtianis gravis eſſet: ſexta, ut ſibi privilegium daret, quod in ſuis neceſſitatibus Tartharos evocare poſſet in auxilium: ſeptima, quod antiquas libertates & jura Armenorum inter Tartharos habitantium innovaret & confirmaret. In his ſeptem petitionibus fuit Rex Ayto ab Imperatore Mangotan clementer & efficaciter exauditus Dominus de Cocyato tres nobiles pueros cuniculos in nemore ſuo inſequentes capi fecit, ſecundum Wilhelmum, & ante cauſæ, generis & ætatis cognitionem ſuſpendi in patibulo. Quod Lodowicus Rex audiens, doluit vehementer, & ad talionem illum maleficum damnare volens, ſed cum pace Regni non valens, tandem pro vita ſua maledictus ille XM. librarum dedit, & duas capellas ad celebrandum miſſas cotidie in perpetuum pro pueris inſtituit, Rex autem cum pecunia illa ſcholas & dormitorium Fratrum Prædicatorum Pariſius & Eccleſiam Fratrum Minorum ibidem conſtruxit.

Septimo anno Wilhelmi, qui eſt Domini MCCLVII. Comes de Berneburg Bernhardus, ſecundum Chronicam Lubicenſem, duxit in uxorem filiam Abel Regis Danorum interfecti & nuptiæ celebratæ ſunt in Hammeburg. Gerardus Archiepiſcopus Bremenſis obiit ſecundum Egghardum. Hic cum eſſet Canonicus Eccleſiæ Padelburnenſis, venit una dierum ad eum homo quidam longæ ſtaturæ, & dixit ei: Conſidera diem hunc, & revoluto anno in hoc die eligeris in Præpoſitum hujus Eccleſiæ, quam Præpoſituram cum habueris, mihi duas marcas dabis. Quod facturum Gherardus ſe ſpopondit. Et ſic factum eſt. Poſtquam autem factus fuerat Præpoſitus, iterum una dierum reverſus eſt vir ille, & dixit ei: Hodie anno decurſo eligeris in Archiepiſcopum Bremenſem, quo habito, dabis mihi marcas. Quod etiam promiſit Gerardus ſe facturum, & ſicut vir prædixit, evenit. In hac autem Pontificali dignitate quidem conſtitutus, venit tertia vice ad ipſum vir ille, & dixit ei: En bis verum tibi prædixi, & modo tertio dicam tibi tertium verum: in dignitate hac perdurabis XL. annis complete. Sed in hoc præſagio parum erravit. Nam dictus Gerardus vixit in Archiepiſcopatu Bremenſi XXXVIII. annis & menſibus IIII. Wilhelmus Rex Romanorum congregato exercitu, infidelitatem Friſonum rebellare ei incipientium caſtigare volens, ad eos intravit ſecundum Wilhelmum, & in die Converſionis S. Pauli cum eis certamen grande agens, multis occiſis de Friſonibus tandem, & ipſe ab eisdem occiſus eſt. Quo interfecto & Frederico de medio ſublato, Electores Imperii & Principes diſcordare cœperunt in electione. Quidam enim Alfonſum Regem Caſtellæ alii vero Richardum Comitem Cornubiæ fratrem Henrici Regis Angliæ in Regem Romanorum elegerunt.

De Richardo Rege Romanorum.

Richardus Comes Cornubiæ regnare cœpit anno mundi VMCCXVII. Olympiadis D. anno tertio, urbis conditæ IIMVIII. Domini vero MCCLVII. & XV. annis regnavit. Iſte ſolum primo electus eſt ab Archiepiſcopo Moguntino, ſed Dominus Papa ſuam electionem ratificavit & confirmavit, ſecundum Chronicas Romanorum, ex eo quod mox in principio electionis ſuæ dedit Eccleſiæ Romanæ duas civitates, puta Aſcenſom & Taurinenſem. Alii vero Electores Alfonſum Regem Caſtellæ elegerunt, unde ſchiſma inter hos duos Reges diu duravit. Alfonſus autem electus ſtatim Aquisgrani tranſiens, & per Conradum Archiepiſcopum Colonienſem in Regem Romanorum eſt coronatus. Audiens autem Richardus, quod Electores alii in Alfonſum conſenſiſſent, aſpirans valde ad Regnum, magnam pecuniæ ſummam ſecum detulit in Alemanniam, & primo Archiepiſcopum Moguntinum de captivitate redemit pro VIIIM. marcarum fortium Sterlingorum ab Alberto Duce Brunswicenſi, qui ipſum ceperat. Dicunt quidam, quod Richardus iſte ſecum detulerit XXVIII. tunnas auro & ſterlingis fortibus plenas; alii dicunt, ſe vidiſſe XXXII. currus, quorum quemlibet currum equi VIII. fortes trahebant ferentem unam tunnam tria amen vini capientem ſterlingis plenam. De hujusmodi autem pecuniis Principes Electores fecit ſuos amicos tantos etiam, ut primam vocem revocantes, ipſum in Regem Romanorum unanimiter eligerent & coronarent. Sed quia Imperiali benedictione caruit, in Imperatorum numero minime reperitur, ſed ſolo Regis nomine inſignitur.

Primo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLVIII. Fecit Deus in Ordine Fratrum Prædicatorum ſplendere duo luminaria magna, puta Fratrem Thomam Aquinatem & Dominum Albertum Epiſcopum Ratisponenſem, de quibus luminaribus verificari poteſt illud Zachariæ IIII. Iſti ſunt duæ olivæ & duo candelabra lucentia omnibus, quæ in domo Dei ſunt; luminare, inquam, majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti Gen. I. Per luminare enim majus S. Thomas accipitur. Quanquam enim omni dubio ſemoto uterque ſanctiſſimus fuerit, Albertus tamen Catalogo Sanctorum nondum aſcriptus eſt ſicut Thomas, & ideo Thomas major eſt. Diem autem Theologiam & noctem Philoſophiam naturalem dicimus, quia per hanc ut per diem maculæ vitio-

vitiorum deteguntur; per illam vero ut per noctem non apparent, juxta illud Ovidii:

Nocte latent mendæ, vitioque ignoſcitur omni.

Nec obſtat, quod Albertus major & prior natu ſit, quia luna prior natu eſt quam ſol. Unde & Poetæ dicunt, Dianam, per quam luna deſignatur, primo natam, & ea obſtetricante natum eſſe Phœbum fratrem ejus, per quem ſol intelligitur. Prius etiam animale eſt & poſt quod ſpirituale. Thomas ergo in Facultate Theologica ut ſol præclariſſimus inter Doctores ſui temporis lucet, & Albertus in naturalibus ſcientiis tanquam luna inter ſtellas præ omnibus Philoſophis ſplendet in firmamento æternitatis. Libellus peſtifer Wilhelmi de S. Amore Canonici Beluacenſis,compoſitus & intitulatus, de Periculis Mundi, combuſtus eſt per Papam Alexandrum in Eccleſia Cathedrali Anagine ſecundum Wilhelmum, tum propter hæreſes in eo contentas, tum etiam, quia contra Religioſos ſeditionem & ſcandala ſuſcitabat. Continebat enim, quod omnes Religioſi,etiam Verbum Dei prædicantes, & manibus non laborantes, ſed de eleemoſynis viventes, ſalvari non poſſent. Contra hunc, cum citatus eſſet per Papam ad curiam, Frater Albertus natione Swevus ſacræ Theologiæ Doctor Ordinis Prædicatorum mittitur ad reſpondendum ei ſuper contentis in dicto libro. Veniens autem Frater Albertus Anaginem, ubi tunc erat curia, cauteloſe inveſtigavit de libello prædicto, ſi quis ipſum haberet; compertoque, quod apud Scriptorem eſſet, dedit pecuniam, quam ſcriptor poſtulavit, & libellum recipiens, ac per quaternos diſſolvens, totum in illa nocte per ſcriptores plures copiari fecit, & ſcriptori reddidit redintegratum. Habuit ergo Fr. Albertus dictum librum integrum per diem uſualem & noctem ante audientiam ſuper hac re futuram. Cumque liber legeretur, & Fr. Albertus, ſicut erat facundiſſimus, reſponderet, in labiis ejus Deus tantam infudit gratiam, quod omnes, qui ipſum audiebant, verſi in ſtuporem dicerent: Nunquam ſic locutus eſt homo. Et glorificabant Deum, qui talem hominem ad hoc elegerat, qui Ordines ſuos ſanctos a lingva nequam defendere valeret. Reſponſiones autem Fratris Alberti ſtantis in Conſiſtorio ſuper objectis fideliter repertatas Thomas de Aquino Frater ejuſdem Ordinis & Magiſter in Theologia abbrevians, & in unum redigens libellum ordinavit ex eis volumen pulcrum & gratioſum, qui intitulatur Thomas contra Wilhelmum de Sancto Amore, & a pluribus habetur. In Vita tamen S. Doctoris Thomæ dicitur,quod ipſe per ſe ſpecialem fecit Tractatum contra prædictum Wilhelmum hæreticum, inductus ad hoc ex injunctione Magiſtri Ordinis generalis & precibus Fratrum ſuorum. Taurinenſes cives de conſilio Aſtenſium ceperunt Comitem Sabaudiæ Dominum ſuum, ſecundum Wilhelmum, nomine Thomam. Quod Alexander Papa graviter ferens propter bona plura, quæ Eccleſiæ fecerat Comes ille, excommunicavit Taurinenſes & Aſtenſes, & bona eorum per Regem infiſcari præcepit. Bonifacius vero Electus Lugdunenſis & Petrus de Sabaudia fratres dicti Thomæ Comitis Taurinum obſederunt, pontemque ſuper Padum occupaverunt, caſtra quoque vicina multipliciter afflixerunt, ſed urbem capere non potuerunt propter ipſius munitiones fortiſſimas, & propter inhabitantium ſtrenuitatem. Conradus Comes de Everſteen, ſecundum Chronicam Saxonum, ſuſpenſus eſt ab Alberto Duce de Brunswic pedetenus, capite deorſum pendente, eo quod raptor eſſet & ſpoliator ſtratæ communis; ex quo tamen facto valde juſto & ſancto Albertus Dux indignationem multorum juſtitiam odientium incurrit.

Secundo anno Richardi, qui eſt DN. MCCLIX. Chriſtoferus Rex Danorum obiit, ſecundum Chronicam Danorum, poſt ſe relinquens Ericum filium ſeptennem. Quem cum Dani in Regem elegiſſent, orta ſunt in Regno bella & gwerræ multæ. Nam Comites Holtzatorum Jutiam intrantes, multa incolis illis damna inferebant. Iſtud locum habebit inferius anno VIII. Richardi. Bonaventura Frater Ordinis Minorum in Sacra Theologia Magiſter in Cardinalem eſt aſſumtus ab Alexandro Papa, & floruit Doctor eximius,ſecundum Egghardum. Hic plura utilia & ſubtilia ſcribens, nominatus eſt a ſuis Fratribus Doctor Devotus, ſed quia in pluribus ſenſit cum Doctore S. Thoma de Aquino, idcirco a ſuis non eſt multum dilectus. Vincentius Speculator glorioſus Frater Ordinis Prædicatorum obiit feliciter in Domino ſecundum Egghardum. Hic Lector extitit Conventus Beluacenſis, cum Speculum Hiſtoriale componeret, Lodowico Rege Francorum de copia librorum ſibi providente. Woldemarus Dux Sleswicenſis, filius Abel Regis Danorum defuncti, obiit ſecundum Chronicam Danorum, cui ſucceſſit frater ſuus Ericus, qui Germani Domini Rugianorum filiam accepit in uxorem. Gerardo Archiepiſcopo Bremenſi defuncto, ſecundum Chronicam Saxonum, ſucceſſit in ſedem per Canonicam electionem Hildebrandus Præpoſitus Eccleſiæ Brunswicenſis, vir magnæ prudentiæ.

Tertio anno Richardi, qui eſt Domini MCCLX. Florentini & Lucani intraverunt Comitatum Senonenſem, ſecundum Wilhelmum, ſed fraude ſuorum circumventi plusquam VIM. eorum capti ſunt & interfecti ab exercitu Manfredi Regis Siciliæ & Jordano Comite Senonenſi. Germarus Princeps Rugianorum intravit Selandiam terræ Danorum, ſecundum Chronicam Danorum, ducens ſecum magnum populum, & obſidens opidum Neſtwede expugnavit ipſum, vaſtavitque multas villas circumquaque igne, & gladio innumeros Danos occidit. Ob quod factum Dani in tanto odio habent dictum Principem, quod pauperes & mendici Regni illius dedignantur eleemoſynas recipere ad orandum pro ſalute animæ ipſius.

us Karolus Comes Andegaviæ frater Regis Lodowici Marſiliam ſuo Dominio ſubjugavit ſecundum Wilhelmum. Poſt modicum vero tempus iterum rebellare ſibi viſi ſunt, & omnes homines partem ipſius Karoli foventes apprehendentes interfecerunt. Quod Karolus percipiens collecta manu potente, Marſiliam diutina obſidione fatigavit, & victualium penuria ſumme eos affligens, tandem eos ad deditionem coëgit, ſeditionis vero illius autores publice decollari fecit. Terram etiam Bonifacii Comitis Provinciæ, qui Marſilienſes confortaverat (intravit), & caſtella ejuſdem expugnavit, & in deditionem ſuſcepit, ipſum Comitem procul a finibus ire compellens. Rodolfus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, ſecundum Chronicam Saxonum, ſubitanea morte periit, in menſa ſedens cum multis in magnis lætitiis & ſolatiis. Belo Rex Ungariæ, ſecundum Egghardum, propter terras quaſdam Odakerum Regem Bohemiæ bello aggreditur, habens XLM. equitum Chriſtianorum & Paganorum. Rex vero Bohemiæ cum CM. eis occurrens, in fugam vertit Ungaros, Belone Rege Turcorum (f. Ungarorum) graviter vulnerato, & præter occiſos gladio ſubmerſi ſunt de Ungaris pluſquam XVM. hominum. Halaho Princeps Tartharorum frater Mangotan Imperatoris gentis ejuſdem ſecundum Wilhelmum maximum exercitum colligens intravit Turkyam, & obſedit Baldach urbem magnam, & diebus XX. eam impugnans, tandem cepit, ac Kalif Principem urbis captivavit. Cumque omnes homines utriuſque ſexus civitatis interfeciſſet, & in caſtro Kalif, maximum theſaurum inveniſſet, redarguit Kalif, quod de tanto theſauro ſtipendiarios non conduxiſſet, qui ipſum juviſſent contra hoſtes ſuos. Incluſit ergo ipſum Kalif in camera lapidea, & poſuit ante ipſum aurum & argentum in copia, dicens: Epulare de his, quæ ſic ob parcitatem tuam reſervaſti, nec alium cibum habebis. Et ſic tandem fame defecit.

Quarto anno Richardi, qui eſt DN. MCCLXI Henricus Comes de Luzeleburg obſedit caſtrum Namurſiæ, urbe ipſum juvante, & Imperatrice Conſtantinopolitana ſolum ſuperius fortalitium obtinente & defendente ibidem incluſa. Ad cujus exilium Comitiſſa Flandriæ & Comes Angi & alii fratres Imperatricis cum multis Francorum milibus venientes, parum profecerunt. Tanta fuit inundatio aquarum in pleriſque partibus mundi, ſecundum Egghardum, quod ſegetes in campis & grangiis germinaverint, & racemi in vineis ad debitam maturitatem pervenire non potuerint. Unde & vina nova fuerunt adeo immatura, quod cum vultus horrore bibebantur. Milites quidam in Saxonia dicti de Aſſeburg, ſecundum Chronicam Saxonum, cum eſſent potentes, prædas inceſſanter rapuerunt tempore multo de Ducatu Brunſwicenſi. Videntes vero Alberti Ducis diſſimulationem, in contemtum ipſius tandem lupum ſuper leonem, qui ipſum leonem lacerabat, in clypeis depingi fecerunt, cum leones duo Ducis inſignia eſſent, & militum illorum lupus unus. Quod attendens Dux, exacerbatus multum, dictos præſumtores perſequi cœpit, nec ceſſavit a perſecutione, donec de terra eos fugaſſet. Unde uſque hodie circa Brakele manere dicuntur. Caſtrum vero eorum Aſſeburg, a quo nomen habere videntur, datum fuit perpetuo Alberto Duci de Brunſwic & heredibus ſuis. Quidam Gerardus Satarelli de Perma ſecundum Egghardum, novam ſectam inveniens, inſtituit Ordinem Apoſtolorum, cujus Ordinis fratres nemini ſubeſſe deberent niſi ſoli Deo. Hi Fratres currere deberent per mundum evangelizando Verbum Dei, & ſolum vivere deberent de eleemoſynis. Habitus autem eorum deberet eſſe mantellus albus ad modum pallii ad collum elevatus cum tunica alba in longis crinibus, & quandoque in ſoleis deberent incedere, & quandoque nudis pedibus ſecundum exigentiam locorum & temporum. Hi licet exterius boni apparerent in habitu, interius tamen erant incontinentiæ vacantes & ſpurcitiis pleni. Quod factum cum ad aures Alexandri IIII. Papæ perveniſſet, ipſam ſectam & omnes eorum errores damnavit, quod & Nicolaus IIII. Papa ſimiliter fecit. Duravit tamen hæc ſecta pernicioſa uſque ad tempora Bonifacii IX. habens errorum ſuorum multos diſcipulos & magiſtros, de quorum numero unus combuſtus extitit Lubeke ſub Fratre Eylardo ſacræ Theologiæ Profeſſore & Inquiſitore Ordinis Prædicatorum nomine Wilhelmus in habitu ſupra dicto incedens, prout infra patebit. Halaho Princeps Tartharorum, ſecundum Wilhelmum, legatos ſuos deſtinavit ad Ayconem Regem Armeniæ, rogans, ut ad ſe veniret, & ſecum pergeret ad recuperandam Chriſtianis Terram Sanctam. Qui mox tanquam bonus Chriſtianus exercitum collegit, & veniens cum XIIM. armatorum equeſtrium & LXM. peditum, dixit Halahoni Principi Tartharorum: Eſt civitas in Syria Halapi dicta, quam primo oportet nos expugnare, ſi abſque impedimento voluerimus Terram Sanctam intrare. Cujus conſilio Princeps annuit, & cum Rege pergens, dictam urbem Halapi obſedit, ipſamque in X. die obtinuit, & populum innumerum inibi peremit. Cum vero inde procederent, & verſus Jeroſolymam tenderent ad expugnandum Saracenos, nunciatum eſt Halahoni Principi, quod Mangotan frater ſuus Imperator Tartharorum defunctus eſſet, & totum Imperium in manibus ſuis ſtaret. Propter quos rumores valde turbatus, præfecit Regno Syriæ, quod ſibi ſubjugaverat virum ſtrenuum nomine Gwyboga, committens ſibi Regnum, & præcepit ei, ut Chriſtianos foveret, & præſidio eis eſſet, filium vero ſuum Abaga reliquit in Tharuſio, & profectus eſt. Dum vero Regno ſuo appropinquaret, nuncium recepit, qualiter Tarthari Colibam fratrem ſuum in Imperatorem elegiſſent. Quo audito, retroceſſit, & Tharuſium intravit, ubi filium ſuum reliquerat. Moratus autem aliquamdiu in urbe prædicta* Bartha, Princeps Syriæ cum manu forti Sarracenorum egreſſus, venit contra ipſum pugnaturus ſuper quo-

quodam flumine fortiſſima glacie ſtrato. Cum vero ambo exercitus illam glaciem conſcendiſſent, & bellare incepiſſent, ob graviſſimum pondus exercituum rupta eſt glacies, & ex utraque parte multi ſubmerſi ſunt, Principibus cum paucis vix evadentibus. Gwyboga autem Princeps Regni Syriæ inſtitutus per Halahonem, qui Syriam ſibi ſubjugaverat, valde dilexit Chriſtianos, & defenſavit eos, prout commiſerat ſibi Halaho Princeps Tartharorum. Chriſtiani autem in urbe Sidone exeuntes multum gravabant Sarracenos, & damna eis inferebant exactionationibus tyrannicis & interfectionibus. Cum ergo querimoniæ fierent a Sarracenis Principi prædicto Gwybogæ contra Chriſtianos, ipſe Princeps literis ſuis ſupplicavit Chriſticolis, ut rudi populo Sarracenorum parcerent, & ſi quas injurias ab eis reciperent, hoc ſibi intimare deberent, & ipſe ſic eos corrigere vellet, quod in poſterum ſimile non attentarent.

Quinto anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXII. Henricus Rex Angliæ venit in Franciam cum multis Regni ſui Principibus & Nobilibus, ſecundum Wilhelmum. Quem Lodowicus Rex Pariſius recipiens cum gaudio, per dies plures ſplendide procuravit. Poſt idem Rex Henricus a conventu S. Dionyſii in cappis ſericis cum magna ſolennitate ſuſcipitur, cui auream cuppam & ſcyphum magni ponderis contulit Conventus. Lodowicus autem Rex eum ſæpe apud S. Dionyſium viſitavit, remorſum conſcientiæ ſentiens pro terra Normanniæ & aliis terris, quas Philippus Rex Franciæ avus ſuus Johanni Regi Angliæ patri hujus Henrici abſtulerat, pacem cotidie ſatagens facere cum eo, quod tandem complevit. Nam Henricus Rex de expreſſa voluntate fratris ſui Richardi Regis Romanorum ac de conſilio Principum ac Prælatorum Angliæ quitavit in perpetuum Regibus Franciæ, quicquid juris habebat in Ducatu Normanniæ & Comitatibus Andegaviæ, Senomanniæ, Pictaviæ, Thuronis & eorum feodis. Rex vero Francorum Lodowicus dedit Regi Henrico magnam ſummam pecuniæ cum quadam terra, quæ Petragoricum nominatur, & prope Vaſconiam ſituatur, ſub tali conditione, quod cum terra totam Vaſconiam de cætero a Regibus Franciæ teneret in feodum, & inde homagium faciens, in numero Baronum Franciæ ſcriberetur, & tandem Dux Aquitaniæ de cætero unus de Franciæ Paribus appellaretur. Quod homagium præſentibus pluribus Principibus & Prælatis utriusque Regni fecit Henricus Rex cum juramento pro Burdegalia, Baronia & Vaſconia, ac pro cæteris, quæ in Lemonicenſi, Petragoricenſi, Agonenſi & Xantonenſi Epiſcopatibus ex dono Regis Franciæ poſſidebat. Manfredus Princeps Tharentinus baſtardus Friderici II. Imp. ſecundum Wilhelmum ſub quadam Conradini filii Conradi fratris ſui ſimulata protectione tutoria, ad quædam caſtra & civitates Regni Siciliæ contra mandatum Eccleſiæ Romanæ coronari ſe fecit. Propter quod & propter alios ſuos nefarios actus Alexander IIII. ipſum excommunicavit, & Principatu Tharentino & aliis dignitatibus & honoribus quibuscunque tanquam rebellem & hoſtem Eccleſiæ Romanæ, ſuorum jurium invaſorem & occupatorem ſacrilegum, & tanquam ſociatum nefando fœdere Sarracenis, ac eorum ductorem & protectorem publicum autoritate Apoſtolica privavit. Cives Lubicenſes, ſecundum Chronicam eorundem, freti auxilio Danorum de Mykelingburg puta Johannis, qui alio vulgari nomine Kneſe Janike nuncupabatur, & Henrici filii ſui, qui poſtea captus eſt in Terra Sancta, expugnaverunt caſtrum Darſowe, & ipſum deſtruxerunt, cuſtodemque caſtri militem ſuſpenderunt, eo quod raptor eſſet & prædonum fautor. Prædicti autem Principes contulerunt civitati Lubicenſi privilegium tale, puta quod in perpetuum nullus cujuscunque conditionis vel autoritatis exiſtat, caſtrum illud reinſtaurare poterit aut debebit, collis autem caſtri illius in præſentiarum apparet. Soldanus Ægypti intelligens, quod Tarthari Regnum Syriæ ſibi ſubjugaverant, & jam Sarracenos opprimerent, ſecundum Wilhelmum, exivit Ægyptum cum magna potentia pugnaturus contra Gwiboga Principem Tartharorum, & congreſſus cum eo, percuſſit ipſum in prælio, & cum eo cæſa ſunt circiter XVIM. Tartharorum, cæteri vero Tarthari terra pulſi ſunt, & redemtum eſt Regnum Syriæ de manibus eorum. Comes Holtzatiæ Johannes venit pro feſto Nativitatis Chriſti in urbem Lubicanam, ſecundum Chronicam Lubicenſem, lætari cupiens cum civibus. Venerat etiam pro eodem tempore miles quidam, nomine Borchardus Voet, qui alias a prædicto Comite terra pulſus exulabat. Hic Miles, quia in civitatis ſecuritate ibi erat, venit ad Comitis ſocietatem, & forte eidem Comiti aliquam contumeliam feciſſet. Quod perpendens Comes Johannes, gladium ſuum arripuit, & vibrato eo, inſecutus eſt Militem fugientem a capite Vallis piſcatorum usque ad puteum prope cimiterium B. Virginis poſitum, per latam plateam ſic nuncupatam, ibique ipſum apprehendens interfecit. Quod cives videntes, nitebantur comprehendere Comitem. Qui fugiens ad valvam, quo itur verſus Holtzatiam, & ibi veniens, invenit cives ipſum capere laborantes. Quod cernens Comes, mox ſe vertit, & verſus Eccleſiam S. Nicolai iter ſuum dirigens, caſu unam de turribus Eccleſiæ apertam invenit, & eam aſcendit. Quam cum cives circumdarent, ne evaderet, compulſus tandem ſe captivum dedit Burgimagiſtris urbis. Qui ipſum includentes in Conſiſtorio, poſuerunt vigiles, qui ipſum cuſtodirent. Tandem ex ordinatione quorundam de Conſilio civitatis, venit quædam turma Holtzatorum gratia placitandi cum civitate de Domino eorum. Hi cum appropinquarent Conſiſtorio, ipſe per quoddam manutergium per feneſtram ſe ſubmiſit, cadens in terram. Quem mox arripientes armigeri, equo impoſuerunt, & cum eo urbem feſtinanter exierunt. Et ſic evaſit

evaſit manus civium, non tamen ſine favore & diſſimulatione Conſulatus civitatis.

Sexto anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXIII. Relicta Petri Militis Monaſterium ingreditur cum unica filia ſua Alheyde, ſecundum Wilhelmum, ubi cum Deo per aliquot tempora militaſſet cum filia ſua, ipſa mater ad Deum migravit, Alheyde ſuperſtite manente. Hæc cum valde ſpecioſa eſſet, adeo etiam, ut multi Nobiles & potentes ad ipſam videndam & alloquendam dictum Monaſterium frequentarent, quod virgini illi non modicum attulit detrimentum devotionis ſuæ. Cum autem hæc frequentatio virorum de die in diem creſceret & multiplicaretur, tandem puella tædio victa oratorium intravit, & ad Deum lacrymas uberes fundens dixit: Video mi Domine Jeſu Chriſte, ex carne, qua induiſti me, animæ meæ imminere periculum. Quanquam enim animum meum fortiter fixerim, ut nulla prorſus vanitate commovear, tamen non parum pertimeſco dare me poſſe ruinam debilibus, ut tententur & ruant. Rogo ergo te miſericordiſſime Pater & Domine, ut ſpeciem meam in tantam fœditatem commutes, ut carnis miſeræ turpitudo in horrorem ſit potius, quam pulcritudo fuerat in favorem. Quo dicto, mox lepra fœdiſſima contabuit. Nam de vultu eruperunt puſtulæ, oculi intumuerunt, os laceratum patuit, naſus gibboſus factus eſt, & alienam faciem penitus oſtentabat. Egrediente ergo illa de oratorio, occurrit ei frater ſuus miles nobilis Tidericus, & vix eam cognoſcens per habitum inconſvetum & diſſimilem ab habitu aliarum virginum, quem ferre conſveverat, quærit, an ipſa ſit. Quæ cum reſponderet: ego ſum, mox miles ex toto eam videre exhorruit. Cæteræ quoque virgines videntes eam, flebant admirantes, quid tam ſubito ſorori ſuæ accidiſſet. Turbatis etiam amicis & cognatis, medicus vocatur. Qui videns eam dixit, incurabilem lepram eam incidiſſe, nec melius ei eſſe conſilium, niſi ut extra omnium hominum conſortium locaretur. Quod quidem ſic factum eſt. Quod ut audivit confeſſor ejus Frater quidam devotus Ordinis Prædicatorum, venit ad illam. Et eam mire gaudentem inveniens, quæſivit cauſam inopinati morbi. Quam cum virgo illa per ordinem ſuo narraſſet confeſſori, Frater ille turbatus & non modicum commotus contra eam dixit: O ſtultiſſima fœminarum, quæ in contumeliam Dei & in animæ tuæ detrimentum opus Dei precum inſtantia deſtruxiſti, & amicos tuos, qui Deum laudabant in forma tua, ad blaſphemandum nunc propter tale diſſortunium coëgiſti. Certamen quoque tuum nobile & victoriæ palmam tibi in magnum meritum cedentia perdidiſti. Age ergo nunc cariſſima filia conſulte, & precibus inſiſte, quibus poteris, & ad contrarium rei geſtæ divinam interpella miſericordiam. Hoc dicto, Frater receſſit. Illa autem totaliter in lacrymas reſoluta, oravit ad Dominum dicens: Domine Deus Dominator vitæ meæ, ut liberiori mente & puriori ſpiritu ſervirem tibi, hoc in me flagellum lepræ a bonitate tua fidis precibus expetii & impetravi. Sed quia audio a patre meo ſpirituali, cui me tota fiducia commiſi, me contra ſalutem meam & amicorum meorum a te omnium Domino obtinuiſſe: quare exoro te ob benigniſſimam tuam caritatem, ut me tuum plaſma reſtaures, ſpeciem, quæ tuæ placuerit voluntati, mihi largiendo. Mira Dei miſericordia, quæ voluntatem timentium ſe ſemper facit. Vix puella verba complevit, & mox Deus ei tantam carnis ſanitatem & corporis formoſitatem contulit, ut vix primæ pulcritudini comparari valeret. Quo viſo, gaudet frater miles, & ſororem ſuam reputat a morte ſuſcitatam. Fama hujus facti per totam diffunditur patriam; lætantur amici pariter & conventus virginum, nec quiſquam amplius in virginis illius ſanctæ pulcritudine motus eſt concupiſcentia prava quacunque, Chriſti pietatem omnes collaudantes.

De Urbano IV. Papa CXC.

Urbanus Papa natione Gallicus ex patre Lodowico, ſedit annis tribus & menſe uno. Hic prius Jacobus dictus Patriarcha Ieroſolymitanus extitit, & Papa factus, inſtituit feſtum glorioſiſſimi Corporis Chriſti ad inſtantiam Fratris Thomæ de Aquino Doctoris eximii Ordinis Prædicatorum. Eodem autem anno Græci recuperaverunt Conſtantinopolim, faventibus eis Januenſibus in odium Venetorum ſecundum Martinum.

Septimo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXIIII. Lodowicus Rex Francorum Philippo filio ſuo Yſabellam filiam Regis Arragoniæ deſponſavit, ſecundum Wilhelmum. Et propter hoc matrimonium Rex Arragonum quitavit in perpetuum Reges Francorum, quicquid in civitatibus Carcaſona, Biterris & Amiliano poſſidebant. In ſignum vero pacis & concordiæ, quam de cætero in Regno Franciæ & cum Francis tenere intendebat, & vice verſa Rex Franciæ quitavit Regem Arragoniæ in Comitatibus Amampuriarum, Rocilionis, Barthimoniæ & Cataloniæ, quicquid in eis requirebat. Johannes Comes Holtzatiæ veniens in adjutorium avunculo ſuo Erico Duci de Sleswic, ſecundum Chronicam Lubicenſem, contra Chriſtoferum Regem Danorum, & egerunt in myrica Loheyde bellum, victusque eſt Rex & captus cum uxore ſua Margareta, & ductus eſt in Hammeburg. Videns autem Johannes Comes oportunitatem ſe vindicandi in cives Lubicenſes propter captivitatem, quam ab eis pertulerat, eo quod exercitum tunc haberet ad manum, rogavit omnes, qui ſecum erant, ut injuriam ejus ſecum vindicarent. Quod cum Lubicenſibus innotuiſſet, ſtatim vocaverunt Albertum Ducem de Brunswic, ut eis ferret præſidium. Qui veniens cum magna virtute armorum, una cum Lubicenſibus intravit Holtzatiam, ac igne & ferro devaſtantes totam illam patriam, ceperunt Plüne opidum & caſtrum & urbem Aldenburg, ac obſederunt civitatem Kilenſem per menſem, machinis & bumbardis

ſuis

ſuis plura damna urbi inferendo. Soluta tandem obſidione reverſi ſunt Lubeke, & Duci de ſua fidelitate & laboribus debitis remunerationibus ſolennibus reſpondentes gratias egerunt. Apud Urbem veterem Hugo Doctor venerabilis & Cardinalis Sabinenſis Ordinis Prædicatorum obiit, plenus virtutibus & ſignis coruſcans, ſecundum Martinum, & ſepultus eſt apud Fratres Prædicatores præſentibus ad exequias funeris ſui Domino Urbano IV. PP. & Cardinalibus ejus ac aliis multis Prælatis. De hoc S. Patre legitur, quod cum ſemel in junioribus conſtitutus impeteretur a quadam muliere de actu carnali, ipſe eidem fœminæ aſſignavit tempus & horam ad conveniendum. Qua tempore ſtatuto veniente, vir Dei magnum parari fecit ignem. Quo parato & in latitudine ſtrato, vir ipſum ingrediens dixit mulieri: Veni huc mecum ad peragendum, quod cupis. Sedens autem vir ſanctus in igne, nec pilus veſtium ſuarum eſt læſus. Videns autem meretrix virtutem divinam operari in viro Dei, confuſa receſſit. Johannes Comes Holtzatorum obiit, & ſepultus eſt in Reynevelde Monaſterio Ordinis Ciſtertienſis, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Reliquit autem poſt ſe tres filios, Johannem, Adolfum & Albertum, & unam filiam, quam in uxorem accepit Otto Marchio Brandeburgenſis. Hi tres fratres nati erant de filia Alberti Ducis Saxoniæ, & obtinuerunt mediam partem Comitatus Holtzatorum, aliam autem partem Gheradus frater Johannis defuncti patruus eorum poſſidebat. Hic Gherardus habuit uxorem filiam Kneze Janiken Domini de Mykelenborg, Johannes autem ſenior natu accepit in uxorem filiam Erici poſtea Regis Danorum, Adolfus vero accepit filiam Meſtwini Ducis Pomeranorum, ſed Albertus junior factus eſt Præpoſitus Hammeburgenſis.

Octavo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXV. Albertus Dux Brunswicenſis venit in opidum Sleswic ad tractandum cum Erico Duce de Sleswic de redemtione Chriſtoferi Regis Danorum & Margaretæ uxoris ſuæ. Ad hoc quidem colloquium & plures alii Principes convenerunt. Sed cum Albertus Dux nihil ibi concludere poſſet, aſſumtis ſecum exercitibus Principum ibidem congregatorum, intravit Marchionatum Miſnenſem, & pugnavit cum Marchione. Et victus eſt Albertus Dux & captivatus cum multis Comitibus & Nobilibus, ac tentus in captivitate ultra annum. Karolus frater Lodowici Regis Francorum, ſecundum Wilhelmum, tranſivit cum magno exercitu in Siciliam pugnaturus contra Manfredum Regem deſtitutum per Papam de Regno, quod ſibi uſurpaverat violenter. Veniens autem Manfredus in occurſum ejus cum ſuo exercitu, bellum iniit cum eo. Manfredus tamen ſpe ſua privatus occubuit in prœlio, & Karolus Regno illo Siciliæ eſt potitus. Johannes Dux de Luneburg frater Alberti Ducis de Brunswic captivi, ſecundum Chronicam Saxonum, duxit in uxorem filiam Gerardi Comitis Holtzatorum. Chriſtoferus Rex Danorum redemtus eſt de captivitate per ſolutionem ſummæ pecuniarum, puta XXXM. marcarum argenti, & rediit in Regnum ſuum cum uxore ſua, ſed paucis diebus ſupervivens, obiit in eodem anno, cujus Regnum accepit Ericus filius ejus parvulus, & regnavit cum matre ſua Margareta. Hic Ericus Rex poſtea adultus accepit in uxorem Agnetem filiam Ottonis Marchionis de Brandeburg. Symon de Monte forti filius ſenioris Comitis Montisfortis, ſecundum Wilhelmum, vir in armis ſtrenuus, Comitatum Leuceſtriæ in Anglia poſſidens, ſororem Henrici Regis habuit uxorem, ex qua filios V. ſuſcepit, puta Henricum, Symonem, Richardum, Gwidonem & Almaricum. Hunc Symonem Henricus Rex & Edwardus primogenitus ejus, & maxima pars Baronum Angliæ contra juramentum ſuum facere quærebant inducere, ſed nihil proficientes, contra ipſum exercitum collegerunt. Symon autem cum Comite Gloceſtriæ & civibus Londonienſibus eis viriliter occurrens, exercitum eorum diſſipavit, Rex vero cum filio ſuo fugiens in Abbatiam quandam, a Symone Comite captus eſt. Sed Comes Gloceſtriæ tanquam fraudulentus Anglicus Symonem tradidit, & Edwardum primogenitum de captivitate liberavit, ac cum eo fœdus contra Symonem Comitem pepigit. Symon autem Comes Leuceſtriæ doli ignarus, filium ſuum Henricum cum exercitu ad agendam prædam emiſit. Quod ſentiens Comes Gloceſtriæ cum Edwardo filio Regis, & ipſum ſine militia videntes, collectis viribus ipſum invaſerunt, & ipſum Symonem ac Henricum filium ejus interfecerunt. Perfidi quoq; & peſſimi illi Anglici Symonem occiſum virilibus privabant, & membratim lacerabant. Quæ membra Monachi colligentes, in Monaſterio ſuo Eirarend, juxta quod prælium commiſſum eſt, ſepelierunt, ad cujus tumulum ægroti multi ſanantur. Quibus miraculis apparet, Chriſtum martyrium ſuum acceptaſſe. Albertus Magnus, Sacræ Theologiæ Doctor Pariſienſis digniſſimus Ordinis Prædicatorum, ſecundum Henricum de Hervordia & inſtructor S. Thomæ Doctoris ejusdem Ordinis floruit. Hic natione Teuthonicus quaſi alter Ariſtoteles, vel ſi fas eſt dicere, plusquam Ariſtoteles, in Naturalibus & Dialecticis artibus erudititiſſimus fuit. Ariſtoteles namque illa, quæ ſcripſit, ex libris magiſtri ſui Platonis habuit, Albertus vero ex naturali ingenio proprios libros edidit ſtylo difficili. In Theologia etiam non parum laboravit, & præſertim cum nullæ concordantiæ Bibliæ temporibus ſuis adhuc haberentur collectæ, oſtendit, ſe totum Vetus pariter & Novum Teſtamentum in pectoris ſui ſcrinio habere, cum ſuper Lucam & Matthæum ſcriberet. Factus autem Ratiſponenſis Epiſcopus non diu in Pontificali ſolicitudine manſit, ſed caritativis & devotis exhortationibus venerabilis Patris Fratris Humberti generalis Magiſtri Ordinis Prædicatorum ad dictum Ordinem eſt retractus. Qui inter cæteras dulces & motivas admonitiones ſcripſit ſibi hæc verba: O utinam ſi potius filium

meum

meum amantiſſimum Albertum vidiſſem in feretro defunctum, quam in cathedra ſublimatum. Propter quæ & quamplura alia verba, Papa Clemente IIII. permittente renuncians Epiſcopatui, rediit ad Ordinem & ad Fratres ſuos Colonienſis conventus vivens cum aliis Fratribus ſub diſciplina Regulari. Fuit namque Doctor iſte ſanctus, humilis, pudicus, affabilis, ſtudioſus, & in omnibus Deo deditus & devotus. In Hildensheym primus fuit Lector, poſt in Vriburgo, poſt in Ratiſpona, & poſt in Argentina, & exinde Pariſius ivit, & Sententias cum omnium admiratione ſolenniter complens, Magiſter in Theologia excellentiſſimus factus eſt. Poſt tres autem annos Magiſterii ſui Coloniam mittitur pro Regente & B. Thomas Aquinates, ut ſub Doctore tanto ſtuderet, ad eundem locum venit. Poſt hoc Albertus fit Provincialis Teuthoniæ, & tunc Monaſterium Sororum Ordinis Prædicatorum apud Sozatum, quod Paradiſus dicitur, recepit & fundavit, & Sorores per ſe introducens, benedictione ſua ſtabilivit. Exinde vero Ratiſponenſis Epiſcopus factus eſt, ſed poſt annos tres turbinibus tumultuum diverſorum cum nimis quateretur, renunciavit Epiſcopatui, certos reditus Eccleſiæ ſuæ conſenſu ſibi retinens, quibus, cum oportunum eſſet, uteretur, & in Coloniam ad Fratres ſuos reverſus eſt, ut dictum eſt. Ubi totus ſtudio deditus & devotioni, dulcedinem doctrinarum ſuarum quaſi apis argumentoſa dulcia ſua mella colligens, poſtea prædicationibus ſuis ferventibus populo Dei propinavit. Et ut vitæ ſuæ utilitas pariter & ſanctitas in ſumma exprimantur, Coloniæ poſitus ſtuduit, dictavit, ſcripſit, oravit, & ex devotione ſæpe lacrymatus eſt. Locum ſepulcri ſui ſingulis diebus viſitans, vigilias pro ſe legit, quaſi jam defunctus eſſet. In horto vel in alio loco ſecreto ſolus exiſtens, cautionem cum lacrymis ad B. Virginem ſuſpirando canere ſolebat. Ab omnibus autem Regularibus, ſecularibus, ſenioribus, junioribus, majoribus & minoribus honorabatur, & præſertim a Sifrido Archiepiſcopo Colonienſi ſpecialiter diligebatur & venerabatur. Scripſit autem prædictus Doctor Albertus de diverſis materiis, puta Theologiæ. Philoſophiæ moralis, naturalis & rationalis, Aſtronomiæ, Aſtrologiæ, Geometriæ & Arithmeticæ facultatis circiter centum & LX. volumina. Practicam vero Nigromantiæ quidam nequiter & mendoſe ſibi imponunt, cujus ſpeculativam etſi forte propter curioſitatem vel deſiderium omnia ſciendi ſcibilia, aut experimentalem certitudinem in juventute habuerit, ſenectutis tamen ejus maturitas & vitæ probatæ ſanctitas omne tale reſpuit, quod poſt ejus obitum ſigno evidentiſſimo oſtenſum eſt, ut inferius dicetur, Tandem labore multo pariter & ſenio fractus cum jam quaſi deliraret, & Sifridus Archiepiſcopus eum videre & loqui ſibi deſideraret, ad oſtium cameræ Magiſtri Alberti propria manu pulſans, ipſe Albertus de intus reſpondit: Albertus non eſt hic. Quod audiens Archiepiſcopus, in lacrymas reſolutus dixit: Vere non eſt hic & abſceſſit. Et poſt hoc anima illa laborioſiſſima & ſanctiſſima a carne ſoluta eſt, & a congregatione omni Collegiorum Religioſorum & Dominorum in circuitu ac totius civitatis Colonienſis, necnon Domini Sifridi præſentia exequiæ funeris ſolenniter peractæ ſunt, & corpus humatum eſt in chori medio Fratrum Prædicatorum. Et quanquam Doctor hic ante infirmitatem ultimam, in qua deceſſit, propter laborum multiplicitatem & vitæ annoſitatem quaſi delirus appareret, in extremis tamen poſitus, Dei gratia ei ſuffragante, uſum rationis ex integro dicitur recuperaſſe & valde ſenſatus fuiſſe. Unde in hac infirmitate laborans, fertur miſiſſe pro Priore & Senioribus Conventus illius. Quibus ei aſſiſtentibus dixit: Cariſſimi Patres. Dudum verbum vulgatum fuit de me, quod in arte Nigromantiæ tritus, varia inſolita & vix credibilia per eam ſim operatus, propter quæ multi opinati ſunt, me non in via ſalutis, ſed reprobationis ambulaſſe, & in ſtatu damnationis eſſe. Sed vere mi (mei) Patres abſque meis demeritis hoc verbum paſſus ſum, & parcat de ſua magna miſericordia illis Deus, qui mihi hoc impoſuerunt. Teſtis enim conſcientiæ meæ Dominus Deus eſt, cui notum eſt, quod, licet plura legerim & ſcripſerim de illa arte, & aliqua etiam practicaverim in ea, nunquam tamen hoc feci propter quamcunque levitatem exercendam, aut miniſtrandam occaſionem vel audaciam utendi illa arte, ſed ſolum ad capiendum experimentum, an aliquid veritatis vel fundamenti eſſet in ea, motus cupiditate ſciendi omnia ſcibilia ab humano ingenio. Et ut certitudinaliter cognoſcatis, me non taliter judicari a Deo, qualiter judicor ab hominibus, rogavi obnixe Dominum Deum, ut de ſtatu meo futuro vos miſericorditer certificet tali ſigno: poſt triduum enim ſepulturæ meæ monumentum aperire debetis, in quo ſi tunc me inveniretis in dorſo jacentem conſveto modo, pro certo ſciatis, me damnatum; ſi autem videritis, me erectum in genibus ſtare, & verſum ad orientem tanquam orantem, noſcatis, me procul dubio vel jam ſalvatum, aut in via ſalvationis conſtitutum. Et his dictis valedicens Patribus & Fratribus, migravit ad Dominum. Tranſactis ergo tribus diebus, Prior juxta venerabilis Magiſtri mandatum ſepulcrum aperiri fecit præſentibus Senioribus & videntibus cunctis, qui affuerunt, ſanctus vir inventus eſt in genibus ſtare verſo vultu ad majus altare. Quo viſo, multum gaviſi Patres, tumulum claudi juſſerunt, & in ſignum ſanctitatis ejus lapidem ſepulturæ ad altitudinem trium digitorum elevari fecerunt, circumdantes ipſum quibusdam ferramentis, ne pedibus tranſeuntium leviter calcari poſſit, & Deum glorificantes de ſua clementia, quæ præſto eſt omnibus timentibus eum.

Nono anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXVI. Humbertus Ordinis Prædicatorum generalis Magiſter V. vir magnæ literaturæ & multum devotus floruit, ſecundum Henricum de Hervordia. Hic pulcerrimam & multum

tum copioſam fecit Expoſitionem ſuper Regulam B. Auguſtini, ex nobilitate ſua Aurea Expoſitio nuncupatam; inſuper ſubtilem & valde utilem compegit Tractatum de tribus Eſſentialibus Religionis, ac plura alia pulcra compoſuit ad incrementa virtutum promoventia. Urbanus Papa Karolo Comiti Provinciæ Fratri Lodowici Regis Francorum, ſecundum Wilhelmum, Regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ & Principatum Capuæ miſit per Symonem Presbyterum Cardinalem, conferens hæc ſibi ſuisque hæredibus usque in quartam generationem incluſive poſſidenda, dummodo Manfredi hæredibus reſiſteret, & Eccleſiam Romanam juxta poſſe defenſare satageret. Uſurpaverat enim ille contra Conradinum nepotem ſuum Regnum Siciliæ, & Ducatum Apuliæ & Calabriæ ac Campaniæ, necnon totum B. Petri Apoſtoli Patrimonium, multa gravamina Eccleſiæ inferendo violenter & nequiter. Gwido Cardinalis miſſus a Papa Urbano, ſecundum Egghardum, venit in urbem Lubicanam, ubi receptus eſt cum magno honore per proceſſionem totius Cleri & meliorum civitatis utriusque ſexus. De Lubeke vero navigio transfretavit in Daciam pro liberatione Archiepiſcopi Lundenſis ſolicite laborans. Sed cum apud Ericum Regem Danorum nihil proficeret, ipſum excommunicavit in proprio Regno, feſtinans tamen, ut manus ejus evaderet. Wismaria civitas terræ Obotritorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, quaſi ex integro incinerata eſt, demtis paucis ædibus in craſtino Aſcenſionis Domini. Bondokdak Soldanus Babyloniæ, ſecundum Egghardum, cum magno populo perrexit contra Armenos. Ayto autem Rex Armeniæ tranſierat cum multis milibus armatorum ad Abagathan Imperatorem Tartharorum, quod Soldanum non latebat. Filii vero Regis Armeniæ Aytonis cum illis, quos habere poterant, Soldano obviam venerunt, & quia modicum exercitum habuerunt, victi ſunt a Sarracenis; quorum unus captivatus eſt a Soldano, & alter interemtus. Sancta Hadwigis Duciſſa Sleſiæ canonizatur per Urbanum Papam, licet alii dicant, hoc factum a Clemente IV.

Decimo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXVII. Sanctiſſimus Doctor Thomas de Aquinorum Comitum proſapia genitus, lumen Eccleſiæ univerſalis & gloria Ordinis Prædicatorum floruit, ſecundum Egghardum. Hic glorioſiſſimus Doctor dictis & ſcriptis ſuis univerſam Eccleſiam Catholicam mirifice decoravit. Et licet a quibus perfidis & Deo odibilibus Clericis & Religioſis ironice & deriſorie livore invidiæ agitatis Doctor communis appelletur, in ipſius Sancti vituperationem & Ordinis ſui contumeliam, propter ſtilum ſuum planum & intelligibilem, illos ſibi præferentes, qui verbis vanis & terminis inuſitatis ventum verberantes ſuper ſe ambulant, nec vocem propriam intelligunt, nec fructuoſi legentibus exiſtunt, tamen merito & in veritate Doctor communis bene dici poteſt & eſt. Taliter enim ipſum nominantes, ut Caiphas peſſimus, cui ſimiles ſunt contra mentem ſuam locuntur veritatem. Fuerunt namque ante ipſum Doctores, qui ſolum doctos & ingenioſos per dictorum ſuorum obſcura verba erudiebant, & rhetoricos colores ſcriptis ſuis immiſcebant, ut fuerunt SS. Jeronymus, Auguſtinus, Ambroſius, Origenes, Naziancenus, Dionyſius, & eis conſimiles, quorum ſcripta gloſſis & expoſitionibus indigent. Fuerunt inſuper Doctores, qui ſolos inſcios & idiotas inſtruebant, ut fuit Alexander de Villa Dei, Donatus, Priſcianus & Cato. Fuerunt quoque inſtructores medii, qui & mediocres ac parum provectos in ſcientiis, & aptos ad literas imbuebant, ut fuerunt Ariſtoteles, Averroys, Euclides, Strabus (Strabo) & ſimiles Philoſophiæ commentatores. Sed Doctor iſte ſanctiſſimus in Summis ſuis & ſcriptis Theologicis inſtruit majores & doctos. In Philoſophicis autem & moralibus Commentis ſuis informat mediocres & aptos, & in Dialecticis Tractatibus erudit juvenes ſtudentes. Non enim eſt inter omnes modernos Doctores quiscunque, cujus doctrina tam avide legitur, cujus libri a Magiſtris tam ſedulo pronunciantur, & cujus volumina tantum ſunt multiplicata & tam communia ſicut ſunt S. Thomæ Doctoris in ſingulis orbis univerſitatibus. Propter quod vere & propriiſſime Doctor communis poteſt & debet dici. Confundantur ergo & erubeſcant illi maledici, qui hoc nomen probroſe & vituperioſe ſibi impoſuerunt, quod pro gloria & honore nedum ſuo eſt, ſed & totius Ordinis ſui & univerſalis Eccleſiæ, quia unumquodque quanto communis, tanto divinius cenſetur eſſe. Cæterum inſignis hic Doctor ex injunctione Urbani IV. Papæ ad confutationem errorum diverſorum hæreticorum, tunicam Chriſti inconſutilem beſtialiter lacerantium, compegit librum ſubtilem & ſententiis altis plenum, quem contra Gentiles intitulavit. Quo completo, ipſum prælibato Domino Apoſtolico præſentavit, qui cum magna gratitudine S. Doctoris laborem perutilem & Eccleſiæ neceſſariam acceptans dixit eidem: Mi Frater Thoma cariſſime gratiſſimum & multum neceſſarium Eccleſiæ Dei Sanctæ exhibuiſti obſequium. Et ideo poſtula quodcunque nobis poſſibile, & tibi concedemus. Cui Doctor ſanctus reſpondit: Pater Beatiſſime, nullam deſidero promotionem aut ſtatum ab Ordinis mei obedientia me eximentem. Sed ſi gratiam inveni in oculis veſtris, hoc tantum peto & ex toto corde deſidero in laboris mei recompenſationem, & præcipue ad Dei gloriam & honorem, ut Sacroſancti Dominici corporis & Sangvinis Sacramentum autoritate veſtra ſibi ſpeciale & ſolenne vendicet feſtum, quod Eccleſia Dei annuatim peragat per orbem univerſum congrua veneratione & devotione condigna. Audiens autem Papa Doctoris devotiſſimi ſalubre deſiderium, omni poſſibilitate merito perſequendum, dixit: Petitio tua grata & favorabilis, imo toto ſtudio & niſu adimplenda, interlocutione indiget, matura Fratrum noſtrorum &

ſano

ſano conſilio. Eapropter cum eis de ea colloquium habebimus, & tuo deſiderio, in quantum poterimus, ſatisfacere ſatagemus. Revertente ergo S. Doctore ad propria, & pro reſponſo grato anhelante, contigit divina procul dubio diſpenſatione, quod cum Dominus Papa de prælibatæ petitionis materia cum Cardinalibus collationem habuiſſet, & factum fortasſe per eos difficultatum eſſet, quidam Sacerdos cujusdam villæ non procul ab urbe poſitæ; ſuam celebraret miſſam, devotus & commendabilis vitæ. Hic quidem Presbyter ſæpe per antea fluctuantibus cogitationibus hæſitare conſveverat ex diabolica immiſſione de veritate Sacramenti & ejus integritate, & pro illo tempore illa hæſitatio plus ſolito ipſum vexabat. Perveniens autem in miſſa illa ad hoc, ut hoſtiam jam conſecratam & populo oſtenſam reponere deberet ſuper corporale. Quod cum feciſſet, mox ſpecies panis transmutatur in effigiem pueri crucifixi, ſangvinem de vulneribus de facto emittentis, in tantum etiam, ut loca corporalis ſub vulneribus tingerentur cruore effluxo. Quod videns Sacerdos, vehementer territus obſtupuit, & in lacrymas multas reſolutus, Dominum in corde ſuo exoravit, ut ſibi hoc hæſitationis peccatum indulgeret, quia de hujusmodi Sacramenti veritate nunquam amplius dubitare vellet. Quo voto emiſſo, ſtatim effigies illa iterum verſa eſt in priſtinam panis ſpeciem, ſed tinctura effluxi cruoris miraculoſi corporali impreſſa, in locis, ubi vulnera manuum, pedum & lateris aptata fuerant, remanſit madida & rubricata. Finita ergo miſſa, Sacerdos cum omni reverentia & tremore corporale complicans, protinus Papam Urbanum adiit, & ſibi omnia per ordinem narrans, corporale illud in documentum actæ veritatis oſtendit. Quæ audita & viſa cum Papa Urbanus coram Cardinalibus recitaret, & evidentiam facti oſtenderet, perpenderunt omnes, hoc factum ſtupendum a Deo ideo fieri permiſſum fuiſſe & contigiſſe, ut S. Doctoris petitio executionem ſortiretur efficacem. Papa ergo accerſito eo, ſibi de communi omnium aſſenſu injunxit, ut Hiſtoriam pulcram de Sacramento prædicto componeret & dictaret. Qua perfecta, ipſe juxta ſuum deſiderium feſti ſolennitatem novam inſtituere vellet. Quod ſecundum promiſſum utriusque partis tandem completum eſt.

De Clemente IIII. PP. CXCI.

Clemens Papa, natione Provincialis ex patre Petro, ſedit annis ſex & diebus XXII. ſecundum Martinum. Hic Gwido dictus uxorem & liberos prius habens, fuit famoſus advocatus & Regis Franciæ Conſiliarius. Sed poſt uxore defuncta propter vitam ſuam laudabilem factus eſt Epiſcopus Podienſis, & poſt Archiepiſcopus Narbonenſis, tandemque effectus eſt Sabinenſis Epiſcopus Cardinalis, & miſſus ab Urbano Papa in Angliam pro pace reformanda. Ubi cum eſſet, Papa Urbano Peruſius defuncto, electus eſt a Cardinalibus in Papam. Hic ante legationem Anglicanam miſſus etiam fuerat in Daciam, ubi Regem Danorum Ericum excommunicavit. Iſte ſpiritu prophetiæ ornatus fuit in factis Karoli Regis Siciliæ contra Conradinum nepotem Friderici II. quem cepit & decollavit prope Neapolim cum multis Nobilibus. Ayco Rex Armeniæ familiare colloquium poſtulavit cum Bondokdak Soldano Ægypti, ſecundum Egghardum, & obtinuit ab eo. Convenientes ergo petiit humiliter Ayco Rex filium ſuum ſibi reſtitui de captivitate. Cui Soldanus conſenſit ſub conditione tali, ut ſi ordinare poſſet apud Imperatorem Tartharorum, quod ſibi reſtitueretur Sangorbaſtar amicus ſuus & Princeps militiæ ſuæ, quem Tarthari ceperant, & in vinculis tenebant. Quod Rex Ayco ſe facturum promiſit, & ad effectum perduxit. Quo libertati reſtituto, Rex filium ſuum ſimiliter accepit liberum. Gwido Antiſiodorenſis Epiſcopus, accepta autoritate abſolvendi a Papa, ſecundum Wilhelmum, abſolvit exercitum, quem contra Manfredum Karolus cum Papa & Rege Franciæ congregaverat, ab omnibus ſuis peccatis, injungens eis pœnitentiam, ut in Manfredum & Teuthonicos ac eorum auxiliatores ictus geminarent. Manfredus ergo Rex tribus præliis a Gallicis doloſe vincitur, & in tertio caſualiter occiditur, & prope urbem Beneventanam per Karolum ſepelitur.

Undecimo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXVIII. Burgerus Dux Sweorum obiit, ex ruſtico Dux factus, ſecundum Chronicam Danorum, qui ex humilitate ſe Regem nec ſcribere nec ab aliquo nominari voluit, licet tamen multum fructuoſus Regno extiterit. Huic ſucceſſit Woldemarus filius, & in Regem unctus & coronatus eſt. Ayco Rex Armeniæ cum adjutorio Alahonis Imperatoris Tartharorum in Turkia plures civitates & caſtra expugnavit, ſecundum Egghardum, & poſtquam XLV. annis glorioſe rexiſſet, & pro Eccleſia Dei & augmentatione fidei plura ardua bella egiſſet, Regnum ſuum filio ſuo reſignavit. Et ipſe Deo quiete ſervire cupiens, religionis habitum aſſumſit, ac nomen novum ſibi imponens, Macarium ſe nominavit, & tandem poſt glorioſos in Domino agones perpeſſos, felici fine requievit. Dominus de Valkenberg frater Engelberti Archiepiſcopi Colonienſis, ſecundum Wilhelmum, cum ſuis complicibus tempore nocturno muros urbis Colonienſis perfodere, & ſubintrare niſus eſt. Sed deprehenſus in conatu ſuo bello congreditur, & ipſe cum multis aliis interficitur a Colonienſibus.

Duodecimo anno Richardi, qui eſt Domini MCCLXIX. Conradus Epiſcopus Lubicenſis ſubito defunctus eſt in nocte ſancta Paſchæ, cum crucem cum Canonicis levaſſet; cui in ſedem ſucceſſit Dominus Johannes. Eodem tempore Johannes Dux Luneburgenſis fodit novam ſalinam in eadem civitate longe fertiliorem priore. Principes Saxoniæ & aliarum nationum, ſecundum Chronicam Saxonum, puta Albertus Dux de Brunswic, Johannes Dux de

de Luneburg, Otto Marchio de Brandeburg, Wilhelmus Marchio Miſnenſis, Gerardus & Johannes Comites Holtzatorum curiam tenuerunt ſolennem in Quedelingburg, & ibidem erant multa practicata & concluſa pro exinanitione civitatum & humilatione earum. Ibidem etiam iſti duo fratres Albertus & Johannes Duces de conſilio Ottonis Marchionis avunculi eorum Ducatum de Brunswic & Luneburg, qui unus huc usque fuerat, inter ſe diviſerunt, ita quod Albertus, qui major natu erat, obtineret Brunswic, & Johannes Luneburg cum civitatibus & caſtris, villis ac vaſallis cuilibet ipſorum ad partem ſuam deputatis.

Tertio decimo anno Richardi, qui eſt DN. MCCLXX. Maxima Sarracenorum multitudo ex Africa per anguſtum mare tranſiens in Hiſpaniam, ſecundum Martinum, & adjuncta Sarracenis ibidem exiſtentibus, maximam tyrannidem in Chriſtianos exercuerunt, intendentes recuperare quam perdiderant Hiſpaniam per Karolum Magnum. Sed Chriſtiani partium illarum adunati, & cruce ſignatorum ex diverſis partibus adventantium auxilio freti, licet cum multo Chriſtianorum ſangvine de ipſis Sarracenis triumphaverunt. Soldanus Babyloniæ Armenia devaſtata, ſecundum Martinum, Antiochiam unam de famoſioribus urbibus orbis cepit, & tam viris quam mulieribus interfectis, ipſam in ſolitudinem redegit. Ericus Rex Danorum filius Chriſtoferi, ſecundum Chronicam Danorum, reædificavit caſtrum Coldinghen. Quod cauſam ſchiſmatis miniſtravit inter ſe & Ericum Ducem de Sleswic, & multa inde mala ſecuta ſunt in utriusque terris. Dominus Wichmannus, Præpoſitus B. Virginis, Ordinis Præmonſtratenſis in Magdeburg, Comes de Lindowe natu exiſtens, Ordinem intravit Fratrum Prædicatorum, ſecundum Egghardum, in conventu ejusdem civitatis. Qui mox Frater factus, ſe in Rupin opidum transtulit, & ibidem Ordini ſuo ſolenne Monaſterium fundavit; ubi factus primus Prior, multis claruit miraculis, vivens incorruptibili corpore. Contigit namque eundem Dei famulum, cum jam ſenuiſſet, pro negotiis Conventus ſui præpeditum, ultra ſtagnum, quod Conventui adjacet, exiſtere, & ex itineris labore valde famelicum eſſe. Non enim poterat ſine gravi moleſtia ultra conſvetam horam prandii jejunare. Ut autem audivit per campanam conventus, horam eſſe manducandi, & ipſum debere adhuc per longum ſpatium circuire aquam ad ingrediendam urbem, ad quem laborem faciendum ſentiebat ſe vires non habere præ fame & ſiti, ait ſocio ſuo: Fili, ſequere me confidenter. Signans autem ſe crucis ſignaculo, tranſivit per compendium viæ, aqua ſe ſub pedibus ejus ſe meabilem & ſolidam præbente Dei virtute. Et venit ad conventum per flumen, & introduxit Fratres ad refectorium, ſocio ſuo non per laticem, ſed per terram ipſum poſt longam horam ſequente.

Quarto decimo anno Richardi, qui eſt DN. MCCLXXI. Conradinus filius Conradi ex filia Ducis Bayoariæ, ſecundum Wilhelmum, faventibus ſibi Principibus Apuliæ & Calabriæ, & Henrico fratre Regis Hiſpaniæ, & avo ſuo Duce Bayoariæ ſibi auxiliantibus, ex Teuthonia, Sicilia & Hiſpania, exercitum validum contra Karolum Comitem Provinciæ, occupatorem Regni ſui congregavit. Plures namque factum Karoli pro deſperato habebant, tum propter exercitus Conradini virtutem tum propter Regni Siciliæ pene totius rebellionem, tum etiam quia reputabant, Karolum Regni invaſorem, Conradinum vero legalem hæredem. Karolus autem in ſuo exercitu habebat Gallos viros fortiſſimos in maxima copia. Congreſſi ergo cum aciebus viriliter, dimicatum eſt, ſed Conradinus, qui potiorem viſus eſt habere expeditionem, victoria deſtitutus a Gallis vincitur & capitur, & V. Comites nobiles de ſuo exercitu interficiuntur, puta Gabianus, Jordanus, Bartholomæus & duo filii ſui. Poſtremo vero & Conradinus interfectus eſt. Omnes autem iſti non in pugna, ſed prælio peracto captivati decollati ſunt. Antequam tamen truncarentur, juxta quandam Capellam ſpatio magno ſericis ſtrato pannis per totum in eo locantur, & vigilias miſſamque pro defunctis propriis auribus decantari & celebrari audiverunt, indulto etiam eis ſpatio confitendi. Quibus expletis, decollati ſunt. Johannes Teuthonicus dictus Semeca, Præpoſitus S. Stephani in Halberſtad, ſecundum Egghardum, contra Clementem Papam appellavit propter decimam exactam. Propter quod ipſum Papa excommunicavit, & Præpoſitura ſua privavit. Ex quo facto grave ſchiſma in Eccleſia ortum eſt, & gravius ſurrexiſſet, niſi mors utrumque in brevi de medio ſuſtuliſſet. Defuncto Erico Duce Sleswicenſi, ſecundum Chronicam Danorum, Ericus Rex Danorum Ducatum Sleswicenſem ſibi uſurpavit, filiis Erici Ducis defuncti Woldemaro ſcilicet & Erico ad regimen adhuc ineptis. Quod ægre ferentes Comites de Holtzatia, Ducatum illum a Danis uſurpatum cum manu valida intraverunt, & usque Sleswic ipſum demoliti ſunt ſpoliando & abducendo, quæcunque capere potuiſſent, nemini parcentes, nec reſiſtentiam habentes.

Quintodecimo anno Richardi, qui eſt DN. MCCLXXII. Lodowicus Rex Francorum minime territus ærumnis præteritis, expenſis & laboribus, quos fecerat & pertulerat ultra mare temporibus tranſactis, ad idem ſalutare iter ſe denuo diſpoſuit. Buonus denique Rex Armeniæ filius Ayconis nuncios ſolennes miſerat ad Abagathan Imperatorem Tartharorum, deſiderans ab eo, ut auxilio ſibi foret ad recuperandam Terram ſanctam ipſis Chriſtianis, Sarracenos expellendo. Imperator autem Tartharorum lectis literis Regis, libenter annuit, ſvadens Regi, ut ad Romanum mitteret Pontificem legatos ſuos, ut & ipſe præſidium ei ferret, cum quibus & ipſe nuncios ſuos deſtinare ad eundem paratus eſſet. Miſſi ergo ſolennes Ambaſiatores ab Imperatore Tartharorum & Rege Arme-

Armenorum ad Papam Clementem venerunt. Quos Præſul ſummus honorifice recepit & reverenter pertractavit. Convocato ergo Prælatorum Concilio, de ipſorum conſilio & aſſenſu decimam dari mandavit a quolibet Clerico, quam colligens in ſubſidium Terræ ſanctæ, transmiſit Regibus prædictis. Ambaſiatores vero eorum fidei Chriſtianæ ſe ſubmiſerunt, & qui non erant baptizati, ſacro fonte renati ſunt. Hac legatione Regum alienigenarum permotus Lodowicus Rex Francorum Chriſtianiſſimus, ſecundum Wilhelmum, adjuncto ſibi Rege Navarræ & quampluribus Nobilibus & Prælatis Eccleſiarum, pro recuperatione Terræ ſanctæ iter arripuit. Ad hoc autem, ut terra ipſa facilius recuperari poſſit, incidit eis ſalubre conſilium, ut ſcil.cet Regnum Thunicii, quod in medio conſiſtens, non modicum tranſeuntibus impedimentum præſtabat, primo ſub Chriſtianorum dejicerent poteſtate. Cum ergo portum & Carthaginem, quæ eſt prope Thunicium, potenti manu cepiſſent, epidimia, quæ illo anno permaxime circa maris confinia efferbuerat, in eundem Chriſtianorum exercitum nimis ſævire cœpit. Et primum quidem ſeniorem filium, Regis Franciæ, & poſt Dominum Albanum Cardinalem legatum Papæ, deinde ipſum Chriſtianiſſimum Regem cum pluribus Comitibus, Baronibus & Nobilibus, ac aliis perſonis Communibus de medio ſuſtulit. Quam feliciter autem prædictus Lodowicus Rex vitam ſuam terminaverit, Henricus Rex Navarræ Domino Tuſculano Cardinali per literas ſignificavit. Nam in infirmitate ſua conſtitutus, nomen Domini laudare non ceſſavit, & orationem illam ſemper interſeruit dicens; Fac nos, Domine, proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare. Orabat etiam pro populo, quem ſecum conduxerat, dicens: Eſto, Domine, plebi tuæ ſanctificator & cuſtos. Et cum appropinquaret fini vitæ ſuæ, proſpexit in cœlum, dicens: Introibo in domum, adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini tuo. Et illo dicto, obdormivit in Domino VIII. KL. Septemb. primo fluxu ventris & poſt febre acuta vexatus. Ex cujus morte territus Chriſtianorum exercitus eſt & turbatus, Sarracenorum vero populus exhilaratus eſt. Delata autem ſunt oſſa ejus ſancta in ſcrinio apud S. Dionyſium tumulanda in Francia, ubi poſtmodum pluribus glorioſis invenitur claruiſſe miraculis, cui ſucceſſit Philippus tertio genitus filius ejus & regnavit XLII. Rex Francorum XV annis Karolus vero Rex Siciliæ, pro quo Lodowicus frater ſuus adhuc vivens miſerat, navigio cum maxima multitudine advenit, de cujus adventu Chriſtianis non modicum gaudium & Sarracenis triſtitia non parva accrevit. Sed cum ex adventu dicti Karoli Regis Siciliæ, & ex adventu Edwardi Regis Angliæ, ac multitudine Friſonum & aliorum peregrinorum diverſarum provinciarum in tantum creviſſet Chriſtianorum exercitus, quod circa CCCM. pugnatorum æſtimaretur, ac etiam præſumeretur, quod non ſolum Terram Sanctam, ſed & totum Sarraceniſmum Chriſto ſubjugare debuiſſent, peccatis Chriſtianorum exigentibus absque ulteriori fructu & utilitate eſt diſperſus tantus populus. Nam legatus Papæ qui ipſos dirigere debuerat, per mortem ſubtractus eſt. Terra etiam Sancta, ad quam ire volebant, gubernatore peregrinorum carebat, quia Patriarcha, qui in Terram S. miſſus fuerat, defunctus erat, Sedes etiam Apoſtolica, quæ utrobique providere debuerat, tunc vacabat, Henricus quoque Rex Navarræ, qui infirmus de Africa receſſerat, in Siciliam veniens, defunctus eſt.

De Rodolfo Rege Romanorum.

Rodolfus Rufus Comes de Havenkesberge de Swevia, vel ſecundum Chronicam Francorum, Comes de Aſſario, cœpit anno mundi VMCCXXXIII. Olympiadis DIII. anno tertio, urbis conditæ IIMXXIII. Domini vero MCCLXXII. & XVIII. annis regnavit. Hic Archiepiſcopo Moguntino Principes Electores convocante, ſecundum Martinum, in Frankenford ab omnibus concorditer eſt electus, Imperiali tamen benedictione caruit. Fuit autem ad quindenam in Bobarte, & ibi præſentata fuit ei lancea Domini & corona. Dehinc veniens Aquisgrani, ab Engelberto Archiepiſcopo Colonienſi in die S. Severini cum uxore ſua eſt coronatus cum ſancta Romana corona, quod nunquam cuiquam Regi accidiſſe dicitur poſt Karolum Magnum; &, ut plures retulerunt in Concilio ſequenti coram Papa & Prælatis Eccleſiæ, crux aurea fulgens ſuper Eccleſiam B. Virginis Aquisgrani viſa eſt, ubi Rex coronabatur, in ſignum approbationis divinæ de electione & coronatione facta illius Regis. Hic fuit in armis ſtrenuus & fortiſſimus, & Papa in favorem Eccleſiæ ſuam approbavit coronationem.

Primo anno Rodolfi, qui eſt DN. MCCLXXIII. Hildebrandus Archiepiſcopus Bremenſis obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, cui ſucceſſit in ſedem Gyſebertus de Brunkhorſt.

De Gregorio X PP. CXCII.

Gregorius Papa, natione Lombardus ex patre Lodowico, ſedit annis tribus & diebus X. Hic ante electionem ſuam Theobaldus dictus, Archidiaconus Leodienſis Eccleſiæ extitit, dum in Akron urbe transmarina eſſet apud Edwardum Regem Angliæ, in Papam eſt electus, & III. Idus Februarii coronatus & conſecratus. Iſte veniens Lugdunum, convocavit ibidem Concilium generale; cui Philippus Rex Francorum occurrens, multum reverenter eum ſuſcepit, & recedens, milites plures pro cuſtodia illius reliquit, præficiens eis Humbertum conſanguineum ſuum. Henricus Dominus de Mykelenburg terræ Obotritorum, ſecundum Chronicam Obotritorum, crucem accipiens ab Epiſcopo Razeburgenſi., mare tranſivit in ſubſidium Terræ Sanctæ, ſed in manus Soldani Damaſcenorum incidens, captus eſt ab eo, & tentus XXVI. annis. Wilhelmus de Brabantia, vir literatiſſimus Ordinis Prædicatorum obiit ſe-

cun-

cundum Wilhelmum. Hic tranſtulit omnes libros Ariſtotelis Naturalis & Moralis Philoſophiæ ac Metaphyſicæ de Græco in Latinum, verbum e verbo, quibus ſtudentes nunc utuntur in ſcholis. Hoc autem fecit ad inſtantiam S. Thomæ Doctoris de Aquino Ordinis ejuſdem. Nam temporibus Alberti Magni translatione veteri omnes utebantur. Plura etiam alia idem Frater Wilhelmus ſcripſit utilia. Henricus filius Richardi Regis Romanorum defuncti venit Viterbii, propter Regnum paternum obtinendum, ſecundum Wilhelmum. Quem Gwido de Monte forti filius Simonis de Monteforti Comitis Liceſtriæ in bello Anglicano de conſilio hujus Henrici peremti circumventum inſidiis Gallicorum, qui cum Philippo Rege Francorum redeunte de Africa præſentes erant protunc, ictu cultelli per latera ſæpius iterato interfecit. Soldanus Babyloniæ cum exercitu magno intravit Turkiam, ſecundum Egghardum, ubi plures Tartharos ibidem inventos occidit, & urbes ac caſtra expugnans, cum maxima præda theſaurorum & virorum ad propria rediit, ducens ſecum Capitaneum terræ illius Parvana dictum, qui Soldano favens, terram in manus ejus tradiderat. Quod percipiens Abagathan Imperator Tartharorum, collegit exercitum grandem, & fultus adjutorio Buoni Regis Armeniæ amici ſui, tranſivit poſt terga Bendokdak Soldani. Quem adhuc inveniens in finibus Turkiæ, bellum cum eo aggreſſus eſt, & interficiens de exercitu ejus VM. hominum, apprehendit prædam ab eo captam, & abduxit, cepitque traditorem terræ Parvanam, & vivum ipſum bulliens & decoquens, ipſe Imperator partem de eo comedit, & aliam Principibus per Regnum devorandam deſtinavit.

Secundo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXIIII. S. Thomas de Aquino egregius Doctor migravit ad Dominum in Monaſterio Foſſæ novæ Ordinis Ciſtertienſis anno vitæ ſuæ quinquageſimo inchoante, vocatus ad Concilium Lugdunenſe per Gregorium X. ſecundum Henricum de Hervordia. In hoc quidem Concilio plures Ordines mendicantium ſunt abjecti & reprobati, Ordines vero Prædicatorum & Minorum evidenter utiles S. Eccleſiæ ſunt declarati, & ideo approbati ſunt & confirmati, Ordines autem Eremitarum & Carmelitarum in ſolito & conſveto ſtatu ſunt relicti, nec tamen approbati ſunt nec confirmati, bigami, qui etiam protunc clericalem deferebant tonſuram, hoc facere de cætero prohibiti ſunt. Anaſtaſia Domina de Mykelenburg, ſecundum Chronicam Obotritorum, de conſilio & ex perſvaſione patris ſui Barnam Ducis Stetinenſis, tradidit filiam ſuam Lutgardem Pribizlao Duci Gneſenſi Regni Poloniæ. Cum autem nuptiæ iſtæ celebrarentur, Dominus de Mykelenburg captus erat a Soldano Sarracenorum. Poſtquam vero Pribizlaus Dux Lutgardem uxorem ſuam IX. annis habuiſſet, ipſam in vigilia B. Martini turpiter ſtrangulavit, cujus innocentiam & vitæ ſanctimoniam Dominus, ut dicebatur, multis oſtendit miraculis. Engelbertus Comes de Marka per Hermannum de Lön nobilem invaditur, ſecundum Wilhelmum, vulneratur & captivatur, & ad caſtrum ejus Bredenvord ducitur, & ibidem tam ex vulnerum atrocitate, quam ex mœrore caſus ſui diem clauſit extremum. Hic Comes fratrem habuit Ottonem ſeniorem ſe, Canonicum Leodienſem, qui laicari volens, petivit a fratre ſuo portionem hæreditatis ſuæ. Propter quod diſſenſio orta fuit inter eos, ſed illa taliter fuerat ſedata, ut duo caſtra puta Altona & Blankenſteyn cum omnibus juriſdictionibus ſuis Ottoni cederent. Sed eo jam ſine hæredibus defuncto, dominium fuit reintegratum. Papa Gregorius in Lugduno generale Concilium celebravit, ſecundum Egghardum, ubi quingenti Epiſcopi & LX. Abbates & de aliis inferioribus Prælatis prope mille congregati fuerunt, ubi ordinatum eſt in ſubſidium Terræ ſanctæ & ad annos ſex a Clero decimam, multis quidem dure ferentibus, ſed pluribus conſentientibus dari. Ad illud Concilium convenerant Græci promittentes redire ad Eccleſiæ unitatem; in cujus ſignum confeſſi ſunt Spiritum S. a Patre & Filio æqualiter procedere, Symbolum fidei in Concilio ſolenniter decantando, ubi etiam tres Tartharorum Principes baptizati ſunt. Woldemarus Rex Sweciæ, ſecundum Chronicam Danorum, gratia indulgentiarum obtinendarum peregrinatus eſt Romam. Poſt cujus receſſum Magnus frater ſuus de Regno ſe intromiſit: quem Sweorum populus pro Rege acceptantes, & ſibi fidelitatis ſacramenta præſtantes, verum Regem eorum poſt peractam peregrinationem revertentem de Regno ſuo expulerunt, gloria ſua ipſum privando. Cariſtia maxima mundum gravavit, ſecundum Egghardum, incipiens in Quadrageſimæ tempore, & durans uſque ad meſſem. Sed Deo ordinante poſt meſſem, tanta copia frugum facta fuit, ut modius ſiliginis, qui tempore cariſtiæ VI. vel VII. ſolidis emebatur, IX. denariis venderetur. Et ſic de cæteris frumentis. Temporibus iſtis Deus in Ordine Fratrum Prædicatorum velut in firmamento cœli duo poſuit magna luminaria, puta S. Thomam & Albertum Magnum, velut luminare majus & luminare minus, cæteros vero Doctores lucidos fecit, & poſuit in hoc ordine tanquam ſtellas in claritate differentes, ut corda tenebroſa hominum ſimplicium doctrinis ſuis illuminarent, puta, Robertum Anglicum Archiepiſcopum Canthuarienſem, & poſt Epiſcopum Portuenſem Cardinalem; Petrum de Tharentaſia Cardinalem Oſtienſem, & poſt Innocentium V. Johannem Pariſienſem Magiſtrum in Theologia, plura utilia ſcriptitantem, Ulricum Teuthonicum Doctorem eximium, plura volumina componentem, Wilhelmum Archiepiſcopum Lugdunenſem, Jacobum de Voragine Epiſcopum Januenſem, Johannem Lectorem Compoſitorem Catholicon & triplicis Summæ Juris, Raymundum, Cardinalem & Summum Pœnitentiarium ac compilatorem Decretalium & Summæ Juris egregiæ, Hugonem Cardinalem & Poſtillatorem totius Veteris Teſta-

Teſtamenti, Humbertum dicti Ordinis Magiſtrum generalem & expoſitorem ſolenniſſimum Regulæ B. Auguſtini, Vincentium trium Speculorum collectorem nobiliſſimorum & plures alios inſignes.

Tertio anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXV. Amalaricus Clericus, filius Simonis Montisfortis in Anglia interfecti, ſecundum Wilhelmum, dum per mare ſororem ſuam duceret in Walliam ad Principem Walliæ, ut eam acciperet in uxorem, Edwardus Rex Angliæ ipſum cum ſorore ſua capi & in carcerem poni fecit. Princeps vero Walliæ indignatus, a Rege Angliæ receſſit, fidelitatem ei ſubtrahendo, & ei rebellando. Unde montem quendam in confinio illarum terrarum incaſtellavit. Quem montem Rex terra marique obſidens, multa milia ibidem de ſuis perdidit per infeſtationem Principis Walliæ. Sed tandem Princeps ille per Regem ad talem deditionem recipitur, quod nomine & autoritate Principis Walliæ fungeretur, quamdiu ipſe viveret, ſed ad hæredes ſuos, ſiquos generaret, Principatus illius autoritas minime deveniret. Et ſic Rex ei uxorem ſuam reddidit. Amalaricum vero, quia Clericus erat nomine Prælatorum ſuorum, diu ſub arta cuſtodia reſervavit. Woldemarus Rex Sweorum reverſus de peregrinatione ſua Romana, ſecundum Chronicam Danorum, & Regno ſuo privatus per Magnum fratrem ſuum, junxit ſe Erico Regi Danorum, & apud ipſum manens cum uxore ſua & liberis, impugnavit Regnum Sweciæ cum adjutorio dicti Erici Regis. Magnus vero frater prædicti Woldemari intelligens, Ericum Regem Danorum fovere fratrem ſuum, & ei auxilio eſſe, cum magno exercitu claſſis navalis intravit Scaniam, & demolitus eſt omnem terram illam, & cum maximo ſpolio reverſus eſt in Regnum ſuum.

De Innocentio V. PP. CXCIII.

Innocentius Papa, Burgundus ex patre Matthæo, ſedit menſibus VIII. & diebus X. ſecundum Martinum. Iſte prius Petrus de Tharentaſia dictus, Doctor extitit Theologiæ & Frater Ordinis Prædicatorum, factusque Archiepiſcopus Lugdunenſis & poſt Cardinalis Oſtienſis apud Aretium Tuſciæ creatus, electus eſt in Papam & conſecratus in die S. Agnetis. Hic cum eſſet inter Ordinis ſui obedientiam conſtitutus, in quodam Capitulo coram Magiſtro generali accuſatus fuit per quosdam æmulos ſuos. Quem idem Magiſter in Capitulo ad ſtatuam vocans, crimen falſo ſibi impoſitum ei objecit. Cum autem dictus Magiſter Petrus ſtaret, & verba increpantis ſe cum patientia audiret, nola portæ importune pulſabatur. Ad cujus impetuoſum pulſum quidam juvenis Frater ſurgens & cito currens, voluit pulſantis negotium ſciſcitari. Veniens ergo ad portam, invenit ibidem viros honorabiles, petentes, ut eis Magiſter Petrus de Tharentaſia vocaretur. Qui cum de licentia Magiſtri generalis ad portam veniret, mox ſolennes illi nuncii debitam ei honoris reverentiam exhibentes, literas Lugdunenſis Capituli de concordi electione & Bullas Domini Papæ de electionis confirmatione ei obtulerunt, ipſumque Archiepiſcopum Lugdunenſem ſalutarunt. Cujus nuncii boni veritatem cum Magiſter Petrus videret, reverſus ad locum Capituli, & iterum verba Magiſtri repetentis audiens, taliter fertur dixiſſe: Magiſter reverende, peto licentiam loquendi pauca verba. Quod cum Generalis annueret, ait: Pater venerande, quidam fratres falſo me accuſantes laqueum paraverunt pedibus meis, ſed Dei gratia laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Et mox producens literas Apoſtolicas, oſtendit ſe confirmatum Archiepiſcopum Lugdunenſem. Quod Magiſter Ordinis videns, conſternatus valde petiit veniam pro ſe & Ordine ſuo. Quam libens dulcis Magiſter & Dominus Petrus indulſit, & Fratribus benedicens abceſſit. De iſto venerabili Magiſtro Petro etiam narratur, quod cum Gregorius X. defunctus eſſet, & ipſe Cardinalis Oſtienſis exiſtens una cum aliis Cardinalibus in conclavi eſſet pro novi Pontificis electione fienda, unus inter eos Cardinalis erat Anglicus, qui ob verbum jocoſum, quod dictus Magiſter Petrus ſolitus erat dicere, puta ergo bibamus, ipſum non bene poterat (ferre). Hic Anglicus cum præmeditatione ſibi quædam metra fecerat, quibus prædictum Magiſtrum Petrum confundere cogitabat, ſi verbum illud jocoſum in ſerioſis ſuis factis, quæ præ manibus habebant, ipſum dicere contingeret. Exiſtentes ergo in conclavi, ubi Papam eligere debebant, & audiens Petrum in curſu verborum aliquid ſibi forte diſplicibile dici, prorupit ex inadvertentia in proverbium ſolitum, dicens: ergo bibamus. Tunc mox Anglicus ille ſubintulit metra per ſe confecta, dicens:

Dum clauſi ſtamus, qui dicit (dixerit) ergo bibamus,
Rebus penſatis reputatur vir levitatis.

Petrus autem audiens verba inſultationis ab eo ſtudioſe compoſita, reſpondit improviſo per duo metra dicens:

Anglicus Angelus eſt, cui nunquam credere fas eſt:
Anglicus a tergo caudam gerens (gerit), eſt pecus, ergo

bibamus. Cujus ingenium perpendentes cæteri Cardinales, ipſum unanimiter in Papam elegerunt. Sed proh dolor! non diu in Papatu vixit ex ordinatione forte ejusdem Anglici & ſibi ſimilium, qui honori ſuo inſidiabantur, per intoxicum ipſum expediendo. Iſte Innocentius glorioſe ſcripſit ſuper Apoſtolum & ſuper IIII. libros Sententiarum.

Quarto anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXVI. Gallici Pamphiloniam in Regno Navarræ ceperunt, ſecundum Wilhelmum, urbes expugnaverunt, & ut Sarraceni, viros & mulieres interfecerunt, matronis & virginibus nequiter ſtupratis.

De Adriano V. PP. CXCIIII.

Adrianus Papa, natione Januenſis ex patre Johan-

Johanne, ſedit menſe uno & diebus IX. ſecundum Martinum. Hic prius Humbertus dictus nepos extitit Innocentii IIII. & ab ipſo in Cardinalem S. Adriani promotus fuit. A Domino vero Clemente IIII. Papa miſſus fuit in Angliam pro diſcordia inter Regem & Regni proceres ſedanda. Iſte factus Papa ſtatim Conſtitutionem a Gregorio X. editam in Concilio Lugdunenſi de conſtrictione Cardinalium propter electionem Summi Pontificis ſuſpendit, proponens eam aliter ordinare. Sed morte inopinata præventus ipſam ſic ſuſpenſam reliquit ſucceſſori ſuo. In Trajecto ſuperiori facta ſolenni proceſſione trans pontem in Vigilia S. Margaretæ cum maxima pompa cereorum artificialiter ornatorum, ſecundum Wilhelmum, poſtquam Clerus & Religioſi cum Reliquiis tranſierant, ſequenti gravi preſſura multitudinis, pons in medio fractus eſt, & poſterioribus anteriores ad caſum vergentibus, circa centum homines ſubmerſi perierunt. Ex hoc ſolennitas proceſſionis verſa eſt in vocem mœroris. Bendokdak Soldanus Babyloniæ intoxico periit, ſecundum Wilhelmum, in cujus Regnum jure hæreditario ſucceſſit filius ſuus Mellechſaid. Sed quia Regno inutilis inventus eſt, exulari compulſus eſt, & in locum ejus erectus Elphi ſtrenuus & ſagax miles. Lubicana civitas incinerata fertur hoc anno in feſto S. Viti Martyris ſecundum quendam Metriſtam dicentem:

M. ducenteno ſexto quoque ſeptuageno
In Viti feſto Lubek perit igne moleſto.

Iſtud autem vel ſimile incendium narratur contigiſſe in eadem urbe & pro eodem die anno Domini MCCIX. ſecundum Metra ſequentia:

Anno milleno ducenteno quoque nono
In Viti feſto Lubek perit igne moleſto
Quinque tantum ædes remanſerunt ibi ſtantes.
(Tantum quinque ædes commanſerunt ibi ſtantes.)

Sed forte bina vice talis conflagratio civitati huic accidit. Certum tamen eſt, quod poſt ultimam combuſtionem domus lapideæ factæ ſunt cum muris contiguis, ne amplius tam generale incendium urbem deſtrueret, ſicut aliæ civitates circumjacentes. Johannes Epiſcopus Lubicenſis obiit, cui in ſedem ſucceſſit Dominus Borchardus vir circumſpectus & prudens,

De Johanne XXI. PP. CXCV.

Johannes Papa, natione Hiſpanus, ſedit menſibus VIII. & diebus VIII. ſecundum Martinum. Iſte prius Petrus dictus fuit in diverſis ſcienciis famoſus, & primo erat Tuſculanus Epiſcopus. Hic florem ſcientiarum & dignitatem Pontificatus quadam ſtoliditate deformabat adeo, ut induſtria naturali pro parte videretur carere. Pauperibus tamen & divitibus pariter communem ſe exhibebat. Multos egentes ſtudium literarum diligentes fovit, & in Eccleſiis eos beneficiis ditavit. Sed cum ſibi vitæ ſpatium in annos plurimos extenderet, & hoc coram aliis affereret, ſubito caſu periit. Nam camera nova, quam pro ſe Viterbii juxta palatium conſtrui fecerat, ſubito corruit, & ipſe ſolus ea ruente interiit, ſexta autem die poſt lapſum vita exceſſit Sacramentis prævie perceptis.

Quinto anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXVII. Abagathan Imperator Tartharorum miſit Magandanorem fratrem ſuum cum XXXM. armatorum in Syriam contra Elphi novellum Soldanum, ſecundum Egghardum, ut Regnum illud ſibi ſubjugaret. Et mandavit dictus Imperator fratri ſuo, ut Regem Armeniæ & omnes Chriſtianos, quos habere poſſet, in ſubſidium ſuum ad ſe invitaret, & ſi caſtrum quodcunque expugnaret, ipſum Chriſtianis ad fidelem cuſtodiam traderet, quod in ipſis certam fidelitatem inveniret. Egit ergo Magandanor ſecundum fratris ſui Imperatoris præceptum, & aſſumto ſecum Rege Armeniæ, in magna potentia ingreſſus eſt Regnum Syriæ cum multis Chriſtianis, & ipſum peragrans vaſtavit in magna parte. Elphi autem Soldanus ingreſſum hoſtium percipiens, exivit obviam exercitui Tartharorum cum maximo Sarracenorum populo, & veniens prope urbem Camellam, invenit ibidem inimicorum agmina. Rex namque Armeniæ vallavit ex una parte Sarracenos, & Tartharorum Princeps ex altera, Chriſtiani vero vada obſervabant, ne hoſtes elaberentur. Cum autem uterque exercitus Chriſtianorum & Armenorum congreſſum facerent in hoſtes, & jam innumerum populum Sarracenorum proſtraviſſent, ac fugientes Sarracenos inſequerentur, & ſic ab invicem dividerentur, Magandanor Princeps Tartharorum turpiter agens, fugam cum ſuis iniit, & Chriſtianos ac Armenos in manibus inimicorum dereliquit. Quod videntes Sarraceni, vires ſuas reſumſerunt, & fortiter in ſuos hoſtes impetum facientes, potiores de Armenorum exercitu devicerunt, Rege cum paucis viris evadente, Chriſtiani vero de ſuis majorem partem revertentes ad propria perduxerunt.

De Nicolao III. PP. CXCVI.

Nicolaus Papa, natione Romanus ex patre Paulo, ſedit annis tribus & diebus XX. ſecundum Martinum. Hic prius dictus Johannes Gayetanus (Cajetanus) de domo Urſinorum amator extitit Cleri & Religioſorum, & maxime Ordinum mendicantium, quibus ſolennia contulit privilegia. Iſte Fratrem Jeronymum legatum Græcorum Ordinis Fratrum Minorum fecit Cardinalem, & alium Fratrem ejusdem Ordinis conſtituit Epiſcopum Tudertinum, duos quoque Fratres de Ordine Prædicatorum aſſumſit in Cardinales. Ipſe etiam Palatium S. Petri multum ampliavit, & quamplurima ædificia erexit juxta Pratellum, fontem que ibi ſcaturire fecit, & arboribus diverſis ornavit. Parum autem poſt promotionem ſuam

per

per aliquot dies Tiberis Romæ in tantum excrevit, quod ſuper altare B. Mariæ Rotundæ ad IIII. pedes & amplius aſcenderet. Johannes Dux de Luneburg filius Ottonis primi Ducis de Brunſwic obiit circa feſtum B. Luciæ, ſecundum Chronicam Saxonum, cui ſucceſſit Otto filius ſuus; Ottoni vero dedit poſtea Lodowicus Rex Romanorum filiam ſuam Mechtildem in uxorem, de qua genuit tres filios, ſcilicet Lodowicum, Ottonem & Wilhelmum.

Sexto anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXVIII. Nicolaus Papa Karolum Regem Siciliæ a Vicaria Tuſciæ removit, & Conſtitutiones faciens tam de electionibus Prælatorum quam de electione Senatorum Urbis Romanæ, ſe Senatorem ad vitam ſuam fieri procuravit, faciens per ſuos Senatoriam fere per duos annos adminiſtrari. Hic Papa miſit ad Karolum Regem Siciliæ in Apuliam unum de Cardinalibus, volens ſuper amotione ejus de Vicaria Tuſciæ & Senatoriæ urbis Romæ continentiam, patientiam & obedientiam ejus experiri. Sed hunc ex relatione Cardinalis humilem & diſcretum plusquam credidit, invenit. Magiſter Johannes de Aurelianis Cancellarius Pariſienſis per Papam Nicolaum ad Epiſcopatum Pariſienſem promotus, ſeculo valedicens, totum dimiſit propter Deum, & in domo Fratrum Prædicatorum religionis habitum induit, & pauper cum pauperibus Fratribus Domino famulabatur. Everhardus filius Engelberti Comes de Marka, ſecundum Wilhelmum, caſtrum Bredenvord, in quo patris ſui defuncti corpus detinebatur, obſedit. Caſtrenſes vero obſeſſi licet inviti corpus reddiderunt, & Everhardus Comes ipſum Cappenberg ſepelivit; non tamen propter redditionem cadaveris obſidio illa ſoluta eſt. Nocturno ergo tempore caſtrum, omnibus fugientibus, qui in ipſo erant, deſolatum derelinquitur, & ipſum per Everhardum Comitem usque ad ſolum deſtruitur. Humbertus Generalis Magiſter Ordinis Prædicatorum V. obdormivit feliciter in Domino, ſecundum Martinum. Ad inſtantias pias hujus venerabilis Magiſtri Conſtitutio Innocentii IIII. eſt revocata. Hic etiam Magiſter Officium divinum Fratrum ex Officio Gallicano ordinavit & correxit, & poſtea per Martinum IIII. Papam eſt Ordini confirmatum. Ordinavit etiam ſui Magiſterii tempore fieri librum, qui Vitas Fratrum intitulatur. Rodolfus Rex Romanorum, citato Odakero Rege Bohemorum, ſecundum Egghardum, pro eo quod injuſte poſſideret civitatem Egrenſem cum adhærentiis ejus, puta Ducatibus Auſtriæ & Carinthiæ, Marchionatu Stiriæ & Herbipoli urbe; & eo non comparente, ſibi abjudicata ſunt in curia Spirenſi prædicta dominia, & Imperio adjudicata. Quem Odakerum Regem cum reſignare nollet prælibata bona, Rex Romanorum bello invaſit, & ipſum interficiens, fere VIM. hominum peremit. Et ſic terras illas amplius quiete poſſedit bello juſto acquiſitas. Aquisgrani miſerabilis ſtrages facta eſt in die S. Gertrudis, ſecundum Wilhelmum. Nam Comes Guliacenſis (Juliacenſis) qui per XXX. annos Eccleſiæ Colonienſi infeſtus extiterat, & duos Pontifices ejus ſucceſſive captivaverat, doloſe cum armatis civitatem ingreſſus eſt, ſed a quodam de ſuis traditus, irruente in ipſum urbis populo, ipſe cum multis Nobilibus eſt occiſus.

Septimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXIX. Bellum grande actum eſt in die S. Pauli primi Eremitæ prope caſtrum Vroſe juxta Magdeburg, ſecundum Chronicam Saxonum, convenientibus ibidem Ottone juniore Marchione de Miſna cum Comitibus de Reghenſteen, de Hademersleve & de Arenſteen ex una parte: ex altera vero Ottone Comite de Anehald Duce exercitus cum Magdeburgenſibus & vulgo terræ copioſo. Ubi milites B. Mauritii ex parte Magdeburgenſium victoria potiti, interfecerunt dictum Comitem de Arenſteen, capto Marchione Miſnenſi cum pluribus Nobilibus. Quem triumphum plura mala ſunt ſecuta. Nam promiſſis minime obſervatis, Otto Marchio Eccleſiæ terminos graviter infeſtavit, & contra Albertum Ducem de Brunswic conjuratio & conſpiratio valida facta eſt, ac ejus fines incendiis & rapinis ſunt damnabiliter devaſtati. Albertus Magnus Magiſter in Theologia Ordinis Prædicatorum olim Epiſcopus Ratisponenſis obiit in Domino ſecundum Martinum. De hujus venerabilis Patris obitu plura notabilia tacta ſunt ſupra VIII. anno Richardi. Woldemarus exulatus Rex Sweorum dedit ſe in gratiam fratris ſui Magni Regis, qui violenter ſe ingeſſerat ad regnandum, ſecundum Chronicam Danorum, qui ipſum cum decenti familia apud ſe tenuit ad tempora vitæ ſuæ, ſed oportebat primum ipſum renunciare omni juri ſuo, quod in dicto Regno ſibi competere aſſeruit. Et ſic Magnus frater ſuus Regni illius gubernacula obtinuit. Albertus Dux de Brunswic obiit ipſo die Aſſumtionis B. Virginis, ſecundum Chronicas Saxonum, relinquens poſt ſe duos filios, Henricum ſcilicet, qui poſtea amiſit caſtrum Herlingberg, & Albertum Pinguem. Hic Albertus Dux defunctus olim Guntzelinum Comitem de Swerin terra ſua & Comitatu ſuo privaverat, quem habuit ad auſtralem partem Albiæ fluminis, eo quod ſpolium commiſerat in ſylva Wunnekenbruk dicta prope Todeslo terræ Holtzatorum, & de curribus multa bona Lubicenſibus abſtulerat.

Octavo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXX. Erat in Saxoniæ partibus prope Goslariam in Monaſterio Gerenröde dicto Monialis quædam Agnes nuncupata, ſecundum Chronicam Saxonum, quæ compulſa eſt una cum aliis Sororibus ad tempus ad ædes paternas remeare propter devaſtationes frequentes bonorum Monaſterii ſui. Quæ cum ad parentes ſuos rediſſet, & ſpecioſa ſatis eſſet, diabolo inſtigante & fragilitate fœminea permittente, a quodam generoſo cliente imprægnata eſt. Partui ergo appropinquans, anxia fugit ad campum, & puero edito, adeſt diabolus in ſpecie Sacer-

cerdotis, dicens ei: Quid agis mulier? Scio te prolem peperiſſe. Sed conſule jam honori tuo, ne & tu cum parentibus tuis confundaris. Parvulum ergo in ſtagnum proximum projicias. Si enim aliquamdiu vixerit, latere non poterit. Tunc miſera mater miro ponderis certamine fatigata, ſed tandem erubeſcentia ſceleris vicit maternum pectus, & infantem tamen baptizatum in ipſo flumine mox ſuffocavit. Cui ſtatim diabolus inſultans inquit: O fœminarum crudeliſſima, quid egiſti? Nihil amplius reſtat melius, niſi ut ſine ſcandalo tui & tuorum & ſine periculo gravioris mortis, facta mihi prius confeſſione, te cum prole tua ſubmergas. Quod ſi non feceris, facinus tuum omnibus amicis tuis & judici terræ prodam. Quo audito, omnibus membris tremens, in terram ſe proſtravit, & B. Virginem, cui ſemper devota, invocavit contra diabolum in adjutricem. Nec mora, vidit mulier diabolum quaſi fumum diſparentem. Quæ mox prorumpens in laudem Virginis, ipſi ſervire in omnibus diebus vitæ ſuæ promiſit. Venit ergo in urbem, quæ Halberſtad dicitur, & hoſpitio ſuſcepta a quadam venerabili perſona, locata eſt cum quadam Judæa nomine Sara, ut ejus parvulum enutriret. Manſit autem cum Judea illa per annos duos in tanto mœrore, ut vix aliquis eam ridere videret, bis in hebdomada jejunans in pane & aqua. Interim autem illi Saræ Judææ de Criſti pietate & fide, ac de bonitate matris ejus prædicabat, eo quod eloquens eſſet & prudens, & in tantum eam exhortabatur ad fidem, ut verba ſua, Deo cooperante, cor ſuum penetrarent. Unde Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam addiſcens, omni die orabat Chriſtum & ejus Matrem. Quod cum Judæus vir Saræ adverteret, cœpit juvenculam illam habere ſuſpectam tanquam ſuæ uxoris ſeductricem. Unde cogitare intra ſe cœpit diabolo immittente, dicens: Si hanc patieris tecum morari, convertet uxorem tuam ad fidem Chriſtianam; ſi vero eam dimiſeris, & a te ſeparaveris, carebis uxore tua, quia procul dubio eam ſequetur. Interfice ergo eam occulte, & ſecurus eris de omnibus. Unde mox ſurgens, extracto (forſ. gladio) interfecit eam in lecto dormitantem. Quod videns Judæa, exhorruit, ſed contradicere non audebat. In noctis ergo medio cum ſignum fieret, ut Judæi ſynagogam intrarent, Judæus iſte domum exivit, & ſynagogam viſitavit, relicto cadavere in lecto. Cogitavit enim corpus educere examine, cum reverteretur. Quo recedente, Judæa in lecto jacens, clara viſione aſpexit Glorioſam Virginem Mariam cum duabus puellis ad mulierem occiſam ingredi, & ex pyxide quadam, quam una puellarum deferebat, vulnus interfectæ perungere, occiſam vero mox ſurgere, & cum Virgine Benedicta cameram exire. Judæa autem poſt egreſſum puellarum ſurrexit de ſtratu ſuo, videre volens, ſi viſio illa veritatis aliquid haberet, vel an deluſio fuiſſet. Et accedens ad lectum Agnetis, non invenit eam. Maritus autem rediens de ſynagoga, etiam locum interfectæ ab eo acceſſit, & non invento cadavere, credidit, uxorem ſuam ipſum removiſſe, nolens credere verbis ejus narrantis ſibi viſionem, quam viderat. Vix ergo completi ſunt dies XL. & ecce venit mulier peregrina ſalutans Judæam & virum ſuum ex parte Agnetis nutricis pueri eorum. Quod audiens Judæus, miratus dixit: Nonne ego occidi illam? quomodo ergo nunc vivit? Cui uxor dixit: Potens eſt Dominus Jeſus famulam ſuam occiſam vivificare. Tunc ait Judæus: Hoc eſt, quod ſemper timui, & propter quod eam occidi, quia timui, quod te ſeduceret. Unde pecuniam, quam in domo promtam habuit, colligens, ab uxore protinus receſſit. Judæa vero cum filiis ſuis duobus mox ad Eccleſiam properans, ſe cum eis baptizari fecit, & bona ſua pauperibus diſtribuens juxta Sacerdotis conſilium, cum parvulis ſuis urbem exivit, & ad locum, ubi Agnetam cognovit eſſe, perrexit. Agnes autem cum gaudio ſuſcipiens Gertrudem ſic enim vocata eſt in baptiſmo, & ipſam ut bonam vivere docuit Chriſtianam. Una ergo dierum dixit Gertrudis converſa ad Agnetem: Miror valde, ſoror mea Agnes, quomodo revixeris, cum ego te viderim interfici. Cui Agnes: Novit Chriſtus Dominus, quod licet vulneris diri cicatricem habeam, nullum tamen interfectionis ſenſi dolorem. Videbar inſuper quaſi a ſomno excitari. Excitata vero timui viri tui furorem, & ideo receſſi latenter tibi non valedicendo. Videns ergo Gertrudis cicatricem vulneris, recitavit Agneti viſionem in hora interfectionis ſuæ ſibi apparentem. Propter quod Deum pariter laudantes & Matrem ſuam benedictam, ipſis devote ſervire ſtuduerunt. Nicolaus Papa tactus apoplexia, obiit in caſtro Suriani, ſecundum Martinum, ſed Romæ eſt ſepultus cum ſolennitate.

De Martino IIII. PP. CXCVII.

Martinus, natione Gallicus ex patre Bartholomæo, ſedit annis quatuor & menſibus tribus. Hic prius Simon dictus Cardinalis extitit titulo S. Cæciliæ, & miſſus fuerat in Franciam bina vice, primo ab Urbano IIII. & poſt a Gregorio X. ſecundum Martinum Antequam vero aſſumeretur id Cardinalem, erat Senator Romanus. Iſte Teuthonicos valde exoſos habuit propter quoddam factum, quod Pariſius ſibi accidit ſatis verecundum & contumelioſum. Borchardus Epiſcopus Lubicenſis interdictum poſuit in civitate prædicta propter ſepulturam cujuſdam viduæ Rigborg dictæ. Ipſa enim in extremis poſita, rationis tamen compos ſepeliri elegerat coram teſtibus idoneis apud Fratres Minores ejuſdem urbis. Sed electione tali canonica facta non obſtante, Sacerdotes parochiæ ſuæ eam ſepelire parabant. Quod Fratres percipientes, cum proceſſione venerunt ad Eccleſiam parochialem, & miſſa defunctorum finita, funus ſuum tulerunt de Eccleſia, & ipſum apud ſe ſepelierunt. Propter quod Epiſcopus provo-

provocatus contra Fratres, interdictum poſuit per totam civitatem. Fratres vero injuriam ſuam ægre ferentes, appellationem legitimam interponendo, cauſam ſuam ad curiam Romanam detulerunt. Et quia Epiſcopus interdictum nimis iniquum & præjudiciale etiam ſecundum judicium laicorum & ſimplicium poſitum, tollere noluit, expulſus eſt & ipſe & Canonici de urbe prædicta, & tamdiu extra civitatem morati ſunt, quouſque interdictum hoc relaxatum eſt. Cauſam autem Fratrum Dominus Jacobus de Columnis Cardinalis S. Mariæ ex commiſſione Domini Papæ diſcutiens determinavit pro Fratribus prædictis Minoribus, interdictum caſſavit & annullavit. Et ſic lite ceſſante, Epiſcopus & Canonici ad curias ſuas ſunt reverſi Fratribus invidentes, ſecundum Chronicam Lubicenſem.

Nono anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXI. ſedata eſt diſcordia inter Ericum Regem Danorum & Woldemarum Ducem de Sleswic, ſecundum Chronicam Danorum, & Woldemarus Dux recuperavit terram ſuam, quam violenter Rex ſibi abſtulerat, & Ducem quaſi exulaverat, eo quod non haberet de toto Ducatu ſuo niſi Gottorpe caſtrum quod Rex expugnare non poterat, ſed ipſum alio caſtro e regione conſtructo ſic vallaverat, ut vix egredi Dux auderet de caſtro Gottorpe. Hammeburg civitas Holtzatiæ ultra mediam longe partem incinerata eſt, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & plures homines utriusque (ſexus) perierunt in igne ſua bona redimere ſatagentes. Piſcis marinus captus eſt juxta Schagen locum quendam maris Baltici, ſecundum Chronicam Danorum, figuram gerens leonis, cujus captio præſagium extitit futurorum malorum diverſorum. Nam Panormitani in Regno Siciliæ rabie canina ſuccenſi Gallicos, qui ibidem morabantur omnes tam mares quam fœminas occiderunt in contemtum Karoli Regis, qui Gallicus erat; mulierum etiam latera, quæ de Gallis conceperunt, aperuerunt, & fœtus ſuos ejecerunt, antequam naſcerentur. Hoc autem ſtupendum malum ordinaverat fieri Petrus Rex Arragoniæ. Quo facto, idem Petrus collecta magna multitudine armatorum, intravit Regnum Siciliæ ipſum occupans, & Regem Siciliæ ſe nominari faciens. Quod Martinus Papa audiens, ipſum Petrum Regno Arragoniæ ſimpliciter privavit, & ipſum Karolo de Valerio nepoti ſuo filio Philippi Regis Francorum donavit.

Decimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXII. Abagathan Imperator Tartharorum abiit cum Magandanore fratre ſuo & copioſo exercitu in Ægyptum contra Soldanum Babyloniæ, ſecundum Egghardum, in qua via dicti Principes a propria familia intoxicati fuerunt infra IX. dies. Quorum quidem interitus doloroſus fuit & Tartharis & Chriſtianis, quorum fautores erant. Poſt hos Imperatores electus eſt quidam Tangadar dictus, qui Chriſtianos exoſos habens, perſecutus eſt eos usque ad internecionem. Nam deſtruens omnes Eccleſias in Regno ſuo erectas, & prohibens celebrationem divinorum, cogere cœpit omnes Chriſtianos tranſire de Lege Chriſti ad legem Mahumeti, ſicut ipſe fecerat de Chriſtianiſmo apoſtatans, ad Paganiſmum ſe tranſtulerat. Iniit etiam pacta & concordiam cum Soldano Æegypti in deſtructionem Chriſtiani tituli. Argon autem frater Tangadar Imperatoris Tartharorum condolens Chriſtianis in perſecutione, ſcripſit Cobulathan magno Imperatori Tartharorum, ut fratrem ſuum prohiberet, ne amplius Chriſtianos vexaret, quos omnes anteceſſores ſui foviſſent & defenſaſſent. Quod Imperator ille Magnus fecit, & Tangadar a perſecutione Chriſtianorum ceſſavit. Sed intelligens, fratrem ſuum ſe accuſaſſe coram Magno Imperatore, exercitum magnum collegit, & in terram fratris ſui veniens, caſtra & urbes expugnare cœpit. Argon autem frater ejus cum adjutorio Dei & Chriſtianorum prece armatus fratrem prœlio aggreditur, ac ipſum capiens & interficiens, coxit ipſum ſecundum morem patriæ, & cum ſuis Principibus ipſum devoravit. Et factus eſt Argon Imperator Tartharorum loco fratris, & mox exercitum educens contra Soldanum Ægypti, ipſum fugavit ad octo diætas, interficiens de Sarracenis circiter quinquaginta milia & DCC.

Undecimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXIII. Philippus Rex Francorum, ſecundum Wilhelmum, tenuit Pariſius magnum Parlamentum, ubi acceptavit Regnum Arragoniæ ſibi pro filio ſuo Karolo oblatum. Conceſſæ etiam ſunt ſibi decimæ Eccleſiarum pro negotio eodem expediendo, crux inſuper prædicabatur contra prædictum Petrum Regem deſtitutum Arragoniæ & occupatorem Regni Siciliæ in adjutorium Regi Franciæ. Johannes de Vercellis Magiſter generalis Ordinis Prædicatorum VI. obiit in Domino. Fuerat etiam provincialis Lombardiæ vir magnæ prudentiæ. Hic transferri fecit corpus B. Dominici in arcam nobilem, quæ facta fuit anno Dn. MCCLXVII. Prœlium maximum commiſſum eſt inter opida Godebuſch & Greves molen terræ Obotritorum in craſtino feſti S. Johannis ante portam Latinam ſecundum Chronicam Obotritorum, per Dominos Henricum & Johannem filios Domini Comitis de Mykelingburg captivi Soldani ex una parte, & Dominos Duces de Luneburg & Saxoniæ ac Marchiones Miſnæ & Brandeburg, & victoria glorioſa ceſſit de cœlo Dominis Comitibus de Mykelenburg adoleſcentulis propter preces devotas Dominæ Anaſtaſiæ matris dictorum Comitum mulieris ſanctæ. Eodem anno exuſta eſt curia prædictorum Dominorum de Mykelenburg in Wismaria urbe ſita ab igne proprio. Philippus Rex Francorum Mariam quondam filiam Ducis Brabantiæ puellam pulcram & prudentem, ſecundum Wilhelmum, accepit in uxorem.

rem. Eodem anno Rex Navarræ moritur, relinquens de uxore ſua ſorore Comitis Atrebatenſis unicam filiam Johannam nomine totius Regni hæredem, quam adhuc in cunabulis vagientem mater feſtinanter in Franciam aſportari fecit, metuens Navarrorum infidelitatem, Rex autem Franciæ Philippus educari eam fecit. Spectabant namque ad ipſam puellam Regnum Navarræ, Briæque & Campaniæ Comitatus hæreditario jure. Rex ergo Philippus tutor matris & filiæ fit, & Pampilonem ac alia dominia bene diſponi fecit. Solennis inquiſitio fit de vita & miraculis ſanctæ memoriæ Lodowici Regis Francorum.

Duodecimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXIIII. Mendoſus quidam ſenex nomine Fredericus Holtſtuch, ſecundum Wilhelmum, venit de Colonia in Nuſſyam & dehinc in Weſaliam, pro Frederico II. Imperatore ſe gerens, ubi ipſum cives comprehendentes ob metum Rodolfi Regis Romanorum combuſſerunt extra urbem ſuam. Pro eodem tempore alius veſania conſimili excœcatus venit in urbem Lubicanam terræ Wagirorum, eundem Imperatorem ſe fore aſſerens. Quem vulgus dictæ civitatis minus circumſpectus tanquam Regem equo impoſitum cum honore magno per urbem deducens, reverentiam magnam exhibuit. Erat autem protunc in dicta civitate Lubicenſi Proconſul quidam induſtrius & aſtutus Henricus Steneke nominatus, qui in negotiis civitatis pluribus & variis præfatum Fredericum Imperatorem viſitaverat, & colloquia diverſa cum eo habuerat. Hic cum prædicto truſatore Imperatorem ſe mentiente contulit de multis peractis coram vero Frederico Cæſare negotiis, quæ ſibi & dicto Imperatori Frederico peroptime nota fuerant. Sed cum ad ea, quæ ſibi Proconſul ille proponebat, valde impertinenter reſponderet, cognovit, ipſum deceptorem eſſe. Unde mox ordinavit cum familia civitatis, quod ſaccum pro ſarcophago, & aquam pro cimiterio ſibi vendicabat. Audacia Comitiſſa de Zwerin mater Guntzelini Comitis, ſecundum Chronicam Obotritorum, obiit in Domino piis actibus plena, & ſepulta eſt in choro Fratrum Ordinis Minorum, quod Monaſterium ipſa propriis ſumtibus fundaverat. Controverſia maxima orta eſt inter Olaum Regem Norwegiæ & mercatores civitatum tam orientalium quam occidentalium plagarum, & conſpiraverunt contra prædictum Regem omnes illæ civitates præter Bremenſem, & occupaverunt magnis navibus portum, ne quicquam Regi aut toti Regno adduci potuiſſet: Propter quod tanta cariſtia & fames facta eſt in Regno illo, ideo neceſſitate compulſus Rex cum omnibus pacem deſiderans facere, poſuit Magnum Regem Sweorum mediatorem inter ſe & civitates prædictas, ad quem etiam & mercatores cauſam ſuam referebant. Rex ergo Magnus fecit concordiam & amicitiam inter partes, injungens Olao Regi magnam pecuniæ ſummam, quam mercatoribus daret in ſublevamen damni recepti a Rege illo.

Tertio decimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXV. Karolus Rex Arrogoniæ, ſecundum Wilhelmum, filius Philippi Regis Francorum obiit, cujus corpus aromatibus conditum, in Neapolim tranſlatum eſt, & in Eccleſia majori honorifice ſepultum.

De Honorio IIII. PP. CXCVIII.

Honorius Papa natione Romanus ex patre Franciſco, ſedit annis tribus & menſibus duobus, ſecundum Martinum. Prima ſiquidem, qua Cardinales convenerunt ad electionem faciendam futuri Pontificis, quæ fuit ſecundus dies Maji, iſte erat inhabilis ad Papatum, eo quod eſſet impotens corpore & manibus, & eſſet Diaconus Cardinalis, ſed Dominus Latinus Cardinalis Oſtienſis fecit eum habilem, quia mox ordinavit ipſum Sacerdotem, & ſic coronatus eſt Dominica die in altari S. Petri, celebrato primitus officio Miſſæ. Hic prius dictus Jeronymus Sabellenſis fuit multum pacificus & quietus. Philippus Rex Francorum infinita quaſi armatorum multitudine congregata, ſecundum Wilhelmum Regnum Arrogoniæ filio ſuo conceſſum expugnare cœpit, & Januam urbem potentiſſimam capiens ad exhortationem Johannis legati Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis titulo S. Cœciliæ, nulli ætati, ſexui, conditioni, perſonæ vel loco pepercit, ſed omnes gladio trucidavit, & urbem deſtruxit. Et inde procedens Gerundam civitatem obſedit, ubi ipſe Petrus Rex Arrogoniæ in obſidione civitatis propriæ vulneratus non diu poſt diem clauſit extremum. Gerunda igitur civitas Philippo Regi ſe ſubdidit, quam Rex reformari & muniri fecit. Rediens autem Rex Philippus de expeditione Regni Arrogoniæ, moritur in Pyrpiniano, cujus carnes & viſcera Narbone in Eccleſia majore ſunt tumulata, oſſa vero ejus ad S. Dionyſium apud patrem ſuum S. Lodowicum ſunt relata, ſed cor ejus apud Fratres Prædicatores, reclamantibus multum Monachis S. Dionyſii, eo quod ſepultura Regum eſſet in Eccleſia S. Dionyſii, Philippus filius ſuus & Regni ſucceſſor honorifice ſepelivit, & cœpit Philippus Rex Francorum XLIIII. regnare.

Quarto decimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXVI. Ericus Rex Danorum a propriis ſatellitibus occiditur, ſecundum Chronicam Danorum, in nocte S. Cœciliæ, relinquens poſt ſe tres filios, puta Ericum, Chriſtoferum & Woldemarum, & ſucceſſit ei Ericus primogenitus in Regno, ſed quia puerilis adhuc erat, Woldemarus Dux de Sleſwic factus eſt tutor Regni. Veniens autem Woldemarus Dux in Selandiam, colloquium habuit cum Regina & Nobilibus terræ de negotiis Regni diſponendis. Cumque, ut putabat, in ſecuritate & amicitia ſtaret in placitis, innotuit ei, quod ex doloſitate innata Danorum inſidiæ ſibi pararentur.

rentur. Qui mox ad arma feſtinans, cum ſuis ſuper traditores illos ruit, & multos de perfidis Danis interficiens, Regi Dapiferum, qui traditionis illius impoſitor extitit, captivavit, & ſecum in Alſen in turrim Northburg transvexit, ac vinculis duris mancipavit. Miles vero quidam Nicolaus dictus filius Johannis letaliter ſauciatus in Lubeke urbe defunctus eſt. Pro eodem tempore mortuus eſt in eadem civitate Albertus Comes de Everſteen, qui etiam pro cura illuc venerat, & ſepulti ſunt ambo in Eccleſia majore. Regnum Poloniæ per Marchiones de Brandeburg & Miſnæ deſolatur, ſecundum Egghardum. Nam Marchiones prædicti Regnum Poloniæ cum maximo exercitu ingredientes, ipſum igne & gladio demoliti ſunt, Regem vero eorum Wirtizlaum in lecto comprehendentes interfecerunt, civitates, quoque, caſtra, villas & terras ſibi propinquiores in deditionem recipientes, jure belli perpetuo poſſidenda, ad Prutziam terram fertilem & populoſam ſe tranſtulerunt, in longitudine circa LX. miliaria continentem, & eam conſimiliter ſibi ſubjecerunt. Quam quidem terram Cruciferi de Domo Teuthonica quaſi metis ſuis conterminam per longa tempora deſiderantes, tandem a ſupra ſcriptis Marchionibus magna pecuniæ ſumma emerunt, & eam pleno jure poſſidere videntur, quanquam Poloni nunquam nec in præſentiarum ab ejus impetitione quieſcant. Injuriam hanc antiquam Rex Polonorum poſtea temporibus Lodowici Marchionis corde revolvens, Letwinis Paganis conſilio & beneplacito Johannis XXII. Papæ, ut dicebatur, qui Marchionem Lodowicum propter patrem ſuum Lodowicum Regem Romanorum odivit, amicitia, fide & fœderibus ſociatur, ſperans, per eos de Markmannis ſe poſſe vindicare, quod viribus propriis propter Marchionis potentiam attentare non præſumebat, ſed duxit Paganos per Poloniam & terminos alios quosdam Chriſtianorum ad devaſtandum Chriſtianos. Qui ſtragem maximam in metis Marchiæ & Poloniæ facientes, exercitum ad interiora terræ duxerunt, & Præpoſitum de Bernowe hominem corpulentum & pingvem vinxerunt, caput inter crura torſerunt, & dorſum ejus gladiis aperuerunt, ac profluvium ſangvinis attendentes, de exitu belli per ipſum divinare cœperunt. Interim de partibus omnibus Marchiæ vicinis quaſi ad ignem communem extingvendum concurrentibus, Pagani cum Polonis meditati ſunt (mediati ſunt). Sed præoccupati ab incolis terrarum proſternuntur, capiuntur & interficiuntur, paucis per paludes & alias terras invias elapſis. Judæi in urbe Pragenſi Regni Bohemiæ, ſecundum Egghardum, quendam famulum nomine Wernerum, qui pro mercede eis ſerviebat, Chriſtianus exiſtens, in die Paraſceves martyrio coronaverunt, omnia genera pœnarum & contumeliarum Chriſti ſibi infligendo, cui Chriſtiani duas Eccleſias ibidem fabricaverunt.

Quinto decimo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCLXXXVII. in feſto S. Nicolai ex inundatione maris, ſecundum Wilhelmum, ſubmerſæ ſunt XV. inſulæ cum XLVM. hominum utriusque ſexus vel citra. Everhardus Comes de Marka adoleſcens generoſus caſtrum Ahus ſuper Lippiam Archiepiſcopo Colonienſi pertinens obſedit, & poſt aliquot dies ipſum cepit & deſtruxit, ſecundum Wilhelmum. Interim vero Sifridus Archiepiſcopus Colonienſis caſtrum Woring reædificavit, quod facere non debuiſſet, & telonia nova & inconſveta exegit, ac alia multa inordinata fecit. Facta eſt ergo confœderatio Ducis Brabantiæ cum civitate Colonienſi, quibus Comes de Monte, Comes Guliacenſis, Comes de Marka, Comes de Woldegge & quamplures alii Nobiles ſociati ſunt. Sifridus vero Archiepiſcopus Colonienſis, Comes Gelriæ, Comes de Lutzelenburg, Comes de Naſſowe, Comes de Valkenberg, & quamplures alii Nobiles conſimilem ligam & contractum fecerant, ſibi invicem adjutorio eſſe jurantes velle, & contra inimicos ſimiliter ſtare.

Sexto decimo anno Rodolfi, qui eſt DN. MCCLXXXVIII. In die S. Bonifacii fuit famoſum illud bellum in Woringe commiſſum per Dominos Sifridum Archiepiſcopum Colonienſem & Ducem Brabantiæ. Pars autem Archiepiſcopi populo militari & numero pugnatorum partem Ducis non modicum excedebat. Aciebus ergo ordinatis in campo juxta Woringe caſtrum congreſſi ſunt, & totum pondus prœlii in Ducem Brabantiæ verſum eſt. Quidam autem Gelrenſes Ducis Brabantiæ tentoria ſpoliantes, cum præda fugerunt. Quos & plures alii, ne perderent ea, quæ rapuerant, ſequi cœperunt. Ex iſtorum fuga pars Ducis confortata eſt, licet adhuc infirmior maneret alia, & pugnavit viriliter, & tandem victoria potita eſt. Ceſſit ergo fortuna Duci Brabantiæ & ſuis, & capti ſunt Sifridus Archiepiſcopus Colonienſis per Comitem de Monte, & Comes Gelriæ per Ducem Brabantiæ. Interfectus eſt autem Comes de Lutzelinburg Henricus cum duobus fratribus, & frater Archiepiſcopi Cononienſis, ac ſtrages maxima facta eſt militarium & plurium aliorum nobilium. In Miſſali vero libro villæ Woringæ ſic ſcriptum eſt: M. & C. in bello interfecti ſunt, & poſt bellum de captivis vulneratis mortui ſunt DCC. Henricus autem Comes de Lutzelinburg & frater ejus Comes de Valkenberg ibidem occubuerunt. De ignotis vero ſepulti ſunt in cimiterio Woring apud ſepem DC. Poſt commiſſum autem prœlium Everhardus Comes de Marka rediens in Weſtphaliam, opidum Werle vallavit, & ipſum expugnavit, murosque ejus dejiciens, opidum incineravit, caſtrum etiam Wolmenſteen, quod erat Epiſcopi Colonienſis, expugnavit. De qua expugnatione ultra procedens, cepit caſtrum Yſenburg. Hæc autem omnia Comes de Marka faciliter facere poterat, quia Sifridus Archiepiſcopus in caſtro novo Comitis de Monte captivus tenebatur. Pro redemtione autem ſua Archiepiſcopus

pus prædictus dedit Comiti de Monte tria caſtra, puta Woldenberg, Rodenberg & Mendene, & ſic liber abſceſſit. Comes vero Gelriæ pro ſua liberatione dimiſit Duci Brabantiæ Ducatum de Lymburg, quem quidem Ducatum idem Dux Brabantiæ emtum a Comite de Monte, qui ipſum poſt Mortem Comitiſſæ Gelrenſis filiæ Ducis de Lymburg patrui ſui ſine hærede decedentis jure hæreditario poſſidebat, jam ſibi vendicaverat.

De Nicolao IIII. PP. CXCIX.

Nicolaus Papa natione Lombardus ex patre Fabiano, ſedit annis V. & diebus XXII. ſecundum Martinum. Hic fuerat generalis Miniſter Ordinis Fratrum Minorum, & inde aſſumtus in Cardinalem, poſt factus eſt Papa. Hic creavit in Presbyterum Cardinalem Fratrem Hugonem de Bylonio Ordinis Prædicatorum, & Fratrem Matthæum de Aquaſperata Miniſtrum generalem Ordinis Minorum fecit Epiſcopum Portuenſem. Iſta etiam volens Græcos ad gremium Romanæ Eccleſiæ revocare, eundem ad eos miſit. Ipſe quoque Ordinem Pſeudo-Apoſtolorum, prædeceſſorum ſuorum veſtigiis inhærendo, exterminare laborabat indefeſſe.

Decimo ſeptimo anno Rodolfi, qui eſt Dn. MCCLXXXIX. in villa Eginhuſen prope Sozatum urbem Weſtphaliæ, ſecundum Egghardum, natus eſt puer maſculus, faciem habens ad dorſum, manus autem & pedes & totum corpus reliquum correſpondenter habens ad pectus & ventrem. In villa etiam Meyenberg, ubi ſcaturit fluvius Werna, qui transfluit Hervordiam, natus eſt puer maſculus, habens vittam rubeam collo ſuo ter circumductam, & in extremitate quaſi nodo colligatam ſub mento, & poſt nodationem utramque partem vittæ per utramque mammillam ad ventrem usque dependentem. Comites de Holtzatia Henricus & Johannes cum magno exercitu intraverunt Dithmarſiam, ut eam ſibi ſubjugaſſent, quia antiquitus ad ditionem eorum pertinuerant, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Cumque hoſtibus appropinquaſſent, caſu cattus quidam ante exercitum Holtzatorum cucurrit per viam, qui creditur fuiſſe diabolus. Quem cum anteriores exercitus illius inclamarent, poſteriores credebant eſſe fugiendum. Unde continuo illi fugam capientes, dimiſerunt ſocios ſuos in manibus inimicorum, qui omnes vel occiſi ſunt vel capti. Unde autem venerat cattus ille, aut quo devenerit, ignoratur usque hodie. Aliquorum autem opinio erat, quod fugam hanc aliqui de nobilibus Holtzatorum Dithmarſis faventibus ordinaverant. Diſcordia autem iſta inter Holtzatos & Dithmarſos tandem ſopita eſt aliqualiter per hoc, quod Henricus Comes Holtzatorum accepit in uxorem filiam Gyſeberti Comitis de Brunkhorſt fratris Archiepiſcopi Bremenſis, qui auxilio Dithmarſis fuerat in prœlio ſupra dicto. Johannes Dominus de Mykelenburg juvenis accepit in uxorem Helenam filiam Wenzlai Domini Rugianorum, qui ſecundum Chronicam Obotritorum, ex parte matris erat de generoſo ſangvine Ducum de Brunſwic, quorum nuptiæ cum magno tripudio ſunt celebratæ in opido Sterneberg terræ ejusdem. Molendina noviter conſtructa in urbe Lubicana apud majorem Eccleſiam verſus auſtrum, ſecundum Chronicam ejusdem, primo molere cœperunt hoc anno in magnum commodum dictæ civitati.

Decimo octavo anno Rodolfi, qui eſt Domini MCCXC. Rodolfus Rex Romanorum, ſecundum Egghardum, diem ſuum clauſit extremum, & ſepultus eſt in Spyra. Veneti corpus S. Jacobi de Furlivio Ordinis Prædicatorum a Forlivienſibus petierunt, ſecundum Henricum de Hervordia, magnam pecuniam pollicentes, ſed non obtinuerunt, quia cives Forlivienſes eo carere noluerunt propter crebra miracula, quæ per eum Dominus operari dignabatur. Et attendendum, quod ſanctum iſtum fratrem Jacobum Dominus innumeris & ſingularibus miraculis glorioſe exornavit, de quibus unum, quod cor meum dulciter afficit, referam ad fidelium ædificationem. Fœmina quædam ſpectabilis fuit dicto Fratri Jacobo, dum viveret, multum devota, cui & peccata ſua confiteri conſveverat, & ab eo verba ſalutis & exhortationis audire. Iſta corpus Fratris Jacobi ſanctiſſimum, dum jaceret in feretro, videre deſiderans, Eccleſiam intravit, & pannum feretri ad introſpiciendum ſublevavit. Et ecce ſubito defunctus manum extendens ultra feretrum, mulierem per brachium apprehendit, ſtrinxit & detinuit, & nequaquam abire permiſit. Populi vero copioſiſſima multitudine ad tam ſingulare ſpectaculum concurrente, viderunt omnes & ſinguli fœminam viventem per hominem defunctum captivatam detineri. Mulier autem compuncta ad cor redit, confeſſorem petit, peccatum quoddam, quod in corde ſuo latebat occultum, omnibus videntibus lacrymoſe confitetur, abſolvitur, & pœnitentia ei injungitur, & virtus Dei in Sancto ſuo evidentiſſime declaratur. Iſtis enim ſic actis, defunctus mox mulierem dimittit, manum ad locum ſuum reponit, & mulier ſoluta magna voce Deum in S. Jacobo mirabilem exclamans benedicit. Et omnis plebs, ut vidit, dedit gloriam Deo. Sane dum mulier adhuc a ſancto Fratre detineretur, campanæ omnes in turri per ſe ſine adminiculo cujuscunque pulſabantur motæ miraculoſe. Quod factum quia dubium apud quosdam erat, Forlivienſes per viros honeſtos veraces & fide dignos plures in turri juxta campanas transeuntes examinari fecerunt, & miraculoſe hoc fieri invenerunt.

De Adolfo Rege Romanorum.

Adolfus Comes de Naſſowe cœpit anno mundi VMCCLI. Olympiadis DVII. anno primo, urbis conditæ IIMXLI. Domini vero MCCXC. & IX. annis regnavit, ſecundum Martinum. Iſte electus fuit in diſcordia cum Alberto

berto Duce Auſtriæ filio Regis Rodolfi, & poſt annos VIII. ab eodem Alberto victus eſt Adolfus & interfectus in die SS. Proceſſi & Martiniani in bello publico. Monaſterium Monacharum in Rune incineratum eſt per latrunculos, ſecundum Chronicam Obotritorum, ex quo incendio pauperes illæ Moniales damna & incommoda multa ſunt perpeſſæ tam corporum quam timeo animarum. Cives Lubicenſes guerram gerentes cum Ducibus Saxoniæ de Louenburg, ſecundum Chronicam eorundem, habuerunt in auxiliatores Dominos Slavorum cum pulcro exercitu. Ad quorum Ducatum cum veniſſent, quaſi omnes villas demoliti ſunt. Obſidentes autem caſtrum Razeburg cum machinis, bumbardis & aliis rebus & inſtrumentis bellicis, ipſum in magna parte deſtruxerunt. Videntes ergo Duces audaciam & conſtantiam Lubicenſium, pacem cum eis fecerunt ſub tali conditione, ut omnia caſtra, munitiones & prædia, de quibus usque in præſens rapinas & ſpolia perpetraſſent caſtrenſes & inhabitatores eorum, funditus deſtruerent. Quæ cum Duces annuiſſent, mox Lubicenſes Ducatum illum pertranſeuntes in eo & in partibus vicinis circumcirca ſequentia dejecerunt caſtella, puta Walrowe, Klokeſtorpe, Karlowe, Möſtinduſowe, Slawekeſtorpe, Lynowe & Nannendorpe; ſed poſtea re inſtaurata ſunt aliqua illorum in non modicum malum civitatum & terrarum Obotritorum, Polaborum, Wagirorum & Slavorum.

Primo anno Adolfi, qui eſt DN. MCCXCI. Everhardus Comes de Marka, ſecundum Egghardum, in ſubſidium Comitis de Tekeneburg Ottonis nepotis ſui Pagum Oſnaburgenſem per VIII. dies continuos vaſtavit gladio & igne, Sifrido Archiepiſcopo Colonienſi, Epiſcopis Myndenſi & Padelbrunnenſi, Domino Gerardo de Lippia, ac multis aliis Nobilibus & militaribus in urbe Oſnaburgenſi congregatis, nec exire audentibus in occurſum Comitis. Akaron, quæ ab antiquo Ptolomaida nominabatur, urbs fortiſſima, in die S. Potentianæ virginis, Dei potentia manum ſubtrahente a Chriſtianis propter eorum peccata, potenter a Sarracenis victa eſt & capta. Cujus quidem captionis & devaſtationis modus talis fuit, ſecundum Egghardum. Erat enim civitas hæc in litore maris ſita, ex lapidibus quadris & ſectis conſtructa & murata, ac turribus excelſis & fortibus & non ad jactum lapidis diſtantibus ab invicem circumdata. Unaquæque vero illius urbis porta infra duas turres erat locata, & muri erant tam ampli & lati, quod currus alteri obviatim in muro cedere potuiſſet. Et talem diſpoſitionem verſus mare habebat. Verſus terram vero civitas erat muris duplicibus & foſſatis profundiſſimis munita, & diverſis propugnaculis ac vigilum cuſtodibus ſecurata, plateæ quoque civitatis ad intra erant mundiſſimæ, & omnes domorum parietes in altitudine erant æquales, ex lapidibus ſectis conſtructæ, ac domus ad intra uniformiter feneſtris vitreis & picturis mirabiliter ornatæ. Deſuper vero plateæ pannis ſericis ob ſolis ardorem ac aliis linteaminibus pulcris erant coopertæ, unusquisque autem platearum angulus turrim habebat fortiſſimam portis ferreis & catenis fortibus munitam. In circuitu quoque civitatis ad intra fortiſſima fuerunt caſtra conſtructa, in quibus Principes & Nobiles habitabant. Sed in civitatis medio mechanici & mercatores, quilibet juxta ſuam facultatem, in ſpecialibus habitabant plateis, & omnes urbis inhabitatores, ut quondam Romani pro Nobilibus Domicellis ſe gerebant. Nobiles autem & Principes hujus urbis inhabitatores fuerunt hi: Primus inhabitator & principalis fuit Rex Jeroſolymorum & ſui fratres & parentela, deinde Princeps Galilææ & Princeps Antiochiæ, Capitaneus Regis Franciæ, Dux Cæſareæ, Comes de Tripoli, Comes de Yapha, Dominus de Baruch, Dominus de Sur, Dominus Tiberiadis, Dominus de Sagette, Dominus de Yblin, Dominus de Piſa, Dominus de Arſuph, Dominus de Vaus & Dominus de Blanſagarda. Hi omnes Principes & Domini coronis aureis inſigniti more Regio in plateis incedebant, familia maxima eos ſequente in veſtibus pretioſis, auro, argento & margaritis adornatis. Omni vero die ludos torneamenta, haſtiludia & varias deductiones militares ac omnia exercitiorum genera ad militiam pertinentia continuabant. Habitabant etiam in eadem civitate Fidei Catholicæ propugnatores fideles, puta Magiſter & Fratres militiæ templi, omnes milites in armis, Magiſter & Fratres S. Johannis Jeroſolymitani, Magiſter & Fratres de domo Teuthonica, Magiſter & Fratres S. Thomæ Canthuarienſis, Magiſter & Fratres Hoſpitalis, Magiſter & Fratres S. Lazari, omnes milites in armis. Hi omnes in Acaron degeurunt, & die noctuque cum ſatellitibus & familiis eorum contra Sarracenos pugnaverunt. Cæterum habitabant in prælibata urbe ditiores ſub cœlo mercatores de omni natione mundi, & præſertim Piſani, Januenſes, Veneti, Conſtantinopolitani, Florentiani, Romani, Pariſienſes, Carthaginenſes, Damaſceni & Ægyptii, de quorum maledicta diſcordia urbs hæc nobilis eſt deſolata. Ad hanc, inquam, civitatem regalem deferebantur omnia, quæ in mundo reperiri poterant propter Nobiles, Principes & locupletes in ea habitantes. De aliis vero conditionibus virtuoſis & notabilibus ac mirabilibus ornamentis præfatæ urbis longum eſſet diſputare. Hæc, inquam, fuit illa glorioſa ab olim Ptolomaida, in qua Judas Machabæus a Tryphone fuit doloſe interfectus. Hæc eſt etiam illa Akaron, in qua idolum erat Beelzebub, de quo in libris Regum dicitur, quod Ochoſias Rex Iſrael cecidit per cancellos cubiculi ſui in Samaria, & poſt caſum dixit ad ſervos ſuos: Ite ad Deum Akaron Beelzebub, & conſulite eum, ſi evadere potero ab hac infirmitate. Hæc autem civitas tam glorioſa tamque inſignis tale ſui honoris & pulcritudinis ſumſit exterminium. Nam dum ipſa in tanta gloria eſſet conſtituta, diabolus ſemen ſuum peſtiferum cujuslibet

libet communitatis corruptivum, ipſam videlicet diſcordiam inter Januenſes & Piſanos in urbe dicta habitantes ſeminavit, ſuſcitando in eis maledictam & virulentam illam partiam Lombardicam inter Guelphos & Gebelinos dudum habitam, a qua vel ſimili ſciſſura & alibi Chriſtianis plura evenerunt mala. Hi, inquam, Gelphini, qui & Piſani, & Gebelini, qui & Januenſes, fœdus cum Sarracenis pepigerant, ut eo expeditius inter ſe & liberius ob execrabile hoc odium a partialitate illa ſubortum poſſent in urbe bella exercere. Sentiens autem hæc Urbanus IV. Papa, civitati condoluit, & XIIM. ſtipendiariorum in ſubſidium civitati transmiſit, ne in tali diſcordia urbs a Sarracenis caperetur. Qui per mare in Acaron venientes, nil boni ibidem operati ſunt, ſed die noctuque in tabernis & locis impudicis immorantes, peccata peccatis junxerunt, & iram Dei contra urbem & inhabitatores ejus acrius provocaverunt. Mercatores etiam & peregrinos in ſtratis publicis deprædati ſunt, & pacem urbis perturbantes, multos interficiebant, ac de honeſtiſſimo illo loco quaſi latronum ſpeluncam faciebant. Audiens autem hæc Sapherach Soldanus Babyloniæ vir ſagax & in armis famoſus, & ſciens, in Acaron odioſam illam diſcordiam ſævire, convocavit concilium Magnatum ſuorum in Babylonem, & celebrans Parlamentum, conqueſtus eſt Principibus ſuis ſuper injuria ſibi illata per Acaronitas irritando fœdera & pacta cum eo contracta. Et mox ut conſenſum habuit a Proceribus Regni ſui, ſe vindicandi de injuriatoribus Chriſtianis Akaron habitantibus, exercitum maximum adunavit, & coram prælibata urbe ſe locando tentoria, ſua fixit, expugnaturus, ſi poſſet, eandem, Et primo devaſtans & deſtruens omnia vineta & ſata civitatis, pomæria amœniſſima & molendina extra urbem locata penitus demolitus eſt. Quæ mala videns Magiſter Templariorum Polycarpus, miles multum aſtutus & ſtrenuus, timuit exitium civitatis propter civium diſcordiam imminere, habuit concilium cum aliis Magiſtris & Fratribus militibus Ordinum de pace recuperanda, & malis imminentibus præcavendis. Et quia Soldanus ſibi valde amicus erat & familiaris, exivit ad eum extra urbem, quærens ab eo, ſi fœdera rupta valeret civitas aliquo modo recompenſare. Cujus humilitatem pariter & amicitiam Soldanus attendens, generoſe ſibi conceſſit arbitrium, ut ſi quilibet illius urbis inhabitator unum denarium Venetianum ſibi ſolvere vellet, pacem ipſe ei [illegible]dderet, & ad propria rediret placatus de offenſa. Quo habito, Magiſter Templariorum gaviſus rediit, & univerſum urbis populum convocans, Eccleſiam S. Crucis intravit, & expoſuit ei, qualiter ſuis precibus a Soldano obtinuiſſet, quod quilibet homo uno denario Venetiano ſolutas treugas & rupta fœdera emendare valeret, & pacem reparare. Et hoc fieri omnino judicavit expediens, allegans, quod per civium diſſenſiones majus damnum civitati eveniret. Quod ut audivit populus incultus & vulgus civitatis, una voce clamabat, ipſum traditorem eſſe urbis & reum mortis. Magiſter autem tumultum populi formidans, Eccleſiam exivit, & vix manus furentis multitudinis evaſit, atque Soldano, quod ſibi acciderat, intimavit. Unde Soldanus civium contumaciam ægre ferens & pertinaciam, ac eorum diſcordiam non modicum ponderans, fixit tentoria ſua prope urbem, & machinas erigens XL. diebus & totidem noctibus, ſine intermiſſione eam igne, lapidibus, ſagittis & jaculis impugnavit, ita ut cœlum lapides, ignem & tela ningere videretur. Quidam autem honeſtus miles, qui protunc in quadam turri civitatis ſtabat, retulit, quod cum lanceam contra Sarracenos projicere vellet de turri quod antequam lancea terram attingeret, crepuit in plurimas partes diviſa telorum impulſu. Erant autem protunc in Soldani exercitu ſexies centena millia armatorum, de quibus centum millia ſemper civitatem impugnabant, illisque feſſis, alia centum millia ad idem exercitium redibant, & CCM. ſtabant ante portas civitatis parata ad bella, ſiqui exiviſſent, reliqua vero CCM. ipſis erant ad omnia in ſupplementum. Nec tamen propter hoc periculoſiſſimum malum portæ civitatis claudebantur, nec erat diei hora, quacunque vel per Templarios aut per alios Fratres Ordinum in urbe commorantium fierent cum Sarracenis graviſſima bella. Sed Paganorum illorum in tantum crevit numerus, quod centum millibus interfectis, mox ducenta millia redirent. Non tamen in omnibus his Chriſtiani amiſiſſent civitatem, ſi ſe invicem fideliter juviſſent. Fuerunt namque cives ad ſe invicem tam hoſtiles & invidioſi, ut cum Sarraceni ab extra ſe oppugnarent, ad intra ſe ipſos occiderent, nec una pars aliam videns occumbere a barbaris, eam juvabat, ſed hoſtibus intrantibus, & caſtrum vel domum cujuscunque invadentibus, minime reſpicere curabant. Quilibet enim in tantum confidebat in fortitudine & munitione ſui caſtri vel domus ſuæ, ut de nullius alterius caſtro vel domo curaret. Et in tali diſcordia ſic perſeverantes, ſoli Magiſtri & Fratres Ordinum ſe defendebant, & contra infideles viriliter certabant, donec quaſi omnes interfecti eſſent. Nam Magiſter & Fratres de Domo Teuthonica cum eorum familiis omnes ſimul una hora interfecti ſunt. Cumque innumera bella & conflictus civitas jam pertuliſſet, & dies XL. ſuæ obſidionis adveniſſet, infinitis ex utraque parte interfectis, capta eſt flos omnium civitatum orientalium Akaron XII. die menſis Maji. Quod audientes omnes civitates circumjacentes, puta Japha, Baruth, Tyrus, Sidon, Jeruſalem, & Aſchalon, cæteræque urbes & opida, relictis omnibus, in Cyprum fugerunt. Cum autem Sarraceni Akaron caperent, juxta caſtrum Regis Jeruſalem foramen fecerant, per quod intraverunt. Et cum eſſent cum civibus in urbe, adhuc cives in pertinacia ſua perdurantes, una pars fortior aliam

aliam debiliorem defendere recuſabat, ſed quilibet pro ſe & ſuo caſtro ac domo certabat. Sed multo difficilius & longius Sarraceni laboraverunt in expugnando eam ad intra, quam laboraverant eam oppugnando ab extra, quia erat mirabiliter & intra munita & firmata. Huic malo expugnationis Sarracenorum fuit junctum & aliud, exigentibus procul dubio inhabitantium delictis, puta quod etiam quatuor elementa pugnare videbantur contra civitatem. Nam aër tam obſcurus & nebuloſus factus eſt, ut dum unum caſtrum vel palatium expugnaretur aut cremaretur, in alio caſtro videri non poſſet, quousque etiam & ipſorum caſtrum vel domus alia impugnaretur vel incenderetur. Ignis etiam contra civitatem bellabat, quia ſua conflagratione eam incinerabat, nec extingvi a quoquam poterat. Terra inſuper contra urbem militabat, quia ejus ſangvinem ſitiebat & abſorbebat. Aqua ſimiliter ſe hoſtem oſtendebat, quia, cum eſſet in menſe Maji, quo mare tranquillum eſſe conſvevit, ipſum tamen protunc furioſiſſime fremebat, & multos in Cyprum fugere volentes de civitate per mare, in profundum trahebat. Famabatur enim, quod uxores Principum & filiæ Nobilium ſe transferre volentes in Cyprum, venerunt ad mare cum omnibus clenodiis ſuis & jocalibus, & non invenerunt quamcunque navem eas recipere aut ſalvare volentem. Propter quod alta voce clamare cœperunt, ut ſiquis nauta eſſet, qui omnia earum clenodia recipere vellet, & etiam eas in uxores ducere aut alias eis abuti, quod ille veniret, & eas ad quamcunque terram vellet, deduceret. Cumque in tantis anguſtiis conſtitutæ eſſent nobiles illæ fœminæ, venit quidam nauclerus cum magna navi, & applicans litori, ubi ſtabant fœminæ, recepit omnes illas cum omnibus clenodiis earum, & gratis deduxit eas in Cyprum & abſceſſit, nec in hodiernum diem ſcitur, quis ille vir fuerit, unde venerit, aut quo venerit. Præter has autem domicellas ſic miraculoſe ereptas omnes aliæ mulieres vel ſubmerſæ ſunt vel interfectæ. Qualis vero aut quantus dolor & calamitas tunc temporis in illa fuerit civitate, nullus plene explicare valet. Cum itaque Sarraceni jam eſſent in urbe, antequam de caſtro ad caſtrum, de palatio ad palatium, & de platea ad plateam pugnando & interficiendo diſcurrerent, tot utriusque partis ſunt homines occiſi, quod per mortuorum cadavera velut per pontem transirent. Urbe ergo ad intra expugnata, cæteri, qui in ea adhuc ſuperſtites erant, ad fortiſſimum caſtrum Templariorum confugere cœperunt, & per duos menſes fortiter ſe contra hoſtes defenſarunt, tam acriter cum eis pugnando, ut quaſi omnes Nobiles Soldani coram caſtro illo interficerentur. Nam licet tota civitas ad intra eſſet combuſta, tamen adhuc turres urbis a multis Nobilibus & Fratribus Ordinum illæſæ tenebantur. De his turribus prohibebatur Sarracenis ingreſſus civitatis, quousque omnes Nobiles Paganorum, qui urbem ingreſſi fuerant, proſternerentur de turribus. Quod cum viderent alii Sarraceni, qui adhuc intra urbem erant, per murum perforatum fugientes civitatem exierunt. Templarii vero & reliqui, qui in caſtris erant, videntes, quod plures Sarraceni ſubtus minas, quas ſub majori turri caſtri fecerant, laterent, nec eis lapidibus aut aliis inſtrumentis nocere poſſent, majorem caſtri turrim ſuffoderunt, & ſuper minas & Sarracenos eam cadere fecerunt, & ſic indifferenter omnes mortui ſunt intra urbem exiſtentes. Sarraceni vero extra urbem conſtituti cum talia fieri viderent, & exercitum ſuum deficere pro majori parte cernerent, cum Templariis & Chriſtianis ſuperſtitibus treugas fecerunt in dolo tamen, & ſub tali pacto, ut caſtrum ſponte darent ad manus Paganorum, & omnia bona ſua deportarent ſecuri de vita, ut ſic Sarraceni caſtrum illud deſtruere valerent. Quo deſtructo ipſi Templarii & cæteri Chriſtiani civitatem reædificare poſſent, & eam inhabitare ut prius. Cumque Templarii Sarracenis crederent, & eis caſtrum traderent, ac turres civitatis, quas adhuc tenebant, ipſi perfidi Pagani omnes Chriſtianos indifferenter occiderunt, exceptis paucis Nobilibus, quos captivos in Babyloniam ſecum duxerunt. Et ſic Akaron vacua remanſit & deſerta, ſicut adhuc eſt hodierna die. Numerus autem occiſorum de Chriſtianis in Akaron commorantium fuit CM. & VM. evaſerunt autem manus impiorum hinc inde circiter CCM. numerus autem barbarorum interfectorum fuit quaſi CCCM.

Secundo anno Adolfi, qui eſt DN. MCCXCII. Magiſter Henricus de Gandavo Doctor ſolennis dictus, ſecundum Egghardum, floruit. Hic ſcripſit Summam Theologiæ, verborum quidem intricatione & obſcuritate obtuſioribus oneroſam, ſed ſenſuum ſubtilitate plurima & profunditate mirabili refertam & fœcundam. Floruerunt etiam hoc in tempore Frater Jacobus de Viterbio Ordinis Eremitarum & Gotfridus de Fontibus, ambo Doctores venerabiles, qui Quodlibeta ſcripſerunt. Iſti Doctores tres prænominati quamvis in ſcriptis ſuis quandoque cum S. Thoma de Aquino, quandoque contra ipſum ſenſiſſe videantur, Gotfridus tamen prædictus in Quolibet XII. Quæſt. V. docuit eſſe ſal, quod condiret doctrinas omnium Magiſtrorum temporum illorum. Henricus Dominus Slavorum interfectus eſt in venatione a filiis ſuis in Vigilia S. Dionyſii, ſecundum Chronicam Obotritorum, eo quod ipſe non permiſiſſet eos regere terram juxta eorum improbam voluntatem: Propter quod fore factum filii illi merito exulati ſunt ad Dominis de Mykelenborg Henrico & Johanne. Duo autem iſti fratres exulati cum Nicolao patruo eorum Domino Slavorum coram opido Parchem venerunt in prælium cum Dominis de Mykelenburg. & obtinentes Slavi victoriam percuſſerunt de exercitu Dominorum de Mykelenburg circa CCC. auxiliante eis Hermanno Rybe milite ſtrenuo & Capitaneo Alberti Ducis Saxoniæ. Ericus Rex Danorum filius Erici, ſecundum

dum Chronicam Danorum, eduxit exercitum contra Woldemarum Ducem de Sleſwic. Sed Dux prævalens multitudine armatorum, compulit Regem ad pacis fœdera. Erant namque in exercitu Ducis MDC. armigeri, & in exercitu Regis niſi DCCC. Unde aciebus belli utrobique ordinatis ad pugnam, diſſenſio ſoluta eſt, & Rex reddidit Duci Lalandiam, quæ terra diſcordiæ extitit cauſa, & Principes amici facti ſunt. Monaſterium Sororum Ordinis Prædicatorum in Blankenburg conſtructum eſt, ſecundum Henricum de Hervordia, ſuper flumen Hunta ſitum per Comites de Aldenburg. Baydo Imperator Tartharorum præcepit omnes Chriſtianorum Eccleſias deſtructas per Sarracenos reædificari, ſecundum Egghardum. Quod ægre ferentes quidam Tarthari, qui occulti Sarraceni erant, Legem Mahumet obſervantes, deſtinaverunt nuncios ad Caſan filium Argon, & Imperium Tartharorum ſibi promiſerunt, ſi venire vellet contra Baydo Imperatorem. Caſan autem honoris cupidus annuit, & exercitum grandem colligens, contra Baydo perrexit. Baydo autem Imperator adventum Caſan intelligens, ad reſiſtendum ſibi ſe diſpoſuit. Cumque ambo exercitus in campum procederent, & jam bellum aggredi vellent, ecce Tarthari illi, qui occulte Sarracenis favebant, verum Dominum eorum Baydo turpiter & traditorie deſerentes, ad Caſan ſe contulerunt. Quorum tradimenta cum Baydo vidit, fugam iniit, ſed in fuga illa interemtus eſt, & Caſan Imperium obtinuit in bonum magnum omnium Chriſtianorum in Tartharia exiſtentium & in confinibus eorum.

Tertio anno Adolfi, qui eſt DN. MCCXCIII Adolfus Rex contra Marchiones de Miſna profectus eſt, ſecundum Egghardum, habens in ſuo exercitu præter alios Principes Everhardum Comitem de Marka. Sifridus vero Archiepiſcopus Colonienſis interim Comitatum de Marka vaſtavit, contra quem Simon Dominus de Lippia viriliter certavit, partem Comitis Everhardi defendendo. Magiſter Armengandus Blaſii de Montepeſſulano, Doctor in Medicina præcipuus, ſecundum Wilhelmum, tranſtulit Canones Avicennæ cum Commento Averroys de Arabico in Latinum. Averroys autem in principio dicti Commenti dicit de libro iſto ſic: Avicenna intitulavit librum hunc (de) Partibus Medicinæ. Ipſe enim univerſaliter concludit & comprehendit eas, & eſt cum hoc melior valde pluribus aliis Introductionibus & Summis in Medicina compilatis, & cum hoc eſt compilatus ordine valde competenti ad tenendum vel memorandum & ad delectandum animam. Et parum infra dicit idem Averroys: Et ex nunc imploro divinum auxilium ad perficiendam nobilem intentionem horum dictorum & eximiam ac laudabilem ſpeculationem eorundem, necnon ut me perducat cum omnibus fidelibus, ad quod ducere me debent ſui bonitate & gratia ejus ſervitium atque timor.

Quarto anno Adolfi, qui eſt Domini MCCXCIIII. In die S. Remigii Confeſſoris, ſecundum Chronicam Saxonum, ſuſpenſi ſunt in Brunswic X. magiſtri gildonum, XI. vero decollatus eſt, ſed XII. evaſit peregrinationi inſiſtens Aquisgrani. Viam enim illam arripuerat ante iſtorum comprehenſionem. Cauſam autem interfectionis iſtorum non reperi in exemplari. Nicolaus Papa Ordinis Fratrum Minorum obiit Romæ. Hic ſecundum Egghardum cum ſe moriturum cerneret, convocavit omnes Cardinales, quibus coram eo poſitis, abſolvit eos de Cardinalatu de plenitudine poteſtatis, & mox vocatis tot Fratribus ſui Ordinis, creavit eos in Cardinales, præcipiens eis, ne amplius quemcunque eligerent in Papam niſi de Ordine ſuo nec creari permitterent Cardinalem niſi de eodem Ordine. Papa autem Nicolao defuncto, Cardinales antiqui de abſolutione ſua nihil curantes, tranſtulerunt ſe in Peruſium, & ibidem Cœleſtinum elegerunt, novelli vero Cardinales unum de eorum cœtu elegerunt in Summum Pontificem, Eccleſiam proh dolor! dividentes & ſchiſma facientes. Et de tali veſania remanſit vulgare verbum usque in præſens, quamvis ego non credam hoc verum eſſe, quod Ordo Minorum ſemper ſingularem habeat Papam. Et in præſentiarum ſunt quidam in ſuperioribus partibus de Ordine eodem dicti Fratricelli, qui Papam habent, quem vulgus nominat Sanctum Papam.

De Cœleſtino V. PP. CC.

Cœleſtinus Papa, natione de Terra laboris ex patre Martino, ſedit menſibus ſex & diebus XX. ſecundum Martinum. Iſte genere fuit nobilis, religione Anachorita, vita & opinione clariſſimus, propter quod & Papa electus eſt. Hic Cœleſtinus prius dictus Petrus de Marone, electus eſt Peruſius in die S. Johannis Baptiſtæ, ubi Cardinales ſe tranſtulerant pro libera electione facienda. Iſte cum vicarius & imitator Chriſti vere mitis eſſet & humilis corde, conſtituit in primo Conſiſtorio ſuo, quod extunc nec Papa nec Cardinales cum tanta pompa ſolennibus equis uterentur, nec mulis quidem, ſed aſinis veherentur tantum, dicens: Jeſus Chriſtus Filius Dei humilis aſini dorſo vectus eſt, cujus nos imitatores eſſe debemus. Ex qua conſtitutione offenſam incurrit omnium Cardinalium rancoroſam. Benedictus autem Cardinalis pontificari deſiderans, & cauſas omnium agens, animos omnium eorum de die in diem contra Papam amaricavit, & corda ſingulorum ſibi amore junxit. Inter alia quoque legitur dixiſſe: Quia Papa Dominus noſter eſt, libenter ſibi obediemus: aſinemus nunc: iterum forte aliquando equitabimus. Ex altera parte, ſe Papæ familiariter ſociavit, de ſua debilitate ſibi compatiens, eo quod octogenarius eſſet, & de tanto pondere regiminis homini etiam validiſſimo gravi nimis & quaſi importabili ipſum gravatum eſſe, cottidie cum ſingultibus & gemitibus querulans. Fuerat autem hic Cœleſtinus de Ordine S. Damiani, de quo fuit

fuit & S. Clara, vivens ſub Regula B. Benedicti in quodam deſerto monte apud urbem Salamovam in Apulia in magna auſteritate, multos habens diſcipulos. Iſtius electio fuit tam admiranda quam inopinata. Steterant namque Cardinales per longum tempus in diſcordia, concordare non valentes, tum de ſua abſolutione facta in aliorum creatione per Nicolaum diſputantes, tum etiam quia Benedictus Cardinalis ſe ingesſit, & ad Papatum anhelavit, potiores in ipſum conſentire trepidabant. Sed tandem in hunc Petrum de Marona omnes concordaverunt, ſcientes, eum virum prudentem & ſanctum. Qui ſi electionem ſuam non recuſaret propter prædeceſſores ſui Nicolai Ordinationem, tunc nec ipſi amplius ſibi haberent timere. Tranſibat autem hic Cœleſtinus in aſino, ubi neceſſe habebat ire, vilis in perſona, ſed honorabilis in ſanctitatis fama, raro loquebatur, & multa miracula per eum Dominus operatus eſt. Sed quia laborem & ſolicitudinem tanti officii ex debilitate corporis, quia octogenarius erat, ſufferre non valuit, ideo Papatui renuncians ceſſit, & alteri locum ſolicitudinis dedit. Cujus quidem ceſſio prædicata fertur ſubdole per Benedictum Cardinalem ſucceſſorem ſuum. Ordinavit enim quendam, qui in perſona Angeli ſibi in cubiculo loqueretur per fiſtulam transmiſſam in cubile per murum, & quieſcenti ſæpius diceret: Cœleſtine, Cœleſtine, niſi Papatui renunciaveris, animam tuam ſalvare non poteris, quia ſupra vires tuas eſt negotium, quod aſſumſiſti. Quod cum frequenter audiret Cœleſtinus, agitabatur ſpiritus ejus, neſciens, quid faceret. Nam videbatur ſibi, quod Papatui renunciare non poſſet, cum renunciatio fiat ad manum ſuperioris. Unde de conſilio dicti Benedicti condidit Conſtitutionem, quod Papa ſtatui ſuo poſſit renunciare, & ſic ſeductus Papatui renunciavit. Quo facto, mox Benedictus eſt electus & Bonifacius VIII. nominatus. Et ex hoc de eo vulgariter dicitur, quod ut vulpes intravit. Poſt ceſſionem autem factam Petrus de Marone fugere voluiſſet, & redeundo ad eremum latitaſſe, ſed ſucceſſor ejus Bonifacius, timens periculum pariter & ſcandalum, apprehendit eum, & poſuit in caſtro Funonis in cuſtodiam. Et ut eo cautius teneretur, poſuit poſtea ipſum in conclavi quodam honeſto, & providit ſibi de vitæ neceſſariis, quamdiu vixit, in quo loco & mortuus eſt. Bonifacius autem Papa poſtea Conſtitutionem Cœleſtini de Renunciatione Papatus, non tamen illam, quod Papa & Cardinales aſinare debeant, & non equitare, poſuit in libro VI. Decretalium Extra. de Renunciatione c. Quoniam quidam. Johannes Dux Brabantiæ, qui magnificus victor in bello Woring extiterat, ſecundum Wilhelmum, per haſtiludium interiit in Bare, cui Johannes filius ejus ſucceſſit. Sifridus etiam Archiepiſcopus Colonienſis, qui in eodem bello victus fuit, obiit eodem anno, & in ſedem ejus ſucceſſit Vitoldus de Holte.

Quinto anno Adolfi, qui eſt Dn. MCCXCV. Florentius filius Wilhelmi Regis Romanorum Comes Hollandiæ, ſecundum Wilhelmum, ab illis de Velſen interficitur, cui Johannes filius ſuus ſucceſſit.

De Bonifacio VIII. PP. CCI.

Bonifacius Papa, natione Gaytanus ex patre Humberto, ſedit annis VIII. menſe uno & diebus ſex, ſecundum Martinum. Hic prius dictus Benedictus Cardinalis extitit S. Martini, & electus in Papam conſecratus eſt in Neapoli in profeſto Nativitatis Chriſti, ubi Prædeceſſor ejus reſignaverat. Incepit autem quodam ſingulari modo potentiam ſuam & Papalem magnificentiam extollere. Ipſe autem ultimus Papa fuit in vera Cathedra Romana usque ad Urbanum VI. qui Romæ ſedit, & ſub quo diutinum illud ſchiſma cœpit, de quo infra ſuo loco dicetur. Hic inſtituit, ut in quatuor feſtivitatibus principalioribus puta Nativitatis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes & Aſſumtionis Virginis Glorioſæ, excluſis, excommunicatis, divina celebrentur tempore interdicti, ſed Corpus Dominicum populo non miniſtretur, & ſtatuit feſtum IV. Evangeliſtarum & IV. Doctorum Catholicorum per totam Eccleſiam celebrari ſub feſto duplici. Caſan Imperator Tartharorum, ſecundum Egghardum, videns fraudulentos & dolo plenos eſſe Sarracenos, qui ipſum ad Imperium promoverant, cœpit animum convertere ad Chriſtianos, & eos diligere tanquam viros fideles, & mittens pro Capitaneis & potioribus Sarracenorum captivavit eos, & plures de ipſis decollavit; deſtinavitque nuncios ſolennes ad Reges orientis puta Armenorum & Georgianorum, deſiderans ab eis, ut de armis ſibi providerent & Regnis ſuis propriis, ac in victualibus proviſionem facerent, quia in brevi venturus eſſet ad eos, & cum eorum auxilio præliaturus contra Soldanum Babyloniæ hoſtem eorum. Reges autem ante dicti nuncios Imperatoris cum magna reverentia receperunt, & eos multum benigne tractantes, juxta deſiderium Domini eorum ad bellum ſe præpararunt.

Sexto anno Adolfi, qui eſt Dn. MCCXCVI. Johannes Dux Brabantiæ filius Johannis Victoris belli Woring, ſecundum Wilhelmum, cum Everhardo Comite de Marka Rekelinghuſen opidum Archiepiſcopi Colonienſis obſedit, expugnavit & vaſtavit, deinde Waſſenburg caſtrum cepit, & ſimiliter deſtruxit. Stephanus Magiſter Ordinis Prædicatorum VIII. obiit in Conventu Lucano provinciæ Romanæ, ſecundum Egghardum. Hic fuerat Prior Provincialis Franciæ & Magiſter in Theologia, & in Magiſtrum Ordinis electus eſt in Capitulo generali in Colonia aſſignato, ſed per Papam translato Romam. Bonifacius Papa proceſſus graves fecit contra Columnenſes occaſione & cauſa tali, ſecundum Egghardum, quod Stephanus de Columnis theſaurum Domini Papæ deprædatus fuit. Propter quod Domini Jacobus & Petrus de Columnis Cardinales, videntes

Papam

Papam contra ſe motum, libellum famoſum contra ipſum confecerunt, & ad multas mundi partes direxerunt, aſſerentes in eorum libro, ipſum non eſſe Papam, ſed Cœleſtinum incluſum. Unde citati non comparuerunt, & ideo tanquam ſchiſmatici ab eo ſunt damnati, & privati capellis rubeis & omnibus beneficiis ſuis Eccleſiaſticis ac titulo Cardinalatus; inſuper bona ipſorum & filiorum Johannis de Columnis, puta Agapiti & Stephani ſunt pariter confiſcata. Et ſuper hæc Conſtitutionem edidit Decretalium Extra. de ſchiſmaticis lib. VI. C. Ad ſuccidendos. S. Lodowicus Rex Francorum, ſecundum Wilhelmum, canonizatur a Bonifacio VIII. Papa in Urbe veteri tertio Idus Auguſti.

Septimo anno Adolfi, qui eſt Domini MCCXCVII. Tanta inundatio aquarum fuit Pariſius, ſecundum Wilhelmum, quod ambo pontes cum omnibus eorum ædificiis deſuper conſtructis perierunt corruentes. Matrona quædam honeſta in Sozato terræ Weſtfaliæ, ſecundum Egghardum, filiam peperit, quæ usque ad genua immerſa fuit cuidam maſſæ carnis magnæ, ſicquod illa maſſa quaſi ore quodam deglutiverat illam puellam usque ad genua; & mater quidem in partu moriebatur, maſſa vero ſcindebatur, & puella de maſſa ſciſſa extrahebatur grandis multum & integro corpore, & tribus diebus ſupervixit. Otto Dux de Brunſwic intravit urbem Hannover, ſecundum Chronicam Saxonum, & captivavit potiores civitatis, & duxit eos ſecum; cives vero illius urbis transtulerunt ſe ad Sifridum Epiſcopum Hildenshemenſem, Ducem deſerendo. Filia Gyod Comitis Flandriæ deſponſata eſt Edwardo filio Regis Angliæ, ſecundum Wilhelmum. Quod quidem matrimonium ex invidia impedire volens Philippus Rex Francorum, Gyod Comitem Flandriæ & Robertum filium ſuum cepit, virgo vero illa nobilis dicto Edwardo deſponſata tradita eſt Reginæ Franciæ, apud quam aliquamdiu manens, obiit tandem veneno extincta. Bolizlaus Polonorum Rex interfectus eſt in urbe Rogozna a propriis ſuis militibus, ſecundum Egghardum. Ericus Rex Danorum duxit in uxorem ſororem Birgeri Regis Sweorum, ſecundum Chronicam Danorum, qui quidem Birgerus Rex perantea in ſuam uxorem acceperat ſororem præfati Erici Regis.

Octavo anno Adolfi, qui eſt Domini MCCXCVIII. Everhardus Comes de Marka cum exercitu copioſo, in quo erat Comes de Woldegge, venit in auxilium Regi Angliæ Edwardo & Gyod vel Gwidoni Comiti Flandriæ captivo contra Philippum Regem Franciæ, ſecundum Wilhelmum, & intrantes villam Ypre, illam non ſine magno ſuorum periculo cuſtodierunt. Rex autem Francorum potenter obſedit villam Risle, a cujus exercitu Anglorum exercitus cottidie vexabatur, Brugis & etiam aliæ civitates Flandrenſes ſubjicere ſe Regi meditabantur. Auguſtinianus ex opido Lemegowe terræ Weſtphaliæ oriundus, ſecundum Chronicam Saxonum, cognomento Felix, alias apoſtaverat a fide, & circumciſus Judæis aſſociatus fuerat, ſed hoc anno Pariſius deprehenſus eſt & combuſtus. Cives Lubicenſes capitaneum ſive advocatum exercitus habentes fidelem nomine Nicolaum Lindowen, ſecundum Chronicam eorundem, miſerunt ipſum in terram Slavorum, ut ibidem quosdam civitatis prædictæ caperet inimicos. Qui ignorans vias & ſemitas terræ illius, duxit ſecum quendam notum, cui viæ conſtabant, ut ſic expeditius inveniret, quos quærebat. Sed de ductore factus eſt ſeductor & traditor. Nam ribaldus ille ibat latenter ad hoſtes urbis Lubicenſis, & informavit illos de numero perſonarum exercitus, & locum eis conſtituit, in quem Lubicenſes ducere vellet. Raptores autem his intellectis, multitudine ſe armarunt, & ſubito irruentes ſuper capitaneum, ipſum cum ſuis interfecerunt, paucis evadentibus.

Nono anno Adolfi, qui eſt Domini MCCXCIX. Bonifacius Papa librum VI. Decretalium publicari fecit, ſecundum Egghardum, V. Non. Martii, quem librum per tres ſolennes Doctores Decretorum fecerat compilari; plura nova in eo inſtituens; quem Doctoribus & Scholaribus univerſitatum tranſmiſit, mandans, quatenus eo amplius uterentur in judiciis exercendis & ſcholaſticis actibus. Ericus Rex Danorum diſcordans cum Domino Johanne Archiepiſcopo Lundenſi, ſecundum Chronicas Danorum, multas injurias & opprobria ei intulit. Archiepiſcopus vero ad Curiam vadens Romanam contra Regem, cauſam ſuam Papæ intimavit. Cui Papa ſatisfacere volens, miſit ſecum Yſarium Cardinalem & legatum ſuum in Daciam, ut Regem cum Archiepiſcopo componeret. Quod cum Cardinalis illuc veniens nullo modo efficere potuiſſet, Rege contradicente nec placari volente, poſuit in omni illa terra ſtrictiſſimum interdictum, & inde cum Archiepiſcopo recedens, reverſus eſt ad curiam. Sed non diu poſt Rex Danorum Cancellarium ſuum Martinum ad curiam mittens, compoſuit ſe ex parte Regis cum Archiepiſcopo ſuo, & relaxatum eſt interdictum, ac Archiepiſcopus cum Cancellario reverſus eſt. Bonifacio Papa Reate cum curia ſua per ſiſtente, in feſto S. Andreæ Apoſtoli tam vehemens terræ motus in vicinis partibus factus eſt, ſecundum Egghardum, qualis unquam auditus eſt. Nam diruit multa ædificia in pluribus locis, & multis diebus & noctibus perduravit. Unde Papa territus fugit ad conventum Fratrum Ordinis Prædicatorum Reate, qui in altiori & tutiori loco poſitus erat. Adolfus Rex Romanorum in die SS. Proceſſi & Martiniani bello aggreſſus eſt Albertum Ducem Auſtriæ, ſecundum Chronicam Saxonum, ſed victoria de cœlo collata eſt Alberto, & Adolfus Rex ab eo occiſus eſt. Quem Albertum ſtatim poſt Electores Principes in Regem elegerunt, & in die S. Bartholomæi Apoſtoli Aquisgrani eſt coronatus a Vicoldo Archiepiſcopo Colonienſi.

De

De Alberto Rege Romanorum.

Albertus Dux Auſtriæ, filius Rodolfi quondam Regis Romanorum, cœpit anno mundi VMCCLX. Olympiadis DIX. anno primo, Urbis conditæ IIMXLIX. Dom. vero MCCXCIX. & regnavit X. annis, ſecundum Martinum. Iſte mox coronatus miſit nuncios ſolennes ad curiam pro confirmatione electionis & coronationis ſuæ, quas multis rationibus Papa motus tunc repulit & penitus annullavit, ſequenti tamen anno eas ratificavit & confirmavit, ei ſubjiciens Regnum Francorum, ſicut & alios Reges. Et hoc fecit contra Philippum Regem Franciæ, quem juſte excommunicaverat, eo quod impediviſſet matrimonium Edwardi Regis Angliæ & filiæ Comitis Flandriæ puellam primo captivando & poſtea intoxicando; Item quod nullum permitteret ire verſus Romanam curiam de Regno ſuo, nec aliquam pecuniam inde aſportari. Albertus Dux junior de Brunſwic, ſecundum Chronicam Saxonum, permiſſus eſt ingredi nocturno tempore urbem cum exercitu magno per quendam Conradum molendinarium, extra valvam S. Andreæ commorantem, & ipſe Dux abſque aliqua ſtrage aut cæde quorumcunque cepit civitatem, & eam ſibi ſubjugavit in die S. Pancratii. Gravis diſcordia exorta eſt inter Borchardum Epiſcopum Lubicenſem & Canonicos ſuos ex una parte & Conſulatum civitatis ex altera parte propter prata, aquas, manſos & nemora loci, ubi quondam antiqua civitas Lubicana jacuerat, quæ omnia Canonici ſibi aſcribebant, ſed Conſulatus oppoſitum aſſerebat. Propter quod Epiſcopus interdictum in urbe poſuit, ſed cives appellationem interpoſuerunt, & ipſis civibus Fratres utriusque Conventus Prædicatorum ſcilicet & Minorum adhæſerunt, & ſuper appellatione civitatis divina celebrarunt. Propter quam adhæſionem factam a Fratribus prædictis, Gilbertus Archiepiſcopus Bremenſis inſtigatus per prædictos Epiſcopum & Canonicos, ipſos Fratres excommunicavit, licet minime poſſet, & per totam provinciam ſuam literas ſcripſit Epiſcopis Suffraganeis ſuis, ut & ipſi ſimiliter eos excommunicarent, & ſuos ſubditos ſub ſententia ſimili prohiberent, ne quidquam eis darent, nec eos prædicare permitterent in ſuis diœceſibus, aut confeſſiones audire. Quod totum factum eſt, & Fratres illi hoc totum malum patienter ſuſtinuerunt propter civitatem. Communitas autem ſtante hac lite Epiſcopum & Canonicos expulerunt de urbe, & curias eorum violenter fregerunt, & eos ſpoliarunt.

Primo anno Alberti, qui eſt DN. MCCC. Bonifacius Papa ultima die menſis Aprilis electionem Alberti Regis approbavit & confirmavit, pulcrum ſermonem faciens in Conſiſtorio, cujus thema erat illud ſecundi Machabæorum primo Reſulſit ſol, qui erat ſub nubilo, & ſubjunxit, ſecundum Henricum de Hervordia: Legitur in Geneſi, quod Deus fecit duo magna luminaria, unum, quod præeſſet diei, & alterum nocti. Licet enim per hæc duo magna luminaria primo & materialiter intelligantur ſol & luna, myſtice tamen Papa & Imperator. Tamen una perſona quibusdam tanquam lux diei, aliis tanquam luna nocti præeſſe debet, utpote Imperator, qui eſt vel futurus eſt, bonis ut ſol diei, malis ut luna nocti, omnibus quidem præeſſe debet ſingulariter & univerſaliter. Nec habet locum, quod dicitur de ſtultitia & ſuperbia Gallicana, quod non recognoſcat ſuperiorem. Omnes talia dicentes mentiuntur per gulam ſuam. Ipſe enim Imperator ſolus eſt Monarcha mundi, & non eſt aliquis, cui non præeſt, & omnia Regna mundi tenentur ab eo. Sic & omnino de neceſſitate ſalutis eſt omni humanæ creaturæ ſubeſſe Romano Pontifici, ut in Extravagante Unam Sanctam dicitur. Numquid non Gallici & urbes ſuas & gentis ritum ac linguam, quod non eſt niſi balbutiamentum quoddam linguæ Latinæ, per gladium Romanorum acceperunt, coacti barbariſmi ſui deponere ruditatem. Numquid non Romanis dominantibus eas terras Martyres beatiſſimi Dionyſius & alii Martyrio ſuo decorarunt. Hic ſol & lux iſta tempore ingratitudinis ſub nubilo, quo ipſe nobis, & nos ei fuimus ingrati, fuit ſub nubilo. Sed nunc quidem refulſit. Prius enim fuit ſub nubilo ſuperbiæ & ignorantiæ. Advertentes autem, quod ipſa lux hoc abducto nubilo quovis per humilitatem, nos tanquam Patrem, qui Vicarius ſumus Jeſu Chriſti, in terris recognoſcens, a nobis devote confirmationem electionis de ſe factæ ſibi poſtulaverit indulgeri. Conſiderantes etiam, quod idem Rex proceſſerit de ſanguine Chriſtianiſſimi Rodolfi Regis Romanorum, qui ſemper fidelis fuit & devotus Eccleſiæ Romanæ, electionem de ſe factam confirmamus & ratificamus, ac ſupplemus omnem defectum, ſiquis eſt in materia vel in forma, promittentes eidem aperte, quod ei aſtabimus in jure Imperii reformando, ſicuti nobis ipſi in jure Eccleſiæ. Poſtea immediate Cancellarius Domini Regis aſſumſit verbum, dicens inter cætera: Sicut in univerſo eſt cauſa prima movens ſcilicet Deus, cauſa ſecunda exequens cœlum, & tertio ſequitur finis: ſic & in Eccleſia neceſſarius eſt hic ordo. Prima cauſa movens es tu Pater beatiſſime, exequens Rex Romanorum, ex quibus bene ordinatis ſequitur tertium ſcilicet pax in orbe terrarum. Tu vero ſolus Dominus es: leva manum tuam, & elevabitur aquila, & exequetur motus tuos. Et Papa ad Ambaſſiatores Regis ait: Dominus veſter Rex, ut intelleximus, aliquas fecit colligationes & confœderationes cum quibusdam Regibus & ſpecialiter Franciæ, non quod de illis timeamus, quia Deus ſic animam noſtram conducat, quando ſeparata fuerit ab hominibus, ſi omnes Reges & Domini de mundo eſſent ſimul colligati & confœderati contra nos, non curaremus, dummodo veritas eſſet pro nobis, alioquin bene corrigi vellemus rationabiliter. Ipſum Regem ab hujusmodi colligationibus & con-

confœderationibus quibusvis pœna vel non pœna vallatis, quæ vergi (vergere) videntur in præjudicium Romanæ Eccleſiæ vel Imperii abſolvimus, & decernimus penitus eſſe nullas. Et ſubjunxit: Veniat ergo audacter Rex, & ſe de Imperio intromittat. Quibus dictis perſonaliter incepit cantare Te Deum laudamus, quod completum fuit altisſimis vocibus per Cappellanos ſuos & totum Clerum præſentem & aſtantem. Quo finito, Papa dixit Collectam Famulum tuum Regem &c. Robertus Eccleſiæ Sozatienſis quondam Canonicus & Scholaſticus, opinione celebris, ſecundum Wilhelmum, a fide Chriſti turpiter apoſtatavit, & ideo divina ultione mirabiliter conſumtus eſt. Cum enim hic eſſet autoritatis magnæ, tandem in melancholiam incidit, & fidem deſeruit. Judæis enim aſſociatus eſt, & circumciſus in Francfordia, & ibidem in ceremonialibus Judæorum imbutus, ac multis annis judaizans ſorduit. Mortuus tandem hoc anno, in vaſculo quodam concluſus eſt, & in paupere vilique biga per equum macilentum ut ſecurius & ſecretius per pontem tranſiret civitatis, ne a populo attenderetur, ad ſepulturam ductus eſt. Ad pontem ergo cum perveniſſet biga cum ruſtico vectore, juvenis quidam levis de urbe & diſſolutus, unus de ibidem ludentibus, inductus ſpiritu neſcio quo, quæſivit a ruſtico, quid duceret. Qui reſpondit: Quid ad te? facias facta tua. Juvenis audiens, protervum ruſticum eſſe, inſtabat quærendo, & ruſticus magis protervire cœpit reſpondendo. Cumque ſic conrixarentur, juvenis pugionem extrahens, vas, in quo cadaver latuit, perforavit, & mox flamma terribilis de vaſe per foramen cultello factum ebulliens, omnes accurrentes exhorruit (exterruit). Quo viſo, Chriſtiani vas illud de ponte præcipitaverunt in aquam. Sed nec aqua ignem illum extingvere potuit; ſed cadaver illud maledictum cum vaſe, omnibus videntibus, ignis conſumſit in aqua. Quod audientes Judæi, illum non legaliter vixiſſe conteſtati ſunt. In villa Hagenſi terræ Hollandiæ quædam fuit nobilis mulier Katherina dicta, uxor cujusdam Simonis militis a cunctis dilecta & omnibus placabilis, ſecundum Wilhelmum. Hæc quia læta & ſocialis eſſe conſvevit, & præ cunctis illius terræ fœminis honeſtius & generoſius ſe habere ſcivit, idcirco in omnibus conviviis quilibet Nobilis eam habere cupivit. Propter quod exoſa habebatur a Domina terræ Margareta uxore Johannis Comitis Hollandiæ, nec eam rectis oculis inſpicere potuit, eo quod plus ſe ab omnibus diligeretur & honoraretur. Contigit autem poſtea, prædictam Katherinam imprægnari a viro ſuo legitimo, & tandem parere duos pueros gemellos. Quod audiens Comitiſſa, livore fœmineo mota dixit: Nunc apparet in effectu finis levitatis & diſſolutæ converſationis mulieris illius. Reputo enim tam impoſſibile quamcunque mulierem poſſe ex unico patre gemellos concipere, ſicut me ſimul tot concipere fœtus, quot dies ſunt unius anni. Quo dicto Comitiſſa tantum infamavit præfatam nobilem Catharinam, quod etiam a proprio viro divortio celebrato ſepararetur, & in Monaſterio quodam Monachorum recluderetur. Cum autem hæc venerabilis mulier in ſuo Monaſterio patienter ſubſiſteret, ſupplicavit cernuis precibus inſtanter Domino, ut ſuam innocentiam modo ſibi placabili dignaretur populo manifeſtare. Quæ plura? Accidit, & Comitiſſam Margaretam concipere & tandem parere, & enixa eſt ſimul CCC. & LXIIII. infantulos tam exiguos ſicut polypos, perfectas & integras hominum effigies & omnia corporis lineamenta habentes, ac viventes. Quos obſtetrices in magna pelvi recipientes depoſuerunt, & una illorum aquam benedictam ſuper eos ſpargens, omnes baptizavit. Regenerati vero mox omnes ab hac vita deceſſerunt. Divulgata ſtatim fuit hæc fama, & factum hoc ſtupendum verſum eſt in hoc proverbium, quod Deus ob injurioſam infamationem nobilis mulieris Katherinæ tantum prodigium oſtendiſſet in ipſius infamatrice. Miles autem Simon generoſus, comperta uxoris ſuæ innocentia, eam cum magna ſolennitate & gaudio amicorum ſuorum ad ſe recepit, & poſt cum ea laudabiliter vivens, tenerrime eam diligere cœpit.

Secundo anno Alberti, qui eſt Dn. MCCCI. Dominus Henricus de Mykelenburg, quem Soldanus Babyloniæ XXVIII. annis, a tempore videlicet, quo Lodowicus Rex Francorum ſecundario pro liberatione Terræ Sanctæ cum exercitu multo mare transfretaverat, & qui diu in terra ſua mortuus dictus fuerat, ſecundum Chronicam Obotritorum, cum unico famulo ſuo Hermanno captivitatem evaſit. Servus autem ille Hermannus in captivitate texendi modum & faciendi pannos ſericos & deauratos didicerat, & cum tali labore & mercede Dominum ſuum nutrierat. De loco ergo captivitatis proficiſcentes, pervenerunt Romam, ubi Dominus Henricus a Papa Bonifacio honorifice ſuſceptus eſt, & peccatorum ſuorum plenariam remiſſionem conſecutus. Ibi quoque Dominus Henricus invenit Alexandrum Hunen Protonotarium civitatis Lubicenſis, qui in cauſa dictæ civitatis, qua cum Epiſcopo ſuo, & ejus Capitulo civitas habebat, curiam viſitaverat. Hic in expenſis ſuis dictum Dominum Henricum usque Lubeke deduxit, ubi proceſſionaliter Clerus & populus ei obviam venientes, cum honore magno ipſum receperunt. At ubi, ut refocillatus eſſet per aliquot dies & recreatus, ſolenni conductu armatorum ipſum in terram ſuam perduxerunt, mirantibus cunctis & dicentibus: Qui perierat, inventus eſt; qui mortuus putabatur, revixit. Teuthonicus quidam natione Bawarus Romam venit, SS. Apoſtolos Petrum & Paulum viſitaturus, ſecundum Egghardum. Quem cum intuerentur Clerici, & viderent ipſum per omnia ſimilem Domino Apoſtolico, retulerunt ipſi Papæ, peregrinum adveniſſe, qui ei ſimillimus per omnia appareret. Quem cum Papa vocaſſet,

& eum

& eum diligenter intuitus fuiſſet, jocando dixit ad eum: Venitne, fili, mater tua unquam Romam aut ad partes iſtas, innuens per hoc, quod poſſet eſſe frater ſuus illegitimus ex parte patris Papæ & matris peregrini. Cui Bawarus, quid ſibi jocus ille prætendat, intelligens reſpondit: Non, Pater beatiſſime, ſed pater meus negotiator exiſtens, pluries in partibus iſtis mercantias exercuit, eodem jaculo Papam feriens. Tunc Pontifex reſponſo congaudens provido, dixit ad peregrinum: Certe peroptime mihi ſimilaris: & promotum ipſum redire fecit ad propria. Caſan Imperator Tartharorum audiens Mellothvaſar Soldanum Babyloniæ eſſe in Hyana civitate Syriæ, ſecundum Henricum de Hervordia, adunato maximo exercitu properavit ad vallandum ipſum in dicta civitate. Quidam vero traditor in exercitu Caſan Imperatoris dictus Kaycaf nunciavit ipſi Soldano adventum & intentionem Imperatoris Tartharorum, conſulens ei, ut urbem exiret, & in campo Imperatorem exciperet. Soldanus autem juxta traditoris conſilium faciens, exivit urbem cum innumero populo, & in occurſum Caſan venit. Imperator autem ſentiens, Soldanum adeſſe, aciem ſuam diſpoſuit, & equos removens cum ſuis pedeſter dimicare ſtatuit, circumponens equos exercitui tanquam murum. Et congredientes ſimul pugnarunt a mane usque ad veſperam, & victoriam obtinuit Caſan Imperator, & interfecit de Sarracenis tantam multitudinem, quod vix via eſſet Tartharis transeundi per cadavera. Soldanus tamen cum paucis evaſit interfectionem & captivitatem. Caſan autem cum prædam Sarracenorum inter ſuos diviſiſſet, & per hoc eos benevolos & voluntarios ad ſuum mandatum reddidiſſet, iter ſuum direxit cum eis verſus Damaſcum. Damaſceni autem percipientes adventum Caſan Imperatoris, & videntes, ſe non poſſe reſiſtere multitudini Tartharorum, nec habere auxilium a Soldano eorum, miſerunt honorabiles viros in occurſum ejus cum clavibus civitatis, exhibentes ſe pronos ad recipiendum ipſum & homagium ſibi faciendum. Quos Imperator læto animo recipiens, cum eis urbem intravit, & eam in deditionem accepit. Quo facto, nuncii ad Caſan venerunt, intimantes ei, qualiter Caydo avunculus ſuus cum magno exercitu Perſidem invaſiſſet, & omnia inibi reperta vaſtaret. Quo percepto, Caſan cuidam perfido traditori Capcap, cui bene credidit, urbem Damaſcenorum tradidit cuſtodiendam, & ipſe ad proprias partes rediit. Capcap vero traditor Præpoſitus Damaſci conſtitutus, mox Imperatore ad propria reverſo, miſit nuncium ad Soldanum, ſciſcitans ab eo, an pro grato habere vellet, ipſe Damaſcum ſibi præſentare vellet. Quod gratanter Soldanus acceptans, ſibi reſcripſit, quod quam cito hoc faceret, ipſe eum Dominum Damaſcenorum conſtitueret, & cum hoc ſororem ſuam ſibi in uxorem traderet. Quo habito, Capcap omnes Caſan Imperatoris fautores ad partes longinquas pro negotiis deſtinavit, & interim Damaſcenos promiſſis ad hoc induxit, ut ſe ad Soldanum iterum transferrent. Quod & fecerunt. Cum autem Caſan Imperator hæc perciperet, miſit Catheloſam Ducem cum XXXM. armatorum, præcipiens Armeniæ & Cypri Regibus, ut ſecum pergant ad expugnandum Damaſcum. Ipſe enim in brevi eos ſecuturus eſſet. Qui cum omnes congregati eſſent non procul a Damaſco, venerunt nuncii diaboli, intimantes mendoſe, quod Caſan in extremis jaceret moriturus, nec eos ſequi poſſet. Et ſic exercitus retroceſſit. Caſan autem audiens, exercitum deceptum per nuncios fallaces, exercitum maximum iterum colligens, perrexit una cum Regibus Armeniæ & Cypri usque ad flumen Euphratem, proponens pergere in Syriam contra Damaſcum. Quod percipientes Sarraceni, nec ei reſiſtere valentes, omnia bona eorum ad civitates munitas & muratas introduxerunt, & omnes villas, ſata ac prata virentia igne abſumſerunt, ne hoſtes venientes paſcua invenirent pro equis pabulandis. Propoſuerat enim Caſan juxta flumen illud circa ver, cum herbæ inciperent creſcere, ultra verſus Damaſcum proceſſiſſe. Sed impediente diabolo, nuncii iterum ad Imperatorem venerunt, qui ſibi dixerunt, quod Caydo reverſus totam terram ſuam devaſtaret. Quo percepto, Caſan regreſſus cum exercitu, propoſitum mutavit, nec poſt per eum aliquid tentatum eſt, eo quod mors ipſum poſt modicum tempus de medio tulerit.

Tertio anno Alberti, qui eſt DN. MCCCII. Quidam recens verſificator, cum gratia impetrandi beneficium Romam veniſſet, ſecundum Egghardum, & Bonifacius ipſum examinare volens diceret eidem: Comple per bonum verſum illud, quod dicitur in hoc verſu:

Interpone tuis interdum gaudia curis:

ille pauliſper in terram proſpiciens, mox elevavit faciem, & dixit:

Tu, qui perpetuis mentem cruciatibus uris,
Interpone tuis interdum gaudia curis.

Papa autem attendens ingenium Clerici, pingvi beneficio ipſum remuneravit. Nicolaus de Terviſio IX. Magiſter generalis Ordinis Prædicatorum fuit electus in Capitulo generali Argentinæ celebrato, ſecundum Henricum de Hervordia. Erat autem tunc Provincialis Lombardiæ, & nunc aſſumitur in Cardinalem per Bonifacium Papam, poſtea vero Summus Pontifex factus eſt, & Benedictus XI. dictus. Poſt quem eligitur X. Magiſter Frater Albertus Januenſis Bacularius in Theologia in Capitulo generali Marſiliæ celebrato. Erat autem dictus Albertus tunc Lector in Montepeſſulano. Hic tribus tantum menſibus præfuit, & mortuus eſt Anagniæ. Corpus cujusdam Armanni quod jam XXXII. annis quaſi ſanctum in Eccleſia Ferrarienſi extiterat veneratum, ſecundum Egghardum, de mandato Inquiſitoris hæreticæ pravitatis de Ordine Prædicatorum exhuma-

exiens, hoſtibus obviam venit. Sed Saxones fortiores civibus interfecerunt dictum Capitaneum ſive Advocatum cum fere centum civibus, ſecundum Chronicam Saxonum, cæteri vero partim ſaucii civitatem ſuam reingreſſi ſunt, in equis tamen Saxones magnum damnum receperunt, paucis de eiſdem captivatis. Corpus B. Mariæ Magdalenæ de ſpelunca translatum eſt, ſecundum Wilhelmum, ad S. Maximinum urbem, & in Eccleſia Fratrum Ordinis Prædicatorum cum veneratione multa eſt depoſitum, ubi Deus multa die hodierna operatur mira ad gloriam dilectæ famulæ ſuæ. Hujus civitatis S. Maximini Prior dicti Ordinis Prædicatorum Dominus eſt & Præceptor, nec talis abſolvi poteſt a quocunque Ordinis illius Prælato aut confirmari niſi a Papa immediate, & eſt perpetuatus in officio ſuo ſicut Epiſcopus vel Abbas, ut dicitur. Albertus Rex Romanorum bellum movit contra Archiepiſcopos Treverenſem & Colonienſem, ſecundum Egghardum, ac contra Ducem Brabantiæ Johannem propter telonia, quæ removere voluit. Comites autem Guliacenſis & de Marka cum civibus Colonienſibus favebant Regi, & caſtra plura obſedit in provincia Treverenſi, & ad deditionem ea compulit. Sed cum inter Bunnam & Coloniam caſtra metatus eſſet, facta eſt pax inter diſſidentes, & remota eſt exactio indebita teloniorum. Philippus Rex Francorum venit in Flandriam cum exercitu valido prope Tornacum, ſecundum Wilhelmum, contra quem Flammingi arma ferentes in prœlium, percuſſerunt tres partes exercitus Regis, cum quarta autem vix ad terram ſuam rediit inglorius.

Quinto anno Alberti, qui eſt Dn. MCCCIIII. Everhardus Comes de Marka, & Otto Epiſcopus Monaſterienſis obſederunt caſtrum Bredenvord, ſecundum Egghardum, & expugnarunt ipſum infra breve tempus, ac munierunt. Quo facto idem Comes caſtrum Hoveſtad vallavit, cepit & deſtruxit. Quod audiens Wigboldus Colonienſis Archiepiſcopus, exercitum fortem miſit contra Comitem in Zoſatum, ut de urbe illa Comitem expugnet. Comes vero cum exercitu ſuo veniens, Zoſatum obſedit, & per integrum diem villas per circuitum vaſtans, prædam magnam abduxit. Archiepiſcopus autem poſt receſſum ejus terram dicti Comitis invaſit, & Unnam opidum atque totam de prope terram igne conſumſit. Qua expeditione peracta, Zoſatum Archiepiſcopus ingreſſus, ægritudinem incidit, & tandem diem ibidem claudens extremum, ſepultus eſt in Eccleſia majori urbis prædictæ, & ſic Comes de anguſtiis ſuis liberatus eſt. Comites Holtzatorum Nobiles quoſdam terræ ſuæ expulerunt, & bonis ſuis privaverunt propter eorum demerita, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Qui ſe transferentes ad Albertum Ducem Saxoniæ, ſuſcitarunt diſplicentiam inter Principes prædictos, & congregantes exercitum DCCC. armatorum intraverunt Holtzatiam, & depopulati ſunt regionem illam usque ad flumen Trabenam, vadum vero alvei ultra tranſeuntes, exterminaverunt multas villas, & plures homines captivarunt. Cumque reverti vellent trans vadum cum præda, Comites Holtzatorum cum pulcro exercitu vadum obſervantes, in hoſtes impetum fecerunt, & facta eſt pugna magna illo die, multique ceciderunt de Saxonibus, ſed de Holtzatis pauci. Et quia Ducis exercitus ultra ſex dies in terra Holtzatorum perduraverat, ſpoliando Comitatum, Lubicenſes concordare & pacificare cupientes Principes diſcordantes, partes illas acceſſerunt, & placita cum utraque parte ordinantes fieri, tandem Dominos illos reconciliaverunt, & ab invicem in bona concordia eos recedere fecerunt. Ericus Rex Danorum & Woldemarus frater ſuus abſolvuntur a ſententia excommunicationis, ſecundum Chronicam Danorum, in qua per longum tempus detenti fuerunt propter injuriam Archiepiſcopo Lundenſi illatam, & interdictum, cui jamdudum totum Regnum ſubjacuerat, relaxatur. Defuncto Domino Johanne Epiſcopo Rigenſi fratre Helmoldi Comitis de Zwerin in curia Romana, ſecundum Chronicam Lubicenſem, Papa præfecit eidem Eccleſiæ Dominum Johannem Brant. Lundenſi vero Eccleſiæ, dedit Yſarium quondam Legatum Papæ ad Regem Danorum in cauſa ejusdem Eccleſiæ. Otto Comes de Ravensberge dedit filiam ſuam Marſcalco Regis Sweorum in uxorem, ſecundum Chronicam Danorum, eo quod prædives eſſet, ſed ignobilis, de quibus nuptiis plura mala evenerunt. Nam eodem anno dictus Marſcalcus filiam ſuam tradidit Woldemaro Duci fratri Regis Danorum in uxorem, de quo quidem matrimonio Ericus frater Woldemari Rex multum turbatus fuit. Unde veniens cum aliquibus fidelibus ſuis in Stokholm, cepit præfatum Marſcalcum, & imponens ei traditionem Regni & fratrum ſuorum, fecit ipſum decapitari. Quod audiens Woldemarus Dux & frater ſuus, ordinavit celebrari divortium inter ſe & uxorem ſuam filiam Marſcalci decollati propter cognationem ſpiritualem alias inter eos contractam, & nupſit filiæ Erici Regis Norwegiæ. In vigilia Nativitatis Beatæ Virginis, Anaginæ in patrio ſolio ac civitate originis ſuæ dum Papa cum curia ſua reſideret, ſecundum Egghardum, ubi tutus magis credebatur eſſe in gente ſua, ibi cum familiaribus ſuis traditus eſt & captus per Jacobum & Petrum de Columnis, olim S. Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & per filios Johannis de Columnis fratris dicti Jacobi & patris præfati Petri, & vinculis ferreis mancipatus, & theſaurus ſuus & Eccleſiæ ablatus eſt. Cardinales vero timentes ſibi, relicto eo, omnes fugerunt, exceptis Dominis Petro Hiſpano Sabinenſi & Nicolao Oſtienſi Epiſcopis Cardinalibus. Bonifacius autem tot malis circumdatus eſt & incluſus, ut nunc ardeat & ferveat, nunc algeat & frigeat, nunc fervore diſtendatur, & nunc timore deprimatur, nunc ſpem liberationis ſupponat, & nunc livorem vindictæ vereatur. Et inter hæc mala ſic exagitatus eſt, ut & carnes ſuas propriis dentibus laceraret. Digitos enim & ma-

nus ac ſcapulas, & quicquid de corpore proprio dentibus ſuis capere poterat & attingere, furens ut canis rabidus devorabat, & ſic tandem vitæ & perſecutionis finem crudelem accepit. Unde in principio de ipſo dicebatur: Intravit ut vulpes, regnavit ut leo, & exivit ut canis. Exemplo hujus omnes Prælati ſuperiores diſcant ſuperdominari Clero & populo, ſed ad inſtar S. Gregorii ex animo curam gerere ſubditorum, & plus amari appetere quam timeri. Omnes autem manum habentes in dicto maleficio, per Benedictum Papam ſucceſſorem ſuum de conſilio Cardinalium ſunt abſoluti, & Jacobus ac Petrus Cardinales deſtituti de Columnis ad ſtatum priſtinum ſunt repoſiti.

De Benedicto XI. PP. CCII.

Benedictus Papa, natione Lombardus ex patre Stephano, ſedit uno anno & diebus XXI. Iſte prius dictus Nicolaus Oſtienſis extitit Epiſcopus Cardinalis. Fuerat autem Frater Ordinis Prædicatorum, de gradibus Ordinis ſui puta Lectoratus, Prioratus, Provincialatus, Magiſtratus generalis, aſſumtus eſt in Cardinalem, & demum in Papam conſecratus. Fuit autem genitus de pauperculis parentibus ſed honeſtis. Mater enim ejus, viro ſuo defuncto, facta eſt lotrix Fratrum, & tunicellas eorum lavare ſolita eſt & reparare. De hac paupercula vidua narratur, quod, cum percepiſſet in Terviſio conſtituta, filium ſuum Nicolaum Papam eſſe factum, optavit ipſum videre in illo ſtatu. Veniens ergo Romam, hoſpitata eſt cum matrona quadam venerabili & devota. Quæ intelligens, eam eſſe matrem Papæ, & videns eam vilibus indutam tegumentis, ob reverentiam Summi Pontificis, ne tam exilis ſtatus & deſpicabilis appareret in facie hominum, nec aſpectibus ſe præſentaret tantorum Prælatorum in habitu tam abjecto, induit eam pretioſis veſtibus, & ornavit eam cultu honeſto & feſtivo. Et aſſumtis ſecum aliis matronis ſolennibus, Domino Apoſtolico matrem ſuam ſtuduit honeſtiori modo quo potuit præſentare. Cumque præ foribus Palatii fœminæ hæ venerabiles Romanæ conſtitutæ introducere ſatagerent genitricem Papæ, & ille matris ſuæ præſentiam adeſſe intelligeret, juſſit eam intromitti. Quam cum cerneret tam pretioſis decoratam veſtibus & amictu tam ſplendido redimitam, licet eam agnoſceret matrem ſuam eſſe, tamen fictam illam ingenuitatem & mentitam locupletationem ſpernens, ac potius in honeſta paupertate gloriari delectans, quam palliata egeſtate glorioſus videri, dixit matronis illis honeſtis: Mulierem, quam adduxiſtis noſtris aſpectibus, pro noſtra parente non noſcimus. Scimus enim, nec veremur matrem noſtram fore pauperrimam Fratrum Ordinis noſtri lotricem, nec eam unquam ad ſtatum huic conſimilem perveniſſe, aut talibus uſam fuiſſe indumentis, & ideo iſtam ut noſtram genitricem nec recipere volumus nec videre dignamur. Unde mox faciem ſuam ab ea vertens abſceſſit. Quod videns mater confuſa valde ad hoſpitium cum matronis rediit, & ſtatim abjectis veſtibus accommodatis, ſolitum amictum reinduit vilem ſatis & deformem, & reverſa ad Palatium cum eisdem Dominabus, & intromiſſa a filio ſuo Domino Apoſtolico in reverentia maxima recepta eſt, dicente coram omnibus: Ecce paupercula hæc vidua genitrix noſtra eſt cariſſima. Et amplectens eam brachiis ſuis, juxta ſe eam collocavit, & confeſtim pro panno nobili mittens, veſtimenta decentia pro ea fieri fecit, ac per tempus apud ſe refocillatam & bene ditatam ad propria remiſit. Hic Papa Conſtitutionem Bonifacii anteceſſoris ſui, quæ incipit Super Cathedram, per Italiam quidem, ubi curati Presbyteri de Parochianis ſuis nihil habent, ſed quaſi campanarii ſunt, ſecundum Henricum de Hervordia, & idiotæ, & nihilominus Sacramenta miniſtrant, multum rationabilem, per Teuthoniam vero & Galliam ac partes cæteras, ubi Clerici parochiales omnia tollunt, primas exequias habent, decimis, oblationibus ac cæteris emolumentis ſuperabundant, nec portionibus debitis fraudantur, gravem & temperamento moderandam revocavit, aliam conſtitutionem ſanctiſſimam ſuper eisdem punctis plenam bonitatis & æquitatis edidit, quæ incipit Inter cunctas.

Sexto anno Alberti, qui eſt Dom. MCCCV. Bernhardus Magiſter generalis XI. Ordinis Prædicatorum obiit in Conventu Treverenſi in die S. Lamberti, ſecundum Henricum de Hervordia. Hic electus fuerat in Magiſtrum in Capitulo generali Coloniæ celebrato, & erat tunc Provincialis Provinciæ. Ericus Dux captivavit Birgerum fratrem ſuum Regem Sweorum cum Regina, ſecundum Chronicam Danorum, quæ captivitas multorum extitit cauſa malorum futurorum. In Marchia de Brandeburg prope opidum Vredelant in die S. Remigii, ſecundum Chronicam Obotritorum, ceciderunt de cœlo in modum grandinis lapilli igniti in terram, & incenderunt plurimas domus, cremaruntque quodlibet combuſtibile, quod tetigerunt, magna villis & urbibus inferentes (damna). Gyſebertus Archiepiſcopus Bremenſis obiit in vigilia Nativitatis Virginis Glorioſæ, ſecundum Egghardum. Hic glorioſe illam rexerat Eccleſiam XXXIII. annis. Quo defuncto, Capituli una pars elegit Decanum majoris Eccleſiæ cognomento de Wolpe in Præſulem, altera vero pars poſtulavit Laurentium de Brunkhorſt Scholaſticum ejusdem Capituli. Qui cum aliquamdiu litigaſſent in curia, tranſivit Scholaſticus viam univerſæ carnis. Quo mortuo, declinavit Decanus ad partes Alemanniæ, & ſimiliter diem clauſit extremum. Quorum deceſſus cum Papæ intimarentur, præfecit Eccleſiæ Bremenſi Dominum Johannem Grant Epiſcopum Rigenſem, & Eccleſiæ Rigenſi dedit in Epiſcopum fratrem Fredericum Lectorem Ordinis Minorum. Caſan piiſſimus Imperator Tartharorum & maximus fautor Chriſtianorum defunctus eſt, ſecundum Egghardum. Antequam tamen moreretur, condidit pulcrum teſtamentum, infinita bona pauperibus diſtribuens & Religioſis Chriſtianis,

nis, licet Paganus eſſet, Carpandan autem fratrem ſuum inſtituit loco ſui Imperatorem. Hic baptizatus erat & Chriſtianiſſimus effectus ad ordinationem Erokaton matris ſuæ. Hæc fidem Chriſti ſuſceperat, & fidelis usque ad mortem perſeverabat. Carpandan tamen Imperator filius ſuus, quamdiu mater ſua vixit, Chriſtianus permanſit, ſed mox ea defuncta, fidem reliquit, & deliramentis Sarracenorum adhæſit.

De Clemente V. PP. CCIII.

Clemens Papa, natione Burdegalenſis ex patre Lodowico ſedit annis XI. & tribus diebus. Hic prius dictus Bertrandus electus eſt in vigilia Pentecoſtes, & coronatus die ſancto in Lugduno præſente Philippo Francorum Rege, ſecundum Martinum. Cumque de loco coronationis ut Pontifex procederet cum comitiva regali, comprimentibus turbis depulſaque maceria cujusdam muri, corruit murus prope Papam, & amiſit coronam de capite ejus, & carbunculus pretioſus de corona cecidit pretii ſex milium florenorum. Ipſe autem depoſitus de equo læſus non fuit, ſed de circumſtantibus XII. eliſi ſunt in tantum, ut in brevi poſtea vita excederent. Archiepiſcopus Colonienſis eligitur in maxima diſcordia, ſecundum Wilhelmum. Nam quidam de electoribus nominaverunt Henricum de Verneburg Præpoſitum majoris Eccleſiæ ejusdem; quidam vero Sifridum Præpoſitum Bunnenſem fratrem Sifridi Archiepiſcopi defuncti; alii Wilhelmum Præpoſitum Trajectenſem. Sed Henricus de Verneburg vadens ad curiam, confirmationem ſuæ electionis obtinuit a Papa Clemente.

Septimo an. Alberti, qui eſt DN. MCCCVI. Quidam hæreſiarcha Dulcinus nomine Novarienſis dioeceſis filius cujusdam Sacerdotis, ſecundum Henricum de Hervordia, unus de diſcipulis Gerardi Sagarelli hæretici, qui novam vitam Apoſtolorum fictis & fallacibus ſuis doctrinis mentiebatur circa annos Dom. MCCLX. & per Inquiſitores Fratrum Prædicatorum combuſtus fuit, dictæ maledictæ ſectæ factus eſt caput, & errores erroribus addens, multa milia hominum utriusque ſexus ad ſuam ſectam traxit per quandam Margaretam maleficam & conſortem ſuæ ſectæ. Hanc ſecum duxit nominans eam ſororem ſuam in Chriſto, & poſtquam deprehenſa eſt gravida eſſe, ipſe & ſui aſſeruerunt, eam imprægnatam a Spiritu Sancto. Similiter & alii diſcipuli ſuas habuerunt amaſias tanquam ſorores in Chriſto. Contra hunc Dulcinum & ſuos complices de mandato Papæ fuit crux prædicata cum peccatorum remisſione plenaria. Et plures Inquiſitores Ordinis Prædicatorum moverunt exercitum Chriſti contra ipſum, ſed prævalere non potuerunt, quia eorum fautores & defenſores ſuper numerum arenæ maris fuerunt multiplicati. Poſtea tandem Inquiſitores prædicti una cum Epiſcopo Vercellenſi cruce & plenaria remisſione pronunciata, congregaverunt exercitum maximum contra Dulcinum hæreticum tunc in montanis Monarienſibus commorantem, in quibus montanis tunc multi Dulcinorum diſcipuli propter intenſa frigora & famem a viribus & vita deficientes in ſuis erroribus perierunt. Fidelium autem exercitus dicta montana armati fidei ardore aſcenderunt, Dulcinum ceperunt, & cum eo circiter C. & LXX. perſonas utriusque ſexus. Mortui vero fame & frigore ac interfecti gladiis fidelium quadringenti & amplius inventi ſunt. Capta quoque cum eo fuit Margareta amaſia ſua hæretica & pertinax & malefica valde, & facta eſt de eisdem juſtitiæ debita executio per curiam ſecularem. Nam præfata Margareta ante oculos Dulcini membratim eſt diviſa & conſciſſa, deinde ipſe Dulcinus membratim inciditur, & amborum membra omnia pariter comburuntur cum quibusdam aliis complicibus ſuis, prout eorum ſcelera merebantur. Scripſerat autem præfatus Dulcinus Epiſtolas tres, in eis nequiter & copioſe delirans. In prima dicit, quod ſecta ſua ſpiritualis ſit, & novisſimis his diebus in ſalutem animarum a Deo ſpecialiter miſſa; inſuper quod Clerici omnes ſeculares cum multis de populo & potentibus tyrannis, & omnes Religioſi & ſpecialiter Prædicatorum & Minorum Ordinum Fratres ſint adverſarii Dei & miniſtri diaboli, quia Dulcinum & ſectam ſuam perſequuntur. Diſtinguit etiam quatuor ſtatus Sanctorum fuiſſe in propriis modis vivendi. In primo fuerunt Patriarchæ & Prophetæ & alii juſti usque ad adventum Chriſti. Et in hoc ſtatu laudat matrimonium cauſa multiplicandi genus humanum. In ſecundo ſtatu fuit Chriſtus & Apoſtoli & eorum ſequaces ſancti & juſti, qui ideo venerunt, quia primi a ſtatu eorum declinaverunt. Et fuit hic ſecundus ſtatus quaſi medicina primi, & in iſto ſtatu melior fuit virginitas & caſtitas quam matrimonium, & paupertas quam divitiæ, & ſine proprio vivere quam terrenas poſſesſiones habere. Tertius ſtatus incepit a S. Silveſtro tempore Conſtantini Magni, & hic ſucceſſit ſecundo ſtatui, quia poſteriores in eo jam declinaverant a perfectione priorum. Et in hoc ſtatu melius videbatur S. Silveſtro & ſuis ſucceſſoribus divitias & posſesſiones terrenas ſuſcipere quam paupertatem Evangelicam ſequi, ut populum melius regere poſſent. Sed quia in hoc ſtatu refrigerari cœperunt a caritate Dei, ſequitur quartus ſtatus vivendi, qui fuit beatorum Dominici & Franciſci Confeſſorum. Hic etiam magis ſtrictus fuit in posſidendo res terrenas & dominium temporale quam B. Benedicti & Monachorum. Sed quia nunc omnes & Prælati & Clerici & Religioſi a caritate Dei & proximi refrigerati ſunt, & declinaverunt a ſtatu prædeceſſorum ſuorum, melius fuit & eſt reformare modum vivendi Apoſtolorum. Et hunc ſtatum aſſerit vitam ſuam eſſe, quam Frater Gerardus Sagarelli Parmenſis Martyr & Deo dilectisſimus incepit & usque in finem mundi perſeveraturus eſt. Et hic eſt V. ſtatus & ultimus ſtatus. Scripſit etiam in hac Epiſtola & multa alia erronea, quæ pertranſeo. In aliis autem duabus Epiſtolis ſuis errores multos ponit. Nunc autem

tem de erroribus Dulcini & Gerardi magiſtri ſui & ſequacium ſuorum eſt dicendum. Inprimis occulte docuerunt & docent, ubi poſſunt, quod tota auctoritas a Domino Jeſu Chriſto collata Eccleſiæ eſt omnino evacuata, & jamdudum ceſſavit propter malitiam Prælatorum. Secundo quod Eccleſia Romana, quam tenent Papa, Cardinales, Clerici & Religioſi non eſt Eccleſia Dei, ſed Eccleſia reprobata & ſine omni fructu. Tertio quod Eccleſia Romana eſt illa meretrix, quæ a fide Chriſti apoſtatavit, de qua ſcripſit Johannes in Apocalypſi. Quarto quod tota poteſtas Eccleſiæ eſt in ſectam, quæ dicitur Apoſtolorum, tranſlata, & nulli alii habent poteſtatem quam habuit B. Petrus Apoſtolus. V. quod illi, qui ſunt de ſecta illa, ſoli ſunt Eccleſia Dei, & ſunt in illa perfectione, in qua fuerunt primi Apoſtoli Chriſti, & ideo non tenentur alicui homini obedire, quia regula eorum, quæ fuit immediate a Chriſto, libera eſt & perfectiſſima vita. VI. quod nec Papa nec aliquis alius poteſt eis præcipere, quod deſerant ſtatum ſuum vel vitam tantæ perfectionis, nec etiam poteſt eos excommunicare. VII. quod de quolibet ſtatu & ordine poteſt quilibet ad eorum ſtatum tranſire, ſive ſecularis ſit ſive Religioſus, ita quod vir ſine conſenſu uxoris & uxor ſine conſenſu viri poteſt relinquere ſtatum matrimonii, & Ordinem eorum intrare, & quod nullus Prælatus Eccleſiæ Romanæ poteſt ſeparare matrimonium, ſed ipſi poſſunt. VIII. quod nullus ex eis licite poteſt intrare alium Ordinem ſine peccato mortali, nec poteſt ſe ſubjicere cujuſcunque hominis obedientiæ, quia hoc eſſet a vita perfectiſſima ad vitam minus perfectam deſcendere. IX. quod nullus poteſt ſalvari nec intrare Regnum cœlorum, niſi ſit de ſecta & Ordine ipſorum. X. quod omnes, qui eos perſecuntur, peccant, & ſunt in ſtatu damnationis. XI. quod nullus Papa Eccleſiæ Romanæ poteſt aliquem abſolvere a peccatis, niſi ſit ita ſanctus, ſicut B. Petrus Apoſtolus vivendo in omnimoda paupertate & humilitate, non faciendo guerras, nec aliquem perſequendo, ſed permittendo vivere quemlibet in ſua libertate. XII. quod omnes Prælati Romanæ Eccleſiæ tam majores quam minores a tempore S. Silveſtri, poſtquam declinarunt a modo vivendi priorum Sanctorum, ſunt prævaricatores & ſeductores, excepto Petro de Marone, qui fuit Papa Cœleſtinus appellatus. XIII. quod omnes Ordines Religioſorum & Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum & Prælatorum ſunt ad fidei Catholicæ detrimentum. XIIII. quod laici non tenentur nec debent dare decimas alicui Sacerdoti vel Prælato Eccleſiæ Romanæ, qui non ſunt in tanta perfectione & in tanta paupertate ut Apoſtoli. Et ideo dicunt, quod decimæ non debent dari niſi ipſis, qui dicuntur Apoſtoli, & ſunt pauperes Chriſti. XV. quod quilibet homo & mulier licite poſſunt nudi ſimul jacere in uno lecto & in eodem lecto, & licite tangere ſe ipſos in omni parte ſui corporis, & oſculari invicem ſine omni peccato, & conjungere ventrem ſuum cum ventre mulieris, nudum ad nudum, ſi ſtimulationem patiatur carnis, ut ſic ſtimulatio ceſſet. XVI. quod jacere cum muliere, & ei non commiſceri ex carnalitate, eſt majus bonum & mirabilius factum quam ſuſcitare mortuum. XVII. quod perfectior eſt vita ſine voto vivere quam cum voto. XVIII. quod Eccleſia conſecrata non plus valet ad orandum Deum quam ſtabulum equorum vel porcorum, XIX. quod ita bene vel melius poteſt Deus adorari in nemore ſicut in Eccleſiis. XX. quod nulla cauſa nec in aliquo caſu debet homo jurare, niſi pro articulis fidei vel præceptis Dei, & ſi ipſi de aliis requirantur, licitum eſt eis ſine peccato mentiri & veritatem ſuæ ſectæ negare ore, dummodo teneat eam in corde, ad hoc ut evadant pœnam Inquiſitorum, & debent reſpondere mentiendo vel negando ſeu palliando, quocunque modo poſſunt pertranſire; ſi tamen non poſſunt mortem evadere, tunc aperte debent doctrinam ſuam profiteri, & patienter mori, & nullatenus aliquos de ſociis ſuis cuicunque revelare. Modus autem perſvadendi ipſorum talis eſt. Dicunt: vigilate & orate, & cantant eundo per villas & plateas, vel ubi fuerint auditores: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum; & aliquando cantant Salve Regina miſericordiæ. Item prædictus Dulcinus habuit & tenuit, ut tactum eſt ſupra, amaſiam nomine Margaretam, quam dicebat ſe tenere more ſororis in Chriſto pudice & honeſte, allegans, Chriſtum habuiſſe amicam & ſororem Magdalenam, & Johannem Evangeliſtam Druſianam, Petrum Tabitham, &c. Et ſimili modo diſcipuli Dulcini ducebant ſecum amaſias, quas appellabant ſorores in Chriſto, & cum eis jacebant in lectis, & ad libitum eas tangebant, aſſerentes mendaciter, ſe ex hoc nullis carnis tentationibus moleſtari. Expediti ergo ſunt prædicti peſſimi hæretici per Inquiſitores Ordinis Prædicatorum, ut ſupra tactum eſt. Omnes Judæi Regni Francorum per ordinationem Philippi Regis capti ſunt, ſecundum Wilhelmum. in die B. Mariæ Magdalenæ & expulſi de Regno, bonis eorum confiſcatis.

Octavo anno Alberti, qui eſt Dn. MCCCVII. Hoſpitalarii cum exercitu Chriſtianorum expugnare cœperunt inſulam Rodis, ſecundum Wilhelmum, & adjacentes inſulas V. vallantes eas exercitibus ſuis IIII. annis, & expugnantes Turcos, qui eas inhabitabant. Et finaliter eas Chriſtiani obtinuerunt. Sunt autem ibi multi portus, & patet inde tranſitus conveniens Chriſtianis in Terram Sanctam, Akaron & Cyprum. Ericus Rex Danorum cogitavit concordare diſſidentes Comites Holtzatorum cum ſuis Nobilibus terra pulſis, ſecundum Chronicam Danorum, ac Dominos de Mykelenburg cum Ulrico Domino Slavorum, ut ſic expeditius Comites & Domini prædicti ac alii Nobiles ſibi auxilio eſſe poſſent contra Woldemarum Sweorum Regem & fratrem ſuum Ericum, qui Burgerum fratrem eorum captivaverant, & ſe Reges fecerant. Et evocavit in familiare colloquium Woldema-

demarum Ducem de Sleswic & Albertum Ducem Saxoniæ, Comites de Holtzatia, Dominos de Mykelenburg & Slavia, ac Lubicenſes cives in Ymbriam inſulam, & ibidem pacificavit & concordavit prædictos Dominos Comites cum ſuis Nobilibus, quos exulaverat. Reconciliavit inſuper cives Lubicenſes prælibatis Comitibus, & D Dominos de Mikelenburg reduxit ad amicitiam Dominorum de Slavia, ita quod pax & concordia inter omnes firmata eſt & ſtabilita. Videntes autem cives Lubicenſes ſinceritatem Erici Regis Danorum, receperunt ipſum in tutorem civitatis ſuæ & protectorem ad decennium, & regalem cenſum annuatim ſibi ſolverunt. Quos Ericus Rex fideliter propugnavit & defendit uſque ad ſuam mortem. Quibus omnibus bene pacatis & ordinatis, Rex Ericus pulcrum collegit exercitum de ſuis, adjunctis ſibi Dominis præfatis & Comitibus, & claſſe grandi Sweciam tendens, applicuit urbi Stokesholm, Swagerum ſuum Birgerum liberare tentans. Sed ibidem nihil proficiens, reverſus eſt cum magno detrimento ſuorum, quia fratres prædicti Birgeri Woldemarus & Ericus magnum populum adunaverant de Saxonibus, Pomeranis & Slavis, quibus caſtra & civitates munierant. Sorores Ordinis Fratrum Prædicatorum translatæ ſunt de Lochen in Lemegow, ſecundum Henricum de Hervordia, ubi in majori pace quietiuſque & ſecurius Deo famulari poterant. Ibi ergo Monaſterium pulcrum ædificantes, tandem dicti opidi omnes Eccleſias ſibi incorporari procuraverunt. Albertus Marchio de Brandeburg, aſſumtis Henrico & Johanne Dominis de Mykelenburg, ſecundum Chronicam Obotritorum, & Ulrico Domino Slavorum, venit cum exercitu pulcro in Bohemiam ad auxiliandum Wenzlao Regi Bohemiæ, qui bella gerebat contra Albertum Regem Romanorum. Cum autem prædictus Rex Bohemiæ cum omni ſua & ſuorum potentia populum copioſum eduxiſſet, in tanto etiam numero, quod æſtimatione ſua Terram Sanctam cum eo ſibi ſubjugare potuiſſet, reſpexit ex adverſo Albertum Regem Romanorum adveniſſe cum tanta multitudine armatorum, quod vix in Regis Bohemorum exercitu unus ſtare videretur contra tres de hoſtium ſuorum turmis. Quod videns Bohemorum Rex, obtulit ſe in gratiam Alberti Regis, & ſic ad invicem pacati ſunt ſine conflictu. Iſtud autem factum locum habet debitum ſupra anno Alberti Regis tertio.

Nono anno Alberti, qui eſt DN.MCCCVIII. Cum apud Zoſatum urbem Weſtphaliæ materia pro formanda campana magna in honorem S. Petri Apoſtoli, ſecundum Henricum de Hervordia, in fornace cum multis follibus appoſitis conflaretur, ut fuſibilis fieret, buſo quidam grandis niger cruribus elevatis juxta laboratores oberrans, incendio fornacis per unum illorum virorum fuit injectus. Omnibus materiis tandem ad plenum liquefactis & præparatis, ducillus extrahitur, & fornax aperitur, ut per canalem materia liquida & ignita formam campanæ influat. Et ecce mirum dictu, mox buſo ille oculis ardentibus prior, fluida & ardentiſſima ipſum ſequente materia, & corpus ejus ſine medio contingente, fornacem per canalem egreditur. Clamor videntium hoc ſtupendum prodigium in cœlum extollitur. Meatus fornacis iterum recluditur, & buſo incendio denuo injicitur, & fornax ſtudioſius accenditur a miniſtris. Iterum ergo ducillus educitur, & buſo ſicut prius fornacem per foramen egreditur. Tertio in fornacem mittitur, & perſeverat in igne illo vehementer accenſo illæſus. Quo viſo, quidam urceolum afferens cum aqua benedicta, buſonem ipſum ſimul & fornacem aſpergit, & tunc injectus buſo in fornacem, ſubito quaſi ſtipula per ignem abſumtus eſt, & materia bene præparata formam influens in campanam bonam & ſonoram transformatur. Henricus de Verneburg Electus Colonienſis rediit de curia confirmatus, ſecundum Wilhelmum, & mox caſtra dioeceſis ſuæ compulit ad deditionem, caſtrum quoque Vorſtenberg de novo fundavit & conſtruxit. Milites multi & Nobiles cum opidanis & villanis Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, conſpirationem gravem fecerunt contra Dominos ſuos Comites, confœderatis ſibi Dithmarſis. Quod percipientes Comites, exercitum congregarunt, & venientes uſque Uterſten villam, invenerunt ibidem hoſtes ſuos adunatos, & perventum eſt ab utriſque partibus ad pugnam. Victoriam ergo Comites a Deo obtinentes, captivaverunt Capitaneum exercitus adverſariorum cognomento Pels dictum, quem rotantes in patibulo ſuſpenderunt, cæteros vero aut gladiis trucidantes aut captivantes cum triumpho & præda magna reverſi ſunt ad ſedes ſuas, qui autem de Nobilibus fuga elapſi ſunt, urbem Lubicanam intrarunt, ibidem commorantes cum uxoribus & filiis. Gerardus autem Comes roborari fecit turrim Travenmundæ contra Lubicenſes. Propter quod cives cum Holtzatis Nobilibus contractum fecerunt contra Comitem Gerardum. Albertum quoque Ducem Saxoniæ de Louenburg conduxerunt in Capitaneum ſui exercitus contra Comites Holtzatorum, ſimiliter & Woldemarum Ducem de Sleswic. Gherardus vero Comes in ſuum auxilium adduxit Dominos de Mykelenburg & Dominos Slaviæ, & poſuit ſe cum ſuis prope Lubeke in nemus prope Swartowe villam. De hoc loco cottidie accedentes urbem, deprædati ſunt omnes eis occurrentes. Similiter Lubicenſes cum ſuis vaſallis & ſtipendiariis agmina Holtzatorum infeſtantes ad invicem bellicis exercitiis occupabantur. Henricus autem Dominus de Mykelenburg protunc ædificavit caſtrum in inſula Priwalk ex oppoſito turris Travennemundæ, & de illis duabus munitionibus viam maris navibus obſtruxerunt. Illis tamen non obſtantibus & hoſtibus invitis naves intraverunt & exierunt portum Lubicenſem, non tamen ſine magnis laboribus & periculis ac expenſis, quia mercatores ſemper tot armatis ſe munire oportebat, quod de hoſtibus ſe defenderent, & eis invitis tranſirent, quo vellent. Acceden-

cedente vero Quadrageſima, cives Lubicenſes egreſſi ſunt cum omni ſua potentia, & vallantes caſtrum in Priwalk inſula conſtructum, ipſum machinis & bumbardis dejecerunt, turrim in Travennemunde erectam pro majori parte deſtruxerunt. Videns autem Ericus Rex Danorum, qui Lubicenſis urbis amicus eſſe dicebatur, horum Principum & Nobilium terræ Holtzatorum contra ſuos Dominos ſe erigentium, ac civium civitatis Lubicanæ diſſenſionem ingraſſari, ſe interponere non diſtulit, & concordiam inter eos fieri ordinavit ſecundum modum illum, qui poſitus eſt ſupra octavo anno Alberti, quæ hiſtoria hic locum habere debet. Borchardus Epiſcopus Lubicenſis & Canonici ſui, ſecundum Chronicam Lubicenſem, concordati ſunt cum Conſulatu dictæ urbis & cum Fratribus Ordinum Prædicatorum & Minorum in ea degentibus, qui civitati adhæſerant in cauſa ſua, & divina celebraverant huc usque ſuper legitima ipſius appellatione. Et promiſerunt prædicti Epiſcopus & Canonici in reconciliatione facta, ſe nunquam vindicaturos in Fratres præfatos ob cauſam extunc ſopitam & terminatam compoſitione amicabili, ſed eosdem permiſſuros in antiquis eorum conſvetudinibus & libertatibus ſtare. Sed hoc promiſſum ut fidei prævaricatores minime ſervaverunt, ut poſtea docuit rei eventus in poſtulatione quartæ irrationabili, cujus quartæ ſolutionem anteceſſores ſui nunquam a dictis Fratribus poſtulaverant, nec ipſi per ſe.

Decimo anno Alberti, qui eſt DN. MCCCIX. Puer in Sozato naſcitur ſub tali conſtellatione, ſecundum Egghardum, ut manu ſua dextra ſolo tactu omnem ſeram aperiret, cujuscunque eſſet firmitatis. Tertio Idus Octobris feria ſexta capti fuerunt Templarii ubique in Regno Franciæ & Angliæ. Quod quidem factum multi admirati ſunt, eo quod ſcirent illorum Templariorum militiam ab Eccleſia Romana privilegiatam, & cauſam captivationis ignorarent. Opinio tamen multorum fuit, quod propter poſſeſſiones, quas multas & magnas habebant in illis Regnis, hoc fieri Rex prædictus procuraverit. Sed verior cauſa fuit, quod plures ex eis etiam majores confeſſi ſunt, ritum & profeſſionem eorum fuiſſe ita abominabilem & illicitam, quod a nullo homine extra eorum Ordinem ſciri poſſet. Plurimi vero ipſorum minime confiteri voluerunt, licet pœnis ſubjicerentur & tormentis. Chriſtum quoque manifeſte negaverunt, & in opprobrium Crucifixi in ipſum conſpuerunt. Demum cum Sedes Romana, cui factum incredibile videbatur, & captionem prædictam ægre ferebat, effecta fuiſſet certior, in Pictavienſi curia, ubi tunc Papa morabatur, per informationem Philippi Regis Francorum, Karoli Regis Caſtellæ & Edwardi Regis Angliæ, quidam de Templariis producti ſunt ad præſentiam Papæ, a quibus evidentiam facti veraciter cognovit. Tunc Clemens Papa literas deſtinavit ad univerſa mundi Regna & climata orbis, mandans, ut ubicunque Templarii eſſent, caperentur & extirparentur. Qui Ordo in modico tempore per univerſum orbem deſtructus eſt & extirpatus. Opidum Hamme terræ Weſtphaliæ Comitis de Marka incendio hoſtili conſumtum eſt, ſecundum Egghardum. Et eodem anno in die B. Johannis Evangeliſtæ incinerata eſt Eccleſia Lateranenſis Romæ, ob cujus conflagrationem lamentum maximum in urbe illa factum eſt. Everhardus Comes de Marka in gubernatorem Comitatus Gelriæ per Reynaldum ſeniorem Comitem aſſumitur, ſecundum Wilhelmum. Eo tempore milites, qui erant ex parte Epiſcopi Monaſterienſis in caſtro Bredenvord, expulerunt eos, qui erant ibidem ex parte Everardi Comitis, unde gverra maxima exorta eſt. Nam Dulmene per Everardum Comitem capitur. Epiſcopus Monaſterienſis Caſtrum Novum juxta Rykesmoth firmat, ſed tandem ſic pacificantur, quod caſtrum illud novum funditus diruitur, & Dulmene Epiſcopo reſtituitur.

Undecimo anno Alberti, qui eſt Domini MCCCX. Everardus Comes de Marka obiit, & in Vrendenberg Monaſterio ſepelitur, ſecundum Wilhelmum, cui ſuccedens Engelbertus filius ſuus ſtatim poſt mortem patris ſui terram Oſnaburgenſium invaſit, eam deprædando & igne vaſtando, ſed ab Epiſcopo Lodowico illius Eccleſiæ captus & vulneratus eſt, ſed mox ſuper fide ſua licentiatus, vincula non intravit. Lodowicus vero Epiſcopus letaliter ſauciatus eſt, & vita exceſſit. Poſt cujus mortem Engelbertus captivus ſuus ingredi recuſavit captivitatem, aſſerens, ſe ſolutum morte ſui Capitanei, qui ipſum ceperat. Poſt mortem Caſan Imperatoris Tartharorum amici & fautoris Chriſtianorum, ſecundum Egghardum, Sarraceni infeſtare cœperunt Armeniam, & moleſtare Chriſtianos, qui in Regno eorum habitabant, cottidianis incurſibus. Armeni autem a nullo habuerunt præſidium niſi a ſolo Deo, quia novus Tartharorum Imperator Sarracenis adhærebat, perſequens eos una cum Soldano Babyloniæ. In menſe ergo Julii intrarunt Sarraceni Armenorum Regnum cum VIIM. armatorum, & ipſum igne & gladiis vaſtaverunt usque Tharſis urbem, de qua S. Paulus oriundus fuerat. Cum autem eorum voluntatem ad plenum compleviſſent, & jam Regnum exire vellent, venit eis obviam Rex Armenorum cum ſuis, adjunctis ſibi paucis Tartharis, & eos bello aggreſſus percuſſit illos usque ad extremam internecionem. Comitiſſa de Mansvelt filia Comitis de Lukowe, ſecundum Henricum de Hervordia, per Trivanos ad viſitandum parentes ſuos tranſiens in metis Saxoniæ, audivit inter ſalices, ſibices (forſ filices), fagos & quercus vocem cujusdam hominis miſerabiliter gementis & ejulantis. Ad quod perſcrutandum, quid eſſet, miſit familiam aliquam, quam tamen miſericordia mota mox ſequebatur. Cumque ad locum vociferantis veniſſet, vidit quendam Slavum profundam foveam facere, in qua patrem ſuum jam ligatum & lacrymantem ac filium petentem, ut ſibi adhuc parceret, vivum ſepelire propoſuerat. Requiſitus ergo a Comitiſſa, quid ageret, reſpondit, ſe patrem ſuum vivum velle ſepelire, eo quod ſenio confe-

confectus laborare nequiret, nec panem, quo veſceretur, deſervire. Petenti autem Comitiſſæ, ut patri antiquo parceret, Trivanus reſpondit: Non poſſum ipſum nutrire amplius propter multos pueros, quos habeo, nec ipſe ſe ipſum juvare poteſt. Comitiſſa autem hoc audiens, dedit ruſtico illi ſummam pecuniæ, qua ſuſtentare ſufficeret ſenem illum per integrum annum, & receſſit. Qua pecunia accepta, Trivanus patri vitam conceſſit per annum illum. Quo expleto, ipſum in eodem loco, ubi Comitiſſa ipſum liberaverat, mactavit. Quod factum verbis conſonat Ariſtotelis in fine primi Topicorum: Bonum eſt mactare patrem in Trivanis. In die cœnæ Papa Clemens in Avinione magnum proceſſum dedit contra Venetos, ſecundum Wilhelmum, in quo eos excommunicavit, & privavit conſortio & commercio aliarum civitatum, ac perſonas & bona ipſorum expoſuit volentibus & valentibus occupare, omneſque Religioſos mandavit exire Venetias & omnia alia loca ditioni eorum ſubjecta, eo quod ipſi Veneti Ferrariam urbem contra Eccleſiam indebite occuparent. Unde miſſus a latere Domini Papæ Arnoldus de Pelagina Diaconus Cardinalis recuperavit Ferrariam in feſto B. Auguſtini non ſine multa ſanguinis effuſione. Dicitur autem numerus occiſorum uno die fuiſſe V M. hominum, exceptis illis, qui ante illud bellum & poſt de eodem negotio peremti ſunt. Johannes Marchio Brandeburgenſis cum magno exercitu intravit terram Slavorum, ſecundum Chronicam Obotritorum, & conſtruxit ibidem caſtrum fortiſſimum Lubize, & defunctus fuit ibidem dictus Marchio, & Otto frater ſuus perduxit negotium ad finem intentum. Utynenſis Eccleſia terræ Holtzatorum diœceſis Lubicenſis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, fundatur cum Canonicis & præbendis. Albertus Rex Romanorum interficitur a filio fratris ſui, ſecundum Egghardum. Cujus interfectionis cauſa videtur fuiſſe quia Rex omnia dabat propriis filiis ſuis, & de illo nepote ſuo parum vel nihil curabat.

De Henrico VII. Imp. XCII.

Henricus Comes de Lutzelenburg cœpit anno mundi V MCCLXXI. Olympiadis DXI. anno tertio, Urbis conditæ IIMLX. Domini vero MCCCX. & VII. annis imperavit. Hic cum eſſet vir magnificus, ſecundum Egghardum, armis & virtute ſingularis & omnibus amabilis, actitante germano ſuo Baldowino Treverenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, concorditer ab omnibus Principibus electus eſt in Regem Romanorum, & Aquiſgrani coronatus in feſto Epiphaniæ. Cujus nuncii ſolennes, puta duo Epiſcopi & tres Comites Papam adierunt Avinionis pro confirmatione electionis ſuæ. Qui mox electionem factam confirmavit, & ut ageret, quæ Regis ſunt, conceſſit, tempus determinatum ſibi aſſignans, quo Romam veniret, & benedictionem ac coronam Imperialem reciperet, puta biennium. Quod & ſic ab eo completum eſt.

Primo anno Henrici, qui eſt DN. MCCCXI. Johannes filius Henrici Regis Romanorum accepit in uxorem filiam Wenzlai Regis Bohemorum dudum defuncti. Nam ſecundum Henricum de Hervordia, Wenzlaus Rex moriens reliquit poſt ſe tantum duas filias, quarum antiquior nepoti Alberti Regis Romanorum desponſabatur, & idem ſponſus ab Alberto Rege de Regno Bohemorum infeodabatur. Sed quia impotens inveniebatur ad generandum, & in moribus crudus & inſulſus & in re militari ineptus, omnibus exoſus factus eſt. Cum ergo Henricus Rex potenter regnare cœpiſſet, Primores Bohemiæ filiam Regni eorum juniorem eidem Henrico, pro filio ſuo primogenito Johanne obtulerunt. Henricus autem Rex, fortuna tam læto vultu principiis ſuis arridente, toto ſpiritu lætabatur. Unde omen cum puella & Regno gaudenter acceptavit, puellam filio ſuo deſponſavit & eundem filium de Regno Bohemorum infeodavit. Bohemiam quoque cum ipſo ſubintravit, & totum Regnum potenter occupavit, Regem alium exiliavit, & ſimpliciter eo privavit, Johannem filium ſuum in ſedem Regni collocando. Qui poſtea in Regno confirmatus, ex dicta puella ſponſa ſua filios & filias generavit, quorum filiorum unus Karolus factus eſt Imperator, alius Margaretam juvenculam nobilem, ad quam Carinthia devoluta fuerat, uxorem accepit, & Carinthiam ſecum occupavit. Ericus Rex Danorum & Otto Marchio de Brandeburg convenerunt in Ribbeniz opidum, ſecundum Chronicam Danorum, & inter ſe concordaverunt de omnibus, quæ tam Rex contra Marchionem, quam Marchio antiquus Johannes aut novellus Otto contra Regem habuerant huc uſque. Et concluſum eſt finaliter a dictis Principibus, ut ſequenti anno ambo Principes convenirent in urbe Roſtok cum Principibus & Nobilibus, quos ad hoc habere poſſent. Et tunc ibidem Ericus Rex Ottonem Marchionem facere deberet militem cum aliis centum Nobilibus & Militaribus ſimiliter ab eo militiam recepturis, & quod de illis centum deberent eſſe vel Principes aut terrarum Domini viginti. Canonici Eccleſiæ Lubicenſis Canonicam portionem ſub nomine Quantæ expreſſam & ſic taxatam a jure, a Fratribus Prædicatoribus & Minoribus exegerunt, a prædeceſſoribus eorum nunquam per antea poſtulatam, ſecundum Chronicam Lubicenſem, vindicare ſe nitentes de eisdem pro adhæſione nuper facta civibus dictæ urbis. Fratres autem cauſam ſuam ad curiam deduxerunt, ſcire volentes, an ad præfatam portionem poſtulatam teneantur, ex quo Presbyteri parochiales in prædicta civitate debitis oblationibus & portionibus minime defraudantur. Et quia dicti Fratres arbitris Fratribus Mendicantibus non faventibus ſuam cauſam ſubjecerunt in curia prædicta, idcirco ſententiam iniquam contra ſe receperunt. Nec mirum, quoniam inimicis gladium de manibus reſignaverunt. Bertoldus Epiſcopus Sleswicenſis obiit, ſecundum Chronicas Lubicenſes, in cujus locum electus eſt Dominus Johannes Decanus Lubicenſis cognomento de Bokholte, & conſecratus eſt in Razeburg. Marchiones de Bran-

Brandenburg Otto cognomento Pyl, eo quod telum diu tuliſſet in capite, & Hermannus frater ſuus cum quatuor milibus armatorum equeſtrium & VIIIM. equitum intraverunt terram Danorum de Slavia, & ſpoliis ac incendiis cuncta vaſtantes, erexerunt forte caſtrum Lubeze dictum moderno tempore, tunc vero Eldeneburg nominatum. Quibus in terra illa ſævientibus, mortuus eſt neſcio quo caſu idem Hermannus Marchio non ſine lamentis multorum, relinquens poſt ſe filium Johannem parvulum. Otto vero frater ejus poſt obitum Hermanni in Slavia perſeverans, terram illam ex toto exinanivit. Quo ad libitum expedito, reverſus eſt in Marchiam, & mox infirmitatem incidens, & domui ſuæ diſponens, diem clauſit extremum. Quorum fratrum ſucceſſor, quia Hermanni filius adhuc puer erat, fuit Woldemarus filius fratris ſui Ottonis. Hic Woldemarus propoſitum patris ſui Ottonis perficiens, perrexit proximo anno Roſtok, prout determinatum erat per Ericum Regem Danorum. Albertus Dux Saxoniæ deceſſit, ſecundum Chronicam Saxonum, cujus mors gemebunda & lamentabilis erat cunctis negotiatoribus & viatoribus terrarum noſtrarum. Pax enim & ſecuritas ambulandi & negotiandi erat ſuis diebus omni populo. Sed poſt ipſius mortem caſtrum illud formidabile & latibulum latronum Lynowe ſtatim reformatum eſt, & raptoribus repletum, qui non ſinebant tranſitum mercatorum fieri inter civitates Hammeburgenſem, Luneburgenſem & Lubicenſem. Ericus vero frater ſuus, quia filium poſt ſe non reliquit Albertus, licet jam Subdiaconus eſſet ordinatus, Ducatum illum adminiſtrare cœpit, Clericatum poſtponendo. Lynonus Rex Armeniæ Chriſtianus bonus apud ſe habuit Presbyterum quendam Rayconem (Haytonem) noinme. Hic Sacerdos plures conſcripſit Hiſtorias, in quibus ſpecialem mentionem fecit de Tartharis & eorum conditionibus. Dicit namque, eos habere Imperatorem potentem valde habitantem in ſuperiori Tartharia in urbe quadam Jong dicta. Hic Imperator ſuperior tres ſub ſe habet alios Imperatores in omnibus ſibi parentes, quorum primus Cappar nominatus regnat ſuper inferiorem Tarthariam, & educere valet in prælium pro ſuo exercitu CCCCM. armatorum. Secundus Cothay dictus imperat Cowanis, & ad pugnam de viris fortibus valet congregare CCCM. Tertius vero Carpanda vocatus frater illius pii Imperatoris defuncti Caſan, de quo ſupra glorioſa dicta ſunt, regnat in Aſia, cujus capitalis civitas Tauriſium nominatur. Hic bellare conſuevit contra Soldanum Babyloniæ & educere poteſt bellatorum CCCM. & VIM. Contra hos Tartharos periculoſum eſt prœliari, quia tela, quæ jaciunt, ſunt nociva, & quodlibet armorum genus penetrant. Cum enim fugam ſimulant, retrorſum ſagittas mittere docti ſunt ſicut antrorſum, & dum æſtimantur victi per fugam, mox ſe vertentes viriliter agunt, & victores efficiuntur frequenter. Caſtra quoque & opida, quæ expugnant, ſecundum Henricum de Hervordia, non ſibi reſervant, ſed funditus deſtruunt, quia magis delectantur habitare in tentoriis quam in urbibus. Refert etiam prædictus Hiſtoricus Rayto (Hayto) de ipſis, quod optima quadam conditione pollent. Interrogati namque de veritate dicenda, nullo modo mentiri volunt, licet quandoque etiam ex hoc mortem eis imminere conſpiciant, & promiſſa ubicunque & quomodocunque facta pro viribus implere ſtudent.

Secundo an. Henrici, qui eſt DN. MCCCXII. Henricus ordinatis in Teuthonia rebus, tranſivit in Italiam pro corona Imperiali obtinenda, ſecundum Egghardum. Veronenſes autem audientes Henrici Regis adventum, pannis aureis aurifrigiatis & gemmis ornatis, cæteriſque veſtibus & pellibus variis ac monilibus & coronulis ac ſertis, frondibuſque & floribus aliiſve quibuscunque rebus pretioſis urbem ſuam in occurſum Regis ornantes & decorantes, jocundiſſime cum tympanis, citharis & tubis clangentibus aliiſque inſtrumentis muſicis cantantibus cum magno gaudio quaſi quiddam divinum ipſum receperunt. Aliæ vero civitates illius patriæ tam magnæ quam parvæ claves portarum ſuarum cum muneribus Regi deferentes, ei ſe ſubdiderunt, & pecunias in ſubſidium expenſarum ei tranſmiſerunt. Mediolanum autem veniens, honorifice receptus eſt a Clero & populo civitatis, & per Epiſcopum Mediolanenſem coronatus eſt aureola regali. Quod cives de Medoëtia (Modoëtia) percipientes, ægre valde tulerunt Regis coronationem ſecundam Mediolani factam, eo quod illa dignitate privilegio Imperiali dotata ſit eorum civitas, quod in nullo alio loco Romanorum Rex ſecunda corona fulciri debeat quam ibidem. Aquiſgrani namque ab Archiepiſcopo Colonienſi coronam ferream accipere debet Romanorum Rex in ſignum, quod irrefragibiliter jura Imperialia defenſare tenebitur. In Modoëtia vero ſecundam coronam argenteam percepturus eſt ab Epiſcopo Mediolanenſi in ſignificationem, quod Imperialis juſtitia clara eſſe debeat & lucida. Romæ quoque tertia corona debet exornari aurea a Summo Pontifice, in ſignum, quod ad inſtar auri puri, quod omne excellit metallum, Imperator omnes excellere debeat homines laicales honore, fama, ſagacitate ſcientiæ ac morum nobilitate. Ericus Rex Danorum circa feſtum Johannis Baptiſtæ cum Nobilibus ſuis transfretans, venit prope Roſtok civitatem, cives autem Roſtoccenſes Regem in urbem ſuam intromittere formidabant propter multitudinem Principum & Nobilium & ſuorum ibidem congregandam, ſecundum Chronicam Danorum. Propter quod Rex in campo magno & ſpatioſo Hortus roſarum dicto prope urbem duo fieri fecit palatia grandia pannis ſericis circumamicta, & tecta rubeis coopertutis, unum pro ſe & ſuis Principibus, reliquum vero pro Woldemaro Marchione Brandeburgenſi & cæteris Nobilibus. Cum autem Marchio & omnes cæteri Archiepiſcopi, Duces, Comites & Nobiles conveniſſent, Rex Danorum Ericus venit in cam-

campum cum Banerio ſuo & Baronibus ac militibus, Archiepiſcopo & Epiſcopis ſuis, quorum omnium equi operti erant ſericis coopertuiris. Quibus illic conſiſtentibus affuit Woldemarus Marchio cum grandi multitudine Principum ſpiritualium & ſecularium ac Nobilium, qui etiam omnes velatis equis ibidem comparuerunt. Principes autem ſpirituales, qui aderant, fuerunt hi, Archiepiſcopi Magdeburgenſis, Bremenſis & Lundenſis; Epiſcopi Hildeshemenſis, Halberſtadenſis, Caminenſis, Sleswicenſis, Brandeburgenſis, Lubicenſis, Zwerinenſis, Razeburgenſis, Havelbergenſis, Roſcildenſis, Odanenſis & Aboënſis. Duces vero & Comites erant ibi multi ac Nobiles, milites, militares, Proconſules ac Conſules diverſarum civitatum necnon civium in tanta copia, ut præter equites vulgarium populorum & pedites utriusque ſexus innumerabilium, galeatorum ibi VIM. & ſexcenti fuiſſe referantur, ſecundum Henricum de Hervordia. Rex autem ordinaverat mantellos tot fieri de ſcarleto nobili vario ſubfurratos, quot Principes & terrarum Domini militari honore inſigniri debebant. Cum ergo omnes parati eſſent, clangunt buccinæ, reſonant trumpeta, & regalis curiæ ſolennitas inchoatur. Tunc Rex appropinquans cœtui Principum, fecit primo Woldemarum Marchionem militem, & XX. terrarum Dominos ac LXXX. Nobiles. Quibus militari gloria inſignitis, miſit unicuique pallium vario ſubfurratum juxta ſuam decentiam, & torquem aureum majus & minus pretioſum. Alii vero Principes de ſuis clientibus generoſis honoris talis capacibus & aptis ad militiam fecerunt etiam & milites. Qui omnes militaria exercitia inceperunt, & per triduum ea continuarunt, aſtantibus ad ſpectacula illa Nobilibus, mulieribus & virginibus innumeris. Quanta autem ſolennitas in torneamentis, haſtiludiis & choreis, quanta vero pretioſitas in conviviis & contuberniis ibi fuerit, lingva humana vix explicare ſufficit. Nullus enim ibi privatim ad convivium invitabatur, ſed ſervatis Principum & Nobilium gradibus, omnes communiter ſplendide in menſis publicis epulabantur. Vinum autem bonum in abundantia apponebatur, de quo quilibet nedum in menſa ſed & ante & poſt, quantum volebat, accipiebat. Ad inſtar quoque montis cumulum avenæ pro equorum pabulo congeſſerant, ut ſinguli, quantum vellent, caperent. Cœlum & natura huic favebant feſto. Luna, ſol & ſidera clarius ſolito lucentia, terra, pontus & æther, quodlibet per ſua miniſteria, homines & animalia bruta ac pecora, piſces fere & id generis (genus) alia feſto congaudebant. Dies & noctes clariſſimi fuerunt, nullus ventus, nulla tempeſtas, ſed per totum aura quietiſſima, omnium rerum abundantia, ludorum varietas muſicorumque modulata ſvavitas ſenſus convivarum demulcebant. Aquila etiam grandis magnarum alarum longo ductu circumvolitabat in aëre ſupra convivas, ſed tandem ſubito deſcendens, ſuper papilione Woldemari videntibus cunctis ſe locavit, & plusquam per integram horam ibidem quieſcendo reſedit. Sed tota illa ſolennitas quamvis bonum habuerit principium & medium celebre, quia in ea duo magni Principes pacificati ſunt & confœderati, debili tamen fine concluſa eſt. Nam pro eo quod cives Roſtoccenſes Regem & Principes recipere recuſarunt intra civitatem, totius illius congregationis exercitus in ſubverſionem urbis conſpiravit. Henricus Dominus de Mykelenburg ſororem Rodolfi Ducis Saxoniæ duxit in uxorem, ſecundum Chronicam Obotritorum, & ſolennitatem nuptiarum ſuarum libenter in Wismaria urbe ſua tenuiſſet, ſed cives nolebant ipſum recipere, timentes civitati ex hoc periculum poſſe exſurgere. Nam talis Principum ſolennitas rariſſime tranſire percepta eſt ſine notabili perturbatione loci, in quo facta eſt. Propter quod dictus Dominus Henricus indignatus civitati, Regi Danorum adhæſit contra Roſtoccenſes, quibus jam Rex pacem interdixerat, & inimicitiam indixerat cum omnibus alia (aliis) in ſolennitate regia ibidem congregatis, ut & Rex viceverſa ſibi adhæreret in malum urbis Wiſmarienſis.

Tertio anno Henrici, qui eſt Domini MCCCXIII. Henricus Dominus de Mykelenburg una cum Woldemaro Marchione partem Regis Danorum foventes contra Roſtoccenſes, ſecundum Chronicam Danorum, ex utraque parte fluminis Warnowe caſtra duo fortia conſtruxerunt, & inter illa duo caſtra in aqua portum navium, naviculis ibidem ſubmerſis plenis ſaxis ingentibus obſtruxerunt. Quod cum factum eſſet, & Principes ad propria remeaſſent, cives de Roſtok in manu valida exierunt, & caſtra illa ſolo æquaverunt. Turrim quoque fortiſſimam ibidem ædificantes, viam maris denuo aperuerunt invitis omnibus Principibus ſupra dictis. Cum autem Henricus Romanorum Rex iens verſus Romam, Mediolani conſtitutus eſſet, ſecundum Egghardum, Galeacius primogenitus Matthæi de Vice-Comitibus adoleſcens amabilis, Camerarius erat in domo Philippoldi de Turribus Domini Mediolanenſis, utpote juvenis nobilis & conſangvineus ejus. Cumque conſilium circumventionis, quomodo Regem perderent, in hac domo per Nobiles tractaretur, hic ut Camerarius & juvenis hinc inde diſcurrens non attendebatur nec vitabatur. Quo factum eſt, ut totum conſilium eorum & tempus & locum & modum, quo Regem perimere ſtatuerunt, complete ſciret. Unde mox juvenis patrem ſuum Matthæum adiit, & omnia percepta & machinata in mortem Regis ſibi indicavit. Pater autem Galeacium filium monuit & hortabatur, ut diligentius inveſtigans veritatem facti plene inquireret. Veritate ergo ad plenum comperta, patri iterum denunciavit. Et pater ejus Matthæus periculum moræ formidans, Regi Henrico totam traditionem expoſuit, ſuggerens ſibi, quod fidem confidenter in eum poneret, & ipſe ſe de proditoribus ſuis glorioſe vindicare vellet. Rege ergo annuente, Matthæus totum Regis exercitum bene armatum & ad bellum paratiſſimum clam per vicos & plateas circa Palatium Regis in domibus locavit, dans ſignum

eis, ut quam cito campanam Palatii audirent, mox ipſi erumperent, & omne, quod eis occurreret, occiderent. Conſilium autem illorum de Turribus erat, ſeditionem inter ſe fingere, & per plateas diffundi, & ſic Regem ad ſedandam ſeditionem exeuntem quaſi caſualiter & per ignorantiam interficere. Tempus ergo ſtatutum ad maleficium impoſitum perpetrandum affuit, ſeditio commovetur, armati per vicos & plateas incredibili diffunduntur (multitudine), & usque ad Palatium Regis perveniunt. Quod videns Matthæus, feſtinavit ad campanam Palatii, & eam pulſavit, Teuthonici cum ſuis auxiliatoribus de latibulis ſuis eruperunt, & hinc inde curſitantes, omnes, quos invenerunt in plateis, occiderunt, nulli ſexui vel ætati parcentes, & totam urbem trementem in poteſtatem Regis redegerunt. In hac autem ſeditione XVM hominum cæſa fuiſſe referuntur. Philippoldus autem de Turribus intelligens conſilium eorum proditum eſſe, per fugam clam elapſus eſt, & in Papia, quæ tunc de poteſtate ejus erat, ſe recepit. Ad quem alii ſicut ad caput domus de Turribus confugerunt. Palatia autem ſingula ad progeniem illorum de Turribus pertinentia ſolo æquata ſunt. Matthæus vero quanquam ſenex & nobilis, militiæ tamen gladio non accinctus, per propriam manum Henrici Regis cingitur, Vicaria Mediolani ſibi traditur, & ad nutum ejus omnia prudenter diſponuntur. Rex autem Mediolani cum magna ſolennitate corona ferrea decoratus, ibidem hyemabat. Januenſes quoque cives cum tota Riparia, ſimiliter & civitates omnes Pedemontanæ præter Brixiam, modo civitatum aliarum Regi ſe ſubdiderunt, opes & ſumtus ac militiam in auxilia tranſmittentes. Favebant autem illis de Turribus Brixenſes, Papienſes & Placentini. Lodowicus filius Lantgravii Haſſiæ procurante Ottone Comite de Clivis, ſecundum Chronicam Saxonum, avunculo ſuo, in Epiſcopum Monaſterienſem per Papam Clementem eſt promotus. Ericus Rex Danorum veniens cum multo populo ad os Warnemundæ in claſſe navali & inſtrumentis bellicis, turrim, quam Roſtoccenſes ædificaverant, expugnavit, & inde caſtrum fortiſſimum & regale fecit, quatuor alias turres in circuitu primæ turris erigendo, & foſſatis profundis & latis muniendo, ponens in prædicto caſtro multitudinem armatorum cum bumbardis & baliſtis, ut cuſtodirent ipſum ac defenſarent. Quod ut communitas urbis de Roſtok percepiſſet, multum ægre tulit, ſuſpicans, quod de conſenſu Conſulatus ſui hoc factum fuiſſet. Propter quod indignati Conſulatum ſuum invaſerunt, & plures de ipſis interfecerunt, cæteris per fugam elapſis. Ex quo quidem facto maxima diſcordia inter cives orta eſt, quæ nec in præſentiarum ſedata eſt, ſed manet & forte manebit ſerpens in ſua radice a progenie in progenies.

Quarto anno Henrici, qui eſt Domini MCCCXIIII. Henricus Rex Brixiam urbem ſibi rebellem obſedit, non tamen ſine ſui exercitus gravi detrimento, ſecundum Henricum de Hervordia. Nam ibidem Germanus ſuus ſagitta percuſſus interiit, & Veronæ in aquilonari latere chori Fratrum Ordinis Prædicatorum per Regem eſt ſepultus. Inter alios autem multos miles quidem Teuthonicus ſtrenue pugnans capitur, & ventre ejus a collo, usque ad pubes diſſecto, viſcera ejus canibus & ſuibus projecta ſunt, cor autem haſta transfoſſum & igni aſſum, a militibus Brixenſium quaſi a canibus eſt devoratum, optantibus, quod ſimiliter cor Regis devorare valerent. Cum autem Rex & urbem & nomen ejus delere ſatageret, conſilio fidelium ſuorum a furore illo revocatus eſt, ne forte per hoc civitatibus aliis invidioſus redderetur. Unde obſidionis menſe ſexto civitatem in deditionem ſuſcepit, muros ejus ſolotenus evertit, & rebellionis actores (an auctores?) interemit. In Brixia ergo ad libitum ſuum rebus ordinatis, in Mediolanum regreſſus eſt. Cujus Vicariam ex integro Matthæo denuo committens, poſt menſem progreſſus eſt Januam ad hyemandum, ubi Dominus Nicolaus Oſtienſis Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Legatus a latere venit ad eum, Imperii Coronam Romæ ſibi impoſiturus. Defuncta autem Januæ Regina conſorte ſua, multum turbatus ipſam, ſicut petierat, in choro Fratrum Ordinis Minorum per Epiſcopum Oſtienſem ſepelivit. Aymericus Magiſter Ordinis Fratrum Prædicatorum XII. abſolvitur. Hic ſecundum Henricum de Hervordia, electus fuerat in generali Capitulo Tholoſæ celebrato anno Domini MCCCIII. Erat autem tunc Lector Bononienſis electus in Provincialem Græciæ. Ceſſit autem Magiſterio in generali Capitulo Neapolitano hoc anno celebrato. Woldemarus Dux Sleswicenſis obiit, ſecundum Chronicam Danorum, & gaviſus eſt Rex Ericus, ſtimulatus odio inveterato, quod ad ipſum habuerat. Gerardus etiam Comes Holtzatorum cœcus factus migravit a ſeculo, relinquens poſt ſe duos filios Gerardum & Johannem. Gerardus autem Præpoſitus Lubicenſis exiſtens & Subdiaconus, uſus diſpenſatione Apoſtolica, accepit in uxorem relictam Woldemari Ducis de Sleswic defuncti, filiam Nicolai Comitis de Wittenburg. Regina quoque Danorum peperit filiam viro ſuo Erico Regi, quam relicta Erici Ducis de Lalandia levavit de Sacro Fonte. Quæ ſic ſpiritualiter Regi Erico conjuncta, cogitavit ſibi gratum facere ſervitium & acceptum. Unde præſentavit ſibi literas quaſdam Nobilium multorum Regni ſui ſigillatas, quas in ciſta quadam invenerat poſt viri ſui mortem. In illis literis continebatur quædam conſpiratio facta & contracta per Ericum Ducem defunctum virum mulieris illius & per Nobiles Regni in mortem Erici Regis. Quas literas cum Rex perlegiſſet, mox exercitum miſit, & comprehendi fecit dictos conſpiratores, de quibus quoſdam rotavit, quoſdam decapitavit, & plures de Regno expulit, omnibus bonis eorum confiſcatis. Ducatum vero Lalandiæ ipſe ſibi vendicavit, eo quod Dux prolem non reliquiſſet, & usque in præſentem diem per Regem adminiſtratur.

Quinto anno Henrici, qui eſt Dn. MCCCXV. Rex Henricus de Janua Romam progrediens, a Luca-

Lucanis & Piſanis, cum magno honore receptus eſt, ſecundum Egghardum. Perveniens autem Romam, non ut putavit, ſuus adventus Romanis acceptus extitit & gratus, ſed bello pulſus, a portis parum receſſit, & vires reſumens, mox retro actis Romanis, tanta ſtrages civium facta eſt, ut per plateas humano ſangvine rubricatas usque ad S. Petrum Rex prœliando ſæviret, intrans per Lateranum. Poſtea tamen omnibus in concordiam & pacem per Cardinalem Oſtienſem revocatis, Rex cum gloria per urbem circumductus eſt, & redeundo ad S. Petrum per Cardinalem eundem, ſolenniter eſt coronatus, & a Romanis Patricius, id eſt Pater urbis, Imperator & Auguſtus eſt appellatus. Clemens Papa Concilium generale celebravit apud Viennam, ſecundum Wilhelmum, ſed Conſtitutiones in eo editas poſtea anno Lodowici tertio Regis Romanorum Johannes Papa ejus ſucceſſor publicavit, ut patebit ſuo loco. Apud Marſiliam combuſti ſunt IV. Fratres Ordinis Minorum, ſecundum Autorem libri Inquiſitionis, qui pertinaces fuerunt hæretici. Quos quidem Fratres propter perfidiam ſuam ſic crematos Frater Petrus Johannis hæreſiarcha impiiſſimus ejusdem ordinis, de cujus impietate infra dicetur, prædicavit & aſſeruit Martyres eſſe & Sanctos. Et dies interfectionis Fratrum præfatorum hæreticorum ſecundum eundem Fratrem Petrum cenſetur celebrandus & venerandus ſub ſolennitate Sanctorum Martyrum. Sed mentita eſt iniquitas ſibi, & ipſe cum eisdem Fratribus diaboli martyribus ſepultus eſt in inferno, ubi nulla veneratio aut feſtivitas, ſed blaſphemia, maledictio & ſempiternus horror inhabitant. Henricus Imperator coronatus de Roma rediens, & Piſis veniens, ibidem hyemavit, ubi Robertum Regem Siciliæ, ſecundum Egghardum, ſententia mortis damnavit tanquam rebellem Imperio, traditorem & reum criminis læſæ Majeſtatis, prout clare deducitur in Clementinis de Sententia & re judicata C. Paſtoralis. Eodem tempore Petrus de Marona quondam Papa Cœleſtinus V. fuit Avinionis canonizatus, & ſub nomine S. Petri Confeſſoris Catalogo Sanctorum aſcriptus. In Vigilia S. Gregorii Papæ combuſtus fuit Pariſius Generalis Magiſter Ordinis Templariorum, cum quodam alio magno Præceptore ejusdem Ordinis & aliis Fratribus multis. Et ſic Ordo ille ex integro deſiit eſſe. Eodem etiam tempore in Swydeniz terræ Polonorum multi ſunt combuſti hæretici, & ſimiliter in aliis opidis circumjacentibus. Philippus Rex Francorum comburi fecit omnes leproſos Regni ſui, ſecundum Wilhelmum, ex eo quod fontes, rivulos & puteos totius Franciæ & Flandriæ infecerant & venenaverant, ut ſic Regnum ex toto corrumperent.

Sexto anno Henrici, qui eſt Dn. MCCCXVI. Regina Angliæ venit ad Philippum Regem Franciæ patrem ſuum, ſecundum Chronicam Francorum, queruloſe deponens coram eo contra uxores fratrum ſuorum Lodowici, Philippi & Karoli, qualiter adulteria exercentes cum tribus militibus Regni ſui, ſcandalizarent & confunderent perſonam ſuam & omnium de ſua proſapia exiſtentium, & quod hoc facinus jam non occultum, ſed vulgatum & publicum eſſet, & in fabulam hominum jam deveniſſet. Quod Philippus Rex audiens, conſternatus valde impoſuit Reginæ, ut, ſi poſſet, diſponeret tempus & locum obſervando, ut ſimul comprehendi poſſent. Ipſa vero muliebri uſa verſutia, tandem ſimul eos comprehendit, & patrem ſuum ſuperduxit. Quibus ſimul inventis, Rex fecit quamlibet mulierem in ſingulari turri includi, & pœnitentia aſſligi, milites vero fecit Pariſius deduci. Quod factum cum fratres Reginæ percepiſſent, Philippus & Lodowicus uxores ſuas in turribus illis fecerunt fame cruciari, & tandem eas permiſerunt ibidem mori. Karolus vero uxorem ſuam intime diligens, eam ad ſe recepit, emendam pro ea patri promittens. Milites autem illos juſſit Rex per plateas urbis Pariſienſis trahi ligatos ad pedes equorum, & poſtea rotari. Cum autem traherentur per plateas, diverſis pœnis affligebantur & ludibriis. Poſt hoc in Vigilia Andreæ Rex in venatione exiſtens, cum equo ſuo cecidit, & cum pede in ſtrepa pendens, per campumque ductus, equo currente & frequenter ipſum calcibus feriente, ſpiritum tandem efflavit, cui Lodowicus filius ſuus ſucceſſit in Regnum.

De Johanne XXII PP. CCIIII.

Johannes Papa, natione de Cathurco ex patre Paulo, ſedit XVIII. & diebus VIII. ſecundum Martinum. Hic prius dictus Jacobus Archidiaconus Romanæ Eccleſiæ exiſtens, electus eſt in Lugduno in Conventu Fratrum Ordinis Prædicatorum, & coronatus in Avinione Nonis Septembris in Eccleſia Cathedrali, vir induſtrius & odiens valde vitium Simoniæ, ac juſtus & prudens, ſtatura puſillus. Hic Papa literatos promovit, diſciplinam triplicis lingvæ Hebraicæ, Græcæ & Latinæ apud Studia generalia vigere inſtituit, Beneficiorum quoque primos fructus per mortem vel reſignationem vacantium ſibi reſervavit, ex qua cautela innumerabilem theſaurum cumulavit. Grandis pugna commiſſa eſt in Valſterbode terræ Scaniæ Regni Daciæ, ſecundum Chronicam Danorum, inter Danos & mercatores Teuthonicos, & ex utraque parte plures corruerunt. Cariſtia maxima univerſum gravavit orbem, juxta Metriſtam dicentem:

Ut lateat nullum tempus fame, tene cucullum
(vel h. m. Ut lateat nullum tempus famis, ecce CVCVLLVM.)

Si tamen attente inſpexeris hoc nomen cucullum, invenies, cariſtiam præcedenti anno fuiſſe.

Septimo anno Henrici, qui eſt Domini MCCCXVII. Clericus quidam Michael vocatus valde familiaris extiterat Papæ Johanni in minoribus promotionibus adhuc conſtituto, ſecundum Geſta Romanorum Pontificum, & frequenter ſibi promiſerat, quod, ſi ad ſtatum aliquem altum & potentem perveniret, ipſum pro ſuo poſſe promovere vellet. Cum vero jam Papa effectus fuiſſet, & pene Michaëlem ami-

amicum ſuum antiquum oblivioni tradidiſſet, ipſe Clericus curiam Papæ adiit, videre volens, quid Papa erga ipſum acturus eſſet. Viſitans ergo Palatium, a familia Papæ frequenter expulſus eſt. Qui videns, ſe ad præſentiam Papæ non poſſe pervenire, ſcripſit in bona litera ad fores Palatii hos verſus:

Stat foris ante fores, Michael dicens, quod honores
Immutant mores, ſed raro (raro tamen) in meliores.

Quos verſus Papa legens, cognovit, hunc ſuum eſſe familiarem Michaëlem Clericum, qui verſus iſtos ſcripſiſſet. Et vocans ipſum ad ſe, de bona & pingui promotione ſibi providit. Henricus Imperator Florentiam ſibi rebellantem cum forti vallavit exercitu, ſecundum Henricum de Hervordia. Cives ergo tandem fame & inedia victi Regi claves urbis ſuæ miſerunt, & ſe ei ſubdiderunt. Obſidione autem ſoluta, Imperator febre acutiſſima correptus migravit a mundo, & quia corpus valde plectoricum habuit, idcirco corpus exanime totum denigratum eſt. Ob quam quidem corporis denigrationem quidam ſuſpicati ſunt, ipſum in toxico periiſſe. Cujus falſæ ſuſpicionis mendoſus ille Henricus Comes Flandriæ, quem figura nativitatis ſuæ nugigerulum & famoſum mendaciorum compoſitorem mundo denunciavit, autor extitit & inventor, dicens, quendam Fratrem Bernhardum Ordinis Prædicatorum prædicti Sereniſſimi Principis Confeſſorem, in venenato Dominici Corporis Sacramento per eundem Fratrem ſibi porrecto ipſum intoxicaſſe. Huic (Hujus) etiam impiiſſimæ impoſitionis aſſertores & confirmatores videntur fuiſſe & eſſe quidam ſceleratiſſimi irreligioſi & litigioſi Fratres, ſanctam quandam religionem profeſſi, ſed perfidi facti, in præclariſſimum Prædicatorum Ordinem impingere malitioſe non verentes, autumant, propter idem venenationis ſcelus omnibus Prædicatorum Ordinis Fratribus fore injunctum a Papa in pœnam, ut Sacroſanctum Corpus Dominicum de manu ſiniſtra in eorum celebratione ſuſcipere teneantur in perpetuum. Quod quidem dictum mendoſum figmentum eſſe manifeſte comprobatur ex hoc, quod indecens, impium & injuſtum valde ab omnibus ratione utentibus judicaretur, ſi in probroſam pœnam & infamiæ notam uni toti Ordini injungeretur aliquid obſervandum jugiter ob delictum unius ſingularis perſonæ, & idem tamen alii boni & religioſi viri pro commodoſiori & competentiori modo in ſui obſervant Ordinis diſciplina. Nam Monachi Ciſtertienſis Ordinis in ſuarum miſſarum celebratione hunc habent communicandi ritum, ut de ſiniſtra manu corpus Domini percipiant, & ab illis Inſtitutores Ordinis Prædicatorum hunc modum tanquam convenientiſſimum & minus periculoſum didicerunt, non primo poſt dicti Henrici Imperatoris deceſſum, ut falſe affirmant detractores, ſed in initio plantationis ipſius Ordinis. Prætactum ergo nefas auditu horrendum, dictu execrabile, ſed actu ſceleratisſimum valde impudenter homini imponitur religioſo, & præſertim viro tanto & tali, de quo minimum mortalis culpæ malum nunquam eſt perceptum. Sed illi nimirum cani impudico talia mendacia confingere non eſt verecundum, qui proprias ignominias non valens celare, perfidiæ ſuæ evomuit multas doctrinas, & hæreſes ſparſit in corda ſimplicium, propter quas cum iniquis deputatus, & ignibus æternis addictus eſt cum ſuis confratribus infidelibus & minoribus in fide. Memorati autem Fratris Bernhardi quondam Confeſſoris Henrici Imperatoris defuncti innocentia & conſequenter Ordinis ſui, qui in ipſius infamatione ſecundum opinionem multorum videtur maculatus licet irrationabiliter, per diverſorum honorabilium Principum & Prælatorum teſtimonia clara & patentia probata eſt & declarata, quorum dictis & ſcriptis potius fides eſt accommodanda, quam nugis impiorum de publicis erroribus & perfidiis convictorum. Et ſi, ut aſſerunt, Ordo Prædicatorum dici & eſſe debeat maculatus ob culpam dictæ perſonæ, ſi, quod abſit, eam perpetraſſet, in quantam tunc, quæſo, luti profunditatem & ſtercoris fœditatem religio Ordinis illorum lapſa arbitranda eſt, qui propter eorum publica ſcandala, pernicioſa ſchiſmata & peſtifera documenta totius Chriſtianiſmi infectiva publice tracti ſunt, inſcalati ſunt, ſuſpenſi ſunt, & ignibus cremati ſunt, ut luce clarius videre poterit quilibet, libros Inquiſitionum hæreticæ pravitatis perlegere non faſtidiens, & ut etiam inferius in ſuis locis patebit. Perſonarum autem venerabilium excuſatorias literas innocentiam prælibati Fratris Bernhardi tam nequiter infamati evidentisſime probantes, ac ipſius laude dignam converſationem & virtuoſam magnifice extollentes præſenti Operi oportunum & neceſſarium fore judicavi inſerendas, ut ſic ipſas legentibus luculenter innoteſcat, quam pernicioſum mendacium infamatores præfati contra inſontem confinxerunt. Primus autem honorabilis & fide dignus excuſator, in cujus ore teſtimonium irrefragabile eſt & firmum, eſt Dominus Johannes & Princeps illuſtris Rex Bohemiæ, filius memorati Imperatoris defuncti, cujus literæ teſtimonialis tenor ſequitur, & eſt talis. Johannes Dei gratia Bohemorum Rex Lutzeburgenſiſque Comes, univerſis præſentes literas inſpecturis vel audituris ſalutem in eo, qui cuſtodit veritatem in ſeculum, & facit judicium & juſtitiam omnibus injuriam patientibus. Quia Salvator Noſter in hunc mundum venit, ut teſtimonium perhiberet veritati, & nos ſecundum modulum noſtrum debemus, quantum poſſumus, ejus ſequi veſtigia, & maxime quando propter vanitates & inſanias falſas veritas calcatur in plateis, ut ex hoc ſalus populi facilius impediatur (expediatur). Quod quidem maxime contigit ex eo, quod aliqui propriæ ſalutis immemores, bonam famam illorum diminuere ſatagunt, qui pro veritate prædicanda mittuntur, ut ſint in lucem gentium, & loquendo ac exhortando usque ad ultimum terræ proficiant cuilibet in ſalutem. Quicunque enim cogi-

cogitans [illegible] procurant infamiam contra Dei nuncios [illegible]niſtros, procul dubio contra Deum & Dei populum conſilium malignantur. De quibus Propheta ait: Supra populum tuum malignaverunt conſilium, & Dominus ait in Evangelio: Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, ſive bonum ſive malum. Nuper autem retulit coram nobis religioſus vir Frater Petrus de Caſtro Reynaldi Ordinis Fratrum Prædicatorum, quod in non modicum ſui Ordinis dedecus & jacturam factæ ſint Romantiæ, Chronicæ & cantilenæ ac muteti, in quibus continetur, quod claræ memoriæ Dominum & genitorem noſtrum Imperatorem Henricum Frater quidam dictus Bernhardus de Montepolitiano dicti Ordinis in adminiſtratione euchariſtiæ Sacræ venenaverit. Propter quod ad ſanctæ veritatis defenſationem prædictus Frater Petrus literam teſtimonialem a nobis ſibi dari humiliter ſupplicavit. Nos autem ſupplicationi ipſius, prout de Deo & juſtitia tenemur inclinati, notum facimus univerſis, quod a principio, quando audivimus hos rumores, de prædictis nos & plures amici noſtri diligenter, & contra prædictum Fratrem Bernhardum de Monte Poliaco nihil invenimus fide dignum. Idcirco ipſum firmiter credimus, imo dicimus, prædictum facinus nullo modo commiſiſſe, præſertim cum prædictum Dominum noſtrum genitorem in ſua infirmitate ultima ipſe idem Frater Bernhardus diligenti obſequio cuſtodiverit, & deinde publice & pacifice in ſua religione & in civitate Aretii inter fideles Imperii commorando, ubi a familiaribus prædicti Domini genitoris noſtri ac a noſtris faciliter capi potuiſſet, poſt mortem ipſius patris noſtri longo tempore ſupervixerit, quod fuit non modicum innocentiæ ejus argumentum. Duæ etiam amitæ noſtræ ſorores ſæpe dicti genitoris noſtri habitum Ordinis Prædicatorum poſt mortem fratris ſui ſuſceperunt, quarum una fuit Prioriſſa in Monaſterio dicti Ordinis, & ambæ profeſſæ fuerunt in ipſo Ordine, & permanſerunt in eo usque ad mortem. Poſtea Domina Maria noſtra germana ſuſcepit habitum memorati Ordinis, tamen antequam profiteretur, inclytæ recordationis Karolus Rex Franciæ in uxorem petiit eam ſibi copulari. Et ſic facta Regina Franciæ, quamdiu vixit, habuit confeſſorem de Ordine prædicto, & ſicut elegerat, habuit poſt ſuam mortem inter Sorores dicti Ordinis ſuam ſepulturam. Et ſimiliter ava (avia) noſtra Domina Beatrix mater Domini genitoris noſtri, quæ poſt eum per aliquod tempus ſupervixit, fecit ſe inter ſorores prædicti Ordinis ſepeliri. Nos quoque & cariſſima conſors noſtra habemus & habuimus confeſſores de Ordine ſæpe dicto. Unde ſi nobis & amicis noſtris apparuiſſet, quod aliquis de Fratribus Ordinis illius in Dominum genitorem noſtrum tam doloroſum & nefandum flagitium perpetraſſet, nunquam voluiſſemus tot & tantas familiaritates Fratribus dicti Ordinis exhibuiſſe. Idcirco rogamus univerſos, ut, ſicut docet Apoſtolus, ſint deponentes omne mendacium, & loquatur unusquisque veritatem cum proximo ſuo, & quod non credant narrationibus ignorantium vel forte malignari volentium, nec Romanciis, Chronicis fidem adhibeant, in quibus contra claram veritatem plurima dinoſcuntur contineri. Nam hoc ſi fieret, eſſet in detrimentum ſalutis obloquentium, in exinanitionem famæ innocentis & in præjudicium genitori noſtro. Rogamus & quemlibet, qui ſuper hoc a Fratribus prædicti Ordinis fuerit requiſitus, ut procuret, in quantum poterit, quod adverſarii a prædictis æmulationibus arceantur, ita ut totus Ordo præfatus Fratrum Prædicatorum poſſit de cætero ſine cordis moleſtia Deo noſtro liberius famulari, & populum in viam ſalutis efficacius dirigere. Quæ ut perpetuæ firmitatis robur obtineant, præſentibus literis noſtrum juſſimus apponi ſigillum. Datum in caſtro noſtro Magduno ſuper Euram ſito Bituricenſis diœceſis die XVII. menſis Maji anno Domini MCCCXXVI. Secundus venerabilis & veridicus excuſator Fratris Bernhardi antedicti eſt venerabilis Dominus Gwido Epiſcopus Aretinus, cujus literæ excuſatoriæ tenor ſequitur, & eſt talis: Venerabili Patri ſuo & Domino ſingulari Domino Nicolao Epiſcopo Oſtienſi Gwido miſeratione divina Epiſcopus Aretinus, cum recommendatione ſe ipſum ad vota paratum. Noverit veſtra reverentia per præſentes, quod poſt perturbationem, quam fideles Imperii maxime per Italiam receperunt de morte Sereniſſimi Imperatoris Henrici, in quo ſpes ſalutis & pacis omnium noſtrum quaſi certa & infallibilis quieſcebat, alia ſurrexit ab ipſis fidelibus non utique permittenda oriri, ſed omni ſeveritate perſequenda, eo quod totius Italiæ redundet in notam, necnon in S. Ordinis Prædicatorum, quem ob Dei & veſtram reverentiam præcipue diligo & amplector. Nam cum ſolus Italicus religioſus vir Frater Bernhardus de Monte Politiano Ordinis memorati eidem Domino Imperatori in camera miniſtraret, ipſum infamaverunt, quod in ſacra hoſtia, quod auditu horrendum eſt, præfatum Dominum venenaverit. Ego autem & cæteri fideles Imperii, qui fidem & ſinceritatem novimus dicti Fratris, fide certa tenemus, ipſum Fratrem nequaquam tantum facinus admiſiſſe. Nec quisquam ſani capitis unquam poteſt fidem credulam adhibere, quod homo tam prudens & religioſus Sacerdos, de claro genere natus, cum proprio damno ſui & Ordinis ſui injuria, ſui generis dedecore & patriæ infamia, tantum ſcelus perpetraverit, & illum perimere non formidaverit, a quo honor, vita & ſalus ſua ſuorumque pendeb[illegible]. Qui eo vivente in honore etiam Principibus æquabatur, cui cameræ patebant oſtia, cui acceſſus ad Principem ſine cujuscunque prohibitione patebat liber. Nunc autem poſt Domini ſui necem neceſſe habet pro victu & veſtitu ex more cum aliis Fratribus mendicare. Non enim tanti ſceleris conſcius fugit ad Imperatoris inimicos, ut inde proventum recipiat, ſed cum amicis & devotis Imperio moram trahit & perſeverat, paratus pro ſua veritate & ſinceritate tuenda, cum ſpe magna & fiducia parere juſtitiæ. Et inter

ter tales ſe réputat eſſe tutum, qui, ſi ad credulitatem hujus flagitii ex modica circumſtantia commoverentur, eum dentibus ſuis laniarent. Faveat ergo, ſupplico, veſtra prudentia viro inſonti, & collaboret ad abolendam maculam tam injuſtam & pernicioſam, ut paternitatis veſtræ favore atque induſtria & patria & ordo ac Fratris perſona de tanta infamia liberati, venerandæ dominationi veſtræ gratiarum referant actiones. Datum Aretii die XIIII. menſis Septembris. Tertius excuſator invictiſſimus ſæpe dicti Fratris Bernhardi eſt illuſtris Comes Fredericus Montisfeltri una cum poteſtate, conſilio & communitate civitatis Aretii, cujus excuſatoriæ literæ tenor eſt talis in forma: Venerabili in Chriſto Patri & Domino, Domino Nicolao Velletrenſi Epiſcopo, eorum Domino & benefactori. Fredericus Comes Montis Feltri, Poteſtas, Commune & Conſilium civitatis Aretii cum recommendatione ſeipſos. Nuper audivimus, quod in pleriſque locis religioſus vir Frater Bernhardus de Monte Politiano Ordinis Fratrum Prædicatorum de morte inclytæ recordationis Henrici olim Romanorum Imperatoris Domini noſtri contra veritatem eſt horribiliter infamatus, & quod ejus occaſione tam Ultramontani quam Italici Fratres dicti Ordinis & Religioſos cæteros perſecuntur. Verum ſi nobilitatem generis ipſius Fratris & ſcientiam, honeſtatem & fidem, quam ad Dominum noſtrum habebat, diligenter attenderent, de dicto Fratre tam horrendum facinus minime excogitarent. Nam vita ſua & ſuorum a Domini noſtri vita dependebat, & ſua mors ipſum & ſuos continue cruciat & perturbat. Non enim fuiſſet religioſus, ſed diabolus, qui dilectiſſimum Dominum noſtrum in ſui & totius Chriſtianiſmi perniciem ſic occidiſſet. Veſtræ ergo venerandæ paternitati ſupplicamus, ut Dei intuitu non ſinatis dictum Fratrem de tanto ſcelere infamari. Ipſe enim Frater eſt in civitate noſtra Aretii, & ſeveriſſime puniremus eundem, ſi ipſum culpabilem aliqualiter putaremus. Scitis enim, quod error, cui non reſiſtitur, approbatur, & veritas opprimitur, cum non defenſatur. Datum Aretii die XV. menſis Octobris. Quartus irrefragabilis excuſator eſt totus venerabilis cœtus Capitaneorum Imperii extra Florentiam conſtitutus, quorum literæ excuſatoriæ tenor ſequitur, & eſt talis: Venerabili Patri & Domino, Domino Nicolao de Prato Oſtienſi Epiſcopo Cardinali, Capitanei Imperialis partis, quæ eſt extra Florentiam, eorumque Conc[illegible]um, cum debita reverentia ſe ipſos ad vot[illegible] paratos. Quanta ſimus perturbatione attriti, & damnis expoſiti per mortem ſereniſſimi Domini Noſtri Henrici, bonæ memoriæ Romanorum Imperatoris veſtræ diſcretioni relinquimus æſtimandum. Et licet in tanto mœrore, quem calamus non ſufficeret explicare, ſimus conſtituti, tamen veritati occultæ ex multorum maliloquorum pravitate calumniam gravem patienti, quantum poſſumus, ſuccurrere volumus. Quia ergo vir religioſus Frater Bernhardus de Monte Politiano [illegible]eritis ſuis nobis cariſſimus, in Ordine Prædi[illegible]um conſtitutus, inſtigante veritatis inimico, ab aliquibus invidis & facinoroſis de venenatione prædicti Domini noſtri Henrici quondam Romanorum Imperatoris malitioſe infamatus eſt, dominationem veſtram certificare de ipſa impiiſſima infamationis hujus promulgatione & dicti Fratris Bernhardi innocenti converſatione cupientes, dicimus in noſtris conſcientiis, quod dictus Frater in morte prælibati Domini noſtri culpam omnino nullam habuit, ſed eidem Domino ſemper devotus extitit & fidelis. Eſt enim ipſe Frater in Aretio paratus pro ſua innocentia & veritate experienda omni homini reſpondere. Et nos ſuam ſinceritatem & fidem ſemper fulciri tenemur & volumus, ac defenſare teſtimoniis invictæ veritatis. Hoc enim veſtra Paternitas clare de nobis, ut arbitramur, præſumit, quod, ſi eum culpabilem in hoc facinore poſſemus ex quacunque circumſtantia ſuſpicari, eum tanquam noſtri noſtrorumque deſtructorem & hoſtem atrociſſime puniremus. Bene ſemper valeat Dominatio veſtra veneranda. Quintus veridicus excuſator Fratris Bernhardi ſæpe dicti & Ordinis ſui eſt Dominus Wilhelmus titulo S. Cœciliæ Presbyter Cardinalis, cujus literæ excuſatoriæ tenor ſequitur, & eſt talis. Venerabili in Chriſto Patri ac Domino amicoque ſingulari Domino Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo, Wilhelmus miſeratione divina tit. S. Cœciliæ Presbyter Cardinalis, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Status noſter interpellat, & ſermone artamur Prophetico oppreſſis ſubvenire perſonis, cogitque nos innocentum infamia ad ipſos compaſſione commoveri, necnon & Chriſti doctrina nos obligat ſtudioſo conatu ipſam pro poſſe defendere veritatem. Hinc eſt Pater Cariſſime, quod quorundam relatione dolentes didicimus, quoſdam malignos homines, Deo permittente ac maligno ſpiritu, qui viros ſanctos frequenter turbare nititur, inſtigante, in verba prorupiſſe tam execrabilis infamiæ præclarum Ordinem Prædicatorum, maculantis, quod non ſunt veriti dicere, Dominum Henricum VII. Romanorum Imperatorem veneno vitam finiviſſe, ſtudio cujuſdam Fratris Bernhardi dicti Ordinis, in adminiſtratione Sacri Corporis Dominici, ipſum venenum ſibi porrigentis. Propter quod impiiſſimum mendacium ſic confictum gentes regionis veſtræ contra dicti Ordinis Fratres in tantum ira & livore accenſi ſunt, ut pericula mortis intentare eiſdem ſtudeant, & diverſis injuriis & contumeliis afficiant tam inhumaniter, quod quaſi incluſi ſtare vel ad loca remota fugere compellantur. Proch pudor! hæc conſtat antiqui ſerpentis ſtudia eſſe venenoſa & futuri opera Antichriſti conantium mutos facere Præcones & canes divinos, ne latrent contra veritatis inimicos, ut ſic ipſis tacentibus ad devorandas oves Domini poſſint ingredi caulas. Sed quis ſanæ mentis æſtimare poteſt aliquem, in Religione tam ſancta nutritum pariter & profeſſum facinus

facinus attentaſſe tantum tamque immane ſacrilegium, quod ſumme horrendum eſt Chriſtianis auribus commiſiſſe, & potiſſime in perſonam, in qua ſingularis gloria totius Ordinis prædicti pendebat, ac ipſius Fratris, cui malitioſe imponitur, ſuique totius generis & ſalus & fere vita ab ipſa quaſi totaliter dependebat. Certe indiſcretum valde eſſe apparet, fidem adhibere talibus. Inhumanum vero & flagitioſum eſt perſequi ex talibus innocentes. Quapropter, veſtram dilectionem, de qua pleno confidimus affectu, quo poſſumus, deprecamur, quatenus zelo Dei moti ac commiſſi vobis gregis, ſic ad occurrendum huic morbo gravi & ad infundendum vinum & oleum vulneribus Ordinis tam præcipui valde enormiter ſauciati, veſtram ſolertem diligentiam applicetis, ut plebs vobis ſubjecta a tam enormi devio & malignandi ſtudio totaliter revocetur, ut ipſi Fratres valeant ſecure ſervire Deo in his, quæ ad officium ſuum ſpectant, ac pacifice & quiete vivere inter ipſos. Revera, Pater Cariſſime, hoc ſi feceritis, vobis in magnam cedit gloriam, nosque, qui veſtri ſumus, ad veſtra proſequenda beneplacita amplius aſtringetis. Conſideret autem prudentia veſtra, ſi ad hoc, ut expedire putamus, cenſura ſit adhibenda Eccleſiaſtica, in caſu, ſi populus ſubjectus a Fratrum perſecutione injuſta non poſſet commode aliter revocari. Vale ſemper in Domino. Datum Carpentoratis Pridie Idus Aprilis. His ergo teſtimoniis veritatis debite & ſerioſe penſatis, lucide patet cuilibet fideli Deum timenti, quod infamatores ſceleratiſſimi ſæpe dicti Fratris Bernhardi de Monte Politiano, & ex conſequente Ordinis ſui ſunt maliloqui & mendoſi, acuentes, ut gladium linguas ſuas, & tendentes arcum ſuum, ut ſagittent in occultis immaculatum. Sed procul dubio hi viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos, & Dominus Jeſus irridebit & ſubſannabit illos, perdetque omnes eos, qui locuti ſunt mendacium, & dicat omnis populus Chriſtianus & fidelis, fiat, fiat! Ne autem quis putet, præſcripta veritatis teſtimonia a quoquam conficta eſſe, & in perſonis prænominatorum teſtificantium falſe allegata & ſubdole publicata, ſciat quilibet lector præſentium circumſpectus, quod omnes ſupra ſcriptas literas teſtimoniales & excuſatorias aſſerit ſe vidiſſe ſigillatas, & in manibus ſuis habuiſſe, ac eas perlegiſſe Dominus Johannes Epiſcopus Argentinenſis ſub teſtimonio literarum ſuarum ſigillo ſuo ſignatarum. Quas quidem literas dicti Domini Johannis Epiſcopi Argentinenſis teſtatur ſe vidiſſe & legiſſe Dominus Gherardus Dux natus de Monte, Præpoſitus & Archidiaconus Eccleſiæ Colonienſis litera ſua patenti, quæ ſigillata habetur a Fratribus Ordinis Prædicatorum Conventus Lubicenſis provinciæ Saxoniæ, cujus literæ tenor ſequitur, & eſt talis: Nos Gerardus de Monte, Præpoſitus & Archidiaconus Eccleſiæ Colonienſis, ac Cancellarius almæ univerſitatis ejusdem civitatis, univerſis & ſingulis, ad præſentia pervenerint, cupimus fore notum, quod vidimus & legimus quasdam literas vetuſtas, ſigillo, vero quondam venerabilis Patris in Chriſto & Domini Johannis Epiſcopi Argentinenſis piæ memoriæ communitas & roboratas, quarum tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis: Nos Johannes Dei gratia Epiſcopus Argentinenſis. Ad univerſorum notitiam cupimus pervenire, quod nos vidimus & perlegimus literas diverſas miſſas per fideles Imperii diverſos, ſub ſigillis Dominorum primariorum, tenores, qui conſecuntur, continentes. Johannes Dei gratia Bohemorum Rex Lutzelenburgenſisque Comes, univerſis præſentes literas inſpecturis, ſalutem in eo, qui cuſtodit veritatem in ſeculum, & facit judicium & juſtitiam omnibus injuriam patientibus. Quia Salvator Noſter &c. ut ſupra habetur. Venerabili in Chriſto Patri amicoque ſuo ſingulari Domino Petro Mediolanenſi Epiſcopo, Wilhelmus miſeratione divina tit. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. Status noſter interpellat &c. Venerabili Patri ſuo & Domino ſpeciali, Domino Nicolao Oſtienſi Epiſcopo Cardinali, Gwido miſeratione divina Epiſcopus Aretinus, cum recommendatione ſe ipſum ad vota paratum. Noverit Veſtra Reverentia per præſentes, quod poſt turbationem &c. Venerabili in Chriſto Patri & Domino, Domino Nicolao Velletrenſi Epiſcopo, eorum Domino & benefactori, Fredericus Comes Montis feltri, Poteſtas, Conſilium & Commune civitatis Aretii, cum recommendatione ſe ipſos ad vota paratos. Nuper audivimus, & in plerisque locis &c. Venerabili in Chriſto Patri & Domino Nicolao de Prato Oſtienſi Epiſcopo Cardinali, Capitanei Imperialis partis, quæ eſt extra Florentiam, eorumque Concilium cum debita reverentia ſe ipſos ad vota paratos. Quanta ſumus perturbatione attriti &c. In teſtimonium ergo viſionis hujusmodi literarum nos prædictus Johannes Argentinenſis Epiſcopus ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum. Datum Argentinæ anno Domini MCCCXIIII. III. Id. Febr. In evidens robur ac teſtimonium veritatis, quod nos Gherardus de Monte Præpoſitus, Archidiaconus & Cancellarius ſupra dictus, dictas literas præfati Domini Epiſcopi Argentinenſis Johannis ſigillo munitas vidimus atque legimus, ſigillum noſtrum duximus præſentibus appendendum. Datum Coloniæ an. Dom. MCCCCVIII die XIIX. menſis Maji. Præter hæc ſcripta teſtimonia germanus ſæpe dicti Domini Henrici Imperatoris defuncti Baldewinus dictus Archiepiſcopus Treverenſis, & quam plures alii Epiſcopi Italiæ disquiſitione diligenti ſuper prædicto negotio habita, vivis ſuis vocibus literisque ſigillis ſuis roboratis innocentiam ſæpe dicti fratris Bernhardi univerſis oſtenderunt, fidele teſtimonium perhibentes in honoris dictæ perſonæ & ſui Ordinis conſervationem.

De Lodowico Rege Romanorum.

Lodowicus Dux Bayoariæ Romanorum Rex cœpit anno Mundi VMCCLXXVIII. Olympiadis

piadis DXIII. anno primo, Urbis conditæ IIMLXVII. Domini vero MCCCXVII. & XXXI. annis regnavit, ſecundum Chronicam Saxonum. Hic in diſcordia Principum electus eſt cum Friderico Duce Auſtriæ, & ideo multarum diſcordiarum & turbationum auctor extitit & occaſio. Nam Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, Rodolfus Dux Saxoniæ, Wilhelmus Comes Palatinus Rheni & Woldemarus Marchio Brandeburgenſis Lodowicum iſtum elegerunt tempore ad hoc ſtatuto per illum, qui de jure & antiqua Imperii conſuetudine potuit, id eſt per Archiepiſcopum Moguntinum, & in loco a multis annis conſueto. Poſt hoc nec loco nec tempore debitis obſervatis, Archiepiſcopi Treverenſis & Colonienſis Fredericum Ducem Auſtriæ elegerunt, & electionem Lodowici refutare curantes, dixerunt, ipſum tantum duas voces habuiſſe, & ſic per hanc electionem nihil juris vel autoritatis acquiſiviſſe. Sane cum Rodolfus Dux Saxoniæ in electione prioris Regis Henrici de Lutzelenburg piæ memoriæ fuerit, & ipſum Henricum in Regem nominaverit, dixerunt nunc, electionem non ad ipſum, ſed ad Ducem Saxoniæ inferiorem illum ſcilicet de Lovenburg pertinere. Woldemarus etiam Marchio de Brandeburg abſens eligere nec debuit nec potuit, ut videtur; & dato, quod potuerit, tamen Lodowicum nec corde nec ore, ſed circumventus dolo per os alterius nominavit, Fredericum autem & corde & ore proprio Regem deſideravit habere, unde & Fredericus voces trium Principum habuit. Electoribus namq; ad electionem convocatis, cum Woldemarus Marchio occaſione habita venire vel nollet vel non poſſet, & tamen Fredericum Ducem Auſtriæ Regem habere deſideraret, inſtrumentum ſuper hoc ſolenniter confectum, & ſigillo ſuo majore roboratum transmiſit ad locum electionis per fidelem ſuum militem ſtrenuum Nicolaum de Boek, occulte tamen tradidit eidem ſub fide præſtita membranas eodem ſigillo ſigillatas, quibus uti poſſet, prout volubilis fortuna exigeret, & res currens poſtularet. Nicolaus autem ut homo cupidus & ambitioſus cogitabat, quatenus per miniſterium illud & laborem ſuum aliquid honoris vel dignitatis conſequeretur. Unde videns, quod Fredericus non ſtudio ſuo, ſed per Marchionis inſtrumentum eſſet electus, nihil ab eo ſperabat ſe promotionis conſecuturum. Ideo ſumta occaſione ex eo, quod Lodowicus majorem favorem omnium & etiam proſecutionem haberet, & quod loco Marchiæ propinquior eſſet, ac Marchionem plus lædere poſſet aut juvare, ad ipſum ſe convertit, & inſtrumentum legale, ſicut optime ſcivit, formavit, ac bene formatum de membrana ſigillata ſibi tradens, ſe ipſum ſibi recommendavit. Elegit ergo Marchio Lodowicum non mente, ſed inſtrumento taliter ſophiſticato. Lodowicus ergo inſtrumenta quatuor Principum Electorum producens, puta Archiepiſcopi Moguntini, Comitis Palatini, Ducis Saxoniæ & Marchionis de Brandeburg, cum illis omni populo ſe verum electum Regem eſſe oſtendit. Et ſic Lodowicus per Petrum Moguntinum Archiepiſcopum, & Fredericus per Henricum Colonienſem Archiepiſcopum coronantur. Diviſionem autem iſtorum Principum plurimi tam de mediocribus quam de maximis & eorum potentiam formidantes, & ne Regnum integrum ad unum eorum devolveretur, metuentes, conatu multo diu fovebant, faventes quidam uni & quidam alteri. Fertur autem Johannem Papam hac diviſione inter Electos nunc uni nunc alteri ſcripſiſſe taliter: Dilecto filio N. Regi Romanorum, & poſtea Regno ad Lodowicum ſolum devoluto, manifeſte & hoſtiliter eidem ſe oppoſuiſſe. Sed hic ſcrupulus per hoc tolli poteſt. quod prius Lodowicus nihil contra Eccleſiam geſſerat, ſicut poſtea pluries fecit, & ideo irrationabiliter factum non eſt, quod per prius & non poſtea Papa ipſum Regem ſcripſerit.

Primo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXVIII. Woldemarus Marchio de Brandeburg percepit, perperam egiſſe Nicolaum de Boek militem, ſecundum Chronicam Saxonum, quem cum inſtrumento ſuæ vocis ad electionem Regis Romanorum miſerat, in quo Fredericum Ducem Auſtriæ corde & intentione elegerat, & cui etiam ad cautelam dederat membranam ſigillatam, ut ſi in caſu de Frederico prædicto mentio non fieret inter Principes Electores, ea uteretur Nicolaus ad Principum intentionem perficiendam. Propter quod comperta infidelitate ſua, Woldemarus Marchio prædictum Nicolaum militem redeuntem in Vincula conjecit, & pomum coram eo, quo libenter veſcebatur, poni juſſit, cibum autem alium quemcunque ſibi dari vetuit ſub pœna mortis, turrim quoque, in qua vinctus tenebatur, claudi juſſit firmiter & cluſum (clauſam) ſignavit. Et ſic infidelitatis ſuæ pœnas digne luens Nicolaus inedia confectus tabuit, & tandem mortuus eſt. Frater Robertus Ordinis Fratrum Prædicatorum, ſecundum Henricum de Hervordia, conventus Avinionenſis, genere nobilis, futuram prædixit peſtilentiam generalem, eo quod ſpiritu Prophetico clareret. Fueruntque hæc ſuæ Prophetiæ verba: Locutus eſt in me Spiritus Domini, dicens: Vade ad illum, qui regit columbam meam, & propera ad cardines terræ, & dic eis: Niſi dimiſerint avaritiam & Simoniam, ſequetur eis tanta mortalitas, quod rivi ſangvinei de ſepulcris fluent. Quod quidem poſtea factum eſt in Avinione tempore generalis peſtilentiæ. Nam novum cimiterium extra Avinionem factum fuit, in quo una die puta in Dominica Lætare fuerunt poſita multa millia corporum humanorum ad unum ſepulcrum commune. Pluvia ergo magna deſuper veniens, corpora illa ſic compreſſit, quod ſanguis ex eis in agros inſtar rivulorum deflueret. Quod quidem non naturaliter, ſed miraculoſe factum eſt, cum corpus quodlibet exanime careat ſangvine ſaltem fluere valente. Hujus Fratris Roberti liber magnus habetur de Prophetiis ſuis. Miraculis etiam multis tam in vita quam in morte Frater iſte claruit. Cum autem corpus ejus deferretur ad ſepul-

ſepulcrum, feretrum cum corpore divina virtute in tantum levabatur in altum, quod Subdiaconus cum cruce ipſum attingere non valeret, & ſic corpus in aëre usque ad ſepulcrum deductum eſt. Lodowicus Rex Franciæ conſtitutus in urbe Pariſienſi, ſecundum Wilhelmum, mandavit cunctis ſubditis ſuis, ut arma arriperent, & ſecum pergerent contra Flandrenſes in prœlium. Ipſe enim deſtruendi voluntatem haberet totam illam terram, in quantum ſibi poſſibile eſſet, & Deus permitteret. Hoc ergo edictum exivit de Regis mandato in Vigilia Pentecoſtes, ſed Deo aliter ordinante, qui ſuperbis ſemper reſiſtit, in die S. Trinitatis ipſe Rex ab hac luce ſubtractus eſt, & Flamingorum populus a tyrannica illa ſeveritate eſt liberatus. Cujus Regnum adeptus eſt frater ſuus Philippus, vir mitis & benignus, eo quod Lodowicus filium non reliquiſſet nec filiam.

Secundo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXIX. Lokoldus Dux Krakoviæ ungitur & coronatur in Regem Polonorum, ſecundum Egghardum. Ante iſta enim tempora Poloni Regem non habuerunt, ſed Ducem. Ob cujus gratiæ cauſam Rex Lokoldus totum Regnum ſuum tributarium fecit Romanæ Eccleſiæ in perpetuum, ita quod quilibet homo illius Regni ſolvere tenebatur Romanæ Sedi unum denarium uſualem quolibet anno, qui quidem denarius nominatur Sancti Petri hodierna die. Rex Bohemorum Johannes cum exercitu pulcro peregrinatus eſt in Prutziam, ſecundum Egghardum, & cum Fratribus de Domo Teuthonica intravit terram Lithuanorum & Sametanorum, ubi ſimul caſtrum forte expugnaverunt, & plures in eo nobiles ceperunt, qui omnes ſacramentum Baptiſmi cum magna devotione ſibi dari petierunt & acceperunt. Clariſſæ Ordinis S. Damiani, nunc autem ſub regimine Ordinis Fratrum Minorum conſtitutæ ſecundum Chronicam Lubicenſem, in novum Monaſterium Ribbenitz ſunt introductæ, inter quas recepta eſt Beatrix puella juvenis ſoror Domini Henrici de Mykelenburg fundatoris dicti Monaſterii, quæ poſtmodum Abbatiſſa effecta pluribus annis laudabiliter virgines rexit. Johannes Papa Conſtitutiones Viennenſis Concilii, quæ Clementinæ dicuntur, publicavit, ſecundum Johannem Andreæ, mittens eas univerſitatibus Avinionenſi & Pariſienſi, & mandans, ut eisamodo utantur in judiciis & ſcholis ſuis. Berengarius Magiſter Ordinis generalis Prædicatorum XIII. fit Archiepiſcopus Compoſtellanus, ſecundum Henricum de Hervordia. Hic Magiſter Ordinis electus fuerat in Capitulo generali Barchinone celebrato anno Domini MCCCXII. erat autem tunc Provincialis Tholoſanus. Hunc Magiſtrum miſerat in Franciam legatum ſuum Papa Johannes, & propter hoc non fuit præſens in Capitulo ſupra dicto. Matthæus de Vicecomitibus Dominus Mediolanenſis ſimul pro uno & eodem tempore quatuor exercitus potentiſſimos & regaliter ordinatos eduxit, ſecundum Henricum de Hervordia, cum quorum primo caſtrum Cremam, cum ſecundum urbem Alexandrinam, & cum tertio Januam civitatem obſedit, quartum ſecum Mediolani retinens ad reprimendos incurſus, qui fortaſſe ſibi accidere potuiſſent. Ex ordinatione vero illorum de Turribus Papa Johannes IIIIM. galeatorum & aliorum armatorum copioſam multitudinem miſit in Lombardiam contra prædictum Matthæum, præficiens ei Philippum filium Karoli Comitis de Valerio fratris Philippi Pulcri. Quærebat autem Papa Johannes ſic vindicare Domum de Turribus, æſtimans, obſidiones ſupra dictas in continenti debere diſſolvi propter Philippi adventum. Matthæus autem advertens intentionem Papæ, mandavit per nuncios exiſtentibus in obſidionibus, ut nullo modo de loco recederent. Ipſe enim cum Galeacio filio ſuo & militia, quam ſecum habebat, manſit ad excipiendum hoſtes ſibi ſuperventuros. Exercitum ergo, quem ſecum Mediolani habebat, in duas diviſit partes, & parte validiore ſecum retenta, Galeacium primogenitum ſuum cum armatorum pulcra multitudine contra Philippum miſit. Galeacius autem ſagax exiſtens cautuloſeque agens, Papales illos omnes nihil talium opinantes, nec occurſum inimicorum formidantes, ſed ſpolia Lombardorum jam inter ſe mente votoque dividentes, exercitu ſuo ſubito & improviſe cinxit, & quaſi muro validiſſimo concluſit, in ſtuporemque & deſipientiam vertit, ut jam non plane videre poſſent, quid in tam arduo caſu acturi eſſent. Philippus ergo ſignum pacis erexit, & pacificum ſe exhibuit, Galeacius vero pacem acceptavit, exercitibus penitus immotis. Inclyti ergo Duces illi duorum tantorum exercituum ambo ſolertes & ſtrenui Philippus & Galeacius in medio exercituum convenerunt ad colloquium familiare, & poſt pauca fide, pace & ſecuritate datis reciproce & accepta pactione grandiſſima, jurejurando firmiſſime quilibet alteri pollicitus eſt, quod nec domus Franciæ domum Vicecomitum, nec e converſo, quamdiu Philippus & Galeacius in humanis exiſterent, unquam in aliquo lædere aut offendere deberet vel quomodolibet moleſtare, ſed quælibet domus aliam proſequi pariter & tueri pro viribus & fideliter defenſare, arris pacis & muneribus pretioſis invicem ſibi datis. Et ſic pax & ſecuritas ex utraque parte publice proclamatur. Gallici ergo per Galeacium exercitum ejus in ſolennitate multa cum tubis & inſtrumentis muſicis bellorum ad Alpes usque perducuntur, & exinde in pace amicabiliter dimittuntur. Quibus abactis, Galeacius ad patrem Mediolanum regreſſus eſt. Pater autem de concordia & amicitia domus Franciæ, quam ſolam æſtimaverat, & de filii ſui ſagacitate valde lætatus, Galeacium in obſidionem miſit. Quo veniante, obſeſſi timore fracti, viribus & mente dejecti ſunt. Unde caſtrum Crema expugnatum eſt & captum, & præda miſſa eſt Mediolanum. Poſtea urbs Alexandrina viribus & vulneribus multa obtenta eſt, & ad libitum Galeacii diſpoſita. Ultimo tandem Nobilibus urbis Januenſis, propter quorum diſcordiam ſedandam Matthæus eam

eam obſederat, in concordiam; & pacem per eum revocatis, civitatem ipſam in deditionem accepit. Ericus Rex Danorum litem habens cum Woldemaro Marchione de Brandeburg, ſecundum Chronicam Danorum, traxit in partem ſuam Dominum Henricum de Mykelenburg, Ericum Ducem Saxoniæ de Lovenburg, Wirtizlaum Dominum Rugianorum, Gerardum & Johannem Comites Holtzatorum, Henricum Comitem de Swerin & civitatem Gripeswaldenſem. Woldemarus vero Marchio habuit adjutores Dominos Ottonem Ducem de Stetin, Wirtizlaum fratrem Ottonis Ducem de Wolgaſt, & civitates Sundenſem & Roſtoccenſem. Lubicenſes vero & Wismarienſes nulli in adjutorium venerunt, licet rogarentur ab utraque parte. Rex autem Ericus protunc tutor erat urbis Lubicanæ ab ea electus, ſed Marchio erat tutor datus ab Imperatore, & ideo nullam partem offendere volebant. Quod utiq; feciſſent, ſi uni vel alteri parti adhæſiſſent. Sed hæc controverſia cito poſt ſopita eſt per mortem Marchionis prædicti pariter & Regis. Kanutus cognomento Pors Dux Hallandiæ Regni Danorum, ſecundum Chronicam eorundem, diem clauſit extremum, poſt ſe relinquens duos filios Haquinum & Kanutum natos de Ingelburge filia Haquini Regis Sweorum.

Tertio an. Lodowici, qui eſt Dn MCCCXX. Borchardus Epiſcopus Lubicenſis defunctus eſt in opido Utinenſi, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & ſucceſſit eidem in ſedem Dominus Henricus. Tholoſanam Eccleſiam Papa Johannes promovit de Epiſcopali in Archiepiſcopalem Cathedram, Ordinem vero Grandimontenſium innovavit, elapſis ab exordio ejusdem CCXXXVIII. annis. Canonizavit quoque pro eodem tempore S. Lodowicum Fratrem Ordinis Minorum, filium Karoli Regis Siciliæ & Mariæ filiæ Regis Ungariæ; ipſe vero Lodowicus factus fuerat Epiſcopus Tholoſanus ante promotionem ejusdem Eccleſiæ in Archiepiſcopatum. Erveus Brito natus, ſecundum Henricum de Hervordia, ſolennis Magiſter in Theologia, electus eſt in generalem Magiſtrum Ordinis Prædicatorum XIIII. in Capitulo generali celebrato in Lugduno. Adolfus Comes Holtzatorum interfectus eſt in caſtro Sigiberg dormiens in lecto cum uxore ſua, ſecundum Chronicam Lubicenſem, filia Domini de Mykelenburg, & ſic Gerardus & Johannes Comites ſoli dominari cœperunt. Eodem anno prædictus Johannes Comes Holtzatorum captus eſt in caſtro ſuo Bramhorſt, & ductus in opidum Kilenſe, ibidem in propria curia ſua tentus eſt captivus, quousque occulte liberatus eſt ab amicis ſuis, & ductus in urbem Lubicenſem, ubi per annum moram faciens, reductus eſt tandem per Lubicenſes in idem opidum Kilenſe, & ibidem manſit ad tempora vitæ ſuæ. Hic magnificus Comes Johannes in parvo tempore multa paſſus eſt gravamina & turbationes. Nam ſedens in menſa in opido Kilenſi, fatuus ſuus Marquardus a quodam juvene truſatus, volens percutere dictum puerum ſe vexantem quodam oſſe, percuſſit Comitem in uno oculo, & ipſum excuſſit. Eodem tempore Chriſtoferus filius ſuus quodam mane vadens ad opus naturæ a quibusdam de feneſtra caſtri Kilenſis projectus eſt in foſſatum profundum, & interfectus eſt. Non diu poſt Adolfus filius ſuus ſecundogenitus, ut ſupra tactum eſt, interfectus eſt in caſtro Sigiberge, & ipſe captivatus dies ſuos in mœrore terminavit. Piſani cum adjutorio Teuthonicorum, quos conduxerant, exeuntes in fortitudine magna, ſecundum Egghardum, potentem illam civitatem Luka expugnarunt, & ipſam ſpoliantes, multos Nobiles & divites in ea ceperunt, qui magnis pecuniæ ſummis ſe poſtea redemerunt. Gerardus Comes Holtzatorum filius Gerardi Cœci, timens circa ipſum fieri, ſicut actum fuit erga patruum ſuum Adolfum filium Johannis, qui occiſus fuit in lecto, venit in urbem Lubicenſem cum conſorte ſua & familia propter ſecuritatem vitæ, & morabatur ibidem. Cujus formidinem advertens Ericus Rex Danorum, practicavit per nuncios apud ipſum, quod Comitatum cum omni jure & pertinentiis ſuis reſignavit pro pecunia competenti Johanni fratri ſuo juveni Comiti Holtzatorum. Ipſe vero in civitate Lubicenſi permanſit ad tempora vitæ ſuæ, non diu tamen poſt defunctus ibidem, reliquit poſt ſe Gherardum filium ſuum.

Quarto anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXI. Woldemarus Marchio Brandeburgenſis acutiſſima febre correptus, & diebus IX. cum magno planctu cuſtoditus, & nullo herede relicto, defunctus eſt, ſecundum Chronicam Obotritorum, & pretioſis aromatibus conditus cum faſtu magno ſepultus eſt. Et licet jam nullus heres in Principatu illo relinqueretur, in brevi tamen tempore antecedenter, ut in Chronicis Principum de Brandeburg legitur, XIX. Marchiones ſimul vixerant, gloria, divitiis & potentia cunctos Teuthoniæ Principes antecedentes. Lodowicus ergo Rex Romanorum in Nuewenburg conventu ſolenni vocato, filio ſuo Lodowico Principatum Brandeburgenſem regali poteſtate ſolenniter tradidit, a ſe & poſteris ſuis perpetuis temporibus poſſidendum, quem usque ad ann. Dn. MCCCXLVIII. quiete poſſedit. Et tunc patre mortuo conſpiratione Marcomannorum cum circumſedentibus Dominis per Rodolfum Ducem Saxoniæ procurata, fere totum Principatum amiſit, parva ſibi parte ultra Oderam remanente, ut infra patebit. Ericus Rex Danorum debitum univerſæ carnis exſolvit, ſecundum Chronicam Danorum. Cum autem moriturum ſe cerneret, convocari fecit Nobiles & Proceres Regni, ſuadens & mandans ſub periculo exterminii ſui & terræ deſtructione, ne aliquo modo Chriſtoferum fratrem ſuum in Regem erigerent, quem ipſe de Regno expulerat cauſa facinorum ſuorum. Rege ergo defuncto, Dani valde erant perplexi, hæſitantes, quem in Regem eſſent electuri. Teuthonici enim in Regno exiſtentes libenter habuiſſent Ericum Ducem de Sleswic, & illis Nobiles de Iutia conſentiebant. Sed his

his oppoſuit ſe Johannes Comes Holtzatorum introducens Chriſtoferum fratrem Regis defuncti in Regnum cum multa potentia, qui tandem Rex electus eſt. Maxima inundatio aquarum aſcendit in partibus ſtagnalibus, ſecundum Chronicam Obotritorum. Nam in urbe Lubicana flumen Trabena cooperuit pontem illum altum, per quem de civitate itur in terram Holtzatorum, & dejecit ipſum in magna parte. Multi etiam homines & jumenta innumera perierunt in domibus & ſtratis prope Trabenam ſituatis, & bona mercatorum plura in caſis & cellariis ſunt exinanita. Comes Holtzatorum Johannes venit cum ſuis Nobilibus in feſto Thomæ Apoſtoli in villam Zuſele, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ubi in occurſum ejus venerunt quidam de Conſulatu urbis Lubicenſis miſſi ad habenda colloquia cum eo; & concluſum eſt ibidem per Comitem & Nobiles ſuos pro Lubicenſibus, quod obtinere debeant in perpetuum Travenemunde cum communi deductu per aquam Trabenæ, qui vulgariter Veer nuncupatur, & alium conſimilem tranſitum navalem, qui quondam Boni viri domus nominabatur, inter urbem Lubicanam & Heringwik poſitum; & quod etiam turrim, quam Woldemarus Rex Canorum ibidem conſtruxerat, deſtruere poſſent ad libitum eorum. Inſuper dedit Comes Johannes civitati prædictæ privilegium, quod in futurum nulli licere deberet ædificare caſtrum vel munitionem quamcunque prope Trabenam ſine conſenſu & requiſitione Conſulatus Lubicenſis. Pro omnibus his libertatibus & bonis dedit Comiti Johanni civitas præfata IIIIM. marcarum Lubicenſis monetæ, Gerardus Comes Holtzatorum diſcordavit cum Erico Duce de Lovenburg, & conſtruxit caſtrum quoddam parvum juxta opidum ſuum Molne contra voluntatem Erici & fratris Johannis, cujus filiam tamen habebat, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & ex illo caſtro multa ſibi intulit damna, & compulit ipſum ad hoc, ut Alberto filio Ducis Johannis Swageri ſui, quem defraudaverat in diviſione terrarum, reſignaret quatuor parochias Ducatus ſui inrecompenſam fraudis. Quo expedito, defunctus eſt Johannes Dux Saxoniæ frater Erici, & uxor ejus, quæ fuit ſoror Gherardi Comitis Holtzatorum, rexit terram viri ſui defuncti cum filio ſuo Alberto, quousque dicta Ducis relicta nuberet Erico Regi Danorum. Henricus Dominus de Mikelenburg, ſecundum Chronicam Obotritorum, exercitum educens contra Johannem Dominum de Slavia, convenerunt ſimul prope novum Brandeburg opidum, & Dominus Slavorum Johannes captus eſt ex ſua parte, ex alia vero parte captus eſt per Slavos Henricus Comes de Swerin. Et cum Dominus de Mykelenburg victoriam obtinuiſſet, militem pro milite commutans & Nobilem pro Nobili, reſignavit liberum dominum Johannem de Slavia pro redemtione Henrici Comitis de Swerin, & ſic bellum inter eos ſopitum eſt. Wirtizlaus Dominus Rugianorum claſſem navalem colligens, replevit eam multitudine magna populi, ſecundum Chronicam Danorum, vocavitque in ſuum adjutorium Chriſtoferum Regem Danorum cum Saxonibus, Holtzatis, Sturmaris & Slavis. Rex autem Danorum ſecum ducens Woldemarum Ducem de Sleswic & Kanutum Ducem Hallandiæ intravit mare cum ſuis. Ericus vero Dux de Lovenburg in ſuo habens exercitu Albertum Ducem Saxoniæ juvenem & Guntzelinum Comitem de Wittenburg, venit cum eis ad locum præfixum prope Stralesunt urbem, ubi tentoria ſua figens juxta arbuſta Heyneholt vulgariter dicta, præſtolatus eſt ibidem Danorum Regis adventum. Wirtizlaus autem Rugianorum Dominus intelligens, Ericum Ducem cum aliis ſui exercitus Principibus adveniſſe, junxit ſe ſibi cum ſuis. Henricus vero Dominus de Mykelenburg, adductis ſecum Comitibus Gherardo & Johanne Holtzatorum, Henrico de Swerin, Adolfo de Schowenburg & Domino Johanne Slavorum, venit via terreſtri, ut auxilio fieret Wirtizlao Rugianorum Principi contra Sundenſium cives. Otto quoque Dux Stetinenſis cum Lodowico Marchione ex alia parte veniens in manu valida, Guntherum Comitem de Rupin ſibi adunaverat. Cives ergo Sundenſes audientes, Ericum Ducem cum grandi exercitu prope ſilvam prædictam conſiſtere, & cæteros Principes terra marique adventuros præveniſſe, ſtatim ad amicos ſuos circumquaque nuncios miſerunt, ſubſidium eorum implorantes, & ſine mora venit eis auxilium de urbibus prope jacentibus adhuc ante ſolis ortum. Facto ergo mane, egreſſi ſunt cives unanimiter cum eis, qui in ſubſidium ipſis advenerant, & magnam ſpem habentes in Domino, bellum cum Erico Duce & ſuis commiſerunt, & victoria a cœlo potiti, ceperunt dictum Ericum Ducem cum omnibus Principibus & Nobilibus, qui cum eo advenerant. Wirtizlaus vero Dominus Rugianorum ad naves convolans, cum paucis elapſus eſt. Tunc cives Deum glorificantes, Duces & captivos cæteros cum inæſtimabili gaudio in urbem introduxerunt. Quod factum Chriſtoferus Rex Danorum percipiens, urbi navibus innumeris applicuit, & eam via maris obſedit. Henricus vero de Mykelenburg cum Holtzatis, Sturmaris & Slavis adveniens via terreſtri, plagam urbis illam, qua venerat, occupavit obſidione dura. Similiter & Marchio cum adductis ſuis Principibus exercitu forti eandem vallavit urbem, & infatigabiliter eam impugnare cœpit. Cumque diutius terra marique diverſis inſtrumentis bellicis oppugnando civitatem laboraſſent, nec eam expugnare aut capere poſſent, eo quod cives ad intra unanimes exiſtentes viriliter hoſtibus reſiſterent, & in victualibus ac armis ſuperabundarent pariter & viris animoſis & bellicoſis, ſoluta eſt tandem claſſis illa in mari, & exercitus Principum & Dominorum, qui per terras venerant, ſimiliter reverſi ſunt ad ædes proprias, de ſuis plures relinquentes occiſos, & multo plures ſaucios reducentes. Principes vero captivi apud cives remanſerunt, donec magna pecuniæ

cuniæ ſumma ſuorum amicorum decreto taxata ſe redimerent.

Quinto anno Lodowici, qui eſt Domini M CCC XXII. Johannes Papa novum Ordinem dictum de Militia Chriſti in Regno Portugalliæ inſtituit, ſecundum Egghardum, ipſum ſine eo fundans, ut bellando fidem defendant, & infideles evellant, juxta regulam & inſtitutionem Ordinis Talatranenſis; & ſunt de obedientia Abbatis Monaſterii de Alta Haſſia Ciſtercienſis Ordinis. Reynoldus Comes Gelriæ per filium ſuum Reynoldum de conſilio Comitiſſæ & Procerum terræ captivatur, ſecundum Wilhelmum, & usque ad obitum ſuum, ſed cum multa decentia & humanitate, militum famulatu & miniſterio ac omnium, quæ poſtulaſſet, exhibitione ſtudioſe cuſtoditur in captivitate propter prodigalitatem ſuam. Timuit enim filius, quod exinanito Comitatu per nimis largas donationes patris, ipſe tandem exhæreditaretur. Quod veriſimiliter factum fuiſſet, niſi filius prædictus malum hoc prudenter præcaviſſet. Henricus Dominus de Mykelenburg bellare cœpit cum Marchione Lodowico de Brandeburg; & prœlium pariter (commiſerunt) prope opidum Granſoye, ubi Marchio capiebatur, ſed mox liberatus eſt virtute ſuorum viriliter dimicantium, amiſit tamen de ſuo exercitu Comites de Regenſteen & Mansvelt. Ipſe vero Lodowicus de adverſo exercitu cepit Johannem Comitem Holtzatorum & plures milites, ceſſit tamen victoria Domino Henrico de Mykelenburg. Marchio autem tenuit Johannem captivum per triennium, & tunc redemtus fuit eo pacto, ut duceret in uxorem Catharinam relictam Johannis Marchionis de Brandeburg. Berengarius Rex Sweorum exiſtens in caſtro Nycopinghe, ſecundum Chronicam Danorum, vocavit duos fratres ſuos cauſa ſolatii, ut per feſtum Nativitatis Chriſti ſecum lætarentur, & gaudenter peragerent feſtivum morem patriæ Juel vulgariter dictum, ſed totum in dolo. Cujus fraudis ignari Ericus & Woldemarus venerunt, prout frater eorum Rex deſiderabat. Cumque in prima cœna ſecuri & læti, ut putabant, recumberent, nihil mali ſuſpicantes, ſubito tolluntur de menſa, & turris cuſtodiæ inhumaniter valde mancipantur, & in tanta parcitate panis & aqua eis miniſtrabatur, ut ante XII. dies fame perirent. Quod horrendum flagitium cum Proceres Regni ſui percepiſſent, Regem cum Regina a Regno projicientes, omnes conſcios facti morte turpiſſima peremerunt. Filium vero Regis, qui jam in Regem coronatus fuerat, Magnum nomine in caſtro Stekeburg obſederunt, & capto caſtro, juvenem Regem accipientes, miſſam coram eo fieri fecerunt, & ut confiteretur, ac Sacramentum Euchariſtiæ reciperet, exhortantes, ad ultimum capite truncarunt. Quo facto, Erici Ducis a Rege occiſi filium nomine Magnum adhuc quinquennem in Regem Sweorum coronaverunt. Qui juvenis cum adoleviſſet, factus eſt duorum Regnorum Sweciæ ſcilicet & Norwegiæ Rex. Reynerus Comes Gelriæ filius Reynoldi captivi Alienoram filiam Regis Angliæ duxit in uxorem, de qua duos genuit filios Reynoldum & Edwardum. Hic Reynoldus Comes debilis erat capitis ſicut & pater ſuus, quam quidem infirmitatem, ſecundum quosdam, a natura habuerat, ſimiliter & omnes Comites Gelriæ, ut frequenter in ſenectute debilitarentur in capite. Philippus Rex Francorum obiit Pariſius, ſecundum Wilhelmum, & Karolus frater ſuus ei ſucceſſit in Regnum. Qui accepit in uxorem Mariam filiam Henrici VII. Imperatoris & ſororem Johannis Regis Bohemiæ, quam traxit de Monaſterio Ordinis Prædicatorum, nondum tamen profeſſam. & factæ ſunt nuptiæ ſolennes Pariſius, ubi præſens erat dictus Johannes Rex Bohemorum frater ſuus. In Vigilia Nativitatis Virginis Glorioſæ, ſecundum Chronicam Lubicenſem, Gerardus & Johannes Comites Holtzatorum cum omnibus, quos de terra propria, de Saxonia, de Weſtphalia & Mykelenburgenſi Principatu habere poterant, intraverunt Dithmarſiam, & gladiis ac flammis magnam terræ partem demoliti ſunt. Cumque de terra cum triumpho & maxima præda exire diſponerent, nec poſſent latam viam exeundo tenere, quia vel forte non habebant, vel præ magnitudine prædæ non poterant, per ſtrictum meatum denſo nemore vallatum dictum vulgariter Hamme exire tentabant. Quos Dithmarſi prævenientes, & hinc inde in nemore latitantes, ſubito eos cum clamore invaſerunt, & cum prolixis & gracilibus lanceis de nemore equos hoſtium perforantes, ac ſagittis eos vulnerantes, plurimos equos cadere fecerunt. Poſteriores vero pericula a tergo imminere conſpicientes, anteriores, ut feſtinarent egredi, ſtimulaverunt, nec cogitantes de defenſione, ſed ſolum ſoliciti pro evaſione, absque repulſu omnes pariter peremti a Dithmarſis perierunt. Occubuerunt autem ibidem Comites plures, puta de Wunſtorp, de Gutzekowe & ambo Holtzatorum Johannes & Gerardus, ac plures milites & militares de Saxonia, Weſtphalia, de Mykelenburg & Slavia. Comitibus autem Holtzatorum ſucceſſit Johannes filius Gerardi interfecti in bello præmiſſo. De Dithmarſis vero occiſi ſunt in terra eorum & nunc in vado Hamme circiter mille & ſexcenti, ſed de Holtzatorum exercitu pene duo milia perierunt. Hamme opidum terræ Comitis de Marka combuſtum eſt igne hoſtili, ſecundum Chronicam Saxonum. Eodem anno obiit Everhardus Comes de Marka, & in Vrendenberg ſepultus eſt. Rex Danorum Chriſtoferus concordiam iniit cum Henrico Domino de Mikelenburg, ſecundum Chronicam Obotritorum, propter damna, quæ Regnum pertulerat in briga quondam habita inter civitates Roſtoccenſem & Wismarienſem ex una parte, & Dominum de Mykelenburg ex altera. Et tunc Rex conceſſit Domino Henrico de Mykelenburg & ſucceſſoribus urbem Roſtoccenſem jure hæreditario in perpetuum poſſidendam. Qua concordia firmata, Rex cum amicis ſuis & exercitu pulcro venit per Trabenam flumen navigio, & poſuit ten-

tentoria ſua in loco, ubi caſtrum quondam erat Denſcheburg dictum, ut ibidem præſtolaretur adventum Lodowici Regis Romanorum, prout ſibi per nuncium intimaverat. Propoſuerat enim tradere filiam ſuam Lodowico Marchioni de Brandeburg filio Lodowici dicti Regis Romanorum, ſed eo non veniente, ſicut promiſerat, Chriſtoferus ad propria reverſus eſt.

Sexto anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXIII. Johannes Papa Conſtitutionem Nicolai Quarti Papæ, qui Frater fuerat Ordinis Minorum, quæ incipit Exiit, qui ſeminat, ſuſpendit, prohibens ſub ſententia excommunicationis, ut nullus eam diſputare aut gloſſare præſumat. Continet enim expoſitionem Regulæ Fratrum Minorum. Hanc autem Conſtitutionem Papa Johannes ſuſpendit usque ad Sedis Apoſtolicæ beneplacitum, & ad hoc movebatur diverſis rationibus, tum primo, quia argumentis & collationibus frequenter latens veritas aperitur, tum quia ſub eadem litera latet frequenter multiplex intellectus, tum quia difficile fuit volentibus Conſtitutionem prædictam perfecte legere & intelligere, pœnas adjectas in ipſa Conſtitutione vitare, tum etiam quia de novo ſuborta erant quædam dubia, circa quæ veritas periclitari potuiſſet, & erroribus via dari. Et de omnibus his publicavit Johannes Conſtitutionem Papalem quæ incipit Quia nonnunquam. S. Thomas lumen Eccleſiæ univerſalis glorioſum, Ordinis Prædicatorum, Avinionis in Eccleſia majori canonizatur XV. KL. Auguſti, & SS. Confeſſorum Catalogo aſcribitur anno L. a tranſitu ſuo de hoc mundo. Hic vir ſanctus, ſecundum Henricum de Hervordia, adhuc puer exiſtens, Ordinem Fratrum Prædicatorum ignorantibus parentibus ſuis generoſis ingreſſus, a fratribus ſuis carnalibus inde violenter extrahitur, & turris cuſtodiæ per biennium mancipatur. Erat enim filius nobilis Comitis de Aquino in confinibus Campaniæ commorantis. Puella autem ſpecioſa poſt plura alia certamina a puero viriliter peracta ad ſubvertendum animum ejus in turrim per fratres ſuos carnales introducitur, ſed ipſa per titionem ardentem de habitaculo effugatur. Quo facto, juvenis in orationem mox proſternitur, humiliter a Deo petens ſibi dari perpetuæ continentiæ caſtitatem. Mirum in modum. Ecce duo Angeli mox affuerunt, dicentes, ipſum a Deo fore clementius exauditum. Qui etiam circa renes ipſum ſtringentes & cingentes dixerunt: Ex parte Dei cingimus te cingulo caſtitatis, qui (quod) nunquam diſſolvetur. Cujus muneris tam efficax fuit gratia, ut ex tunc nullo libidinis ſtimulo vexaretur. Tandem matre permittente, ad Ordinem reducitur, ſtudio non ſegniter intendit, ut apis argumentoſa ſpiritualia doctrinarum colligit, quæ poſtea in ſalutem multorum abunde effundat. Fratre autem Alberto Magno Coloniæ Studium regente, Thomas ſtudens ingenioſus illuc mittitur. Qui ſpeculum munditiæ, pudoris, humilitatis, devotionis & ſolidæ religionis exiſtens, cum eſſet taciturnus & ſtudioſiſſimus & in omnibus Deo devotus, Magiſtro percarus fit & familiaris. Chorus die noctuque ab eo frequentatur, refectorium & alia communia loca plurimum dilexit, & nihil eorum faſtidivit. Quadam autem vice vadens ad chorum, cellam claudere neglexit. Magiſter caſu pertranſiit, cellam intravit, reportata & conſcripta per Thomam de lectionibus & diſputationibus auditis, ac ſubtilius multum emendata miratus notavit. Cuidam quoque bovem mutum Fratrem Thomam nominanti dixit: Dico tibi Frater, quod tempus veniet, in quo mugitum bovis iſtius totus admirabitur mundus. Hic bonæ indolis juvenis contemplationis & devotionis tanto replebatur gaudio, ut pluries, dum ad orandum totum ſpiritum ſuum collegiſſet, viſus eſt quaſi duobus cubitis elevatus a terra, nulli prorſus innixus corporeo fulcimento. Unde & circa finem vitæ ſuæ apud Neapolim in Eccleſia Fratrum orans, taliter viſus eſt pendere in aëre, & tunc ab imagine crucifixi, ad quam verſus orabat, hæc vox audita eſt: Bene ſcripſiſti de me Thoma: quam ergo recipies de labore tuo mercedem? Et Thomas: Domine, non cupio aliam quam teipſum. Quotiens autem Doctor Sanctus legere, dictare aut ſcribere voluit, prius orationi ſe dedit, & ſic mox ſemper invenit, quod quæſivit, quaſi ab aliquo didiciſſet. Unde per ſe faſſus dixit, ſcientiam ſuam magis oratione ſe divinitus impetraſſe, quam ſtudio aut ingenii humano didiciſſe. Quadam etiam nocte Petrus & Paulus Apoſtoli de textu quodam dubio, cum ſuper Eſaiam ſcriberet, plenius ipſum informarunt. Cum autem S. Doctor ad Dominum migraret, non defuerunt ſigna miranda, quæ S. viri indicarent felicitatis æternæ ingreſſum. Stella namque & cometes, quæ decumbente S. Thoma ſuper Monaſterium Foſſæ novæ Monachorum Ciſtercienſis Ordinis claritate mirabili apparuit, cum ipſo ſanctiſſimo viro diſparebat. Obiit autem venerandiſſimus hic Doctor in via eundi ad Lugdunenſe Concilium, ad quod per Papam vocatus fuerat, in Monaſterio ſupra dicto Foſſæ novæ Anno DN. MCCLXXIIII. & ſepultus eſt ibidem. Nec poterat Ordo ſuus Fratrum Prædicatorum corpus ſuum ſanctiſſimum recuperare a Monachis dicti Monaſterii propter verba dicti Doctoris, quæ in primo introitu ſuo ad ipſum Monaſterium, infirmari incipiens, dixerat, puta: Hæc requies mea in ſeculum ſeculi: hic habitabo, quoniam elegi eam. Quæ verba ita gloſſabant, quaſi Doctoris ſancti intentio fuiſſet, apud eos velle in perpetuum manere. Sed aliam expoſitionem habere verba propheticæ locutionis, oſtendit ordinatio divina, quæ corpus ipſum anno DN. MCCCXLIX. Ordini Prædicatorum reſtituit, in quo anno prophetia prædicta complementum habuiſſe oſtenditur divinitus. Per ſeculum enim annus jubilæus quinquaginta annos continens intelligitur, & per medium ſeculi medius ſignatur jubilæus annus XXV. annos includens. Et ſic a tempore obitus ſui usque ad tempus illud, in quo Ordo Prædicatorum ſacratiſſimum Doctoris corpus rehabere meruit, fluxerunt LXXV. anni, qui faciunt totum ſeculum & medium ſeculi,

culi, per quot annos Doctor ſanctus ſe prædixerat apud Monaſterium Foſſæ novæ moraturum. Quibus expletis, divina diſpenſatione mediante, redierunt oſſa Joſeph ad fratres ſuos. Nam illo in tempore quidam in caſtro Biperni potentia fretus, cui ad fovendas inimicitias, quas gerebat, propriæ non ſuppetebant facultates, & ideo cogitabat ex raptu ſacri corporis ipſum vel profanæ venditioni exponendo, vel impignorando ſacrilegas ſibi acervare divitias. Cogitavit quidem, ſed non perfecit, quia neſcit divina juſtitia ſubſidium præſtare facinori, nec de Sanctorum Reliquiis ſangvineas nutrire reliquias. Non latuit autem tam ſæva profanitas virum inclytum Honoratum nomine Fundorum Comitem. Hic cogitamina ſcelerati hominis præveniens, aſtante ipſius Monaſterii Abbate cum venerabili Leonardo Fundenſi Epiſcopo, corpus ſacrum mirabili fragrantia redolens, ubi jacebat, aſſumſit, & in civitate Fundorum, cujus ipſe Dominus erat, in proprio Palatio collocavit, tam pretioſum theſaurum ſub diligenti cuſtodia ab incurſu raptorum ſervaturus. Non defuit autem interim divinæ virtutis oſtenſio nec S. Doctoris evidens manifeſtatio. Nobilibus ſiquidem matronis Jacobæ inclitæ Comitiſſæ Fundorum & devotiſſimæ matri ejusdem Epiſcopi Fundenſis juxta thecam ſacri corporis vigilantibus, & mutuo cum hæſitatione quadam conferentibus, an, quod ibi ab eis venerabatur, S. Thomæ de Aquino verum corpus exiſteret, præfatus Doctor, easdem clara viſione certificans, & velut ex theca progrediens, ac huc illucque perambulans, ſe patenter oſtendit. Quas in habitu ſui Ordinis læta facie intuens, oſtenſione manifeſta monſtravit, ſe ipſum eſſe Doctorem, quem honorarent; & mox in loculum, unde exiverat, ſe recepit. Non diu autem manſit incognitum grande hoc prodigium, & res geſta volat in publicum, ac ad Lodowicum Regem Siciliæ repente fama perducitur. Qui pluribus collectis Epiſcopis, Abbatibus, militibus & Sacræ Scripturæ Doctoribus, eos cum ſolenni apparatu deſtinavit ad Comitem Fundorum, munera grandia & pretioſa promittens, ſi Regno ſuo corpus ſanctiſſimum largiretur. Addidit etiam, juſtum fore, ut ejus Regnum ſumeret ex S. Doctoris præſentia gloriam, cujus ſtirpem clariſſimam & inclytam progeniem aluiſſet & educaſſet. Sed non annuit Comes Regiis nunciis, indignum vehementer exiſtimans, propriam ſpoliare patriam lucri temporalis obtentu. Fuerunt autem hæc nota venerabili Patri Fratri Heliæ Prædicatorum Ordinis tunc Magiſtro, magnorum virtutum viro. Hic capta benevolentia Comitis Honorati, qui etiam tunc Romam ob negotia Comitatus ſui acceſſerat, ubi dictus Magiſter Helias reſidebat, ab eodem pretioſum theſaurum ſacri corporis non minus juſtitia quam ſupplici poſtulatione petivit. Quid plura? Non defraudavit Dominus mentem ejus, ſed poſt crebra colloquia Comes ille magnificus & juſtitiæ implevit debitum, & devoti Patris exaudivit affectum, ſacrum Doctoris corpus eidem Patri & Ordini ſuo reſtituendo. Fuit autem extunc ſacratiſſimum corpus illud repoſitum & locatum in Conventu Fundenſi Fratrum Prædicatorum anno Dni. MCCCLXVII.

Cives de urbe Brugenſi Comitatus Flandriæ, ſecundum Wilhelmum, cum magno exercitu obſederunt opidum Sluze, & expugnarunt ipſum, interfeceruntque in eo Johannem fratrem Henrici Comitis de Flandria, & opidum ipſum incineraverunt. Roſtoccenſium cives Domino ſuo Magnopolenſi Henrico magnam pecuniæ ſummam obtulerunt, ſecundum Chronicam Obotritorum, ut deſtruere & ſolo æquare valerent caſtrum illud fortiſſimum, quod Ericus Rex Danorum conſtruxerat in Warnemunde, & obtinuerunt ab eo. Dom. Papa Johannes Conſtitutionem edidit, quæ incipit Ad Conditorem Canonum, in quo ſtatuit edicto in perpetuum valituro, ſecundum Henricum de Hervordia, quod in bonis, quæ poſt illud tempus obvenire contigerit Fratribus Minoribus vel Ordini ipſorum, exceptis Eccleſiis, oratoriis, officinis vel habitationibus dedicatis aut dedicandis, quæ ipſis obvenirent in futurum, jus nullum ſeu dominium aliquod occaſione ordinationis cujuscunque a quocunque prædeceſſorum meorum ſuper hoc ſpecialiter editæ S. Romanæ Eccleſiæ acquiratur, ſed ordinationes hujusmodi quo ad hoc habeantur pro non factis. Lodowicus Rex Romanorum Fredericum Ducem Auſtriæ contra ſe in Regem electum bello publico in campo vicit & obtinuit, ſecundum Eggardum, captivatumque manſuetius & honeſtius quo potuit tenuit, diligenter tamen & cautiſſime, ne clam aut violenter elaberetur, cuſtodiri fecit. Tractatus autem diverſi diverſis in locis & temporibus per diverſos etiam potiores orbis, puta Papam, Regem Franciæ aliosque Reges ſolicitius actitabantur. Sed Lodowicus Rex, ut erat in occurrentibus negotiis ſolertiſſimus, & in agendis ſagax & circumſpectus, nullam pecuniæ quantitatem attendens, ipſum in captivitate detinuit, & exacte ſervavit. Poſt multum vero tempus Principes illi duo nobiles mediatoribus & arbitris cunctis ſemotis, inter ſe nullo conſcio convenerunt in amicitiam & concordiam firmam ſic, quod Fredericus electionem totam de ſe factam in Romanorum Regem & omne jus, ſiquod ex ea quomodolibet aſſecutus eſſet aut conſequi potuiſſet, ſimiliter & coronam ſuam in manus Ludowici poſuit, reſignavit, & in integrum donavit. Inſuper omnibus pro ſe totaliter & legaliter renuncians, & pro omnibus hæredibus ſuis in perpetuum futuris, amicitiam, fidem & proſecutionem ſinceram per totam vitam ſuam ſecum & ad ſe firmiter habiturum promiſit. Et hæc inter eos ſic clam & occulte acta, poſtea publicis inſtrumentis ſolenniter ſuper his confectis roboravit, & juramentis terribilibus confirmavit. Et ſic Fredericus in Ducatum ſuum amicabiliter & cum magno comitatu deductus eſt. Fuerunt autem qui dicerent, Fredericum cautuloſe, ſed imprudenter egiſſe, tot & tanta relinquendo, tot etiam & tanta pollicendo. Lodowicum vero virtuoſe quidem, ſed inſipienter feciſſe, tot & tantis ſupra

præcurſum humanum & naturam promiſſis fidem adhibendo. Dominus Johannes Andreæ Bononiæ in ſuis ſcholis publicavit Novellam ſuper Decretales ab ipſo editam, ſecundum Henricum de Hervordia. Poſt hoc ſupervixit annis XV. & menſibus ſex, & tunc defunctus eſt, & ſepultus in habitu pariter & in Eccleſia Fratrum Ordinis Prædicatorum. Lodowicus Rex Romanorum poſt mortem primæ uxoris ſuæ, ſecundum Wilhelmum, accepit in conſortem ſecundam filiam Comitis Hollandiæ, quorum nuptiæ ſunt ſolenniter in Colonia celebratæ. Cumque hæc in Conventu Principum Coloniæ agerentur, interim Johannes Papa & Robertus Rex Apuliæ miſerunt exercitum fortem, ut Mediolanum expugnarent. Sed cives urbis illius cum ſtipendiariis ſuis exeuntes, exercitum Papæ & Regis vicerunt, multos quidem occidendo, & cæteros in captivitatem ducendo.

Septimo anno Ludowici, qui eſt Dn. MCCCXXIIII. In villa Meyenburg Padelburnenſis Diœceſis opilio quidam oves ſuas de ſero in caulas concluſerat, ſecundum Egghardum, tempore vero noctis ſequentis lupus quidam grandis effracto pariete ovile ſuperintravit, canis autem optimus, quem opilio ad arcendos lupos habebat, tunc fortaſſe dormiebat. Sed mox expergefactus, cum ſtrepitum audiſſet, in caula furibundus exſiliit, ovile circuivit, aperturam, per quam lupus intraverat, invenit, & licet a lupo morſibus maximis arceretur, violenter tamen ad beſtiam caulas intravit, ac datis acceptisq; vulneribus gravibus, lupum tamen tandem vincens jugulavit, & interfectum in medio caulæ quaſi ſepeliendum locavit, ovesq; omnes, quas occiderat, ſuper ipſum cumulavit, & ſic juxta cumulum cadaverum accubavit (accubuit.) Opilio autem mane ſurgens, ovile ſuum viſitavit, & ipſum aperiens, oves occiſas in cumulo jacentes conſpexit, ac canem juxta eas quaſi laſſum recumbere vidit. Ira ergo nimis præcipiti furens nil bene diſcrevit, ſed canem oves occidiſſe ſuſpicans, cuſpide invaſit & occidit. Cadaveribus vero ovium hinc inde disjectis, lupum interfectorem ovium ſub eis quaſi ſepultum invenit. Tunc opilio rem geſtam intelligens, infelicem miſerabiliter deflevit ſe ipſum. Canis autem pro fidelitatis ſuæ præmio primo a lupo laceratus, & poſt a domino ſuo interfectus jacuit. Videns enim opilio in primo ingreſſu caularum canem habere os cruentum æſtimavit, canem momordiſſe oves & interfeciſſe, ſed fefellit ipſum rabies ſua indiſcreta. Duo Lombardi ducebantur Avinionis extra urbem in Vigilia Aſſumtionis Mariæ, ut cremarentur pro ſceleribus ſuis, ſecundum Wilhelmum. At ut ſenior in ignem projectus eſſet, fuit mox a flammis conſumtus, junior vero cum igni imponeretur, in eo aliquamdiu ſtetit, ſed cum magno tandem impetu ex eo proſilivit. Quem cum fortibus ligamentis iterum conſtringentes carnifices, palo cuidam alligaſſent, & in ignem denuo projeciſſent, ſubito omnia vincula ſunt ſoluta, & juvenis de flammis ereptus ſtetit in terra illæſus. Quod audiens Johannes Papa, juvenem accerſitum interrogavit, qua virtute hoc mirum ſibi accidiſſet. Qui dixit: S. Virginem Mariam oculis corporeis vidi, & ipſa me de ignibus ſua gratia liberavit. Propter quod factum tam miraculoſum Papa Johannes in eodem loco parvam Eccleſiam in honorem B. Virginis ædificavit, & eam in propria perſona conſecravit. Chriſtoferus Rex Danorum Nobiles plures Regni ſui ſuſpendit, ſecundum Chronicam Danorum, in patibulis ad hoc ſpecialiter erectis, eo quod fratrem ſuum, ut ſibi videbatur, vellent eo dejecto in Regem conſtituere; quod tamen in veritate ita non fuit. Henricus Dominus de Mykelenburg recepit ad ſe omnium Clericorum & Religioſorum reditus in ſuo Dominio degentium. Cui reſiſtere nitebantur Monachi de Dobberan & de Dargun, ponendo interdictum generale & ſtrictiſſimum per totum dominium ſuum. Qua tamen reſiſtentia in tantum effecerunt, ſecundum Chronicam Obotritorum, ut Dominus cum eis ſe componens Monaſterio de Dobberan molendinum in Godebuz opido in recompenſationem damni conſignaret. Comes de Zwerin Henricus captus eſt in terra Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ubi tamen ſecurum ſe arbitrabatur, & ductus eſt in caſtrum Plune, nec inde liberari potuit, donec pro ſua redemtione IIIIM. marcarum Lubicenſis monetæ exſolviſſet. A feſto S. Andreæ usque ad medium Quadrageſimæ incluſive intenſiſſimum fuit frigus in partibus Allemanniæ, ſecundum Henricum de Hervordia. Naves enim plures inter portum Flandrenſem dictum Swen & Norwegiam glacie denſiſſima conſtrictæ erant per totum hoc tempus, & pauciſſimæ poſt reſolutionem factam integræ manſerunt. Fuit & ſtrata communis de civitatibus ſtagnalibus in Prutziam, Daciam & Livoniam per glaciem firmiſſimam equeſtribus & pedeſtribus. Fredericus Epiſcopus Rigenſis ſcribens Papæ Johanni petivit, ut mitteret in legatione ſua Epiſcopum unum & Abbatem unum ad Lithuanos, quia Rex eorum ſibi promiſiſſet, quod ſacrum baptiſma recepturus eſſet, & Monaſteria ac Eccleſias fundaturus, ſi autoritas Apoſtolica ſibi ad hoc ſuffragaretur, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Quod Papa confeſtim fecit. Cumque prædicti legati Epiſcopus ſcilicet & Abbas Ordinis S Benedicti in Livoniam veniſſent, & crederent, Regem velle baptizari juxta ſcripturam Epiſcopi Rigenſis, ait Rex legatis: Papam veſtrum non novi nec noſcere cupio, fidem autem, quam ex traditione paterna accepi, in illa perſeverabo certando pro ea usque ad mortem. Quibus auditis, legati ad curiam reverſi ſunt confuſi.

Octavo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXV. In Verona urbe provinciæ Lombardiæ obiit quidam civis Gwido de Torno nuncupatus, ſecundum Chronicam Lombardorum. Hujus defuncti ſpiritus, tranſactis octo diebus a ſepultura, apparuit uxori ſuæ ſola voce, ipſum audiendo, ſed neminem videndo. Cumque mulier ex frequenti tali apparitione & allo-

& allocutione territa nimium moleſtaretur, conqueſta eſt tandem vicinis ſuis, neſciens, quid ageret. Qui audientes etiam hujusmodi vocem, conſilium ſuper iſto inierunt. Perrexerunt ergo in die S. Johannis Baptiſtæ ad conventum Fratrum Prædicatorum cum vidua relicta dicti Gwidonis defuncti, revelantes Priori Monaſterii caſum prælibatum, & conſilium quærentes ab eo, quid in hoc faciendum expediret. Prior autem dicti Conventus Johannes Gobi dictus una cum Lectore ſuo Doctore in Theologia & Magiſtro Philoſophiæ, qui aſtutiores inter cæteros Fratres illos videbantur eſſe, perrexit ad Majorem urbis, & petiit, ut ſibi aſſignaret aliquos fide dignos, qui ſecum pergere poſſent ad domum Gwidonis nuper defuncti, propter majorem ſecuritatem & teſtimonium legitimum perhibendum de contingentibus in hoc facto. Suſceptis ergo ſecum CC. armatis ex conſignatione Poteſtatis urbis & fratribus ſuis ſupra dictis, confeſſus prævie omnia peccata ſua, aſſumtoque ſecum Euchariſtiæ Sacramento in quadam pyxide, proceſſit ad domum prælibati Gwidonis defuncti. Et ad majorem ſecuritatem ac malorum evitationem totum hoſpitium diligenter perſcrutari fecit tam ſuperius quam inferius, nequid mali ibidem latere poſſet. Et in ſingulis locis domus illius locavit tres armatos in nomine S. Trinitatis ad expectandum rei eventum. Facta autem tali diſpoſitione, Prior aſperſit aqua benedicta omnia loca hoſpitii, & quæſivit a vidua, ubi vox frequentius & notabilius audiretur. Quæ dixit: Circa locum illum, ubi vir meus obiit. Erat autem ibi ſcamnum quoddam, ſuper quo Prior & Fratres conſederunt, & vigilias cum IX. lectionibus legere cœperunt. Quibus finitis, VII. Pſalmos pœnitentiales etiam ibidem legentes compleverunt. Poſt quorum omnium terminationem devotam, cum jam circa medium noctis eſſet, audiverunt quendam ſonum quaſi ſcopam per pavimentum deductam, nil tamen viſui eorum ſe objecit. Tunc uxor defuncti aſtans cœpit mirabiliter terreri, & clamavit, dicens: Ecce Prior, ecce! Et alii circumſtantes audientes ſonum illum aliqualiter territi tacuerunt. Tunc quidam Petrus de Burgundia mulierem illam informavit, ut in nomine Jeſu crucifixi quæreret, quis eſſet, qui talem ſonum faceret? Qua ſic interrogante, vox quædam tremula quaſi infirmi cujusdam in medio cameræ reſpondit: Ego ſum. Tunc illa ad informationem Prioris feſtine dixit: Adjuro te per benedictum nomen Jeſu Chriſti, in cujus cuſtodia & defenſione pono animam meam & corpus meum, ne in aliquo me lædas, ſed mihi dicas, ſi tu ſis ſpiritus Gwidonis mariti mei, an alius ſpiritus? Reſpondit ſpiritus: Non poſſum tibi nocere neque volo: ſum etenim ſpiritus Gwidonis quondam mariti tui. Tunc Prior cum ſociis ſuis omni timore poſtpoſito ſe, quantum potuit, illi voci ſe junxit, & omnibus audientibus, qui aderant, dixit Prior: Adjuro te creaturam Dei per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & per virtutem conceptionis, nativitatis, paſſionis, mortis & reſurrectionis Jeſu Chriſti, ut, ſi tibi licitum eſt loqui & reſpondere, ad ea, quæ quæſiturus ſum, mihi reſpondeas, nec de loco recedas, donec quæſtionibus meis ſatisfeceris cum veritate & ſine omni fallacia. Tunc vox illa altius & clarius quam prius inſonuit, dicens: O Prior, feſtinanter interroga, quæ vis, & tibi reſpondebo in veritate ex permiſſione divina & illius, qui ductor meus eſt. Tunc ſilentio omnibus impoſito, Prior propoſuit illi ſpiritui quæſtionem, dicens: Adjuro te per Filium Dei incarnatum, ut dicas mihi, an ſis ſpiritus bonus vel malus? Reſpondit vox illa: Spiritus bonus ego ſum, quia Dei creatura ſum. Omnis autem creatura Dei, in quantum Dei creatura eſt, bona eſt, juxta ſcripturam dicentem: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Cum ergo ſim ſpiritus Gwidonis noviter defuncti, bonus ſum ſpiritus quoad naturam, ſed malus quantum ad peccata, in quibus deceſſi, & propter quæ patior. Cui Prior: Dic mihi in veritate, an ſis ſpiritus Gwidonis? Reſpondit vox: Ego ſum anima & ſpiritus Gwidonis in veritate Dei Redemtoris mei. Tunc ait Prior: Ob hoc mihi videtur, quod tu ſis ſpiritus ingratus tibimet & corpori tuo, quia per hoc, quod dixiſti, te malum ſpiritum fore ex culpa tua, quam commiſiſti in vita iſta, & ex pœna, quam pateris in illa vita, in qua jam es, injuriaris uxori tuæ, & ſuſcitas ſcandalum eidem & corpori tuo. Nam huc usque homines civitatis hujus bonam habuerunt opinionem de vita tua. dicendo te probum & bonum virum, & jam ex faſſione tua cognoſcunt, te injuſtum fuiſſe, & uxorem tuam habuiſſe virum impium & malum; & ſic infamas te & uxorem tuam; & ſic ingratus es ſpiritus tibi & tuæ uxori. Reſpondit ſpiritus: Non ſum ingratus ſpiritus mihi nec alteri cuiquam. Nam poſito, quod tu dares alicui tunicam tuam, & ille propter hoc beneficium a te receptum paratus eſſet mori pro te, ſi opus eſſet: nunquid ille eſſet tibi gratus? Cui Prior, imo, inquit, certe gratiſſimus eſſet mihi. Tunc ſpiritus: Ego dum fui in corpore Gwidonis, nihil aliud ab eo recepi niſi tunicam mortalitatis ſuæ, & modo corpus Gwidonis jacet in terra ſepultum, non ſentiens laborem aut dolorem quemcunque. Ego autem ſpiritus ejus crucior pro peccatis corporis, cum mihi ſimpliciter nunquam placuerint, eo quod carnalia deſideria ſemper militent contra animam, & caro ſemper contra ſpiritum concupiſcat. Ne ergo corpus Gwidonis cum ſpiritu ſuo in die judicii morte æterna pereat, & quaſi gratis hic crucior pro culpis corporis mei. Et ergo dicere non poteris, quod ſim ingratus ſpiritus corporis mei, nec valet illud, Prior, quod dicis, me ſuſcitare ſcandalum uxori meæ, & ſibi injuriari, ex eo quod culpam Gwidonis confeſſus ſum. Nam injuriari vel ſcandalum ſuſcitare eſt malum alicujus repetere vel dicere in vituperium ejus, malum finem intendens. Et huic dictum eſt per Scripturam: Væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Sed ego ſpiritus Gwidonis non ſibi in vituperium facio, quod vobis loquor per-

miſſus

miſſus a Deo, ſed potius ſibi honorem facio & proventum in hoc, quod meam neceſſitatem & aliorum, qui in purgatorio cruciantur, vobis denuncio, ut nobis ſubveniam operibus veſtris bonis. Nam tota hæc congregatio huc confluxit propter Gwidonem, ut pro eo ſuas orationes fundat ad Deum, ut ipſe miſericorditer liberet a malo pœnæ, ſicut & tu Prior jam Deum pro me exoraſti. Et ſic clare patet per verba, quæ locutus ſum, quod nulli injuriatus ſum per ea, quæ dixi, nec ſcandalum ſuſcitavi, ſed proficuus fui & mihi & corpori Gwidonis ac uxori ejus. Secundo quæſivit Prior, dicens: Quomodo, rogo, poteſt quis eſſe malus poſt mortem ſuam, qui in vita ſua fuit confeſſus & abſolutus a ſuis peccatis, & accepit Sacramenta Eccleſiaſtica? Reſpondit ſpiritus: Defunctus aliquis poteſt eſſe malus dupliciter; æternaliter, ut ſunt omnes damnati, & temporaliter, ut in purgatorio exiſtentes, qui mali ſunt usque ad tempus ſuæ expiationis. Unde quia ego confeſſus fui, & accepi Sacramenta Eccleſiaſtica, non ſum ſimpliciter bonus quoad ablationem culpæ & pœnæ. A peccatis enim quis bene per confeſſionem & receptionem Sacramentorum abſolvitur, ſed non a pœnis omnibus. Nam non ſufficit alicui confeſſio ſine ſatisfactione debita. Quod ergo negligitur in pœnitentia in hac vita, ſupplebitur in purgatorio ſeculi futuri. Tertio quæſivit Prior, dicens: Scis etiam pronunc, aliquem eſſe ſalvatum vel damnatum, conſtitutus in temporali tua pœna? Spiritus reſpondit: Hoc non ſum permiſſus tibi dicere. Nam omnis ſpiritus in purgatorio exiſtens eſt diſpoſitive bonus, quia diſponitur ad fruendum bono æterno. Et ideo omnis hujusmodi ſpiritus debet eſſe verax. Sed nullus talis ſpiritus poteſt homini veraciter dicere de damnatione aut ſalvatione alicujus, niſi ſit vel in cœlo aut in inferno ad videndum, qui & quot ſint ſalvati vel damnati. Ego autem ſum ſpiritus Gwidonis poſitus in loco purgationis peccatorum meorum, & nunquam fui nec ero in loco damnatorum. Similiter nec fui in loco beatorum niſi in ſpe, & idcirco non poſſum tibi veraciter dicere, qui vel quot ſint damnati vel ſalvati. Tunc Prior cum impetu dixit ſpiritui: Modo mihi apparet, quod ſis ſpiritus fallax. Nam Sacra Scriptura (teſtatur), quod Prophetæ in Veteri Lege veritatem dixerint de incarnatione Chriſti, & tamen Chriſtum incarnatum nunquam viderunt. Similiter veritatem prædixerunt de reſurrectione ejus, & de reſurrectione mortuorum generali futura, quam nondum perceperant. Ergo a multo fortiori, tu qui modo exutus es & ſeparatus a corpore, quod aggravat animam, & es purus ſpiritus, melius & clarius dicere poteris veritatem de damnatis & ſalvatis quam Prophetæ, qui homines mortales fuerunt. Reſpondit ſpiritus: Quicquid Prophetæ dixerunt de reſurrectione futura & Chriſti incarnatione, hoc totum habuerunt ex Spiritus S. revelatione, vel bonorum Angelorum a Deo miſſorum, ad fidei teſtimonium & declarationem. Ego autem in pœna purgatorii poſitus ſum usque ad tempus liberationis meæ, & tam diu mihi deficiet Angelorum revelatio & Spiritus S. allocutio. Nec alios Angelos video, niſi illos, qui me regere habebunt in hac pœna, nec Spiritus S. in me loquitur ſuam veritatem, niſi purgatus fuero. Ad quem Prior: Tu dicis, quod ſpiritus non poteſt dicere aliquam veritatem de damnatis vel ſalvatis: hujus oppoſitum habemus in S. Scriptura, puta quod etiam dæmones veritatem dixerunt de aliquibus ſalvatis. Reſpondit ſpiritus: Dæmones non poſſunt aliquid dicere de myſteriis cœleſtibus niſi permiſſive, & in quantum habent per revelationem ſpirituum ſuperiorum; nec ſimiliter animæ in purgatorio aliquid ſcire poſſunt de hujusmodi divinis myſteriis propria virtute. Et ideo quamdiu ego in purgatorio fuero, nihil ſcire potero de præmiſſis niſi per revelationem quam adhuc non recepi. Quarto quæſivit Prior: Ubi es tu? Ad quem ſpiritus: Hic ſum in purgatorio meo. Cui Prior: Ergo videtur hic eſſe purgatorium animarum, quia qua ratione tu hic purgaris, eadem ratione & alii hic purgari poſſunt. Sed locus, ubi animæ purgantur, dicitur purgatorium. Videtur ergo, quod locus iſte ſit & dici poſſit purgatorium. Ad quod ait ſpiritus: Duplex eſt purgatorium, ſc. commune & ſpeciale: particulare enim ſive ſpeciale poteſt eſſe hic, ſed commune junctum eſt inferno, ubi damnati & purgandi eodem igne puniuntur. Ego autem de die in communi crucior, & de nocte in hoc particulari. Tunc Prior: Cur tu in particulari puniris purgatorio? Ait ſpiritus: Hic commiſi aliqua peccata, pro quibus non ſatisfeci hic in vita; & inſuper, ut hic veſtram implorare valeam miſericordiam, & ſim aliis in vitæ ſuæ emendationem, ut eo ferventius ſic ſuam peragant pœnitentiam. Quinto quæſivit Prior, dicens: Quid, rogo, gravat hominem plus in morte ſua? Reſpondit ſpiritus: Concurſus dæmonum, qui protunc ad hoc congregantur, ut hominem morientem in deſperationem inducant, & a fide recedere faciant, oſtendentes oculis eorum horribiles formas, ſtridentes dentibus in eos, & eos ſe velle devorare ſimulantes. Ad quem Prior: Et quid, rogo, protunc magis hominem confortat in tantis tribulationibus poſitum? Reſpondit ſpiritus: Meritum paſſionis Chriſti, beneficium Virginis Mariæ & interceſſio Sanctorum. Cui Prior: Indica nobis, cur hæc plus confortent? Reſpondit ſpiritus: Libenter, & nunc auſculta: Siquis moriatur in peccato mortali ſine cordis contritione & oris confeſſione, ſi copiam confitendi habere potuiſſet, tunc paſſio Chriſti in morte ejus recitabitur a bono ſuo Angelo, ad oſtendendum hominem illum Deo eſſe ingratum ex hoc, quod noluit & potuit conteri & confiteri peccata ſua, ſed contemſit Sacramentum, quod peccatorem ex virtute paſſionis Chriſti emundat a peccatis, & reducit ad ſtatum gratiæ & gloriæ. Et his dictis arripiunt ipſum dæmones, dicentes ei: O ingrate homo erga Deum miſericordem, veni nobiſcum ad infernum, ubi omnes ingrati Deo habitant. Siquis vero decedat contritus & confeſſus, licet non ſatisfecerit de peccatis confeſſis, tamen boni Angeli confortant ipſum contra

tra incurſum dæmonum, dicentes ipſis: Nullam partem habebitis in hoc homine. quia meritum paſſionis Chriſti eſt ſcutum & medium inter vos & ipſum. Quibus ſpiritus maligni dicent: Hic homo ſic & ſic per omnia membra ſua peccavit, & per omnes potentias animæ ſuæ deliquit. Ergo aliquid juris habebimus in hoc homine. Quibus boni Angeli respondebunt: Verum eſt, quod iſtis modis peccavit, & per omnes potentias animæ ſuæ deliquit, ſed tamen de omnibus his contritus eſt confeſſus. Propter quod meritum paſſionis Chriſti erit ſibi medium inter vos & ipſum, & nihil in eo habebitis, ſed locus purgationis ipſum recipiet. Membra enim Chriſti pro eo paſſa abſolvunt delicta membrorum ſuorum, & totum corpus Chriſti pro eo in cruce expanſum erit ſibi ſcutum contra fallacias veſtras, quibus eum decepiſtis, & ſic peccare feciſtis. Similiter anima Chriſti, quam dedit pro iſto homine, modo purgat animam iſtam ab omnibus peccatis ſuis, ita quod in hoc homine non remanet pœna æterna, ſed ſolum tranſitoria, quæ abſque miniſterio veſtro & noſtro ſibi a Deo infligetur. Meritum vero B. Virginis Mariæ ſimiliter ipſum juvabit hoc modo. Si enim aliquis moriatur debite contritus & confeſſus, ut præmiſſum eſt, mox aderit Virgo Maria, alloquens dæmones hoc modo: Ego ſum mater Chriſti, dicta Regina cœli, Domina mundi, Imperatrix inferni: in quantum mater Chriſti ſum, rogabo filium meum, ut anima iſta ſalvetur per meritum paſſionis humanitatis ſuæ, quam de me accepit; in quantum vero Regina cœli ſum vocata, providebo animæ iſti locum in cœlo; in quantum autem ſum Domina mundi, volo cum conſenſu filii mei, ut orationes, eleemoſynæ & omnia beneficia, quæ ſunt in mundo facta a fidelibus vivis, ſint animæ iſti in remedium, & remiſſionem omnium peccatorum ſuorum; in quantum quoque ſum Imperatrix inferni, ex parte filii mei vobis dæmonibus præcipio, ut hanc animam amplius non vexetis, ſed eam in pace dimittatis. Et hoc dicto, mox Angeli aderunt & Sancti illi, quos coluit & honoravit vivens, rogantes pro miſericordia Dei, & dicentes: Domine, qui deſcendiſti de cœlo peccatores ſalvos facere, pro amore Virginis Matris tuæ miſerere, animæ hujus fratris noſtri vel ſororis noſtræ. Quibus peractis, anima illa deducetur per Angelum ſuum bonum ad purgatorium, & ſtatim angelus ſuus malus & alii mali angeli ab ea recedent confuſi, dolentes de ipſius ſalvatione. Et hoc modo meritum paſſionis Chriſti & beneficium B. Mariæ Virginis cum interceſſione Sanctorum juvant homines in morte ſua. Sexto quæſivit Prior: An homo in morte ſua poterit videre Chriſtum & matrem ſuam, ac cæteros Angelos & Sanctos ſub forma eorum propria? Reſpondit ſpiritus: Non, niſi homo fuerit tam ſanctus, quod non indigeat purgari igne afflictivo. Cui Prior: Videtur etiam mihi, quod non ſint omnia vera, quæ mihi jam dixiſti. Innuiſti namque per verba tua, quod omnes illi Sancti aſſint morienti ad ipſum confortandum, quos homo in vita ſua ſpecialiter præ cæteris honoravit, quod non fieret, niſi moriens eos videret. Ad quod ſpiritus: Sancti aſſunt in morte hominis, & maxime illi, quos ſingulariter honoravit devotione peculiari, non tamen moriens propter hoc poterit eos videre in forma eorum propria, quia, ſi hoc fieret, cum non ſit alia beatitudo corporalis, quam videre Chriſtum & Sanctos in propria perſona, nec alia ſpiritualis, quam videre Chriſtum in perſona divina, ſequeretur, quod moriens in ſua morte eſſet beatus, & prius beatus in corpore quam in anima, quod eſt abſurdum & inconveniens. Septimo Prior quæſivit, an ſpiritus ſciant facta hominum & amicorum ſuorum, poſtquam exuti fuerint a corpore? Reſpondit ſpiritus: Utique, non tamen ſcientia propria & naturali, ſed revelata. Cui Prior: Potes ergo mihi dicere, de quo hodie celebraverim miſſam meam? Ait ſpiritus: Tu hodie de Spiritu Sancto celebraſti. Ad hoc Prior: Modo audio, te ſpiritum eſſe fallacem, quia non de Spiritu Sancto, ſed pro animabus Requiem celebravi. Reſpondit ſpiritus: O Prior, bene ſcio, quod miſſa tua fuit de animabus fidelibus, & tamen non mentior, quia dixi, te celebraſſe de Spiritu Sancto. Nam cum aliquid quæritur ab aliquo, illud, quod propinquius aſſidet cordi, citius profertur ab eo, a quo quæritur. Nam ex abundantia cordis os loquitur. Sed inter omnes miſſas celebratas & celebrandas propinquius adjacet menti meæ miſſa de Spiritu S. & miſſa de S. Trinitate. Tales miſſæ juvant me modo plus quam cæteræ. Et dicam tibi cauſam hujus rei. Dum ego vixeram in hoc exilio, ſæpe totum niſum meum, ſenſus meos, & corporalem potentiam meam expendi in diverſis peccatis, quæ omnia debuiſſem expendiſſe in divino obſequio, Deo Patri exhibendo fortitudinem, a quo omnis potentia & virtus derivatur. Sed proh dolor! eam expendi in vitiis carnis & rebus tranſitoriis, & ideo peccavi contra Patrem, cui omnis attribuitur potentia. Similiter peccavi utendo ſcientia & induſtria naturali contra Filium in divinis in ſtudiis vanis, in deceptione proximi & circumventione ſimplicium hominum, quæ ſcientia Filio attribuitur in divinis, a quo omnis ſapientia derivatur. Peccavi inſuper contra Spiritum S. cui attribuitur omnis gratia & bonitas. Bona namque naturalia, ut pulcritudinem, eloquentiam, affabilitatem & cætera expendi in oblectamentis corporis, mundi & diaboli. De quibus omnibus licet contritionem habuerim, & ea confeſſus ſim, tamen non ſatisfeci S. Trinitati de eis. Ideo Salvator meus diſpoſuit, ut retulit mihi Angelus meus, quod miſſæ pro me celebratæ de S. Trinitate plus aliis miſſis debent me juvare. Et quia ſæpius contra benignitatem Spiritus S. plus habere optavi de bonis temporalibus, quam Deus mihi impertiri decrevit, ideo modo ad ſatisfaciendum Spiritui S. pro peccatis meis, in hac parte mihi plus valent miſſæ de Spiritu S. pro me celebratæ. Sed quia tu Prior hodie in miſſa tua poſt principalem orationem dixiſti orationem de Spiritu Sancto, quæ mihi plus valuit quam aliæ orationes miſſæ tuæ: idcirco de ea magis gaude-

bam

bam quam de reſiduo illius miſſæ, quod tranſivit in ſubſidium omnium Chriſti fidelium in communi. Orationes enim illæ tres de Spiritu S. fuerunt mihi ſingulare remedium pro peccatis meis prædictis. Non ergo mentitus ſum dicendo, quod miſſam de Spiritu S. hodie dixeris, ſumendo partem, quæ mihi ſpecialiter profuit, pro toto, quod in communi omnibus fidelibus ſuffragatur. Octavo Prior quæſivit: Dic, rogo, pro quot animabus unus Sacerdos poterit celebrare, ita quod omnes participent de officio miſſæ ſuæ? Reſpondit Spiritus: Unus Sacerdos ſimul poteſt celebrare pro omnibus fidelibus vivis & defunctis, & quilibet eorum participationem habebit non partis, ſed integræ miſſæ. Nam virtus Sacramenti Corporis Chriſti indiviſibilis eſt, ſicut & ipſum Sacramentum, & ideo totum Sacramentum extendit ſe ad omnes. Quia, ſicut Chriſtus Deus & homo ſemel levatus in cruce ſe totum obtulit Deo Patri pro ſalute totius generis humani; ſic in miſſa cujuslibet Sacerdotis offertur totus Chriſtus in Sacramento altaris pro ſalute omnium fidelium. Poteſt tamen Sacerdos ſuam intentionem in miſſa ſua dirigere ad ſpeciales animas, pro quibus ſpecialiter legere intendit, & tunc illæ animæ ſpecialius participationem conſecuntur illius miſſæ integræ, cæteræ vero in communi. Nec miſſa celebrata pro omnibus fidelibus minus eſt efficax cuilibet, quam celebrata pro uno vel pro duobus aut tribus, quia hæc eſt differentia inter bonum ſpirituale & bonum corporale. Bonum enim corporale quanto plus partitur, tanto minus quilibet accipit, verbi gratia: ſi dividas pomum in plures partes, quanto magis dividis, tanto minus quilibet recipiens habebit; ſed revera bonum ſpirituale quanto magis partitur, tanto magis in ſe augmentatur, & quilibet recipiens non minus recipit, quam in ſe totum eſt, verbi gratia: Si doceas plures dicere Pater noſter, ipſa oratio ex hoc in ſe non diminuitur, ſed tanto major ejus eſt effectus, quanto a pluribus addiſcitur: ſic eſt de miſſa cujuslibet Sacerdotis. Effectus enim miſſæ tanto major eſt in ſe, quanto a pluribus participatur, pro quibus tamen ſpecialiter miſſæ celebrantur, illis ſpecialius proſunt & efficacius. Sic & ego Gwido partim liberatus, & ex integro liberandus ſum a pœna purgatorii per annos IIII. citius quam de termino mihi aſſignato fuiſſem propter ſpeciales miſſas, quæ mihi leguntur & pro me celebrantur per quendam pauperem Religioſum cognatum meum, quem alias in ſcholis tenui in meis expenſis per quinquennium, & talis jam pro me devote orat, cujus orationibus & miſſis adjutus liberabor in proximo Paſchate. Quod ſi volueris probare verum fore, venias ad hunc locum in Paſcha futuro, & ſi me non audieris, ſcias pro certo, me in cœlo regnare. Quod & idem Prior cum aliquibus de familia Johannis Papæ probavit verum eſſe, ut ſpiritus prædixerat. Nono quæſivit Prior, quæ orationes ſint fidelibus animabus magis proficuæ poſt miſſarum celebrationes? Reſpondit ſpiritus: Vigiliæ, & maxime VII. Pſalmi pœnitentiales cum letania. Cui Prior: Hoc videtur mihi inconveniens. Nam Chriſtus compoſuit Pater Noſter, & Angelus Ave Maria, ac Apoſtoli Credo, ſeptem autem Pſalmos cum letania & Vigilias Doctores Sancti compoſuerunt & legi inſtituerunt, quorum nullus attigit ad ſanctitatem Chriſti, Gabrielis Archangeli & Apoſtolorum Domini. Videtur ergo, quod orationes ex ordinatione ipſorum inſtitutæ non ſint ita efficaces ſicut ſunt Oratio Dominica, ſalutatio Angelica & Symbolum Apoſtolorum. Reſpondit ſpiritus: Quantum ad ſanctitatem componentium & inſtituentium ſunt meliores & validiores oratio Dominica & cæteræ duæ orationes omnibus precibus & orationibus in Eccleſia Dei fieri conſuetis præter miſſam, quæ ſimpliciter omnes excellit propter id, quod in ea offertur, puta Chriſtus Dei filius. Sed tamen VII. Pſalmi cum Letania & Vigiliæ, quantum ad intentionem ordinantium & inſtituentium, ſunt orationes efficaciſſimæ animabus in purgatorio, quia directe ipſæ ordinatæ ſunt in remedium peccatorum mortalium & aliorum delictorum. Nam primus, puta Domine, ne in furore &c. ordinatus eſt contra ſuperbiam, ob quam Deus in furore ſuo jecit Luciferum de cœlo, & concluſit ipſum in inferno. Secundus Pſalmus, puta Beati quorum &c. ordinatus eſt contra luxuriam, quæ hominem efficit beſtialem, ut equum & mulum ratione carentes. Tertius Pſalmus, puta Domine ne in furore ſecundum, ordinatus eſt contra acidiam, quæ hominem infirmum & debilem ad divinum obſequium, & ſurdum ad Verbi divini audientiam mutumque ad orationis effuſionem. Et ſic de cæteris Pſalmis applicandis ad cætera capitalia delicta. Vigiliæ vero multum ſunt efficaces & proficuæ animabus in purgatorio. Nam V. Pſalmi & V. Antiphoniæ in Veſperis in complementum fiunt omnium neglectorum in X. præceptis divinis, novem vero Pſalmi in Vigiliis diſponunt animam & aptant ad IX. gradus Angelorum; novem autem Antiphoniæ cum tribus verſiculis complent neglecta in XII. fidei articulis. Novem quoque lectiones inſtitutæ ſunt ad expianda peccata in IX. ſtatibus humanis commiſſa, puta in paupertate & excellentia divitiarum, in juventute & ſenectute, in Clericatu & laicatu, in virginitate, conjugalitate & viduitate. Sed novem Reſponſoria ordinata ſunt contra peccata aliena, quorum quilibet cauſa eſſe poteſt. Inſuper V. Pſalmi in Laudibus ordinati ſunt ad abolenda peccata V. ſenſuum, & V. Antiphoniæ fiunt contra delicta V. ſenſuum interiorum & potentiarum animæ, quibus homo potius diabolo famulatur quam Deo. Duo denique Pſalmi, puta Magnificat & Benedictus denotant, quod animæ purgatæ habebunt Deum magnificare & benedicere in perpetuum in cœlo in duplici conſortio Angelorum ſcilicet & hominum, quæ conſortia duo ſignant duæ Antiphoniæ eis junctæ. Duæ vero collectæ deſignant duas gratiarum actiones pro duplici beatitudine, eſſentiali ſcilicet & accidentali, ad quam anima purgata perducitur divina miſericordia. Et his dictis, cœpit ſpiritus ingemiſcere & dicere voce flebili: Si plura habes inquirere Prior, fe-

ſtina proponere, quia tempus ſtatim aderit, quo me ſilere oportebit propter pœnam me aggravantem. Cui Prior: Poſſumusne tibi in aliquo ſubvenire ad pœnæ tuæ alleviationem (allevationem)? Reſpondit ſpiritus: utique; ſi pro me velletis devote dicere quinquies V. Ave Maria. Quo facto, mox ſpiritus dixit: Regratior Deo & vobis: modo refocillatus ſum, ut melius loquar vobis. Decimo quæſivit Prior dicens: Numquid dæmones poſſunt videre Corpus Chriſti in altari? Spiritus reſpondit: Poſſunt quidem viſione intellectuali, qua clarius & luculentius vident quam homines aut quodcunque animal viſione corporali, & ipſum videndo velint nolint adorare compelluntur divina virtute. Cui Prior: Poſſunt etiam dæmones impedire conſecrationem Corporis Chriſti? Ad quem ſpiritus: Directe quidem non poſſunt, ſed indirecte, puta in Sacerdotibus, qui indigne & indevote miſſas ſuas celebrant in peccatis mortalibus, impediendo eos per immiſſionem cogitationum vanarum, ne debite & totaliter, ſed diminute verba conſecrationis proferant & exprimant. Credimus tamen pie, quod in caſu tali Summus Sacerdos illud, quod diminute & incomplete fieret, miſericorditer ſuppleret & perficeret, ne populus ex ignorantia invincibili idololatriam committeret. Et talis impeditio dæmonum ſæpe contingeret ex malitia ipſorum, niſi Angeli miſſis intereſſent, & malos angelos prohiberent & coercerent ab eorum malitia. Cui Prior: Eſtne aliquod efficax remedium contra hoc dæmonis malum? Reſpondit ſpiritus: utique, quia puritas propriæ conſcientiæ & orationis devotio diaboli diminuunt virtutem. Ad quod Prior: Numquid eſt aliqua tam efficax oratio ad malum illud tollendum, ne ſcilicet Sacerdos ſic diſtrahatur in miſſa ex hujusmodi tentatione diaboli? Reſpondit ſpiritus? Si Sacerdos mundo corde & corpore ac devota mente dixerit ante miſſam illam orationem, quam B. Ambroſius propter tale malum tollendum edidit, procul dubio diabolus non præſumeret nec auderet ipſum impedire, imo nec ſineretur per virtutem dictæ orationis ſibi appropinquare, quæ oratio incipit Summe Sacerdos & vere Pontifex &c. Cui Prior: Vidiſtine tu unquam corpus Chriſti, poſtquam de corpore tuo deceſſiſti? Reſpondit ſpiritus: Vidi, inquam, oculis mentis & intelligibiliter, & nunc quidem in præſentiarum video, te habere venerabile Chriſti corpus in pyxide revelata mente, & ipſum adoro coram pectore tuo locatum. Ex qua reſponſione multum admirabantur tam Fratres quam alii hæc audientes, quia nullus ſcivit, Priorem Corpus Chriſti ſecum detuliſſe alio modo, quam quod ipſum in celebratione miſſæ ſuæ illo die ſumſerat communicando. Tunc Prior extraxit pyxidem de ſinu ſuo, tenens eam in manu ſua, & dicens: Si credis, quod hoc ſit Corpus Chriſti, & omnes ſpiritus illud adorant, & ſi virtuti ſuæ non valent reſiſtere, tunc in virtute ipſius tibi præcipio, ut ſequaris me usque ad ulteriorem hujus domus portam. Reſpondit ſpiritus: Libenter ſequar Dominum meum Jeſum Chriſtum, quem in manibus tuis geris. Tunc Prior lento gradu & tractim cœpit ire verſus prædictam portam, præcedentibus ipſum duobus Fratribus cum aliis multis hominibus, qui aderant. Ipſe autem Prior a tergo reſpiciens nihil ſe ſequi vidit, ſed ſonum quendam mirabilem ad inſtar ſoni ſcopæ mundantis pavimentum domus poſt ſe audivit. Cumque perveniſſet ad lectum uxoris, qui erat in ſiniſtra parte illius cameræ, in quo illa jacuit quaſi decumbens ex terrore frequentis apparitionis ſpiritus mariti & nimia fatigatione vigiliarum, illa mox ſtridere cœpit dentibus ſuis, & clamare quaſi furioſa. Ad quam omnes cucurrerunt, quærentes, quid ſibi mali accidiſſet. Quæ ſubito effecta quaſi exanimis, nihil loquebatur. Quod Prior videns, rediit ad priſtinum locum, de quo exierat. Illa autem poſt modicum intervallum omnibus ſilentibus clamavit, dicens: Domine Jeſu Chriſte, qui me redemiſti, adjuva me in iſta fatigatione. Quod audiens Prior, interrogavit ſpiritum, quare uxor ſua ita vexaretur? Reſpondit ſpiritus: Ipſa ſcit cauſam ſuæ triſtitiæ, quam interroga, ſi eam cupis ſcire. Ad quam Prior: Bona Domina, indica mihi cauſam tuæ mœſtitiæ. Quæ nihil ſibi reſpondit. Tunc Prior ad ſpiritum ait: Adjuro te per Dei potentiam, & per virtutem incarnationis Filii ſui, ac per merita omnium Sanctorum, ut dicas mihi cauſam, quare ſic patiatur uxor tua. Cui ſpiritus: Ex quo omnino vis ſcire, dico tibi, quod pro quodam peccato gravi, quod ſimul commiſimus in hoc loco, de quo tamen ambo confeſſi ſumus, hæc ſuſtinet. Non enim de eo adhuc ſatisfecit, & ideo Deus modo de ea pœnam extorquet. Tunc Prior ait Spiritui: Rogo te, ut reveles mihi hoc peccatum, ut præmonere valeam cæteros, ne ſimile committant. Reſpondit ſpiritus: Deus non vult, ut peccatum illud prodatur. Nam ex quo peccatum illud ambo confeſſi ſumus vere contriti, Deus nobis remiſit ipſum quoad culpam, non tamen omnimode quoad pœnam. Et ideo Deus pie erga eam faciens, eam punit pro eo hic in vita, ſibi non reſervans pœnam ad futuram vitam. Et quod deletum eſt a notitia Dei, non eſt rationabile, quod ad notitiam hominum deducatur. Potes ergo in generali homines exhortari, &(ut) pœnitentiam pro peccatis ſuis eis injunctam diligenter expleant, ne gravius a Deo vel hic vel in purgatorio puniantur. Nam ad præmonendum homines a periculis Deus permiſit, me tecum loqui. Undecimo quæſivit Prior: Quomodo, rogo, potes loqui, cum non habeas inſtrumenta locutionis? Ait ſpiritus: Licet caream ore, lingva & cæteris inſtrumentis naturalibus, tamen ego, ſicut & quilibet alius ſpiritus poteſt, formo mihi ex aëre inſtrumenta talia, quibus vocem formare valeo. Nam virtus loquendi non eſt in inſtrumentis, ſed in ſpiritu movente talia inſtrumenta. Duodecimo quæſivit Prior dicens: Animæ quando judicantur a Deo, vel adhuc in corpore conſtitutæ vel exutæ? Reſpondit ſpiritus: Antequam anima exuitur a corpore, videt facta ſua bona & mala, & videt Angelos ſuos bonos & malos in ſpeciebus & formis

formis aſſumtis, minus tamen clare & magis ſecundum quantitatem delictorum & meritorum; deinde exutæ in parviſſima morula judicantur a Deo ad purgatorium, cœlum vel infernum, & quaſi in momento perducitur ad locum ſibi deputatum. Nam ſicut ſole oriente lumen ejus mox diffunditur per totum emiſperium (hemiſphærium) ſuum, niſi impediatur ab aliquo obſtaculo: ſic anima adjudicata purgatorio vel alii loco, immediate illuc deducitur, niſi fiant ſtatim orationes vel eleemoſynæ impedientes ejus translationem, quia tales eleemoſynæ & orationes poſſent fieri pro anima aliqua, quod pro totali pœna ſibi injuncta in purgatorio expianda ſatisfieret, & ſic anima illa evolaret. Taliter enim nuper contigit in villa Bononienſi circa quendam Fratrem morientem, qui rogavit Fratres ſuos, quod miſſas, quas jure Ordinis legere tenerentur poſt ejus obitum, ante ipſius obitum perficerent, & quas tunc legere deberent pro defunctis, nunc de B. Virgine celebrarent. Et ita factum eſt. Anima vero Fratris mox exuta evolavit, quæ alias in purgatorio ad tempus ſtetiſſet expurganda, ſi miſſæ illæ pro ea celebratæ non fuiſſent. Tertiodecimo quæſivit Prior, dicens: Numquid de duabus animabus in demeritis æqualibus decedentibus una citius liberatur quam alia? Reſpondit ſpiritus, quod ſic: nam Deus pro certa hora remittit uni animæ tertiam partem pœnæ, alteri quartam, alii mediam, & alii totalem, prout pro eis ſecundum magis & minus opera bona fiunt, ac indulgentiæ acquiruntur ab amicis ſuis in hoc mundo, vel orationes a Sanctis in cœlo. Pro una ergo anima de illis duabus poſſunt fieri plura opera bona & plures orationes, quam pro alia propter multitudinem amicorum vel bonorum temporalium, quæ in mundo reliquit. Quarto decimo quæſivit Prior, dicens: Quid eſt, quod magis cruciat in purgatorio animas? Reſpondit ſpiritus: Duplex eſt pœna animarum, puta ſenſus & damni. Pœna damni conſiſtit in dilatione viſionis divinæ eſſentiæ, humanitatis Chriſti & Sanctorum. Et talis dilatio valde cruciat, juxta illud Sapientis: Spes, quæ differtur, affligit animam. Pœna vero ſenſus conſiſtit in actione ignis & multis aliis modis pœnalibus, prout diverſimode purgatorium Deus animabus infligit. Sed præ omnibus actio ignis magis cruciat, eo quod habeat virtutem magis afflictivam, tam ex natura quam ex Dei virtute, cujus eſt inſtrumentum. Cui Prior: Qualem pœnam habes tu? Reſpondit ſpiritus: flammam ignis. Ad quem Prior: Hoc non videtur verum, cum nihil agat ultra ſuam ſpeciem (ſphæram) & contra ſuam naturam. Ignis autem eſt quoddam corporale, & tu ſpiritus es. Corporale in ſpirituale agere non poteſt, quia ſic ageret extra ſuam ſpeciem (leg. ſphæram) & contra naturam. Reſpondit ſpiritus: Naturali actione nihil agit ultra ſpeciem (ſphæram) ſuam. Ignis autem agendo in ſpiritum, non facit hoc actione naturali, ſed virtute divina, cujus inſtrumentum eſt. Cui Prior: Cur ergo ignis te affligens non apparet, ex quo lucidæ eſt naturæ? & quare non comburit materiam ſibi propinquam, ſicut ſunt aſſeres cameræ & cætera ſimilia? Reſpondit ſpiritus: Jam audio, quod modicum lumen ſapientiæ in te eſt. Nonne Deus, qui ſua virtute agit in igne, & utitur eo ut inſtrumento ſuo, poteſt, quando vult ſuſpendere virtutem ignis, & laxare eam, quando ſibi placet, ſicut fecit erga tres pueros in camino ardente poſitos, & cum L. oratoribus. Similiter etiam modo poteſt ſubtrahere fulgorem ejus, actione ipſius manente, cum hoc & naturæ ſit poſſibile, ſicut patet de calce & ſilice, in quibus ſubſtantia & actio ignis ſine fulgore ſunt ad extra apparente. Sic & ego ingredi poſſum domum hanc & egredi ſine læſione cujuscunque combuſtibilis materiæ. Quibus dictis, ingemuit ſpiritus & lamentabatur. Prior autem timens, ne ſpiritus nimis fatigaretur quæſtionibus ſuis, dixit: Creatura Dei, licentio te, ut requiem capias, quam Deus daturus eſt tibi. Et ſic dimiſit ipſum libertati ſuæ. Et extunc in nocte illa nihil amplius audiverunt. Poſt hoc in Vigilia Epiphaniæ ad majorem certitudinem de prædicto facto habendam, Prior iterum ſe tranſtulit illuc, & ducens ſecum Fratres prædictos cum multis aliis ſecularibus, in præſentia omnium illorum dixerunt officium mortuorum cum diverſis orationibus & collectis. Tandem pulſatis matutinis in Monaſterio S. Germani, audiverunt eundem ſonum, quem in prima apparitione perceperant. Tunc Prior dixit viduæ domus, ut, ſicut prius fecerat, inquireret, an ibi eſſet ſpiritus Gwidonis mariti ſui defuncti. Qua quærente, reſpondit ſpiritus quod ſic. Tunc Prior credens, quod tam diu ſtaret ſecum, ſicut in alia apparitione fecerat, non aſtrinxit ipſum conjurationibus ad remanendum, ſed ſtatim quæſivit ab eo, an ipſum agnoſceret. Ad quem ſpiritus: Scio, quod Prior es in Conventu Ordinis Prædicatorum hujus civitatis. Cui Prior: Credis, Filium Dei veram aſſumſiſſe carnem humanam, remanente virginitate Matris ſuæ Mariæ intacta & inviolata. Reſpondit ſpiritus vocem extollendo: Hoc eſt, quod Angeli in cœlo vident, animæ in purgatorio ſentiunt, & damnati ſpiritus in inferno credunt & contremiſcunt. Deinde Prior quæſivit, an indulgentiæ pro ſe acquiſitæ ſpiritibus & animabus in purgatorio exiſtentibus prodeſſe poſſint, ſi ipſe eis renunciaverit, & ad ipſas applicaverit, & participes fecerit? Reſpondit ſpiritus: Si cum illa conditione datæ ſunt indulgentiæ, ut in purgatorio exiſtentibus prodeſſe debeant, utique prodeſſe poterunt. Tunc Prior ait: Cur tu magis apparuiſti hominibus hic in vita, quam alii ſpiritus? Ad quam quæſtionem nihil reſpondens, ſubito diſparuit, & videbatur omnibus circumſtantibus, quod per eos tranſierit quidam ventus admodum debilis, ſufflans leniter in eos. Et extunc amplius nihil de ſpiritu illo perceptum eſt per quemcunque. Unde opinabantur, quod reſiduum pœnitentiæ ſuæ compleverit in purgatorio communi. Bononienſes, Florentini & quamplures aliæ civitates Italiæ cum ſatellitibus Papæ exeuntes, cum maximo populo obſederunt Lucanam urbem, ſecundum Henricum de Hervordia. Cives autem obſeſſæ civitatis habentes ſecum Capitaneum urbis Mediolanenſis & mul-

& multos Teuthonicos ſtipendiarios, in occurſum hoſtium ſuorum venerunt, & viriliter cum eis congredientes, acriter pugnarunt. Cum quibus Deus dimicans, victoriam Lucanis contulit, & de Florentinorum exercitu circiter LXVIM. armatorum ſtraverunt, multis de eisdem ſubmerſis. Quos rumores lugubres cum Papa percepiſſet, turbatus eſt valde. Et quia Teuthonici pro magna parte hanc ſtragem fecerant, ſubtraxit Papa Alemannis gratiam ſuam diu Clericis eorum beneficia minime conferendo. Ericus Dux Jutiæ Regni Danorum, prodigi Woldemari filius, ſecundum Chronicam Danorum, obiit, cui ſucceſſit Woldemarus filius ſuus puer vix X. annorum. Defuncto autem ipſo Erico, Chriſtoferus Rex Danorum ſibi ceſſiſſe dicebat Langlandiam, quam Ericus invito Rege poſſederat. Sed contradicentibus Gherardo & Johanne Comitibus Holtzatorum avunculis Woldemari Ducis junioris, & ad ſuum favorem trahentibus Henricum Dominum Magnopolenſem, Rex in propoſito ſuo fruſtratus eſt. Fuerunt in Monaſterio quodam Marchiæ Brandeburgenſis trans Oderam, ſecundum Henricum de Hervordia, tres pueri religioſi annorum XVII. vel citra, Nicolaus Diaconus & duo Johannes Subdiaconi Deo ſingulariter devoti, & ea, quæ ſuæ profeſſionis erant, ſervare ſoliciti cum omnibus ſine querela converſantes. Horum unus Johannes, inſtante quadam communionis die, dixit Nicolao ſocio ſuo: Numquid confeſſus es frater? Reſpondit Nicolaus: Sum utique. Cui Johannes: Numquid bene confeſſus es? Dixit Nicolaus: Spero, quod bene. Et Johannes iterum: Ego ſcio, quod non bene confeſſus es; & exprimens peccatum, quod non erat confeſſus, dixit: Hoc peccatum confeſſus non es. Ad quem Nicolaus: Heu illud peccatum oblivioni tradideram. Vadens ergo Nicolaus, Johanne ignorante, confeſſus eſt illud peccatum cum lacrymis Prælato ſuo. Cui ad ſe redeunti dixit Johannes: modo bene confeſſus es. Et ait Nicolaus: Putabam, peccatum illud neminem ſcire niſi me ſolum. Cui Johannes: Præter te nullus homo ſcivit, ſed Deus, quem nullum latet ſecretum, hoc mihi revelavit, & Spiritus Domini locutus eſt in me, volens, ut per me corripereris. Iſte Johannes tam pauper fuit, quod nec librum quemcunque nec ſchedulam quamcunque ſcriptam habebat in cella ſua. Procuravit autem ſibi pennam & incauſtum, & de pergameno quatuor quaternos ad menſuram pedalis quantitatis, & ſchedulas magnas ſex, & in conſpectu omnium, qui per cancellos oſtii cellæ ſuæ transeundo videre voluiſſent, ſe poſuit ad ſcribendum, cum tamen nec bene ſcribere nec legere ſciret, nec intelligeret, quid legeret, nec ſciret quæcunque dicere Latine. Scripſit ergo idiota talis & illiteratus ſine quoque exemplari de capite ſuo tantum per manum & pennam in pellem transferendo. Et primo ſcripſit ſex Epiſtolas nationibus diverſis. Poſt ſcripſit librum magnum ad quantitatem libri Apocalypſis B. Johannis Apoſtoli, & ipſum Apocalypſim Johannis nominavit. Librum hunc & Epiſtolas dicit Fr. Henricus de Hervordia in manibus ſuis habuiſſe. Hi tres Fratres Ordinis Prædicatorum nominati vitam arctiorem vita ſua quærentes, prius confitentur, communicant, & omnia ſicut jam morituri eſſent, disponunt. Poſt habitum ſuum priorem transformatum, in mundum exeunt, prædicant, obſecrant, arguunt & increpant, vitam æternam pollicentur, & innumerabilem populum ad ſe trahunt. Nullus autem eos tangere præſumſit, ne forte tumultus fieret in populo. Nullis vero exhortationibus aut perſvaſionibus a propoſito ſuo avelli potuerunt. Tandem cautuloſe capiuntur, ad monaſterium reducuntur, ab invicem ſeparantur, literati plures convocantur, ut videant, quid facto opus ſit. Committitur ergo quilibet illorum alicui prudenti blanditiis, ſerio vel quomodolibet aliter examinandus. Qui cum in nullo devio aut crimine deprehendi poſſent, animadverſum eſt, hæc ſingularitas (hanc ſingularitatem) puerorum horum innocentium hoſtis antiqui eſſe nequitias inſidioſas. Corripiuntur ergo, & ſeparati diverſis Monaſteriis deputantur emendati, & ſub pœna magna prohibentur, nequid ſimile attentent amplius.

Nono an. Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXVI. Johannes Papa contra Lodowicum Regem longos & graves dedit proceſſus, & eos publicavit; & Lodowicus contra Papam appellavit, ſic proponens, ſecundum Egghardum. Nos Lodowicus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, proponimus contra Johannem, qui ſe dicit Papam, quod inimicus ſit pacis, & intendat ad diſcordias & ſcandala ſuſcitanda contra vitam, doctrinam & exempla Chriſti, cujus ſe Vicarium eſſe mentitur. Nec recogitat, quod B. Silveſtro Papæ tunc latenti magnifice contulit Conſtantinus, quicquid Eccleſia etiam hodie libertatis obtinet & honoris. Ipſe autem Silveſtri ſucceſſor, ut dicit, Imperio male reſpondet de beneficiis, ſed ipſum exterminare conatur, & abutitur notorie plenitudine poteſtatis, quæ non niſi ad ædificationem Eccleſiæ datur. Sane conſtat, Imp. Romanum, ad cujus ipſe præſumtuoſe tendit exterminium, a Deo eſt (eſſe) præparatum ad dilatationem Evangelii & ad fidem Catholicam a gravibus incurſibus eruendam. Unde & Sacri Evangelii notorius eſt everſor & deſtructor, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias confert partialiter, & indignis omnino cujuscunque indignitatis & qualiscunque vitæ, dummodo ſint Imperio Sacro rebelles & inimici. Imperialium vero nullus poteſt quomodolibet promoveri, quantumcunque dignus & ſufficiens, quantumcunque peritus & doctus, quantumcunque bonæ vitæ & famæ. Fideles etiam Imperii bellis, fraudibus & dolis diverſis, faucibus inimicorum ſuorum, quos ipſe filios Eccleſiæ nominat, immittere nititur crudeliter devorandos, & Chriſtianos veros & Catholicos falſo dicit hæreticos, ſimul accuſator, judex & teſtis exiſtens. Et nominat multas civitates, & perſonas nobiles multas, in quibus dicit hoc patere. Ante tempus iſtud adminiſtrationem Imperii nobis interdicere non præſumſit, ſicut nec de jure potuit, cum tamen & ante aſſumtionem ſuam & poſt ipſam jam per annos VIII. & ultra admini-

miniſtraverimus, & ipſe hoc ſciret manifeſte. Cum enim vacante Imperio ad Comitem Palatinum Rheni de jure & approbata conſvetudine Imperii obſervata hactenus inconcuſſe, præſertim in partibus Alemanniæ competat jus adminiſtrandi jura Imperii, feoda Eccleſiaſtica & temporalia conferendi, & cætera alia negotia diſponendi. Iſte contendit, quod in nullum eventum ſibi competit, ad ſe vacantis Imperii adminiſtrationem pertinere. Dixit etiam in conſiſtorio manifeſto, quod ipſe ad conculcandum ſerpentem æneum, id eſt Imperium Alemannorum omni tempore ſuo pro viribus vellet laborare & intendere toto poſſe. Inſuper tanquam vulpes ſubdola nunc nobis, nunc Duci Auſtriæ ſe favere fraudulenter oſtendit, ut nos ad invicem concitaret. Et ipſe nobis contendentibus & invicem nos extenuantibus, partem ſuam redderet pinguiorem. Nec etiam ſufficit ei contra Imperium temporale niti nequiter, ſed & contra Chriſtum, Virginem Benedictam & Sanctos Apoſtolos, quantum ad vitam eorum & actus inſurgit. Nam non ſolum vita ſua mala & a contemtu mundi aliena, ſed & hæretico dogmate & venenata doctrina in prædicationibus publicis aſſerit & affirmat, Chriſtum & Apoſtolos habuiſſe bona temporalia in communi eo modo, quo nunc habent alia collegia, quod dictum eſt notorie hæreticum & profanum & contra Evangelii Sacri textum & talia plurima. De Regula vero Fratrum Minorum & de B. Franciſco Lodowicus in Appellatione iſta proſequitur, & in Conſtitutiones Johannis Papæ Ad Conditorem & alias quasdam impingit, dicens ibidem: Quæ Conſtitutiones ipſum ſicut manifeſtum hæreticum & de corpore Eccleſiæ præciſum incidiſſe in damnatam hæreſin probant, & per conſequens ab omni ſtatu Prælationis depoſitum. De Paupertate quoque Chriſti & Apoſtolorum notabiliter multa dicit, ex quibus, ut dicit, patet, Johannem ipſum veraciter hæreticum extitiſſe. Quibus & aliis plurimis ſic propoſitis, idem Lodowicus proteſtatus fuit, dixit, juravit, provocavit, appellavit & ſuppoſuit legendo in ſcriptis, ut inferius continetur. Nos Lodowicus Romanorum Rex ſemper Auguſtus proteſtamur, quod prædicta non propoſuimus nec dicimus propter odium aliquod ipſius, qui ſe dicit Johannem Papam, ſed propter injuſtitias ſuas & maleficia ſua prædicta, nec in injuriam vel infamiam ipſius, ſed propter zelum fidei. Poſt multa ſubjunxit: Propter prædicta Concilium generale congregari petimus, & cum inſtantia petimus repetita. Et ne dictus Johannes contra Sacrum Imperium, Nos & ſtatum noſtrum & jura Imperii, & noſtras terras, Prælatos noſtros & Principes &c. ſpirituali gladio abutendo de facto procedat excommunicando, interdicendo, ſuſpendendo, privando, transferendo vel alias quomodolibet ordinando pro nobis & nobis adhærentibus, nunc & in futurum adhærere volentibus quibuscunque ad generale Concilium. Quod iterum & cum inſtantia repetita in loco tuto nobis & noſtri (forſ. noſtris) convocari petimus, & ad verum legitimumque futurum Summum Pontificem, & ad Sanctam Eccleſiam matrem noſtram provocamus & appellamus in his ſcriptis, & appellationes alias per nos factas innovamus, & apoſtolos teſtimoniales a vobis Principibus noſtris Eccleſiaſticis & mundanis ac Notariis publicis hic præſentibus cum inſtantia poſtulamus. Lokoldus Rex Polonorum collecto magno exercitu barbarorum de Regno Lithuanorum, quorum Regis filiam filius ſuus habebat in uxorem, ſecundum Egghardum, & de Regno Ungarorum, quorum Rex filiam ſuam habebat in conſortem, intravit Marchiam de Brandeburg contra Lodowicum Marchionem filium Lodowici Regis Romanorum, & obſedit Primiſlaviam opidum, & vaſtavit totam terram illam, captivavitque multos viros & mulieres, & ſecum transvexit in Regnum ſuum. Prutheni autem & Fratres de domo Theutonica in nullo nocuerunt exercitui Lithuanorum, nec impediverunt eorum tranſitum, quia prohibiti erant per Johannem Papam ſub excommunicationis ſententia, eo quod jam patrem Lodowici Marchionis excommunicaſſet tanquam Eccleſiæ hoſtem. Erat autem in Polonorum terra vir quidam ſtrenuus & audax nomine Hartwicus. Hic videns Dawidam Regem Lithuanorum de Ploſcowe tranſire, & attendens, quod Rex ille Chriſtianis multa gravamina & incommoda feciſſet, vires ſuas excitavit, & proſiliens in eum transfodit, & mox ſe vertens ab hoſtibus, velociter fugit, optimo inſidens equo, Rex autem Dawida corruens de equo exſpiravit. Henricus Dominus de Mykelenburg pugnavit cum Johanne Domino Slavorum prope villam Fredrikſtorpe, ſecundum Chronicam Obotritorum, & victoriam de eo obtinuit. Eodem anno obiit Nicolaus Comes de Wittenburg, relinquens poſt ſe duos filios Guntzelinum & Nicolaum. Albertus Epiſcopus Halberſtadenſis obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, poſt cujus mortem electi ſunt duo Epiſcopi. Nam una pars Capituli elegit Albertum filium Alberti Ducis de Brunſwic, alia autem pars elegit Dominum de Nendorpe. Qui vadens ad curiam, in via defunctus eſt. Papa vero dedit Epiſcopatum Gilberto fratri Johannis Comitis Holtzatorum, ſed Albertus electus Dux de Brunſwic occupavit caſtra & munitiones. Otto Epiſcopus Caminenſis obiit, cujus Eccleſiæ Capitulum elegit in Paſtorem Magiſtrum Johannem Canonicum ejusdem Eccleſiæ, oriundum de Göttingen terræ Saxoniæ. Sed Papa Johannes dedit Epiſcopatum Fratri Arnoldo Ordinis Prædicatorum, ſecundum Chronicam Obotritorum. Qui veniens in ſedem ſuam, ab aliquibus receptus eſt, & ab aliis refutatus. Et ſic magna diſcordia orta eſt in diœceſi, quam quidem controverſiam Papa per hoc ſedavit, quod prædicto Magiſtro Johanni electo contulit Eccleſiam Verdenſem, defuncto Nicolao Ketelhud Epiſcopo dictæ Eccleſiæ. Ingelburgis mater Haquini Regis Sweorum, ſecundum Chronicam Danorum, nupſit Kanuto Duci de Hallandia cognomento Porſe, quem Chriſtoferus Rex alias de ruſtico fecit militem & de milite Ducem. Hæ quidem nuptiæ celebratæ ſunt contra voluntatem Procerum

cerum & Nobilium amborum Regnorum Sweciæ ſcilicet & Norwegiæ, eo quod Dux ille de baſſo & ignobili genere natus non eſſet dignus tam generoſo ſangvini matrimonialiter copulari. Ad has quidem nuptias invitatus eſt Johannes Comes Holtzatorum. Qui dum in via transeundi illac eſſet conſtitutus, interfectus eſt Johannes Broctorp miles Comiti valde fidelis, & advocatus ſuus per quosdam de familia Comitis Johannis. Cujus necem cum Johannes Comes intellexiſſet, valde triſtis effectus retroceſſit, & veniens in terram ſuam, homicidas illos proſcripſit, perpetuo exilio eos damnans, uxores vero eorum & liberos de terra jecit, & omnia eorum bona fiſco ſuo applicuit. Bertoldus Comes de Hennenberg venit ad urbem Lubicenſem, ſecum ducens filium Marchionis de Brandeburg Lodowici juvenem IX. annorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, quem ultra transvexit in Daciam, ubi duxit in uxorem filiam Chriſtoferi Regis Danorum, & manſit apud illum usque poſt feſtum Epiphaniæ. In illis nuptiis plures fuerunt Principes, inter quos unus erat Henricus Dominus de Mykelenburg, qui magnam partem Marchiæ bello juſto ſibi acquiſierat. Rex vero volens habere placita cum eo de portione Marchiæ prædicta, poſtulavit Dominus de Mykelenburg inducias ſpatii unius diei, ut conſilium cum ſuis haberet amicis de negotio illo, & obtinuit. Sed induciis durantibus Henricus navem aſcendit ſilenter, & cum ſuis ad propria rediit. Finita autem ſolennitate nuptiarum, Bertoldus Comes de Hennenberg reverſus eſt Lubeke cum juvene Marchione, & vocans Henricum Dominum de Mykelenburg in colloquium, iniit cum eo fœdus, & dedit illi XXM. marcarum Brandeburgenſis monetæ. Et ſic Dominus Henricus reſignavit ſibi partem Marchiæ huc usque per ipſum poſſeſſam. Wirtizlaus Dominus Rugianorum obiit ſine hærede, ſecundum Chronicam Danorum. Pro qua terra habenda omnes Principes circumjacentes certabant, puta Rex Danorum, Dux de Wolgaſt, Dominus de Mykelenburg. & civitas Sundenſis. Sed Chriſtoferus Rex Danorum obtinuit potiorem partem. Trittowe caſtrum ædificatur per Johannem Comitem Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, contra caſtrum illud damnoſum Lynowe, qui locus Monachorum erat de Reynevelde, quibus Comes in recompenſam dedit alia bona, puta Arnsvelde & Woldehorne villas.

Decimo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXVII. Viſum (Viſus) eſt in metis Weſtphaliæ & Saxoniæ infra opidum Bodenwerder ſub montibus in depreſſo & lapilloſo litore Wyſeræ, ſecundum Henricum de Hervordia, quidam habens figuram hominis maſculi completam in membris omnibus, in longitudine cubitali vel paulo minus, veſtem habens de ſerico rubeo inſtar diploïdis gratioſe contextam & per cingulum corpori ſuo decenter aptatam. In cujus veſtis inferiori parte per totum circuitum quaſi loculi puellares pendebant ad reſervandum ſibi fila vel acus & hujusmodi. Duo igitur piſcatores videntes ipſum in litore quaſi puerum ludere lapilloſque colligere, naviculam celeriter ad litus dirigunt, ipſumque fugientem alter inſequitur, & inter ſcapulas remo percuſſum in terram ſtravit & apprehendit. Et cum caderet percuſſus, non loquebatur, ſed gemitum dedit ſingultuoſum. Ductus autem ad opidum ſupra dictum a Domino terræ, militibus, civibus, viris & mulieribus videbatur & tangebatur, ſed nec comedebat nec bibebat nec loquebatur. Poſt quinque autem dies de communi conſilio ducitur ad pontem Wiſeræ contra montem, & hominibus de longe ſe ſequentibus præceſſit, ſæpe retroſpiciens, usque dum monti jam appropinquaret, & tunc ſubito montem ſubintrans, inter arbuſta diſparuit. Dominus Borchardus de Scrapelo cognomento Lappe Magdeburgenſis Archiepiſcopus a civibus ſuis crudo quodam & barbarico genere mortis nequiter peremtus eſt, ſecundum Chronicam Saxonum. Sane Pontifex hic genere quidem nobilis moribusque ſobrius, pudicus, caſtus, prudens & facetus, cum Eccleſiæ ſuæ jura per cives prædictos & quosdam alios violata & conculcata ſuſcitare, & in priſtinam libertatem & vivacitatem revocare ſatageret, & injurias pro viribus propulſare, civium prædictorum rancoroſam odioſamque & furibundam incidit indignationem. Lingvis ergo eorum acutis quaſi novaculis ſubraditur, dentibus venenatis roditur & laceratur, ac inſidiis doloſis ſupplantatur. Et primo armis non civium ſuorum, ſed extraneorum diverſorum nunc horum & nunc illorum, per ipſos tamen cives clam vocatorum, atrocius & hoſtiliſſime cottidie perurgetur, de quibus tamen Deo ſibi auxiliante victoriam ſemper reportans, viriliter reſtitit. Sed tandem a civibus ſuis fraudulenter circumventus; de conſilio amicorum ſuorum amicitiam cum eis iniit, utrobique pace, fidelitate & amicitia jurejurando ſuper Corpus Chriſti firmatis. Sed poſt non magnum temporis intervallum odium, quod adhuc latebat in cordibus civium pace ſimulata palliatum detegitur, & ut virus ab interioribus ad cutem prodire compellitur ad ſcabiem & ulcera generanda. Unde Antiſtitem ſanctum in urbem Magdeburgenſem confidenter venientem & pacifice, nec quicquam mali ſuſpicantem violenter invadunt, capiunt, & in palatio ſuo quaſi in carcere concludunt. Mane autem facto, vidit Archiepiſcopus in oſtio cubilis reſerato creta ſcriptum: Verbum per Corpus Chriſti juraſti, ſed non tenuiſti. Quod exhorrens Epiſcopus, deleri juſſit. Sequenti vero nocte creta ſcribunt in eodem oſtio verſum talem:

Frangenti fidem, fides frangatur eidem,

Pacem ipſum & fidem juramentumque violaſſe fingentes. Quod Antiſtes diligenter attendens, ſimulque malitiam & odium eorum ad ſe mente revolvens, totus animo dejicitur. Unde blanditiis & promiſſis multis animos furentium emollire nititur. Sed illi nec blandientem nec promittentem aut damnantem attendunt, nefas tamen, quod facere intendebant, differunt in idonea tempora noctis. Qua adveniente, ipſum more furum clam in caveam quan-

quandam ſubterraneam profundam, fœtidam & tenebroſam, ſed bene firmatam ducunt, & ipſum vinculis gravibus, horridis tenebris, fœtoribus, ſqvaloribus contumeliiſque & inedia arto (leg. atro) ſcilicet pane & aqua brevi macerantes ac martyrizantes diutius, quouſque genus mortis, quod ſibi parabant, invenirent. Ad illud ergo parricidium crudele explendum XIIII. viri ſceleratiſſimi eliguntur, VIII. ſcilicet de Magdeburg, IIII. de Hallis & II. de Calvis. Iſti larvis ſimillimis per omnia cooperti, in tantum etiam quod unus ab alio diſcerni non poterat, & in indumentis conformibus tecti, de tenebris ad Pontificem tunc in cameram ipſam parum luminis habentem prodeunt, quilibet clavam in manu geſtans, & circa Pontificem chorizantes ut dæmones & lemures nocturni diſcurrentes, unus eorum tandem caput ejus ſacrum clava ferit, & cerebrum excutiens, cranium in profundum egit. Qua cæde peracta, ſatellites diaboli tenebris interioribus oppreſſi, ab invicem de tenebris exterioribus ſeparati ſecundum condictum, ne quis alium cognoſceret, larvati ad propria redeunt, clavas cum larvis deponunt, & mendacium ſpem ponentes, ut ſcilicet a nullo præterquam ab occiſore ſciretur, quis Archiepiſcopum manibus ſuis interemiſſet. Corpus autem mortuum in vinculis & cavea dicta reliquerunt, quoaduſque jam putrefactum in tantum extabuit, quod niſi per unicum ſignum agnoſcebatur, licet a civibus Clero oſtenderetur. Sublatum autem de vinculis & cavea cum multis Cleri lacrymis & gemitibus ac reverentia non modica, ſolenniter in medio majoris Eccleſiæ ſepelitur, altare ad caput ejus fabricatur & ad pedes capiſterium firmum ad oblationes fidelium recipiendas & conſervandas. Tumuli quoque ſui lapidem tali epigrammate ſignarunt:

Hic jacet omnis homo; quicquid virtutis in illis
Particulare fuit, hoc ſimul hujus erat.

In margine vero lapidis ſic ſcripſerunt:

Borchardus gratus Domino jacet hic tumulatus,
De Scrapelo natus, pro jure tuendo necatus.

Hanc autem interfectionem crudeliſſimam Deus poſtea diverſis modis vindicavit in ſuis interfectoribus. Vacante ergo Eccleſia Magdeburgenſi, Canonici ejus Heydenricum Decanum ejuſdem Eccleſiæ virum decrepitum in Archiepiſcopum elegerunt. Qui mox cives Magdeburgenſes, Hallenſes & Calvenſes de morte Archiepiſcopi ſuſpectos excommunicavit, loca eorum ſubjiciens ſtrictiſſimo interdicto. Epiſcopus autem Martipolenſis frater dicti Archiepiſcopi occiſi dictos cives odioſe perſequi cœpit cum ſuis amicis & quibuſdam Nobilibus, quibus iidem cives reſtiterunt, prout potuerunt. Archiepiſcopus autem electus pro ſua confirmatione iter arripiens verſus Romanam curiam, in Franconia captivatus eſt per Lodowicum Regem Romanorum in odium Papæ & anteceſſoris ſui Archiepiſcopi occiſi, qui dicto Regi & Lodowico filio ſuo Marchioni valde adverſabantur, & in eadem captivitate poſt breve tempus defunctus eſt. Quo audito, Papa ſibi electionem reſervavit, & eodem anno filio Lantgravii Haſſiæ Archiepiſcopatum dedit. Quidam articuli de doctrina S. Thomæ de Aquino Ordinis Prædicatorum extracti per quoſdam veritatis inimicos, & Pariſius inconſulte condemnati per Stephanum Epiſcopum Pariſienſem conſultius revocantur & ſalvantur, ſecundum Henricum de Hervordia, cujus revocationis ad ſcholas hæc fuit forma: Univerſis præſentes literas inſpecturis, Stephanus permiſſione divina Epiſcopus Pariſienſis, ſalutem in omni ſalvatione. Magiſtra rerum experientia certis indiciis evidenter demonſtrat, multa quibuſdam temporibus ordinata conſulte, novis emergentibus cauſis ſuccedentibus temporibus in contrarium debere conſultius immutari. Dudum ſiquidem quidam prædeceſſores noſtri felicis memoriæ Pariſienſes Epiſcopi quoſdam articulos, ne forſan eos male intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis ſententiam damnaverunt & interdixerunt expreſſe, quorum tamen nonnulli doctrinam eximii Doctoris B. Thomæ de Aquino tangere ab aliquibus aſſeruntur. Quam articulorum damnationem & ſententiam venerabiles viri Decanus & Capitulum Eccleſiæ noſtræ Pariſienſis, ſicut veritatis Zelatores, intimius conſiderantes, necnon doctrinæ & famæ B. Thomæ inuſtam denigrationem, veritatis occultationem & S. Romanæ Eccleſiæ non modicam dehoneſtationem, per venerabiles viros Magiſtrum Hanibaldum de Cethano Atrebatenſem Archidiaconum S. Theologiæ Doctorem & Dominum Petrum de Fayello, Pariſienſes Canonicos eorum nuncios propter hoc ad nos ſpecialiter deſtinatos nos requiſiverunt, nobiſque ſupplicarunt, quatenus vocatis omnibus Theologiæ Sacræ Doctoribus & Profeſſoribus, ac cum eiſdem communicato conſilio & deliberatione habita diligenti, necnon cum aliis, qui de talibus & in talibus ſcire poſſunt veritatem, viam aperiamus, per quam in prædictis articulis, in quantum doctrinam B. Thomæ prædicti tangere videntur, & S. Romanæ Eccleſiæ ac prædicti Sancti honorem & reverentiam ſervare poſſimus. Nos ergo attendentes cum eis, quod ſacroſancta Romana Eccleſia fidelium omnium mater & magiſtra in firmiſſima Petri Vicarii Chriſti confeſſione fundata, ad quam velut ad univerſalem Catholicæ veritatis regulam pertinet approbatio & reprobatio doctrinarum, declaratio dubiorum, & determinatio tenendorum ac refutatio errorum, præfatum Doctorem venerabilem, cujus doctrina fulget Eccleſia, ut ſole luna, nuper S. Confeſſorum aſcribendum decrevit catalogo, diligenti diſcuſſione & examinatione præhabita ſuper vita ipſius & doctrina, ipſumque quoad vitam puram & doctrinam ſalubrem orbi terrarum commendabilem prædicavit, cupientes glorioſum Deum in Sanctis ſuis apud fidelium devotionem in terris glorioſius exaltari, ac ſanctiſſimæ matris noſtræ prædictæ deſiderantes veſtigia ſancta pro viribus imitari, dictumque Confeſſorem feliciter in cœlis regnantem apud terrigenas devotius & celebrius honorari. Præſertim

ſertim cum fuerit & ſit univerſalis Eccleſiæ lumen præfulgidum, gemma radians Clericorum, flos Doctorum, univerſitatis noſtræ Pariſienſis ſpeculum clariſſimum & inſigne, claritate vitæ, famæ & doctrinæ velut ſtella ſplendida & matutina refulgens, per venerabiles & dilectos Conſiliarios noſtros fideles Magiſtrum Hugonem de Biſuntio Cantorem Pariſienſem, Magiſtrum Stephanum de Nova villa & Oddonem Senonis Canonicos Pariſienſes inquiſitione facta ſuper articulis prædictis apud Doctores Theologicæ Facultatis in eorum congregatione generali regentium & non regentium, ſecularium & regularium ad hoc ſpecialiter convocata, comperto per Dei gratiam, dictum Confeſſorem Beatum nihil unquam ſenſiſſe, docuiſſe vel ſcripſiſſe, quod ſanæ fidei aut bonis moribus adverſetur: de Conſilio venerabilium virorum Decani & Capituli Pariſienſis & venerabilis Domini Wilhelmi Dei gratia Archiepiſcopi Viennenſis, S. Theologiæ Profeſſoris, & aliorum XXIIII. Magiſtrorum in Theologia, una cum Reverendo Patre prædicto in literis ſub eorum ſigillis per præfatos Commiſſarios nobis miſſis, necnon & XXIX. Baculariorum in Theologia, ſuper hoc per literam eorum propriis inſcriptionibus & ſigillis munitam, nobis ſuper hoc conſulentium & humiliter rogantium, ac aliorum diſcretorum ſolenni & maturo ſuper hoc conſilio habito, ſupra dictam articulorum condemnationem & excommunicationis ſententiam, quantum tangunt vel tangere aſſeruntur doctrinam B. Thomæ prædicti, ex certa ſcientia tenore præſentium totaliter annullamus, articulos ipſos non propter hoc approbando ſeu etiam reprobando, ſed eoſdem diſcutioni (diſcuſſioni) ſcholaſticæ libere relinquendo. In cujus rei confirmationem & teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum apud Gentiliacum anno, quo ſupra, die Jovis ante ſacros cineres. Et hæc litera in feſto B. Thomæ Doctoris ſæpe dicti ſermone finito, toti Univerſitati Pariſienſi per Magiſtrum Petrum de Palma omnibus congratulantibus & auſcultantibus publicatur. Gerardus & Johannes Comites de Holtzatia cum manu valida venientes in Füne terræ Danorum, conſpirationem & ligam quandam fecerunt contra Chriſtoferum Regem Danorum cum Funenſibus, & mox obſederunt caſtrum Nüburg, ſecundum Chronicam Danorum. Quod cum expugnaſſent & cepiſſent, Rex fugam capiens, transfretavit cum magna pecuniæ ſumma collecta in urbem Roſtok. Ubi ad ſe invitans Dominos de Mykelenburg & Slavia, rediit fretus auxilio eorum cum mille armatis in Daciam. Sed Dani confœderati cum Holtzatis, iterum ipſum cum toto ſuo exercitu terra pellentes, & Regno privantes, elegerunt ſibi in Regem Woldemarum filium Ducis de Sleſwic juvenem XII. annorum. Hic Rex novellus celebrans curiam ſuam in Füne, conceſſit Gerardo Comiti Holtzatorum avunculo ſuo Ducatum in Jutia, Johanni vero Comiti dedit Langelande, Valſterbode & Ymbriam, quæ inſula vulgariter Vemeren dicitur. Miles autem de Saxonia habuit tunc caſtrum Werdingburg, quod Gerardus Comes ab eo redemit pro IIIIM. marcarum Lubicenſis monetæ, pro qua pecunia aſſignavit ſibi caſtrum Sigeberge. Quod cum acceptaſſet, & ſua in caſtro habuiſſet, nocte venerunt quidam, qui aſcendentes murum caſtri, ceperunt illud aliis dormientibus, & vincientes omnes in caſtro inventos, projecerunt eos de caſtro per murum, & obtinuerunt caſtrum cum omnibus rebus militis prædicti.

Undecimo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXVIII. Edwardus filius Edwardi Regis Angliæ turpiter per malitiam uxoris ſuæ extincti, ſecundum Wilhelmum, poſt mortem patris accepit in uxorem filiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ. Johannes Comes Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, accepit in uxorem Mirislawe filiam Nicolai Comitis de Wittenborg, ſororem Guntzelini & Nicolai Comitum. Philippus Rex Francorum cum multo populo venit in Flandriam, & vaſtavit ibidem multa opida & villas, ſecundum Wilhelmum, Comes autem Flandriæ cum ſuo exercitu proceſſit in occurſum Regis, & pugnavit cum eo prope Taſſele. Sed Rex fortificatus auxilio Swageri ſui Wilhelmi Comitis Hollandiæ victoriam obtinuit de Flamingis, interfectis multis de ipſis. Brugenſes autem cives, licet eſſent in campo, nulli tamen parti opem ferebant, ſed Gandavenſes Domino ſuo aſtiterunt. Rege vero reverſo in Franciam, Comes Flandriæ cum adjutorio Gandavenſium traditores ſuos de civibus Brugenſium captivavit, & miſerabili morte eos peremit. Frater Bruno de Warendorp Ordinis Prædicatorum domus Lubicenſis migravit ad Dominum, ſecundum Henricum de Hervordia. Hic ab adoleſcentia ſua Verbum Dei populo frequenter prædicans, culpas pauperum & divitum indiſcriminanter ſibi confiteri volentium audiens, ſalutaribus monitis omnes devotius erudivit, & nihil ad regulam ſuam ſeu conſtitutiones Ordinis ſui quomodolibet attinens prætermittere curavit, omni tempore Refectorium, nocte dieque chorum frequentavit. In convictu ſociali & ſolatiis inter Fratres ſine querela vivens, de contingentibus nihil obmiſit. Latenter autem & in cordis ſui cubiculo oſtio clauſo Deo Patri, qui videt in abſcondito, & unicuique ſecundum merita ſua reddet in futuro, totus deditus, vitam artiſſimam, mentem ſanctam, cor mundum & devotum, & in ipſo corde dulcedinem quandam læte calideque per oculos lacrymantem, & ſingultuoſius ad ſuperna ſuſpirantem ſemper habebat. Circulis enim V. ferreis ad cutem cinctus, & coronulis ſeu rotulis dentatis quotidie corpus ſuum affligebat, & macerando martyrizandoque premebat, ut ſic licet animam ſanctam gladius perſecutionis fidei non abſtulerit, tamen quia prædicando teſtis extitit Salvatoris & dictis enormibus cruciatibus quotidie corpus ſuum afflixit, palmam martyrii cum B. Martino non amitteret. Latitudo autem prædictorum circulorum ferreorum erat quaſi duorum digitorum; coronæ ſeu rotæ majoris diametri latitudo erat quaſi tertia pars pedis humani, cujuslibet rotulæ diametri duo (duæ,) de ſe

ſe in modum crucis interſecantes. In latere circumferentiæ cujuslibet rotulæ erant XII. clavi quaſi ſtimuli, ut in corona Regali lapides pretioſi. Sicque in qualibet quarta rotulæ fuerint clavi vel ſtimuli tres. Diameter etiam uterque ſimul XII. clavos habebat, in quolibet ſui brachio tres. Simul ergo in una rota vel coronula clavi XXIIII. erant. Circulus autem major dorſum ejus cum ventre cingebat, & in dorſo quidem parte circuli cohærebant, in ventre vero jungebantur ſic, quod clavo per utramque partem circuli transmiſſo & inferius repercuſſo confirmabantur. Quilibet enim circulorum ferramentis duobus cohærens, ut in manicis ferreis fieri ſolet, extendi poterat, & circa corpus recurvari. Circuli minores circa brachia fuerunt & coxas, & latera coronarum vel rotarum dictarum cum ſtimulis & clavis ad carnem erant verſa, ſuperficies vero earum plana ad veſtes, ut quocunque ſe vel recurvaret, vel appodiaret aut genu flecteret, ſemper martyrium inveniret. Nam corona major contra cor ſuper pectus, minores duæ circa cubitos, mediocres vero duæ circa genua, ad quemlibet cubitum una, & ad genu quodlibet una. Coronæ iſtæ cum ſtimulis ſuis per catenulas quasdam ſubtiles de metallo circa corpus ſuum applicatæ & ligatæ firmabantur, circa quod jam tanto tempore fuerant, quod injuncturis earum per rubiginem & lendium turpem multitudinem ſignabantur. Circulos hos cum coronis & catenulis diſtincte vidi, & manibus meis omnes cum reverentia & admiratione multa attrectavi in Conventu Lubicenſi. Hæc Henricus de Hervordia. Ego vero præſentis Voluminis & Chronicæ hujus compoſitor eadem clenodia veneranda vidi, & manibus meis indignus attrectavi. Reperi etiam viſitando cellam cujusdam Fratris defuncti, quandam ſchedulam vetuſtam & vix legibilem, ſcriptam manibus dicti Fratris Brunonis, in qua clare exprimit, propter quid tam duram vitam egerit, & quid circuli & coronæ cum ſtimulis ſignificent. Cujus literæ tenor de verbo ad verbum fuit talis: Ad gloriam Beatisſimæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti Dei mei, a quo eſt omne datum optimum, qui & ſeminat omne ſemen ſalutis in agros cordium hominum ſalvandorum, & ad profectum audientium, ut in humilitate pœnitentiæ & caritate devotius vivant illi omnibus diebus vitæ ſuæ. Ego Frater Bruno de Warendorp Ordinis Fratrum Prædicatorum Conventus Lubicenſis facio pœnitentiæ & carnis ſemina mihi divinitus inſpirata, quæ ſecuntur. Cingulum ferreum & alia ferramenta, quæ propter amorem Dei mei ob pœnitentiam delictorum meorum portavi, crucem pœnitentiæ & catenam carnis vocari volui; Crucem quidem pœnitentiæ, ut Chriſto confixus, corpus meum crucifigando (crucifigendo) peccata mea in hac cruce pœnitentiæ meæ crucifigerem pro nomine Crucifixi; catenam vero carnis vocavi, ut per ipſam Deo meo me, qui caro ſum & omnibus in carne ambulantibus alligarem fortius vinculo caritatis. In hac ergo cruce pœnitentiæ ſive catena carnis quasdam ſpinas aſsignavi Beatisſimæ Trinitati Deo miſericordi, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat, ut meam approbaret pœnitentiam; quasdam vero clementisſimæ matri miſericordiæ, unico reclinatorio ſalutis humanæ, ut in die illa tremenda ſolutionis corporis & animæ, in ſinum miſericordiæ ſuæ me miſericorditer reciperet, pia mater pio filio commendandum; quasdam autem Angelis Sanctis in gaudium, quibus eſt gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente, diſcurrentibus inter Deum meum & me, ad pœnitentiam me excitando, & vota mea illi offerendo, illum placando, & dona ſua mihi referendo, qui non ceſſant ſalutis meæ negotia agitare & procurare; quasdam quoque omnibus Sanctis, qui per ſeptem dona Spiritus Sancti ſeptem virtutibus Theologis & cardinalibus informati, per præcepta & conſilia, per ſupererogationis & miſericordiæ opera hujus maris magni pericula tranſierunt, & ad portum patriæ cœleſtis pervenerunt, ut ipſorum meritis & orationibus adjutus, veſtigia ipſorum imitando, quo ipſi præceſſerunt, perveniam poſt hanc vitam; quasdam inſuper Patriarchis per donum intellectus in fide illuminatis, ut ipſorum meritis in fide fidelis & firmus inveniar apud Deum; quasdam plerisque Prophetis, puta Johanni Baptiſtæ & cæteris, qui per donum conſilii ſpe præditis, ſpe ſurſum erectis, & miſerationem Domini nobis facientibus, ut per idem donum Spiritus Sancti & per ipſorum merita ſpem obtinendi propitiationem omnium fragilitatum mearum mihi impetrent apud Deum; quasdam etiam SS. Apoſtolis per ſapientiæ donum igne caritatis ſuccenſis, quorum corda in amore Jeſu ferventia, illo in cœlum aſcendente, poſt illum pariter aſcenderunt, ut illorum meritis per donum idem caritatis ſuccenſus, cogitationibus, meditationibus, affectionibus, & omnibus interioribus meis quotidie ſurſum ducar, ubi videam Regem Regum in decore ſuo ſedentem ſuper ſolium ſuum excelſum & elevatum, in ea forma, qua æqualis eſt Patri in ſplendoribus Sanctorum, qua ante luciferum genitus eſt, in qua & Spiritus in eum proſpicere deſiderant Angelorum; quasdam martyribus, qui per donum fortitudinis roborati, forteſque facti in bello contra carnem, mundum & diabolum in tribulationibus Deum non deſeruerunt, ſed inter tormenta gaudentes & Deum benedicentes, alacriter pœnas & ſupplicia ſuſtinuerunt, ut meritis ipſorum eodem dono fortitudinis roboratus, in meis vexationibus, preſſuris & paſſionibus patiens & gaudens addiſcam laudare & benedicere Deum meum; quasdam Confeſſoribus & Doctoribus, qui per donum ſcientiæ illuminati & ſuccenſi, zelo ſalutis proximorum & virtute prudentiæ prædicando, confeſſiones audiendo, ſcribendo, ſalutaria perſvadendo, animarum periculis obſtiterunt indefeſſe, ut ipſorum meritis eodem dono ſcientiæ viam prudentiæ illorum ſic ſequar, ut eorum operoſitas meam deſidiam, negligentiam & inſufficientiam impleat in prædictis; quasdam Sacris Virginibus, quæ per donum timoris virtute temperantiæ carnis deſideriis reniten-

tentes, Agnum ſponſum Virginum immaculatum ſine carnis macula ſunt ſecutæ, ut eodem dono timoris ipſarum puritas carnis meæ fragilitatem impuritatemque purificet apud Agnum Virginum; quaſdam denique generaliter omnibus electis Dei, qui per donum pietatis virtute juſtitiæ per præcepta, conſilia & miſericordiæ opera diverſis inſpirationibus S. Spiritus inſpirati, nova & diverſa exercitia virtutum invenerunt, ut ipſorum meritis per idem donum intra ipſorum numerum merear computari, ut ſicut ipſi in hac vita fragili laverunt ſtolas ſuas, & candidas eas fecerunt in ſangvine Agni, ita eorum orationibus adjutus, purgari & candidari merear in iſta vita. Quaſdam etiam ſpinas portavi pro peccatoribus, ut Pater miſericordiarum corda eorum illuminaret, & cito converteret; quaſdam pro pœnitentibus, ut illos in bonis operibus & virtutibus proficere faciat; quaſdam inſuper pro perfectis, ut illos in bono perſeverare concederet; & quaſdam pro animabus in purgatorio exiſtentibus, ut Dominus eo citius eos liberaret. In his omnibus benedico & glorifico Deum meum, qui ex ſua miſericordia hoc mihi inſpiravit. Cingulum autem iſtum ferreum ſumſi in Novitiatu meo cum ſcriberetur anno Dn. MCCLXXXVI. ætatis meæ an. XXI. quem compleviſſem in die S. Vincentii, quando in circumciſione Ordinem intravi, usque nunc, ita tamen quod primis V. annis ſub forma minus ſpinoſa, poſt quos Dominus Jeſus hanc formam mihi dedit. In figura vero paſſionis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, crucem & lanceam, clavos & coronam & ſex fibulas ſpinoſas cum hac forma ultima ſuſcepi in memoriam & honorem V. vulnerum, quæ in cruce pro me ſuſtinuit Deus meus, ſupplicans ei ſingulis diebus & ſingulis noctibus, ut, ſicut ipſe mori voluit in cruce paſſionis ſuæ amariſſimæ, ſic etiam permitteret me in cruce mori veræ pœnitentiæ, & ſicut ipſe voluit niſi mortuus deponi de cruce paſſionis ſuæ, ſic non me niſi mortuum deponi permitteret de cruce hujus pœnitentiæ; & ſicut ipſe immobilis perdurans in caritate vitam finivit, & ex caritate pro ſuis Crucifixoribus oravit, ac injurias dimiſit, ſic daret mihi in caritate vitam finire, & ex caritate pro meis injuriatoribus, turbatoribus, afflictoribus & perſecutoribus exorare, & injurias dimittere pleno corde. Cinctoria autem crurium & brachiorum aſſumſi completis XXVIII. annis in ordine in capite jejunii. Pro his omnibus benedictus ſit Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Non putet quiſquam, propter hæc ferramenta me debilitatum, tardatum, aut inutilem redditum ad labores communes Ordinis mei: ſed ſciant omnes, paſſionem intraneam & intrinſecam, quam patior, forte ex ruptura aliqua occulta circa veſicam mihi accidiſſe ex labore viæ, quam feci ex obedientia Ordinis mei, & ex illa paſſione ire non potuiſſe. Scripſi autem hæc anno Dn. MCCCXVII. paſſionis meæ jam tactæ anno VII. Si etiam Domino placuerit, hanc ſchedulam inveniri faciat; ſin autem, occultam manere permittat. De hoc Domini ſemper voluntas fiat. Hæc omnia, ut præmiſi, ſcripſi de ſchedula eadem, de qua hic mentionem facit, quæ erat propriis manibus viri Dei exarata. Flagitemus Dominum Deum, ut ejus meritis & precibus Chriſto convinculati, gloria & honore per ipſum coronari mereamur. Amen. Lodowicus Rex Romanorum, victo Frederico Duce Auſtriæ & Regno ad ſe ſolum devoluto, prout ſupra dictum eſt, expeditionem in Italiam paravit, ſecundum Chronicam Lombardorum. Quo pervento, per Johannem de Vicecomitibus Epiſcopum Mediolanenſem apud Modoëtiam in Regem Lombardorum cum faſtu magno & jocunditate coronatus eſt, juxta ſtatutum Karoli Magni, ut dicunt eædem Chronicæ, quod a temporibus illis ſemper extitit obſervatum. Sic ergo Lodowicus Modoëtiæ coronatus, ulterius Romam pro completiva Imperialis Majeſtatis corona adipiſcenda proficiſcens, miſſis legatis ſolennibus in Avinionem ad Papam Johannem, Coronam Imperialem per ipſum ſibi dari ſincerius poſtulavit. Quem cum Papa reprobans coronare recuſaret, Rex Romam proficiſcitur, & ab Epiſcopo Aretino, aſtantibus pluribus aliis Epiſcopis, in Imperatorem glorioſe coronatur, & a Romanis Patricius & Auguſtus more conſveto acclamatur. Uxor vero ejus, filia Wilhelmi Comitis Hollandiæ, Imperatrix per eundem Epiſcopum benedicitur & coronatur, ex qua filium Romæ ſuſceptum Romulum vocavit. Papa autem Johannes duos proceſſus graves contra ipſum publicavit, in quibus ipſum omnibus juribus, ſiquæ per electionem vel conſvetudinem aſſecutus fuit, pariter & Regno totaliter privavit, electionem ipſam caſſavit, annullavit, & ſententiam excommunicationis in ipſum aggravavit, ac communionem cum eo omnibus fidelibus ſtrictiſſime interdixit, poſt vero ut rebellem Eccleſiæ & fautorem hæreſis Minoriſticæ de Paupertate Chriſti & Apoſtolorum ejus necnon hæreticum per ſe denunciavit. Econtra Lodowicus Rex Papam Johannem hæreticum ſcripſit, & ad futurum Concilium & Sanctam Dei Eccleſiam appellavit, ut ſupra IX. anno Lodowici patuit, ipſumque ut hæreticum de Papatu depoſuit, & alium Papam per Clerum & populum Romanum more Patrum antiquorum eligi procuravit. Erat enim quidam Frater Ordinis Minorum Petrus de Corbario dictus Reatinæ diœceſis. Hunc Fratrem Petrum Romæ Antipapam ordinari fecit legibus & ordine perverſis, & execratis orationibus execrari potius quam conſecrari ſtatuit, & Nicolaum V. appellari juſſit. Cui Lodowicus obedientiam & reverentiam faciens tanquam Summo Pontifici, manum tenuit & deduxit, ac in locum Papæ collocavit, omnes ſolennitates de eo fieri diſponens, quæ in electione & coronatione Papæ fieri conſveverunt. Quibus peractis, Petrus Antipapa mox Cardinales fecit, & conſiſtoria publica tenuit. Cardinalium vero unus fuit dictus Johannes de Vicecomitibus filius Domini Matthæi & frater Galeacii Epiſcopus Mediolanenſis & jam fere totius Italiæ Dominus. Hic Nicolaus Antipapa ſimulacrum Papæ Johannis de lignis & ſtraminibus factum, & ornamentis Papalibus omnibus

bus indutum, publice in Eccleſia coram omni populo in Piſana urbe, Lodowico Rege præſente, condemnavit ad ignem propter hæreſes plures, quas eidem impoſuit, & præſertim propter hoc, quod determinavit, hæreticum eſſe, qui diceret vel aſſereret, Chriſtum & diſcipulos ejus nihil habuiſſe in proprio vel communi, & illam opinionem tanquam hæreticam damnaverat. Et videntibus omnibus, tradidit ipſum igni ad comburendum, & combuſtum eſt. Quibus ad nutum expeditis, Lodowicus proditionem & venenationem metuens, quia in Italia jam multo tempore manſerat, & plures etiam potentes offenderat, in Teuthoniam potenter & cum jocunditate regreſſus eſt, & cum ſolennitate magna ibidem receptus. Petrus autem Antipapa in Italia manſit, in ſua pertinacia perſeverans, ſed tamen poſt modicum tempus fine malo concludens. Hic Petrus perverſus antequam habitum Ordinis Minorum aſſumeret, prout dicunt Chronicæ Romanorum, uxorem habebat Johannam relictam Matthæi de Corbario, cum qua habitaverat V. annis, & rupto fœdere conjugali ipſa vivente, Frater Minor factus eſt, uxore invita & reclamante ac Fratribus Minoribus ſcientibus & conſentientibus. Spreta inſuper tam Religionis quam Apoſtolicæ fidei profeſſione, profanæ & inſanæ electioni in Antipapam manum & animum dedit, & ſe Nicolaum V. a ſuæ partis conſortibus nominari fecit, cœpitque agere & gerere ſe pro Papa in ipſa urbe Romana in opprobrium Dei & ſuæ Eccleſiæ Sanctæ, & in confuſionem indelebilem totius Ordinis ſui, & conatus eſt ſcindere tunicam Chriſti ut miniſter & membrum Antichriſti. Præfata vero Johanna uxor ejus ipſum repetiit in judicio coram Epiſcopo Aretino oblato libello. Unde pro Johanna contra dictum Petrum per Dominum Johannem Epiſcopum Aretinum lata fuit ſententia publice ſervato juris ordine die ultima menſis Novembris.

Duodecimo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXIX. Edwardus Chriſtianiſſimus Rex Anglorum uxoris ſuæ petulantis & adulteræ fabricatione miſerabiliter moritur, ſecundum Wilhelmum. Nam ferrum ignitum per quoddam cornu ano ejus intruditur cauſa medicinæ laxativæ. Et ſic interius accenſus & combuſtus occubuit, nullo exterius ſigno interfectionis aut vulnere in eo apparente. Huic in Regno ſucceſſit Edwardus filius ejus, qui ſicut pater ab illa Regina meretrice inſidias perpeſſus, tandem eam cum adultero ſuo deprehendit, & ambos incarceravit & interfecit, dignam pœnam utrique pro meritis impendendo. Henricus Dominus de Mykelenburg duxit in uxorem, ſecundum Chronicam Obotritorum, filiam Guntheri Comitis de Rupin relictam Wirtizlai Domini Rugianorum, per quas nuptias ſedata eſt diſcordia inter filios Domini Wirtizlai & Dominum de Mykelenburg ac Slavorum Dominum. Lokoldus Rex Poloniæ cum immenſo armatorum exercitu intravit Prutziam, ſecundum Egghardum, & demolitus eſt opida diverſa & villas, nec paſſus eſt a Pruthenis quamcunque reſiſtentiam. Rege autem reverſo ad propria, Fratres de Domo Teuthonica colligentes exercitum viceverſa Regnum intrarunt Polonorum, & obſidentes caſtrum Reſeys, quod erat Epiſcopi Tuyanenſis, expugnaverunt illud in die S. Alexii. Inde vero procedentes, vallaverunt caſtrum Aakil, & ipſum funditus deſtruxerunt, & cremati ſunt in eo omnes ejus inhabitatores præter Capitaneum, quem captivantes, ſecum duxerunt. Fratribus inſuper in Prutziam reverſis, Rex Lokoldus circa feſtum S. Dionyſii innumerabilem populum congregans de Polonis, Ungaris & Turcis, in Prutziam eſt reverſus. Ubi cum veniſſet, pro primo deſtruxit Lyn opidum ignium injectione. Inde vero tranſiens, demolitus eſt omnem regionem a Culmenſi urbe usque Gordin, nulli parcentes ætati vel ſexui, ſed omnes viventes gladius & ignis abſumſerunt. Cujus tyrannidem videns Wernerus Magiſter Fratrum de Domo Teuthonica, nec ei reſiſtere valens, treugas iniit cum eo duraturas usque ad proximum feſtum Pentecoſtes, ponens eidem Regi in pignus credentiæ duo caſtra Doberyn ſcilicet & Bramburg. Antequam tamen dictarum induciarum terminus exſpiraſſet, interfectus fuit Wenemarus prædictus Magiſter ab uno de confratribus ſuis in caſtro Marienburg. Quo defuncto, & novo Magiſtro reelecto, iterum cum exercitu pulcro Regnum Polonorum Fratres petierunt, treugas interrumpentes. Et primo aggreſſu caſtrum Bramburg, quod Magiſter Wenemarus defunctus pro pignore Regi obligaverat, circumdantes oppugnaverunt & ceperunt. Quo habito, terram Polonorum peragrantes, rapinis & incendiis plurima opida & villas in cineres redegerunt, perdurantes in Regno per VIII. ſeptimanas. Pyſir quoque & Vrigenſtad caſtra demoliti ſunt in expeditione prædicta. Quibus in Prutziam reverſis, Lokoldus Rex Polonorum circa feſtum S. Galli reviſit Prutziam, & maxima Pruthenis intulit damna in deprædatione opidorum, conflagratione eorundem & villarum multarum. Fratres vero de Domo Teuthonica præſentiam Regis percipientes, in occurſum ejus venerunt cum amicis ſuis, & bellum cum eo inire non formidantes, multitudinem Polonorum maximam ſtraverunt, multi tamen de Præceptoribus Fratrum interemti ſunt cum aliis. Kanutus Porſe famoſus Dux Hallandiæ obiit, ſecundum Chronicam Danorum. Iſte cum ſimplex eſſet cliens primo, & demum miles factus per Chriſtoferum Regem, meruit ſua ſtrenuitate, ut in Ducem promoveretur per eundem Regem, & ut poſtea Ingeburgis mater Regis Sweorum & Norweorum, invito etiam Rege & omnium Procerum (omnibus Proceribus) Regnorum prædictorum in matrimonio ſibi copularetur.

Tertio decimo anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXXX. Johannes Papa in publico conſiſtorio, quamplurimis Prælatis Eccleſiarum, Magiſtris in Theologia & Doctoribus utriusque juris, ac Michaele generali Miniſtro Ordinis Fratrum Minorum præſentibus, pronunciavit literam Capituli Generalis Fratrum Minorum in Peruſio celebrati, & per ipſos Fratres Minores per totum mundum miſſam, univerſis fidelibus

fore & eſſe hæreticam, peſtiferam & venenoſam. In qua quidem litera continebatur, quod totum Capitulum in perſonis ſingulis & omnibus concorditer & unanimiter profitebatur, & ſigillis ſuis appoſitis proteſtabantur conſtanter omnes, quod non ſit hæreticum, ſed ſanum, catholicum & fidele dicere & aſſerere, quod Chriſtus & Apoſtoli ſui nullius rei dominium habuerint in proprio vel communi, & quod in his, quæ leguntur habuiſſe, tantum habuerint abſque jure aliquo ſimplicem uſum facti. Ex qua pronunciatione Papali ſequitur evidenter & notorie, quod totum illud Capitulum in ſingulis & omnibus ſuis perſonis ſit hæreticatum, eo quod omnes & ſinguli Fratres dicti Capituli in literam præfatam hæreticam & Papali autoritate hæreticatam conſenſerint, & eam veram & Catholicam fore comprobaverint. Quod quidem factum manifeſte ceſſit in perpetuam & indelebilem confuſionem dicto Ordini, nulla ætate vel oblivione abolendam. Inſuper quod execrabilius eſt, eodem anno præfatus Frater Michael generalis Miniſter Ordinis Fratrum Minorum clam de curia fugiens, appellavit Piſis ab hac Papæ pronunciatione ad Sacroſanctam Romanam Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam, ipſam autem Papæ pronunciationem aſſeruit hæreticam fore, quia ex ipſa, ut dixit idem Frater Michael, ſequitur, quod Eccleſia Romana, quæ docet prædictum articulum in Conſtitutione vel Decretali Exiit, qui ſeminat, ſit hæretica, & regula Fratrum Minorum, quæ hoc includit, & quod S. Franciſcus & totus Ordo ſuus in hac ſecuritate fundatus, & hanc veritatem in Capitulo proteſtatus, & alii Sancti Fratres ejuſdem Ordinis, qui in dicta veritate finierunt dies ſuos, fuerint hæretici, & per conſequens damnati. Exhortabatur etiam prælibatus Fr. Michael, ſecundum Henricum de Hervordia, & mandavit Fratri Wilhelmo Miniſtro provinciæ Mediolanenſis primo, & poſt ipſum omnibus Miniſtris totius Ordinis, quod dicto Domino Johanni Papæ in hæreſi, ut aſſeruit, deprehenſo, & per Romanum Clerum & populum ac Nicolaum V. Papam cum Imperatoris conſenſu publice depoſito, non obedirent, quia ſibi obedire foret animam damnare, & ſe ipſum hæreticum confiteri. Unde dixit: Exhortor & ſvadeo, quod dicti hæretici præceptis & mandatis vel literis in nullo obedias, & interdicta per ipſum vel legatum ejus ipſius autoritate in terris provinciæ tuæ poſita, non permittas aliquatenus obſervari, ſed eis non obſtantibus facias divina in dictis terris publice a Fratribus celebrari. Hæc omnia continebantur in litera, quam ſcripſit prædictus Frater Michael Miniſter generalis Wilhelmo Miniſtro provinciæ Mediolanenſis. In eadem quoque appellatione, quæ longa eſt & diffuſa, inter alia multa dicit præfatus Fr. Michael, quod Domino Johanni Papæ ſupra dicta pronuncianti in faciem reſtitit, & ille nihilominus in pronunciatione perſeveravit, & ira commotus contra eum, in curia ipſum arreſtavit, ſed ipſe clam elapſus, appellationem, quam in curia fecerat, Piſis publicavit. Cujus appellationis formam & articulorum in ea contentorum præſumtionem Papa Johannes audiens in communi Conſiſtorio, præſentibus multis Eccleſiarum Prælatis & Magiſtris ac Doctoribus, dictum Fratrem Michaelem generalem una cum Magiſtro Henrico Bavaro & Petro de Ganduno (forſ. Gandaro) Fratribus dicti Ordinis excommunicavit, & tanquam hæreticos manifeſtos condemnavit. Hoc, inquam, execrabile malum & tam lamentabilis confuſio ac unfamia deploranda nulli ordini in Eccleſia inquam accidiſſe memoratur, præter proh pudor! iſti Ordini Fratrum Minorum. Sed juſto forte Dei judicio actum eſt, ut alios infamare & denigrare non formidantes in laqueum inciderent, quem fratribus ſuis invidioſo conamine & pernicioſo ſtudio parare ſategerunt. Præfatam etiam excommunicationis ſententiam contra generalem Miniſtrum ante dictum & ejus Fratres latam pariter & condemnationem Papa Johannes approbavit & confirmavit per quandam Conſtitutionem ab eo promulgatam, quæ incipit Quoniam vir reprobus Michael, quam ſi ad manum habuiſſem, loco huic de verbo ad verbum inſeruiſſem. Secundario quoque Edicto publico Johannes Papa aſſeruit & docuit, ac doceri mandavit, quod affirmare Chriſtum & ejus diſcipulos nihil habuiſſe in proprio vel communi, ſit hæreticum & a fide ſana alienum. Ac aſſertionem hujusmodi pertinacem deinceps eſſe erroneam & hæreticam diffinivit de maturo conſilio Cardinalium & multorum Epiſcoporum, Doctorum & Magiſtrorum, cum contrarietur S. Scripturæ, quæ in pluribus locis S. Evangelii & Epiſtolarum eos aliqua habuiſſe ſaltem in communi teſtatur. Determinavit etiam ex eodem maturo conſilio, quod pertinaciter affirmare, Chriſtum & ejus diſcipulos in his, quæ ipſos S. Scriptura habuiſſe teſtatur, nequaquam jus ea vendendi, donandi, vel ex ipſis alia acquirendi habuiſſe, hæreticum eſſe & devium a fide Catholica, cum Sacra Scriptura teſtetur, ipſos præmiſſa feciſſe & facere potuiſſe. Eodem anno Johannes Papa Conſtitutionem edidit, quæ incipit In agro Dominico, contra ſingularia, dubia & ſuſpecta ac temeraria contra Beggardos & Beginas, aſſerentes & docentes, quod in anima noſtra eſt a Deo increatum & increabile puta intellectus humanus. Item quod Deus neque bonus eſt neque malus, ſed nec optimus, & tam male dictum eſt Deum eſſe bonum, ſicut dicere album eſſe nigrum. Item quod in omni malo tam pœnæ quam culpæ manifeſtatur & relucet æqualiter gloria Dei. Item quod vituperans quanquam ipſo peccato vituperii, laudat Deum, & quanto plus vituperat, & gravius peccat, tanto amplius Deum laudat. Item quod petens a Deo hoc vel hoc malum, petit & male, quia petit negationem boni & negationem Dei, & orat ſibi Deum negari. Item quod in illis hominibus honoratur Deus, qui non intendunt res nec honores, nec utilitatem, nec devotionem internam, nec ſanctitatem, nec præmium aut Regnum cœlorum, ſed omnibus his renunciaverunt. Item quod homo debeat bene deliberare, utrum ipſe velit a Deo aliquid recipere,

quia

quia ubi eſſet homo a Deo recipiens, ibi eſſet ſub Deo vel infra eum, ſicut unus famulus vel ſervus, & Deus eſſet ſicut Dominus in dando. Sed ſic non debemus eſſe in vita æterna, ſed debemus ei conregnare. Item quod nos transformamur totaliter in Deum, & convertimur in eum ſimili modo, ſicut in Sacramento panis convertitur in Corpus Chriſti. Item quod quilibet talis dicere poteſt; quicquid dedit Pater unigenito filio ſuo in divinis, hoc totum dedit & mihi & ſibi. Item, quod quicquid dicit Sacra Scriptura de Chriſto, hoc totum verificatur etiam de quolibet homine juſto & bono. Item, quod quicquid eſt proprium divinæ naturæ, hoc totum proprium eſt homini juſto & bono, & propter hoc homo iſte operatur, quod Deus operatur, & creavit una cum Deo cœlum & terram, & eſt genitor Verbi æterni, & Deus ſine tali homine nihil facere poteſt. Item, quod bonus homo debet conformare voluntatem ſuam voluntati Dei in omnibus, ut ipſe velit Deo conformiter, quod ipſe vult. Et quia Deus vult, me aliquo modo peccaſſe, ideo nollem ego, quod peccata non commiſiſſem, & hæc vera pœnitentia. Item, quod ſi homo commiſiſſet mille peccata mortalia, ſi homo eſſet ad talia diſpoſitus, non deberet ſe velle ea non commiſiſſe. Item, quod Deus non præcepit proprie actum exteriorem, nec actus exterior eſt bonus aut divinus, nec operatur in ipſum proprie Deus. Item, quod bonus homo eſt unigenitus filius Dei, quem Pater æternaliter genuit. Item, quod omnes creaturæ ſunt unum pure nihil. Et innumera talia temeraria & ænigmatica propter hypocritas utriusque ſexus hæreticaliter ob quæſtum viventes, & ſingularem vitam ducentes, ac fucatam doctrinam quærentes, Papa præcepit univerſis & ſingulis in hac Conſtitutione in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub ſententia excommunicationis, quam ſcienter contrarium facientes incurrant, ne aliquis talia prædicet vel doceat, aut conſimilibus inficere præſumat auditores. Contrarium facientes, præter pœnam prædictam, tanquam hæretici aut de damnata hæreſi ſuſpecti puniantur. Ericus Regis Danorum Chriſtoferi filius obiit letaliter vulneratus in bello habito cum Holtzatis coram Gottorpe caſtro, quod Dani, ſecundum Chronicam Danorum, autumno (autumnali) tempore obſederant, Gerardo Comite extra terram peregrinante. Sed Johannes Comes Holtzatorum cum ſuo exercitu eos de obſidione ejecerat, & caſtrum manu valida liberaverat. Henricus Dominus de Mykelenburg obiit in die S. Agnetis, ſecundum Chronicam Obotritorum, relinquens poſt ſe duos filios Albertum & Henricum, quibus conſtituit duos tutores milites & duas civitates Roſtoccenſem ſcilicet & Wismarienſem, qui rexerunt terram usque ad illud tempus, quo ſenior filius Albertus in uxorem duxiſſet ſororem Regis Sveciæ. Hic tunc regimen ad manus recipiens, prudenter valde præfuit, & verbum bonum poſt ſe reliquit. Chriſtoferus Rex Danorum per Johannem Comitem Holtzatorum regno pulſus, venit in urbem Lubeke, ſecundum Chronicam Danorum, & ſe compoſuit cum Johanne Comite & Gerardo patruo ſuo ſub tali pacto, ut Rex eisdem Comitibus ſolveret LXXXM. (marcarum) monetæ Lubicenſis, & tunc ipſi redderent ſibi terram, quam jure belli ſibi acquiſierant. Ad certificandum autem Comites de dicta pecunia, poſuit eis Rex pro pignore ſilvam Damcam cum VIII. parochiis circumjacentibus. Et ſic Rex reductus fuit in Werdingburg. Quod Dani percipientes, obſederunt caſtrum illud. Sed Rex prævalens cum adjutorio Comitum, obtinuit victoriam de Danis. Eodem anno Dani de Jutia obſidione iterum vallarunt Gottorpe caſtrum cum magno populo pedeſtrium & equeſtrium. Sed Johannes Comes Holtzatorum obſeſſis auxilium ferens, victoriam obtinuit, & de Danis circiter DCCCC. interficiens, potiores Juthos captivos ſecum abduxit.

Quarto decimo anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXXXI. Circa feſtum Johannis Baptiſtæ concurſu maximo, ut fieri conſvevit in Monaſterio Vrendenberg Colonienſis diœceſis, ſecundum Henricum de Hervordia, ad honorem Virginis Glorioſæ imminente, ecce tempeſtas maxima pluviæ & grandinis, tonitrui ſæviſſimi & corruſcationis exorta eſt, ex qua arbores multæ & ædificia innumera diruta ſunt, & plures homines utriusque ſexus a fulgure tacti ſunt & extincti. Majores Italiæ & civitates potiores videntes, Lodowicum Regem Romanorum ſegniter agere contra Imperii inimicos, ſecundum Chronicam Lombardorum, & etiam timentes latam Papæ ſententiam contra participantes & fautores ſuos invaleſcere, receſſerunt ab eo, tam fidem quam obedientiam ei ſubtrahendo. Quod videns Petrus de Corbario Antipapa, Frater Ordinis Minorum, & conſiderans, periculoſum eſſe ſtatum ſuum, miſit ad Johannem Papam, ab eo veniam poſtulans. Papa vero hoc intelligens, lætus factus eidem remandavit, quod ſecure veniret, quia gratioſe ſecum agere vellet, dummodo in debita humilitate ſe præſentare vellet, & ſcripſit ſibi modum veniendi & ſe præſentandi. Petrus autem omnia libens acceptavit, ex quo in vita ſalvandum ſe audiret. Et veniens, intravit Avinionem urbem, inſidens mulo, & funem in collo gerens. Ejus autem introitum quaſi tota civitas præſtolabatur. Appropinquans autem palatio Papæ, mulum deſcendit, & ductus pedes ad præſentiam Papæ in habitu Fratrum Minorum, ad pedes Papæ cecidit; & miſericordiam ſuam invocans ait: Pater Beatiſſime, peccavi in cœlum & coram te, & non ſum dignus vocari filius tuus. Papa autem pedem dextrum levans, poſuit ſuper humerum ejus, dicens: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabo, & conculcabo leonem & draconem. Jugum meum ſuper te fili perdite. Et erigens ipſum, poſuit eum ad ſcalas & habitu prædicto, & infulatum mitra papyrea papali. In quibus cum ſtetiſſet in tertium diem, ipſum de ſcalis ſumſit, & in quadam turri incluſit, victum ſibi miniſtrans copioſe usque ad diem obitus ſui. O confuſionem inauditam! ſtylo ferreo in ſilice duriſſimo indelebiliter ſculptam, & utinam arte quavis abolendam! Malum eſſet, ſi verum eſſet, hominem in toxico perimere, ſed malum

malum ſuper peſſimum, imo impium ſuper omnem modum, Domini Jeſu vicarium, Eccleſiæ caput & Chriſtianorum Patricium more ſceleratorum damnare. Chriſtoferus Rex Danorum & Johannes frater ſuus cum multitudine armatorum intraverunt Holtzatiam more Danico, eos appretiantes & remunerantes, qui eos de patibulis exilii & proſcriptionis liberaverunt, ut ſupra immediate patuit. Johannes namque frater Regis, ſecundum Chronicam Danorum, cum ſuo exercitu intravit opidum Todeslo, Rex vero cum ſuo populo venit de Dacia per Sleswic. Audiens autem Gherardus Comes, Regem venire per Sleswic, exivit in occurſum ejus cum ſuis, Johanne fratre Regis hoc ignorante, & credente, quod Rex ad ipſum in Todeslo venturus eſſet. Exercitus autem Gherardi in multo infirmior erat exercitu Regio, habens ſecum Comites Wilhelmum de Harlemund, Borchardum de Svalenburg, Henricum de Brunkhorſt, & Nicolaum ac Guntzelinum de Wittenburg. Unde ad invicem congreſſi, utraque pars fortiter pugnavit. Commiſſum ergo eſt prælium a CCCC. viris fortibus ex parte Gherardi Comitis Holtzatorum contra DCCC. armatos de parte Regis Danorum, & dono Dei Gerardus Comes Regem vicit, pene omnes aut interficiens aut captivans. Rex vero cum Woldemaro filio ſuo opidum Kil profugus intravit in magna amaritudine cordis ſui. Quod cum Johanni fratri ejus nunciaretur, ad dictum opidum Kil feſtinanter properavit. Ubi veniens, fratrem ſuum Regem conſolatus eſt. Et egreſſi ambo mœſtitia pleni, ad propria ſunt regreſſi.

Quinto decimo anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXXII. Viſi ſunt tres ſoles in aëre ſimilis claritatis omnino, ſecundum Henricum de Hervordia. Siquidem nubes alba latitudinis trium cubitorum quaſi per totum, & altitudinis illius, qua ſol hora diei ſecunda in æſtate levari ſolet ab oriente per meridiem & occidentem ac aquilonem itidem in orientem circumducta, ut circulus nitidus & vitta biſſina in ſe reflexa videbatur, ultimum ſui principio continuans, & inferius in parte ſui quilibet æqualiter a terra ſublevata; in oriente vero hyemali nubis iſtius, ut in alba corona gemma clara corpus ſolare nube clariſſima quaſi tectum latere videbatur; in meridie quoque nubis ejusdem alius ſol primo ſimilis apparebat, & in occidente hyemali ejusdem nubis tertius, omnes tres ex variis impreſſionibus aëris generati, & plusquam per horam clariſſimi, tandem paulative attenuari cœperunt & obſcurari, & paulo poſt ſubito totaliter diſparuerunt, meridionali primo & poſt occidentali deficiente; orientali vero, qui quaſi latibulum veri ſolis fuerat, per nubem nigram & aquoſam obtenebrato, ſequebantur autem impreſſionem hanc tempeſtates multæ, & pluviæ grandes & diuturnæ. Galeacius filius Domini Matthæi Vicecomitis Mediolanenſis, ſecundum Egghardum, per Lodowicum Regem Romanorum inedia & fame extinctus eſt. Sane inter Johannem Papam & Galeacium Vicecomitem & Dominum Mediolanenſem per mediatores & arbitros de pace & concordia latenter quidem, ſed exacte tractabatur. Galeacius autem illectus promiſſis & fide Papæ per literam ſcribit, quod Imperatorem deſereret, & Papæ adhæreret promiſſis & fide Papæ ſalvis, & quod votum Papæ in omnibus etiam contra quemcunque corde magno & animo promto fideliter & pro viribus adimpleret. Litera clauditur & Papæ transmittitur, ſed latori in via violenter ſubtrahitur, & Lodowico præſentatur. Qua litera recepta, Lodowicus Rex Concilium Procerum Regni convocat, & clauſula literæ propoſitum tangens, germanis Galeacii Lucæ & Marco in concilio prædicto præſentibus traditur, & quæritur, quam pœnam reus criminis læſæ Majeſtatis mereatur. Qui per eos neſcientes, de quo diceret, morte digniſſimus ſententiatur. Tunc litera tota producitur, & publice coram omnibus legitur. Marcus ergo & Lucas valde confuſi de ſententia data per eos contra fratrem eorum, ſed vinculari a Rege metuentes, a ſententia ſua priore minime variantur. Galeacius ergo captus, & in carcerem detruſus, inedia & fame peremtus eſt. Dux Brabantiæ Johannes bellum grande commiſit cum Philippo Duce Burgundiæ, qui manu valida Ducatum ſuum intraverat ad debellandum ipſum, ſecundum Wilhelmum. Cui viriliter reſiſtens, & divino adjutus præſidio, victoriam de eo obtinuit, ſecum habens Ducem Barenſem cum XII. militibus, quos Edwardus Rex Angliæ ſibi in favorem transmiſerat. In congreſſu autem belli Johannes Dux Brabantiæ miles factus eſt a Domino de Kuk prope Monaſterium Helikſem. Borchardus Comes de Swalenburg Gerardum Dominum de Lippia cum duello impetiit propter ipſum caſtrum Swalenberg, quod injuſte poſſidebat, ſecundum Chronicam Saxonum, & ambo in pugnam congredientes in foro opidi Hamelen, victus eſt Gerardus de Lippia, & ductus per eundem Borchardum Comitem in captivitatem, & tamdiu tentus, quousque dicto Comiti ſatisfactum eſt de impetitione prædicta. Gertrudis filia militis cujusdam terræ Pruthenorum infirmabatur usque ad mortem, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Qua ſic in extremis laborante, permiſſione divina factum eſt, quod mulier prædicta tollebatur de ægritudinis lecto operatione diabolica, & reponebatur phantaſma quoddam ejusdem diſpoſitionis & formæ in locum illius. Quod quidem phantaſma ſe ſimulabat agonizare, & tandem ſe ſpiritum exhalare. Defuncto ergo phantaſmate, ut putabatur, omnia agebantur circa ipſum, quæ fieri conſveverunt erga hominem Chriſtianum mortuum, & ultimo tandem ſepultum eſt. Transactis autem aliquot diebus, contigit, Presbyterum ſenem pertranſire nemus ſitum prope Danzeke civitatem. At ubi dum Sacerdos tranſiret, vidit mulierem prædictam Gertrudem jacere quaſi ſemivivam. Quam elevans & refocillans, duxit eam in urbem prædictam. Cives vero cognita muliere, miſerunt eam patruo ſuo Bertoldo Mergin dicto, qui ultra (eam) deſtinavit fratribus & ſororibus ſuis. Videntes autem eam cognati ſui, quidam ex eis dixerunt, quia ipſa eſt vera ſoror

noſtra;

noſtra; alii dixerunt, quia non eſt, ſed truſatrix & deceptrix. Quibus ſic diſcordantibus, tandem cremata eſt ab eis in opido Mewa, de cujus tamen incineratione varia ſecuta ſunt mala illi parentelæ pariter & terræ Prutziæ, ut infra patebit. Johannes frater Chriſtoferi Regis Danorum concordiam iniit cum Gerardo Comite Holtzatorum, ſecundum Chronicam Danorum, & pro liberatione captivorum, quos ceperat de exercitu fratris ſui anno præcedenti dedit Johannes Gerardo Comiti terram Füne, & ſic pacificati ſunt. Stante autem hac concordia & pace, Dani perfidi eodem anno irruentes ſuper Holtzatos in opido Lundenſi exiſtentes, interfecerunt eos, & inde procedentes obſederunt Helſingburg & alia caſtra Comitis Gerardi, & expugnarunt ea abſque reſiſtentia quacunque.

Sexto decimo anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXXXIII. Lokoldus Rex Polonorum in vindictam innocentis mulieris crematæ cum maximo populo intravit terram Pruthenorum, & commiſſum eſt grande prælium inter Polonos & Fratres de Domo Teutonica, & ceſſit victoria Polonis, ſecundum Egghardum, utrobique tamen ceciderunt multi. Captivati autem ſunt de Comitibus & Dominis terrarum, qui Pruthenis auxilium tulerant, Rueze de Plawis terræ Advocatorum & junior Comes de Honſteen. Comes vero de Aldenburg graviter vulneratus eſt in facie ſua, & multi milites & armigeri interfecti ſunt & captivati de Fratribus de Domo Teutonica, fratres vero mulieris combuſtæ anno præcedenti ibidem perierunt. Bononienſes cives nuncios ſuos miſerunt ad Johannem Papam, inter quos miſſus eſt Dominus Johannes Andreæ Doctor juris utriusque pro ſubſidio poſtulando contra Lodowicum Regem Romanorum & Gebelinos, qui dicto Regi adhærebant. Erat enim in Italia maxima partia duplicis generis hominum, puta Gelfini & Gebelini, quarum una favebat Papæ & Eccleſiæ, & altera Imperio & Lodowico. Propter has quidem partias Italia multa pertulit incommoda. Cum autem prædictus Dominus Johannes Andreæ ad præſentiam Papæ veniret, receptus eſt cum magno honore. Cui Papa tradidit maximum theſaurum vehendum in mulis multis, cum quo Johannes Andreæ ad partes Lombardiæ ſe transtulit, habens in comitatu ſuo ultra mille homines generis promiſcui, puta peregrinos, mercatores & ſatellites Bononienſis urbis. Horum theſaurorum translationem quidem Teutonici Nobiles percipientes, aſſumſerunt ſibi circa CCCC. expeditos ſocios, & iacebant ſe in latibulis, per quæ Johannes Andreæ neceſſe habebat tranſire. At ubi cum venirent, mox illi de latebris erumpentes, impetum in eos fecerunt, & de mulis ſingulos proſternentes, ac plures ſe defendere volentes vulnerarunt, necnon bonis illis omnibus ſpoliarunt. Chriſtoferus Rex Danorum obiit, poſt ſe duos relinquens filios, Woldemarum ſcilicet & Ottonem, ſecundum Chronicam Danorum, quorum dictus Woldemarus patri in Regno ſucceſſit. Papa Johannes jam ſenio confectus deſipuit partim ex ſenio & partim ex melancholia, eo quod tantum theſaurum perdidiſſet, & qui prius contra hæreticos diverſos laudabiliter & virtuoſe ſudaverat, & ab eis graves perſecutiones & periculoſas ſuſtinuerat, ac plura utilia contra eosdem ſtatuerat, poſtea per ſe errando docuit & prædicavit, quod animæ ſeparatæ a corporibus quantumcunque purgatæ non videant eſſentiam divinam viſione faciali & intuitiva, niſi poſt diem judicii reſumtis corporibus. Hunc errorem Papa Johannes, ſecundum Henricum de Hervordia, a patre ſuo quaſi per ſucceſſionem acceperat hæreditariam, & ob hoc eidem tenacius adhærebat. Sane pater Johannis Papæ cum aliquando viſionem Tondali militis audiſſet a narrantibus vel forte per ſe legiſſet, tantum in ea delectatus eſt, quod eam ſequenti nocte pectore ſopito ſomniavit, & ex integro totam per ordinem diſtincte vidit dormiendo. Quam ſic ſibi revelatam arbitrans, immutabiliter in ea permanſit, & inquiſitori hæreticorum Fr. Mauritio Ordinis Prædicatorum materiam de ſe tribuit inquirendi. Continet enim hæc viſio errorem de animabus ſeparatis, prout legentibus eam clare patere poteſt, quæ ſupra Anno tertio decimo Conradi III. ponitur, qui eſt Dom. MCLII. Sed hæc viſio & quælibet ei ſimilis calumniam patitur, quia nullus penitus locus vel ſtatus animarum eſt medius inter purgatorium & regnum cœlorum, licet B. Bernhardus in quodam Sermone de omnibus Sanctis contrarium innuere videatur, & Beda de Geſtis Anglorum Cap. CXXXII. Contra hanc hæreſim & contra ſuum Doctorem Papam Johannem Dominus Durandus fecit Tractatum, propter quod per Papam prædictum fuit ad curiam citatus, ſed non comparens fuit a Rege Franciæ defenſatus. Sed Frater Thomas Walloys ſolennis Doctor in Theologia Ordinis Prædicatorum provinciæ Angliæ exponens ſe periculo propter fidem Catholicam, prædicavit in Avinione publice coram Papa & toto conſiſtorio, & improbavit errorem Papæ in faciem ei reſiſtendo, omnibus Prælatis Eccleſiaſticis diu ſilentibus & diſſimulantibus. Imprecabatur inſuper publice maledictionem Dei in omnes, qui dicto errori Papæ conſentirent propter temporales promotiones, quas ab eo ſperarent, concludens ſic: Maledictio Dei Patris & Filii & Spiritus S. ſuper capita eorum, & dicat omnis populus Dei fiat, fiat! Poſt prædicationem vero prædictus Magiſter Thomas fecit proteſtationem ſub his verbis & ſub publico inſtrumento. Ego Fr. Thomas Walloys prædicavi præmiſſa publice coram multis, & in excuſationem meam dico ſic: Dicere animas electorum ante reſurrectionem generalem non videre Deum facialiter, aut eſt error manifeſtus, periculoſus & ſcandaloſus, utpote de cujus prædicatione jam tota Eccleſia Dei eſt ſcandalizata, aut non. Si ſic, videtur mihi, quod debeam merito excuſari, quia urgente me conſcientia talia prædicavi; ſi non, paratus ſum omnem pœnam ſubire mihi a quocunque judice imponendam. Propter quod non diu poſt ex practicatione Papæ Johannis Fr. Thomas prædictus ab inquiſitore hæreticorum Fratrum Ordinis

dinis Minorum hæretico & fautore hæreſis de Paupertate Chriſti & de diviſione animarum ſeparatarum capitur, & in conventu Fratrum Minorum in Avinione incarceratur. Ubi inæſtimabilia tædia, incommoda & vexationes perpeſſus eſt pro fide Chriſtiana. Sed res hæc ad Philippum Regem Francorum deducitur. Qui convocatis omnibus ad negotium illud fidei jure convocandis, prudenter & ut verus Chriſtianus caſum prædictum proſecutus eſt, ut patet ex tenore literæ ſubſequentis: Sanctiſſimo Patri & Domino, Domino Johanni, Dei providentia Sacroſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ Summo Pontifici. Veſtri devotiſſimi filii & ſervi ejusdem miſeratione Petrus de Palude Patriarcha Jeroſolymitanus, Petrus Rogerii Archiepiſcopus Rhotomagenſis, Wilhelmus Bernhardi Cancellarius Pariſienſis, Johannes de Bolenciaco Archiepiſcopus Vulcaſſini in Eccleſia Rothomagenſi, Nicolaus de Lyra Ordinis Minorum, Johannes de Metheno Ordinis S. Benedicti, Matthæus de Archis, Petrus de Palma Prior provincialis Ordinis Fratrum Prædicatorum provinciæ Franciæ, Johannes de Caricampo Ordinis Ciſtercienſis, Petrus de Caſa Prior Generalis Fratrum B. Mariæ de Carmelo, Simon de Mariis, Wilhelmus de Caſtro Reynaldi, Wilhelmus de Brema Ordinis Minorum, Wilhelmus Kalathoc Ordinis Prædicatorum, Olyanus Salahadini, Gerardus de Paganiis Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Petrus de Verbena Ordinis Vallis Scholarum, Nicolaus de Alexandria Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Petrus Horle, Nicolaus Boneti Ordinis Minorum & Durandus de Aureliaco Ordinis Prædicatorum, Sacræ Theologiæ Magiſtri, cum humillima ſui recommendatione pedum oſcula beatorum. Ad Veſtræ deducimus notitiam Sanctitatis, quod Sereniſſimus Princeps ac Dominus Noſter, Dominus Philippus Dei gratia Rex Francorum illuſtris, Dominia IIII. Adventus in ſuo regali Manerio ſito in nemore vicinarum, nos fecit ad ſui præſentiam vocari, aſſiſtentibus ſibi excellentibus Principibus, Ducibus & Comitibus, & Reverendis Patribus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus & his & illis quamplurimis, & aliorum tam Clericorum quam laicorum & Baronum ac Militum Conſiliariorum ſuorum, Religioſorumque & ſecularium multitudine copioſa, nosque ore proprio requiſivit, quod vellemus corporale juramentum præſtare ſuper petendis de ſtatu animarum ſanctarum a corporibus exutarum illud, quod ſentiebamus, fideliter & absque palliationis cujuscunque velamine diceremus, cauſas aliquas exponendo, quæ ad hoc petendum ſuum animum inducebant, ſpecialiter, quia audierat, aliquos in ſcholis ſine rationibus aliqua circa illam materiam protuliſſe, propter quæ multorum tam Clericorum quam laicorum fuerant corda non mediocriter concitata, & ex quibus, ut dicebat, ſimplices trahi poterant in errorem. Nos autem, Pater Beatiſſime, attendentes, quod præfatum Sereniſſimum Principem & Dominum noſtrum fundatorem Studii Pariſienſis, Regemque excellentem revereri tenemur, & juſſionibus ejus obedire, quodque ipſum ibidem dicentem audivimus, quod in hac materia non quærebat, quod in aliquo veſtram tangere poſſet Sanctitatem; quinimo ſicut filius veſter devotiſſimus veſtrum in omnibus zelabat ferventius honorem, & perſonam veſtram ſanctiſſimam ibidem magnis laudum præconiis extollebat; conſiderantesque, quod juxta Principis Apoſtolorum doctrinam de ea, quæ in nobis eſt, fide & ſpe parati debemus eſſe omni poſcenti nos reddere rationem, petitum a nobis præſtavimus juramentum. Quo præſtito, fuerunt nobis propoſitæ duæ Quæſtiones, prima: Utrum animæ Sanctorum in cœlis exiſtentes videant divinam eſſentiam facie ad faciem ante reſumtionem corporum & ante generale judicium. Secunda: Utrum viſio, quam de divina eſſentia nunc habent, evacuabitur in die extremi judicii, alia ſuccedente? Ad quas, ſicut eramus juramento aſtricti, reſpondimus, quod ſentiebamus. Singuli & ſigillatim in hac ſententia omnes convenimus, quod a tempore mortis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, per quem pretium redemtionis generis humani extitit perſolutum, omnes animæ SS. Patrum, quas ibidem Salvator Noſter deſcendens ad inferos eduxit de limbo, cæterorumque fidelium, quæ de corporibus exierunt, non habentes purgabile, vel quæ jam in purgatorio ſunt purgatæ, ad viſionem nudam, claram & beatificam intuitivam & immediatam eſſentiæ divinæ & Beatiſſimæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus Sancti quam Apoſtolus 1. ad Corinth. XIII. viſionem facie ad faciem nominat, ſunt aſſumtæ, ipſaque Deitate Beata perfecte fruuntur, & jam, quod crediderunt, videntes, quod ſperaverunt, tenentes, non in ſpe, ſed in re ſunt beatæ. Quodque dicta viſio, quam nunc habent, minime evacuabitur, reſumtis corporibus, alia ſuccedente, ſed ipſamet in eis, cum ſit vita æterna, perpetuo remanebit. Et pro firmo, Pater Sanctiſſime, omnes Doctores, qui nos in Pariſienſi Studio præceſſerunt, quorum ſcripta legimus, hanc ſententiam tenuerunt, docuerunt, & in ſcriptis ſuis tenendam reliquerunt. Quare Veſtræ Beatitudini, omni qua poſſumus humilitate & reverentia totis præcordiis ſupplicamus, quatenus prædictæ Quæſtioni, in qua pro una parte Veſtra Sanctitas pulcerrime & ſubtiliſſime allegavit, & quam plures autoritates adduxit, imo tot, quod non recordamur nos legiſſe Doctorem aliquem, qui ad unum propoſitum adduxerit tot & tantas, ſemper tamen recitando & non determinando, nec aſſerendo ſeu opinando, ſicut audivimus, dignetur Sanctitas veſtra finem dare, partem illam, in qua nutrita eſt devotio totius Chriſtiani populi veſtro regimini crediti, veram eſſe determinatione Apoſtolica confirmando. Sanctiſſimam perſonam veſtram Eccleſiæ ſuæ Sanctæ regimini conſervare dignetur Altiſſimus ſanam & incolumem per tempora longiora; quæ nos habere dignetur in ſui gratia de benignitate ſolita commendatos. Datum ſub ſigillis noſtris Pariſius in congregatione Magiſtrorum in Theologia generali Regentium & non Regentium, ſecundo

do die Januarii. Rex quoque Francorum Papæ literam ſimilem ſcripſit, Dominus etiam Durandus de Sancto Portiano Magiſter in Theologia, Ordinis Prædicatorum, Epiſcopus Meldenſis, fecit Tractatum acutum valde contra Papam in eadem materia, qui licet ad curiam citaretur, tamen defenſus per Regem Francorum non venit nec comparuit. Papa autem Johannes, lectis literis Regis pariter & Univerſitatis, & percepta eorum ſerie, formidans totius curiæ tumultum & inſurrectionem contra ipſum, publice in ſermone ſuo prædictum errorem ſuum revocavit & retraxit, & ſupra dictum Fratrem Magiſtrum Thomam Walloys Anglicum de carcere cum ſolennitate eripuit, & ipſum pro injuriis ſuis impie ſibi illatis, ſolennibus promotionibus honorare & remunerare promiſit. Sed ipſe Magiſter in recompenſationem injuriarum illarum nihil recipere voluit honoris aut promotionis temporalis: potius apud Deum remunerari cupiens, qui corona æterna pro fide paſſos præmiare ſolitus eſt.

Decimo ſeptimo anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXXIIII. In die S. Clementis & in nocte ſequenti mare intumuit inopinate ex tempeſtatis vehementia, ſecundum Wilhelmum, & plura opida & villas operiens, plusquam VIM. hominum in diverſis locis, prope mare ſituatis ſuffocavit. Lodowicus Marchio Brandeburgenſis filius Lodowici Regis Romanorum intravit cum Fratribus de Domo Teutonica terram Lithuanorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & expugnarunt pariter multa caſtra, & diverſas munitiones fortes everterunt. Henricus etiam Dux Bayoariæ pro eodem anno intravit terram Pruthenorum, & fundavit cum adjutorio Fratrum de Domo Teutonica in Lithuania caſtrum forte, quod Bayerburg nuncupavit. Wilhelmus Comes Flandriæ captivavit quendam Militem ſtrenuum & fidelem Kortro nomine, ſecundum Chronicam Francorum, quem educens de civitate Brugenſi, fecit ipſum decapitari. Quod valde ægre ferentes cives Gandavenſes & tota patria, Comitem illum de terra expulerunt, & Edwardo Regi Angliæ contra ipſum totis viribus adhæſerunt. Johannes Papa moritur tertio Non. Decemb. die Dominica, hora quaſi prima, & fuit hic annus Pontificatus ſui XIX. Moriturus itaque de proximo, ad exhortationem amicorum ſuorum, ſubmiſit ſe & doctrinam ſuam judicio Eccleſiæ Romanæ, & errorem ſuum ſupra dictum revocavit, in hæc verba: Credimus, quod animæ ſeparatæ a corporibus & purgatæ ſunt in cœlo, cœlorum regno & paradiſo, & cum Chriſto in conſortio Angelorum congregatæ, & vident divinam eſſentiam facie ad faciem clare, in quantum ſtatus & conditio animæ ſeparatæ patitur & admittit. Fuit autem revocatio iſta multis ſuſpecta, tum quia a jam exſpirante facta & quaſi extorta, tum etiam quia ipſe prius & ſcripſerat & prædicaverat, quod viſionem facialem claram ſtatus animæ ſeparatæ non pateretur nec admitteret. Sed quia de revocatione iſta inſtrumentum publicum fieri fecit, in quo & ſe & doctrinam ſuam totaliter Eccleſiæ Romanæ ſuppoſuit, a melioribus non dubia, ſed bona & fidelis eſt judicata. Dicitur enim in revocatione illa ſic: Siqua ſermocinando, conferendo, dogmatizando, docendo ſeu alias quoquomodo diximus, prædicavimus vel ſcripſimus, quæ fidem concernunt Catholicam, Sacram Scripturam aut bonos mores, ea, in quantum conſona ſunt fidei Catholicæ, determinationi Eccleſiæ S. Scripturæ & bonis moribus, approbamus. Alias autem, illa habemus & haberi volumus pro non dictis, prædicatis & ſcriptis, eaque revocamus expreſſe. Ac prædicta omnia & alia, quæcunque dicta, prædicata & ſcripta per nos de quacunque materia, ubicunque & in quocunque ſtatu, quem habemus vel hactenus habuimus, ſubmittimus determinationi Eccleſiæ & ſucceſſorum noſtrorum. Hac revocatione facta, ſtatim die & hora ſupra dictis ſpiritum efflavit, cui Benedictus XII. ſucceſſit.

De Benedicto XII. Papa CCV.

Benedictus Papa, natione Provincialis ex patre Simone, ſedit annis VIII. menſibus duobus & diebus X. ſecundum Chronicam Francorum. Hic prius Jacobus de Furnerio dictus Abbas extitit Ciſtertienſis, & poſt Cardinalis tit. S. Priſcæ factus, electus eſt tandem in Papam in Vigilia B. Thomæ Apoſtoli. Sequenti vero die conſiſtorium tenuit, ſtatuens & pronuncians primo, quod per vitam ſuam cum nullo pro cauſa quacunque uti vult gladio materiali, nec gwerram habere, ſed pacem quærere, facere & fovere. Secundo, quod non vult, aliquem Religioſum ad curiam Romanam pro beneficio impetrando venire. Tertio, non vult, eos per appellationes correctiones effugere. Item eleemoſynam menſæ Papalis reſtituit pauperibus, quæ ante per familiares Papæ diripiebatur, de qua centum perſonæ laute refici poſſunt. Item, omnem arreſtationem in curia ſolvit. Item omnes Prælatos de curia recedere voluit, & in ſuis reſidere dignitatibus. Item nomina Gelfini & Gebelini interdixit ſub anathemate, cum non pacis, ſed diſcordiæ eſſent incitamenta.

Decimo octavo anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXXV. Otto filius Chriſtoferi Regis Danorum defuncti & frater Woldemari Regis venit cum Juthis in magno exercitu prope Wiburg contra Gerardum Comitem Holtzatorum, ſecundum Chronicam Danorum, & fortiter ſimul dimicantes, victus eſt exercitus Danorum a Holtzatis, & Otto frater Regis captus eſt, & ductus in caſtrum Segheberge. Johannes Comes de Hennenberg & duo alii Milites Ambaſiatores Lodowici Regis Romanorum venerunt in urbem Lubicenſem, ſecundum Chronicam eorundem, cum literis ſuis regalibus. Quas præſentantes Conſulatui dictæ urbis, verbotenus dixerunt eisdem quod Dominus Rex mandaret ipſis, ut totis conatibus ſuis laborarent pro redemtione Ottonis fratris Woldemari Regis Danorum. Quod cum facere attentarent, nihil profecerunt. Eodem anno obiit Marquardus Epiſcopus Razeburgenſis, cui in ſedem ſucceſſit Dominus Vulradus. Edwardus Rex Angliæ transnavigans mare, venit in Antdorpiam terræ Brabantiæ, ſecundum Wilhelmum. At ubi

ubi cum maneret aliquamdiu, uxor ſua peperit ſibi filium Leolinum nomine in Monaſterio Monialium S. Michaelis, quod Monaſterium utique aptus fuit locus, & bene competens & decens pro parturitione. Hic Leolinus adultus factus cepit in uxorem filiam Galeacii Domini Mediolanenſis. Quibus nuptiis celebratis, non diu poſt veneno extinctus eſt. Poſt nundinas urbis Brugenſis, piratæ ſive raptores maris, ſecundum Chronicam Francorum, ſpoliantes mercatorum naves in portu Swen, tres magnos cogones pannis & ſpeciebus aromaticis plenos rapuerunt, & in portum Secanæ transduxerunt. Naves autem illæ Pruthenorum erant. Quo percepto, civitates orientalis maris puta Lubeke & cæteros nuncios miſerunt ad Philippum Regem Franciæ in urbem Pariſienſem, ſupplicantes, ut mercatoribus ſuis bona eis ablata & in Regnum ſuum deducta eisdem reſtituerentur. Rex vero nuncios civitatum benigne pertractans, reſtitui fecit ad ultimum quadrantem bona a ſuis rapta, & captivos eorum liberos remiſit ad propria.

Decimo nono anno Lodowici, qui eſt DN. DCCCXXXVI. Benedictus Papa Decretalem condidit, quæ incipit Benedictus Deus in donis ſuis, in qua doctrinam ſuperius tactam de animabus ſeparatis hæreticam oſtendit, & eam damnavit, ſecundum Henricum de Hervordia, ſub verbis, quæ ſecuntur, Apoſtolica autoritate: Diffinimus, quod ſecundum communem Dei ordinationem animæ ſanctorum hominum, qui de hoc mundo ante paſſionem Domini Noſtri Jeſu Chriſti deceſſerunt, necnon SS. Apoſtolorum, Martyrum, Confeſſorum atque Virginum, & aliorum fidelium defunctorum poſt ſacrum ab eis baptiſma ſuſceptum, in quibus nihil purgabile fuit, quando deceſſerunt, ac animæ puerorum eodem Chriſti baptiſmate renatorum, ante uſum liberi arbitrii decedentium, mox poſt mortem ſuam & poſt purgationem præfatam in illis, qui purgatione hujusmodi indigebant, & ante reſumtionem ſuorum corporum & judicium generale, poſt aſcenſionem Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti in cœlum, fuerunt, ſunt, & erunt in cœlo, cœlorum regno & paradiſo cœleſti, cum Chriſto SS. Angelorum conſortio aggregatæ, ac poſt Domini Noſtri Jeſu Chriſti paſſionem & mortem viderunt, vident & videbunt divinam eſſentiam viſione intuitiva & etiam faciali, nulla mediante creatura in ratione objecti viſi ſe habente, ſed eſſentia divina immediate ſe nude & clare & aperte eis oſtendente, quodque ſic videntes, eadem divina eſſentia perfruuntur. Necnon quod ex tali unione, viſione & fruitione eorum animæ, qui jam deceſſerunt, ſunt vere beati, & habent vitam & requiem æternam, ac etiam, quod hujusmodi viſio divinæ eſſentiæ ejusque fruitio actus fidei & ſpei in eis evacuent, prout fides & ſpes propriæ ſunt theoreticæ virtutes. Quodque, poſtquam inchoata fuit vel erit talis intuitiva & facialis viſio & fruitio in eisdem, eadem viſio & fruitio ſine aliqua interciſione ſeu evacuatione prædictæ viſionis & fruitionis continua exiſtit, & continuabitur usque ad finale judicium, & ex tunc usque in ſempiternum. Diffinimus etiam, quod ſecundum communem ordinationem Dei animæ decedentium in actuali mortali peccato, mox poſt mortem ſuam ad inferna deſcendunt, ubi pœnis infernalibus cruciantur; & quod nihilominus in die judicii omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus apparebunt, reddituri de factis propriis rationem, ut recipiat unusquisque, prout geſſit in corpore ſuo ſive bonum ſive malum. Contrarium, iſtorum omnium aut ſinguli cujuslibet ipſorum ſcienter & pertinaciter tenens, docens vel defendens ſcripto vel verbo, ſicut hæreticus habeatur. Tempore autumnali venerunt in aquam Trabenæ plures magni piſces ſturiones maximi & cete grandia, ſecundum Chronicam Lubicenſem, quorum aliqui habebant in longitudine XX. vel XXIIII. pedes, & capti ſunt a civibus Lubicenſibus prope pontem Holtzatorum urbis ante dictæ, quod alias nunquam viſum fuerat aut perceptum a quoquam. Magnus Rex Sweorum miſit Euphemiam ſororem ſuam in Roſtok urbem, quam duxit in uxorem Albertus Dominus de Mykelenburg in eadem civitate, præſentibus multis Principibus & Nobilibus, ſecundum Chronicam Danorum, ubi dictus Albertus factus eſt Miles ab Erico Duce Saxoniæ. Poſt hoc in craſtino S. Johannis Baptiſtæ idem Albertus cum ſua ſponſa transfretavit in Sweciam, filium Roldolfi Ducis Saxoniæ & filium Gerardi Comitis Holtzatiæ, ac plures alios Nobiles, Milites & Militares. In mari autem exiſtens cum ſuis, venit in occurſum ejus Regina Sweciæ, & cum magno gaudio recipiens Albertum Swagerum ſuum, duxit ipſum in Calmerem. Ubi moram facientes per V. dies, ultra proceſſerunt in Stokholm urbem Sweorum principalem. Rex autem Magnus adventum eorum percipiens, omnia diſponebat ad benignam receptionem adventantium amicorum pertinentia. Ad hunc locum protunc venerat Engelbertus Epiſcopus Darbatenſis, ordinaturus pro ſua diœceſi neceſſaria. Quem alii Epiſcopi provinciales honorantes, ipſum miſſam celebrare fecerunt, in qua officium coronationis Regiæ perficientes, Regem Sweorum Magnum & Reginam coronaverunt.

Viceſimo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXXVII. Stephanus Comes Galiacenſis cum aliis viris ſolennibus, ſecundum Wilhelmum, a Lodowico Rege Romanorum miſſus in Avinionem ad Papam Benedictum pro concordia facienda inter ipſum & Papam, nihil profecit. Karolo Rege Francorum defuncto ſine hærede, Philippus Comes de Valerio Regnum occupavit. Quod percipiens Edwardus Rex Anglorum, jure hæreditario Regnum ipſum Francorum ad ſe pertinere pronunciavit, & inter eos maximum bellum exortum eſt. Ad cujus facti majorem intellectum attendendum, quod Philippus Pulcer Rex Francorum duos fratres habuit Karolum & Lodowicum. Karolus autem Comes Valeriæ exiſtens genuit Philippum, & Lodowicus genuit filiam nomine Johannam. Idem etiam Philippus Pulcer tres filios habuit & unam filiam, quam Edwardus Rex Anglorum incly-

inclytus matrimonialiter ſibi copulans, ſuſcepit ex ea Edwardum nunc Regem Anglorum, & filiam Alienoram conſortem poſtea Ducis Gelriæ. Filiis autem tribus Philippus Pulcer Rex dedit uxores, & primogenito de his dedit Clementiam filiam Regis Siciliæ, quæ juxta nomen ſuum clemens extitit & pia in pauperes, humilis & pudica. Uxores vero aliorum duorum filiorum, utpote delicatius educatæ & plusquam oportuit libere, eo quod nimis diligerentur a viris ſuis, conſvetudinem adulterandi cum camerariis ſuis juvenibus gratioſis habebant. Contigit autem, prædictam Reginam Angliæ filiam Philippi Pulcri Regis Francorum ad viſendum patrem & fratres ſuos ac uxores eorundem, quas ſorores ſuas nominavit, in Franciam venire. Quæ veniens ad patrem & fratres ſuos, dedit cuilibet uxori cujuslibet fratris ſui inter alia clenodia annulum pretioſum valde, juniori vero, ad quam majorem conceperat gratiam, dedit pretioſiorem præ cæteris annulum. Factum eſt ergo una dierum, ut Regina Angliæ cum duabus uxoribus juniorum fratrum ſuorum & familia decenti ad plantarium prope urbem Pariſienſem ſuper Secanam flumen ad ſolatiandum properarent. Ubi oſtiis ſuper ſe clauſis cum ludere cœpiſſent & jocari, dicta Regina Angliæ annulum pretioſum, quem juniori uxori junioris fratris, ad quam majorem conceperat gratiam, dederat, in manu Camerarii ſui juvenis gratioſi vidit. Qua petente, ut ſibi annulum oſtenderet, juvenis eidem Reginæ tradidit annulum ad videndum. Quo conſiderato, quæſivit Regina, unde tam nobilem annulum recepiſſet? Cui juvenis: Annulum hunc mihi fœmina nobilior & pulcrior totius mundi contulit & donavit. Regina vero ſilens adoleſcenti annulum reddidit, pudore nimis perfuſa. Ludentibus autem eis, hi & hæ pedibus terram pulſant chorizando; hi & hæ brachia nectunt luctando, hi currunt & diſcurrunt hinc inde ut juvenes, qui exercentur tyronizando, ſicque diſcurrentes, interdum quaſi ſine ſtudio & caſu quælibet inter brachia amaſii ſui concludebatur, oſculabatur, impudice tractabatur, & quaſi ſine cura quælibet ſic egerit, de brachiis elabebatur. Et ut eo plus res lateret Reginam Angliæ, adoleſcentes prædicti & ipſam Reginam brachiis ſuis amplectentes, circa pectus eam tractare cœperunt impudenter. Propter quod ludus ille in ſeriem (leg. ſerium) vertitur, Regina dedignans exaſperatur, & patruo ſuo Karolo querulatur, rem geſtam per ordinem ſibi narrans. Quod audiens Karolus, fratri ſuo Philippo Regi Francorum intellecta indicavit. Philippus autem Rex, audito tam ſceleroſo facto exaſperatus valde, totum illud factum tam quoad inquiſitionem diligentem faciendam, & quoad judicialem executionem finaliter adjungendam fratri ſuo Karolo commiſit. Juſſu ergo Karoli prædicti Camerarii capiuntur, ligantur, cæduntur, & corrigiæ ad latitudinem duorum digitorum ab occipite per dorſum usque ad nates inciduntur & abſtrahuntur, ferventeque pice & plumbo liquido vulnera recentia replentur, & tandem horribilibus pœnis mactati, ad veritatem fatendam compelluntur. Faſſi vero de duabus illis uxoribus juniorum fratrum, tertia uxore primogeniti pudica & honeſtiſſima permanente, mox cruciatibus diris interficiuntur. Poſt hæc Karolus uxoribus illis adulterinis malum inferre diſponit. Antiquior autem de illis duabus crimen ſibi objectum conſtanter negat, & pro ſemper etiam usque ad mortem in negatione perſeverat. Maritus etiam ejus, quia multum eam amabat, ſerioſe eam excuſat, & quantum poſſibile eſt, in honore conſervat, ac in matrimonio ſuo eam poſtea, quoad vixit, retinebat. Junior vero, quæ uxor fuit junioris Karoli filii Regis, quia ſeparatæ ſeorſum ab invicem examinabantur, ad crimen objectum Karolo judici procaciter reſpondit, dicens: Et quid eſt, quod quæritis? & quid ad vos de factis meis? Quid ad vos de corpore meo? Numquid cura ipſius vobis commiſſa eſt? Numquid cuſtos corporis mei eſtis vos? Numquid non uxor Karoli filii Regis ſum? Annon licet mihi ſine vobis facere, quod volo? Et quid magni, ſi cum adoleſcente gratioſo vel luderem, vel, ſicut objicitis, ſolatiata fuiſſem? Sicque contemtibiliter & procaciter fatueque crimen ſuum confeſſa eſt, confidens in marito ſuo, qui ipſam ardentisſime diligebat, nec poſſibile credidit, quod ab eo unquam repudiaretur. Karolus ergo, marito ſuo permittente, ſed prohibente, ne in aliquo membro læderetur, eam duci fecit ad quoddam caſtrum, & quamdiu vixit, ibidem copioſe eſt procurata, latenter tamen & ſæpe Karolus maritus ejus ei condormivit. Primogenito ergo & ſecundogenito ſuis uxoribus (ſuas uxores) habentibus, ſolus Karolus junior frater uxore ſua caruit. Unde diſpenſationem a curia petiit pro uxore ſua prima vivente ſic repudiata aliam ſuperducere. Sed Papa petitionem hanc fieri negavit, eo quod ad primam frequenter acceſſiſſet, eam cognoſcendo ſicut uxorem. Karolus vero reſpondit Papæ, quod non adiret eam ut uxorem, ſed ut meretricem. Sed Papa in negatione perſeveravit. Interea Philippus Pulcer moritur, & primogenitus de his tribus filiis Regnum paternum adeptus eſt. Qui in Regno parum durans, tandem defunctus eſt ſine hærede, & tandem Regnum ad juniorem filium Karolum devolutum eſt, cæteris fratribus, ad quos Regnum pertinere poterat, defunctis. Quo comperto, Papa non roganti concedit, quod prima uxore illo modo, quo dictum eſt, vivente, aliam eidem ſuperducat. Henrici ergo Septimi Imperatoris Romanorum filiam Sanctimonialem Sororemque Fratrum Ordinis Prædicatorum nondum profeſſam nomine Mariam, in Valle S. Mariæ Treverenſis diœceſis, licet jam multos in dicto Ordine haberet annos, accepit in uxorem. Quæ cum omnibus eſſet amabilis, poſt paucos annos per mortem de medio ſublata eſt. Poſt hanc vero, ne Regnum ſine hærede maneret, Johannam ſupra nominatam, filiam Lodowici patrui ſui in uxorem ſibi copulavit. Et ſic tres uxores habuit, unam meretricem adhuc viventem, alteram Sanctimonialem defunctam, & tertiam ſibi propinquam in ſecundo gradu conſangvinitatis. Ultimus ergo iſte Karolus Philippi Pulcri filius tandem moritur,

tur, relicta Johanna uxore gravida. Quæ tandem filiam peperit, & Blankam eam nominavit, Deo ſicutique diſponente, quod de ſemine Philippi Pulcri nil impunitum remaneret, qui tam cupidus, avarus & crudelis in Templariorum deletione, Judæorum ſpoliatione & pauperum leproſorum combuſtione extitiſſet. Philippus ergo filius Karoli de Valerio fratris Philippi Pulcri Regnum Francorum, cum ſic vacaret defuncto Karolo, occupavit, dicens, ipſum ad ſe pertinere, quia eſſet de latere maſculino & filius fratris Regis Francorum. Edwardus autem Rex Angliæ viribus magnis ipſum impetit, quaſi ad ſe Regnum pertineat, eo quod eſſet filius filiæ Regis ejuſdem Francorum, nec eſſet lateralis, ſed linea recta licet per fœmineum ſexum a Philippo Pulcro deſcendiſſet, & quia non reaſcendendo, ſed deſcendendo ſuccedunt hæredes. Ideo ſicut Philippo primogenitus ſuus, & primogenito ſecundogenitus, & huic tertiogenitus: ſic & mater ſua, quæ quarta proles erat, tertiogenito, ſcilicet Karolo jam defuncto ſuccedere deberet, & ipſe per conſequens matri ſuæ. Impetiit etiam & per aliam viam partem Regni Franciæ magnam, quam a Regibus Angliæ Francigenæ non virtute armorum, ſed ſolum dolis & fraudibus rapuiſſent. Ex cauſis ergo his & ſimilibus inter Philippum hunc ex una parte, & Edwardum Regem Angliæ ex altera parte bellum magnum ſubortum eſt. Et diſcordia hæc ſic radicata eſt inter duo hæc Regna, quod ad longa tempora ſequentia non eſt evulſa, ut infra patebit diverſis in locis. Hic Edwardus Rex Regnum Francorum ad plures annos in tantum vaſtavit, ſuppeditavit & exinanivit, & quaſi ſic in nihilum redegit, quod in Regno tanto tam cito talis deſolatio fieri poſſe nullius virtute crederetur. Nationes autem omnes Edwardo favebant, ipſum juſtificabant, proſpera ſibi cupientes, & Philippus econtra cunctis erat execrabilis & odioſus. Edwardus ergo in omnibus fortiter & animoſe agens glorioſus factus eſt. Philippus vero Regnum Francorum, quod occupabat, cuſtodiens, & ſe ipſum in Regno quaſi latitans ſalvabat, & vana fabula & contemtibilis fit univerſis. Hic Edwardus Franciam, Vaſconiam, Britanniam, Pictaviam, & alias Francorum provincias armis animoſiſſime & potentiſſime vaſtans, omnia ſibi ſubegit in eiſdem, & demolitus eſt quædam per ſe, & quædam per primogenitum ſuum, ac plura per Henricum de Darbey Comitem & Lancaſtriæ Ducem. Philippus vero timidus & n[illegible]i ſe credens, in munitionibus manſit inglorius, Regnum & ſe ipſum pro poſſe tuendo.

Viceſimo primo anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXXXVIII. Edwardus Rex Angliæ, ſecundum Chronicam Francorum, venit cum CCC. & amplius navibus in Flandriam. Contra quem Flamingi exercitum ducentes, pugnaverunt cum Rege. Sed Edwardus prævalens, quaſi infinitum interfecit populum de Flamingis, & multos eorum Nobiles captivos ſecum abduxit. Defuncta Lodowici Marchionis uxore prima filia Regis Danorum, ipſe Lodowicus Marchio cum Margareta inclyta juvencula nobili de Carinthia contraxit, viro ſuo eam violenter auferendo. Nam cum illa virum ſuum filium Johannis Regis Bohemiæ filii Henrici VII. Imperatoris, qui ei ut uxori legitimæ jam per annos plurimos condormierat, non diligeret, ſed ut impotentem coire deteſtaretur, & ob hoc ille eam tædiis, verecundiis & injuriis pluribus afficeret, illa clam legatos ſolennes Lodowico Regi Romanorum dirigens, a viro quidem ſuo ſeparari, & filio ſuo Lodowico Marchioni in matrimonio copulari deſiderare ſe ſignificavit, ſimul & ſecum dicto Lodowico ſe ſpopondit daturam Carinthiam, ad ſe pleno jure legitimeque devolutam. Rex autem Romanorum Lodowicus ex litera intelligens fœminæ deſiderium, illectus promiſſione petitioni annuit, filium vocavit, raptum Margaretæ perſvaſit, ſed filius horrens factum refugit. Rex ergo Lodowicus exacerbatus contra filium, redarguit ipſum dicens inter alia: Numquid puellæ tam pulcræ, tam generoſæ te requirenti condormire, ut ex hoc tantum dominium accipias, refugis & formidas? Poſt multa verba filius tandem patri perſvaſus aſſentit, & ejus conſilio pariter & auxilio fretus, uxorem viro ſuo violenter ſubtraxit, & rapuit, ac divortium inter eam & virum ſuum ſolenniter celebrari fecit. Matrimonialiter illa ſibi juncta, Carinthiam ſibi tradidit, quam donationem Lodowicus Rex Romanorum Lodowicus confirmavit, & pro tempore perpetuo terram illam filio ſuo Lodowico & poſteris ejus poſſidendam aſſignavit feodo Imperiali, omnem defectum, ſiquis fortaſſis commiſſus eſſet aut incidiſſet, de plenitudine Regalis poteſtatis tollens & ſupplens, ſecundum Henricum de Hervordia. Quod percipiens Papa Benedictus, Margaretam excommunicavit, eam impudicam proteſtans, & eam viro ſuo reſtitui mandavit. Rex autem Bohemorum Johannes injuriam filii ſui uxore privati vindicare deſiderans, cum tota ſua ſuorumque virtute dimicare paravit, habens in exercitu ſuo præter ſuos multa millia Gallicorum cum magna potentia Regum Franciæ & Ungariæ. Dicuntur autem Rex Bohemiæ & Rex Ungariæ de ſuis & ſuis auxiliatoribus ſimul XIIM. galeatorum, præter alios Gallicos & Flamingos habuiſſe, Rex vero Romanorum & Marchio IXM. galeatorum validiſſima, & ſubito ad occurrendum hoſtibus contracta. Poſt hæc inter Reges & Principes dictos treugæ procurantur ad annos duos. Johannes autem Rex Bohemorum interim cœcutiens, nec propter hoc bella declinans, in prælio inter Reges Angliæ & Franciæ potenter commiſſo, Anglicana ſagitta inimice emiſſa occiditur. Quo mortuo, filius ſuus Wenzlaus, qui poſtea Karolus IIII. dictus, bellum paternum reinſtauravit & continuavit pro injuria fratris ſui. Conſpirationem ergo cum Marchomannis contra Lodowicum eorum Marchionem inſtaurans, ſubordinavit quendam Glebonem nomine, qui ſe diceret Woldemarum Marchionem, & illum acceptavit & approbavit pro dicto Woldemaro Marchione, & poſtea factus Imperator dedit illi Marchiam, & de ipſo Principatu ipſum ſolenniter infeodavit. Lodowicus Rex Romanorum tenuit curiam ſolen-

ſolennem in Frankenford, ſecundum Henricum de Hervordia. Ad quam curiam venerunt Reges Angliæ & Bohemiæ, & Principes Imperii, & Electores Imperatoris, ac plures alii Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones & Milites innumeri, Archiepiſcopi quoque, Epiſcopi & Abbates plurimi, ac Doctores utriusque juris periti, Magiſtri in Theologia & alii literati. Inſuper & civitatum legati, & hominum aliorum ſpectabilium multitudo copioſa convenerunt. Horum omnium, quorum intereſſe poterat conſilio ſtudioſo Lodowicus Rex tanquam Imperator plurima ſtatuta, Eccleſiæ & Imperio ut aſſeruit utilia, & neceſſaria inſtituit, declaravit & promulgavit, de plenitudineque poteſtatis Imperialis vim legum eis dedit, & coram his omnibus, eis etiam acclamantibus & congaudentibus publice & ſolenniter perpetuis temporibus obſervanda mandavit. De quibus quædam extrahens, præſentibus inſerere curavi. Primo namque ſtatuit, quod ad Principes Electores Imperii Clericos & laicos immediate pertinere debeat electio Imperatoris. Secundo, quod electus per Principes concorditer vel in diſcordia, dummodo a majori parte Principum electus ſit, efficitur verus Rex Romanorum poſtea in Imperatorem coronandus. Tertio, quod ſic electus poteſt citra approbationem, aſſumtionem, nominationem vel confirmationem Sedis Apoſtolicæ jura Imperii & judicia exercere, & adminiſtrare. Quarto, quod poſt electionem hujusmodi ſic electus & Electores debent notificare Domino Papæ, quomodo talem Catholicum & idoneum elegerint legitime in Regem Romanorum, petendo cum humilitate, ut ſibi faveat coronationem & unctionem, & quod eas ſibi impendat. Quod & facere ex tunc tenetur, niſi eum notorie ſciat indignum notabili indignitate, & tunc poteſt ſibi ſuum officium ſubtrahere. Et ſi Papa idoneo electo negaret coronationem & unctionem, tunc recipere poſſet & poterit ab alio Epiſcopo Catholico, & exinde intitulare & ſcribere Romanorum Imperatorem, licet per antea in eſſe, ex ipſa electione factus ſit verus Imperator. Nam coronationes, inunctiones & benedictiones tales ſunt quædam ſolennitates adventitiæ per Eccleſiam inventæ, ſolum nomen & non rem impendentes, in ſignum devotionis, humilitatis & unionis inter Eccleſiam & Imperium. Quæ ambo a Deo proceſſerunt, & ſunt inter ſe diverſa, ſicut ſpirituale & corporale, quæ eſſentialiter nihil habent commune, ſed per accidens unita ſunt cauſa defenſionis mutuæ, quia una poteſtas alteram defendere tenetur, prout jura & Chronicæ docent antiquæ. Et Papa major eſt Imperatore, quia Dominus ſpiritualium & animarum, Imperator vero Dominus corporum & rerum corporalium. Et ideo Papa corrigere poteſt Imperatorem de peccato ſicut alium Chriſtianum. Quinto, quod Imperator Papæ præſtabit & Eccleſiæ defenſionis, devotionis & humilitatis, non autem homagii vel fidelitatis juramentum, quia temporalitatis nihil ſibi tribuit, quæ quantum ad omnes procedunt ab Imperatore. Sed ratione delicti ipſum corrigere poteſt, & hoc juramentum eſt obſequium Chriſtianitatis & fidei, adeo etiam quod ſi Principes requiſiti hoc obſequium non præſtiverint, poſſint excommunicari, ut patet XXIII. Q. V. C. Adminiſtratores. Sexto, quod regimen vacantis Imperii pertineat ad Papam, dixit, omnino eſſe falſum & ab omni veritate alienum, ac contra conſvetudines approbatas, necnon contra Sacri Imperii libertatem & dignitatem, contraque jura & libertates Principum Electorum. Nam vacante Imperio, Comiti Palatino de Rheno de jure & approbata conſvetudine Imperii obſervata hactenus inconcuſſe, adminiſtratio Imperii ſpectat ſecundum ordinationem Karoli Magni, qui Imperium ad ſe rapuit a Græcis, & in Teutonicos & Alemannos transtulit, ſicut & Eccleſiam quaſi ad nihilum redactam reſuſcitavit & ampliavit. Reyoldus Comes Gelriæ & Wilhelmus Comes Guliaci vel Juliaci, cum gradum Nobilitatis ſuæ factis quamplurimis inſignibus glorioſius adornaſſent, ſecundum Chronicam Francorum, uterque in hac curia Frankenfordenſi ad ſtatum & gradum nobiliorem per Regem Romanorum provectus eſt, Reynoldus quidem in Ducem, & Wilhelmus in Marchionem ſublimatus eſt. De ſolennitatibus autem omnibus, quæ ſecundum Imperii conſvetudinem in talibus fieri ſolent, nihil penitus Rex vel potius jam Imperator nominandus prætermiſit, omnia perficiens ſplendide & jocunde. Et notanter dico, Lodowicum Regem amplius nominari debere Imperatorem, & hoc virtute Conſtitutionis quartæ immediate ſupra tactæ, & per curiam Regiam de conſenſu Principum Electorum & omnium aliorum ſpiritualium & ſecularium ibidem congregatorum ordinatæ & promulgatæ, quæ in ipſo antea completa fuit, & jam ratificata & approbata per Principes. Prædictus autem Comitatus Gelriæ, nunc vero Ducatus factus, primo Nobilis Advocatus Gelriæ nominari conſvevit. Sed poſtea Comitia Sutphanienſi non habente hæredem maſculum, ſed tantum filiam puellulam, Advocatus Gelrenſis duxit eam in uxorem, accepta cum ea Comitia Sutphanienſi, de qua per Epiſcopum Trajectenſem infeodatus, amplius Comes eſt nominatus, & tandem cum divitiis & potentia invaluiſſet, Dux per Imperatorem etiam appellatus eſt. Comitem etiam Wilhelmum Guliacenſem vel Juliacenſem eodem modo Imperator fecit Marchionem. Et exhinc in eadem curia Lodowicus Imperator nullo cogente vel ſvadente coram Regibus & Principibus omnibus tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus & aliis univerſis rationem fidei ſuæ ſonore, diſtincte & devotiſſime reddidit, & quod fidelis eſſet Chriſtianus, clare planiſſimeque declaravit, ſingulis articulis fidei per aliquantulum temporis immorando, quemlibet eorum fideliter credere, & cuilibet imperterrite adhærere ſe proteſtans. Cumque perveniſſet ad articulum, & unam S. Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, illi paulo plus immorabatur, aſſerens, ſe ab illo articulo nec etiam quantulumcunque declinare, aut in eo hæſitare, ſed in eo fideliſſimum & firmiſſimum eſſe velle. Unde dixit: Credimus enim, quod

quod Catholica Eccleſia docet & prædicat. Quare enim reciperemus Evangelium Matthæi, & non Thomæ vel Thaddæi, niſi quia Eccleſia docet, iſtud acceptandum, & non alia, ut in decretis Patrum orthodoxorum continetur. Et ſubjunxit: Nec obſtat nobis, ſi de diſcordia inter nos & Papam aliquid nobis objiciatur. In omnibus enim ad fidem, juſtitiam, veritatem & bonos mores, Eccleſiæ conſvetudines antiquas & approbatas pertinentibus, & in aliis quibuscunque juſtis & ſanctis ad fidem qualitercunque neceſſariis, Papæ & Cardinalibus humiliter & promte ſemper obedivimus, obedimus & obediemus, nec ad dextram nec ad ſiniſtram declinantes, quanquam eorum paſſiones & ad inventiones novitatum periculoſarum, ut Imperii læſionem, quinimo deſtructionem, quæ tandem utique vergunt in extremum malum, reipublicæ humiliationem & dejectionem Eccleſiæ, non approbemus. Poſt hæc omnia proteſtatus eſt, ſe petere & deſiderare a Principibus omnibus & Chriſtianis quibuscunque, quod Papam, ſiquo modo poſſent, ad cor & concordiam revocarent, tum quia fidelibus omnibus hoc expediret, tum quia veritas, quæ Deus eſt, non niſi in pace conſvevit habitare, tum etiam quia dixit, ſe non eſſe tam impotentem vel humiliatum, quod vellet extraneis violentiis quibuscunque velut calcaribus perurgeri. Omnibus his peractis, ſonore legit & diſtincte Credo in Deum Patrem omnipotentem, & Orationem Dominicam cum Salutatione Angelica, & valedicens Regibus & Principibus omnibus, cum exercitu ſuo magno regreſſus eſt in Monacum, & cæteri Principes ad partes ſuas reverſi ſunt.

Viceſimo ſecundo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXXXIX. Rex Tartarorum honorabiles miſit nuncios ad Benedictum Papam, petens ſibi mitti viros religioſos, ſecundum Henricum de Hervordia, & in Lege divina eruditos pro ſalutifera gentis ſuæ converſione. Quod & Papa fecit. Multitudo locuſtarum in Ungariæ Regno, ſecundum Egghardum, inaudita viſa eſt, quæ terræ fructum in pleriſque locis depaſcentes, quasdam civitates per dies aliquot operuerunt, ita ut ſol in eas radios ſuos ſpargere minime valeret. Edwardus Rex Angliæ cum poteſtate maxima mare tranſiens, Franciam eſt ingreſſus, ſecundum Wilhelmum, ubi conſiſtens cum claſſe magna navium, emiſit literas ad Principes Alemanniæ, petens ſubſidium eorum. Qui omnes benivoli & promti venerunt in magno numero, puta Lodowicus de Brandeburg, Raynoldus Dux Gelriæ, Fredericus Dux Brabantiæ, Wilhelmus Marchio Guliæ vel Juliaci, Wilhelmus Comes Hollandiæ, & plures Comites Weſtphaliæ. Et intrantes Pikardiam, demoliti ſunt magnam partem ejus. Edwardus autem libenter bello Philippum Regem Francorum aggreſſus fuiſſet, ſed ipſe nullibi comparere voluit, diſſvadente ſibi hoc Johanne Rege Bohemorum, qui protunc auxilio ſibi erat. Et ſic Principes Teutoniæ reverſi ſunt ad propria. Ludolfus Epiſcopus Swerinenſis obiit in Butzowe, ſecundum Chronicam Obotritorum, cui in ſedem ſucceſſit Dominus Henricus Bulowe, vir magnæ prudentiæ & ſagacitatis in negotiis ſecularibus, & diu bene rexit Eccleſiam illam. Comes de Hennenberg Bertoldus obiit, cui ſucceſſit filius ſuus Henricus in Comitatu. Hic Bertoldus non diu ante obitum ſuum procuraverat Lubicenſi urbi a Lodowico Imperatore autoritatem faciendi auream monetam ſub bulla aurea Imperatoriæ Majeſtatis. Principes terrarum Teutoniæ inferioris, puta Duces de Brunſwik, de Luneburg, de Stetin, Saxoniæ & de Wolgaſt, Marchio de Brandeburg, Comites Holtzatorum, Swerin & Wittenburg, Domini de Mykelenburg, & Slavia, Archiepiſcopus Bremenſis, Epiſcopi Lubicenſis, Verdenſis, Brandeburgenſis, Swerinenſis, Razeburgenſis & Havelbergenſis, ac civitates ſub eisdem Dominis militantes congregati fuerunt in urbe Lubicenſi. Qui negotia Reipublicæ & præſertim mercatorum tractantes ſolicite, fecerunt pacem generalem omnium terrarum ſuarum ad ſex annos inviolabiliter duraturam ſub ſuſpendii pœna. Quam quidem pacem jurejurando confirmantes, impoſuerunt ſingulis eorum ſub pœna banni perpetui & proſcriptionis, nequis quemcunque dictam pacem quomodolibet infringentem teneat, foveat aut defenſet, ſed mox captum judicet ſecundum latam ab omnibus ſententiam præſcriptam. In eadem curia Principum Dominus Albertus de Mykelenburg dedit filiam ſuam Domino Nicolao Slavorum Principi, quorum nuptiæ ſtatim poſt ſolenniter ſunt celebratæ. Juxta Soſatum opidum Weſtphaliæ agricola quidam de villa Hemerde exiit in agrum cum IIII. equis ad excolendum ipſum, filium ſuum parvulum trium annorum ſolum ſecum deferens, ſecundum Henricum de Hervordia. Quem equo depoſitum cum in agro locaſſet, & equos ad laborandum aptaret, ecce ſubito nubecula nigerrima in modum parvæ columnæ aut virgulæ fumi gracilis & longa prope virum aſcendebat de terra, & in circuitu ejus alia nubes alba major, quæ totam villam Hemerden operiebat, & de medio nubis nigræ ſcintillæ multæ quaſi fornacis ardentis prorumpebant, & ſonus ejus ſicut aqua fabri, in qua ferrum ignitum extingvitur, & tanquam ollarum plurium aqua viſiola bullientium horridus ingruebat. Cumque arrepto filio, & ante ſe ſuper equum poſito, fugam pararet, cœlum totum piceum factum eſt, & cahos (chaos) horridum imminebat, coruſcationes & tonitrua ingentia mugiebant, & omnia conquaſſabant. Virum vero ipſum equo inſidentem, & puerum in ſinu tenentem interfecit, equo & puero cum tribus aliis equis illæſis. Quod quidam Dei vindictam peccata occulta videntis & punientis interpretabantur; alii vero hoc mirabilibus factis divinis aſcribebant. Pro eodem tempore in opido Gezeke ejusdem terræ quædam erat Canoniſſa, puella multum honeſta jam annoſa. Hujus pilos omnes per ſiniſtram partem corporis, tam in capite quam in ſuperciliis, palpebris, ſub aſcellis (axillis) & in inguine fulmen adurens, dextram totam reliquit intactam, nec quidquam corporis in aliquo læſit. Quod factum indubie aſcribendum videtur actionibus occultis naturæ

naturæ fulminis, de quibus tractat diffuſe Albertus Magnus Frater Ordinis Prædicatorum Magiſter in Theologia ſolenniſſimus in tertio Meteororum Cap. XIX.

Viceſimo tertio anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXL. Gerardus magnificus Comes Holtzatorum, ſuper omnes Principes ſui temporis animoſus & victorioſus, interfectus eſt in cubili ſuo clam & turpiter valde, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Dum enim exercitum pro tempore duceret, in cuſtodiis magnis & excubiis dormire ſolitus erat. Et ob hoc quidam Dacus perfidus, quondam cubicularius ſuus, ad hoc nefas perpetrandum conductus, ingreſſum ad eum & egreſſum ſciens diſtincte, ad ipſum in magna cuſtodia dormientem in cubiculo intravit cum aliis LX. viris, ac ſi excubias exercitus obſervaret. Et ſic dormientem clam mactavit, clamque recedens aufugit. Morte ergo Comitis comperta, clamor & luctus in cœlum attollebatur, totusque exercitus induitur mœrore & confuſione. Sed conſilio Procerum & amicorum ſuorum Henricus filius Comitis Gerardi interfecti de planctu ſurgens, lota facie, militem quemlibet ſublevavit, & exercitum ipſum exhortationibus animoſis confortans, expeditionem contra Danorum Regnum inſtauravit, & inſtar patris majorem Regni Danorum partem gladio ſibi vendicavit, ac multo tempore tenuit. Tandem etiam interfectorem patris ſui Dacum ipſum capiens demembravit, & ſingula membra rotis confregit, confracta vero in ſublime levavit ſuper rotas, corvis & avibus devoranda. Fuerant etiam interfecti cum dicto Comite Gerardo Capellanus ſuus Presbyter & Henricus Miles de Wictinkhove. Iſte Gerardus Comes cum Regnum Danorum ſæpe manu valida pervagaretur, tandem invaleſcens ipſum expugnavit, vaſtavit, & omnes in eo ſibi contrarios debellavit, & ſic Regnum pro majori parte potenter occupavit, donec ſic nequiter peremtus eſt. In craſtino S. Clementis & nocte ſequenti ex vehementia ventorum mare intumuit in Selandia prope Flandriam ſecundum Wilhelmum, & in tantum fremuit, ut urbem Sirixenſem & omnem terram ſubintrans, quidquid invenit, deſtruxit, ſic quod toto illo anno terra undique nec arari nec ſeminari potuit propter maris ſalſuginem, homines etiam utriusque ſexus cum parvulis ad VM. ſubmerſit & delevit, infinitis beſtiis & jumentis ſuffocatis. Philippus Rex Francorum miſit exercitum maximum de Francia in portum Swen navali claſſe ad debellandum Flamingos, ſecundum Chronicam Francorum, qui Anglicis favebant, & auxilium eis ferebant. Edwardus autem Rex intelligens factum hoc, multitudinem armatorum tranſmiſit Flamingis in auxilium. Convenientes itaque ambo exercitus, bellum navale aggreſſi ſunt, & pugnare incipientes in die B. Johannis Baptiſtæ de veſpere, præliati ſunt viriliter per totam illam noctem & per mediam diem ſequentem, & victoriam Deus contulit Edwardo Regi Anglorum, & cæſa ſunt de Francigenis XXXM. hominum & DCCC. de Anglicis vero & Flamingis circa IIIIM. perierunt. Tam horribile enim bellum non eſt habitum a memoriis hominum. Dimiſſis ergo navibus in mari cum diligenti cuſtodia, Edwardus Rex cum ſuo exercitu intravit Pikardiam ſecundario & vallavit Doracum urbem, ac eam expugnavit. Pars vero exercitus ſe tranſtulit verſus Sanctum Thomam urbem, ubi plures interfecit milites & cives illius civitatis. Rex autem Francorum Philippus, collecto novo exercitu venit ad S. Cornelium, & ponens ſe prope quoddam flumen, impedire nitebatur tranſitum hoſtium, non audens tranſvadare, nec bellum aggredi cum exercitu Anglorum. Ipſis ergo ibidem conſiſtentibus, venerunt nuncii Papæ cum Comitiſſa Hollandiæ ſorore Regis Francorum, & placitantes inter Reges prædictos, ordinaverunt treugas fieri per annum duraturas. Sicque obſidio urbis Doraci ſoluta eſt. Dux vero Brabantiæ de ſuis nobilioribus viris plures fecit rotari propter traditionem, quam eis imponebat. Sarraceni mare tranſfretantes, venerunt cum magno populo in Galliciam, ſecundum Chronicam Francorum, terram illam inhabitare proponentes. Chriſtiani vero Deum & S. Jacobum invocantes, collegerunt exercitum, & in die S. Andreæ populum illum diabolicum aggredientes, cum mirabili adjutorio S. Apoſtoli Jacobi totam illam multitudinem ſtraverunt & occiderunt, paucis evadentibus.

Viceſimo quarto anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXLI. Lodowicus Marchio Brandeburgenſis venit in urbem Lubicenſem cum literis Imperatoris aſſerens, ſe eſſe tutorem civitatis datum ab Imperatore, & tollere debere cenſus imperiales, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Quem cives cum magno honore recipientes, ipſum in tutorem & defenſorem cum gratitudine acceptarunt, & debitum cenſum eidem ſolverunt. Tutor autem dictæ urbis per longa tempora fuerat nobilis Comes Bertoldus de Hennenberg vir magnæ prudentiæ. Sed eo præcedenti anno migrante, nunc Imperator filium ſuum miſit. Woldemarus autem Dux de Sleswic & Jutiæ, & Henricus ac Johannes Comites Holtzatorum percipientes, Marchionem eſſe Lubeke, venerunt ad ipſum in urbem, & placitantes cum eo, convenerunt tandem in eam concluſionem, quod Woldemarum filium Chriſtoferi Regis Danorum in Regnum patris ſui, de quo jam diu exulaverat per expulſionem Gerardi Comitis Holtzatorum, qui Johannem fratrem Chriſtoferi in Regnum introduxerat, Woldemaro filio ejus expulſo, introducere vellent cum potentia. Quam quidem concluſionem etiam ad effectum ſuum perduxerunt. Rege ergo, Woldemaro in Regnum reverſo, Woldemarus Dux de Sleswic ſibi in uxorem ſuam tradidit ſororem ſuam in Sunderburg. Nuptiis vero ſolenniter peractis, Dux ipſum Regem deduxit in Wiberge caſtrum, ubi totum Regnum conveniens, receptus eſt a populo univerſo, & Rex appellatus eſt. Albertus Dominus de Mykelenburg in legatione Magni Regis Sweorum ad Lodowicum Imperatorem miſſus, tanquam paranymphus pro quodam conjugio ſociando in Thuringia, a Gunthero Comite de Swartzeburg

burg cum omnibus ſuis eſt captivatus, ſecundum Chronicam Obotritorum, ſed tandem per Lodowicum Imperatorem potenter eſt liberatus, & cum gloria in patriam ſuam eſt remiſſus, negotio ſuo peracto. Hic Dominus Albertus de Mykelenburg ſumſit de uxore ſua Euphemia ſorore Magni Regis Sweorum tres filios, puta Henricum, qui duxit in uxorem Dominam Ingeburg filiam Woldemari Regis Danorum; Albertum, qui duxit in uxorem Rixam filiam Ottonis Comitis de Swerin; & Magnum, qui duxit in uxorem Eliſabeth filiam Bugslavi Ducis de Wolgaſt. Genuit etiam Albertus prædictus de uxore ſua duas filias, puta Ingeburg, quæ primo duxit Lodowicum Marchionem de Brandeburg, quo defuncto, duxit eam Henricus Comes Holtzatorum; & Annam, quam poſtea duxit in uxorem Adolfus Comes Holtzatorum. Domina autem Ingeburg filia Regis Danorum genuit Henrico Domino de Mykelenburg Albertum, qui tam ex deputatione Woldemari Regis in ultimis conſtituti, quam etiam poſt ejus mortem ex adjudicatione Karoli IIII. Imperatoris ſuccedere debuiſſet in regno Daciæ, quamvis ex infidelitate Danorum fuerit impeditus. Edwardus Rex Angliæ, treugis terminatis, cum magna potentia Franciam eſt ingreſſus, ſecundum Chronicam Francorum, & prope urbem Pariſienſem perveniens, in Pyſtiaco Monaſterio Sororum Ordinis Fratrum Prædicatorum hoſpitatus eſt per triduum, venationi operam dans in illis tribus diebus, & de venatione ſua Pariſius mittens legationem Regalem oblationes & ſolennes, quas regio more ipſe cum ſuis obtulit, cum miſſas audiret in Pyſtiaco, cum aliis ſuis donariis & eleemoſynis largis Sororibus dicti Monaſterii in urbe Pariſienſi latitantibus, ob timorem Monaſterio relicto, integraliter transmiſit, orationibus ſuis ſe & cauſam ſuam ex intentione recommendans. Pariſienſes autem cives pavore magno exterriti, portas urbis claudebant, ædificia multa in murorum circuitu deponebant, foſſata nova faciebant, & ad unam partem civitatis confugiebant, inſultum Regis pavidiſſimi expectantes, Rege eorum Philippo quaſi poſt balneum quieſcente, & ut lepus timidius in nemore latitante. Cumque dictus Rex Philippus urbem exire non præſumeret, Edwardus per Franciam diffuſus omnia vaſtavit, & tandem verſus Angliam proficiſcens, Calethum urbem obſedit. Quam tandem expugnans cepit, piratis multis civitatis illius interfectis, & urbe ſuccenſa. Danica gens perfida ſemper ab antiquo de Jutia caſtrum Scandalingburg obſidione circumdederunt,, proponentes interficere omnes Teutonicos in eo & in omni regione circumjacente habitantes, ſecundum Chronicam Danorum. Quod cum perciperent Holtzati, qui in Füne morabantur, miſerunt in ſubſidium obſeſſis DC. viros armatos. Quos cum adeſſe perciperent Holtzati, qui in caſtro erant obſeſſi, mox exierunt caſtrum pugnaturi cum Danis. Quibus dimicantibus, ſupervenerunt illi DC. viri, & ſubito irruentes ſuper populum incultum & ruſticalem, interfecerunt de ipſis circa duo millia & ducentos. Inter quos interfectus fuit & Capitaneus Juthorum, qui alias cauſa exſtiterat interfectionis nobilis Comitis Gerardi cum aliis duobus cum eo occiſis.

Viceſimo quinto anno Lodowici, qui eſt Dn. MCCCXLII. Apud villam Buderke terræ Weſtphaliæ ad orientem verſus Sozatum, ſecundum Henricum de Hervordia, videbatur in aëre quædam exhalatio terreſtris groſſa quaſi maſſa nigra, ad pedes XII. extenſa ab interiori parte ſui ſuper terram teriti figura erecta, & quaſi eſſet VIII. cubitorum alta. De cujus apertura ſuperius ignis vehemens in flamma divaricata cum crepore & horribili ſono exæſtuans ad dimidiam horam ſic videbatur in eodem loco. Poſt vapor ille vel exhalatio ſubito in ventum vertitur & villam Boderke circumiens, curtim quandam ex alia parte villæ Boderke verſus occidentem æſtivalem invaſit, quercusque magnas & arbores omnes circa terram diminuens dejecit, domum vero magnam in altum levavit, totam levatam vertit, ſic quod pars ejus inferior directe ſurſum fuit & ſuperius, & ſic verſam cadere permiſit, & confracta eſt totaliter nullo penitus hominum læſo. Nam Deo utique diſponente nullus fuit in curia præter unum puerulum, quem vapor ille in extremitate ſua, ubi debilior erat, frequenter de terra rapiens & parum levans, tandem dimiſit, & ſic tandem totaliter diſparuit. Woldemarus Dux Jutiæ & de Sleswic cum Comitibus Holtzatorum diſcordans, captus eſt a Holtzatis in venatione, ſecundum Chronicam Danorum, & ductus in Fune ad caſtrum Nüborg, ubi tentus fuit per biennium, & poſtea redemtus cum pecunia magna. Henricus Epiſcopus Lubicenſis obiit in Quadrageſima, & ſepultus eſt in choro majoris Eccleſiæ quem ipſe conſtruxerat cum aula Epiſcopi ſolenni, ſecundum Chronicam Lubicenſem, cui ſucceſſit in ſedem Dominus Johannes Scholaſticus, & conſecratus eſt Dominica Miſericordias Domini ab Archiepiſcopo Bremenſi & Epiſcopis Zwerinenſi & Razeburgenſi, eodem autem die ſuæ conſecrationis dedicavit eccleſiam majorem dictæ civitatis in honorem S. Johannis Baptiſtæ & SS. Nicolai & Blaſii. Woldemarus Rex Danorum obſedit caſtrum Calingburg in Selandia Daciæ terra marique, ſed Henricus Comes Holtzatorum veniens cum multitudine armatorum in magnis navibus, cepit omnes naves Regis, & duxit in captivitatem cunctos Danos in eis repertos. Civitates Lubicenſis & Hammeburgenſis litem ſuſcitaverunt cum Nicolao & Henrico Comitibus Holtzatorum, eo quod vaſalli dictorum Comitum ſpoliaſſent mercatores illarum civitatum, & Comites eosdem in ſuis maleficiis defenſabant, nec juſtitiam de illis raptoribus cuiquam petenti aut querulanti facere volebant, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Johannes etiam Comes dictæ terræ in hac diſcordia ſtare noluit cum patruis ſuis Comitibus, ſed contra eos conceſſit dictis urbibus caſtrum Segeberge ad certum tempus pro quadam ſumma pecuniæ, ut de illo caſtro valerent hoſtes ſuos debellare. Sed hoc negotium practicavit Advocatus Comitis Johan-

Johannis ad cautelam, ut ſcilicet eo expeditius perficere poſſet turrim illam magnam, quam ipſe in caſtro ædificare cœperat Steghen dicto. De quo quidem caſtro poſtea civitatibus præfatis illata ſunt multa incommoda. Lubicenſes vero habito caſtro illo, ſuos poſuerunt in illo vaſallos, qui Holtzatis illis, qui civitatibus inimicabantur, damna intulerunt multa, nunc rapiendo pecora & jumenta, nunc incinerando villas & opida, & nunc captivando eos, qui ſe infeſtabant. CumqueComites viderent, cives contra eos ingraſſari, verbis & promiſſis averterunt cor Johannis Comitis patrui eorum a civitatibus prædictis, quibus huc usque præſidio fuerat. Quod cum ſic apud Johannem Comitem practicaſſent, Henricus Comes una nocte clam intravit opidum Segeberge cum CC. viris armatis, & ſpoliavit ibi ſtabula Lubicenſium & Hammeburgenſium, multos pulcros equos capiens & abducens. Cepit etiam ibidem duos cives opulentos de Lubeke, quos ſecum ducens, magnam pecuniæ ſummam ab eis extorſit, non tamen ſine traditione opidanorum de Sigeberge, qui potius Dominis ſuis quam civitatibus favebant. Johannes Comes Holtzatorum tradidit matrimonio duas filias ſuas duobus fratribus Dominis Slavorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & celebratæ ſunt nuptiæ in opido Plöne. Eodem tempore Henricus & Nicolaus Comites Holtzatorum ſolverunt a vinculis & captivitate Ottonem fratrem Woldemari Regis Danorum, quem ipſi ceperant in Italia, & miſerunt ipſum Johanni Domino Slavorum, apud quem manſit ad tempus, & factus eſt poſtea Frater Ordinis de Domo Teutonica. Et ſic Woldemarus manſit ſolus in Regno Danorum, & rexit in pace Regnum ſuum.

Viceſimo ſexto anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXLIII. B. Petrus Martyr de Verona Ordinis Fratrum Prædicatorum apud Mediolanum in Capitulo generali tunc ibidem celebrato, ſecundum Henricum de Hervordia, per venerabiles Patres & Dominos Johannem de Vicecomitibus Archiepiſcopum Mediolanenſem & alios plures Epiſcopos, Magiſtrum Ordinis Prædicatorum & dicti Capituli diffinitores, aſſiſte Domino Lukino, Domino Mediolanenſi cum Nobilibus & potentibus quam plurimis, & populo maximo terræ, venerabiliter & cum ſolennitate multa transfertur, & in tumba pretioſiſſima devote locatur. Nec defuerunt miracula plurima, quæ Deum glorioſum & mirabilem in Sancto ſuo prædicarent, & S. Martyrem devote venerandum comprobarent & colendum feſtive ab univerſis Chriſti fidelibus. Cives Lubicenſes querimonias graves depoſuerunt coram Lodowico Marchione de Brandeburg tutore eorum contra Comites Holtzatorum Henricum & Nicolaum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & easdem querimonias fecerunt etiam Lodowico Imperatori principali Domino ſuo. Quibus Imperator & Marchio miſerunt CC. viros bellicoſos valde, Bayoarios *ſcilicet* & Swevos in propriis Principum illorum expenſis; quorum Capitaneus erat Fridericus de Lokken miles ſtrenuus Vicemarſcalcus Lodowici Imperatoris. Hi ducenti viri una cum civibus utriusque civitatis Lubicenſis & Hammeburgenſis intrantes Holtzatorum terras, pervenerunt usque Ytzeho opidum, cujus circumjacentes villas ex toto vaſtaverunt. Ex hinc pervagantes Danicam ſilvam, demoliti ſunt omnes villas & opida terræ illius. Et cum pluries hæc & ſimilia feciſſent civitates prædictæ cum ſuis adjutoribus, & Magnus Rex Sweorum hoc percepiſſet, in favorem Comitum de Holtzatia captivavit omnes mercatores, quos in Regno ſuo invenire poterat, & bona eorum fiſco Regio deputavit. Quod cum Lubicenſes intellexiſſent, vice verſa omnes de Swecia in ſua urbe inventos vinculis mancipaverunt, bona eorum diripientes. Cumque mercatores duarum illarum civitatum a Rege Sweciæ tribularentur, venit Fredericus Marſcalcus Imperatoris cum II. bellatoribus ſuis in Scaniam tempore capturæ halecum, & adjunctis ſibi mercatoribus, iniit conflictum cum Sweorum mercatoribus pariter & Danis, & obtinens victoriam, cepit multos de Holtzatis Sweis, & Danis ac Funenſibus, & miſit omnes in urbem Lubicenſem. Poſtquam autem probiſſimus iſte Fredericus Marſcalcus victoriam hanc habuiſſet, rediit ad partes ſuas copioſe remuneratus a civitatibus prædictis. Tunc Lodowicus Marchio de Brandeburg alios miſit viros civitatibus prædictis in auxilium, & ſimiliter Imperator alios deſtinavit auxiliatores. Venit namque Guntherus Comes de Swartzeburg cum ſuis ex parte Imperatoris, & Henningus Buk Miles cum ſuis ex parte Marchionis. Hi viri doloſi & fraude pleni exeuntes in campum contra Holtzatos perperam mox egerunt, magis faventes Comitibus Holtzatiæ quam civitatibus, quibus auxilio eſſe debuerunt. Et quia cognoverunt dictorum Principum vaſalli, quod cives urbium præfatarum validiores & fortiores eſſent quam Comites, fœdera inire & pacem fieri inter partes ſvaſerunt, cum detrimento tamen civium prædicta concludentes. Quidam Clericus venit ad curiam Romanam, beneficium a Domino Papa Benedicto impetraturus, ſecundum Egghardum. Quem cum nimis tenacem & durum repeiſſet in petitionibus pauperum exaudiendis, ſcripſit hos duos verſus in porta palatii:

A re nomen habe: benedic, Benefac Benedicte;
Aut hoc perverte, maledic malefac Maledicte.

Hic Papa defunctus eſt in Avinione IX Kal. Maji, cui pro Epitaphio ſcribebatur ab aliquibus de morte ipſius minime dolentibus.

Hic factus eſt Nero, laicis mors & vipera Clero,
Devius a vero, cupa repleta mero.

De Clemente VI. PP. CCVI.

Clemens Papa, natione Hiſpanus ex patre Philippo, ſedit annis X. & menſibus V. ſecundum Autorem Geſtorum Romanorum Pontificum. Hic prius Petrus Rogerli dictus & niger Monachus Ordinis S. Benedicti exiſtens, in Theologia Doctor, primo fuit Archiepiſcopus Rothomagenſis, & poſt Papa effectus. Factus autem Summus Pontifex nihil intentatum reliquit,

quit, in omnibus factis ſuis pariter & in vita ſua pluſquam debuit, ſecularis exiſtens. Hic etiam Papa in conſiſtorio publico promulgavit pacem inter Lodowicum Imperatorem & Eccleſiam, & quod ſe dediſſet ad gratiam ſedis Apoſtolicæ, & vellet ſatisfacere ad libitum Papæ, de quo curia erat valde gaviſa. Poſtea miſit Papa nuncios ſolennes cum literis ſuis ad Lodowicum Imperatorem, in quibus modus & forma emendæ continebatur, quam facere debebat. Primo, ut Imperium reſignaret, & ſtaret in arbitrio Papæ, an ſibi vel alteri illud daret. Secundo, ſi maneret circa Imperium, quod extunc literas Sedi Apoſtolicæ perpetuo duraturas & majori ſigillo munitas ſcriberet, continentes, quod nec ipſe nec ſucceſſores ſui in perpetuum eligendi in Imperatores, de Imperio ſe intromittant nec de corona quacunque, niſi prius ſint a Sede Apoſtolica confirmati. Et plures alios graves articulos continebat litera a Papa miſſa. Lodowicus autem viſis literis Papæ, convocavit Principes Electores & alios Principes, conſuluit eos ſuper litera prædicta. Qui omnes una voce reſponderunt, quod nullo modo poſſet aut deberet facere ſecundum poſtulationem literæ, quia ſic libertas ſuorum ſucceſſorum tolleretur ſimpliciter. Unde nuncii Papæ revertentes vacui, manſit diſcordia inter Imperium & Eccleſiam. Aquæ univerſaliter in tantum inundaverunt, non ſolum ab alveis ſuis egredientes, ſed & de terra prodeuntes, & de montibus quaſi glomerando profluentes, ut veluti diluvio facto nimis elevatæ per agros & campos ſuper ſegetes & arbuſta ad inſtar fluctuum maris inundantes, a civitatibus quibuſdam arcerentur labore & ſtudio multo, ne ſuper muros intrantes involverent univerſa, ſecundum Henricum de Hervordia. Nam in quibuſdam earum omnia, puta muros, turres, domos lapideas & pontes ſubverterunt, lapides & ligna domorum & pontium ad loca remota ſubvehentes, cadavera vero hominum ſepultorum e terris & cimiteriis evulſa devexerunt, ut poſtea inveniri minime potuiſſent. Cadaver enim unius viri de cimiterio novæ civitatis Lemegow ſubvectum aquis, poſtea in præſepi coram equis inventum eſt. Oſtia quoque domorum fregerunt oves, boves & pecora & homines vivos rapientes, ultra murosque undis viciſſim involventes abduxerunt, ut de matre Fratris Johannis Traphagen in Lemegow factum eſt, filio ejus vidente, & auxilium ferre non valente. Ibidem etiam juvencula quædam noviter nupta cum raperetur ab aqua, virum ejus alta voce invocavit, dicens: O cur ſæpe dixiſti, ut diligeres me? Cur ſi unquam me dilexiſti, modo deſeris me, modo auxiliari recuſas? At ille: Et diligo te, & moriar tecum, vel juvabo te. Inſiliens autem in aquam, & tentans eam juvare, ſimul cum ipſa periit. Quidam etiam famulus pauper in eodem opido totam ſuam ſubſtantiam expenderat in duobus equis, quos emerat. Qui videns inundationem ſubitam ingruere, ut ſe & equos prædictos ſalvaret, fortunæ ſe commiſit. Unde projectis veſtibus, unum equorum aſcendit, & alium in freno duxit. Per aquarum vero vehementiam ultra muros novæ civitatis cum eis ductus & raptus, tandem ad montem quendam defluxit, equis ſuis natantibus, & ipſo eos dirigente. Et ſic ipſe cum equis ſuis in monte terram habens ſolidam ſalvatus eſt. In Mynda etiam in tantum aquæ excreverant protunc, quod civitatem intrantes, per majorem Eccleſiam usque ad forum pervenerunt, & oſtium parte civitatis quaſi aſcendentes, ſuper pontem illum altum elevatæ ſunt. In fluvio denique Wiſera videbantur ciſtæ, lecti, ſedilia & alia domorum utenſilia, porci quoque, boves, oves, equi, arbores & caſæ magnæ defluentes. In ſummitate etiam domus unius ſic defluentis homo quidam divaricatis cruribus ſedens & plangens, ponte fracto ſimul cum aqua verſus Bremam deſcendebat. Fuit autem hæc inundatio in die Mariæ Magdalenæ & parum poſt & ante. Albertus Dominus Magnipolenſis in vigilia B. Matthæi expugnavit opidum Grymme, ſecundum Chronicam Obotritorum, & reſtituit eam Domino Nicolao de Werle, cui erat traditioſe per Capitaneos Ducum Stetinenſium tempore pacis & treugarum ablata. Erat autem expugnatio illa duriſſima, eo quod valentiores illius Ducatus in magno numero obſeſſi eſſent in opido illo, qui omnes vel captivabantur, vel igne aut gladio trucidabantur, paucis fuga elapſis. Capta autem civitate, Dominus Albertus quendam Proconſulem urbis nomine Johannem Rike, qui dictam civitatem ad manum Stetinenſium tradiderat, publice in conſpectu omnium cremari fecit. Eodem anno idem Dominus Albertus auxilio Domini Henrici Comitis de Swerin, qui tamen poſt ſtatim obiit, hoſtiliter pertranſivit terram & Comitatus de Wittenburg & Razeburg, & munitiones raptorum diſſipavit. Ædificavit etiam caſtrum nomine Bethowe in ſolo Epiſcopi Razeburgenſis, quod tamen ſequenti anno timens excommunicationem Epiſcopi deſtrui fecit funditus.

Viceſimo ſeptimo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXLIIII. Albertus Dominus de Mekelenburg fultus præſidio Ottonis Ducis Saxoniæ, ſecundum Chronicam Obotritorum, pervagatus eſt terram Lovenburg, & expugnata inſula Derſing deſtructisque munitionibus ejus, atque expulſis inde Nobilibus de Scarpenberg, cepit opidum Razeburg in die S. Martini in aurora, & ſpoliato eo atque ſuccenſo, ipſum deſtruxit, Monaſterio indemni conſervato. Reges Ungariæ & Bohemiæ cum Wilhelmo Comite Hollandiæ & Henrico Comite Holtzatiæ cum maximo exercitu intraverunt terram Lithuanorum pro gloria nominis Chriſti & fide Catholica defendenda, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & demoliti ſunt terram illam, maxima incommoda barbaris illis inferendo. Et majora quidem damna eisdem intuliſſent, niſi traditioſe cum eis actum fuiſſet. Sane dicti Principes in obſidione erant cujusdam caſtri fortiſſimi, ad quod potiores de Lithuanis confugerant. Quod quidem caſtrum cum jam quaſi expugnaſſent, Luderus Magiſter Fratrum de Domo Teutonica proditorie agens, miſit nuncios cum literis ad Reges præfatos, ſcribens eis, pro auxilio ferendo. Quod ſi non ſtatim fieret,

ret, abſque dubio totam illam terram barbarica illa gens, quæ ſine numero ad eos intraverat, ſibi ſubjugaret, & ſic Fides Chriſtiana in finibus illis periret. Has literas Principes legentes mox obſidionem illam ſolverunt, & quam cito poterant, in Prutziam venerunt. Cum autem terram illam intraſſent, invenerunt ſe deluſos per prædictum Luderum Magiſtrum qui favebat obſeſſis in caſtro, & pro eorum redemtione mendacium illud confixerat de hoſtium ingreſſu. Unde regreſſi ad propria cum magna indignatione, fruſtrati ſunt in propoſito eorum. Fratres autem de Domo Teutonica iram Principum formidantes, Luderum Magiſtrum eorum nequam propter traditionem factam depoſuerunt de officio, & carceri perpetuo ipſum mancipaverunt, alium loco ejus inſtituentes. Super Primiſlavia opido Marchiæ viſa eſt crux maxima, ſecundum Egghardum, apparere in nocte B. Thomæ Apoſtoli, clara valde ſuper luna plena, in longitudine habens circa XL. pedes, ad blavium colorem aliqualiter tendens. Et conjecturabatur ab Aſtronomis ſignificare futurum illud malum, quod Marchio Brandeburgenſis legitur ſuſtinuiſſe in illo ficto Marchione Woldemaro, de quo infra dicetur. Ericus Junior Dux de Lovenburg, patre ſuo defuncto, ſed patruo ſuo Alberto vivente, deprædatus eſt ſtratam communem, ſpoliando currus mercatorum civitatum Lubicenſis & Hammeburgenſis ac Luneburgenſis, & captivavit plures mercatores. De quo facinore multum dolens Albertus patruus ſuus, cum ei prædictæ civitates de Erico conquererentur, dixit: Juvate me, & ego aſtabo vobis, & ipſe peccatum ſuum luet. Quod verbum cum gratitudine acceptantes cives, & exercitum fortem colligentes, cum præfato Alberto Duce Saxoniæ Erici Ducis intraverunt terram, & plura caſtra ac munitiones raptorum dejicientes, quoquot in eis invenerunt, patibulis appenderunt. Albertus autem Dux, Quadrageſima adveniente, migravit ab hoc ſeculo. Albertus Epiſcopus Sleswicenſis obiit in urbe Lubicenſi, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & ſepultus eſt in Conventu Fratrum Minorum, in cujus ſedem electus eſt Henricus ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitus.

Viceſimo octavo anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXLV. Albertus Dominus de Mykelenburg per Carniſprivium ſolennem tenuit curiam in urbe Lubicenſi cum multis Principibus, quorum diſcordias ibidem concordavit, ſecundum Chronicam Obotritorum. Procurator Ordinis Fratrum Minorum & ipſe Minor accuſavit quendam Fratrem ejuſdem Ordinis nomine Hayabelum de hæreſi coram Papa Clemente. Accuſatus autem ad curiam vocatur. Procurator prædictus in conſiſtorio dixit, ut habetur ex litera quadam in Avinione miſſa: certis relationibus, Frater, dicitur, te publice de ambone (umbone) prædicaſſe, quod ſancta mater Eccleſia nunc ſit meretricula, & quod omnes Cardinales ſint nuncii Antichriſti, & quod Papa Johannes & Papa Benedictus ſint ambo damnati. Et alia plura dixiſti veritate carentia & ſcandaloſa. Quæ audiens Papa, facie mutatus dixit: Quid reſpondes ad hæc? Ipſe autem Frater Hayabelus gaudenter & hilari vultu dixit: Ego in carcere poſitus propter odium & Verbum Dei, quod prædicavi, ex viſionibus Dei habui, quibus reſiſtere non debui, ſed clamare & non ceſſare. Cui Procurator dixit: Violenter de carcere ereptus fuiſti & non miraculoſe, ut aſſeris. Et quod verus hæreticus (ſis), probo per hoc evidenter quod ſub habitu tuo defers libros hæreticorum condemnatos. Siquis videre voluerit, & probare, me verum dicere, poterit. Quo audito, fit tumultus in Clero. Sed ille altius reſpondit: Omnia, quæ Procurator propoſuit, vera ſunt; & incepit per ordinem dicere & exponere, quæ præmiſſa ſunt, nihil diminuendo, ſed plura addendo. Iſtis ſic ſtantibus & contendentibus, venit quidam Clericus cum bulla Papæ, quam projiciens ad pedes Papæ dixit: Retineatis bullam veſtram. Ego hic jam per tres annos in magnis ſtans expenſis, juſtitiam per veſtram bullam proſequi non potui. Quod dixit propter verba Hayabeli Fratris hæretici, quibus dixerat, quod ſeniores non faciunt juſtitiam, ſed pervertunt judicium propter pecuniam. Cum autem hæc Clericus dixiſſet, abſque miſericordia baculabatur, & tandem cum Fratre Hayabelo Minore carceri mancipatur. In Carinthia facti ſunt terræmotus permaximi in die converſionis S. Pauli, ſecundum Henricum de Herwordia, & in tantum homines terruerunt, ut de vita penitus deſperarent. Duraverunt autem terræmotus iſti per dies XXIV. per vices tantum, & una nocte fuerunt XX. terræmotus, de quibus XVI. villæ cum hominibus ſubverſæ ſunt, & una civitas tota Cenynge dicta cum Conventu Fratrum Minorum, quæ ſic obruta fuit, ut non evaderet homo unus. Perierunt & ex dictis terræmotibus XXXVI. caſtra cum hominibus, ſita in rupibus, duo etiam montes altiſſimi, inter quos ſtrata erat regia, ſic ſunt conjuncti, quod via ibi eſſe non poterit in æternum. Clemens VI. Papa in Cœna Domini Lodowicum Imperatorem publice depoſuit, ſecundum Chronicam Romanorum, & omnes ſubditos ſuos a fidelitate ſua abſolvit. Et non longe poſt aliqui Principes Electores, puta Archiepiſcopi Treverenſis & Colonienſis, Rex Bohemiæ Johannes, & Rodolfus Dux Saxoniæ elegerunt Wenzeſlaum Marchionem Moraviæ in Regem Romanorum in Bunna, & ibidem ipſum coronaverunt.

Viceſimo nono anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXLVI. In Comitia de Marka quidam homo Dei circa meridiem ſole clariſſimo exiſtente deambulans in nemore & orans, ſecundum Wilhelmum, vidit diſtinctiſſime militum & militarium multitudinem magnam in equis magnis & agilibus quaſi in torneamento coram ſe ludentes, & ſe agitantes, ac viciſſim clypeis ſe tangentes, quorum quemlibet optime & nominatim cognoſcebat, ſed nemini eſt auſus loqui. Unus autem eorum equum magnum ſine ſeſſore, cui ſella devexa ſub ventre verſus terram pendebat, manu circa ſe ducebat. Quem videns vir Dei ſibi velle loqui, ſumta audacia ait illi:

Numquid Dominus eſtis Gerwinus de Rynkenrode. Et ille: ſum utique. Tunc vir Dei cæteros nominans dixit: Numquid iſti ſunt illi, quos nominavi. Cui defunctus ait: Mirabile eſt, quod dubitas, cum tanto tempore nos noveris, & ſic diſtincte videas. Reſpondit vir Dei: Æſtimabam, vos omnes mortuos eſſe. At ille: Opinari poteris, quid volueris, ſed tu vides, nos hic eſſe. Ad quem vir Dei: Cujus eſt equus iſte ſine ſeſſore. Ille quaſi collo ſonans, ah! ah! ah! ideo, inquit, venimus huc, ut hoc inveſtigares. Audi & intellige, ac aliis denuncia. Equus hic eſt Adolfi Comitis de Marka: ſella ſic dependet, quia nullus hominum ſuper ipſam ſedebit, niſi Comes ipſe. Infra duos menſes ſella iſta tolletur, & dorſo equi aptabitur, & ſuis cingulis firmabitur, & poſt aquis Phlegetontæis aſpergetur, ut horribilius ardeat. Intellige, quæ dico. Unde infra idem tempus Comes Adolfus aquis Phlegetonteis aſperſus, hunc equum aſcendet, nobiſcum ſic per devia diſcurſurus, eo quod opidum Mendene proditioſe ceperit & deſtruxerit, Eccleſiæ pertinens Colonienſi, Eccleſiamque & turrim ibidem everterit, campanas & baptiſterium in terram ſuam transmiſerit, campanas quidem in Kamen & baptiſterium in Unna, ac organa per fiſtulas ad partes illas deportari fecerit, necnon in Monaſterium Vrendeberge, cujus Eccleſia in honorem Virginis Mariæ conſecrata eſt, Corpus Chriſti recluſum in pyxide deportari mandaverit, dicens, merito filium debere eſſe cum matre. Hæc Adolfo Comiti annunciabis, & mortis ſuæ certam diem & horam deſignantes, ſimul omnes diſparuerunt. Homo autem Dei, pilis capitis ſui omnibus horrentibus pronus in terram corruit, mente captus & a ſenſibus alienatus. Ad ſe tandem reverſus cum Comiti viſionem revelare pertimeſceret, pediſſequæ cuidam de curia Comitis antiquiori & honeſtiori totum factum enarravit, ut per illam ad Comitiſſam, & per eam ultra ad Comitem negotium deduceretur. Pediſſequa tamen prius confeſſorem ſuum Fratrem Henricum de Attendorn Ordinis Prædicatorum conſuluit. Qui territus valde in Sozatum properavit ad ſeniores ſuos, & conſilium ab eis requirens, nomen Phlegetonteis aquis, quod vir Dei retinuerat & enarraverat, nec ipſe nec confeſſor, quid ſignificet, intellexerat, ſibi ab eis exponebatur, & reſpondebatur, viro Dei fortaſſis totum ex debilitate capitis accidiſſe. Sed quia tempus certum & in brevi futurum de morte Comitis expreſſum eſt, non negligendum fore conſultum eſt, quin de factis ſuis & de curſu ſtatus ſui cautior redderetur. Frater ergo Henricus narravit conſilium ſibi datum a Patribus ſuis, & illa indicavit Comitiſſæ, Comitiſſa vero omnia Comiti intimavit, qui velut ſomnia & phantaſmata ficta omnia deridebat. Nulla enim protunc cujuſcunque fuit ſuæ mortis diſpoſitio aut ſuſpicio. Sed veniente termino viro Dei prædicto, Comes ſubito defunctus eſt, & mercedem ſui laboris recepit, ac prophetia viri Dei circumquaque divulgata eſt. Comiti autem mortuo ſucceſſit Everhardus filius ſuus. Petrus Leodienſis Epiſcopus obiit filius dicti Adolfi defuncti Comitis & frater Everhardi de Marka, ſecundum Wilhelmum, in cujus ſedem rediit filius dicti Everhardi Comitis de Marka. Hic diſcordias cum civitatibus ſuis & præſertim urbe Leodienſi habens, eduxit exercitum contra eas, fultus adjutorio Wenzlai filii Johannis Regis Bohemorum, qui poſtea Karolus IIII. dictus eſt, & aliorum multorum Principum. Leodienſes vero cum ſuis collegiis civitatibus ex adverſo ad pugnam prodeuntes congreſſi ſunt cum Epiſcopo ſuo prope Leodium, & victores effecti percuſſerunt magnum populum. Occubuit autem ibidem Comes de Valkenberg, & plures alii Nobiles & milites, Wenzlaus autem Marchio Moraviæ filius Johannis Regis Bohemiæ vix manus eorum evaſit.

Triceſimo anno Lodowici, qui eſt DN. MCCCXLVII. Peſtis graviſſima cœpit in Terra ſancta, ſecundum Egghardum, ex quodam igne peſtifero de cœlo lapſa, quæ poſtea diffuſa eſt per totum orbem. Gens barbarica juxta Livoniam degens vulgariter Eſten dicta, ſecundum Chronicam Danorum, a fide & Chriſtianitate recedens propter graviſſimas exactiones, quas a Chriſtianis Principibus pertulerant, in Paganiſmo nunquam paſſa, ſe in invicem collegit, & adunans exercitum innumerum irruit ſuper Teutonicos de Livonia prope ſe commorantes, & mercimonia tractantes, & nulli ætati vel conditioni parcens interfecit, quicquid Chriſtiani nominis erat utriusque ſexus. Habitavit autem populus iſte in nemoribus, & ideo civitates & villas, quas cepit, deſtruxit. Tempore autem hyemis ſuccedentis locum manſionis ſibi faciebat prope Ozele opidum, ubi Epiſcopatus eſt, & locum illum fortiter muniebat. Sed Fratres de Domo Teutonica in proxima hyeme per glacies duriſſimas ad ipſos barbaros pervenerunt, & munitionem eorum deſtruentes, omnes ibidem inventos interfecerunt. Woldemarus Rex Danorum venit in urbem Lubicenſem cum Erico juniore Duce de Lovenburg, ſecundum Chronicam Danorum, ubi cum per triduum moram traxiſſet, transfretavit in Prutziam, cupiens ulterius proficiſci cum Fratribus de Domo Teutonica contra inimicos crucis Chriſti. Sed quia protunc expeditio nulla fieri potuit, ipſe cum prædicto Erico Duce & cum quibusdam de ſuis Nobilibus mare tranſiens, peregrinatus eſt verſus Terram ſanctam, ubi Ericus Dux Woldemarum Regem coram ſepulcro Domini fecit Militem Chriſti. Edwardus Rex Anglorum, ſecundum Wilhelmum, exercitum maximum contrahens, tranſivit in Franciam contra Johannem primogenitum Philippi Regis Francorum habentem multitudinem populi innumeram. Sed poſt congreſſum exercituum pugnantium acriter conceſſa eſt de cœlo victoria Edwardo, & interfecit de Francorum agmine centum millia hominum, Delfino cum paucis de manibus Anglorum vix elapſo. Wilhelmus Comes Hollandiæ, ſecundum Wilhelmum, Trajectum inferius Friſiæ per ſex hebdomadas continuas obſedit cum LXXXVIM. armatorum electorum, & omnem ſui partem valde angariavit. Obſidio tandem præ-

prædicta ſic ſolvebatur. Trajectenſes enim cives juxta ordinationem Dominorum placitantium pro concordia taliter Comitem placaverunt, ut bini & bini nudis pedibus & capitibus, discinctique proceſſionaliter civitatem exeuntes, ad pedes Comitis provoluti, primo duo, & poſt alii duo, & ſic ulterius procedendo gratiam ſuam & amicitiam depoſcerent. Quod facientes, in gratiam Domini recepti ſunt cum ſolutione XXM. librarum Hollandrenſium, & promiſſione fideli tali, quod in antea ſemper in expeditione fienda in terra duntaxat cum tota potentia ſua Domino Comiti famulari tenebuntur ſub propriis ſuis expenſis.

Triceſimo primo anno Lodowici, qui eſt Domini MCCCXLVIII. In Sozato opido Weſtphaliæ, ſecundum Egghardum, natus eſt agnus cum duobus capitibus; quorum unum erat inferius formam habens agninam, & alterum erat ſuperius formam gerens avis. Quod quidem videbatur Aſtrologis portentum eſſe & virtute ſtellarum formatum. Wilhelmus Comes Hollandiæ in die SS. Coſmi & Damiani, ſecundum Wilhelmum, intravit Friſiam cum DCCCC. armatis, quorum CCCC. milites erant, & cum omnibus illis ibidem interemtus eſt. Comes namque priusquam totus exercitus naves exiret, Friſonibus nimis præcipitanter & impetuoſe occurrit in campum cum paucis, ſed diu pugnans cum eisdem viriliter, tandem periit capite truncatus. Quo interfecto, Imperatrix & Regina Angliæ ambæ ſorores Comitis de ſucceſſione hæreditaria contendere cœperunt. Sed Imperatrix ſucceſſionem obtinuit, & cum ſuo filio, Wilhelmo defuncto ſucceſſit. Lodowicus Imperator Romanorum cum tribus filiis ſuis Lodowico Marchione de Brandeburg, Wilhelmo Comite Hollandiæ & Romulo, ac cum maximo exercitu venit in Frankenford, ſecundum Egghardum, ubi conſtituerat diem placitorum fieri cum Archiepiſcopo Moguntino, cum quo diſcordabat Dux Bayoariæ patruus Lodowici Cæſaris, ut eos concordaret. Dux autem in ſua comitiva & pro ſua parte habuit Johannem cœcutientem Regem Bohemiæ, Rodolfum Ducem Saxoniæ, Wilhelmum Marchionem Miſnæ, Guntherum Lantgravium Haſſiæ, & plures alios Nobiles. Hi omnes propoſuerant novam feciſſe electionem contra Lodowicum de Rege Romanorum, ſed Lodowicus Imperator admonitus, ad locum illum cum fortitudine maxima venit, volens reſiſtere inimicis. Quod cum Dux Bayoariæ cum ſuis percepiſſet, non fuit auſus venire ad locum Lodowici, ſed retroceſſit cum ſuis in Bunnam civitatem Rheni, & ibi electionem celebrans conceptam cum Principibus ſupra nominatis, erectus eſt Wenzlaus Marchio Moraviæ in Regem Romanorum contra Lodowicum. Totum autem iſtud fabricavit Johannes Rex Bohemiæ, volens confundere Lodowicum Imperatorem propter uxorem filii ſui raptam, quam dederat filio ſuo Lodowico Marchioni de Brandeburg. In Unna opido Comitis de Marka diabolus quendam famulum Tiderici Sobben Militis ſuffocavit, ſtrangulans eum in domo Ludolfi Pitten, ſecundum Henricum de Hervordia. Protunc etiam in eadem domo diabolus femoralia dicti Militis Tiderici totaliter incineravit, ſic quod præter circulos ferreos nihil ex eis remaneret. Sane miles vadens dormitum, femoralia ſub lecto ſuo inter IIII. aſſeres, quorum quilibet terram tangeret, & quilibet alteri bene conjungeretur, occultavit, & cameram ſuper ſe bene clauſit. Mane facto, Miles a multis, quia Officialis Comitis erat, petebatur, cumque tardaret exire cameram, & ob hoc importune vocaretur, reſpondit: Venirem ſtatim, ſed perdidi quandam veſtem. Aperit tandem cameram, quærunt ſecum, & non invenientes exeunt. Et ecce in medio domus femoralia dicta jacent incinerata, ſic tamen, quod cinis habuit figuram & diſpoſitionem femoralium totalem ſicut ante combuſtionem. Scriptor autem civitatis illius Henricus, volens Militi portare veſtam illam, pro linteo cineres in manus recepit, nec quicquam ex eo niſi tantum circulos non incineratos invenit. Miles factum videns & non multum attendens jocabatur dicens: Iſtud fecit hoſpes meus Ludeke, qui etiam cum viveret, frequenter mecum ſolatiari ſolebat. Fuerat autem hoſpes Ludeke infra octo dies mortuus. Edwardus Rex Anglorum iterum Franciam potenter intravit, & eam undique devaſtavit, ſecundum Wilhelmum, ponens ſe tandem prope urbem Pariſienſem cum ſuo exercitu, ibidem XI. diebus conſiſtens, & inde demum verſus Ambianis tendens, præſtolari diſponebat prœlium cum Philippo Rege Francorum. Habuit autem præfatus Edwardus Rex Ducem exercitus ſui Henricum Nobilem Comitem Holtzatorum, virum bellicoſum & victorioſum. Rex autem Philippus in occurſum Regis Anglorum venit cum Regibus Johanne Bohemorum, Petro Rege Navarræ & Bizantio Rege Majoricarum, & commiſſum eſt prœlium ex utraque parte duriſſimum. Rex autem Angliæ tandem Dei gratia victor effectus, cepit Philippum Regem Francorum per manus Henrici Comitis Holtzatorum Militis invictiſſimi, & interfecti ſunt Johannes Rex Bohemiæ, Adolfus Dux Lotharingiæ, Fernadus Comes Flandriæ, & Bernhardus Comes de Altona cum cæteris XXIIIIM. armatorum. Rex autem Edwardus ſtrenuitatem & virilem animum Comitis Henrici de Holtzatia attendens, & præſertim bonum, quod ſibi in hoc prœlio fecerat, conceſſit eidem & ſuis ſucceſſoribus in perpetuum cenſum CCC. nobilium annuatim ſublevandum, dummodo ipſe & ſui ſucceſſores poſt eum ſingulis annis Regi Anglorum ſe repræſentaverint, & in neceſſitatibus Regni ſe fideles vaſallos exhibuerint. Rege autem Edwardo in Francia pugnante, Fernandus Rex Schotorum intravit Angliam, ut devaſtaret Regnum fratris ſuæ matris. Sed Anglici viriliter ei reſiſtentes, ceperunt Fernandum Regem, & de exercitu ſuo interfecerunt circiter XIIM. Et ſic utrobiq; proceſſit proſpere Edwardo. Rediens autem Edwardus de conflictu Francorum, obſedit Caliacum, id eſt Kaliz urbem, ubi ædificans caſtrum, prohibuit per illud, ne aliquid opido adveniret de victua-

ſtualibus, ſed ſibi omnia neceſſaria de Anglia fecit adduci, nec ab iſta obſidione receſſit, quousque urbem cepiſſet, & forte caſtrum in ea conſtruxiſſet. Quamplures equeſtris Ordinis homines in diverſis partibus mundi conſpirationes, confœderationes conjurationesque & quaſi ſectulas quasdam facientes, & eas certis nominibus diſcernentes exſurrexerunt in præjudicium Dominorum maximum & diſcrimen, Reique publicæ non modicum gravamen & detrimentum, ſecundum Henricum de Hervordia, in Teutoniæ quidem partibus ſectam hanc Lollardorum, hanc de cygno, hanc de ſpata, rota, ſtella, ſagitta, & aliis certis & diverſis nominibus appellantes, Eccleſiam miſerabiliter involvunt. Habet autem quælibet earum numerum militum & militarium copioſum, quædam CC. quædam CCC. quædam plures & quædam pauciores, & inſtar locuſtarum interdum ſubvolantium, & olera totaliter depaſcentium, omnia demolientes atque vaſtantes. De his videre poteris in Ætatibus Fratris Henrici de Hervordia. Ultra mare in terris, ubi piper & zinziber creſcit in Dathagio, flumen, quod dictam urbem pertranſit, repletum eſt vermibus & ſerpentibus venenoſis, ſecundum Chronicam Francorum. Qui exeuntes aquas demoliebantur omnem fructum terræ; & quicunque aquas illas tangebat, cecidit extinctus. Eodem tempore inter Cathagum & Perſidem cecidit ignis de nubibus, & conſumſit plures urbes, opida & villas cum omnibus inhabitatoribus, nec poterat igni illi quæcunque materia reſiſtere, & dabat ex ſe maximum fumum horribiliter fœtentem. Quicunque autem naribus ſuis fumum ſentiebat, moriebatur ſtatim; qui vero ipſum videbat, non odorans fœtorem, moriebatur infra ſex dies. Et ubicunque homines illi applicabant, peſtem ſecum ferebant, & homines alios inficiebant. Quæ quidem calamitas cauſa extitit generalis epidimiæ & mortalitatis. Nam XII. galeæ in his partibus pro mercimoniis afferendis venerant. Qui videntes fumum ignis, reverſi ſunt ad partes ſuas. De quibus duæ venerunt in Januam, duæ in Conſtantinopolim & Peram, aliæ vero navigaverunt in Siciliam & Marſiliam, quædam autem ex eis pervenerunt in Sardiniam, ubi Dominus Archaſſar maximum exercitum congregaverat, de quo exercitu mortui ſunt XLM. qui omnes in mare ſunt projecti. Ad quamcunque ergo terram homines illi in galeis illis declinabant, mortalitatem ſecum ferebant, & populum innumerum inficiebant. Albeſſeſſu autem Rex Tartarorum de Vellemaro urbe magna viam fieri fecerat per deſerta nemora compendioſam verſus urbem Januenſem in labore maximo. Cum autem una dierum cum exercitu pulcro tranſiret per viam illam cauſa videndi, qualis fieret, ſubito venit poſt ipſum quidam nuncians ei & dicens: Domine Rex, poſtquam receſſiſti de domo tua, defunctæ ſunt LXXX. mulieres de uxoribus tuis, & quaſi omnes homines civitatis tuæ cadunt, & ſubito moriuntur. Quo audito, Rex valde territus dixit: Deus Chriſtianorum ſe vindicat in nos, & vult procul dubio nos omnes Chriſtianos fieri. Et ſtatim miſſis nunciis, juſſit ad ſe convenire Conſiliarios ſuos. Quibus ait: Diſponatis vos omnes, ut una mecum ſacrum baptiſma recipiatis. Hæc enim peſtis ingruit demeritis noſtris, quia Chriſtianos perſecuti ſumus, & eorum fidem recipere dedignamur. Quibus in concilio ſic occupatis, ecce navis pertranſiens cum mercatoribus intimavit Regi, quod Chriſtianorum partes mortalitas maxima quaſi deſolatas redderet. Quod ut Rex audivit, alterius mentis effectus, in Paganiſmo perduravit. Lodowicus Rex Romanorum viam univerſæ carnis ingreſſus eſt die XII. menſis Octobris, ſecundum Egghardum. Siquidem cum ipſe lætus & jocundus, ut ſolitus erat, exiſteret in menſa cum Borchgravia de Nurenberg, quam ſingulariter diligebat, & a qua ſæpe viſitabatur, cui etiam propter hoc ſuſpicio venenationis ipſius per quosdam imponebatur, puncturas cor tangentes percipiens, ſtatim ut forte ſolebat, cum aliquid tale ſentiret, eo quod ſæpe creditur intoxicatus fuiſſe, proſiliit de menſa, vomitum facere quærens. Poſtea in venationem perrexit, ut motu & labore calefactus in corpore reformaretur. Ubi urſus magnus venatoribus occurrit, quem Imperator viriliter impetens perſecutus eſt. In quo impetu contigit ipſum de equo cadere, & totum corpus gravi colliſione conquaſſari, ex quo caſu repente viribus corporis cœpit deſtitui. Unde levatis oculis & manibus in cœlum, oravit cum fletu magno, dicens: O Domine omnipotens & miſericors, miſerere mihi pauperi peccatori, quia etſi vere in multis peccavi, nunquam tamen, ut tu Deus miſericordiarum ſcis, te corde aut fide negavi. Et hæc dicens ſpiritum efflavit, & in Novaco cum faſtu regio ſepultus eſt. Fuit autem Lodowicus iſte corpore magnus & formoſus, quem ad regnandum natura præaptaverat ſtatura rectum & altum, cervice flexibilem. Fuit denique fronte lata & læta patulus & apertus, oculis claris, perſpicacibus & comibus allectivus, capillis & barba prolixis niger & diffuſus, colore candidus & rubicundus, totoque corpore perpulcer & vultu gratioſus, ſed parum calvus & aliquantulum ſimus, pectore mediocriter elevatus, brachiis & cruribus lacertoſis fortis, firmus, agilis & robuſtus, frequenter haſtatus ut Romulus incedens. Fuit etiam ſolers multum, ad quævis agenda ſagax & circumſpectus, cibo pauliſper deditus, ſed potu parco ſobrius & temperatus. Thorum vero legitimum non exceſſit, choreas plusquam ad Principem pertineat, non dico, frequentavit ſed dilexit. Nulli gravis erat nec cuiquam moleſtus, modeſtus & humilis, affabilis & benignus, utpote qui plus amari quam timeri cuperet ab univerſis. Sed hæc omnia tam grata & tam læta ſola contumax ſuperbia, & ad ſedem Apoſtolicam rebellio pertinax, & fautoria hæreſis de paupertate Chriſti & Apoſtolorum inquinant, denigrant, & totaliter in nihilum redigentes evacuant. Nam ut rebellis Eccleſiæ Romanæ per Johannem Papam excommunicatur, a quolibet ſtatu & ab omni gradu dignitatis cujuscunque deponitur, & tandem ut ſuſpectus de pluribus hæreſibus, & præſertim propter hæreſim de

de paupertate Chriſti & Apoſtolorum ejus condemnatur ut hæreticus, & toti mundo damnatus denunciatur. Fautoria autem quorundam ad eum, qui de hæreſi volunt eum excuſare, fatua eſt & periculoſa. Dicunt enim, quod laicus indoctus & illiteratus de paupertate Chriſti & Apoſtolorum ejus quid potuit ſcire? cum ante paucos annos nec inter Doctores & literatos de hoc etiam quæſtio verſaretur? Nam ad ordinationem Fratrum Minorum ſub ſententia excommunicationis prohibitum fuit, ut de hac materia nullus diſputaret, aut ſic vel ſic opinaretur, ut patet in Extravagante Exiit qui ſeminat. Credidit autem in his eis, quos bonos & Chriſtianos ac veros Catholicos Eccleſia vel reputavit vel toleravit, & Confeſſoribus ſuis viris diſcretis & virtuoſis. Sed hæc & ſimilia fatua ſunt & periculoſa. Numquid fatuum eſt defendere partem, quam ignoras, de qua fortaſſis ignorantiam etiam negationis habes? Numquid fatuum eſt, ſubditum judici contragarrire, juxta illud Eccleſiaſtici VIII. Noli contra judicem garrire. Juſtum enim judicium judicat. Numquid enim periculoſum eſt, ſerpentem in gremio vel baſiliſcum in ſinu fovere, hæreſim videlicet quamcunque. Numquid etiam periculoſum eſt & fatuum, cum quis proprium non habeat judicium vel aſſenſum, quod in crimen tranſeat alienum. In his enim, quæ fidei ſunt, non alteri cuicunque ſeorſum, ſed Papæ, qui regit Eccleſiam, quæ non poteſt errare, quia regitur a Spiritu Sancto, & Chriſtus rogavit pro ea, ut non deficiat fides ejus, credendum eſt. Qui enim credunt alienis a Papa & ſibi contrariis in fide, non intrat per oſtium, ſed aſcendit aliunde, & per conſequens fur eſt & latro. Funeralibus autem exequiis Imperatoris more & honore debitis peractis, Lodowicus Marchio de Brandeburg filius ejus in Ducatu Bayoariæ ſucceſſit eidem, cujus etiam titulis & dominationi prius parvo tempore acceſſerat Carinthia per uxorem indirecte acquiſita. Principatibus ergo duobus maximis totius Teutoniæ de Brandeburg & de Bayoaria, & cum his Carinthia dilatatus, & ex hoc in ſuperbiam elevatus, diſplicentias & deſpectum, quæ, ſicut aſſeruit, ad Marchomannos homines incultos & ad terras eorum diu corde celaverat, aperuit, eoſque gravaminibus, angariis, taliis, exactionibus plurimis & violentis ac fraudulentis, tyrannice premens afflixit. Illi autem ſub pondere tyrannidis ejus quaſi gravi onere preſſi ſuſpirant ad libertatem, addicti ſervilitati gementes aſpirant. Civitates eorum ad redemtionem quærendam conſpirant, conſpirationi ſuæ principes & Dominos circa Marchiam quamplures aſſociant, hominem ſortis viliſſimæ Glebonem ſubordinant, & ipſum eſſe Marchionem Woldemarum, jam prius ad annos XXX. defunctum affirmant, atque eum de longa peregrinatione pœnitentiali reverſum diffamant, eique tanquam Principi vero de longo exilio reverſo conjocundantes in omnibus obſecundant. Ille vero Principatum ſibi exhibitum acceptans licet infirmum & inſtabilem curias tenet, placita frequentat, circuit cum exercitibus per terras & loca ſingula, recipiuntur ab eo feoda, præſtantur homagia, firmatur cum multis antiqua concordia & amicitia, Lodowico Marchioni criminationes inferuntur & probra multa, Officiales ejus vel interficiuntur vel ejiciuntur de terra, ſicque tandem toto fere Principatu idem Lodowicus deturbatur. Quod audiens cum eſſet in Bayoaria, neque enim potuit neque voluit in Marchia manere, tum quia deteſtabatur gentem cum terra, cum quia uxor ejus libentius fuit in Bayoaria, propter quam relicta Marchia frequenter manſit in Bayoaria, vel Carinthia, quaſi contemnens arroganter reſpondit: Jam dudum ſolicitus fui, qualiter de illa gente terriſque deſpicabilibus convenienti modo me ſubtraherem, nunc Deo volente non oportet amplius me de hoc ſolicitari. Ad cor tamen rediens exaſperatur tum propter conſpirationes, tum propter criminationes & vilificationes, tum propter ſuorum interfectiones & expulſiones, & tum propter damna ſibi ſuiſque nequiter illata, & præcipue propter Rodolfum Ducem Saxoniæ patri ſuo Imperatori ſibique juramento fidelitatis aſtrictum, proditorem infidelem & nequitiarum harum omnium inventorem & ſeminatorem. Quod poſtea coram Karolo Rege & coram Principibus quibuſcunque & Dominis omnibus, de prædictis omnibus & ſingulis denunciavit & declamavit. Et (ad) oſtendendum, quod proditor eſſet, corpore ſuo proprio chirothecam ſuam coram eodem Karolo Rege ſibi porrigens exhibuit. Bellum ergo parat Lodowicus, & tempore multo cum Marchomannis aliiſque ipſum continuat. Tandem Marchiæ majorem partem germano ſuo Romulo, qui filiam Regis Poloniæ in uxorem habuit, donavit, Rege Romanorum hoc approbante. In Avinione, Marſilia, Montepeſſulano urbibus Provinciæ, imo per totam Provinciam, Vaſconiam, Franciam & per omnem Mediterranei maris oram uſque in Italiam, & per urbes Italiæ quamplurimas, puta Bononiam, Ravennam, Venetias, Januam, Piſas, Lucam, Romam, Neapolim, Meſſanam & urbes cæteras epidimia tam ingens, atrox & ſæva violenter incanduit, quod in nullo diſpar ſexu, in ætate nulla diſſimilis, maſculos & fœminas, ſenes & juvenes, nobiles & plebejos, pauperes & divites, laicos & Clericos generali tabe delevit, in tantumque lues ſuborta populum conripuit & depopulata eſt, ut in pleriſque locis miniſtri ſepeliendorum funerum primum multitudine cadaverum gravarentur, poſt difficulter invenirentur, poſt non ſufficerent, & tandem penitus non eſſent. Et ut paucis verbis exprimam ingens factum, tam peſtifer ignis epidimialis conflagravit, ut non quem numerum hominum in illis partibus abſumſerit, ſed quantum reliquerit, inquirendum videatur. Nam vir uxorem, uxor virum, mater filiam & illa matrem, pater filium & e converſo, frater ſororem & illa fratrem, & poſtremo quilibet quemlibet amicum tabeſcere incipientem contagionis timore reliquit. Venetiis namque una die ſcilicet Reſurrectionis Dominicæ DCCCC. homines præter parvulos abſumtos fuiſſe compertum eſt. In Avinione vero a KL. Febr. uſque ad

ad Kal. Octobr. centum millia perierunt. Duo piſcatores per Rodanum de partibus inferioribus cum piſcibus aſcendentes Lugdunum ſubintrant, & continuo vicus, ubi hoſpitabantur, inficiebatur, & a minimo usque ad maximum, a puero usque ad ſenem decrepitum viri & mulieres ſimul illorum duorum piſcatorum peſtifera contagione morientes, ita quod nec unus ſuperfuit, perdebantur. Habuit autem lues hæc curſum ſuum per annos multos, & a meridie lente diffundebatur in aquilonem, ſic quod an. Domini MCCCL. venit in Teutoniam, & plures ejus provincias, puta Bayoariam, Sweviam, Alſatiam, Franconiam, Thuringiam, Saxoniam, Weſtphaliam, Hollandiam, Brabantiam, Friſiam Slaviam & Daciam. Et in ejus

Principio cœlum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, & ignavos incluſit nubibus æſtus,

cœperuntque naſci in inguinibus hominum vel in aliis locis delicatioribus glandulæ in modum nucis vel dactyli, quas mox ſubſequebatur febrium intolerabilis æſtus, ita ut in triduo homo extingueretur; ſi vero aliquis triduum transegiſſet, ſpem recepit vivendi. Erant autem ubique luctus & lacrymæ. Nam ut vulgi rumor ſonuit, quærentes cladem vitare, hinc inde fugerunt, & relinquebantur domus deſertæ habitatoribus, ſolis catulis domus ſervantibus. Peculia ſola remanebant in paſcuis nullo aſtante paſtore. Cerneres quidem villas ſeu caſtra repleta agminibus hominum, poſtera die univerſis vel mortuis, vel fugientibus cuncta eſſe in ſummo ſilentio. Fugiebant quoque filii cadavera parentum inſepultorum, parentes obliti pietatis viſcera notos relinquebant æſtuantes. Siquem antiqua forſitan pietas perſtringebat, ut ſepelire vellet proximum, reſtabat ipſe inſepultus, & dum obſequebatur, perimebatur. Dum funeri obſequium præbebat, ipſe funus ſine obſequio manebat &c.

De Karolo IIII. Imp. XCIIII.

Karolus filius Johannis Regis Bohemiæ cœpit anno mundi VMCCCIX. Olympiadis DXIX. anno ſecundo Urbis conditæ IIMXCIX. Domini vero MCCCXLVIII. & regnavit annis XXXII. Iſte ad X. menſes ante mortem Imperatoris Lodowici contra eum electus eſt in Regem Romanorum, & ut eligeretur in Regem Romanorum, datæ ſunt & per ſe ipſum & per Papam Clementem VI. & per Baldowinum Archiepiſcopum Treverenſem germanum avi ſui Henrici VII. Imperatoris pecuniæ inæſtimabiles Principibus Electoribus, ut ſic per ipſum reſiſteretur Lodowico Imperatori, cujus potentiam pariter & aſtutiam omnes metuebant. Ante electionem autem ſuam dictus fuit Wenzlaus, ſed poſt per Electores Karolus appellatus eſt. Habuit autem Karolus voces quatuor, puta Gerlaci Moguntini, Baldowini Treverenſis & Henrici Colonienſis Archiepiſcoporum, ac Rodolfi Ducis Saxoniæ. Ipſe quoque per ſe tunc Rex erat Bohemiæ. Unde Papales dixerunt, eum completam electionem habere, Imperiales vero & fautores Lodowici dixerunt, electionem ejus penitus eſſe nullam, & ipſum nec motivis, nec loco, nec tempore nec modo debito eſſe electum. Motiva enim debita ad Imp. eligendum ſunt reipublicæ bonum generale, bonum regimen, gubernatio, pacificatio, ſalus & protectio totius orbis terrarum, Evangelii quoque & Fidei Chriſtianæ dilatatio. Karolus autem in Regem nominatus eſt non propter generale bonum, ſed propter alicujus aliquam vel qualemcunque particularem commoditatem vel conſanguinitatem. Qualiter enim nominavit eum Archiepiſcopus Treverenſis Baldowinus, qui fuit germanus avi ſui, vel propter turpem quandam Simoniacam utilitatem, qualiter nominatus fuit per Rodolſum Ducem Saxoniæ & Henricum Archiepiſcopum Colonienſem. Vocem ſiquidem Ducis Rodolfi pro IIM. marcarum argenti puri mercatus eſt, Archiepiſcopi vero Colonienſis, qui pauper & miſer erat, pro VIIIM. marcarum argenti, & quitatione ſex millium ſcutatorum aureorum, quæ ſingulis annis Cameræ Papæ ſolvere tenebatur. Qualiter nominavit eum Gerlacus Moguntinus, qui & Archiepiſcopus factus eſt, ut Karolum Regem nominaret. Inſtante enim electione vocem recepit factus per curiam Archiepiſcopus, quia vocem Hartwici de Werneberg Archiepiſcopi ejusdem Eccleſiæ nullatenus habere potuerunt, eo quod fidelis & confœderatus eſſet Lodowico. Unde & Papa Clemens ipſum tanquam fautorem hæretici & Eccleſiæ Romanæ rebellem de Archiepiſcopatu depoſuit, & Gerlacum filium Comitis de Valkenbergh ſubſtituit propter vocem, qui tamen Gerlacus usque ad dicti Hartwici de Werneberg intrare non potuit Archiepiſcopatum Moguntinum nec præſumſit, ſed apud patrem latuit, in mortem ſenis ſibi ſpem ponens. Nec etiam loco debito Karolus fuit electus puta Frankenford, nec loco debito eſt coronatus, ſcilicet Aquisgrani, & in Bunna & quaſi latenter ſine conſveta ſolennitate; nec tempore debito, hoc eſt Imperio ſic vacante, quod per nullum adminiſtretur, quod tunc non fuit, quia & tunc & poſt Lodowicus potenter imperavit. Debitum etiam tempus eſt, quod per Comitem Palatinum Rheni fuerit ad eligendum aſſignatum, ad quod etiam per eundem Principes Electores fuerint ad eligendum convocati. Ad Comitem ſiquidem Palatinum Rheni de jure & antiqua conſuetudine Regni pertinet hæc determinare. Sed nec iſtud in electione Karoli obſervatum eſt, nec modus debitus tentus, ut in unum convenientes tandem eligerent, ſed clam & per literas res tantum acta eſt. Comes autem Palatinus Rheni Principes ad eligendum convocare noluit, quia fidelis & conſanguineus Imperatoris adhuc viventis & potentis. Frankenfordenſes autem & Aquenſes & ipſi conſtanter & fideliter adhærentes Imperatori, alios admittere recuſarunt, abſolutionem Papæ a fidelitate parvi pendentes. Hæc ex litera Palatini Rheni Regi Poloniæ transmiſſa. Imperatore vero Lodowico jam defuncto, Comes Palatinus Rheni Principes ad eligendum convocavit, & dictis quatuor non venientibus, Archiepiſcopus Moguntinus Hartwicus de Verneborg, & Lodowicus Marchio de Brandeburg, & ipſe Guntherus Comes Pala-

Palatinus Comitem de Swartzeburg Guntherum nomine in campis Frankenford in Regem Romanorum ſolenniter elegerunt, aliis comparere vel non audentibus vel diſſimulantibus. Guntherus autem mox ut electus eſt, & ab introitu Frankenford urbis per cives arceretur, exercitu validiſſimo urbem prædictam potenter obſedit ſecundum antiquam conſvetudinem, quam Frankefordenſes habebant, ſcilicet quod nullum Regem habentem adverſarium in Regno in urbem ſuam ſuſciperent, niſi prius ipſam urbem IX. hebdomadibus obſediſſet, ut hac occaſione Reges bello congrederentur in campo, & diviſioni finem imponerent, vel ut unus regnaret, & alius timidus & inglorius remaneret. Per ſex ergo hebdomadas Guntherus jam urbem obſederat, nec Karolus ipſum viribus quærebat, placitis tamen eum petebat. Sed Guntherus placita reſpuebat in tantum, quod jam & ab amicis & aliis timebatur. Intoxico ergo viruloſo impetitur, cum aliter vinci non poſſet. Quod Guntherus ſentiens, cum jam viribus corporis cœpiſſet deſtitui, & apud ſe de vita deſperaret, Principes ad placitandum admiſit. Unde de pecuniis maximis ipſe pro ſe & ſuis hæredibus certificatus, Regnum Karolo reſignavit, ac ipſum Regem ſalutavit, & mox mortuus eſt. Karolus autem primo cum Palatino venit in concordiam, & vocem ſuam recipiens, filiam ſuam duxit in uxorem. Poſtea vero cum nec per Teutoniam ire poſſet, nec in Bohemiam reverti propter Lodowici Marchionis potentiam, tandem ex condicto pacifice conveniunt in Yſenaco Karolus & Lodowicus, & ipſi duo ſoli concluduntur in conclavi quodam in Conventu Fratrum Ordinis Prædicatorum per horas plusquam ſex, & tandem in concordiam & amicitiam convenerunt. Quod quidem ex hoc conjecturabatur, quod Lodowicus Karolum ut Regem Romanorum venerabatur, & inſignia Imperii, quæ pater ſuus habuerat, ſibi præſentavit, Karolus vero ipſum Lodowicum de Principatibus Bayoariæ, Brandeburgenſi & Karinthiæ ſolenniter infeodavit, ac Margaretam, quam fratri ſuo abripuerat, uxorem habere quiete permiſit. Et ſic quievit tumultus ille totus, præter conſpirationem & proditionem Rodolfi Ducis Saxoniæ de Marchia Brandeburgenſi factam. Ipſe enim Dux, cum quo, ut putabatur, fideliſſimo ſibi filioque ſuo quaſi fidelitatis juramento in perpetuum conſtricto, quælibet ſecreta Regni Lodowicus Imperator tractare, & quamplurima ad conſilium & votum ejus agere ſolitus erat, ipſum prodidit. Nam & hunc ſicut Archiepiſcopum Colonienſem indigentem & miſerum paupertas impulit, ut pecuniis multis acceptis per viam aliam iret, fidem rumperet, Imperatorem proderet, adverſarium ei per vocem ſuam conſtitueret, & poſtea contra filium ejus Marchionem de Brandeburg Lodowicum conſpirationem, ſeditionem & proditionem quandam ſingularem prius in partibus illis inauditam ageret, ut dictum eſt ſupra de truſatore Woldemarum antiquum Marchionem ſe fingente, quem ad hoc faciendum induxerat. Principium autem Regni hujus Karoli multum videtur memorabile propter monſtra & portenta ac ſingularia facta plurima, quæ tunc contigerunt. Nam Marchio Brandeburgenſis ad XXX. annos jam mortuus, revixit, peſtilentia ſæviſſima populum fœdiſſima tabe ſubito delevit, gens ſine capite Flagellariorum adventum Chriſti prænunciavit, fontes, fluvii & putei per diverſas provincias intoxicabantur, Judæi crudeliter mactabantur, leproſi innumeri incinerabantur, conjurationes, rebelliones & hujusmodi plurima per diverſos actitabantur, phantaſmata per diverſas Teutoniæ partes & portenta varia apparebant, prout infra clare patebit.

Primo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCXLIX. Marchio Juliacenſis a filiis ſuis capitur per practicationem uxoris ſuæ & militum quorundam, & diu in turri detinetur. Guntherus de Swartzeburg Rex Romanorum a quibusdam electus, ſecundum Egghardum, Frankenford obſedit, ſed non diu in obſidione perſeverans intoxicatus eſt & tandem defunctus, ut ſupra patuit. Mirabilis viſio apparuit, ſecundum Henricum de Hervordia. Eſt enim quædam Eccleſia baptiſmalis prope Myndam urbem Weſtphaliæ ad dimidium miliare in villa Dankerdiſſen dicta, & juxta villam illam ad latus aquilonare non remote nemus magnum, vaſtum & paludoſum, quercubus quidem & fagis ac arboribus magnis ſatis denſum, & ſub magnis illis arboribus, virgultis, arbuſtis, vepribus & ſpinis valde refertum, quod incolæ Sandvord appellant. Ad iſtud nemus hoc anno prid. Id. Jun. hora diei ſexta cum ſol rutilaret absque nubibus, & terram totam ſuo fervore torreret, cuſtos dictæ Eccleſiæ ſubintrans ad ſecandum ligna, poſt laborem quievit ſub alta & patula fago inter vepres & ſpineta. Et ecce tres viri flammas terribiles efflantes eidem appropinquarunt, unus præcedens quaſi ad dirigendum alios, duo vero ſcilicet Wernerus de Haſle, & Plebanus de Vrilede Clerici ſequentes, & inter ſe ſuper manus ſedem magnam portantes. Et Plebanus de Vrilede duos magnos nigros canes teterrimos ferebat, ſuper qualibet ſcapula unum. Cuſtos autem hæc videns dixit: Eja Domini mei, non lædatis me. At illi: Non lædemus te, ſed ſignum, quod videris, accipies. At ille: Pro quo ſedem hanc vacuam tam magnam & tam flammeam ut aurea videatur, defertis, & quamdiu ſic eam feretis? Reſpondit primus: Pro Decano Sancti Johannis Myndenſis Ludolfo & Officiali Epiſcopi ſedem hanc deferimus & feremus CL. diebus, quod eſt usque ad feſtum Theodori Martyris, quod celebratur V. Idus Novembris. Illa die ſuper ſedem iſtam ipſe ſedebit. Tunc enim morietur, præmium operum ſuorum, ut res expoſtulat, nobiscum in æternum recepturus. Eleva ſurſum oculos tuos, & vide. Iſte ſuſpiciens, vidit in aëre feretrum igneum: Tunc illi: Super iſto primo ponetur Ludolfus, & poſt in hac ſede locabitur. Et iterum dixit: Reſpice in nos, ut ſignum accipias. Et efflantes ignem de ſe, palpebras ejus & ſupercilia omnesque pilos capitis ejus exuſſerunt, cutem quoque comburentes vitiaverunt, atque dixerunt:

Hæc omnia nunciabis Ludolfo, quis ſcit, ſi convertatur & ſanetur; & ſic ſubito viſio hæc disparuit. Cuſtos autem in terram proſternitur, & quaſi genibus diſſolutis ad ambulandum impotens efficitur. Sed tandem rependo & reptando de nemore miſerabiliter evolvitur, & veniens ad domum ſuam, petit ab uxore, ut, ſi ignis in domo eſſet, quod ipſum extingveret, ne de novo per ignem terreretur. Super ſtratum ergo ſuum quaſi jam moriturus ponitur, Presbyter vocatur, cuſtos confitetur, & ad moriendum ſe diſponit. Poſt vero melius incipiens habere a multis in civitate viſitatur, narrat fideliter multis & multotiens totam viſionem. Qua per civitatem vulgata, Henricus de Haſle Burgimagiſter Myndenſis cum comitiva ſua equites vadunt in Dankerdiſſen villam, & dictus Burgimagiſter ſub comminatione mortis & ſub pœna ſuſpendii cohibuit cuſtodem, ne amplius cuiquam viſionem illam narrare præſumeret. Cuſtos vero urbem illam ad tempus vitavit intrare, ſed tamen ad ſe venientibus in villam ſuam cunctis requirentibus viſionem fideliter & cum gemitibus narravit. Manſit autem cuſtos prædictus in villa illa, cuſtodiam Eccleſiæ ut prius agens, & poſt in peſtilentia communi cum aliis defunctus eſt. Nona tandem dies Novembris appropinquavit, Ludolfus Decanus discraſiatus eſt, debilitatus & infirmatus, & in aperto cum aliis de viſione ſupra dicta riſit & jocabatur, latenter tamen & in ſe multum anxiatus & turbatus eſt, in nullo tamen correctus vel emendatus eſt. Erat autem pecunioſus multum & avarus, & iſtis etiam jam infirmus, omnibus aliis ad divinum cultum pertinentibus neglectis, paſcebatur, inpingvabatur & dilatabatur, nec alio quoquam præter avaritiam & gulam delectabatur. Infirmus ergo lecto decumbit, ſalus a Medicis deſperatur, poſtea morbus aggravatur, oriente die prænunciata loquela privatur. Habebat autem ciſtam magnam cum theſauris ſuis in lobio ſuper ſe, ſub qua dormire conſvevit. Hanc, cum loquelam amiſiſſet, aperientes teſtamentarii ſui theſauros auferebant. Ipſe vero, quod potuit, faciens, cum lingva non poſſet, motu capitis, oculorum & manuum diſplicentiam omnibus oſtendit. Et cum inſtaret hora per phantaſmata præſignata, vultum horribilem diſtorquens, ſpiritum miſerum efflavit. Videntes autem circumſtantes, & prophetiam mente revolventes, timuerunt valde. Woldemarus Rex Danorum vallavit exercitu ſuo caſtrum Werdingburg in Lalande, ſecundum Chronicam Danorum, volens Holtzatos, qui in eo erant ex parte Comitis Johannis, propellere. Quod cum Johanni Comiti intimaretur, mox congregans populum multum, venit obſeſſis in auxilium. Magnus autem Rex Sweorum audiens hanc controverſiam, intercepit eam, & ambas partes componens, ordinavit, ut Rex Danorum daret Comiti Johanni VIIIM. marcarum argenti, & quod Comes redderet Regi terram illam Lalande. Quod cum factum eſſet, Principes concordati diſceſſerunt. Albertus & Johannes Domini de Mykelenburg circa feſtum Nativitatis Virginis Glorioſæ iverunt in Pragam cum ſolenni comitiva ad Karolum Regem Romanorum, ſecundum Chronicam Obotritorum, quos Rex honorifice ſuſceptos glorioſe ſublimavit in Duces cum omni ſolennitate debita & conſveta eos promovens. Qui reverſi ad partes, inſtauraverunt gwerram contra Ottonem Comitem de Swerin, volentes recuperare terras, quas Henricus Leo olim Dux Saxoniæ & Weſtphaliæ Domino Pribizlao Slavorum Regulo abſtulerat, cujus veri hæredes eſſent, quas dictus Comes Otto in præſentiarum poſſidebat. Eodem tempore Albertus Dux Magnopolenſis opidum Wittenburg & caſtrum ſuum potenter expugnavit. Quod percipiens Woldemarus Rex Danorum, in favorem Lodowici Marchionis contra Albertum Ducem, qui fictum Woldemarum Marchionem introduci juverat, collecto exercitu navali invaſit inſulam Pole, omnia in ea vaſtans & depopulans. Quem Albertus Dux tunc in Wiſmaria conſiſtens viriliter terra propulit, & ad naves fugavit, multis Danis interfectis, & pluribus ſubmerſis. Henricus Nobilis Comes & famoſus Miles Holtzatorum obſedit caſtrum Steghen, quod erat Nobilis clientis Hennekini de Hommersbotele, ſecundum Chronicam Lubicenſem, cui Comiti auxilio erant civitates Lubicenſis & Hammeburgenſis. Woldemarus autem Rex Danorum fugatus de Pole cum ſuo exercitu per Albertum Ducem Magnopolenſem, venit in Holtzatiam, ut præſidio fieret obſeſſis in caſtro Steghen. Cum vi armorum Rex redimere non poſſet prædictum Hennekinum Homersbotele, placitando tamen tantum effecit, quod Comes Henricus ſolvere debebat V M. marcarum Lubicenſis monetæ, & recipere pro illa pecunia omnia pertinentia ad caſtrum prædictum, & ea perpetuo poſſidere, ſed caſtrum ipſum deſtrui funditus deberet, & Hennekinus terram Holtzatorum exire ſuper gratia Comitis Henrici & ſuorum ſucceſſorum. Quæ omnia ſic facta ſunt. Civitates de Marchia ad inſtinctum & practicationem quorundam Principum, puta Archiepiſcopi Magdeburgenſis, Rodolfi Ducis Saxoniæ & Alberti Ducis Magnopolenſis receperunt quendam truſatorem ſe mentientem Woldemarum antiquum Marchionem eſſe, & ſe jam revertentem de longinqua peregrinatione, ſecundum Chronicam Saxonum, prout ſupra dictum eſt. Lodowicus tandem reſignavit Marchionatum hunc Romulo fratri ſuo, qui Romæ natus fuerat. Qui tandem multis prœliis actis cum eo, truſatorem illum de terra fugavit. Qui veniens in opidum Deſſowe ſitum ſuper Albiam in Comitatu de Anehalt, ad extremam tandem paupertatem devenit, & ibidem defunctus eſt. Edwardus Rex Anglorum cepit Caliacum urbem potenter, ſecundum Wilhelmum, cum jam ipſam ultra annum obſediſſet, quam fortiter munivit, & usque ad præſens tempus eam retinuit. Magiſter Johannes Damekowe ſcripſit amicis ſuis ad urbem Lubicenſem, ſecundum Chronicam eorundem, de cauſis peſtilentiæ protunc currentis in diverſis mundi partibus, ac venturæ ad Saxoniæ, Slaviæ cæterarumque regio-

regionum orientalium partes, ut firmiter ſupponeret.

Secundo anno Karoli, qui eſt DN. MCCCL. Phantaſma quoddam ſingulare apparuit in Syrenberg opido Lantgravii Haſſiæ, ſecundum Henricum de Hervordia. Nam quoddam ſingulare neſcio quid, ſi tamen fuit aliquid, & non phantaſma tantum, audiebatur, manusque parva hominis mollis & gratioſa videbatur & tangebatur, & forte per mille homines tacta fuit & attrectata. Aliud autem illius nihil tangebatur nec videbatur, ſed vox hominis quaſi rauci diſtincte audiebatur. Cum autem quæreretur, quis eſſet, reſpondit: Homo verus ſum ſicut vos, Chriſtianus ſum ſicut vos, in opido Gotinghen baptizatus. Et ſi quærebatur, quod eſt nomen tuum? reſpondit: Reyneke. Sed numquid ſolus es? Reſpondit: Non, ſed ſumus populus magnus. Et quid facitis? Reſpondit: Comedimus, bibimus, uxores ducimus, generamus, filias deſponſamus, & filiis uxores damus, ſeminamus, metimus, & alia quælibet, ſicut & vos, facimus. Sed ubi habitatis? Numquid hic? Reſpondit in monte Kirkenberg habitamus, qui eſt juxta opidum Cyrenberg, hic autem in opido per vices hoſpitamur cum iſto probo homine hoſpite noſtro. Sed numquid in monte, qui dicitur Berenberg, aliqui de veſtris manent? Utique multi; ſed gens mea decens eſt & faceta; illi vero ribaldi ſunt, diſturbia multa ſuſcitantes, & terras involventes. Sed numquid poſſunt in hac domo vobiſcum aliqui hoſpitio recipi? Reſpondit: Hic nolumus, ne hoſpes noſter gravetur. Sufficit enim, quod curialiter recipit nos. Poteſt etiam recipere, ſi vult, aliquos ad domum ſuam pertinentes per cognationem vel affinitatem. Quidam autem hoc tentare volebant: hoſpes diſſvaſit. Illi non acquieverunt, ſternebatur eis in dolio, ut eo melius ſimul eſſent. Nocte tumultus in domo, & præcipue ſuper eos indicibilis factus eſt. Exclamant ejulantes & eripi deſiderantes. Tandem alloquitur eos Reyneke, dicens: Procacitas veſtra cauſa tumultus ipſius eſt. Sed caveatis amodo, & quieſcatis nunc ſecure. Et ſedens ſuper dolium, diu cum eis famulabatur. Quidam autem cognatus hoſpitis eorum, & improviſo venit ad eum, & cum non haberet, quod ſibi miniſtraret, turbatus eſt. Cui Reyneke: Non turberis: ſatis dabo ſibi. Menſam igitur pulcram cum omnibus requiſitis, pane triticeo & bono vino, cereviſia bona, carnibus elixis & frixis ac ferinis Reyneke præparavit, & cognatum hoſpitis ſui laute vivere fecit. Matrem autem hoſpitis ſui vetulam odivit, dicens: Mala mulier eſt; ſed ancillam domus nomine Styneke puellam pulcram multum dilexit. Iſti puellæ Hermannus Scardenberg famulus domus & amicus Reynekini ſingularis pomum dedit. Quem Reynekinus reprehendit, dicens: Non facias hoc iterum. At ille: Nihil feci, niſi quod pomum ei dedi. Cui Reynekinus: Scio, quod plus facere propoſuiſti. Cuidam alteri gratioſo perſvaſit, ut Stineken duceret in uxorem, & ipſe eum ditaret. In taberna quoque unus fuit, qui juravit, quod manum Reynekini perforaret. Vadens ergo ille ad domum hoſpitis ſui, & dixit: Esne hic Reynekine? Cui ille: Sum utique. Ad quem ille: Oſtende mihi manum tuam. Cui ait Reynekinus: Ego oſtendam tibi temet ipſum unum rybaldum vilem & terræ hujus proditorem. Recedas a me. Sciebat enim Reynekinus, quid ille juraverat. Cui ſocius ille: Saltem ego oſtendam tibi manum meam. Quam cum extenderet ad ipſum, Reynekinus eam cuſpide perforavit. Cæterum una dierum cum Reynekinus fabularetur cum Hermanno Scardenberg famulo domus, quem dilexit, & tempus protraheretur, dixit ſibi Reynekinus: Oportet me præſentem eſſe in feſto nuptiarum filiæ meæ, quam deſponſavi juveni probo Eſtrian dicto. Feſtum autem illud nunc faciemus; & receſſit. Inſuper de Haldesleve caſtro Eccleſiæ Magdeburgenſis per Lantgravium Haſſiæ obſeſſo dixit Reynekinus, quod in deditionem eſſet tradendum, & quod in cibariis jam deficerent, nec eſſent omnes caſtrenſes concordes, nec eſſent in eo niſi octo cordati homines, alii autem nihil valerent. Plura autem talia dixit hic Reynekinus, & plura alia fecit. Judæi per Teutoniam & plures alias provincias cum mulieribus & parvulis ferro & igne crudeliter ſunt conſumti & interemti, ſecundum Chronicam Francorum. tum propter eorum divitias copioſiſſimas, quas plerique Nobiles & pauperes ac eorum debitores ſibi uſurpare quærebant, tum etiam propter aquarum infectiones & venenationes impiiſſimas per plures eorum factas ubique terrarum, ut quidam putabant. Cui ſuſpicioni & famæ generalis infectio hominum & peſtis fidem faciebat. Ad mortem autem hanc Judæi læti & cum tripudio ſe præparabant, primo parvulos, poſt fœminas, & ultimo ſe ipſos incendio tradentes, ne humana infirmitate per eos quidquam contra legem eorum fieret. Gens quædam ſine capite multitudine & ſubitanea ſurrectione ſui adventus mirabilis univerſis Teutoniæ partibus facta eſt, ſecundum Henricum de Hervordia. Nam ſubito exſurgens, Cruciferos & Flagellatores ſe gens illa nuncupavit. Dicebantur autem hi homines quaſi prophetice ſine capite, ſcilicet Acephali, vel quia ad literam caput autenticum ſuæ ſectæ non habebant, quo dirigerentur & unirentur, vel quia ſine capite, id eſt ſine cerebro vel prudentia, ſed ut fatui pietatis quidem ſpeciem prætendentes, & fermento ſtuititiæ ſuæ omnia corrumpentes; Cruciferi autem dicebantur, vel quia crucem in viis ante ſe ferebant, vel quia ad modum crucis in proceſſione ſe proſternebant, aut crucem veſtibus conſutam deferebant; Flagellatores vero dicti ſunt propter flagellationes, quibus pœnitentiam agere videbantur ſe verberando. Fuit autem quodlibet flagellum baculus quidam, a quo tres chordulæ in extremitatibus ſuis nodos magnos habentes dependebant. Per talia flagella ſe nudos percutiebant & flagellabant in tantum, quod corpus livore deturpatum tumeſcebat, & ſanguis ad inferiora defluebat, imo ſparſione ſua parietes vicinos deturpabat, eo quod nodi in flagellis illis haberent duo ferramenta acuta, ſicut acus in modum crucis eos penetrantia. Et vidi ego, cum ſe

cundum Henricum de Hervordia, ſic quod in plerisque locis vix tertia pars populi ſuperfuit. Incepit namque epidimia hæc ſæviſſima in Terra Sancta & in partibus ſuperioribus tranſmarinis, prout ſupra patuit, & tranſiens mare ſecundum modum ibidem expreſſum, pervenit in Franciam, Italiam, Siciliam & Lombardiam, puta anno Domini MCCCXLIX. Anno vero ſequenti venit peſtis illa mortifera in Teutoniam, transſcendens montes Alpios & Lombardicos, & devoravit ſua ingluvie homines quaſi infinitos. Tacens enim de cæteris urbibus, caſtris, opidis & villis, ſcribo ſecundum audita a viris fide dignis & veridicis, quod in ſola urbe Lubicenſi clade illa mordaci abſumta fuerint XCM. hominum. Tanta namque hominum copia ad illam urbem confluxerat ex diverſis mundi partibus propter proſperam mercimoniorum expeditionem & affluentiam bonorum, quæ ibidem tractabantur, quod civitatem illam cives decreverunt ampliare, & diſpoſitionem de facto ad hoc fecerant, prout refert Chronica urbis prædictæ. Sed poſtquam exinanita eſt & privata per mortalitatem prædictam tanta hominum copia, manſit urbs ipſa in limitibus antiquis. In prædicta autem peſtilentia obierunt in Conventu Ordinis Prædicatorum in urbe prædicta XXXVIII. Fratres, quorum obitus futurus in dicto certo numero præoſtenſus fuit in quadam viſione evidenti. Erat enim in dicto Monaſterio Fr. quidam converſus Johannes Weſtphal nominatus, vir bonus, ſimplex & devotus. Hic procurator dicti Conventus exiſtens, una nocte audivit, in cubiculo ſuo jacens, ſubtus ſe in domo hoſpitum multitudinem Fratrum ad menſam ſe ponentium, quaſi pranſuri fuiſſent. Quorum quidam in forma ſervitoris loquens coco per feneſtram coquinæ, dixit alta voce: Coce, præpara te ad miniſtrandum Fratribus his cibum, qui peregrinaturi ſunt & receſſuri ab iſto loco. Cocus autem verus in lecto ſuo quieſcens de hoc facto nihil ſciebat, ſed tamen quidam de coquina in perſona coci reſpondens, ſervitori cibum poſtulanti dixit: Quot ſunt Fratres pranſuri & receſſuri? Reſpondit miniſter: XXXVI. Fratres ſunt de iſto Conventu, & duo Fratres hoſpites, qui abhinc recedent. Frater autem Johannes converſus Procurator prænominatus audiens, tot Fratres velle comedere in nocte, & cibum eorum poſtulari, mirabatur de hora inſolita, & cur ſibi nullus locutus fuiſſet de ciborum præparatione, cum ipſe talia haberet diſpenſare. Unde ſurgens de ſtratu ſuo, per foramen quoddam, per quod de cella ſua ad domum illam reſpicere poterat, proſpexit, & videns menſam plenam Fratribus in albis ſedentibus, velatis tamen faciebus, quemadmodum mos eſt Fratribus defunctis & ſepeliendis fieri, obſtupuit, & non audens deſcendere dormitorium, nimio horrore concuſſus, repoſuit ſe ad lectum ſuum, nec cuiquam viſionem indicavit, donec peſtilentia iſta ſopita eſſet. Et tunc in veritate comperit, eam præſagium fuiſſe obitus Fratrum illorum in prædicta epidimia inibi defunctorum, quorum numerus erat XXXVI. & duo Fratres de Conventu Hamburgenſi ſupervenerant, qui etiam ibidem defuncti ſunt. Conventus Fratrum Minorum in urbe Lubicenſi, quia ruinoſus erat & non bene proviſus in ſua conſtructione, ſecundum Chronicam Lubicenſem, deſtructus eſt funditus & reædificatus per Emekinum Gardianum dicti Monaſterii de pecunia quaſi infinita in peſtilentia ſibi oblata. In qua quidem peſte in dicta civitate infra unum diem naturalem, puta ab uno veſpere Vigiliæ S. Laurentii ad reliquum veſper (leg. veſperum) ejusdem feſti obierunt mille & quingenti homines. Tecta turrium Eccleſiæ B. Virginis in urbe Lubicenſi, ſecundum Chronicam ejusdem urbis, erecta ſunt & muris ſuppoſita in illa æſtate etiam de eadem pecunia epidimiali. Hartwicus Ritzerowe, vir ſtrenuus & Advocatus Erici Ducis Saxoniæ de Lovenburg & Henricus Lucowe Advocatus Lubicenſis cum exercitu pulcro venerunt in terram Comitatus de Wittenburg, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Ubi primum vallantes munitionem dictam Nyenkerke, quæ erat illorum de Tzule, incineraverunt eam, interficientes ſex raptores in ea inventos, & detentos ibidem in vinculis mercatores ſolverunt. Abhinc recedentes venerunt in Kemmyn caſtellum, & ſimiliter illud igne combuſſerunt, & captivos ſolverunt. Poſt hoc ſe transferentes in Teſlyn munitionem fortem, & inde in Kuſſyn, quæ erant illorum de Stuken, & eas ſolo æquarunt. Et ſic reverſi ſunt ad proprias ædes. In Dathagio urbe Perſarum, ſecundum Egghardum, aqua quædam innumeris repleta eſt ſerpentibus & vermibus, quæ profluens replevit totam terram innumeris venenoſis animalibus, quæ vorantes (vorantia) ſemina & fructus, quidquid tangebant, inficiebant. Aquam autem illam quicunque tangebant, mox exſpirans corruebat. Infra Carthaginem vero urbem tres ceciderunt lapides de aëre, quorum quilibet habebat magnitudinem modii, homines autem illius terræ receperunt unum de lapidibus illis, & impoſuerunt ipſum mulo, & tulerunt illum ad Dominum terræ illius pro magno portento. Magnus Rex Sweorum cum magno exercitu tranſiens contra Ruthenos, obſedit caſtrum Pekeſar, & expugnans cepit ipſum, ſecundum Chronicam Danorum, quod quidem captum bene muniens cum CCCC. armatis, reverſus eſt in Sweciam. Rutheni autem, audito Regis receſſu, venerunt in multitudine gravi, & applicatis inſtrumentis bellicis, obtinuerunt caſtrum, & interfecerunt de Sweis, quotquot invenerunt, potiores vero captivos ſecum duxerunt. In opido Hamelen ſuper Wiſeram flumen ſingularis peſtis exorta eſt, ſecundum Chronicam Saxonum. Fovea namque quædam fodiebatur in area cujusdam civis. Quam cum aliquantulum profundam feciſſet, foſſor in imo exiſtens, neſcio a quo tactus ſubito exſpiravit. Poſt quem alius deſcendens, ut primum extraheret, & ipſe mox extinctus eſt. Fama ergo hæc per opidum diffunditur, omnesque admiratione & metu conſternantur. Lues quidem videbatur, ſed cauſa ignorabatur. Tertius ergo cautius agere volens, fune forti ſe cingi fecit circa pectus,

latrunculorum Weſtphaliæ, quibus terra illa affluere conſvevit, catervam congregaverunt, & Anglicos de Padelburne exeuntes præcucurrerunt per compendium, & ſtratam communem præoccupaverunt. In mirica ergo contra Lippeſpring caſtrum adunati arma ſua ſeque conſiderantes, exercitum ſuum & aciem terribilem ac invincibilem ordinarunt, & Anglicis quaſi vir unus omnes ſimul conglobati feſtinanter occurrentes, ſplendidiſſime omnes a majore usque ad minorem, a Domino usque ad famulum perfecte armati extiterunt. Nam cum radiis tangerentur ſolaribus, quaſi ſidera fulgebant, ita etiam ut ab eis & arbores & montes mirifice reſplenderent. Exercitum talem tam pulcre, tam valide & decenter ordinatum, licet non magnum, nullus meminit ſe vidiſſe. Anglici quoque, quia per narratores iſtos contra ſe venire cognoverant, aciem ſuam non ignavi, ſed viri aſtuti & bellatores acutiſſimi ordinaverunt. Congredientes ergo atrociſſime ex utraque parte dimicaverunt. Sed Anglici tandem utpote in terris ignotis & alienis præliantes victi ſunt, capti & ſpoliati, & in magnam terræ illius Weſtphaliæ confuſionem indelebilem probi homines & virtuoſi per viſpiliones, latrunculos & raptores peſſimos ſunt abducti. Prædones autem prælibati ſpoliis & exactionibus illorum peregrinorum Chriſti in tantum ſunt ditati, quod Hunoldus caſtrum in Loen prope Sozatum cum tota Tiderici de Honrode Militis hæreditate ſibi comparavit, Johannes vero de Padberge caſtrum in Wunnenberge data pecunia Domino de Buren occupavit: Et ſic proh pudor! de aliis. Utinam aliquando ut membra putrida fœdaque ab honeſtis militibus ſeverius abſcindantur, qui totam illam patriam tam turpi & ſceleroſo facto conturbaverunt & maculaverunt! Halberſtadenſis Epiſcopus & cives dictæ urbis litem gravem gerebant cum Comitibus de Reghenſteen, ſecundum Chronicam Saxonum, & plura ſibi invicem damna & incommoda inferebant. Adveniente ergo ſacratiſſima Nativitatis Chriſti nocte, Comites prædicti cum exercitu ſuo urbi Halberſtadenſi appropinquantes, ſilenter muros civitatis perfoderunt, civibus communiter in ſuis Eccleſiis exiſtentibus & divina audientibus. Et facto foramine, unus poſt alium ſubintrans civitatem, tandem unanimiter ad Eccleſias feſtinarunt, in cumulos magnos juxta numerum principalium Eccleſiarum ſe dividendo, & ſic improviſos ſubito irruerunt, multos cives ceperunt, plures occiderunt, & captos per antrum in muro factum ſecum abduxerunt. Sed non diu poſt eodem anno Advocatus Epiſcopi Halberſtadenſis Rodolfus Dorſtal dictus unum de Comitibus prædictis Reghenſteen cepit. Quem mox ſuſpendere affectans, arborem, cui ipſum alligaret, habere non potuit. Unde ipſum interficiens, ad haſtam ſuam ipſum ligavit tanquam ſuſpenſum, & receſſit. Comminatus namque fuerat dictus Comes Advocato illi, quod quamcito illum habere poſſet, ſuſpendio ipſum afficeret. Quapropter & ipſe Rodolfus hoc idem genus mortis Comiti infligere cogitabat, ſicut & fecit, licet imperfecte.

Quinto anno Karoli, qui eſt DN. MCCCLIII. Woldemarus Rex Danorum congregavit exercitum magnum contra Albertum Ducem Magnopolenſem & alios Principes, qui fictum Marchionem de Brandeburg introduxerant, puta Ottonem Archiepiſcopum Magdeburgenſem, Rodolfum Ducem Saxoniæ & Albertum Comitem de Anehalt, ſecundum Chronicam Danorum. Et veniens obſedit opidum Stratzeburg, quod mox expugnans, cepit ipſum & intravit. Albertus autem Dux Magnopolenſis hoc percipiens, congregavit magnum populum, & inſecutus Regem cum ſuo exercitu, venit & ipſe coram Stratzeburg, & concluſit Regem in opido. At ubi Dux Albertus conſtitutus intellexit, Romulum fratrem Lodowici Marchionis exercitum magnum congregaſſe ad ſubveniendum Regi obſeſſo; unde recedens ab obſidione, ivit in occurſum Romulo, & invenerunt ſe mutuo prope Odersberg juxta Oderam flumen. Ubi congreſſi ambo exercitus, prœliati ſunt prœlio magno. Sed Albertus Dux obtinens triumphum a Domino, captivavit circa CCCC. de exercitu Romuli, plures vero fugam capientes aquis ſunt præfocati, Romulus autem ipſemet quartus vix manus Ducis evaſit. Cum autem hæc Regi nunciarentur, conſternatus valde de Stratzeburg receſſit, & amplius fortificatus auxilio Ducis Stetinenſis, proceſſit in Marchiam, & proveniens prope opidum Vredeberg, mox ipſum expugnavit & cepit. De quo ultra procedens, obſidione vallavit Berlin urbem, ubi cum in expugnatione civitatis illius occuparetur, fecit multos ibidem milites. Albertus autem Dux de Mykelenburg cum ſuo exercitu poſt Regem accelerans, reperit ipſum coram Berlin. At ubi cum eſſet uterque exercitus, & ad pugnam ſe diſponerent, Conſiliarii utriusque Principis in hoc convenerunt, ut Dominos ſuos componerent. Videbatur namque eis conſultius actum, ſi pax & concordia audaciam Principum ſedarent, quos tot trucidatorum calamitas ſic exacerbaverat. Conceptum ergo ſuum quilibet Domino ſuo propoſuit, & annuentibus Principibus ordinatum fuit negotium ſub tali pacto, ut, quicquid in feſto proximo Pentecoſtes Rex Sweorum Magnus cuilibet Principi faciendum diceret, in hoc quilibet contentus eſſe deberet. Et ſic obſidio ſoluta eſt, & treugæ firmatæ ſunt. Adveniente autem feſto Pentecoſtes ſic placitatum fuit per Regem Sweorum Magnum, quod ultra pecuniam, quam Marchio Romulus dedit Duci Alberto pro captivis ſuis redimendis, ipſe Marchio dimiſit homagiale ſervitium, quod adhuc habuit in terra Stargardenſi, & accipiens in uxorem Ingeburg filiam Alberti Ducis, nihil in dote cum ea accepit niſi Lentzen opidum & caſtrum cum ſuo territorio, ſed pro vitalitio dedit ſibi Romulus Marchio Arneburg, Werben, Sehuſen & Parleberg cum attinentiis eorum. Quibus Principibus ſic concordatis, Woldemarus Rex Danorum, Romulus Marchio & Ericus Dux

Dux Saxoniæ de Lovenburg ſimul curiam Karoli intrarunt Regis Romanorum, cauſam ſcire volentes, cur præfatus Rex Karolus legaſſet truſatori illo (illi) Marchiam de Brandeburg in præjudicium enorme Lodowici Marchionis. Quibus ſciſcitantibus reſpondit Karolus, quod hoc ideo feciſſet, quod Otto Archiepiſcopus Magdeburgenſis, Rodolfus Dux Saxoniæ, Albertus Comes de Anehald, qui ejusdem Woldemari defuncti Marchionis avunculus fuerat, & Albertus Dux Magnopolenſis ſub juramento ſuo juridice præſtito dixerant, quod dictus mendoſus vir eſſet verus idem Woldemarus, quem vulgaris populus dicebat defunctum, & quod eſſet legitimus hæres illius terræ; & ſuper illorum Principum juramento ei Marchiam reſtituiſſet tanquam ſibi injuſte ablatam. Cui reſponderunt Woldemarus Rex & cæteri, qui cum eo venerant Principes: Nos juridice & ſufficienter probare volumus, Archiepiſcopum prædictum & ſuos complices falſum juraſſe. Ergo Sereniſſime Princeps, in ſententia injuſte lata muta decretum. Tunc Karolus Rex annuit Principibus illis, ut cum truſatore illo agerent, prout juſtitia exigeret. Cujus ſententiam cum fictus ille Marchio percepiſſet, fugam iniit, declinans ad terram Alberti Comitis de Anehald in opidum Deſſowe, & ibidem in miſeria vitam ſuam terminavit. Romulus vero, cui frater ſuus Lodowicus Marchiam reſignaverat, eam obtinuit, & Woldemarus Rex opida in ea capta libertati dedit. Bulco Dux de Swydenitz potentiſſimus in Regno Poloniæ Karolo Regi Romanorum rebellare cœpit, ſecundum Chronicam Saxonum, quem Rex cum maximo exercitu aggreſſus, vicit ipſum gravi cæde. Bulco autem Dux gratiam Regis requirens, ſub tali pacto eam aſſecutus eſt, ut poſt mortem Ducis præfati urbs Swidenitz cum omnibus ad eam ſpectantibus ad Karolum Regem cum omni jure pertineret, & non amplius ad ſuos hæredes. Lancea Chriſti, brachium dextrum S. crucis cum uno clavo, menſale Chriſti, quo uſus fuit in cœna, gladius Karoli M. qui Gaudioſa dicebatur, ſecundum Henricum de Hervordia, & quem ab Angelo acceperat, ac oſſa ejusdem Karoli M. cum multis aliis reliquiis de Nurenberga urbe in Bohemiam ſunt tranſlata, & in Karlſteen caſtro regio ſunt recondita.

Sexto anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLIIII. Otto Dux de Luneburg frater Wilhelmi obiit in die S. Magni Martyris, ſecundum Chronicas Saxonum. Hic cum fratre ſuo Wilhelmo contulit ſcholas cum centum marcis reditibus annualibus Monaſterio S. Michaëlis in caſtro Luneburg.

De Innocentio VI. PP. Rom. CCVII.

Innocentius Papa, natione Gallicus ex patre Stephano, ſedit annis VII. & diebus XVIII. ſecundum Geſta Summorum Pontificum. Hic prius Stephanus dictus, poſt Epiſcopatum Claromontenſem factus eſt Epiſcopus Oſtienſis & ſummus Pœnitentiarius, & demum factus eſt Papa. Factus autem Papa mox novam exactionem in totum Teutoniæ Clerum facere parans, mandavit Archiepiſcopis Moguntinenſi, Treverenſi & Colonienſi, ut ipſi primo dent decimas de omnibus beneficiis, proventibus & reditibus ſuis, & tunc facilius de comprovincialibus eorum poterit & aliis Clericis habere. Requirebat etiam decimas de Clericis decedentibus & de omnibus, quæ relinquerent. Sed novitati huic Clerus totus mox in principio ſui obviandum exiſtimans, nihil penitus dare decrevit. Karolus Rex Romanorum Barones & Nobiles Regni Bohemiæ ac cives Pragenſes ſibi rebelles per induſtriam & aſtutiam cujusdam Monachi Tiderici Koghelwid dicti penitus ſibi ſubjugavit, ſecundum Chronicas Saxonum. Hic Frater Tidericus Monachus erat Ordinis Ciſtercienſis de Monaſterio Lenyn terræ Marchiæ, & aſtutiſſimus hominum exiſtens, multis annis rexit curiam Imperatoris in Praga, cujus aſtutia primo innotuit Imperatori Karolo taliter: Abbas enim ſuus cum ipſum præfeciſſet cuidam officio exili, puta ut caſeos Monaſterii colligeret, & rationem ex eis redderet, videns ipſum bene veſtitum, mirabatur, unde veſtes tam pretioſas ſibi comparaſſet. Quo accerſito, quæſivit ab eo, a quo haberet, quod tam pulcre veſtitus incederet, cum tamen pauperrimus fuiſſet, antequam officium ſuum valde tenue ſibi commiſiſſet. Cui Frater Fridericus reſpondit: Domine, ſcriptum legi:

Aſſatura macra, de qua nil pingue reſultat.

Caſeorum namque cuſtodiam mihi commiſiſtis, & quot a præſentantibus mihi recepi, tot ſemper uſui Fratrum miniſtravi, non tamen tales, quales accepi. Arte enim mihi cognita pinguedinem ab eis extraxi, adipem vendidi, & ex pecunia inde accepta veſtes meas emendavi. Quam quidem aſtutiam cum Karolus in Marchiam veniens ab Abbate Fratris Tiderici audiſſet, ipſum ſecum ſumſit, & caſtrum quoddam dilapidatum & ſuis proventibus deſtitutum ſibi commiſit. Una autem dierum Rex volens experiri, an ad comedendum haberet Monachus ſuus, improviſe ad ipſum venit, pranſurus cum eo. Frater autem Tidericus audiens Regem adeſſe, nec multum adhuc habens, de quo ipſum reficeret, incidit ſibi conſilium ſatis rarum. Apprehendit namque omnes porcos adjacentes villæ, & præciſis omnibus eorum auribus & caudis, permiſit eos abire. Ex quibus egregium ferculum faciens, recepit Dominum ſuum cum ſolennitate. Quam aſtutiam Rex videns, promovit ipſum ad majora, & commiſit ſibi curam curiæ ſuæ totalem, quam cum magna prudentia & ſagacitate regens, cuncta bene diſpoſuit & ordinavit. Cumque jam pluribus curiam Regis peroptime & multum provide rexiſſet, & locuples multum factus fuiſſet, invidebant ſibi Nobiles curiæ, & macularunt ipſum apud Regem, dicentes, quod nimium ſibi bona Regni imburſaret, nec unquam adhuc rationem de ſublevatis Domino reddidiſſet. Rex autem ſatisfacere volens impudentiæ & livori Nobilium ſuorum, præfixit ſibi diem, ut rationem redderet de ſibi commiſſis. Cui Frater Tidericus ait: Domine Rex, tam prolixum terminum habere non indigeo pro ratione reddenda Dominationi Veſtræ, ſed in præſenti hora paratus ſum rationem

nem facere de ſublevatis & expenſis per me. Ecce Princeps, inquit, Illuſtriſſime, habitum hunc & equum unum cum modica pecunia in mea burſa ad Veſtram deduxi Majeſtatem. Hæc mihi liceant, quæſo, reaſſumere & mecum abducere, & tunc habeo, quæ mea ſunt. Omnia autem alia, quæ videor poſſidere, veſtra ſunt, & non mea, niſi in quantum veſtra magnificentia mihi dignabitur pro meis laboribus & ſolicitudinibus gratioſe elargiri. Quo audito, dixit Rex illis, qui ipſum accuſaverant: Eſtne de vobis aliquis, qui conſimilem mihi velit reddere rationem de ſibi commiſſis & per eum bonis Regni tractatis. Tunc omnes confuſi ſubticuerunt. Unde, quia Rex Fratrem Tidericum invenit tam fidelem in omnibus, & vidit ipſum fructuoſum & utilem, idcirco pro primo in laborum fidelium remunerationem promovit ipſum in Epiſcopum Myndenſem, & poſtea cum oportunitas ſe obtuliſſet, provexit ipſum ad Archiepiſcopatum Magdeburgenſem. Frater Johannes de Rupeſciſſa Ordinis Fratrum Minorum Pſeudopropheta nominatus in Avinione eſt incarceratus propter varios errores ſuos, ſecundum Autorem libri Inquiſitionis, quos de Antichriſto prophetando tenuit & docuit. Lubicenſes cives cum adjutorio Alberti Ducis Magnopolenſis, ſecundum Chronicam Obotritorum, obſederunt plures munitiones, in quibus raptores manifeſti ſederunt, & ex eis communem ſtratam mercatorum damnificaverunt. Quas omnes expugnantes funditus everterunt, puta Duſowe, Laſſan, Redevin, Domenitz, Meyenburg & Muggenburg, raptores vero in caſtellis inventos ſuſpenderunt. Otto Comes de Swerin alias dictus Comes Roſa obiit ſine hærede, ſecundum Chronicam Obotritorum, cujus Comitatus ceſſit fratri ſuo Johanni Comiti de Tekeneburg. Albertus autem Dux Magnopolenſis Comitatum Swerinenſem habere deſiderans, urbem Swerinenſem obſedit, quæ caput erat Comitatus illius, erigens contra eam caſtrum quoddam de lignis conſtructum, nequis de urbe exire aut eam ingredi poſſet. Swerinenſes autem cives cautuloſi & aſtuti ſic intra urbem ſuam ordinaverunt, ut libere intrare & exire civitatem tam verſus terram quam etiam aquam valerent, Duce Alberto ignorante. Multis etiam & variis uſi ſunt cautelis ad nocendum hoſtibus, & ad capiendum eos. Nam quinque mulieres villanas ſe fingentes, & ova, butyrum pulloſque venales deferentes exercitum intraverunt, & ſic apud eos divagantes, quædam eorum ædificia erecta incenderunt latenter & deſtruxerunt. Quandoque vero ut piſcatores prope litus, ubi exercitus inimicorum reſidebat, retia ſua laxantes, pro piſcibus homines capiebant & abducebant. Cumque Albertus Dux diutina obſidione urbem Swerinenſem cum ſuo exercitu vallaſſet, nec ſuam voluntatem virtute armorum aut preſſura famæ (leg. famis) vel inediæ obtineré poſſet, dedit animum placitis & colloquiis amicabilibus. Unde placitando cum civibus & Nobilibus terræ, tandem pro quadam ſumma pecuniarum Comitatum illum mercatus eſt a Johanne Comite de Tekeneburg. Quam tamen ſummam ad plenum non perſolvebat dicto Comiti, doloſe & mendoſe eidem Johanni Comiti imponens traditionem terræ ſuæ, ut ſic occaſionem acciperet non ſolvendi ſummam pecuniarum promiſſam. Lubicenſes cives cum maxima potentia exeuntes, venerunt ad caſtrum illud famoſum in malitia, & cunctis mercatoribus peregriniſque periculoſum Gorloſe dictum, & ipſum obſidentes, infra paucos dies expugnarunt & incinerarunt, raptores vero omnes in eo repertos ſuſpenderunt. Quo deſtructo, ad aliud caſtrum non minus periculoſum & damnoſum ſe transferentes, ſecundum Chronicam Obotritorum, Stavenowe nuncupatum, ipſum conſimiliter expugnaverunt & ſolo æquaverunt. De iſto autem Stavenowe in initio obſidionis duo viri fortes & animoſi exierunt in vigilia Palmarum, & contra XIIII. cives viriliter dimicaverunt, ac illæſi ab eis receſſerunt. Unus etiam alius animoſus de turri caſtri Gorloſe in ſua expugnatione ſe præcipitavit, & toto exercitu invito manus hoſtium evaſit. Edwardus Rex Anglorum intravit Franciam cum maximo populo, ſecundum Chronicam Francorum, & demolitus eſt plura (opida) & villas. Johannes vero filius Philippi defuncti Rex Francorum factus venit in occurſum ejus cum CCM. bellatorum, proponens prœliari cum Edwardo Rege habente ſolum XXIIIIM. armatorum. Sed apud Johannem Regem Franciæ quidam vir magnæ prudentiæ & fortitudinis exiſtens Hermannus de Codbuſch dictus bellum diſſvaſit Francigenis. Sed illi parvipendentes conſilium ſuum, congreſſi ſunt cum Anglicis. Anglici vero victoriam de hoſtibus ſuis obtinentes, ceperunt Johannem Regem cum filio ſuo Philippo & plures alios Principes & Nobiles. Occubuit autem in illa pugna Dux de Borbun, & ſepultus eſt Pariſius, & interfecti ſunt multi milites & militares Regni. Primogenitus autem Johannis Regis Delphinus Regni exiſtens cum LXM. armatorum turpi fuga elapſus eſt, patrem cum fratre in manibus inimicorum relinquens.

Septimo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLV. Henricus Dux Brunſwicenſis natu, filius Alberti Ducis per multos jam annos invaſor Epiſcopatus Hildenshemenſis, ſecundum Henricum de Hervordia, per Papam Innocentium abſolvitur a ſententia excommunicationis & vinculo per plures Papas ſibi inflicto, & non ſine multorum Clericorum & laicorum ſcandalo ſolenniter Epiſcopus pronunciatur, datis, ut fertur, in cameram Papalem XXIIM. ſcutatorum aureorum. Iſte Henricus juvenis Ottone de Waldenberg Epiſcopo potente & victorioſo adhuc vivente, ſed jam ſenio prægravato, & propter hoc multa diſſimulante, dictum Epiſcopatum ſemper ambiens, tumultus & contentiones ac commotiones multas in terra excitavit. Epiſcopus autem caſtrum Eccleſiæ Waldenberg, ut quieſceret, eidem Henrico tradidit, per hoc paci diœceſis & tranquillitati cupiens providere. Sed hoc quidem non pacis, ut Epiſcopus ſperaverat, ſed multorum ſeminarium extitit diſturbiorum. Nam non diu poſt Epiſcopus mori-

moritur, Henricus de caſtro Woldenberg Epiſcopatum per vim obtinere nititur, Capitulum ad providendum ſibi de Epiſcopo congregatur, proviſio tandem quatuor Canonicis committitur, puta Hermanno de Werberge Decano, Lippoldo de Stokheym Archidiacono Goslarienſi, Sifrido de Quervorde Archidiacono civitatis & Ottoni de Everſteen Scholaſtico ac Henrico prædicto de Brunſwic. Per tres ergo ex illis, ſcilicet per Hermannum, Sifridum & Ottonem & per ſe ipſum Henricus eligitur, Lippoldus autem de Stokheym ſic artatus dixit: Et ego cum non poſſim aliud, in nomine diaboli nomino ſimiliter eundem. Electione ſic celebrata & pronunciata, decretum Moguntiam mittitur, electionis & electi confirmatio petitur, & ſede Moguntina vacante, per majoris Eccleſiæ Capitulum confirmatur. Eccleſia vero Hildenshemenſis cum opidis, caſtris & munitionibus per ſic electum & confirmatum invaditur & tenetur annis multis violenter occupata. Interea negotium deducitur ad Papam Johannem, puta Epiſcopum Hildenshemenſem eſſe defunctum. Qui quia proviſio pertinebat ad curiam, Ericum juvenem nobilem filium Comitis de Schowenburg Epiſcopum ſubſtituit eidem. Siquidem cum olim Epiſcopo Hildenshemenſi Henrico in curia mortuo, ſecundum Eccleſiæ curſum antiquum ad ſedem Apoſtolicam eſſet proviſio Epiſcopatus Hildenshemenſis devoluta, Capitulum Hildenshemenſe dictum Ottonem de Woldenberg electum a ſe & ſibi multum profuturum deſignans, Papæ cum precibus humilibus obtulit, ſupplicans, quod electionem eorum de Ottone prædicto protunc admitteret, & jus, quod habebat Eccleſia Romana, pro illo, qui ſubſtituendus eſſet, Ottoni reſervaret. Papa petitionem admiſit, & ſic ſecundum antiquum Eccleſiæ curſum, Ottone defuncto, Eccleſiæ Hildenshemenſi de Erico prædicto providit. Ericus ergo Hildenshemenſis Epiſcopus, faventibus ſibi civibus Hildenshemenſibus, urbem ipſam potenter ingreditur, ſed tandem ab eisdem civibus proditus urbem egreſſus eſt, & cum urbe pluribus annis grandia prœlia geſſit. Demum in peſtilentia communi rebus humanis Ericus exceſſit, & Henricus de Brunſwic ab adverſario eſt liberatus. Inter hæc autem Eccleſiaſticarum perſonarum quædam curiæ Romanæ devotius obediebant, quædam vero contemnebant, omnia divina profanantes. Henricus autem electus obedientes perſequitur, eos affligit, & omnibus rebus ſpoliat: Abbates obedientes deponit, & profanos ſubrogat, Canonicos majoris & aliarum Eccleſiarum obedientes Papæ ejicit, Plebanos & Clericos parochiales de beneficiis exturbat, profanis ſubſtitutis. Quibus omnibus ſic crudeliter & miſerabiliter per multos annos contra pios actis, Henricus tandem, ut dictum eſt, Epiſcopus Hildenshemenſis pronunciatur. Qui autem obedierant, in nullo ſublevantur, profani ſine pœna, quacunq; ſimul omnes abſolvuntur. Henric. de Hervordia Frater Ord. Prædicatorum usque ad annum præſentem ſuas perduxit Ætates ſex, contentas in quatuor voluminibus, de rebus memorabilioribus diſerto ſtilo confectis. Karolus tranſire volens montes & viſitare Romam pro corona imperiali adipiſcenda, ſecundum Chronicam Saxonum, a Lodowico Duce Bayoariæ, qui Marchio quondam fuerat de Brandeburg, & jam fratri ſuo Romulo eam reſignaverat, conductum per ſuam terram & auxilia militaria amicabiliter & humiliter poſtulavit, miſſis ad ipſum ſolennibus nunciis. Quos Lodowicus contumelioſis pertractans verbis, remiſit vacuos ad Karolum, dicens, ipſum mendoſum Principem eſſe & doloſum, quia plura ſibi promiſit, ſed nullum eorum ſibi tenuiſſet. Reverſis nunciis cum contumelioſo reſponſo, Rex ad vindicandam injuriam ſuam a Principibus hortabatur, qui tunc actualiter ſecum erant in obſidione Herbipolenſis civitatis. Miſit ergo Karolus Rex alios nuncios Lodowico Duci, committens eis dicendum, ut vel in petitione ſua ſibi condeſcendat, vel ad pugnam ſe diſponat. Quibus auditis, Dux ſubridens dixit: Quod Rex veſter bello me impetere præſumat, nullo modo credo. Mentitur enim iſtud, ſicut & alia plura mentitus eſt. Date ergo manus pro Principe veſtro & ego jurabo vobis in fide mea, quod omnia præterita mendacia ſua ulciſcar, dummodo hoc intendat, quod modo ſe facturum promittit. Cumque hæc verba Ducis legati Karolo Regi retuliſſent, bellum utrobique paratur. Rex autem Romanorum circa VIIIM. armatorum fortium in campum produxit, Lodowicus vero cum XXM. virorum bellatorum in occurſum Karolo venit. Cujus multitudinem videns Rex, bellum cum eo inire formidavit. Mediatores autem Principes in tantum laboraverunt, quod ambo Principes, ſemotis exercitibus, ſeorſum ſoli convenerunt. Rex ergo de novo Lodowico Duci multa pollicitus eſt, quibus tandem vix Lodowicus adhibuit fidem. Adunatis ergo & concordatis Principibus, ipſe Lodowicus auxilia militaria & conductum ſalvum nedum per terram ſuam, ſed etiam usque Romam Regi conceſſit. Cum quibus Rex Romam veniens, a Romanis honorifice eſt receptus. In die ergo Paſchæ per Cardinalem Oſtienſem ad hoc a Papa directum Karolus cum uxore ſua imperiali gloria eſt coronatus, & Auguſtus a Romanis acclamatus. Sed poſt ſtatim quaſi venaturus elapſus ex urbe, totam Romanorum intentionem de privilegiis ſuis innovandis fefellit.

Octavo anno Karoli, qui eſt DN. MCCCLVI. Rupertus Princeps Walliæ Regni Anglorum bellum geſſit cum Johanne Rege Francorum redemto cum maxima pecuniæ ſumma de captivitate Edwardi Regis Angliæ, ſecundum Chronicam Francorum. Et Princeps ille Rupertus potitus victoria, iterum Regem captivavit, & captivum duxit ſecum in Burdeum, & ab illo loco ipſum transvexit in Angliam, & in vincula conjecit. Armicanus Archiepiſcopus & Primas Angliæ, ſecundum Wilhelmum, impugnavit impiiſſime Religioſos mendicantes de voluntaria paupertate, volens rationibus & autoritatibus oſtendere, eos neceſſario debere laborare manibus ad victum acquirendum, prout etiam alias Wilhelmus de S. Amore fecerat; contra

contra quem S. Thomas de Aquino & Albertus Magnus, Doctores eximii ambo Fratres Ordinis Prædicatorum pulcre ſcripſerunt, oſtendentes, rationes ſuas vanas & frivolas eſſe, nec ipſum intellexiſſe ſane ſanctorum Doctorum autoritates. Sed cum hic Armicanus coram Papa in publico Conſiſtorio prædicando deficeret in ſuis probationibus, areſtatus fuit autoritate Apoſtolica in curia, & ibidem tandem miſerabiliter defunctus quaſi incarceratus. Petrus Rex Arrogoniæ regio honore pro Chriſti nomine pariter & amore depoſito, ſecundum Chronicam Francorum, humilem habitum & mendicitatem Ordinis Fratrum Minorum aſſumſit, & in eo usque ad mortem feliciter certavit.

Nono anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLVII. In Confluentia, ubi Moſella Rhenum influit, puella IX. annorum a coco patris ſui imprægnata filium pulcrum edidit contra communem naturæ curſum, ſecundum Chronicam Francorum. Qui puer in mundum veniens ex utero natus in omnibus locis viro debitis crines habere videbatur, & præſertim in mento & ingvine. Eodem quoque anno idem vel ſimile fertur contigiſſe in Sozato opido Weſtphaliæ, ubi puella mox nata mamillas tumeſcentes & pilos ſub axillis & in ingvine habens, mox fluxum menſtruorum paſſa eſt. Quibus per omnia ſimile ponit Albertus Magnus in Commento ſecundi Philoſophicorum, dicens, hoc absque dubio accidiſſe propter fortitudinem caloris formantis & maturantis conceptum fœtus in utero materno. Woldemarus Rex Danorum curiam celeberrimam tenuit in urbe Lubicenſi, ſecundum Chronicam Danorum, ad cujus curiæ ſolennitatem plures Principes & Nobiles convenerunt, & præſertim Wilhelmus Dux de Luneburg, Caſumarus Dux de Stetin, Warslaus Dux de Wolgaſt, Ericus Dux Saxoniæ de Lovenburg, Albertus Dux de Mykelenburg, Romulus Marchio de Brandeburg, Henricus & Nicolaus Comites Holtzatorum, Ericus Dux de Sleswic & Adolfus Comes de Schowenburg, & plures Nobiles, Milites & Militares haſtiludia & torneamenta exercentes. Ubi etiam pacem generalem terrarum ſtatuentes, ipſam ſuis juramentis confirmandam inviolabiliter ſub pœna mortis & ſuſpendii compromiſerunt. Fratres Ordinis Minorum in urbe Lubicenſi Capitulum ſuum provinciale celebraverunt profeſto Pentecoſtes.

Decimo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLVIII In die S. Walburgis mercatores Alemanniæ, ſecundum Chronicam Francorum, locum mercantiæ ſuæ principalem, qui in vulgari Stapel nuncupatur, quem huc usque in Brugis habuerant, tranſtulerunt in Dordracum ad tres ſequentes annos proxime futuros propter quandam diſcordiam inter Flamingos & dictos mercatores exortam. Sed poſtea in urbe Lubicana diſcordia prædicta ſopita eſt & ſedata in parte, & tandem in toto firmata eſt & perfecte conſummata in Brugis per venerabiles Proconſules Bernardum Oldenburg Lubicenſem, Johannem Cordelitz Thoronenſem, nuncios civitatum maritimarum ex parte mercatorum ad hoc ſpecialiter miſſos. Karolus Imperator Conſtitutiones & leges ſtatuit de diverſis caſibus & negotiis Imperii, & præſertim de ordine ſtationum & ſeſſionum inter Principes Electores tenendo, & in cæteris actibus curiæ Imperialis, & de officiis eorundem exercendis in eadem valituras & duraturas in perpetuum, ſecundum Auream Bullam ejusdem. Has quidem Leges confirmavit & roboravit ſigillo ſuo aureo, & quaternum leges prædictas continentem nominavit Bullam Auream. Ordo autem Principum prædictorum eſt & debet eſſe talis in ſeſſione dictæ curiæ Imperialis aut Regalis. Archiepiſcopus namque Treverenſis in diœceſi ſua & Archicancellariatu ac provincia ſua curia Imperatoris vel Regis Romanorum actualiter exiſtente, ex oppoſito & lineari directione verſus faciem Imperatoris ſedeat; Moguntinus vero Archiepiſcopus in ſuis Diœceſi & provincia & extra provinciam ſuam in toto Archicancellariatu ſuo, provincia Colonienſi duntaxat excepta; ac demum Archiepiſcopus Colonienſis in ſuis Diœceſi & provincia & extra provinciam ſuam in toto Archicancellariatu ſuo, in dextro latere Imperatoris vel Regis Romanorum ſedeant, in omnibus publicis actibus Imperialibus, puta judiciis, collationibus feodorum & refectionibus menſarum. Sane Treverenſis Archiepiſcopus eſt Archicancellarius Imperii vel Regni Romanorum per Galliam & Regnum Arelatenſe; Archiepiſcopus vero Colonienſis Archicancellarius eſt Italiæ, ſed Archiepiſcopus Moguntinus Archicancellarius eſt Germaniæ, Rex autem Bohemorum immediate poſt Archiepiſcopum Moguntinum, Colonienſem vel Treverenſem, illum ſcilicet, qui tunc temporis pro qualitate locorum vel varietate provinciarum dicto lateri dextro Imperatoris vel Regis Romanorum aſſidere contigerit, locum habeat. Poſt quem in eodem latere Comes Palatinus Rheni ſecundum locum debet tenere immediate, ad ſiniſtram vero partem immediate poſt illum, quem ex prædictis duobus Archiepiſcopis in latere ſiniſtro ſedere continget, primum locum Dux Saxoniæ, & poſt illum Marchio Brandeburgenſis alterum obtinebit. Rex namque Bohemorum Sacri Imperii Archipincerna eſt, & primam vocem tenet inter Principes ſeculares. Per quod patet, falſam eſſe opinionem quorundam dicentium, Regem Bohemorum non debere electioni non intereſſe Principum, niſi in caſu, quo partes eligentium fuerint æquales, & ad quam partem ipſe Rex tunc declinaverit, illa Regem obtinebit. Hujus autem opinionis oppoſitum directe aſſerit Bulla Aurea Karoli ſupra dicta. Et propter hunc ſeptenarium numerum Electorum oportet neceſſario partes fore inæquales eligentium. Comes autem Palatinus Rheni Sacri Imperii Archidapifer eſt. Hic non habet poteſtatem convocandi Principes Electores poſt mortem Imperatoris vel Regis Romanorum pro nova electione fienda, ſecundum Bullam Auream ſupra allegatam, ſed Archiepiſcopus Moguntinus illius eſt autoritatis, licet Fr. Henricus de Hervordia oppoſitum dicat, quia forte Bullam hanc

Auream

Auream non vidit, vel forte ſuis temporibus nondum data fuit. Dux autem Saxoniæ Sacri Imperii eſt Archimarſcalcus, Marchio vero de Brandeburg Sacri Imperii eſt Archicamerarius. Et ſic quilibet Principum Electorum ſuum determinatum habet officium in curia ſæpe dicta. In proceſſionibus vero vel deambulationibus, ubi inſignia imperialia deferri debent ab Officialibus curiæ prædictæ, Archiepiſcopus Treverenſis ſemper & ubique in directa linea diametrali ante Imperatorem vel Regem Romanorum tranſeat immediate, dummodo imperialia inſignia in tali proceſſione vel deambulatione non deferantur. Si autem talia inſignia deferri debeant, tunc Dux Saxoniæ imperialem enſem deferens, Imperatorem vel Regem Romanorum immediate præcedere debet, ut ſit inter Imperatorem & Archiepiſcopum Treverenſem, alii autem duo Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis loca collateralia tenere debent immediata, prout in refectione menſarum ea tenere ſolent. Comes quoque Palatinus Rheni pomum imperialem portans, & Marchio Brandeburgenſis ſceptrum deferens, a ſiniſtro latere Ducis Saxoniæ linealiter gradiantur, Rex autem Bohemiæ Imperatorem ſive Regem Romanorum immediate nullo interveniente ſequi debet. Officia etiam dictorum Principum ſecularium diverſa eſſe debent & diſtincta. Primo namque Imperatore vel Rege in ſolio vel ſedia regia reſidente, Dux Saxoniæ officium ſuum agat hoc modo. Ponetur enim ante ſolium vel ſedem ſeſſionis Imperialis aut Regalis acervus avenæ tantæ altitudinis, quod pertingat usque ad pectus equi, ſuper quo Dux ſedebit, & habebit in manu baculum argenteum & menſuram argenteam, penſantes ſimul XII marcas argenti. Et ſedens in equo, primo menſuram eandem de avena plenam accipiat, & famulo primitus venienti eam præſentet. Quo facto, figendo baculum in avenam recedat. Et Vicemarſcalcus ejus, puta Nobilis de Papenheym accedens, vel eo abſente, Marſcalcus curiæ ulterius avenam illam diſtribuat. Ingreſſo vero Imperatore vel Rege Romanorum ad menſam cum cæteris Principibus & Prælatis, benedicet menſam eandem Archiepiſcopus ille, in cujus provincia vel Archicancellariatu curia celebratur, & benedictione completa, iidem Archiepiſcopi Electores omnes ſi affuerint, vel duo aut unus, ſigilla & typaria imperialia ſive regalia a Cancellario curiæ recipiant, eoque, in cujus Archicancellariatu curiam ipſam celebrari continget, in medio procedente, & aliis duobus ex alterutro latere ſibi conjunctis, ſigilla & typaria ipſa omnes quidem baculum, in quo ſuſpenſa fuerint, contingentes, ea portent ante Imperatorem vel Regem Romanorum, reverenterque ponant ſuper menſam. Imperator vero ſive Rex eadem mox ſibi & aliis Archiepiſcopis reſtituat, & in cujus Cancellariatu hoc factum fuerit, is ſigillum majus collo appenſum usque in finem menſæ geſtabit & deinceps, donec ad hoſpitium perveniat ab Imperiali vel Regali curia equitando. Et baculus ipſe, de quo præmittitur, eſſe debet argenteus XII. marcas argenti habens in pondere, cujus tam argenti quam pretii partem tertiam unusquisque Archiepiſcoporum ipſorum perſolvat. Qui baculus protinus una cum ſigillis & typariis debet Cancellario curiæ imperialis aſſignari in uſus ſuos beneplacitos convertendus. Poſtquam autem is, quem ordo tetigerit portando ſigillum majus ab imperiali curia ad hoſpitium ſuum redierit, ſtatim ſigillum ipſum per aliquem de ſuis familiaribus prædicto curiæ imperialis Cancellario tenebitur elargiri. Deinde Marchio Brandeburgenſis Archicamerarius accedat ſuper equo, habens argenteas pelves in manibus cum aqua ponderis XII. marcarum argenti, & pulcrum manutergium, & deſcendens de equo det aquam Imperatori vel Regi Romanorum pro manibus abluendis. Quo facto, Nobilis de Frankenſteyn Subcamerarius Sacri Imperii equum & pelves Marchionis de Brandeburg pro ſe recipiat, & in ſuos uſus ad libitum convertat. Deinde Comes Palatinus ſubintret ſuper equo, habens in manibus IIII. ſcutellas argenteas cibis bonis impletas, quarum ſcutellarum quælibet habeat tres marcas argenti in ſtatera; & deſcendens de equo ponat cibum ante Imperatorem vel Regem Romanorum in menſa ſedentem. Quo facto, & cibo ab Imperatore vel Rege Romanorum ad placitum guſtato, magiſter coquinæ ille ſive Nobilis de Northenberg equum & ſcutellas Comitis Palatini recipiat, & in uſus ſuos beneplacitos expendat. Poſt hæc Rex Bohemiæ Archipincerna veniat ſimiliter ſuper equo portans in manibus cupam ſive ſcyphum argenteum ponderis XII. marcarum argenti coopertum, vino aqua mixto repletum; & deſcendens de equo, ſcyphum ipſum Imperatori vel Regi Romanorum præſentet ad bibendum. Quo potu guſtato ab Imperatore vel Rege, Vicepincerna Nobilis ſcilicet de Lymburg equum & ſcyphum Regis Bohemiæ ad ſe recipiat, & in ſuum uſum vertat. Similiter & baculum ac menſuram argenteam Vicemarſcalcus Nobilis de Papenheym de Duce Saxoniæ ſuper memorato recipiat, & in ſuos uſus expendat. Si autem prænominati Viceofficiales in præfata curia imperiali vel regali præſentes non exiſtant, tunc prædictæ curiæ cotidiani Officiales in conſimili miniſterio eis communicantes vice abſentium tollant fructum. Imperialis inſuper menſa vel Regalis ſic debet aptari, ut ultra alias aulæ tabulas in altitudine ſex pedum ſit altius elevata, in qua præter Imperatorem vel Regem Romanorum duntaxat in die ſolennis curiæ, quo prædicta peraguntur miniſteria a Principibus, nemo collocetur. Menſa vero Imperatricis ſive Reginæ Romanorum parari debet in latere dextro aulæ, ita quod ipſa menſa tribus pedibus imperiali ſive regali menſa ſit baſſior & totidem pedibus eminentior ſupra ſedes & menſas Principum Electorum. Qui quidem Principes ſic locentur, ut ſinguli ſingulas habeant menſas ſuas in eadem altitudine ſituatas, ita quod ſeptem menſæ ſint, tres a dextris & tres a ſiniſtris, & ſeptima directe verſus faciem Imperatoris vel Regis Romanorum; & in his menſis ſedendo teneant iſti Principes ordinem illum, quem tenere debent in ſeſſionibus vel proceſſioni-

ſionibus ſupra ſcriptis; nec quemcunque Principem, cujuscunque ſtatus exiſtat, deceat ſedere in dictis menſis Electorum Principum, nec licere debet alicui dictorum ſecularium Principum Electorum, peracto ſui officio debito, quod ſe ad menſam locet, quousque alicui ſuorum Conprincipum Electorum adhuc reſtat aliquid agendum, ſed tamdiu coram menſa ſua ſtet, donec cæteri ſua officia compleverint. Hæc ex præfata Bulla Aurea hujus Karoli IV. Imperatoris excerpſi, & præſentibus utiliter inſerui.

Undecimo an. Karoli, qui eſt Dn. MCCCLIX. Johannes Rex Francorum, data magna pecuniæ ſumma redemtus eſt cum filio ſuo Philippo, ſecundum Chronicam Saxonum, a captivitate Principis Walliæ, pendente tamen adhuc lite inter ipſum & Edwardum Regem Anglorum. Arnoldus de Villa Preodii Vercellenſis Diœceſis, Ordinis Fratrum Minorum, in diverſas hæreſes & errores eſt lapſus, ſecundum Autorem libri Inquiſitionis. Docuit namque & tenuit, quod nec Chriſtus nec Apoſtoli quodcunque habuerint in proprio vel communi, quem tamen errorem per antea reprobaverat & damnaverat Johannes XXII. Papa pro hæreſi, ut ſupra patuit. Tenuit etiam & docuit, quod nullus poſſit damnari, deferens habitum Ordinis S. Franciſci; aſſeruitque conſtanter, B Franciſcum omni anno ſemel deſcendere de cœlo ad purgatorium, & eripere inde animas omnium illorum, qui illo anno defuncti, in habitu Ordinis ſui extiterunt ſepulti & ad purgatorium fuerant miſſi. Hujus autem erroris aſſertores nedum ſed & publici pronunciatores ac prædicatores plures in Ordine prædicto in præſentiarum exiſtunt, qui auſu temerario talia figmenta & mendacia non verentur populo intimare. Imo temporibus meis, me præſente in provinciali Synodo in urbe Hammeburgenſi celebrata anno Dn. MCCCCVI. per Dn. Johannem de Slameſtorp Archiepiſcopum Bremenſem, & Dominos Johannem de Dulmen Lubicenſem, Rodolfum natu Ducem de Mekelenburg Swerinenſem, & Dithlevum Parkentin Razeburgenſem comprovinciales Epiſcopos præfatus Dominus Johannes Epiſcopus Lubicenſis Doctor utriusque Juris Pariſienſis, vir multum ſolennis & Pater Religioſorum hunc errorem in publico conſiſtorio, ipſis Fratribus Minoribus ibidem præſentibus objecit coram tota Bremenſi provincia tanquam per dictos Fratres publice prædicatum in urbe Lubicenſi. Supra ſcriptum autem Fratrem Arnoldum hæreticum Nicolaus Emerici inquiſitor hæreticæ pravitatis Ordinis Prædicatorum, ex juſſu Domini Urbani V. Papæ, poſtea in præſentia Domini Berengarii Epiſcopi Vercellenſis damnavit, degradavit, & judicio ſeculari tradidit ad comburendum; ipſius quoque ſcripta & prædicata in conſimili materia ſimiliter damnavit, hæreticavit & reprobavit.

Duodecimo an. Karoli, qui eſt Dn. MCCCLX. Edwardus Rex Anglorum cum maxima multitudine navium intravit Secanam partium Franciæ, ſecundum Chronicam Francorum, & navibus in tuta cuſtodia dimiſſis, egreſſus in fortitudine exercitus ſui, Remenſium & Metenſium acceſſit fines, & transferens ſe ad urbem Rhemenſem, obſedit eam. Quæ cum eſſet bene munita viris bellicoſis, ſolvit obſidionem poſt menſem, & intravit Burgundiam eam vaſtaturus. Sed Johannes Rex Francorum videns, ſe non poſſe reſiſtere potentiæ Edwardi Regis, treugas iniit cum eo duraturas per tres ſequentes annos, intentum ſuum obtinens per magnarum ſummarum auri ſolutionem. Kynſtod Rex Lithuanorum captus in die Palmarum per Magiſtrum & Fratres de Domo Teutonica terræ Prutziæ, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & manſit in captivitate in caſtro Marienburg usque ad feſtum B. Lucæ, & tunc clam elapſus de manibus eorum, evaſit favore cuſtodum pecunia corruptorum. Quo elapſo, Magiſter Prutziæ exercitum magnum colligens, Regem fugitivum inſecutus reintravit Lithuanorum terram, & eam in magna parte devaſtans, tandem obſedit Kauwenpelle, & ipſum vi expugnans, cepit in eo Waydoch filium Kinſtoti Regis. Et de barbaris illis multos interficiens, duxit ſecum in Prutziam cum filio Regis prædicto duo millia captivorum, Wilhelmus Dux de Luneburg diſcordans cum Domino Mauritio Decano Bremenſi natu Comite de Alldenburg, ſecundum Chronicam Saxonum, ædificavit ſuper flumen Wummena caſtrum forte, quod Pontem Leonis nuncupavit vulgariter Lowenbrugge, ut eo fortius diœceſim Bremenſem impugnaret.

Tertiodecimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXI. Cometa magnorum radiorum in oriente apparuit, ſecundum Egghardum, quo diſparente, Innocentius Papa obiit, ſepultus in Avinione. Conſiſtorium urbis Lubicenſis incenſum eſt & combuſtum per negligentiam illorum, qui pulveres pro bombardis ſive petrariis parabant, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Cum enim prædictos præparaſſent, locabant eos in quodam loco Conſiſtorii non caute cuſtoditos ab igne. Pulveres ergo per incuriam in nocte accenſi domum ipſam ſuccenderunt, & antequam extingui potuiſſet, eam in cineres redegerunt. Woldemarus magno armatorum numero aggregato, venit navigio in Godlandiam, & pervagans terram, igne & ferro cuncta vaſtavit. Cumque opidum Wisbu obſideret, ſecundum Chronicam Danorum, cives videntes, ſe Regi non poſſe reſiſtere, obviam ei proceſſerunt, & ditioni ſuæ ſe ſubdiderunt. Rex autem totam illam terram Regno ſuo jungens, theſaurum maximum auri & argenti inde rapuit, & ad propria ditatus rediit. Ericus Dux de Lovenburg expugnavit & cepit opidum Plawe cum caſtro adjacente in die S. Bartholomæi, ſecundum Chronicam Obotritorum. Quo facto, Woldemarus Rex Danorum placita ordinans fieri inter Duces Albertum Magnopolenſem & Ericum de Lovenburg, ſic tandem eos pacificavit & concordavit, ut dictus Ericus Dux reſtitueret Alberto Duci caſtrum Plawe, & ipſe Albertus eidem Erico reſignaret Godebuz opidum & caſtrum in pignus, quousque ſibi reſtitueret Boytzenburg opidum & caſtrum. Ericus autem Dux credens verbis Regis & Alberti Ducis ac promiſſionibus eorum, reſignavit dicto

cto Alberto Duci caſtrum Plawe, ſed ipſe deceptus in fide ſua nec Godebuz nec Boytzenburg reaccepit. Rex vero Woldemarus, quia hanc rem tam ſubdole practicaverat, recepit in pretium laboris ab Alberto Duce Helſingburg in poſſeſſionem perpetuam. Cumque Ericus Dux hanc fraudem videret, reſcindens pactionem & pacem inter ſe & Albertum Ducem factam, exercitum contra ipſum movit, & cum eo in prœlium veniens in pago Yellande, ac victoria de cœlo potitus, occidit pariter & captivavit de exercitu Alberti Ducis circiter CCCC. milites & militares. Audientes autem Henricus & Nicolaus Comites Holtzatorum Ericum Ducem eſſe in expeditione contra Albertum Ducem, venerunt & ipſi contra dictum Ericum, & obſederunt munitionem Krummeſſe. Quod percipientes illi de Lovenburg & cæteri Ducatus illius inhabitatores, conflictum cum Holtzatis inierunt, & circa LX. armigeros de Holtzatis ceperunt & abduxerunt. Et ſic utrobique Erico arriſit fortuna.

De Urbano V. PP. CCVIII.

Urbanus Papa, natione Provincialis ex patre Lamberto, ſedit annis IX. menſibus tribus & diebus XVI. ſecundum Geſta Romanorum Pontificum. Hic prius Wilhelmus dictus Abbas extitit Marſilienſis Ordinis S. Benedicti, (&) multa paſſus eſt propter Eccleſiam. Nam miſſus ante Papatum ſuum per Innocentium Papam ad Barnybo Dominum Mediolanenſem tyrannum, compulſus eſt per ipſum devorare Bullas Papales, quas ſecum tulerat ab Innocentio Papa miſſas ipſi tyranno, & poſt exire civitatem in comitiva multarum meretricum & ribaldorum. Civitates maritimæ, quarum caput dudum extitit urbs Lubicana, cum navali exercitu magno Danorum Regnum intraverunt, vaſtantes eam in manu forti. Rex autem Woldemarus, ſecundum Chronicam Danorum, cum eisdem navali bello congreſſus, prœliati ſunt pariter prœlio magno. Chriſtoferus autem filius Regis Danorum lapide percuſſus eſt tam letaliter ibidem, quod in brevi periit. Cum autem exercitus prædictarum civitatum poſt pugnam naves exiviſſent, deprædaturi Danorum terram, & ipſas non bene munitas reliquiſſent, Rex cum ſuis eas invaſit, & ſex de majoribus cogonibus eisdem abſtulit, & receſſit. Ob quam negligentiam & quædam alia, quæ ſibi objiciebantur, Dominus Johannes Wittenburg Proconſul urbis Lubicenſis & protunc Capitaneus expeditionis prædictæ, in ſua reverſione ad urbem captus eſt, & fere per biennium in vinculis tentus, & tandem capite plexus, ac in Eccleſia Fratrum Ordinis Prædicatorum ſepultus.

Quartodecimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXII Rex Anglorum Edwardus circa Quadrageſimam appropinquans urbi Pariſienſi, ſecundum Chronicam Francorum, cum grandi armatorum multitudine, obſedit ipſam per quindenam, neminem exire permittens aut intrare. Poſt octavas vero Paſchæ idem Rex Edwardus tranſtulit ſe cum ſuo exercitu in Normanniam. Ubi cum opida & villas devaſtaret, facta ſunt tonitrua & fulgura horribilia, & perierunt percuſſi fulmine fere CCCC. viri fortes. Cum autem Rex videret, manum Domini pugnare contra ſe, iniit placita cum Nordmannis & Francigenis, & firmata pace & concordia, captivi ex utraque parte libertati dati ſunt. Major Eccleſia urbis Magdeburgenſis dedicata eſt a Tiderico Kogelwid Archiepiſcopo dictæ Eccleſiæ, ſecundum Chronicam Saxonum. Cognomen autem illud prælibatus Tidericus acceperat ex eo, quod Ordinis S. Benedicti Monachus eſſet in Lenyn Monaſterio veſtitus terræ Marchiæ. Engelbertus Comes de Marka magno ſtipatus armatorum exercitu terram Wyland invaſit, & incendio eam vaſtavit, ſecundum Egghardum, propter quoddam carmen Satyricum ſive reprehenſivum, quod incipit Audivit Weſtphalia. Hoc carmen in Brema compoſitum fuerat in ipſius Comitis vituperium & infamiam. Wilhelmus Dux de Luneburg exercitum educens contra Ericum Ducem Saxoniæ de Lovenborg, expugnavit & cepit caſtrum Rybenburg & inſulas Kerkwerder & Nyegamme, ſecundum Chronicam Saxonum. Pater autem Ducis Erici jam decrepitus in caſtro dicto Rybenburg reſidens, ut audivit adventum Wilhelmi Ducis, de caſtro receſſit, & verſus Nyenburg tendens ad Johannem Comitem de Hoya, qui filiam ſuam habuit in uxorem, in via de equo cecidit, & paucis diebus ex læſione ſumta ſupervixit. Cumque Wilhelmus Dux caſtrum Ribenburg & alia cepiſſet, ædificavit caſtrum forte in Gammerorde. Quo conſtructo & munito, tranſtulit ſe verſus Erthneburg, & ipſum opidum pariter & caſtellum capiens, ibidem caſtrum fecit & firmavit, ac ipſum Vighenburg nuncupavit. Nicolaus Comes Holtzatorum obſedit caſtrum Braberg in Füne terræ Danorum ſitum, ſecundum Chronicam Danorum, cum CC. armatis. Quod ut Woldemarus Rex percepiſſet, venit in auxilium obſeſſis cum mille & CC. armatis. Cum quo Nicolaus Comes bellum aggreſſus plures de Danis mactavit, ſed tandem in fine pugnæ Dani prævalentes captivarunt quaſi omnes Holtzatos demto Comite, qui vix cum paucis evaſit. Virgo Elizabeth ſoror Henrici Comitis de Holtzatia XXII. annorum per fratrem ſuum Henricum Haquino Regi Norwegiæ filio Magni Regis Sweorum ſub graviſſimis perjurii pœnis arbitratis, quæ pars a contractu deficiens incideret, circa Carniſprivium eſt deſponſata, & poſtea circa feſtum Jacobi Apoſtoli ab eodem Rege Haquino per ſolennes Procuratores & nuncios in Holtzatia in caſtro Plüne, ubi ſtetit inter brachia dicti fratris ſui Henrici & patrui ſui Adolfi ſuſtentata per manum Hermanni de Vitzen perſonam præfati Regis Haquini protunc gerentis, matrimonialiter cum debita ſolennitate eſt ſubarrata, ac eidem Regi per verba de præſenti copulata, necnon Regina Norwegiæ effecta virtute dicti matrimonii contracti. Et omnia prædicta facta ſunt per manum præfati Hermanni de Vitzen Militis ab eodem Rege Haquino miſſi, in hoc negotio perſonam ejus repræſentantis & tenentis, ſecundum Magiſtrum Eylardum Schoneveltin ſua Chronica. Quibus quidem ſolennitatibus

nitatibus expletis, dictus Hermannus Miles & ſui ſocii præfatam virginem recipientes de domo fratris ſui, ad naves deduxerunt cum comitiva decenti, & Sabbato quatuor temporum ante feſtum Chriſti Trabenam exierunt, verſus Sweciam tendentes. Sed infortunio accedente, per ventum contrarium coacti ſunt in Danicas declinare partes. Quod Woldemarus Danorum Rex percipiens, navem cum virgine rapuit, & ipſam captivam ad caſtrum ſuum deduxit ſpoliatam rebus & familia ſua. Sequenti autem æſtate Woldemarus Rex curiam ſolennem proclamari fecit in Roſchildenſi opido celebrandam, ad quam tres Reges convenerunt, puta Woldemarus Danorum, Magnus Sweorum & Haquinus Norweorum. Ubi Rex Haquinus jura matrimonii tranſcendens, uxore ſua legitima Elizabeth ſorore Henrici Comitis Holtzatorum ab ipſo primo deſponſata, & poſt, ut præmiſſum eſt, matrimonialiter ſubarrata, ac per verba de præſenti ſibi copulata in manu Hermanni de Vitzen Militis perſonam ſuam in hoc negotio integraliter tenentis, in captivitate detenta, licet adhuc virgine exiſtente, Margaretam filiam Woldemari Regis Danorum deſponſavit, & in thorum ſuum de facto recepit, ſed non impune. Divina enim juſtitia hanc fraudem & legitimi matrimonii prævaricationem mox in utramque partem condormientium vindicavit. Nam mater ſponſi Domina Blanka Regina Sweciæ, & frater ſponſæ Chriſtoferus unicus filius Regis Danorum ibidem citharam exultationis in luctum vertentes moriebantur, homagium vaſallorum Regni Sweciæ a Rege Magno in pœnam pacti violati eſt remotum, & Comiti Henrico aſſignatum. Siquidem in pacto deſponſationis inter Regem Sweorum Magnum & Comitem Holtzatorum Henricum ſic erat arbitratum de conſenſu & conſilio Procerum Regni Sweorum & Conſiliariorum Comitatus Holtzatorum & fidejuſſione eorundem firmatum, quod ſi ipſa ſponſalia Domini Henrici Comitis culpa non procederent, extunc caſtrum Calmarine, quod tunc pro magna pecunia ex parte Regni in pignus habebat dictus Henricus Comes, deberet reſtituere, & ultra hoc LXM. marcarum puri argenti ſolvere, pro quibus deberet obſides tradere. Si vero eadem ſponſalia ex culpa Regis Sweorum in ſuo proceſſu impedirentur, extunc Rex Magnus deberet dominium Regni perdere, & omnes vaſalli & Capitanei Regni Sweorum deberent ſe cum caſtris terris & ſubditis a Domino Magno ſubtrahere, & ad Dominum Henricum Comitem transferre, & in eum tanquam in legitimum Dominum eorum ſe tenere. Medio autem tempore Albertus Dux Magnopolenſis filiam ſuam Ingeburg per mortem Lodowici Marchionis de Brandeburg interim viduatam famoſiſſimo militi & in tota Chriſtianitate militari gloria & ſtrenuitate præclariori Domino Henrico prælibato Holtzatorum Comiti in matrimonio copulavit. Cum ergo Comes Henricus per ſuos Vaſallos & Capitaneos, quos adhuc in caſtro Calmarino habuit in Swecia, & per alios viros bellicoſos, quos ad hoc ſpecialiter tranſmiſit, Regem Magnum & Proceres Regni fidejuſſores pro violato pacto impeteret ſub retentione honoris ſui, & pene ſolutionem hoſtili manu extorquere ſatageret, multi de Primoribus Regni honorem fidei ſuæ favori Regio præponentes, ad Comitem Henricum in Holtzatiam transfretarunt, & ipſum in Dominum ſuum & tanquam Dominum ſuum in Regnum Sweciæ invitando, ſe ipſos cum omnibus ſuis caſtris, terris & hominibus eidem juxta pactum fideliter obtulerunt. Quos idem Comes ad fratres uxoris ſuæ filios Alberti Ducis Magnopolenſis, puta Henricum, Albertum & Magnum ad Regnum Sweciæ natos, quia a Domina Euphemia ſorore Magni Regis Sweciæ genitos direxit, ut, quemcunque ex illis tribus eligerent, eidem omne jus & dominium in Regno Sweciæ ſibi per modum pœnæ violati pacti acquiſitum ſimpliciter donando reſignaret. At illi elegerunt Ducem Albertum inter illos filios medium. Fuerunt autem nomina illorum ſic eligentium Dominus Nicolaus Epiſcopus Lyncopenſis Archicamerarius Regis, Dominus Thomas Epiſcopus Wexoenſis Conſiliarius Regni, Dominus Karolus de Thutten Marſchalcus Regis, Dominus Nicolaus Sturſſen Dapifer Regis, & Dominus Ericus Karlsſ Magiſter Cameræ Regiæ milites, ac Boethius Jonſſon poſtea Dapifer cum eorum complicibus. Cum his ergo & cum aliis Principibus & Nobilibus, puta Henrico Comite Holtzatorum ſæpe dicto, Gunthero Comite Rupinenſi ac Laurentio Domicello de Werle, necnon exercitu electo militum & militarium copioſo, Dominus Albertus Dux Magnopolenſis tulit filium ſuum Albertum in Regnum Sweciæ ad illud jure poſſidendum pariter & tuendum. Et exeuntes Warnowe fluvium in navibus ſolennibus in profeſto S. Martini, primum Calmarinæ applicuerunt; & exinde ulterius procedentes, in vigilia B. Andreæ Apoſtoli civitatem Stokholm admiſſi leviter introierunt. Accedente ergo Quadrageſima, Officiales & Conſiliarii Regni cum aliis Capitaneis & Nobilibus convenerunt Dominica Reminiſcere prope Upſaliam ante lapidem regium, ubi Reges Sweorum antiquitus & illis etiam temporibus eligi conſveverunt, præmiſſis tamen medio tempore debitis & legitimis proclamationibus ſeu citationibus omnium, qui ſua intereſſe crederentur, per totum Regnum publicatis, & ibidem judicio diſpoſito ac conſilio habito, & Rege Magno per contumaciam abſente, ob certas cauſas, in quibus notorie cunctis ſcientibus reus extitit, propter quas ſecundum leges Regni de libro ibidem lectas, dominium perdere, & de Regno deponi meruit & juſte potuit, reprobato ac depoſito, coram Dominis Ducibus Magnopolenſibus ac aliis Principibus & Nobilibus, necnon multitudine militum & militarium populique infinita, præfati Officiales & Conſiliarii Regni, quorum verbum in omnibus ſupra dictis Dominus Karolus de Thuſten Marſcalcus, ſicut ad ejus ſpectabat officium, tenuit, Albertum juniorem Ducem Magnopolenſem, ſervatis de conſvetudine Regni in talibus ſervandis, unanimiter & concorditer in Dominum ſuum & Regem Swe-

Sweciæ elegerunt, receptisque ab eo juramentis a novibus Regibus ibidem præſtari ſolitis, ipſum ſuper lapidem collocando inthronizarunt, ac cum faſtu Regio ipſum mox in Eccleſiam Archiepiſcopalem Upſalenſem introducentes, Te Deum laudamus cantari, & miſſas celebrari cum feſtivis laudibus fecerunt. Et ſic expletis omnibus ſolennitatibus ad hujusmodi officium requiſitis, populum licentiantes, conviviis regalibus cum gaudio vacaverunt. Dominus autem Magnus videns ſe depoſitum, & alium loco ſui ſublimatum, adjutorio filii ſui Haquini Regis Norwegiæ & quorundam aliorum ſibi adhuc adhærentium contra Albertum Regem novellum diu rebellavit. Sed treugis tandem interpoſitis & ſecura ac pacifica die placiti ſignata, in Junekopinghe ſimul convenerunt Rex Albertus & Principes ac Conſiliarii Regni ex una parte, & Dominus Magnus cum ſuis fautoribus ex alia parte, & ibidem placitando & colloquendo, tandem usque ad hoc negotium deductum eſt, quod Dominus Magnus ſponte coram omnibus dixit ad Albertum Regem: Dilecte avuncule Alberte, ex quo ſic evenit, nulli libentius faveo de Regno quam tibi, quia tu es ita propinque natus ad hoc ſicut filius meus Haquinus. Ipſe enim eſt filius fratris ad ipſum, & tu es filius ſororis ad ipſum: & tu & ego ſatis habemus in Regno. Faveas ergo mihi de Weſtgothia ad tempora vitæ meæ, reliqua vero omnia habeas tu. Cum autem mortuus fuero, tunc retineas unum cum reliquo. Quamvis autem hanc orationem concluſivam omnes placibiliter acceptarent, tamen quia Dominus Magnus propter abſentiam filii ſui Haquini ſufficientem fidem ſeu cautionem de obſervando condictu ibidem protunc facere non potuit: idcirco treugis prolongatis, alium diem placitorum pacificum pro futura æſtate ſtatuerunt ad perficiendum & conſummandum finaliter jam concluſa. Et interim Dominus Magnus in nullo debebat Albertum Regem in Regno Sweciæ impedire. Quod bona fide inviolabiliter ſe obſervaturum promiſit, tacta pyxide, in qua erat Corpus Domini ſuper altare ſolenniter coram omnibus hoc jurando. Super qua fide Albertus Rex exivit de Swecia verſus partes orientales ad ſubjugandam ſibi Fynlandiam, & Albertus Dux pater ejus cum aliis Principibus & Nobilibus navigavit verſus partes Teutonicas, paucis tamen validis ad Regni cuſtodiam relictis.

Quintodecimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXIII. Gazophylacium ſive locus theſaurorum Fratrum de Domo Teutonica terræ Prutziæ violenter effractum eſt in caſtro Marienburg per piſtorem & cocum caſtri, & ablata eſt magna pecuniæ ſumma, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Fures autem prædicti evaſerunt manus Dominorum ſuorum præter unum, qui deprehenſus fuit in Goslaria urbe terræ Saxoniæ, qui tormentatus ibidem, ut ſocios proderet, deſcripſit unum complicem in furto. Damno igitur per Fratres in Marienburg comperto, miſit magiſter eorum diverſos dicti Ordinis Fratres cum familiis decentibus per partes mundi diverſas ad inquirendum violatores præfati theſauri. Cumque unus ex his nunciis inquiſitoribus veniſſet in urbem ſupra dictam Goslariam, & negotium ſuum expoſuiſſet hoſpiti ſuo uni de Conſularibus viris dictæ civitatis, ait nuncio illi: Nuper quidam trufator captus eſt in hac urbe & rotatus. Qui dum quæſtioni exponeretur & examinaretur, faſſus eſt inter alia nefanda opera, furtum illum commiſiſſe, de quo vos mentionem facitis; & dum de complicibus ſciſcitaretur, prodidit unum, cujus talem deſcripſit fore conditionem pariter & diſpoſitionem. Quibus enarratis, compertum eſt, eundem eſſe in prædicti Fratris & nuncii comitiva, qui negotium agitabat. Quem mox captivantes, reduxerunt ſecum in Prutziam, & reum ipſum invenientes, patibulo affixerunt. Karolus Imperator cum ſolenni comitiva Principum venit in Avinionem viſitaturus Dominum Apoſtolicum Urbanum, ſecundum Chronicam Francorum. Cujus faciem videns Papa, ipſum cum magno honore ſuſcepit. Nec tantam humilitatem oſtenderat quiscunque Imperator aut Rex Romanorum ab anno DN. MCCXVI. puta a tempore Frederici II. Imperatoris. Ericus Dux de Lovenburg volens transfretare in Daciam, ſecundum Chronicam Saxonum, ad Regem Woldemarum, ut ei auxilio fieret contra ſuos moleſtatores, fecit tutores Ducatus ſui Conſulatum urbis Lubicenſis, confidens potius de ipſis quam de quocunque Principe circumjacente. Qui attendentes confidentiam Ducis Erici & etiam fidelitatem, quam alias oſtenderat erga ipſos in deſtructione diverſarum munitionum ſui Ducatus, in qua civitatem adjuverat, præfuerunt terræ ſuæ fideliter in ipſius abſentia, opponentes ſe propter eum Alberto Duci Magnopolenſi, & Henrico ac Nicolao Comitibus Holtzatorum, qui libenter ei nocuiſſent in abſentia ipſius.

Sextodecimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXIIII. Quidam Frater Religioſus lector exiſtens in civitate Magdeburgenſi, ſecundum Chronicam Saxonum, diabolica deceptus fraude titulo Chriſtianitatis & Religioni ſuæ ſanctæ renunciavit, & in eadem urbe ad Judæos pergens, ritum judaizandi perfidum aſſumſit, ac circumcidi ſe fecit. Quod execrabile malum cum ad aures ſuorum Patrum Conventus antedicti perveniſſet, contriſtati ſunt valde tam de perditione Fratris ſui, quam de infamatione Ordinis & nota perfidiæ. Ordinantes ergo currum cum quatuor robuſtis Fratribus, & accepta licentia Domini Archiepiſcopi, ad quem dicti Judæi ſpectabant, miſerunt eos in Sudenburg cum quibusdam de familia dicti Archiepiſcopi, ubi habitatio eſt Judæorum. Qui ſimul villam Judæorum ingreſſi, apoſtatam illum impiiſſimum quæſitum & inventum apprehenderunt, & vincientes ipſum, currui impoſuerunt, & de villa receſſerunt, invitis Judæis. Cumque ad medium Novi fori perveniſſent, & populus ad lugubre hoc ſpectaculum undique concurreret, advenit & prædicti apoſtatæ ſoror carnalis, clamoribus & ejulatibus miſerabilibus aërem replens, & deprecans germanum ſuum atque exhortans, ut pœnitentiam de peccato ſuo ageret, & ad

& ad cultum Chriſtianum compunctus rediret. Cui ſic rogitanti & lacrymanti ſorori miſer ille reſpondit: Bona ſoror, noli triſtari, nec turberis: frater tuus morietur hodie bonus Judæus. Quod cum dixiſſet, mox cultellum, quem ſub mantello abſconderat, eduxit, & ipſum cordi ſuo fortiter imprimens, infelicem animam efflavit. Sororem autem dicti Fratris deſperati hæc videntem tam horribili modus videndi invaſit, ut, quamdiu viveret, mortis horrendæ fratris ſignum apud ſe deferret. Hoc, inquam, factum ſtupendum & ego Curſor Sententiarius conſtitutus in conventu Ordinis noſtri ejusdem civitatis Magdeburgenſis recitari audivi a quadam perſona devota Catharina Rupines dicta, cui ipſa ſoror præfati Fratris ſic perditi oretenus prædictam hiſtoriam narraverat cum lacrymis multis. In aurora diei Beatorum Martyrum Proceſſi & Martiniani Magiſter militiæ Woldemari Regis Daciæ Petrus Danus nuncupatus, ſecundum Chronicam Obotritorum, cum magno numero navium veniens prope Wiſmariam urbem Obotritorum, cœpit ſpoliare portum ejusdem civitatis. Woldemarus vero Rex pro eodem tempore alia claſſe navali Ymbriam inſulam impugnabat. Quod ut Wiſmarienſibus innotuit, mox in navibus remigabilibus hoſtibus occurrerunt, & duellum duriſſimum in mari a mane usque ad veſperas cum eis agentes, ipſos tandem manu violenta vicerunt, Petro Dano Capitaneo cum CLX. armatis captivato, cæteris vel unda abſorptis, aut gladio mactatis, vel forte fuga elapſis. Plures etiam de Wiſmarienſium civibus vulnerati ſunt, deficientibus quibusdam, & aliquibus mortem evadentibus & ſanatis. In cujus quidem victoriæ memoriam perpetuam ſimul & gratitudinem dies dictorum SS. Martyrum ſingulis annis feſtive & ſolenniter celebratur per totam civitatem, & ſtipæ (ſtipes) dantur eodem die omnibus pauperibus generaliter in honorem Dei & SS. dictorum. Captivi autem omnes turribus ſunt mancipati, ſed Petrus Capitaneus cum uno alio viro ſolenni in cellario civitatis, ubi jam pro tempore vinum trahi ſolet, locatus eſt, & vinculis commendatus ſatis tamen humaniter & gratioſe. Die ergo quadam cum captivitatis ſuæ cuſtodes mero forte vel potius ſerviſia (cereviſia) inebriati eſſent in tantum etiam, ut apud ſe dormitare inciperent, Petrus claves cippi pendentes apud unum, de eis clam abſtulit, & vincula ſua ſociique ſolvens liberos ſeſe effecit. Solutis ergo pedibus, cum ſocius ſuus Nicolaus ſurgeret, & ire tentaret, minime potuit. Quod ut vidit Petrus, ipſum dorſo ſuo impoſuit, & clam exiens cellarium, januamque ſilenter claudens, cum eo abſceſſit. Cumque cuſtodibus civitatis, quia nox erat, obviaret, quæſierunt illi, quis ipſe eſſet, & quid deferret. Quibus Petrus ait: Bonus ſum ſocius, & virum porto ebrium, quem usque ad aquas ferre, & in eas projicere propono, ut ſobrius efficiatur. Dicentibus autem eis, an ipſum juvare deberent, reſpondit, quod ſolus ad hoc perficiendum ſufficiens eſſet. Et ſic dimiſſis eis, venit ad portam civitatis, ubi mox parvam charybdim inveniens, elapſus eſt de manibus eorum. Ex hac ergo victoria, quam Wiſmarienſes de prædicto Petro habuerunt, eſt in proverbium verſum, quod feſtum Sanctorum Martyrum nuncupatur feſtum Petri Dani in urbe Wiſmarienſi.

Decimo ſeptimo anno Karoli, qui eſt DN. MCCCLXV. Wilhelmus Dux de Luneburg obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, & quia hæredem propinquum de ſanguine ſuo non habuit, adoptavit, dum adhuc in vita ſubſiſteret in ſucceſſorem Ducatus ſui Magnum Ducem de Brunswic, qui erat natus Dominus de Zangerhuſen. Qui quidem Otto (leg. Magnus) poſt mortem dicti Wilhelmi utrumque Ducatum ſatis magnanimiter rexit & potenter. Albertus frater Ducis Magni junioris de Zangerhuſen factus eſt Archiepiſcopus Bremenſis, ſecundum Chronicam Saxonum. Hic Dominus Albertus perpeſſus eſt poſtea maximam & pudibundam nimis infamiam, ut ſuo loco patebit. Quidam ſcholaris erat in urbe Lubicana Nicolaus nomine, qui hoſpitio receptus erat in platea molendinaria, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Hic juvenis quadam die gravatus ſomno mirabili & inconſueto dormire cœpit, & ſomnium illud usque in diem alterum continuans, ab incolis domus quaſi perditus requiſitus eſt, ſed tandem in loco, ubi dormiebat, puta in laqueari ſupremo domus inventus eſt. Cumque nec clamoribus nec motione quacunque aut tractu etiam fortiſſimo excitari potuiſſet, timentes, ipſum fore extinctum aut ſuffocatum, circa pectus ſuum tandem palpantes, manifeſtis indiciis ſpiritum vitæ in eo adhuc conſiſtere cognoverunt per cordis motionem & anhelitus ſenſibile ſpiramen. Quid amplius? Juvenis ille in tali dormitatione usque ad ſeptennium perdurans, omnes ad ipſum accedentes vertit in ſtuporem. Sed tandem periodo ſoporis ſui expleta, juvenis evigilavit, nec macrior effectus quam cum obdormiſſet, ac per longa tempora poſt cum hominibus converſatus eſt, dicere non valens, qualiter ſibi fuiſſet. Hoc anno ante obitum Wilhelmi Ducis de Luneburg, de quo ſupra in principio hujus anni mentio habita eſt, ſedata fuit gwerra diu habita inter Wilhelmum prædictum Ducem & Ericum Ducem de Lovenburg, & hoc per induſtriam Johannis Comitis de Hoya, ſecundum Chronicam Saxonum. Accepit namque dictus Wilhelmus Dux filiam Ducis Erici de Lovenburg in uxorem parum ante mortem ſuam, & reſtituit ei caſtrum Erthneburg ac omnem terram, quam vi armorum ei abſtulerat. Caſtrum vero Byegenburg & caſtrum Gammerort funditus deſtructa ſunt, caſtrum quoque Ribenburg cum ſuis attinentiis dedit uxori ſuæ pro vitalitio poſtea ad dominium paternum rediturum ea defuncta.

Decimo octavo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXVI. Woldemarus Rex Danorum victus formidine Principum jam Regno ſuo inſidiantium propter civitatum donaria multa & magna, & timore infidelitatis ſuorum ac auſteritate civitatum, exivit Daciam, ſecum ducens magnum theſaurum, ſecundum Chronicam Danorum, & tranſiens per Marchiam, ſpoliatus eſt

eſt multis bonis. In Primislavia autem opido aliquamdiu manens, tandem per Saxoniam & Miſnam perrexit ad partes ſuperiores Galliæ ſub ſalvo conductu Principum, & pervenit in Avinionem urbem, ubi adhuc curia Papæ reſidebat, ibique a Domino Papæ honorifice eſt ſuſceptus, & per collationem roſæ Dominica Quadrageſimæ quarta honoratus. Maxima congregatio populi ex omni natione & gente collecti in numero circiter habens XXXM. armatorum venit in Italia, ſecundum Chronicam Lombardorum. Hic populus Florentiam, Bononiam, Mediolanum, & cæteras urbes fortiſſimas ſucceſſive obſedit, & plurimis opidis, munitionibus & caſtellis deſtructis, fere totam Italiam & Lombardiam oppreſſione magna exturbavit. Dominus Ruthemus de Plawis quatuor advocatos ſuos quatuor caſtrorum inexpugnabilium in quoddam vetus horreum & deſertum intrare coëgit, ſecundum Chronicam Saxonum. Quibus ingreſſis, mox ignem domui circumpoſuit, & illos in ea ſimul concremavit, eo quod caſtra illa in manus Dominorum Karoli Imperatoris & Frederici Marchionis Miſnæ, quorum exercitus ea obſederant, ſine defenſione & reſiſtentia reſignaſſent. Quibus caſtris ſic acceptis, Karolus cum toto illo exercitu in Bayoariam proceſſit contra Borchgravium de Nürenberg, qui ſibi rebellavit, & plura caſtra & civitates Imperii violenter detinuit. Quem tandem ad obedientiam & deditionem Imperii coëgit. Puer quidam Johannes dictus venditus Judæis in Goslaria terræ Saxoniæ a quadam vetula urbis illius, ſecundum Chronicam Saxonum, manibus & pedibus eſt ab eis truncatus, & tandem extinctus, & ſepultus in porta cœli Monaſterio Fratrum Eremitarum S. Auguſtini, in pede Harthonis ſito prope opidum Werningrode. Vetula autem illa peſſima igne cremata eſt, & omnes Judæi criminis conſcii ſunt decapitati & bonis privati per cives urbis prædictæ. Brema civitas Weſtphaliæ circa mediam noctem ſextæ feriæ hebdomadæ Pentecoſtes tradita eſt per quosdam ſuos cives in manus Alberti Archiepiſcopi ejusdem Eccleſiæ, & capta eſt ab eo ſpoliata, ſecundum Chronicam Saxonum. Cum autem familiares Epiſcopi domos mercatorum & pannicidarum deprædarentur, dixit Archiepiſcopus ad eos: Numquid ſocii pars mea in panno eſt, quem apprehendiſtis? Tunc unus extrahens quandam peciam tres vel IIII. ulnas continentem, projecit in ſinum Archiepiſcopi, & dixit: Quia ſocius eſtis periculi, merito ſocius eritis & lucri. Accipite ergo Domine & vos partem ſpolii in ſortem veſtram. Poſt menſem vero, id eſt Sabbato ante feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli, de conſilio prudentum pariter & auxilio Comitum, puta Conradi de Oldenburg & Ottonis de Delmenhorſt recuperata eſt civitas, & expulſi ſunt hoſtes, traditores vero cives ſuſpenſi ſunt ante fores domorum ſuarum.

Decimo nono anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXVII. Gherardus Epiſcopus Hildenshemenſis durum geſſit bellum cum Principibus Ottone Duce de Brunſwic, Tiderico Archiepiſcopo Magdeburgenſi & Alberto Epiſcopo Halberſtadenſi, & victoriam a Virgine Glorioſa obtinens Gheardus Epiſcopus, captivavit Principes ſupra dictos & plures Nobiles. Albertus autem Epiſcopus Halberſtadenſis pulcram fecerat Logicam, cum Doctor eſſet Pariſienſis & Rector. Urbanus Papa cum ſuis Cardinalibus ſe tranſtulit Romam de Avinione poſt Paſcha, cujus præſentia caruerat Romana urbs a tempore Bonifacii VIII. usque nunc, & fluxerunt anni LXV. ut habetur ex Geſtis Romanorum Pontificum. Ubi cum eſſet conſtitutus cum Karolo Imperatore, ipſum ibidem ſecundario coronavit in Auguſtum Romanum. Et tunc magnifice a populo Romano eſt ſalutatus, privilegiis eorum antiquis prius per ipſum innovatis & confirmatis. Rex Cypri Johannes expugnavit Tripolim & duas alias civitates a Paganis occupatas, ſecundum Egghardum, ſed reverſus in Regnum proprium, a germano ſuo traditore eſt interfectus Guntſalvo nomine. Chriſtianus Comes de Aldenburg & Dominus Mauritius Decanus majoris Eccleſiæ Bremenſis, ſecundum Chronicam Saxonum, in profeſto B. Praxedis Virginis apud Blexen cum DC. vel amplius armatis a Friſonibus ſunt crudeliter interfecti. Gerardus Comes de Mansveld Setichenbeke Monaſterium Ordinis S. Benedicti funditus deſtruxit, & Monachos ejus diverſis ſuppliciis affectos tyrannice interfecit, ſecundum Chronicam Saxonum; Abbatem vero dicti Monaſterii manibus & pedibus ad perticam magnam ligatum inter duos ignes tornari & aſſari fecit, eo quod Fredericum Marchionem Miſnæ cum exercitu ſuo de obſidione caſtri & opidi Ysleve redeuntem in ſuo Monaſterio hoſpitio recepiſſet & paviſſet. Cives Lubicenſes gwerram habentes cum Nobilibus & Militaribus de Bükwolde terræ Holtzatorum, eos de terra ejeciſſent & exterminaſſent, niſi compoſitio interveniſſet amicabilis, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Demoliti tamen ſunt durante lite illa plures eorum munitiones, puta Wyddole, Henningſtorpe, Snykrode, Swynekule, Schonekamp & Roberſtorpe.

Viceſimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXVIII. Otto Marchio de Brandeburg, qui Romulo ſucceſſerat, ſecundum Chronicam Saxonum, vendidit Karolo Imperatori Marchiam de Brandeburg pro vili & exili pretio, puta pro urbibus Lanſe & Herſprunk (Lauffet Herſpruk) cum adjacenti territorio prope Nurenberg. Quæ quidem terra reſpectu Marchiæ erat ſicut lenticula Jacob ad primogenituram Eſau. Alveldia opidum terræ Saxoniæ in die omnium Sanctorum a Duce Ottone de Leyna capitur, ſecundum Chronicam Saxonum, opidum autem ipſum ad Epiſcopatum Hildenshemenſem pertinebat. Henricus Comes de Honſten cum adjutorio civitatum Erphordienſis, Molhuſenſis & Northuſenſis caſtrum Hanſteen expugnare volens plenum raptoribus obſidione vallavit. Otto vero Dux de Leyna licet faveret raptoribus, pro hac tamen vice ſe indifferentem eſſe Comiti & civibus ſupra dictis promittebat, non juvando partem hanc vel illam. Quibus

bus ergo expugnationi caſtri viriliter inſiſtentibus, ipſe Dux Otto perperam agens, & fidem præſtitam turpiter violans, abſque præmonitione in magnam ſui honoris jacturam cum collecto populo ex adverſo advenit, & in expugnatores caſtri latrunculorum ipſe plusquam latro exiſtens inopinate irruit, & plures ex eis interfecit, cæteros vero omnes captivavit, & ſecum in opidum Gotingenſe introduxit. Occubuit autem in hac pugna Henricus Comes de Honſteen. Civitates vero prædictæ terræ Thuringorum usque in diem hodiernum infortunium illud non recuperaverunt. Conradus Comes de Aldenburg una cum Comitibus de Delmenhorſt & de Defhold cæteriſque Militibus & Militaribus multis, ſe vindicare cupientes de Friſonibus ob interfectionem Chriſtiani Comitis de Aldenburg & Mauritii Decani Bremenſis præcedenti anno factam, intraverunt Friſiam ad ſeptentrionalem plagam verſus opidum Norden, ipſum demoliri tentantes incendiis & deprædationibus. Sed Friſones ipſi mox conglomerati, hoſtibus manu violenta occurrerunt, & commiſſo cum eis duro bello, ſecundum Chronicam Saxonum, victoria iterum potiti ſunt, & interfecerunt de Weſtphalis circiter quingentos milites & militares, ſolum tribus Friſonibus peremtis. Congregatio maxima civitatum de Anza facta eſt in urbe Colonienſi, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ubi omnes ille civitates conſpirarunt contra Woldemarum Regem Danorum ad reſiſtendum ei & ſuis auxiliatoribus, qui jam Regno pulſus apud Principes diverſos erat, & eos contra civitates prælibatas concitabat. Quidam Begghardus in urbe Erphordenſi terræ Thuringorum crematus eſt, ſecundum Chronicam Saxonum, eo quod quandam puellam nudatam & procumbentem ad juſſum ſuum ſub ſpe promiſſæ ſanitatis a retro more Canis voluiſſet cognoſcere, cujus clamore dictus nequam comprehenſus eſt.

Viceſimo primo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXIX. Cives Magdeburgenſes contumelioſe poni fecerunt Decanum majoris Eccleſiæ ſuæ per ſuſpenſorem & alios viros viles & contemtibiles ad publicum cippum civitatis, ſecundum Chronicam Saxonum, & poſt hoc ipſum perpetuo proſcripſerunt, pro eo quod rogatus & vocatus contemſit ad eos venire. Pro eodem tempore cives Berlinenſes ceperunt Notarium Archiepiſcopi Magdeburgenſis Tiderici, cum ibidem eſſet cum Duce Saxoniæ de menſa Dominorum ſuorum, & ipſum decapitaverunt, ex eo quod vadens ad balneum, unam pulcram Dominum ſibi occurrentem ſalutaſſet & ſolicitaſſet plus placito ad ſecum balneandum. De quibus factis utraque civitas poſtea usque ad ſatisfactionem congruam anguſtatæ, multa incommoda ſuſtinuerunt. In Northuſenſi urbe Thuringorum deprehenſi ſunt ultra XL. homines utriusque ſexus in hæretica pravitate infectæ, ſecundum Chronicam Saxonum, de quibus VII. impœnitentes cremati ſunt, alii vero ab erroribus reſilientes pœnitentiam ſuſceperunt ab inquiſitore hæreticorum Magiſtro Waltero Ordinis Prædicatorum Fratre. Pro eodem tempore circa feſtum Purificationis, præcipiente Domino Urbano Papa, & cooperante Karolo Imperatore, ſecta Beggardorum & Begwinarum ac Sweſtrionum perſecuta eſt & damnata ac valide impugnata ubique in Alemannia, de quibus quidem duo in Erphordia in pertinacia ſua obdurati, per prædictum Inquiſitorem Magiſtrum Walterum Kerlinger ſunt combuſti, alii vero & aliæ quamplures publicam peregerunt pœnitentiam, ſectam cum erroribus abjurantes. Karolus Imperator exercitum congregavit LXXM. pugnatorum, ſecundum Chronicam Romanorum, cui Papa in auxilium deſtinavit XXXM. ad impugnandum Barnabo Dominum Mediolanenſem. Hic exercitus grandem patiebatur moleſtiam a ſolis ardore, & nimiam ſuſtinuit penuriam in aquis recentibus & victualibus hominum & jumentorum, & ideo libentiſſime pugnaſſent cum hoſtibus, ut vel ſic eorum calamitas citius terminata fuiſſet, quia vix tot occiſi fuiſſent in prœlio, quot inedia & fames abſumſit. Sed Karolus, proh pudor! corruptus a Mediolanenſi Domino per oblationem theſauri maximi pugnare recuſavit. Unde recedens cum ſuo exercitu, Papales in illis miſeriis reliquit. Civitates de Anza poſt fugam Woldemari Regis Danorum de Regno ſuo, & poſt confœderationem factam in Colonia inter civitates prædictas, ſecundum Chronicam Danorum, Daciam cum fortitudine intrarunt. Ubi ſoli Lubicenſes mille & DC. armatos habuerunt in ſuis expenſis. Et expugnationibus caſtrorum viriliter inſiſtentes, pro primo Copenhaven caſtrum fortiſſimum vi ceperunt. Duces autem totius hujus exercitus fuerunt venerabiles viri Everhardus Mürman & Godſcalcus de Attendorn Lubicenſis urbis Conſulares. Capto autem Copenhaven caſtro principali Regni Danorum, ad alia caſtra impugnanda ſe contulerunt, & primo Helſingore, deinde Nycopinge, Valſterbode, Schonöre & Alsholm expugnantes, damna maxima incendiis, cædibus & deprædationibus Danis ipſis intulerunt. Proceres autem & Nobiles Regni Danorum videntes, ſe non poſſe reſiſtere virtutibus civitatum, placita cum ipſis pacifica fieri ſtatuerunt. Et ut ab ulteriori devaſtione Regni deſiſterent, obtulerunt eis terram Schaniæ ad annos XVI. poſſidendam cum omni jure, obventionibus & derivaminibus, in recompenſationem damni, quod Rex eorum mercatoribus intuliſſet. Quibus annis excurſis, civitates prælibatæ terram Schaniæ liberam Regi & Regno reſignare deberent cum ſuis attinentiis & juribus, cum quibus eam in refuſionem damnorum ſuorum acceperant. Quam pactionem cum civitates acceptaſſent, & ipſa ſufficienter jurata & ſigillis firmata fuiſſet, exercitus urbium prædictarum ad propria eſt reverſus. Quidam honorabilis vir civis urbis Lubicenſis - - - - Murkerke dictus, reditus habens annales & villas in terra Holtzatorum ſub dominio Nobilium de Bökwolder, cenſum ſuum extorquere non poterat de villanis Nobilium prædictorum, eo quod ipſi Nobiles defenſare niterentur ruſticos illos in ſua protervia contra civem prænominatum. Qui tandem cum adjutorio

torio concivium ſuorum bona villanorum illorum violenter invaſit, & pignora ſufficientia de equis, vaccis & pecoribus ac ſupellectilibus pro ſuis cenſibus injuſte detentis rapere conatus eſt. Quod percipientes Nobiles ſupra dicti Bökwoldere, cum ſuis conglobati, in inſidiis ſe locaverunt, & civem ante dictum Murkerken comprehendentes, captivum ſecum duxerunt, & in vincula conjecerunt, affligentes ipſum pœnis variis & tormentis. Nam ad chordas ipſum trahentes, in faciem ejus conſpuebant, pilos capitis & barbæ ſuæ evellebant, ac plura alia opprobria ei inferebant. Ex quibus tandem vexationibus & cruciatibus nimis fatigatus & debilitatus, mortis infirmitatem incurrebat. Datus tandem libertati ad tempus ſub tali pacto, ut in termino ſibi aſſignato aut vivus vel defunctus per Lubicenſes dictis Nobilibus reſtituatur, infra quod tempus in Lubeke per amicos refocillari & recreari conabatur. Attenuatus tamen & debilitatus in tantum fuerat in ſuppliciis illatis, ut die ſtatuto accedente, quo præſentandus fuiſſet, ipſe diem clauderet extremum. Quem cum amici ſui ſic defunctum inferrent, ut ſpoponderant, ipſi Nobiles Bökwolder mortuum virum decapitaverunt tanquam raptorem, & ipſius caput in deſpectum civitatis prælibatæ in pertica quadam levaverunt, ac coram villa, de qua pignora juſte tulerat, locaverunt. Quorum contumeliam Lubicenſes ægre ferentes, cum tota eorum potentia exierunt, & munitiones omnes dictorum Nobilium expugnantes ſolo æquaverunt, rapientes omnia in eis inventa, & interficientes plures. Nomina autem dictarum munitionum deſtructarum ſupra poſita ſunt (ſub finem anni 1367.), in quo anno factum iſtud contigiſſe dicitur. Nicolaus Bruſcowe civis Lubicenſis propter quasdam literas contra ipſum ſcriptas per aliquos de Conſulatu urbis prædictæ, ſecundum Chronicam eorundem, deſperate agens, chorum Eccleſiæ B. Virginis eſt ingreſſus, & Conſules civitatis ejusdem in ſuis ſtallis ſtantes, & divina audientes hoſtiliter invaſit, interficiens quodam cultello ad hoc aſſumto Dominum Bernhardum Oldenburg, & alios duos ſe capere volentes vulnerans. Apprehenſus tamen eſt dictus Nicolaus a ſatellitibus Conſulatus in ipſa Eccleſia, & projectus in vincula, ac die alia rotatus & diviſus in IIII. partes. Lithuani cum maximo populo intrarunt Prutziam, & ibidem expugnaverunt tria caſtra, atque incinerarunt eadem, abducentes omnes in eis inventos gladiis nondum peremtos, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Inde vero recedentes, intraverunt Mazoviam, & obſidentes urbem Poethos, expugnaverunt eam, ac interfecerunt quodlibet vitam habens humanam. Pruteni autem interim caſtrum Godeswerder conſtruxerunt. Quod Lithuani percipientes, ipſum obſederunt, & expugnatum ceperunt, roborantes ipſum copia armatorum. Sed Fratres de Domo Teutonica in hyeme proxima dictum caſtrum vi obtinuerunt, & CCC. Lithuanos in eo repertos interfecerunt. Herbipolis urbs ſolennis ab Alberto Epiſcopo ſuo proprio gravi obſidione vallata eſt, ſecundum Egghardum, & vineæ undique conculcatæ ſunt & deſtructæ. Propter quod cives ad intra exacerbati totum Clerum demtis ſolis Religioſis expulerunt, & curias ac domos Sacerdotum ſpoliantes incenderunt. Sed datis tandem magnis pecuniis per cives omnia ſopita jurgia & pacificata litigia utriusque partis.

Viceſimo ſecundo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXX. Urbanus Papa a Roma reverſus in Avinionem, mox intoxico expeditus periit, & ſanctus vir a pluribus eſt reputatus propter virtuoſæ vitæ inſignia.

De Gregorio XI. PP. CCIX.

Gregorius Papa, natus de terra Lemovicenſi ex patre Nicolao, ſedit annis VII. & diebus XXII. ut habetur ex Geſtis Romanorum Pontificum. Hunc Papam quidam autumat fuiſſe de Ordine Fratrum Minorum, ſed falſe, ſecundum Egghardum, decepti forte in hoc, quod ſepeliri fortaſſis voluit in habitu dicti Ordinis, prout Magnates Italiæ & prælati magni quamplures in habitibus Religioſorum ſepulti dinoſcuntur. Fratres de Domo Teutonica & quamplures Principes cum ſuis exercitibus conflictum habuerunt cum Paganis in Rudowe prope Koningesberg, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & Chriſtiani triumpho a cœlo potiti interfecerunt innumerum populum barbarorum. Marſcalcus autem Fratrum de Domo Teutonica cognomento Schumekop ibidem cum paucis eſt interfectus. Peſtilentia permaxima civitates maritimas & præſertim Lubicanam urbem vaſtavit parum minori ſtrage quam fecerat epidimia generalis ante XX. annos, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Ericus junior Dux Saxoniæ de Lovenburg, defuncto patre ſuo, ſecundum Chronicam Saxonum, in Kalingburg Regni Danorum & ſepulto apud Fratres Minores ibidem, accepit in uxorem filiam Magni Ducis de Brunswic, qui ſucceſſit Ottoni. Huic etiam Magno homagium fecerunt & Luneburgenſes, eo quod Wilhelmus Dux eorum defunctus ſine hærede maſculino, ipſum in filium & ſucceſſorem ſuum adoptaſſet, contra voluntatem tamen Karoli Imperatoris. Aſſumtus ergo Magnus Dux de Brunswic in tutorem & Dominum Ducatus Luneburgenſis, terram Alberti Ducis Magnopolenſis infeſtare cœpit. Albertus vero Dux inſultum Magni Ducis ægre ferens, exercitum coadunavit, & prœlium cum ipſo aggreſſus, in campo ipſum vicit, & de exercitu Magni circa DC. captivavit. Ipſe vero Magnus Dux cum paucis vix evaſit, & poſtea amicos ſuos, quos amiſerat, cum VIM. marcarum argenti puri a captivitate redimere coactus eſt. Quam quidem pecuniam a civibus Luneburgenſibus extorquere nitebatur, cujus orbis tutor & Dominus factus fuerat. Quod audiens Karolus Imperator, mandavit omnibus civitatibus & Nobilibus Ducatus Luneburgenſis, ne ſibi obedirent, ſed Alberto filio Rodolfi Ducis Saxoniæ filii filiæ Ducis Wilhelmi quondam Ducis Luneburgenſis defuncti, quem eis pro vero hærede & Domino aſſignavit. Qui mox receptus a Luneburgenſibus & Nobilibus dicti Ducatus, Magno Duci de Brunswic viriliter repugnavit, & in

& in curia Imperatoris per judicialem ſententiam contra ipſum Magnum obtinuit, quod ipſe declarabatur Ducatum Luneburgenſem in præjudicium Ducis Saxoniæ & Sacri Imperii injuſte occupaſſe, nec aliquod jus hæreditarium ad ipſum habere aut habuiſſe. Karolus Imperator & Rex Bohemorum Philippum Ducem Auſtriæ ſibi rebellantem ſubjugare ſatagens, exercitum copioſum contra ipſum collegit, ſecundum Chronicam Saxonum. Cui in occurſum veniens Philippus Dux cum XVIIIM. armatorum Imperatori timorem incuſſit, vincens multitudine exercitus ſui furorem Imperatoris. Cumque Karolus virtute armorum adverſarii ſui audaciam reprimere non valeret, ad innatam & ſæpius practicatam fraudulentiam recurrens, aſtutia & dolo ipſum ſuperare tentavit. Unde miſſis nunciis, ſecreto vocavit pacifice potiores tres exercitus Ducis Philippi, quaſi tractaturus cum eis de concordia. Quibus venientibus promiſit LXM florenorum, ut ordinarent Domini ſui Ducis receſſum, & ſibi timorem incuterent, ut formidine pulſus fugeret. Quam pecuniæ ſummam tres illi Milites acceptantes, fugam Domini ſui, ut Imperator optabat, ſe practicaturos ſpoponderunt. Reverſi ergo in caſtra Ducis Philippi, dixerunt Domino ſuo: Nos ad explorandam Imperatoris aciem ſub habitibus ignotis venimus in caſtra inimicorum, & recenſentes exercitum, reperimus ipſum in duplo & amplius fortiorem nobis. Quare omnibus modis tuæ & noſtræ ſaluti conſulimus, ut furori Cæſaris cedamus recedendo ab hoc loco. In proximo enim eſt, ut ſuper nos irruat, & omnibus nobis interemtis, dominetur omnium, quæ noſtra ſunt. Animoſus enim Princeps eſt & innumerabili armatorum cinctus multitudine. Hæc cum Dux audiſſet a viris famoſis & fortibus, conſternatus animo, & exhortationibus tantorum virorum contradicere non audens, exercitum movit, & cum ſuis terga dedit. Quod intelligens Imperator, inſecutus eſt Ducem viriliter, plures de fugientibus capiens, & multos interficiens. Philippus tamen cum majori parte exercitus ſui munitiones proprias apprehendit. Peracto autem hujus traditionis malo, tres illi proditores curiam Imperatoris pro mercede iniquitatis ſolvenda viſitantes & ſublevanda, recepti ſunt cum ſolennitate magna & honore, refectiſque eis, Karolus cuilibet eorum ſolvit XXM. florenorum Bohemicalium ſingulariter ad hanc ſolutionem fabricatorum, quorum quilibet groſſum non valuit. Recepta autem pecunia, traditores ad propria ſunt reverſi. Cum dicti Milites florenos a Karolo Imperatore receptos expendere inciperent, inventi ſunt falſi & quaſi nullius valoris eſſe. Quod ut milites viderent, & deceptos ſe cognoſcerent, Imperatoris præſentiam iterato repetentes, cauſati ſunt, ſe fore truſatos per falſam Regis monetam. Quibus Imperator ait: Recedite a facie mea perfidiſſimi homines, & proprii Domini veſtri traditores: pecuniam veſtris operibus condignam recepiſtis; nec audeat aliquis veſtrum inpoſterum ſe noſtris aſpectibus præſentare, alioquin veſtris actibus dignam impendam recompenſationem. Quibus auditis, traditores timentes confuſi ad propria redierunt.

Viceſimo tertio anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXXI. Cives de Luneburg conſpirantes ad invicem contra Magnum Ducem de Brunſwic, tutorem ſuæ civitatis, propter quaſdam inſolentias & oppreſſiones contumelioſas a ſuis in civitate factas, ac alia plura gravamina ſibi malum intentabant. Et licet prædictum Albertum filium Rodolfi Ducis Saxoniæ in Dominum acceptaſſent jam, ut dictum eſt anno præcedenti immediate, tamen hic Magnus violenter caſtra Ducatus tenebat vigore tutoriæ, & ſe pro Domino Luneburgenſi gerebat. Magno igitur Duce in caſtro Tzelle conſtituto, nocte præcedente vigiliam Purificationis Virginis Glorioſæ, per nuncium fidelem & expeditum pacem Duci prædicto literatorie interdixerunt. Nuncius autem ille quam cito literam interdictionis Duci Magno præſentaſſet, negotium ſe expediturum in opido fingebat, & mox equum aſcendens, celerius quo potuit verſus Luneburg feſtinavit, tribus equis per viam illam curſitando interfectis. Perſpecta litera Dux Magnus mox famulum miſit, qui per noctem illam laborans equitando, quaſi in aurora ad urbem pervenit. Ante illius tamen noctis vigilias ſive veſperas, quæ fuit vigilia Purificationis, cives quaſi oraturi & veſperas audituri, ut conſueverant, caſtrum aſcenderunt, & ſub mantellis arma ferentes, portam veri caſtri apprehenderunt, & portarium mox interficientes, ad interiora caſtri venerunt, Sigibandumque Militem Capitaneum Ducis eis inſultantem ſtraverunt, & totam familiam caſtri ejecerunt. Religioſos quoque & Scholares in Monaſterio caſtri divina celebrantes omnes removerunt, & ipſum caſtrum fortiter munierunt. Cumque nuncius miſſus a Duce prope caſtrum veniſſet nocte, & cuſtodes inclamaret, reſpondit unus de civibus, quid ſibi hoc vellet, quod ſic intempeſtæ noctis veniſſet. Ait nuncius: Dic Domino Sigibando Militi, quod caute vigilet, & caſtrum cuſtodiat, quia cives de Luneburg pacem Domino Duci interdixiſſent, & inimici ſui facti eſſent, ac ipſe Dux proxima die ſibi indubitanter ſubventurus eſſet in manu valida armatorum. Cui inquit civis: Accipe tecum, virorum viliſſime, lapidem hunc ad deferendum Domino tuo Duci. Et emiſit mox lapidem de bumbarda cum ſonitu terribili. Quod audiens famulus, clamavit dicens: Heu perdita eſt corona Ducatus de Luneburg! Et ſic vociferans abſceſſit. Accedentes autem cives, impetuoſe & ſine mora caſtrum deſtruxerunt, & Monachis, qui in eo Monaſterium habuerant, locum intra urbem pro novo cœnobio ædificando conſignaverunt. Quo facto, Albertus filius Rodolfi Ducis Saxoniæ, cui Imperator Ducatum Luneburgenſem adjudicaverat, intravit urbem Luneburg. Cui mox cives homagium fecerunt, & major pars Procerum terræ. Qui ſtatim tranſtulit ſe cum exercitu ſuo ad opidum Wynſen, & ipſum expugnavit, deinde caſtrum ipſum obſidione vallavit. Sed Magnus Dux de Brunſwic veniens cum maxima multitudine armatorum, Albertum coegit

egit ad obſidionis ſolutionem. Eodem autem anno Albertus Dux Saxoniæ & Luneburg vallavit caſtrum Lowenrode prope Honnover urbem ſitum, & ipſum expugnavit & funditus deſtruxit. Dominus Johannes de Homburg Baro & Sifridus de Salderen Nobilis cum exercitu collecto virorum ſtrenuorum numero circiter DCC. armatorum, venerunt prope urbem Luneburg in nocte XIM. Virginum, civibus dormitantibus & nihil mali ſuſpicantibus. Et aſcendentes murum civitatis cum ſcalis gracilibus ad hoc aptis, ante auroram diei clam urbem intraverunt, ſecundum Chronicam Saxonum. Expergefactis autem civibus vel ex ſonitu armorum aut aliunde, tumultus factus eſt in urbe. Sed quidam Nobilis ex vaſallis civitatis Helricus Weſenberg dictus cives compeſcens, ne præcipitanter agerent, placitare cœpit cum hoſtibus, & colloquia pacis habere cum eis ex induſtria, ut ſic interrupto hoſtium impetu & tardato inſultu, cives ad bellum ſe armare commodoſius valerent & convenire. Quibus ſic placitantibus, intellexit dictus Henricus, burgenſes præparatos ad pugnam. Unde dixit inimicis: Vadam ad cives & per nos concluſa eis inſinuando pacem facere tentabo. Ad quos cum perveniſſet, ad pugnandum ipſos animavit. Unde cives conglobati & animoſi effecti, impetum in hoſtes viriliter fecerunt, & auxilio divino accedente eos vicerunt, multos interficientes, & cæteros captivantes. Ibidem enim interfectus eſt Sifridus de Zalderen & multi alii Nobiles. Captivatus quoque eſt Dominus Johannes de Homburg Capitaneus exercitus illius cum cæteris multis. Et poſtea decollati ſunt plures de eis, qui in libro civitatis inventi ſunt proſcripti, cæteris exactionatis & pro eorum pecunia redemtis. Cum autem inveſtigarentur ſingulorum nomina ad experiendum, quis eorum proſcriptus eſſet, unus eorum quæſitus cognomen extraneum valde finxit, ut evaderet mortem, dicens Dunneſcheten Erwete vocor. Cujus cognomen tam turpe & abominabile audiens judex, quaſi indignando dixit: Tollatur omnino ille garſio de mundo cum pudibundo nomine: nauſeam mihi fecit in ferculo, quo veſci frequenter delectabar. Et ſic cum aliis plexus eſt capite, mortem ex eo incurrens, per quod ſalvari ſperabat. De tempore hujus facti quidam Metriſta fecit hos verſus:

Anno milleno, C ter uno ſeptuageno,
Nocte puellarum monos & data mille ſacrarum,
Muros conſcendunt, Luneburg ſubvertere tendunt:
Sic occiduntur, velut in ſacco capiuntur.

Circa tempus carniſprivii commiſſum eſt prœlium maximum inter Lithuanos & Fratres de Domo Teutonica prope villam Rudowe juxta opidum Koningesberge. Ubi occubuit Marſcalcus terræ illius cognomento Schumecop cum ducentis Fratribus ſuis, Lithuani vero & Rutheni ibidem ſine numero perierunt; de qua ſtrage quidam verſificator hæc fecit metra:

Annis M tria C uno juncto ſeptuaginta
Exurge quare prope Rudoweque notare,
Schumekop Marſcalcus tunc ruit enſe necatus,
Cum famulis Milites duo C pariter quoque Fratres.
Certus Lethwinis abeſt numerusque Ruthenis,
Et qui fugerunt, geluque fame perierunt.

Grande prœlium commiſſum eſt prope opidum Guleke a Ducibus Brabantiæ & Juliacenſi ſecundum Chronicam Francorum. Duci namque Brabantiæ fuit auxilio Comes S. Pauli cum multis Flamingis, & Duci Juliacenſi aſtitit Dux Gelriæ cum Weſtphalis multis & Hollandrinis. Et victor effectus eſt Juliacenſis, & cepit Ducem Brabantiæ, Comes autem S. Pauli ibidem occubuit gladio hoſtili interemtus, & multi Nobiles ex utraque parte perierunt, Dux quoque Gelriæ graviter vulneratus extitit ſagitta in capite fixa, ut vulgabatur, a proprio ſatellite. De hoc triumpho Dux prædictus Juliacenſis valde ditatus eſt & ſui hæredes & ſucceſſores. Albertus Dux Magnopolenſis durum certamen certavit cum Bugslao Duce de Wolgaſt & Warslao Duce Stetinenſi prope villam Damgarde, cujus belli victoriam Albertus Dux obtinens, ſecundum Chronicam Obotritorum, cepit Duces prædictos & Wydekinum Buggenhaghen Militem cum multis Nobilibus, Militibus & Militaribus, interfectis non paucis ex utraque parte. Interim autem cum ibidem Albertus Dux in expeditione illa occuparetur, Magnus Dux de Brunſwic cum multis Nobilibus & exercitu valido ab alia parte Ducatum Magnopolenſem per Albiam eſt ingreſſus, & duro prælio cum quibusdam militaribus & civibus ad cuſtodiam patriæ relictis commiſſo, victus eſt a dictis Magnopolenſibus, pluribus interfectis & non paucis ad naves fugientibus cæteriſque captivatis. Ibidem etiam duo Comites de Deſhold capti ſunt, Magno Duce cum paucis vix elapſo. Albertus Dux Saxoniæ & Luneburgenſis expugnavit Pattenhuſen caſtrum, & ipſum munivit ſuis viris armatis, ſecundum Chronicam Saxonum.

Viceſimo quarto anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXXII. Magnus Dux de Brunſwic & Otto Comes de Schowenburg præliati ſunt in myrica Luneburgenſi contra invicem bello duriſſimo, ſecundum Chronicam Saxonum, & interfectus eſt ibidem Magnus Dux cum multis auxiliatoribus ſuis, Otto vero Comes victor effectus cum triumphali gloria ad propria eſt reverſus, ducens ſecum captivos multos & pingues. Quo prœlio commiſſo in die B. Jacobi Apoſtoli, placitatum eſt per Nobiles & Proceres utriusque Ducatus Brunswicenſis & Luneburgenſis inter Albertum Ducem Saxoniæ filium Rodolfi & filios Ducis Magni noviter interfecti, & concluſum eſt ab utraque parte pro conſervatione pacis & amicitiæ perpetuæ, quod Albertus Dux, cui dudum Ducatus Luneburgenſis adjudicatus extitit per Karolum Imperatorem, acciperet in uxorem relictam Magni Ducis. Et hoc factum eſt, & per hoc matrimonium omnis diſplicentia & controverſia inter prædictos Ducatus & eorum Duces diu habita ſopita eſt ex integro & terminata. Prædictus autem

autem Dux Magnus occiſus de Zangerhuſen natus ſuſceperat de prædicta uxore ſua jam relicta quatuor filios, quorum genealogia, ut plenius cognoſcatur, eſt advertendum, quod Otto Dux de Brunswic & Luneburg, de quo ſupra Anno Domini MCCLIII. dictum eſt, cum eſſet in procinctu adeundi curiam Principum in Frankenford, quam Wilhelmus Romanorum Rex ſtatuerat Principibus, ſubtractus eſt ab hac luce in die SS. Primi & Feliciani, relinquens poſt ſe quatuor filios, puta Albertum, Johannem, Conradum & Ottonem. Albertus autem ſenior ſucceſſit patri in Ducatu, Conradus factus eſt Epiſcopus Verdenſis & Otto Epiſcopus Hildenshemenſis. Et ſic manſerunt ſoli hi duo fratres ſeculares Albertus ſcilicet & Johannes. Tunc hi duo de conſilio Ottonis Marchionis de Brandeburg avunculi eorum Ducatus de Brunſwic & Luneburg diviſerunt inter ſe, ita ut Albertus, qui major erat natu, obtineret Brunswic & Johannes Luneburg cum civitatibus, caſtris, villis ac vaſallis ad partem ſuam deputatis. Poſt hujusmodi autem diviſionem Dux Johannes de Luneburg genuit illuſtrem Principem Ottonem Ducem, cui Lodowicus Rex Romanorum Mechtildem ſororem ſuam matrimonio copulavit, de qua idem Otto genuit nobiles Principes Lodowicum Epiſcopum Myndenſem & Ottonem ac Wilhelmum fratres, qui, heu, ſine hæredibus decedentes, reliquerunt Ducatum in manibus filiorum Alberti Ducis de Brunſwic fratris Johannis ante dicti. Et primo venit in manus Lodowici filii Ducis Magni ſenioris de Brunswic, cui Wilhelmus Dux filiam ſuam ex Apoſtolicæ Sedis diſpenſatione deſponſavit, & tandem matrimonio copulavit. Deinde vero Lodowico prædicto ſine hærede decedente, pervenit Ducatus ad fratrem ſuum Magnum juniorem dictum de Zangerhuzen, qui ex ſupra dicto Alberto Duce fratre Johannis Ducis ante dicti de Luneburg procreati ſunt. Poſtea vero ſæpe dicto Magno Duce juniore cognomento de Zangerhuſen fratre prædicti Lodowici Ducis adhuc vivente, ex procuratione, ut dicitur, civium de Luneburg, ad Albertum Ducem Saxoniæ filium Rodolfi, ſupra dicti Wilhelmi nepotem devenit. Deinde ipſo Duce Alberto ſine hærede migrante, ad Wenzlaum Ducem patruum ipſius Alberti pervenit. His duobus ultimis Ducibus Alberto ſcilicet & Wenslao, Karolus Imperator Ducatum Luneburgenſem tanquam ad Romanum Imperium devolutum legitime conceſſerat & donaverat, & ambo miſerabili morte obierunt ſine hæredibus. Alberto namque crus integrum per machinam avulſum eſt in obſidione caſtri Rigling, & mortuus eſt, ut ſuo loco patebit. Wenzlaus vero intoxico periit, & ſepulti ſunt ambo in Luneburg. Et ſic iterato Ducatus de Luneburg ad filios præfati Magni junioris de Sangerhuſen devolutus eſt. Qui filii quatuor fuerunt puta Fredericus, Bernhardus, Henricus & Otto. Otto autem factus eſt Archiepiſcopus Bremenſis, & Fredericus Dux de Brunswic. Bernhardus vero & Henricus aliquamdiu quaſi exilium paſſi, eo quod Luneburgenſes eos in Dominos acceptare nollent, tandem ex divina ordinatione de eis victoriam obtinentes, ad poſſeſſionem dicti Ducatus pervenerunt, ut infra patebit, & poſt eos filii eorum.

Viceſimo quinto anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXXIIII. Civis quidam urbis Lubicanæ nomine Johannes Tramme Dominum Bertramnum Epiſcopum Lubicenſem ex parte materteræ ſuæ viduæ ſæpius monuerat pro quibusdam reditibus annualibus exſolvendis per ipſum, ſed in nullo profecerat. Tandem vero tædio victus, de juſſu Domini Jacobi Pleſcowen Burgimaſtri ad curiam dicti Domini Epiſcopi Coldehof nuncupatam, parum ab urbe prædicta diſtantem acceſſit, ſecum ducens XII. cives ejusdem civitatis ſecundum Chronicam ejusdem, & pro pignore dictorum redituum ſolvendorum quædam jumenta apprehendens, in urbem Lubicenſem deduxit. Quam inpignorationem factam cum Epiſcopus percepiſſet, querimoniam contra dictum civem depoſuit ad Conſulatum civitatis, & ipſum ut violatorem pacis juratæ accuſavit. Comites etiam Holtzatorum, in quorum terra hoc factum contigit, conſimiles querelas fecerunt dicto Conſulatui, petentes juſtitiæ complementum fieri. Conſulares autem civitatis videntes ſerium Comitum de Holtzatia, & timentes occaſionem miniſtrare eisdem malignandi, omnes cives, qui inpignorationi prælibatæ interfuerant, ſuſpendio adjudicaverunt, & ſingulos patibulis novis præparatis appenderunt. Proconſul autem ille Jacobus Pleſcowe, qui ſuum conſenſum dederat ad pignus illud auferendum, licentiam dediſſe omnino negabat. De quo quidem facto civitas univerſa non modicum fuit turbata. Accidit autem non diu poſt, quod quidam Nobilis Holtzatus Henningus de Hadelen dictus ſpolium in civem quendam Lubicenſem committeret. Quo percepto, Conſulatus mox miſit ad Comites terræ illius, petens juſtitiam fieri de raptore ſuo, qualem & ipſi feciſſent eis de civibus ſuis. Qui reſponderunt nunciis civitatis: Si cives veſtræ civitatis creſcunt vobis in arboribus, poteritis facere cum eis, quod libuerit; noſtræ vero terræ homines in maximis educantur laboribus & ſumtibus, & ideo non poſſumus nec volumus eos tam faciliter deſtruere. Et quaſi confuſi nuncii receſſerunt. Conſulares urbis Colonienſis quendam lanificem maleficum judicantes condemnarunt ad mortem, ſecundum Chronicam Francorum. Quod cæteri lanifices audientes, conglobati cum aliis mechanicis, in duas turmas ſe diviſerunt. Quarum una turma accedens, violenter damnatum hominem rapuit de manibus lictoris; alia vero turma conſiſtorium adiens, conſulares illos interficere ſtuduit. Conſules autem inſultum communitatis videntes, amicos ſuos mercatores & alios viros honorabiles vocaverunt. Quorum auxilio animati Conſules, turmæ, quæ ipſos invadere nitebatur, obviam venerunt, & cum ipſis prælium agentes durum, cunctos occiderunt. Accelerantes vero ad ſecundam turmam, eam extra valvam urbis fugere compulerunt, & claudentes portas civitatis, omnes

omnes illos proſcripſerunt, & bona eorum in utilitatem urbis converterunt.

Viceſimo ſexto anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXXV. Cives de Brunſwic inſanientes & furibundi effecti manus ſuas cruentas in ſuum jecerunt Conſulatum, aliquos decapitando, & alios gladiis & fuſtibus mactando, ac plures de civitate fugando, perſequentes omnes, qui de eorum progenie erant, ſecundum Chronicam Saxonum. Inſuper velut homines brutales omni ratione carentes, cellaria civitatis intraverunt, & vaſorum vaſa exoutientes, vina & cereviſiam in terram profluere fecerunt, ac domos Proconſulum & Conſulum ingredientes rapuerunt omnia in eis inventa. Unum vero Burgimagiſtrum quaſi decrepitum Tylonem de Damme pingvem & impotentem per urbem contumelioſe traxerunt, & ad medium fori cum eo pervenientes, ipſum ſuper quandam ſedem locaverunt, eo quod præ ſenio & gravedine corporis in genibus ſtare non valeret, & ſic ipſum decapitaverunt. Cæterum quod omnia hæc mala ſuperabat, conſimilem crudelitatem fieri in aliis Saxoniæ urbibus cupientes per communitates, literas ad communes civitatum circumquaque deſtinaverunt, conquerendo de irrationabili & importabili gravamine exactionis & de tyrannico regimine ſui Conſulatus, quibus jamdudum ſua communitas fuiſſet gravata & tribulata. Quæ quia diutius tolerare non poterant, idcirco coacti fuiſſent hoc malum attentare, licet invite feciſſent. Quorum malitiam & intentionem perverſam civitates de Anza attendentes, dictam urbem proſcripſerunt, & communicatione anzæ privaverunt. Sed communes dictæ urbis Brunſwicenſis hanc pœnam parvipendentes, Conſulatum novum elegerunt de mechanicis & manualibus officiis, & regimen antiquum & laudabile meliorum urbis ex toto exterminaverunt. Comites de Deſhold & quamplures alii Nobiles numero circiter quingenti opidum Aldenburg in confinibus Friſiæ ſitum nocturno tempore capere tentaverunt. Unde murum opidi ſcandentes, verſus caſtrum urbem antiquam ingreſſi ſunt. Quorum ſtrepitum quidam in taberna taxillis ludentes cum percepiſſent, hoſtes adeſſe mox clamarunt. At unus eorum ad nolam currens, ſignum dedit ad arma fore accelerandum, ſecundum Chronicam Saxonum. Ad cujus pulſum cives confeſtim excitati in utraque urbe ſupra domorum ſuorum aſcenderunt tecta, & lapidibus avulſis, progreſſum eorum in tantum impediverunt jactutis fortibus, quod burgenſes interim conglobati poſſe recuperabant ad expellendum inimicos de urbe. Quo facto, cum uterque exercitus in campo plano conveniſſet, aciebus ordinatis, congreſſio agminum facta eſt, & utrobique acriter pugnatum eſt. Sed tandem cives victores effecti Comites interfecerunt cum multis aliis. Decanus vero Bremenſis captus eſt cum pluribus Nobilibus, & Conrado Comiti de Aldenburg præſentatus, qui ipſum caſtigando in cippo docuit ire ad chorum.

Viceſimo ſeptimo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXXVI. Conſulares urbis Northuſenſis terræ Thuringorum in die S. Valentini Martyris a communitate ſua capiuntur & incarcerantur, ſecundum Chronicam Saxonum, & in ſequentis noctis medio fere omnes decollantur. Hoc autem malum ortum habuit a Brunſwicenſibus, qui præcedenti anno exemplum præbuerant inſurgendi contra rectores ſuos. Qui autem de Conſularibus manus homicidarum evaſerant, proſcripti ſunt, & exilio perpetuo damnati cum uxoribus & filiis ſuis, ac omnibus bonis ſuis privati. Albertus Archiepiſcopus Bremenſis frater Ducis Magni de Brunſwic turpiſſime infamatur & accuſatur per Dominum Johannem Decanum ſuum cognomento de Ceſtersfled poſtea Epiſcopum Verdenſem tanquam hermaphrodita habens utriusque ſexus genitalia, & quod muliebribus utatur ad libitum. Ob hanc, inquam, infamationem tam abominabilem & tanto viro multum verecundam, ſecundum Chronicam Saxonum, dictus Princeps examinatus eſt in urbe Hammeburgenſi præſentibus multis Nobilibus, Prælatis & Burgimagiſtris civitatum Lubicenſis, Bremenſis & Hammeburgenſis, & inventus eſt judicio omnium prædictorum vir perfectus & expers impoſiti defectus. Sed quia ut adverſarii ſui objurgabant, talis examinatio non fuit facta via & ordine juris ſervatis, idcirco compulſus eſt per eundem infamatorem pudibundum & ſuos complices altera vice in alio loco tam inhoneſtam ſubire inquiſitionem. Quæ quidem ſequenti anno facta ſunt in urbe Sundenſi coram venerabilibus Epiſcopis Zwerinenſi & Ozilienſi, vocatis ad hoc in teſtimonium præſentibus Notariis publicis, Prælatis & Religioſis dictæ civitatis, & iterum ibidem inventus eſt innocens tam malitioſæ impoſitionis. Karolus Imperator ſequenti die XIM. Virginum venit in urbem Lubicenſem cum uxore ſua & multis Principibus, & receptus eſt a Clero & civibus in gloria & ſolennitate maxima, ſecundum Chronicam Lubicenſem. In ipſius autem comitiva extiterunt hi Principes, Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis, Albertus Dux Magnopolenſis, Albertus Dux Luneburgenſis, qui tunc infeodatus eſt ab Imperatore de Ducatu Luneburgenſi, Otto Marchio Brandeburgenſis, Wilhelmus Marchio Miſnenſis, Jodocus Marchio Moraviæ, Henricus & Nicolaus Comites Holtzatorum, Guntherus Comes de Rupin, & plures alii Barones, milites & militares. Manſit autem dictus Imperator per X. dies in Lubeke in gravibus expenſis dictæ urbis. Cumque civitatem ingredi deberent, primo capellam B. Gertrudis intrans una cum conſorte ſua Imperatrice, ibidem ſe induerunt imperialibus ornamentis, faſtu regio ſe decorantes. Quibus diſpoſitis ad ingreſſum urbis, aſcenderunt equos magnos & fortes, & introducti ſunt in urbem alternatim ſub papilionibus. Frænum autem caballi Imperatoris duo Burgimagiſtri manibus tenebant, ex utroque latere equi gradientes pedeſtres. Ambulatorem vero Imperatricis freno regebant duo Conſulares, & quatuor domicelli civitatis papilionem cujuslibet deferebant. Quilibet tam de Conſularibus quam de Domicellis vel auro aut argento inſignitus

gnitus copioſe ſecundum ſtatus & conditionis ſuæ exigentiam, ſub cujus umbra incedentes urbem ſunt ingreſſi. Porro ante Imperatorem unus equo inſidebat Conſul civitatis prædictæ, deferens claves ejusdem civitatis in partica (pertica), in ſignum ſubjectionis Imperialis Majeſtatis. Poſt quem immediate ibat Albertus Dux Saxoniæ & de Luneburg, enſem imperialem deferens, & poſt illum Otto Marchio de Brandeburg ſceptrum Regium in manibus gerens, poſt hos Imperator immediate proceſſit. Ante Imperatorem vero Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis incedebat cum pomo aureo, quem ipſe immediate ſequebatur. Cæteri vero Principes & Nobiles Imperatricem immediate ſequebantur, quilibet ſecundum gradum & nobilitatem ſuam. Ingredientibus ergo eis primam urbis valvam, ſtabant ex utraque parte viæ regiæ mulieres potiores totius civitatis & virgines ornatæ cultioribus indumentis, ad recipiendum Imperatorem & ſuam uxorem præparatæ. Proceſſio inſuper ſolennis totius Cleri & Religioſorum cum reliquiis & Cruce Dominica Imperatoriæ obviam venit Majeſtati, & jocundum ejus adventum reverenter excepit. Qua receptione facta, & cruce ab Imperatore & ejus conſorte deoſculata, proceſſio Cleri præceſſit, & totam urbem pertranſiens cum ſequela regii exercitus in majorem eccleſiam usque pervenit. Ubi omnes exiſtentes, Clerus ſolenniter cecinit: Ecce advenit Dominator Deus, & regnum in manu ejus & poteſtas & imperium, & verſum: Deus judicium tuum Regi da &c. Quo cantico expleto, Imperator cum ſuis plateam regiam tranſiens, ad hoſpitium ſibi paratum perrexit, quod erat in cornu plateæ Beati Johannis, ubi poſtea morabantur Domicelli Darſowen dicti. Nox autem quælibet pro tempore manſionis Imperatoris in urbe prædicta in diem clarum vertebatur præ multitudine lucernarum de qualibet domo civitatis dependentium. Stantibus ergo Proconſulibus & Conſularibus urbis ſupra dictæ in præſentia Imperatoris, dixit Karolus: Grates ſint vobis Dominis urbis noſtræ de ſolenni noſtri & noſtræ conſortis receptione. Cui ſenior Burgimagiſter Jacobus Pleſcowe dictus humiliter reſpondit: Sereniſſime Princeps, nolite nos nuncupare Dominos, ſed Veſtræ Majeſtatis immeritos ſervitores & famulos. Cui reſpondit Rex: Regiſtra antiqua Imperatorum continent, urbem hanc unam eſſe de quinque civitatibus principalioribus Imperii, & Conſulares urbis veſtræ eſſe de juratis & Conſiliaribus Imperatoris, exire & intrare valentes ipſius conſilium ubique & ſemper absque licentia petita, prout cæteri jurati ejusdem facere conſueverunt. Merito ergo Domini dicendi eſtis ex hujusmodi privilegio de ſingulari favore, ab Imperiali Majeſtate vobis indulto. Civitates autem prædictæ ſunt Roma, Venetia, Florentia, Piſa & Lubica. Fuit autem in prædicta civitate Lubicenſi protunc magna ſolennitas peracta propter Principum præſentiam in exercitiis militaribus tam per Nobiles & Militares quam per domicellos urbis, & deducti ſunt dies illi in lætitia magna & jocunditate mirabili. Gravem infirmitatem & inconſvetam Deus permiſit vexare homines prope Rhenum commorantes, ſecundum Chronicam Francorum. Nam antequam paſſio eorum inſtaret, homines utriusque ſexus quædam apprehendit inepta lætitia & exultatio, ita quod ſaltare & chorizare inciperent cum riſu inordinato & cachinnatione vana. Qua quidem jocunditate ceſſante, homines corruebant ſupini in terram quaſi apoplectici, & venter eorum proceſſoſas quasdam motiones graviſſimas oſtendebat quaſi follis ventum trahens & expellens, nec requiem habere poterant, quousque viri tres vel quatuor pedibus ſuis ventrem patientis calcando comprimerent. Et cum hæc retorſio violenta eis fieret, delectabantur, & bene eis erat. Hæc peſtis mirabilis per Rhenum deſcendit, & usque in Weſtphaliam pervenit. Inventum eſt tamen poſtea ab aſtutis Clericis, quod ex diabolica obſidione hoc hominibus contingebat, & ideo ſacris conjurationibus & exorciſmis diabolicas has vexationes removerunt. Woldemarus Rex Danorum poſtquam regnum ſuum reintraverat, & concordiam cum civitatibus fecerat, migravit ab hoc ſeculo, ſecundum Chronicam Danorum, hoc anno. Cujus filia Margareta uxor Haquini Regis Norwegiæ filii Magni Regis Sweorum poſt patrem regnavit in Danorum Regno, & in brevi defuncto viro ſuo Haquino, & capto Alberto Rege Sweorum, facta eſt trium Regnorum Regina de conſilio pariter & auxilio civitatum ſtagnalium, & præſertim urbis Lubicenſis, cujus Burgimagiſter Henricus Weſthof dictus in magna parte hoc practicavit. Ex hac quidem Regnorum unione protunc bona æſtimata innumera poſtea ſecuta ſunt civitatibus prædictis & mercatoribus incommoda. Audiens autem Albertus Dux Magnopolenſis obitum Woldemari Regis, collegit magnum exercitum, & tranſiens mare pervenit in Daciam, ut Regnum illud filio ſuo Henrico in manu forti acquireret, Alberto alio filio ſuo jam Rege Sweorum conſtituto, ſed nihil proficiens, eadem via reverſus eſt, qua venerat.

Viceſimo octavo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXXVII. Wigboldus Epiſcopus Colmenſis terræ Prutziæ capitur in proprio caſtro per Johannem Truswita militem, & in quoddam denſum nemus ducitur, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ubi per VII. hebdomadas vinculis detentus, dedit tandem pro ſua redemtione magnam pecuniæ ſummam, promittens cum hoc ſuos perſecutores velle ordinare abſolvi a ſententia excommunicationis, aut dare eisdem IIIIM. florenorum. Archiepiſcopi Colonienſis, Moguntinenſis, Treverenſis & Salceburgenſis ſe opponentes Gregorio Papæ prohibuerunt ſuos Clericos, ne decimam ſibi darent, quam ab omnibus Clericis poſtulaverat, ſecundum Geſta Summorum Pontificum. Decedente interim Archiepiſcopo Moguntino, Papa dedit illam Eccleſiam Epiſcopo Babenbergenſi nato de Marchionibus Miſnæ. Sed Capitulum Moguntinum poſtulans Epiſcopum Spirenſem Dominum de Naſſowe natum, caſtra & civitates ſibi tradidit, de quo ſchismate magna terrarum devaſtatio ſecuta eſt. Tandem civitas Ducatus

tus de Wolgaſt incendio gravi periit, de qua conflagratione quidam Metriſta ſic ait:

Annis M. tria C. L. bis X. ſex ſuperadde,
Euphemiæ nocte Tanklem perit igne repente.

Eodem tempore duæ civitates in Flandria, ſecundum Chronicam Francorum, puta Caſſand & Osburg ſubmerſæ ſunt ex nimia aquarum inundantia. Karolus Imperator una cum Wilhelmo Marchione Miſnæ & aliis Comitibus multis & Nobilibus obſedit urbem Erphordenſem, ſecundum Chronicam Saxonum, terræ Thuringorum, habens in ſuo exercitu, ut famabatur, XLM. armatorum, & vaſtans villas circumjacentes ac vineta deſtruens, civitati in ſe parum, vel nihil nocere potuit, Adolfo de Naſſowe electo Moguntino in urbe exiſtente. Hæc autem gwerra orta eſt ex hoc, quod Papa Gregorius dederat Archiepiſcopatum Moguntinum Lodowico Epiſcopo Babenbergenſi fratri Wilhelmi Marchionis Miſnæ, & hanc donationem Karolus Imperator ob favorem Marchionis libenter ad effectum perduxiſſet. Wenzlaus filius Karoli Imperatoris Rex Bohemorum coronatur, ſecundum Chronicam Saxonum, in Regem Romanorum Aquisgrani per Fridericum Archiepiſcopum Colonienſem de conſenſu Principum Electorum, quos Karolus magna pecuniæ ſumma benivolos ad hoc reddiderat. Turris valvæ civitatis Lubicenſis, per quam itur in terram Holtzatorum, fundatur & ædificatur, ſecundum Chronicam ejusdem. Medio autem tempore via dirigens currus adventantes in urbem prædictam facta eſt per Trabenam in modum pontis ſtrata ſuper pramonibus ex oppoſito plateæ foſſa piſtorum dictæ, & duravit pons ille per totam æſtatem. Papa Gregorius tranſtulit ſe in Romam de Avinione propter averſionem plurium Principum, Epiſcoporum & civitatum ab obedientia ipſius, ſed poſtea redeuntium ad caulas. In nocte S. Brixii tam vehemens fuit ventus, ut magnam petiam plumbi de turri S. Jacobi cum tignis & tegulis transferret ad cimiterium S. Spiritus in urbe Lubicenſi, ſecundum Chronicam ejusdem. Eodem quoque turbine plures arbores ſylvæ ejusdem urbis dictæ Swerin in vulgari radicitus ſunt evulſæ pariter & everſæ. Gravis controverſia ſuborta eſt in urbe Lubicana inter Conſulares dictæ urbis & mechanicos, ſecundum Chronicam ejusdem. Diſplicentia autem iſta ſurrexit ex quadam nova & inconſueta exactionatione, quam Conſulares facere nitebantur in cives ſuos, puta ut ultra conſuetam taxam cenſus, qui vulgari nomine Schot nuncupatur, quilibet civis unam marcam Lubicenſem ſuperadderet. In molendino autem cives dare conſueverunt de blado ſuo moliendo menſuram quandam matta dictam, & illam etiam duplicare volebant. Quas quidem exactionationes inſolitas admittere recuſantes mechanici, conſpirationes contra conſulatum facere tentabant. Convenientes ergo ſimul in Eccleſiam Fratrum Minorum mechanici & aliqui de mercatoribus cum eis, vocarunt ad ſe Proconſules urbis illius. Quibus præſentibus petivit communitas depoſitionem illius marcæ ſolvendæ ultra penſionem ſolitam, & quod matta ſive portio illa molaris in ſuis maneret metis conſuetis humiliter ſupplicavit ob pacis & concordiæ conſervationem. Quam petitionem Burgimagiſtri acceptantes dixerunt, ſe eam libenter velle Conſulatui proponere, & de ea gratum reſponſum, ut præſumerent, reportare. Et ſic factum eſt. Nam viri oculati & ſagaces conſulares commotionem & inſuetum fieri in urbe formidantes, voluntati furibundi populi condeſcenderunt, & ſic diſplicentia illa ſopita eſt & ſedata. Lithuani & Rutheni cum multo collecto populo terram Pruthenorum intrantes, omnes villas circa Inſterburg & Jurgensburg vaſtaverunt, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & tandem caſtrum Zythen vallantes expugnaverunt, abhinc vero poſt tres menſes recedentes, venerunt prope Mynſterberg, ubi maximam prædam pecorum & jumentorum rapientes, multam etiam ſtragem populi fecerunt.

Viceſimo nono anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXXVIII. Dominus Bertrammus Epiſcopus Lubicenſis obiit in Profeſto Epiphaniæ, ſecundum Chronicam ejusdem. In cujus ſedem electus eſt Dominus Johannes Clenedenſt Decanus dictæ Eccleſiæ. Hic cum iret verſus curiam Romanam pro ſua confirmatione, & veniſſet in Pragam urbem Regni Bohemiæ, mox innotuit ei, quod Papa jam de Paſtore dictæ Eccleſiæ providiſſet, qui eſſet Frater Ordinis Prædicatorum Nicolaus dictus. Hic in conventu ſuo Lipczenſi dudum fuerat lector & Prior. Quod cum dictus Dominus Johannes percepiſſet, ſtatim retroceſſit. Nicolaus vero ille veniens in urbem Lubicenſem, cum ſolennitate conſueta per Capitulum & Clerum receptus eſt & introductus, ſed non diu in hac ſede manſit, quia Papa de Eccleſia Myſnenſi ſibi providit. Quo recedente, Dominus Conradus de Gyſenhem locum ſuum ſubintravit, & in die Aſcenſionis Domini primam ſuam Pontificalem in ſummo celebravit. Dux Polonorum cognomento Albus, eoquod alias in ordine Fratrum de Domo Teutonica fuiſſet, ſecundum Chronicam Lubicenſem, reſignavit Ducatum ſuum in manum Regis Ungariæ. Cui Rex pro illa reſignatione dedit in prompta pecunia XIIM. florenorum Ungarorum, & promiſit annuatim velle ſolvere mille florenos ad vitam ſuam, dummodo religionem, quam reliquerat, reaſſumeret. Depoſuerat enim prædictum religionis habitum, ob hoc, quod Ducatus ille ad ipſum devolutus fuiſſet per deceſſum omnium hæredum ad ipſum pertinentium præter eum. Fratres de domo Teutonica terræ Prutziæ cum innumero populo intraverunt terram Lithuanorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Quod Allegertus Rex ipſorum percipiens, proceſſit eis obviam, & induſtrius exiſtens, tali cautela in malum Chriſtianorum uſus eſt. Invitavit namque Marſcalcum terræ & alios commendatores potiores ad tentoria ſua, ut cum eo comederent, pacem interim cum eis ſtatuens. Cujus invitationi conſentientes Prutheni doli ignari, ad convivium Regis venerunt, paucos circa eorum victualia relinquentes. Barbari vero interim

terim conglobati Chriſtianis inſciis & cum Rege eorum ſolatiantibus, cum impetu in cuſtodes victualium & tentoriorum irruerunt, & illis interfectis, omnia, de quibus vivere debebant, abduxerunt. Quod cum Regi & Pruthenis convivantibus intimaretur, indignatus Rex valde licet in dolo, petiit hoc ſibi non imputari. Sed Prutheni in propoſito ſuo fruſtrati, ad propria cum confuſione magna ſunt reverſi, immemores illius doctrinæ Sapientis: Ne credas inimico tuo in æternum. Rex Ungarorum cum immenſo exercitu contra barbaros prope Rutziam ſituatos egreſſus, expugnavit ibidem V. caſtra fortiſſima, & interfecit pariter ac captivavit populum nimium, & maxima præda ſtipatus reverſus eſt cum triumphali pompa in Regnum ſuum. Fredericus Dux Auſtriæ venit in Prutziam cum duobus millibus armatorum, ſecundum Chronicam Francorum, pugnaturus cum infidelibus pro fide, cui aſſociati ſunt Fratres de domo Teutonica cum exercitu pulcro, & pergentes ſimul demoliti ſunt omnem terram circa Grogii & Paſcowe. Fratres etiam de Lyvonia ejuſdem Ordinis pro eodem tempore exeuntes contra Lithuanos, congreſſi ſunt cum eis in prœlium, & victoriam a Domino obtinentes, percuſſerunt in ore gladii totam multitudinem Paganorum. Karolus Imperator cum Rodolfo Duce Saxoniæ & Alberto Duce de Brunswic & Luneburg obſederunt caſtrum Dannenberg in myrica Luneburgenſi ſitum, ſecundum Chronicam Saxonum, quibus Lubicenſes cives in auxilium adduxerant DC. armatos cum duabus machinis. Bombardæ enim protunc non erant ita communes, ſicut nunc ſunt. Quod caſtrum cum Imperator expugnaſſet, dedit ipſum Ducatui Luneburgenſi. Recedens autem inde, venit in Anghermunde cum Ducibus prædictis, puta Wirtizlao Duce Sleſiæ, Alberto Duce de Brunswic & Luneburg, Rodolfo Duce Saxoniæ & Erico Duce de Lovenburg. Ubi Karolus Imperator conceſſit de poteſtate Imperatoria Erico Duci de Lovenburg & ſuis hæredibus, quod pari jure electionem Regis Romanorum habere deberet in perpetuum cum Duce Saxoniæ de Wittenberg, & alternatis vicibus eligere deberent. Capitanei autem exercitus Lubicenſis erant viri venerabiles Simon Swerting & Gerardus de Attendorn Conſulares.

De Urbano VI. PP. CCX.

Urbanus Papa, natione Neapolitanus ex patre Philippo, ſedit annis XI. & diebus XX. ut habetur in Geſtis Romanorum Pontificum. Iſte prius Bartholomæus dictus Archiepiſcopus fuit Barenſis, & Romæ electus eſt in Papam. De iſto Papa prophetatum eſt taliter: De inferno natus es, ad infernum redibis, & infernus te exſpectat. In ſua electione erant Romæ congregati XVI. Cardinales, qui venerant cum Gregorio Papa Romam, alii vero Cardinales remanſerunt in Avinione contra voluntatem Papæ.

Triceſimo anno Karoli, qui eſt Domini MCCCLXXIX. Florentius Dux Lotharingiæ cum exercitu valido venit in Prutziam, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & aſſumtis Fratribus de domo Teutonica in magno numero, intravit terram Lithuanorum. Et proſpero ſucceſſu eis arridente, commiſerunt prœlium durum cum infidelibus, & ceperunt DCCC. Lithuanos nobiliores totius terræ eorum. Qua victoria valde animati ultra proceſſerunt, & villas ac opida vaſtantes, infinitum populum occiderunt, & præda immenſa capta, reverſi ſunt cum nobili triumpho. Flamingi arreſtantes omnia bona mercatorum de partibus orientalibus Brugis exiſtentium, ſecundum Chronicam Francorum, plures de eorum mercatoribus in captivitatem poſuerunt, quæ Brugis Lapis nominatur. Hanc quidem contumeliam injurioſam Flamingi fecerunt mercatoribus prædictis, eo quod jura ſua & libertates antiquas a diverſis terræ illius Principibus datas defenſare nitebantur. Wilhelmus etiam Comes Flandriæ civitatibus & terræ adhærens contra mercatores, eos tyrannice multum perſequebantur, cives tamen Gandavenſes mercatoribus ante dictis favebant, & eos tuebantur, quantum poterant. Propter quam diſplicentiam plura ſunt mala ſubſecuta, ut ſuis locis infra patebit. Karolus Imperator cupidus & pecuniam ſitiens, XVI. civitates in Swevia Principibus & terrarum Dominis expoſuit venales, ſubjiciens eas jurisdictioni eorum, quæ liberæ fuerant, & ad Imperium pertinuerant. Cumque ſimili modo & alias urbes vendere voluiſſet XIIII. in numero, ipſæ civitates ligam quandam indiſſolubilem ad invicem firmantes, conjurabant fidelem aſſiſtentiam in omnibus periculis & adverſitatibus. Et hoc quidem fecerunt de conſilio cujusdam Proconſulis urbis Ulmonenſis, quæ caput illarum XIIII. civitatum exiſtit. Quam confœderationem cum Imperator percepiſſet, indignatus valde obſedit unam de dictis urbibus conjuratis. Sed mox aliæ civitates ad ligam prædictam pertinentes, cum exercitu potentiſſimo venerunt, & urbem obſeſſam liberarunt, Karolum fugantes. Nec poſt illum diem Imperator auſus eſt aliquam illarum civitatum impugnare aut moleſtare. Quod videntes cæteræ civitates jam extraneis Principibus ſubactæ, in ſupra dictam ligam & concordiam conjuraverunt, & ſic per defenſionem aliarum urbium ſe a jugo ſuorum Dominorum novellorum excuſſerunt, & priſtinam libertatem recuperarunt. Tidericus Comes de Marka obſedit civitatem Tremonenſem cum duobus millibus armatorum, ſecundum Chronicam Saxonum, credens per traditionem capere urbem. Sed cives muniti & bene ad intra concordati Comiti viriliter reſiſtebant, indemnes permanentes ex tali obſidione. Civitatibus de Anza in urbe Labicana congregatis nuncii Flamingorum de Brugis venerunt, ſecundum Chronicam Lubicenſem, in civitatem prædictam Lubicenſem, volentes excuſare cives & Comitem terræ ſuæ de contumelia facta mercatoribus orientalibus & aliarum civitatum. Et pro earum excuſatione allegaverunt mandatum Comitis Flandriæ Wilhelmi, qui hoc fiendum juſſerat propter certas cauſas ſoli Comiti notas, quas rationabiles habuiſſet. Et ſuper tali allegatione & excuſatione oſtenderunt literas Comitis prædicti ſigillo

gillo munitas. Civitates tamen prædictæ de Anza illam excuſationem frivolam & inſufficientem reputantes, pro certiori experimento & examine clariori illius exorbitationis cum nunciis prædictis Flamingorum transmiſerunt quatuor Proconſules civitatum, viros honorabiles, puta Jacobum Pleſcowe de Lubica, Everhardum Wiſtrate de Tremonia, Johannem Cordeliz de Thorona & Ludolphum Goldenſtede de Hammeburg, ad urbem Brugenſem, ut negotium illud luculenter examinarent, & de juſtitiæ æquitate cum Gandavenſibus & cæteris urbibus illius terræ ſtudioſe tractarent.

Triceſimo primo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXXX. Albertus Dux Magnopolenſis, vir prudens multum & aſtutus ac ſtrenuus miles obiit in Carnisprivio, ſecundum Chronicam Obotritorum, & ſepultus eſt in Dobberan Monaſterio Ordinis S. Bernhardi. In ultimis autem conſtitutus vocavit ad ſe filios ſuos Henricum & Magnum Duces, & conſulens eis paterno affectu dixit: Si Principes terræ veſtræ & Domini eſſe & manere cupitis, pacem habete cum civitatibus circumjacentibus, & præſertim Lubicenſi. Hoc enim eſt, quod vobis pro teſtamento ſalubri do, & hoc conſilium ipſe ſervavi, & ob hoc omnium meorum ſubditorum potens præceptor ſemper extiti. Ducatum autem Magnopolenſem poſt obitum dicti Alberti adminiſtrare & regere cœpit Henricus fervidus pacis zelator effectus. Marſtallus urbis Lubicanæ igne conflagratus eſt (conflagravit) jam ſecundario,&in ipſa conflagratione plures equi combuſti ſunt in catenis ligati,ſecundum Chronicam Lubicenſem, magnum etiam damnum illatum eſt urbi in conſumtione fœni & avenæ. Pro eodem etiam tempore caſtrum Albiæ,quod Novum opus appellatur, conſtructum per Hameburgenſes,conſimili ignis calamitate periit. Cives urbis Gandavenſis diſcordantes cum Wilhelmo Comite Flandriæ,exercitum CXLM pugnatorum eduxerunt,ſecundum Chronicam Francorum, cum quo totum pervagantes Comitatum, igne & gladio univerſa vaſtabant, & plura caſtella & opida expugnabant, captivantes innumeram multitudinem populi, & prædam inæſtimabilis pretii abducentes. Audiens autem hanc calamitatem Comes Wilhelmus, cum ſuis Nobilibus fugam iniit,terram linquens in manibus inimicorum. Cauſa autem hujus diſcordiæ duplex fertur fuiſſe, prima, quod Gandavenſes defendebant mercatores orientales contra Comitem; ſecunda, quod cives urbis prædictæ conſentire nolebant in exactiones irrationabiles & inconſvetas Comitis Flandriæ, quibus communitates & præſertim cives Gandavenſes gravare nitebatur. Exactiones autem prædictæ talem habuerunt originem. Ante annos duos Wilhelmus Comes Flandriæ caſtrum conſtruxerat fortiſſimum & ampliſſimum prope Gandavum urbem,diſtans ad dimidium milliare nomine Wonderegen. In alleviamen autem expenſarum factarum in conſtructione hujus caſtri poſtulavit Comes a Gandavenſibus LXM. leonum aureorum, quorum quilibet valebat alteram dimidiam marcam Lubicenſis monetæ. Quam quidem pecuniæ ſummam, quia cives Comiti dare recuſabant, comminationes eis faciebat. Quod intelligentes cives cum indignatione extra urbem ipſum expulerunt, & curiam ſuam, quam in civitate habebat, ſpoliaverunt, omnia inventa auferentes. Illatam autem hanc injuriam Comes valde ægre ferens, ſequenti anno maximum exercitum coadunavit, & veniens cum CCM. armatorum, inter quos Brugenſes erant & cæteræ civitates terræ ſuæ, obſedit Gandavum in duobus locis; & perſeverans in illa obſidione per totam æſtatem non potuit expugnare urbem. Sed ipſi cives interim urbem ſuam exeuntes cum maximo exercitu,expugnabant duas civitates,puta Delremunde & Alſt, & devaſtabant totam terram infra urbes dictas & Gandavum ſitam, nec poterat Comes cum omnibus ſuis eos impedire aut prohibere. Quod ut Comes vidit, obſidionem ſolvit, & receſſit.

Triceſimo ſecundo anno Karoli, qui eſt Dn. MCCCLXXXI. Urbanus Papa artare & reſtringere cœpit Dominos Cardinales, ſecundum Chronicam Romanorum, ad obſervantiam regularis vitæ. Quod dum Cardinales ſuſtinere nolentes, Anagine ſe tranſtulerunt in terra Honorati Gaytani Comitis Fundorum. Nomina autem Cardinalium a Papa Urbano VI. ſe ſeparantium fuerunt Robertus Gebennenſis titulo Sanctorum Apoſtolorum Cardinalis, Petrus titulo S. Laurentii in Lucina Cardinalis, Geroldus titulo S. Clementis Cardinalis & Petrus tit. S. Euſtachii Cardinalis. Hi autem quatuor rotæ currus diabolici ad vehendum infinitos homines in barathrum perditionis, horrendum & periculoſum ſchiſma in Eccleſia Dei ſuſcitantes, Robertum Gebenenſem prædictum in Antipapam elegerunt, ſumentes pro occaſione, quod non liberi, ſed coacti a Romanis Urbanum elegiſſent. Unde ipſum electum Antipapam Clementem VII. nominarunt. Sed occaſio illa falſa multis viſa fuit ex eo, quod facta electione Urbani poſt tres vel quatuor menſes dicti Cardinales & cæteri Prælati ab electo & conſecrato Papa Urbano benedictiones Papales, beneficia, bullas & abſolutiones receperunt, quæ omnia conſenſum manifeſtum in electionem factam & approbationem oſtendebant evidentem. Regina autem Neapolitana & Honoratus Comes Fundorum ipſum Clementem Antipapam cum ſuis Anticardinalibus Avinionis transduci fecerunt. Ubi ſe locans, conſentientibus Regibus Franciæ & Arrogoniæ ac pluribus aliis Principibus, indiſſolubilem ligam erroremque ineradicabilem in Eccleſia Dei ſeminavit. Quod quidem ſchiſma ab illo tempore, quo incepit, duravit usque ad annum Domini MCCCCXVII. incluſive. Clemens vero Antipapa ſedit annis XVI. poſt quem electus eſt Petrus de Luna, & vocatus Benedictus XII. qui usque ad unionem vivens indurato animo pro aliquo tempore dixiſſe fertur, cum circa ipſum de unione fienda & ceſſione laboraretur: Per noſtram barbam Papa mori volumus. Barba enim ejus protunc prolixa erat, quia ultra annum in captivitate protunc tentus fuerat propter ceſſionem faciendam

endam per Regem Arrogoniæ, quam tamen in vita ſua non fecit. Papa autem Urbanus, audita electione facta de Clemente, excommunicationis ſententiam contra ipſum & ſuos electores fulminans, contra eosdem crucem prædicari mandavit. Quod & vice verſa Clemens de Urbano & ſuis fautoribus fieri ordinavit, & uterque Eccleſias & beneficia conceſſit, & Epiſcopos ac Sacerdotes conſecravit, & Eccleſiam Dei ſcandalis innumeris replevit. Propter quod diverſæ controverſiæ & brigæ in Clero totius Eccleſiæ Dei exortæ ſunt ac diviſio & ſchiſma populi univerſalis. In Eccleſia quoque Lubicenſi protunc duo de Epiſcopatu contendebant, unus Conradus datus ab Urbano & alius Johannes Wittenburg dictus miſſus a Clemente. Sed Urbaniſta ſedem obtinuit Clementiſta extra urbem pulſo. Gandavenſes cives ſtatuentes ſibi Capitaneum Philippum de Artevelde, cum maximo exercitu venerunt prope urbem Brugenſem, ſecundum Chronicam Francorum, quam obſidione gravi circumdantes, tandem bellum aggreſſi ſunt atrociſſimum cum Brugenſibus & ſuis auxiliatoribus. Gandavenſes autem triumphantes in pugna illa plusquam XXM. hominum interfecerunt, ac etiam urbem ipſam expugnantes ceperunt, & tunc intra eam ultra XXXM. hominum ſtraverunt, necnon urbem ſpoliaverunt bonis infinitis. Quod videntes ſuperſtites homines civitatis, homagium ipſis Gandavenſibus fecerunt, deſtituti adjutorio Comitis eorum & aliorum, quorum præſidio merito gaudere debuiſſent. Mechanici urbis Lubicenſis & præſertim carnifices gwerram novam & diſſenſionem periculoſam ſuſcitarunt, de Conſulatu ſuo diverſas libertates novas & inconſvetas poſtulantes, ſecundum Chronicam ejusdem. Quidam ergo burgenſes mercatores pro ſalute civitatis zelantes, pro meliori judicarunt pro pace & concordia fienda, ut dies placitorum ſtatueretur, & in Eccleſiam B. Catharinæ utraque pars conveniret. Quod cum fieret die ſtatuto, ab utraque parte plura mota ſunt, & altercationes diutinæ factæ. Sed tandem concluſa ſunt, ibidem quædam utrique parti placentia & rationi conſona. Cumque amicabilis compoſitio jam practicata pronunciari deberet, mechanici literas a Conſulatu ſuper ſuis libertatibus & juribus ſibi dari importune poſtulaverunt, diabolo eos inſtigante, non contenti, quod hujusmodi libertates libro civitatis annotarentur. Quorum protervian Conſulares attendentes, tales literas eis dare abnuerunt in illo loco & pro illo die, ſed ſuper illo articulo deliberare ut valerent, petierunt, & ſequenti Dominica die ſe ſuper poſtulata reſpondere velle ſpoponderunt. Die ergo Dominica adveniente convenerant in nocte præcedente mercatores plures turmatim ad diverſas domos bene armati, & præſertim domicelli civitatis, qui circa CCCC. armatos congregaverant. Et erat in univerſo numerus armatorum, ut dicebatur, circiter VM. qui Conſulatui ſuo viriliter aſtare proponebant. Ad hanc quidem armatorum cohortem faciendam moti fuerunt domicelli, quia perceperant, dictos mechanicos plures conveniſſe, & ſe ad pugnam armaſſe. Hoc, inquam, diſturbium, licet in officio miſſæ Lætare cantaretur in illa Dominica die, in urbe tamen maximam cauſavit triſtitiam & turbationem. Tandem Deo ordinante, cum iterum Conſulatus & communitas convenirent in eadem Eccleſia Fratrum Minorum, dictam controverſiam bono fine concluſerunt, tali addita conditione, ut ante dicti carnifices, qui hujus diſplicentiæ cauſa extiterant, coram Conſulatu ſuo ſe humiliarent, & veniam de illata irreverentia ſuppliciter poſcerent, & quod in emendam ipſi carnifices cum XX. equis & armatis ſemper parati eſſe debeant, quandocunque per Conſules poſtulantur. Karolus Imperator obiit in Praga, & ſepultus eſt in Eccleſia majori.

De Wenzlao Rege Romanorum.

Wenzeslaus filius Karoli IIII. Rex Bohemorum cœpit anno Mundi VMCCCXLI. Olympiadis DXXV. an. IIII. urbis cond. IIMCXXXI. Domini vero MCCCLXXX & regnavit XXI. annis. Sed quia Imperiali benedictione & corona caruit, ideo in numero Imperatorum non invenitur, ſecundum Chronicam Romanorum. Hic patri ſuo in multis diſſimilis, maximus meri potator extitit, & ut plurimum ebrius fuit, veſanus & laſcivus, nec ſtuduit rempublicam augmentare, ſed ſemper in deliciis exiſtens, pro corona Imperiali adipiſcenda non laboravit, nec Auguſti nomine dignus fuit. Studium Pragenſe non fovit neque dilexit, prout pater ipſius fecerat, in ſpiritu forte præcognoſcens, quod maximum malum Eccleſiæ inde oriturum foret, & quod exterminium in futurum fieret. Unde multa homicidia in clericis graduatis & non graduatis, in Nobilibus & civibus, in Religioſis & ſecularibus commiſit, lictorem Henzel nomine pro compatre habuit, & ptopriam uxorem in lupanari proſtituit, quæ poſtea cibum ſumere, ut dicebatur, recuſavit, ſed inedia voluntaria confecta vix refocillari valuit. Hic tyrannus multotiens intoxicatus extitit, ſed ſemper per vomituum procurationem mortem evaſit, diabolo forte ipſum pro ſuæ malitiæ inſtrumento conſervante in multarum periculum animarum.

Primo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXI. Pilleus titulo S. Praxedis Cardinalis miſſus eſt ab Urbano Papa in Alemaniam, ſecundum Chronicam Romanorum, ut rebelles ſibi Archiepiſcopos & Epiſcopos ad gremium Eccleſiæ reduceret, & crucem contra Clementem prædicari mandaret. Sed non diu poſt hic ab Urbano apoſtatans, ab eo excommunicatus eſt, Papa vero Urbano defuncto poſtea tempore Bonifacii IX. in gratiam Eccleſiæ rediit. Urbanus Papa poſt apoſtaſiam Cardinalium, qui cum Gregorio de Avinione Romam venerant, novos creavit Cardinales, ſecundum Chronicam Romanorum, inter quos erant duo de ordine Fratrum Minorum, quos poſtea in carcere interfecit, & duo de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui usque ad finem in gratia ſua ſteterunt. Unus etiam erat de Ordine Ciſtercienſi, quem etiam interemit in carcere crudelitate

litate nimia furens. Cauſa autem receſſus Cardinalium antiquorum ab eo duplex fuit, una quidem tyrannis intolerabilis, ob quam in periculo vitæ ſemper ſtetiſſent, ſi apud ipſum manſiſſent; ſecunda vero & principalior fuit coactio facta eis per Romanos in electione Summi Pontificis. Cum enim in conclavi eſſent conſtituti, & diſcordarent in electione novi Papæ, coacti ſunt per Romanos finem electionis facere ſub comminatione periculi vitæ. Et quia concordare non poterant, dixerunt Romanis ſe urgentibus, quod Bartholomæum Archiepiſcopum Barenſem elegiſſent, licet hoc (non) feciſſent, ut poſtea aſſerebant. Quo audito, clamor Romanorum inſonuit, ut moris eſt, Bartholomæum fore Papam concorditer electum. Et ſic vellent nollent oportuit, ut ipſum conſecrarent, & agerent circa ipſum, quæ de eſſentia ſunt benedictionis & conſecrationis Papæ. Inſuper Urbanus ſic electus & conſecratus coëgit cum Romanis dictos Cardinales, ut ab eo beneficia peterent, benedictionem reciperent, & reverentiam ac obedientiam debitam in omnibus ſibi facerent, & quod ad Principes terrarum & ad Prælatos Eccleſiarum ſcriberent, ſe dictum Urbanum elegiſſe canonice, & ipſum verum & legitimum Papam eſſe Romanum. Quæ omnia ſi ex coactione & comminatione perditionis vitæ proceſſiſſent, ut conſtanter Cardinales antiqui dixerunt, procul dubio ipſe Urbanus Antipapa fuiſſet, & Clemens per eoſdem Cardinales poſtea libere & canonice electus verus Papa fuiſſet, & ſui ſequaces. Sed alii opinionem contrariam tenentes affirmant, Romanos nullam electoribus intuliſſe violentiam aut mortis formidinem incuſſiſſe, ſed ob ſuam diſcordiam vota ſua in hunc Bartholomæum libere tranſtuliſſe, & de omnium conſenſu & voluntate libera ipſum conſecratum fuiſſe. Sed quia prædictus Urbanus homo ſerioſus exiſtens & Deum timens, levitates Cardinalium & inordinationes eorum pati noluit, & ad vitam regularem cogere cœpit, idcirco, ut Aethiops, pellem mutare non valentes leviter, ab ipſo apoſtataverunt, ut alium ſibi clementiorem eligentes, tales evaſiones frivolas pro ſuis excuſationibus confinxerunt Flagellatores per mundum vagabundi diſcurrentes, in Franconiam prope Nurenberg urbem pervenerunt, ſecundum Chronicam Francorum. Quos Pilleus Legatus Urbani fugavit per excommunicationis ſententiam latam in eos & in omnes eorum fautores & defenſores ac nutritores. Conradus Magiſter de domo Teutonica cum valido exercitu exiens Prutziam, ingreſſus eſt terram Lithuanorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & vallans caſtrum Anenpyl, expugnavit ipſum, & captivavit in eo CCCC. armigeros, caſtrum vero ſuccendit. Inde procedens, aliud obſedit caſtrum Dirſunen dictum. Sed eo vacuo invento, ipſum deſtruxit. Caſtrenſes enim fugam ceperant timore percuſſi ex alterius caſtri fortiſſimi conflagratione. Urbanus Papa in die ſancto Pentecoſtes coronavit Karolum de Pace in Regem Neapolitanum, ſecundum Chronicam Romanorum. Qui quidem Rex veniens cum magno exercitu in Regnum Apuliæ, fugavit Ottonem de Brunſwic Ducem, qui ſibi hoc uſurpaverat ſine conſenſu & approbatione Eccleſiæ, cujus patrimonium eſt; & captivavit Reginam, quæ de manibus Eccleſiæ Regnum ipſum tranſtulerat, in qua quidem captivitate permanſit ad tempora vitæ ſuæ. Hic Karolus Rex poſtquam in Regno prædicto per triennium cum maximis expenſis perduraſſet, privatus eſt eo per Urbanum Papam, ut infra patebit. Albertus Dux de Luneburg & cives Magdeburgenſes & Brunſwicenſes obſederunt caſtrum Twiflinge in hebdomada Rogationum, ſecundum Chronicam Saxonum, & expugnantes ipſum funditus everterunt. Berlin civitas Marchiæ Brandeburgenſis tam vehementer flammis conſumta eſt, ſecundum Chronicam Obotritorum, quod vix ſex domus in ea relictæ ſunt. Quem ignem impoſuiſſe creditur quidam Ericus Valke dictus, qui poſtea interfectus eſt per quendam pretio conductum. Cujus quidem interfecti caput ponebatur ſuper valvam civitatis, per quam itur verſus Odersberg. Lodowicus Rex Ungariæ obſidione gravi vallavit urbem Venetiarum, ſecundum Chronicam Romanorum, & in tantum angariavit cives illius urbis, quod ſe ſibi ſubdidiſſe voluiſſent ad tempus vitæ ſuæ. Sed Rex ſubjectionem illam voluit omnino eſſe perpetuam. Compulit tamen eos cum auxilio Lipoldi Ducis Auſtriæ & civium Januenſium, ut omni menſe ſtipendiariis ſuis darent CM. ducatorum, & quod mutarent ſigillum ſuum, ne amplius ſe ſcriberent Dominos maris, & quod ſibi traderent Terviſium & Marchiam, ac omnes expenſas ſuas & omnium ſuorum ſolverent ultra datam pecuniam ibidem factas. Prœlium maximum geſtum eſt inter Ruthenos & Tartaros, ſecundum Chronicam Lubicenſem, juxta Blewaſſer; & interfecti ſunt ex utraque parte dimicantium fere CCM. hominum. Rutheni tamen victoria gaudentes, cum maxima præda reverſi ſunt ad patrias ædes. Sed cum jam ſecuri eſſe viderentur, ecce ſubito Lithuani vocati in auxilium Tartarorum irruerunt ſuper Ruthenos, & proſternentes innumeros, rapuerunt prædam captam de manibus eorum. Cives Brunſwicenſes ſolennem emendam fecerunt in die S. Hippolyti publice coram civitatibus multis ad hoc vocatis in urbe Lubicenſi apud cimiterium majoris Eccleſiæ pro exorbitatione & inſurrectione, quam fecerant in Conſulatum ſuum, ſecundum Chronicam Saxonum, de quo aliquos interfecerant, & aliquos exulaverant. Ob hanc autem enormem violentiam urbs prædicta Brunſwicenſis banno jam ſubjacuerat civitatum de Anza & proſcriptioni eorum (earum) per annos ferme octo, ita quod nullus de Brunſwic mercator negotiari poterat in quacunque civitate aut loco Anzæ prædictæ ſubjecto ſub privatione vitæ & bonorum ſuorum ac etiam illorum, qui cum eo mercatus fuiſſet (cum eis mercati fuiſſent) Sed hac emenda facta, reconciliati ſunt civitatibus, & reaſſumti in ſocietatem Anzæ & collegam. Forma autem emendationis eorum expreſſa non erat in exemplari. Epidimia maxima deſævit in urbe Lubicana, ſecundum

dum Chronicam ejuſdem, & deceſſerunt in ea ultra XM. hominum utriusque ſexus demtis parvulis. Clemens Antipapa quendam miſit in Epiſcopum Darbatenſem Johannem Heket dictum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, quem Fratres de domo Teutonica terræ Lyvoniæ foventes, cum militibus & militaribus terræ Wirlandæ & Harien, ordinaverunt ei quatuor caſtra. Sed ad illam intentionem hoc fecerunt, ut per illum Epiſcopum ſibi totam diœceſim acquirerent. Capitulum vero præfatæ Eccleſiæ alium elegerat in Antiſtitem Tidericum Damerowe dictum, qui confirmatus per Urbanum vi fugavit alium datum de partibus, adjutus auxilio Archiepiſcopi Rigenſis, civium urbis Darbatenſis & totius terræ illius. In urbe Ruthenorum capitali Ploſcowe Rex erat Sirgalus dictus, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Hunc cives dictæ urbis contumelioſe tractantes equo impoſuerunt, & extra urbem ipſum ducentes, prohibuerunt ipſum, ne ſub pœna capitis eam reintraret. Quod contumelioſum factum multum ægre ferens Rex ille, pacem & concordiam fecit cum Chriſtianis de prope commorantibus & Ruthenis terræ illius, de qua ipſe oriundus fuerat; & ipſos in ſuam partem trahens, conqueſtus eſt eis contumeliam ſibi factam. Qui omnes ſibi condolentes, exercitum copioſum coadunaverunt. Et adjunctis ſibi Chriſtianis, urbem illam Regi ſuo rebellem obſidione magna circumdederunt. Cives autem urbis obſeſſæ Magiſtro Lyvoniæ, qui præſens in obſidione illa erat, libenter ſe ſubdidiſſent, ſi eos in ſuam defenſionem recipere voluiſſet. Sed Regi illi nullo modo ſe ſubjicere volebant, imo potius mori affectabant. Magiſter autem propter injuriam Regis deditionem civitatis renuit, volens in illo caſu facere, ſicut ſibi in conſimili optaret fieri. Cumque jam per XVI. hebdomadas urbem obſediſſent, nec eam capere aut expugnare poſſent, licet plura damna & incommoda eis intuliſſent, Rex cum Magiſtro obſidionem ſolvit, & receſſit. Wilhelmus Comes Flandriæ & militares ſui exilium ſecum paſſi cum innumerabili populo collecto venerunt prope Ypram urbem ſuam, ſecundum Chronicam Francorum, habens dictus Comes in ſuo exercitu Reges Franciæ, Hiſpaniæ & Caſtellæ, Duces Burgundiæ & Barenſem, Comites vero Sabaudiæ, S. Ægidii & S. Pauli, ac plures alios Barones, Milites & Militares. Quam quidem civitatem impugnans obſidione gravi vallatam expugnavit, cepit, ſpoliavit & vaſtavit. Civitates autem cæteræ Flandrenſes exercitum grandem adunantes, Comiti in occurſum venerunt, cum quibus bellum aggreſſus, vicit eas habentes XLM. pugnatorum. Pugna autem peracta, omnem terram inter Ypram & Brugenſem urbem poſitam demolitus eſt. Brugis quoque veniens, ipſam ad deditionem compulit. Inde procedens, opidum Dam, & deinde Ziis opidum expugnans ſibi ſubjecit, forte caſtrum prope dictum Zius fundans & tandem perficiens.

Secundo anno Wenzlai, qui eſt Domini *MCCCLXXXII.* Henricus Dux Magnopolenſis, vir magnæ juſtitiæ & pacis princeps obiit, ſecundum Chronicam Obotritorum. Hic Dux latrones & raptores tanto zelo perſecutus eſt, nulli ſtatui vel conditioni parcens, quod ex frequenti ſuſpendio, quo ipſe propriis manibus raptores & fures hujusmodi patibulis affixit, nomen ſic acquiſierat, ut Dux ſuſpenſor a cunctis nuncuparetur. Continuo enim apud ſe reſtes & funes habuit, quocunque pergeret, ut apprehenſos fures vel raptores appendere arboribus paratus eſſet. Huic in Ducatu ſucceſſit Magnus frater ſuus. Petrus Dux Andegavenſis cum exercitu LXM. hominum Lombardiam intrans, & per Italiam tranſiens, tandem in Regnum Apuliæ pervenit, ſecundum Chronicam Francorum, proponens de captivitate liberare Reginam Neapolitanam, in qua Karolus de Pace Rex per Papam factus ejusdem Regni eam tenebat. Sed poſtquam in Regno prædicto ultra biennium in maximis expenſis & laboribus ſtetiſſet, ibidem defunctus eſt, Regina in captivitate permanente. Fredericus filius Magni junioris dicti de Zangerhuſen, frater Bernhardi, Henrici & Ottonis Ducum de Brunswic, adoleſcens exiſtens, ſecundum Chronicam Saxonum, nutriebatur in caſtro Wulfesbotel, & quaſi ſcutifer a caſtrenſibus reputabatur, eo quod patruus ſuus Otto Dux de Leyna, qui tutor erat horum fratrum, dure ipſum regeret, & contemtibiliter ſe erga ipſum haberet. Quod juvenis ægre ferens, injuriam ſuam Brunswicenſibus conqueſtus eſt. De ipſorum ergo conſilio, una dierum advocato caſtri præfati in taberna ſe ingurgitante, Fredericus arripuit claves caſtri de manibus portarii viri decrepiti, & pontem mox elevans, ipſum ſera firmavit, pergensque ad carceres, vinctos, quos Otto Dux captivos tenebat in ſtratis publicis captivatos & ſpoliatos, ſolvit, & cum eis mœnia caſtri munivit. Miſerat etiam dictus Fredericus juvenis Dux, cum hæc facere propoſuiſſet, nuncium ad cives de Brunswic pro adjutorio celeriter ſibi transmittendo. Quos cum venire proſpiceret, banerium Brunſwicenſe erexit, & ipſis venientibus caſtrum aperuit, & eos intromiſit. Sicque ipſe Fredericus ad paternam hæreditatem devenit, Ottone ultra ſylvam pulſo. Conradus Magiſter Fratrum de domo Teutonica terræ Prutziæ abiit cum duobus Epiſcopis, & cum multis ſui Ordinis Fratribus Commendatoribus in quandam inſulam Kyrſemyl dictam, præſtolaturus ibidem adventum Yagail & Styrigail fratrum Regum Lithuanorum, qui ſe promiſerant illuc venturos, & ſacrum baptiſma recepturos. Cum autem dictus Magiſter Conradus cum illis Prælatis & Fratribus militibus ibidem usque in tertium diem perduraſſet, ſecundum Chronicam Lubicenſem, nec præfati Reges veniſſent, comperit figmentum eſſe & traditionem quandam ordinatam per Julianam matrem illorum Regum natione Ruthenam, ut ſic forte prædicti Lithuanorum Reges Magiſtrum prælibatum & ſuos Fratres poſſent ſimul congregatos capere & abducere. Unde Magiſter quantocius ad propria reverſus, congregavit magnum populum, fretus auxilio Wytoldi filii Kinſtoti Regis interfecti per eosdem Reges fratres. Et veniens prope

prope caſtrum Tracken, expugnavit ipſum virtute magna, & interficiens omnes in eo repertos, munivit caſtrum viris ſuis fortibus. Inde vero proficiſcens cum ſuo exercitu, obſedit Ville opidum. Quod ſimiliter expugnans & capiens, ipſum flammis exuſſit, & rediens cum victoria, magnam prædam hominum, jumentorum & bonorum multorum ſecum duxit. Cum autem Lithuani receſſum Magiſtri percepiſſent, mox exercitum colligentes, caſtrum Tracken vallaverunt, & Chriſtianos in eo relictos pro caſtri cuſtodia ad hoc vi compulerunt, ut caſtrum hoſtibus reſignarent, ſalvis tamen eorum vita & rebus. Quibus recedentibus Lithuani caſtrum ſunt ingreſſi, & quia muri caſtri illius per machinarum jacturas multum erant debilitati & infirmati, in illa nocte cum Chriſtiani receſſiſſent, ſubito Dei forte nutu muri illi corruerunt, & fere omnes illos barbaros contriverunt.

Tertio anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXIII. Cuidam adoleſcenti in urbe Lubicenſi furtum quoddam imponebatur, propter quod ſuſpendio adjudicabatur feria VI ante feſtum Viti Martyris, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Hic cum duceretur per ſuſpenſores ad patibulum, & juxta morem interficiendorum adoraret coram cruce extra valvam urbanam poſita in quadam concavitate cujusdam pilaris de lateribus murati, viſa eſt imago illa ſanctæ crucis, ut vulgabatur, caput, quod brachio appodiatum habebat, erigere, & poſt terga ſuſpendendi recedentis reſpicere. Ob cujus quidem ſigni famam poſtea ædificata eſt quædam capella circumdans pilare prædictum cum eadem imagine, erecto capite ſtante in præſentiarum, & oculos verſus furcas dirigente. Ad hanc etiam imaginem concurſus mox magnus factus eſt, & crebra a divina clementia ob populi conceptam devotionem circa eam fiebant prodigia & ſigna evidentia, & innumeri apportabantur baculi claudorum ſanitatem crucis ſanctæ gratia adeptorum. Plura etiam alia miracula ſunt & ibidem recitata, quæ Dominus operatus extitit in crucis ſuæ honorem & in ſignum innocentiæ interfecti hominis illius. Melchior Epiſcopus Swerinenſis frater Ottonis Ducis quondam Regis Neapolitani natu de Brunswic, intoxico periit Clericorum ſuorum, ſecundum Chronicas Obotritorum. Sane clerici quidam æmuli ſui, eo in urbe Roſtocenſi exiſtente, & ad transeundum verſus Butzowe caſtrum ſuum ſe diſponente, medonem veneno mixtum, quem libenter bibere ſolebat, ſibi propinaverunt. Qui potu illo hauſto, iter verſus dictum opidum arripuit cum familia ſua, & ad viam veniens, ardentiſſime inflammari cœpit, eo quod perceptum intoxicum efficaciter agere inciperet. Perveniens ergo ad portas opidi Butzowe, reperit mulierem cum fragis ibidem ſedentem ex induſtria clericorum malignorum. A qua cum fructus illos emeret, & cum aviditate nimia ſumeret, venter ejus intumeſcere ultra modum cœpit, & tandem præ tumoris magnitudine crepuit, & ſic cadens mox ſpiritum efflavit. Clerus univerſus urbis Vratislavienſis expulſus eſt de urbe, ſecundum Chronicam Saxonum, per cives dictæ civitatis, permittente Wenzlao Rege Romanorum, & omnia eorum bona ſunt confiſcata. Urbanus Papa concordavit & pacificavit Adolfum de Naſſowe cum Lodowico Epiſcopo Babenbergenſi, ſecundum Chronicam Francorum, dicto Adolfo Archiepiſcopatum Moguntinum conferendo, & Lodowicum præfatum in Archiepiſcopum Magdeburgenſem promovendo. Hic Lodowicus Archiepiſcopus cum eodem anno, ſecundum Chronicam Saxonum, in Calviz opido chorizaret cum mulieribus, & choream illam continuaſſet per totam diem usque ad noctis medium, gradus conſiſtorii dicti opidi, ſuper quo chorizabant, ardere cœperunt. Archiepiſcopus autem evadere volens ignem, aſſumta una de melioribus dominabus, gradus illos confeſtim deſcendere niſus eſt. Sed cum in medio graduum eſſet, mox gradus illi corruerunt, & ipſe cum eis cadens, fractis cervicibus exſpiravit. Lodowicus Rex Ungariæ & Dalmatiæ obiit in Cirnach civitate Ungariæ in die S. Lamberti, ſupra domo autem illa, in qua moriebatur, ſtella perlucida viſa fuit. Hic Rex, ſecundum Chronicam Francorum, adeo devotus erat, ut horas Canonicas cottidie pſalleret. Iſte Rex habuit uxorem Eliſabeth dictam, ſororem Regis de Boſſen, ex qua genuit duas filias, puta Mariam, quam duxit Sigismundus filius Karoli IIII. Imperatoris, cum qua obtinuit Regnum Ungariæ, ſed tamen cum multa ſangvinis humani effuſione & gravibus expenſis, ita ut Marchiam de Brandenburg, quam pater ſuus Karolus ſibi donaverat jure hæreditario poſſidendam, Jodoco Marchioni Moraviæ avunculo ſuo impignoraret. Genuit etiam Lodowicus Rex ſecundam filiam Hadwigem dictam, quam Wilhelmo filio Lippoldi Ducis Auſtriæ poſtea a Swiceris interfecti deſponſavit. Sed tamen eam non obtinuit propter avaritiam Polonorum. Nam Regnum Poloniæ dedit Lodowicus Rex pater ſuus filiæ ſuæ Hadewigi, eo quod Rex eſſet trium Regnorum, puta Ungariæ, Dalmatiæ & Poloniæ. Sed eo defuncto, Poloni, ſpreto Wilhelmo ſponſo Hadewigis, dederunt eam Yagail Regi Lithuanorum, qui ob hoc baptizatus eſt cum multis Lithuanis in caſtro Krakovienſi Regni Polonorum.

Quarto anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXIIII. Urbanus Papa dedit Eccleſiam Swerinenſem Johanni Poto. Sed Capitulum Swerinenſe alium elegerat, cui caſtra & munitiones tradiderat. Datus vero Epiſcopus reſidebat in Sundenſi urbe & excommunicabat electum & ſuum Capitulum, ut vel ſic ipſum reciperent, ſecundum Chronicam Obotritorum. Sed per talem excommunicationem datus nihil profecit. Electus autem a Capitulo Dominus Johannes Junghe dictus eſt Eccleſiæ illius Canonicus. Henricus Epiſcopus Ozilienſis captivatur a quibusdam Canonicis ſuis, & ducitur in Hapezele in Lode, & vinculis ferreis mancipatur, ſecundum Chronicam Danorum. Poſtea autem non audentes eum ibidem retinere Canonici, timentes Archiepiſcopum Rigenſem, ne ipſum eriperet, projecerunt ipſum vinctum

ctum in latrinam, & ſuffocaverunt ipſum. Hoc malum ſibi contigit a clericis ſuis pro eo, quia Capitulum intellexerat, quod diœceſim tradere voluiſſet in manus Principum ſecularium. Wicholdo Duci exiſtenti in caſtro Ville, patre ſuo Kinſtoto jam interfecto, cives opidi Ville magis faventes Yagail filio Algerdi fratris Kinſtoti Regis, cucurrerunt unus poſt alium, ac ſi furem quendam inſequerentur ad caſtrum. Et ſic per talem aſtutiam, ſecundum Chronicam Lubicenſem, plures in caſtrum venerunt. Qui mox irruentes in inventos in caſtro, ipſos interfecerunt, & mittentes poſt Yagail, caſtrum ſibi præſentarunt, Wicholdo fuga elapſo. Qui colligens exercitum de Sametis, Tracken caſtrum obſedit, volens illud capere. Tunc Syrgail & Yagail venientes cum maximo populo & Fratribus de domo Teutonica terræ Lyvoniæ, venerunt obviam Witholdo filio Kinſtoti Regis, & ceperunt ipſum, turrique caſtri Ville eum manciparunt, ubi & pater ſuus captivatus mortuus fuerat. Otto Dux de Leyna, Albertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis poſt Lodowicum electus, Albertus Epiſcopus Halberſtadenſis, Fredericus Dux Brunſvicenſis, Albertus Dux de Salina, Boſſo Comes de Regenſteen, Henricus Comes de Honſteen, Guntherus Comes de Stalberg, Conradus & Tidericus Comites de Wernigrode, & plures alii Comites & Nobiles in pacem terræ generalem conjuraverunt, quam etiam ſtrenue & rigide ſatis per aliquot annos ſervaverunt, & serioſe proſecuti ſunt, ſecundum Chronicam Saxonum, ſuſpendentes & interficientes omnes cujuſcunque ſtatus, nobilitatis aut conditionis exiſterent, quos capere poterant violatores. Ribbeniz opidum terræ Magnopolenſis, ſecundum Chronicam Obotritorum, quaſi ex integro incineratum eſt, demtis Monaſterio Clariſſarum & paucis ædibus prope valvas opidi ſituatis. Archiepiſcopus Londoniarum Thomas Regni Angliæ per Regem dicti Regni decapitatus eſt ob traditionem ſibi impoſitam, ſecundum Chronicam Francorum, cujus caput cum mitra ad hoc formata in pertica longa eſt poſitum, & per urbem delatum, & tandem in ponte locatum. Fredericus Dux de Brunswic & Bernhardus de Zangerhuſen frater ejus duxerunt in uxores duas filias Wenzlai Ducis Saxoniæ & de Luneburg, ſecundum Chronicam Saxonum. Hoc autem factum eſt propter pacem & concordiam faciendam inter Duces prædictos, ſed tamen parum profuit. In urbe Lubicenſi quidam hermaphrodita gratam habens perſonam extitit, de die pro Sacerdote ſe gerens, & miſſam legens, in nocte tanquam meretrix cuilibet volenti ſe ſuppoſuit, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Hujus autem execrabilis vitæ uſum pudibundum ad longa tempora tenuerat, & plures juvenes corruperat. Sed tandem ultio divina opera tam funeſta & turpia, quæ diu in tenebris neſcientiæ latuerant, in lucem produxit tali modo. Famulus quidam fabrilis, qui multotiens in actibus fornicariis ſecum communicaverat, quodam die Dominico Eccleſiam, ubi miſſam celebrabat, intravit. Quem videns ſtare in altari, & miſſam celebrare, obſtupuit; vadensque propius, attente ipſum inſpexit; & videns certiſſima ſigna in facie ipſius ſibi nota, reperit ſecundum omnem ſuam æſtimationem, ipſum eſſe illum, cum quo tanquam cum muliere concumbere conſuevit. Revelans autem famulus iſte alteri criminis conſcio ſuſpicionem ſuam, obſervabant ambo diligenter egreſſum ſuum de Eccleſia & ingreſſum domus & inhabitationis ſuæ, & tandem viderunt, ipſum ingredi caſam illam, quam ambo pro actu nefario fornicationis viſitare ſolebant. Quod cum vidiſſent, venerunt ambo de ſero ad dictum locum, ſed niſi unus eorum ille ſcilicet qui primo ſuſpicionem conceperat, manifeſte ad ipſum intravit, altero latitante de prope. Diſponentibus ergo eis ad actum conſvetum, iſte diligenter palpare cœpit, etiam ſuccubo invito, loca pudibunda, & mox in veritate reperit membrum virile non modicum junctum ſexui fœminino. Quo habito, ſtatim ſocium vocavit apud ſe latitantem, ut & ipſe pariter veritatem facti tam ſtupidi cerneret in evidentius teſtimonium, quam violenter ipſum examinando ambo cognoverunt. Mane autem facto, famulus ille ferrarius principalis miſit ſocium ſuum ad Notarium judicum dictæ civitatis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ipſo apud hermaphroditam permanente, ne de manibus ſuis elaberetur. Qui mox veniens cum bedellis ipſum captivavit, & exacte cum teſtibus idoneis examinavit. Miſer autem ille tormentis devictus, faſſus eſt coram teſtibus illis, ſe pluries in actibus fornicariis viris miſcuiſſe, & non ordinatus Sacerdos plures miſſas celebraſſe. Ob quæ enormia facinora tandem in habitu muliebri eductus, traditus eſt igni ad comburendum, ſtipiti alligatus. Concurſus inopinatus populi & ſubitus fieri cœpit de variis mundi partibus in Wilznacum villam terræ Prigniz diœceſis Havelbergenſis tali modo, ſecundum Chronicam Obotritorum. Raptores quidam villam præfatam incendentes pariter & Eccleſiam combuſſerunt. Contigit autem poſt feſtum Nativitatis Virginis Glorioſæ, Plebanum dictæ villæ incineratæ hoſpitari in proxima villa. Cui dormitanti in nocte, vox quædam facta eſt, dicens: Surge, & vade in villam tuam, & præpara te ad celebrandam miſſam. Quam quidem vocem cum audiſſet, æſtimabat ſomnium fore, & ideo ipſam non curabat. Cumque jam tertia vice ſonum eundem percepiſſet, mane facto in villam ſuam venit, & in altari relicto poſt incinerationem Eccleſiæ duo luminaria ardentia videns, multum conſternatus acceſſit, & reperit in panno albo trinam hoſtiam in unam quaſi redactam & ſanguinolentam. Quam magna veneratione in altari prædicto recondens, Epiſcopum Havelbergenſem mox adiit, & quid tam inſigni novitati opus eſſet, inquiſivit, enarrans ſibi ordinem facti per ſingula. Qui veniens cum Sacerdote prædicto in Wilznacum, & inveniens, narratum eſſe veridicum, hoſtias illas reverenter in cryſtallo quodam poſuit, & miraculum in partibus vicinis ſuæ diœceſis populo intimari præcepit. Hoc quidem modo concurſus ibidem factus innumeros

meros populos attraxit ad viſitandum locum prædictum. Ubi quidem Deus ad gloriam ſui ſacri Corporis plura operatur miracula etiam hodierno die, quibus tamen ſignis & virtutibus innumera admiſcentur frivola & minus vera ob cleri illius pernicioſam avaritiam. Urbanus Papa propter multa gravamina a Romanis ſibi illata tranſtulit ſe Neapolim cum Cardinalibus ſuis, ut habetur ex Geſtis Romanorum Pontificum. Sed ubi ſperabat invenire requiem & præſidium, reperit inquietudinem & perſecutiones maximas per Karolum Pacis Regem Apuliæ, quem ipſe Regem fecerat, ſibi paratas. Cujus moleſtias tandem ſuſtinere dedignans, clam de Neapoli receſſit cum Cardinalibus, & caſtrum Luterienſe petiit, in quo poſtea Karolus ipſum obſedit usque ad victualium inopiam & famis perpeſſionem. Monaſterium de antiquo Hilgendael Ordinis Præmonſtratenſium tranſlatum eſt intra urbem Luneburgenſem.

Quinto anno Wenzlai, qui eſt Domini DCCCLXXXV. Urbanus Papa privavit Karolum de Pace Regno ſuo Neapolitano, ſecundum Chronicam Romanorum. Rex autem hoc percipiens, ipſum in caſtro Luterienſi obſeſſum tenuit a principio Quadrageſimæ usque ad feſtum B. Mariæ Magdalenæ, in qua obſidione Papa plura ſuſtinuit incommoda & gravamina. Tandem venit maxima multitudo hominum de ſocietate peregrinantium, quæ in fugam vertit Regis exercitum, ſed tamen ipſum apud ſe detinuit liberatum de obſidione Regis, quousque Januenſes venientes magnam pro eo pecuniæ ſummam ſolverunt, & ipſum ſecum in urbem Januenſem perduxerunt. In caſtro autem Luterienſi, ubi Papa obſeſſus extiterat, ipſe in craſtino Circumciſionis ſex notabiliores Cardinales captivaverat, quos pœnis coëgerat ad veritatis faſſionem, ut ſcilicet dicerent, quod ipſum Papam vel tradendi vel intoxicandi voluntatem habuiſſent. Quos quidem Cardinales ſecum in Januam deduxit, & ibidem eos in carcere ſtrangulavit. Albertus Dux Saxoniæ & de Luneburg obſedit caſtrum Rikeling, ſecundum Chronicam Saxonum, in quo erant Nobiles de Manslo, qui ſibi rebellabant, & in Ducatu Luneburgenſi plura mala ſuſcitabant. Ubi præfatus Albertus Dux lapide machinæ percuſſus, crus amiſit, & tandem interiit. Nec tamen cæteri obſeſſores ad rogatum dicti Ducis Alberti in ultimis conſtituti ob hoc ab incepto negotio deſtiterunt, ſed in expugnatione caſtri perdurantes, tandem compulerunt Nobiles illos obſeſſos, ut caſtrum reſignarent, ſalvis eorum vita & rebus, & terram exirent ſuper gratia Wenzlai Ducis ſucceſſoris Alberti. Magnus Dux Magnopolenſis obiit circa feſtum Paſchæ, ſecundum Chronicam Obotritorum, cujus obitus potius jocundus extitit ſuis quam doloroſus, eo quod Dominus fuiſſet infidus & doloſus, honeſtatem non curans militarem. Cujus Ducatum accepit Albertus filius Henrici Ducis Suſpenſoris Principis pacis. Cives Lubicenſes convenientes cum Alberto Duce Magnopolenſi, ligam fecerunt cum eo de pace generali ſervanda, & de perſequenda impietate raptorum ſtratæ communis, ſecundum Chronicam Obotritorum. Qua confœderatione firmata, Dux Albertus una cum Lubicenſibus, Roſtoccenſibus & Wiſmarienſibus angulos raptorum intravit, eos expugnavit, & munitiones eorum deſtruxit. Capitanei autem raptorum & fautores eorum fuerunt, quos in dicta expeditione quærebant perdere Moltzan de Stortzowe, Hennekinus Mallin, de Gömetowe, Henricus Bülowe de Prensberge, Henricus Bülowe de Trützem, & Tydericus Bülowe de Radem. Oſnaburgenſis urbis cives litigantes cum Comite de Tekenenburg, collegerunt exercitum, auxiliantibus eis Monaſterienſis urbis civibus, ſecundum Chronicam Saxonum, & intrantes Comitatum illius, expugnaverunt IX. caſtra juriſdictioni Comitis ſubjecta. Ultimo vero caſtrum Linghe obſidentes, Comitem in anguſtiam magnam conſtituerunt. Videns autem Comes, quod caſtrum prædictum civitatibus in obſidione poſitis reſiſtere non poſſet, placitare cum eis cœpit, eorum amicitiam, licet tarde ſatis, recuperare affectans. Unde cives illi de Comite illo propoſitum ſuum obtinentes, coegerunt ipſum ad hoc, ut promitteret literis & juramentis, ſe amplius nunquam velle adverſari civitatibus prædictis, ſed eas in omni amicitia confovere. Karolus de Pace Regno Apuliæ jam privatus per Papam, ab Eliſabeth Regina Ungariæ relicta Lodowici & Proceribus Regni invitatur contra Sigiſmundum, filium Karoli Imperatoris & fratrem Wenzlai Regis Romanorum novumque Regem Ungariæ, ſed jam terra pulſum, ſecundum Chronicam Francorum, ut Regnum accipiat, & regnet ſuper Ungaros. Qui cum in Regnum veniſſet, & jam XXXII. diebus in eo regnaſſet, cœperunt ipſum habere exoſum tam Regina quam Barones & Nobiles Regni, & præſertim Maria uxor Sigiſmundi Regis expulſi, filia Lodowici Regis defuncti, ob præſumtuoſa verba Karoli, quæ locutus fuerat. Dixerat enim ſtomachando, quod cito in Regem Romanorum coronari vellet, & tandem Karolus V. ſalutari ſemper Auguſtus, & quod Wenzlaum de ſuo Regno pellere vellet, ſicut jam fratrem ſuum propuliſſet. Quorum verborum præſumtionem quidam Nobilis Mariæ Reginæ favens valde ægre tulit, & Karolum Regem propterea redarguit & reprehendit etiam tam dure, ut ipſe Karolus motus dictum Nobilem ad maxillas percuteret. Quod videns famulus illius Nobilis, mox pugionem extrahens, Regem in caput tam fortiter percuſſit, ut cultellus capiti infixus per unum oculorum exiret. Quo facto, Rex cecidit, & ſpiritum mox efflavit. Defunctus ergo Karolus ſtetit inhumatus per longum tempus, ex eo quod per Urbanum excommunicatus eſſet, necdum a ſententia eſſet abſolutus. Omnes etiam Italici, qui cum ipſo venerant, ſunt interfecti ab Ungaris. Turris media Eccleſiæ B. Virginis in Sundis corruit clara die ſuper dictam Eccleſiam, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & comminuit majorem partem baſilicæ, & campanæ de turri cadentes fractæ ſunt. Sed precibus Virginis Glorioſæ intervenientibus actum eſt Dei bonitate, quod nullus hominum ex periculoſo caſu illo læſus eſt,

licet

licet illa Eccleſia ſtetiſſet aperta, & plures per eam tranſiſſent, ut moris eſt in urbibus illis maritimis. Civitas nobilis Lubicenſis tradita fuiſſet ſuis hoſtibus a peſſimis quibusdam ſuis inhabitatoribus ipſo die Lamberti Martyris, & capta, & omnes Conſulares urbis illius interfecti fuiſſent, niſi Dominus Jeſus de immenſa ſua clementia ſuper eam vigilaſſet, & propoſitum diaboli ac membrorum ejus fruſtrans, manus traditorum abbreviaſſet, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Cujus quidem traditionis impoſitores & practicatores quatuor extiterunt mechanici, puta Henricus Paternoſtermaker, officium habens cognominis, Arnoldus Synnighe Varifex, Johannes Kaleveld & Hermannus de Mynda ambo piſtores. Hi viri ſangvinum & doloſi in quadam domo in foro Clingenberg ſita convenire conſveverunt, quam dictus Arnoldus Synnighe inhabitabat, cum de concepta traditione loqui vellent. Et aſtute procedentes in practica ſua, cautelas adhibuerunt neceſſarias, ne conſilium eorum occultum manifeſtaretur aut proderetur. Erat enim eorum hic practicandi modus, prout faſſi fuerunt per ſe tormentis victi, quod cuicunque revelare volebant eorum propoſitum, illum prius oportebat facere juramentum, quod ſive ſibi placeret revelandum ſive diſpliceret, nulli viventi ipſum diceret, quamdiu viveret. Quo juramento præſtito, arcana cordis ſui ſibi aperiebant. Et qui tunc in eorum propoſitum conſentiebat, illum ſignabant in chartulam quandam, qui vero eis adhærere in concepto malo renuebat, ſacramento conſtrictum abire ſinebant. Pauci tamen erant, qui negotio expoſito diſſentiebant, quia ſemper tales ad hoc vocare ſtudebant, quos ſciebant aliquas contra Conſulatum concepiſſe diſplicentias. Et ſic quaſi de omnibus mechanicis ſibi quosdam attraxerant, qui execrabile eorum propoſitum cum eis ſe expleturos promiſerant. Diſpoſuerant etiam ad extra cum aliquibus hoſtibus civitatis terræ Holtzatorum, quorum Capitaneus erat Dithlevus Godendorp, qui etiam idem negotium de traditione & captione civitatis prædictæ apud Nobiles Holtzatorum practicabant, cum eadem cautela de juramento præſtando celationis, antequam ſibi aliquid revelaretur. Et ſtatuta eſt certa dies & hora, quando urbem ingredi deberent, quam eis ſine omni fallo pro eadem hora aperire vellent. Quibus ingreſſis, viriliter eos juvare deberent in interfectione Conſulatus, & vice verſa ipſi intranei extraneos conſtanter juvare vellent in civitatis captione, & mercatorum & domicellorum ſpoliatione. Dies autem & hora eis præfixa fuerunt dies ſabbatina, quæ erat feſtum S. Lamberti Epiſcopi & Martyris, & hora actava ante meridiem, & pro illa hora patula eſſe deberet valva urbis, & omne prohibens eorum introitum remotum eſſe debuiſſet. Quam quidem horam ut eo commodoſius captarent Holtzati ingreſſuri, referuntur in nocte S. Lamberti jam veniſſe prope civitatem, & latitaſſe in parva dumo Riſebuſch *dicta, ubi* de mane viſi fuerunt a ruſticis ligna *venalia ad* urbem deferentibus, & hoc referentibus civibus. Cumque taliter, ut premiſſum eſt, malitioſa hominum aſtutia ſingula ordinaſſet, divina bonitas ante oculos ſuæ clementiæ ſtatuens continuum ſervitium fervens & devotum bonaque opera plurima ſuorum fidelium ſecularium & regularium utriusque ſexus, quæ in dicta urbe fieri conſveverunt, & ſingulis diebus fiunt, alium & ſibi magis placentem incepti negotii diſpoſuit & ordinavit finem & exitum. Fuerunt namque de Nobilibus & Militaribus illis, quibus lugubre hoc negotium revelatum fuerat quidam, quibus deſtructio tam nobilis civitatis, & tanta ſangvinis innoxiorum effuſio valde diſplicebat, qui forte requiſiti pro adhæſione negaverant conſortium, & abhorruerant maleficium. De his, inquam, probis viris unus, ſemota tardatione ulteriori, equum ſuum aſcendit, & itinere celeri pergens, venit de veſpere ſextæ feriæ in urbem prælibatam, & intrans domum venerabilis viri Domini Johannis Perſevale Proconſulis facie velata caputio, ne noſceretur, petiit pro eo, ubi eſſet, quia ad eum haberet verba, quæ perferret. Cui cum diceretur, quod non ipſe, ſed filius ſuus æquivocus præ manibus eſſet, ait: Vocetur ille, ut veniat. Cum autem filius prædicti Burgimaſtri præſens aſtaret, dixit Nobilis ille nuncius: Vidiſſem libenter patrem veſtrum, ſed quia illum pro præſenti habere non poſſum, contentus ſum in perſona veſtra. Date, rogo, mihi potum, ut ſemel bibam, quia feſtinus veni per viam. Allatum ergo vitrum cum cereviſia vir ille accipiens in manus, guſtavit de potu & dixit: Dico tibi vitro, & nulli alteri viventi, quod niſi cautum fuerit & circumſpecte præpeditum hujus urbis imminens malum, cras hora ſeptima vel quaſi hæc civitas interius & exterius erit tradita in manus inimicorum ſuorum, & interficientur in ea omnes Conſulares ejus & cuncti eorum fautores. Quo dicto, vitrum cum cereviſia ad parietem alliſit, & mox equum ſuum aſcendens, portam civitatis exivit. Auditis autem his verbis, Johannes Perſevale, protinus conſiſtorium petens ipſum ingreditur, & ſingula verba toti narravit Conſulatui. Qui conſternati valde ex relatione facta, negotium tam horridum & formidabile cum maturitate pertractantes, ad memoriam revocarunt priſtina quorundam civium facta in eundem finem vergentia. Et ſingulis ſtudioſe penſatis, expediens fore concluſerunt pro ſalute communi, ut mox omnia clauderentur valvarum oſtia civitatis, & nocte futura & immediate ſequentibus noctibus medius Conſulatus vigilias noctis cuſtodiret cum comitiva ſufficienti, & diligenter reſpiceret totam urbem, circumeundo clauſuras portarum, & an alicubi conventicula fierent quorumcunque in domibus aut vicis. Quod cum, ſicut concluſum erat, nocte ſequenti feriam ſextam feciſſent, Conſules urbis invenerunt manifeſta indicia & veſtigia revelatæ traditionis ab incolis impoſitæ. Cumque prope domum Johannis Kaleveld piſtoris in foro Klingenberg ſituatam unius de principalibus traditoribus perveniſſent, equitando cum turma copioſa armata, expergefactus piſtor ille & territus valde, de cubili protinus proſiliit, credens, quod hoſtes urbis a foris in auxilium eis adven-

adventuri, jam urbem intraſſent. Sed cum luna clare micante videret equeſtres illos eſſe ſuum Conſulatum & vaſallos civitatis cum domicellis & mercatoribus multis, attonitus nimis & vix ſpiritum retinens dixit: O ſangvis Chriſti, nimis diu dormitavimus. Mane ergo facto, ſuſpicio facta eſt Conſularibus propter quasdam conjecturas de Henrico Paternoſtermaker. Quem mox capientes, vinculis manciparunt. Qui ſtatim faſſus eſt ſcelus impoſitum, & dictum Johannem Kaleveld aſſeruit eſſe conſentaneum ſuum. Audientes autem, dictum Henricum reum eſſe traditionis tam nefariæ, commoti valde ſatellites civitatis, qui ipſum ceperant, cum tanta furia ipſum in locum furum projici fecerunt, ut ex caſu illo parum ſuperviveret, in eodem loco decedens. Quem tamen poſtea cum aliis mortuum traxerunt per plateas, & rotatum in quatuor partes diviſerunt. Deinde proditum Johannem Kaleveld inquirentes, inventum captivaverunt, & ab eo tormentis gravibus tam complices ſuos quam totam ſeriem negotii extorſerunt. Et ſic ex faſſione ſua captus eſt Hermannus de Mynda piſtor, tertius principalis impoſitæ traditionis. Quartus vero impoſitor principalis dicti ſceleris Arnoldus Synnighe nuncupatus, eodem mane audita captura Henrici Tornatoris Paternoſter, mox fugam capiens, ſubtiliter elapſus eſt. Ex faſſione ergo trium prædictorum plures capti ſunt de ſingulis officiis mechanicorum, & præſertim de carnificibus multi proditi fuerunt, de quibus omnibus quidam rotati ſunt & diviſi in partes quatuor, quidam ſimpliciter rotati, quidam decollati publice & quidam occulte. Diviſi autem in partes poſiti fuerunt ad quatuor plagas urbis. Tot vero de die in diem prodebantur per captos de dicta proditione rei, quod tandem Conſulares miſericordia moti ſuper miſeris mitius agere inciperent cum eis, quosdam ſolum decollando, pluribus prius miſerabiliter tractis per plateas & rotatis, quosdam nocturnis temporibus interficiendo, ne parentela confunderetur, & demum omnes licentiando, ut fugerent, qui ſe reos in facto ſentirent. Et quia Deus miſericors miſericorditer de ſua benignitate magna dictam civitatem a tanto periculo liberavit: idcirco in ſignum gratitudinis & in rei factæ memoriam perennem, ſingulis annis in die S. Lamberti Martyris prælibati, Conſulares urbis ſolenniter celebrari faciunt & decantari in organis majoribus in ſingulis Eccleſiis dictæ civitatis miſſas de S. Trinitate, de B. Virgine & de prædicto Martyre. Cum autem dies & hora Nobilibus Holtzatorum deſignata adeſſent, ipſi cum ſuo exercitu modo eis dato valvis urbis ſe præſentaverunt. Sed eis clauſis inventis, & ſignis proditi conſilii repertis, confuſi receſſerunt. Conradus Fratrum de domo Teutonica Magiſter terræ Pruthenorum cum maximo exercitu Lithuanorum terram repetens, ſecundum Chronicam Lubicenſem, bellum durum habuit cum Witholdo filio Kinſtoti Regis, & ipſum captivans ſecundario, ab eo in promiſſo recepit, quod baptizari vellet, & bonus fieri Chriſtianus. Super qua promiſſione facta juramentoque firmata dictus Magiſter Conradus tria caſtra ſuo Ducatui contigua ſibi legavit, ut de illis ſibi rebelles ſubjugaret Chriſtianus factus, & ad titulum Chriſtianitatis profitendum ſuos ſubditos compelleret. Quibus caſtris receptis, omnes Chriſtianos in eis inventos interfecit, & caſtra illa incendio conſumta ſolo æquavit. Comes Virtutum die ſequenti B. Valentini bellum geſſit cum Barnabo Domino Mediolanenſi tyranno impiiſſimo, ſecundum Chronicam Romanorum, & victor factus ipſum captivavit, & in turri fortiſſima commendavit (legend. & turri fortiſſimæ commendavit), ac dominium ſuum obtinuit, eo quod ipſe multa mala Eccleſiæ intuliſſet. Hic Barnabo tyrannus diverſis Religioſis confuſiones & injurias irrogavit, & præſertim Fratribus Minoribus, quibus babata affigi fecit gumphis ad pedes eorum tanquam caballis, pro eo quod, ut ſibi videbatur, nimium diſcurrebant per urbem Mediolanenſem. Providit enim eis per hoc, ut calceis ſuis parcere poſſent. Tempore autem quodam generale eorum Capitulum celebrari debebat in Mediolano, ipſo protunc Domino civitatis exiſtente. Ad quod quidem Capitulum Gardianus eorum Magiſter in Theologia petere volens ſubſidium a prædicto Barnabo, acceſſit ad portam palatii Domini, deſiderans intromitti ad præſentiam ipſius, ut unicum verbum ſibi loquatur. Cuſtos autem portæ vadens ad Dominum nunciavit, Fratrem adeſſe Minorem, qui peteret introitum ad gratiam ſuam, ut ſolum verbum ſibi diceret. Dominus autem præfatus non bene potens ſuſtinere Fratres illos, cum audiſſet, Fratrem illum niſi unicum verbum ſibi velle loqui, & non valeret ſubito excogitare verbum, per quod totam orationem mendicativam exprimere poſſet, dixit portario: Intromittas Fratrem illum, ſed dicas ei ſerioſe, quod ſi plura verba locutus fuerit coram, quam id ſolum, quod proponere promittit, mendacii ſui gravem a nobis reportabit vindictam. Audiens autem Gardianus ille ſerum tyranni a portario ſibi proponi, & timens furiam ſævientis Domini, compoſuit in animo verbum, per quod ſolum ſuum exprimeret intentum. Et veniens ad Dominum, cecidit ad genua reverentiam ei exhibendo, & dixit voce ſonora: Vipa (Vipa enim edulium eſt ex vino & pane factum), per hoc verbum mendicare intendens in ſubſidium Capituli panem & vinum. Barnabo autem attendens aſtutiam Fratris, & intelligens ipſius intentionem, fractus in furia ſua ſubriſit ob verbum illius Fratris, & juſſit ſibi miniſtrari copiam utriusque. Maximum prœlium commiſſum eſt inter Reges Hiſpaniæ & Portugalliæ, ſecundum Chronicam Francorum. Nam Rex Portugalliæ acceperat crucem ab Urbano Papa contra Regem Hiſpaniæ, qui Clementem Antipapam defenſabat, & pugnavit cum eo, & interfectis quaſi omnibus de exercitu Regis Hiſpaniæ, vix ipſe Rex cum pauciſſimis evaſit. Conradus Magiſter Fratrum de domo Teutonica terræ Prutziæ ingreſſus cum tota potentia Regnum Lithuanorum, venit ad flumen Mergan, ſecundum Chronicam Lubicenſem, ubi invenit Regem Styrgail cum maxi-

maximo exercitu vada fluminis obſervantem,& tranſitum eorum impedire nitentem. Sed Chriſtiani Dei adjutorio freti pertranſierunt vadum cum ſalute fugantes exercitum Paganorum cum magna cæde. Ingreſſi ergo terram opulentam frumento &,pecudibus,vaſtaverunt omnem illam regionem, interficiendo omnem hominem inventum, & perſeverantes in tali exterminatione per XXII. dies,aſportaverunt bona maxima. Interim vero ut Chriſtiani eſſent occupatione in depopulatione terræ, Stirgail collegit infinitam multitudinem Lithuanorum & aliorum circumjacentium Paganorum, & occupans vada, per quæ Chriſtianos neceſſario oportebat exire, magnis arboribus cæſis & foſſatis profundis, præſtolabatur eorum exitum. Qui cum egredi vellent cum præda, invenerunt vada præcluſa & vias invias factas. Sed Chriſtiani in Domino confidentes viriliter ſe excuſſerunt de jugo barbarorum, & cum præda capta victorioſe redierunt, occiſis ultra VIIIM. Lithuanorum viris.

Sexto anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXVI. Carnifices & piſtores opidi Tanklem Ducatus de Wolgaſt ad inſtar urbis Lubicanæ civium concitaverunt communitatem contra Conſulatum ſuum, moti ex hoc, quod de villis vicinis rurales apportare permittebantur carnes & panes, quia ex hoc ipſi,ut cauſabantur, damna & exterminia paterentur, non curantes. quod pro communi bono talis eſſet permiſſio. Unde conſpirantes in invicem, obſervabant Conſulatum integraliter eſſe congregatum in conſiſtorio. Quo habito, venerunt armata manu, & fores conſiſtorii violenter rumpentes, in Conſulares furibundi irruerunt, & gladiis ſuis omnes occiderunt, demto uno, qui eo quod pridie, quam hoc fieret, uxorem duxerat, abſens erat. Sed cum quaſi inſanientes de conſiſtorio currerent, ipſum obvium in platea habuerunt. Ad quem unus carnificum rabido curſu proſiliens, ipſum fuſte ad caput percuſſit, proſtravit & interfecit. Occiſo ergo ſic integro Conſulatu, latrones una cum aliis potioribus mechanicis novum Conſulatum inſtituerunt,&ſedibus ſuis inſtallaverunt.Bugslaus autem Dux de Wolgaſt audiens lugubre hoc factum, non condignam talionis pœnam, ſed pecuniariam de interfectoribus expetens, conſtitutum novum a communitate confirmavit. Judæi magnam habuerunt convocationem in Witzenfeltz terræ Miſnæ, ſecundum Chronicam Saxonum, &ad illam congregationem convenerant de omnibus partibus mundi, & præſertim a Jeroſolymitanis plagis & de Italia, celebraturi quaſi generale Concilium. Et a Principibus terrarum obtinuerant ſalvum conductum, ut ſecure venire & redire valerent, ſed propter quid convenerant,ſciri non poterat. Erat autem protunc quidam pauper Nobilis, degens prope caſtrum Gevekenſteen juxta urbem Hallenſem. Hic accepit ad ſe quoſdam alios Nobiles indigentes & militares plures,& obſervavit reditum illorum Judæorum. Qui cum pertranſirent locum, ubi inſidias poſuerant,irruit repente ſuper improvidos, & plures ex eis interficiens, quosdam vero capiens, ſpoliavit illos, & bona eorum diripuit. Valuit autem ſpolium illud ad V M. ſexagenarum Bohemicalium. Cumque illi, qui ſubterfugerant manus raptorum, cauſarentur de ſpoliatione eorum coram Marchione Miſnenſi Wilhelmo, & iſte Nobilis citaretur ad reſpondendum, cur ſalvum conductum Marchionis prævaricatus fuiſſet, comparens reſpondit: Ex jure divino inimicus Eccleſiæ & injuriator illius nullis gaudere debet emunitatibus & libertatibus Eccleſiæ ejusdem. Sed nec Dei inimicus ſecurari poteſt a quocunque homine. Et ſicut inimicus Domini mei terreſtris eſt hoſtis meus, ſic multo magis inimicus Dei mei, qui eſt cœleſtis Dominus meus & Creator, eſt hoſtis meus. Et quia Judæus quilibet manifeſtus & publicus Dei hoſtis eſt, ideo eſt & publicus hoſtis meus. Et ergo bona, quæ ab eo ſuſtuli, bona ſunt publici inimici mei. Unde juſte ea rapui,& juſte poſſidebo. Nec ſpero, me deliquiſſe, ſed fideliter egiſſe circa Dominum meum. Margareta relicta Haquini Regis Norwegiæ & filia Woldemari Regis Danorum, cœpit eſſe Domina trium Regnorum, puta Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ, ſecundum Chronicam Danorum,& potenti manu ſagacique ingenio illa rexit, quoad vixit. Modus autem acquiſitionis illius Tetrarchiæ & dominii illorum Regnorum fuit talis: Cum civitates ſtagnales terram Scaniæ reſignaſſent eidem Dominæ Margaretæ & Olavo filio ſuo, quam jam per XVI. annos poſſederant pro recompenſatione damni,quod dictæ civitates paſſæ fuerant ex parte Regni Danorum; ipſa intravit Jutiam,& tenens ibidem diem placitorum,cum Comitibus Holtzatorum, pacem fecit cum eis perpetuam. Conceſſit etiam protunc eisdem Comitibus & ſuis ſucceſſoribus Ducatum Sleswicenſem jure hæreditario poſſidendum, dummodo tamen infeodationem a Regno Danorum reciperent modo debito & conſveto, & evocati ſibi ſervirent. Cum autem hoc factum eſſet, timor invaſit omnes Regni Proceres & Nobiles milites ac militares, ſcientes Reginam mulierem eſſe aſtutam valde & potentem. Unde venientes omnes, ſubdiderunt ſe ſponte ſibi & Olavo filio ſuo. Margareta vero prudenter agens, convocari fecit ſingulos ſinguli Regni Advocatos, & cum illis tranſiens de caſtro ad caſtrum, abſolvit unum Advocatum unius caſtri, & poſuit eum advocatum alterius caſtri. Sicque faciendo cum omnibus, miſit illos de una advocatia ad alteram, prout Abbas mittere conſvevit Monachos ſuos de uno Monaſterio ad aliud. Et ſic infra quartale unius anni mulier illa ſagax & induſtria, quæ prius pauperrima fuerat, eo quod omnia ejus caſtra impignorata tenerentur, ditiſſima & potentiſſima effecta eſt, poſſidens jam ex parte viri ſui Norwegiam defuncti, ex parte patris ſimiliter defuncti Daciam,& de proximo poſſeſſura Sweciam per Regis Alberti capturam. Yagail Rex Lithuanorum baptizatur in urbe Krakovia in majori Eccleſia, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & Bolezlaus nuncupatur, ac Hedwigis filia Lodowici Regis Ungariæ defuncti ſibi in matrimonio copulatur, licet contra ipſius volunta-

luntatem, & ſic pariter in Regem Poloniæ coronatur cum uxore ſua ſponſa. Multi etiam Nobiles milites & militares Lithuanorum cum ſuo Rege ſunt baptizati. Hæc Hedwigis Regina prius deſponſata fuerat Wilhelmo filio Lippoldi Ducis Auſtriæ, ſed ei violenter ablata iſti in uxorem dabatur ea invita. Fratres de domo Teutonica terræ Lyvoniæ cum ſuo Magiſtro Wenemaro terram intrarunt Lithuanorum, maximum exercitum ducentes, auxilium eis ferente Rege Ruthenorum de Ploſcowe, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Cum quibus bellum aggredientes, captivaverunt ex ipſis duo millia & CC. ceperuntque de equis eorum tria millia, & interfecerunt populum innumerum. Quidam de familia Ditlevi Godendorpes Nobilis terræ Holtzatorum, ſed raptoris ſtratæ communis, deprædati ſunt cives urbis Lubicenſis, ſecundum Chronicam Obotritorum, ſed in tali facinore deprehenſi per ſtipendiarios dictæ civitatis ſuſpenſi ſunt in patibulis. Quod audiens præfatus Ditlevus raptor, coadunatis aliis prædonibus, inſidias poſuit prætactis ſtipendiariis, & mittens quosdam de ſuis ad villam Kürowe, præcepit illis, ut dictam villam ſpoliarent, & in caſu, ſi ſatellites Lubicenſes eos perſequi tentarent, ut præſumebat, quod tunc fugam ſimularent usque ad eos, deſignans eis locum, ubi latitare vellent. Cumque ſic fieret, ut præfertur, & raptores illi villam ſpoliaſſent, ſtatim innotuit Lubicenſibus ſpolium eſſe commiſſum. Qui mox mittentes Advocatum eorum Heynonem Scarpenberg, & Wendelbernum Bernſtorp Advocatum opidi Molne cum ſtipendiariis utriusque civitatis, mandarunt ipſis, ut raptores viriliter perſequerentur. Veniens autem in campum Heyno Advocatus Lubicenſis, diviſit ſocios in tres turmas, puto octo ad unam plagam, quibus præfecit Hermannum Korner in Capitaneum, & octo ad aliam plagam, quibus in Capitaneum præfecit Hermannum Kran. Ipſe vero Heyno Advocatus Lubicenſis cum Wendelberno Advocato apud ſe retinuit X. ſatellites, & tenere decrevit mediam viam, ut ſic infallibiliter una illarum turmarum apprehendere poſſet hoſtes, ne evaderent; & quæ turba inimicos primo inveniret, fugam ſimulare deberet, & turmam mediam inquirere cum eis. Media autem via tendebat verſus opidum Kil, quam Advocati verius præſumebant raptores illos velle transire, & ideo ipſi illam cum majori turba tenuerunt, certificati quodammodo veſtigiis equeſtrium mulorum repertis. Cum autem Advocati prædicti cum ſuo cumulo opido Kilenſi appropinquarent, Ditlevus Godendorp ſæpe dictus de inſidiis ſubito erumpens cum forti exercitu Holtzatorum irruit ſuper Advocatos prælibatos. Ipſi tamen equis velocibus inſidentes cum ſe perditos conſpicerent ob multitudinem hoſtium, calcaribus utentes equos agitabant, & ante raptores viam apprehendentes, opidum Kilenſe præſidio capere conati ſunt. Sed videntes cives anguſtiatos Lubicenſium vaſallos, ipſis refugium negaverunt, & fores opidi coram eis clauſerunt. Tunc Advocati ſpe evadendi privati, hoſtibus faciem dederunt, & viriliter cum eis dimicantes, ac plures trucidantes, tandem & ipſi mactati ſunt. Cum autem præfatus Hermannus Korner cum ſuis octo ſociis latrones inquirens, per comperta veſtigia verſus opidum Kil tenderet, ignarus illius, quod circa dictos Advocatos actum fuerat, venit ad locum, ubi ſocios reperit interfectos. Unde valde dolens, quod factum erat, opidum ipſum intravit, redarguens Kilenſes, quod tam impie erga ſuos egiſſent amicos præcludendo eis viam refugii. Et conducens ibidem currus, interfectos in eis locavit, & verſus urbem Lubicanam eos vexit pariter & introduxit non ſine populi magna commotione & mœrore. Sepulti autem ſunt prædicti Advocati in Eccleſia S. Jacobi Apoſtoli urbis ejusdem. Tidericus Comes de Werningrode vocatus eſt per Principes Saxoniæ, qui pacem communem juraverant, ad colloquium, ſecundum Chronicam Saxonum. Qui veniens in Blankenburg opidum, accuſatus eſt per Boſſonem Comitem de Regenſten coram Alberto de Quervorde Archiepiſcopo Magdeburgenſi, Ottone Duce de Leyna, Henrico Comite de Honſten, & cæteris Nobilibus in die B. Mariæ Magdalenæ tanquam pacis juratæ violator & perjurus. Qui mox a dictis Principibus condemnatus eſt, & ſuſpendio adjudicatus. Qua ſententia prolata, Conradus de Werningrode armiger acceſſit, & juſſus a Principibus proprii Domini ſui caput vulneravit. Quo facto, mox cæteri Nobiles pugiones ſuos corpori Comitis infixerunt, & ſic interfectum freno ſui caballi appenderunt in ſignum ſuſpenſionis. Romæ tenebræ fuerunt denſiſſimæ, ſecundum Chronicam Romanorum, durantes per XXXVIII. horas, ita ut in die vix homo vicinum ſuum cernere valeret. Facti etiam ſunt ibidem pro eodem tempore terræmotus maximi, propter quod vulgus & Clerus lætanias decantarunt, Dominum deprecantes, ut furorem ſuum ab eis clementer averteret. Lippoldus Dux Auſtriæ duro bello aggreſſus eſt Swyceros, ſecundum Chronicam Francorum, pro eo quod urbes & caſtra, quæ ad Ducatum ſuum alias pertinuerant, ad redimendum pro pecunia ſibi tradere nolebant. Sed Swyceri conglobati maxima multitudine miſerunt tria millia virorum fortium in occurſum Ducis, ut cum eo prœliarentur. Quos Dux aggreſſus, plures ex ipſis ſtravit, cæteros fugans usque ad interiora montium. Tunc totus exercitus Swycerorum latitans in montibus erupit, & Ducem cum ſuis circumdans cum XXXM. armatorum, quaſi univerſum Ducis exercitum contrivit. Ubi occumbens Lippoldus Dux cum fere XVIII. Principibus, cunctus ejus populus aut interfectus eſt aut captivatus. Præpoſitus Eccleſiæ Coſlinenſis electus in Antiſtitem dictæ Eccleſiæ, ſecundum Chronicam Obotritorum, cum eſſet in via transeundi verſus Stetyn, ut ibidem conſecraretur, a famulo ſuo cibum cum cultello ſibi appodiante intoxicatus eſt. Nam cornu quoddam veneno plenum habens ſub brachio ſiniſtro, in ipſum totiens cultellum truſit, quotiens Domino ſuo cibum apponere voluit. Mortuus eſt ergo ſubito in prandio illo illo ſine Sacramentis.

mentis. Albertus Sweorum Rex ſolennem tenuit curiam in Wiſmaria urbe Obotritorum, ſecundum Chronicam eorundem, ad quam multi Principes convenerunt, puta Wenzlaus Dux Saxoniæ, Bugzlaus Dux de Wolgaſt, Ericus Dux de Lowenburg, Nicolaus Comes Holtzatorum, Adolfus Comes de Schowenburg, Otto Comes de Hoya, Guntherus Comes de Rupin, Laurentius Dominus Slavorum, & plures alii Nobiles milites & militares. Affuerunt etiam dictæ curiæ Conſulares & Domicelli diverſarum civitatum, & honeſtas curiæ illius ac gloria in actibus militaribus ibidem exercitatis data eſt per nobiles mulieres Henningo Koninghesmarke militi ſtrenuo & famoſo. Et duravit ſolennitas curiæ illius per octo dies, in quibus fiebant torneamenta, haſtiludia & cætera exercitia militaria. Domicelli urbis Lubicenſis in Carnisprivio elegerunt XII. cœcos validos, quos prævie crapulis & potationibus reficientes, lætos & audaces fecerunt, ſecundum Chronicam Lubicenſem, deinde loricis thoracibusque ac cæteris armis veteribus corpora eorum induerunt, & capitibus eorum galeis inverſis impoſitis, ne videre poſſent, cœcos ſe mentientes, ad pugnandum eos diſpoſuerunt. Quibus ſic armatis dabatur cuilibet clava ad manum, & introducebantur in locum in publico foro ad hoc ſpectaculum factum quadrangularem aſſeribus circumdatum. At ubi dum ſtarent armati ad certamen ridiculoſum, introducebatur ad eos porcus quidam fortis, quem ictibus mactare debebant & percuſſum devorare. Ad quod jocale inſolitum congregabantur nedum parvuli & juvenes, ſed & ſenes & provecti, mulieres & virgines, Clerici & laici, præſtolantes, quid dicti cœci cum porco eſſent acturi. Porcus vero ille ſentiens ſe concluſum inter illos, ceſſit ictibus, in quantum potuit, & cum tangeretur ab uno feriente ſe clava, cucurrit furibundus per medium cœcorum, & ſimul quandoque tres vel quatuor curſu ſuo rabido dejecit. Cœci autem cæteri ſtantes cum ſentirent ſocios cadere, credentes porcum eſſe, fortiter percutere conati ſunt, & ſic durius cædendo ſocios pro porco ſtraverunt. Cumque ſic diutius laboraſſent, ſe invicem potius quam beſtiam fatigando, alligata eſt collo porci nola, ut vel ſic ſaltem ipſum percutere valerent. Quo facto, miſeri illi fortius & plus ſolito ſe ipſos cædere cœperunt. Nam porco ſonante per nolam, quilibet ipſum prope ſe fore æſtimabat, & ſic viriliter percutiendo quandoque ſimul tres vel quatuor in unum clavis ſuis impingentes, ipſum ad terram violenter proſtraverunt læſum. Tandem porcus agitationibus variis potius quam ictibus hinc inde diſcurrendo feſſus, a cœcis illis proſternitur & occiditur, & ſic ludus ille terminatur. Conradus de Gyſenhem Epiſcopus Lubicenſis obiit ſequenti die S. Trinitatis, ſecundum Chronicam Lubicenſem, in cujus ſedem electus eſt Dominus Johannes Clendenſt, qui *alias* etiam electus fuerat, quando Papa dederat Fratrem Nicolaum de Ordine Prædicatorum in Epiſcopum eidem Eccleſiæ. Agnes mater Wenzlai Ducis Saxoniæ & ſoror Adolfi Comitis de Schowenburg obiit, ſecundum Chronicam Saxonum, & ſepulta eſt in Razeburg. Hæc Domina tam virilis extitit, ut toto tempore, quo Ericus Dux de Lovenburg maritus ſuus in peregrinatione Jeroſolymitana erat occupatus, ipſa plura bella perſonali præſentia gereret contra terræ ſuæ hoſtes. In ſenectute autem ſua Dominus eam viſitavit, cœcitate eam percutiens.

Septimo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXVII. Bernhardus filius Magni Ducis de Zangerhuſen captivatur a Nobilibus de Stenberghe, ſecundum Chronicam Saxonum, & in Bodenburg caſtro vinculis mancipatus diu tenetur, ſed tandem redemtus eſt ſolutione VII florenorum. Gotingenſis civitas obſidetur per Ottonem Ducem de Leyna proprium ejus Dominum, ſecundum Chronicam Saxonum. In obſidionis autem hujus tempore Otto Dux caſtrum conſtruxit prope urbem, ut per ipſum eam expugnaret. Sed cives nacta oportunitate ſuam civitatem unanimiter exierunt, & caſtrum illud cum inſtrumentis ad hoc factis funditus deſtruxerunt. Quod videns Otto Dux, placitare cum civibus ſtatuit, & eorum pertinaciam formidans amicabiliter ſe cum eis compoſuit. Engelbertus Comes de Marka reſumſit litem antiquitus habitam cum urbe Tremonienſi, cui auxilio fuerunt Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis & Johannes Dux de Monte. Et conſtruxit dictus Comes Engelbertus tria caſtra prope urbem, ſecundum Chronicam Saxonum, de quibus prohibuit, ne civitati aliquid adduceretur. Ad intra tamen cives concordes & unanimes exiſtentes, ſua ſagacitate & virilitate hoſtibus reſtiterunt. Olavus Rex Danorum juvenis, filius Margaretæ & Haquini Regis Norwegiæ viam univerſæ carnis tranſivit, ſecundum Chronicam Danorum, poſt cujus mortem Margareta Regina virum induens, & gladio femur cingens, Danorum Norweorumque Regna ad manus accepit, & ipſa provide ac ſagaciter gubernavit. Fredericus Rex Francorum cum grandi exercitu portui Swen applicuit, ſecundum Chronicam Francorum. Ubi capiens omnes mercatorum naves ibidem inventas, eas viris armatis onuſtavit, & bellicis inſtrumentis aptis ad expugnationem urbium & caſtrorum, & elevatis velis, iter ſuum direxit verſus Angliam, ſed importuno vento repulſus, caſtrametari coactus eſt apud Burdeum. Ubi cum veniſſet, naves ſuas victualibus replevit, & iterum navigando mare cum ſuo exercitu obvios recepit Anglicos in multitudine armatorum. Ubi ambo exercitus navali bello congreſſi acriter pugnarunt. Sed Anglici victoria potiti, ceperunt omnes Francorum naves, quas una cum pugnatoribus ſecum in Angliam deduxerunt, Principes tamen Franciæ in parva navi elapſi manus hoſtium ſuorum evaſerunt. Poſt hoc ſtatim Anglici cum eiſdem navibus exeuntes Regnum ſuum, & in portum Swen pervenientes, ſpoliaverunt Kracas & galeyas mercatorum, & bona immenſa ex eis receperunt. Dehinc in eodem tranſitu navigantes in portum alterum Secanam dictum, rapuerunt omnia ibidem inventa, naveſque innumeras

igne concremarunt. Circa feſtum Margaretæ Virginis Beatiſſimæ facta eſt magna congregatio civitatum de Anſa in urbe Lubicana, ſecundum Chronicam ejuſdem, ad quarum conventionem venerunt & Albertus Sweorum Rex, Margareta Regina Daciæ & Norwegiæ, Ericus Dux de Lovenburg, Nicolaus & Adolfus Holtzatorum Comites, & plures Nobiles milites & militares. Affuerunt inſuper & plures Ambaſiatores diverſorum Principum, puta Ducis Burgundiæ, Comitum Flandriæ & Hollandiæ. Civitatum quoque Conſulares miſſi ſunt illac, puta Gandavenſis, Brugenſis, Yporenſis, Dordracenſis, Sutphanienſis, Rigenſis, Darbatenſis, Thoronenſis, Elvingenſis, Roſtoccenſis, Hammeburgenſis, Bremenſis, Sundenſis, Gripeswaldenſis, Luneburgenſis & Wiſmarienſis. Hi omnes diverſa negotia tractabant, Regna, civitates & mercatores concernentia. Cives autem Lubicenſes ſingulares depoſuerunt querimonias contra Holtzatorum Comites, eo quod latrones, traditores & raptores publicos defenderent & foverent. Ubi tandem poſt diverſas altercationes concluſum fuit, ut omnes prædicti latrones caperentur, ad quamcunque plagam aut terram declinarent vel Regnum, & quod nullibi tuti haberentur, fautores vero, defenſores & hoſpites eorum pari pœna punirentur per Dominos vel civitates. Sigismundi frater Wenzlai Regis Romanorum factus Rex Ungariæ, ſecundum Chronicam Bohemorum, ab uxore ſua Maria filia Lodowici Regis Ungariæ defuncti haberi cœpit contemtui & parvipendi in omnibus factis ſuis. Ipſa enim quaſi Rex omnia Regni negotia diſponere niſa, mandata Sigismundi viri ſui irritare & annullare ſtuduit. Fecit inſuper propriam fieri monetam, & in florenis ſculpi fecit Maria Rex Ungariæ. Quod ut Regni Proceres viderunt, Regem arguere cœperunt, aſſerentes, Regio honori non eſſe conveniens, mulierem principari viro tam induſtrio. Rex autem exacerbatus pariter & animatus talibus increpationibus, Reginam ad locum ſecretum recepit, & eam tam dure caſtigans correxit, ut veniam a Rege petens, emendam & ſubjectionem debitam promitteret. Quod & non diu poſt facto evidenti oſtendit. Erant enim tunc temporis quidam potentes Regni Proceres, qui vitæ Regis inſidiabantur. Hi intelligentes, Reginam a Rege dure correptam eſſe, æſtimabant eam more fœmineo ob hoc Regi indignari, ab ipſa ſciſcitati ſunt, an nocte proxime futura Rex ei condormire vellet, promittentes, ſe injuriam ſuam velle vindicare. Quibus reſpondit quod ſic. Quo habito, diſpoſuerunt ſe, ut Regem nocte proxima apud Reginam interficerent. Maria autem Regina ut nobilis & generoſa mulier faciens, & interitum viri ſui abhorrens, Regem ſeorſum alloquitur, dicens: Quia Sancti Apoſtoli Pauli doctrina inſtruimur, malum pro malo reddere non debere, ſed malum in bono vincere, moneo te, ne hac nocte mihi condormias, quia ſi hoc feceris, ab æmulis tuis interficieris. Quæſita enim ſum, an mecum eris futura nocte, & dedi ſciſcitantibus affirmativam, volens experiri malum contra te conceptum. Rex igitur gratus uxori ſimulavit ſe manſurum apud Reginam per noctem, ſed ſero facto elapſus eſt clanculo. Cumque in noctis ſilentio hoſtes ſui ſe armaſſent, & cubiculum Regis vi rumpentes cum impetu intraſſent, ſolam Reginam invenerunt in lecto ſimulatorie dormitantem, ſonitum per nares in ſignum profundæ dormitionis faciendo. Quod ut viderunt, confuſi & conſternati facti dixerunt ad invicem: Hæc meretrix procul dubio ſecretum noſtrum prodidit, & Regem admonens abire fecit, & idcirco a nobis pro Rege merito interficienda eſt. Ad quod verbum unus illorum motus, & Reginæ miſertus dixit: Non poteſt, fratres, hoc eſſe verum, cum recenter & in brevi Rex crudeliter eam tractaverit. Talibus igitur verbis averſi a propoſito malo cubiculum exierunt, nihil mali Reginæ inferentes. Mane autem facto Regina, quid ſibi acciderat, Regi retulit, & perſonas honori ſuo & vitæ inſidiantes prodidit. Quos omnes Rex capiens fecit decollari, & poſt illum diem uxorem ſuam valde dilexit.

Octavo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXVIII Civitates de Anſa iterum in Lubicenſi urbe congregatæ, ſecundum Chronicam ejuſdem, ſtatuerunt, ne amplius quisquam mercator ſub pœna privationis vitæ & omnium rerum ſuarum cum Flamingis ſe occuparet in quibuscunque negotiis, quousque dictæ civitates aliud decernerent faciendum. Hoc quidem edictum a dictis civitatibus ideo emanavit, quia Flamingi & præcipue Brugenſes mercatoribus orientalibus injuriantes, privilegia eorum temeraverant, & jura eorum antiqua violare non ceſſabant. Idem ſtatutum pro eodem tempore factum eſt contra Neugardiam & Ruthenorum fines viſitantes cauſa mercantiæ propter eandem injuriam mercatoribus factam. Wenzlaus Dux Saxoniæ & Luneburgenſis intoxico, ut famabatur, periit, vir pacificus & Deum timens, ſecundum Chronicam Saxonum. Pro eodem tempore Albertus Dux Magnopolenſis filius Henrici Ducis obiit juvenis exiſtens. His etiam diebus obiit Domina & mater Frederici, Bernhardi & Henrici Ducum de Brunswic, relicta Magni Ducis de Zangerhuſen. Wilhelmus Dux Gelriæ acutiſſimum bellum geſſit cum Duce Brabantiæ, ſecundum Chronicam Francorum, & victoriam de Brabantinis obtinens, captivavit circiter CCCC. Nobiles innumeris interfectis, licet Brabantini in decuplo plures armatos habuiſſent. Fredericus Francorum Rex venit cum multo populo contra Wilhelmum Ducem Gelriæ, ſecundum Chronicam Francorum, & intrans Ducatum Juliacenſem, non audebat Ducatum Gelriæ ingredi. At ubi cum Rex eſſet, quanquam ſtipatus multis millibus armatorum, multa tamen paſſus eſt detrimenta exercitus ſui, nihil memoria aut ſcriptura dignum agens contra dictum Ducem. Videns ergo Wilhelmus Dux, Deum miſericorditer ipſum protexiſſe, & victoriam ſibi de hoſtibus ſuis contuliſſe, concepit ad Dei honorem & ſanctæ fidei defenſionem proficiſci velle contra Paganos; & propoſitum ſuum ad effectum ſalutarem perducens, arripuit iter cum pulcro exercitu,

citu, & tranſiens per Weſtphaliam & Saxoniam, venit tandem in Ducatum Pomeranorum, ubi a vaſallis illius Ducis, eo diſſimulante captivatus eſt, multis de ſuis interfectis, & ductus eſt in caſtrum Valkenburg. Quod percipientes Fratres de domo Teutonica terræ Pruthenorum, cum maximo exercitu venerunt, & caſtrum dictum obſidione vallarunt, & expugnantes ipſum cum inſtrumentis debitis, tandem ipſum ceperunt, Ducemque Wilhelmum libertati reſtituentes, multos de caſtellanis ſuſpenderunt, alios captivantes. Dux vero infamiam militiæ formidans, liber eſſe noluit, niſi ille, qui ipſum ceperat, lingva & manu captivitatem relaxaret, & juri ſuo renunciaret, quod in eo per capturam ſibi vendicaverat. Quod cum factum eſſet, Dux ſub ſalvo conductu Principum ad propria reverſus eſt. Peſtilentia graviſſima partes maritimas & præſertim urbem Lubicanam moleſtabat, ſecundum Chronicam ejuſdem, quæ incepit circa feſtum SS. Petri & Pauli fortius deſævire, & durans usque ad feſtum S. Martini, plusquam XVIIIM. hominum abſumſit. Congregatio Principum magna facta eſt in Nuburg Regni Danorum, ſecundum Chronicam eorundem, & præſentes ibi fuerunt Margareta Regina Daciæ & Norwegiæ. Gerardus Dux de Sleswic, Nicolaus & Adolfus Comites Holtzatorum, multique Epiſcopi & Prælati. Ibi quoque contractus alias conceptus inter Regnum Danorum, Ducem de Sleswic & Comites Holtzatiæ ac confœderatio utriusque partis concluſa ſunt & conſummata hoc tenore, puta quod Comites Holtzatorum Ducatum Sleswicenſem jure hæreditario amodo poſſidere debebunt, ſed infeodationem ipſius humiliter recipere a Regno tenebuntur, & de Ducatu illo in ſuis neceſſitatibus ipſi Regno famulari; quodque ſenior Comes de Holtzatia ſuccedere debebit defuncto Duci Sleswicenſi, ſi in caſu defunctus Dux liberos poſt ſe non reliquerit. Inſuper ibidem diffinitum eſt, quod amodo nulla lis aut diſcordia ſuboriri debebit inter Daciæ Regnum & Comites prædictos. Siqua vero controverſia in futurum ſurrexerit, tunc Dani debebunt eligere de Holtzatis Nobiles, & vice verſa Holtzati duos Nobiles de Danis eligere habebunt. Et hi quatuor litem illam ſubmovere & ſopire facultatem habebunt juxta poſſe. Si vero hi quatuor pacem facere non poterunt, tunc ipſi quatuor ſic electi ultra ſe tenebuntur eligere unum, in quo pendere debebit totum diſcidium, ut, quicquid ipſe dixerit faciendum, utrique parti placere omnino debebit ſine ulteriori contradictione. Cæterum ſtatutum eſt ibidem & laudatum, quod una pars alteri tenebitur eſſe præſidio, & in auxilium ſibi venire in omni neceſſitate, ad quam poſtulabitur. Hæc quidem ſic concluſa, diffinita & arbitrata ſunt ſigillis utriusque partis roborata in perpetuum duratura. Dux Lancaſtriæ Richardus Regni Anglorum, ſecundum Chronicam Francorum, fit Rex Hiſpaniæ. Pro eodem tempore Papa Urbanus obiit, cui epitaphium tale ſculptum extitit:

Urbanus calvus jacet hic ſub marmore duro.
Utrum ſit ſalvus, non curavi neque curo.

Wennighe caſtrum expugnatum eſt, & captum per Lubicenſes & vaſallos Adolfi Comitis Holtzatorum, ſecundum Chronicam Lubicenſem, & mox incineratum & funditus everſum.

De Bonifacio IX. Papa Rom. CCXI.

Bonifacius Papa, natione Neapolitanus, ex patre Stephano, ſedit annis XV. menſibus duobus & diebus ſex, ſecundum Chronicam Romanorum. Hic prius Petrus dictus Cardinalis fuit Eccleſiæ Romanæ, & electus ac coronatus eſt ibidem in die Quatuor Coronatorum. Iſte bonus temporalis extitit & largus, diverſos annos jubilæos conſtituens in diverſis mundi partibus, motus neceſſitate & utilitate Eccleſiæ Romanæ, cujus patrimonium per pecunias pro Deo ſibi oblatas redemit & libertavit per prædeceſſores ſuos alienatum. Margareta Regina Danorum & Norwegiæ, ſecundum Chronicam Danorum, ædificavit caſtrum novum contra Axewalde caſtri Alberti Regis Sweorum, & poſuit in eo Capitaneum ſuum Swarte Schonnig nuncupatum. Præter cujus caſtri fundationem caſtellani in Axewalde degentes maximam victualium paſſi ſunt penuriam. Quod Albertus Rex intelligens & ægre valde ferens, Margaretæ Reginæ pacem interdixit, & mox colligens exercitum validum de Obotritis, Saxonibus, Slavis & Sweis, propoſuit dictum caſtrum ſuum Axewalde ab inopia & penuria illata eripere, & ipſum victualibus relevare. Quo per Reginam cognito, ipſa exercitum pulcrum adunavit, & occurſum Regis miſit. Cujus quidem exercitus Dux & caput extitit Henricus Parowe miles ſtrenuus & famoſus. Albertus autem Rex in ſuo exercitu habuit Ericum filium ſuum Epiſcopum Scarenſem, Ulricum filium Johannis Ducis Stargardiæ & Guntherum Comitem de Rupin. Et quia nimis avidus & feſtinus fuit Albertus Rex in aggreſſu pugnæ, nolens ſuorum debitam præſtolari præparationem, ſed præcipitanter tranſiens vallem quandam paludoſam, leonina fronte hoſtes quæſivit, idcirco quanquam in exordio certaminis proſpere agens, jam duo baneria proſtraviſſet, tamen in proceſſu pugnæ ſuccubuit, & captus eſt cum omnibus Principibus ſuis Nobilibus. Henricus vero Parowe miles ibidem interfectus eſt, & quamplures alii milites & militares partis utriusque. Hujus autem dejectionis & diſfortunii magna extitit cauſa Gerardus Snakenburg in aggreſſu prœlii miles factus, qui novæ militiæ ſuæ maculam inferens, turpem fugam iniit cum LX. armatis. Dum autem hæc agerentur, Margareta Regina rei exitum anxie præſtolabatur in caſtro Werdingburg. Cui cum rumores victoriæ nunciarentur, læta valde currum aſcendit, & feſtina veniens in Bahuſen, Principes captivos gratulabunde ſuſcepit. In illa autem nocte Regi Alberto tanta violentia facta eſt in tortura, ut mox duo caſtra Reginæ reſignaret, Axewalde ſcilicet & Rummelburg. In hac captivitate tentus eſt Rex Albertus per ſeptennium cum Erico filio ſuo, cæteris Principibus interim redemtis pro pecunia competenti. Electus Swerinenſis traditorie occiſus eſt per quosdam de familia ſua pecunia corruptos, ſecundum Chronicam Obotritorum, quorum Capitaneus

taneus fuit Tidericus Zegelcke, ſed tandem omnes deprehenſi ſunt, & tracti per plateas ac rotati. Milites & Militares multi de Ducatu Luneburgenſi & Prignyz conglobati venerunt prope Todeslo opidum terræ Holtzatorum, ut ipſum caperent & deprædarentur. Et apprehendentes primo vaccas ejus & pecora, ea abducere conati ſunt. Eadem autem die congregati extiterunt in dicto oppido pro reparanda pace communi terrarum illarum Gerardus Dux de Sleswik, Nicolaus & Adolphus Comites Holtzatiæ, & Lubizenſium ac Hammeburgenſium cives cum ſuis ſtipendiariis. Iſti tamen pauca arma ſecum ſumpſerant, eo quod bellare minime cogitaverant. Cumque perplexi ſtarent neſcientes, quid agerent, ecce venit nuncius, referens, advocatum urbis Lubicenſis cum quibusdam Vaſallis & civibus dictæ civitatis in pulcro exercitu eſſe in campo, & hoſtibus inſidias tendere. Tunc animati Principes & Nobiles & alii cum civibus civitatum prædictarum exierunt, & dicto Advocato ſubſidium præbuerunt. Et tunc hoſtes viriliter inſequentes, prædam ablatam recuperaverunt, ac plures de ipſis interfecerunt, multoque plures captivaverunt. Bugzlaus Dux de Wolgaſt accepit in uxorem relictam Comitis de Mansfeld, ſecundum Chronicam Obotritorum. Hæc ſoror extitit Henrici & Bernhardi filiorum Magni Ducis de Zangerhuſen, pulcra mulier valde. Horum nuptiæ celebratæ ſunt in caſtro Tzelle. Civitas Tremonienſis amicabiliter componitur cum Engelberto Comite de Marca ſub hoc pacto, ſecundum Chronicam Saxonum, ut caſtra conſtructa in detrimentum prædictæ urbis per Fridericum Archiepiſcopum Colonienſem funditus everterentur; inſuper quod Tremonienſis civitas cenſum annualem hactenus Comitibus de Marka ſolutum pro defenſione ejus, amplius non obligaretur ſolvere; deberet tamen dicta Tremonienſis civitas dicto Comiti concedere XXM. florenorum Rhenenſium, quæ ipſe Comes temporibus ſuis ſolvere non teneretur, ſed mox eo defuncto hæredes ſui ea exſolvere deberent. Cujus obligationis fidejuſſores ſunt civitates ſubſcriptæ, ſcilicet Sozatum, Hama & Unna. Judæi in die ſancto Paſcha poſt cœnam interfecti ſunt in Praga urbe Regni Bohemiæ, & domus eorum ſunt incenſæ, ſecundum Chronicam Bohemorum, cujus quidem facti cauſa extitit talis & origo. Sacerdos quidam parochialis infirmum quendam cum ſacramento Euchariſtiæ viſitare volens, prope vicum Judæorum tranſivit. Quem Judæorum filii videntes ex præviis fortaſſis parentum ſuorum ex informationibus & exhortationibus inſtigati, in fidei Chriſtianæ detrimentum & Sacramenti non modicam contumeliam & dehoneſtationem lapillos & fæces de plateis colligentes in ipſum projecerunt. Quod ut viderunt Clerici & Studentes ac cæteri fideles, ex more laudabili Sacramentum comitantes, communitatem concitarunt, ut Dei injuriam vindicarent. Et quia Chriſtiani populi devotio adhuc ex communione recenti per acta eodem die, & ex ſolennitatis actuali commemoratione habita fervens erat, facta eſt ſubita inſurrectio populi vulgaris & commotio, & irruentes ſuper Judæos, interfecerunt gladiis, quotquot invenire potuerunt, ætati aut ſexui parcentes, domos vero illorum bonis ſpoliantes incenderunt. Quod videntes plures Judæorum uxores, parvulos ſuos in ulnas rapuerunt, & ſponte ſe igni committentes, ſe vivas in flammis ſepelierunt, ne Chriſtianorum ludibriis, ut timebant, exponerentur.

Nono anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCLXXXIX. Nicolaus de Vitzen miles reſignavit Margaretæ Reginæ Danorum duo caſtra fortia Regni Sweorum, neceſſitate & vi compulſus ſecundum Chronicam Obotritorum, puta Calmeren & Sulverburg, quæ pater ſuus Hermannus de Vitzen miles Jure hereditario ſibi reliquerat poſſidenda, qui & in captura Alberti Regis occubuerat. Ditlevus de Godendorp Nobilis terræ Holtzatorum gladiis ſtipendiariorum urbis Lubicenſis minutatim articulatur & interficitur in cimiterio cujusdam villæ terræ ſuæ, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Hic Capitaneus fuerat illorum, qui advocatos dictæ urbis cum ſuis ſociis prope opidum Kielenſe occiderant, & inſuper illorum, qui urbem Lubicanam per traditionem quorundam civium voluiſſent cepiſſe, prout ut ſupra V. anno Wenzlai patuit. Fratres de domo Teutonica terræ Prutziæ cum magno exercitu exeuntes vallarunt caſtrum Villæ fortiſſimum, ſecundum Chronicam Lubicenſem. Quod licet fortiter impugnarent machinis & inſtrumentis aliis, ipſum tamen expugnare non valuerunt, eo quod Bolezlaus Rex Poloniæ in eo eſſet cum IIIIM. virorum electorum & viriliter ipſum defenſaret. Bernhardo per promotionem Alberti Ducis Luneburgenſis in extremis laborantis, & ſuadentis civibus, ut dictum Bernhardum fratrem Frederici & Henrici in dominum ſuum reciperent, Duce facto & non diu poſt captivato a Stenbergenſibus, & in Bodenburg vinculis mancipato, Luneburgenſes, ſecundum Chronicam Saxonum, Wenzlaum fratrem Alberti ſupra dicti pro tutore terræ defenſore contra Henricum fratrem dicti Bernhardi captivati, qui vices fratris in Ducatu Luneburgenſi tenere laborabat, vocaverunt. Quo veniente caſtrum in Wynſen ſuper ripam fluminis Alre juxta pontem erexerunt & caſtrum Zelle præſtructis munitionibus obſidione circumdederunt. In qua tamen obſidione plures terrarum domini noſcuntur fuiſſe, puta Comites de Hoya de Schowenburg de Regenſtein, Epiſcopus Myndenſis & plures alii. Hi tamen omnes obſidionem ſolventes in ſacra nocte corporis Chriſti, verſus Winſen ceſſerunt. Quam ſolutionem velle fieri intelligens Henricus Dux fretus auxilio fratris ſui Frederici Ducis de Brunſwik & amicorum ſuorum, & præcipue civium urbis Brunſwicenſis hoſtes confeſtim inſecutus eſt, ad ipſos perveniens in mane ſancto diei feſti prædicti, & prœlium durum cum eis aggreſſus prope flumen Alre ponte tranſito & disjecto, ne qui ab eo fugerent ex utraque parte fortiter dimicatum eſt, multis hinc inde cadentibus & interfectis. Ceſſit tamen ad ultimum Henrico Duci

Duci victoria, altera parte captivata, paucis elapſis. Qua quidem fortunata victoria pauper Dux ille Henricus erectus eſt & ditatus, & ſtatim poſt ſuum fratrem Bernhardum de captivitate redemit, Dux vero Luneburgenſis facto cum magna ſolennitate in urbem introductus eſt.

Decimo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCXC. Marchiones Moraviæ Jodocus & Procopius venerunt in Marchiam de Brandenburg, ſecundum Chronicam Saxonum. Emerat enim dictus Jodocus Marchiam de Brandeburg a Carolo Imperatore defuncto. Hi Marchiones Gwerram concitaverunt contra Henricum & Bernhardum Duces de Luneburg Caſtrenſes vero de Knesbeke relictis eorum propriis Ducibus de Luneburg ſubdiderunt ſe Marchionibus prædictis. Egerant etiam ipſi Marchiones tantum apud Fredericum Ducem de Brunſwic pecuniis ſuis, ne dictus Fredericus Dux fratres ſuos juvaret. Bernhardus vero & Henricus Duces colligentes exercitum de mille & ducentis armatis, obſederunt caſtrum Snakenburg & ſimiliter Gartowe caſtrum, & ceperunt ambo expugnatione virili. Deinde procedentes verſus urbem Soltwedel, demoliti ſunt omnia ſata terræ illius. Quo expedito, venerunt cum ſuo exercitu prope caſtrum Klotzeke, quod erat Nobilium de Quidzowe, & omnia ibidem vaſtaverunt, & cum magna præda ad propria ſunt reverſi. Cives de Hammeburg, ſecundum Chronicam Saxonum, invitis Bernhardo & Henrico Ducibus de Luneburg, conſtruxerunt caſtrum novum Gryndesmur contra Horburg caſtrum eorum. Quidam ſtipendiarius urbis Hammeburgenſis habebat uxorem lubricam, & de adulterinis actibus valde ſuſpectam, ſecundum Chronicam Saxonum. Contigit autem dictum ſtipendiarium invitari ad quoddam convivium cum uxore ſua & multis aliis utriusque ſexus perſonis. Cum autem diſcumbentes lætarentur, quidam uxori illius aſſidens cum ea jocabatur, labra oris ſui digito percutiendo, & ſic eis tactis ſonitum faciendo. Quod ut vir ejus vidit, indignatus uxorem palma ad genas percuſſit, redarguens eam, quod inter cæteras mulieres tales levitates a viro alieno abſque contradictione ſuſtinuiſſet. Mulier autem rubore perfuſa tacuit, non tamen minus intra ſe cogitavit, valde ægre ferens contumeliam in publico a ſuo marito ſibi illatam. Cumque eodem ſero reverſi ad domum propriam, præfatus Vaſallus ſerviſia repletus in ſede quadam dormitaret, & caput ſibi a retro per ſedis dorſum dependeret, mulier inſtinctu diabolico agitata, & livore invidiæ ad vindicandam contumeliam excitata, honoris & periculi vitæ immemor, ſecurim arripuit & eam viriliter gutturi dormientis mariti immergens ipſum protinus occidit. Quo maleficio ad campanarium Clericum, qui ipſius Amaſius extitit, cucurrit, & perpetrati ſceleris ſeriem ſibi exponens, ut ſe juvaret, ſupplicavit ad ſepeliendum cadaver viri interfecti promitens ei, quod extunc ſemper eam ad ſuam voluntatem habiturus eſſet. Miſer ille adulterinis promiſſionibus illectus, parricidæ domum adiit, & quia nox obſcura valde erat, foſſorium ſecum ſumpſit, ac foſſam in cimiterio faciens, cadaver illud cum mulieris adjutorio ſepelivit, & revertens cum meretrice domum ei condormivit. Cum autem impudice viventes, peccatum peccato junxiſſent, incidit mulieri anxietas & horror intolerabilis ex immiſſione diaboli. Cogitavit namq; nullo modo poſſe latere homicidium, ſi corpus interfecti in illo loco maneret humatum, eo quod quilibet tranſiens cimiterium ſciſcitaturus eſſet, quisnam ibidem tam noviter tumulatus fuiſſet, & ſic ob abſentiam viri ſui occiſi ſuſpicio mala de ea fieri poſſet. Stimulante ergo illa fletibus & rogatibus amaſium ſuum tandem ambo ſurrexerunt & ſepulcrum, in quo corpus interfecti poſitum fuerat, denuo aperientes, ipſum extraxerunt, & in domum ſuam reduxerunt, ac igne copioſo accenſo intra domum cadaver ipſum in eum projecerunt. Cumque corpus illud ardere cœpiſſet, tantus fœtor factus eſt, ut vicinos quosque expergefaciens ſurgere compelleret & inquirere de inſolitæ illius exhalationis corruptæ cauſa & orrigine. Cum autem fœtoris prædicti veſtigium proſequerentur, compertum eſt tandem ſtipendiarii ſupra dicti domum efflare corruptionem. Pulſantes ergo ad januam cum aperire abnuerent intra exiſtentes præruptis violenter foribus intrarunt, & in igne facto partem magnam inconſumpti hominis invenerunt. Quo viſo ſtupore percuſſi ambos captivaverunt, & judicibus civitatis præſentarunt. Et ſic tormentis examinati ambo inventi ſunt rei. Unde mulier cremata eſt, & campanarius rotatus. Johannes Dux Stargardiæ cum pulchro exercitu transfretavit in Sweciam ſecundum Chronicam Obotritorum, & receptus in urbe Stokholmenſi prœliari diſpoſuit cum Margareta Regina Danorum pro liberatione Alberti Regis Sweorum patrui ſuo. Non enim habuit alium manendi locum, eo quod quaſi totum Regnum Sweorum ſe jam Mariæ prædictæ ſubdediſſet, ſola urbe hac in fidelitate Regis Alberti perſiſtente. In hoc autem itinere, quo Johannes Dux mare tranſierat, tam ſæva tempeſtas orta fuit, ut cogonem magnum in profundum pelagi dimergeret cum multis militaribus & armatis. Qui vero ex illis fluctus maris evaſerant in turbine illo, capti ſunt ab hoſtibus. Quidam etiam nauta Rorbeke dictus perperam agens duxit navem ſuam plenam bonis armatis de prædicti Ducis Johannis exercitu in Carmariam urbem, & tradidit eos in manus inimicorum ſuorum. Bonifacius Papa feſtum viſitationis Virginis glorioſæ a ſuo prædeceſſore conceptum celebrandum inſtituit, ob ſchiſmatis antiquati extirpationem in die Sanctorum Proceſſi & Martiniani martyrum, cum eisdem indulgentiis, quæ ab Urbano IIII. conceſſæ ſunt pro feſto corporis Chriſti, ſecundum acta Romanorum Pontificum. Pro eodem tempore ab eodem Papa Bonifacio anticipabatur annus jubilæus cum omnibus indulgentiis & gratiis conſuetis ſtatuens cum hoc, quod inantea ſemper in triceſimo anno celebrari ibidem debebit propter notabilem vitæ humanæ abbreviationem. Sancta Brigitta vidua de terra Sveorum orta, ſecundum Chronicam Danorum, a Bonifacio Papa canonizatur, ſepulta in

ta in Waſteen Monaſterio terræ ante dictæ, quod propriis ſumptibus fundaverat. Margareta Comitiſſa Hollandiæ filia Comitis de Clivis, ſecundum Chronicam, Conventum novum fundavit in opido Hagenſi terræ Hollandiæ, locans in eo Fratres Ordinis Prædicatorum. Hunc autem Conventum pulcris & pretioſis clenodiis adornavit, & Fratres dictos multis diebus de ſua menſa cibavit & ſuſtentavit. Pro eodem tempore Wenemarus de Buren nobilis vaſallus Ducis Gelriæ novum Conventum eidem Ordini ædificavit prope Tyle opidum ejuſdem Ducatus Gelriæ, cujus quidem Monaſterii Frater converſus idem Weremarus effectus eſt & profeſſor. Eodem etiam tempore Frater & Dominus Hupertus, titularis Epiſcopus & Vicarius in ſpiritualibus Epiſcopi Trajectenſis, novum inſtauravit Monaſterium Sororum Ordinis ante dicti in opido Wik terræ Hollandiæ, & ipſum bonis & congruis reditibus dotavit.

Undecimo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCXCI. Molne opidum Ducatus de Lovenburg in feria V. Pentecoſtes ignis conflagratione periit, vix V. domunculis cum labore opidanorum præſervatis. Hic notum cupio eſſe ſingulis præſentia lecturis aut audituris, quod infra ſcriptis narrationibus & hiſtoriis autores non adhibui, eo quod eas in codicibus authenticorum non repererim, ſed eas ſolum vel ſic fieri viderim, aut ſic facta a fidis narratoribus ſtudioſa inveſtigatione audiverim. Quæ vero occurrerunt tempore compilationis infra poſitorum, ſuis compoſitoribus ea applicavi, nihil eorum inſerens huic operi ut ſententiarius vel diffinitor, ſed ſolum ut humilis & ſimplex narrator. Foſſatum novum & valde ſumtuoſum cives Lubicenſes fieri fecerunt inter opidum Molne & flumen Delmenowe dictum. Per hoc autem foſſatum naves tranſire valent de urbibus Luneburg & Hammeburg usq; Lubeke. Cum autem Albertus Rex Sweorum redemtus a Danica captivitate reverteretur ad patrias ſedes, cives impetiit Lubicenſes de dicto foſſato, cauſans, quod per terram ſuam ſine ſuo beneplacito & aſſenſu fodiſſent, & ſic partem terræ ſuæ ſibi violenter abſtuliſſent. De qua damnificatione recompenſationem petiit ſibi fieri ſecundum rectæ rationis dictamen & exigentiam juſtitiæ. Sed Lubicenſes minus caute Regi prædicto ſuum damnum refundere recuſantes, ſtipendiarios multos de Saxonia & Weſtphalia ad ſe vocarunt, & eos contra Regis inſultum, ſiquem facere attentaſſet, in magnis expenſis tenuerunt. Quos cum diutius in gravamen magnum civium ſuſtentaſſent & foviſſent, oportuit adhuc benivolentiam Regis cum humilitate urbis dictæ Conſulares captare cum magna pecuniarum ſumma. Albertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, & Bernhardus ac Henricus Duces de Luneburg cum exercitu copioſo obſederunt caſtrum Klotzke plenum raptoribus, & expugnantes ceperunt ipſum, ac patibulis appenderunt omnes in eo inventos. Circa feſtum Aſſumtionis B. Virginis Johannes Dux de Stargardia & filii ſui Ulricus & Johannes una cum civibus Roſtocenſibus & Wismarienſibus transfretaverunt iterum cum magno numero armatorum in Sweciam. In quo tranſitu applicantes inſulæ Borneholm, intraverunt ipſam, & deprædati ſunt eam. Inde navigantes venerunt Gotlandiam, & ſimiliter illam ſpoliantes, tandem pervenerunt in Stokholm civitatem. Contra hanc urbem Dani ædificaverant duo caſtra, quorum unum mox exercitus Ducis expugnavit & cepit. Sed quia alterum in alti montis cacumine fundatum erat, idcirco ipſum tam cito vincere non poterant nec capere. Coram iſto ergo caſtro Dani placitare cœperunt cum Duce Johanne, & treugas ab eo obtinuerunt ad proximum feſtum Pentecoſtes duraturas. Ad has inducias poſtulandas compulit eos fames & penuria victualium maxima, & ſi tunc exercitus Ducis in caſtri expugnatione perſeveraſſent, totum illum Danorum exercitum & cor Regni in arto poſitum lucratus fuiſſet, & conſequenter Albertum Regem, pro quo certabat, liberaſſet. Sed non erant omnes æque fideles Domino ſuo, pro cujus liberatione exierant in prælium, prout ſonabat canticum ſuper hac expeditione confectum. Otto Dux de Leyna cum urbe ſua Gottingenſi iterum diſcordans, ſecundum Chronicam Saxonum, Eccleſiam prope urbem ſitam incaſtellavit, ſed cives caſtellum conſtructum mox diruentes, XX. armigeros in eo ceperunt. Cum autem prædicti cives Gottingenſes litem hanc cernerent ingraſſari (f. ingroſſari) & multi eſſent in urbe ſua, qui inutiles videbantur ad defenſionem civitatis, ſed eſſent in gravamen tantum, uſi cautela prudenti, licet non pia, præconizari fecerunt per civitatem cuilibet pauperi debere dari eleemoſyna larga venienti hora determinata ad cimiterium prope valvam urbis extra muros ſitum, ut pro pace Deum exoraret. Ad hanc ergo eleemoſynam tollendam cum omnes indigentes ad conſtitutum locum conveniſſent, data eſt cuilibet ſtipa (ſtips) ſatis bona juxta promiſſum, ſed portæ civitatis clauſæ ſunt, nec intromiſſus eſt amplius quisquam illorum egenorum, qui urbem exierant, ſed dictum eſt eis, ut quilibet iret, ubi ſe nutrire poſſet, quousque civitas de periculo imminenti eriperetur. Okko Friſo filius Kenonis interfectus eſt proditioſe a ſuis, pro eo quod Miles factus eſſet, æſtimantes ipſum Friſonicam generoſitatem ſpreviſſe, & ab eis degeneraſſe. Sed uxor ejus in vindictam viri ſui de terra egrediens, & denuo revertens ſecum duxit Comites de Aldenburg, de Deſholt & de Delmenhorſt, & veniens obſedit. Eccleſiam a Friſonibus incaſtellatam, quam expugnans, inventos in ea circa ducentos Friſones fecit decapitari. Hujus terræ Friſiæ conditiones ſatis exiles conſiderans ipſe Albertus Magnus Epiſcopus Ratisponenſis & Frater Ordinis Prædicatorum, eas tali pulcro comprehendit metro, dicens:

Friſia ſentina mundi, cui dyda bovina
Eſt focus, urina lixivia, feraque vina.

Roſtocenſes & Wismarienſes pro ereptione ſui Regis Alberti expeditiori evocari fecerunt omnes deprædari volentes tria regna ſuper forte ſua propria, quod ad ſe venirent, quia ad eos ſecurum habere deberent refugium, & in ſuis urbi-

urbibus morari, exire de eis & redire, raptaque in illis tribus regnis expendere, libere vendere & in uſus ſuos beneplacitos commutare. Qua evocatione facta, tot venerunt piratæ & raptores, quod quaſi totum mare nedum orientale ſeu Balticum, ſed & occiduum pelagus replerent, nullis parcentes navigantibus, ſed toti orbi inſidiantes. Hi prædones maris Vitalianos ſe appellantes, quæcunque rapiebant, ad dictas duas civitates perducebant, nec a civibus earum quæſtio fiebat, unde bona illa veniſſent, aut quibus abſtuliſſent amicis vel inimicis, ſed grata erant & beneventa omnia, ubicunque eſſent acquiſita, dummodo eis apportarentur, quæ raperentur. Et ſingulariter gaudebant dictarum civitatum cives, cum bona Lubicenſium mercatum rapta adducebantur, quia opinione ſua ſoli Lubicenſes Regem eorum vinctum tenebant, nec ſine eorum conſenſu captivitatem ſuam evadere valeret. Sed veritate carebat eorum æſtimatio, eo quod ipſi Lubicenſes licet non viribus & armis, nunciis tamen & literis ſuis fidelius & efficacius quam proprii Regis cives pro ſua ereptione laborabant, quod poſtea rei probabat eventus & veritas.

Duodecimo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCXCII. Ericus Dux de Lovenburg exercitum fortem educens perrexit adverſus Borchardum de Lutzowe, & accendens plures villas in terra opidi Wittenburg, expugnavit in dominio dicti Borchardi V. munitiones fortes, puta Preſſyre, Nyendorpe, Krempze, Swechowe & Thurowe, & munitiones has omnes deſtruxit præter ultimam, quam pro ſe retinens, fortiter munivit ad reſiſtendum hoſtibus. Raymundus Pater venerabilis Magiſter generalis Ordinis Prædicatorum obiit in Norenberga, & ſepultus eſt in Conventu Ordinis ſui, in cujus locum electus eſt in proximo generali Capitulo Frater Thomas de Firmo, vir magnæ literaturæ & Profeſſor ſacræ Theologiæ. Sigiſmundus Rex Ungariæ cum adjutorio Jodoci & Procopii Marchionum Moraviæ intravit Turchiam, & depopulatus eſt eam, urbes & caſtra, opida & villas expugnando, conflagrando & funditus deſtruendo. Quibus ad propria redeuntibus, Turci & Tartari conglobati, Regnum Ungariæ intraverunt & majora damna quam ipſi paſſi ſunt ab Ungaris, eis intulerunt. Johannes Archiepiſcopus Rigenſis perſecutus eſt a Fratribus de domo Teutonica terræ Lyvoniæ in tantum etiam, quod terram linquere pulſus eſt. Qui mare navigans, Lubeke venit, moram ibi trahens per integrum annum, inde autem ſe transferens ad Wenzlaum Regem Romanorum in Bohemiam, cauſabatur ſe paſſum injurias & contumelias a Fratribus prædictis. Cui Rex condolens, omnia bona arreſtavit ad Fratres illos pertinentia in Regno Bohemiæ inventa. Scripſit inſuper Rex pro dicto Archiepiſcopo ad Papam ſuper gravaminibus ejus remediandis. Interim & prædicti Fratres ſuos legatos ad Papam deſtinarunt cum muneribus pretioſis. Papa autem utrique parti ſatisfacere volens, dedit Archiepiſcopatum Rigenſem uni Sacerdoti de Ordine dictorum Fratrum, & Johannem Archiepiſcopum Rigenſem fecit Patriarcham Lithuanorum, & ſic Archiepiſcopatus Rigenſis Eccleſiæ ad Fratres de domo Teutonica devolutus eſt. Univerſitas ſtudii Erphordienſis terræ Thuringorum diœceſis Moguntinenſis vigere cœpit, confirmata per Bonifacium Papam, & ſtudio Theologiæ decorata.

Tertiodecimo anno Wenzlai, qui eſt DN. MCCCXCIII. Cives urbis Sundenſis magnam multitudinem piratarum, mare ſub nomine urbium Roſtoccenſis & Wismarienſis perturbantium, comprehendentes, captivos in ſuam perduxerunt civitatem, quos præ numeroſitate omnes turribus mancipare non valentes, deficientibus eis cippis & catenis, plures eorum intra lagenas concluſerunt, colla eorum fundis eorum cingentes, & unam tunnam cum pirata incluſo ſuper aliam conſimiliter raptore refertam locantes, & cumulum magnum facientes, ſic captivos jacere fecerunt in alterum diem non ſine eorum pœna gravi & cruciatu, ſequenti vero die omnes extra urbem ductos decollari fecerunt. Mortalitas maxima urbem Lubicenſem & cæteras circumjacentes civitates maritimas & terreſtres anguſtiavit, tollens de medio in ſola urbe Lubicenſi circiter XIXM hominum. Bellum grande prope Beynem villam non procul a Goslaria urbe actum eſt, ſecundum Chronicam Saxonum, ubi Fredericus Dux Brunſwicenſis captivavit Johannem de Swichelde & Henricum de Stenberghe milites cum DC. armatis militibus & militaribus, multos ex eis interficiens. Ipſe vero Fredericus Dux protunc tres amiſit milites in principio certaminis noviter creatos, cives urbis Hallenſis, qui ſepulti ſunt in Brunſwik apud Fratres Prædicatores. Henricus vero de Stenberghe Miles ex vulneribus receptis in prœlio confeſtim obiit in loco pugnæ peractæ. Victoria autem hujus belli a Deo conceſſa fuit Frederico Duci de Brunſwic indicio manifeſto. Nam devictis jam fere omnibus ex parte dicti Ducis dimicantibus, mox ſupervenit quaſi a Deo miſſus Borchardus de Godenſtede Miles cum LX. viris armatis fortibus & recentibus, & irruens furioſo impetu ſuper hoſtes, proſtravit victores, & redemit devictos. Engelbertus Comes de Marka pertranſiens Rhenum, intravit pagum Colonienſem cum multis Principibus & Nobilibus, in exercitu ſuo habens mille & CCCC. armatos, & devaſtans terram circumquaque, perduravit in locis inimicorum per IX. dies continuos abſque reſiſtentia quacunque. Accepit etiam ultra XLM. florenorum de opidis & villis, ne ea incenderent, & CCC. plauſtra vini, ne vineta demolirentur. Præter omnem autem exactionem prætactam, de Bunna urbe magnam accepit pecuniæ ſummam pro conſervatione vinearum, & ne urbs prædicta læderetur impugnatione. Urbs Lubicenſis ex parte civitatum de anſa miſit duos Proconſules ad placitandum cum Ruthenis ad Lyvoniam, puta Godefridum Travenam & Johannem Nygebur. De quibus duobus, expeditis negotiis ſuis ad placitum, Godefridus prædictus Godefridus obiit in Darbato, & ſepultus eſt in Eccleſia Fratrum Prædicatorum. Bernhardus

dus Dux de Luneburg & Otto Comes de Hoya intraverunt diœceſim Oſnaburgenſem cum pulcro exercitu, & depopulati ſunt opida & villas XXX. ex eis incinerando. Ceperunt quoque ſpolia multa de vaccis, equis & pecoribus, & prædam ſecum ducere ſatagebant. Cumque prope opidum Vechte tranſirent cum ſpolio, opidani exercitum hoſtium invaſerunt, & cum eo viriliter dimicantes, prædam eis abſtulerunt, ac inimicos de finibus fugarunt. In opido Gartze Marchiæ de Brandeburg quidam raptor, tranſactis jam octo annis, decapitatus fuerat, & corpus ejus in quodam cimiterio opidi prædicti ſepultum fuerat, cujus quidem caput, ſecundum Chronicam Saxonum, hoc anno viro cuidam Bernhardo de Puteo dicto die clara apparuit. Non etiam loquebatur ſibi, ſed tantum aperuit os ſuum, & extendit lingvam rubeam valde ex ore in modum roſæ recentis vernantem. Wilhelmus Marchio Miſnæ litem gerens cum Wenzlao Rege Romanorum, ſecundum Chronicam Saxonum, expugnavit in Regno Bohemiæ X. caſtra fortiſſima, & captivavit Nobiles plures Bohemos, ac prædam magnam abduxit. Bonifacius Papa in diverſis mundi partibus & præſertim Alemanniæ contulit Eccleſiis remiſſionem plenariam peccaminum, ſalutem hominum, ut pie creditur, potius quam pecuniam ſitiens. Clemens Antipapa obiit in Francia in autumno, ſecundum Chronicam Francorum. Quod percipiens Karolus Rex Francorum, prohibuit Cardinales, ne ad electionem alterius Pontificis accederent. Sed ipſi Regis prohibitionem non curantes, elegerunt alium, quem Benedictum XIII. nuncuparunt, alias dictum Petrum de Luna, virum nobilem de ſangvine Regis Arrogoniæ.

Quartodecimo anno Wenzlai, qui eſt Domini DCCCXCIIII. Wenzlaus Rex Romanorum captus eſt a Proceribus Regni Bohemiæ, & in caſtro Pragenſi eſt vinculis mancipatus, ſecundum Chronicam Saxonum, propter levitates ſuas & facta enormia, quæ per ipſum fiebant & facta erant, & quia non curabat facta Regni diſponere, & Regna ſua cum debita providentia, honeſtate & ſagacitate gubernare. Idcirco alium in locum ſuum ordinare cogitabant. Sed Johannes Dux de Gorlitz frater ſuus maximum exercitum colligens, violenter compulit Nobiles Regni Bohemiæ & cives Pragenſes ad reſtituendum Regem libertati priſtinæ. Circa feſtum Aſſumtionis Mariæ Lubicenſes cives cum aliquibus civitatibus maritimis tranſierunt mare in claſſe pulcra, & venerunt in Daciam ad Margaretam Reginam propter redemtionem Alberti Regis Sveorum, ſecundum Chronicam Danorum. Hi cum veniſſent Heſchinburg, ubi Regina reſidebat, contigit ibidem flebilis caſus. Nam quidam Dani in ſtuba quadam exiſtentes cum Teutonicis inceperunt brigare inſimul primo verbis contumelioſis & poſtmodum verberibus tam duris, ut plures ex utraque parte interficerentur. Quod percipiens Gregorius Swerting Proconſul urbis Sundenſis, feſtinavit currere ad caſtrum, ut Reginæ indicaret ſeditionem exortam. Cumque ſic curſitaret per plateam, obviavit ei quidam Danus furiis invectus evaginatum tenens gladium in manibus ſuis, quem mox elevans percuſſit caput Proconſulis, & continuo ipſum interfecit. Quod videntes cæterarum urbium ſtagnalium ambaſiatores, aſcenſis navibus reverſi ſunt ad propria. Stokholmenſis civitas Regni Sweorum Alberto Regi captivo de omnibus Regni urbibus ſola favens & fidelis exiſtens, contra Margaretam Reginam Danorum & contra proprii Regni Proceres militans, magna victualium penuria angariabatur. Cui ſubvenire cupiens Magiſter Hugo Miles, qui Capitaneus piratarum Roſtoccenſium & Wiſmarienſium extiterat, cum VIII. navibus magnis onuſtis frumento & blado cæteriſque ad victum neceſſariis mare intravit, exercitum pulcrum habens virorum bellatorum. Cum autem Danicum attigiſſet portum, ventus contrarius ad manus inimicorum ipſum perduxit. Aura vero intenſiſſimo gelu ſtringere cœpit mare, & naves illas glacies cinxit, ne de loco moverentur. Quod videns Magiſter Hugo, prudenti uſus conſilio, ſuos ad nemora vicina deſtinavit, ut ligna cæderent & apportarent. Quibus ad naves ſubductis, & navibus compactis & conglobatis, cunctas illas naves aggere ex lignis confecto circumdedit, & aquas ſine intermiſſione ſuperfundens, quaſi muro gelido totam illam claſſem concluſit. Dani autem ſuos hoſtes videntes ſic glacie conſtrictos & captivatos, bellica inſtrumenta puta machinas & cattos mox applicantes, expugnationi navium operam dederunt efficacem. Hugo vero Miles vir cautuloſus & induſtrius, ſuis laboribus inſudans, foſſato lato præcedenti veſpere naves & aggerem ſuum munierat, Danis neſcientibus, ſed illa nocte ex rigiditate nimia algoris ipſum foſſatum tenui glacie ſtratum erat, & modica nive conſperſum. Quod Dani non perpendentes, putaverunt ſolidam eſſe glaciem per totum maris ſpatium usque ad naves. Unde inſtrumentum, quod cattum nominabant, in quo multi erant viri armati, applicare aggeri ſine formidine nitentes, cum ſupra foſſatum venirent, ſoluta eſt glacies in momento, & totum hoc inſtrumentum cum omnibus viris in eo contentis mari eſt immerſum. Quod ut viderunt Vitaliani in navibus conſtituti, clamarunt alta voce hoſtibus inſultando: Cas, cas, cas. His autem & conſimilibus exercitiis bellicis cottidie fatigabantur ab inimicis geliditate dura algoris conſtricti & detenti, ſed divina gratia ſemper protecti, jactus lapidum machinæ navibus in nullo nocuerunt. Tandem Deo volente, inopinata & ſubita reſolutione nocturna glacies illa ſoluta eſt, & ſic claſſis illa libertate potita, flante vento proſpero vela ſua levavit, & ſalvo itinere portum Stokholmenſis urbis feſtina apprehendit, ac populum illum famelicum a periculo magno liberavit. Bonifacius IX. Papa miſit literas ſuas Karolo Regi Francorum, ſecundum Chronicam Francorum, præcipiens, ut Benedictum Antipapam ad obedientiam Romanæ Eccleſiæ compelleret, & ut ſic ab erroribus ſuis reſiliret, alias tam contra Benedictum prædictum quam contra ipſum per cenſuras eccleſiaſticas procedere inten-

intenderet. Cujus literis reſpondens Rex, miſit nuncios ſolennes viros Religioſos de Ordinibus Carthuſienſium & Prædicatorum, exhortans Romanum Pontificem, ut pro unione fienda ſtatuat fieri generale Concilium, & in illa decernatur a juriſperitis, quis eorum verus Jeſu Chriſti exiſtat Vicarius; & quem tunc illud generale Concilium decreverit verum fore Antiſtitem, illi procul dubio adhærere promitteret. Bonifacius autem Papa ſuper hæc reſcribens dixit, ſe verum eſſe Papam, nec dubium quodcunque in hoc velle ponere. Profeſto exaltationis ſanctæ Crucis Fratres Prædicatores in civitate Lubicenſi ſuum ſolenniter celebraverunt provinciale Capitulum; & pro tunc etiam corpus integrum de Sanctis Innocentibus fuit introductum in urbem prædictam cum ſolennitate per Fratres Capitulares, & locatum in conventu Ordinis Prædicatorum. Otto Dux de Leyna obiit, homo multum animoſus & diverſorum prœliorum victor, ſecundum Chronicam Saxonum, cui Otto filius ſuus ſucceſſit contrariæ conditionis exiſtens. Fuit enim homo quietus & pacificus, potius Deo & Eccleſiis ſerviens quam ſeculari militiæ. Hallenſis urbs diœceſis Magdeburgenſis duplici periit calamitate, puta conflagratione & epidimia. Flamma namque vorax domos pene omnes abſumſit, & peſtilentia ſæva homines delevit.

Quinto decimo anno Wenzlai, qui eſt DN. MCCCXCV. Albertus Archiepiſcopus Bremenſis frater Magni Ducis de Brunswic obiit, ille videlicet, qui turpi infamia denigratus extiterat per Johannem Tzeſteſled Decanum dictæ Eccleſiæ, ſecundum Chronicam Saxonum. Huic ſucceſſit in ſedem Otto frater Frederici Ducis de Brunswic. Sundenſes cives, qui jam dudum cum ſuo Conſulatu diſcordaverant, concordati ſunt cum eodem, & reverſi ſunt in urbem, qui longo tempore exilium paſſi ſunt de Conſularibus, & in locum priſtinum ſunt repoſiti. Quidam vero defuncti de illis, qui exulaverant, ſimiliter reintroducti ſunt, & in monumentis patrum ſuorum ſunt ſepulti. Unus quoque eorum cognomento Wulflam defunctus in exilio, ad urbem eſt reductus, & ex practicatione filii ſui Wulfardi Wulflam in locum ſuum, quem in conſiſtorio tenere ſolitus fuerat, eſt locatus, ac ſi actualiter viveret, in recompenſationem injuriarum ſibi per cives illatarum. Nicolaus Mallin & Otto Molteke Capitanei raptorum ſtratæ communis & mercatorum colligentes exercitum de conſortibus ſuis, perrexerunt ad caſtrum Gutzekowe, ipſum expugnare proponentes. At ubi cum eſſent, & expugnationi fortiter inſiſterent, ſupervenerunt Sundenſium & Gripeswaldenſium cives & raptores illos in fugam vertentes, occiderunt de ipſis plures, cum quibus occubuit & dictus Nicolaus Mallin. Sed non diu poſt Otto Molteke vindicare volens ſocios ſuos & conſangvineos, quos Sundenſes in mari captos decollaverant, apprehendit vaccas urbis illius. Quod audientes burgenſes, mox inſecuti ſunt hoſtes, & dictum Ottonem captivantes ſecum in civitatem ſuam duxerunt, & altera die ſuſpenderunt, cæteris vel interfectis vel fuga turpi elapſis. Jodocus Marchio Moraviæ & de Brandeburg mutuo accepit a Wilhelmo Marchione Miſnæ XLM ſexagenarum Bohemicalium, in cujus pecuniæ pignus tradidit ſibi Marchionatum Brandeburgenſem; & ſic iterum ceſſit alteri Domino dicta Marchia. Cui tandem omnes civitates & caſtra ominium fecerunt. Cives urbis Roſtoccenſis exeuntes cum mille armatis circa feſtum S. Margaretæ deſtruxerunt funditus munitionem fortem Arneshope dictam juxta Santwuſtrowe ſitam. Hanc munitionem Bugzlaus Dux de Wolgaſt conſtruxerat, & eam foſſatis latis & profundis circumdederat, proponens ibidem quendam portum navibus ſe facturum in præjudicium civitati Roſtoccenſi. Sed cives caſtellum hoc evertentes, foſſata ſolo repleverunt. Ditlevus Præpoſitus Eccleſiæ Razeburgenſis eligitur in Epiſcopum ejusdem Eccleſiæ & confirmatur. Hic vir valde beneficus extitit & largus, ſuis amicis in neceſſitatibus ſubveniens pariter & egenis. Circa feſtum Pentecoſtes civitates ſtagnales miſerunt ſuos ambaſiatores ad Margaretam Reginam Danorum pro liberatione Alberti Regis Sweorum & filii ſui. Alii autem Principes ſecum capti jam redemti erant. Lubicenſium nempe nuncii erant Henricus Weſthof & Johannes Nygebur ambo Proconſules. Hi cum cæteris nunciis civitatum prædictarum navigantes mare, venerunt in Scaniam, & inde procedentes verſus caſtrum Lyntholm, Reginam ibidem invenerunt. Placitantes ergo cum ea per dies aliquot, in hanc tandem concordabant concluſionem, quod Regina ad preces & inſtantias civitatum Lubicenſis, Thoronenſis & Sundenſis Albertum Regem & Ericum filium ſuum ad tres annos licentiare vellet immediate ſequentes ſub tali pacto & conditione, quod tres illæ civitates, cum quatuor adjungendis aliis, puta Elvigenſi, Revalienſi, Gripeswaldenſi & Danenſi, pro dicto Rege Alberto & ſuo filio fidem facere deberent, ut infra expreſſum tempus ſe cum præfata Regina pro ſe & cæteris captivis Nobilibus & non nobilibus amicabiliter componeret, & ipſius voluntati pareret cum effectu. Et in caſu ſi hoc interim non fieret, quod extunc prædictum Regem & filium ſuum cum omnibus ſuis concaptivis non redemtis prælibatæ civitates ipſi Margaretæ Reginæ perſonaliter præſentare tenerentur & deberent in eodem loco, ſemotis omni excuſatione, dolo & fallacia quacunque, aut Reginæ eidem ſolvere indilate LXM. marcarum argenti puri. Et licet ante dictæ civitates in hanc concluſionem conſenſiſſent cum Regina, & Alberto Regi ac Erico filio ſuo omnia placuiſſent, tamen ipſum Regem Albertum & Ericum filium ſuum atque cæteros captivos ſolvi aut libertati dari debere nolebant, niſi ipſæ civitates certificatæ eſſent, & ad manus earum prius reſignata eſſet urbs Stokholmenſis & caſtrum ejus, ac omnia ad ea pertinentia ſub literis & ſigillis prædictorum Alberti Regis & Erici filii ejus & a fidejuſſoribus ad hoc poſtulatis. Quibus ad ſingula expeditis, Rex ipſe Albertus & filius ſuus Ericus, ac cæteri omnes captivi ſoluti ſunt, & civitatibus præſentati, cum quibus

quibus ipſi Principes ad propria ſunt reverſi. Poſtquam igitur Albertus Rex reverſus eſſet in terram ſuam, Vitaliani ſive piratæ perpendentes, ſe amplius non poſſe mare infeſtare ſub præſidio civitatum conſveto & absque vitæ periculo, tranſtulerunt ſe ad partes diverſas. Sed antequam diviſio hæc fieret ab eisdem, & civitates ſupra dictæ pro liberatione Regis ſolicite laborarent, ipſi Vitaliani adunati, Norwegiæ portum quærentes apprehenderant, & opidum Bergenſe expugnaverant, mercatores ibidem exiſtentes & opidum defendere nitentes vicerant, & eos ac opidum ipſum omnibus bonis ſuis ſpoliaverant, necnon cum theſauro immenſo ad urbes ſuas reverſi fuerant, in quibus prædam ſuam vendiderunt, pecuniasque pro eis receptas expenderunt, & cives illos ſatis indigentes ditaverunt. Hac direptione commiſſa, & interim Rege redemto, ut præmiſſum eſt, Vitaliani illi ab invicem ſeparati ſunt. Nam quidam de eis numero circiter quadringenti cum navibus ſuis ſe mari commiſerunt, in Ruſſiamque tandem pervenerunt. Ubi rapinis operam dantes, multa bona mercatorum rapuerunt, & cum ipſis recedentes in Alemaniam reverti laborarunt. Sed oberrantes in mari devenerunt tandem ad quorundam hominum partes, quorum nec ritum nec idioma intellexerunt. Cum quibus cum pugnarent, plures de ipſis interfecerunt, & pecora ac victualia eorum rapuerunt. Inde vero navigantes, attigerunt terram illam, ubi montes Caſpii ſituantur. Ubi invenientes inæſtimabilem populum, putabant eos fore Judæos rufos montibus illis incluſos. Cum iſtis iterum pugnantes in litoribus multos peremerunt. Non tamen in plana terra cum ipſis bellum aggredi auſi fuerunt, eo quod innumerabiles eſſent. Non procul autem ab illa plaga navigio tranſeuntes, invenerunt homines totaliter hirſutos in litoribus maris curſitantes velut beſtiæ indomitæ. Quas in pace relinquentes, navigaverunt tam diu vagando & oberrando itinere ignoto, quod tandem hominem Teutonicum invenerunt natione Weſtphalum, per raptores forte a finibus ſuis abductum. Hic prædictos Vitalianos dirigens per ſolis conſiderationem, in notas partes tandem perduxit. Et ſic vix media iſtorum prædonum pars ad terminos Teutonicos rediit, cæteris ſociis amiſſis vel in prœliis in via habitis, aut morte præventis. Quidam etiam eorum in prima diviſione ad partes Friſiæ occidentalis ſe tranſtulerunt, quidam vero mare Hiſpanicum quærentes, mercatores ibidem infeſtare conati ſunt, quorum Capitanei fuerunt Wigboldus, Godfridus Michaelis & Stortebeker, ac cæteri. Robertus Epiſcopus Padelburnenſis filius Johannis Ducis de Monte conſtitutus in obſidione caſtri Padberg telo percuſſus eſt, & reductus in Dringenberg caſtrum mox defunctus eſt. Bygorgius Peruſinorum Dominus & Dominus de Malateſta Eccleſiæ Romanæ, ſecundum Chronicam Romanorum, plura gravamina intulerunt, plura quoque caſtra & civitates ad Patrimonium S. Petri pertinentes Eccleſiæ abſtulerunt expugnando eas. Ratenowe opidum Marchiæ de Brandeburg ſitum prope fluvium Habela, captum eſt per Albertum Archiepiſcopum Magdeburgenſem per traditionem opidanorum ſuorum in vigilia B. Barbaræ Virginis de mane & ſpoliatum; traditores vero illos, poſtquam dictus Archiepiſcopus opidum ceperat, expulit de terra cum uxoribus & filiis, timens circa illum eos facturos, ſicut erga ſuum fecerant Dominum. Infra octavas Aſſumtionis Virginis Glorioſæ cecidit in urbe Lubicenſi grando tantæ quantitatis, ut vinceret magnitudinem ovi, habens impreſſam imaginem humanam. Quædam etiam illarum imaginum erant barbatæ, & quædam velatæ criſpis peplis, ut retulerunt veridici, qui in manibus ſuis grandines dictas habuerant.

Sextodecimo anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCXCVI. In Trajecto inferiori quidam Frater Ordinis Minorum Jacobus nomine pro titulari Epiſcopo ſe gerens & non exiſtens, multos decepit Clericos & Religioſos Sacros Ordines, ut æſtimabant, ab eo recipientes. Varios etiam ipſe confirmavit pueros, plures virgines coronavit, Eccleſias conſecravit, & cætera officia exercuit Pontificalia. Hujus quidem perfidi fratris malitia, Deo volente, tandem detecta eſt & publicata, & dictus frater per Dominum Fredericum Epiſcopum Trajectenſem captus eſt & examinatus, & tandem propria faſſione inventus eſt falſarius literarum Apoſtolicarum. Propter quod ibidem per ſententiam ſupra dicti Epiſcopi a cæteris titularibus Epiſcopis eſt degradatus, & poſt judici ſeculari traditus ad comburendum. Qui gratiam ſibi faciens, primo in caldarium vacuum ipſum poſuit in ſignum, quod ut falſarius comburi vel bulliri meruiſſet, ſed poſtea extractum decollari fecit. In Colonia Agrippina magna diſſenſio orta eſt inter Conſulatum ſtrictum & latum, quæ quidem diſcordia tale fertur habuiſſe exordium: Quidam notabilis cives de lato Conſilio per ſtrictum Conſilium dictæ civitatis exilio damnabatur. Quod ægre ferentes illi de lato Conſilio tantum effecerunt apud principes & communitatem, quod propter eorum preces & inſtantias importunas exulatus ille revocabatur, & ad priſtinum ſtatum & locum reponebatur. Qui ad ſtatum ſuum reductus, cum ſuis laboravit occulte ad vindicandum ſe de contumelia ſibi facta, & tantum practicavit inter illos de amplo Conſilio, quod illi conjurarent in interfectionem illorum de arto Conſilio. Quæ conſpiratio tandem innotuit illis de ſtricto Conſulatu. Unde ſine mora amicis convocatis cum valida manu irruerunt ſuper eos de lato Conſilio, & captivantes omnes incarcerarunt. Quo facto, mox communitas exacerbata utrumque Conſilium cepit, & turribus mancipavit, ac novum Conſulatum ex integro inſtauravit, quosdam de potioribus urbis, quosdam de mercatoribus & quosdam de mechanicis eligendo. decernens & ſtatuens de communi conſenſu totius communitatis, nunquam amplius eſſe debere duplex conſilium, ſed unicum & ſimplex. Albertus Rex Sweorum & Wilhelmus Marchio Miſnæ & de Brandeburg convenerunt in opidum Parleberg terræ Prignitz. Ad quorum conventum miſſi ſunt

ſunt ſolennes nuncii de civitatibus maritimis, ut cum præfatis Principibus tractarent de pace communi terrarum ſuarum. Ubi tandem, cooperante Deo, firmata eſt pax generalis terrarum duratura ad ſex annos. Et dicti Principes pariter & civitates conjurabant & promittebant, ſe peremturos omnes pacis factæ violatores. Henricus frater Johannis Ducis de Stargardia introductus eſt cum exercitu pulcro in Darbatum civitatem Lyvoniæ. Quem Darbatenſis Epiſcopus vir decrepitus gratanter & reverenter recipiens, Eccleſiam ſuam ſibi reſignavit, & in filium ipſum adoptavit. Pro eodem tempore Lithuani & Rutheni in magna multitudine venerunt in Lyvoniam, ſecum ducentes Ottonem fratrem Ducis Stetinenſis, quem Wenzlaus Rex Romanorum miſerat in Archiepiſcopum Rigenſem aſſumendum contra datum Archiepiſcopum a Papa Bonifacio, qui erat de Ordine Fratrum de domo Teutonica. Hunc Ducem cives Darbatenſes etiam honorifice receperunt, & ei adhærentes promiſerunt, quod auxilio ſibi eſſe vellent totis conatibus pro acquirenda poſſeſſione ſedis ſuæ, & ad expellendum ejus adverſarium, qui jam caſtra & civitates poſſidebat. In Carnisprivio Albertus Rex Sweorum curiam ſolennem tenuit in Zwerin, ad cujus curiæ feſtum plures convenerunt Principes & Nobiles. Protunc etiam celebrabantur nuptiæ ſolennes Regis Alberti & Agnetis ſororis Ducum de Luneburg & Brunſwic, & Erici filii dicti Regis Alberti ac Margaretæ filiæ Ducis de Wolgaſt, & ſic ex cauſa multiplici curia illa jocunditate & lætitia erat referta. Cum autem uxores Ducum de Brunſwic & Luneburg, quæ prædictis nuptiis interfuerant, reverterentur ad proprias ædes, & veniſſent in Ultzen civitatem cum magno populo, ſupervenit & Henricus Dux de Luneburg ex præordinatione ſua, & eandem urbem ingreſſus eſt, & convocans Conſulatum dictæ civitatis ad Conſiſtorium, præcepit ſuis militibus & militaribus, ut eosdem ibidem cuſtodirent, ne dictum locum mutarent, & ipſe interim cum cæteris ſibi faventibus quandam urbis valvam cepit & incaſtellavit, muniens muris novis & foſſatis. Quo caſtro bene firmato, Conſulares de captivitatis loco licentiavit, & ipſe pariter de urbe receſſit, & opidum Winzen acceſſit, ubi omnes naves ibidem repertas ſale onuſtas arreſtavit, ſcribens ſingulis civitatibus ſui Ducatus, & prohibens, ne aliquis quæcunque bona urbi Luneburgenſi apportaret ſub pœna privationis vitæ. Cogitabat enim dictus Henricus Dux humiliare Luneburgenſes, & ex conſequenti cæteras ſui Ducatus civitates. Sed Luneburgenſes videntes Henricum Ducem contra ſe velle malignari, vocarunt in eorum auxilium Lubicenſes & Hammeburgenſes, qui ut fideles vicini eis aſtiterunt, & exercitum fortem mittentes caſtrum Horborg obſederunt. Dux autem exercitus utriusque erat Johannes Hoyer Proconſul Hammeburgenſis. Et fortiter expugnationi inſiſtentes machinis & bumbardis ſuis, grandes petias turri & cæteris ædificiis abſtulerunt caſtri, & procul dubio ipſum expugnaſſent & cepiſſent, ſi omnes ſui impugnatores æquali fidelitate laboraſſent perſeverando. Sed neſcio quo caſu interveniente, mox juſſu dicti Johannis Hoyer Capitanei ſoluta eſt obſidio, & exercitus Ducatum de Luneburg ingreſſus, inæſtimabilem adunavit prædam de villis myricæ opulentiſſimis. Cives vero Luneburgenſes cum ſuis ſtipendiariis aliam myricæ plagam invadentes, deprædati ſunt villas plures. Interim Henricus Dux oſtium aquæ Delmenowe obſtruere volens, demerſit naves lapidibus plenas in ipſam, ne ſal Luneburgenſe ad dictas veheretur civitates. Sed Lubicenſes & Hammeburgenſes cum copioſa multitudine armatorum venientes, aliud foſſatum fecerunt, exhibentes per hoc aquis novum meatum, per quem naves cum ſale faciliter & commode tranſire valerent. Quo expedito, inde receſſerunt, & prope Winzen opidum ſe locarunt ipſum obſidentes. Cum autem Dux prædictus ſeriem civitatum cerneret, placita cum eis iniit, & treugas ad triennium ad invicem ſtatuentes, ad propria redierunt. Turci populum innumerabilem congregantes, Regnum Ungarorum intraverunt, & diverſa prœlia cum incolis Regni agentes, multum populum peremerunt. Sigismundus autem Rex Ungariæ a Papa tandem obtinuit generale paſſagium fieri contra inimicos fidei. Ad quod multi Principes diverſarum provinciarum, puta de Francia, Anglia, Burgundia, Germania & Alemannia confluxerunt. Qui cum exercitu quaſi infinito Regnum Turcorum intrantes, innumerum Paganorum populum cum divino adjutorio proſtraverunt, pluresque urbes, caſtra, opida & munitiones expugnantes ceperunt. Poſtquam victoriam Chriſticolis divinitus datam, Rex Sigismundus iterum bellum contra eosdem Turcos paravit. Sed quia omnis ſuperbia caſum meretur, illi de Francia & Anglia arroganter agentes contenderunt de prima acie obtinenda & congreſſu, dicentes, ipſis de jure deberi ex Regnorum ſuorum dignitate. Rex vero Ungariæ ob bonum pacis eis de congreſſu favit, & illi ſtomachando in hoſtes irruentes, triumpho deſtituti ſunt. Tunc animati Pagani viriliter egerunt, ſecundum Chronicam Francorum, & quaſi totum Chriſtianorum exercitum crudeliter interfecerunt, captivantes Philippum Ducem Burgundiæ & plures alios Principes & Nobiles. Sigismundus autem Rex cum paucis evaſit. Quem inſequentes Turci Ungariamque intrantes, depopulati ſunt urbes, expugnaverunt caſtra, ac villas & Monaſteria multa deſtruxerunt, & niſi Deus de ſua clementia ſpeciali aliter diſpoſuiſſet, omnes illas partes usque ad mare gladius barbarorum voraſſet. Albertus Dux Bayoariæ & Comes Hollandiæ cum adjutorio Anglorum, Flamingorum & Brabantinorum intravit Friſiam, ſuæ dominationi eam cupiens ſubjicere. Sed parum & prope nihil agens, imo potius patiens, multos de ſuo exercitu amiſit. Thuringorum urbes, puta Erphordenſes, Molhuſenſes & Northuſenſes una cum Ottone de Leyna & Henrico Comite de Honſteen caſtrum Hindenburg exercitu ſuo vallaverunt, & ipſum expugnantes & incendentes, raptores in eo degentes per fumum incen-

incendii exire compulerunt. Quos capientes in patibulis novis inter Northem & Oſterode opida ſuſpenderunt numero circiter XLII. Caſtrum vero prædictum deſtruentes, ad aliud prope ipſum ſitum Grifenſteen dictum ſe diverterunt, & ipſum tandem ut primum ſolo æquaverunt, raptoribus latenter elapſis.

Decimo ſeptimo Wenzeslai, qui eſt Domini MCCCXCVII. In urbe Lubicenſi & cæteris civitatibus maritimis maxima mortalitas efferbuit, plura millia hominum de medio tollendo; ſimiliter & in Bremenſi civitate plusquam VIIIM. hominum epidimia abſumſit. Nicolaus Comes Holtzatorum obiit, vir magnæ aſtutiæ & pacis amator. Quo defuncto, fratres ejus inter ſe diſcordare cœperunt de ſucceſſione tam Ducatus de Sleswic quam Comitatus Holtzatiæ. Ad quam ſeditionem removendam dies placitorum locata eſt in Todislo opido dictæ terræ profeſto Pentecoſtes. Quo veniente, convenerunt ibidem Albertus Rex Sweorum, Henricus Dux de Luneburg, Ericus Dux de Lovenburg, Adolfus Comes de Schowenburg & Comites Holtzatorum. Qui ſimul tractantes de concordia fratrum Comitum prædictorum, nihil concludere potuerunt, quod dictis Comitibus placeret. Quod videntes Principes, cum indignatione receſſerunt. Nobiles autem terræ Holtzatorum percipientes, Principes nihil concluſiſſe in concordia & pace fratrum, alium diem placitorum per ſe ſtatuerunt, & in illo ſoli Nobiles terræ cum ſuis Comitibus convenientes, ad hanc tandem concluſionem negotium perduxerunt cum beneplacito Comitum, quod ille, qui major natu inter eos eſſet, pronunc & ſemper Dux de Sleswic fieret, & Ducatum illum ad IX. annos poſſideret cum tertia parte terræ Holtzatiæ, alii vero fratres alias duas partes in ſortem reciperent ſecundum ſuam primogenituram; novem autem annis elapſis, ille, qui Dux eſſet, contentus eſſe deberet in ſolo Ducatu ad ſuam vitam. Ericus filius Alberti Regis Sweorum obiit in Godlandia, & periit ſpes Alberti Regis de recuperatione Regni ſui, Margareta vero Regina Danorum non mediocriter gaviſa eſt de obitu illius. Pro eodem tempore obiit & Dominus Johannes de Sinchen, qui Archiepiſcopus Rigenſis fuerat, & per Bonifacium Papam factus Patriarcha & Primas terræ Lyvoniæ & Lithuanorum. Quo defuncto, ſex Canonici ejusdem Eccleſiæ Rigenſis in exilio conſtituti, in loco, ubi degebant, alium novum Archiepiſcopum elegerunt, ſed electus ille nec confirmatus eſt, nec ad ſedem ſuam pervenit. Canonici Eccleſiæ Swerinenſis privaverunt Rodolſum Epiſcopum eorum caſtro Bulzowe, cura temporali, & autoritate totali, ſolum pro præbendario ipſum nutrie proponentes. Cujus quidem contumeliæ auctor & impoſitor extitit Johannes Berchteheyle Canonicus Eccleſiæ prædictæ, qui poſtea ultione divina viſitatus, ad plenum luit ſuum peccatum, quod in ſuo commiſerat Prælato. Nam fuit poſtea captivatus ab Alberto Rege Sweorum, & turri mancipatus diebus multis, & per eundem Regem combuſtus fuiſſet ut Domini ſui traditor, niſi mirabiliter vincula evaſiſſet. Facta autem violenta injuria præfato Epiſcopo Rodolfo, conſangvinei ſui puta Johannes & Ulricus Duces Stargardiæ & fratres ſui ex una parte, & Ericus Dux de Lovenburg, & Albertus Comes Holtzatorum cum ſuis exercitibus diœceſim illam ingreſſi ſunt ex alia parte, & bona illorum Canonicorum invadentes omnia demoliti ſunt flammarum exuſtione, pecorum & jumentorum abductione, ac plurimorum opidanorum & ruſticorum locupletiorum captivatione. Maxima controverſia orta eſt in Anglia inter Richardum Regem Anglorum & Nobiles ac Proceres Regni ejusdem, ſecundum Chronicam Anglorum, hac de cauſa: Tempore enim illo, quo Richardus Rex acceperat uxorem ſororem Wenzlai Regis Romanorum, & eam in Angliam ſuſceperat, portaverat ſecum Regina quandam pulcerrimam Dominam, in cujus amorem inardeſcens Dux Hiberniæ, duxit eam in uxorem, prima uxore repudiata. Quod amici illius abjectæ multum ægre ferentes, cogitabant vindicare injuriam mulieris illius, ſed non audebant in continenti hoc attentare, quia Dux ille a Rege valde diligebatur. Accidit autem, ut Richardus Rex timens periculum Duci Hiberniæ imminere ex amicis ſpretæ uxoris, vocaret ipſum ad ſe & ne ſibi timeret de inſidiis, miſit ſibi banerium ſuum cum multis armatis. Cujus tranſitum obſervantes amici dictæ mulieris, cum exercitu magno ſuper ipſum irruerunt, & totum illum Regis exercitum percuſſerunt in ore gladii, ſolo Duce cum ſuo Confeſſore evadente. Procedentes ergo ulterius iſti in furia ſua, Londoniarum urbem intraverunt, & fere omnes Regis amicos interfecerunt, bonaque eorum abſtulerunt, ac Regem Richardum, qui tunc in urbe illa præſens erat, contumeliis gravibus dehoneſtaverunt. Dux autem Gloverniæ tribus vicibus coronam de capite Regis rapuit, cum indignatione dicens: Tu corona hac Regia indignus es, cum non ſis verus noſter Rex natus, & talem defendere niteris, qui adulterino thoro ſacramentum veri matrimonii prævaricatus eſt. Quæ omnia Rex patienter ſuſtinens, dedit locum veſaniæ eorum. Eodem anno defuncta uxore ſua Anna ſorore Wenzlai Regis Romanorum, Richardus Rex in Franciam transfretavit, & duxit in uxorem filiam Regis Francorum Karoli. Et ſic cum illis nuptiis ſopita & terminata eſt lis & diſcordia inveterata inter dictos duos Reges. Sed concordia illa non multum lætificavit Principes Angliæ, timentes, quod per hoc connubium nimis roboraretur poteſtas ejus ſuper illos. Quod ut formidabant, poſtea evenit. Proceres ergo Regni videntes Regem Francorum confœderatum Regi ſuo, occulte machinati ſunt in mortem ejus, quærentes ipſum interficere. Sed Rex admonitus per amicos ſuos, habuit conſilium cum Henrico Duce Lancaſtriæ patruo ſuo & cum paucis aliis de conſiliariis ſuis, & de conſilio illorum congregavit exercitum, & obſedit caſtrum, in quo Dux Gloverniæ reſidebat, qui caput erat omnium inimicorum Regis. Et poſtulans Ducem ſibi præſentari ſub pœna privationis vitæ omnium in caſtro exiſtentium, traditus eſt ei. Quem vinciens præcepit

cepit

cepit duci in caſtrum Cali & extra Angliam, & ibidem ſtrangulari. Quod & ſic factum eſt. Deinde captivavit Comitem Armidel, & convicit ipſum publice coram omnibus de traditione ſua. Quo convicto, ille extraxit literam Regio ſigillo inſignitam continentem, quod Rex omnem offenſam ei miſericorditer condonaſſet, & in amicum ſincerum ipſum recepiſſet. Hanc, inquam, literam Archiepiſcopus Cantuarienſis Cancellarius Regni fratri ſuo Comiti prædicto Rege ignoto ſigillaverat. Propter quod Archiepiſcopus ille exilio damnatus eſt, & Comes ille capite truncatus. Fecit etiam capi Comitem Wornis, & ſimiliter ipſum exiliavit. Et ſic Rex expeditis ſuis inimicis pacifice ad tempus breve Regnum ſuum poſſedit. Hitzeke Præpoſitus Friſo quatuor habens caſtra, Brüke, Wumunde, Aurikeshove & Marienhove, collegit ad caſtra prædicta piratas & raptores maris, & defenſavit eos, partem ſuam de rapinis recipiens. Hi raptores mare infeſtabant ſub illo prætexto, quod Hollandrinis inſidiari & nocere vellent, quorum hoſtes erant. Quicunque tamen mercator in mari occidentali reperiebatur, ille Hollandrinus ab eis putabatur, & ſic per eos ſpoliabatur. Una autem vice magna navis onuſta vario & cera per eos rapiebatur, pro cujus redemtione prædicti prædones receperunt a mercatoribus VIIIM. nobilium, ſed valuit in ſe ultra XLM. Ventus validiſſimus & valde impetuoſus ſurrexit in nocte B. Cœciliæ, qui multas eccleſias, turres, domus & arbores innumeras dejecit in diverſis partibus mundi, eo quod valde generalis eſſet.

Decimo octavo anno Wenzlai, qui eſt Dn. MCCCXCVIII. Marſtallus urbis Lubicenſis en tertia vice accenſus eſt, ſed equi pro majori parte ſalvati ſunt in nocte Sanctæ Eliſabeth. Gwerra, quæ ad tres annos ſub induciis ſtatuta extitit, prout præcedenti anno tactum eſt, quæ inter Ducem de Luneburg Henricum & ſuam civitatem vertebatur, ſedata eſt jam & ſopita cum gravibus expenſis & laboribus. Et in majorem firmitatem pacis & concordiæ impignorata ſunt caſtra infra ſcripta per Henricum Ducem & fratrem ejus Bernhardum ad tempus civitatibus infra ſcriptis, puta Horburg Luneburgenſibus, Blekede Hammeburgenſibus & Ludershuſen Lubicenſibus, civitati vero Hannover in hoc ſatisfaciebant, quod caſtrum contra ſe conſtructum funditus deſtruebatur, & ſimiliter caſtrum in Ultzen erectum everſum eſt præter turrim antiquam, quæ manſit valva civitatis, ſicut prius fuerat. Priores tres Ordinis Carthuſienſis venerunt in die S. Clementis in urbem Lubicenſem; & ulterius procedentes in villam Arnesbuke terræ Holtzatorum diœceſis Lubicenſis, acceptarunt ibidem locum ad fundandum Monaſterium Ordini ſuo; & relinquentes in loco prædicto IIII. Fratres religioſos & exemplares dicti Ordinis, qui incepta perficerent, ultra progreſſi ſunt prope Roſtok urbem Ducatus Magnopolenſis diœceſis Swerinenſis, ubi & alium locum acceptarunt pro Monaſterio conſtruendo, cui nomen Marien eſt. *Moſathan* Tartarorum Imperator magnas paſſus eſt perſecutiones a Proceribus Regni ſui, qui ipſum deponere nitebantur. Sed tandem compulſus, tranſtulit ſe ad Alexandrum Ducem Lithuanorum alio nomine dictum Vitolt, conquerens ei ſuper injuriis & gravaminibus ſibi a ſubditis ſuis exhibitis. Cui Alexander compatiens, magnum exercitum collegit de quibusdam Tartaris ſuo Imperatori faventibus & Lithuanis ac Ruthenis, & pertranſiens totam Tartariam usque Capha, vaſtavit igne, gladio mactavit, & captivavit, quosquos invenit, Proceres & Nobiles, nec deſiſtebat a perſecutione & devaſtatione, donec totum Regnum ſubjeciſſet prælibato Imperatori. Comes Virtutum Johannes Dominus Mediolanenſis factus eſt Dux a Wenzlao Rege Romanorum, ſecundum Chronicam Francorum, qui mox exaltatus in tantam prorupit ſuperbiam, ut omnes Principes Italiæ & Lombardiæ ſuæ ditioni ſubjicere niteretur, & Rex eorum fieri laboraret. Quod attendentes Nobiles & Principes Italiæ & Lombardiæ ac civitates, confœderationem & ligam quandam in invicem fecerunt contra dictum Ducem novellum, bella infatigabiliter contra ipſum moventes, & tandem ipſum viribus deſtituentes. Adverſarii autem ſui erant tyranni, puta Paduanus, Mantuanus, Florentinus & Remelus, ac civitates videlicet Florentia, Bononia, Ferraria, Padua, Mantua, Piſa & Remula. Fratres de domo Teutonica terræ Prutenorum cum magno exercitu exeuntes circa medium Quadrageſimæ venerunt in Godlandiam, & expugnantes urbem, ſecundum Chronicam Danorum, Wisbu dictam, ceperunt eam. Et procedentes inde ſubjugarunt ſibi totam terram illam, expellentes Vitalianos, qui ibidem dominabantur, & ſic facti ſunt Domini illius terræ de conſenſu & practicatione Alberti Regis Sweorum. Poſt hoc circa feſtum Galli dictus Albertus Rex terram Prutenorum ingreſſus eſt cum duobus Proconſulibus civitatum Roſtoccenſis & Wismarienſis, ſperans magnam ſummam pecuniæ ſe ſublevaturum pro dicta terra, ut eam in toto reſignaret Prutenis, eo quod adhuc Rex Sweciæ nominaretur. Sed nemo ei aliquid dabat, unde vacuus & fruſtratus ſpe ſua reverſus eſt. Banaham Dux de Wolgaſt cum collecto exercitu naves eſt ingreſſus, ſimulans ſe iturum contra hoſtes & perturbatores maris; ſed iter ſuum in alium finem dirigens, tranſivit in Norſunt, & ibidem mercatorum naves ſpoliavit, ac plures mari immerſit. Cumque commiſſa præda reverti niteretur, ecce navium magna claſſis mercatorum in Bergam Regni Norwegiæ ire tendens ſibi obviavit, & prælium cum eo durum agens, omnes illos ſic diſperſit, ut nec una navis juxta aliam maneret, multis ſubmerſis, compulſique ſunt raptores illi in diverſas mundi partes & plagas fugiendo declinare. Wenzlaus Rex Romanorum prope Rhenum conſiſtens, diſſenſiones & gwerras plures ſedavit. Sed quod in pacificando hoſtes apud Deum promeruit, hoc in illicito quodam facto ex toto amiſit. Nam plures virgines Deo conſecratas de Monaſteriis & clauſtris extraxit, & ſecum in Bohemiam vexit, ſtupri flagitio occaſionaliter ſi non efficaciter

ter exponendo, & vaſa Spiritui Sancto reſervata turpiter maculando. Civitates illæ ſeptem, quæ pro redemtione Regis Alberti & ſuorum concaptivorum fidejuſſerant Magaretæ Reginæ Danorum, prout ſupra anno XV. Wenzlai tactum eſt, intra duo feſta Aſſumtionis videlicet & Nativitatis Virginis. Glorioſæ ſe diſponentes ad explendum promiſſum, miſerunt Bertramnum Wulflam Burgimagiſtrum Sundenſem ad Albertum Regem Sweorum, ſciſcitantes ab eo, an ſolvere vellet LXM. marcarum argenti, prout Margaretæ Reginæ Danorum ſpopondiſſet, vel an redire vellet cum ſuis in captivitatem. Albertus autem Rex aſtutiis mundi plenus literas ſcripſit, & per eundem Proconſulem eas transmittere in Stokholm ſimulavit, ſupplicans, ut tanquam fideles ſui ſe non deſererent in ſuis neceſſitatibus, ſed ſe traderent in manus Reginæ, quia amplius eos defendere non poſſet, ut ſic liberari poſſet a ſua captivitate. Fuerat autem ſic concluſum per civitates prælibatas & Reginam, cum de redemtione Regis ageretur, quod ſi pecuniam ſupra expreſſam ſolvere non vellet aut non poſſet, quod ex tunc aut urbem Stokholmenſem cum ſuo caſtro & pertinentiis ad ipſum Reginæ ex integro reſignaret, aut in captivitatem rediret. Quam literam licet ſic ut præmittitur, ſcribi fecerit, non illam tamen, ſed aliam ſigillatam alterius tenoris nuncio civitatum porrexit transferendam, & Stokholmenſibus præſentandam. Cum autem Proconſul præfatus ad ſocios cum litera rediſſet, & illi unanimiter transfretantes ad urbem ſæpe dictam veniſſent, ut ipſi eam acceptarent cum ſuo caſtro ad fideles manus Reginæ juxta tenorem literæ a Rege Alberto nuncio ſupra ſcripto lectæ, cives perlecta litera eam civitatibus oſtenderunt, & talem formam, ut ipſi aſſerebant, non continere eis oſtenderunt. Cives tamen illi potius verbis civitatum illarum quam literis Regiis credentes, juxta fidem præſtitam ab ipſis, ſe Reginæ ſubdiderunt, civitatem ſuam & caſtrum manibus & literis ſibi reſignando, & homagium fidelitatis præſtando. Et ſic Rex a captivitate, & civitas a fidejuſſione facta ſolutæ ſunt. Die octavo poſt feſtum S. Jacobi Apoſtoli concludebatur depoſitio Benedicti Antipapæ fienda in Regno Francorum, ſecundum Chronicam eorundem. Sane Dux Bithuricenſis ambonem aſcendens de mandato Regis Karoli & conſenſu univerſitatis Pariſienſis, ac Principum & Prælatorum Regni, pronunciavit præfatum Benedictum Antipapam depoſitum fore legitime, & ipſum eſſe perjurum & hæreticum. Propter quod dixit Regem mandare & Prælatos univerſis ſubditis Regni, quatenus amplius prælibato Benedicto hæretico & legitime depoſito nullam reverentiam aut obedientiam exhiberent, ſub pœna privationis vitæ & maledictionis æternæ, nec quamcunque cauſam impoſterum ad ſuam curiam deducerent ſub eadem pœna. Poſitus eſt etiam tunc per Regem Francorum & Prælatos Regni Alexandrinus Patriarcha, & Remenſis ac Rothomagenſis Archiepiſcopi cum eo, qui beneficia conferrent, & Prælatos inferiores inſtituerent. Reges autem qui Regi Francorum adhæſerunt in cauſa iſta, fuere Angliæ, Caſtellæ, Portugalliæ & Navarræ. Rex vero Arrogoniæ ſolus prædictum Benedictum in ſua pertinacia fovebat, eo quod de ſanguine ſuo eſſet. Dux Norfols & Dux Derbi Regni Angliæ diſcordias graves ad invicem habebant, eo quod unus alteri traditionem Regis & Regni imponeret, ſecundum Chronicam Anglorum, & ut veritas facti tam flagitioſi evidenter eluceſceret, duellum certo die adinvicem agere compromiſerunt. Cumque dies ſtatuta pugnæ adeſſet, & ambo in campum veniſſent pugnaturi, Rex pius Richardus hanc crudelitatem abhorrens, ambos Duces perpetuo exilio condemnavit.

Decimo nono anno Wenzlai, qui eſt Domini MCCCXCIX. Aſperitas maxima hyemis fuit, diu ultra conſvetum durans, nec alicujus tunc viventis hominis memoria intentius frigus fuiſſe recolebat. Ambulari enim tunc poterat a Lubicana urbe ad civitatem Sundenſem in ſolida glacie, & de Sundis in Daciam etiam in curribus & equis. In hac autem hyeme Fratres de domo Teutonica terræ Lyvoniæ cum XVM. armatorum occupantes terras Sametharum, interfecerunt ex eis IIIIM. & plures ex eis captivaverunt, de pecoribus autem & jumentis prædam immenſam abduxerunt ſecum ad propria revertentes. Albertus Comes Holtzatorum cum multo populo Friſiam ultra Egdoram flumen intrans, depopulatus eſt eam, ſubjecitque eam ſibi, colligens de ea XVIM. marcarum Lubicenſis monetæ. Everhardus Epiſcopus Lubicenſis obiit feria ſexta ante Dominicam Palmarum, in cujus ſedem electi ſunt duo, puta Magiſter Johannes Dulman auditor cauſarum Romanæ curiæ & Magiſter Henricus Wolleri. Sed Magiſter Johannes tanquam magis notus Pontifici & Satrapis ejus confirmatus eſt. Hadewigis Regina Poloniæ filia Lodewici quondam Regis Ungariæ obiit plena virtutibus. Per hanc Bolezlaus Rex Poloniæ factus eſt Chriſtianus, qui ante ipſius connubium Yagail dictus Rex erat vel Dux Lithuanorum & Paganus. Alexander, qui & Vitold dictus Dux Lithuanorum, collecto exercitu maximo, intravit Regnum Tartarorum, ubi prœlia grandia agens cum ipſis, victoriam a cœlo obtinuit de duobus certaminibus, in quibus Tartari amiſerunt CCM. armatorum; ſed in tertia pugna ſuccumbens Alexander, vix cum octo viris evaſit manus hoſtium. Perierant autem de toto Lithuanorum exercitu CM. armatorum. Albertus quondam Rex Sweorum, Wilhelmus Marchio Miſnenſis & de Brandenburg, & Laurentius Dominus Slavorum congregati in opido Parleberge, pacem generalem terrarum ſuarum, quam alias inceperant ibidem, protunc concluſerunt, firmantes eam literis & juramentis ſuis. Cum autem prædicti Principes in tam ſalubri occupatione eſſent conſtituti, raptores diabolica inſtigatione agitati, qui in opido & caſtro Lentzen reſidebant, exeuntes, caſtrum, quod Albertus Rex contra eos erexerat, deſtruxerunt traditorie ipſum capiendo, & opidum dictum Lentzen reintraverunt. Quod audientes Principes ibidem

dem congregati, cum manu valida præfatum opidum obſederunt, & ipſum tandem expugnantes ceperunt. Raptores vero in eo repertos patibulis appenderunt, & cæteros elapſos proſcripſerunt. De Lentze autem procedentes ultra ad caſtra, & munitiones de prope jacentes vallarunt, & nemine in eis invento, ea ſuccenderunt. Nomina autem dictarum munitionum protunc deſtructarum ſunt Wuſterowe, Mezekowe, Mankemus & Kummerloſe. Nuncii Fratrum de domo Teutonica terræ Prutziæ venerunt in Wiſmariam urbem Obotritorum, ſecum deferentes theſaurum magnum, quem obtulerunt Alberto Regi, prout alias ſecum convenerant pro terra Godlandiæ. Quam quidem terram eiſdem Fratribus reſignavit cum omni jure ſuo, quod in ea habuerat, perpetuo poſſidendam. Civitates ſtagnales navigantes in Daciam, convenerunt in Selandia, ubi placitantes cum Margareta Regina pacem firmam fecerunt inter mercatores ſuos & tria illa Regna Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ; & confœderati ſunt ibidem, & compromiſerunt pariter, quod totis viribus ſatagere vellent ad extirpationem piratarum. Receptæ etiam ſunt protunc ibidem in gratiam Reginæ civitates Roſtoccenſis & Wiſmarienſis. Henricus Dux Lancaſtriæ patruus Richardi Regis Angliæ captivavit ipſum Regem Richardum, & carcerali cuſtodiæ eum commendavit, atque poſt dies paucos ipſum crudeliter ſtrangulavit, ſe ipſum in Regem loco ſui eligi & coronari procuravit. Factus autem Rex, tyrannica impietate in plures deſævit Prælatos & Religioſos, dicti Richardi Regis interfecti fautores & amicos, mortibus diverſis eos multando. Hic Richardus flebili memoria ab omnibus Deo dilectis recolendus, vir extitit magnæ devotionis, juſtitiæ zelator, pacis amator, & Religioſorum pater & fautor. Horas hic diurnas pariter & nocturnas, quando commode potuit, aut audivit aut legit ſtudioſe ſecundum Breviarium Fratrum Ordinis Prædicatorum, tanquam in ſacris Ordinibus conſtitutus. Propter quod haud dubium pro juſtitia fidelitateque ſua mortificatus, pretioſa eſt in conſpectu Domini interfectio ipſius & ſuo crudeli interfectori damnoſa. Quædam hominum multitudo magna promiſcui ſexus conglobata, puta LXXXM. hominum vel amplius albis indumentis veſtitorum apparuit, in Italia terras peragrans, ſecundum Chronicam Romanorum. Hæc turba cum alicui civitati appropinquaret, recipiebatur ſolenniter ab incolis urbis cum proceſſione devota Cleri & populi. Et cum ipſam urbem ingrederetur, clamabat voce ſonora: Pax & miſericordia, & cantabat carmen illud de Paſſione Virginis Glorioſæ: Stabat mater doloroſa &c. Quicunque autem ſe tunc illis jungebat ex illa civitate, illi promiſerunt Fratres & Sorores illius ſectæ, quod nunquam moriturus eſſet ſubitanea morte, nec etiam ex illa clade, quæ tunc in partibus illis ſæviebat. Maxima enim illis diebus vigebat in partibus illis epidimia. In dicta autem comitiva fuerunt, ut dicebatur, Epiſcopi, Abbates & plures alii Prælati; inſuper Comites, Barones, Milites & Nobiles multi. Hi prædicabant hominibus & vitia eorum redarguebant. Ulricus & Johannes Duces Stargardiæ collecto exercitu venerunt prope Prenislaviam urbem Marchiæ de Brandeburg. Quod ut viderunt cives, exierunt cum tota potentia ſua, ut hoſtibus reſiſterent. Duces vero exercitum civium mox recenſentes, celeriter inter civitatem & cives ſe locarunt, & repente in eos irruentes, captivaverunt fere omnes burgenſes dictæ civitatis, & confeſtim ab eis homagium fidelitatis poſtulaverunt. Quo præſtito, cum eis urbem intraverunt, & exactionantes eos, LXM. ſexagenarum Bohemicalium ab eis extorſerunt, abducentes pro pignoribus dictæ ſummæ potiores cives civitatis illius. Fratres Ordinis Prædicatorum urbis Lubicenſis vetus (veterem) chorum dejicientes, novum reædificaverunt ſatis ſolennem.

De Ruperto Rege Romanorum.

Rupertus Dux Bayoariæ & Comes Palatinus Rheni cœpit anno mundi VMCCCLX. Olympiadis DXXIX. anno tertio, urbis conditæ IIMCL. Domini vero MCCCXCIX. & annis XIIII. regnavit. Hic ob deſidiam, negligentiam & inordinatam vitam Wenzlai Regis Bohemorum in Regem Romanorum eſt provectus, ipſo Wenzlao Romanorum Rege vivente & abjecto. Fuerat namque præfatus Wenzlaus ſæpe admonitus a Pontificibus ſummis Urbano VI. & Bonifacio IX. & ab Electoribus Imperii, ut ſe emendaſſet. Sed quia hoc facere renuit, Rupertus prælibatus eſt in Frankenford electus in Regem Romanorum, & a Frederico Colonienſi Archiepiſcopo Aquisgrani coronatus, & quia benedictione Imperiali caruit, idcirco numero Imperatorum non eſt annotatus.

Primo anno Ruperti, qui eſt Dn. MCCCC. Fredericus Nobilis Dux Brunſwicenſis, viſitato novo Rege Romanorum, eſt prope Friſlariam gladio Frederici de Hertegeshuſen Militis perforatus V. die menſis Junii, quæ erat vigilia Pentecoſtes, ſecundum Chronicam Saxonum. Erat autem prædictus Fredericus Dux Princeps pacis, verbo verax, hominibus affabilis & dulcis. Propter hujus Principis mortem multæ gwerræ, multarum terrarum devaſtationes, multa homicidia, rapinæ & incendia facta ſunt. Laurentius Slavorum Dominus obiit, & ſepultus eſt in Guſterowe in Eccleſia majore terræ ſuæ, cui filius ſuus ſenior Balthazar ſucceſſit in dominio, Wilhelmo juniore in Studio degente. Hic Balthazar hoc anno cum exercitu ſatis exili clauſtra Lubicenſium ingreſſus, villam Wiſslo prope Swerin ſilvam ſitam incineravit, & vaccas urbis apprehendens, abſque reſiſtentia & inſecutione quæcunque abduxit. Gerardus Herbipolenſis Epiſcopus cives illius urbis ſibi rebelles & contumaces in prœlio proſtravit, multos interficiens. Rotari etiam plures ex eis fecit, quorum capita lanceis impoſita victor effectus per urbem circumduxit, & non per portam, ſed muro civitatis in magna parte dejecto ipſam intravit. Quo Epiſcopo defuncto, ſucceſſit Johannes in Epiſcopatu, vir pacificus & devotus. Hic univerſitatem in urbem ſuam locavit, & a Papa confir-

firmari eam procuravit cum privilegiis & gratiis conſvetis. Sed eo decedente, & ipſa univerſitas ſecum mox abſceſſit. In Colonia quidam civis multum devotus apud Fratres Prædicatores moratus interficitur cum famulo ſuo a quodam ſcriptore ſibi valde familiari. Qui captus poſtea rotatus eſt; nomen autem civis ſic interfecti fuit Johannes Bersword dives & eleemoſynarius magnus. Ericus Dux Saxoniæ de Lovenburg obiit, poſt ſe filios V. relinquens, puta Ericum, Magnum, Ottonem, Gherardum (Bernhardum) & Johannem, cui in Ducatu ſucceſſit Ericus ſenior natu, Magnus vero factus Epiſcopus Caminenſis poſtea translatus eſt ad Eccleſiam Hildeneshemenſem, Johannes autem interfectus eſt prope villam Roſenburg a quodam mercatore ſagitta, Gherardus (Bernardus) vero & Ericus adhuc vivebant, cum hæc ſcriberentur. Tidericus quidam Hollandrinus Præbendarius Fratrum Prædicatorum in Conventu Hammeburgenſi quandam interfecit mulierem etiam præbendariam in eodem conventu latenter, nec ſciri potuit, quis occiſor ejus fuiſſet Cum autem Quadrageſima adveniſſet, prædictus Tidericus latro peccatum ſuum cuidam Fratri ejuſdem Conventus confeſſus eſt, cui nomen Matthias. Quem cum Frater ille abſolvere nollet, ſed ad ſuperiorem remitteret, cogitavit homicida ille diabolica ſuggeſtione motus, quod Frater ille facinus ſuum prodere vellet, eo quod ipſum abſolvere recuſaſſet. Propter quod nacta oportunitate acceſſit Fratrem illum Matthiam quodam die Dominico in ambitu Fratrum eorunden ſub ſilentio ſummæ miſſæ ſibi obviantem, & ipſum cultro ſuo transfodit, tria letalia vulnera ſibi imprimendo, & abſceſſit. Frater autem ille ſic confoſſus cadens mox ſpiritum efflavit. Ericus Dux de Lovenburg cautuloſe aſcendens caſtrum Berghedorp, quod patruus ſuus Lubicenſibus pro magna pecuniæ ſumma impignoraverat, ejecit Ottonem de Ritzerowe dictæ civitatis Advocatum, qui dictum Ericum ſub fide præſtita intromiſerat. Otto vero præfatus videns ſe deceptum per Ducem Ericum ante dictum, loco caſtri Bergerdorp, quod a Lubicenſibus cuſtodiendum receperat in manus fideles, & jam in bona fide perdiderat, proprium caſtrum ſuum Ritzerowe ipſis civibus reſignavit, & ſe ipſum eisdem captivum præſentavit, ac civitatis vincula, & clauſtra ſponte intravit, non diu poſt præ melancholia diem claudens extremum.

Secundo an. Ruperti, qui eſt DN. MCCCCI. Ipſe Rupertus Rex Romam pro corona Imperiali adipiſcenda aſcendere niſus eſt, ſed in ſumtibus & expenſis deficiens, & etiam per quosdam Italiæ tyrannos præpeditus, iter ſuum retraxit, & ad propria reverſus eſt. Wilhelmus Marchio Miſnenſis & filii fratris ſui Fredericus & Wilhelmus urbem Pragenſem cum maximo exercitu obſederunt, & damna non modica eidem intulerunt, ſecundum Chronicam Saxonum. Pro illo namque tempore erant Marchiones iſti, puta Wilhelmus ſenior Monoculus, qui primo duxerat ſororem Jodoci & Procopii Marchionum Moraviæ. Qua defuncta, duxit in uxorem filiam Ottonis Ducis de Leyna, & ab iſtis duabus uxoribus nullam prolem ſuſcepit. Erat & Balthazar frater prædicti Wilhelmi Monoculi Lantgravius Thuringiæ, qui filium genuit Fredericum nomine. Iſte Balthazar duxit relictam Ducis Frederici de Brunswic filiam Rodolfi Ducis Saxoniæ, a qua prolem nullam habuit. Extiterat & Fredericus frater dicti Wilhelmi Monoculi ſecundus, qui tres reliquit filios, puta Fredericum, Wilhelmum & Georgium. Clerus Halberſtadenſis propter quasdam diſcordias inter ipſum & cives ejuſdem urbis ſubortas exivit civitatem dictam metu victus, & diviſim ſparſus eſt in opida & civitates circumjacentes, moram in eis trahens, demto Henrico Rintdorp mercenario parochiæ S. Pauli, ſecundum Chronicam Saxonum. Hic in eadem urbe cum aliquibus aliis Sacerdotibus ſibi in conſcientia ſimilibus profanavit, contra mandata Rodolfi Epiſcopi Halberſtadenſis nati Comitis de Anahald. Religioſi vero mendicantes Ordinum Prædicatorum & Minorum Conventus ſuos deferentes propter Clerum urbem prædictam exierunt, pauciſſimis exceptis, qui ob cuſtodiam loci remanentes, & interdictum ſtrictiſſimum obſervantes, perpeſſi ſunt multas tribulationes & contumelias a civibus eis illatas & penurias victualium, ſtantes concluſi & quaſi incarcerati in ſuis Monaſteriis. Quibus patienter & libenter pro Deo & juſtitia toleratis, tandem redemti ſunt concordia & reconciliatione partium intervenientibus. Barnham Dux de Wolgaſt & Balthazar Dominus Slavorum cum CCCC. fere lanceis venerunt prope urbem Lubicenſem, & vi tranſeuntes munitiones & foſſata urbis, incenderunt prope munitionem dictam Vredeburg tabernam quandam S. Chriſtophori, ductore eorum exiſtente Henrico Diſtelvink. Cives autem Lubicenſes percipientes hoſtes adeſſe ad capienda arma propulſatione campanæ & clamoribus conſvetis ſe invicem hortati ſunt. Cumq; copioſam multitudinem cives eduxiſſent, & extra valvam molendinariam ſe congregaſſent, equeſtres, quorum Capitaneus erat Jordanus Pleſcowe Proconſul, vir induſtrius & expeditus, inimicis obviam perrexerunt. Territus autem Barnham Dux de multitudine civium, fugam cepit cum ſuis, & veniens ad antrum, per quod intraverat, ipſum obſtructum & munitum armatis & baliſtariis reperit. Quod cernentes Principes, multum conſternati feſtinaverunt ad caſtra Ducis de Lovenburg, ut ibidem exitum terræ invenire valerent ad evadendum manus civium. Ericus autem Dux ipſos Principes Præſidium ſuum quærentes ſalvare cupiens, tranſitum per ſua clauſtra eis conceſſit. Et ſic manus Lubicenſium evaſerunt, non tamen ſine amiſſione plurimorum tam virorum quam equorum in curſu illo interfectorum, Barnham Dux etiam ſaucius evaſit non tamen letaliter.

Tertio anno Ruperti, qui eſt DN. MCCCCII. Wilhelmus Marchio Miſnenſis Donyn caſtrum prope Dreſeden ſitum obſedit & expugnavit, ſecundum Chronicam Saxonum, caſtrenſibus

penitus

penitus amotis. Eodem tempore obiit Georgius junior filius Frederici fratris Wilhelmi Marchionis. Cometa magnus apparuit in occidente tempore Quadrageſimæ, & duravit per menſem & amplius; qui tandem diſparuit, dum Wenzlaus Rex Bohemorum ſecundario a fratre ſuo Sigismundo Rege Ungariæ caperetur. Quem captum in Viennam urbem deduxit, ſed tandem fuga elapſus in Bohemiam rediit. Anglipetæ Hammeburgenſium duplex certaverunt bellum navale cum piratis, quorum Capitanei in primo conflictu fuerunt Wichmannus & Nicolaus Stortebeker. Et Hammeburgenſes ex eis interfecerunt CCXL. prope inſulam Terræ Sanctæ, LXX. vero ſecum duxerunt in ſuam urbem, & ibidem decollati ſunt. Capita autem eorum prope Albiam in quodam prato locata ſunt. In ſecundo vero certamine navali fuerunt Capitanei piratarum Godfridus Michaëlis & Wigboldus Magiſter in Artibus, & capti ſunt ab Anglipetis mercatoribus dictæ civitatis circiter LXXX. Hi omnes ut primi in urbem Hammeburg ſunt ducti pariter & decapitati, ac aliis appoſiti in eodem prato. Ulricus Dux Stargardiæ intrans Marchiam de Brandeburg cum exercitu valido, obſedit opidum Vredeburg; quod tandem muris aſcenſis cepit, & bonis omnibus ſpoliatum ipſum incendit. Inde vero tranſiens ad opidum Strutzeberg, ſimiliter & ipſum cepit, ſpoliavit & conflagravit. Clerus urbis Magdeburgenſis a communitate ipſius quaſi furente invaditur, ſecundum Chronicam Saxonum, & Canonicorum curiæ & Vicariorum domus violenter franguntur & ſpoliantur: duæ vero domus eorum incinerantur, ipſis Canonicis & Vicariis fuga elapſis cum clenodiis majoris Eccleſiæ. Totum autem hoc malum, & quod poſtea ſecutum eſt, a moneta ſumſit exordium. Margareta trium Regnorum Regina cremari fecit publice in Valſterbode quendam, qui pro filio ſuo Olavo ſe gerens, plura ſigna & conditiones veri filii ſui in ſe habere oſtendit, inſtructus forte, ut dicebatur, per quandam mulierem, quæ tempore dicti Olavi filii Reginæ apud ipſam Reginam exiſtens curiæ ſervierat. Wilhelmus quidam albis veſtibus indutus, & pro Apoſtolo ſe gerens, venit in urbem Lubicanam, & multo tempore inibi degens, vitæ ſuæ ſtrenuitate ad extra apparente multos homines ſibi fecit familiares & favorabiles utriusque ſexus. Sed tandem malitia ſua ad intra palliata in patulum prodire cœpit per varia impudicitiæ ſigna & verba diverſis perſonis expreſſa & turpia exercitia cum pluribus habita. Propter quod a bonis & honeſtis mulieribus accuſabatur apud inquiſitorem hæreticæ pravitatis Magiſtrum Eylardum de Ordine Prædicatorum tanquam de hæreſi ſuſpectus. Qui ipſum capi fecit per famulos civitatis prædictæ, & coram multis Clericis, Religioſis & laicis diligenter ipſum examinavit pluribus vicibus. Quem poſtremo multis audientibus, diverſis erroribus & hæreſibus infectum reperiens carceri adjudicavit, & emendam promittenti crucem ut pœnitenti miſericorditer impoſuit. Cum autem in carcere conſtitutus eſſet, crucem, quam inquiſitor ante dictus humiliter ferendam ſibi impoſuerat, cum irreverentia & contemtu contumelioſe de collo rapuit, videntibus carceris cuſtodibus, & ipſam in terram projecit, ac pedibus calcavit. Quod facinus cum inquiſitori indicaretur, dictum hæreticum de carcere tulit, & cum magna ſolennitate in publico loco coram infinita populi multitudine, poſt ſermonem glorioſum ab eodem inquiſitore factum, ipſum judicio ſeculari tradidit tanquam relapſum & ignibus reddendum. Qui tandem combuſtus eſt.

Quarto anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCIII. Canonici & Vicarii urbis Magdeburgenſis reconciliati civibus dictæ civitatis reverſi ſunt ad curias ſuas, & domos ſuas in bona quinta feria, ſecundum Chronicam Saxonum. Quibus omnia damna per cives eisdem illata, quæ ſub juramento ſe dicebant paſſa, per promtam pecuniam ſunt integraliter ſoluta. Henricus Dux de Brunſwic & Luneburg cum fratre ſuo Bernhardo, poſt mortem Frederici fratris ſui interfecti factus, vindicare necem fraternam diſpoſuit, ſecundum Chronicam Saxonum, & educens exercitum validum cum adjutorio Ottonis Ducis de Leyna, Hermanni Lantgravii Haſſiæ & Henrici Comitis de Honſteen, obſedit caſtrum Gebelhuſen per unum milliare diſtans a Duderſtad opido, & ipſum expugnavit & cepit. Wismarienſis urbis cives quendam militem Johannem Goer de Ducatu Magnopolenſi in patibulum commune furum ſuſpenderunt, eo quod Alheydem uxorem Johannis Schelp civis urbis ejusdem rapuiſſet & abduxiſſet, cum multis clenodiis aureis & argenteis viro ſuo furtive ſubtractis, & in manica ſua inventis, precibus & minis Alberti quondam Regis Sweorum minime flexi aut fracti. Presbyter quidam Nicolaus Ville dictus delatus inquiſitori magiſtro Eylardo ordinis Prædicatorum in urbe Sundenſi captus eſt, & per eum examinatus coram multis Prælatis, Clericis, Religioſis & laicis, & inventus hæreticus pertinax & induratus, nec ad gratiam Eccleſiæ reverti volens, degradatus eſt in publico foro per inquiſitorem prædictum, & judicio ſeculari traditus ad comburendum. Quod eodem die factum eſt. Eodem anno idem inquiſitor quandam mulierem ſibi delatam examinavit in civitate Roſtoccenſi, quam etiam hæreticam inventam pertinacem & induratam, nec ad gremium eccleſiæ reverti volentem judicio ſeculari tradidit comburendam. Quæ cum igni aſtaret, jam projicienda in eum, filius ſuus uterinus Frater Ordinis Ciſtertienſis eam ad pœnitentiam exhortatus eſt verbis dulcibus & devotis. Quem contumelioſe reprehendens dixit: Taceas tu adulterine fili: nunquam meis geſtatus es viſceribus. Quod audiens Frater confuſus & mœrens abſceſſit. Similiter & in urbe Wismarienſi dictus inquiſitor pro eodem tempore quendam Beggardum ſocium Wilhelmi in Lubeke incinerati Bernhardum nomine examinatum & hæreticum inventum induratum comburi fecit.

De Innocentio VII. PP. Rom. CCXII.

Innocentius Papa, natione Neapolitanus, ſedit

dit tribus annis & diebus XVI. Hic prius dictus Coſmarus Cardinalis extitit, & Romæ electus eſt & coronatus in die S. Johannis Baptiſtæ, Benedicto Antipapa adhuc vivente, & in ſua veſania perdurante. Albertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis obiit, vir prudens & victorioſus, in cujus ſedem electus eſt Guntherus Comes natus de Swartzeburg ſatis juvenis, & confirmatus eſt. Myndenſis civitas terræ Weſtphaliæ fortiſſimum pontem per Wyſeram flumen fecerat de lapidibus quadris ſectis: ſed hic pons reſolutis glaciebus impetuoſa compreſſione quaſſatus eſt & dejectus.

Quinto anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCIIII. Ericus Dux de Sleswic, Albertus & Nicolaus Comites Holtzatiæ cum quingentis armatis terram Dithmarſiæ intraverunt ipſo die S. Dominici Patris & inſtitutoris Ordinis Prædicatotum, eam igne & rapinis vaſtantes. Sed cum exire vellent per meatum ſtrictum Hamme dictum, Dithmarci hinc inde in nemore vicino latitantes, lanceis ſuis longis & gracilibus equos Holtzatorum perforarunt pariter & ſagittis ſauciaverunt. Exinde autem viros armatos equis labentibus ſubactos ſine difficultate interfecerunt, pauciſſimis fuga ſalvatis. Saucios autem Dithmarci de vicinis villis accurrentes, quoscunque palpitare cernebant, confeſtim occidebant. In campo autem occiſorum cadavera jacentia aves & canes lacerabant, & difficulter permiſſa ſunt Principum & majorum corpora ſepulturæ tradi. Singulis igitur annis Dithmarci ſolenniter diem illum feſtivant in memoriam victoriæ in eo habitæ. Rodolfus Epiſcopus Halberſtadenſis obiit in excommunicatione majori, ſecundum Chronicam Saxonum, pro eo quod quendam Canonicum in turri propriis ſtrangulaverat manibus. Propter quod diu ſtabat inhumatus in quadam eccleſia deſerta; & ei ſucceſſit in ſedem Otto vir ſagax & pius. Hic eodem anno captus eſt in die S. Bonifacii a Wiperto Comite de Barby, & ductus eſt in caſtrum Block. Cives Lubicenſes de beneplacito Ulrici Ducis de Stargardia ſe locaverunt in opido Sterneberg cum ſuo exercitu, volentes bella movere contra Balthazar Dominum Slavorum. De quo exercitum ducentes, perrexerunt verſus Parchem opidum, cujus vaccas apprehenderunt & abduxerunt, duce exercitus eorum exiſtente Jordano Pleſcowe Proconſule. Intraverunt ſecundario locum quendam Hortum roſarum dictum propter villarum numeroſitatem & loci firmitatem ac terræ illius fertilitatem, & illum pro magna parte vaſtavernt. Inde procedentes verſus opidum Guſterowe, ipſum obſederunt, & expugnare cœperunt. Quod videns Balthazar Dominus Slavorum, placitare cum eis cœpit, & treugas ad tempus dantes adinvicem, ad propria ſunt reverſi.

Sexto anno Ruperti, qui eſt DN. MCCCCV. Gravis in urbe Lubicenſi deſævit mortalitas, & deceſſerunt in civitate illa a feſto Corporis Chriſti usque ad feſtum S. Martini circiter XVIIIM. hominum. Henricus Dux de Brunswic & Luneburg captus eſt a Bernhardo Domino de Lippia, & valde inhumaniter tentus ab eodem, & manſit in captivitate illa citra annum. Redemit autem ſe promittendo ſe ſoluturum CM. florenorum & jurando; de qua ſumma ſolum XVM. ſunt perſoluta a fidejuſſoribus ſuis. Communitas urbis Myndenſis contra ſuum Conſulatum ſe erigens, elegit pro Capitaneo ſuo quendam concivem ſuum Scramme dictum. Et tyrannizare incipientes communes contra potiores, eos de urbe expulerunt, demtis quibusdam de Conſilio, qui manum in facto habentes, communes animabant ad perficiendum, quod inceperant. Uxores autem expulſorum Conſularium poſitæ ſunt ſimul ad unum magnum currum, & eductæ in magna contumelia, inſultantibus eis pueris & ſenibus, & bona omnium eorum confiſcata ſunt. Hermannus autem Swarte Proconſul unus de exulantibus plura interim Myndenſibus damna intulit. Nam molendinum civitatis incineravit, plures cives captivavit, & præcipue impoſitorem hujus diſcordiæ Scrammen, quem captum propria manu ſuſpendit. Hic Hermannus Swarte Burgimagiſter, vir aſtutus & activus, coram Ruperto Rege Romanorum contra præfatam civitatem querimonias depoſuit, & eo juſtificato cum ſuis participibus, ex quo alia pars citata non comparuiſſet, bannum imperialem contra eum obtinuit. Quod quidem bannum pro viribus proſequens, a Principibus & civitatibus circumjacentibus impetravit prohibitionem adductionis victualium, & ſic illi civitati nihil adducebatur. Quam quidem prohibitionem cives percipientes eis damnoſam, imo deſtructivam ſuæ civitatis, compulſi ſunt prælibatos exulatos & proſcriptos Conſulares, contra proprium juramentum de non intromittendo eosdem in perpetuum ab eis præſtitum, cum gloria magna recipere & introducere cum ſuis uxoribus.

Septimo an. Ruperti, qui eſt DN. MCCCCVI. tertio Idus Januarii venerunt in urbem Viterbienſem ad Conſiſtorium publicum Legati Romanorum viri XVIII. elegantes ad præſentiam Domini Papæ Innocentii & Cardinalium, ſecundum Chronicam Romanorum, offerentes ſibi plenum urbis dominium ſub inſtrumento publico. Poſtea vero ore & manu obtulerunt ſibi claves urbis & ſigillum cæteraque Principatus inſignia, prout in Bulla ſua plenius continetur ſuper his confecta, cujus tenor incipit: Quoniam ſummus opifex. Henricus Dux de Brunswic & Luneburg propter crudelem detentionem, quam in ſua captivitate pertulerat a Domino Bernhardo de Lippia, factus eſt hoſtis dicti Bernhardi, & colligens exercitum, obſedit caſtrum Pol. Quod tandem cepit in nocte Sanctæ Paſchæ, cum vigiles nihil mali ſuſpicarentur, per murum ad eos intrans; quod captum fortiter munivit. Exinde progrediens verſus Horne opidum, intra ipſum locavit, & de eo omnem terram Domini de Lippia vexavit, ſpoliavit, & incendiis crebris vaſtavit. Tectum altum & pretioſum turris Eccleſiæ S. Johannis in Luneburg in die Annunciationis Virginis Glorioſæ incenſum eſt fulmine & exuſtum; campanæ vero ſolutæ corruerunt & confractæ ſunt. Eclipſis ſolis notabilis valde facta eſt in die S. Viti hora quaſi

quaſi ſexta de mane cum magnis & inconſuetis tenebris, ita ut fere nox putaretur, & duravit per quartale unius horæ. Homines autem ob inſolitam obſcuritatem prius non perceptam in ſtagnalibus partibus multum conſternati ſunt & territi, timentes mundi finem imminere. Otto Archiepiſcopus Bremenſis obiit, frater Ducum de Brunſwic & Luneburg, in cujus ſedem electus Dominus Johannes de Rameslo Præpoſitus de Hadelen, vir utique ſimplex ad literas, ſed induſtrius valde ad temporalia bona diſponenda. Hic plura caſtra Eccleſiæ ſuæ impignorata redemit, & diœceſi proficuus extitit. Devaſtationes terrarum factæ ſunt per Guntherum Archiepiſcopum Magdeburgenſem & cives ejuſdem urbis & Hallenſes ex una parte, & Albertum Comitem de Anehald & Comites de Deſſow & Koten ex altera parte: ſed tandem villis deſtructis & ſubditis depauperatis, gverra ſopita eſt.

De Gregorio XII. PP. Rom. CCXIII.

Gregorius Papa Venetianus ſedit annis duobus & menſibus V. Hic prius Angelus de Corario dictus Patriarcha fuit Conſtantinopolitanus, & poſtea Presbyter Cardinalis titulo S. Marci Romæ electus eſt in Papam in die S. Andreæ, & coronatus eſt in die S. Nicolai, Benedicto Antipapa vivente. Iſte immediate poſt coronationem ſuam juravit tactis præcordiis, propriis ſe laboraturum totis conatibus pro unione Eccleſiæ & depoſitione ſchiſmatis, etiamſi reſignare & cedere Papatui ipſum oporteret, in caſu ſi alias unio fieri non valeret. Et ſtatuit fieri communes orationes pro eadem cauſa per univerſum orbem. Promiſit inſuper ſe non augmentaturum numerum Cardinalium ante unionem factam ex eadem cauſa. Quod & Cardinales ſecum in conclavi conſtituti ante electionem factam juraverunt. Sed Papa factus, nullum eorum tenuit aut implevit. Teſtes autem vocati, cum jurarent Papa & Cardinales, fuerunt iſti: Barontus Philippi de Piſtorio literarum Apoſtolicarum ſcriptor publicus & Apoſtolicus Notarius, Stephanus Gerii de Prato, Gerlacus Heriberti de Eſth diœceſis Colomenſis, Clemens de Bayoaria & Franciſcus Hoglet Leodienſis diœceſis, Jovanellus Bramericus Cameræ Baſilicæ Principis Apoſtolorum de urbe publica Notarii. Wilhelmus Marchio Miſnenſis Monoculus obiit in opido Grymme, ſecundum Chronicam Saxonum. Iſte Marchio maximum damnum terris ſuis intulit immutatione monetæ, quæ poſt mutationem vix tertiam partem valoris retinuit. Dominus Gerardus de Hanze Præpoſitus majoris Eccleſiæ Hildeneshemenſis, pro eo quod deprædari ordinaverat nuncios Romanæ Eccleſiæ, ſecundum Chronicam Saxonum, qui reditus annuales Præpoſituræ ſuæ attulerant uni Cardinali pertinentes, captus eſt & turri incluſus per Johannem Epiſcopum dictæ Eccleſiæ, & poſtea expeditus miſerabiliter.

Octavo an. Ruperti, qui eſt Dn. MCCCCVII.

Philippus Dux Burgundiæ, ſecundum Chronicam Francorum, ad quem Comitatus Flandriæ devolutus erat, quandam ſummam pecuniæ a Conſulatu civitatis Brugenſis poſtulabat ſibi dari in ſubſidium expeditionis ſuæ. Quam cum Conſulares prædicti ſibi dare renuerent, contulit ſe ad communitatem dictæ urbis, conquerens ei, quod tale ſubſidium Conſules ſibi negaſſent. Quod quidam honoris cupidi audientes, qui etiam dictis Conſularibus male favebant, conventionem talem cum Duce fecerunt, ut ſi privilegium tale communitati conferre vellet in perpetuum duraturum, quod ſcilicet & mechanici amplius eligi deberent in Conſulares urbis illius, & etiam ſi præſentem Conſulatum deponere vellet, & alium de mechanicis & mercatoribus novum inſtituere, ipſi, qui conſtituerentur Conſules, ſibi poſtulatam pecuniam largiri vellent. Quod per Ducem juxta deſiderium illorum factum eſt, & pecunia ei ſoluta eſt. Sed regimen inſtitutorum de novo per breve tempus duravit. Nam vix tribus annis excurſis omnia privilegia illa, per quæ mechanici regnare cœperant, ſunt revocata, & Conſulatus expulſus manu potenti Principum eſt reintroductus cum honore, & ſchiſmatis hujus autores malo fine vitam terminarunt. Albertus quondam Sweorum Rex & Dux Magnopolenſis obiit in Swerin, relinquens poſt ſe Albertum filium ſuum & Johannem patruum ſuum. Qui ambo Ducatum dividentes præter civitates Roſtoccenſem & Wiſmarienſem, quarum ambo Domini erant, quilibet ſuam rexit partem. Conradus Soltowe Epiſcopus Verdenſis Sacræ Theologiæ Profeſſor obiit in caſtro Rodenburg, in cujus ſedem electus eſt Henricus Comes de Hoya, cui præſentata ſunt caſtra & urbes; Gregorius vero Papa unum alium dedit Eccleſiæ, ſed non admittebatur per Capitulum, licet a Henrico Duce manutentus degeret in Luneburg. Carpentarius quidam in Wiſmaria urbe Obotritorum phreneſi tactus, lucida habere conſvevit intervalla. Hic in craſtino B. Jacobi Apoſtoli infirmitate conſveta laborans, recepit ad manum bipennem, & arripiens pueros ſuos, tres, quos habebat ſatis formoſos, unum poſt alium crudeliter per medium ſecuit. Mater autem puerorum cum quarto gravida exiſtens, cum hanc terribilem videret inhumanitatem, mox a retro accurrit, & virum brachiis amplectens, necem ultimi pueri impedire niſa eſt. Quod cum vir furibundus perſenſit, de brachiis uxoris ſe excutiens cum impetu ſe vertit, & uxorem prægnantem confeſtim interfecit. Hæc mala cum perpetraſſet homicidia, domum ſuam ſic ſangvinolentus & cum cruenta bipenne exivit, & ad ſocios ſuos, ubi quandam ædificabant domum, venit. Quem cum viderent ſic diſpoſitum, ſciſcitati ſunt ab eo, quid egiſſet? Inter quorum verba in momento ille ad ſe reverſus, perpendit immanitatem ſceleris ſui per ipſum perpetrati. Quod cum plene cognoviſſet, domum reverſus cultellum, quem apud ſe habuit, extraxit, & mox cordi ſuo profundius, quo potuit, infixit, & ſic cadens exſpiravit. Stokholmenſis civitas Regni Sweorum a fulmine conflagrata eſt poſt octavas Paſchæ, in cujus incineratione circiter mille & DC. homines incendio perierunt; plures & mulieres, virgines

& alii homines divites volentes ſe & ſua ſalvare, magnam navem clenodiis & aliis rebus pretioſis onuſtaverunt. Quos plures alii ſecuti, ut evaderent, navem cum eis, vellent nollent, aſcenderunt, & tandem ipſam mari immerſerunt, ac ſimul perierunt. Ipſo die S. Jeronymi tres Presbyteri, puta Johannes Colue Officialis Archidiaconatus Trebuſenſis & Plebanus B. Virginis, Henricus Gergenowe Plebanus S. Jacobi, & Wilhelmus Capellanus S. Nicolai loco Plebani ſui de manibus elapſi, in contemtum Conradi Bonowen Plebani in Voghedeshaghen Eccleſiæ matricis omnium Eccleſiarum urbis Sundenſis, ligati ſunt ad ſcalas tres, & in ignem copioſum projecti factum in foro novo dictæ civitatis, ac ad pulveres usque concremati per bajulatores urbis ante dictæ. Hæc exorbitatio ſtupenda ideo contigit, quod prænominatus Conradus Bonowe Plebanus, non ut Sacerdos ſed ut raptor publicus, altera die cum multis armatis coram urbe prælibata Sundenſi ſe præſentaverat, & villas ſpoliaverat, vaccasque & pecora rapuerat, ac quibusdam bajulatoribus extra muros civitatis laborantibus manus & pedes amputaverat. Et hoc totum malum ideo fecerat, quia Conſulatus urbis prohibuerat cives ſuos, ne amplius tam exceſſivas & ſumtuoſas exequias per agerent pro amicis ſuis defunctis, quales huc usque peregiſſent, quia cederet in magnum gravamen communitati, & pauperibus præſertim in onus importabile. Cum autem Rodolfus Epiſcopus Swerinenſis Sacerdotum ſuorum interfectionem tam crudelem percepiſſet, ſtrictiſſimum in dicta civitate poſuit interdictum, & interim cauſam illam deſtinavit ad curiam; quæ tamen poſtea ſopita & terminata fuit per publicam emendam, actoribus & conſentientibus abſolutis per Fratrem Gherardum Pœnitentiarium Papæ Ordinis Prædicatorum de curia ad hoc ſpecialiter miſſum. Hoſtiles devaſtiones terrarum factæ ſunt per cives Bremenſes, quibus auxiliabantur Otto Comes de Hoya & Otto Comes de Delmenhorſt. Contra hos certabant viriliter Tidericus, Chriſtianus & Mauritius Comites de Aldenburg. Chriſtianus tamen Comes captus eſt a Bremenſibus ultima die menſis Januarii, & turri mancipatus. Hyems & geliditas aſperrima fuit & intenſiſſima, & duravit a die S. Martini usque ad medium Quadrageſimæ. Omnes autem aquæ ſive ſtagnales ſive maritimæ equitari poterant, & currus onuſti in eis duci in omnem terram. Gregorius Papa Romanus & Benedictus Antipapa cum eorum Cardinalibus, ex inſtigatione Karoli Regis Francorum ac aliorum Principum & Prælatorum Regni ejusdem, concordaverunt de loco conventionis puta Saona civitate pro unione Eccleſiæ fienda, ſecundum Chronicam Francorum, & compromiſerunt, quod ambo cedere vellent Papatui in proximo feſto omnium Sanctorum, ac concorditer & unanimiter providere vellent Eccleſiæ de unico Paſtore, & ſic maledictum ſchiſma, quod jam fere ad XXX. annos duraſſet, terminaretur. Sed proh pudor! totum illud promiſſum per Regem Karolum & Principes tam ſalubriter elaboratum in nihilum redactum eſt, quia noſter Gregorius quo ſpiritu neſcio ductus retroceſſit, & negavit ceſſionem Benedicto Anti[illegible] in ſuo promiſſo permanente, & ſe loco determinato præſentante. Propter quod protractum eſt negotium Eccleſiæ & impeditum usque ad annum ſequentem. Clerus Halberſtadenſis ſuis civibus eſt reconciliatus, ſecundum Chronicam Saxonum, ex induſtria Frederici de Werberg novi Epiſcopi urbis ejusdem, & quilibet ſuam reintravit habitationem.

Nono anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCVIIII. Ambo collegia Cardinalium conſiderantes Paparum ſuorum verſutiam, ac ſubterfugia eorum Chriſticolis perieuloſa, in caſtro Liburno prope Piſam ſito convenerunt, ubi ſtatuerunt fiendum generale Concilium in dicta urbe Piſana in proximo feſto Annunciationis Virginis Glorioſæ, & ambos Antiſtites evocandos eſſe ibidem, ut ſic inibi uniti deteſtabile & inveteratum ſchiſma ſepeliretur mortificatum. Sanxerunt inſuper ibidem, quod ſi in caſu ambo venire recuſarent, aut unus veniret & alter non, quod æque bene Concilium illud de Summo Pontifice providere deberet Eccleſiæ Catholicæ, ambobus juridice depoſitis & abjectis. Hoc quidem ſtatutum ambo collegia Cardinalium literis ſuis denunciarunt Principibus & Prælatis per orbem univerſum. Diſſidium maximum & periculoſum ortum eſt inter communitatem & Conſulatum urbis Lubicenſis, quæ quidem diſſenſio & diſcordia ex hoc fertur ſumſiſſe initium. Vulgo namque ſive communitati videbatur, quod Conſulares ſui gravamina multa & exactiones indebitas ac inconſvetas eis imponerent tam in annuali cenſu & tributo, quod vulgariter Schot & Vorſchot nuncupatur & in Czifa quam in aliis accidentalibus exactionibus, non conſiderans, quod ad talia exigenda cogebatur & angebatur Conſulatus propter expenſas varias neceſſario & factas & fiendas in diverſis negotiis civitatis, de quibus vulgo nihil conſtabat. Unde communitas propter hæc & alia ſiniſtre ſuſpicata, inducta forte per quosdam honoris & ſtatus cupidos, computationis ratiocinationem inſolitam a Conſularibus importune & impudenter poſtulavit. Quam quidem computationem licet præter bonam conſvetudinem Conſulatus prædictus absque formidine reddidiſſet, & feciſſet cuilibet audire debenti vel volenti, & præſertim communitati illi eam impetuoſe præcipitanterque poſtulanti, ſi rabiem ſui furoris ad ipſam pacifice audiendam temperaſſet. Sed quia viri ſagaces & experti viderunt populum illum nimis provocatum & invidia æſtuantem, ac ſangvinem eorum ſine modo ſitientem, omni ratione ſubmota ſævire, veſaniæ ſuæ locum dederunt. Clam ergo pro majori parte Conſulares ipſi urbem egredientes, quidam in Hammeburg, quidam in Luneburg, & quidam in cæteras civitates ſibi placitas ſe receperunt, omnia, quæ ad eorum officia pertinebant, in cuſtodia bona relinquentes eorum, qui intra urbem de Conſularibus manere ſtatuebant, puta libros civitatis, ſigilla, vaſa argentea & alia clenodia pro honeſtate eorum & civitatis ſervientia. Nomina autem Conſularium urbem exeun-

exeuntium in tali diſturbio fuerunt hæc: Henricus Weſthof, Goswinus Klinghenberg, Jordanus Pleſcowe & Marquardus de Damen Burgimagiſtri, Bruno de Warendorp, Henricus Meteler, Tidemannus Junghe, Reynerus de Calviz, Hermannus Weſtphal, Nicolaus de Stiten, Hermannus Yburg, Henricus Rapeſulver, Conradus de Alen & Jacobus Holk. Nomina autem remanentium in civitate & fortunam ſuam cum infortunio ſtare volentium fuerunt, Arnoldus Sparenberg, Gerardus Hoyeman, Albertus de Ponte, Marquardus Bonehorſt, Conradus Brekewold, & Johannes Schotte. Cum Conſularibus autem egredientibus plures domicelli exierunt, exulationis conſortium propter eos ſubeuntes, & multas penurias & injurias cum eis patienter ſufferentes. Conſules vero remanentes in domibus ſuis ſe continebant, nec ad conſiſtorium properabant per totum illud tempus, quo ſocii illorum exulabant. Præfatis ergo Conſularibus partim per fugam elapſis, & partim præ timore in ædibus ſuis latentibus, autores hujus miſerrimi ſchismatis, puta Hermannus de Alen, Johannes Langhe, Eylerus Stange, Simon de Todeslo, Henricus Runghe, Johannes Grove, Johannes Plote, Henricus Bloyebom, Conradus Zemelowe, Johannes Kogeldal, & Heyno Sobbe, communitatem concitaverunt, ut novum inſtituerent Conſulatum. Unde mittentes pro Domino Johanne Epiſcopo Lubicenſi, oſtenderunt ſibi conſiſtorium civitatis ſuæ deſtitutum ſolatio & præſentia Conſulatus, & urbem imperialem ſtare absque judicibus, rectoribus & capitibus, quod judicaverunt omnino fore indecens & periculoſum ſuis inhabitatoribus. Super hac ergo deſolatione dictum Dominum Epiſcopum requirebant in teſtem & ſuos Canonicos, qui ſecum venerant; & ſuper hac requiſitione confici fecerunt incontinenti publica inſtrumenta. Epiſcopus autem eos caritative & paternaliter exhortans conſuluit, ne Conſulatum novum inſtituerent, quia tantæ autoritatis non eſſent, & indignationem Imperii, Principum & civitatum incurrerent; & ex his ſequeretur indubitanter civitatis exinanitio & eorum deſtructio. Cujus ſalubrem exhortationem quidam ratione minus utentes, incitaverunt populum furioſum ad inferendum Epiſcopo contumelias & dehoneſtationes. Quorum veſaniam Præſul venerabilis formidans, bonis verbis & lenibus reſponſionibus eos demulcens, ab eis quantocius receſſit. Quo recedente, communitas de unanimi conſenſu novos Proconſules & Conſules mox creaverunt. Quos quidam præſumtuoſus Sacerdos Henricus Punt nuncupatus autoritate prætenſa Imperii & uſurpata inſtaliavit, & ad locum Conſulatus tam in choro Virginis Glorioſæ quam in conſiſtorio introduxit. Conſulares autem iſti uſurpata autoritate ſic creati fuerunt partim de mercatoribus & partim de mechanicis collecti, quorum Proconſules conſtituti ſunt hi, puta Hermannus de Alen, Johannes *Langhe*, Simon Todeslo & Eylerus Stanghe. *Conſules* vero præſentibus inſerere obmiſi certis ex cauſis. Hi quatuor Burgimagiſtri prætenſi cauſas diſcernere, officia diſponere, judicia exercere, & cætera agenda ex parte civitatis perficere, ac ſingula juxta urbis præfatæ exigentiam adminiſtrare cœperunt, ac ſi vera imperiali autoritate debito ordine fungerentur. Trajectum ſuperius obſeſſum eſt a Domino Parwiz Barone & civibus urbis Leodienſis per integram æſtatem, ſecundum Chronicam Francorum, erat numerus obſidentium fere CM. & XLM. armatorum, nec tamen per eos civitas extitit expugnata aut capta, licet maxima ſuſtinuiſſet incommoda. Cauſa autem obſidionis fertur fuiſſe, quod pars Cleri Leodienſis cum civibus dictæ urbis elegerat filium Domini de Parwiz in Epiſcopum Leodienſem contra Johannem filium Alberti Ducis de Bayaria & Comitis Hollandiæ dudum electum Epiſcopum dictæ Eccleſiæ, ſed nondum conſecratum, & electioni illi factæ de filio Parwiz civitas Trajecti ſuperioris adhærere nolebat. Obſidione igitur ſoluta, Dominus Johannes Bayoarus electus Leodienſis cum adjutorio Wilhelmi fratris ſui Comitis Hollandiæ, Ducis Burgundiæ & Ducis Brabantiæ Leodienſes bello aggreſſus eſt, & victoria de cœlo potitus, ceciderunt die illo de exercitu Leodienſium circa XXXVIM. pugnatorum, peremtis etiam Domino de Parwis & filio ejus.

De Alexandro V. PP. Rom. CCXIIII.

Alexander Papa, natione Cyprus, ſedit uno anno & menſibus duobus. Hic prius dictus Petrus de Candia Archiepiſcopus fuit Mediolanenſis & Frater Ordinis Minorum. Fuit etiam ſolennis Magiſter, & pulcre ſcripſit ſuper libros IIII. Sententiarum. Iſte ab ambobus collegiis Cardinalium electus eſt ſuper Gregorio & Benedicto deſtitutis & dejectis in unicum Paſtorem Romanæ Eccleſiæ. Modus autem electionis hujus Alexandri V. legitur fuiſſe talis: Cardinales collegiorum utriusque Papæ celebraturi generale Concilium in urbe Piſana, prout ordinatum fuerat anno præcedenti in caſtro Liburno, intraverunt urbem prædictam profeſto Annunciationis Virginis Glorioſæ, & mox prædictos Summos Pontifices Gregorium & Benedictum ſecundum juris ordinem citaverunt. Quibus ſtatuto tempore non comparentibus, ipſos legitime depoſuerunt tanquam ſchiſmaticos, hæreticos & perjuros; ipſisque juridice depoſitis, ingreſſi ſunt Cardinales utriusque partis conclave ſabbato poſt feſtum S. Viti, & ibidem ſteterunt per dies XII. Die autem XII. quæ fuit feſtum SS. Johannis (leg. Petri) & Pauli, concorditer elegerunt Dominum Petrum de Candia, qui die ſeptima menſis Julii, quæ fuit Dies Dominica, coronatus eſt Piſis cum ſolennitate magna. Numerus autem Cardinalium Papam eligentium erat XXIIII. erantque præſentes in Concilio prælibato quatuor Patriarchæ, puta Conſtantinopolitanus, Ieroſolymitanus, Aquilegienſis & Alexandrinus Archiepiſcopus Narbonenſis Camerarius Apoſtolicus, Archiepiſcopus Mediolanenſis electus. Ambaſiatores Archiepiſcoporum etiam ibidem erant, puta Moguntini, Treverenſis, Colonienſis, Salzeburgenſis, Remenſis, Rothomagenſis, Canthuarienſis, Biſuntinenſis, Turricenſis, Magdeburgenſis & Ebracenſis. Fue-

Fuerunt & ibidem nuncii Regum Franciæ, Angliæ, Ungariæ, Poloniæ, Portugalliæ, Siciliæ & Bohemiæ; nuncii quoque Ducum Auſtriæ, Lotharingiæ, Bayoariæ, Burgundiæ, Brabantiæ, Maſoviæ & Lancaſtriæ; nuncii Marchionum & Comitum Ferrariæ, Moraviæ, Miſnæ, Flandriæ, Hollandiæ, Sabaudiæ & Palatini de Rheno; Ambaſiatores Dominorum Ymolenſis, Paduani, Januenſis, de Malateſta & Crena; Ambaſiatores univerſitatum Pariſienſis, Montiſpeſſolani, Tholoſanæ, Pragenſis, Bononienſis, Oxonienſis & Viennenſis; nuncii inſuper diverſarum civitatum, collegiorum & Monaſteriorum circiter C. & LXXXII. Magiſtri Ordinum de domo Teutonica, S. Johannis, Hoſpitaliorum, Prædicatorum, Minorum, Auguſtinenſium, Carmelitarum & Servorum B. Mariæ. Erant etiam in prædicto Concilio Poteſtates & S. Theologiæ Doctores C. & XL. Juris Canonici & Civilis C. & LX. & de aliis inferioribus Prælatis, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis & Decanis in numero immenſo.

Decimo an. Ruperti, qui eſt Dn. MCCCCIX. Omnes nationes Studii Pragenſis præter Bohemorum nationem tranſtulerunt ſe in urbem Lipzenſem, ubi autoritate Papæ novam fundarunt univerſitatem, Dominis Marchionibus Frederico & Wilhelmo loca idonea pro ea diſponentibus & aptantibus, donantibusque annuos reditus & ſalaria ſufficientia Doctoribus & Magiſtris ibidem legere diſputareque volentibus. Ericus Dux de Lovenburg cepit opidum Molne per inductionem Johannis Moller Proconſulis ejusdem opidi. Quo capto, incaſtellavit eccleſiam parochialem, de qua ſe contra cives Lubicenſes defendere parabat. Sed cum cives prædicti hoc percepiſſent, venerunt in maxima multitudine cum machinis & bumbardis plurimis, & impugnantes opidum, Ducem cum ſuis fugere coëgerunt. Dux vero opidum relinquere coactus, ipſum incendit, & pro parte majori eum (id) incineravit; quod tamen eodem anno reinſtauratum eſt in pulcriori forma quam antea fuerat. Comes de Solniz caſtrum ſuum Ottenſteen propter victualium inopiam tradidit in manus Epiſcopi Monaſterienſis Ottonis nati Comitis de Hoya anno ſecundo obſidionis ſuæ in die S. Jacobi Apoſtoli. Civitates Roſtoccenſis & Wismarienſis per informationem & ordinationem quorundam civium urbis Lubicenſis, puta Conradi Zemelowen, Johannis Ploten & Johannis Bloyebom, LX. viros clamare & importune qui audentes contra ſuum Conſulatum elegerunt, qui facta & ordinata per Conſulares decernerent, an juſta eſſent vel injuſta, expedientia pro bono communi aut minus proficua. Hi quidem viri LX. diverſa Conſulatus ſui decreta mutaverunt, revocaverunt & annullaverunt, & tandem ipſum Conſulatum antiquum deponentes, novum inſtituerunt ſecundum modum & formam a Lubicenſibus receptam. Wismarienſium tamen Conſulares amoti in urbe ſua remanſerunt, nec eis quæcunque moleſtia inferebatur, ſed permiſſi ſunt pacifice morari in domibus ſuis & uti bonis ſuis ad libitum. Roſtoccenſes vero quosdam de Conſularibus abjectis turribus injecerunt, & quosdam de urbe expulerunt, bona eorum ſibi uſurpantes. Conſulares igitur hi a communitatibus in utraque civitate erecti propria temeritate & uſurpata autoritate regebant, judicabant, condemnabant, & alia quævis officia diſponebant, ſicut ab aliis veris ſuis Conſularibus fieri viderant. Cumque Johannes & Albertus Duces Magnopolenſes cognoviſſent hoc temerarium factum in urbibus ſuis eſſe commiſſum, intraverunt primo civitatem Wismarienſem, & convocaverunt novum illud Conſilium, quærentes, qua autoritate ſe pro Conſularibus gererent, & cur Conſulatum eorum deponere præſumſiſſent, dure eos ſuper tanta temeritate reprehendentes. Quod ut commune vulgus percepit, cum gladiis & fuſtibus Duces illos furibundo impetu quærens, curiam ipſorum violenter intravit, & gladiis ſuis lectos, ſtramina, & omnia, quæ poterat, perforans, Principes ſuos interficere nitebatur. Sed ipſi per civitatis portas elapſi, manus impiorum vix evaſerunt, nec amplius urbem illarum aliquam ingredi auſi ſunt.

Undecimo anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCX. Cives Lubicenſes exacerbati contra Ericum Ducem de Lovenburg propter incinerationem opidi Molne, ingreſſi ſunt in manu valida terram ſuam, plures munitiones & villas in ea vaſtantes. Et venientes prope caſtrum Razeburg, opidum ipſum primo expugnare cœperunt. Quod videntes caſtrenſes & opidani, per pontem fluvii hoſtibus occurrunt. Quem pontem cum tranſiſſent, & numeroſitatem inimicorum vidiſſent, mox retrocedentes ad opidum feſtinarunt. Quos cum Lubicenſes inſequerentur, & vocibus terribilibus poſteriores angariarent anteriores ad interficiendum, quotquot poſſent, Razeburgenſes etiam & ſuos ſtimulare cœperunt, ut fugam feſtinarent. Cumque jam magna pars opidanorum pontem tranſiſſet, & ultimi in pontis medio eſſent, pons ipſe mox fractus corruit, & plures opidanos aquis immerſit.

De Johanne XXIII. PP. Rom. CCXV.

Johannes Papa, natione Neapolitanus, ſedit annis V. menſibus II. & diebus XIII. Iſte prius dictus Balthazar Cardinalis extitit titulo S. Euſtachii. Fuit autem electus & coronatus in Bononia, Gregorio adhuc vivente, & in Regno Neapolitano reſidente. Iſte durus valde extitit Bononienſibus tempore ſui Cardinalatus, ædificans ipſis invitis caſtrum fortiſſimum in civitate ipſorum. Cives Lubicenſes cum multo populo exeuntes vallaverunt munitionem Ritzerowe, & ipſam fortiter impugnantes, eam tandem ceperunt & ſolo æquaverunt. Poſtea vero civitas ipſa ipſum caſtellum reformavit, & ipſum fortiter muniens, armatos in eo locavit. Hammeburgenſium communitas ad inſtar Roſtoccenſium & Wismarienſium LX. viros elegerunt ſuper ſuum Conſulatum, qui ſtatuta & ordinata varia a ſuis Conſularibus revocaverunt & mutaverunt. Quendam namque civem Heynonem Brant dictum, diſcordiæ civitatis illius autorem, Conſulatus civitatis ante dictæ incarceraverat, ſed communitas ex inſtinctu LX. virorum

rorum illorum adiit Chriſtianum Militis Proconſulem, præcipiens ei ſub obtentu vitæ ſuæ, quatenus dictum Heynonem libertati ſine mora reſtitueret. Quod confeſtim ſic factum eſt. Conſulares inſuper dictæ urbis civem unum in ſuum elegerant conſortium Gherardum Quigborn dictum. Sed dicti LX. viri ipſum Gerardum ſua dignitate privaverunt, & deſtitutum in domum ſuam redire juſſerunt non reverſurum ad conſiſtorium pro Conſulari. Conſulares quoque de Lubicana urbe exulantes, & in dicta civitate Hammeburgenſi degentes removerunt, prohibendo eisdem ingreſſum urbis eorum ſub pœna mortis. Lubicenſis urbis communitas anno præcedenti etiam LX. viros ſupra novum ſuum Conſulatum elegerat, ſupra quos ultra alios XII. viros, plenipotentes eos nominantes conſtituebant præſenti, qui omnia concepta per Conſulatum, & approbata per ſexaginta poſtremo, examinare & determinare vel etiam reprobare poſſe habebant juxta eorum videre & beneplacitum.

Duodecimo anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCXI. Polonorum Rex Bolezlaus cum innumera multitudine Paganorum, Lithuanorum & Chriſtianorum intravit Prutziam, fretus auxilio Vitoldi ſeu Alexandri Ducis Lithuanorum. Ubi congrediens cum Fratribus de domo Teutonica, bellum durum pariter dimicarunt. Sed Rex victoriam de Fratribus dictis obtinens, interfecit ex ipſis Fratribus circiter CCCC. ſed de Prutenis cæteris innumeros. Quo bello peracto, Rex terram Prutenorum ultro ingreſſus, opida, villas & munitiones plures deſtruxit, ac potiores civitates in deditionem accepit. Progreſſus vero ulterius, caſtrum illud Regale & fortiſſimum Marienburg dictum obſidione gravi vallavit, non tamen expugnare potuit propter animoſitatem & virilitatem Domini de Plawe, qui ipſum cum ſuis fortiter defenſavit in favorem Magiſtri Fratrum, cujus frater erat carnalis. Ericus Dux Pomeranorum aſſumtus in adoptivum filium Margaretæ Reginæ Danorum, & factus Rex trium illorum Regnorum Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ, diſcordare cœpit cum Henrico Duce de Brunswic & Luneburg tutore filiorum ſororis ſuæ Ducum parvulorum de Sleswic, ſecundum Chronicam Saxonum. Colligens ergo Henricus Dux exercitum validum, auxiliantibus ſibi Bernhardo fratre ſuo Duce & Adolfo Comite de Schowenburg, ac Holtzatorum Nobilibus, Regi Erico & Danis grande intulit excidium bellando cum ipſo & occidendo in pugna multos pluresque captivando. Cujus tamen victoriæ actor & cauſa efficiens poſt Deum, a quo principaliter omnis triumphus eſt, extitit Adolfus Comes prædictus & non Henricus Dux, eo quod ipſe Henricus in illo conflictu perſonaliter non fuerit, ſed ſolus Adolfus cum paucis de exercitu Saxonum. Videntes ergo Ericus Rex & Margareta Regina audaciam & animoſitatem Principum adverſariorum, colloquia favorabilia cum præfato Henrico Duce habuerunt, & tantum cum eo effecerunt, quod ipſe cum ſuis retroceſſit, & ad propria reverſus eſt. Poſt cujus receſſum & alii Principes, qui auxilio ei fuerant, licet minus contenti de eo receſſerunt. Et ſic gwerra illa incepta pro parvulis illis Ducibus de Sleswic multum inconvenienter relicta eſt & gravibus periculis expoſita. Si enim protunc Henricus Dux in proſecutione expeditionis inceptæ perſeveraſſet, totum malum ſubſequens abſque forte impeditum & ſopitum fuiſſet. Egrenſis urbis cives egreſſi in manu forti duo caſtra prope civitatem ſuam ſita deſtruxerunt, quæ raptorum erant refugia, & deprædationibus ſtratæ communis vacantia. Medium opida de Wyda terræ Advocatorum cum Monaſterio Sororum Ordinis Prædicatorum conflagratione impetuoſa periit. Ob cujus Monaſterii reformationem compulſa eſt Prioriſſa cum duabus Sororibus exire, & terras diverſas peragrare mendicando oſtiatim in villis, opidis & civitatibus contra illarum Sororum formam & modum Religionis. Debent enim tales ex Ordinis ſui inſtitutione eſſe incluſæ, & nunquam foras exire. Sed neceſſitas infortunii ſui earum effregit legem, & compulit ad alias illicitum. Poſt triennium autem de mendicatione revertentes, ſolennem eleemoſynam ſecum de omnibus neceſſariis duxerunt, & Monaſterium ſuum pulcre reformaverunt. Jordanus Pleſcowe Burgimagiſter deſtitutus urbis Lubicenſis & in exilio conſtitutus, ex parte ſociorum ſuorum ſecum exulantium tanquam caput & magis activus negotium expulſionis eorum aſſumſit ſub omnium expenſis, & in proſecutione ipſius indefeſſe laborans, una cum Reynero de Calviz collega ſuo, curias Principum adiit diverſorum, injuriam ſuam & ſuorum ſociorum cunctis patefaciens, & favorem atque auxilium eorum implorans. Veniens ergo in curiam Ruperti Regis Romanorum, & ſecum ferens literas promotorias Principum & civitatum, petiit ſibi fieri juſtitiæ complementum de injuriis, damnis & gravaminibus ſibi & ſuis illatis a Regis clementia & Majeſtate Rex autem incontinenti cauſam commiſit judici curiæ Regiæ Gunthero videlicet Comiti de Swartzeburg, ut circa eam juridice procederet, & partem adverſam ad reſpondendum querelis Jordani Proconſulis Lubicenſis indilate evocaret & citaret. Quod ad Regis mandatum mox factum eſt. Citati ergo cives Lubicenſes, qui locum Conſulatus uſurpatum violenter tenebant, Octo cives verſus Heydellberg, ubi protunc curia Regalis reſidebat, deſtinaverunt, qui cauſam civitatis ſuæ, licet injuſtam, ut veram, juſtam & rationabilem defenſarent, quæ inter civitatis inhabitatores & Conſulares fugatos vertebatur. De prædictis autem civibus miſſis in cauſa civitatis quatuor erant Proconſules prætenſi, & quatuor cives aſtutiores quos habere poterant, quorum nomina fuerunt hæc: Eylardus Stanghe, Tidericus Steen, Johannes Grove, & Marquardus Schutte Conſulares, Johannes Kogeldal, Henricus Runghe, Johannes Plote & Johannes Bloyebom cives. Sed hi octo minus diſcrete & valde injuſte agentes, veritatem & ſententiam in judicio pronunciatam occultaverunt communitati, cum reverterentur, & aliam minus veram

ram confingentes pro eis ſonantem civibus propoſuerunt, ſe cauſam, pro qua iviſſent, lucratam reportare gloriantes, & cauſam oppoſitam & adverſam in expenſis damnatam & perditam eſſe. Et ſic occultata veritate ſuis figmentis populum illum in ſuo regreſſu in præſumta ſua temeritate firmaverunt, & ſe ac urbem ſuam gravioribus periculis innodaverunt. Nam ſi veritatem rei geſtæ & proceſſum judicii fideliter communibus retuliſſent, procul dubio incepti in deſtructionem civitatis eorum vergentis collum fregiſſent, urbemque ſæpe dictam ab irrecuperabilibus damnis exemiſſent & præſervaſſent.

Tertio decimo anno Ruperti, qui eſt Domini MCCCCXII. Margareta Regina Danorum obiit die quarta menſis Novembris, ſepultaque eſt cum maxima exequiarum ſolennitate in Eccleſia majori opidi Roſcildenſis. Clerus majoris Eccleſiæ Brunſwicenſis cum quibusdam aliarum Eccleſiarum collegiatis & quarundam Eccleſiarum parochialium Sacerdotibus brigare cœpit & diſcordare cum Conſularibus ejusdem urbis propter beneficium cujusdam Clerici Henrici puta Herbordi a Papa beneficiati, quem Canonici majores admittere recuſabant, & Conſulares totius civitatis promotionem ipſius, quia in ſervitio eorum erat, effectum ſortiri ſatagebant. Conſulibus autem in ſua cauſa quædam adhærebant Eccleſiæ parochiales, & Ordines Mendicantium civitatis prædictæ, & hi omnes ſuper appellatione urbis prælibatæ facta publice & juridice divina celebrabant. Partes autem prædictæ ſe invicem excommunicaverunt divina celebrantes, nec tamen una pars alteram in divinis vitabat, ſed æque bene ipſam excommunicatam fore aſſerebat, quod non modicum ſcandalum in oculis ſimplicium ſuſcitabat, eo quod una pars alterius excommunicationem parvi pendens, apertis januis divina celebrarent. Ingraſſata eſt tandem hæc diſſenſio in tantum, ut Canonici urbem exirent, communitatis incurſionem formidantes, & ſecum reliquias Eccleſiarum ſuarum deferrent, concitando ad extra contra cives Dominos Duces Henricum & Bernhardum, & Epiſcopos Halberſtadenſem & Hildeneshemenſem. Et duravit diſſidium hoc ad plures annos, & tam civitati quam Canonicis plura diſpendia & damna interim accreverunt. Quædam mulier in Lafferde villa Saxoniæ peperit puerum, ſecundum Relationem veridicam, cujus totum corpus effigiem habuit virilem, demto ſolo capite, quod ſpeciem catti in omnibus prætendebat quoad anteriorem partem faciei, ſed poſterior pars capitis horribilem buſonis formam figurabat. Hoc quidem deforme monſtrum hæc mulier ideo vulgabatur peperiſſe, quia frequenter matrem ſuam verbis pertractans probroſis, eam vocare ſolebat veterem buſonem.

Quarto decimo anno Ruperti, qui eſt Dn. MCCCCXIII. Incenſa ſunt in majori Eccleſia (forſan urbis Lubicenſis) ſchola & dormitorium Canonicorum ex negligentia cujusdam Clerici lumen non conſervantis. Johannes Papa ob metum Regis Neapolitani de Roma in Bononiam ſe transferens cum ſuis Cardinalibus, maximum bonorum ſuorum ſuſtinuit detrimentum. Nam Rex poſt receſſum Papæ Romam intravit, & Palatium Papæ ſpolians, omnes Clericos & curtizanos, qui remanſerant, de urbe fugavit, & bona eorum diripuit, plures interficiens, caſtrum quoque Angeli ex traditione cepit, peremtis omnibus in eo inventis. Fredericus & Wilhelmus Marchiones Miſnæ valde amaricati contra inimicos Chriſti, ſecundum Relationem veridicam, una & eadem die omnes Judæos terrarum ſuarum cum uxoribus & liberis eorum ceperunt, & turribus manciparunt, omnibus eorum bonis confiſcatis. Hoc, inquam, malum juſte ſuper eos venit propter quendam puerum Chriſtianum, quem emerant a quodam ruſtico, quem voluiſſent trucidaſſe. Ruſticum autem illum Principes in quatuor partes vivum dividi facientes, ad quatuor rotas poſuerunt. Sigismundus Rex Ungariæ gravi obſidione Venetias vallavit, prout alias fecerat Lodowicus Rex prædeceſſor ſuus, & incendiis, rapinis ac devaſtationibus terrarum ad eas pertinentium vacans, multis incommodis inhabitatores plusquam per annum vexavit. Pluribus etiam negotiatoribus & civibus ejus manus & pedes amputavit. Fratres quidam de Ordine S. Brigittæ viduæ de Swecia, venientes in Ducatum de Lovenburg, ab Erico Duce campum quendam cum adjacenti nemore prope opidum Molne emerunt, & ibidem de conſenſu Epiſcopi Razeburgenſis Ditlevi Monaſterium ædificare cœperunt, Fratres & Sorores ſimul recipientes. Rupertus Rex Romanorum obiit Princeps pacis & juſtitiæ cultor.

De Sigismundo Rege Romanorum.

Sigismundus Rex Ungariæ filius Karoli IIII. cœpit anno mundi VMCCCLXXIIII. Olympiadis DXXXII. anno ſecundo, urbis conditæ IIMCLXIIII. Domini vero MCCCCXIII. & regnavit annis - - - Hic electus eſt in Frankfordia ab Electoribus Imperii, & coronatus in Aquisgrano a Frederico Archiepiſcopo Colonienſi in die S.Martini. Sigismundus iſte diverſa geſſit prœlia in favorem fidei Chriſtianæ contra Turcos & cæteros barbaros, & eos ſæpius devicit, quandoque tamen ſuccumbens ab eisdem gravia incommoda & damna perpeſſus eſt. Largus autem & beneficus extitit ſuis militibus, juſtus in judiciis & ſpecioſarum amator fœminarum. Proviſor Erphordenſis Johannes de Naſſowe ex latere ſiniſtro Fratribus Ordinis Prædicatorum dictæ civitatis graves intulit injurias occaſione cujusdam imaginis Salvatoris, ad quam vulgus gratiam conceperat. Quam ut a conſpectu hominum removerent, Fratribus præcepit, ut ſic viſitatio & concurſus ceſſaret populi. Quod cum Fratres facere recuſarent, in ipſos juris ordine minime ſervato excommunicationis ſententiam promulgavit, eorum exemtiones & libertates allegatas parvipendens. Inſuper coëgit dictos Fratres, ut conventum ſuum linquerent per talem injurioſam interdicti poſitionem & alias tyrannicas executiones contra Fratribus participantes, quibus populum a viſitatione Eccleſiæ Fratrum coërcuit. Quam inju-

rio-

rioſam perſecutionem intelligens Magiſter Robertus Provincialis eorum, dictum Proviſorem perſonaliter citari fecit ad curiam Romanam. Quod cum ſibi innotuiſſet, ipſe cautuloſe agens, cum Priore dicti Conventus Erphordenſis compoſitionem iniit, & Fratres ad cautelam abſolvit, exulantesque Fratres ad Conventum revocavit, Provinciali ante dicto irrequiſito & ignorante. Sed Deus bonorum & malorum juſtus remunerator non diu poſt de dicto perſecutore pauperum Fratrum ſe vindicans permiſit, ut forte peccatis ſuis exigentibus vitam merito fine concluderet. Dominus de Heldrunghen caſtrum Honſteen per practicationem Tiderici Comitis de Honſteen patrui Henrici Comitis de Honſteen mane cum ſuis intravit, funem in manibus gerens, quo dictum Henricum Comitem ſuſpendio interficere voluiſſet. Et inveniens patrem decrepitum præfati Henrici Comitis juxta focum ſe calefacientem ſedere, ſecundum Chronicam Saxonum, cum adoleſcentulo fratre dicti Henrici Comitis, ipſos captivavit. Interim autem ſæpe dictus Henricus Comes in lecto apud uxorem quieſcens, & tumultum audiens, nudus e lecto exilivit, & linteaminibus colligatis de feneſtra ſe emiſit, & evaſit. Caſtrum tamen ipſum captum fuit per dictum Dominum de Heldrungen, & fortiter munitum, uxore Henrici Comitis dimiſſa cum clenodiis, quæ per ſe deferre valebat. Eodem tamen anno per ordinationem dicti Henrici Comitis præfatus Dominus de Heldrunghen interfectus eſt in Hartone a carbonariis & villanis ob favorem dicti Henrici.

Primo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXIIII. Harteſburg caſtrum fortiſſimum obſidetur per Principes, puta Guntherum Archiepiſcopum Magdeburgenſem, Bernhardum Ducem de Brunſwic, qui hoc anno cum fratre ſuo Principatus ſuos diviſerat, & in ſortem ſuam Ducatum Brunſwicenſem ſuſceperat cum ſuis attinentiis, Henrico Duce de Luneburg permanente, ſecundum Chronicam Saxonum, Henricum Epiſcopum Halberſtadenſem, & civitates Magdeburgenſem, Brunſwicenſem, Halberſtadenſem, Goslarienſem, Oſterwicenſem & Helmſtadenſem, & per plures Nobiles, Milites & Militares. Hi Principes & civitates expugnationi caſtri prædicti viriliter inſiſtentes cum bumbardis grandibus & inſtrumentis aliis variis ipſum infeſtaverunt, & turres ac domos conquaſſantes, tandem ad hoc coëgerunt caſtellanos, quorum Capitanei & Domini caſtri erant Brandanus de Swichelde & Conradus germanus ſuus, ut in gratiam Principum prædictorum ſe humiliando darent, & ipſum caſtrum dictis Principibus reſignarent, ſalvis rebus ſuis & vita conſervatis. Fredericus Marchio de Brandeburg & Guntherus Archiepiſcopus Magdeburgenſis caſtrum Plawenſe, per miliare diſtans ab urbe Brandeburgenſi terræ Marchiæ obſederunt, & tandem ipſum expugnaverunt. Captus eſt autem in dicto caſtro Johannes Quidſowe frater Tiderici Quidſowe, & turri mancipatus in opido Calve, ac inibi tentus ultra annum & dimidium. Capto autem caſtro prædicto, Fredericus ad interiora Marchiæ cum exercitu illo ſe transferens, ſex munitiones fortiſſimas ſimul vallavit & impugnavit, & tandem eas expugnavit & obtinuit, ac earum Dominos Nobiles de Marchia fugavit, puta Tidericum Quidſowen, Wipertum de Rochowe & Ganz de Putliſt. Hi omnes raptores erant, & deprædationibus ſtratæ communis ſe nutrire conſveverant. Poſtea tamen a dicto Frederico Marchione in gratiam ſunt recepti, & ad loca ſua remiſſi. Una pars Conſulatus civitatis Groningenſis terræ Friſiæ cum aliquibus de communitate, alteram partem communitatis de urbe prædicta expulit, quinque Conſulares oppoſitæ partis interficiendo in Conſiſtorio. Capitaneus autem partis victricis erat Coppin dictus Burgimagiſter prædives & potens valde. Contigit autem non diu poſt, quod Keno Friſo Nobilis terræ caſtrum quoddam obſideret, quod Groningenſium erat. Quod cum Coppin intellexiſſet, cum civibus Groningenſibus mox exivit, auxilium laturus obſeſſis in caſtro. Quorum egreſſus mox intimatus eſt expulſis civibus per fautores ſuos, qui in urbe remanſerant. Qui illico venientes cum turma maxima, urbem intraverunt, occupatisque turribus, civitatis valvas clauſerunt, & hoſtes ſuos, qui ſe expulerant, de urbe excluſerunt, ipſi intra remanentes. Fredericus Archiepiſcopus Colonienſis obiit, in cujus ſedem electus eſt a majori parte Capituli Tidericus Præpoſitus de Bunna, natus Comes de Morſe, avunculus defuncti Frederici, quem ipſe vivens Capitulo expoſuerat. Johannes Papa & Cardinales ſui cum cæter. Epiſcopis & Prælatis ad hoc ſpecialiter convocatis, ſtatuerunt futurum Concilium generale celebrandum in Conſtantia, ad perficiendam unionem Eccleſiæ inceptam pro inſtanti feſto omnium Sanctorum. Quem quidem locum Dominus Papa Johannes cum Cardinalibus ingreſſus eſt in die Apoſtolorum Simonis & Judæ. Cives Lubicenſes miſerunt in Conſtantiam urbem ad Sigiſmundum novum Regem Romanorum pro defenſione cauſæ, quæ vertebatur inter ipſos & Conſulatum exulantem dictæ civitatis. Jordanus autem Reynerus Conſulares & actores cauſæ prædictæ ex parte exulantium jam erant in Conſtantia, & informabant ipſum Cæſarem, ac querimonias deponebant contra ſuos adverſarios. Qui autem mittebantur de prætenſo dictæ civitatis Lubicenſis Conſulatu, fuerunt iſti, puta Eylerus Stanghe, Henricus Schonenberg, Marquardus Schutte & Johannes Grove, omnes Proconſules. Hi magnam pecuniæ ſummam ſecum ducentes, Conſtantienſem urbem attigerunt, & coram Regis præſentia conſtituti, cauſam ſuæ civitatis expoſuerunt, & ad objecta eis per partem adverſam, prout poterant, reſponderunt. Poſtulabant tamen a judice curiæ alium diem ſibi aſſignari ad deliberandum ſuper reſponſione meliori facienda. Qua aſſignata, dicti nuncii Regem accedentes, benevolentiam ſuam ſolenni captabant propina, & ut eis propitius eſſet, obnixe ſupplicarunt. Sed propina illa non obſtante, cum dies juridica adeſſet, cauſa utriusque partis in medium eſt propoſita. Et tunc partes hinc

hinc inde ſtudioſe ſunt examinatæ, & cauſa inter Principes ad plenum eſt ventilata,& tandem negotium illud diſcuſſum eſt, & ſententia promulgata eſt contra quatuor præfatos nuncios,& in expenſis ſunt condemnati, alia parte juſtificata. Quo facto, nuncii prædicti confuſi & turbati, Regi ſe protinus obligarunt ad ſolvendum XXVM. florenorum, ut ſententiam contra ſe latam ad tempus ſuſpenderet, & cauſam exequi prohiberet ad certum tempus; & quod eis concederet aliquas gratias ad tempus duraturas, per quas communitatem ſuæ civitatis quietarent & contentam redderent. Rex autem multis indigens, petitioni eorum annuit, promiſſum acceptavit,gratias eis conceſſit ſententiæ latæ omnino contrarias. Conditionem tamen annectebat talem, qua honori ſuo conſuluit,voluntati nunciorum paruit, nec tamen notabile detrimentum juſtificatis Conſularibus attulit. Gratiæ autem per Regem eis conceſſæ fuerunt iſtæ: Prima; Conſulatus profugus de urbe Lubicenſi perpetuo introitu carebit. Secunda; mechanici & mercatores ſemper urbem dictam regere debent. Tertia; Bannum regale contra urbem Lubicenſem fulminatum vigorem non habebit. Conditio vero annexa dictis gratiis fuit talis: & ſi prælibatam pecuniæ ſummam XXVM. florenorum Regi promiſſam poſt ejusſublevationem Rex dictæ civitati non reſtituerit aut reſtitui fecerit ante inſtans feſtum S. Georgii, extunc gratiæ illæ effectum ſuum habebunt; ſi vero hoc fecerit, gratiæ nullius efficaciæ erunt. Poſuit enim Rex gratias has largiendo certiſſime ſe ordinaturum, quod dictæ pecuniæ ante dictum feſtum civitati Lubicenſi reſtituerentur. Præfatum autem inconveniens Rex ex pecunia videtur feciſſe, & ideo oportuit juſtificatos Conſulares patientiam habere ad breve tempus. Cum his itaque gratiis ſupra dicti nuncii reverſi ſunt ad propria, quibus Rex ſuos junxit ambaſiatores, puta Dominum de Zydowe Baronem cum ſua ſocietate, ut promiſſam pecuniam Regi reportarent. Hi civitatis nuncii una cum Regis vaſallis Lubeke venerunt circa feſtum S. Jacobi, & cum adjutorio dicti Baronis taliter communitatem civitatis informarunt de negotio eis commiſſo, ut ipſa optime contenta in ſua pertinacia conſtantius ſe firmaret.

Secundo anno Sigismundi, qui eſt Domini MCCCCXV. Johannes Papa Sacrum Conſtantienſe Concilium incipiens celebrare, ſolennem fecit proceſſionem cum Cardinalibus & Prælatis omnibus. Qua proceſſione facta, miſſa ſolennis de Spiritu Sancto per Cardinalem Florentinum eſt celebrata in eccleſia majori. Qua finita, Dominus Papa ſtans in ſede ſua,locutus eſt ad Sacrum Concilium alta voce, dicens: Iſtud Concilium principaliter tenere decrevimus pro reſtauratione Eccleſiæ Dei tam in capite quam in membris. Et exhortabatur omnes, ut ſe diſponerent ad recte &juſte conſulendum, & quod omnes libere & ſine formidine loquerentur. Et tunc cœpit facere pulcrum ſermonem, proteſtans ſub juramento, in eo ſe libenter velle cedere Papatui ob Sanctæ Eccleſiæ unionem perficiendam. Sed proh pudor! ſtatim poſt juramentum ſuum violans, & clam fugiens receſſit de Concilio nocturno tempore transformato habitu, & ivit in Schafhuſen, & ultra de illo loco in Loufenberg. Propter quam turpem fugam poſtea per Regem captus eſt & incarceratus, ut ſtatim infra patebit. Concilium vero, comperta ejus fuga, mox ipſum juridice citavit,& poſt contumaciam ipſum legitime depoſuit cum aliis duobus Antipapis tanquam perjurum & ſchiſmatis fautorem, diſponens ſe ad alterius electionem.Inſuper decernit, ſtatuit & ordinat dictaSancta Synodus pro bono unionis Eccleſiæ Dei, quod nullo unquam tempore reeligantur in Papam Dominus Balthazar de Coſſa nuper Johannes Papa XXIII. nec Petrus de Luna Benedictus XIII. nec Angelus Corarii Gregorius XII. in ſuis obedientiis ſic nuncupati. Et ſi contrarium factum fuerit, illud ſic ipſo facto irritum & inane; nullusque cujuscunque dignitatis & præeminentiæ, etiamſi imperiali, regali, Cardinalatus vel Pontificali dignitate præfulgeat, eis vel eorum alteri contra hoc decretum ullo unquam tempore obediat ſeu adhæreat,ſub pœna fautoriæ dicti ſchiſmatis&maledictionis æternæ, ad quas contra præſumtores, ſiqui in poſterum fuerint requiſiti, etiam cum invocatione brachii ſecularis & alias rigide procedatur. Articuli autem, propter quos dictus Johannes Papatu fuit privatus, plures fuerunt, quos ob reverentiam Apoſtolici ſtatus præſentibus inſerere dedignabar, cum hæc ſcriberem, eo quod ſint piarum aurium offenſivi & Eccleſiaſtici honoris valde derogativi. Sigismundus Rex Romanorum intelligens deſtitutum Papam Johannem profugum eſſe, & ſuæ cuſtodiæ per Concilium commendatum, cum ſuo exercitu verſus Nuenburg feſtinavit, ubi ipſum inveniens, mox captivavit, & in Viennam captivum transmiſit,ac fideli cuſtodiæ Ducis Bayoariæ reſignavit. Dux vero dictum Dominum inManheym caſtrumfortiſſimum transvexit, & turri mancipavit. Fredericum autem Ducem Auſtriæ, qui dictum profugum Papam foverat in ſuo receſſu, ut dicebatur, Sigismundus Rex perſequens plures civitates ejus & caſtra obſedit & expugnavit & multum humiliavit. Ericus Dux de Salina durum bellum geſſit cum Henrico Comite de Honſteen, ſecundum Chronicam Saxonum, & cepit ipſum cum multis militaribus terræ Thuringorum. Ipſe etiam Dux in eadem pugna amiſit plures de ſuis, quos ſuperſtites exercitus Comitis Henrici captivos introduxerunt in opidum Elrik ultra Hartonem ſitum. In generali Capitulo Florentiæ celebrato profeſto S. Ieronymi per Fratres Ordinis Prædicatorum, electus eſt venerabilis Frater Leonardus de Florentia Magiſter in Theologia in generalem Magiſtrum dicti Ordinis. Ericus Rex Danorum cives Lubicenſes pro captura halecum juxta conſvetudinem annualem in Scania exiſtentes captivavit numero fere quadringentorum, & omnia eorum bona ibidem habita arreſtavit, violenter eos ad hoc compellens, ut ſub juramento omnia conſcriberent eorum bona per eos in Scaniam deducta & ibidem comparata. Quorum tamen quosdam

dam ſecundum favorem & informationem illorum, qui ex parte exulantium Conſulum dictæ civitatis Lubicenſis ſecum degebant, turribus injecit, & compedibus ferreis atrociter conſtrinxit; quoſdam vero liberos ire permiſit, locum eis aſſignans, quem non transgrederentur ſub juramento præſtito. Hæc quidem captivatio quamvis quoad aliqua injuſta fuerit&minus æqua quoad ipſum Regem & ſuos Officiales, eo quod ſuper fide & ſecuritate antiqua & conſveta, ac etiam de novo ab Advocato Regis in partibus Scaniæ reſidente, expoſtulatione mercatorum Lubicenſium jurata & præſtita eisdem, quæ in vulgari Mute nuncupatur, ipſam terram ingreſſi fuiſſent, nec Rex aut ejus Advocatus illam datam & juratam ſecuritatem & pacem modo conſveto eis interdixiſſet. Fuit tamen ultra modum ſalubris & utilis, imo neceſſaria nedum dictæ urbi Lubicenſi & ſuis inhabitatoribus, verum etiam univerſitati totius anſæ. Nam ſi prædicta captura facta non fuiſſet, glorioſa illa civitas, quæ corona & caput omnium civitatum totius Europæ, per nimis duros & inexpertos inhabitatores deſtructa fuiſſet & exinanita, & per conſequens cæteræ urbes ſuo exemplo in periculo fuiſſent. Propter quod merito Rex ille Ericus in hoc facto ſalutari dicendus eſt amicus non ſolum dictæ urbis Lubicanæ, ſed etiam & aliarum de mercantia ſe nutrientium, & ab omnibus illis diligendus & glorificandus. Ipſe enim uti Princeps ſagax & induſtrius per minus malum vitare & impedire ſtuduit maximum & irrecuperabile excidium boni communis, quod ſemper pie ſuſtinendum, imo commendandum eſt in ſolicitatore. Non enim in hoc facto, ut pie credendum eſt, Ericus illuſtris Rex ſuum intendebat fructum aut lucrum procurare, ſed ſæpe dictæ civitatis bonum & ſalutem conſervare. In cujus argumentum & veritatis evidentiam licentiavit quoſdam de captivis ad transfretandum & ad faciendum perſvaſiones efficaces dictæ civitatis communitati, ut ſe cum exiliatis ſuis Conſularibus componerent; promittens eisdem in bona fide, quod ſi pacem, concordiam & amicitiam facerent inter partes has diſcrepantes, quod extunc ipſe Rex omnia captivorum bona ad ultimum quadrantem reſtituere vellet, & ipſos captivos libertati dare. Sed ſi hoc efficere non valerent, extunc captivi licentiati in termino eis præfixo redire deberent in captivitatem, amplius eam non evaſuri cum vita, & omnia eorum bona eſſe deberent Regis. Ex quibus luculenter apparet, captivitatem illam non fuiſſe factam in Regis lucrum aut commodum, ſed in profectum & ſalutem urbis Lubicenſis, & ad impediendum multiplex diſcrimen & nimiam ruinam civitatis illius. Si enim tot viri notabiles&pecunioſi capti non fuiſſent, populus vulgaris & præſertim potiores ſedem Conſulatus violenter uſurpatam & potenter tam diu poſſeſſam tam faciliter non deſeruiſſent, nec admiſiſſent reintroductionem exulantis Conſulatus.

Tertio anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXVI. Henricus Rex Anglorum cum exercitu magno intravit Franciam, obſidioneque vallavit urbem Heringulet, & poſt paucos dies eam expugnavit & cepit. Karolus autem Rex Francorum magnum populum aggregans, acceleravit obſeſſis ferre præſidium. Unde Anglorum exercitum duro bello aggrediens cum ipſo viriliter pugnavit. Victoriam tamen ad ultimum Henricus Rex obtinuit, infortunium hoc infidelitate Francorum cauſante. Dux namque exercitus Francorum perperam agens, & potius Anglicis quam proprio favens Domino, tergiverſari cœpit. Quod videns unus militum Karolo Regi fidelis, mox ipſum gladio transfodit. Quem incontinenti complices traditoris illius interfecerunt. Perierunt autem in conflictu hoc de exercitu Francorum XXII. terrarum Domini, puta Duces, Comites Baronesque. De Militibus vero & militaribus ac cæteris armigeris circiter VIIM. corruerunt. De exercitu etiam Anglorum tres Comites interfecti ſunt, ſed de militaribus & vaſallis cæteris citra XIIM. interemta ſunt. Duces Magnopolenſes de Stargardia Ulricus & Johannes litem gerentes cum Balthazar Domino Slavorum, multa damna ſibi invicem intulerunt, villas incinerando, munitiones vaſtando, & plures homines captivando & interficiendo. Balthazar vero inter alios cepit Militem præpotentem Henricum Molteken & pecunioſum, quem nimis exactionare volens in tormentis extinxit. Duces vero de Stargardia Dominum de Waren patruum dicti Balthazar captivarunt, & diu in vinculis ipſum tenuerunt. Interveniente tandem amicabili compoſitione per Fredericum Marchionem de Brandeburg practicata, diſſenſio illa ſopita eſt, & captivi redemti ſunt. In territoriis Marchionum de Miſna, Lantgravii Thuringiæ, & Comitis de Swartzeburg plures inventi ſunt hæretici multorum errorum periculoſorum aſſertores, relicti de ſemine infelicis illius hæreſiarchæ Conradi Fabri dudum defuncti. Frater autem Henricus Schonevelt Magiſter Sacræ Theologiæ & inquiſitor Ordinis Prædicatorum ad has partes veniens, plures ex his ſibi delatis examinavit, & eos infectos diverſis erroribus reperiens, quibusdam reſilire cupientibus pœnitentias impoſuit; quoſdam vero in pertinacia ſua obduratos judicio ſeculari tradidit. Sed Principes ſupra dictarum terrarum audientes, hæreticis illis terras ſuas eſſe infectas & diffamatas, poſt inquiſitoris receſſum tam pertinaces quam pœnitentes illos hæreticos ſexus utriusque ex condicto ſimul apprehenderunt, & una & eadem die circa CCC. cremaverunt. Pariſienſis univerſitas intelligens, Papam Johannem fugam cepiſſe, & Concilium Conſtantienſe deſeruiſſe, ſecundum Notarium Actorum dicti Concilii, condolens valde Eccleſiæ Dei periclitanti, epiſtolam compaſſivam dictæ deſtinavit congregationi Synodali pariter & conſolativam ſub horum verborum tenore: Pulcræ pacis faciem intueri ſperavimus, Reverendiſſimi Patres, ſacrumque & inſigne collegium, & velut in exitu Iſraëlis de Aegypto ab hoſtibus ſchiſmatis militantem Eccleſiam glorioſe triumphare. Sed nunc etſi non extincta, multis tamen ſpes illa collapſa eſt, cum patrem filios, paſtorem oves linquentem audivimus,

vimus, nec intelligere poſſumus, quid ſibi vult alias hæc ſcrutatio. Quis locus ei dabitur aptior & acceptior civitate quam elegit? Quæ magis fida habitatio, quam cum filiis ex omni genere & nationibus præcipuis ad ipſum confluentibus? Si de ſecuritate ambigitur, anne Rex Romanorum & Ungarorum habuerit cuſtodiam, cujus famam, cujus gloriam communes ad aſtra voces efferunt? Nec veſtræ fraternæ devotioni aberant, quæ nos prope contractum optatæ illius unionis, a qua nunc fortaſſe retrocedimus, deduxerunt. Dicat, quo patrocinio roborari poſſit Concilium, cujus autoritas in Eccleſia Chriſti præſidet. Aut enim ſe non verum & indubitatum, ut tenemus, aſſerat, ſi Concilio acquieſcat major ſibi præſenti non abſenti gloria. Si declinat ad ſiniſtram, jam autoritati, quam a Concilio Piſano accepit, videbitur & ſibi ipſi derogari. Sed quid intendit, judicatis difficile. Hoc tamen ſacro a veſtro petimus collegio, ut per omnem viam tentetur ejus reductio, ut omnes, quos gratulantes effecerat, ſibi non inveniat indignatos, & contendentibus non detur occaſio, ut ſuam Sanctitatem in populis ſcandalizent. Attamen perſiſtite, quæſumus. Nam inſtat caritas, clamat populus & ſupplex matrona oſtendens ubera lacerata, comas defluentes & perfuſas lacrymis genas. Petit Eccleſia mater alma, ut ſuæ afflictioni compatiantur filii, quos nutrivit. Jam ſpes Eccleſiæ tota apud vos eſt. Jam a vobis pax & populi ſalus exquiruntur. Et vos unanimiter agite, manete conſtantes. Jam enim amplioribus vigiliis & ferventioribus laboribus opus eſt. Non diſpergatur ſine fructu Concilium, quod tanto labore congregatum eſt, ſed permaneat, quousque populo quietem dederit. Et nos ejusdem præcepta reverenter amplectentes, & ſacris ejusdem ſanctionibus credimus indubie, ac mandatis cum humilitate parebimus, non recuſantes nos & quæcunque noſtra ad tanti boni conſummationem exponere cum adjutorio benigniſſimæ Trinitatis, quæ vos juvet, & dirigat greſſus veſtros propter ſalutem populi in viam ſalutis, ſanitatis & pacis æternæ. Concilio Conſtantienſi jam capite carente, & Papa Johanne captivato & incarcerato, ſecundum Notarium ſupra dictum, Domini Cardinales & Prælati majores in Concilio congregati, totum illud collegium in quatuor diviſerunt nationes, puta Italicam, Gallicam, Germanicam & Anglicanam, & cuilibet nationi præfecerunt quatuor Prælatos, qui autoritate plenaria fungentes cum Cardinalibus, negotium Eccleſiæ agere debebant, quorum tituli fuerunt hi: De natione Italica Archiepiſcopus Januenſis, Epiſcopus Concordienſis, Epiſcopus Adrienſis, Epiſcopus Terviſinenſis. De Gallica, Archiepiſcopus Biſuntinenſis, Epiſcopus Eb. (forſan Eboricenſis), Epiſcopus Gebennenſis, Magiſter Benedictus Orator univerſitatis Pariſienſis. De Germanica, Archiepiſcopus Rigenſis. Epiſcopus Tridentinenſis, Epiſcopus Ripenſis, electus Poznanienſis. De Anglicana, Epiſcopus Battonienſis, Epiſcopus Zariberienſis, Epiſcopus Litefeldenſis, & Abbas S. Mariæ Eboracenſis. Hi nationum Primicerii cum cæteris Concilii præcipuis Prælatis cottidie conveniebant, & invicem tractabant, diſponebant & ordinabant, quæ neceſſaria erant pro unione univerſali fienda. Et primo duos Antipapas Benedictum ſcilicet XIII. & Gregorium XII. ſic in ſuis obedientiis nominatos evocabant, legitimeque citabant ad comparendum in Concilio prædicto Conſtantienſi ſub certis & expreſſatis terminis. Quorum unus Angelus videlicet Corarii, Gregorius XII. dictus per ſuum legitimum comparuit Procuratorem, puta Karolum de Malateſta, qui tandem ſponte & libere in perſona dicti Gregorii ceſſit Papatui prætenſo in forma juris, alio Benedicto contumaciter ſe abſentante. Cujus quidem contumacia cum legitime fuiſſet denunciata & probata in ſeſſione publica, fuit tandem & ipſe judicialiter depoſitus, & a Papatu ſuo prætenſo dejectus, ac omni honore, gradu & dignitate privatus. Quibus antiquati ſchiſmatis capitibus ſic præciſis, ut præmittitur, manum dederunt conſequenter ad eradicandos hæreſium errores in Eccleſia Dei ſubortos. Quorum quidem errorum fons & origo extitit maledictus ille Anglicus Johannes Wiklef Magiſter in Theologia & Presbyter indigniſſimus. Hic quidem convictus hæreticus, imo hæreſiarcha impiiſſimus, licet in vita ſua ab Edwardo Anglorum Rege defenſatus non ſit combuſtus, poſt mortem tamen ſuam per practicationem quorundam doctorum ordinis prædicatorum apud Richardum Regem fuit tandem incineratus corpore extumulato. Hujus, inquam, hæretici articuli erronei apud Conſtantiam in ſacro concilio ſunt denuo damnati & reprobati, & fuerunt lecti & recitati in publica ſeſſione per Archiepiſcopum Januenſem in hac forma; Iſti ſunt articuli Magiſtri Johannis Wiklef condemnati Londoniis in Anglia in conventu Fratrum Prædicatorum anno DN. MCCCLXXX. ab Archiepiſcopo Canthuarienſi & XIII. aliis Epiſcopis, ac a XXX. Doctoribus Theologiæ per prius, & nunc quidem a præſenti ſacro Concilio Conſtantienſi.

Primus. Subſtantia panis & vini materialis manet in Sacramento altaris poſt conſecrationem.

II. Accidentia panis & vini non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.

III. Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identice & realiter in propria præſentia corporali.

IV. Si Epiſcopus vel Sacerdos eſt in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non conſecrat nec baptizat.

V. Non eſt fundamentum in Ewangelio, quod Chriſtus miſſam ordinavit.

VI. Deus obedire debet diabolo.

VII. Si homo fuerit debite contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis.

VIII. Si Papa eſt præſcitus & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ab aliquo ſibi datam, niſi forte a Cæſare.

IX. Poſt Urbanum VI. non eſt alius recipiendus in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.

X. Contra Scripturam Sacram eſt, quod viri eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

XI. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi ſciat prius ipſum excommunicatum a Deo: & qui aliter excommunicat, fit hæreticus & excommunicatus.

XII. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellaverit ad Regem & ad Concilium Regni, eo ipſo eſt traditor Regni & Regis.

XIII. Illi, qui dimittunt prædicare vel audire Verbum Dei propter

propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati,& in die judicii traditores Chriſti habebuntur.
XIV. Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare Verbum Dei abſque autoritate Sedis Apoſtolicæ vel Epiſcopi.
XV. Nullus eſt Dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.
XVI. Domini temporales poſſunt ad libitum auferre bona temporalia ab eccleſiis poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, id eſt ex habitu non ſolo actu.
XVII. Populares poſſunt ad arbitrium ſuum Dominos ſuos delinquentes corrigere.
XIIX. Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, & parochiani poſſunt propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum eas auferre.
XIX. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per Prælatos vel Religioſos non plus proſunt eidem quam generales cæteris paribus.
XX. Conferens eleemoſynam Fratribus mendicantibus eſt eo facto excommunicatus.
XXI. Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcunq; tam poſſeſſionatorum quam mendicantium, redditur ineptior ad obſervantiam mandatorum Dei.
XXII. Sancti inſtituentes Religiones privatas, ſic faciendo peccant mortaliter.
XXIII. Religioſi viventes in Religionibus privatis non ſunt de Religione Chriſtiana.
XXIV. Fratres tenentur per labores manuum victum quærere, & non per mendicitatem.
XXV. Omnes ſunt Simoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis in temporalibus eis ſubvenientibus.
XXVI. Oratio hominis præſciti ad nihil utilis eſt.
XXVII. Confirmatio juvenum, Clericorum ordinatio, locorum conſecratio reſervantur Papæ & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
XXIIX. Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes & magiſteria in eiſdem ſunt vana, a Gentilibus introducta, & tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolo.
XXIX. Excommunicatio Papæ vel cujuſcunque Prælati non eſt timenda, quia eſt cenſura Antichriſti.
XXX. Peccant graviter fundantes clauſtra, & ingredientes ſunt viri diabolici.
XXXI. Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti.
XXXII. Sylveſter Papa & Conſtantinus Imperator erraruntgraviter Chriſti Eccleſiam ditando.
XXXIII. Omnes de Ordinibus Mendicantium ſunt hæretici, & dantes eis eleemoſynam ſunt excommunicati.
XXXIV. Religionem ingredientes aut aliquem Ordinem eo facto inhabilis eſt (inhabiles ſunt) ad obſervandum divina præcepta, & perveniendi ad Regnum cœlorum niſi apoſtataverint ab eiſdem.
XXXV. Papa cum omnibus Clericis ſuis poſſeſſiones habentibus ſunt hæretici, eo quod poſſeſſiones habent, & omnes conſentientes eis puta Domini ſeculares & laici.
XXXVI. Eccleſia Romana eſt Synagoga Satanæ, nec Papa eſt immediatus & proximus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.
XXXVII. Decretales & Epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt a Chriſti fide, & Clerici ſunt ſtulti, qui eas ſtudent & legunt.
XXXIIX. Imperator & Domini ſeculares ſeducti ſunt a diabolo, ut Eccleſiam dotarent de bonis temporalibus.
XXXIX. Electio Papæ a Cardinalibus a diabolo eſt introducta.
XL. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere, Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.
XLI. Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam quis dicat Eccleſiam univerſalem aut Concilium generale aut pro quanto negaret Primatum Summi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares.
XLII. Juramenta illicita ſunt, quæ ſiunt ad roborandos humanos contractus & commercia civilia.
XLIII. Auguſtinus, Bernhardus, Benedictus, Dominicus, Franciſcus, & cæteri damnati ſunt, niſi pœnituerint in fine de hoc, quod fecerunt Ordines vel intraverunt; & ſic a Papa uſque ad infimum Religioſum omnes ſunt hæretici.
XLIV. Omnes Religioſi & Religiones indifferenter ſunt ſervi diaboli, & a diabolo introductæ.

Hos articulos erroneos & ſcandaloſos tenuit & docuit prædictus Johannes Wiklef, & multos in eis habuit diſcipulos & ſequaces, quorum præcipuus extitit Magiſter Johannes Hus Bohemus, qui eoſdem tenuit & defenſavit, & plures de propriis addidit. Hic citatus fuit per Procuratores Concilii Conſtantienſis ad comparendum & reſpondendum ſibi objiciendis ibidem. Qui citatus venit in Conſtantiam, & obtulit ſe ad reſpondendum. Cumque ſibi objicerentur articuli per eum dogmatizati, reſpondit illos veros eſſe & Catholicos, & affirmavit ſe illos velle defendere uſque ad mortem. Obtulit inſuper quendam libellum per ipſum compoſitum, in quo plures continebantur articuli erronei. Qui liber examinatus eſt a pluribus Magiſtris, & repertus eſt hæreticalis. Articuli autem in eo contenti formaliter & elective ſunt, hi:

I. Nullus præſcitus eſt verus Papa vel Prælatus aut Dominus.
II. Nullus præſcitus aut in peccato mortali conſtitutus ſedet in Apoſtolica vel Epiſcopali ſede, nec habet autoritatem in populo Chriſtiano.
III. Nulli præſciti ſunt de Eccleſia, nec illi, qui Chriſti vitam non imitantur.
IV. Illi ſoli ſunt de Eccleſia, qui ſedent in Sede Petri, habentes autoritatem Apoſtolicam, & qui Chriſtum & Apoſtolos ejus imitantur.
V. Omnis bene vivens ſecundum vitam Chriſti, poteſt & debet docere palam, & prædicare etiam non miſſus per quemcunque Prælatum vel curatum, imo etiam hoc poteſt & debet facere, licet ſit prohibitus ab eis & excommunicatus, quia bona vita & ſcientia ſufficienter mittunt talem.
VI. Papa Romanus alius a Chriſto non eſt univerſalis Epiſcopus, nec Eccleſia Romana habet Primatum ſuper alias Eccleſias, niſi forte a Cæſare.
VII. Papa non debet nominari ſanctiſſimus, nec pedes ejus beati, nec ſunt oſculandi.
VIII. Secundum doctrinam Chriſti non eſt infligenda mors etiam hæreticis incorrigibilibus, nec fulminandum eſt interdictum.
IX. Subditi & plebeji poſſunt & debent paſſim & publice detegere & redarguere vitia ſuorum Prælatorum, velut habentes autoritatem a Chriſto & exemplum a Paulo illud faciendi.
X. Solus Chriſtus & non Papa eſt caput Eccleſiæ univerſalis.
XI. Sola Eccleſia continens prædeſtinatos & bene viventes eſt univerſalis Eccleſia, cui debetur obedientia, & non illa Romana, quæ aliarum magiſtra male nominatur.
XII. Prælatis & ſuperioribus præſcitis vel male viventibus nulla debetur obedientia a ſubditis.
XIII. Oblationes & decimæ Eccleſiæ & Eccleſiaſticis factæ ſunt puræ eleemoſynæ.
XIV. Eccleſiaſtici male viventes poſſunt & debent per laicos coërceri per ſubtractionem decimarum & oblationum & aliorum emolumentorum temporalium.
XV. Benedictiones Eccleſiaſticorum præſcitorum vel male viventium ſunt maledictiones & execrationes apud Deum, juxta illud: Maledicam benedictionibus veſtris.
XVI. Temporibus iſtis, puta Anno Dn. MCCCCXVI. & multis antea temporibus nullus eſt vel fuit verus Papa, nulla inſuper Eccleſia vera aut ſedes, quam Romanam dicimus, quibus eſſet obediendum, ſed ſunt & fuerunt Antichriſti, & Synagoga Satanæ & Cle[illegible] Judæ proditoris.
XVII. Omnis datio pecuniarum Miniſtris Eccleſiæ facta in miniſtratione ſpiritualium quorumcunque reddit Miniſtros hujuſmodi Simoniacos & Gyezitas.
XIIX. Excommunicatus a Papa ſi appellat ad Chriſtum, præſervatur, ut excommunicationem hujuſmodi timere non habeat, ſed eam ſpernat.
XIX. Omnis actus extra caritatem factus eſt peccatum.

Omnes autem articuli iſti condemnati ſunt in publica ſeſſione cum libello ſuo ſub tali verborum forma: Sacroſanctum generale Concilium Conſtantienſe divinitus in Spiritu Sancto congregatum, & Catholicam Eccleſiam repræſentans, ad perpetuam rei memoriam. Quia teſte veritate arbor mala malos fructus ferre conſuevit: hinc eſt, quod vir damnatæ memoriæ Johannes Wiklef ſua mortifera doctrina, non in Chriſto Jeſu per

per Ewangelium, ut olim Sancti Patres fideles filios genuere, ſed contra Chriſti ſalutarem fidem velut radix virulenta plures genuit filios peſtiferos, quos ſui perverſi dogmatis reliquit ſucceſſores. Adverſus quos hæc Sancta Synodus tanquam contra ſpurios & illegitimos filios cogitur inſurgere, & eorum errores ab agro Dominico tanquam vepres nocivas cura pervigili & cultro autoritatis Eccleſiaſticæ reſecare, ne ut cancer ſerpant in perniciem aliorum. Cum itaque in ſacro generali Concilio nuper Romæ celebrato decretum fuerit, doctrinam damnatæ memoriæ Johannis Wiklef damnandam eſſe, & libros ejus hujusmodi continentes fore tanquam hæreticos comburendos, & doctrinam ipſam damnatam, inſanam & peſtiferam includentes combuſtos fuiſſe cum effectu notum ſit, ac hujusmodi decretum autoritate hujus ſacri Concilii fuerit approbatum: nihilo tamen (minus) quidam Johannes Hus in hoc Concilio perſonaliter conſtitutus, non Chriſti, ſed potius dicti Johannis Wiklef hæreſiarchæ diſcipulus, poſt & contra damnationem hujusmodi auſu temerario contraveniens, errores ejus plures & hæreſes, tam ab Eccleſia Dei quam etiam a cæteris olim reverendis Patribus Archiepiſcopis, Epiſcopis diverſorum regnorum, Magiſtris in Theologia plurimorum ſtudiorum condemnatos dogmatizavit, aſſeruit & prædicavit; præſertim condemnationi prædictæ ſcholaſticæ ipſorum articulorum Wiklef factæ pluries in univerſitate Pragenſi, cum ſuis complicibus in ſcholis & prædicationibus ſuis publice reſiſtendo, ac ipſum Johannem Wiklef virum Catholicum & Doctorem Evangelicum in favorem doctrinæ ejus, coram multitudine Cleri & populi aſſerendo declaravit, cæteros etiam articulos ſupra ſcriptos & plures alios merito damnabiles tanquam Catholicos aſſeruit & publicavit, qui in libris ipſius Johannis Hus & opuſculis notorie continentur. Quapropter habita per prius plena informatione de præmiſſis & diligenti deliberatione reverendiſſimorum in Chriſto patrum dominorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & cæterorum Prælatorum ac Magiſtrorum ſacræ paginæ & utriusque juris multitudine copioſa, hoc ſanctum Concilium Conſtantienſe declarat, & diffinit, articulos ſupra dictos, qui reperti fuerunt in ejus libris & epiſtolis propria ſua manu ſcriptis, & quos etiam idem Johannes Hus judicialiter in publica audientia coram patribus & prælatis hujus ſacri concilii confeſſus fuit in ſuis libris & opuſculis contineri, non eſſe Catholicos, nec tanquam tales eſſe dogmatizandos, ſed ex eis plures erroneos, alios ſcandaloſos, alios piarum aurium offenſivos, pluresque temerarios & ſeditioſos, ac nonnullos eorum notorie hæreticales ſeu hæreſim ſapientes, & jam dudum a Sanctis Patribus & generalibus Conciliis reprobatos & damnatos, ipſosque prædicare & dogmatizare aut quomodolibet approbare diſtricte prohibendo. Sed cum ſupra ſcripti articuli expreſſe contineantur in libris ſeu tractatibus ſuis, puto in libro, quem intitulavit De Eccleſia, & aliis ſuis opuſculis: ideo libros ipſos & ſuam doctrinam & ſingulos tractatus & opuſcula in Latino ſive vulgari Bohemico per ipſum edita, aut in quocunque alio idiomate per alium vel alios tranſlata, hoc ſacrum concilium reprobat atque damnat, ipſosque comburendos ſolenniter & publice in præſentia Cleri & populi in urbe Conſtantienſi & alibi decernit & diffinit; adjiciens propter præmiſſa omnem ejus doctrinam merito eſſe & fore ſuſpectam in fide, & ab omnibus Chriſti fidelibus evitandam. Et ut de medio Eccleſiæ illa pernicioſa doctrina eliminetur, hæc ſancta ſynodus prorſus jubet per locorum Ordinarios, Tractatus & Opuſcula hujusmodi per cenſuram Eccleſiaſticam, etiam ſi opus fuerit, cum adjectione pœnæ fautoriæ hæreſis diligenter inquiri, & repertos igne publice concremari. Si quis autem hujus ſententiæ & decreti violator aut contemtor extiterit, ſtatuit eadem ſancta ſynodus per locorum ordinarios & inquiſitores hæreticæ pravitatis contra talem vel tales veluti ſuſpectum vel ſuſpectos de hæreſi procedendum. Viſis inſuper proceſſibus & actitatis in cauſa inquiſitionis de & ſuper hæreſibus contra Johannem Hus habitis & factis, & habita per prius fideli & plenaria commiſſariorum in hujusmodi cauſa deputatorum relatione aliorumque Magiſtrorum in Theologia ac juris utriusque Doctorum in, de & ſuper actis & actitatis & dictis teſtium fide dignorum plurimorumque aliorum, quæ dicta ipſi Johanni palam & publice lecta fuerunt coram Patribus & Prælatis hujus ſacri Concilii, & per quorum teſtium dicta apertiſſime conſtat, eundem Johannem Hus multa mala, ſcandaloſa, ſeditioſa & pericuIoſa dogmatizaſſe, ac ea per multa annorum pericula prædicaſſe: eapropter Chriſti nomine invocato, hæc ſancta Synodus Conſtantienſis, ſolum Deum præ oculis habens, per hanc diffinitivam ſententiam, quam profert in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat dictum Johannem Hus fuiſſe & eſſe verum & manifeſtum hæreticum, ipſumque errores & hæreſes ab eccleſia Dei dudum damnatos & damnatas, & plura ſcandaloſa, piarum aurium offenſiva, temeraria & ſeditioſa dogmatizaſſe & publice prædicaſſe, in non modicum divinæ majeſtatis & univerſalis Eccleſiæ opprobrium ac fidei Catholicæ detrimentum, claves etiam Eccleſiæ & cenſuras eccleſiaſticas vilipendiſſe, in quibus per multos annos perſtitit animo indurato, Chriſti fideles per ſuam pertinaciam nimium ſcandalizans, cum appellationem ad Dominum Jeſum Chriſtum tanquam ad ſummum judicem obmiſſis eccleſiaſticis mediis interpoſuit. In qua multa falſa & injurioſa poſuit in ſcandalum ſedis Apoſtolicæ & cenſurarum Eccleſiaſticarum detrimentum. Idcirco propter præmiſſa & alia plura præfatum Johannem Hus hæreticum fuiſſe & eſſe, hæc ſancta ſynodus pronunciat, & tanquam hæreticum judicandum & condemnandum fore per præſentes; ipſumque Johannem Hus populum Chriſtianum maxime in Regno Bohemiæ in prædicationibus ſuis publicis & ſcripturis per eum compilatis ſeduxiſſe, ac ejusdem populi Chriſtiani non veracem prædicatorem Evangelii Chriſti ſecundum expoſitionem Sanctorum Doctorum, ſed verius fuiſſe ſeductorem. Verum quia per ea, quæ hæc ſancta ſynodus vidit & audivit, cognovit eundem Johannem Hus pertinacem, incorrigibilem & adeo talem, quod non cupiebat ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ redire, neque hæreſes & errores per eum publice prædicatos & defenſatos abjurare: idcirco hoc ſacrum concilium eundem Johannem Hus ab Ordine Sacerdotali & aliis Ordinibus, quibus extitit inſignitus, deponendum & degradandum fore declarat & decernit, committensque nihilominus Reverendo in Chriſto Patri Archiepiſcopo Mediolanenſi & ſibi coadjunctis Epiſcopis, ut in præſentia hujus ſacri Concilii degradationem prædictam, ſecundum quod Ordo juris requirit, debite exequatur. Quæ, inquam, degradatio, ut præmittitur, per executores præfatos mox in effectum peracta eſt. Quo expedito, iterum ſupra dictus Archiepiſcopus Januenſis ſurrexit, & quandam ſchedulam alta voce legit ſequentia continentem: Hæc ſacroſancta ſynodus Conſtantienſis Johannem Hus, attento quod Eccleſia Dei non habeat ultra quid agere, judicio ſeculari dereliquit, & ipſum curiæ ſeculari relinquendum fore decernit. Qua ſchedula lecta, confeſtim Poteſtas urbis acceſſit, & ipſum hæreticum rapiens, extra urbem duxit, & ignibus ibidem paratis tradidit ad comburendum. Dominus Balthazar de Coſſa, in tribulationibus gravibus poſitus, amicabilem ſcripſit epiſtolam Sigiſmundo Romanorum Regi, auxilium ſuum & favorem humiliter implorans flebilibus verbis in hoc tenore: Cariſſimo in Chriſto filio Sigiſmundo Romanorum Regi ſemper Auguſto & Ungariæ Regi illuſtriſſimo, ea ſalute, quæ Chriſtus eſt & omnium vera ſalus, perpetuo & feliciter adimpleri. Licet, Cariſſime Fili, prudentiam tuam præ cæteris hujus ævi Regibus Rex Regum inſigniverit cunctarum varietate virtutum: licuit tamen ſæpe ſæpius ac profuit, ad viva-

vivaciora virtutum ſtudia mentes etiam pervigiles excitare. Propter quod & te, ut ad clementiam, quæ ſola ſolidat Regum thronos, qua ex innata bonitate ad miſerendum quantiſcunque tuis offenſoribus non ſolum liberaliter, ſed etiam usque ad prodigalitatis ſpeciem hactenus ſupererogaſſe dinoſceris, erga noſtram perſonam in præſenti, quam permittendo Deo non absque noſtra, fatemur, injuria incidimus caſu excitare poſſumus, quaſi confidentiſſimis ſuſurriis (forſ. ſuſpiriis) duximus ſuggillandum. Plurima eorum, quæ tibi per diverſos voce viva ſignificare curavimus præſentibus repetentes, ut efficaciorem vim noſtræ petitioni tribuat modorum petendi multiplicatio frequentata. Quantis itaque, dulciſſime ac cariſſime fili, teneriimæ dilectionis affectibus & effectibus, a primordio aſſumtionis noſtræ ad ſummum Pontificatus apicem, gratis te noſtra flagitarunt præcordia, liceat, quæſumus, liceat cum Tua Serenitate confabulari. Nonne, ut plurima gratia brevitatis tranſeamus, defuncto felicis memoriæ Ruperto, te non tam propter te, ſed univerſitatis populi Chriſtiani ſalutem, in cordis arcano cunctis viventibus præeligentes, prædeſtinavimus in Regem Romanorum, tuam ad Serenitatem, ut onus illud aſſumere dignaretur, ſolicitudine ſupplici curavimus prævenire, & ad eundem effectum noſtros nuncios ad Principes Electores & alios iteratis & reiteratis non piguit vicibus deſtinare. Quantaque vigilantia, ut diverſa de te facta electio convaleſceret, usque ad præfatum atque perfectum non ceſſavimus inſudare, novit tua Serenitas, norunt etiam tui nuncii variique ipſius negotii tractatores. Demum cum noſtram præſentiam deſideraret ipſa tua Serenitas, quanta, quæſumus, promtitudine mentis deſideriis tuis ſatagebamus occurrere? Nonne viarum diſcrimina & alia nobis incumbentia peragenda nobis fuere pro nihilo reputata, ſed etiam in tractatibus hujusmodi quanto qualique ſtudio ad tui honoris tuæque conſolationis augmentum noſtros conatus extenderimus, non alius quam tui ipſius teſtimonio relinquatur. Denique dum cogitantibus nobis de Concilio convocando per tuos ad nos nuncios deſtinatos requirentes, ut de tempore loco que celebrandi Concilii tuis nos votis conformaremus, Cardinales miſimus, qui ſine exceptione tuæ per omnia acquieſcerent voluntati. Cæterum de adventu noſtro ad Conſtantiam, quam elegeras, cum per tuos nuncios ſolicitaremur, noſtro reacceperunt pro reſponſo, quod ſanitate deſuper nobis conceſſa, absque dubio veniremus; infirmitate vero forſan gravati geſtatoriis ferremur. Porro ſi pedum officiis aut cum claudicantibus calcaneis id foret agendum, id idem nihilominus ageremus. Demum & ſi nos a luce hac migrare contingeret, in ſatisfactionem præmiſſorum perfectam corpus noſtrum illuc perferri præciperemus. In his omnibus tuæ dilectioni plusquam ſalvis conductibus ac aliis quibuscunque præſidiis, ſinceriſſima fiducia innitentes, ſed pauca exiſtimantes, quæ fecimus de affectu locupletiſſimo quantumlibet majora faciendum in noſtra poſſumus conſcientia gloriari. Et ecce in urbis Romanæ negotiis, in Patrimonii S. Petri recuperatione prorſus poſtpoſitis, nullis diſſvadentium receptis ſuggeſtibus, ad Conſtantiam te, fili cariſſime, tempore promiſſo prævenimus, tuum adventum noſtri quantum & qualiter fuimus grato animo præſtolati. Hæc, fili cariſſime, ex dilectione puriſſima tuæ perſonæ, hæc, cariſſime fili, ad tui honoris ſublimationem duximus liberaliter peragenda. Cumque nullis dilectio valeat mercibus comparari, nullis aliis queat quam viciſſitudinariæ dilectionis retributionibus recompenſari, ad te tanquam unicum poſt Deum ſpei noſtræ refugium dirigimus deſideria cordis noſtri. Ad te devotiſſimas preces, pro dilectione dilectionem requirentes, effundimus, obſecrantes per viſcera miſericordiæ Domini Noſtri Jeſu Chriſti, memor eſto verbi tui, in quo mihi ſpem dediſti. Hæc nos conſoletur in humilitate noſtra. Et ſi cum cauſa ſive ſine cauſa iratus fueris, miſericordiæ recorderis, nomenque egregium clementiæ ne, quæſumus, in hoc caſu pati patiaris inſtantiam, ſed qui aliis offenſionibus atrociſſimis parcendo te liberalem præbere conſveveras, parce quoque nobis, & miſereri ne ſpernas, ne quæſumus pietatis tuæ præclaræ titulo notam crudelitatis inferri permittas. Potes itaque, ſi velis, &, ut velis, depoſcimus erga ſacrum Concilium, quod tua ſapientia tuaque potentia tanquam firmiſſimum fundamentum ſuffultum eſt tuis interceſſionibus operari, ut tui contemplatione honoris, perſonam noſtram habeat recommendatam, & unione Eccleſiæ ſemper ſalva, honorem, famam & ſtatum noſtros poſt dimiſſionem Papatus, quam pridie obtulimus, atque dudum aliquoties in manibus tuis poſuimus, quantum poſſibile fuerit, ſalvare & cuſtodire dignetur, & alia noſtram ſalutem reſpicientia proſequaris magnifico cum effectu. Pro quibus apud diſtrictum Judicem inter alios miſericordiæ cultores, cum omnes gratia egeamus, & tu miſericordiam & alia retributionum præmia uberius conſequeris, & per univerſum orbem inter optimos Imperatores hujusmodi clementiæ glorioſo titulo mereberis computari. Super quibus dilectionis virtus te cogat nobis celere piumque remandare reſponſum. Datum Cellæ Conſtantienſis Dominica die XXVI. Maji, Pontificatus noſtri anno quinto. Stephanus Rex Portugalliæ magnam illam Sarracenorum civitatem Seps nominatam obſidione navali circumdedit, & eam tandem cum maximis laboribus cepit, non tamen ſine notabili adjutorio divino & prodigioſo. Viſus namque extitit vir quidam armatus equo inſidens magno, & gladium vibratum in manu tenens per urbem curſitare, & interficere, quotquot occurrebant. Nec eſt agnitus miles ille, nec læſus a quocunque illa die, licet innumeros ſolus occidiſſet. Rex autem potitus victoria de cœlo, urbem eſt ingreſſus, & interfecit omne vitam habens humanam, nulli parcens ætati aut ſexui. Major tamen pars Paganorum extra urbem fugiens evaſit. Cumque per aliquod tempus Rex in urbe perduraſſet, & eam juxta poſſe firmaſſet contra inſultum Sarracenorum, ex traditione cujusdam proprii ſui militis promiſſis barbarorum corrupti ipſam urbem Rex absque dubio perdidiſſet pariter cum vita ſua, niſi Deus de ſua bonitate proditionem illam manifeſtaſſet. Erat enim quidam meatus ſubterraneus factus ab infidelibus, quo illi, qui intra urbem erant, egredi poterant ad libitum, protendentem (protendens) ſe ad medium miliare ultra civitatem. Hic meatus intra urbem forti claudebatur oſtio. Meatum autem iſtum Regi & Chriſtianis ignotum quidam miles, Sarracenorum pecunia corruptus aperuerat, ex informatione ipſorum, ut ſic barbari illi tempore nocturno ingredi potuiſſent, ſi permiſſi fuiſſent, & mactaſſe totum Regis exercitum. Sed famulus militis traditoris proditionem intelligens, Regi negotium indicavit, & Rex ſic inveniens, ut cliens dixerat, oſtium illud firmavit, ac militem traditorem cremari juſſit. Hanc quidem hiſtoriam mihi narravit quidam Frater Ordinis Prædicatorum Engelbertus dictus, qui ſupra dictis interfuerit, & primam miſſam poſt urbis captionem ea celebraverat. Sigismundus Rex Romanorum cauſa concordandi Reges Franciæ & Angliæ, primo Franciam, & demum Angliam in gravibus expenſis & laboribus intravit, ſed parum vel prope nihil inter eos concludens de pace, tandem in Conſtantiam reverſus eſt. Ambaſiatores Reges Romanorum duo, quorum unus Procopius Miles & alter Jodocus Canonicus Baſileenſis nuncupati, urbem Lubicenſem in vigilia Palmarum intraverunt. Qui quidem nuncii plura practicantes negotia ex parte Regis prælibati, poſtulaverunt inter cætera XVM. florenorum, quæ dicto Regi Romanorum promiſerant quatuor illi Proconſules, qui in Conſtantiam miſſi fuerant ab urbanis dictæ Lubicanæ civitatis ultra illa XXVM. florenorum, de quibus ſupra mentio facta eſt. Prælibati autem Regis Romanorum nuncii, quia venerant cum plena Cæſaris autoritate faciendi, ordinandi, inſti-

inſtituendi, deſtituendi, judicandi, ſalvandi & damnandi ſecundum exigentiam negotii, propter quod venerant, prout ſecundum Deum & juſtitiam eis videretur expedire: idcirco inprimis ſtatuerunt ſub pœna privationis vitæ, ne aliquis conventicula aut congregationes faceret privatas diurnas vel nocturnas in loco quocunque. Sed hoc ſtatutum ſtatim violaverunt quidam mechanici feria V. ante feſtum Pentecoſtes, convocationem ſuorum complicum & ſociorum clanculo fieri ordinantes in taberna quadam ad Maricam dicta pro conſpiratione facienda contra eorum moleſtatores aut invaſores, ſiqui futuri eſſent, eo quod timerent ſibi vehementer. Quod percipientes nuncii Regales, Conſulatum civitatis protunc præſidentem ad hoc cogebant autoritate Regia, ut perſonaliter irent cum ſuis ſtipendiariis, & illos capi facerent, ac turribus & vinculis manciparent, quouſque ipſi deliberarent, quid de ipſis fieri oporteret. Captivati ergo ſunt eadem hora XVIII. cives, inter quos erant Henricus Poling burgimagiſter & Heyno Sobbe Conſul ambo aurifabri. De his tamen captivis ſoli Heyno Sobbe Conſularis, & Hermannus Rubowe piſtor decollati ſunt feria V. ante feſtum Trinitatis tanquam capitanei & actores dictæ congregationis, cæteri vero perpetuo exulati ſunt & proſcripti banno Regio. Ericus Rex Danorum in Vigilia Pentecoſtes cum innumeris navibus Holtzatorum intrans portum prope Ymbriam inſulam applicuit, & totam ipſam una cum Glambeke caſtro ſuo abſque omni reſiſtentia cepit, & ſibi ſubjugavit. Caſtrum vero ipſum tam leviter captum armatis ſuis munivit, & vallis atque foſſatis novis circumdedit. Cum vero inibi per aliquot dies moratus fuiſſet, exiens dictam inſulam, ſecum tranſvexit XX. viros ditiores terræ illius in obſides, ut ſic expeditius ſibi ſolverent XXM. marcarum Lubicenſis monetæ, quæ incolæ illius terræ exſolvere ſpoponderant, ne incendio eam vaſtaret. Eodem tempore anni præſentis, quo captivi cives urbis Lubicanæ adhuc detinerentur in Dacia, dicta civitas miſit quoſdam Conſulares pro redemtione captivorum ad Regem Danorum. Quibus nunciis in Dacia exiſtentibus Ericus Rex exhibuit ſe ſoluturum pro Rege Romanorum illa XXM. florenorum, quæ Rex dictus Romanorum ſublevaverat pro ſigillatione quarundam literarum præjudicialium ſententiæ cujuſdam in curia ſua promulgatæ pro exulante Conſulatu ejuſdem civitatis Lubicenſis, datarum tamen ſub illa conditione, quæ expreſſata extitit ſupra anno DN. MCCCCXIIII. Hanc quidem pecuniam Rex Ericus dictæ urbis nunciis exſolvere velle ſe dixit ad illam cautelam, ut prædictæ literæ vigorem ſuum amitterent. Nam cum illa conditione datæ erant, quod ſi ante inſtans feſtum S. Georgii dicta pecuniæ ſumma reſtitueretur Lubicenſibus a quocunque ex parte Regis Romanorum, quod extunc nullius eſſe deberent gratiæ literatoriæ datæ roboris vel autoritatis. Et ideo hujuſmodi pecuniæ ſolutionem Rex Ericus exhibuit fieri dictis nunciis ante ſtatutum feſtum. Sed ipſi Conſulares miſſi pecuniam illam ſublevare recuſabant, dicentes, ſe hoc non habere in commiſſo. Et ſic vigor literarum illarum contra exulantem Conſulatum obtentarum exſpirabat virtute illius exhibitionis ad ſolvendum; & ſic per conſequens Rex Romanorum ſalvatus eſt de indecenti literarum prælibatarum collatione in urbe Conſtantienſi facta. Captivi tamen in ſuis remanſerunt locis in Dacia uſque ad Conſulatus antiqui reintroductionem. Jeronymus Magiſter Artium Johannis Hus hæretici jam combuſti diſcipulus in urbe Conſtantienſi a præſidentibus Concilii captus eſt tanquam de hæreſi multiplici ſuſpectus, & tandem examinatus inventus eſt erroribus diverſis irretitus. Quos quidem errores timore forte mortis victus, juridice & publice coram Prælatis Concilii dicti revocavit & abjuravit. Sed ſtatim poſt diabolica inſtigatione deceptus recidivavit, & retractationem errorum ſuorum conſtantiſſime revocavit. Qui iterum captus & vinculis injectus tandem judicialiter eſt convictus, condemnatus, degradatus, & ultimo judicio ſeculari traditus & combuſtus. Cumque ad mortem duceretur, cecinit Reſponſorium illud: Circumdederunt me viri mendaces &c. Et cum in ſcala ligatus elevaretur, ut in ignem projiceretur, alta voce cantare incepit Te Deum laudamus, ſed injectus mox a proſecutione ſubticuit. Feria tertia poſt feſtum S. Trinitatis Conſulares Lubicenſes dudum exulati, & multa gravamina in exilio ſuo paſſi, cum honore magno in civitatem ſuam ſunt reintroducti & recepti. Modus autem dictæ reintroductionis fuit iſte: Conſulares ſæpe dicti exiliati, cum tempus redemtionis ſuæ advenisset, ſicut per Ericum Regem Danorum practicatum fuerat, appropinquarunt ipſi & loco. Unde venientes prope urbem Lubicanam, locaverunt ſe in caſtello per milliare diſtante ab urbe Crummeſſe dicto per aliquot dies ibidem pauſantes. Ad quos plures cives etiam de æmulis ſuis benivolentiam eorum captare cupientes, de urbe venerunt cum muneribus diverſis victualia ultra neceſſitatem eisdem afferentes, & cum eis lætantes in apparentia ſaltem, quia plures ex corde de introitu eorum dolebant. Die igitur ſupra dicta unanimiter apud S. Georgium extra urbis valvam convenerunt. Ad quos exeuntes ſupra ſcripti Regis Romanorum nuncii, Procopius Miles & Jodocus Canonicus, de quorum practica præſens negotium pro magna parte proceſſerat, eos in ingreſſu civitatis aſſociaverunt. Proceſſionaliter ergo tranſeuntes, proceſſit Dominus Jordanus Burgimagiſter, ad cujus latus dextrum ſe ſociavit Procopius Miles. Poſt quos tranſivit Marquardus de Damen Proconſul, cui ſe junxit Jodocus Canonicus Baſilienſis. Quos ſequebantur Conſules, qui exulaverant, ſecundum primogenita eorum, quibus aſſociati fuerunt quatuor Proconſules prætenſi Conſulatus & cæteri Conſulares juxta ordinem ſuum. Deinde comitabantur omnes Domicelli, qui cum ſuis Conſularibus exilium paſſi fuerant. Hæc caterva regia ordinate progrediens ad ſpectaculum traxit & commovit populum innumerum utriuſque ſexus partim totis præcordiis gaudentem, & partim ex mœrore gementem. Non enim erant æqualiter omnibus beneventi. Hæc autem proceſſionalis progreſſio continuata eſt uſque ad eccleſiam B. Virginis Mariæ. Ubi cum perveniſſent, dicti Regales nuncii duos Burgimagiſtros ad manus trahentes, introduxerunt ad loca honoris conſueta, eos ſedibus inſtallando in choro dictæ Eccleſiæ; ſimiliter & Conſules alios locis ſuis debitis reſtituerunt. Quo facto, miſſa de S. Trinitate ſolenniter eſt celebrata. Qua terminata, proceſſio prædicta reinſtaurata eſt, & progreſſa de Eccleſia ad conſiſtorium civitatis, in quo Conſulares prælibati ſecundum primitias cujuſlibet loca ſua receperunt. Et ſic toto Conſulatu debite reſtituto, præfati Regis Romanorum nuncii regimen urbis Lubicanæ autoritate Regia ipſis reſtitutis commendarunt totaliter & ex integro. Illis autem ſic ſedentibus in ſede præceptoria, Proconſules & Conſules, qui uſurpative huc uſque civitatem rexerant, coram ipſa ſede ſe ſtatuerunt, & depoſitis caputiis ac humiliter inclinantibus veniam ab illo vero Conſulatu ſuo petierunt, ſupplicantes inſtanter, ut ob Dei mortem ſibi gratioſe indulgere dignarentur offenſas & injurias multipliciter eis irrogatas.. Quibus pro omnibus reſpondit Dominus Jordanus Pleſcowe dicens: Ut nobis peccatoribus eo clementius propitietur & parcat miſericors Deus, remittimus vobis cordialiter ob Dei amorem omnes offenſas & injurias in nos per vos & veſtros commiſſas & animo libenti. Parcat, precamur, vobis pius Deus. Ob quod verbum tam gratioſum & pium plurimorum oculi lacrymis rigabantur uberrime. His ſolenniter peractis, Conſulatus jam reſtitutus videns debitum ſuum numerum valde diminutum per deceſſus ſuorum ſociorum, puta Henrici Weſthof, Goswini Klingenberg Proconſulum, Brunonis Warendorp, Conradi de Alen, Hermanni Yburg & Bernhardi Pleſcowen Conſulum infra exulationis hujus tempus defunctorum revocaverunt ad ſe quoſdam de conſociis ſuis Conſu-

laribus

laribus, qui intra urbem remanſerant, puta Marquardum Bonehorſt, Albertum de Ponte, Gerardum Hoyeman, Conradum Brekewold & Arnoldum Sparenberg Conſules. Quibus acceſſitis & juxta ſe collocatis, ſuperlegerunt alios novos, puta quatuor de Conſulatu depoſito, duos de domicellis & quinque de mercatoribus, ut ſic numerus Conſularium conſvetus urbis Lubicenſis reintegraretur. Nomina autem electorum de novo fuerunt, Tydemannus Steen, Johannes de Hervordia, Ditmarus de Tunen & Lodowicus Krul; hi fuerant in Conſulatu deſtituto. Johannes Darlowe & Tydemannus Mürkerke; hi erant de Domicellis civitatis. Johannes Gherwer, Johannes Bere, Tydemannus Tzerntyn, Albertus Erp, & Johannes de Hamelen; iſti mercatores erant. Introducti autem fuerant ſolum octo de antiquis Conſularibus, puta Jordanus Pleſcowe, Marquardus de Damen Proconſules, Henricus Meteler, Reynerus de Calniz, Nicolaus de Styten, Hermannus Weſtphal, Henricus Rapeſulver & Tydemannus Junghe Conſules, & faciunt in univerſo viginti quatuor. Et hic eſt & fuit antiquus & ab Imperatoria Majeſtate approbatus numerus Conſulatus Lubicenſis. Quibus ſic ordinatis, electis & evocatis ac juxta ſe locatis, integratus ille cœtus Conſularium tractare cœpit negotia commune bonum ſuæ civitatis concernentia, & pro pace, concordia & unione communitatis expedientia. Fuit autem dies illa celebris & jocunda nedum civitati illi, ſed & cunctis urbibus & terris circumjacentibus & vicinis. Ad perpetuam autem hujus facti memoriam ſtatutum eſt in civitate prædicta, ut dies illa annuatim ſolenniter peragatur in qualibet urbis eccleſia cum miſſarum celebratione in organis majoribus, ut calamitas ipſorum de hominum reminiſcentia non elabatur. Dominus Balthazar quondam Papa Johannes XXIII. in captivitate conſtitutus, anxietate cordis ſui ſuppreſſus, ex intimis cordis ſuſpiriis & gemitibus hæc protulit metra, & in ſcripturis redegit:

Qui modo ſummus eram, gaudens de nomine Præſul,
Triſtis & abjectus nunc mea fata gemo.
Excelſus ſolio nuper verſabar in alto,
Cunctaque gens pedibus oſcula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo devolvor in imo,
Et vultum informem quemque videre piget.
Omnibus a terris aurum mihi ſponte ferebant:
Sed nec gaza juvat, nec quis amicus adeſt.
Sic varians fortuna vices adverſa ſecundis
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit:
Vertice de ſummo mox ego Papa cedo (cado).

Rodolfus Epiſcopus Swerinenſis natus Dux de Stargardia migravit a ſeculo, in cujus ſedem electus eſt Henricus de Nowen Canonicus ejuſdem Eccleſiæ, & confirmatus eſt per Concilium Conſtantienſe, concurrente aſſenſu Johannis Archiepiſcopi Bremenſis. Studium Pragenſe per Concilium Conſtantienſe ex toto diſſipatum eſt, & remotum ab illo loco, ac prohibitum eſt ſub ſententia excommunicationis, ne quiſquam gradus aut dignitates ibidem amplius recipiat. Studentes autem & Magiſtri de loco recedentes in Liptzenſi urbe ſe receperunt; Marchiones autem Wilhelmus & Fredericus Studium acceptantes, commoda plura cuilibet Facultati conſtruxerunt, & annuales reditus Magiſtris collegiatis & aliis ad ſufficientiam procurarunt. Rodenburg caſtrum captum eſt non obſidione violenta armatorum, ſed aſtutia Ducis Henrici de Luneburg, & diu tentum per eundem contra Henricum natu Comitem de Hoya electum Eccleſiæ Verdenſis, cujus Eccleſiæ caſtrum erat. Cives Wiſmarienſes attendentes mutationem regiminis urbis Lubicenſis factam eſſe, & Conſulares dudum expulſos civitatem intraſſe, ac potenter jam imperare ſuper expulſores ſuos, timuerunt ſibi gravius & periculoſius malum imminere, eo quod ipſi & Principes ſuos pariter & Conſulatum ſuum graviter offenderint, nec jam a dicta civitate Lubicenſi vel auxilium aut conſilium ſperare poſſent, cum ſuis Principibus diem placitorum amicabilium fieri ordinaverunt, quæ fuit dies Commemorationis (an converſionis?) Apoſtoli Pauli. Qua adveniente, potiores cives una cum ſuo prætenſo Conſulatu & maxima vulgaris populi comitiva exeuntes civitatem, venerunt ad locum, ubi Johannes & Albertus Duces ſui erant. Ad quos cum perveniſſent, de equis ſuis protinus deſcenderunt, & coram Dominis ſuis proclivi (proclives) genua flectentes, veniam humiliter de ſuis exorbitationibus poſtulaverunt, regnoſcentes (recognoſcentes) ſe injurias graves eiſdem intuliſſe. Quos quidem tam cernuis vocibus & ſupplicibus geſtibus miſericordiam implorantes pii Principes in gratiam ſuam receperunt. Cives vero benignitati ſuorum Principum congaudentes, pro abundantiori emenda Ducibus illis X M. marcarum Lubicenſis monetæ larga manu erogarunt, ut ſic indignatio eorum erga civitatem & cives concepta funditus ſopiretur. Quibus ſic geſtis, ut præmittitur, Duces illi aſcenſis equis ſuis cum civibus illis urbem ſunt ingreſſi, ſecum ducentes quoſdam de Conſulatu antiquo, qui expulſi fuerant & proſcripti. Accedentes ergo conſiſtorium civitatis antedictæ Duces illi, ad ſedem dicti conſiſtorii ſe poſuerunt, & Conſulares illos veteres juxta ſe locaverunt, ac ad numerum debitum conſulatus illius urbis complendum & perficiendum quoſdam de civibus potioribus & mercatoribus, puta Gobelinum de Stella, Johannem Vreſen, Henricum de Haren, Petrum Wilde & alios plures notabiles, neminem tamen de mechanicis evocaverunt, & eos apud cæteros Conſules ſedere fecerunt, committentes eiſdem regimen civitatis ſuæ. Revocaverunt inſuper & annullarunt omnia facta, ordinata & ſtatuta Conſularium prætenſorum, quæ antiquis libertatibus & honeſtatibus quomodolibet præjudicialia erant & contraria. Erphordenſis Eccleſia major terræ Thuringiæ pro ſaniori parte & potiori igne conflagrata eſt (conflagravit). Burgimagiſtri illi quatuor prætenſi urbis Lubicenſis circa feſtum Aſſumtionis Virginis Glorioſæ de mandato nunciorum Regis Romanorum adhuc inibi moram trahentium, ducti ſunt in captivitatem & turribus mancipati, in quibus tenti ſunt uſque ad feſtum S. Michaëlis. Tunc enim erepti ſunt per ſupra dictos nuncios ſub tali conditione ſuis juramentis firmata, ut quantocius ſe Regi Romanorum perſonaliter præſentarent ad reſpondendum & expurgandum ſe de regalibus objectis. Quod quidem promiſſum duo ex eis mox poſt ereptionem impleverunt equitando in Conſtantiam, puta Marquardus Schutte & Johannes Grove; alii vero duo, puta Henricus Schoneberg & Eylerus Stange infirmitatibus ſuis præpediti, ſuos miſerunt procuratores, ſpondentes ſe viam arrepturos perſonaliter, quamcito convaleſcerent. Quod etiam & ipſi ſtatim poſt fecerunt. Venientes autem hi quatuor ad præſentiam Regis in Conſtantiam, ſic facta & negotia ſua, propter quæ venerant, expediverunt practica mirabili, quod in pace & ſine ulteriori impetitione ad proprias ædes ſunt reverſi. Henricus Dux Sleswicenſis adoleſcentulus & Henricus Comes Holtzatorum gwerram inceptam Ericum Regem Danorum animo magnifico proſequentes, & prædicti Regis potentiam mature penſantes, vocaverunt in ſuum auxilium omnes volentes ſuper ſorte propria tria illa Regna impugnare ſpoliis & deprædationibus, exemplum capientes a Roſtoccenſibus & Wiſmarienſibus, qui pro liberatione Regis Alberti Domini ſui ſimili modo fecerant, & Danis non pauca damna intulerant. Cujus quidem evocationis occaſione tam grandis congregatio piratarum facta eſt, ut non ſolum Regna illa, ſed & omnium terrarum mercatores per eoſdem moleſtarentur & damnificarentur. Hujuſmodi autem diſcordia juxta vulgatum verbum ex eo orta eſt, quod, cum Henricus Dux de Sleswic humiliter ſuam infeodationem a

Rege ſuo Erico, ut tenebatur, peteret, ipſe Rex ab eo exegit, ut prius reſignaret totaliter & ex integro ad manus ſuas Ducatum, ut ſic ſimpliciter ſtaret in voluntate Regis infeodatio prædicti Ducatus ad conferendum ipſum ad libitum ſuum, cui vellet. Et quia talem omnimodam & nudam reſignationem Dux de conſilio amicorum & juratorum ſuorum facere recuſavit tanquam inconſvetam, idcirco Rex cum dictis Principibus Holtzatorum gwerram hanc reſuſcitavit. Propter quod ipſi Holtzatorum Principes Dux & Comes exercitum pulcrum colligentes, Ymbriam inſulam acceſſerunt, & Danos, qui in eam venerant, expugnantes, ipſam denuo ſibi ſubjugaverunt in die B. Severini Epiſcopi. Quo triumpho peracto, caſtrum ejusdem inſulæ Glambeke dictum, quod Rex Ericus ceperat, & valde munierat aggeribus & vallis fortibus, ac defenſatores armatos in copia reliquerat, obſederunt, coram eo machinas, bumbardas & cattos erigentes, & continuis impugnationibus caſtellanos fatigantes. Cumque circa duos menſes in magnis laboribus & frigoribus ipſum impugnaſſent, tandem in die B. Luciæ caſtrum manu violenta obtinuerunt, & omnes in eo inventos captivaverunt, duos ex eis ſuſpendentes, qui traditores caſtri extiterant. Opidum Meram in Ducatu Auſtriæ ſitum ex inundantia aquarum de montibus concurrentium ex nimia continuatione pluviarum quaſi medium abſorptum eſt; nec ſolum dictum opidum, ſed & plura alia caſtella, opida & civitates prope flumina & intra montes ſituata in periculis magnis fuerunt. Seditio grandis orta eſt in Danzeke urbe terræ Prutenorum inter communitatem & Conſulatum occaſione monetæ. Et fugam ceperunt Burgimagiſtri dictæ civitatis, caſtrum Fratrum de domo Teutonica loco præſidii petentes. Quod ut quidam de civitate perceperunt, violenter domos illorum Proconſulum dirumpentes ſpoliarunt. Commendator autem caſtri audiens inſultum factum, violatores prædictos cepit, & inceptores illius diſturbii decapitari fecit numero XVIII. alios vero circiter XL. exilio damnavit cum uxoribus & liberis, bona eorum confiſcando. Henricus Dux de Luneburg frater Bernhardi Ducis de Brunswic obiit in Ultzen opido, & ſepultus eſt in Brunswic in tumulo paterno, cui in Ducatu ſucceſſit Wilhelmus filius ejus. Hic Henricus a quibusdam dictus eſt Rex myricæ Luneburgenſis propter inconſvetam ſecuritatem & pacem tempore ſui regiminis in ea obſervatam, cujus turbatores totis perſequebatur conatibus, non parcens ætati vel conditioni perſonarum. Ad cujus dicti probationem recitatur de eo in Chronicis Saxonum. Cum uno tempore Advocatus caſtri Cellæ vir nobilis iret verſus Luneburg ad diſponendum pro adventu Ducis Henrici, contigit ipſum pertranſire quendam villanum arantem in campo. Hic ruſticus mantellum ſuum ſecus viam locaverat, ut labore ſuo expleto ipſum reindueret. Cujus togam videns Advocatus prædictus, ipſam accepit & induit, eo quod ventus aquilonaris ipſum urgeret penetrans veſtes. Et dixit villano, quod non indignaretur, quia indubitanter eam reducturus eſſet. Ruſticus vero ille non credens Advocato, quia ſimiles ſibi raro ablata reſtituerent, verbis reſtitit, nec conſentire voluit in ablationem pallii ſui. Sed Nobilis ille negationem villani non curans cum mantello induto receſſit. Poſt cujus receſſum non diu venit Henricus Dux, & dictum ruſticum præterire volens, audivit ipſum clamantem & audientiam petentem. Quem Dux ſubſiſtens ad ſe venire fecit, & ejus querimoniam de ablatione pallii ſui cum nimia cordis amaritudine audivit, promiſitque ruſtico, quod togam ſuam ſibi reddere deberet, qui eam tulerat, cum uſura. Henricus ergo Dux, expletis negotiis ſuis in Luneburg, cum ad locum rediſſet, ubi dictus Advocatus mantellum ruſtico invito abſtulerat, ipſum Advocatum apprehendit, & de ſpolio commiſſo dure ipſum redarguens, ad arborem proximam tandem ipſum appendit. Quod quidem factum quanquam crudele videretur quoad cauſam ſuam, ſignum tamen erat magni Zeli & fervoris pro pace conſervanda communi. Propter quod juſte orandum eſt ab omnibus, ut Princeps pacis cum Rege Regum pacifico mereatur in pace ſempiterna requieſcere. Petrus Epiſcopus Roſcildenſis Regni Daciæ mercatorum Teutonicorum pater & fautor obiit; in cujus ſedem Cancellarius Regis Daciæ electus eſt, & confirmatus a Concilio Conſtantienſi. Roſtoccenſes cives videntes, quod Lubicenſes & Wismarienſes ſuum Conſulatum antiqvum expulſum reaſſumſiſſent contra proprium eorum juramentum, & præſertim quod Wismarienſes ſe cum Dominis ſuis compoſuiſſent ſine requiſitione eorum, diutius & ſuam reconciliationem protrahere non audebant. Conſulatum ergo ſuum exulantem per eos multis modis offenſum ad inductionem civitatum Lubicenſis, Hammeburgenſis, Sundenſis & Luneburgenſis, pro eodem negotio ibidem exiſtentium in Adventu Domini, in ſuum priſtinum ſtatum & honoris locum ſolenniter repoſuerunt per ſe, & non per manus Principum ſuorum, ſicut in Wismaria factum fuerat. Pro emenda tamen & recompenſatione injuriarum Ducibus irrogatarum ſolverunt ſponte & libere VIM. marcarum Sundenſis monetæ, eo quod pauperiores eſſent Wismarienſibus, & ſic per illius pecuniæ ſolutionem ſpontaneam ſopitum eſt omne jurgium eorum. Johannes Dux Magnopolenſis accepit in uxorem ſororem Erici Ducis de Lovenburg ſibi attinentem in tertio; propter quod per magnum tempus excommunicatus ipſe cum uxore ſua vitabatur a multis in divinis officiis, ſed tandem per diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ a vinculo anathematis eſt abſolutus. Karolo Rege Francorum in lecto ægritudinis poſito, Wilhelmus Comes Hollandiæ ſecundogenitum Franciæ filiæ ſuæ Jacobæ maritum per mortem primogeniti fratris ſui jam Delphinum factum Franciæ, cum maximo exercitu armorum in Regnum introduxit, auxiliante ei Philippo Duce Burgundiæ, ſperans Regem moriturum in illa infirmitate, & ſic ipſum fore futurum Regem. Sed Dux Aurelianenſis & cæteri Principes Regni cum adjutorio Pariſienſium tertiogenitum ſecundogenito præferre nitentes, ipſum in Regem poſt patris deceſſum ſublimare contenderunt, in deſpectum & contumeliam Ducis Burgundiæ, quem ſummo odio perſequebatur ob necem Ducis Aurelianenſis.

Quarto an. Sigismundi, qui eſt DN. MCCCCXVII. Quidam ſutor in urbe Pragenſi Regni Bohemiæ hæretica infectus peſte, diſcipulus Johannis Hus in Conſtantia combuſti, per Wenzlaum Regem Bohemiæ igne crematus eſt, pro eo quod ſacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare præſumſiſſet tanquam Sacerdos. In urbe quadam quidam Judæus Jacobus dictus cum Chriſtianis frequenter de fide contendere ſolitus fuit, ut ipſos in aliquo confundere poſſet. Accidit autem in ſacro Paſchali tempore, ut idem Judæus eccleſiam Chriſtianorum intraret in habitu ignoto, ſciens, protunc Chriſtianos communicaturos, ut & ipſum ſacramentum Dominici corporis perciperet, non quidem ad ſalutem animæ ſuæ, ſed ad ludibrium & contumeliam ſacramenti & fidei. Accedentibus ergo fidelibus & ipſe perfidus acceſſit, & ſacramentum vivificum ore polluto accipiens, mox ſe a Sacerdote divertit, & corpus Chriſti ex ore ſumens, in manu ſua recluſit. Qui ſtatim ut manum clauſit, quaſi vagitum parvi pueri audivit de vola prodeuntem. Aperiens autem manum, in ea infantem pulcrum reſpexit, & vocem deſuper audivit dicentem: Puer natus eſt nobis. Nemo autem vocem illam audivit niſi ipſe, licet crederet, quod & alii circumſtantes eam ſecum audiviſſent. Unde vehementer conſternatus & territus timuit, ne hoc prodigium Chriſtianis innoteſceret, & ſic Judæus ab eis agnoſceretur & interficeretur. Unde infantem

mox

mox arripuit, & ori ſuo iterato impoſuit, ut ipſum devoraret. Puer vero ad inſtar oſſis induratus, a dentibus Judæi nec dividi nec maſticari potuit. Quo laborante in maſticando, puer in ore ſuo clamans dixit: Non eſt bonum, panem filiorum dare canibus. Quod Judæus audiens, in magnis anguſtiis conſtituitur, & intra ſe cogitans dixit: Quid faciam miſer? Si audierint hanc vocem Chriſtiani, me capient, & crudeliter interficient, & ſic in opprobrium generis Judaici vertetur, quod ego miſer in contumeliam fidei Chriſtianæ facere præſumſi. Puerum ergo ſub chlamyde recipiens, eccleſiæ foras (fores) egreditur, proponens ipſum in locum lutoſum projicere & ſuffocare. Cumque portam cimiterii exire vellet, mox vidit quendam horribilem hominem lateri ſuo adhærentem, & ſecum ire diſponentem. Ad quem ait Judæus: Tu quis es? Ait ille: Ego diabolus ſum. Stupens autem Judæus ait: Quo tendis? Reſpondit dæmon: Tecum ibo, & cum perfeceris, quod cogitas, cervices tibi confringam. Quod audiens Judæus anxiatus nimis, cimiterium regreditur, & ſubito dæmon diſparuit. Pauper autem iſte in cimiterio deambulans ignorabat, quid agere deberet, ut confuſionem evaderet. Frequenter enim cimiterium exire, & ad duam ſuam feſtinare tentabat, ſed quotiens portæ cimiterii appropinquabat, totiens diabolum ibidem inveniebat, mortem ei comminantem. Miſer ergo ille homo in maximis tribulationibus conſtitutus circumſpexit & auſcultavit, an etiam aliquis Chriſtianorum anguſtuas ſuas attenderet. Qui cum circumſpiciens neminem videret in cimiterio, eo quod jam hora prandii eſſet, ante pedes ſuos, ubi ſtabat, foveam fecit, & puerum, quem ſub pallio tenebat, in ea poſuit & ſepelivit. Quo puerum ſepeliente, mox vocem centurionis audivit dicentem: Vere filius Dei erat iſte. Admirans autem Judæus de voce tam ſedulo audita, gaviſus eſt, quod de infante expeditus eſſet. Unde ad domum reverti accelerans cum ad portam cimiterii veniſſet, dæmonem ibidem, ut prius, reperit. Cui Judæus ait: Quis es tu? Ad quem diabolus: Dixi jam tibi pluries, quod dæmon ſum, & tecum pergere paratus, quocunque ieris, nec vivus a me recedes. Judæus autem hoc audiens attonitus valde, amplius cimiterium exire formidabat. Reverſus ergo eſt ad locum, ubi puerum ſepelierat. Cumque diutius ibidem ſtetiſſet, neſciens, quid acturus eſſet, tandem cogitavit intra ſe Dei inſpiratione edoctus: Ecce miſer vidiſti, quot & quanta miracula Deus hodie pie te reſpiciendo erga te fecerit. Et ſi veritas fidei Chriſtianæ non ſubeſſet, iſta utique tibi non accidiſſent. Si vero diaboli illuſio fuiſſet, diabolus in facto iſto te tam frequenter non impediviſſet, imo factum iſtud ad Chriſtianorum promoviſſet. Illo apud ſe talia cogitante, contigit quendam Chriſtianum cimiterium ingredi. Quem ſtatim Judæus advocans dixit: O homo Dei, voca mihi Presbyterum hujus Eccleſiæ propter Deum. Homo autem ille attente conſiderans vocantem ſe, cognovit ipſum eſſe Judæum illum, qui cum Chriſtianis ſemper contendere conſvevit de fide. Et factus eſt mox concurſus populi admirantis, quid ſibi hoc vellet, quod Judæus ille Sacerdotem deſideraret. Accerſitus ergo Plebanus venit. Ad quem Judæus dixit: O Domine mi, ego miſerrimus Judæus hodie corpus Chriſti doloſe & fraudulenter cum aliis Chriſticolis ſumſi, & taliter mecum actum eſt, ſingula ſibi enarrans per ordinem. Rogo ergo vos, miſeremini mei; & procidens ad terram, veniam poſtulavit. Sacerdos autem hæc audiens obſtupuit, & ſolus rem tam grandem tractare formidans, Epiſcopum urbis adiit. Epiſcopus vero una cum Plebano illo ad dictum cimiterium properavit, & ſecundum quod a Sacerdote audierat, Judæum examinavit. Quo ſingula confitente, Epiſcopus Clero convocato, locum ſepulturæ aperuit, & hoſtiam ibidem ſepultam reperit, quæ Epiſcopo panis apparebat & aliis circumſtantibus Chriſtianis, ſed ſolo (ſoli) Judæo videbatur puer eſſe, ut prius. Tunc Epiſcopus ſe diſcalceans, cum proceſſione ſolenni reverenter locum prædictum acceſſit. Cumque corpus Dominicum de lacu elevaſſet, facta eſt vox de cœlo dicens cunctis audientibus: Surrexit Chriſtus, & cœlum aſcendit. Quo dicto, mox Angeli aſſiſtentes ſacrum corpus de manibus Epiſcopi receperunt, & in aëra ſublevantes, officium diei illius Reſurrexit &c. ſolenni cantu inceperunt, & aſcendendo continuaverunt. Quo facto, Judæus ille baptizatus eſt cum multis aliis Judæis. Miles quidam Regni Bohemiæ montem Cutniz cum familia multa aſcendit, & opidum dicti montis intrans, quandam eccleſiam parochialem eſt ingreſſus, miſſam in dolo auditurus. Erat enim Huſita de ſecta hæreticorum Regni. Cumque apud altare, ubi Sacerdos miſſam celebrabat, ſtaret, quouſque celebrans ſangvinem ſumſiſſet, & calicem de manibus in altari locaſſet, miles ille acceſſit, & calicem arripiens, eccleſiam feſtinus egreſſus eſt, & ad tabernam cum eo properans, autoritatem bibendi de eo ſibi uſurpavit, ac toti familiæ ſuæ conceſſit in contumeliam ſacramenti & vilipenſionem Sacerdotii. Cumque Sacerdos prædictus injuriam Dei valde ægre ferens triſtis per plateam incederet poſt miſſam, a caſu occurrit ſibi frater ſuus uterinus. Qui videns fratrem ſuum melancholicum, quæſivit cauſam ſuæ perturbationis. Quam cum ei per ordinem recitaſſet, reſpondit: Eſto boni animi, frater mi: ego non comedam, donec Dei contumeliam & fidei injuriam vindicavero. Nacta ergo oportunitate, frater Sacerdotis ſociorum ſuorum, qui pro mineris fodiendis in monte illo laborare conſveverunt, cinctus caterva imperterrita, qui omnes æquo animo vindicandi Dei contumeliam factam ſecum venerant, militem de taberna exeuntem viriliter aggreditur, & cur fratri ſuo in loco ſacro tantam intuliſſet violentiam percunctatur. Cui cum ſtomachando Nobilis ille reſponderet, germanus Presbyteri pugionem extraxit, & in ventrem ſuum profunde immerſit. Quod ut famuli militis cernerent, irruere cœperunt in interfectorem. Sed mox ſocii occiſoris accurrentes, omnes de familia militis occiderunt numero fere XX. viros fortes. Civitatis Lubicenſis Conſulares reintroducti autoritate Regia, & ad regimen ejuſdem urbis repoſiti, alias civitates maritimas ad ſe vocaverunt, ut juridice diſcuterent & decernerent de bonis & rebus eorum, quæ in tempore exulationis eorum ablata & occupata erant per quosdam civitatis ejuſdem inhabitatores. Venientes ergo dictæ civitates, puta Hammeburgenſis, Sundenſis, Roſtoccenſis, Luneburgenſis, Wiſmarienſis & Gripeswaldenſis, in quarum ſententiam tam Conſulares Lubicenſes quam communitas dictæ urbis arbitrabantur, ſe pro tribunali in conſiſtorio Lubicenſi poſuerunt ipſo die S. Antonii Abbatis, ſtantibus extra ſedes Conſulatu Lubicenſi ex una parte & communitate dictæ urbis ex altera parte, & judicium ſuum de die in diem continuantes per quindenam, ibidem quis, quid, cui & quantum exſolvere & reſtituere teneretur & deberet decreverunt, & ſuper his ſententias irrevocabiles ac irrefragabiles fulminaverunt, ſilentium perpetuum cuilibet parti, ne inpoſterum occaſione prædictæ expulſionis & commiſſorum infra tempus exulationis per cives aut introductionis Conſulatus antiqui quiscunque alium impetere, moleſtare, vexare aut perturbare quovis modo per ſe vel per alios præſumat aut fieri procuret. Henricus Dux Sleswicenſis, Henricus Comes Holtzatorum, Balthazar Dominus Slavorum, & plures milites ac militares de Ducatu Luneburgenſi & Comitatu de Schowenburg intraverunt Jutiam ſive Judandiam cum manu valida, & villas plures ac opida depopulantes, tandem unum forte caſtrum Tunderen dictum obſederunt, expugnarunt & ceperunt cum omnibus in eo contentis, ac ſuis armatis ipſum munierunt. Inde vero procedentes in Friſiam caſtro illi propinquam, eam ſibi ſubjugaverunt, magnam pecuniæ

niæ ſummam ab incolis ſuſcipientes, & ad propria cum triumpho revertentes. Sed Dani audientes Holtzatos Friſones ſibi ſubjugaſſe, ad recuperandam illam terram ſe armaverunt. Et exeuntes circa Quinquageſimam de Func, Jutia & Selandia in magno numero, Friſiam ante dictam intraverunt, & incendiis ac rapinis eam in magna parte devaſtantes, plures Friſones interfecerunt, & multo plures captivarunt. Sed ipſi Friſones robuſti homines exiſtentes, & potius ſub Holtzatis quam ſub Danis eſſe volentes, inopinatam incurſionem Danorum conglobati pugna grandi exceperunt, & cum eis bellum durum agentes, innumeros Danos gladiis & fuſtibus ſuis ſtraverunt, de terra ſua tandem eos projicientes, & prædam eorum cum captivis recuperantes. Ulricus Dux de Stargardia ipſo die S. Cœnæ ab hac luce ſubtractus eſt, Princeps invictiſſimus. Hic varia bella magnifice & alia facta laude digna glorioſe peregit, ſed tandem proh dolor! ab intimis ſuis, ut publica fama perſonuit, intoxicatus, in doloribus & cruciatibus magnis ſpiritum efflavit. Conradus Bonowe Presbyter parochialis eccleſiæ Voghedeshaghen & Archidiaconus Swerinenſis interfectus eſt a Deghenero Bugghenhagen armigero nobili propter multiplices ſuas exorbitationes. Hic licet Sacerdos eſſet, inſignia tamen Presbyterialis honoris vilipendens, armis uſus eſt militaribus pariter & actibus. Unde innumera exercens facta bellica, & in laicalem ex toto degenerans converſationem, tandem exitum accepit juxta demerita ſua, & vitam ſuam inordinatam peſſimo fine concluſit. Delphinus Franciæ, qui filiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ in uxorem duxerat, & quem dictus Wilhelmus cum adjutorio Philippi Ducis Burgundiæ in Regnum Francorum duxerat anno præcedenti, intoxico periit per procurationem Ducis Aurelianenſis, ut vulgabatur, qui tertiogenitum ei præferre laborabat. Vincentius Frater Ordinis Prædicatorum & Doctor Theologiæ, de Regno Arrogoniæ oriundus, officium prædicationis ad inſtar Apoſtolorum agens, civitates, caſtella, urbes, opida & villas circuivit, & populum innumerum congregans in campis prædicavit, ac doctrinas ſuas variis ſignis & patentibus miraculis confirmavit. Arguebat enim ipſe ſeveriſſime vitia, & exhortabatur ad virtutes, nulli parcens gradui vel dignitati aut conditioni, emendavitque ſuis ſermonibus multos tyrannos, & emollivit plures induratos. Wilhelmus Comes Hollandiæ & Dux Bayoariæ diem ſuum clauſit extremum, cauſante mortem ſuam obſtructione tibiæ ſuæ. Hic quia hæredem maſculinum non habuit de ſe genitum, ſed filiam ſolum, de ſucceſſione Comitatus plures contenderunt. Dux enim Brabantiæ, qui filiam dicti Wilhelmi Jacobam in uxorem duxerat, licet ei in ſecundo gradu conſangvinitatis attineret, Comitatum illum ex parte uxoris ſuæ ſibi vendicabat. Johannes etiam electus Leodienſis frater dicti Wilhelmi defuncti, quia de latere gladiali erat, Comitatum de jure ad ſe pertinere aſſerebat. Propter quod de dicta ſucceſſione plura orta ſunt bella, & populus multus interemtus eſt. Sed tandem prælibatus Johannes frater Wilhelmi tutariam patriæ ſibi violenter acquiſivit, & dominium in ea adminiſtravit. Adolfus Comes de Clivis & Fredericus Borchgravius de Nurenberg cum magna ſolennitate provecti ſunt per Sigiſmundum Regem Romanorum in Concilio Conſtantienſi ad dignitates altiores. Nam de Comite Clivenſi factus eſt Dux, & de Borchgravio factus eſt Marchio de Brandeburg cum aſſignatione terræ Marchiæ. Ericus Rex Danorum circa feſtum Trinitatis intravit mare cum innumeris navibus & populo multo, & in eo per longum temporis ſpatium perdurans, nulli terræ aut portui applicare tentavit. Propter cujus applicationis prorogationem Holtzati nomen deriſorium ſibi imponentes, caſtorem ipſum appellabant, eo quod caudam ſuam de aquis extrahere formidaret, ut putabant. Sed ipſe Rex prudenter & cautuloſe in hoc egiſſe videtur. Scivit namque Holtzatorum Principes pauperes eſſe, & plures habere ſtipendiarios. Quos ſi tam diu in ſuis expenſis tenerent, ſe ipſos exenterarent. Et ideo in mari tam diu ſe continuit, ut penuria victualium coacti Holtzatorum auxiliatores ab invicem diſcederent. Venerat namque Holtzatis in auxilium Albertus Dux junior Magnopolenſis cum CC. armatis vel paulo pluribus, qui adhuc Regnum Sweorum impetebat hæreditate paterna. Serviebant etiam Holtzatis nobiles & militares de Schowenburg. Quibus ſimul adunatis interim, quod Rex ſic in mari natabat, Holtzati Jutiam prope Vlenzeburg ſunt ingreſſi, & villas plures ſunt depopulati, ſpolia multa abducentes. Adveniente autem feſto Diviſionis Apoſtolorum, Rex aquas deſerens, aridam petiit, & ſuo exercitu urbem Sleswicenſem circumdans, undique Albertum Ducem Magnopolenſem in ea concluſit. Dominica vero die poſt feſtum præfatum, Rex opidum Sleswic expugnando obtinuit, & Albertum Ducem ad hoc compulit cum omnibus ſuis, ut ad ipſum exiret in campum, & gratiam ſuam humiliter peteret, ſi vitam obtinere vellet. Rex autem ut clemens Princeps ipſum cum ſuis in gratiam recepit, ſed dictum Albertum Ducem ſibi promittere & jurare fecit, quod nec ipſe nec ſui ſucceſſores in perpetuum illa tria Regna impetere vel infeſtare vellent quocunque jure. Audientes autem cives Hammeburgenſes Regem Sleswic opidum obtinuiſſe, miſericordia moti ſuper Principum ſuorum calamitate & deſolatione, mox naves parabant, terra marique Dominis ſuis in auxilium venire accelerabant. Et colligentes pro primo DC. baliſtarios, verſus Gottorp caſtrum eos præmiſerunt, ſecuturi quantocius cum exercitu armatorum copioſo. Quod & ſtatim fecerunt. Percipientes inſuper Bernhardus Dux de Brunswic, Wilhelmus Dux de Luneburg, & Otto Comes de Hoya Danos intraſſe Holtzatiam, cum exercitu valido Albiam tranſeuntes, Holtzatis in auxilium venerunt. Et primo inter partes pacem facere tentantes hi Principes, ſub ſalvo conductu præſentiam Regis adierunt, ſecum ducentes Henricum Ducem de Sleswic. Cumque diutius pro concordia & pace placitando laboraſſent, nec quid boni concludere potuiſſent, eo quod utraque pars juſtitiam pro ſe allegaret, nec ab ea recedere vellet quovis modo, tandem Principes ab invicem receſſerunt hoſtes permanentes. Tunc Bernhardus Dux de Brunswic cum aliis Principibus, adjunctis ſibi Hammeburgenſibus cum CC. armatis, habens in univerſo DC. armatos equites & circiter XXM. peditum caſtro Konnighesburg applicuit. Sed Dani in occurſum Duci venientes cum mille quingentis & eo amplius armatis ac XXXM. peditum, Holtzatos in fugam verterunt, paucis peremtis ex utraque parte. Holtzati vero cum ſuo exercitu caſtrum Stubbe vallantes, ipſum expugnaverunt, & XVI. viros in eo capientes, ac plura bona in eo rapientes, ipſum ſolo æquaverunt. Philippus Dux Burgundiæ magnum aggregans exercitum, urbem Pariſienſem obſidione vallavit fretus Anglorum auxilio. Delphinus autem Regni juvenis exiſtens, protunc apud patrem tenebatur. Quem Dux Burgundiæ perimere laborabat, ut ſic eo amoto, ipſe Regnum adipiſci valeret, eo quod Karolus Rex decumbens eſſet. In hac quidem obſidione Ducis exercitus per dies morabatur multos, urbem expugnare vel capere non valens. In craſtino B. Margaretæ Virginis deſtructum eſt caſtrum illud ſolenne Yzelſteen nuncupatum ſuper flumen Yſle locatum per cives Trajectenſes, qui Domini Wilhelmi de Egmund hoſtes erant, ad quem dictum caſtrum pertinebat. Hujus autem Wilhelmi filius Arnoldus factus fuit poſtea Dux Gelriæ loco junioris Domini de Erkel interfecti, qui hæres fuiſſet dicti Ducatus. Johannes electus Leodienſis comperta morte fratris ſui Wilhelmi Comitis Hollandiæ, ad hæreditatem fraternam

nam aſpirabat. Et veniens cum pulcro exercitu in Hollandiam, receptus eſt pacifice in Dordraco per cives dictæ urbis. Qui mox ei ut vero & legitimo Domino ſuo homagium fecerunt, & fidelitatem ſubjectionis promiſerunt, licet aliæ civitates & caſtra Hollandiæ & Selandiæ hoc ſibi facere recuſarent, ſed Jacobæ filiæ Wilhelmi Comitis defuncti loco patris fidelitatem juraverint. Johannes autem licet vir puellaris eſſet, negotium tamen ſuum vigilanter & ſagaciter proſequens, plures de parthia oppoſita aſtutiis ſuis in favorem ſuum traxit pariter & minis. Stante igitur hac diſſenſione, Walraven de Brero Baro & tutor ac Dux exercitus Dominæ Jacobæ quoſdam cives urbis Harlemenſis cepit, & in caſtrum Hagenſe vinctos perduxit, eo quod ad partem Domini Johannis ſe tranſtuliſſent. Quos communitas Harlemenſis volens eripere de captivitate, venit cum duobus milibus ad obſidendum dictum caſtrum Hagenſe. Walraven autem Baro hos percipiens, occurrit eis cum LX. armatis, & ſubito irruens ſuper pavidos & quaſi inermes, cepit totam illam multitudinem abſque interfectione cujuſcunque, & eam duxit ſecum in Hagam opidum, rediens cum glorioſo triumpho. Ericus Rex Danorum Friſiam Egdorenſem iterum intrans cum exercitu valido in vigilia Aſſumtionis Virginis Glorioſæ, igne ac ferro eam vaſtavit, & infinitam pecudum & jumentorum multitudinem ſecum abduxit; terram etiam illam de novo ſibi ſubjugavit, eam bonis multis ſpolians, ac LXXX. potiores Friſones in obſides ſecum Sleswic deducens. Statim vero poſt ipſo die S. Mauritii Dithmarſi calamitatem dictorum Friſonum augentes in favorem Holtzatorum, cum multo populo terram eandem Friſonicam ſunt ingreſſi, & ſpoliis ac incendiis enormibus ſunt depopulati. Prædam quoque nimiam de jumentis & pecoribus rapientes, incolas ad hominium ipſis faciendum compulerunt. Quo facto exegerunt ab eiſdem XXIIIIM. marcarum Lubicenſis monetæ. Quibus ſolvere promittentibus, Dithmarſi ſimplicibus eorum verbis credere noluerunt, ſed ut certior eorum fieret ſponſio, potiores Friſonum XXX. ſecum, ut prius Rex fecerat, abduxerunt. In exercitu autem Dithmarſorum plures erant Friſones, qui de manibus Erici Regis lapſi, cum Dithmarſis habitabant. Quædam extranea & prævie non viſa vagabundaque multitudo hominum de orientalibus partibus venit in Alemanniam, perambulans totam illam plagam usque ad regiones maritimas. Fuit etiam in urbibus ſtagnalibus, incipiens ab urbe Luneburgenſi, & perveniens in Prutziam peragravit civitates Hammeburgenſem, Lubicenſem, Wiſmarienſem, Roſtoccenſem, Sundenſem & Gripeswaldenſem. Turmatim autem incedebat, & extra urbes in campis pernoctabat, eo quod furtis nimium vacaret, & in civitatibus comprehendi timeret. Erant autem numero circiter CCC. homines utriusque ſexus, demtis parvulis & infantibus, forma turpiſſimi, nigri ut Tartari, Secanos ſe nuncupantes. Habebant etiam inter ſe Principes ſuos Ducem ſcilicet & Comitem, qui eos judicabant, & quorum mandatis parebant. Fures autem erant magni, & præcipue mulieres eorum, & plures de eis in diverſis locis ſunt deprehenſi & interfecti. Litteras quoque promotorias Principum & præſertim Sigismundi Regis Romanorum apud ſe ferebant, propter quas a civitatibus, Principibus, caſtris, opidis, Epiſcopis & Prælatis, ad quos declinabant, admiſſi ſunt & humaniter tractati. Eorum autem quidam equitabant; quidam vero pedes (pedites) gradiebantur. Cauſa autem hujus divagationis eorum & peregrinationis dicebatur fuiſſe averſio a fide & recidivatio poſt converſionem ſuam ad Paganiſmum. Quam quidem peregrinationem continuare tenebantur ex injuncta eis pœnitentia ab Epiſcopis ſuis ad ſeptennium. Henricus Rex Angliæ in Regno Francorum ſæviens, per dies multos in eo perduravit, & plura caſtra, urbes & opida obſedit & expugnavit. Cujus quidem diutinæ perdurationis cauſa extitit, quod Philippus Dux Burgundiæ, Karolo Regi Francorum rebellans Pariſienſem urbem obſederat, favens potius Anglorum Regi, quam proprio ſuo Principi, faciensque in Regno diviſiones & ſchiſmata. Ericus Rex Danorum ad preces & inſtantias civitatum maritimarum treugas iniit cum Henrico Duce de Sleswic, duraturas usque ad proximum feſtum Johannis Baptiſtæ ſub tali pacto, ut in dicto feſto Principes & civitates ad hoc eligendo convenirent Lubeke vel ad alium locum convenientem, & decernerent utriusque partis juſtitiam; & illi habere deberent autoritatem diffiniendi cauſas utriusque partis, & quicquid ipſi decernerent & ſententiarent, in hoc ambæ partes contentari deberent; & ſi in caſu una illarum partium decreto illorum Principum & civitatum conſentire nollet, quod extunc contra illam partem tanquam pacis hoſtem & diſcordiæ amicam tota illa univerſitas Principum & civitatum conſurgere deberet, & quantum poſſet, eam humiliare. Quibus ex utraque parte confirmatis literis & ſigillis roboratis, partes ab invicem diſceſſerunt. Vitaliani Holtzatorum in profeſto S. Dominici Confeſſoris deprædati ſunt in mari naves Epiſcoporum Lundenſis & Roſcildenſis, auferentes de eis vaſa argentea & alia clenodia pretioſa pro honeſtate menſarum ſervientia ceperuntque in eisdem ciſtas & armaria, variis veſtibus ſuſſurratis plena & aliis clenodiis argenteis, quibus milites & militares ac cæteri vaſalli Epiſcoporum ſe ornare voluiſſent in curia Regis; nec ad plenum æſtimari poterat pretioſitas & valor ſpolii illius. In craſtino Apoſtolorum Simonis & Judæ Comes de Regenſteen expeditionem facturus collegit exercitum de nobilioribus militibus & militaribus Ducatus de Brunswic & diœceſium Hildeneshemenſis & Halberſtadenſis, ac de Nobilibus prope Hartonem degentibus. Et vadens contra Epiſcopum Merieburgenſem, intravit fines ſuos, & ſpoliavit villas diverſas. Cumque in deprædatione prædicta Comes dictus ſolicitus eſſet, Fredericus Marchio Miſnenſis una cum civibus urbium Liptzenſis & Merieburgenſis in occurſum ei venit, & prœlium cum eo committens, captivavit Comitem ante dictum & milites plures ac nobiles numero fere LX. prope opidum Zorbeke, & duxit omnes captivos ſecum in caſtrum & urbem Liptzenſem. Poſt aliquot tamen dies licentiavit milites & militares cæterosque captivos ſuper fide præſtita, ſed Comitem captivum tenuit ad magnum tempus. Concilium Conſtantienſe diutinis jam laboribus & expenſis graviſſimis fatigatum pro ſacra unione Eccleſiæ Dei facienda, licet diebus multis indefeſſe laborans, de capite Eccleſiæ concordare non valuerit propter diverſarum nationum varias altercationes & diſſenſiones huc usque habitas, tamen pro nunc Dei gratia favente ſedatis contentionibus, concordavit in quoſdam in certo numero conſtituendos, qui una cum Cardinalibus Conclave ingrediantur, & Papam eligant idoneum Eccleſiæ univerſali utilem & proficuum. Ingreſſi ergo ſunt conclave Domini Cardinales, ad quos ſpecialiter ſpectabat electio Papæ, quibus juncti ſunt de nationibus Prælati in certo numero, quorum nomina inferius ponentur, & clauſum eſt conclave ſuper ingreſſos, ne exiret unus eorum ante electionem completam. Qui autem ingreſſi ſunt pro electione facienda, fuerunt hi: Cardinales electores, Johannes Oſtienſis & Vicecancellarius Romanæ Eccleſiæ, Jordanus Albanenſis, Antonius Bononienſis, Angelus Paneſtrinus, de Urſinis, Laudenſis, Petrus Salvienſis Cardinales Epiſcopi; Franciſcus Venetiarum, Johannes Raguſinus, Johannes Aquilinenſis, Gabriel Cenenſis, Angelus Veronenſis, Almanus Piſanus, Gwilricus S. Marci,

Thomas Trïcariſenſis, Simon Pemenſis, Branda Placentinus, Petrus Cameracenſis, Petrus de Fuxo, Antonius de Selanco Cardinales Presbyteri; Amodeus Salutiarum, Renoldus de Brancaſiis, Lodowicus de Fliſco, Oddo de Columnis, Lucidus de Comitibus Cardinales Diaconi. Nomina autem Prælatorum & Magiſtrorum Cardinalibus adjunctorum ſunt hi: De natione Italica, Archiepiſcopus Mediolanenſis, Epiſcopus Melfrenſis, Generalis Fratrum Prædicatorum, Pandolfus de Malateſtis, Jacobus de Tamplo. De natione Gallicana, Patriarcha Conſtantinopolitanus, Archiepiſcopus Thuronenſis, Archiepiſcopus Bithuricenſis, Epiſcopus Gebennenſis, Abbas Cluniacenſis, Prior Rhodi. De natione Germanica Archiepiſcopus Gneſenſis, Archiepiſcopus Rigenſis, Epiſcopus Traguricenſis, Nicolaus Dinckelſpon Magiſter in Theologia, Conradus de Sozato Magiſter in Theologia, Lambertus de Stipite Doctor Decretorum. De natione Hiſpanica, Epiſcopus Conoënſis, Epiſcopus Paſtenſis, Epiſcopus Aquenſis, Philippus de Medalia Magiſter in Theologia, Vallaſcus Petri, Ambaſiator Regis Portugalliæ, Gundiſalvus Garciæ Doctor utriusque juris. De natione Anglicana, Epiſcopus Londonienſis, Epiſcopus Bathonienſis, Epiſcopus Norwicenſis, Epiſcopus Litifeldenſis, Abbas Eboracenſis & Thomas Cancellarius Regis Decanusque Eboracenſis. Omnes iſti electores in Conclavi conſtituti, invocata primum Spiritus Sancti gratia, a quo corda fidelium diriguntur, unanimiter & concorditer elegerunt in unicum Paſtorem & Summum Pontificem Dominum Oddonem de Columnis.

De Martino V. PP. CCXVI.

Martinus Papa, natione Romanus, ſedit annis XIIII. prius dictus Oddo, Cardinalis Diaconus extitit, & electus eſt in Papam in Concilio Conſtantienſi ab electoribus ſupra expreſſatis, & conſecratus in die S. Martini Epiſcopi, & idcirco Martinus dici voluit & nominari. Concilium autem iſtud tribus annis & VII. hebdomadibus celebratum eſt in loco ſupra dicto, & multa ſunt in eo ſtatuta & innovata, & in ſcriptis redacta, ſed non ſunt in ſequentibus Synodis confirmata & ratificata, puta Papienſi & Cenenſi. Manſit autem Martinus Papa poſt ſuam coronationem in Conſtantia usque ad proximum feſtum Paſchæ, tractans interim in eodem Concilio cum Prælatis de Reformatione Eccleſiæ Dei quoad ſingulos ſtatus Clericorum & Religioſorum. Qua reformatione concepta & in ſcriptis redacta, ulterius diſputatum eſt de tempore & loco Concilii futuri, in quo incepta reformatio perficeretur, & ad effectum debitum perduceretur. Et poſitum eſt futurum generale Concilium ad quinquennium celebrandum in Papia. Dominus de Erkel junior, patre ſuo adhuc in captivitate Comitis Hollandiæ tento in Golda, ad ſe convocans meliores totius Ducatus Gelriæ, exercitum duxit; & veniens, obſidione vallavit Gorkem opidum, & expugnans ipſum, compulit opidanos ad deditionem. Quod ut Walraven Baro cognoviſſet, adunavit & ipſe exercitum fortem de Hollandrinis & civibus urbis Trajectenſis, & acceſſit dictum opidum Gorkem jam captum per Dominum de Erkel, & ipſum reexpugnavit & cepit. Quibus introeuntibus in opidum, interfectus eſt Walraven Baro & Capitaneus Dominæ Jacobæ, & Dominus de Erkel ſimiliter interemtus eſt. Occubuerunt inſuper ibidem nobiliores viri de Gelria, & de Hollandrinis interfecti ſunt circiter duo millia armatorum, ipſis tamen Trajectenſibus opidum obtinentibus & victores exiſtentibus. Totus autem exercitus Domini de Erkel collectus fuerat Duce Gelriæ ignorante, cujus verus ſucceſſor Dominus de Erkel fuiſſet & hæres ad Ducatum Gelriæ.

Quinto anno Sigismundi, qui eſt DN. MCCCCXVIII. Comes Sabaudiæ factus eſt Dux in Concilio Conſtantienſi per Sigismundum Regem Romanorum. Urbs Pariſienſis Regni Francorum capta eſt ab exercitu Philippi Ducis Burgundiæ in die S. Barnabæ Apoſtoli, ipſo Duce in Baſilea apud Sigismundum Romanorum Regem exiſtente & ignorante; & interfecti ſunt in ipſa civitate viri innumeri & mulieres urbem defendere ſatagentes. Hæc autem lamentabilis perditio urbis hujus regalis originem habuit ex parthia execrabili civium & bello inteſtino. Nam una pars civitatis Duci favebat Burgundiæ, & altera hærebat Comiti de Armiaco, qui intra urbem exiſtens vices Regis inſanientis & valde infirmantis gerebat, Delphino adhuc juvene exiſtente. Hic Comes cum partem Ducis cerneret validiorem ſua parte & fortiorem, & de die in diem invaleſcere obſidionem, Henrico Regi Angliæ, qui protunc cum magno exercitu in Francia ſæviebat, nuncium miſit, ut ſtatuto tempore in loco ad hoc diſpoſito urbem accederet, quia ipſe eam ſibi ad capiendum tradere vellet. Quam impoſitionem Comitis cum alia pars civium perciperet, cautuloſe tempus & horam ingreſſus Regis prævenit. Nam mox miſſis nunciis ad Ducis exercitum in obſidione laborantem, ipſum acceſſivit, & ut nullo modo tardaret ad capiendam civitatem ſupplicavit, quia ipſam in manus ſuas tradere vellet, ne ab Anglicis caperetur, pro quibus jam diſpoſitum eſſet & miſſum per oppoſitam partem. Exercitus ergo Philippi factum intelligens, acceleravit, & urbi appropinquans hora noctis deſignata eam ingreditur, ac fretus auxilio carnificum & aliorum civium partem Ducis foventium, urbem ipſam obtinuit. & omnem hominem adverſarium interfecit indifferenter, Comitem vero de Armiaco captivantes, ex induſtria reſervavit, ut theſaurum Regis ſibi proderet. Sed eo hoc facere recuſante, exercitus ipſum occidit, & inhumatum in publica platea jacere per triduum permiſit. Interfectus eſt autem illo die Doctorum, Scholarium & Magiſtrorum numerus magnus cum aliquibus Epiſcopis & Prælatis pluribus, eo quod præcedenti anno in Conſtantienſi Concilio ipſum Ducem graviter infamaſſent, & plura enormia contra ipſum depoſuiſſent in publico Conſiſtorio. Ex hac, inquam, inſurrectione & Magiſtrorum interfectione ac Studentium, univerſitas excidium paſſa eſt & diſſipata, & cæteri Magiſtri & Scholares ad diverſa alia Studii loca ſe tranſtulerunt. S. Richardus Archiepiſcopus Eboracenſis Catalogo Sanctorum Martyrum eſt aſcriptus. Hic Sanctus vir innocenter & ſub fide præſtita interfectus eſt per Henricum Ducem Walliæ, filium Henrici Regis Angliæ hoc modo: Rex enim Henricus ſæviens in Clerum & Religioſos, plures Epiſcopos, Prælatos, Religioſos & etiam Principes cum interfici feciſſet propter ſuſpicionem traditionis, quam de eis conceperat ſiniſtre informatus, ſimile malum & de Sancto iſto Archiepiſcopo ſuſpicabatur. Unde mittens pro Henrico filio ſuo Duce Walliæ, juſſit ei, ut dictum Epiſcopum de medio tolleret. Henricus autem tyrannico patris præcepto annuens, Eboracenſem urbem acceſſit, & Richardum Archiepiſcopum ad ſe extra civitatem accerſi fecit. Quem venientem abſque ulla audientia mox decapitari in campo juſſit. Cujus ſanctiſſimi viri innocentem necem Dominus Jeſus oſtendere volens, miraculis & ſignis evidentiſſimis ipſum clarere fecit. Nam in ipſa decollationis hora turris majoris eccleſiæ corruit, eccleſiam tamen ipſam non lædendo, nec cuiquam nocendo. Inſuper Henricus Rex, qui hujusmodi interfectionem fieri mandaverat, in ipſo ictu detruncationis mox lepra percuſſus eſt, & non diu poſt defunctus. De hoc Sancto Martyre ſtupendum quiddam recitatur a veridis prodigium. Eo enim interfecto, mox Deus varia ſigna erga ſepulcrum ſuum viſitantes cauſa devotionis operari dignatus eſt. Quæ ſigna fieri & videntes & audientes homines utriusque ſexus, ipſum Sanctum Martyrem pro juſtitia mactatum venerari cœperunt, & plures imagines, brachia, pedes, capita, cæteraque membra humana juxta diverſitatem miraculorum & infirmitatum fugatarum homines ipſi de cera formantes ad ſepulcrum ipſius detulerunt pariter & obtulerunt. Quod intelligens Henricus interfector ejus, nec honorem hunc fieri viro Dei ſuſtinere valens,

trabes

trabes grandes, quas vix XX. vel plures viri fortes ferre poterant, ſupra ſepulcrum S. Richardi poni juſſit, & ipſum eisdem operiri, ne amplius accedere quis valeret. Sed quid actum eſt? Anachorita quidam divino inſtinctu admonitus in die quadam acceſſit dictum ſepulcrum, & pluribus videntibus trabes illas ponderoſiſſimas ſucceſſive ſine omni difficultate quaſi perticas leves ſuſtulit & aſportavit. Quo miraculo vulgato, & in veritate comperto, nec Rex nec filius ejus amplius auſi ſunt dictum Sanctum moleſtare. Ericus Rex Danorum cum ſuis ex parte una, & Henricus Dux de Sleswic ac Henricus Comes Holtzatorum parte ex altera, una cum nunciis civitatum maritimarum, prout ſupra patuit anno præcedenti, diem unam determinatam ad placitandum & ad decernendum de utriusque partis juſtitia ac de ſedanda lite inter eas pendente ſtatuerant, quæ fuit dies S. Johannis protunc proxime futura. In quo die ſe obligaverant ambæ partes cum ſuis conventuras ſub amiſſionis juris ſui pœna. Sed ſtatuto die adveniente, licet in magnis expenſis prædicti Domini de Holtzatia cum ſuis Principibus arbitratis & arbitris cauſæ pendentis ad hoc vocatis adeſſent, & loco prædiffinito ſe perſonaliter præſentaſſent, præſentibus etiam plurium civitatum Conſularibus etiam ſimiliter ad hunc diem placitorum vocatis & rogatis, Rex ipſe Danorum minime comparuit, nec fidem datam ſervavit. Propter quod præfati Dux & Comes tam Principibus & Nobilibus præſentibus quam etiam civitatibus humiliter ſupplicarunt, ut illam abſentiam & contumaciam Regis ita serioſe ad profectum eorum converterent. & juri ſuo ſuffragari facerent, ſicut procul dubio feciſſent pro Rege, ſi ipſi præſenti congregationi ſe abſentaſſent, & diem illum laudatum non obſervaſſent. Quo contra Ericus Krummedik miles & alii, qui de parte Regis ibidem miſſi fuerant, excuſare Regem nitebantur, dicentes ipſum legitime fuiſſe impeditum propter venti contrarietatem. Sed quia excuſatio illa frivola fulcimentum veritatis non habebat, eo quod & ipſi proſperitate venti uſi ad locum illum de eisdem partibus incolumes veniſſent, idcirco Principes, qui ibidem convenerant, puta Wilhelmus Dux de Luneburg & Adolfus Comes de Schovenburg, in quos prædicti Henricus Dux de Sleswic & Henricus Comes Holtzatorum arbitrati fuerant, indignati ad propria ſunt reverſi. Similiter & civitatum nuncii, qui in gravibus expenſis viam illam fecerant, Lubeke ſunt regreſſi, fruſtrati ſpe bona & propoſito ſuo. Stipendiarii urbis Sundenſis conducti ad hoc, ut piratas & raptores maris mercatores damnificantes debellarent, per ſe ipſos pelago infeſti, deprædati ſunt quosdam cives propriæ urbis, ac multos alios negotiatores ſpoliaverunt. Quorum fraudem & malitiam cives Sundenſes percipientes per relationes & querelas eorum, qui bonis ſuis privati per eosdem, manus ſuas evaſerant, captivaverunt ex ipſis ſtipendiariis XVI. quorum capitaneus & ductor Lintſtowe cognominabatur, aliis fuga elapſis. Et comperta veritate rei geſtæ, omnes illos decapitaverunt, ſolum prædictum Lintſtowen tanquam propriæ civitatis traditorem, & propter jusjurandum, quod fecerat civitati, rotantes, & rotatum ut perjurum patibulo appendentes. Civitates de anſa vel hanſa evocatæ ad colloquium generale per Lubicenſes, convenerunt in eandem urbem. Nomina autem civitatum, quæ ibidem convenerunt, ſunt hæc: Colonienſis, Magdeburgenſis, Brunſwicenſis, Hammeburgenſis, Roſtoccenſis, Hildenshemenſis, Halberſtadenſis, Goslarienſis, Bremenſis, Oſnaburgenſis, Sozatienſis, Monaſterienſis, Tremonienſis, Rigenſis, Darbatenſis, Revalienſis, Luneburgenſis, Stetinenſis, Sundenſis, Wiſmarienſis, Gripeswaldenſis, Colbergenſis, Godlandenſis, Elbienſis, Thoronenſis, Davantrienſis, Stendalenſis, Swullenſis, Campenſis, Soltwedelenſis, Honnoverenſis, Stadenſis, Kilenſis, Rugenwoldenſis, Gotingenſis, Dordracenſis, Harlemenſis, Amſterdamenſis, Anklemenſis, Myndenſis, Buxtehudenſis, Sutphanienſis, Novimagienſis, Weſalienſis & Harderwicenſis. Harum civitatum nuncii præſentes in civitate Lubicenſi cœperunt tractare negotia, utilitatem boni communis & mercantiæ concernentia. Miſerunt etiam quosdam de ſuis collegis & ſociis ad Ericum Regem Danorum ipſo die Diviſionis Apoſtolorum pro inveſtiganda cauſa, quare dictus Rex nuper ad diem placitorum per ipſum conſtitutum non veniſſet, & cur tot ſolennes perſonas ad tanta diſcrimina & expenſas inutiles traxiſſet. Et hæc quidem miſſio fiebat ad petitionem Henrici Ducis de Sleswic. Materia autem in præſenti convocatione tractata & tandem concluſa in articulos ſpeciales redacta eſt, & ſcripto publico civitatibus cunctis Anſæ transmiſſa, quorum articulorum hic fuit ordo & numerus. Primus

I. Nullus civis amplius facere debet quamcunque ſuorum concivium convocationem, congregationem aut conventionem aut commotionem concitare in communitate, vel parthias ſuſcitare contra ſuum Conſulatum ſub pœna privationis vitæ, quam incurrere debet ipſo facto.

II. Si inpoſterum aliquis de Conſulatu cujuscunque civitatis, vel pars Conſulatus per communitatem deponeretur violenter, illa civitas ipſo facto privata eſſe deberet civitatum aliarum de Anſa conſortio & auxilio, nec amplius gaudere deberet privilegiis & libertatibus earundem, donec delictum ſuum emendaret, omnia ad priſtina reducendo.

III. Si alicujus civitatis Conſulatus per ſuam communitatem privaretur violenter aliquo, quod ad ipſius honeſtatem & autoritatem conſuetam pertineret, illius civitatis Conſules nullibi admitti deberent ad concilia & tractatus aliarum civitatum de Hanſa; & ſi illa communitas non emendaret delictum ſuum, de ipſa Anſa ſecludi deberet in pœnam.

IV. Nullus ſive ſit civis hoſpes habens negotiari coram Conſulatu civitatis, ſecum amplius ducat plures quam ſex; ſi autem adduxerit plures, totiens duas marcas argenti puri ſolvet, quot fuerint perſonæ ſuper numerum taxatum adductæ.

V. Nullus gaudere debet privilegiis & libertatibus mercatorum, niſi ſit civis alicujus civitatis de Anſa; nec debet quiscunque effici civis duarum civitatum ſimul, nec eſſe caput mercatorum, quod vulgariter Olderman dicitur, niſi civis ſit alicujus urbis de Anſa.

VI. Quicunque mutuo acceperit pecuniam ab aliquo in una civitate, & non perſolvendo eam, intraverit aliam urbem ad manendum ibidem, non debet recipi ab illa civitate in ſecuritatem, id eſt leyde; & ſi aſſecuratus fuerit ex ignorantia, in nullo ſibi ſuffragari debet.

VII. Nullus emere debet pannum unius terræ vel civitatis nondum tinctum aut coloratum, & ipſum transferre ad colorandum in aliam terram vel civitatem, ſed ubi emtus fuerit pannus, ibi & colorandus eſt ſub pœna privationis ejusdem panni.

IIX. Nullus civis vel hoſpes debet ſegregare pecuniam vel monetam magis ponderoſam vel meliorem a minus bona vel minus ponderante propter lucrum ſuum; qui autem hoc fecerit & deprehenſus fuerit, expelli debet de civitatibus cunctis Hanſæ, nec alicubi pati debet ad manendum.

IX. Nullus monetarius conflare debet monetam auream vel argenteam alicujus Principis vel civitatis ad faciendum monetam alterius civitatis ſub pœna privationis bonorum illorum.

X. Nullus monetarius conflare debet monetam ſuam, quam ipſe fecit, aut illarum civitatum, cum quibus concordat in pondere auri vel argenti monetando, ſub pœna ſolutionis centum marcarum monetæ Lubicenſis.

XI. Nemo aurifabrorum conflare debet pecuniam monetatam in ſua fornace ſub pœna perjurii.

XII. Non debet quiscunque mercator vel nauta emere bladum vel frumentum, antequam creſcat, vel allec (halecem) ſtrumulum aut capturam ejus aut pannum,

num, antequam fiat. Si autem oppoſitum factum fuerit, tunc venditor dabit civitati ſuæ X. marcas, & emtor privabitur bonis emtis in pœnam.

XIII. Nullus nauclerus aut mercator debet onuſtare navem blado aut frumento, & ducere per portas Norſund aut Beltſund, aut per Albiam vel Wyſeram, niſi de civitatibus de Anſa ſub pœna privationis bonorum ſuorum.

XIV. Nullus laicus conſignare debet perſonis Eccleſiaſticis debita ſua activa ad monendum, ſed debet ea ſe monere & extorquere a ſuis debitoribus per jus civile, dummodo juſtitiæ complementum a ſuo civili judice habere poterit, ſub pœna expulſionis de omnibus civitatibus de Anſa.

XV. Nullus vendere debet arma vel victualia piratis, raptoribus aut latronibus ſub pœna privationis vitæ.

XVI. Si aliqua navis periclitata fuerit in mari, extunc naucleri obligantur ad fideliter laborandum pro conſervatione bonorum mercatorum, & pro illo labore debent remunerari competenter.

XVII. Nautæ ducentes blada vel frumentum, debent eſſe obligati ad refrigerandum illa pro ſua neceſſitate, ne corrumpantur, & pro illo labore debent ſpecialiter pretiari.

XIIX. Nullus nauta debet navem ſuam ultra metam onuſtare ſub pœna refuſionis damni; & ſi in caſu nullum ſequeretur damnum, æque bene nauta ille pretium ſuum amittere debet & naulo privari in pœnam.

XIX. Siqui piratis & raptoribus maris bona mercatorum per eos deprædata violenter abſtulerint, mediam partem bonorum illorum ſic ablatorum ipſi retinebunt & reſiduam partem mercatoribus ſpoliatis reſtituere tenebuntur: Si autem per naves a civitatibus de Anſa ad protectionem maris miſſas hoc factum fuerit, tunc bona illa integraliter reſtitui debent illis, quibus ablata fuerunt.

XX. Nullus ſub pœna privationis vitæ emere debet bona per piratas vel vitalianos rapta, aut in mari per naufragium aut periclitationem aliam amiſſa, aut ab alio inventa & detenta violenter.

XXI. Nullus nauta poſt feſtum S. Martini navigare de quibuscunque partibus, aut recedere de loco, ubi hyemavit, ante feſtum Cathedræ S. Petri, navibus cereviſia vel halecibus onuſtis duntaxat exceptis. Illæ enim naves, ſi poſt feſtum S. Nicolai onuſtarentur, ad portum ſuum tranſire poſſent, ſi valerent, & etiam ſtatim poſt feſtum Purificationis recedere a portu, ubi hyemaſſent, cum licentia poſſent.

XXII. Si naucleri & familia nautarum in periculis & neceſſitatibus maris non juverint fideliter dominos ſuos ad conſervationem bonorum in navibus contentorum, aut receſſerint pertinaciter a ſuis nautis in tali neceſſitate, illi mox turribus & vinculis mancipari debebunt, cum ad portum pervenerint, & puniri in pane & aqua per quindenam.

Ultra hos Articulos plura alia ibidem ſtatuta fuerunt, quæ quaſdam particulares concernebant civitates, quæ præſentibus annotare obmiſi gratia brevitatis. Civitatibus igitur in compoſitione & ordinatione articulorum tactorum occupatis, nuncii ad Ericum Regem Danorum miſſi in cauſa Holtzatorum ſunt reverſi in die S. Jacobi Apoſtoli, & relationem fecerunt de legitima excuſatione Regis prædicti, dicentes ipſum fuiſſe impeditum rationabiliter, & ideo merito fore excuſandum. Nam idem Rex tempore debito & loco congruo navem aſcenderat ad transfretandum, ſed diſfortunio interveniente per rupturam navis, ipſum retrocedere oportebat. Quo ſic navem exeunte & recedente, proſperitas venti in adverſum & contrarium ventum verſa eſt. Hac quidem excuſatione recitata, pauciſſimi de civitatibus, imo nec Principes Holtzatorum pro ſufficienti & ratiocinabili impedimento ipſam admiſerunt vel acceptarunt. Dux Brabantiæ, qui Jacobam filiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ defuncti in uxorem duxerat, Dordracum urbem Hollandiæ obſidione vallavit, ut ſic Comitatum Hollandiæ ex captura civitatis illius ſibi acquirere valeret, quem jure hæreditario ex parte uxoris ſuæ ſibi vendicare nitebatur. Johannes vero frater dicti Wilhelmi Comitis, qui eundem Comitatum ad ſe pertinere juſte aſſerebat, pro eo quod jure Imperiali mulier hæres patriæ eſſe non poſſet, in ipſa urbe per Ducem obſeſſa cum pluribus erat armatis. Opidum etiam Brile terræ Selandiæ, quod ſolum inter omnes civitates Comitatus cum urbe Dordraco Johanni homagium fecerat, tempore obſidionis illius piratas plures conducebat, & cum eis Oceanum pelagus hoſtiliter infeſtabat, nulli navi tranſitum permittens vel in Flandriam aut in Angliam ſecurum. Cumque fere ſex hebdomadæ tranſiiſſent in obſidione prædicta, cives Dordracenſes una cum ſupra dicto Johanne intelligentes, ſe multos habere fautores in exercitu Ducis, unanimiter urbem exierunt, & viriliter invadentes exercitum Brabantinorum, ipſum fugere coëgerunt, plures de eo interficientes, & multos captivantes de Nobilibus & militaribus. Quo fugato, urbem ſuam cum triumpho ſunt ingreſſi. Ordo S. Brigittæ viduæ confirmatur per Martinum Papam, cujus Ordinis Fratribus & Sororibus in prædictæ confirmationis litera ab eodem Papa datur forma habitus & regula vivendi. Martinus Papa revocavit generaliter omnes indulgentias ad inſtar a temporibus Gregorii XI. promittens ſe velle cavere in futurum de nimia effuſione conſimilium indulgentiarum. Johannes Walrode Archiepiſcopus Rigenſis transfertur ad Eccleſiam Leodienſem, Johanne ejusdem Eccleſiæ electo facto tutore Hollandiæ. Johannes autem Habundi factus eſt Eccleſiæ Rigenſis Archiepiſcopus. Sed præfatus Johannes Walrode ad Eccleſiam Leodienſem veniens, a Leodienſibus eodem anno eſt expeditus per intoxicum, ut fama aſſeruit publica; cui defuncto ſucceſſit filius Domini de Hynsberg. Communitas urbis Vratislavienſis Regni Poloniæ, ad inſtar multarum civitatum tyrannice agentium, jam dudum ſuum depoſuerant Conſulatum propter nimia debita per eos, ut vulgo videbatur, irrationabiliter contracta, & de anno in annum ſemper inantea novum Conſulatum inſtituerant usque in præſentiarum antiquos removendo, ut ſic forte omnes ſucceſſive conſulari valerent. Cumque præſenti anno Conſulatus jam electus debita anteceſſorum ſuorum exacte conſideraret, & ea rationabiliter a juſtis & neceſſariis cauſis contracta inveniret, judicavit ea de bonis communitatis non immerito fore ſolvenda. Et ut hoc commodoſius fieret, ſtatuit certam pecuniæ ſummam ſolvi debere a civibus ſecundum exigentiam facultatis cujuslibet. Quod ut communitas audivit, mox furore accenſa, diabolicam conſpirationem iniit, & prædictum Conſulatum invadendo armata manu crudeliter trucidavit. Et iterum novum Conſulatum creans, in peremtorum locum poſuit. Quod quidem deteſtabile latrocinium percipiens Sigismundus Rex Romanorum, in urbem prædictam venit, judicaturus de ſanguine innocenter effuſo, eo quod urbs prædicta ad Romanum pertineat Imperium. Ubi cum veniſſet, lacrymis & fletibus fœminarum relictarum interfectorum Conſulum motus ad faciendum eis juſtitiæ complementum, omnes facti illius conſcios vocavit ad conſiſtorium civitatis, & eos inibi recluſit. Secunda vero feria poſt Reminiſcere captivos illos educi juſſit, & ipſos in foro civitatis decapitari fecit numero XXVI. cæteros vero, qui fugam ceperant, banno imperiali proſcripſit, & perpetuo exilio condemnavit cum uxoribus & liberis ſuis, bona ipſorum fiſco civitatis applicando. Quo facto, novum Conſulatum inſtituit ſecundum morem antiquum dictæ urbis, & eam ad priſtinum ſtatum reduxit. Erphordiæ quidam Judæus crematus eſt per Johannem de Naſſowe Proviſorem Archiepiſcopi Moguntini circa feſtum Johannis Baptiſtæ. Hic viliſſimus Judæus antecedenter tribus vicibus ſe baptizari fecerat, & jam quarta vice ſacro fonte ſe renaſci velle finxerat, allectus pecunia & dona-

donariis, quæ inde ſibi proveniebant a patrinis & matrinis. Boleslaus Rex Poloniæ tot Turcos utriusque ſexus fecit baptizari, ut ſingulis ſingula nomina imponere non valens ob multitudinem renaſcentium, cunctis maſculis unius villæ tantum unum nomen daret, & ſimiliter omnibus fœmellis ejusdem villæ unum nomen impoſuit. Piratæ per Wyſeram aſcendentes Vredeburg caſtrum expugnaverunt, & in eo quendam Arnoldum Conſulem urbis Bremenſis captum interfecerunt. Quod cives dictæ civitatis percipientes exierunt in fortitudine magna, & caſtrum ipſum cum adjutorio quorundam Friſonum expugnantes ceperunt, & XLII. tam de Friſonibus quam de Vitalianis in eo comprehendentes ſecum Bremam duxerunt, & capitibus privaverunt eos interficientes.

Sexto anno Sigismundi, qui eſt DN. MCCCCXIX. Dominus Archiepiſcopus Treverenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Otto Præpoſitus ejusdem Eccleſiæ natus Comes de Zegenhagen, vir magnæ prudentiæ & probitatis. Hic confirmatus in Archiepiſcopum, omnes Judæos de ſua provincia expulit, magis eorum exhorrens malitias, quibus ſuam diœceſim macularent, quam ponderans lucrum vel commodum, quod ex eis habere potuiſſet; bona vero eorum omnia confiſcavit reſtituens cuilibet Judæo XXX. denarios, in memoriam venditionis Chriſti pariter & vindictam; reddidit etiam pignora circa eos inventa omnibus debitoribus eorum, quæ ipſi pro mutuis a Chriſtianis acceperant, poſtulans ab eisdem debitoribus ſolam ſummam a Judæis eis conceſſam. Martinus Papa a loco Concilii recedens, viam ſuam verſus Gebennam direxit, ubi aliquamdiu moram faciens, ſed propter victualium inopiam inde ſe transferens, Mantuam urbem adiit, hyemale tempus inibi pro quiete ſua acturus. Quo expleto, inde receſſit, & in Florentiam civitatem magnam ſeceſſit, pro commodo ſuo ibidem eligens Conventum Fratrum Prædicatorum latum & ſpatioſum. Dux Mediolanenſis Margaretam uxorem ſuam mulierem devotam ſuſpectam tenens de adulterio decollari fecit. Hoc autem crimen falſo ſibi imponens, occaſionem ſumſit eam interficiendi, eo quod militaris eſſet, & non de generoſo ſanguine orta. Acceperat enim eam jam provectæ ætatis & annoſam propter caſtra & civitates, quæ ad eam pertinebant, & multam pecuniam, quam habebat, quibus ipſum quaſi de ſtercoribus erexerat; ſed pro ſuis beneficiis tam male eam remunerabat. Prope opidum Blomenberg terræ Saxoniæ quidam latrunculi in nemore latitantes captivaverunt juvenculam cum ſcholari juvene, exeuntes de Padelburna urbe Weſtphaliæ. Quos dicti latrones ad interiora ſylvæ trahentes, ſcholarem illum mox interfecerunt, ſed puellam libidini ſuæ reſervantes, ſortem dederunt, quis eorum eam primo violaret. Cum autem ille, ſuper quem ſors ceciderat, eam ſtupraſſet, communicavit eam aliis ſociis. Qui cum malitias ſuas cum ea exercuiſſent, arripuit eam primus violator, & dixit ad eam: Oſtende mihi pecuniam apud te abſconſam, aliter morieris in momento. Quæ mox prodidit ſibi aureos in comis capitis conditos. Quibus receptis, dixit latro: Nunc te oportet mori, ne nos prodas. Quæ ſtatim ſuper collum viri ruens, lacrymoſis precibus ait: Noli interficere me frater mi cariſſime, ſed veni mecum & tanta bona tibi dabo, quod quamdiu vixeris, ſatis habebis, & ego uxor tua ero. Reſpondit latro: Diligis me in tantum cariſſima ſoror? Vere, inquit illa, ita te diligo ſicut fratrem carnalem. Tunc ſceleroſus ille homo ait: Amplectere ergo me bona uxor, & oſculum mihi præbe. Quod cum illa non amore, ſed potius timore mortis ducta faceret, ille pugionem extractum in latus ejus fixit, & eam a ſe projecit exſpirantem. Hæc omnia non diu poſt comprehenſi & rotati confeſſi fuerunt ſe feciſſe. Huſitæ hæretici in urbe Pragenſi de fidelibus ſe vindicare volentes, & mortem Magiſtri eorum Johannis Hus & Jeronymi ejus diſcipuli in ipſos retorquere ſatagentes, conglobati ad Monaſterium Carthuſienſe cucurrerunt, & ipſum funditus evertentes, plures de Monachis trucidarunt. Similiter & aliorum Religioſorum Conventus invadentes ſpoliarunt, & pro majori parte ipſos dejicientes, Religioſos omnes fugaverunt, plures eorum occidentes. Monaſteria quoque Monialium ſubverterunt, nonnullis virginibus violatis & turpiter tractatis. Sacerdotes vero de eorum ſecta non exiſtentes de urbe expulerunt, eccleſias deſtruxerunt, imagines Sanctorum combuſſerunt, Reliquias Sanctorum pedibus nefandis conculcarunt, & Chriſto Domino in ſuo Sacramento & Sanctis ſuis multiplices blaſphemias intulerunt. Anglici expugnantes Rothomagum urbem opulentam, in ea plures Religioſos interfecerunt Karolo Regi Francorum fideles, & præſertim, ut famatur, plures Fratres de Ordine Prædicatorum, quorum coram Deo mors pretioſa eſt, eo quod pro juſtitia certantes & pro Regis fidelitate occubuerunt. Ditlevus Epiſcopus Razeburgenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Johannes de Krempa, vir ſimplex ſed aſtutus in temporalibus. Dominus & Frater Johannes Dominici Cardinalis Raguſinus Frater Ordinis Prædicatorum obiit in Moravia. Hic miſſus fuit a Papa Martino ad prædicandam crucem contra Huſitas Regni Bohemiæ hæreticos. Karolus Delphinus Franciæ & Philippus Dux Burgundiæ amicitiam & concordiam contrahere volentes, ſtatuerunt diem placitorum, ſecundum Chronicam Francorum; & pro firmiori contractu inter eos fiendo convenerunt in hoc, quod interim quilibet eorum ſe diſponeret jejuniis & orationibus congruis ad receptionem devotam Dominici Sacramenti, in evidentius ſignum fidei faciendæ & amicitiæ reparandæ ac ſubmotionis omnis doli & fictionis. Quo die ſtatuto veniente, qui erat Sanctorum Martyrum Mauritii & ſociorum ejus, præfati Principes loco ad hoc præfixo ſe præſentaverunt, & diſpoſiti ad Sacram communionem, Dominicum Corpus Sacroſanctum ſumſerunt hoc modo: Sacerdos enim ad imperium Philippi Ducis Sacram hoſtiam diviſit in duas partes, & cuilibet Principi unam partem hoſtiæ miniſtravit, in ſignum unitatis & pacis perpetuæ inter eos conſervandæ. Sumto igitur Dominici Corporis Sacramento, Principes hi optime, ut putabatur, pacificati & concordati, ab invicem diſceſſerunt, & ſibi ut amici valedixerunt. Poſt hoc paucis diebus transactis, Karolus Delphinus Franciæ Philippo Duci Burgundiæ ſignificavit amicabiliter, ut ad ſe venire dignaretur, quia tractaturi inſimul eſſent de negotiis Regni. Dux autem dolum minime ſuſpicans propter Sacramenta præſtita, aſſenſum veniendi dedit nuncio, licet a ſuis incautaretur, ne ad plenum de eo confideret. Quibus ſe præaviſantibus reſpondit: Non potero ſalubrius & glorioſius mori, quam in tali fide ſumta & præſtita. Veniens ergo ad caſtrum, ubi Delphinus ſibi conſtituerat veniendum, & ubi ſibi inſidias paraverat, intromiſſus eſt cum paucis Nobilibus, & pons caſtri poſt ipſum elevatus eſt & firmatus. Cumque Dux ipſe de fide ſecurus colloquia amicabilia cum Principe Francorum ſe habiturum crederet, verba in medium proponuntur contumelioſa & rixæ ſuſcitativa. Dux vero intelligens ſe traditum, modeſte ad omnia reſpondere cœpit. Sed talibus verbis ſuis lenibus non obſtantibus, quidam civis Pariſienſis Capitaneus caſtri illius inſultum faciens in Principem, pugione ſuo caput Ducis ſauciavit. Tunc demum cæteri gladios extrahentes, ipſum Ducem cum omnibus ſecum intromiſſis Nobilibus trucidaverunt, reddentes ſibi vicem pro interfectione Ducis Aurelianenſis, qui ab ipſo Duce juxta famam publicam etiam traditorie & in bona & præſtita fide interfectus fuerat. Fundabat enim ſe Karolus Delphinus ſuper illo verſu Metriſtæ:

Frangenti fidem fides frangatur eidem;

& ſuper doctrina Ewangelica: Eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis. Cujus necem cum

cæteri Nobiles, qui in ſuburbio remanſerant, percepiſſent, ad propria in magnis doloribus ſunt reverſi. Rudolfus Dux Saxoniæ de Wittenberg, miſſus a Sigiſmundo Rege Romanorum ad Bohemos, ut ipſos ad obedientiam reduceret exhortationibus ſalutaribus, ſi poſſet, ab eiſdem malitioſe interfectus eſt veneno propinato. Johannes de Naſſowe Archiepiſcopus Moguntinus obiit circa feſtum S. Michaelis, in cujus ſedem electus eſt Comes Rheni ex quadam dignitate ſic dictus. Dominus Balthaſar olim Johannes XXIII. PP. ſed nunc a Papatu dejectus, & diutina captivitate afflictus, libertati eſt reſtitutus de gratia Domini Martini Papæ & Sigiſmundi Regis Romanorum, & aſſignatus eſt Epiſcopo Lubicenſi ad ducendum in Florentiam ſub ſalvo conductu Principum, & ad præſentandum præſentiæ Papæ. Cum autem Balthazar eſſet in via, & duceretur ſub cuſtodia diligenti Epiſcopi Lubicenſis & aliorum de comitiva ſua, percepit, quod ad caſtrum ſororis Papæ deduci deberet, & in eo incarcerari, conſueta aſtutia uſus practicavit in ipſa via, quod pro quadam pecunia ſatis magna tradita eſt ei poſſeſſio cujuſdam caſtri fortiſſimi deprope jacentis. Quo caſtro in dominium ſuum recepto, lætus valde, comitivæ ſuæ, quæ ipſum ducebat & ducendo cuſtodiebat, ſolennem fecit cœnam, & multum vinum ſibi propinavit. Qui fortiter bibentes facti ſunt læti, biberuntque tam egregie, quod ad ſtratum deducti, profundiſſimo ſunt depreſſi & gravati ſomno. Quibus dormitantibus, ipſe Balthazar ſurgens, equum ſuum ſtravit, & ipſum aſcendens, opidum, in quo hoſpitatus fuerat, egreſſus eſt, prævia diſpoſitione per ipſum facta de portæ reſeratione, & accelerando per viam cum famulo uno ductore conducto, ad caſtrum illud, cujus poſſeſſionem ſibi acquiſierat, pervenit. Facto autem mane, Epiſcopus Lubicenſis & cæteri, in quorum cuſtodia Balthazar fuerat, intelligentes ipſum elapſum eſſe de manibus ſuis, ſatis turbati ſunt; & ad caſtrum, ad quod fugerat, feſtinantes, cum eo tantum effecerunt promiſſionibus & juramentis fidelitatis ſibi præſtitis de ſecuritate vitæ & libertate omnimoda, quod cum eiſdem iter inceptum repetiit, procedendo ultra cum eis verſus Florentiam, & ibidem etiam cum eis perveniendo. Cum vero civitati appropinquarent, juſſit, ut vel ipſi præcederent urbem intrando ſine eo, vel ut ipſi ſubſiſterent, & ipſe eos ſolus cum famulo præcederet, quia omnino liber civitatem ingredi vellet, & omnino liber ad præſentiam Papæ venire. Quod ſic factum eſt. Qui Papæ ſe præſentans cum humilitate & decentia debita, Papa ipſum ad gratiam ſuſcepit, & infra breve tempus ipſum Epiſcopum Cardinalem creavit. Henricus natus Comes de Werningerode Epiſcopus Halberſtadenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Dominus Johannes de Hoyme Scholaſticus dictæ Eccleſiæ. Johannes & Albertus Duces Magnopolenſes, Ericus Dux de Lowenburg, & Otto Dux Stetinenſis cum mille armatis & amplius intrarunt Marchiam de Brandeburg; ut Johannem adoleſcentem Ducem de Stargardia captivum in Tangermunde caſtro eriperent, & obſidione primum vallantes Strazeburg, ipſum expugnare cœperunt. Dux autem Stetinenſis unam valvam opidi obſervans cum CCCC. armatis, in ea parte, ubi infirmius erat, ſcandere cœpit. Quod videntes cives & quidam Nobiles ad intra exiſtentes, bumbardas & baliſtas, quas in turribus muri habebant, aptarunt, & mox cum ipſis lapides jacientes, unico impetu ultra XX. armatos ſtraverunt. Lapis namque unam bumbardam exiens ſimul quatuor viros fortiſſimos interfecit, ut retulerunt Nobiles, qui intererant. Nam caput primi cum galea dejiciens, ac ſecundum per medium dividens, tertio brachium cum enſe abſtulit, & quarto crus præſcidit. Quod cum viderent hoſtes, territi murum reliquerunt retrocedentes. Aliam vero opidi partem, cum prædicta fierent, Roſtocenſes & Wiſmarienſes cum exercitu Johannis Ducis de Mykelenburg infeſtabant, jam prope murum conſtituti, & ipſum perforare nitentes inſtrumentis ferreis. Non enim habebant ſcalas, quibus murum aſcenderent quidam eorum, ſed pugionibus ſuis muro infixis ipſum ſcandere nitebantur. Cives vero opidi, expeditis ex altera parte Stetinenſibus & eis fugatis, ad illam partem cucurrerunt, ubi alter exercitus intrare laborabat; & mox aſcendentes munitiones muri, bumbardis & petrariis ſuis manualibus ac baliſtis fortiter in hoſtes impegerunt. Et qui baliſtas & alia inſtrumenta bellica non habebant, lapides de ſummitate muri avulſos in hoſtes projiciebant, & eos ad terram dejiciebant. Qui tandem duriſſimos civium ictus & jactus amplius ferre non valentes, de muris ad foſſata lapſi, ut ranæ præcipites ſe dederunt, & evadere, ut melius poterant, reptando manibus & pedibus feſtinaverunt. Plures autem in impugnatione illius opidi occiſi ſunt telis & lapidibus civium & Nobilium opidum defendentium. Videntes ergo Principes animoſitatem opidanorum, ab eis confuſi & multum damnificati receſſerunt; nec ulterius procedere auſi ſunt ad expugnandum caſtrum & urbem Tanghermunde, ex quo in tam exili opido ſe tam viriliter defenſaſſent. Circa feſtum B. Mariæ Magdalenæ quidam Spirenſis mercator volens pro ſua negotiatione Argentinenſe viſitare forum, obvium habuit in nemore ſvagerum ſuum, cujus filiam mercator habebat, & ab ea jam pueros acceperat. Quem videns latro ille dixit negotiatori: O ſvagere, neceſſitate jam cogor te interficere. Cui mercator ſubridendo ait, credens jocum eſſe, qvod dicebatur: Qvomodo ſic loqveris care amice? Non eſt, inqvit latro, jocus, qvod dico; intendo enim certiſſime facere, qvod loqvor. Et vibrans gladium, niſus eſt percutere ſvagerum ſuum. Qvod cernens ille, nec habens, qvo ſe defenderet, precatus eſt ipſum, dicens: O dilecte ſvagere, miſerere propter Deum amici tui, & memorare ſalutis pauperculæ filiæ tuæ & ſuorum parvulorum, & non committas tantum malum in fideli amico tuo. Qvicqvid de me fieri deſideras, ad votum tuum fideliter implebo. His & aliis verbis ſimilibus motus latro dixit: Mirabiliter in hanc miſeriam deveni, ut oporteat me ſic latrocinari. Sunt enim in hoc nemore circiter LX. viri interfectionibus & rapinis vacantes, in qvorum conſortium ego, proh dolor! deductus ſum. Hi me in hunc locum miſerunt, ut latrocinando aliqva eis acqviram. Si ergo te jam dimitterem, nec aliqvis alius forte occurreret ſpoliandus, indignationem eorum incurrerem nihil apportando. Conſilium ergo meum eſt, ut tu & ego pariter ſalvemur, ſi aliqvam pecuniam tecum habes, partem illius mihi des ad offerendum ſociis, & partem tibi reſerves, ac mecum venias ad locum, ubi congregati ſunt, & fingas te unum de ſociis noſtris jactitando, qvod bonam ſummam lucratus ſis de qvodam, quem interfeceris. Inſuper informavit ipſum de proverbijs & nutibus, qvibus alter alterum agnoſcens, de ſocietate eum eſſe nemo illorum dubitaret. Qvibus auditis, negotiator ille latronis manus evadere non valens, acqvievit ejus conſilio, & extrahens X. florenos tradidit ei, decem etiam ipſe & in manus recipiens, locum, ubi raptores erant, petierunt ſimul gradientes. Cumqve proverbiis conſvetis ſocios ſalutarent, & pecuniam acqviſitam in medium producerent, recepti ſunt ab eis cum gaudio. Tantus enim eorum erat numerus in nemore illo & in aliis vicinis latibulis, qvod perſonarum qvalitas & conditio cujuslibet de facili a quolibet ſciri non poterat. Tranſactis ergo tribus vel quatuor diebus, quibus mercator prædictus inter illos nequam moram traxerat, dixit ſecreto ad ſvagerum ſuum: Eſtne deſiderium tuum ab his latronibus ſeparari?

Cui

Digitized by Google

Cui ille: valde libenter. Tunc mercator capitaneos ſocietatis alloquens dixit: Fruſtra laboribus inſudamus gravibus, & periculis vitæ nos exponimus abſque lucro. Scio quendam mercatorem locupletem valde, qui cum pecunia magna in brevi tempore iturus eſt de Spira in Argentinam. Vultis ergo, ut vadam ad obſervandum tranſitum ejus cum uno ſocio, & pecuniam illius infallibiliter reportabo. Cumque illi fidem cum juramento poſtularent, & ille præſtaſſet, juſſus eſt ire cum ſocio ſibi placito. Tunc negotiator ille ſvagerum ſuum aſſumens, ab eis receſſit, & directius, quo potuit, Argentinam urbem adiit, ſvagerum ſuum licentians, ut iret, quo vellet, eo quod urbem illam intrare non auderet. Accedens itaque protinus mercator ille Conſulatum civitatis, narravit eis omnia per ordinem, quæ ſibi acciderant in via. Quod cum viri illi audiſſent, mox congregantes multitudinem armatorum, exiverunt urbem de nocte, & circumdederunt nemus, in quo latrones illi latitabant, ne evaderent. Et intrantes interiora ejus ſecundum directionem mercatoris, comprehenderunt omnes illos, & ſecum in urbem deduxerunt; examinantesque eos aſperiori modo, quo poterant, cognoverunt ex faſſione illorum, quod illud latrocinium ultra XX. annos continuaſſent, & quod ultra duo millia eſſent in diverſis partibus latentia, qui modo conſimili ſe nutrirent, & de eorum ſocietate eſſent. Capti ergo ſunt per proditionem iſtorum latronum plures cives notabiles fere de omnibus civitatibus Rheni, qui latrociniis ſupra dictis conſcii erant, & tales fovebant partem ſuam recipiendo; qui omnes vel rotati ſunt, vel ſuſpenſi aut in Rheno ſubmerſi. Prope nemus autem illud Monaſterium quoddam erat, in quo ſocii illi, cum aliqua lucrati eſſent, recipiebantur, & ea cum Monialibus illis expendebant, impudicitias & turpitudines cum eisdem exercentes. Quod quidem Monaſterium Principes & civitates deſtruentes, meretrices illas comprehenderunt, & ſtipitibus alligatas Rheno immerſerunt. Submerſi vero illi utriusque ſexus homines viſi ſunt in pluribus locis Rheni litoribus applicuiſſe ac civitatibus diverſis, ſecundum relationem veridicorum, qui ſe eos vidiſſe juraverunt. Henricus de Owen Epiſcopus Swerinenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Dominus Johanes Wangelin Canonicus dictæ Eccleſiæ. Univerſitas Roſtoccenſis fundatur hoc anno, incepitque mox ſuas lectiones & alios actus ſcholaſticos in craſtino S. Martini finita miſſa ſolenniter decantata per Epiſcopum Swerinenſem Dominum Johannem illius univerſitatis Cancellarium principalem. Dominus Balthazar Cardinalis, olim Papa Johannes XXIII. ſed ob unionem Eccleſiæ perficiendam depoſitus in Conſtantienſi Concilio, obiit in Florentia in Vigilia Nativitatis Chriſti. Clerus Brunswicenſis, qui exilio diutino laboraverat, civitati ſuæ reconciliatus eſt. Civitas enim in cauſa litigii contra invicem diu habiti triumphans in curia Romana, decimam quarundam villarum ad Clerum prælibatum pertinentium recepit in refuſionem damni ſui, & ſublevavit tam diu, quousque expenſæ factæ per civitatem ad plenum ſolutæ ſunt; & ſic concordati per mediatores ſolennes, Canonici urbem reingreſſi ſunt.

Septimo anno Sigismundi, qui eſt Domini MCCCCXX. Rex Hiſpaniæ mercatoribus Alemanniæ terram ſuam interdixit, prohibens eos, ne amplius pro mercimoniis ad ſe venirent, ſed Brugis præſtolarentur Hiſpanorum naves, quæ ab antiquo & ſemper illuc venire conſveverunt, & merces ſuas deferre dictis mercatoribus. Contra cujus prohibitionem dicti mercatores Alemanniæ multis navibus adunatis & fortiter munitis armatorum copia, violenter Hiſpanorum portus ingreſſi ſunt, & negotiationes ſuas ibidem facientes, ac mercibus multis naves ſuas onuſtantes receſſum paraverunt. Rex vero hæc percipiens & non parum ponderans mercatorum præſumtionem ac ſibi factam per eos contumeliam, exercitum collegit navalem, quo portum, quem ingreſſi fuerant mercatores, occupans, bellum durum cum eis aggreſſus eſt, mutuo dimicantes pugna acerrima. Rex vero multitudine armatorum vincens mercatores, fere omnes occidit paucis elapſis, cepit etiam XLVIII. naves negotiatorum plenas mercibus, & eas ad propria deduxit. Dominus Johannes Dulmen Epiſcopus Lubicenſis obiit. Hic Doctor Decretorum & auditor cauſarum curiæ dudum exiſtens, fautor maximus & pater fuit Religioſorum & pauperum nutritor; probiſſimus etiam hominum extitit, & pacis ac juſtitiæ zelator. In ejus ſedem electus eſt & confirmatus Dominus Johannes Schele Canonicus dictæ Eccleſiæ, vir ſagax & circumſpectus. Et licet hic ante ſuam promotionem & aſſumtionem Religioſis eſſet minus favorabilis, in Pontificem tamen ſublimatus mutatus eſt in virum alterum, & factus Religioſis benignus & familiaris, juſtitiæ cultor & Muſicus magnus exiſtens. Fredericus Marchio de Brandeburg Princeps victorioſus Gorloſe caſtrum expugnando obtinuit ſitum in Ducatu Magnopolenſi. De hoc caſtro latrocinia & rapinæ variæ fieri conſveverunt. Eodem anno idem Marchio Fredericus opidum Ketteragermunde dictum propter hæreticorum quorundam inhabitationem, Duci Stetinenſi pertinens cepit, & plures in eo milites & militares captivavit. Stipendiarii urbis Lubicenſis mare intrantes piratas Holtzatorum, qui in mari mercatores ſpoliaverant, quæſierunt. Quos tandem invenientes, cum ipſis prœlium inierunt, & vi eos compulerunt, ut naves ſuas linquerent, & fugam per terram caperent, in opidumque Hilgenhavene ſe reciperent. Quos viriliter inſequentes, ibidem de ipſis XXI. comprehenderunt, & vinculis eosdem mancipari fecerunt in opido prædicto, eo quod opidani eos de judicio eorum tolli nollent. Quibus tandem ibidem decapitatis per bedellum Lubicenſem, præter capitaneum eorum; qui Lubeke ductus, & ibidem de ſuis complicibus examinatus, tandem & ipſe capite truncatus eſt. Cives Stadenſes ad invicem diſcordantes, multa civitati ſuæ gravamina & diſpendia ſuſcitarunt. Quidam enim de Conſularibus proſperitati ſociorum ſuorum invidentes, cum importuno adjutorio quorundam mechanicorum, aliquos de Conſulatu & urbe expulerunt & proſcripſerunt. Sed hi coram civitatibus & Anſa injuriam eis illatam conquerentes tantum practicarunt, quod Stadium urbs cum ſuis inhabitatoribus de conſortio omnium civitatum de Anſa ejecta eſt & præciſa. Cui malo junctum eſt aliud non minus formidabile, puta ad querelas unius honeſtæ mulieris dicta civitas Stadenſis citata eſt per Regem Romanorum Sigismundum, & demum poſt contumaciam ejus banno imperiali eſt innodata. His gravaminibus ſic ſubacta urbs præfata, nullibi apparere auſa eſt, nec mercantias exercere permiſſa eſt. Hæreticus quidam Jacobus Bremer dictus de opido Vordenſi Bremenſis diœceſis Diaconus, veniens de Praga in Saxoniam, Gunthero Archiepiſcopo Magdeburgenſi delatus eſt tanquam de multiplici hæreſi ſuſpectus. Quem Archiepiſcopus prædictus capiens ſecum duxit in Magdeburg a Prælatis & Doctoribus examinandum. Cujus examinationi plures interfuere Prælati & Magiſtri, puta: Guntherus Archiepiſcopus, Hermannus Epiſcopus Berſabenſis & Frater Ordinis Prædicatorum, Johannes de Hoyme Præpoſitus majoris Eccleſiæ, Johannes Redekin Decanus ejusdem Eccleſiæ, Johannes de Lippia Ordinis Auguſtinenſium, Petrus Rumelant Ordinis Prædicatorum, ambo Doctores Sacræ Theologiæ, & plures alii Prælati. Guntherus vero Archiepiſcopus dictum Fratrem Petrum ſuum in cauſis fidei conſtituit inquiſitorem. Quem Jacobum inquiſitor factus coram

ram Archiepiſcopo & Prælatis examinans, reperit ipſum diverſos tenere articulos partim erroneos & partim hæreticales, quos ſe velle defendere etiam usque ad mortem conſtanter aſſeruit, publice etiam requiſitus coram populo civitatis in novo foro dictæ civitatis ad hoc ſpectaculum congregato. Articuli autem, quos tenuit & defendere voluit, ſunt iſti:

I. In divinis eſt tantum una perſona ſicut & eſſentia.
II. Generatio naturalis non eſt ponenda in divinis nec proceſſio aliqua.
III. Spiritus Sanctus non procedit a Patre & Filio tanquam ab uno principio.
IV. Deus poſt creationem hominis & ornatum ſex dierum, nihil de novo condidit, cujus ſimilitudinem in ſex diebus non creavit.
V. Deus non dedit novam legem, quæ dicitur lex Evangelica.
VI. Deus datione exteriori legem, quam dedit Moyſi, dedit & Adæ.
VII. Deus non poteſt annullare individuum unius ſpeciei, niſi annullet totum univerſum.
VIII. Wiclef poſt mortem incineratus & injuſte per eccleſiam damnatus.
IX. Deus non eſt factus homo, ſed cum homine.
X. Non eſt ponendum fuiſſe Chriſtum nec Virginem Mariam.
XI. Virgo Glorioſa non fuit mater Dei nec mater Chriſti.
XII. Jacob filius Iſaac naturaliſ eſt Deus eſſentialiter.
XIII. Ille Jacob eſt pro nobis paſſus, mortuus & crucifixus.
XIV. Signum Sanctæ crucis & lignum crucis non ſunt alicujus virtutis.
XV. Corona ſpinea, lancea, clavi & ſepulcrum Chriſti omnia ſunt vana.
XVI. Baptiſmus fluminis non eſt alicujus vigoris.
XVII. Deus in ſacramento altaris eſt cum pane, ſicut cum ligno & lapide in ſua natura.
XIIX. Subſtantia panis & vini manent poſt conſecrationem in ſacramento altaris.
XIX. Subſtantia eſt accidens & omne accidens ſubſtantia.
XX. Auguſtinus, Gregorius, Baſilius, Benedictus, Bernhardus & cæteri Doctores Eccleſiæ ſunt damnati.
XXI. Chriſtus non eſt in Sacramento vere & realiter in propria perſona corporali.
XXII. Apoſtoli nunquam fuerunt.
XXIII. Papa non eſt Vicarius Chriſti nec Dei nec alicujus autoritatis ex parte Dei.
XXIV. Chriſtus non eſt chriſmate unctus.
XXV. Indulgentiæ nec proſunt vivis nec defunctis animabus.
XXVI. Sacramenta confirmationis & extremæ unctionis non ſunt alicujus virtutis.
XXVII. Sacramentum Ordinis ſecundum ritum eccleſiæ impenſum non imprimit characterem, nec eſt alicujus vigoris.
XXIIX. Pœnitentia exterior, quæ fit per confeſſionem & per Sacerdotis abſolutionem, in omnibus ſuis ſuppoſitis non eſt neceſſaria ad ſalutem.
XXIX. Judas Scarioth eſt Jacob & Propheta & ſalvatus eſt.
XXX. Multa continentur in Evangelio falſa.
XXXI. Evangelia nulla ſunt, nec Job unquam fuit.
XXXII. Decreta Patrum & Decretales non ſunt alicujus autoritatis, nec ſunt obſervanda.
XXXIII. Totus mundus & tota Eccleſia errat, demto Jacobo Bremer, qui dixit, ſe in iſtis articulis non errare, conceſſit, ſe tamen ante hoc tempus ſæpius peccaſſe.
XXXIV. Nullum jejunium ab Eccleſia inſtitutum eſt obligatorium.

Supra ſcriptos articulos prælibatus Jacobus hæreticus Magiſter artium Pragenſis, ſæpe per Fratrem Petrum Inquiſitorem ſupra dictum admonitus & exhortatus, ut eos revocaret, conſtanter aſſeruit, affirmavit & approbavit dicens: Omnes contraria his credentes ſunt omnino damnandi. Cujus pertinaciam, imo verius inſaniam videns Archiepiſcopus, per ſupra dictos Magiſtros & alios Prælatos quamplures ipſum degradari juſſit, & degradatum judicio ſeculari tradidit comburendum. Quod factum fuit extra urbem feria ſecunda poſt Lætare. Piratæ multi conglobati naves onuſtas cereviſia coram Hammeburg in flumine Albiæ apprehendentes abduxerunt, & alia bona in eis reperta in via diſtribuentes & vendentes, ſed partem eorum reſervantes caſtro Swaneſtede applicuerunt. In hoc caſtro quidam Nobilis extitit Capitaneus Hartwicus Breyde dictus, conſtitutus per Henricum Ducem de Sleswic. Cives autem Hammeburgenſes ſpolium factum coram civitate ſua percipientes, confeſtim naves intraverunt, habentes in eis circa mille armatos & CCC. ſagittarios, & perſequentes viriliter hoſtes, in ſupra dicto caſtro eos fore intellexerunt. Cui cum applicuiſſent cives, raptores dicti fugæ ſe commiſerunt, retro munitionem elabentes. Quod audiens Henricus Dux, qui una cum Hammeburgenſibus piratas illos inſecutus fuerat, vehementer commotus, vocavit Hartwicum Capitaneum ante dictum, & poſtulans ab eo reſtitutionem bonorum per fures prædictos ſibi adductorum, comminatus eſt ſibi mortem, niſi ad plenum omnia reſtitueret. Cui Hartwicus reſpondit: Domine Dux, ſi in hoc caſtro quicquam inveniri poterit de bonis mercatorum ablatis per piratas illos, ſuſpendio me interficiatis. Quod verbum Dux acceptans, caſtrum aſcendit, & inquiſitionem diligentem faciens, reperit in eo plura de bonis prædictis. Propter quod Dux in furorem verſus præfatum Hartwicum omnino ſuſpendiſſet, niſi cives Hammeburgenſes pro eo inſtanter interveniſſent. Privatus eſt tamen caſtro prædicto & omnibus in eo habitis, & terra pulſus eſt. Adolfus Dux Clivenſis & frater ſuus Gerardus de Comitatu de Marka contendentes, multa & gravia damna ſuis terris intulerunt. Hujus autem controverſiæ occaſio fertur fuiſſe talis: Dux enim iſte præjudicialis fratri ſuo exiſtens, ut fratri videbatur, filiæ ſuæ adhuc infantulæ & elingui fecit omnes civitates, caſtra & opida facere homagium, dicto fratre ſuo inſcio & ignorante. Quo facto, præfatus Dux munitiones occupare cœpit. Gerardus vero Comitatum de Marka ex facto fraterno amittere timens, qui jure hæreditario ad ipſum ſpectabat, fratri ſuo Adolfo facem interdixit, & bellum paravit, habens pro ſe & in ſuos auxiliatores opidum Hamme & paucos vaſallos dicti Comitatus. Epiſcopus etiam Monaſterienſis Otto & frater ſuus Comes de Hoya auxilio ei fuerunt. Quorum fultus præſidio, opida ſpoliavit & villas plures incineravit, ac quoſdam Ducis vaſallos captivavit. Adolfus autem Dux Clivenſis Keyſerswerde caſtrum multis diebus oppugnavit, ſed ipſum expugnare non valuit. Quod quidem caſtrum Gerardus Archiepiſcopo Colonienſi impignoravit, ut ipſum defenderet, & in ſuis neceſſitatibus ei præſidium ferret. Hi duo fratres poſtea multis annis bella ad invicem gerentes, vaſtarunt proprias terras, expugnaverunt caſtra, ceperunt munitiones, incineraverunt villas & opida, & eviſceraverunt ſubditos ſuos, nec concordari poterant per quoſcunque Principes vel civitates, licet multotiens hoc per plures tentaretur, & plura placita propter hoc fierent. Ericus Rex Danorum cum magno navium numero mare intravit circa feſtum Penteceſtes, & ex oppoſito inſulæ Ymbriæ ſe locans in portu Lalandes-ellenbogen vulgariter dicto, tandem in Vigilia Viſitationis Virginis Glorioſæ Ymbriam inſulam invaſit ſuo exercitu, & cum incolis inſulæ bellum aggreſſus eſt duriſſimum. Holtzatorum

zatorum autem & Sleſwicenſis Principes multos vaſallos & armigeros incolis inſulæ in auxilium miſerant, qui bumbardis manualibus & petrariis ac baliſtis & arcubus muniti, plures Danorum naves perforarunt & ſubmerſerunt, ac innumeros Danos in eis & Sweos interfecerunt. Baliſtarii quoque & haſtarii tam viriliter certaverunt, quod pro illa vice terram intrare non poterat ſeu inſulam. Fruſtratus autem Ericus Rex illa die in ſuo propoſito propter ſolitudinem & virilitatem Holtzatorum ac incolarum Ymbriæ, qui telis, haſtis & bumbardis ſuis in illo conflictu multos etiam Nobiles Danorum proſtraverant, & aquis immerſerant, altera die cum tribus millibus peditum & octingentis viris equeſtribus portum Hilgenhavene apprehendit, & ibidem terram Holtzatorum ingrediens, opidum Aldenburg ſpoliavit & incendit, & aliquos inibi interficiens, circiter C. opidanos captivos ſecum abduxit. Reingreſſus ergo mare parum pauſavit ab impugnatione hoſtium ſuorum. Die vero octavo feſtivitatis illuceſcente, denuo expugnationi Ymbriæ inſulæ operam dans efficacem, ipſam hoſtiliter invaſit certamine duro. Dani namque naves ſuas egredientes, nitebantur inſulam intrare totis niſibus. Holtzati vero aſcenſum de mari ad litus prohibere ipſis fatagentes, viriliter armis ſuis in eos impegerunt. In quoquidem certamine populus immenſus ex utraque parte corruit. Rex enim plures ibidem milites & militares amiſit. Sed tandem multitudine armatorum Holtzati & incolæ terræ retro acti & victi, Dani invitis ipſis aridam apprehenderunt. Quam potenter peragrantes depopulati ſunt, interficiendo omnes & captivando ejus inhabitatores. In hac autem captione inſulæ prædictæ & expugnatione ipſius tanta crudelitas & tyrannis peracta eſt a Danorum exercitu, Rege eorum forte ignorante aut prohibere non valente, in Sacerdotibus, virginibus, mulieribus & cæteris perſonis inermibus, quod abominabile & horrendum eſt audire. Sacerdotes namque in eccleſiis violenter effractis immiſericorditer ſunt trucidati, Corpus Dominicum in diverſis locis irreverenter & indignanter de pyxidibus argenteis eſt projectum, mulieres plures interfectæ ſunt, multæ raptæ tam maritatæ quam virgines & abductæ, ſolæ autem vetulæ ob deformitatem relictæ ſunt intactæ. Quo latrocinio pariter & ſacrilegio multiplici peracto, exercitus ille Danicus de inſula receſſit. Cujus tranſitum Holtzati percipientes, rurſum inſulam intrarunt cum multitudine peditum, & expugnationi caſtri Glambeke, quod Rex jam denuo expugnaverat & fortiter munierat, inſiſtentes protunc nihil proficere potuerunt. Sigiſmundo Rege Romanorum in montibus Cuthniz reſidente pro feſto Corporis Chriſti, & contra hoſtes fidei hæreticos Bohemos ad pugnandum ſe diſponente, venit quidam miles perfidus Zencho dictus, dolis plenus, & pœnitentiam ſimulans, veniam a Rege petiit, & emendam ſpopondit. Rex autem pietate vel forte affectione privata motus, ipſum in gratiam recepit, & cum literis regalibus ad caſtrum Pragenſe, quod Rex jam per ſuos ceperat, ipſum deſtinavit, committens ſibi curam ipſius & adminiſtrationem. Cumque caſtrenſes viſis epiſtolis regiis ipſum intromiſiſſent cum multis armatis, quos ſibi aſſociaverat, poſtquam a Rege receſſerat, Catholicos & fideles Regis, quos in caſtro invenerat, invaſit hoſtiliter, & omnes occidit, caſtrum vero ipſum cum ſuis complicibus munivit, & ſibi uſurpavit, & quod magis deteſtandum eſt, Reliquias Sanctorum in caſtro repertas in ignem projecit & concremavit, clenodia vero diverſorum Monaſteriorum ad dictum caſtrum pro ſecuritate deducta rapuit, & ad alia loca transportavit. Sed non diu poſt cum dictus Zencho vir ſacrilegus & hæreticus pro negotiis ſuis expediendis caſtrum Pragenſe exiviſſet, quidam Nobilis Johannes Polenz de Luſatia exercitum colligens, ipſum caſtrum adiit, & ſe Zenchonem ſimulans in bannerio, equis, apparatu & cæteris rebus, quibus ipſe æſtimari poterat, intromitti poſtulavit. Cuſtodes autem caſtri decepti, & Zenchonem æſtimantes, dictum Johannem cum ſuis intromiſerunt. Qui mox in caſtellanos irruens, omnes interfecit, & caſtrum fortiter ſuis viris munivit & fortificavit. Lubicenſes & Hammeburgenſes cives ipſo die Beatorum ſeptem Fratrum Martyrum caſtrum Bergherdorp obſederunt, habentes in ſuo exercitu circa DCCC. armatos equeſtres, pedeſtres vero circiter duo milia virorum fortium, de baliſtariis autem prope mille. Et accedentes primo opidum, ipſum incenderunt, & bonis ſupellectilibusque ipſum ſpoliarunt; deinde expugnationi caſtri inſudantes, cum bumbardis & petrariis diverſis tecta domorum caſtri dejecerunt, nec requiem caſtrenſibus quamcunque habere permiſerunt per dies quatuor. Quinto tandem die aurora ſurgente, ignis impoſitus prope vallum caſtri ardere cœpit fomentatus pice & pulveribus ſalpetrinis, qui vehementer angarians caſtrenſes, ipſos de vallo recedere coëgit, & caſtrum petere. Quos mox inſecuti cives civitatum prædicatarum, vallum apprehenderunt. Et ſic prope caſtrum pervenientes, & bellica inſtrumenta applicantes, ipſum viriliter expugnare cœperunt. Nobiles ergo in caſtro reſidentes cum viderent hoſtium ſeriem, & conſiderantes ſe non poſſe evadere manus eorum, eo quod Ericus Dux eis auxilio eſſe non valeret, ipſum tandem caſtrum ſponte reſignaverunt ad manus Proconſulum dictarum civitatum ſub illa conditione, ut eis liceret cum rebus ſuis & familiis libere abire. Quod ad nutum ſic factum eſt. Exeuntes ergo caſtrum numero fere XL. claves caſtri Burgimagiſtris Jordano videlicet Pleſcowen Lubicenſi, & Henrico Hoyer Hammeburgenſi tradiderunt. Qui mox ingreſſi banneria ſua de caſtro extenderunt, & ſuos Capitaneos in eo locaverunt, quibus ipſum caſtrum ad fidelem cuſtodiam commendarunt. Quo expedito, mox partem exercitus tranſmiſerunt prope Albiam ad quoddam caſtellum expugnandum Ribenburg dictum. Cui cum applicuiſſent, confeſtim traditum eſt eis caſtellum a caſtrenſibus, eo quod pauci in eo eſſent, nec exercitui reſiſtere valuiſſent. Et ſic iterum illo habito, banneria ſua ex eo protenderunt in ſignum poſſeſſionis adeptæ. Dehinc autem procedentes, munitioni Kudworde dictam oppugnarunt, ad eundem Ericum Ducem de Lovenburg pertinentem, & expugnantes ceperunt eam, & funditus deſtruxerunt. Intervenerunt tandem treugæ amicabiles inter Ducem prædictum & civitates prælibatas, & quieverunt ab ulteriore expugnatione caſtrorum ad quindenam. Qua tranſacta, convenerunt in opido Parleberg Fredericus Marchio de Brandeburg, Wilhelmus Dux de Luneburg, Caſimarus Dux de Stetin, Johannes & Albertus Duces de Mykelenburg, Ericus Dux de Lovenburg, Balthazar Dominus Slavorum, Ganz de Puthliſt Baro, & civitatum nuncii Proconſules, Lubicenſis, Hammeburgenſis, Roſtoccenſis, Luneburgenſis & Wiſmarienſis. Hi Principes & civitates placitantes adinvicem, tantum effecerunt & concluſerunt, quod pax & concordia generalis terrarum ſuarum ſecuta eſt, & captivi ex parte Principum Marchionis & Ducis Stetinenſis ac Ducum de Mykelenburg in vinculis uſque modo tenti, omnes redditi ſunt libertati. Lubicenſes etiam & Hammeburgenſes, ſic cum Erico Duce & ſuis fratribus ſunt concordati, quod dictus Ericus Dux & ſui fratres renunciaverunt omni juri, quod habere & habuiſſe videbantur in caſtris illis duobus Bergerdorp ſcilicet & Ribenburg ac in pertinentiis ſingulis ad ipſa pro ſe & ſuis hæredibus in perpetuum, & quod dicta caſtra cum ſuis attinentiis & juribus pertinere debebunt ad prædictas duas civitates in perpetuum

tuum literis ſuis ſigillatis proteſtati ſunt. Reſignaverunt inſuper iidem Duces de Lovenburg civitati Lubicenſi quaſdam literas eis ſigillatas a dicta civitate ſuper annuales reditus perpetuos trecentarum marcarum Lubicenſis monetæ, quos ſolvere tenebantur Lubicenſes Ducibus prædictis & ſuis hæredibus perpetuo. Pro quibus reditibus vice verſa Duces prædicti defendere tenebantur dictam civitatem in ſuis neceſſitatibus & ſtratam communem. Et quia ipſi Duces a longis temporibus hoc non fecerant, imo potius civitatem ipſam infeſtaverant & damnificaverant, ac ſtratam ipſam vel per ſe vel per alios deprædari vel faciebant aut permittebant, idcirco non immerito reditibus illis privati ſunt in pœnam. Cives Groningenſes circa feſtum Pentecoſtes intrantes Friſiam occidentalem, Liwardiam opidum obſederunt & expugnantes ceperunt. Quo ſpoliato ad Scauriam opidum ſe diverterunt. Quod multo populo vallantes, diebus multis ipſum impugnarunt, & tandem ſuam voluntatem de eo obtinentes, ipſum ceperunt & ſpoliaverunt. Wartizlaus Dux de Wolgaſt Degenardum Buggenhagen evocavit, & ad ſecum prandendum invitavit confidenter in quoddam molendinum prope urbem Sundenſem ſitum, cum aliis duobus Burgimagiſtris civitatis ante dictæ. Sed ipſis Proconſulibus in negotio urbis ſuæ præpeditis, Degenardus Nobilis & Marſcalcus Ducis ad convivium venit nil mali ſuſpicans. Cum ergo in menſa ſederet, venit quidam dicens, advenire armatos multos. Quod audiens præfatus Nobilis ait: Illi forte quærunt me. Et mox ſurgens de menſa, recedere tentavit. Tunc unus de aſtantibus famulis Ducis confeſtim gladium extrahens, in caput ipſum percuſſit, & in terram proſtravit. Interim alii ſupervenientes ipſum occiderunt & receſſerunt. Sundenſes autem cives percipientes malum, quod factum erat, mox per nuncium deſtinatum caſtra interfecti Nobilis cuſtodientes munierunt, intimantes eisdem geſtæ rei ſeriem, ut ſuæ ſaluti providerent. Inſuper omnes homicidas illos proſcripſerunt. Et niſi caſtrenſes dicti Degenardi interfecti præmoniti fuiſſent per Sundenſes procul dubio caſtrum Wolde nuncupatum amiſiſſent. Nam mox interfecto præfato Degenardo, Dux Scutiferum ipſius interemti Degenardi equo impoſuit, & cum quibusdam armatis ad prædictum caſtrum deſtinavit, ut tanquam notus & Domini caſtri illius familiaris introitum poſtularet. Quod tamen cum fieret, intromiſſus non eſt. Judæi Ducatus Bayoariæ Bohemorum hæreticis clam arma diverſa & pecunias in ſubſidium ſuæ perfidiæ & pertinaciæ miſerunt, contra Catholicos eos fortificantes. Quod Fredericus Dux Bayoariæ percipiens, captivavit omnes Judæos ſibi ſubjectos, & ſpolians eos bonis ſuis incarceravit. Karolus Rex Francorum poſtquam damna & gravamina innumera a Henrico Rege Angliæ pertuliſſet, & civitates, caſtra, opida & terras populumque multum amiſiſſet, tandem circa feſtum Apoſtolorum Petri & Pauli compoſitionem & confœderationem atque pacta iniit cum eo, ac fœdus pepigit in grave præjudicium Regni, & præſertim hæredis & filii ſui Karoli Delphini. Modus autem conventionis & compoſitionis fuit iſte, ſecundum Chronicam Francorum. Sane Rex Henricus in uxorem duxit Catharinam filiam Karoli Regis Franciæ, interpoſita hac conditione, quod præfatus Rex Henricus fieri & eſſe deberet poſt mortem prælibati Karoli Regis verus hæres Regni Franciæ & ſui ſucceſſores poſt ipſum in perpetuum, & eſſe ac nominari duorum Regnorum Rex Franciæ ſcilicet & Angliæ. Sed ante ipſius Regis deceſſum ipſe Henricus Rex non deberet nominari Rex Franciæ, ſed tutor Regni & hæres, non obſtante, quod verus & naturalis Regni hæres Karolus Delphinus prælibati Karoli Regis Franciæ filius legitimus adhuc in vita perſiſteret & contractui illi contradiceret. Huic autem irrationabili compoſitioni & pacto conſenſerunt Proceres Regni fere omnes, & ipſum Karolum filium legitimum & hæredem paterna hæreditate privaverunt, ſibi objicientes perfidiam enormem, quam erga Philippum Ducem Burgundiæ oſtendiſſet. Contractus autem iſte infra ſcriptos continebat articulos, ſigillo majori Regiæ Majeſtatis & Procerum Regni ſignetis roboratos.

I. Per fœdus conjugii pro bono pacis contracti inter Regem Henricum & filiam noſtram Catharinam, ipſe Henricus Rex nobis atque cariſſimæ conſorti noſtræ Yſabelli filius effectus eſt adoptivus, & nos ac conſortem noſtram habebit ut patrem & matrem.

II. Idem filius noſter Henricus Rex non turbabit nec inquietabit aut impediet nos, ne teneamus aut poſſideamus, quoad vixerimus, prout tenemus & poſſidemus de præſenti coronam & dignitatem Regalem Regni Franciæ, & reditus, fructus & proventus eorundem, ad ſuſtentationem ſtatus & honoris noſtri & præfatæ conſortis noſtræ.

III. Filia noſtra Catharina percipiet & habebit dotem in Regno Angliæ, quemadmodum Reginæ Angliæ hactenus habere conſueverunt, puta ad ſummam XLM. nobilium annuatim eidem perſolvendam indilate.

IV. Si contingat præfatam filiam noſtram ipſi filio noſtro Henrico Regi ſupervivere, percipiet ipſa & habebit in Regno Franciæ dotem ad ſummam XXM. ſcutorum de Francia annuatim de illis certis terris & dominiis, quæ tenuit & habuit inclytæ recordationis cariſſima Domina noſtra Blanka quondam conthoralis recolendæ memoriæ Domini Philippi proavi noſtri Regis Franciæ.

V. Immediate poſt obitum noſtrum & extunc deinceps Corona & Regnum Franciæ cum eorum juribus & pertinentiis univerſis erunt & manebunt prædicti filii noſtri Henrici Regis & hæredum ſuorum in perpetuum.

VI. Ex eo quod frequenter infirmamur, & non poſſumus in noſtra perſona intendere diſponendis Regni negotiis, idcirco ad totam vitam noſtram facultas & exercitium regendi & diſponendi Rempublicam dicti Regni Franciæ cum conſilio Nobilium & prudentium ejusdem Regni nobis obedientiam, penes eundem filium noſtrum Henricum Regem erunt & manebunt, ita quod extunc & deinceps ipſam per ſe ipſum ac etiam per alios, quos cum concilio prædictorum Nobilium ad hoc duxerit deputandos, regere poſſit & gubernare ad honorem Dei & noſtri ac dictæ noſtræ conſortis, nec non boni publici profectum & ſalutem.

VII. Idem filius noſter Henricus Rex pro poſſe ſuo faciet, quod curia Parlamenti Franciæ conſervetur in autoritate & ſuperioritate ſibi debitis, in omnibus & ſingulis locis nobis nunc aut in futurum ſubjectis vel ſubjiciendis.

IIX. Idem filius noſter Henricus Rex pro ſuo poſſe cavebit & obſervabit omnibus & ſingulis Nobilibus Comitatibus, civitatibus, caſtris, opidis, villis & perſonis nobis nunc ſubjectis & in futurum ſubjiciendis ſua jura conſuetudines, privilegia & libertates inviolabiliter obſervari.

IX. Idem filius noſter diligenter & fideliter pro poſſe ſuo laborabit, ut juſtitiæ complementum fiet (fiat) in dicto Regno Franciæ ſecundum leges, conſuetudines & jura ejusdem Regni abſque perſonarum acceptione, & tenebit ſubditos Regni noſtri in tranquillitate &c, ac pro poſſe defendet eosdem contra violentias & oppreſſiones quorumcunque.

X. Idem filius noſter laboravit pro poſſe & quantocius ad ponendum in obedientiam noſtram omnia & ſingula caſtra, civitates, opida, villas, loca, patrias, & perſo-

perſonas infra Regnum noſtrum nobis rebellantia & adhærentia parti Delphini.

Hi Articuli in prædicta compoſitione & confœderatione jurati ſunt ab utraque parte. Karolus tamen filius Karoli Regis Delphinus Regni iſtos articulos cum ſua confœderatione revocavit, annullavit & reclamavit ſub inſtrumentis publicis, & a principio eis contradixit. Hammeburgenſes XII. magnas naves parantes, viris armatis repleverunt, & ſuper propria ſorte & fortuna mare intrantes, Danorum fines ſunt aggreſſi. Ubi exercitum quendam Danorum obvium habentes, cum eo prœliati ſunt; & dimicantes adinvicem, & navibus ſuis in naves hoſtium impetuoſe impingentes, tres de ipſis cum omnibus contentis mari immerſerunt, viris circiter ducentis ibidem ſubmerſis, alios vero gladiis ſuis trucidantes, de omnibus victoriam obtinuerunt, pluribus captivatis. Quo triumpho habito, quaſdam inſulas ultra Ripenſem urbem ſitas intraverunt, & ex integro eas depopulantes, prædam magnam inde extraxerunt, & ad propria ſalvam perduxerunt. Cumque ad portum proprium perveniſſent, ſpolium acquiſitum diviſerunt, & captivos ſuos numero CXX. loco & tempore congruis exactionaverunt, gaviſi de victoria de cœlo ipſis collata circa feſtum Inventionis S. Crucis. Cum autem hæc agerentur per cives prædictos, Henricus Dux de Sleswic, conducto exercitu copioſo, ex altera parte Regnum Danorum intravit, ſecum habens prope XXXM. peditum & octingentos armatos equeſtres. Et obſidione forti circumdans caſtrum Hadersleve & opidum, compulit opidanos ad trium millium marcarum Lubicenſis monetæ ſolutionem, ut ab incendio & prœlio eis parceret. Quo facto, omnes villas circumjacentes opulentiſſimas deprædatus eſt, villanos vero ditiores captivos ſecum abduxit. Peſtilentia quaſi generalis totam Alemanniam afflixit. Incepit namque in Lombardia, & paulatim deſcendens per Rhenum, civitates illas opulentas & populoſas valde extenuavit; de Rheno vero per Weſtphaliam ſerpens, & inde per Haſſiam & Thuringiam tandem venit in Saxoniam, ubi plures civitates fere evacuans, iter ſuum direxit ad ſtagnales. Quas urbes ſigillatim ſævitia gravi viſitans, ad orientalem pariter & borealem plagas ſe divertit. Obierunt namque in caſtro Vellin terræ Lyvoniæ CCXXXVI. Fratres de Domo Teutonica. In Riga vero, Darbato & Revalia populus innumerus deceſſit. Occiduam etiam terræ plagam peragrans, quartum ferme hominem abſumſit. Martinus Papa de Florentia recedens, iter ſuum verſus Romam direxit: Quam urbem ingreſſus circa feſtum nativitatis Virginis Glorioſæ, jocundum diem toti civitati & patriæ fecit. Albertus Dux Saxoniæ de Wittenberg quoddam nemus prope dictum opidum ſitum intravit cum ſua uxore & Nobilibus multis utriusque ſexus, annua ſalatia peragere volens juxta conſvetudinem Principum Saxoniæ. Noctis ergo crepuſculo accedente cum omnes eſſent in quiete, neſcio cujus impoſitione domus, in qua Nobiles illius convivii dormitabant, accenſa eſt, & ſubito igne invaleſcente conſumta, ac Milites & Militares plures in flammarum ardoribus ſunt exuſti. Dux vero Albertus cum ſua conſorte de feneſtris manſionis ſuæ nudus cum nuda exiliens, ignium furiam vix evaſit, cunctis ſupellectilibus in cineres redactis. Ericus Rex Danorum & Henricus Dux Sleswicenſis convenientes ad placitandum in Vlenzeburg opidum profeſto S. Martini per ſolicitationem & practicationem civitatum maritimarum, quæ libenter concordiam & amicitiam inter ipſos fieri vidiſſent, tandem poſt altercationes & jurium ſuorum allegationes varias, in hoc de unanimi conſenſu concordabant, ut in proximo feſto Pentecoſtes iterato in certo & deputato loco convenirent, puta Rex in Ymbria inſula cum ſuis, & Henricus Dux cum ſuis in Aldenburg ad placitandum & tractandum ibidem de pace & amicabili compoſitione. Et ut hoc competentius & expeditius fieret, Rex VII. Principes nominavit, de quibus tres, quos commodius habere poſſet, ſecum ad locum ſuum transducere vellet & deberet; & ſimiliter Dux VII. alios expreſſit, de quibus etiam & ipſe tres ſecum adducere deberet. His autem ſex Principibus ſic adducendis totum diſcordiæ negotium diſcutiendum, diffiniendum & finaliter terminandum committi deberet plenarie & integraliter. Si vero illi ſex Principes concordare non poſſent in unam ſententiam, extunc ipſi ſex Principes unum, quemcunque vellent, eligere deberent Principem de ſe vel de aliis Principibus, cujus ſententiæ irrefragabiliter ſtandum tunc eſſet ſine quacunque contradictione. Principes autem nominati a Rege fuerunt Fredericus Marchio de Brandeburg, Johannes Dux Magnopolenſis, Otto & Caſimarus Duces de Stetin, Wartislaus & Barnam Duces de Wolgaſt, & Albertus Comes de Neugarden. Principes vero Henrici Ducis fuerunt Otto Epiſcopus Monaſterienſis, Bernhardus Dux Brunſwicenſis, Wilhelmus Dux de Luneburg, Ericus Dux Saxoniæ de Lovenburg, Adolfus Comes de Schowenburg, Ericus Comes de Hoya & Balthazar Dominus Slavorum. Laudatum fuit etiam ibidem & ſtatutum, ut a feſto proximo S. Catharinæ usque ad feſtum S. Michaelis proxime futurum treugæ eſſe deberent firme in dominiis Principum prædictorum Regis ſcilicet & Ducis, nec quisquam alteri nocere deberet infra tempus præſcriptum. Et hoc arbitrium per utrosque Principes promiſſis firmatum eſt, & literis ſigillatis. Prælibatis autem Prælatis interfuerunt Principes & civitates infraſcripti, puta Archiepiſcopi Lundenſis & Upſalienſis, Epiſcopi Sleſwicenſis, Lubicenſis, Scarenſis, Ripenſis, Roſcildenſis & Aboenſis, Johannes Dux de Mykelenburg, Henricus Comes Holtzatorum, Lubicenſis, Sundenſis, Roſtoccenſis, Hammeburgenſis, Gripeswaldenſis & Wiſmarienſis. Hi totis viribus pro terrarum conſervatione & Principum concordatione laborabant, licet gratitudines modicas de ſua ſolicitudine reportarent. Huſitæ hæretici ſuam veſaniam groſſioribus exceſſibus execrabiliorem facientes, reliquias Caroli IIII. patris Sigismundi Regis Romanorum in contemptum Regiæ Majeſtatis extumulaverunt circa feſtum omnium Sanctorum, & eas incineraverunt. Quorum Tyrannidem Sigismundus Rex audiens, exercitu valido collecto, urbem Pragenſem obſedit, vindicare volens injuriam paternam. Sed illi immenſum populum perſidorum congregantes, prœlium cum Rege commiſerunt, & de fidelibus circa VM. interfecerunt, caſtrum vero Vicegrad, in quo Regis familia erat, expugnantes, omnes inibi repertos trucidaverunt. In hac autem ſtrage flebili ultra X. Nobiles Comites & Barones ac Milites leguntur occubuiſſe. Sundenſes & Gripeswaldenſes cives necem crudelem Nobilis viri Degenardi Bugenhagen vindicare cupientes, caſtrum Uſedum obſederunt in manu valida. In hoc autem caſtro interfectores quidam erant dicti Nobilis. Et ipſum expugnantes ceperunt, caſtellanis fugam capientibus, & ſuis ſtipendiariis ipſum munierunt in Adventu Domini. Poſt feſtum vero Nativitatis Chriſti intelligentes præfati cives, quod actores memorati homicidii in caſtro Neſſerowe ſe recepiſſent, una cum adjutorio quorundam Nobilium de Molteken dictorum, caſtrum ipſum obſidione magna vallaverunt, & oppugnantes ipſum ad ultimum obtinuerunt, quod deſtruentes ſolo æquaverunt. In hac munitione captivaverunt circa XVI. viros, quos omnes vivos ſecum in urbem Sundenſem perduxerunt, vincientes eos manicis ferreis & compedibus. Capitaneus autem caſtri Nicolaus Starkowe dictus videns, ſe manus civium evadere non poſſe per terram, naviculam aſcendit ad transfretandam aquam. Sed quia navicula parva erat & tornatilis, in ea armatus ſe regere non valuit. Unde mox everſa eſt, & armiger aquis præfocatus eſt. Quem tamen Sundenſes poſt ſex fere ſeptimanas quæſitum & inventum mortuum

mortuum & quaſi corruptum in urbem detulerunt, & poſtea corio bovino impoſitum ſupra rotam locaverunt extra civitatem. Captus fuit etiam inter vivos Johannes Bere Nobilis actor principalis latrocinii, qui vinculis injectus eſt, & tandem per ſententiam damnatus ad mortem tractus eſt per civitatem, & rotatus finaliter.

Octavo anno Sigismundi, qui eſt Dn. MCCCCXXI. Henricus Comes Holtzatorum obiit in principio Quadrageſimæ, & ſepultus eſt in Titzeho (Itzeho). Adoptaverat etiam ipſe vivens Adolfum fratrem Henrici Ducis de Sleswic in filium & ſucceſſorem ſuum, & ideo ipſe Adolfus receptus eſt a Proceribus terræ in Dominum & Comitem præfatæ terræ. Johannes de Slameſtorp Archiepiſcopus Bremenſis obiit in caſtro Vordis, in cujus ſedem electus eſt Nicolaus natus Comes de Delmenhorſt. In cujus electi confirmatione devoluta eſt per donationem ejusdem electi Comitia de Delmenhorſt ad Eccleſiam Bremenſem, & jam tres Comitias habet dicta Eccleſia, puta Comitiam Stadenſem, Comitiam Dithmarſiæ & Comitiam de Delmenhorſt, omnes tamen jure donationis. Cives quidam urbis Brutzele terræ Brabantiæ Domino ſuo Duci rebellantes, & ſchiſma in civitate prædicta ſuſcitantes, ipſam communitatem contra Ducem concitare laborabant. Quos Dux humiliare proponens, amicis ſuis in urbe degentibus in Conſulatu & extra literatorie per nuncium demandavit, ſe adventurum certo die & hora cum exercitu grandi in perditionem ſibi rebellantium. Contigit autem, cum literarum portitor in via eſſet, & per Comitem S. Pauli fratrem dicti Ducis iter faceret, quod dictus Comes latori literarum (ſe) obviam daret. Cui Comes ait: Quæ cauſa itineris tui, & quo tendis? Reſpondit nuncius Fero, inquit, epiſtolam germani veſtri in Brutzele deſtinatam. Quam cum Comes ab eo extorſiſſet violenter, & eam legiſſet, apud ſe ipſam retinuit cum ſuo latore; & mox retroducens, urbem præfatam intravit, ac literas illas communitati inſinuavit. Cives vero diem & horam in litera præfixas obſervantes de adventu Ducis, armis (ſe) unanimiter induerunt, & latitantes in domibus vicinis portæ, quam ingreſſurus erat, Ducem cum ſuo exercitu intrare permiſerunt, & in hoſpitiis ſuis recipi. Nocte vero adveniente cum Dux & cæteri Nobiles in ſuis hoſpitiis ſecuri conſediſſent, & armis ſe ſpoliaſſent, ſubito cives ex inſidiis erumpentes, violenter domos intraverunt, & totum Ducis illius exercitum captivaverunt, ac vinculis manciparunt. In hoc quidem exercitu capti ſunt Dominus de Hynsberg pater Epiſcopi Leodienſis Comes de Morſe frater Archiepiſcopi Colonienſis, Præpoſitus Aquenſis, & plures alii terrarum Domini. Illi vero de Conſulatu, qui Duci favebant, & hujus mali conſcii erant, omnes capti ſunt & decollati, Nobiles vero poſtmodum pecunia ſe redemerunt. In diebus Rogationum villani & rurales prope Moſellam fluvium non procul a Trevirenſi urbe commorantes, cum cruce & Reliquiis ac imaginibus Sanctorum prædia, agros & vineta circumeuntes, ut moris eſt patriæ illius, tandem ad Moſellam pervenerunt. Quam cum eorum parochialis Sacerdos navigio tranſire vellet cum dictis Reliquiis & Cruce, prohibitus fuit a ruſticis illis & admonitus, ne quam illam tranſiret, eo quod Crux Eccleſiæ ſuæ nunquam per dictum flumen transvehi potuiſſet absque notabili periculo ducentium ipſam. Sacerdos autem virorum illorum veteranorum admonitionem parvipendens, & eam uti erroneam redarguens dixit: Præcipio omnibus vobis ſub pœna excommunicationis, ut unanimiter mecum flumen iſtud transvadatis. Et intrans navem cum Cruce & Imaginibus, commovit totum populum ad transfretandum. Quibus in navi exiſtentibus, & ad medium alvei pervenientibus, navicula illa aquis eſt immerſa ſine omni tempeſtate cum tota illa multitudine. Numerus autem ſubmerſorum utriusque ſexus extitit fere CXL. pauciſſimis enatantibus. Quorundam autem ſubmerſorum cadavera de his propriis vidi oculis, in partibus illis protunc exiſtens. Bohemorum hæretici ſævientes in Eccleſiam Dei univerſalem, plures civitates & opida Regni expugnaverunt, & fideles in eis inventos aut trucidaverunt, aut fugaverunt, Monaſteria deſtruxerunt, eccleſias ſubverterunt & innumeros Religioſos & Presbyteros occiderunt. Retulit etiam quidam Frater Ordinis Prædicatorum natione Bohemus, miſſus ad generale Capitulum Metenſe ex parte provinciæ Bohemiæ, quod protunc de ſolo Ordine ſuo XIIII. Conventus funditus deſtruxiſſent, & quod pene omnes illorum Conventuum Fratres peremiſſent. Aſſeruit etiam idem Fratres, me audiente, plura Monaſteria Ordinum S. Benedicti, Carthuſienſium, Minorum, Auguſtinenſium & aliorum plurium per eosdem eſſe everſa & multas eccleſias collegiatas ac parochiales, & quod manus eorum ſacrilega nulli parceret ſexui, ætati, conditioni aut ſtatui fidelium. Hi nequam infidiſſimi exercitum maximum ducentes, ſub dolis & deceptoriis modis montem Cuthniz ceperunt & obtinuerunt, in quo theſaurus protunc reſidebat Regis. Rex autem Romanorum Sigismundus huic direptioni & invaſioni damniferæ reſiſtere minime poterat, eo quod protunc angariatus a Thurſis (Turcis), in defenſione Regni Ungariæ occupatus eſſet, prout litera ſuæ excuſationis Principibus Electoribus & cæteris Nobilibus in Nurenberga protunc congregatis per ipſum deſtinata clare oſtendebat. Thomas frater Henrici Regis Angliæ Paſcha ſuum tenere cupiens Pariſius, cum ſolenni militia Angliam exivit, & Franciam intravit. Cujus Principis ingreſſus Delphino mox innotuit. Qui confeſtim exercitum colligens, dicti Principis Thomæ adventum præſtolatus eſt. In quinta autem bona feria Principes præfati Karolus & Thomas ſibi mutuo juxta dictam civitatem occurrerunt, & prœlium validum certantes pugnaverunt ad invicem. Delphinus tamen victoria a cœlo potitus, Thomam Ducem cum VM. armatorum ſtravit & interfecit. Occubuit etiam inter alios Nobiles quidam Epiſcopus, qui non ad pugnandum, ſed potius ad convivandum & ſolatiandum Angliam exierat. Bernhardus Dux de Brunſwic, Wilhelmus Dux de Luneburg, Johannes Epiſcopus Halberſtadenſis, & civitates dictorum Principum gwerram hoſtilem geſſerunt contra Johannem Epiſcopum Hildenshemenſem & Nobiles diœceſis illius, & in hac controverſia non modica damna utrique parti ſunt illata & incenſiones villarum, deprædationes opidorum, & devaſtationes ſegetum & frugum terræ, ac interfectiones & captivationes diverſorum, & duravit infelix hæc diſſenſio multis diebus. Duces autem ſupra dicti in ſuos auxiliatores traxerant Fredericum Marchionem de Brandeburg, Henricum Ducem de Sleswic, Adolfum Comitem Holtzatorum, & plures alios Nobiles. Qui multum populum adunantes, magnalia varia in diœceſi ante dicta effecerunt, Nobiles plures captivando, & caſtrum novum prope Stadem caſtrum Wereburg dictum erigendo. Quadam etiam vice cum Hildenshemenſibus Nobilibus prœliando ceperunt ſex Canonicos dictæ Eccleſiæ, quos vinculis duris mancipantes, docuerunt eos potius debere ire ad chorum quam ad prœlium. Johannes vero Epiſcopus Hildenshemenſis in ſuum ſubſidium invitaverat Ottonem Epiſcopum Monaſterienſem fratrem ſuum & Comites de Hoya ſuos conſanguineos ac Nobiles de Spegelberg, Lichen & Hanſteen. Johannes Epiſcopus Sleswicenſis Frater Ordinis Minorum Doctor Theologiæ obiit, in cujus ſedem electus eſt Dominus Henricus Fabri Præpoſitus ejusdem Eccleſiæ. Fredericus & Wilhelmus Marchiones Miſnæ cum copioſo exercitu Bohemicam ſylvam tranſcendentes, prope Brux civitatem conflictum durum cum hæreticis commiſerunt. Quibus tandem devictis & ad urbem confugientibus, Principes prædicti civitatem obſederunt,

& viri-

& viriliter eam oppugnare cœperunt. Hæretici autem cautuloſe agentes, duos ceperunt fideles, quos captivos prævie tenuerant, & eos aſſeribus affigentes, ipſos jaculis & telis hoſtium oppoſuerunt, de urbe eos protendentes, ut ſic tales lædere formidantes, ab obſidione Principes recederent. Sed fideles illi ſic ligati & morti expoſiti, conſtanter animaverunt Principes, ne ipſis parcerent, ſed viriliter inimicos Chriſti debellarent. Factum eſt ergo divina gratia diſponente, ut illæſis fidelibus ſic vinctis, Principes victores effecti & urbem expugnaverint & inſideles illos, quotquot occurrerent, occiderint. Martinus Papa ob fidei ſanctæ & univerſalis Eccleſiæ defenſionem, & inſtantiam fidelem Sigismundi Regis Romanorum literas ſuas patentes per univerſum direxit orbem, exhortans cunctum populum Catholicum, & præſertim Principes tam ſpirituales quam ſeculares & Rectores civitatum ac communitates urbium in Domino, quatenus ad Dei laudem & propriæ ſalutis incrementum ſe diſponerent, vel alios diſponi ordinarent ad transeundum cum armis contra Bohemos fidei inimicos, & ad debellandum eosdem, ne pejora damna & graviora pericula fidelibus ſuccreſcerent. Et ut eo ferventius & promtius imminentibus periculis fideles occurrerent, Papa præfatus Martinus omnibus vere contritis & confeſſis, qui exercitui Chriſtianorum intereſſent, aut alium loco ſui mitterent, aut pecuniam ſecundum bonorum ſuorum facultatem in ſubſidium transmitterent, pleniſſimam contulit ſuorum peccaminum remiſſionem, bullis ſuis roboratam. Quarum indulgentiarum tam larga & ſalubris participatio in tantum corda fidelium inflammavit, ut de univerſis Chriſtianiſmi plagis populus innumerus conflueret, & ad præfatum Regnum Bohemiæ cum ſuis armis ſe transferrent profeſto S. Bartholomæi Apoſtoli eis ad hoc præfixo. Retulerunt etiam quidam de hac expeditione ſancta reverſi, quod ultra centum Principes, Comites, Marchiones, Barones & terrarum Domini huic paſſagio affuiſſent, qui libentiſſime ſanguinem ſuum pro fidei defenſione fudiſſent, ſi Eccleſiæ Sanctæ negotium fideliter a mundi capitibus actum fuiſſet & expeditum. Sed quia, proh dolor! Rex Romanorum Sigismundus, qui per prius, ut apparuit, animo ferventi per literas ſuas Papam ſollicitaverat, & Principes terrarum pro executione ſerioſa fienda, poſtea neſcio qua intentione hortabatur eosdem ad protelationem faciendam, mandans literatorie Principibus civitates & caſtra Regni vallantibus, ut ſuum adventum de quindena in quindenam præſtolarentur. Allegabat etiam cauſam ſuæ abſentationis fore Paganorum incurſionem Regno Ungariæ proxime futuram, & ſe jam multa paſſum fuiſſe per eosdem. Sed Principes in Regno Bohemiæ jam congregati excuſationes ſuas minus rationabiles & ſufficientes fore exiſtimantes, Concilium convocarunt, tractaturi, quid eis in hoc caſu conſultius agendum foret. Cum autem jam in conſilio actualiter occuparentur, ecce ſubito tentoria & tabernacula omnium eorum accenſa ſunt, & cuncta in cineres fere redacta, quæ in eis continebantur; per quem autem aut cujus impoſitione illud malum agebatur, omnino non ſciebatur. Quod videntes Bohemi, qui in opido Zathz erant, ſub fumo illo Chriſtianorum exercitum ſubito invaſerunt, & multis bumbardis manualibus & baliſtis ſimul intonantes, plurimos occiderunt. Et ſic fidelium exercitus ſe diſſolvens, quilibet ad propria inglorius remeavit. Fredericus Marchio de Brandeburg ob quoddam factum minus juſtum & damnoſum contra ſe commiſſum per Lodowicum Ducem Bayoariæ, exercitum conduxit validum, & intrans Ducatum ejuſdem Lodowici, expugnavit infra breve tempus ultra XXXVI. civitates, caſtra & opida, de ſuo inimico glorioſe ſe vindicans. Epidimia maxima efferbuit in urbibus maritimis puta Lubicenſi, Hammeburgenſi, Bremenſi & Luneburgenſi. Duravit autem calamitas hæc in urbibus prædictis ultra biennium, & amiſerunt Fratres Prædicatores in Lubeke XIIII. Fratres potiores & notabiliores. Adolfus Dux de Monte revertens de quodam Monaſterio, in quo cum ſua amica ſolatia habuerat, captivatur a Domino Barenſi, uno milite de ſua comitiva interfecto & altero elapſo. In craſtino S. Elizabeth tanta inundatio aquarum facta eſt in finibus Hollandiæ & Selandiæ, ut plures urbes & opida pericula maxima ſuſtinerent. Dordracum etiam tanta vorago fundo quaſi carens ex parte illa, quæ mare reſpicit, ſubripuit, ut quaſi media deglutiri timeretur. In partibus etiam eiſdem ultra XVI. parochiæ cum omnibus attinentiis ſuis, hominibus & pecudibus, domibus & eccleſiis a mari abſumtæ ſunt, nec eſt ſpes relicta amplius reſtaurandi abſorpta. Philippus Dux Mediolanenſis circa feſtum Chriſti, mediante tradimento quorundam civium, ſolennem & famoſam cepit illam civitatem Januam, partialitate & diſcordia civium, quæ magiſtra deſtructionis exiſtunt facultatem & oportunitatem miniſtrantibus.

Nono anno Sigismundi, qui eſt DN. MCCCCXXII. Friſones occidentales ſponte ſe Johanni tutori Hollandiæ ſubjicientes, homagium fidelitatis præſtiterunt eidem. Et ut præfata ſubjectio firmior haberetur, permiſerunt dictum Johannem tutorem caſtra fundare & inſtaurare in eorum terra, & ea munire. Sed quia aſſveta libertas ſub jugo ſervitutis diu ſe non patitur artari, Friſones prælibati vix ad tres menſes fidelitatem juratam ſervantes, pacta inita rumpere & violare non formidarunt. Unde munitiones noviter fundatas a Domino Johanne ſæpe dicto deſtruentes, Dominum Florentium de Alkoma militem ſtrenuum Capitaneum dicti Domini Johannis interfecerunt, Stavream etiam opidum expugnarunt, & Hollandrinos ex parte Johannis tutoris cuſtodientes opidum fugaverunt. Wilhelmus Dux de Luneburg & Otto filius Bernhardi Ducis de Brunswic cum exercitu pulcro in die Sacræ Cœnæ Dominicæ prope caſtrum Grone venientes, ſuos hoſtes Hildenshemenſis diœceſis obvios habuerunt. Cum quibus prælium durum aggreſſi, facti ſunt victores, & pene centum armigeros de nobilioribus dictæ diœceſis in campo obtinuerunt. De Canonicis vero Eccleſiæ ejuſdem capti ſunt plures, & unus eorum natus Dux de Lovenburg Albertus dictus interemtus eſt. Quo prælio peracto, exercitus Ducum expugnationi caſtri præfati Gröne inſudantes, tandem ipſum ceperunt, Dominis de Hanze & Spegelberg capitaneis adverſarii exercitus fuga elapſis. Damnis tandem & gravaminibus expenſarum utraque pars fatigata, compoſitionem amicabilem, mediante Tiderico Archiepiſcopo Colonienſi iniit. Duces tamen de Brunswic & Luneburg caſtrum Borgtorp, quod lite pendente conſtruxerant, retinuerunt cum bonis ad villam illam pertinentibus de jure & conſvetudine antiqua. Inſuper obtinuerunt dicti Principes caſtra Oſen & Gröne pro redemtione captivitatis Domini de Spegelberg ſenioris, juniore fuga elapſo, cui in ſubſidium victus contulerunt perpetuo jure poſſidendum caſtrum Hachemolen, captivi vero cæteri propriis pecuniis ſunt redemti. Feria tertia poſt Dominicam Palmarum quidam raptores conglobati de Marchia Brandeburgenſi & Prigniz ac de Ducatu Magnopolenſi numero fere CLXXX. quorum Capitanei erant Reymarus de Pleſſe, Baldewinus de Taberna, Johannes Quidſowe & Nicolaus Ruer, animo deprædandi ſtratam communem & mercatores, convenerunt inter Albiam & Molne opidum. Lubicenſes autem cives præavizati & moniti per fautores ſuos, collectionem dictorum raptorumque non ignorantes, nocte præcedenti miſerant ſuos ſtipendiarios ad obſervanda vada & introitus viarum, ut hoſtium jam ingreſſorum exitum prohiberent aut impedirent. Cumque prædones ante dicti adventum Lubicenſium pari-

pariter & Hammeburgenſium, quos Lubicenſes pridie, quam venirent, in ſuum auxilium vocaverant, percepiſſent, timentes multitudinem civium, per antra, per quæ intraverant, exire feſtinabant. Sed cum cognoſcerent ea obſtructa & munita armatis viris, mox dorſa vertentes, fugæ præſidio ſe commiſerunt, recto itinere Ducis Erici de Lovenburg caſtrum petentes. Et ne in manus civium traderentur & occiderentur, ſe omnes captivos Erico Duci ſponte obtulerunt, magis de ipſo confidentes quam de burgenſibus. Dux autem Ericus licet forte ſciret eos ſpolium jam commiſiſſe, tamen confidentia eorum ad ipſum habita ad pietatem motus, fidem eis præſtitit, & ſecuritatem promiſit, ipſos ut ſuos captivos colligens in ſuum caſtrum. Lubicenſes ergo & Hammeburgenſes, qui hos inimicos ſuos in tantum anguſtiaverant, ut ſic ſe captivos tradidiſſent, caſtrum præfatum Lovenburg accedentes cum multitudine armatorum, Ducem Ericum hortabantur, ut ſuos ſibi traderet hoſtes. Quod cum facere renueret, aſſerebant ſe non minus poſſe facere ex rigore juſtitiæ, quin & ipſum ut ſuum & communis boni hoſtem perſequerentur, & ſe de eo vindicarent ob injuriam, quam eis faceret. Quod audiens Dux, & indignationem dictarum civitatum formidans, eo quod duo caſtra in brevi ei abſtuliſſent, tradidit raptores illos in manus civium ſub pactione & conditione tali, ut eos conſervarent in ſoſpitate corporis & vitæ, quia alias ipſe Dux ex ſponſione eis facta honoris ſui detrimentum pateretur. Cumque raptores illi intellexiſſent ſe civitatibus fore præſentandos, prope XX. de ipſis fidem præſtitam violantes, latenter receſſerunt, nec amplius comparuerunt. Cæteri vero diviſi ſunt in partes, & Lubicenſes circiter LXXX. ſecum ſumſerunt cum rebus ad ſe pertinentibus, armis videlicet & equis, & introductos in urbem turribus commendarunt. Reſidua autem pars ceſſit Hammeburgenſibus in ſortem ſuam, quæ apud eos ſimiliter vinculis mancipata eſt. Equi vero captivorum & arma devoluta ſunt ad ſtipendiarios civitatis utriusque. Quibus ſic expeditis, dicti captivi aliquamdiu in vinculis tenti, tandem exactionati ſunt juxta facultatem cujuslibet, & libertati donati, præſtito prævie juramento de non nocendo amplius dictis urbibus & earum civibus ac mercatoribus, nec ſe vindicando ob perpeſſam captivitatem, quod juramentum vulgariter orveyde nuncupatur. Philippus Dux Mediolanenſis opidum Veltzen in Ducatu Auſtriæ ſitum cautuloſe cepit in die Palmarum. Quod cum Switzerenſes percepiſſent, cum exercitu magno venerunt ad recuperandum opidum præfatum. Dux vero Mediolanenſis ſimiliter cum multitudine armatorum eis obvians proceſſit in campum. Uterque enim exercitus pugnam meditabatur. Et tandem congredientes dimicando, utrobique plures corruerunt, interfecto Angelo de Pergamo Capitaneo dicti Ducis. Cumque Switzerenſes ſuum obtinere non valerent propoſitum, per mediam Ducis aciem tranſeuntes invitis hoſtibus, ad propria ſunt reverſi. Henricus Anglorum Rex circa feſtum Purificationis Mariæ expugnavit civitatem in Francia Mewys dictam cum ſuo caſtro forti. Quam in deditionem accipiens, caſtrum ſuis viris armatis munivit. Cives antiquæ urbis Pragenſis, qui pro majori parte Teutonici ſunt, & fideles, ægre ferentes blaſphemias & ſermones impactivos cujuſdam Fratris Johannis de ordine Auguſtinenſium, qui in eadem civitate prædicator extitit Huſitarum, hæreticus cum eis factus, ipſum ceperunt cum aliquibus ſociis ſuis, & decapitaverunt. Quod factum audiens quædam vetula hæreſi infecta, caput dicti apoſtatæ Fratris Johannis rapuit, & per urbem novam diſcurrens quaſi veſana clamavit: Ecce caput ſanctiſſimi noſtri prædicatoris Fratris Johannis in civitate veteri crudeliter interfecti. Quo audito, hæretici novæ civitatis Pragenſis ſuam communitatem concitaverunt contra Conſulatum antiquæ urbis. Quæ mox in furiam verſa, protinus Conſiſtorium cum armata manu adiit, & plures de Conſularibus occidens, ipſum etiam Conſiſtorium deſtruere niſa eſt. Lubicenſes & Hammeburgenſes mille armatos adunantes cum bumbardis petrariis & cæteris inſtrumentis bellicis, ingreſſi ſunt navigio Friſiam occidentalem, & venientes prope Dokkem opidum, invenerunt quoddam caſtrum conſtructum a piratis, & vallis ac aggeribus fortiter munitum, in quo C. & LX. Vitaliani vel amplius reſidentes mare infeſtabant. In opido vero Dokkem ultra CCCC. raptores conſimiles continebantur, qui deprædationibus mercatorum operam dantes, cunctos ſpoliabant prætereuntes. Audientes autem Nobiles terræ prædictæ, & præſertim cives Groningenſes adveniſſe civitates præfatas cum exercitu ſuo, gaviſi ſunt valde. & colligentes & ipſi agmen pulcrum, venerunt ipſis in auxilium, & fideliter ipſis aſſiſtentes, expugnaverunt munitionem a piratis fabricatam. Raptores vero in ea repertos partim extunc occiderunt, partim vero captivos ad tempus ſervantes, tandem decapitarunt numero fere XLIIII. Caſtrum quoque expugnatum deſtruentes ſolo æquaverunt. Quorum interitum pyratæ alii in opido Dokkem conſtituti percipientes, fugam navigio inierunt. Poſt quorum receſſum civitates ſupra dictæ ingreſſæ opidum Dokkem, multa mercatorum bona inibi recondita invenerunt. Propter quod domus omnium illorum Friſonum, in quorum manſionibus talia bona repererant, funditus everterunt, & ſubſtantias eorum confiſcantes, ſecum abduxerunt. Cum autem hæc agerentur per dictos cives, interim Vitaliani Holtzatorum numero quingenti naves Erici Regis Danorum onuſtas alimoniis & aliis bonis diverſis, verſus Vlenzeburg tendentes numero XVI. apprehenderunt circa feſtum Mariæ Magdalenæ, & pluribus Danis in eiſdem repertis mari immerſis, dictas naves in portum Kylenſem perduxerunt. Eodem etiam tempore Henricus Dux de Sleswic, aſſumtis circiter XXXM. equeſtrium & pedeſtrium terræ ſuæ, verſus Dorninghen caſtrum, quod Rex Danorum Ericus protunc obſidione dura vallaverat, ſe tranſtulit, & dictum caſtrum invitis Danis cibavit, duas etiam munitiones coram eo per Danos erectas diſſipavit, & ad propria illæſus remeavit. Henricus Rex Angliæ obiit in Francia in Vigilia B. Auguſtini in quadam puerili ægritudine, quæ pokken dicitur, relinquens poſt ſe Humfredum fratrem ſuum & filium quendam biennem. Poſt cujus obitum potiores Anglici Pariſius exiſtentes inde fugerunt in Rothomagum, timentes invadi a civibus Pariſienſibus partem Karoli Delphini foventibus.

Decimo an. Sigiſmundi, qui eſt Dn. MCCCCXXIII. Danorum exercitus Tunderen caſtrum obſedit, & ad expugnationem ipſius manum validam appoſuit. Caſtrenſes vero Holtzati, quaſi non curantes inimicos ſuos, diſſimulabant inertiam & ſegnitiem defenſionis mentientes, nec eis reſiſtere velle ſimulantes, ac velut dormitantes cautuloſe permiſerunt tot hoſtes vallum caſtri ingredi, & murum caſtri ſcandere, quot viribus ſuis præſumebant poſſe devincere. Quibus murum aſcendentibus, mox Holtzati in caſtro latitantes proruperunt, & trabibus groſſis in ſummitate muri pendentibus ſolutis, caſu earum omnes aſcendentes dejecerunt, ac multum populum prope murum conſiſtentem & ipſum murum aſcendere nitentem peremerunt. Multi etiam bumbardis petrariis & baliſtis ſaucii occubuerunt. Numerus autem interfectorum circa caſtrum repertorum erat CCCXLVI. demtis illis, qui in via & nemoribus deficiebant vulnerati letaliter. Periit etiam inter hos Tunno Ronnowe miles famoſus & plures alii militares; cæteri vero Dani fuga elapſi ſunt, caſtrum illæſum relinquentes. Lubicen-

bicen-

bicenſes in Vigilia B. Matthæi Apoſtoli cum mille armatis naves intrantes, mare ingreſſi ſunt, & cum venti proſperitate Scaniam tendentes, in ſuam comitivam Roſtocenſes & Wismarienſes cum DCCC. armigeris aſſumſerunt, Sundenſibus & Gripeswaldenſibus domi neſcio ob quam cauſam remanentibus. Hammeburgenſes vero cum exercitu pulcro virorum bellatorum numero DCCCC. Albiam deſcendentes, eodem tempore Danicos portus & inſulas per mare Oceanum petierunt, hoſtes ſuos inquirendo. Et venientes prope ſaltum Ripenſem, naves eis alias ablatas per piratas ibidem repererunt, velis, ancoris cæteriſque inſtrumentis aliis neceſſariis privatas, quas omnes igne immiſſo combuſſerunt. Inde vero navigantes, tres inſulas opulentas deprædati ſunt, cum ſpolio multo ad naves revertentes. Rex autem Danorum videns civitates contra ſe veniſſe cum magno populo, clam collegit exercitum, volens Hollandrinorum naves, quas valde grandes ibidem habebant in partibus Scaniæ pro halecum captura, cum ſuis armatis replere, & cum eis civitatum naves debellare. Sed civitatenſes admoniti per quoſdam nautas, mox naves illas invaſerunt, & eas velis, ancoris & cæteris inſtrumentis neceſſariis privaverunt, chordam illam magnam, qua malus firmatur, gladiis ſuis ſecantes & deſtruentes. Quam aſtutiam Rex audiens, & fruſtratum ſe in ſuo intelligens propoſito, capitaneos dictarum civitatum evocari fecit, & de die certa & loco placitorum cum eis convenit. Dies autem futurorum placitorum fuit dies S. Martini, & locus Nygecopinge villa Regni ſui civitatibus vicina. Sed dies illa placitorum, ſicut & plures aliæ antecedenter per eundem Regem poſitæ, ſolum tali intentione videbatur excogitata, ut videlicet exercitus collectus a civitatibus diſpergeretur, & ex illa ac conſimili frequenti exercituum diſpendioſa congregatione tam leviter diſſipata communitates urbium eviſcerarentur & gravarentur, & ſic excitatæ contra ſuos Conſulares & Rectores adinvicem præliarentur, & ſic ipſe in pace relinqueretur. Boleſlaus Polonorum Rex una cum Vitoldo Duce Lithuanorum circa feſtum Bartholomæi Apoſtoli cum ducentis fere millibus hominum Prutziam intravit, caſtra, civitates & opida expugnare & terram vaſtare proponens. Pruteni vero adventum hoſtium ſentientes, exercitum XXIIIIM. armatorum collegerunt, & inimicis obviam ire nitentes, vada cujuſdam fluminis occuparunt, quod tranſire neceſſario habebant. Cumque exercitus Regis Poloniæ de die in diem in tantum fortificaretur, ut diutius tranſitum dictorum vadorum Pruteni hoſtibus prohibere non valerent, retroceſſerunt, & civitates ac caſtra ingreſſi, ea munierunt. Rex autem caſtrum Lobowe obſidione fortiſſima circumdans, ipſum expugnare cœpit. Sed caſtrenſes viriliter ſe defendentes circa duo millia Paganorum occiderunt. Conſumtis autem octo diebus in expugnatione dicti caſtri, obſidio illa ſoluta eſt, & Rex cum ſuo exercitu ad caſtrum Reſenburg tranſiit expugnandum. Caſtrum autem illud Epiſcopus illius diœceſis abſque munitione debita, dimiſerat, & ab eo receſſerat. Civitatem quoque caſtro adjacentem proprii inhabitatores incenderant. Unde Rex veniens, caſtrum & civitatem ſuis occupavit ſtipendiariis. Ipſe vero ultra procedens, terram Colmenſium igne & ferro ex integro devaſtavit. Major tamen pars populi tam terræ illius quam aliarum villarum & opidorum cum ſuis familiis, uxoribus & liberis atque jumentis ad inſulam inter Wyſalam & Trevenitz flumina ſitam ſe locavit, & vada illorum fluviorum ſic firmavit & obſtruxit, quod exercitus hoſtium minime ipſam ripam intrare potuit. Polonis ergo ſic in Prutzia ſævientibus, quidam Frater de domo Teutonica cum VIIIM. pugnatorum Poloniam intravit, & expugnatis V. civitatibus interfectiſque innumeris populis, tandem Grone Monaſterium Monachorum, quod Poloni incaſtellaverant, funditus evertit, truncato Capitaneo caſtelli illius. Et cum hæc agerentur in Regno Poloniæ, interim Rex cum ſuo exercitu Colomenſem urbem ingreſſus eſt violenter, & incaſtellans majorem eccleſiam civitatis cum domibus circumjacentibus Canonicorum, ipſam fortiter munivit. Quod percipientes Pruteni, innumero populo urbem prædictam obſederunt, & Regem prædictum quaſi captivum in ipſa civitate tenentes in tantum angariaverunt propter inopiam victualium, ut ipſum ad placitandum cum eis compellerent, licet incomparabiliter eis fortior exiſteret. Rex ergo Boleſlaus & Vitoldus Dux treugis firmatis, populum communem ad propria remittentes, cum Fratribus de domo Teutonica conventiones & pacta ſigillis ſuis firmiter roborata inierunt. In his autem contractibus concluſum fuerat, quod Pruteni duo caſtra Neſſe & Dranenburg funditus evertere debuiſſent, quæ claves erant terræ Prutziæ. Quibus ſemotis, Poloni ad libitum ſemper terram Prutenorum intrare valuiſſent. Sed Tidericus Archiepiſcopus Colonienſis & Lodowicus Dux Bayoariæ miſſi per Principes Electores in Prutziam ſupervenerunt, & pacta illa quoad caſtrorum deſtructionem autoritate Regis Romanorum & Principum Electorum revocantes & caſſantes, de novo placitare inceperunt cum Rege & Vitoldo ac Prutenis, & tandem ſine bono concluſerunt pacem facientes inter partes prædictas. Molhuſenſis civitas terræ Thuringiæ quaſi media igne conſumta eſt in Vigilia Corporis Chriſti per impoſitionem quorundam traditorum; qui tandem in proxima villa comprehenſi ſunt & rotati. Johannes Dux Magnopolenſis obiit in caſtro Swerinenſi in die S. Galli, relinquens poſt ſe duos filios parvulos. Poſt cujus tranſitum Albertus filius Alberti quondam Regis Svveorum ſolus Ducatum adminiſtravit, paucis tamen diebus. Nobiles de Ekesveldia exercitum colligentes, cives Molhuſenſes deprædari ſtatuerunt. Sed Capitaneus dictæ urbis gnarus congregationis illius cum CC. armatis adventum eorum præſtolabatur; ſimiliter & Lantgravius Thuringiæ præmonitus venit cum CC. viris fortibus, eo quod tutor & conſervator urbis eſſet Mulhuſenſis. Cum ergo hoſtes jumenta civitatis & pecora apprehendiſſent, & abducere niterentur, dictus Capitaneus urbis a tergo ipſos impetuoſe invaſit, cum eis viriliter prœliando. Lantgravius vero cum ſuis in faciem eis reſiſtens plures ſtravit & captivavit. Cives ergo cum ſuis auxiliatoribus victores effecti captivaverunt de hoſtibus circiter CLXIIII. reliquis de manibus eorum elapſis. De Nobilibus autem captivatis fuerunt duo de Lichen, duo Adolevelſen & unus de Hanſteen Duces exercitus ſupra dicti. Albertus Dux Saxoniæ de Wittenberg obiit in die S. Jacobi, non relinquens poſt ſe hæredem ſeminis ſui maſculinum. Quo defuncto, Ericus Dux Saxoniæ de Lovenburg ſcribere ſe cœpit Ducem Saxoniæ de Wittenberg & conſequenter Electorem Sacri Imperii ac Marſcalcum ejuſdem. Tunc quidem de iſto Ducatu plures ſe intromittere cœperunt & contendere, ſed unus contendentium cum aſſatura receſſit, prout inferius patebit. Rumpoldus Dux Sleſiæ miſſus eſt in Daciam ad Regem Danorum pro concordia facienda inter ipſum & Principes Holtzatorum. Qui veniens in urbem Lubicenſem, honorifice multum tractatus eſt. Procedens tandem verſus Daciam cum comitiva decenti, pervenit in opidum Vlenzeburg in Vigilia S. Martini. Henricus autem Dux de Sleswic illis diebus exercitum magnum congregaverat, habens ſecum Wilhelmum Ducem de Luneburg & Adolfum Comitem de Schowenburg cum CCCC. ferme armatis, & iter ſuum verſus dictum opidum Vlenzeburg direxit, & in aurora diei Sancti prædicti Martini opidum aggreſſus eſt, ipſum oppugnando prope caſtrum. Cumque jam Holtzatorum exerci-

erci-

ercitus ingreſſus ſuburbium duas opidi valvas diſſipaſſet, mox Dani expergefacti, vias curribus & doliis advolutis obſtruxerunt, & fortiter hoſtibus reſiſtentes, ipſos tandem de ſuburbio expulerunt manu violenta, utrobique tamen paucis occumbentibus & captivatis. Rumpoldus autem Dux, qui opidum veſpere intraverat, confeſtim exurgens, ad Henricum Ducem de Sleswic perductus eſt. Qui mox ſe interponens, & furiam Holtzatorum verbis lenibus demulcens, promiſit ſe a Rege Danorum procuraturum diſcordiæ illius finem bonum & pacem perpetuam, eo quod veniſſet propter eandem cauſam cum plena autoritate Regis Romanorum, exhortans Principes illos, ut cum ſuis ad loca propria remearent, nullo modo hæſitantes de promiſſo. Wilhelmus ergo Dux Luneburgenſis cum cæteris Nobilibus fidem verbis Rumpoldi Ducis adhibens retroceſſit, & dictus Dux Rumpoldus præſentiam Regis acceſſit, ac Sigiſmundi Regis Romanorum, cujus legatione fungebatur, intentionem eidem expreſſit, & ſingulis ſtudioſe maſticatis breviter circa ipſum tantum effecit, quod ipſum Regem & Henricum Ducem ad amicitiam ſingularem retraxit, ita quod Rex Henricum Ducem in ſuam gratiam recepit, & in favorem ſpecialem munera ſpecioſa ſibi tribuit. Inſuper in familiarem confœderationem poſuit Regem & civitates maritimas, quarum nuncii præſentes erant, ſopitis cunctis retroactis diſplicentiis. Et ut hæc amicitia concors, ut præmittitur, inita firmior & confidentior permaneret, dedit Ericus Danorum Rex Principibus Holtzatorum & nunciis civitatis Lubicenſis dona magnifica & regalia, prohibens diſtrictiſſime, ne amplius in Regno ſuo quiſcunque Advocatus bona mercatorum quorumcunque per naufragia periclitata arreſtare aut ſibi uſurpare præſumat, ſed potius dicta bona ipſis mercatoribus libere reſtituat. Duci vero Rumpoldo dedit filiam Ducis Pomeraniæ ſuam conſanguineam in recompenſationem laborum ſuorum, ſolvens cum hoc cunctas expenſas in Dacia & in urbe Lubicenſi factas. Largitus eſt inſuper eidem Duci regalia clenodia diverſa ac magnam auri ſummam. His omnibus ſolenniter expletis, & Erico Rege in magno gaudio conſtituto, proh dolor! extrema gaudii luctus immenſus occupare cœpit. Nam Princeps ille illuſtris & Angelus pacis Rumpoldus epidimiæ labe tactus lectum ægritudinis incidit. Qui ſentiens mortem ſibi imminere, Regi ſerioſis verbis & monitis ſalubribus impoſuit, ut pacem & concordiam per ipſum inceptam ad effectum perduceret. Quod cum Rex cum effuſione lacrymarum & ſuſpiriis profundis indubitanter ſe facturum promiſiſſet, Dux ſpiritum efflavit non ſine maxima aſſiſtentium perturbatione. Quem Rex cum ſolennibus exequiis tumulari fecit in Hadersleve, licet ſui vaſalli ipſius corpus libenter ad ſuas partes reduxiſſent. Poſt quarum exequiarum peractionem familiares Ducis defuncti Rex ad propria remiſit, ſufficientes expenſas eisdem conferendo. Karlſteen caſtrum Regis Bohemorum hæretici Pragenſes expugnare volentes, cum exercitu maximo ipſum obſederunt. Johannes autem Polenz Capitaneus ejus in magnis conſtituitur anguſtiis. Quod percipientes Lodowicus Dux Auſtriæ ex una parte, & Fredericus Marchio Miſnæ ex altera, collectis exercitibus, veniunt obſeſſis in adjutorium, adjuncto eisdem Frederico Marchione de Brandeburg in partibus Sweviæ reſidente. Qui pugnantes viriliter cum hæreticis, de ipſis ultra tria millia occiderunt, cæteris in fugam verſis, & caſtrum prædictum victualibus relevantes, reverſi ſunt ad propria. Fredericus Dux Bayoariæ obiit in die Panthaleonis Martyris. Huic Duci Fredericus Marchio de Brandeburg plura caſtra & urbes abſtulerat bello juſto. Jacoba filia Wilhelmi Comitis quondam Hollandiæ, quæ alias nupſerat avunculo ſuo Duci Brabantiæ, & propter carnis propinquitatem de mandato Papæ ab eo ſeparata exſiterat poſt biennalem copulam, hoc anno juncta eſt matrimonialiter Umfredo Duci Gloceſtriæ fratri Henrici Regis Angliæ defuncti. Hoc quidem matrimonium dicta Domina Jacoba ſubiit, ut ſic virtute Anglorum Comitatum Hollandiæ recuperare valeret, quo privata erat per Johannem fratrem patris ſui Wilhelmi defuncti, qui tutor Comitatus illius factus fuit. Philippi Ducis Burgundiæ nuper a Carolo Delphino Franciæ, fidei prævaricatore turpiter interfecti relicta, obiit veneno extincta a propria pediſſequa, ut publica ſonuit fama; hæc autem relicta filia fuerat Karoli Regis Francorum. Fredericus Marchio de Brandeburg placita habuit in opido Parleberg terræ Prignitz cum Alberto Duce de Mykelenburg propter plures captivos, quos uterque Princeps ceperat, redimendos. Et ſimul ſoli convenientes, ſecluſis utriusque Principis Conſiliariis, quibus pax odioſa erat, amicitiam perpetuam mutuo firmarunt, & omnes captivos libertati reſtituerunt; Johannem tamen Ducem Stargardiæ, quem diu captivum tenuerat, in captivitate priſtina retinuit, ſuam redemtionem ſuſpendens ad tempus oportunum. Caſtrum vero Gorloſe & Domeſc, quæ jure belli acquiſierat, de ſua benignitate præfato Duci Alberto libere reſignavit, tradens eidem in matrimonium filiam ſuam parvulam in ſignum pacis & amicitiæ perpetuæ. Karolus Rex Francorum diem ſuum clauſit extremum, poſt ſe relinquens filium æquivocum & Regni hæredem verum. Ad hunc licet jure hæreditario Corona Regni eſſet devoluta, tamen quia pater ſuus Karolus adhuc vivens ſucceſſionem Henrico Regi Angliæ jam defuncto & ſuis hæredibus reſignaverat de conſenſu quorundam Procerum Regni, idcirco Principes Angliæ una cum Duce Burgundiæ Philippo filio Philippi interfecti a dicto Delphino eidem reſtiterunt, in quantum potuerunt. Hyems intolerabilis multis fuit, incipiens circa feſtum Eliſabeth, & durans usque ad Quadrageſimam. Tanta enim rigiditate gelu illud Balthicum mare conſtrinxerat, quod quidam mercatores aſſerebant ſe equitaſſe in ſoliditate glaciei de Prutzia in Lubeke per viam regiam, quam naves tranſire conſueverunt. Martinus Papa miſit in legatione ſua Dominum Brandanum Cardinalem titulo S. Clementis Placentinum ad viſitandum Clerum in Alemanniam & ad reformanda collapſa ſtatus Sacerdotalis & ſacræ Religionis. Qui licet in locis, quæ viſitabat, defectus emendaret, & ſtatuta relinqueret obſervanda pro reformatione prælibata neceſſaria, poſt ſuum tamen receſſum parum vel nihil profuit viſitatio facta. Piratæ mare infeſtantes cum barcis tribus grandibus invaſi ſunt per Anglicos, Hollandrinos & aliarum terrarum mercatores. Et de ipſis raptoribus una navis aquis eſt immerſa cum XL. prædonibus; alia barca cum XXX. & amplius vi ventorum in Prutziam eſt deducta, ubi omnes capti ſunt & decollati; tertia vero plena prædonibus a Hollandrinis devicta eſt, & perducta in opidum Enkhuſen, & ibidem plexi ſunt numero XLII. Wilhelmus Dux de Luneburg duxit filiam Frederici Marchionis de Brandeburg in die S. Viti, quarum nuptiarum ſolennitas peracta eſt in civitate Luneburg, præſentibus multis Principibus. Alteram vero dicti Marchionis filiam accepit in uxorem Albertus Dux de Mykelenburg, & nuptiæ illæ celebratæ ſunt in Tangermunde etiam in præſentia multorum Principum & Nobilium. Johannes Epiſcopus Hildenshemenſis natus Comes de Hoya vitam commodoſam in ſenio agere volens, reſignavit Epiſcopatum ſuum ad manus Domini Magni Epiſcopi Caminenſis fratris Erici Ducis de Lovenburg ex diſpenſatione Papæ Martini. Et ſolvit dictus Magnus Epiſcopus ſummam certam Johanni Epiſcopatum ſibi reſignanti de præſenti, & futurum ſe obligavit annuatim ad tempora vitæ ejusdem Johannis quandam aliam ſummam. Reſignavit etiam idem Magnus Epiſcopus Eccleſiam ſuam Caminenſem ſub eadem diſpenſatione Papali ad manus

Erici

Erici Regis Danorum; ad cujus procurationem Papa dedit eandem Eccleſiam Cancellario dicti Regis, & ipſum in Epiſcopum confirmavit. Ericus Rex Danorum Archiepiſcopum Upſalenſem accuſari fecit coram Papa de quibusdam gravibus exceſſibus per eum commiſſis, & autoritate ejusdem Domini Papæ de Eccleſia ſua ipſum jecit, & quendam Fratrem Ordinis S. Brigittæ virum devotum in locum ejus ſubrogavit. Tanklem opidum Ducatus de Wolgaſt incineratum eſt quaſi ex integro cum Conventu Fratrum Auguſtinenſium, & duravit conflagratio illa ultra medium annum, ita quod ignis ille extingui non potuit, comburens etiam fundamenta in profundo terræ. Eodem tempore conſimili conflagratione conſumta eſt Danzeke civitas terræ Prutziæ pro majori parte cum Conventu Fratrum Prædicatorum. Duderſtad etiam civitas terræ Saxoniæ exuſta eſt pari conflagratione & horribili. Perierunt namque in ea ultra CC. homines utriusque ſexus, qui ignem illum edacem nullo diffugio evadere poterant. Concilium generale, quod Martinus Papa celebrandum conſtituerat ad quinquennium poſt ſuam coronationem in Papia, ultra translatum eſt per Præſidentes dicti Concilii Papienſis propter abſentiam Papæ celebrandum Cenis (Senis) pro alio tempore.

Undecimo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXIIII. Halberſtadenſes cives ſeducti perſuaſionibus cujusdam Matthiæ Longi civis ejusdem urbis, ſed alias expulſi propter ſuas involutiones periculoſas, quandam commotionem & inſurrectionem fecerunt, captivando quosdam de Conſularibus ſuis & eos incarcerando. Quod malum cum Johannes Epiſcopus civitatis ejusdem & aliæ civitates confœderatæ dudum cum dicta urbe Halberſtadenſi, puta Aſchersleve & Quedelenburg percepiſſent, mox venerunt prope urbem, & evocari fecerunt Capitaneos dicti ſchiſmatis, & conſuluerunt eisdem, ne amplius exorbitarent, aut violentiam committerent ulteriorem in capitibus & ſuperioribus eorum. Si enim cauſas haberent contra eos rationabiles, deberent contra eos juſtitiæ complementum poſtulare a judice eorum, & cum tali violentia non procedere. Quibus cives illi ut furioſi & ratione non utentes reſponderunt, quod ad propria redirent in pace, & diſponerent de factis ſuis, prout eis placeret; ipſi autem cum Conſularibus ſuis aliqua haberent agere, quæ ſine eis optime perficere vellent. Et ſic dorſum vertentes civitatem ſunt ingreſſi, & die altera tres Conſulares, quorum unus Proconſul erat, decollaverunt. Quibus interfectis, ſtatim domos eorum ſunt ingreſſi, & deprædati ſunt omnia eorum bona. Poſt hoc plures alios cives de potioribus captivantes, juxta facultatem cujuslibet ipſum exactionaverunt. Quod videntes amici & familiares interfectorum, fugam ceperunt, vicinas civitates intrantes, & injuriam eis illatam cauſantes. Aliqui etiam de profugis ad urbem Lubicenſem recurſum habuerunt, violentias eis factas exponentes. Quidam inſuper præſidium Sigiſmundi Regis Romanorum implorantes, juſtitiam eis fieri poſtularunt. Cæteri quoque ad caſtra vicina ſe transferentes, exercitiis militaribus & armata manu de ſuis oppreſſoribus ſe vindicarunt, magna damna civitati inferendo. Videntes tandem illi, qui turbationem hanc fecerant, quod circumquaque inimicis vallarentur, & hoſtes ſui de die in diem augmentarentur, ſuum Epiſcopum prius ſpretum & turpiter abjectum humiliter adierunt, & pecunia ac precibus cernuis ipſum placantes, amicitiam ſuam recuperarunt. Qua reconciliatione facta, ſtipendiarios conduxerunt, & ſe defendere manu valida contra inimicos ſuos ſtatuerunt. Sed Magnus Epiſcopus Hildenshemenſis eorum præſumtam audaciam reprimere ſatagens, cum exercitu pulcro ad urbem eorum venit, vaccas apprehendit & abduxit, inſequentes truncavit, captivavit & proſtravit. Sed nec ſic caſtigati ad animum ſunt reverſi, ſed in ſua pertinacia obſtinati, concives ſuos innumeris turbationibus gravaverunt. Quorum malitiam periculoſam advertentes cæteræ civitates, de unanimi conſenſu copioſum cumulaverunt exercitum una cum Johanne Epiſcopo Halberſtadenſi, & properantes ſimul dictam civitatem obſidione valida circumdederunt, caventes, nequis de urbe illaberetur (elaberetur). In dicto autem exercitu erant Johannes Epiſcopus Halberſtadenſis, cives Magdeburgenſes, Brunswicenſes, Hallenſes, Hildenshemenſes, Luneburgenſes, Goslarienſes & Honnoverenſes. Hi tamen omnes fruſtrati ſunt in hoc propoſito, quod de obſeſſis in urbe nemo evaderet. Nam totius diſſenſionis caput Matthias ſupra dictus cum filio ſuo fuga elapſus manus omnium ad tempus evaſit. Cujus fugam intelligentes civitatum capitanei, mox proclamari fecerunt ſe daturos centum ſexagenas groſſorum cuilibet ipſum captivanti. Transiens ergo dictus Matthias in habitu peregrino cum filio ſuo Hartonem, occurrit quibusdam raptoribus Dei nutu. Qui mox ipſum cum filio apprehendentes, eos vinxerunt. Cognitus mox ab uno prædonum, exhibuit eisdem centum florenos, ut liberos eos abire permitterent, habens apud ſe cirtra DC. florenos, quos ſecum de urbe attulerat. Sed principalis eorum audiens ipſum eſſe Matthiam Longum, ex fama cognovit eum fore illum, qui multa in urbe Halberſtadenſi mala fecerat, & propter quem civitas eadem obſeſſa eſſet. Unde vinctum ipſum cum filio ſuo per Hartonem duxit, & ambos Epiſcopo Halberſtadenſi in obſidione conſtituto præſentavit. Cui ſtatim Epiſcopus, ut civitates promiſerant, centum ſexagenas de pecuniis juxta eum repertis elargiri fecit. Quibus mox in vincula conjectis, poſtulavit Epiſcopus a civibus obſeſſis fratrem Matthiæ & alium ejus complicem de urbe ſibi præſentari. Quod cum cives facere renuerent, & ad rebellandum ſuos animarent, Epiſcopus & cæteri Præceptores exercitus inſtrumenta bellica applicari mandaverunt. Et ſic cum petrariis, machinis & bumbardis urbem oppugnare cœperunt, projicientes lapides grandes, & plures domos deſtruentes. Quibus jacturis territi communes & vulgares, tumultum intra urbem concitarunt, & Conſulares ac potiores compulerunt, ut mandatis Epiſcopi obedirent, & poſtulatos ſibi traderent ad puniendum. Quod cum factum eſſet, quatuor prælibati impoſitores diſcordiæ decollati ſunt in exercitu, & claves civitatis traditæ ſunt Domino Johanni Epiſcopo & Capitaneis civitatum. Illi vero de qualibet civitate unum in urbe Halberſtadenſi dimittentes, ut per eos collapſa repararentur, & novus Conſulatus conſtitueretur, ad propria ſunt reverſi. Feria ſecunda poſt Lætare Syfridus de Spanheym Magiſter Lyvoniæ obiit evocatus ad Chriſti tribunal modo horribili tali: Sane juvenis mercator in urbe Rigenſi erat, natus de Lubicenſi civitate dictus Marquardus Klempowe, dilectus ab omnibus & bonæ opinionis exiſtens. Huic autem adoleſcenti Magiſter ante dictus matrimonio copulare volebat quandam mulierem infamem Odelam dictam, ſuam, ut famabatur, concubinam. Mercator autem ille attendens ad obſcuritatem famæ mulieris prædictæ, renuit omnino ducere eam. Quod audiens mulier, & ſe contemtam ab eo intelligens, more crudelitatis fœmineæ juvenem prædictum coram Magiſtro prefato mendoſe & falſo accuſavit, furtum ei imponens. Qui ſtatim mercatorem capi fecit, & vinculis detineri. Et licet adoleſcens evidenter ſe expurgaret, & ſuam innocentiam apertiſſimis argumentis comprobaret, ac preces multorum pro eo porrectæ Magiſtro extitiſſent, in nullo tamen animus dicti Magiſtri immutari potuit. Sed quia negotiator ille ad nutum ſuum mulieri nubere noluerat, & Magiſtri verbum in hoc

hoc parvipenderat, ipſum ſuſpendio adjudicavit. Cum ergo adoleſcens ille extra urbem ductus coram patibulo ſtaret, & jam appendi deberet, clamavit voce magna, audiente omni populo & lacrymante: Quia ſententia hujus terreni judicis injuſte damnatus ſum ad mortem, æternum judicem & verum appello, ante cujus tribunal cito peremtorie hunc judicem Sifridum Magiſtrum Lyvoniæ, quatenus XIII. die ab hac hora mecum coram eo compareat, auditurus verum judicium & juſtam ſententiam. Quo dicto, appenſus patibulo eſt & mortuus. Quo defuncto, & fama citationis ad dictum Magiſtrum perducta, ille factam citationem vilipendens, & ad conſueta facta cum amaſia ſua divertens animum, dies illos breves tranſivit incolumis. Die autem XIII. cum in prandio cum amicis ſederet, vel ut quidam referunt, in ſtratu recumberet, ſubita infirmitas ipſum invaſit, & accurrentibus familiis tremula voce dixit: Oretis omnes Deum pro me, quia oportet me ab inſtanti recedere. Video enim illum, qui me citavit, nec amplius eſt ſpes vitæ meæ. Et his dictis, oculos evertit, & horrendum vultum oſtentans ſpiritum efflavit. Quo mortuo, mulier illa ab alio mercatore impetitur cognomento Schymmelpennig, & furtum ſibi verum vice verſa ab eo imponitur. Quæ fidejuſſores pro ſe ſtatuens, promittit ſe velle reſpondere juridice impetitori ſuo. Sed dimiſſa mox radi ſe fecit ut Clericum, & equum aſcendens cum quodam ad hoc conducto terram exivit, & Prutziam intrans, manus evaſit quærentis animam ejus. Dux Mediolanenſis Philippus circa feſtum Johannis Baptiſtæ bellum durum pugnavit cum Florentinis, & victoriam de eis obtinens, interfecit de ſtipendiariis civium circa IXM. Uſus namque fuit cautelis & aſtutiis ſuis fodiendo in terra foveas, & eas occultando arbuſtis & aliis ſtramentis, in quas improvidi hoſtes labentes interfecti ſunt. Bracius Nobilis & potens Miles Eccleſiam Dei multis tribulationibus vexavit, & caſtra ac civitates S. Petri expugnavit, Clerum dehoneſtavit, eccleſias violavit, ac mala inexplicabilia Papæ ac Romanis intulit diebus multis. Pro nunc autem exercitum ducens, Papæ & Romanis bellum indixit, humiliare proponens ex toto Papam & Clerum ſuum. Martinus autem ſatellites & ſtipendiarios ſuos in occurſum ſuum miſit. Romani vero per vias eis notas tranſeuntes cum ſuo exercitu taliter diſpoſuerunt. Bracio inſcio, ut utroque fine ipſum concluderent Aggreſſus ergo bellum ipſe cum paucis contra ſtipendiarios Papæ, ab eis mox proſtratus eſt & interfectus. Quod videntes de exercitu Bracii cæteri, in fugam verſi ſunt, ipſiſque neſcientibus fugiendo in manus Romanorum inciderunt. Qui multos occidentes pluresque captivantes, Romam ſecum deduxerunt. Sepultus eſt dictus Bracius prope eccleſiam S. Laurentii in loco non conſecrato, eo quod in excommunicatione deceſſiſſet. Anglici transfretantes mare circa feſtum B. Johannis Baptiſtæ, venerunt in Franciam cum magno populo, & ſociantes ſe ſuis, qui jam in Francia erant, bellum aſſumſerunt cum Francigenis certo die ſe dimicaturos. Die autem ſtatuto pugnæ adveniente, uterque exercitus acies ſuas diſpoſuit. In capite autem exercitus Francorum conſtituti erant Schoti, quos collegerant ex illis, qui exulabant pulſi terra ſua. Quibus congreſſis, pugnarunt acriter ex utraque parte. Schoti autem de Anglicis plures ſtraverunt; Francigenæ etiam viribus ſuis utentes, de Anglicis magnum numerum interfecerunt. De Francorum vero exercitu plures ceciderunt, & in ambiguitate diu pendebat victoria, ſed potior ſpes pro parte Francorum erat, quia ſtipati erant turma maxima Scotorum virorum fortium. Cum autem jam in procinctu eſſet, ut Francigenæ victores effecti fuiſſent, magna pars exercitus Francorum ad rapiendos equos Anglorum avida, ab exercitu ſuo ſe divertit, credens ſe jam viciſſe & triumphatores exiſtere. Quod cernentes Anglici, viriliter partem exercitus ſibi relictam invaſerunt, & proſtratis univerſis Schotis, tandem & Francigenas vicerunt. Cæſi ergo ſunt de Francorum exercitu die illa circiter IXM. armatorum, ſupputatis Schotis, qui VM. fortium virorum perdiderant, de Anglicis vere ferme VIIIM. peremta ſunt. Lodowicus Rex Apuliæ pulſus Regno per uxorem ſuam, locavit ſe apud Papam in Roma, Regina vero advocans Regem Arrogoniæ, tradidit ſibi Regnum Apuliæ, ut ipſam defenderet contra virum ſuum. Sed non diu poſt ſentiens Rex Arrogonum Reginam non bene ſentire de eo, ſpoliavit Neapolim urbem opulentiſſimam, & inexplicabilem theſaurum inde colligens abſceſſit, Lodowicus autem poſtea reconciliatus uxori per Martinum Papam, rediit in Regnum ſuum. Albertus Dux Magnopolenſis obiit, & ſepultus eſt in Dobberanenſi Monaſterio. Poſt cujus deceſſum regimen Ducatus aſſumſerunt civitates Roſtoccenſis & Wiſmarienſis, qui tutores facti ſunt filiorum Ducis Johannis, ad quos Ducatus devolutus eſt, eo quod Albertus ſupra dictus ſine ſui ſeminis hærede deceſſerit. Sponſa autem ſua filia Marchionis Frederici, accepto caſtro de Wittenburg cum opido & pertinentiis ſuis & opido Ribnitz cum ſuis attinentiis pro vitalitio ſuo, ad ædes paternas rediit intacta a viro ſuo. Ericus Rex Danorum circa feſtum Aſſumtionis Virginis Glorioſæ exiens Regnum ſuum, intravit per Ducatum Stetinenſem Pomeraniam, cujus hæres erat, & aliquamdiu ibi moram faciens, remiſit ad Regnum ſuum quoſdam de familia ſua, parcens expenſis; & inde procedens cum XL. equis, pervenit tandem ad Regnum Ungariæ in Oven urbem regiam, & ubi Sigiſmundus Rex fortiſſimum ædificabat caſtrum. Apud quem Ericus Rex per tempus manens, citari fecit Henricum Ducem de Sleſwic, cum quo litem habebat pendentem. Dux autem Henricus citatus tranſmiſit Dominum Johannem Epiſcopum Lubicenſem ſuum legitimum Procuratorem pro defenſione cauſæ ſuæ. Qui cum ad curiam Regis Romanorum perveniſſet, & cauſa litis inter Principes ventilata eſſet in judicio Regis, neſcio qua ex cauſa, an pecunia ſuffragante, an poteſtate prævalente, aut favore inclinante, ſed hoc ſcio, quod pars Henrici Ducis ſuccumbens in expenſis damnata eſt, & diffinitiva ſententia contra eam lata eſt a judice curiæ, ita quod Ducatus Sleſwicenſis cum omnibus ſuis pertinentiis de jure eſſe debeat Erici Regis, & ad Regnum ſuum pertinere, & ſibi quantocius ex toto & integraliter reſignari a Henrico uſurpatore ejuſdem. Procurator autem Ducis Henrici Johannes Epiſcopus Lubicenſis audiens ſe & ſuam partem gravatam per iniquam ſententiam, mox a dicto gravamine appellavit, Sedem Apoſtolicam provocans, appellationemque interpoſitam promulgari faciens per Dominum Nicolaum Præpoſitum Sleſwicenſem. Qui etiam perſonaliter infra tempus a jure ſtatutum ipſam proſecutus eſt, ipſam curiam adiens, & negotium ſolicitans juxta poſſe. Cauſa autem immediate delata ad curiam aſſumta eſt per Dominum Apoſtolicum, & mox caſſata eſt ſententia, imo verius ſuſpenſa uſque ad plenam audientiam utriuſque partis. Ericus ergo Rex, lucrata ſua cauſa, ut ſibi pro primo videbatur, reyſam ſuam, ob quam principalius exierat, perficere nitebatur, diſponens ſe ad peregrinationem Jeroſolymitanam. Erat autem tunc apud Regem Romanorum filius Regis Conſtantinopolitani, militiæ deſerviens. Hic intelligens Regem Danorum velle peregrinari Jeroſolymis, vocavit ſecreto pictorem, & ipſum conduxit ad effigiendam faciem Erici Regis. Qua imagine habita miſit eam clam Soldano Damaſcenorum, demandans eidem, quod Rex trium Regnorum venturus eſſet Jeroſolymis conſimilis formæ. Quem ſi compre-

comprehenderet, infinitum theſaurum forte dare valeret. Rex autem Ericus illius traditionis ignarus viam inceptam arripuit, & veniens prope Venetias, a Duce & civibus urbis illius cum ſolennitate magna receptus eſt & honore. Et ibidem navem ſibi comparans, cum familia pauca eam ingreſſus eſt, in forma famuli & ſervitoris uni civi Venetiarum adhærens, & ſic in habitu ignoto & vili terram Paganorum tranſiens. Cum autem Terræ Sanctæ applicuiſſet, & pro eorum ſalvo conductu a Soldano quidam Nobilis Sarracenus eis deſignatus eſſet, qui ipſos duceret, recepti ſunt ab eo exeuntes de navi, & perducti in Jeruſalem. Protunc autem clauſum erat Sepulcrum Domini propter ſpolium quoddam commiſſum per Catalanos, nec volebat dictus Soldanus, quod quicunque peregrinus Sepulcrum Domini accederet, niſi prius damnum ſuis illatum refunderetur. Sed dictus civis Venetianus, cui Ericus Rex ut famulus adhærebat propter ſecuritatem, tantum apud Principem Sarracenorum effecit, ut pro illo tempore duntaxat clauſura illa laxaretur. Et ſic Ericus Rex templum eſt ingreſſus pariter & ſepulcrum Domini, & votum ſuum explevit, ob quod venerat. Cive autem illo recedente, templum iterato clauſum eſt ut prius, & acceſſus ejus peregrinis eſt interdictus. Cumque devotione ſua expleta Rex ad navem reverteretur, dixit Nobilis ille, qui ſalvum conductum eis exhibuerat, Erico Regi ſecreto: Credis homo, quod nobis ignotus ſis, qui in forma clientis apud civem iſtum vagaris: tu enim es trium Regnorum Princeps, & Danorum Rex nuncuparis. Et ut ſcias me te optime cognoſcere talem eſſe, ecce imago faciei tuæ, noſtro Domino Soldano deſtinata. Quam cum Rex videret, conſternatus valde fertur dediſſe Nobili illi ſummam pecuniæ ſatis largam, ut ipſum in pace tranſire permitteret. Quo navem aſcenſo cum ſua comitiva, non per Venetias, ſed per aliam viam reverſus eſt in Ungariam, & inde in Regnum ſuum. Dux Mediolanenſis Philippus cum exercitu copioſo intravit Pykardiam, expugnans urbes, & evertens munitiones diverſas. Hanc autem expeditionem fecit in favorem Karoli Delphini Francorum, & contra Philippum Ducem Burgundiæ, cum quo litem ſingularem gerebat. Plures etiam urbes & caſtra dictus Dux expugnavit in Italia, hoſtilem diſcordiam gerens cum Florentinis; cui favebant Martinus Papa & Sigiſmundus Rex Romanorum, mittentes eidem ſtipendiarios multos ad humiliationem dictæ civitatis Florentinæ. Johannes Habundi Archiepiſcopus Rigenſis obiit feria ſexta Pentecoſtes, in cujus ſedem electus eſt Præpoſitus eccleſiæ ejuſdem. Circa idem tempus obiit & Johannes Epiſcopus Hildenshemenſis, qui eccleſiam ſuam dudum Magno nato Duci de Lovenburg reſignaverat. Fredericus Epiſcopus Trajectenſis obiit, vir prudens & magnæ probitatis; cui Eccleſiæ Papa dedit in Pontificem Epiſcopum Spirenſem, transferendo ipſum de ſua Eccleſia ad Trajectenſem Parochiam. Sed ipſe utpote vir provectæ ætatis ipſam reſignavit, & tunc Papa eandem dedit Suedero Præpoſito dictæ Eccleſiæ electo per quoſdam Canonicos illius Eccleſiæ, cujus Præpoſituram contulit ſuo avunculo. Cæteri vero de Capitulo dictæ Eccleſiæ Trajectenſis elegerunt in ſuum Epiſcopum Dominum Rodolfum natu Comitem de Deſholt contra Suaderum natu Dominum de Kulenburg in gravamen tamen Eccleſiæ. Hic Rodolfus electus tam caſtra quam civitates Diœceſis in ditionem recepit, & ea cum ſuis pertinentiis adminiſtravit, licet per Apoſtolica mandata & excommunicationem ipſe & ſui adhærentes ſatis graviter infeſtarentur ad magnum tempus. Otto Epiſcopus Monaſterienſis germanus Epiſcopi Hildenshemenſis Johannis obiit, in cujus ſedem electus eſt germanus Tiderici Archiepiſcopi Colonienſis Comes natu de Moiſen juvenis ſatis Henricus dictus.

Duodecimo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXV. feria quinta ante Dominicam Eſto mihi Wirtizlaus Dux de Wolgaſt, Caſymarus Dux Stetinenſis & Otto frater ſuus cum exercitu armatorum venientes prope opidum Prinſlavienſe Marchiæ de Brandeburg, & ipſum cum cautelis & aſtutiis militaribus ac inſtrumentis bellicis invadentes, tandem ipſum expugnarunt & ceperunt, civibus ex crapula & ebrietate ſerotina ſuffuſis & torpeſcentibus. Nobilis autem quidam Frederici Marchionis Advocatus in urbe protunc exiſtens fortiter hoſtibus reſtitit cum ſuis, & plura in certamine vulnera ſuſcepit. Qui tandem videns cives ſegniter agere, equum aſcendit, & urbem exiens ſaucius, caſtrum ſuum quantocius petiit. Quidam vero cives de potioribus numero XII. etiam fugam capientes, ad dicti Advocati caſtrum feſtinarunt. Quos Nobilis intromittens, eos captivavit, & in vincula jecit, dicens: Juſtius eſt, quod Dominus noſter Marchio vos captivos teneat, quam Dux Stetinenſis, quem turpiter agendo, nec vos viriliter defendendo introire feciſtis, & traditores veſtræ civitatis facti eſtis. Hoc idem etiam fertur dixiſſe Otto junior Dux die altera captionis civitatis. Nam cum die ſequenti populum civitatis convocaſſent ad Conventum Fratrum Prædicatorum, in quo Duces hoſpitabantur per illud tempus, & vidiſſent magnam multitudinem populi, dixit Otto Dux: Video vos cives in bono eſſe numero, & ideo, ſi probi viri fuiſſetis & fideles Domino veſtro, nunquam intraſſemus ad vos contra veſtram voluntatem. Tunc tota illa multitudo homagium fecit Principibus illis & juramentum fidelitatis. Johannes natus Dux Bavoariæ & tutor factus Hollandiæ veneno extinctus periit. Erat enim dicto Domino Johanni familiaris multum quidam pernicioſus miles Johannes de Vleet dictus. Hic corruptus pecunia & promiſſionibus quorundam vitæ dicti Domini Johannis inſidiantium, intoxicavit ſæpe dictum Johannem Dominum ſuum & amicum in potione quadam. Quam cum Dominus Johannes guſtaſſet, & ſentiret venenum eſſe, ad vomitum mox ſe provocavit, & intoxicum ſumtum eructavit. Militem vero illum ſtatim capi fecit, & confeſſum nefas ſuum mox in quatuor partes dividi juſſit, & quamlibet partem in una quatuor plagarum terræ Hollandiæ ſuſpendi mandavit. Leonardus Statii generalis Ordinis Fratrum Prædicatorum Magiſter in Theologia obiit in Florentia in craſtino B. Benedicti. Hic pro hoc anno poſuerat generale Capitulum celebrandum in civitate Lubicenſi & Conventu Ordinis ſui. Sed morte præventus, mutatum fuit generale Capitulum in provinciale propter obitum dicti Magiſtri, & celebratum ibidem pro feſto Pentecoſtes. Umfredus Dux Gloceſtriæ frater Henrici Regis Angliæ defuncti mare tranſiens cum Anglorum exercitu, venit in Hannoniam, quæ jure hæreditario ſpectabat ad Dominam Jacobam filiam Wilhelmi Comitis quondam Hollandiæ, & divortionatam uxorem Adolfi Ducis Brabantiæ, nunc autem copulatam matrimonialiter eidem Umfredo Duci, & receptus eſt a Bergenſibus, ubi dicta Domina Jacoba tunc reſidebat. Cujus adventum percipiens Adolfus Dux Brabantiæ, qui jus matrimoniale in dicta Domina Jacoba adhuc conſtanter ſibi vendicabat, & per eam ex conſequenti Comitatum Hollandiæ, cujus hæres erat, collegit exercitum magnum, & veniens in Hannoniam, obſidione cinxit urbem Bergenſem ſupra dictam. Erant autem auxilio Duci Brabantiæ Wilhelmus Ducis Burgundiæ frater illegitimus, vir multum bellicoſus, Comes S. Pauli frater Ducis Brabantiæ, Epiſcopus Leodienſis, & alii plures Nobiles & civitates, habentes bellatores in univerſo LXXXM. Quorum vivacitate & militari exercitio continuato jam fere ad quindenam exterritus Umfredus Dux, placita & treugas ſibi concedi a Principibus poſtulavit & impetravit. In quibus tandem ſic ordinatum eſt, ut dictus Umfredus Dux cum ſuis Angliam

repe-

repeteret, miſſurus ad Romanam curiam pro nova & matura declaratione, quis de duobus Principibus illis melius jus matrimoniale in prædicta Jacoba haberet, & ille eam obtineret cum Comitatu Hollandiæ. Wilhelmus Marchio Miſnenſis obiit circa feſtum Matthiæ Apoſtoli, cujus frater Fredericus ſupervivens obtinuit Marchionatum ſolus cum Ducatu Saxoniæ, quem multa pecunia a Sigiſmundo Rege Romanorum mercatus eſt pro ſe & ſuis hæredibus perpetuo obtinendum. Quidam Clericus deguit in Hammeburg urbe, cui in juventute ſui porci & ſues ambas manus morſibus crudelibus abſtulerant; nec ſedes aut veſtigia digitorum eidem erant, ſed poſterior pars palmæ in utroque brachio vix apparebat. Hic homo extremitatibus palmarum junctis competentem ſcripſit literam, libros ligavit, veſtes conſuit, & calceos ſuos ſubunculavit, ac alia opera manualia diverſa ſine manibus perfecit. Pro eodem tempore erat in Moguntia quidam homo, qui pedes habens flexibiles ut manus, brachia habuit nimis curta, & manus omnino ineptas ad opera manualia. Hic vir mira arte pedibus ſuis opera manuum exercuit, chartulas ſcribendo, in lutis & quinternis ludendo, & plura alia auditu ſtupenda faciendo. Sed quod his magis ſtupendum eſt, in Hollandia opido Schiddam puella quadam viguit, quæ ſupra humanum modum vivens, nullo cibo materiali ſive naturali uti conſvevit in XXVI. & amplius annis, ſed Dominicis diebus per anni circulum Sacra Communione refici ſolita eſt. Corpus vero ſuum poſt diutina dierum ſpatia tandem ſic eſt conſumtum, ut a pectoralibus inferius uſque ad pedes ſola nervorum compago oſſa in ſuis detinens naturalibus locis ſubducta cute appareret. Nec virtus erat ei quodcunque membrum propria valetudine de artubus inferioribus poſſe movere. Huic virgini proſemel Sacerdos cauſa experiendi certitudinem rei tam ſtupendæ, obtulit hoſtiam non conſecratam loco Sacramenti Euchariſtiæ. Quam cum puella guſtaſſet, mox quaſi agonizans deficere cœpit, & niſi in continenti cum Sacramento idem Sacerdos puellæ infirmanti ſuccurriſſet, procul dubio eadem ſpiritum exhalaſſet. Gerardus natus Comes de Marka colligens magnum exercitum, intravit Ducatum Clivenſem contra Adolfum fratrem ſuum Ducem Clivenſem, qui ipſum exhæreditare quaſi nitebatur, plura opida incendit, villas deſtruxit, habens in ſuo exercitu Tidericum Archiepiſcopum Colonienſem, Wilhelmum Ducem de Luneburg, Ottonem Ducem juniorem de Brunſwic, & plures Nobiles de Saxonia & Weſtphalia. Cujus animoſitatem pariter & fortitudinem formidans Adolfus Dux, amicabilem iniit cum ſuo fratre compoſitionem parvo tempore durantem. Martinus Papa ob metum offenſionis Regis Romanorum, remiſit cauſam, quæ inter Ericum Regem Danorum & Henricum Ducem de Sleswic vertebatur, & per juſtam appellationem ad ſedem Apoſtolicam devoluta fuerat, ad Curiam Sigiſmundi Regis Romanorum, ut ipſam per eum inceptam diſcuteret finaliter & terminaret. Rex enim Romanorum, ut audivit cauſam jam a ſe deciſam & ſententiatam fore aſſumtam a Papa ad determinandum, ſpreta & abjecta Regis ſententia, ſcripſit literam Domino Papæ in hæc verba: Ex quo, Pater Sancte, falcem veſtram mittere nitimini in meſſem noſtram contra Evangelicam prohibitionem, cauſas Principum vobis vendicando, ſcitote firmiter, quod & nos falcem noſtram extendere non formidabimus de cætero in meſſem veſtram, Eccleſiæ bona nobis uſurpando, ubicunque poterimus. Adolfus Dux Brabantiæ iterato exercitum colligens, venit in partes Hannoniæ, & obſedit Bergenſem urbem, ex ea violenter extrahere proponens Dominam Jacobam ſuam uxorem licet divortionatam. Quod audiens Umfredus Dux Gloceſtriæ, feſtinavit cum populo multo ad transfretandum mare, ut obſeſſæ uxori ſuæ occurreret. Et veniens in Hannoniam, receptus eſt ab Adolfo cum prœlio gravi, & victus eſt Dux Gloceſtriæ cum ſuo exercitu, & interfecti ſunt plures de Anglicis, multi etiam ſunt orbati oculis, truncati manibus & pedibus, & ſic ad propria cum contumelia ſunt transmiſſi, Umfredo Duce cum paucis vix evadente. Nobiles de Svichelde proſcripti ſunt de Hildenshemenſi Diœceſi per Magnum Epiſcopum ejuſdem Eccleſiæ propter damna ab eiſdem illata & alios graves exceſſus ſuos. Sed non diu poſt revocati ſunt in gratiam dicti Epiſcopi interventione Wilhelmi Ducis de Luneburg eis ſuffragante. Anglici caſtrum quoddam fortiſſimum in finibus Normanniæ obſidentes, navibus magnis numero XVI. plenis armatis ipſum vallaverunt. Aqua vero dictum caſtrum ambiens creſcebat & decreſcebat infra diem naturalem juxta tempus ſuum. Cujus caſtri obſidionem intelligentes Britones, collecto exercitu pulcro, venerunt navigio obſeſſis in auxilium cum multis navibus remigabilibus. Coggones autem & galeæ Anglorum in decreſcentia maris limo ſunt infixæ, nec ſe movere valebant. Quod attendentes Britones, navibus ſuis parvis hoſtibus applicuerunt, & accedendo ac recedendo ad libitum inimicos ſuos Anglicos in luto detentos oppugnaverunt, interficientes ex eis ultra V M. & reliquos captivantes. Gans de Putliſt Baro exercitum colligens de Prignitz & de Marka Brandeburgenſi, intravit Ducatum de Mykelenburg ad deprædandum ipſum. Cujus adventum ſentiens Matthias Axcowe Miles & Capitaneus dicti Ducatus, Dominis terræ parvulis exiſtentibus, mox convocavit de armigeris terræ & de civibus Wiſmarienſibus, quos habere potuit, tranſitum dicti Baronis præpedire ſatagens. Quorum uterque exercitus bello ſe excipientes viriliter pugnaverunt. Sed Magnopolenſes victores effecti, captus eſt ibidem Baro ille Gans junior, & plures Nobiles ſecum, & ductus eſt in caſtrum Butzowe, ac per Johannem Epiſcopum Swerinenſem turri mancipatus. Wilhelmus & Chriſtophorus Domini Slavorum cum pulcro exercitu Marchiam intrantes, prope Wiſtok opidum villas quaſdam incenderunt, & pecora jumentaque cætera rapuerunt. Johannes autem junior Marchio filius Friderici præſciens hoſtium adventum, adunavit armigeros pedeſtres & equeſtres, & egreſſum Slavorum præoccupans & obſervans juxta Priswalk opidum, cum eis bellum aggreſſus eſt, ſolis occaſu imminente. Et pugna utrobique invaleſcente, Helmoldus de Pleſſe Miles de Mykelenburg cum XL. & ultra lanceis turpi fuga dilapſus eſt. Dimicantibus ergo fortiter aciebus, Johannes Marchio victoria potitus eſt, in ſuo habens exercitu Comitem de Rupin, & antiquiorem Gans de Putliſt. Et victi ſunt Slavi, & interfecti multi ac captivati. Occubuit autem inter cæteros Chriſtophorus Dominus de Waren, Wilhelmus vero captus fuiſſet, niſi ſe Henricus Moltzan Nobilis interpoſuiſſet; qui captus eſt ibidem cum Johanne de A. Conſule Roſtocenſi. Currus etiam plures quam DCC. cum victualibus & inſtrumentis bellicis adducti per Slavos ceſſerunt Marchioni cum equis & ductoribus eorum. Philippus Dux Burgundiæ factus eſt tutor Comitatus Hollandiæ, Adolfus vero Dux Brabantiæ in tuitionem ſuam accepit Hannoniam, Jacoba autem filia Wilhelmi dudum defuncti, quæ dictam Comitiam Hollandiæ hæreditario jure ad ſe pertinere conſtantiſſime affirmabat, una cum matre ſua miſſa eſt in Gandavum urbem Flandriæ cum ſolenni comitiva ad manendum ibidem ad tempus in cuſtodia ſecura per dictum Ducem Burgundiæ, ne forte amplius propter eam tot homines interfici contingeret, & propter alias cauſas amicis ſuis notas. Ipſa tamen aſtuta exiſtens, non diu poſt corrupto ejus cuſtode promiſſis & muneribus, in habitu virili clam urbem exiens, paratos ibidem equos aſcendit, & feſtinanter viam tranſiens, tandem in Hollandiam pervenit. Ubi recepta eſt a civibus de Golda, eo quod potius ſibi faverent, quam Duci Burgundiæ, cui protunc potiores civitates Hollandiæ homagium fecerant, demtis Golda,

da, Sconhove Harlemunt & Vyane. Hæc quidem opida Dominæ Jacobæ juramenta fidelitatis præſtabant, ut hæredi veræ in ſua prima receptione. Intraverunt etiam tunc cum Domina prædicta Hollandiam viri dudum exilio relegati numero fere DC. qui de parthia & favore erant dictæ Dominæ Jacobæ. Quorum adventum percipientes cæteri Nobiles de parthia oppoſita, in ſuum adjutorium vocaverunt cives Harlemenſes, Amſterdamenſes, Delfenſes & Leydenſes, & circa feſtum Michaëlis exierunt cum exercitu ſuo, & verſus Goldam urbem tendentes, pugnare cum hoſtibus ſtatuerunt. Jacoba autem natu Comitiſſa Hollandiæ audiens inimicos ſuos adeſſe, exivit in manu valida, & hoſtes bello excipiens, proſtravit multos de ipſis, & plures captivavit, cæteris in fugam verſis. Ex qua victoria nomen ejus celebre haberi cœpit. Apprehendit etiam banneria quatuor civitatum prædictarum, & ea in ſignum victoriæ ſecum in Goldam duxit, captivosque cuſtodiæ deputavit. Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis diſcordare cœpit cum Wilhelmo Duce de Luneburg & Ottone filio Bernhardi Ducis de Brunſwic, & terræ utriusque deprædatæ ſunt & ſuccenſæ. Fredericus Marchio de Brandeburg conſtitutus in Nurenberga, intellexit Cazymarum Ducem de Stetyn & Wartizlaum Ducem de Wolgaſt opidum Strazeburg terræ ſuæ expugnaſſe, & in Ukerenſi territorio graviter debacchari, tranſtulit ſe in Marchiam ſtipatus militia plurium Principum, colligensque & ſuos de Marchia, intravit Ducatum Stetinenſem, & obſidione circumdans Caſtrum Quatuor rotarum, gravibus jacturis impegit in ipſum, ac tecta ipſius dejecit. Anguſtiati autem caſtrenſes, pro redemtione ad ſuos miſerunt Principes. Qui de Polonis, Pomeranis, Pruthenis & cæteris gentibus exteris multum populum adunantes, Fredericum Marchionem bello aggreſſi fuiſſent, niſi ipſe ſibi conſulens, ſoluta obſidione, ad propria reverſus fuiſſet, coram dicto relinquens caſtro inſtrumenta bellica & cætera, quæ attulerat. Prope caſtellum Montisflaſcum quidam latrunculi latitantes conventionem fecerant cum quibusdam tabernariis ejusdem opidi, quatenus peregrinos & Romipetas adventantes ad ſe dirigerent, & nunciis ſuis de eorum adventu eos incautarent, & ipſi latrones vice verſa portionem prædæ hoſpitalariis eisdem fideliter impertirentur. Contigit ergo hoc anno circa feſtum B. Johannis Baptiſtæ duos Presbyteros ad curiam Romanam tendentes hoſpitari in dicto opido apud quendam de collegis dictorum prædonum, filium habentem, qui eosdem Clericos per viam venientes ad ſui patris hoſpitium invitaverat, extra portam urbis conſtitutus pro peregrinorum exſpectatione, ut moris eſt Italorum. Sacerdotibus autem iſtis in hoſpitio prandentibus, filiusfamilias prædictos adiit latrones, admonens eos, ut ſolicite duorum Clericorum obſervarent tranſitum, quia putaret eos abundare auro. Quibus ſic aliquamdiu confabulantibus, venit curſu rabido eorum ſpeculator, nuncians adventum Clericorum. Qui mox eos invadentes, & ad nemoris interiora trahentes ſpoliaverunt, & dure eos percuſſerunt, ſemivivo uno relicto, ſed altero manus eorum evadente ſaucio, & verſus caſtellum, quod exierant, curſitante. Erat autem dicti opidi Capitaneus civis Florentinus honeſtus vir & juſtus. Ad quem veniens vulneratus Clericus, conqueſtus eſt ei de ſpolio perpeſſo & læſione enormi ſui ipſius & ſocii ſui in loco deprædationis relicti, & quod traditi eſſent per filium tabernarii, apud quem pranſi fuiſſent. Videns autem judex Clericum crudeliter tractatum, quæſivit, an hoſpitem ſuum agnoſceret, & domum, ubi moram traxiſſent. Qui reſpondit, quod ſic. Præfectus ergo urbis, aſſumtis ſatellitibus, perrexit cum Presbytero ad tabernam, in qua manducaverat. Aſpiciens autem Clericus, vidit filium tabernarii reverſum, quem inter latrones invenerat, dum ipſum invaſiſſent, & qui eos tradiderat. Unde exclamans, a Poteſtate juſtitiæ complementum de traditore ſibi fieri poſtulavit. Quem judex mox comprehendens & examinans, reperit omnes conſcios in domo illa exiſtentes. Vincti ergo ſunt pater, mater & filius, & ad quæſtum expoſiti. Qui prodentes myſterium conventionis cum latrunculis in nemore degentibus, in cuſtodiam miſſi ſunt. Præfectus vero, collectis circiter quadringentis cum arcubus, baliſtis & lanceis, nemus illud circumdedit, ne quisquam de latentibus elaberetur. Et penetrans interiora nemoris cum ſatellitibus ſuis, pervenit tandem ad locum, ubi latrones illi cubabant. Et irruens ſuper eos, omnes captivavit numero XXXIIII. Quos ſecum in caſtellum ducens, in craſtino ſimul patibulis appendit cum tabernariis & tabernatricibus multis, qui cum eisdem conventiones conſimiles fecerant. Ericus Rex Danorum aſtutia mundana uſus inconſueta tamen, monetam fieri fecit novam ex toto cupream; & illam ſolam recipi præcepit, ut vulgabatur, & non aliam ab incolis Regni ſub pœna privationis omnium bonorum. Et ut moneta prædicta ad manus omnium eo expeditius veniret, mandavit omnibus ſibi ſubjectis, ut monetam quamcunque aliam, ſiquam haberent, ſuis præſentarent campſoribus & monetariis, & novam pro ea reciperent ab eo factam, qua in emendo & vendendo, & nulla alia uti deberent. Quod præceptum injuſtum ſatis, ut apparet, opidani & villani audientes, & pœnam appoſitam incidere formidantes, monetas extraneas argenteas & aureas ſupra dictis monetariis præſentaverunt, & pro auro & argento cuprum receperunt, & ſic Regem ipſum ſuosque campſores & monetarios ditaverunt, ſe ipſos vero depauperaverunt. Videntes autem mercatores & advenæ prudentiam hanc mundanam non in bonum eorum vergere, merces ſuas apud ſe retinuerunt, & res pro rebus commutare ſtuduerunt. Regina tamen non valens audire detractiones & oblocutiones hominum, in dedecus & vituperium honoris Domini ſui Regis & mariti ſonantes, ſtatim poſt dictam monetam cupream abjecit, & bonam monetam cum civitatibus maritimis æquivalentem fabrefecit, ac eam recipi ab omnibus mandavit. Johannes Dominus de Erkel poſt diutinam captivitatem liberatus eſt hoc anno de vinculis, in quæ ipſum conjecerat ante annos fere XII. Wilhelmus Comes Hollandiæ dudum defunctus. Eripuit autem ipſum Philippus Dux Burgundiæ, cum ingrederetur dictum Comitatum cum potentia. Et factus eſt dictus Dominus de Erkel Conſiliarius Arnoldi Ducis Gelriæ filii filiæ ſuæ ac etiam Ducis Burgundiæ. Mercatores & piſcatores diverſarum mundi partium, qui ob capturam halecum in Scaniam Regni Danorum ſingulis annis tranſire ſoliti erant, hoc anno ipſam viſitantes, & ad conſvetam capturam ſolicitudinem debitam adhibentes, parum vel nihil capere potuerunt; & non ſolum hoc anno, ſed deinceps licet conſueto tempore venirent, & omnem diligentiam ſuam facerent, prope nihil tamen prendere potuerunt. Piſcis autem ille Danicum pelagus pertranſire aſſvetus, in mari oberrans, plagas illas Scanicas omnino liquit, Dei, ut timetur, vindicta hoc diſponente, & occiduum mare tranſiens, Flammigenas ditare jam ſatagit. Oſnaburgenſis Eccleſia, quæ ſatis diu viduata ſteterat, relicta per Henricum Comitem Holtzatorum, qui ipſius Antiſtes fuerat non tamen conſecratus, jam recepit in Paſtorem Comitem natum de Deſholt, virum probum & diſcretum. Qui mox Epiſcopus factus rixari cœpit contra vicinum ſuum Epiſcopum Monaſterienſem bellum movendo. Sed Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis dictos Pontifices pacificans, amicabiliter eos compoſuit. Neugarden urbem regiam Ruthenorum tanta lues & mortalitas turbavit, ut quaſi vaſtata videretur. Homines namque civitatis illius in plateis deambulantes quaſi deſperati ſubito ceciderunt & exſpirarunt. Eratque tantus fœtor in urbe, ut ſola aëris corruptione homines deficerent. Mortui enim referuntur inibi infra annum dimidium pene LXXXXM. hominum. Dominus Jordanus Pleſcowe burgimagiſter urbis Lubicenſis obiit in epi-

epidimia. Hic Deo & hominibus dilectus Proconſul, dictæ nedum civitatis Lubicenſis, ſed & omnium civitatum de Anſa honor extitit & gloria, multarum virtutum redimitus excellentia. Fuit nempe pacis amator fervidus, viduarum & pauperum protector ſtrenuus, diſcordantium partium reconciliator avidus, tyrannicæ dominationis effractor animoſus, juſtitiæ zelator piiſſimus, ſervitii divini promotor promtiſſimus, Religioſorum fautor cariſſimus, & Politicæ rectitudinis æmulator ſincerus. Similis illi in urbibus Anſæ temporibus ſuis nemo inventus eſt; ſecundum nulla habuit, & vix inantea habebit. Hæretici Regni Bohemiæ ultra quatuor millia lancearum adunantes, urbem Duxa dictam Marchionis Miſnæ forti obſidione vallarunt. Fredericus autem Marchio præſcius adventus hoſtium eandem civitatem munierat viris fortiſſimis quingentis, qui in ea erant, cum obſidio hæc fieret. Extra urbem vero in duobus locis ſex millia armatorum locaverat, ut obſidentes propulſarent, & vallatis auxilio fierent. Cumque hoſtes ex una parte urbem oppugnare diſponerent, Capitaneus dictæ civitatis perperam agens, aſſumtis pugnatoribus a Marchione miſſis, civitatem per oppoſitam portam exivit, dicens ad latitantem exercitum velle pergere, & eorum fultus ſubſidio improviſos hoſtes impetere, & ſic eos percutere. Quibus egreſſis, unus civis fautor hæreticorum mox de muro elapſus, hoſtibus abſentiam virorum eos debellare valentium inſinuavit. Quod audientes hæretici, expugnationi urbis mox operam dederunt, & ſtatim, civitate capta, eam intraverunt, & tam ſenes quam juvenes utriusque ſexus fideles, ac eorum parvulos vagientes gladiis ſuis trucidaverunt. Quidam autem vitam eorum ad tempus conſervare cupientes, eccleſiam majorem intraverunt, & ſe ex ea defendere tentaverunt. Quod videntes impii, eccleſiam populo plenam obſtruxerunt, & ignem apponentes, eam cum hominibus combuſſerunt. Sicque ſævientibus illis maledictis, omnia civitatis ædificia flammis ſunt conſumta, muri diruti ſunt & disjecti, exercitibus Miſnenſium vel ignorantibus traditione Capitanei urbis ſeductis, vel hoſtibus præ timore appropinquare non audentibus. Hi, inquam, hæretici permiſſi ſunt divina forte vindicta favente propter fidelium peccata hæc agere, Rege Romanorum & cæteris terrarum Principibus non obſiſtentibus, & allegantibus pro ſua excuſatione, quod Dominus Papa & alii majores Prælati Eccleſiæ, qui magna habent dominia, & potentes exiſtunt, ob fidei defenſionem & hæreſis extirpationem, quæ a Clero exordium ſumſit, merito apponere deberent manus ſuas vindices, & non facerent. Cum autem hæc agerentur per infideles in Duxa, exercitus fidelium ad pugnandum ſe præparabat. Destructo vero caſtro & civitate accenſa, hæretici ad propria redire conati ſunt. Super quos exercitus Marchionis ſubito de latibulis erumpens irruit, & de hoſtibus illis ultra tria millia proſtravit. Et quamvis in hoc loco, ſicut & in pluribus aliis, populus hic diabolicus fortiter ſit attritus a fidelibus, nihil tamen videtur conculcatio hæc ponderanda in comparatione ad mutuam eorum exinanitionem. Infideles enim contra Catholicos eorum continuis inſudabant prœliis. Nam majores inferiorum, & vice verſa minores ſuperiorum manſiones deſtruxerunt, ut ſic neceſſitate compulſi eis contra viriliter adhærerent, & ſpoliis ac latrociniis ſtudioſius & avidius inſiſterent. In proprias quoque villas & civitates irruentes, victualia omnia inibi reperta conſumſerunt, & utenſilia cuncta abducentes, eas vacuas reliquerunt, ne fideles forte venturi quicquam commodi invenirent. Sicque omnia deſperatione quadam diabolica indiſcrete agentes, ſe ipſos depauperaverunt, & Regnum ſuum nobile ad nihilum quaſi redegerunt.

Tertio decimo anno, qui eſt DN. MCCCCXXVI. Anglici cum XII. vel amplius magnis navibus Selandiam petentes onuſtis armatorum multitudine, & non longe a portu Sirixenſium applicantes, terram illam ſpoliare niſi ſunt circa feſtum Purificationis. Habuerunt autem ſecum ductores plures Hollandrinos terra dudum pulſos, quos vulgariter Ballinger vocabant. Quorum adventum percipiens Philippus Dux Burgundiæ tutor dicti Comitatus, cum ſuis Flamingis junctis ſibi Hollandrinis & Selandrinis incolis terrarum, cum bello duro terra marique Anglicos invaſit, & tandem triumpho glorioſo potitus, fere omnes interfecit. Numerus autem Anglicorum occumbentium fertur fuiſſe mille quadringenti, de parte vero Ducis circiter quadringenti referuntur peremti. Quo prœlio peracto, Goldenſes cives una cum vaſallis Dominæ Jacobæ villas quaſdam prope Oldewater opidum ſitas impetentes, eas ſpoliaverunt, villanos captivaverunt, eccleſias violaverunt, bona in eis cuſtodita rapuerunt, & plura enormia in dictis eccleſiis Domini timore penitus ſemoto perpetraverunt. Hoc anno factus refertur ab Aſtrologis fuiſſe concurſus planetarum in unam domum præter Venerem, & illa conventio tempora cauſavit periculoſa, & annum eventibus mirabilibus & inconſuetis plenum. Inſtabant namque in omnibus ferme mundi partibus ſeditiones, & prœlia parabantur in utroque ſtatu Clericali ſcilicet & laicali, nec erat locus præſertim in noſtra Europa a commotione ſeditioſa immunis; peſtilentiæ etiam & graves ſubitaneæ mortalitates regiones cunctas vexabant. Audiebantur inſuper in ſingulis menſibus fere hyemalibus tonitrua, & micabant coruſcationes e nubibus, tempeſtates quoque ſæviſſimæ ſine intermiſſione exortæ mare agitabant, & innumeros homines, quos gladius in arida non voraverat, in aquis pelagus & procella ejus abſorbebant. Non fuit autem in memoriis hominum annus tam indiſciplinatus & turbativus viſus aut perceptus. Philippus Dux Mediolanenſis prœlium certans cum civibus civitatum Florentinæ & Venetiarum, victoriam de ipſis obtinuit, & innumeros de ipſis interemit. Sed non diu poſt dictæ civitates cum potentia magna exeuntes urbem Brixenſem obſederunt, & eam expugnantes tandem ceperunt, ſpoliantesque eam, theſaurum immenſum deportarunt, non paucis occiſis & captivatis de viris Ducis præfati. Sigismundus autem Romanorum Rex partem Ducis fovens, ipſius exercitum roborare, & expeditionem grandem inſtaurare contra dictas civitates velle minatus eſt. Cujus potentiam pariter & animoſitatem expertam formidantes, ambaſiatores ſolennes, Dominos videlicet Padowenſem & Veronenſem ad ipſum miſerunt, ut pacem cum eo facerent, & benevolentiam ipſius captarent. Qui oblatis, ut famabatur, quadringentis millibus ducatorum, cives dictarum urbium alis Aquilæ Regiæ ſubjecerunt, & fœdus perpetuum cum ipſo percuſſerunt. Circa feſtum Johannis Baptiſtæ impii hæretici Bohemorum cum maximo exercitu fideles Marchionis Miſnæ quærentes Uthtzenſe opidum obſederunt. Opidani autem adventum hoſtium ſentientes, proprium opidum incenderunt, ſecum bona ſua tollentes, & fugam capientes. Frederico autem Marchione in partibus non exiſtente, Dominam terræ adierunt, & calamitatem ſuam ei expoſuerunt. Audiens autem Marchioniſſa ſuam urbem hoſtibus vallatam, Domino ſuo Marchione in Nurenberg in Concilio Principum occupato, collegit ſubito exercitum grandem de omnibus urbibus, caſtris & opidis Thuringiæ & Miſnæ, & accerſivit Comites & Nobiles ſui Principatus, recenſuitque populum ſuum collectum, & invenit circiter XXM. virorum fortium, & tranſiens cum his ſaltum Bohemicum, pervenit ad agmina inimicorum Chriſti, & commiſſo bannerio Domini ſui cuidam Boſſoni Militi cognomento Vicedum, quem probum æſtimabat athletam, bellum iniit cum hoſtibus. Hæreticorum autem exercitus munitio-

tionem fortiſſimam ſibi fecerat de curribus multis in magnum circuitum ductis, longis catenis colligatis & compactis mirabili & inconſueta ſtructura, ne diſſolvi valerent. Et infra hanc munitionem currilem dictam vulgariter Wagenburg ſagittarii & lancearii eorum ſtabant, & hi exercitum adverſariorum lædere poterant, illæſi ipſi permanentes. Cumque acies armatorum ſimul congrederentur, & jam vix ſe contingere cœpiſſent, improbus Boſſo ille ſignifer & miles perfidus, dejecto bannerio, turpiſſimam cum ſuis iniit fugam. Quod videntes poſteriores exercitus orthodoxi, conſternati valde & ipſi terga fugiendo dederunt. Hæreticorum ergo multitudo cernens fidelium agmina diſpergi, ſuos agitavit inſultum facere in hoſtes. Unde commiſſo conflictu cum remanentibus, occiderunt ex eis, fama certiſſima affirmante, pluſquam duodecim millia, cœteris elapſis cum pudore. Plures autem Nobiles, Barones & Milites in hac pugna flebili mactati ſunt. Hoc, inquam, proditionis malum fertur feciſſe dictus Boſſo in vindictam fratris ſui, quem Fredericus Marchio ob ſua tradimenta interfici juſſerat. Et ſic ambo traditores effecti nomen ſuum turpiter macularunt. Comes de Berneburg aliter dictus de Anehalt ſpoliavit mercatores ſtratæ communis inter urbes Magdeburgenſem & Hallenſem, & bona eis ablata dicto caſtro Berneburg advexit. Negotiatores autem ad præfatas civitates accedentes, conqueſti ſunt ſe deprædatos per Comitem prælibatum. Quod audientes Conſulares earum, mox de civibus propriis ac vicinis eorum Nobilibus exercitum copioſum adunarunt, & verſus caſtrum ante dictum Berneburg properantes, ipſum obſederunt, & oppugnare cœperunt. Quibus in actuali expugnatione laborantibus, ſupervenit a caſu Wilhelmus Dux de Luneburg a Frederico Marchione, apud quem negotium habuerat expediendum revertens. Hic cernens avunculo imminere periculum, placitare cum civitatibus amicabiliter cœpit, & tandem Comitem prædictum cum civibus illis ſic concordavit, ut deprædationem conſimilem in perpetuum abjuraret, & ſingulis mercatoribus per ipſum damnificatis per quinquennium ad plenum ſatisfaceret. Marchio junior Johannes de Brandeburg patre ſuo abſente collegit exercitum fortem, inſtigatus per cives urbis Prinſlavienſis, quibus multum graves extiterunt Cazymarus & Otto Duces de Stetyn, qui urbem ipſam ceperant. Et procedens verſus dictam civitatem intromiſſus eſt noctu cum ſuis per portas ſuburbii fluvio Ukeræ vicinas, ignorantibus viris, qui ex parte Ducum Stetinenſium majores valvas occupabant, & eas quaſi incaſtellaverant. Cum ergo Johannes Marchio eſſet in urbe cum ſuo exercitu, cœpit impugnare portas incaſtellatas, applicans eiſdem bellica inſtrumenta. Cui reſiſtentes earum inhabitatores cum bumbardis & baliſtis, pro ſuo poſſe ſe defendere conati ſunt. Sed cives ſtramina & cætera focalia majori portæ applicantes & ignem immittentes, fumo permaximo in tantum caſtrenſes angariarunt, ut ſe in manus Marchionis captivos traderent. Quod percipientes aliam portam tenentes, placita cum dicto Principe inierunt, & ſic ſecuritatem ab eo obtinentes vitæ & rerum ſuarum, portam illam deſeruerunt, & urbem exierunt cum ſuis rebus. Stetinenſium autem Duces audientes Marchionem intromiſſum, & ſuos angariari, venerunt cum populo, ſperantes urbem obtinere. Sed cum civitatem viderent armatis plenam & munitam ſuoſque fugatos, confuſi retroceſſerunt. Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis pecunia multa conductus per Okkonem Domicellum Friſiæ occidentalis, intravit Friſiam cum pulcro exercitu, habens ſecum Tidericum Comitem de Aldenburg, Johannem Comitem de Hoya, Conradum Comitem de Deſhold & Baronem de Ridberg. Et prædam magnam apprehendens de pecoribus & jumentis, deſtinavit eam per dictum Tidericum Comitem cum multis baliſtariis ducendam in Aldenburg. Ipſe vero cum aliis Comitibus & militaribus totoque exercitu ſuo inſultum Friſonum præſtolari conatus eſt, nimis confidens in potentia ſua. Quorum adventum intelligens Fokko, cum ſuis, quos habere poterat, proceſſit in occurſum hoſtium ſuorum; & convenientes ac bellum durum inſimul agentes, Fokko bravium (brabeum) obtinuit victoriæ. Perierunt ergo plures in conflictu illo de exercitu Archiepiſcopi, aut aquis immerſi aut gladiis mactati, captuſque eſt Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis vulnere gravi ſaucius. Occubuerunt autem in prœlio hoc Conradus Comes de Deſhold & Baro de Ridberg cum multis viris bellicoſis. Qua pugna peracta, pauci de exercitu Archiepiſcopi ſuperſtites relicti ſunt. Fratres Ordinis Prædicatorum ſuum generale Capitulum celebrarunt in Bononia ſub Fratre Thoma de Regno Bacalario Sacræ Theologiæ, eis dato Vicario generali per Martinum Papam, ubi ab eiſdem Fratribus electus eſt in Magiſtrum generalem Ordinis ante dicti Frater Bartholomæus Magiſter in Theologia de provincia Provinciæ Regni Francorum pro feſto Pentecoſtes. Danorum Rex Ericus populum innumerum de tribus Regnis ſuis colligens, in totale exterminium Henrici Ducis de Sleswic & ſuorum fratrum exarſit. Unde adunato exercitu maximo, terra marique urbem Sleswic obſedit, & montem vulgariter dictum Heſteberg occupans, ipſum foſſatis profundis & latis & aggeribus ac vallis fortiſſimis munivit & incaſtellavit in profeſto B. Mariæ Magdalenæ. Regis autem adventum ſentientes Duces de Sleswic, cum fideli adjutorio civium de Hammeburg & Procerum utriuſque terræ Ducatus & Comitatus, caſtrum Gottorp & dictam urbem Sleswicenſem aggeribus & vallis fortiſſimis ſic munierunt, & armatis ac baliſtariis cæteriſque inſtrumentis bellicis necnon victualibus copioſis repleverunt, ut ad reſiſtendum Danorum impetuoſis incurſibus viriliter eſſent animati. Conſtructa ergo munitione per Regem, quæ vulgariter Bolwerk nuncupatur, & robuſtiſſimis Sweorum, Danorum Norweorumque viris commendata, expugnationi urbis Sleswicenſis inſiſtere tentavit. Unde in militaribus exercitiis ſe utrobique exercitantes, nunc damna parti adverſæ intulerunt, nunc vero vice verſa ſimilia recipientes, diem laboribus & fatigationibus ad ſolis uſque occaſum deduxerunt. Utraque autem parte hoſtium occupationi duræ inſudante, Vitaliani quidam numero fere DCti, qui Danorum perfidiam abhorrentes Daciam reliquerant, & ad Hammeburgenſium cives ſe contulerant, piratica claſſe ipſos Danos infatigabiliter vexabant, & plures naves victualibus, inſtrumentis bellicis, armis, trabibus & lignis grandibus ad caſtella inſtauranda & erigenda aptatis, aliiſque rebus bonis variis onuſtas auferebant. Cernens autem Henricus Dux Sleswicenſis potentiam Regis viribus ſuis incomparabilem, acceſſit urbem Lubicenſem, & civium ſubſidium humiliter implorans, ad animum eiſdem revocavit, qualiter ſui progenitores tranſactis temporibus a Danico jugo eos liberaſſent, & pro redemtione urbis ſuæ vitam ſuam expoſuiſſent, ut ſic viciſſitudinem gratioſam, imo de jure debitam rependentes, a periculis imminentibus, nedum Holtzatorum populis, verum etiam propriæ ſuæ civitati & cæteris urbibus maritimis, eos liberando, Regis exercitum furioſum debellare ſatagerent, ac irrecuperabile malum, quod præ foribus eſſet, præpedire juxta poſſe non negligerent. Vulgariter enim dici conſuevit, ſapientis eſſe conſilium, a foribus vicini malum removere, ne propriis appropinquet. Sed majores civitatis neſcio qua cauſa moti, mox recipere Principis ante dicti frequentem poſtulationem de

auxilio ferendo diſtulerunt, nec eis ſtatim ad libitum reſponſum conſolatorium dederunt. Sed tandem bene deliberati convocarunt ad familiare colloquium propinquarum urbium Conſulares, & cum ſinceritate tractantes & maſticantes negotium Holtzatorum, ad ultimum concluſerunt in invicem quoſdam fore mittendos ex parte civitatum ad Regem Ericum, qui pro pacis reformatione ſincere & serioſe laborarent, & inter Principes, ſi quo modo poſſent, amicitiam facerent. Miſſi ergo ſunt de urbe Lubicenſi duo, puta Henricus Rapeſulver Proconſul & Tydemannus Tzerntin Conſularis, de urbe Sundenſi Conradus Biſcop Burgimagiſter & Johannes Burowe Conſul, de urbe Roſtoccenſi Fredericus de Tzeyne Proconſul & Henricus Grenze Conſularis, de urbe Wiſmarienſi Johannes Banſtowe Proconſul & Petrus Wilde Conſul. Hi viri providi octo & circumſpecti quatuor civitatum dictarum Regem Danorum adierunt inventum in Hademersleve terræ Jutiæ, & pro compoſitione amicabili Regis & Ducum de Sleswic ac Holzatiæ conſtanter laborarunt. Interim autem, quo hæc placita fierent, Dani & Holtzati bellica continuantes exercitia, flumen illud Sly dictum navibus a Danis eſt repletum, & os fluvii per Holtzatos alias obſtructum, eſt reſeratum per Danos. Quibus mox obviantes Holtzati, de introductis navibus plures incenderunt, & multas aquis immerſerunt bumbardis manualibus perforatas. Dux etiam Henricus collecto exercitu equitum & peditum copioſo, eodem tempore violenter Danis invitis, caſtrum Gottorpe, urbem Sleswic & opidum Renzeburg cibavit, plures Danos ipſum impedire nitentes trucidans. Coram opido quoque Vlenzeburg ultra tria millia vaccarum & jumentorum apprehendit, & abducens ea, in caſtra ſua deduxit. Pluries etiam de utroque exercitu modo pauci, modo plures ſe invadentes certabant, ſed quaſi in omni conflictu Holtzatis fortuna arridente, cæſi ſunt Dani & victi. Ambaſiatoribus igitur ſupra dictis a Rege Erico ſine grato reſponſo reverſis, ſtatim generale colloquium pro inſtanti feſto Exaltationis S. crucis fiendum in urbe Roſtoccenſi eſt ſtatutum. Ad quod convenerunt Lubicenſes, Hammeburgenſes, Sundenſes, Luneburgenſes, Gripeswaldenſes, Wismarienſes & Anklemenſes. Qui ſerioſe & mature negotium hujus periculoſæ diſſenſionis maſticantes, & ex ea perpendentes omnium dictarum civitatum deſtructionem imminere, tandem inter ſe concluſerunt ſumme opus fore, ut dictæ civitates confœderationem indiſſolubilem promitterent, & eam literis ſuis ſigillatis roborarent, ad reſiſtendum Regi Danorum, ne limites Regnorum ſuorum hucusque ſibi præfixos tranſcenderet aut excederet; & etiam ad laborandum totis conatibus, ut munitionem prope Sleswic urbem factam de aggeribus & vallis funditus everterent & deſtruerent, & quod in hanc præfatam omni niſu, quo poſſent, Henricum Ducem & ſuos fratres cum omnibus ſuis auxiliatoribus traherent, receptis ab eisdem literis ſigillatis & fidejuſſoribus idoneis in robur & teſtimonium præmiſſorum in perpetuum duraturum. Qua confœderatione & compromiſſione civitatum ante dictarum in urbe Roſtoccenſi facta, regreſſi ſunt in urbem Lubicenſem omnium præfatarum civitatum nuncii, præter Gripeswaldenſes & Anklemenſes, qui dictam confœderationem contra Regem & Ducem eorum, qui cum Rege erat, inire nolebant. Ubi cum eſſent conſtituti, vocatus eſt Henricus Dux de Sleswic de Regnevelde Monaſterio, ubi cum multo deſiderio præſtolabatur rumores ſibi jocundos. Quo in præſentia civitatum conſtituto, dictæ civitates ligam inviolabilis adhæſionis & confœderationis perpetuæ cum eo & omnibus ſuis ſequacibus ac hæredibus contraxerunt, & quod a dicta confœderatione, nulla cauſa emergente, recedere debeant, valeant aut poſſint, juramentis ſuis firmaverunt, ac literis ſigillatis roboraverunt. Quibus ſic ordinatis & laudatis, ſinguli ad propria ſunt reverſi. Diſſidium grave erat inter Wilhelmum Ducem de Luneburg & Nicolaum Archiepiſcopum Bremenſem, quod valde impediebat Holtzatorum proſperitatem. Nam dicti Principes omnes terrarum Dominos vicinos eis occupabant in eorum expeditionibus contra invicem fiendis, & ideo Holtzatis nec ipſi nec cæteri Principes auxilio eſſe poterant. Propter quod quidem diſſidium tollendum in favorem Holtzatorum civitates deſtinaverunt quoſdam de Conſularibus ſuis ad dictos Principes. De urbe enim Lubicenſi miſſi ſunt Conradus Brekewolt Proconſul & Johannes Bere Conſularis, de Hammeburg Henricus Hoger Proconſul & Ericus de Tzeven Conſul, de Luneburg Johannes Viſcule Burgimagiſter & Fredericus Hoyeherte Conſularis. Hi viri ſpectabiles una cum Bremenſibus in opido Verdenſi convenerunt, ubi ad placitandum dicti duo Principes erant venturi. Et hi tam fideliter tamque vigoroſe negotium eis commiſſum agitarunt & practicarunt, ut dictos Ducem & Archiepiſcopum integraliter & perfecte concordarent, atque amicitiam perpetuam inter eos facerent. Qua diſcordia ſopita, tota illa provincia ad ferendum auxilium Holtzatorum Principibus ſe præparabat. Nobiles quidam Holtzatorum aſſumtis ducentis vel paulo plus Vitalianis & aliis vaſallis in profeſto B. Matthæi Apoſtoli Ymbriam inſulam navigio intraverunt, & prope Glambeke caſtrum ſe locaverunt, ac quibusdam ex eis ſcalis erectis murum caſtri ſcandere incipientibus in aurora, quibusdam bumbardis crepantibus, quibusdam vero arcubus & baliſtis tela mittentibus, infatigabiliter ipſum impugnare ſtuduerunt. Quorum inſultum pariter & tumultum audientes caſtellani, timore magno exterriti ſunt. Conſiderantes autem Regem in actuali obſidione urbis Sleswicenſis cum ſuis fore occupatum, & ad præſidium eis ferendum præpeditum. Perpendentes inſuper numeroſitatem hoſtium & paucitatem ſuorum, mortisque periculum imminens formidantes, tutius eſſe in animo ſtatuerunt ſe committere gratiis Holtzatorum, quam ſe diſcriminibus exponere, & inutiliter certare. De communi ergo concreto & conſenſu ſociorum dextras inimicis dederunt, & caſtrum ad manus Holtzatorum reſignarunt, cum rebus ſuis ſalvi recedentes. Expulſi cives Groningenſes terræ Friſiæ auxilium Fokkonis tutoris terræ ejusdem implorantes, circa LXXX. viros meliores dominii ſui in ſuum ſubſidium ab eo receperunt. Quos armigeros ſecum ducentes circa feſtum B. Martini, dictam urbem ingreſſi ſunt ſine formidine & timore, & procedentes usque ad forum civitatis, bannerium ſuum erexerunt. Attoniti autem potiores cives urbis de adventu tam inopinato hoſtium, quidam ex eis latibula quæſierunt, quidam vero magis cordati per urbem curſitantes, cives ad pugnandum animaverunt. Quibus adunatis, & ad dimicandum contra hoſtes congregatis, illi, qui ad capiendam urbem intraverant, in foro ſtabant, & pacem civibus verbis lenibus promittebant, aſſerentes ſe veniſſe non ad perdendum eos, ſed ad ſalutem & profectum eorum & ad manendum cum eis pacifice. Ad cujus probationem & argumentum veritatis, arma ſua deponere parati eſſent. Cumque hæc agerentur, Bruno Klinghe & Henricus de Ponte Proconſules cum fere ducentis civibus, quos collegerant ex diverſis angulis civitatis, ad forum, in quo hoſtes reliquerant, accelerantes, nec de promiſſione pacis eorum aliquid audire curantes, impetum in eos fecerunt, & gladiis ac fuſtibus omnes illos proſtraverunt, circa LX. de ipſis captivantes, & eodem die eos decollantes. Elapſi tamen ſunt quidam Capitanei

tanei

tanei eorum, puta Johannes Hugink, Rodolfus de Vreme & Wilhelmus Wichering, Rodolfo Horniken occiſo, qui Bacalarius utriusque Juris extiterat. Cadavera vero omnium trucidatorum humata ſunt in campo tanquam eccleſiaſtica ſepultura indigna. Fokko autem, cujus nobiliores Friſones interfecti erant, valde indignatus, in vindictam ſuorum caſtrum Okkonis Bruke dictum expugnavit, & ſolo ipſum æquavit cum duabus aliis munitionibus fortibus. Soldanus Sarracenorum circa feſtum Viſitationis Virginis Glorioſæ collecto exercitu centenorum millium, venit navigio in Cyprum, & ſubjugato ſibi toto Regno illo, demta Famaguſta urbe principali Regni munitiſſima, ſub ditione Januenſium degente, captivavit Johannem Regem Cypri, Philippo filio ejus interemto cum Comite de Heynberg & altero Milite famoſo peregrinis Terræ Sanctæ, ac innumero fidelium populo. Ad cujus Regis redemtionem Martinus Papa quoſdam miſit nuncios per univerſum Chriſtianiſmum cum indulgentiis remiſſionis plenariæ omnium peccatorum, ut pecuniam colligerent, per quam idem Rex redimi valeret. Cum autem prædictus Sarracenorum Princeps Regno Cypri capto & vaſtato, claſſem ſuam barbaricam verſus Sanctam direxiſſet Terram, obviam habuit navem peregrinorum Chriſtianorum copia onuſtam de Alemanniæ partibus numero fere CCCLX. Quam ut vidit, mox exercitum deſtinavit, ut ipſam caperet, & præſentiæ ſuæ ſiſteret. Crudeliſſimi ergo homines illi canina rabie inſanientes navem illam comprehenderunt, & totam illam multitudinem Mahumeto Deo Sarracenorum ſacrilego immolare nolentem, ſed Chriſtum Dei filium crucifixum clara voce confitentem crudeliter interfecerunt, demtis LX. mulieribus, quas inceſtuoſa cupiditate ducti ſuis libidinoſis voluntatibus reſervarunt. Inter quas XXIII. erant vetulæ, quas abire fecerunt illæſas. Cæteras vero illecebroſis turpitudinibus exponentes, ſecum duxerunt. Duo autem viri, quorum unus Sacerdos erat dictus Henricus Wydoghe de urbe Lubicenſi, alter vero laicus adoleſcens, timore humano victi, inter mulierculas præfatas ſe miſcuerunt, eo quod imberbes eſſent, & peplis ſe detexerant, ut ſic cum eis manus ſacrilegas tyranni evadere potuiſſent. Sed cum actus fornicarios cum eiſdem forte exercere tentaſſent, & ſe deluſos per hos duos vidiſſent, impii illi ipſos veſtibus ſuis ſpoliantes, nudos ad arbores ligarunt, & tam diu eos lapidarunt, quousque ex toto conquaſſati Deo animas ſuas redderent. Quo facto, corpora illorum ſimul cum corporibus in navi interfectorum, inter quos alius erat Sacerdos de urbe Lubicenſi dictus Johannes Buſtroye, igni injecerunt & concremarunt. Naucleros vero XVI. qui Nomen Domini blaſphemare recuſabant, eiſdem flammis vivos exuſtos ad cœlum transmiſerunt, cæteris libertati reſtitutis, qui a fide apoſtatare non formidarunt. Civitatum maritimarum nunciis poſt initam & confirmatam confœderationem cum Principibus Holtzatorum in urbe Lubicenſi factam, quælibet civitas ſe diſponere cœpit in præparatione navium, in congregatione armatorum, in reparatione inſtrumentorum bellicorum & in procuratione victualium. Quibus ad nutum ordinatis, & conventione facta de die exitus & de loco, quem primo invadere vellent, miſerunt nuncios, qui uno determinato die ſimul de omnibus civitatibus præſentiam Erici Regis accederent, & literas earum perſonæ ſuæ, & non alteri cuiquam offerrent. Qui nuncii ſimul in die B. Lucæ Evangeliſtæ ad præſentiam Regis venerunt, & rumores ſibi, ut credo, non jocundos literatorie intimaverunt. Literis autem civitatum coram Rege lectis de pace interdicta & hoſtilitate inita, mox nuncii regales deſtinati ſunt ad civitates & caſtra Regnorum ad præaviſandum Capitaneos eorum, ut vigilanter ea cuſtodirent, quæ eis tradita eſſent per Regem. Illi vero, qui in obſidione urbis Sleswicenſis conſtituti erant, & vallum inhabitabant, mandato Regio juſſi ſunt locum linquere, & ad propria redire. Qui ſtatim præcepto Regis parentes obſidionem ſolverunt, & accenſo vallo cunctisque cremabilibus inflammatis, Daniam repetierunt. Quorum receſſum Holtzati de caſtro Gottorpe & de Sleswic percipientes, eos inſecuti ſunt, quoſdam de poſterioribus apprehendentes & captivantes, & quoſdam gladiis ſuis trucidantes. Cæteri vero inhabitatores urbis Sleswicenſis vallum deſolatum intraverunt, & plura victualia relicta reperientes ſecum detulerunt. Petrariam quoque magnam rapientes de manibus vehentium eam, introduxerunt in caſtrum Gottorpe. Ingreſſæ ſunt ergo mare omnes ſimul prædictæ ſex civitates cum centum & amplius grandibus navibus & parvis profeſto Omnium Sanctorum, habentes armatos viros circiter ſexies mille. Cum autem apud Wismarienſium portum, qui Litus album dicitur, omnes dictæ naves aggregatæ fuiſſent, & ibidem percepiſſent, Gherardum Ducem Holtzatorum cum pulcro exercitu eſſe in mari, & eorum adventum præſtolari cum gaudio, toto niſu conati ſunt viam maris arripere ad appropinquandum amicis. Sed cum jam per XV. dies in exſpectatione venti proſperi jacuiſſent, & plura incommoda turbinis impetuoſi, imbrium inundantiæ & intenſiſſimi frigoris ibidem pertuliſſent, tandem claſſem illam mœrore non modico ſolverunt, & velis ſubductis ad proprios portus compulſi neceſſitate redierunt. Henricus Dux de Sleswic non dormitans pro illo tempore, quo exercitus civitatum in mari conſiſteret, ſed vigilanter & viriliter agens, equeſtrium & pedeſtrium copioſum aſſumſit exercitum, ſecum ducens bellica inſtrumenta expugnationi caſtrorum neceſſaria, & obſidens molendinum quoddam ſitum inter Sleswic & Vlenzeburg opida, quod Ericus Rex in tranſitu ſuo, quo ad vallandum caſtrum Gottorp venerat, expugnaverat & incaſtellaverat, ac fortiter munierat. Hoc quidem molendinum ſic incaſtellatum Holtzatos non mediocriter impediebat, ne dictum opidum Vlenzeburg via recta, ut ſoliti erant, adirent. Impugnans ergo viriliter ipſum caſtellum Dux cum ſuis inſtrumentis, ipſum tandem cepit, & in eo LX. viros & XL. equos reperiens, omnes abduxit. Invenit etiam in dicto molendino varia inſtrumenta bellica & magnam copiam victualium. Quæ omnia colligens abduxit, & molendinum deſtruxit. Guntherus Archiepiſcopus Magdeburgenſis graves diſcordias cum civibus urbis Hallenſis gerens propter ſalinarum cenſum, quem ſibi dare negabant, diverſa eis intulit damna per deprædationes villarum, captivationes civium, & ſpoliationes curruum bona burgenſium hinc inde deferentium. Cives vero vice verſa Archiepiſcopo ſuo incommoda plurima inferentes, quædam caſtella expugnaverunt, Nobilium diœceſes & plures viros de diverſis urbibus, opidis & caſtris captivarunt & exactionarunt. Ob has autem controverſias removendas utraque pars grandibus expenſis mutuo ſe fatigantes, coram Romanorum Regis judicio vicibus variis certabant, ſed in nullo proficiebant. Sed attendentes civitates vicinæ diſplicentiam hanc vergere in exterminium nedum civitatis Hallenſis & Archiepiſcopi præfati, ſed etiam totius diœceſis & civitatum adjacentium, quæ occaſione hujus diſſidii detrimenta varia ſuſtinebant: unde dies placitorum ſtatuentes, convenerunt in Magdeburg Brunſwicenſes, Hallenſes, Helmſtadenſes, Aquenſes & Calvenſes. Guntherus vero Archiepiſcopus huic congregationi urbium junxit & ſuos, puta Erneſtum Comitem de Berneburg & potiores de Capitulo majoris eccleſiæ Magdeburgenſis. Qui ſimul placitantes, magnis laboribus & fatigationibus multis tandem bono fine concluſerunt, ſubmotis omnibus diſcordiis & diſplicentiis.

Hal-

Hallenſes tamen Archiepiſcopo Gunthero in ſublevamine expenſarum XIXM. ſexagenarum groſſorum antiquorum erogarunt, & dictus Archiepiſcopus eosdem cives ſuos de banno regali, in quod ceciderant, libertavit.

Quarto decimo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXVII. Hæretici Pragenſium ſævientes in oves Chriſti, innumera mala hoc anno ipſis intulerunt. Nam verſus Auſtriam primo tyrannizantes, opida diverſa deſtruxerunt, non procul a Vienna urbe retrocedentes, & nulli ætati vel ſexui parcentes. Inſuper & verſus Moraviam tendentes & Sleſiam, demoliti ſunt urbes & opida, & omnes in eis habitantes trucidabant. Ad partes vero Miſnæ & Luſatiæ declinantes, primo Bruxenſem urbem vallaverunt, & in quodam monticulo caſtriolum erexerunt, ut ex eo urbem debellarent. Sed cives animoſi cum quibusdam ſatellitibus Marchionis exeuntes poſt receſſum Huſitarum, prædictum caſtellum vi expugnarunt, & funditus perverterunt, circa XXIIII. hæreticos in eo captos trucidantes. Dehinc pergentes inimici Chriſti, ad Luzatiam devenerunt, & vallantes opidum Lubanenſe, ipſum oppugnare cœperunt. Cives vero hoſtium potentiam formidantes in primis, ſed mox confortati a Domino audaciam capientes, in magno numero urbem exierunt, ut impetum facerent in eos. Sed nimiam multitudinem cernentes inimicorum, dorſa dederunt, & ad intrandum opidum ſuum acceleraverunt. Quod videntes hæretici, mox fugientes inſecuti ſunt, & cum ipſis urbem ingreſſi. At ubi cum perveniſſent, per urbem furioſi diſcurrerunt, & omne maſculinum genus interfeceruut. Plebanus autem dictæ civitatis populum alloquens, exhortabatur ipſum ad fidei conſtantiam & ad patientiæ perſeverantiam. Quod audientes impii, dictum Plebanum rapuerunt, & cuilibet manui & pedi alligantes equum unum, quemlibet equum ad plagam terræ alteri oppoſitam agitarunt, & ſic in quatuor partes violenter Sacerdotem illum diruptum diviſerunt. Cumque lugubris hæc ſtrages in urbe prædicta fieret, Clerus totus ad eccleſiam, ut ibidem ſalvaretur, confugit, & Antiphonam devotam intonans Salve Regina miſericordiæ, auxilium Virginis implorare cœpit. Quorum cantum furioſi viri audientes, ad eccleſiam cucurrerunt, & eam cum cruentis gladiis intrantes, juvenes ſcholares per crines receperunt, ac per medium ſecuerunt. Presbyteros vero omnes gladiis perforantes, illam eccleſiam cruore roſeo Martyrum Chriſti conſecrarunt. Qua lamentabili cæde peracta, urbem ſpoliantes incenderunt. Mulierculas autem juvenes ſecum rapientes, vetulas abjecerunt vivas. Conſumta autem dicta civitate, ad aliam ſe diverterunt Goldberg dictam; quam ſimiliter deſtruentes, omnem populum perdiderunt. Plura quoque Monaſteria virorum & mulierum deſtruentes, Monachos interfecerunt, virgines vero libidinoſis ſuis actibus reſervarunt. In Moravia autem ſubſequentia opida per hæreticos hoc anno incinerata ſunt, puta Loem, Nykkelburg caſtrum, Snaym, Koernuenburg, Nuenburg, Volkenſteen, Kloſternuenburg, Valkenberg, Sterneberg & Zittave. Adolfus Dux Brabantiæ obiit, in cujus Ducatum ſucceſſit frater ſuus Comes S. Pauli, eo quod prolem non haberet. De cujus obitu gaviſa eſt Domina Jacoba hæres Hollandiæ, quam contra legem Canonicam duxerat in uxorem. Per Regnum Arragoniæ horribilis & inconſuetus terræmotus factus eſt, durans fere ad tres hebdomadas, qui plures ſubvertit urbes, dejecit turres & caſtra, ac populum innumerum ſubruit. Philippus Burgundiæ Dux exercitu fere XVIM. pugnatorum Sevenburg caſtrum vallavit Comitatus Hollandiæ, & ſatis diu ipſum oppugnans, tandem magnis laboribus & damnis ipſum expugnavit, & cepit in eo Dominum de Sevenburg Baronem cum multis aliis Nobilibus. Quod audiens Domina Jacoba, conſternata eſt valde, eo quod ipſum ſolum de cunctis terræ patris ſui Nobilibus fautorem & defenſorem habuiſſet. Otto junior Dux de Brunſwic, Magnus Epiſcopus Hildenshemenſis & Johannes Epiſcopus Halberſtadenſis adunantes exercitum cum adjutorio civitatum Magdeburgenſis, Brunſwicenſis, Hildenshemenſis, Halberſtadenſis & Goslarienſis, Helmſtadienſis ac Oſterwicenſis, circumdederunt caſtrum Wydela, quod inhabitabant illi de Swichelde Conradus & Brandanus, qui de ipſo ſtratam ſpoliabant. Quod mox ceperunt abſque reſiſtentia, quia dicti Nobiles fugam cum ſuis ceperant, adventu Principum & civitatum percepto. Quo habito, declinabant ad aliud eorundem, quod Biſcoppeslutter nuncupatur. Quod ſimiliter ſine defenſoribus reperientes ipſum ceperunt, & utrumque munientes, in quolibet unum Capitaneum ex parte Principum, & alterum ex parte civitatum ſtatuerunt. Supra ſcriptos autem Nobiles raptores cum tota eorum progenie dicti Principes & civitates proſcripſerunt, & de Saxonia exterminaverunt usque ad condignam emendam. Ploſcowe civitas Ruthenorum obſeſſa per Vitoldum Ducem Lithuanorum & per Epiſcopum Darbatenſem, capta eſt & ſubacta terræ Lyvoniæ cum Regulo ſuo & omnibus Satrapis ac Optimatibus Regni illius, qui intra urbem ſuas manſiones habuerunt cum Rege ſuo, & ſpoliata eſt innumeris bonis. Civitates ſtagnales exercitum magnum colligentes, & cum eo magnas naves onuſtantes, Balthicum intraverunt mare poſt medium Quadrageſimæ, & applicantes inſulis Danicis, deprædati ſunt plures ex eis, auxiliante eis Gerardo Duce juniore de Sleſwic. Nomina autem inſularum ſpoliatarum per eos ſunt Leže, Erre cum ſuo caſtro, Laland, Mone, Borneholm, & Geyzor, copioſam prædam in eis colligentes & abducentes. Quibus ad voluntatem expeditis, tota illa claſſica multitudo ad inſtantiam & inductionem Gerardi Ducis verſus Vlenzeburg caſtrum & opidum tendens, obſidione forti ea cinxit in parte marina. Henricus vero Dux Sleſwicenſis cum exercitu Holtzatorum copioſo equeſtrium & pedeſtrium a parte terreſtri ea vallavit in diebus Rogationum. Quibus ſic undique conſtrictis hoſtium agminibus, & nullum diffugium videntibus, aut ſubſidium a quoquam ſperantibus, verbis tamen procacibus & importunis ſe nullum timorem habere oſtenderunt, & lætis ſuis apparitionibus omnem formidinem abdicarunt. In caſtro autem prædicto Capitanei erant Gerardus Epiſcopus Arhuſenſis & Petrus JönsMiles, ſecum habentes caſtri defenſores viros utique fortes in bono numero & animoſos. Sed nondum impugnabantur ab obſeſſoribus, eo quod tam Principes quam civitatenſes in hoc concordaſſent, quod expugnationi nemo inſiſtere deberet ante craſtinum diem Aſcenſionis Dominicæ, ſperantes bellica inſtrumenta expugnationi dictæ neceſſaria de proximo adventura. Qua concordantia Principum & civium non obſtante, quidam Conſularis Johannes Kletzeke dictus urbis Hammeburgenſis neſcio quo motus inſtinctu vitalianis & ſtipendiariis dictæ ſuæ civitatis, quorum Capitaneus erat, in Vigilia Sanctæ Aſcenſionis tunnam cereviſiæ propinavit, ut ea exhauſta in caſtra inimicorum tela jacerent ignita, & ſic bellum ſuſcitarent, attædiatus forte, quod tanta multitudo armatorum in expeditione, propter quam venerant, non occupabatur, & tempus illud tam inutiliter, ut æſtimavit, expendebatur. Evacuata ergo lagena a ſatellitibus præfatis, crepuſculum noctis affuit, & totus fere exercitus, demtis excubias obſervantibus, in profunda quiete accubuit. Qui ebrietatis furore æſtuantes, mox ſurrexerunt, & caſtrum accedentes, tela ignita ab eodem Johanne Conſule eis tradita in obſeſſos miſerunt. Quidam vero de illis ſuffuſis tironibus, ſuis clamoribus horribilibus Principem in papilione dormitantem & Nobiles Holtzatos excitarunt, vociferantes jam cives urbium maritimarum caſtrum aſcendiſſe, & ipſum quaſi victis hoſtibus expugnaſſe. Quorum terribiles clamores

res expergefactus Henricus Dux de Sleſwic audiens obſtupuit, & confeſtim ſurgens de ſtratu ſuo, in quo modicæ quieti ſe dederat, & ad breve ſpatium poſt labores nimios pauſaverat, lorica ſe induit, acceleransque ad caſtrum non advertit, ſiquis ſe ſequeretur. Æſtimabat enim invincibile dedecus ſibi fore, quod caſtrum ſine eo a civibus caperetur, non attendens condictum, quod fecerat cum civitatibus de non impugnando quodcunque ante craſtinum Aſcenſionis Dominicæ. Unde animoſitate naturalis ingenuitatis ſtimulatus, & generoſi ſanguinis fervore accenſus, ſcalam ad ſepem erexit caſtro circumductam, quam mox aſcendens, anteriores caſtri munitiones præripere feſtinavit. Cernens autem hanc indiſcretam Principis audaciam Henricus de Anevelt miles fideliſſimus, & Domini ſui periculum formidans, clamavit: Quid facitis mi Domine? Nolite accedere tam prope: faciliter lædi poſſetis, & ſic luctum & mœrorem omnibus nobis faceretis. Cujus redarguentis vocem audiens quidam Dacus intra ſcepta (ſepta) latitans, ad ſepem mox acceſſit, & perſonam Ducis attente conſiderans, cuſpide ſua ipſum transfodit. Quo vulnere letali accepto, pius Dominus aſtantibus fertur dixiſſe: Tollite me hinc feſtinanter, & intra tentoria me deferte, quia feſſus effectus hic diutius manere non poſſum. Cognoſcentes autem Nobiles letaliter ipſum ſauciatum, ſuper dictam ſcalam, quam aſcenderat, eum locaverunt, & ad locum quietis deferre feſtinarunt. Sed proh dolor! bajulantium incuria neglectus, de ſcala ad terram collapſus eſt, & gravi læſione quaſſatus. Unde vix in papilionem devectus, ſpiritum altis ſuſpiriis efflavit. Quantus autem mœror & lamentum, quanti vero dolores & flebiles gemitus in populo nedum Holtzatorum & civitatum maritimarum, verum etiam in univerſis partibus, ad quas rumores illi lugubres pervenerunt, & quibus prævie hujus pii Principis probitas & commendabile nomen ſermonibus referentium nota erant, exorti ſint de ſubita & inſperata nece ipſius, lingua humana non ſufficit enarrare. Prælibato igitur Domino Henrico Duce tam doloroſo caſu de medio ſublato, & ejus corpore in Ythſeho delato ac honorifice ſepulto, Adolfus frater ſuus poſt ipſum ſenior onus belli mox aſſumſit, & tam ſuos quam cives urbium ibidem conſtitutos conſtanter exhortabatur, ut viriliter opus, quod pro communi bono terræ Holtzatiæ & civitatum ſuarum inceperant, ad finem ſalutarem perducerent, in obſidione ipſa inceſſanter perſeverando, & indefeſſo certando. Sed heu Principis illius deſiderium non eſt ſortitum optatum effectum. Nam Johannes Bere Conſularis & Capitaneus urbis Lubicenſis in hac expeditione cum ſuo collega Bertoldo Robant Conſule, & Johannes Kletzeke Capitaneus urbis Hammeburgenſis cum Simone de Trajecto ſuo ſocio, ambo Conſulares, audientes præfatum Ducem Henricum tam miſerabiliter interfectum, abſque ulteriori mora, ſpretis obſecrationibus & precibus lacrymoſis deſolatorum Principum Adolfi & Gerardi Ducum de Sleſwic & Holtzatiæ, vela ſua elevaverunt, & ad propria feſtinaverunt. Quorum receſſum cæteræ civitates videntes, erectis conſimiliter ſuis velis, partes ſuas repetierunt, Holtzatorum exercitum in maximis tribulationibus conſtitutum & auxilio deſtitutum relinquentes. Rodolfus electus Eccleſiæ Trajectenſis, Swedero Epiſcopo confirmato ejuſdem Eccleſiæ viriliter reſiſtens, tanquam in poſſeſſione plena habens urbem prædictam Trajectenſem cæterasque civitates prope flumen Yſle ſitas ac caſtra fortiora diœceſis, plura damna ſibi ſuisque fautoribus intulit, villas deprædando, ſata conculcando, villanos captivando & opidanos, ac viros bellatores multos occidendo. Cujus confirmati Epiſcopi infortuniis compatiens Arnoldus Dux Gelriæ exercitum pulcrum adunavit, & ſibi auxilio eſſe cupiens, territorium vulgariter dictum Berowe acceſſit, quod jam Trajectenſes in manu valida intraverant, & eam ſpoliantes demoliti fuerant, villas incinerando, multos viros captivando, & bona eorum diripiendo. Ubi dum conſtituti eſſent ambo exercitus, Petrus Lauriz Capitaneus vir bellicoſus valde & audax aſſumtis trecentis vel paulo plus armatis, obviam hoſtibus proceſſit. Rodolfus vero electus cum duobus vero millibus audiens Gelrenſium adventum, cumulum compreſſum & artum de ſuis faciens, ne hoſtes multitudinem fugerent, aciem ſuam diſpoſuit, & dimicandum cum adverſariis ſtatuit. Quod cernens animoſus athleta Petrus Gelrenſium ſignifer, non exſpectans Domini ſui exercitum ſequentem ſe quatuor millium pugnatorum, cum ſuis trecentis vel parum amplius viris ſuper hoſtes ruit & duris ictibus aciem dividens, per medium ipſorum ſaucius tamen tranſivit, omnibus fere ſuis aut captis vel interfectis. Ipſe quoque letali vulnere accepto parum proceſſit, ſed mox de equo cadens ſpiritum emiſit. Quidam tamen dicunt, quendam carnificem ipſum interfeciſſe, eo quod capi ab eo non vellet ipſum parvi pendendo. Cujus caſum percipiens Arnoldus Dux, metu gravi repercuſſus retroceſſit. Ericus Dux de Enbeke de progenie Ducum de Brunswic obiit. Hic communis ſtratæ & mercatorum inimicus exiſtens, valde a probitate patrui ſui Henrici Ducis de Luneburg degeneravit. Archiepiſcopus Moguntinus Conradus exercitum pulcrum miſit in Haſſiam circa feſtum S. Laurentii ad deprædandam terram illam, conſtituens Ducem exercitus filium ſororis ſuæ cum Proviſore Erphordenſi. Quem exercitum adveniſſe intelligens Lodowicus Lantgravius, collegit multitudinem armatorum copioſam. Et convenientes ambo exercitus inopinate prope villam quandam, invicem irruerunt, & commiſſo prœlio duriſſimo, ceſſit victoria Lodowico, & cepit pene totum exercitum Archiepiſcopi cum ſuis Capitaneis. Numerus autem captivorum fuit CCC & XL. vel citra, pluribus interemtis. Proviſor autem ille Erphordenſis maximus fuit tyrannus & de illegitimo natus thoro Comitum de Naſſowe ac perſecutor Religionum ſæviſſimus. Cives Hammeburgenſes unum de ſuis Conſularibus captivaverunt, & in domo pedelli civitatis ipſum cippo & vinculis injecerunt, pro eo quod in expeditione contra opidum Vlenzeburg & ejus caſtrum facta, Capitaneus dictæ urbis exiſtens, contra laudatum & arbitratum ab omnibus tam Principibus quam civitatibus feciſſet; & quod occaſione ſui facti Henricus Dux de Sleſwic miſerabiliter interfectus fuiſſet. In hoc quidem carcere quanquam prædictus Conſul crudeliſſime, ut famabatur, tormentatus fuiſſet pro faſſione facienda de culpa ſibi impoſita & de proditione illorum, qui de Conſularibus ſibi hoc crimen faciendum juſſiſſent, neminem tamen nominare voluit conſcium facti, quod geſſerat. Duces Bavariæ Johannes & Henricus, Fredericus Dux Saxoniæ ſimul & Marchio Miſnenſis, Fredericus Marchio de Brandenburg, Treverenſis & Saltzburgenſis Archiepiſcopi, ac alii plures Comites, Barones & Nobiles, collecto exercitu maximo, puta CCM. armatorum ſecundum æſtimationem peritorum, de diverſis mundi partibus, ſuffragantibus ad hanc populoſam collectionem indulgentiis remiſſionum omnium peccaminum, per Martinum V. Papam elargitis, intraverunt fines Bohemorum ad dolendum peſtiferum illud genus hæreticorum in eis ſubortum. Quo exercitu in dicto Regno conſtituto, hoſtis ille fraudulentus, qui indefeſſe mundum circuire ſatagit, quærens, quem devoret, Principibus prædictis, peccatis forte noſtris exigentibus, ſatellites ſuos ſociavit, & cordibus eorum ſuggerendo immiſit, puta arrogatiam & faſtum dominandi, cupiditatem

tatem dominium ſuum ampliandi, lucrum temporale zelo fidei præponendi, & propter talia conſequenda rixas & lites ſuſcitandi, ut ſic honor Dei & defenſio fidei impediretur, ac populus in nomine Domini adunatus ab invicem ſepararetur. Unde quid actum eſt? Principes enim prælibati Regnum inimicorum Chriſti invadentes, opida quædam parva expugnarunt & incolas infideles trucidantes, ea incenderunt, quoſdam etiam captos hæreticos converti recuſantes in ignem projectos concremarunt; magnas vero civitates aut expugnare formidantes propter earum reſiſtentiam, aut impugnare nolentes, antequam determinatum eſſet, quis eorum eas poſſeſſurus eſſet, ſi caperentur, parum contra eas attentaverunt. Et quia de poſſeſſione caſtri vel civitatis nondum expugnatæ concordare non poterant, ideo nihil memoria dignum agentes, quaſi fruſtrati in propoſito recedebant. Poſt quorum receſſum hæretici Toconiam urbem circumdantes expugnare cœperunt. Quæ quia in pabulando fidelium exercitum & neceſſaria eis miniſtrando ſe exhauſerat; non habens arma defenſiva aut invaſiva, nec etiam habens victualia, capta eſt ab infidelibus, & ex toto deſtructa; interfectique ſunt in ea omnes incolæ ejus ab homine usque ad pecus. Hoc autem malum ortum habuit ex cupiditate Principum ſupra dicta, quorum ſi Dei honor & fidei zelus pugnæ cauſa extitiſſet, procul dubio in proſecutione expeditionis tam ſalubris animoſius perſeveraſſent. Rodolfus Electus Trajectenſis cum civibus urbis ſuæ exiens, adjunctis ſibi Dominis de Buren & Præpoſito Aquenſi fratre ſuo Baronibus, quaſi totam terram Ducatus Gelriæ pertranſivit gladiis & ſpoliis devaſtando eam, & ignibus conflagrando. Arnoldus vero Dux Gelriæ cum magno exercitu interim caſtrum Oye, quod erat prædicti Præpoſiti Aquenſis, obſedit, & ipſum tandem expugnans cepit, ac ipſum Domino Johanni de Erkel patri matris ſuæ cuſtodiendum tradidit ad manum fidelem. Dominus Otto Rur Epiſcopus Havelbergenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Magiſter Fredericus Doctor Decretorum ejusdem Ordinis. Nuncio vero pro confirmatione obtinenda ad curiam miſſo, & eo in reverſione conſtituto, dictus electus & jam confirmatus deceſſit. Poſt cujus obitum mox Fratres dicti Monaſterii ad electionem novi Antiſtitis proceſſerunt, & Deo concordiam in electione Fratribus inſpirante, unanimiter Plebanum de Parleberg cognomento Butzee in Præſulem ſibi elegerunt. Pro cujus confirmatione cum iterum ad Dominum Apoſtolicum mitteretur, & jam confirmatio in foribus eſſet, ſolvebat & ille Electus debitum conditionis humanæ. Et ſic fruſtra duplex pecuniæ ſumma ſatis pingvis curiæ Romanæ eſt allata & ſoluta. Vice inſuper tertia ad novi Epiſcopi electionem convocati Fratres, diſcordes facti ſunt in votis, nec quis faciliter inter eos inveniri poterat, qui electioni ſuæ conſentire volebat, timentes omnes ſubitaneum duorum Electorum deceſſum. Sed tandem in quendam ſatis juvenem Fratrem Electores concordantes ipſum ſibi caput & patronum conſtituerunt, & ipſius confirmationem tertio a curia afferri ordinaverunt, periculo conſveto amplius minime ſubſecuto. Marchio Ferrarienſis Johannes captus eſt a Philippo Duce Mediolanenſi cum multis aliis Nobilibus in prœlio commiſſo cum Venetis & Florentinis. Hic Marchio paucis annis prævie decurſis decapitari fecerat uxorem ſuam ſororem Domini de Malateſta, & cum ea proprium filium ſuum, cujus noverca dicta uxor fuerat. Cauſa autem interfectionis eorum extitit inceſtuoſus amor utriusque ne[...]lum ſuſpectus, ſed a Principe deprehenſus poſt frequentem amborum admonitionem caritativam. Sigismundus Romanorum Rex exercitum colligens magnum, ipſum miſit contra Turcos juxta relatores veridicos. Cui exercitui præfecit quendam civem Florentinum Pypowe cognominatum, ipſum de imis erigens, & primo Militem faciens, poſtea in Ducem ipſum promovit. Qui erectione inconſueta ſubito ſublimatus, viribus & animo promereri Principatum ſibi immerito datum ſatagens, contra hoſtes Domini ſui venire in prœlium feſtinavit. Et ſic bellum durum cum eis dimicans, tandem victor fortuna ſibi favente effectus eſt, ultra XLM. armatorum proſternens. Exercitus tamen Ungarorum multos amiſit gladiis inimicorum interemtos. Philippo Duce Burgundiæ cum Domina Jacoba filia Wilhelmi Comitis Hollandiæ placitante, & pro pace & concordia terrarum laborante, Wilhelmus de Brero Baro & Capitaneus dictæ Dominæ Jacobæ aſſumtis profugis & exilio damnatis terræ Hollandiæ Ballinger vulgariter nominatis, numero fere quadringentis ac cæteris de favore dictæ Dominæ exiſtentibus, intravit navigio mare Oceanum, & applicans opidis Enkhuſen & Memerik nuncupatis, primum expugnavit & ſpoliavit. Sed ſecundum caper ſatagens, expugnationi illius operam dedit. Quod percipiens Rolandus Uttede miles & Capitaneus Ducis Burgundiæ Philippi, mox multitudinem armatorum adunavit de civibus Harlemenſium, Dordracenſium, Leydenſium, Delfenſium, Hagenſium, Amſterdamenſium, cæterarumque urbium Comitatus Hollandiæ, & pergens obſeſſis in auxilium, primo navali pugna hoſtes invaſit, & cum eis viriliter decertans, tres naves armatis plenas barſen nuncupatas mari, ut famabatur, immerſit. Deinde in aridam deſcendens cum ſuis, bellum durum cum adverſariis ſuis eſt aggreſſus, & tandem triumpho de cœlo adepto, totum fere Dominæ Jacobæ exercitum Capitaneus ille Ducis vicit & proſtravit, plures captivans, & multo plures interficiens. Inter cæteros autem captivos victus eſt Wilhelmus de Brero Dux exercitus Dominæ Jacobæ & cuſtodiæ mancipatus in urbe Harlemenſi. In Enkhuſen vero decapitati ſunt plures de profugis terræ Ballinger dicti. Numerus autem captivorum & interfectorum exercitus Dominæ Jacobæ fertur fuiſſe circiter DC. viri. De parte vero altera circa ducentos gladios vulgatur abſumſiſſe. Prædicta, inquam, Domina Jacoba primo nupſerat ſecundogenito Regis Francorum; quo toxico interfecto, accepit matrimonio Adolfum Ducem Brabantiæ ſuum conſangvineum. Cui cum per biennium condormiviſſet, ſeparata eſt ab eo juſſu Romani Pontificis propter propinqvitatem nimiam attinentiæ carnalis, & tradita eſt Umfredo Duci Gloceſtriæ. Quorum tamen matrimonium iterum caſu rationabili interveniente ſolutum eſt, ea in ſtatu viduali permanente, quousque tertio matrimonialiter jungeretur, ut infra patebit. Nicolaus Archiepiſcopus Bremenſis redemtus eſt de captivitate Friſonica, in qua ipſum Fokko Uke ultra annum tenuerat, pro ſumma ſatis pingvi per practicationem Hiſconis Præpoſiti. Durante autem prædicta diſſenſione, Fokko præfatus, ut dicebatur, timens ſibi & Eccleſiis patriæ ſuæ, tulit ſcrinia aurea, cruces & alia clenodia pretioſa, & transmiſit omnia illa pro ſecura cuſtodia Domino Ottoni Epiſcopo Monaſterienſi, qui fautor ſuus erat & vir boni nominis, & in ſuis expeditionibus ipſum frequenter juvare ſolitus erat. Hic Fokko fraudulenter egerat erga Okkonem a longis temporibus, & ipſum patrimonio ſuo libenter privaſſet, ſi facultatem habere potuiſſet. Pater enim Okkonis ipſum ſuum filium dicto Fokkoni ut tutori fideli commiſerat in ſua juventute, ut ſibi ſuisque bonis paternis fideliter præeſſet, & ipſum, quantum valeret, in omnibus tueretur. Sed ipſe Fokko, defuncto patre dicti juvenis Okkonis, omnia bona ipſius ſibi uſurpavit, & dictum juvenem quaſi exulem de hæreditate paterna repuit, & Friſonibus, attracta ſibi familiaritate quorundam extraneorum & amicitia, principari ſtuduit & præeſſe viribus totis. Sed

Sed poſtea Deo ordinante, qui nullum malum impunitum vult tranſire, ſuam infidelitatem ad plenum luit exilium paſſus, & ad ultimum crudeliter interfectus. Civitates ſex maritimæ, puta Lubicenſis, Hammeburgenſis, Roſtoccenſis, Sundenſis, Luneburgenſis & Wiſmarienſis expeditionem grandem ordinantes contra Ericum Danorum Regem, cum multo populo mare intraverunt, & vento proſpero comitante, circa feſtum B. Mariæ Magdalenæ locum Norſunt apprehenderunt, cum Danis pugnare cupientes. Hamburgenſes autem cum ſuis navibus ab aliis aliquantulum disgregati, ad certandum cum hoſtibus ſe paraverunt. Quos Dani mox invadentes, cum ipſis acriter pugnarunt. Sed multitudine Danorum tandem victi Hamburgenſes ſuccubuerunt, multis de eis occiſis & pluribus captivatis. Lubicenſes vero eodem tempore cum Sweis congreſſi, ipſos vicerunt, & captivos eos ſecum in urbem ſuam deduxerunt. Bello vero illo peracto, & civitatibus ad propria remeantibus, venerunt naves Baycales pretioſis onuſtæ mercibus, & in manus Danorum inciderunt numero ferme XXXVI. quarum mercatores capti ſunt, & omnibus bonis ſpoliati, & in vincula conjecti. Philippus Dux Burgundiæ cum exercitu valido intravit Diœceſim Trajectenſem in parte illa, quæ Ducatui adjacet Gelrenſi, & fovens manum Arnoldi Ducis Gelriæ & Suederi Epiſcopi Trajectenſis obſedit manu forti opidum Amersford. Rodolfus vero Electus ejusdem Eccleſiæ ſtipatus militia Weſtphalorum de Diœceſibus Monaſterienſi & Oſnaburgenſi, ac Comitatibus Tekenenburg, Deſholt & Benthem, necnon multorum aliorum de Diœceſi Trajectenſi intraverat dictum opidum Amersford, ante Ducis præfati adventum, cum DC. armatis, ut præſidio eſſet eidem. Factum eſt autem in profeſto Apoſtolorum Simonis & Judæ, ut Dux Burgundiæ expugnationi opidi inſiſteret, quod vallaverat, & plures de ſuis jam murum ſcandere attentarent, aurora conſurgere incipiente. Quod cum cernerent viri illi animoſi, qui in opido erant, ſinebant ſcandentes ingredi opidum ad numerum quingentorum virorum vel citra, ſimulantes ſe ingreſſum eorum non attendere. Quibus intromiſſis, mox de domibus erumpentes armigeri Rodolfi Electi, una cum civibus in eos viriliter irruerunt, & omnes illos, qui per murum intraverant, ceperunt, capi vero nolentes plures interfecerunt. Occubuit autem inter cæteros Dominus de Lilydam Baro & Rolandus de Uſtede Miles etiam interfectus eſt. Quorum tumultum Philippus Dux ab extra exiſtens audiens, & ſuos captivatos intelligens, obſidionem ſolvit, & Comitatum Hollandiæ intravit, partem exercitus Arnoldo Duci Gelriæ relinquens, ut ea uteretur contra hoſtes, prout poſſet. Okko de Palude & Fokko Uke Domicelli Friſonum gravem inter ſe gerentes diſcordiam, ſe invicem valde læſerunt deprædationibus & ſpoliis variis, miniſtrante eisdem cauſas diſſidii peſtifera illa partialitate vulgariter dicta Huk & Cablav, quæ occaſio eſt & a diu fuit devaſtationis terrarum illam baſſarum. Prope feſtum ergo Omnium Sanctorum dictus Fokko collecta Friſonum multitudine fines Okkonis ingreſſus eſt. Ubi devaſtationi & direptioni bonorum pagi illius inſiſtens, damna gravia hominibus illis intulit. Cujus ſævitiam ſentiens Okko, exercitum armatorum, citius quo potuit, adunavit de ſibi faventibus Friſonibus & Vitalianis, ex diverſis nationibus ad ſe confluxis; & in occurſum Fokkonis pergens, ad ipſum tandem pervenit. Commiſſo ergo bello duro ex utraque parte, victoria Fokkoni tandem collata eſt. Captus autem eſt Okko in illa pugna cum toto fere exercitu ſuo, & mox ipſum Okkonem occidiſſent, niſi eum Fokko violenter raptum de manibus eorum liberaſſet & abduxiſſet. Quo ablato furioſus ille populus in Vitalianos irruit, & cunctos trucidavit. Occubuit etiam in dicto prœlio vitricus Okkonis & frater illegitimus Okkonis captus eſt, fratre illegitimo uxoris ejus interemto. Anglorum gens cum C. & XL. navibus Regnum ſuum exiens armatorum copia refertis, verſus Britanniam iter ſuum direxit; & veniens prope portum Rotzil, obvios habuit Britones pariter & Hiſpanos in multitudine grandi. Qui pugna dira congreſſi, tam acriter die illa præliati ſunt, ut utriusque exercitus ſangvine mare Oceanum rubricatum ſit. Britones tamen bravium (brabeum) victoriæ obtinentes, de Anglicis ultra VIIIM. ſtraverunt, eorum navibus in Britanniam deductis. Ericus Rex Danorum cupiens forte diſcordiam inter communitates & Conſulatus civitatum maritimarum ſuſcitare, deſtinavit literas quasdam ad quamlibet urbem communitatibus præſentandas, continentes confœderationes ſpeciales contractas inter civitates prædictas & Ericum Regem ſine conſenſu & requiſitione comunitatum ſuarum. His literis & alias junxit, in quibus ſupplicavit humiliter & obnixe vulgari populo, quatenus Conſulatum ſuum inducere & exhortari ſtuderent, ut de injuſto bello, quod ſecum agerent contra firmata pacta juramentis & ſigillis ſuis deſiſterent, & de damno gravi contra Deum & juſtitiam ſibi ab eis illato, ſatisfactionem debitam exſolverent. Per hæc autem ſcripta intendebat Rex irritare & commovere ipſas communitates adverſus ſuos ſuperiores & Conſulares, prout & factum eſt in quibusdam civitatibus. Nam prædictis literis a vulgaribus receptis & perlectis, factus eſt tumultus ingens in populo. Wiſmarienſes enim cum regias epiſtolas perſpexiſſent, & articulos in eis contentos cum maturitate maſticaſſent, miſſis ſatellitibus urbis autoritate ſexaginta virorum, quos antecedenter inter ſe elegerunt, & ſuper Conſulatum ſuum ſic ſtatuerunt, ut ipſi & facta Conſularium decernerent, & emendanda corrigerent, nec amplius Conſulatus eorum quicquam ardui ſine eorum requiſitione attentare præſumeret, capi fecerunt Conſularem unum Henricum videlicet de Haren, quem in dicto Regis negotio ſuſpectum habebant, & ipſum turris cuſtodiæ commendaverunt. Poſt hunc & alium Burgimagiſtrum Johannem Banſcowe jam fuga elapſum comprehendi fecerunt, & in eadem turri ipſum vinculis conſtrinxerunt. Transactis vero aliquot diebus, tandem ad domum lictoris ducti ſunt ad majorem eorum confuſionem, & poſtea in foro publice condemnati coram judicio, & confeſtim capitibus truncati in Adventu Domini. Roſtoccenſes quoque conſimiles literas recipientes ab eodem Rege, commoti ſunt valde contra Conſulatum ſuum, & ad inſtar Wiſmarienſium mox ſexaginta viros eligentes; ipſis commiſerunt, ut bonum ſuæ civitatis attenderent, & de urbis regimine ſoliciti eſſent. Hi viri ſic electi a communitate ſtatim jura antiqua civitatis, libertates civium & indulta gratioſa mechanicis & mercatoribus olim conceſſa a prædeceſſoribus Conſulatus ſui recenſentes, compoſuerunt ex eis quosdam articulos, unitatem & concordiam civium conſervaturos, & regimini communis boni proficuos. Quibus ad unam ſchedulam collectis, præſentiam ſui Conſulatus adierunt, & lectis articulis petierunt humiliter voce concordi, ut illos ſuis civibus ratificarent, & munimine majoris urbis ſigilli roborarent. Videntes autem Conſulares tumultum factum in populo, conſternati ſunt valde, & periculum vitæ formidantes, mox promiſerunt ſe facturos libenter, quod poſtularent, dummodo pacifice craſtinum diem exſpectare vellent. Quod cum ſe facere velle reſpondiſſent, ſeparati ſunt ab invicem. Die vero craſtina illuceſcente, Henricus Katſowe Proconſul equum ſuum aſcendit, & negotium fingens arduum civitati imminere, extra urbem perrexit, nec illo die propter ipſius abſentiam civibus illis promiſſum ſignaturæ eſt ſervatum. Altera vero die duo alii, puta Henricus Buek & Frederi-

cus de Tzene Burgimagiſtri valvam aliam civitatis exeuntes, in opida proxima ſeceſſerunt. Conſequenter & quartus Proconſul Johannes Othberg die tertia urbem exivit, & opidum Ribbenitz eſt ingreſſus. Quorum receſſum cives percipientes convenerunt, & factum inceptum abſque prudentum forte requiſitione & conſilio proſequi ſatagentes, Burgimagiſtros illos abſentes citaverunt, citatosque peremtorie evocarunt, & tandem non comparentes proſcripſerunt perpetuo. Hammeburgenſium inſuper cives contra ſuum Conſulatum quodammodo etiam exacerbati, & ipſi tot eligentes viros Conſularibus ſuis eos junxerunt. Qui negotia civitatis ſuæ tractare, & emendanda emendare nitentes, judicaverunt expedire pro bono communitatis dictæ urbis, ut vinctus eorum Johannes Ketzeke ob culpam ſuam captivatus judicaretur & puniretur. Quod & ſic factum eſt. Nec tamen ob illam culpam, propter quam captus extiterat, interfectus fuiſſet, ſi ori ſuo cuſtodiam poſuiſſet. Dixerat enim publica voce Conſulatum ſuum non veracem, ſed mendacem eſſe, & falſum dixiſſe. Propter quod & quædam alia dictus Johannes productus eſt in profeſto Converſionis S. Pauli, & judicio præſentatus, & tandem morti condemnatus, ac in foro publice plexus.

Quinto decimo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXVIII. quidam cives urbis Sundenſis de officio braxaturæ exiſtentes machinati ſunt in mortem ſui Conſulatus. Quorum malum propoſitum intelligentes Conſulares, eos capi fecerunt numero ſex, & ab ipſis torturis conſvetis veritatem facti extorquentes, in publico foro eos capitali ſententia puniverunt, miſericorditer eis parcentes de rotatione, cujus genus mortis merito perpeſſi fuiſſent. Henricus de Marwe Miles & Præpoſitus Aquenſis natus Dominus de Buren, cum multis aliis militaribus, vaſallis & civibus civitatum Trajectenſis, Davantriæ, Campenſis & Swullenſis opidum Kulenburg impugnare & capere tentantes valvam, qua itur in Trajectum, apprenderunt. Quam plures viri dicti exercitus ingreſſi, de opidanis circa XX. occiderunt. Cæteri vero in ponte erant, quem Nobiles ſupra dicti artificioſe fecerant ſuper fluvium Yſle, quem ſi ſtabili greſſu exercitus ille tranſiſſet, procul dubio opidum ipſum obtinuiſſet. Sed quia pali pontis in limo fixi fuerant, idcirco pons ipſe firmitatem non habens depreſſus pondere corruit, & fere omnes in eo ſtantes præcipites aquis immerſit. Quo diſfortunio opidani animati cæteros ſuperſtites de exercitu Trajectenſium aut captivarunt aut interfecerunt, paucis evadentibus. Fredericus Marchio Miſnenſis & Dux Saxoniæ obiit in Vigilia trium Sanctorum Magorum, relinquens poſt ſe quatuor filios, puta Fredericum, Sigiſmundum, Henricum & Wilhelmum. Fredericus autem primogenitus regimen Principatuum paternorum patre defuncto aſſumſit. Hujus autem Principis obitus Eccleſiæ Dei valde nocivus extitit, eo quod virilis fidei propugnator fuerit, & Bohemorum Chriſti hoſtium animoſus debellator. Qui non mediocriter gaviſi fuerunt, mortem Principis immaturam percipientes. Quo humato in caſtro Myſne, mox Fredericus primogenitus ejus Ducatum Saxoniæ intravit, & fidelitatis juramentum a Proceribus & caſtrenſibus ac civitatibus dicti Ducatus expoſtulans, in deditionem omnes accepit juxta privilegii formam a Sigiſmundo Romanorum Rege patri ſuo indulti ſuper Ducatu prælibato. Roſtoccenſes videntes ſe Burgimagiſtrorum ſolatio deſtitutos ex receſſu illo ſpontaneo, inito conſilio communi, totum ſuum Conſulatum, quem vehementer ſuſpectum habebant de confœderatione cum Rege Danorum facta, prout in literis Regiis communitati eorum miſſis evidenter continebatur, de conſilio & aſſenſu totius communitatis depoſuerunt, & quemlibet in domum ſuam ire mandarunt, nec reverti ad ſedem conſularem, niſi vocatum. Quo peracto, ſexaginta illi viri, qui alias electi fuerant a dicta communitate, ut factis Conſulatus ſuperintenderent, & defectuoſa emendarent, freti poteſtate Dominæ Duciſſæ & tutorum terræ ob ſuorum Principum puerilem ætatem regentium, in omnibus factis bonum communitatis ſuæ civitatis concernentibus ſpecialiter eis commiſſa & conceſſa, Johannem de A Conſulem jam deſtitutum accerſi fecerunt, & ipſum in ſedem Conſulatus honorifice repoſuerunt, conſignantes ei locum ſuperioris Proconſulis & autoritatem conferentes. Quo in ſede Burgimagiſtri locato autoritate prætacta, de decreto illorum LXta virorum idem Johannes Proconſul factus, alios V. qui in Conſulatu priori fuerant, ad ſe vocavit, & partem ſolicitudinis ſuæ eis communicavit, ad ſedem honoris eos reponendo. Hi ſex ſic reſtituti, alios XVIII. viros ad regimen tantæ urbis aptos & idoneos de mercatoribus & cæteris civibus potioribus evocaverunt, & eos juxta ſe collocaverunt, & ſic numerum conſuetum conſulatus urbis illius compleverunt. De prælibatis autem Conſularibus duos inſuper pro primo honorantes, Johanni de A Proconſuli junxerunt in ſubſidium laborum, & eos in Burgimagiſtros ſublimaverunt, quorum unus Gerardus Wynman & alter Johannes Bernhardi nuncupati ſunt. Conſulatu ergo tali modo & ordine, ut præmiſſum eſt, conſtituto, Proconſules illi & Conſules inter ſe officia ſua diſtribuentes juxta morem, negotia communitatis agere cœperunt, judicia exercendo, adminiſtranda diſpenſando, defectus corrigendo, & omnia tractando ſecundum conſuetudinem antiquam & ad tenus (leg. hactenus) tentam formam Conſulatus. Similiter Wiſmarienſes propter conſimiles Danorum Regis literas ſuum habentes Conſulatum de confœderatione periculoſa ſuſpectum, ipſum totaliter depoſuerunt, autoritate eadem fungentes, qua Roſtoccenſes in ſimili facto uſi fuerant. Et de ſexaginta viris ſuis ac de quibuſdam mechanicis, quod tamen inconſuetum erat civitatibus illis maritimis & quaſi præjudiciale cæteris urbibus, novum Conſulatum inſtauraverunt. Cujus quidem numero ad perfectum deducto, ex ſic novis & noviter creatis Conſularibus quatuor Proconſules ſtatuerunt, quorum nomina ſunt: Everhardus Groteek, Nicolaus Jeſop, Petrus Loſte & Johannes Saſſe. Quibus inſtitutis, ſenior Dux terræ illius vix octennis, præſente Duciſſa matre illorum Ducum Magnopolenſium, & Matthia Axcowe tutore terræ illius, prælibatum Conſulatum novellum juxta ordinem ſuæ evocationis in conſiſtorium introduxit & inſtallavit, & autoritatem regendi urbem illam, judicandi, corrigendi & diſpenſandi omnia & ſingula commune bonum ipſius concernentia juxta morem legalem & continentiam privilegiorum a Principibus progenitoribus dicti juvenis Ducis civitati eidem indultorum efficaciter eis conceſſit & commiſit. Falſarius quidam nomine Marcellus pertranſiens civitates maritimas, venit tandem in urbem Lubicenſem cum ſocio quodam cruce ſignato de Ordine S. Johannis. Marcellus autem iſte Ordinis erat Fratrum Minorum, licet habitu debito non uteretur, ſed barbatus incedens cum talari tunica, cinctus ſubtus chorda Minoriſtica, pro Magiſtro in Theologia ſe gerebat. Hi duo fingentes ſe miſſos autoritate Apoſtolica ad colligendum pecunias per certas provincias pro redemtione Johannis Regis Cypri nuper a Sarracenis captivati, quandam Bullam Papalem apud ſe geſtabant, cujus autoritate ab omnibus peccatis & caſibus indifferenter homines cujuſcunque conditionis & ſtatus eſſent, abſolvi faciebant, indulgentias pœnæ & culpæ conferentes omnibus, qui juxta ſuam facultatem ad liberationem dicti Regis captivi manus ſuas porrigerent adjutrices. Inſuper & literas dederunt confeſſiona-

ſionales, quarum vigore abſolvi poſſent in ultimis ab omni ſententia & caſu reſervato, & plenariam conſequi valerent pœnæ & culpæ remiſſionem. Cum hac quidem Bulla falſa & deceptoria diverſas jam mundi partes tranſierant, & multorum fidelium animas in barathrum damnationis ſecum traxerant. Sed cum urbem Lubicenſem dicti deceptores ingreſſi eſſent, pro fundatione dictæ ſuæ autoritatis peſtiferæ, Præſulem urbis acceſſerunt, & negotium ſuum eidem patefecerunt. Dominus vero Johannes Epiſcopus Lubicenſis perſonas, ut vir aſtutus, diligenter conſiderans, & Bullam ei exhibitam maturo examine perluſtrans, reperit tandem ipſam falſam. Quod attendens ſocius Marcelli Johannita, terrore nimio percuſſus, gravem incidit infirmitatem, in qua in paucis diebus laborans, tandem deceſſit. Quo defuncto, Marcellus ab Antiſtite prædicto mox arreſtatur. Qui cautuloſe agens, ut dicebatur, tradidit eidem Epiſcopo pecuniæ bonam ſummam, ut ſic evaderet manus ſuas, ad manum fidelem. promittens & jurans ſe locum illum non velle mutare, niſi prius ad omnia ſibi objicienda ſufficienter reſpondiſſet. Qua fide præſtita ſub fidejuſſorum dignorum conſignatione, puta Gerardi de Florentia civis dictæ urbis, & filii Lodowici de Bononia inibi etiam commorantis, prædictus Frater Marcellus clandeſtine & furtive abceſſit. Cujus fugam percipiens Johannes Epiſcopus, feſtinanter poſt ipſum deſtinavit nuncios ad capiendum ipſum, ſi inveniri potuiſſet. Sed ipſe falſarius ſagax & dolis plenus cautuloſe alvei fluenta tranſiit, & inſidias ſibi paratas evaſit, ad Rheni partes viam ſuam dirigens. Videns autem Præſul Lubicenſis ſe deluſum, mox ad curiam Romanam nuncium direxit, Domino Papæ fideliter inſinuans rem geſtam. Qui confeſtim reſcribens mandavit, ut, quam cito copia ipſius haberi poſſet, caperetur, & tanquam falſarius literarum Apoſtolicarum damnaretur. Scripſit idem Dominus Papa Cardinali Angliæ, quem ad partes Alemanniæ ad extirpandam hæreſim Bohemicam & ad alia Eccleſiæ negotia agenda legatum ſuum direxerat, ut eundem falſarium inquiri faceret, & pœnis debitis comprehenſum puniret. Cujus mandatum prædictus Cardinalis cum recepiſſet in Treveri urbe tunc conſtitutus, mox nuncios expeditos verſus Coloniam, ubi ipſum adventaſſe jam veridicis rumoribus perceperat, deſtinavit, & ſe ad eum venire quantocius præcepit. Qui litera Cardinalis recepta & perlecta, ſperans promotionem aliquam ab eo percepturum, conſpectui ſuo ſe præſentare feſtinavit. Ad cujus præſentiam cum falſarius ille perveniſſet, ſtatim ipſum comprehendi juſſit, & vinculis ferreis conſtringi. Expedito autem negotio, propter quod Dominus Cardinalis illuc venerat, deſcendit per Rhenum, & pervenit in Coloniam Agrippinam, ſecum deferens Fratrem Marcellum, compedibus & vinculis irretitum. At ubi dum eſſet conſtitutus, neſcio cujus auxilio aut qua arte a vinculis ſe excuſſit, & de manibus cuſtodum mirabiliter elapſus eſt. Audiens autem Dominus Henricus Cardinalis fugam falſarii, commotus valde contra cuſtodes ejus, de ambonibus eccleſiarum publice pronunciari fecit, ut, ſiquis ipſum comprehenderet, & eum ſibi præſentaret, CCC. florenos ipſe recepturus eſſet. Quod quidem promiſſum multos fecit ſolicitos ad quærendum ipſum. Quæſitus ergo per omnes vicos, domos & maneria dictæ urbis, tandem in quodam Monaſterio Monialium comprehenſus eſt a quodam ſatellite Archiepiſcopi Colonienſis, & Cardinali præſentatus. Cui cum Dominus ille cum gratitudine ſolvere voluiſſet promiſſam pecuniæ ſummam, clientulus ille ſolum XL. florenos recipiens, contentus Domino retulit grates. Falſarium ergo prædictum Cardinalis juxta demerita punire volens, primo ipſum publice inſcalavit; deinde in tribus proceſſionibus denudatus incedens, tandem incarceratus eſt in caſtro Archiepiſcopi Brüle dicto, vitam ſuam inibi in pœnitentia dura terminaturus. Ubi in miſeriis & ærumnis gravibus conſtitutus epiſtolam dictavit lugubrem, calamitatis ſuæ ſeriem per ordinem enarrantem. Quam prædicto Cardinali deſtinavit, ut ea perlecta ad faciendam miſericordiam cum eo viſcera ſuæ pietatis moverentur. Epiſtolæ autem illius tenor ſequitur, & eſt talis: Reverendiſſimo in Chriſto Patri Inclytoque Principi & Domino, Domino Henrico miſeratione divina titulo S. Euſebii Presbytero Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato, Marcellus captivus ſe recommendatum optans dicit: Tandem Princeps Illuſtriſſime, tandem quid mœroris amplius effar (an effabor?) Quid Pater Excelſe vociferans clamabo? Quid ulterius quam in virga tuæ indignationis tabeſco? Cui amplius voces querulas explanabo, ſi tu Dominus meus, ſi tu refugium ſpei meæ, in quem miſera anima mea confidebat, ſervi tui recordatus non fueris? Cur mitis Domine elongaſti a me amicum & proximum? Obtexiſti me caligine in furore tuo, & lucernam ſplendoris mei obumbraſti. Sunt enim omnia ſpecioſa mea in ſqualorem everſata. Serena commutati in nubilum, ac faciem meam confuſione attritam verecundia impegiſti. Confregiſti cornu gloriæ meæ a facie tribulantis, dexteram tuæ miſerationis avertiſti retrorſum, & grandi exterminio mihi diem omnis lætitiæ ſubvertiſti. In tenebris demum collocaſti me quaſi mortuum ſempiternum, increpidinem calamitatis meæ ærumna invaleſcente gravaſti. Cur te Patrem, Patrum optime, humiliati oratio flectere non potuit? Cur non dixiſti cum Domino: Mortem peccatoris nolo, civilem dico, ſed ut magis convertatur, & vivat? Et cum iratus fuero, minime recordabor. Quis hoc de te alias audivit, quod tua pietas corde contritos deſeruit, & in ſe ſperantes deſpexit? Quis reorum te invocavit, & derelictus eſt? Quis in te ſperavit, & deſertus eſt? Exaudiebas enim & corripiebas, eruebas & conſovebas. O heu! heu! digniſſime Patrum, cur ipſe petii fugam? Non fueram fugiens, ut fugerem, ſed ut ſtarem, fugerim (fugeram). Quomodo hoc? An neſcit tua Præclaritas, quantis votis ac ſuſpiriis expoſcebam, ut tuus non ſolum, ſed cunctorum vernaculorum heriliumque ac clientum tuorum ſervunculus micis de tua menſa cadentibus ſaturandus potuiſſem cum gratia tua ſub aura accubare? Hæc quantis lacrymis quantiſque ſingultibus a Proceribus tuis, primumque a Clementia Tua impetravi, teſtis es: teſtes ſunt & illi, qui exuberantia pietatis ſæpe mecum compaſſionis lacrymas effuderunt. Tu autem grandi fremitu, quando ultimo Tuæ Majeſtati aſtiti, demum torturam, & tandem me Colonienſis Antiſtitis cuſtodiæ relicturum comminatus es. Ut ergo ibi non eſſem, fugii, & ne tecum venirem, evaſi. Potuiſti ea fuga irritari ut homo, ſed ut ſapiens debuit tanta ſublimitas micantibus virtutum præinſignita monilibus, ſicut aruſpices & thimones, de quibus Homerus & Varro autumant, primos repente contundere motus, criſpantes carinas in tranquillum convertere, & virus Phlegetontis in nectare Tantali commutare, juri naturæ compati, quod dedit, quod quiſque contraria fugiat, & ſe tueatur ubique. Ergo Princeps inclyte, hæc præcordia tuæ miſerationis relaxa. Satis ſic: ceſſet jam mucro, vibrans tandem capulus conquieſcat. Audi ecce jam quibuslibet pœnis multatus ſum. Prius quidem Treveris cuſtodiæ actus, privatus bonis, longo itinere ludibrio ad Coloniam deportatus, attritus vinculis. Et poſtquam fœmina, a qua ſemper egreſſa eſt iniquitas, latitantem invenit, ſtatim tumultuoſus confluxus hominum accurrebat utriuſque ſexus, rabido adventantes ſacerdotes cachinnabant in miſerum, didaſcali conſpuebant, obſtupebant docti, ſubſannabant indocti. Vulgus hæreticum conclamabat, parvulorum magna congeries & infantum extorquebat clamoribus vinctum. Tradebar illico

illico univerſæ civium cohorti, & ſtipatus lictoribus laicisque manibus compreſſus tractibus violentibus educebar, tantoque agitabar fremitu & preſſura, ut ſupra omnem impietatem verenda paterent. Tali ergo tunſione adductus, publica cuſtodia ſervatus ſum. Demum tribus proceſſionibus, populo inſpectante, detectus in publicum, intruſusque iterum aſperrimo carceri, in antrum deterrimum & foveam feraliſſimam ſubmiſſus per funem, plures dies ibidem incibatus remanſi, catenis immaniſſimis utraque manu aſtrictus. Ultimo heu! heu! Domine mi ex ore tuo ſententia ſicut ſagitta vibratus ſum, & opprobrioſo cunctis ſpectaculo inſcalatus, artubusque nimia laſſitudine prægravatis, ſtatim currui injectum vinctumque ad hunc locum duxerunt, & troicientes (trajicientes) in lacum deteriorem liquerunt, ubi eſt fletus & ſtridor, ubi umbra mortis & ſtupor, ubi in ſterquilinio ſedeo, ubi febre & ægritudine incalente membra debilia mortem exoptant, ubi fame nuditateque pereo. Ubi eſt ergo nunc tua manſvetudo? ubi gratia, non quam promerui, ſed quam pollicientem (quæ pollicentem) Principem decet? Ubi compaſſio viſceroſa? Heu! ceſſet jam manus tua, & jube me ad tuam miſericordiam pervenire. Salvum me fac, & exaudi me. Eripe me de lacu, & a timore tuo erue animam meam. Jube quæſo Colonienſi Antiſtiti, ut tua me educat miſeratione de carcere, & in ſtatum libertatis reducat. Magnificentiam tuam in me ſervo tuo oſtende & ſaltim libros & veſtes, quorum quæſtu poſſim remeare ad propria, ſi tua præſentia dignus non ſum, reſtituere non dedigneris. Vale trino ævo Excelſe Princeps & Reverende Pater, ſintque apud Tuam Clementiam Amulius & Richardus viri præclari vere tibi fidi oratores pro miſero me peccatore. Civitates maritimæ ſuperius ſæpius memoratæ in gwerra veteri & diſcordia jam dudum verſata inter ſe & Ericum Regem Danorum perſeverantes, ad expeditionem navalem ordinandam contra eundem Regem ſe iterum diſpoſuerunt. Reparatis ergo navibus & victualibus neceſſariis, ordinatisque ſtipendiariis & tironibus in multitudine copioſa cum armatis ac inſtrumentis bellicis bene proviſis, Dominica Palmarum mare intraverunt, & in portu Wiſmarienſi ſe ſociaverunt, pro Capitaneo principali & præcipuo habentes Gerardum Ducem de Sleswic juniorem in propria navi cum centum armatis Nobilium Holtzatorum. Quælibet vero civitas quoſdam de ſuis Conſularibus pro Capitaneis particularibus in ſuis habebat navibus, qui populum ſubjectum regerent, & ad pugnandum contra hoſtes animarent. Quibus in loco determinato collectis & adunatis inventæ ſunt CC. & XL. naves, inter quas plures erant grandes & ad pugnandum formatæ altæ & prominentes. Numerus vero armatorum in claſſe hac magnifica fertur fuiſſe XIIM. demtis Vitalianis proprias ſuas naves ferentibus, & ſuper propria ſorte militantibus, quorum numerus ad DCCC. perſonas & amplius ſe extendebat. Feria ergo ſecunda Paſchæ vela ſua levantes, cum vento proſpero die ſequenti Danicas inſulas attigerunt. Et locum maris caſtrum Copenhaven præterfluentis Norſund dictum apprehendentes, non procul a portu regio Reveshol nuncupato ſimul ſe locarunt ancoras figendo. Ericus autem Rex Danorum præcognoſcens civitates venturas, naves ſuas in antro præfato Reveshol recondens, introitum portus illius hoſtibus præcluſit munitionibus fortibus, in ore antri prædicti conſtructis, munitis bumbardis & baliſtariis multis. Naves etiam ſuas, quas grandes habebat & multas, ſed incluſas in antro ſæpe dicto, armatis viris repleverat ad hoc, ut ſi forte civitatenſes tanquam viri animoſi violenta manu dejectis munitionibus dictum locum intrare contenderent, naves ſuas defendere & hoſtibus reſiſtere valerent. Cumque exercitus Ducis & civitatum cernerent ſine intolerabili damno & nimio periculo ſuorum non poſſe artitudinem loci, in quo Regis naves locatæ erant, ſe intrare, ut pugna manuali ad invicem dimicarent, inſtrumentum quoddam ex multis malis navium illarum, quas ad dictum antrum Reveshol mari immergere proponebant, compactum conſtruxerunt, quod vulgariter Vloet nominabant, & in eo bumbardas & petrarias ſuas majores collocantes, lapides ex eis ſine intermiſſione jecerunt in Danicam claſſem, & plures naves inimicorum vel perforantes, vel violento ſaxorum impetu confringentes, innumeros in eis Danos nobiles & ignobiles necaverunt. Danica vero gens vice verſa innumeris ſuis bumbardis viriliter utentes, caſtra Teutonicorum indefeſſe exterruerunt tam de opido Copenhaven & caſtro ejus, quam de navibus antro recluſis, ſaxa projicientes & tela innumera mittentes. Paucos tamen ſpeciali Dei gratia & omnino incomputabiles ictibus ſuis vel jactibus Dani de Teutonicis ferientes vulnerarunt, & perpaucos occiderunt in dicto conflictu, quamvis ſimul quandoque ducentæ vel amplius bumbardæ referantur a veridicis concrepaſſe (concrepuiſſe). Cum autem hæc agerentur, illi, qui ad hoc ordinati erant, ut naves diſpoſitas ad obſtructionem dicti Reveshol mari immergerent, ne amplius naves Regis exeundi facultatem haberent, aut aliæ intrandi, officium ſuum omnes debite exſecuti ſunt, & portum illum grandium navium ſubmerſione repleverunt, præter Wiſmarienſes, qui ſegniter & minus provide agentes, navem ſuam, quam ex transverſo ad locum ſuum concludendum immergere debuiſſent, in oblongum immerſerunt, & ſic viam exeundi patentem Danicis navibus licet artam ſatis reliquerunt. Cujus facti ignaviam Dani conſiderantes, mox claſſe ſua integra portum illum præripuerunt, & inſtrumentis ſuis viriliter utentes prohibuerunt cives, ne dicto loco ſic indebite obſtructo amplius appropinquare valerent. Unde quaſi confuſus & fruſtratus civitatum exercitus in ſuo propoſito ſumtuoſo valde retroceſſit. Bartholomæus Voet Capitaneus Vitalianorum Roſtoccenſium & Wiſmarienſium in claſſe civitatum tranſiens cum DC. viris animoſis usque Norſunt, cum eisdem aliquamdiu pauſavit. Sed tandem a Duce Gerardo de Sleswic Capitaneo licentiam poſtulans impugnandi & ſpoliandi ulteriores Danorum partes ſuper ſua ſorte propria, iter ſuum direxit verſus Norwegiam. At ubi veniens cum ſuo exercitu, applicare mox niſus eſt opido Bergenſi. Quorum adventum percipientes Anglici, qui ibidem Normannorum ſtrumulos & cæteros piſces aridos & alia mercimonia apportantium præſtolabantur forum, & timentes univerſum Holtzatorum & civitatum maritimarum exercitum adventaſſe, mox ſuas naves intraverunt, & velis erectis fugam curſu veloci ceperunt. Epiſcopus etiam Bergenſis conſimili formidine percuſſus, omnia ſua in manibus hoſtium relinquens, in unam Anglorum ſcapham proſiliit, & cum ipſis protinus aufugit. De quorum receſſu gaviſi Vitaliani pariter & animati, opidum dictum Bergenſe manu armata intraverunt, & omnes opidanos captivantes ſpoliaverunt. Curiam quoque Epiſcopi irruptione hoſtili intrantes, inibi reperta rapuerunt. Liberariam inſuper ſuam oſtiis ferreis clauſam violenter frangentes, libros omnes inventos abduxerunt, & ciſtas magnas ferreis ligaturis munitas inſtrumentis ſuis reſerantes, clenodia Paſtoralia & alia multa pretioſa vaſa argentea ibidem reperta ſuſtulerunt, & ſecum deportaverunt. Et quod ſuper omnia eorum augebat fortunam, Normanni, qui mercatoribus piſces, pelles ferinas & cætera varia apportare ſoliti ſunt, jam cum navibus onuſtis aderant, & forum ſuum juxta morem eorum antiquum facere proponebant. Sed Vitaliani absque ſolutione omnia eorum rapientes, & ad naves ſuas ferentes, ac velis levatis cum toto ſpolio portum Wiſmarienſem apprehenderunt, ubi bona eorum dividentes & vendentes emere volentibus, ad expeditionem aliam faciendam ſe præparaverunt. Adolfus de Sleswic, cum adjutorio Ottonis junioris Ducis de

Brunſwic

Brunſwic & Comitum de Schowenburg & Hoya, ac trium civitatum Lubicenſis, Hammeburgenſis & Luneburgenſis, intravit Juciam terram opulentam nimis. Quam pertranſiens abſque reſiſtentia quacunque, adunavit jumentorum & pecorum ac ſupellectilium maximam prædam, & eam abduxit. Fertur autem a veridicis, qui interfuerunt expeditioni, dictam prædam comprehendiſſe de ſolis pecudibus, pecoribus & jumentis circiter XXXM. demtis clenodiis argenteis, veſtimentis variis utriusque ſexus & utenſilibus domorum. Quibus ad caſtrum Gottorp deductis, & juxta militarem decentiam partitis, ad propria ſunt reverſi Principes & vaſalli. Henricus Archiepiſcopus Rigenſis una cum ſuis comprovincialibus Epiſcopis, puta Tiderico Darbatenſi, Henrico Revalienſi & Chriſtiano Oſilienſi Concilium provinciale celebravit profeſto S. Michaelis. In quo quidem Concilio plura negotia dictam provinciam concernentia tractarunt, prout fieri conſuevit in talibus Synodis per Metropolitanos congregandis, inter quæ præcipuum erat de Apoſtolico præſidio implorando contra eorum moleſtatores & injuriatores. Ad cujus negotii expeditionem perficiendam deſtinati ſunt duo de qualibet Diœceſi dictæ provinciæ, quorum principalis Legatus erat Decanus Revalienſis. Quibus duo Proconſules urbium Rigenſis & Darbatenſis filios ſuos adoleſcentes ſpecioſos & ingenioſos ſociarunt pro Studentibus alicui Univerſitati Italiæ aſſignandis. Hi ergo nuncii cum ſua familia XVI. in numero exiſtentes, in principio Quadrageſimæ partes illas exierunt equeſtres, onuſti pecuniarum magna ſumma & clenodiis pretioſis, & venientes prope flumen Dune dictum, a quodam Goſwino Aſſcheberg Ordinis Domus Teutonicæ Fratre & Advocato caſtri Grebin arreſtati ſunt & detenti. Clerici autem ægre ferentes violentam detentionem, allegarunt privilegia clericalia & pœnas ac cenſuras graves, quas incidunt manus violentas in Clericos extendentes. Sed ille timore Dei poſtpoſito & propriæ ſalutis immemor illos Clericos, ablatis prævie literis eorum & perlectis, tanquam traditores terræ primo pecuniis ſpoliavit & rebus, & demum exutis veſtibus, omnes in flumen ligatos projecit & ſubmerſit. Quibus tam crudeliter expeditis, mox dictus Goſwinus Advocatus quatuor Præſulibus ante dictis literam ſcripſit formam talem continentem: Noveritis, Domine Antiſtes Rigenſis cæterique Suffraganei Eccleſiæ ejusdem, quod Clericum veſtrum Wulehavere cognominatum Decanum Revalienſem cum ſuis collegis & ſociis detinui, ſpoliavi & tandem ſubmerſi tanquam traditores noſtræ terræ autoritate propria, nullo inſtigante homine aut jubente de meis ſuperioribus vel confratribus. Et utinam vos omnes in eadem mea poteſtate habuiſſem, eundem finem vitæ veſtræ impoſuiſſem. Siquid ergo pro facto illo attentare decreveritis, perſonæ meæ & nulli alteri impendere poteritis. Valete. Philippus Dux Burgundiæ & Jacoba hæres Hollandiæ dudum litigantes pro dicto Comitatu Hollandiæ, prœlia multa & terrarum devaſtationes graves commiſerunt, populumque innumerum ex utraque parte amiſerunt. Sed tandem videntes diſcordiam eorum ad nihil aliud quam ad deſtructionem præfati Comitatus & perditionem populi vergere, placita inierunt amicabilia circa feſtum Johannis Baptiſtæ, & auxilio divino operante ſe invicem ſibi favorabiliter reconciliarunt, & fœdera perpetua percuſſerunt, tali conditione adjecta, ut parthia illa inveterata in perpetuum ſit anathematizata, & ſopita ſit omnis controverſia omnium hominum terræ illius nobilium & non nobilium, & quod licitum ſit cunctis terra pulſis & exulantibus ad cauſas ſuas reverti cum reacquiſitione amiſſorum bonorum ſuorum. Inſuper Domina Jacoba dici & eſſe debet Domina terræ Hollandiæ, nec unquam nubere debet cuiquam ſine ſcitu & conſenſu dicti Domini Philippi Ducis; ipſe vero tutor eſſe debet & Dominæ Jacobæ præfatæ & totius Comitatus Hollandiæ, quousque exurgat quis, qui jure hæreditario dictum Comitatum regere debeat & valeat. Supra Rhenum quædam villa erat, cujus nomen narrator ignorabat, in qua latrocinia a multis annis fuerant in peregrinis & mercatoribus per hoſpitalarios dictæ villæ perpetrata, ſed tandem DEo malitiam eorum ultra ferre nolente, doloſitas & deceptio eorum tam pernicioſa detecta eſt, & intimata Domino dictæ villæ in caſtro proximo commoranti. Qui diligenti inquiſitione facta, in veritate ſic eſſe inveniens juxta narratum, villam dictam funditus deſtruxit, hoſpitalarios vero omnes utriusque ſexus manibus ſub genibus ligatis in Rhenum projici juſſit, fiſco ſuo omnia eorum bona reſervans. Peſtifera Bohemorum gens enormiter in Chriſti fideles deſæviens, cum maxima multitudine armatorum Sleſiam denuo intravit, ubi pene V. civitates pulcras & populoſas funditus deſtruens, cunctos homines in eis inventos occidit, Eccleſias etiam & Monaſteria vaſtans, Religioſos & Presbyteros variis mortibus peremit, Suppriorem quoque Fratrum Prædicatorum de Conventu Frankenſteen virum valde devotum igne facto de Sanctorum imaginibus incineravit. Hibernienſis inſulæ inhabitatores Regno Anglorum rebellare nitentes, damna plura eisdem Anglicis intulerunt. Quod attendentes Proceres Regni, miſerunt contra eos Comitem Marchiæ, ex eo quod Rex Anglorum adhuc puer exiſteret, ad debellandum eos. Oderunt enim Principes Angliæ dictum Comitem ob hoc, quod de proſapia & ſanguine Regis Richardi dudum interfecti eſſet, & timebant ipſum ad Regnum anhelare. Propter quod miſerunt ipſum adverſus homines illos rebelles, ſperantes ipſum interfici debere ab eiſdem. Qui veniens in Hiberniam cum exercitu magno, ſtragem ingentem fecit in populo, ſed & ipſe tandem, ut ſperatum erat, ibidem occubuit.

Sexto decimo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXIX. Sigiſmundus Rex triumphavit contra Turcos prœlio maximo, caſtrum, quod dividit Turcos ipſos ab Ungaris, expugnans & capiens, ac multitudinem barbarorum illorum innumeram perimens. Anglici exeuntes Regnum ſuum, & ſe jungentes eis, qui in Regno Franciæ hoſtiliter ſæviebant, urbem Aurelianenſem vallaverunt exercitu magno tripartito. Erat autem Dux exercitus eorum Dux Sarum vel Sariberienſis, vir ſtrenuus & victorioſus. Cujus urbis obſidionem ægre ferens Dominus de Armiag, in dicta civitate cum multis viris fortibus exiſtens, una cum civibus principalem partem exercitus tripartiti aggreſſus eſt. Et viriliter cum eo dimicans, tandem victoria potitus eſt, ſtravitque totam illam multitudinem numero VIIM. armatorum, ubi & Dux exercituum Saribenienſis pariter occiſus fuit. Quorum ſtragem cæteri duo exercitus ad aliam urbis plagam conſtituti percipientes, in fugam celerem mox verſi ſunt. Bartholomæus Voet cum ſua ſocietate numero fere CCCC. portum Wiſmarienſem relinquens circa Dominicam in Paſſione Norwegiam repetiit. Cujus portum feria ſexta Paſchæ apprehendens, opido propinquare feſtinavit, & ipſum impugnare cœpit. Bergenſes autem curias Regis & Epiſcopi fortibus viris munierant, & de illis opidum defendere ſatagebant. Cumque dicti Vitaliani jam plures jaculis arcuum & baliſtarum ſuarum transfixiſſent de caſtellanis, & expugnationi opidi viriliter inſiſterent, venit quidam juvenis famulus cujusdam mercatoris Teutonici, & vocans ad partem dictum Bartholomæum Capitaneum, dixit ei, ſunt, inquit, etiam plures de veſtris in mari, qui vobis auxilio eſſe poterunt, ſi oportunum fuerit? Qui reſpondit: Neſcio plures de proximo. At ille: Valde ergo neceſſarium eſt pro ſalute veſtra quantocius fugam capere. Præſciebatur namque adventus veſter ad quatuor dies, & miſſi ſunt nuncii ad convocandam totam patriam, quæ vos navali bello in proximo excipiet. Capitaneus quoque

quoque hujus opidi cum tota communitate, terreſtri aggreſſu die hodierno ſimiliter vos invadet, & ſic inter duo agmina citiſſime eritis concluſi. Fugite ergo, conſulo, in altitudinem maris ſine mora, ut ſic ſecuri de terreſtri exercitu claſſem venturam ſolam eo expeditius viribus veſtris valeatis evincere. Bartholomæus autem conſilium juvenis non parvipendens, mox cum ſuis naves ingreditur, & via, qua venerat, reverſus ad pelagus, aſpicit multitudinem navium recto tramite faciem ſuam petentium, de quorum adventu tam repentino non parum conſternatus eſt. ſed mox animum capiens, ad viriliter pugnandum ſocios exhortatur. Norwegi namque illi ultra centum naves armatis viris refertas habentes, appropinquare cœperunt. Et Vitaliani ultra VII. non ferentes, multitudine hoſtium minime exhorruerunt, ſed confeſtim in medium eorum irruentes, dimicare cum ipſis fortiſſime ſtatuerunt. Dani ergo in primo congreſſu ſe viriles oſtendentes, unam de ſeptem navibus Teutonicorum comprehenderunt. Quam abducentes, in ea XIX. viros fortes armatos captivaverunt, & ſic ſolum ſex naves Vitalianis remanſerunt. Alii tamen ex hoc infortunio in nullo fracti, ſed fortius irritati viribus ſuis uſi ſunt, & primo de majoribus navibus duas expugnantes, cunctos in eis repertos interfecerunt. Eaſdem vero naves ſuis replentes ſociis, iterum alias duas de potioribus potenti manu obtinuerunt, & ſimiliter inventos in eis obtruncantes, neminem captivum receperunt. Quibus iterum ad ſuum uſum aptatis, in plures parvas carinas Normannis plenas impingentes in earum curſu in maris profundum cum omnibus contentis demerſerunt. Quatuor autem prædictæ naves majores plenæ fuerant nobilibus & potioribus terræ, qui omnes interfecti ſunt gladiis Teutonicorum numero fere CCCti, de ſubmerſis vero in parvis naviculis certus non eſt numerus. Videntes autem cæteri in aliis navibus conſtituti tantam cædem factam in fortioribus ſuis, timore maximo percuſſi, fugam celerem, ut ſe ſalvarent, inierunt. Quibus in mari ad nutum expeditis, & ſuis, quos amiſerant, recuperatis, cæteriſque hoſtibus per mare diſperſis, & ad propria feſtinantibus, Vitaliani iterato certamine opidanos impugnare meditati ſunt. Ad quod reverti cum ſe diſponerent, viderunt ſocios ſuos, quos in portu Wiſmarienſi reliquerant, cum X. fere velis eis appropinquare. Quos ſecum ſumentes, reverſi ſunt ad expugnandum opidum. Sed illuc venientes, neminem repererunt reſiſtere eis audentem. Omnes fuga elapſi (erant.) Intrantes ergo opidum, curiam regiam ſuccenderunt pariter & Epiſcopi domum ac quaſi villam totam. Et domos ſpoliantes ac naves Normannorum, immenſa bona de eis ſuſtulerunt in ſtrumulis, carnibus, buthyro, clenodiis argenteis, pannis & pecuniis. Ac cum omnibus his Bartholomæus cum ſuis ſociis verſus Albiam ſe transferens, urbi Hammeburgenſi applicuit, alia ſocietate per aliam viam hoſtium fines pro lucro meliori invadere nitente. Circa feſtum Aſcenſionis Domini potiores de curia Reginæ Danorum Philippæ naves prævie diſpoſitas, & cunctis ad pugnam neceſſariis onuſtas intraverunt cum grandi exercitu de fortioribus Danis collecto, numero fere mille CCCC. & iter ſuum verſus urbem Sundenſem dirigentes, in portu ejus naves incendere, villas ſpoliare & cives captivare propoſuerunt. Cum autem dicti Dani circa noctis medium cum LXXV. & amplius navibus urbi prædictæ applicuiſſent, mox, ut conceperant, naves omnes inventas concremabant, quas aſportare nequibant, quas vero abducere poterant, ſecum ferebant. Coram civitate vero die illuceſcente, moram trahentes aliqualem, cum bumbardis ſuis lapides intra urbem jecerunt, & populum improviſum valde exterruerunt. In pontibus quoque civitatis prope muros chorizantes, imperterritos & cum civibus pugnare ſe promtos oſtenderunt. Cives autem intra urbem ſuam ſe continentes, ad ipſos exire, & cum ipſis dimicare auſi non fuerunt. Cumque juxta voluntatem ſuam omnia egiſſent, ad naves regreſſi ſunt, & vento contrario eos compellente, urbem Sundenſem linquere, & aquas aſcendere verſus Wolgaſt coacti ſunt. Ubi cum moram aliqualem facerent, caſu venerunt naves de urbibus Lubicenſi & Wiſmarienſi cum mercibus ſuis. Quas cives videntes Sundenſes, & ad vindicandum ſe de hoſtibus inardeſcentes, mox naves ipſas exoneraverunt, & armatis viris eas repleverunt, ac alias proprias naves, quas incombuſtas mare conſervaverat, aptantes, conſimiliter fortibus & audacibus viris onuſtarunt. Horum autem virorum pro honore civitatis prœliari volentium Capitaneus erat Magiſter Paulus gubernator cujusdam navis, vir utique animoſus & ad bella navalia imbutus. Johannes etiam de Lippia Burgimagiſter quosdam notabiles cives colligens, barcam intravit, & ad pugnandum contra hoſtes eos exhortans, virilem animum ſe habere oſtendit, fama publica hoc atteſtante. Redeuntibus igitur inimicis, & urbem pertranſire conantibus, Magiſter Paulus cum ſuis viris cordatis impetuoſo curſu navium ſuarum in Danos illos irruit, & viriliter cum ipſis pugnans, majores eorum naves vicit, ac gladiis & lanceis cæteriſque inſtrumentis bellicis in ipſis repertos proſternens, ſuis ſociis eas replevit. Quibus navibus rurſum forti impulſu in minores ſcaphas impingens, cunctos contentos in eisdem pelago abſorptos extinxit, ſicque manu valida, quibus potuit navibus hoſtium ſe applicans, multos peremit, pluresque captivavit. Conſimiliter vero alii cives animoſi in cæteris navibus conſtituti, virilitate & audacia dicti Magiſtri Pauli confortati, inimicorum agmini ſe jungentes percuſſerunt Danos illos in furore ſuo, & plures ex eis in fugam verterunt. Cumque unam de potioribus navibus plenam Nobilibus Danorum, quorum Conradus de Indagine Capitaneus erat, expugnaſſent, & omnes in ea conſtitutos captivaſſent, decem cives, qui dictos captivos tuerentur, ne a cæteris civibus iterum invaderentur, ad eos impoſuerunt. Illi vero perfidi effecti, & non formidantes votum capturæ publicæ emiſſum violare, cum ventum cernerent ſibi proficuum, velum ſuum levaverunt, & cum civibus impoſitis partes Danicas veloci curſu petierunt, ſuam improbitatem per hoc excuſare nitentes, quod manu ad manum recepta capti non fuiſſent. Sundenſes igitur modica claſſe ſua ſeptem videlicet navium de LXXV. navibus Danorum armatis viris repletis victoriam obtinentes non ſine divino ſpeciali auxilio, captivos ſuos numero circiter CCC. ad urbem ſuam ſecum duxerunt, & cuſtodiæ ſatis miti commendantes, tandem eos gratioſe exactionaverunt, & ad propria redire permiſerunt. Regnum Francorum per multos annos ab Anglicis graviter attritum, hoc anno miſericors DEus ex alto reſpexit, & redemtionem inſperatam & inſolitam, imo vix prævie auditam ei miſit. Sane juxta vulgare & famoſum verbum, in Lotharingiæ Ducatu quædam extitit puella Johanna nuncupata, XIV. fere annorum, quæ rurali de domo nata, pecora patris ſui in campis paſcere ſolita fuit. Hæc virgo ſpiritu Angelico afflata, juſſa eſt pergere in Franciam, & dicere Karolo Delphino: Hæc dicit Dominus, & ego ejus ex parte, niſi vitam tuam emendaveris, & de peccatis tuis pœnitentiam condignam egeris, in gladio hoſtium tuorum conſumeris. Sed ſi ad DEi nutum te rexeris, vitam tuum mutando, & ejus mandata ſervando, Regnum tuam ex integro reformabit, cunctos tuos coram te proſternet inimicos, & te potentem Francorum Regem conſtituet. Cumque puella præfata ad Domini mandatum, paterna domo relicta, Franciam adiret, & in eam veniens magnis laboribus dictum Dominum Delphinum inquirendo tandem inveniſſent, conſpectui ſuo ſe præſentari a familia inſtanter poſtulavit. Quæ quanquam pro primo ob puerilem ætatem, incomtam ruſticanamque perſonam a vaſallis Principis deſpi-

deſpiceretur, propter verborum tamen prudentum affluentiam & gratam eloquentiam deſuper ſibi datam, ac negotii proponendi ſalutaris exigentiam, tandem ad Domini præſentiam eſt introducta. Stans igitur Johanna DEi nuncia coram Karolo Francorum Delphino, verba, quæ DEi ex parte peroratura venerat, abſque omni formidine conſtanter expreſſit, & virtute ejus, qui ipſis cooperabatur, Principis animum in tantum mutavit, ut omni mox ſemota vanitate virum alterum ſe faceret, & cunctis diaboli actibus ac oblectamentis totis niſibus renuncians, juxta puellæ conſilia a Deo ſibi miſſæ ex toto ſe regere promitteret. Manens igitur dicta Johanna apud Karolum Delphinum, juxta inſpiramenta divina negotia Regni cum eo proſequens, omnibus bellis inantea gerendis perſonaliter intereſſe voluit, & propriis manibus juxta Prophetiam Venerabilis Bedæ in metris repertam banerium Regni ferre ſtuduit. Quorum metrorum tenor eſt talis:

Vis con, VI culli, bis ſeptem C ſociabunt
Gallorum pulli tauro nova bella parabunt:
Ecce boant bella, portat vexilla puella.

Dicitur etiam de hac virgine, quod, cum Anglici Aurelianenſem urbem obſidione vallaſſent, ipſa ad exercitum eorum veniens, hortabatur eoſdem, ut ab urbe recederent, quia Deus civitatis illius defenſor eſſe vellet, & omnes caſuri coram ea forent, niſi ab obſidione & a pugna deſiſterent. Quod ita factum fuit, ſicut virgo prædixit. Narratur inſuper a veridicis de eadem puella, quod finem vitæ ſuæ prædixerit, & ipſius morte Regni calamitatem fore terminandam pronunciaverit. Cujus quidem virginis conditiones, vitæ terminum & verborum prognoſticationes Univerſitas Pariſienſis quibuſdam metris complectitur, dicens:

Virgo puellares artus induta virili
Veſte, Dei nutu properat relevare jacentem
Luciferum Regemque, ſuos delere nefandos
Hoſtes, præcipue qui nunc ſunt Aurelianis.
Urbe ſub, at (ac) illam deterrent obſidione.
Et ſi tanta viris mens eſt ſe jungere bello
Arma ſequique ſua, quæ nunc parat alma puella
(Arma ſequendo, ſuis quæ nunc parat alma puella),
Credite fallaces Anglos ſuccumbere morti,
Morte puellari Gallis ſternentibus illos.
Et tunc finis erit pugnæ, tunc fœdera priſca,
Tunc amor & pietas & cætera jura redibunt,
Certabunt de pace viri, cunctique favebunt
Sponte ſuo Regi, qui Rex liberabit (relevabit) & ipſos.
A modo nullus erit Anglorum perfidus hoſtis,
Qui ſe Francorum præſumat dicere Regem.

Commiſſa autem feruntur hoc anno tria prœlia ingentia, quibus interfuiſſe perſonaliter famatur, & ipſius virtute vel potius Dei in ea operantis de quolibet victoria per Francigenas eſt reportata. Adepto igitur triumpho de Anglicis coram urbe Aurelianenſi, Karolus Delphinus de conſilio Johannæ virginis perrexit ad urbem Rhemenſem, poſtulaturus unctionem hæredibus Regni debitam, & in tali civitate ab ejus Archiepiſcopo juxta ſtatuta Regni percipienda. Cujus præſentiam Rhemenſes cum debita reverentia recipientes, & conſilio acceſſiti Archiepiſcopi ſui & omnium ad hoc negotium requirendorum uſi, ipſum cum omni gratitudine in Regem ſuum acceptarunt, & officium coronationis regiæ mediante eorum Antiſtite ſibi impendi procurarunt, ut communis de partibus illis venientium affirmat ſententia. Wiſmarienſes cum ſuis Vitalianis & quibuſdam Roſtoccenſibus mare intrantes circa feſtum Nativitatis Mariæ, quaſdam comprehenderunt naves de Swecia cenſum annuum Regi Danorum ex parte Regni illius debitum deferentes. Viri autem in navibus illis conſtituti numero fere CCCti certamine duro contra Wiſmarienſes prœliati ſunt, de ipſis multos vulnerantes & quoſdam interficientes. Sed Vitaliani civitatum præfatarum triumpho obtento ultra ducentos Sweos captivaverunt, & naves eorum magnis bonis onuſtas ad portum Wiſmarienſem cum captivis deduxerunt, omnia inter ſe dividentes rapta. Civitates ſex maritimæ, puta Lubicenſis, Hammeburgenſis, Roſtoccenſis, Sundenſis, Luneburgenſis & Wiſmarienſis, Wilhelmum Ducem de Brunswic conduxerunt magna pecuniæ ſumma, ut earum Capitaneus & Dux exercitus exiſtens cum CCCCtis lanceis Jutiam intraret, & ad menſem ad minus inibi perdurans contra Regem Danorum cum Principibus Holtzatorum prœliaturus ſubſiſteret. Ingreſſus igitur dictus Dux cum taxato numero armatorum circa feſtum Exaltationis S. Crucis Jutiam, adjuncto ei Holtzatorum exercitu copioſo, & moram trahens plene per menſem in eadem terra, opidum Oppenra cum ſuo caſtro obſidione vallavit, & ad ultimum cum maximis laboribus expugnavit, captivans in dicto caſtro circa LX. viros. Quibus expugnatis, & viris ac inſtrumentis fortibus & neceſſariis munitis, obſidio illa ſoluta eſt, eo quod dies contractus jam exſpiraſſent, & Principes omnes ac vaſalli ad propria ſunt reverſi. Ratiſponenſes cives cum ſuo Epiſcopo graviter diſcordantes, prœlium durum cum ipſo dimicaverunt. Sed Epiſcopus victor eorum effectus plures de civibus captivavit & vinculis conſtrinxit, villas etiam & opida vineaque & prædia civitatis vaſtavit, & damna varia intulit. Cujus jugum moleſte ferentes cives exercitum fortem de prope jacentibus civitatibus & opidis ac caſtris colligentes, iterum cum eo bellum aggreſſi ſunt, & pugnantes utrobique viriliter, tandem victoria civitatenſibus arriſit. Ceperunt igitur Ratiſponenſes in illa pugna plures Nobiles & vaſallos Diœceſis, & ceciderunt multi gladiis eorum interfecti. Otto filius Ducis Bernhardi de Luneburg diſcordans cum Wilhelmo Duce de Brunswic patruo ſuo, Ducatum ſuum in ſua abſentia, cum occupatus eſſet in negotio civitatum maritimarum, deprædatus eſt. Quod intelligens Wilhelmus Dux conſtitutus in urbe Lubicenſi, feſtinus rediit ad partes ſuas. Et colligens in parvo tempore exercitum grandem de Nobilibus diœceſium Colonienſis, Hildenshemenſis, Padelburnenſis, Halberſtadenſis & Monaſterienſis, de Haſſia, Lippia & Thuringia, venit ad caſtra dicti Ottonis Ducis, & obſedit opidum Pattenſen. Cujus expugnationi dans operam efficacem, ipſum tandem cepit. Ulterius vero procedens ad Hallerburg caſtrum, obſidione forti ipſum occupavit. Videntes autem Brunswicenſes & Luneburgenſes cæteraque civitates Principum illorum, hanc diſſenſionem in deſtructionem vergere terrarum, treugas inter ipſos fieri, ordinaverunt. Interim dicti Principes cauſam ſui diſſidii ad tres principaliores civitates Ducatuum ſuorum tranſtulerunt, pro arbitris illas ſtatuentes, puta Brunswic, Luneburg & Honnover ad diſcutiendum diſcordiæ ſuæ negotium. Quæ cauſam ad ſe devolutam m[illegible]e maſticantes, tandem Principes prælibatos amicabiliter concordarunt. Caſimarus Dux Stetinenſis & Otto frater ſuus anno præcedenti a civibus urbis Stetinenſis ſubſidium poſtulaverant ſuarum expenſarum fiendarum in reyſa contra hæreticos Huſitas, quam facere propoſuerant. Sed illa petitio occaſio fuit mali ſubſequentis. Nam cum cives anno præſenti petitionem Principum admiſiſſent, & Conſulares ærarium civitatis inane & vacuum fore aſſererent, nec ſummam poſtulatam a Ducibus ſe dare poſſe proteſtarentur, burgenſes colloquia ſuper hujuſmodi civitatis inopia habentes, rationem ſibi fieri a Conſulatu unanimiter poſtulaverunt. Quam principaliores Proconſules duo, puta Johannes Grabowe & Gerardus Rode, qui præ aliis bona civitatis plenius tractaverant, vel facere

cere formidantes, aut facere recuſantes, ne poſteris ſuis gravamen relinquerent inſolitum, urbem exierunt, & curiam Ducum Stetinenſium petentes, injurias & violentias eis irrogatas eisdem queruloſe expoſuerunt. Principes autem auditis querelis Burgimagiſtrorum, confeſtim equos aſcenderunt, & urbem præfatam accedentes, ſecum duos illos Proconſules introduxerunt. Quos urbem ingreſſi loco ſuæ dignitatis priſtino reſtituerunt, & duos communitatis Capitaneos & prolocutores apprehendentes, ipſos rotari fecerunt. Burgimagiſtri vero illi a Principibus adjuti, gratitudinem debitam Dominis ſuis oſtendere cupientes, de conſenſu conſodalium ſuorum ipſis XIIM. marcarum Lubicenſis monetæ donaverunt in prompta pecunia, ut ſui pii Domini & defenſores eſſent & manerent ac civitatis ſuæ. Et ſic ſopita eſt illa diſcordia. Herbordus Dukkel Proconſul urbis Bremenſis ante triennium cum quibusdam ſuis collegis furia communitatis dictæ urbis cogente fuga elapſus, & poſt divagationem per loca varia pro ſuæ injuriæ ſuorumque ſociorum queruloſa denunciatione. Principibus & civitatum rectoribus neceſſario facienda, tandem in opido Stadenſi ad tempus hoſpitatus eſt. Cives vero Bremenſes poſt ipſius & quorundam aliorum Conſularium egreſſum, cæteros remanentes in civitate Conſulares quaſi abjicientes, novos viros juxta videre ſuum communi bono urbis ſuæ magis proficuos in Conſulatum erexerunt, qui negotia civitatis agerent, ut ſui prædeceſſores, judicio intenderent, & neglecta ac per incuriam collapſa antiquorum novi emendarent. Sed hæc novi Conſulatus creatio in maximum ceſſit dictæ civitati detrimentum, ut inferius clare patebit. Oſnaburgenſes, collecto exercitu pulcro ex civibus propriis & vaſallis Diœceſis ſuæ ac Monaſterienſis Eccleſiæ, iter ſuum direxerunt verſus Hervordiam, apprehenſuri vaccas urbis ejusdem, & deprædaturi villas de prope jacentes. Sed Hervordenſes cives hoſtium adventum non ignorantes, freti auxilio Domini de Lippia & quorundam aliorum amicorum ſuorum, urbem ſuam in manu valida exierunt, & hoſtes ſuos bello duro aggredientes, cum ipſis viriliter dimicaverunt. Quos tandem Deo propitio devincentes, plures de ipſis proſtraverunt, & plusquam XL. armatos de potioribus dictarum Diœceſium & civium urbis Oſnaburgenſis captivaverunt, & in urbem ſuam ſecum perduxerunt. Urbs Imperialis Aquisgranum turpiter tradita eſt per quoſdam Burgimagiſtros ejusdem civitatis in manus trium Principum puta Ducis de Monte, Comitis de Hinsberg & Comitis de Derneburg. Qui urbem prædictam intrantes in manu forti circa feſtum Omnium Sanctorum, plures cives reſiſtere eis volentes occiderunt, & tandem civitatem illam ſibi ſubjecerunt, ſalvis tamen juribus imperialibus, & Domino Romanorum Rege homagium principale in ea retinente. Hæretici Huſitæ circa feſtum S. Martini Bohemiam exeuntes intraverunt Luzatiam, & expugnantes Gobin urbem parvam, ſed populoſam, & cunctum populum in ea repertum interfecerunt. Monaſterium quoque Celle dictum multum ſolenne deſtruentes, omnes Monachos in eo deprehenſos, truncatis prævie manibus & pedibus, tandem trucidaverunt. Coram urbe etiam Vratiſlavienſi eodem tempore ſævientes, villas undique deſtruxerunt, & plures homines utriusque ſexus peremerunt.

Decimo ſeptimo anno Sigismundi, qui eſt Domini MCCCCXXX. Philippa Regina Daciæ, Sweciæ & Norwegiæ obiit in Swecia in Vigilia Regum, & ſepulta eſt in Waſteen Monaſterio principali Ordinis S. Brigittæ: pro cujus animæ ſalute Ericus Rex Danorum dictum Monaſterium ſolenni eleemoſyna dotavit, ſummam trium millium nobilium eidem largiendo. Archiepiſcopus Treverenſis Dominus & Comes natus de Tzegenhagen obiit intoxico, ut publice famabatur, extinctus a proprio vaſallo. Hic vir devotus erat & juſtiarius (forſ. juſtitiarius) magnus, diligens Clericos & præſertim Religioſos. Cum autem morti propinquum ſe cerneret, & a Nobilibus & vaſallis circumſtantibus multum deplangeretur, fertur dixiſſe Clericis & laicis in magnis & altis ſuſpiriis: Utinam diœceſim hanc juſte & bene rexiſſem. Tunc reſpondentibus aſtantibus, quod valde bene, juſte & pacifice cunctis præfuiſſet, ait: Inter vos, proh dolor! mihi inpræſentiarum aſtat, qui mortis meæ cauſa eſt efficiens. Tunc unus de aſtantibus zelo juſtitiæ accenſus dixit: O dulcis Domine & Pater, prodite illum nobis, & ſic tractabimus eum, quod inpoſterum nemini Principum nocebit. Ad quod verbum Præſul piiſſimus reſpondit: Et quid mihi prodeſſet mors ipſius, cum ego ſupervivere non valeam? Dominus enim noſter Chriſtus dixit: Nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat. Quod & ſibi opto ob ſalutem animæ meæ. Et hæc cum dixiſſet, mox efflavit ſpiritum. Dominus Johannes Wangelin Epiſcopus Swerinenſis obiit, in cujus ſedem electus eſt Dominus Hermannus Koppen Canonicus ejusdem Eccleſiæ. Hæretici Huſitæ de ſecta Orphanorum intrantes Miſnam cum grandi exercitu, expugnaverunt urbes diuerſas & opida, ac populum innumerum trucidaverunt. Contra quos Principes Alemanniæ baſſæ ſe armantes exierunt, puta Wilhelmus Dux de Brunswic, qui hoc anno cum patruo Bernhardo Ducatus Luneburgenſem & Brunswicenſem dividens, ipſe Brunswicenſem obtinuerat, Bernhardo in Luneburgenſi manente. Guntherus Archiepiſcopus Magdeburgenſis, Johannes Marchio de Brandeburg, Magnus Epiſcopus Hildenshemenſis, Johannes Epiſcopus Halberſtadenſis, Fredericus Lantgravius Thuringiæ, & plures Comites, Barones, Nobiles & Milites cum centum ferme millibus armatorum. Sed quia Fredericus Marchio Miſnenſis, nec quiscunque alius Princeps ac civitas dictæ terræ poterat aut volebat ipſis reſpondere de damno, ſiquid paſſuri forent, idcirco dicti Principes ad propria ſunt reverſi. Quorum Principum torporem erga fidei negotium cernens Wilhelmus Dux Brunswicenſis, nec ſuſtinere valens poſtulationem eorum minus deificam, peregrinationem Terræ Sanctæ aſſumſit, & Dei gratia comite iter ſuum perfecit, & ſoſpes rediit ad partes Teutonicas, manens tandem multis diebus apud Sigismundum Regem Romanorum. Satellites vero diaboli in damnifero eorum propoſito procedentes, populum Dei in regione illa in tantum angariarunt, ut plures fugam capientes, urbes proprias & opida aut incenderent, aut vacuas relinquerent. Poſt plurima tandem flagitia in terra illa perpetrata ad urbem Plawenſem ſe diverterunt, quam cum ſuis duobus caſtris funditus evertentes, innumerum populum ibidem mactarunt, conventum quoque Fratrum Prædicatorum deſtruentes, plures de Fratribus interfecerunt. Qua plaga ad libitum pervagata & demolita, verſus Franconiam ſe diverterunt. Erphordenſes autem & Jenenſes cæteræque civitates Thuringiæ tranſitum eorum formidantes, valde munierunt ſe foſſatis latis & profundis ac vallis fortiſſimis. Et hoc idem fecerunt civitates potiores Saxoniæ & Marchiæ. Venientes autem in Franconiam, primum Babenbergenſem urbem aggreſſi ſunt, cujus cives magna pecuniæ ſumma ſe redimentes, ab eorum infeſtatione ad tempus ſunt exemti. Dehinc autem tranſeuntes, civitati Norenbergenſi ſe applicuerunt. Quorum gravamen cives metuentes, maluerunt moneta ab impiis ſe eximere, quam terræ ſuæ & opidorum ac caſtrorum pericula incurrere. Unde ſummam XIIM. florenorum, ut dicebatur, eis donantes, eos a ſe recedere fecerunt. Nec ſic ſatiati canes illi infernales, in tres turmas ſe dividentes, unam verſus Poloniam, alteram ad Auſtriam

am, & tertiam in Ungariam deſtinaverunt, atque inibi plura prœlia cum fidelibus certantes, poſtea ad propria redierunt. Johannes Bantzkowe, filius Johannis Bantzkowe Proconſulis quondam Wiſmarienſis alias ibidem decollati, ad curiam Sigiſmundi Regis Romanorum ſe transferens, de injuſta patris ſui interfectione querimonias graves coram præfato Rege depoſuit contra dictam civitatem Wiſmarienſem. Ubi adjutus promotionibus diverſorum Principum & civitatum, tandem practicavit apud eundem Regem in tantum, quod gravem ſententiam contra dictam civitatem fulminaret. Qua obtenta, ad partes rediit, & cum adjutorio civitatum aliquarum, & præſertim Lubicenſis, cujus Conſulatus executor regiæ ſententiæ datus erat, ad talem finem perduxit, ut emendam publicam & ſatisfactoriam pro injuria & damno ſibi illatis reciperet. Civitatibus ergo illis de executione prædicta plene expeditis, abjectos dictæ urbis Wiſmarienſis Conſulares, cum adjutorio Catharinæ Duciſſæ Magnopolenſis & filiorum ejus Principum terræ, ſedibus ſuis reſtituerunt, ſemotis illis, qui loca illa injuſte & violenter ſibi vendicaverant. Karolus Rex Francorum novellus plura geſſit bella victorioſa. virtute & meritis Johannæ Puellæ Regno illi a Deo conceſſæ, contra Anglorum Principes & Philippum Ducem Burgundiæ eorum auxiliatorem, innumerum populum de eorum exercitibus proſternendo, & urbes plures ac caſtra expugnando. Dux Brabantiæ Antonius viam univerſæ carnis ingrediens, prolem maſculinam poſt ſe non reliquit. Cujus Principatum Philippus Dux Burgundiæ obtinens ut verus hæres, factus eſt potentior & ditior Princeps Chriſtianiſſimi totius, paucis Regibus exceptis. Civitates ſex maritimæ ſuperius ſæpius expreſſatæ pro die placitorum amicabilium tenenda cum Erico Rege Danorum, naves intraverunt circa feſtum B. Bartholomæi Apoſtoli, & mari tranſito, opido Nygekopinge applicuerunt loco ad hoc eis deputato. Ubi cum Rege & ſuis Conſiliariis diu placitantes pro pace communi obtinenda, bono fine negotium totum, ut fama publica ſonuit, terminaſſent, niſi Roſtoccenſes minus provide, ut multis videbatur, imo ſatis indecenter agentes impediviſſent. Ipſi namque per quindenam & amplius in conciliis & tractatibus civitatum exiſtentes, audiverunt ſingula ſecreta & conceptus varios tam pro ſe quam contra ſuos inimicos maſticatos, & tandem ſine quacunque præmonitione facta ab eis ſe divertentes, ad partem adverſam ſe contulerunt, pacem a Rege Erico cum conditionibus honori eorum minime congruentibus oblatam amplectendo. Rex enim pro pace perpetua obtinenda tres articulos a civitatibus ſupra dictis exegerat, ſuper quibus cum civitates aliæ quinque ſe deliberare velle cum civibus ſuis reſpondiſſent, ipſi Roſtoccenſes dictis articulis ſine deliberatione præhabita ſe ſubdiderunt, & pacem illam pro ſua urbe acceptarunt. Quarum civitatum diviſionem Rex audiens, non mediocriter gaviſus eſt, & mox ipſis Roſtoccenſibus pacem acceptatam indulſit, & eam pro eis publice præconizari coram ſuis mandavit, ac ipſos cum CCCtis armatis de ſuis ad urbem eorum deſtinavit. Articuli autem, per quos dictæ civitates pacem perpetuam cum Erico Rege conſequi potuiſſent, ſunt hi:

I. Damna in invicem illata & recepta, vel ſopita eſſe debent ex utraque parte, vel taxari a viris ſagacibus, & quæ pars majora ſuſtinuit, altera eidem ea refundere debet.

II. Ex quo civitates ſupra dictæ Regi Erico injuſte interdixerunt pacem, ut firmiter ſupponitur, & hoſtes ejus contra Deum & juſtitiam factæ ſunt, & ſic coronæ ejus Regiæ injuriam gravem irrogarunt, idcirco talem emendam ei facere debent, qualem in conſimili caſu ab eo poſtulare vellent.

III. Confœderationes & pacta cum eo inita, & ex utraque parte ſigillata & jurata, manere debent firma in perpetuum, & nullo eventu irritari debent.

Cum his articulis civitatum nuncii ad propria revertentes, eos ſuis Conſulatibus primo, & poſtea ſuis communitatibus propoſuerunt. Quos mature conſiderantes & ſtudioſe maſticantes, perpenderunt ex eisdem cum honore pacem oblatam non poſſe eos amplecti. Eapropter iterato deſtinaverunt ad dictum Regem Ericum in Daciam nuncium Conradum Epiſcopi Proconſulem Sundenſem, ut ipſe tanquam ſingulariter notus & familiaris Regi, ipſum ad ulteriorem commoveret clementiam erga ſalutem populi communis tam propriæ terræ quam circumjacentium nationum oſtendendam. Qui tandem parum utilitatis apud ipſum efficiens, viam indirectam & valde impertinentem ſuis concivibus, prout poſtea effectus oſtendit, tranſivit, Roſtoccenſibus ſe conformans prævie errantibus, & pacem oblatam eisdem a Rege Erico acceptans pro ſua civitate, ac prævaricans amicabilem confœderationem alias initam cum cæteris civitatibus maritimis & juratam, ut ſupra ſuo patuit loco. Cum vero præfatæ ſex civitates nuncios ſuos apud Regem habuiſſent in placitis, prout immediate ſupra dictum eſt, Catharina Duciſſa Magnopolenſis per practicationem Henrici Buk & ſuorum ſociorum Proconſulum urbis Roſtoccenſis exulantium, ut dicebatur, collecto interim exercitu magno, ipſum deſtinavit ad obſidendam dictam urbem Roſtoccenſem, habens in propoſito eam capiendi, ſpoliandi, plures in ea interficiendi, & ad ultimum humiliandi eam non ſine conſenſu & auxilio quorundam in ipſa urbe commorantium. Sed res ipſa humana aſtutia præconcepta divina diſpoſitione aliter ordinata eſt. Nam cives & Conſulatus civitatis illius moniti per Wilhelmum Dominum Slavorum eorum concivem, valvas urbis ſuæ clauſerunt, & turres ejus fortibus viris & inſtrumentis neceſſariis munierunt. Quod percipientes, qui ad capiendam urbem venerant, confuſi inde receſſerunt, & ad villam Warnemunde ſe transferentes, eam incenderunt cum eccleſia ipſius. Portum etiam ejus, aliquibus navibus immerſis, obſtruere nitentes, ad propria ſunt reverſi. Altera vero die cives dictæ urbis conglobati, bona Nobilium terræ illius, qui exercitui interfuerant, invaſerunt, & omnia ſpoliantes, curias, caſtriola & villas eorum igne combuſſerunt. Portum quoque navium in Warnemunde obſtructum protinus reſeraverunt, & multa alia damna tam Nobilibus terræ quam Proconſulibus exiliatis intulerunt, qui hujus mali cauſa erant originalis. In exercitu autem ſupra dicto Principes & terrarum Domini, qui coram urbe Roſtoccenſi baneria ſua laxaverant, fuerunt, Otto Dux de Luneburg, Ericus Dux de Lovenburg!, parvuli Duces de Mekelenburg, Hermannus Epiſcopus Zwerinenſis, Johannes Comes de Hoya, & plures alii Nobiles & Milites ac cives Wiſmarienſes. Sed longe melius fuiſſet pro dicto Ducatu Magnopolenſi & exulantibus illis Conſularibus Roſtoccenſibus, quod exercitus ille collectus non fuiſſet, eo quod plura damna ex eo ſecuta ſunt & pericula majora, ut timetur, futura. Johannes Comes de Hoya circa feſtum Nativitatis Mariæ Virginis intrans diœceſin Bremenſem, conflictum habuit cum Nobilibus & civibus quarundam civitatum Diœceſis. Et victoriam de illis obtinens, captivavit ultra ducentos, & proſtravit plures, opidani autem de Wildeshuſen multi abducti ſunt captivi. Bremenſes quendam Johannem Vasmer dictum Burgimagiſtrum eorum, ſed profugum, captivarunt, & ipſum ſecum in urbem ducentes, capite privarunt, bona ejus confiſcantes. Profeſto S. Martini iterum Lubicenſes cum Wiſmarienſibus & Luneburgenſibus Daciam intrantes ad habenda placita cum Erico Rege Danorum de pace & concordia, quarum carentia utriusque partis homines detrimenta paſſi

paſſi ſunt irrecuperabilia. Sundenſes autem & Roſtoccenſes a dictis tribus civitatibus jam receſſerant, & pacis fœdera eis parum proficua cum præfato Rege percuſſerant contra eorum juramenta & ſigilla, per quæ ſe colligaverant, ne ab invicem recederent in hac lite in quocunque caſu. Cum autem placita prædicta fieri deberent inter Regem & civitates, Dani cum numero navium copioſo mare Balticum intrabant ad deprædandam Alzen inſulam, & ad expugnanda caſtra ejusdem. Sed Holtzatorum Principes propoſitum Danorum intelligentes, Sunderburg caſtrum fortiter munierunt armatis & inſtrumentis bellicis; ipſam quoque inſulam vaſallis ſuis & Vitalianis multis repleverunt, in quorum auxilium Lubicenſes ultra DC. baliſtarios deſtinaverunt. Hammeburgenſes vero & Luneburgenſes ſimiliter ſuos miſerunt in bono numero pro defenſione dictæ inſulæ. Quorum omnium præſidio fulti caſtrenſes utriusque caſtri, tam inſulam quam caſtra ipſa contra Danos defenſarunt, prohibentes eosdem, ne terram ipſam contingerent. Illis vero ſic in mari natantibus, Dominus de cœlo Holtzatis auxilium ferens, tempeſtate valida mare concuſſit, & procellarum impetuoſitate Danorum naves ſic conquaſſavit, ut nulla apud aliam manere valens, pene decem ex eis cum omnibus contentis undis immergeret. Cujus infortunii jactura territus Ericus Krummedik Miles & Capitaneus claſſis regiæ, vela ſua levari juſſit, & Danicum portum, quem exierat, repetiit inglorius. Cum autem dictus Ericus Miles curiam Regis ſui intraſſet, & placita inter dictum Regem & civitates cum magnis laboribus quaſi jam ad concluſionem pacificam deducta percepiſſet, mox ſubdolis ſermonibus ſuis omnia actitata interrupit, & utriusque partis pacis tractatores amicabili confœderatione fere junctos, peſſimo ſuſurro ab invicem removit. Pro eodem feſto B. Martini Tidemannus Steen Proconſul Lubicenſis ultra tres annos in vinculis dictæ tentus, a turris cuſtodia liberatur, & in domum ſuam locatur, inde non exiturus ſub juramento ſine conſenſu & licentia Conſulatus Lubicenſis. Et ad hanc fidem faciendam non ſuffecit ſimplex juramentum ab eo præſtitum, ſed oportuit ipſum ſuperaddere fidejuſſores viros probos & probatos, qui pro ſe fidem facerent creditivam. Circa feſtum B. Eliſabeth Sigismundus Rex Romanorum in ſua legatione deſtinavit quendam Archiepiſcopum Regni Ungariæ ad Alexandrum Ducem Lithuanorum, alio nomine Vitoldum nuncupatum. Cui in eadem legatione ſociavit Guntherum Archiepiſcopum Magdeburgenſem, imponens eisdem Archiepiſcopis, ut dictum Ducem ſua ex autoritate in Regem Lithuanorum ungerent & coronarent. Promiſerat enim prævie Dux Alexander prælibatus Regi Romanorum ante dicto ſe miſſurum contra Chriſti inimicos hæreticos centum millia lancearum in propriis expenſis, & eadem ſe tenturum per annum integrum in Regno Bohemiæ, ſi ipſum Regem facere vellet. Sed antequam dicti Archiepiſcopi ad Ducem prædictum pervenirent, impenſuri eidem regale faſtigium, ipſe Dux ab hac luce deceſſit. Propter quod dicti Legati in ſuo fruſtrati propoſito, ad propria ſunt reverſi. Principatum autem prætacti Alexandri defuncti ſibi uſurpavit Swythergeyl frater Bolezlai Regis Poloniæ, quem ipſe Rex Bolezlaus exoſum habens, exercitum contra eum eduxit, volens eum Ducatu illo privare. Sed Swytergeyl Dux contra fratrem ſuum Regem multum populum congregans, in occurſum ejus perrexit, & prœlium committens cum eo valde durum, ipſum in campo obtinuit, & ſecum in captivitatem duxit, ac vinculis mancipavit, prout ſibi alias fecerat, ipſum ad ſeptennium captivum tenens, & poſt Regno privans. Anglici cum eorum Rege Henrico vix octenne vel citra mare transfretantes, ipſum in Caliz caſtrum deduxerunt. Ubi multis diebus cum eo perſiſtentes, ob metum Karoli Regis Francorum novelli ipſum ad interiora Regni Francorum conducere formidabant, audientes dictum Karolum Regem cum puella a Deo ſibi data in omnibus proſpere agere. diverſis prœliis hoſtem ſuum Philippum Ducem Burgundiæ debellando, & plura caſtra & urbes expugnando. Dominus Chriſtianus Cobant Epiſcopus Ozilienſis cum fratribus de Domo Teutonica terræ Lyvoniæ diſcordans, ad Ericum Regem Danorum ſe tranſtulit, cupiens ipſum contra ſuos injuriatores in defenſorem invocare, & ſuam diœceſim in ſua abſentia ad manum fidelem commendare, ut dicebatur. Poſt cujus receſſum Magiſter Lyvoniæ timens forte diœceſim illam ad manus exterorum Principum devenire, exercitum fortem adunavit, & intrans Ozilienſem pagum, civitates & caſtra vallavit, & tandem ſingula expugnans, ſuæ ditioni omnia ſubjecit, & dictum Epiſcopum in curia Romana reſidentem Eccleſia ſua privavit. Philippus Dux Burgundiæ accepit in uxorem filiam Regis Portugalliæ, quorum nuptiæ celebratæ ſunt circa Carnisprivium in urbe Brugenſi in Flandria cum magna ſolennitate, præſentibus multis Principibus & Nobilibus utriusque ſexus. Hic Dux Philippus, decedente Duce Brabantiæ hoc anno, factus eſt Princeps Ducatus ejusdem, & per conſequens potentior Dominus totius Alemanniæ. Nam in ſua poteſtate habet plures Ducatus, Comitatus & terrarum dominia, puta Burgundiam, Brabantiam, Flandriam, Hollandiam, Selandiam, Picardiam, Amyenſem Comitatum, & plura alia Dominia. Civitates Alemanniæ baſſæ, puta Erphordenſis, & Yenenſis terræ Thuringorum, Magdeburgenſis, Brunswicenſis, & Luneburgenſis terræ Saxoniæ, Frankenvordenſis & Berlynenſis terræ Marchiæ de Brandeburg, ac plures aliæ civitates & opida timentes incurſionem hæreticorum de Bohemia ſuper ſe venturam, quæ jam plures Principum terras vaſtaverat, quælibet earum in circuitu ſuo fieri fecit foſſatum ingens, vallis & aliis fortibus munitionibus circumſeptum & roboratum pro defenſione ſua, ne hoſtibus facilis ad eas pateretur (pateret) aggreſſus. Et hæc quidem fortificatio dictarum civitatum nedum utilis exiſtit ad prohibendam veſaniam impiam Huſitarum in Chriſti oves ſævientium, ſed etiam ad obviandum tyrannicæ machinationi quorumcunque urbibus ante dictis injuriari conantium. Nec civitates prælibatæ in fodiendo & firmando foſſata illa pepercerunt quibuſcunq; Monaſteriorum aut Eccleſiarum locis, prædiis, hortis vel manſionibus, ſed quæcunque loca videbantur eis apta ad foſſata talia perficienda, per illa fodiebant, non curantes diſplicentias quorumcunque, eo quod forte damna taliter illata eisdem refundere Eccleſiis vel Monaſteriis proponerent ad dictamen hominis rationabiliter judicantis.

Decimo octavo anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXXI. Ipe Sigiſmundus Rex convocationem Principum grandem fieri conſtituit in urbe Norenbergenſi Diœceſis Bambergenſis, ad tractandum cum eis de ſtatu utriusque gladii, ſpiritualis ſcilicet & temporalis. Ubi tandem convenerunt plures Archiepiſcopi & Epiſcopi, Duces, Comites, Barones & Milites, Principum Ambaxiatores & civitatum diverſarum nuncii. Dominus etiam Papa Martinus ad dictam Principum congregationem deſtinavit Dominum Julianum Cardinalem Diaconum S. Angeli, quem poſtea Eugenius ſucceſſor ſuus miſit legatum ad partes easdem, ut de extirpatione hæreticorum cum Principibus serioſe tractaret. Hi ergo Principes glorioſi ſpirituales & ſeculares Eccleſiæ & Regni Romani necnon cæterorum Regnorum & provinciarum pericula imminentia provida ſinceritate maſticantes, & matura deliberatione perpendentes, in invicem concluſive judicarunt expedire

pro

pro bono ſtatu utriusque Principatus fieri paſſagium generale & expeditionem univerſalem in proximo feſto B. Johannis Baptiſtæ contra dictos hæreticos. Ad quam expeditionem eo ferventius & promtius per Chriſti fideles Dominus Papa Martinus omnibus & ſingulis expeditioni prædictæ intereſſe volentibus, aut pro ſe alium vel alios mittere ſatagentibus, aut juxta eorum facultatem expenſas relevare curantibus dictæ expeditioni neceſſarias, plenam remiſſionem omnium peccaminum ſuorum miſericorditer indulſit. Conceſſit inſuper autoritatem Prælatis quibusdam inſtituendi Confeſſores ſpeciales, qui cruce ſignare & abſolvere poterant pœnitentes, & diſpenſare cum eisdem in omni caſu & voto etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis. Prætactas etiam gratias & indulgentias omnes Eugenius Papa ſucceſſor dicti Martini Papæ ratificavit & confirmavit in Conventu Principum in Norenberga celebrato, per manus Domini Juliani Cardinalis ſui legati, ad hoc ſpecialiter deſtinati. Martinus Papa diem ſuum clauſit extremum Romæ die ultima menſis Februarii. Hic valde prudenter rexit Eccleſiam Dei, ſummopere cavens largitionem gratiarum & indulgentiarum indiſcretam.

De Eugenio PP. CCXVII.

Eugenius Papa, natione Venetus, qui & ante Gabriel dictus, ſedit annis. . . . . Hic prius fuit Cardinalis Senenſis & conſanguineus Domini Gregorii XII. Papæ, qui ipſum ad Cardinalatum aſſumſerat ſui Papatus tempore, & concorditer electus eſt in Papam IIII. die menſis Martii. Dithmarſi circa Dominicam in Paſſione exeuntes cum aliquibus navibus, novo operi in fluvio Albiæ locato applicuerunt. Quod expugnare nitentes, ſuburbium ipſius incenderunt, & pecora ac jumenta plura rapientes, ea ſecum duxerunt, cum ad propria reverterentur. Caſtrenſes vero oppugnatoribus viriliter reſiſtentes, aliquos de Dithmarſis ſuis bumbardis ſtraverunt. Quod factum Hammeburgenſes cum percepiſſent, ægre valde tulerunt, & timentes eosdem Dithmarſos graviora damna facturos in deprædatione navium ſuarum de Flandria venturarum, deſtinaverunt eisdem navibus in ſubſidium DC. armigeros & baliſtarios, ut eis ſalvum pararent conductum. Quibus dederunt in Capitaneum Martinum Swartecop conſularem dictæ civitatis, virum utique probum & induſtrium, committentes eidem, ne quicquam attentaret contra quoſcunque, ſed ſolum præſtolaretur adventum amicorum ſuorum de Flandria venturorum. Cum autem prædicti ſtipendiarii civitatis ante dictæ terræ Dithmarſiæ appropinquaſſent, dixit quidam ſibi conſultum videri, ut pro victualibus augmentandis vaccas & pecora aliqua de terra tam abundanti auferre non tardarent, eo quod hoc ſine periculo fieri poſſet. Quod verbum cum Martinus Capitaneus eorum audiſſet, reprehendit illum, verbis tamen levibus, qui ſpolium hoc faciendum ſuaſerat, dicens ſe eſſe prohibitum quamcunque terram invadere aut ſpolium quodcunque facere, ſed ſolum in ſtrata regia conſiſtere, & naves amicorum de Flandria exſpectare. Quod audientes cæteri leves & improvidi, facta honeſta minus ponderantes, verba probroſa & contumelioſa in dictum Conſularem depromentes, ipſum traditorem ſuæ civitatis fore clamabant. Quod ut audivit, mox fertur dixiſſe: Hoc malum de me in veritate nunquam comperiri debet. Ego paratus ero ad omnia communitati proficua corpus & animam exponere. Et mox de ſcapha exiliens cum bannerio civitatis ſuæ aridam petiit, & ipſum in terram fixit, & ſub eo cum ducentis vel citra permanere ſtatuens, cæteros miſit ad perficiendum opus, quod facere intenderent. Tunc illi diſcurrentes per villas, eas incendere & prædam rapere tentarunt. Quorum adventum percipientes Dithmarſi, mox adunati de vicinis locis in hoſtes impetum fecerunt. Sed illi protinus fugam capientes, ad naves ſuas iter ſuum direxerunt. Dithmarſi vero quantocius hoſtes inſequentes, ſuper exercitum Martini Conſulis caſu inopinato irruerunt, & ipſum cum ſuis proſternentes interfecerunt, paucis elapſis. Alexander Dux Lithuanorum aliter dictus Wytold, vir magnæ potentiæ & Princeps multarum terrarum, viam univerſæ carnis tranſiit, nullum poſt ſe relinquens ſui ſeminis hæredem. Hic in ultimis conſtitutus Nobiles ſui Principatus, quos habere potuit, coram ſe convocari juſſit, & in præſentia eorum juramento ſuo proteſtatus eſt, nullum eſſe veriorem ſui Dominii hæredem, quam Swytergail fratrem Boleſlai Regis Polonorum. Inſuper coram eis confeſſus eſt, ſe dicto Principatu ipſum annis multis privaſſe violenter & injurioſe, & de hoc valde dolere. Huic autem Swytergail dictus Wytold quoddam territorium exile conceſſerat in ſuo Ducatu, de quo ſe medio tempore nutrierat, violenter tenens pro ſe prædictum Principatum ad tempora vitæ ſuæ. Rex autem Poloniæ Boleslaus alias ante dictum Swytergail fratrem ſuum captivaverat, ipſum vi tenens citra ſeptennium. Qui tandem adjutorio Dominorum de Domo Teutonica terræ Pruthenorum ereptus, ſe ipſis pacto perpetuo confœderavit. Hic Principatum ſæpe dictum Lithuanorum adeptus, fratrem ſuum Regem Poloniæ præfatum cum populo maximo terram ſuam ingreſſum, & ipſum Dominio ſuo cupientem privare, expulit, & retrocedere compulit virtute magna, de ſuo exercitu circiter VM. proſternendo. Huſitæ cum maxima multitudine Bohemorum Regnum ſuum exeuntes, exercitum ſuum in duas diviſerunt partes, quarum una verſus Auſtriam ſe transferens, prope urbem Viennenſem ſe locavit, vaſtas & igne gladioque demoliens plures villas & opida. Quam partem tandem Dux Auſtriæ cum adjutorio Ungarorum bello aggrediens, ipſam fere totam delevit divino fultus auxilio. Ceciderunt enim ex eisdem in duplici conflictu fere XIIIIM. hominum, partim gladiis interemta partim aquis abſorpta. Altera vero pars diabolici exercitus ad Luzatiam, & inde ad Marchiam de Brandeburg declinans, plures civitates parvas & opida eſt demolita. Inter quas potior eſt Gobin urbs ſatis pulcra, cujus inhabitatores in ore gladii conſumens, civitatem illam munivit ſuis armatis ſatellitibus, & inde circumjacentia loca diutinis inſultationibus terribiliter turbavit pariter & vaſtavit. Principes Holtzatorum Adolfus & Gerardus fratres variis vicibus prævie caſtrum Vlenzeburg cum ſuo opido capere tentantes, nec proſperitatem quoquomodo in annis præcedentibus, prout ſupra patuit, obtinere valentes, Domino hoc anno favente poſt medium Quadrageſimæ exercitum adunaverunt ducentorum armatorum vel paulo minus, ſuffragantibus eis Lubicenſibus & fideliter aſſiſtentibus, & venientes prope caſtellum prædictum Vlenzeburg ipſa die Dominica Palmarum, diſpoſitione aſtuta prævie ordinata per quoſdam opidanos, qui Principibus præfatis faverunt, ipſum, populo in Eccleſia exiſtente pro divinis audiendis, animo virili intraverunt, metum omnem, qui plerumque in viros conſtantes cadere conſevit, retro ſe projicientes. Cumque jam in opidum ſe omnes recepiſſent, mox forum opidi petentes, bannerium ſuum in ipſo firmaverunt, & Principes in continenti a quodam Milite Milites effecti, alios X. Nobiles militaribus inſigniis dotaverunt. Quo facto, opidanos exercitiis bellicis aggreſſi ſunt, & variis periculis ſe & ſuos exponentes, viriliterque gladiis & arcubus utentes, tandem Deo miraculoſe & miſericorditer eis cooperante, opidum ipſum ceperunt, potiores in magno numero ſibi ſubjugando. Quod videntes plures de Danis opidum inhabitantibus, mox ad caſtrum cucurrerunt, hoſtium adventum lugubri voce nunciantes. Principes autem

cum ſuo bannerio in medio opidi ſubſiſtentes, cæteri vaſallorum cum Lubicenſibus ad Monaſterium Fratrum Minorum ſe conferentes, effractis januis ipſum intrarunt, & juramentum a Fratribus extorquentes, inibi cum eis ad manendum loca diſpoſuerunt. Capto igitur opido prædicto, ſtatim Principes Lubicenſi pariter & Hammeburgenſi urbibus ſcripſerunt, ut eis auxilio fierent & opem ferrent. Quorum literis a civitatibus perlectis, ſine mora utraque civitas populum copioſum eis in ſubſidium deſtinavit, adjunctis ſuis exercitibus Conſularibus duobus de qualibet urbe, qui dictum populum regerent, & ad fideliter aſſiſtendum prædictis Ducibus ipſum animarent. Miſit etiam cum dicto exercitu quælibet civitas inſtrumenta ſua bellica ad caſtri expugnationem neceſſaria cum victualibus copioſis. Friſones etiam Egdorenſes gaviſi valde de captura opidi, & de Principum proſperitate læti, continuo ſe ipſis ſubtiderunt, & in magna multitudine virorum fortium in auxilium eorum venientes, inſtrumentis ſuis ruralibus ſecum allatis, circa caſtrum fodere cœperunt. Et foſſata lata & profunda facientes, fere totum caſtrum eiſdem a parte terreſtri circumdederunt brevi in tempore. Quibus quidem foſſatis quaſdam munitiones appoſuerunt, de quibus aggeres & dicta foſſata tuentes, caſtrenſes ipſos ita angariaverunt, ut nec ipſi de caſtro, nec forinſecus quiſquam exitum habere valerent vel aditum. Intra opidum vero quædam domus lapidea grandis & fortis conſtructa fuerat, prope caſtrum ſita, cujuſdam Militis habitatio exiſtens, de qua Dani intra latitantes multa incommoda Holtzatis & ſuis adjutoribus intulerunt. In quam domum bumbardarum magiſtri ſuis petrariis fortiter & pluribus vicibus impingentes, eam tandem ſic perforaverunt, ut nullus Danorum in ea amplius latibulum ſuum faceret. Similiter & ipſi caſtrenſes ſuis bumbardis Holtzatos moleſtantes, quaſdam domus opidi graviter læſerunt cum ſuis inhabitatoribus. Cumque ſic intra opidum per civitatenſes & Holtzatos illi, qui caſtrum tuebantur, artarentur, & extra per Friſones & villanos ſuis foſſatis & munitionibus ab eiſdem factis de die in diem magis angariarentur, cœperunt tandem in victualibus ultra modum deficere. Et ideo miſſis nunciis per viam maris, quam adhuc apertam & minus occupatam habebant, Danorum Capitaneis ſuam intimaverunt penuriam, proteſtantes, quod, ſi infra duas ſeptimanas cum victualibus eis non ſubveniretur, oporteret eos neceſſario caſtrum linquere, & fugam capiendo ſaluti ſuæ providere. Quod audiens Ericus Krummedik Miles, timuit Holtzatos proſperari in captura caſtri. Et ideo exercitum colligens, intravit naves circiter XVI. onuſtas vitæ neceſſariis, & vento ſibi cooperante applicuit caſtro Vlenzeburg, & ipſum cibavit, & libere inde receſſit circa dies Rogationum, Holtzatis impedire non valentibus, ſed cum cordis amaritudine hoc cernentibus. Quod quidem factum inſperatum cum civitatibus illis quatuor, quæ adhuc cum Hollzatis vinculum confœderationis inſolubiliter tenebant, aliis duabus perperam agentibus, innotuiſſet, valde conſternatæ mox naves magnas numero XVIII. diſponentes, ac victualibus & inſtrumentis bellicis fortibusque armatis in grandi copia onuſtantes, eas per viam maris verſus Vlenzeburg caſtrum deſtinaverunt, ut Danis tranſitum maris omnino præcluderent, ne amplius caſtro illi auxilio eſſent quovis modo. Quæ venientes in portum, prope caſtrum ſe locaverunt, ad talem tamen diſtantiam, ut a caſtrenſibus de facili moleſtari non poſſent. Locum autem maris, quem Dani conſueverant ad ſubveniendum caſtro, ita ſtipitibus & palis grandibusque trabibus per aquas terræ infixis, occupaverunt, quod a nullo homine forinſecus adveniente, ſubſidium quodcunque ſibi afferre poterat. Naves etiam ſuas armigeri civitatum arte mirabili valde ita munierunt, quod ab omni periculo ab extra eis adventuro ſecuri conſiſterent. Huic autem exercitui tanta copia & abundantia vini, frumenti, cereviſiæ, pullorum, ovium & boum cæterorumque victualium nedum neceſſitati humanæ ſervientium ſed & voluptati, affluebant & apportabantur, ut omnia in optimo foro per totum obſidionis tempus, quod a Dominica Palmarum uſque ad Nativitatis Glorioſæ Virginis feſtum duravit, haberentur. Cumque Dani caſtrum inhabitantes, quorum Capitanei erant electus quidam Epiſcopus & Petrus Johannis Miles, viri ſtrenui & multum famoſi numero fere DCC. tam diutina obſidionis vallatione artati, ſua cottidie victualia conſumerent, nec quodcunque augmentum neceſſariorum undecunque ſperare poſſent, compellebantur cottidie parcius & magis parce laborantibus indefeſſe in defenſione caſtri cibum miniſtrare. Victualibus ergo fere conſumtis, tota multitudo, paucis exceptis, aquam neceſſitabatur bibere, & panem groſſiſſimum paleis plenum, eo quod molendino carerent, nec molere valerent grana, niſi inſtrumento quodam querne dicto, quo tandem hordeum conterebant, edere, quodam pulmentario gratioſe eis ſuperaddito per vices. Cui etiam multitudini ad ultimum pro vitæ ſuſtentatione eſui humano inconſuetum ceſſit in cibum cottidianum caro equina & pariter canina, quæ tandem ut carnes pullorum dulces & delectabiles eis fuiſſent, fame coco exiſtente optimo, dummodo earum copiam habere potuiſſent. Interim autem cum hæc agerentur in caſtro, Principes Holtzatorum cum ſuis amicis, Nobilibus, Militibus & Militaribus & cæteris civitatum civibus diverſa prœliorum exercitia cum Danis in opido Haders leve degentibus, frequenter habuerunt, nunc quoſdam capiendo, nunc proſternendo, nunc villas ſpoliando & jumenta abducendo, & alia varia exercitibus conſueta faciendo. Bina vero vice ambo exercitus inopinate ſibi occurrentes acriter pugnarunt, & pro qualibet vice victoria Holtzatis arridente, interfecti ſunt de Danis & captivati circa C. & XL. viri. Quorum diſſortunium exiſtentes in caſtro in gravi angaria percipientes, ſuæ ſaluti providere deliberaverunt, æſtimantes pro eis melius fore, ut caſtrum, quod nullo modo diutius propter victualium carentiam & ſuccurrendorum impoſſibilitatem tenere poterant, Holtzatis reſignarent, quam quod inevitabili periculo vitæ infructuose ſe ipſos longius affligerent, & propter inſperabilem conſolationem amplius ſe conturbarent. De unanimi ergo conſenſu & beneplacito omnium ſuorum conſociorum colloquium Principum poſtulantes pariter & obtinentes, cum ipſis tandem concluſerunt, ut omnes liberi, ſalvis perſonarum ſuarum rebus, caſtrum exirent, & prædictos Holtzatorum Principes cum civitatum Capitaneis libere ingredi permitterent. Quod quidem ſic factum eſt feria VI. ante ſupra dictum feſtum natale Virginis Glorioſæ. Quo capto, mox ipſum ad nutum reformare & emendare ſtuduerunt cum effectu ex lapidibus domus illius magnæ coram dicto caſtro ſituatæ, quam funditus everterunt. Poſt hoc vero paucis elapſis diebus cum exercitu forti caſtrum Nyehus obſidentes, ipſum tandem ſine magnis laboribus & expenſis obtinuerunt, quod mox quidem deſtruentes ſolo æquaverunt. Deinde & aliam munitionem fortem nomine Runthof ad Ericum Krummedik pertinentem ſolotenus deſtruxerunt, abducentes bona in ea reperta. Bremenſis civitas per practicationem quorundam de antiquo Conſulatu dictæ urbis banno imperiali eſt ſubacta. Quod audientes cives, ſtatim ceperunt omnes de prædicto veteri Conſilio in urbe ſua commorantes numero XVIII. turribus injecerunt, & vinculis conſtrinxerunt ferreis, imponentes eis, quod innodationis illius banni cauſa effectiva eſſent. Magdeburgenſes cives incurſionem inimicorum fidei formidantes, ſuam urbem foſſatis amplis & profundis cum diverſis propugnaculis fortibus munitis roboraverunt, & ſe ad defendendum locum ſuum cum univerſis inſtrumentis bellicis neceſſariis munitiones prædictas diſpoſuerunt. Et conſidera-

tione

tione diligenti omnia loca ſuæ urbis perſcrutantes, invenerunt tandem circa curiam Archiepiſcopi civitatem fore ſatis infirmam & minus bene munitam. Quem locum magis ſecurum facere proponentes, Archiepiſcopum ſuum Dominum Guntherum adierunt, & periculum civitatis ſuæ ex illius loci infirmitate contingi poſſe, modo honeſto & amicabili eidem inſinuarunt, ſupplicantes humiliter & conſtanter, ut de tali periculo ipſos aſſecurare non tardaret. A quo cum reſponſum conſolatorium minime habere poſſent, exaſperati valde locum illum manu violenta invaſerunt, & deponentes minus proficua, magnam turrim in eo erexerunt, ac muros urbis ibidem emendaverunt, ac locum illum juxta utilitatem communis boni firmaverunt. Quod factum percipiens Guntherus Archiepiſcopus, contra cives multum provocatus eſt. Et præavizans ſuos Canonicos, ut ſibi manſiones alias quærerent, & clenodia Eccleſiæ ſuæ aſportarent, tandem civitati pacem interdixit, vocans in ſuum adjutorium circumjacentes Principes, puta Johannem Marchionem de Brandeburg, Magnum Hildenſemenſem Epiſcopum, Johannem Halberſtadenſem Antiſtitem, fratrem ſuum Comitem de Swartzeburg, cæteroſque Comites de Anhalt, de Berneburg, de Regenſten atque alios Hartonis Comites & Nobiles. Cives vero pro ſua parte non dormitantes, in ſuum auxilium traxerunt cives de Brunſwic & Helmeſtede, de Halberſtad, Aſchersleve & Quedelingburg, & ſi ampliori ſubſidio opus habuiſſent, civitates Thuringiæ eos ſecutæ fuiſſent. Lubicenſes etiam cives circa LXXX. viros expeditos pro juvamine eis transmiſerunt, qui mox ut Archiepiſcopatum intraſſent, incendere cœperunt & ſpoliare villas, & cuncta devaſtare. Ipſis etiam Domicellus de Pleſſe cum centum armatis opem ferebat. Hi viri bellatores cottidie civitatem exeuntes, diverſa damna in deprædationibus villarum, in interfectionibus hominum & rapinis pecorum & jumentorum innumerabilium Archiepiſcopo & ſuis adhærentibus intulerunt. Vice verſa & Dominus Guntherus Archipræſul ſtratam communem vaſtans, omnes vias fere præcluſit, prohibens, ne dictæ civitati Magdeburgenſi quicquam adveheretur curribus quibuſcunque. Cumque hæc controverſia de die in diem magis ingraſſaretur, nec quiſquam de Principibus indormientibus aut civitatibus inter dictas partes aliquid boni efficere potuiſſet, tandem Hallenſes cives ſe interponentes tantum egerunt, ut pars quælibet ſuos eligeret arbitros duos, quibus totalem diſſidii cauſam committentes, omne eorum jus diſcutiendi, partes componendi, & diſcordiam finaliter pacificandi facultatem dederunt. Qui quidem arbitri electi, ut præmittitur, partium cauſam usque ad ſequens B. Martini feſtum ſuſpendentes, pacem interim firmam teneri utrobique autoritate arbitratoria ſtatuerunt. Johannes de Krempe Epiſcopus Razeburgenſis obiit, vir pacificus & ſimplex. Cujus deceſſum Dominus Papa Eugenius percipiens, eidem eccleſiæ prævidit (providit) & in Epiſcopum ei dedit Dominum Chriſtianum Kubant, dicti Ordinis & Capituli Fratrem, & quondam Epiſcopum Ozilienſem. Sed Capitulum prædictæ Eccleſiæ dationem ante dictam ignorare ſimulans, in Præſulem ſibi elegerunt quendam confratrem Ordinis ſui Pardem de Knesbeke nuncupatum. Qui ad curiam Romanam ſe transferens, poſt diutinos labores & graves expenſas tandem ſuam a Domino Apoſtolico confirmationem & inveſtituram obtinebat. Reverſus ergo de curia ad ſedem ſuam poſt fere medium annum a die exitus ſui, circa feſtum Johannis Baptiſtæ primam ſuam pontificalem miſſam celebravit in loco cathedrali. Philippus Dux Burgundiæ Johannam virginem a Deo datam in ſalutem Regno Francorum, poſt diverſos conflictus victorioſos & ſolennes, tandem cepit, non caſu ſed proprio vaticinio hoc prædicente, & Anglicis eam tradidit, pecunia forte, ut vulgabatur, ſuffragante. Qui ardenti deſiderio eam apprehendentes, in Angliam deduxerunt, & eam variis prævie injuriis quaſſatam & contumeliis affectam ad ultimum igne combuſſerunt. Cujus innocentis & Deo dilectæ puellæ interfectionem tam crudelem ipſe Dominus copioſe vindicans, diverſa illi Regno mala ſupervenire juſte permiſit. Nam primum epidimia terribilis ſæviens quaſi tertiam populi partem de medio ſuſtulit. Deinde bellum inteſtinum ortum cauſa novæ hæreſis pullulantis in dicto Regno antiquus hoſtis ſuſcitavit. Demum veró grandia prœlia populus Regni prælibati forinſecus decertans ſuccubuit, multos Principes & Nobiles ſedulè amittens, nec dum finis tamen incepti mali. Sigismundus Rex Romanorum in Italiam pro Corona Imperiali glorioſe adipiſcenda ſe transferens, inimicos fidei in Chriſti fideles crudeliter deſævire permiſit. At ubi cum veniſſet, non omnia ad nutum ſibi ſuccedere expertus eſt. Perduranſque inibi per tempus ſatis prolixum, multas ſuſtinuit adverſitates. Vitaliani Wiſmarienſium, quorum Capitanei Heyno de Scowen & Johannes Blokener dicti ſunt, quaſi infinita ſpolia & damna tribus Regnis illis, puta Danorum, Sweorum & Norweorum, hoc anno intulerunt. Plures namque grandes naves variis bonis refertas eisdem abſtulerunt, plures viros in eisdem repertos aut trucidarunt gladiis & arcubus, aut captivarunt aut mari immerſerunt. Mercatores quoque diverſarum regionum in prædictis Regnis negotiari volentes ab eisdem comprehenſi ſunt, & ſpoliati rebus ſuis. Univerſitas Pariſienſis intelligens, ex ordinatione felicis recordationis Domini Martini V. Papæ in Concilio Conſtantienſi facta, fore congregandum generale Concilium in urbe Baſilienſi celebrandum, decrevit illac deſtinare ſuos ambaſiatores, qui negotia Univerſitatis ibidem peragere valerent, & pro fidei orthodoxæ defenſione ac Eccleſiæ Dei reformatione conſtanter cum aliis Eccleſiæ ejusdem Prælatis fideliter laborarent. Miſſi ergo ſunt a prædicta Univerſitate Doctores ſolennes in Sacra Theologia & Jure Canonico cum comitiva decenti. Qui venientes in Baſileam, invenerunt nondum Prælatos quoſcunque adveniſſe ad negotium Eccleſiæ ſupra dictum expediendum. Unde ab inſtanti ſuas miſerunt literas Domino Juliano S. Angeli Diacono Cardinali, qui ex ordinatione prædicti Domini Martini Papæ defuncti, pariter & ex confirmatione Domini Eugenii IIII. Papæ moderni legatus in Alemanniam extiterat, & Præſidens in dicto inſtanti Concilio usque ad perſonalem præſentiam Domini Apoſtolici moderni ejus autoritate eſſe debebat, & ſibi ſuum adventum & cauſam ſui adventus nunciaverunt, rogantes inſtanter, quatenus eos ſua præſentia viſitare & conſolari dignaretur, ac generalem Synodum, prout pro Eccleſiæ Dei & omnium Chriſti fidelium a prætactis Summis Pontificibus ordinatum eſſet, ſtudioſe ſatageret inchoare. Scirent enim pro certo locum illum eſſe deputatum a prænominatis Eccleſiæ ſummis Rectoribus pro dicto Sacro Concilio celebrando, & ipſum verum eſſe caput & promotorem ſæpe dicti inſtantis Concilii eorundem Summorum Pontificum autoritate inſtitutum, prout Bulla Domini Eugenii Papæ moderni clare edoceret. Cujus tenor ſequitur in forma, & eſt talis: Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Juliano S. Angeli Diacono Cardinali, Apoſtolicæ Sedis Legato ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Certificati jam per literas tuas de ſolicitudine & circumſpecta diligentia, quam habes in proſequendo cauſam fidei contra Bohemos hæreticos, tuam prudentiam commendamus, & te perſeverandum hortamur, quantum cum decentia fieri poteſt. Præterea cum felicis recordationis Martinus V. Papa prædeceſſor noſter inter cætera tibi injunxerit præſidere debere autoritate Apoſtolica in Concilio generali in Baſilienſi civitate celebrando, ſi ibidem eſſet concurſus & congregatio Prælatorum tanta, quod merito & rationa-

tiona-

tionabiliter celebrati debuiſſet & deberet. Et ſicuti accepimus, usque nunc pauci aut nulli convenerunt,& propterea non ſit opus alium deſtinare, ſed ſit potius exſpectandum. Placet nobis & volumus, tibique mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum,cujus finis exſpectatur in brevi, tuos greſſus dirigas ad prædictam civitatem Baſilienſem, & ibi, prout opus videris eſſe, juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Conſtantienſi optime provideas, prout de tua prudentia & circumſpectione plenius confidimus. Datum Romæ apud S.Petrum an.Incarnat.Dominicæ MCCCCXXIX. Pontificatus noſtri anno primo. Ipſe autem Dominus Julianus Legatus mandatum Apoſtolicum exequi cupiens, cum hoc tempore, quo jam inſtabat celebrationem Sacri Concilii inchoari, circa expeditionem adverſus peſtiferam hæreſim Huſitarum eſſet pro cauſa fidei admodum occupatus, ad rogatum prædictorum Ambaſiatorum Univerſitatis Pariſienſis & aliorum proborum virorum Eccleſiæ univerſalis bonum ſitientium, ſuas ad hanc civitatem vices gerentes deſtinare curavit, ac poſtmodum quantocius fuit poſſibile, perſonaliter ad dictam urbem acceſſit, ut injunctum ſibi Præſidentiæ officium poſſet in celebratione dicti Sacri Concilii generalis præſtante divini muneris gratia adimplere. Paucis ergo diebus elapſis expeditus de negotio, cui aliquamdiu inſudaverat, prout poterat, venit ad urbem Baſilienſem, acturus Eccleſiæ cauſam juxta poſſe. Ubi paucos videns adeſſe Prælatos, mox ſcribere curavit circumquaque Eccleſiarum Rectoribus & Religionum Præſidentibus, mandans, ut perſonaliter locum Sacri Concilii inchoandi viſitare non tardarent, & ſecum Doctores in Theologia & Jure Canonico pariter & Civili adducerent; vel qui legitime impediti eſſent, ad minus ſuos nuncios & oratores idoneos pro tractando Eccleſiæ negotio deſtinarent. Cujus quidem Domini Juliani mandato promte plures parentes tam Clericorum ſecularium quam Religioſorum Prælati, præfato loco protenus ſe præſentarunt. Plures etiam nedum Clericorum, ſed etiam diverſarum regionum & provinciarum Principes in aliis negotiis arduis legitime occupati ſuos cum quarundam civitatum nunciis oratores miſerunt pro negotio univerſalis Eccleſiæ tam ſalubri inchoando. Cumque jam per tres menſes & ultra cum Prælatis & cæteris, qui ad locum illum cauſa celebrationis dicti Concilii generalis convenerat, ſtetiſſet, & plures tractatus cum eiſdem habuiſſet ſuper ipſius inchoatione, ſtabilitate & celebratione Concilii, tandem decretum fuit ab omnibus fieri debere primam Seſſionem. Quæ dum celebraretur in modo & forma, ut in medietate ſubjungetur, decretum fuit in ea, quod cum, ut ex præmiſſa Bulla Domini Eugenii Papæ moderni Papæ clare patet, hæc civitas ſit verus locus congregationis generalis Concilii deputatus, & aſſit a jam diu tempus ipſius Concilii celebrandi, Sacroſanctæque Sedis Apoſtolicæ non deſit autoritas, quod tunc in hac civitate & loco ſit generale Concilium legitime ſtabilitum, canonizatum & fundatum, & quod ad ejus celebrationem accedere teneantur omnes tam Prælati quam cæteri, qui de jure & conſuetudine ad Concilia generalia ſunt merito aſtricti. Modus autem & forma inchoationis hujus Sacri Concilii & Seſſionis primæ ſequitur, & fuit talis: In loco, puta in majori eccleſia Baſilienſi, ubi tenta fuit prima Seſſio, celebrabatur ſolennis miſſa per Prælatum ad hoc deputatum. Qua miſſa durante, omnes Prælati habitibus ſuis conſuetis fuerunt induti, & ſederunt in loco ſeſſionis ſecundum ſuas dignitates. Miſſa vero finita, omnes Prælati in eadem Seſſione præſentes induerunt ſe pluvialibus, & habuerunt mitras albas in capitibus, ſolo Prælato præſidente in Concilio dempto,qui mitram habuit aurifixatam & notabiliter ornatam. Hic quidem Præſidens, aſſociatis Diacono & Subdiacono ac aliis multis in ſacris habitibus ſedebat in cathedra in medio chori, habens dorſum ad altare verſum & vultum ad Prælatos congregatos. Cumque omnia ſic eſſent ordinata, clamavit Diaconus alta voce: Orate. Quo dicto, omnes Prælati flectebant genua ſua, & per aliquod intervallum temporis orarunt ſub ſilentio juxta devotiones ſuas. Poſtquam vero in illa oratione aliquamdiu ſtetiſſent, iterum Diaconus alta voce clamavit, dicens: Erigite vos. Et tunc omnibus ſurgentibus & ſtantibus erectis, ipſe Præſidens etiam erectus hanc orationem dixit alta voce: Aſſumus quidem peccati immanitate detenti, ſed in nomine tuo ſpecialiter congregati, Domine Sancte Spiritus, veni ad nos, & eſto nobiſcum, & dignare illabi cordibus noſtris, & doce nos, quod agamus, quo gradiamur, & oſtende, quod efficere debeamus, ut te auxiliante tibi in omnibus placere valeamus. Eſto ſolus ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & Filio poſſides nomen glorioſum.Non nos patiaris perturbatores eſſe juſtitiæ,qui ſummam diligis æquitatem. Non in ſiniſtrum nos ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris corrumpat. Sed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, ne deviemus a vero, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis ſcientiam, ut hic a te non diſſentiat noſtra ſententia, & in futurum pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna Amen. Prædicta autem oratione finita, Cantores Concilii inceperunt antiphonias Exaudi nos Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua &c. Salvum me fac &c. Gloria Patri &c. Quo cantu finito Diaconus iterum clamavit Orate. Quo dicto, omnes, ut prius,flexis genibus orarunt. Et facto parvo intervallo, demum Diaconus alta voce dixit Erigite vos. Tunc omnibus erectis, Præſidens iterum dixit hanc orationem: Oremus. Mentibus noſtris, quæſo Domine Spiritum Sanctum benignus infunde, quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut in nullo a te diſſentiat voluntas noſtra, ſed ſemper rationabilia meditantes, quæ tibi placita ſunt, exequamur, per Chriſtum Dominum Noſtrum, Amen. Quibus ſic peractis, omnes flectebant genua, & duo, qui ad hoc deputati erant, ante altare ſteterunt, & litaniam inceperunt, Cantoribus & aliis reſpondentibus. Et cum perventum fuiſſet ad locum, ubi cantari debebat, ut Dominum Apoſtolicum &c. Præſidens, qui cum aliis ſtabat, flexis genibus ſurrexit, & vertendo ſe ad populum, dedit benedictionem cantando dicens: Ut hanc Sanctam Synodum & omnes gradus Eccleſiaſticos benedicere digneris: & Cantoribus reſpondentibus Te rogamus &c. Iterum repetiit ſecundo & tertio dicens: Ut hanc S. Synodum &c. Reſponderunt Cantores, ut prius, Te rogamus &c. Completa vero letania, Præſidens oravit, dicens: Oremus, & Diaconus ſubjunxit: Flectamus genua. Subdiaconus vero dixit: Levate. Deinde Præſidens proſequebatur orationem, dicens: Da, quæſo, Eccleſiæ tuæ, miſericors Deus, ut Spiritu S. congregata, hoſtili incurſione nullatenus turbetur, per Chriſtum Dominum Noſtrum, Amen. Hic ſic cantatis,Diaconus poſuit librum Evangeliorum ſuper pulpitum inter altare & Præſidentem locatum, & legit Evangelium Vos eſtis ſal terræ &c. Quo lecto,Præſidens primo fecit collationem, exhortando omnes & ſingulos ad ſolicitam meditationem de & ſuper omnibus cauſis, propter quas Sacroſancta Synodus eſſet congregata. Deinde flexis genibus, incepit alta voce: Veni Creator Spiritus. Quem hymnum decantabant alternatim exiſtentes in ſeſſione. Quo finito,duo pueri cum candelis circa altare poſiti cecinerunt: Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & cæteri reſponderunt: & renovabitur facies terræ. Poſtea Præſidens ſubjunxit: Oremus. Deus, qui corda fidelium Spiritus Sancti illuſtraſti &c. & tunc iidem pueri cantabant: Benedicamus Domino &c. Quibus expletis, Præſidens & omnes

omnes Prælati alii ſe locabant, & mitras ſuper capita ſua reponebant, & tunc unus Prælatus, qui ad hoc deputatus fuerat, legit Decreta in Seſſione illa expedienda. Et in eodem ambone cum dicto legente erant Præſidentes deputationum Concilii, quorum quilibet pro ſua deputatione reſpondebat: Placet, coram Notariis publicis Concilii, qui ad hoc ſpecialiter fuerunt requiſiti, ut talia in publica inſtrumenta redigerent, ad perpetuam facti memoriam. Wilhelmus Dux Brunſwicenſis viſitare cupiens neptem ſuam, quam Fredericus Dux Auſtriæ dudum duxerat in uxorem, commiſit Fratri ſuo Henrico Duci & Brunſwicenſibus Ducatum ſuum, ut ipſi fideliter præeſſent, & ipſum tuerentur in ſua abſentia. Tradidit etiam in familiarem cuſtodiam Annam uxorem ſuam eiſdem filiam Frederici Marchionis de Brandenburg cum liberis ſuis, quæ caſtrum Wulfesbotel inhabitabat, & profectus eſt cum comitiva decenti Nobilium & Militarium. Qui veniens in Auſtriam, a ſuo ſwagero Frederico honorifice & decenter receptus eſt & tractatus. Cum vero dictus Wilhelmus Dux in Auſtria moram aliquantam faceret, eo quod ſuos cum exercitu Ducis Auſtriæ in auxilium Karoli Francorum Regis contra Philippum Ducem Burgundiæ miſiſſet, interim Henricus Dux frater dicti Wilhelmi, cui ut fratri fideli omnia ſua commiſerat, neſcio quorum inſtinctu quosdam vaſallos ſecum ſumens, prædictum caſtrum Wulfesbotel intravit, ac ipſum violenter ſibi uſurpavit, caſtri Dominam indignanter abjiciendo & excludendo. Quod factum flebile cum Wilhelmo Duci in partibus remotis conſtituto intimaretur, conſternatus confeſtim ad propria remeavit. Veniens ergo cum amicis ſuis prope caſtrum ſæpe dictum, ingredi a fratre ſuo eſt prohibitus. Cujus rei novitatem admirans, & fratris infidelitatem multum ægre ferens, Magnum Hildenſemenſium Epiſcopum adiit, & injuriam a fratre ſuo ſibi factam lacrymabiliter conqueſtus eſt. Qui tandem Principi in bona fide tam deteſtabile malum factum exhorrens, juri ſuo favorabiliter adhærere decrevit, & una cum eo tam Duci Henrico quam civitati Brunſwicenſi, cujus ſuggeſtione, ut dicebatur, ductus tantam perfidiam commiſerat, pacem interdixit. Quod percipientes Brunſwicenſes, cives Magdeburgenſes in ſuum auxilium invitarunt. Qui ipſis mox adhærentes, ſtipendiarios multos eis deſtinarunt. Ex utraque ergo parte diſſidentium multa gravia exercitia bellica acta ſunt & damna illata in combuſtione villarum, captivatione hominum, abductione jumentorum, deprædatione ſtratarum communium & deſtructione terrarum, ita quod tandem nulli mercatorum peregrinorum aut negotiatorum patuit ſecuritas tranſeundi per Saxonicas regiones. Demolitis autem per gyrum villis & prædiis, & exhauſtis civium & opidanorum marſupiis, tandem Lodowicus Lantgravius Haſſiæ & Johannes Marchio Brandeburgenſis, una cum Ottone Duce de Luneburg mediatores pacificos ſe exhibentes, diſſidium hoc peſtiferum ſedarunt ſub tali pacto, ut videlicet Henricus frater Wilhelmi Ducis Ducatum Brunſwicenſem ſibi retineret, & Wilhelmo Duci ſuo frater ſolveret XIIIIM. ſexagenarum groſſorum; & ipſe Wilhelmus in ſuam ſortem reciperet Dominium de Homborg & civitatem Honnoverenſem cum ſuis attinentiis, caſtris ſcilicet & villis, & ſic amici eſſent. Quod ſic eſt factum. Concilium Baſilienſe jam noviter inceptum ſuos miſit Ambaſiatores & oratores ſolennes, Prælatos ſcilicet & S. Theologiæ ac Juris Canonici Doctores cum litera ſua exhortatoria, ut juxta poſſe peſtiferos illos hæreticos ad gremium Eccleſiæ reducerent, & errores ſuos rationibus, autoritatibus & perſuaſionibus, in quantum valerent, refellerent. Tenor autem literæ S. Concilii, quam ſecum deferebant, ſequitur, & eſt talis: **Sacroſancta Baſilienſis Synodus in Spiritu S.** legitime congregata, univerſalem Eccleſiam repræſentans, univerſis viris Eccleſiaſticis, Nobilibus & toti populo Regni Bohemiæ unitatem & pacem in Chriſto JEſu Domino Noſtro. Compulit nos caritas JEſu Chriſti egredi de terra noſtra & cognatione noſtra, & intrare locum, quem oſtendit nobis Dominus pro pace Eccleſiæ & ſalute populi Chriſtiani. Et quid mirum, ſi pro Chriſto in terra aliena peregrinari decrevimus, cum ipſe Dominus noſter pro nobis duriſſimam usque ad mortem crucis peregrinationem pati dignatus ſit? Si ergo Deus ita dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, & nos merito ita ipſum diligere debemus, ut pro ovibus ſuis, ſi oporteat animas noſtras, libenter exponamus. Quod quidem, quantum divina gratia nobis inſpiraverit, erga omnes prompto animo facere parati erimus. Et ob hoc ex omni eccleſia ad ſacrum generale Concilium convenimus, ut expulſis de populo Chriſtiano erroribus, ſedatis bellis, & extinctis vitiorum illecebris, fidei unitas, animorum concordia & ſanctorum morum diſciplina ubique ſerventur, & ipſa Eccleſia mater noſtra toto orbe terrarum diffuſa in pace & unitate refloreat. Et quamquam plurima in hoc S. Concilio immineant, quibus neceſſario providendum eſt, nihil tamen ante oculos noſtros tam ſedulo verſatur, quam ut vos in eadem unitate nobiſcum congregemini & conjungamini. Si ſciretis, quanto affectu ſalutem & pacem veſtram exoptamus; ſi corda noſtra caritate erga vos ardentia intueremini, obmiſſis omnibus ſine mora huc properantes, projiceretis vos in ulnas noſtras confidentes, quod a nobis, qui vos propter Chriſtum ut nos ipſos amamus, requiem animabus veſtris invenire poſſetis. Et forſan diſſidium veſtrum aliquamdiu Deus in Eccleſia ſua permiſit, ut per experientiam cognoſcentes, quanta mala ex diviſione fraterna oriuntur, poſtea alter alterum perfectius diligamus, ut unitas, qua nihil inter homines reperitur melius, cautius deinceps cuſtodiatur. Chriſtus enim oravit, ut non ſolum Apoſtoli, ſed omnes, qui per verbum eorum credituri erant, unum eſſent, ſicut Pater & Filius unum ſunt. Et in hoc dixit cognoſci diſcipulos, ſi dilectionem ad invicem haberent. Si ergo cupimus Deo placere, ſi Chriſti diſcipuli eſſe & videri volumus, laboremus pro viribus, ut unum ſimus, dilectionemque & concordiam, ſicut Chriſti fideles decet, invicem habeamus. Oſtendamus ſecundum primitias Eccleſiæ, ut multitudinis credentium ſit cor unum & una anima, ſicut unus eſt nobis Deus, una fides & unum baptiſma, ita nos ejuſdem Patris filii ſimus unanimes, ut habitare unius moris nos dignos faciat in domo ſua. Quam bonum enim & quam jocundum tunc erit, cum in eadem Sanctæ Matris Eccleſiæ domo concorditer habitabunt fratres in unum? Quanta lætitia erit in cœlis, ſi vos, qui aliquamdiu a nobis diviſi fuiſtis, iterum in unitate & caritate nobiſcum reconciliemini? Ecce Spiritus S. ex omni natione congregat fratres, [illegible], ſicut ipſe caritas eſt, ita in caritate uniat, ut juxta promiſſionem Chriſti, omnem nos doceat veritatem, quæ ad ſalutem noſtram eſt neceſſaria. Scimus etenim, quod cœleſtis noſter Paterfamilias bonum fidei ſemen in terra ſeminaverat, ſed venit inimicus homo, & ſuperſeminavit zizaniam. Putamus multum boni ſeminis adhuc ſupereſſe, nec radicem omnino aruiſſe. Speramus quoque terram adhuc eſſe idoneam ad fructificandum in domo Domini, dummodo ſuperinfundatur ros Spiritus S. qui illam fœcundet, & herbas noxias evellat. Credimus inſuper moleſtum vobis fore, ut tot ſtrages, incendia, depopulationes & infinita mala conſpicere, quæ ex hujuſmodi diſſidio cottidie contingunt, (eveniat), vosque optare pacem & patriæ quietem. His nusquam melius provideri poterit, quam in hoc Sacro Concilio, ubi uni-

univerſalis convenit Eccleſia. Hic quicquid pertinet ad fidei veritatem, quicquid ad pacem & concordiam, quicquid ad vitæ puritatem & divinorum mandatorum obſervantiam, omni cum diligentia & libertate tractabitur. Licebit nempe omnibus exponere, quicquid Chriſtianæ Religioni expedire judicaverint. Licebit conſulere & procurare remedia. Aderit plane Spiritus S. in cujus nomine congregata eſt hæc Synodus. Ipſe enim erit Dux & rector Concilii perfecte illuminaturus corda omnium, ut viam ambulent veritatis & pacis. In ipſo fiduciam habemus, quod, ſi huc puro corde & bona intentione acceſſeritis, procul dubio læti & conſolati in patriam redibitis, genti veſtræ pacem, quietem gratiamque Dei & hominum deferentes. Audivimus quippe, quod ſæpe conqueſti eſtis, non eſſe vobis traditam, qualem voluiſſetis, liberam audientiam. Jam ceſſabit omnis querelæ occaſio. Ecce jam locus & facultas plenæ audientiæ præbetur. Jam invitamini non coram paucis, ſed coram univerſis audiemini. Audietis & nos, & ipſe S. Spiritus aſtabit medius judex & arbiter, quod in Eccleſia ſua tenendum & agendum ſit. Erimusque ſimul in oratione perſeverantes, & tam diu ac tam ferventer ſuam pietatem jejuniis & gemitibus, precibusque & obſecrationibus ac ſanctis operibus interpellabimus, quousque ipſe caritatis actor & veritatis doctor corda univerſi populi illuſtrabit ad cognoſcendam amplectandamque veritatis & unitatis ſemitam. Ob hoc enim potiſſime in Eccleſiam Spiritus S. introduxit Concilia, ut, ſiqua circa fidem inter Chriſtianos diſſenſio exorta fuerit, omnibus in unum convenientibus per invocationem nominis ſui veritas evidenter appareat. Sæpe etenim in Chriſtiana Religione pullularunt errores, opiniones & ſchiſmata, ſed interventu Sanctorum Conciliorum Spiritus S. procul illa effugavit & penitus extinxit. Si ergo veritatem fidei diligitis, ſi pacem optatis, ſi honor Chriſti vobis curæ eſt, jam re ipſa oſtendite. Nullo unquam tempore aut loco efficacius ac commodius quam hic & modo omnia iſta fieri poterunt. Proinde vos ex toto corde & tota anima per ipſum Spiritum S. hortamur, rogamus & obſecramus, ut, poſtquam oſtium ad tantum bonum apertum videtis, ne differatis introire, & ad hoc Sacroſanctum Concilium in nomine Jeſu Chriſti confidenter accedere, ut unanimiter audiamus verbum hoc, quod Spiritus S. in Eccleſia ſua eſt facturus. Et licet hunc locum ſecurum & liberum omnibus venientibus ſtatuerimus, ne tamen aliqua forſan occaſione retrahi poſſitis, nos paratos offerimus plenum & ſufficientem ſalvum conductum veniendi, ſtandi & redeundi his, quos deſtinare volueritis nomine, nomine univerſalis Eccleſiæ concedere, ac facere omnia, quæ pro tutela & ſecuritate ipſorum expedire videbuntur. Rogamus tamen, ut viros tales mittatis, ſuper quos Spiritus Dei requieſcere ſperetur, mites ſcilicet, timoratos, humiles corde & pacem optantes, & non ſolum, quæ ſua ſunt, quærentes, ſed quæ Jeſu Chriſti, qui vobis & nobis ac toti populo Chriſtiano hic pacem & ſalutem, & in futuro ſeculo vitam æternam donare dignetur, qui vivit benedictus in ſempiterna ſecula, Amen. Ut autem evidenter cognoſcatis zelum noſtrum ad pacem & ſalutem Regni veſtri tendere, præter has literas etiam tres alias ejusdem tenoris attenus vobis tranſmiſimus. Et ut hoc ſanctum opus commodius perfici poſſit, deſtinavimus verſus Nurenbergam venerabiles ac magnæ ſanctitatis viros, Fratrem videlicet Johannem Sacræ Theologiæ Magiſtrum Priorem Baſilienſem Ordinis Prædicatorum, & Fratrem Johannem de Mulenbron Ordinis Ciſtertienſium, ut circa prædicta omnem diligentiam adhibeant, tractentque vobiscum, quomodo & qualiter venire, ſtare & redire libere valeatis. Datum Baſileæ die XXVI. menſis Novembris, anno Domini MCCCCXXXI. Indictione IX. Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris ac Domini noſtri, Domini Eugenii IIII. Papæ anno primo. Qui venientes cum comitiva decenti, & in ſalvo conductu Principum Frederici Marchionis de Brandeburg & Wilhelmi Marchionis Badenſis in urbem Egrenſem, recepti ſunt honorifice a civibus civitatis prædictæ. In ea autem urbe manentes, miſerunt nuncios honorabiles ad præfatos Huſitas hæreticos cum litera ſupra ſcripta generalis Concilii, ſuppliciter exorantes, ut propter ſalutem eorum propriam & fidei unitatem potiores eorum Doctores & majores ad eos mittere dignarentur, ut cum eis tractatus & colloquia amicabilia habere poſſent, & conferre cum eisdem de quibusdam articulis, in quibus a Romana Eccleſia diſſentire viderentur. Eſſet enim immane ſacrilegium & peccatum horribile ſcindere tam crudeliter tunicam Chriſti inconſutilem, pretioſo ſangvine ſuo tam laborioſe conglutinatam, & diutius fovere ſchiſma hoc mortiferum in Regno eorum exortum. Quos protinus exaudientes Bohemi, deſtinarunt ad locum præfatum Procopium eorum Capitaneum cum aliis pluribus literatis, Artium Magiſtris & Presbyteris, committentes eidem, ut adverſariorum audirent intentionem & cauſam adventus. Qui veniens cum ſua ſocietate in Egram, tam ab incolis quam forinſecis benigne eſt receptus. Convenientes ergo ſimul ad locum deputatum pro colloquio ſeu diſputatione fienda ſuper certis articulis, Bohemi ſuos in ſcripto porrexerunt, & præſertim quatuor illos principales, in quibus tota eorum controverſia & perfidia fundari videbatur. Quorum primus fuit Communio ſub utraque ſpecie ad ſalutem neceſſaria. Secundus, Multiplicatio beneficiorum Clericis mortifera. Tertius, Correctio Prælatorum ſubditis licita. Quartus, Seminatio verborum Dei cunctis libera. Quibus maſticatis, & cum deliberatione matura penſatis, reſponſum eſt eis in ſcripto de ſingulis diſerte ſatis & ſufficienter. In hac quidem diſputatione, quæ fere per menſem duravit, cottidie fiebant replicationes & altercationes variæ juxta cujuslibet inſtare volentis conceptum. Quæ tamen omnes ſolutæ ſunt ſufficienter a Doctoribus per Concilium miſſis, prout acticata clare teſtantur a Notariis conſcripta. Cumque in dicta civitate Egrenſi hæretici prædicti nec diſputationibus nec ſalubribus perſuaſionibus a ſuis erroribus poſſent avelli ſeu averti, convenerunt tandem concorditer in concluſionem illam, quod ſi ſalvo conductu illorum Principum & aliorum, quibus credere vellent, poſſent ad locum S. Concilii tranſire, & ibidem ad tempus pacifice ſtare, ac inde libere recedere, vellent libenter cum ipſis Concilii nunciis locum prædictum viſitare, & ibidem Conſilia ſana Prælatorum audire, & audita, ſiqua digna relatione acciperent, ſuis complicibus & fratribus fideliter referre. Hac ſponſione ab omnibus approbata, elegerunt Principes Fredericum & Wilhelmum ſupra dictos præſentes ambos, & civitates Nurenbergenſem ac Egrenſem, ut hi ipſis Huſitis pacem & conductum promitterent ſub fide bona talibus pœnis vallata, ut ſi in aſſumta via vel exeundo, vel in loco Concilii ſtando, aut inde redeundo a quocunque læderentur, aut verbis contumelioſis vel factis oſtenderentur, aut captivarentur, vel quovis modo in eorum tranſitu impedirentur, extunc dicti Principes eſſe deberent Bohemorum legitimi captivi, ac ſi in juſto bello eſſent capti. Civitates vero præfatæ in caſu prædicto cedere deberent in jus & dominium dictorum Bohemorum, ac ſi conſimiliter in juſto bello eas expugnaſſent & cepiſſent. Quæ omnia ſigillis Principum prælibatorum & civitatum ſunt roborata & confirmata. His, ut præmittitur, ſic concluſis, ambæ partes orthodoxorum & hæreticorum uno comitatu iter ſuum ad locum Sacri Concilii direxerunt, requiſito tamen prævie conſenſu & beneplacito Bohemorum,

rum, quorum nuncii erant. At ubi cum veniſſent, locati ſunt Huſitæ prædicti ad hoſpitia ſolennia, & pro ſuis pecuniis caritative & honeſte ſunt tractati. In hoc, inquam, Concilii loco factæ ſunt ſolennes diſputationes & altercationes ſcholaſticæ cum hæreticis prædictis per diverſos Sacræ Theologiæ Doctores, & præſertim Religioſos, quorum unus Magiſter Johannes de Raguſio & alter Magiſter Johannes Calcyſeren dicti, ambo de Ordine Prædicatorum, qui eos graviter ſuis rationibus artabant, & omnes eorum motas rationes & autoritates ſolvebant, ac argumentis fortiſſimis ſic ora hæreticorum obſerabant, quod amplius nil ad ſuorum articulorum defenſionem proponere auderent. Et quia ſemper vel arguendo vel reſpondendo ſucumbere ſe cernebant, ubicunque vel quandocunque fiebant diſputationes publicæ & diſceptationes, ideo victi frequenti confuſione & rubore abſque cupito fine, inſalutato hoſpite receſſerunt. Philippus Mediolanenſis Dux hoſtiles gwerras geſſit cum Florentinis & Venetis. Quæ, inquam, civitates cum cæteris urbibus, opidis & caſtris, ſuis ditionibus ſubjectis, contra dictum Ducem ſtipendiariorum multitudinem maximam conduxerant, & jam multa prœlia cum eodem certaverant in non parvam vaſtationem terrarum utriusque partis. Duci autem Philippo ſavebat Sigiſmundus Romanorum Rex, dictis duabus civitatibus nimis infeſtus propter urbes diverſas ad Imperium pertinentes ex jure antiquo, quas violenter ipſæ civitates duæ, ut Rex aſſeruit, occupabant. Papa vero Eugenius, quia Venetus natus, civitates illas duas fovebat, & quantum poterat, ipſas vaſallorum ſuorum armis defendebat. In partibus autem Italiæ Sigiſmundus Rex per tempus ſatis prolixum manens, ſecurum tranſitum ad urbem Romanam habere non valebat, Papa cum ſibi adhærentibus ipſum impediente.

Decimo nono anno Sigiſmundi, qui eſt Domini MCCCCXXXII. Henricus Hogeri Proconſul civitatis Hammeburgenſis redemit ſe & plures alios ſecum captos de diutina & dura Danorum Regis captivitate, ſolvens eidem Regi XM. marcarum Lubicenſis monetæ. Solutione autem facta & literis ſibi datis ſuper libertate plenaria ſui & ſuorum, Dani nova & minus honeſta uſi aſtutia, eundem Proconſulem angariaverunt ad hoc promiſſum, quod niſi Sweos Lubicenſium captivos libertaret, denuo ut eorum verus captivus clauſtra & vincula eorum redeundo intrare deberet. Ipſe verò Proconſul pactione tam injuſta nondum plene firmata, cautuloſe manus eorum evaſit, & confeſtim ſcapham intrans, cum vento proſpero portum Lubicenſium apprehendit. Pro eodem tempore Hammeburgenſes duos habebant milites captivos & tertium militarem. Hi duo Milites, quorum unus Luderus Kabel dictus, & alter Hennyngus Pudbuſch pro ſua redemtione ſolverunt VM. marcarum Lubicenſis monetæ, hac conditione adjecta, ut perfectam & finalem libertatem abſque omni impetitione dicto Henrico Proconſuli procurarent a Rege eorum. Quod ſi facere non poſſent, ad priſtinam captivitatem redire tenerentur. In cujus ſponſionis teſtimonium tertius captivus Militaris remanſit obſes in dicta civitate Hammeburgenſi, qui frater extitit Domini Gherardi Epiſcopi, qui alias in caſtro Vlenzeburg fuerat obſeſſus. Eugenius Papa propter varias cauſas ſe moventes Concilium generale ab urbe Baſilienſi penitus removit, & civitati Bononienſi ipſum aſſignavit celebrandum ibidem, præcipiens Præſidenti & omnibus Prælatis in Baſilea congregatis, ut quantocius locum illum dehererent, & ad urbem Bononienſem ſe transferrent. Cui præcepto non parentes Prælati, ſolennes nuncios ad Dominum Apoſtolicum miſerunt, & rationibus diverſis ſe legitime excuſantes, ac motiva Papalia nulla eſſe clare oſtendentes, Eccleſiæ univerſali translationem illam omnino non expedire reſcripſerunt. Papa vero rationes Concilii & Prælatorum parvipendens, & ſuas valere autumans, Archiepiſcopum Colocenſem cum aliis duobus Epiſcopis deſtinavit, committens eis, ut Dominum Julianum Præſidentem Concilii & cæteros Prælatos informarent, & ſerioſis monitis exhortarentur ad obediendum mandatis Apoſtolicis. Quod ſi non facerent, tunc acrioribus ſtimulis eos agitare proponeret. Audiens autem Concilium Domini Papæ ſerium & conſtantiam ſolutionis Concilii factæ, ſerioſius ſe opponere importunitati ſuæ decrevit. Unde ad memoriam revocans determinationem Doctorum & Prælatorum in Conſtantienſi Concilio factam cum ſincera & matura deliberatione, quod in certis caſibus Concilium generale legitime congregatum autoritatem ſuper Papam haberet, & præſertim in reformatione univerſalis Eccleſiæ, de maturo conſilio & aſſenſu omnium Prælatorum hoc legitimum generale Concilium repræſentantium autoritate Jeſu Chriſti, qua in hac parte fungebatur, Dominum ipſum Eugenium citavit, præcipiens ei, ut dictam Concilii ſolutionem & tranſlationem retractaret & annullaret, & loco deputato Concilii per ſe & ſuum prædeceſſorem ſe præſentaret, aut loco ſui alium cum plena autoritate ſua transmitteret. Quod ſi non faceret, ipſum Concilium prout de jure poſſet & deberet, contra ipſum procedere intenderet. Swytergayl Dux Lithuanorum poſt obitum Wytoldi diverſa prœlia cum Boleſlao Polonorum Rege geſſit. Hic Rex alias dictum Swytergayl fratrem ſuum captivum tenuerat ad ſeptennium, & gravia incommoda ei intulerat. Sed ille amicorum auxilio liberatus, eundem Regem ex odio inveterato perſequi jam animatus eſt. Boleſlaus autem Rex præferre ſatagens Sigiſmundum filium Wytoldi, quem pater ineptum ad regimen judicans, & Switergayl Ducatui præficiens adoptaverat, ipſum contra patruum ſuum animavit & inſtigavit, conferens ei exercitum fortem ad fugandum ipſum de patria. Qui audaciam capiens ex Regis inſtigatione, & confidens in fortitudine exercitus ſui, caſtrorum poſſeſſores ad amicitiam & familiaritatem ſuam traxit, & homagium fidelitatis ab eis ſuſcepit. Quod percipiens Swytergail, ad Fratres de domo Teutonica terræ Prutziæ confugit, & ſe ipſis vinculo confœderationis perpetuo obligavit. Fratres vero gaviſi de amicitia tanti Principis, multitudinem armatorum ei accommodarunt. Quam cum gratitudine Dux acceptans, illi exercitui Ruthenos, Lithuanos & Paganos innumeros Ducatui ſuo vicinos adjunxit, & contra Sigiſmundum ſuum adverſarium caſtrametatus eſt. Quorum uterque exercitus ſibi occurrentes prœliati ſunt viriliter, & ex utroque exercitu multi ceciderunt. Sed tandem Swytergail victoria potitus, hoſtem ſuum in fugam vertit. Boleſlaus autem Rex Polonorum audiens Pruthenos confœderatos eſſe Duci Lithuanorum, treugas cum ipſis factas revocavit & caſſavit, & ad pugnandum contra eos ſe diſpoſuit. Magdeburg[illegible] quia alias incurſum Huſitarum & Orphanorum [illegible]reticorum veriſimiliter formidantes, urbem ſuam in ea parte, ubi periculum imminere timebatur, emendaverant, eo quod nec ab Archiepiſcopo eorum, nec a Canonicis, quorum locus erat, poſtquam ſæpius admoniti fuerant per cives, emendam recepiſſent, indignationem Antiſtitis ſui gravem incurrerunt. Quæ, inquam, indignatio ex levi cauſa exorta in periculoſum crevit diſſidium, prout in anno præcedenti tactum eſt. Canonicis igitur cum Eccleſiæ majoris Reliquiis & clenodiis in locis ſibi congruis exulantibus, eccleſiarum Rectores ſuis majoribus ſe conformantes & quaſi tribulationis eorum participes eſſe volentes, parochias ſuas Capellanis commiſerunt, & urbem exeuntes, manſiones ubi poterant, receperunt. Divina ergo in majori eccleſia Magdeburgenſi penitus ceſſarunt celebrari, & ſimiliter in aliis eccleſiis collegiatis, ſed in Mona-

Monaſteriis Religioſorum celebrabantur & in parochialibus eccleſiis. Deducta eſt tandem hujus diſſenſionis cauſa ad Concilium Baſileenſe per Archiepiſcopi & Canonicorum Procuratores, & citati ſunt cives ad comparendum. Ad quod quidem Concilium cives duos miſerunt, puta Johannem Lindowen Proconſulem & Wenemarum Scabinum dictæ civitatis, ut cauſam ſuam defenderent, & ad objecta & objicienda ex parte eorum reſponderent. Commiſſariis ergo utriusque partis in loco Concilii conſtanter laborantibus in cauſarum defenſione, promulgata eſt quædam ſententia excommunicationis contra cives Magdeburgenſes, & poſitum eſt interdictum eccleſiaſticum in urbe eadem per quendam judicem Erphordiæ reſidentem. Cujus interdicti occaſione cives amaricati & irritati vehementer, exercitum collegerunt cum adjutorio Brunswicenſium & Hallenſium, vocantes in ſubſidium Henricum Ducem de Brunswik. Et exeuntes urbem in manu valida cum bumbardis & aliis inſtrumentis bellicis, primum aggreſſi ſunt opidum Calve. Cujus caſtrum obſidentes & impugnare diſponentes, ipſum ſine magno labore in deditionem ſuam acceperunt cum opido ſuo. Cujus turrim poſt paucos dies dejicientes ſolo æquabant. Dehinc vero procedentes Aquenſem urbem vallarunt. Quæ territa ex captura caſtri & opidi Calvis, portas Magdeburgenſibus reſerarunt, & ſe eis ſubjecerunt. Capto autem caſtro Aquenſi & opido, verſus Stadford (leg. Stasford) caſtrum forte iter ſuum direxerunt. Quod ſimiliter ſine magno tumultu capientes, eo quod in eo Canonici eſſent majoris Eccleſiæ, nec tantæ multitudini reſiſtere didiciſſent. Similiter & Wansleve caſtrum ſine contradictione magna eis ſe ſubdidit, furorem civium formidans. Solum autem caſtrum Egele dictum ſuo Domino remanſit inexpugnatum, de omnibus Eccleſiæ munitionibus circa urbem Magdeburgenſem locatis. Guntherus autem Archiepiſcopus de uno caſtro ad aliud fugatus, præ triſtitia & mœrore patriam reliquit, & ad fratrem ſuum in Thuringiam ſe transferens, in caſtro Sundershuſen ad tempus pauſavit. Transactis vero diebus aliquot, cum familia decenti locum Concilii adiit, ubi aliquamdiu moram cum Prælatis Eccleſiarum traxit. Tempore æſtivo quidem miles dictus Broderus piratarum Capitaneus natus Sweus, homo diſſolutus & levis cordis, mare intravit cum multis Danis, mercatorum naves de Livonia & Prutzia venientes aut illuc transeuntes ſpoliare affectans. Rex autem Danorum eidem militi omnia neceſſaria dari ordinavit, & naves ſuas victualibus & inſtrumentis bellicis onuſtari. Cui etiam Ericus Krummedik Miles ſe aſſociavit cum magnis cogonibus plenis armatis viris, particeps ſortis illius eſſe cupiens. Quibus in pelago natantibus, venerunt Rigenſium mercatores IIII. naves ferentes cum mercibus multis & pretioſis. Quas naves Broderus invadens manu hoſtili, tres de ipſis expugnavit & cepit, & mercatores cum mercibus captivos ſecum duxit in Daciam. Quarta vero navis hoſtium manus evadens adjutorio Heynonis de Schowen & ſociorum ſuorum Trabenam apprehendit cum mercibus ſuis. Partitis autem ſpoliis inter conſocios, Broderus mare reintravit cum majori populo, audacior factus de præda capta & lucro acquiſito. Cujus præſentiam in mari exiſtentem percipientes Lubicenſium mercatores, portum Revalienſem cum mercimoniis viſitare ſolentes, onuſtaverunt ſuas naves. Quibus in auxilium dedit civitas IIII. naves magnas ad prælia maritima conſtructas & aptatas, plenas viris armatis & inſtrumentis bellicis, quibus duos Conſulares viros animoſos in Capitaneos aſſignarunt. Hæ naves mare intrantes, vela ſua confeſtim levarunt, & curſu lento, quia ventum lateralem habebant procedentes, Danicis tandem ripis, ubi hoſtes latitabant, applicuerunt. Videns autem eos Ericus Krummedik Miles, & conſiderans naves eorum grandes eſſe & multas, tremulus factus cum ſuis mox retroceſſit. Broderus vero Sweyn miles animoſus & levis cordis exiſtens, remque parum ponderans, aviditate lucri prævie recepti motus, ſuos ſocios ſic allocutus eſt: Viri fratres & fortiſſimi athletæ, virilem jam aſſumite animum, & conſtanter pugnate, quia omnium harum navium nobis occurrentium hodie Domini erimus. Erat enim tam fervide accenſus ad bona mercatorum rapienda, quod non attenderat alias receſſiſſe naves in claſſe ſua ſibi junctas. Cumque jam priores naves grandes ipſum pertranſiſſent, Broderus cum cogone ſuo armatis viris referto duas barcas poſteriores obſervans, ipſis applicuit, non videns in eis armatos quoscunque, ſed ſolos nautas & naucleros in loco eminentiori ſtantes ad regendum naves, cæteris omnibus ex induſtria in charybdi (carina) latitantibus. Impingens autem miles in ſcapham primam, mox omnes armigeri quaſi de ſomno excitati, de cavernis proruperunt, & bumbardis ſuis crepantibus, baliſtis & arcubus tela ad modum grandinis jacientibus, in Danos illos fortiter inſilierunt. Deſuper vero magnis lapidibus de vertice mali cadentibus hos proſtraverunt, & illos conquaſſaverunt. Alia vero mercatorum barca in continenti ab altera parte adveniens, & navi Danorum hoſtiliter impingens violentia vehementi, quaſi dirupta media ipſa ceſſit impingenti. Cujus armati fortiter inſurgentes hoſtes percuſſerunt in ore gladii cum furore nimio, & plures vulnerarunt. Proſilientes ad ultimum ex utraque navi mercatorum armati in Danicam barcam, ipſum Broderum militem cum omnibus in ea exiſtentibus captivarunt, & vinculis, cippis & compedibus eos manciparunt, multis in mare ſaltantibus & ſubmerſis. Numerus autem captivorum erat fere ducenti LX. ſpoliatis autem ipſis Danis ſuis armis, reperti ſunt apud Broderum floreni CCCCti. Potiti ergo victoria Lubicenſes, naves ſuas verterunt, & proſpero vento flante, Trabenæ portum cum ingenti gaudio intrarunt. Rumor autem adepti triumphi incontinenti ad urbem perveniens Lubicenſem, lætitiam fecit magnam in populo. Sed non tale gaudium cor Regis Danorum exhilaravit, imo timor & tremor ſuper ipſum & omnes ſuos Conſiliarios venerunt, & præ dolore quaſi contabuerunt, qui antecedenter læti fuerant, cum ſpolia mercatorum diviſerant. Cives ergo & civiſſæ Lubicenſes cum perciperent adventum Broderi Sweyn & ſociorum ejus, urbem in magno numero exiverunt, cupientes ipſos videre. Introducti ergo in civitatem, turrium cuſtodiæ omnes traditi ſunt. Ubi tamen non diu tenti, cum pietate & miſericordia magna exactionati ſunt, & tandem licentiati. Broderus tamen ex certis cauſis aliquamdiu captivus tenebatur, liberum habens tranſitum intra civitatem. Veneti & Florentini hoc anno in gratiam Sigiſmundi Regis Romanorum recepti ſunt, qui multis annis diſcordiam cum eo habentes, varia ſibi invicem incommoda intulerunt. Harum etiam civitatum prædicatione facta eſt amicitia inter Sigiſmundum Regem & Dominum Papam Eugenium. Papa enim diſſenſione inter ſe & Regem Romanorum Sigiſmundum durante decreverat, ipſum Corona Imperiali ad tempora vitæ ſuæ debere caruiſſe: ſed facta amicitia, confeſtim ſibi mandavit, ut ad coronam recipiendam quantocius feſtinaret. Revalienſis civitas ex proprio igne combuſta eſt quaſi ex integro cum eccleſiis ſuis & pulcro Conventu Fratrum Ordinis Prædicatorum. Eugenius Papa loci Concilii generalis translationem & mutationem innovans, diſtricte mandavit Juliano Cardinali S. Angeli ac Prælatis omnibus in Baſilea congregatis, ut quantocius locum illum relinquerent, & in Bononiam ſe transferrent ad celebrandum inibi Sacrum generale Concilium. Locus etenim ille

ille aptior & competentior foret pro dicto Concilio celebrando quam urbs Baſilienſis, tum quia Græci, qui reverti ad gremium matris Eccleſiæ cuperent, commodius ibi venire poſſent, qui Baſileam tranſire abhorrent; tum quia ad illum locum ipſe abſque periculo & timore venire poſſet, ſine quibus Baſileam attingere nullo modo valeret; tum etiam quia in hoc loco Papalis autoritas & Concilii magis vigoroſa eſſet quam in Baſilea, ubi Alemannorum Prælati quaſi in propriis foribus exiſtentes, & caſtra & civitates ſuas munitiſſimas penes ſe habentes, animoſiores exiſtunt & minus corrigibiles. His motivis alia plura adjungens Papa, judicavit Bononienſem urbem convenientiorem eſſe locum pro Concilio generali celebrando, quam Baſileam, & ideo merito ſibi in tranſlatione prædicta fore conſentiendum. Julianus autem Præſidens Concilii conſtitutus autoritate tam Apoſtolica quam præcedentis Concilii Conſtantienſis, Chriſti Capitis Eccleſiæ univerſalis fungens poteſtate, præcepit Eugenio & omnibus ſibi adhærentibus ſub anathematis maledicto, quatenus tranſlationem loci Concilii factam revocaret, & cum ſuis vel in propria perſona, ſiquo modo valeret, vel in aliena cum plena autoritate Baſileam peteret, caſſans & annullans eadem autoritate Concilii Baſilienſis, ſolutionem, admonitionem vel tranſlationem per Eugenium tentatam. Quæ omnia ſic facta Concilium præcepit redigi in publica inſtrumenta.

De Sigiſmundo I. Imp. Rom.

Sigiſmundus, filius Karoli Quarti Imperatoris Rex Romanorum, cœpit anno mundi VMCCCXCIIII. Olympiadis DXXXV. anno IIIIo. Domini vero MCCCCXXXIII. & imperavit annis . . . . . Hic veniens Romam circa feſtum Aſcenſionis Domini cum Principum & Nobilium comitiva & apparatu decenti, receptus eſt cum gloria & honore a Domino Papa & Senatu Romano ac tota civitate, & Corona Imperiali a Domino Eugenio Papa glorioſe & cum magna ſolennitate eſt decoratus & inſignitus.

Primo anno Sigiſmundi, Dn. vero MCCCCXXXIII. In Bohemia cataractæ cœli apertæ ſunt, & cataclyſmus factus eſt maximus, & deſcendit aquarum vehementia per Albiam & cæteros rivos & fluenta, & ſubmerſit primo in Bohemorum Regno opida & villas quam plures, propter perfidiam, ut creditur, habitantium in eo. Deinde transfluxit per Miſnam regionem, & deſtruxit in ea villas plures, & pontem urbis Dreſeden ſubvexit & removit. Per fluvium etiam Salam impetuoſe tranſiens, muros urbis Hallenſis prope Salmam tranſcendit, & ſalſuginem in dulcedinem vertit. Cæteri etiam rivuli mixti aquæ cataclyſmi, adjunctis eisdem aquis nivium & pluviarum in tantum creſcebant, quod ſuis impetuoſis curſibus in regione Thuringorum ultra XL. villas cum pecudibus & jumentis & pecoribus abſumſerunt, multis etiam hominibus ſuffocatis. In pluribus etiam aliis territoriis hoc anno inundantia aquarum ex cataclyſmis cauſata, damna incredibilia hominibus intulit. Pruthenorum Domini de domo Teutonica per omnes regiones & provincias ſuos miſerunt nuncios, colligentes ſtipendiarios ad reſiſtendum Boleſlao Regi Poloniæ, qui bellum eis indixerat, & nedum Polonos cæteroſque Chriſtianos ſibi ſubjectos, ſed & Paganos crucis Chriſti inimicos, & Huſitas hæreticos turmatim per mundum diſcurrentes, & fidelium receptacula toto conatu devaſtantes, contra eosdem congregare ſatagebat. Quorum anguſtiis condolens pius Dominus Plawenſis, cum XL. equeſtribus ſe illac tranſtulit, & locans ſe in urbem Coningesberg, inſultum hæreticorum, qui Regi Poloniæ contra Pruthenos auxilio eſſe intendebant, viriliter repreſſit, & plures de eis occidit, prœlia diverſa cum eis habendo. Protunc enim dicti hæretici exercitum habentes fere ſex millium armatorum in Marchia ultra Oderam flumen ſævientes, plures civitates, opida & villas vaſtaverunt. Inter quas una dicta eſt Soldin, ubi pulcrum Conventum Fratrum Prædicatorum deſtruxerant, ipſum incinerando. Cardinalis S. Angeli Julianus Præſidens Sacri Concilii Baſilienſis, de tempore in tempus cum Prælatis ibidem congregatis rite & Canonice Seſſiones diverſas celebravit, citans ſemper & evocans ſecundum Juris formam Dominum Eugenium Papam, ut ſe loco Concilii legitime deputato perſonaliter, ſi poſſet, vel mediate perſona legitima cum autoritate plena præſentaret, & ut tentatam diſſipationem ac ſolutionem Concilii & ejus tranſlationem revocaret, monuit & exhortatus eſt. Sed videns in omnibus his ſerioſis factis ſe nihil proficere undecim jam Seſſionibus celebratis, decrevit de conſilio & aſſenſu omnium Prælatorum, ſtatuto ad hoc certo die, duodecimam cum ſolennitate ſe fore celebraturum, & in ea contra Dominum Eugenium Papam juridice proceſſurum, quæ dies XIII. fuit menſis Julii. Qua die adveniente, incepit dictus Dominus Julianus XIImam celebrare Seſſionem in forma & modo inferius notatis, & ſub tali tenore: Sancta Eccleſia Catholica in Sacro Conſtantienſi Concilio conveniens, cum adverteret neglectum Sacrorum Conciliorum præteritis temporibus occaſionem fuiſſe hæreſium, errorum & plurimarum diſformitatum in populo Chriſtiano; ipſorumque Conciliorum frequentationem optimum fore dictarum peſtium & malorum antidotum, divina inſpiratione inſtituit deinde certis modo & tempore generalia concelebrare. Prius autem, ne quiſquam de ipſorum Conciliorum poteſtate hæſitaret, declaravit Concilium generale Catholicam Eccleſiam repræſentans, poteſtatem a Chriſto immediate habere. Cui quilibet, cujuſcunque ſtatus aut dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ ad fidem pertinent & ad extirpationem ſchiſmatis atque ad generalem reformationem Eccleſiæ in Capite & in membris. Quodque ejus mandatis, ſtatutis, ordinationibus & præceptis ſuper præmiſſis ſeu ad ea pertinentibus quicunque, etiamſi Papalis fuerit dignitatis, obedire tenetur. Contumaciter vero contemnens, niſi reſipuerit, condignæ pœnitentiæ ſubjiciendus eſt, & debite puniendus, etiam ad alia Juris ſubſidia, ſi opus fuerit, recurrendo. Autoritate ergo memorati Concilii Conſtantienſis ac deinde ex inſtituto Sacri Concilii Senenſis, approbationeque felicis recordationis Martini Papæ V. & moderni Domini Eugenii Papæ IIII. hæc S. Baſilienſis Synodus in Spiritu S. legitime congregata, ad opus generalis reformationis Eccleſiæ in capite & in membris, nec non ad extirpationem hæreſium omni cum diligentia in ſui primordio procedere decrevit. Sed quoniam abſque pace Chriſtianorum Principum hæc duo ſacratiſſima opera non facilem executionem habere poterunt, profeſſa eſt etiam ad pacem concordiamque Chriſtiani populi velle totis viribus laborare, quemadmodum attentus fecit, feciſſetque uberius ac forte felicius, niſi gravibus fuiſſet per præfatum Dominum Eugenium obſtaculis impedita. Et quoniam inter Chriſtianos nemo eſt, cujus pro ſua dignitate magis interſit, quam Summi Pontificis hujuſmodi ſacris operibus intendere: hæc Sancta Synodus a ſuæ congregationis initio Dominum Eugenium per binos ambaſiatas cum magna inſtantia deprecata eſt, ut ſuas operas, conſilia & auxilia ad ipſum Concilium fovendum & promovendum vellet impendere. Cum vero ab ipſo Domino Eugenio, pro ſuo Paſtorali officio omne genus ſubſidii & ſuffragii ſperaremus, lugubri nuncio ad nos perlatum eſt hoc Sacrum Concilium tam ſolenniter inſtitutum, & pro tam neceſſariis negotiis congregatum; in publico Conſiſtorio de facto, cum de jure non poſſet, tentaſſe diſſolvere. Quod nos audientes, triſtitia conſternati

nati magnoque mœrore confecti fuimus, necnon nos Sacrum Concilium celebrantes, hujuſmodi prætenſa diſſolutio ſupra modum ſcandalizavit, imo & omnem populum Chriſtianum, qui tam ſanctorum operum felicem exitum magno cum deſiderio exſpectabat. Exiſtimans tunc hæc Sancta Synodus, ſiniſtris informationibus ipſum Dominum Eugenium fuiſſe circumventum, mox ad eum venerabilem Epiſcopum Lauſanenſem & Decanum Trajectenſem oratores deſtinavit, eidem oſtenſuros cauſas prætenſæ diſſolutionis a veritate procul eſſe; ſupplicanteſque, ut, cum hujuſmodi res graviter & notorie Eccleſiam perturbaret, plurimæque in populo Chriſtiano calamitates ſecuturæ eſſent, ipſam diſſolutionem tam ſcandaloſe factam omnino revocaret, & huic Sanctæ Synodo, ſicut dignitatem ſuam decebat, cum effectu adhæreret. Sed ipſorum oratorum precibus & orationibus nequaquam motus, eos ad nos vacuos remiſit. Quod tam grave ſcandalum & notorium hæc Sancta Synodus ferre non valens, ipſum Dominum Eugenium in publica Seſſione monuit, ut infra IIII. menſes prætenſam diſſolutionem tot ſcandalorum cauſam penitus aboleret. Interim autem & poſt cariſſimus Eccleſiæ, Eccleſiæ filius Sigiſmundus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, tanquam Advocatus Eccleſiæ fidelis, pluribus notabilibus Ambaſiatis ac crebris literis ipſum Dominum Eugenium humillime deprecatus eſt, ut ab hujuſmodi Eccleſiæ perturbatione omnino deſiſteret. Ad ipſum etiam zelo fidei & Eccleſiæ ſuccenſi quam plures Reges & Principes, Cardinales atque Prælati, tam in curia Romana quam extra rogando, obſecrando monendoque ſedula cum inſtantia fecerunt. Et quidem tot preces & requiſitiones undique ſibi porrectæ ſunt tam pie, humiliter & devote, ut, quod dolenter referimus, ſi pax & tranquillitas Eccleſiæ ſibi fuiſſet cordi, nullatenus diſſentire potuiſſet. Circa ipſorum autem IIIIor menſium exitum ad nos IIIIor oratores transmiſit, non ut emendarent, ſed ut errata defenderent, noſque increparent, quod mox ſuæ prætenſæ diſſolutioni non paruiſſemus. Quibus per reſponſiones hujus Sacri Concilii veritas tam juris divini & humani, quam ſine conſenſu Concilii diſſolvere nequeant, quam facti, quod cauſæ diſſolutionis prætenſæ veræ non fuerant, extitit luce clarius patefactum. Transactis autem his IIIIor menſibus, cum in publica Seſſione promotores Sacri Concilii ipſius Domini Eugenii contumaciam accuſantes, eum contumacem declarari peterent: Sancta Synodus a dictis Oratoribus exoratur, ut ſuperſedere dignaretur, protunc uſque ad alios tres menſes diſtulit. Et (cum) nulla ſuæ emendationis apparerent indicia, imo cottidie in ſuo propoſito durius perſeverans, innumeris modis, quos honeſtatis cauſa reticemus, ipſam Sanctam Synodum diſſipare & evertere conaretur: nos licet ſuadente juſtitia acrioribus remediis uti potuiſſemus, nihilominus manſuetudinis noſtræ non immemores, iterum ipſum monuimus, & ex parte Dei omnipotentis præcepimus, ut infra LX. dies diſſolutionem prætenſam prorſus revocaret, & Sacro Concilio pure, ſimpliciter & cum effectu adhæreret. Quibus exactis, iterum per promotores Sacri Concilii ipſius Domini Eugenii contumaciam fortius accuſantes, inſtantius interpellati fuimus, ut ad declarationem contumaciæ & ad pœnas, quas tanta contumacia exigebat, procederemus. Sed nihilominus aliquamdiu differre decrevimus, ſi forte tantam Sacri Concilii pietatem videns, ipſe quoque ad pietatem flecteretur. Interea quatuor alii ſui oratores ad nos ſupervenerunt, varias ſecum difficultates & involutiones afferentes, per quas monitioni noſtræ nullatenus parebatur, nec prætenſa diſſolutio irritabatur, ſed potius firmabatur. Multa etiam alia in his continebantur non mediocriter abſurda & Sacro Concilio præjudicialia, quibus ſine Dei offenſa & gravi jactura Eccleſiæ nullatenus aſſentire poteramus, prout hæc in reſponſionibus dictis Oratoribus XVI. die Julii traditis deſcribuntur diffuſe. Poſt duos itaque menſes, qui XIX. die Februarii exſpirarunt, uſque ad præſentem diem patienter diſtulimus, ſperantes ipſum Dominum Eugenium tandem plenam adhærentiam præbiturum; ſed, ut rei evidentia jam demonſtrat, quo magis pulſatur, eo magis obturat aures ſuas, & quanto ſecum benignius agitur, eo tenacius in ſuæ diſſolutionis propoſito perſeverat. Et quantum ex ejus verbis factiſque colligi poteſt, nihil aliud prætendere videtur, niſi ut Eccleſiam peſſundet, jusque ſibi ac ſucceſſoribus faciat non ſolum abrogandi ritum Sacrorum Conciliorum, & ea pro libito diſſolvendi, ſed & ipſorum ſacra decreta, Dei ſpiritu promulgata, a quibus ſtatus pendet univerſalis Eccleſiæ, irritandi & abolendi, & præſertim declarationem illam, quod in his, quæ ad fidem & ad extirpationem ſchiſmatis ac generalem Eccleſiæ reformationem in capite & in membris pertinent, quilibet etiam Papalis dignitatis decretis generalis Concilii ſubjiciatur. Ex quibus quot & quanta mala & ſcandala nunc & in futurum ſuccreſcere poſſint, ſatis omnibus liquet, & in præfata Reſponſione ſatis exprimitur. Cum ergo jam ultra annum & dimidium incaſſum apud eum laboraverimus, nec in noſtris aut aliorum precibus vel monitionibus flecti velit, nec eum quantacunque manſuetudo ac patientia ad ea, quæ pacis ſunt & rationis, movere queant, quid amplius fruſtra morandum eſt? Forſitan patientiam noſtram aſſenſum putat, & ex longa dilatione fiduciam perſeverandi aſſumit, quaſi arbitretur ſe bene feciſſe, nec Eccleſiam in eum quicquam poſſe, cui nullam irrogare pœnam auſa eſt. Veremur enim, ne facilitas veniæ incentivum ſibi tribuat delinquendi, timemuſve ſi delicta notoria intacta dimittamus, fovere ipſa judicemur. Chriſtus Deus Noſter cum in Jeruſalem pergeret opus noſtræ redemtionis expleturus, & Petrus eum prohibere vellet, compeſcuit eum dicens: Vade retro Satana: ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. Paulus autem cum vidiſſet Petrum Apoſtolorum Principem circa obſervationem legalium reprehenſibilem fore, & non ambulare ad veritatem evangelii, reſtitit ei coram omnibus in faciem, & eum a ſimulatione, in quam alios deducebat, veritatis zelo repreſſit. Eccleſia Catholica ſæpe Summos Pontifices, ſive a via deviantes, ſive pravis moribus Eccleſiam notorie ſcandalizantes ſeveriter correxit & judicavit. Neque ubi de fidei periculo aut ſcandalo Chriſtianæ Religionis agebatur, Romanis Pontificibus Eccleſia pepercit. His exemplis & rationibus hæc Sancta Synodus excitata, habens a Deo immediate autoritatem animadvertendi in eos, qui ipſam non audierint; conſideranſque expedire tam ſaluti animæ ipſius Eugenii Papæ quam ſtatui univerſalis Eccleſiæ, amodo in dictum Dominum Eugenium acrioribus remediis, quandoquidem leviora non proſunt, procedere decrevit. Et quanquam in tam notorie & incorrigibiliter ſcandalizantem Eccleſiam ſtatim poſſet finalem ferre ſententiam, neſciens tamen maternæ pietatis obliviſci, intuitu etiam præfati Sereniſſimi Imperatoris, qui per ſuas literas ſuper hoc nos ſæpius rogavit & ſcripſit, adhuc ipſum Dominum Eugenium tertio monere, ac tertiam ei indulgere dilationem proponit, ut in ſua poteſtate ſit, ſi velit pœnam evitare. Idcirco hæc præfata Sacroſancta Synodus præfatum Dominum Eugenium, cum quanta poteſt inſtantia & affectu, per viſcera miſericordiæ JEſu Chriſti rogat, orat, obſecrat, monet, citat & requirit, & ex parte omnipotentis Dei ultimo & peremtorie mandat & præcipit, ut prædictam prætenſam notorie ſcandaloſam diſſolutionem penitus revocet, & hoc Sacrum Baſilienſe Concilium

per

per generalium Senenſis & Conſtantienſis Conciliorum ſtatuta, & approbatione felicis recordationis Martini Papæ V. ac ipſius Domini Eugenii legitime inchoatum declaret a tempore hujus inchoationis continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique & proſecutionem habere debere, & ipſe pure & ſimpliciter adhæreat cum effectu, ac hujuſmodi revocationem declarationemque & puram adhæſionem per ſuas patentes literas more Romanæ curiæ bullatas huic Sacro Concilio notificet infra LX. dies a die præſentis publicæ Seſſionis immediate ſequentes. Quodſi prædicta omnia & ſingula infra præfatos LX. dies impleverit cum effectu, hæc Sancta Synodus ex ſua ſolita benignitate & clementia, ipſum Dominum Eugenium & ſuos, quantum cum Deo poterit honorare & honorari, facere intendit. Si vero, quod abſit, in pertinacia perdurans, omnia & ſingula prædicta infra præfatos LX. dies realiter & cum effectu non adimpleverit, elapſis LX. diebus extunc prout exnunc, & exnunc prout extunc hæc Sancta Synodus in virtute omnipotentis Dei, a quo ſuper omnes Chriſti fideles immediate ſibi poteſtatem vendicat, prædictum Dominum Eugenium tanquam manifeſte contumacem & notorie ſcandalizantem Eccleſiam Dei, ab omni adminiſtratione Papatus in ſpiritualibus & temporalibus ipſo facto ſuſpendit, & ſuſpenſum eſſe declarat, proceſſura tandem ad ulteriora uſque ad ſententiam finalem incluſive, ſi opus fuerit, ipſo Domino Eugenio amplius non citato, prout Spiritus S. dictaverit. Omnem autem ipſius Papatus adminiſtrationem in his omnibusque, & in ſpiritualibus ac temporalibus, quæ ad ſolum Papam vel ad ſolam ſedem Apoſtolicam de jure pertinere extunc noſcuntur, eadem Sancta Synodus poſt dictum terminum ad ſe ipſam decernit & declarat ipſo facto eſſe devolutam. Quicquid autem in caſu prædicto per ipſum Dominum Eugenium elapſo dicto termino ratione Papatus factum fuerit & attentatum, decernit irritum eſſe & inane. In quo caſu omnes Reges, Principes, communitates & alios quoſcunque, cujusvis ſtatus & dignitatis exiſtant, hæc S. Synodus monet & requirit, & eisdem in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub divini atteſtatione judicii mandat, Eccleſiaſticis vero perſonis, quacunque dignitate, etiamſi Cardinalatus, Patriarchali aut Pontificali præfulgeant, ſub pœnis, quas ipſo facto incurrant, excommunicationis & ſuſpenſionis ab omnibus dignitatibus, beneficiis & officiis, quocunque nomine nuncupentur, etiamſi Metropolitanæ aut Cathedrales Eccleſiæ, ſive in titulum ſive in commendam obtineant. Vicariis autem, Gubernatoribus, vaſallis, feudatariis & ſubditis Romanæ Eccleſiæ ſub pœna privationis ipſo facto omnium feudorum & aliorum quorumcunque jurium & privilegiorum, quæ ab ipſa Romana Eccleſia obtinent, diſtricte præcipit, ut præfato Eugenio durante dicta ſuſpenſione, prætextu cujusdam juramenti, ſubjectionis ac promiſſæ fidelitatis, nullatenus ratione obediant. Adjicit quoque hæc Sancta Synodus, quodſi præfatus Dominus Eugenius, dicto termino LX. dierum pendente, aliquas promotiones fecerit ad Cathedrales Eccleſias vel Eccleſiaſticas dignitates vel alia quæcunque beneficia aut officia in fomentum dictæ ſuæ diſſolutionis prætenſæ & enervationem ſeu impedimentum hujus Sacri Concilii, de quo ipſius arbitrio judicabitur, an factæ fuerint in fomentum, eadem hæc Sancta Synodus hujuſmodi ſic factas promotiones caſſat, irritat, & annullat. Mandat præterea in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna privationis, quam ipſo facto incurrant, omnium ſuorum beneficiorum, officiorum, commendarum, penſionum & gratiarum quarumcunque etiam expectantiarum, omnibus & ſingulis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac aliis eccleſiarum Prælatis, officialibus curtizanis & Clericis quibuſcunque, in curia Romana degentibus, cujuſcunque ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus in caſu prædicto poſt lapſum dicti termini, infra XXX. dies proxime & immediate ſequentes, a Romana curia recedant; & deinde Cardinales omnino ſub pœna prædicta ad hoc Sacrum Concilium, omni mora poſtpoſita, veniant; Patriarchæ vero, Archiepiſcopi & Epiſcopi ac alii Eccleſiaſtici, prout de jure & conſuetudine ad generale Concilium venire tenentur, ſub pœnis iter ſuum, ſine fraude continuando ad hoc Sacrum Concilium, arripiant; reliqui vero, qui ad generale non obligantur venire, ad reſidendum & Deo ſerviendum in propriis beneficiis, vel ad hoc Sacrum Concilium ſine mora omnes diſpendio & omni fraude ceſſante ſe transferant, & accedant. Omnes autem cauſas tam eccleſiaſticas quam profanas, civiles & criminales inter quaſcunque perſonas, cujuſcunque ſtatus, conditionis vel dignitatis exiſtant, in curia Romana pendentes, elapſo dicto termino LX. dierum in caſu prædicto, ab ipſa curia Romana eadem Sancta Synodus ad ſe advocat, & advocatas eſſe vult; expreſſe inhibens, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, omnibus judicibus, auditoribus & commiſſariis quibuſcunque prædictæ curiæ, ne poſt dictos dies in præfatis cauſis procedere, aut quicquam agere quoquo modo præſumant. Quicquid autem contra hanc additionem & inhibitionem attentari contigerit, ipſo jure decernit irritum eſſe & inane. Decrevit & hæc Sancta Synodus hujus Decreti publicationem in præſenti Seſſione factam, ejusque affixionem in valvis majoris Eccleſiæ Baſilienſis habere vim monitionis, citationis & executionis, & ita univerſos artare, ac ſi perſonaliter apprehenſi eis intimatum fuiſſet. Inſuper hæc Sancta Synodus declarat & proteſtatur, quod nihilominus dilatione hujusmodi LX. dierum pendente, cum id rerum neceſſitas ſuadeat & qualitas, in ulteriori proſecutione Concilii & agendorum in eo procedere intendit, ordinate, debite & mature, nec propterea ſuperſedere aliqualiter in proceſſu.

ceſſu. Cives Bremenſes XVI. potiores de antiquo eorum Conſulatu capientes, carcerali cuſtodiæ & duris vinculis tradiderunt, valde inhumaniter eos tractantes in fame ac inedia gravi eos affligentes. Ubi dum per plures dies miſerabiliter cruciati fuiſſent, mirabili & inhumano modo per quædam inſtrumenta in turri illa confecta, uno viro ſuper alio aſcendente, quousque ſuperior foramen ferramentis fortibus cancellatum attingeret, divino auxilio, quod devote invocabant, ſuperiori vires concedente, teſtudinem lapideam foramini contiguam manibus ſuis ipſe confregit, & mox per rupturam aſcendens in noctis medio liber in cacumine teſtudinis ſtetit, Deum de miraculoſa redemtione glorificans. Tunc apprehendens inſtrumentum, quod fecerant in turri de ſtraminibus & fragmentis tunnarum ſimul compactis ad modum ſcalæ, ipſum tenuit tam diu, quouſque unus poſt alium non ſine ſpeciali Dei juvamine omnes foramen hoc exiviſſent, præter unum, qui invalidus erat & infirmus, qui ſolus in turri remanſit. Diſpoſuerant autem prævie literis ſuis circa fratrem unius concaptivi, ut illa nocte cum navi juxta turrim prædictam adeſſet, & eorum obſervaret evaſionem. Quo in deputato loco exſpectante eorum adventum, unus mox poſt alium per dictum inſtrumentum de turri per feneſtram deſcendit, & navem paratam intravit. Ultimus vero cum & ipſe deſcendere vellet, vix ad medium ſpatium perveniens, fracto inſtrumento cecidit, & graviter ſe læſit. Sed alii accurrentes ipſum levaverunt, & ſecum ad navem deportaverunt. Tunc læti omnes remigare cœperunt, & ſalvo tranſitu, non tamen abſque timore magno navigantes, tandum portum opidi Aldenburgenſis apprehenderunt. Quos adeſſe percipiens Tidericus Comes de Aldenborg, confeſtim eos ad ſuum caſtrum recepit, & omnem humanitatem eis exhibuit. Mane autem facto, cuſtodes carceris cum captivos viſitare vellent, eos evaſiſſe intellexerunt, unico captivo, qui remanſerat, hoc eis indicante. Unde confuſi, quod factum eſt, Conſulatui civitatis intimaverunt. Sigiſmundus Imperator aſtutia & ſagacitate, quibus præ cunctis pollebat Principibus ſui temporis, vir induſtrius valde exiſtens, uſus, Italiam exivit circa feſtum S. Andreæ, & pertranſiens partes intermedias, navigio venit in urbem Baſilienſem, paucis ſcientibus. Quod percipientes Prælati Concilii, inæſtimabili gaudio referti, ipſum cum reverentia multa receperunt. Attulit etiam ſecum majoris lætitiæ fomentum, puta Bullam ſub brevi ſtylo, adhæſionem & approbationem Concilii Domini Eugenii, ac revocationem diſſolutionis ejus factæ alias per eundem. Cujus bullæ tenor ſequitur, & fuit talis. Eugenius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus Fratribus, Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis cæteriſque Prælatis univerſis in urbe Baſilienſi conſtitutis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Dudum Sacrum generale Baſilienſe Concilium per generalia Senenſis & Conſtantienſis Conciliorum ſtatuta ordinationemque felicis recordationis Martini Papæ V. ac noſtram inchoatum, ex certis cauſis in aliis noſtris literis expreſſis, ad civitatem Bononienſem de Fratrum noſtrorum S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio commutavimus. Verum cum nonnullas ex dictis cauſis, quibus ad hujuſmodi commutationem ſeu diſſolutionem faciendam principaliter moti fuimus, aliter ſe habuiſſe & habere, quam nobis fuerat ſuggeſtum, revera jam cognoſcamus, nihilque aliud optemus, quam quod hæreſes, bella & morum diſſormitates de populo Chriſtiano extirpentur, more prædeceſſorum noſtrorum, qui comperta veritate, omnia in priſtinum ſtatum reintegrare conſveverunt: decernimus & declaramus generale Concilium Baſilienſe, a tempore prædictæ inchoationis ſuæ continuatum fuiſſe & eſſe, proſecutionemque ſemper habuiſſe, continuarique ac proſecutionem habere debere, proinde (perinde) ac ſi nulla commutatio, tranſlatio ſeu diſſolutio facta fuiſſet; quinimo præfatam commutationem, tranſlationem ſeu diſſolutionem irritam decernentes, ipſum Baſilienſe Concilium pure, ſimpliciter cum effectu in omni caritate amplectimur, pro viribuſque promovemus, & omni favore proſequi intendimus. Datum Romæ die XIII. menſis Novembris, Pontificatus noſtri anno tertio. Qua viſa Bulla & in publico lecta, gaviſum eſt ſupra modum totum Concilium, Deum devote glorificans, qui Eccleſiæ ſuæ pacem & concordiam largiri clementer dignatus fuit. Tranſactis autem poſtea aliquot diebus, iterum & aliam literam bullatam ſolenniori ſtylo comtam ſuper prædicta diſſolutionis revocatione & Concilii pura adhæſione ad Sacrum Baſilienſe Concilium cum ſolenni ambaſiata miſit. Quæ deſideranda & gratulabunda beneficia Apoſtolica Imperator Sigiſmundus intelligens advenire, cum glorioſo apparatu ipſe & Principes ſui obviam eis proceſſerunt, & Dominus Auguſtus Bullam ipſam ad Sceptrum Imperiale pendens, corona decoratus Regia, verſus civitatem in magno honore devexit. Sacrum vero generale Concilium proceſſionem ſolennem faciens cum vexillis & reliquiis in occurſum Principum Apoſtolicam gratiam venientium venit, & magna cum devotione & gaudio urbem ingreſſi tam Principes quam Prælati, dictam Bullam ad majorem Eccleſiam introduxerunt, & mox cum organis & humanis vocibus jubilantes, Te Deum laudamus devote promſerunt. Bremenſium cives ex practicatione ſtudioſa civitatum Lubicenſis, Hammeburgenſis & Luneburgenſis, adhærentibus eis mercatoribus dictæ Bremenſis urbis antiqui Conſulares exilium paſſi cum novis protunc regentibus civitatem, ſunt concordati & pacati ac cum tota communitate; & ſunt conſequenter introducti in conſiſtorium, & locati ad ſtalla conſueta cum quibuſdam de novis. Et factæ ſunt ordinationes & ſtatuta maximis pœnis vallata, ne quiſquam eorum de antiquo vel novo Conſulatu quempiam livoris cauſa, vel invidiæ, animo ſe vindicandi de veteri diſplicentia jam ſopita & ter-

& terminata offendat verbo vel facto. Ad prædictum vero reconciliationis opus etiam Dominus Otto tutor Bremenſis Eccleſiæ fortiter & efficaciter cooperatus eſt, bonum communitatis urbis illius ex corde affectans. Rodolfus Trajectenſis Electus, defuncto Swedero Epiſcopo, confirmatus eſt in Epiſcopum Trajectenſem per ſedem Apoſtolicam. Recepta autem confirmatione, ſtatim poſt ſuam celebravit miſſam Epiſcopalem prævie conſecratus & ordinatus. Quidam tamen Canonici exulantes, percepta morte Swederi Domini de Kulenborg, Dominum Walravum de Morſe fratrem Theoderici Colonienſis Archiepiſcopi, in Epiſcopum Trajectenſem, in quantum potuerunt, elegerunt, non obſtante Apoſtolica confirmatione Rodolfi Epiſcopi. Electione autem celebrata, Concilium Baſilienſe adierunt prædicti Canonici Trajectenſes profugi, & electionem ſibi confirmari petierunt. Quam Synodus Baſilienſis per dictum Dominum Theodericum Archiepiſcopum Colonienſem confirmari mandavit, & confirmationem Domini Rodolfi Epiſcopi caſſavit & annullavit, licet ipſe Rodolfus Epiſcopus in Trajectenſi Eccleſia jam plures Sacros Ordines celebraſſet, & virgines ſacras velaſſet. Papa autem percipiens Archiepiſcopum Colonienſem confirmaſſe Walravum ſupra dictum in deſpectum ſuæ confirmationis, ſcripſit prædicto Archiepiſcopo talis tenoris: Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili Fratri Theoderico Archiepiſcopo Colonienſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Intelleximus, quod nonnulli aſſerti Canonici & Clerici Eccleſiæ Trajectenſis ab ejus unione & reintegratione ac pace patriæ ſeparati, ſumta occaſione per obitum bonæ memoriæ Swederi tunc Archiepiſcopi Cæſarienſis, olim vero Epiſcopi Trajectenſis, ac ſi tunc præfatæ præeſſet Eccleſiæ, ſicut ante præfuerat, non valentes dictæ Eccleſiæ non vacanti de Paſtore idoneo providere, ſed etiam potius & ſtatum ejus pacificum perturbare, poſtularunt ad eandem tanquam vacantem dilectum filium Nobilem virum Walravum de Morſe fratrem tuum, non in Ordinibus ſacris conſtitutum, ſeque in actibus bellicis & aliis laicalibus officiis exercentem, & recurſum ad te Metropolitanum pro admiſſione poſtulationis hujuſmodi habuerunt. Qua parte recepta pariter & admiſſa, quantum in te fuit, ad proſecutionem ejus citationibus & mandatis pœnalibus contra venerabilem Fratrem noſtrum Rodolfum Epiſcopum Trajectenſem ac Clerum & populum diceris proceſſiſſe. De quo miramur plurimum, quod & vix etiam credere poſſumus, & dolemus de te præſertim tali & tanto Prælato, beneficio Sedis Apoſtolicæ in tanta eminentia dignitatis Eccleſiaſticæ conſtituto, quod velis contra jus & autoritatem Sedis ejuſdem tale negotium attentare, & poſtulationem, quæ nulla eſt, admittere. Quæ etſi eſſet aliqua, & nunc vacaret Trajectenſis Eccleſia, ad te deferenda non eſſet eccleſia noſtræ diſpoſitioni reſervata. Nam licet ab olim electiones hujuſmodi eccleſiarum ad Ordinarium, Romano Pontifice permittente, quandoque autem ad noſtram noſtrorumque prædeceſſorum de eiſdem reſervationem delatæ fuerint: poſtulationes tamen ab omni poteſtate ordinaria ſunt remotæ, cum in eis neceſſariæ ſint translationes & abſolutiones à vinculo; vel aliarum diſpenſationum adminicula, quæ non poſſunt, niſi a præfata ſede concedi. Accedit præterea efficaciſſima ratio caritatis humanæ, quæ debet te ab hoc propoſito removere. Nam præter quam ad hoc negotium proſequendo, nos & Romanam offendis Eccleſiam, hujuſmodi novitatem attentando; ſuſcitas etiam magnam materiam ſcandalorum, & ipſam Eccleſiam Trajectenſem & patriam ponis in periculum deſolationis extremæ, quæ nos omni ſtudio & diligentia removere curavimus. Cum enim in principio noſtri Pontificatus inveniſſemus Eccleſiam & patriam antedictas inteſtinis ſeditionibus laborantes, & bellicis cladibus pene confectas, volentes eaſdem reducere ad ſtatum pacis & quietis, ac Cleri & populi ſaluti conſulere, ſicut noſtro Paſtorali ſpectabat officio, conſideratis & mature diſcuſſis omnibus remediis, quæ ad tam pium opus neceſſaria videbantur, expediens eſſe cognovimus transferre præfatum Swederum, & ipſam Trajectenſem Eccleſiam præſentem Epiſcopum Trajectenſem, ſicut fecimus, promovere. Et ſi forſan hujuſmodi noſtra proviſio paucis aliquibus grata non fuerit propter eorum particulares affectiones; tamen, ut credimus, grata fuit Deo, grata etiam fuit & probata bonis hominibus, qui magis bonum diligunt commune, & recte judicant multorum ſalutem paucorum commodis præferendam. Quare Fraternitatem tuam hortamur, tibi nihilominus per Apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus a præfata poſtulationis inanis proſecutione deſiſtas, & quicquid per te in hac materia factum eſt, revoces, ac diſcordias jam ſopitas ad paucorum inſtantiam ſuſcitare & fovere non velis. De quo nobis plurimum complacebis. Poloni terram Pruthenorum intrarunt cum magno populo, ſecum ducentes hæreticorum exercitum de Bohemia, & peragrantes terram, demoliti ſunt eam igne & ferro abſque reſiſtentia quacunque. Fratres autem de Domo Teutonica, qui Pruthenorum Domini eſſe volunt, in caſtris ſuis reſidebant, & armis ſuis ea defendere intendebant. Civitates vero, qui etiam plures armatos & baliſtarios habebant, tam de propriis ſtipendiariis & civibus, quam de alienis eis in adjutorium miſſis, libenter exercitia bellica cum hoſtibus habuiſſent; ſed non audebant, eo quod Dominos videbant ſegniter agere. Qui ſi, ut famabatur, audacter hoſtes perſecuti fuiſſent, gloriam triumphalem bonumque finem totius gwerræ obtinuiſſent. Nobiles tamen terræ & civitates placitantes cum Polonis, ad ultimum treugas ad X. annos duraturas conſtituerunt. Turma autem hæreticorum ſuum iter dirigens verſus Caſſubiam, villas & opida incendit plurima, ac plures fideles hoſtili gladio peremit. Adolfus Dux Sleswicen-

wicenſis & Comes Holtzatiæ, defuncto fratre ſuo Gherardo Duce, uxorem duxit ſororem Comitis de Honſten. Gherardus autem Dux frater ejus defunctus in uxorem acceperat Annam ſororem Wilhelmi Marchionis Badenſis, de qua genuerat duos gemellos multum graciles & teneros, vix palmæ longitudinem habentes, eo quod de gradibus cadens, abortum paſſa fuiſſet, tempus debitum parturitionis præveniens. Hæc autem partus acceleratio in cordibus improborum utriusque ſexus materiam ſcandali & turpiſſimæ detractionis occaſionem miniſtravit. Quæ tamen omnia, veritate clariſſime comperta falſæ impoſitionis Domina illa generoſa inventa eſt ſuſtinuiſſe innocenter ſimul & patienter. Infantes namque ex utero materno prodeuntes, perfecti in omnibus corporum lineamentis inveniebantur. Idcirco maliloqui quidam obloquentes virile conſortium alienum in genitrice matrimonii thorum legitimum mentiti ſunt præveniſſe, prout poſtea ſufficienter probavit Phyſicorum peritorum & matronarum honeſtarum requiſitum teſtimonium. Syboldus Friſo in caſtro ſuo juxta Albiam ſituato dicto Syboldesborg pirata & raptores fovens, mare deprædationibus & rapinis infeſtabat, nullis mercatoribus parcens. Similiter Ymilo Friſo in caſtro ſuo Emeden dicto ſito prope flumen Ameza, conſimiles prædones detinebat, mercatoribus de Albia in Flandriam & Hollandiam navigantibus, aut econtra plura damna intulerunt, ſpoliando eos & captivando. Quorum deprædationes Hamburgenſes & Bremenſes prohibere & impedire cupientes, exercitum navalem eduxerunt, & raptores prædictos perſequentes, eos tandem in mari comprehenderunt. Quos bello navali impetentes, percuſſerunt plures gladiis ſuis, cæteros vero vincientes numero CCXL. ſecum in Hammeburg deduxerunt, & eos ibidem decollarunt. Transactis poſtea aliquot diebus, Friſones prædictis Capitaneis, puta Syboldo, Ymiloni Proveſt & Udoni filio Fokkonis invidentes, eo quod cæterorum potentium Friſonum munitionibus everſis, ipſi adhuc caſtra ſua poſſiderent illæſa, invitaverunt prædictas civitates duas, obſecrantes, ut in eorum auxilium venirent, & ſe de hoſtibus ſuis vindicarent, eos penitus delendo, quia & ipſi eis fideliter auxilio eſſe vellent. Quod promiſſum civitates cum gratitudine accipientes, venerunt in fortitudine navigio ad caſtrum Syboldi, & ipſum obſederunt, & inſtrumentis ſuis bellicis ipſum impugnare tentarunt. Friſones vero equeſtres pariter & pedeſtres ex altera parte advenientes, caſtrum fortiter anguſtaverunt. Expugnationi itaque ex utraque parte viriliter inſiſtentes, & in opere infatigabiliter perſeverantes, ipſum caſtrum tandem ceperunt. Cum autem in obſidione caſtri ante ipſius expugnationem occuparentur, Syboldi & Udo Capitanei terræ exercitum fortem collegerant ad ſuccurrendum obſeſſis, & ad debellandum Friſones terra caſtrum vallantes. Quorum adventum Friſones in obſidione poſiti adverterent, de exercitu civitatum CCC. baliſtarios ſecum ſumentes, perrexerunt obviam Syboldo & Udoni, & occurrentibus ſibi invicem exercitibus prope Nordam opidum, congreſſum fecerunt, & pugnantes viriliter, tandem Syboldus cum ſuis ſuccubuit. Interfectus eſt autem ibidem Syboldus, & ſimiliter Udo cum multis aliis, & plures captivati ſunt, paucis fuga elapſis. Habito vero triumpho de Capitaneis, expugnationi caſtri inſtiterunt, & ipſum, ut dictum eſt, capientes, ſolotenus deſtruxerunt. Quo penitus everſo, mox ad expugnandum Emeden caſtrum animum & operam dederunt. Audiens autem Ymilo Syboldum & Udonem interfectos eſſe, & caſtrum eorum everſum, conſternatus eſt valde. Conſulens ergo ſaluti ſuæ, in gratiam Hammeburgenſium ſe tradidit, & caſtrum eis reſignavit. Qui mox caſtrum cum ſuis munientes, Ymilionem captivum in Hammeburg ſecum duxerunt. Et quia Hammeburgenſes caſtrum Emeden non deſtruxerant juxta condictionem Friſonum & promiſſum, ſed munierant ad poſſidendum, idcirco quadrageſimali tempore adveniente, Friſones inſurrectionem & tumultum ſuſcitantes contra caſtrenſes, ipſum caſtrum capere & deſtruere propoſuerunt inſidiis paratis. Quod mox percipientes in caſtro exiſtentes, ſubito ſe armaverunt, & in hoſtes improviſos proſilientes, centum de eis occiderunt, caſtri inſidias repellentes. Cariſtia Myſnam, Thuringiam cæterasque terras circumjacentes anguſtavit, ita quod maldrum, quod antecedenter pro duobus emebatur florenis Rhenenſibus, hoc anno XI. & XII. conſtabat, & quilibet ſanus homo vix pro groſſo panem emere poterat ad ſaturitatem. Lodowicus Lantgravius accepit in uxorem ſororem Frederici Ducis Saxoniæ & Marchionis Myſnæ, in cujus nuptiis plures fuerunt, & Nobiles haſtiludia & torneamenta exercentes. Bernhardus Dux de Lovenborg exercitum collegit, deprædaturus terram Prignitz & Marchiam. Cum autem terras præfatas invaderet, & jam prædam copioſam apprehendiſſet, ſecuti ſunt ipſum Nobiles de Prignitz cum multitudine equeſtrium & pedeſtrium, & irruentes in Ducis exercitum, ſtraverunt plures de eo, & multo plures captivaverunt, prædam captam recuperantes. Bernhardus vero Dux fugæ præſidio adjutus vix evaſit cum paucis. Caſymarus Dux Stetinenſis viam tranſiit univerſæ carnis, poſt ſe relinquens duos filios. Hic Dux Stetinenſibus civibus valde durus & gravis extiterat, caſtrum intra civitatem inſtituens, & eos omnibus libertatibus antiquis & privilegiis ſpolians & privans. Cum autem in lecto ægritudinis conſtitutus eſſet, & ſe moriturum videret, vocari fecit coram ſe burgimagiſtros civitatis, committens eis curam Ducatus & ſuorum filiorum. Ad quod Proconſules verbum Ducis reſpondentes dixerunt: Cur tantam ſolicitudinem erga veſtros aſſumere deberemus, cum vos noſtram deſtructionem & noſtræ civitatis ſemper ſitiiſtis, privando nos omnibus gratiis a progenitoribus veſtris nobis gratioſe collatis. Nunquam ergo hoc veſtrum deſi-

deſiderium adimplebimus, niſi prius gratias ablatas nobis reſtitueritis. Quod cum Dux audiſſet, incontinenti omnia privilegia & libertates priſtinas eis indulſit, & ſic ab hac luce ſubtractus deceſſit. Cives vero caſtrum de novo conſtructum deſtruentes, jugo illi duro dorſum ſubtraxerunt.

Secundo anno Sigiſmundi Imperatoris, qui eſt DN. MCCCCXXXIIII. Rex Portugalliæ prœlia capitalia duo cum Rege Granati Pagano victorioſe cum certaſſet, diſpoſuit ſe cum magna ſolicitudine & conatu ad tertium peragendum. Unde colligens exercitum validiſſimum de provinciis & Regnis vicinis, intravit dictum Regnum animo illo pio, ut ſi a Deo ſibi facultas concederetur, ipſum fidei ſubdere vellet. Cooperante ergo ſibi Domino, bellum cum dicto Rege ſtatuto die aggreſſus eſt, ſtipatus militia Regali ad pugnandum ſatis docta. Quibus ex utraque parte viriliter certantibus, victoria tandem de cœlo Regi fideli collata eſt. Cujus virtute proſtratus eſt fidei inimicus Rex Granati & captivatus, innumeris interfectis Paganorum. Reliqui vero Nobiles, vaſalli & milites, Rege ſuo capto, arma projecerunt, dextras extendentes, & Regi Portugalliæ cum ſuo Principe & toto Regno ſe ſubjicientes, lavacro ſacro renovari humiliter & inſtanter petierunt. Rex autem Pius hoc audiens, gaviſus valde Regem cum mille & quingentis militibus baptizari fecit, adjunctis omnibus eisdem ſubjectis viris & mulieribus adultis & parvulis. Roſtoccenſis civitatis antiqui burgimagiſtri proſcripti cauſam ſuarum injuriarum contra dictam civitatem & cives ſtudioſo fervore proſequentes, coram Domino Baldewino Abbate S. Michaëlis in Luneburg Decretorum Doctore Ordinis S. Benedicti judice eis dato a Concilio Baſilienſi, ipſe idem Dominus Abbas citata altera parte, & auditis objectis & reſponſis utriusque partis procedendo ordine juris debito, tandem ſententiam protulit diffinitivam contra dictam Roſtoccenſem civitatem & ejus rectores, juſtificando alteram partem. Quam tamen ſententiam præfatæ urbis cives calumniantes, & ſibi præjudicialem reputantes, ab ipſa & ejus pronunciatione ad ſedem Apoſtolicam appellaverunt. Sed Judex ſupra dictus dictam appellationem frivolam & nullam aſſerens, eo quod juxta Decretum Conſtantienſis Concilii generalis Synodus in certis caſibus ſuper Papam eſſet, & ex hoc a ſuperiori ad inferiorem appellatum eſſet, contumaciam ipſorum debita animadverſione punire volens, rectores prælibatæ civitatis & quosdam alios in cauſa prædicta manus habentes excommunicavit, & totam communitatem eccleſiaſtico ſuppoſuit interdicto. Quo edicto percepto, eccleſiarum rectores cenſuram eccleſiaſticam, ut de jure tenebantur, formidantes, edictum ſervari a ſuis Capellanis mandaverunt, per ſe urbem exeuntes, & in locis ſibi congruis ſe reponentes. Quod percipientes cives, a cæteris Sacerdotibus pariter & Religioſis adhæſionem appellationis ſuæ requiſierunt, & etiam minando adhærere recuſantibus cum perpetuo eam quadam violenta poſtulatione quaſi extorſerunt. Cui tandem quidam Presbyteri & Religioſi Monaſterii ſui perditionem timentes adhærentes, divina in ſuis parochiis & eccleſiis celebrare conati ſunt, multos in illa exorbitatione non parum ſcandalizantes. Cui malo & aliud formidabile ſatis additum eſt. Nam Sigiſmundus Imperator in dicto Concilio Baſilienſi conſtitus, auditis querelis eorundem exulantium Proconſulum, & eis mature examinatis, dictam urbem Roſtoccenſem & ſuos inhabitatores banno imperiali ſubjecit, liberam dans cuilibet facultatem eos & eorum quemlibet capiendi, & bona eorum diripiendi, ac vinculis mancipandi. Cujus banni vigore freti antiqui illi Proconſules de urbe Wiſmarienſi plures cives Roſtoccenſes ſpoliari fecerunt & captivari. Eugenius Papa indulgentias feſtivitatis Corporis Chriſti, quas primo Dom. Urbanus IV. ad excitandam fidelis (fidelium) devotionem ad dictum feſtum habendam contulerat, & poſtmodum Dominus Papa Martinus V. eadem cauſa eas duplicaverat, atque aliis gratiis ſalutaribus ampliaverat, ulteriori chariſmatum munere extollens clementer multiplicavit ſua Bulla Papali, cujus tenor de verbo ad verbum ſequitur, & eſt talis: Eugenius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam excellentiſſimum Corporis & Sanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti Sacramentum, quod appropinquante paſſionis ejus hora, Dominus ipſe

Signo præcipui quovis dilexit amoris,

ſalubriter inſtituit, ejusq; commemorationem ſacratiſſimam jugi mentis exultatione contemplantes. Ad hoc inter ſingulos hujusmodi mercatos ſanguine ſpiritualia diſpenſare munera votis expoſcimus, ut illi condignis aſſurgentes laudibus, ſua frequentius ad ipſius venerationem Sacramenti corda dirigat, & eo quod corporalis habetur præſentia Salvatoris viatico, fructus vitæ complectentes æternæ, cœleſtia conſcendant, ipſum, qui ſe nobis in edulium tribuit, perpetuo conſpecturi. Sane dudum piæ memoriæ Urbanus IV. prædeceſſor noſter ad orthodoxæ corroborationem & exaltationem fidei, digne & laudabiliter ſtatuens, ut de tanto Sacramento præter illam, quæ dietim in Eccleſia fieret, annuatim memoria ſolennior & ſpecialior haberetur, & ad celebrandum ejus tam excelſum tamque glorioſum feſtum, quintam poſt octavas Pentecoſtes feriam deſignans. Ac Chriſti fideles quoslibet ad colendum illud donis ſpiritualibus animare volens, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui matutinali officio feſti ejusdem in eccleſia, in qua illud celebraretur, intereſſent, centum; qui vero miſſæ, totidem; & qui primis ipſius veſperis & feris, ſimiliter centum; illis vero, qui primæ,

tertiæ, ſextæ, nonæ & completorii horarum officiis, pro qualibet ipſarum XL. eis autem, qui per octavas ipſius matutinalibus, veſpertinis, miſſæ ac prædictarum horarum officiis intereſſent, ſingulis octavarum diebus ſimiliter centum. Et ſubſequenter felicis recordationis Martinus Papa V. & prædeceſſor noſter fideles eosdem ad impertienda pro veneratione Sacramenti hujusmodi potiora reverentiæ & devotionis exercitia firmare cupiens, ſingulis ex eis vere pœnitentibus & confeſſis, qui & quotiens in ipſius Sacramenti profeſto jejunium, vel loco illius pium juxta ſuorum conſilia confeſſorum opus facerent, etiam centum; & qui præmiſſis in Eccleſiis, in quibus illa celebrari contigerit, officiis intereſſent; nec non Epiſcopis & aliis Prælatis ſuperioribus, qui dictis officiis libenter intereſſent, ſed quo minus eis in ipſis eccleſiis intereſſe poſſent, pro conſervandis ſuarum dignitatum juribus, & alias tunc legitime impeditis, pro matutinali ducentos, pro miſſæ officiis totidem, ac pro qualibet veſperarum etiam ducentos; reliquarum vero ſcilicet primæ, tertiæ, ſextæ, nonæ, & completorii feſti LXXX. Rurſus autem in quibuslibet octavarum diebus, pro ſingulis matutinalium miſſarum & veſperarum ſimiliter centum; nec non reliquarum horarum officiorum hujusmodi XL. illis præterea, qui proceſſiones, in quibus ipſum vivificum Sacramentum dicto feſto juxta præfatarum ritus eccleſiarum deferretur, continuo ſecuti forent, ac quibuslibet in feſto & octavarum diebus hujusmodi pro pace & tranquillitate Eccleſiæ miſſas devote celebrantibus, pro ſingulis ipſarum, nec non aliis in eodem feſto euchariſtiæ Sacramentum devote ſumentibus etiam centum ſingulis annis pro facto vice qualibet; eis quoque, qui, dum Corpus Dominicum communicandis deferretur infirmis, illud cum incenſo luminari præcedendo vel ſequendo venerarentur, ſimiliter centum; & qui tunc illud alias devoti ſecuti forent, L. dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxarunt. Ac etiam ipſe Martinus V. prædeceſſor noſter, qui in feſto & in diebus octavarum hujusmodi in terris ac locis, eccleſiaſtico quavis autoritate Apoſtolica ſuppoſitis interdicto, pulſatis campanis, januis apertis & alta voce excommunicatis prorſus excluſis, ſed interdictis ut citius reconciliari ſtuderent admiſſis, & illis, qui cauſam vel occaſionem hujusmodi interdicto dediſſent, altari tunc nullatenus appropinquantibus miſſæ & officia præmiſſa licite celebrari poſſent, Autoritate Apoſtolica duxit concedendum. Nos vero, quos interim ad Summi Apoſtolatus apicem divina clementia provexit, etiam pro frequentiori hujusmodi veneratione ſacramenti ſummis geſtientes affectibus, noſtri partes miniſterii ſalubriter impertiri, nec non relaxationes & conceſſionem prædictas Apoſtolici robore munimi-nis, Epiſcoporum notioni fidelium committentes, præmiſſis per eundem Martinum prædeceſſorem noſtrum, ut præfertur, relaxatis diebus alios totidem dies pari fortitudine ab ipſis fidelibus conſequendos adjicimus per præſentes. Et inſuper univerſos Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos & alios eccleſiarum Prælatos monemus & exhortamur in Domino, ac eis per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ ſtricte præcipiendo mandamus, & in remiſſionem peccatorum injungimus, ut per ſe vel per alios eorum ſubditis per ſingulas ſuarum civitatum & diœceſium eccleſias, in Dominica feriam & feſtum prædicta proxime præcedente, ſalutaribus ad venerationem potiſſimi ſacramenti hujusmodi monitis & exhortationibus præſentium, quarum etiam tenor inter matutinales feſti nec non dierum octavarum hujus lectiones recitantur, literarum continentiam & effectum publicare & inſinuare procurent, ut ejusdem ſacramenti ſuffragante myſterio ſubditi & fideles ipſi ſpiritualium gratiarum uberiori fulciantur augmento, & ab illo, qui ſe pro ipſis immolavit hoſtiam, poſt hujus vitæ curſum ad gloriam perducantur æternam. Verum quia difficile foret hujusmodi literas ſingulis exhiberi, volumus & eadem autoritate decernimus, quod earum tranſcripto manu & ſigillo alicujus Epiſcopalis vel ſuperioris eccleſiaſticæ curiæ munito, tanquam præfatis, ſi originales exhiberentur, literis plena fides adhibeatur, ac perinde ſtetur, ac ſi originales literæ forent exhibitæ & oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIIII. ſeptimo Kal. Junii Pontificatus noſtri anno IIII. Conradus natus Comes Palatinus de Rheno Archiepiſcopus Moguntinus obiit circa feſtum Viti, in cujus ſedem electus eſt concorditer Dominus Schenko de Erbach; ſed datus fuit a Papa Dominus de Tzyrik, & ſic inter dictos Dominos fuit diſſenſio gravis. Domina Jacoba filia Wilhelmi Comitis Hollandiæ defuncti, de conſenſu & beneplacito Philippi Ducis Burgundiæ tutoris ipſius, nupſit cuidam honeſto militi præpotenti & diviti, cui nomen Franco de Borſtel extitit. Huic autem militi dictus Philippus Dux contulit Comita-

mitatum de Oſtervant, non tamen ſine reciproco munere notabilis pecuniarum ſummæ. Bernhardus Dux de Luneburg obiit in caſtro Wynſen ſito ſuper Lo fluvio, in cujus Ducatum ſucceſſit filius ſuus Otto, vir audaciæ magnæ & bellicoſus. Civitas Lubicenſis, cui emergentibus cauſis neceſſariis mercantiam generalem concernentibus, incumbit alias civitates de Hanſa convocare ad colloquium circa feſtum Apoſtolorum Philippi & Jacobi ſuos deſtinavit nuncios ad ſingulas dictæ Hanſæ urbes, eisdem demandans, ut pro feſtivitate proxima Pentecoſtes in prædicta Lubicenſi civitate convenire minime negligerent, ad tractandum de variis negotiis bonum commune totius univerſalis mercantiæ tangentibus, & ad occurrendum diverſis periculis imminentibus ſingularum nationum mercatoribus, nec non ad conciliandum ſuper refuſione & recuperatione innumerorum damnorum dictis civitatibus & negotiatoribus earundem illatorum per varios terrarum Principes & civitatum rectores, & præſertim Reges Daciæ & Angliæ, ac Principem Flandriæ & Hollandiæ nec non Dominum de Veren. Cui evocationi parentes nonnullæ de ſæpe dictis civitatibus, puta Colonienſis, Magdeburgenſis, Bremenſis, Danenſis, Brunswicenſis, Tremonienſis, Hammeburgenſis, Rigenſis, Sozatienſis, Darbatenſis, Stetinenſis, Sundenſis, Revalienſis, Monaſterienſis, Roſtoccenſis, Oſnaburgenſis, Gripeswaldenſis, Luneburgenſis, Weſalienſis, Berlinenſis, Franckenvordenſis, Stadenſis, Soltwedelenſis, Wiſmarienſis, Duſenburgenſis & Kilenſis; cæteræ vero civitates, quæ dictæ congregationi de jure intereſſe debuiſſent, & tamen legitima impedimenta veniendi ac excuſationes rationabiles allegabant, vicinis urbibus vota & conſenſus in ordinandis diſponendisque plenarie commiſerant, ac ſi perſonaliter præſentes extitiſſent. His omnibus in prælibata Lubicenſi civitate congregatis, tractare cœperunt de ſingulis negotiis, cauſis & materiis ſibi & ſuis congruentibus & neceſſariis. Et ut eo fortius & animoſius ſuis reſiſtere valerent injuriatoribus & adverſariis, ſolennem miſerunt ambaſiatam ad generalem Magiſtrum Ordinis de Domo Teutonica in Prutziam, puta Proconſules & Conſules Colonienſis, Lubicenſis, Danenſis & Hammeburgenſis, ut ſecum practicarent de confœderationis firma colligatione ſienda & neceſſaria inter ipſum & civitates omnes de Hanſa inviolabiliter in perpetuum obſervanda. Qui venientes in Prutziam, a dicto Magiſtro honorifice & multum gratanter ſunt recepti, & ſolenniter tractati. Explicata autem ſuæ legationis cauſa coram Magiſtro & Commendatoribus terræ maſticatum eſt negotium valde mature, & tandem ab eisdem concluſum eſt neceſſarium fore & multum expedire pro utraque parte tam Dominorum de Prutzia quam civitatum, ligam & confœderationem firmari perpetuam contra omnes moleſtatores & injuriatores utriusque partis. Quod quidem concluſum & ſic laudatum tandem in ſcripto eſt redactum, & ſigillo munitum majori dicti Magiſtri. Tradidit etiam dictus Magiſter generalis ſpeciales literas ipſis civitatum nunciis, Regibus, Principibus & terrarum Dominis ac civitatum rectoribus deferendas, continentes initam confœderationem contra eorum moleſtatores perpetuo duraturam. Quibus literis receptis, & negotio ſuæ legationis ad nutum expedito, dicti ambaſiatores civitatum licentiam receperunt, & ad propria, in periculo tamen gravi, remearunt. Interim autem cum hæc ſic agerentur in Prutzia per ſæpe dictos nuncios, alii ſolennes viri civitatum quatuor, puta Lubicenſis, Hammeburgenſis, Luneburgenſis & Wiſmarienſis iverunt in Daciam ad placitandum cum Erico Rege Danorum pro feſto B. Johannis Baptiſtæ in opido Werdingburg dicti Regni, & ad tractandum de pace & concordia, ac ſedandam litem damniferam & periculoſam parti utrique. Duxerant autem civitates prædictæ ſecum pro ſuis conſiliatoribus & complacitatoribus ſpirituales Principes duos, puta Verdenſ. & Razeburg. Epiſcopos. Rex vero Ericus pro ſuis Conſiliariis collegerat plures Principes ſeculares & ſpirituales, puta Epiſcopos Hildenſemenſem, Lundenſem, Roſchildenſem, Rypenſem, Abowenſem, & alios plures; Duces vero, puta Bavarienſem, Pomeranenſem, Sundenſem, Lovenburgenſem & Duciſſam Magnopolenſem, ac cæteros Comites & Milites. Cum quibus placitantes per menſem civitates prælibatæ, parum vel nihil ad pacem & amicitiam ac damnorum recuperationem tempore treugarum eis per Danos illatorum deſerviens actum aut concluſum ibidem extitit. Unde quaſi vacui revertentes, quod concluſum videbatur inter partes, civitatibus congregatis retulerunt. Quod cum audiſſent viri illi ſagaces, non multum exhilarati, ſed magis exacerbati contra Danos & etiam eos, qui nuncii eorum fuerant, quod juxta eis commiſſa factum non practicaverant, contra invicem murmurare cœperunt. Sedata tamen diſplicentia, tractare inceperunt negotia communi utilitati proficua, condentes leges & ſtatuta ab omnibus civitatibus Hanſæ & earum mercatoribus inviolabiliter obſervanda. Et ut eadem ſtatuta aliis clarius innoteſcerent regionibus, & provinciis, deſtinare quosdam de ſuis collegis cum eisdem in Angliam, Daciam, Flandriam, Lyvoniam, Novogardiam, & Hollandiam ac Prutziam, & Rutziam decreverunt, tradentes eisdem nunciis ſuis literas confœderationis factæ inter Magiſtrum Prutziæ & civitates in terrorem adverſariorum. Quibus legationis iter arripientibus, & cæteris negotiis neceſſariis pro conſervatione communis mercantiæ ad nutum expeditis & ordinatis, alii civitatum nuncii ad propria ſunt reverſi in proxime futuro Pentecoſtes (feſto) vel citra ad eandem urbem Lubicenſem denuo reverſuri ad concludendum bono & ſalubri fine opus inceptum. Eugenius Papa

Papa propter varia incommoda vexationesque & pericula veriſimiliter ſibi imminentia tam ex Romanorum machinatione, quam etiam Ducis Mediolanenſis & Fortebracii Principis practicatione, clam de urbe Romana receſſit, & navigio mare tranſiens, primo portum Piſanum & demum Florentinum cum proſperitate apprehendit, ubi receptus cum ſolennitate a civibus & Clero, ad tempus ibidem pauſavit. Curtizani autem & cæteri curiales miniſtri percipientes Papæ receſſum, ad ſequendum ipſum continuo ſe pararunt. Et intrantes galeas paratas cum rebus ſuis, quidam eorum, cæteris per terras iter ſuum facere conantibus. Sed utraque ſocietas diſfortunium paſſa, in latrones incidit peſſimos. Nam navigio gradientes obvios habuerunt Catalonienſes piratas, qui ipſos bonis ſuis omnibus ſpoliarunt, & defendere ſe nitentes, quoſdam in mare projecerunt, & quoſdam gladiis ſuis mactarunt. Cæteros vero ad inſulam parvam ducentes, ad aridam vilibus tegumentis opertos depoſuerunt, ut ſe ſalvarent, ſi poſſent. Ipſi tamen in magnis laboribus ſolidam apprehendentes terram, paternas ſedes reviſere ſtuduerunt; alii vero terras peragrantes non minori malo attriti ſunt. Nam latrones de latibulis erumpentes diverſis alternis vicibus, ſpolio triplici ipſos invaſerunt, crudeliter eos cædendo, & fere usque ad braccas eos denudando. Cardinalis autem de Urſinis, cui infeſti valde erant Romani, poſt receſſum Papæ angariatus, ad caſtrum Angeli confugit, & ipſum cum ſibi adhærentibus fortiter muniens, ab ipſo de hoſtibus ſuis viriliter ſe defendit. Alii Cardinales cum Domino receſſerant Papa, & manus Romanorum evaſerant in galeis rebus eorum bene ſalvis. Prædictæ autem fugæ calamitatem Dominus Eugenius queruloſe deplangens, ſcripſit Concilio Baſilienſi in hac verborum forma: Eugenius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus in ſacro generali Concilio Baſilienſi congregatis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Exiſtimaret forſitan aliquis ex his, quæ ſuperiori tempore præceſſerunt, mentes noſtras non usquequaque ſine nubilo exiſtere. Sed ſi quæcunque per oratores noſtros præſertim hoc ultimo loco, vobis offerri juſſimus, recte intueri voluerit, ſerenitatem pectoris noſtri, ut de nobis loquamur, ſatis intelliget. Neque id efficere difficile fuerat, qui vobiſcum in unum finem ſemper proceſſimus, ſolum in loco concilium celebrandi, ſalva ſemper pietate diſſenſimus. Nec mirum, cum Paulus & Barnabas propter Johannem cognomento Marcum invicem diſſentientes ſeparati fuerint, quos tamen Chriſti Evangelium copulaverat. Optamus enim pacem, optamus & Eccleſiæ informationem. Ob hanc rem non ſolum ceſſimus vobis, ſed & per literas noſtras Decreto veſtro, quemadmodum dictaſtis, annuimus. Poſt hæc (in) majorem modum, ut præfati ſumus, aperuimus cor noſtrum iterum replicamus. Hoc noſtrum propoſitum eſt, hic noſter affectus vos amare ut filios, obſervare ut fratres, & in benedictionibus dulcedinis una vobiſcum caritate conſtringi. Sic etiam de vobis confidimus, ut non alii apud nos ſitis, ſed pro ipſius Apoſtolicæ ſedis reverentia fideles & devotos ad nos animos habeatis. Hujus ſiquidem confidentiæ ſigna perſpeximus, primo quia ex noſtro conſenſu ad ſacrum generale concilium Baſilienſe plurimum lætati eſtis, iterum quod præſidentes noſtros affectu & opere admonito (admoto) ſic vobis conjunctos audivimus, ut pene unum in invicem eſſe videamur. Ex his congratulamur plurimum de vocationibus veſtris, congratulamur Eccleſiæ Sanctæ, cui profectum provenire ſperamus, congratulamur & ipſi Apoſtolicæ ſedi, quæ diu, non quidem defectu noſtro, ut ita dicamus, ſed temporis malignitate afflicta & anguſtiata conſolari & honorari a vobis exſpectat. Ut enim vetera veluti diu vulgata prætereamus, quis ſine dolore & lacrymis tranſeat, quæ his diebus Romæ paſſi ſumus? Non enim incognitum eſt, quid conſpirationis in nos actum ſit, quid in venerabiles fratres noſtros, Sanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinales, quid denique in noſtros curiales omnes, quo etiam conſilio, quibus modis, quo autore & quo fine omnia iſta proceſſerunt. Quid ultra hæc in aliis terris Eccleſiæ Romanæ cottidie machinetur, ſatis perſpicuum eſt. Chriſtus pro ſua pietate omnes ad frugem melioris vitæ convertat? Ob has & alias juſtas cauſas cenſuimus malignitati eſſe cedendum. Itaque ex urbe profecti cum galeis & aliis navigiis, Deo propitio, in portum Piſanum pervenimus, deinde ſani & incolumes, ipſo Deo invitante, civitati Florentinæ applicuimus, in quem locum multo honore & reverentia ac devotione ſuſcepti ſumus. Supereſt, ut eo affectu, quo cœpiſtis, in Deum cottidie ſuccreſcentes, ad generalem Eccleſiæ reformationem ſine ulteriori mora vigiles ſitis, ſic devotiones veſtras exhortemur in Domino. Noſtis enim, quantum ea indigeat Chriſtiana religio, quia, ut ait Propheta, a planta pedis usque ad verticem non eſt in ea ſanitas. Non enim multa diſputatione opus eſt, ſed obſervatione & exemplo, quibus veluti quodam optimo rectore ea, quæ a Sanctis Patribus divino Spiritu conſtituta ſunt, dirigantur, ſuumque attingant effectum. Horum Sanctorum Patrum imitatores eſtote, ſicut veri diſcipuli & filii Dei cariſſimi. Siqua ergo pietas, ſiqua conſolatio in Chriſto in vobis eſt, implete deſiderium noſtrum, imo & bonorum omnium. Non deerit nobis gratia divina neque bonorum ſubſidia, ſi in Domino confidimus. Quantum autem ad nos pertinet, omnes operas noſtras pro his libenter offerimus, nil pro noſtro officio prætermittentes, quo gloriam Deo, pacem & ſalutem populo Chriſtiano in his operibus ſanctis vendicemus. Datum Florentiæ anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXIIII. IX. Kal. Julii, Pontificatus noſtri anno IIII. &c. Græcorum Impe-

Imperator Johannes ſolennes miſit ſuos Ambaſiatores ad generale Concilium Baſil. cum literis ſuis, affectans ex toto corde pacem & unionem fieri inter Romanam Eccleſiam & Græcam. Quem quidem affectum ſuum literatorie expreſſit ſub talibus verbis: Johannes in Chriſto fidelis Imperator & Moderator ſemper Auguſtus, Sacroſanctæ generali Synodo Baſilienſi ſalutem in eo, qui eſt omnium ſalus. Literas Reverentiæ veſtræ recepimus, per reverendos Antonium Epiſcopum Sundenſem & Fratrem Albertum de Criſpis Sacræ Theologiæ Magiſtrum oratores veſtros. Ex quibus etiam relationibus præfatorum bene notamus optimam diſpoſitionem atque intentionem veſtram Deo amabilem, quas veſtra reverentia pro tota Chriſtianitate gerit, & ſpecialiter pro nobis & unitate noſtræ eccleſiæ ſanctæ. Et ſuper hoc lætati ſumus, maxime quoniam hortamini pro illis, pro quibus & nos jam diu hortati ſumus inſtanter Eccleſiam Romanam. Multotiens enim ſcripſimus & miſimus pro unitate prædicta, ut omnibus notum eſt. Sed legationibus ex parte noſtra factis & tanta ſolicitudine oſtenſa non obſtantibus, circumſtantiæ rerum non permiſerunt, ut finem acciperet voluntas noſtra. Ad præſens igitur de iſtis & eisdem diſpoſitis veſtræ Reverentiæ ſcribimus, quærentes fieri Concilium ycomeantum ſub præſentia omnium perſonarum neceſſario debentium adeſſe, ut ſecundum antiquum ordinem & conſvetudinem ycomeantorum Conciliorum & id omne, quod Deo dante in tali Concilio unanimiter & concorditer concluſum fuerit, hoc firmum haberi indubitanter & ſine contradictione ac lite quacunque (contingat). Sed quoniam Veſtra Reverentia in tempore præſenti tantam promtitudinem ſuper iſtis oſtendit, atque legationem ſpecialem pro iſtis fecit, & hortata nos fuit literis & relationibus ſuorum oratorum: propter hoc & nos mittimus Ambaſiatores noſtros, puta familiarem Imperii noſtri Prothoneſtratum (Protoſpatharium) Demetrium, Palæologum, Methotitem & Honoratum in ſacris Monachis Abbatem ſacri Monaſterii Demetrii Iſidorum, & familiarem noſtrum Diſſipatum, per quos petimus & rogamus veſtram Reverentiam, ut ad hoc Deo amabile opus unionis conferatis omnem curam & ſolicitudinem ut fiat & concludatur dictum laudabile opus veſtris ſtudio & diligentia noſtris correſpondentibus. Cum vero ſint aliqua neceſſaria ad hoc, & ejus operis extrema, commiſimus iſtis prædictis noſtris Ambaſiatoribus, qui veſtram Reverentiam latius & clarius informabunt, & referent eidem omnia. Placeatque veſtræ Reverentiæ eisdem plenam fidem adhibere. Datum in noſtra urbe Conſtantinopolitana anno Dominicæ Incarnationis MCCCCXXXIIII. die III. menſis Octobris. Nobiles Regni Bohemiæ, Barones & Milites cæterique vaſalli exercitum fortem adunantes, verſus urbem Pragenſem iter ſuum direxerunt, & venientes prope civitatem in Vigilia Aſcenſionis Dominicæ, intromiſſi ſunt a civibus antiquæ civitatis, quam pro majori parte Teutonici regere conſveverunt. Cives autem dictæ antiquæ urbis una cum civibus mediæ civitatis arma capientes, & inſtrumenta ſua bellica adaptantes, mane orto ſole cum forenſibus Nobilibus civitatem novam ejusdem urbis Pragenſis viriliter impugnare cœperunt. Quorum ſeriem ſentientes hæretici illius inhabitatores, ad arma mox cucurrerunt, & hoſtibus conſtanter reſiſtentes, ingreſſum eorum ad ſe pro poſſe prohibuerunt. Sed Catholici viribus ſuis pariter & inſtrumentis adductis utentes, & oppugnationi indefeſſe inſiſtentes, tandem urbis valvam confringentes, violenti manu ſunt ingreſſi in die ſancto Aſcenſionis Dominicæ, & acies perfidorum dirumpentes, percuſſerunt eos in furore ſuo a maximo usque ad minimum, & nec pepercit gladius fidelium mulieribus aut parvulis, nec ætati aut ſexui, ſed omnes inventos in ea vita privavit. In hoc autem loco maximus inventus fuit theſaurus, quem Taboritharum & Orphanorum viri de diverſis mundi partibus adduxerant. Qua civitate nova capta, vaſtationi ampliori inimicorum Chriſti intendentes, Barones & Nobiles populum ad arma diſpoſitum congregarunt. Eodem autem tempore Deo ordinante illi, qui urbem Pilzenam obſederant, ab obſidione receſſerunt, ut ſcribit Kunzo Caſtellanus caſtri Karelſteyn Domino Imperatori Sigismundo, qui totam belli ſeriem & proceſſum inſinuans dicit: Cum enim Barones poſt habitam victoriam de nova civitate Pragenſi, in ipſa Praga urbe adhuc populum cunctum ad arma validum congregarunt; receſſerant enim pro eodem tempore hoſtes de obſidione Pilzenacenſi, & jam verſus Pragam iter ſuum direxerant, & venientes prope caſtrum novum, caſtrametati ſunt ulterius verſus Coloniam. Quo percepto, Domini Barones mox omnibus Nobilibus miſerunt, ut in ſubſidium eorum contra hoſtes venirent ſine mora. Tunc ſtatim Dominus de Roſenborg gentem multam & fortem ad campum produxit. Domini vero Barones una cum civitate Pragenſi etiam validam potentiam adduxerunt, quibus civitas Pilſenenſis in bono numero armatorum venit, gaviſa multum de ſolutione obſidionis facta. Cum autem progrederentur contra inimicos, & venirent ad caſtrum Karelſteyn, ego cum exercitu meo veni, habens quingentos equeſtres, & pedites mille ac currus triginta. Et cum omnes ſupra dicti conveniſſent juxta dictum caſtrum Karelſteyn, & aliquamdiu ibidem moram traxiſſent, populus communis clamare cœpit contra Barones murmurans & dicens: Ut quid ita inaniter perdimus tempus, & non progredimur contra hoſtes? Melius eſt enim pugnando mori pro fide, quam tam turpiter tempus conſumere. Tunc Barones excitati clamoribus populi proceſſerunt, & valida manu hoſtes perſecuti ſunt. Exercitus autem Huſitarum & Orphanorum ac Taboritarum multum cum bumbardis majoribus

bus & minoribus caſtra noſtrorum vexabant & perturbabant. Quod videntes Barones & Capitanei exercituum, acies ſuas ordinare cœperunt. Quo facto, acies utrobique contra ſe invicem proceſſerunt. Eis vero procedentibus & congredientibus, nos ordinati eramus retro in parte poſteriori. Sed mox, ut ordinatum erat, acies noſtra terga vertit, fugam ſimulans & tunc nos, qui prius fueramus in cauda poſteriori, facti fuimus in parte anteriori. Hoſtes autem hæc videntes, & nos fugere credentes buccinis clangere cœperunt, & vocibus horribilibus clamarunt, dicentes: Conſurgite, conſurgite, inſequamur eos, quia ecce fugiunt. Et ſic omnes adverſarii noſtri accelerantes, de caſtris & curribus ſuis ſunt egreſſi tam pedeſtres quam equeſtres, & noſtros perſecuti. Nos autem, qui alias eramus in parte poſteriori, & modo in fuga noſtrorum facti in parte anteriori, videntes, quod hoſtes ſe a ſuis caſtris & curribus elongaſſent, feſtinavimus in nomine Domini, cujus negotium agebatur, & eos a tergo aggreſſi ſumus, & ſic intercepimus eorum regreſſum ad caſtra & currus. Barones vero noſtri & alii Nobiles cum omni multitudine regredientes ab anteriori parte eos invaſerunt, & ſic ante & retro quaſi concluſi ipſos ut manipulum excuſſimus & dejiciebamus, cædentes & interficientes impios. Multi autem ex ipſis libenter ſe captivos reddidiſſent, ſed non erat tempus captivandi, ſed tantum occidendi. Interfecti etiam ſunt Procopius & cæteri Capitanei eorum cum toto exercitu eorum, paucis elapſis, Domino Deo nos præcedente & pro nobis pugnante. Cepimus autem omnes currus eorum, bumbardas & cætera bellica inſtrumenta cum armis eorum. De noſtris autem Deo nos protegente niſi CC. proſtrati ſunt, ſed de ipſis circiter XVIM. ceciderunt. Commiſſum eſt autem hoc prœlium ſalubre in planitie inter civitatem Cuzyn & Monaſterium Schalitz, & capti ſunt ibidem ultra occiſos ſeptingenti, & carceribus mancipati. Pro quo glorioſo triumpho Domino Deo ſit laus & gloria in ſeculorum ſecula Amen. Dithmarſi homines rurales & in moribus incomti extraneos eis dominari non ſuſtinentes, in invicem partiti ſunt ſchiſma foventes. Harum partium Capitanei ſunt Radolfus Kerſtens & Kruſe Johannes, quorum quilibet ſuos habuit fautores & ſibi adhærentes de majoribus terræ. Hic autem Radolfus homo ambitioſus multum, parti adverſæ graves frequenter intulit injurias, exactionando indebite nunc ſibi & aliis terræ Capitaneis ſubditos, nunc vero interficiendo innoxios & domus multorum incinerando. Quæ mala & illis ſimilia cum tandem nimis multiplicaret, alterius partis Capitaneus Kruſe Johan dictus, vir pacificus & quietus, videns ſupra partem ſuam inquietudinem & damna ac gravamina ingraſſari, arma cum ſuis aſſumſit, & adverſarium perſequi incipiens, loca ſua & ſuorum valida manu invaſit, villas vaſtavit & ſpoliavit, jumenta rapuit, homines captivavit, plures gladiis peremit, & domicilia eorum ignibus conſumſit. Cui etiam faventes Hammeburgenſes, in ejus auxilium circa ſexcentos baliſtarios in Dithmarſiam deſtinarunt. Qui hoſtium terram peragrantes, ſtrages & incendia tam crebra ipſis intulerunt, ut tandem ipſum fugam capere Radolfum, & terram ſuam deſerere compellerent. Unde inter Holczatos aliquamdiu latitans, ad ultimum placita cum ſuo adverſario inire coactus eſt. Factæ ſunt ergo treugæ ad breve tempus, & ſic diſſenſio illa aliquantulum quievit. Conſulatus civitatis Moguntinæ artatus ad inconſveta a civibus ſuis, urbem egreſſus eſt, quærens manendi locum ad tempus, ubi poterat. Quorum abſentiam cives ægre ferentes, nec Conſulatu carere volentes, novos Conſulares ſtatuerunt uſurpata autoritate. Qui Conſulares novelli conſiderantes ſuam civitatem maximis debitis fore gravatam, exactionare nedum cives ſuos, ſed etiam Clerum totum cœperunt per taxationem quandam, quæ Tziſa vulgariter dicta eſt. Clerus autem dictæ exactioni ſe ſubdere recuſans, nec de ea ſupportari volens, coactus eſt tandem urbem exire, & ſe locare in caſtris, opidis & civitatibus ſibi congruentibus. Simile ejectionis malum ab urbe accidit Epiſcopo Babenbergenſi pariter & Clero ſuo, ac etiam Archiepiſcopo Magdeburgenſi & ſuo Clero, prout ſupra latius tactum fuit. Treverenſis etiam Archiepiſcopatus per Electum de Manheym & datum Spirenſem Epiſcopum diviſus eſt, gravi jactura quaſſatus. Celebrat enim divina ipſa civitas Treverenſis legitime, una cum aliquibus aliis urbibus, adhærens Spirenſi dato a Domino Apoſtolico, ſed profanant cæteræ civitates & eccleſiæ Diœceſis, tenentes cum Electo, cujus tamen melior videtur eſſe conditio, eo quod caſtrorum terræ poſſeſſor exiſtat. Boleſlaus Rex Poloniæ plusquam octogenarius carnis debitum ſolvit. Hic Rex in uxorem duxerat relictam cujusdam ſimplicis Militis, a qua duos ſuſceperat filios, quorum ſenior duodennis vix ei in Regno ſucceſſit. Saxoniæ Principes, puta Otto Dux de Luneburg, Otto Dux de Leyna, Henricus Dux de Brunswic, Wilhelmus frater ſuus & Fredericus Lantgravius Haſſiæ una cum ſuis civitatibus obſederunt caſtrum Hachemole, quod erat Comitis de Spegelberg communium ſtratarum ſpoliatoris, & ipſum tandem expugnantes ſolo æquarunt. Hujus autem Comitis fautores & auxiliatores erant Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, Johannes Comes de Hoya & Dominus de Lippia, quorum præſidio & ſubſidio fultus, cum quingentis & amplius equis prædictorum Principum terras ſpoliavit, incendit villas & vaſtavit. Deſtructo autem prædicto caſtro Hachemolen, exercitus Principum ad aliud caſtrum Hallermunt dictum ſe convertit, ſed ipſum expugnare non valens in brevi tempore, coram eo caſtriola & munitiones erexit, armatis ea muniens ſufficientibus. Tunc Wilhelmus Dux partem exercitum capiens

piens verſus Barenborg, quod erat Comitis Johannis de Hoya, ire feſtinavit. Quod mox non bene munitum inveniens, ipſum ſine reſiſtentia magna cepit, & ſuis munivit. Alia vero pars exercitus caſtrum Everſten impetens, & ipſum cepit, Domicellis Ruſcheplaten dictis excluſis. Poſt paucos vero dies & aliud caſtrum eorundem Domicellorum Woldenſten nuncupatum obſidentes obtinuerunt viri Ducis Ottonis cautuloſe. Comes vero de Spegelberg cum ſuo exercitu vaccas circa idem tempus coram opido Rintelen apprehendens abduxit, & opidum incendit. Magdeburgenſes cum exercitu multo exeuntes caſtrum Plote dictum obſederunt, & expugnantes ceperunt ipſum. Generoſus quidam vir, Engelbertus nomine, Sweus natus homo magnæ aſtutiæ & induſtrius exactiones intolerabiles & gravamina nimia, quibus ipſe cæterique Nobiles Regni, ac alii burgenſes, opidani villanique necnon populus univerſus ejusdem Regni Sweciæ opprimebantur & vexabantur a Danis caſtrorum Regni advocatis & capitaneis, per Ericum Regem poſitis & conſtitutis, diutius pati nec volens nec valens, contra dictum Regem Ericum ſe extulit & erexit cum ſuis, electus forte ad hoc a Domino ut alter Saul & roboratus ad protegendum populum ſuum, & ad debellandum juſtitiæ adverſarium. Colligens igitur multitudinem populi grandem de terræ Nobilibus & urbanis, opidanisve & villanis, indigenis & advenis, Regi Erico prædicto pacem interdicere minime formidavit. Et fultus dicti exercitus collecti præſidio, ſtipatusque militia tam forti, Regnum in manu valida peragravit, urbes expugnando, caſtra noviter fundata dejiciendo & ſolo æquando, antiqua vero vi capiendo, & ditioni ſuæ in bonum & profectum Regni omnia ſubjiciendo. Capitaneos autem dictorum caſtrorum ac urbium natione Dacos removit, & Sweos eisdem præficiens juramento fidelitatis prævie accepto, ea cuſtodienda & regenda ipſis commiſit. Sicque in omnibus juſte procedens, proſpereque agens, atque ſagaciter & bene cuncta diſponens Regni negotia, omnium Prælatorum & Satraparum voluntates & conſenſus ſua probitate & induſtria ad ſe inclinavit. Hanc autem bellicoſæ exercitationis militiam præfatus Engelbertus ſuperba quadam extollentia animi aut cupiditate arroganti dominandi nequaquam aſſumſiſſe creditur, ſed quia innatæ miſerationis pietate afflictis compatiens, multos perpendit enormes committi exceſſus per Danos caſtrorum Regni rectores, ac Ericum Regem dictos exceſſus multis vicibus queruloſe ad ſe delatos non corrigere, ſed ſurdis auribus ſemper tranſire & diſſimulare: idcirco univerſitatis bonum proprio præponens commodo, juſtitiæ executionem & inordinati regiminis emendationem, quas precibus frequentibus & monitionibus oportunis & importunis multiplicatis obtinere minime potuit, armorum virtute & fortium Sweorum ad hoc pium militiæ exercitium ad ſe inductorum animoſitate, in Regni profectum ad ſalutarem effectum deducere tentavit. Erat enim non aliud ſuæ intentionis propoſitum, quam ut per inceptum negotium Regnum Sweorum in ſuis antiquis libertatibus & privilegiis conſervare poſſet, & mercatoribus cum ſuis mercibus ſolitum & ſecurum tranſitum in Regnum prædictum & exitum faceret. Ad quod intentum pium & bonum perficiendum fortuna ſibi mirabiliter arriſit, & omnium bonorum favor proſperitatem merito ſibi ſuisque auxiliatoribus exoptavit. Rex autem Ericus audiens prælibati Engelberti actus & proceſſus, & eos ſibi præjudiciales nimium reputans, ac vergentes in Regiæ Majeſtatis ſuæ dedecus, literis ſuis ſerioſis & minis formidabilibus ab incepta præſumtione ipſum revocare, quantum potuit, laboravit. Sed parum valde, imo nihil ſcribendo vel minas eidem demandando profecit. Cogitans autem Rex virum illum perſonali ſua præſentia exterrere, ut vel ſic a propoſito illicito reſiliret, & in gratiam Regiam redire laboraret, parari juſſit naves, quibus mare quantocius tranſire valeret, & Sweorum Regnum apprehendere. Quibus mox ad nutum præparatis, ipſe cum quibusdam Nobilibus ſuis navem Sertum roſeum nominatam intravit, cæteri vero vaſalli & ſtipendiarii aliam navem grandem Krakam dictam aſcendentes, cum Rege ſuo mare intrarunt, & navigantes pariter, ſed non pari enfortunio (infortunio) ad portum optatum omnes pervenerunt. Nam exorta tempeſtate mare exagitatum navem illam magnam periclitari coegit, & procellarum impetuoſitate furibunda conquaſſata, homines circiter CLX. fluctibus pelagi immerſi ſunt, paucis in vita cum maximis laboribus & anguſtiis in fragmentis navis ſalvatis. Sertum vero roſeum vix Dominum ſuum Regem ſalvum ad illum locum deferre valuit præ fluctuum immanibus impulſibus, ut parva ſchapha aridam anxius apprehenderet, ſed eo exuto, mox a proceloſis gurgitibus exagitatum crepuit, & in partes varias concuſſum periit cum quibusdam ſuis

ſuis inhabitatoribus. Veniens autem Rex in Sweciam, modicam inibi reperit conſolationem ſuorum, ſed quaſi omnes potiores Regni ſæpe dicto Engelberto adhærentes, adventum Regis ſui minime curaverunt. Qui videns ſe a ſubditis ſuis ſpretum, & perpendens in manibus hoſtium ſe conſtitutum, in habitu peregrino clam, ut fertur, in Daciam reverſus eſt.

Tertio anno Sigismundi Imperatoris, qui eſt DN. MCCCCXXXV. Dominus Baldewinus, Decretorum Doctor & Abbas Monaſterii S. Michaelis in Luneburg Ordinis S. Benedicti, electus eſt & conſecratus in Archiepiſc. Brem. retentis ſibi proventibus Abbatiæ prædictæ ad ſex annos autoritate & gratia Apoſtolica. Sigismundus Imperator ſolennem tenuit curiam in urbe Frankenfordenſi profeſto S. Nicolai præcedentis anni. Ad quam venerunt Principes Electores Sacri Imperii ſeculares & cæteri Principes Alemanniæ, ac Marchiones, Comites, & Nobiles plurimi. Cum his autem Principibus Imperator tractabat de reformatione ſtatus ſecularis, incipiens a capite hujus ſtatus, puta a ſe ipſo Imperatore, & ab his, quæ officium, dignitatem, decentiam & excellentiam ejus concernunt, & præſertim, in quibus hæc collapſa eſſent, & reformatione indigerent; inſuper quæ caſtra, quæ civitates, quæ prædia & feodalia ipſius de jure eſſent, & a quibus injuſte occuparentur. A dicto autem capite deſcendens ad membra principaliora, tractabat cum eisdem de ſtatu Regum Imperio ſubjectorum & conſequenter Principum Electorum Sacri Imperii, ſiqua in illis emendanda forent, & an omnes juſto titulo potirentur, & an eorum Principatum abſque fraude aut violentia ingreſſi eſſent, vel juſte poſſiderent; ac quale regimen quoad ſe & quoad ſubditos eorum eſſet. Conſimiliter de ſtatu inferiorum Principum, Ducum, Comitum & Nobilium ibidem ſufficienter & ſtudioſe tractatum eſt, ſiqua talium correctione digna inveniri poſſent. Rurſus deſcendendo ad infima, puta ad caſtrenſes, civitatenſes, opidanos & villanos, & ad ſingulorum illorum ſtatuum conditiones, conſuetudines, leges & arbitria ponderata ſunt ibidem ſingula. Ex quorum omnium tandem matura maſticatione & attenta conſideratione occurrebant dictis Principibus XVI. Articuli, in quibus univerſalis ſtatus laicalis reformatione ſumme indigeret, ſi irreprehenſibilis eſſe deberet, & qui ſi emendarentur, infinita mala e mundo tollerentur. Hos tamen XVI. Articulos Principes ſæpe dicti indeterminatos reliquerunt, ſed fore determinandos in proximo feſto S. Georgii in eadem civitate Frankfordenſi ad quam protunc iidem & plures alii Principes conventuri eſſent, infallibiliter ſtatuerunt. Intentio autem Imperatoris & cæterorum Principum, ob quam reformationem prædictam reformationi Clericalis ſtatus anteferre propoſuerunt, talis erat juxta multorum peritorum æſtimationem, ut ſic laicali ſtatu emendato, efficacius & ſerioſius cooperari valerent ad procurandam reformationem ſtatus Eccleſiaſtici, vi etiam, ſi opus eſſet, compellendo involuntarios & rebelles, reſiſtentesque huic ſaluberrimæ & neceſſariæ reformationi, ad obediendum ſanctis Statutis & Ordinationibus Concilii Baſilienſis.

IV.
DESCRIPTIO ITINERIS IN TERRAM SANCTAM.

* * *

VIA HIEROSOLYMITANA.

OMnis iturus Hieroſolymam de ſuo loco notet iter usque Ungariam; ab Ungaria usque Hieruſalem hic habet notatum.

In media aqua, quæ dicitur Fisgaga, incipit Ungaria. Inde ſuper unum miliarium eſt civitas, quæ vocatur Heimenburch. Hinc in duobus ad civitatem quæ vocatur Raua. De illa civitate in tribus diebus ad civitatem, quæ vocatur Wzzenburch; & in aliis tribus diebus ad civitatem, quæ vocatur Hanenburch. In quatuor autem diebus ad civitatem, quæ vocatur Duldumaſt. Dehinc per ſylvam & per lacus nimios atque trans flumen per navigium ad villam, ubi eſt habundantia panis, usque ad unam civitatem non longe hinc poſitam, quæ vocatur Dordomeſt in aliis quatuor diebus. Hinc per deſertum & terram ſiccitatis, ubi non invenitur aqua in tribus diebus ad flumen magnum quod vocatur Suouua, in cujus ripa ultra flumen poſita eſt civitas bona & dives, quæ vocatur Belgrada, initium Bulgariæ. De Bulgrada per deſertum in ſeptem diebus per ſylvam nimiam & per montes & colles ad caſtellum, quod vocatur Nis. De Nis per deſertum usque caſtellum, quod vocatur Straliz in quatuor diebus. De hoc caſtello in aliis quatuor diebus ad unum magnum fluvium præter alios fluvios multos, qui interfluunt Bulgariam. Ultra fluvium illum poſita eſt civitas, quæ vocatur Philippoli; prima civitas eſt Macedoniæ regionis.

Ibi inter illum fluvium terminatur Bulgaria & incipit Macedonis.

De Philippoli civitate per quinque dies ad aliam civitatem, quæ vocatur Adrianopolis, pane & piſce & tota pingvedine terræ ſuperfluens Romania. De Adrianopoli vero in aliis quinque diebus usque ad Conſtantinopolim civitatem. Infra has duas ſunt caſtella quinque: de uno caſtello ad unum aliud itur per ſingulos dies; quæ etiam talibus nominibus vocantur: prima civitas Bargaropolis, ſecunda Erkanropolis, tertia Burgara, quarta Solumbrea, quinta Ziur. Infra Conſtantinopolin vero multæ divitiæ, multa mirabilia ſunt. De Conſtantinopoli ad Naturam viginti quatuor leugæ; de Natura ad Sylumbriam viginti quatuor leugæ; de Sylumbria ad Rodoſton quatuor leugæ; a Rodoſto & Calipoli ſex leugæ; a Calipoli & Panidos quater viginti & XIIII. l. de Panido ad Inſulam Mitilenam C. l. de Mitilena ad Chium C. l. de Chio ad Samum C. l. de Samo ad Cho C. l. de Cho ad Rodos C. l. de Rodo ad Pateram C. l. de Patera ad Mirream I. l. de Mirrea ad Sataliam CL. l. de Satalia ad Veteram Sataliam C. l. de Vetera Satalia ad Antiochiam minorem LX. l. de Antiochia minore ad Tarſum LX. l. de Tarſo ad Laudiciam LX. l. de Laudicia ad Gibeal XV. l. de Gibeal ad Turtuſam XXX. l. de Turtuſa ad Tripolim XXX. l. de Tripoli ad Gibelat XX. l. de Gibelat ad Berud LXXX. l. de Berud ad Sydonem LX. l. de Sydone ad Tyrum XL. l. de Tyro ad Akaron L. l.

Item aliud iter de Conſtantinopoli. De illa civitate itur per Naulum trans fluenta Danubii maris & ſic juxta mare in duobus diebus ad villam, quæ vocatur Spilas, ibi eſt brachium maris in duobus diebus ad civitatem bonam Nikka, id eſt, Nicea; & inde in ſex diebus ad Licaoniam; & in duobus diebus ad Spiricas. Ibi ſunt mali homines. Armenia. Et tunc ad civitatem, quæ vocatur Kadea, in tribus diebus: & in aliis tribus Acurticupia oppidum. Deinde ad caſtellum Senephia in uno die; & in duobus diebus ad caſtellum Adina; & in uno die ad civitatem Mammiſtram; inde ad villam Bajas in duobus diebus; ad Antiochia in aliis duobus diebus, victu bonam & omni pretio eximiam: Inde ad S. Symeonem per medium diem; inde ad bonam civitatem Likka in duobus diebus; inde ad caſtellum Giura in uno die, & in altero die ad Torthus caſtellum. Hic finitur Græcia. De Torthus per deſertum usque ad unam civitatem Saracenorum quæ Tripolis vocatur in duobus diebus. Ibi eſt prima Syria. Inde ad Gibel civitatem in uno die; & inde ad Barith caſtellum in uno die; inde ad caſtrum Siur in duobus diebus; inde ad Ramulam; inde ad caſtrum Eumaus in duobus diebus; & inde ad Jeruſalem duodecim milliaria.

Ab occidente introitus Jeruſalem per portam David intra civitatem eſt Sepulchrum Domini. In capite foris eſt medium mundi. Ultra in Jordanem eſt carcer, & ubi alapas illi dedit & ubi Dominus genua flexit & ligatio & flagellatio & ubi Pilatus fuit, & prætorium, ubi coronatus fuit corona ſpinea & mons Calvariæ, in quo crucifixus fuit. Subterius eſt Golgatha, ubi ſanguis Domini cecidit per petra fixam. Super quem montem locus ubi Helena ſ. crucem invenit. Ibi deforis, ubi milites veſtimenta ejus diviſerunt. Ibi eſt ſudarium ejus. Ibi prope eſt Eccleſia S. Johannis Hoſpitalis

Dei, ubi infirmi peregrini percottidie jacent, & Eccleſia S. Mariæ Magdalenæ & S. Mariæ Latinæ. Ab oriente templi Domini, quod Salomon fecit; in quo ſunt quatuor introitus ab oriente, ab occidente, a meridie, ab aquilone. Ab oriente portæ tres; ab occidente portæ tres; a meridie portæ tres; ab aquilone portæ tres. Ibi intus eſt altare S. Symeonis, ubi Dominus a matre fuit præſentatis. Subterius in Confeſſione, ubi aliquamdiu dormivit; ibi dicitur fuiſſe Archa fœderis, in qua fuerunt virga Aaron & tabulæ Teſtamenti & de manna Domini & ſeptem candelabra aurea. Ibi S. Johannes fuit nunciatus. A meridie eſt porta ſpecioſa, unde Dominus intravit in ramis Palmarum, quando ſedebat ſupra pullum aſinæ. Subterius eſt templum Salomonis. In angulo muri civitatis eſt cunabulum Domini & lectum genetricis Dei & balneum ejus. Subterius in muro civitate ab oriente eſt porta, quæ dicitur Principa, per quam Dominus ad paſſionem ductus fuit. Ex alia parte ab aquilone eſt probatica piſcina, quinque porticus habens quæ dicitur Bethſaida. Ab oriente eſt vallis Joſaphat, in qua ſancta Dei genitrix ab Apoſtolis ſepulta fuit. Ibi deforis eſt villa, quæ dicitur Gethſemani, ubi Juda Judæis Salvatorem tradidit. Exinde in longe, ſcilicet quantus eſt jactus lapidis, ubi oravit. Superius eſt mons Oliveti, unde Dominus in cœlum aſcendit. Subterius ex alia parte eſt Bethania, ubi Dominus Lazarum reſuſcitavit. Ibi eſt Eccleſia, ubi Magdalena pedes Jeſu cum lacrimis lavit & capillis terſit. A meridie eſt mons Syon, ubi ſancta Maria migravit. Ibi eſt locus, ubi Dominus lavit pedes diſcipulorum. Ibi eſt Galilæa, ubi diſcipulis poſt reſurrectionem apparuit & tabula in qua cum eis cœnavit; & ibi Spiritum Sanctum ſuper Apoſtolos in die Pentecoſtes miſit; & ibi eſt Eccleſia S. Thomæ Apoſtoli, ubi dixit, niſi videro in manibus ejus figuram clavorum, non credam; & ibi Dominus ei apparuit. Subterius eſt Galli cantus, ubi Petro Dominus peccata dimiſit. Ibi prope eſt natatoria Siloë. Ex alia parte eſt Acheldemac Sepultura peregrinorum. Bethlehem eſt longe ad Jeruſalem duas leugas. Ibi Dominus natus fuit; & puteus, ubi ſtella cecidit. Ibi CXLIIII. millia martyres, qui ab Herode interfecti fuerunt. Ibi deforis eſt tabula, in qua ſancta Dei genitrix cum tribus magis Dominum quærentibus comedit. De Jeruſalem ad fluvium Jordanis X. leugas. De Jericho autem ad unam leugam mons excelſus conſpicitur, ubi Dominus a diabolo fuit temptatus. Subterius eſt, ubi jejunavit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Idus Julii fuit introitus ſanctæ Civitatis, quando Dominus liberavit eam de poteſtate Saragenorum & miſit in manibus Chriſtianorum. Eodem die Diviſio Apoſtolorum.

by Google

V.

BREVIS HISTORIA OCCUPATIONIS ET AMISSIONIS TERRÆ SANCTÆ.

TErra Hieroſolymitana ſemper variis caſibus expoſita fuit, & fere omnium gentium præda extitit, nunc Cananæorum poſſeſſio, nunc Judæorum, nunc Aſſyriorum, nunc Perſarum & Medorum, nunc Macedonum, nunc Romanorum, nunc Sarracenorum, nunc Græcorum, nunc Latinorum. Et ſic ſemper caſibus ſubalternis civium ſuorum peccata deplorat. Nam illud mirabile eſt, quod Deus peccatores in terra illa diu non non tolerat, præveniens in præſenti eos, ne in futuro damnentur. Qualiter autem terra illa ad Latinos pervenerit, & qualiter perdiderint, & qualiter ſe mundus totus ad ejus ultionem armaverit breviter perſtringendum eſt. Cum olim Jeroſolimitanam provinciam Græci, ſub quorum ditione fuerat, perdidiſſent, & longo tempore in poteſtate Sarracenorum extitiſſet, Latini de perditione terræ commoti, collecto exercitu venerunt in terram Jeroſolymitanam, & per partes Antiochenas intrantes, volente Domino terram recuperaverunt. Horum Principes extiterunt Gotifridus de Bulion, qui fuit poſtmodum Dominus terræ Jeroſolymitanæ, qui Princeps extitit Antiochiæ, & quidam alii. Cumque poſtmodum ſemen Gotfridi in terra generatione defeciſſet, perſonæ terræ Hieroſolymitanæ & Barones ad Principes ultramarinos miſerunt, rogantes ut ipſis principem deſtinarent, qui eos regeret, & furentibus reſiſteret Sarracenis. Qui habita deliberatione elegerunt quendam Fulconem Andegavenſem, virum ſtrenuum, & Regi Angliæ proxima linea conſanguineum, & miſerunt illum ad terram Jeroſolymitanam. Hic Rex coronatus ſtrenue terram rexit, duosque filios dereliquit, Balduinum & Amalricum. Quorum primogenitus Balduinus patri ſucceſſit in regnum, vir ſtrenuus & ſapiens. Quo ſine liberis decedente ad fratrem ſuum Amalricum regni poteſtas devoluta eſt. Qui ex uxore ſua plurimum conſanguinea duos filios habuit, ſcilicet Balduinum & Sibiliam. Aqua uxore, cum fuiſſet judicio eccleſiæ ſeparatus accepit neptem Emanuelis Imperatoris Conſtantinopolitani, ex qua habuit filiam nomine Yſabel. Mortuo Amelrico, Balduinus ejus filius pro eo, vir ſtrenuus, ſapiens & juſtus, ſed occulto Dei judicio leproſus fuit. Hic ſororem ſuam, Sibiliam Guillermo cognomine Longaſpea Marchioni de Monteferato tradidit in uxorem & ipſum Comitem Jopen conſtituit. Qui videlicet Guillermus ex ea genuit filium nomine Villielmum. Et mortuus eſt pater ejus Vilielmus Longaſpea vir probus in armis & placidiſſimus. Rex vero Balduinus cum eſſet leproſus, & nollet uxorem accipere, nepotem ſuum ſeptennem, filium Sibiliæ & Marchionis coronavit in Regem, relinquens illum in tutelam Raymondi Comitis Tripolitani. & mortuus eſt Balduinus, & appoſitus ad patres ſuos. Sibilia vero ſoror ejus, & Comitiſſa Jopen jam nupſerat cuidam militi Guidoni de Liſignano, viro ſatis armis ſtrenuo, ſed fortuna & ſcientia inferiori. Non poſt multos vero dies mortuus eſt Rex puer Vilielmus. Sibilia vero mater pueri & Comitiſſa Jopen cum Patriarcha Eradio & aliis terræ perſonis procuravit, quod ſibi & viro ſuo Guidoni regnum daretur: qui coronati ſunt ignorante & irrequiſito Comite Tripolitano, qui fuerat a Rege Balduino regni procurator, & bajulus conſtitutus. Ob quam cauſam Comes Tripolitanus cœpit ea machinari, quæ poſſent in Regis dedecus redundare. Et tam ipſo, ut dicitur, procurante, quam etiam noſtris peccatis exigentibus, culpa quoque Rainaldi Principis de Monrial, qui treugas, quas regnum Jeroſolimitanum cum Sarracenis habebat, maxima præda capta, confregit; irruerunt Sarraceni in regnum Jeroſolymitanum & Jeruſalem hæreditatem Dei cum civitatibus & caſtellis univerſis anno ab incarnatione Domini MCLXXXVII. ac totum regnum uſque ad internecionem contriverunt. In quo regno ſola Tyrus urbs in corde maris poſita, & fere ab ipſo undique circumdata excidio perpetrato remanſit. Quam poſtea Cunradus de Monteferrato frater Vilielmi, quem ſupra nominavimus, laudabili ſtrenuitate defendit. Et tam in aqua quam in terris Sarracenis reſtitit glorioſe. Prædicti namque excidii dato rumore per orbem fremuerunt gentes, & conturbata ſunt regna. Venerunt a finibus terræ tribus Domini, liberare ſacrificium ejus de manibus impiorum, portantes iniquitates in cubilibus ſuis, & de ſua virtute deceptorie præſumentes. Primi ergo injuriæ Chriſti accurrerunt Italici homines bellicoſi, diſcreti & regula ſobrietatis modeſti, prodigilitatis expertes, parcentes expenſis, cum neceſſitas non incumbit, & quod inter omnes gentes ſcripta legum ſanctione reguntur. Hi ducem proprium non habentes, ſed ſuis obedientes, quos elegerant, tribunis, ad obſidionem urbis Accon, cum ipſo Rege Guidone, qui fuerat a vinculis liberatus, porrexerunt. Eſt autem urbs Accon, quæ antiquitus

quitus Ptholomaida vocabatur, in litore maris ſita; & a ipſo mari a meridie & occidente præcluſa, ab oriente vero terra patet, ex qua parte urbem rebellantibus Turcis refertam Italici obſederunt. Quos poſtmodum Saladinus veniens cum multitudine infinita obſedit, credfurque illos propter paucitatem penitus deglutire; ſed miſericordia favente divina in contrarium ceſſit. Nam paucis diebus evolutis venerunt Daci, Normani, & Gotti, & ceteri populi inſularum, quæ inter occidentem & ſeptentrionem ſitæ ſunt, gentes bellicoſæ, proceres corpore, mortis intrepidæ, bipennibus armatæ, navibus rotundis, quæ Yſnachiæ dicuntur, advectæ; niſi iſti ſuperveniſſent Chriſtiani penitus fuiſſent demoliti. Hi cum ipſis Ytalicis urbem obſederunt. Dum hæc apud Accon geruntur, Fredericus Imperator Romanorum cum exercitu perſpicuo de Theotonia egrediens per Ungariam & Bulgariam & inde per Servigiam & per Macedoniam ac Græciam tranſiens in manu forti & brachio extento, in Lycaoniam tranſvectus eſt. Ibique de Philomena & Iconia & aliis civitatibus glorioſe triumphans Saldano & Turcis rebellantibus domitis devenit in Armeniam, ubi peccatis noſtris exigentibus & promerentibus dum in æſtu maximo in flumine quodam, & dicunt quidam, quod Ferlim eſt nomen fluminis, lavandi cauſa deſcendiſſet, mortuus eſt; Et acceſſit damnum inextimabile Chriſtianis. Fuit autem Fredericus Imperator vir chriſtianiſſimus, bellorum omnium triumphator, animoſus in infinitum, familiaris quibuslibet, victis dementiſſimus, obliviosus injuriæ, ſtatura mediocris, corpore ruffus, ætate longævus; & quod corporis ſtrenuitate non erat inferior quam ducatu regiminis. Huic in regendo exercitu ſucceſſit filius ejus nomine patris ſui Fredericus Dux Sueviæ armis ſtrenuiſſimus. Quo per Armeniam ducente populum ſive exercitum, in confinio ipſius Armeniæ & Syriæ non longe a nobili civitate Antiochia ingens plaga deſævit in Alamannorum exercitu, & vel propter intemperiem aeris vel ciborum abundantia, a quibus ſe temperare neſciverunt, fere omnes mortui ſunt, ac ſi nollent membra capiti ſuo ſupervenire. Ipſe autem Dux Sueviæ cum paucis ad obſidionem devenit, ibique paucis diebus evolutis mortuus eſt. Fuerunt autem in exercitu Imperatoris iſti Principes & Barones. Dux Sueviæ, Dux Bertoldus Meraniæ, Epiſcopus Erbipolenſis, Archiepiſcopus Tarentaſianus, Epiſcopus Maniſterienſis, Epiſcopus Patavienſis, Epiſcopus Oſſiburgienſis, Epiſcopus Miſſinienſis, Epiſcopus Verdenſis, Epiſcopus Baſilienſis, Epiſcopus Leodicenſis, Hermanus Marchio de Badin, Fredericus de Bergilen. Curradus de Dornare & Fredericus frater ejus, Gobertus & Pepo Comites & alii multi. Interea venerant ad obſidionem Accon Philipus Comes Flandriæ, Thebaldus & Stephanus Comites Campaniæ, & Henricus nepos eorum, qui poſtea Dominus terræ Jeroſolimitanæ remanſit, & Dux Burgundiæ, & alii plures barones. Cœperunt autem omnes potius lecacitatibus operam dare, quam expugnare civitatem. In diebus illis fuerat fames facta valida in terra illa, ita quod veſtes & arma milites ob victum diſtraherent & mactarent equos. Unica enim gallina marſupium magnum evacuabat, imo quod deterius eſt, aurum cibaria non poterat invenire. Eodem tempore Conradus Marchio, quem ſupra memoravimus, homo ſagaciſſimus, habens civitatis Tyri Dominium cœpit ad regni Hieroſolymitani gubernaculum aſpirare. Et in tantum ſua aſtutia proceſſit, quod Iſabel filiam Regis Almerici, a viro ſuo Onfredo, qui regionis ultra fluvium Dominus erat, fecit eccleſiaſtico judicio ſeparari; ipſamque in uxorem accepit. Eiſdem diebus Philipus Rex Francorum pervenit ad obſidionem Accon; poſt cujus adventum aliquantis diebus tractis Ricardus Rex Angliæ, devicta inſula Cypri, bonis omnibus expoliata ad eandem obſidionem pervenit. Venit autem cum eiſdem regibus omnium incentiva malorum filia Diaboli, potentiſſima regina, diſcordia inferni & ſedit in medio eorum cum ſorore ſua macilenta & livida ſcil. invidia; & tam ipſos reges, quam totum exercitum Chriſtianorum in diverſas voluntates diſtraxit. Cum enim Francorum regi pugna contra civitatem placebat, Anglico diſplicebat; & quod placebat Anglico, diſplicebat Franco; & in tantum hujusmodi aucta eſt diſcordia, quod fere inter ſe inteſtinum bellum moverunt; & inter alios omnes Principes & Barones duorum Regum effuſa eſt diſcordia. Cum Rege Franciæ iſti fautores extiterant; Dux Burgundiæ, Comes Clarimontis, Marchio Conradus, cujus potentia magna erat in exercitu, Templarii, & Januenſes, & quidam epiſcopi & barones. In parte regis Angliæ fuerunt Comes Flandrenſis, Comes Campaniæ, Rex Guido, & plures alii. His diebus Sibilia uxor regis Guidonis cum duobus filiis ſuis mortua eſt; & Marchio magis ac magis ad regnum aſpiravit. His etiam diebus ſunt mortui Comites Stephanus & Thebaldus frater ejus, milites ſtrenui & ſapientes, & mortuus eſt Comes Flandrenſis & Langravius de Duringia vir ſtrenuiſſimus per omnia, & celebri fama in perpetuum nominandus. Erectis igitur machinis & caſtellis contra mœnia civitatis Accon, urbem fortiter expugnare cœperunt, & Sarraceni non minus fortiter reſiſtere conantes ædificia erexerant. Tandem volente Domino mura civitatis cœpere frangi propter utriusque regis ædificia; Et turris maledicta jactis lapidibus conquaſſari. Unde Chriſtianorum animi eriguntur, Sarracenorum deprimuntur: Jam enim poterant Chriſtiani muris fractis ingredi civitatem, cum Sarraceni pacta quærunt, reddere civitatem promittunt, & crucem dominicam & captivos Chriſtianos, ſi ipſis ſolummodo ſervaretur vita. Placent pacta. Per manus Marchionis in poteſtate regum traduntur, civitas liberatur, & inter ipſos Reges dividitur: Et Sarraceni qui fuerant intus inventi, poſtea pacta ſervare nequiſſent, quia crux dominica nullo

nullo modo potuit inveniri, omnes decollati ſunt. Rex Franciæ nacta occaſione receſſit, vices ſuas & milites Duci Burgundiæ commiſit. Anglorum vero rex in terra Hieroſolimitana remanſit, & reædificavit Jopen & Aſcalonam; Saladinum & exercitum ejus bello confregit, mercationes Saladini ad Damaſcum euntes cepit, Jopen poſtea a Sarracenorum inſultibus ſtrenuiſſime liberavit. His diebus Conradus Marchio factus eſt Dominus Hieroſolimitanæ; & poſt paucos dies ab Aſſeſſinis interfectus eſt: Quæ fuerit cauſa interfectionis ſuæ, plus in opinione quam in veritate repertum invenitur. Quidam dicunt, quod Rex Angliæ procuravit mortem ejus, propter hoc, quod ſororem ſuam in uxorem accipere noluit. Alii dicunt, quod Unfredus, Dominus de Monrial fecit eum occidi, propter hoc quod ſibi uxorem ſuam Iſabel, filiam Regis Almerici abſtulerat. Alii dicunt, quod propria voluntate motus eſt Aſſeſſinus ad ipſum interficiendum, propter hoc quod quoſdam mercatores terræ ſuæ apud Tyrum clam interfici fecit, ut eorum pecunias haberet, quia ditiſſimi erant. Fuit autem Conradus armis ſtrenuus, ingenio & ſcientia ſagaciſſimus, animo & facto amabilis, cunctis mundanis virtutibus præditus in omni conſilio ſupremus, ſpes blanda ſuorum, & hoſtium fulmen ignitum, ſimulator & diſſimulator in omni re omnibus ſignis inſtructus; reſpectu cujus facundiſſimi reputabantur elingues. Quem in hoc ſolo fuiſſe culpabilem dicunt, quod alterius uxorem a marito vivente ſeduxit, & fecit a viro ſuo ſeparari, ipſamque uxorem accepit. Sed invidia ſerpens plurima contra eum confinxit. Item Rex Hieruſalem, ſub cujus infortunio ſacrum regnum deceſſit, factus fuit Rex Cypri a Rege Angliæ. Mortuo vero Conrado Marchione Henricus Comes Campaniæ accepit Iſabel filiam Regis Amalrici in uxorem, quæ fuerat uxor Marchionis, & dominium terræ Hieroſolimitanæ ſuſcepit. Rex vero Angliæ inter Chriſtianos & Sarracenos quinquennalibus treugis compoſitis receſſit; qui captus in Theutonia Auſtriæ traditus eſt Imperatori Henrico; & ducenta milia marcharum argenti in ſua redemptione perſolvit; liberatus vero in patriam propriam devenit; ibique poſtmodum fuit a quodam milite occiſus. Fuit autem Ricardus Rex Angliæ homo ferociſſimus, armis ultra modum ſtrenuiſſimus, favorabilis, gloriæ cupidus, pecuniæ liberalis, quocunque ipſum trahebat impetus ſequens, & quem ipſi Sarraceni plus Chriſtianis aliis timuerunt. Treugis igitur ſic diſpoſitis, & ab utraque parte conſervatis anno MCXCVII. Heinrico Imperatore procurante Alamani in terra promiſſionis venerunt homines bellicoſi, ingenio crudi, expenſarum prodigi, rationis expertes, voluntatem pro jure habentes, enſibus invicti, in nullis niſi in gentibus ſuis confidentes, ducibus ſuis fidiſſimi, & quibus vitam potius quam fidem poſſes auferre. Hi cum veniſſent in terram promiſſionis treugas fregerunt, urbem Beriti recuperaverunt, Jopen perdiderunt. His diebus Rex Henricus, qui Dominus terræ Hieroſolimitanæ extiterat, de quadam feneſtra palatii ſui cecidit & mortuus eſt. Hujus uxorem nomine Iſabel, quæ regnum hæreditabat, accepit Aymericus Cipri Rex; & coronatus eſt in regnum Hieroſolimitanum. Alamanni vero ad obſidionem caſtelli Turonis acceſſerunt, ibique menſibus aliquot commoratis audita morte Imperatoris Henrici receſſerunt. Quorum Principes fuerunt Conradus Manguntinus Archiepiſcopus, Conradus Cancellarius Imperatoris, Henricus Saxoniæ Dux, Leopoldus Dux Auſtriæ, Dux Bragbantiæ, Hermannus Lantgravius Turingiæ, Heinricus de Kalindin Mariſcalcus, & plures alii, quos ad præſens memorare non curo. Nulla eſt enim ambitio memorandi, quos plurimos conſtat fuiſſe & nullos. Deo gratias.

Digitized by Google

VI.

OLIVERI SCHOLASTICI HISTORIA REGVM TERRÆ SANCTÆ.

Incipit hiſtoria Regum terræ Sanctæ, quam Magiſter Oliverius Colonienſis Scholaſticus in obſidione Damiatæ apud Ægyptios compilavit.

ALtiſſimus ſuper unamquamque gentem poſuit cuſtodem. Pars autem Dei Iſrael facta eſt manifeſta: Dominus enim elegit Syon Iſrael in poſſeſſionem ſibi, urbem perfecti decoris. Gaudium univerſæ terræ ſeparavit nobis in hæreditatem ſuam, cum regno lactis & mellis; quod adeo cultui ſuo ſpecialiter appropriavit; nam diligit portas Syon ſuper omnia tabernacula Jacob, ut nec Judæos transgreſſores Legis, nec Sarracenos ſpurcitiis terram inquinantes, nec Chriſtianos provocantes oculos majeſtatis ejus diu ſuſtineret in ea. Nam Babyloniis ipſam tradidit vaſtandam, deinde Romanis in capite ſuo penitus deſtruendam, poſtmodum Sarracenis occupandam, ac diutius detinendam. Cum autem pro peccatis ſuis recepiſſent ſupplicia, anno ab incarnatione MLXXXXV. Urbano Papa ſecundo Chriſtianiſmum regente, qui apud Alverniam in Claro monte menſe Novembri trecentorum patrum congregavit concilium; prædicatio crucis ſumpſit exordium. Milites autem Chriſti æſtate proxima iter arripuerunt per Bulgariam, quorum Duces & Principis ſecundum ſeculi dignitatem fuerunt Adimarus Podienſis Epiſcopus, Godofredus Dux Lotharingiæ, Hugo magnus, Robertus Comes Normanniæ, Robertus Comes Flandriæ, Raimundus Comes Provinciæ, Boamundus & multi alii barones. Petrus heremita exhortator optimus & indiviſus comes fideliſſimus; Hugo magnus frater Regis Philippi Francorum, incaute cum paucis iter agens, apud Duracum captus eſt, & usque ad Imperatorem Conſtantinopolitanum ductus. Godofredus Dux per Ungariam cum gente plurima profectus eſt. Raimundus Comes Provinciæ & Epiſcopus Podienſis cum Gotis & Waſconibus per Dalmatiam profecti ſunt, Petrus heremita per Bulgariam.

II. Menſe Octobri Robertus Willehelmi regis Anglorum filius, Comes Normanniæ, cum Comite Bleſenſe Stephano & Anglicis, Britannis & Normannis iter arripuit. Hi omnes apud Niceam urbem per diverſa Loca venientes, in unum exercitum coadunati ſunt. Res digna memoriæ, in hujusmodi viæ caſibus apud Brundiſium accidit. Dum enim una navis prope littus periclitaretur inter cæteras, & ferme quadringenti peregrini ſubmergerentur ſuper undas, inter ſcapulas quorundam mortuorum, abſtractis veſtibus, ſigna crucis videbantur. In hoc miraculo refrigerium juſtorum evidenter apparuit, quacumque morte fuiſſent occupati. Chriſtianorum exercitus apud Niceam congregatus ad ſexcies centena millia computabatur. Compoſitis autem inſtrumentis bellicis & erectis contra civitatem, quam Turci tenebant, ac obſidione per quinque hebdomadas protelata, Imperator Græciæ callide de pace cum defenſoribus urbis tractavit. Conditionibus autem compoſitis introire fecit Græcos Latinis excluſis, & ad placitum ſuum de theſauris imperatoris quædam diſtributio facta fuit tam Capitaneis, quam aliis bellatoribus. Urbe dedita profecti ſunt milites Chriſti Antiochiam; ſed inter eundum a Turcis multas ſuſtinuerunt aggreſſiones & inſidias, dampnificati plurimum ab eis & dampnificantes eos, inopiam victualium frequenter perpeſſi, nihilominus proceſſerunt. Balduinus autem Comes, germanus Godefridi Ducis ab exercitu divertens auſu magno Tharſum Ciliciæ virtute cepit armorum, & relectis in ea cuſtodibus verſus Eufraten proceſſit, comprehendens caſtra plurima. Cumque de ipſius virtute fama clarior longe lateque diffunderetur, princeps Ediſſæ civitatis, qui eſt in Meſopotamia Syriæ viginti fere miliaribus ab Antiochia diſtans, nuncios ad eum deſtinavit. Hic hæredem ex ſe natum non habuit, ideoque ad tutelam ſuæ civitatis præfatum Ducem vocavit in vita ſocium, poſt mortem hæredem futurum. Cives autem Ediſſæ oderant eum, & interempto priori Domino, Balduino ſubditi fuerunt.

III. Menſe Octobri pervenerunt Franci Antiochiam Syriæ, & inventis in flumine Ferro aliquot navibus. Fecerunt inde pontem. Antiocheni vero metuentes obſidionem, miſerunt ad regem Perſidis, auxilium poſtulantes ab eo. Interea concives ſuos Chriſtianos, Græcos, Syrios & Armenios interfecerunt plurimos; capita mortuorum extra muros jactantes ad ignominiam Chriſtiani nominis. Porro milites Chriſtiani victum ſibi quærentes, provinciam vaſtabant in circuitu cum ſui capitis periculo & truncatione multorum. Cum autem obſidionis incommodum protelaretur, imputantes dampna, quæ ſuſtinebant & pericula ſuis peccatis, mulieres, etiam omnes conjugatas, ſeparaverunt a caſtris, ne contaminarentur diutius per libidinis ſpurcicias. Cumque vaſtatis omnibus in circuitu fames invaleſceret, & tam

pauperes

pauperes quam divites opprimeret, equos, mulos & aſinos, canes etiam, comederunt & mures, inſuper beſtiarum coria dentibus terebantur. Inveteſata jam computruerant tentoria; ideoque multi cœlo tegebantur umbraculis carentes, pluvias & frigora, ventos & calores ſine tabernaculorum defenſione tolerabant. Unde multi hujusmodi cedentes incommodis, ab obſidione tam aſpera ſe removerunt clam, vel per occaſiones. Stephanus Comes Belvacenus in Franciam rediit, pridie captionis civitatis in opprobrium ſui ſempiternum. Varius, ut fieri ſolet, erat aſſultus, vel dimicationis eventus: nunc noſtros nunc adverſarios interfecit gladius. Fluminis etiam vorago multos intercepit Chriſtianos. Cum autem patri luminum complacuit laborem conſummari, ſicut accepimus ab aſſertoribus veritatis, cuidam Turco dixit Dominus: Impero tibi, ut Antiochium reddas Chriſtianis. Ille vero miratus allocutionem, ſilentio texit viſionem. Iterum apparuit Chriſtus, eundem ſermonem repetens, & addidit: Ego ſum Chriſtus, qui tibi hoc impero. Ille, cui hæc dicta ſunt, Dominum ſuum Principem Antiochenum odiis, verſionem apperiens. Cui reſpondit incredulus: Numquid phantasmati vis obedire? ut ille ſiluit. Cui tertio apparuit Dominus dicens: Cur non exples, quod juſſi? non eſt hæſitandum tibi; nam qui hoc impero, Dominus ſum virtutum. Turcaque quod juſſum fuerat, amplius non diſſimulavit, &, filio proprio obſide dato Domino Boamundo, nocte quadam per ſcalas de cordis factas viginti de clientulis Chriſtianorum per muri faſtigium admiſit, qui porta velocius aperta Chriſtianos intromiſerunt. Interim per funes jam quadraginta milites aſcenderant, qui ſexaginta trium turrum cuſtodes interemerunt. Tunc omnes alta voce clamabant: Deus hoc vult, Deus hoc vult. Sane finem noctis aurora dabat, quando perfidis in caſtrum fugientibus civitas capta fuit. Ammiratus autem Antiochenus, Anxiatus nomine, a quodam plebejo de Armenia capite truncatus eſt. Acta ſunt hæc anno milleſimo nonageſimo octavo. Porro die ſequenti poſt urbem captam venit exercitus Perſarum ſub principe militiæ Corban. Sed quia victores noſtri mulieribus alienis abuſi ſunt, permiſit Deus in ira ſua ſexaginta fere milia Turcorum per caſtrum ſublime a parte rupis urbem introire. Pater autem, qui miſericordiæ recordatur, cum iratus fuerit, immiſſo terrore ſubito, regredi fecit eosdem, qui longius non progreſſi civitatem obſederunt. Sed Deus conſolationis per clericum fugientem mandavit, ut ajunt, militibus ſuis in hunc modum: Matris meæ precibus propiciabor vobis, pœnitentiam agite ſalutis medicinam. Indixerunt ergo triduum jejunium cum orationibus & elemoſinis mandantes hoſtibus per Petrum heremitam, ut ab urbe recederent. Vel ſequenti die bellum exſpectarent, niſi forte per pauciores de utroque exercitu dimicare vellent, & pars vixtrix abſque contradictione poſſidere Antiochiam. Perſæ de ſua multitudine & noſtrorum imbecillitate, præſertim in equorum acie confiſi oblatæ conditioni contradixerunt. Æſtimabatur Sarracenorum exercitus equitum vel peditum ad trecenta millia, inter quos numerabantur Ammirati XXIX. Agoniſtæ Chriſti in ſolo Chriſto ſpem ponentes IIII. Calendas Julii egreſſi ſunt ad prælium, ſacerdotes amicti veſtibus albis, flentes & orantes ſequebantur armatos. Hugo magnus & Robertus Normannus & Comes Flandrenſis in acie prima proceſſerunt. Dux Godefridus cum Teutonicis & Lotharingis in ſecunda; Epiſcopus Podienſis in tertia cum Raimundo Comite, Waſconibus & cum Provincialibus. Extremam aciem duxit Boamundus. Poſt modicam defenſionem terga dederunt hoſtes, tentoria cum manubiis victoribus relinquentes parante Domino noſtro, cui eſt honor & gloria ut & potentia, triumphus & imperium. Amen.

IV. Anno gratiæ milleſimo nonageſimo nono menſe junio, ſeptimo die menſis vallata eſt Jeruſalem obſidione Chriſtianorum, fontibus, rivis & ſilvis plurimum indigens. Nam fons Siloa, quantum eſt jactus lapidis a civitate diſtans, quandoque modicas, quandoque largas aquas ſolet ex ſe emittere, qui ſub monte Syon in decurſione torrentis Cedron, brumali tempore per vallem Joſaphat deſluere conſvevit, ab occaſu turrim habet Daviticam, ex utroque latere ſupplentem civitatis murum, montem Syon a meridie, ad orientem montem oliveti, mille paſſibus ab urbe diſtantem. Propter loci deſtructionem plura de ſitu ejus deſcribere non valemus nec audemus. Templum dominicum in magna veneratione ſervant Sarraceni, ubi legem ſuam libentius, quam alibi recitare ſolent. Hanc urbem Ælius Adrianus imperator quondam mirifice decoravit, plateas ejus & vicos decenter exornans, de cujus nomine, olim Ælia dicta fuit. Ad hanc expugnandam fideles ſcalas compoſuerunt, & machinas & arietes cum caſtro ligneo & diu multumque laborantes cum aſſultibus periculoſis; tandem applicatione caſtri coriis confecti muros potenter aſcenderunt, & civitate capta Feria VI. nec ætati pepercerunt nec ſexui. Supra Salamonis templum, quod Sarraceni fugientes aſcenderunt X. fere milia decollata fuiſſe legimus in Chronicis. Poſt ſtragem tantam domum, quam quilibet de victoribus prior occupavit, ex condicto tenuit cum manubiis ibidem repertis. In illa vero violenta direptione Arabes, Turci ac Æthiopes fere quingenti ſe receperunt in turri David, qui relictis omnibus per conditionem dimiſſi ſunt vivi & liberi, ac in Aſcalonem per conductum tranſmiſſi. Inventa eſt eo tempore particula dominicæ crucis, multis annis in quodam loco ſecreto diligenter abſcondita, demonſtrante Syro, qui cum patre ſuo reverenter eam in aurea theca ſecretius reſervavit. Incomparabilis iſte theſaurus ad templum cum magna delatus eſt ſolempnitate.

V. Quinto decimo Calend. Auguſti poſt urbem captam Godefridus Dux propter generis excellentiam & miliciæ ſtrenuitatem, ac morum

rum elegantiam in Regem Hieroſolimitanum eligitur. Porro Rex Babilonis congregata multitudine bellum cum victoribus inire diſpoſuit, vellens eos in civitate concludere. Noſtri vero conſtantia fidei divinitus armati, contra Aſcalonem acies direxerunt, præferentes vexillum ligni dominici, ubi comprehenſa fuit non modica præda de bobus, camelis, ovibus & capris. Poſtmodum diligenter conſiderantes quod impedimento pugnaturis tale lucrum fore poſſet, publico præceperunt edicto, ſuæ libertati dimitti captiva prius animalia. Quæ cum errarent circa catholica caſtra a dextris & a ſiniſtris, quaſi minarentur ex induſtria hoſtes a longe ſpeculantes homines eſſe reputabant. Ordinatis autem aciebus, & hinc inde adverſum ſe concurrentibus, modico temporis intervallo ſpem ſuam in fuga poſuerunt Babilonii. Nec profuit multis arborum aſcendiſſe cacumina, quin ſagittis percuſſi corruerunt ad terram, & ſic unanimiter fugientes, noſtros hilares fecerunt in diviſione inæſtimabilium ſpoliorum. Pauci chriſtiani habentes auxilium de cœlo, multa milia perfidorum contriverunt, qui paulo ante comminati fuerant ſe Hieroſolimitanos omnes interfecturos, & ſepulchrum glorioſum diſſipaturos. Poſt hanc victoriam Robertus Comes Normanniæ & Robertus Comes Flandriæ Conſtantinopolim ſunt profecti.

VI. Anno revoluto decimo quinto Kalendis Auguſti mortuus eſt Rex Godefridus. Ad caput hoc anni poſt captam contigit urbem, & ſubſtitutus eſt frater ejus germanus Balduinus, poſt captivitatem Boamundi a Turcis. Balduinus Jeroſolymis iter arripiens inſidias deprehendit Sarracenorum non longe a Beritho juxta mare via publica, ubi meatus eſt arctiſſimus, ſed inevitabilis commeantibus. Ibi LX. armati C. millibus tranſitum prohibere poſſunt. Hunc tamen locum Balduinus viriliter evaſit, cæſis & fugatis hoſtibus non ſine gravi diſpendio & incommodo ſuorum. Nam cum impoſſibilis eſſet tranſitus per anguſtas fauces, quas obſervabant perfidi. Regreſſus eſt Dux ad loca plana, ſimulata fuga, ubi pugnavit cum perſequentibus & virtute divina vicit, captivis & ſpoliis plurimum ditatus. Unde propter hanc incredibilem victoriam barbari, qui urbes maritimas tenebant, Sydonem, Tyrum & Acconem timore percuſſi & amicitia contra noſtros ſimulata, victualia miſerunt. Oppidum autem Cayphas Tancredus jam tenebat. Porro Jeroſolimitæ regi ſuo alacriter occurrerunt apud Joppen. Ubi Rex breviter commoratus, profectus eſt contra Aſcalonem. Sciebat enim inimicos habentibus, requiem non eſſe dandam eis, ut vel tædio certaminis vi ſuperentur, vel ad pacis compendium citius pertrahantur. De Aſcalone procedens exercitus latrunculos in cavernis latitantes, igne græco accenſo, ad hoſtium cavernæ violenter exire compellabant. Poſtmodum in Arabiam ſeceſſerunt, transeuntes Patriarcharum ſepulchra, ubi corpora eorum glorioſe condita ſunt, ab urbe Jeroſolyma quaſi miliaribus quatuordecim diſtantia. Inde venerunt in vallem, ubi lacus eſt magnus, quem mare mortuum appellant, quia nihil vivit in eo, adeo ſalſus eſt, ut nec hominibus nec jumentis ſit potabilis. Ab aquilonali parte fluvium habet Jordanicum, ab auſtro nullum habet exitum. Deinde proceſſerunt ad vallem uberrimam, in qua Moyſes, Domino jubente ſilicem bis percuſſit, unde fons erupit, qui rivulum facit adeo currentibus aquis habundantem, ut molendinum impellere valeat. Poſtmodum per Bethlehem & Sepulchrum Rachelis regreſſi ſunt in Jeruſalem ad regem coronandum in Baſilica beatæ Mariæ apud Bethlehem nativitatis Domini die, nec amplius quam trecentos milites habebant, præter pedites, qui Jeruſalem urbem, Joppen & Ramulam, quæ eſt Ramatha, ac Cayphas oppidum cuſtodiebant; protegente autem ipſos altiſſimo inter tot milia perſecutorum Domino ſerviebant. Apud portum Ludicenum claſſis Jenuenſium & Italorum hiemabat, quæ verno tempore navigans applicuit Joppen, quorum auxilio Rex poſſedit oppidum Aſſuph, quod deditum eſt ipſi ſine ſanguinis impenſa. Idem oppidum Godefridus Dux obſederat ante, nec tamen capere potuit. Nam turris lignea forinſecus adhæſit muro, quam aſcendentes noſtri bellatores & ſuo pondere deprimentes corruerunt ex ea fere C. viri prorſus inſanabiliter læſi; Aliquantos etiam Sarraceni comprehenderunt vivos, quos in conſpectu omnium appenſos in cruce ſagittis interfecerunt, alios in ſervitutem redigentes. In oppido præſcripto Rex Balduinus præſidium collocans ſtatim Cæſaream Paleſtinæ obſedit, quam auſu mirifico per ſcalas aſcendentes, vi comprehenderunt armata. Ammiratum urbis & Archadium Epiſcopum perfidæ gentis cum multis aliis in ea cepit, an. MCI. Hæc civitas turris Stratonis fuit appellata. Poſthæc congregati ſunt Babylonii, quorum numerus ſupputabatur ad XI. milia equitum & XX. milia peditum. Milites autem Chriſtiani fuerunt CCXL. pedites vero nongenti, qui ſequentes vexillum crucis & omnipotenti ſe fideliter commendantes, poſt exhortationem Regis, qui erat conſolator optimus ac bellator duriſſimus, prælium cum Babyloniis inierunt, & poſt ſtragem mutuam victi per armatos fidei fugierunt increduli. Fama refert, de equitibus & peditibus V. millia fuiſſe perempta, cum principe militiæ Babilonis. Ceciderunt de noſtris ſeptuaginta milites, ſed pedites multo plures. VII. Idus Septembris.

VII. Anno M.CII. Congregati ſunt apud Aſcalonem Babylonii, ut Chriſtianiſmum omnino deſtruerent, XX. milia equitum & X. milia peditum exceptis clientariis, qui camelos & aſinos onuſtos minabant. Erant enim illo tempore in Joppe milites exſpectantes paſſagium & equis carentes, qui in anno præterito, cum, per Romaniam peregre Jeroſolymam pergerent, equos, & omnia, quæ habebant, amiſerant ibidem. Fuerunt autem in illo exercitu Willehelmus Pictavienſus Comes & Stephanus Comes Bleſenſis, Hugo magnus & Raimundus Comes Provinciæ, Stephanus Comes Burgundiæ, quos

quos Soliman Thurcus, cui pridem Franci Niceam urbem abſtulerant, diſperſit & confudit, interficiens amplius quam C. milia equitum & peditum, præter illos, qui per alias vias gradientes periculum mortis evaſerunt. In illa confuſione Francorum amiſſis omnibus, quæ habebat Comes Pictavienſis, vix pedeſter evaſit. Alii autem per Antiochiam usque Torcoſam venientes, quam tunc Sarraceni tenebant urbem ipſam potenter obtinuerunt. Porro Rex Balduinus venientibus occurrit ad meatum vallis anguſtæ prope Berithum, præcavens diligenter, ne Sarraceni præoccupantes viarum anguſtias tranſitum impedirent. Sane regreſſus Rex contra multitudinem Babiloniorum exercitu ſuo nondum coadunato, vel ordinato impetuoſe nimis proceſſit, exiſtimans, pauciores eſſe, quam invenirent in diſcrimine. Unde concluſus a multitudine cæſis & fugatis ſuis fugit Ramulam, in qua concludi periculoſum exiſtimans maluit alibi mori, quam in ea viliter intercipi. Unde aſſumtis quinque Comitibus, qui tamen ab adverſariis retenti ſunt, cum uno tantum milite & armigero ſuo per montana fugit. Interim manus hoſtilis arcem Ramulenſem violenter obtinuit, captivos in ea partim occidens, partim ſecum trahens, ubi occiſi ſunt Stephanus Bleſenſis Comes, & Stephanus Comes Burgundiæ. Rex autem Aſurt poſt multa pericula pervenit vivus, & cum Hugone de Tiberiade veniente cum LXXX. militibus ſubvenire Joppicis feſtinabat, & mittens in Jeruſalem invocabat auxilium. Illi autem, qui ſe diſcrimini committentes iter aggreſſi ſunt, occurſu perfidorum plurimum dampnificati, vix pervenerunt in Joppen. Unde rex properabat committere prælium magis, quam obſidionem & machinarum præparamenta in civitate diutius exſpectare. Unde accidit, ut oppitulante divina gratia, qui prius hoſtibus terga dederat, in hoc prælio victor triumpharet, non in multitudine vel humana fortitudine, ſed de cœlo auxilium accipiens optimum. Equus enim præparatur ad diem belli, Dominus autem ſalutem tribuit.

VIII. Anno MCIII. Rex Accon obſedit, nec eam cepit, ſed anno revoluto, tempore verno, gente ſua congregata, cum Jenuenſibus, qui LXX. naves roſtratas habebant, per viginti dies commoratus, redditam ſibi ſuſcepit urbem VII. Idus Maji. Eodem anno commoti ſunt Parthi & Medi, & qui habitant Meſopotamiam, ad Chriſtianos perdendos, & prælio commiſſo cum eis juxta Racha victi ſunt Chriſtiani, & amplius, quam in anterioribus bellis, temporaliter confuſi. Nam in illo prælio capti fuerant Balduinus Comes Edeſſenus & Goſelmus cum Archi-Epiſcopo ejusdem loci. Boa mundus autem & Tancredus per avia & devia fugientes evaſerunt vivi; multi alii fine beato migraverunt ad Dominum exemplo illius, qui apud Antiochiam non ſuſtinens audire blaſfemiam contra nomen Jeſu Chriſti, virtute Sancti Spiritus armatus dicto contradixit & facto. Nam equum calcaribus pungens aſtantibus dixit: Si quis veſtrum in Paradiſo cœnare deſiderat, mecum veniat, & mecum prandeat, mox Lancea vibrata inter hoſtium milia ſe mergens, primum obviantem ſibi interfecit, & ſtatim interemptus occubuit.

IX. Anno MCV. Rex Babilonis exercitum ſuum Aſcalonam miſit, ad præliandum contra Chriſtianos, quos Rex coadunatis paucis, quos habuit, exſpectavit Joppen, & mittens feſtinanter nuntios in Jeruſalem ad Patriarcham & Clerum, orationes fieri devotas poſtulavit, in tantæ neceſſitatis articulo. Qui affligentes animas ſuas obſecrationibus & elemoſynis ſtudioſiſſime vacabant, nudis pedibus proceſſionaliter gradientes per loca ſancta, Die Dominica usque ad horam nonam non guſtantes cibum, nec infantes ſuxerunt ubera, donec fame vexati clamarent ad Dominum. Patriarcha cum his, quos adducere potuit, apud Ramulam conjunctus eſt regi, bajulans crucem Dominicam. Milites noſtri fuerunt quingenti præter alios equites; Pedites ad duo milia computabantur. Sarraceni vero pedites & equites æſtimabantur ad XV. milia. Inter hos commiſſum eſt prælium. Chriſtiani clamabant: Chriſtus vincit, Chriſtus regnat, Chriſtus imperat. In hoc bello regis apparuit ſtrenuitas, qui ſublato ſigno proprio de manu cujusdam militis cum paucis occurrit in Joppen, quia pars Sarracenorum illuc directa fuerat, civitatem comprehendere, quibus confectis rediens a multitudine pugnantium fugavit hoſtes & vicit. Ubi cecidit Jemelimuch Ammiratus dives; alter retentus eſt vivus; quatuor autem milia perfidorum referuntur occiſa fuiſſe VI. Kal. Septembris. Victores jure belli tabernacula cum manubiis fugientium occupaverunt hilariter. Per Legem ſuam juraverunt hoſtes crucis, ſe Francos fugere nolle; ſed poſtmodum maluerunt perjurium incurrere, quam mortis periculum ſubire. Adhuc claſſis Babilonica morabatur ante Joppen, cladem Chriſtianorum exſpectans, ut captivos & ſpolia fidelium deferret. Sed cum Rex caput Jemelimuch jactari præcepiſſet, intelligentes ſuæ gentis confuſionem in portus Tyri & Sydonis ſeceſſerunt; ſed &, cum regredi niterentur in Ægyptum, vi tempeſtatis compulſi portubus noſtris inferebantur nolentes, de quibus XXV. naves Sarracenis plenas retinuerunt noſtri.

X. Anno MCVI. Cometes apparuit. Eodem anno Hugo de Tyberiade contra Damaſcenos bellavit, ſed bis repulſus ab eis, tertio victores ſuperavit, CCC. ex eis occidens, ac totidem eorum equos retinens. Poſtmodum cum Balduino rege in expeditionem profectus, ictu ſagittæ percuſſus occubuit. Sequenti anno Boamundus de Galliis regreſſus, civitatem Duratiam obſedit cum multitudine magna, fere per annum: quam tamen capere non potuit. Sed inito fœdere cum Imperatore Conſtantinopolitano rediit in Appuliam; major autem pars exercitus ejus Jeroſolymam proceſſit.

XI. Anno MCIX. Chriſtiani Tripolim obſederunt, ubi diſcordia crevit inter Bertrandum Raimundi Comitis filium, & Willehelmum Jordanem

danem cognatum ipſius; ſed Willehelmus, caſu nobis incerto, ictu ſagittæ clam nocte percuſſus interiit. Adveniente ergo rege Balduino ad ſupplicandum Jenuienſibus, ut citra mare moram facerent prolixiorem, Tripolitani defenſores obſidionis incommodo nimis anguſtati ſub pactione vitæ Tripolim dediderunt menſe Junio.

XII. Anno MCX. Rex Balduinus Berithum obſedit, eamque potenter cepit, menſe Aprili. Poſthæc rege regreſſo in Jeruſalem urbem applicuerunt Norenſes cum claſſe LV. navium, quorum auxilio Rex obſedit Sidonem a terra, Norrenſes vero a mari. Urbs autem ſe defendere nequiens ſe regi tradidit menſe Decembri.

XIII. Anno MCXI. Rex Balduinus obſedit Tyrum, quæ Sorh hebraice dicitur. Ubi duas turres ligneas fieri fecit. Sed Tyrii duas eminentiores erexerunt ligneas, de quibus ignem ſuper inferiores projicientes combuſſerunt illas. Et ſic poſt obſidionem quatuor menſium Rex Accon regreſſus eſt, infecto negocio. Sequenti anno requievit terra Chriſtianorum a bellis.

XIV. Anno MCXIII. facta eſt ecclipſis ſolis, menſe Martio, luna XXVIII. Æſtate ſequenti congregati ſunt Thurci trans Eufraten, Jeroſolimorum partes adituri, & circumeuntes mare Galilææ per terram Zabulon & Neptalim, in inſula quadam inter Jor & Dan, conſederunt, procurantes inſidias Chriſtianis; & cum Rex illo tenderet, videns quingentos fere Thurcos ex inſidiis erumpentes, incurſum in eos fieri juſſit, quos duo millia Thurcorum de inſidiis prodeuntium repulerunt. Fugit Rex vexillo ſuo perdito, fugit & Patriarcha, ubi XXX. de melioribus militibus perdidimus; pedites vero CC. menſe Junio. Sarraceni ſublato regis tentorio & manubiis plurimis vaſtando terras proceſſerunt Sichem vel Sichimam, quam urbem Neapolim diutius obtinuerunt. Quibus adjuncti Arabes & Aſcalonitæ cum his, qui montana tenuerunt, loca culta vaſtarunt, usque ad antemurale Jeruſalem. Interea vero X. Kal. Aug. & V. Kal. Aug. terræ motus factus eſt primo media nocte, ſecundo hora diei tertia. Apud Damaſcum eſt interemptus Mandulfus a quodam ſicario Sarraceno, dives & potens inter Thurcos, qui mala multa Chriſtianis intulerat. Anno ſequenti multitudo locuſtarum de ſinu Arabico catervatim ebulliens, terram promiſſionis vaſtavit tempore verno, deinde terræ motus urbes concuſſit, & homines interfecit a partibus Antiocenis usque ad terminos fluminis Eufrates.

XV. Anno MCXVI. Thurci inter Antiochiam & Damaſcum conſederunt. Unde Doldequinus Princeps Damaſcenorum metuens vindictam pro morte Mandulfi, quem in prætorio ſicut ſuperius dictum eſt, conſenſerat doloſe perimi, cum Rege Balduino & Rogerio Principe Antiocheno fœdus iniit, quod intelligentes Thurci ſimulata fuga delituerunt in cavernis. Interim Aſcalonitæ cum claſſe Babilonica Joppen obſederunt per terram & mare, vexantes Chriſtianos cum ſcalis, quas attulerant, ſed nihil proficientes in primo vel ſecundo conatu receſſerunt dampnificati. Porro Thurci, quos delituiſſe commemoravimus, audientes regem Jeroſolymam in terram ſuam veniſſe, irruerunt improviſi, dampna plurima Chriſtianis inferendo. Quod cum nunciatum eſſet Antiochenis, commiſerunt cum eis pugnam, & fugantes eos tria millia de numero ipſorum dicuntur occidiſſe, præter captivos & ſpolia, quorum pretium æſtimarunt ad CCC. millia Biſantiorum. Acta ſunt hæc circa finem Auguſti. Eodem anno Rex Balduinus profectus in Arabiam: ædificavit munitionem, quam regale caſtrum nominavit, non longe a mari rubro, quod diſtat a Jeroſolyma quaſi dierum quatuor itinere, & ponens ibi præſidium, anno ſequenti reverſus fuit ad illud viſitandum, cum ducentis fere millibus procedens. Inde ſtudio videndi mare rubrum, venit ad civitatem Helim, ſecus litus ejusdem maris, ubi populus Iſraeliticus manſionem quondam habuiſſe legitur; hoc mare rubrum dicitur, eo quod Saburra & lapilli rubri ſint in fundo; unde intuentibus rubrum apparet, ſed infuſum vaſi tanquam aliud mare apparet limpidum & album. Dicunt illud ab Oceano derivari, & quaſi linguam erumpere, & usque ad Helim verſus ſeptentrionem protrahi, ubi finem facit non longe a monte Synai, ſed quantum poteſt equus uno die proficiſci. A rubro vero mari vel ab Helim memorata usque ad mare magnum, quo ab Joppe vel Aſcalone ſive Gaza verſus Damiath pergitur, iter dierum quatuor vel quinque equitis ambulatione pergentes, æſtimant. Quo ſinu inter hæc duo maria cingitur Ægyptus tota, Numidia etiam atque Æthiopia, quam Geon fluvius Paradiſi, qui & Nilus, circuire dicitur.

XVI. Anno MCXVII. Menſe Majo facta eſt ecclypſis lunæ cum terræ motu magno. Viſa ſunt & alia portenta, quæ mors magnorum virorum ſubſequuta fuit. Mortuus eſt Paſchalis Papa menſe Januario, Balduinus Rex Jeroſolymæ cum Patriarcha Jeroſolymitano, & Imperator Conſtantinopolitanus Alexis. Obiit autem Balduinus anno MCXVIII. qui Accon, Aſſurth, Cæſaream, Berithum, Sydonem, Tripolim recuperavit, & alia multa digna memoria geſſit. Sepelierunt autem eum in Golgatha juxta Ducem Godefridum Germanum ſuum corpore recepto proceſſionaliter a Jeroſolymitis in die Palmarum. Subſtitutus eſt autem Regi defuncto Balduinus Comes Edeſſenus cognatus ipſius, unanimiter electus & die Paſchæ conſecratus. Contra quem exercitum coadunaverunt Babilonii in æſtimatione XV. millium equitum, & XX. millium peditum, quibus Soldanus Damaſci Doldequinus venit in adjutorium; claſſis etiam Babilonica per mare navigans acceſſit. His omnibus Rex novus occurrit ultra civitatem Philiſtinorum Azotum, & collocatis e regione hinc inde tentoriis, cum per tres fere menſes differretur bellum, tandem absque congreſſu receſſerunt ab invicem.

XVII. An-

XVII. Anno MCXIX. Rogerus princeps Antiochenus cum gente ſua committens prælium contra Thurcos interemptus cecidit, & de Antiochenis ſeptem millia ſunt occiſa; de Turcis vero nec etiam viginti. Princeps iſte male vivendo iram Dei contra ſe provocavit. Adulter enim impudens erat. Exhæredavit etiam filium Boamundi Dominum ſuum, cum matre ſua commorante in Appulia. Nobiles ſui, tempore pacis luxui, vacabant, & quia ſe averterunt a Domino, traditi ſunt in captivitatem & mortem. Rex autem Jeruſalem cum Patriarcha, qui crucem Dominicam portabat tranſito Jordane cum Tripolitano comite & auxiliatoribus Edeſſenis, congregatis etiam Antiochenis, quos mors vel captivitas reliquerat, pugnavit cum Sarracenis juxta oppidum Sardanicum, habens milites ſeptingentos. Thurci vero viginti millia, ſed ante conflictum quidam Thurcus clamabat dicens: Cur vos Franci deſipitis? Quare in vanum laboratis? Pauci multitudini noſtræ reſiſtere non valetis. Deus veſter vos dereliquit, quia leges veſtras eſtis transgreſſi, nec fidem nec veritatem invicem ſervatis. Bellum iſtud graviſſimum erat, & anceps diu fuerat, donec opitulante virtute divina fugerunt perfidi. Rex per duos dies campum tenuit victoriæ. Antiochenus Patriarcha obviam procedens ſalutiferæ cruci, ac victrici populo, laudes Altiſſimo, ſicut decuit, perſolvit cum lætitia. ſumma poteſtas hanc victoriam dedit menſe Auguſto; crux triumphalis Jeroſolymam relata fuit cum tripudio. Rex autem moram faciens jacentem principatum Antiochiæ, ſine fraude cepit.

XVIII. Anno MCXX. Rex Balduinus ſecundus inferentes frumentum vel hordeum ſive legumina per portas Jeroſolymæ ab omni exactione prudenter abſolvit, ſive Chriſtiani ſint ſive Sarraceni. Remiſit inſuper mercedem modiationis conſuetudinariam. Menſe Junio, cum iterum Antiochenis diſcrimen immineret, miſerunt pro Rege; qui adveniens cum cruce ſancta abſque gravi congreſſu Turcos fugavit, & in eadem civitate moram fecit competentem. Anno ſequenti rex congregavit exercitum contra Damaſcenos, qui, auxiliatores Arabes habentes, partes Tiberiadis vaſtabant. Cujus adventu procul audito ad propria remearunt Sarraceni. Rex autem caſtrum, quod Jarras nominant, ad documentum noſtris ædificatum obſedit, cepit & deſtruxit. Poſtmodum anno proximo Antiocheni plurimum a Thurcis coarctati regis invocaverunt auxilium, qui ſine mora veniens cum MCC. equitibus præter globum peditum, decem millia fugavit Aloſilorum.

XIX. Anno MCXXIII. navigaverunt ad terram promiſſionis Veneti cum claſſe XX. & C. navium majorum & minorum bellatorum, inſtrumentis bellicis ſagaciter munita cum XXV. millibus armatorum. Dicuntur advenisse per Mothonem & Rhodum. Eodem anno captus eſt Rex Balduinus a Balach Turco, qui ante Goſelmum & Galeramnum ceperat. Euſtachius autem vir ſtrenuus & honeſtus, qui Cæſaream tenuit & Sidonem, electus eſt in capitaneum & propugnatorem Chriſtianorum tempore captivitatis Regis. Nam menſe Majo Babilonii cum bipartito exercitu terreſtri videlicet & marino, irruerunt in Joppen, cum tormentis vehementiſſimis, telis etiam & lapidibus. Mulieres autem civitatis defenſoribus aquam præbentes & lapides adminiculum attulerunt defatigatis & auxilium. Nam pauci fuerunt in civitate concluſi, & claſſis Babiloniorum LXXX. navium, vehementer eos arctavit. Muros in circuitu ceperunt hoſtes effodere, &, ſi moram feciſſent, procul dubio civitas aut vi captatura fuiſſet, aut dedita. Porro rumor, qui Chriſtianorum nunciavit adventum, Sarracenos ſe retrahere coegit. Apud Azotum commiſſum eſt bellum, in quo fugati ſunt & occiſi Babylonii & relicta ſunt Chriſtianis ſpolia multa, cameli quadringenti, aſini quadringenti, tentoria cum varia ſupellectile. De XVI. milibus, quinque milia ſunt interempta de noſtris pauci. Poſt hanc victoriam Dux Venetorum Ptolomaidam applicuit, & certificatus de victoria Chriſtianorum proſecutus eſt Babilonios per mare, & bifaria navigatione ſuos diviſit; minorem partem verſus Joppen, majorem vero in pelagus altius, ut Sarraceni viſis a longe velis putarent eſſe peregrinos a parte Cypri ad terram promiſſionis tendentes. Unde Babylonii naves ſibi viciniores invaſerunt, quaſi jam captas. Veneti vero metu ſimulato protraxerunt conflictum, donec cum ſociis navibus hoſtiles naves in circuitu concluderent. Ibi ſanguis paganorum effuſus eſt plurimus, captæ ſunt naves opibus onuſtæ; deinde cum ultra Aſcalonem victores procederent, obvias habuerunt X. naves lignamina deferentes ad componendas machinas. Illas ceperunt cum auro & argento, ac variis aromatibus, quæ deferebant, & ſic quaſdam ſecum traxerunt integras, alias concremantes. His ita geſtis incolæ terræ promiſſionis condixerunt cum Duce Venetorum Tyrum obſidere. Quod pactum executi ſunt XV. Kalend. Martii. Sane Tyrus eſt civitas valde famoſa in corde maris ſita, olim inſula, poſtmodum per obſidionem Alexandri Regis Macedonum continuata in cinerem ab eo eſt redacta. Hæc civitas quondam a negociatoribus frequentabatur plurimum, opibus ditabatur immenſis, qua[illegible]loquitur Ezechiel Propheta: Ecce ego adducam &c. & onus ipſius Prophetiæ deſcribit Yſaias; nec ejus obliviſcitur Joſephus, nec Philoſtratus. Hujus civitatis opulentia peperit luxum, luxus peccata multiplicavit, unde ſæpius puniri meruit. Propter ſcopulorum, quibus cingitur, ambitum, ignorantibus ejus ſitum aditus occurrit periculoſus, ab oriente muro clauditur triplici cum turribus denſis & celſis, nec multum ab invicem diſtantibus; nam ab illa parte aditus eſt & introitus ad terram. A parte vero ſeptentrionis portus civitatis interior, inter turres geminas habet hoſtium, infra mœnia, ubi Rex Johan-

Johannes modernis temporibus caſtrum conſtruxit egregium, quatuor turribus altis valde munitum, ac palatio regali decenter ornatum. Navibus portum ingredientibus tutelam parat inſula maris æſtum frangens, quem ſolus ventus aquilonaris moleſtare ſolet, & pro ſuis viribus concutere. In hoc portu Veneti claſſem ſuam locaverunt in tuto. Confugerunt in hanc urbem plurimi de civitatibus & oppidis, quæ Chriſtiani vi vel per deditionem obtinuerunt, inexpugnabiliter ſe munitos credentes propter naturalem & artificialem Tyri munitionem. Hæc civitas quantum fuit delicatior, quando nec liberum habuit egreſſum, nec mercatorum utilem acceſſum, tanto citius defatigata moleſtiis & incommodis hoſtium ſupervenientium, maturato conſilio de pace tractavit & exitu. Nam caſtellum ligneum, quod altius erexerunt noſtri, cum tormentis machinarum cives terruit, & continuis periculis vexare non ceſſavit. Dux nihilominus Venetorum cum ſuis inſtrumentis requiem negavit afflictis. Cives e contrario genus omne defenſionis excogitantes ac componentes, quantumcunque poterant, noſtris intulerunt moleſtiam. Interim Aſcalonitæ Jeroſolymitis ac Joppicis latenter & patenter inſidias & dampna non diſtulerunt inferre; ſed malitia ipſorum compenſata fuit a cuſtodibus munitionum per captivos & occiſos. Tyrii conſiderantes conditionibus ſuis nihil accreſcere, ſed in dies dampna ſua multiplicatis doloribus augeri, victualia deficere, & ſenſim in arcto ſe conſtitutos, legatos miſerunt ad Calipham Ægypti, & regem Damaſci, ut afflictis ſubvenirent velocius, addentes, ſe pondus tormentorum amplius ſuſtinere non poſſe. Nunciatur interea, quod Rex Damaſci Doldequinus veniens ab una parte, & claſſis Babiloniorum ab altera totis viribus ſolvere obſidionem ſtudeant. Unde noſtri nihil de contingentibus obmittentes contra civitatem expeditos equites in occurſum Regis Damaſci & claſſem Venetorum contra naves Babiloniorum dirigere ſagaciter ordinarant. Interim intelligentes noſtri, quod Rex Damaſci ad ſubveniendum properans, procedere timuit, cœpto negotio diebus & noctibus acrius inſtant ad hoſtium afflictionem. Interea juvenes Tyri quibusdam machinis noſtris ignem apponunt, ſed unus de numero fidelium memoria dignus aſcendens in altum ignem extinxit, & licet de muris & turribus altis quaſi ſignum ad ſagittam denſis jaculis appeteretur, nullum tamen vulnus accepit. Dum hæc apud Tyrum aguntur, Balach, qui Regem Balduinum cum aliis nobilibus in cuſtodia tenuit, Jerapolim obſedit, & Dominum civitatis verbis pacificis ad ſe vocans occidit in dolo. Unde Goſelmus ſenior Comes Edeſſenus indignationis zelo viriliter accenſus congreſſus cum Balac victor victo caput abſcidit. Quod intelligentes Tyrii ſpe liberationis penitus depoſita, mediante Rege Damaſceno, vitæ ſuæ conſulerunt hujusmodi conditionibus uſi, quatinus ſalvis corporibus ſuis, & uxorum ac liberorum, totiusque familiæ ſuæ cum ſubſtantia rerum mobilium, civitate Chriſtianis dedita liberum haberent egreſſum, niſi fortaſſe quibusdam allectis amore natalis patriæ placeret in Tyro permanere. Civitate gratia Dei a noſtris recepta, non niſi quinque modii frumenti in ea reperti ſunt. Introierunt autem orthodoxi III. Kalend. Julii anno MCXXIIII. Porro juxta pactionis fidem duæ partes civitatis regi, una Venetis obvenit.

XX. Eodem anno Rex Balduinus datis obſidibus pro centum millibus Michaelitarum a captivitate rediit liber. Qui mox Anthiochenorum virtute congregata, ſperans liberationem obſidum ſuorum, qui pro ære alieno detinebantur, Halappiam obſedit. Sed intelligens multitudinem hoſtium adventare orienralium, regreſſus eſt Antiochiam infecto negotio. Interea Burſequinus inter Orientales potentiſſimus partes Antiochenas igne vaſtavit & ſpoliis. Rex vero, qui gemina ſolicitudine, regni videlicet & principatus, trahebatur anxius, ſupervenit cum mille & C. equitibus & duobus millibus peditum, cum numerus hoſtilis creviſſet ad XV. millia, ſed virtute regis regum victa fuit pars inimica, amiſſis, ut dicitur, duobus millibus; de noſtris XXIIII. interempti ſunt. Rex de manubiis ſoluta pecunia filiam ſuam obſidem liberavit feſtinanter.

XXI. Per idem tempus Rex potenter agebat in partibus Damaſcenis trahens ſecum prædam maximam. Interim Babilonii, qui quater in anno terram promiſſionis invadere conſueverant, venerunt Aſcalonam. Rex autem ſe collocans in inſidiis, expeditos milites præmiſit, qui ſe hoſtibus oſtenderent. Unde factum eſt, ut Ægyptii minus cauti noſtros perſequerentur usque ad robur regis, ubi concluſi ſunt & occiſi XL. cæteris fugientibus Aſcalonem.

XXII. Anno MCXXVI. Rex voce præcona totum robur ſuum ad prœlium vocans contra Doldequinum Regem Damaſcenorum proficiſcitur, usque ad locum, in quo Doctor gentium vocem audiſſe dicitur: Saule, Saule, quid me perſequeris? Ubi Rex exhortatione præmiſſa; Doldequinus ſimiliter ſuos allocutus ad reſiſtendum pro patria & pugnandum ſagaciter hortabatur. Exinde congreſſæ ſunt acies nimis hoſtiliter, pugnantes pro ſuis animabus viriliter ab hora diei tertia usque ad horam decimam, ancipiti diſcrimine contendentes pro victoria; tandem triumphatori Iſrael interpellante, ſicut credimus, apoſtolo, pro ſuis conflictum terminavit per adverſæ partis fugam. Dicuntur autem inter hoc bello cecidiſſe plus quam duo millia; de noſtris XXIIII. equites, pedites LXXXVI. præter eos, quos in regreſſu, in quadam turri violenter obtenta, Rex interfecit, ſcilicet LXXXXVI. In alia vero turri, quæ defenſa non fuit, viginti vivos comprehendit. Conſequenter Comes Tripolitanus Pontius auxilio regis impiger Raphaneam obſedit, & ad deditionem coegit ultimo die Martii. Interea Burſequinus oppida cum ſuburbanis Cœleſyriæ crudeliter invaſit. Nomen

Syri

Syriæ quandoque largius, quandoque ſtrictius accipitur. Secundum largam appellationem Syria dicitur provinciarum extenſio, quæ initium habet a Tygri fluvio usque ad Ægyptum & a Cilicia usque ad mare rubrum, cujus in inferiori parte inter Tygrim & Eufratem Meſopotamia ſita eſt, & ex hoc nomen habet, quod inter duos fluvios ſita eſt; Potamos enim Græce, Latine fluvius plerumque dicitur; quæ, quia Syriæ pars eſt, ideo in Scripturis Meſopotamia Syriæ nuncupatur. Poſthanc Celeſſyriæ regio ejuſdem potiſſima diſtinctio, provincia continetur Antiochena, cui a Septentrione utraque Cilicia contermina eſt, quæ ejuſdem Syriæ ſunt partes. Ab auſtro vero Phœnici conjungitur, quæ in duas dividitur, quarum prima maritima dicitur, cujus metropolis eſt Tyrus, a rivo Valaniæ, qui eſt ſub caſtro Margac, habens initium, finem ad lapidem inciſum, qui dicitur diſtrictum juxta vetuſtiſſimam urbem, quam Tyrum antiquam appellant. Altera vero Phœnicis Libanica dicitur, cujus metropolis eſt Damaſcus, quæ in Prophetia dicitur, ut ibi; caput Syriæ Damaſcus. Sunt etiam partes utraque Arabia, cujus prima metropolis eſt Boſtrum, ſecunda ejus metropolis eſt Petra deſerti. Et Syria Sobal, ejuſdem Syriæ majoris pars eſt, cujus prima metropolis dicitur Sobal. Nihilominus tres partes ſunt ejuſdem Syriæ, cujus prima metropolis eſt Jeroſolyma, quæ proprie nuncupatur Judæa; ſecunda Cæſarea maritima, tertia Scythopolis, quæ dicitur alio nomine Bethſam, cujus hodie locum tenet Nazareth, quæ ſimiliter & ipſa metropolis eſt. Idumæa quoque ejuſdem Syriæ majoris pars eſt, quæ noviſſima ad Ægyptum reſpicit. Ex prædictis conſtat, quod quandoque diſtrictius, quandoque largius Syria dicatur. Porro rex intelligens vaſtari Cœleſyriam ſine defenſione, licet adventum Ægyptiorum ſuſpectum haberet, viciniori tamen occurrens neceſſitati, ad partes illas celeriter acceſſit, & Burſequinum retrocedere coëgit, qui poſtmodum a domeſticis & familiaribus interemptus occubuit. Poſthæc Boamundus junior rebus ſuis cum Duce Apuliæ compoſitis, benigne receptus eſt a rege Balduino, cui & Antiochiam reſtituit cum omnibus, quæ patris ſui juris erant; eidem etiam filiam ſuam ſecundo genitam uxorem dedit. Hic adoleſcens, ſequenti vere oppidum Caphardam obſedit, nec alicui de defenſoribus ſuis oculus ejus pepercit.

XXIII. Prætermittentes ergo compendii cauſa, quæ mediis annis geſta ſunt, quod non videntur memoriæ poſteritatis multum prodeſſe ad XXX. annum ſtylum transferimus, cujus VIII. Idus Decembris, Rex & Principes ſui cum magna multitudine chriſtianorum confuſi redierunt ad propria, tempeſtate multa imbrium & ventorum & nebularum impediti, ne Damaſcum obſiderent, vel (de) dampnis ſumerent ultionem, quæ pertulerant in his, quos ad victualia præmiſerant quærendo in terram hoſtilem. Illi ſiquidem ab invicem diviſi & ambulantes incaute a Doldequino Principe Damaſci fugati ſunt turpiter, & occiſi; præterea multi in captivitatem ducti. Poſthæc Dominus Alapiæ invaſit Antiochenos, cui occurrit Boamundus princeps adoleſcens, qui caſtra ponens in locum, qui dicitur Pratum palliorum, irruentibus ſubito in eum Alappinis, deſtitutus eſt a ſuis, & ab hoſtibus confoſſus occubuit, cujus relicta, filia regis Jeruſalem, mulier nequam, libidine dominandi filiam unicam, quam ex Boamundo ſuſceperat, exhæredare ſtuduit, etiam proprium patrem venientem ob hanc cauſam non admiſit; ſed rex per quoſdam fideles intromiſſos in urbem malitiam filiæ compreſſit, & nepti, cui principatus jure debebatur, prudenter conſuluit; deinde reverſus Jeroſolymam diem clauſit extremum, viceſima die prima menſis Auguſti, anni MCXXX. primi.

XXIV. Succeſſor autem Regis defuncti Fulco gener ipſius ex primogenita filia ſua poſt iteratos conatus principiſſæ Antiochenæ, ut ad ſecunda matrimonia convolans, principatum obtineret, multos etiam potentes corrupiſſet, ne tamen malitiæ ſuæ fructum reportaret, rex exercitum duxit plurimum contra Thurcos, qui ad nocumentum noſtrum Eufraten transierant, & cum ſecuri vacarent in caſtris circa finem Alapiæ ferociter in eos irruit, ipſos confecit, & ſuos in diviſione ſpoliorum hilares effecit; ubi etiam perfidiorum tria millia cæſa fuiſſe perhibentur. Poſt hanc victoriam Raimundo de Anglia latenter evocato filia principis Antiocheni, uxor juvenis Boamundi, traditur, excluſa matre & deluſa, quia nuptias ejuſdem promiſſionibus falſis affectabat.

XXV. Iiſdem temporibus Chriſtiani contra crebros excurſus Aſcalonitarum, quos nutriebat Rex Ægypti, conſtruxerunt caſtrum, Berſabeæ urbem videlicet veterem & dirutam. Hic locus, tempore filiorum Iſrael, terræ promiſſionis ab Auſtro fuit terminus, ſicut ab alia parte Dan, ſive Paneas, quæ Cæſarea Philippi nuncupatur, unde legitur: cognoverunt omnes a Dan &c. Hic fuit puteus Habræ, qui puteus Septimus dictus eſt. Poſthæc Pontius Comes Tripolitanus captus eſt a principe Damaſci Bezeuge nomine. Interea Johannes Conſtantinopolitanus Imperator Alexi filius, cum exercitu maximo Elleſpontum ſive Brachium Sancti Georgii tranſivit, & poſt itinera longa Tharſum primæ Ciliciæ metropolim ſibi vendicavit, ſicque univerſam Ciliciam, ab Antiocheno principe per annos XL. quietam poſſeſſam, violenter occupavit. Deinde progrediens cum exercitus ſui multitudine civitatem obſedit Antiochenam.

XXVI. Ab alia parte Sanguinus Chriſtianiſmi perſecutor immaniſſimus Montem Ferratum ſupra civitatem Raphaneam ſitum obſidione cinxit. Ad tantum periculum Rex invitatus ſicut impiger & ſociorum conſolator cum omnibus, quos adducere potuit, advenit. Quod intelligens Sanguinus ſtationem ſuam ſolvit, & in auguſtis faucibus cum rege pugnavit. Rex autem victus magis locorum difficultate

tate quam hoſtium probitate, ſe recepit in præſidio, nulla tamen inferens victualia, quæ caſtrenſibus erant rara. In eodem prælio multi de noſtris ceciderunt, & præter alios capti ſunt viri nominati, Raimundus Comes Tripolitanus & alii plures equeſtris ordinis. At rex in anguſtia conſtitutus, miſit ad Patriarcham Jeroſolymitanum nuncios, ad Antiochenum & Edeſſenum Comites, ut velociter ipſi ſuccurrant & ſuis. Antiocheni ſalutem regis ſuo periculo anteponentes, licet Imperator Conſtantinopolitanus in foribus eos urgeret, cum patriarcha & aliis copiis accelerant, quod regem latuit, Sanguino manifeſtatum fuit, unde verbis pacificis regem & ſuos in ſumma neceſſitate conſtitutos, ad talem neceſſitatem induxit, ut præſidium ipſi traderent, eos vero liberos abire permitteret, Tripolitanum etiam comitem, & quos in proximo prælio ceperat, libertati priſtinæ reſtitueret. Hæc pacta ſervata ſunt utrobique, quia tam vicinum liberationis auxilium rex penitus ignorabat. Statim princeps Antiochenus, cujus res in arcto poſitæ fuerunt, reverſus invenit civitatem ſuam vexari per imperatoris aſſultus. Porro viri prudentes animadverterunt nimis periculoſum eſſe, bellum inter Chriſtianos geri, & quod res in eum caſum invenire poſſet, ut malum inde proveniret incorrigibile. Pacem reformaverunt inter diſcordantes, ita, quod princeps fidelitatem juraret imperatori, & civitatem ab eo temeret, portasq; aperiret imperatori venienti, ſive irato ſive pacato. His ita compoſitis imperator hiemabat in Cilicia circa Tharſum in regione maritima. Veris autem redeunte tempore civitatem quandam Cæſaram obſedit, ad cujus caſtra Antiochenus & Edeſſenus Comites acceſſerunt, ubi princeps ſcacis & aliis vanitatibus magis, quam negotiis bellicis intendebat, ideoque gratiam imperatoris demeruit in tantum, ut, cum civitas per moram capi potuiſſet, imperator, capto ſuburbio & multo ſanguine fuſo, cives, ad amicabiles compoſitiones admitteret, ne civitas ad dominium principis perveniret. Et ſic, accepta pecunia, Antiochiam profectus eſt, & ut decuit imperialem magnificentiam a patriarcha & clero & populo proceſſionaliter receptus, civitatem introiit: ſed cum vellet in arce civitatis præſidium ponere, populares Antiocheni crimen proditionis impoſuerunt Edeſſeno Comiti. Sic orta ſeditione quibusdam etiam de familia imperatoris truncatis imperator oratione præmiſſa ſedavit tumultum, ante civitatem caſtra ſua collocans poſt excuſationes per prudentiores Antiochenas factas rediit ad propria.

XXVII. Poſthæc Sanguinus, de variis bellorum ſucceſſibus elatus, cum multitudine gravi bellatorum uſurpare ſibi regnum Damaſcenum diſpoſuit. Anardus autem Damaſci procurator inferior viribus a rege Jeroſolymæ ac principibus regni petens auxilium fœdus prudenter cum eis iniit, & præter alias cautiones filios nobilium obſides dedit, adjiciens interpoſitis conditionibus, quod Paneadenſem urbem expugnare valerent ſuis & ipſorum viribus, quam olim Doldequinus violenter obtinuit, eam civitas in jure Chriſtianorum rediret. Sanguinus tali fœdere territus ab infeſtatione Dammaſcenorum receſſit. Paneas igitur obſidione cingitur, Ainardo regem fideliter adjuvante, quibus adjuncti ſunt Princeps Antiochenus & Comes Tripolitanus, & poſt varia civium tormenta, præfato procuratore Damaſceno mediante, qui pactorum legem inviolabiliter ſervavit, rex per deditionem civitatem ſui juris recepit. Hæc eſt Cæſarea Philippi, quæ Paneas & alio nomine Belinas, & in libro regum Leſedan nuncupatur. Poſt quatuor fere annos a tempore reverſionis ſuæ Johannes Imperator Conſtantinopolitanus iterum cum exercitu ſuo verſus Antiochiam proficiſcitur, & in via poſitus inſiſtens venationis vanitati, dum ſagittam toxicatam in aprum minus caute dirigere niteretur, in manu propria vulnus accepit a ſemetipſo. Et dum conſilium haberet a medicis, ut amputata citius manu, quia virus totum in ea remaneret, ne corporis interiora corrumperet, reſpondiſſe dicitur: indignum eſſe, ut Romanum Imperium una manu regeretur. Emanuelem igitur juniorem filium, qui tunc in caſtris erat, hæredem regni declaravit, ne Acephalus rediret exercitus, & ſic rebus ſuis compoſitis diem clauſit extremum. Interea contra excurſus Aſcalonitarum noſtri duas adhuc munitiones conſtruxerunt, de quibus cum Berſabeæ plurimum compreſſi ſunt hoſtes. Poſthæc rex & regina ſpaciandi cauſa de Ptolomaida ſunt egreſſi. Sed rex admiſſo equo, dum fugientem leporem inſequeretur, equo ceſpitante, contritum eſt caput ipſius ſella ſuper eum cadente, ita quod cerebrum per nares & os & aures fluens mortem induceret vulnerato anno gratiæ MCXLII. IIII. Idus Novembr. Cui ſucceſſit in regno Balduinus tertius, ætatis ſuæ anno tertio decimo.

XXVIII. Circa regis hujus initia Sanguinus Edeſſam metropolim Medorum obſedit, quæ alio nomine dicta eſt Rages. Comes hujus civitatis in alio loco morabatur, inter quem & principem Antiochenum inimicitiæ jam fuerant manifeſtæ. Unde propter odium perſonæ princeps neceſſitati Chriſtianæ ſubvenire recuſabat. Sanguinus autem per cuniculos & occultos meatus ſuffoſſo muro & fulcris igne combuſtis civitatem violenter introivit, eamque cepit in ore gladii, cruore fidelium, nec ætati nec ſexui parcens, tyrannide fuſo. Hæc civitas ab Apoſtolo Thadeo converſa fidem Jeſu Chriſti tenuit usque ad hæc tempora. In eadem urbe corpus beati Apoſtoli Thomæ dicitur eſſe repoſitum, corpus etiam Abigari regis, de cujus epiſtola Salvatori miſſa & alia a Salvatore remiſſa Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus in eccleſiaſtica hiſtoria ſcribit. Balduinus adhuc ætatis teneræ audiens caſtrum cui nomen erat vallis Moyſi in Syria Sobal a Thurcis occupatum fuiſſe, collectis copiis militaribus in Arabiam proficiſcitur, ibiq; armorum virtute, vexatis adverſariis, quod amiſerat, recuperat.

Interea

Interea Sanguinus ultione divina percuſſus, a cubiculariis ſuis interfectus occubuit. Qui duos reliquit filios, quorum unus apud Muſulam, reliquus, cui nomen Noradinus, apud Alappiam dominabatur. Non multo tempore poſt quidam potentiſſimus Thurcorum ſatrapa inito fœdere cum rege ſuggeſſit Chriſtianis, ut armata manu Boſtrum adirent, cujus ipſe cuſtos fuit, promittens, quod in manu regis traderet illud. Eſt autem Boſtrum Petreæ Arabiæ metropolis, quod alio nomine Buthſereth dicitur. Hoc conſilium Sarracenos non latuit, & cum noſtri iter agerent, infidelium aggreſſiones ſuſtinuit periculoſiſſimas. Tandem cum multo labore perveniens ad caſtrum intellexit, quod uxor præfati Thurci illud in manus Thurcorum tradiderat. Unde Rex majori periculo ſuos reducere ſtuduit. Nam hoſtes nec diebus nec noctibus requiem dabant Chriſtianis, ſagittas & alia miſſilia inſtar grandinis in eos jaculantes. Noſtri vero mortuos ſuos & ſauciatos jumentis impoſuerunt, ne dampna graviſſima per ſtrata cadavera, ſi relicta jacerent, in viis manifeſte cognoſcerent hoſtes. Regio, per quam tranſierunt Chriſtiani, vepribus & frutectis & carduis plena fuit, quæ ſuccendentes inimici, ſitim laborantibus auxerunt, & inſtar nebularum fumus texit gradientes. Nigredo præterea fuliginis facies eorum fuſcavit. In hac anguſtia ſupplicabant Archi-Epiſcopo Nazareno, qui lignum dominicum bajulabat, ut pro eis oraret Dominum. Ubi virtus orationis tam evidens miraculum induxit, quod vis ventorum omnem illam moleſtiam converteret in hoſtes. Stupent perfidi novitate miraculi, & ſingularem reputant Chriſtianorum fidem, quæ tantum poſſit a Deo ſuo beneficium impetrare. In hoc periculo, cum noſtri ducem viæ non haberent, quidam, quem ignoramus, unde venerit, aut quo poſt Ducatum devenerit, agmina fidelium præceſſit, perducens ad locum, in quo copiam aquarum invenerunt. His malis acceſſit clades Edeſſanorum, qui remanſerant ſub jugo perfidorum, poſtquam expugnati fuerunt a Sanguino. Cum enim Comitem Edeſſanum revocaſſet in civitatem, Noradinus congregata multitudine fere omnes extinxit; Comes tantum fugitivus evaſit. Has & alias miſerias Chriſtianitas perpeſſa prope per omnes partes orientales ab apoſtolica ſede poſtulavit auxilium. Summus pontifex Eugenius com[...]ſus, ut debuit, orientalium fletibus, prædicatores emiſit, inter quos Beatus Bernhardus Clarevallenſis Abbas extitit præcipuus. Eo tempore ſignacula crucis acceperunt Conradus Romanorum Imperator, & Lothewicus Rex Francorum, qui ſeparatim gradientes per Auſtriam, Hungariam, Bulgariam & Græciam, poſt tranſitum Elleſponti plurima pericula paſſi ſunt & dampna. Conradus Imperator tendens Iconium, in ſolitudinem vaſtam devenit, ubi congregata multitudine innumerabili Turcorum, cum etiam victualium paterentur inopiam de LXX. millibus loricatorum equitum, & numeroſa multitudine peditum, vix decima pars evaſit, aliis fame, aliis gladio pereuntibus, aliis in vincula conjectis, anno MCXLVI. menſe Novembri. Imperator reverſus Conſtantinopolim, tandem navigando pervenit Jeroſolymam, ubi magnifice receptus glorioſum viſitavit ſepulchrum. Rex Francorum ſubſequutus Imperatorem, ſimiliter plurima dampna perpeſſus per hoſtium aggreſſiones & famem navigio pervenit Antiochiam. Indicitur autem curia ſolempnis apud Ptolomaidam, a regibus & aliis Baronibus celebranda. Huic tractatui præter tres reges multi nominati interfuerunt viri; Theothinus Portuenſis Epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus; Gwido ſancti Criſogoni presbyter Cardinalis, Apoſtolicæ ſedis legatus; Fretthericus Dux Svevorum adoleſcens, poſtmodum Imperator potentiſſimus; Theodericus Comes Flandrenſis cum multis aliis. Hi ommnes communi conſilio Damaſcum adeunt per Paneas & montem Libani, anno MCXLVI.

XXVIII. Fortitudo Damaſci virgultum ejus, quod tamen Chriſtiani violenter irrumpentes & occupantes aquas, terrorem nimium & deſperationem hoſtibus incuſſerunt. Porro Damaſceni nichil intemptatum relinquentes, promiſſa pecunia ac ſoluta, quæ tamen inventa eſt reproba, quoſdam de filiis Belial, quorum nomina Dominus ſcit, corruperunt. Reges autem perſvaſi veneno proditionis a virgulto Damaſci ſe tranſtulerunt in partem civitatis alteram, ubi fruſtra laborantes obſidione ſoluta inglorii redierunt, & ſic Imperator ac Rex Francorum nichil in terra promiſſionis gerentes memoria dignum, reverſi ſunt ad propria.

XXIX. Noradinus interim conſiderans Chriſtianorum paucitatem, principatum Antiochenum aggreſſus eſt in multitudine gravi. Princeps ſicut vir impetuoſus & incautus cum eo in patentibus campis pugnavit, ubi victus eſt & occiſus, & cum eo Rainaldus Comes de Mares vir ſtrenuus, cum multis aliis, occubuit. Poſthæc Noradinus Harench occupavit, quam usque in hodiernum diem recuperare non valuit Chriſtianitas. Edeſſanus etiam Comes nocturnum iter agens, & paululum divertens a ſuis captus eſt a latronibus & Alappiam ductus, ubi longo ſqualore carceris & catenarum pondere preſſus miſerabiliter exſpiravit. Exinde noſtri Gazam pro parte reparaverunt, ipſamque Militiæ Templi ſagaciter aſſignaverunt poſſidendam. Ab illo autem tempore terreſtris exercitus Ægyptiorum noſtros ra[...]s infeſtare præſumpſit. Interea Noradini potentia prævaluit in tantum, ut tres provincias, quæ Antiocheno Patriarchæ ſubjectæ fuerant, violenter occuparet, quas usque in hodiernum diem Sarraceni detinent, Edeſſanam videlicet, Jerapolitanam & Coricienſem.

XXX. Procedente tempore quidam nobiles Turcorum, qui Harioquin nuncupantur, Jeroſolymam ſibi hæreditario jure deberi dicebant, hortante matre & ignaviam inproperante cum armata militia ad civitatem ſanctam aſcenderunt. Contra quos in monte Oliveti conſtitutos Jeroſolymitæ ſunt egreſſi, & perſequentes

tes eos fugitivos uſque ad vada Jordanis, & contemptis ſpoliis occidiſſe dicuntur ex eis quinque millia, anno MCLII. IX. Kalend. Decembr.

XXXI. De hac victoria populus fidelium confortatus Aſcalonem obſedit, & per longam moram defatigatus multo ſanguine ab utraque parte fuſo, tandem cives ad deditionem coëgit, anno MCLIIII. XII. die menſis Auguſti. Porro Rex Jeroſolymæ odio ſuæ paupertatis contra fidem publicam, & privatam veniens Treugam violavit, in qua Dominum offendit & homines, ideoque procedente tempore turpiter fugatus a Noradino, præſidium in ſola fuga ponens multos nobiles & ſtrenuos tunc amiſit. Rainaldus etiam Comes Antiochenus, qui Patriarcham melle linitum muſcarum punctionibus expoſuit, in compenſationem ſui ſceleris poſtmodum captivatus eſt a Sarracenis, & ignominioſe ductus Alappiam in horrore etiam carceris incluſus pœnitendi ſpatium habuit.

XXXII. Sane Balduinus Rex diem clauſit extremum, anno MCLXII. cui ſucceſſit Almaricus frater ipſius unicus, Comes Joppenſis & Aſcalonitanus. Hic circa principium ſui regni contra Soldanum Ægypti pugnavit, ipſumque devicit. Secundo etiam Ægyptum ingreſſus pro magna parte voti ſui compos effectus erat. Noradinus interea turpiſſime fugatus eſt, dum in terra Tripolitana delitiis vacaret. Hujus victoriæ Duces fuerunt Giſelbertus de Lacis, Princeps militiæ templi, & duo nominati viri, qui orationis cauſa Jeroſolymam aſcenderant, de Aquitania venientes, Gaufridus & Hugo de Linziaco. Hæc autem lætitia Chriſtianorum poſtmodum verſa eſt in luctum. Nam cum Noradinus ab obſidione cujusdam caſtri metu noſtræ partis receſſiſſet, qui contra eum profecti fuerant, ſolutis aciebus nimis impetuoſe, poſt ipſum cucurrerunt, ipſe vero prævalens luctuoſum valde dampnum nobis intulit. Nam præter occiſos & ſpolia multa capti ſunt ea tempeſtate, & Halappiam in captivitatem ducti viri nominati, Boamundus Princeps Antiochenus, Rainaldus Comes Tripolitanus, Calammanus etiam Ciliciæ procurator & Hugo de Linziaco, & alii multi, anno MCLXV.

XXXIII. In hac deſolatione militiæ Chriſtianæ Noradinus Cæſaream Philippi vallavit obſidione, quæ dedita fuit ei anno MCLXVII. His ita geſtis Rex ab Ægypto rediit victor annuum tributum ex pacto percipiens, Sanar in regno Babilonis confirmato, & Siracuno principe militiæ Noradini, violenter expulſo. Noradinus autem poſt annum captivitatis principis Antiocheni, acceptis obſidibus, liberum in ſuum principatum dimiſit eum. Iisdem temporibus Siracunus quandam munitionem fortiſſimam in Sidonienſi territorio ſitam, quam Caveam Tyri appellant, in ſuam poteſtatem accepit, corruptis, ut dicitur, cuſtodibus. Eodem anno quædam alia Spelunca trans Jordanem in finibus Arabiæ militiæ templi deputata, proditorie, ut fertur, eidem Syracuno traditur.

XXXIV. Syracunus iterum collectis Sarracenorum copiis per ſolitudinem in Ægyptum proficiſcitur. Eſt autem natura viæ ejusdem deſerti, ut violentia venti non minus periculis per terram, quam in mari itinerantibus ſoleat inferre. Elevatam enim in tranquillitate magna ſterilem arenam per maximos cumulos projicit eandem viam impediens, & hominum veſtigia delens, itinerantium etiam oculos claudens & eosdem obruens. In hac tempeſtate Syracunus plurima dampna perpeſſus proceſſit nihilominus.

XXXV. Porro Rex Jeroſolymitanus pactorum ſuorum non immemor, cum exercitu deſcendit in Ægyptum per Peluſium civitatem famoſam, quæ nunc Belbeis vocatur, & ſic pervenit Cayrum, quæ civitas eſt caput regni, magnificis opibus decorata, habens juxta ſe Babilonem, quæ lingua Arabica Mazel appellatur. Hanc Babilonem Cambiſes dicitur conſtruxiſſe; Cayrum vero modernis conſtruxit temporibus Johar Princeps militiæ Meezidinallæ, (a) qui tunc in Africa regnabat, poſt quam dominio ſuo ſubjugavit Ægyptum. Alii aſſerunt hanc eſſe Menphim, quod ita reprobatur. Ultra Niliom enim quaſi decem miliaribus apparet civitas rumoſa vetuſtæ nobilitatis, & eximiæ nobilitatis argumenta præferens, quam etiam incolæ regionis Memphim veterem fuiſſe pro certo aſſeverant. Conſtructa eſt autem civitas Cayrum anno ab errore Mechemet CCCLVIII.

XXXVI. Siracunus, ſicut cautus & aſtutus, fluvium tranſiit ante occurſum hoſtilium legionum. Quidam autem de ſuis comprehenſi ſunt a noſtris, antequam Dominum ſuum ſubſequerentur, per quos multa didicimus de ſecretis adverſarii, præſertim quod in ſolitudine, ſicut præfati ſumus, multa ſuſtinuit adverſa. Porro Sanar Soldanus intelligens adverſarium ſuum jam in terra Ægypti potenter agentem regem Jeroſolymitanum modis, quibus potuit, in terra Ægypti detinuit. Unde inter regem & Calipham pacta ſunt renovata, tributum annum ampliatum. Ad relevandas autem curas expenſarum, donat ſtatim regi aureorum CCM. & ut firmiora ſint pacta, quæ inter regem & procuratorem Ægypti fuerunt inita, nuncii diriguntur ad Calipham. Venientibus ergo nunciis cum Soldano Cairum per tenebroſos meatus, quos Æthiopum multitudo cum armis obſervabat, ad ulteriora ſunt progreſſi. Deinde venerunt ad locum Lucidum avibus nobis ignotis repletum, poſtmodum ad alia monſtris, quibus Europa caret, referta. Demum perveniunt ad palatium, ubi Calipha, aureo ſedens ſolio, familiaribus ſtipatus, in magnificentia ſecularis pompæ, quæ aliorum regum excedit gloriam, ſe videndum oſtendit. Soldanus ter proſtratus ad terram, quaſi ſuplex adorabat eum, & audiens cauſam adventus, benigne reſpondit, & omnia pacta per abſentes inita porrecta dextra, præter morem ſolitum, nuda Hugoni Cæſarienſi, nuncio, regis firmiter approbavit muneribus, ut tantum Principem decuit, largiter collatis.

XXXVII. Calipha interpretatur ſucceſſor vel hæres, eo quod locum teneat ſui primi pro-

(a) Paulo poſt hic vocatur *Helmidinalla*.

phetæ.

phetæ. Dicitur etiam Mitilene, quod interpretatur Dominus noſter. Idem Calipha deliciis vacat & otio, negotiorum exſpers, procuratorem habet, qui univerſa adminiſtrat negocia tanquam alter Joſeph, hanc poteſtatem gladii ab eo tenens Soldanus dicitur. Prioris nominis hæc ratio eſt, quod Mehemet perverſor gentis illius, proximum ſucceſſorem habuit quendam de cooperatoribus ſuis Bebetre nomine. Poſt quem in regno ſucceſſit Homar. Hali autem quintus ab eo plus ſtrenuus cæteris & jure militari præcellens, ipſius Mehemeth patruelis, ſucceſſor ipſius dedignabatur appellari. Volebat enim major illo propheta dici, & ab hominibus haberi. Prædicabant etiam publice legem per angelum Gabrielem ad ſe, non ad Mehumet transmiſſam, ſed errore deceptum Mehemet tradidiſſe divina præcepta, & hujusmodi exhortationibus invenit populum, qui ſibi crederet. Unde ſciſma factum eſt inter eos usque in hodiernum diem, aliis aſſerentibus hunc perverſorem potiorem fuiſſe, aliis majorem auctoritatem Mehemet concedentibus. Qui Mehemet ſequuntur, Summi dicuntur, qui vero Hali, Sya nominantur. Occiſus eſt prædictus Hali & obtinuit pars adverſa principatum, & fuit penes ſequaces Mehemet monarchia in oriente, & alios contrariæ opinionis viros opprimebant tanquam poteſtatem habentes. De ſtirpe Hali deſcendit quidam nomine. Abdalla, qui ſe vocavit Mehedi, quod interpretatur complanans, quaſi univerſa dirigeret ad quietem. Hic dominabatur in Africa & expugnavit Siciliam, qui deteſtabatur Mehemet & actus ejus. Hali autem Attanum extulit, & Calipham apppellavit. Hujus abnepos Ebutheminus cognomento Helmidinalla, expugnavit Ægyptum per Johar Principem militiæ ſuæ, ubi caput regni conſtruxit civitatem Chaire, quod interpretatur vincens, quaſi Domini ſui omnia vincentis futurum eſſet domicilium. Ab illo tempore usque ad Calipham, cujus mentionem fecimus in pactis cum rege firmatis, non defuit Caliphæ æmulus de Baldach de pari contendens, etiam præferens ſe illi.

XXXVIII. Siracunus partem militiæ ſuæ ad depopulandam inſulam Meheleth miſit, quo rex intellecto filium Soldani Chemel cum Milone de Planci eo transmiſit, ubi viriliter pugnatum eſt; ſed victi ſunt Turci, & qui gladios evadere potuerunt, in flumine ſunt ſubmerſi. Hanc inſulam uberrimam facit diviſio Nili, qui quaſi quatuor hoſtiis mari conjungitur. Prima pars, quæ noſtram Syriam inter atque antiquiſſimas duas urbes, Tafnim & Pharamiam mare ingreditur; ſecunda apud Damiatam urbem antiquam & nobilem; tertia apud Sturionem; quarta apud Reſith. Omnis tractus Ægyptiacus, qui Æthiopum regioni continuari dicitur, inter duas ſolitudines jacet arenoſas, perpetua ſterilitate damnatas. Terra vero interjacens & humanis cultibus apta, certis temporibus ex abundantibns aquis Nili ubertate repletur maxima. A Cairo inferius verſus mare planiora inveniens loca Nilus irrigans, excurſus habet libros. Alexandria, quæ regni civitas ultima arentem contingit Lybiam. A Cayro ſurſum ultima civitas Ægypti occurrit Chus, Æthiopiæ contigua, ubi arenoſorum collium patitur anguſtias. Hæc pars irrigui beneficium non ſentit, quæ lingua eorum Seth appellatur. Terra paſcua, vel quæ data fuit Jacob & filiis ſuis, Syriam reſpicit. Regio Ægypti CCCLXVI. tam urbes quam ſuburbana finibus ſuis dicitur cohercere.

XXXIX. Commiſſum eſt prælium inter regem & Ægyptios ab una parte & Siracunum cum Thurcis ab altera, in locis inæqualibus & arenoſis, in confinio terræ cultæ, & terræ ſterilis, cui nomen Heben, ubi pertinaciter pugnatum eſt usque ad Veſperam, ita ut neutri parti plena poſſit aſcribi victoria. Vicit Rex & in fugam convertit partem illam, in qua Dux hoſtium certabat. Victus eſt Rex ab alia parte, ubi Hugo Cæſarienſis cum Soladino conſaguineo Syracuni dimicabat. Nox tandem prælium diremit. De parte Syracuni decreviſſe dicuntur mille quingenti; Regis C. capti vel occiſi ſunt. Tanta vero multitudo fuerat de parte Syracuni, ut de XII. millibus IX. millia loricis tecta referantur & galeis. Reliqua tria inter ſagittarios computabantur: Arabum X. aut XI. millia. Dicitur etiam habuiſſe, qui pro more ſuo lanceis utebantur. Regis autem militia ad CCCLXXIIII. æſtimabatur, præter Turcupulos & Ægyptios molles & effœminatos, qui potius impedimento fuerunt quam auxilio bellatoribus. Rex Cayrum reverſus eſt receptis paulatim ſuis, qui per fugam vel ſequelam de conflictus tempeſtate fuerunt elapſi. Syracuno civitas Alexandria traditur, in qua præſidium poſuit, Saladinum cum armatis M. ipſe foris vagabatur ad deditionem, quos poterat, invitans. At Rex Alexandriam cum Saladino impiger obſedit, intercipiens alimenta, quæ de ſuperioribus partibus Ægypti deduci ſolebant ad civitatem. Pomeria deſtruxit in circuitu, caſtrum ligneum & altum erexit, tormentis machinarum & aliis importunitatibus cives moleſtavit, nec eis requiem dedit. Intelligens Saladinus conſilium de civitate reſtituenda Soldano Syracuno hoc ſignificavit ſecretius. Qui conſiderans ſuos adverſos caſus, Hugonem Cæſarinum, quem tenebat captivum, mediatorem pacis deſtinavit. Rex & Soldanus conditiones acceptaverunt, regi triumphatori civitas aperitur, vexillum ipſius in arce ponitur. Syracunus per ſolitudinem revertitur. Rex cum ſuis tempore ſibi placito victor ad ſua remeavit.

XL. Nulla potentia longa eſt, & plerumque labor longævi temporis fatuo vel doloſo ſubvertitur vel concutitur conſilio. Rex enim avaritiæ ſuæ conſulens & contra pactum veniens, quæ Caliphæ ſpoponderat in Ægypto & Soldano, Peluſinam civitatem nihil tale timentem crudeliter invaſit, & ſanguine civium eam aſperſit. Hujus pravi conſilii dicitur auctor fuiſſe Gerbertus Magiſter Hoſpitalis S. Johannis; Militia vero templi hujusmodi actibus cooperari recuſavit. Sanar repentino rumore facti

regis conſternatus in hanc deliberationis partem declinavit, ut regem muneribus placaret, & interim potentes de ſua ſuperſtitione latenter in auxilium advocaret. Nuncios igitur deſtinavit ad Noradinum, qui gaudens de diſcordia confœderatorum Syracunum cum auxiliatorum copia miſit in Ægyptum. Rex vero lento gradu Cayrum pervenit, cujus impetum Sanar ſuſpectum habens conſtituit pecuniam, quam non de facili totum regnum cito perſolvere poſſet, videlicet viceſies centena millia Biſantiorum, centum millia dari faciens in continenti. Interea certificatus eſt Rex Syracunum adventare cum Thurcis, unde ſe retraxit a Cayro per miliare, caſtra locans juxta ortum Balſami, & cum vana ſpe ſolutionis pecuniæ reſiduæ per VIII. dies traheretur a Soldano, pavens periculum, quod imminebat, per Peluſium reverſus eſt ad propria. Syracunus vero magnifice receptus eſt a Soldano, nec tamen ferocitatem pectoris illius emollire poterat. Sanar nihil tale timentem improvidum ſterni ſtatuit, & capite truncari juſſit. Deinde Caliphæ conſvetam reverentiam exhibens, gladii poteſtatem accepit ab eodem. Sed poſt annum mortuus eſt, cui ſucceſſit Saladinus miles ſtrenuus & ultra modum liberalis. Calipha duos filios Sanar perimi juſſit. Saladinus ſuperiorem in Ægypto non ſuſtinens Calipham cum omni generatione ſua peremiſſe dicitur, niſi forſitan aliqui neci ſubducti fuiſſent latenter. Theſauros repertos largiter inter milites diſtribuit, in tantum, ut in opulentiſſimo regno ære gravaretur alieno.

XLI. Anno MCLXX. Manuel Conſtantinus Imperator ad occupandum regnum Ægypti miſit claſſem magnam centum LXX. galeas cum aliis navibus equos deferentibus, habentibus etiam pontem ad ingreſſum & egreſſum; inſuper dromones X. aut XII. cum victualibus aliiſque neceſſariis, quibus præfecit virum induſtrium in hujuſmodi negociis exercitatum Magelducam. Græci igitur cum rege Jeroſolymorum apud Aſcalonem congregati menſe Octob. profecti ſunt in Ægyptum, ingredientes Nilum inter Civitatem & Pharamiam, Metropolitanam Thaneos. Pharamia eſt urbs antiquiſſima nunc deſerta, quæ raro incolitur habitatore. Exinde Damiatam pervenerunt prope civitatem caſtra locantes, inter fluvium & lacum VI. Kal. Nov. Turrim fluminis occupare non valuerunt, inter quam & civitatem catena protendebatur fortiſſima, quæ claſſi negabat aſcenſum. Compoſita ſunt inſtrumenta bellica, meatus ſubterranei per ſuffoſſionem protenſi; ſed tanta multitudo Sarracen. ſupervenit, quod fruſtratus eſt chriſtianorum conatus; fames etiam Græcos premebat, nec Latinis tanta ciborum erat copia, ut diſtributione facta ſufficerent utriſque Palmarum caſeos rodebant pro alimentis eis utentes. Inſuper imbrium tantus ſupervenit fluxus, ut tentoria natare viderentur. Sex etiam galæ Græcorum per naviculam ignem deferentem, cum inter naves hæreret, combuſtæ ſunt. At ſollicitudo regis ab aliis propulſabat incendium. His omnibus neceſſitatibus concurrentibus per quaſdam occultas conditiones pax componitur. Noſtri vero ſicut per terras & mare venerant, ſic eodem tramite revertuntur in Syriam. Qui navigio revertebantur experti tempeſtatem validiſſimam paucis exceptis confractis navibus naufragium paſſi ſunt cum damnis plurimis. Poſt hos caſus adverſos acceſſit ira deſuper commovens & concutiens per terræ motus terribiles, quales ante viſi non ſunt, partes Phœnicis & Cœleſyriæ in Tyro & Tripoli. Nec defuit Sarracenis hæc tempeſtas in partibus Alappiæ. Paleſtinæ tunc pepercit Dominus per patientiam & longanimitatem ad pœnitentiam eam invitans.

XLII. Poſt hæc Saladinus, congregatis, ut dicitur, XL. millibus equitum Darum obſedit. Eſt autem Darum in Idumea ſitum. Aſſerunt autem antiqui a Græcis hunc locum quondam fuiſſe obſeſſum, unde Darum dicunt interpretatum domus Græcorum. Saladinus ſuburbium potenter expugnavit, & multo ſangvine fuſo præſidium, in quo ſe ſuperſtites receperunt, acerrime vexavit. Ideoque Rex neceſſitatis compaſſione compulſus cum CCL. equitibus & peditum duobus millibus, compreſſis admodum cuneis, inter confertiſſimos hoſtes tranſiens caſtra locavit ante Darum, & Saladinum recedere coëgit, qui profectus eſt Gazam. Illuc quoque Rege ſequente Saladinus poſt plurima damna, quæ noſtris intulit, regreſſus eſt in Ægyptum. Per idem tempus martyrio coronatus fuit glorioſus Pontifex Thomas Cantuarienſis Archi-Epiſcopus.

XLIII. In provincia Tycenſi circa Dioceſim Antaderenſem quidam populus manet, habens caſtella decem cum ſuis ſuburbanis, qui computantur ad numerum ſexaginta millium, vel amplius. Hi ſunt Haſſeſſini, quorum præceptor Vetulus dicitur de Montanis, cui in omnibus etiam in atrocioribus obediunt. Iſti meritorium ſibi fore reputant, quemlibet, ad quem mittuntur a Vetulo, cultellis interficere. A pueritia loqui variis linguis didicerunt, in utroque ſexu ſicarii deſtinantur, in habitu clericali, monachali, peregrino, ſeculari. Tædio longi temporis non avertuntur, nec timore mortis, perficere, quod conantur. Hi autem non hæreditario jure, ſed prærogativa meritorum magiſtrum ſibi præficiunt, quem ſubditi non verentur interficere, ſi ex cauſis fuerint contra ipſum indignati. Tributarii ſunt Templariis, armorum potentia coërciti, qui etiam legem Mehemet ſtrictius, quam alii Sarraceni ſervaverunt quadringentis fere annis, qua poſtmodum ſpreta, legem ſtatuerunt pro ſuæ voluntatis arbitrio. Cum enim Evangelicam veritatem inſpicerent, & ſanam doctrinam Apoſtoli approbantes, magis in vindictam legis Evangelicæ, quam ſpurcitiam perverſi dogmatis Mechemet, vinum bibere cœperunt, & carnem ſuillam comedere in contemptum erroris priſtini. Aliquando dixerunt & adhuc familiariter aliquibus ſuggerunt, quod ſi potenter prævalerent adverſus Sarracenos, ad ritum noſtrum ſe transferre non dubitarent, ſed quo animo iſtud dicant, penitus ignora-

ignoramus. Nuncium aliquando miſerunt ad Almaricum regem ſecreta deferentem, quem Templarius quidam, qui ſpeciales cum eo habebat inimicitias, in conductu regis interfecit. Unde idem maleficus a militia Templi tractatus ignominioſe, conjectus fuit in vincula.

XLIV. Interim rex defunctus eſt anno MCLXXIII. Eodem etiam anno Noradinus rebus humanis exemtus eſt. Jure ſucceſſionis ſubſtitutus eſt regi filius ſuus Balduinus, qui licet adhuc in puerilibus annis conſtitutus eſſet, ſigna tamen lepræ comperta ſunt in eo, quæ procedente tempore patenter eruperunt. In hujus regis primordiis a rege Siciliæ ducentarum navium claſſis Alexandriam directa fuit, nihilque ibi proficiens, poſt moram VI. dierum confuſa rediit ad mittentem. Per idem tempus Saladinus Negemedini filius Syracuni nepos ex fratre ignobili genere, ſed conſilio providus, militia ſtrenuus, liberalitate præcipuus, per ſolitudinem profectus venit Damaſcum ad obtinendum regnum Syriæ, vocatione perfidorum, qui filio Noradini Domini ſui adhuc impubere fraudulenter exhæredato venientem admiſerunt. Deinde Cœleſyriam ingreſſus Hamam civitatem occupavit, & alias urbes plurimas hæredi Domini ſui debitas. Alappiam etiam præſumptuoſus occupavit, ut ibidem puerum hæredem comprehenderet, ſed ſpe ſua tunc fruſtratus, tractus ad alia, votis ſuis in hac parte non eſt potitus. Interea filii Noradini patruus inter orientales potentiſſimus, indignatus vehementer contra ſui nepotis exhæredationem & ingratitudinem Saladini, cum armorum potentia & ſpiritus indignatione feſtinanter advenit. Hic Dominus erat famoſiſſimæ civitatis Ninive, & quondam maximæ, quæ ad prædicationem Jonæ pœnitentiam egit, ſed nunc deſtructa eſt, & cum habitatoribus ſuis ad alium locum translata, retenta dignitate priſtina, modo Muſſula dicitur. Nec ex ejus adventu territus Saladinus Boſtrum primæ Arabiæ metropolim, inſuper Eliopolim, quæ nunc Malbech appellatur, traditione civium introductus, poſſedit, & appropinquans Halappiæ cum præfato principe prælium commiſit, in quo certamine ſuperior, deficientibus Ninivitis, victoriam obtinuit. Eodem tempore Manuel Conſtantinopolitanus Imperator hoſtiliter contra Iconium profectus, quanto major erat copiis & dignitate, tanto ignominioſius victus in illo conatu graviſſime damnificatus, ſuccubuit. Eadem tempeſtate Theodericus Comes Flandrenſis Terram promiſſionis ingreſſus parum vel nihil utilitatis attulit, & adorans in Jeruſalem palmam, quod conſummatæ peregrinationis indicium accipiens, ad propria rediit ſine laude.

XLV. Saladinus potentia creſcens & viribus, trahens ex Ægypto & Syria copioſum nimis exercitum in campeſtribus Paleſtinæ graſſabatur, crudeliter incendiis, rapinis & hominum cladibus. Cum etiam ad montana tranſiturus timeretur, Rex Jeroſolymæ virtute divina magis fretus, quem viribus humanis obviam proceſſit tyranno. Sane commiſſum eſt prælium, viribus imparibus, ſed auxilio de cœlo miſſo fugati ſunt hoſtes, quorum tanta fuit multitudo, ut veridica relatio XXVI. millia equitum numeraret, gregariorum autem XVIII. millia. De egregiis vero mille, qui omnes croceis induti ſuper loricas, Saladino concolores, ad tutelam corporis ejus familiarius aſſiſtebant. Solent enim Turcorum ſatrapæ & majores principes, quos ipſi lingua Arabica vocant Emur, adoleſcentes ſive ex ancillis natos ſive emptos, ſive capta in præliis mancipia ſtudioſius alere, & diſciplina militari inſtruere diligenter; adultis autem, prout cujusque expetit meritum, dare ſtipendia, largas etiam poſſeſſiones conferre. In dubiis eventibus bellorum proprii conſervandi corporis ſolent his curam committere, & in iſtis ſpem victoriæ ponere. Hos lingua ſua vocant Mammeluc. Hi donec Dominus eorum fugeret, in conflictu viriliter & unanimiter perſtiterunt. Ex hoc accidit, ut aliis fugientibus hi fere omnes occumberent. Fugitivos perſequebantur noſtri usque ad noctis obſcuritatem a loco qui dicitur mons Giſari, usque ad Paludem, quæ vulgo dicitur Cometum. Per XII. milliaria vel amplius fugati ſunt hoſtes & truncati. Chriſtianorum lucra & adverſariorum damna non ſufficimus enumerare. De noſtris in primo conflictu quatuor equites ceciderunt. De peditibus pauci reſpectu adverſæ partis. Auxiliatores regis vix erant CCCLXXV, ut humano generi palam fieret, Domino, non hominibus, hanc victoriam aſcribi debere. Aberat enim cum Comite Tripolitano, qui caſtrum Harench tunc obſederat, magiſter Hoſpitalis cum ſua domo, & pars magna Militiæ Templi. Plures etiam alii. Facta eſt tam glorioſa victoria VII. Kalend. Decembris, die feſto Katherinæ Virginis. In hoc bello divinitatis præſentia patenter affuit; nam etiam elementa pro populo Dei pugnabant contra inſenſatos. Sequenti ſiquidem die ac decem continuis frigoris & imbrium tanta ſupervenit importunitas, ut equi prius laſſati omnino deficerent, & vis algoris homines extingueret. Ignari præterea locorum, cum redire putarent ad propria, noſtris occurrerunt ad captivitatem vel necem. Arabes inſuper infidum genus hominum, qui victos & fugitivos pro hoſtibus habere ſolent, turpis lucri cauſa, Laris accedentes ubi magnam partem exercitus reliquerat Saladinus, irruerunt in eos, cladem cladibus addentes, & ſic reſiduum locuſtæ comedit Bruchus. Dicitur etiam Saladinus camelo invectus per fugam evaſiſſe. Altiſſimus, qui dicit: gloriam meam alteri non dabo, majores regni, de quibus eſt ſupradictum, noluit adeſſe, ne ſtulta cogitatio vel temeraria locutio multitudini victoriam adſcriberet. Dum hæc aguntur, Comes Tripolitanus & qui cum eo aberant, octo vacantes & aleis, in obſidione non profecerunt.

XLVI. Eodem tempore Fredericus Imperator poſt viceſimum annum ſchiſmatis cum Alexandro Papa reconciliatus eſt apud Venetias.

XLVII. Anno gratiæ MCLXXVIII. congregatum eſt Romæ Concilium in Baſilica Conſtantiniana, quæ dicitur Lateranum, CCC. epiſcoporum, Pontificatus Domini Alexandri anno XX. menſe Martio. Per idem tempus Rex quoddam caſtrum conſtruxit ſuper ripam Jordanis, in loco, qui dicitur Vadum Jacob, a quo ipſe de Meſopotamia rediens cum duabus turmis nuntios ad fratrem miſit. Exinde rex proceſſit contra latrunculos, qui delitentes circa vias anguſtas, per quas ipſe tranſiturus erat, timentes ejus adventum, cum noſtros incedere incautius aſpicerent, licet inviti & prius de ipſa vita deſperantes, facti ſunt in ipſa neceſſitate fortiores, & exilientes ſubito regem & ſuos vehementer arctaverunt. Conſtabularius autem cum magno impetu ſe ipſis ingeſſit, regem protegens, qui vix fuga elapſus multos meo diſcrimine perdidit, Henfredum Conſtabularium lætaliter vulneratum & multos alios. Menſe ſequenti Saladinus crebros in partes Sidonis excurſus faciens compulit regem conatibus ſuis occurrere. Sed minus cautus poſt primos congreſſus, in quibus victor extitit, fugientes Sarracenos equites & pedites ſuos perſequi permiſit, qui onuſti ſpoliis, quaſi jam conſummato negotio nihil ſupereſſe, ſecuri per loca varia quieſcebant. Quibus per hoſtes ſupervenientes truncatis & in vincula conjectis rex in fugam verſus, amicorum ſuorum fretus auxilio, ſe recepit in tuto. Alii fugientes, vitantes ſcillam, ceciderunt in charybdim, in anguſtias videlicet ſcabris rupibus obſitas, & penitus exitum negantibus ſe immergunt, ubi nec ad anteriora procedere, nec niſi cum periculo mortis in manus hoſtium redire dabatur. In hoc ſiniſtro fortunarum eventu captus eſt Amandus militiæ Templi magiſter, hujus adverſitatis, ut dicitur auctor, cum multis aliis. Ipſe vero in carcerem detruſus finem malorum mortem invenit. Ex hac Saladinus elatus victoria ad cumulum miſeriarum noſtræ gentis caſtrum, de quo ſuperius mentionem fecimus, obſedit, violenter cepit, occiſis Templariis & aliis omnibus, qui in ejus defenſione reperti fuerunt.

XLVIII. Poſthæc claſſis Saladini ex Ægypto veniens prohibita fuit nocere Chriſtianis in Comitatu Tripolitano propter fœdus, quod Saladinus cum Comite jam inierat, ſed apud Arados inſulam, naves collocaverunt in tuto, cui contra ponitur Tortuoſa, quæ ex eo Antarados appellatur. In hac Petrus Apoſtolus dicitur Baſilicam parvam in honorem beatæ Virginis conſtruxiſſe, quæ multo populorum frequentatur acceſſu, propter miraculorum, quæ ibidem fiunt, evidentiam.

XLIX. Mortuus eſt Alexander Papatus ſui anno XXIII. cui ſucceſſit Lucius Papa tertius. Eodem fere tempore Imperator Conſtantinopolitanus & Lothewicus Rex Francorum defuncti ſunt. Mortuus eſt etiam filius Noradini, quem Saladinus hæreditate paterna privaverat, ſola Halappia relicta. Iiſdem temporibus quidam Hæretici Maronitæ, circa juga Libani commorantes, eccleſiæ Dei, abjurato errore ſunt reconciliati, qui prius dogmatizaverant in Domino Jeſu Chriſto unam tantum voluntatem & operationem fuiſſe. Hi viri fortes erant & in armis ſtrenui.

L. Mortuo Manuele Græcorum Imperatore, quia filius ejus Alexius, cui copulata fuit filia Regis Francorum, ad huc infra annos pubertatis conſtitutus fuerat; & Alexius Prothoſevaſto imperium procuraret, Græci odium inveteratum, quod contra Latinos fovebant, quos Manuel dilexit, fovit & exaltavit, ad conſummationem ſceleris perducere ſtudebant, ideoque Andronicum, qui Ponto præerat, non ſolum ad malum Latinorum, ſed etiam Procuratoris nequiter invitabant. Qui veniens cum exercitu magno ad urbem acceſſit, & ſecus Helleſpontem e conſpectu civitatis caſtra metatus univerſam Bithiniam occupavit. Cujus prævaleſcente potentia Prothoſevaſto captus, privatus eſt oculis & argumentis virilibus decurtatus. Hoc tumultu Latini territi & a quibuſdam de conjuratoribus præmoniti cum XLIIII. galeis, quas in urbe receperunt, ſeceſſerunt ad modicum, ut eventum rerum cognoſcerent evidentius. Græci ſuperiores in malitia eccleſias Chriſtianorum invaſerunt primo, deinde domos eorum deſtruentes, in perſonas religioſas & alios promiſcui ſexus ſævientes, infantes etiam crudeliter neci tradiderunt cum direptione ſubſtantiæ. Quo intellecto, qui in galeis erant per Sexton & Abidon & alia loca diſcurrentes ſcelus ſcelere, damna damnis compenſaverunt. Invenientes etiam circa Triſopolim ac alias urbes Macedoniæ galeas, quas ſibi aſſociaverunt, claſſem Græcis terribilem circumduxerunt. Andronicus interim urbem pro votis obtinens, puero Alexio, quem interficere moliebatur, reverentiam imperialem exhibuit, ut procurator imperii facilius conatum ad effectum perduceret. Acta ſunt hæc anno MCLXXX.

Interea navis, quæ mille quingentos peregrinos deferebat apud Damiatam periclitata a Saladino confiſcata fuit. Qui avaritiæ ſuæ conſulens, ut tam res quam perſonas lucrifaceret, contra regem Jeroſolymitanum occaſiones quærebat, renunciandi Treugis, quæ inter ipſos compoſitæ erant, & ſic fœdere ſoluto per cauſas frivolas, quas nectebat, navim retinuit & homines. Saladinus poſthæc ex Ægypto traxit exercitum, & ſolitudine per XX. dies tranſcurſa X. milliaribus a monte regali conſedit. At Rex juxta Petram deſerti, quæ eſt in ſecunda Arabia, caſtra fixerat. Boſtrum metropolis eſt ſita in Arabia prima, urbs vetus; ſed Petra deſerti in ſecunda; mons regalis in tertia. Interim Sarraceni latenter excurſum fecerunt in terminos noſtros, invadentes Buriam, quæ eſt juxta Naim, ſub monte Thabor, & homines cum rebus ſuis ignorantes renunciatum fuiſſe Treugis in captivitatem traxerunt. Erat in regione Suitæ trans Jordanem, a Tyberiade XVI. miliaribus diſtans, præſidium, quod dicebatur inexpugnabile, hoc ſimiliter aggreſſi ſunt inimici crucis, ſumentes audaciam ex abſentia regis ac roboris regni. Ibi fuit ſpelunca in latere cujuſdam montis, cui ſubjectum erat immane præcipitium. A parte vero

vero ſuperiori nullus erat omnino acceſſus; ex alio latere tantum arcta nimis ſemita, per quam homini libero & ab omni onere expedito vix abſque periculo iter præberetur. Hic locus tam munitus infra quinque dies in hoſtium transfertur poteſtatem; ſed compertum eſt poſtea interventu pecuniæ hoc accidiſſe. Rex, qui terram Promiſſionis incaute reliquerat indefenſam, nihil proficiens in occurſu Saladini, reverſus eſt ad fontem Sephoritanum.

LI. Saladinus interim congregata milicia fines noſtros hoſtiliter ingreſſus, tranſito Jordane, partes Scythopolitanas invaſit. Hæc eſt Bethſan tertiæ Paleſtinæ metropolis, inter Jordanem & montes Gelboe ſita. Dicebatur autem a ſenioribus noſtris, quod nunquam tanta Sarracenorum copia viſa fuerit ſimul in Palæſtina. Sed quia Deo poſſibile eſt in paucis multitudinem vincere, pars noſtra juxta militarem diſciplinam ſollerter ordinata, hoſtes viriliter reſiſtentes invaſit & confecit, non ſine multa ſui ſanguinis impenſa. Dicuntur autem noſtri ſeptingenti fuiſſe equorum ſeſſores; ex parte vero adverſa viginti millia equitum. Hugo Tripolitani Comitis privignus cum Tyberiadenſibus in hoc diſcrimine conſpicuus memoriam meruit in benedictione commendandam. Qui, licet eſſet adoleſcentior, tamen ſupra ætatis illius vires cum acie, cui præerat, tres hoſtium cuneos violenter effregit, & in fugam convertit. De Principibus vero perfidorum quidam interfecti, territos alios campum deſerere fecerunt. Eo die dicitur tanta fuiſſe caloris intemperies, ut ab utraque parte plures caumatis extingueret incommodum, quam ferri vorago ſterneret. Saladinus ea confuſione perturbatus, recidiva noſtris moliebatur gravamina, mandans fratri, quem in Ægypto reliquerat, ut præparata velociter claſſe dirigeret eam Berithum. Ipſe vero cum expeditis veniens equitibus Gazam & Aſcalonam cum aliis Judææ munitionibus invaderet. Igitur adveniente claſſe Saladinus Berithum obſedit ab omni parte, telorum incommodis & ſuffoſſionibus defenſoribus ejus requiem negans. Illi nihilominus omne genus defenſionis opponebant, ſed nimis arctati abſque liberatoris auxilio reſiſtere non valebant. Porro rex veraciter intelligens exercitum Ægyptiorum verſus Darum tendere, decrevit hoſtem viciniorem potius aggredi pro liberatione Berithi, quam exercitu diviſo utriq; periculo minori robore uno & eodem tempore indiſcretius occurrere. Præparatis igitur de Accon & Tyro XXXIII. galeis, in propria perſona itinere terreſtri impiger ad hoſtiles acies properat. Quo comperto Saladinus regis adventu territus obſidione ſolota turmas aliquantum cepit dividere, ſeu turres in circuitu valentes reſiſtere dejiciens, inſuper vineta cum pomœriis deſtruens, & ſic galeas in Ægyptum remittens reverſus eſt ad propria.

LII. Poſthæc ſicut vir vigilantiſſimus & laborum patiens, noſtros contemnens, ampliare diſpoſuit ſui nominis famam; ideoque Eufrate tranſito quoſdam vi armata potenter expugnans, alios pecunia corrumpens, nominatiſſimas urbes Meſopotamiæ Edeſſam & Carram ſuo ſubjugavit imperio. Et procedendo tantas contraxit copias, quod Muſſulæ Dominus ipſi reſiſtere non valebat. Sane rex & principes noſtri merito indignati, quod eis contemptis hoſtis Eufratem tranſierat, opportunitatem ex abſentia ejus nacti per terras hoſtiles excurſum fecerunt. Deinde ſpeluncam, quam ſuperius commemoravimus nobis perditam, obſidione facta fatigatis usque ad deſperationem defenſoribus per deditionem receperunt eandem.

LIII. Tyrannus voti ſui compos & proſpera nimis uſus fortuna, compoſitis rebus in ſubjecta ſibi Meſopotamia victor revertitur per Cœleſyriam, intendens ad dominium Alappiæ, quæ ſola ſibi deerat de Noradini dominio. Ille ſiquidem, qui Halappiæ præſidebat, conſiderans, quod frater ejus Muſſulæ Dominus longe potentior, tantæ proſperitati reſiſtere non poterat, inconſultis Halappinis initis cum Saladino pactis Halappiam tradidit. Unde nobis periculum vicinius & timor corda vulnerans acceſſit. At Princeps Antiochenus, cui gravior metus incumbebat, ex hoſte tam vicino Treugas cum ipſo compoſuit. Incommodis noſtris accrevit invaleſcens regis morbus, qui procuratorem regni Comitem Joppenſem inſtituit, cum Saladinus contractis undique copiis & ad unguem armatis per Scytopolitanas partes veniens ad fontem Tubaniæ, qui oritur ad radices montis Gelboæ, conſedit. Noſtri autem ad fontem Sephoritanum congregati ſubſtiterunt. Deinde proceſſerunt in campum magnum Eſdrelon, & per acies ordinatas ad fontem Tubaniæ progreſſi ſunt obviam hoſti. Quo cognito Saladinus fontem deſeruit, quem occupantes noſtri ſive per ignaviam Principis militiæ præfati Gwidonis, ſive propter difficultatem locorum, in quibus ſe receperat Saladinus, apud Bethſan, more ſuo, caſtra vicina noluerunt attemptare. Interim hoſtes per vim Gerinum invaſerunt, quidam etiam montem Thabor præſumpſerunt aſcendere, & eccleſiam Beati Heliæ violare, quod prius inauditum fuerat. At relligioſi viri, qui munitiorem locum tenebant, vi armata repulerunt inſolentes. Iidem præſumptuoſi deſcendentes de monte Thabor, montem illum, cui Nazareth civitas adhæret, aſcenderunt, & territas mulieres cum parvulis & mulieribus in eccleſiam beatæ virginis ſe recipere coëgerunt. Nam viri bellatores aberant in caſtris Chriſtianorum coadunati, vel ad urbes maritimas ſe transtulerant. Diſcurrentes etiam de caſtris Saladini prohibebant acceſſum ad caſtra fidelium, unde fames orta fuit inter noſtros. Mittuntur ergo legati ad urbes maritimas, qui copiam victualium afferentes, cito famem repulerunt. Quidam tamen ſine conductu incautius venienter comprehenſi ſunt cum ſarcinis. Rivus etiam Tubaniæ tum præter ſolitum inveniebatur piſcoſus. Rumor in ambiguo eſt, quare militia noſtra, quæ tunc plurima fuit & peditum magna copia, permitteret abſque congreſſione turmas hoſtiles tam libere vagari,

gari. Dicunt quidam, hanc diſſimulationem odio Comitis Joppenſis cui ſatis inſufficienti, rex curam regni commiſerat, prævaluiſſe. Poſt paucos autem dies exercitus uterque ad loca tutiora diſceſſit.

LIV. Vix elapſo menſe Saladinus reparatis copiis Craccum obſedit, cui præerat de Caſtellione Rainaldus. Huic loco priſtinum nomen erat Petra deſerti. Applicans autem machinas & obſidionem firmans, ſine intermiſſione lapides contorquebat, munimenta locorum concutiens. Et licet caſtrum naturaliter ſit firmum, quia tamen armorum & viriliter reſiſtentium copia tunc defuit, caſtrenſes plurima damna pertulerunt & terrores. Rex interea, qui experimento certiſſime didicerat, Widonem in adminiſtratione regni non ſufficere, poteſtatem datam revocavit. Balduinus puer quinquennis conſenſu cleri & populi regia dignitate declaratur, inungitur & coronatur. Comes Tripolitanus ſtrenuus & magnanimus ad educendum & reducendum populum Dei princeps conſtituitur. Acta ſunt hæc anno incarnationis dominicæ MCLXXXIII. Interim Saladinus VIII. machinis erectis contorquens lapides, quaſi tonitruum fieret, terruit interiores, eoque ventum erat, quod eis præ nimio terrore confuſis nec audentibus comparare, hoſtes prædam, quam miſeri cives in vallum, quod præſidio conterminum ſuberat, immiſſis funibus impune occiderent, & diviſa membratim animalia ſibi extraherent ad cibum indemnes. Comes vero Tripolitanus opem laturus obſeſſis, cum militia Chriſtianorum advenit. Quod intelligens Saladinus obſidione ſoluta reverſus eſt ad propria. Hactenus virorum fortium geſta cum debitis titulorum præconiis & varios bellorum eventus, quanto potuimus, compendioſius proſecuti ſumus. De cætero materia memoria digna fefecit. Annalium enim conſcriptores non qualia optant, ſed qualia miniſtrant tempora mandare ſolent literis ex officio.

LV. Summo poteſtas divitiis bonitatis, patientiæ & longanimitatis abundans cum magna tranquillitate judicat, & cum multa reverentia diſponit nos. Lento enim greſſu ad vindictam ſui divina procedit iracundia, ſed tarditatem pene ſupplicii magnitudine compenſat. Quoniam Deus patiens redditor eſt crucifixores ſuos per XLII. annos exſpectavit ad pœnitentiam. Induratos autem per duos urſos ſc. Veſpaſianum & Titum punivit usque ad exterminium cum ſigno doloris pœnam per Prophetam dicens: Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis & vindicabor de inimicis meis. Poſt tempora Urbani Papæ ſecundi terram promiſſionis largo ſanguine martyrum frequenti ſudore confeſſorum recuperatam reſtituerat Chriſtianis, qui procedente tempore luxuria, ſuperbia vitæ, & avaritia in tantam prolapſi ſunt malitiam, ut ſuſcitaret eis adverſarium, cui reſiſtere non valebant, divinitatis ope deſtituti. Veri miſeri, quorum vindicta differtur poſt mortem, ut in plenitudine peccatorum puniantur æternaliter. Porro non ſinere ex ſententia propriæ voluntatis diutius oculos divinæ majeſtatis provocare, ſed adhuc in carne poſitis adhibere vindictam, clementiæ divinæ manifeſtum eſt indicium. Propter peccata ſuper terram multiplicata & iniquitates patrum noſtrorum populus orientalis & Jeruſalem venerunt in opprobium omnibus per circuitum ejus. Fuerunt & aliæ cauſæ occaſionales tanti periculi.

LVI. Mortuo ſiquidem rege leproſo, & puero in regem electo, cujus ſupra mentionem fecimus, defuncto, quia Wido Comes Joppenſis inutilis eſſe videbatur regno, multorum erat conſilium, ut copula maritalis, quæ inter ipſum & reginam, ſororem regis leproſi, contracta fuerat, diſſolveretur. Gerhardus autem, militiæ templi magiſter, fovebat hoc matrimonium, aſſerens illicitum eſſe, quod pro tali cauſa conjugalis ſocietas diſſolveretur, unde diſcordia ſatis evidens & contentio effuſa eſt ſuper principes. Rainaldus etiam princeps montis regalis, infra treugam, quæ cum Saladino & cum Widone fuerat inita, carvanam mercatorum venientem ex Ægypto ſpoliavit. Cumque rex a Saladino ſuper hæc conveniretur, & rex principem moneret, ut ablata reſtitueret, reſpondit; ſe cum Sarracenis Treugam habere nolle. Ex hoc facto commotus Saladinus, Tyberiadem obſedit, & mittens ſeptem millia electorum Thurcorum verſus Accon regiones vaſtavit. Porro Gerhardus militiæ templi magiſter cum LXXX. militibus ad tuendam Nazareth properavit, cui adjunctus fuerat magiſter Hoſpitalis, & alii usque ad numerum CXL. militum. Gerhardus iſte miles erat ſtrenuus, ſed impetuoſus & temerarius. Qui videns pueros & mulieres, aliosque Chriſtianos de Nazareth captivos abduci, contra conſilium prudentium, non conſiderans hoſtium multitudinem & fidelium paucitatem, imprudenter ordinatas acies hoſtiles invaſit, ubi magiſter hoſpitalis occubuit in prælio. Gerhardus autem illius temeritatis auctor per fugam evaſit, ſed de fratribus ſuis quidam occiſi, quidam capti diſcrimen ſubierunt. Factum eſt hoc in principio Maji ad Caſale Roberti. Idem magiſter procedente tempore culpas ſuas omnes ſanguine martyrii lavit. Nam in deſcenſu Turonis Saladini inter Accon & Caſale Acconenſis Epiſcopi pro defenſione Chriſtianitatis occiſus occubuit. Poſtmodum congregatus eſt exercitus Domini ad fontem Sephoritanum; Saladinus ab altera parte copias contraxit, & Tyberiade tunc relicta obviam venit ad prœlium, quod commiſſum eſt in valle non procul a Tyberiade diſtante, ubi rex victus cum majoribus Tyronem Hatthi aſcendit, ubi comprehenſus eſt cum principibus ſuis & aliis, & in captivitatem ductus.

LVII. Anno ab incarnatione Domini MCLXXX. VIII. menſe Julio, in die tranſlationis Sancti Martini, planctus & fletus orientalis eccleſiæ auditus eſt in terra Chriſtianorum, & plaga ejus corda fidelium graviſſime vulneravit. Nam Tyberiade deſtructa Accon dedita fuit victori, & Domina gentium princeps provinciarum facta eſt ſub tributo. Pro liberatione regis

regis & Gerhardi, prænominati magiſtri templi, paucorum etiam militum munita plurimum Aſcalona in Saladini tranſivit dominium; deinde Berithum & tota fere Palæſtina. Urbes etiam Phœnicis obtinuit, Sidonem & alias. At Tyrus & Tripolis in poteſtate remanſerunt Chriſtianorum. Cladem hanc graviſſimam audiens Urbanus Papa III. apud Ferrariam dolore tactus intrinſecus, & fere correptus migravit a ſeculo. Cui ſubſtitutus eſt Gregorius VIII. vir vitæ venerabilis ac relligione plenus, qui infra duos menſes migravit ad Dominum, cui Clemens Papa III. ſucceſſit, qui prædicatores crucis per regna transmiſit occidentis. Fretthericus Imperator compaſſus eccleſiæ Dei crucem accepit, & cum eo filius ipſius Dux Sveviæ Fretthericus, adoleſcens indolis optimæ. Signati ſunt præterea Principes regni Teutonici plerique cum militum multitudine copioſa. Saladinus interfecto Principe Rainaldo poſt multam defenſorum vexationem Montem regalem & Craccum obtinuit, & ſitiens totum regnum Jeroſolymitanum Tyrum obſedit, quam capere non valuit propter loci munitionem. Nam miſerator Dominus Conradum Marchionem montis Ferrati transmiſit, qui cives ad deditionem, quam facere decrevisse dicuntur, prudenter cohibuit.

LVIII. Dum hæc aguntur in partibus orientis. Philippus Rex Francorum & Henricus Rex Anglorum hoſtiliter nimis apud caſtrum Raul concurrentes, ordinatis hinc inde militum & ſatellitum aciebus, pugnam inire decreverant. Aderant autem nuncii ſedis Apoſtolicæ crucis prædicatores, qui ſaluberrimis perſvaſionibus Treugam modici temporis interpoſuerunt, & inter Giſortium & Thrie reges convenientes colloquium habuerunt, ubi conſilio Spiritus Sancti familiariter uſi, ambo ſalutiferæ crucis ſignum humeris ſuis affixerunt, nec explicari poteſt verbis gaudium, quod ex hoc ortum fuit, quando ad concordiam & oſculum pacis redierunt. Unde Barones utriusque regni & minores ipſorum exempla ſequentes, crucis ſignaculum alacriter ſuſceperunt. At Henrico Anglorum rege ante tempus expeditionis rebus humanis exempto ſucceſſit Richardus Comes Pictavienſis cruce ſignatus in regno, fratribus ſuis Henrico poſtgenito & Gofredo ſecundo genito, Comite Britanniæ, jam defunctis. Interim orientalis militia cum rege Widone apud Tyrum congregata Acconem civitatem obſedit, cum ſexcentis fere militibus, an. MCLXXXIX. menſe Auguſto. Grandis fiducia fidelium, quod tam modica manu obſidionem Acconitanæ civitatis tam audacter incohaverunt, inter malleum & incudem, inter ſcyllam & charybdim poſiti, quia Sarracenorum multitudo in civitate tenuiter obſeſſa, paucitatem noſtram copioſe ſupergreſſa, viribus vincere poterat & numero. Ab altera parte Saladinus de pluribus regnis copias contraxit, quæ terram occupaverunt, ut locuſtæ, milites Chriſti cingentes & obſidentes. Noſtri vero cum jam hoſtibus in contemptum veniſſent propter raritatem bellatorum ſupervenit in auxilio opportuno claſſis quinquaginta vel plurium cogonum, ab aquilone navigans cum viro nobili, Jacobo de Avennis. Unde nulli fidelium venire potuit in dubium, quin altiſſimus tale auxilium confidentibus in ipſo transmiſerit. Ex tunc milites Chriſti de auxilio divinitatis certiſſimi obſidionem firmantes, vallum modicum ad tutelam ſui periculi foderunt, & de antennis & malis navium barras ac repagula prudenter ac alacriter compoſuerunt. Porro Saladinus intelligens auxilium Chriſtianorum augmentari, crebros impetus fieri in eos præcepit. Similiter illi, qui civitatem tuebantur, prout temporis opportunitas offerebat, hoſtibus ſuis intentabant diſcrimen, & ſic per varios eventus belli tempus currebat obſidionis. Barones autem occidentalium partium cruce ſignati transfretantes laborantibus in obſidione Ptolomaidis ferebant auxilium.

LIX. Fretthericus Imperator magnificum prout imperialem decebat coronam, trahens ſecum apparatum, & bellorum copiam; per Ungariam profectus venit Græciam, ſed Manuel Imperator Conſtantinopolitanus tranſitum ipſius per terram ſuam impedire conabatur. Unde Fretthericus, princeps magnanimus, per totam hiemen magnam partem Græciæ potenter obtinuit & poſſedit. Diſcordiam etiam imperatorum auxit, quod Manuel legatos Frettherici Hermannum Monaſterienſem Epiſcopum & alios viros magnos captivos in Conſtantinopoli detinuit. Tandem pace reformata legati ſunt dimiſſi liberi. Et Manuel per Elleſpontum peregrinis copioſum navium præbuit, alia præterea commoda, ne terræ ſanctæ diutius differretur ſubſidium.

LX. Interea Soldanus Iconii multitudine Turcorum congregata, ad impedimentum imperatoris & damnum transmiſit. At Imperator per ſolitudinem devians famem ac ſitim aliaque pericula per aliquot dies paſſus, tandem per rupes & ſcopulos periculoſe deſcendens cum maxima jactura jumentorum ad terram pervenit planam & opulentam. Quia vero Saraceni non oppinabantur per loca tam invia & a publica ſtrata remota, Chriſtianos velle vel poſſe deſcendere, cautelam modicam rebus ſuis adhibuerunt. Profecti ſunt igitur Chriſtiani verſus Iconium per loca paluſtria, quæ violentia nimbi molliverat, adeoque de loricis & ſcutis viam ſternere pleriq; compellabantur. Turcorum vero multitudo maxima obviam proceſſit de Iconio. At Dux Sveviæ Fretthericus, adoleſcens ſpectabilis & ſtrenuus priores acies noſtrorum præcedebat intrepidus. Pater autem ipſius poſteriorem cuſtodiam tuebatur, & ſic viriliter ſuperata Turcorum multitudine Iconium hoſtiliter introierunt. Porro civitatis habitatores cum uxoribus & parvulis ſe receperunt in præſidio. Poſt aliquot vero dies pax compoſita fuit inter imperatorem & Soldanum, unde noſtri civitatem egreſſi caſtra metati ſunt in ſuburbanis Iconii, ubi commercia cum Sarracenis habentes utilia, equos & jumenta ſibi neceſſaria cum aliis rebus ſibi pretio competenti comparaverunt. Imperator acceptis XX. quatuor obſidibus a Soldano, qui ſpectabiles videban-

debantur & idonei, profectus inde proceſſit verſus Armeniam, ſed nec fœdus initum, nec obſides dati profuerunt, quo minus periculum Thurcorum imminentium noſtra gens evaderet. Ideoque Rex decollari juſſit obſides pro parte. CumqueTurci multiplicarentur, continuum periculum Chriſtianis imminebat. Unde per vias, quibus gradiebantur, imperator ſicut vir prudens & ſtrenuus ordinatis aciebus incedebat, cuſtodiens ſuos nec permittens eos, licet multum provocatos hoſtibus incaute occurrere. Tali diſciplina equites & pedites proceſſerunt, per dies multos requiem non habentes, niſi noctibus, quibus per ſollicitudinem excubiarum recreati quieverunt aliquantulum. Erat in hoc exercitu vir litteratus & facundus, cum aliis eccleſiarum prælatis, Sigelogus Herbipolenſis Epiſcopus, qui exhortationibus & conſolationibus caſtra Domini confortabat, aſperitatem viarum, & hoſtium inſtantiam ſalubriter oſtendens pro Chriſto fore tolerandam. Tempus erat æſtivum, quo ſole tenente Leonem Julius ardebat, unde magis defatigati tandem ad loca tuta pervenerunt Armeniæ. Imperator armorum pondere preſſus, & longi ſudoris incommodo gravatus, delectatus eſt ſpecie torrentis, quem tranſiturus erat, depoſitis veſtib9 nudus transnatare conabatur, ſed apertis poris corporis vi caloris aqua frigida ſubito interclufit vitalia, & ſic Princeps ille nobilis, Imperator ſtrenuus, miles providus, vir prudentia præcipuus diem clauſit extremum menſe Auguſto die dominico. Quis explicare valebit fletum nobilium, planctum militum, dolorem omnium de tanto Duce perdito, in quo fuit completum, quod ſcriptum eſt: Rectorem te conſtituerunt, eſto in illis, quaſi unus ex illis: quia tantam humilitatem militiæ Chriſtianæ magnificus Imperator exhibuit, ut etiam humiles de plebe fratres appellaret, & ſi rota carri fracta jacebat, inter eundum ſubſtitit, & alios ſubſiſtere fecit, donec damno reparato ſarcina procederet. Morti Principis hoc acceſſit periculum, quod exercitus tam copioſus factus acephalus per loca varia ſe diviſit. Nam Dux Sveviæ in campeſtribus ægrotabat Armeniæ nec montana conſcendere valuit propter infirmitatem. Major tamen pars multitudinis Antiochiam pervenit, ubi poſt longos labores & multam famem, quam paſſa fuit in via, otium & crapulam ſecuta, moribunda diminuta decrevit. Reſidui cum Duce Fretherico, tandem pervenerunt Ptolomaidam, ubi etiam ipſe adoleſcens magnæ probitatis diem clauſit extremum.

LXI. Philippus Rex Francorum & Richardus Rex Anglorum apud Meſſanam præparabant navigium. Rex Angliæ Archancredo, (*a*) qui regnum Siciliæ uſurpaverat, ſororem ſuam accepta pecunia pro donatione propter nuptias ſecum duxit, quæ Willechelmi regis Siciliæ quondam uxor fuerat. Hinricus primogenitus Fretherici patri ſucceſſit defuncto, qui Dominam Conſtantiam hæredem regni Siciliæ duxerat uxorem, ex qua genuit Dominum Fredericum Imperatorem Romanorum & regem Siciliæ. Interea, qui Accon obſederant, agoniſtæ Chriſti famem maximam aliquando paſſi; quandoque etiam adverſorum caſuum in negotiis bellicis pulſabantur incommodis. Nam præter alia, quæ longum eſſet enumerare, peditum millia non pauca, qui ignaviam & inertiam equitibus improperabant, & ex conducto poſt multas ſupplicationes & diſſvaſiones majorum, quibus experientia talium rerum nota fuit, ad caſtra Sarracenorum tendebant. Saladinus ſimulato metu retrocedere ſuos præcepit, pedites autem noſtri ſpoliis onuſti, cum redire cuperent, truncati ſunt in tanta quantitate, ut fluvius ſangvine permixtus occiſorum rubricatas magis quam cæruleas prætenderet aquas. Tandem Rex Francorum pervenit Accon & erigens machinas contra turrim maledictam noctibus & diebus ſine intermiſſione tormenta lapidum jactari præcepit. Interim Rex Anglorum ſponſam ſuam præmittens Berengariam filiam regis Navariæ & ſororem ſuam viduam regnum Cypri dominio Latinorum ſubjicere ſtudebat inter eundum. In hac inſula Kirſacus dominabatur græcus, qui nuncios præmittens & munera, in mari fluctuantes reginas hortabatur plurimum, ut regis in arida præſtolarentur adventum; ſed ipſæ prudenti conſilio recuſabant applicare, & poteſtati Græcorum ſe ſubjicere. Caritatis exemplum poſteris imitandum ſubjecta declarabit narratio. Eodem tempore tres naves peregrinis repletæ vi tempeſtatis periclitatæ fuerunt in Cypro. Kirſacus omnes peregrinos decollari juſſit. Cumque ad ſupplicium ducerentur, ſatelles quidam Kirſacii, natione Normannus, animam ſuam pro ipſis poſuit, & admiſſo equo velociter accurrens lictoribus ex parte Imperatoris præcepit, ut in executione tanti ſceleris ſubſiſterent, conſequenter Latinos allocutus, ut per fugam & latibula vitæ ſuæ conſulerent, hortabatur. Quo comperto Kirſacus ſatellitem interfici præcepit, & timens regis adventum, portum Limirunenſem, quantum potuit, munire procuravit, equitum & peditum copioſas ibidem ordinans acies. At Rex Anglorum adveniens gentem ſuam armatam per barcas litus aſcendere mandavit, & ipſe perſonaliter cum eis peditans hoſtiles acies viriliter invaſit, ac confecit poſt pugnam modici temporis. Græcus autem fugiens a facie perſequentis nullum ſibi tutum in inſula reperire poterat habitaculum. Nam Rex ejectis equis de mari perſecutus eum pugnavit cum ipſo, non longe a portu in locis campeſtribus, ubi victus eſt ſecundo, ſed ad montana confugit congregans auxiliatores Græcos & Armenos. Rex properans ad caſtrum Scelingis comprehendit illud, & in eo filiam Kirſacii cum ſupellectile multa. Tertio commiſſa fuit pugna inter Famaguſam & Nicoſſiam, ubi Kirſacus ſe recepit in caſtro firmiſſimo, quod Buffavent dicitur. Nihilominus Rex illud expugnavit, virtute magna, capiens in eo Kirſacum, & ſic dominio totius inſulæ potitus navigavit Ptolomaidam. Inter eundum vero navim magnam de Babilonia venientem, quam Dromonem appellant, expugnavit vehementer, quæ Accon ingreſſura fuit ad ſollatium obſeſſorum, repleta bellatoribus, & armis, victualibus, & igne

(*a*) Leg. forte *a Tancredo*.

igne græco, & ſerpentibus vivis ad toxicum conficiendum. Hæc diutius impugnata & multum defenſa, tandem in profundum dimerſa, cum his, quæ portavit, omnino periit. Poſt adventum regis Anglorum ad exercitum, Sarraceni diutina obſidione defatigati, cognoſcentes Saladinum, eam ſolvere non poſſe, conſilium deditionis inierunt, quod machinæ regis Francorum jam viam fecerant per murum, & regis Angliæ fama plurimum eos terrebat. Deſperatis igitur rebus hujuſmodi pacta pro longa concertatione finienda compoſuerunt, ut aperta civitate Chriſtianis, ſi Saladinus lignum Dominicæ crucis, quod in prælio perditum fuerat, eccleſiæ Dei reſtitueret cum omnibus captivis, qui in ſua tenebantur poteſtate, liberi dimitterentur defenſores civitatis; ſin autem, capitibus truncarentur. Noſtris igitur urbem cum victoria & gratiarum actione ingredientibus, Saladinus ſe retrahens ad diem & locum conſtitutum cum multitudine captivorum, quos adduci juſſerat, rediit. Clerus noſter ſperans ſe Dominicam recepturum crucem, nudis pedibus & ſacris veſtibus proceſſionaliter obviam venit, militia gradatim incedebat armata, & cum veraciter intellectum eſſet, crucem ſanctam nequaquam adeſſe, Rex Angliæ inter acies Saladini & noſtras captivos decollari juſſit, non veritus Sarracenorum multitudinem præſentem. Recuperata eſt Accon civitas, an. MCXCI. menſe Junio.

LXII. Rex Francorum in terram ſuam rediit; Comes Flandrenſis mortuus eſt ibi, & alii multi nobiles in obſidione vel regreſſu mortui ſunt. Saladinus urbes maritimas jam deſtruxerat, unde habito conſilio Rex Angliæ, pro Joppe reparanda, Ptolomaidam egreditur. Et cum procederet multitudo Turcorum maxima congregata, noſtros ab omni parte jugiter infeſtabat. Sed poſt tranſitum fluminis diſtricti cum poſteriores acies nimis acriter urgerent inimici, Rex Draconem, quo pro vexillo utebatur, explicari juſſit, ordinans legiones ad prælium, & juxta Caſale bubalorum impetum faciens in hoſtiles acies, pugna commiſſa, Saladini robur defecit, ubi cecidit occiſus Jacobus vir nobilis de Avenna. Exinde Rex Joppen reparavit, & Aſcalonem, ſed Francigenæ ulterius eum ſequi recuſabant, unde ſine ipſis Darum obſedit, & per VIII. dies moram faciens, [illegible] cepit illud & deſtruxit. Poſt Joppen munitam, intellexit Rex carvanam maximam ex Ægypto Jeruſalem tendere, in qua camelorum multitudo copioſa, ſpecies aromaticales & alias merces precioſiſſimas ac inæſtimabiles deferebat. Quo cognito, Rex per exploratores de Turone militum usque ad Ciſternam rubeam cucurrit, & licet carvana cuſtodiam haberet, ac armatorum ſtipata foret caterva, viriliter tamen in eam impetum faciens, ipſam cepit, & ſpoliis multis locupletavit exercitum. Poſt hujuſmodi magnifica facta Rex audiens regem Francorum terram ſuam invaſiſſe, præparato navigio apud Accon redire diſpoſuit, Aſcalona deſtructa, ſed in Joppe præſidio poſito. Interim Saladinus congregans exercitum Joppen obſedit, & erigens machinas primo die ſui adventus tanta vi molarium muros concuſſit, & pro parte deſtruxit, quod deſperantes Joppitæ Patriarcham & Albericum Remenſem, quos ibidem reliquerat Richardus Rex, pro pactis deditionis emiſerunt ad Principem noſtrum. Hoc periculum nunciatum eſt regi apud Accon conſtituto, ipſe vero compatiens Chriſtianitatis damno, licet in procinctu jam eſſet redeundi armatis galeis & aliis navibus ad liberationem profectus eſt in periculo mortis poſitorum. Sarraceni victores civitatem jam repleverant, Chriſti ſe receperunt in Turone, nichil aliud exſpectantes quam mortem, & ſervitutem perpetuam. Rex improviſus advenit liberator eorum de gentibus iracundis, qui, licet equos non adduceret, pugnavit tamen viriliter contra multitudinem perfidorum innumerabilem, quam violenter ejecit de civitate, ſternens fugientes. Unde propter horrorem & fœtorem cadaverum caſtra metatus eſt extra muros, extendi faciens tentoria pauciſſima. Saphadinus quaſi in pignus amicitiæ equum miſit ei oris duri, nequiter exſpectans, ut regem ſeſſorem non valentem refrænare jumentum, inter hoſtiles acies præcipitaret. Mane facto hoſtium multitudo tentoria circumdedit, qui miſſum a viro doloſo dextrarium, non ignorans fraudem aſcendit, & per medios hoſtes cum paucis præcipiti curſu civitatem introivit, ubi receptus eſt ſicut angelus Dei, quia credebatur eſſe perditus cum omnibus aliis, qui ſecum pernoctaverant. Deinde ordinans acies pugnavit cum Saladino, ipſumque retrocedere coëgit ad ſpatium miliaris unius, ad locum, qui Caſale de plano nuncupatur, & ſic populus liberatus laudem dedit Deo. Patriarcha vero cum his, qui ante adventum regis de ſalute ſuæ gentis cum tyranno tractaverant, ab eo detenti & ſupplicio deputati migraverunt ad Dominum. Poſtea Rex generali treuga cum Saladino compoſita, transfretavit, ſed tranſiens per Alemanniam a Duce Auſtriæ captus Imperatori Hinrico fuit præſentatus, qui tenens ipſum in libera cuſtodia honoravit plurimum. Tandem pecuniam acceptans ab eo, ducenta videlicet millia marcarum argenti, dimiſit liberum, nec longo poſt tempore Imperator profectus in Appuliam, Salernum expugnavit potenter, Panormitanum palatium ac totum regnum Siciliæ ſibi debitum victorioſus obtinuit, quem coronavit in Imperatorem Cœleſtinus Papa.

LXIII. Yſabella Regina Jeroſolymæ vivente Widone nupſit Conrado Marchioni de Monte ferrato, quem Haſſeſſini ſiccariis cultris interfecerunt in Tyro; tertio nupſit Hinrico Campaniæ, qui per feneſtram luriculis carentem ex improviſo cadens exſpiravit, quarto regi Heimerico. Sibilla & Yſabella fuerunt ſorores; Sibilla nupſit Widoni regi. Yſabella nupſit Anſfrido de Turono. Secundo nupſit Conrado Marchioni de Monte ferrato, & plus vixit Wido Rex, quam Conradus.

LXIV. Imperatore Hinrico in Sicilia conſtituto, ſecunda expeditio transmarina fuit ordinata, in qua præcipui fuerunt regni Teutonici barones, Conradus Maguntinæ ſedis Archi-Epiſcopus & ſanctæ eccleſiæ Roma-

Romanæ cardinalis; Conradus imperialis aulæ cancellarius; Hinricus Comes Palatinus; Hinricus Dux Brabantiæ & plures alii, qui congregati apud Accon Mareſcalcum fecerunt Hinricum de Caladin juſtitiarium optimum: Ducem autem Brabantiæ, virum ſtrenuum, modeſtum & caſtum Capitaneum elegerunt, & ſic per terram & mare profecti ſunt Berithum, plurimum eos urgente multitudine Turcorum in via, qui montana tenentes ſaxis pugillaribus & ſagittarum grandine requiem negabant progreſſuris. Berithenſes Sarraceni deſperantes de civitatis defenſione ſe receperunt in caſtro munitisſimo, & cum naves Chriſtianorum adventarent, egresſi ſunt communiter de præſidio ad claſſem conſiderandam & numerandam. Pauci vero Chriſtiani captivi remanſerunt intus, qui obſeratis portis aſcenderunt in arcem, & ſigno Chriſtianitatis ſuæ dato in ſpecula, venientem exercitum terreſtrem properare fecerunt. Quo viſo Sarraceni fugierunt omnes, & ſic Dominus Berithum ſervis ſuis reſtituit, repletum victualibus & armis, an. MCXCII.

LXV. Ex hoc miraculo Chriſtiani confortati Turonem caſtrum munitiſſimum obſederunt in terra Zabulon & Neptalim, quod defenſores dedere volebant ſub pactione vitæ & reſtitutione quingentorum captivorum. Hanc conditionem recuſabant Teutonici ſtulte nimis, quia illi, qui fuerant in præſidio caſtri Beafort, & aliarum munitionum Sidonis idem feciſſent. De ſua vero virtute fallaciter confiſi machinis & aliis inſtrumentis aggreſſi ſunt caſtrum, tandem ſuffodientes murum, magnam ejus partem præcipitaverunt; caſtrenſes nihilominus viriliter ſe oppoſuerunt introire volentibus. Poſthæc Sarraceni renovato deditionis tractatu obſides dederunt. Sed ſive ſeveritatem Teutonicorum metuentes, ſive Babyloniorum audientes adventum, relictis obſidibus, mutaverunt conſilium. Interim mortuus eſt Imperator Hinricus in Meſſana, in ætate juvenili, Princeps valde diſcretus, & lingua latina competenter eruditus, relicto parvulo filio nunc Imperatore magnifico. His rumoribus adverſis acceſſit eis, qui in obſidione Turonis morabantur, periculum advenientis exercitus in multitudine gravi Babyloniorum; unde, qui pacta Chriſtianitati plurimum profutura recuſaverant inire, relictis caſtris & infirmorum numeroſitate, turpi fuga per noctem ſe receperunt in Tyro, menſe Febr. in purificatione beatæ virginis. Sarraceni ſimiliter eadem nocte per aliam viam fugierunt. His ita geſtis ortum eſt ſchiſma in imperio; nam imperatrice defuncta, cum Dominus Frethericus parvulus utroque parente foret orbatus, multis etiam adverſis caſibus expoſitus, nutriretur in Sicilia, quidam de principibus regni Teutonici, quorum præcipuus fuit Adolfus Colonienſis Archi-Epiſcopus, elegerunt in Imperatorem Ottonem Pictavienſem Comitem, alii Philippum Ducem Sveviæ, patruum pueri, quem quidam Alemannus Comes Palatinus de Videlenbach, ſedentem in conclavi tempore minutionis ſuæ, nihil tale timentem, nequiter interfecit, cujus mortem Hinricus de Caladin adeo perſecutus fuit, quod eundem Sicarium viriliter occidit. Innocentius Papa, qui ſucceſſit Cœleſtino, favorem ſuum impendit Ottoni & eum Romæ coronavit in Imperatorem, qui nimium ingratus benefactori ſuo Patrimonium Sancti Petri ſtatim poſt acceptam coronam invaſit, nec pepercit puero, ſed Appuliam hoſtiliter ingreſſus, Dominum & homines contra ſe provocavit, ideoq; ſummus Pontifex, multis præmiſſis ammonitionibus, excommunicavit eum. Deinde Barones ab ipſius fidelitate abſolvit, & ſic imperio perdito mortuus eſt in Saxonia cum ſignis maximæ contritionis. Innocentius Papa ingenio, facundia, memoria præcellens erat, in jure ac lege Domini eruditus valde, magnanimus plurimum, qui contumaciam regum & aliorum principum compreſſerat. Regem Francor. Philippum, uxorem ſuam ſororem regis Daciæ, quam abjecerat ſuperducta Teutonica, per interdictum Franciæ recipere coëgit. Johannem regem Angliæ, qui admittere recuſavit ad ſedem Cantuarienſem Cardinalem Sanctæ Romanæ eccleſiæ Dominum Stephanum vita & ſcientia fulgentem per ſententiam excommunicationis & interdictum Angliæ in tantum humiliavit, ut ipſe & ſucceſſores ſui a ſede apoſtolica regnum accipiant in perpetuum, cum annua ſolutione pecuniæ magnæ. Temporibus ejuſdem Pontificis populus aquilonaris, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam catholicæ fidei. Nam gens Livonum, Eſtonum, Prutonum variis erroribus deluſa ignorans Dei filium & incarnati verbi myſterium, numina gentilium colebat, Dryades, Amadriades, Oreades, Napeas, Humides, Satyros & Faunos. Sperabat enim ſuper lucos, quos nulla ſecuris violare præſumſit, ubi fontes & arbores, montes & colles, rupes & valles, venerabantur, quaſi aliquid virtutis & auſpicii reperiri poſſit in eis: nunc autem ſanam doctrinam ſecuta, ad Epiſcopum & paſtorem animarum ſuarum converſa Jeſum Chriſtum, Pontificibus ſuis obediens, eccleſias ædificat & frequentat, legibus Chriſtianis pro magna parte ſubjecta. Præterea Conſtantinopolitana civitas ſciſmatica in diebus ſuis expugnata in dominium tranſiit & poteſtatem Chriſtianorum. Inſuper Toloſanum Comitem receptatorem & defenſorem hæreticorum humiliavit & Albigenſes hæreticos per largas remiſſiones Catholicis indultas, ad nihilum deduxit. Quos primo loco per prædicatores humiles & literatos ad orthodoxam fidem reducere ſtuduit, deinde, quaſi contra ethnicos & publicanos, peregrinos armatos tranſmiſit. Amiramomelinus Rex Carthaginis in tantam ſurrexit elationem, ut miſſis litteris blaſphemia plenis generaliter omnes Chriſti cultores ad conflictum invitaret, unde propter indulgentias a Domino Papa factas, de duobus regnis Franciæ & Angliæ multitudo maxima convenit apud Toletum, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni, diem conflictus exſpectare; nec placere Domino videbatur, ut diſpoſita cœlitus victoria multitudini bellatorum aſcriberetur, & licet Rex Caſtellæ liberaliſſimus & miles ſecundum ætatis ſuæ vires ſtrenuus, larga manu ſtipendia diſtribueret, reverſi ſunt tamen ad propria paucis remanentibus. Dux Auſtriæ propter viarum intervalla tarde venit, nec aſſequi diem belli valebat. Rex autem Caſtellæ, Arragoniæ & Navariæ in fide trinitatis & cum ſigno unitatis tranſeuntes portum obviaverunt principi perfidiæ, qui, licet eminentiorem locum occupaſſet, & numero equitum & peditum Chriſtianos multipliciter vinceret, virtute tamen divina ſuperatus in bello fugatus evaſit, cœſis militibus Sarracen. multis & amiſſis civitatibus ac caſtris plurimis.

LXVI. Factum eſt hoc bellum an. MCCXII. XVI. die Julii feria II. Poſt hanc glorioſam victoriam idem apoſtolicus orientali eccleſiæ compaſſus, prædicatores crucis per regna miſit occidentis, cor apponens ad liberationem terræ ſanctæ, orationes generales inſtituit, Concilium indixit in Lateranenſi Baſilica anno MCCXIII. menſe Novembri, cui interfuerunt quadringenti & XIII. Epiſcopi: abbatum & aliorum prælatorum eccleſiæ, turba convenit, quæ dinumerari facile non poterat: ubi principaliter ordinatum fuit, de his, quæ ad ſubſidium terræ ſanctæ pertinebant. Terminus etiam generalis expeditionis præfixus erat; infra quem idem ſummus Pontifex obdormivit in Domino. Cui ſucceſſit Honorius Papa, qui de latere ſuo miſit Dominum Pelagium Albanenſem Epiſcopum Apoſtolicæ ſedis legatum in tranſmarinas partes cum poteſtate magna. Magiſter Robertus tituli S. Stephani in Cœlio monte, Presbyter, Cardinalis & Princeps Romanus cum exercitu magno Romanorum militum & popularium, equitum & peditum, armorum apparatu magnifico ac victualium copia ſe præparavit alacriter ad obſequium Domini noſtri Jeſu Chriſti, cui eſt honor & gloria & virtus & potentia per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

VII. OLIVE-

VII.
OLIVERI SCHOLASTICI HISTORIA DAMIATINA.

Incipit hiſtoria Damiatina, cui Magiſter Oliverus præcedentis & hujus operis compilator & ſanctæ crucis prædicator interfuiſſe non dubitatur.

PROOEMIUM.

LÆtetur mons Sion & exultent filiæ Judæ propter judicia Domini. Confiteantur Domino, quam magnifice fecit; ſcribentes & prædicantes annuncient mirabilia Dei, qui mandavit ſanctificatis ſuis, & vocavit ſervos in ira ſua, exultantes non in propriis viribus, non in operibus juſtitiæ, quæ fecerunt ipſi, ſed in gloria majeſtatis ejus, qui in omnibus eſt benedictus in ſecula. Terra enim, de qua oriebatur panis, qui de cœlo deſcendit, in loco nativitatis ſuæ ferro ſucciſa eſt in munitionibus multis, quas inhabitabant perfidi. Locus Saphiri lapides terræ hujus, quæ fuit poſſeſſio patriarcharum, alumna prophetarum, doctrix apoſtolorum, mater fidei. Glebæ illius aurum, quia ſibi caritate cohæſerunt & religionis cuſtodes nunquam in ea defuerunt. Quæ quondam libera poſt ſingultos & crebra ſuſpiria jam exultat in ſpe & de bonitate liberatoris ſui confiſa gaudens gaudebit, remota virga peccatorum a ſorte juſtorum. Sane, qui vidimus & audivimus & intelleximus, ſcribimus omnibus orthodoxis abſque falſitatis ammixtione, ut quicquid eſt virtutis uſquam aſſurgat in laudem Dei & gratiarum actionem.

I. Anno MCCXVII. exſpirante Treuga Chriſtianorum & Sarracenorum in primo paſſagio generali poſt concilium Lateranenſe congregatus eſt exercitus Domini in Accon copioſus cum tribus regibus Jeruſalem, Hungaro & Cypri, qui miſtica munera ſecum non deferentes, parum egerunt memoria dignum. Affuit Dux Auſtriæ & Dux Maraniæ cum multis Comitibus, & viris generoſis & milicia magna regni Teutonici. Aderant Epiſcopi peregrini. Archiepiſcopus Nicoſſienſis, Jorienſis, Agrenenſis, Hungarienſis, Bajocenſis, Bavenbergenſis, Sicenſis, Monaſterienſis & Trajectenſis, & cum eis vir potens & nobilis, Dominus Galtherus de Avennis, qui reverſus in paſſagio vernali XL. milites reliquit in ſervitio terræ ſanctæ, quibus providit ſumptus ſufficientes per annum. Bavari inſolenter & contra legem peregrinorum ſe habuerunt, hortos & pomeria Chriſtianorum deſtruendo, ejicientes etiam de hoſpitiis ſuis religioſos, nec his contenti Chriſtianos interfecerunt. Dux Auſtriæ ſicut princeps catholicus per omnia Chriſto militavit. Patriarcha Jeroſolymitanus cum magna humilitate cleri & populi tollens reverenter vivificæ crucis lignum feria VI. poſt feſtum omnium ſanctorum profectus eſt ab Accon in caſtra Domini, quæ præceſſerant ad Recordanam. Hoc autem dulce lignum poſt terram ſanctam perditam reſervatum fuit ad hæc tempora. Imminente ſiquidem conflictu Sarracenorum cum Chriſtianis, tempore Soldani, ſicut a ſenioribus accepimus, crux ſecta fuit, pars ad prælium delata, & ibidem perdita, pars reſervata, quæ nunc exhibetur. Cum tali vexillo ordinatis aciebus proceſſimus per planum Fabæ uſque ad fontem Tubaniæ, multum eo die laborantes, & præmiſſis exploratoribus videntes ab adverſariis concitari pulverem, incerti fuimus utrum contra nos an fugiendo properarent. Sequenti die per montes Gelboæ, quos habuimus ad dextram, & paludem ad ſiniſtram, profecti ſumus Bethſaidam, ubi caſtra fixerat adverſarius; ſed metuens tam ordinate procedentis & tam copioſi Dei viventis exercitus adventum, tentoria tollens & fugiens, terram vaſtandam militibus Chriſti reliquit. Unde Jordanem tranſeuntes in vigilia Sancti Martini corpora noſtra pacifice lavimus in eo, quievimus per biduum ibidem copiam victualium & pabuli reperientes. Deinde ſuper littus maris Galilææ tres manſiones fecimus, peragrantes loca, in quibus mirabilia ſalvator noſter operari dignatus, corporali præſentia cum hominibus converſatus eſt. Conſpeximus Bethſaidam, civitatem Andreæ & Petri, tunc ad caſale modicum redactam. Demonſtrata ſunt loca ubi Chriſtus diſcipulos ſuos vocavit, ſupra mare ſiccis pedibus ambulavit, turbas pavit in deſerto, montem aſcendit ſolus orare, & locus, ubi cum diſcipulis poſt reſurrectionem manducavit, & ſic per Capharnaum infirmos noſtros & pauperes in jumentis portantes reverſi ſumus Accon.

II. In ſecundo equitatu adivimus pedem montis Thabor, primo aquarum inopiam, poſtmodum per deſoſſionem copiam invenientes. Deſperabant capitanei noſtri de montis aſcenſu, donec, parvo Sarraceno nunciante, caſtrum fore comprehenſibile, conſilium inierunt. Prima vero Dominica adventus Domini, cum legeretur evangelium: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt. Patriarcha præceſſit cum ſigno crucis, epiſcopis & clero per clivum orantibus & pſallentibus. Hic mons, cum præruptus ſit undique & excelſus & quaſi impoſſibilis ad aſcendendum ſemitam tritam; milites tamen & ſatellites, equites & pedites viriliter aſcenderunt. Johannes Rex Jeroſolymæ cum milicia Domini Caſtellanum ſtravit, & Amiraldum unum primo impetu. Defenſores caſtri, qui

qui intrepidi extra portas ad defendendum montem hoſtibus occurrerunt, in fugam convertit & ſtuporem. Sed rex, quantum meruit aſcendendo, tantum demeruit deſcendendo. Deſcendens enim ipſo die Dominico, & alios deſcendere faciens, per indultum ſpatium animavit incredulos; ſed quo Dei judicio vel principum conſilio exercitus Domini tunc deſcenderit, & inglorius receſſerit, ignoramus. Hoc tamen ſcientes, quod divinorum judiciorum abyſſus humanæ mentis oculos penetrare non poteſt. Multi autem Templarii & Hoſpitalarii, & quidam ſeculares in ſecundo montis aſcenſu, quando caſtrenſes vires receperant, vulnerati ſunt, ſed pauci mortui. Credimus autem, Chriſtum Dominum ſibi ſoli hunc triumphum montis reſervaſſe, qui cum paucis diſcipulis ipſum aſcendit, gloriam futuræ reſurrectionis ibidem demonſtrando. Porro in primo & ſecundo equitatu, maximam multitudinem captivorum virorum & mulierum etiam parvulorum Chriſtiani ſecum adduxerunt. Epiſcopus autem Acconenſis parvulos, quos pretio vel prece obtinere potuit, baptizavit, & diſtribuens inter religioſas fœminas litteris applicare diſpoſuit.

III. In tertio equitatu cui patriarcha cum ſigno crucis & ſacri pontifices non interfuerunt, multa dampna & incommoda tam per latrunculos, quam hyemis aſperitate, perpeſſi ſumus, præſertim in vigilia nativitatis Domini, per viam, ubi multi pauperes & jumenta frigore perierunt, ac ipſa ſacra nocte, in qua tempeſtatem terreſtrem ventis & pluviis commotam ſuſtinuimus graviſſimam in finibus Tyri & Sydonis juxta Sareptam. Poſthæc exercitus Domini in quadrifariam diviſus eſt. Rex Ungariæ & Cypri Tripolim profecti ſunt, ubi Rex Cypri adoleſcentulus diem clauſit extremum; Rex Ungariæ brevi tempore commoratus cum magno dampno terræ ſanctæ receſſit, peregrinos enim & galeas, dextrarios & jumenta cum armis ſecum traxit, multum ammonitus a patriarcha, ne ſic recederet; tandem excommunicatus cum ſua ſequela contumax abiit. Alia pars peregrinorum, pigrorum, & timidorum, & eorum, qui procumbentes & terram ore pleno de habundantia temporalium biberunt, remanſit in Accon. Rex vero Jeruſalem & Dux Auſtriæ cum Hoſpitalariis Sancti Johannis & Epiſcopis ſupradictis & quibuſdam aliis caſtrum in Cæſarea Paleſtinæ brevi tempore & viriliter & conſtanter firmaverunt, licet hoſtis adventus frequenter nunciaretur. Per hoc caſtrum Deo dante civitas ipſa reparabitur. In Baſilica principis apoſtolorum feſtum purificationis Patriarcha cum VI. Epiſcopis ſolempniter celebravit. Templarii vero cum Domino Galthero de Avennis & paucis auxiliatoribus peregrinis & Hoſpitali de domo Teutonicorum caſtrum Peregrinorum quod olim Diſtrictum appellabatur, firmare cœperunt, quod ſitum eſt in dioceſi Cæſarienſi inter Cayphas & Cæſaream. Cujus ſitus talis eſt.

IV. Promunctorium altum & amplum mari imminet, munitum naturaliter ſcopulis, ad aquilonem, occidentem & auſtrum; verſus orientem turris eſt firma, & dudum a Templariis ædificata & poſſeſſa, tam guerræ quam treugarum tempore. Turris autem ibidem poſita fuit olim propter latrunculos, qui in via ſtricta peregrinis aſcendentibus in Jeruſalem & deſcendentibus ab ea inſidiabantur, haud longe diſtans a mari, quod propter viam ſtrictam Diſtrictum appellabatur. Toto fere tempore, quo Cæſarienſe caſtrum firmatum eſt & conſummatum, Templarii ex adverſo promunctorii fodientes & laborantes per VI. ebdomadas tandem ad fundamentum venerunt, ubi murus antiquus ſpiſſus & longus apparuit. Inventa eſt etiam ibi pecunia in moneta modernis ignota, collata beneficio filii Dei militibus ſuis ad alleviandos ſumptus & labores. Deinde in anteriore parte harenam fodientes, & deportantes, alius murus inventus eſt, & inter murorum planiciem fontes aquæ dulcis largiter ebulliebant, lapidum etiam & cementi copiam Dominus miniſtravit. Duæ turres ædificabantur ante frontem caſtri, lapidibus quadratis & dolatis tantæ quantitatis, ut lapis unus vix a duobus bubalis in curru trahatur. Utraque turris centenos habet pedes in longitudine, LXIII. in latitudine. Spiſſitudo binas includit teſtudines, altitudo paulatim aſcendens celſitudinem promunctorii transgreditur. Inter duas turres murus novus & altus cum propugnaculis conſummatus eſt, & miro artificio intrinſecus equites armati aſcendere poſſunt & deſcendere. Item murus alius paulo diſtans a turribus extenditur ab uno latere maris ad aliud puteum habens æquæ vivæ. Incluſum promunctorium ab utroque latere muro cingitur alto & novo uſque ad rupes; oratorium cum palatio & domibus plurimis includit. Hujus ædificii prima eſt utilitas, quod conventus Templariorum eductus de peccatrice & omni ſpurcitia plena civitate Accon, in hujus caſtri præſidio reſidebit uſque ad reparationem murorum Jeroſolymæ. Territorium munitionis hujus piſcariis, ſalinis, lignis, piſcinis, agris & herbis habundat; vineis plantatis & plantandis, hortis & pomeriis habitatores delectat. Inter Accon & Jeruſalem nulla eſt munitio, quam teneant Sarraceni, unde de hoc caſtro novo plurimum dampnificantur increduli, & terrore divino ipſos fugante, loca culta deſerere coguntur. Habet hæc ſtructura portum naturaliter bonum, qui artificio adjutus poterit eſſe melior. VI. miliaribus diſtat a monte Thabor, unde hujus caſtri conſtructio præſumitur fuiſſe cauſa deſtructionis munitionis illius, quam in campo longo & lato, qui interjacet montanis caſtri hujus & montis Thabor, nec ſeminare, nec arare nec metere quiſquam ſecure poterat, propter metum habitantium in eo.

V. Monaſterienſis Epiſcopus apud Cæſaream obdormivit in Domino. Magiſter Thomas Theologus & Doctor bonus & opinionis claræ apud Caſtrum filii Dei diem clauſit extremum. Poſthæc exercitus Domini rediit in Accon. Epiſcopi

Epiſcopi Alemanniæ ſe præparabant ad transfretandum, brevi tempore in promiſſionis terra commorati. Exſpectabatur Paſſagium ſecundum & novum, & maxime claſſis ab aquilone veniens, quæ per anguſtum mare Carthaginis navigata ſperabatur. A principio prædicationis crucis Chriſti Provincia Colonienſis ſtudio magno, pluribus etiam ſumptibus, fere trecentas naves præparavit, quarum quædam remanſerunt, quædam vi tempeſtatis perierunt, ſed major pars pervenit Ulixbonam cum magna virtute bellatorum. Ibi orta eſt diſcordia, quibusdam volentibus procedere, aliis hiemare cupientibus in obſidione caſtri fortiſſimi, quod Alcacia dicitur; & ſic claſſis diviſa eſt; pars apud Gajetam & Cornetum hiemavit; pars alia obſedit Alcaciam, duos habens capitaneos, Comitem Willehelmum de Hollandia & Comitem Georium de Withe. Captum eſt hoc caſtrum per Theutonicos & Friſones, & cum adhuc eſſent in obſidione, congregata contra eos Sarracenorum maxima multitudine, contra quam viriliter pugnaverunt Templarii & Spatarii cum militia Reginæ Portugalienſis, victi ſunt virtute divina Sarraceni, Rex eorum unus occiſus eſt, & cum eo plurimi trucidati & in captivitatem ducti.

VI. Excitata fuit Provincia Colonienſis ad obſequium ſalvatoris mundi per ſigna, quæ apparuerunt in cœlo; nam in Provincia Colonienſi & in diœceſi Monaſterienſi, in villa Friſiæ Betlem menſe Majo VI. feria ante Pentecoſten, cum prædicaretur crux ibidem, triplex forma apparuit in aëre, una candida verſus aquilonem, alia verſus meridiem ejusdem coloris & ſchematis, tertia medio colore colorata habens crucis patibulum & figuram hominis in eo ſuſpenſam elevatis brachiis & extenſis cum fixione clavorum in manibus & pedibus & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas, in quibus non erat effigies humani corporis. Alia vice & alio loco in villa Friſiæ Sucherhhuſen, tempore prædicationis Chriſti, apparuit crux juxta ſolem cœrulei coloris, hanc viderunt plures quam priorem. Tertia fuit apparitio in diœceſi Trajectenſi in villa Doccen, ubi S. Bonifacius martirizatus fuit, ubi in die martyris ejusdem cum multa millia conveniſſent ad ſtationem ejusdem apparuit crux magna & alba, ac ſi trabs ex transverſo trabis artificialiter compoſita fuiſſet. Hoc ſignum vidimus omnes. Movebatur autem paulatim ab aquilone ad meridiem. Credimus autem duas apparitiones fuiſſe demonſtratas, ut omnis ambiguitas primæ viſionis tolleretur, ſicut dicit Apoſtolus de reſurrectione Chriſti quod viſus eſt Cephæ, poſtea undecim Apoſtolis, deinde plusquam quingentis fratribus.

VII. Anno gratiæ MCCXVIII. menſe Martio applicare cœperunt ad portum Accon Cogones de provincia Colonienſi cum aliis paucis navibus de provinciis Bremenſi & Treverenſi. Tunc firmatum fuit conſilium in Conſilio Lateranenſi cum Domino Papa Innocentio, bonæ recordationis habitum Romæ de inducenda militia Chriſtianorum in terram Ægypti. Menſe igitur Majo poſt aſcenſionem Domini, præparatis cogonibus, armatis galeis & aliis navibus oneratis de Accon profecti ſunt, Johannes Rex Jeroſolymitanus, Patriarcha cum Epiſcopis Nicoſſienſi, Bethlehemitano, Acconienſi, Duce Auſtriæ, tribus Domibus & copioſa multitudine Chriſtianorum. Indicta fuit collectio navigantium apud caſtrum Filii Dei, quod Peregrinorum dicitur, ſed flante borea Rege, Duce, & magiſtris Domorum ad indictum locum venientibus exercitus Domini proſperis velis præceſſit, tertio die perveniens ad portum Damiatæ. Præfati autem Duces, quia modicam moram fecerunt in prænominato caſtro, ſubſequi non poterant exercitum usque in VI. diem, ab exitu de portu Accon. Multi etiam, qui præparati non erant, & moram aliquantulam navigantes fecerunt, aut omnino remanſerunt, aut vi ventorum repulſi ſunt in Accon, aut per tres vel quatuor epdomadas jactati per mare moram fecerunt. Archiepiſcopus Remenſis & Epiſcopus Lemovicenenſis propter graves annos remanſerunt in Accon. Lemovicenenſis mortuus eſt ibi; Remenſis vero reverſus in paſſagio ſanctæ crucis obiit in via. Applicantes autem ad portum Damiatæ elegerunt ſibi capitaneum Comitem de Sareponte, & hoſtilem terram cœperunt, antequam Rex & prænominati Duces ſubſequerentur III. feria ſine ſanguinis impenſa. Cum enim pauci Sarraceni occurrerent equites ad portum, Friſo quidam, fixo in terra dextro genu & ſiniſtra manu circumferens ancile, dextra ſpiculum vibravit ferreum, intuitus eſt eum Sarracenus, exiſtimans eum ludere, ſed ſubito eques cum equo percuſſus a Friſone interiit, & ad terram corruit. Fugientibus aliis abſque omni impedimento caſtra metati ſunt inter littus maris & ripam fluminis Nili Chriſtiani cum admiratione magna ſubſequentium, quando tentoria fixa viderunt. Hoc etiam mirabile fecit Deus, quod in primo adventu fluminis aqua conjuncta mari dulcis hauriebatur, quæ poſtmodum multis vicibus ſalſa fuit usque ad caſale, quod diſtat a Damiata ſurſum fere per miliare. Modico tempore poſt adventum Chriſtianorum facta eſt ecclypſis lunæ fere generalis, quæ licet ex cauſis naturalibus in plenilunio plerumque proveniat, quia tamen Salvator dicit: erunt ſigna in ſole & luna; hanc ecclypſim contra Sarracenos interpretati ſumus, quaſi portendentem ipſorum defectum, qui ſibi lunam attribuunt, in detrimento vel incremento lunæ magnam vim ponentes. Legitur autem in Quinto Cretio, quod, cum Alexander Macedo, totius malleus orbis, contra Darium & Porum de Græcia profectus eſſet in Aſiam, & acies hinc inde ſubſiſterent ordinatæ, facta eſt ecclypſis lunæ, quam Alexander pro Græcis contra Perſas & Medos interpretatus, ſuos animavit, & pugnans contra Darium vicit ipſum. Turris in medio fluminis ſita capienda fuit ante tranſitum ipſius. Friſones tamen, impatientes moræ, transeuntes Nilum, jumenta Sarracenorum tulerunt &

cupientes in ulteriori ripa caſtra metari, ſtabant pugnantes contra Sarracenos, qui obviam de civitate proceſſerunt. Revocati ſunt per obedientiam, quia non videbatur principibus expedire, quod turris paganis repleta poſt tergum relinqueretur Chriſtianorum. Interim Dux Auſtriæ & Hoſpitale S. Johannis duas ſcalas præparaverunt ſuper duos cogones, Teutonici vero & Friſones tertiam navim propugnaculis munierunt, caſtellulo in ſummitate mali compoſito, abſq; ſcalæ ſuſpenſione. Caput eorum Dux & Judex fuit Comes Adolfus de Monte, vir nobilis & potens, frater Colonienſis Archiepiſcopi, qui ante turrim captam mortuus fuit apud Damiatam. Scalæ Ducis & Hoſpitalis contra turrim directæ ſunt, circa feſtum S. Johannis Baptiſtæ, Sarracenis eam defendentibus viriliter. Hoſpitalariorum ſcala confracta cum malo cecidit, bellatores ſuos præcipitans; ſcala Ducis ſimili modo confracta, eadem fere hora, milites ſtrennuos & armatos corpore deciduos ſecundum animas levavit ad cœlum, glorioſo martyrio coronatus. Ægyptii lætati vehementer ſubſannantes levaverunt voces, tympanizantes & buccinis perſtrepantes, mœror & triſtitia Chriſtianos invaſit. Navis autem Teutonicorum & Friſonum inter turrim & civitatem anchoram habebat fixam, dampna plurima per Baliſtarios, qui intus locati fuerant, inferens Ægyptiis, præſertim illis, qui ſtabant in ponte inter civitatem & turrim porrecto. Ipſa vero navis a bellatoribus civitatis, turris & pontis jaculis & igne Græco impetebatur vehementius, tandem igne correpta fuit, & cum timerent Chriſtiani, ne conſummeretur omnino, defenſores illius ignem viriliter extinxerunt, & ſic tandem ſagittis tam intus quam foris quaſi caſtellulo collocato in ſummitate mali, in funibus etiam licet tenſis repleta cum magno Chriſtianitatis honore ad locum ſuæ ſtationis fuit reducta. Nobis modica etiam dampna intulit & ſuſtinuit navis una Templariorum propugnaculis munita, quæ hujus aſſultus tempore juxta turrim habebatur. Nos vero conſiderantes turrim capi non poſſe petrariorum & trabuculorum ictibus (hoc enim multis diebus fuit attemptatum) nec applicatione caſtri propter fluminis profunditatem, neque fame propter civitatis vicinitatem neque ſuffoſſione propter circumfluentis aquæ importunitatem, Domino demonſtrante & architectum providente ſumptibus Teutonicorum & Friſonum, eorumque labore, duos cogones conjunximus trabibus & funibus fortiſſime cohærentes, ſocia compaginatione vacillandi periculum prohibentes IIII. malos & totidem antennas in eis ereximus, in ſummitate caſtellulum firmum aſſeribus & opere reticulato contectum collocantes contra machinarum importunitatem coriis veſtivimus illud, & per circuitum & ſuper tectum contra ignem Græcum. Sub caſtellulo fabricata fuit ſcala funibus fortiſſimis ſuſpenſa & XXX. cubitis ultra proram protenſa, opere brevi tempore feliciter conſummato. Invitati ſunt ad illud videndum majores de exercitu, ut ſi quod deeſſet, quod ſumptibus vel humano ingenio ſuppleri deberet, indicarent, & accepto reſponſo, quod tale opus ligneum nunquam ante ſuper aquam compoſitum fuiſſet, properandum eſſe conſideravimus, quod crebris machinarum ictibus pons pro magna parte deſtructus fuit, qui de civitate ducebat ad turrim hoſtes fidei. Sexta igitur feria ante feſtum Bartholomæi nudis pedibus cum devotione gentis noſtræ ad ſanctam crucem proceſſionem fecimus, ubi implorato humiliter auxilio divino, ut res omni careret invidia & vana jactantia de qualibet gente, quæ tunc erat in exercitu, aliquos ad hujus negotii executionem invitavimus, licet gens Teutonicorum & Friſonum ad naves implendas ſufficeret & regendas.

IX. Die Sancti Bartholomæi VI. Feria, cum Nilus excreviſſet vehementer, & aquarum impetus negotium plurimum impediret, cum multa difficultate & periculo inſtrumentum hoc contra torrentem a loco, in quo fabricatum fuit, trahebatur ad turrim. Navis minor hujus machinæ ſocia proceſſit velificando, clerici nudis pedibus per littus ambulabant ſupplicantes. Cum ad turrim ventum eſſet, duplex illa compoſitio ad latus occidentale non poterat converti; ſed aſcendendo directe ad plagam aquilonarem applicabatur, funibus & anchoris tandem fixis, licet vis aquarum inundantium illud repellere moliretur. Machinæ quinque vel plures directæ fuerunt ſuper turres civitatis & collocatæ ad illud concutiendum; ſed una pernicioſior aliis poſt paucos ictus confracta quievit. Aliæ vero ſine intermiſſione, grandinis inſtar, lapides emiſerunt, nec minori periculo prior navis ad pedem turris collocata ſubſtitit. Ignis græcus cominus de turri fluminis, & eminus de civitate, fluminis inſtar, veniens, pavorem incutere potuit; ſed per liquorem acetoſum & ſabulum ac extinctoria ſubventum fuit laborantibus. Jacuit Patriarcha ante lignum crucis proſtratus in pulvere, ſtans nudis pedibus clerus, indutus legitimis ſtolis clamavit in cœlum. Defenſores turris extenſis lanceis anteriorem partem ſcalæ ſubter unxerunt oleo, deinde ignem appoſuerunt, qui erupit in flammas. Cumque Chriſtiani, qui in ea fuerunt, concurrerent ad ignis ſuffocationem, ſuo pondere caput ſcalæ depreſſerunt in tantum, ut pons tornatilis fronti appoſitus inclinaretur. Signifer Ducis Auſtriæ de ſcala corruit; Sarraceni vexillum Ducis [illegible] Babylonii ſe viciſſe putantes vociferati ſunt, aërem clamore vexando. Chriſtiani de equis deſcendentes ad ſupplicationes ſe proſtraverunt, comploſis manibus, rugatis vultibus dolorem, quem pro illis habuerunt, qui diſcrimen ſuſtinuerunt in fluminis profundo, & totius Chriſtianitatis diſpendium proteſtando. Ad hanc populi devotionem & elevationem manuum in cœlum levavit ſcalam divina pietas, extinxerunt ignem fidelium lacrimæ, & noſtri reſumptis viribus cum defenſoribus turris gladiis, fariſſis, clavis, & aliis inſtrumentis viriliter pugnaverunt.

Goo

gnaverunt. Miles quidam juvenis Leodienſis, primus turrim aſcendit; Friſo quidam juvenculus, tenens flagellum, quo granum excuti ſolet, ſed ad pugnandum connexione catenarum præparatum ad dextram & ſiniſtram fortiſſime percuſſit, & quendam tenentem ſinum (*a*) croceum Soldani ſtravit, vexillum ei abſtulit; alii poſt alios ſucceſſerunt ſuperatis hoſtibus, quos reſiſtentes duros ſenſerant & crudeles. O ineffabilis Dei pietas. O inexplicabilis Chriſtianorum hilaritas, poſt planctum & luctum, poſt fletum & gemitum gaudium vidimus & triumphum. Te Dominum laudamus; Benedictus Dominus Deus & alia cantica gratiarum altis & præ gaudio cum lacrymis mixtis vocibus, repetitis laudibus, decantavimus. Interim Sarraceni, qui in interiore parte turris ſe receperant, igne ſuppoſito ſuperficiem turris combuſſerunt, victores noſtri calorem ſuſtinere non valentes regreſſi ſunt ſuper ſcalam. Pons vero, qui in interiore parte turris præparatus erat, demiſſus eſt ad pedem turris aquis profundis & undique circumfluentibus anguſtum. Malleis ferreis aggreſſi ſunt victores, defendentibus eam Sarracenis, qui erant intrinſecus. Stabat utrumque opus immobile. Aſſeres ſcalæ pró parte diſcuſſi ſunt, & ambitus operis fortiſſimis funibus compoſitus, in multis locis perforatus eſt machinarum ictibus. Ab hora nona Feriæ VI. usque ad horam decimam ſequentis Sabbathi duravit hoc periculum. Opus autem reticulatum, quod ſcalam protegebat, integrum permanſit, cum caſtello, in quo ſtabant baliſtarii, lapidum jactatores, quod tuebatur eos. Tandem incluſi in turri colloquium petebant, & ſeſe ſub pactione vitæ dediderunt Duci Auſtriæ, præter illos, qui nocte præcedenti præcipites per feneſtras evaſerunt turris anguſtiam, quorum plures in flumine ſubmerſi ſunt & interfecti; captivi vero numerati ad C. viros. Ab illo die, cum confuſi eſſent Babilonii & territi, &, ut putabatur, ad fugam parati, principes noſtri ad deſidiam & inertiam devoluti, more ſuo, differendi negotii cauſam prætendebant; nec imitati ſunt Judam Machabæum, qui videns, quod tempus juvabat ipſum, hoſtibus non dabat requiem.

X. Cogones ſe præparabant ad receſſum, Friſonum & Teutonicorum abiit maxima multitudo in paſſagio ſancti crucis inſtanti. Ad illud paſſagium venerunt quidam Romani, & poſthæc Albanus Epiſcopus, (*b*) apoſtolicæ ſedis legatus, & cum ipſo Princeps Romanus, poſtmodum Burdegalenſis Epiſcopus, qui utilem moram fecit, Andegavenſis, Mantuanus, Humanus & Salpenſis Epiſcopus; Deinde Magiſter Robertus de Corzim tituli ſancti Stephani in Celio monte Presbyter Cardinalis, Pariſienſis, Girodenus, Agrenenſis, Hungrenenſis epiſcopi, qui mortui ſunt ante tranſitum fluminis in ſabulo Damiatæ, Cardinalis Robertus ſimiliter. Venit etiam Comes Nivernenſis, qui imminente periculo cum Chriſtianorum receſſit ſcandalo (*c*) Comes de Marchia & Comes Barri & filius ejus frater Willehelmus de Carnoto, Magiſter militiæ Templi. Herveus de Wirſone, Iterius de Tocce, Oliverus filius Regis Anglorum & multi alii equeſtris ordinis & plebe, apud Damiatam diem clauſerunt extremum. Multi pro Chriſto martyres, plures in Chriſto confeſſores apud Damiatam rebus humanis exemti migraverunt ad Dominum.

C. XI. Sapiens corde & fortis robore, qui facit magnalia & inſcrutabilia & mirabilia, quorum non eſt numerus, qui excelſos judicat, qui ponit humiles in ſublimi, ipſe magnificatus eſt ſolus in obſidione Damiatæ. Non enim ut in aliis expeditionibus contra Sarracenos diverſis temporibus ordinatis, per humanum conſilium aut bellatorum miniſterium, ſed per ſemet ipſum, quod petere non præſumſit homo, per ſuæ divinitatis potentiam mirabiliter operatus eſt, non regibus nec aliis principibus vel nationibus, ſed nomini ſuo dans honorem, ut in nobis peccatoribus completa ſit promiſſio prophetica: vos tacebitis & Dominus pugnabit pro vobis. Poſt captam ſiquidem turrim in profundo fluminis Nili ſitam, Saphadinus inveteratus dierum malorum dolore tactus nimio, exhæredator fratruelium ſuorum, & uſurpator regnorum Aſiæ, mortuus eſt & ſepultus in inferno. Poſtmodum in feſto Sancti Dioniſii, Sarraceni cum galeis armatis improviſi venientes, & principia caſtrorum, ubi Romani tentoria fixerant, invadentes, modica manu Chriſtianorum repulſi ſunt, rege Johanne Jeruſalemitano viriliter ibidem pugnante, ad exhortationem Bethlehemitani Epiſcopi, cum perſequeretur recurrentes celeriter ad galeas, qui tamen gladios perſequentium ac fluminis voraginem evadere non potuerunt. Sicut autem olim Ægyptii in aquis vehementibus maris rubri, ſic in Nilo circiter ad mille quingentos ſubmerſi ſunt, ſicut a Sarracenis poſtea didicimus. Sane in Feſto ſancti Demetrii, qui frater uterinus S. Dioniſii fuiſſe dicitur, ſummo diluculo caſtra Templariorum invaſerunt hoſtes, & modicum dampnum nobis inferentes per expeditos equites noſtros fugati ſunt ad pontem, quem procul a nobis in ſuperiori parte fluminis conſtruxerant, & ibidem interempti ſunt ad numerum quingentorum, ſicut a transfugis intelleximus. Porro quia multi de populo Chriſtiano placuerunt Domino, neceſſe fuit, ut temptatio proba-

(*a*) Leg. *Signum.* (*b*) Th. Gale hæc ita habet: *Albanienſis Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis legatus, deinde Magiſter Robertus de Corſu titulo S. Stephani in Celio Monte, Presbyter Cardinalis, Parienſis, Giroudinenſis, Agrenſis, Hungarienſis Epiſcopi, qui mortui ſunt ante tranſitum fluminis in ſabulo Damietæ. Cardinalis Robertus ſimiliter venit & tunc temporis Burdegalenſis Archi-Epiſcopus, qui moram fecit utilem apud Damietam & Epiſcopus Augaſtenſis & electus Brixienſis qui brevem moram fecerunt, Luſtenenſis, Mantuanus & Salpenſis Epiſcopi.* (*c*) Hic iterum apud Galeum inſeritur: *Venit vero Ranulfus illuſtris Comes Ceſtriæ vir nobilis & potens regni Angliæ, qui longam moram & nimis utilem fecit apud Damietam, tandem cum favore totius exercitus receſſit.*

ret

ret eos. Jonas pro anguſtia tempeſtatis in mare miſſus, & ventre piſcis concluſus, probatus rediit ad aridam. Apoſtolus triplici naufragio tribulatus evaſit, populus Domini præmiſſo triduano jejunio, quod clerus in pane & aqua ſervavit obedienter, & multis proceſſionibus ordinatis a venerabili Domino Pelagio Albanenſi Epiſcopo Apoſtolicæ ſedis legato, temptari meruit. Nam in vigilia ſancti Andreæ apoſtoli, intumuerunt fluctus maris creſcentes, & excurſum terribilem facientes usque ad caſtra fidelium, ab alia parte fluvius inundans occupavit incautos. Natabant temptoria, perierunt cibaria, piſces fluviales & marini ſe, quia nihil timentes, cubiculis ingerebant, quos manibus cepimus, quibus tamen deliciis carere voluimus, & niſi conſilio Spiritus Sancti ante proviſum fuiſſet in foſſato, quod in alios uſus factum fuerat mare conjunctum flumini, homines cum jumentis, naves cum armis & victualibus detraxiſſet ad hoſtes; nec etiam hoc periculum evaſerunt, quatuor cogones, ſuper quos ædificata fuerant propugnacula ad capiendam civitatem, qui uno impetu cum quinta navi, quæ inter eos hærebat, ad oppoſitam ripam vi ventorum præcipitati ante oculos noſtros ſunt igne Græco combuſti. Pepercit Dominus operibus Friſonum & Teutonicorum, quibus turris capta fuerat. Naves oneratæ, quæ in portu maris ſtabant, ruptis repente funibus perierunt. Duravit hæc tempeſtas per triduum continuum, quo elapſo Dominus, qui conſolatur populum ſuum in omni tribulatione, imperavit ventis & mari, ſtare faciens ipſum a fervore ſuo. Invaſit præterea multos de exercitu quædam peſtis, contra quam phyſici nullum ex arte ſua remedium invenire poterant. Dolor repentinus pedes invaſit, & crura, & conjunctim caro corrupta gingivas & dentes obduxit, maſticandi potentiam auferens; tibias horribilis nigredo fuſcavit, & ſic longo tractu doloris afflicti cum patientia multa migraverunt ad Dominum plurimi, quidam usque ad tempus vernale durantes, beneficio caloris evaſerunt liberati. Poſt dominicam tempeſtatem naves parabantur ad tranſitum fluminis, quæ cum magno periculo ſurſum aſcendentes, inter civitatem & turrim captam machinis & igne Græco cum jaculis plurimum ſunt impeditæ. Unde accidit, ut una navis Templariorum, vi torrentis rapta, prope ripam civitatis præcipitaretur ad hoſtes, qui, cum barbottis & uncis ferreis ipſam impugnarent diutius, ignem Græcum deſuper de turribus projicientes, & cum ſic prævalere non valerent propter defenſorum audaciam certatim navem aſcendentes, præcipites in eam deſcenderunt ad Templarios; ubi cum diutius pugnaretur, tandem navis perforata ſive ab hoſtibus ſive a noſtris, incertum habemus, profundum petiit, ſubmergens Ægyptios cum Chriſtianis, adeo ut vix mali ſummitas appareret ſuper aquam, & ſicut Samſom plures occidit moriens quam antea vivus, ſic & iſti martyres plures traxerunt in aquæ voraginem, quam gladiis interficere potuiſſent. Cives autem Damiatæ cruentam victoriam ſuam fere ſeptem planxerunt diebus; exinde pontem reparantes adeo aperturam reliquerunt anguſtam, ut naves noſtræ ſine periculo aſcendere non poſſent.

XII. Teutonici & Friſones zelo juſtæ indignationis accenſi, cum minori navi, cujus miniſterio turris capta fuit, quam Gallici ſanctam matrem appellant, pontem viriliter invaſerunt, auxilium non habentes, niſi de cœlo; pauciores autem viri quam decem de gente prædicta contra omnem fortitudinem Babyloniorum pontem aſcendentes ſpectante multitudine Chriſtianorum, & hanc audaciam plurimum extollente, fregerunt eundem, & ſic cum quatuor navibus, ſuper quas pons erat fundatus, reverſi ſunt cum triumpho, liberam viam & apertam ſurſum velificantibus relinquentes. His ita geſtis Sarraceni periculum, quod eis imminebat, attendentes, ripam nobis oppoſitam foſſatis & argilloſa materia, cum propugnaculis ligneis altis munierunt, machinas & petrarias ibidem locantes, nobis ſpem auferentes per locum illum tranſeundi. A caſali vero, quod per miliare fere diſtat a civitate, ubi hæc nova munitio terminabat per tranſverſum fluminis navium immerſionem fecerunt cum palis infixis gurgiti. Nihilominus apoſtolicæ ſedis Legatus deſiderium bonum habens obſidendi civitatem, naves ſuperius congregatas urgebat ad tranſitum; unde cogones propugnaculis & caſtellulis, viris etiam armatis muniti cum galeis & aliis navibus Chriſto Duce præſcriptas immerſiones evaſerunt. Hoſtes autem diſſimulato metu, tres ordines armatorum ſtationi navium contrapoſuerunt, unam peditum ſuper ripam cum clipeis, quos targeas appellant, lineariter ordinatam, ſecundam poſt dorſum illorum ſimilem priori, tertiam equitum longam & terribilem, ictibus lapidum & telorum plurimum vexantes ſtationem Chriſtianorum. Sane nocte ſolempnitatis ſanctæ Agathæ virginis, cum coadunatus eſſet populus fidelium, qui ſequenti die tranſiturus erat, pluviæ & venti multum diſcriminis & difficultatis addiderunt noſtris. Sed fidelis Deus, qui non patitur ſuos temptari ſuper id, quod poſſunt, reſpiciens ad caſtra ſervorum ſuorum, quod ſecundum inferiores cauſas difficile fuerat vel impoſſibile, convertit in facultatem & gaudium, virtutis ſuæ innovans mirabilia. Poſt mediam ſiquidem noctem tantum pavorem Soldano Babilonis & Satrapis ejus incuſſit, ut relictis caſtris, etiam Ægyptiis ignorantibus, quos ad reſiſtendum ordinaverant, in ſola fuga ſpem ponerent. Quidam apoſtata, qui multo tempore legem Chriſtianorum tranſgreſſus, Soldano militaverat, ſtans in ripa gallice clamabat: Quare moramini? Quid trepidatis? Quid hæſitatis? Soldanus abiit. Et hoc dicto ſe in navicula Chriſtianorum recipi rogavit, ut in poteſtate ipſorum poſitus fidem dictis faceret. Summo igitur diluculo cum inchoatum Diei feſti eſſet officium per oratoria Chriſtianorum: Gaudeamus omnes in Domino: nunciata ſunt hæc Legato, Regi & aliis principibus. Itaque fugientibus Ægyptiis noſtri certatim

tatim alacriter & abſque omni impedimento hoſtium & ſanguinis impenſa tranſierunt. Sed adeo limoſa & profundioribus aquis difficilis fuit ad applicandum terra hoſtilis, ut vix equi ſine ſeſſoribus & ſellis ejecti poſſent aſcendere. Templarii præduces in aſcenſu equorum erectis ſignis properato curſu ad civitatem feſtinaverunt, ſternentes perfidos, qui audacter de portis egreſſi venientibus occurrerunt. Non gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea, neque exultabitur ſerra contra eum, qui trahit eam. Miraculum iſtud, cui æquabimus vel cui comparabimus, niſi ei, quod legitur de Benadab rege Syriæ, qui obſedit Samariam, arctans eam plurimum, cui Dominus tantum immiſit terrorem, ut relictis caſtris fugeret, & ſicut per leproſum, qui in introitu portæ erat; illa fuga nunciata fuit Samaritanis; ita per leproſum in anima, præfatum videlicet apoſtatam, nunciata fuit Ægyptiorum fuga: & ſicut ille populus Samaritanorum ſpolia in caſtris Syrorum relicta collegit, ſic noſter exercitus tentoria & manubias fugientium diripuit, targias plurimas & omnes galeas cum Barbottis & aliis navibus, quæ infra caſale uſque ad civitatem inveniebantur, cum aliis ſpoliis victores occupaverunt. Multi bellatores relictis uxoribus & parvulis territi propter inopinatum tranſitum de Damiata fugierunt, & ſic per gyrum ac firmiter obſeſſa eſt civitas, exercitu continuato per pontis poſitionem utramque ripam contingentem. Per deſidiam autem & inertiam eorum, quorum nomina Deus ſcit, factum eſt, ut hoſtes reſumptis viribus & animis adveniente etiam Coradino, cum Alappinis & magna multitudine locum illum occuparent, a quo noſtri tranſitum miraculoſum fecerant, & ſic nos obſidentes civitatem ipſi periculoſius obſederunt, & niſi per divinum conſilium prima caſtra, quæ erant inter mare & fluvium, retenta fuiſſent, maxime per Teutonicos & Friſones, portus nobis ablatus fuiſſet, & negotium plurimum periclitatum fuiſſet, & vacillaſſet. Ut autem miraculum tranſitus magis clareſceret, ac ſoli Chriſto firmiter aſcriberetur, ad tantam Sarraceni pervenerunt temeritatem, ut diluculo Sabbathi ante Dominicam Oculi mei ſemper nobis tale periculum non prævidentibus, cum gravi multitudine propius accedentes uſque in foſſatum ſe præcipitarent, ſed divino auxilio cum dampno equitum & peditum repulſi ſunt.

XIII. Anno Gratiæ MCCXIX. Regina civitatum Jeroſolyma, quæ videbatur inexpugnabiliter munita, deſtructa eſt a Coradino filio Saphadini foris & intus, muri ejus cum turribus redacti ſunt in acervos lapidum, præter templum Domini ac turrim David. De glorioſo ſepulchro deſtruendo conſilium habuerunt Sarraceni, & per litteras comminati ſunt, quas civibus Damiatæ tranſmiſerunt ad ipſorum ſolatium. Sed huic temeritati nemo præſumpſit manus apponere propter loci reverentiam. Sicut enim in Alcorano, libro legis eorum, ſcriptum eſt, Jeſum Chriſtum credunt de Maria virgine conceptum & natum, quem ſine peccato vixiſſe prophetam, & plus quam prophetam, proteſtantur, cœcos illuminaſſe, leproſos mundaſſe, mortuos ſuſcitaſſe firmiter aſſerunt; verbum & Spiritum Dei & vivum ad cœlos aſcendiſſe non diſcredunt. Sed paſſionem & mortem divinam, etiam naturam unitam humanæ naturæ in Chriſto & trinitatem perſonarum negant. Unde verius hæretici, quam Sarraceni nominari deberent; ſed uſus falſi nominis prævaluit. Unde quando tempore Treugarum ſapientes ipſorum Jeroſolymam aſcendebant, codices Evangeliorum ſibi poſtulabant exhiberi, & oſculabantur & venerabantur propter mundiciam legis, quam Chriſtus docuit, & maxime propter evangelicam lucem miſſus eſt angelus Gabriel, quod litterati inter eos ſæpius repetunt & retractant. Lex autem eorum, quam Diabolo dictante miniſterio Sergii monachi & apoſtatæ ac hæretici, Machometus Sarracenis dedit Arabice ſcriptam, a gladio cepit, per gladium tenetur & in gladio terminabitur. Machometus iſte illiteratus fuit, ſicut ipſe teſtatur in Alcorano ſuo, & quæ prænominatus hæreticus dictavit ipſe promulgavit & per comminationes obſervari ſtatuit; luxurioſus enim fuit & bellicoſus, ideoque de immundicia & vanitate legem tulit, quam carnaliter viventes in parte voluptatis firmiter obſervant. Et ſicut legem noſtram veritas & mundicia muniunt, ita errorem ipſorum timor mundanus & humanus ac voluptas firmiſſime cuſtodiunt.

In die Palmarum anni præſcripti inimici noſtri multa comminatione præmiſſa, quod ſe ipſos vel nos omnes una die perderent, collecto terribili & innumerabili exercitu equitum & peditum irruerunt ſuper nos, undique foſſatum noſtrum invadentes, & maxime pontem Templariorum & Ducis Auſtriæ, quem ipſe cum Teutonicis defendere ſtuduit. Hoſtes cum electis militibus de equis ſuis deſcendentes, cum Chriſtianis atrociter pugnaverunt. Ceciderunt hinc inde mortui & vulnerati multi, tandem pontem aſcendentes partem ejus combuſſerunt. Dux Auſtriæ præcepit ſuis, ut ponte relicto aditum darent inſtantibus & introitum; ſed intrare non præſumpſerunt propter miliciam noſtram, quæ acies ſuas ordinaverat in ſubſidium munitiones defendentium. Mulieres aquam & lapides, vinum & panes bellatoribus intrepide miniſtrabant, orationi ſacerdotes inſiſtebant, vulnera ſauciatorum ligantes & benedicentes. Eo die non eſt nobis datum ſpatium geſtandi alias palmas, quam baliſtas & arcus cum ſagittis, lanceas & gladios cum clypeis, adeo inſtabant & vexabant atrociter, qui venerant ad perdendum nos, ſtudio liberandæ civitatis, ab ortu ſolis uſque ad horam fere decimam: tandem defatigati ſe retraxerunt cum dampno maximo.

XIV. Inſtabat jam Paſſagium vernale, receſſurus erat Dux Auſtriæ, qui per annum & dimidium fideliter Chriſto militaverat, plenus devotione, humilitate, obedientia, largitate, qui præter alios ſumptus innumerabiles, quos in negotiis bellicis ac privatis elemoſinis fecerat, Do-

mui Teutonicorum VI. millia marcarum argenti vel amplius ad comparandum prædium creditur contuliſſe, & caſtro Templariorum novo quinquaginta marcas auri. Cui etiam Comes Ceſtriæ quingentas marcas argenti donavit ad murorum & turrium firmamentum. In Kalendis Maji magna multitudo cœpit recedere peregrinorum, nobis in ſummo periculo relictis; ſed pater noſter benignus & miſericors, Dux & propugnator noſter, defenſor ſperantium in ſe, cui facile eſt in paucis ſicut inmultis vincere, Jeſus Chriſtus, non permiſit incredulos ſimul in nos irruere, donec novi recentesque peregrini cum copioſo ſuccurſu ſupervenerunt; copia victualium & equorum nutu divino transmiſſa, collectionem fidelium lætificavit. Inſtaurato igitur agoniſtarum Chriſti numero in Feſto aſcenſionis Domini more ſuo per aquas & per terram irruerunt perfidi, & multociens ſic attemptantes prævalere non valuerunt, particulariter etiam noſtros prope caſtra provocabant dampnificantes & dampnificati. Pridie vero Kal. Auguſti omnem, quam habere poterant, adducentes copiam, poſt diutinos aſſultus tandem contra miliciam Templi tranſeuntes, & liceas (a) violenter rumpentes, noſtros pedites verterunt in fugam, adeo ut totus exercitus Chriſtianorum jam periclitaretur. Milites & equites de Francia ſeculares ter conati ſunt ipſos repellere longius extra foſſatum, ſed non potuerunt. Sarraceni ſiquidem, (b) noſtris fractis munitionibus ligneis, equitum & peditum acies ordinaverunt. Clamor ortus eſt inſultantium, omnis multitudo eorum præparavit ſequelam. Timiditas aucta eſt Chriſtianis, ſed Spiritus, qui induit Gedeonem, animavit Templarios. Magiſter Templi cum Maregſcalco cæteriſque Fratribus, qui tunc aderant, per exitum anguſtum impetu facto viriliter in fugam convertit incredulos. Domus Teutonicorum & Comites aliiq; milites de diverſis nationibus videntes Templi miliciam in periculo conſtitutam feſtinanter per exitus ſibi contra poſitos tulerunt auxilium; ſic pedites Sarracenorum abjectis clipeis interficiebantur, præter eos, quos fuga præcipites percuſſoribus abſtulit. Poſt equites noſtros egreſſi ſunt pedites noſtri. Per modicum ſpatium ſe retraxerunt hoſtes, acies hinc inde ſubſtiterunt armatæ, donec crepuſculum veſpertinum prælium interemit. Sarraceni priores abierunt, occiſorum corpora perfidorum ſtrata jacebant juxta foſſatum noſtrum plurima præter eos, qui ſauciati graviter vel leviter reducti ſunt ad caſtra. Sic ſalvavit Deus in die illa ſperantes in ſe, per virtutem Templariorum & eorum, qui ipſis cooperati diſcrimini ſe commiſerunt. Pauci de noſtris interfecti ſunt, & capti. Inſtrumenta contra civitatem parata multiplici conatu defenſorum Damiatæ combuſta ſunt fere. Piſani, Jenuenſes, Venetiani firmiter affirmabant ſe civitatem expugnaturos per IIII. naves, ſuper quas ſcalæ pendebant, ſed ipſi non erant de genere virorum illorum, per quos facta ſalus in Iſrael eſt. Volebant enim ſibi nomen facere, cum tubis & calamis & ſignis multis progreſſi. Legatus apoſtolicæ ſedis ſumptus eis præbuit copioſos de communi; Rex & alii cordas & anchoras, prout requirebant, habundanter exhibuerunt. Aggredientes itaque civitatem primo die multos interfecerunt & vulneraverunt, & quanto ſæpius poſtmodum aſſultum fecerunt, tanto magis muri firmati ſunt ligneis caſtellulis ac liciis; defenſores etiam robuſtius & efficacius ſe venientibus oppoſuerunt, & ſic ſcalæ mutilatæ per ignem ac pluries reparatæ, tandem infecto negotio reductæ ſunt ad ripam, & ſic veraciter deprehenſum eſt, ſola virtute divina Damiatam in manus Chriſtianorum fore tradenda.

Nos vero inſenſati & immemores beneficiorum Dei provocavimus oculos divinæ majeſtatis contra nos, per deſidiam majorum & murmurationes minorum. Pedites equitibus improperabant ignaviam; equites pericula peditum, quando contra Sarracenos egrediebantur, diſſimulabant. Unde factum eſt, ut communibus culpis exigentibus in decollatione Sancti Johannis Baptiſtæ, licet vix invenirentur, qui in cuſtodia caſtrorum remanerent, navalem & terreſtrem exercitum educentes, ad caſtra Babiloniorum tenderemus, inter mare & fluvium, ubi dulcis aqua reperiri non poterat ad potandum. Ipſi vero ſublatis tentoriis fugam ſimulabant, & cum proceſſum fuiſſet a noſtris adeo, quod appareret adverſarios directa fronte nolle confligere, capitanei noſtri longum inierunt conſilium; utrum procederent, an redirent, diſcors inter eos ſententia fuit. Interim ſolutæ ſunt acies, præter ordinem illorum, quos in diſciplina militari ligavit obedientia: Equites Cypri in dextro cornu conſtituti Sarracenis in curſum facientibus a latere, timiditatem ſuam oſtenderunt. Italici pedites primo fugierunt poſt eos equites de variis nationibus, & quidam Hoſpitalarii Sancti Johannis Legato Romanæ ſedis & Patriarcha, qui crucem bajulabat, multum, ſed fruſtra ſupplicantibus, ut ſubſiſterent. Æſtus ſolis erat vehemens, pedites armorum pondere premebantur; calorem auxit labor viæ, & qui ſecum vinum detulerat in anguſtia ſitis bibebat illud purum propter defectum aquæ. His omnibus concurrentibus, qui ſubſiſtentes ſe defenderunt, & poſt primitivos fugientes anhelo curſu terga dederunt, & extincti ſunt ſine vulneribus corruentes. Rex vero cum Templariis & domo Teutonicorum & Hoſpitalariis S. Johannis & de Hollandia & de Withe & Ceſtriæ Comitibus, Galthero, Bertoldo, (c) Francigenis & Piſanis Comitibus aliiſque militibus impetum perſequentium ſuſtinuerunt. Rex igne Græco fere combuſtus fuit. Hi omnes pro muro fuerunt fugientibus. Quotiens facies ſuas hoſtibus oſtendebant, totiens illi fugerunt, quando vero gradatim revertebantur ictus & tela inimicorum ſuſtinuerunt.

(a) G. *licias.* (b) G. hic inſerit: *intra mœnia noſtra.*
(c) G. habet: *Walthero Britoldi qui apud Damietam, poſt captionem civitatis diem clauſit extremum, Reginaldo de Ponte, Francigenis &c.*

Capti

capti ſunt in illa defenſione Chriſtianitatis Beluacenſis electus & frater ejus Camerarius Franciæ & filius ejus & Vicecomes de Pulchro monte, frater Andegavenſis Epiſcopi, cum Johanne de Aras, viro nobili & ſtrennuo, Hinricus de Ulma, & alii multi, qui trucidati ſunt, & in captivitatem ducti. Templarii XXXIII. capti vel occiſi ſunt cum Mareſcalco S. Johannis, & quibusdam aliis Fratribus ejusdem domus. Nec evaſit ſine dampno domus Teutonicorum. Milicia Templi, quæ prima ſolet eſſe in congreſſu, ultima fuit in egreſſu; unde cum ad foſſatum noſtrum noviſſima rediret, foris ſubſtitit, ut anteriores intra mœnia, quantum poſſibile fuit, reduceret. Perſecutores ad captivos deducendos & ſpolia colligenda tandem redierunt, ſicut intelleximus poſtmodum a Sarraceno, quinquaginta capita Chriſtianorum Soldano præſentantes. Mœror noſtros occupavit, ſed nulla deſperatio. Pro certo habemus, quod pœna peccati fuit hæc caſtigatio, & minus erat in pœna, quam exegerat in culpa, ipſo temperante vindictam, qui dicit animæ peccatrici: tu fornicata es cum multis amatoribus, tamen revertere ad me, & ego ſuſcipiam te. Conſtat autem nobis, quod in præcipua milicia ſua luctuoſa ſibi dampna ſuſtinuerunt increduli. Dies illa dies tribulationis noſtræ fuit, & increpationis divinæ. Sane miſerator Dominus, qui non obliviſcitur miſereri, nec continebit in ira ſua miſericordias ſuas; qui in tribulatione peccata dimittit; qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, luctum noſtrum convertit in gaudium, mœrorem in lætitiam. Nam Soldanus unum de captivis mittens de pace vel Treuga nobiscum tractare cœpit, in quo tractatu foſſatum noſtrum & munitiones alias alacriter reparavimus.

XV. Interim nautæ Chriſtianitatis proditores & cum eis peregrini plurimi, magis ſe ipſos amantes, quam fratribus compacientes, ante tempus conſueti paſſagii agoniſtas Chriſti in ſummo periculo reliquerunt, elevatis velis abjecto portu, nobis mœſticiam, Babyloniis audaciam contulerunt, qui tractatum pacis intermittentes in vigilia S. Coſmæ & Damiani, & ſequenti die feſto, proximo etiam Sabbatho, cum galeis, & barbottis per flumen cum magonellis, targiis & fructibus (*a*) pro implendo foſſato per terram, feritate barbarica & impetu conſueto, nos impetierunt; ſed durus bellator, triumphator in Iſrael, ſolita uſus gratia, caſtra ſua defendit, miſſo per mare Saverico de Mallium (*b*) cum galeis armatis & bellatoribus plurimis in ipſo neceſſitatis articulo & nos clamantes in cœlum, nec trepidantes ad prælium, ſed viriliter reſiſtentes interfectos, ſauciatos & confuſos ab inſultu triduano recedere coëgimus ipſius virtute, qui ſalvat ſperantes in ſe. Interea civitas obſidione longa, ferro, fame & peſtilentia graviter, & ultra, quam ſcribi poteſt, afflicta, in ſola pace, quam Soldanus promiſit, ſpem poſuit. Adeo enim in ea fames invaluerat, ut cibi deſiderabiles deeſſent; panis corruptus habundavit in ea. Durabilis non eſt annona Ægypti propter molles glebas, in quibus creſcit, niſi ſuperius circa partes Babilonis artificioſe ſervetur in annos. Et, ſicut audivimus, coctanum unum XI. biſantiis vendebatur in ea. Ex anguſtia famis diverſa morborum genera vexabant eos, & inter cætera incommoda, quæ ſuſtinuerunt noctibus, velut acriſia (*c*) percuſſi, apertis oculis nihil videre dicebantur. Soldanus de die in diem vanis promiſſionibus ipſos a deditione dehortatus, decepit miſeros. Poſtremo autem portas ſuas obſtruxerunt in intrinſecus, ne aliquis ad nos veniens de ſuis nunciaret nobis, quomodo dies afflictionis poſſederunt eos. Si qui vero per poſticium vel de muris per funes evadere potuerunt, inflati & famelici civium ſuorum anguſtiam probabant evidenter. Illis etiam, qui foris in exercitu Sarracenorum nos obſederunt, copia panis & pabuli cœpit decreſcere.

XVI. Nilus ſiquidem, qui poſt feſtum S. Johannis Baptiſtæ usque ad exaltationem ſanctæ Crucis ſolet excreſcere, & Ægypti planiciem irrigare, hoc anno more ſuo non aſcendit ad ſignum, quod ponere ſolent Ægyptii; ſed prout intelleximus magnam partem terræ ſiccam reliquit, quæ nec arari nec ſeminari poterat ſuo tempore. Unde Soldanus cariſtiam timens & famem, etiam amore retinendæ Damiatæ, talem pacem cum Coradino fratre ſuo Chriſtianis intulit, ut crucem ſanctam, quæ olim capta fuit in victoria Soldani, cum Civitate ſancta & omnibus captivis, qui per regnum Babilonis & Damaſci vivi reperiri poſſent, ſumptus etiam ad reparandos muros Jeruſalem redderet, inſuper regnum Jeroſolimitanum totaliter reſtitueret, præter Craccum & Montem regalem, pro quibus retinendis tributum obtulit quamdiu Treuga duraret. Sunt autem hæc duo loca in Arabia ſita, ſeptem munitiones firmiſſimas habentia, quæ negotiatores Sarracenorum & peregrini ipſorum Mecham tendentes, vel ab ea revertentes, tranſire ſolent; & qui hoc potenter tenuerit, Jeroſolymam cum voluerit graviter nimis, cum agris & vineis lædere poterit. Hanc compoſitionem acceptandam & utilem Chriſtianitati, Rex & Francigenæ & Comes Ceſtriæ, cum capitaneis Teuthonicorum cenſuerunt pertinaciter. Nec hoc mirandum fuit, quod longe minor a pace, quæ prius oblata fuerat, contenti fuiſſent, niſi ſano conſilio eſſet eis obviatum. Legatus autem & Patriarcha cum Epiſcopis & Archiepiſcopis, Templariis & Hoſpitalariis, ac omnibus Italiæ Capitaneis, multisque aliis prudentibus viris efficaciter ſe oppoſuit huic tractatui, rationabiliter oſtendens ante omnia Damiatam eſſe capiendam. Opinio diverſa peperit diſcordiam, quæ cito ſedata fuit propter communem neceſſitatem. Interea Soldanus magnam multitudinem peditum clanculo per loca paluſtria miſit ad civitatem, quorum CCXL. Chriſtianis dormientibus Liceas fuerunt ingreſſi, dominica nocte poſt

(*a*) G. *targiis fruticibus.* (*b*) G. *Savareo de Maloleone.*

(*c*) G. *acriſia.*

poſt Feſtum Omnium Sanctorum, tandem per clamorem vigilum occiſi ſunt & capti, quos ad CC. & duos computavimus.

XVII. Nono Novembris Salvatore mundi regnante, & Domino Pelagio Albano Epiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legatione ſolerter ac vigilanter fungente, capta eſt Damiata abſque deditione & ſine defenſione, ſine violenta deprædatione cum tumultu, ut ſoli filio Dei aſcribatur victoria, qui populo ſuo ingreſſum in Ægyptum inſpiravit, & ibidem vires miniſtravit, & cum caperetur civitas, in oculis regis Babilonis, more ſuo, non fuit auſus Chriſti milites ad defenſionem paratos per foſſatum noſtrum aggredi. Eodem etiam die fluvius excrevit uberrimis aquis foſſatum noſtrum implens. Ipſe vero Soldanus confuſus propria caſtra combuſſit & fugit. Deus autem, qui tertia die aquas ſub firmamento in locum unum congregavit, ipſe agoniſtas ſuos per aquas maris ad portum Damiatæ perduxit menſe Majo, feria tertia: eosdem perduxit per Nilum ad obſidendam civitatem, menſe Februario, Feria tertia idem cepit Damiatam inter aquas ſitam menſe Novembri feria tertia. Hanc urbem vitulæ conſternanti, quæ tertio terræ motu ſubverſa eſt, poſſumus aſſimilare. Vitulam appellamus propter ejus laſciviam. Piſcibus enim, avibus & paſcuis, frumento, hortis & pomeriis habundavit, negotiando, piraticam exercendo. Deliciis effluxit, in culpa, pereffluxit in gehenna, ſed una hora venit ejus judicium. Conſternantem dicimus, quia quaſi tertio terræmotu habitatores ejus perierunt, ipſa tamen integra permanente. A Græcis & Latinis primo obſeſſa fuit, qui ab ea defecerunt. Deinde a Latinis fuit ſub Almarico rege Jeroſolymitano, qui non profecerunt. Hac vice tertia Dominus dominantium & Rex regum ſervis ſuis eam tradidit. Jeſus Chriſtus, qui vincit & regnat & imperat, qui ſementis irrigua ſiccavit Ægyptiis, qui confudit operantes ſericum & biſſum, plectentes & texentes ſubtilia, tali duce Chriſti milites Damiatam ingreſſi, plateas invenerunt ſtratas cadaveribus mortuorum, peſtilentia & fame deficientium, aurum & argentum multum nimis, pannos ſericos negotiatorum in habundantia, ſupellectilem variam in ſuperhabundantia. Civitas hæc præter naturalem ſitum loci, quo munitur, triplici cincta eſt muro, turribus latericiis multis & magnis firmiſſime firmata, clavis & antemurale totius Ægypti inter Ramaſſe & campum Thaneos ſita, in terra, ut conjicere poſſumus Gorſen, quia paſcualis eſt, quam petierunt filii Iſrael a Pharaone in tempore famis.

XVIII. Damiata inclita in regnis, famoſa multum in ſuperbia Babilonis, in mari Dominatrix, Chriſtianorum ſpoliatrix, in aſcenſu perſequutorum tuorum per paucas & modicas ſcalas comprehenſa, nunc humiliata es ſub potenti manu Dei, & adultero, quem diu tenuiſti, projecto ad priorem virum tuum reverſa es; & quæ prius parturiebas ſpurios, at modo paries filios legitimos ad cultum filii Dei, firmiter a cultoribus Chriſti poſſeſſa. Acconenſis Epiſcopus ex te primitias animarum Deo ſolvit, parvulos tuos, qui in te reperti ſunt ab ipſo vitales, etiam morti proximos, babtiſmatis unda ſacramentaliter mundando. Multiplices ſolviſti pœnas, quod præter eos, qui comprehenſi ſunt vivi in te, mortui tui promiſcui ſexus a tempore obſidionis in circuitu computantur ad XXX. millia & amplius, quos ſine ferro & igne Dominus percuſſit, a modo ſuſtinere dedignatus ſpurcitias in te commiſſas.

XIX. Gaudeat igitur univerſa eccleſia dignas gratiarum actiones referendo pro tali triumpho, & non ſolum pro Damiata, ſed pro deſtructa perницioſa munitione montis Thabor, & pro aditu libero in Jeroſolymam, ut ædificentur muri ejus, tempore ab altiſſimo proviſo; pro Caſtro præterea Filii Dei, quod magnis ſumptibus milicia Templi utiliter & inexpugnabiliter ædificat, de quo ſuperius plenius ſcriptum eſt. (*a*) Lætare Provincia Colonienſis, exulta & lauda, quoniam in navibus, inſtrumentis bellicis, bellatoribus & armis, victualibus & pecunia majus auxilium tuliſti, quam reſiduum totius regni Teutonici. (*b*) Cum autem Colonia civitas Sanctorum, quæ in hortis habitas, inter lilia virginum, roſas martyrum, violas confeſſorum, flecte genua cordis tui pro devotione filiarum tuarum magnificas gratiarum actiones altis vocibus reſonando.

XX. Ante captionem Damiatæ Liber nobis apparuit Arabice ſcriptus, cujus auctor ſe Judæum vel Chriſtianum vel Sarracenum fuiſſe negat in illo. Quiſquis autem ille fuerit, prædixit mala, quæ Soldanus populo Chriſtiano crudeliter intulit in deſtructione Tiberiadis, in victoria, quam de Chriſtianis habuit, quando Regem Jeruſalem & Principes ejus captivos duxit, civitatem ſanctam poſſedit, Aſcalonem deſtruxit, & quomodo conabatur Tyrum comprehendere, ſed non profecit, & alia multa, quæ peccata temporis illius meruerunt. Prædixit etiam deſtructionem hortorum Palmeti Damiatæ civitatis, quam factam vidimus, quando librum hunc per interpretem inſpeximus. Addit etiam Damiatam a Chriſtianis fore capiendam. Soldani nomen non ponit, niſi per nigros oculos & crocea vexilla ipſum deſignat, inſuper prædixit, quendam Regem Chriſtianorum Nubianorum Mecham civitatem debere deſtruere, & oſſa Machometi pſeudoprophetæ diſperſa projicere, & quædam alia, quæ nondum evenerunt; ſed ſi completa fuerint, ad exaltationem Chriſtianitatis, & depresſionem Agarenorum evenient. Scimus quosdam gentiles ethnicos Spiritum Sanctum in ore habuiſſe, ſed non in corde, & manifeſte de Chriſto prophetaſſe, unde non miramur, ſi per canales lapideos purior aqua defluxit. Ad hoc fama diſcurrens per totum orbem, Damiatam a Chriſtianis eſſe comprehenſam, Georgiano-

(*a*) Sequentia in Galei editione non extant, usque ad verba: *Contrivit Dominus baculum &c.* ſive ad Caput XXI. (*b*) In his verbis, *totius regni Teutonici*, deſinit Codex MStus Gudianus.

rum

rum litteras ad caſtra Catholicorum mitti perſuaſit, in quibus continebatur, quod indignata gens illa, vel excitata rubore, Rege convocante principes, decrevit & juravit, ſe obſeſſuram famoſam civitatem Sarracenorum, allegans ſibi verecundum eſſe, quod Franci de transmarinis partibus & ultimis terræ finibus venientes per mare ſpatioſum periculis plenum, tam munitam civitatem obſidione longa cepiſſent, niſi & ipſi, quibus erat facilius perfidos impugnare, Damaſcum vel alium locum nominatum virtute caperent armorum. Sunt autem Georgiani cultores Chriſti Perſis vicini, longo terrarum tractu a terra promiſſionis diſtantes, quorum Dominium extenditur usque ad Caſpios montes, in quibus decem tribus incluſi, Antichriſti deſiderant tempora; tunc enim erumpent, magnam ſtragem facturi. Georgiani bellicoſi ſunt homines, habentes raſuram in capite, clerici rotundam, laici quadratam; mulieres eorum equeſtris ordinis doctæ ſunt ad prælium. Homines iſti, quando ordinatis aciebus hoſtes ſunt aggreſſuri, quilibet pugillarem cucurbitam repletam vino puro ebibit, & ſtatim adverſarios viriliter invadit. Computandum eſſe non dubitamus inter beneficia tutoris noſtri Chriſti, quod a Siccariis perſecutorum majores noſtros defendit in obſidione Damiatæ. Uſitatum ſiquidem habebant Haſſeſſini, & eorum præceptor Vetulus de montanis cultellos emittere contra Chriſtianos ad interficiendam vitam eorum, qui negotium Chriſtianitatis propenſius curabant. Nam tempore Treugarum filium Tripolitani Comitis, adoleſcentem ſpectabilem, in eccleſia Beatæ virginis apud Tortuſam ante altare procumbentem nequiter interfecerunt, unde milicia Templi non ceſſavit eos perſequi, pro tam religioſa emunitate violata, donec humiliarentur usque ad ſervitutem tributi; tria namque millia biſantiorum annuatim Templariis perſolvunt. Ejusdem obſidionis tempore Rex Armeniæ Levo defunctus eſt in ſenectute bona. Mortuus eſt etiam Soldanus Yconii, qui creditur baptizatus fuiſſe; qui tantæ benignitatis erat in Chriſtianos, ut Werram habens cum Sarracenis, ſolvi juberet Chriſti cultores, qui vinculatos invenit in munitionibus, quas expugnavit, etiam in optione illorum poſuit, utrum in patriam ſuam redire vellent, an acceptis ab eo ſolidis ſub ipſo militare potius eligerent. Idem Chriſtianos in tantum familiares habebat, ut cuſtodes ſui corporis conſtitueret eosdem, licet pater ipſius a Laſcoro Græco fuiſſet interfectus. Manutenuit etiam Miralim filium Saladini exhæredatum contra filios Saphadini, quantum Caliphus permittebat de Baldah, Papa ſuæ gentis. Melchiſeraph, filius Saphadini multa dampna Templariis intulit, cum eſſent in obſidione Damiatæ. Combuſſit enim oppidum Caſtri albi, & turres munitas deſtruxit; ſed cum rediret in terram ſuam, victus eſt a Sarracenis. Eisdem temporibus Boamundus Comes Tripolitanus Antiochiam ingreſſus Rupinum quendam conſanguineum ſuum de principatu civitatis illius violenter ejecit, magis eligens peccati temporalis habere jucunditatem, quam affligi cum populo Chriſtiano. Unde Legatus apoſtolicæ ſedis excommunicationis & interdicti ſententias in ipſum ac Tripolim, & terras, in quibus deliquit, publice promulgavit.

XXI. Contrivit Dominus baculum impiorum, confregit cornu ſuperborum, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, portas Damiatæ potenter aperuit. Ingredientibus nobis occurrit fœtor intolerabilis, aſpectus miſerabilis, mortui vivos interfecerunt. Vir & uxor, pater & filius, Dominus & ſervus ſe mutuis fœtoribus interemerunt. Non ſolum plateæ mortuis erant plenæ, ſed in domibus, in cubiculis, in lectulis jacebant defuncti. Extincto viro mulier impotens ſurgere & ſublevantis carens auxilio putredinem non ferens exſpiravit, filius juxta patrem, vel e converſo, ancilla, juxta Dominam vel vice verſa languore deficiens jacebat extincta. Parvuli petierunt panes, nec erat, qui frangeret eis, infantes ad ubera matrum pendentes, inter amplexus morientium oſcitabant. Delicati divites inter acervos tritici interierunt fame; deficientibus cibis, in quibus erant nutriti; pepones & allia, cepas & altilia, piſces & volatilia fructus arborum & olera fruſtra deſiderabant. Multitudo vulgi contracta, vel oris moleſtia diutius fatigata deficiens aruit. Completum eſt in eis prophetæ vaticinium, pro ſuavi odore fœtor quaſi cadaver putridum, non habebit conſortium in ſepultura.

XXII. Octogenta fere millia, ſicut captivis referentibus didicimus, a tempore, quo perfecta eſt obſidio, perierunt in civitate, exceptis eis, quos ſanos vel languidos invenimus, quaſi tria millia, quorum CCC. ſpectabiliores utriusque ſexus ad redemtionem captivorum noſtrorum reſervantur; (*a*) alii mortui ſunt poſt victoriam; alii magno precio venditi; alii baptizati ſunt & Chriſto donati. Civitas hæc gradatim murata, primum murum habet humilem ad cuſtodiam foſſati, ſecundum altiorem, tertium eminentiorem ſecundo. Murus medius XXVIII. turres habet principales, binas vel ternas teſtudines continentes, quæ omnes remanſerunt integræ cum muris, præter unam, quæ crebris ictibus trabucci Ducis Auſtriæ concuſſa fuit aliquantulum. Adeo enim exercitus noſter ad pigritiam reſolutus fuit, ut milites odio dediti negligerent opus Dei, vulgus ad tabernas & negotiationes fraudulentas ſe convertit. Catti duo ad foſſatum implendum ducti, magnis ſumptibus compoſiti fuerunt, quorum unus in cuſtodia regis, alter in cuſtodia Romanorum combuſtus fuit, cum adhuc potentes eſſent in armis cuſtodes civitatis. Foſſæ duæ ſubterraneæ factæ fuerunt ad ſuffodienda fundamenta munitionum; ſed labor iſte fruſtratus fuit poſt expenſas plurimas. Sic Dominus civitatem dare voluit integram ſine damno

(*a*) Scripſit ergo author ipſo Captionis articulo.

mno capientium eam & virtute. In commune juravimus omnes, ut aſportata de civitate ſpolia redderentur inter victores dividenda; hoc etiam terribili anathemate fuit præceptum a Legato ſedis apoſtolicæ. Transgreſſores perpetuo remanſerunt infames, cum Achior, qui furatus eſt de anathemate Jericho, computandi. Veruntamen concupiſcentia oculorum plures fures fecit. Suſcepimus tamen ad utilitatem reipublicæ magnam partem deliciarum Ægypti in auro & argento, perlis & pomis ambræ, filis aureis & philacteriis variis, pannis ſericis pretioſis, ſicut enumerat Iſaias: In die illa auferet ornamenta calciamentorum, & lunulas & torques, monilia & armillas, & mitras, diſcriminalia & perichelidas, & murenulas & olfactoriolia, & inaures & annulos & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus & ſpecula & ſindones & vittas & teriſtra, quæ omnia dinumerare nemo poterat; ſed ad ponderandum multum temporis expendimus, quæ diſtributa ſunt per exercitum Domini cum annona, quæ reperta fuit in civitate. (*a*)

XXIII. Legatus apoſtolicæ ſedis Damiatam cum appendiciis & pertinenciis regno Jeroſolomitano contulit in perpetuum. Machumeria Damiatæ per invocationem ſanctæ & individuæ trinitatis commutata in eccleſiam beatæ & glorioſæ virginis Mariæ in quadrum poſita. Tanta fere ejus latitudo, quanta longitudo conſideratur. Columnis ſuſtentatur marmoreis centum quadraginta & una, ſeptem porticus habens & in medio aperturam longam & latam, in qua piramis in modum ciborii ſurſum aſcendit, extra latus occidentale coclea ſurgit, in altum, ad modum companilis: quatuor in ea fundata ſunt altaria, titulatorium beatæ Mariæ primum, Principis apoſtolorum Petri ſecundum, Sanctæ Crucis tertium, beati Bartholomei, in cujus feſto turris fluminis capta fuit, quartum: Inventa ſunt in Damiata trabucculi quatuor cum petrariis & mangonellis plurimis; Baliſtæ cum torno fortiſſimæ; manualium baliſtarum & arcuum propter multitudinem neſcimus numerum. Inſuper omne genus armaturæ fortium, repertum Chriſtianitati conſervatur. Aurum & argentum cum perlis & aliis rebus mobilibus non ſolum inter clericos & milites, ſed inter ſatellites, mulieres & pueros dividebatur proportionaliter. Turres civitatis cum domibus diſtributæ ſunt inter regna, quorum bellatores convenerant ad ejus captionem, deducta primo loco ſicut oportuit & decuit una turri, quæ Romanæ fuit aſſignata eccleſiæ cum porta ipſius, quæ olim dicebatur Babilonis, nunc autem appellatur Romana. Alia etiam turris Archiepiſcopo reſervatur Damiateno, & ſicut olim civitas Dei viventis Jeruſalem ſancta capta fuit ab hoſtibus nocte, ſic Chriſtiani Damiatam ante diluculum obtinuerunt. Inſtrumentum, quo capta fuit turris fluminis Teutonici, & Friſones in commune donaverunt. De quo factus eſt pons novus inter civitatem & caſtrum, quod conſtruitur ad munimentum ripæ civitati contrapoſitæ duo caſtellula compoſita ſunt ad cuſtodiam pontis de inſtrumento eodem. Inſuper de aliis arboribus, ſuper quas ſcalæ pendebant, ædificatur ſpecula ſuper altitudinem Caſtri novi ad indicandum portum longe navigantibus. Pons vetus, qui mediante inſula utramque ripam contingebat, obſidionis tempore multipliciter a Sarracenis fuerat attentatus, & a Chriſtianis viriliter defenſus, ſuo functus officio ad alios reſervatur uſus.

XXIV. Non minori miraculo immo majori donavit Dominus Chriſtianis caſtrum Thanis menſe Novembri in feſto Clementis, qui habet habitaculum ſuum in mari. Nam miſſi ſunt exploratores numero quaſi mille viri in naviculis per parvum fluvium, qui fluvius Thanis appellatus eſt, ut de caſalibus tollerent ſibi victualia, & ſitum loci prædicti diligenter explorarent. Sarraceni, qui erant in præſidio caſtri viſis Chriſtianis, putantes totum exercitum adventare, ſeratis portis fugierunt. Noſtri vero ſolum Chriſtum capitaneum ibidem habentes, erumpentes clauſtra, intraverunt caſtrum. Teſtati ſunt nobis redeuntes, ſe nunquam in plano fortius vidiſſe caſtrum. Septem turres habet firmiſſimas teſtudinatas, inſuper per girum duplici foſſato & utroque murato cingitur, habens antemurale. Lacus ſe diffundit in latum per circuitum in tantum, ut aditus equitibus hieme ſit impoſſibilis, æſtate difficilis, adeo ut per noſtrum exercitum obſidione nunquam caperetur. Lacus piſcoſus eſt valde, de cujus piſcariis Soldano Babilonis ſolvebantur annuatim IIII. millia marcarum argenti, ſicut a ſenioribus indicatum eſt nobis; avibus inſuper & ſalinis habundat; caſalia multa per circuitum ſerviebant ei. Civitas ante caſtrum major Damiata, olim famoſa, nunc autem ruinoſa, magnitudinem teſtatur ædificiorum. Hæc eſt Tanis, cujus campi meminit propheta: coram pat. c. f. m. & Yſaias: ſtulti principes Taneos, ſapientes conſiliarii Pharaonis conſilium inſipiens dederunt. Hæc eſt Thanis, in qua lapidatus aſſeritur Jeremias. Deſtructa enim Jeroſolyma a Babiloniis, & Gotholia ab Hiſmahele interfecto, reliquiæ populi contra conſilium Jeremiæ profectæ ſunt in Ægyptum, Jeremiam ſecum ducentes, qui manſit cum eis in Thanis. Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Thanis: Sume lapides grandes, & abſonde eos in cripta, quæ eſt ſub muro latericio Domus Pharaonis &c. Poſtmodum locutus eſt eis Jeremias: Hoc dicit Dominus: Ego juravi in nomine meo magno, quia omnes viri Juda, qui ſunt in terra Ægypti, gladio & fame peribunt, donec penitus conſumentur. Et inſurrexerunt populi adverſus Jeremiam, & lapidaverunt eum lapidibus, quos abſconderat ſub muro latericio. Ægyptii vero honoraverunt prophetam, ſepelientes eum juxta tumulum regum, memores beneficiorum, quæ

(*a*) Quæ ſequuntur iterum non extant in editione Galei usque ad verba: *non minori miraculi* ſive ad Cap. XXIV.

quæ præſtiterat Ægypto. Oratione enim ſua fugaverat beſtias aquarum, quas Græci cocodrillos appellant. Alexander autem Macedo veniens ad ſepulchrum prophetæ, cognoſcens loci myſterium, tranſtulit ipſum in Alexandriam, & ſepelivit glorioſe. Cocodrillos autem apud Damiatam invenimus & occidimus. Eſt autem beſtia crudelis homines & jumenta devorans, apertis oculis, ſolo viſu ova ſua fovet. Excluſi pulli ſtatim fugiunt parentem tanquam hoſtem. Quos rapere poteſt in momento, glutit & devorat. Diſtat Thanis a Damiata itinere diei unius per mare verſus terram promiſſionis, ut facile ſit de Accon, vel de Damiata per mare vel per terram vel fluvium præſidium ibidem ponere, vel victualia transmittere. Dampna multa Chriſtianis intulit in obſidione Damiatæ, quando naves ad nos accedentes vel a nobis recedentes vi ventorum delatæ ſunt illuc. Nam Thanis littus maris arcuoſum & importuoſum, ſinum facit amplum & latum, in quem naves devolutæ ſine vento multum eis oportuno recedere non valent. (*a*)

XXV. Coradinus ex Ægypto reverſus in Paleſtinam, Cæſarienſe caſtrum obſedit, quod erat in cuſtodia Regis ac brevi tempore cepit illud & deſtruxit, defenſoribus illius negligenter agentibus, qui tamen fere omnes evaſerunt, quia liberum introitum & exitum habebant per mare. Deinde proceſſit ad Caſtrum Filii Dei cum toto ſuo exercitu, & conſiderans illud ab omni parte, ſagaciter intellexit, quod comprehenſibile non erat; inſuper Templarios ad omne periculum paratos invenit, qui caſtrum victualibus & omni armatura fortium munierant. Eodem tempore Templarii latrunculos Sarracenorum ab Accon repulerunt viriliter, occidendo quosdam, quosdam captivando. Coradinus autem auxilium poſtulabat a Sarracenis, ut ab ortu Solis venientes obſiderent Accon, quod efficere non poterant propter inexorabilem diſcordiam principum terræ ipſorum, Chriſtianis plurimum oportunam quam Caliphus, eorum Papa, ſopire laborabat.

XXXVI. Anno verbi incarnati MCCXX. Coradinus Princeps Damaſci deſtruxit Saphet. Fuit autem hoc caſtrum Templariorum firmiſſimum, quod Saladinus, flagellum Chriſtianorum, per longam obſidionem in tantum arctavit, ut defenſores fam[e] deficientes requiſita licentia Magiſtri miliciæ Templi redderent illud tyranno. Qua[e] vox, quæ poterit lingua retexere, nobis ſine nobis multiplicata Salvatoris beneficia, quem bonitas inolita & clementia naturaliter inſita, intrinſecus etiam adveniens eccleſiæ continuata ſupplicatio, benignitatis oculo reſpicere caſtra fidelium ſvavitatis oculo devotionis induxerunt. Ipſum oratio lenit, lacrima cogit, & cujus laudi non ſufficit obſtupeſcens in corde conſcientia, quomodo ſufficere poteſt ſcribentis manus aut loquentis lingua? Veruntamen coacervari libet & ammirari licet modici temporis mirabilia, quæ deſcenderunt a patre luminum. Filii Iſrael præſentes erant, circumeuntes cum archa Domini, clangentes buccinis, & VIII. die vociferantes, quando ceciderunt muri Jericho, ut populus Domini liberum haberet ingreſſum: nos autem dormitavimus ante Damiatam puſillanimes, inertes, ad otium unanimes & torpentes, nihilominus ceciderunt muri Jeruſalem & montis Thabor, Saphet & aliarum munitionum nobis hoſtiliter adverſantium, inſuper Damiatam contra voluntatem quorundam pſeudo-Chriſtianorum nobis donavit altiſſimus, ad hoc Thanis caſtrum inexpugnabile cum victualium copia in hoſtili terra de theſauro ſuæ largitatis contulit, qui manna de cœlo cultoribus ſuis pluit in deſerto. Patet igitur omnibus hanc peregrinationem ſanctam Deo gratam eſſe per evidentiam miraculorum & acceptam. Erubeſcant & confundantur, qui ſtipendia ſummi regis receperunt ab eccleſia, & negligenter militantes, vel ante tempus recedentes peregrinationem ſuam corruperunt, rationem reddituri judici, qui nec corrumpi nec decipi poteſt. Excitentur pigri, qui nondum votum ſuum ſunt executi. Ruina enim eſt homini devotare ſanctos & poſt votum retractare. Quam excuſationem afferent in die tribulationis & anguſtiæ, qui labores aliorum abſtulerunt, interficientes animas, quas veri prædicatores vivificaverunt, qui proprie conſulentes avaritiæ, ſignaculum prædicationis & crucis de humeris miſerorum, quos victi fecerunt, transgreſſores tulerunt. Revertantur etiam ad mentem, quos accuſat reatus, convincit conſcientia. Pro eo, quod falſas cauſas paupertatis vel debilitatis allegando, religionem examinatorum circumvenerunt, quorum ſolius Dei ſecundum veritatem eſt judicium. Defraudatores autem elemoſinarum, quæ collatæ fuerunt in terræ ſanctæ ſuccurſum, quia mentiti Spiritui Sancto culpas ſuas texerunt, cum Anania & Saphira portionem habituri peribunt, & cum Juda fure peſſimo, & deinde ſui proditore punientur gehennaliter, quaſi proditores Chriſtianitatis, ſtipendia militum ſibi retinuerunt, dantes animas pro rebus tranſitoriis, quarum furtum ſuggeſſit cupiditas, immemores Jeruſalem matris noſtræ, quæ proſtrata jacens in terra erigi deſiderat a redeuntibus de captivitate Babilonica. Conſolare civitas Dei, quia nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes adorabunt in te; maledicti, qui contempſerunt te, & condempn[abuntur], qui blaſphemaverint te. Benedicti gaudebunt, qui reparaverint te; tu autem lætaberis in filiis tuis & beati omnes, qui diligunt te, & gaudent ſuper pacem tuam.

XXVII. Factum eſt vertente anno, quando ſolent reges ad bella procedere; Johannes Rex Jeruſalem caſtra fidelium reliquit, multas cauſas prætendens ad excuſationem ſui, & feſtinatum reditum promittens, anteriorum oblitus, ad poſteriora ſe convertit. Aperiente manum Domino, qui portum Damiatæ replevit ubertate frumenti, vini & olei, adjuncta peregrinorum, & equorum copia numeroſa, ut ad progrediendum in negotio feliciter inchoato nulla locum

(*a*) Hic finis eſt Codicis, quo uſus eſt Galeus; & reliqua, quæ ſequuntur, nunc primum prodeunt.

cum habebat excuſatio. Supervenerunt in VI. paſſagio medio Laudunenſis & Cœtenſis Archi-Epiſcopi, Faventinus & Reginus Epiſcopi, & nuncii regis Fretherici deferentes litteras cum aureis bullis, & adventum ipſius annunciantes. Aderat Brictienſis Epiſcopus, & Italiæ militia copioſa; Legatus autem non ſine magno gratiæ conſiderans privilegio, divino munere ſufficienter fuiſſe proviſum, in omnibus, quæ requirebat negotii proceſſus, angebatur dolore, quia tempus inutiliter præteriit, & oportunitas tanta periit. Unde convocatis majoribus ipſe primo loco, deinde Mediolanenſem Archi-Epiſcopum, & alii ſimiliter Epiſcopi perſvadere ſtudebant, progreſſum contra Soldanum, qui caſtra ſua poſuerat ſuper Nilum itinere diei unius a Damiata, ſed milites habita deliberatione huic exhortationi contradixerunt, hanc maxime cauſam prætendentes, quaſi Rex Jeruſalem aberat pro ſuæ voluntatis arbitrio, nec alius Princeps aderat, cui gens diverſarum nationum obedire vellet, ad educendum populum Domini, & ſic concordabant ad otium, ex quo mala multiplicata ſunt in caſtris. Menſe Julio ſupervenit Comes Matthæus de Apulia cum VIII. galeis, quarum duas curſarias inſidiantes Chriſtianis cepit in via maris.

XXVIII. Erubeſcat humanæ præſumtionis temeritas, quæ de ſuis vel alienis viribus fallaciter confiſa, patenter plerumque confunditur, ſicut in præfato Comite patuit; cujus adventum præcurrens fama, crebris rumoribus nunciavit, & quaſi per eum negotium procederet, occaſionibus dilatoriis differebatur progreſſus. Sed periit memoria tantæ ſpei cum ſonitu, nec tamen per Comitem ſtetit, quo minus ſpes ad effectum perduceretur optatum; quia teſte legato voluntas ejus prompta fuit, apparatus etiam, quem adduxit, & quem poſtmodum adjunxit, juxta militarem diſciplinam omnibus apparuit magnificus. Præterea moram in exercitu fecit utilem, ac officio militis Chriſti competentem. Ac poſtquam ipſe pervenit Damiatam, legatus cum eis, qui majorem zelum habere videbantur, cum omni natione, quæ tunc in caſtris erat, ac ipſo Comite Matthæo, quibus expedire videbatur, progreſſus contra regem Babilonis, conſilium habuit. Deinde Principes ac Duces multitudinis convocavit, & in ſermone publico populum torpentem ac otio deditum excitavit ad laborem. Sed majores, præſertim Francigenæ, huic perſvaſioni honeſtæ contradixerunt, Comitem de Arundello majorem inter Anglicos & nobiliorem inter Teutonicos ad impediendum legati propoſitum efficaciter inducentes. Inter alias frivolas cauſas regis Johannis abſentia allegabatur frequentius, qui contra pactum ſuum, quod apud Accon peregrinis in Ægyptum navigaturis fecerat, ut vivus & ſui juris ipſos non defereret, contra ſponſionem veniens rediit in Accon, Chriſtianitatis non agens negotium, verſus Armeniam ſe præparavit ac iter arripuit. Filiam enim Leonis habens regis Armeniæ defuncti uxorem, regnum, ut dicitur, affectavit regionis illius, ſed ſpe ſua fruſtratus a Baronibus Armeniorum non eſt admiſſus. Eodem fere tempore regina cum parvulo filio regis diem clauſit extremum. Rupinus etiam princeps Antiochenus idem regnum appetebat, quem Catholicos primas nominatæ gentis in Tharſo civitate potenter obſedit, & comprehenſus & incarceratus ibidem vitam finivit. Favens autem juniori filiæ Leonis regis, cui pater ante mortem ſuam Principes regni jurare fecit fidelitatem, Catholicos modico tempore poſt defunctus eſt.

XXIX. Legatus poſt crebras ammonitiones publicas & privatas dolens tam copioſum exercitum ſtationarium, & non progreſſivum, & in proximo paſſagio fore retrogradum, operationis exemplo tandem alios ad ſequelam cœpit exhortari, extendi faciens tentoria ſua in loco campeſtri; ſed in tantum prævaluit contradictio majorum, ut etiam ſtipendiarii quidam Gallici & Teutonici, qui ſoldos ejus acceperant, procedendi laborem impedirent. Quorum quidam excommunicati, alii poſtmodum excommunicandi confuſi ſunt, & accepta ſtipendia pro rata temporis reſtituere compellebantur. Italici milites vana ſpe circumvenerunt religionem legati, promittentes progreſſionis auxilium, ſed filii Ephraim in & in. a. c. s. in. d. b. Aſpicientes enim manifeſte legati conſtantiam & itineris contra Soldanum audaciam, præſcriptis contradictoribus conſenſerunt, diſſvadentes progreſſum; cum tamen nec militum nec ſatellitum copia deeſſet Chriſtianis. Habundabant galeæ, præparatæ ſunt barbottæ, aderat ſagittariorum numeroſa multitudo, victualium habundantia, locus oportunus inter fluvium a dextris & lacum a ſiniſtris, quaſi Dominus nobis loqueretur. Quid eſt; quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci. An quod exſpectavi, ut faceret uvas, & fecit labruſcas? Nam præter alia, quæ ſufficienter a Domino proviſa fuerunt ad expeditionis profectum, ſicut ab exploratoribus noſtris didicimus, Rex Babilonis modicum etiam habebat auxilium & Boldewinorum adjuncta fuiſſet nobis multitudo nimia, uxores & liberos obſides datura, ſi viriliter egiſſe Chriſtianos experimento didiciſſent, ſicut per litteras eorum & nuncios intelleximus, & hoc probabile videbatur, quia Soldano ſervivit in angaria. Ipſi quidem olim dominabantur in terra Ægypti, donec a Saladino potenter oppreſſi, diſperſi ſunt per ſolitudines deſerti. Legatus poſt multas fatigationes, qui voluntariam ſequelam non habuit, præſertim quia fluvius jam crevit, regreſſus eſt ad antiqua caſtra, in publico ſermone multum ſvadens auctoribus impedimenti, ne opus Dei feliciter inchoatum perficeretur, ut ſe ipſos dijudicarent, ne a judice ſecretorum gravius judicentur. Nullus enumerare valet corruptelam exercitus noſtri, poſt Damiatam a Deo datam, & munitionem Thaneos ſuperadditam. Inertes & effœminati commeſſationibus & ebrietatibus, fornicationibus & adulteriis, furtis & lucris peſſimis infectus eſt populus. Poſtmodum quidam ex noſtris profecti ſunt per dietam unam in terram

ram

ram hoſtilem, reducentes captivos boves & equos. Deinde Templarii cum ſuo ſpeciali comitatu veloci curſu proceſſerunt ad oppidum maritimum, quod Broilus dicitur, & adduxerunt ſpolia multa, camelos circiter centum, captivos totidem equos, mulos, boves & aſinos & capras, veſtes & ſupellectilem multam infra duos dies naturales reverſi; ſed propter inopiam aquarum multi equi cum mulis defecerunt in via, ipſi tamen incolumes regreſſi ſunt. Domus Teutonica cum multis aliis occurrit eis præ gaudio, ſed moram faciens poſt tergum ipſorum, ex qua cauſa non ſatis conſtat, Veloces equites Turcorum aggreſſionem contra eos fecerunt ſuper mare, territi vero de aliis nationibus fugierunt ab eis, ſed Anglici & Flandrenſes & Teutonici & Robertus de Bellomonte ſupervenientium ſuſtinuerunt incurſum; præceptor & marſcalcus ejuſdem Domus cum aliis fratribus & militibus ſeculi ferme XX. capti ſunt, equi fugientium & ſeſe defendentium interfecti ſunt multi, quia noſtri non ad pugnam, ſed ad excipiendum Templarios fuerunt egreſſi, ideoque baliſtariis & arcuariis carebant.

XXX. Menſe Auguſto applicuerunt Damiatam XIIII. galeæ, a Duce Venetorum transmiſſæ pariter & armatæ, quæ modicam utilitatem attulerunt Chriſtianis. Nam Rex Babilonis XXXIII. armavit galeas eodem tempore, quæ nobis inæſtimabile dampnum intulerunt. Ceperunt enim naves mercatorum cum ipſis hominibus, quæ victualia verſus Damiatam afferebant, peregrinos etiam captivos duxerunt, naves ſpoliantes & comburentes. Invaſerunt inſuper navem magnam, quæ comitem Henricum de Zwerin & alios nobiles Teutonicos deferebat, ad nos tendentes, ſed ipſi viriliter ſe defenderunt, & multis piratis interfectis & ſauciatis evaſerunt feliciter perdito Scalandro uno de Domo Teutonica cum Ordeo, quem conſumpſit ignis Græcus. Caſum miſerabilem hic interponere cogimur. Comes Retherus de Cathzen-Ellemboga ante tempus paſſagii cum magna multitudine peregrinorum a nobis receſſit, multum exoratus & ammonitus a Domino legato, ne navim illam aſcenderet, ſi proficiſci vellet Theſſalonicam, ſed ſine diminutione exercitus cum paucis iret in minori vaſe. Ipſe vero cum Domino navis & multis peregrinis irrevocabiliter iter arripuit, ideoque legatus apoſtolicæ ſedis navem illam maledictam excommunicabat, & omnes navigantes in ea, quæ prope Cyprum incidens in piratas combuſta fuit. Comes tamen cum paucis enatans, naufragus evaſit. Galeæ Venetorum & aliorum invitatæ ad accelerandum, tardius egreſſæ ſunt de portu Damiatæ, tendentes verſus Reſſitum & Alexandriam, poſtquam deſcripto modo damnificati ſumus a Sarracenis.

XXXI. Coradinus inertiam noſtram cognoſcens, de Syria congregavit exercitum, & Jeruſalem civitatem Dei viventis ante deſtructam amplius deſtruxit, ciſternas prius repletas diſſipavit, columnas marmoreas aſportari fecit Damaſcum, & per montana Paleſtinæ gradiens, & campeſtria, arbores fructiferas & vineas vaſtavit. Templarii intelligentes, quod Caſtrum Filii Dei vellet obſidere, turrim diſtricti deſertam in ſuperiori parte deſtruere cœperunt. Ipſe vero poſtmodum ſuperveniens æquavit eam ſolo, ſuccidens hortum pomiſerum ante poſitum, tandem obſedit caſtrum cum Turcorum multitudine, ordinem tabernaculorum ſuorum extendens a flumine usque ad ſalinas. Hanc autem ſumſit audaciam ex eo, quod intellexit circa principium Octobris ſeptimum paſſagium tam modicum fuiſſe, non enim credimus tunc C. milites cum militaribus armis & equis in auxilium noſtrum adveniſſe. Populi autem Accon ad Damiatam applicuit maxima multitudo, per ſententiam eccleſiaſticam de finibus ſuis expulſa. De illa vero numeroſitate licentiati ſunt ad reditum, de quorum paupertate nobis conſtare potuit, alii ad cumulum ſuæ perditionis ſine licentia, alii per fraudem extorta licentia redierunt ad propria. Pauci vero, quibus erat mens ſanior, nobiſcum remanſerunt in exilio. Coradinus obſidione firmata, metuens excurſum caſtrenſium, foſſatum fieri juſſit inter caſtrum & ſua tentoria, erigens tabernaculum unum, petrarias tres, Magonellas quatuor, diebus ac noctibus ictibus machinarum munitionem infeſtans, ſed de turribus novis ac muro medio nec unum lapidem de ſuo loco movere valuit. Trabuculus autem caſtri cum petraria juxta ſe poſita ac magonello trabuculum hoſtiſtium & petrariam concutiens fregit. In palatio etiam Templariorum ibidem IIII. millia bellatorum cottidie reficiebantur præter illos, qui propriis ſumptibus ad defenſionem & provendendis victualibus de Accon advenerant. Legatus vero Reginam Cypri ac barones Siriæ Chriſtianos per nuncios litteras feſtinanter invitavit ad ſubveniendum Chriſtianitatis munitioni. Magiſter Templi cum probata militia Templariorum licentiatus a legato, pro tanta neceſſitate reverſus ad caſtrum cum Coradino pugnare diſpoſuit. Cyprenſes vero militum ac ſumtuum magnam adduxerunt copiam, Tripolitanus ſimiliter & Dominus Berithi Gvido de Gibellulo cum aliis Polonis alacriter ſe præparabant ad ſuccurſum. Quod intelligens Coradinus per exploratores & Chriſtianorum proditores, neceſſitate metus compulſus, turpiter ab obſidione receſſit, multum a Caſtrenſibus dampnificatus tam in hominibus, quam in equis. Ipſe vero ſicut ſuperbus & arrogans comminatus fuerat, ſe caſtrum comprehenſurum per obſidionem longam, ſed divina virtus eum recedere coëgit, combuſtis caſtris propriis circa Novembris principium. De caſtri autem defenſoribus multi ſauciati, pauci vero defuncti ſunt. Protegat altiſſimus hanc domum in honorem filii Dei conſtructam, Sarracenis odibilem, Chriſtianis amabilem, tanquam antemurale civitatis Accon, ſuper muros ejus ſit angelorum cuſtodia usque ad conſummationem ſeculi. Sane fiduciam habemus in Domino Jeſu, quam, qui cœpit inimicos crucis conterere, ſtabilis in gratia ſua, tempore beneplaciti ſui, perfi-

ciet. Jam enim ultionis divinæ certum percepimus argumentum; nam in obſidione caſtri ſicut ab exploratoribus noſtris didicimus, & ſtrata per campos cadavera viſibiliter intelleximus, interfecti ſunt ibidem VI. Ammirati, CC. Mameloti in armis doctiſſimi. Artuariorum vero & in machinis trahentium peremptorum a baliſtariis noſtris, qui fuerunt CCC. nulla computatio fuit. Uno etiam die intefecti ſunt equi CXX. magni pretii, inter quos erat unus XIIII. milibus dracmarum emptus, quem Seraphus Soldamus Halappiæ cuidam Amiraldo pro munere miſit; aliorum equorum inſuper & camelorum plurima dampna ſuſtinuerunt Sarraceni.

XXXII. Menſe Novembri Dominus Fritehericus, filius imperatoris Heinrici, coronatus fuit in Imperatorem Romæ ſub Honorio Papa in magna concordia regni & ſacerdotii ac pace Romanorum, cruce ſignatus ad ſubſidium terræ ſanctæ præparans ſe, præmittens etiam Ducem Bavariæ, qui venit Damiatam anno MCCXXI. in paſſagio VIII. cum Battavenſi Epiſcopo, marchione de Hathe, Comite Widone de Brevenna & aliis nobilibus Menſe Majo. Huic Duci commiſit vicem ſuam Imperator, donec perſonaliter transfretaret. Porro legatus apoſtolicæ ſedis conſiderans temporis oportunitatem, & ocii diſpendium, iterum tractare cœpit cum duce de negotiis bellicis, pro quibus promovendis moram fecit in Ægypto. Inſtitit præterea Dux præfatus, ut caſtra Soldani populus fidelium aggrederetur, priuſquam fluvius ſolitum ſumeret incrementum. Unde communi conſilio baronum, militum ac popularium explicare cœpimus tentoria ſuper fluvium extra caſtra menſe Junio in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli. Deprehenſum eſt aſſertione Beluacenſis. Electi & aliorum, qui in captivitate detinentur, plurimorum etiam relatione, quod ſi legatus non fuiſſet præpeditus per contradictionem eorum, quorum ſupra mentionem fecimus, ſed ſicut ordinaverat, contra Soldanum proceſſiſſent ante vel poſt incrementum fluminis, Ægyptus in ſortem Chriſtianorum deveniſſet. Tunc enim majores Ægypti diſcordabant a Soldano, & ſicut Raab meretrix humanitatem populo Dei ſupplicans pro ſe & pro Domo ſua, ſic Ægyptii enxenia miſerunt, & munera noſtris captivis in Kairo, ſupplicantes, ut eis mediantibus apud Chriſtianos victores miſericordiam invenirent. In octava Apoſtolorum feria III. legatus præmiſſo triduano jejunio & coadunato clero nudis pedibus cum Archi-Epiſcopis & Epiſcopis vexillum ſalutiferæ crucis proceſſionaliter extra Damiatam detulit ad caſtra per aſcenſum fluminis collocata. In craſtino Rex Johannes Damiatam rediit, comitatum adducens copioſum.

XXXIII. Incipiam & complebo dicit Dominus. Ecce ego faciam verbum, quod, quicunque audierit, tinnient ambæ aures ej9. Meum eſt dominium in regnis hominum, conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet, non eſt, qui reſiſtere valeat vultui meo. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra diſpoſitionem voluntatis meæ, tanquam momentum ſtateræ ſic eſt ante me orbis terrarum, & tamquam gutta roris ante lucem qui deſcendit in terram; Quis dicet mihi, quid feciſti? aut quis ſtabit contra judicium meum. Inveni David. s. m. o. s. m. v. e. Regem Indorum, cui præcepi injurias meas vindicare, contra beſtiam tot capitum inſurgere; cui contra regem Perſarum victoriam contuli, magnam partem Aſiæ pedibus ejus ſubjeci. Rex Perſarum in nimiam elatus Superbiam, Aſiæ monarcha eſſe voluit, contra hunc Rex David, quem dicunt filium Johannis Presbyteri primitias victoriæ tulit, deinde reges alios ſibi ſubjugavit, & regna, &, ſicut fama celeberrima nunciante didicimus, non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ipſi valeat reſiſtere. Executor creditur eſſe divinæ vindictæ, malleus Aſiæ. Sane poſt captam Damiatam legatus apoſtolicæ ſedis recitari fecit in auribus multitudinis ſummatim & interpretative librum arabice ſcriptum, cujus conſiderantes & contemptantes ligaturam cum cartis, vetuſtum invenimus eundem. Qui liber Clementis intitulatur, ſcriptus, ut ajunt, ab ore principis Apoſtolorum ab ipſo Clemente de revelationibus factis Petro inter reſurrectionem & aſcenſionem. Incipit autem liber iſte a creatione mundi, & conſumatur in conſummatione ſeculi, in quo præcepta ſalutis & conſilia leguntur. Interferit autem prophetias, quorum quædam jam evidenter apparent completæ, quædam pendent de futuro. Inter alias dicitur civitatem aquoſam a Chriſtianis fore capiendam cum civitate una Ægypti. Addit etiam de Alexandriæ captione, nec tacetur Damaſcus, quæ ſervos Dei multum cruciavit & cruciat. Additur præterea de duobus regibus, quorum unus aſſeritur venturus ab oriente, alius ab occidente Jeroſolymam, in illo anno, quo paſcha erit tertio die Aprilis. Liber iſte cum eo, cujus ſupra mentionem fecimus, etiam in multis concordat. Huic prophetiæ literæ plurimæ de victoria regis David ſcriptæ, cui fama inter Chriſtianos & Sarracenos vulgata ſuffragatur. Vidimus etiam in argumentum hujus rei, captivos Chriſtianos a nuntiis regis David in Balach liberatos, quos captos in obſidione Damiatæ, Rex Babilonis Calipho miſerat pro munere.

XXXIV. XVI. Cal. Aug. militia Chriſtiana apud Pharaſcum Caſale diſtans a Damiata tribus milliaribus congregata, per acies equitum, ac turmas peditum decenter inſtructa, procedebat alacriter. Æſtimatores vero miliciæ. MCC. numerabant militariter armatos cum equitaturis, ad tale negotium peragendum neceſſariis, exceptis Turcopolis & aliis equitibus numeroſis. Peditum armatorum certum numerum inveſtigare nequivimus propter eorum copiam, quos Sarraceni locuſtis comparabant, quia magnum terræ ſpatium occupaverunt. Sagittariorum quatuor millia credimus conveniſſe, quorum quaſi duo millia quingenti fuerunt ad Soldos. Inter majores naves & minores ſexcentas XXX. computavimus, videlicet cogones trecentos cum galeis XVIII. armatis,

matis, inſuper Scalandros, Tharidas, Barbottas, Curſarios & Barcas onera cum victualibus deferentes. Numerus hoſtium, qui VII. millia equitum nunciabatur a transfugis, forma caſtrorum talis erat. Fluvius a dextris inſtar muri tutelam præſtitit navibus coopertus. A parte ſiniſtra pedites erant pro antemurali lineariter & quaſi proceſſionaliter incedentes agmine denſo. Equitum acies transverſaliter a flumine usque ad peditum phalanges protendebantur, robur dantes & accipientes ab eisdem. Sagittariis Lancearii firmiter cohærebant, impetum hoſtilem ſuſtinentes denſatis ac directis lanceis, ſi quando cominus irruere præſumſiſſent. Sic equis & equitibus proviſum eſt provido conſilio, ne ſauciarentur jumenta. Vulgus inerme cum ſarcinulis ſuper ripam fluminis gradiebatur tutiſſime, clerici pedites ac mulieres aquam deferebant remotioribus, peritiores contra verſutias perfidorum in anteriori & poſteriori cuſtodia hoſtiles excurſus prudenter exceperunt. Edicto publico terribiliter cautum erat, ne quis anteriorem aciem præcedere vel poſteriorem ſubſequi aut aciem irrumpere quolibet auſu præſumeret. Exploratores hoſtium ab utraque parte fluminis copias noſtras conſiderantes & ordinem diſciplinæ militaris admirantes, dampna nihilominus conabantur inferre, ſed tanta ſagittariorum obſtitit multitudo, ut eo die nullum de noſtris captum, nullum intelligeremus ſauciatum, qui agmini quadrato firmiter adhæſiſſet, legatus militibus ac ſatellitibus larga manu ſtipendia diſtribuit, naves armavit, nec corpori ſuo nec rebus parcens, ad opus perficiendum omnem, quam poterat, adhibens cautelam, una cum Johanne Rege Jeruſalem & Duce Bavariæ archiepiſcopis & epiſcopis, magiſtrisque domorum, qui vigilanter inſtabant & inſudabant negotio.

XXXV. XIIII. Kal. Auguſti miſit Rex Ægypti robuſtiorem & majorem ſpeciem ſuæ virtutis, quam tunc habebat, quatuor, ut videbatur, equitum millia, qui forinſecus girantes populum Domini, timide ſatis extremas peditum acies ſagittis impetebant eminus, quibus noſtri viriliter reſtiterunt, agmina ſua propter hoc nullatenus rumpentes. Poſtera die nobis inſtabant acrius, & noſtros plures ſagittas expendere coëgerunt. In hoc biduo pauci de Chriſtianis leniter ſauciati, pauciſſimi mortui, ſperandæ victoriæ fiduciam hoſtibus abſtulerunt. Qui die tertio ad Dominum ſuum reverſi pacificum nobi[illegible]r Saremſac aperuerunt progreſſum, ante nos caſalia comburentes. Veruntamen frumenti & ordei ac leguminis, palearum etiam copiam cum hortorum fructibus invenimus: incolæ cum mulieribus & parvulis a facie virtutis Dei fugierunt communiter. In vigilia S. Jacobi caſtra fiximus in capite inſulæ triangulo, ubi Nilus bifariam dividitur, antiqua caſtra Soldani ſeparans a noſtris, in quibus poſt captam Damiatam moram fecit. In hoc loco fluvius Taneos recedens ab alveo diſcedente Damiatam, inſulam cum eo facit, quæ XII. milliaribus in longum porrecta, caſalia multa ſuper aquas ſita continet. Inter quæ nominata præ cæteris & opulentiora ſunt ſuper ripam ulteriorem, Symon & Saremſac, in quibus palatia regis magnifica fuerunt. Hæc inſula appellationem ſortita terra Damiata nuncupatur, quæ vero trans fluvium eſt, Taneos dicitur. Quæ autem trans fluvium Damiatæ latior invenitur, Mahalech nominatur. Ultra fluvium Taneos ad orientem infra dietam unam incipit Solitudo deſerti, in qua tamen reperitur aqua per certas manſiones hominibus & jumentis ſufficiens, ſi tamen amplietur foſſoriis. Terminatur autem ad Darum & Gazam. Contra meridiem Babilon ſita, terram Ægypti Babiloniam appellari facit. Civitatis hujus diſpoſitio tripertita triangulatur. Ipſa civitas Babylon ſuper Nilum ædificata, diſtenditur in longum & latum, habens plateas ſtrictas, habitationes compreſſas propter populorum frequentiam, in qua Chriſtianorum plures ſunt eccleſiæ, & eorundem numeroſa multitudo principi terræ ſub tributo ſervientium. In hac deponuntur onera negotiatorum venientium de Alemania, Æthiopia, Libia & Perſide & aliis regionibus. A parte verſus Damiatam fere unius miliaris intervallo, Kairum ædificiis ac plateis ſpatioſis diſtentum, magnificas habet manſiones, in quibus terræ barones civesque nobiliores commorantur. Hac civitas penitus non deſcendit ſuper fluvium ſicut Babilon, ſed ſpacium junceis radicibus conſitum interponitur. Porro in eminentiori ſpecula caſtrum regale conſpicuum magnis turribus compoſitum eminet, & ſic in modum trianguli tripertita diſponitur ædificiorum magnitudo. Ab utroque vero latere caſtri deſcendit murus, Kairum & Babiloniam includens, interjacet autem ſpatium ſabuloſum hiis tribus ædificiis, in quo copioſus reſidere poteſt exercitus. Inter Kairum & Babiloniam, eccleſia beatæ Mariæ demonſtratur, ubi cum puero Jeſu moram feciſſe dicitur, quando fugit in Ægyptum, & corruerunt idola Ægypti. Kairum diſtat a Damiata itinere trium dierum. A Kairo usque ad ortum Balſami diſtantia magni milliaris conſideratur, qui terram habens ſabuloſam muro clauditur, fons eſt in medio, de quo trahit antiquorum relatio, & fama celeberrima divulgatur, glorioſam virginem ipſum oratione ſua produxiſſe, ac pannos infantiæ ſalvatoris in eo laviſſe. Colitur autem hic hortus in modum vinearum: truncus hujus ſpiſſitudinem habet caulis, virgulas a trunco pullulantes in altitudinem unius cubiti, ad modum ſalicis, cortex ſubalbi coloris noduloſus ac rivuloſus. Sirobalſamum dicitur ejus lignum, Carpobalſamum ſemen, Filobalſamum folium modicum & præacutum ad ſimilitudinem folii licoricii, Opobalſamum cum adjunctione; quorum cultores cortice tenus virgas incidunt, unde balſama generantur, ut per illas paulatim ſe colligens humor diſcurrat. Ope enim Græce, caverna dicitur latine. In autumno balſamum colligitur, ſic contorquetur virgula & ungue confricatur, & per cocleam præacutam excipitur

tur ſtilla, quæ reponitur in vaſculis. Deinde ad ſolem excoquitur XX. dies, poſtmodum ad ignem deſpumatur, liquor vero dividitur per ampullas; nam de integra ſubſtantia poſt depurationem modicum remanet de balſamo non mixto. Venditores autem & revenditores reſinam ſolent apponere pineam vel terebintinam & emptores decipere, ideoque apud venditores rarum purum invenitur. Soldanus inter principes orbis pro magno munere in ampullis diſtribuere ſolet illud. Magiſter hujus horti Chriſtianus eſt, habens ſub ſe Chriſtianos & Sarracenos miniſtros. Infra Kairum ſpatium trium milliarium inſula parte porrigitur in longum & latum, ubi Nilus aquas in ſuo bipertito dividit, alveum implens, a parte una Damiatæ, Reſſiti, a parte altera. Reſſitum civitas fuit magna, nunc ruinoſa inter Alexandriam & Damiatam, ſed Alexandriæ longe vicinior, diſtans a Kairo duobus dietis. Apud Reſſitum & ſupra, fluvius eſt latior, aqua profundior, portus tranquillior, quam Damiatæ. Oneratas enim naves recepit, & exercitum copioſum collocare poteſt in inſula præſcripta. In cujus capite, cum eſſemus in obſidione Damiatæ, Soldanus fluvium a nobis auferre cupiens, & aquas ejus in alveum refundere, multum fruſtraque conatus poſt expenſas plurimas naturæ ſuum reliquit decurſum.

A Babilone ſuperius usque Leemanniam cultura terrarum ab utraque parte fluvius coarctatur, vaſtas habens utrobique ſolitudines. Leemannia ſpeciebus habundat aromaticis, quas per Ægyptum diverſis regni negotiatoribus deferentibus transmittit.

XXXVI. Ultra Leemanniam Æthiopia regiones habet latiſſimas, populum Chriſtianum innumerabilem, partim ſub regibus, partim ſub dominio Sarracenorum conſtitutum. Hic ſunt Nubiani, qui in Sacramento Altaris & aliis divinis officiis Jacobinis ſociantur, eo excepto, quod Nubiani ſoli parvulis ſuis Karacterem crucis ignito ferro trifariam in fronte altrinſecus juxta oculos imprimunt, nichilominus baptizant. Hii & illi literam habent Caldeam, in fermentato conficiunt, uno digito ſignaculum crucis faciunt, duas naturas unitas dant in una natura Chriſti. Forſitan nomen naturæ æquivocantes, ut ſecundo loco naturam pro perſona accipiunt. Georgiani & Græci per omnia concordant in officiis divinis, ſed Georgiani literam habent propriam, quorum codices in Monte Sancti Symeonis in columpna, ubi propriam habent eccleſiam, diligenter inſpicientes, per interpretem intelleximus, eos eundem ordinem evangeliorum habere, quam habent latini. Canones etiam evangeliorum per columpnellas arcuatas, ſicut & nos. Epiſtolarum Pauli idem prorſus apud eos eſt ordo cum noſtro; omnibus enim aliis epiſtolam Pauli ad Romanos præmittunt. Maronitæ Patriarcham ſuum habent in latere montis Lybani. Iſti formam eccleſiaſticorum officiorum acceperunt ab Innocentio Papa in proximo Concilio Laterano, & eam ſervant, quam tum eorum littera permittit, quæ eſt Caldea vel Caldeæ proxima. Iſtis adjuncti ſunt in ejusdem montis latere Neoſoritæ, qui legem habent coopertam, quam filiis ſuis & nepotibus non exponunt, niſi anno XXX. ætatis eorum. Hæc eſt lex peſſima, quæ vult occultari, nec vult in luce videri. Cumque euntes per partes illas, ſcire vellemus, quare nunquam excepto hoc tempore uxoribus ſuis vel filiabus aut ſororibus ſuis legem ſuam revelaverint, reſpondit unus de ſenioribus; mulieres formatas eſſe a diabolo: & nos intulimus, cum hujusmodi mulieribus amplexibus vacatis, ergo diabolum amplexamini? Unde confuſus a nobis receſſit. Dolent utique Chriſtiani ſe tales habere vicinos. Armeni propriam habent litteram, quorum ſacerdotes in agro ſeparant granum, de quo conficere volunt hoſtias azimas, a communi annona ſeorſum triturant, ſeorſum molunt, & farinam conſperſam aqua eo die, quo conficere volunt corpus Domini, cum decantatione pſalmorum ante altare in panem azimum in forma Latinorum præparant, cum magna devotione celebrantes; ſed in hoc ſunt valde reprehenſibiles, quod natale Domini nobiſcum non celebrant, ipſo die arantes & ſeminantes, & eorum mulieres nent ac carminant. Diem Epiphaniæ baptiſterium appellant, ea ſolemnitate cum maxima populi frequentia conveniunt. Nativitatem Domini cum Epiphania celebrant, dicentes eo die Dominum fuiſſe natum, quo revolutis annis fuit baptizatus. Hi Romanis legibus ſe dicunt eſſe ſubjectos, & habent catholicon primatem, cui per omnia obediunt. Apud Antiochiam conſtituti Neſtorinos, qui propriam ibidem habent eccleſiam, diligenter examinavimus; qui dicunt, ſe credere duas naturas unitas in perſona Chriſti, & beatam virginem matrem Dei & hominis confitentem, ac ipſum Deum & hominem peperiſſe, quod Neſtorius negavit. Utrum autem ſic corde credant, ſicut ore confitentur, Deus novit. Syri litteram & cantum ac ſacrificii ritum habent Græcum. Sed linguam communem cum Sarracenis Arabicam in contractibus & epiſtolis, quas dirigunt. Jacobini per Ægyptum circumciduntur pro majori parte. Sed qui inter Medos & Perſas commorantur, baptiſmo ſunt contenti. Ruſſi linguam habent propriam, ſed in divinis officiis Græcis per omnia ſimiles inveniuntur. Hæ Chriſtianorum diverſitates per totam Aſiam Sarracenis ſunt permixtæ, ne gens illa perfida per ignorantiam ſe valeat excuſare. Longam digreſſionem fecimus non ſine cauſa, quatenus Ægypti ſitus & fluminis decurſus cum varietate Chriſticolarum, qui ſunt in Aſia, fidelibus evidentius appareat. Nunc ad ordinem hiſtoriæ reverſi, aſpergamus hunc libellum lacrimis, plangentes & lugentes Chriſtianitatis dampnum & opprobrium. Usque ad caſale Saremſac, cujus ſupra mentionem fecimus, magnum ac famoſum, utilis erat militiæ Chriſti proceſſus, ideoque Soldanus capta Damiata prudenter præcavens in futurum, quod accidere poterat, deſtruxit illud cum palatio ſuo ſpe-

ſpectabili ſuper Nilum ſito. Ultra locum iſtum fluvius curvatur atque reſtringitur, & quidam rivulus ab inſula Mahelech veniens fluit in eum, & creſcentibus aquis profunditatem cum dilatatione ſuſcipiens galeas aliaque vaſa mediocria valet inferre, quem Duces noſtri videntes pariterque contemnentes præterierunt, feſtinantes ad caput inſulæ. Populus etiam ſpe prædæ, quia falſo nunciabatur, Soldanum ad fugam præparari, properabat alacriter, ſicut aves ad laqueum, & piſces ad megarim. Rex autem Babilonis certificatus, Saremſac poſt tergum relicto, pedites & equites de regno ſuo præſertim Kairo atque Alexandria coadunavit in occurſum adventantium. Unde captivi noſtri conſiderantes Kairum habitatoribus ſuis eſſe vacuatam, conſilium inierunt, ut in adventu noſtro turres comprehenderent, & ipſas advenientibus aperirent. Sed divina diſpoſitio, quæ clementer audivit gemitum compeditorum, labores & dolores vinculatorum per noſtras anguſtias liberavit eosdem.

XXXVII. Dum hæc aguntur in Ægypto, Seraphus rex, civitatis Medorum Rages, Coradinus Dominus Damaſci, cum principibus de Haaman & Chamela congregata de partibus Orientis, equitum multitudine maxima convenerunt apud Chamelam, unde timor magnus incurſus erat Antiochenis, & Acconienſibus aliisque urbibus maritimis, quorum bellatores aberant in expeditione profecti. Suſpectam etiam habuit hanc collectionem, caſtrum Album in Comitatu Tripolitano. Diu multumque laborabant prænominati principes, utrum perſonaliter fratri ſubvenirent in Ægypto, an exercitum dividerent, obſidendo aliquam munitionem ipſorum. Urgebat potentia Regis David, qui victor contra Regem Perſarum in finibus Perſidis & Baldach potenter agebat, propter hoc timebant a finibus ſuis elongari. Conſiderabant etiam caſtrum Hoſpitaliorum vel Templariorum, de facili capi non poſſe tempore parvo. Prævaluit tandem conſilium hortantium profectum in Ægyptum, maxime, quia ipſorum frater in camelis curſariis frequenter nuncios miſit, ſupplicans ut venirent, adjungens, Chriſtianos in tali loco conſediſſe, quem abſque periculo relinquere non poſſent, aut ſi venientes prævalere contra non valerent, ſaltem pacem cum ipſis componerent. Has vires & tale conſilium Regina Cypri legato, fratres Hoſpitales & Templi Magiſtris ſuis conſcripſerunt, dehortantes exitum a Damiata, vel ſi eſſent egreſſi, in locis tutiſſimis ſibi prævidérent. Sed jam peccatis exigentibus omnium noſtrorum conſilium ſanum a principibus noſtris fuerat elongatum; ſic Julius Cæſar multipliciter præmonitus, & Alexander Macedo per noctis quietem præmonitus, cautelam periculi corporalis demeruerant adhibere. Ipſe Dominus ad Moyſen dixit ad filios Iſrael: Nolite aſcendere, neque pugnetis: Non enim ſum vobiſcum, ne cadatis coram inimicis veſtris; nihilominus aſcenderunt & victi ceciderunt. Rex autem Johannes profundius rem conſiderans, oblatam ſæpius ab hoſtibus compoſitionem potius acceptandam, quam longiori via populum fidelium productum, fortuitis caſibus exponendum prudenter oſtendit. Sed ſummus Pontifex compoſitionem fieri aliquam abſque ſpirituali eccleſiæ Romanæ mandato prohibuit. Imperator per literas auro bullatas pacem vel Treugam componi cum Sarracenis inhibuit. Interea caſtra firmavimus foſſato profundo; e contra pars adverſa murum fecit de terra, & alta propugnacula per oppoſitas ripas utriusque fluminis, collocans in eis machinas, petrarias ac baliſtas cum torno, grave damnum hominibus & jumentis ad potandum adductis inferens. Adverſariorum vires quotidie creverunt, noſter conventus minoratus defluxit. Inſtabat paſſagium, crevit timiditas eorum, qui patenter vel fraudulenter abeuntes, in campo nos deſeruerunt. Naves etiam multæ relapſæ ſunt Damiatam pro victualibus adducendis, quæ redire non poterunt. Nam XVIII. die Auguſt. galeæ noſtræ captæ vel in fluvium merſæ hoſtibus audaciam addiderunt. Jam enim Soldanus partem galearum ſuarum per rivum, cujus ſupra mentionem fecimus, infra caſtra noſtra per inſulam Mahalech, in alveum fluminis nobis ignorantibus immerſerat, intercludens viam noſtris, ne deſcendere valerent nec aſcendere. Inſuper in utraque ripa usque Damiatam continua cuſtodia collocata, ſagaciter armatorum multitudine diebus ac noctibus obſervabat in tantum, ut gens noſtra nuncios mittere vel recipere nequiret. Ab illo die, quo fluvium amiſimus, frequenter noſtri conſules convenerunt, deliberantes, quid magis expediret, exſpectare galeas ab imperatore promiſſas in caſtris, an egredi quocunque diſpendio propter victualium diminutionem. Major pars conſuluit egreſſum, qui periculoſior erat, propter hoſtium adventum, & aquarum certiſſimum impedimentum. Quidam autem de Minoribus, qui vidit & audivit hæc, & rudi ſtilo, ſed veraci deſcripſit, exemplum David propoſuit, qui habens optionem in tribus, quorum quodlibet erat durum, qui nec famem VII. annorum, nec ab hoſtibus vinci tribus menſibus, ſed quod erat regi commune cum pauperibus elegit, peſtilentiam videlicet trium dierum, ſic iſte conſultus reſpondit cum infirmis & debilibus, ad quos deferendos nec naves ſuffecerunt, nec jumenta, in loco munito exſpectandum eſſe, quum victualia, ſi ſolerter diſtributa fuiſſent, adhuc per XX. dies ſufficere poterant. Veruntamen hoc conſilium non fuit acceptatum, ſed egreſſus magis placuit & nocturnus. In hoc Battavenienſis Epiſcopi & Bawariorum prævaluit ſententia. VII. igitur Kal. Septembris prima noctis vigilia cum deponerentur tentoria, homines propriæ voluntatis judicium rationis nullatenus ſequentes, ignem appoſuerunt tabernaculis primi, deinde alii quaſi certatim hoſtibus fugam propriam nunciantes, & Ægyptios, qui jam membra ſopori dederant, ad nos perſequendos invitantes. Eodem tempore Nilus plenum incrementum acce-

acceperat, & plus ſolito exuberantibus aquis campos infuderat, prænominati etiam reges per deſertum venientes ſupra fluvium Thaneos apud Symonem, ubi pons collocatus erat, caſtra metati, quieverunt. Acceſſit cladibus noſtris, quod populus eo die plurimum inebriatus vino, cujus habundantia deferri non poterat, ſed gratis expoſitum incautos ingurgitaverat, ſoporatus in caſtris remanſit, aut per viam proſtratus excitari noluit, qui pro magna parte truncatus, aut captus a nobis defecit. Alii fluminis effluxiones nocturnis tenebris egreſſi, cum limo profundi miſerabiliter luctati, poſt alios remanſerunt. Alii cadentes in naviculas & pondere ſuo nimis prementes ſubmerſi ſunt. Eadem nocte camelos ac mulos onera portantes, vaſa videlicet argentea, veſtes & tentoria divitum, & quod diſpenſioſius erat, ſagittas defenſionis amiſimus. Templarii maximo periculo ſui poſtremam aciem ducentes pro tutela præcedentium ſicut in armis parati, ſibi firmiter cohæſerunt. At hii, qui præibant, diverſas vias ingreſſi ſicut oves errantes per nocturnas tenebras vagabantur. Ægyptii per ignem & fumum certificati de noſtra fuga, velociter ſunt nos inſecuti, damna, quæ non valemus explicare, Chriſtianis intulerunt. Nec minus periculi vel dampni ſuſtinuerunt illi, qui navigio per alveum deſcenderunt. Legati navis magnam partem infirmorum cum victualibus deferens, inſtar caſtri, viris armatis & ſagittariis optime munita, cohærentes ſibi naturaliter galeas protexit viriliter; nimis autem properans, forſitan propter impetum torrentis elongata, dampnoſius ab exercitu terreſtri cibos nobis opportuno tempore præbere non valuit. Porro unus de cogonibus noſtris, bellatoribus Teutonicis repletus, nimis elongatus a cogone Legati, multa bona temporalia deferens, & una galeuncula Templariorum, in qua quinquaginta fuerunt baliſtæ, præter aliam armaturam fortium comprehenſa defecit a nobis. Quid moror in dampnorum enumeratione, quæ nox illa nobis intulit. Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus. Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna. In hujus noctis principio rex Ægypti miſſis velociter nunciis, rumpi fecit clauſoria riparum, quæ gens illa Caliph appellare ſolet, per quas nobis iter eſſe debuit. Nox ſua memorialis eſt Ægyptiis, nobis iſta. Ruptis habundanter aggeribus, aquarum ſuperabundantia per conductus ſequens declivitatem receptaculorum rarefactas longa ſiccitate glebas molliens in limum tenaciſſimum, qui ungulas jumentorum complexus, aream camporum ſatis fecit inequitabilem, plurimumque retinuit equos, & equites. Circa horam diei ſequentis feriæ ſextæ primam apparuit equitatus Turcorum terribilis & magnus, urgens nos a latere dextro, galearum aſcendentium atque deſcendentium importunitas a latere ſiniſtro, Nigrorum peditantium falanx, utens locis paluſtribus pro caſtro, poſt tergum inſtabat atrociter; etiam ab anteriori parte ſuperveniens adverſariorum cuneus requiem negabat. In hac anguſtia rex Johannes impetum fecit in Turcos ſibi contrapoſitos, & ſalvus ad ſuam aciem rediit. Templarii cum Hoſpitalibus S. Johannis, qui tunc erant conjuncti, non ferentes importunitatem Æthiopum, ipſos truncantes & in alveum ſicut ranas ſaltare fecerunt eosdem, & accurrentes alii ſagittas miſerunt poſt illos, etiam applicare volentes, ad noſtræ partis ripam repulerunt. Sic de multitudine magna natantium & ſauciatorum periiſſe referuntur circiter mille. Propter hunc caſum pars adverſa ſe retraxit aliquantulum. Cumque progredi nobis non daretur, Rex pauca tentoria, quæ remanſerant, explicari præcepit; nihilominus per totum diem illum nobis adhæſerunt adverſarii, per ſagittarios acriter inſtantes, quibus pedites contraponentes, pro vallo fuimus eisdem uſi, qui ſagittas adverſum nos directas remiſerunt. Equites noſtri continuo pondere laborantes armorum peditibus præſidio fuerunt. Nocte ſequenti, ſive mandante Soldano, ſive rem ignorante, aggeres uberrimi ruperunt Ægyptii, & aquas inundare fecerunt ſuper capita dormientium. Et in aſcenſu auroræ, cum adhuc tenebræ operirent terram, Æthiopes pedites, qui fluminis voraginem evaſerunt, dampna ſua cupientes ulciſci, quaſi locuſtæ congregati, licet pro majori parte nudi forent, in acies poſtremas irruerunt. Videres moliri fugam agmine denſo milites noſtros ac ſatellites, vulgus etiam inerme timiditatem profiteri manifeſtam; ſed aquis undique clauſi, quo fugerent, non habebant. Mareſcalcus autem Templi cum acie ſua, quam ducebat, levato ſigno ſe convertit ad perſequentes, ipſosque ſubſiſtere coëgit & retrocedere. Ea tempeſtate vexatio dans intellectum, principes multitudinis pro tractatu pacis mittere perſuaſit. At Imbertus procurator malitiæ trahens ſecum, quos ſeducere potuit, tranſivit ad hoſtes, omnem ſtatum noſtræ neceſſitatis exponens Soldano. Imbertus iſte conſiliis Domini Legati ſecretiſſimis intereſſe conſuevit, multo tempore proditor peſſimus. Nihilominus Soldanus nuntios patienter audivit, ac pendente colloquio ſuos ab infeſtatione noſtra ſubſiſtere præcepit. Cumque fratres ſui & maxime Dominus de camela nomini Chriſtiano plurimum infeſtus, ipſum dehortari conarentur a compoſitione, dicentes Francos aquis undique concluſos, evadere non poſſe; ipſe, ſicut prudens & manſuetus, magis compendium pacis, quam ſanguinis effuſionem ſitiens, cum fratribus ſuis ac majoribus regni myſterium conſilii ſui habens, regem Perſarum propoſuit in exemplum, qui nimis elatus animo propter multos eventus, ab ipſo rege Babilonis aliisque regibus Aſiæ, ſervitutis ſeu ſubjectionis jugum exegit, quem Rex David campeſtri prælio devicit, Perſidem abſtulit, civitates maximas & opulentiſſimas deſtruxit. Poſt hæc nuntii pacis ab utraque parte collocuti, ſicut fieri ſolet in hujusmodi rebus, protraxerunt negotium per totum Sabbathum & Diem dominicum ſequentem, usque ad veſperam

ſperam, nihil certi definientes. Ipſo vero Die decollationis S. Johannis baptiſtæ hora quaſi XII. noſtra pars ciborum ac pabuli inopia, ſed aquarum copia graviter preſſa, elegit honeſtius eſſe, feliciter vivere vel fortiter in bello mori, quam turpiter in diluvio perire. Sic omnibus Francis animatis ad pugnam, acies ſunt ordinatæ, hinc inde hoſtiliter & terribiliter ſeſe reſpicientes. Turci vero conſiderantes, quia vincitur aut gratis jugulo, qui provocat hoſtem, paulatim ſeſe retraxerunt, a regibus ſuis mandatum accipientes, nox etiam inſtans prælium impedivit. Inſuper tractatu pacifico pendente, proditionis nota timebatur a prudentibus, ſi commune bonum periculoſo rumperetur impetu.

XXXVIII. Trigeſimo itaque die Auguſti contrarietate rerum ad luctuoſam redacta concordiam, Ægypto dedimus manus & Aſſyriis, ut ſaturaremur pane, quos aquarum decurſus ciborumque defectus, non arcus vel gladius ſic humiliavit in hoſtili regione. Res miranda, res ſtupenda, res ad notitiam futurorum transmittenda. Uno eodemque tempore juſtum divinitatis judicium apparuit, & miſericordiæ temperamentum in auxilio opportuno patenter claruit. Exigebant vindictam divinæ diſtrictionis magnitudo ſcelerum ac multitudo criminum, ſed naturalis fons bonitatis, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, mitigavit juſtæ ſeveritatis ſententiam. Ad hoc incidimus in periculum, ut mediante miſericordia clareſceret miraculum. Deus non vult perire ſuam creaturam, ſed retractans cogitat, ne penitus, qui abjectus eſt, pereat. Angelus magni conſilii loquens pro homine, unum de ſimilibus interpellavit pro nobis, annuncians hominis æquitatem; licet enim peccatores ſimus, bajulantes tamen crucem, reliquimus domos, aut parentes, aut uxores, aut fratres, aut ſorores, aut agros propter ipſum, qui iraſcitur placidus, judicat tranquillus, flagellat benignus, verbera Patris habens, ubera matris habet.

XXXIX. Conditionibus itaque pro arbitrio Soldani compoſitis, confecta ſunt ab utraque parte pactorum inſtrumenta, præſtita ſolempniter juramenta, obſides hinc inde nominati. Ponens ergo manum dextram Soldanus ſuper cartam, cui ſubſcripſerat, juravit in hunc modum: Ego Kemel Rex Babilonis de puro corde & bona voluntate, & abſq; interruptione juro per Dominum, per Dominum, per Dominum & legem meam, me bona fide omnia firmiter obſervaturum, quæ ſubjecta manui meæ charta continet ſcripta; quod ſi non fecero, ſim ſeparatus a judicio futuro, ac ſocietate Mahumeth, & profitear Patrem & Filium & Spiritum Sanct. In hunc modum juraverunt Seraphus & Coradinus, & ipſorum ſpectabiliores Ammirati. Ecce quantis erroribus & contrarietatibus gens illa cœca laborat; ter Deum nominat, ſed ignorat myſterium Trinitatis diſtinguere, nomen Patris & Filii & Spiritus Sancti ad cumulum ſuæ damnationis abhorret. Si mala voluntate vel interruptione formæ Sacramenti jurant, dicunt ſe non teneri. Hujuſmodi vero pacta continebat ſcriptura, ut veram crucem cum omnibus captivis quocunque tempore captis in regno Babilonis vel in poteſtate Coradini detentis, Chriſtianis reſtituerent, & recepta Damiata cum ſuis appendiciis, nos omnes cum omnibus rebus noſtris mobilibus liberos dimitterent, & annorum VIII. Treugam inviolabiliter obſervarent. Juraverunt majores noſtri, ſe captivos omnes Sarracenos, quos in duobus regnis Ægypti & Jeruſalem detinebant, liberaturos cum reſtitutione Damiatæ, & obſervatione Treugæ, niſi Rex coronatus veniens ipſam rumpere valeret. Inſuper dati ſunt obſides XXIIII. quos Soldanus elegit. Legatus, Rex Jeruſalem, Dux Bawariæ, & tres Magiſtri domorum cum aliis XVIII. Vice verſa filius Soldani, hæres regni, & unus de fratribus ſuis, de quorum numero ſunt multi & filii nobilium dati ſunt nobis, usque ad reditum ad Turonem, ac portum Damiatæ.

XL. Sciat omnis poſteritas nos ſecundum articulum neceſſitatis commutationem optimam feciſſe, quando pro una civitate, quam Chriſtianitas diu retinere non potuit; quia annona vel farina infra annum in ea corrumpitur, & ipſe Dominus Ægypti vix eam populare poteſt, Lignum noſtræ redemtionis redditum fuit, & tot millia captivorum, in quorum numero nos ipſos a maximo usque ad minimum computavimus, propriæ libertati ſunt reſtituti. Eraclius Imperator Perſidem ingreſſus, vix per quinque annos continuos ipſam expugnavit, & Coſdroë perempto, crucem Dominicam reportans, Zacharium Patriarcham cum populo captivo Jeruſalem triumphator reduxit. Soldanus Alexandrinum patriarcham, virum magnæ religionis & maturitatis morum captivum detinens, nobis aſcendentibus per Nilum abſolutum a vinculis & ſqvalore carceris liberum dimiſit. Hoſtes crucis in hac compoſitione ſe confuſos eſſe profitentur, dicentes: ſe propriam civitatem Damiatam recuperaſſe, Jeruſalem & alias munitiones regni digniſſimi deſtruxiſſe; Chriſtianos vero caſtrum unum inexpugnabile, in ipſa Paleſtina nimis eis nocivum, ipſis invitis erexiſſe. Præterea ſi perempti fuiſſemus, aut omnibus amiſſis incarcerati, Damiata gratis perdita, reſiduum terræ, quam tenent cultores Chriſti, certiſſimo titubaſſet periculo. Illi ſiquidem, qui remanſerant in cuſtodia Damiatæ, cum audiſſent caſus noſtros adverſos, relicta civitate pro magna parte fugierunt, & non ſolum illi, ſed qui novi recentesque ſupervenerant, audientes famam ſiniſtram redierunt. Comes de Malta circa finem Auguſti Damiatam applicuit cum galeis XL. Hoſpitalarios Sancti Johannis & Templarios rebus ſuis ſpoliaverunt piratæ, militem unum nobilem ac religioſum fratrem Templi, in defenſione depoſitorum interfecerunt, alium fratrem militem Teutonicum vulneraverunt ad mortem.

XLI. Ante reſtitutionem Damiatæ Soldanus exequi cœpit, quod promiſerat. Nam Electum Beluacenſem, & quosdam alios captivos ſolutos a vincu-

a vinculis, ad caſtra ſua mandavit adduci. Magiſter militiæ Templi & Magiſter de domo Teutonica miſſi ſunt a principibus, ut juxta condictum & jurisjurandi relligionem civitatem redderent. Quod factum eſt abſque magna difficultate. Nam deſuper venientibus novis peregrinis, vir potens & ſtrenuus, & conſtans non eſt inventus, qui vellet vel poſſet poſt præfatos eventus eam retinere. Regreſſa eſt igitur beſtia in latibulum ſuum, in antro ſuo moratur. Si quæritur, quare Damiata tam cito redierit ad incredulos? inpromptu cauſa eſt. Luxurioſa fuit, ambitioſa fuit, ſeditioſa fuit. Deo prætereа & hominibus nimis ingrata extitit. Nam, ut alia prætermittam, donata cœlitus illa civitate, in diſtributione divitiarum, quæ in ipſa fuerunt repertæ, nec vetula fuit excluſa, nec puer X. annorum & ſupra; ſoli Chriſto largitori bonorum, portio fuit negata, decima non ſoluta. Romani quondam gentiles crateram auream Apollini decimarum nomine dedicaverunt. Filii Iſrael de ſpoliis hoſtium Domino portionem ſuam aſſignare conſveverunt. Filii Iſrael devictis Madianitis dixerunt Moyſi, offerimus in donariis Domini, quod in præda auri potuimus invenire, pericelides, annulos, armillas, dextrariola, murenulas. In diſtributione turrium ac domorum gens illa laudabilis, obediens & ſtrennua, quæ a principio cum magna virtute Damiatam applicuit, aut nullam habuit ſortem aut vilem, & ultimam; cum tamen de claſſe cogonum, quos adduxit, victualibus & armis, caſtra fidelium repleta fuiſſent, turris fluminis capta, tranſitus ad oppoſitam ripam præparatus, pons ſuperior ac inferior compoſitus, ſpecula Turonis conſtructa, mœnia foſſati munita. Contra talem ingratitudinem habet remedium, quam reddet Deus mercedem Servorum ſuorum inæſtimabilem, & deducet eos in via mirabili.

Epiſtola Salutaris Regi Babilonis ab Auctore hujus operis conſcripta.

Conſequenter ad benignitatem ac liberalitatem tuam Mechi Kemel, ſtilum convertam, & quem viva voce non poſſum, ſcriptis alloqui deſidero. Utinam agnoſceres divinitatem in Chriſto, & myſterium incarnationis intelligere valeres, mortem Chriſti, quem vivum ad cælos adſcendiſſe confiteris, credere poſſes. Nam in conceptione, nativitate, aſcenſione, futuro judicio nobiſcum concordas. Chriſtum maximum Prophetarum, virumque ſanctiſſimum nunquam peccaſſe nec peccare potuiſſe credis. Loquelam Dei & animam Dei, quem tu dicis, ego verbum patris appello: ipſum de halitu Dei in virginali utero conceptum, ego de Spiritu Sancto profiteor. Tu eum virtutem Dei appellas, ego ſimiliter. Cum ſimplicis naturæ ſit Deus, & nihil ſit in Deo, quod non ſit Deus, & ipſe halitu Dei ſit conceptus; conſtat ipſum eſſe Deum. Et flatus Dei nihil aliud eſt, quam Spiritus Sanctus: & loquela Dei nihil aliud eſt, quam verbum Dei. Cum ergo ſit verbum Dei, & in principio erat verbum, quod erat apud Deum, utique Deus erat verbum. Gens tua nos appellat incredulos, quod Deum unum in Trinitate & Trinitatem in unitate fideliter adoramus. Tu quando pſalmum Davidicum decantas: Benedicat nos Deus, Deus, Deus noſter b. n. D. ter Deum nominas, & licet ignorans verbi virtutem, Deum Trinum diſtinguis. Idololatras nos appellas, quia creaturam veneramur. Procul eſt a nobis idolatria, quam jus naturale prohibet, & lex Domini deteſtatur. Theoſebia patrem noſtrum, qui eſt in cœlis, colimus, utrumque Deum; Latria, quæ ipſi ſoli debetur, adoramus; crucem ſanctam atque alias imagines adoramus dulia; Humanitatem Chriſti Yperdulia. Imagines litteræ ſunt Laicorum, quæ eos nobis ad memoriam revocant, quorum ſunt imagines; devotionem excitant, & ex eis nunquam virtus egreditur. Judæis & Chriſtianis certiſſime conſtabat de imagine Salvatoris, cui Judæi multipliciter illuſerunt, clavis eam confixerunt, deinde lancea militis aperuerunt latus ejus, de quo ſanguis & aqua largiter effluxerat. Apud Berithum factum eſt hoc miraculum. Eccleſia Dei celebrat illud quolibet anno, & merito, quod omnes Judæi, qui tunc aderant in Beritho, cum uxoribus & parvulis ad baptiſmum properaverunt. Juxta Damaſcum in caſali Sardenai de icone benedictæ virginis oleum habundanter ſtillat, quod gens tua negare non poteſt, nec audet ibi commorari Chriſti cultoribus. In templo Salomonico, quod tui frequentant, imagines erant duo Cherubim de lignis olivarum, veſtiti auro puriſſimo, & ex præcepto Domini in Sanctis Sanctorum poſiti. Erant inſuper leunculi ſuper lutures, & XII. boves, qui ſuſtentabant mare æneum, reſticula XXX. cubitorum ambiebat illud, habens intrinſecus ordinem ſculpturarum hiſtriatarum. In templo Ezechielis in parietibus erant pictæ facies hominis, & facies leonis juxta palmam. Ipſe Dominus præcepit fieri ſerpentem æneum, contra ſerpentes ignitos, Verum quod populus Idololatriam in illo exercuit, Ezehias eum confregit. Suggeritur tibi falſo, nos beatam Virginem & ſanctas animas adorare. Sciasque, ipſam ſanctam & ſanctos ſuppliciter rogamus, ut pro nobis interpellent, in quibus ſpem ſuffragii ponimus, non ſalutis, quæ in ſolo Deo conſiſtit. Arctam viam & anguſtam portam demonſtrat lex Evangelica, caſtitatem docet, ſalus nobis eſt in caſtitate virginali vel conjugali vel viduali. Tua lex plateam habet amplam, portam ſpatioſam, quæ ducit ad inferos. Nam contra nuptias, quas Dominus in Paradiſo fecit, ubi uni viro fœminam conjunxit unicam, IIII. uxores indulget aſſumendas propheta tuus cum ſolempnitate, concubinas ſine numero. Præterea quod hiis deterius eſt, lex mortis docet, neminem in ſua re peccare poſſe. Hæc perditionis doctrina peccatum contra naturam & crudelitatem contra ſervos & ancillas induxit. Docuit inſuper tuus propheta, quod, qui inimicum occidunt, vel ab inimico occiduntur, paradiſum ingrediantur, jucunditatem paradiſi conſtituens in temporalibus divitiis, ubi eſſe tres fluvios vini, lactis & mellis & commixtionem fœminarum,

rum, aſſeruit in Alcorano libro tuæ legis. Verus doctor meus dixit: In regno cœlorum neque nubent neque nubentur, ſed e. ſ. a. d. Futura ſunt enim ſalvandorum corpora poſt reſurrectionem agilia, ſubtilia, fulgida, impaſſibilia eorum, quod deliciæ non corporales, ſed ſpirituales in cognitione & dilectione ac fruitione Dei conſiſtent. Præceptor noſter etiam inimicum diligi jubet; Doctor tuus publice profitetur in libro ſuo, quem quidam Judæus & Sergius monachus apoſtata dictabant, ſe litteras ignoraſſe, & gratiam miraculorum non habuiſſe; ſed comminatus eſt legem ſuam contempnentibus, quam cœlitus miſſam per Gabrielem Archangelum dixit, contradictores gladio ſubjugavit & bello. Salvator meus, amor & deſiderium meum, Dominus meus & Deus meus, infirma mundi elegit, ut confunderet fortia, apoſtoli ſui, quos miſſo Spiritu Sancto in una hora omnem ſcientiam & omnia linguarum genera docuit, quos propheta tuus viros albis veſtibus indutos appellat, profecti prædicaverunt, Deo cooperante & ſ. c. ſ. s. docentes omnes gentes, baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Si gens tua doctrinam Chriſti & prædicationes ejus publice admitteret, eccleſia Dei gladium verbi Dei libenter ei mitteret, & ad conſortium fidei catholicæ gaudens invitaret. Sed quando aliud remedium non invenit, contra potentiam Sarracenorum lex catholicorum Principum, gladio materiali ad defenſionem Chriſtianitatis & juris ſui recuperationem licenter utitur. Nam vim vi repellere, omnes leges & omnia jura permittunt. Terram promiſſionis poſſederunt Chriſtiani longiſſimo tempore, priusquam Mahumeth ſurgeret ad regimen, qui ex orphano & inope ſublimatus fuit per connubium cujusdam cognatæ ſuæ prædivitis nomine Cadigam, ipſe teſtimonium miraculorum & divinorum operum lucide perhibet Jeſu Chriſto in libro ſuo, ſicut tu noſti, & merito, quod nunquam ſic locutus eſt homo, nunquam taliter apparuit in Iſrael. Quando Chriſtianus & Judæus & Sarracenus convenerunt ad colloquendum de tribus legibus, Chriſtianus legem Moſaycam tuæ legi merito præfert; Judæus legem Chriſti legi Mahumeth veraciter anteponit: Sarracenus legem Chriſti lege Moſayca meliorem firmiter aſſerit. Sic coram majoribus tuæ gentis aliquando factum fuiſſe cognovimus. Ecce duo teſtes alieni prorſus a noſtra diſciplina, nec a Domo noſtra prodeuntes Judæus & Sarracenus, noſtram legem extollunt, tuæ legis non invenitur niſi Domeſticus. Ipſe Mahumeth ſuper omnes Chriſtum Dominum Mariæ filium extollit; tu, quem Dominus ingenio ditavit, patientia multaque urbanitate moribusque laude dignis ornavit, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum ſanctiſſimum virorum, matrem ejus virginem ſanctiſſimam fœminarum profiteris, cui cum Spiritum emitteret, clamans voce magna gentilis Centurio teſtimonium perhibens ait: Vere filius Dei erat iſte. Daniel propheta, quem tu recipis, teſtimonium dat morti Salvatoris dicens: Occidetur Chriſtus, & non erit populus ejus, qui ipſum negaturus eſt. Cum ergo ſanctiſſimus & perfectiſſimus fuerit, quod nemo negare poteſt, cui omnes prophetæ teſtimonium perhibent, falſum dicere non potuit. At ipſe dixit: Qui me videt & patrem meum. Et rurſum: Ego & Pater unus ſumus. Item hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum & q. m. i. x. Kemel augeat Dominus bonum, quod in te eſt, & auferat velamentum tenebrarum ab oculis cordis tui, ut plenitudinem veritatis agnoſcas. Ego ſervus emptorius crucis, tuus libertus, nunquam ingratus ero tuis beneficiis. A ſeculo non eſt auditum erga concluſos ab hoſtium multitudine tantæ bonitatis exemplum. Cum enim nos in tuis manibus concluſiſſet Dominus, non te ſenſimus tyrannum vel Dominum, ſed patrem in beneficiis, adjutorem in periculis, ſocium in capitaneis, patientem in noſtris inſolentiis. Majores noſtros in caſtris tuis obſides, deliciis, quibus Ægyptus habundat, inſuper largis muneribus etiam cum fratribus tuis corporali viſione plurimum honoraſti; nobis minoribus in libera cuſtodia poſitis, quotidie vicena vel tricena millia panum cum pabulo jumentorum gratis miſiſti. Induxiſti victualium commercia, præpararans pontem & ſiccari faciens vias, quas aqua fecerat invias; nos & noſtra cuſtodiri juſſiſti ſicut pupillam oculi. Si aberraverat jumentum, reductum ad caſtra requiſito Domino locum ſuum recepit. Infirmos noſtros cum debilibus ad portum Damiatæ per terram & aquam tuis ſumptibus deferri procuraſti, idque quod his omnibus majus eſt, improperari nobis, moveri ſuper ſubſannantium capita vel aliquo ſigno deriſionis moleſtari edicto terribili prohibuiſti. Intellexiſſe videris indignationem Domini expreſſam per Ezechielem ſic: Pro eo, quod dixiſti, euge, euge ſuper ſanctuarium meum, quod pollutum eſt, & terram meam Iſrael, quia deſolata eſt, & ſuper domum Juda, quam ducti in captivitatem, & eo, quod plauſiſti pede & gaviſa es ex toto affectu ſuper terram Iſrael, idcirco perdam te de terris & conteram. Quis te docuit verbum Jeſaiæ dicentis: Subſannavit te virgo filia Syon, poſt te caput movebit filia Jeruſalem, cui exprobraſti, & quem blaſfemaſti, & ſuper quem levaſti vocem tuam, & levaſti altitudinem oculorum tuorum, ad ſanctum Iſrael. In manu ſervorum tuorum exprobraſti Domino. Recte appellatus es Kemel, quod interpretatur conſummatus, quod in politicis [vel urbanis] virtutibus reges & principes antecedis, de hoc præcipue commendandus, quod immunis eſſe diceris a crimine peſſimo, quo gens tua laborat, publice ſtatuens ephebiarum abominationes, & multiplicans offenſiones in ſtagnum ignis & ſulphuris, poſt hanc vitam detrudenda. Studeas obſecro, * ſupplico, ſtude conſummare; quod cœpiſti. Poſt liberationem captivorum, reſtitue nobis terram ſanctificatam, hæreditatem Domini, civitatem ſanctam cum omni jure ſuo. Frater tuus, qui tenet eam, vaſallus tuus eſt, nec tuæ valet reſiſtere voluntati. Hanc terram conſtat eſſe ſervorum Chriſti. Judæi quem hæredem

vineæ præſumpſerunt occidere per Romanos Imperatores, Titum & Veſpaſianum expulſi ſunt. Nam pater familias malos male perdidit, & vineam ſuam locavit aliis agricolis, qui reddant f. t. ſ. juxta quod fuit prædictum: Auferetur a vobis, r. & d. g. f. f. ejus. Bona fide & juſto titulo ſummo prætore, hujus rei auctore, poſſederunt eam Chriſtiani multis temporibus, donec Coſdroë Rex Perſarum ipſos violenter ejecit, veniens Jeruſalem, ubi virorum XI. millia peremit. Lignum Dominicæ crucis aſportare præſumſit, Zachariam patriarcham cum aliis captivis traxit, Syriam & Paleſtinam bello premens, Libiam & Ægyptum incurſans, cum Alexandria vaſtavit, & erant Sarraceni ſub imperio Perſarum; donec Mahumeth ſurgeret. Poſtmodum vice verſa jugum tuæ legis Perſas oppreſſit, Heraclii tempore, qui crucem ſanctam & Zachariam patriarcham cum aliis captivis Jeruſalem reduxit. Mahumeth mortuo Ebubebeth ſucceſſit in principatu. Inter Sarracenos & Romanos bellum implacabile ſurrexit. Indignati itaque Sarraceni, quod togas non acceperunt ab ærario Imperatoris Heraclii, ſicut alii milites, eventu vario cum Romanis confligerunt. Ebubebeth defuncto Humar dominabatur, qui templum Domini, quod extat hodie, a quibuſdam dicitur conſtruxiſſe; alii dicunt ab Helena Conſtantini matre; alii ab Heraclio a Perſide reverſo. Sarraceni capta Damaſco, Phænicem & Ægyptum occupant, Jeruſalem biennio obſeſſam capiunt cum Antiochia & Syria totaque Perſide. Poſthæc Romani de Sarracenis CC. millia perimunt. Sarraceni ſtolo navium pene trium millium Conſtantinopolim triennio obſident, ſed Bulgares ex eis XXXII. millia occidunt. Alii fame & frigore, peſtilentia ſine numero pereunt; & ſic ab obſidione cum quinque navibus de tanta claſſe confuſi redierunt. De Africa poſtmodum ebullientes Hiſpanos longo bello vexaverunt, quibus Karolus Rex fuit præſidio, innumerabilem multitudinem eorum, quæ ſupputabatur ad CCCLXXXV. millia, variis ſternens ſpoliis. Obſeſſos etiam in Narbona duos eorum reges cum multis aliis interfecit, fugientes gladium, profundum maris non evaſerunt. Poſtea Thurci de Caſpiis portis erumpentes Armeniam infeſtant, quibus tamen divina virtus non defuit ſupplicantibus. Alii Ciliciam invadentes, Lippariam inſulam vaſtarunt, & uſque ad portum Romanorum venientes, inſtantia Leonis Papæ, cooperante ſibi divina gratia, gravi turbine ventorum fere omnes perierunt. Mauri Beneventum occupant; Sarraceni Apuliam & Calabriam vaſtantes, Galianum montem occupant, inque firmata munitione multas Italiæ urbes debellantes, qui per militiam Johannis Papæ, conſerta pugna, in tantum ſunt atriti, ut omnes truncati vel capti ſuccumberent, multis aſſerentibus apoſtolos, Petrum & Paulum in illa pugna viſos fuiſſe Chriſtianis in auxilium. Urbs Jenuenſis a Sarracenis ab Africa venientibus cum claſſe, capta in ore gladii cum theſauris aſportatis, graviter nimis afflicta deſtruitur. Hujuſmodi temporum tempeſtatibus longa concertatio facta eſt inter domum David, & domum Saulis. Cum autem complacuit ei, qui culpa offenditur, pœnitentia placatur, qui non continebit in ira ſua miſericordias ſuas, unum de minoribus elegit, Petrum Heremitam, quem præconem ſalutis conſtituit ad evocandam militiam Chriſtianam, & quanquam fere C. millia peregrinorum per Græciam venientium a Turcomannis interimerentur, non tamen zelus Domini ceſſavit, donec per Godefridum Ducem Lotharingiæ, fratremque ejus Balduinum, poſtmodum per reges Jeruſalem alioſque viros magnificos VIII. Idus Julii, feria VI. poſt annos circiter CCCCXX. ex quo ſub Heraclio ſecunda vice capta fuit, & poſſeſſa Civitas ſancta a Sarracenis, reſtituta eſt a Domino Chriſtianis, qui ex tunc terminos ſuos per multiplices ſucceſſus ampliavit fere a flumine Ægypti uſque ad fluvium magnum Eufraten juxta promiſſum Prophetæ. Nam Balduinus Comes Edeſſanus, quæ eſt juxta Eufratem proceſſu temporis, cum iterum multiplicarentur peccata ſuper terram, patruus tuus Saladinus & pater tuus Chriſtianos ejecerunt de poſſeſſionibus ſuis, in ſola Tiro remanente cultura Chriſti de tam lato regno. Liquere tibi poteſt ex promiſſis Chriſtianorum hanc eſſe terram, quam frater tuus tenet, pro Damiata reddere volebas eam totam, præter Montem regalem & Craccum cum ſuis pertinentiis & appendiciis. Noſtri Montem regalem potiorem eſſe partem regni, & provinciam nobiliſſimam ac metropolim ditiorem aliis ad regnum Jeruſalem pertinentibus, ſine qua cum Cracco diu retineri non poteſt Civitas ſancta: Unde principes noſtri compoſitionem ſtabilem tecum inire non poterant. Deſtructum jacet regnum, & quod hodie dimitteres, cras recipere valeres, quando tibi placeret, vel fratribus tuis Treugam rumpere. Forſitan alii Chriſtiano triumphus iſte ſervatur a Domino, qui dominatur in regnis hominum. Ideoque multum noſtris & tuis conſulis, ſi prudentiæ tuæ ſtudium efficax impendere curaveris ad perfectam pacem faciendam; nam legem Chriſti ſervantes nullatenus diu diſſimulare poſſunt, ſuas injurias & exhæredationem. Præſertim quia Coradinus exactores ſuos conſtituit, qui peregrinos viſitantes glorioſum ſepulchrum ſpoliant & male tractant, qui tributum ſolvere nolunt propter obedientiam, vel non poſſunt propter indigentiam. Iſta crudelitas & venerabilium locorum venalitas, legibus divinis & humanis contraria, bonis etiam moribus repugnat. Sapiens & potens Salomon Rex Jeruſalem poſt dedicationem domus, quam ædificavit, altiſſimo principi orationem fudit, etiam pro extraneis a populo Iſraelitico de longe, de propinquo venientibus peregrinis, quos gratis & libenter admiſit, ad ſanctum ſeculare propter nomen Domini magnum, ut omnis natio, quæ ſub cœlo eſt, vitulos labiorum offerant Domino in loco, quem Dominus pro ſalute generis humani ſeparatim elegit. Templum Domini nec cum pretio nec ſine pretio noſtros intrare permittit

mittit frater tuus, ſed tanquam incredulos & immundos repellit. Vere vos eſtis increduli, qui Jeſum Chriſtum de Spiritu Sancto conceptum & de virgine natum confitemini, & tamen filium Dei negatis, quia rem, ſicut eſt, non intuemini, propter duritiam veſtram & cor impœnitens. Nos trinum Deum profitemur, & unum trinum perſonaliter, unum eſſentialiter, unum Deum credimus, unum Dominum, unum omnipotentem, æternum, inviſibilem, incomprehenſibilem, ineffabilem, ſuper omnem creaturam altiſſimum. Nam quod per ſuperabundantiam dicitur, uni ſoli convenit: in ſole radius eſt, color & ſplendor unicus, tamen ab omnibus conſpicitur, ſimilitudinem non invenimus, & tu animalis homo non percipis ſecreta divinitatis & myſterium Trinitatis. Conſortem Deo nullum damus, ſicut falſo nobis imponitur. Quæ enim conventio, quod conſortium creaturæ ad creatorem, temporalis ad æternum, corruptionis ad incorruptionem, viſibilium ad inviſibilem, utinam ſaperes & intelligeres ac noviſſima provideres. Quid tibi proſunt divitiæ? quid ſalutis afferunt divitiæ? Transeunt hæc velut umbra. Quæras igitur, quæ ſurſum ſunt; ſapias, quæ Dei ſunt, accedas cum fiducia, corde contrito & humiliato ad thronum gratiæ Judicis benigni, & pete ab eo, ut veram Tibi fidem oſtendat, vias tuas dirigat, & omni tempore conſilia tua in ipſo permaneant. Nam manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in carne, juſtificatum in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumtum eſt in gloria.

XLII. *Item Epiſtola ſalutaris Doctoribus Ægypti transmiſſa.*

Ptolomæus Philadelphus, rex quondam Ægypti, ſtudioſus & librorum cupidus erat, per LXX. duos interpretes transferri fecit legem Domini de Hebræo in Græcum, quam apud ſe repoſuit, & ſucceſſoribus reliquit. Ideoque poſt præmiſſa convertam articulum ad vos ſapientes & mathematicos Ægypti de ſcripturis, quas negare non poteſtis, ſtudium veſtrum conveniam, ut omnes ratione utentes Chriſtianorum fidem intelligant, & veſtras reſponſiones advertant. De Chriſti divinitate & perſonarum trinitate redemtoriſque mundi paſſione, quæ hactenus recuſaſtis admittere, brevis aſſumatur aſſertio, autoritate ſcripturarum firmiter ſuffulta. Chriſtus, qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, VIII. die circumciſus fuit, & baptizatus anno ætatis ſuæ triceſimo, agnus ſine macula, ut vim regenerativam inferret aquis. Et ſicut circumciſio finem in Chriſti circumciſione accepit, ita conſecratio baptiſmatis initium per baptiſmum Chriſti ſuſcepit, circumciſio ſignum erat baptiſmi, quo veniente ſignificatio ceſſavit, ſicut flos præcedit fructum, ſed veniente fructu flos decidit. Redemptor noſter temptari voluit, nec filium Dei temptatum dicimus, ſed virginis filium, in quo plenitudo filii Dei conſiſtebat, ſi homo perfectus non viciſſet illum, qui perfectum hominem vicerat, victoria ejus nobis prodeſſe non poterat. Qui Adæ victor extiterat in paradiſo, & qui vicerat manducantem, victus eſt a Domino jejunante. Temptatus eſt, ut temptatorem cum omnibus temptationibus ſuis vinceret: Paſſus, ut univerſas paſſiones comprimeret: mortuus, ut mortis imperium ſubjugaret, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. De hac temptatione Zacharias oſtendit mihi Jeſum ſacerdotem magnum, ſtantem coram angelo Domini, & Satan ſtabat a dextris ejus, ut adverſaretur ei, & dixit Dominus ad Sathan: Increpet in te Dominus Sathan. Nunquid mentiri potuit, & ſe Deum dicere, ſi non erat; qui miracula fecit, quæ nullus alius facere potuit, cum Deus Hebræorum nunquam paſſus ſit ſuperbientes de populo ſuo, abſque aliqua gravi plaga præterire; nam ſi Deus non eſſet, & ſe Deum diceret, mortuis vitam conferre non potuiſſet; nec imperare ventis & mari, niſi Dominus elementorum & totius creaturæ. Pater dicit filio: Filius meus es tu, ego hodie genui te, & filius patri: Ipſe invocavit me p. m. e. Item ex utero ante lu. g. t; Et de Spiritu Sancto; Spiritum Sanctum ne aufer a me. Et rurſum, Spiritu oris omnis v. e. J. cœlorum. Intelligite, quæ ſcribo. Non ita generat Pater Filium, ſicut homo hominem. Nam Deus ſemper pater fuit, quia ſemper filius extitit, cujus pater eſt. Non ergo ex accidenti ſortitus eſt hoc nomen; ſemper enim Pater & verbum & virtutem & ſapientiam habuit. Verbum dicimus Dei virtutem Deique ſapientiam, quæ ſemper in patre fuit. In corde patris hoc verbum ſemper fuiſſe, ipſe Deus pater evidenter expreſſit dicens: Eructavit cor meum vb. Et ipſa ſapientia dicit: Ego ſapientia ex ore altiſſimi prodii. Ergo feci, ut oriretur lux, quando præparabat cœlos aderam c. e. c. c. ſtabiliens montes, firmans terram, fundens flumina. Ergo cum ſine ſapientia nunquam fuit & ſine virtute, quis audet dicere, hoc nomen Deo ex tempore adveniſſe. Cum ſemper fuerit & ſit pater, ſemper fuerit & ſit filius, cujus pater eſt. Profunda ſunt hæc & ſalubria, & ſobrie cogitanda, ſobrie tractanda. Mihi impoſſibile eſt generationis æternæ ſcire ſecretum, ſuper omnem ſenſum eſt, quia pax Dei exſuperat omnem ſenſum, mens deficit, vox ſilet, non mea tantum ſed angelorum; ſupra poteſtates & Cherubim & Seraphim ſunt hæc. Mihi ſcire licet, quod natus ſit, diſcutere non licet, quemadmodum natus ſit. Huc Paulus raptus ineffabilia dicit. Generationem ejus quis enarrabit? Habet generationis inuſitatæ gloriam, qui habet inuſitatæ poteſtatis gratiam; temporalis etiam generatio filii inenarrabilis eſt. Sol vitrum ſine ſua vel illius læſione penetrat, ſic integra virginitate ſol juſtitiæ venit in mundum, &, ut ſic naſceretur, illum decuit, nobis profuit, ut mundus natus, nos mundaret, potenter natus, nos infirmos roboraret. Partum virginis duo prophetæ prædixerunt; Eſaias: Ecce virgo concipiet & pariet filium; Jeremias: Novum faciet Dominus ſ. i. ter. & m. c. u. Hic mulier

lier nomen ſexus eſt, non facturæ. Ignotus nobis per nomen proprium propheta ejusdem virginis nomen expreſſit. Nam in longævis Thraciæ muris homo quidam fodiens, invenit lapideam archam, quam cum expurgaſſet & apparuiſſet, invenit mortuum jacentem, & litteras conglutinatas archæ continentes hæc: Chriſtus naſcetur de Maria virgine, & in eum credo; Sub Conſtantino & Hirena Imperatoribus, o Sol, iterum me videbis. Si hanc prophetiam non admittitis, quæ legitur in Romana hiſtoria, duorum præmiſſorum Prophetarum teſtimonium ſufficit. Veræ legis auctoribus vos convincam. Jeſum Chriſtum innocenter vixiſſe, ſancte & juſte & pie & maximis claruiſſe virtutibus legis noſtræ liber profitetur. Juſta enim defenſio & qua compellitur unusquisque, ſuæ religionis auctoritate convinci. Conſtat ergo legem, quam dedit, irreprehenſibilem, honeſtam, ſalubrem eſſe, de qua teſtimonia proferre poſſem ſufficientia; ſed vos negatis in ewangelio ſcripta reperiri, quæ veſtris obſervantiis contradicunt. Epiſtolas Pauli non recipitis, qui ſaluberrima profert documenta, & converſationem noſtram honeſtis informat diſciplinis, ut ſobrie & juſte, & pie vivamus in hoc ſeculo e. b. ſ. & a. g. m. d. Hebræorum, Græcorum & Latinorum diſciplina Moyſen & Prophetas frequentant, probationes ſuas ex eis afferunt, fundamenta ſuarum aſſertionum in eis merito ponunt. Ezechiel ſecretorum Dei conſcius, vidit rotam in medio rotæ, Novum Teſtamentum in Veteri, quod unum prædicit futurum, aliud oſtendit factum. Conſequens eſt, ut paſſionem Chriſti & paſſionis circumſtantias ex his, quæ olim prædicta ſunt, in medium producamus. Nullum vero noſtræ legis ex prophetarum verbis invenimus fundamentum. Eſaias non ut propheta ænigmatice, ſed ut evangeliſta manifeſte paſſionem Chriſti ante prædixit. Et quia duris cordibus incredibilia de humilitate Chriſti dicturus erat, præmiſit, quis crediderit auditui noſtro. Divinitatis autem magnitudinem ſubjungens ait: generationem ejus quis enarrabit? De Juda proditore, qui fuit unus de XII. ait David, qui edebat panes meos. m. ſ. ſ. De pacto proditionis inito cum Judæis, Zacharias: Appenderunt mercedem meam XXX. argenteis. De rejectione pecuniæ idem: Projeci illos ad domum Domini ad ſtatuarium. Quod captus eſt in horto, Jeremias: Spiritu oris noſtri Chriſtus captus eſt in peccatis noſtris. Quod ligatus ad judicium ductus eſt, Esdras: Vinxiſtis me non ſicut patrem, qui liberavit nos de terra Ægypti. Et alibi: Comprehendamus juſtum, quoniam contrarius eſt operibus noſtris, cum tamen volens venerit ad paſſionem aſello. Zacharias: Exulta ſatis, filia Syon, jubila filia Jeruſalem, ecce rex tuus venit tibi, juſtus & Salvator. Ipſe pauper aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ, loquitur pacem gentibus. Unde ipſe dixit: & quidem in hac die, quæ ad pacem tuam, nunc autem abs te ſ. Sequitur: Poteſtas ejus a. m. v. a. m. & a. ſ. u. Ductus autem pontifex ad Pilatum, multipliciter eſt illuſus. Jeremias: in illuſione factus eſt populo huic. Job: Aperuerunt ſuper me ora ſua, exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſaturati ſunt pœnis meis. Jeremias: Dabit percutienti ſe m. ſ. o. Michæas: Percuſſerunt maxillam judicis Iſrael. Esdras: clamantes ante tribunal judicis humiliaſti me, ſuſpenſum in ligno morti tradidiſti me. Ligatus ad ſtipitem flagellatus eſt. Eſaias: Dorſum meum dedi in flagella, maxillas meas in palmas, faciem meam non averti a confuſione ſputorum. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Coronatus eſt ſpinis. Jeremias: Spinis peccatorum ſuorum circumdederunt me populus hic. Eccleſiaſticus: Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portavit diadema. Hac corona coronavit eum noverca ſua ſynagoga, Gloria & honore pater ſuus, alia corona mater ſua. Egredimini filiæ Syon, & videte regem Salomonem in diademate, qua coronavit eum mater ſua in die deſponſationis illius. Feria VI. conceptus, & tunc deſponſavit ſibi eccleſiam. Teſtimonium contra innocentem. David: Inſurrexerunt in me teſtes iniqui & m. e. in. ſ. Expoliationem veſtium. Diviſerunt ſibi v. m. & ſ. v. m. s. Crucem ſuam propriis humeris portavit. Eſaias: Factus eſt principatus ſ. h. ejus. Hæc eſt clavis David poſita ſuper humeros ejus. In loco damnatorum crucifixus eſt. David: Propter verba la. t. e. c. u. d. latronis. Item de eſca & felle & aceto. Dederunt in eſcam. m. ſ. & in. ſ. m. p. m. a. De manibus extenſis, Abacuc: cornua in ma. ejus. ubi fortior fortem ſuperavit, ante faciem ejus ibit mors. Morte crucis tunc turpiſſima condemnaverunt eum, ſicut ſcriptum eſt in libro ſapientiæ. Nunc autem crux a ſupplicio latronum tranſivit ad frontes imperatorum. In cruce foderunt manus meas, & p. B. o. o. m. Moyſes in Deuteronomio ſcripſit: Erit vita tua pendens ante oculos tuos, & non credes vitæ tuæ. Aqua de latere ſalvatoris fluxit. Ezechiel: Ecce aquæ redundantes a latere dextro; quæ primo parvæ fuerunt usque ad talos, quando baptizati ſunt credentes de Judæis in Jeruſalem. Deinde aqua ad genua crevit; baptizati ſunt enim in Judæa, Samaria, Antiochia. Poſtmodum usque ad renes; nam aquæ baptiſmi per totum mundum fluxerunt, ab utraque parte torrentis ligna multa; omne lignum pomiferum juſtis afferens fructum, quod fructus ſunt in cibum; nam per bona opera & exempla paſcimur, & folia bonorum verborum ſunt in medicinam. Vere mortuus eſt in cruce. Daniel: occidetur Chriſtus, & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Dominus per Jeſaiam: propter ſcelus populi mei percuſſi. e. Paſſus eſt & mortuus Deus & homo, non in divinitate, ſed humanitate. Sol ſplendore ſuo arborem circumfundit, cum arbor inciditur, ictum ferientis ferri ſplendor ſolis excipit, priusquam pertingatur ad lignum, ſed ſplendor a dolante nec incidi poteſt nec ſeparari: ſic divinitas nec ſeparari potuit, nec incidi. Quod autem paſſioni ſubjacuit videlicet humanitas, ſicut lignum & teneri potuit & ligari,

ri,vulnerari & pati. De ſepultura ejus, Jeremias: in ſepultura ejus reviviſcent mortui. Idem: mortificaverunt in lacum vitam meam, & lapidem poſuerunt ſuper me. A morte teneri non potuit, ſed ſurrexit. David: Non dabis ſ. vi corruptionis. Michæas: Ne læteris inimica mea ſuper me, quod cecidi, conſurgam. Præmiſſa prophetice prædicta in Jeſum conſtat eſſe completa, ſicut Matthæus & Johannes, qui cum ipſo ambulaverunt, & præſentes ambulabant, & præſentes omnia videbant, quando in terris viſus eſt, cum hominibus converſatus eſt, in ſuis teſtantur Evangeliis. Lucas ſimiliter, cujus laus eſt in Evangelio per omnes eccleſias. Item Marcus, qui ab ore Petri Apoſtolorum principis hoc audivit, & fideliter conſcripſit. In hoc ergo verbum verum eſt, quod alii ſeminaverunt, videlicet prophetæ, alii meſſuerunt, ſcilicet Apoſtoli; ipſi enim profecti prædicaverunt, Domino cooperante & ſermonem confirmante ſ. ſ. Si quas reſponſiones habetis, contrahite omnia, reſcribite, ut veritas aſſertionis fidei noſtræ clarius eluceſcat. Fides noſtra ſuper firmam Petram fundata, teſtimoniis patriarcharum, prophetarum, apoſtolorum & miraculorum inexpugnabiliter vallatur contra omnem altitudinem extollentem ſe adverſus veritatem & doctrinam Chriſti. Verbum crucis pereuntibus ſtultitia eſt; his autem, qui ſalvi fiunt, virtus Dei eſt. Crucifixum credimus, crucifixum prædicamus, crucifixum non erubeſcimus, in cruce Domini Jeſu Chriſti ſemper & ubique gloriamur.

XLIII. Amator hominum, rex gloriæ, mundi ſalvator, qui ſanctam habes ſcientiam & ſupra virtutem univerſam omnipotentiam, hos corripis, illos conſolaris, ſuperbiam noſtram humiliaſti, Damiatam ingratis auferendo, Armeniam & Antiochiam contra conatus malorum hominum miſericorditer conſervando. Nam qui in arce fuerunt, magnam cladem intulerunt Chriſtianitati, qui vero in valle tunc erant, impietatem cumulaverunt iniquitati, quibus concurrentibus, præſumptuoſe contra tuum bonitatem ab una parte patenter apparuit tua juſtitia, ab alia oculos aperire volentibus evidenter claruit tua conſuetæ pietatis miſericordia.

XLIV. Rupinus quondam Dominus Antiochiæ, nobilis valde genere, ſed pro defectu diſcretionis ad rerum magnarum gubernacula ſatis inſufficiens, auxilio Magiſtri Garini Hoſpitalis Sancti Johannis, & eorum, quos ipſe inducere potuit, Tharſum occupavit, impugnans Armenios pro regni deſiderio; quod Turcomannos Iconii non latuit, ſed animati pro Chriſtianorum diſcordia, catervatim irruerunt in Armeniam. Ut autem aſſerunt, & in animarum ſuarum periculo referunt, majores ejusdem regni conquerendo, numeratis occiſis & captivis per Sarracenos, fugatis inſuper de terra propter rerum ſuarum amiſſionem ea tempeſtate diminutus erat Chriſtianorum exercitus in eadem regione ad XX. ferme millia. Super omnem igitur laudem tuam, quantum valeo, & quantum dederis, adjiciendo proſequar ſequentia.

XLV. Anno gratiæ MCCXXII. menſe Majo factus eſt terræ motus magnus in Ægypto, Lymocio, Nicoſſia, aliisque locis ejusdem inſulæ, præſertim in Papho etiam, ut civitas cum caſtro penitus ſubverteretur, homines promiſcui ſexus, qui in ea reperti ſunt tempore commotionis communiter extincti, portus ſiccatus, ubi poſtmodum aquæ vivæ fontes eruperunt. Menſe Junio ejusdem anni Coradinus copioſum contraxit exercitum de Arabia, Palæſtina, Idumæa & Syria decem millia equitum, XV. millia peditum, contra Gwidonem de Biblio, qui ſicut homo nanus & malus participare nolebat treugam generalem, nec captivos Sarracenorum, quos tenebat, reddere; & licet locorum difficultate & Chriſtianorum auxilio ſatis eſſet munitus, treugam tamen iniit cum Coradino ſibi dampnoſam & nomini Chriſtiano verecundam. Ejusdem anni menſe Junio, Philippus puer, filius Boamundi principis Antiocheni, factus eſt miles in Armenia, copulata ſibi matrimonialiter filia Leonis quondam regis Armeniæ, & coronatus cum ea ſolempniter in regem ejusdem regni. Cumque nuptiæ celebrarentur, & ad tantum negotium jocundi convenirent Armenii, Thurci de Iconio cum magna multitudine terram eandem hoſtiliter ſunt ingreſſi, trucidantes, quos reperire poterant, & prædam multam ſecum trahentes. Aderat eodem tempore Boamundus princeps Antiochenus & Comes Tripolitanus, qui, licet paucos Latinos ſecum tunc haberet, non prævidens hoc malum, indilate tamen & ſtrenue cum filio ſuo rege, perſecutus eſt hoſtes per vias longas & aſperas, multisque de ipſorum numero occiſis, ſicut vir ſtrenuus & in armis peritus extra terminos Armeniæ fugavit eosdem. Poſthæc Armenii caſtrum quoddam valde munitum Sivilla nomine, ſitum in terminis Armeniæ & Turchiæ, quod Soldanus Iconii ipſis abſtulerat poſt mortem Leonis cum aliis quibusdam munitionibus recuperaverunt. Interim Fredericus Imperator Romanorum & Rex Siciliæ quatuor galeas miſit Accon, vocans Regem, Patriarcham & Magiſtrum Hoſpitalis Sancti Johannis, qui transfretaverunt menſe Septembri, properantes ad Concilium Veronenſe, quod indictum fuerat a ſummo Pontifice ac Imperatore in Feſto Sancti Martini. Reverſus eſt eodem tempore cum præfatis principibus Dominus Pelagius, Albanus Epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus. Magiſter Templi cum milicia Domus ejusdem remanſit in Terra promiſſionis ad cuſtodiam Chriſtianitatis ex conſilio baronum communi, tranſmiſſis nuntiis diſcretis & honeſtis ad idem Concilium.

VIII.
RELATIO DE DAVIDE REGE TARTARORUM CHRISTIANO.

De Rege David filio Regis Johannis.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti Amen. Hæc eſt materia totius proceſſus Regis David, filii Regis Iſraël, filii Regis Johannis credentis in Chriſto Jeſu. Rex David præfatus, quem Deus protegat, eſt minor fratrum ſuorum. Pater ejus Rex Iſrael, cujus animæ Deus parcat; habuit ſex filios & hic fuit minor omnium. Mortuo patre ejus ſucceſſit frater ejus primogenitus & tam ipſe Rex quam pater ejus Rex Iſraël & avi & proavi ejus erant obedientes magno Regi Perſarum, qui vocabatur Chanchara, quod dicitur in lingua noſtra Rex Regum & terra ſua erat Achaſſar usque Bellagarum, quæ terra eſt ultra fluvium Geon. Præfatus autem Rex Perſarum convocans aſtrologos ſuos, quæſivit ab eis ut ei futura prædicerent & quæ ventura eſſent poſt mortem ejus. Qui juxta conſuetudinem eorum cœperant puerum unum virginem, quem minui fecerunt utroque brachio & ſanguinem ejus recipientes in uno vaſe conjuraverunt illum. Puer autem antequam mortuus eſſet, prædixit, quendam David nomine, valde nobilem debere ſibi ſubjugare regnum Perſarum. Prædictus Chanchara, Rex Perſarum, ſuper hæc conſuluit eos, ſi ſcirent in provincia illa Regem aliquem qui vocaretur David; qui dixerunt ſe nullum ſcire: tamen Rex Iſrael habuit filium unum parvulum, qui nullius valoris eſt. Dixit ergo Rex præfatus aſtrologis. Mittamus fratri ſuo, ut nobis eum mittat, & ſic occidamus eum, & de ipſo nos liberabimus. Miſit præterea nuntios ſuos ad Regem videlicet fratrem David, ut ei fratrem ſuum mitteret, quia ei volebat benefacere & honorifice promovere. Frater vero David receptis ſuper hoc nuntiis cum quibusdam fidelibus ſuis, de quibus potius confidebat, miſit fratrem ſuum ad Regem Perſarum, ignorans pravum conſilium ejus. Veniente puero ad Regem Perſarum lætatus eſt valde Rex de adventu ſuo. Puer autem oſculatus eſt terram coram eo, eumque devotiſſime ſalutavit, qui valde formoſus erat. Quem ſtatim, ut Rex vidit, miſertus eſt ei. Aderant ibi duæ uxores ipſius Regis, quarum una erat filia Regis Johannis, amita Regis Iſraël, fratris David; altera erat filia Regis Ganici; quæ dixerunt ei: Puer hic ad vos ſub fide veſtra advenit, & eſt ſub umbra veſtra, pedibusque tetigit tapete veſtrum, quare vultis eum pro nihilo morti tradere. Et valde iſtud improperabant ei. Sic Rex verecundiam habuit in corde ſuo; deinde permiſſione divina dimiſit eum repatriare. In continenti vero puer cum ſuis equitavit & inſtinctu divino per noctem & diem quadraginta leugas explevit. Poſt hoc acceſſerunt ad Regem ſcribæ & aſtrologi ſui, improperantes, quod male fecerat, quia ipſum redire permiſerat. Rex in continenti pœnitens miſit poſt eum curſores, ut eum apprehenderent; quem invenire non potuerunt. Sic puer evaſit divina voluntate. Deinde venit ad terram fratris ſui.

De prælio Regis David & Chancara Regis Perſarum.

Poſt ſpatium trium annorum mortuus eſt frater ejus. Omnes vero de regno convenientes elegerunt ipſum in Regem, pro eo quod videbatur formoſus, diſcretus, magnanimus per virtutem divinam. Primo bono omine, promoverunt eum in ordinem, ſecundum conſuetudinem prædeceſſorum ſuorum; deinde unxerunt eum in Regem, poſt hæc copulaverunt ei in uxorem filiam Regis de Machachi. David vero tantum laboravit, quod gentis maximam copiam congregavit, quam utique dinumerare nemo poterat: & invaſit terram Chanchara Regis Perſarum. Cui præfatus Rex occurrit in multitudine magna & ad invicem pugnaverunt. Sic voluntate divina & auxilio vivificæ crucis Rex David prævaluit, ipſumque devicit, & major pars gentis Regis Perſarum occiſa fuit, præter quosdam qui ſe lavacro baptiſmatis abluerunt. Captus eſt etiam dictus Chanchara Rex Perſarum, & aureis compedibus aſtrictus ſuper currum ductus eſt captivus in terram Iſrael. Prædictus autem Rex David ſubjugavit ſibi totam terram illius, quod regnum vocatur Regnum Regnorum Sarracenorum. In ipſo regno ſunt ſexaginta quatuor magnæ civitates & protenditur in ſeptuaginta & octo dietas.

Quomodo Rex David expugnavit Charnamiſart.

Venit Rex David ad terram, quæ dicitur Alaanar, quæ eſt in confinio Indiæ. In provincia vero in qua ſita eſt præfata civitas Alaanar, ſunt tot civitates, ut eas dinumerare nemo poſſit. Civitas, in qua Rex Perſarum morari conſueverat, Gaſne vocatur, & maxima eſt & populoſa valde, in qua ſunt quingentæ Maumercæ & totidem ſcolæ & ſexcenti Tundeti, ubi Sophy Sarracenorum hoſpitari conſueverant, qui dicuntur in lingua noſtra Monachi. Præfatus Rex David pugnavit cum Rege prædictæ terræ Alaanar & devicit eum & omnem exercitum ejus occidit, præter paucos qui ad fidem noſtram

by Google

ſtram converſi ſunt. Subjugata itaque ſibi tota terra illa regreſſus eſt ad terram, quæ dicitur Chara. Tunc erant treugæ inter Regem Chara & Charnamiſan, quia erat inter eos odium pro indiviſo Bacharim & Samarchant & Bellecharim. Prædictus Charnamiſan miſit nuntios ſuos ad Regem David & concordavit cum eo, deditque ei totam terram, quam habebat ultra flumen Geon. Securus itaque factus de Rege David congregavit gentem maximam & ivit ſuper quandam provinciam, quæ vocatur Choraſan & venit prope Baldaht per ſex dietas. Qui miſit nuntios ſuos ad Chalyphum de Baldaht & diffidavit eum. Calyphus vero magno timore ductus, quia vires non habebat, ut reſiſteret ei, conſuluit ſuper hoc fideles ſuos. Qui dixerunt ei, ut rogaret Japhelit patriarchum Neſtolinorum, qui nuntiaret regi David, ut treugas frangeret Charnamyſan, ut vel ſic ceſſaret ab infeſtatione ſua. Præfatus ergo Chalyphus nocte equitavit cum ſuis, quia die equitare non conſueverat, niſi ſtatutis diebus, & ivit ad domum Patriarchæ, qui morabatur intus in Baldahc & rogavit eum dicens: In maxima neceſſitate peto auxilium tuum, quia fidus amicus in neceſſitate probatur. Ecce nequam iſte Charnamiſan ſuper nos potenter advenit, & ſi occupaverit terram iſtam omnes Chriſtianos morti tradet. De quo Patriarcha reſpondente, verum fore; Calyphus dixit: Tali modo me juvare poteris: Rex David & omnes, qui confidenter legem veſtram obſervant, obediunt tibi: Rogo ergo, ut per literas & nuntios tuos Regi David inſinues, ut treugam infringat inter ſe & Charnamyſan & ſic ceſſabit a moleſtatione noſtra. Reſpondit ei Patriarcha: Tu ſcis quia ſacramento tenemur omnibus prædeceſſoribus veſtris & vobis, ut nullas litteras mittamus alicui Regi Chriſtianorum, nec aliqua nova ſignificemus de terra veſtra. Ad hæc ſibi Calyphus reſpondit: Ego ſum Dominus hujus terræ & Calyphus Prophetarum Sarracenorum. Super hoc licentiam tibi concedo & literas ſecuritatis tibi tradam. Sic Patriarcha exaudiens preces Calyphi, miſit ad Regem David, ut dicto Charnamyſan treugas infringeret. Quo audito Rex David aggreſſus eſt terram Charnamyſan. Audiens iſtud Charnamiſan ad propria rediit, de quo Calyphus valde lætatus eſt, afferens maximam quantitatem auri Patriarchæ. Quæ Patriarcha omnino recipere recuſavit, unum rogans ut faceret ei, daretque quandam Maumetriam, quæ erat ſuper Eccleſia Patriarchæ. Quam Calyphus ſic ſubverti fecit in nocte, ut in die etiam ſignum illius non comparuerit. Poſtquam Charnamyſan ad terram ſuam rediit, voluit libenter paciſci cum Rege David, quod ille penitus recuſavit. Congregavit autem gentem innumerabilem Charnamyſan & tranſivit ultra fluvium Geon, præparans ſe opponere Regi David. Quem Rex David viriliter devicit in campo, & major pars gentis ejus occiſa eſt. Aſſerunt quidam ipſum Charnamyſan fore mortuum, quidam vero dubitant, ubi ſit.

Quomodo Rex David ſubjugavit ſibi regnum Soldani.

Iterato congregavit gentem maximam Rex David & ſecum alios ſedecim potentes viros, quorum alius habebat centum millia hominum, alius ducenta millia vel parum plus vel parum minus & diviſo exercitu in quadraginta crucibus venit circa flumen Geon & cepit viginti quatuor magnas civitates præter villas & alia parva caſtra, quæ fuerunt ducenta. Cepit etiam regnum Soldani, Cattay, in quo ſunt quatuor magnæ civitates; & aliam provinciam, quæ dicitur Dolgoy, in qua ſunt octo magnæ civitates. Subjugavit etiam ſibi regnum de Marendran, quod regnum eſt in longitudine viginti dierum, & in latitudine duodecim. Hic eſt finis terrarum Charnamyſan.

De ſitu regni Soldani.

Regnum Soldani Tagyel eſt in introitu regni Perſarum, quod dicitur magnum regnum, quod per tres menſes vix poteſt equitari. Caput hujus regni eſt quædam civitas, quæ vocatur Ray & civitates munitæ quatuordecim & caſtra plus quam trecenta. In terra de Diarbachan ſunt aliæ ſedecim civitates & terra iſta eſt in longitudine quadraginta ſeptem dierum. Omnes præfatas terras iſtas ſubjugavit ſibi Rex David & caſtra locavit a Baldah per quinque dietas.

De nuntiis Regis David & Calypho.

Caput exercitus David terram Georianorum intraverat, quos devicit & abſtulit eis quadraginta caſtra, quia non ſunt vere credentes. Rex David, qui ſemper triumphet & vivat, miſit nuntios ad Calyphum de Baldach, qui tulerunt ſuper caput vexillum, in quo erat ſignum crucis. Intrantibus illis Baldach dixerunt Saraceni. Quare fertis ſuper caput veſtrum crucem, cum ſitis in Baldach? Qui dixerunt: Dominus noſter, Rex David præcepit nobis, ut hoc modo intraremus terram. Quod ſi nos prohibueritis, revertemur. Significatumque cum hoc Calypho, qui dixit, ut intrarent, ſicut vellent. Quibus intrantibus ſtatim, ut eos Calyphus videt, honorifice ſuſcepit. Cui nuntii dixerunt: Rex noſter David ſalutat te & ſignificat, quod noſter Jaſelyo, id eſt, Patriarcha, multum ſe commendat de te, pro quo ipſe concedit tibi ſextam partem, quam tenes, & vult habere Baldach, ut ſit ibi ſedes Patriarchæ noſtri. Quibus dixit Calyphus: Rex virtute divina ſubjugavit ſibi tantam terram & ubique perſonaliter eſſe non poteſt: Supplico ergo, ut me in terra iſta bajulum ſuum ſtatuat & dabo ſibi tantum pecuniæ quantum ipſe voluerit. Nuntii dixerunt: Non venimus ad quærendam pecuniam, ſed quia audivimus te dirui Sanctam Jeruſalem feciſſe. Tantum pecuniæ nobiſcum ferimus, quod muros ipſius auro & argengento reædificabimus. Obtulit etiam nuntiis xenia centum millia bizantiorum, quæ nuntii recipere noluerunt. Contigit interea, quod Melycalem Soldanus Babyloniæ miſerat in exercitum Calypho quoſdam milites Chriſtianos, quos liberavit ad preces nuntiorum, quorum quidam ex eis Antiochiam venerunt, qui dixerunt, quod quando Rex David pervenit ad terram quæ dicitur Chasvin, quam ſibi ſubjugaverat, dimiſit ibi bajulum ſuum cum paucis, relinquens ipſam terram poſt tergum ſuum. Homines autem illius civitatis interfecerunt bajulum Regis cum omni familia ſua. Quod dum veniſſet ad notitiam Regis miſit partem exercitus ad obſidendam terram illam. Quæ obſeſſa fuit per ſex dies. Septimo vero die in medio noctis ceciderunt tres turres prædictæ civitatis & ingredientens Chriſtiani terram ipſam occiderunt octoginta millia hominum pugnatorum. Unde omnes credentes in Chriſto Jeſu monemus, ut orent Dominum, ut Regi David triumphus conſervetur & ſalus, quia obediens eſt Deo & ſanctæ Eccleſiæ quæ liberat credentes de manibus incredulorum, qui eſt rex regum, qui deſtruxit Legem Sarracenorum, qui tuetur ſanctam eccleſiam, qui eſt rex orientis.

(o)

IX. POEMA

IX.

POEMA GERMANICVM VETVS DE AMISSIONE TERRAE SANCTAE.

* * *

Darum wolt er ſich noch naigen,
Und euch ertzaigen
Sein Tugent alſo gros.
Und weſten is (*a*) ſein Genos,
Daz im iſt ſo lait
Daz Laſter der Chriſtenhait:
Si teten im den Tot
Oder ſogetaneu Not,
Dy er nimmer überwund,
Daz er euch Herren gund
So vil Eren und Guetes.
Nu iſt mein Herr des Muetes,
Und wil euch ertzaigen daz,
Daz ein Haiden nie ſo lützel has,
Der Chriſtenhait getrueg.
Ainen funt chlueg
Mein Herr hat erfunden,
Den wier tzu diſen Stunden
Wollen füerlegen:
Mag euch der nicht erwegen,
Noch eurem Cardinal,
Daz ier tzu diſem mal
Peſſert, daz hie iſt getan
Den Haiden und dem Soldan;
Swas den furpas geſchiecht,
So hat mein Herr chain Schult nicht.
Er hat euch alſo heiſſen ſagen:
Im ſein hie erſlagen
In dem Vrid tzehen,
Die er ſelb hat geſehen
Fur tot vor ſich,
Daz waz genueg unpilleich.
Und doch wi gros dy Sach iſt,
So wil mein Herr an diſer Vriſt
Sich laſſen getzemen,
Und Peſſeerung nemen,
Die ier leicht tuet.
Daz varund Guet
Daz hie iſt vorlorn,
Daz ſei alles vorthorn. (*b*)
Und füer die da ſint vordorben hie
Peſſert uns. Ich ſag euch, wie;
Der Haiden ainer ſprach tzu in:
Sendet meinem Herren hin
Der euwern tzehen Mann,
Und haiſſet in dy han
Tzu wandel (*c*) vor ſein Sariant. (*d*)
Es ſte in ſeiner Hant
Ier Leben und ier Geniſt
Und onrucht, (*e*) wer er iſt.
Den ier ſendet dar,
Iſt er gutes par, (*f*)
Daz iſt uns als mer,
Als ob er der reichiſt wer,
Der hie tzu Akers iſt geſeſſen.
Oder habt ier iemantz vorgeſſen
In euwer Priſaun, (*g*)
Oder nemt Gartzaun, (*h*)
Und haiſſet dy chlaiden ſchon
Dy Choſt und das Lon,
Domit man vertiget ſeu,
Daz ſelb woll wier eu
Beraites hie tzelen.
Nu hört, was wier mer welen,
Sprachen dy Haiden tzu den Herren,
Daz in an Guet noch an Eren
Nicht gewer, noch an dem Leben,
Doſ üer wel wier uns geben
In euwer Gewalt,
Daz ier uns behalt,
In Vangnüs pfhrange (*i*)
Zu Geiſel, als lange
Unz daz dy euweren chömen wider
Vröleichen und geſunter Lider.
Und wiſſet vor war,
Ob ier ſendet dar
Der aller teuriſten
Von Akers hundert Chriſten,
Wier weren wol füer ſy Pfhant
So vil Leut und Lant
Sint uns under tan.
Do was manig Man
Von den drein Orden, (*k*)
Der da gevangen was worden
In dy Haidenſchaft,
Die ier heten Chuntſchaft,
Die gehullen in der Mer,
Daz ietweder wer
Herr eines Landes;
Und daz hohes Pfhandes
An in wer mer den genueg.
Do diſeu Herren chlueg
Von dem Soldan
Ier Potſchaft heten getan;

(*a*) *Weſten is*, ſi hoc ſcirent. Paulo inferius recurrit: *ob ier weſt*, ſi ſciretis. (*b*) *Vorthorn*, verdorben, perditum. (*c*) *tzu wandel*, in vicem, loco. (*d*) *Sariant*, ſerviens, miles. vid. Cangium in voce *Serviens*. (*e*) *onrucht*, non curetis, non ſitis ſoliciti. (*f*) *par*, egens, expr.

(*g*) *Priſaun*, Gall. *priſon*, carcer. (*h*) *Gartzaun*, milites mercenarios. (*i*) *pfhrange*, conſtrictione, contorſione. *Vringen* eſt *contorquere*, unde: *ich vrang*, contorquebam. (*k*) Tres ordines erant *Templariorum*, *Hoſpitalariorum* & *militum Teutonicorum*,

Uber

Digitized by Google

Uber all dy Red, dy do geſchach,
Berten, einer ſprach:
Dem Chünig von Chipper tzu Eren
Di Spitalaer und dy Deutſchen Herren,
Und den Künik von Armenie
Dy tzvvey beſprachen ſe,
Und dy Hohiſten von der Stat
Dy gehullen all an dem Rat,
Svver ditz auch irren vvold,
Denſelben man ſcholt
Füer ein Chetzer prennen,
Want man mocht an im erchennen,
Daz er chünftiges Lait
Wolt prüefen der Chriſtenhait.
Manger Hande dro
Teten ſy do
Dem, der do vvider icht (*a*) jech, (*b*)
Daz dy Sache geſchech,
Dy man da f er gegeben hat.
Mit demſelben Rat
Giengen ſi tzu dem mal
Für den Cardinal,
Der tzu der vveil do lag,
Und des Pabſtes Gevvalt pfhlag.
Der aller peſt reden chund,
Der pat, daz er im gund
Tzu reden ainer ſtille,
Daz vvas der andern Wille.
Svvas do vvart geret
Mit ainer groſſen Pet
Der Sache man began,
Do vvas nindert ein Man,
Der ſich des habt vvider,
Er viel für ſein Fues nider;
Do ſy der Pet begunnen,
Dy Tzeher in runnen
Von den Augen zu Tal.
Do vvart vragen der Cardinal;
Was deu Sach vvere.
Der Maiſter der Templere
Sagt im von Ort
Mit Worten tzu Wort;
Wie tugentleich der Soldan
Kegen in het getan
Uber den Schaden laſter vver,
Der im datz (*c*) Akers geſchehen vver
In Vridvverer Suen, (*d*)
Und vvas er noch vvolt tuen
Tzu Eren dem Chriſtentum.
Von ort untz an daz drum
Sagt er im dy Potſchaft,
Dy vorholn vor der Haidenſchaft
Der Soldan vverben lies,
Mer durch der Chriſten Genies,
Den durch chain ſein Ere.
Pfhligſt (*e*) du mit Lere
Ains Ordens Pruderſchaft,
Dartzu piſt du tzu torhaft;
Daz hör ich an dier vvol,
Ich en vvais, vvie ich is vorſten ſchol,
Die Geſelſchaft prait,
Deu hie tzu Akers der Chriſtenhait
Mit den Haiden hat.
Es vver ein laſtervvereu Tat,
Precht uns der Soldan mit Liſten
Dartzu, datz vvier im Chriſten
Santen in dy Marter,
Domit ſi deſto harter
VVurden auf uns geſterkt.
Lievver Vater, nu merkt,
Sprach der Maiſter der Templer,
Lat euch nicht vveſen ſvver,
Daz ich ietzund reden vvil.
Ich pin untz an daz tzil,
In den Orden vvorden alt,
Daz ich niemer vvart getzalt
Vör Toren noch vör Affen.
Schül vvier von euch Pfhaffen
Sülches Straffen dulden ſtet,
Daz der Pabſt ſelb ungern tet,
Des duld vvier nicht dy Lenge.
Ier vvert nicht halbes ſo ſtrenge,
VVer euch ſtet hie muet tzu vveſen;
Svvas vvier euch tzelen oder leſen,
Das vorvecht uns alles chlain:
Ier VVelt mer vviſſen ain,
Den alle, die hie ſein,
Dy mangen Herten-Pein
In ſtreiten hant empfhangen,
Di gegen den Haiden ſint ergangen,
Und noch mueſſen enpfahen.
Jer lat euch daz vorſmahen,
Daz der Pabſt vor guet nem,
Svven es alſo chem.
Der Chunig von Chipper ſprach:
Herr, ier habt nicht Ungemach
Von den Haiden erlitten.
VVert ier als oft über riten,
Als ich von in pin,
Es ſtüend aller eurer Sin,
Darnach uns ſtet unſer Gier
Durch evvger Gepot ſo ſei vvier
Von den Treuvven geſchaiden.
Daz erparmet den Haiden
Harter den eu.
Werleich um deu
Will ich nimmermer
Getrachten zo ſer
Gegen der Haidenſcheft.
Ich getrau mit meiner Chreft
Mein ſelbes Lant vvol gevriſten.
Get es über ander Chriſten,
Daz laz ich gegen Got ligen
Auf den recht ſchuldigen.
Geiſtlicher Vater, daz ſeit ier
Herre doch gelaubet mier,
Scholt ier ſtet hie beleiben,
Und Urleug treiben
Als vvier mit Haiden,
So lieſt ier euch ſchaiden
Noch vveiſer Leut Rat.
Des antvvurt im drat
Von Rom des Pabſtes Pot;
Er ſprach: Uns iſt von Got

(*a*) *Icht*, aliquid. (*b*) *jech*, loqueretur. (*c*) *Datz Akers*, h. e. *darzu Ackers*, Accone. (*d*) *In vridwer Suen*, in vridbarer Sühne, tempore pacis vel treugæ *Sühne* eſt pacificatio, pax; a *ſühnen*, conciliare, pacificare. (*e*) Hic referuntur verba ad petita reſpondentis Legati Papæ.

Gegeben und betzalt
Deu Er und der Gewalt,
Daz di Laien ſchüllen
Unſer Gepot erfüllen;
Und daz wier Pfhaffen ſchüllen achten
Und ſinnichleich betrachten,
Das tzu tuen ſei das peſt.
Herr Chunig, ob ier weſt,
Wie gar ſchadeper
Dem Chriſtentuem wer,
Ob man den Haiden ſant
Chriſten in ier Lant
Tzu Peſſerung und tzu Rach.
Got an dem Ewangeln ſprach:
Swas ier dem minneſten tuet
Tzu übel oder tzu guet,
Der mich gehöret an,
Daz habt ier mier getan.
Secht ob ſich den gefüeg daz
Daz man vordien Gotes Has;
So das man arm Leut ſend
Zu töten in das Elend.
Aufſtund ein Deutſcher Herr.
Er ſprach: Sulche Ler
Schult ier uns nicht vortragen.
Triegen und miſſagen,
Deſſen iſt groſſen Sünd,
Des hab wier Urchünd
An der Schrift von Got;
Wan is ſein Gepot
Iſt der Zehener ains,
Groſſes und rains
Daz man worhaft ſchal weſen.
Ich han wol hören leſen:
Der Munt, der do leuget,
Und mit Red betreuget,
Daz der dy Sel chrenchet,
Und in den Tot ſenchet.
Wier wiſſen daz wol,
Daz man den Haiden ſchol
Solcher Treuwe leiſten nicht,
Davon chain ſchedleich geſchicht
Den Chriſten wider var
Swen man wil nemmen war,
Welch ein Er uns das iſt,
Tzu wiegetaner Vriſt
Gegen uns iſt geſprochen,
Wier haben unſer Treu tzubrochen,
Und ſein mainaid worden.
Uns lert unſer Orden,
Swer ſich an unſer Treuwe let,
Dem ſchol beleiben ſtet
Swas im gelobt wiert:
Wand nichtz ſo ſer untziert
Den Gelauben der Chriſtenhait,
Als was tzu Sünden wiert geſait:
Daz iſt auch gemainleich
Laſterwer und ſmechleich
Nach dem gewonleichem Sit,
Der der Werlt wont mit.
Heiliger Vater, nu ſecht,
Wie ſer ier haſſet, und wecht
Uns gaiſtleich Leut?
Schül wier füer heut
Worden von den Haiden
Getzalt tzu mainaiden
Und tzu Untreuvve?
Wan dy Sach iſt neuvve,
Und iſt geſchehen ſo untaugen,
Ob wier ſem (*a*) gern wolten laugen.
Si pevverent es tzu leſt
An unſer ſelbes Hantveſt,
Dy Haiden und ier Baruch
Gegen uns der Treuvven pruch.
Und geſchicht daz leicht vor dem Chaiſer,
Schol denn vverden haiſer
Unſer Recht und unſer Stim?
Chain Not iſt ſo grim,
Noch entuet auch zo vve,
Wier ſcholdens leiden ee,
Und an dem Leib erſterben,
Ee an den Eren vorterben.
Der untugenthaft Cardinal
Hieng das Haubt hin tzu tal,
Daz er lang nicht auffach.
Uber lang er do ſprach:
Ich hör vvol, ier Herren,
Jer vvölt an den Eren
Beheren und berauben
Den Chriſten Gelauben.
Man prüeft al da Gericht,
Daz ier gelaubt nicht,
Daz dem Pabſt iſt der Gevvalt
Von Got beczalt,
Svvas er auf Erden hie vorgeit,
Daz daz an Widerſtreit
Vor Got iſt vorgeben.
Dem Gevvalt vvelt ier vviderſtreben,
Und vvelt under meinen Danch
Der Chriſten Ere machen chranch,
Und dy Haiden vriſten,
So daz ier arem (*b*) Chriſten
Gevangen vvoldet ſenden.
Daz vvil ich ervvenden
Mit dem Gevvalt, den ich han.
Aufſtund ein vveis Man,
Der Maiſter von Sant Johans Spital,
Der ſprach tzu den Cardinal:
Herr, ich tuen euch chunt,
Daz ich tzu manger Stunt
Bei guten Pfhaffen pin gevveſen,
Dy han ich hören leſen
Und predigen auch alſus:
Es ſprach Sant Auguſtinus;
Es ſey vvider Got
Und Chriſtenleich Gepot,
Es ſchülle niemant vorpringen
Sündigeu Tat auf den Gedingen,
Daz do von chem güet hernach,
Unſer Herr auch ſelb ſprach
An dem Evvangelio,
Daz ſtet geſchriben alſo,
Got vorgeb der Sünde nicht,
Die vveil und er ſicht,
Daz man nicht vvider geit und gilt.
Seit uns dy Schrift alſo gehilt,
So ſei vvier tzu allen Stunden
Schuldig und gepunden,
Tzu laiſten Treu und Warhait,
Und behalten unſern Ait.

(*a*) *Sem* contractum ex *ſie ihnen.* (*b*) *arem* pro *arme.*

Gaiſtlicher

Digitized by Google

Gaiſtlicher Vater, ich hort
Neuleich von euch ain Wort
Reden aus der Schrift,
Daz mich vil ſere trift;
Swer dem minniſten icht tue,
Der Got gehört tzu,
Daz ſei im ſelb getan.
Nu ſei der Soldan
Ledig ſeiner Geiſel,
Ich pin Maiſter und Weiſel.
Meins Ordens Pruderſchaft;
Daz die und mein Geſelſchaft
Beleiben pei ieren Eren,
Dar um wil ich gern
Der Tzechner ainer ſein,
Und leiden allen den Pein,
Den mier Got hat beſchaffen.
Uns mügen dy Pfhaffen
Vorgeben unſer Miſſetat,
Swer Reu dar um hat.
Daz aver ſi dartzu tügen,
Daz ſi Sund erlauben mügen
In ſelb oder ander jeman,
Do chum ich nimmer an,
Daz ich daz gelauben welle;
Es füer chain Pfhaf tzur Helle,
Mecht er ſich ſelber aus dem Pan
Oder von Sünden ledig lan.
  Dem Cardinal was Ungemach,
Tzornichleich er do ſprach:
Allererſt wais ich nu wol,
Wie ich vor ſten ſchol
Euwer Mainungen.
Ich want, mier wer gelungen,
Do mich der Pabſt ſant
Her in ditz Lant
An des Gelauben drum
Tzu ſchaffen ſeinen Frum.
Ich troſt mich euwer Pruderſchaft,
Daz mier ſolcheu Geſelſchaft
Davon ſcholt wider varn,
Daz ich mocht wol bewarn
Des Gelauben und des Pabſtes Er.
Nu entzeucht niemant ſo ſer
Der Pfaffhait ieren Gewalt,
Den dy do ſint getzalt
Got tzu ſundern Chnechten,
So daz ſi teglich ſchüllen vechten
Gegen Gotes Wider-Winden;
Di ſchüllen ſich laſſen vinden
Stetleich in dem Muet,
Daz ſi chainer Schlachte Guet
Darumb nemen tzu Miet,
Daz ſich ier Wille davon ſchiet,
Und ier Gier tzu chainer Weil,
Si weren ſtetleich tzu Peil
Mit werleicher Hant
Um daz hailige Lant
Gegen den Saratzeinen.
Daz Chreutz daz ſi laſſent ſcheinen
Vorgeund auf ier wat
Dem ſcholden ſi geben ſtat
Mitten in ieren Hertzen,
So daz ſi den Tod und den Smertzen,
Den Got hat daran erliten,
Bechlagten mit ſolchem Siten,
Daz ſi mit aler ier Chraft
Druchten dy Haidenſchaft.
Alſo ier Orden ſint geſtift.
Nu ſcheuhent ſeu als ein Vorgift
Der Soldans Tzorn:
Sy went, ſy ſein vorlorn,
Ob is ein Weil an (*a*) Vride ſte.
  Dirre Red ſprecht nicht me,
Sprach der Maiſter der Spitaler:
Es wer uns tzu ſvver;
Wolt ier euch ſer überdenchen,
Und unſern Orden chrenchen,
Des ſei wier untz her überworden:
Die do unſerns Orden
Stifter ſint geweſen,
Dy horten alſo leſen.
An dem Ewangelio.
Do hat Got geſprochen alſo:
Swer mier nach wil volgen,
Der ſchol im ſein erpolgen,
Er heb ſein Chreutz, und volg mier nach
Füer ierdiſch Freud und Gemach.
Unſer Pruderſchaft hat
Daz Chreutz genomen auf ier Wat,
Daz iſt darum geſchehen,
Wen wier daz Chreutz anſehen,
Daz es uns ſtum und man,
Waz unſer Schepper doran
Hab erliten Marter
So daz ſich deſter harter
Unſer Marter exhaitzet
In Gotes Lieb, und uns raitzet
Unſer Pluet tzu vorgieſſen.
Jer und ander Pfhaffen lieſſen
Di Haiden hintz (*b*) Rom reiten,
E man ſeu ſech mit in ſtreiten.
Swas ier und ander Pfhaffen
Mit der Tzungen mügħt geſchaffen,
Dez lat ier euch dörch Got getzemen,
Aver daz Chreutz der Marter nemen
Daz widerſtet euch ſer.
Jer gert vil mer
In daz Himmelreich tzu varen
Tzu der Peichtiger Scharen,
Den in dy Schar der Martirer.
Es wer auch uns nicht tzu ſwer,
Wolt uns ſein Got als wol lonen,
Wier eſſen auch Viſch für Ponen.
  Tzu dem Cardinal
Sprach an demſelben mal
Der Maiſter der Theutſchen Herren:
Ier ſchult uns nicht leren,
Wie wier ſchullen varen
Mit dem Swert und geparen:
Wan dar tzu ſeit ier unnutz.
Wier haben mangen Plutes Gutz,
Den wier vvol heten vormiten,
Von den Haiden erliten,
Und an Laſter vorlan,
Het wiers nicht getan
Durnechtichleich durch Got.
Unſers Ordens Gepot.

(*a*) *An*, ohne, ſine. (*b*) *Hintz* pro *hintzu* usque ad.

Digitized by Google

Weiſet uns und lert,
Swo (*a*) wier mit dem Swert
Und mit vechtunder Hant
Den Haiden daz Lant
Nicht mugen abertwingen,
So ſchul wiers tzu pringen
Mit Witzen und mit Liſten.
Hundert tauſent Chriſten
Sint der Haiden worden
Von unſern drein Orden,
Die der Sel frum
Und des Chriſtentum
Weren erlan,
Wolden ſy gepiten han
Untz ier von Rom wert chomen,
Und ſeu het genomen
Von der Haidenſchaft mit euwer Ler,
Uns hat untz her nicht zo ſer
Gefrumt gegen in,
Sam der ain ſin,
Swas wir in gelobt haben,
Daz wier daz nie übergaben.
Wir haben in gelaiſt.
Wan dy Hayden allermaiſt
Preiſent an der Chriſtenhait
Treu und Warhait;
Dy ſi lobent pei ier Got.
Nu iſt euwer Gepot,
Das wier des werden abtrun.
E ich des immer begun,
E wil ich vorlieſen daz Leben,
Und wil mich gevangen geben
Tzu Wandel dem Soldan
Fuer daz Laſter, daz im iſt getan
In dem Vried, den Wier,
Herr Chünik von Chipper, und ier
Haben beſtetigt.
Euwer Inſigel daz ligt
An den Hantveſten,
Und aller der peſten,
Dy dishalb mers ſint geſeſſen.
Swer ſich nu wil vergeſſen
An der Treu und an den Aiden,
Dy von uns den Haiden
Sint gelobt und geſworn,
Daz beleibt vorporn
Von mier und meiner Geſelſchaft.
Und aller der Pruderſchaft
Di daz Creutz tragen.
Nicht mer wil ich ſagen.
Do mit er von dannen gie,
Und mit im alleu die,
Die gaiſtlich Pruder hieſſen,
Den Cardinal ſi lieſſen,
Do ſi in heten funden.
An denſelben Stunden
Von Akers der Poteſtat
Und die Höhiſten der Stat
Sprachen tzu dem Cardinal:
Pai deu Jamer und Qual
Von diſen Dingen noch geſchicht
Lat ier euch nemen nicht
Von diſen Sachen deſter drater,
Gaiſtlicher Vater,

(*a*) *Swo* id eſt *daſt wo*.

So wiert der Irreſal zo gros,
Daz dy Stat wirt ploſ
Eren und Guetes.
Wier ſein auch des Muetes,
Seit den Soldan wil getzemen
Und Peſſerung nemen,
Den Haiden tzu ſehen
Um daz im iſt geſchehen,
Dy well wir im gern tuen.
Daz dy Vridpereu Suen
Tzwiſchen uns beleib ſtet.
Wan ſwo man des nicht tet,
So ergieng der Schad und di Schand,
Deu in diſem Land
Deu Chriſtenhait nicht überwunde.
Si ſprachen: ſeint er in nicht gunde,
Daz ſi dem Soldan,
Als mangen armen Man
Hinwider ſanten ſo tzeſtet
Vor die, dy er vorloren het,
Und doch auf guet Sicherhait,
Daz in chainer Slachte lait
Geſchech an ieren Leiben;
Von Chinden und von Weiben.
Wolden ſich dreiſſig ſchaiden,
Und wolden ſich den Haiden
Auf ier Genad naigen;
Domit wolten ſi ertzaigen,
Swas in dem Vrid geſchehen wer,
Daz daz an ier Gever
Iſt geſchehen und ergangen.
Ubel wart in vorvangen,
Swas ſi dem Cardinal
Von Rom tzu dem mal
Gelegt heten fuer
Mit williger Chur.
Derſelbe Phaffe ſprach:
E wolt ich ſolchen Ungemach
Von euch Herren erwerven,
Davon ich mueſt ſterben,
E ich chain Urlaub geb,
Oder meinen Willen darzu geb,
Daz man der Haiden Tzorn alſo wend,
Daz man in Chriſten ſend,
Daz ieren Muet alſo der chüel:
Daz wer von Rom dem Stüel
Ain Miswende gros.
Die Cardinal, mein Genos,
Wurden mir gehas,
Swen ich erlaubt das,
Des ier do habt Muet.
Es dunch euch übel oder guet,
Sprachen dy Akerſer,
Is iſt uns recht unmer;
Und wiſſet auch daz,
Daz wier euch fürpaz
Nimmermer nicht gevolgen.
Und daz euch erpolgen
Heut und vor diſeu Vriſt
Das Lantvolch alles iſt.
An Urlaub ſchiden ſi von dannen.
Greinen und tzannen
Mit im ſelber began
Des Pabſtes Chapelan.
Do der Stat Rat von im quam

Und

Digitized by Google

Und der Povel vornam
Des Cardinals Ungüete;
Tobſucht und Ungemüete
In daz Hertz in ſchos:
Mit ainem Sturm gros
Chomen ſi des mals
An des Cardinals
Herwerg gedrungen,
Sy wolten in han betwungen,
Daz er in volget nach.
Dem Chunig von Chipper wart gach
Und dem Chunig von Armenie;
Und weren nicht chomen ſe,
Er wer gehandelt alſo,
Daz er reuwig und unnro
Deu Mer het hintz Rom pracht.
Dy tzwen Chunig mit ier Macht
Geſchueffen vil chaum
Von dem Povel ſulchen Raum,
Daz ſi durch ſy mit Cherg
Chomen tzu der Herwerg,
Do der Cardinal waz inne.
Dy Herren all ier Sinne
Und ieren Vleis cherten doran,
Daz ſy daz Volch von dan
Prechten; an iern Gemach,
Vil chaum aver daz geſchach.
Der Cardinal ſi pat,
Daz ſi tzu im chemen drat
Durch des Pabſtes Ere.
Nu ſaumbten ſich nicht mere
Dy tzwen Chunige jungen,
Dem Cardinal waz gelungen.
Do ſi chomen hin in.
Dy tzwen Herren paten in,
Des er ee was gepeten,
Durch ier Not ſi daz teten:
Wan in denſelben Stunden worcht
Deu Angeſt und deu Vorcht
Deu paideu Weib und Man
Von dem Soldan
Und von den Haiden gewart.
Es lag nieman ſo hart,
Sam denſelben tzwain Herren,
Swas ſi Guetes und Eren
Auf der Werld pſhlegen,
Daz iſt den Haiden gelegen.
Dem Cardinal ſi daz ſagten,
Ob ſi ſer vortzagten,
Wer wolt in merken daz?
Vor des Soldans Has
Möchten ſi unlang weren,
Swen ſi ſcholden enperen
Der Helf der Spitaler,
Der Deutſchen Herren und der Templer.
Allen den Gepreſten,
Den ſi in chünftig weſten,
Den teten ſi im chunt.
Der Cardinal an der Stunt
Dy tzwen Herren pat,
Daz ſi im geben Rat,
Ob im ier Helf dar tzu töcht,
Daz er gevahen möcht
Dy Poten des Soldans.
Sulches Archwans
Scholt ier uns überheben,
Daz wier euch dar tzu icht geben.
Rot oder Weiſunge;
Sprachen diſe Chunig junge.
Het der Pabſt al ſein Macht
Her tzu Akers pracht,
Es wer im tzu tuen ſwer;
Und weſten is dy Akerſer,
Daz ier ſein habt Muet,
Si nemen davüer chain Güet,
Si tötten euch mit ier Hant.
Der Cardinal ſeu do mant,
Und pat dy Herren vleiſſichleich,
Daz ſi ier fuerſtleich
Genad an im bedechten,
Und nicht fuerprechten,
Daz er ſeu angeſucht het;
Daz gelobten ſi im an der Stet
Der von Chipper und Armenia
Tzu dem Legat ſi ſprachen ſa:
Herre, ſecht, waz ier tuet:
Der Fuerſatz und der Muet
Der dreier Orden der Chreutzer
Und von Akers der Purger
Der iſt euch wol chunt;
Si wellent an der Stunt
Senden funftzig Man
Tzu Peſſerung dem Soldan,
Und wellent auch dahin
Di teuweriſten under in;
Und dy der hohiſten Eren pſhlegen,
Dy habent ſich bewegen,
Daz ſi dem Soldan ier Leben
Wellent auf Genad geben;
Und wellent e ſterben,
E an den Eren vorderben,
Und von Treuwen werden getzalt.
Wurd ich dreier Tag alt
Sprach der Pſhaf Neides vol,
Ich under ſten daz wol.
Di Herren do Urlaubs gerten;
Tzur Herberg ſi cherten.
In waz lang deu Nacht,
Wan der Schal und der Pracht
Was gros in der Stat,
Nu gepot und pat
Von Rom der Cardinal
Den Herren über al,
Dy Maiſter do waren
Der Oerden bei den Jaren,
Daz igleicher chem,
Und der peſten acht mit im nem,
Dy ſein Orden dat het.
Daz Gepot und dy Pet
Tet er pey dem Pann,
Und daz man auch von dan
Dieweil nicht enlies ſchaiden
Dy Poten der Haiden.
Do igleich Maiſter vornam
Daz Gebot, daz im quam
Von des Pabſtes Vorweſer;
Als ſi vornamen di Mer,
Igleicher Maiſter vil ſchier
Nam ſeiner Prueder vier,
Und chomen al an ain Stat,

Digitized by Google

Und giengen do tzu Rat,
Waz man antwurten do ſcholt,
Ob der Cardinal wolt
Gegen in icht arges beginnen.
Mit Wiegetanen Sinnen,
Si ſich des erwerten.
Do ſi di Nacht vortzerten,
Und der Tag hervvider quam,
Ieder Maiſter nam
Seiner Prüeder acht,
Dyer vveſt in der Macht,
Tzucht und vveis tumes,
Daz des Ordens Frumes
Mit in vver vorſaumbt nicht.
Dy chomen gericht,
Da der Cardinal vvaz,
Der predigt und las
Weiſer Red manig slacht,
Do mit er ſeu vvold haben bracht
Auf den Weg und auf daz Pfhat,
Di Herren, dy dar hat
Der Soldan geſant,
Daz ſi im dy tzu Hant
In ſein Gevvalt heten gegeben,
Des begunden ſi im vviderſtreben,
Und ſprachen al gericht:
Des Gewaltes hab vvier nicht,
Wan hie tzu Akers dy peſten
Werleich ſint den Geſten;
Mit ſolcher Wer pei,
Daz ſi vor uns vveren vrei,
Ob ich möcht gehan
Tzehen Stund als mangen Man,
Als unſer aller iſt,
Wier mochten in an dirre Vriſt
Tuen chainen Ungemach.
Der Cardinal aver ſprach:
Mier iſt vor vvar chunt getan,
Jer Welt dem Soldan
Und der Haiden Admirat,
Vor dy er hie vorloren hat,
Als mangen Chriſten ſenden;
Daz müeſt immer ſchenden
Euvver Pruderſchaft Nam,
Und vver ein evvigen Scham,
Ob er euch des betvvunge,
Daz im ſolche Peſſerunge
Von euch ſchold vvidervarn.
Dy hohiſten Prueder, dy do vvarn,
Dy ſprachen al geleich:
Wier haben ſo offenleich,
Geiſtleicher Vater, dier geſait,
Daz uns von Hertzen iſt lait
Das Laſter und dy Smech,
Deu von diſer Gech
Diſem Land vvder vert,
Und daz vvier ſein behert (a)
Unſer Eren und Treuvven;
Daz mag uns immer vvol reuvven:
Und mit ſulchen Dingen
Wier mugen inne pringen
Dy Haiden und den Soldan,
Daz vvier unſchuldig ſein daran.
Daz tue vvier vil gern,
Seit ier ſein nicht vvelt enpern,
Sprach der Cardinal do,
So vvil ich alſo
Volfüeren des Pabſtes Ere,
Daz es nimmermere
Euvver Orden mag ubervvinden,
Ob ier euch lat vinden
Meinem Gepot ungehorſam.
Seinen Stab er in di Hant nam,
Und ein Inſel auf ſein Haubt.
Er ſprach: als mier iſt erlaubt,
Gegeben und betzalt
Babſtleicher Gevvalt,
Dishalb mers hie
Uber alleu die,
Dy da ſint getauft,
Svver ſich furpas ſtrauft
Den Haiden tzu hulden
Aus der Tat und aus den Schulden,
Deu hie den Haiden iſt getan,
Den chünd ich in Sant Peters Pan,
In des Pabſtes und der Cardinal,
Und der Piſcholf über al,
Die in al der Werld ſint,
Es ſei Man, Weip oder Chint,
Untz an daz drit Geſchlecht
Chund ich in Gotes Echt,
Auch ſei in heut vvider ſait,
Svvas in al der Chriſtenhait
Gueter Ding geſchicht;
Daz ſi des nimmer nicht
Thailhaftig vverden
Tzu Himmel noch auf Erden.
Gotes Createuvver,
Erden, Luft, Waſſer, Feuvver
Vorpann ich in heut,
Und dy Gemain aller Leut
Sei in benomen fur bas.
Ich chünd in den Gotes-Has
Und aller tzvvelf Poten,
Auch ſei in vorpoten
Elleu Sacrament,
Die mit Mund oder mit Hent
Die Prieſter raichent und gebent
Denen, dy chriſtenleichen lebent.
Do diſeu Red geſchach,
Der Cardinal vvas gach
In ain Chemnaten hin,
Daz tet er auf den Sin,
Daz im dy Herren tzu Has
Nicht dienten füerpas.
Wand des heten ſi gedacht,
Do eilt er, und gacht
Von in alſo drat,
Daz ſy ſein nicht gevvunnen ſtat.
Sich hueb ein Luoem alſo gros,
Daz daz Haus erdos,
Und do dy Akerſer
Geuricſchen (b) dien Mer,
Do vvoldens aver han
Pas vordient den Pan
An demſelben Pſhaffen.
Nu het er geſchaffen
Derſelbe Wüetereich,

(a) *behert* ſive *beheret* hoc eſt *ſpoliati*, privati.

(b) Vetus gloſſator: *erforſchten*.

Das

Digitized by Google

Das im haimleich
Ain Schef vvas berait.
Vil chaum er en pait,
Daz es Nacht vvart,
Doch möcht er der Vart
An groſſen Pein
Nicht vvol bechomen ſein,
Weren nicht chomen ſa,
Von Chipper und Armenia
Dy Chunig hochgeporn
Satzten den Tzorn
In ainen Vrid über Tag.
Chainer Rue er do pfhlag
Dy Nacht der Legat,
Der hueb ſich vil drat
Mit ſeinem Geſind,
Und gacht aufs Mer ſvvind:
Gegen Rom hin
Stund aller ſein Sin.
Nu las vvier in varen.
Wie di Herren geparen,
Daz merkt und hört.
Der ſenfter Muet vvart tzu ſtört,
Do ſi ſein vormiſten,
Daz er mit ſolchen Liſten
Von danne vvas entvvichen,
Daz muet ſeu ſterchleichen.
Der Chunig von Armenii,
Der von Chipper, und alleu dy
Dy pei denſelben Jaren
In der Stat tzu Akers vvaren,
Dy paten ſich leren
Dy Geiſtleichen Herren,
Dy daz Creutz tragen,
Alſo hört ich ſagen,
Si hieſſen in Rat geben,
Wi ſi nu ſcholten leben
Mit den Haideniſchen Gedingen,
Wi man ſcholt vertigen
Dy Herren, di dar hat
Geſant der Admirat,
So daz ſi übervvurden
Solcher Sorgen Purden
Und dez Argvvans
Der Haiden und des Soldans,
Daz er ſeu unſchuldig ſait
An dem Schaden und an der Smachait,
Dy er tzu Akers het genomen.
Dy Hohiſten, dy dar vvaren chomen
Der Poteſtat und dy Gemain
Von Akers gros und chlain
Gegen den Gaiſtlichen Herren
Gros Pet begunden cheren.
Daz ſy ſich nemen an,
Die Sach gegen dem Soldan,
Und ſi volfuerten, als ſi vveſten;
Mit Geiſel und mit Hantveſten.
Wolden ſi in daz machen guet;
Als man gevvisleichen tuet,
Daz ſis mit Treuvven nicht vormiten,
Und alles daz mit in liten,
Daz in tzu Leiden geſchech,
Ob vor dem Pabſt icht jech
Der Cardinal in tzu Has,
Mit Treuvven vvolden ſi daz
Mit in dulden und leiden,
Und ſeu nicht vormeiden
Mit Helfe noch mit Rat.
Der Hochmaiſter pat,
Daz ſy gueten Mueten hieten,
Und daz ſi ſich berieten,
Und darüber voraiten,
Dye Vriſt ſi beſchaitten
Tzu drin gantzen Tagen,
So wolden ſi in ſagen,
Watz ſi wolden tuen dar tzu.
Des neſten Morgens frü
Do ſamenten ſi ſich hie
Dy Pruder alleu die,
Dy do vechten mit den Svverten:
An dy hohiſten ſi do gerten,
Die ſi heten under in,
Daz ſi ier Witz und ier Sinn
Pei in ſelb hieten,
Und ſich alſo berieten,
Daz ſi doran icht vorlüren,
Und dy gehaim icht vorchüren,
Dy ſy mit dem Pabſt heten,
Dez vvart vleiſſichleich gepeten.
Do ſi des Ratz begunden,
So ſi peſt chunden,
Deu Sach vvart betracht.
Etleich heten in ier Acht,
Und vvagens tzu dem peſten,
Daz ſi mit den Geſten,
Dy dar ſant der Admirat
Von Akers aus der Stat,
Sanden als mangen Man,
Als der Soldan
Datz Akers het vorlorn;
Daz der Haiden Tzorn
Wurde geſtillet damit,
Untz daz der alt Vrid
Belib in ſeiner Stetichait,
Seid im mit Treuvven berait
Tzu ſteter Helf Wer
Deu Gemain der Akerſer.
Do geviel etleichem daz,
Daz ſi erfüeren pas
Mit ier Poten drat,
Ob der Legat
Dem Pabſt icht het geſait,
Daz im nicht behait.
Und ob daz vver geſchehen,
So ſcholt man beſehen,
Daz man mit Witzen und mit Sinnen
Dem Pabſt precht innen,
Wie dy Sach vver gelegen,
Daz ſi dy vveil pfhlegen
Warnung gegen der Haidenſchaft,
Untz datz dyſelbe Potſchaft
Von Rom her vviderchem;
Svvas man den vornem,
Daz man ſich darnach richt,
Und ſich dy vveil nicht vorpfhlicht
Gegen den Haiden durch ier Dro.
So rieten etleich alſo,
Seit ſi vveren begeben,
Und daz ier Orden und ier Leben
Dem Pabſt tzu allen Stunden

Gehor-

Digitized by Google

Gehorſam wer gepunden.
Es vver ungevverleich
Svvas ſo chreſtichleich
Des Pabſtes Pot het vorpoten
Pey ſeim Pann und der tzvvelf Poten,
Und pei dem almechtigen Chriſt,
Des Vorvveſer er iſt
Und Sant Peters hie auf Erden,
Scholt daz von uns vverden
Vrevelleich übergangen
In Tvvangſal und in Pfhrangen
Möchten unſer Oerden davon chomen:
Wir haben alleu vvol vornomen,
Wie ſtarch der Legat
Den Pan gemacht hat.
Sunſt giengens entvver
Diſe hin, jene her
Miſſehullen an dem Rat.
Deu Gemain von der Stat
Traib ſer dar tzue
Baide ſpat und frue,
Daz dem Soldan
Deu Pezzerung vvurt getan,
Dy ich hie vor ſait.
Der Rat nicht behait
Der Gemain der Deuthſchen Herren
Dy vorchten ſich vorcheren
Den Pabſt an dem Gevvalt,
Der im von Rom iſt betzalt,
Wan es iſt vviſſenleich,
Daz ſo haimleich
Der Pabſt nimmer iſt;
Es ſein tzu aller Vriſt
Seiner Tuer-Hüeter
Und inneriſt Chamerer
Prueder von ier Orden;
Dez vveren ſi leicht vvorden
Von dem Pabſt abgetan,
Het er chainen Archvvan
Gegen in gevvunnen,
Davon di Held vorſunnen
Dez Ratz gehullen,
Daz ſi vvolten ervullen
Daz Pot, daz in hat getan
Der Cardinal pei dem Pan.
Daz miſſeviel den andern,
Weislich ſi vvandern
Mit den Sachen begunden.
Tzu jungiſt ſi erfunden,
Ob ſy den Sachen
Ein End vvolden machen,
Daz muſt geſchehen mit dem Sin,
Daz ſy vvelten vier under in
Der vvitzigeſten und der peſten
Dy ſi unter in vveſten;
Und daz dy ſelben vier
Dy Prüeder alle ſchier
Horten haimleich
Igleichen ſunderleich
Michel und vvenig.
Und ſvvo dy maiſt Menig
Hin gehal mit dem Rat,
Darnach ſcholden ſi ſich drat
Mit dem Geſcheft richten,
Do ſi ſich ſus vorſlichten.
Der Prüeder der peſten,
Dy ſi under in vveſten,
Dy vvurden ausgeleſen,
Sy muſten Hörer vveſen
Haimleich und ſtille
Wor igleichen ſein Wille
In diſen Sachen trueg,
Oder vvas in daucht Fueg,
Wie man do mit ſcholde varen.
Do ſy al gehort vvaren,
Do gehal der maiſt Tail,
Is vvurd ein itvvis Mail
Jeren Oerden allen drein,
Seit ſy heten unter in
So mangen Man ſinnenreich,
Und dem nicht teten geleich,
Daz ſy ſich vvitz vliſſen.
Wan es iſt gevviſſen
Paideu jung und auch alt,
Daz is alſo iſt geſtalt
Um den Pan der Pfhafhait,
Svvo der hin vviert gelait;
Den Pan ſchol man vliehen,
Und ſchol daz nicht ſchiehen
Durch Chriſtenleich Gehorſam,
Ob vor Got ſey lam.
Dy Sach und unſlecht,
Chrump und ungerecht,
Dy Pfhaffen darum vviſſen ſchullen;
So ſchul vvier erfullen
Durch dy Vorcht Gotes
Dy Gehorſam iers Gepotes.

Chlegleich ſy füer gaben,
Wie ſy ſich ſcholten gehaben,
Ob der Chrieg vvurd lanch,
Oder von Siechtum vvurden chranch,
Und in leicht geſchech tzu ſterben,
Dy müſten vorterben
An unſers Herren Leichnam.
Es vver ein Dinch vvidertzam
Und ein groſſes Unpild,
Svven Chriſtenleicher Bevild
Ein Gaiſtlich Man enperen ſcholt.
Ob man daran nicht ſcheuhen ſcholt
Gotes Vorcht und Tzorn,
So vvurd ir Leunt verlorn,
Den ier Orden nimmer überbund
Tzu ſvviegetaner Stund.
In vvurd vorvviſſen daz,
Daz ſy mit Willen den Has
Mit vreveleichen Siten
Heten erliten
Des Pabſtes und der Pfhafhait,
Darum ſy tot vvurden gelait
Auf daz Velt, als dy Hunde,
Ob ſeu der Pabſt funde
Vrevel und ungehorſam
Dez Gepotz, daz in ſeinem Nam
Het getan der Legat,
Den er her geſant hat.
Auch ſint dy Pfhaffen ſo verainr,
Svven den vviert beſchaint,
Daz von hin iſt geſtrichen
Der Cardinal fluchtichleichen

Durch

Digitized by Google

Durch dy Vorcht unſer Gech,
Fuer ein groſſeu Smech
Deeſt folium unum.
Dy Chriſten, als in tocht,
Do dy Prüeder niemen mocht
Geſchaiden da van,
Si widerſeſſen den Pan,
Daran ſy wurden ie ſtrenger.
Do wolten nicht lenger
Der Haiden Poten da paiten,
Sy paten ſich belaiten
An ier Gewarhait.
Daz ward in unvorſait.
Gros wart der Schal
Datz Akers, und dy Qual,
Do man dy Poten der Haiden
Von dann ſach ſchaiden
Mit unvorrichtem Ende,
Do wunden dy Hende
Dy Chriſten all gemain
Gros und Chlain:
Es gie wol tzu irem Hertzen
Sorge und Smertzen,
Und chünftiger Ungemach,
Der in chürtzleichen geſchach.
Nu lazze wier ſeu varen:
Got mües deu bewaren,
Dy da beleiben hie!
Hort, wie es dort ergie.
Dy Poten ſach man ſtreichen,
Sy chomen churtzleichen
Tzu dem Herrn Soldan.
Do ſy denſelben Man
Vorrichten der Mer,
Wie is hie ergangen wer,
Und wie ſy is heten geſchaffen,
Wie gar ſer dy Pfhaffen
Trachten auf ſein Ere.
Dye Poten reten mere,
Si ſagten ym beſunder
Alle dye Wunder
Hintz Ende von Ort,
Wie mit Werchen und mit Wort
Der Chriſten ierdiſſer Got
Mit Chriſtenleichen Gepot
Und mit allem dem Gewalt,
Der im von Got wer betzalt,
Dartzu mit ſeinen Liſten
Hie dishalb Mers dy Chriſten
Mit dem Pan het bedwungen,
Daz ſi Chain Peſſerunge
Teten der Haidenſchaft;
Und wie er di Pruderſchaft,
Der daz Chreutz trait,
Het genumen und entſait
Irz Rechtz und der Gotes Er,
Ob man ſer ymmer mer
Sech, dy getürſt tuen,
Daz ſi Vrid oder Suen,
Oder chain Gehaim heten
Mit den, dy Machmeten
Erten und Tervagant.
Do der Soldan ervant
Daz ym nicht Peſſerunge widerfuer,
Bey ſeinen Gotern er ſwuer
Auf der Chriſten Schaden,
Er ward ſo ſer überladen
Mit Ubel und mit Tobſucht
Und mit Tzornes ungenucht,
Daz er davon wart chranch.
Und darnach unlanch,
Als dy Maiſter jahen,
Dy in ſider ſahen,
In ainen Sichtum er geviel,
Daz im daz Hiern ſtet wiel,
Und ſelten ſtille gelag.
Er pöſert ſich von Tag tzu Tag,
So daz im der Leib ſwant.
Do der Soldan enpfhant,
Daz ſich ſein Dinch peſſert nicht
Do hies er algericht
Prief ſchreiben und ſenden
In dy Lant allen Enden,
Do deu Haidenſchaft wert,
An alleu dy Chünig er gert,
Dy Haideniſches Gelaubens ſint,
Daz ſy an Underwint
Und pald tzu im chemen,
Und vor ſeinen Tod nemen
Weiſung und auch Ler,
Davon der Haidenſchaft Er
Wurd gepeſſert alſo,
Daz ſy beliben vro
Hinfüer ewichleichen.
Daz Gepot ſo veſtichleichen
Den Chüngen allen wart getan
Von dem Baruch und dem Soldan,
Daz ſy es ungern vormiten,
Si chomen alleu geriten
Darnach viel ſchier
Gantzer Mäneid vier
Etleich Chünig rait,
So lanch und ſo prait
Sint dy Lant der Haiden.
Mier iſt alſo beſchaiden.
Do ſy chomen überal,
Do waz der Chünig Tzal
Mer, dan dreu hundert,
Iſt iemant, den des wundert,
Der vrag der ainen, dy es ſahen,
Deu mier des vorjahen,
Der dy Haidenſchaft pfhlag,
Dy weil man vor Akers lag,
So gelaubt ers deſterpas.
Deu Chlag het nicht Mas,
Der dy Chünig begunden,
Do ſy ſo chranch funden
Den Soldan ieren Herren,
Wand er mit groſſen Eren
Dez Gewaltes het gepfhlegen,
Daran im vvas gelegen.
Darum vvaren ſy im holt.
Do der Tag vveſen ſcholt,
Daz er ſeu vvolt ſehen,
Do macht man Wunder ſpehen
Von jemerleicher Chlag,
Do man an im ſach
Sogetanen Ungemach
Den er nicht mocht übervvinden.
Von Alten und von Chinden

Wart do groſſes Chlagen.
Do ſy dez vorpfhlagen,
Do ſprach der Soldan:
Ich wil euch wiſſen lan,
Warum ich euch han beſant:
Machmeten und Tervagant
Und unſern Got Appollen,
Der Gepot ich immer will ervollen,
Die nim ich tzu Getzeug,
Daz ich euch nicht enleug,
Und pit, ſeu mier genedig weſen,
Mag ich des Leibes nicht geneſen,
Daz ſy der Sel walten:
Wand ich han behalten
Jer Gepot und unſer E
Untz an des Todes Re.
Nu wil ich euch entſlieſſen,
Des ſchol ich geniſſen,
Den Tzorn und daz Lait
Daz mich in diſeu Chranchchait
Meins Leibs hat pracht.
Jer habt des wol gedacht,
Do wier neſt ſtriten
Mit den vormalediten
Und den vorwaſſen Chriſten,
Tzu wiegetanen Vriſten
Tzwiſchen uns und in
Suen und Vrides Gewin
Wart beſtetigt.
Wie deu Sach ligt,
Daz wiſſent wol dy peſten,
Daz wier mit Hantveſten
Wurden wol vorricht.
Des habent ſeu nicht
Gegen uns behalten
Mit groſſen und mit mannigvalten
Vreveln und mit Smechen,
Dy ſy hant nür in gehen
Gegen uns getan,
Sprach der Soldan,
Daz han ich euch vorholn,
Und euch alles vor vorſtoln,
Nicht, wand durch Guet
Han ich gehabt den Muet,
Daz ich gern het geſehen,
Swas uns Laſters iſt geſchehen,
Heten ſy uns daz benomen,
Es wer euch nimmer vorchumen.
Er hueb auf, und ſait
Alle dy Gelegenhait,
Wie er dy Sach het gewandelt,
Daz datz Akers miſſewandelt,
Wurden ſein Sarriant,
Dy man im tot ſant,
Auf ſeinen Hof gen Paldach,
Und welcher Peſſerunge pfhlach
Gegen im tzu dem mal.
Ein Pfhaf hies Cardinal
Der lag datz Akers an der Stunt,
Do ich dem tet chunt
Dez Vrides Beſtetichait,
Der tzwiſchen uns was gelait
Tzu tzehen Jaren und mer,
Dez Laſters und der Uner
Wart uns mer bechant;
Dy Poten, dy ich dar ſant,
Dy hies er plenden,
Und alſo plins herſenden,
Ditz Laſter ungeheuwer
Hal ich dannoch vor euwer
Alles auf den Gedingen,
Daz ich ſeu wolt inne pringen,
Daz wier uns Haiden
Ungern laſſen ſchaiden
Von Eren und von Treuwen,
Ob ſi ſich lieſſen reuwen.
Jers Vrides Bruch.
Ich und der Baruch
Vorſuchten dazſelbe paz,
Und ſandten an Underlaz
Unſer Fürſten tzwelf dar.
Ich enwil euch nicht gar
Beſchaiden und machen plos,
Dy Beſchaidenhait gros,
Dy ich gegen in hies ſuchen,
Ob ſy noch wolten geruchen
Beſſerung mier tuen,
So wer ich gern in Suen
Mit in beliben untz an dy Tzeit,
Alſo der Vrid leit.
Daz heten ſy leicht getan,
Do cham dar ein Man,
Der vvas Vorvveſer und Pot
Von ierem ierdiſchen Got,
Der do Pabſt iſt genant,
Der hat daz erwant,
Daz uns von in nicht
Chain Peſſerung geſchicht.
Ich pin dartzu tzu chranch,
Und ſint di Sach all tzu lanch,
Daz wier ſeu all nicht en mögen
Sunderleichen euch vorlegen,
Als es in churtzer Vriſt
Datz Akers ergangen iſt,
Daz uns iſt ſchadper,
Und vvie dy Chreutzer
Sich des habent beſprochen,
Daz der Vrid an uns tzubrochen
Iſt, und auch vviderſait.
Manig Hertzen-Lait
Iſt uns von in geſchehen e,
Sy habent tzu des Totes Re
Pracht manchen Haiden vvert,
Daz auch ich in dy Er
Gelegt vvierd in churtzer Vriſt;
Von iern Schulden daz iſt.
Wan do ich gehort,
Daz daz unpilleich Mort
Ungepeſſert ſchold beleiben,
Do begund mich treiben
Der Tzorn in diſeu Not,
Davon ich mus ligen tot.
Daz lat euch gechlaget ſein,
Ier liben Vreunt mein.
Ich pit euch all und man,
Ob ich ie vordient han
Um euch chain guet,
Daz ier dem geleich tuet,
Und gevvert mich, dez ich ger,
Daz unſer Goter Er.

Wier

Digitized by Google

Wier beherten und behalten,
Ich main Machmeten den alten,
Tervaganten und Appollen,
Seit dy Chriſten ervollen
Mueſſen, was mit in ſchaffen
Ein Volch haiſſet Pfhaffen,
Dy ſelben Trugner
Unſern Götern ſint unmer;
Wand ſy habent mit iern Liſten
Erplendet dy Chriſten,
Und pracht in ſulchen Jerſal,
Daz ſy gelaubent über al,
Swas in dy ſelbe Pfhafhait
Gepeut und vor ſait
Pei ieres Pabſtes Pan,
Dez wellent ſy gelauben han,
Es ſey als war und ſtet,
Als ob is Jheſus ſelber tet.
Iſt auch dem alſus,
Daz von Nazaret Jeſus
Sein Er und ſeinen Gewalt
Einem hat betzalt,
Der iſt datz Rom wol erchant
Honorius iſt er genant,
Dem dy Chriſten volgen müeſſen
An Henden und an Füſſen
Iſt er chrump und lam,
Dez mag ſich immer ſchamen
Jeſus der Chriſten Herr,
Daz er hat ſein Er
Und ſein ſelber Gewalt
Einem ſulchem Schemler betzalt,
Der lam iſt und chrump.
Daz dyſelben Chriſten ſein tump,
Daz ſchol man chieſen doran,
Daz ſy petent an,
Der ſo lützel Witz hat,
Und mit in umgat
Anders, den im wol anſtet.
Het Jheſus von Nazaret
Nicht mer Ubels getan
Den daz er ein ſulchen Man
Sein Geſcheft enpfholhen hat,
Es wer ein groſſeu Miſſetat.
Er ſcholt dartzu han erwelt
Ainen geraden Helt,
Der manger iſt bechant
In der Chriſten Lant.
Jheſus mit ſeinen Liſten
Betreuget dy Chriſten,
Als er die Juden tet weilen,
Dy er pald hies eilen
Von der alten E tzu der neuwen,
Daz muſt in ſeit gereuwen.
Seiner Mueter Geſlecht
Dy teten im vil Recht,
Daz ſi in tötten en tzeit,
Und heten ſy gehabt Peit,
Untz er elter wer worden,
Jüdiſchen Orden
Hiet er gar tzu ſtort.
Ich han alſo gehort,
Er hab mit ſeinen Tzauber-Liſten
Gemacht dy Chriſten
So torhaft und ſo taub,
Daz ier E und ier Gelaub
Stet alſo in allen Landen,
Er ſey wider erſtanden
Nach ſeinem Tod am dritten Tag
Aus dem Grab, do er lag.
Do chomen ſein Jungern tzue
Ains Morgens vil frue,
Und ſtulen in her aus,
In haimleicher Laus
Behielten ſy den Leichnam,
Als ieren Liſten vvol tzam;
Und jahen do offenbar,
Daz er erſtanden vver,
Und hiet mangeu groſſeu Schar
Gevvaltichleich und offenvvar
Aus den Weitzen genomen,
Dez hat er ſeu überchomen,
Daz ſy dez alle nu nach jehen.
Doch vvais ich vvol, iſt is geſchehen,
Daz er erſtanden iſt,
Daz mues von Tzauber-Liſt
Sein gemacht und getan.
Als vil ich der Puech chan,
So vvais ich vvol, daz von Natur
Chain Creatur
Tzu dem Leben erſtet,
Fur daz der Tod an im erget,
Daz in der Witz iſt tzu runnen.
Und vvier der Puch al vil chünnen
Und manig hoch Chunſt,
Die uns Machmet von ſeiner Gunſt
Geit vvillichleich und gern,
Daz ſy der Genaden enpern.
Daz iſt alles der Neit,
Der tzvviſchen Jeſum leit
Und unſern Götern; vverden
Wier haben ſo prait der Erden,
Wolt ſich deu Chriſtenhait
Tziehen von der Trugenhait,
Und unſer Göter anpeten,
Svvas ſy Landes heten,
Ob ſy deu elleu vorlüren;
Und durch Machmeten vorchüren,
Ich vvold in ander Lant geben,
Schold ich lenger leben.
Dartzu ſin aver ſi tzu ſtet
Svvie vil vveiſer Ret
Dem Chaiſer Fridreich
Teten getreuleich
Mein vordern und dy Haiden,
Doch vvolt er ſich nicht ſchaiden
Von dem Ungelauben ſein,
Svvas anders mocht geſein
Und Freuntſchaft gehaim,
Dy het er mit der Haidenſchaft,
Und ſy mit im hin vvider,
Wer ich geſunder Lider,
Und hiet ich Troſt zu dem Leben,
Den Rat, den ich euch vvil geben,
Den vvolt ich ſelb volfüren.
Er pat ſeu alleu, daz ſy ſvvüren
Pey Apollen und Machmet,
Daz ſy laiſten ſein Gepet,
Daz er tzu leſten vvolde piten.
Mit vreuntleichem Siten

Lobten ſi tzu laiſten daz.
Nu höret doch, vvaz
Dyſelb Pet wer
Dy der Chlagvver
Tet der Soldan.
Si muſten vor in gàn,
Und ſunderleichen alle ſvveren,
Dy Chriſten ſam pehern
Leibs und Gutes,
Svvas dar um iers Plutes
Möchten vorgieſſen,
Daz ſis darum nicht lieſſen:
Si trachten immer dar auf,
Daz Akers chem tzu hauf,
Und aus dem Grund vvurd tzubrochen,
Daz das Laſter vvurd gerochen.
Daz in do vver entpoten,
Dez ſvvuren ſy pei ier Goten.
Noch erputen ſy mer
Dem Soldan Wierd und Er
Dy Chünig und Chunges-Genos,
Einer Pet vil gros
Gerten ſy an in,
Seit er doch mueſt dahin,
Und nicht mocht geneſen,
Daz daz ſein Wil mueſt vveſen,
Daz ſein Sun tzu Admirat
Wurt gechrönt an ſeiner Stat.
Derſelben Pet vvas er vro.
Nu tuet damit, ſprach er do,
Svvas euch gevalle und behag
An dem neſten Tag.
Dez Morgens vil fru
Griffen ſi dar tzu.
Der Soldan tzier
Het ſtarcher Sün fier.
Den ſy under in Weſten
An dem Alter den peſten,
Den chrönten ſy tzu Hant,
Und enpfhiengen von ſeiner Hant
Dy Chünig all geleich
Jederman beſunderleich
Sein Lant und ſein Chron,
Und ſvvuren im ſchon
Tzu füdern ſein Ere
Hinfuer immer mere.
Alſpald do daz geſchach,
Der jung Soldan ſprach:
Pin ich nu worden Soldan?
Ja Herre, dier iſt undertan
Elleu Haideniſcheu Diet
Deu ſtet in deiner Gepiet,
Sprachen dy Fürſten alle;
Swas dier nu wol gevalle,
Daz ſchol alles geſchehen.
Er ſprach: Zo wil ich euch vorjehen,
Daz mich dunchet guet,
Der Hervart, der wier haben Muet
Auf dy Chriſtenhait,
Daz dy werd aufgelait,
Da mein Vater enkegen iſt
Tzu ſolcher Tzeit und Vriſt.
Er danne ſterben ſchol,
So enpfhahent in hart wol
Unſer Goter dy Heren,
Und danchent im dan der Eren,
Dy wier in tuen an diſen Dingen,
Daz wier tzu Laid wellen pringen,
Dy tzu Got han erchorn
Jeſum, der do wart geporn
In der Stat tzu Betlehem.
Den Götern wiert genem
Mein Vater immer mer,
Daz dy Weiſung und dy Ler
Von ſeinem Mund iſt geſprochen,
Davon ſy werden gerochen,
Nu hört, was ſy teten,
Den ſy gechront heten,
Der tzogt ſchon hin
Gechront vor in,
Im volget da nach
Mangen hohen Chunig man do ſach,
Da der alte Soldan ſas.
Vor Vreuden der vorgas,
Swas von Siechtum gewar.
Nu was auch chomen dar
Jer Maiſter der Waruch,
Daz ein ſchedleicher Druch
Und ein chreftigeu Smech
Der Chriſtenheit geſchech.
Swer des Vleiſſig wer,
Von aller ſeiner Sünden ſwer
Der Baruch den enpant,
Des erſten wart genant
Der Chunig von Marroch da,
Der ſwor dy Hervart ſa
Dem Waruch und dem Soldan
Tzu füren funftzig tauſent Man,
Groſſen Danch ſy dez gaben.
Er ſprach: Ich möcht wol mer haben,
So iſt daz wiſſenleich,
Daz ich aller tegleich
Mus in Warnung ſein
Kegen ienen, dy ienhalb mein
Sitzent an dem Gemerch,
Der iſt ſülcher Sterch,
Daz ich in mües wider ſitzen
Mit Manhait und mit Witzen
Mus ich trachten wider ſy,
Der Chunig von Iſpany,
Des Gewalt hat weiten Raum,
Auch ſchaidet nur ein Pfhlaum
Sein Herſchaft und dy mein;
Da mueſſen aller tegleich ſein
Viertzig tauſent Man von meinen Wegen,
Dy der Hab und der Huet pfhlegen.
Der Chunig von Babilonie,
Seins Muetzs der vreie
Gab ſich der Vart tzu Geſellen,
Dartzu Manhait und ellen
Pegund ſein Hertz rüren,
Achtzig tauſent Man lobt er tzu füren
Den Chriſten tzu Ungemach.
Den von Kaukaſus man beſprach,
Der lobt tzu der Stunt
Dem Waruch vor ſeine Sunt
Und tzu Eren dem neuwen Admirat
Hintz Akers vor dy Stat
Tzu füren werder Helt
Hundert tauſent aus der Welt

Digitized by Google

Durch vorgieſſen der Chriſten Pluet,
Und daz vvol behuet
Sein Lant vver dennoch
Den Chunig von Meroch
Vragt man, vvaz er furen vvold.
Der ſprach: ich pin ſo holt
Machmeten und Tervaganden,
Daz ich vvil gern anden
An den Chriſten ieren Has,
Hundert tauſent Man oder pas,
Dy Tzaghait ſint par,
VVil ich füren dar.
Der Soldan vragt ſa
Den Chunig von Alexandria,
VVes er gevvarten ſchold von im?
Der ſprach: Herre, von mier nim,
Viertzig tauſent Man für ich vvol,
Seit ich varen ſchol
So verraus meinem Lande,
Mier tuent ietzund Ande
Mit Urleug dy Venedier,
Ob des nicht en vver,
So vvold ich dier gern
Mein Schar tzu Dienſt meren.
Der Chünich von Griffan
Lie ſich den Soldan
Nicht lange piten,
Dreiſig tauſent vvol geriten
Lobte er tzu füren ſchier
Für Akers auf dy Rivier
Den Chriſten tzu Ungemach
Güetleich der Soldan ſprach
Tzu dem Chunig von Colon:
Gench, daz dein Chron
Pei den hohiſten hat Stat,
Und tue uns Helf und Rat,
Durch dein Er und meinen VVillen
La dich nicht bevillen
Auf dy Chriſten der Rais.
Er ſprach: chainer Vrais
Dunchet mich tzu vil,
VVand ich ſchol und vvil,
Ungerochen laſſen nicht
Dy ſchedleichen Geſchicht,
Deu uns iſt geſchehen
Von den Chriſten, als ich hort jehen
Unſern Herren, deinen Vater.
Sein vverdes Leben hat er
Vorlorn von ier Schulden,
Si müeſſen von mier dulden
Ach und VVe.
Deinem Vater ich e
Kegen dem Kaiſer Fridreich
Tzvvaintzig tauſend Held lobleich,
Daz vvil ich czvviſpilen (*a*) nu.
Der Baruch und du
Von mier ſchült gevvis han
Viertzig tauſent Man,
Dy vvil ich pringen dahin.
Den Chunich von Cordubin
Hies man gan hin fuer.
Mit vvilligs Hertzen Gier
Lobt er an ſeiner Schar
Dem Soldan tzu pringen dar

(*a*) duplicare.

Tzvvaintzig tauſent Held vormeſſen,
Daz Akers vvurd beſeſſen.
Den Chunich von Valfund
Patens mit geleichem Mund
Der Soldan und der Baruch,
Daz er des Vrides Pruch,
Der geſchehen vvas an den Haiden
Von den Chriſten unbeſchaiden
Hulf anden und rechen.
Darum ich mich beſprechen
VVil gar lange nicht,
Aus meinem Land man mich ſicht
Pringen ein ſolches Her,
Ob her über Mer
Der Chünich von Engelland chem,
Und daz er mit im nem
Den Chünich von Yſpany,
Mit Streit vvold ich ſy
Peſten auf dem Wal
Funftzig tauſent mit der Tzal
Und als manger tzu Fues
Vor Akers mier volgen mues.
Den Chünich von Campaſten
Sach man hin füer gen
Tzu dem Soldan. Er ſprach:
Auf der Chriſten Ungemach
VVil ich gern varen
Mit ſogetanen Scharen
Daz ier mier müeſt ſagen Danch,
Sein iſt aver nicht lanch,
Daz mich mein ſeliger Vater pat,
Ob ſich gefüegt immer dy Stat,
Daz dy Chriſten und dy Haidenſchaft
In Urleugs Feintſchaft
Tzu ein ander chemen,
So ſchold ich vvarnemen
Ains Furſten von Deutſchen Landen,
Hertzog Leupolt er in nande,
Alſo vver er gehaiſſen,
Aus eines Landes Chraiſſen,
Daz haiſſet Oſterreich,
Demſelben Furſten lobleich
Vor Tannat alſo gelanch,
Daz er vieng und betvvanch
Meinen Vater ſeligen.
Man het in toten ſehen ligen,
Doch cham er ſo tzu Suen,
Daz er Sicherhait muſt tuen,
Daz er im und ſeinen Erben
Nimmer nicht ſcholden vverben,
Daz ſchad vver der Chriſtenhait,
Im vver e vvider ſait,
Daz vvil ich auch behalten.
Dar tzu hort man den alten
Soldan jehen:
Da daz iſt geſchehen,
Daz iſt ein langeu Vriſt,
Ich ſag dier ſunder Liſt,
Is iſt unlangeu Tzeit,
Daz der neſt Streit
Tzvviſchen uns ergie:
Vier Prüder ich do vie
Der partachten Herren,
Dy vvaren von verren
Landen her chomen,

Und

Und heten an ſich genomen
Unſer veint Orden,
Dy des ſint en ain vvorden,
Es ſei in an der Sel guet,
Swa ſy unſer Pluet
Mugen vorgieſſen
Dez wenent ſy genieſſen,
Und wellent damit Jeſum eren.
Dyſelben het ich gern
Pracht tzu unſerm Gelauben,
Denſelben hies ich erlauben,
Daz ſi vor mier aſſen,
Und wen wier geſaſſen,
Und Churtzweil pſhlagen,
So hies ich mier ſagen
Von den Furſten ſunderleich,
Dy do ſo chöſtleich
Lagen vor Tannat,
Sunderleich ich ſeu pat,
Vorrichten mich der Mer,
Ob in ich chunt wer
Um denſelben Hertzogen.
Do ſagten ſy mier unbetrogen,
Er wer tot vor mangem Jar,
Sy ſagten auch mier vor war,
Sein Erben, dy er het laſſen,
Dy ſein Herſchaft beſaſſen,
Dy weren auch alle tot.
Groſſer Chrieg und Not
Wer ſeit geweſen um dy Lant,
Doch weren ſy tzur frembden Hant
Nu gentzleichen chomen.
Er ſprach: Herr, ich vornomen
Euwers Vater Sweſter wer mein An,
An deu Sip ich euch man,
Ob daz ſey dy Warheit,
Daz ier mier habt geſait.
Der alte Soldan ſprach do:
So wold ich nimmer weſen vro.
Scholt ich dich nu triegen
Und in alten Tzeiten liegen?
Dar tzu mier tzu lieb was
Dein An, mein rechteu Pas,
Daz wis vor dy Worhait,
Daz du ledig piſt der Sicherhait
Von im und von ſeinem Geslecht.
Dein Vater hat dich recht
Von im vorricht der Mer:
Chain Fürſt was ſo achtper
Uber all den Chriſtentuem.
Wer im beſchert der Frum,
Daz er ein Haiden wer geweſen,
So wer er an der Sel geneſen.
Ich wais daz fürwar,
Hiet er ſo manig Jar
Gedient Machmet
Als Jeſu von Nazaret,
Der hiet in hoch ergetzet,
Und hiet in geſetzet
In dem Himel an ſein Seiten.
Nahen und weiten
Gevrieſch ich me ſo werden Man,
Wer er der Tauf geweſen an.
Do ſprach der Chunich von Campaſten:
So mag daz niemant underſtaen,
Seit der ain Man iſt tot;
Daz dy von Akers leiden Not,
Daz wil ich mier enplanden.
Ich pring aus meinen Landen
Viertzig tauſent werder Degen,
Dy vor Akers mit mier pſhlegen.
Den Chünik von Todern
Den ſach man do gern,
Wan hoch er an im lag,
Man tzalt in tzu Mag
Dem Soldan ſo nahen,
Daz dy Haiden jahen,
Er wer ſo mechtig und ſo reich,
Daz ſiben Chunig dienſtleich,
Dy ier Tzepter und ier Chron
Wierdichleich und ſchon
Von im tzu Lehen enpfhiengen.
Do ſy gegen im pegiengen
Pet, daz er in hulfen ſcholt,
Er ſprach: Wer ich euch nicht ſo holt,
Als ich euch doch von Schulden pin,
So wold ich doch dahin,
Sprach der von Todern,
Mein Göter ſchol ich eren,
Und danchen der Genaden,
Dy ſy gevaſſet und geladen
Habent auf mich.
Kegen Akers den Strich
Pring ich mit mier dan
Sübentzig tauſent Man,
Dy habt vor guet von mier,
Unſer Göter und auch ier
Des ſagten ſi im groſſen Danch.
Ain Chunich hin fuer ſprach,
Der waz ein chreftiger Herr,
Sein Gewalt gie ſo ver
Untz an des Ertereiches drum
Tzu ſchaden dem Chriſtentum
Pat in der Soldan um Steuwer.
Do ſprach der ungeheuwer:
Durch unſern Got Jupiter,
Vorrichta mich der Mer,
Wie es um Akers leit.
Iſt ſy lanch, und als weit,
Und als veſt als Babilon,
Da ſo groſſeu Dinch von
Tet der Chunich Nabuchodonoſor,
Dennoch mag ſi mier nicht vor
Dy lenge geheim.
Ich getrau den Chreſten mein,
Ich gewinne wol als mangen Man,
Als der Chunich Cyrus gewan,
Der Babilon beſas
Dem Chünig Walthaſar tzu Has.
Ich han auch ſo vil Goldes,
Daz ſich meines Soldes
Troſten alleu Taterer,
Da tzu ſin Leut nicht ſo ler.
Deu erberen Lant,
Diu mier tzu Erben ſint genant,
Arabia und Arabes,
Ich getrau in wol des:
Sy tuen mir ſolchen Rat,
Daz ich hintz Akers vor dy Stat
Hundert tauſent Man pringe

Auf

Auf den Troſt und den Gedingen,
Daz yer Genad an mier ervollen
Machmet und Appollen.
Dar gie der Meden Chunich,
Der was piderb und frumich,
Daz ertzaigt er da,
Dem Soldan lobt er ſa
Willigeu Helf
In übermuetiger Gelf.
Den Gotern tzu Eren und dier,
Sprach er, ſo nim von mier
Tzwaintzig tauſent Helde vverd.
Füer Akers auf der Chriſten Erd
Mus man mich mit in ſehen,
Da man dy Chriſten ſchol vehen.
Der Chünich von Aſſyria
Mit groſen Eren vvaz er da,
Do man den um Helf pat,
Do gehies er an der Stat,
Daz er in dienſtleichen Siten
Tzu Füeſſen und geriten
Funftzig tauſend Man dar precht.
In mein und aller hohen Echt
Schullen dy von Akers ſein
Um des Sichtums Pein,
Den vvier an deinen Vater ſehen
Der nur von in iſt geſchehen,
Und von dem Pruch ierer Treuvven;
Er mag uns ymmer reuvven,
Schül vvier in vorlieſen,
Darum mueſſen ſy chieſen
Smertzen und Not
Und den grimmigen Tot.
Den Chünich von Egypten Lant
Der Soldan do mant,
Wie er im helfen vvold.
Der ſprach: tzvvar uns ſchold
Vorſmahen pilleich
Daz ſo gemainleich
Alleu dy Haidenſchaft
Mit ſo groſſer Chraft
Sich ſchol auferlegen,
Und fur ain Stat legen.
Haſt du des, Herr, gedacht,
Daz du mit diſer Macht
Hin über Mer var vvil
Tzu hant nach dem Tzil.
Svven du gevvinſt dy Stat,
So vvil ich Helf und Rat
Gern dar tzu tuen.
Wild aver du Vrides und Suen
Mit der Chriſtenhait pfhlegen,
Dy en halb Mers ſint gelegen,
So müe dich ſelber nicht,
Ich vvil mit tzvvaier Chunige Pfhlicht
Akers vvol gevvinnen,
Und töten dar innen
Alleu, dy da ſint,
Man, Weip und Chint,
Daz uns daz Laſter icht geſcech,
Daz man ſo mangen Chünik ſech
Vor ainer ſolchen Stat.
Des antvvurt im der Admirat,
Er ſprach: la dich nicht pevillen
Durch mich und der Göter Willen.
Du ſchaf es nach den Eren
Weiſen und leren
Dich und ander mein Genos.
Wiert unſer Her ſo gros,
Wil ich gern laſſen
Auf dy Weg und auf dy Straſſen,
Deu hintz Rom get,
Daran der Chriſten Haubt ſtet.
Mocht ich in der gevvinnen
Den, der do vvont darinnen
Der Chriſten ierdiſcher Got,
Durch dez Geſcheft und Gepot
Dy ungetreuvven Akerſer
Meinem Vater tzu gever
Ier Treuvve habent tzu brochen,
Daz mus vverden gerochen
An dem Cardinal tump
Und an dem alten Chetzer chrump,
Dy en Jeſus an ſeiner Stat
Hintz Rom geſetzt hat,
Daz er der Chriſten ſchulle pfhlegen.
Seit du dich vvilt bevvegen
Hintz Rome der Rais.
Durch der Chriſten Vrais,
Sprach der von Egypten-Lant,
So gevvart von meiner Hant,
Dy mit mier varen müeſſen
Tzu Ros und auch tzu Vüeſſen
Hundert tauſent Man.
Der Waruch und der Soldan
Genad in des ſagten.
Ainen Chünich unvortzagten,
Des Lant haiſſet Palaſtein,
Den ſach man gen hin ein,
Do der Soldan ſas.
Der ſprach: ungern lies ich daz,
Svvie verre ich geſeſſen pin,
Ich chum ſelb dahin,
Do man Akers ſchol tzuprechen,
Und ſich an den rechen,
Dy ieren Got damit erent,
Daz ſy ier ſelbers Pluet vorrerent,
Und Willichleich vvellent ſterben
Durch nicht, wan daz ſi vverben
Ungemach den Haiden.
Manig Veintſchaft iſt geſchaiden,
Deu ſachhaft iſt gevveſen.
Ich hort gern leſen,
Waz Jeſus van Nazaret
Hintz Apollen und Machmet
Hat tzu vodern und tzu ſprechen,
Wolden dy Chriſten rechen
Den Tod und deu Aribait,
Dy er tzu Jeruſalem lait,
Daz ſcholdens an den Juden tuen,
Mit den ſy habent gantzen Suen,
Und dy mit Weib und mit Chint
Elleichen pey in ſint.
Er vvaz pürtig von Betlahem,
Daz er dyſelben Stat nem,
Svvie ſi doch in beſtüend nicht,
Und tet mit Willen furtzicht
Auf daz ander Lant,
Daz uns tzu Erb iſt benant.
Der Soldan ſprach do:

Ich

Digitized by Google

Ich han gehortt ſo,
Sem en hies Joachim,
Von dem ſchüll gevallen im
Und tzu Erbe ſein betzalt,
Swas in ſeiner Gewalt
Het der Chünik David;
Daz iſt ein wunderleich Neit
Und ein mutvvilliger Haz,
Daz ſich Jeſus daz
Gegen uns antzeucht,
Und daz Unrecht nicht ſcheucht,
Sprach der von Palaſtin,
Man ſchol undervveyſen in,
Ob ſein dy Chriſten nicht envvizzen,
Do David hiet vorſlieſſen
Den Leib und daz Leben,
Daz het im Got gegeben
Tzvven Sün lobleich.
Nach im beſas da Chünichreich,
Der do hies Salomon,
Do hies der ander Abſolon,
Der ſeinen Has ervvarb,
Und in den Ungenaden ſtarb.
Gepriſt im anders icht
Hintz uns, vvan daz ergicht
Erbſchaft auf daz Lant,
So iſt übel bevvant,
Daz dy Chriſten y. ehent all geleich,
Er ſey gevvaltig daz Himelreich:
Seit ſy dan ier Pluet
Um nicht dan durch Ubermuet
Gegen uns vorgieſſen ſo gern,
Dez ſchüll vvier ſy gevvern,
Sprach der Ungeheuvver,
So vvil ich dir tzu Steuvver
Furen dreiſſig tauſent Man,
Dartzu ſcholt du gevvis han
Tzehen tauſent Schützen,
Dy ſich vvol laſſent nützen,
Svvo man pei Veinden ſchol reiten,
In Sturm und in Streiten
Geſchicht von in groſſer Schad.
Dez ſagten ſy in gros Genad.
Der Chünik von Tandarnas
Pey groſſen Witzen vvas,
Und vvaz geſeſſen verr,
Derſelb alt Herr
Sprach tzu dem Soldan:
Herre, ſeit du haſt vvan,
Daz du mit deiner Macht
Über Mer haſt gedacht
Auf dy Chriſtenhait,
Auch vvaz man dir ſait.
Ich pin pey meiner Tzeit
In mangem herten Streit
Kegen den Chriſten gevveſen
Daz ich daz Leibs pin geneſen,
Und übervvorden groſſes Schaden,
Der Gotter Genaden
Han ich daran genoſſen.
Leut zo unvordroſſen
Geſach ich nie an chainer Stat,
Als von Galilea hat
Jeſus, den ſy haiſſent Chriſt.
Mit ſeinem Tzauber-Liſt
Hat er im gemacht dienſthaft
Dy allerpeſten Ritterſchaft,
Dy ie beſchain dy Sunne.
Dy ſint auch ſo vorſunne,
Daz ich dier daz raten vvil,
Du las dich dunchen nicht tzu vil,
Svvie vil du Leut macht gevvinnen.
Mich duncher in meinen Sinnen,
Man tue im daran unrecht,
Daz in ſein ſelbs Geſlecht
Mit ierm Gelauben vviderſtreben,
Daz er tzu dem Leben
Sey mit Sigenuft
Erſtanden aus des Todes Gruft.
Es mag vvol vvar ſein.
Daz let er vverden ſchein
An manger Geſchicht,
Wan vver er ſelb nicht
Lebentig vvorden
Wider der Natauvver Orden,
Mit vviegetanen Sachen
Möcht er den gemachen
Dy ſeinen lebentig an der Stund?
Mier iſt daz vvol chunt,
Daz Jeſus mit ſeinen Witzen
Achatzen und Mauritzen,
Und Georium den Hertzogen
Von dem Tod hat getzogen,
Und hat in gegeben
An der Stund daz Leben.
Denſelben ellenthaften Man Georium
Hies der Chaiſer Dacian
Durch der Chriſten Got töten,
Und in ſeinem Pluet roten.
Von den iſt uns ſeit geſchehen
Groſſer Schad, hort ich jehen
Meinen Enen den ſeligen,
Do man vor Paldach ſach ligen
Hertzog Gotvrid von Lutringen.
Den mocht nie tzu Laid pringen
Der Haiden Her gros;
Svven ſy vil nahen plos
Waren an ierr Chraft.
Mit groſſer Geſelſchaft
Sach man da tzu ſcaphen,
Daz lieſſen ſy an chaphen
Alle die, dy Haiden vvaren,
Daz ſy mit drin groſſen Scharen
Tzu den Chriſten riten an.
Der dreier Schar Haubtman
Waren dy tzieren Degen,
Dy aines ſint nu tot gelegen,
Und gemartert durch Jeſum.
Mauritzen und Achatzium,
Und den Hertzog Geory,
Mendleich ſach man dy
Der Chriſten Schar mern,
Und dy Haiden rern
Tzu der Erden nider.
Vor und ſider
Iſt is auch geſchehen,
Daz habent vvol geſehen
Dy Haiden, und dy Chriſten nicht.
Er hiet uns dick pracht envvicht
Jeſus mit der Chriſten Hant,

Wer

Digitized by Google

Wer Appol und Tervagant
Nicht gevveſen, und Juno,
Svvo du is nicht ſchaffeſt alſo,
Daz du haſt über Chraft
Gegen Jeſus Ritterſchaft,
So piſt du vorſaumpt gar.
Ich pring durch deinen Willen dar
Dreiſig tauſent Weigant
Von Tandarnas meinem Lant
Fur Akers auf daz Velt prait.
Gros Genad man im des ſait.
Der Chunich von Grigolan
Dem neuwen Soldan
Tzu Dienſt und tzu Eren
Sein Her lobt er meren
Mit tzvvaintzig tauſent Mannen;
Mit den lobt er ſpannen
Fur Akers auf daz Velt
Manig herleich Getzelt.
Er wolt auch ſo berait ſein,
Swen der Chriſten Pein
Daz Akers End nem,
Daz er mit den ſeinen chem
Mit Schiffung auf daz Mer
Mit ſo chreftiger Tzer,
Daz er nichtes vormiſt,
Oc es Jares Vriſt
Vehen ſchold dy Chriſtenhait.
Der Geſellikait
Und der groſſen Treuwe
Dancht im der Soldan neuwe.
Der Chunich von Berbeſter
Manhaft und veſter
Waz er an ellenthafter Tat,
Do in der Soldan pat,
Daz er ſich dartzu berait,
Daz er dy Smech und dy Lait,
Deu datz Akers waren getan
Seinem Vater dem Soldan,
Hülf anden und rechen.
Dartzu hört man in ſprechen:
Es iſt nu ergangen lanch,
Daz aller mein Sin und mein Gedanch
Darnach iſt geſtanden,
Wolden ſy ins enplanden
Ander Chünig mein Genos,
Daz wier ein Vart gros
Mit chreftigem Her
Teten über Mer
Den Chriſten tzu Gever.
Dy ſint mier unmer,
Und pin in gehas
Allermaiſt um daz,
Swelch Chriſten begangen hat
Untreu oder maintat
Oder hat er ſo geworben,
Daz von ſeinen Schulden iſt vordorben
Sein Vater oder Mueter;
Oder iſt er zo unguter
Jendert geſehen,
Daz von im iſt geſchehen
Mortleicheu Manslacht;
Oder hat er tzu Laid pracht
Pruder oder Sweſter;
Sprach der von Berbeſter;
Oder hat er ſo geſchaffen,
Daz er chainen Pfhaffen
Ertöt oder gevangen hat,
Er ſey Piſchoff oder Prelat;
Oder hab gaiſtleichen Orden
Iſt er von im worden;
Dez Lebens betaubet,
Gevangen oder beraubet;
Oder ſwie er hat gedient daz,
Daz man in durch Gerichtes Has
Scholde ſchaiden von dem Leben;
Daz wiert in alles vorgeben,
Und wiert von Sunden geſchaiden,
Daz er auf uns Haiden
Her über var in churtzer Tzeit:
Seit in ſolche Pues geit
Dem hie auf Erden iſt betzalt
Jeres Gotes Gewalt,
Und dem ſy ſint gehorſam.
Tzwar dem pin auch ich gram,
Er haiſſet Pabſt, han ich gehort.
Daz demſelben wurd tzuſtort
Sein guet Gemach, dez wer ich vro;
Welt ier is achten alſo,
Daz dazſelb werd getan,
Sprach tzu dem Soldan
Von Verbeſſer der Tzier,
Daz dy Chünig all und auch ier
Unſer Goter damit eren,
Daz wier mit Her hin uber cheren,
Swen wier Akers gewinnen,
Daz wier dy Römer pringen innen,
Den Pabſt und den Cardinal;
Swa wier der Chriſten Qual
Furpas mugen gemern,
Da welle wier mit eren
Unſer Göter dy ſüeſſen,
Und wellen auch damit püeſſen
Unſer Sunden Miſſetat.
Do ſprach der Admirat.
Du redeſt als dy Weiſen,
Man ſchol dich immer preiſen,
Daz dich dein Wille trait
Tzu ſogetaner Frümchait,
Als du haſt vorgeben,
Ich wil auch ymmer darnach ſtreben,
Daz wier volfüren daz.
So vvil ich deſter pas
Daz Dinch greiffen an,
Funftzig tauſent Man
Wil ich pringen mit mier
Für Akers auf dy Rivier
Durch der Chriſten Val.
Dez danchten ſy im überal.
Ein Lant heiſſet Salaterre,
Davon ein groſſer Herre
Drug Scepter und Chron,
Auch enpfhiengen ſchon
Trey Chünig von ſeiner Hant
Ier Chron und ier Lant,
Und waren im Dienſtes undertan,
Der ſprach tzu dem Soldan:
Ich pin als mechtig und als reich,
Als der Chünich von Vranchreich,
Der durch ſein Ubermuet

So manig Rais tuet
Chöſtleich her über Mer
Mit chreſtigem Her
Unſern Schaden tzu meren;
Do mit vvent er eren
Seinen Got Jeſum.
Der vvent alſo ſinen Frum
Hie tzu Paldach ſchaffen,
Als er mit ſeinen Pfhaffen
En halb Mers hat getan,
Daz Rom und daz Latran,
Wais Got, daz mag ſich nicht gefügen.
Jeſum ſcholt vvol genügen,
Das er datz Rom in der Stat
Machmeten vordrungen hat,
Darinne er gevvaltig vvaz,
Manig ſchön Tempel und Palaſt
Mit groſſer Choſt ungeſvvacht
Waz im do gemacht.
Darinne vvaz in liechtem Schein
Manig Seul guldein
Lanch und gros,
Do Machmet und ſein Genos
Und dy andern Göter auffaſſen.
Dy Römer dez nicht vorgaſſen,
Damit ſi vvolden ervollen
Tervagandes Lob und Apollen,
Jovis und Mercurii,
Dy erten grosleichen ſi,
Untz daz dy Tzeit cham,
Daz Jeſus den Tot nam
Von den Juden datz Jeruſalem.
Ee aber dyſelb Tzeit chem,
Do het Jeſus der vorſunnen
Tzvvelf Jungern gevvunnen:
Under denſelben het er
Ainen alten, der hies Peter,
Der vvas chundich und charch,
Derſelbe ſich vorparch,
Do in dy Juden viengen,
Und Unpreis an im begiengen.
Do jach der Abtrunner
Er vveſt nicht, vver Jeſus vver,
Do in dy Juden habten an,
Er vver im gevveſen undertan.
Um dyſelben Schulde
Gevvan er Jeſus Hulde.
Domit daz er hintz Rom cham,
Dy Jungern er ſich annam,
Dy jahän alle nach,
Swes er vorjach.
Mit Witzen und mit Liſten
Machet er ſeu Chriſten.
Er begund ſeu berauben
Unſers Gelauben,
Und lert ſeu dy neuwen E.
Darum tet im vve
Der Chaiſer Nero,
Den vvolt er auch alſo
Von den Götern pracht han.
Do het er einen weiſen Man,
Der vvaz gehaiſſen Symon,
Der nam in davon,
Daz ſy in tzu den Stunden
Nicht übereſſen chunden,
Noch von den Götern pringen,
Darum ſy ringen.
Pegunden ymmer mer darnach,
Daz ſy ſein chemen tzu Rach.
Derſelbe Pfhaf Peter
Und einen Geſellen het er,
Der vvaz Paulus genant,
Der hat auch Chriechen daz Lant
Pracht in groſſen Yerſal.
An in paiden tzu ainem mal
Rach ſich Chunich Nero,
Seinem Dyener Symon volgt er ſo,
Daz ſy daz Leben vorluren,
Do ſy den Tot churen.
Svvas er do Junger het,
Dy vvelten an der Stet
Tzu Maiſter ainen andern Pfhaffen,
Daz het auch Peter geſchaffen,
E er vorlos daz Leben.
Der begund auch darnach ſtreben,
Wie er dy Göter entert,
Und unſern Glauben vörchert.
Daz vvart auch an im gerochen:
Erslagen und erſtochen
Ward ier vil an Maſſe,
Daz ſy davon nie vvolten lazzen.
Dy behielten Peters Lere
So veſtichleich und ſo ſere,
Utz daz ſy ſich ſein doch ervverten,
Und unſern Gelauben überherten,
Den ſeu gelert het Jeſus.
Mier iſt geſait alſus,
Daz in drin hundert Jaren
Tzvven und dreiſſig Pebſt vvarn,
Dy ſich allermaiſt lieſſen töten,
Und manger Marter nöten,
Durch iers Gelauben Willen,
Sy lieſſen ſich nicht pevillen,
Sy vvagten Leib und Guet,
Und liten gros Armuet
Paideu ſpat und fru
Ee ſy daz gar prachten tzu,
Und unſer Göter gar vortriben,
Und daz ier Got und ſy beliben
Datz Rom an dem Gevvalt,
Der in noch heut iſt betzalt.
Di Genad im ervvarb,
Do Maxentius ſtarb
Ein alter Trugner,
Der vvaz gehaiſſen Silveſter,
Der ſchuf is alſo
Mit dem Chaiſer Conſtantino,
Daz aller ſein Wil ergie.
Svvas er ane vie,
Daz volfurt er alles ſampt,
Alrerſt vvurden vordampt
Unſer Göter lobiſam.
Geheſſig und gram
Ward in Weip und Man.
Tzu Rom und tzu Latran
Dy ſchönen Tempel gros
Wurden gemachet plos:
Alleu dy Getzierd,
Deu tzu Eren und tzu Wierd
Waren gemachet unſern Goten,

Deu

Deu hant ſein tzvvelf Poten
Jeſus vveihen haiſſen.
Aus Römiſchen Chraiſſen
Hat er dy Göter her vortriben,
Svvy gern dy nu hie beliben,
Nu vvil er ſeu durch ſeinen Has
Avver treiben furpas.
Leib und Guet,
Und aller Haiden Pluet
Schull vvier e vorgieſſen,
Ee vvier dy Pfhaffen lieſſen
Chumen hie an den Gevvalt,
Den in ier Got hat betzalt
In der Chriſtenhait.
Der Soldan ſprach: Ich pin berait
Tzu ſchirmen unſern Gelauben,
Do man dy Akerſer ſchol berauben
Leibs und Gutes,
Und ſich ſatten iers Plutes.
Do ſprach der manhaft:
So vvil ich meren dy Geſelſchaft
Mit funftzig tauſent Degen,
Dy vor Akers ſchullen pfhlegen,
Svvas den Chriſten ſchedleich iſt.
Dez ſagt im an der Vriſt
Der Soldan Lob und Danch,
Und ſein Vater der chranch
Pat im Got vveſen holt,
Daz er ſeu alſo rechen vvolt.
Der mich der Mer vorricht,
Der vveſt ier aller Nam nicht,
Svvas avver er ier chant,
Dyſelben er mier nant.
Als ver ich ſein bevveiſt pin,
Der Chunig, dy da chomen hin,
Der vvaz mit der Tzal
Ain michel Tail über al;
Als ich vor geſprochen han,
Dy lobten dem Soldan
Igleicher ſunderleich
Tzu helfen vvillichleich,
Als verre als in tocht,
Und ſvvas der Man pringen mocht,
Deu Tzál vvart alleu angeſchriben.
Do ſy tzu Paldach vortriben
Der Tzeit vvol viertzehen Tag,
Do hueb ſich Jamer und Chlag,
Hertzen-Lait und Not:
Der alt Soldan lag tot,
Daz vvaz in innerleichen lait.
Durch ier ſelber Werdichait
Beliben ſy da pei ein ander
Ainer und der ander,
Untz ſy den Toten vverden
Peſtatten tzu der Erden
Nach der Gevvonhait und dem Sit,
Der den Haiden vvont mit.
Do daz alles geſchach,
Der jung Soldan ſprach
Tzu den Fürſten allen:
Nu lat euch miſſevallen
Meinenen Schaden und mein Laſter,
Und müet euch deſter vaſter,
Daz mein Vater vverd gerochen
An den, dy da tzu brochen
An uns habent ier Treu.
Ich pin ein Man neu
An diſen hohen Eren,
Ier ſchult mich vveiſen und leren;
VVie ich bege euvvern VVillen,
Des laz ich mich nicht bevillen,
Als verre als ich is vormag,
Daz ier gedenchet der Chlaag,
Dy euch der vverd Man
Mein Vater hat getan,
Der von den Chriſten iſt geſturtzet
In ſolch Lait, davon gechurtzet
Sein verdes Leben iſt,
Daz vvir des in churtzer Vriſt
Chomen tzu Rach.
Der Chunig Menig ſich beſprach,
In vvelcher Vriſt daz mocht geſchehen.
Daz man ſeu ſcholt ſehen
Daz Akers vor der Stat.
Sy vvurden des tzu Rat,
Und vvard alſo gemeſſen.
Etleich vvaren ſo ver geſeſſen,
Daz ſy chaum über ein Jar
Mit groſſem Her chämen dar.
Davon dy Hervart vvart geſprochen
Uber ein Jar und vier VVochen,
Dez vvart an der Stunt geſvvorn
Dem Soldan hochgeporn.
So deu ſelb Tzeit nem ein Ende,
Daz ſy mit vverleicher Hende
Fur Akers vveren berait,
Und rechen euvvereu Lait
Und euvverr Göter ſmech
Daz nimmer mer geſchech
Den Haiden chain Ungemach
Von den, dy man datz Akers ſach.
Do daz beſtetigt vvart,
Nu vvaren auch tzu der Vart
Dy Chünig alle berait;
Freuntſchaft und Geſelchait
Erpot in der Soldan.
Mit Urlaub ſchieden ſich dan
Dy edlen Chünge vverd,
Ier igleicher chert,
Von dann er vvaz chomen.
Ich han alſo vornomen,
Ob daz vver ergangen,
Daz ygleichem gevangen
VVer Vater und VVeip,
Oder ob er den Leip
Damit ſcholt loſen oder alſein Er,
Sy enmochten nicht ſo ſer.
Um Leut gevvorfen haben;
Golt und Silber ſy gaben,
Als is vveren Stain.
Deu Genad vvaz nicht chlain,
Dy man den Haiden vortzalt:
Den dy da vvaren palt,
Do man Akers vvolt ſtörn,
Dy vvolden in iem Chören
Dy Göter hoch ſetzen,
Und auch dez Lebens ergetzen,
Ob ſy den Tot chüſen;
VVaz ſy darunder vorlüren,
Dez ſagt man in vvenich vor.

Sich hub und ervvegt enpor
In aller der Haiden Lant,
Svvas man pey ſolchen Chreſten vant,
Daz is vver ſo behend,
Daz is mocht in der Hend
Stab oder Stangen getragen,
Dy endorſt niemant dar jagen,
Wan ſy ſein ſelb vleiſſig vvarn.
Nu las vvier daz varn,
Und ſagen, vvie dy Akerſer
Geparten, do in dy Mer
Chomen, und dy vviderpot;
Vil teuvver chlagten ſy Got,
Daz der Cardinal ie vvart geporn,
Davon ſolch Tzorn
Und ſolch Schad ſcholt ergen,
Den niemant mocht underſten.
Sy vvurden dez tzu Rat,
Daz ſy ſanden drat
Hintz Rom ier Potſchaft
Der dreier Orden Maiſterſchaft.
Igleicher tzvven Pruder ſant
Tzu dem Pabſt, daz er gemant
Wurde von in.
Auch ſanden ſy dahin
Ainen Poten dy Venedier
Und von Jenau dy Purger,
Dy dem Pabſt ſcholden ſagen
Dy Worhait und Chlagen,
Dy Dro und dy Not,
Dy man in enpot
Aus der Haiden Lant.
Der Pabſt dennoch vvant,
Dy Chlag, dy ſi do teten,
Daz ſy daz mer heten
Tzu Ungelimpfh dem Cardinal;
Davon deu chunftig Qual
Von erſte dar quam.
Wan dy Pfhaffen vvaren gram
Den Akerſeren, um daz
Daz ſy dem Cardinal vvaren gehas,
Der datz Akers vvas gevveſen.
Tzelen und vorleſen
Dem Pabſt ſy begunden
Daz peſt, daz ſy chunden,
Untz ſy vorcherten den Man.
Der het dez gueten Wan,
Er vvolt Poten ſenden
Den Chungen allen Enden,
Und vven er aus mocht ervvegen,
Und vvolt auch ſelber tzu legen
Den Chriſten enhalb Mers,
Svvas er den vverleichs Hers
Mocht uberpringen
Mit Antlas oder mit Pfhenningen,
Und mit anderm Guet,
Des vvas im vvol tzu Muet.
Daz vvard im vviderraten:
Dy Cardinal daz taten;
Dy ſprachen: Vater dier iſt nicht lait,
Was man tuet der Pfhafhait.
Nu iſt dier vvol gevviſſen,
Wan deu Tzeit iſt vorſliſſen,
Es iſt nicht vollen ein Jar,
Den du ſelber ſandeſt dar,
Und im gebe und betzalt
Dein ſelbers Gevvalt,
Daz er den volfuren ſcholt,
Dem vvurden ſeu nie holt,
Darum daz er rurt
Daz Recht und volfurt,
Daz vvaz in tzu ſvver,
Es daucht dy Akerſer
Und deu Geiſtleichen Pruder uber al,
Dein Pot der Cardinal,
Rungen altzu ſer darnach,
Daz in ier guet Gemach
Wurde tzu ſtort;
Darum ſy ermort
Deinen Poten vvolden han;
Pey der Nacht er in entran
Vil chaum auf daz Waſſer,
Wer er icht deſter laſſer
Mit der Vlucht gevveſen,
Er vver nimmer geneſen.
Schullen ſy dez nicht entgelten,
So gevvinneſt du ſelten
Chainen Poten dartzu
Der es vvillichleichen tue,
Daz er von dier vverd geſant
So verr in vremdeu Lant.
Do ſprach der Pabſt Honory:
Svvas halt nu ſy
Haben begangen,
Man ſchol nicht pfhrangen
Mit Helf an diſer Tzeit:
Seit dy Sach alſo leit,
Ob man in nicht tzu Helf chem,
Daz man ſolchen Schaden nem,
Den dy Chriſten nicht übervvunden.
Dartzu dy Pfhaffen begunden
Spotleichen tuen:
Vrid und Suen
Gevvinnent ſy vvol von den Haiden,
Es iſt tzvviſchen in paiden
Ein ſolcheu Cumpanei,
Daz ſy ſint ſicher und vrei
Solcher Notturft, als ſy ſagen,
Daz dy Prüder von Akers chlagen,
Daz erget durch den Liſt,
Svvas datz Akers geſchehen iſt
Smech dem Cardinal,
Daz vvier daz überal
Vorchieſen gegen in,
Sy legten ſo gar dahin
Dy geiſtleichen Herren,
Sy hieten ſy von iern Eren
Vor dem Pabſt geſchaiden,
Weren der Haiden
Widerpot nicht gevveſen,
Dy da vvurden geleſen,
Daran ches man dy Warhait.
Der Poten ainer Sait:
Gaiſtleicher Vater und Herre,
Du ſcholt uns nicht ſo verre
Vor dier laſſen hin legen,
Dy Oerten, der vvier pfhlegen,
Dy ſint von deinen Vorvaren
Beſtetigt vor mangen Jaren,
Und ſint dier als undertan,

Als

Digitized by Google

Als hie tzu Rom chain Man
Under der Pſhafhait;
Svver der Oerden ainen trait,
Des Leben iſt ſtet auf der Wag,
An vvelcher Tzeit, an vvelchem Tag
Dy Haiden werdent geladen
Auf der Chriſten Schaden
Von ier Maiſterſchaft,
Mit vverleicher Chraft
Mües vvier denn vviderſtreben,
Und in des Todes Vorcht geben
Paideu ſpat und fru
Schol man unſer da ſpotten tzu
Vor dein tzu unſerr Angeſicht,
Tzvvar daz enfuget ſich nicht.
Doch ſvvie es darum chumpt,
Uns enſchat noch enfrumt
Der Cardinal Spot
Vor dem almechtigen Got,
Der da gevviſſen hat,
Wie es um alleu Dinch ſtat.
Dy Poten chaum ervvurben daz,
Daz der Pabſt an Underlas
Bey in ſein Prief ſant,
Dem Chünig von Engellant,
Dem von Yſpani und von Vranchreich
Den hies er ſagen chuntleich,
Wie angetragen vver
Ain Hervart gros und ſvver
Von den Haiden auf dy Chriſtenhait,
Daz ſy mit Helf berait
Weren dem Heiligen Lant.
Der Pabſt ſeu des mant,
Und gab ins für ier Sund
Auch ſant er an der Stund
Seinen Poten Chunich Rudolfen,
Daz er vver geholfen
Tzu ſchermen und tzu vriſten
Vor den Haiden dy Chriſten.
Di Chunig jahen alle geleich,
Si tetens vvillichleich,
Man muſt aver laſſen in der Weil,
Chain groſſes Her mit palder Eil
Mocht niemant ſo verr pringen.
Nu begunden ringen ſer
Der Maiſter der Spitaler,
Wie ſy ier Macht gemerten,
Allenthalben ſy cherten
Hie dishalb Mers in den Landen,
Svvas ſy heuſer erchanden,
Deu in undertenig vvaren,
Dar in begunden ſy varen,
Und ſvvas ſi tzu den Stunden
Dar in Pruder funden,
Dy tzu chainer Wer tochten,
Und der ſy enperen mochten,
Dy vvurden all tzu Hant
Uber Meer geſant,
Und vver den Orden vvolt enpfahen,
Dy lieſſen ſy in nicht vorſmahen,
Dy des vvaren vvert,
Daz ſi Schilt oder Svvert
Mochten getragen.
Do es nahent den Tagen,
Daz ſich ier Sorg ſcholt meren,
Do ſach man übercheren
Tauſent Pruder vverleicher Man,
Dy datz Venedien ſchiften an,
Dy vvaren all berait vvorden
In der Deutſchen Herren Orden.
Jer Maiſter auch von Preuſſen
Gevvan der Chechen und der Heuſſen
Wol ſiben hundert oder mer,
Dy gegen Akers teten Cher.
Der Maiſter der Spitaler,
Ob der icht nutz vver
Nain tzvvar er in vvas,
Hie dishalb Mers er tzu ſamen las
Wol tzvvai tauſent Pruder,
Von den vvart manig Fuder
Der Haiden gerert,
Mit den er über Mer chert.
Der Maiſter auch nicht müeſſig lag,
Der der Templer pfhlag,
Daz im allermaiſt gelegen
Svvas dy hi dishalb gutes pfhlegen
In Welchiſchen Landen,
Daz lies er im enplanden:
Von Haus tzu Haus er rait,
Und dy ier Hertz darzu jait,
Daz ſy ſich lieſſen getzemen
Den Orden an ſich nemen
Got tzu Dienſt um ſeinen Lon,
Dy enpfhieng er alle ſchon
Mit den und dy da vvaren ee,
Tzvva tauſent Pruder oder me,
Sach man furen in
Kegen Akers hin.
Und dy Venedier
Mangen Chiel ſvver
Uber Mer ſanden
Datz Akers und in den Landen:
Svvas ſy heten da,
Daz vvolden ſy ſa
Vor den Haiden vrein,
Und manig Galein,
Da berait Leut auf vvaren,
Dy lieſſen ſy varen
Mit choſtleicher Tzer
Kegen Akers über Mer.
Sam teten auch nu
Dy Herren von Jenau,
Dy hieſſen übergachen,
Svvas ſy mochte vorvahen,
Daz ſanden ſy hin
Den Akerſeren tzu Gevv[...]
Werleicher Leut genuch,
Dy auf dem Waſſer trueg
Manig Galey und Choch,
Und manig groſſer Schoch
Cham auch durch Got hin gevaren,
Do ſy alle chomen vvaren,
Der dy von Akers vvarten,
Durch ſchauvven ſi ſich ſcharten,
Was ſy heten vverleicher Leut,
Do ervand man bedeut
Mit rechter Tzal auf dem Plan,
Das hundert tauſent Man
Dy vvaren vverleich berait
In eiſneiner Chlait,

 Dovon

Dovon dy Held vvol vorſunnen
Manhait vil gevvunnen.
Sy gaben in ſelb guten Troſt,
Sy vvurden vvol erloſt
Der Sorg und der Vorcht,
Daz in nichts arges vvorcht
Der Soldan an der Stat.
Drei Mauvver ſy hat
Vor ier, und als mangen Graben.
Man ſach ſeu pas gehaben,
Den in tzu Muet vvas.
Do der Soldan gelas
Tzu ein ander ſein Macht
Fur Akers, als er het gedacht,
Dar tzogt er gevvaltichleich,
Es vvas als ungeleich.
Daz ſag ich ane Triegen,
Als do vier Tauben vliegen
Kegen tzehen ſcharen,
Dar in ſich ſamen dy Staren,
Swer prufen chan groſſe Her,
Daz Volch da her Terramer
Oranſe mit beſas
An der Tzal was
Bas als ungewegen
Dem Her, damit umlegen
Ward Akers von dem Soldan
Als ich vor geſprochen han.
Ey ſuzzer Got Herre,
Svvie tief und vvie verre
Wier uns darnach gedenchen,
So wil ſich nicht lenchen
Tzu vorſten unſern Sinnen
Dein wunderleich Peginnen,
Daz du ſo dic tueſt,
Seit du pevvungen nichts mueſt
Tuen mit deiner Hant Getat,
Wan als dein Wille ſtat;
So nimpt mich peſunder
Vor allen Dingen Wunder,
Warum du auf der Erden,
So vil haſt laſſen werden
Der ungeläubigen Samen,
Dy der Drivaltichait Namen
Nicht vor ein wareu Gothait jehent,
Wan ſy haſſent und vehent
Alle, dy daz beſchaint,
Daz ſy dich mit Treuwen maint,
Und Chriſtenleichs Gelauben ſein.
Daz wart vor Akers wol Schein.
Do ſy begunden tzogen tzu,
Daz waz ains Morgens fru,
Do dy Sonne vol erſchain
Datz Akers gros und chlain,
Man, Chint und Vrauwen
Giengen durch ſchauwen
Auf dy Türne hoch,
Jer Hertze Vreud vloch,
Und geſahen in vil Laid,
Do daz Velt und dy Haid
Wart bedacht mit den Saraceinn,
Swas von allen Vogeleinn
Wuchers chumpt und Frucht,
Daz wer ein michel ungenucht,
Ob deu nur Haiden aus tzugen
Und daz dyſelben flugen
Von neſt gewapent drat
Volwachſen an ier Stat,
So wer ier dennoch tzu vil.
Ain Dinch ich euch ſagen wil
Fur ein Worhait:
Wen alſo ward es mier geſait
Von warhaften Leuten,
Der dy Tzal möcht bedeuten,
Der dy dar chamen durch geliger,
Der iſt nindert lebentiger,
Wan nach der Schrift Mes
So iſt chain beſes
So hertes nie ergangen,
Seit dy Werlt iſt angevangen,
Als do der Chunik Darius,
Und ſein Sun Zilus
Heten beſeſſen
Chunik Walthaſar den vormeſſen
Tzu Babilonie in der Stat,
Svvas man davon geſchriben hat,
Geſprochen und getiht,
Daz iſt alles ennicht
Wider ditz Beſes hert
Der Haiden tzugevert
Waz ſo chreftig und ſo gros,
Daz ſein der Chriſten vördros,
Dy es daz Akers ſahen.
Si begunden tzu gachen
Mit Scharen entzichleich
Aller tegleich
Als ein vlieſſunder Wag
Wol viertzehen Tag
Vor Akers auf den Plan,
E der Soldan
Selb darcham.
Weiten Raum er nam
Des Gevildes vor ſich.
Daz ſach man do herleich
Pedechen und peſchutten
Mit Getzelten und mit Hütten,
Dy darauf vvurden geſpannen
Im und ſeinen Mannen.
Di do lagen nu darnider
Wider di do chomen ſider
Mit Hers Chraft hernach ſa,
Waren nicht halb da,
Sy tzogten tzu awer ſer
Wol fünf Wochen oder mer,
E dy Chünig chomen gar,
Dy alle gelobt heten dar.
Dye mich vorrichten der Mer,
Daz waren Prüder erber
Von der Templer Orden,
Sy waren des nicht überworden,
Sy heten auch erliten We,
Do des Todes Re
Datz Akers ergie.
Do dy Chriſtenhait enpfhie
Der Hayden Gerich,
Ich ſprach: Durch Got, vorricht mich
Ains Dinges, dez ich pin betrogen,
Seit der Haiden tzu tzogen
Vor Akers wert ſo lange Vriſt;
Teten ſis durch chainen Liſt?

Oder

Oder waz ier Menig ſo gros?
Daz machten ſy mier plos,
Und jahen alle geleich,

Deeſt dimidia pagina.

Wart der Chunig Hant,
Do in von Chrichen-Lant
Datz Trojen beſas
Um den totleichen Has,
Daz im ſein Sun Paris nam
Sein ſchöns Weib Helenam.
Den Chriſten hie wiers geſchach
Von manger hand Ungemach.
Do dy Haideniſcheu Schar
Geherbergt heten gar
Alrerſt dy vormaledittẽn

Iterum deeſt paginæ dimidium.

Do geriten ie ſo nahen,
Und wen ſie ſeu ſahen,
So eilten dy Puzger dohin
Wol berait kegen im,
Und ſtriten mit im auf dem Plan
Wol funf Meil her dan
Durch Got und durch ier Er.
Owe dy ſaumpten ſich ſer,
Wes wellent ſy beginnen,
Daz ſy in laſſent tzu rinnen
Manhait, dy in me tzeran.
Mier iſt chunt getan,
Daz dy peſten von den Purgern
Chomen tzu den Spitalern,
Und paten ſeu ſich beraiten
Nach den alten Gewonhaiten,
Daz vorſagten ſy in gar,
Si ſprachen: haiſt nemen war,
Wartzu dy Teutſchen Herren tügen,
Oder waz ſy volenden mügen.
Der Rat euch ſo wol behagt,
Do man widerſagt
Peſſerung dem Soldan
Um daz, daz im waz getan
Durch dy Dro der Pfhaffen.
Nu haiſſet ſeu ſchaffen,
Swie ſeu dunchet guet,
Wier ſein ſo gemuet,
Ee wier uns lieſſen ſwachen,
Und unſer Er minner machen,
E lies wier uns töten,
Und in dem Pluet röten.
Wier vorrichten uns wol:
Tu der Man, daz er ſchol.
Do daz horten dy vormeſſen,
Dy datz Akers waren geſeſſen,
Daz in dy Spitalern
Helf unberait weren,
Dy erſchrichten von den Meren,
Und ſanden tzu den Templeren,
Ob ſy tzu Veld wolten reiten,
Und mit den Haiden ſtreiten.
Dy ertzaigten auch ier Neit,
Der von in laider ſeit
Offenwar iſt worden,
Daz ſi den heiligen Orden
Mit Gever hant getragen,
Als ier wol hort ſagen,
So wier nu chomen an dy Jar,
Daz dem Pabſt ward offenwar,
Un dem Chunich von Vranchreich,
Un der Pfhafhait all geleich,
Wie ſy dy Werlt betrugen.
Nu hort, waz ſi hie vortzugen,
Do man ſeu tzu dem Streit par.
Es wer daz Akers in der Stat
Der Spitaler Gewalt
So gros und ſo manigvalt,
Daz ſy ſeu nindert cheren
Lieſſen tzu chainen Eren,
Daz ſchain an mangen Sachen
Tzu den Poten ſy ſprachen
Unſerr Weiſung Pfhat
Den Akerſeren vorſmacht.
Kegen dem Cardinal
Sprachen ſy tzu dem Mal,
Do er dem Soldan
In ainem Vried ſein Man
Lies töten und ſolgen,
Do wolt uns niemant volgen,
Dy auch des Dinges wielten,
Und den Rat innen hielten,
Dy auch ſein walten noch
Allererſt wolden ſi daz Joch
Uns auf deu Hals legen,
Sy ſchullen vor uns Vechtens pfhlegen,
Dy an dem Rat giengen füer
Daz des Pabſtes Tüer
Pfhlegent dy Deutſchen Herren
Der Gehaim und der Eren,
Daz ſy tzu Rom ſint Chamerer.
Daz mueſſen dy Akerſer
Pewainen und chlagen,
Es wer nie vortragen,
Daz Laſter und der Ungemach,
Daz dem Soldan geſchach
Von dem Cardinal hie;
Wan es in ainem Vrid ergie.
Do daz geſchach alſo,
Des waren etleich vro,
Und daz man nicht Peſſerung tet
Dem Soldan nach ſeiner Pet,
Daz waz der Deutſchen Herren Schult,
Dy wolden der Pfhaffen Huld
Durch nichteu vorchieſen.
Darum mus man vorlieſen
Datz Akers Er und Guet,
Und vorgieſſen ier Pluet,
Dy da nicht fürpas mügen.
Lat ſehen, welch nu tugen
Mit ier Helf und mit ier Rat,
Daz ſy behalten dy Stat.
Uns iſt daz wol chunt,
Daz in churtzer Stunt
Der Pabſt un dy Cardinal
Den Prüdern von dem Spital
Und dem von dem Theutſchen Haus
Senden ane Paus
Tzu Helf her über Mer
Ein chreftiges Her,
Da ſi den Haiden mit ſtreiten;

Well

Digitized by Google

Well awer vvier des peiten
Dy vveil ſchol uns behüten Got.
Ditz retten ſy in Spot
Und anderr Red genueg,
Niemant was ſo chlueg,
Der an ier Antwurt
Durnechtichleich ſpurt,
Wes in tzu Muet wer.
Dy höhiſten Akerſer
Suchten do drat
Der Dheutſchen Herren Rat
Und ier Helf alſam.
Svvas man dort vornam,
Daz vvart in auch chunt,
Dy ſelben Pruder ſa tzu Stunt
Sprachen: ich ſag euch vvie,
Iſt iemant ſo getaner hie,
Der ſich furchte ſo hart,
Der hab ander Dink zu vvart.
Svvas vvir mugen volenden
Mit Hertzen und mit Henden,
Des get an uns nicht ab
Des Leibs und der Hab.
Des pewag wier uns gar
An allerhand Var,
Do wier in diſen Orden furen,
Und dy Gehorſam ſwuren.
Deſſelben Ordens Regel ſait,
Wier ſchüllen dy Pfhafhait
Mit Gehorſam eren.
Wil uns daz iemant vorcheren,
Darum las wier ſein nicht,
Was halt uns davon geſchicht?
Wier werden nimmer gram
Dem Pabſt noch ungehorſam.
Swem daz nicht behag,
Derſelbe ſeinen Orden trag,
Swie ſo in geluſt.
Gewin und Ferluſt
Well wier mit euch leiden,
Und wellen nicht vormeiden
Mit den Haiden ainen Streit.
Swen euch dez dunchet Tzeit,
So ſey wier berait.
Chain Tzaghait
Wirt an uns erſehen.
Es iſt e geſchehen,
Daz wier mit chlainer Chraft
Groſſeu Her der Haidenſchaft
Haben oft gevelt,
So ſich Got hat geſelt
Tzu uns mit ſeiner Helf.
Svvi gar in vraidiger Gelf
Dy Haiden dovor vvüetten,
Sy chünnen ſich dez nicht behüeten.
Wier gevvinnen in an ain Spil,
Daz vvier ier ſlahen vil,
Wil uns Got peigeſtan,
Als er dich hat getan.
Sy retten dem vvol geleich,
Do ſeu ſo menleich
Sy ſahen geparn,
Dy dar chomen vvarn
Durch Got her über Mer,
Und der Venedier Her,
Und daz der Jenauvver.
Sy manten dy Akerſer,
Daz ſy vveren berait
Des Morgens, ſo is tait
Mit den Haiden tzu vechten.
Nu begunden ſich tzu rechten
Des Volches ein michel Tail,
Und der Leben nu vvaz vail
Um daz evvig Leben,
Dy begunden darnach ſtreben,
Daz man tzu Veld rit,
Und mit den Haiden ſtrit.
Des Morgens do is tagt,
Als ich e ſagt
Der Maiſter der Theutſchen Herren
Mit den ſeinen het gern
Geriten in den Tot,
Den man des Obendes pat,
Daz ſy ſich lieſſen ſchauvven,
Wes man mocht getrauvven.
Do man auf tzelen ſcholt,
Derſelben ain michel Tail vvolt
Fur dy Stat nindert reiten
Durch chain ſtreiten:
Es vvurd e ein Ainunge
Tzvviſchen der Samenunge
Der Gaiſtleichen Pruderſchaft.
Sy vorchten, vvurt dy Haidenſchaft
Der Miſhelung inne,
Dy ſi heten dort inne,
Daz chem in tzu Unſtaten.
Etleich, dy ſich berait haten,
Dy cherten do vvider,
Doch ſagt man uns ſider,
Hetten dy Spitaler
Und auch dy Templer
Der Haiden Erenſt gevveſt.
Als ſi es vvoſten tzu leſt,
Si heten Helf nicht vormiten
Daz von in vvart gepiten:
Durch ein Hochvart, daz ergie,
Si vvolden vvarten, vvie
Man ier Helf chlagt,
Do daz Volch ſo vortzagt,
Do gerau es ſeu ſere,
Wan man mocht nicht mere
Daz Volch mit chainen Dingen
Ab dem Gelauben pringen,
Jer Helf vver mit Guudervait,
So gros Ais man in ſait
Von der groſſen Uberchraft
Der vorvvaſſen Haidenſchaft.
Deu Tzaghait do Worcht
An den Leuten ſolche Vorcht,
Daz ſi furbas heten nicht
Chain ander Tzuvorſicht,
Wie ſi ſich ernerten,
Wan ob ſy ervverten
Den Haiden vor dy Stat,
Deu groſſeu Guet, dy ſy hat,
Dy vorlos in Er und Guet,
Sy enhetten des chainen Muet,
Daz dy Haiden icht des erfunden,
Domit ſy übervvunden.
Suſt vvanten ſe, ſy vveren erloſt,

Secht,

Digitized by Google

Secht, do velt in der Troſt.
Nu höret, wie man des pegan.
Dy Haiden dem Soldan
Den Rat alle gaben,
Daz er den erſten Graben
Fült tzu. So daz geſchech,
Daz man dann beſech,
Wie man dy Mauwer niderſties,
Und in den andern Graben lies.
Do hies der Soldan vil fru
Gemainleich greiffen tzu
Eſel, Maul, Olbentin,
Swaz man der mocht gewinnen,
Dromedary und Chemmel und Mer-Rinder,
Starch Leut und nicht Chinder
Dartzu geſchaffen wurden,
Dy mit groſſen Purden
Luden vil ſchier
Daz Viech und dy Tyer,
Deu ich han genant,
Swas man Holtzes vant,
Stro, Waſen und Gras,
Daz tzu furen gut was,
Saher Ror und Laub,
Daraus manger groſſer Schaub
Da gepunden wart ſa,
Und an derſelben Stat da
Wart in den Graben gelegt.
Groſſer Schal wart erwegt,
Do Leut und Viech auf
Chomen tzu Hauf.
Der Tier was an der Tzal
Wol dreiſſig tauſent überal,
Dy da trugen entzichleich
Tag und Nacht geleich
Tzu den Graben den Laſt.
Und ſwelchem gepraſt
Der Chraft von dem Gedrang,
Daz ertzent man nicht lang,
Daz halt wol wer geneſen,
Daz muſt des Todes weſen;
Wan man in in den Graben ſties,
Seu daucht ein groſſer Genies,
Ob damit wart der Graben vol.
So man dy Worhait reden ſchol,
So nimpt mich beſunder
Ob allen Dingen vvunder,
Wie man in ſo churtzer Vriſt,
Als mier davon geſagt iſt,
Ain Werch als ungeheuwer
Von chlainer Chunſt-Steuwer
Mocht volenden nie,
Als es da ergie.
In viertzehen Tagen,
Hort ich do ſagen,
Wart der Grab ſlecht,
Manig Haideniſcher Chnecht
Vorlos darunder ſein Leben,
Ee der Graben wart eben
So gemacht mit der Erden.
Es mocht nicht laider werden
Den Chriſten in der Stat,
Do der Grab ſo drat
Wart gefullet mit den Haiden.
Alr eſt begunde laiden.
Alten und jungen
Der Prüder Mishelungen;
Und ier hochvertiger Sit,
Der in het gewont mit,
Der waz in alles noch pey;
Wan der Mauwer waren drey,
Und der Graben tzwen noch,
Manig ſwers Ploch
Hiengens an dy Tzinnen.
Sy waren in den Sinnen,
Man wolt ſtürmen hin an;
Swas man ſchold han,
Daz da fur guet wer,
Daz beraitten dy Akerſer.
Dartzu waz dey Haidenſchaft
Tzu weis und tzu ſchalchhaft,
Daz ſis alſo nicht übergaben.
Sy furen enhalb des Graben
Under dy Erden:
Sy wolten wiſſenhaft werden,
Warauf ſtund der Grunt.
Daz wart in churtzleichen chunt,
Wan ſy vil ſchier waren
Untz an den Grunt gevaren
Under der Chriſten Danch
Wol funftzig Chlafter lanch.
Sy undervvorchten daz Gemeuvver,
Und tzunten da mit Feuvver
Daz Geroſt an.
Do daz vorpran,
Do tet dy Mauvver Val
In den Graben tzu Tal.
Der her an tzu neſt lag,
Chlegleicher Chlag
Hub ſich do und groſſer Schal
In der Stat uber al.
In vvas ungemach,
Do man dy Worhait ſach,
Daz in ſo churtzer Vriſt,
Dy Haiden mit irem Liſt
Heten ſo gar unervvert
Der Stat Mauvver vorſchert.
Ja der Stat gelag der Schimpfh
Und der Ungelimpfh,
Ich main daz hochvertig Leben,
Des do pfhlagen dy begeben,
Dy daz Chreutz tragen.
Alrerſt begunden ſy chlagen,
Und ſahen, ob in indert tocht,
Daz deu Stat deu Haiden mocht
Mit Streit gegreiffen an.
Nu het der Soldan
Daz Dinch alſo betracht,
Daz paideu Tag und Nacht
An ier igleich Purg-Tor
Wol berait hi vor
Hielten auf dem Plan
Funftzig tauſent Man,
Dy nicht anders pfhlagen,
Wan daz ſy da lagen
Tzu Huet vor igleicher Tüer,
Ob iemant chem herfur
Aus der Stat durch Streit,
Daz ſi den als langeu Tzeit
Mit Streit vviderlegten,

Digitized by Google

Untz ſich aufwegten
Igleich Chunig mit ſeiner Schar.
Do des wurden gevvar
Datz Akers dy Herren,
Sy begunden da tzu cheren
Jer Witz und ieren Sin,
Waz in tzu Gevvin
Daz allerpeſt vvere.
Nu verainten ſich dy Akerſere,
Es fugt in allerpeſt,
Daz ſi beliben in der Veſt,
Untz dy Haiden do vordrus,
Daz wer in nutz,
Daz man mit in nicht ſtrit.
Wan ob man ſeu überrit,
Und wurden auch überwunden,
So enmochten noch enchunden
Daz Volch ſich erneren,
Noch dy Veſt erweren:
Es wer auch nicht gut getan,
Daz wider hundert ain Man
Sich Streitz underwund,
Seit man nicht enchund
Vinden dy Gelegenhait,
Daz den Haiden chain Lait
An ier Vorderben mocht geſchehen;
So ſcholt man nur beſehen,
Wie man der Stat wielt,
Und ſy lang behielt,
Untz dy Haiden do vordrus,
Und daz daz mer erdus
Hinüber Mer in dy Lant,
Ob den Pabſt ſein Treu ermant,
Daz er in Helf tet,
Und die hohen Chünge pet,
Daz ſi darfuren mit Her
Durch Got über Mer
Tzu Helf den Chriſten und dem Land,
Vil Poten man ſant
Her über Mer über al,
Dy der Chriſten Qual
Scholden chunden und chlagen,
Ob man in churtzen Tagen
In nicht tzu Helf chem,
Waz den Schaden nem
Deu Chriſtenhait en halb Mers;
Und wer in precht als vil Hers
Aus aller Chriſtenhait weit,
Daz man den Haiden Streit
Vor ainer Porten mocht gegeben,
So vriſten ſi vvol daz Leben;
Geſchech awer dez nicht ſchier,
So wurd Akers, dy Tzier,
Vorlorn und waz darin wer.
Diſeu laiden mer
Wurden ſchier geſagt
Den Chungen unvortzagt,
Dy dis halb Mers ſint geſeſſen.
Nu waz laider der vormeſſen
Chunich Rudolf erſtorben,
Der mit treuwen het geworben
Des Reiches und der Chriſtenhait
Ere und gros Wierdichait,
So er peſt chund.
Do dem Got nicht gund
Tzu leben furpaz,
Schaden ane Mas
Daz Reich davon enpfhie
Swas anderr Chunig waren hie,
Dy pfhlagen nicht groſſer Eil,
Und der da tzu der Weil
Der Chriſtenhait Lere pfhlach,
So daz an im lag
Pebſtleich Gewalt und Ere,
Der ſaumpt ſich all tzu ſere:
Wan es lag alſo um in,
Daz hoher Witz und Sin
Im laider gepraſt.
Hertes Lebens-Laſt,
Het er pei ſeinen Tagen
Durch Got an im getragen
Und chund tzu ſolchen Sachen nicht,
Des ſtund es, laider, unvorricht
Tzu Rom über al.
Etleich Cardinal
Heten Des Genies;
Celeſtinus er hies.
Sein End und ſein Anevanch
Wer tzu ſagen tzu lanch;
Davon ich es wil
Sparen untz an daz Zil,
Daz wier von den Pebſten ſagen,
Waz igleicher pei ſeinen Tagen
Hat geſchaffen und getriben;
Da wiert von im geſchriben,
Daz von ſeiner Tzeit geſchach.
Der Akerſer Ungemach,
Waz von im unerwendet,
Wan er vvart vorſendet,
Daz er nimmer hervvider cham.
Benedictus daz Ampt in nam
Tzu demſelben mal.
Der vvaz ein Cardinal,
Do dy Akerſer volendet
Jer Potſchaft ſo gar unpevvendet;
Und um Helf heten
Von Rom den Pabſt gepeten,
Deu in laider vvaz ſain,
Do vvurden ſy en ain,
Daz ſy ſich kegen der Haiden Her
Wolden ſetzen tzu vver,
Als verr ſeu vvert das Leben,
Und vvolden in des vviderſtreben.
Deu tzvvo Mauwer und den Graben,
Den ſy noch mochten haben,
Daz man in die icht angevvunne,
Dy Haiden charch und vorſunnen
Lieſſen ins enplanden.
Do dy Mauvver vvaz geſtanden,
Daz vvaz ein aufgevvorfen Rain,
Do giengen gros und chlain
Mit ierem Getzeug hin,
Und tzugen den Puchel in,
Daz es eben ſlecht vvart;
Alſo daz in dy Vart
Hin tzu pehender vvaz.
Deu Tier, dy ich e las,
Deu giengen aver dar
Geladen hart ſvvar,
Und ſvvo dy Mauer er vvant,

Daz

Daz von den Stainn und von dem Sant
Der Grab vvaz nicht vol,
In dyſelben Hol
Schut man aber vaſt
Allen den Laſt,
Den dy Haiden dar fürten.
Dy Chriſten ſich rürten
Verre pas den e,
Sy teten harte vve
Den Haiden mit Schieſſen,
Jer verlieſen und genieſſen
Wagen nahen geleich.
Ob des vvundert etleich,
Wie daz mocht ergen,
Dez gib ich tzu vorſten.
Svvie vil dy Haiden liden Not,
Dy von den Chriſten lagen tot;
Als vil vvaz ier, deſter min
So vvas daz ier Ungevvin,
Tzu vviegetaner Stunt:
Ain Haiden vvart vvunt,
Sein vver lützel oder vil,
Den vvarf man an dem Tzil
In den Graben dar nider.
Manger gern vver hervvider
Aus dem Graben gechrochen,
So vvas daz Dinch alſo geſprochen,
Von dem Waruch, der da hat
Dy Ere, daz an im ſtat
Nach ier E Pebſtleich Gevvalt,
So das im jung und alt
Muſſen ſein gehorſam,
Dy Haideniſcher Priſter-Nam
Tragent under in,
Si habent den Sin,
Svver nach ſeim Gepot leb,
Daz er dem vvol vorgeb
Alleu di Sünd und Miſſetat,
Dy er ie begangen hat,
Daz er darum fürpas
Appollen und Machmeten Has
Nimmer mer geduld
Um diſelben Schuld.
Der Baruch het gepoten
Pei allen ſeinen Goten
Und pei des Pannen Purd,
Svvelch Haiden, ſo chranch vvurd
Von chainem Sichtum,
Daz er des Soldans Frum
Furpas mocht geſchafen nicht,
Der ſcholt haben Pfhlicht
Mit Machmeten in dem Himelreich,
Daz er ſich gütleich
Des Lebens bevveg,
Und in dem Graben ſtill leg.
Durch daz ſelbe Gepot
Lag etleich Haiden tot,
Der vvol geneſen vver,
Davon vvas den Chriſten ſwer
Halden oder laſſen.
Do dy Haiden nicht entſaſſen
Des Lebens Vorderben,
Do vvart ier Val und ier Sterben
So chreftig und ſo gros,
Daz daz Pluet ubervlos
Alles, daz in dem Graben vvas.
Wunder vvaz daz iemant genas
In der Stadt noch hy vor.
Do daz Pluet enpor
Pegund vvallen und jeſen,
Waz ſchold do geneſen
Von ſo gieftigem Tampfh?
Der in ainem Stampfh
Waſiliſcum het tzu pert,
Der Geſmach vver nicht ſo hert,
Als der aus dem Graben gie,
Svver des Geſmaches icht enpfhie,
Der gevvan des genueg.
Dy Haiden vvaren ſo chlueg,
In den ichtes Eren lag,
Daz ſi ſich hutten pei dem Tag
Von der Hitz und von dem Geſtanch.
So muſten under iren Danch
Dy Chriſten haben hin an,
Wan ſo tzehen tauſent Man
Do dy Haiden do vorluren;
Den Schaden ſy vorchuren
In ainer churtzen Weil.
Wan ſy mit palder Eil
Als mangen ſchufen hinvvider,
Man ſlug ier ſo vil nider,
Hiet dy Mauvver nicht getan,
Deu in den Graben vvas gelan,
Man mocht uber dy Fluet,
Deu do vvas von dem Pluet.
Nimmer gegangen ſein.
Svvie vil man vvarf darin
Holtz, Erd und Gras,
Dannoch des Graben vüll vvaz
Was Werch und Nas.
Nu erfunden dy Haiden daz,
Daz ſy furten dahin
Holtz ſtaudeich dar in,
Darauf Tuft und Stain
Unden gros, oben chlain
Hieſſen ſy tzu vüllen,
Und daz mit Erden hüllen.
Is geſchach nicht in ſo churtzer Vriſt,
Als man es hie liſt.
Langer Weil bedarft es vvol,
Daz der Grab vvart vol.
Nu ſecht auf Akerſer,
Laid und Hertzen-Svver
Nahent euch und Ungemach:
Ich vven, das es nie me geſchach,
Daz do ergie von den Laiden
Und den vorvvaſſen Haiden,
Daz in funf Wochen
Erfult vvart ut tzu brochen
Ain Mauvver und tzvven Graben,
Dy Chriſten noch tzvvo Mauvver haben
Und ainen Graben; do enmiten
Dy Haiden giengen und riten,
Untz an dy Mauwer al gericht,
So daz ſy ierret nicht.
Alſo heten ſi daz Lant
Gemacht ſlecht als ein Hant.
Do ſi volendet heten daz,
Sy ruchten aber furpas
In dy Erd und Gruben.

Digitized by Google

Dy Chriſten auch huben
Tzu graben her enkegen
Mit Stichen und mit Slegen,
Wanden dy behenden
Dy Haiden wider wenden,
Daz ſy icht gruben hindurch.
Dy Haiden gruben ein Furch
In dy Erd nicht enge,
Viertzig Chlafter nach der Lenge
Deuſelbe Gruft het
Des Soldans Pet
Deu was anders nicht,
Wan daz ſi füren all gericht
Tzu der Grunt-Veſt.
Do dy Haideniſchen Geſt
Untz an dy Mauwer chomen gar,
Und daz ier wurden gevvar
Dy Chriſten in der Stat,
Sy wider furen in drat,
Do ſi ſeu horten hemern.
Daz tengeln und daz temern
Mocht nicht groſſer werden,
Als ſi heten in der Erden
Dy Chriſten und dy Haiden,
Si waren ungeſchaiden.
Gros wart der Schal
Und der Haiden Val.
Wer iemant do geweſen,
Der dy von dann het geleſen,
Und her dan getragen,
Dy do wurden erſlagen
In der Erden Gruft,
Daz dy Chriſten den Luft
Mochten han gewunnen,
So wer in nicht tzu runnen
Den Chriſten ierr Chraft.
Doch tötten ſy der Haidenſchaft
So vil, daz der Hauf
Der Toten gie auf,
Daz das ſelbe Hol
Uber al wart vol,
Ob ſy gern mer heten gevochten,
Do enchunden noch enmochten
Sy tzu ein ander nicht enchomen,
Davon den Chriſten wart benomen
Deu Sorg und dy Vorcht,
Daz man furpas icht worcht
In der Erden an dy Mauwer.
Der Geding wart in ſauwer:
Seu betrog der Soldan,
Wan ſy heten des wan
Und vil ſtarchen Sin,
Daz iemant tzu in
In der Erden ſunch,
Untz daz man aus dem Tunch
Dy Toten vaigen raumbt.
Dez wart vil eben gegaumpt
Tag und Nacht von den Chriſten.
Nu überchom ſeu mit Liſten
Von Babilon der Admirat;
Der hies an der Stat
Dishalb dem Gehag,
Daz da von den Toten lag,
Würchen Tag und Nacht
Durch dy Erden einen Schacht
Langen und tieffen.
Dy Chriſten daz vorſlieffen,
Wan ſy heten chain Getrecht,
Daz man in ſus geſchaden mecht.
Do dy Haiden heten,
Als ſy der Soldan het gepeten,
Wol und liſtichleich
Undervaren daz Ertreich
Untz an der Mauwer Grunt,
E es den Chriſten wart chunt,
Dy es hernach muſten chlagen,
Do heten ſe hin in getragen
Pei der Nacht, daz niemant ſach,
Holtzes ſo vil, do daz geſchach,
Dy Haiden charch und munder
Rüſten hinunder,
Do dy Mauwer aufſtund,
Als noch dy Rüſter tuent,
Durch Enthaltnüs manig Joch
Und von Holtz manig Ploch
Gros und ſwer,
Wurffens in den Tuffer,
Und fulten in alſo gar,
Daz dy Chriſten des nicht wurden gewar
Des Werchs, daz do geſchach
In tzu Schaden und tzu Ungemach.
Nu hört, wa von daz ergie,
Do ſi di Haiden hie
Vortriben aus der Luchen,
Do hies der Soldan ruchen
Verre hin dan pas
Daſelb er aber niderſas,
In dy Erden und warcht.
Niemant daz marcht,
Warum er daz tet,
Wan an derſelben Stet.
Do er dar begund graben,
Sy begunden hinn kegen haben
Dy Chriſten als ee,
Und wolden den Haiden vve
Als vor haben getan,
Do tet es der Soldan
Nur um dy Var,
Daz ſy nicht vvurden gevvar
Des Feuvvers, daz dort geſchach.
Der Akerſer Ungemach
Was harte nahen.
Stechen und Slahen
Lie ſeu der Soldan genuch,
Mit Willen er vortrug
Den Schaden, den er chos,
Dy er in der Erden vorlos,
Wan der het er ſich bevvegen;
Er lie dy Chriſten pfhlegen
Mit in nach ierem Muet,
Untz daz in daucht guet,
Do hies er tzünten an
Daz Gerüſt, und do daz pran
Aines Morgens fru,
Do lief menichleich tzu
Mit Waſſer in den Graben,
Und vvoldens es erleſcht haben.
Si vvonten, es vver daz Loch,
Darinne dy Toten lagen noch,
Do vvas es dort unden

So verre, daz ſy nicht enchunden
Mit chainer Helf ſteure
Erleſchen daz Feuwer.
Vreud muſt in tzu rinnen,
Wan ſi ier nicht mochten gewinnen,
Daz penam in ſulchen Troſt.
Wan do daz Ertreich von dem Roſt
Sich tzu chlob und tzu ſpielt,
Daz dy Mauwer aufhielt,
Tzu hant dy Mauwer vallens pſhlag
In den Chraben, der do lag.
In geſchach me laider,
Do der Mauwer paider
Dy Akerſer heten vorlorn,
Si heten wol geſworn,
Daz dy Haiden den dritten Graben
Nicht gefult mochten haben
Mit ſchieſſen und mit Swertz-Champfſh.
Nu was der Rauch und der Tampf,
Der da gie von dem As,
Daz in der Erden vorprunnen was,
So gar unmeſſig und ſo gros,
Daz dy Chriſten vordros
An den Tzinnen tzu weſen.
Dy Chriſten durch geneſen
Muſten den Luft ſuchen,
Und um den Graben enruchen,
Darin dy Mauvver vvas gevallen.
Do gepot der Soldan in allen
Den Haideniſchen Chnechten,
Daz ſy ſich dartzu gerechten
Mit Helfanden und mit Chemelein,
Und ſvvas der Tier mocht geſein,
Deu do tragent ſvveren Laſt,
Dy muſten avver vaſt
Paideu ſpat und fru
Den dritten Graben füllen tzu.
Auch ſchuf der Soldan
Peſunder Leut hin an,
Dy Stain und Erd uber al
In den Graben tzu Tal
Tzugen mit den Handen,
Do deu Mauvver vvas geſtanden.
Dem Soldan vvas Tzorn,
Daz er ſo vil het vorlorn
Der Olbentin ſein
Und auch der Chemmelein,
Der vor dreiſſig tauſent vvas.
Do man der Tzal nu las,
Do vvas ier chaum daz vierd Tail
Tzu einem Unhail
Tzalt in der Soldan das.
Der Grab, den man nu hinſas,
Daz der ſulcher Weit pſhlag
Und ſulcher Tief, dy man vvag
Fur dy andern Graben tzvven,
Dy man do vor ſach ſten,
Dy vvaren nicht ſo michel paid.
Den Haiden vvas laid,
Si vorchten in der Tzeit tzu rinnen,
Wan man nicht mocht gevvinnen
Der Dinge chainer Slacht,
Dy man fur hiet pracht,
Und in den Graben gelegt.
Den Baruch man flegt,
Daz er in deu Lant
Sein Haidniſch Priſter ſant,
Und daz er hies predigen,
Svver ſich vvolt erledigen
Von der Hellevveitz Pein,
Der ſcholde perait ſein
Tzu hant an Undervvint,
Man, Weip und Chint,
Daz ſy furen vor Akers hin,
Und daz ſy prechten mit in,
Svvas iederman gehaben mocht,
Daz tzu des Graben Ful tocht,
Svvie daz genant vver,
Daz oc niemant chem ler;
Es vveren jen oder dis,
Se ſcholden ſein gevvis,
Svver da daz Leben vorlur,
Und den Tot mit Willen chur,
Der chem deſſelben Tags ſchon
In Machmetz und Appollen Tron
Gechrönt und geſetzet,
Und auch gar ergetzet
Sorgen, dy er hie erliten het
Durch Appollen und Machmet
Und durch den vverden Tervagant.
Do daz in deu Lant
Von dem Waruch gepoten vvart,
Do vvart vor Akers di Vart
Von den Haiden ſo gros,
Daz ſein den Soldan vordros
Und vorcht deu Land vvurden leutpar,
Wan ſy chomen all dar;
Jeder Menſch von ſeiner Acht
Etvvas in den Graben pracht.
In vvas alſo gepoten,
Svvas ſi ieren Goten
Opfhern wolden
Daz ſelb ſy ſcholden
Mit in dar pringen,
So möcht in gelingen
An der Göter Hulden;
Von denſelben Schulden
Vliſſen ſi ſich ſer,
Daz ſi prachten deſter mer.
Die es heten an iern Staten,
Diſelben geladen haten
Auf Olbentinnen Vollen
Gros Laſt von Paum-Wollen,
Dy auvver vvaren darnach,
Maul und Rinder man ſach
Laden mit Vlachs,
Hanf, Oel und Wachs
Prachten ſy ier Göter vverden,
Staudech, Stain und Erden
In Chörben ſi dar trugen.
Mau mocht do Wunder lugen,
Daz deu Haidenſchaft begie,
Do ſich daz Volch tzu lie.
Erden und Luft ſich bevvegten,
Do ſi ier Opſher legten
In den Graben tzu Tal.
Do vvart ſo gros der Schal,
Den daz Volch enport,
Daz man chaum gehort
In dem Her von dann.

Do hies der Soldan
Hin tzu machen vveiten Raum
Svvelcher Hande ſaum
Ain igleich Haiden pracht tzu,
Es wer ſpat oder fru,
Svvas den Saum getragen het,
Daz töt man an der Stet,
Und ſties es in den Graben nider,
Daz es icht mer chem hervvider
Gegangen aus dem Graben,
Was iederman mocht gehaben,
Daz er mit im het dar pracht,
In den Graben er des gedacht.
Etleich durch gros Gier,
Daz ſi ot chemen ſchier
Deſſelben Tags tzu Machmeten,
Als ſi gedingen heten,
Auf ſich vvurffen dy Purden,
Daz ſy deſter palder vvurden
In den Graben erdrucht,
Und daz ſeu Machmet tzucht
In den Himel tzu ſich.
Dy Chriſten chain Gerich
Teten an den Haiden,
Seu dorſt nieman ſchaiden,
Wan ſein vvas do unnot,
Do dy Haiden in den Tot
So vvillichleich giengen hin.
Wan ſy heten des Sin,
Als ſchier ſi den Tot genemen,
Und an den Himel chemen,
Machmet entslus in daz Tor,
Suſt het man in gepredigt vor.
Darum begunden ſi ſein gahen,
Dy Chriſten nur tzu ſahen,
Waz daz Dinch bedeut,
Daz als ein Viech dy Leut
In den Graben giengen,
Und den Tod enpfiengen.
Di höhiſten in der Stat
Giengen tzu Rat,
Was in tzu tuen vver,
Sich vorainten dy Akerſer,
Es vvurd in pitter oder ſauvver,
Dyvveil ſi heten noch dy Mauer,
So ſchold niemant vliehen,
Noch von danne tziehen
Auf chainer Schiffung,
Untz ob in noch gelung,
Daz ſich Got geruckt erparmen
Uber dy Chriſten armen,
Dy den Tot vvarten auf ſich.
Ey Herrigot, getörſt ich,
Mein Tzorn vvurt gegen dier ſtrenge:
Wes vvilt du vorhenge,
Daz du dein rechtes Erb-Lant,
Dar in du vvarr Hailant
Piſt getzogen und geporn,
Wild laſſen vverden vorlorn,
Und tzu frömden Handen chomen.
Wurt den Chriſten Akers penomen,
So vverdent uns dy Steg
Vordurnet und dy Weg,
Do vvier dich ſuchen ſcholden,
Svven vvier Chriſten vvolden
Uns vorſünen mit dier,
So nach Sünden unſer Gier
Stünd nach recter Pues;
Waz man durch dich leiden mus,
Der uber Mer varen ſchol,
Daz vvaiſt du Herri-Got vvol.
Süſſer Got, durch daz lench
Dein Gemüet und Pedench
Wie dy Geſelſchaft
Der unrain Haidenſchaft
Pegunden vor Vreuden
Schallen und geuden,
Ob ſi ſich an uns gerechen,
Und Akers tzu prechen,
Den Schaden muſt du mit uns dulden.
Ob ich in deinen Hulden
Reden ſchol und getar,
Herri-Got, ſo nim vvar,
Ob du kegen der Chriſtenhait
Vorhengeſt ſolcher Hertzen-Lait,
Daz du Akers vorvvandelſt,
Wie du dich ſelber handelſt?
Wiert uns deu Port und deu Hab
Datz Akers gelegt ab,
Wo ſcul vvier dann tzu cheren,
So vvier durch dich ſcholten eren
Mit ſuſſer Andacht und Gepet
Di Hailigeu Stat tzu Nazaret,
Darinne Maria enpfhie
Deu ſuſſeu Potſchaft, deu do gie
Von Gabrielis Munde,
Da von ſi an der Stunde,
Rainer Got, dein ſvvanger vvart,
Und do Maria, deu vil tzart
Von ier chintleichen Tagen
Daz rain Leben hat getragen,
Davon iſt ſi Got ſo genem.
VVie chöm vvier denn tzu Betlahem
Tzu der hailigen Stat,
Davon der Prophet hat
Gevveiſſaget alſo:
Betlahem, pis vro:
Du piſt deu minniſt nicht
Under allen Steten, dy man ſicht
In Juda dem Reich;
Aus dier gevvaltichleich
Ein Fürſt noch get,
An dem der Gevvalt ſtet,
Und dem deu Er iſt berait,
Daz er vveiſet und lait
Das Volch Iſrahel.
Derſelben Stat vvierd iſt hel:
VVan du ſeu heteſt erchorn,
Daz du vvurdeſt geporn
Menſchleicher Art tzu guet.
Du vorguſt auch do dein Pluet,
Und lit da durch uns Qual
Tzu dem erſten mal,
Do man dich peſnait
Nach der Judiſchait.
Du enpfhie auch do dy Er,
Daz dy drei Chunig her
Mit ier Opfher dich erchanden,
Do ſi von verren Landen
Ain Stern vveiſt untz dahin,

Da

Digitized by Google

Da du von in drin
Funden vvurdeſt, da du lach,
Und Maria, dy dein pfhlach,
Und Yoſeph dein Pfhleger getreu;
Si ſahen niemant vvan euch dreu.
Da vvas auch manig Engel,
Do der rain Lilgen-Stengel
Dein Mutter an deiner ſtat
Daz Opfher enpfhangen hat,
Golt, Weiroch und Mirren.
Schol uns des Gevverftes irren,
Daz vvier dich nicht eren da
An der Stat und andersvva?
Der unſeligen Haiden Has,
Herri-Got, bedench dich pas,
Und hilf den Akerſeren.
VVo ſchulla vvier den Martireren
Mit Andacht gedanchen des,
Das der Buetreich Herodes
Mit Mortgeitiger Hant
Galileam daz Lant
Hailig macht mit ier Pluet,
Daz der Ungemuet
Reu gevvan auf den Sin,
Ob er dich under in
Mocht haben do ervviſchet,
Daz dein rains Pluet gemiſchet
Tzu dem andern vver.
Deu Tzal der Martirer,
Raineu Hertz begrauſent,
Ir vvas hundert tauſent,
Und vier und viertzig tauſent mer,
Den vvier durch dein Er
Sagen Lob und Preis
In dreier Jar-Chindes vveis,
Durch dich ier Pluet vorguſſen
Vil gern vvier des genuſſen,
VVer is an deinen Genaden,
Daz du uns tzu den Staden,
Als vor, lieſſeſt cheren,
Daz vvier do mochten geeren
Galileam daz hailig Lant,
Da ſi hintz Himel ſint geſant
Von Herodes Henden,
Und da du nach der Urſtende
Mareien Magdalenn erſchain
Und den Jungeren tzvvain,
Do ſi dich ſahen in lichtem Schein,
Schol uns daz Lant nicht lieb ſein?
Jo is entreuvven
Es ſchol uns immer reuvven,
Schül vvier den VVeg vorchiſen.
Ja Herri-Got, vvie vvilt du vorlieſen
Daz Lob und dy Ere,
Daz dy Chriſten nicht mere
Tzu der Arbait tügen,
Daz ſi gevaren mugen
Tzu dem Jordan,
Do Johannes der rain Man
Dich taufte Herri-Got
Nach deinem Gepot,
Davon vvier ſuſſer trechten
Dein Genamen vvorden ſein:
VVan du piſt Chriſt, ſo ſei vvier Chriſten.
Schulle uns mit ier argen Liſten
Von den Genaden ſchaiden
Dy ungetreuvven Haiden,
Daz vvier dyſelben Stat icht ſehen?
Got Herre, laz nicht geſchehen
Durch dein Parmung gros
Und durch daz Pluet, daz do vlos
Aus deinen VVunden manig runs,
Uberheb dich und uns
Dez ſpotleichen Geuden,
Daz dy Haiden vor Vreuden
Kegen uns begiengen,
Ob ſi di Er enpfhingen,
Das ſe uns geſigten an,
So ſprechen ſi ſan
In Hochvart und in Spot:
VVo iſt nu der Chriſten Got?
Sein Helf iſt gelegen,
Durch den ſi ſich pevvegen,
Habent Guet und Leib,
Dartzu ier Chint und ier VVeip
Der chains ſich chan Sparn,
Svven ſi durch in vvellent varen
Auf uns Haiden daher,
Da ſi manig Hertzen-Ser
Leident und manig VVe
Auf dem vvüetunden Se,
Da ſi über müeſſen.
Da vvenent ſeu mit püeſſen,
Und dienen irem Herren.
Si ſcholden an Machmeten cheren
Mit ierem Gelauben,
Der chund ſeu berauben
Laides und Unmuet,
VVolden ſi Machmetes Guet
Und ſeiner Parmung getrauvven,
VVy vvellent ſi nu gepauvven
Jeres Herren Erb-Lant?
So ſi von unſerr Hant
Akers vorlieſen,
So müeſſen ſeu vorchiſen,
VVen in dy Hab vvirt benomen,
Daz ſi icht furpas chomen
Tzu Nazaret und tzu Betlahem,
Noch hintz Jeruſalem
Tzu Salomonis Tempel,
Da gut Pild und Exempel
Jeſus den Juden vortrueg,
Und da er in genueg
Mit ſeiner VVeishait gros
Predigt und entslos
Der Propheten Schrift.
Diſelben hailigen Stift
Muſſen ſi vormeiden nu.
Derſelb Man Jeſu
VVas des nicht vortzigen.
Vor ainen Hailigen
Etleich in tzalten
Um deu manigvalten
Tzeichen, deu er hat
Begangen an der Stat,
Di Plinten hies er geſen,
Di Chrumpen macht er gen,
Di Stummen er reden lies,
Dy Behaften er hies
Ledig vveſen von den Gaiſten,

Di muſten daz laiſten,
Svvi ungern ſi es teten.
Di ſunder Sichtum an in heten,
Dy macht er rain und geſunt.
Auch hies tzu manger Stunt
Dy Toten aufſten,
Und dy petriſen gen,
Dy vor manchen Jaren
Siech gelegen vvaren,
VVelcher Hand Gepreſten
Dy Leut an in vveſten,
Des tet er in Helf-Schein,
Und dy tzvvelf Junger ſein,
Den er dartzu ſeinen Gunſt,
Gab und ſeiner Genaden Chunſt,
Wan er mit Chunſt und mit Liſten
Seinn Diner dy Chriſten
Tzu Jeruſalem vil dick
Uns Haiden tzu Plik
Von Nöten hat erloſt.
Wais Got, ſolchen Troſt
Müeſſen ſy vormeiden nu.
Und do Martha Jeſu
Manig Er erpot,
Svven im des waz not,
Daz er tzu ier cham,
Und Haus er do nam,
Deu im gütleich wart erpoten
Und ſeinen tzvvelf Poten.
Diſelben Stat auch gern
Jeſu Chriſt tzu Eren
Suchent dy Chriſten,
Durch daz er mit ſeinen Liſten
Seinen Frum ſchuf alda.
Sy müſſen nu andersvva
Mit ier trugleichen Vienen
Jerem Herren dienen.
Si müſſen auch der Vart ervvinden,
Da ſich Jeſus lies vinden,
Do er pey dem Phariſeo ſas
Mit ſeinen Jüngern, und as,
Und dy vveil er ſas alda,
Do cham aineu, hies Maria,
Deu vvas ein hoheu Sünderin,
Deu vvont damit gewinnen
Antlos ierr Schult,
Und vordient ſein Hult,
Daz ſy mit Hertzen-Geluſt
Sein Fües chuſt,
Und mit ier Tzehern betvvug;
Von ier er auch vortrug,
Daz ſi mit edler Salben
Sein Fües allenthalben
Ernetzt und erveucht,
Dyſelben er erleucht
An denſelben Stunden:
Von allen ieren Sünden
Sy erledigt vvart.
Da müſſen auch Fürvart
Dy Chriſten haben fürpas,
Sy müſſen auch vormeiden daz,
Wil ſein Machmet geruchen,
Daz ſy dy Stat icht ſuchen.
Do Jeſus von Nazaret
Daz erſt Tzaichen tet
Vor Weiben und vor Mannen
Durch ſeinen Neven Johannen
An der Hochtzait ſein
Macht er Waſſer tzu Wein,
Als ſy noch von im leſen:
Sy müſſen auch der Stat entvveſen;
Da Jeſus ier Herre
Begie ſolch Ere,
Da man in noch um preiſt,
Daz er mit funf Proten ſpeiſt
Und mit chlaine Viſchen tzvvain
An Weip und Chint chlain
Fünf tauſent Man.
Sy vvellent gedingen han,
Svves man an der Stat,
Do er dy Tzaichen pegangen hat
An ieren Got do gert,
Man vverd ſein gevvert;
Es get in avver nicht tzu,
Wir ſchullen ſpat und fru
Trachten darnach,
Daz vvier gevvinnen Gemach
Vor den Getauften,
De uns dick beſtrauften
Gutes und Eren
Durch Jeſum ieren Herren,
An dem vvier unſern Has
Nimmer volenden pas,
Wan daz vvier Akers tzuprechen
Und uns dann rechen
An den Rittern tzieren
Seinen Soldinieren,
Dy durch in unſer Lant
Mit ellenchafter Hant
Dick hant geriten,
Und mit uns geſtriten,
Davon vvier liten gros Pein,
Von in vvir auch vil dick ſein
En ſchimpf hiert hart.
Daz Chreutz und den Part
Tragent ſy durch in,
Daz ſi gevvunnen ie den Sin,
Daz ſi dem Soldan
Vorderbten ſein Chaufman,
Und an uns prachen den Vrid,
Unſer aller Lid
Müſſen vverden tzuprochen,
Ee das es peleib ungerochen.
Got Herr durch dein Güet
Nu vriſt und behüet
Datz Akers deu vil Armen,
La dich ſeu Herr erparmen,
Wan du ſeu haſt erloſt
Von des evvigen Todes Roſt
Mit deins Plutes vorgieſſen.
Des las uns noch genieſſen.
Got Herre, nu vvaiſt du vvol,
Seit ich dich manen ſchol,
Daz du tzu Babylon
Daz Volch nem dovon,
Und ervvant das,
Daz ſi icht pauten furpas
Auf Sennaſor den Turn,
Deinen Tzorn ſi churen
An ſogetanen Sachen

Daz

Daz du mit tzvvain und ſibentzig Sprachen
Seu tailt und underſchiet.
Der Sprach aller geriet
Nur der ſechſt Tail an dich,
Dy andern ſechtzig habent ſich
Von dier gevrömdet verren,
So daz ſy dein tzu Herren
Nicht jehent noch tzu Got.
Tzu deinem Gepot
Der Sprach nur tzvvelf ſtent,
Alſo daz ſy begent
Deinen Willen, und ſint Chriſten,
Dy ſcholt du Herre vriſten,
Seit ier ſo lützel iſt.
Vorſchmechiſt du ier Geniſt,
VVer ſchol dier dann mere
Sagen Lob und Ere
Auf dem Perg Oliveth,
Do dich Judas vorraten het.
An derſelben Stat
Deinen Vater du pat
Mit Sorgen angeſtleich,
Daz er überhüeb dich
Der pittern Marter.
Süeſſer Got tzarter,
Vor Sorgen vvas dier ſo hais,
Daz du Pluet-varben Svvais
Aus deinem rainen Leib lie.
Deu Erd, deu den Svvais enpfhie,
Und deu hailigen Stat,
Deu dy Tzeher hat
Auf ſich genomen und enpfhangen,
Dy durch dein Augen ſint gegangen,
VVie ſchüll vvier dahin chömen nu?
VVier vviſſen vvol, daz du
So völlichleicher Güet pfhligſt,
Daz du ungern vortzigſt,
Svves vvier dich do peten.
Nu ſich, vvie uns dy Haiden teten,
Ob uns deu Vart vvurt penomen,
Daz vvier nicht möchten dahin chomen,
Do man dich gevangen furt,
Und dich ſmechleich anrurt
Auf denſelben VVegen
Mit Stoſſen und mit Slegen,
Untz daz ſi dich prachten in
In aines Juden Haus hin,
Der vvas ier Piſcholf und hies Anne.
Von VVeib und von Manne
VVurt du gelaſtert und geſmecht;
Vornichtet und vorpfhecht
VVurt du ſuſſer Jeſu Chriſt,
Divveil dy alten iren Liſt
Erfunden und vorcherten,
VVie ſy dich geunerten
Des Morgens vor Pilato,
Dyvveil dy Juden vvaren vro,
Das ſy des Stat heten,
Das ſy dier Lait teten,
Nach ieres Hertzens Gier
Jeren Muet erchulten an dier.
VVan es vvaz ier chainer
Groſſer noch chlainer,
Er tet dier Laides etſvvas,
Domit er ſeinen Has
An dier furpracht.
Alleu dy Nacht
Sach mans dich umtreiben.
Schol dy Stat von uns peleiben
Ungeſucht furpas,
Da du haſt erliten daz
Für unſern Sünden Main?
Nain, ſuſſer Got rain,
Du ſcholt uns gunnen
Der Vreud un der VVunnen,
Daz vvier den VVech dahin haben,
Da vvier uns Sünden-ſiech laben
Mit vvainen, ſvven vvier ſehen
Deu Stat, do daz iſt geſchehen.
VVie möcht vvier daz erleiden?
Scholt vvier vormeiden
Dy heren Stat und dy lieben,
Da man dich furt mit tzvvain Dieben
Für Pilatum den Richter,
Do dy valſchen Lügner
Jer Unpreis an dier teten,
VVarrabas vvart do erpeten
Der Mörder, und genas,
Und alles, daz do vvas
Das ſchrai an der Stunt
Mit geleichem Munt,
Chreutz Jeſum und hahen.
Dich chunt daz nicht vorvahen,
Daz in tzu lieb Pilatus
Deinen tzarten Leib alſus
Hies slahen an mit Rueten,
Daz man dy unguten,
Dy in do anslugen,
Sach aus dem Pluet do lugen,
Daz aus deinem Leibe ſpranch,
Als ſeu mit VVillen und mit Danch
Damit vveren beſtrichen,
So ungenedichleichen
Schol es nimmer ergen,
Daz das dy Haiden underſten,
Daz uns dy VVeg und dy Vart
Dahin icht vverden vorſpart
Tzu demſelben Ertreich,
Daz Got ſo übervlüſſichleich
Mit ſeinem Pluet hat genetzet,
Damit er hat geſetzet
In groſſeu Vreud uns Arm.
La dich, Herr, erparm
Deineu chlaineu Chriſtenhait,
Und gedench, vvie groſſes Lait
VVier dar an churen,
Ob vvier daz Pfhat vorluren,
Da hin do du daz haſt erliten,
Und vvie unſanft vvier vormiten
Dy Stat, do man dich hönt
Und in Spot chrönt
Mit ainer Chron durnein
Nach manger hande Pein,
Den du enpfhangen het.
Nach der Juden Pet
Du vordampt vvurd,
Darnach ein ſvvereu Purd
Auf deinen Hals ſy dier legten,
Dy ier vier chaum ervvegten,
Dy vaſten ſy auf dich aine,

Daz Chreutz gros und nicht chlaine,
Daz ſy dich tragen hieſſen.
Sy ſlugen und ſtieſſen
Dich ſuſſen Got tzarten;
Als ein Viech mit Garten
Wurd du von in gement.
Svvelchs Hertz ſich nicht ſent,
Daz es dier der Marter danch,
Der iſt ſeligs Muetes chranch.
Ob dich des Weges icht vordros,
Do du daz Chreutz gros
Auf deinen müeden Leib nem
In der Stat tzu Jeruſalem,
Ja tzvvar du trugſt ſvvar.
Und do du chom dar,
Daz do haiſſet Golgata,
Da namen ſy dich ſa,
Und nagelten dich ſer
An daz Chreutz her.
Hiet dein ieman vormiſt,
Der vver der Vart vvol gevviſt,
So vil vvas Plutes gegangen
Auf dem Weg von der Schrangen,
Untz daz man dich vol töt.
Do vvas der Weg aller röt,
Und ſvvas noch Plutes an dir vvas,
Damit die Stain und daz Gras
Wurden gerötet,
Do dich Longinus tötet
Mit ſeiner ſcharfen Lantzen.
Seit dy Stain gantzen
Sich des nicht enhielten,
Daz ſy ſich vor Jammer ſpieten,
Wer iſt den der Man,
Der ſich des enthalten chan?
Er vvain und chlag
Der Marter, der du pfhlag,
Darum daz vvier generen,
Und der Hell übervveren.
Got Herr, vven du lencheſt
Deinen Tzorn, und gedencheſt,
Wie unſerm Hertzen vver,
Svven vvier dy Stat ſelden ver
Vor Nöten muſten laſſen
Den Haiden vorvvaſſen,
Und unz ier anen muſten,
Als ſanft lies vvier vorvvüſten
Rom und Latran.
Herr, gedench daran,
Wie dier ſelber daz tzimpt,
Ob uns der Soldan benimpt
Datz Akers deu Hab,
Und daz vvier laſſen ab
Tzu Jeruſalem unſer Gevert,
So enmüg vvier dein Marter hert
An der Stat nicht pechlagen,
Da du ſei haſt getragen,
Daz tue vvier doch ungern.
Schullen dy Haiden eren
Jeren Got Appollen,
Und ſein Gepot ervollen,
Do du ſo manig Güte
Mit vvilligem Gemuete
Uns Arm haſt artzaiget.
Du haſt da vevaiget
Den Teuvel und übervvunden,
Der tzu allen Stunden
Gevangen und in Aigenſchaft,
Het uns erloſt nicht dein Chraft,
Seit du uns dann haſt erloſt
Von des evvigen Todes Roſt;
So geruch an uns meren
Dein Genad, und las uns eren
Mit andechtigem Gepet
Daz Erdreich an der Stet,
Und mit Tzehern übervvallen,
Da dein Pluet iſt aufgevallen.
Höre, Herri-Got, geruch hören,
Leſt du Akers ſtören,
So ſich, und erchenne,
Wie übel du denne
Tueſt der armen Chriſtenhait.
Wer ſchol daz gros Hertzenlait,
Daz du durch uns nem,
Daz Jeruſalem
Pevvainen und pechlagen,
Und liebleich tragen,
Und gedanchen im Hertzen,
Do du des Todes Smertzen,
Het übervvunden.
Do vvurt du enpunden
Von dem Chreutz vroen,
Und gebunden ſchon
In in neuvves Tuch vveis.
Daz tet mit groſſem Vleis
Joſeph dein Diner,
Do ims Pylatus der Richter
Erlaubt durch ſein Pet.
Ain neuvves Grab er het
In einen Stain gehauvven:
Tzu Geſicht unſer Vrauvven
Wurt du geleget darin.
Schull vvier nicht mer dahin
Chömen tzu demſelben Grab,
So vviert uns geſlagen ab
Unſerr Vreuden ein Haubt?
Des vvurd vvier beraubt
Der Selden und der Genaden.
Des nem vvier tzvvivaltigen Schaden.
Der erſt Schad vver ungeheuwer,
Scholt uns dy Vart werden teuwer
Tzu der hailigen Stat,
Da ſich manig Sünder hat
Vorſuent mit dier,
So er nach ſeins Hertzen Gier
Hat gehabt Wolluſt,
Swenn er wainend hat gechuſt
Dy Stain und daz Ertreich,
Da dein hailigeu Leich
Toteu iſt gewandelt,
So wer wier übel gehandelt,
Und an Vreuden angerurt.
Den Schaden man wol ſpurt.
Der ander Schad wer ſo gros,
Daz er uns macht plos
An Vreuden und an hohem Muet:
Leib und Guet
Müſt uns von Schulden laiden,
Daz wier von übeln Haiden
Den Gewalt müſten lan,

Digitized by Google

Daz ſi ſcholden inne han
Daz Grab, do du inne lag
Tzwo Nacht und anderthalben Tag.
Dartzu dazſelb Erdreich
An Hailichait iſt ſo reich,
Daz ſy da ſchüllen vor Got
Jer unraineu Apgot
Anpeten und eren,
Und den Unglauben meren,
Des ſcholt du Herre nicht geſtiten.
Du vvaiſt vvol, vvie ſi vveilen taten
In der alten Ee,
Do ſi den Juden taten vve,
Und Jeruſalem überchomen.
Aus dem Tempel ſy do nomen
Deu hailigen Vas
Dier tzu Smech und tzu Has:
Wan man des vvas ungevvon
Bey dem Chünig Salomon,
Daz deu Vas hailig erchant
Jeman rurt mit ſeiner Hant,
Wan um den es alſo lag,
Daz er ſolcher Weihe pſhlag,
Und es pilleichen tet.
Scholt vvier dy heiligen Stet
Vormeiden? daz vver unbehend.
Do du nach deiner Urſtend
Wandelt und gie,
Und tzu ein ander ſament die,
Dy von dier vvaren entrunnen,
Do ſy erſahen und erchunnen,
Daz es dier übel gieng,
Do man dich pey in vieng,
Und dich tot ſider.
Darnach du ſeu hervvider
Geſament und las,
Und do dier Thomas
Graif in' dain Wunden
An denſelben Stunden,
Do du in erſchin
Scholt vvier nicht mer dahin,
Da du daz pegangen haſt,
Des müſt vvier des Jamers Laſt
Tragen immer mer.
Was hietzſt du des Er?
Scholt deu Haidenſchaft
Werden do gevvonhaft
An der hailigen Stat ligen,
Daz vvier nicht vvurden vortzigen
Petleicher Pet,
Und deu Stat, do du tet
Dy Auffart hintz Himel
Aus diſer Werlt Schimel
Tzu Geſicht deiner Jungern,
Dy der Minne Hitz, Hunger
Nach dier ſendet und andet,
Untz datz du ſandet
Den Hailigen Gaiſt vvider
Aufs Erdreich hernider,
Da ſy erfullet vvurden
Der Seldenreichen Purden
Des Hailigen Gaiſt,
Des ſi vvaren vollaiſt;
Des pit vvier dich gern,
Woldeſt du uns gevvern,
Daz du uns lieſſeſt pauvven,
Svven ſein Sund gerauvven,
Daz dy da vvurden gepüſt,
Und daz auch vvurd gegrüſt
Dein volchomunde Macht
Mit ſüſſer Andacht;
Und alleu dy ſvver,
Deu uns anhangund vver,
Darum man dahin chem,
Daz ſcholt dier ſein genem,
Den daz do ſchüllen ſein
Dy vormalediten Sarrazein,
Die dich nicht tzu Herren nennent,
Noch vor vvaren Got erchennen,
Schullen dy do haben Pfhlich?
Naina, Herre, des tue nicht.
Durch dein ſelbes Ere
Wenda dy Hertzen ſere,
Der dy Akerſer auf ſich vvarten,
Dy nu laider! vvenik tzarten
Der Soldan und dy Sein.
Vormeidet ſeu dy Helf dein
Und dein Genad auserchorn,
So vviert dy Mauvver vorlorn.
Seit ſi chainen Graben
Vor der Stat nicht haben,
So mugen ſy vorderben.
Der Soldan begund vverben,
Wie er dy Mauvver gevvunne.
Manig Haiden vorſunnen
Riet dartzu daz peſt,
Daz er chunt oder vveſt:
Wan man chündet in allen,
Wer dem Soldan vvolt gevallen,
Und erberben ſein Gunſt,
Scholt mit Helf und mit Chunſt
Spat und fru
Stevvren dartzu,
Daz deu Stat vvurd übervvunden.
Dy Weiſen do erfunden,
Daz in nindert pas pehait
Deu Gelegenhait
Tzu varen durch der Erden Murch,
Denn pey der Purch,
Deu des Chünigs von Chipper vvas.
Der Soldan tzu ein ander las
Sein Maiſter Chunſten-reich,
Er hies ſeu taugenleich
Hin under varen dy Gericht;
Auch lies er des nicht,
Er hies dy pehenden
VVol an tzehen Enden
Durch dy Erden graben in:
Daz tet er auf den Sin
Daz in der Stat dy Chriſten
Der rechten Vart nicht vveſten.
Da in dy Haiden ſchaden vvolten,
Da ſy datz Akers dolten
So manger hand Ungemach.
Manger, der es e vorſprach,
Der gehal mit Rat daran,
Ee ſo manig vverder Man
So gar ane Wer vordurb,
So vver peſſer, daz man alſo vvurb,
Daz man auf daz Lant

Mit vverleicher Hant
Gegen den Haiden rit
Und da mit in ſtrit,
Und vleiſc leich vorſucht
Ob Got noch gerucht
Irre geniſt.
Ain Streit wart vorgewiſt
Von den Prudern allen,
Den es vor het miſſevallen.
Dy pegunden alle dartzu raten,
Dy Geſt auch dazſelb taten,
Dy doch durch Got waren
Uber Mer gevaren,
Und dy Soldiner,
Dy dar ſant der Tzier
Hetzog der Venedier,
Und dy Jenauer
Heten dar geſant,
Und dy von Peis genant
Dy wurden all perait.
Des Morgens, do es tait,
Do hortens alle Mes,
Waz iederman weſt,
Daz ſeiner Sel was guet,
Daran volfürt er ſeinem Mut.
Do ſy dy Meſſ vornamen,
Und tzu ier Orſen chamen,
Ein Panier wart aufgepunden
An denſelben Stunden,
Darinne man marcht
Ein Pilde gewarcht
Recht als Gotes-Marter.
Ey ſüſſer Got tzarter,
Gedench derſelben Marter dein,
Und las diers enpfholhen ſein:
Hie get es an ein Vechten
Tzwiſchen den Haiden und Gotes Chnechten.
Di Porten man entslos,
Ein Stimme laut erdos,
Mit Andacht ſungen ſy do
Ein Lied, daz ſpricht alſo:
Sand Maria Muter und Mait,
Unſer Not ſey dier gechlait.
Damit ſtapften ſy hin
An dy Haiden, und teten in
Chreftigen Schaden.
In Pluet ſach man ſy paden.
E ſy ſich geſamplierten,
Und tzu Streit gerotierten,
Ee waz ier manig tauſent tot.
Des chomen auch in Not
Dy Chriſten von den Haiden:
Sy waren ungeſchaiden.
Mit manger Poinder
Herter und ſwinder
Deu Haiden an ſeu druchten.
Dy Chriſten ſich ſmuchten
Tzu ein ander dick:
In Todes-Rick
Manig Haiden wart geſetzt.
E dy Chriſten geletzt
Wurden an ierr Chraft,
Do het deu Haidenſchaft
Chreftigen Schaden genomen.
Der mit den Chriſten was chomen
Rot-Maiſter und Haubtman
Deu daucht, es wer wol getan,
Daz man des Tages aberit,
Und des andern Morgens ſtrit.
Sy drungen durch dy Geſt
Gegen Akers der Veſt
Durchriten ſy dy Haiden.
Sy waren leicht tzu ſchaiden,
Do ſein dy Chriſten daucht Tzeit,
Daz ſy von dem Streit
Wider in wolten cheren,
Dy Haiden ſahens gern,
Suſt heten ſis geliebt in.
Do dy Chriſten tzogten hin,
Und ſy des Schades war teten,
Sy achten, daz ſy vorlorn heten
Wol vier hundert Man.
Auch hies der Soldan
Lenger nicht peiten,
Er hies achten und reiten,
Wy vil er Schaden het genomen,
Do wart do vornomen
Tzaintzig tauſent der ſeinen.
Den vraidigen Sarrazeinen
Was Hertzen-Laid und And
Um den Schaden und dy Schand,
Dy ſy da heten genomen.
Do dy Chriſten wider in chomen,
Sy ſchuffen in Gemach.
Den Templern geſchach
Tzu wainen und tzu chlagen,
Do ſy der Arbait vorpfhlagen,
Und tzu ierem Haus chomen hin,
Do vormiſten ſy under in
Aines iers Prüder,
Der der Manhait ein Rüder
Wielt tzu allen Tzeiten,
Swa ſy waren in ſtreiten,
Do heten ſein Genies,
Pruder Perchtram er hies.
Nu hört, was an im ergie.
Seineu Prüder wanten hie,
Er vver in dem Streit tot,
Do lebt er und doch in Not:
Wan do er vom Roſſe cham,
Ainen Sin er do nam,
Ich wen, Got im den fugte,
Daz er nindert auflugte,
Noch tet als er lebt,
Swie manig Ors ob im ſtrebt,
Und lauffent über in ſpranch,
Do vor tet er chainen Wanch.
Er lag ot ſtille dem geleich,
Als er wer ein toteu Leich,
Und als er pfhleg chainer Macht,
Untz daz im chom dy Nacht,
Do daucht in, er het geſigt:
Ein Man, der icht witz pfhligt,
Swen es dem an dy Not chumpt,
Er vindet vvol, daz im frumt.
Alſo tet der ellens-reich,
Er ſleich taugentleich
Dahin, do man des Tags
Manges Stiches und Slags
Auf den Wal het gepflegen.

Dy

Digitized by Google

Dy da tot waren gelegen,
Aus den er ainen ſucht.
Der Pruder des gerucht,
Daz er dez Haidens Harnaſch nam,
Swas im des getzam,
Sich ſelber des gewert
Harnaſch tzu haben und Swert.
Do er darin gewappent wart,
Er ſlaich an derſelben Vart
Tzu ainen ſchönen Getzelt,
Daz waz geſpannen auf daz Velt
Gegen der Stat aller naſt.
Dy Haiden ſlieffen vaſt,
Dy in dem Gezelt lagen,
Aines Herren ſy pfhlagen,
Dem warens all undertan.
Ain Liecht ſchön darinne pran
Vom Palſem chöſtleich,
Er was ein Chunik reich.
Dy do ſchilt-wachten,
Auf ſein Gevert nicht achten;
Sy heten es vor anders nicht,
Wan daz er het mit in Pfhlicht,
Und daz er wer ein Haiden,
Daz begund in laiden.
Nu hört, wie er tett,
Von igleichs Pett
Deu Swert er in ſtal.
Do er deu über al
Tzu ſeinen het geleſen,
Do lies er ier chainen geneſen.
Der Pruder waz unvordroſſen
Igleichem er deu Droſſen
Mit ainem Meſſer ab ſnait.
Do ſeu daz tötleich Lait
Heten enpfhangen,
Do chom er gegangen
Uber den Chünik reich,
Den wecht er ungemechleich.
Do der Chünik erwacht,
Und aus dem Slaff erſchracht,
Des er het gepflegen,
Do muſt er ſich pewegen,
Daz er ſich nicht enwert,
Wann er vver unervert
Gevveſen vor den Chriſten,
Der in mit ſülchen Liſten
Het da gevvunnen.
Der Pruder vorſunnen
Dem Chunig tzu hant
Ein ſinvvel Holtz pant
Mit Riemen in den Munt
Daz er niemant chunt
Mit ſeiner Red tet,
Svvie man in gevangen het.
Bruder Perchtram der Tzier
Den Chünik Wapent ſchier
In aines Haidens Sarevvat,
Und als pald er im hat
Den Helm aufgepunden;
An denſelben Stunden
Den Chunik Pruder Perchtram
Pey der Hende nam,
Und furt in unvormelt
Durch daz Her über Velt.
Er lies im nicht weſen gach.
Svver ſeu ſo ſain gen ſach
Der chund nict anders ſich vorſten,
Wan daz ſy vvolten luſmen gen,
Waz man auf der Mauvver vvorcht.
Der Pruder unervorcht
Do der hintzu chom nahen,
Do begund er gachen
Tzu dem Haus der Templer.
Wer auf der Mauvver vver,
Des vragt Pruder Perchtram.
Do man ſein Stimme vornam,
Des gevvan an Freuden-Chraft
Der Maiſter und dy Pruderſchaft
Der Templer-Orden,
Als vil als ſy vor vvorden
Traurig ſeiner Vorluſt,
Als vil ſy in ier Pruſt
Und in ier Hertz Vreud namen.
Dy tzvven, dy da chomen,
Dy vvurden ſchier in laſſen,
Do ſy ein Weil geſaſſen,
Do ſagt er in Mer,
Wer ſein Gevert vver.
Des vreuten ſy ſich ſer,
Daz im ſo groz Er
Was vvidervarn,
Alle, dy da vvarn,
Dy gefrieſchen es des Morgens,
Sy pfhlegten chains Porgens,
Daz ſy den Chunik lieſſen leben
Do muſt man in tzu ſchöner Huet geben
Alle dy Chriſten
Deu ſy gevangen vviſten
In der Haiden Her.
Mit chöſtleicher Tzer
Den Chunik ſy inne hieten.
Dy ſeinen in berieten
In dy Stat, vves er vvolt,
Daz ein Chunik haben ſcholt
Dem deu er geſchach
Der Pruder vvart hernach
Maiſter der Templer.
Nu hört, vvie dy Akerſer
Wurben mit den Haiden.
Do ſeu niemant mocht geſchaiden
Noch in Vrid mocht geſetzen,
Do vvolden ſy letzen
Dy ellenthaften Degen
Mit Stichen und mit Slegen
Mit den Haiden alſo,
Daz ſein vvurden unvro
Manig Haideniſches Weip,
Daz ſo manges Haiden Leip
Datz Akers vver peliben:
Do ſy der Tzeit hin vortriben
Nach dem Streit ſechs Tag,
Do legtens aver auf dy Wag
Von Akers dy vreuden Armen.
Ey vvolt ſich Got noch erparmen
Uber dy ellenden,
Und vvolt in Troſt ſenden,
Wy vvol daz ſeinen Genaden tzem,
Daz er tzu Helf chem
Den ellenthaften Degen,

Dy ſich do hant bevvegen
Des Leibs durch in.
Sy tzogent aver hin
Aines Morgens fru
Stapften ſy den Haiden tzu,
Si vundens aver laider nicht
Tzu dem Streit als unbericht,
Als ſy ſeu vor heten vunden,
Davon vil manig verch Wunden
Dy Chriſten enpfhiengen,
Wie ſis da pegiengen
Mit ein ander an dem Streit,
Daz pedorft langer Tzeit,
Scholt ich daz peſunder ſchreiben,
Des mus vil peleiben;
Wan des man nicht ſchol vordagen,
Des han ich ſo vil tzu ſagen,
Daz ich es mag volenden nicht.
Manig ſchedleich Geſchicht
Des Tages dy Chriſten churen,
Dy Templer vorluren
Jeren Maiſter in dem Streit,
Nahen und vveit
Waz des Manhait erchant.
Do den Chriſten geſvvant
Jer Manheit und ier Chraft,
Und daz deu gaiſtleich Pruderſchaft,
Dy da ſtreiten chunden
An in ſelben des enpfhunden,
Daz ſy weren müeder Lider,
Do cherten ſy wider
Werleich ab dem Plan,
Das vvart in guet Stat getan,
So daz in niemant tzogt nach.
Den Haiden ſo lait geſchach
Und von ier Streit ſo vve,
Daz ſy geruchten als e
Welhen Enden ſy cherten,
Do man deu gererten
Haiden aver tzalt,
Do vvaz ier gevalt
Ain und dreiſſig tauſent Man.
Von Babilon der Soldan
Hies under dy toten Chriſten gen,
Er vvolt daz underſten,
Daz der Chriſten chainer
Weder groſſer noch chlainer
Stüent des Nachtes auf.
Er hies ſeu tragen tzu Hauf,
Und vvolt auch nicht vormeiden,
Igleichem hies er ſneiden
Von dem Hals daz Haubt,
Dy Chriſten vvurden peraubt
Irre Geſellſchaft,
An dem des Ordens Chraft
Signuſt gevvan
Funftzehen hundert Man.
Der Chunik der nu gevangen ſas
Ervvarb den Akerſeren daz,
Svvas ſy der toten vvolten
Peſtatten, als ſy ſcholten,
Daz man in dy muſt vvider geben,
Und ſvvas noch vvas pei dem Leben
Gevangen Chriſten under in
Dy muſt man aver ſenden hin
Gegen Akers hin vvider,
Do ſich dy Chriſten nider
Gelieſſen nach dem Streit,
Und daz ſy gemaches Tzeit
Durch dy vvolten han,
Nu hört, vvaz da vvart getan.
Dy Hern Soldans Chnaben
Heten nu hindurch gegraben
Daz Gemauvver und daz Erdreich,
Daz ſy gevvaltichleich
Gingen in der Chlaus
Des Chünigs von Chipper Haus;
Doch halen ſy es ſere.
Sy heten gern mere
Gemachet der Invart.
Nu müet vil hart
Dy Venedier,
Daz dy Akerſer
Gepoten heten pey der Wid,
Svvie vil man Chumers lid,
Daz niemant ſcholt vliehen,
Noch von dann tziehen.
Di Schelch ungetreuvven
Plaſen und preuvven,
Pegunden ainen Rat,
Wie ſeu des gevvunnen Stat,
Daz ſy chemen von dannen;
Weiben und Mannen
Pegunden ſis vorhelen,
Und pegunden ains Nachtes ſtelen
Wol tzvvantzig Schef oder mer,
Deu luden ſi vil ſer
Mit ſo reicher Hab,
Daz des nicht gie ab,
Ob ſis vorchauffen ſcholden
Es hiet chaum vorgolten
Der Chunik von Vranchreich.
Do ſo gar haimleich
Dy Venedier
Heten gemachet ler,
Was ſy Gutes und Heuſer heten,
Nu hort, vvas ſy do teten.
Auf iere Schef ſy flichen,
Und ſanten haimleichen
Tzu den reichen Purgern,
Ob ſy in deſte hölder vveren,
So vvolden ſes mit ier Guet
Pringen auf des Mers Fluet
Aus der groſſen Not,
So leit niemant gern tot.
Des andern Nachtes, hört ich ſagen,
So vil Gutes vvart getragen
Auf deu Schef der Venedier,
Daz man acht, daz des vver,
Als ich mit Warheit ſprechen vvil
Wol dreiſtund als vil
Als ſy do ſelber Gutes heten.
Da in dy Akerſer teten
Mit in tragen ſo gedon,
Do vveren ſeu der von
Geren gevveſen,
Sy pegunden auſleſen,
Und in daz Mer pollen,
Svvaz nicht envollen:
Daucht ſeu guet genueg,

Wan

Wan man in dar trueg
Silber, Golt, Geſtain reich,
Daz ſy völlichleich
Damit luden iereu Chiel,
Und do daz Volch hinan viel,
Und zu ier Guet vvolden gen,
Do begunden ſes underſten.
Den an deu Schef vvaz Not,
Dy muſten leiden den Tot.
Deu ungetreuvve Diet
Dy Purger ſchiet
Von Leib und von Guet,
In des Mers Fluet
Stieſſen ſes her nieder,
Und ſo ſy her vvider
An deu Schef vvolden ſchvvimmen,
So ſlugen in dy Mort-Grimmen
Haubt und Hend ab.
Suſt ſchiedens von der Hab
Und von dem Leben alſam,
Swelcher hin nach ſwam
Kegen den Scheffen auf ier Genad,
Do es tzu ver vvas dem Stad,
Tzu hant ſy den erſchuſſen.
Ob dy Venedier gefluſſen
Auf daz Mer von dem Land,
Und do man das ervand.
Datz Akers überal,
Do hueb ſich Jamer und Qual:
Von Schulden muſte chlagen,
Als ier habt gehört ſagen,
Deu Gemain der Akerſer,
Daz dy Venedier
Alſo waren entwichen,
Und daz ſy mörtleichen
An in heten gevaren,
Dy des Gutes peraubt waren,
Daz dy dartzu waren ertöt.
Des wart Jamers genöt
Manig getreuwes Hertz;
So was der ander Smertz,
Der den Armen gie nahen,
Daz dy Herren pegunden gahen
Der Maiſter der Spitaler,
Vom Deutſchen Herren der Templer
Swas dannoch Schef do waren,
Der pegunden ſy varen,
Und tailen deu under ſich
Dy Vart engeſtleich.
La dich, Herre Got, erparmen,
Dy do heten armen,
Und nicht tzu vliehen heten Troſt,
Dy da waren unerloſt.
Lat euch ſagen, wie
Es um dy Schef ergie.
Dy do waren beliben,
Dy wurden angeſchriben,
Und veſtichleich behuet,
Swenn in des wurd tzu Muet,
Daz ſy tzu wer nicht entöchten,
Dy denn entrinnen möchten,
Da ſcholt man peſunder
Deu Schef tailen under.
Daz gelobten ſy gemain,
Und dy weil ſy des in ain
Wurden an ierr Rat,
Do hub ſich in der Stat
Gros Geſchel und Pracht:
Dy Haiden pey der Nacht,
Daz man darum nicht weſt,
Von Chipper des Chunges Veſt
Heten durchprochen
Mit drin weiten Lochen,
Deu darinn aufgiengen;
Sy tötten und viengen,
Swas darinne Leut was.
Der Chunik davon ſelb genas,
Daz er entzeit aus entran,
Do er der Geſt ſich vorſan;
Er ſaumt ſich nicht mer.
Do dy Hertzen ſer
Daz Volch in der Stat gevrieſch
Harnaſch menleich hieſch
Und peraiten ſich tzu Streit.
In ainer churtzen Tzeit
Chomen dy Chriſten,
Do ſy dy Haiden wiſten;
Dy Haiden auch gegen in drungen,
Hurta was do Swert erchlungen,
Dy aus den Helmn ſchrieten Feuwen
Gemach wart do teuwer:
Der Haiden wart ie mer,
Dovon dy Chriſten ſer
Gedrungen vvurden hinder ſich.
Nu vvas daz Volch gemainleich
In der Stat tzu Streit chomen.
Do der Soldan het vornomen,
Daz ſy ſtriten in der Stat,
Do hies er viel drat
Seineu Durchvarer
Tzünten an dy Pfheiler,
Damit ſy heten underſetzt
Dy Mauvver, dy nu vvaz tzu retzt,
Und des Grundes entloſt,
Dy vveil daz Feuvver in der Roſt
Under der Erden pran,
Dy vveil ſchuef der Soldan
Werleicher Leut genueg
Dringen durch daz Lueg,
Daz vorhin in gemacht vvas,
Daz ierr chainer genas,
Dy da chomen hin under.
Daz vvas ein michel Wunder,
So gros vvas der Gedranch,
Hinder ſich chainen Wanch
Nieman mocht getreten,
So groſſeu Gier hin in heten,
Dy do ſtunden under der Luchen.
Dringen und Druchen
Wart do ſo gros,
Daz ein Widerſtos
In der Stat vvart,
Daz ſy dy Durchvart
Nicht mer gehaben mochten.
Tza hey vvie da vvart gevochten.
Es vvas um ainen mitten Morgen,
Daz ſy der groſſen Sorgen
Und des Streites pegunden,
Und e dy Chriſten übervvunden
Dy Haideniſchen Diet,

Der

Digitized by Google

Der Tag hin vorſchiet.
Es het der Haiden Val
Des Tages chain Tzal:
Wan, als ich euch ſagen vvil,
Als untzelleichen vil,
Als ier hin in vvas chomen,
Den vvart allen daz Leben benomen.
Ich ſag euch, vva von daz geſchach;
Den auſſern vvas hin in ſo gach,
Daz dy in der Luchen ſtunden,
Weder hin noch her enchunden
Her aus noch hinder ſich.
Des gie des Totes Gerich
Uber ſeu von dem Tamph
Manig Haut ſich ramph
Vor Hitz, als is peſengt vver.
Do dy Akerſer
Enpfhunden und vornamen,
Daz nicht mer chamen
Der Haiden hindurch
Durch dy ſchedleichen Furch,
Und daz der vvas gemacht min,
Dy do vvaren dinn,
Do pegunden ſy herfüer ſtüren,
Dy ſich do heten in den Türen
Vorporgen und in deu Gadem.
Gros vvart der Chradem,
Der Schal und der Saus
Von Chipper in des Chunges Haus,
E ſy alle wurden gevalt.
Der dy Toten wolt haben getzalt,
Der wer unmüeſſig geweſen.
Dy Chriſten wolten auch entweſen
Der Unmus und der Aribait,
Daz da icht wurt gerait
Jer Ferluſt von den Leuten.
Ich chan euch nicht bedeuten
Den Jamer und deu Qual,
Daz Pluet het widerſwal,
Daz man in Menſchen Pluet
Untz an dy Sporen wuet.
Swas der Chriſten was gelegen,
Der Sel mues Got pfhlegen,
Und ruch in genedich weſen;
Dy aver waren geneſen,
Den vvas Rue not.
Den Pfhaffen man gepot,
Daz ſy ſich dartzu
Richten des Morgens fru,
Daz von ieren Henden
Ane Miſſewende
Daz Volch wurt geſpeiſet
Mit dem Prot, daz do preiſſet
Aller Hailigen Munt,
Und dem deu wierd iſt chunt,
Swenn vvier es haben genoſſen,
So wier uns entfloſſen
Daz tor aller Selichait,
Es iſt auch unſer Gelait
Hintz Got vor Sünden main.
Ee daz der Tag erſchain,
Da muſt daz Volch erwachen
Sulch Pömern und Chrachen
In der Stat erwag,
Als ein groſſer Donner-Slag,
Derſelbe Saus erwiel,
Do deu Mauwer niderviel,
Dy des Grundes ler
Heten gemacht dy Durchvarer.
Von der Mauwer Valle
Erſchrachen ſy alle.
Do ſy gie tzu Hauf
Dy Chriſten ſich machten auf,
Wan ſy des gewis waren,
Daz dy Haiden mit Scharen
In dy Stat riten,
Und da mit in ſtriten,
Swenn dy Sun erſchin.
Davon ſy giengen hin,
Und teten ier Peicht.
Er vver gevveſen leicht,
Der ſich hete nicht
Tzu den Sorgen vorricht,
Dy in vorvviſſund lagen.
Dy vveil ſy des pfhlagen,
Nu hört, vves auch der Soldan
Hy vor der Stat began.
Dy hohiſten er beſant,
Dy pat er und mant
Sein Gepet ervollen,
Machmet und Appollen
Hies er ſeu opfhern ſa.
Um dy Er, dy ſy im da
Heten gefuget,
Von Schulden mich genuget
Jerer Gnaden, er ſprach,
Wann es e ni geſchach
Noch hinfüer nimmer mer,
Daz den Haiden ſulch Er
Wer geſchehen,
Des muſten mit im jehen
Alle, dy do vvaren,
Doch ſach man ſeu geparen
Hart chlegleichen,
Daz ſy chreftichleichen
Schaden heten genomen,
Mocht man ſein haben überchomen,
Und den Soldan alain.
Dy Chunig algemain
Hiet gedaucht daz peſt,
Daz er dy Chriſten dy Veſt
Hiet müeſſleich raumen laſſen:
Wan ſy vviderſaſſen
Dy getauften Ritterſchaft
Und dy gaitſtleich Pruderſchaft,
Dy an in diche teten Mort.
Do daz der Soldan erhort,
Dem vvaz hertzenleichen Tzorn.
Gedencht, vvez ier habt geſvvoren,
Tzu den Haiden er ſprach.
Jer vviſſet vvol den Ungemach
Der meinem Vater vviderfür,
Mit euch allen ich nu ſvvor,
Daz ich daz ſcholde rechen
Hie tzu Akers an ven Vrechen,
Do ier und er mich chrönt.
Ich vver immer gehönt,
Wurt der Ait tzuprochen,
Daz es pelib ungerochen,
Do ſy erchanden ſeinen Muet,

Svvas

Swas in do dauchte guet,
Daz lobten ſy im anderwet.
Do hies er ſeu an der Stet.
Tzu den Karotſchen gen,
Dar auf ſach man ſten
Seineu Apgöter ſchon,
Ain guldeineu Chron
Igleichs auf het,
Apollo und Machmet,
Pallas und Tervaganden.
Mit Mund und mit Handen
Sy muſten an der Stunt ſweren
Dy Stat datz Akers peheren,
Dyweil ſy darinne wiſten
Einen lebentingen Chriſten.
Do daz Gelubde geſchach,
Der Soldan tzu in ſprach:
Nu ratet mier dartzu,
Wie man dem Dinge tue,
Daz wier alſo geſtreiten,
Daz man dy Sturms-Geiten
Wechtens müg geſatten.
Swas ſy uns Laides ie getaten
An Degemhait dy pewerten
Dy Pruder mit den Perten,
An den ſchulln wier nu rechen,
Wes dyſelben vrechen
Habent getroſt ſich,
Daz ſy wider mich
Sich ſo lange vorhalten.
Was Sinnes ſy walten,
Des nimpt mich peſunder
Ob allen Dingen Wunder.
Der hohen Chünig ainer ſprach:
Ich ſag euch, Herre, was ich ſach,
Do wier neſt ſtriten mit in,
Des ich ein Tor geweſen pin.
Ob ich es ſagen ſchol,
So wais ich nu wol,
Von vviegetanen Liſten
Jeſus Diener dy Chriſten
So weis ſint und ſo charch.
Des chund ich vor nicht vorſten,
Jer igleiches ſint tzwen;
Daz tuet alles Jeſus Liſt,
In igleichem Alten ein Junger iſt.
Do ſy des vordern Tages
Manges Stiches und Slages
Kegen uns pfhlagen,
Swas ier do wurden erſlagen,
Mit meinen Augen ich daz ſach,
Daz ſy in lieſſen weſen gach
Dy ſchöniſten Juncherren,
Daz ich nahen und verren
Nie geſach ier geleich.
Dy chomen taugenleich
Auf daz Wal geſlichen,
Und namen von ieglichem
Aus dem Mund ein Chindelein,
Von dem ſo Wunne-perender Schein
Gie und erlaucht,
Daz mich des wol pedaucht,
Ich het ſo ſchons nie geſehen.
Du ſcholt mier vorjehen,
Sprach der Soldan,
Wor chomen dy Man,
Von dan du ditz ſehe.
Ich wais, ob es geſchehe,
Als ich mich vorſach,
Mich dunchet, in wer gach
Tzu varen auf in den Luft.
Ich wais wol, daz dein Guft
Den Chriſten geit Preis.
Jeſus ier Herre weis,
Der es mit Tzauber an in tuet.
Es vver auch vil guet,
Wolden unſer Goter her
An uns legen dyſelben Er,
Dy Jeſus an in peget,
Apollo und Machmet
Möchtens pas vol enden,
Sy ſcholden auch in uns ſenden
Jer Engel hernider,
Dy uns erchulten dy Lider,
Swen wier müed würden
Von überleſtigen Pürden
Streitens und Ungemach.
Dy Red, dy do geſchach
Vor dem Soldan,
Dy hort ein Chriſten Man,
Der het ſich geſchaiden
Von den Chriſten tzu den Haiden,
Und vvaz abtrunne vvorden
Der Dheutſchen Herren Orden
Dar inne er vvas gevvachſen,
Pruder Herman von Sachſen
Pey den Chriſten er hies.
Do er ſich den entſties,
Und daz er Haiden vvart,
Do vvart er ſo tzart
Den Haiden allen geleich,
Daz er gevvaltichleich
Wol tauſent Haiden pfhlag,
Dy Nacht und Tag
Laiſten ſein Gepot.
Do ſant unſer Herrigot
Seinen Gaiſt drat,
Der ſein Hant getat,
Durch dy er iſt geporen,
Ungern let vverden vorloren,
Tzu diſem Sünder.
Der betracht diſeu Mer
Vil taugen in ſeinem Hertzen,
Er gedacht an den Smertzen,
Den Got durch in erliten hat,
Und petracht ſa tzu ſtet,
Wie er mocht gepueſſen
Sein Sund gegen den ſüeſſen
Almechtigen Chriſt.
Nu vvais ich vvol, daz er iſt,
Gedacht er in ſeinem Muet,
So parmhertzig und ſo guet,
Daz er niemant vorſmecht,
Wer ſich tzu im necht,
Und den reuvvent ſein Sünd.
An derſelben Stund
Er ſich vvappent und rait,
Tzu den Seinen er ſait,
Sy ſcholden ſein peiten,
Er vvolt ein Weil reiten

Auf daz Velt durch Churtzweil.
Nu chert er mit palder Eil
Von der Haideniſchen Pfhlicht,
Gegen der Stat all gericht.
Do er hin in cham,
Swer ſein do war nam,
Den nam all beſunder
Seins Gevertes Wunder.
Sich vorſahen dy Akerſer,
Daz er geſant wer
Von der Haidenſchaft
In etleicher Potſchaft
In dy Stat tzu in.
Er rait al gericht hin
In der Dheutzſchen Herren Haus
An Underlas und ane Praus.
Von dem Ors er ſprach,
Deu Weil daucht in tzu lanch,
E er den Hoch-Maiſter vant,
Dem viel er allzuhant
Nider vor ſein Fueſſe.
Er ſprach: gunt mier, daz ich püeſſe,
Swas ich Sunden hab getan,
Ich pins Pruder Herman,
Der pei den Heiden iſt geweſen.
Nu helft mit tzu geneſen
An der Sel durch Got.
Nach euwerm Gepot
Wil ich in der Pues leben,
Doch wil ich gern darnach ſtreben,
Schulle nüer der Tod ſein.
Der Maiſter der Dheutzſchen Herren
Sprach: Ich vvil mich gern
Um euvver Sach beraten.
Dy Prüder in alle paten,
Daz er im genedig vver.
Ich vvil euch churtzen dy Mer.
Sy gaben im vvider den Orden,
Waz er ie vvorden
Schedleich der Chriſtenhait,
Deu Tat in ſein Hertze ſnait,
Und bedacht ſich des Ervollen
An den Haiden erhollen.
Dy Haiden vvaren perait
Tzu Streit, als ich vor ſait,
Gros vvas ier Schallen,
Do deu Mauvver vvas nidergevallen.
Do ſchuef der Soldan
So vil Leut hinan,
Daz im deu Durchvart
Schier geraumpt vvart,
Ob ieder Haiden ain
Nur ainigen Stain
Von danne het getragen,
So vil vvas ier, hort ich ſagen,
Sy heten gahes geraumbt.
Niemant ſich ſaumpt,
Der tzu dem Streit gehort,
Groſſer Schal ſich enport.
Do der Admirat
Sich gevvapent hat,
Und in deu Stat vvolde,
Von Geſtain und von Golde
Sein Wapen-Clait vvas vorvvierret,
Und herrleichen vortzimierret
Wart da manges Haidens Helm,
Der Staub und der Melm,
Der von der Mauvver vallen gie,
Der vvaz nu gelegen hie.
Mit manger Panier
Dy Haiden chomen ſchier
Getzogt in deu Stat.
Svves Gemuet alſo ſtat,
Daz er pfhligt gantzer Treuvven,
Der la ſich anden und reuvven
Den Jamer und daz Chlagen.
Dez dy Chriſten pfhlagen.
Ain igleich Menſch ſchol gedenchen,
Ob icht ſere mocht gechrenchen
Geſunder Leut Hertzen,
Als dy des Todes Smertzen
Gevvis vviſſent vor in,
Jer genueg heten den Sin
Ob ſy vvol mochten enpfhliehen,
Und dem Tod ſich entziehen
Daz ſi ſein teten nicht
Durch deu Tzuverſicht,
Ob ſeu durch Got ierend nemen,
Daz ſeu gevvisleichen chemen
Tzu Got in daz Himelreich,
Des vvurden ſeu veſtichleich
Getroſt von den Pfhaffen.
Der Piſcholf het geſchaffen
Tzu demſelben mal,
Daz dy Pfhaffen uberal,
Scholden des nicht laſſen,
Sy ſcholden in allen Straſſen
Aufſten und predigen,
Wer ſich erledigen
Von allen Sunden vvolt
Und vver den himeliſchen Solt
Von Got vvolt enpfhahen,
Der ſcholt des Tages gahen
Mit vverleichen Handen
Gegen Gotes Veianden.
Sy taten auch tzu vviſſen,
Swes Leben do wurt vorſliſſen,
Und in Gotes Dienſt ſturb,
Daz er damit erwurb
Tzuhant dy ewig Ru.
Tzu hin her nu tzu,
Sprach in der Stat mennichleich.
Nu vvaren auch degenleich
Dy Chriſten berait,
Daz ſy waren unvortzait,
Daz mocht man do wol chieſen,
Gewinnen und vorlieſen
Legten ſy alles auf dy Wag.
Der des Sturm Vaan pflach,
Der chert gerichtes hin,
Do dy Haiden hin in
Durch dy Luchen riten,
Etzahey wy da wart geſtritten!
Ey ſuſſer Got und tzart,
Piſt du ye beſwart
Von den gaiſtleichen Herren,
Dy man in groſſen Eren
Datz Akers ſach leben?
Daz ſcholt du in alles vorgeben.
Ey ſuſſer Jeſu Chriſt,

Swie

Digitized

Swie wol daz vvar iſt,
Daz nicht geſchicht ſo taugen,
Es ſey vor deinen Augen,
Und ſvvie du haſt chunt
In Himel und in Abgrunt,
So nim diers tzu ainer Churtzvveil,
Und ſiech herab ein Weil
Tzu deinen lieben Chnechten,
Und ſchau, vvie ſy vechten.
Deu gaiſtleich Pruderſchaft
Pegie an der Haidenſchaft
Solchen Schaden und vve.
Heten ſis gevveſt, ee
Daz ier ſo vil do vver vorlorn,
Sy heten e vorchorn
Allen den Widerdries,
Den dem Soldan tun hies
Datz Akers der Cardinal,
Daz ſo eng vvart daz Wal,
Daz vvart den Chriſten guet,
Es vvart ein See von Pluet
In der Stat ſo gros,
Daz manger vvart dez Lebens plos,
Der nur darinne ertrank.
Svver des Lebens vvart ſo chrank,
Daz er von Ros viel nider,
Der cham nimmer vvider.
Dyvveil dy vverleichen ſtriten,
Dy Pfhaffen des nicht vormiten;
An ier Gepet ſy ſich legten,
Sy manten und flegten
Got von Himelreich,
Daz er ſich genedichleich
Pedecht gegen den Seinen,
Dy ſich toten und peinen
Lieſſen durch ſeinen Willen.
Si lieſſen nicht pevillen,
Wan es im vvol getzam,
Sy trugen Gotes Leichnam
Für dy Chirchen heraus.
Do dy Haiden den Straus
Heten mit den Chriſten,
Svvas ſy Glocken vviſten,
Dy vvurden alle erſchellet,
Daz Got deſter ſchierer vellet
Der unrain Haiden Leib.
Chind und Weip
Waren auch nicht ſain,
Sy trugen gros Stain
In Venſter und in Tzinnen,
Svvo ſy des Stat mochten gevvinnen,
Daz Schaden chem davon.
Do teten ſy gedon
Mit vverfen den Haiden.
Sy vvaren ungeſchaiden,
Untz daz deu Sunn undergie.
Air erſt der Soldan lie
Von dem herten Streit;
Im daucht, er hiet Tzeit
Tzu der Hervverge,
Er pfhlag groſſer Cherge,
Und gedacht in ſeinem Muet,
Was man heut nicht tuet,
Daz tue man aver morgen.
Er vvas des ane Sorgen,
Daz dar under icht chem,
Daz im den Sig benem,
Deu Stat müſt vverden vorlorn.
Der Haiden Her-Horn
Do daz erſchellet vvart;
Do namen ſy deu Vart
Tzu der Nacht Sedel.
In demſelben Wedel
Do der Admirat
Tzogt aus der Stat,
Groſſen Schaden er chos,
Funf Chünig er vorlos,
Dy in dem Sturm hert
Sich heten vvol ervvert,
Und ernert ieren Leib,
Den taten deu Weib
Mit Stainen ſo gedon,
Daz ſy ſturben darvon.
Do ſy tzur Herberg chamen,
Und daz ſy vornamen,
Wy vil ſy Leut heten vorlorn,
Do vvart den Haiden ſo tzorn,
Daz ſy dem Soldan vvurden gram.
Do der ander Tag cham
Do vvurt der Admirat
Mit den höhiſten tzu Rat,
Dy dartzu chunden,
Dy rieten und erfunden,
Seu daucht daz das peſt,
Daz man in dy Veſt
Des Morgens aver rit,
Und dyvveil man mit in ſtrit,
Do ſcholden dy hy vor
An deu Purg-Tor
Allenthalben eilen,
Mit Hachen und mit Peilen
Scholden ſis aufprechen,
So mocht man ſich gerechen
An den Getauften.
Man ſchuef, daz ſy lauften
In deu Heuſer gemain,
Und daz ſy gros und chlain
Totten darinne.
Hört, vves ſy peginne
In der Stat deu Diet,
Do der Soldan heraus ſchiet,
Dy nicht vvaren erſtorben,
Dy vvaren nahen vordorben
Von des Aſſes vvas.
Do gebot man in daz,
Dieren, Chinden und Chnechten,
Dy nicht mochten gevechten,
Daz ſy nicht anders pfhlegen,
Svvas toter Haiden do legen,
Daz ſy dy tzugen ins Mer.
Der Soldan in ſeinem Her
Groſſen Schaden gevvan.
Daz ſchuf Bruder Herman,
Der pei den Haiden vvas gevveſen,
Den ſach man tzu ſich leſen
Wol tzvvanitzig Pruder oder mer,
Den gab er deu Ler,
Daz ſy ſich vvapneten vil drat
Mit Haideniſcher Sarvvat.
Ich vven, man dy nicht ver trug,

Wan ier was mer den genueg
Des Tages in der Stat peliben,
Niemant mocht han geſchriben,
Geraitt noch getzelt,
Was ier des Tages wart gevelt
Der Haiden dort inne.
Tzu groſſen Ungevvinne
Jer Ferluſt dy Haiden achten,
Dy ſy hin in prachten,
Der chom in aus dem Straus
Der vierd Tail chaum heraus.
Dort in pliben dreu Tail,
Do von was ſo wolvail
Der Haideniſch Harnaſch.
Do des Tages Liecht erlaſch,
Und der Man pegund ſcheinen,
Pruder Herman und dy ſeinen
Under dy Haiden do riten:
Er chund wol nach ierem Siten
Reden und geparen.
Er pegund varen,
Swo er dy müden Weſt,
Dy des Tages in der Veſt
Heten gevochten,
Dy chunden noch enmochten
Vor im nicht geneſen.
Swo er ſeu vant Weſen,
Dar gacht er über Velt,
Und gie in deu Getzelt,
Mit ſeinen Geſellen
Totten und vellen
Nur, dy hohiſten Er began.
Do der Soldan
Allermaiſt und hart
Wart an beſwart,
Tzu den er ſich füdert;
Und wie er ſy ermüdert,
Darauff ſtund aller ſein Sin.
Do daz Geſchrai wart an in,
So chert er über Velt
In daz neſt Getzelt
Swer in reiten ſach,
In Haideniſcher Sprach
Der vragt in der Mer,
Waz daz Geſchell wer?
Es wart wol geacht,
Daz er dy ainen Nacht
Het vorderbet dem Soldan
Wol funfhundert Man
Und Mage dy peſten,
Wol funftzig, dy ſy darunder weſten.
Des Morgens, e es tait,
Pruder Herman rait
Wider in dy Veſt.
Des Morgens do dy Geſt
Vor der Stat erwachten,
Und den Streit wolden achten,
Als ſy ſich des vordern Abendes vormaſſen,
Do muſten ſy do von laſſen:
So gros wart ier Ungehag
In dem Her und deu Chlag
Um dy da waren erſtorben.
Von dem Soldan wart geworben,
Daz ſy vortzagten nicht:
Swie viel uns Laides geſchicht,
Deſter mer ſy uns gelten müeſſen,
Wier ſchullen ſeu darum pueſſen
Mit Macht, wann daz ſy ligen tot.
Der Soldan pat und gepot,
Daz ſy tzu Streit wurden berait,
Swem er icht het vorſait,
Dy gewert er alleſamt,
Daz dy Akerſer vordamt
Wurden von ſeinem Tzorn,
Des wart von in vil geſworen.
Swy tzornig er doch wer,
Doch peliben dy Akerſer
Tzwen Tag ungeſtriten,
Daz aver es wart vormiten,
Daz was dem Soldan vil lait.
Bruder Herman der rait
Des Nachtes aus der Stat,
Wievil er Laides tat
Den Haiden, des wer vil tzu ſagen,
Nach den drein Tagen
Der Soldan cham aver gevaren
In dy Stat mit Scharen.
Grimmig was ſein Gier,
Do engegent im ſchier
Von Akers dy Gemain
Gros und chlain,
Und richten ſich tzu wer
Gegen der Haiden Her.
Diweil ſy dort inne ſtriten,
Dy auſſern nicht lenger piten,
Als der Soldan geſchaffen het,
Sy huben ſich an der Stet
An deu Purg-Tor;
Dy do vvaren hie vor,
Dy durch hachten hin in,
Chain Tor chom des nicht hin,
Es vvurd aufgeprochen.
Do deu Torn ſtunden entlochen,
Do lieſſen dy Sarrazein
Datz der Stat ungevochten ein,
Sy taten, als dy Veint tund:
Svvelchs Haus offen ſtund,
Darin chomen ſeu gedrungen
Alten und jungen,
Niemant ſy des überhuben,
Sy ertotten und erſlugen
Weip, Chint und Man;
Alrerſt ſach der Soldan
Sein Vreud un ſein Wunnen.
Von dem Streit im entrunnen
Von Akers deu Purger,
Igleicher eilt, daz er vver
Do haim, daz er peſech,
Wie Weip und Chint geſchech.
Ey Got von Himelreich,
Wie tzürneſt du greuleich.
Pedenk den groſſen Smertzen,
Wie igleiches Hertzen
Wer, do er ſach,
Daz gegen im ein Pach
Von ſeiner Vreunt Pluete vlos,
Ob den tzu leben nu vordros;
Wer vvil im daz vermerchen.
Der Ttzorn begund ſi ſterken,
Und gab in neuvve Chraft,

Dez

Digitized by Google

Des engalt deu Haidenſchaft,
Deu dahin was chomen:
Ich han alſo vornomen,
Daz man tzu den Stunden
Het in der Werlt nindert funden
Ain Stat Akers geleich
Deu an Leuten wer ſo reich,
E ſy wart tzurüttet.
Des wurden uberſchüttet
In den Heuſern deu Haiden,
Den muſt ier Invart laiden,
Dy ſy heten getan,
Sy vvurden des nicht erlan,
Sy vvurden auch vordambt
Mit den Toten alleu ſamt.
Dyvveil ditz hie
In den Heuſern ergie,
Dyvveil ſtriten auf dem Platz
Dem Soldan tzu Tratz
Dy ellenthaften Pruder.
Ob man icht müder
Het tzu paiden Seiten funden,
Ja dy Haiden vvol gunden
Mit aller ier er Hab
Den Chriſten tzu ſtapfhen ab:
Wan ier vvas nu erſlagen
So vil, daz ſy lagen,
Auf dem Wal tzu Hauf,
Daz vveder nider noch auf
Auf den Raveiten
Durch ſeu niemant mocht reiten.
Si teten in paidenthalben ſo vve,
Daz man Pluet ainen Se
In der Stat vlieſſen ſach.
Nu hört, vvovon daz geſcach.
Dy Porten vvaren alle hoch
Wenn aineu, dy nider tzoch,
Deu tzu Tal genaiget ſtund,
Wen es regenn pegund,
Daz des Waſſers Pegus
Het dahin aus ſeinen Flus,
Daz aus igleichem Haus ein Pach
Ran, und do daz geſchach,
Daz von haiſſem Pluet ran,
Do mocht daz niemant underſtan,
Es runn an dem Tzil
Der toten Leut ſo vil,
Dy man allermaiſt nidervelt,
Daz ſich daz Pluet an deu Svvelt
An demſelben Tor,
Daz ich nant vor,
Und von dem Widerſvval,
Wart in der Stat über al
Von dem Pluet ein Teich.
Der Soldan ſnelchleich
Stapfhet aus der Stat,
Dy er hin in gefurt hat,
Der volgt im von dem Straus
So lützel heraus:
Den Worten daz ſy ſcholden leben,
Mocht er tzu Miet han gegeben
Akers und Paldach:
Groſſe Chlag er pfhlag,
Do er tzu Herbergen cham,
Und daz man recht vornam,
Wie v[..] ſi Leut vorloren heten:
Appol[..]en und Machmeten
VVar [..] lützel Danch geſait:
Er vv[..] gros und prait
Der Schad, den ſy do churen,
Man acht, daz ſy do vorluren
Vor Akers ſo vil Leut,
Daz ſy vvellent noch heut,
VVer ein Chunik mit Her,
Gevaren über Mer,
Er het dem Soldan
Deu Lant alleu gevvunnen an
Ane Streites Var,
Als gar vvaren ſy Leut par.
Dy Haiden daz ſelb erchunnen,
Daz ſeu muſten ſein entrunnen,
So daz Akers vver vvol geneſen,
VVer daz ain nicht gevveſen,
Daz in tegleichen
Aus allen Haideniſchen Reichen
Paideu ſpat und fru
Geruet Leut riten tzu,
Dy do dienten ier Goten,
Als in der VVaruch het gepoten.
Do der Soldan vvas chomen
Tzu der Herberg, als ier habt vornomen,
Durch Gemaches vvillen,
Do lieſſen ſich nicht pevillen
Dy armen Chriſten in der Stat,
Sy chamen vil drat,
Und prachen dy Svvelle,
Daz des Plutes Velle
Sich hin an vorſties.
Und do man auslies
Rinnen daz Pluet,
Do vvart des Mers Fluet
Von der Stat vvol ein Raſt
Gerotet ſo vaſt,
Als es von eitelem Pluet vver.
Nu hort, vvie man dy Akerſer
In der Stat ſach geparen,
Svvas der veſten Heuſer vvaren,
Do ſampten ſich dy Chriſten in,
Dy do heten den Sin,
Daz ſy nach Gotes Lon ſtrebten:
Svvie chlain ier vvas, dy noch lebten,
Doch vvolten ſy daz Leben tzieren
In Gotes Dienſt, und ſich vveren,
Untz daz ſy alles gelegen.
Auch hört, vves da pfh[..]gen
Dy Pruder der dreier Orden,
Der vvas auch lützel vvorden,
Dy aver lebten noch,
Dy vvolten ie doch
Von Manhait geſten nicht.
Nach der himeliſchen Pfhlicht
Rungen ſy ſchon:
Der VVerlt und Gotes Lon
Chom ſeu vil teuvver an.
Do ſy nicht mer mochten han
Streite gegen den Haiden,
Do muſten ſy ſich ſchaiden,
Igleich tzogten in ier Haus,
Und vorſluſſen ier Chlaus,
Und ſchuffen in Gemach,

In

In vvas durft, daz daz geſcah;
Den Harnaſch tzugen ſy ab,
Svvas ſy heten ſolcher Hab,
Deu in vvol geviel,
Daz trugen ſy auf ier Chiel.
Dy heten auch geſcha[illegible]n
Uber al mit den Pfhaffen,
Daz ſy nemen ane Tvval
Aus den Chirchen uber al
Daz hailig Hertuem,
Und vvas dartzu wer frum,
Daz Got tzu Dienſt tocht,
Und daz man gefuren mocht,
Dez lieſſen ſeu da nicht,
Dy Pfhaffen muſten all gericht
Auf deu Schef mit in tragen,
Svvas ier do ſiech lagen,
Dy nicht mochten geſtreiten,
Dy vvurden an den Tzeiten
Auf deu Schef gefurt:
Svvelchen aver noch rurt
Manhait und Ellens-Chraft,
Dy noch mit der Haidenſchaft
Gern ſtunden tzu Peil,
Dy peliben noch langeu Weil.
Der Soldan des nicht enlies,
Gen und reiten er hies
Alleu Tag in deu Stat,
Dy Haiden er mant und pat,
Seit in der Sig vver gegeben,
Daz ſy niemant lieſſen leben,
Dy Chriſtens Namens pfhlegen,
Ob daz deu Haiden vorlagen,
Nain tzvvar ſy enteten,
Do ſy deu Stat gevvunnen heten,
Man ſach ſeu nicht müeſſig ligen,
Dy Heuſer ſy pey aintzigen
Erſuchten vil eben.
Waz do iemant pey dem Leben,
Den tötten ſeu vil gar,
Auch namen vil eben vvar
Dy Chriſten, dy da vvaren noch,
Svven ſich daz Dinch alſo getzoch,
Daz ſy ſein Stat funden.
An denſelben Stunden
So drungen ſy an dy Haiden,
Hurta vvy denn von in paiden
Wart geſtriten und gevochten.
Svven dy Chriſten nimmer mochten,
So heten ſy den Sin,
Daz ſy tzogten vvider in,
Do ſy heraus chomen vvaren,
Suſt chunden ſy der Haiden varen;
Sy liten von in Hertzen ſer,
Und ſo dy gertten Her
Sant der Soldan in dy Stat.
So riten in vil drat:
Di Purger hin en begen
Mit Stichen und mit Slegen
Enpfhiengen ſy dy Geſt,
An Manhait vvaren ſy veſt.
Dy Pruder heten ſich gar
Getailt in drey Schar,
Und dy Leut, dy in vvaren
Tzu Helf über Mer gevaren
Durch den himeliſchen Gevvin,
Dy legten an under in,
Daz ie an ainem Tag
Ain Schar vor vechtens pfhlag,
Dyvveil ſy tzu Streit tocht,
Und ſvvene deu nimmer mocht
Tzu hant deu ander rait
Tzu den Haiden, und ſtrait,
Untz daz ſy müet vvart,
So chom deu dritte geſchart
Mit Streit an dy Sarrazzein,
Es vvart mangen Enden ſchein,
Daz ſy vvaren unvortzagt,
Svven es aver betagt
Des Morgens fru an der Tzeit,
So huben den erſten Streit,
Dy vor dy andern vvaren gevveſen.
Sy vveren all vvol geneſen,
Und vvolden ſis auch han gethan,
Do macht Pruder Herman,
Den ſy von Sachſen nanden,
Daz Rittern und Sarianden
Waz tzu vechten ſo ger,
Daz ich nie mer
Von ſogetanen Dingen
Hort geſagen noch geſingen,
Als ich do vornam.
Der Haiden ſo vil cham,
Dy e vvaren Geſt,
Dy vvurden in der Veſt
Gevvaltig Herren;
Sich vvolden aver nicht cheren
An des Soldans Gepot
Dy Chriſten, den durch Got
Waz ier Leben noch vail,
Jer vvaz ein michel Tail,
Dy mit den Haiden tzu Peil
Giengen noch alleu vveil.
Nu ſecht auf ier Pfhaffen,
Wie iers habt geſchaffen
Alleu diſeu Manslacht
Habt ier tzu ein ander pracht.
[illegible] vven, es dunch niemant guet,
[illegible] ſo manges Menſchen Pluet
Von euvvern Schulden iſt vorgoſſen.
Peleibt ier ſein ungenoſſen,
Tzu Hail euch daz tzelt.
Alleu, dy do vvaren gevelt,
Von euvvern Schulden daz geſchach.
Nu liegt ier, und habt Gemach.
Ey Chaiſer Conſtantin,
Wor tet du deinen Sin,
Daz du den Pfhaffen gab
Den Gevvalt und daz Urlab,
Daz Stete, Purg und Lant
Undertenich ierre Hant
Und ierem Gevvalt ſcholden vveſen.
Gaiſtleicher Zücht-Peſem
Iſt nu tzu ſcharf vvorden.
Du ſcholdeſt in dem Orden
Dy Pfhaffen haben lan,
Als ſein Sant Peter began,
Daz vver hoher Miete vvert.
Waz vvoldeſt du daz Svvert
Den Pfhaffen tzu der Stol geben,

Dy

Digitized by Google

Dy damit nicht chünnen leben
Noch tzu Recſt chunnen vvalten,
Laſſen und halten,
Als man mit dem Svvert ſchol,
Daz chünnen ſy nicht wol.
Sy habent es vor gramertziert,
Und daz vorierret
Mangern Ern und Gewalt
Dem, deu im vor watz petzalt.
Conſtantin, nu ſich an,
Heteſt du tzu Latran
Den Pabſt den Salter laſſen leſen,
Und den Chaiſer gewaltig weſen,
Als er vor deinen Tzeiten was,
So wor unſer Spiegel-Glas
Akers deu werdeu Stat
Nicht vorloren ſo drat.
Wenn hiet ein Chaiſer daz vorgan,
Swenn im wer chunt getan,
Daz ſolcher Gewalt und Ant.
Dem hailigen Lant
Von den Haiden wer geſchehen,
Er het beſehen,
Wie man es undervaren ſcholt
Swaz dy Chriſtenhait datz Akers dolt
Jamers und Qual.
Der Pabſt und der Cardinal
Vil Ubel ſtelten ſich dartzu,
Si trachten ſpat und fru
Um daz Guet der Akerſer,
Daz dy Venedier
Mit Liſten gewunnen,
Do ſy von Akers entrunnen,
Wie in des würd ein Tail
Durch der Sele Hail
Hintz Rome gegeben,
Darnach ſach man ſeu ſtreben.
Daz aver dy Pfhafhait
Durch den Schaden der Chriſtenhait
In chainer Arbait ſey geſehen,
Daz iſt ſelten geſchehen,
Tzu chainem mal.
Hiet der Cardinal
Seinen Frum vormiten,
Und hiet nach ier alten Siten
Mit dem Soldan
Deu Prüder laſſen umgan,
So wer Akers nicht vordorben,
Noch ſo manig Menſch erſtorben,
Als do laider geſchach:
Lat euch den Ungemach
Pringen tzu ainem Ende.
Do ſy mit werleicher Hende
Des aller leſten Tages
Pfhlagen manges Slages,
Und do ſy abwolten reiten
An denſelben Tzeiten,
Wart Pruder Herman vorderbt,
Der mangen Haiden het erſterbt
Unſerm Herri-Got tzu Eren.
Do dy Chriſten muſten cheren
Fluchtig von den Haiden,
Sy waren leicht tzu ſchaiden:
Es gie den Chriſten Not,
Wan ſeu waren alleu tot
Untz chaum an dreu hundert Man,
Dy mochten lenger nicht geſtan
Gegen den Haiden tzu Streit:
Wan Akers dy weit
Dy het in deu Haidenſchaft
Peſeſſen mit ſolcher Chraft,
Daz chain Haus waz ler.
Man jach, was noch Chriſten wer
Den Haiden überworden,
Daz waz der dreier Orden
Prüderſchaft und Geſind,
Dy heten auch ſo geſchwind
Und ſo lang gevochten,
Daz ſeu nicht mer ermochten
Chainer Wer pfhlegen,
Des muſten ſy ſich pewegen
Der groſſen Herſchaft,
Eren und Gutes Chraft
Dwaz do mer den genuch,
Daz ich ſein noch ie gevvog,
Daz iſt alles ein Traum,
Svver ſein het gehabt gaum,
Dyvveil man vor dem Ungemach
Akers im vvierden ſach,
Der müeſt des mit mier jehen,
Er het nie geſehen
So gros Er und Reichtum,
Als der Chriſtenhait tzu Frum
Und auch Got tzu Eren
Do pfhlagen dy Herren,
Dy da fru und ſpat
Dey Chreutz tragen an ier Wat
Svvartz, rot und vveis,
Ein igleich Man mit Vleis
Merch, vvie in vver tzu Muet,
Do ſeu von Eren und von Guet
Muſten alleu ſchaiden,
Und es laſſen den Haiden.
Ich pin an dem Gelauben veſt,
Sy ſei dy allerpeſt
Tugent deu Gehorſam,
Der gaiſtleichs Orden Nam
Pfhligt und vvalt:
Svver ſeu recht behalt,
Der ſchol des gevvis ſein,
Daz er der Hellevveitz Pein
Und ſeiner Sünden ledig vviert,
Und daz er vviert getziert
Mit himeliſcher Wunn:
Wan ich daz vvol erchun,
Wer der Gehorſam-Peſem
Den Prudern nicht geweſen,
Sy hieten ſich e laſſen toten,
Und in dem Pluet roten,
E ſi von den Haiden
Weren geſchaiden
In ſo getanen Maſſen,
Dat ſi in heten laſſen
So gar unbenuet
Jer Er und ier Guet:
Seu luſt paz tzuſterben.
Der Soldan begund werben,
Daz man dy Pruder all vieng,
So daz man tzu Sturm gieng
An ier veſten und Chaus,
Es vvaren nur dreu Haus,

Di

Di ſi den Haiden heten vor.
In deuſelben Tor
Hies ſtürmen der Soldan,
Dy Haiden trugen hin an
Tartzſchen und Laitern hoch,
Do deu Haidenſchaft tzoch
Hin an durch Sturmes willen,
Do lieſſen ſich nicht pevillen,
Dy des wolden genieſſen,
Daz ſy dy Hoch-Maiſter hieſſen,
Daz iſt ier Oberiſten Nam,
Dy geputen pey der Gehorſam
Den Prudern tzu vliehen,
Und an deu Schef tzu tziehen.
Tzu ier Maiſter ſprachen dy Spitaler,
Ob es an euwerm Willen wer,
So pet wir euch gern,
Daz ier rucht uns geweren,
Und lieſt uns ſterben,
Und nach dem Himelreich werben.
Der Maiſter ſprach: tuet hin,
Wo namt ier den Sin?
Nu wiſſet ier doch wol,
Daz niemant gern ſterben ſchol,
Dyweil er mag geneſen,
Und mit Eren überweſen,
Daz er icht leid den Tot.
Wier pringen noch in Not
Mangen Haiden, ſchol ich leben,
Ich wil immer darnach ſtreben,
Daz vvier ſeu müen in ierem Lant,
Es vver dem Orden ein Schant
Und mier ein arges Itvveis,
Daz ich hiet ſo chlainen Vleis
Meiner lieben Prüder,
Daz ich des Todes Füder
Mit in lüet und vaſſet.
Jer habt nicht gelaſſet
An ritterleicher Manhait
Schaden und Hertzen-Lait
Aus den Haiden, noch von euch geſchehen.
Schol man mich pei dem Leben ſehen,
Sy peleibent nicht lange vrey.
Ainer haiſſet Pruder Mey,
Der pat alſo teuvver
Den Lant-Chummoteuvver,
Daz er im erlaubt,
Daz etleich Haiden peraubt
Wurden noch von ſeinen Henden,
E er von Akers ſcholde vvenden,
Er vvolt is alſo an cheren,
Daz er vvol mit Eren
Und geſunt danne chem.
Er ſagt uns, ſeit daz er nem
Ain Sail ſtark gevvunden,
Daz pant er an den Stunden
Unden an ainen Tram ſtarch,
Domit er ſich vorparch,
Doch vvas er des unbetrogen,
Ainen Parchen het er getzogen
An deu Mauvver und gerecht,
Do vvarten ſein tzvven Chnecht,
Da mit dy Spitaler
Mit groſſer Hertzen-Svver
Raumten ier aigen Haus,
Sy furen von der Chlaus
Auf daz Mer unverren,
Untz daz dy Dheutzſchen Herren
Chomen hin nach,
Recht als ich vor ſprach.
Wie dy Spitaler iren Maiſter paten,
Dy Dheutzſchen Herren alſam taten,
An ier Maiſter und Herren
Pegunde ſy cheren
Groſſe Arbait,
Daz in ier Pet behait,
So daz er in des gund,
Daz ſy tzu der Stund
Wurffen auf daz Tor,
Und daz er ſeu hy vor
Lies ſtreiten mit den Haiden,
Untz daz ſy vvurden geſchaiden
Von dem Leben all geleich.
Dez antvvort in vveisleich
Der Maiſter iers Ordens:
So getanes Mordens
Geſtat ich an euch nicht,
Ob man mich lebentingen ſicht,
Jer ſchult des haben chainen Wan,
Daz ich euch dem Soldan
Ane Schult und ane Not
Antvvurt in den Tot,
Daz vver an mier ein Miſſetat
Unſers Ordens Regel hat,
Dyvveil ein Pruder ainen Tag
Mit Eren geleben mag,
So ſchol er gern leben:
Ich vvil euch des mein Treu geben.
Was uns der Soldan
Hie tzu Akers hat getan
Daz Lait und dy Ande
Tzu Preuſſen und in Meiſſen-Lande
Wil ich an den Haiden rechen
Mit euch Rittern vrechen
Und mit meiner Pruderſchaft.
Daz ez mich von der Haidenſchaft
Reuvvet deſter min
Nu prachen auch Haiden in,
Und heten daz Haus gevvunnen,
Dy Pruder chaum entrunnen,
An iereu Schef mit Eil
Sy furen an der vveil
Von dem Stad hin auf dy Fluet.
Nu hört, vvie dy Prüder guet
Von dem Tempel ſchieden dan,
Jer Maiſter hies Pruder an
Recht als dy vodern Prüder taten,
Dy Templer deſſelben paten
Jeren Maiſter datzu Stunt,
Daz er im gegen den Haiden gund
Tzu retten ier Ere,
Waz dann leid vvier Hertzen-Sere
Von den Haiden und von dem Tod,
Dy Aribait und dy Not
Welle vvier durch Got dulden.
Der Maiſter pey ſeinen Hulden
Und pey der heiligen Gehorſam
Den Fürſatz in penam,
Des ſy in heten gedacht.
Wer der Fürſatz volpracht,

So

Digitized by Google

So het ier übel gevaren:
Ich mus euch und mich pevvaren,
Als ich billeichen ſchol.
Nu wiſſet ier doch wol,
Als unſer Regel hat
Wie es um deu Sel ſtat,
Deu mit Willen ane Not
Gern leidet den Tot,
Den ſait daz Got guten Danch.
Welch Menſch wer ſo chranch,
Der nicht gern ſturb,
Ob er domit erburb
Tzu Lon daz Himelreich.
Ez iſt wol wiſſenleich,
Daz wier under allen Gotes-Gaben
Nicht ſo wierdiges haben
Noch ſo hohes, als daz Leben,
Dyweil uns daz iſt gegeben,
So iſt chain Sünder
So tief noch ſo ſwer,
Er mug ſeiner Schulden
Wol chomen tzu Hulden
Mit Reuwe und mit Pues.
Auch iſt tzu leben ſus
Dem, der an groſſeu Sund iſt,
Der mag in der Vriſt
Seines Lebens Tzil
Vordien Lones ſo vil,
Daz er wiert geſchönt,
Und in dem Himel gechrönt
In der Schar der Peichtiger.
Dy hailigen Martirer,
Svvy ſer ſy nach dem Himel wurben,
Dannoch ſy nicht gern ſturben.
Do Got menſchleichen ſtarb,
An den Vater er warb,
Ob daz ſe in Wil möcht geſein,
Daz er in der Marter-Pein
Uberlies weſen,
Und des Todes geneſen,
Und doch mit ſolchem Recht
Daz menſchleich Geſlecht
Erloſt ſe in Chraft
Von des Tievels Aigenſchaft
Und von ewigem Ungemach.
Davon lat euch nicht weſen gach
Tzu dringen an den Spies,
Swaz uns Widerdries
Von den Haiden iſt widervarn,
Daz mues von uns gearen
Der Chünik von Marroch.
Wier haben ſo vil noch
In Yſpany dem Lande,
Daz uns tzu aigen iſt benande,
Eren und Gutes,
Seit nur gutes Mutes:
Ich pring euch dahin,
Mich trieg den mein Sin,
Da euch Vechtens wiert Pues,
Der Chünik von Yſpania mues
Haben an ſeiner March
Ein Her gros und ſtarch
Tegleichen gegeu den Haiden,
Seit wier von hin mueſſen ſchaiden,
So ſchulla wier do dienen Got,
Und nach des Chüniges Gepot
Daz Lant helfent tzu weren.
Swer da wil tzeren
In Gotes Dienſt ſein Leben,
Dem wiert des vreieu wil gegeben.
Diweil dy Red ergie,
Nu heten auch dy Haiden hie
Jer Haus aufgeprochen,
Und wolten ſich han gerochen
An der Pruderſchaft Tzier,
Do muſten ſy vil ſchier
Raumen dy Stat,
Und auf daz Mer drat
Varen mit Eil.
Es heten auch dyweil
Mit getreuleichen Siten
Dy Dheutſchen Herren ier gepiten
Und auch dy Spitaler,
Den waz ein Tail ſwer
Um Pruder May den Helt,
Der het ſer gequelt
Mangen Haideniſchen Man.
Nu hört, vvie er des began:
Ir habt vvol vornomen,
Wie daz vvaz tzu chomen,
Und vvie ſich der Helt charch
In dem Haus vorparch,
Untz dy Haiden chomen hin in.
Dy Haiden heten dez chainen Sin,
Daz es in Suſt ergen ſcholt,
Ain Chunik darinne vvolt
Weſen tzer Herberge,
Witz und Cherge
Pruder May pfhlag.
Er lie ſeu den Tag
Haben Gemach,
Und do er dy vveil ſach,
Daz ſein vvaz Tzeit;
Do hueb er den Streit,
An den Chunik ſelb er cham,
Vil ſchier er dem benam
Leib und Leben,
Darnach pegund er umgeben
Mit ainem Svvert an der Tzeil.
Er het in churtzer Weil
Den Chunik ſelb erſterbet,
Und vvol funftzig Man e vorderbet,
E ſy chomen tzu VVer,
Und e heraus in daz Her
Chem der Ruf und der Schal,
Do het ſich an dem Sail tzu Tal
Pruder May gelaſſen,
Und fur dahin ſein Straſſen
Tzu den andern auf den Se.
Er ſagt in vveder Minn noch me,
VVann als es vvaz ergangen.
Nu vvart er vvol enpfhangen,
VVan ſy vvaren alle vro,
Daz im gelungen vvaz alſo.
Nu het ſich auf daz Mer
Geſament daz chlain Her,
Dy do Chriſten hieſſen;
Laut hört man dieſſen
Auf den Scheffen überal
Gar chlegleichen Schal,

Digitized by Google

Do man von dann muſte ſchaiden,
Und Akers laſſen den Haiden,
Do ſy pfhlagen groſſer Eren.
Welhen Enden ſy nu cheren,
Daz vvil ich euch ſagen.
Etleich chomen in churtzen Tagen
Hintz Peys und Jenaw gevaren.
Svvaz aver der Pruder vvaren,
Dy cherten nach ierem Muet,
Svvo ie den Maiſter dauchte guet,
Und dar in trug ſe in Sin,
Da cherten ſeu hin.
Nu hört, vvie der Soldan
Datz Akers began
Erchülen ſeinen Muet,
Der Wüetreich unguet
Er hies pald gahen,
Und alle dy vahen,
Dy noch lebentig vvaren.
Deu Chint under tzehen Jaren
Deu lies er geneſen.
Svvaz der andern moch gevveſen,
Dyſelben vvurden gar
Getailt in drey Schar.
In ain Schar het er geſchaffen
Alle dy Pfhaffen,
Dy man da gevangen het.
Auch vvaz des Soldans Pet,
Daz man in ainer Schar lies ſchauvven
Alle dy Vrauvven,
Dy man do gevangen vant,
Svvy ſy vvaren genant.
Do ſach man dy Man
In der dritten Schar ſtan.
Hört, vvie ſis anviengen.
Dy alten Haiden giengen
Tzu den Pfhaffen, und ſprachen do:
Jer mugt vvol ſe in unvro,
Daz ier nicht lieſſet euvvern Got,
So daz ier daz Gepot
Machmetes und Appollen
Woldet nicht ervollen,
Und ſeu tzu Götern vorchüert,
Dar um ier vorluert
Jer Genad und ier Huld.
Noch lat euch reuvven dy Schuld,
Und gelaubt an ſeu,
So las vvier eu
An dem Leib geneſen,
Und Haidniſch Priſter vveſen.
So iſt euch vvol gelungen;
Schön Vrauvven jungen
Geit man euch tzu chonen,
Und let euch mit in vvonen
Noch allem euvverm Muet.
Manger ſlacht guet
Und Wolluſt manigvalt
Man in vortzalt,
Da ſeu dy Haiden mit erten,
Ob ſy von dem Gelauben cherten.
Sy vorſprachen aver ſer,
Alleu dy Er,
Dy Jeſu Criſto vver
Wider Tzem und Unmer,
Durch deu ſy vvolten ſterben,
Und der Sel Geniſt ervverben,
Und des ſuezzen Leichnam tzart
Sy heten tzu der Hinvart
In ier Hertz enpfhangen.
Do deu Red vvaz ergangen,
Daz ſeu nicht mocht vorvahen,
Als uns dy Worhait jahen,
Weder Dro noch pet,
Nu hört, vvaz man do tet.
Dy Haiden ſprachen alſus:
Eucher Her-Got Jeſus
Der hat alſo geſchaffen,
Daz es töracht Pfhaffen
Im ſegent ein Prot:
Vor der Sel Not
Schol euch daz frumen
Tailen und drumen
In dreu man euch daz ſicht,
Alſuſt euch geſchiecht:
Der Soldan hies gahaen
Igleichen Slahen,
Und tailen tzu Stuchen drin,
Und hies dy Stuch vverfen hin
Und plonen vor dy Hund.
Darnach in churtzer Stund
Hies der Soldan
Vorſuchen an deu Man,
Ob ſy ſich vvolten vorcheren,
Und Machmeten eren
Vor Herren und vor Got.
Dy Chriſten heten nuer ieren Spot
Aus ier Abgöter tauben;
Von Chriſten-Gelauben
Mocht ſeu niemant pringen
Mit chainen Dingen.
Dy Haiden alt und greis,
Dy ſich da dauchten vveis,
Sprachen tzu den Chriſten:
Es vvent euch hie vriſten
Euchern Got Jeſum,
Der mag euch chain Frum
Mit ſeiner Helf geſein,
Daz iſt vvorden ſchein
An euchern Pfhefleichen Lerern,
Dy vvonten und ſy vveren
Jeſus ſo genem,
Daz er ſeu von dem Tod nem.
Des gevvert er ſeu nicht,
Davon iſt der Troſt envvicht,
Den es tzu im haben vvelt,
Seid mit dem Tod gequelt
Sint ſe in Pfaffen all geleich,
Dy im mannigvaltichleich
Gedient haben ſchon.
Sogetanen Lon
Geit er den ſeinen.
Er let vil vvol ſcheinen
Dy Warhait daran
Do man in began
Tzu Jeruſalem töten,
Und manger Marter nöten
Und Smech manigvalt,
Do in den Gevvalt
Pylatus vorlech,
Sein ſelbes Chun in do tzech

Ainer

Digitized by Google

Ainer Miſſewende gros,
Daz er Chreſte wer plos,
Das wer daran ſchein,
Daz er von des Todes Pein
Het erchucht Lazarum,
Und mocht im ſelb chain Frum
An der Stat erwerben,
Do er mueſt erſterben,
Und doch vil gern vver geneſen,
Daz muſt alſo vveſen,
Sprach ainer aus den Chriſten,
Do der Teufel mit ſeinen Liſten
Unſern Vater Adam
Pracht von der Gehorſam,
Daz er daz Gepot vorlie,
Daz er von Got enpfhie,
Do er in het gevvorcht aus Erden,
Do lies er in gevvaltig vverden
Des Paradeiſes, genucht
Nur der ainen Frucht,
Dy er in vormeiden hies,
Doran er im ſolchen Tziel ſties,
Svven er daz übertret,
Tzu hant er vordient het
Den evvigen Tod.
Von derſelben Not
Mocht vvier nimmer ſein chomen,
Het Gotes Sun nicht genomen
An ſich dy Menſchait,
An der er deu Marter lait,
Und vvillichleich durch uns ſtarb,
Damit er uns ervvarb
Daz evvig Leben.
Dartzu hat er uns gegeben
Freies Hertzen Wal
Tzu cheren in den Val
Der Vorderbnüſſe
Und der Helle Güſſe,
Oder beſitzen ſchon
Des Himelreichs Chron,
Den er da het perait,
Dy Armut und Aribait
Hie durch in leiden,
Und Wolluſt vormeiden:
Als avver vvier euch horen jehen,
Unſer Got hab überſehen,
Daz man, ſo in traut evvart,
Mit der Marter hab peſvvart
Und mit groſſer Aribait,
Dez ſey vvier vro und gemait,
Wann vvier vviſſen daz vvol,
Daz Got Genaden iſt ſo vol,
Daz er ſein Himelreich
Tailt gar geleich,
Des hab vvier Urchund.
Aller Tod - Sünd.
Sant Johannes vvart geſtrauft,
Der Jeſum Chriſtum tauft,
Wan er gehailigt vvas,
E ſein ſein Muter genas,
Und vvie rain doch vver ſein Leben,
So vvald in Got nicht überheben,
Es mueſt hie auf Erden
Sein Pluet vorgoſſen vverden,
Und tragen der Marter Puerd,
Daz ſein Lob deſto groſſer vvurd.
Sant Peter auch lait
Marter und Aribait,
Der in do vvas ſo traut,
Daz er im ſtille und überlaut
Gab und petzalt
Sein ſelbers Gevvalt
Uber dy Chriſtenhait auf Erden.
Auch macht nicht über vverden
Sant Paulus der Gotes Tzart,
Er vvurd gemartert hart,
Der Chriſten Gelauben mer
Hat erleucht mit ſeiner Ler,
Den all ander Hailigen.
Daz laz vvier nuligen,
Sprachen dy Chriſten,
Ob vvier nicht mer vviſten
Geleichnus vor hand,
So habe vvier erchand
Und an euch geſehen,
So vvier der Worhait vvellen jehen,
Daz ſeu ſein in Not,
Und in den pittern Tot
Gegangen vvillichleich
Durch dy trugenleich
Des Waruchs Ler,
Wie getaneu Er
Habt es damit ervvorben
Svvas Haiden ie ſint erſtorben;
Wie getan der Lon dort ſey,
Der Gevviſſen ſeit ier vrey,
So iſt tzu manger Stunt
Uns Chriſten vvorden chunt,
Welchen Lon vvier enpfhahen.
Do dy Haiden ſahen,
Daz ſeu nur vvolten ſterben,
Und nicht nach Geniſt vverben
Gegen Appollen und Machmeten,
Nu hört, vvaz ſy taten.
Mit Füeſſen und mit Henden
Nagelt mans tzu den Wenden,
Und ſchos mit Pfheilen tzu in,
Auf Marter vvelchen Sin
Igleich Haiden vant,
Den volfurt er tzu Hant,
Untz daz ſy alleu vvaren tot.
Darnach der Soldan gepot
Vorſuchen an den VVeiben,
Ob ſy vvolten peleiben
An Haideniſcher Ee,
Oder in geſchech VVe.
Tzu den ſprachen do dy Haiden:
Nu ſeit ier geſchaiden
Von Manne und von Magen,
Dy vveil ſy des Lebens pfhlagen,
Do er ir leicht tzu in vorcht,
Dy ſint nu alſo entvvorcht,
Daz ier ſchier von in ſeit,
Davon tuet euch entzeit
Des Gelaubens ab,
Den euch Jeſus gab,
Und haldet Machmetes Gepot,
Der iſt ein vverder Got,
Daz er euch ergetzet,
Alles dez es ſeit entſetzet,

Deu ainen Man vorloren hat,
Ob deu an deſſelben Stat
Tzvvaier andern gert,
Der vviert ſy gevvert
Und Gutes, als vil
Als ſi ſelb haben vvil.
Wiſſet ier Vrauvven,
Jer ſchult es auch noch peſchauvven,
Daz dy Haiden mit den Weiben
Chünnen vortreiben
Dy Tag und dy Jar
Wert ier ſein recht gevvar,
So gereut es euch nicht.
Di armen Vrauvven heten pfhlicht
Mit Jamer und mit Chlagen
Jers Gepetes ſy pfhlagen
Tzu der ſüſſen Chunigin,
Daz ſy dy vvaren Gotes-Min
An in ſtercht und mert,
So daz ſeu nicht vorchert
Weipleiche Plödichait
In chain Tzaghait,
Dy ſeu mocht perauben
Chriſtenleichs Gelauben.
Gros Gepet ſy teten
Tzu Sant Margareten
Und der guten Sant Katrein,
Daz ſy geruecht vrein
Vor poſer Pecherung,
Daz dem Teufel an in icht gelung,
Und daz ſeu de Gotes-Chraft
Macht ſigehaft
An dem Gelauben veſt:
Do dy Haideniſchen Geſt
Erſahen und vorſuchten,
Daz dy Weip nicht geruchten
An ſeu tzu cheren,
Do begunden ſis uneren
Ach Got, daz du vortrueg
Dy groſſen Unfueg
Dy an den Wrouvven da geſchach,
Den Jamer und den Ungemach,
Und den pittern Smertzen,
Elleu getreuvve Herzen
Scholden vvainen und chlagen.
Mich müet, daz ich mues ſagen,
Und mag ſein doch vorſvveigen nicht.
Darum ſvvenn dy Geſchicht
Ain ſelig Man vornimt,
Dem Parmung tzimer
Und dem Treuvve vvont pey,
Daz der deſter veinter ſey
Aller Haideniſchen Frucht.
Nu hört dy Untzucht,
Dy ſy begiengen an den Vrauvven,
Sy begunden ſchauvven,
VVelcheu ſvvanger und ſvver
Von der Natur-Laſt vver,
Deu vvart tzu hant en mitten
Aufgeslagen und geſniten,
Und vvart von ier genomen
Deu Frucht, der ſy vvaz bechomen,
Deu vvart den Hunden gevvorfen.
Daz Unpild ſy entvvorfen
Den Junch-Vrauvven vor,
Ob ſy ab Chriſtenleichen Spor
Mochten haben pracht,
Do vvaz in ſein ungedacht.
VVan Got der vvaz ſo guet,
Daz er ſeu behuet
Mit ſeinem gotleichem Segen,
Daz man ſeu nicht ſach pflegen,
VVan daz der Sel guet vvas.
Do der Vrauvven chaineu genas,
Sy vvurden all nu ertöt.
Dör Marter man do nöt
Dy Junch Fraun rain
Dy daucht es nur tzu ſain,
Und müet, daz ſi nicht pald ſturben.
Do dy Haiden gevvurben
Der Chriſten Schaden und Pein,
Dy laidigen Sarrazeein
Pegunden vor Vreuden
Schallen und geuden,
Daz ſy vvol ervolt heten,
Dez ſeu der Soldan het gepeten,
Der ſeu dy Jungen hies vahen,
Und dy alten tzu Tod slahen,
Svvas man ir vinden mocht,
Und ſvvas tzu ichte tocht,
Daz des vvaz vvert,
Daz man ſein tzu halten gert,
Daz furt er alles auf daz Velt.
Aller der Haiden Getzelt
VVurden gefullet Raubes,
Als Gras und Laubes
Heten ſy tzu furen da
Der Soldan gepot ſa,
Daz man dy Toten tzalt,
Dy man ſach in der Geſtalt,
Daz ſy vverleich vveren gevveſen,
Nu vvurden da ausgeleſen
In gueten und in gantzen Halspergen
An dy, dy mocht vorpergen,
Achtzig tauſent toter Chriſten.
Dy Haiden auch nicht vormiſten
Mit vverleicher Tzal,
Dy ſy vunden über al
Dreiſſig tauſent Man,
Dy ringen Harnaſch heten an.
Elleu getreuvve Hertzen
Pruſen diſen Smertzen
Und den groſſen Ungemach,
Der an der Chriſtenhait geſchach.
Seit der gevvafenten Val
So gros iſt an der Tzal,
So mercht dy Geſchicht,
VVie vil vvaz den der ploſſen nicht?
Man, Chint und VVeip,
Dy da vorluren den Leip,
Der vvaz vvol tzehen ſtund als vil,
Svvenn man ſeu recht vvil
Prüfen und rechen
Dy VVorhait ſchol ich ſprechen,
Daz deu Chriſtenhait
Sogetaneu Lait
An Leuten nie hat erchorn,
Seit daz Chriſt vvart geporn.
Herri-Got, ſag an,
VVarum haſt du daz getan?

Und

Und warum haſt du daz vortragen,
Daz vordorben und erſlagen
So manig Chriſten iſt?
Weder haſt du ier Geniſt
Vorſchmecht durch ier Sünd,
So ſcholſt du tzu der Stund
So genedig ſein geweſen,
Und hetzt ausgeleſen
Dy Guten von den Schuldigen.
Nu hab wier dich doch getzigen
Deiner Parmung her
Sey tauſent Stund mer,
Denn ier vor waz,
E dein Maria genas,
Und e du Menſch piſt worden
Wider naturleichen orden.
Nu wais ich wol, daz du tet
Durch dy entzigen Pet,
Dy gegen dier tet Abraham,
Do du Gomor und Sodomam
Woldeſt vorſenchen,
Do lie du dich lenchen,
Als ob du tzu den Stunden
In den Steten funf heteſt funden
Rechter Leut tzehen,
So wer nicht geſchehen
Uber ſeu dein Gerich.
Davon dunchet mich,
Seit Akers deu Stat
So mangen Menſchen hat
Seligen und rainen,
Ich vorſte wol dein Mainen,
Ob ichs erraten ſcholde,
Tzwar ſo enwolde
Ich es vor anders nicht han,
Als ich mich vorſtan
Wan daz du ſueſſer Schepfher
Dy Schar der Martirer
Haſt mit in gemert,
Getziert und geert
Derſelben Martirer Chor,
Ich han vornomen lange vor,
Daz deu Werlt nicht tzerge,
Du erfulleſt ee,
Und pringeſt e herwider
Der Engel Tzal, deu hernider
In Tiefels Weis ſint vorſtoſſen
Durch ieren Ubermuet groſſen.
Iſt daz der Red alſo iſt,
So haſt du an diſer Vriſt
Aines groſſen Chors Hol
Mit denſelben gemacht vol,
Dy datz Akers ſint vordorben,
Und in deinem Dienſt erſtorben.
Auch ſey euch daz geſait
Daz Gruntlos Hertzen-Lait,
Daz dy Chriſtenhait enpfhie,
Daz wart alſo gerochen hie
Mit ellenthafter Chraft
An der vorwaſſenn Haidenſchaft,
Daz ſich an den jungiſten Tag
Der Teuvel wol gefreuwen mag,
Seit in des getzimt,
Daz er uns tzu Vreuden nimt,
Daz vil Sel ſint pey im.

Auf mein Treu, ich daz nim,
Daz der Volant unſues
Pfhlag groſſer Unmues
Tzu Helle in ſeiner Veſt,
E daz er ſein Geſt
Geſedelt und gehauſt.
Mier aiſet und grauſt,
Swiewol es Haiden ſint,
Daz ſo manges Menſchen-Chint
Dy Helle ſchol pauwen,
Und Got nimmer mer geſchauwen,
Wann an dem leſten Tag,
So iſt auch tzu ainer Chlag
Es den Sündern geſchehen,
Daz ſy ſchüllen an in ſehen,
Swie vil der Chriſten tot wer.
Doch gelaubt vor ein wars Mer,
Daz der toten Haiden Tzal
Wart gerait über al,
Daz ier was dreiſſig tauſent mer.
Auwe diſer Er,
Deu dem Tiefel do geſchach,
Daz er ſeiner Vreuden ſo vil ſach
An menſchleicher Creiateuwer,
Daz chlag ich Got vil teuwer,
Wan ich der Helle niemant gan.
Nu hört, vvie der Soldan
Und ander ſein Haiden
Von Akers vvellent ſchaiden.
Eine Poten er ſant
Allenthalben in dy Lant,
Und hies uberal ſagen,
Svver füren oder tragen
Von Akers icht vvolt,
Daz der chomen ſcholt,
Und daz er do nem,
Svvas im getzem.
Dy der Potſchaft gevvar
Wurden, dy chomen dar,
Und namen, vvaz in tocht,
Und ſvvas der Man mocht
Von dannen varen oder pringen
Von ſogetanen Dingen,
Des man Er und Frum hat,
Des vand man alles ſtat.
Svvelch Haus erlert vvart,
Daz hies der Soldan vil drat.
Tzu prechen und tzu füren.
Sy begunden es vaſt rüren.
In den ſechs Wochen
Tzu fürt und tzu prochen
Ward Akers dy Veſt.
Waz nu vver daz peſt,
Es vragt der Soldan
Sein höhiſten Man.
Dy rieten im do daz,
Daz er chert fürpas,
Seit man dez vver an Angſt,
Daz dy Chriſten vorlangſt
Sich mit chainem Her
Mochten gerichten über Mer,
So ſchold er dy ſcheiben
Alles vor ſich treiben,
Dyvveil ſy gieng ſo eben,
Der Soldan darnach ſtreben

Ob er icht mocht geſchaffen,
Und ob er mocht erlangen,
Dy datz Sutters wurden gevangen,
Daz er aver nach in ſetz,
Alſo daz er deu Fües netz,
Und ſich über Mer vvag,
Ich vven, des Slaun im trag.
Es iſt doch e geſchehen,
Daz dy Pebſt ſint geſehen
Mit chreſtigen Scharen
Selb über Mer varen,
Und mit vverleicher Hant
Um daz hailige Lant
Werben und ringen.
Nu vvellent ſis tzu pringen
Mit Plei und Perment,
Daz man groſſeu Her überſent,
Und vvellent, ſy beleiben hie.
Nu höret, vvie es dort ergie.
Got mit ſeiner Chraft
Erledig von der Haidenſchaft
Dy gevangen Chriſten,
Und von dez Teuvels Liſten
Dy ſeinen er behüet
Mit ſeiner almechtigen Güet.
Daz ſy der Tauf nicht vorgeſſen.
Der Soldan vormeſſen
Hat den Ait vvol behalten,
Den im dy Haiden ſtalten,
Do in ſein Vater chrönt.
Geſmecht und gehönt
Hat er dy Chriſtenhait genuch,
Sein Gemüet er hoch trueg,
Daz es im alſo vvaz ergangen
Svvi vil er Schaden het enpfhangen,
Daz daucht in dennoch Gevvin.
Mit hohen Freuden fur er hin,
Von dan er vvaz gevaren,
Svvas noch Chünig vvaren,
Dy muſten im des ſvveren
Daz ſy chemen mit Heren
Des neſten Jars hin vvider,
So vvolt er dar nider
Prechen dy Stet,
Dy noch dy Chriſtenhait het
In dem Chunigreich Juda
Tzu Jeruſalem und Galilea,
Da vvolt er ſeu vortreiben.
Do nicht lenger vor Vroſt peleiben
Mochten dy hohen Chünige reich
Do vertigt er ſeu minnichleich,
Und lie ſeu haim reiten,
Wan ſeu nicht lenger vvolden peiten,
Svvy gern ers het geſehen.
Wan ditz Dinch iſt geſchehen,
Svver daz vviſſen vvelle,
Der merch und Zelle,
Svven man hat geſpurt
Nach Chriſtes Gepurt
Der Jar tzvvelfhundert
Und achtzig auspeſundert,
Und dartzu tzehen Jar,
So iſt deu Tzal gar.
Mier iſt nicht recht chunt,
Wie der Soldan deu Stunt
Und der Winder vortrib,
Svvas ich davon ſchrib,
Daz tet ich nach Wan.
Do der Winder ein End vvol han,
Und als pald Gras vvart,
Do het auch ſich tzu Hervart
Der Soldan berait,
Nicht lenger er do pait,
Er fur den Chriſten tzu Has
Fur Trippol, und peſas
Dyſelben Stat guet.
Svvie menleich gemuet
Dy Chriſten vveren dar inn,
Doch mochten ſy mit chainem Sinn
Mit Chraft noch mit Liſten
Sich vor den Haiden vriſten.
In der Stat dy peſten
Den Forſatz vor vvol vveſten,
Den der Soldan ſeit pegie,
Davon pelaib ier lutzel hie,
Dy aver peliben da.
Uber dye gie ſa
Der Haiden Gericht.
Der Soldan vvolt ſich
Uber niemant erparm,
Seu vvaren reich oder arm,
Dy man ſo behend ſach,
Daz ſy dy Haideniſchen Sprach
Mochten noch gelern,
Dy pehielten ſy gern,
Und dy dartzu nicht tochten,
Noch gearibaiten mochten,
Dy muſten den Tot leiden.
Der Soldan vvolt nicht vor meiden,
Er vvolt ſich pas rechen
Auvve, vvas man tzuprechen
Sach ſchöner Türn und Palaſt,
Chain Haus ſo gros vvas,
Svven mans erlert het,
So tzuprach mans an der Stet
Uber al in der Stat
Dy Rinch-Mauvver hies er drat
Prechen dar nieder.
Man ſagt uns ſider,
Es vver da niemant geneſen,
Wer daz Mer nicht gevveſen,
Daz vlos ſo nahen hin an,
Daz des Volches vil entran
In Scheffen auf daz Mer.
Do der Soldan und ſe in Her
Raubens vvurden ſat
Do furen ſy von der Stat,
Und beſaſſen Bethlahem.
Doch e der Soldan dar quem,
Do vvart im geraten,
Dy Weiſen daz taten,
Daz er dy Stat peleiben lies;
Des het er groſſern Genies
An Silber und an Gold,
Svven er das vorhengen vvold,
Daz hin tzu Bethlahem
Dy getaufte Diet qvem
Tzu dem Munſter auserchorn,
Da ier Herr Jeſus vver geporn,
Da vvirt daz Opfher gros.

Svvenn

Wenn ier Gutes gemacht plos
Dy Chriſten, dy noch da Weſen,
Daz er ſeu nur laſt geneſen,
Darum werdent ſy der Haidenſchaft
Ewichleichen cinshaft
Und dienſtleichen undertan.
Der Rat geviel dem Soldan
Wol, und do er im behait,
Den Chriſten gab man Gelait,
Daz ſy tzu Hof chemen,
Und da recht vornemen
Des Soldans Mainung.
Des vreuten ſich alt und jung,
Do in der Troſt wart gegeben,
Daz ſy peliben pei dem Leben,
Daz peſt, daz ie der man het,
Daz pracht er an der Stet,
Und ert den Soldan damit.
Dienſtleich Geperd und ſit
Pegiengen do dy Armen,
Daz ſich der Soldan erparmen
Uber ſeu geruchț.
Der Piſcholf vorſucht
An den Admirat,
Ob er im in der Stat
Urlaub vvold geben
Chriſtenleichen tzu leben
Und ander gaiſtleich Leut.
Do ſagt man Pedeut,
Es wolt der Soldan
Groſſen Tzins von in han,
Swen er im den geb,
So het er Urlab
An tzu peten, wen er wolt;
Doch riet man im, daz er ſcholt
Eren und anpeten
Iren Got Machmeten,
So wer im wol geſchehen.
Sy heten nu wol geſehen
Machmetes Gewalt
Und ſe in Genad manigvalt
Dy er den Haiden het ertzaigt,
Wan Akers wer genaigt,
Ob er mit Eren wold weſen,
Dy Haiden vil vorleſen
Dem Piſcholf begunden
Daz Peſt, daz ſi chunden
Von Machmetzs Eren.
Noch wolt ſich nicht cheren
Der Piſcholf an ier Rede,
Aus Chriſtenleicher Pfhede
Mocht in niemant pringen.
Do lieſſen ſy in dingen,
Alſo daz man im Urlaub gab.
Von danne mit chlainer Hab
Her über der Piſcholf chert,
Er waz der Puch wol gelert,
Und waz gehorſam worden
Der Prediger Orden,
Und waz geporn von Vranchreich;
Des Gutes arm und Mutes reich,
Chert da hin vvider,
Do enpfhie in ſider
Liepleich und ſchone
Der do tzu Vranchreich trug dy Chrone,
Tzu Geſind er in nam.
Der Soldan cham
Von Bethlahem der Veſten,
Mit Haideniſchen Geſten
Dy Stat er beſatzt,
Daz in nicht mer tratzt
Chain Chriſten fürpas,
Darum tet er daz,
Daz er di Haiden da pehauſt,
Der Soldan lenger nicht pauſt,
Noch belaib datz Bethlahem,
Welhen Enden er ſein Rais nem,
Daz vvart mier nicht geſait,
Davon peleibt es vordait
Von mier tzu diſen Stunden.
Des neſten Jars vvart erfunden
Diſe laide Geſchicht
Pelaib vorſvvigen nicht.
In alleu dy Werlt erhal
Ein jemerleicheu Qval.
Dy datz Akers an der Stat
Der Soldan begangen hat,
Daz gevrieſch auch ſa
Der Chunik von Ethyopia,
Dem vvart darum ſo lait,
Daz ſein Hertz vorſnait
Deu Geſchicht, deu do vvaz geſchehen,
Man hort in offenvvar jehen
Daz Lait und den Ungemach,
Der datz Akers geſchach,
Den vvold er alſo chlagen,
Daz er nicht mer vvolt tragen
Chron auf ſeinem Haubt,
Es vvurd e beraubt
Von im alſo der Soldan,
Svvaz er den Chriſten het getan,
Daz in daz müſt reuvven.
Er lobt pei ſeinen Treuvven,
Svver im dartzu riet,
Daz er den nimmer vorſchiet
Eren noch Gutes,
Er vvaz ſo veſtes Mutes,
Wie er ſich gerech.
Er gepot ein Geſprech,
Dartzu er peſant.
Dy peſten, dy man vant
In ſeinem Chunichreich.
Dy chomen chürtzleich
Als in der Chunik gepoten het,
Des Gier und des Pet
Was ot anders nicht,
Wan daz man in bericht,
Mit vviegetanen Dingen
Er dy Haiden möcht pringen
In Chumer und in Not.
Des pat er und gepot,
Den man an Witzen gab den Preis,
Daz ſy vveren vveis.
Dy achten und erfunden,
Daz ſy nicht peſſers chunden
Den Chunik vveiſen noch leren
Der Haiden Schaden meren.
In vvaz daz vvol erchant,
Daz Egypten-Lant
Iſt ſo fruchtper,

Svven

Digitized by Google

Swen den Haiden nicht enwer
Deſſelben Landes Genucht,
Dy es hat an Getraides Frucht,
So weren ſy arm an Getraid.
Recht als der Otter ſein Waid
In dem Waſſer ſucht:
Alſam daz ſelb Lant berucht,
Mit Chorn alle dy Haidenſchaft.
Wer Welle Weſen Wiſſenhaft,
Swa von daz Weſen ſchol,
Des peweis ich euch wol.
Es iſt alſo gewant,
Daz in Egypten-Lant
Chain Regen nimmer chumt,
Nicht anders im frumt
An ſeiner Fruchtperchait,
Wan daz ein Pſhlaum prait
Durch daz Lant fleuſet,
Derſelb ſich ergeuſſet
Vierſtunt in dem Jar,
Davon daz Lant wirt gar
Erfeucht und ernetzet,
Und ſo ſich daz Waſſer geſetzet
An ſein Stat hin wider,
Alſo daz es wiert nider,
Was man dann pauwen wil,
Des wiert ſo gar vil,
Daz im nicht geleicht.
Alſus daz Lant reicht
An Chorn alleu dy Haidenſchaft.
Wovon der Pſhlaum dy Chraft
Hab, des vorſweig ich euch nicht.
Deu Schrift uns pericht
Und auch dy Maiſter weis,
Daz aus dem Paradeis
Vliezzent vier Pſhlaum,
Dy habent weiten Raum.
Sy peweiſent uns auch des,
Daz der Pſhlaum Eufrates
Derſelben ainer ſey
Der Egypto wont pey
Mit ſeinem Durchflus,
Swenn ſich der nicht ergus,
So wurt daz Ertreich dürre
An Fruchtperchait ſo murre,
Daz ſy muſten vorderben.
Nu pegunden werben,
Dy Rat geben ſa
An den Chünik Ethyopia,
Daz er in geb Poten-Prot
Wolt er pringen in Not,
Und ſich wol rechen
An den Haiden vrechen,
Des ſy ſich nicht erholen chunden,
Daz heten ſy im funden.
Dez was der Chunik vro:
Er ſprach: Ich han gelobt ſo,
Swer mier dartzu Rat geit,
Der ſchol alleu Tzeit
Meiner Füderung ſein gewis;
Is ſein jen oder dis,
Der mier ſein Helf tue,
Den wil ich ſpat und fru
Mein Helf tailen mit.
Herre, ſo hab guet ſit,
Sprache aver dis,
Wier machen euch des gewis,
Tuet ier uns ſein Stathaft,
Daz ier wol ſchat der Haidenſchaft.
Er ſprach, wie ſchol daz geſchehen?
Herre, daz müeſt ier ſpehen,
Ob euwer Hertz dartzu tüg,
Was es gechoſten müg,
Daz euch des nicht vordrieſſund werd
Es iſt prait und lanch der Erd
Tziſchen den Haiden und eu,
Daz ier mit Urleug ſeu
Nicht mugt beſwaren.
Nu ſchol wier alſo varen,
Daz ſy müeſſen werden chranch,
Seit Eufrates hat Ganch
Von hinnen in Egyten drum,
Dovon ſy habent den Frum,
Daz daz Lant hat Genucht
An aller der Frucht,
Deu aus der Erd wachſund iſt,
Alſo daz ſein Geniſt
Da nimt manig Lant.
Davon ſchulla wier tzu hant
Nach ſo vil Volches ſenden,
Daz wier Eufraten des er vvenden,
Daz ſein Flus icht mer
Tue in Egypten Cher.
Der Chunik, vvie mag daz gevveſen?
Ja Herr, lat uns nicht geneſen,
Und tzelt uns tzu Vaigen,
Ob vvier euch nicht ertzaigen
Dy Warhait an den Dingen.
Muget ier volpringen
Mit Leuten deu Aribait,
So geſchicht, daz vvir han geſait.
Weder ſeit noch vor
Wart der Chünik von Mor
Nie von Hertzen ſo vro,
Er hies gepieten aldo
In ſeinem Land uber al,
Daz an aller Hande Tvval
Menichleich nicht vorper,
Svver in der Geſtalt vver
An der Chraft und an den Tagen,
Daz er mocht getragen
Hachchen, Schauwel oder Hauwen,
Der ſcholt ſich da laſſen ſchauvven
Tzu Laid den Haiden und ier Goten,
Daz vvart veſtichleich gepoten.
Hört, vvie es nam ein End,
Manig hundert tauſent Hend
Pſhlagen nicht, vvan des,
Daz ſy den Pſlaum Eufrates
Mangen Enden gruben ab,
Dartzu er vvillichleichen gab
Tzu Laide der Haidenſchaft
Choſt und Beraitſchaft
Mer den genuech
Der der Moren Chron trueg.
Do Eufrates vvard entrant,
Ain Tail rinnund vvart geſant
In dy Tarterey,
Und ſa tzu Tal in dy Pülgerey
Der ander Tail vlos

Digitized by Google

Mit mangem Schaden gros,
So ran ain Tail in Greciam
Von dem groſſen Pfhlaum cham
Chlainer Pech ſo vil,
Daz in churtzem Tzil
Der Gries wart Waſſers plos,
Do Eufrates der Pflaum gros
Waz e gerunnen,
Do ſich dy Haiden vorſunnen,
Dy in Egypto ſaſſen,
Daz man in nicht laſſen
Wolt den Pflaum hernider vlieſſen.
Dem Soldan entſlieſſen
Pegunden ſy dy Mer
Und dy chünftigen Swer,
Deu in davon wurd chunt.
Der Potſchaft End und Punt
Ward dem Soldan
Alſo chunt getan,
Ob er dy Geſchicht
Underſtuend nicht,
So muſten ſy durch Suen
Tzwaier Ding ains tuen,
Wolden ſy ſich vriſten,
Sy muſten den Chriſten
Werden cinshaft,
Oder von der Haidenſchaft
Cheren tzu dem Chriſtentum,
Oder ſy muſten Egyptum
An aller Slacht ſaum
Mit Weib und mit Chint raumen.
Do der Soldan vornam
Deu Potſchaft, deu im cham,
Vil ſchier er der erſchrak,
Auf ainen churtzen Tak
Peſant er ſeinen Rat.
Nu chamen vil drat,
Den ers gepoten het,
Sein Gepot und ſein Pet
Was gegen in an den Stunden,
Daz ſeu im erfunden,
Was im dartzu tocht,
Domit er undervaren mocht
Der Egypten Gepreſten.
Di rieten im tzu leſten,
Daz er Hoch-Poten ſant
Dem Chünig von der Moren Lant,
Und dartzu cherten ieren Sin,
Ob ſy mochten wider in
Icht des ervinden,
Daz er gerucht erwinden
Von ſeinem Unmuet,
Und daz er des Waſſers Fluet
Lies vlieſſen her tzu Tal.
Der Rat überal
Den Höhiſten pehait,
Dy Poten wurden perait,
Der Tzal ich nicht vornam,
Wenne ſy in Ethyopiam
Chomen gevaren,
Doch do dy Poten chomen waren,
Sein recht und dy Gaſt-Er
Der vliſſen ſy ſich ſer:
Sy wurden geherbergt wol,
Als man deu Poten tuen ſchol,
Dy ſo verre hant geriten.
Mit tzüchtigen Siten
Dy Poten gerten vaſt,
Do ſy waren geraſt,
Daz der Chünik ſich lies getzemen,
Und ier Potſchaft vornemen,
Daz tet der Chünik in churtzen Tzeiten.
Do man ſeu ſach tzu Hof reiten,
Do ſchain wol an ier Gewant,
Daz ſeu dar het geſant
Der höhiſten Chünig ain,
Den deu Sunne ie peſchain.
Si wurden wol enpfhangen,
Unlang was ergangen,
Daz man von in het vornomen,
Warum ſy weren chomen,
Und waz ier Gewerft was.
Do man daz dem Chunig gelas,
Do antwurt mit vordachtem Muet.
Er ſprach: Leib und Guet
Daz mues ymmer laiden,
Dy weil ich an den Haiden
Nicht mag gerechen meinen And,
Daz Lait und dy Schand
Und dy groſſen Smachait,
Deu der Chriſtenhait
Datz Akers iſt widervaren.
Wil der Soldan daz pewaren,
Daz ſein Schad und mein Frum
Uber al Egyptum
An den Leuten icht erge,
Swas er uns dan hat e
Laid und Schaden getan,
Wil er von mier han
Vrid und Suen,
Daz mues er alles wider tuen.
Do ſprachen aver dy Poten:
Wier ſweren euch pei den Goten,
Svvas tzu diſer Vriſt
Datz Akers ergangen iſt,
Als ier habt vorjehen,
Daz iſt alles ungern geſchehen.
Lat ier euch vorrichten der Mer,
Daz ſein mein Herr gern vver
Und ſein Vater über vvorden.
Daz iſt der Chreutzer Orden
Allen Werleichen chunt.
Doch müg vvier tzu diſer Stunt
Nicht völlichleich gmachen ſlecht
Der Haiden Schult und ier Recht.
Wier piten, uns chunt machen,
Mit vviegetanen Sachen
Daz mug erberben der Soldan,
Daz ier den Pfhlaum lat gan
In ſeinem alten Pfhat.
Des antvvurt in drat
Von Ethyopia der Herr,
Er ſprach: ich tun nimmer noch mer,
Wan als ich geſprochen han,
Wil euvver Herr der Soldan
Ditzs Waſſers Vlieſſen
In Egypto genieſſen,
So pau Akers hin vvider,
Und ſvvaz er hat geprochen nider
Der Chriſten Stet und Veſt.

Nu

Digitized by Google

Nu daz des icht gepreſt,
Und mach ſeu alſo vollichleich
Eren und Gutes reich,
Als ſeu waren vor der Tzeit,
E ſein Has und ſein Neit
Uber ſeu ergie.
Dy Red hab ein Ende hie.
Mit Urlaub ſchieden ſa
Dy Poten von Ethyopia,
Dy Straſſen ſy wol chunden,
Den Soldan ſy funden,
Do er Gemaches pfhlach
In der Stat tzu Paldach.
Er enpfhie ſeu gütleich,
Darnach churtzleich
Vorrichten ſy in der Mer,
Wie es dort ergangen wer.
Dem Soldan vorſmacht
Deu Potſchaft, deu man im pracht,
Und waz im harte Tzorn.
Er ſprach: Ich han vorlorn
Gegen Akerſeren, dez waren ſy wert,
Swer ſein tzu wiſſen gert,
Dem pewer ich es wol,
Swen ich den Schaden achten ſchol,
Den ich genomen han
An Magen und an Man,
Dy ich überwint nimmer mer,
Wan daz ſeu unſer Goter Her
Pey in habent pehalten,
Suſt muſt ich immer Jamers alten.
Dy pey dem Soldan ſaſſen,
Dy ſprachen: Herr, ier ſcholt laſſen
Diſe Red varen,
Welt ier Egypten-Lant pewaren,
Vor Durſt und vor Hunger
Alter noch junger
Niemant da peleibet,
Wan ſeu der Hunger von danne treibet,
Wie ier daz underſtet,
Darum tzu Rat get.
Der Soldan ſprach aver da:
E mich der von Ethyopia
Mit ſeiner Chraft ſunder Hab
Petwing und erdro ab,
Daz ich im Akers wider pauwet,
Ich tet e, des niemant getrauwet.
Vorderbt er Egypten-Lant,
Dennoch ſtet in meiner Hant
Manich Lant weit,
Davon ſchol mier tzu diſer Tzeit
Deeſt folium.
Mit der Potſchaft ſant
Dem Pabſt im Römiſchen Lant,
Und hies dem alſo ſagen,
Er het in churtzen Tagen,
Daz Akers wer tzu prochen,
An den Haiden ſo gerochen,
Daz im der Soldan wolt
Vor gewiſſen, ſwie er ſcholt,
Swas tzuprochen wer darnider,
Daz wolt er pauwen hin wider
Als vor oder pas,
Auch ſcholt geſchehen daz
Inner ſiben Jaren Tzil.
Daz gevvunnen Spil
Gegen dem Soldan,
Do ſich [illegible]t er mit pegan
Nach ſeines Willen Chüer,
Seit er in Wierden gieng vuer,
Und Herr wer aller Herren
An gaiſtleichen Eren,
Daz er ſich lies getzemen
Auf ſich tzu vaſſen und tzu nemen
Der hohen Eren Purd,
Und daz er en ain wurd,
Wen er über ſant,
Der dy Gelegenhait erchant
Der Lant enhalb Mers.
Er dorft nicht groſſes Hers,
Seit is geſchicht in Sun.
Svvas do der Soldan vvolt tuen,
So bedorft er nicht mer,
Wan daz er dy Er
Der Chriſtenhait nem in.
Dy Poten furen dahin,
Und vvurben mit Sinnes-Chraft
Jeres Herren Potſchaft.
Nu mercht und nembt vvar,
Wie mit manger hande var
Der Teufel uns lagt,
Als ich han geſagt,
Wie nach groſſem Unhail
Der Chriſtenhait ein Tail
Widerfur ein Geluch,
Dartzu ſein arge Tüch
Chert der Poſvvicht.
Daz ſein geſchach nicht,
Und vvie, daz vvil ich euch ſagen.
Der Pabſt, der pei den Tagen
Auf Sant Peters Stuel ſas,
Der het in chreftigen Has
Chünik Fridreich genomen,
Er vvold in des han uberchomen,
Daz er im laſſen het,
Daz er vil ungern tet,
Cecilii daz guet Lant.
Dem Pabſt vvas vil vvol erchant,
Daz dazſelb Chünikreich
Wer tzu dem Stuel geleich,
Des tracht er deſter ſer,
Wie er gemacht mer
Sant Peters Urbar,
Des Chaiſers het er var
Mit dem Svvert und mit dem Pan:
Mag und Man
Helfen er im pat,
Daz er den Chaiſer drat
Des Landes pehert,
Darum vvart vortzert
Manig tauſent Mark.
Groſſen Her Stark
Sant der Pabſt dahin,
Dy vil chlainen Gevvin,
Prachten haim iern Vrouvven
Von Cecilii und von Arragauvven.
Fridreich und Peter vverten ſich ſer,
Paider ier Guet und ier Er,
Des ſeu der Pabſt peheren vvolt,
Svvie vil er gab tzu Solt

X.

ALEXANDRI BENEDICTI VERONENSIS

DE REBVS A CAROLO VIII. GALLIÆ REGE IN ITALIA GESTIS.

LIBRI DVO.

✣ ✣ ✣

ALEXANDER BENEDICTVS VERONENSIS PHYSICVS AVGVSTINO BARBATICO ILLVSTRISSIMO VENETORVM PRINCIPI S. PERPETVAM DICIT.

BEllum quod hoc anno, Illuſtriſſime Princeps, tuis ſanctiſſimis auſpiciis cum Carolo Octavo Gallorum Rege pro tuenda Sociorum libertate geſſiſti Franciſco Gonzaga Marchione Mantuanorum Imperatore tuo feliciſſimo: duobus duntaxat voluminibus altero pugnam Tarrenſem, altero Novarienſem oppugnationem complexus ſum: quibus diaria inſcripſimus. Cauſam enim belli hujus & primum Galli adventum plerique copioſius ſcripſere, quæ transcurſu quodam delibavimus, reliqua, quæ vidimus: vel quæcunque nobis tradita ſunt incorrupta protulimus. Nudam enim materiam rudem ac pene indigeſtam inter annales tuos reponendam coacervavimus. Erunt ex poſterioribus qui collatis undique hiſtoriis, hanc ſimplicitatem noſtram, quæ fortaſſe nunc faſtiditur quod ſit arida & exanguis ſvaviorem uberioremque reddent, quod inter veteres T. Livius miro ſucceſſu eo modo adimplevit. Hiſtoria magnam quidem vitæ partem poſtulat: in qua modus ſervandus eſt, ut veritas imprimis, ordo, digeſtio belli, cauſæ, conſilia, conciones, rerum eventa, & totius belli progreſſus legentibus in promtu ſit. Atque ipſa non ſalebroſa, non languens, non nimium diffuſa, neq; ſuccincta nimium, neque affectata denique videatur: Ut legentium animos vividius penetret, aut excitet. Acriter item proponere debet, vehementius perſvadere, irritare, urgere, ſvadere idem & diſſvadere, exemplis frequentibus animos inflectere. Hæc omnia iis præponenda ſunt, qui Imperii tui geſta veluti Romani nominis reſloreſcentis deſcripturi ſunt. Ego ſimplicius quædam, quæ in dies geſta ſunt annotavi, minime in gratiam adulator vel in damnando nimis ſeverus. Res hoſtiles debita commendatione non defraudo: ut magis narrator quam cenſor acer & tetricus eſſe videar, Verbis & ſenſu reſtrictus incedo. Scio etiam quoſdam jejune hanc hiſtoriam tetigiſſe, vel pauca vera demonſtraſſe: alios copioſiores ad vanitatem redegiſſe. Hæc enim, humaniſſime Princeps, nitidiora melioraque fieri curabis, qui in rebus publicis Marcum fratrem tuum Optimum Principem imitatus es, qui non minus inteſtinam quietem quam foris bella cum opus eſt, foves, & civitatem miro ſtudio uberiorem reddis, Pater patriæ appellatus: Leges Sanctiſſimas condis, munera in Senatu amplificans. Quadraginta Viros tertios addidiſti: Imperatoribus ſtatuas publicare cœpiſti, palatium miro ornamento exſtruis & univerſam urbem exornas: tuo demum ductu & optimis auſpiciis rabies Gallica perdomita eſt. Tuo conſilio, ingenio & armis Gallorum truculentia ultra Alpes coërcita ſævit. Quem natura ſagax [dicere id ſolitus es] Alpium mirabili ſepto, & inexuperabili monumento a mitiore orbis parte deduxerat, ut pacem quam tantopere amas, cum ſanctiſſimo Senatu tuo amplecteris. Tu in hoc flagrantiſſimo bello Imperii terminos longius protraxiſti. Jam Apulus Te & Senatum tuum voti compos ſubmiſſus adorat & colit. Hæc enim faciunt, ut te magis ad Principatum divina ratione, quam Senatorum ſuffragiis delectum fuiſſe poſteritas admiretur. Vale.

Venetiis duodecimo Kalendas Aprilis. An. M.IIIID.

ARGVMENTVM

Primi libri ad Antonium Boldum Equitem clariſſimum, Joannem Marcellum, & Aloiſium Mollinum decemvirorum Præſides præſtantiſſimos.

CArolus Gallorum Rex ab Italis Principibus in Italiam ducitur, qui Thuſciam protinus occupat, Romam ſuperat, Pontificem parere cogit expulſo Alfonſo & Ferdinando Regibus Neapolim ſine prælio ſubigit, regnat, imperat, triumphat. Icto inter Pontificem Maximum, Imperatorem, Alphonſum & Eliſabetham Hiſpaniæ reges, Senatum Venetum & L. Ducem Mediolanenſem fœdere: onuſtus præda rediens capta Novaria ad Mediolanum occupandum anhelat. Inſurgunt Veneti, & ad Tarrum ſubito milite illum aggrediuntur, & tentoria & impedimenta regia non incruenta victoria corripiunt, Gallus impetratis induciis turpi fuga ad extrema Italiæ confugit.

ALEXANDRI BENEDICTI PHYSICI DIARIORVM DE TARRENSI PVGNA LIBER I.

CArolus Octavus Gallorum Rex vigeſimum quartum ætatis annum agens regnandi cupidine ductus, ut fidem rebus faceret, ſimulata religione bellum contra Turcas parare ubique vulgavit, & quædam vaticinia de ſe ipſo augurari confidentius profeſſus eſt, ita ut ejus auſpiciis, Hiſpania, Germania & Italia perdomita facile Græcia, Aſia, Syria atque Ægyptus illum tanquam Deum veneraretur: Et adepta Hieroſolyma depoſita humi corona ſepulchrum Chriſti veneratus victor triumphans ſuprema die in cœlum raperetur. Nocturna præterea quædam viſa animum [ut ajunt] commoviſſe jactaverat, quibus facile univerſum orbem occupaturus eſſet, ſi religioſi cujuſdam monitis paruiſſet; ea de ſe dici vel præſens patiebatur. Cumque de Neapolitano regno plura animo volutaret, id hæreditario jure ad ſe pertinere non veritus eſt dicere, ac proximo Andegavienſium, quorum fuerat, id regnum ſibi convenire. Bene gerendarum præterea rerum duntaxat occaſionem non imperium quærere, plurimumque ad bellum locorum vicinitatem & rei frumentariæ opportunitatem prodeſſe commemorabat. Eo tempore calamitatem ingentem in Italiam venturam Aſtrorum periti prædixerunt, Ferdinandumque Regem imperium ſine cruore ſed ſola fama amiſſurum. Saturno œconomo, Marte adverſo, Sole horoſcopo incipientis anni, ſiderumque defectibus præteritis augurantes. Elementa quoque non ſine præſagio fuere, auctis ſupra modum in tota Italia fluminibus Anno M. VIID. Octobri menſe. Atheſis inter cætera flumina aquarum impetu ingentem pontis molem ad imum devolvit, qui ingentes externarum gentium copias Italis urbibus undique ſe ſuperfuſuras augurium dedit. Religioſus præterea quidam pari modo jejuniorum tempore ſequenti anno cum Novariæ pro more prædicaret, civibus ingentem cladem imminere, Hiſpanos, Gallos, Elvetios, Svevos, Teutones, Dalmatas Macedones, Græcos, Turcas innumeraſque alias nationes prope mœnia audituros prædixit veriſſima quidem prædivinatione. Majora quoque in Græcia Conſtantinopoli præſertim a vulgo jactabantur: ruinam hoc tempore religionis Maumettanæ, finem imperii Ottomannorum magis minitantibus. Ea omnia pleriſque ita veriſimilia videbantur, ſpecie religionis ſalutari omnium fere animis caligatis: ad rabiemque non aviditatem populis abactis, ut pro publico veluti bono vota ſolverentur, victoriamque Chriſtianiſſimo Regi priſcos omnes gloria ſuperaturo precarentur. Carolus itaque concepto regnandi deſiderio diſſidentibuſque in Italia varias ob cauſas Principibus a Ludovico Sfortia, qui gubernationis a Mediolanenſibus Primatibus imperium acceperat, facile ad bellum invitatur, ac Hercule Ferrarienſe Duce, Juliano Cardinale S. Petri in Vinculis, Laurentinoque Medice Florentino, Januenſi altera factione. Nam & Pontificis Alexandri VI. inviſum quibuſdam Cardinalibus nomen de Pontificatu mutando occaſionem dabat. Hærebant præterea lateri pepetui Regulorum qui proſcripti fuerant aculei plebis ejuſque totius regni Neapolitani favor. Ludovicum namque concitaverant Ferdinandi Regis inportuna imperia, ut Joanni Galcaceo adoleſcenti Nepoti ſuo, qui Ducis nomen duntaxat haberet, gubernationem reſtitueret. Alioqui armis eum exterminaturus eſſet. Herculem vero nota veneni [ut quidam dicunt] ſuſpicio vel Rhodigii amnicæ inſulæ [ut alii ferunt] repetendæ ſpes quam primum inter pacis Conditiones cum Venetis amiſerat, præcipue impulerat. Nam priori anno ad Regem Gallum filium promiſſæ fidei obſidem præmiſit, ipſe vero ad Ludovicum ſe contulit generum, cum quo animi ſui conſulta retexit: de belli ſumma diutius egit. Ludovici itaque nomine ducenta millia nummum aureorum ad milites alendos Regi per Legatos pollicetur; claſſem item validam, DC equites armatos. Rex igitur Gallus his incitamentis invitatus convocatis Galliarum Principibus varias de bello ſuſcipiendo contra Ferdinandum ſententias audire cœpit. Alii victoriam, alii difficultatem oſtendere, nonnulli pericula ingentia, Gallorum in Italia frequentem ſtragem vel hac noſtra ætate indicantes. Ille ſilentio facto ſeſe in Italiam ire decreviſſe divinam quidem occaſionem ſibi oblatam ſequi velle reſpondit. Cæterum ut ipſi, quæ bello neceſſaria eſſent, in medium proferrent. Primum itaque per pacis fœdera Principes totius fere Europæ jungendos eſſe propoſuit, alios condonatis civitatibus, alios pecunia conciliavit, quoſdam redimendæ Reip. Chriſtianæ ſpe vel veteri amicitia ſtabilivit. Nonnullos amplificandi imperii gratia, Elvetios & Cimbros ſibi certa fide confirmavit; omnes jurejurando fœdera iniere. Ea fama Ferdinandum perterruit, qui Apuliæ Principes variis de cauſis conſilii inops ad unum ſuſtulerat, ut ſolus imperaret: Omnes igitur populos concitavit in ſui odium & eos præſertim qui veteris Andegavienſis factionis ſtudioſiſſimi erant, atque priſtinæ libertatis memores. His omnibus labefactare imperium cœpit. Tum Rex conſiliorum Galli haud inſcius flammam ingentem, quam ipſe toties in Italia aluerat, in ſe ipſum converti ſenſerat. Et quo numine vel furore præditus eſſet neſcio, Gallorum adventum & præſentem ruinam Venetoſque ad ultima incredulos palam jam prædixerat. Cum igitur Gallorum Regem per exploratores bellum parare intellexiſſet, Venetum Senatum ſupplex literis ac legatis perpetuis ſocium ſibi petere non ceſſavit in quo ſalutis imperii ſui præſidium omne locaverat. Sed jam Gallorum Rex literis a Senatu fidem acceperat, ut manus quoquo modo a bello abſtineret fidemque veteris amicitiæ ſervaret, ſua duntaxat ſine alicujus injuria repetiturus. Pontificis & Ferdinandi ac Florentinorum legati aderant, qui Venetos a fide Galli revocare conantes totius Italiæ præſentem ruinam & imminentem populorum

rum ſtragem, ante oculos proponebant, & Italiam quondam rerum dominam prædam barbaris brevi futuram. Ferdinandus ſpem denique omnem in Pontificis & Florentinorum copias transtulit & Venetorum auxiliorum ſpe [ut ſibi videbatur] deſtitutus mœrore [ut dicunt] obiit. Alphonſus filius malis auſpiciis regnum init, copias undique & claſſem comparat, ſeque aperto Marte cum Gallorum Rege dimicaturum jactat, nec ſe inter anguſtias ſaltus ritu ignobilium ferarum vel in ſylvarum latebris occultare magnificentius quam verius dictitat. Gallus interea Venetis legatum miſerat, quod promiſſorum fidem rurſus acciperet, perſuaderetque, pro Reipublicæ Chriſtianæ ſalute in fide permaneret. Venturum eum non credentes: Vulgarant, ingentibus Gallorum copiis alimenta non ſufficere, diviſis vero alimenta imminere. Sed plurimos ea opinio fefellit. Gallus itaque claſſem Genuæ parari jubet alimentaque per ſtatuta Alpium loca diſtribuit ſub variiſque Ducibus per intervalla ob rei frumentariæ inopiam in Liguriam præmittit, ita ſenſim Alpium radices ſine tumultu militibus complent, putant quidam ad 25000. hominum eceidiſſe, inter quos V. millia equitum armati erant, Cymbrorum vero & Elvetiorum XXV. millia, reliqua peditum varii generis turba erat. Ad hanc quoq; expeditionem & milites Italos coëgit, Mediolani, Bononiæque ac Ferrariæ conſcripſit, inter Principes vero Franciſcum Gonzagam Marchionem Mantuanum magnis oblatis ſtipendiis a fide Venetorum per nuntios revocare conatus eſt, ille vero ſe Veneto Senatui quam acceptiſſimum fore reſpondit, militiæque fidem acceptis conditionibus ſervaturum. Tandem Rex Gallus ex Alpium anguſtiis præter omnium fere opinionem Haſtem III. Idus Septembr. MVID. pervenit. Ubi mutato cœlo febre acutiſſima correptus eſt puſtulas, quas epinyctidas vocant, noſtri variolas, extruſit, ac adepta tandem valetudine Ticinum venit, ubi copias diviſit, partem alteram in Flaminiam, alteram Florentiam verſus præmittit, accepta a Ludovico Sfortia ingenti pecunia. Tum Petrus Medices, ut gratiam Regis iniret, oppida obtulit, quibus acceptis & præſidio firmatis contendit Lucam & a civibus in urbem receptus eſt. Rex vero Alphonſus Ferdinandum filium Calabriæ Ducem Ceſenam præmittit, ut hoſtium copiis occurreret: quas Hercules Dux in agrum Ferrarienſem contraxerat, ut diviſis viribus facile a Gallo ſuperaretur. Patefacta igitur alia via Gallus has copias revocavit Florentiamque contendit. Magnitudo namque inſtantis belli univerſam Europam concitaverat, quum facile Pontificis Ferdinandi & Florentinorum vires inter tantas viarum præſertim anguſtias Gallorum copiis reſiſtere poſſe exiſtimarent, in bienniumque bellum protrahi non dubitarent. His diebus Joannes Galeacius Maria Mediolanenſis Dux Ticini moritur, Ludovicus Patruus imperium accipit rogantibus Optimatibus urbis, quem paulo poſt Maximilianus Imperator privilegio confirmavit. Appropinquante Gallorum Rege Florentinorum Reſp. a primatibus urbis Petro Medice ac Laurentino deſtituta, pugnæ diſcrimen mutata ſententia ſubire noluit, & oblatas a Gallo conditiones accepit & Carolum Regem cives Patrem Patriæ ſalutarunt & 12000. aureorum obtulerunt, & in urbem ovantem acceperunt. Hic Rex arbiter paucos poſt dies Piſas libertate donavit, invitis Florentinis. Horum Legati, qui Venetiis erant, accepta tantæ Reipublicæ clade ſponte miſſionem accepere. In Pontificis vero & Alphonſi Regis virtute ſpes omnis relicta eſt, unde robur omne in urbem receptum eſt. Tum Hoſtia oppidum obſeſſo flumine Romam fame premebat S. Petri in vinculis Cardinale Pontificis hoſte, unde ad rerum omnium inopiam Romani pervenere. Pontifex vero cum antea Romanorum numero & virtute fretus ſecurus eſſe videretur, appropinquante Gallorum Rege adeo territus eſt, ut vi illa ac magnitudine animi elangueſcente ad oblatas Regis quoque per Legatos conditiones protinus deſcenderet; Tum populus omnis ex ſumma triſtitia in plauſum ac lætitiam convertitur. Pontifex invitus Regias copias, quæ in auxilium venerant, extra urbem excludit, ipſe vero in arcem ſe contulit formidinis plenus. Carolus Calendis Januariis cum univerſo exercitu Romæ exceptus in palatio Divi Marci ſedem locavit, ubi cum Pontifice compoſitis rebus inter mutuos complexus Maglodienſem unum ex Baronibus Regi chariſſimum mentitæ amicitiæ auctorem Cardinalem deſignat: Subjugata deinde rerum Domina Roma V. Calendas Februarias Rex Gallus Roma diſceſſit, & invito Pontifice Zizimum Imperatoris Turcarum fratrem Virum maximæ virtutis & ſtrenui animi, ut omnia in Turcas moliri videretur, ſecum abſtulit, ejus cauſa Pontifex XXI. millia nummum aureorum ſingulis annis data taxatione a fratre accepit, traduntque eam ob cauſam hactenus Turcas extra Italiam coërcitos fuiſſe. His ſucceſſibus commoti Hiſpaniæ Reges naves XVI. Siciliæ inſulæ præſidio miſerunt, rerum eventum expectantes. Hyems eo tempore adeo ſecunda, adeo proſpera Regi fuit, ut de ſtativis non Rex cogitaret. Temporarium enim Ver vel autumnus videbantur. Rex ejus temporis clementiam ſine nive, ſine pluvia adeo opportune ſibi dari jactabat: per hyberna enim caſtra metari Gallis per quam facile erat, Italis, inſuetis præſertim, difficillimum: His commodis invitatus Rex in regnum Neapolitanum dirigere exercitum ſtatuit, tanto ſucceſſu lætus: ſed inſidias Pontificis metuens Cæſarem Cardinalem Valentianum obſidem & urbes Neapolitano regno proximos jam acceperat. Interea Alphonſus Rex omnibus deſtitutus, cognito etiam perenni populorum odio ſalutis viam proſperam ſibi inveniſſe ratus, depoſito diademate, regno ſponte ſe abdicavit, filioque Ferdinando a populo dilecto imperium dedit, qui ſtudiis rei militaris diſciplina, clementia, pietate, juſtitia, liberalitate, excellebat, nec manus quidem ſanguine imbuiſſe ardentius colebatur. Hic quietum regnum polliceri;

polliceri, proſcriptis parcere & injurias omnes privatas & publicas abolere cœpit, milites quoque recognoſcit, urbes oppidaque novis firmat præſidiis. At pater relicto regno regiam omnem ſupellectilem theſaurusque ſecum abſtulit & Siciliam verſus navigavit. At Gallus Pontificis urbes Terracinam, Carpentum, Campaniam, & maritimas oras occupavit diruitque. Jacobum Comitem & Fundorum Principem ſedibus expulit; Ferdinandus adventante hoſte pugnam protrahere decrevit, & anguſtias tantum locorum tueri ſibi propoſuit, Nicolao Urſino Petiliano Comite Imperatore ſuo, & Johanne Jacobo Triulcio Duce ſuadentibus, ne pugnando fortunæ imperium committeret, ſed cunctando Gallorum Regem ad rerum inopiam, deinde ad famem pernicioſam cum univerſo exercitu perduceret. Ita enim evenit neque opinio fefellit. Nam annonæ caritas, deinde fames protinus in Gallicis caſtris ſecuta eſt, & equis pro pabulo vitium ramenta erant. In tanto rerum diſcrimine Gallus modum invenit in celeritate: & regnum Neapolitanum ſubito milite ingreditur, & aliqua copiarum parte præmiſſa cives ſponte ſeſe dediderunt, deinde quædam oppida in deditionem accepit, alia quæ portas præcluſerant, protinus diripuit. Campani Regem Gallorum læti excipiunt; Ferdinandus vero, qui Neapolim confugerat, cognito populorum odio amiſſo levi momento regno collectis pariter impedimentis, præſidiis arcibus duabus firmatis, triremes conſcendit & in Prochydam inſulam VII triremibus omni cum familia ſe recepit. Carolus his auditis relicto Capuæ præſidio Neapolim contendit, quem cives ingenti plauſu ſuſcipiunt, & de regno adepto in ſequentes dies triumphum ampliſſimum pollicentur, arcem Novam paucis diebus cepit, at in Ovo ſitam ſcopulo paulo poſt ad conditiones compulit, hinc Cajeta munitiſſima urbe accepta arcem expugnavit, Nicolaum Urſinum Petilianum Comitem & Johannem Jacobum Triulcium, quod ad Nolanos confugerant, captivos habuit. Sed hunc ob res Mediolanenſes ſtatim liberavit, illum ſub cuſtodiis tenuit Tarentum: Salernum usque ad extrema Italiæ omnia in eo ſucceſſu ſibi XIII diebus vendicavit. Quædam maritimæ Vrbes in fide Ferdinandi permanſere. Legati Veneti & Antonius Lauredanus & Dominicus Triviſanus equites tantarum rerum magnitudine attoniti Regem parva manu ea omnia paucis diebus confeciſſe admirabantur, fortunam ipſam Regi ancillam factam eſſe putantes paucisque diebus diſceſſere. Hac victoria fama incredibili univerſam Europam ad Aſiam usque concitaverat Gallus, unde Baiſetus Turcarum Imperator ac Ægypti deinde Rex de bello jam cogitare cœperunt. Jam littora Turcæ & inſulas in continentem fugientes deſtituerant, Chalcidis præfectus in Eubœa ſuos omnes in Conſtantinopolim miſerat. His diebus Zizimus Baiſeti frater in diligentia Regis rheumatiſmo moritur, non parva rei Chriſtianæ jactura. Gallus ſuperbia tumens intermortuam in toto fere orbe militarem diſciplinam arbitratus, præcipuum ex præſentibus adjudicavit magis movendam eſſe fortunam, quam expectandam, poſt tantam victoriam a Pontifice per legatos diadema regni Neapolitani petiit, cenſum quotannis perſoluturus. Quod cum Pontifex cum univerſo Concilio recuſaſſet, de Hieroſolyma nihil cogitans de Italiæ imperio deque Pontificis ſtatu mutando in animo volvere cœpit. Interea milites per Campaniam, Apuliam, Calabriam, Brutiumque diſtributis Magiſtratibus ſecuri vagabantur, domos privatas diripiebant, fana ſpoliabant, nec a Sacris Virginibus abſtinebat dira libido, Principales fœminæ ſtupra perpeſſæ corporum ludibria deflebant: itaque nulla in parte ceſſavit luxuria ebrietasque atque rapinæ, quæ inviſum Gallorum nomen protinus fecerunt. Incolæ magna ex parte mutata ſententia jam pro Ferdinando vota nuncupare cœperunt, Vulgata oppidi Montisfortini truculenta cæde ac Sancti Johannis Cajettæ item ac Tuſcanenſis Civitatis everſione. His cognitis Alexander Pontifex ſibi timens depoſita ſpe, quam in Romana turba rei militaris experte poſuerat, Vrbe extrema inopia laborante, cognito Caroli Regis odio ac Valentiani Cardinalis fuga inſtantem ruinam reformidans, incerta conſilia volvebat: Statuit convocato Patrum Concilio de ſumma rerum deliberare, in quo hæc pauca elocutum accepimus; Videtis, inquit, Gallorum Regem Carolum Italiæ magnam partem ſubegiſſe & eam armis virisque impleviſſe a Pontificia ſede oppida urbesque emiſſe, jam penitus Eccleſiam everſurum videmus; multos enim proditores, multos Sedis Apoſtolicæ hoſtes cernitis, nemo noſtrum in reditu tutus erit. Hinc profecto mea ſententia diſcedendum eſt. His dictis voces confuſæ fuere, aliis alia judicantibus. Tandem viſum eſt in tanto rerum præſentium diſcrimine nutantes Italiæ res Principum fœdere poſſe contineri, ad id Maximilianum Romanorum Regem & Hiſpaniæ Reges, Senatum Venetum ac Mediolanenſem Principem Ludovicum Sfortiam idoneos eſſe. Miſſis igitur Legatis nova fœdera inter hos Principes circiter Calendas Aprilis icta ſunt. Ad quæ Dux Mediolanenſis invitus trahi videbatur, cum tamen Sebaſtianus Baduarius eques & Orator Clariſſimus Veneti Senatus Legatus mortuo Benedicto Triviſano Collega adeo conſtanter ſtabilivit, ut imperium omne pro Italiæ & Eccleſiæ ſalute facile expoſiturus eſſet. Eo tempore fama hujus victoriæ Imperatoris Turcarum aures impleverat, qui ad Senatum Venetum legatum miſit, ut in commune rebus conſuleret. Is pollicitus eſt exercitum & claſſem ingentem ſibi magis, quam Senatui Veneto timens. In Senatum ſupervenerat Philippus Argentonus Regius Legatus, qui cum audiret (ut fit) Turcarum ſuperbas minas, illos Regem ſuum in Italia malle experiri, quam in Græcia vel Theſſalia reſpondit. Hic ſequentibus diebus patefacto Principum fœdere ita ſupra modum excanduit,

it, ut quæ in Senatu a Principe dicerentur, non perciperet. Reſpondit tandem audito novo fœdere, impium ſibi videri Regem ſuum periculoſe in extrema Italia occludi, ad quem Princeps fœderis Summa his paucis aperuit. Scito hanc ſocietatem non in Regis tui perniciem excogitatam, ſed pro Eccleſiæ ſalute ac Italiæ tutelam initam eſſe. His acceptis ſollicitudinis plenus diſceſſit & Regi per nuntios omnia ſignificavit, qui diſſimulato metu ſibi ampliora fœdera ſupereſſe jactabat. Verum qua ratione liberum in Galliam receſſum habere poſſet neſciens, turbatus in concionem proceſſit, in qua diſcriminis ratio habita eſt & qua poſſet via Genuenſium ſtudia a fide Ludovici Ducis avocare perquiſivit. Verum Pontificem ad obſequia facile revocare poſſe ſperabat. Alioqui objectis criminibus nec purgatis convocato Patrum Concilio a Pontificia ſede perturbaret, vel invitum in Galliam duceret. Vrgebat inſtantis pudoris dolor, quod Rex Summus devictis Regibus ac ſubito amiſſo regno præceps diſcedere cogeretur. Decrevit tandem relictis in Apulia & univerſo regno præſidiis ſubitis itineribus magna copiarum parte Romam contendere, ut rei feſtinatione ſocii novi fœderis opportune cogere militem non poſſent. Hæc cum intellexiſſet Pontifex, cum univerſo Concilio V. Calendas Junias Roma egreſſus Hieronymo Georgio Equite Veneto Legato ſuadente militibus, quos Venetus Senatus ad ejus tutelam paulo ante miſerat, circumſeptus in urbem veterem primum ſeceſſit. Deinde Peruſia decreverat Anconam adire, & Venetias poſtremo navigare ſi opus fuiſſet: Rex Gallus interea Senas venit & a factioſis civibus in urbem receptus eſt & arcem occupavit, deinde ad Calendas Junias Romam venit. Amiſſa opportunitate fruſtratus intacta Roma Piſas venit, ubi Genuenſes a fide Ludovici Ducis & quaſdam tranſpadanas urbes avertere conatus eſt, ut liberam abeundi poteſtatem haberet. Quod cum impetrare nequiret, viam ſaltem ſibi ferro aperiendam eſſe propoſuit. Spem dabat celeritatis fiducia ac ſegnior (ut ſperabat) ſociorum expeditio. Tum Aurilienſem Ducem, qui Alpium fauces cuſtodiebat, excitavit, ut jure hereditario res Mediolanenſes turbaret, opem protinus laturus. Is Novarienſes quoſdam Optimates, ut in Ludovicum conſpirarent, effecit. Forte Mediolanenſes milites ad cuſtodiendos ditionis ſuæ terminos miſſi fuerant. Hos Aurilienſis Dux intercepit protinuſque in urbem Novariam IIII Idus Junias exceptus eſt a civibus, quos clandeſtinis Conſiliis ſibi conciliaverat: cum eo Equites D. armati erant, Peditum VIII. millia, pauciſque diebus arcem male munitam occupavit. Pavor ingens Ludovicum Ducem, ne imperium ſubito amitteret, attonitum animoque hærentem reddidit, qui cum hæc triſtia accepiſſet ex arce ſumma ad ædes Hieronymi Leonis Legati Veneti deſcendit, paucis comitantibus, amotiſque arbitris allocutus eſt, orans, ut titubanti imperio nutantibuſque rebus ſubveniret: Novariam urbem ditiſſimam miſere amiſſam eſſe: utque Senatui rem ordine ſignificaret, ſtatumque illi commendaret, obſecravit. Legatus vero omnia ſe facturum promiſit. Illum ſemper Veneto Senatui chariſſimum fuiſſe nec ſocia arma pro ejus ſalute defutura. Idque propediem re ipſa cogniturum. Vnde Venetus Senatus cognito Sociorum diſcrimine pacis alioqui ſtudioſiſſimus a Pontifice & Ludovico Duce ad redimenda loca, quæ amiſerant, ad arma capeſſenda ſociali jure in dies magis atque magis excitatur. Conſtitutionibus enim fœderis pro ſociorum auxiliis quiſque proportione virium & fortunæ taxatus fuerat. Subito igitur Græcos milites ſtratiotas M. CC. navibus longis onerariis juſſit acciri, ex quibus ducenta Bernardo Contareno Duci ſignat, is protinus Novariam contendit. Cum Galeacio Severinate omnium Mediolanenſium Copiarum Præfecto cum DCC. equitibus armatis, Teatonum peditum VIII. millibus, & Aurilienſem Ducem obſidione premere cœperunt. In Italia nihilo minus Senatus militem cogere cœpit, & XIV. Calendas Julias, ut diariorum noſtrorum rationem exordiar, Melchiorem Triviſanum exercitus Legatum delegit. Interea Carolus, præcluſis undique viis, maris pericula ſubire nolens, eventum belli ancipitem tentare maluit, & Pontremolum ſubito milite venit: id oppidum ſub Appennino eſt anguſtiaſque montium præcludit, quibus Parmam itur; idque captum, quod ſine ullo fere præſidio eſſet, cremavit protinus. In hac re Ludovicum Mediolanenſium Ducem non probarunt, qui in tanta rerum expectatione ita oppidum miſere deſeruit. Tum Melchior Triviſanus IIII. Calendas Junias Patavium venit, ubi milites, qui in ſtativis erant, collegit; Idem mira celeritate Veronæ, Brixiæque effecit. Interea Senatus Venetus, ſuadente Auguſtino Barbatico Principe, Franciſco Gonzagæ Mantuano Marchioni, Socio Rodulpho Patruo, præfecturam exercitus deſignavit, qui ſummam rei cum Legatis gubernaret. Dum hi militiæ ſe accingunt & milites cogunt, Melchior Triviſanus Conſilio Comitis Rhanucii Pharneſii ac aliorum Ducum de belli apparatu deliberavit, de numero equitum ac peditum deque tormentorum ratione ac numero, quæ bigis vehi poſſent, recenſere cœperunt. VI Idus Junias equitibus levis armaturæ ſtratiotis, qui pridem DC. numero Venetias venerant longis navibus advecti, Petrus Duodus præficitur. Melchior Treviſanus Legatus a Senatu petiit, ut longiora ad ſe tormenta, quæ ſerpentinas, vulgus paſſavolantes, vocant, XII. mitterentur, quibus Gallus uti maxime ſolet. IIII. Idus nuntiatum eſt, Germanorum liberas quaſdam Civitates, quæ nobis ſociæ dicuntur, in Mediolanenſem Ducem arma moviſſe Regis Gallorum cauſa, ad quem furorem ſedandum præmiſſæ pecuniæ fuere. Idibus Juniis Legatus Venetus collectis undique magna ex parte militibus ad Olium flumen pervenit Senigæque conſtitit expectaturus Senatus Imperia. Interea Franciſcus Gonzaga Mantua cum delectis equi-

equitibus peditibusque, Rhodulpho Patruo Socio, Senigam contendit, ubi Legatus XI. Calendas Julias conſtructo ponte Olium flumen ſuperat. Tum præfectus Copiarum equites mille armatos, peditum decem millia collecta recenſuit. Deinde caſtrorum Prætores creavit VI. qui jus militi dicerent, alimentiſque pretia darent, Phæbum Mantuanum Comitem, Aloiſium Avogarium Comitem, Johannem Franciſcum Gombarienſem, Marcum Martinengum, Tutium Conſtantinum, Julianum Codonolienſem; & copias demum trajecit, X. Calendas Padum conſtructo ponte tranſit. VIII. Calendas per agrum Parmenſem ad Tarri pontem IIII. millia paſſuum a Parma urbe diſtantem pervenere, ibique caſtra locarunt: copias militum Mediolanenſium expectantes Duce Comite Johanne Franciſco Acajazano. Huc Lucas Piſanus alter Legatus a Veneto Senatu deſignatus venit. Convenerant Italæ acies XI. peditum XII. millia, quinto Calendas vallem verſus, qua Gallus tranſiturus eſſet, caſtra moverant in Opinianoque Vico conſederunt a Foro novo circiter III. M. P. a Parma VIII. M. ubi vix fides de adventu Gallorum habebatur. Itaque IV. Calen. Speculatores præmiſſos explorare jubent, qui ex Incolis Gallorum copias adventare acceperunt numerumque hoſtium circiter XX. millia per Apenninas valles duci; alii XV. millia duntaxat ſignificarunt. Nam inutilis plebs, calones, lixæ, fœminarum grex, impedimentorum ingens numerus majores hoſtium copias oſtentabat; Latinorum vero numerum ſuo recenſebimus loco, adventantibus ſingulis diebus militibus. Jamque Carolus Rex ad Vallis extremas anguſtias pervenit, ſupraque montis vertice II. mill. paſſ. a Foro novo caſtra metatus eſt. Interea Senatus Venetus, qui a rebus divinis ſemper exordium ſumere conſuevit, publicas ſupplicationes pro pugna ineunda decrevit, nec ceſſarunt ab oraculis pia Sanctorum Virorum vota, ac Sacrarum Virginum apud Deum deprecationes, quibus Deus Optimus Maximus Venetum Senatum Divo Marco Præſide procurante ſervaret. Poſt hæc variæ in Senatu ſententiæ fuere, alii in pugna ſpem poſuerant, copiarum numero incredibili, hoſtiumque formidine & rerum omnium inopia moti, fugientium tergis inhærere facile perſuadentes, præſertim quum auri argentique cupidine milites traherentur. Alii pugnam protrahendam eſſe oſtendebant, bellique eventum dubium eſſe, victum Gallum exercitum duntaxat amittere, Victorem vero univerſam Italiam in maximo diſcrimine verſari. Vicit tandem ſententia, ut fortuna pugnæ committeretur, famaque vulgaverat, Venetos nullo pacto cum Gallis pugnaturos. Propterea jam Hercules Dux Ferrarienſis ad Regem literas dedit, quibus Venetos Legatos nullam prorſus pugnandi auctoritatem habere ſignificaverat, ejus fides ac auctoritas apud Regem mira habebatur, quando quidem filium obſidem reliquerat. Optarat hic, ut Gallus potito regno totius Italiæ arbiter fieret. Gallus nihilominus ſollicitudinis plenus Venetorum exercitum incredibili celeritate præter ſpem compertum eſſe ab exploratoribus audivit, ac indies augere cognovit, accedebat & militum fames & intra Apenninum exigua pabula, de fuga, pace vel induciis cogitare cœpit, cum nulla ſupplementorum certa ſpes eſſet ex Gallia rei feſtinatio prohibebat acciri. Verebatur, ne divina juſtitia illam ipſam fortunam, quæ totum orbem antea polliceri videbatur, præcipitem ex alto rerum faſtigio in imum ſubito devolveret: Itaque, ut ſolet fieri, cum ultimi diſcriminis tempus appropinquat, in ſollicitudinem ſolita confidentia, in metum prior audacia, in humilitatem tumens ſuperbia vertitur. Tandem cum pugnandi neceſſitatem videret in paucorum militum virtute Suevorumque robore ac tormentorum mirabili magiſterio omnem ſpem contulit, ſpem vultu ſimulans aſpectu admodum læto ſimilis & in armis promtæ audaciæ videbatur. Totis tamen viribus omnique conſilio pacem vel inducias primum tentare, alioqui belli diſcrimen ſubire ſtatuit cogitavitque præcipue Joh. Jacobi Triulcii conſilio victoriam facile ſucceſſuram, ſi titubantes Parmenſes ſibi adjungeret, idque facile fieri poſſe, ſi Venetorum copiæ ultra Tarrum caſtra collocarent. At contra Legati Veneti ſuſpecta Parmenſium fide Oppianum Vicum occuparunt, Galloque ſpem ademere, ne Parmenſes deficere auderent. Cognita hac re Gallus animum alioqui ferocem ad pacem tentandam magis convertit, Caduceatoremque ad Venetos Legatos Lucam Piſanum & Marchionem mittit Triviſanum. Hunc patrio nomine Araldum vocant Galli. Is intromiſſus: aderant enim & reliqui Duces, pallio linteo cyaneo aureis diſtincto liliis, inquit; Regem ſuum, novum exercitum Veneti Senatus vias præcluſiſſe non parum admirari, ſemperque Reip. Venetæ amicum fuiſſe, non eſſe qui neſciat, nihilque aliud deſiderare, quam in Galliam abeundi poteſtatem alimentaque pro exercitu velle æquo pretio comparare. Dimiſſo in aliud cubiculum caduceatore conſultiſque rebus, eidem rurſus intromiſſo ſic legatum alterum locutum eſſe accepimus: Nullam pacis induciarumque auctoritatem ſibi eſſe, verum ſi pacem velit, depoſitis armis Ludovico Duci Socio Novariam & quæ Pontificis ſunt urbes & oppida vi ſublata prius reſtituat. Caduceator vero reſpondit: Regem ſuum liberum abitum velle, alias ſuper Italorum cadavera cruentum tranſiturum. Illi ſuperbia Gallica indignati, id actutum velle experiri dixerunt, nec Latinos omnes imbelles & effœminatos exiſtimari debere, nec virtutem militarem in Italia penitus eſſe deletam, nec Florentinos, Romanum Pontificem & Alphonſum Regem vel filium Ferdinandum hoſtium fortitudine ſuperatos fuiſſe, ſed putandum id fortunæ oſtentatione accidiſſe. Dimiſſus Caduceator haud imprudens a Venetorum exercitu (ita enim evenire ſolet) quæ audiverat videratque Regi renuntiavit: Venetorum copias ingentes adeſſe, qui hilari animo pugnam expe-

Digitized by Google

expectarent quique potius ultima paſſuri eſſent, quam liberum commeatum præſtarent. His auditis IV. Nonas Julias in ſummum montis jugum ſe contulit, ex quo ut copias Venetorum ingentes proſpexit, ingenti ſuſpirio ſeſe deceptum fuiſſe acclamavit. At Jo. Jacob. Triulcius & Franciſcus Soccus cum Optimatibus Regis animum large exhortati ſunt, quod ſolo regio nomine hoſtes in fugam verti non dubitaret. Itaque cum pugnandi neceſſitatem videret, belli diſcrimen ſubire conſtituit, militesque circiter XI. ſpeculatum præmiſit. Ab exploratore ubi Gallos primum adventare in Venetorum caſtris nuntiatum eſt, omnes fere ad capeſſenda arma proſiliere læti, militesque levis armaturæ, quos Stratiotas vocant, circiter DC. primi obviam venientibus hoſtibus curſibus citatiores iere. Galli cum Duce venientis exercitus ſpeciem tribuentes anteibant. Quos Græci milites, ſtatim ex improviſo aggreſſi ſunt, partim in fugam convertere, partim trucidavere. Stratiotæ Victores prima dimicatione læti, affixis lanceis velitariis hoſtium capitibus caſtra ingreſſi ſunt ac magno plauſu excepti. Quidam eorum, ne vacuus redire ex prælio videretur, obtruncato crudeliter cujusdam incolæ Presbyteri capite, de quo ſtatim conqueſtum eſt, militum ordini ſe addixit. Hoc parvæ rei ſucceſſu ſumma indicabatur eventus: qui fugerant Regi terrorem incuſſerunt, & cum copias contrahere non poſſet, tertio nonas in extrema valle conſtitit & robur omnium virium recenſuit, M.CCC. equites fortiſſimos armatos delegit, ſagittariorum equitum duo millia & ſeptingentos, Svevorum Germanorum peditum VI. millia, qui bipennibus, ſecuribus, haſtis ac minaribus tormentis armati ſunt. Pedites ſagittarios CCCC. milites levis armaturæ ducentos, tormenta, quæ pilas immani ponderis ferreas ac plumbeas emittunt, XLII. Magiſterio incredibili inſtructa. In his, ſalutis ſpem omnem locavit, nec diutius famem expectandam, ſed belli diſcrimen ſubire decrevit. Vallis ipſa a Foro novo ex anguſto in patentes campos duobus utrinque collibus extenditur in dextram & ſiniſtram; illa in Opianum Vicum verſus, hæc in Medeſanum, Tarro flumine per mediam fere planitiem decurrente. Veneti enim [ut dictum eſt] in dextro clivo conſederant Parmenſibus objecti. Gallus vero peracto divino ſacrificio ſiniſtram omnium Optimatum conſilio petere conſtituit, Medeſanum verſus, locum tutiſſimum. Pridie Nonas Julias primum milites curare corpora, deinde armari juſſit. Per locum enim tutiſſimum tranſiturus erat, hoc eſt per collis decliva, quæ lacunæ, cænoſæ voragines, Tarrus fluvius, riparum altitudo, arbuſta præterea virgultaque hoſtibus prætereuntibus tutiſſima etiam reddebant, ad quæ ſine magno incommodo hoſtes pervenire non poterant, qui ſi præcipites ac pervicaci animo adoriri vellent, ſua laſſitudine diſſipati vincerentur. Ea ratio ſalubris conſilii viſa eſt, ut inter eas anguſtias, ſaltusque hoſtes Venetos tuto opperirentur; qui ubi dimicaturi eſſent, neſcio quo animi furore aut præcipiti mente planum locum non reddiderant. Alii repentinæ & tumultuariæ pugnæ, alii mercenarii militis inopia, qui nondum in caſtra venerant, id attribuunt. Erant in hoſtili exercitu Parmenſes Agricolæ, qui locorum rationem noverant, imber item plurimus campos lubricos & inequitabiles effecerat. Rex interea tria agmina ingentia digerit, primo Johannem Jacobum Triulcium præficit, in quo CCC. equites erant, ac ducenti leviter armati. Peditum haſtatorum Germanorum duo millia, quos, qui parva tormenta manibus geſtabant, & bipennibus & ſecuribus armati, circuibant; exiguo intervallo ante equitabant ſoli, Comes Nicolaus Petilianus, & Franciſcus Seccus [hic ductor, ille captivus erat] de rerum eventu inter ſe colloquentes. Paulo poſt ſecundum agmen ſequebatur, cui Rex ipſe præerat; ſexcentis equitibus conſtabat. Id pugnam vocant Galli altiſſimo vexillo conſpicuam; in eo equites erant ſagittarii omnes, quos enumeravimus, & Germanorum peditum agmen, robur fere omnium virium Regis. Poſtremum agmen pari ſpatio ſuccedebat, in quo quadringenti equites erant, pedites circiter mille: reliqui haſtati pedites agmen unum vel phalangem ingentem conſtiruebant, quæ non longe ab equitum aciebus incedebat. Tormenta a fronte primum agmen & ſecundum Tarrum verſus tuebantur. Adeo diſciplina militari recte compoſita erant, ut nihil ordine excederet neque miles neque pedes vagus aciem exiret. Rex ipſe duobus Cardinalibus tergo imminentibus agmina obequitabat & quanta inter indoctos eſſe poterat Eloquentia [Principes enim Galli literas negligunt] Duces omnes ac equites peditesq; ad pugnam hortabatur; nihil infractus feroxque Regis animus unumquemque nominatim excitabat. Galli vero qui mira quadam religione Regem ſuum colunt, protinus his vocibus ſecuti ſunt: Omnes vel viventes vel mortui ultima vi victoriam tibi hodie daturi ſumus ante conſpectum tuum. Mox jubet Rex, ne quis vagus agmen exeat: neve quis prædæ intentus ſocios deſerat aut gradum referat, vexillaque reſpiciant, memoresque ſint, admonuit, tantæ & divinæ victoriæ, qui Italiæ magnam partem ferme ſubegiſſent, & inveteratæ virtutis, qua Occidentis populos domuiſſent, militesque Italos tyrones militumque Præfectum juvenem ſine rei militaris experientia cum illis certaturos cognoſcerent, Ludovici Ducis milites imbelles, nullam præterea in fuga ſpem, ſed in victoria tantum eſſe edocuit. Spolia item, quæ vobiscum affertis ex hoſtibus, veſtra ſunt, omnia auro argentoque fulgent. Venetos nihil aliud, quam arma geſtare video. His dictis equites cruce obſignata fronte, Cymbri pedites deoſculata tellure omnes ordine incedebant. Interequitabant Tubicines, qui regio nomine milites ad hoſtium jugulos & oculos hortabantur. Interea Franciſcus Gonzaga Præfectus ſocio Rhodulpho Patruo, qui caſtra in tutiſſimum locum intulerant, vallo foſſaque munierant, etſi

magna ex parte arduo clivo Tarrum verſus. ſuapte natura tuti erant, audito Gallorum adventu & perfecto Deo Optimo ſacrificio in cubiculum Legatorum intromiſſi ſunt cum Ducibus omnibus primusque Melchior Triviſanus, annuente Collega, pauca in medium protulit. Certa, inquit, hodie Principes ac Duces Optimi a Deo Maximo Divoque Marco urbis noſtræ Præſide victoria nobis parata eſt. Certus tibi, Franciſce Gonzaga, triumphus eſt, Vobis cæteris Ducibus ac militibus ſpolia opima oblata ſunt. Hoſtis Gallus, qui divinis humaniſque rebus non pepercit, inopia fameque, quali clauſi ſolent, laborat, multiſque itineribus præruptisque ſaltibus defatigatus eſt, hoſtibus circumquaque ſeptus, ſine auxiliorum ſpe adeo divino fato derelictus eſt, ut qui induciarum propoſita ſpecie fugæ locum non invenit, in ſumma rerum deſperatione verſatur, gladio ſalutem quærat, ferro ſibi viam faciat; etſi nobis ingentes copiæ ſunt & veteranorum militum promtiores animi tyronumque feroces, & quisque pugnandi deſiderio tenetur, conſilio tamen atque diſciplina militari opus eſt; quæ omnia etiam ſine obſequio irrita ſunt: ſpolia illa Neapolitani regni ingentia, quæ ſecum ducit, veſtra ſunt, ſi hodie Gallos prælio domueritis. Subito tota concione manavit lætitia. Verebantur Duces, ne Senatus Venetus bellum protraheret. Tum Franciſcus Gonzaga Præfectus: Patres inquit, Optimi, ſi fata hodie nobis propitia erunt, Veneto Senatui vel univerſæ magis Italiæ ſi non diſciplinæ militaris exemplum, fidei tamen periculum in conſpectu omnium veſtrum oſtendam. Et quo majus diſcrimen erit, relicto huic patruo meo imperandi officio ipſe pilo ac enſe cum delecta manu viam inter hoſtes faciam: nec rerum magnitudo nec Gallorum ſumma deſperatio animum perturbat. Poſt hæc agmina Duces & eorum ordo conſtitutus eſt. Numerus omnium copiarum in acies novem more Gallico diviſus eſt, eo conſilio, ut prima Gallorum acies ac media duabus Italis attentius pugnando vexaretur, ita ut poſtremi agminis gradum referre nequirent. Ipſe vero Præfectus ac ejus Patruus cum Rhanucio Pharneſio in poſtremum agmen hoſtium ab utroque latere irrueret, diſſipato eo agmine priora facile a fugientibus perturbarentur, & cæteræ acies in promtum quæ ſubito imperata facerent. Prima acies Græcos milites levius armatos continet, Petro Duodo Duce, cui imperatum eſt, ut ſummum montis jugum a tergo caperet, hoſtes laceſſeret, ordinesque diſturbaret; ſecunda quæ ex Italis equitibus Cataphractis conſtabat quingentis decem Rhanucio Pharneſio, Aloiſio Aougario ſociis. Tertia peditum phalanx, cui Gorlinus Ravennas & alii Duces præerant, IIII. millia continebat, huic ne magno intervallo a Præfecti agmine diſtaret, locum ſubjugavere, ut titubantibus protinus ſubveniret. Comes Bernardinus Fortebrachius Vincentio Corſico, Ruberto Strocio, Alexandro Beraldo Patavino, Jacobo Savorgnano Utinenſis, Aloiſio Valareſſo Patricio, Marco Martinengo, Comitibus Brandolinis Sociis, cum equitibus CCCLXX. cataphractis quartum agmen ducit cui ut poſtremum quoque Gallorum agmen adoriretur, imperatum eſt. Joannes vero Franciſcus Acajazanus Comes Sociis Galeaceo & Antonio Maria Palavicinis, Hannibale Bentivolo Bononienſi, & Galiotti Mirandulenſis filio cum equitibus cataphractis DLXXX. ut ſecundum Gallorum aciem aggrederetur, juſſa accepit. Inter hæc duo agmina duo millia peditum diſtributa ſunt. In ſexto agmine CCIV. milites ducit cum Thadeo Modella Socio Alexander Coleonus, quibus juſſere, ut fluctuanti ubi opus eſſet aciei ſuppetias ferret, ob id parvo intervallo diſtarent. Comes Antonius pariter Urbinas ut pari ſpatio ſequeretur, admonitus eſt, hunc ex Ducibus ſequebantur Comes Joannes Franciſcus Gambarenſis, Carolus Seccus, Antonius Pius, Johannes Ripa Veronenſis, Anguillarenſes, Johannes Gradenicus Patricius, Lazarius Ariminenſis, Petrus Chieregatus, Tutius Cyprius, Philippus Macedo cum CCCLXV. equitibus cataphractis. Poſtremum vero cataphractorum Carolus Melitenſis regit, Taliano Carpenſi, Angelo de ſancto Angelo, ac Jacobatio Veneto ſociis Ducibus equitum CCIXXX. cui imperarunt, ut caſtra ſervaret: cum eo Nicolaus Savorgnanus cum peditibus mille aderat. Nonum equitum leviter armatorum erat, inter quos & Scorpionum milites erant in ſumma CCCC. Joh. Græco & Soncino Benzono Ducibus tormentorum idem ordo ac ratio habita eſt. Dimiſſa deinde concione cum ſe curarent milites, ſpeculatores hoſtium adventum nuntiant triaque agmina haut procul abeſſe affirmantes, quod ubi in tota caſtra pertulit rumor, repente tubicinum clamor ad arma milites excitavit pugnandi avidos, qui partim jejuni, partim recreati in equis ſtetere agminaque milites haut impigre ſecuti ſunt. Legati Veneti eventum rei juxta poſtrema agmina expectabant, ut ſi opus eſſet, Imperatoris officio fungerentur. Verum inter ſe ex dubio pugnæ eventu pernicioſum Italiæ imo vere totius Orbis diſcrimen penſitabant. Regem ſi ſuperari contigerit nihil præter exercitum & impedimenta amiſſurum: Verum amiſſo Venetorum exercitu totam protinus Italiam ad extrema venturum, ſed inſtantem pugnam neceſſario ineundam eſſe fatebantur. Interea Gallus Rex agmina per collis decliva ducens, cum plueret miro modo compacta per æqua intervalla impedimenta univerſi exercitus, quæ innumera erant, & mulierum gregem ſummo colle ſervabat, pedites tormentaque agmina circuibant. Appropinquantibus itaque Venetis Galli in hoſtium agmina primi tormenta immiſerunt, quæ magis pavorem ordinumque perturbationem novo præſertim militi quam ſtragem intulerunt. Tum Veneti incredibili pugnandi deſiderio audito tubarum ſigno & exorto per agmina ingenti clamore ex quocunque agmine ſtrenue juſſi ſunt procedere, qui hoſtium acies aggreſſi ſunt, Franciſcus Gonzaga poſtremum comite Bernardino Fortebra-

tebrachio, cum altero agmine medium Acajazanus eodem ferme momento omnes in hoſtes irruunt, qui objecta foſſa, aggere inacceſſo, flumine Tarro, interjectis virgultis ſpinetiſque ac imbre diſſipati, proni in hoſtium agmina magno impetu irrumpunt: impigre pedites quidam ſequuntur, ſed equites fere ſoli pugnam complent. Multi foſſa cœnoſa involuti cadunt, alii flumen non tranſeunt, quidam lubrico agmine prolabuntur in cœnum, multi loci iniquitatem timentes citra flumen conſtitere, ſed qui ſtrenue pugnam inierant jam diſcordes nec ad unum intenti imperium vario tumultu gladios miſcent, cædes undique increſcit, nec victus a Victore dignoſci poteſt. Quidam ex Venetis relictis agminibus, formidantibus Ducibus in hoſtes irruunt moræ impatientes ad virtutis & animi oſtentationem, alii imperium fruſtra exequebantur anguſtiis retenti. Comes Antonius Urbina Sagminis Dux loci iniquitate gradum non intulit. Veneti quidem animo majore, Galli majore induſtria pugnant. Namque non mediocris formido animos eorum inceſſerat ac hoſtium multitudo perterruerat. Franciſcus Gonzaga Præfectus magis hic militem agebat, quam Imperatorem, infeſto pilo primo concurſu confoſſo hoſtis pectore agmen perturbavit, gladioque exinde acriter pugnando multa cœde ad interiora agminis penetravit confoſſumq; mutaturus equum ad ſuos rediit, Tum Rhodulphus equites pediteſque cruentus quoque ad pugnam hortabatur & inveteratæ virtutis nominatim admonebat Viros. Tota enim poſtrema Gallorum acies pavore fluctuabat. Tum Galli Latinique palantes manus conſerunt, adeoque implicantur adeo impigre utrinque gladios fringunt, ut qui Victores victique eſſent a nemine dignoſceretur, & ita omnes cohærebant, ut armis arma pulſarent. Impedimenta ſtatim novo furore perturbantur ab equitibus leviter armatis, qui prius Gallos pedites retroferre pedem coëgerant, hos ſecuti Græci milites, qui cuncta ex jugo conſpexerant, tanquam aquilæ decurrerunt. Hi hoſtes & ſuos trucidando ea diripiunt, quos & Latini pedites pleriq; ob avaritiam relictis ordinibus contra militiæ jura ſequuntur, valido ruinæ incitamento. Ingens igitur rapina nullo ordine miſcetur. In hoc tumultu Rudolphus Gonzaga in medio hoſtium agmine memorabili edita pugna, aperta galea in facie graviter vulneratur ac protinus concidit. Rhanucius pariter a pluribus ſimul Gallis poſt multas cædes opprimitur. Comes Bernardinus Fortebrachius Vir ſtrenuiſſimus iniquiſſimo loco & periculi non ignarus Gallorum aciem diſſipato agmine aggreditur. Tum hoſtis compoſitis aliis confuſos milites excipit, hi mutuis vulneribus pugnant, a pluribuſque pauci oppreſſi interficiuntur, alii palude involuti necantur, quidam aggere ac flumine arcentur retroque cedunt. Ipſe Ductor Valareſto acriter pugnanti opem laturus a pluribus hoſtibus circumſeptus opprimitur. Colliſa galea in capite graviter malleo vulneratur moribundusq; equo concidit. Agmen, cui Johannes Franciſcus Acajazanus Præfectus eſt, diſſipatur bombardarum terrore magis quam cæde. Solus Dux cum paucis ſtrenue pugnam init, in quo Johan. Picininus avitæ gloriæ ſtudioſus occubuit ac Galeacius Corigienſis: ex cæteris equitibus XLIII. deſiderati ſunt, reliqui milites abjectis lanceis & armis leviores fœde terga vertunt, Parmamque pecorum more fugientes contendunt, quidam Carolus cognomento Ingratus, omnes duci ad macellum Ducem objurgando clamabat. Crebris undique ignibus cœlum micat, tormentorum tonat ploratibus clamoribuſque completur, pilæ ferreæ, æneæ, plumbeæ ſibilantes ſublimes feruntur, quæ ſine cæde militum & peditum ordines diſturbant. In eo pugnantium tumultu Comes Nicolaus Petilianus, qui hoſtium agmina antecedebat, nacta occaſione, ſponte ſeſe Venetis dedit, qui ſuo adventu animos multorum titubantes erexit & agmina nutantia hortando ſtabilivit. Hic Legatis Venetis Gallos in ſumma trepidatione eſſe primus denunciavit, eoſque haud dubio terga daturos, ob id perſequendos eſſe; quibus ſatis eſt hoſtes depuliſſe contentoſque eſſe ſola fuga pedites, qui inter utraque agmina diſpoſiti erant, inter quos plurimi ex Veneta plebe ancipiti pugna manus miſcent, nec Gallus nec Venetus dignoſcebatur: ex iis circiter CC. Hieronymo Genua Duce deſiderati ſunt, ſolique in ea parte pugnam ſuſtinuere, ductor in jugulo vulneratus, & manu inutilis redditur. Parva utrinque tormenta irrita fuere, pulvere inflammabili imbre madefacto. Magno tormento Jacobus Adernus Veronenſis in poſtremo agmine colliditur; Alter miles ſublato equo in pedes ſtetit illæſus; ex hoſtibus nemo ſingulari certamine audet concurrere, ſed plures ſingulos aggrediuntur, protinuſque ad vexilla redeunt. Nulla enim Gallorum acies eſt vel peditum phalanx, quæ ſine vexillo manus conſerat. Sciunt enim, quo redeundum ſit, diſſipati milites. Ex Græcis pauci pugnant. Inter quos Petrus Buſichius & Nicolaus Nonnenſis vulnerantur, reliqui impedimenta corripiunt. Ex Gallis plerique amiſſis armis ſupplices annulos, pecunias, monilia offerunt, deinde ad ſuos redeunt. Legati Veneti juxta caſtra obequitantes, fugientes milites ignavos præ nimio pavore, nullo hoſte perſequente, [terror namque pleroſque invaſerat] coërcent, graviterque vano metu increpant: ſeſe inermes oſtendebant, ut ſiſterent fugam, & ſecum eſſent adhortantur. Comes Nicolaus Petilianus agmina inferre ſubſidio peditum ſvadere non ceſſabat. Nec tantam tamque divinam victoriæ occaſionem oportere negligere acclamabat, victos fugatoſque Gallos eſſe, ſi agmen unum auxilio gradum intulerit. Ductores diſcrimen timentes cunctando certamen differunt. Interea, dum acriter pugnatur, quidam peditum Duces, qui nec nomine digni ſunt, ſive dolo ſive avaritia Legatis denunciant, Italos bello fractos cogique militem novo ſtipendio oportere. Alter item Melchiorem Triviſanum obvium, ut fuga ſe redimat, hortatur: cui Legatus ſine intermiſſione

ſione reſpondit: nequaquam Victoribus fugiendum eſſe. Nam etſi ab hoſtibus vinceremur, ſatius eſſet in prælio trucidari, quam ob male res geſtas a Veneto Senatu capite puniri. Fortaſſe ille exercitus ruinam optabat. Interea multum ſanguinis funditur, nec timido nec ignavo, qui pugnam trans Tarrum inierat, ceſſare nunc licet; Galli paulatim pugnando gradum referunt per collis decliva. Veneti vel ſaucii inſequuntur. Franciſcus Gonzaga Præfectus mutato equo eminens militem rurſus cogit & delectis militibus pluribus interfectis hoſtem perſequitur inſtatque majore conatu, Barbontemque Nothum Regiæ ſtirpis cepit & Miolenſem Principem: aliique milites nobiles a Venetis capti ſunt, plures interfecti. Rex Gallus nec criſta nec armis, minus item ſublimitate equi a cæteris dignoſcebatur, ne hoſtibus ad inceſſendum incitamentum daret; ſed in agmine humilis deliteſcebat, & regia inſignia depoſuerat, ne in prælio proderent. Gallos tandem cedentes Veneti pauciores inſequuntur; illi ſtatim præcipites in collem abeunt contra Venetorum caſtra. Dirempta tandem per ſe pugna Latini ad Socia agmina redeunt, deinde omnes in caſtra ſe recipiunt. Hæc pugna intra horæ ſpatium peracta eſt, in qua tot Nobiles Duces interiere; In Gallorum exercitu circiter mille deſiderati ſunt, in Italo vero duo millia. Ex Gallis item Calones lixæque, qui interfecti fuere, numerum cæſorum auxere: ex Optimatibus XII. cæſi ſunt, ex quibus Vardus Ariſtæus, Dux Sagittariorum Daſonus & Semplenſis natalibus prænobiles, Thorſuenſis Chandenſiſque, pecuniæ locuples Benonenſis, Lemorlenſis, Chetenſiſque Barones. Frater Turonenſis Principis graviter vulneratus eſt, Dux Vigilum Regius, Amprutenſis Equitum Sagittariorum Dux tormento contritus eſt. Hi atris avibus dimicavere. Capti fuere præter quos diximus Cherenſis Nothus Principis filius, Bononienſis Nothus Regius, Borſenſis ditiſſimus, Foretenſis Patricius valde opulentus: ex noſtris vero circiter CC. equites. Vbi hoſtium agmina fuerant, ſimilis ruinæ ſtrages a nobis viſa eſt, nobilium Ducum & Gallorum & Italorum illos calceorum deformis magnitudo ad miram levitatis oſtentationem vel in armis ipſis diſcernere dabat, quos & ſcalæ ab equorum ſellis dependentes juſta latitudine excipiunt. Unde equorum pari argumento ingens numerus dignoſcebatur: ex Latinis vero præter quos ſupra diximus Vincentius Corſicus honeſtis vulneribus concidit. Rubertus item Stroicus & Alexander Beraldus ſocii in mediis hoſtium cadaveribus reperti ſunt. Petrus Mapheus & Hieronymus Recalchus Veronenſis, Johannes Malumbra Venetus ſtrenui in interiore hoſtium agmine cecidere: hi egregia morte ante oculos jacebant ſine cruore, oſcula enim vulnerum imber colluerat, omnes in ora proni, ſicut dimicantes adverſo corpore, vulneribus pluribus in jugulo acceptis. Qui acrius, qui cautius inter hoſtes dimicaverant, quibusque proſpera fuerit pugna ſtrenue dimicantibus nemini fere certum fuit. Equites Latini cataphracti graves per iniquas campi anguſtias, fluminis mobilem glaream ripaſque inacceſſas ægre ſubvenire potuerunt. Galli expeditiores leviusque armati ex declivo collis ſubſidio compacto agmine procurrebant. Verum neque Gallus neque Venetus in pugna cruentiſſima perſiſtere voluit. Veneto tamen ingentia agmina, quæ infra teli jactum immota manebant, veluti imperia expectantia, metum Gallis incutiebant. Avaritia item ad prædam Græcorum militum procurrentium pugnandi ſuſpicionem attulerat. In ea pugna Gallorum impedimenta innumera omni opulentia ditia amiſſa ſunt, in quibus auri argentique pondus ingens repertum eſt. Gemmæ, monilia, veſtimenta & maximus luxuriæ apparatus a Veneto milite direptus eſt, & illa ingens regia præda, quam ex Neapolitano regno exultans Rex in Galliam triumphans aſportabat, inter milites diviſa eſt Græcos & pedites Latinos: in hunc enim diem totius anni diſcrimina fortuna accumulavit cumque plus milites raperent, ſtrata erant loca vilioribus ſarcinis, quas in comparatione priorum meliorum militum avaritia calonibus, lixis, ruſticiſque contemnendo reliquerant; & tabernaculum Regis omni luxu & opulentia inſtructum ad viliſſimos milites pervenit. In ſumma præda omnis ſequente die inter ſocios Græcos nequiter diviſa fuit, quæ ducentibus millibus aureorum æſtimata eſt. Vexilla quædam Ducum peditum in manus Venetorum pervenere; equorum mulorumque infinitus pene numerus in caſtra perductus eſt: inter ipſos Victores, dum dimicaretur, hoſtis erat, qui pretioſiorem occupaſſet prædam, dolabris pretioſæ artis vaſa argentea concidebant. Ex regio apparatu abacus omnis ex auro argentoque cubiculique ſcrinia rapta ſunt, in quibus veſtimenta, ſtragulæ, periſtromata & vaſa convivalia, quæ Reges longa imperii poſſeſſione cumulaverant, ſacelli ſacri libri pretioſi, tabella gemmis ornata & ſacris veneranda, annuli præterea gemmis pretioſi, in ipſa præda librum vidimus, in quo pellicum variæ formæ ſub diverſo habitu ac ætate ex naturali depictæ erant: prout libido in quaque urbe veſanusque amor eum traxerat, eas memoriæ gratia pictas ſecum deferebat. Interea Rex Gallus, poſtquam caſtra locaverat, de fuga incerta conſilia volvebat; periculoſo ac longo itinere Haſtem verſus, metus Regem turbabat, ne ab utraque parte hoſtibus occluderetur, tot urbibus oppidis, fluminibus interjacentibus. At pro ſepeliendis cadaveribus induciæ datæ ſunt. Rex protinus Caduceatorem miſit qui ſine tubicine Veneto caſtra ingredi non auſus eſt. Is comitatus ad Franciſcum Gonzagam Præfectum & Legatos venit, a quibus cum inducias trium dierum peteret, hi ad meridiem duntaxat ſequentem ſeceſſionem pugnæ ægre permiſerunt pactitiam. Interea mixti ſparſim Latini & Galli ſuos quiſque quæritans, quos noverant, pacem funeri pro more dabat. Vidimus corpora fortium Virorum exuta ex intervallis

a

a pluribus ſpoliata, primi cariora ornamenta vel vivis detraxerunt milites Græci & Latini, deinde ruſticorum incolarum greges a ſummis montium jugis pugnæ eventum ſpectantium arma ſuſtulere, ac poſtremo calonum lixarumque, qui nudos tunica intima detracta paſſim mortuos & ſemivivos reliquere. Nec equorum corporibus invitamento minimo vis ac libido pepercit; Sellas equorum, tegumenta, tergora & ſoleas denique revulſas vidimus; lancearum faſces laceratos, alibi integros, tela innumera, ſagittas, pilas ferreas æneasque & alia humi conjecta videbamus. Saucii plurimi nudi inter cadavera reperti ſunt, partim opem petentes, partim ſemimortui, fame, ſanguinis profluvio confecti ac ſolis vapore, ſiti, exerta lingua fatigati aquam poſcentes. In ea re nulla crudelitatis facies deeſt viſa eſt. Hi circiter CXV. fuere, inter quos & Galli mixti erant, confœdata cruore limoque facie ſervitutem metientes: qui ſine delectu in caſtra Veneta delati a vulnerum Medicis curabantur impenſa publica. Quidam amputatis manibus, pedibus, collapſis inteſtinis, nudo cerebro ſpirabant: adeo vitæ contumax natura eſt. Plurima cadavera Tarro flumine in Padum devoluta ſunt, reliqui plus quam duo millia feris relicta ſunt. Inhumata ſolis ardore & imbre tumentia, quæ punctim ferme omnia ſub jugulo vel in facie vulnerata erant, tormentis vero pauca contrita. Galli plurimi primo concurſu prolapſi concidere, pila enim breviora geſtant, ob id priores ictus ſenſere: verum Galli gladio aptiores videbantur, nam quo brevior eſt, eo aptior habetur. Arbitrantur plerique Gallos exigua manu Italos fugare potuiſſe, ſi auſi fuiſſent ultro gradum inferre, quos locorum anguſtiæ coarguunt. Compacto enim agmine Latinos loci iniquitate laceſſere non potuiſſent, qui pari conditione per anguſtias paludesque diſpalati fameque domiti quinque Venetorum agmina integra minime profligaſſent, nec latius extendi acies patiebantur anguſtiæ. Verum Comes Acajazanus rem dubiam eſſe ratus pugnam ſequenti die expectans perpetuos nuntios ad oppidum Colurnum juxta Padum miſerat, ubi ſoror ſarcinas, quæ in arce erant, collegerat, ut ſi Latinis male pugnare contigiſſet, literis admonita divitias omnes in Naviculam in promtum datam protinus deportaret, nec ea nocte ſcribendi defuit cura, ut de rebus certior fieret, ejus milites plurimi hac die confugere, nec vulpem venari oblatam voluerunt, novo caſtrenſi adagio. Veſperi itaque cum Legati Veneti in caſtra ſe recepiſſent, diſpoſitis a Præfecto excubiis, de pugnæ eventu Senatui ſignificarunt. Literæ, quæ citius quam credibile ſit, crebris per juſta intervalla tabellariis Auguſtino Barbadico Principi Sapientiſſimo redditæ ſunt, quæ maximo totius urbis expectatione in populum effuſa omni civitate in frequentiſſimo Senatu lectæ ſunt; quarum ſumma erat, exercitum cum hoſte conflixiſſe collatis ſignis; plurimos utrinque concidiſſe, ſalvum denique exercitum eſſe. Eventum namque præſentis pugnæ in tantis rerum perturbationibus adhuc non ſatis ſibi eſſe perſpectum nunciarunt. Verum ſequenti ſe epiſtola rem ad unguem ſignificaturos. Hi victoriæ ignari, converſis partim militibus ad ſua tentoria, ut dividerent ſpolia, partim ob inſuetam armis multitudinem in fugam concitatam, varioque caſtrorum tumultu, quique hoſtium damna non cognoverant, vix ea ſignificare potuerunt. Senatus igitur Venetus ac Univerſa Civitas deteriorem fortunam exiſtimans lectis literis in ſummo diſcrimine rem verſari arbitrabatur, quandoquidem nihil ſpecialius ex iis intelligi potuiſſet. Suſpicionem deterrimæ fortunæ auxere literæ, quæ Ferrariæ eadem die delatæ ſunt, quibus ſimulato mœrore Venetos bello fractos fuiſſe denunciabatur. Eadem ferme Ludovicus Mediolanenſis Dux a Comite Acajazano literis acceperat non ſine magna animi perturbatione, quarum exemplum ad Senatum miſerat. Vario igitur tumultu univerſa Civitas fluctuabat, donec Senatus ſequenti die de omnium rerum ſtatu particulatim literis certior factus, deſperatam Victoriam omnibus patefaceret. Exorta eſt præter ſpem per totam urbem lætitia, perſpecta victoria, cognita magna ex parte præda ac hoſtili metu, qui pugnare non auderent, ſed modo inducias, modo pacem ſupplices peterent. His ordine acceptis Senatus decreto Deo Divoque Marco Præſidi publicæ gratiæ aguntur, & Civitas genus omne lætitiæ effuſim celebrat. Interea igitur Gallus convocatis in concionem Primoribus: Ecce, inquit, Proceres, multa cæde multoque ſanguine perfuſi in hac cruentiſſima pugna hoſtes poſt terga tandem, & ſi perquam infortune relinquimus, pluribus impedimentis amiſſis, ſatis tamen fuit parva manu tantum evaſiſſe diſcrimen: Summa enim felicitas eſſet, ſi omnia proſpera evenirent; ſed ferendum eſt, ſi fortuna totius anni, mala omnia in hunc diem congeſſerit, quæ atra nobis prænuntiata fuerat: ita ut fame coactus, magno periculo, amiſſa gloria, amiſſo regno, amiſſo triumpho, relictis in Apulia Calabriaque militibus, parvis copiis domum mihi redeundum ſit. Sed hoc uno lætor, quod milites noſtri ſumma virtute vera militari diſciplina pugnaverunt, paucique ex Nobilibus, & cæteris militibus non multi, deſiderati ſunt, pauciores ſaucii. Nihil quidem ſub cœlo diuturnum, cedendum eſt quandoque fortunæ. Bellum cum Alphonſo Rege & filio ſine cruore confecimus. Sed omnia Veneti nobis immutarunt. Id regnum non mihi, ſed vobis omnibus partum eſt. Nos regno ampliſſimo longa ſucceſſione fruimur. Reliquum eſt, ut quanta maxima poteſt celeritate univerſus exercitus in tuto collocetur. Sed Tu Triulci Præfectum caſtrorum juvenem puerumque ſine diſciplina militari prædicabas, malus puer mihi eo die viſus eſt, qui ſi in plano pugnare contigiſſet, longe peſſimus fuiſſet. Dimiſſa concione cœnavit, eaque nocte in alieno tentorio quievit. Excubiæ duplicatis ordinibus in maximo rerum diſcrimine imperatæ ſunt, ignes perpetui in caſtris

caſtris erant: magna noctis pars a Ducibus in conſultatione conſumta eſt, ſumma Conſiliorum fuit, ut ſub induciarum ſpecie hoſtis deciperetur, & ipſi fugam corriperent. Rex nonis Juliis Caduceatorem ad Venetos Legatos mittit, qui intromiſſus coram Præfecto caſtrorum & cæteris Ducibus nuntiavit Argentonum nomine regio colloquia deſiderare, aſſenſere dictis Legati, dum diſcedere vellet Caduceator, a Præfecto exercitus interrogatus eſt, quot ex Gallis Optimatibus cæſi fuiſſent in pugna, idem circiter XIIX. vel mortuos defleviſſe Regem reſpondit. Præfectos II. vivere indicavit nothum Magnum Barbontem & Principem Miolenſem, nonnulloſque equeſtris ordinis ſaucios ſervari: reliquos mutua viciſſitudine trucidatos eſſe. Dimiſſo Caduceatore cum Legatis, exercitus Præfectus Comite Acajazano ac Nicolao Petiliano Argentonum Legatum Regium ad Tarrum expectaturi devenere. Fluvius enim utriuſque exercitus arbiter erat. Argentonus cum primum veniſſet, nunciavit Madodienſem Cardinalem ſtatim venturum, qui cum in planum veniſſet, conſtitit, & inſidias timere ſimulavit nec ad Colloquia ut veniret, audere viſus eſt. Interea diutina cunctatione Argentonus ſtrenuos Venetorum Militum animos ſummopere laudavit, qui omni incommodo neglecto pugnare voluerint: Et utrumque exercitum pravo momento cruentiſſimam pugnam confeciſſe. Legati vero multa adverſus Regem protulere, illum fidem non ſervaſſe, Oppida Pontificis diripuiſſe, & urbes plurimas Sociorum occupaſſe, & Mediolanenſis poſtremo Ducis Novariam cepiſſet. Præfectus vero ſe egregium facinus tentaſſe inquit, Barbontem Ducem pro Rege cepiſſe veſtimenti ſimilitudine deceptum, nec aliud in ea pugna optaſſe, quam Regem equo ſublimem dignoſcere, ad quem tota acies neglecto omni diſcrimine irrupiſſet. At Argentonus inquit, non facile poſſe Gallorum Regem capi, niſi deleto omni exercitu, quem omnes ſumma veneratione & colunt & tuentur. His dictis infecta re utrique in caſtra rediere. Veſperi cum in cœna Legati eſſent, idem Regius Caduceator ſupervenit, ingreſſus nunciat Argentonum nomine regio colloquia deſiderare & eadem, quam Cardinalis ſtatuerat, dicturum: Illi reſpondent, horam ſuſpectam eſſe militibus furore percitis, ſed ſummo mane opportunum fore, ille non prius quam victa fame diſceſſit. Legati percognita Gallorum trepidatione, viſa denique præda, victoriam omnem exactius Veneto Senatui (ut dictum eſt) ſignificavere. Per id ferme tempus Senatus Venetus claſſis Imperatori Antonio Grimanno literis imperavit, ut ſtatim Corcyra ſolveret ſtratiotaſque trajiceret in Apuliam, ut urbes, quas Galli poſſiderent, omni nixu expugnaret. Hic depoſitis equitibus & omni milite Monopolim urbem vi protinus occupavit, in qua pugna Petrus Bembus Dux triremis fortiter pugnando bombardæ ictu contritus eſt, & prædæ Civitas data eſt, ſalvis S. ædibus & muliebri ſexu, qui in templo Imperatoris juſſu cuſtoditus eſt, arcem denique ſub conditionibus a Præfecto quodam Gallo in deditionem accepit impoſitoque præſidio Neapolim verſus navigavit. VIII. Idus Rex Gallus Ducibus omnibus aſſentientibus poſt primas vigilias frænatos equos ſtare & univerſum exercitum in armis eſſe jubet, idque per tubicinem totis caſtris ſignificavit, ſimulans, ſe idem per exploratores ab hoſte Veneto fieri accepiſſe, ne tumultu ac pavore caſtra fluctuarent, vigiliaſque intentiore cura ſervari juſſit. Ergo ignibus perpetuis ſolito majoribus tota regia caſtra fulgebant. Ipſe cum Ducibus acceptiſſimis agmina læto ſimilis circuibat, & ad pugnam omnes parari ſuadebat & ſarcinas colligi, ut pugnando diſcederent. Solicitudo vero vigilandi Venetos duntaxat tenebat, ſecundam ſequenti die pugnam expectantes. Nec defuere ex iis, qui vigilias cuſtodirent, qui ſignificarent, tumultus in Gallorum caſtris & equorum hinnitus exaudiri, unde ad arma milites excitarunt ex tabernaculis horrido tympanorum pulſu: qui exinde nihil aliud exaudientes quieti rurſus corpora dedere; ſuſpicio quæ non vana erat, per ſe reſedit. At poſt primas vigilias Gallus collectis ſarcinis, territus ſine tubæ ſigno, precatus, ut proſpere & inſcio Veneto aufugere poſſet, ac pervigil ea nocte ad fugam tantum ſe accingebat. In tentorio quodam noctis horam quærebat, vigilias recte ſervari jubebat, circumſtabant tentorium ordinum Duces ſine ſomno ad accipienda imperia. Ille tandem, ut equos conſcenderent imperavit, & Trebiam verſus Triulcio Duce iter facere jubet. Milites ubi Regis fugam tandem deprehendere exuſtis tentoriis quibuſdam & tegumentis equorum aureis conciſis, quorum fruſta humi cernebantur ſepultiſque quibuſdam tormentis ac vaſis militaribus jugulatiſque equis in prælio ſauciis, quicquid graviſſimum onus erat, igni tradidere, alioqui hoſtium eſſe confitebantur; unde collucentium ignium vis illa erat, qua eos adhuc caſtra tenere credebant Veneti, traditum eſt illos quoſdam ſaucios, alios invalidos, qui agmen ſequi non poterant, truculentia barbara necaſſe. Legati Veneti cognita tandem hoſtium fuga convocatis Ducibus eos fugientes perſequi ſtatuebant, miſeruntque ad inceſſendos a tergo remorandoſque Petrum Duodum Præfectum militum Græcorum levis armaturæ cum equitibus ſuis ac Comitem Acajazanum, cum Italis leviter armatis. At illi prædæ intenti in ſequentem diem rem diſtulerunt. Ob id Legatus Melchior Triviſanus excandeſcens e tabernaculo pleroſque excitavit, qui hoſtes ſegniter perſecuti ſunt. Tradunt in hac Gallorum nobili fuga Acajazanum ac Eracaſſium fratres Regem Gallum fugientem ſalutaſſe magna totius exercitus ſuſpicione, & prætereuntibus Gallis fame marceſcentibus incolas alimenta obtuliſſe, ne fugientes famis deſperatione vicos & oppida cremarent. Interea tormentorum ſupplementa CC. bigis onerata Verona in caſtra ſero miſſa ſunt, quæ caſtrorum magnam partem munierunt

runt, ac tormentorum Magiſtri, quos pugnæ tempore deſiderarunt Duces. Verum in eo pugnæ furore nec pulvis accenſibilis nec tormentorum periti reperiebantur. Itaque vis omnis in dextera poſita fuerat. Hac die cum ſarcinæ colliguntur, Melchior Triviſanus Legatus exercitus ſaucios omnes, qui caſtra ſequi non poterant, Parmam miſit, quibus Senatus nomine pecunias effuſim ipſe elargitus eſt, & Medicos vulnerum adhibuit non parva mercede. Lectulos hilaris ſenex claſſiſque proimperator circuibat beneque ſperare omnes hortabatur, inter hos & Galli ſaucii cogniti ſunt. Demirabantur Parmenſes Senatus Veneti clementiam ac miram erga ſubjectos pietatem. Senatus interea cum de perſequendis hoſtibus literas Legatorum accepiſſet, eorum ſententiam large probavit, qui ſingulis diebus equitum & peditum ſupplementa ſine intermiſſione mittebat. Legati amotis caſtris impedimentorum tædio tormenta eadem Veronam remiſere, verum Senatus alia ſingulis diebus conflabat, nec ceſſabant ab opere tormentorum artifices, qui tum mari tum terra omnia adminiſtrabant. Senatus impiger totius belli onera ſolus ſuſtinebat, in Germania, & Svevia equitum peditumque delectum habebat, item in Illyria, Dalmatia, Græcia, Transpadana regione, omitto, Romam, Bononiam, Mantuam, Flaminiam omnem, in quibus Venetorum pecuniæ diffundebantur. Claſſis quoque numeroſa ſine ſociorum auxilio levi momento parata eſt. Quod magis mirum eſt, ad belli neceſſitatem cives omnes aurum argentumque læti ærario deferebant, nullusque ſeculo noſtro Princeps eſt aut Reſp. quæ puriorem monetam ſpargat, adulterantesque ſævius puniat. Ea pecunia nihil apud omnes nationes charius eſt, quam nemo reſpuit, punit &, qui alienam monetam adulterant, in ſignanda pecunia idem pondus, eandem metalli ſinceritatem, quæ multis ſeculis ſervata eſt, mire cuſtodit. Puriſſimo Senatui puro ac mundo metallo uti convenit. IIII. Idus Julias Legati ſpeculatores primum agmina præmiſere: ipſi poſtremo ſecuti ſunt. Opportune enim ex Oppiano vico diſceſſere ingruentibus morbis, quos odor cadaverum totis jacientium campis ardente Syrio excitabat. Ad ſanctum Dominum oppidum imbre fere perpetuo ac lubrica via pervenere, qua impedimenta difficulter ſequi poterant, unde ea nocte Legati in fœno incommode jacuere. Hic accepere Gallorum agmina bidui intervallo magna itineris ſpatia citato exercitu confeciſſe. Unde Legati ſenatui ſignificare, fruſtra hoſtes perſequendos eſſe, Ludovicusque Mediolanenſis Dux Novariam a Gallis captam reddi jure fœderis requirit, trajiciendasque ob id trans Padum copias eſſe. A Senatu igitur literas de trajiciendis copiis legati accepere, quibus fidiſſimo Præfecto exercitus commendabatur. VI. Idus Legati Placentiam venere, qui ſine exercitu in urbem recepti ſunt. Quinto Idus Trebiam ſuperabant Romanorum exercituum & cladium teſtimonium, atque ad S. Joannem Oppidum pervenere cum omnibus copiis: Unde ex Venetis militibus circiter duo millia ad Tortonam Alexandriamque Statilienſem præſidio firmandam mittuntur, ne Galli prætereuntes injuriam fœderatis urbibus inferrent, neve ejus titubantes ad deditionem excitarent. Hic audivimus Gallos prætereuntes nimia famis impatientia ſemicoctos profluente adhuc ſanie commanducaſſe ſues, atque in emendis rebus ab incolis præter opinionem omnium mira abſtinentia uſos fuiſſe, etſi ruſtici in pleriſque locis fluviorum pontes diruerant ad remorandam hoſtium fugam. Alii vero illos reliquerant pro cujuslibet animo & ſtudio. At Galli mira celeritate ripas fluviorum altiſſimas ubi pontes diruti jacebant, proſtraverant, ſaucii vel itinere fatigati Galli, qui interierant, ſecundum viam ſepulturæ dabantur tumulorum frequentium indicio, in hac fuga frater Principis Turonenſis obiit ac ſine feralibus officiis terræ datus eſt. Quarto Idus ad Claſtichium vetuſtiſſimum oppidum caſtra perducta ſunt, hinc ſequenti die Caſſetum, ubi ponte Padi ripas Mediolanenſes junxerant, in eo exercitus præfectus ordinum prætereuntium * diſponebat, ne impedimenta equitibus peditibusque mixta celeritatem perturbarent, fuſtibusque temeritatem coërcebat: itaque paucis horis univerſum exercitum miro ordine trajecit ſummoto protinus ponte ad ſanctum Georgium oppidum caſtra locata ſunt. Hi ſequenti die Laurentius Auogarius, ſanguinarius alioqui miles, & in patria pluribus cædibus cruentus; lanceis a pluribus in media via confoſſus jacuit; ſed nulla lex eſt contra priſcorum obſervationem, quæ in caſtris homicidam, inſidiatorem ſeditioſumque puniat, pudet noſtri ſeculi, qui ſanguine propinquiores erant, inſidiarum libellum dedere, inimici ſcelerum pœnas merito luiſſe reſponderunt. Legati homicidii cauſam ad Senatum retulere; Hic nunciatum eſt Gallorum Regem Haſten perveniſſe ad Italiæ terminos ibique feſſum militem magnis itineribus quieſcere juſſiſſe. Hic convocatis copiarum Ducibus ac cæteris Principibus in concionem proceſſit. Parva, inquit, manu tot tantisque itineribus confectis Appenninas anguſtias tabeſcentibus fame vere militibus Venetorum manus & ſociorum tandem evaſimus, Deo igitur Optimo Maximo gratias ingentes debemus, ſupereſt ut hic collatis auxiliis, recreato milite feſſo, Novariam urbem longa obſidione tandem liberemus, niſi Venetus alia quoque auxilia miſerit, alioqui majora copiarum ſupplementa quærere opus eſt, quæ a Germanis attiguis regionibus largiore pecunia conducenda ſunt, ex Gallia fruſtra opem expectaturi ſumus loci diſtantia & pluvioſo autumno inſtante. Univerſa concio aſſenſa eſt, deinde ſilentio facto hæc pauca retulit: ſcio pleroſque veſtrum amiſſis impedimentis vel diutina foris militia in Patriam ire velle, qua nihil carius habetur. His redeundi liberam poteſtatem damus eorumque deſiderio obtemperamus læti. De infirmis ac ſauciis pariter taceo, qui per ſe liberam miſſionem habent. Sed hoc unum excruciat

cruciat animum, Apulorum & Calabrorum levitas & Neapolitanorum facilis rebellio, qua Præfectum noſtrum cum omnibus copiis in maximo verſari periculo videtis: in claſſe ſpes omnis ſita eſt, Divi bene vertant, omnia perturbari video. Neapolitani Cives agrum feraciſſimum depopulari non patientur. Arces tamen & totius Provinciæ oppida munitiſſima longiorem obſidionem, ſi viri ſunt, ſuſtinebunt, utinam vel pacis vel belli viam Deus nobis oſtendat. Maximilianus ac Hiſpaniæ Reges, non enim dubito, ſacra fœdera ſervabunt, unde Italia univerſa vobis prædæ expoſita erit, urbes omnes jugum ſubituræ ſunt noſtrum, quas vobis condonabimus, ego nihil aliud quam victoriæ nomen volo & cogito. Poſthæc plurimi domum abiere, caſtrorum labores & incommoda pertæſi. Eo die literæ in caſtra delatæ ſunt, quæ militibus omnibus lætitiam attulerunt. Nunciatum eſt Ferdinandum Regem Neapolim ſubinde ingreſſum ſummo omnium civium ſtudio, Galloſque intra arces obſideri, & urbes omnes, quæ in propinquo ſunt, Ferdinandi vexilla extuliſſe. His cognitis Franciſcus Gonzaga exercitus Præfectus Regi Gallorum per nuncium ſignificavit, ut de bello quod ſperaret, facile conciperet: cui Gallus reſpondit, nec id perpetuum eſſe, plurimum intereſſe muros, an parietes vel arces poſſidere. XVII. Calendas Auguſti Virgilius Urſinus Romanus factionum Princeps Nolæ a Gallis captus ad Venetos Legatos venit a rege dimiſſus. XI. Calendas copiæ omnes ad Veſpellum oppidum ductæ ſunt: tum nunciatum eſt claſſem regiam a Genuenſibus captam fuiſſe, quod non ſine gaudio omnes audivere, congeſtis in unum ferme tempus in Gallos tot malis. Joh. Franc. Comes Acajazanus Mediolanenſium rerum ſtudioſus copias a Venetis Legatis ad præſidium cæterorum oppidorum rurſus petiit. Illi ſubirati ex ſuis mitti oportere reſponderunt. Hic enim exercitum Venetum ſua cuſtodire oppida gaudebat, e diverſo Legati Veneti qui totius Senatus robur ultra Padum tranſtulerant milites, non ſine magno periculo diſpergere poſſe arbitrabantur, ſua & Sociorum incommoda gnari: Satis eſſe Dirtonam Alexandriamque Statilienſem præſidio ſuo firmaſſe. XV. Calendas LXXXM. nummum aureorum ad militum ſtipendia a Venetis miſſa ſunt. Muſſitabant plerique Mediolanenſium milites, ex quibus pedites denarios ternos duntaxat acceperant, equites vero duplum, nec id ſine Veneti Senatus laude, qui mercenario militi ſemper ignoſcit. Eo die de collocandis caſtris inter Duces verba facta ſunt pro Novariæ urbis obſidione. In eam contentionem venerat Bernardus Condarenus Patricius ſtratiotarum Præfectus, qui obſidione cum Galeaceo Severinate Ludovici Ducis omnium copiarum præfecto Novariam urbem, ut dictum eſt, premebat, perpetuiſq; incurſionibus cuncta vaſtabat. Hic ab omnibus in concione maxime laudatus eſt ac militum ipſius Virtus, qui uno duntaxat congreſſu LXX. Gallos milites ceperit, equoſq; quinquaginta in caſtra duxerit, neminemque ex ſociis amiſerit. XIV. Calendas Auguſtas ad Tiliam oppidulum caſtra contulere duobus millib. paſſ. ab urbe Novaria Vercellas verſus, ubi pabuli & lignorum & aquæ ſuppetebat copia, etſi tuto minime collocata erant, vicino hoſte circumdante. Novarienſes ex altis turribus & mœnibus victricia agmina venientia ſpectabant ad pugnam inſtructa: acceperat Aurilienſis Dux apud Tarrum Gallos ſuos fuiſſe Victores, quos lætus in urbem excepturus eſſet: ſed ſuorum fraude nunciorum ſe deceptum fuiſſe cognovit. Quandoquidem Rex jam Haſte a fuga ſe contineret, ubi vexatos fame itinereque milites firmabat. Unde Gallus cognito Venetorum adventu Ducem Aurilienſem auxilia expectantem literis ad ſuſtinendam paucorum dierum obſidionem hortatus eſt, ſeſe propediem venturum pollicitus eſt ingentibus copiis. Unde manavit in tota urbe lætitia de Regis adventu; tamen cives, qui proditione urbem Gallis dederant, ac plebeji, qui Gallorum rebus ſtudebant, ultima pati potius ſtatuerant, quam Ludovici Ducis ferre imperia. Munimenta igitur ante portas conſtruere cœperunt ceſpide, vimine, fronde, luto, atque ante ipſa ſuburbia vallum & foſſam objecere quæ omnium militum manſionibus ſiniſtra ſunt & audentibus periculum afferunt.

Finis Libri de Tarrenſi pugna.

ARGUMENTUM

Libri II. ad Antonium Bernardum & Georgium Cornelium Equites clariſſimos & Aloiſium Venerium Decemviros Præſtantiſſimos.

Veneti a pugna ſuperato Pado ad Novariam expugnandam cum Exercitu contendunt, at Ludovicus Dux obſidione cogere ſtatuit. Gallus interea Rex Haſte, recreato milite, Novariæ fame laboranti opitulaturum ſe promittens, ſimulata dimicandi promtitudine Vercellas venit, ubi ſeditionem in caſtris Venetis ortam eſſe audivit, qua ſedata clam de pacis conditionibus cum Ludovico Duce agere cœpit, Venetis longæ obſidionis tædio arctius urbem prementibus. Tum Franciſcus Gonzaga a Veneto Senatu Imperator creatus eſt, & milites qui ſtrenue cum eo pugnarant, majora ſtipendia accepere. Novus interea miles perpetuis excubiis & laboribus tyrocinium exuit & promtior aptiorque redditus eſt. Comes Nicolaus Petilianus, dum muros tormentis quateret, pilula plumbea lethaliter confoſſus. Gallus Rex tandem & Ludovicus Dux variis de cauſis præcipites pacis conditiones complectuntur. Ille Novariam reſtituit & ſpe redeundi in Galliam diſceſſit, incertos belli eventus & ancipites luſus accuſando. Veneti defenſo tandem Inſubre, reſtituto Regi Ferdinando regno, liberata Roma & univerſa pene Italia, domum læti rediere, & triumphum Imperatori ſuo Franciſco Gonzagæ Mantuanorum Principi ob res bene feliciterque geſtas decrevere.

SECVNDVS LIBER DE OBSIDIONE NOVARIÆ.

FRanciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps exercitus Præfectus pulſis ad extremos Italiæ terminos Gallis in armis lætus & equo ſublimis XIV. Calendas Auguſtas equitum ingentia agmina peditumque phalanges in conſpectum Novarienſium ad Tiliam [ut diximus] caſtellum locavit, quod eadem ferme hora Mediolanenſium exercitus Præfecto Galeacio Severinate, adventante Venetorum exercitu expugnaverat, cujus exiſtimatione Galli, qui oppidum in poteſtate tenebant, ad arbitrium hoſtium deditionem protinus fecere. II. pridie ſuburbana concremari paſſa ſunt, auxilia ab Aurilienſi Duce ſingulis diebus expectantes. Legati oppidum occubavere, Præfectus foris tentoria haud procul locavit; Reliqui Duces cum ſuis equitibus veluti per vicos pariter tabernacula & tuguria poſuere. Tum Aurilienſem Ducem perterruit novus hoſtis ac Gallorum fuga, inſtans item famis, quam propediem Civitas pasſura eſſet, periculum reformidabat. Fruges enim perexiguas vixque in calamo maturas collegerat, arcemque tribus menſibus duntaxat munire poterat, ante oppidum forum conſtitutum eſt, atque alterum in ſociorum Caſtris erat, in illo annona cara erat ac præcipue vinum, reliqua uſui neceſſaria primis fere diebus abundare cœperunt. XIII. Calendas præcluſo, unde deſcendit, fluminis alveo Venetus miles alio curſu dato ab urbe avertit, molasque frumentarias, quas verſabat aqua, VI. ſtadiis juxta urbem ferro ignique demolitus eſt: in urbe molæ truſatiles perpaucæ, aſinariæ nullæ, plebs pilo frugem pinſebat & panem ſemicontuſum ſine cribro conficiebat, cujus indicaturam nos magnifico Equiti Antonio Boldo Venetias, ut inopiam urbis clauſæ cognoſceret, miſimus. Frugum protinus incommoda Novarienſes ſenſere; nocte enim Vercellis alimenta ægre mittebantur militum metu. Illi ante urbis portas munimenta quædam conſtruxere, ut dictum eſt, muri duplici foſſa muniti erant, nullis fere propugnaculis diſpoſitis, per quæ rara item in urbe tormenta habebantur. Aurilienſis Dux qui ſe inani nomine Mediolanenſem Principem dictitabat, detractis a portis prioribus Sfortiadum inſignibus ſua jam impoſuerat convocato Principe Salucenſi & cæteris acceptiſſimis amicis hæc pauca protulit: Maximum, ſtrenuiſſimi Duces, diſcrimen nobis adeſſe video, Regia auxilia a Tarrenſi pugna diu expectantibus, qui neſcio, quo furore Haſtam recto itinere conceſſerit, ejus auſpiciis obſidione nos liberatum iri ſperabamus, longam famem ſuſtinere non poſſumus, oppugnationem tanti Venetorum exercitus ferre difficillimum eſt, vinum in urbe non eſſe non ignoratis, quo Svevorum copiæ præſertim magis quam auro & argento tenentur: nec habendi ſpes ulla relicta eſt. Certum periculum inſtare video, ſi hos amiſerimus. Facile enim ad hoſtes transfugient, ſi modus non erit. Ea omnia Regi nuncio ſignificanda ſunt, narrabimus rem in difficili eſſe, famem inſtare ac militum ſeditionem, vini præcipue inopiam ſummam eſſe, & niſi ſuppetias protinus miſerit, deſperatione oblatas conditiones accepturos. Probata ab omnibus ſententia fuit. Dimiſſa concione noctu nuncius per infima & occulta itinera ad Regem pervenit, qui lectis literis ita paucis reſpondit: Se novum militem expectare & feſſum itineribus recreare ac propediem Joh. Jacob. Triulcium cum magna copiarum parte Vercellas miſſurum. Nuntius tutus caſtra Veneta ſubit & egreſſus Novariam contendit, literæ coram omnibus militibus lectæ ſunt, quæ omnium animos expectatione erexere. Eadem die in Sociorum Mediolanenſium Caſtris Germani cum Latinis diſſedere; ea enim a Venetis intercedente die Vercelina XII. ſtadiis diſtabant. Vinum enim in maximo æſtu furorem incuſſerat & inſvetis ocius mentes ſolverat. Et niſi Bernardus Contarenus cum Græcis leviter armatis præſto fuiſſet, major ſtrages ſecuta fuiſſet, XI. Teutones cæſi ſunt, ac ſtatim ob tumultum humati, ex Latinis IV. deſiderati. Hoc fuit ob ſcortum ignobile ſeditionum primum ſeminarium, idem demum furor ad Venetorum caſtra penetravit, in quibus & Teutones erant. Hac die quidam ex Novarienſibus militibus Legatos edocuit, Venetos D. milites armatos in urbe eſſe peditumque circiter VIII. millia & in iis Sagittariorum duo millia contineri, reliquos haſtatos & parvorum tormentorum Magiſtros. Legati veſperi Literas a Senatu accepere, qui ſummopere eorum diligentiam laudavit, quod labores perennes, æſtus ingentes, famem, ſitim, vigilias in perſequendis hoſtibus pro Reipubl. ſalute indefeſſe paſſi fuerint, ipſisque de Republica bene meritis pollicebatur, ſe gratias aliquando relaturum XII. Calendas Auguſti Novaria turmæ Gallorum egreſſæ cum Latinis primo tumultuaria pugna dimicavere, ex Latinis VIII. deſiderati ſunt XII. Saucii, ex Gallis pauciores. Legatorum juſſu pro diſtribuendis militibus ſtipendiis copiarum numerus, equorum notæ, peditum nomina recognita ſunt. Plurimi enim ex peditibus acceptis pecuniis per Apennini invia diributorium fefellerant; nec ulla lex eſt, quæ hoc tempore hujusmodi furta puniat, deleta priſca militandi diſciplina; Vidimus pedites Duces, ab equitibus militum calones lixas ac famulos bis in die invicem ſupponi. Teutones Duces die recognitionis CCCC. interdum ab aliis mutabantur, magna diſtributorii muneris damno, nec modus in tanta fraude inventus eſt; duo Galli capti fuere, qui retulerunt Aurilienſem Ducem quartana laborare, equo tamen per urbem vehi, ſuos hortari, excubias noctu tentare & ſæpe queri ſe ſegnem eſſe damnareque fortunam ſuam. Nobilitatem vero ac plebem direptiones domorum rapinas Conjugum, & filiarum ſtupra, univerſæ Civitatis ruinam, famem, & ultima denique omnia paſſuros, quam Ludovicum Ducem pati, & ejus jugum ſubire. Verum ſeſe Veneto Senatui & ejus fidei facile dedituros,

dituros, ea in urbe jactari, certior fama erat. XI. Calendas alii pariter capti fuere, qui literas ad Regem Gallorum deferebant, inter quos Presbyter quidam Gallus erat, qui ſimulata ægrotantis cujuſdam deſperatione remedia & potiones literis petere videbatur, alioqui ægrum a Medico deploratum eſſe, is non multis poſt diebus, cuſtodiarum tædio dimiſſus eſt, ſed Venetorum nimia clementia ad ſubeundos hujuſmodi labores ex hoſtibus plurimos invitabat, nullo vix objurgato, nedum fuſtibus cæſo. VIII. Calendas Gallus Rex ut aliquid moliri videretur, quaſdam copias Tortonam verſus ſubmovit ad perturbandos civium animos. Unde Legati rurſus Carolum Melitenſem Ducem equitum cum militibus armatis CI. peditibus delectis D. ex Venetorum copiis Tortonam miſere: eadem de cauſa pedites D. equites C. Taliano Carpenſi Duce militum Alexandriam Statilienſem præmiſerunt, IX. & VIII. Calendas equitum ſupplementa novorum caſtra ingrediuntur, Panthulphus Malateſta Ariminenſis ac Johannes Paulus Mamphronus cum equitibus & CI. Leviter armatis VII. Calendas exercitus omnis & I. Ducis ſocii conſtructis aciebus ad pugnæ imaginem ante oculos Novarienſium ducitur, & id hoſtibus terrori fuit, & tyronibus per quam utile: ignavia eo modo rumpebatur. VI. Calendas ad terrendos Gallorum exploratores altiſſimum in caſtris patibulum erectum eſt, quod a Novarienſibus facile conſpiceretur, in eo Gallorum explorator Boninus revelare ſecreta quæſtione coactus ſtrangulatus eſt. Tormenta XV. Mediolano in caſtra evecta ſunt, quæ librarum XI. pilas emittunt, pro oppidi Bryoni expugnatione, quod paulo ante defecerat. Ad id expugnandum Franciſcus Craſſus cum D. peditibus ac equitibus C. ſub Taliano Duce à Præfecto miſſus eſt, quod ſequenti die oppidanis ad fœdera venientibus in deditionem, nec prius niſi admotis tormentis accepit. V. Calendas Virgilius Urſinus Romanus qui Regem Gallorum ſecutus fuerat a Venetis Legatis miſſionem accepit, eo die literæ a Senatu miſſæ ſub tentorio Franciſci Gonzaga Mantuanorum Principis caſtrorum Præfecti omnium militum exemplo palam lectæ ſunt, ut fidem & virtutem eorum, qui in Tarrenſi pugna acriter dimicaſſent, dignam præmiis laudem conſequi conſtaret, & viventes inter alios gloria eminerent, mortui fama & meritis laudibus in cœlum referrentur & poſteritati exemplo eſſent honeſta morte defuncti, qui in pugna mori quam capti expectare Gallorum arbitrium maluerunt: ut de cætero ſua quiſque dextra Venetorum nomen ac patriæ ſalutem acrius defenderent, memoreſque eſſent omnes Romanorum decoris, qui totius Occidentis regna tot ſeculis memorabili laude tenuerint & Gallos ſtipendiaque Italiæ tuliſſe, & de iis ingentia trophæa, itaque ut qui magno animo pugnaſſent, & quibus non contigiſſet, vel ignavia majores & condignos Spiritus caperent, & ſimili animorum conſtantia dimicando laudem & gloriam adipiſcerentur; & quicquid deinde ſors tuliſſet pari exemplo & ſibi & ſuis Senatus Venetus grata retributione penſitaret. Imprimis igitur Franciſco Gonzagæ ex caſtrenſi præfectura ſine imperatorio nomine, quod maxime optaverat, ſponte Senatus Imperatoris vexillum ac Sceptrum rerum omnium, quæ in continenti habentur, merito elargitus eſt. Hujus enim ductu, auſpiciis, virtute & conſilio, qui modo miles, modo Imperator fuerat, Galli ferocia perdomita eſt. Carolum Regem alioqui cavillantem de Italis audiviſſet univerſus orbis, quod in vita pene tota Italia ſine cruore trophæum intra Alpes, de Italiæ primo imperio, miro imo divino, ut putabant, ſucceſſu, celebraſſet, huic uni merito Imperatoris nomen etiam juveni debet, qui multo majora in ea pugna feciſſet, ſi agminum ductores ac peditum Duces imperio paruiſſent. Illi præterea Senatus majores copias dedit ſinguliſque annis III. millia nummum aureorum præter ſtipendia pro convivali lance, XM. item aureorum pro reparando milite, qui in prælio perierat, vel equos amiſerat. Is cum hæc audiſſet, Legatos præſentes ſummo gaudio amplexus eſt, gratiaſque immortales in conſpectu omnium Ducum Senatui egit, Comiti Bernardino Fortibrachio, qui fortium virorum more pericula & mortem contempſerat, duplicatam militiam dedit CCI. militum armatorum, aureoſque nummos præter ſtipendia D. ſingulis annis, Catharinæ vero Gonzagæ uxori & filiis Rhodulphi, qui forti animo occubuerat, mille aureos ſingulo quoque anno elargiri decrevit, ac oppida præterea in patrocinium accepit. Rhanucii Phrenenſis filiis paterna militia deſignata eſt, filiaſque nubiles a Senatu maritari grata dote, intereaque pro victu CCCC aureos ab ærario eis elargiri decretum eſt. Vincentii Corſici filio egregia morte nobilitati paternam militiam dedit, ſororemque in æde ſacrarum Virginum ad conjugii tempus ſervari juſſit, exinde ſingulis annis XI. aureos pro victu donare conſtituit. Alexandri Beraldi fratris milites & ſtipendium eandem conditionem Carolo Strocio conceſſit Roberti fratri. Nicolao Nonenſi Delmati milites levius armatos XXX. pacis tempore, bello C. & ſtipendium auxit. Joannis demum Æthiopis Uxori viduæ animo non ingrato vel in minimis Senatus aureos LXXII. ſingulis annis ex ærario largitur ac perpetuam domum. Lectis literis & ſtrenui & ignavi animum ad res bene gerendas erexerunt, fortium virorum præmia ac laudes audientes, & ad exequenda imperia periculaque ſubeunda excitarunt, qui ſegniter pugnarant, tum ſeſe purgabant. Incitabat virtutem & ignominiæ demendæ cupido Græcis militibus, qui in Tarrenſi pugna dimicare noluerunt, ſed impedimenta duntaxat diripuerant, quapropter militia ſe amoveri plurimum verebantur quod maxime cæteri optabant Græci, qui ſub Bernardo Contareno apud Novariam meruerant magnam gloriam. Indiſcreto enim genere ii quoque turpi ignavia damnabantur, timebantque ne aliena culpa damnum ac dedecus ſubirent. Invidia quoque prædæ

prædæ odium auxerat illi vecordiæ conſcientia, ne a cæteris dignoſcerentur, ſocia & mixta tuguria optabant. IIII. Calendas exploratores denunciarunt Regem Gallorum nova militum ſupplementa expectare. Tum traditum eſt, verum fuerit nec ne, incertum habeo, Regem ab Regina ſubita auxilia petentem literas duntaxat accepiſſe, in quibus ſeſe non milites, ſed triſtes viduas miſſuram reſpondebat; orabatque, ut tandem in regnum ſuum rediret, ſatis illi imperii eſſe. Non vana fama fuit Regem Teutones ſub vexillo Bovis conſcripſiſſe, qui in Mediolanenſem agrum ſtatim ſeſe ſuperfunderent. Eam Teutonum concurſionem Ludovicus Dux oblatis Ducibus pecuniis retroegit. Tertio Calendas Legatus Ludovici Ducis Mediolanenſis in caſtra venit, nunciavitque ab exploratoribus accepiſſe, Gallorum Regem cum omnibus copiis Taurinum veniſſe, ubi militem ſine intermiſſione conſcribit: ea die pedites quidam, qui acceptis pecuniis e Venetis caſtris aufugerant, Mediolani capti ſunt, qui ſub aliorum nomine miſſionem dolo quæſierant; de quibus rebus Legati Veneti admoniti ſcripſere, eos abſciſſis naribus & inuſta facie ſine armis dimittendos. Interea Imperator, ut ſi qua via poſſet urbem capere, circuivit, longiorem obſidionem pertæſus, qua Ludovicus Dux urbem capi poſſe protinus ſperabat, ut fame coacti ſeſe dederent, neve miſere ab exercitu civitatis diriperentur, ſed ea integra incolumisque jugum ſubiret ſponte, magno Venetorum damno: hoc enim bello in ſtipendia C. millia aureorum ſingulis menſibus a Venetis militiæ numerabantur. Hac longa obſidione, hyemis inclementia imbreque plurimo paludoſum ſolum totum ab hoſte reddebatur, unde infecta re diſſolutum iri caſtra ſperabant. Sed quis in hoc bello doctior fuit? nullam enim rationem in rebus attulit, ſive propinquitas, ſive vicinitas, ſed una tam irrationabilis libido Principes in ſui commodum trahebat. Hæc omnia igitur diuturnioris obſidionis cauſa fuere. Scio his diebus Acajazanum Comitem in concione affirmaſſe: Novariam propediem ſine cruore nullis tormentis ad manus Mediolanenſium venturam, ob id ab oppugnatione contra Senatus Venet9 ſtudia abſtinendum eſſe. Nec defuere in caſtris, qui ea conſulto fieri jactarent, quandoquidem ſola militari diſciplina & ſtipendio plerique vivant; bellum igitur conſulto protrahi credidere. His diebus Helias, Eques Forojulienſis, Aloiſius Turris equitum levius armatorum ſupplementa in caſtra duxere. Pridie Calendas Imperatorem concione convocata dixiſſe accepimus; ſe urbem circuiſſe, quam palude, ſilva cædua, duplici foſſa & arce munitiſſimam animadvertit: præterea Gallorum exercitum haut dubio adventare, ob eam cauſam ſupplementa mitti oportere. Ea item dies moeſtum exercitum reddidit perpetuo imbre, unde rerum inopiam milites ſenſerunt, verum ſequentibus diebus uberiora caſtra fuere. Calendis Auguſti explorator quidam Gallorum Regem Novariam pro militibus pecunias noctu miſſurum ſignificavit. Milites leviter armati conſtructa acie Galeaceo Mediolanenſium copiarum Præfecto ad intercipiendas pecunias obviam iere, qui nihil invenientes in tabernacula iere. At nocte ſequenti vigilum negligentia vel viarum inſcitia urbem cum pecuniis ingreſſi ſunt. His diebus Tabella quædam famoſiſſima, quæ in Tarrenſi pugna a milite quodam correpta fuerat, Veneto Senatui dono data eſt, Mel. Triv. Legati ſuaſu, ut inter donaria D. Marci collocarent. Per id ferme tempus fides certior facta eſt Tucarum Imperatori, Gallorum Regem illum, quem a Deo miſſum eſſe audiverat, unica pugna ex Italia foede propulſum; Ille ſummo gaudio ad cœlum manus tendens Deo gratias egit, exinde Veneto Senatui, cujus armis & conſilio hoſtis, qui Neapolitanum regnum XIII. diebus occupaverat, qui Delmatiam, Macedoniam Græciamque jam turbaverat, metumque usque Conſtantinopolim incuſſerat, qui ſibi Imperii terminos Hieroſolymæ animo poſuerat, nunc victus terga vertiſſet: Lætus Turca Legatum rurſus Senatui miſit, qui vires omnes large polliceretur, quandoquidem & ſua & Veneta communi conſilio & auxilio ſervata fuerint. III. Nonas Auguſtas Ludovicus Mediolanenſis Princeps in caſtra venit, & equitum ſupplementa ſecum duxit Germanos D. peditum duo millia: cum eo Legati erant Alphonſi & Heliſabet Regum Hiſpaniæ, Regis Neapolitani, Veneti Senatus, Ducis Ferrariæ, nam hoſtem Gallum adventare cognoverat; Ob id in tabernaculo convocata concione Imperator exercitus & Legati Lucas Piſanus, Melch. Triv. & N. Comes Petilianus venerant; aderant & alii accepti Duces, juſti conſidere, ſilentio facto Lud. Dux de rerum ſumma loqui cæpit, de caſtris mutandis & campo æquando, aggeribusque conſtruendis; Alii in Veſpello Oppido exercitum ſervandum eſſe; Alii Vegevenis; alii ad Moncicellos occupandos majoribus copiis; alii tanti exercitus roboris exiſtimatione nullo modo diſcedendum eſſe ſuadebant, Hinc alimenta, hinc loci debilitas adverſabatur. Diſceptarunt diu inter ſe Duces; verum huic ſententiæ univerſa fere concio aſſenſa eſt, caſtra non eſſe mutanda, ne turpi fuga, adventante Gallorum exercitu, cedere viderentur. Exiſtimatione enim bellum conſtare maxime certum eſt. Tandem monumenta quatuor ad tutanda caſtra conſtrui ſtatuere. Objectum tamen eſt, & id periculoſum eſſe, ne rerum inopia invitus exercitus ad dimicandum ab hoſte traheretur, pugnandoque ſemper exercitus nutrimenta quæreret. Inter has difficultates, Ludov. Dux hac in re viam invenit tutiorem, etſi in ſuo quisque negotio ſoleat hebetior eſſe quam in alieno, turbida facta fuere aliorum conſilia, qui mutanda eſſe caſtra ſuaſerant. In menſa omnia deſcripta erant, urbes, viæ, paludes, ſylvæ, flumina, foſſæ, oppida. Alios naturalis amor eorum quæ excogitaverant ad diſceptationis pertinaciam trahebat. Vicit tandem Principis ſententia, ut ex binis caſtris una fierent,

rent, quæ præter munimenta, quæ diximus, flumen & foſſa tuerentur. De pugna pauca dicta fuere, nondum luſtrato exercitu. Propterea Ludovicus Dux Venetorum robur, & ſuum pariter in armis luſtrare ſequenti die ſtatuit, atque concio protinus dimiſſa. Tum edixit Imperator, ut Duces cum omnibus copiis in armis ſummo mane eſſent, locumque & agminum ordinem præſcripſit. Pri. Non. Aug. univerſus exercitus ad imaginem pugnæ inſtructus eſt, ad cujus conſpectum Ludovicus Dux Beatricem uxorem duxerat, quæ una acierum ordinem conſpiceret. Primus itaque Exercitus Imperator Franciſcus Gonzaga agmen ſuum ducit: quem antecedebant, equi plurimi velocitate præſtantes ephippiis phrygionica arte inſignibus, ſericis pictis velata licis, auro argentoque intertexto. Poſt hos equi magnitudine ſublimes maximo luxu cataphracti, quibus inſedebant pueri ingenui, galeas caſſideſque criſtatas habentes tubicinum turba comitante; hos ſequebantur peditum duo millia, qui ſcuta, haſtas, manubaliſtas, ſecures, parva tormenta gerebant. Modico intervallo deinde Ludovicus Dux ac Imperator ipſe F. Gonzaga, Nicol. Petilianus rei militaris ſcientiſſimus, armati in equis eminentes erant, aureis ephippiis inſtratis. Poſt hos ſeptem ingentia militum armatorum agmina per intervalla antecedentibus ſuis ductoribus in ſtatutam planitiem ducebantur, ſingula novo pugnantium inſtituto XX. ſupra CCCC. equites habebant, ac pedites mille: inter hos tubarum clangor cœlum complebat. Tormenta parva aures torpentes reddebant, equites in armis conſpicui in nucis pineæ modum conſtipati equis cataphractis ephippiiſque ornatis pro cujuſque luxu ac fortuna lanceis armati depictis ferro prælongo acutiſſimo præfixo, duplicem toracem ſæpe penetrante. Poſt hos peditum quoque circiter duo millia erant, iiſdem armis inſtructi ordinem ſuum quique locumque ſervantes, tympanis ſonoque ſuo vel ſegnes animos excitantes. Proxima erant militum armatorum agmina tria lanceis velitaribus, ſcorpionibus armata, numero mille trecentorum, alterum agmen Græcorum Stratiotarum mille ducentorum, lanceis, enſe, clypeo, lorica, pauci thorace armati erant, qui equo citatiſſimo cuncta percurrunt, ſericis pro more & aureis tegminibus ornati, Duce Bernardo Contareno. Alterum CCC. agmen ſequebatur equeſtre manubaliſtis Italorum more leviter armatorum, quibus recenſis, nec pugio deerat. Tertium quoque CC. leviter armatos continet, hi haſtati erant Duce Alexio. Hæc agmina per juſta intervalla comitabatur Ludovicus Dux, & in dexterum latus agminis ductorem excipiebat, in conſpectumque cariſſimæ uxoris ſuæ in rheda ſedentis agmina ducebat. Hos ſequebatur Galeacius Severinas copiarum Mediolanenſium Præfectus veſte Gallica virgata armis ſuperinduta more Gallico, Attalica ac Serica conſuta multiplici virga, qui cum in conſpectu uxoris eſſet a Ludovico Duce graviter objurgatus eſt, Gallici habitus imitatione, juſtuſque ne de cætero veſte Gallica indutus in conſpectum ſuum prodiret. Hunc vexillarii ac pueri in equis galeis criſtati antecedebant. Sequebatur autem agmen CCCC. equitum. Sed vexillum paululum contemplatus eſt quidam, in eo enim imagines depictæ erant contra Mediolanenſium Ducum veterum inſtituta. Maurus ſcilicet niger manu dextera aquilæ alas averſas continens, ſiniſtra Draconem ſtrangulans. Judicium voluntarium ſit. Ab eo agmine proximi erant Fracaſſius & Antonius Maria fratres Severinates, qui non minori ſtudio agmen CCC. equitum armatorum agebant. Hæc ſequebatur agmen Germanorum Equitum D. qui non minus in armis conſpicui erant; Levius enim armati ſunt quam Latini, ſine cataphractis & equis pileo magis quam galea tecti. Ab his phalanx una peditum Germanorum erant, quæ omnium oculos in ſe convertebat, quadratæ figuræ, quæ VI. M. peditum continebat, Georgio Petroplanenſi Duce integerrimo, in equo eminente. In ea acie tympanorum multitudo audiebatur germanico more, quibus aures rumpebantur; hi pectore tantum armato incedebant per ordines primo a poſteriore parvo intervallo: Primi longiores lanceas in humeris ferebant, infeſto mucrone ſequentes lanceas erectiores portabant poſt hos bipennibus & ſecuribus armati; ab his ſigniferi erant, ad quorum inclinationem agmen totum ac ſi una rate veherentur, in dextrum, lævum, retro regrediuntur; a tergo pilularii dicti parvorum tormentorum; hos a læva & ſiniſtra ſcorpionum Magiſtri ſive manubaliſtarii ſequuntur. Hi in conſpectu Beatricis Ducis quadratum agmen uno ſigno in cuneum ſubito commutavere, paulo poſt in alas ſeſe diviſere: demum in rotundum altera tantum parte levi motu, altera curſim movebant, prima parte circumacta, poſtrema immota, ita ut unum corpus eſſe videretur. Poſt hæc agmina tormentorum, robur ingens, ſequebatur curribus operatum numero XVII. quæ inflammato pulvere pilas in Novariam emittebat, tonitrua ſonitu æquantia. Poſt hæc minora tormenta, quæ ſerpentinas, vulgus paſſevolantia, vocat, bigis vehebantur, minora quoque his alia plura erant, quas Spingardas vocant, ob ſimilitudinem puto appellatas. Reliqui vero equites & pedites ac tormenta item alia caſtra ſervabant, nec omnia ad hanc prælii imaginem expoſita fuere, Gubernatore Carolo Melitenſi. In eo Exercitu XIV. millia hominum collecta erant. Miro enim honore I. D. agmen Com. Ber. Fortebrachii veneratus eſt veluti pectora in maximo diſcrimine experta & bonæ ſpei capacia. Terribilior namque univerſi exercitus ſpes viſa eſt tubarum clangore, tympanorum tinnitu, virorum clamore, armorum ſtrepitu, equorum hinnitu, bombardarum tonitru frequenti ita ut aures horrido ſono fatigarent agmina, cohortes, phalanges, auri, argenti, armorumque nitor, varius equitantium motus, tela, pila, lanceæ commotæ oculorum aciem turbabant, nec quiſquam niſi ordine videri potuit, lætitiam, pavo-

pavorem, ſpem, metumque intuentibus incutiebant. Nemo enim ætate noſtra Veteranorum aſſeveratione parem exercitum in Italia vidit, in quo nihil aliud quam fortuna deſiderari potuit. Conſpecto omnium virorum robore Ludovicus Dux rurſus cum Gallis maximam dimicandi fiduciam concepit, frequenterque Uxoris currum & Virginum comitantium ſpei plenus adibat, quærebatque ſubinde quid illi videretur de tanto exercitu, illa multitudinem laudavit ac ornatum. Inter equitandum equus Ludovici D. quatuor pedibus in terram collapſus eſt malo omnium circumſtantium augurio. At Dux protinus in bonum vertens omen, illud eſſe ſupremum quod in eo bello paſſurus eſſet, reſpondit. Paulo poſt exercitum in caſtra remiſit. Veſperi convocato Imperatore & Legatis Venetis ac cæteris ducibus in concionem proceſſit. Miram pugnandi ſpem cum Gallo hodie pugnandi concepi, Principes, vosque Veneti Legati; non ſatis admirari poſſum, qui in Tarrenſi agro longe paucioribus copiis, collatis ſignis, cum Gallorum Rege dimicare voluiſtis, maximoque rerum omnium incommodo, nunc vero pugnam niſi Senatus prius conſulto protrahendam ducitis, utroque hoſtem laceſſere timetis, nonne duodecim fere ingentia agmina vidiſtis? Vim Germanorum equitum, peditum ac tormentorum robur? Quæ Gallorum ferociam domare poſſunt. Facta dicendi poteſtate Melchior Triviſanus Legatus hæc pauca protulit: Hoſtium numerum exiguum ſpernendum non eſſe, nec in re militari majorem numerum ſemper victorem eſſe; dubium eſſe eventum belli, pugnam cunctando protrahendam eſſe, in qua certa victoria eſt: Gallis ſalutare eſſe ſumma rerum experiri, qui nihil ſi male pugnaverit imperii amittere poteſt, temeritate vero ſi quid nobis adverſi evenerit, imperium amiſſum iri quis non videt? Verum urbis expugnatio hactenus nobis invitis & Senatu noſtro ſummo utriusque exercitus dedecore dilata eſt. Ludovicus Dux Legatum Venetum ſapientia clarum ſummopere laudavit: Statuerunt igitur milites hoſtem nullo modo provocandum, ſed venturum æqua planicie expectandum: Novariamque urbem interea oppugnare, agros penitus devaſtare, mœnia urbis tormentis majoribus ad imum concutere juſſus eſt. Jo. D. qui primum bombardas ingentes Mediolano, crates, ſcalas, teſtudines & expugnationi reliqua neceſſaria ſtatuit, ne inani obſidione fatigatus exercitus maximarum rerum opportunitatem amitteret. VIII. Idus Auguſtas circa oppidum Camarianum, quod inter Novariam & Vercellas ſitum eſt, latiſſima planicies reddita eſt. Id oppidum paucis ante diebus omnibus hoſtibus trucidatis, crematis ædificiis * Nam & igne in ſuburbia quoque ſævitum eſt a Venetis militibus. At Gallorum Rex cognito Venetorum conſilio ſine prælio Novarienſibus opitulari, invitis hoſtibus, miro ingenio cogitavit, relicta via, qua Vercellis Novariam itur, ad dextram operariorum ingenti multitudine aliam ſibi viam facere eamque foſſa, aggereque munire ſtatuit, miro invento. Interea cum audiviſſet Venetos ingenti animo pugnam expectare, Joannem Jacobum Triulcium, ut aliquid moliri videretur, cum copiis præmiſit, ut exercitus Venetus pugnæ expectatione ab oppugnatione deſiſteret, donec imbribus a pabulo milites arcerentur, alimentaque ægrius in caſtra deferentur, cogerenturque hoſtes re infecta ad ſtativa redire. His diebus equites peditesque magna ex parte nocturna caligine, quæ tabernacula & tentoria ut fumus ad ſecundam diei horam complebat, meridie vero ſolis vapore, mutata ſubito aëris qualitate, frigore ac vapore laſſitudineque pariter defatigati, exitialibus morbis periclitari cœpere, plurimum febribus correpti, dyſenteria tenaſmoque. Ex Latinis pauci, ex Germanis multi interiere. Vino enim ea gens in febris ardore non abſtinet, qui Medici officio uſi ſunt, nulli prorſus interiere. Multi itaque ex peditibus e caſtris miſſionem cauſariam accepere, ex equitibus vero perpauci. Ex Græcis V. ad hoſtes transfugerunt. Novarienſes eo die urbem egreſſi in Venetos impetum fecere. In eo ſubitario prælio XXX. deſiderati ſunt, ex Latinis XXX. capti. Novarienſes cives in urbe conquerebantur, quod Cymbrorum aſperitatem & petulantiam ferre non poſſent, cuncta ii ceu communia poſſidebant. Hac die male obſeſſis viis in urbem panis currus IIII. armenta XXVIII. recepta ſunt, Mediolanenſibus ſecure prætereuntibus pectoralia, quæ pectus tantum tegunt, D. eripuere; qua injuria univerſum agrum exinaniendum eſſe mandarunt, eam rem ſeditionis in urbe cauſam facile eſſe poſſe, exiſtimantes. Ager enim Novarienſis campeſtris eſt, tam uberi & pingui ſolo, ut pabula effuſim univerſo exercitui large hoc tempore ſuppeditaret. Nec defuit in ea perpetua obſidione in agris panicum, milium, ac melica, quæ ab hoſtibus colligi non poterant, cauſa fertilitatis humor eſt, quo omnis ager abundat, toto fere ſolo per venas aquarum reſudantibus rivulis. Primo enim die quo caſtra locata ſunt, unus duntaxat puteus in caſtello inventus eſt, qui ſingulis diebus exhauriebatur, alioqui a militibus aquatum extra caſtra ire, opus. Puteum itaque quisque ſibi ante tabernaculum fecerat, quare paucis diebus ad MD. puteos vel ſcrobes magis milites confodere. Gregarii milites peditesque VII. Idus Auguſti agri magnam partem ferro igneque devaſtarunt, contra Novarienſes pertinaciori animo reſiſtebant. Eo die Legatus Inclytæ Ducis Alobrogum ad Legatos venit, nuncians non ſine parvo Principis ſui mœrore Gallos invita Domina Vercellas occupaſſe, nec potuiſſe eorum viribus reſiſtere, ſtudioſam ſemper fuiſſe Veneti Senatus, bonique conſulerent, ſi ipſa fœmina armis impotens hoſtes coacta in urbem accepiſſet, orabatque ut ab incurſionibus abſtinerent, igni ferroque parcerent. Hæcce locuto Melchior Triviſanus & Lucas Piſanus Legati hæc pauca reſpondere: Alobrogum amicitiam Venetum Senatum ſemper magnifeciſſe amicitiæque complura extare exempla. Verum bellum

bellum id Veneti Senatus cauſa non geri, ſed pro Mediolanenſis Principis ſtatu ea fieri, commemorarunt: Principem ob eám cauſam adeundum eſſe. Interrogarunt præterea plura de Gallorum Rege deque Principum conſilio: Reſpondit ille Procerum diverſa ſtudia eſſe: Plures belli incommoda pertæſos domum abiiſſe, quosdam pacis ſtudioſos, tres vero ſupereſſe concordiæ plurimum adverſantes eos tamen pecuniarum avidiores, facili corrumpi poſſe. Numerum hoſtium retulit, Regem pecuniam univerſam & mulctatitiam quoque ad ſtipendia adhibuiſſe nec exiſtimare illum aperto Marte cum Venetis dimicaturum mutata fortunæ viciſſitudine. Verum Novariam urbem maxime cordi eſſe, auxiliaque propediem noctu miſſurum. His dictis Legatus ad Ludovicum Ducem ſeſe purgandum contendit. Quinto Idus Stratiotæ Græci milites Vercellas recto curſu petiere, & milites IIII. Joh. Jac. Triulcii captos in caſtra duxere, octo vero trucidatos reliquere. Vitellius autem Neopolitanus Dux fere captus eſt. Captivi ſeorſim interrogati de hoſtium numero, quidam ſe torquentes exiſtimabant, præ metu ſecreta revelabant XVM. Gallorum tunc Haſtæ, Taurini, Vercelliſque eſſe referebant. IIII. Idus Bulgarum oppidum juxta Vercellas Ludovici Ducis conſenſu crematum eſt, ne in manus hoſtium veniret. Hoc die ex Teutonibus D. qui Regis ſtipendia ſecuti fuerant, ad Venetos transfugere. Nuncius Joh. Jac. Triulcius ad Imperatorem venit nuntians, merita promtitudine bellandi illum propediem hoſtiles vires armis tentaturum. Pridie Idus viis male cuſtoditis, tormentorum genus quoddam, quod arcus perforatos vocant militari verbo CC. in urbem recepti ſunt. Idibus Novarienſes furfureo pane frui cœperunt, in maxima annonæ inopia. Ob id Aurilienſis Dux paupertatem omnem ac inutilem plebem exciuſit, plurimi malo cibo & aquæ potu febre ventrisque proluvie laborabant. His diebus Pontificis Nuntius in caſtra venerat ad Regem Gallorum iturus, qui dirum Anathematis Pontificis & Concilii nomine diſcrimen deferebat, Carolum Regem Gallorum niſi arma in Italia depoſuiſſet, ſociosque deſiiſſet infeſtare, horrendo fidei orthodoxæ anathemate damnatum iri, & omnes qui conſilio aut armis eum ſequerentur. Milites Comitis Acajazani circiter C. inſalutato Imperatore e caſtris diſceſſere, quod Legatus Venetus Melch. Triviſanus in concione graviter conqueſtus eſt, petiitque in ea, ut milites lanceis inermes redditos ex pugna inſtrui curarent, ruſticos item operarios, qui exercitui ligone deſerviant, ſatis laborum hactenus quæſitum eſſe a Ruſticis Venetarum urbium. His diebus vigiliis & labore continuo fatigato corpore noctuque frigore correpto, ventris fluxu, quam diariam vocant Imperator laboravit. XVIII. Calendas Septemb. ſuburbia penitus direpta ſunt, exinde igne abſumta. Eo die Galli cum Venetis ſubitaria pugna dimicarunt, in qua CC. circiter Veneti cecidere, & Aloiſius lancea tormento ſublatus eſt.

XVII. Calendas Legati Veneti, Pet. Marcellus & Georgius Emus imperatoria inſignia, clavam argenteam ac vexillum a Veneto Senatu ob res feliciter geſtas in caſtra maximo plauſu detulere, ea primum ſub tentorio ante altare depoſita ſunt, quod hoſtilibus ſpoliis ornatum erat, & regiis Cortinis virgatis more patrio violaceo & croceo ſerico conſutis aureis literis Regis & Reginæ nomina indicantibus: convenere omnes Duces, Legati Veneti ac exercitus totius Principes, tum ſacrificio peracto rite Georgius Emus Senatus nomine inſignia elargitus eſt his paucis verbis: Magnanime Princeps, hæc tibi imperatoria inſignia Venetus Senatus fidei & animi tui memor præter ſtipendia elargitur, qui Gubernatoris præfectura contentus Gallos ferociſſimos hoſtes ad Italiæ fines acriter fugaſti, ob id cunctis dignus viſus es, qui Imperator eligeris, Tibi fideique tuæ Se. Ven. ſtatum & rerum ſummam ita commendat, ut in reditu de Gallis lauro redimitus more patrio triumphes. Tum Imperator, ut audivimus, ita reſpondit: Ego Senatus Veneti Illuſtriſſimi auſpiciis ferociam ſuperbiamque Gallorum Præfecturæ dignitate cohibere conatus ſum, nunc vero ademto Imperatorio nomine pro bene meritiſſimi Senatus laude & gloria fortunas omnes & vitam expoſiturus ſum, majori fide. Hanc vocem tubarum clangor excepit, & congratulantium Principum viciſſim oſcula Imperatoremque ad tabernaculum magna militum caterva comitati ſunt, ubi Duces equitesque inter epulas lautiſſimas ſupra caſtrorum luxuriam pro maxima Imperatoris liberalitate magnam diei partem inter epulas conſumpſere. Tum quidam Mediolanenſium retulit Ludovicum Ducem una cum uxore ea inſignia videre voluiſſe. Legatis protinus annuentibus, ſceptrum & vexillum Imperatorium in arce media Mediolanenſi oſtendere. Tum, auſpicium felix, fauſtumque ſit, ille inquit. Idem optarunt plerique Mediolanenſium. XVI. Calendas ex Germanis C. a Rege ad Venetos transiere ſtipendiumque protinus accepere. Comes Petilianus, qui hujus belli anxius erat, Vercellas urbem capi Legatis & cæteris Ducibus oportere ſuadebat, qua capta Novariam ſtatim deditionem facturam occaſionemque belli gerendi ita facile hoſtibus adimi poſſe arbitrabatur, Allobrogumque Duci exinde reſtitui. XIIII. Calendas per exploratorem edocti ſunt Imperator ac Legati peditum VIII. millia apud Regem eſſe, equites armatos mille octingentos, Regemque Venetorum caſtra a triplici latere, ſi opus fuerit, aggredi velle, unde de mutandis caſtris verba rurſus habita ſunt: Antonium Mariam præterea Severinatem regia arma ſecuturum. Eo die Imperator & reliqui Duces in concionem proceſſere, Comes Petilianus paucis verbis hæc locutus eſt: Si pares hoſtibus ſumus, Principes in tutiora loca abeundum cenſeo; ſi vero ſuperiores turpiſſima ignaviæ nota diſcedemus; nam qui recedit fugere creditur. At Comes Acajazanus diſperſos milites recolligendos eſſe firmandaque caſtra vallo, foſſis ac flumine.

flumine. Explorator alter bombardarum numerum ac vires ad unguem retulit, inter eas duas eſſe longitudinis pedum octo cum dimidio, quæ pilas ferreas emittunt, librarum XXXV. quatuor vero quas Colubrinas vocant, longitudinis pedum XIV. has alii paſſàvolantes dicunt; quæ pilas emittunt LXXII. Item quos falcones vocant XIII. longos pedibus VII. cum dimidio, quæ pilas plumbeas emittunt librarum XII. Hæc de tormentorum numero ac magnitudine nunciata ſunt. XIII. Cal. ſtratiotæ quidam Græca levitate XV. in urbem ad hoſtes transfugere, ex quibus duo capti ſunt, alter vulneratus vix ſpirans, alter protinus altiſſimo illo patibulo ſublimatus eſt. His diebus Veneti Legati Nicolaum Urſinum Petilianum Comitem ad Senatus ſtipendia ſummo ſtudio ducere curarunt, virum rei bellicæ diſciplinam callentem, qui in pueritia tyro, deinde miles, centurio, primi pilaris, ductor ac Imperator fuiſſet: ad quos Venetus Senatus reſpondit, caſtrorum Præfecturæ tantum locum ſupereſſe, ſed copiarum numerum ſe majorem daturum, liberaliaque ſtipendia; Satis ei eſſe pro tempore Urbis Venetæ gratiam inire, illique majora uberioraque non defutura, ſi Deus vitam dederit. Quinquaginta igitur millia aureorum ſingulis annis pollicitus eſt ſenatus nomine Melchior Triviſanus Legatus & hortatus eſt, ut oblatam pro tempore conditionem lætus acciperet. Tum Comes Petilianus, ſe nihil illa hora poſſe reſpondere, inquit; ſtatuit autem prius a Me Alexandro Benedicto Phyſico pro accipienda conditione propitii ſideris aſpectum quærere, ut proſperam diem nunciarem, cui reſpondi. XI. Calendas ac ſequentem diem proſperos eventos indicare ex Jovis cum Luna coitu, XII. libræ gradu ac Veneris XV. ejuſdem ſigni ac Martis Sextilis contuitu peritorum judicio. XII. Calendas Germani ſub Venetorum ſtipendio de fuga conſilium iniere, & niſi Georgius Petraplanenſis affuiſſet, qui feros animos mitigaverat, jam ad Regem defeciſſent. Nunciatum eſt præterea, Regem XXM. peditum in ſumma collegiſſe exercitumque in dies augere & collatis ſignis propediem dimicaturum. Ea fama crebior erat ob urbis Novariæ inopiam, quæ in maxima deſperatione bombardarum ictibus auxilia ſignis datis petebat. Vercellenſes paribus ictibus reſpondebant. Ea nocte Tabellarius Venetus a Gallis captus eſt cum literis, quæ a Legatis ad Senatum mittebantur, quæ publice lectæ ſunt. Continebatur enim, Legatos conqueſtos eſſe CC. equites copiarum Mediolanenſium invito Imperatore ob pecuniarum inopiam abiiſſe, & ex Venetorum peditibus plurimos accepta pecunia diſtributorium decoxiſſe: Regem deinde Gallorum in Galliam propediem receſſurum. Dux Aurilienſis eaſdem literas & ſuas pariter tribus villicis ad Regem dedit. Hi rurſus a noſtris ſecundis vigiliis capti ſunt, ſed literæ Ducis ad Regem protenus legi non poterant, quæ commutatis litteris & verbis ſcriptæ erant. Mediolanum propterea miſſæ ſunt, atque in noſtratia verba translatæ, mirandumque eo proceſſiſſe ingenia, ut nihil tam literis reconditum ſit, quod humana induſtria non palam fiat: conquerebatur in iis Aurilienſis Dux Regem Gallorum in Galliam abiturum, & Novariæ urbis expeditionem fœde relicturum, eaque non ſine Regiæ Majeſtatis dedecore jactari, rei frumentariæ præterea inopia, & pecuniarum deſperatione milites hoſtibus ultro ſeſe dedituros, auxilia, irrita ſpe in longum protrahi videntes: Germanos deinde in caſtris Venetis ſeditionem cum Latinis internecivo odio commoviſſe, & niſi Georgius Petraplanenſis affuiſſet, jam domos abituros. Duces denique omnes inter ſe diſcordes eſſe: Hæ literæ ad Senatum miſſæ ſunt, tabellariorum deinde hora mutata eſt, ne de cætero nocturna occaſione interciperentur. His diebus Vercellæ urbs jam Gallorum diverticulum & contubernium facta eſt, invita, ut dicunt domina, quod Ludovicus Dux ægerrime tulit, conatusque exinde eſt, Ducem Allobrogum a Gallorum ſtudio avocare, ut illa Vercellis Gallos excluderet, pœnituitque Ducem Petiliani conſilio Vercellas non occupaviſſe; ſignificatque niſi eos urbe expuliſſet, agros omnes militibus diripiendos daturum. Illa reſpondit: parva manu Gallorum Regem potentiſſimum ex ſedibus ſuis non poſſe propellere, maximo ſibi damno eſſe alienos milites domi habere. Et ſi Imperator & Legati Veneti non ut injuriam vicinitati aut affinitati D. L. inferrent, omnia tamen igni ferroque devaſtanda militi permiſere, ut alimenta Gallis adimerent, ſeditioneque omnia complerent. Tum Franciſcus Severinas ut prior prædæ incumberet, rem in poſteram diem differre ſimulavit, Græcosque milites falſa cunctatione decepit. Itaque prior cum D. militibus levius armatis in agrum ſibi notum noctu irrupit, ruraque Vercellenſium populabundus vaſtavit, armentorum circiter duo millia, pecudes circiter mille abduxit. Hos ſecuti ſunt Græci Stratiotæ, qui mille quoque armenta in caſtra duxere, quæ trepidantes ruſtici in ſtabulis reliquerant, atque ita ager ſubito exinanitus eſt. His Fracaſſii milites inopiam & famem vicerunt. Reliqua, ſi qua relicta erant, jumenta juſſu Ducis Alobrogum in vicina oppida protinus miſſa ſunt. XI. Calendas pro adventu Ludovici Ducis magnifica in caſtris tentoria ſub Tilia oppidulo diſpoſita ſunt, novaque equitum armatorum ſupplementa ſub Peſaurenſi Principe in caſtra recepta ſunt circiter CC. Non. Cal. Teutones & Latini milites priſtinæ ſeditionis memores pedeſtri pugna dimicavere, in qua Latinorum decem tormentis cecidere, cæteri inſtantes, & fugientium Teutonum tergis inhærentes L. interfecere, ac niſi Comes Petilianus ea veſpera præſto affuiſſet, ad unum in tuguriis cæſi fuiſſent. In femore Marcus Ariminenſis Centurio tormento parvo transactus eſt. His diebus Novarienſes fame tandem macerati inſtantemque expugnationem formidantes intercepta priſtina nuntiorum occaſione ex ſummis turribus arceque ſublimi primis noctis vigiliis ſecundisque ac matutinis ſigni datione ſublata ardenti face ac demiſſa

miſſa per intervalla auxilia petere anxie cœperunt, vel in conſpectu hoſtium. Hæc exercitui alacritatem cognita hoſtium inopia attulere, qui conſumtis alimentis jumenta cædere aggreſſi ſunt, nec equis quidem abſtinuiſſe feruntur. Ea fames, accedente potu aquæ, perpetuæ deinde vigiliæ pavorque continuus varios vulgaverant morbos, ergo ſtratæ erant viæ ægrotis ſemivivis, qui cibum implorabant. Sed fruſtra ſurdas aures implebant ejulatibus, plures in dies cadebant. Dux Aurilienſis dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantæ cladis eſſet, Literas a Rege habuiſſe ſimulavit, quare per urbem campanas & tympana pulſantes adventantis Regis fiduciam irritam præferebant. Cæterum nocte faces Galli longius refulgentes accendebant auxilia expetentes. His diebus cum e caſtris egrederentur quidam ex amicis Novarienſium & quædam oppida viſendi gratia adirent, impoſita ſuper portis Severinatum inſignia viderunt, quæ oppidanis impunitatem dedere, ob id ea nullus hoſtium aggredi auſus eſt. Oppidani illos magno honore ſuſcepere, nullam belli calamitatem ſentientes. VII. Calendas Sept. exploratores ſignificavere, Gallos mille & quingentos ſilente luna alimentis oneratos urbi auxilia laturos perdita ſecuritate ſingulis equitibus longiore diſtributo ſacco. Imperator Exercitus inſtructis ſecundis vigiliis duabus aciebus, & equitibus levis armaturæ ad viarum compita præcludenda ipſa agmina ducit albis funalibus accenſis; bubulcos CC. tormenta ardentes faces tenentes ante ibant diſpoſitis militibus ac tormentis, extinctis facibus, exploratores turmam hoſtium venientium longius audivere, qui cum ſe in medios hoſtes lapſos ſenſere, abjectis protinus ſarcinis, fugam pecorum modo arripuere, multi capti ſunt, & reliqua alimenta direpta, ſpoliati omnes in caſtra ducuntur, præter eos qui ſubito delituere, die tamen reperti ſunt, qui pecuniis auro, argento, annulis, monilibus & equis lætum militem, plusquam veriſimile ſit, reddidere. Duces capti ſunt Statilianus & Pelizenſis quidam, natione Galli. Atque Chion Phrenetus Regis alumnus a Lazario Ariminenſi captus eſt. Jacobatius Venetus peditum Præfectus deliteſcentes inter vepres Gallos diro clamore terrefaciebat, monendo Stratiotas adventare, utque cito exirent, clamitabat. His vociferantibus Galli quidam præ nimio metu ſupplices exiere, veniam & ſalutem orantes; captivi, qui Latinorum mores noverant, ac nativam in miſeros clementiam, auro ſe redimere ſtatuebant. Legati Veneti præconis voce, ut omnes captivi ea die ad prætorium ducerentur, edixere, ſtatueruntque, ut ad belli ultima Mediolani ac Cremæ in vinculis ſervarentur, deinde ſua quisque pecunia captivitatem redimeret: Solebant enim, qui capti fuiſſent, poſt libertatem ſæviores in Latinos eſſe. Dux Aurilienſis, qui hos in cuſtodias mittendos audiverat, illos a Venetis catenis vinctos ſervari ad perpetuam triremum ſervitutem falſo jactitabat. Ea ſævitia, ne in Turcas quidem uſus eſt Senatus Venetus. Argumento fuerat, quod militum calones & lixas Græci milites vendere non poterant. VI. Calendas Imperator & Legati ob Germanorum ſævitiam, ſeditionemque continuam ac ſuſpicionem ſtatuerunt, ne de cætero Germani ad militiam conſcriberentur. Firmarunt præterea ea die Fontanæ arcem, in qua equites C. pedites CC. collocavere, ne facile in manus hoſtium deveniret. IIII. Calendas Alobrogum Legati ad Imperatorem Legatosque venere, querelarum pleni, Ducem Mediolanenſem affinitatis rationem non habuiſſe demirati: quod milites contra veteris amicitiæ jura agros amicorum depopulati eſſent. IIII. Calendas Comitis Petiliani opera munimentum ſub mœnibus urbis, ut protinus majora tormenta ad murorum ruinam ſubducerentur, conſtructum eſt; verum prius ſuburbana igni ferroque devaſtata ſunt, templumque Divi Nazarii occuparunt, in quo CC. equites CCC. que pedites præſidio locaverunt Duce Carolo Melitenſe. Ea die in caſtris nuntiatum eſt, Florentinos cum Gallorum Rege fœdera iniiſſe, Legatumque cum paciſcendi auctoritate ad Regem miſiſſe, ut Piſas urbem dolo amiſſam reſtitueret, ac oppida, quæ Petrus Medices tradiderat, C. millia aureorum ſingulis annis pollicentes, donec bellum inchoatum abſolveretur, CC. præterea equites ſuo ſtipendio in Apulia alendos contra Regem Ferdinandum. Legatus a Mediolanenſibus intercipitur; patefacto fœdere Dux Mediolanenſis copias in Piſanorum auxilium, additis Venetorum auxiliis, mittit, quibus Fracaſſium præficit. Ea nocte excubiis Nic. Savorgnanus ex Hunia gente Patricius Venetus, Peditum Dux terrefacto equo ac collapſo armum miſere convellit, Urbanoq; filio militiæ curam reliquit. Panis & avenæ caritas, quæ ſemper in caſtris fuerat, qua cauſa proveniret, quidam ex amicis patefacit, qui oneratos currus ex principalibus horreis furniſque vehi affirmavit. In his major pecuniarum pars impendebatur, nec in re alia major quæſtus fuit, nec diuturnior. Peditum perpetuis dolis modus inventus eſt, ut ii bis in menſe recogniti bis ſtipendii dimidium acciperent; Etſi id quibusdam Ducibus moleſtum fuit, Germanis præſertim nonnullis, qui ſuppoſitis militibus diribitorium occedebant. Interea ad expugnandam urbem multa ab Imperatore parabantur, nec ceſſabat unquam ab opere, modo hoſtium conſilia explorare, modo vigilias imperare, laboribus continuis novum militem fatigare. Sed foſſæ munimentaque eum ſollicitabant. IIII. Non. Sept. Comes Nic. Petilianus, Carolus Melitenſis ad expugnationem omnia parabant, etſi ſociorum milites non exiguus livor cruciaret, ne gloria prædæque utilitas Venetorum copiis daretur. Dum igitur Comes Petilianus Præfectus expugnationem præpararet, pilula plumbea ſub renem dexterum tormento impacta eſt, & ad ſiniſtram ſcapulam infixa. E diruto enim munimento hoſtium ante portam urbis in caput toto corpore ſe ipſum devolvit, viſa tormenti flamma, nec tamen ſubitum ictum evitare potuit. Socii manu

nu Præfectum excipiunt, & in proximi cœnobii cubiculum deferunt. Ingens protinus ſollicitudo ac luctus in caſtra pervenit, ejulantes milites quærebantur in tanta rerum occaſione clariſſimum Ducem extinctum eſſe deſperatamque eſſe urbis expugnationem. Regem præterea Gallorum non procul a caſtris ſignificaviſſe.* Hujus enim conſilio & induſtria Imperator tanquam veterani militis & Ducis utebatur; Me Veneti exercitus Medicum ſubito nuntio evocari ad ſe juſſit, ego ut vulnus vidi, interrogavi, an concidiſſet, evomiſſet, ſanguinemve expuiſſet, urinam cruentam aut excrementa emiſiſſet; familiares, qui eum pertulerant, nihil horum vidiſſe affirmarunt; urinam popoſci; quam ut claram vidi, ſalvos eſſe renes & veſiciam adjudicavi. Chirurgi omnes convocati ſunt, & Medici reliqui, Petrus Franciſcus Mantuanus militia ornatus, Andreas Novarienſis, qui renum quoque ſalutem pronuntiavere. An ſalva eſſent inteſtina niſi injecto clyſtere intelligi non potuit. Siliqua Ægyptia cum rore Syriaco ſummo mane pota & ventrem & inteſtina illæſa indicavit. Mens item ſana, diaphragma ſive præcordia integra oſtendit. III. Nonas Præfectus in tabernaculum delatus eſt, ubi cibi paululum aſſumſit, ſomnum exiguum, & per intervalla cepit. Tum Regem Gallorum adventare certior fama erat. Hic vero tantam victoriam eripi ſibi e manibus & ignobili morte in tabernaculo extingui quærebatur, gemens: & qui paulo ante fœde fugerat, jam nos ultro provocat, & ſuperbos nuntios mittit: fortunam meam, inquit, in conſilio habent Galli. His dictis a Medicis quid ſpei ſupereſſet quæſivit, omnes ſalutem large promiſere, verum tardiuſcule vulnus ad cicatricem perventurum. Nam ſpecillum æreum ſupra ſeſquipalmi longitudinem inditum fuerat, quidam vero non Medicus, ſed circulator falſa artis oſtentatione ſubitam ſalutem aquæ medicatæ potu polliceri auſus eſt, fidemque medicamenti dabat milii granum injectum, quod ſequenti die ex ore vulneris prorumperet. Petilianus Præfectus Ludovici Ducis ſvaſu, ad quem Circulator devolverat potionem, quæ nihil venenati contineret, moram perpeti nolens, ſumere ſtatuerat. Inter has concertationes biduum conſumtum eſt. Ego vero qui Chirurgi dolos & fraudem noveram, facile circulatori perſvaſi, qui jam XV. nummos aureos acceperat, ut remedium in ſequentem hebdomadem differret. Nobiles interea Chirurgi Ticino Mediolanoque acciti fuerant, qui hominis temeritatem pariter damnavere. Pro Petiliani ſalute vota a militibus ſuſcepta ſunt. Pridie Nonas Septembres Dux Aurilienſis æs pro argento ſignavit, pecuniarum inopia, quam nemo renuere auſus eſt. Nonis Georgius Petraplanenſis Vir Strenuus, Germanorum peditum ductor, qui ſub Mediolanenſi Duce merebat, ob ejus fidem a Veneto Senatu pecunias dono accepit; Ea die D. ruſtici operarii ad munimenta acciti venerunt. VII. Idus Sept. Argentonus, qui antea apud Venetum Senatum Legatus Regis fuerat, ſponte ſua de pace cum Venetis Legatis tractaturus tubicinem præmiſit, qui Legatis nuntiaret, Regem Gallorum ſociorum fœdera obſervaturum, nec aliud in Italia, præterquam regnum, quod jure ſuum eſſet, petiturum, & pacem imprimis cum Venetis exoptare, quandoquidem ſibi adverſari fortunam maximis diſcriminibus cognoviſſet. VI. Idus Antonius Faber Centurio ac Johannes Feltrenſis dum ſtrenue munimenta quædam ſub portis expugnarent, graviter vulnerati ſunt. V. Idus ſub mœnibus IIII. mortaria in ſuburbio Divi Agapeti poſita fuere ad tectorum ruinam, bombardas item longiores. Tum Petrus Sclavus centurio ſagitta vulneratus moritur. Aloiſius Novellus ſaucias in tabernaculum defertur, ſcalæ in caſtra delatæ ſunt. III. Idus ſacræ quædam Virgines urbem egreſſæ in caſtra venere, nuntiantes, Gallos in ſumma macie in urbe eſſe ac ſqvalore confectos, nobiliores frumento cocto veſci, privata domorum tuta ad munimenta corripi: Clandeſtino nuntio Preſcius inter Regios Proceres Legatis Venetis nuntiat, Regiam Majeſtatem cum Veneto Senatu pacem deſiderare, modo Senatus una cum Rege Joh. Galeacii Mariæ filium puerum ad Principatum promoveret, Cremonam exinde urbem & alia oppida propinqua accepturus. Legati vero ob fidem nuntium objurgarunt. Ea nocte bombardæ duæ ingentes in caſtra Mediolano delatæ ſunt, quæ pilas lapideas librarum CC. emittebant, iis ſequenti die ingenti ruina turres & portam quatere cœperunt. Una nocte totius Civitatis faciem mutatam eſſe videres, tum Venetus Senatus ad præmia haud impiger, expugnationis tempore primis mœnia aſcendentibus, ſecundis ac tertiis pro Legatorum exercitus arbitrio munera elargiri decreverat. In eo proſpero ſucceſſu exorta rurſus inter ſocios milites invidia eſt, ne Venetis armis urbs diriperetur, prædaque militi Veneto daretur. Tum Galeacius Severinas Mediolanenſium copiarum Præfectus ob Regis adventum, qui cum aperto Marte dimicandum eſſet, ut tormenta mœnibus amoverentur, clamitabat, deque damno ac injuria, ſi ab hoſtibus raperentur, proteſtari Legatis cœpit. At Veneti Duces ſumma deſperatione tenebant, cum urbem jam captam capi non poſſe viderent, fruſtraque pecunias profundi, magni item exercitus inſtare ruinam, & niſi præſto ſit fortuna facile poſſe opprimi. Fama fuit apud milites, validiſſimum Venetorum exercitum hoſtes ac ſocios Mediolanenſes, ſi quid ſceleris incepiſſent, ab inſidiis terruiſſe: facinoris ſuſpicionem in caſtris augebant Severinatum, fugiente Rege, promta ſalutatio: Ducis Ferrarienſis frequentes ac clandeſtini internuntii. Non ultra igitur Legatis Venetis in expugnando cura fuit, ſed in conſervandis copiis ſollicitudo duntaxat increvit. Fugæ exitum plerique Duces clam prætentavere, qui in magna rerum deſperatione ſumma parte fluminis Ticini haut profundo vado poſſe tranare ----- graviora etiam in dies jactabantur a Mediolanenſibus Militibus [ut fit] Venetos niſi annuente Lud. Duce non poſſe

diſcedere

diſcedere ſalutemque ac ruinam totius Italiæ in ſua haberi poteſtate, & omnium rerum arbitrum eſſe. Major ob id Venetos milites cura ſubiit, exercitus majoribus copiis amplificandi. Propterea pedites equitesque undique conſcribi petebant, famaque erat, Gallorum Regem ab attiguis Germaniæ locis militem delectum habere, unde & a Veneto pariter Senatu jam delectus ubique haberi cœpit. Tormentorum ingens numerus, Venetiis, Verona, Brixiaque vehebatur, Ductores alii ad ſtipendia conſcribebantur, nec mens erat in eo diſcrimine omnibus pro ſalute patriæ ſeſe accingentibus; de transportandis item pontibus cogitatum eſt. Nihil igitur omiſere, ut ſi opus eſſet, ad Ticinum usque robur omnium virium proceſſiſſet; major igitur atque periculoſior belli moles ſupereſſe videbatur. XVIII. Calendas Octobres omnium Ducum ſententia fuit collatis ſignis cum Carolo Gallorum Rege dimicare, omniumque conſenſu emovenda eſſe tormenta, ſaluti magisque exiſtimationi conſulentium. Sed Venetorum conteſtatione, ea quoque, ut dicemus, reſtituta eſt. XVII. Calendas Imperator Venetus a pugna ad pacem, quam variis nuntiis Rex prætentaverat, animum convertit, inter reliquos Comes Albertinus erat, qui de pace plura procuraverat; Hic primum cum Philippo Argentono ac Joh. Jac. Triulcio de pacis conditionibus egit, quem Gallorum Rex ad ſe acciri juſſit, ad quem locutum eſſe accepimus: Legatos Venetos non poſſe ſatis admirari, qui pacem totiens a ſe oblatam reſpuere viderentur, verum Senatum pacem ſemper coluiſſe, ſcire, etiam a Majoribus ſuis habere: Eo primum annuente in Italiam veniſſe, regnumque Neapolitanum recepiſſe; Sub antiquis pacis conditionibus primum colloquia cum Imp. Veneto deſiderare, cum quo de paciſendi ratione tractaturus eſſet: Sed obſidione urbem levari prius velle, Camerianum exercitum ducere, ubi de pacis conditionibus propius pertractandis facilior cura eſſet; tum facta dicendi poteſtate Comes Albertinus: omnia facilia eſſe reſpondit, præter duo; urbis obſidione amoveri difficillimum eſſe, cum LM. hominum adeſſe certum eſſet, & Camerianum oppidum occupandum eſſe ab hoſte, ne infecta pace tam prope haberetur hoſtis. Tum diſceſſit, omnia Imperatori & Legatis Venetis nunciaturus venit cum Caduceatore, qui induciarum rationem attulit. Forte ſequenti die, hoc eſt XVI. Cal. Octob. Ludov. D. præter omnium opinionem cum cariſſima uxore Beatrice venit, pridie medio l. diſceſſerat felici horoſcopo Duce Aſtrologo, ſine quo nihil aggredi conſuevit Jove in libra, Luna in Jove ac Mercurio in libra pariter ſextili contuitu, Marte quoque cum luna ad trinum aſpectum in Sagittario proſperos eventus ſignificantibus induciæ protinus indictæ ſunt tribus diebus, hac conditione ut alimenta urbi neceſſaria permitterentur, & ne quid in urbe Novaria interea conſtrui poſſet: at nihil in re militari ſine dolo inveniri poteſt. Dux quidem Aurilienſis alimentorum magnam partem, quæ civibus & militibus debebatur, in arcem tranſtulit, equos præterea CC. qui pabulo carebant Vercellas emiſit, Galli qui in urbe erant, fame jam diu macerati ſqualidi in caſtra ſingulis diebus veniebant, cibo potuque ſaturi, Veſperi diſcedebant; qui nuntiarunt MDC. Germanos procurante Vincentio Valerio caſtra Veneta ſubiiſſe. Cæterum in hoc bello militibus nihil magis adverſum fuit, quam equorum ingentium ante oculos ruinam videre, omnia cadaverum plena, duo millia interiere, nocte continuis excubiis, die fame vincebantur; nam muſcarum tædio adeo cruciabantur, ut contempto pabulo humi procumberent. Inter has inducias Gallorum Rex militum abeuntium ſollicitudine perturbatus concione advocata exercitum in dies patriæ deſiderio magis exhauriri retulit, hoſtium vero increſcere, verum quæ de Regibus Hiſpaniarum vulgata eſſent, vana procul dubio comperiri, in ſummaque tutum eſſe Venetos ac Mediolanenſes ad pacis conditiones adducere, ut regnum Neapolitanum labefactatum confirmari poſſit, ea enim gens imbellis eſt, quæ quorumcunque bella minitantium imperata faceret: Stabilito eo imperio, ſi Deus volet, nihil obſtabit, quo minus ultra Sinum Hadriaticum copias trajiciat, & terrarum ſpatia emenſus maxima gloria, minimo periculo Hieroſolymam, quo Deus vocat, perveniat; ſed talia jactando, imprimis Venetorum fidem firmare opus eſſe, cum nulla ratio eſſet, quæ tranſire eos terminos prohibere poteſt. Sed ſuſpectæ vicinitatis metus obſtat. His peractis Legatos Principem Geenſem ac Philippum Argentonum mittit, qui cum XV. Calendas in conſpectu Lud. Ducis & Imperatoris Veneti & Legatorum eſſet, petiere, ut facta abeundi libertate Aurilienſis Dux cum Majeſtate Regia colloqui poteſt, quibus Ludovicus Dux reſpondit, nequaquam ſe id facturum, ſed prius de pacis conditionibus tractandum. Hic enim animo ſtatuerat pacem omnino nutanti imperio componere, Genuam & Savenam, ſi opus eſſet, traditurus, miſitque Franciſcum Bernardini Vice-Comitem, cum quo Imperatoris nomine Hieronymus Stranga eſſet, ut de conditionibus ageret; & cum in concione eſſet, non ultra de bello inferendo, ſed de ponendis armis conſilia habenda eſſe propoſuit, amotis jam a mœnibus tormentis & converſus ad Hiſpaniæ Regum Legatum, quid ei videretur interrogavit; aderant autem & reliqui Legati. Ille nihil jure fieri poteſt, inquit, ſine Regum ſuorum & ſociorum conſenſu: Ad quæ commotus Lud. Dux & commotionis plenus Reges ejus Sociorum fœdera non ſervaſſe reſpondit, nihilque penitus tentaſſe, ſeſe verba tantum accepiſſe, verum imperium ſuum in maximo verſari periculo; deliberandi igitur moram ſibi plurimum obeſſe, pluris ſalutem imperii ſui facere, quam ſociorum dignitatem & gloriam: ſed fœderis jura, præterquam a Venetis, a nullo hactenus ſervata fuiſſe conſtaret. Rediere nuntii eo die, qui ad Regem ierant, nuntiantes, Machlodienſem Cardinalem plures quam par erat conditiones Regio nomine expoſtulaſſe, ſibique diſcedentibus re infecta

Joh.

Joh. Jac. Triulcium Regiam Majeſtatem ad mitiores conditiones venturum annuiſſe. De damno enim Regis incredibili Cardinalis ipſe Gallus plura recenſuerat, ex vultu tamen omnium circumſtantium ad pacis deſideria, ut in patriam redirent, animos inclinare facilis conjectura erat. In duobusque tantum res verſari videbatur; Altero, ut Senatus Venetus ab injuria abſtineret, & ne Ferdinando Regi auxilia conferret. Ludovicus Dux pacis avidus deſcendere videbatur ad conditiones, easque per tabellarios Caduceatoresque promitti petiit. XIII. Cal. Octob. Seſia flumen citra Vercellas adeo increvit, ut caſtra Regis circa ripas, copiæ reliquæ ultra divisis viribus non ſine periculo eſſent. XII. Cal. inter Ducem Mediolanenſem ac Legatum Hiſpaniæ rurſus contentio orta eſt in ipſa concione, ne quid ſine ſociorum conſenſu fieret, fœderis propterea conditio una palam lecta eſt, in qua continebatur, ne quid de pace cum hoſte proponi poſſet, inſciis ſociis; de conſilio prius habendo Legatus reſpondit; Ludovicus vero Dux ut literis tantum ſignificaretur, interpretabatur, non ſine rurſus indignatione Legato objicit: Ex ſociis neminem præter S. Senatum Venetum fœderis ſacra jura ſervaſſe, & ſe ſociorum negligentia de finiendo bello invitum tractare. Eo extra concionem dimiſſo Legati Regii admiſſi ſunt pro Imperatore Gienſis & Prænenſis ac Argentonus proceres II. petiere, ut Aurilienſis Dux facta abeundi poteſtate per medios hoſtes ad Regem proficiſci poſſet, rediturus ad Principis Mediolanenſis arbitrium, tum plura de conditionibus tractavere in caſſum. Legati Regii commemorabant Romanorum Regem Regis ſui amicum eſſe nec ab eo reformidari injuriam. At Ludovicus Dux inquit, an Novariam urbem imperii occupatam eſſe ignoratis, meque ipſum ab imperio dependere, vel magis ipſum Regem in territorio Imperatoris Cæſaris Maximiliani bella gerere non ſine Majeſtatis ſuæ injuria. Ab his omnes diſceſſere infecta re. Poſtera die hoc eſt XI. Calendas rurſus in caſtra venere, in tabernaculum admiſſi ſunt, juſſi conſedere. Ludov. Dux ſic orſus eſt: Si Rex veſter depoſiturus eſt arma, ad pacis conditiones deſcendere opus eſt; Ego ſatis tutus ſum Maximiliani Romanorum Regis patrocinio & Veneti Senatus armis, cui ego & omnis poſteritas ſemper debebit, quod ſtatum imperii mei incolumem ſervavit: De pacis vero conditionibus claſſem in pugna captam jure belli reſtituendam eſſe non putamus, deque damno immodico Regis reſarciri impoſſibile eſt; vel judex eligendus de Franciſco Secco ad Imperatorem Venetum pertinere reſpondit. His diebus nuntiatum eſt, Maximilianum Regem Romanorum maximo cum exercitu ſuadente Zacharia Contareno Veneti Senatus Legato in auxilium ſociorum paratum eſſe, bellumque cum Gallis maxime optare. X. Cal. Septembres Lud. Dux clandeſtino colloquio Legatos Gallorum allocutus eſt non ſine proditionis ſuſpicione. Intereà loci dum hæc in caſtris geruntur Venetus Senatus in dies ſupplementa mittere non ceſſabat. Iris tamen ſuadebat, ut Ludovicus Dux Neapolitani regni difficultatem omnem inter Gallorum Regem & Ferdinandum cujuspiam Judicis arbitrio dare omnino ſtuderet. Ille mox Legatis regiis facile, inquit, ſine armis regno potiturus eſt, ſi velit Rex veſter Legatis mom rogantibus reſpondi pheudi titulo, ut quotannis ei tributa perſolvantur. Maximumque decus eſſe Regi Regibus imperare. Argentonus reſpondit, ſe ſuper his ſine Regis nutu quicquam non audere. His ultro citroque acceptis abiere. Eo die Aurilienſis Dux ſine injuria multis comitantibus ad Regem profectus eſt. VIII. Cal. rurſus Novaria Saluœnſis quoque Marchio Vercellas verſus diſceſſit, induciæque ad Cal. Octob. Veneti Senatus cauſa protractæ ſunt, ut conſultis partibus quid de ineunda pace decretum fuiſſet, reſcriberent. IIII. Cal. inter Germanos & Italos ſeditio alia exorta eſt, illi cum oberrantem per caſtra militem Latium antea infeſtum viderent, interceperunt, & convocatis protinus militibus in mediam coronam obligatis poſt tergum manibus protraxere, magnis cum clamoribus circumſtabant, & Teutonum ſtudia omnium ad necem ferebantur, una erat uxor teutonica lingua, proin emiſſa conſenſu, ut protinus trucidaretur, nec armata factio ab ullo comperta eſt, tum unus militum illico caput abſcidit: cognita re Latini hunc carnificem perdita ſecuritate ob æquitatem obſervavere, qui cum ſecus foſſas Tiliæ ſequuturus criſtis ſublimis pertranſiret, lanceis ſubito confoſſus a pluribus, concidit equo, vox illa ad tuguria Germanorum delata omnes ad arma excitavit; hi coiere, Latini pariter equites in acie protinus ſtetere, lanceis, telis, tormentis, gladiis veluti collatis ſignis dimicare cœperunt inteſtina rabie: Germani ſubito cedunt, Latini inſtant, tum Imperatoris adventu ſocialis pugna repente direpta eſt. His diebus circiter Germanorum XXM. in Regis auxilium venerunt, gens fera, ſui juris, qui inſolenti petulantia pecunias ingentes expoſcebant. Verum auri inopia Gallorum Regem & metus ingens ad propalandam pacem præcipites trahebant illum, ut confecta pace dimiſſis Germanis ſalarium non exſolveret, eamque ob cauſam in caſtris ſeditionem oriri facile haud dubitabat, nam nec tantam Germanorum multitudinem expes ſperaverat. Hunc exhauſto fere exercitu ſub pacis ſpe numerus recentium hoſtium Germanorum perterrebat. Interea in dies peditum ac equitum ingens numerus ex Latinis ſolutis veluti caſtris deſcendebant. L. D. non ſine magna proditionis ſuſpicione interdixit, ne quis ex portitoribus fluviorum quemquam militum trajicere audeat, capitali pœna indicta. Rex pacis conditiones aucto exercitu meliores reddere curabat, in biduumque induciæ protractæ fuere. Cal. Octob. Senat. Ven. de pacis conditionibus nihil ſine ſociorum monitu agere velle ex jure fœderis reſpondit, inſtantiore enim cura petebat Rex, ut Senatus quoque pacis conditiones amplecteretur. His auditis Legati Regii a fide Venetorum Ludovicum

eum Ducem avocare contendunt, clamque hortantur, ut Venetis bellum inferat cum Rege pacatus vel Regi cum Venetis dimicaturo viam bello aperiat; induciæ iterum in octavum diem protractæ ſunt Legati exercitus ſollicitudinis pleni a Senatu literis petiere, quidnam incompoſitis rebus de copiis agendum eſſet, quoniam temporis iniquitate in caſtris contineri milites non poſſent. Reſpondit Senatus, pecuniis datis eas in agrum Brixianum tuto ſubducendas Legati interea rediere, quorum animos cogitationes exedebant, quod nullo modo Venetum Senatum pro eorum animo ad pacis conditiones jure fœderis trahere potuiſſent: apud quos Ludovicus Dux Veneti Senatus fidem ſummopere collaudavit, dolumque aut fraudem nunquam in eo inventam eſſe commemoravit, cui vel infidi Turcæ præcipue crederent. Eo die Dux Braſinchenſis Germanus cum equitibus CCCC. Ludovici Ducis ſtipendio magnifice inſtructis caſtra ingreſſus eſt. IIII. Nonas Barbontis captivus, nothus Regis Galliæ Mantua ad caſtra venit, quem Ludovicus Dux admonuit, non finito bello illi Mantuam redeundum eſſe, alioquin vices ſubiret. Cardinalis Genuenſis filii, qui tantundem auri impenderet, quantum ipſe nothus pro redemptione promiſiſſet. III. Nonas Hercules Dux Ferrarienſis caſtra ingreſſus eſt arci Genuenſi utriusque nomine imperaturus. Qui una protinus cum Exercitus Imperatore Regem Gallorum adierunt, a quo honorifice pridie Nonas ſuſcepti ſunt. Rex plura cum Imperatore de Tarrenſi pugna collocutus eſt mox de pace, de deponendis armis mentio habita, petiitque an ſub ejus ſtipendio contra Ferdinandum Regem militare vellet? cui ſe Sacramento adſtrictum eſſe Veneto Senatui & imperatorio nomine ſe ornatum eſſe reſpondit. His dictis Rex extra urbem egreſſus, equos ſublimes & egregios adduci juſſit omnesque ab Imperatore Veneto laudatos elargitus eſt. Ille duos tantum dono accepit, gratiasque Regi immortales egit, quo ſalutato & omnibus proceribus in caſtra rediit. Tum Joh. Jac. Tirulcii filio protinus Ludovicus Dux oppida in integrum & proventus reſtituere promiſit. VIII. Idus Octob. Proimperator Gienſis Regius in caſtra Venetorum venit, quem ſic locutum eſſe in concione ad Legatos accepimus: Rex noſter ſcire admodum cupit, hoſtis ne an amicus ſit Senatus veſter, an velit Monopolim reſtituere? Ad quem Legati Exercitus pluribus verbis opus non eſſe reſponderunt. Veterem Regis amicitiam Senatum colere, bellum ſemper odiſſe, pacis conditiones non reſpuere, verum inſciis ſociis nihil obfirmari poſſe. His dictis dimiſſaque concione Legatus ad Regem rediit omniaque ordine nuntiavit. VII. Idus Legatus Ludovici Ducis retulit, ſe cum apud Regem eſſet pacis fœdera ſpecialius a Veneto Senatu deſiderantem cognoviſſe, eum diutius anxium cum proceribus ſuis in ſecretis fuiſſe, ſtabilita tandem cum Ludovico Duce pace concionem dimiſiſſe, ultra Alpes protinus equitaturum. Ea die Proimperator Gienſis Regius una cum aliis Legatis in caſtra Sociorum venit. Aderant & Legati Veneti & Hiſpanienſis Orator. Tum coram omnibus has a Rege Gallorum conditiones datas accepit Ludovicus Dux, ut claſſem primum Rex in Genuenſi portu ad præſcriptum parare poſſet, neve Ludov. Dux Ferdinando Regi hoſti auxilia mitteret, claſſemque Genuæ retentam reſtitueret, Genuenſem arcem Herculi Ferrarienſi Duci in biennium traderet, Joh. Jac. Triulcium reſtitueret, ejus oppida & captivos, inter quos Miolenſis Princeps ac Magnus Barbontis nothus; ac L. millia nummum aureorum Aurilienſi Duci penderet; Omnes demum ſibi fœdere conjunctos obſervaret. A Ludovico vero Legatus Regis has quoque conditiones accepit, quarum prima, ut fœdera priora inter Pontificem, Maximilianum Regem Romanorum, Reges Hiſpaniæ, Senatum Venetum imprimis ſervarentur: Novaria deinde reſtitueretur. Item pecuniæ hoc eſt circiter CCM. nummum aureorum Regi mutuo data redderentur. Reliqua exigui momenti fuere. Tum Ludovicus Dux & Legatus Gallorum auditis pacis conditionibus jurejurando ſe omnes ſervaturos promiſere ac Legatus protinus diſceſſit. VI. Idus Imperator & Legati exercitus concrematis tuguriis, amotis tentoriis, milites dimiſere, quos Ludovicus Dux ac Legati cæteri extra caſtra comitati ſunt gratiasque imperatori & Legatis exercitus egit, ſtatimque in caſtra rediit. Gallus eo die Vercellis in Galliam mœſtiſſimus diſceſſit pecunias & exercitum comparaturus. Imperator Vicum Granarolam Exercitum Venetum duxit XIIM. p. a caſtris. Ea die Galeacius Severinas Novariam ingreſſus eſt, & arci novum præſidium impoſuit. V. Idus Imperator in Vegeuenis oppido apud Ludovicum Ducem commoratus eſt, ubi una cum Legatis Venetis conſumto inter lætitiam regali prandio equos conſcendere oppido egreſſis Ludovicus Dux ita locutus eſt: Gratias immortales agimus Senatui veſtro Sanctiſſimo, qui nutanti imperio magna fide, magna conſtantia, opem rebus dubiis attulerit: qui nunquam exercitum diſcedere paſſus ſit, donec firmatis rebus recepta Novaria, ipſe rurus in meo fuerim imperio: Vobisque Legatis plura me debere fateor, qui exiſtimationem meam vel meis invitis tutati fueritis, & tormenta a mœnibus intempeſtive amovere nolueritis & niſi veſtra affuiſſet fides conſiliumque, res noſtræ ocyus quam Neapolitanæ corruiſſent præcipites. De quibus meritis ac laudibus ipſa coram Sereniſſimo Principe veſtro & Senatu univerſo gratias agentes uberius referemus. Poſt mutuos complexus diſceſſere. Dux Vigevenas rediit. Imperator vero junctis pontis Ticini ripis cum omnibus copiis Ticinum verſus iter aggreſſus eſt. Legati vero IIII. Idus Mediolanum vexere, ibi duobus diebus conſumtis, Laudem Pompejam, deinde Cremam pridie Idus venere. Unde Germani accepta pecunia diſceſſere. Hinc & Itali pedites domum abiere. Annuntierunt Carolum Melitenſem militiæ clarum, conſilio acrem, manu ſtrenuum, Principibus acceptiſſimum & militibus charum febre correptum Papiæ obiiſſe. Cremæ Stativorum ratio habita eſt. Equites fere omnes per Cremenſem, Bergomenſem, Brixienſemque agrum diſtributi ſunt. Legati Crema Idibus Urcios novos venere Olio flumini ponte impoſito. XVII. Calend. Novi Legati Brixiam iere, ubi litteras a Senatu accepere, quibus libera redeundi domum poteſtas data eſt. Hinc Mantuam venerunt, quorum ea 13. Cal. Imperator Mantuanus ludos fecit, conſumtis aliquibus diebus, Calendis Mantua diſceſſere, Padoque flumine Venetias venerunt. VI. Idus Novembres Auguſtinus Barbaricus Princeps ſummæ ſapientiæ & Univerſus Senatus triumphalem navem pro more, Bucentaurum dictam, conſcendere obviam imperatori de Rep. bene merito ituri, cum quo & Legati Exercitus erant. Tum Princeps cum univerſo Senatu cumque Legatis omnibus Italiæ Principum & M. Regis Rom. & Hiſpaniæ, Imperatorem ingenti lætitia in navem excepit, eumque de victoria collaudando amplexus eſt, triumphique imaginem per urbem more patrio dedit, comitabantur navem Regiam mimorum uni remes civiumque naviculæ innumerabiles: Hinc inde ab omni populo maximo excepti ſunt plauſu multiplicique Senatorum amplexu dies fere conſumta eſt. Cæteri cum Patribus ad quotidiana colloquia dati, de bello, de pace plura elocuti ſunt. Idibus accepta a Senatu grata miſſione Patavium venit, inde Vicentia, Verona domum rediit. Tum Lucas Piſanus Præfectus deſignatus Veronam conceſſit. XVII. Calendas Decembres Melchior Treviſanus alter Legatus Claſſis Imperator in Comitiis delectus eſt.

XI. CATA-

XI.

CATALOGVS PONTIFICVM ROMANORVM

non diu poſt annum 1048. confectus.

* * *

Nomina Pontificum Romanorum.

PEtrus Apoſtolus Kathedram Epiſcopalem ſedit in Antiochia annos VII. in urbe Romana annos XXV. menſes II. dies VIII. ubi Linum & Cletum ordinavit Epiſcopos, ut illi miniſterio ſacerdotali, ipſe vero verbo & orationi vacaret. Paſſurus autem Clementi Kathedram & eccleſiam Epiſcopalem commiſit, & crucifixus eſt a Nerone trigeſimo octavo anno poſt paſſionem Domini, ſepultus in Vaticano in templo Apollinis juxta locum, ubi crucifixus eſt.

Linus natione Tuſcus, ſedit annos XI. menſes III. dies XII. fuit temporibus Neronis martyrio coronatus. Hic ex præcepto beati Petri conſtituit, ut mulier in eccleſiam velata introiret. Hi duo, videlicet Linus & Cletus temporibus beati Petri ſederunt unus poſt alterum chorepiſcopatus officio fungentes.

Cletus natione Romanus ex patre Æmiliano, ſedit annos XII. menſem I. dies XI. fuit temporibus Veſpaſiani. Et hic, ſicut & Linus in Vaticano juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic XXV. presbyteros ordinavit in Urbe Roma ex præcepto beati Petri Apoſtoli.

Clemens natione Romanus, ſedit annos IX. menſes II. dies X. fuit temporibus Veſpaſiani, & martyrio coronatur. Hic VII. regiones diviſit Romanæ Notariis Eccleſiæ, qui geſta martyrum per ſuam quisque regionem ſollicite perquirerent, & in regia ſepelirent.

Anacletus autem natione Athenienſis, ex patre Antiocho, ſedit annos XII. menſes II. dies X. fuit temporibus Domitiani. Hic memoriam beati Petri conſtruxit & compoſuit, dum Presbyter factus fuiſſet a beato Petro ſeu alia loca, ubi Epiſcopi condiderunt ſepulturas, ubi & ipſe ſepultus eſt juxta corpus beati Petri.

Evariſtus natione Græcus ex Patre Judæo, ſedit annos XIII. menſes VII. dies V. fuit temporibus Domitiani & Nervæ, & martyrio coronatus juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic titulos in urbe Roma diviſit Presbyteris, & VII. Diaconos ordinavit, qui cuſtodirent Epiſcopum prædicantem propter ſtudium veritatis.

Alexander natione Romanus ex patre Alexandro ſedit annos X. menſes VII. dies II. fuit temporibus Trajani, & martyrio coronatus ſepultus eſt via Numentaria, ubi decollatus eſt, ſeptimo ab urbe miliario. Hic paſſionem Domini inſtituit in ſacrificiis commemorandam, quando miſſæ celebrantur, & conſtituit aquam conſperſionis cum ſale benedici in habitaculis hominum.

Sixtus I. natione Romanus ſedit an. X. menſ. II. dies XXI. fuit temporibus Adriani, & martyrio coronatus ſepultus eſt juxta corpus beati Petri. Hic conſtituit, ut miniſteria ſancta non tangerentur niſi a miniſtris Deo ſanctis, & ut decantaretur Sanctus in miſſarum ter ſollemniis.

Teleſphorus natione Græcus ex Anachoreta ſedit annos XI. menſ. III. dies XXII. fuit tempore Antonini Marci, & martyrio coronatus, juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic conſtituit, ut VII. hebdomadibus ante Paſcha a Clericis fieret, & in natalis Domini nocte miſſa celebraretur, quia omni tempore ante horam tertiam, qua Dominus aſcendit, crucem nullus facere præſumpſerat, & ut ante ſacrificium hymnus Angelicus diceretur: Gloria in excelſis Deo.

Hyginus natione Græcus ex Philoſopho ſedit annos IIII. menſes III. dies IX. fuit tempore Severi Marci, & juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic clerum compoſuit, & diſtribuit gradus.

Pius natus de civitate Aquilegia ex patre Rufino ſedit annos XI. menſ. III. dies XXI. fuit tempore Antonini Pii, & juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Sub hujus Epiſcopatu, Hermes, qui dicitur Paſtoris, ſcripſit, in quo præceptum angeli continetur. Hic conſtituit, hæreticum venientem ex Judæorum hæreſi ſuſcipi & baptizari.

Anacletus natione Syrus ex patre Johanne ſedit annos VIII. menſes III. dies III. fuit tempore Severi Marci, & ſepultus eſt in cimeterio Caliſti. Hic conſtituit, ut Clerici comam non nutrirent ſecundum præceptum Apoſtolicum.

Soter natione Campanus ex patre Concordio ſedit annos IX. menſes III. dies XXI. fuit tempore Severi, & ſepultus eſt in cimeterio Caliſti via Apia. Hic conſtituit, ut nulla monacha, vel ſancta Deo femina pallia ſancta contingeret, nec incenſum poneret in ſancta Eccleſia.

ELEVTER natione Græcus ex patre Abundio ſedit annos XV. menſes VI. dies V. fuit tempore Antonini & Commodi, & juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic conſtituit, ut nulla a Chriſtianis repudiaretur, quæ tantum rationabilis & humana eſſet, & Lucium Britanniæ Regem fecit Chriſtianum.

VICTOR natione Afer ex patre Felice, ſedit annos X. menſes II. dies X. fuit tempore Cæſaris,

ris, & martyrio coronatus juxta corpus beati Petri ſepultus eſt. Hic conſtituit Paſcha die Dominico celebrari, ſicut & Eleuther a XIIII. luna primi menſis usque XXI. & fecit ſequentes Clericos, & juſſit gentiles homines neceſſitate faciente, ubi inventi fuiſſent, ſive in flumine, ſive in mari, ſive in fontibus baptizari.

SEPHERINUS natione Romanus ex patre Abundio, ſedit annos XVI. menſ. II. dies X. fuit tempore Antonini & Severi, & ſepultus eſt in cimiterio ſuo juxta cimiterium Caliſti via Apia. Hic conſtituit, ut in præſentia omnium clericorum & laicorum fidelium, ſive Clerici, ſive Levitæ, ſive ſacerdotes ordinarentur, & ut patenæ vitreæ ſacerdotes a miniſtris portarent.

CALISTUS primus natione Romanus ex patre Domitio, ſedit annos V. menſes II. dies X. fuit tempore Macrini, & martyrio coronatus ſepultus eſt in cimiterio Galopodi via Aurelia miliario tertio. Hic conſtituit jejunium die ſabbati quater in anno, frumenti, vini & olei ſecundum Prophetam, & fecit cimiterium ſui nominis, ubi multi ſacerdotes & martyres requieſcunt.

VRBANUS primus natione Romanus ex patre Pontiano ſedit annos VIII. menſ. XI. dies XII. fuit temporibus Aurelii, & confeſſor obiit, ſepultusque eſt in cimiterio Prætextati via Apia. Hic multos nobilium ad fidei credulitatem perduxit, inter quos Valerianum ſponſum Ceciliæ.

PONTIANUS natione Romanus ex patre Calphurnio, ſedit annos IX. menſes V. dies II. fuit temporibus Alexandri, & ab eo miſſus in exilium in Sardiniam inſulam, martyrio coronatus, ſepultus eſt in Cimiterio Caliſti.

ANTHERUS natione Græcus ex patre Romulo, ſedit annos XII. menſem unum, dies VI. fuit temporibus Maximi, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hic geſta martyrum diligenter a notariis exquiſivit, & in Eccleſia recondidit.

FABIANUS natione Romanus ex patre Fabio, ſedit annos XIV. menſem unum, dies X. fuit temporibus Maximi & Africani, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hic regiones diviſit Diaconis, & fecit VII. Diaconos, qui VII. notariis imminerent, ut geſta martyrum in integro colligerent.

CORNELIUS natione Romanus ex patre Caſtino ſedit annos III. menſes II. dies III. fuit temporibus Decii, a quo etiam martyrio coronatus ſepultus eſt juxta cimiterium Caliſti in arenaria. Hic rogatus a quadam matrona Lucina, corpora Apoſtolorum de catacumbis levavit noctu, & poſuit corpus Pauli via quidem Oſtienſi, ubi decollatus eſt, Petri autem juxta locum, ubi crucifixus eſt inter corpora ſanctorum in templo Apollinis in monte aurea Vaticano palatio Neronis III. Kal. Julias.

LUCIUS natione Romanus ex patre Porphyrio ſedit annos III. menſes III. dies III. fuit temporibus Galli & Voluſiani, ſicut & Valeriani, a quo & capite truncatus, ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hic præcepit, ut duo Presbyteri & III. Diaconi Epiſcopum non deſererent propter teſtimonium eccleſiaſticum.

STEPHANUS natione Romanus ſedit annos IIII. menſes II. dies XV. fuit temporibus Valeriani, & martyrio coronatus ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hic conſtituit ſacerdotes & Levitas veſtibus ſanctis in uſu cottidiano non uti, niſi in eccleſia tantum.

SIXTUS Secundus natione Græcus ex Philoſopho ſedit annos II. menſes XI. dies VI. fuit temporibus Valeriani, & martyrio coronatus ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Cum quo & VI. Diacones capite truncati in cimiterio Prætextati poſiti ſunt. Hic vero beatus Laurentius in cimiterio Cyriaci in agro Verano in crypta, cum aliis multis fratribus ſepultus eſt.

DIONYSIUS ex Monacho ſedit annos II. menſes III. dies VII. fuit temporibus Gallieni. Hic Presbyteris eccleſias dedit, & cimiteria & parrochias, diœceſesque conſtituit.

FELIX Primus natione Romanus ex patre Conſtantino, ſedit annos IIII. menſes III. dies XXV. fuit temporibus Claudii & Aureliani, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in Baſilica, quam ipſe fecerat in via Aurelia, ſecundo ab Urbe miliario. Hic conſtituit ſupra memoriam martyrum miſſas celebrari.

EVTICIANUS natione Tuſcus ex patre Marino, ſedit annos VIIII. menſ. X. dies III. fuit temporibus Aureliani, & martyrio coronatus, ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hic conſtituit, ut fruges ſuper altare tantum fabæ & uvæ benedici, & qui martyrem ſepeliret, ſine Dalmatica aut colobio purpurario non ſepeliret, qui & ipſe CCC.XIII. manibus ſuis ſepeliret.

GAJUS natione Dalmata ex patre Gajo, ſedit annos XI. menſes IIII. dies XII. fuit temporibus Carini & Diocletiani, a quo & paſſus eſt, & ſepultus in cimiterio Caliſti. Hic conſtituit ordinem omnem in eccleſia ſic aſcendere, ut eſſet oſtiarius, lector, exorciſta, ſequens, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, & exinde Epiſcopus ordinaretur, & regiones diviſit Diaconis.

XXX. MARCELLINUS natione Romanus ex patre Projeto ſedit annos VIIII. menſes II. dies XXV. fuit temporibus Diocletiani, a quo ad thurificandum diis coactus, & poſt paucos dies pœnitentia ductus martyrio coronatus, ſepultus eſt in cubiculo via Salaria, quia ſic ipſe præceperat, quod usque hodie patet.

Marcellus natione Romanus ex patre Benedicto, ſedit annos V. menſes VI. dies XXI. fuit tempore Maxentii, a quo & martyrio paſſus eſt, quod noluit ſacrificare dæmoniis, ſepultus eſt in cimiterio Priſcillæ via Salaria.

Euſebius Romanus [Græcus] & medicus ſedit annos II. menſem I. dies XXV. fuit tempore Conſtantii, & ſepultus eſt in cimiterio Caliſti. Hujus tempore inventa eſt crux Domini noſtri Jeſu Chriſti V. Non. Maj.

Melchiades natione Afer ſedit an. III. menſ. VII. dies VII. fuit tempore Conſtantii, & ſepultus in cimiterio Caliſti. Hic conſtituit, nullatenus Dominica die aut V. fratrum jejunandum. Hos enim dies Pagani jejunio vacabant, & inſtituit

inſtituit ſanctas oblatas dirigi Presbyteris, quod eſt fermentum.

Silveſter natione Romanus ex patre Rufino ſedit annos XIII. menſes X. dies XII. fuit tempore Conſtantini, & ſepultus eſt in cimiterio Priſcillæ via Salaria, miliario ab Urbe uno. Hic conſtituit criſma ab Epiſcopo confici, & privilegium Epiſcopi, ut baptizatum conſignet propter hæreticam ſvaſionem, & ut baptizatum liniat Presbyter criſmate levatum de aqua, propter mortis incertum, ut nullus laicus Clerico crimen audeat inferre, ut Diaconi Dalmaticis in eccleſia utentes, pallio lineo lævas contegant, ut nullus Clericus propter cauſam quamlibet introiret in curiam, neque ante judicem cinctum cauſam diceret, niſi in eccleſia, ut ſacrificium altaris non in ſerico neque in panno tincto, ſed in lino terreno celebretur, ſicut corpus Domini eſt in ſindone munda.

Marcus natione Romanus ex patre Priſco ſedit annos II. menſes IIX. dies XX. fuit tempore Conſtantini, & ſepultus eſt in cimiterio Balbi in via Ardeatina in Baſilica, quam ipſe conſtruxerat. Hic conſtituit, ut Epiſcopus Oſtienſis conſecratus pallio uteretur, & Epiſcopi Urbis palatio adhæreret, & ab eodem Epiſcopo Urbis Romanæ ordinaretur.

Julius natione Romanus ex patre Ruſtico, ſedit annos XI. menſes II. dies VI. fuit tempore Conſtantini, & ſepultus eſt via Aurelia in cimiterio Galepodii quarto ab Urbe miliario. Hic conſtituit, ut nullus Clericus cauſam quamlibet in publico ageret, niſi in eccleſia, notitiamque coram omnibus pro fide per Notarios colligeret, & ut omnia monimenta in Eccleſia per primicerium Notariorum e conſilio celebrarentur, ſive ut cautionem vel exſtrumenta, donationes, vel communicationes vel traditiones, aut teſtamenta vel allegationes aut manumiſſiones Clerici in eccleſia poſt ſcrutinium ſanctum celebrarentur.

Liberius natione Romanus ex patre Auguſto ſedit annos X. menſes VII. dies III. fuit tempore Conſtantii, a quo in exilium miſſus, & poſt annos tres revocatus ſepultus eſt in cimiterio Priſcillæ. Hic ornavi͡t ſepulchrum S. Agnes marmoribus.

Romana reſp. ſemper augetur & creſcit. R.R.P.S.A.E. C. Ipſa miſſa a Conſtantino & Conſtante Conſtantini M. filiis ad Liberium Papam. Regnantibus Conſtantino & Conſtante dum Romani nollent ſic eis obtemperare, ſicut Conſtantino patri eorum, ſcripſerunt eis omnia; nos non oportet peregrinis obedire, ſed peregrini nobis, apud nos enim fundamentum Eccleſiæ.

Felix Secundus natione Romanus ex patre Anaſtaſio, ſedit annum I. menſes III. dies II. fuit tempore Conſtantii, a quo & capite plectitur, quod eum judicaret hæreticum, & ab Euſebio Nicomedienſe rebaptizatum, & ſepultus eſt in Baſilica, quam ipſe Presbyter conſtruxerat via Aurelia, ſecundo ab Urbe miliario.

Damaſus natione Hiſpanus, patre Antonio, ſedit annos XVIII. menſes II. dies X. fuit tempore Valentiniani, & ſepultus eſt via Ardeatina in Baſilica ſua juxta matrem & Germanam ſuam. Hic fecit Baſilicam in catacumbis, ubi jacuerunt corpora Apoſtolorum, & ut Pſalmi per omnes eccleſias die noctuque canerentur.

Siricius natione Romanus ex patre Tyburtio, ſedit annos XII. menſes XI. dies XXV. fuit tempore Theodoſii, & ſepultus eſt in cimiterio Priſcillæ. Hic conſtituit, Manichæum redeuntem ad eccleſiam non communicare, niſi tantum ad mortem, ita tamen, ſi religione monaſterii dies vitæ ſuæ teneantur, & hæreticum ſub manus impoſitione recipi præſente cuncta eccleſia, & ut Presbyter non celebraret miſſam in civitate niſi conſecrata ab Epiſcopo ipſius loci oblatam acciperet per ſingulas ebdomadas, quod fermentum nominatur.

Anaſtaſius natione Romanus ex patre Martino, ſedit annos II. menſes III. dies XXVII. & ſepultus eſt in cimiterio ſuo ad urſum pilleatum. Hic conſtituit, quotiens Evangelia recitentur, non ſedere, ſed ſtare curvos, & transmarinum hominem in clericatum non ſuſcipi, niſi V. Epiſcoporum deſignet cyrographum.

Innocentius natione Albanenſis ex patre Innocentio, ſedit annos XV. menſes II. dies XX. & ſepultus eſt in cimiterio ad urſum pilleatum. Hic conſtituit, natum de Chriſtiano renaſci per baptiſmum, & ſabbato jejunium celebrari, quod Domino in ſepulchro poſito diſcipuli jejunaverint.

Zoſimus natione Græcus ex patre Abramio ſedit annum I. menſes IIX. dies XXV. & ſepultus eſt via Tiburtina juxta corpus beati Laurentii. Hic conſtituit, Diaconos lenas tectas habere de pallis linoſtimis, & per parrochias conceſſa licentia cereum benedici, & nullum clericum poculum in publico propinare, niſi tantum in cella fidelium, maxime Clericorum.

Bonifacius I. natione Romanus ex patre Jocundo Presbytero, ſedit annos III. menſes VIII. dies XXIII. fuit tempore Honorii, & ſepultus eſt via Salaria juxta corpus beatæ Felicitatis. Hic conſtituit, ut nulla mulier aut Monacha pallium ſanctum contingeret, aut levaret, aut incenſum poneret in Eccleſia, nec miniſtrum nec ſervum Clericum fieri, nec obnoxium Curiæ vel cuilibet rei.

Cœleſtinus natione Romanus ex patre Priſco, ſedit annos VIII. menſem I. dies IX. & ſepultus eſt in cimiterio Priſcillæ. Hic conſtituit, ut Pſalmi CL. ante ſacrificium muſico ſono pſallerentur antiphonatim ab omnibus, quod ante non fiebat, ſed tantum epiſtolæ Pauli recitabantur & S. Evangelium.

Sixtus III. natione Romanus ex patre Sixto, ſedit annos VIII. dies XIX. fuit tempore Valentiniani Auguſti, & ſepultus eſt via Tiburtina in crypta juxta corpus beati Laurentii.

Leo primus natione Tuſcus ex patre Quintiano ſedit annos XXI. menſem I. dies XXVIII. fuit tempore Marciani & Leonis, & ſepultus eſt apud B. Petrum Apoſtolum. Hic ſcripſit ad Marcianum epiſtolas XII. ad Leonem XIII. ad Flavianum Epiſcopum IIX. ad Epiſcopos per orientem XVIII. confirmans Synodum Calcedonenſ. quæ illo tempore facta duas naturas in Chriſto contra Euticen & Neſtorium defendit.

Hilarius natione Sardus ex patre Priſco ſedit annos VI. menſes III. dies X. Sepultus eſt ad S. Laurentium in crypta juxta corpus beati Sixti Epiſcopi. Hic miſſis per orientem epiſtolis confirmavit III. Synodos, Nicænam, Epheſinam, Calcedonenſ. tomum quoq; Leonis Epiſcopi.

Simplicius natione Tiburtinus ex patre Caſtino ſedit annos XV. menſem I. dies VI. ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Felix III. natione Romanus ex patre Felice Presbytero, fuit a temporibus Odoacri Regis uſque ad Theoderici Regis ſedit annos VIII. menſ. XI. dies XVIII. fuit tempore Zenonis, & ſepultus eſt in Baſilica B. Petri Apoſtoli. Hic condemnavit Petrum Alexandriæ & Acatium Conſtantinopolitanum Epiſcopos Euticianiſtas.

Gelaſius natione Afer ex patre Valerio Epiſcopo, ſedit annos IV. menſes IIX. dies XXIX. fuit tempore Theoderici Regis & Zenonis Auguſti, & ſepultus eſt in Baſilica B. Petri Apoſtoli. Hic fecit tractatus & hymnos ſicut Ambroſius, & librum contra Euticen & Neſtorium.

Anaſtaſius II. natione Romanus ex patre Petro, ſedit annum I. menſes XI. dies XXIV. fuit tempore Theoderici Regis, & ſepultus eſt in Baſilica beati Apoſtoli Petri.

Symmachus natione Sardus ex patre Fortunato ſedit annos XV. menſes VII. dies XXIX. fuit tempore Anaſtaſii Auguſti, & ſepultus eſt in Baſilica S. Petri Apoſtoli. Hic conſtituit, ut omni die Dominico vel natalitiis martyrum; Gloria in excelſis Deo hymnus diceretur.

Hormiſta natione Campanus ex patre Juſto ſedit annos IX. dies XVI. fuit tempore Anaſtaſii & Juſtini, & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli. Hujus nuncios Conſtantinopolim pro fide miſſos Anaſtaſius rejecit, & ſtatim fulmine periit. Secundo hi miſſi gratanter ſunt a Juſtino ſuſcepti.

Johannes I. natione Romanus ex patre Conſtantio, ſedit annos II. menſes IX. dies XVI. fuit tempore Juſtini & Theoderici Regis Arriani, a quo etiam cum Senatoribus quibusdam in carcere necatus eſt, eo quod de Conſtantinopoli venientes ad Juſtiniapolim, utpote Catholici ſunt ab eo benigne ſuſcepti. Cujus corpus de Ravenna translatum in Baſilica beati Petri Apoli ſepultum eſt.

Felix IIII. natione Sabinus ex patre Caſtorio ſedit annos IV. menſ. II. dies XVI. fuit tempore Juſtini Auguſti, & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Bonifacius II. natione Romanus ex patre Siginuldo, ſedit annos duos, dies XXVI. fuit tempore Athalarici Regis, & Juſtini Auguſti, ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Mercurius, qui & Johannes II. natione Tuſcus ex patre Projecto, ſedit annos II. menſem I. dies VI. fuit tempore Athalarici Regis & Juſtiniani Auguſti, qui fidem ſuam Catholicam ſcripto cirographo miſit ad ſedem Apoſtolicam per Hiapium & Demetrium Epiſcopos, ſepultusq; eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Agapitus I. natione Romanus ex patre Gordiano Presbytero ſedit menſes XI. dies XVIII. fuit tempore Juſtiniani atque pro Theodato Rege Gothorum ad intercedendum miſſus, eo quod filiam Theoderici Regis ſibi commendatam occidiſſet, & tam glorioſiſſime ſuſceptus eſt, ut in Locum Anathemi hæretici Menam Conſtantinopoli faceret Epiſcopum, & poſt dies paucos obiens in loculo plumbeo delatus Romam in Baſilica B. Petri ſepultus eſt.

Silverius natione Campanus ex patre Hormiſda Romano Epiſcopo, ſedit annum I. menſ. VI. dies XV. fuit tempore Juſtiniani, & ab Auguſto relatus in exilium ad Pontias, eo quod noluiſſet Anathemum revocare in officium, & Monachus factus Confeſſor obiit, ibiq; ſepultus eſt.

Vigilius natione Romanus ex patre Johanne ſedit annos XVI. menſ. VI. dies XXV. fuit tempore Juſtiniani, a quo in cuſtodia Conſtantinopoli afflictus, ad gratiam populi Romani revocatus, Syracuſis defunctus, & ad S. Marcellum via Salaria ſepultus eſt.

Pelagius I. natione Romanus ex patre Johanne ſedit annos III. menſes X. dies XVIII. ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Johannes III. natione Romanus ex patre Anaſtaſio ſedit annos XII. menſes XI. dies XXVI. fuit tempore Juſtiniani & Narſetis Patricii, & in Baſilica beati Petri ſepultus eſt.

Benedictus I. natione Romanus ex patre Bonifacio ſedit annos IIII. menſ. I. dies XXVIII. fuit tempore Juſtini minoris, & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli in Secretario.

Pelagius II. natione Romanus ex patre Virgilio ſedit annos X. menſes II. dies X. fuit tempore Tiberii Auguſti, & ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum. Hic domum ſuam Xenodochium pauperum ſenum fecit.

Gregorius I. natione Romanus ex patre Gordiano, ſedit annos XIII. menſes VI. dies X. fuit tempore Mauritii & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri ante ſecretarium. Hic domum ſuam conſtituit Monaſterium, & miſit Mellitum & Auguſtinum & Johannem, & alios cum eis Monachos prædicare Chriſtum genti Anglorum, & auxit in canone, diesque noſtros in tua pace diſpone, fecit etiam ſuper corpus beati Petri miſſas celebrare, ſimiliter & in eccleſia beati Pauli.

Fabianus natione Tuſcus ex patre Bono, ſedit annum I. menſes V. dies IX. & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri Apoſtoli.

Bonifacius III. natione Romanus ex patre Johanne ſedit menſes VIII. dies XXII. fuit tempore Focæ, & ſepultus eſt apud B. Petrum Apoſt.

Bonifacius IIII. nat. Marſus ex patre Johanne ſedit an. VI. menſ. VIII. dies XIII. fuit tempore Focæ, a quo quidem obtinuit, ut Apoſtolica caput eſſe eccleſiarum, quomodo Conſtantinopolitana Eccleſia primam ſe omnium ſcribebat, & conſtituit vivente eo adhuc eligi ſuperſtitem, ſed tertio die depoſitionis ejus ſepultus eſt in Baſilica Petri Apoſtoli.

Deusdedit natione Romanus ex patre Stephano Subdiacono ſedit annos III. dies XX. ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum.

Bonifacius V. natione Campanus de civitate Neapoli ſedit annos V. menſes X. dies XI. ſepultus

tus eſt ad B. Petrum Apoſtolum. Hic conſtituit, ut nullus trahatur de eccleſia, & ut Acolitus non præſumat reliquias martyrum levare, niſi Presbyter, & in Lateranis Acolitus non baptizet cum Diaconis, ſed Subdiaconi ſequentes.

Honorius natione Campanus ex patre Petronio, ſedit annos XII. menſes XI. dies XVII. fuit tempore Eraclii Imperatoris, & ſepultus eſt in Baſilica beati Petri. Hic conſtituit, ut omni ſabbato exeat letania a beato Apollinari ad beatum Petrum Apoſtolum cum hymnis & Canticis omni populo concurrente.

Severinus natione Romanus ex patre Abieno ſedit menſ. II. dies IIII. fuit tempore Eraclii, & ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum.

Johannes IIII. natione Dalmata ex patre Venantio, ſedit annos V. menſ. VIII. dies XVIIII. ſepultus eſt ad B. Petrum. Tunc Pyrrhus Conſtantinopolitanus Epiſcopus ex Africa Romam veniens, qui fidem ſuam priſcam libello in Clero lecto damnaverat permiſſus eſt a Theodoro ſacramenta erogare, & in populo & Kathedra ei poſita juxta altare juſſus eſt ſedere honorante eum, ut civitatis regiæ Epiſcopum; ſed quia rediit ad hæreſin, damnatus eſt ipſe, & continuo factus eſt ſucceſſor ejus Paulus.

Martinus natione Tuſcus de civitate Tudertina, ſedit annos VI. menſem I. dies XXVI. fuit tempore Conſtantini, & Concilio C.V. Epiſcoporum Romæ facto damnavit Cyrillum Alexandrinum, Serginum, Pyrrhum & Paulum Conſtantinopolitanum. Exilio vitam finivit in loco, qui dicitur Cherſona.

Eugenius I. natione Romanus ex patre Rufino, ſedit annos II. menſes VIII. dies XXIIII. Hic Synodicam Petri Conſtantinopolitani epiſtolam ſibi miſſam damnavit. Sepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum.

Vitatianus natione ex Campania Signenſi ex patre Anaſtaſio, ſedit annos XIIII. menſes VI. fuit tempore Conſtantini illius, qui in Sicilia periit. Sepultus eſt ad beatum Petrum.

ADEODATUS natione Romanus ex patre Jovino Monacho, ſedit annos IIII. menſes II. dies V. fuit tempore Conſtantini. Sepultus eſt ad beatum Petrum.

Donus natione Romanus ex patre Mauritio, ſedit annum I. menſes V. ſepultus eſt ad beatum Petrum. Hic dum eſſet Diaconus, Auguſto menſe ingens ſtella per menſes III. a galli cantu ſurgens apparuit.

Agatho natione Siculus, ſedit duos annos, menſes V. dies IIII. fuit tempore Conſtantini & Eraclii.

Hic in MSC. folium in forma 4ta deeſt.

Eugenius II. natione Romanus ſedit annos IIII. menſes VII. dies XXIII.

Valentinus natione Romanus ex patre Petro ſedit dies XI.

Gregorius IIII. natione Romanus ex patre Johanne, ſedit annos XVI.

Sergius II. natione Romanus ex patre Sergio ſedit annos IIII.

Leo IIII. natione Romanus ex patre Rodoaldo, ſedit annos IX. menſes III. dies VI.

Benedictus III. natione Romanus ex patre Petro ſedit annos II. menſes VI. dies VIIII.

Nicolaus natione Romanus ex patre Dicodo ſedit annos IX. menſes VII. dies XXIX.

Adrianus II. natione Romanus ex patre Talaro Epiſcopo, ſedit an. IIII. menſ. XI. dies XII.

Johannes VIII. natione Romanus ex patre Gundo ſedit annos X. dies II.

Marinus natione Galliſana ex patre Palubo Presbytero ſedit annum I. menſes IIII.

Adrianus III. natione Romanus ex patre Benedicto ſedit annum I. menſes IIII.

Stephanus V. natione Romanus ex patre Adriano, ſedit annos VI. dies IIII.

Formoſus natione Portuenſis ex patre Leone, ſedit annos IIII.

Bonifacius VII. natione Romanus ex patre Adriano Epiſcopo ſedit dies XV.

Stephanus VI. natione Romanus ex patre Johanne Presbytero, Epiſcopo Campaniæ, ſedit an. I. menſem I. dies XVIII. qui poſtea monachus factus eſt.

Romanus natione Galliſana ex patre Conſtantino, ſedit menſes IIII. dies XX.

Theodorus II. natione Romanus ex patre Focio, ſedit dies XX.

Johannes VIIII. Tiburtenſis ex patre Rampoaldo ſedit annos II.

Bonifacius IIII. natione Romanus ex patre Mammolo, ſedit ann. IIII. menſ. VI. dies XIIII.

Leo V. natione Ardeas de loco Pampi, ſedit menſ. I. dies XXVI. iſte Presbyter forenſis.

Chriſtoforus natione Rom. ex patre Leone, ſedit menſ. VI. iſte ejectus factus eſt Monachus.

Sergius III. natione Rom. ex patre Benedicto, ſedit annos VII. menſ. III. dies XXIII.

Anaſtaſius III. natione Romanus ex patre Luciano ſedit annos II. menſem I. dies XXII.

Lando natione Sabunenſis ex patre Taino ſedit menſes III. dies XXIV.

Johannes X. natione Ravennas ex patre Joh. ſedit annos XIIII. menſes II. dies VII.

Leo VI. natione Romanus ex patre Chriſtoforo Primicerio, ſedit menſes VI. diet XV.

Leo VII. natione Romanus ex patre Tendemundo, ſedit annos II. menſem I. dies XV.

Johannes XI. natione Romanus ex patre Sergio Papa ſedit annos IIII. menſes X.

Leo VII. natione Romanus ſedit annos III. menſes VI. dies X.

Stephanus VIII. natione Romanus ſedit annos quatuor, menſes IIII. dies XV.

Marinus II. natione Romanus ſedit annos III. menſes VI. dies XXIII.

Agapitus II. natione Romanus, ſedit annos IX. menſes VII. dies XXVI.

Johannes XII. qui & Octavianus, natione Romanus ex patre Alberico, ſedit annos VIII. menſes IIII. Iſte denique infelix, quod ſibi pejus totam vitam ſuam in adulterio & vanitate duxit. Cujus temporibus Otto Imperator Romam veniens ab eo honorifice ſuſceptus eſt. Sed cum a nequitia ſua eum ad id tempus concertando revocare non poſſet, conſilio Imperatoris cum ſuis fidelibus inito iterum Romam venit,

venit, quatenus idem protervus & ſceleratus Pontifex cum ſuis Archiepiſcopis atque Epiſcopis recordaretur, ut a tali ac tanto ſcelere reſipiſceret. Sed ipſe iniquus ſtatim ut de ſuo adventu audivit, Campaniam fugiens ibi in ſilvis & in montibus more beſtiæ latuit. Tunc omnes Romani uno conſenſu & una voluntate clerici atque laici rogaverunt, Imperatorem, ut ſanctæ Eccleſiæ matri dignum Pontificem & pium Doctorem tribueret. Facta itaque poſtulatione atque petitione univerſi populi tale a Domino Imperatore accepere reſponſum. Eligite, qui dignus ſit, & ego libentiſſime eum vobis concedo. Statimque cuncti tam Clerici quam Laici elegerunt Dominum Leonem, virum venerabilem Protoſcriniarium ſummæ ſedis Apoſtolicæ. Idem ex patre Johanne Protoſcriniario natione Romanus de regione, quæ vocatur Clivus Argentarii, vir ſtrennuus & omni honeſtate præclarus. Et conſecraverunt eum Romanum Pontificem per menſem Decembrium in Lateranenſi patriarchivo. Hic fecit ordinationes in eodem menſe, Presbyteros VII. Diaconos duos. Hic ſedit annum I. & menſes III. & ceſſavit Epiſcopatus ejus. Ipſo denique vivente iniquum conſilium a Romanis expertum eſt, quemadmodum Dominum Leonem foras ejicerent, & ſceleratum illum, qui in Campaniæ partibus latitabat, reducerent. Quod & factum eſt. Unde maxima fames & perſecutio in civitate Roma evenit, quia Dei opitulante clementia prædictus Dominus ſanus & inlæſus a civitate exivit, & ubi Dominus Imperator cum ſuo exercitu in partibus Spoleti erat, advenit. Qui honorifice ab eo ſuſceptus eſt. Statimque armat milites, munit cuſtodias, & contra Romanos maximas inſidias præparat. Quo veniente Tureannam civitatem, Romani nuncii ante ſuam præſentiam venerunt, qui ei mortem ſceleratiſſimi Johannis nunciaverunt, & de electione vel conſecratione Benedicti Diaconi rogaverunt, ſed nihil ab eo obtinere potuerunt, ſed tale ab eo acceperunt reſponſum: Quando dimiſero enſem meum, tunc dimittam, ut Dominum Leonem Papam in chathedra S. Petri non reſtituam. Nuncii vero reverſi ſine conſenſu & voluntate Imperatoris eundem Benedictum Diaconum Romanum Pontificem elegerunt. Quod audiens Dominus Imperator magis in furorem & iram exarſit, & undique circumvallavit civitatem Romam, diverſas civitates, oppida atque caſtella cœpit deprædari, incendere atque vaſtare & funditus diſſipare. In tantam itaque penuriam & captivitatem eam adduxit, ut modius furfuris venundaretur XXX. denariis. Coanguſtiati & afflicti Romani, & tam peſſimum malum ſuſtinere non valentes, innocentem Benedictum Imperatori tradiderunt, & Dominum Leonem in Apoſtolica Sede ſuſceperunt, ſpondentes ei & Domino Imperatori ſuper corpus B. Petri iterum per ſacramentum. Dimiſit eis, quanta & qualia mala ab ipſis perpeſſus eſt, & ita Dominus Imperator a civitate Roma in partes Galliæ ſeceſſit.

Leo VII. natione Romanus ex patre Protoſcriniario, ſedit annum I. menſes IIII.

Benedictus V. natione Romanus ex patre Johanne ſedit menſes II. dies II. Qui Domino Leoni Papæ vivo ſubſtitutus, ſed a Romanis, ut præſcriptum eſt, Ottoni Magno Imperatori traditus, ultra Alpes in Saxonia longe in Bremenſi Archiepiſcopatu vitam finivit exilio, cujus oſſa juſſu III. Ottonis Romam reportata venerabiliter ſepulta ſunt.

Johannes XIII. Epiſcopus Narnienſis natione Romanus ex patre Johanne Epiſcopo, ſedit annos VI. menſes X. dies V. Hunc eundem mortuo Leone omnes Romani a minimo uſque ad maximum una concordia & uno conſenſu atque ſpontanea voluntate elegerunt ſibi Dominum reverentiſſimum & pium, bene doctum, & honorifice eruditum de divinis & Canonicis libris. Nam a cunabulis in clericali ordine doctus in Lateranenſi palatio Oſtiarius, Pſalmiſta Lector, Exorciſta, Acolitus, Subdiaconus Diaconus in eadem Eccleſia Romana per gradus diſtinctos eſt ordinatus, & ita Deo volente legitime & Canonice Pontifex ordinatus eſt. Sed poſtquam ſedit menſ. II. dies XVI. comprehenſus eſt a Rodfredo Comite, & Petro Præfecto cum populo Rom. & miſſus in exilium in Campaniam, manſit in ipſo exilio menſ. X & dies XXVIII. Poſt mortem vero Rodfredi reverſus eſt Romam, & veniens Imperator Otto Romam, magnam vindictam de populo Romano fecit, & in patibulo ſuſpendit, & in exilium miſit. Qui omnes dies vitæ ſuæ ſedit annos VI. & menſes XI & dies V.

Johannes VI. nat. Rom. ex patre Hildebrando, ſedit an. I. menſ. VI. & de conſilio Maliſacii ſtrangulatus eſt in caſtello ſancti Angeli.

Bonifacius VII. natione Romanus, qui & Maliſacius ex patre Ferrutio, ſedit menſem I. dies XII.

Benedictus VII. nat. Rom. ex patre David, ſedit annos VIIII. & dies V.

Johannes XIIII. qui & Petrus natus, & Epiſcopus Papiæ ſedit menſ. VIII. Quem ſuperbiæ, Bonifacius reverſus a Conſtantinopoli, ubi fugerat, comprehenſum, & in caſtello S. Angeli in cuſtodiam miſſum, per quatuor menſ. inedia attritum juſſit occidi. Cujus ſede poſtea per menſes XI. invaſa ſubitanea morte præventus Bonifacius odio ſuorum poſt mortem cæſus & lanceatus, nudatoque corpore ante caballum Conſtantini in campo projectus, mane a ſupervenientibus Clericis eſt ſepultus.

Johannes XV. nat. Romanus de Gallina alba ex patre Leone Presbytero, ſedit an. X. menſ. VII. qui & Oratorium ſanctæ Mariæ in gradibus pictura decoravit.

Bruno, qui & Gregorius V. ex patre Ottone Duce, matre Juditra, qui & nepotem ſuum III. Ottonem ſtatim Papa factus Imperatorem ordinavit, ſedit an. II. menſ. VIIII. cui rebellans Creſcentius in caſtello S. Angeli captus & truncatus, per gedes in Monte malo ſuſpenſus eſt. Cujus ſedem Joh. Græcus cognomento Philagathos Epiſcopus Placentinus invaſit. Sed ab Ottonis Vaſſore Birthilone correptus, amputatis naribus & lingua, effoſſiſq; oculis in aſino caudam ejus tenens ſatis irriſorie per totam Rom. ductus eſt.

Gerbertus cognomento Muſicus, qui & Silveſter, natione Aquitanus de Monaſterio S. Geraldi, (de ſede) Remorum tranſit ad Romam Gerbertus in Roma poſt Papa, ingens, Romanorum Doctor, Ravennatum Archiepiſcopus, ſub eodem Ottone ordinatus, ſedit annos V.

Sicca annum unum.

Johannes Papa annum unum.

Phaſimus Cardinalis S. Petri, qui & Johannes de patre Urſo Presbytero, matre Stephania, poſt annos V. & dimidium in S. Paulo monachus diſceſſit.

Petrus, qui & Sergius, Epiſcopus Albanenſis, ex patre Petro, matre Stephania, cognomento Bucca porca, ſedit an.

Theophilitus, qui & Benedictus, ex patre nobili Gregorio Tuſculano, matre Maria, ſedit an. XI. dies XXV. Hic Heinricum ordinavit Imperatorem mediante Walthero, ſanctæ Spirenſis Eccleſiæ Epiſcopo, data utrobique ſacra fidei ſecuritate.

Johannes Papa ſedit annos octo.

Benedictus, qui & Theofilactus, an. XX. menſ. novem.

Gratianus a Rom. conſtitutus, quem Rex Heinricus convictum cauſa erroneorum paſtorali baculo privavit.

Swidegerus natione Saxo, qui & Clemens, nono menſe promotionis ſuæ diem obiit, ad Epiſcopatum ſuum Babinberch reportatus tumulatur.

Popo, qui & Damaſus Brixienſis Epiſcopus, paucis diebus exactis defunctus, ad S. Laurentium ſepultus eſt.

Bruno, qui & Leucorum Epiſcopus, Papa ordinatus VIIII. Leonis nomen accepit.

Victor annos XV. menſes IIII. dies VII.

Nicolaus annos II. menſes VI. dies XXV.

Alexander annos XV.

Gregorius VII. annos XII. menſem I. dies V.

Urbanus annos XI.

Paſchalis II. Papa ſedit annos XXII.

Gelaſius annum unum.

Caliſtus ſex & dimidium annum.

Honorius II.

Innocentius II.

Cœleſtinus II.

Lucius II.

Eugenius III.

Anaſtaſius IIII

XII. AMAL

XII.
AMALRICI AUGERII DE BITERRIS
ACTUS
PONTIFICUM ROMANORUM
usque ad Johannem XXII. ſive ann. 1321.

BEatiſſimo Patri in Chriſto & ſuo Vicario glorioſo ac Domino noſtro præcipuo Domino Urbano, digno Dei providentia Papæ quinto veſter devotus Capellanus Amalricus Augerii de Biterris, Prior veſtri monaſterii ſanctæ Mariæ de Apriano ordinis S. Auguſtini, Elnenſis diœceſis, per Priorem ſolitum gubernari, inter alios antiquos Doctores veſtri ſtudii villæ Montepeſſulani ac etiam veſtræ curiæ Romanæ ſe ipſum proſtratum ad veſtrorum devotiſſima pedum oſculamina beatorum. Sanctiſſime Pater ac Domine, quia ſenſualitas humana propter ſuam fragilitatem non valet ad plura attendere, neque inſimul retinere diverſa, juxta dictum Philoſophi dicentis: quod contraria ſimul & ſemel non poſſunt eſſe in eodem, cujus quoddam teſtimonium quidam Romani Pontifices veſtri prædeceſſores, in quibusdam ſuis ſacris canonibus approbant & dicunt, quod qui ad utrumque feſtinat, neutrum bene peragit; Ideo mihi videtur fore reprehenſibilem æſtimandum, ſi propter hujusmodi defectum humanum & varietatem temporum atque perſonarum documenta diverſificantur actionum antiquorum, in quibus præſertim verborum ſuperfluitas & diverſorum geſtorum interpoſitiones & plurium perſonarum atque dignitatum ipſarum diverſitates inſimul inſeruntur. Unde cum reiteratis temporibus plures hiſtoriographi ſeu geſtorum compilatores tractaverint & ſcripſerint in ſuis compilationibus in ducentis & novem cronicis Pontificum Romanorum veſtrorum prædeceſſorum, plura inferiorum & extraneorum videt geſta, Imperatorum, Regum, Principum & multorum aliorum ipſis inferiorum cum actibus ſeu geſtis prædeceſſorum dictorum veſtrorum; in tantum, quod actus eorum propter hujusmodi interpoſitiones & diverſitates commode diſcerni neque effectus ipſorum reportari non poſſunt, ideo, quod propter complacentiam & recreationem atque prudentiam veſtræ ſanctitatis omnes & ſingulos actus ſeu geſta tantum & principaliter omnium veſtrorum prædeceſſorum ipſos tantum computando a primo Papa usque ad Johannem XXII. de libris prædictorum compilatorum, ſeu brevibus, quibus potui, extraxi pro majori parte & recollegi, quos quidem actus in dictis compilationibus quaſi excurrentes & diſperſos & ſub dictis CCIX. cronicis prædictorum veſtrorum prædeceſſorum deſignatis in mille & XLVIII. capitula per ordinem & numerum diſtinxi & ordinavi; in ipſis capitulis omnes & ſingulos actus ſupra dictos perfecte collocavi, & deinde de omnibus iſtis unum librum feci & compilavi, ut facilius & melius dictæ veſtræ ſanctitati hujusmodi actus valeant commendari & ab ipſo denotari, rejectis tamen primitus ab ipſo libro omnibus verborum ſuperfluitatibus & diverſitatibus ſupra dictis.

Cæterum cum ipſe liber, ut mihi videtur, ſit plus neceſſarius cuilibet Pontifici Romano, quam alicui de hoc mundo, ut propter contenta in eodem libro ipſe in actibus ſuis præcautus exiſtat juxta juris conſilium, in quo dicitur, quod exacti temporis conſideratio quemlibet in agendis reddere conſueverit erectiorem, quod quidem conſilium approbat beatus Gregorius Papa primus, prædeceſſor veſter, qui ait: quod jacula minus feriunt, quæ prævidentur; eapropter ipſum librum præſentem per me ſis compilatum cum duabus tabulis ſibi junctis, quarum prima ponitur in principio, altera in fine ipſius libri pro inveniendo de facili omnia nomina dictorum veſtrorum prædeceſſorum per alphabetum & folia, & etiam omnia alia prædeceſſorum veſtrorum, qui martyres incluti, Cardinales religioſi extiterunt, & ſub quibus omnia paſſagia ultramarina & citra incepta & facta fuerunt, contineantur cum correctione tamen veſtræ ſanctitatis præmiſſa ſibi offero & præſento; quam altiſſimus per longa tempora dirigat, & eccleſiæ ſuæ ſanctæ, ut opto, conſervet, qui eſt benedictus & ſumme urbanus in actibus ſuis per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

Ad honorem & æternam hujus libri memoriam ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Urbani, divina providentia ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummi Pontificis incipit liber, qui intitulatur: Actus Romanorum Pontificum, computando a primo Papa usque ad Johannem Papam XXII. prout ſequitur.

PETRUS Jeſu Chriſti glorioſus apoſtolus, Andreæ apoſtoli germanus, natione Galilæus

& cujuſdam, Johannis nomine, de quodam vico, qui de provincia Galilææ & Bethſaida erat, ſecundum carnem fuit filius, & primo in Apoſtolum fuit electus, & poſtea ante mortem ſuam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt ſuam aſſumtionem extitit in cathedra ab apoſtolis exaltatus & coronatus anno a nativitate Domini triceſimo ſecundo, vel tertio ſecundum Hieronymum & Chryſoſtomum, nam ipſe præ aliis apoſtolis major quam alii, erga filium Dei extitit fidei firmioris, quia, ut ait Auguſtinus, ſi ipſe Chriſtus in cœna ſua proditorem ſuum nominaſſet, ſtatim ipſe Petrus eum trucidaſſet.

Item quod ipſe beatus Petrus ſuper mare ex fiducia propter Dominum ambulavit, & in Domini transfiguratione & puellæ ſuſcitatione a Deo lectus fuit; ſtaterem in ore piſcis invenit; claves regni cœlorum a Domino recipiens: Paſce oves meas, a Chriſto ſuſcepit, tria millia hominum in feſto Pentecoſtes ſua prædicatione convertit, Ananiæ & Sapphiræ mortem prædixit, Æneam paralyticum curavit, Cornelium baptizavit, Thebitam ſuſcitavit, umbra ſui corporis multos infirmos ſanavit, ab Herode Rege extitit incarceratus & ab angelo liberatus. Qualis autem ejus fuerit cibus vel indumentum fuerit, hoc in libro Clementis continetur, nam panem tantum cum alliis & aceto cum oleribus continuo ipſe comedebat, & indumenta ejus, videlicet tunica & pallium, tantum erant de quodam vili panno.

Item fertur, quod ipſe ſemper in ſinu ſuo ſudarium portabat, cum quo lacrymas de ſuis oculis fluentes abſtergebat, nam quando de dulcedine allectationis Domini noſtri Jeſu Chriſti & de præſentia ipſius memor ipſe erat, ſtatim ipſe præ nimia amoris dulcedine a lacrymis ſe continere non poterat, & ſemper de nocte, audito galli cantu, ad orationem ſurgere conſueverat, prout in libro Papæ Clementis plenius continetur.

Item quod ipſe fuit magnæ perfectionis, ſecundum quod dicit ipſe Clemens, & etiam legitur in eccleſiaſticis hiſtoriis. Annam - - - uxorem ejus beati ad paſſionem ſeu mortem duceret, tunc ingenti gaudio exultavit, ac etiam proprio nomine poſtea exclamavit & dixit: o beata uxor, devota Deo de me memento, quando eris coram Chriſto.

Item quod anno a nativitate Domini quadrageſimo quinto & anno undecimo ſui Pontificatus idem beatus Petrus apud urbem Romanam ſuam cathedram mutaverit & ibi eam tenuerit per viginti quinque annos, & ſeptem menſes & octo dies, Chriſti evangelium prædicando, in qua urbe duas epiſtolas fecit, quæ canonicæ appellantur, & etiam ibi evangelium Marci omnibus eccleſiis tranſmiſit & ipſa publicavit, & poſtea in menſe Septembri ſex Epiſcopos & decem Presbyteros ibi etiam ordinavit.

Item quod ibi poſtea ordinavit duos epiſcopos ſpeciales, videlicet Linum & Cletum, ut ipſi principaliter omne miniſterium ſacerdotale in urbe Romana populo ſupervenienti ſe exhiberent, & etiam ipſe beatus Petrus apoſtolus orationi & prædicationi melius vacare poſſet:

Item quod iſte beatus Petrus, imminente obitu ſuo, beatum Clementem epiſcopum conſecravit & ſuum ſucceſſorem ſibi conſtituit, & eum Papam fecit, atque cathedram & eccleſiam diſponendam commiſit ſibi, dicens: Sicut ipſa gubernanda tradita eſt mihi a Deo Jeſu Chriſto poteſtas ligandi & ſolvendi, ita ego ipſam tibi committo.

Item quod ipſe beatus Petrus apoſtolus ſtatuit & ordinavit, quod ſingulis annis ante Paſcha Domini quadrageſimale jejunium, & ante ipſius natalem per tres hebdomadas & quartam feriam celebretur, & ab omni populo Chriſtiano veneretur in commemorationem primi & ſecundi Adventus Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Item quod ipſe beatus Petrus apoſtolus poſt aſcenſionem Domini diviſerat, ordinaverat, & ſtatuerat, ut omnes apoſtoli & diſcipuli Chriſti irent per univerſum mundum ad prædicandum ipſius evangelium juxta ejus mandatum, prout dicit evangeliſta: Euntes docete omnes &c. Et ideo ipſi apoſtoli & diſcipuli per diverſas partes mundi poſtea prædicando Dei evangelia iverunt, & idem beatus Petrus cum Paulo apoſtolo in urbe Romana remanſit.

Item quod anno a nativitate Domini ſexageſimo ſexto, & anno ſui Pontificatus viceſimo ſeptimo ac ſeptem menſibus ipſe beatus Petrus ad urbem Romanam in via Aureliana tertio Kalendas Julii pro fide Chriſti fuit crucifixus & martyriis interfectus, & in gloria Dei præſens fuit coronatus juxta Palatium Neronis tunc Imperatoris, & in Vaticano ſepultus fuit, in quo loco poſtea pro tempore a fidelibus in honorem beatæ Petronellæ virginis & filiæ ejus quædam eccleſia fuit ædificata, quæ usque ad præſentem ſic eſt denominata.

LINVS natione Italicus de regione Tuſciæ ex patre Eſculano fuit natus, & poſt mortem beati Petri apoſtoli in Romanum Pontificem fuit aſſumtus anno a nativitate Domini ſeptuageſimo primo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo ſecundo.

Item dicitur, quod iſte Linus, & Cletus, qui ſequitur, non fuerunt Romani Pontifices, ſed ut ſummi Pontifices coadjutores fuerunt conſtituti, quibus beatus Petrus Apoſtolus & cuilibet ipſorum tractatum rerum eccleſiaſticarum ad diſpenſationem tantum commiſit, ut ipſe orationi & prædicationi melius vacare poſſit, prout dictum eſt ſupra in chronica ſua, & ſic Papa Johannes primus ſentire videtur in quadam epiſtola decretali, in qua inter alia dicitur: Clementem vero ipſe Petrus Apoſtolus conſtituit ſibi ſucceſſorem, & hoc etiam approbat Damaſius in quadam chronica ſua, quæ ad beatum dirigitur Hieronymum.

Item legitur & aliter in quadam epiſtola beati Jacobi, Hieroſolymitani epiſcopi, quod ideo Linus & Cletus ante beatum Clementem ſupra dictum in numero Romanorum Pontificum conſti-

conſtituebantur, pro eo, quod ab ipſo Petro apoſtolo ad miniſterium ſacerdotale exhibendum tantum epiſcopi fuerunt ordinati, verumtamen in pluribus aliis chronicis legitur, quod ideo beatus Clemens prædictos Linum & Cletum coëgit ad regendam eccleſiam Romanam, ne hujus beati Pétri ordinatio poſteris tranſiret in vitium atque contemtum, ideo ſic iſte Clemens fuit Papa primus poſt beatum Petrum apoſtolum per electionem, ſed tertius Papa ipſe fuit per modum ſeu per gradum ſupra dictum.

Item quod ipſe beatus Linus Papa ex præcepto beati Petri apoſtoli, dum ipſe vivebat, conſtituit & ordinavit, ut mulier in eccleſiam intrare volens, caput ſuum cum velo coopertum [habens] duntaxat ipſa intraret, alias ipſa ibi ingredi non penitus deberet, ne ſtatus mulierum in capite ab omnibus videretur, propter ipſarum concupiſcentiam & hominis ardorem.

Item quod ipſe beatus Linus actus apoſtolorum Petri & Pauli in Græco & in Latino ſermone fideliter conſcripſit ſeu conſcribi fecit, & poſtea per univerſas eccleſias Orientales hujusmodi actus apoſtolorum tranſmiſit, & omnibus eccleſiis ipſos actus publicari fecit, & ideo propter merita ipſius beati Lini in ſecunda epiſtola Pauli ad Timotheum & in eccleſiaſtica hiſtoria quinto libro & ſexto capitulo de ipſo fit mentio expreſſa.

Item cum ipſe beatus Linus Papa merito ſuo dæmones quotidie effugaſſet, & plures & diverſos mortuos ſuſcitaſſet, & innumerabilia miracula alias feciſſet, multosque errantes ab erroribus revocaſſet & infinitos baptizaſſet, & filiam Saturnini Conſulis urbis Romæ a dæmone liberaſſet, ideo ipſe Saturninus ipſum Linum inſtinctu diaboli captivavit & incarceravit, credens, quod omnia præmiſſa artibus magicis feciſſet, quare ipſum beatum Linum diverſis pœnis affligi & finaliter decollari fecit, & ſic ipſe martyrio fuit coronatus.

Item quod ipſe Linus hujusmodi martyrio coram Deo coronatus juxta ſepulchrum beati Petri apoſtoli ſepultus fuit in Vaticano urbis Romæ, anno a nativitate Domini octuageſimo primo, ſecundum aliam dicitur de octuageſimo ſecundo; & poſtmodum a Gregorio Oſtienſi epiſcopo cum multa cleri & populi ſolennitate corpus ejus in civitate Oſtienſi fuit deportatum, & deinde in eccleſia majori S. Laurentii reconditum fuit atque commendatum.

Item quod ipſe Linus ſecundum unam chronicam in Apoſtolatus officio ſollicite & devote cum magna diligentia & tribulatione per regimen univerſalis eccleſiæ ipſam rexit undecim annis, & menſibus tribus & tredecim diebus. Sed ſecundum chronicam Damaſii Papæ non regnavit niſi duodecim annis & undecim menſibus, Galba Imperatore tunc regnante.

CLETVS natione Romanus, de regione vico patricio ex patre Æmiliano fuit natus & in Romanum Pontificem aſſumtus extitit, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſecundus anno a nativitate Domini octuageſimo ſecundo, ſecundum unam chronicam, & ſecundum unam aliam dicitur de octuageſimo.

Item quod iſte Cletus ex præcepto ipſius beati Petri apoſtoli, dum vivebat, in menſe Septembris pro ſalute fidelium & ipſius adjutorio in urbe Romana quindecim Presbyteros ſtatuit & ordinavit.

Item quod ipſe Cletus ſtatuit & ordinavit, quod in principio literarum ſuarum ſcriptores ſui ante factam narrationem ponere deberent iſtam clauſulam, quæ ſequitur: Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

Item quod iſte beatus Cletus ſcripſit, commendavit & approbavit omnes peregrinationes, quæ quotidie fiunt apud ſanctuaria, Sanctorum templa urbis Romæ, & maxime eccleſiarum ſanctorum Petri & Pauli, qui ſunt magni meriti apud Deum, in tantum, prout ipſe aſſerit & dixit, quod validior eſt ad fidelium ſalutem ſancti Petri apoſtoli de urbe Romana viſitatio quam duorum annorum cujuslibet fidelis renunciatio, & ideo omnes & ſingulas tales peregrinationes prædicta ſanctorum præſertim apoſtolorum Petri & Pauli eccleſias viſitantes impedientes ex parte Dei omnipotentis ipſos ſolenniter excommunicavit & anathematizavit.

Item quod anno a nativitate Domini nonageſimo ſecundo ſecundum unam chronicam & ſecundum aliam dicitur de nonageſimo tertio, ſecundo Kalendarum Maji ipſe beatus Cletus martyrio pro fide Chriſti fuit coronatus, & in martyrio juxta ſepulchrum beati Petri apoſtoli fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam annis undecim, menſe & diebus undecim ſecundum Martini chronicam, & ſecundum aliam dicitur de novem annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta diebus, alias dicitur de viginti.

CLEMENS Primus, natione Romanus, de regione Cælii montis, & ex patre - - progenitus fuit, & pro Romano Pontifice extitit habitus & receptus immediate poſt mortem Lini ſupra dicti, & ſic computatur Papa poſt beatum Petrum apoſtolum tertius, anno a nativitate Domini nonageſimo.

Item quod ipſe beatus Clemens fuit ille, cui beatus Petrus Apoſtolus, veniente obitu ſuo, claves eccleſiæ, quas Jeſus Chriſtus filius Dei ſibi tradiderat, commiſit in præſentia fratrum ſuorum, & ipſum Epiſcopum urbis Romæ fecit & conſecravit, ſive ſibi immediatum conſtituit ſucceſſorem, prout legitur & dictum fuit in chronica ſua.

Item quod ipſe beatus Clemens per diverſas regiones multos & ſolennes eccleſiæ Doctores ad plures & diverſas regiones pro fide Chriſti exaltanda tranſmiſit, videlicet beatum Fotinum apud Lugdunum, & beatum Paulum apud Narbonam, & beatum Gratianum apud Turonenſem civitatem, & deinde magnum Ariopagitam Dionyſium Pauli apoſtoli diſcipulum & comitem apud Pariſios deſtinavit, qui tamen pro Chriſti amore una cum Ruſtico ſuo presbytero & Eleutherio Diacono ibi interfecti fuerunt.

Item quod ipſe beatus Clemens ſtatuit & ordinavit ſeptem Notarios fidei orthodoxos, Deo fideles,

fideles, & omnes mundi regiones in ſeptem partibus eis diviſit, & quamlibet regionem de ipſis cuilibet ipſorum in ſolidum aſſignavit, qui geſta omnium Martyrum fideliter & curioſe unusquisque diligenter perquirere & ſcribere deberent, & quod de omnibus ipſorum Martyrum geſtis & aliorum ſanctorum per ordinem copiam in ſcriptis ſibi fideliter reportarent.

Item quod ante promotionem ipſius beati Clementis nullus canonicus in Miſſa tunc dicebatur, ideo ipſe ad honorem & gloriam Dei & ejus matris, Apoſtolorum, Martyrum & aliorum ſanctorum ſtatuit ipſe & ordinavit exordium ſeu canonem Miſſæ, qui incipit: Te igitur clementiſſime Pater, &c. ut quilibet Presbyter Miſſam celebrans poſt canticum Angelorum videlicet: Sanctus, ſanctus, ſanctus, ſubmiſſa voce ab ipſo legi & proferri deberet.

Item quod cum omnes epiſcopi locum apoſtolorum tenere cenſeantur, ideo ipſe Clemens ſtatuit & ordinavit, quod in qualibet eccleſia cathedrali una cathedra in altiori loco ſtatui & poni debeat, in qua Epiſcopus ſtans vel ſedens omnes in eccleſia ipſa exiſtentes ipſe circumſpicere valeat, & ab omnibus ipſe videri poſſit.

Item quod ipſe beatus Clemens ſtatuit & ordinavit, quod quilibet puer baptizatus citius quo poterit a ſuo epiſcopo in forma eccleſiæ confirmari ſe faciat, nam talis puer aliter perfectus Chriſtiano conferri non debeat, niſi ipſe puer legitimo impedimento eſſet excuſatus. Et poſtea multas ordinationes & multos libros pro ſalute fidelium ipſe ſcripſit atque compilavit.

Item quod anno a nativitate Domini centeſimo ſecundo, prout in quadam chronica invenitur, idem beatus Clemens Papa a Trajano Imperatore pro Chriſti amore in mare fuit projectus & tandem ibi fuit martyrio coronatus, & poſtea apud Romam tempore Nicolai Papæ primi per ipſum clerum & populum Romanum honorifice fuit reconditum atque - -

Item quod ipſe Clemens rexit eccleſiam novem annis & duobus menſibus & decem diebus ſecundum chronicam Damaſii Papæ, Martini & Euſebii, Cæſarienſis epiſcopi. Sed ſecundum chronicam beati Hieronymi Presbyteri dicitur de octo annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per triginta dies, Domitiano Imperatore tunc regnante.

ANACLETUS natione Græcus, de Athenis, ex patre Anthioclo fuit natus ſecundum chronicam Pontificum primus poſt Clementem Papam primum extitit aſſumtus, & poſt beatum Petrum fuit Papa quartus, anno a nativitate Domini centeſimo primo.

Item quod ipſe beatus Anacletus Papa in memoriam & reverentiam beati Petri Apoſtoli ſuum ſepulchrum honorifice conſtrui fecit, & poſt ea alia certa loca deputata loca honorifice ædificari fecit, in quibus epiſcopi defuncti ob reverentiam epiſcopalis dignitatis apud urbem Romanam tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ & recondi deberent.

Item quod ipſe Anacletus ſtatuit & ordinavit, quod nullus clericus de cætero ullam comam longam neque barbam niſi raſam in capite ſuo præſumeret deportare, & per conſequens omnibus Chriſti fidelibus mandavit, ut Presbyteri ob reverentiam Dei & eorum ordinis præ cæteris ab ipſis honorarentur, dicens, quod Presbyteri Deo ſacrificantes ab aliquo non vexari, ſed ipſi comportari atque ab omnibus venerari debent, & quod ipſi Presbyteri, quando ſacrificari voluerint, teſtes idoneos ſecum habeant, maxime Epiſcopi, ut Deo perfecte ſacrificare probentur.

Item quod ipſe poſt multos agones & perſecutiones tempore Trajani Imperatoris pro fide Chriſti martyrio fuit interfectus, & in paradiſo cœleſi a Deo fuit coronatus, & rexit eccleſiam annis novem & menſibus duobus & decem diebus.

Item quod ipſe beatus Anacletus fuit apud Romam ſepultus, juxta corpus beati Petri Apoſtoli, III. Idus menſis Julii, alias ſexdecimo Kal. Maji, anno a nativitate Domini centeſimo decimo ſecundum unam chronicam, & ſecundum aliam dicitur de undecimo, & tunc vacavit ſedes Apoſtolica tredecim diebus, Trajano Imperatore tunc regnante.

EVARISTUS natione Græcus, ex patre Judæo, nomine Juda de civitate Bethlehem oriundus & poſt dictum Anacletum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum fuit Papa quintus, anno a nativitate Domini CXL.

Item quod iſte Evariſtus in urbe Romana titulos Presbyteris diviſit, & ſeptem Diaconos ibi conſtituit, qui epiſcopum prædicantem cuſtodirent propter titulum honoris, qui falſo poſſet imponi epiſcopo prædicanti ab æmulis ſuis, & alios epiſcopos ſic diffamari ab inſultatoribus ſuis, & verbis divinis detrahi poſſet.

Item quod iſte Evariſtus ſtatuit & ordinavit, ut conjuges de novo a ſuis parentibus publice ſpondeantur, & poſtea a ſacerdote ipſi ſolenniter benedicantur & conjungantur.

Item quod iſte Evariſtus pro Chriſti fide poſt multas perſecutiones & tribulationes martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria fuit coronatus, & in Vaticano urbis Romæ juxta corpus beati Petri Apoſtoli fuit ſepultus, ſeptimo Kalend. Novembris, anno ſui Pontificatus undecimo, & anno a nativitate Domini centeſimo viceſimo primo.

Item quod iſte Evariſtus rexit eccleſiam annis decem & ſeptem menſibus & duobus diebus ſecundam unam chronicam; ſed ſecundum aliam Damaſii Papæ dicitur, quod ſedit annis novem & ſex menſibus & duobus diebus. Et ſecundum Hieronymum decem annis duntaxat, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per decem & octo dies, Trajano Imperatore tunc regnante.

ALEXANDER Primus natione Romanus ex patre Alexandro de regione Caput tauri fuit & ætate quidem juvenis ſed mente decorus fuit poſt dictum Evariſtum Papam in Romanum

manum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſextus, anno a nativitate Domini centeſimo viceſimo primo.

Item quod iſte Alexander ſtatuit & ordinavit aquam aſperſionis a ſacerdotibus in eccleſia cum ſale benedictam & in habitaculis hominum propter effugandum dæmones ipſam aquam benedici adſpergi.

Item quod iſte ſtatuit & ordinavit & in canone Miſſæ addidit: Qui pridie quam pateretur, usque ibi, quando dicitur: Hoc eſt corpus meum, in memoriam Chriſti paſſionis.

Item quod iſte Alexander ſtatuit & ordinavit, ut aqua vino miſceretur in Miſſa ad ſignificandum & oſtendendum unionem, quæ eſt inter Chriſtum & eccleſiam, & quod oblatio hoſtiæ fieret de azymo & in modica quantitate, dicens, quod hæc oblatio quanto eſt minor, tanto eſt potior.

Item quod iſte Alexander poſt multas tribulationes & perſecutiones a Præfecto urbis Romæ ſub Adriano Imperatore in carcere fuit poſitus, & tandem martyrio fuit interfectus, & in gloria cœleſti extitit a Deo coronatus ſecundo Nonas Maji, anno a nativitate Domini centeſimo vigeſimo nono.

Item quod ipſe Alexander poſtea in via Numentaria fuit ſepultus, & deinde in eccleſiam ſanctæ Sabinæ urbis Romæ fuit translatus, qui quidem rexit eccleſiam octo annis, quinque menſibus & duobus diebus, ſecundum aliquos chronicarum autores, & ſecundum chronicam Damaſii Papæ dicitur, quod rexit decem annis duntaxat, & vacaverit tunc ſedes Apoſtolica triginta quinque diebus, prædicto Adriano Imperatore tunc regnante.

SIXTVS I. natione Romanus ex patre paſtore de regione via lata filius, & poſt dictum Alexandrum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa ſeptimus, anno a nativitate Domini centeſimo viceſimo nono.

Item quod iſte Sixtus ſtatuit & ordinavit, ut poſt præfationem Miſſæ diceretur illud canticum Angelorum, quod incipit: Sanctus ſanctus ſanctus Domine Deus Sabaoth, & quod ſacra myſteria ab aliquo non tangerentur, niſi a miniſtris, & ut corporale, ſupra quod ponitur hoſtia & calix, non fieret de ſerico ſed de lino: nec tantum [mulier] vaſa ſacra altaris, nec etiam pallas de cetero tangere non præſumeret.

Item quod ipſe Sixtus ſtatuit & ordinavit, ut quicunque epiſcoporum ad ſedem Apoſtolicam fuiſſet vocatus, quod ad ſuam eccleſiam non præſumeret recedere, nec ibi a ſuis ſubditis recipi deberet, niſi literas Apoſtolicas teſtimoniales ſuper hoc ipſe haberet ſeu reportaret.

Item quod ipſe beatus Sixtus poſt multas & diverſas tribulationes & perſecutiones pro Chriſti fide extra portam Appiam, ubi Dominus Petro apparuit in loco, qui vocatur: Domine, quo vadis? fuit capite decollatus, & in Vaticano urbis Romæ juxta corpus beati Petri Apoſtoli tertio Nonas Aprilis extitit ſepultus. Qui quidem Sixtus rexit eccleſiam decem annis & tribus menſibus & viginti uno diebus. Tunc vacavit ſedes Apoſtolica per duos dies, Adriano Imperatore tunc regnante.

THELESPHORVS natione Græcus natus & filius Anatheratæ, & poſt dictum Sixtum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa octavus, anno a nativitate Domini centeſimo triceſimo nono.

Item quod iſte Theleſphorus Papa ſtatuit & ordinavit, ut per ſeptem hebdomadas ante Paſcha Domini jejunium ab omnibus, & maxime clericis ſingulis annis celebretur, quibus hoc fieri præcepit & dixit, quia ſicut diſcreta debet eſſe converſatio inter clericos & laicos, ita & jejunium ipſorum debet eſſe diſcretum inter eos.

Item quod ipſe Theleſphorus ſtatuit & ordinavit, quod nullus ante tertiam, Miſſam præſumeret cantare, & hymnum angelicum in certis diebus & in feſtivitate in principio Miſſæ decantare deberet, videlicet hymnum Angelicum, ſcilicet: Gloria in excelſis Deo &c.

Item quod ipſe ſtatuit & ordinavit, quod ſemper in nocte nativitatis Domini tres Miſſæ per ordinem cum dicto hymno angelico: Gloria in excelſis Deo debeant decantari, videlicet prima Miſſa in galli cantu, id eſt in medio ipſius noctis, in cujus hora Chriſtus in Bethlehem dignatus eſt naſci, & ſecunda Miſſa, aurora illucente, quia tunc Chriſtus, Dei filius, in cunabulis a paſtoribus fuit adoratus. Et tertia Miſſa in ipſo die nativitatis hora tertia, quia illuxit nobis redemtio noſtra.

Item quod ipſe Theleſphorus poſt multos agones & perſecutiones pro Chriſti nomine apud urbem Romanam martyrio fuit interfectus, & in cœlo a Dei filio fuit coronatus, tertio nonas menſis Januarii ſecundum unam chronicam beati Damaſii Papæ, & in Vaticano juxta corpus beati Petri apoſtoli ipſe fuit ſepultus.

Item quod ipſe ſedit in ſuo Papatu undecim annis, tribus menſibus, & viginti duobus diebus, ſecundum chronicam martyrum, ſed in chronica Damaſii Papæ ſcribitur de decem annis, menſibus tribus & viginti duobus diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de ſeptem diebus, Adriano tunc Imperatore regnante.

HYGINVS qui in aliquibus libris nominatur - - natione Græcus, ex quodam Philoſopho de Athenis procreatus fuit, cujus genealogiam non inveni. Et poſt dictum Theleſphorum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonus, anno a nativitate Domini centeſimo quinquageſimo.

Item quod iſte Hyginus in eccleſia Dei ſtatum clericorum per ordinem compoſuit & gradus ipſius cleri etiam diſtribuit atque deſcripſit, & quod in baptiſmo nec in frontis confirmatione catharizatione niſi unus pannus vel patina exiſtat, de cætero non præſumat.

Item quod ipſe ſcripſit, dictavit & publicavit quandam pulchram epiſtolam de Trinitate & de incarnatione filii Dei plenam fidem catholicam continentem.

Item quod idem Hyginus ſtatuit & ordinavit, quod, excepto Romano Pontifice, nullus metropolitanus de cætero audiat cauſam ſuffraganeorum ſuorum vel ſuæ provinciæ, nec aliquem ipſorum ſuper hoc condemnare, nec in conſpectu epiſcoporum provincialium ſuorum præſumat, & hoc quando fuerit revelata & diſcuſſa hujuſmodi cauſa.

Item quod ipſe Hyginus poſt multas tribulationes ſui corporis & perſecutiones pro Dei amore martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria fuit coronatus, tertio Idus menſis Januarii, & in eccleſia beati Petri Apoſtoli urbis Romæ fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis, tribus menſibus & ſex diebus, & tunc vacavit ſedes Apoſtolica tribus diebus, Antonino Pio tunc Imperatore regnante.

PIUS I. natione Italicus ex patre Niphino filius fratre paſtoris de civitate Aquileja natalis ſeu oriundus, & poſt dictum Hyginum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa decimus, anno a nativitate Domini centeſimo & quinquageſimo quarto.

Item quod ipſe Pius fecit quinque ordinationes, quod Judæos de novo ad fidem catholicam converſos committi eos - - præcepit & ordinavit etiam, ut quod de cætero in die Dominico feſtum Paſchæ Domini ab omnibus celebrari deberet.

Item quod ipſe Pius Papa poſt multos agones & perſecutiones fuit pro Chriſti amore interfectus, & in cœleſti gloria extitit coronatus tertio Idus Januarii ſecundum quoſdam autores, ſed ſecundum alios pridie Idus Julii fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam undecim annis & quatuor menſibus & viginti duobus diebus ſecundum chronicam Damaſii Papæ & Martini. Sed in quadam alia chronica dicitur tantum de novem annis, & vacavit tunc ſedes apoſtolica viginti quatuor diebus.

ANICETUS natione Syrus ex patre Johanne de vico Murauel univerſa, alibi deſcribitur de vico Aviſa, filius poſt dictum Pium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa undecimus, anno a nativitate Domini centeſimo ſexageſimo quinto.

Item quod ipſe beatus Anicetus ſtatuit & ordinavit, ut nullus clericus de cætero mutaret coronam nec barbam, ſed ſecundum præceptum beati Petri apoſtoli omnes clerici in modum ſpiræ deſuper capite coronam deportare tenentur.

Item quod ipſe Anicetus ſtatuit & ordinavit, ut ſi aliquis contra ſuum archiepiſcopum cauſam haberet, quod ſibi ſuper hoc non deferret, ſed ab eo ad primum Archiepiſcopum vel ad Papam recurſum habeat.

Item quod ipſe Anicetus ſtatuit & ordinavit, ut quilibet Epiſcoporum a tribus epiſcopis ad minus de cætero conſecretur. Si autem Archiepiſcopus fuerit conſecrandus, quod tunc omnes ſui provinciales epiſcopi adeſſe teneantur, nam prout epiſcopi tenentur ſibi obedire, ſic etiam in ſua conſecratione ipſi debent intereſſe.

Item quod ipſe Anicetus poſt multas tribulationes & perſecutiones pro fidei amore martyrio fuit interfectus duodecimo Kalendarum Maji, & apud urbem Romanam in via Appia in cœmeterio Calixti extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam undecim annis, menſibus tribus & quatuor diebus. In hiſtoria autem ſcholaſtica ſcribitur: undecim annis, & ſecundum unam chronicam vacavit ſedes apoſtolica per quindecim dies, & per quandam aliam chronicam dicitur de viginti quatuor diebus.

SOTER natione Campanus, ex patre Concordio natus & de civitate Fundana extitit oriundus, & poſt beatum Anicetum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa duodecimus, anno a nativitate Domini centeſimo & ſeptuageſimo quinto, alias dicitur de quarto.

Item quod ipſe Soter ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nulla monacha pallas tangere ſacratas præſumat, nec incenſum ponere ſeu dare in eccleſia audeat, & quod quælibet monialis in capite ſuo velum geſtare teneatur.

Item quod ipſe Soter ſtatuit & ordinavit, ut uxor deſponſata pro legitima uxore non habeatur, neque ab eccleſia reputetur, niſi ipſa prima a paranymphis eccleſiæ fuerit tradita, & a parentibus ſolenniter extitit viro ſuo tradita & conceſſa, & per ſacerdotem benedicta, propter multa pericula, quæ ſuper talibus frequenter fieri contingebat.

Item quod ipſe Soter Papa poſt multas tribulationes & perſecutiones martyrio pro Chriſti fide interfectus extitit, & in cœleſti gloria a Deo fuit coronatus, decimo Kalendarum Martii, & in Vaticano ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum chronicam Damaſii Papæ in via Appia in cœmeterio Calixti in eccleſia Sancti Petri apoſtoli urbis Romæ extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam annis novem & ſeptem menſibus, & viginti & uno diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Hieronymi dicitur de octo annis duntaxat, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti & duos dies, Marco Antonino Imperatore tunc regnante.

ELEUTHERIUS Natione Græcus ex patre Habundio de oppido Nicopolis fuit natus, & poſt dictum Soterum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa tredecimus, anno a nativitate Domini centeſimo & octuageſimo quarto.

Item quod ipſe Eleutherius fecit baptizari Regem Angliæ, ſcilicet Lucium, qui tum regnabat, cum omnibus gentibus ſuis, & poſtmodum

dum ibi ſedes metropolitanas & epiſcopales ſtatuit & ordinavit.

Item quod ipſe Eleutherius Papa ſtatuit & ordinavit, ut nullus clericus a ſuo gradu de cætero privaretur ſeu dejiceretur, niſi ipſe primo fuiſſet accuſatus & legitime convictus, prout Dei filius Judam tunc apoſtolum, quem latronem & proditorem bene ſciebat, a ſuo gradu ab eo non privatur, quia non fuit accuſatur, imo quicquid ipſe fecit antea inter alios apoſtolos, ratum fuit & remanſit.

Item quod ipſe Eleutherius Papa ſtatuit & ordinavit, quod pendente cauſa in judicio contra aliquem accuſatum contra ipſum non vocatum in ipſius abſentia nulla definitiva ſententia depoſitionis proferatur.

Item quod ipſe Eleutherius Papa poſt multas tribulationes & perſecutiones martyrio fuit interfectus, & in cœlo a Deo fuit coronatus, & in Vaticano Urbis Romæ apud Sanctum Petrum ſeptimo Kalendarum Junii extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quindecim annis & ſex menſibus, & quinque diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex dies, Commodo Imperatore tunc regnante.

VICTOR I. fuit natione Græcus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Martini & Damaſii extitit natione Afer, & ex patre Felice fuit natus, & poſt dictum Eleutherium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quartus decimus.

Item quod ipſe Victor ſtatuit & ordinavit ſanctum Paſcha Domini in die Dominica celebrari, & pro certo termino paſchali ordinando ad requiſitionem & ſupplicationem ſacerdotum apud Alexandriam Palæſtinæ concilium generale celebravit, & ibi ſtatuit & ordinavit.

Item ipſe Victor ſtatuit & ordinavit, ut imminente periculo vel neceſſitate quilibet baptizandus ſive in flumine ſive in fontibus, ſive in mari ſecundum formam eccleſiæ ipſe baptizari debeat atque poſſit.

Item quod ipſe Victor poſt multos labores & agones martyrio fuit interfectus & a Deo in ſua gloria feliciter coronatus, & in Vaticano urbis Romæ apud Sanctum Petrum fuit ſepultus, duodecimo Kalendarum Maji. Qui quidem rexit eccleſiam [illegible]cem annis & duobus menſibus & decem diebus, & tunc ſedes apoſtolica per duodecim dies vacavit, Severo Imperatore tunc regnante.

ZEPHYRINUS Natione Romanus, & ex patre Habundio fuit natus, & poſt dictum Victorem Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumptus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa decimus quintus, anno a nativitate Domini ducenteſimo nono.

Item, quod iſte Zephyrinus in præſentia clericorum & laicorum fidelium ſtatuit & ordinavit, ut omnes Chriſtiani ætatis duodecim annorum euchariſtiam Domini in die Sancto Paſchæ devote recipere tenerentur, & quod de cetero vaſa omnia altaris eſſent vitrea, vel de puro vitro facta, vel de ſtanno, non tamen de fuſte, ut antea fieri erat conſuetum.

Item quod iſte Zephyrinus Papa ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus Patriarcha vel Primas & vel Metropolitanus contra aliquem Epiſcopum ſibi ſubjectum accuſatum ſeu delatum abſque licentia ſedis apoſtolicæ ſpecialiter procedere, nec aliquam ſententiam contra ipſum proferre præſumat.

Item quod ipſe beatus Zephyrinus ſtatuit & ordinavit, ut ordinationes ſeu promotiones Presbyterorum, Levitarum & aliorum ordinum de cætero ab aliquo epiſcopo non fiant, niſi in diebus a ſede apoſtolica deputatis & deſignatis, & quod hujuſmodi ordinationes ſeu promotiones fiant ſolenniter, multis adſtantibus, & de multis edoctis & bene approbatis.

Item quod ipſe Zephyrinus poſt multas tribulationes & perſecutiones & labores ad Dominum migravit, & in cœmeterio ſuo juxta cœmeterium Calixti in via Appia fuit ſepultus, ſeptimo Kalendarum Septembris. Qui quidem rexit eccleſiam novem annis & decem menſibus, & decem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex diebus, Severo Imperatore tunc regnante.

CALIXTUS I. natione Romanus, ex patre Demetrio de regione Ravanna fuit natus & in Romanum Pontificem extitit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum Papa fuit decimus ſextus, anno a nativitate Domini ducenteſimo & decimo octavo.

Item, quod iſte Calixtus conſtituit & ordinavit jejunium quatuor temporum ſingulis annis ab omnibus Chriſti fidelibus celebrari, & baſilicam Sanctæ Mariæ Trans Tyberim fecit ædificari, & in via Appia cæmeterium ſtatuit, ubi multi ſacerdotes & Martyres in Chriſto requieſcunt, quod quidem cæmeterium Calixti communiter nuncupatur.

Item quod iſte Calixtus poſt multas tribulationes & perſecutiones martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria fuit coronatus, & in proprio cæmeterio ſuo ſupra dicto fuit ſepultus, pridie Idus Octobris. Qui quidem rexit eccleſiam Romanam quinque annis, menſibus duobus & decem diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam beati Hieronymi non ſedit niſi quinque annis, & ſecundum chronicam Damaſii dicitur ibi, quod ſex annis. Vacavit ſedes apoſtolica ſex diebus, Macrino Imperatore.

URBANUS I. Natione Romanus, ex patre Pontiano, de regione Via lata, fuit natus & in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa decimus ſeptimus, anno a nativitate Domini ducenteſimo & viceſimo tertio.

Item quod tempore ipſius Urbani incipit Romana eccleſia prædia & poſſeſſiones accipere & habere, de quibus ipſe Urbanus Clericis & Notariis, qui Martyrum geſta conſcribebant, providebat, ideo eccleſia Romana & Pontifices adinſtar apoſtolorum pecuniam duntaxat pro egenorum proviſione recipiebant.

Item quod iſte Urbanus ſtatuit & ordinavit, quod omnia vaſa pro ſervitio divino pro cætero

tero benedici & conſecrari deberent. Qui quidem Urbanus fuit ille, qui doctrinis & exemplis tempore ſuo multos ad Chriſtum convertit & baptizavit, & deinde per ſua merita multi amore Dei fuerunt coronati, inter quos unus ex eis fuit nobiliſſimus Valerianus, ſponſus beatæ Cæciliæ virginis, & Tiburtius frater ſuus.

Item quod ipſe Urbanus fuit de genere valde nobilis, & ab infantia ſua fideliter chriſtianus, & virtute abſtinentiæ & caſtitatis ſumme fuit ornatus, qui perſecutione tunc contra eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas valde ſæviente iſte Urbanus beato Calixto in dignitate Papatus ſucceſſit & officium ſuæ dignitatis ſuſcepit.

Item quod iſte beatus Urbanus dum prædicationi & baptizationi continue inſiſteret, pro Dei amore quadam die ab Alexandro Imperatore fuit captus, detentus & incarceratus, & poſt multos agones & perſecutiones capite fuit truncatus, & poſtea cum Valeriano ſponſo Cæciliæ virginis & Tyburtio fratre ſuo & Maximo in uno loco ſepulti fuerunt octavo Kalendarum Junii, anno a nativitate Domini ducenteſimo & triceſimo. Qui quidem rexit eccleſiam octo annis, undecim menſibus & duodecim diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Hieronymi de novem annis ſcribitur, & in chronica Damaſii de quatuor annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per triginta dies, Alexandro Imperatore tunc regnante.

PONTIANVS Natione Romanus, ex patre Calpurnio, in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa decimus octavus, anno a nativitate Domini ducenteſimo primo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſecundo.

Item quod ipſe Pontianus Papa ſtatuit & ordinavit, quod de cetero in omnibus horis canonicis tam diuturnis quam nocturnis per omnes eccleſias pſalmi pſalterii cum hymno Trinitatis, videlicet: Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto &c. ad Dei gloriam a clericis legi & decantari deberent.

Item quod ipſe Pontianus Papa ſtatuit & ordinavit atque præcepit, ut de cætero nullus Presbyter Miſſam præſumeret decantare ſeu celebrare, niſi prius ſuam confeſſionem publice & ante altare in præſentia omnium aſſiſtentium ipſe faceret humiliter & devote.

Item quod ipſe Pontianus poſt multas tribulationes & perſecutiones ab Alexandro Imperatore pro fidei defenſione in inſulam Sardiniam perpetuo fuit relegatus, & ibi martyrio coram Deo fuit coronatus, tertio Kalendarum Novembris, ſecundum chronicam Damaſii Papæ, ſed poſt modicum a beato Fabiano cum quodam navigio per mare apud Romam fuit adductus, & per eum in cæmeterio Calixti via Appia extitit ſepultus, cujus ſiquidem translationis memoria tertio decimo Kalendarum Decembris ibi celebratur.

Item quod iſte Pontianus rexit eccleſiam quinque annis & duobus menſibus & duobus diebus, & in chronica Hieronymi dicitur de quinque annis duntaxat, & tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Alexandro Imperatore tunc regnante.

ANTHERVS Natione Græcus ex patre Romulo, in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum fuit Papa viceſimus, anno a nativitate Domini ducenteſimo tridecimo ſeptimo.

Item quod iſte Antherus Papa ſtatuit & ordinavit, quod omnia geſta & paſſiones martyrum a certis & fidelibus Notariis ſcriberentur & in eccleſiis legerentur, & quod epiſcopi & alii eccleſiarum Prælati niſi neceſſitatis vel utilitatis cauſa de eccleſia ad aliam eccleſiam transferri non poſſent neque mutari ſine licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali.

Item quod ipſe Antherus ſecundum chronicam Martini rexit eccleſiam tribus annis ex uno menſe ex quindecim [diebus,] in quadam alia chronica dicitur de uno anno tantum, in chronica autem Damaſii Papæ ſcribitur de duodecim annis & uno menſe & duodecim diebus. In chronica vero Hieronymi ſcribitur de uno menſe tantum, & in Martyrologio Uſuardi dicitur de duobus annis tantum.

Item quod iſte beatus Antherus poſt multos agones & perſecutiones ſub Maximiano Imperatore martyrio fuit interfectus, & in cœleſti gloria a Deo coronatus, & in cæmeterio Calixti via Appia fuit ſepultus tertio Nonas Januarii, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem diebus.

FABIANVS natione Romanus ex patre Fabio de regione Cælii montis natus fuit & poſt dictum Antherum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus primus, anno a nativitate Domini ducenteſimo quadrageſimo ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de triginta octo annis.

Item quod iſte Fabianus quadam die de quodam loco cum quibuſdam amicis, Papa Romano defuncto ad urbem Romanam reverteretur, & poſtea ipſe pro audiendo nova de electione novi Romani Pontificis acceſſiſſet ad locum, ubi plures erant, qui Papæ electionem & hujus rei exitum expectabant, tunc ſubito omnibus de ipſo populo videntibus quædam columba candida de cœlo deſcendit, & ſuper caput ipſius ſe poſuit, dicens: Tu Romæ Epiſcopus ordinaberis. Et ſic iſte beatus Fabianus ſtatim divinitus in Papam a Cardinalibus fuit electus.

Item quod iſte Fabianus ſtatuit & ordinavit ſeptem Diaconos probatæ vitæ & converſationis, qui cum ſeptem Notariis fidelibus per ſeptem regiones ipſi ire deberent, quas dictus Fabianus ipſis Diaconibus diviſit & aſſignavit, ut omnia geſta Martyrum integre & fideliter recolligerent & a dictis Notariis conſcribi facerent, & ſibi ipſi geſta ipſa ſibi reportare deberent.

Item quod iſte Fabianus ſtatuit & ordinavit, ut ſingulis annis ſanctum chriſma renovetur, & in die reſurrectionis ſancta ſecundum formam eccle-

eccleſiæ conſecretur, & vetus chriſma contineatur, & in loco honeſto & occulto cineres ipſius ſancti chriſmatis veteris devote recondérentur.

Item quod ipſe Fabianus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero per Cardinales non procederetur ad electionem Romani Pontificis, niſi poſt diem tertiam depoſitionis Papæ defuncti, propter ipſius ſedis apoſtolicæ honorem & ſubditorum pernicioſum exemplum.

Item quod ipſe Fabianus poſt multas tribulationes & perſecutiones apud urbem Rom. ſub dicto Imperatore cum magno martyrio fuit interfectus, & in gloria Dei Patris feliciter extitit coronatus, & in cæmeterio Calixti fuit ſepultus quarto Kalendarum Februarii, qui quidem rexit eccleſiam ſecundum chronicam Martini tresdecim annis, undecim menſibus, & undecim diebus. Sed in alia chronica dicitur de quatuordecim annis, ſed ſecundum chronicam Hieronymi & Proſperi ſcribitur tantum de tredecim annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per octo dies, Decio Imperatore tunc regnante.

CORNELIVS natione Romanus, ex patre Juſtino alias Caſtino, & ſecundum aliam chronicam ex patre Conſtantino, & poſt dictum Fabianum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus ſecundus, anno a nativitate Domini ducenteſimo quinquageſimo ſecundo.

Item quod iſte beatus Cornelius Papa ſtatuit & ordinavit, ut quilibet Sacerdos in judicio vel extra pro teſte inductus ſeu vocatus ipſe coram ſuo judice vel alio de - - - ipſius pro communi voluntate, juſtitia vel neceſſitate ſuper hoc imminente teſtimonium poſſet perhibere veritati.

Item quod ipſe Cornelius corpora ſancti Petri & Pauli devote propter perſecutionem & tyrannitatem Decii imperatoris tunc regnantis de locis, in quibus ſepulti erant, levari & extrahi fecit, corpus vero beati Petri apoſtoli depoſuit juxta locum, ubi ipſe fuerat crucifixus, videlicet in monte aureo in Vaticano palatio Romani Imperatoris, corpus autem beati Pauli apoſtoli in prædio ſanctæ Luciæ via Oſtienſi, ubi fuit decollatus, cum magna devotione & honore ipſe deponi fecit.

Item quod ipſe Cornelius ſentiens ſuæ mortis paſſionem, propter perſecutionem Decii Imperatoris, ideo tradidit Stephano, ſuo Diacono Cardinali omnia bona eccleſiæ, quæ ipſe habebat tunc, ut ſuo ſucceſſori ipſa tradere & reſtituere deberet.

Item quod tempore ipſius beati Cornelii contingit, ut corpora beatorum Petri & Pauli pro affectione & devotione ipſorum fidelium chriſtianorum, quos iſti habebant ſpeciales ab ipſis de nocte furati fuerint; qui de urbe Romana ad terram ipſorum deportare affectabant & credebant, propter quod tunc fuit & apparuit apud urbem Romanam magnus terræ motus, propter quod ipſi latrones affectum ſuum obtinere non potuerunt.

Item quod ipſe beatus Cornelius poſt multas tribulationes & perſecutiones, vivente Decio Imperatore, cum ſummo martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria fuit coronatus, & in prædio beatæ Luciæ via Appia extitit ſepultus ſeptimo Kalend. Septembris. Qui quidem ipſe beatus Cornelius rexit eccleſiam tribus annis, duobus menſibus & decem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per triginta quinque dies, Decio Imperatore tunc regnante.

LVCIVS I. natione Romanus, ex patre Porphyrio fuit natus ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum chronicam Hieronymi extitit natione Toſcanus, & ex patre Lucio fuit progenitus, & poſt dictum Cornelium Papam in Romanum Pontificem extitit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa viceſimus tertius, anno a nativitate Domini ducenteſimo & quinquageſimo quarto.

Item quod iſte Lucius ſtatuit & ordinavit, quod quilibet Epiſcopus duos Presbyteros & tres Diaconos in teſtimonium ſuæ vitæ & converſationis, & propter populi contra eorum malos contemtiones & murmurationes iniquas repellendas ſemper ſecum Epiſcopi ipſi habere tenentur.

Item quod iſte Lucius poſt multas tribulationes & perſecutiones ſub Gallo Imperatore & Voluſiano filio ſuo cum ſummo martyrio fuit interfectus, & a Deo in cœleſti gloria feliciter fuit coronatus & in cæmeterio Calixti Papæ ſecundum Martini chronicam tertio Nonas Martii, ſed ſecundum chronicam Damaſii Papæ prope octavam Kalendarum menſis Septembris extitit ſepultus.

Item quod iſte Lucius dum pergeret ad martyrium, & mortem ſibi imminere videbat, omnia bona eccleſiæ, quæ ipſe habebat, cuidam, Stephano nomine, Diacono Cardinali bonæ vitæ & converſationis approbatæ tradidit & commiſit, & poſt mortem ſuam ipſe ſuo ſucceſſori reſtituere debebat.

Item quod ipſe Lucius rexit eccleſiam quatuor annis, menſibus duobus & quindecim diebus, in chronica autem Hieronymi beati ſcribitur, annis duobus. Sed in chronica Proſperi quatuor annis, & in ſpeculo hiſtoriali & in chronica Damaſii dicitur de ſeptem annis, & tunc vacavit Sedes apoſtolica per triginta dies, & ſecundum alios per viginti & unum dies, regnante Gallo Imperatore cum filio ſuo Voluſiano.

STEPHANVS I. Natione Romanus ex patre Juliano ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum chronicam Damaſii Papæ Zopio fuit natus, & poſt prædictum Lucium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus quartus, anno a nativitate Domini ducenteſimo & quinquageſimo octavo.

Item quod iſte beatus Stephanus ſtatuit & ordinavit, ut veſtimenta eccleſiaſtica, cum quibus in eccleſia miniſtrantur pro ſervitio divino, honeſta fuerint, benedicta & conſecrata, quæ ab aliquo niſi ab ipſis ſervitoribus non tangentur, nec ab aliis officiis eccleſiaſticum celebretur.

Item quod iſte Stephanus poſt multas tribulationes & perſecutiones, dum Miſſam ſuam celebrabat, ab Imperatore Valeriano cum quibusdam clericis & Presbyteris pro Chriſto fuit decollatus, & ab ipſo Deo in ſua gloria feliciter fuit coronatus.

Item quod ipſe Stephanus rexit eccleſiam ſecundum chronicam Martini quatuor annis & duobus menſibus & quindecim diebus, ſed ſecundum chronicam beati Hieronymi ſcribitur de duobus annis, & in chronica Proſperi dicitur de tribus annis, & in chronica Damaſii Papæ ſcribitur de ſeptem annis duntaxat, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti unum diem.

SIXTVS II. Natione Græcus, Athenienſis, ex philoſopho quodam patre ſuo nomine - - - fuit natus, & poſt beatum Stephanum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa viceſimus quartus, anno a nativitate Domini ſexageſimo ſecundo.

Item quod iſte Sixtus Papa ſtatuit & ordinavit, ut omnibus eccleſiis altaria ædificarentur, & in ipſis ſacra miniſteria publice & in præſentia totius populi cum ſumma devotione celebrarentur, quod tamen antea non fiebat, nec erat conſvetum.

Item, quod iſte Sixtus præſentiens abitum ſuum, omnes theſauros eccleſiæ, quos tunc ipſe habebat, ſub cuſtodia & diſpenſatione pauperibus erogandos ſuo Diacono Laurentio Cardinali commiſit & aſſignavit, donec eccleſiæ Dei poſt eum de alio Papa canonice fuiſſet proviſum.

Item quod iſte beatus Sixtus poſt multas tribulationes & perſecutiones ſub Decio Imperatore cum magno martyrio fuit interfectus, & in cœlo a Chriſto feliciter fuit coronatus. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis, undecim menſibus & ſex diebus, alias autem octo annis ſecundum Hieronymum, & ſecundum Proſperum dicitur de ſeptem annis duntaxat, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſecundum chronicam Damaſii viginti quinque diebus, ſecundum autem Damaſium Papam & ſecundum Martinum viginti duobus diebus.

DIONYSIVS Natione Romanus, ex monacho, cujus genus ipſius non invenitur, poſt dictum Sixtum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus ſextus, anno a nativitate Domini ducenteſimo & ſexageſimo quarto.

Item quod ipſe Dionyſius ſtatuit & ordinavit in urbe Romana parochias & Presbyteros, & cuilibet ipſorum titulos dedit & aſſignavit, ut petentes ſuſcipere & baptiſmum Chriſti fidelibus impendere deberent.

Item quod ipſe Dionyſius poſt multiplices tribulationes & perſecutiones pro fide Chriſti martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria feliciter extitit coronatus, & in cœmeterio Calixti cum aliis Romanis Pontificibus extitit ſepultus, ſeptimo Kalendarum Januarii, ſed in martyrologio dicitur, in via Appia fuit ſepultus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica octo diebus, Gallieno Imperatore tunc regnante.

FELIX I. natione Romanus, de regione capitis tauri, ex patre Conſtantino fuit natus, & poſt Dionyſium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini ducenteſimo ſexageſimo ſexto.

Item quod iſte Felix ſtatuit & ordinavit, ut de cætero in omnibus eccleſiis ſuper memoria martyrum devote a clero Miſſæ celebrarentur, & ipſe etiam ædificari fecit in honore Dei & ejus matris ac omnium ſanctorum quandam baſilicam ſeu eccleſiam in una via quæ diſtat per unum milliare ab urbe Romana.

Item quod iſte beatus Felix poſt multas tribulationes & perſecutiones pro fide Chriſti cum ſummo martyrio fuit interfectus, & ab ipſo in ſua gloria feliciter coronatus, & in dicta eccleſia ſua ſepultus ſub Claudiano Principe, tertio Kalendas Junii.

Item quod iſte beatus Felix rexit eccleſiam duobus annis & decem menſibus & viginti quinque diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam Hieronymi & Proſperi dicitur de quinque annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus. In quadam autem alia chronica dicitur quinque diebus, prædicto Claudiano Imperatore tunc regnante.

MARCVS I. ſucceſſit in Papatu dicto Felici Papæ primo, qui martyrium evaſit, ideo ipſe ſcribitur Confeſſor in hoc loco, ſed in chronicis Damaſii Papæ, Hieronymi & Proſperi & aliorum multorum in ipſo loco idem beatus Marcus non ponitur, nec deſignatur. Sed ſecundum unam chronicam ipſe Marcus fuit Papa & Confeſſor, qui rexit eccleſiam octo annis, & in quadam eccleſia urbis Romæ, in qua ipſe Presbyter fuerat ordinatus, extitit ſepultus, quæ vocatur eccleſia ſancti Matthæi, & eſt in medio Vrbis Romæ, ubi dicitur primus, & ſecundum iſtam chronicam ipſe fuit Papa viceſimus octavus.

EVTICHIANVS Natione Tuſcus de Livia civitate oriundus, & ex patre Marino fuit natus, & poſt Marcum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum viceſimus nonus, anno a nativitate Domini ducenteſimo ſeptuageſimo, ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum aliam dicitur ducenteſimo ſexageſimo octavo.

Item quod iſte Eutichianus ſtatuit & ordinavit, ut de cetero ob reverentiam Dei fructus terræ ſuper altare a ſacerdotibus devote benedici deberent.

Item quod iſte Eutichianus manu propria trecentos & quadraginta duos martyres per diverſa loca ſepelivit, & poſtea ipſe ſtatuit & ordinavit, quod nullus de cætero ſine dalmatica colobiove purpureo aliquem martyrem præſumeret ſepelire.

Item quod iſte Eutichianus poſt multas tribulationes & perſecutiones pro Chriſti nomine martyrio fuit interfectus, & ab ipſo in ſua gloria

gloria feliciter extitit coronatus, & in via Appia in cœmeterio Calixti extitit ſepultus, octavo Kalendarum Auguſti.

Item quod iſte Eutichianus rexit eccleſiam ſecundum chronicam Martini octo annis & decem menſibus & quatuor diebus, & ſecundum chronicam Hieronymi & Proſperi dicitur de octo menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per tredecim, alias novem diebus, Gallieno Imperatore tunc regnante.

CAJUS natione Dalmatiæ, ſeu Dalmaticus, de genere Diocletiani, ex patre Cajo, alias Gallo, extitit natus, & poſt dictum Eutichianum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa triceſimus, anno a nativitate Domini ducenteſimo ſeptuageſimo octavo.

Item quod iſte Cajus ſtatuit & ordinavit, ut ſi aliquis dignus eſſet ad recipiendum ordines, quod gradu ad eos promovetur, ita quod primo ſit oſtiarius, deinde lector, poſtea exorciſta, poſtmodum acolythus, & deinde Subdiaconus, poſtea Diaconus, & poſtmodum Presbyter, & deinde Epiſcopus ultimo ordinetur.

Item quod iſte Cajus ſtatuit & ordinavit, ut pagani, hæretici, & alii infideles Chriſtianos accuſare non valeant, nec accuſationes eorum & defamationes in fideles contra chriſtianos ab aliquo judice de cætero non admittantur, & quod nullus queri ſeu accuſare de cætero præſumat aliquem epiſcopum vel clericum coram judiciis ſecularibus, nec ipſi judices tales conventiones & accuſationes recipere & audire præſumant. Maxime ſub iſto tempore Caji Papæ hæreſis Manichæorum fuit exorta.

Item quod iſte Cajus omnes regiones mundi diviſit, & cuilibet regioni unum Diaconum dignum & fidelem conſtituit, ut omnia geſta ſanctorum martyrum diligenter perquirere, & poſt ipſam informationem in ſcriptis fideliter redigere deberent, & quod etiam alia negotia ipſi pertractare poſſent urbibus populoſis, dum hujuſmodi tamen quæſtiones non eſſent tales, quod ipſæ ad ſedem apoſtolicam devolvi & referri deberent. Et deinde ipſe ordinavit quandam epiſtolam contra hæreticos, ut de incarnatione Filii Dei & de fide apoſtolica ad plenum, quam poſtea ipſe publicavit.

Item quod iſte Cajus poſt multas tribulationes & perſecutiones cum ſummo martyrio pro Chriſti fide fuit interfectus, & ab eo in ſua gloria feliciter fuit coronatus, & in via Appia in cœmeterio Calixti extitit ſepultus, decimo Kalendarum Maji. Qui quidem rexit eccleſiam undecim annis & quatuor menſibus, & in chronica Hieronymi & Proſperi ſcribitur de quindecim annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per undecim dies, Diocletiano Imperatore tunc regnante.

MARCELLINUS Natione Romanus, de regione Caputauri, ex patre Protecco fuit natus, & poſt beatum Cajum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa triceſimus primus, anno a nativitate Domini ducenteſimo, octuageſimo nono.

Item quod de iſto Marcellino legitur, quod ipſe a Diocletiano Imperatore valde compulſus idolis ſuis ſacrificavit, credens quod per hujuſmodi compulſionem & mortis periculum poſſet neque Deum, neque eccleſiam ejus ſponſam offendere, neque ab aliquo reprehendi, nec legitime ſuper hoc accuſari.

Item quod legitur de ipſo Marcellino, quod ab ipſo poſtea in Campania ſynodus ſuper hoc magna fuit celebrata, in qua ipſe Marcellinus cum centum & octoginta epiſcopis catholicis interfuit, & tunc ipſe cinere capite aſperſus & cilicio indutus, & cum magno dolore & cordis triſtitia atque contritione coram eis multipliciter ſe excuſavit, & ſe per conſequens judicandum dictis epiſcopis ſuppoſuit, ipſi epiſcopi hujuſmodi judicium recuſaverunt, dicentes, quod ſummus Pontifex a nullo, niſi a ſolo Deo eſt judicandus, qui tunc ſtatim a congregata dictorum epiſcoporum ſynodo receſſit, & ut beatus Petrus apoſtolus poſt abnegationem Chriſti factam amare flere incepit.

Item legitur de iſto Marcellino, quod ipſe attendens, quod ipſi epiſcopi in ſynodo ſupra dicta ipſum propter ſuum exceſſum dictum ſeu delictum condemnare recuſaverunt, & propter hujuſmodi enorme peccatum a Papali dignitate ipſe merito erat repellendus ſeu privandus, ideo pro ſui criminis reconciliatione ad Diocletianum Imperatorem ivit & ſe chriſtianum eſſe fuit confeſſus, quare juſſu iſtius Imperatoris confeſtim fuit capite decollatus.

Item legitur de ipſo Marcellino, quod cum corpus ejus per triginta dies in platea jacuiſſet inhumatum, in ſequenti nocte beatus Petrus in viſione apparuit beato Marcello, qui poſtmodum in Papatu immediate ſibi ſucceſſit, qui rexit eccleſiam, ut corpus Marcellini Papæ, quod in platea jacebat inhumatum, recipere deberet, quia omnis, qui humiliat ſe coram Deo, exaltabitur, & juxta mecum debeas ſepelire, nam ego nolo, ut ipſorum corpora, quæ Dei gratia juſtificavit, ſpernantur ſepultura. Qui quidem beatus Marcellinus ſtatim devote cum multis Presbyteris & Diaconibus & cum hymnis atq; canticis eccleſiaſticis in cœmeterio beatæ Priſcillæ virginis via Salana ſeptimo Kalendarum Maji fuit ſepultus.

Item quod ipſe beatus Marcellinus rexit eccleſiam ſeptem annis, duobus menſibus & viginti diebus & quinque, ſecundum chronicam Damaſii Papæ & Martini. Sed in martyrologio Uſuardi & in chronica Proſperi ſcribitur novem annis & quatuor menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem annis, ſex menſibus & viginti quinque diebus, Diocletiano & Maximiano tunc Imperatoribus regnantibus.

MARCELLUS Natione Romanus, & ex patre Benedicto de regione via lata fuit natus, & poſt Marcellinum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa triceſimus ſecundus, anno a nativitate Domini trecenteſimo tertio vel quarto.

Item quod ipſe beatus Marcellus juſſu Maximiani

miani tunc Imperatoris in quodam ſtabulo pro cuſtodiendo ibi animalia & jumenta fuit incluſus, quia idolis ſuis nolebat ſacrificare, qui tandem poſt multas tribulationes & ærumnas martyrio fuit interfectus, & a Deo in ſua gloria feliciter coronatus, & in cæmeterio beatæ Priſcillæ via Sallana extitit ſepultus decimo ſeptimo Kalendarum Februarii.

Item quod ipſe beatus Marcellus rexit eccleſiam quinque annis & viginti duobus diebus, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de ſex annis, in chronica beati Hieronymi ſcribitur, annis tribus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti quinque diebus, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus tunc regnantibus.

EUSEBIUS Natione Græcus ex patre Medico poſt dictum Marcellum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa triceſimus tertius, anno a nativitate Domini trecenteſimo decimo ſecundum chronicam, ſed ſecundum unam aliam dicitur de trecenteſimo undecimo.

Item quod iſte Euſebius Conſtantinum Imperatorem catechizavit, a quo crux Domini noſtri Jeſu Chriſti Hieroſolymis poſtea fuit inventa, videns nomine Judas, qui inventor fuit ſanctæ crucis, poſtea extitit baptizatus & Cyriacus vocatus, & deinde major Chriſto fuit effectus, prout legitur in canone, de conſecr. d. 3. c. crucis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Item quod ipſe beatus Euſebius, dum in die feſto Paſchæ cum ſuo clero & populo chriſtiano miſſam ſolenniter & devote celebraret, tunc ab infidelibus paganis pro Chriſti nomine fuit interfectus, & in cœmeterio Priſcillæ extitit ſepultus ſexto Nonas Octobris.

Item quod ipſe beatus Euſebius rexit eccleſiam duobus annis & duobus menſibus, & viginti quinque diebus, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Damaſii Papæ ſex annis, uno menſe & tribus diebus. In chronica autem beati Hieronymi & Proſperi dicitur tantum de ſeptem annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

MELCHIADES, Natione Afer, poſt dictum Euſebium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa triceſimus quartus, anno a nativitate Domini trecenteſimo duodecimo, ſecundum chronicam Martini, ſed ſecundum aliam dicitur de tertio decimo.

Item quod iſte beatus Melchiades ſtatuit & ordinavit, ut nullum de cætero jejunium a Chriſti fidelibus in die dominico & in die Martis celebraretur, quia iſtis duobus diebus pagani ſuum ſacrum jejunium celebrare conſueverunt, & poſtea dum ipſe quadam die celebraret in ſacra Miſſa nominis ſanctorum quatuor Coronatorum, in quo loco ipſi fuerunt ſepulti, angelo nunciante, fuerunt revelata.

Item quod ipſe poſt multas tribulationes & perſecutiones martyrio fuit interfectus, & in gloria Dei Patris feliciter coronatus, & in cæmeterio Calixti extitit ſepultus, quarta Idus Septembris. Qui quidem rexit eccleſiam tribus annis, ſex menſibus & octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Hieronymi & Proſperi dicitur de quatuor annis duntaxat. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſedecim diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

Item quod in chronica iſta beati Malchiadis notandum eſt, quod omnes Romani Pontifices ſupra dicti computando a beato Petro apoſtolo usque ad ipſum beatum Melchiadem omnes martyrio pro Chriſti fide fuerunt interfecti, excepto beato Marco Papa primo, qui ſine martyrio migravit ad Chriſtum, & computatis omnibus Romanis Pontificibus ſupra dictis, ſuperius per ordinem deſignatis, ſunt & fuerunt in numero usque ad beatum Sylveſtrum, qui ſtatim ſequitur, triginta & ſex Pontifices Romani; ſed ſecundum aliquas chronicas non eſſe niſi triginta & quatuor, quia Linus & Cletus veri Romani Pontifices non fuerunt.

SYLVESTER I. Natione Romanus, ex patre Nipherio natus fuit, & poſt dictum Melchiadem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa triceſimus quintus, anno a nativitate trecenteſimo & decimo quinto ſecundum unam chronicam, in quadam alia dicitur de trecenteſimo ſexto decimo.

Item quod iſte beatus Sylveſter longo tempore fuit in exilio in monte Sirapti per Conſtantinum Imperatorem, qui ab ipſo Sylveſtro poſtea fuit baptizatus. Quod poſtea ipſe beatus Sylveſter duodecim Judæos magnos Magiſtros & ſapientes ſecundum ritum ipſorum Judæorum cum ſuis diſputationibus & prædicationibus & plures alios ad fidem catholicam convertit, & quod ſuo tempore Chriſtianitas ſumme dilatari incepit atque exaltari.

Item quod ipſe beatus Sylveſter ſuis meritis & precibus a quadam ſumma tempeſtate urbem Romanam liberavit, nam in urbe Romana tunc erat quidam magnus draco, qui flatu vel halitu ſuo ſex millia hominum interficiebat, unde ipſe beatus Sylveſter cum multis Presbyteris ſuis per centum & quadraginta gradus deſcendens ad locum vel puteum, ubi ipſe draco morabatur, facta prius oratione & ſigno crucis ſe inſignato, ipſum draconem ligavit, & cum catenis æreis & ferris fortiſſimis eum ibi incluſit & obduravit & firmavit usque ad diem judicii univerſalis. Pro cujus miraculo maxima pars hominum urbis Romæ fuit converſa ad ipſum.

Item quod ipſe beatus Sylveſter ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus Romanum Pontificem accuſare præſumat, & quod nullus Cardinalium Romanæ eccleſiæ accuſatus ſeu delatus convinci poſſit, niſi teſtimonio quadraginta teſtium ſolennium ſuper aliis ſuperatus fuit atque convictus. Quod major a minore non accuſetur, nec clericus a laico judicetur.

Item quod ipſe beatus Sylveſter ſtatuit & ordinavit

Digitized by Google

dinavit, ut de cætero nullus laicus alicui clerico crimen præſumeret inferre vel criminaliter accuſare, & quod de cætero Diaconi offerendo in eccleſia Dalmatica uti teneantur. Et quod corpus Chriſti & ſanguis in miſſa in aliquo panno lineo ex terra naturaliter procreato conficiantur atque celebrentur, nam ſicut corpus Domini Jeſu Chriſti in ſyndone linea alba fuit poſitum, & in ſepulchro cum ipſa fuit involutum, ſicut etiam corpus & ſanguis in altari in panno lineo debent conſecrari, ſecundum Euſebium, & poſtea chronicæ, quæ ſequuntur, ſancti Hieronymi, nam dictus Euſebius præcedentes obiter compilavit.

Item quod ipſe beatus Sylveſter quoddam concilium generale in urbe Romana celebravit, in quo ducenti & ſeptuaginta ſeptem Epiſcopi veri catholici interfuerunt, & in iſto concilio Arium Photinum atque Sabellium hæreticos & documenta ipſorum ſententialiter condemnavit, in quo quidem concilio beatus Nicolaus Epiſcopus Comenſis, ut legitur, interfuit, qui quidem patronus pauperum clericorum denominatur.

Item quod ipſe beatus Sylveſter prædictum Conſtantinum Imperatorem & Helenam matrem ſuam cum infinitis aliis primo anno ſui Pontificatus ad fidem catholicam convertit, & ipſos cum magna ſolennitate baptizavit, qui quidem poſtea totum imperium urbis Romæ, quod ante ipſum Conſtantinus habebat & habere debebat, dicto beato Sylveſtro in manibus ſuis renunciavit & ſuis ſucceſſoribus tradidit poſſidendum cum omnibus inſigniis Imperialibus & privilegiis pluribus atque diverſis, & quod ipſe poſtea prædicationibus, doctrinis & meritis ſuis eccleſiam Dei ſumme exaltavit & chriſtianitatem valde decoravit, & infinita bona temporalia eccleſiæ acquiſivit, & multa alia bona ſtatuit & ordinavit, & hæreſin, quæ tunc incepit eſſe, damnavit, & ſuos ſequentes valde fuit perſecutus.

Item quod ipſe beatus Sylveſter tempore ſuo meruit habere magnas quatuor columnas in eccleſia Dei, videlicet beatum Hieronymum, qui poſtea fuit doctor ſolennis & eccleſiæ Romanæ Cardinalis, & beatum Nicolaum Nivernenſem Epiſcopum, ac etiam beatum Antonium Abbatem, & Confeſſorem, patrem & inſtitutorem regulæ monachorum anachoretarum, & beatum Athanaſium, qui fecit & compilavit: Quicunque vult ſalvus eſſe &c.

Item quod iſte beatus Sylveſter poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit, & ab ipſo in ſua gloria fuit coronatus, & apud Romam juxta palatium Otthomani Imperatoris in loco, qui dicitur ad Caput, honorifice fuit ſepultus.

Item quod iſte beatus Sylveſter rexit eccleſiam viginti & tribus annis & decem menſibus & undecim diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam beati Hieronymi dicitur de viginti & duobus annis; in chronica autem Proſperi dicitur de viginti tribus annis. Et tunc vocavit ſedes apoſtolica quindecim diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

MARCVS II. Natione Romanus, ex patre Priſco natus fuit, & poſt beatum Sylveſtrum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa triceſimus ſextus, anno a nativitate Domini trecenteſimo octuageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de trecenteſimo quinquageſimo nono.

Item quod iſte beatus Marcus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero Epiſcopus Oſtienſis Cardinalis tempore ſuæ promotionis novum Papam, qui nondum erat Epiſcopus conſecratus, debeat conſecrare, & quod etiam ſuum officium faciendo ipſe pallio uti poſſit. Et quod Symbolum eccleſiæ, ſeu: Credo in Deum, ſemper in Miſſa poſt evangelium alta voce dici debeat atque decantari.

Item quod iſte Marcus poſt multos labores & tribulationes cum ſumma devotione ad Chriſtum migravit, & ab ipſo in ſua gloria feliciter fuit coronatus, & apud Romam in eccleſia Sancti Petri extitit ſepultus, Nonas Octobris. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & menſe uno & viginti diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam Hieronymi & Proſperi ſcribitur de octo, uno menſe tantum. Et tunc vacavit Sedes apoſtolica viginti diebus, Conſtantino Imperatore, filio magni Conſtantini tunc regnante.

JVLIVS I. Natione Romanus & ex patre Ruſtico natus, poſt dictum Marcum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa triceſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini trecenteſimo & quinquageſimo tertio,

Item quod iſte beatus Julius multa concilia fieri fecit, pluribus epiſcopis unitis & catholicis contra Arriani hæretici nequitiam, propter quod plures de ipſis epiſcopis, tractante dicto Arriano & ordinante a ſuis ſequacibus, catholicam fidem defendendo, interfecti fuerunt.

Item quod de mandato ipſius Julii beati fuit celebratum concilium apud Antiochiam, in quo quidem concilio ſeptuaginta interfuerunt epiſcopi, ubi per hujuſmodi concilium Nicæna fides ibi conſecrata extitit & confirmata. Et poſtea in quadam alia civitate vel loco Sirmus denominato fuit factum aliud concilium, in quo Photini, Sabellii, Liberii & Pauli Samoſateni hæreticorum dogmata damnata extiterunt, & inde ibi recta fides catholica expoſita fuit & recitata.

Item quod ipſe beatus Julius cum ſuis meritis habere meruit tempore ſuo plures ſanctos eccleſiæ Doctores, videlicet beatum Hilarium eccleſiæ Pictavienſis Epiſcopum, & beatum Euſebium eccleſiæ Vercellenſis Epiſcopum, & beatum Athanaſium eccleſiæ Alexandrinæ Epiſcopum, qui Symbolum pro fide catholica compoſuit, quod incipit: Quicunque vult ſalvus eſſe; & beatum Chryſoſtomum, & plures alios ſummos eccleſiæ Doctores.

Item quod iſte beatus Julius ſtatuit & ordinavit,

navit, ut nullus clericus de cætero cauſam ſuam diceret in publico, & quod omnia monumenta rariora eccleſiarum præeminentium Romanæ eccleſiæ ſcriberentur. Qui quidem poſt exilium longum & multas tribulationes migravit ad Chriſtum, & ab ipſo in ſua gloria feliciter fuit coronatus, & in cæmeterio Calipodii milliario tertio ab urbe Romana fuit ſepultus pridie Idus Aprilis, Conſtantino, filio magni Imperatoris tunc regnante.

Item quod ipſe beatus Julius rexit eccleſiam undecim annis, duobus menſibus & octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam beati Hieronymi & Proſperi dicitur de ſedecim annis & quatuor menſibus, & vacavit tunc ſedes apoſtolica quindecim diebus, Conſtantino & Conſtantio fratribus Imperatoribus tunc regnantibus.

LIBERIVS I. Natione Romanus ex patre Luguſtio de regione Via lata fuit natus, & poſt dictum Julium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa triceſimus octavus, anno a nativitate Domini trecenteſimo quinquageſimo quinto, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo quarto.

Item quod iſte Liberius pro fide catholica a Conſtantino Imperatore in exilio fuit deportatus & detruſus anno octavo Pontificatus pro eo, quia hæreſi Arianæ nolebat conſentire, ſecundum autem chronicam beati Hieronymi & Proſperi dicitur de nono anno, & quod ipſe Liberius fuit in exilio tribus annis, cumque ipſe clerus Romanus ab Imperatore fuiſſet inductus, ut quendam alium nomine Felicem Presbyterum in Papam eligerent, dictus clerus tunc juravit, ut nullum in Papam ſuſciperent neque haberent, niſi ipſum; ſed cum ipſe poſtea decretaverit *, ipſum Felicem in Papam elegerunt.

Item quod cum ipſe beatus Liberius in exilium fuiſſet deportatus, ſtatim clerici quendam Presbyterum nomine Felicem in Papam elegerunt, & cum favore & adjutorio Conſtantii tunc Imperatoris ſedem apoſtolicam aliquo tempore tenuit & poſſedit, donec dictus Liberius poſtea extitit ad ſedem apoſtolicam reſtitutus, & de ſuo exilio revocatus, quia hæreticæ pravitati conſenſit & ſubſcripſit.

FELIX In proxima chronica Liberii nominatus natione Romanus, ex patre Anaſtaſio, tempore quo dictus Liberius in exilium fuit deportatus, a clero & procuratoribus - - - in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa triceſimus nonus, anno a nativitate Domini trecenteſimo ſexageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de trecenteſimo ſexageſimo nono.

Item quod iſte Felix in eccleſia apud urbem Romanam concilium generale celebravit, & duos Presbyteros, Urſacium & Valentem Ariana peſte infectos a dicto concilio expulit, & ab eccleſiæ communione præcidit, unde propter hoc Conſtantinus Imperator contra ipſum Felicem valde fuit indignatus, unde a dicta ſede apoſtolica eum depoſuit, & prædictum Liberium ad ipſum reſtituit & revocavit.

Item quod ipſe Felix dictum Conſtantinum Imperatorem, filium magni Conſtantini hæreticum eſſe in dicto concilio declaravit, & eum tanquam unum hæreticum condemnavit, propter quod ab eodem Conſtantino Imperatore poſtea fuit depoſitus & ab urbe Romana fuit expulſus.

Item quod iſte Felix ſtatuit & ordinavit, quod de cætero epiſcopi vocati ad concilium ipſi ſtatim venire teneantur, legitimo tamen impedimento ceſſante, cum antea ſuper hoc quæſtionem ſeu contradictionem veniendi ad dictum concilium quandoque aliqui referebant. Et deinde ipſe Felix poſt multas tribulationes & perſecutiones pro Chriſti fide martyrio fuit interfectus, & ab ipſo in ſua gloria extitit coronatus, quarto Kalendarum Auguſti. Qui quidem rexit uno anno & quatuor menſibus & duobus diebus, dicto Conſtantino Imperatore tunc regnante.

Item Papa ſupra dictus poſt depoſitionem Felicis Papæ, ad ſedem apoſtolicam fuit reſtitutus, anno a nativitate Domini trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, prout dictum eſt ſupra in chronica ſua, pro eo, quia pro fide hæreſi Arianæ ipſe conſenſit, propter cujus conſenſum fuit ab urbe Romana magna perſecutio contra eccleſiam & clerum atque populum chriſtianum, inter quos fuerunt exilio deputati & per Diocletianum Imperatorem condemnati, videlicet Euſebius Epiſcopus eccleſiæ Vercellenſis & Hilarius Pictavienſis, & Dionyſius Mediolanenſis, & plures alii Doctores ſummi atque catholici viri.

Item quod ipſe Liberius poſt mortem ſuam a Damaſo Papa, ſuo ſucceſſore, tanquam hæreticus Synodali ſententia canonice fuit condemnatus, & omnia, quæ fecerat, ſtatuerat & ordinaverat, poſtquam Ariana pro fide conſenſit, annihilavit & penitus ipſe revocavit.

Item quod ipſe Liberius de facto rexit eccleſiam poſt mortem dicti Felicis beati quinque annis vel circa, dicto Conſtantino Imperatore tunc regnante, & magni Conſtantini filio, qui omne conſilium & favorem ſibi & contra eccleſiam Romanam pro Arianis hæreticis, in quantum potuit, ipſe dedit & conſenſit, ſecundum omnes chronicarum autores.

DAMASVS I. natione Hiſpanus, ex patre Antonio fuit natus, & poſt Liberium & Felicem ſupra dictos in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus, anno a nativitate Domini trecenteſimo & ſeptuageſimo primo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de trecenteſimo & ſeptuageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Damaſus fuit tanti ingenii & ſubtilitatis, quod ipſe multa & brevia metra metrificata ad honorem Dei & ejus matris atque omnium civium ſupernorum & pro doctrina fidelium edidit & compilavit, & cum magna diligentia

ligentia requiri fecit omnia corpora ſanctorum, quæ tempore ſuo inveniri potuerunt, & poſtmodum tumbas vel ſepulchra eorum ad ipſorum honorem & exaltationem quoſdam verſus ſpeciales ſcripſit & decoravit ſecundum Hieronymum, qui usque ad Liberium geſta Romanorum Pontificum per ordinem ſcripſit & ordinavit, ſed poſt ipſum Hieronymum a Proſpero & Beda & Gilberto manacho monaſterii Gelbacenſis ordinata fuerunt & deſcripta, prout ſequitur.

Item quod ipſe Damaſus tempore ſuo in Dei eccleſia meruit obtinere beatiſſimos patres & monachorum autores, videlicet Ambroſium, Iſidorum, Paulum, Martinum Turonenſem Epiſcopum & plures alios ſanctos epiſcopos & egregios monachos, quorum doctrinis, prædicationibus & exemplis multa monaſteria ultra mare & circa ad honorem Dei & ejus matris & omnium civium ſupernorum dedicata extiterunt.

Item quod ipſe Damaſus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero in eccleſia Dei tam nocte quam die in choris Pſalmi David cantari deberent, & quod chorus clericorum pſallentium tunc inter ſe dividi deberent, & ipſos pſalmos alternatim per ordinem decantarent, & ad inſtantiam beati Hieronymi Presbyteri & Cardinalis in fine cujuslibet pſalmi hymnum ſanctæ Trinitatis, videlicet: Gloria Patri & Filio & Spiritui Sancto &c. ipſi decantare teneantur.

Item quod tempore hujus Damaſi Papæ ſecunda ſancta ſynodus videlicet centum & quinquaginta Patrum apud civitatem Conſtantinopolitanam fuit ſolenniter celebrata, in qua Macedonius cum ſuis ſequacibus tanquam hæreticus ſententialiter extitit condemnatus, qui contra fidem catholicam Spiritum Sanctum eſſe denegabant.

Item quod tempore ipſius Damaſi apud Burdegalenſem civitatem a beato Martino, Epiſcopo Turonenſi cum multis aliis viris catholicis ſynodus fuit celebrata, in qua dictus Macedonius cum ſuis ſequentibus tanquam verus hæreticus fuit condemnatus.

Item quod ipſe Damaſus fuiſſet octogenarius vel circa, & poſt multas tribulationes, & perſecutiones ad Chriſtum migravit, ab ipſo in ſua gloria fuit coronatus, & apud Romanam urbem tam a clero & populo honorifice fuit ſepultus tertio Idus Decembris. Qui quidem rexit eccleſiam poſt dictum Liberium & Felicem decem & octo annis, duobus menſibus & decem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta diebus, tunc Gratiano & Valentiniano Imperatoribus regnantibus.

SIRICIVS [Siriacus] I. Natione Romanus, & ex patre Tiburtino poſt dictum Damaſum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus primus, anno a nativitate Domini trecenteſimo octuageſimo octavo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de trecenteſimo ſeptuageſimo nono.

Item quod iſte beatus Siricius invenit ſeptem Manichæorum, & ipſos Manichæos in quodam concilio Conſtantinopolitano cum trecentis & quinquaginta epiſcopis, viris catholicis ſententialiter condemnavit, & ipſos tanquam veros hæreticos eſſe pronunciavit.

Item quod ipſe ſtatuit & ordinavit, ut de cætero aliqui de ſecta Manichæorum ad fidem catholicam revertere volentes ab aliquo chriſtiano nullatenus reciperentur, nec cum ipſis communicaretur, niſi quod in arcto monaſterio detrudantur, & ſi ibi jejuniis & orationibus maceratus & catholicus inventus fuerit, niſi in fine mortis ſuæ euchariſtia ſibi concedatur duntaxat.

Item quod ipſe Siricius ſuis meritis tempore ſuo in Dei eccleſia obtinere meruit duas ſummas eccleſiæ columnas, videlicet beatiſſimæ & univerſalis eccleſiæ Doctores, Mediolanenſem epiſcopum, & Auguſtinum, Hipponenſem Epiſcopum & omnium regularium Canonicorum autorem & patronum, & Johannem Chryſoſtomum, Archiepiſcopum Conſtantinopolitanum.

Item quod iſte Siricius ſtatuit & ordinavit converſos religioſos fieri in monaſteriis propter regimen temporalium ipſorum, ut alii religioſi clerici circa divina officia melius vacare valeant & intereſſe. Et quod de cætero quilibet clericus continentiam ſervare teneatur, & quod monachi, qui antea erant laici, fiant clerici, pro ſermone divino & monaſteriorum utilitate.

Item quod ipſe ſtatuit & ordinavit, ut jejunium quadrageſimæ ab omnibus Chriſti fidelibus obſervari, & feſtum Paſchæ certis diebus celebrari debeat. Et quod quilibet chriſtianus ſuo ſacerdoti curato ſemel in anno ad minus peccata ſua confiteri teneatur, alias contrarium faciens tanquam infidelis eccleſiaſtica careat ſepultura, impedimento tamen legitimo ipſum excuſante.

Item quod ipſe Siricius poſt multas tribulationes & perſecutiones ipſe migravit ad Chriſtum, & a Deo feliciter in ſua gloria fuit coronatus, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice extitit ſepultus tertio Idus Decembris.

Item quod ipſe beatus Siricius rexit eccleſiam quindecim annis, undecim menſibus & quinque diebus, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur, quod ipſe rexit ſedecim annis duntaxat. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti diebus, Valentiniano Imperatore tunc regnante.

ANASTASIVS I. Natione Romanus ex patre Maximino fuit natus, & poſt Siricium Papam in Romanum Pontificem extitit aſſumtus Papa quadrageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo quarto, & in alia chronica dicitur de quinto.

Item quod ipſe beatus Anaſtaſius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus clericus corpore vitiatus

vitiatus ad ordines eccleſiaſticos non promoveatur, nec ab epiſcopis ad hujusmodi ordines tales non reciperentur, & quod in iſto tempore ipſe meruit habere Dei ſummos tres Doctores & viros catholicos & hiſtoriographos, videlicet Johannem Chryſoſtomum, & Oroſium diſcipulum beati Auguſtini Epiſcopi, & Hieronymum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalem, qui tunc quendam librum de illis tribus viris catholicis compoſuit.

Item quod iſte Anaſtaſius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero, dum in eccleſia evangelium legitur vel decantatur, nullus Presbyterorum nec clericorum ſedere præſumat, & quod propter hæreticos Manichæos, qui tunc erant inventi de novo, urbe Romana, nullus epiſcopus citramarinus vel transmarinus ad clericatus officium vel honorem promovere & ſuſcipere de cætero non præſumat, nec iſte promovendus habeatur, & primo oſtendat literas teſtimoniales ſigillis quinque Epiſcoporum illius terræ corroboratas. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & viginti ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti duobus diebus, Arcadio & Honorio tunc Imperatoribus primo regnantibus.

INNOCENTIVS I. Natione Albanenſis ex patre Innocentio natus fuit, & poſt dictum Anaſtaſium primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus tertius, anno a nativitate Domini quadringenteſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octavo.

Item quod iſte Innocentius ſtatuit & ordinavit, quod in diebus ſabbatinis jejunium celebretur, quia tali die Dominus noſter jacuit in ſepulchro, & quia ſui diſcipuli in illo die jejunaverunt. Et deinde fecit multa ſtatuta in & ſuper regimen eccleſiarum, monaſteriorum, Judæorum & paganorum, & multos hæreticos condemnavit, & in exilio relegavit.

Item quod ipſe Innocentius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero in Miſſa ante receptionem corporis Chriſti a Presbytero ipſam Miſſam celebrante oſculum ab eodem corpore Chriſti recipi debeat, & poſtea ipſum oſculum ab eodem omnibus Presbyteris, clericis & Chriſti fidelibus dare & communicare teneantur. Et quod oleum ad uſus infirmorum ab epiſcopo conſecratum non ſolum Presbyteris & clericis, ſed etiam omnibus aliis chriſtianis hujusmodi oleum ſanctum detur & communicetur.

Item quod ipſe Innocentius cum beatiſſimo Auguſtino, Epiſcopo Hipponenſi & Hieronymo Cardinali & pluribus aliis magnis Doctoribus & catholicis Pelagium ſummum hæreticum de Britannia cum ſua exitiali doctrina fuit perſecutus, & ipſum Pelagium cum Celeſtino & Juliano complicibus ſuis condemnavit, nam illo tempore dictus beatus Auguſtinus, pater & inſtitutor regulæ Canonicorum regularium, & beatus Hieronymus in Dei eccleſia florebant. Qui quidem Hieronymus ætatis nonaginta & octo annorum apud Bethlehem deceſſit, anno a nativitate Domini quadringenteſimo viceſimo.

Item iſte Innocentius poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Dominum, & apud Romam ad Viſum ſpiclatum a clero & populo extitit honorifice ſepultus quinto Kalendarum Auguſti, Arcadio & Theodoſio Imperatoribus tunc regnantibus. Qui quidem rexit eccleſiam quadringentis annis, duobus menſibus, & viginti & uno diebus.

ZOSIMVS I. Natione Græcus, ex patre Abrunno natus, & poſt dictum Innocentium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus quartus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo viceſimo ſecundo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de tertio.

Item quod ipſe ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus ſervus ad ordines recipiatur, nec ab epiſcopo ipſe promoveatur, & nullus clericus pro vino vendendo ipſum in publico vendere præſumat. Et quod ſingulis annis in die Sabbatho cereus paſchalis a diacono in eccleſia publice & ſolenniter benedici debeat juxta formam per ipſum ordinatam.

Item quod iſte Zoſimus poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Dominum, cujus corpus in via Tiburtina juxta corpus beati Laurentii honorifice fuit ſepultum ſeptimo Kalendas Januarii. Qui quidem rexit eccleſiam anno uno & octo menſibus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de duobus annis & quindecim diebus. Et in alia chronica legitur de viginti quinque diebus tantum. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica undecim vel viginti quinque diebus, Honorio & Theodoſio Imperatoribus tunc regnantibus.

BONIFACIVS I. Natione Romanus, ex patre Jocundo Presbytero natus, & poſt dictum Zoſimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus quintus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo & viceſimo quinto.

Item quod ipſe Bonifacius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nulla mulier vel monacha aut vidua pallam ſacratam manibus contingere aut lavare præſumat. Et quod nullus ſervus vel curiæ obnoxius ad clericatus ordinem de cætero promoveatur, neque ab alio epiſcopo recipiatur.

Item quod iſte Bonifacius poſt multas tribulationes migravit ad Dominum, & poſt via Salarina in cæmeterio ſanctæ Felicitatis honorifice fuit ſepultus. Qui rexit eccleſiam tribus annis, octo menſibus & undecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica novem diebus, Theodoſio Imperatore tunc regnante.

CELESTINVS I. Natione Romanus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam natione Campanus, ex patre Piſto, qui poſt dictum Bonifacium I. Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum

trum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus Sextus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo viceſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de CCCC. & viceſimo nono.

Item quod iſte ſtatuit & ordinavit, ut de cætero quilibet Presbyter ante introitum Miſſæ dicere teneatur illum pſalmum, qui incipit: Judica me Deus & diſcerne &c. Et quod pſalmi David ante ſacrificium canendo antiphoniis pſallerentur, quod ante non fiebat, ſed epiſtola & evangelium tantum legebantur. Unde propter hoc introitus Miſſæ & gradualia ſimiliter & offertoria poſtea fuerunt ſtatuta.

Item quod iſte Celeſtinus poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Dominum, & in via Salana Priſcillæ a clero & populo honorifice fuit ſepultus, ſeptimo Idus Aprilis. Qui rexit eccleſiam octo annis & uno menſe & novem diebus, Theodoſio Imperatore tunc regnante.

SIXTUS III. Natione Romanus, ex patre Priſco, de regione Cœlii montis natus, & poſt dictum Celeſtinum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini CCCC. & triceſimo ſexto.

Item quod ipſe Sixtus ſecundo anno ſui Pontificatus a quodam nomine Baſſo de adulterio coram Valentiniano Imperatore, licet falſo extitit accuſatus, qui quidem Imperator Synodum fecit celebrari, in qua quinquaginta & ſex epiſcopi interfuerunt coram ipſo, quibus Sixtus a dicto crimine ſibi impoſito canonice ſe purgavit, & dictus Baſſus in iſto concilio fuit condemnatus.

Item quod iſte Sixtus ædificavit eccleſiam B. Mariæ, alias dicitur vel vocatur ad præſepe Domini, & etiam multas alias eccleſias auro & argento ipſe multipliciter decoravit, & pauperibus multa bona & eleemoſynas amore Dei erogavit, orphanos, viduas & pupillos fovit, atque eos ab injuriis defendit.

Item quod ipſe Sixtus poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Dominum, & in via Tiburtina juxta corpus beati Laurentii honorifice fuit ſepultus. Qui rexit eccleſiam octo annis & novem diebus, ſecundum unam chronicam, dicitur de decem, & in alia de viginti & novem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti & duos dies, Theodoſio Imperatore tunc regnante.

LEO I. Natione Tuſcus ex patre Quintiano fuit natus, & poſt dictum Sixtum Papam III. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus octavus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo quarto.

Item quod iſte Leo multos libros compoſuit, in quibus evangelia declaravit, & plures & pulchros ſermones ad honorem Dei & augmentum fidei chriſtianæ, & ſalutem omnium fidelium edidit & compilavit. Qui quidem mirabili ſanctitate præcipuus & incomparabili eloquentiæ venuſtate præclarus. Bene ipſe ſtatuit & ordinavit, quod in canone Miſſæ adderetur, quod ſequitur, videlicet: ſanctum ſacrificium & immaculatam hoſtiam, quæ verba antea in dicto canone non fuerunt inſerta.

Item quod iſte Leo quandam magnam gratiam a Deo meruit obtinere, nam cum ſemel in dicto feſto Paſchæ quandam mulierem communicando ipſa tunc oſculata manum ſuam fuiſſet, ſtatim ſuper hoc peccato carnalitatis ſummæ fuit a diabolo tentatus, cumque ipſe videret, quod hujusmodi tentationem carnis a corde ſuo non valebat expellere, manum ſuam, quam dicta mulier oſculata fuerat, clandeſtine ſibi amputavit, propter quod apud urbem Romanam magnus tumultus contra ipſum invaluit, quia illa die Paſchæ Miſſam ſuam non celebrabat, ut debebat, propter quod in maxima anguſtia ipſe poſitus fuit, quare ſe ipſum beatæ virgini Mariæ ſumme commendavit, & cum vigiliis & orationibus ipſam devote ſupplicans fuit maceratus valde. Quæ tandem viſibiliter ſibi apparuit, & ei manum ſuam reſtituit integram, prout antea habuerat ipſam. Et ſic hujusmodi miraculum ipſe beatus Pontifex in ſuis prædicationibus omnibus poſtea frequenter publicavit.

Item quod iſte Leo poſt multos labores & tribulationes migravit ad Dominum apud Romam, & in eccleſia ſancti Petri in vigilia apoſtolorum Petri & Pauli fuit ſepultus. Sed in martyrologio Uſuardi dicitur tertia Idus Aprilis. Qui rexit eccleſiam viginti & uno annis & uno menſe & quindecim diebus, alias viginti quinque. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica octo diebus, Theodoſio Imperatore tunc regnante.

HILARIUS Natione Sardus & ex patre Criſpino fuit natus, & poſt beatum Leonem Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quadrageſimus nonus, anno a nativitate Domini CCCCmo & ſexageſimo quinto.

Item quod tempore ipſius Hilarii regnavit Rex Artus in Britannia, qui quamvis ipſe fuiſſet illegitime natus, tamen ipſe fuit ſtrenuiſſimus & formatus in bellis in tantum, quod multa regna acquiſivit; ſed quia ſemel in quodam prælio fuit vulneratus, ideo ad quandam inſulam pro ipſis medicandis ipſe acceſſit, & deinde ipſe non fuit auſus ire.

Item quod ipſe Hilarius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus epiſcoporum renunciaret ſuo epiſcopatui, nec ſibi in ipſo epiſcopatu conſtitueret aliquem in ſucceſſorem.

Et tunc, tempore ipſius Hilarii fuit in Britannia Merlinus vaticinator, qui ex quadam filia Regis Demetiæ ſanctimoniali & ab incubo unicolo dæmone fuit genitus, nam ipſe amplexabatur in ſpecie cujusdam pulcherrimi hominis juvenis qui quotidie ſibi apparebat & diſponebat, qui etiam oſculabatur & amplexabatur, ſæpe eam carnaliter cognoſcebat, in tantum, quod finaliter de ipſo Merlino eam impregnavit, & poſtea ipſam relinquit.

Poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum

ſtum migravit, & in quodam ſuo monaſterio, quod fecerat prius, juxta corpus beati Laurentii Martyris honorifice fuit ſepultus, & rexit eccleſiam ſex annis, tribus menſibus & decem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Leone Imperatore regnante.

SIMPLICIUS Natione Tiburtinus ex patre Caſtino fuit natus, & poſt dictum Hilarium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus, anno a nativitate Domini CCCC. & ſexageſimo quinto, alias ſeptuageſimo ſecundo.

Item quod iſte Simplicius dedicavit & ædificari fecit eccleſiam ſancti Stephani in Cœlio monte apud urbem Romanam ad honorem Dei & ipſius beati Stephani protomartyris, in cujus eccleſia eſt titulus cujusdam eccleſiæ Romanæ ſanctæ Cardinalis.

Et quod etiam ſtatuit & ordinavit in eccleſia ſancti Petri & ſancti Pauli apoſtolorum urbis Romæ ſeptem Presbyteros hebdomadarios reſidere debere, & totam urbem Romanam in quinque partes certis & deſignatis Presbyteris ipſe diviſit, videlicet apud ſanctum Petrum, apud ſanctum Paulum, tertium apud ſanctum Laurentium, quartum apud ſanctum Johannem Lateranenſem, quintum ad ſanctam Mariam majorem. Et quod nullus clericus inveſtituram a laico de cætero recipere præſumat.

Item quod iſte Simplicius poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Chriſtum, & in quadam eccleſia ſanctæ Bibianæ martyris, quam in vita ſua ædificari fecerat, honorifice extitit ſepultus cum quatuor millibus & ducentis ac quinquaginta & ſeptem ſanctorum corporibus, exceptis parvulis & mulieribus, qui ibi antea fuerant ſepulti. Qui rexit eccleſiam quindecim annis, uno menſe & ſex vel ſeptem diebus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum chronicam Domini Vincentii dicitur de decem & octo annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex diebus, Leone Imperatore tunc regnante.

FELIX III. Natione Romanus, ex patre Felice Presbytero, de regione Faſciolæ natus, & poſt dictum Simplicium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa quinquageſimus primus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo octuageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum chronicam aliam dicitur de quinque.

Item quod ipſe Felix ſtatuit & ordinavit & ædificari fecit eccleſiam ſancti Agapeti martyris juxta Baſilicam ſancti Laurentii martyris ad honorem Dei, ipſius glorioſi martyris Agapeti, cujus quidem eccleſia eſt hodie, ut dicitur, titulus cujusdam ſanctæ Romanæ eccleſiæ Presbyteri Cardinalis.

Item quod ipſe Felix ſtatuit & ordinavit, quod cuilibet accuſato de cætero a ſuo epiſcopo vel judice induciæ concedantur, ut ipſi accuſati ſe defendere valeant ſecundum juris ſtatuta. Et quod ſtatuta accuſatorum & judices ſint tales, quod ſibi caveant ab omni vitio & mala ſuſpicione.

Item quod ipſe Felix poſt multos labores & perſecutiones ad Chriſtum migravit, & in eccleſia ſancti Petri honorifice extitit ſepultus, & rexit eccleſiam octo annis, ſex menſibus & decem & ſeptem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per quindecim dies, Zenone Imperatore tunc regnante.

GELASIUS I. Natione Afer, & ex patre Valerio fuit natus, & poſt dictum Felicem Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini quadringenteſimo & nonageſimo quarto.

Item quod iſte Gelaſius fecit & compilavit orationes, tractatus & hymnos, qui in eccleſia Dei decantantur, ſicut etiam Ambroſius alio modo compilavit. Et etiam præfationem Miſſæ compoſuit, quæ incipit: Vere dignum & juſtum eſt &c. etiam compoſuit & ordinavit.

Item quod iſte Gelaſius vidit & audivit. Et tempore ſuo ſibi denunciatum fuit corpus beati Barnabæ apoſtoli, in cujus manibus textus evangeliorum Matthæi Hebraice ſcriptus fuit inventus. Et poſt ea inventio monaſterii beati Michaëlis in monte Gargano Chriſti fidelibus extitit revelata.

Item quod iſte Gelaſius poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia beati Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus, & rexit eccleſiam quatuor annis & octo menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem diebus, Zenone Imperatore tunc regnante.

ANASTASIUS II. Natione Romanus & ex patre Fortunato de regione caput tauri fuit natus, & poſt prædictum Gelaſium primum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus tertius, anno a nativitate Domini quadringenteſimo nonageſimo octavo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadringenteſimo nonageſimo nono, & in quadam alia chronica dicitur de octavo.

Item quod iſte Anaſtaſius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus clericus officium ſuum ira vel rancore pietatis Miſſam * obtinere præſumat. Et quod ipſe Anaſtaſius Papa poſtea Imperatorem Anaſtaſium excommunicavit.

Item quod iſtius Anaſtaſii tempore multi Presbyteri & clerici contra ipſum Papam erexerunt & ſeparaverunt ſe a communione ejus, eo, quod communicaſſet Photino, Diacono Theſſalonicenſi, qui famulus fuerat Achatii per eccleſiam damnati, & quia ipſum Achatium reſtituere voluit, licet non potuit, divino judicio percuſſus, quia dum ad ſecreta naturæ acceſſiſſet, egerendo inteſtina miſerabiliter periit, & in eccleſia ſancti Petri fuit ſepultus, Anaſtaſio Imperatore tunc regnante.

Item quod iſte Anaſtaſius rexit eccleſiam duobus annis vel circa ſecundum unam chronicam,

cam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno, undecim menſibus, & viginti quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per quatuor dies, Anaſtaſio Imperatore tunc primo regnante.

SYMMACHUS Natione Sardus ex patre Fortunato fuit natus, & poſt dictum Anaſtaſium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa quinquageſimus quartus anno a nativitate Domini quinquageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de quinquageſimo primo.

Item quod iſte Symmachus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero in diebus dominicis & ſanctorum feſtivitatibus hymnum angelicum poſt Evangelium in Miſſa in choro decantare & dicere teneatur de capite uſque ad finem, quia ipſe poſt dictum hymnum angelicum addidit & ordinavit: Laudamus Te, &c.

Item quod iſte Symmachus in eccleſia Conſtantiniana, & quidam alter nomine Laurentius in Baſilica ſanctæ Mariæ majoris una die in diſcordia in Papam electi fuiſſent, ideo clerus & populus Romanus inter ſe fuit diviſus. Qui tandem ex divina gratia & Theodorici tunc Imperatoris potentia iſte Symmachus tanquam bonus Papa communiter fuit approbatus, & dictus Laurentius a Papatu repulſus.

Item quod iſte Symmachus poſt paucos dies cum falſis teſtibus per dictum Laurentium criminaliter fuit accuſatus, propter quod dictus clerus & populus Romanus iterum inter ſe fuit diviſus, quia quidam ipſi Symmacho & quidam alii dicto Laurentio adhærebant. Quare dictus Symmachus ſuper hoc concilium celelebravit, in quo ducenti & quindecim epiſcopi viri catholici interfueruut, qui coram ipſis epiſcopis dictum Laurentium cum ſuis ſequacibus tanquam invaſorem & perturbatorem eccleſiæ Dei & ſedis apoſtolicæ ſpiritualiter condemnaverunt.

Item quod iſte Symmachus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero quarta pars omnium bonorum eccleſiarum cathedralium pro eleemoſyna pauperum eroganda aſſignaretur, & quod epiſcopi de bonis ſuis neceſſitatibus pauperum ſubvenire teneantur, & quod ſtatuta ſuper rebus eccleſiæ a laicis facta non valeant, quantumcunque in favorem eccleſiæ fuiſſent facta & ordinata.

Item quod iſte Symmachus poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quindecim annis, ſeptem menſibus & viginti quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem diebus, Anaſtaſio Imperatore tunc regnante.

HORMISDA. Natione Campanus de civitate Friſilone, ex patre Juſto fuit natus, & poſt dictum Symmachum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus quintus, anno a Nativitate Domini quingenteſimo & decimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decimo ſeptimo.

Item quod iſte Hormiſda Papa ad clerum ordinavit & compoſuit pſalmos, & Græcos per Petrum epiſcopum Alexandrinum excommunicatos & anathematizatos reconciliavit, & Imperatorem Anaſtaſium apud Conſtantinopolitanam civitatem exiſtentem per quoſdam ſuos legatos canonice monuit & requiſivit, ut ab hæreſi, cui favebat, diſcedere deberet. Et quia ipſe Imperator hujuſmodi Legatos audire nec videre voluit, ideo divino judicio per ictum fulminis ſeu ignis de cœlo fuit interfectus.

Item quod cum ipſe Hormiſda multas eleemoſynas pauperibus erogaſſet, nec non etiam pluribus eccleſiis diverſa & quam plurima ornamenta contuliſſet, & apud eccleſiam ſancti Petri quandam crucem argenti cum pluribus lapidibus pretioſis contextam & ornatam, quæ ponderabat mille & quadringentas libras cum magna devotione dediſſet, poſtea migravit ad Dominum, & in dicta eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus, octavo Idus Aug. Qui quidem rexit eccleſiam novem annis, & decem & ſeptem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per ſex dies, Anaſtaſio Imperatore tunc regnante.

JOHANNES I. Natione Tuſcus ſecundum unam chronicam, ſecundum aliam dicitur Romanus, ex patre Conſtantino fuit natus, & poſt dictum Hormiſdam I. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus ſextus, anno a nativitate Domini quingenteſimo viceſimo quinto.

Item quod cum ipſe Johannes a Theodorico Rege Gothorum per Italiam regnante & Ariana hæreſi polluto apud Conſtantinopolin ad Juſtinum Imperatorem coactus deſtinatus fuiſſet, mandans per ipſum dicto Imperatori, quod niſi ipſe Arianis ſuas eccleſias reſtitueret, Chriſtianos per Italiam conſtitutos gladio perimeret. Qui cum ipſe Johannes Papa apud Conſtantinopolin ſuper hoc veniſſet, tunc a Juſtino Imperatore honorifice fuit receptus, ſed mandatum dicti Theodorici Regis ſeu ipſius requiſitionem exaudire noluit, unde cum ipſe Johannes Papa ad dictum Theodoricum Regem rediiſſet, & juſſionem dicti Juſtini audiviſſet, ſtatim apud Ravennam civitatem, in qua tunc ipſe erat, ipſum ligari & crudeliter incarcerari fecit. In quo quidem carcere poſt multos labores & tribulationes migravit ad Dominum, cujus corpus poſtea de Ravenna apud Romam fuit tranſlatum, in eccleſia ſancti Petri honorifice fuit ſepultum, cujus quidem feſtum colitur quinto Kalendarum Junii.

Item quod propter perſecutionem iſtius Johannis Papæ prædictus tyrannus Rex Gothorum nonageſima die poſt captionem ipſius Johannis, divina ultione morte ſubitanea fuit extinctus, cujus animam vir quidam eremita vidit, prædictum Johannem Papam in quandam ollam vultum projici, prout in tertio libro dialogorum legitur & fertur. Qui quidem Johannes eccleſiam duobus annis rexit, octo menſibus & octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica

octo

octo diebus, Juſtino Imperatore tunc regnante.

FELIX IV. Natione Samnius ex patre Conſtantino natus, & poſt dictum Johannem primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini quingenteſimo viceſimo ſeptimo.

Item quod iſte Felix ſtatuit & ordinavit, quod quilibet Chriſtianus in mortis articulo exiſtens cum oleo ſancto juxta formam eccleſiæ ſuper hoc traditam inungatur pro ſalute ipſius, ad Dominum noſtrum tunc preces fundantur ſpeciales. Et quod poſtea Patriarcham Conſtantinopolitanum etiam ipſe Felix Papa excommunicavit, quia Arianam hæreſin pro fide habebat.

Item quod ipſe Felix Papa poſt multos labores & tribulationes migravit ad Dominum, qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis, duobus vel tribus menſibus & tredecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & quindecim diebus, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

BONIFACIVS II. Natione Romanus, ex patre Sigebaldo, poſt dictum Felicem IV. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa quinquageſimus octavus, anno a nativitate Domini quingenteſimo triceſimo tertio, ſecundum unam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de triceſimo & uno anno.

Item quod ipſe Bonifacius ſtatuit & ordinavit, quod inter clerum & populum fiat diviſio in eccleſia, ſeu quod inter ipſos cancelli apponantur, dum Miſſa & horæ canonicæ in eccleſia celebrantur. Et quod de cætero Romanus Pontifex poſt mortem ſuam niſi poſt tres dies eccleſiaſticæ ſepulturæ non tradatur, & quod tunc de electione futuri Romani Pontificis tractari poſſit & non ante, ceſſante tamen legitimo impedimento.

Item quod de ipſo Bonifacio legitur in quadam chronica, quod ſemel congregavit concilium ſuum apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli, qui quidem Papatui voluit renunciare, & ſibi quendam, Vigilium nomine, ordinare ſucceſſorem; ſed ipſius oblatio a dicto concilio tanquam ſacris canonibus contraria non fuit recepta, ſed penitus ipſa fuit refutata.

Item quod ipſe Bonifacius poſt multos labores & tribulationes migravit ad Chriſtum, & in eccleſia Sancti Petri apoſtoli fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & viginti ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per ſex dies, Juſtiniano Imperatore tunc primo regnante.

JOHANNES II. Natione Romanus ex patre Projecto de Cælio monte fuit natus, & poſt dictum Bonifacium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa quinquageſimus nonus, anno a nativitate Domini quingenteſimo triceſimo tertio, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo quarto.

Item quod ipſe Johannes Papa ſtatuit & ordinavit, quod feſtum Paſchæ Domini & alia feſta ipſius per annum mobilia a clero & a populo chriſtiano juxta certam formam per ipſum traditam celebrari debeant & de cætero obſervari. Qui quidem poſt multas tribulationes & perſecutiones & labores migravit ad Chriſtum & rexit eccleſiam duobus annis quatuor menſibus & ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per ſeptem dies, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

AGAPETVS I. Natione Romanus ex Patre Gordiano, de regione Johannis Pauli fuit natus, & poſt dictum Johannem Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa Sexageſimus, anno a nativitate Domini quingenteſimo tredecimo quinto ſecundum unam chronicam, & ſecundum aliam dicitur de triceſimo ſexto.

Item quod ipſe Agapetus poſt ſuam promotionem audiens quod Epiſcopus Conſtantinopolitanus nomine Anthemius hæreſi Eutichiana fuit infectus, ideo ad urbem Conſtantinopolitanam ſtatim perrexit, & tunc ipſe ibi contra voluntatem Juſtiniani tunc Imperatoris ibi præſentis Anthemium epiſcopum canonice excommunicavit & in exilium ipſum condemnavit, & in loco ipſius in dicta eccleſia Conſtantinopolitana quendam virum monachum nomine Mennam, virum catholicum ſubſtituit & eum ſubrogavit, & nihilominus gratia divina ſuffragante, poſtea a dicto Imperatore Juſtiniano gratiam obtinuit & honorem.

Item quod ipſe Agapetus tempore mortis ſuæ meritis ſuis meruit, obtinere, ut beatus & glorioſus Benedictus Abbas, Chriſti Confeſſor ac omnium monachorum pater eximius, & ipſorum patronus præcipuus ipſum tunc Agapetum Papam in gloria Dei Patris aſſociaret, & cum eo ipſe Agapetus gloriam æternam poſſideret.

SYLVERIVS I. alias Silvenus ſecundum diverſas chronicas natione Campanus ex patre Hormiſda, epiſcopo Romano fuit natus, & poſt dictum Agapetum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſexageſimus primus, anno a nativitate Domini treccenteſimo triceſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo octavo.

Item quod iſte Sylverius Papa multas tribulationes & dolores paſſus fuit in tantum, quod fuit tanta fames in partibus Italiæ, quod homines & mulieres libenter comedebant filios ſuos, propter quam peſtilentiam infiniti utriusque ſexus mortui fuerunt, & quam multæ deſolationes in partibus illis ſupervenerunt.

Item quod cum ipſe Silverius Anthemium ab Agapeto Papa depoſitum & ejus reconciliationem

rionem recipere noluiſſet, ideo ſe monachum fieri diſſimulavit, & deinde ab Imperatore & ejus uxore quidam nomine Vigilius Archidiaconus, qui tunc poteſtatem eccleſiæ Romanæ habere affectabat, in Romanum Pontificem eſt aſſumtus, & ideo ipſe Sylverius a dicto Imperatore in Pontum inſulam pro Chriſti nomine poſtea fuit relegatus, & ibi mortuus, cui dictus Vigilius in dicto Papatu ſucceſſit. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno, quinque menſibus, & undecim diebus, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

VIGILIVS. Natione Romanus ex patre Johanne fuit natus & poſt dictum Sylverium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſexageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini quingenteſimo quadrageſimo, & ſecundum aliam chronicam dicitur de quadrageſimo primo.

Item quod iſte ſtatuit & ordinavit, quod de cætero Miſſa in eccleſia celebrari deberet in partibus Orientalibus, cum antea ibi ipſa Miſſa non celebraretur, prout referunt aliqui chronicarum autores. Et quod poſtea ipſe Vigilius a Theodora Imperatrice valde fuit perſecutus propter Anthemium Epiſcopum Conſtantinopolitanum quem de hæreſi condemnatum ipſe proſequebatur, prout perſecutus fuerat Sylverius ſuus prædeceſſor in tantum, quod una die, dum ipſe Vigilius Miſſam ſuam celebravit apud urbem Romanam, in eccleſia ſanctæ Cæciliæ de mandato dictæ Imperatricis ab eccleſia Sanctæ Sophiæ, ad quam ipſe confugerat, cum complicibus ſuis violenter fuit extractus & ſumme colophizatus, & deinde cum uno torque in collo ſuo ligatus a mane usque ad veſperam per totam civitatem extitit tractus, & deinde in exilium fuit transmiſſus.

Item quod ipſum Vigilium Papam poſtea valde pœnituit, quia Papatum injuſte tenuerat, & auxilio dictæ Imperatricis Sylverium ſuum prædeceſſorem contra Deum & juſtitiam fuerat perſecutus, ipſe in exilio relegatus & pro Chriſti fide ipſe in exilium fuit deportatus, cumque poſtmodum a ſuo exilio per dictum Imperatorem Conſtantinopolitanum fuiſſet revocatus, & ad urbem Romanam redire vellet, per inſulam Siciliæ veniendo ibi in civitate Syracuſana migravit ad Dominum, & deinde apud Romam ſuum corpus translatum fuit. Qui quidem rexit eccleſiam decem & ſeptem annis, ſex menſibus, & quinque diebus, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

PELAGIVS I. Natione Romanus ex patre Johanne natus poſt dictum Vigilium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſexageſimus tertius, anno a nativitate Domini quingenteſimo quinquageſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Pelagius compoſuit & ordinavit, ut omnes præfationes, quæ in Miſſa dicuntur, & decrevit ipſas ibi de cætero legendas & decantandas, prout in libris eccleſiaſticis continetur. Et quod hæretici, ſi ſchiſmatici, per ſeculares puniantur, remiſſione tamen de ipſis primo eis facta, ſecundum canonicas ſanctiones.

Item quod ipſe Pelagius de morte Vigilii Papæ fuiſſet accuſatus & diffamatus, ideo in præſentia totius populi apud Romanam urbem crucem Dei & evangelia in manibus ſuis tenendo ſe a tali crimine canonice purgavit.

Item quod ipſe Pelagius poſt multas tribulationes & dolores & perſecutiones feliciter migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis & decem menſibus & decem octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed in quadam alia chronica dicitur de undecim annis & decem menſibus & decem & octo diebus. Et vacavit ſedes apoſtolica tribus menſibus & viginti diebus & quinque, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

JOHANNES III. Natione Romanus, ex patre Anaſtaſio viro illuſtriſſimo fuit natus, & poſt dictum Pelagium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſexageſimus quartus, anno a nativitate Domini quingenteſimo ſexageſimo tertio ſecundum unam chronicam; ſed in alia dicitur de ſexageſimo ſecundo.

Item quod ipſe Johannes reparavit & reſtauravit cæmeteria Sanctorum Martyrum urbis Romæ, & eccleſiam Apoſtolorum Philippi & Jacobi in urbe Romana antea inceptam ex toto perfecit & complevit, & poſtea ipſam ſolenniter dedicavit.

Item quod ipſe Johannes poſt multas tribulationes & labores multos migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri honorifice fuit ſepultus, & rexit eccleſiam tredecim annis, novem menſibus & viginti ſeptem diebus ſecundum unam chronicam. Sed in quadam alia dicitur de duodecim annis, undecim menſibus, & viginti ſeptem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem menſibus & tribus diebus, Juſtiniano tunc Imperatore regnante.

BENEDICTVS I. Natione Romanus & ex patre Bonifacio fuit natus, & poſt dictum Johannem tertium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſexageſimus quintus, anno a nativitate Domini quingenteſimo ſeptuageſimo quinto ſecundum unam chronicam; ſed in quadam alia dicitur de ſeptuageſimo ſeptimo, & ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo nono.

Item quod ipſe Benedictus multos labores & afflictiones & tribulationes pro fide Chriſti ſuſtinuit, quia tempore ſuo Longobardi Italiam interverterunt & ipſam totam invaſerunt, propter quod fames & mortalitates ſummæ & infinitæ ibi fuerunt.

Item quod ipſe Benedictus poſt hujusmodi labores & tribulationes migravit ad Dominum, & apud Romam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli hono-

honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam tribus annis, & vacavit ſedes apoſtolica tribus vel quatuor menſibus & decem diebus, Juſtiniano Imperatore regnante.

PELAGIVS II. Natione Romanus, ex patre Vinigildo fuit natus, & poſt dictum Benedictum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſexageſimus ſextus, anno a nativitate Domini quingenteſimo octuageſimo ſecundum unam chronicam, & ſecundum aliam octuageſimo primo.

Item quod iſte Pelagius poſt multos labores & afflictiones pro Chriſto ſuſtinuit, quia eo tempore Longobardi urbem Romanam obſederunt & multa mala ibi perpetraverunt, & quaſi totam Italiam devaſtaverunt, & exinde multa ſcandala, quæ referri bene non poſſunt, perpetrata fuerunt.

Item quod iſte Pelagius audiens & attendens, quod monaſterium beati & glorioſi Benedicti Abbatis & Confeſſoris in monte Caſino a Longobardis deſtructum, ab omnibus bonis ſuis ſpoliatum, & quod monachi illius monaſterii, viri religioſi cum codice ſeu regula ejuſdem beati Benedicti, nec non etiam cum pondere panis & vini menſura, quæ ipſis per glorioſum Benedictum fuerunt ordinata, ad ipſum veniant apud urbem Romanam, videns etiam & audiens tantas perſecutiones, eccleſiarum deſtructiones, ideo ex ipſius cordis dolore migravit ad Dominum, & in baſilica beati Petri apoſtoli urbis Romanæ ſexto nonas Martii fuit honorifice ſepultus.

GREGORIVS I. Natione Romanus, & ex patre Gordiano viro clariſſimo, ex matre Sylva fuit natus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſexageſimus ſeptimus, & poſt Pelagium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, anno a nativitate Domini quingenteſimo nonageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo uno anno, & in quadam alia chronica dicitur de nonageſimo tertio.

Item quod ipſe Gregorius hic primus Magnus merito eſt vocatus, quia ex ordine fuit electus & ſub regula glorioſi Benedicti, patris monachorum, verus cultor extitit ac etiam monachus devotus atque in tantum, quod mortalis lingua explicari non poſſint illa & tanta dona, quæ in Dei eccleſia per ejus doctrinam & merita & exempla pro ſalute fidelium ſunt ſubſecuta, nam tempore ſuo in artibus liberalibus, videlicet Grammatica, Rhetorica & Dialectica ſibi ſimilis non extitit inventus in urbe Romana, & nihilominus ipſe fuit tanta - - & Dei timore plenus & humiliter ſummus, & tanta gratia Spiritus Sancti extitit ornatus, quod exinde ſummus Pontifex merito urbis & orbis fuit factus.

Item quod ipſe beatus Gregorius ante ſuam promotionem omnem ſecularem pompam ex ſuo palatio penitus excluſit, & ibi multos clericos & monachos atque præfectos ſibi aſſociavit, cum quibus iſte exiſtens nihil aliud audire volebat niſi illa, quæ erant monaſticæ perfectionis & pontificalis inſtructionis.

Item quod iſte beatus Gregorius ſtatuit & ordinavit antiphonarium, & ſub certis regulis cantus inchoavit, ſeu ſuper hunc inchoandi modum certas regulas dedit, & utiliter ipſa compilavit. Et quod de cætero propter Dei honorem & cleri imitationem ac populi devotionem unum canticum a clero diceretur ſeu decantaretur, quod quidem in libris eccleſiaſticis introitus Miſſæ ſic vocatur, & quod exinde Kyrie & Chriſte ad honorem ſanctæ & individuæ Trinitatis dici & cantari deberent, & per totum annum niſi in certis diebus Alleluja in Miſſa & in horis canonicis diurnis & nocturnis decantari deberet.

Item quod iſte beatus Gregorius ſtatuit & ordinavit, quod poſt epiſtolam in Miſſa tertium canticum, quod Graduale vocatur, & poſt ipſius alleluja & poſt evangelium aliud canticum, quod Offertorium nuncupatur, & poſt orationem ſacerdotum aliud canticum decantaretur ſeu diceretur.

Item quod ipſe Gregorius Britannicos ſacerdotes & Campaniæ miſticos * tamen ſuis prædicationibus, inductionibus & exemplis a paganitate, vanitate & impietate ſaluberrime revocaverit, & poſtea hæreſin apud Franciam regnantem, & Manichæorum apud eccleſiam, Arianorum apud Hiſpaniam una cum ſequacibus ipſorum, ſuffragante Domino, a corpore ſanctæ eccleſiæ penitus profligavit.

Item quod iſte beatus Gregorius ad Dei honorem & ejus eccleſiæ decorem & pro ſalute omnium fidelium multa & infinita volumina expoſitionum evangeliorum & ſermonum elegantiſſimorum atque eruditionum mortalium compilavit, in quibus quidem Sacramentorum myſteria aperiuntur, & amor vitæ æternæ atque morum præcepta ſufficienter explicantur. Et in canone Miſſæ addidit verba quæ ſequuntur, videlicet: Dieſque noſtros in tua pace diſponas.

Item quod ipſe Gregoris fuit tantæ ſanctitatis & perfectionis, quod apud Romam in domo ſua propria ad Dei honorem & ejus matris & beati Benedicti Abbatis glorioſi & Confeſſoris quoddam monaſterium monachorum ordinis ejuſdem ſolenniter ædificari fecit.

Item quod ipſe Gregorius ſtatuit & ordinavit in remiſſionem peccatorum totius humani generis, ut de cætero ſingulis diebus quadrageſimæ fieri deberent ſtationes in urbe Romana, ut etiam pro devotione fidelium ibi celebrandæ, ne de cætero erroris antiqui ſemen pullularet, quæ quidem litaniæ ſeu proceſſiones communiter ibi appellantur.

Item quod iſte ſtatuit & ordinavit, ut omnes imagines dæmonum, capita & membra ipſorum, quæ tam in urbe Romana quam extra inveniri poſſent, amputari & dilaniari penitus deberent, ut propter hoc exſtirpata hæreticæ pravitatis radice, eccleſiaſticæ veritatis palma plenius exaltaretur.

Item quod ipſe B. Gregorius ſtatuit & ordinavit

navit, ut de cætero ad honorem Dei & apoſtolorum Petri & Pauli, & propter cleri & populi devotionem ſupra corpora ipſorum apoſtolorum a Papa vel a Cardinalibus ſuis Miſſæ dici debeant atque celebrari.

Item quod ipſe Gregorius propter quandam peſtem ſeu infirmitatem inguinariam, quæ tunc in partibus Italiæ terribiliter regnabat, & homines ſubito interficiebat, ſtatuit & ordinavit, quod tunc ſeptiformis proceſſio ſeu litania in urbe Romana per ordinem celebraretur, prout ſequitur. Et primo Papa procedebat, & in ſecunda proceſſione Abbates cum monachis ſuis, & in tertia Abbatiſſæ cum monialibus ſuis, & in quarta omnes infantes, in quinta omnes laici, ſexta omnes viduæ, in ſeptima & ultima omnes conjugati.

Item quod ipſe Gregorius fuit tantæ humilitatis & gratiæ, ut in literis ſuis noluerit prænominari tanquam Papa vel Romanus Pontifex, ſed - - ad inſtar & exemplum Jeſu Chriſti ſolum Pontifex, & nihilominus ſervus ſervorum Dei in ſuis literis ad id voluit imponi, & inde omnes Romani Pontifices ſui ſucceſſores formam aſſumſerunt, & ipſam formam usque ad præſentem diem obſervare ipſi conſueverunt.

Item quod iſte beatus Gregorius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero oratio Dominica, quæ incipit: Pater noſter &c. alta voce de cætero dici debeat & decantari, cum antea ſubmiſſa voce a Presbytero tantum diceretur ſive legeretur, ut populus addiſcere non deberet.

Item quod ipſe Gregorius poſt multos labores cum ſummo honore totius cleri & gratia populi Altiſſimo reddidit & commendavit animam ſuam in tantum, quod non ſolum apud urbem Romanam, ſed etiam per univerſum orbem ſua merita & exempla ſunt notorie divulgata, & a Chriſto Chriſto in ſuo palatio coram eo extiterunt ſcripta.

Item quod ipſe poſtea apud Romanam urbem in eccleſia Sancti Petri apud ſacrarium cum ſumma cleri & populi devotione fuit ſepultus quarto Idus Martii, qui rexit eccleſiam Romanam tredecim annis, ſex menſibus & decem diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica quinque menſibus & ſedecim diebus, Mauritio Imperatore tunc regnante.

SAMINIANVS I. Secundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam ſcribitur Fabianus natione Tuſcus de civitate Blera, ex patre Bono fuit natus, & poſt beatum Gregorium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſexageſimus octavus, anno a nativitate Domini quingenteſimo centeſimo quinto, in alia dicitur de ſexto.

Item quod ipſe Sabinianus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero in omnibus eccleſiis cathedralibus & parochialibus horæ diei & noctis cum Symbolis vel campanis celebrentur, & clerus ad pſallendum horas canonicas, & populus ad audiendum ipſas incitetur.

Item quod ipſe Sabinianus pro liberalitate beati Gregorii, quam exercuerat quotidie, ſuper hoc ipſum vilipendebat pro eo, quia ipſe nimia liberalitate theſaurum eccleſiæ pauperibus egenis amore Dei dederat. Imo ipſe Sabinianus ipſa occaſione ſuas eleemoſynas pauperibus & egenis ſubtrahebat, unde beatus Gregorius in viſione ſibi ſemel, ſecundo & tertio apparuit, & ipſum Sabinianum valde ipſe increpavit, & quia ipſe ab hujusmodi detractione & deriſione emendare ſe nolebat, interim præfatus Gregorius iterum ſibi apparuit & ſumme de prædictis præmiſſis increpavit, & nihilominus eum ſuper caput ipſe percuſſit, cujus dolore & corporis vexatione paulo poſt exſpiravit, & in eccleſia ſancti Petri urbis Romæ ipſe ſepultus fuit.

Item quod ipſe Sabinianus rexit eccleſiam uno anno & quindecim menſibus & novem diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno, quinque menſibus & novem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & viginti quinque diebus, Phoca Imperatore tunc regnante.

BONIFACIVS III. Natione Romanus, ex patre Johanne Cataaudioce fuit natus, & poſt dictum Sabinianum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſexageſimus nonus, anno a nativitate Domini quingenteſimo centeſimo ſexto.

Item quod ipſe Bonifacius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero omnes patinæ, quæ ſuper altare ponuntur, pulchræ & mundæ exiſtant propter Dei honorem & populi devotionem. Et poſt multos labores & tribulationes migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & octo menſibus & viginti ſex diebus, ſed in quadam chronica dicitur de octo annis, quod tamen non videtur fore verum, Phoca Imperatore regnante.

BONIFACIVS IV. Natione Marſenſis, de civitate Valeria, ex patre Johanne Medico fuit natus, & poſt dictum Bonifacium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus, anno a nativitate Domini quingenteſimo centeſimo ſeptimo.

Item quod iſte Bonifacius obtinuit a Phoca Imperatore, ut eccleſia beati Petri apoſtoli urbis Romæ eſſet caput omnium eccleſiarum, quia Conſtantinopolitana eccleſia antea primam ſe omnium ſcribebat eccleſiarum. Et ulterius imperavit ab eodem Phoca Imperatore ſibi dari quoddam templum, quod Romæ antea Pantheon vocabatur, in quo ibi eſſe eccleſiam Sanctæ Mariæ virginis & omnium ſanctorum cum magno honore inſtituit atque ordinavit, & de cætero ſingulis annis prima die menſis Novembris magnam ſolennitatem ibidem omnium ſanctorum perpetuo celebrari.

Item quod ipſe Bonifacius poſt multos labores & tribulationes migravit ad Dominum, qui rexit

rexit eccleſiam ſex annis & octo menſibus & duodecim diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica quinque menſibus, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptem menſibus & viginti quinque diebus, Phoca Imperatore tunc regnante.

DEUSDEDIT. Natione Romanus ex patre Stephano Subdiacono fuit natus, & poſt dictum Bonifacium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus primus, anno a nativitate Domini quingenteſimo centeſimo decimo tertio, ſecundum aliam chronicam legitur de ſexto decimo.

Item quod ipſe Deusdedit quendam leproſum vel lepra valde infectum quadam die inveniſſet, & ipſum ob Dei reverentiam & cleri & populi exemplum & doctrinam ipſum oſculatus fuiſſet, ſtatim gratia Dei interveniente a lepra ipſe leproſus fuit mundatus. Qui quidem poſtea ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nulla mulier filium ſuum de ſacro fonte levare præſumeret, cum antea communiter contrarium obſervabatur.

Item quod ipſe Deusdedit poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice a clero & populo fuit ſepultus. Qui rexit eccleſiam tribus annis & viginti diebus ſecundum unam chronicam, ſed in alia dicitur de ſex annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & ſedecim diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

BONIFACIUS V. Natione Campanus, de civitate Neapoli, & ex patre Johanne fuit natus, & poſt dictum Deusdedit Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo decimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decimo nono.

Item quod iſte Bonifacius ſtatuit & ordinavit, ut de cætero fures eccleſiarum, qui ſacrilegi ſunt cenſendi, in omnibus eccleſiis diebus Dominicis & feſtivis excommunicarentur ſeu anathematizarentur. Et quod teſtamentum Principis vel ſecularis poteſtatis juſſione factum de cætero valeret. Et quod nullus acolythus reliquias ſanctorum de cætero levare præſumat de aliquo loco ſine licentia ipſius vel proprii Diœceſani.

Item quod iſte ſtatuit & ordinavit & dedit certam & deputatam immunitatem ſeu libertatem omnibus eccleſiis propter Dei reverentiam & honorem, ut de cætero qui pro culpa ſua ad aliquam confugerit, ibi tute recipiatur & defendatur. Et quod ab ipſa eccleſia violenter ne extrahatur, prout in decretis ſanctorum Patrum continetur.

Item quod ipſe Bonifacius poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Chriſtum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque annis & tredecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex menſibus & tredecim diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

HONORIUS I. Natione Campanus, & ex patre Morcoſi alias Petronio Conſule fuit natus, & poſt dictum Bonifacium Papam quintum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petum apoſtolum fuit Papa ſeptuageſimus tertius, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo primo ſecundum unam chronicam, ſed in quibusdam aliis dicitur de viceſimo quinto.

Item quod iſte Honorius ſtatuit & ordinavit, ut ſingulis ſeptimanis in die ſabbathi ad honorem Dei & beati Petri apoſtoli & aliorum ſanctorum, qui ibi requieſcunt, ad eccleſiam ipſius Petri beati apoſtoli litaniæ ſeu proceſſiones ſolennes a clero & populo celebrari deberent. Et quod ipſe clerum & populum ſuis prædicationibus & exemplis quotidie erudiebat ſeu informabat, ac de theſauro eccleſiæ egenis & Chriſti pauperibus etiam ſubveniebat, & multas eccleſias auro & argento tempore ſuo mirifice decoravit.

Item quod ipſe Honorius eccleſiam beati Petri apoſtoli auro & argento & lapidibus pretioſis ſplendide & mirabiliter ornavit, & eam tabulis auratis pro toto miro modo cooperuit, & deinde eccleſiam beatæ Agnetis & ſanctorum Pancratii & quatuor coronatorum mirifice ad ipſorum gloriam & honorem ædificari fecit.

Item quod ipſe Honorius poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & in urbe Romana apud eccleſiam beati Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam duodecim annis & undecim menſibus & viginti diebus, alias viginti octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem menſibus & decem & octo diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

SEVERINUS. Natione Romanus, ex patre Abieno fuit natus, & poſt dictum Honorium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſeptuageſimus quartus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo triceſimo tertio, ſecundum unam chronicam, ſed in quadam alia chronica dicitur de triceſimo octavo.

Item quod ipſe Severinus extitit ſanctus vir, benignus & amator & Dei & pauperum Chriſti ſummus, & nihilominus res eccleſiarum & poſſeſſiones ipſarum ſumme ampliavit & dilatavit. Qui quidem poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus, & rexit eccleſiam duobus annis & quatuor menſibus & viginti tribus diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

JOHANNES IV. Natione Dalmatiæ ſeu Dalmaticus, ex patre Venantio ſcholaſtico fuit natus, & poſt dictum Severinum primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus quintus anno a nativitate Domini ſexcente-

centeſimo triceſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo primo.

Item quod ipſe Johannes de theſauris eccleſiæ multa millia millium hominum per Iſtriam & Dalmatiam a captivitate & ſervitute paganorum redemit, & ad unitatem eccleſiæ eos reduxit. Et quod cum ingenio ſuo ſubtili & cautela maxima corpora ſanctorum Anaſtaſii & Vincentii martyrum & quam plurium aliorum ſanctorum ex Dalmatia & Iſtria regionibus ſupra dictis produci atque deportari fecit, & exinde apud urbem Romanam juxta fontem Lateranenſem in oratorio ſancti Johannis evangeliſtæ cum ſumma devotione & honore, præſente cleri & populi multitudine copioſa ſolenniter hujusmodi ſanctorum corpora recondi fecit atque ſepeliri.

Item quod ipſe Johannes poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus. Qui rexit eccleſiam uno anno & octo menſibus, alias novem & decem & octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe, tredecim diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

THEODORUS I. Natione Græcus, & ex patre Theodoro epiſcopo, de civitate Jeruſalem fuit natus, & poſt dictum Johannem Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa ſeptuageſimus ſextus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo ſecundo.

Item quod iſte Theodorus ſtatuit & ordinavit benedictionem cerei paſchalis, & ipſius formam, quæ in omnibus eccleſiis Sabbatho ſancto dicitur & celebratur. Et quendam librum pœnitentialem ſecundum inſtructionem fidelium epiſcoporum edidit & compilavit, & Paulum epiſcopum Conſtantinopolitanum tanquam verum hæreticum & hæreticorum fautorem depoſuit canonice & damnavit.

Item quod ipſe Theodorus poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſex annis, quinq; menſibus & octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno & novem menſibus & decem & octo diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & tredecim diebus, Heraclio Imperatore tunc regnante.

MARTINUS I. De civitate Tudertina, provinciæ Tuſciæ fuit natus, & poſt dictum Theodorum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo quadrageſimo nono ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo ſexto.

Item quod cum quidam nobilis nomine Olympius a Conſtantino tunc Imperatore Conſtantinopolitano ad Italiam pro ipſa regenda fuiſſet miſſus, & ad inſtigationem Pauli hæretici & Patriarchæ Conſtantinopolitani ab ipſo Imperatore mandatum habuiſſet, ut iſtum Martinum Papam occidere deberet, & hujusmodi mandatum Imperatoris ipſe commode adimplere non poſſet, ideo ipſe Olympius tractavit, ut inter Miſſarum ſolennia, dum idem Martinus Papa communionem ſibi daret, quod quidam familiaris Olympii prædictum Papam interficere deberet, cumq; manum ſuam contra iſtum Papam cum gladio ipſe familiaris elevaſſet, ſtatim nutu divino ille cœcus fuit factus, & ſic intentionem ſuam & promiſſionem ſuam adimplere nequivit.

Item quod iſte Martinus poſtea apud urbem Romanam concilium celebravit, in quo quidem concilio centum & quinque epiſcopi interfuerunt, & tunc prædictum Paulum Patriarcham Conſtantinopolitanum falſo nomine ſic appellatum tanquam virum hæreticum & patrem hæreticorum ac eccleſiæ & eccleſiaſticarum perſonarum perſecutorem fideliter condemnavit cum ſuis ſequacibus, & eum anathematizavit.

Item quod poſt modicum tempus ipſe Martinus prædictum Paulum & ſequaces ſuos viriliter perſecutus eſt, & pro ſuſcipienda fide catholica & ipſa exaltanda ſumme laboravit. Tunc de mandato dicti Conſtantini Imperatoris a quodam ſuo locum tenente dictus Martinus Papa fuit captus & ad prædictam civitatem Conſtantinopolitanam fuit productus, & tandem ab Imperatore pro Chriſti nomine in exilium fuit deportatus.

Item quod iſte Martinus poſt multas tribulationes in dicto exilio migravit ad Dominum, cujus feſtum craſtina die ſancti Martini epiſcopi, ſcilicet pridie Idus Novembris in Dei eccleſia celebratur. Qui quidem rexit eccleſiam ſex annis, & uno menſe ac viginti ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti octo diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

EUGENIUS I. Natione Romanus de regione Aventina, a cunabulis clericus fuit, & ex patre Ruffiniano fuit natus, & poſt dictum Martinum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus octavus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo quinquageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo ſexto.

Item quod ipſe Eugenius fuit vir ſumme benignus & ab omnibus valde amabilis & multum perfectus ac morum honeſtate præclarus, & refugium pauperum atque orphanorum & viduarum verus in omnibus patronus, & omni ſanctitate & gratia repletus, eccleſiarum atque perſonarum eccleſiaſticarum protector & defenſor extitit ſummus.

Item quod ipſe Eugenius poſt multos labores & tribulationes & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo ipſe honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit

rexit eccleſiam duobus annis, octo menſibus & viginti duobus diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & viginti octo diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

VITALIANUS. Natione Signenſis, alias Scenenſis de provincia Campaniæ & ex patre Anaſtaſio fuit natus, & poſt dictum Eugenium Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ſeptuageſimus nonus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo quinqageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo octavo.

Item quod ipſe Vitalianus compoſuit canticum Romanorum, & ipſum cum organo & melodia concordavit, & ſuper his certas & claras regulas dedit & aſſignavit, & modum cantandi & diſcantandi & organizandi in eccleſiis ad honorem Dei & omnium civium ſupernorum ipſe invenit atque ordinavit. Et ſub iſto tempore quidam de Britannia gratia divina a morte reſurgens multa, quæ ipſe vidit de locis pœnarum vel purgatorii ignis enarravit.

Item quod cum ipſe ſecundum conſvetudinem Romani Pontificis pro ſua promotione denuncianda nuncios ſpeciales apud civitatem Conſtantinopolitanam ad Imperatorem ipſe miſiſſet, ipſos cum gaudio & reverentia ſuſcepiſſet, & eos pertractaſſet; poſtea idem Imperator omnia privilegia ab ipſo & ſuis prædeceſſoribus eccleſiæ Romanæ conceſſa renovavit & approbavit. Quæ quidem privilegia ſic denotata & approbata coram ſacroſancto evangelio cum literis de auro conſcripſit, & deſuper lapidibus pretioſis miro modo tunc contexta per ipſos nuncios ſpeciales apud urbem Romanam beato Petro apoſtolo tranſmiſit & obtulit & præſentavit.

Item quod ipſe Vitalianus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Chriſtum, & in dicta eccleſia ſancti Petri urbis Romæ a clero & populo ipſe honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuordecim annis & tredecim diebus & ſex menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus menſibus & tredecim diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

ADEODATUS, Natione Romanus ex monacho, patre Joviniano fuit natus, & poſt dictum Vitalianum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus, anno a nativitate Domini ſeptuageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo ſecundo.

Item quod ipſe Adeodatus fuit tantæ gratiæ & bonitatis, ut omnem hominem a minori ad majorem ad ſe venientem cum facie jucunda & urbanitate ſumma recipiebat, & poſtmodum ipſos gaviſos & ſumme conſolatos a ſe remittebat. Et quod majus monaſterium civitatis - - ad reverentiam Dei & beati Martini epiſcopi & Confeſſoris privilegiavit & ſub jure Romani Pontificis immediate conſtituit & ſubmiſit.

Item quod tempore hujus Adeodati Papæ glorioſiſſimi corpus ſancti Benedicti Abbatis & Confeſſoris & omnium monachorum patris præcipui de monte Caſino apud monaſterium Floriacenſe, quod eſt Aureliacenſis diœceſeos, & etiam ſanctæ ſcholaſticæ Sororis ejus apud civitatem Cenomanenſem cum magno gaudio & honore deportata fuerunt atque tranſlata.

Item quod ipſe Adeodatus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis, duobus menſibus & una die ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de de quinque diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica quatuor menſibus & quindecim diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

DONUS I. *deeſt in MSto.*

AGATHO Natione Siculus, poſt dictum Donum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa octuageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini ſeptuageſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo nono.

Item quod ipſe Agathon fuit vir perfectus, & Deo & omnibus gentibus amabilis & ſumme perfectus, & omni ſanctitate repletus in tantum, quod una die inveniens quendam leproſum eum oſculatus fuit, & ſtatim a lepra gratia Dei ſuffragante extitit curatus atque mundatus. Qui quidem Agathon Theodorum Archi-Epiſcopum eccleſiæ Rhemenſis, quæ diu eccleſiæ Romanæ ante rebellaverat, ad unitatem & obedientiam ſedis apoſtolicæ reduxit.

Item ipſe Agathon Papa poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo extitit ſepultus, qui rexit eccleſiam duobus annis, ſex menſibus & tribus diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno anno, ſeptem menſibus & quindecim diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de duobus annis, Conſtantino quarto Imperatore tunc regnante.

LEO II. Natione Tuſcus & ex patre Paulo fuit natus, & poſt dictum Agathon Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus tertius, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo octuageſimo ſecundo.

Item quod ipſe Leo ante ſuam promotionem lingua Græca & Latina ſufficienter erat eruditus, propterea ſanctam ſextam Synodum ſtudioſiſſime de Græco tranſtulit in Latinum. Qui quidem poſtea ſtatuit & ordinavit, ut de cætero defuncto Archi-Epiſcopo Ravennatenſi, quod electus, qui pro tempore fuerit, ſedi apoſtolicæ ſuam eccleſiam de cætero præſentare teneatur, propter rebellionem, quam, ſicut antea quidam, Archi-Epiſcopus & eccleſia de Ravenna dictæ ſedi apoſtolicæ facere ulterius non præſumerent.

Item quod ipſe Leo poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, &

& apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice ipſe fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & undecim diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decem & octo menſibus & decem ſeptem diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

BENEDICTUS II. Natione Romanus & ex patre Johanne extitit natus, & poſt dictum Leonem Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus quartus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo octuageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octuageſimo quarto. Item quod ipſe Benedictus quamvis cum potentia Imperatoris Papa factus fuiſſet, tamen ipſe meritis, doctrinis & exemplis ſuum nomen benedictum finaliter fuit perſecutus in tantum, quod ipſe tempore ſuo multa bona fecit & procuravit.

Item quod ipſe Benedictus poſt multos labores & tribulationes ac ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus VIII. Idus Martii. Qui quidem rexit eccleſiam decem menſibus & duodecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus menſibus & quindecim diebus, Conſtantino quarto Imperatore regnante.

JOHANNES V. Natione Syrus, de civitate Antiochia, & ex patre Cyriaco fuit natus, & poſt beatum Benedictum II. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus quintus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo octuageſimo ſexto, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octuageſimo ſeptimo.

Item quod iſte Johannes compoſuit quendam librum de pallii dignitate, & poſtea multos alios libros fecit & ordinavit atque compoſuit ad Dei honorem & eccleſiæ univerſalis decorem atque clericorum utilitatem & laicorum inſtitutionem.

Item quod ipſe Johannes poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam a clero & populo ipſe honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno & decem menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus diebus, Conſtantino Imperatore quarto tunc regnante.

CONON. Zenon, alias ſcribitur Conon, natione Romanus, ex regione Cœlii montis & ex patre Benedicto fuit natus, & poſt dictum Johannem Papam quintum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus ſextus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octuageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Conon fuit vir perfectus a Deo, & in omnibus amabilis, vitæ perfectæ & laudabilis converſationis, orphanorum magnus protector, & viduarum magnus defenſator, & eleemoſynarum pauperum largus & magnus fuit adminiſtrator & defenſator omnium.

Item quod ipſe Conon poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus XI. Kalend. Octobris.

Item quod ipſe Conon Papa rexit eccleſiam undecim menſibus & novem diebus, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno & undecim menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe, & decem & octo diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

SERGIUS I. Natione Syrius, de regione Antiochia & ex patre Tiberio fuit natus, & poſt dictum Cononem Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini ſexcenteſimo octuageſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octuageſimo nono.

Item quod iſte Sergius ſtatuit & ordinavit, ut poſt orationem Dominicam agnus Dei tribus vicibus ad honorem ſanctæ Trinitatis a clero diceretur & decantaretur in Miſſa ante corporis Chriſti ſumtionem ſeu fractionem.

Item quod iſte Sergius ex divina revelatione in ſacrario ſancti Petri apoſtoli apud urbem Romanam in loco quodam obſcuriſſimo invenit quandam capſam argenteam cum quodam ſigillo valde corroboratam, in quo erat quædam crux auro & argento cum lapidibus pretioſis ſumme exornata, & in hujusmodi cruce, quædam particula lapidis ſeu petra venerabilis ſanctæ crucis, in qua Dei filius fuerat crucifixus, erat collocata: quam quidem crucem poſtea cum magno gaudio & honore & ſumma proceſſione, præſente multitudine fidelium copioſa, ipſe ad eccleſiam deportavit: quæ quidem in diebus feſtivis ſanctæ crucis ſingulis annis a Chriſti fidelibus cum ſumma devotione veneratur atque decoratur.

Item cum eſſet magna affectio Romanorum Pontificum & etiam cleri & populi, ut corpus beati Leonis Papæ primi, qui propter merita ſua ſanctus eſſet, inveniri non poterat, tandem ex revelatione divina corpus ipſius glorioſi Leonis Papæ ab ipſo fuit inventum, & deinde cum magna devotione in eccleſia fuit tranſlatum.

Item quod ipſe Sergius poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli ſexto Idus Septembris extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam tredecim annis, octo menſibus, & viginti tribus diebus ſecundum unam chronicam, ſed in alia dicitur de novem annis & octo menſibus & viginti tribus diebus, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

LEO III. Natione Romanus, ex patre Nicolao Diacono fuit natus, & poſt dictum Sergium Papam primum in Romanum Pontificem fuit

fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa octuageſimus octavus anno a nativitate Domini ſexcenteſimo nonageſimo octavo.

Item quod ipſe Leo Papa per - - - urbis Romæ fuerat factus, ideo plures chronicarum autores in ſuis libris ipſum verum Papam ſcribere noluerunt, unde apud Romanos & in decretis ſanctorum Patrum ſequens Leo Papa tertius ipſe non denominatur nec intitulatur.

Item quod ipſe Leo rexit eccleſiam duobus annis & undecim menſibus, alias novem dicitur in quadam alia chronica, Leone Imperatore tunc regnante, ſecundum Bedam, Proſperum, Sigebertum monachum monaſterii Gemblacenſis, qui omnes prædictas chronicas computando a beato Hieronymo Presbytero usque hic compilaverunt.

JOHANNES VI. Natione Græcus, ex patre - - poſt dictum Leonem tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus, anno a nativitate Domini ſeptuageſimo ſexto.

Item quod ipſe Johannes poſt multas tribulationes & perſecutiones pro Chriſti fide martyrio fuit interfectus, & in ſua gloria extitit coronatus, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Sebaſtiani ad Catacumbas a clero & populo honorifice extitit ſepultus.

Item quod ipſe Johannes rexit eccleſiam tribus annis, duobus menſibus & viginti quatuor diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de viginti tribus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & viginti diebus, Tiberio tertio Imperatore tunc regnante.

JOHANNES VII.

Natione Romanus ſecundum chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur Græcus ex patre Gregorio, & aliter, Platano, & poſt dictum Papam Johannem Sextum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus primus, anno a nativitate Domini ſeptuageſimo quarto.

Item quod iſte Johannes fuit in eccleſia magnus clericus, & in eloquentia valde facundus, & fecit oratorium ſanctæ Dei genitricis Mariæ in eccleſia Sancti Petri apoſtoli - - - - - depingi fecit, & deinde poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli & in oratorio ſuo quod fieri fecerat & depingi a clero & populo ipſe honorifice fuit ſepultus.

Item quod ipſe rexit eccleſiam duobus annis & ſeptem diebus ſecundum unam chronicam, & ſecundum aliam dicitur de decem & ſeptem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus menſibus, & ſecundum aliam dicitur de quatuor, & in quadam alia legitur de novem menſibus, Tiberio III. Imperatore tunc regnante.

SISINIVS.

Natione Romanus ex patre Traſimundo vel Treſmido ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur natione Syrus, & ex patre Johanne fuit natus, & poſt dictum Johannem Papam ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo ſeptimo.

Item quod iſte Siſinius poſt multos labores & tribulationes ac ſui corporis afflictiones, quia tempore ipſius fuit magnum ſchiſma in eccleſia Dei, & quia podagrico ſeu chiragroſo humore continue vexabatur, ideo morte repentina vitam ſuam finivit.

Item quod ipſe rexit eccleſiam viginti diebus, & apud Romanam eccleſiam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de duobus menſibus Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

CONSTANTINVS I.

Natione Syrus, & ex patre Johanne fuit natus, & poſt dictum Siſinium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus tertius, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſecundum aliam dicitur de nono.

Item quod ipſe Conſtantinus poſt ſuam promotionem a Juſtiniano Imperatore multipliciter fuit rogatus & invitatus, ut apud Conſtantinopolin ipſe venire deberet, qui cum ipſe Conſtantinus ibi fuiſſet ab ipſo Juſtiniano Imperatore una cum populo ſuo cum ſummo gaudio & honore fuit receptus, deinde in ſequenti die Dominica Sanctæ Sophiæ Miſſam ſolennem ab ipſo Conſtantino celebrari fecit, & tunc cum ſumma humilitate & devotione euchariſtiam de manibus ſuis ipſe recepit, & poſtea omnia privilegia ecocleſiæ Romanæ per ipſum & ſuos prædeceſſores ſibi conceſſa iſte Imperator renovavit, ratificavit & confirmavit.

Item quod cum quidam nomine Philippus, qui alias Bardanus nominabatur, prædictum Juſtinianum Imperatorem proditionaliter interfeciſſet & imperium uſurpaſſet, & conſequens eccleſiam Dei & Chriſti fideles tanquam verus & ſummus hæreticus perſecutus fuiſſet, & omnes picturas & imagines ejus matris & ſanctorum, qui erant in eccleſiis urbis Conſtantinopolitanæ deleri ex toto & removeri feciſſet, ideo ipſe Conſtantinus Papa ipſum Philippum tanquam verum hæreticum ſententialiter condemnavit & eum anathematizavit, & deinde divino judicio ab Anaſtaſio Imperatore ſecundo iſte Philippus fuit captus, & oculis ſuis & imperio extitit privatus.

Item quod iſte Conſtantinus Papa omnia geſta, quæ in ſex Synodis a ſanctis Patribus fuerunt facta, apud urbem Romanam in porticu Sancti

Sancti Petri vivifice per ordinem depingi fecit.

Item quod ipſe Conſtantinus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in Vaticano in eccleſia Sancti Petri apoſtoli ſexto Idus Januarii a clero & populo honorifice ipſe fuit ſepultus, qui quidem rexit eccleſiam ſeptem annis, quinque diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica quadraginta diebus, Juſtiniano Imperatore tunc regnante.

GREGORIUS II.

Natione Syrus & ex patre Johanne ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur natione Romanus, ex patre Marcello, & poſt dictum Conſtantinum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus quartus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo ſexto decimo.

Item quod ipſe Gregorius quendam Bonifacium nomine de Britannia a ſe venientem in epiſcopum conſecravit, & poſtea ipſum tanquam catholicum pro prædicando verbo Dei in Germaniam ſive Teutoniam transmiſit, & tanquam gratia divina ſuffragante, gentes illius patriæ ad fidem catholicam convertit, & ibi poſtea Archiepiſcopus Moguntinus factus.

Item quod cum Leo Imperator imaginem Chriſti & beatæ virginis Mariæ & aliorum ſanctorum, quas ipſe in civitate Conſtantinopolitana invenire potuit, igne cremari juſſiſſet, & ob hoc monitus ſe emendare noluiſſet, ideo ipſe Gregorius tanquam verum hæreticum ſententialiter condemnavit & ipſum anathematizavit.

Item quod ipſe Gregorius eccleſiis, monaſteriis & clero dedit & diviſit omnia bona ſua, & poſtea ipſe devote ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo tertio Idus Februarii extitit ipſe ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſedecim annis, octo menſibus, alias decem & ſeptem, & viginti, alias viginti duobus diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta duobus diebus, Anaſtaſio Imperatore tunc regnante.

GREGORIUS III.

Natione Romanus, ex patre Marcello fuit natus, & poſt dictum Gregorium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus quintus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo triceſimo primo.

Item quod Gregorius ordinavit & edidit in ſecreta, ſeu canone Miſſæ: Quorum hodie ſolennitas in conſpectu majeſtatis tuæ celebratur, Dominus Deus noſter, in toto orbe terrarum. Idem poſtea apud urbem Romanam magnum concilium celebravit, in quo quidem concilio mille epiſcopi interfuerunt, & ibi Leonem tunc Imperatorem hæreticum ſententialiter condemnavit & eum anathematizavit, & Italiam & Hiſpaniam, in quibus dictus Leo dominabatur, a ſua ditione abſolvit & removeri fecit, & nihilominus venerationem & reverentiam ſanctarum imaginum Dei & ejus matris ac ſanctorum ipſe de cætero decrevit, quas tamen dictus Leo in eccleſiis civitatis Conſtantinopolitanæ deleri & deſtrui fecerat antea.

Item cum Romana civitas a Liuthbrando Rege Longobardorum obſeſſa fuiſſet, ideo ipſe Gregorius miſit ad Carolum Martelli, patrem Pipini Regis Franciæ, claves confeſſionis Sancti Petri, ut Romanam eccleſiam a Longobardis ipſe liberare deberet, qui cum idem Carolus hoc audiviſſet, ſtatim convocato & congregato ſuo exercitu, ad urbem Romanam perrexit, & ab ipſa obſidione cum triumpho & honore eam liberavit.

Item quod ipſe Gregorius poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in Vaticano in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo ipſe honorifice fuit ſepultus quinto Kalendarum Decembris. Qui quidem rexit eccleſiam decem annis, octo menſibus & viginti diebus, alias viginti quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica octo diebus, Leone Imperatore tunc regnante.

ZACHARIAS.

Natione Græcus ex patre Pollychronio fuit natus, & poſt dictum Gregorium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus ſextus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo tertio.

Item quod ipſe Zacharias ante ſuam promotionem tam Græcæ quam Latinæ linguæ ipſe valde fuit peritus, & omni virtute perornatus in tantum, quod libros dialogorum beati Gregorii Papæ de Latino tranſtulit in Græcum, & pacem atque concordiam cum Longobardis ipſe fecit, & tunc tempore ſuo Ægidius de Græcia in Provinciam venit.

Item quod cum tempore ſuo ſcilicet ipſius Gregorii Papæ Childericus Rex Francorum regnaret, & pro regimine ſui regni valde inutilis eſſet, ideo quidam Pipinus nomine, Princeps Francorum, qui totum regnum Franciæ tunc gubernabat, & Major Domus regiæ dicebatur, miſit Legatos ſolennes ad ipſum Zachariam Papam de concilio & conſenſu Gallicorum conſulens, quod potius Rex eſſet aut dici deberet an ille, qui magnos pro regno Franciæ ſuſtinet labores, an ille, qui otio erat deditus, & ſolo nomine regio erat contentus. Qui quidem Zacharias ſibi remandavit & reſcripſit, illum revera appellari Regem & debere eſſe, qui utilius regni gubernacula & rempublicam perageret & exerceret, cumque hujuſmodi reſponſionem iſte Pipinus & Gallici habuiſſent & audiſſent, ſtatim dictum Childericum Regem Franciæ

Franciæ in quodam caſtro incluſerunt, & dictum Pipinum ſibi in Regem conſtituerunt, quem Bonifacius Moguntinus Archiepiſcopus de mandato ipſius Zachariæ apud civitatem Sveſſionenſem dictum Pipinum in Regem inunxit, qui tanquam Rex Franciæ decem & octo annis regnavit, & exinde omnes Majores Domus Franciæ principari inceperunt ſuper Francorum regno, & ſic propter iſtum Childericum hic defecit progenies Clodovæi, qui fuit primus Rex Franciæ Chriſtianus, dicto Pipino ſic ſuccedente.

Item quod iſte Zacharias poſt multos labores & afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam decem annis, tribus menſibus & quindecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duodecim vel tredecim diebus, Conſtantino Imperatore tunc regnante.

STEPHANVS II.

Natione Romanus ex patre Conſtantino fuit natus, & poſt dictum Zachariam Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa nonageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini ſeptingeſimo ſecundo.

Item quod cum Aiſtulphus Longobardorum Rex tempore ipſius Stephani Papæ valde opprimeret urbem & populum Romanum pro eo, quia ab uno cujuslibet capite certum tributum ſibi fieri & dari exigebat, ideo ipſe Stephanus Papa adjutorium contra dictum Aiſtulphum latronem a Pipino Rege Francorum ſibi fieri poſtulavit. Cum ipſe Pipinus hoc audiviſſet, eidem Stephano Papæ affectuoſe ſupplicavit, ut in Franciam veniret, qui quidem poſtea in Franciam venit, cui venienti Pipinus cum magna militia occurrit, & ipſe ſtatim de ſuo equo deſcendit ad terram, & poſtea per ſpatium trium milliariorum vice & modo ſtratoris cum magna humilitate & devotione extitit in terra proſtratus, & poſtea una cum conjuge & prole ſua cum magno gaudio & honore ad ſuum palatium eum deduxit & inunxit, & ipſum Karolum magnum & Karoli filii ſui hæreditatem ſucceſſionis benedixit, & omnes alienigenas ab ejus invaſione anathematizavit.

Item quod ipſe Stephanus ultimo anno ſui Pontificatus Romanum imperium ipſe tranſtulit a Græcis in Germanos, in perſonam magnifici Karoli, Regis Franciæ, de qua translatione tangit decretalis de electione, c. venerabilem, & ibi etiam per Doctores de hoc plane notatur.

Item quod iſte Stephanus poſt multas tribulationes & perſecutiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice quinto Kalendarum Martii extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque annis & viginti octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & quinque diebus, Conſtantino quarto Imperatore tunc regnante.

PAVLVS I.

Natione Romanus & ex patre Conſtantino fuit natus, qui fuit frater Germanus præfati Stephani Papæ ſecundi, & poſt ipſum Stephanum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa nonageſimus octavus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo quinquageſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de ſexageſimo.

Item quod iſte Paulus fuit vir mitiſſimus & miſericors atque pius in tantum, quod nulli malum pro malo reddebat, & devoto cum - - - - - familiaribus ſuis cellas infirmorum, pauperum & incarceratorum viſitabat, circuibat, & ipſis neceſſaria miniſtrabat, & orphanis & pupillis opem ferebat, & alia quam plurima bona ipſe fecit. Qui quidem ſtatuit & ordinavit, ut de cætero omnia divina officia in quadrageſima ante horam ſextam celebrari deberent, quod antea non erat conſuetum.

Item quod ipſe Paulus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli a clero & populo cum magno gaudio & honore extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam decem annis & uno menſe ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno tantum, Conſtantino quarto Imperatore tunc regnante.

CONSTANTINVS II.

Natione Romanus, & poſt dictum Paulum ſedem apoſtolicam tyrannice occupavit, & poſt beatum Petrum apoſtolum de facto extitit Papa nonageſimus nonus, anno a nativitate ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, alias octavo, veruntamen in multis libris inter alios Romanos Pontifices non ponitur, quia ipſe non fuit bonus Papa.

Item quod iſte Conſtantinus antea erat laicus, ſed ſtatim ad ſacerdotium ſe fecit ordinari, ut dictum Papatum obtinere poſſet, in tantum, quod ipſe promotus poſtea contumaci ambitione & malitia ipſum obtinuit, favente ſibi una parte cleri & populi Romani; ſed contra iſtum Conſtantinum ab alia parte cleri & populi alter electus fuit, qui quidem Stephanus nomine in Papam eligitur, propter quæ fuit magnum ſchiſma in eccleſia Dei, & ipſe tamen Conſtantinus a clero & populo finaliter ab eccleſia fuit dejectus, & ſuis oculis propriis & ex toto ab eis extitit privatus, & poſt Stephanus, qui ſequitur, in Romanum Pontificem canonice fuit electus; verum tamen iſte Conſtantinus rexit eccleſiam de facto uno anno & uno menſe, Conſtantino quinto Imperatore tunc regnante.

STEPHANVS III.

Natione Siculus & ex patre Olivo poſt dictum

ctum Conſtantinum ab eccleſia dejectum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo octavo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſexageſimo nono.

Item quod iſte Stephanus pro Chriſti fide longo tempore a Conſtantino Imperatore extitit captus & incluſus in tantum, quod propter multas perſecutiones & tribulationes migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in Vaticano in eccleſia Sancti Petri Apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus.

Item quod ipſe rexit eccleſiam tribus annis, quinque menſibus & viginti octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quatuor annis, quinque menſibus & viginti octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica octo diebus, Conſtantino quinto Imperatore tunc regnante.

ADRIANVS I.

Natione Romanus, & ex patre Theodoro, de regione via lata fuit natus, & poſt dictum Stephanum III. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus primus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo primo ſecundum unam chronicam ſed ſecundum aliam dicitur ſecundo, & in alia de tertio.

Item quod iſte Adrianus multa bona fecit, nam ipſe Sanctum Anaſtaſium apud aquam Sardiam ab incendio liberavit, & turres ac muros, qui ceciderunt, apud Romam & usque ad fundamentum fuerunt deſtructi, renovavit, & portas majores æreas eccleſiæ beati Petri & inter ipſas ob reverentiam ipſius poni fecit, & poſtea apud Romanam urbem ipſe ſynodum celebravit, & tam infra urbem Romanam quam etiam extra multas eccleſias deſtructas reſtauravit, & reparari fecit, & quod hymnus angelicus: Gloria in excelſis Deo omni die feſtivo decantari deberet.

Item quod ipſe Adrianus inſtituit & ædificari fecit unum monaſterium in honorem Sancti Stephani apud urbem Romanam juxta eccleſiam Sancti Petri in congregationem ſeu conventum monachorum ſtatuit & ordinavit. Qui quidem monachi cum aliis, qui erant in tribus monaſteriis juxta eccleſiam prædictam beati Petri olim per beatum Gregorium inſtituti, in eccleſia beati Petri laudes & cantus Sedulii perſonare deberent.

Item quod iſte Adrianus cum auxilio Karoli magni tunc Imperatoris & Regis Franciæ omnes civitates, caſtra, villas & alia bona ad patrimonium beati Petri apoſtoli pertinentia, quæ Deſiderius Rex Longobardorum ſibi abſtulerat & ipſi occupaverant, recuperavit & ad ſtatum priſtinum omnia perduxit.

Item quod iſte Adrianus poſt multas perſecutiones & tribulationes ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri a clero & populo honorifice extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam viginti tribus annis, decem menſibus, viginti octo diebus, Conſtantino quinto Imperatore tunc regnante.

LEO IV.

Natione Romanus & ex patre Arnulpho fuit natus, & poſt Adrianum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus ſecundus, anno a nativitate Domini ſeptingenteſimo octuageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo ſexto, & in alia dicitur de octavo.

Item quod iſte Leo Papa fuit ſumme reverendus, & poſt ſuam promotionem ſtatim claves confeſſionis Sancti Petri Apoſtoli cum vexillo urbis Romæ magno Regi Franciæ tranſmiſit, & poſtea ipſe fecit fieri porticum Sancti Petri, qui adhuc dicitur civitas Leoniana, & ipſam muro circumcinxit propter concuſſum & invaſionem inimicorum.

Item quod ipſe ſtatuit & ordinavit litanias ſeu proceſſiones in urbe Romana fieri per modum, qui ſequitur, & primo videlicet quod ſecunda feria ſummus Pontifex cum omni clero & populo ab eccleſia Dei ſemper genitricis Mariæ, quæ ad præſepe Domini vocatur, cum hymnis & canticis usque ad eccleſiam ſancti Salvatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, pergere debeat. Et poſtea tertia die feria fiant hujusmodi proceſſiones ſeu litaniæ de eccleſia ſanctæ Sabinæ ad eccleſiam B. Pauli Apoſtoli, & poſtmodum feria quarta fieri debeat modo, quo ſupra, de eccleſia, quæ vocatur Jeruſalem ad eccleſiam ſancti Laurentii, quæ extra muros vocatur.

Item quod, cum Leo Papa in diebus Marci evangeliſtæ litanias ſeu proceſſiones, quas ipſe conſtituerat, ſolenniter celebraret, quidam Romani maligno ſpiritu imbuti, qui quidem clandeſtine ſtabant bene armati cum ſuis complicibus eum ceperunt & oculos ſuos & linguam ſibi eruerunt & amputaverunt; ſed poſtea Deus omnipotens viſum & linguam miraculoſe ſibi reſtituit, prout ipſe hujusmodi membra ſua ſana prius conſueverat habere.

Item quod ipſe beatus Leo poſt multos labores & corporis ſui afflictiones ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam viginti annis, quinque menſibus & ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus, Conſtantino quinto Imperatore tunc regnante.

STEPHANVS IV.

Natione Romanus & ex patre Julio fuit natus, & poſt dictum Leonem tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus

tertius, anno a nativitate Domini octingenteſimo ſexto decimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decimo ſeptimo.

Item quod ipſe Stephanus poſt ſuam promotionem pro viſitando eccleſias & perſonas eccleſiaſticas venit in Franciam, & deinde cum viſitaſſet Ludovicum Regem Franciæ tunc Imperatorem electum, a quo quidem cum ſummo honore fuerat receptus & dictum Ludovicum coronaſſet Imperatorem, & multos captivos in partibus illis redemiſſet, & ad partes proprias remiſiſſet, ipſe Stephanus Papa apud urbem Romanam rediit.

Item quod ipſe Stephanus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum, & a clero & populo honorifice extitit ſepultus apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli. Qui quidem rexit eccleſiam ſeptem menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de uno anno, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſedecim annis, alias dicitur de viginti octo annis, Ludovico primo Imperatore tunc regnante.

PASCHALIS I.

Natione Romanus & ex patre Maximo natus, & poſt dictum Stephanum Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quartus, anno a nativitate Domini octingenteſimo decimo ſexto.

Item quod ipſe Paſchalis ex revelatione divina in cœmeterio Praxedis corpora beatæ Cæciliæ virginis & Valeriani ſponſi ſui & etiam Tiburtii & Maximini, Urbani Papæ primi invenit & ipſe omnia manibus propriis cum magna reverentia recollegit, & poſtea apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri, ſanctæ Cæciliæ cum magna ſolennitate & honore prædicta omnia corpora recondidit & collocavit.

Item quod iſte Paſchalis ante ingreſſum ad corpus ſancti Petri urbis Romæ circa oſtium æreum altare conſtruxit in quodam altari corporis S. Sixti Papæ primi cum magna reverentia & honore recondidit & collocavit, & poſtea eccleſiam ſanctæ Praxedis ipſe reparavit, & ibi monaſterium monachorum Græcorum inſtituit & ordinavit, & infinita Sanctorum corpora, quæ in pluribus cæmeteriis recolligi fecerat, ibi cum ſumma ſolennitate ipſe etiam recondidit atque collocavit, & deinde in urbe Romana Lotharium filium Ludovici Imperatoris filium in Regem Romanorum ipſe elegit & inunxit & Imperatorem eum coronavit, adhuc Ludovico Imperatore patre ſuo tunc vivente.

Item quod iſte Paſchalis poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam a clero & populo honorifice in eccleſia ſancti Petri apoſtoli extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſeptem annis & ſeptendecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica octodecim diebus, dicto Ludovico Imperatore tunc regnante.

EVGENIVS II.

Natione Romanus & ex patre Boemundo fuit natus, & poſt dictum Paſchalem Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quintus, anno a nativitate Domini octingenteſimo vigeſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de viceſimo quarto.

Item quod iſte Eugenius Papa per aliquos de populo Romano violenter fuit captus, & poſtea per ipſos oculis ſuis extitit orbatus, & tandem ab eis pro Chriſti fide fuit interfectus, & ab ipſo in ſua gloria feliciter extitit coronatus, & in Vaticano apud urbem Romanam honorifice in eccleſia ſancti Petri extitit ſepultus.

Item quod iſte Eugenius Papa rexit eccleſiam tribus annis & duobus menſibus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de quatuor annis, ſeptem menſibus & viginti octo diebus, Ludovico Imperatore tunc regnante.

VALENTINVS I.

Natione Romanus poſt Papam Eugenium II. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus ſextus, anno a nativitate Domini octingenteſimo viceſimo ſeptimo.

Item quod iſte Valentinus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit. Qui quidem rexit eccleſiam quadraginta diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus, Ludovico Imperatore tunc regnante.

GREGORIVS IV.

Natione Romanus & ex patre Johanne fuit natus, & poſt dictum Valentinum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa centeſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo viceſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de viceſimo octavo.

Item quod ipſe Gregorius eccleſiam ſancti Martini de montibus urbis Romæ a vertice uſque ad fundamenta ipſius deſtrui fecit, & poſtea in honore ipſius beati Martini pulchram & magnam eccleſiam cum mirificis lapidibus ædificari fecit, & poſtea multis eam jocalibus & donis perornavit, dictam tamen eccleſiam ſolenniter ipſe conſecravit.

Item quod cum tempore ipſius Gregorii feſtum omnium ſanctorum in Kalendis Novembris, quod inſtituerat Bonifacius Papa, & ipſum in urbe Romana celebrari, extra ipſam urbem non colebatur neque celebrabatur, ideo ipſe Gregorius cum conſilio omnium epiſcoporum in Gallia & Germania, & ad requiſitionem Ludovici tunc Imperatoris ſtatuit & ordinavit, ut hujusmodi civitas ubique terrarum de cætero a clero & populo celebrari deberet.

Item quod cum tempore ipſius Gregorii in odium ejus & deſtructionem eccleſiæ Romanæ quidam Romani maligno Spiritui imbuti nuncios

cios cum literis ſpecialibus ad Soldanum Babyloniæ Regem paganum deſtinaſſent, ut ipſe apud urbem Romanam cum ſuo exercitu venire non tardaret, & quod ipſi parati erant cum honore ipſum recipere & tanquam verum Dominum ſpecialiter pertractare, deinde dictam urbem cum tota Italia ſibi tradere & aſſignare pacifice & quiete ipſi promittebant. Et ideo dictus Soldanus, hoc audito, ipſe miſit ſtatim ad eos infinitam gentem paganorum, ut per portam Centumcellenſem in Italiam irruerent, & ipſi tanquam locuſtæ totam patriam occupaverunt, & poſtea ipſi civitatem Romanam hoſtiliter & violenter ceperunt, & eccleſiam ſancti Petri apoſtoli & omnes alias eccleſias urbis Romæ omnibus ornamentis & jocalibus ſuis ſpoliaverunt, & in ipſis eccleſiis ſtabula equorum ſuorum fecerunt, & deinde totam Tuſciam eodem modo occupaverunt, ſed finaliter ob ipſius Gregorii requiſitionem quidam nomine Guido Capitaneus & Marchio Longobardorum cum magna multitudine Gallorum contra dictos paganos venerunt & taliter, quod pro Chriſti nomine ſe habuerunt, cum magna & inenarrabili ſanguinis Chriſtianorum effuſione prædicta, Saracenorum multitudo fuit crudeliter deſtructa, & a terra citra mare alia pars usque ad mare, Dei gratia ſuffragante, ab ipſis Chriſtianis fuit perſecuta & penitus effugata in tantum, quod ipſi poſtea apud Italiam redire non curaverunt.

Item quod ipſe Gregorius ob reverentiam ſanctorum martyrum, quorum corpora in diverſis cæmeteriis in urbe Romana & extra tempore perſecutionis crudelium Imperatorum acquieſcebant, ipſe perſequi feit, & inter alia corpora ſancti Sebaſtiani Gorgonii & Tiburtii adinvenit, & in eccleſia ſancti Petri apoſtoli apud urbem Romanam cum ſumma ſolennitate & devotione ipſe propriis manibus recondidit, & ibi cum multis donis & jocalibus atque ornamentis ipſe ſumme decoravit & collegit.

Item quod ipſe Gregorius poſt multos labores & corporis tormenta ad Dominum in pace migravit, & deinde a clero & populo in eccleſia ſancti Petri apoſtoli apud urbem Romanam honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſedecim annis, prædicto Ludovico primo Imperatore tunc regnante.

SERGIVS II.

Natione Romanus & ex patre Sergio fuit natus, & poſt dictum Gregorium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum fuit Papa centeſimus octavus, anno a nativitate Domini octingenteſimo quadrageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo.

Item quod iſte Sergius os porci ante vocabatur, ſed tempore ſuæ promotionis aliud nomen, videlicet Sergius impoſitum fuit, quare poſtea omnes Romani Pontifices in ſuis promotionibus aliud nomen mutuare conſveverunt, prout communiter in principio librorum Decretalium notare conſveverunt.

Item quod ipſe Sergius poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit. Qui quidem rexit eccleſiam tribus annis, duobus menſibus & quindecim diebus. Et tunc ſedes apoſtolica vacavit quindecim diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur, quod ſtatim, mortuo ipſo Sergio, poſtquam ipſe eccleſiaſticæ ſepulturæ traditus fuiſſet, Leo quartus, qui ſequitur in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, Lothario Imperatore tunc regnante.

LEO IV.

Sed ſecundum numerum dici debet quintus, tamen ex certa cauſa, ut dictum ſupra, quartus in chronicis Romanorum Pontificum deſignatur. Qui quidem fuit natione Romanus, & poſt dictum Sergium Papam ſecundum fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus nonus, anno a nativitate Domini octingenteſimo quinquageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Leo Papa tempore ſuæ - - - propter ſtudium literarum in monaſterio ſancti Martini confeſſoris, quod eſt Romæ juxta eccleſiam ſancti Petri apoſtoli monachus poſitus atque traditus fuit. In quo quidem monaſterio non ſolum ſcientia, ſed etiam in morum converſatione & vitæ perfectus, ut verus monachus valde.

Item quod cum tempore ipſius Leonis multitudo paganorum in partibus Romanis pro deſtruendo Chriſtianitatem & Italiam occupando veniſſent, tandem meritis & precibus ipſius Leonis Papæ illi pagani in judicio divino - - - ſubverſi ſunt & in parte Leonis trucidati & aliqui eorum effugati, nam ipſe bonus catholicus multum patiens, valde humiliatus, divinarum ſcripturarum perſcrutator ferventiſſimus vigiliis & orationibus ſemper intentus.

Item quod ipſe Leo poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Cujus feſtum agitur decimo ſeptimo Kalendarum Auguſti. Qui quidem rexit eccleſiam octo annis, tribus menſibus & ſex diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſex diebus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de duobus menſibus & quindecim diebus, Lothario Imperatore tunc regnante.

JOHANNES *Anglicus*

Natione, dictus magnanimus, poſt dictum Leonem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus decimus.

Item quod iſte Johannes, prout communiter aſſeritur, fœmina fuit, in puellari ætate a quodam amaſio ſuo in habitu virili in ſtudio Athenarum, quod tunc erat in Græcia, producta in tantum, quod ipſa fuit ſubtilis, quod in omnibus ſcientiis erudita fuit & profecit totaliter, ut tunc ſimilis ſibi non inveniretur, propter quod ipſa

ipſa audiens ſtatum & famam urbis Romæ, ſtatim ad ipſam venit, & per tres annos ibi ſolempniter diverſas ſcientias docuit & legit, & deinde multos magnos ſcholares & diſcipulos ipſa habuit, qui eam audiebant propter ejus ſubtilitatem & doctrinam & honeſtam converſationem in tantum, quod de ſua doctrina, vita, moribus atque ſcientia & exemplis apud Cardinales & clerum & populum etiam Romanum ſumme cothidie ipſi Romani audiebant. Cumq; dictus Leo Papa quartus deceſſiſſet, & concordare ſeu eligere Papam non poſſent, ideo poſtea unanimiter & concorditer ipſi Cardinales iſtum Johannem in Romanum Pontificem elegerunt, & poſtea in Papatu multum honeſte & devote ipſe aliquo tempore, bene ut creditur, permanſit, ſed poſtea cum bonis cibariis & delicatis ipſa impinguata & finaliter ſuggeſtione diabolica decepta a quodam ſuo familiari extitit imprægnata; cum autem ipſa tempus ſui partus ignoraret, quodam die dum ipſe Johannes cum clero & populo de eccleſia ſancti Petri ad eccleſiam ſancti Johannis Lateranenſis proceſſionem faceret, ſoliti dolores ſui partus ſubvenerunt, & tantum eam anguſtiaverunt, quod in quadam carreria quæ eſt inter Colliceum & eccleſiam ſancti Clementis urbis Romæ ipſa peperit & poſtmodum ipſa mortua fuit, ut dicitur, atque ſepulta. Pro qua quidem carreria ſeu via poſtea Romani Pontifices in deteſtationem hujusmodi facti, ut dicitur, non tranſeunt nec tranſire volunt.

Item quod ipſe rexit eccleſiam cum dicta deceptione duobus annis, quinque menſibus, quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per unum menſem, Lothario primo Imperatore tunc regnante &c.

BENEDICTUS III.

Natione Romanus, & ex patre Petro fuit natus, & poſt dictum Johannem Anglicum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus undecimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo quinquageſimo octavo.

Item quod ipſe Benedictus ſtatuit & ordinavit, ut de cætero clerici propter reverentiam Dei & bonum exemplum populi in ſeſſu & in ſtatu & in habitu & in omnibus moribus ipſorum laudabiliter & honeſte vivere & ſe exhibere debeant. Et deinde multa bona fecit, & inter alia a porta civitatis Romanæ usque ad eccleſiam ſancti Pauli unum porticum, & a porta ejusdem civitatis usque ad eccleſiam ſancti Laurentii alium porticum in honore ipſorum ſanctorum ipſe fieri & reſtaurari fecit.

Item quod iſte Benedictus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, & a clero & populo apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & quinque menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptem menſibus tantum. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica quindecim diebus, Lothario primo tunc Imperatore regnante.

NICOLAUS I.

Natione Romanus & ex patre Theodoro fuit natus, & poſt dictum Benedictum in Papam Romanum fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit centeſimus duodecimus anno a nativitate Domini octingenteſimo ſexageſimo.

Item fuit vir magnæ ſanctitatis & humilitatis, pupillorum, orphanorum & viduarum ſummus defenſor, pauperum & peregrinorum magnus proviſor atque conſolator, & eccleſiarum atque perſonarum atq; fidei catholicæ & enarrabilium extitit propugnator in tantum, quod poſt magnum Gregorium Papam in ſede apoſtolica ſibi non fuit ſimilis neque comparandus.

Item quod iſte Nicolaus fuit tantus catholicus, quod Michaëlem tunc Imperatorem Conſtantinopolitanum excommunicavit, anathematizavit, quia ipſe beatum Ignatium depoſuerat de ſede ſua. Et poſtea Lotharium Regem Franciæ etiam excommunicavit, quia uxorem ſuam legitimam, quam duxerat, ipſe dimiſerat, & cuidam mulieri nomine Gualtradæ adhærebat.

Item quod ex induſtria ipſius Nicolai & tractatu corpus beati Clementis Papæ primi, quod in mari pro Chriſti fide fuerat poſitum & ſubmerſum a Chriſti fidelibus apud urbem Romanam extitit deportatum, & in eccleſia, quæ pro ipſius nomine fuerat ædificata, per ipſum Nicolaum cum magna ſolennitate a clero & populo & honorifice ejus ſanctum corpus terræ mandatum fuitque reconditum.

Item quod ipſe Nicolaus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, & in urbe Romana apud latera ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam novem annis, duobus menſibus & viginti diebus, Lothario Imperatore tunc regnante.

ADRIANUS II.

Natione Romanus, & ex patre Thalaro, alias dicitur, quod fuit natus Parmenſis, qui poſt dictum Nicolaum Papam primum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus decimus tertius, anno a nativitate Domini octuageſimo ſeptuageſimo nono.

Item quod cum Lotharius Rex Franciæ eſſet excommunicatus a dicto Nicolao, prædeceſſore ſuo propter Caldradam mulierem, quam ipſe tenebat & uxorem ſuam dimittebat pro ſe excuſando ad hujus convivium, & ſuper hoc oſtendendo ſuam innocentiam ad ipſum Adrianum apud urbem Romanam cum multa comitiva ipſe veniſſet, & poſtea ad hujusmodi excuſationem communionem corporis & ſanguinis Chriſti cum multis aliis familiaribus nobilibus & magnis viris ab ipſo Papa recepiſſet juxta ordinationem ipſius Adriani Papæ, tandem ipſe

&

& omnes alii nobiles ſupra dicti eodem anno judicio divino defuncti fuerunt, quia communionem ſupra dictam contra ſuam conſcientiam & veritatem Chriſti ceperunt.

Item quod iſte Adrianus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones migravit ad Dominum, & a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque annis, Ludovico Imperatore regnante.

JOHANNES VIII.

Poſt dictum Adrianum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quatuordecimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo octuageſimo ſecundum unam chronicam, ſed in alia dicitur de octuageſimo quarto.

Item quod iſte Johannes corpus ſanctiſſimi Gregorii magni, unum brachium ſancti Leonis Papæ ibi dedit in eccleſia Senenonſi ob reverentiam iſtorum ſanctorum & honorem, & perpetuo ibi dedit & aſſignavit, & cum magna ſolennitate ipſe ibi collocavit, & multa bona ipſe fecit.

Item quod iſte Johannes poſt multos labores & corporis ſui afflictiones ad Dominum migravit, poſtea tam a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam decem annis & duobus diebus, Ludovico II. Imperatore tunc regnante.

MARTINVS II.

Natione Romanus poſt dictum Johannem Papam octavum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quintus decimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo octuageſimo quarto.

Item quod ipſe Martinus poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, qui quidem rexit eccleſiam uno anno & quinque menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per duos dies, Karolo tertio Imperatore tunc regnante.

ADRIANVS III.

Natione Romanus, & ex patre Benedicto fuit natus, & poſt dictum Martinum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & decimus ſextus, anno a nativitate Domini octingenteſimo octuageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam de octuageſimo quinto.

Item quod ipſe Adrianus ſtatuit & ordinavit atque inhibuit, ut de cætero Imperator intromittere ſe non præſumat de electione ſancti Romani Pontificis, neque Cardinales cum in ipſa electione neque eum a modo recipere præſumant.

Item quod ipſe Adrianus poſt multos labores & corporis ſui afflictiones ad Chriſtum migravit feliciter, & poſtea a clero & populo honorifice extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinto anno & tribus menſibus, Karolo Imperatore tunc regnante.

Item quod poſt dictum Adrianum Papam tertium ſucceſſit Baſilius prout teſtantur, * & hoc dicit, quod ipſum Baſilium Papam in aliis libris ſcriptum non invenit, neque alii chronicarum autores ullam de ipſo mentionem fecerunt. Quare in numero aliorum Romanorum Pontificum neque hic ipſe ponitur, neque deſignatur. Unde ſequitur de Stephano Papa quinto. Poſt autem dictum Adrianum Papam tertium ponunt dictum Stephanum quintum immediate ſucceſſorem ſuum.

STEPHANVS V.

Natione Romanus ex patre Adriano fuit natus, & poſt dictum Adrianum Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus decimus ſeptimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo octuageſimo quarto ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de octuageſimo quinto.

Item quod ipſe Stephanus poſt multos labores & corporis ſui afflictiones ad Dominum migravit, & poſtea tam a clero quam populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſex annis & octo diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica quinque diebus, Karolo tertio Imperatore tunc regnante.

FORMOSVS.

Epiſcopus Portuenſis Cardinalis poſt dictum Stephanum Papam quintum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus decimus octavus, anno a nativitate Domini octingenteſimo & nonageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo primo.

Item quod iſte Formoſus Romanam eccleſiam beati Petri apoſtoli, quando fuit factus Papa renovari fecit, quamvis ante ſuam promotionem male habuiſſet in actibus ſuis. Nam cum ſemel propter timorem Johannis Papæ octavi a Romana urbe fugiſſet & ſuum epiſcopatum Portuenſem ipſe reliquiſſet, ideo præfatus Johannes Papa quia vocatus ad ſuum epiſcopatum adire noluit, ab ipſo Johanne Papa extitit anathematizatus, & poſtea extitit degradatus, maxime quia ſtatum ſibi aſſumſerat laicalem; nam ipſe juraverat, quod de cætero apud urbem Romanam nec ad ſuum epiſcopatum nunquam rediret, poſtea autem, Martino Papa ſucceſſore dictus Johannes fuit reconciliatus atque reſtitutus, & apud dictam urbem Romanam & ad epiſcopatum ſuum fuit reverſus; nam ipſe pœnitebat ſe præmiſſa commiſiſſe, & deinde in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, propter quod multa altercatio de facto exorta fuit in eccleſia Dei, prout ſequentibus patebit exemplis.

Item quod iſte Formoſus rexit eccleſiam quinque annis & quinque menſibus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de

de quatuor annis duntaxat. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus diebus, Arnulpho primo tunc Imperatore regnante.

BONIFACIVS VI.

Natione Tuſcus, poſt dictum Formoſum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt dictum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus decimus nonus, anno a nativitate Domini octingenteſimo nonageſimo quinto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo ſecundo.

Item quod iſte Bonifacius poſt paucos dies ad Dominum migravit, & tam a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quindecim diebus Arnolpho Imperatore regnante.

STEPHANVS VI.

Natione Romanus, poſt dictum Bonifacium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus viceſimus, anno a nativitate Domini octingenteſimo nonageſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Stephanus a dicto Formoſo Papa, ſuo prædeceſſore Anagniæ fuerat epiſcopus ordinatus, ſed poſtea factus Papa ipſum Formoſum & omnia facta ſua valde fuit perſecutus, nam omnes ordinationes per dictum Formoſum factas mutavit atque nullas fore decrevit.

Item quod ipſe Stephanus conſilium ſuum congregavit & apud Romam ipſum celebravit, & tunc coram ſe corpus dicti Formoſi Papæ ſine ſpirituali veſte imo laicali habitu indutum ibi poni fecit, & deinde duos digitos de ſua manu dextra abſcidi fecit, & poſtea ejus manum in flumine Tiberis urbis Romæ jactari fecit vel præcepit.

Item quod iſte Stephanus poſt modicum tempus de hoc ſeculo migravit, qui rexit eccleſiam uno anno & tribus menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus, Arnolpho Imperatore tunc regnante.

ROMANVS

Natione Romanus, poſt dictum Stephanum Papam ſextum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus viceſimus primus, anno a nativitate Domini octingenteſimo octuageſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octuageſimo.

Item quod ipſe Romanus poſt paucos dies migravit ad Chriſtum ſecundum unam chronicam, quia non rexit eccleſiam niſi tribus menſibus & viginti duobus diebus; ſed ſecundum aliam dicitur de tribus annis, Arnulpho tunc regnante.

THEODORVS II.

Natione Romanus poſt dictum Romanum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & viceſimus ſecundus, anno a nativitate Domini octingenteſimo nonageſimo octavo ſecundum chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de nonageſimo nono.

Item quod ipſe Theodorus reprobavit ea, quæ Stephanus ſextus prædeceſſor ſuus fecerat contra Formoſum Papam ſupra dictus, in tantum, quod omnes ordinatos a Domino Formoſo Papa reconciliavit & ipſos reintegravit, & deinde poſt modicum temporis migravit ad Dominum, quia non rexit eccleſiam niſi per viginti dies, Arnulpho Imperatore tunc regnante.

JOHANNES IX.

Poſt dictum Theodorum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus viceſimus tertius an. a nativitate Domini octingenteſimo nonageſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nongenteſimo.

Item quod ipſe Johannes poſt ſuam promotionem habuit magnam diſcordiam cum Romanis, nam quidam ipſorum tenebant & defendebant partem prædicti Formoſi Papæ ſui prædeceſſoris; alii vero totum contrarium, & ideo cum illis rebellantibus ſibi & contra dictum Formoſum Papam inſurgentibus maximam pugnam habuit, & inter ipſos ſumma iniquitas exorta fuit.

Item quod ipſe Johannes propter confirmandas ordinationes, quas dictus Formoſus Papa fecerat tempore ſuo apud Romam ipſe Synodum celebravit ſeu celebrari fecit, in qua ſeptuaginta & quatuor epiſcopi interfuerunt, ubi ſynodus, quam Stephanus Papa ſuus prædeceſſor celebraverat, & contra dictum Formoſum Papam penitus fuit reprobata. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis & quindecim diebus, Arnulpho Imperatore tunc regnante, & progenie Karoli magni tempore iſtius Johannis Papæ deficiente.

BENEDICTVS IV.

Natione Romanus poſt dictum Johannem IX. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus viceſimus quartus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſecundo.

Item quod ipſe Benedictus Papa poſt multos labores de hoc ſeculo migravit, & rexit eccleſiam tribus annis & duobus menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica ſedecim diebus, Ludovico III. Imperatore tunc regnante.

LEO V.

Poſt dictum Benedictum Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus viceſimus quintus, anno a nativitate Domini nongenteſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quarto.

Item quod ipſe Leo Papa poſt triginta dies ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadraginta dieb9 tempore ſuæ promotionis a quodam Chriſtoph. Presbytero ſuo proditionaliter fuit captus, & in quodam carcere

core crudeliter extitit incluſus, & poſtea ipſe Chriſtophorus per invaſionem & intruſionem ſedem apoſtolicam occupavit, Ludovico Imperatore tunc regnante.

CHRISTOPHORVS.

Poſt dictum Leonem Papam quintum ſedem apoſtolicam tyrannice occupavit & in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & ſic poſt beatum Petrum apoſtolum extitit centeſimus viceſimus ſextus, anno a nativitate Domini nongenteſimo quinto.

Item quod cum ipſe Chriſtophorus ſic in Papatum extitit intruſus, & poſtea a ſede apoſtolica ipſe expulſus fuiſſet, ideo Sergius tertius qui ſequitur, in Romanum Pontificem canonice extitit aſſumtus, & dictus Chriſtophorus ab ipſo Sergio Papa tanquam intruſus & ſedis apoſtolicæ invaſor in quodam carcere poſtea fuit detruſus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum alias chronicas dicitur, quod de Papatu dejectus extitit, & deinde monachus factus eſt, Ludovico Imperatore tunc regnante.

SERGIVS III.

Natione Romanus, & ex patre Benedicto poſt dictum Chriſtophorum intruſum fuit canonice electus, & poſt Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & viceſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptimo.

Item quod quamvis iſte Sergius tunc Diaconus per dictum Papam Formoſum a Papatu fuiſſet reprobatus, tunc poſtquam ipſe Papa fuit factus poſtea ad Francos ſe transtulit, quorum auxilio cum Chriſtophorus ipſius Papatus invaſor eſſet incarceratus, Romam ipſe latenter eſt ingreſſus & dictum Papatum obtinuit, & deinde in vindictam ſuæ repulſionis ipſe prædictum Formoſum Papam de ſepulchro ſuo extrahi fecit, & in quadam ſede Pontificali & veſte ſacerdotali ipſum indutum in præſentia omnium publice decollari fecit & præcepit, & deinde in flumen Tiberis jactari fecit, omnes per ipſum ordinatos exordinavit. Qui quidem Formoſus poſt a piſcatoribus inventus in baſilica beati Petri apoſtoli in quodam lectulo deportatus fuit, unde tunc quædam ſanctorum imagines eum adoraſſe & venerabiliter ſalutaſſe palam omnibus viſæ fuerunt.

Item quod tempore Sergii cum eccleſia Lateranenſis ad terram ex toto cecidiſſet, ipſe Sergius iſtam eccleſiam ædificari fecit a ſummo usque ad fundamenta ipſius. Qui quidem poſtea migravit de hoc ſeculo, & rexit eccleſiam ſeptem diebus, Ludovico Imperatore tunc regnante.

ANASTASIUS III.

Natione Romanus poſt dictum Sergium III. in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & viceſimus octavus, anno a nativitate Domini nongenteſimo duodecimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quatuordecimo.

Item quod ipſe Anaſtaſius poſt modicum tempus de hoc ſeculo migravit & rexit eccleſiam duobus menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duos dies, Berengario Imperatore regnante.

LANDVS

Natione Romanus poſt dictum Anaſtaſium tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & viceſimus nonus anno a nativitate Domini nongenteſimo decimo quarto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſexto decimo.

Item quod iſte Landus poſt paucos dies, de hoc ſeculo migravit & rexit eccleſiam ſex menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta ſex diebus ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de viginti ſex diebus, Berengario tertio Imperatore tunc regnante.

JOHANNES X.

Poſt dictum Landum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexto decimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decimo ſeptimo.

Item quod ipſe Johannes fuit filius Sergii Papæ & Archiepiſcopus Ravennatenſis, & eccleſiæ Ravennatenſi intruſus atque invaſor, ſed poſtea ab omni populo depoſitus extitit atque repulſus; veruntamen poſtquam ipſe fuit factus Papa, conſilio & auxilio ipſius omnes Saraceni, qui tunc dominabantur in Italia propter Romanam urbem devicti in quodam prælio & ab Italia ipſi effugati fuerunt.

Item quod ipſe Johannes Papa cum quodam Marchione nomine Alberico & cum magno exercitu apud Apuliam perrexit, & contra Saracenos, qui in partibus illis erant, bellum fecit, & tandem Dei gratia ſuffragante, victoriam contra Saracenos obtinuit atque triumphum. Qui quidem poſtea apud urbem Romanam & a clero & populo cum magno gaudio & honore fuerunt ipſi recepti.

Item quod iſte Johannes Papa a militibus cujusdam Comitis, nomine Guidonis fuit violenter captus, & poſtea biduo carceri incluſus, interpoſito uno cervicali ab eis ſuper os ipſius Johannis Papæ, ſtatim ipſe extinctus fuit atque ſtrangulatus, & deinde in loco ipſius quendam alium Johannem fratrem Alberti Romani in Papatu ſibi ſubrogaverunt; ſed poſtea dicto Hugone de ſuo regno expulſo, ſtatim ipſe Johannes intruſus a ſede apoſtolica extitit dejectus, & ideo ipſe non ponitur in numero Pontificum Romanorum.

Item quod ipſe Johannes Papa rexit eccleſiam tredecim annis, duobus menſibus & quatuor diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quatuordecim annis, Berengario tertio Imperatore tunc regnante.

LEO VI.

Natione Romanus poſt dictum Johannem Papam

Papam decimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus primus, anno a nativitate Domini nongenteſimo triceſimo ſecundum unam chronicam; ſed in quadam alia chronica dicitur de viceſimo octavo.

Item quod ipſe Leo Papa poſt modicum tempus de hoc ſeculo migravit, & eccleſiam totam rexit per ſeptem menſes ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octo menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus Hugone Imperatore tunc regnante.

STEPHANUS VII.

Natione Romanus poſt dictum Leonem Papam ſextum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus ſecundus, anno a nativitate Domini nongenteſimo triceſimo primo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo nono.

Item quod iſte Stephanus in dicto tempore vixit, quia niſi duobus annis & uno menſe rexit eccleſiam & duodecim diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus, Arnulpho Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XI.

Natione Romanus poſt dictum Stephanum Papam ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus triceſimus tertius, anno a nativitate Domini nongenteſimo triceſimo ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo primo.

Item quod ipſe Johannes rexit eccleſiam quatuor annis, decem menſibus & quindecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per unam diem, Berengario Imperatore quarto tunc regnante.

LEO VII.

Natione Romanus, poſt dictum Johannem Papam undecimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus quartus, anno a nativitate Domini nongenteſimo triceſimo ſecundo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo primo.

Item quod ipſe Leo rexit eccleſiam quatuor annis, decem menſibus & quindecim diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica uno menſe, Berengario Imperatore tunc regnante.

STEPHANUS VIII.

Natione Teutonicus ſeu Germanus poſt dictum Leonem ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus quintus, anno a nativitate Domini nongenteſimo & triceſimo nono.

Item quod ipſe Stephanus poſtea a Romanis quibusdam fuit membris ſuis mutilatus, propter quod de hoc ſeculo migravit, & rexit eccleſiam tribus annis, quatuor menſibus & quindecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Berengario quarto Imperatore tunc regnante.

MARTINUS III.

Papa Romanus poſt dictum Stephanum Papam octavum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus ſextus, anno a nativitate Domini nongenteſimo quadrageſimo ſecundo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo quarto.

Item quod ipſe Martinus Papa rexit eccleſiam tribus annis & ſex menſibus, & quatuordecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus diebus, Berengario Imperatore tunc regnante.

AGAPETUS II.

Natione Romanus & poſt dictum Martinum Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini nongenteſimo & quadrageſimo quinto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadrageſimo ſexto.

Item quod ipſe rexit eccleſiam octo annis, ſex menſibus & decem diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur: decem annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duodecim diebus, Lothario primo tunc Imperatore regnante.

JOHANNES XII.

De regione via lata & ex patre Alberico Principe fuit natus, & poſt dictum Agapetum ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus octavus, anno a nativitate Domini nongenteſimo quinquageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo ſexto.

Item quod ipſe Johannes Papa ante ſuam promotionem Octavianus vocabatur, Alberici filius, qui cum ipſe eſſet valde potens in urbe Romana, tractavit cum Romanis, & ipſos mediante juramento adſtrinxit, ut mortuo dicto Agapeto Papa ipſum Octavianum filium ſuum eum Papam fieri procurarent, & ſic factum fuit. Quare propter ſuam promotionem Johannes extitit vocatus.

Item quod ipſe Johannes Papa erat magnus venator & homo valde diſſolutus ſeu lubricus in tantum, quod mulieres frequentabat & eas publice tenebat. Unde Cardinales & Romani videntes tantam confuſionem eccleſiæ Romanæ, quidam ex ipſis Ottoni Principi Saxoni tunc Imperatori ſecrete ſcripſerunt & eum rogaverunt, ut ſuper hujusmodi ſcandalo eccleſiæ Romanæ remedium adhibendo ad urbem Romanam ſine mora venire deberet. Cumque ipſe Johannes Papa hoc intellexiſſet, ideo cuidam Diacono Cardinali, nomine Johanni tanquam hujus facti Conſiliario naſum, & cuidam alteri Subdiacono, qui literas Duci Ottoni ſcripſerat,

pſerat, manum dextram removeri & reſecari fecit.

Item quod ipſe Johannes Papa ſuper præmiſſis ab Imperatore & a clero & populo monitus extitiſſet, ac de ipſis ſe emendare noluiſſet, ideo ſuper hoc congregato omnium epiſcoporum Italiæ concilio, ipſum Johannem pro dictis exceſſibus a papatu depoſuerunt, & quendam nomine Leonem tunc laicum Papam ſibi ſubrogaverunt & ſuſtinuerunt, cumque poſtmodum ipſe Johannes depoſitus apud urbem Romanam veniſſet, & ipſe tanquam verus Papa a Romanis Leonem Papam ſibi ſubrogatum a Papatu depoſuit & omnia ipſius geſta caſſavit atque annihilavit, cum ipſe Johannes poſtea de quadam muliere filopatus fuit, & ipſam quotidie viſitaſſet, tandem Johannes ipſe a diabolo percutitur, & ſine aliquo ſigno pœnitentiæ ipſe mortuus fuit, cui Benedictus Papa compoſitus, & Leo Papa octavus hunc ſtatim ſequitur, ſubrogati per ordinem extiterunt.

Item quod ipſe Johannes rexit eccleſiam ſeptem annis, decem menſibus & quinque diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per duodecim dies, Ottone Imperatore tunc regnante.

BENEDICTVS V.

Natione Romanus, poſt dictum Johannem Papam duodecimum tyrannice ſedem apoſtolicam occupavit, & de facto, ut ſequitur, in Romanum Pontificem fuit aſſumtus & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & triceſimus nonus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexageſimo primo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſexageſimo tertio.

Item quod ipſe Benedictus, vivente Leone Papa a Romanis in Papam eligitur, ſed ipſe poſtea Ottoni Imperatori, qui tunc urbem Romanam tenebat obſeſſam, ab ipſis Romanis traditur, quem quidem Imperator poſtmodum a ſuo Papatu depoſuit, & dictum Leonem in ſede apoſtolica reintegravit, & deinde ipſum Benedictum in Saxoniam relegavit, & poſtea mortuus fuit & ſepultus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam ab ipſo Ottone Imperatore in carcere fuit ſepultus, & ibi poſtea de ipſius Imperatoris mandato extitit ſtrangulatus. Et rexit eccleſiam duobus menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti dies, Imperatore Ottone tunc regnante.

LEO VIII.

Poſt dictum Benedictum Papam quintum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quadrageſimus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexageſimo ſecundo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſexageſimo quarto.

Item quod ipſe Leo Papa propter malitiam & tyrannitatem Romanorum, qui quotidie eccleſiam Romanam prætendebant, & in ipſa ſcandala & ſchiſma ponebant, propter illos, quos in Papatum deſtinabant, & veros Romanos Pontifices a ſede ſua deponebant ſeu deponi faciebant, ſtatuit & ordinavit, ut nullus de cætero in Papam eligeretur, niſi de aſſenſu Imperatoris Romani.

Item quod iſte Leo omnes donationes antea factas Romanæ eccleſiæ in regione Italiæ, Juſtiniano olim Imperatore, & Arnulpho, Pipino & Carolo Regibus, de conſenſu Cardinalium, Epiſcoporum, Presbyterorum & Diaconorum & totius cleri & populi Romani dicto Ottoni Imperatori remiſit, & ſibi atque ſuis ſucceſſoribus conceſſit, ut de cætero regnum Italicum perpetuo ab ipſis tueri & defendere ipſi Imperatores tenerentur.

Item quod ipſe Leo Papa ad inſtantiam & requiſitionem ipſius Imperatoris Ottonem filium ſuum in Regem Italiæ inunxit & coronavit, ut regnum ipſum bene gubernaret, & quod pater ſuus eidem Papæ promiſerat, ipſe conſervare teneretur. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno & quatuor menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſeptem diebus, Ottone Imperatore primo tunc regnante.

JOHANNES XIII.

Natione Parmenſis, poſt dictum Leonem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus primus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nongenteſimo & ſexageſimo quarto.

Item quod ipſe Johannes Papa a Præfecto urbis Romanæ Petro fuit captus & in caſtro ſancti angeli extitit detruſus ſeu incarceratus, & deinde in Campaniam in exilio fuit relegatus, ſed poſt decem menſes & viginti dies ab Ottone Imperatore ipſe fuit liberatus, & de ſuis perſecutoribus deinde magnam executionem ipſe fieri fecit in tanto, quod contra illos nobiles & alios Romanos, quos culpabiles invenit, valde proceſſit, nam aliquos ipſorum laqueo ſuſpendi fecit, & quoſdam alios in inſula Sardiniæ & in Saxonia perpetuo relegavit.

Item quod ipſe Johannes Papa rexit eccleſiam Romanam ſeptem annis, undecim menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica quindecim diebus, Ottone primo tunc Imperatore regnante.

BENEDICTVS VI.

Natione Romanus poſt dictum Johannem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quadrageſimus ſecuntus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſexageſimo quarto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſexageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Benedictus poſt ſuam promotionem a Romanis perfidis fuit captus, & poſtea apud caſtrum ſancti Angeli ab ipſis in arcto carcere extitit detruſus, & deinde Benedictus ipſe de mandato Theodorici filii ſui violenter fuit interfectus atque ſtrangulatus. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno & ſex menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem menſibus, Ottone Imperatore regnante.

DOMNVS II.

Sic vocatur ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam vocatur Donius, & in alia dicitur Bonus, in Romanum Pontificem fuit aſſumtus poſt dictum Benedictum Papam ſextum, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quadrageſimus tertius, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſeptuageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo nono.

Item quod ipſe Domnus Papa rexit eccleſiam uno anno & ſex menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per decem dies, Ottone Imperatore ſecundo tunc regnante.

BONIFACIVS VII.

Poſt dictum Dominum Papam ſedem apoſtolicam tyrannice occupavit, & de facto in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus quartus, anno a nativitate Domini nongenteſimo ſeptuageſimo quinto, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo primo.

Item quod Romani iſtum Bonifacium in Papam ſublimaverunt ſtatim, dicto Benedicto per eos ſtrangulato ſeu extracto. Cum quæ ipſe Bonifacius vidiſſet, quod in urbe Romana ſtare non poſſet, ideo eccleſiam ſancti Petri apoſtoli urbis Romæ omnibus ſuis ornamentis, lapidibus pretioſis & aliis jocalibus auri & argenti ex toto exſpoliavit, & poſtea cum omnibus iſtis ſpoliis fugit apud Conſtantinopolin & receſſit, & deinde cum magna potentia apud Romam rediit; ſed cum ipſe vidiſſet quod Cardinales eum recipere nollent, ideo cuidam Cardinali Diacono nomine Johanni valde ſibi contrariebatur, oculos eruit, & ipſe Bonifacius deinde ſubito extinctus fuit.

Item quod ipſe rexit eccleſiam uno anno & uno menſe & viginti diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam rexit duodecim diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti diebus, Ottone Imperatore primo tunc regnante.

BENEDICTVS VII.

Natione Romanus poſt dictum Bonifacium Papam ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus quintus, anno a nativitate Domini nongenteſimo nonageſimo quinto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſecundo, & aliam dicitur de tertio.

Item quod ipſe Benedictus rexit eccleſiam novem annis & ſex menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octo annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica quinque diebus, Ottone Imperatore regnante.

JOHANNES XIV.

Poſt dictum Benedictum Papam ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus ſextus anno a nativitate Domini nongenteſimo octuageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quarto.

Item quod ipſe Johannes poſtea a quibusdam fuit captus, & in caſtro ſancti Angeli per quatuor menſes extitit incarceratus, & deinde fame afflictus de hoc ſeculo migravit.

Item quod ipſe Johannes rexit eccleſiam novem menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de octo. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Ottone Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XV.

Natione Romanus, poſt dictum Johannem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus ſeptimus anno a nativitate Domini nongenteſimo & octuageſimo quarto.

Item quod ipſe Johannes poſt multas tribulationes de hoc ſeculo migravit & rexit eccleſiam quatuor menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per unam diem, Ottone Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XVI.

Natione Romanus poſt dictum Johannem quintum decimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus octavus, anno a nativitate Domini nongenteſimo octuageſimo quinto.

Item quod ipſe fuit vir in armis, ſumme eruditus, & plures libros ipſe compoſuit & multa bona fecit, & magnas perſecutiones pro defenſione eccleſiæ Romanæ ſuſtinuit, nam propter perſecutionem Patricii urbis Romæ & Senatus ipſum oportuit ab ipſa urbe recedere; ſed poſtmodum præ timore Ottonis Imperatoris ad ipſum nuntios miſerunt & cum magna reverentia & honore eum receperunt, prius tamen venia cum ſumma humilitate poſtulata in ſua ſede reſtauraverunt.

Item quod ipſe Johannes poſt multos labores, dolores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam honorifice a clero & populo fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam decem annis, ſeptem menſibus, decem diebus, Ottone Imperatore tunc regnante.

GREGORIVS V.

Natione Saxo & ex patre Ottone poſt dictum Johannem ſextum decimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quadrageſimus nonus, anno a nativitate Domini nongenteſimo octuageſimo ſexto.

Item quod ipſe Gregorius prius Bruno vocabatur, & erat conſanguineus Ottonis tunc Imperatoris tertii, ad cujus inſtantiam ipſe in Papam fuerat electus, ſed poſtea ipſe Johannes [Gregorius] a ſua ſede per quendam Creſcentium nomine Conſulem urbis Romæ fuit expulſus, & in loco ipſius quendam epiſcopum nomine Placentinum in Papatum intruſit, & poſtmodum

dum propter hoc dictus Otto Imperator de dicto Creſcentio magnam ultionem recepit.

Item quod ipſe Gregorius poſt multas tribulationes de hoc ſeculo migravit & rexit eccleſiam duobus annis & quinque menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per quindecim dies, dicto Imperatore Ottone tunc regnante.

JOHANNES XVII.

Natione Græcus ſedem apoſtolicam tyrannice occupavit, & de facto, Gregorio vivente; in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus, anno a nativitate Domini nongenteſimo & nonageſimo nono.

Item quod ipſe Johannes eſt ille, qui antea fuit epiſcopus Placentinus, & in papatum, vivente dicto Gregorio Papa quinto, per Conſulem urbis Romæ intruſus, de quibus dictum eſt ſupra in chronica præcedente. Qui quidem Johannes ab Ottone Imperatore ſupra dicto propter hoc excuſatus fuit, & prædictus Conſul extitit decapitatus.

Item quod ipſe Johannes rexit eccleſiam de facto decem menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinque menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti diebus, Ottone Imperatore tunc regnante.

SYLVESTER II.

Natione Gallicus, qui poſt dictum Johannem Papam decimum ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quinquageſimus primus anno a nativitate Domini milleſimo.

Item quod ipſe Sylveſter ante ſuam promotionem Goilbertus vocabatur, & fuit primus monachus monaſterii Floriacenſis, quod eſt in territorio Aurelianenſi ſuper Ligerim ſito, qui quidem ante ſuam promotionem, monaſterio dimiſſo, conventiones fecit cum diabolo, quod de ſe ſibi faceret homagium, ex cujus favore & auxilio omnia, quæ optabat & facere intendebat, ſibi ſuccederent ad votum. Cumque inter ipſos hujusmodi promiſſio & homagium factæ fuiſſent, ideo ipſe apud Hiſpaniam acceſſit, & in quadam civitate, quæ vocatur Hiſpalis, plures ſcientias audivit, & ipſas ſufficienter addidit atque reportavit.

Item quod ipſe Sylveſter poſtea ad partes Galliæ redivit, in quibus ſuper ſcientia, doctrina & ſufficientia apud omnes communiter extitit ſumme recommendatus, propter quod habuit infinitos & alti generis diſcipulos atque ſcholares, inter quos fuit Robertus, Rex Franciæ, Otto Imperator, & plures alii magni Principes.

Item quod ipſe Sylveſter poſtmodum fuit factus Archi-Epiſcopus, eccleſiæ Rhemenſis & deinde Ravennatenſis, & ex ultimo in Romanum Pontificem fuit aſſumtus. Cumque ipſe Sylveſter exiſtens Papa ſcire affectaret, quantum vivere debebat adhuc? ideo diabolum conſuluit ſuper hoc, cum eo enim quotidie familiariter loquebatur, qui quidem reſpondit fallaciter, quod non moreretur, donec Miſſam in Jeruſalem celebraret. De qua reſponſione Sylveſter ſumme fuit gaviſus, quia ipſe nunquam in Jeruſalem nec ultra mare cauſa peregrinationis ire intendebat, credens quod loqueretur diabolus de ipſa civitate Jeruſalem.

Item quod cum Sylveſter pro tempore in quadrageſima apud urbem Romanam ad capellam vocatam Jeruſalem, quæ eſt in eccleſia Lateranenſi, ut erat conſvetum, pro Miſſa celebranda acceſſiſſet & eam celebraret, ſubito ipſe videns & audiens magnum ſtrepitum dæmonum ad ipſum venientium, ideo ſtatim ſuſpicavit mortem ſuam eſſe tunc ſibi vicinam, quare ſtatim de hoc, quod fecerat, ſumme pœnituit & veniam cum magna devotione a Deo poſtulavit, & peccatum ſuum ibi in præſentia omnium in ſignum ſuæ contritionis publicavit, & deinde ordinavit atque præcepit, ut corpus ſuum, quod diabolo obligaverat, membratim & particulatim truncaretur atque præſcinderetur propter hujus criminis deteſtationem, ut exinde corpus ſuum taliter ſentiret hujusmodi ſupplicium, quod dolores extingueret ſempiternos, & quod poſtmodum corpus ſuum ſuper unam bigam poneretur, & extra in campis & inter animalia deportari præcepit. Quæ omnia, prout dixi, completa fuerunt, & poſtmodum propter ſuam veniam, quam a Deo poſtulavit, & propter ſuam contritionem, quam ipſe oſtenderat, apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi ipſe fuit ſepultus, in cujus monumento iſti verſiculi ad æternam ipſius memoriam poſiti fuerunt, qui ſequuntur: Scandit hic ab R. [ſc. a Remis] Gilbertus ad R. [Archi-Epiſcopus Ravennas] poſt Papa vigens R. [id eſt Romæ.]

Item quod occaſione & exemplo ipſius Sylveſtri in ſuo ſepulchro ſpecialiter oſtendi fecit & conſvevit tale indicium ſeu præſagium, quod ſequitur: Per aliquod tempus, antequam mori debeat Romanus Pontifex, quod inter oſſa ipſius Sylveſtri auditur magna concuſſio, nam & cum ipſum ſepulchrum oſtenditur magni humoris & ſudoris congregatio, ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam idem fieri contingit, ut dicitur, de Cardinalibus eccleſiæ Romanæ, prout fit de Pontificibus Romanis.

Item quod ipſe rexit eccleſiam quatuor annis, uno menſe & octo diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de ſeptem annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti & duobus diebus, Ottone Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XVIII.

Poſt dictum Sylveſtrum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini milleſimo tertio vel quarto.

Item quod ipſe Johannes poſt modicum tempus ad Dominum migravit & rexit eccleſiam quinque menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſex menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti, vel

viginti novem diebus, Henrico Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XIX.

Natione Romanus, de regione, quæ vocatur Porta metropolis, poſt dictum Johannem Papam decimum octavum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus quinquageſimus tertius, anno a nativitate Domini milleſimo quarto ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de quinto.

Item quod ipſe Johannes poſt multas tribulationes de hoc ſeculo migravit ad Dominum, & in eccleſia ſancti Petri apoſtoli apud urbem Romanam a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta diebus, Henrico Imperatore primo tunc regnante.

SERGIVS IV.

Poſt dictum Johannem decimum nonum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus quartus, anno a nativitate Domini milleſimo decimo.

Item quod ipſe Sergius fuit ſanctæ vitæ & caſtæ converſationis, & tam a clero quam populo valde amabilis, qui poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Petri apoſtoli a clero & populo honorifice ipſe fuit ſepultus, & rexit eccleſiam duobus annis, ſeptem menſibus & octo diebus, Henrico Imperatore primo tunc regnante.

Item quod ipſe Sergius, quamdiu vixit, libenter laboravit, pro negotiis eccleſiæ S. Dei &c.

BENEDICTVS VIII.

Natione Tuſculanus, & ex patre Gregorio fuit natus, & poſt dictum Sergium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus quintus, anno a nativitate Domini milleſimo duodecimo.

Item quod ipſe Benedictus poſt ſuam promotionem a ſede apoſtolica fuit expulſus, & quidam alius in loco ipſius fuit factus ſeu intruſus, propter quod in eccleſia Dei magnum ſchiſma eſt exortum, nam aliqui ipſi Benedicto favebant, & quidam alii intruſo ſupra dicto.

Item quod ipſe Benedictus poſt mortem ſuam divina miſericordia, ut legitur, ſuffultus apparuit corporaliter equitatus ſuper unum equum nigrum cuidam epiſcopo, qui quidem eum interrogavit ſic dicens: Nonne tu es Benedictus Papa octavus, quem defunctum novimus? cui reſpondit: quod ſic. Et quomodo, inquit, tibi pater? qui reſpondit: propter peccata mea juſte torqueor & affligor; ſed de Dei miſericordia non deſpero, ſi mihi ſuffragium perhibeatur, quare, inquam rogo Te, ut vadas ocyus, quo poteris, ad Papam Johannem ſucceſſorem meum, cui dicas ex parte mei, quod in tali loco tantæ pœnitentiæ quantitatem ipſe inveniet occultam, quantam pro redemtione animæ meæ Chriſti pauperibus ipſe debebat erogare, quia quod pro me hactenus pauperibus datum fuerat, nil mihi profuit, nam eleemoſynæ meæ ex bonis male acquiſitis extiterunt factæ. Qui quidem epiſcopus omnia, quæ ipſe Papa ſibi dixerat, fideliter explevit, & poſtea ſuo epiſcopatui renunciavit, & in quodam monaſterio religioſorum ſtatim intravit & habitum ipſorum devote ſuſcepit.

Item quod ipſe poſt multos labores & perſecutiones ad Dominum migravit, & rexit eccleſiam duodecim annis ſecundum unam chronicam, & ſecundum aliam chronicam dicitur de undecim annis & undecim menſibus & viginti uno diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica uno anno, Henrico Imperatore primo regnante.

JOHANNES XX.

Natione Romanus, & ex patre Gregorio fuit natus, & poſt Benedictum Papam octavum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus ſextus, anno a nativitate Domini milleſimo viceſimo quarto.

Item quod ipſe Johannes pro defenſione eccleſiæ & primatum eccleſiarum maximam gverram habuit contra Romanos, qui poſt multos labores & perſecutiones de hoc ſeculo migravit & rexit eccleſiam novem annis & novem menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus diebus, Henrico primo Imperatore tunc regnante.

BENEDICTVS IX.

Natione Romanus Tuſculanus & ex patre Alberto poſt dictum Johannem viceſimus in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo quarto.

Item quod ipſe Benedictus Papa poſt ſuam promotionem a papatu fuit expulſus, & in loco ipſius quidam alter, qui erat Cardinalis epiſcopus Sabinenſis, extitit Papa factus intruſus, qui Sylveſter vocabatur, & deinde poſt paucos dies ipſe Sylveſter a ſede apoſtolica fuit expulſus, & dictus Benedictus Papa extitit reſtauratus; ſed tamen poſt ſuam promotionem & reſtitutionem iterum a Papatu extitit ejectus, & poſt ſuam expulſionem quidam nomine Johannes, qui tunc erat Archi-Diaconus ſancti Johannis ante portam Latinam urbis Romæ in loco ipſius Benedicti Papa fuit factus & intruſus, qui quidem Gregorius Papa ſextus poſtea fuit denominatus, videlicet quia ipſe Gregorius erat valde rudis & literarum ignarus, ideo alter Papa fuit factus, qui ambo ſimul Papatum regere deberent, verumtamen quia hujusmodi ordinatus poſtea non placuit omnibus Romanis, ideo unum alium in Papam elegerunt, qui ſolus vices illorum duorum Romanorum Pontificum implere & ſupplere deberet. Quare inter omnes iſtos Romanos Pontifices aſſumtos diſcordia ſuborta fuit in tantum, quod unus ipſorum contra duos, & ipſi duo contra unum ſuper Papatu obtinendo magna altercatio & ſchiſma fuit, & ſcandala inter clerum & populum ſupervenerunt.

Item

Item quod pendente hujuſmodi deſolatione ipſius Benedicti Papæ & aliorum prænominatorum altercatione, tunc Henricus Imperator propter hoc apud urbem Romanam ſupervenit & ipſum Benedictum Papam & omnes contra ipſum intruſos depoſuit & a papatu eos ejecit, & poſtea ipſe cum Romanis conſentientibus quendam nomine Eugenium, tunc epiſcopum Lombarcenſem, qui infra Clemens ſecundus eſt nominatus, violenter in Papam ſubſtituit & intruſit, & nihilominus, ut nullus contra ipſum inſurgere præſumeret, ab ipſo Clemente ſe fecit Imperatorem coronari, & deinde jurejurando dictos Romanos illaqueavit, ut de cætero ſine Imperatoris ipſius conſenſu aliquem non eligerent in Romanum Pontificem.

Item quod iſte Benedictus Papa, qui fuit nepos alterius Papæ Benedicti octavi ſuperius nominati, poſtmodum apparuit cuidam juxta molendinum in ſpecie cujusdam animalis valde monſtruoſi, cujus caput & cauda erant aſini, & totum corpus ipſius erat urſi, cumque ille vidiſſet hoc, ſtatim præ timore fugere incepit, veruntamen quia hujuſmodi monſtrum clamavit, quod ad ipſum venire non dubitaret, ideo ipſe, qui hoc audiebat & videbat, retroceſſit, cui dixit: Noli expaveſcere, ſcio, quia ſicut tu es, noveris me hominem fuiſſe, ſed jam tale me oſtendo monſtrum, quale in Felicem Papam extiti, & in ſeculo beſtialiter ſubvixi. Qui quidem rexit eccleſiam tredecim annis ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam dicitur de quarto decimo, Conrado Imperatore tunc regnante.

SYLVESTER III.

Vivente dicto Benedicto Papa nono ſedem apoſtolicam violenter occupavit, & de facto in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus octavus anno a nativitate Domini milleſimo quadrageſimo quarto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptimo.

Item quod ipſe Sylveſter Papa eſt ille Cardinalis, qui fuit epiſcopus Sabinenſis, & in Papatum intruſus, & dictus Benedictus nonus a ſede apoſtolica extitit expulſus, prout in prima chronica latius continetur. Qui quidem poſt paucos dies de hoc ſeculo migravit.

Item quod iſte Sylveſter rexit eccleſiam quadraginta & ſex diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quadraginta diebus, Henrico Imperatore tunc regnante.

GREGORIVS VI.

Supra dictus, qui fuerat Archi-Epiſcopus eccleſiæ ante portam Latinam S. Johannis Urbis Romæ poſt dictum Sylveſtrum tertium intruſum per violentiam & per intruſionem in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & quinquageſimus nonus, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo ſeptimo ſecundum unam chronicam, ſed dicitur ſecundum aliam de octavo.

Item quod ipſe Gregorius fuit ille, qui ſecundum unam chronicam poſt expulſionem dicti Benedicti Papæ noni fuit Papa factus & intruſus & poſtea datus fuit adjunctus, & deinde ipſe Gregorius cum adjuncto ſuo a ſede apoſtolica extitit expulſus, & alter tertius Clemens noviter fuit ſubrogatus.

Item quod ipſe Gregorius, prout legitur, fuit ſanctus homo, ut ſanctis exemplis oſtenditur manifeſtis, & etiam cum ipſe ad Papatum promotus fuiſſet, omnia quaſi bona ad ipſum Papatum pertinentia, quæ propter negligentiam aliquorum ſuorum prædeceſſorum fuerunt perdita, & a ſuis malis hominibus & tyrannis extiterant occupata, recuperavit & nihilominus illa modica bona, quæ remanſerant, ab ipſis quotidie occupabantur, & quod peregrinos viſitantes limina Petri & Pauli apoſtolorum urbis Romæ & ipſorum oblationes ipſi ſpoliabant & auferebant atque ſibi appropriabant, ideo ipſe Gregorius omnes tales malefactores canonice monuit ut ſub pœna excommunicationis a præmiſſis deſiſtere deberent, & quia ipſi ſuam monitionem contempſerunt, ideo ſolenniter eos excommunicavit, & ſic excommunicatos in eccleſiis publice denunciari fecit.

Item quod ipſe Gregorius poſtea videns quod iſti malefactores erant incorrigibiles & vincula eccleſiæ contemnentes, ideo ipſe cum manu armata contra ipſos ſe oppoſuit, & omnes receptores oblationum eccleſiarum urbis Romæ penitus extinxit atque effugavit, & caſtra eccleſiæ Romæ per ipſos occupata in longo tempore ab ipſo detenta recuperavit.

Item quod cum ipſe Gregorius quotidie cum manu armata dictos captores & ſacrilegos perſequeretur, tunc populus Romanus & clerus homicidam voluntarium clamantes eum dixerunt & reputaverunt, & contra ipſum inſurrexerunt & conſpirare inceperunt.

Item quod poſtea ipſe Gregorius gravi infirmitate fuiſſet detentus, poſtquam de ejus vita deſperabatur, ideo voluit & requiſivit, ut corpus ſuum in eccleſia ſancti Petri urbis Romæ poſt mortem ſuam ſepeliretur, ſuper quo Cardinales dubitantes contra ipſum Gregorium murmuraverunt & murmurare inceperunt ad invicem dicendo, ipſum Gregorium in dicta eccleſia ſancti Petri apoſtoli eſſe indignum ſepeliri, qui tot mortibus hominum & ſanguine ipſorum Papale polluiſſet ſacerdotium. Cumque hoc ipſe Gregorius audiviſſet, ſtatim coram omnibus fratres ſuos Cardinales congregari fecit & eis ſermocinavit, & deinde ipſos reprehendit ſuper præmiſſis eis oſtendendo, quod non inique ſed juſte & ſancte contra dictos raptores proceſſerat, juxta exemplum Ezechielis Prophetæ, qui ſuo tempore ſuos ſacerdotes reprehenderet, qui non ſe opponebant tanquam murum domus Iſrahel, & deinde multa alia bona eis dedit & allectavit.

Item quod cum poſtea ipſe Gregorius diſſolutionem ſui corporis ſibi imminere vidiſſet & ſenſiſſet, ipſe omnibus Cardinalibus ſuis & eis injunxit, quod ſtatim eo mortuo, antequam corpus

corpus ad eccleſiam ſancti Petri urbis Romæ ad ſepeliendum portaretur, quod omnes januas illius eccleſiæ cum fortiſſimis ferris & vectibus atque baculis ferreis firmiter claudi fecerit, & ſi poſtea, quando corpus ſuum ad dictam eccleſiam deportaretur, nutu divino ipſæ januæ aperirentur, tunc in ipſa ibi ſuum corpus ſepeliretur, cumque, ipſo dicto Gregorio mortuo, ita Cardinales feciſſent, ſtatim ſupervenit & ſurrexit quidam ventus validiſſimus & tempeſtuoſus ad modum turbinis, qui confeſtim omnes portas eccleſiæ ſupra dictæ non ſolum aperuit, ſed etiam ipſas cum magno fragore usque ad parietes ipſius eccleſiæ deportavit, in qua quidem eccleſia honorifice fuit ſepultus & rexit eccleſiam duobus annis & ſex menſibus, Henrico Imperatore ſecundo tunc regnante.

CLEMENS II.

Poſt dictum Gregorium ſextum per violentiam intruſum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus, anno a nativitate Domini milleſimo quadrageſimo nono ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo.

Item quod iſte Clemens prius Svidegorius vocabatur, & quod ante ſuam promotionem eccleſiæ Bambergenſis fuit epiſcopus, & per violentiam ab Henrico Imperatore Papa Romanus extitit factus & ab ipſo dictus Henricus poſtea in Imperatorem fuit coronatus, prout latius continetur in chronicis Benedicto Papæ jam ſupra dicti, ſed ipſe Clemens rexit eccleſiam novem menſibus & ſeptem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta diebus, Henrico Imperatore tunc ſecundo regnante.

DAMASVS II.

Poſt dictum Clementem Papam ſecundum per violentiam & invaſionem in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus primus, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo nono ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quinquageſimo.

Item quod iſte Damaſus per invaſionem Papatum occupavit, unde ſubito defunctus fuit, quia non rexit eccleſiam niſi viginti tribus diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica triginta diebus, Henrico Imperatore tunc ſecundo regnante.

LEO IX.

Genere Almannicus, de regione Lotharingiæ natus fuit, & poſt Damaſum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo, & aliter ſexageſimo primo.

Item quod cum ipſe Leo Banno vocabatur, tunc Epiſcopus Tullenſis exiſtens ab Imperatore ad requiſitionem Romanorum in Papam electus fuiſſet, & ſuæ electioni ipſe Banno conceſſiſſet, ideo ipſe apud urbem Romanam poſt adinventus de ſuo conſenſu penitus ſuæ electioni renunciavit, & poſtea de novo in Papam canonice fuit electus.

Item quod iſte Leo fuit vir ſapientia & ſanctitate valde præclarus in tantum, quod cum ipſe per urbem Romanam pergeret pro Papatu obtinendo, tunc ipſe audivit plures voces Angelorum canentium & dicentium: Altiſſimus ſic dicit: Ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis.

Item quod cum quadam die unum leproſum valde lepra percuſſum ante ſuum palatium exiſtentem vidiſſet, ideo amore Dei & intuitu pietatis & conſolationis ſecrete & devote fecit venire eum ad ipſum, & ſecum in uno loco quieſcere & dormire fecit, ſed ipſum leproſum craſtina die in camera non invenit, dubitans Chriſtum in loco ipſius leproſi ſuſcepiſſe.

Item quod cum ipſe Leo Papa poſt laudabilem vitam migravit ad Dominum, & a clero & populo in eccleſia ſancti Petri apoſtoli urbis Romæ honorifice fuit ſepultus, qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis & duobus menſibus & ſex diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de quinque annis, Henrico Imperatore tunc regnante.

VICTOR II.

Natione Almannus poſt dictum Leonem Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus tertius, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo quinto vel ſexto.

Item quod ipſe Victor timore & voluntate & inſtigatione Imperatoris Papa fuit factus & poſt ſuam promotionem tempore Henrici Imperatoris apud Florentiam celebravit ſynodum, in qua plures ſchiſmaticos & publicatos fornicatores ſententialiter condemnavit & a ſuis epiſcopatibus eos depoſuit.

STEPHANVS IX.

Natione Lotharingius & poſt dictum Victorem Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus quartus, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo octavo vel nono.

Item quod ipſe Stephanus ante ſuam promotionem Fridericus vocabatur, & tunc erat Abbas monaſterii montis Caſſinii, ſed poſt paucos dies ad Dominum migravit, & in Scutia apud Florentiam honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam novem menſibus & viginti ſeptem diebus ſecundum unam chronicam; ſed in quadam alia dicitur de octo, Henrico Imperatore III. tunc regnante.

BENEDICTVS X.

Poſt dictum Stephanum Papam nonum per violentiam intruſum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus quintus, anno a nativitate Domini milleſimo octavo vel nono.

Item quod ipſe dictus Benedictus ante ſuam promotionem Mincius vocabatur, & tunc erat Epiſcopus Valeſtienſis, deinde per violentiam

Papa

Papa fuit factus, quare poſtea ipſe Papatui renunciavit. Qui quidem rexit eccleſiam novem menſibus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de decem & novem menſibus, Henrico Imperatore tunc regnante.

NICOLAVS II.

Natione Burgundus poſt dictum Benedictum decimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus ſextus, anno a nativitate Domini milleſimo quinquageſimo nono.

Item quod ipſe Nicolaus ante ſuam promotionem Gerhardus vocabatur, & tunc erat Epiſcopus Florentinus, & ipſe a Cardinalibus apud Ceneram* civitatem unanimiter una voce in Papam fuit electus, qui poſtea, celebrato concilio generali apud urbem Romanam fuit defunctus.

Item quod iſte Nicolaus rexit eccleſiam duobus annis & ſex menſibus & viginti ſex diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Henrico Imperatore tertio tunc regnante.

ALEXANDER II.

Natione Mediolanenſis poſt dictum Nicolaum II. Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo ſexageſimo ſecundo; ſed in multis aliis chronicis dicitur de ſexageſimo tertio.

Item quod ipſe Alexander poſt ſuam promotionem magnas perſecutiones habuit, nam ipſo vivente, quidam Cadolus nomine, Epiſcopus Parmenſis quaſi ab omnibus Epiſcopis Lombardiæ in Papam fuit electus, pro eo, quia nullus in Papam eligi debet, ut aſſerebant, niſi ipſi de corde ſeu de paradiſo Italiæ fuiſſet. Quare iſte Cadulus cum magno exercitu pro obtinenda poſſeſſione Papatus duabus vicibus venit apud urbem Romanam, ſed nihil facere potuit. Unde iſte Cadulus contra illos, qui ſic reſiſtebant, manu armata proceſſit & multos occidi fecit. Cumque iſti duo ſuper Papatu contenderent, & propter hoc multa mala quotidie perpetrabantur, ideo dictus Alexander requiſivit Henricum Imperatorem, ut apud urbem Romanam veniret in auxilium ipſius, qui cum ipſe veniſſet, ſtatim ipſe Alexander in præſentia ejuſdem Imperatoris magnum concilium & ſolenne in Mantuana ſua civitate celebravit, in quo quidem concilio de ſimoniaca pravitate, quæ per dictum Cadulum & ſuos ſequaces ſibi imponebantur, ſe canonice purgavit, quare ſtatim ab omnibus verus Papa ipſe Alexander approbatus, & dictus Cadulus tanquam verus Simoniacus & eccleſiæ Romanæ invaſor ambitioſus fuit damnatus & a Papatu extitit repulſus.

Item quod iſte Alexander poſt multos labores ad Dominum migravit & apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam undecim annis, ſex menſibus & viginti quinque diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de novem annis cum dimidio, Henrico Imperatore regnante.

GREGORIVS VII.

Natione Tuſcus ex patria Soanenſis, poſt dictum Alexandrum ſecundum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus octavus anno a nativitate Domini milleſimo ſeptuageſimo tertio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de quarto.

Item quod ipſe Gregorius ante ſuam promotionem Hildebrandus vocabatur, & tunc erat puer clauſtralis monaſterii Cluniacenſis, & poſtea fuit Cardinalis, & deinde in Papam unanimiter a Cardinalibus extitit electus, & poſtea cum magna ſolennitate ipſe extitit conſecratus & coronatus.

Item quod cum ipſe Gregorius poſtea in die nativitatis Chriſti devote Miſſam primam in eccleſia ſanctæ Mariæ majoris, quæ vulgariter ad præſepe Domini vocatur, celebraret, Cincius, filius Præfecti urbis Romæ cum manu armata eum cepit, & in quadam ſua turre ipſum poſuit & incluſit, unde Romani ſuper hoc turbati eadem nocte dictam turrim deſtruxerunt & ipſum Gregorium liberaverunt, & poſtea dictum Cincium ab ipſa urbe ejecerunt.

Item quod ipſe Gregorius ſecundo anno ſui Pontificatus in urbe Romana ſynodum celebravit, in qua omnes ſchiſmaticos anathematizavit & ſacerdotes uxoratos ab injuncto officio removit ſeu privavit, & miſſas ipſorum laicis audire interdixit, propter quæ contra eum in clero fuit magnum ſchiſma & grave ſcandalum exortum.

Item cum iſte Gregorius dictum Imperatorem excommunicaſſet, prout dictum eſt, & ipſe Imperator apud Wormatiam cum viginti & quatuor Epiſcopis & pluribus nobilibus contra ipſum Gregorium ſuum concilium celebravit, irrita eſſe atque nulla. Quare ipſe Gregorius omnes, qui erant verbis aut literis dicto Henrico Imperatori obligati, ab omni juramento vel homagio, ſubjectione & fidelitate penitus abſolvit, propter quæ Imperii Electores Rudolphum, Ducem Sveviæ in Imperatorem elegerunt, cujus electionem dictus Gregorius confirmavit & coronam pro ſua coronatione ſibi tranſmiſit, in qua quidem erat ſcriptus iſte verſus:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.

Item quod iſte Gregorius magnum concilium contra Henricum Imperatorem tertium celebravit, in quo quidem centum & decem Epiſcopi viri catholici interfuerunt, qui quidem dictum Imperatorem excommunicavit, quia ipſe viribus ſuis eccleſiæ Romanæ ſtudere conabatur. Sed poſtea ipſe Imperator de hoc pœnitens ad ipſum Gregorium tunc in Lombardia exiſtentem cum magna compunctione cordis & humilitate nudis pedibus & ſtans ſuper nivem & glacies, quæ ibi erant, tunc abſolutionem ſibi poſtulavit, quam etiam ab eo obtinere potuit.

Item quod cum poſtea dictus Henricus excommunicatus & damnatus audiviſſet promotionem

tionem dicti Rudolphi Imperatoris de novo facti, ſtatim ipſe Henricus & plures Epiſcopi ſchiſmatici Gibertum Archi-Epiſcopum Ravennatenſem in Papam elegerunt, eum nomine Clementis iſti impoſuerunt, quem quidem Henricus genibus flexis cum ſuis ſequacibus adoravit, & deinde apud urbem Romanam ipſum Clementem cum exercitu perduxit, & ab Epiſcopis Bononienſis, Mutinenſis & Cremonenſis eccleſiarum cum plenitudine Papam benedici fecit, & nihilominus in die ſancto Paſchæ coronam imperii ab ipſo Giberto cum ſolennitate & plenitudine ſibi tradi fecit, tunc dicto Gregorio Papa cum Cardinalibus ſuis in caſtro ſancti Angeli præ timore dicti Henrici exiſtente & ſe ab eo cuſtodiente.

Item quod cum dictus Henricus ab ipſo Giberto Anti-Papa coronatus fuiſſet, ſtatim cum magno exercitu ſuo dictum caſtrum ſancti angeli, in quo prædictus Papa Gregorius erat cum Cardinalibus ſuis, fortiter obſedit, & deinde Romani dicto Henrico conſaventes eum & dictum Anti-Papam acceperunt, & dictum Gisbertum per ipſos Clementem inthronizaverunt.

Item quod poſtea audiens dictus Henricus damnatus, quod Robertus Gviſcardi, qui regnabat in Apulia, cum magno exercitu in adjutorium dicti Gregorii & contra dictum Henricum veniebat, ſtatim ipſe Henricus capitolium & urbem Leoninam deſtruxit, cum dicto Giberto Anti-Papa apud Senas civitatem receſſit atque ſubegit; ſed nihilominus eadem die, qua ipſi intraverunt, prædictus Robertus Gviſcardi prædictam civitatem decendio obſedit & eam igne & fame conſumens illa die eam cepit, & ſupra dictum Gregorium Papam de obſidione ſui caſtri ſancti angeli liberavit, & in ſede ſua apoſtolica apud urbem Romanam in palatio Lateranenſi cum ſumma reverentia & honore ipſum reſtituit atque reintegravit.

Item quod cum dictus Henricus Imperator depoſitus apud Maguntiam cum Prælatis & Nobilibus ſecundum concilium ſolenne contra dictum Gregorium Papam cum prædicto Giberto Anti-Papa celebraſſet, & deinde ipſe Henricus ipſum Gregorium Papam odio capitali perſequeretur, & poſt præfatus Gregorius in Apuliam acceſſit, tandem per ipſum Henricum extitit captus apud Selonium & in exilio ipſe fuit deportatus, in quo ad Chriſtum migravit, & plura atque diverſa miracula Deus pro ipſo commonſtravit, & poſt ipſius obitum dictus Gibertus in numero aliorum Pontificum non debet poni nec nominatur, tandem poſtea judicio divino morte fuit defunctus.

Item quod ipſe Gregorius rexit eccleſiam duodecim annis, uno menſe, quatuor diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de tredecim annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per duos annos ſecundum unam chronicam, Henrico Imperatore tertio tunc regnante.

VICTOR III.

Poſt dictum Papam Gregorium ſeptimum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſexageſimus nonus, anno a nativitate Domini milleſimo octuageſimo octavo.

Item ipſe Victor ante ſuam promotionem Deſiderius vocabatur, & erat Abbas monaſterii, qui propter dyſenteriam fuit defunctus ſecundum unam chronicam ſeu opinionem; ſed quidam alii dicunt, quod in prima Miſſa, quam ipſe celebravit, per venenum in calice ab inimicis ſuis depoſitum fuit enecatus & mortem paſſus, & deinde a clero & populo apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi honorifice extitit ſepultus.

Item quod ipſe Victor rexit eccleſiam uno anno, quatuor menſibus & ſeptem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica novem diebus ſecundum unam chronicam, Henrico Imperatore tunc regnante.

URBANUS II.

Qui antea Odo vocabatur, & poſt dictum Victorem Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus, anno a nativitate Domini milleſimo octuageſimo octavo, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de nono.

Item quod cum ipſe Urbanus poſtea in civitate Placentiæ cum multis Epiſcopis & abbatibus ſynodum ſolenniter celebravit, inter omnia, quæ fecerat, ordinaverat prius Gibertus Anti-Papa hæreſiarcha tempore Gregorii Papæ ſeptimi, tanquam irrita & nullius momenti decrevit & pronunciavit, & cætera per dictum Gregorium facta poſtea ipſe renovavit & confirmavit.

Item quod in eodem concilio ſtatuit & ordinavit, ut præfatio beatæ Mariæ, quæ incipit: Et te in veneratione beatæ Mariæ, & cætera, quam ipſe compilavit, alta voce præfationibus, qua in Miſſa dicitur, proximis temporibus adderetur, & quando officium beatæ Mariæ celebraretur, quod tunc in Miſſa ipſa præfatio legi atque decantari deberet.

Item quod ipſe Urbanus in civitate Claromontenſi apud Arvernum aliud concilium ſolenniter celebravit, in quo ipſe ſtatuit & ordinavit, ut de cætero horæ beatæ Mariæ cum aliis canonicis horis quotidie dicerentur, & in diebus Sabbathicis officium ipſius ſolenniter celebraretur.

Item quod iſte Urbanus in dicto concilio convocavit omnes Principes & Barones, & alios magnos viros & ignobiles de partibus Orientalibus, quibus ipſe flendo & gemendo expoſuit, quod loca ſancta ultramarina a perfidis paganis atque ethnicis ſumme profanabantur in Dei non modicam blaſphemiam & Chriſtianorum vituperium atque jacturam, & ab eis detinebantur, quare omnes ſingulos ſupra dictos requiſivit, quod pro redemtione animarum ipſorum Duces perfidos paganos eruere deberent & dictam terram ſanctam manibus ipſorum infidelium liberarent & Chriſti fidelibus aſſignarent, & deinde ut ipſi ad perſequendum & faciendum

dum hujuſmodi ſanctum paſſagium eſſent armati, ideo omnibus cruce ſignatis in mortis articulo pleniſſimam Dei indulgentiam & cuilibet ipſorum dedit & conceſſit, & nihilominus omne ſubſidium, auxilium & favorem eis dare promiſit, quibus quidem per ipſum Urbanum expoſiti omnes prædicti nobiles & ignobiles, divites & pauperes, nec non etiam Epiſcopi, Prælati, Presbyteri & clerici tam præſentes quam abſentes diverſarum regionum atque terrarum zelo Dei & catholicæ fidei ad faciendum hujusmodi dictum paſſagium effecti fuerunt animoſi, & quod quilibet ipſorum ſtatim parare ſe juxta poſſe inceperunt & deinde ſine aliquo Rege, Duce vel Capitaneo pro obtinendo ſepulchrum Dominicum & etiam totam terram ſanctam Chriſti transfretaverunt, & ad iſtam ſanctam terram omnes inſimul unanimiter acceſſerunt & terminos paganorum ingreſſi fuerunt & contra ipſos pugnare viriliter inceperunt, anno a nativitate Domini milleſimo nonageſimo ſeptimo.

Item quod in hoc ſancto exercitu principales ipſius erant eccleſiæ Podienſis Epiſcopus, Godofridus Dux Lotharingiæ & Anaſtaſius & Ludovicus frater ipſius, Robertus Comes Flandrienſis, Radulphus Comes Moron. Hugo Magnus frater Regis Franciæ, Stephanus Comes Bleſenſis, Renaudus Comes ſancti Ægidii & Tholoſanæ, Secundus Dux Apuliæ, Robertus Comes Normanniæ, Anshelmus de Ribeidimonte, Renaudus de Jurea & Golforio de Turribus, vir memoria dignus, qui quidem poſtea cum toto dicto exercitu contra Duces infideles in certamen apprehendi habuerunt & receperunt, in quo prælio dicti pagani dimiſi fuerunt & a Chriſtianis fuſi extiterunt apud pontem fluminis, cui nomen eſt Phaſeli, nono Kalendas Martii.

Item quod poſtea dictus exercitus Chriſtianorum cum magnis corporum ſuorum afflictionibus ad rapiendum urbes & caſtra usque ad civitatem Antiochiæ viriliter proceſſit, & poſtea ipſa civitate capta ab ipſis, quod ipſe exercitus usque ad Jeruſalem cum honore & triumpho pervenerat, in quo loco dicti pagani cum maxima ſanguinis effuſione iterum devicti fuerunt.

Item quod poſtea exercitus Chriſtianorum habito triumpho & victoria de paganis ſupra dictis ſtatim dictam civitatem Jeruſalem obſederunt & finaliter ipſam obtinuerunt, qua obtenta & obſecrationibus bene mundata, Patriarcha ibi ordinatur & Rex eligitur & conſtituitur, & ſpolia inter omnes de exercitu chriſtianorum dividuntur, & reverentia ſumma Dei exhibetur, anno a nativitate Domini milleſimo nonageſimo nono.

Item quod poſtea exercitus chriſtianorum de omnibus ordinaſſet, & de civitate Jeruſalem & omnibus aliis locis bene ſtabilitis ad partes proprias remeare propoſuit, ecce Rex Saracenorum cum millibus equitum hominum & quadringentis peditum contra dictum exercitum chriſtianorum ſubito pervenit, in quo tunc non erant plures quam quinque millia equitum & quindecim peditum millia, qui quidem pagani cum magna ſanguinis effuſione atque confuſione in campis devicti extitiſſent, & dictus exercitus chriſtianorum cum honore & triumpho & divitiis ad ſuas partes proprias redivit, quæ quidem omnia & ſingula acta fuerunt & executa ex induſtria & probitate ipſius Urbani Papæ ſecundi.

Item quod ipſe Urbanus poſt multos labores & tribulationes ad Dominum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi a clero & populo honorifice fuit ſepultus, qui rexit eccleſiam undecim annis. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica ſedecim annis, Henrico Imperatore tertio tunc regnante.

PASCHALIS II.

Natione Tuſcus & natus de loco, qui vocatur Bleda, poſt dictum Urbanum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus primus, anno a nativitate Domini milleſimo nonageſimo nono ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de centeſimo.

Item quod ipſe Paſchalis poſt ſuam promotionem ad partes Gallorum acceſſit, & tunc in caſtro de Cauxi eccleſiam beatæ Mariæ virginis ob ipſius honorem & reverentiam ſolenniter dedicavit atque ipſam conſecravit, & multa dona & munera eidem eccleſiæ dedit.

Item quod ipſe Paſchalis tempore ſuo multas perſecutiones habuit, nam Henricus Imperator quartus ipſum cepit, & longo tempore eum in vinculis tenuit & in carceribus, quia patrem dicti Imperatoris in eccleſiaſticis locis ſepelire interdicebat, nec ipſum Imperatorem coronare volebat, niſi ipſe prius redderet eccleſiam Romanam in ſua libertate debita & conſveta, ſed poſtea ipſe Paſchalis ab ipſo fuit liberatus, quare poſtmodum ipſe Henricus in Imperatorem electus propter ſuam coronationem obtinendam in Italiam cum magno exercitu pervenit, & deinde ſolennes nuncios cum ſuis literis ſumme gratioſis & diſſimulatis ipſi Papæ Paſchali apud urbem Romanam deſtinavit, quibus inter alia ſibi ſcripſit, quod de ordinatione, inveſtitura & proviſione Epiſcoporum, Abbatum & aliorum clericorum non curabat neque ſuper ipſis quæſtionem ſibi referre intendebat, prout antea fecerant ſui prædeceſſores. Propter quod ipſe Paſchalis Papa, prius capto ab ipſo Imperatore & ſuorum Principum fidelitatis juramento, Imperator de mandato ipſius Paſchalis a clero & populo honorifice fuit ſalutatus & receptus, & per ipſos usque ad gradum eccleſiæ ſancti Petri urbis Romæ extitit productus, in quo loco dictus Imperator ad eundem Paſchalem veniens cum Cardinalibus ſuis, ſtatim genibus flexis, cum magna humilitate & devotione ſuos pedes ipſe fuit oſculatus, & deinde Paſchalis dictum Imperatorem ad ſuum pacis oſculum recepit, & poſtea tanquam verum Imperatorem pronunciavit atque publicavit.

Item quod cum ipſe Henricus Imperator ab ipſo

ipſo Paſchali, ut dictum eſt, receptus fuiſſet, deinde magnos honores in urbe Romana ab eo recepiſſet, credens ipſum ſe eſſe talem, qualiter ſibi oſtendebat, ideo ipſum Henricum Imperatorem requiſivit, ut omnia privilegia & libertates eccleſiæ Romanæ a ſuis prædeceſſoribus conceſſa atque factas confirmare deberet, & nihilominus omnibus juriſdictionibus, ſuper quibus ſui prædeceſſores aliquid moverant indebite & injuſte, ipſe cedere & renunciare deberet, cumque dictus Henricus hoc audiviſſet, ſtatim ipſum Paſchalem cum omnibus ſuis Cardinalibus capi & in duris carceribus eos poni fecit.

Item quod cum ipſe Paſchalis cum ſuis Cardinalibus cum Dei adjutorio poſtea a carceribus liberati fuiſſent, ſtatim quidam ex clero Romano contra ipſos inſurgentes tres ſummos hæreticos in Papam eligere præſumſerunt, qui multas perſecutiones & moleſtias dicto Paſchali intulerunt, ſed finaliter ab ipſo proſtrati & converſi remanſerunt.

Item quod cum ipſe Paſchalis pacem & concordiam cum dicto Imperatore feciſſet, & ipſe eccleſiam Romanam in ſuis libertatibus reduxiſſet, & propter præmiſſa multos labores & perſecutiones pro Chriſti amore ipſe ſuſtinuiſſet tandem ad Chriſtum migravit, & apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Salvatoris a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam decem & novem annis, quinque menſibus & ſeptem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus diebus, Henrico Imperatore quarto tunc regnante.

GELASIVS II.

Natione Campanus & de civitate - - fuit natus, & poſt beatum Paſchalem Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo octavo ſecundum unam chronicam; ſed ſecundum aliam chronicam dicitur de decimo nono.

Item quod iſte Gelaſius Papa ante ſuam promotionem Johannes vocabatur, & erat ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vice-Cancellarius, & ab omnibus Cardinalibus concorditer in Papam fuit electus, & ab Imperatore Henrico valde fuit perſecutus.

Item quod ipſe Gelaſius propter timorem dicti Imperatoris apud Cajetanam civitatem cum Cardinalibus ſuis receſſit, & deinde per mare ad Franciam perrexit & monaſterium ordinis Cluniacenſis viſitavit, in quo poſt ad Dominum migravit & ibi honorifice extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno & quinque menſibus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti quatuor dies, Henrico Imperatore quarto tunc regnante.

CALIXTVS II.

Natione Burgundus poſt dictum Gelaſium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus tertius, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo duodecimo.

Item quod iſte Calixtus primo anno ſuæ promotionis concilium generale in Hiſpania apud civitatem Toletanam cum omnibus Cardinalibus ſuis, Archiepiſcopis & Epiſcopis, Abbatibus Goſiæ, Vaſidiæ, Hiſpaniæ & citerioris Britanniæ ſolenniter celebravit, in quo inter cætera damnavit hæreticos, qui ſub ipſo religionem Dominici corporis & ſanguinis, baptiſma parvulorum, ſacerdotum & eccleſiaſticorum ordines & Legis amare fœdera impræſentiarum damnabant.

Item quod iſte Calixtus ante ſuam promotionem vocabatur & erat frater Germanus Comitis Burgundiæ & Archiepiſcopus Viennenſis, qui poſt mortem dicti Gelaſii a Cardinalibus in monaſterio Cluniacenſi in Papam concorditer fuit electus.

Item quod iſte Calixtus poſtea ſtatuit & ordinavit, ut de cætero nullus Princeps vel alius Dominus temporalis nec laicus temporalis nobilis, quacunque fulgerent dignitate, primitias, decimas, oblationes quas Deus pro ſervitoribus eccleſiæ ſponſæ ſibi reſervaverat, recipere & ſibi appropriare præſumerent.

Item quod iſte Calixtus poſtea accedens verſus Romam per totam Italiam cum magno gaudio & honore ab omnibus fuit receptus, quo audito, Gregorius Antipapa quem fecerat fieri Henricus Imperator, in quodam fortalitio præ timore ipſius ſe repoſuit; ſed nihilominus Calixtus cum Romanis eum obſedit ibi, & ipſum finaliter cepit, & deinde iſtum Bongondum * ſupra unum camelum verſa facie ſedere fecit, & caudam ipſius cameli pro freno ſibi aſſignavit, & deinde coram iſto Calixto verſus Romam urbem accedente & in ingreſſu ipſius Romæ urbis equitavit & eum præcedere ordinavit, & poſtea cum ipſe fuit in urbe Romana, in quodam fortiſſimo carcere eum perpetuo reclufit, in quo ipſe ignominioſe dies ſuos finivit & de ſuo antipapatu renunciationem ipſe accepit.

Item quod tempore ipſius Calixti Papæ ordo Præmonſtratenſium ſuum habuit exordium in Francia & in diœceſi Lugdunenſi a quodam valentiſſimo viro nobili & potenti & ſumme devoto, qui per iſtum Calixtum Papam fuit confirmatus.

Item quod ipſe Calixtus Papa propter reverentiam Dei, & honorem corporis beati Jacobi apoſtoli, qui ibi requieſcit, eccleſiam Compoſtellanam cathedralem & metropolitanam ſtatuit atque etiam erexit, & totam provinciam citra montanam proponere ſibi ſurrexit *, & monaſterium Sancti Franconis Petragoricenſis etiam ipſe ditavit.

Item quod ipſe Calixtus Papa poſtea magnum concilium & ſolenne apud urbem Romanam celebravit, in quo plures Archiepiſcopi diverſarum provinciarum Epiſcopi & Abbates interfuerunt, & in illo concilio omnes ordinationes & Begoardorum hæreſiarcha & ſui ſequaces, poſtquam ab eccleſia Romana ipſe fuit con-

condemnatus, ab ipſo Calixto irritæ & inanes judicatæ extiterunt.

Item quod iſte Calixtus facta concordia cum Henrico Imperatore, eccleſia Romana per eum ſub tranquillitate & bona diſpoſitione conſtituta, ad Chriſtum migravit, & apud Romanam urbem in eccleſia Lateranenſi a clero & populo extitit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque annis, decem menſibus & tredecim diebus. Et tunc vacavit ſedes Apoſtolica quinque diebus, dicto Henrico Imperatore quarto tunc regnante.

HONORIUS II.

Natione Bononienſi fuit natus, & poſt dictum Calixtum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus quartus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo & viceſimo quinto.

Item quod ipſe Honorius propter infidelitatem atque crudelitatem barbarorum & gentium & Patriarchæ Aquilegienſis Rogerium Comitem de partibus Siciliæ, tanquam eccleſiæ fidelem, fecit Ducem Apuliæ, & de ipſo eum inveſtivit, facto ſibi prius homagio, & juramento fidelitatis præſtito, prout fieri eſt conſuetum.

Item quod iſte Honorius per quendam Cardinalem Legatum ſuum ſolenniter duos Patriarchas, ſcilicet Aquilegienſem & Graudentenſem tanquam veros ſchiſmaticos condemnavit, & a ſuis Cardinalibus eos depoſuit atque eos privavit.

Item quod tempore ipſius Honorii Papæ, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo viceſimo octavo ordo militiæ in Jeruſalem ſumſit exordium, qui quidem ordo a multis nobilibus & magnificis viris primo fuit inventus & inſtitutus a nativitate Stephani tunc Patriarchæ Hieroſolymitani, qui poſtea eo loco juramento ſibi præſtito ſe fortiter adſtrinxerunt, ut omnes peregrinos & alios ſepulchrum Dominicum & ejus terram ſanctam viſitantes a latronibus defenderent & ſtratas ſeu vias publicas fideliter a malis hominibꝰ cuſtodirent, & nihilominus more canonicorum regularium in obedientia, caſtitate, & ſine proprio viventes devote militarent, propter quod eis habitus albus primitus fuit aſſignatus ſine aliqua cruce, & cum regula beati Bernhardi ad requiſitionem dictorum novem nobilium hujusmodi ordinis fundatorum, & ad requiſitionem Franciæ Regis & ſuorum ſubjectorum. Et deinde in porta Salomonis Hieroſolymitani pro Chriſti ordine domus militiæ ſolenniter fuit ædificata, & propter hoc milites templi vocati fuerunt.

Item quod in iſto tempore Honorii cruces rubeas in veſtimentis ſuperioribus affixerunt, & vexillum coloris - - ſeu aurei aſſumſerunt, & veſtes albas in ſignum munditiei detulerunt & cruces martyrium deſignantes, quia ſanguinem proprium ſecundum inſtituta regulæ pro defenſione terræ ſanctæ effundere ſunt profeſſi, inimicos fidei viriliter expugnare, & a prælio non ſurgere neque reverti ſine licentia ipſorum Præſidentis atque ordinatione.

Item quod ipſe Honorius poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & in eccleſia Lateranenſi urbis Romæ tam a clero quam populo honorifice fuit ſepultus, qui quidem rexit quinque annis eccleſiam, duobus menſibus & tribus diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de viginti octo diebus, Henrico Imperatore quarto tunc regnante.

INNOCENTIUS II.

Natione Romanus de regione - - - - ac ex patre Fauno fuit natus, & poſt dictum Honorium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus quintus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo triceſimo ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de triceſimo ſecundo.

Item quod iſte Innocentius ante ſuam promotionem Gregorius vocabatur, & tunc erat tempore S. Vincentii Diaconus Cardinalis, & majori parte Cardinalium ipſe extitit electus, & Petrus Leonis tituli S. Mariæ in Marcello Diaconus Cardinalis a minore parte ipſorum Cardinalium ex adverſo extitit nominatus atque de facto in Papam electus, qui quidem cum fortitudine amicorum ſuorum eccleſiam S. Petri violenter occupavit, & deinde totum theſaurum ipſius eccleſiæ & aliarum eccleſiarum urbis Romæ ſibi appropriavit & occupavit, & cum ipſis omnes Romanos corrupit & de facto ditavit, propter quod ipſi a Domino Petro Leonis dare conſilium, auxilium & favorem ſibi contra dictum Innocentium dari procuraverunt & dederunt.

Item quod cum ipſe Innocentius vidiſſet perſecutionem & impedimenta iſtius Petri Leonis & ſuorum fautorum, quæ fiebant quotidie contra eum & eccleſiam Romanam, ideo cum ſuis Cardinalibus per mare ad Franciam perrexit, ubi a Rege Franciæ cum ſummo honore & gaudio cum ſuis Cardinalibus extitit receptus.

Item quod Iſte Innocentius poſtmodum primo apud Remos, deinde Pariſios, & poſtea in Alemannia in civitate Claromontenſi, in quibus tria concilia magna ſolenniter celebravit, & ibi ab omnibus Archi-Epiſcopis, Abbatibus & communiter a clero tanquam verus Papa acceptus & approbatus fuit, & deinde dictus Petrus Anti-Papa intruſus atque eccleſiæ Romanæ invaſor fuit condemnatus & anathematizatus.

Item quod cum ipſe Innocentius ad urbem Romanam rediret & in Italia ipſe eſſet, tunc de Januenſibus & Piſanis ad invicem vehementer præliantibus fecit pacem & tranquillitatem dedit. Et quia favorem & conſilium pro ipſo Innocentio & eccleſia Romana fideliter tanquam veri catholici impenderent, ideo eccleſiam Januenſem & Piſanam tunc cathedrales & metropolitanas habere ſic ſtatuit & ordinavit.

Item quod ipſe Innocentius Papa ſtatuit & ordinavit, & ſuper hoc omnibus clericis privilegium conceſſit, ex quibus qui in clericos manus injicerent ſeu ponerent violentas, ipſo facto

ſto eſſent excommunicati, & ipſi citra ſedem apoſtolicam abſolvi non poſſent, prout etiam in ſacris canonibus continetur. Et tunc in eodem anno florebat apud Pariſios Magiſter Hugo, Canonicus regularis monaſterii S. Victoris ejuſdem loci in pluribus ſanctus Doctor egregius atque quidem Hugo de ſancto Victore communiter appellatur.

Item quod iſte Innocentius concilio poſtea Lateranenſi per eum celebrato ad Chriſtum migravit, & a clero ibi & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam tredecim annis, ſeptem menſibus & octo diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus diebus, Lothario Imperatore tertio tunc regnante.

CELESTINVS II.

Natione Tuſcus de caſtro feliciter poſt dictum Innocentium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus ſextus, anno a nativitate Domini milleſimo quadrageſimo quarto ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de tertio.

Item quod iſte Celeſtinus ante ſuam promotionem Gvido Caſtellini vocabatur, qui poſt modicum tempus migravit ad Dominum, & apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Et rexit eccleſiam quinque menſibus & tredecim diebus, Conrado tunc Imperatore regnante.

LVCIVS II.

Natione Bononienſis, ex patre Alberto fuit natus, & poſt dictum Celeſtinum Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus ſeptuageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo quadrageſimo quarto vel quinto.

Item quod iſte Lucius ante promotionem ſuam Geraldus vocabatur, & fuit primo Cardinalis Presbyter tituli ſanctæ Crucis urbis Romæ, qui totam eccleſiam ipſam de novo reædificari fecit, & poſtea fuit factus eccleſiæ Romanæ Vice-Cancellarius, & deinde in Papam extitit aſſumtus, & poſt modicum tempus ad Dominum migravit, & in eccleſia Romana apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi a clero & populo honorifice fuit ſepultus, & rexit eccleſiam undecim menſibus & tribus vel quatuor diebus, Conrado Imperatore tunc regnante.

EVGENIVS III.

Natione Piſanus, poſt dictum Lucium Papam ſecundum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & ſeptuageſimus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo quinto vel ſexto.

Item quod ipſe Eugenius fuit monachus ordinis Ciſtertienſis & monaſterii Claræ vallis, qui fuerat beati Bernhardi diſcipulus & in ſua ſancta converſatione filius, & deinde monaſterii S. Anaſtaſii ejuſdem ordinis Abbas extitit factus, & poſtea in Papam aſſumtus.

Item quod iſte Eugenius eſſet virtute, ſanctitate & converſatione præclarus, & gratia atque ſumma eloquentia a Deo coronatus fuiſſet, quamvis tamen alias valde ſimplex eſſet, ſubito poſt mortem dicti Lucii Papæ ſecundi Cardinalibus unanimiter in Papam in eccleſia ſancti Cæſarii urbis Romæ die cathedræ S. Petri apoſtoli fuit electus, qui poſtea propter metum Senatorium ejuſdem urbis Romæ, qui a populo Romano contra voluntatem dicti Lucii Papæ ſui prædeceſſoris ad ſenatoriam dignitatem fuerant electi, ad Farfenſe monaſterium ſe tranſtulit, & ibi ſuis Cardinalibus ab ipſo convocatis & etiam Prælatis aliis munus ſuæ conſecrationis & coronationis ſolenniter accepit.

Item quod cum populus Romanus contra eum Eugenium cum malitia conſveta valde turbatus eſſet, ideo concitavit quendam Senatorem nomine Jordanum, & etiam Patricium urbis Romæ, qui quidem ipſum Eugenium Papam perſequi inceperunt, propter quod ad partes Gallicanas ſe tranſtulit, & poſtea concilium ſuum celebravit, in quo quidem concilio paſſagium ultramarinum tractavit & ordinavit, & poſtea ipſum Ludovicum Regem cum Ducibus & Comitibus, Baronibus & aliis Nobilibus & ignobilibus ſignaculo ſanctæ crucis ſolenniter inſignivit, & deinde dictus Eugenius ad urbem Romanam redivit, quem quidem tam clerus quam populus cum magna lætitia cantando: Benedictus, qui venit in nomine Domini, receperunt.

Item quod poſtea ipſe Eugenius Papa miſit unum Burcardum abbatem tunc ſupervenientem in Alamaniam ad prædicandum populo ſanctum paſſagium ultramarinum ſupra dictum in tantum, quod ipſe reduxit cum prædicatione ſua Conradum Regem Almaniæ, & multos Duces, Comites, Barones & alios nobiles, quam ignobiles Almaniæ ad perſequendum dictum paſſagium ſanctum, & ipſe autoritate apoſtolica ſignaculo ſanctæ crucis ſolenniter inſignivit.

Item quod tempore ipſius Eugenii, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo quadrageſimo ſeptimo præfatus, Conradus Rex cum multis millibus hominum ultra mare contra infideles perrexerunt, & in quadam civitate, quæ Viſibona vocatur, ipſi chriſtiani in vigilia Petri & Pauli applicuerunt, & ibi obſidionem poſuerunt, quam quidem poſt quatuor menſes cum ſanguinis magna effuſione & ſumma corporum maceratione ceperunt, gratia Dei ſuffragante, quamvis dicti chriſtiani non fuiſſent in bello niſi tredecim millia, & tamen prædicti infideles extiterunt, dictam civitatem intraverunt & eccleſiam cathedralem cum aliis parochialibus ibi dedicaverunt, & Epiſcopum, Presbyteros & clericos cum nimiis hymnis & canticis ſpiritualibus & magna lætitia ſtatuerunt.

Item quod tempore ipſius Eugenii Papæ dictus Conradus Rex Almaniæ cum ſuo exercitu verſus partes Conſtantinopolitanos & cum Manuele Imperatore Conſtantinopolitano ad terram ſuam reverſus extitiſſet, & dictus Ludovicus Rex Franciæ cum ſuo exercitu per Palæſtinam ad regnum ſuum regredi vellet per mare,

tunc

tunc contra ipſum ſupervenit Imperator Conſtantinopolitanus cum manugiis pluribus & diverſis & multitudine Græcorum armatorum, qui tandem inter ſe, prælio magno peracto, Ludovicus cum ſuo exercitu ab eis extitit captus, & Manueli tunc ipſi imperatori extitit præſentatus; ſed poſtea agens cum Rege Siciliæ ipſe Ludovicus cum ſuo exercitu cum prælio & triumpho a ſua captivitate fuit liberatus, & in ſuam terram cum ſuo exercitu liber fuit perductus.

Item quod tum tempore ipſius Eugenii Papæ quidam monachus nomine Gratianus monaſterii ſancti Felicis de civitate Bononienſi, & de civitate cluſa Tuſciæ natus tunc floruit, cui Deus tantam ſubtilitatem & capacitatem tribuit, quod librum Decretorum compilavit, cujus doctrina eccleſia decoratur, regitur & gubernatur, & ideo prout in ipſo libro ſic ipſe acceptatur, quod quicquid alibi de aliqua materia quæritur vel dubitatur, in ipſo libro perfecte invenitur. Qui quidem liber ab ipſo fuit compilatus anno a nativitate Domini M C L. ſecundum eum & Hugnitium ſui libri expoſitorem.

Item quod tempore ipſius Eugenii Papæ beatus Bernhardus primus Abbas monaſterii Claræ vallis, ætatis ſexaginta & tribus annis expletis vel citra, tertio Kalendarum Septembris in ſuo monaſterio & inter manus ſuorum fratrum monachorum de ſua morte ſumme dolentium ad Chriſtum migravit, & ibi honorifice fuit ſepultus.

ANASTASIUS IV.

Natione Romanus ex patre Benedicto poſt dictum Eugenium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo tertio vel quarto.

Item quod iſte Anaſtaſius unum magnum & pulchrum palatium apud eccleſiam, quæ vocatur ſancta Maria rotunda urbis Romæ, diverſimode ædificari fecit, & in eccleſia Lateranenſi unum calicem magnificum, qui viginti argenti marcas ponderabat, & multa alia jocalia pulcherrima atque pretioſa eccleſiæ Lateranenſi dedit & ibi perpetuo aſſignavit.

Item quod tempore ipſius Anaſtaſii Papæ in ſtudio Pariſienſi tres ſummi magiſtri in ſacra pagina floruerunt, ſcilicet Petrus Lombardi, Hoddo Suafronenſis & Jvo Carnotenſis, inter quos fuit maximus ipſe Petrus Lombardi, & ipſe librum ſententiarum compilavit, & Pſalterium atque Epiſtolas Pauli poſt alios ſacræ paginæ Doctores clarius & apertius gloſſavit & explicavit.

Item quod Anaſtaſius Papa poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & a clero & populo in eccleſia Lateranenſi urbis Romæ in tumba Portuitana extiterit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno, decem menſibus, viginti quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti diebus, Friderico Imperatore tunc primo regnante.

ADRIANUS IV.

Natione Anglicus de Maliveſurma, Vinthonienſis diœceſeos, poſt dictum Anaſtaſium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus primus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto.

Item quod iſte Adrianus ante ſuam promotionem Nicolaus vocabatur, & ipſe, ut fertur, fuit primo pauperrimus clericus, qui pro ſervitio eccleſiæ S. Jacobi caſtri de Melgorio, quod eſt prope montempeſſulanum, Anagolienenſis diœceſeos, cum Priore illius eccleſiæ parochialis & Canonico S. Ruffi de Valentia ab initio fuit commoratus & nutritus, & deinde ipſo Priore procurante dicti monaſterii S. Ruffi extitit factus Canonicus, poſtea pro tempore illius monaſterii ipſius monaſterii ſui Abbas fuit effectus, & demum ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis & Epiſcopus Albanenſis fuit factus, & per conſequens ad prædicandum verbum & barbaricos & infidos convertendum ad fidem catholicam in Norwegiam a ſede apoſtolica tanquam Legatus de latere extitit transmiſſus, qui cum dictas gentes, gratia divina ſuffragante, ad fidem catholicam convertiſſet, & ipſe bene in hac inſtruxiſſet, & apud Romanam urbem de ſua legatione reveniſſet, tunc Anaſtaſio Papa defuncto, in Papam ſtatim fuit electus.

Item quod ipſe Adrianus excommunicavit Gvilielmum, Comitem Siciliæ quia Comitatum, qui eſt de patrimonio eccleſiæ, ſibi recognoſcere recuſabat, ſed finaliter ab ipſo abſolutionem obtinere meruit, quia dictum ſuum Comitatum eidem Adriano Papæ recognovit, & pro ipſo homagium ſibi conſvetum fecit.

Item quod iſte Hadrianus fuit Papa primus, qui primo de urbe Romana cum ſua curia ſe mutavit, & in urbe veteri ſe mutavit, & ibi longo tempore - - - tranſit, & deinde multas poſſeſſiones eccleſiæ Romanæ, quæ erant circa - - a chriſtianis & quibusdam comitibus occupatæ, recuperavit, & poſtea Fridericum primum Imperatorem electum apud urbem Romanam confirmavit, & in eccleſia ſancti Petri apoſtoli ipſe ſolenniter eum coronavit.

Item quod tempore ipſius Adriani quædam ſanctimonialis mulier claruit nomine Eliſabeth, Dei plena, & iſta non fuit prætermittenda, imo Chriſti omnium fidelium memoriæ fuit recommendata, nam ſecundum unam revelationem anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo & octavo in die feſto Aſſumtionis beatæ Mariæ exiſtens in oratione & contemplans aſſumtionem ejuſdem virginis glorioſæ, ipſa vidit in loco ab eo remoto unum pulcherrimum ſepulchrum magno lumine & ſplendore circumdatum, & ab ipſo ſepulchro quandam ſpeciem mulieris exiſtentem & in circuitu multitudinem angelorum Dei cum hymnis & canticis ipſam mulierem de ipſo ſepulchro accipientium. Cumque ipſi angeli ipſam mulierem deportare vellent, ſubito in occurſu ipſius quidam vir ſupra exiſtimationem

tionem omnium glorioſus de altitudine cœlorum, cumque infinitis angelorum millibus portantium in dextra manu ſignum ſanctæ crucis ſupervenit etiam propter hoc filius Dei, ipſa ſtatim agnovit eum, qui eam magna lætitia dictorum angelorum inæſtimabiliter pſallentium & ſumme lætantium eam ſuſcepit, & in ſuo cœli cœlorum regno ipſam deportavit. Quibus peractis, ipſa Sancta Eliſabeth angelum, qui præmiſſa ſibi oſtendebat, quidnam hoc eſſet, interrogavit, cui ipſe reſpondit & ait, quod præmiſſa in iſta viſione matris Dei genetricis glorioſæ virginis Mariæ tibi fuit oſtenſum, qualiter ipſa tam in anima tam in corpore ad regnum cœleſte a Deo ſuo Filio, cum angelorum ſuorum infinitis millibus fuerat aſſumta. Et ſic Angelus ab ea receſſit.

Item quod poſtea quadam alia die ipſa Eliſabeth in oratione exiſtente, Angelus dictus iterum ſibi apparuit, & tunc ipſa Sancta Eliſabeth eum interrogavit, qua die dicta virgo Maria de hoc ſeculo migravit & vitam corporalem recuperavit, cui ille reſpondit, quod illa die, qua ejus aſſumtio in hoc mundo celebratur, eadem die de hoc ſeculo migravit, ſed in eadem die anno ſexageſimo tranſlato videlicet Nonas Kalendarum Octobris a morte corporali ſurrexit atque reſurrexit.

Item quod eum beata Maria prædictæ Eliſabeth in oratione ſua exiſtenti ſibi apparuiſſet, tunc ipſam beatam Mariam interrogavit, quanto tempore poſt ejus filii aſſumptionem hoc mundo vixerit? cui ipſa dicit & reſpondit: unum annum integrum poſt aſſumtionem filii ſui ego ſupervixi, & poſtea tot diebus, quot ſunt uſque ad aſſumtionem prædictam, & tunc apoſtoli omnes me ſepulturi venerunt & cum magna veneratione corpus ſuum ſepelierunt. Verumtamen ſuper hoc refert Epiphanius quidam hiſtoriographus, quod virgo Maria erat ætatis quatuordecim annorum, quando eum concepit, ſed in quinto decimo eum peperit, & in hoc mundo ipſa cum eo permanſit triginta quatuor annis, & poſt aſſumtionem Domini viginti quatuor annis ſupervixit, & ſecundum computationem, ipſa quando obiit, erat annorum ſeptuaginta duorum, alibi tamen legitur & probabilius, quod poſt aſcenſionem filii prædicti duodecim annis ſupervixit, & tunc ipſa erat ſexagenaria, quando in cœlum fuit aſſumta.

Item quod cum alia die poſt Adnunciationis Dominicæ miniſterium hujus feſti celebraretur, ipſa ſancta Eliſabeth exiſtens in oratione valde contemplaret, tunc iterum ſibi virgo Maria apparuit, quam tunc ipſa interrogavit, cujus ætatis erat, quando angelus Gabriel ſibi denunciavit adventum Filii Dei, cui dixit & reſpondit: quod quindecim annos tunc ipſa habebat. Et ultra, in quantum erat a nativitate ſua uſque ad annunciationem ſupra dictam?

Item quod iſte Adrianus poſt multas afflictiones & ſui corporis afflictiones ad Chriſtum migravit, & in Vaticano apud eccleſiam Sancti Petri & Pauli urbis Romæ a clero & populo juxta ſepulchrum Eugenii Papæ tertii honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam novem menſibus, quatuor annis & decem octo diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti diebus, Friderico primo tunc regnante.

ALEXANDER III.

Natione Tuſcus de patria Senenſi ex patre Ranucio fuit natus, & poſt Adrianum Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus ſecundus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo nono, ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptuageſimo.

Item quod tempore ipſius electionis Alexandri Papæ magna turbatio & ſchiſma inter Cardinales exortæ fuerunt, & propter hoc vota Cardinalium omnium in quatuor diviſa extiterunt in tantum, quod duæ partes Cardinalium ipſum Alexandrum canonice elegerunt, qui ante Rolandus Vicecancellarius vocabatur, & tertia pars ipſorum Cardinalium quatuor ſchiſmaticos antipapas elegerunt in diſcordia, videlicet Otthomannum Guidonem, Johannem Cremonenſem, Johannem Sumorſam & Landonem, quorum tres Cardinales Presbyteri fuerunt, & primus ſe fecit vocari Victorem, ſecundus autem Paſchalem, tertius vero Calixtum, quartus Innocentium, & omnes iſti quatuor magnam perturbationem in eccleſia poſuerunt, quia quidam de clero populo uni ipſorum favebant, & aliter cuilibet ipſorum idem fecerunt, propter quæ dictus Alexander eos excommunicavit, & eos perſecutus fuit, & tandem iſti omnes quatuor ſucceſſive poſtea mala morte perierunt.

Item quod cum poſtea propter ſchisma illorum, qui ſe Papam nominabant, cum favore & potentia Friderici Imperatoris abbates & conventus Sancti Anaſtaſii & Sancti Pauli de ſuis monaſteriis urbis Romæ expulſi fuiſſent, & loca ipſorum ſeu monaſteria per ipſum occupata extitiſſent, tandem per ipſum Alexandrum Papam prædicta monaſteria & conventus eiſdem abbatibus reſtituta fuerunt.

Item quod iſte Alexander poſtea veniens ad partes Gallicanas propter perſecutionem Imperatoris, tunc a Rege Franciæ & Angliæ cum honore magno ipſe fuit receptus, deinde in civitate Turonenſi ſolenne concilium celebravit, deinde in Burgundiam ipſe Alexander perrexit, & in civitate Senonenſi ſe mutavit, & ſuam curiam per unum annum & dimidium ibi tenuit atque celebravit. Sub cujus tempore beatus Ancelius, Epiſcopus Bernacenſis magna ſcientia & ſanctitate præclarus florebat.

Item quod poſtea ipſe Alexander Papa in Italiam fuit reverſus, & deinde verſus urbem Romanam greſſus direxit & per regnum Siciliæ cum magna reverentia & honore ſuſcepit, tunc tranſivit eum Guilielmus tunc Rex Siciliæ, poſtea ab ipſo fidelitatis juramento præſtito & homagio renovato, ipſum regnum Siciliæ eidem Alexandro Papæ ab eccleſia Romana ſe tenere recognovit, & deinde apud urbem Romanam fuit ingreſſus, & cum magna reverentia, honore

honore atque lætitia a clero & populo Romano ipſe extitit receptus. Et tunc ſecta & hæreſis Albigenſium vel Waldenſium ſeu pauperum de Lugduno a quodam civitatis Lugdunenſis habuit ſuum exordium.

Item quod poſtea Mediolanenſes & Placentini in deſpectum & vituperium Frederici Imperatoris & Papienſium & in favorem & reverentiam ipſius Alexandri Papæ unam magnam & pulchram habitationem Papalem atque fortem cum ſuo palatio ædificari fecerunt prope civitatem Papienſem, cui in honore dicti Alexandri illi loco Alexandriam nomine ſui impoſuerunt, quam Papienſes in deſpectum Paleam vocaverunt & adhuc vocant & vocare conſueverunt.

Item quod ædificata hujusmodi habitatione Papali, ipſe Alexander Papa ad petitionem Lombardorum de Papali civitate ibi epiſcopalem ſedem conſtituit & ordinavit, & deinde civitatem Papienſem crucis & pallii dignitate privavit perpetuo cum dicto Imperatori & eccleſiæ perſecutoribus ſemper adhæſiſſet.

Item quod poſtea Fridericus Imperator ſe pœnitens, quæ contra ipſum Papam Alexandrum & Romanam eccleſiam commiſerat, ideo ſuper his veniam ab ipſo Alexandro ſibi dari poſtulavit.

Quare ipſe Alexander poſtea in urbe Romana ſuper hoc quam ſuper aliis magnum ſolenne ac generale concilium celebravit, in quo dictus Fredericus cum ſequacibus ſuis antipapam, cui penitus favebat, abjurat & ad unitatem eccleſiæ Romanæ octo - - - & ab Alexandro debitam - - - & ſubjectionem ibi exhibuit atque devotam, & tunc, ut legitur, ſuper caput ejus ipſe Alexander pedem poſuit, dicendo: Super aſpidem & baſiliſcum ambulas, & conculcabis leonem & draconem.

Item quod tempore ipſius Alexandri Papæ beatus Thomas in epiſcopum eccleſiæ Cantuarienſis fuit electus, confirmatus & conſecratus, & poſtea a toto regno Angliæ & ejus Rege fuit relegatus. Sed ipſe usque ad mortem ſuam a Rege Franciæ honorifice fuit ſuſceptus, & de bonis ſuis in ſuo regno extitit ſuſtentatus, & in iſto etiam tempore vel circa tempora trium Regum magorum, qui Christum poſt ſuam nativitatem adoraverunt eum muneribus de Mediolano, ubi erant, ad civitatem Colonienſem ad mandatum Imperatoris poſt deſtructionem illius civitatis Mediolanenſis fuerunt tranſlata atque deportata.

Item quod c. m tempore ipſius Alexandri Papæ dictus beatus Thomas Cantuarienſis ad ſuam eccleſiam reverſus ſtatim in eccleſia metropolitana ſua ab Henrico Rege Angliæ hora veſpertina extitit pro Chriſti nomine interfectus & martyrio coram Deo coronatus, & poſtea ſequenti anno poſt mortem ſuam in Capite jejuniorum ab ipſo Alexandro Papa in urbe Romana ſolenniter canonizatus eſt & ubique pro ipſius martyrio Deus fecerat & oſtendit Chriſti quotidie fidelibus plura miracula & diverſa.

Item quod iſte Alexander fuit ſumme beatus & diſcretus, qui poſt multas tribulationes & perſecutiones ſui corporis & afflictiones ad Chriſtum migravit, qui quidem rexit eccleſiam viginti & uno annis, undecim menſibus, decem & novem diebus ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam de viginti & duobus diebus, prædicto Friderico Imperatore primo tunc regnante.

LVCIVS III.

Natione Tuſcus de civitate Lucaria fuit natus, & poſt dictum Alexandrum Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus tertius, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo & octuageſimo ſecundo.

Item quod iſte Lucius ante ſuam promotionem Hambadas vocabatur, & fuit Cardinalis & Epiſcopus Hoſtienſis, & ipſe poſt multos labores & ſui corporis afflictiones ad Dominum migravit, & in civitate Veronenſi a clero & populo honorifice fuit ſepultus, qui rexit eccleſiam quatuor annis, duobus menſibus & decem & octo diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tredecim diebus, Frederico Imperatore tunc regnante.

Item quod de iſto Lucio legitur, quod poſt ſuam promotionem in ſuo nomine quidam verſiculi extiterunt dictati & ibi ſcripti, qui ſequuntur:

Lucha dedit lucem tibi, Luci Pontificatum
Hoſtia - - - Roma, Verona mori.

Deinde in iſto ſepulchro fuerunt & poſiti alii verſus:

Hymmo Verona dedit - - - tibi vivere Roma
Exilium - - - Hoſtia Lucha mori.

VRBANVS III.

Natione Mediolanenſis poſt dictum Lucium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus quartus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo octuageſimo ſexto.

Item quod iſte Urbanus ante ſuam promotionem Himbertus vocabatur, & fuit epiſcopus Mediolanenſis & poſtea Cardinalis, & deinde Papa extitit factus & Urbanus vocatus, qui cum poſtea apud civitatem Veronenſem cum ſua curia reſideret, quidam Abbas nomine Joachim, ex partibus Calabriæ ad eum venit, qui, ut communiter tunc dicebatur, quod divinaturus non corporali ingenio pluribus ſcientiis diſcretione facundus, omni ſcripturarum interpretatione atque intelligentia erat imbutus, cui aliquæ prophetiæ Romanorum Pontificum attribuuntur.

Item quod anno ſecundo ſui Pontificatus Solidanus Babyloniæ cum infinitis millibus hominum in equis venit ad Galilæam & totam terram Chriſtianorum, quæ tunc a fidelibus Chriſti capta extiterat tempore Urbani ſecundi Papæ, fortiter occupare incepit, propter quod tunc Guido Hieroſolymorum Rex, Epiſcopi & alii Prælati, Templarii, Hoſpitalarii, nobiles

nobiles & ignobiles & populus Chriſtianus univerſus in unum locum convenerunt, & deinde ipſi bene muniti cum magna audacia contra Solidanum, qui civitatem Tiberiadem tenebat, acceſſuri fortiter irruerunt, ſic poſtea inter ipſos magnum prælium fuit factum, in quo ab utraque parte infiniti homines interfecti fuerunt. Quod quidem prælium Chriſtiani tunc obtinuiſſent, niſi Solidanus quandam aquam, de qua Chriſtiani potabant & ſuos equos adaquabant, eis non ſuſtuliſſet in tantum, quod propter ſitim fuerunt extincti, & multi ipſorum Chriſtianorum capti & interfecti fuerunt, & deinde dictus Solidanus finaliter civitatem Jeruſalem cum aliis civitatibus, villis & caſtris more gladii cepit & occupavit, & omnes eccleſias chriſtianorum deſtruxit & infinitos chriſtianorum captivavit, ſed poſtea octoginta & octo annos dicta civitas Jeruſalem a chriſtianis fuit recalcitrata.

Item quod cum ipſe Urbanus perditionem Jeruſalem & totius terræ ſanctæ audiviſſet, ſumme plangere & contriſtari incepit, propter quod poſt modicum tempus ad Dominum migravit in civitate Fereceinſi & ibi a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam uno anno, decem menſibus, & viginti quinque diebus.

GREGORIVS VIII.

Natione Bonocanus poſt dictum Urbanum Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus octuageſimus quintus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo & octuageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Gregorius ante ſuam promotionem Albertus vocabatur Vice-Cancellarius, qui fuit valde literatus & facundia præclarus & vitæ integritate perornatus, & circa exaltationem eccleſiæ Romanæ & ipſius defenſionem ſumme diligens extitit atque attentus.

Item quod ipſe Gregorius ſtatim poſt ſuam promotionem in univerſum mundum ad omnes Reges, Principes, nobiles, potentes Canonicos & populos chriſtianos tam Legatos quam nuncios ſpeciales cum ſuis literis deſtinavit, qui deſolationem propriæ & terræ ſanctæ & Chriſti fidelium de partibus illis cum magna cordis amaritudine & dolore denunciarunt, & pro recuperatione hujuſmodi terræ ſanctæ invitavit, & cum ipſorum indulgentia pleniſſima & cum ipſorum bonorum eccleſiæ Romanæ ſuſtentatione condigna & cum multis adjutoribus pariterque ſatrapis ad faciendum dictum paſſagium ſanctum in quantum, & induxit.

Item quod ipſe Gregorius pro formanda pace inter Piſanos & Januenſes, qui adinvicem fortiter debellabant, in Lombardia veniſſet, maxime, quia nullus inter eos concordiam poterat ponere. Et tandem hujuſmodi pacem & concordiam feciſſet inter eos, interim ad Chriſtum migravit, & a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per viginti dies, Frederico Imperatore tunc primo regnante.

CLEMENS III.

Natione Romanus, ex patre Johanne Scholari fuit natus, & poſt dictum Gregorium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus ſextus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo & octuageſimo ſeptimo.

Item quod ipſe Clemens ante promotionem ſuam vocabatur Vaillus, & fuit epiſcopus Peneſtrinus Cardinalis, & poſt ſuam promotionem in eccleſia Sancti Laurentii muros urbis Romæ ædificari fecit, & deinde juxta eccleſiam Lateranenſem palatium antiquum renovavit & exaltavit, & poſt unum magnum pulcrum puteum ante Equum earum fieri fecit.

Item quod cum ipſe Gregorius Papa octavus omnes Principes, nobiles & ignobiles atque populos chriſtianos pro recuperanda terra ſancta invitaſſet, ideo anno ſecundo Pontificatus ipſius Clementis Philippus Rex Franciæ & Henricus Rex Angliæ & Fredericus Imperator millibus hominum cruce ſignatis ultra mare pro dicta terra ſancta recuperanda perrexerunt, & illo anno per totam hyemem in regno Siciliæ ſteterunt, ubi invenerunt Joachim ſupra dictum, quem interrogaverunt de fortuna bona aut mala ipſorum & de faciendo dictum paſſagium ſupra dictum, quibus ipſe reſpondit & dixit, quod bene & ſecure mare tranſirent, ſed ultra mare parum aut nihil facerent aut proficerent, quia nondum tempus a Deo erat diſpoſitum, quod dicta ſancta terra a Chriſtianis recuperari poſſit & haberi. Qua quidem reſponſione non obſtante, dictus Philippus Ptolomaidam acceſſit & ibi portum cepit, Richardus Rex Angliæ ad Regem Cypricum gentibus ſuis venit & ibi applicuit.

Item quod anno tertio ſui Pontificatus dictus Richardus Rex Angliæ incepit debellare fortiter contra quendam Imperatorem, in dicto regno Cypri dominantem, quem finaliter cepit, & totam inſulam ſibi ſubjugavit. Philippus autem Rex Franciæ verſus Aſclon ivit, & ibi portum recepit, cumque ipſam obſeſſam teneret & fortiter debellaret, tunc dictus Rex Angliæ cum gentibus ſuis ſupervenit, qui Rex Franciæ tandem videt, quarto Idus Julii dictam civitatem - - cum magnis laboribus ſuorum ſanguinis effuſione magna cepit & ſibi eam ſubjugavit. In qua quidem captione interfuit Odo Dux Burgundiæ, Philippus Comes Flandriæ, Theobaldus Bleſenſis, Stephanus Sacerſeſanus & alii plures nobiles, & etiam multi Archiepiſcopi, Abbates & alii plures Prælati & clerici, qui cum dicto Rege Franciæ venerant. Unde cum dictus Rex Franciæ graviter infirmari cepiſſet, ideo pro obtinenda ſanitate a partibus ultramarinis receſſit, & cuſtodiam illius civitatis Acchon dicto eidem Duci Burgundiæ commendavit, ſed poſtea ipſe ibi parum profecit, quia poſtmodum dicta civitas ad nihilum deducta fuit.

Item

Item quod anno quo ſupra Pontificatus ipſius Clementis Papæ dictus Fredericus ad partes Aſiæ acceſſit, & finaliter contra Solidanum inter partes Jericho pugnavit & deinde eum usque ad Icheunium effugavit & multitudinem virorum interfecit, qui cum quaſi ſemimortuus de aqua extractus fuiſſet, poſtea debellando ipſe Imperator in quodam flumine demergitur carnaliter, qui cum ſemimortuus a prædictis aquis extractus fuit, ad Dominum migravit, & deinde Dux Burgundiæ, Comes Flandriæ, Comes Bleſenſis, Stephanus Sacerſeſanus & alii quamplurimi nobiles & Proceres, qui pro recreandis corporibus ſuis propter labores & afflictiones, quas ſuſtinuerunt, apud Antiochiam venerunt & ibi obierunt.

Item quod ipſe Clemens Papa poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit. Qui quidem rexit eccleſiam tribus annis & ſedecim diebus.

CELESTINVS III.

Natione Romanus ex patre Petro Lubonio poſt Clementem Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo octuageſimo ſeptimo.

Item quod iſte Celeſtinus ante ſuam promotionem Hyacinthius Cardinalis vocabatur, qui fuit vir grandis, gratioſus & generoſus, & in die feſto Paſchæ apud urbem Romanam fuit concreatus & coronatus, & craſtina die Imperatorem Henricum filium imperiali Imperatorum diademate ſolenniter inſignivit, & poſtea unum pulcherrimum palatium magnum papale juxta eccleſiam Sancti Petri urbis Romæ ipſe ædificari fecit. Qui quidem rexit eccleſiam ſex annis, octo menſibus & ſexdecim diebus.

INNOCENTIVS III.

Natione Campanus de caſtro Sauiani ex patre Tranſimundo fuit natus & poſt dictum Celeſtinum tertium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus octavus, anno a nativitate Domini milleſimo centeſimo nonageſimo octavo.

Item quod ipſe Innocentius ante ſuam promotionem Lotharius vocabatur, & ipſe fuit beatus glorioſus in actibus ſuis, prout opera ſua omnibus teſtimonium perhibent veritati. Nam ipſe inter cætera Hoſpitale Sancti Spiritus in urbe Romana ædificari & eccleſiam ſancti Sixti renovari fecit, & unum librum Decretalium compoſuit, & quendam libellum de miſeria & conditione humana ſic vocatum compilavit, & multa alia opera glorioſa ipſe fecit.

Item quod ipſe Innocentius dedit omnibus eccleſiis urbis Romanæ calices argenti ipſos non habentibus, videlicet unam libram de argento, ſub iſto tamen pacto & conditione, quod poſtea ipſos calices vendere nec alienare poſſent.

Item quod iſte Innocentius Ottonem quartum Ducem Saxoniæ in Imperatorem electum confirmavit, & in eccleſia Sancti Petri urbis Romæ ſolenniter coronavit, ſed ipſum poſtea depoſuit, quia juramentum fidelitatis, quod ſibi promiſerat, non ſervavit, nam ipſo coronato, ſtatim pugnam contra Romanos habere incepit & regnum Siciliæ, quod eſt patrimonium eccleſiæ Romanæ, occupare fortiter, ſecundum Richardum monachum monaſterii Tulliacenſis, cujus prædictæ chronicæ hic continentur.

Item quod anno ſeptimo Pontificatus ipſius Innocentii civitas Conſtantinopolis a Francis & Venetis fuit capta, & paternali ratione pro parte ad fidem catholicam extitit converſa; & libellus Joachim, quem ipſe ediderat contra Magiſtrum Petrum Lombardi, & etiam alius libellus doctrinæ magiſtri Armatici Carnotenſis per iſtum Innocentium condemnati fuerunt, prout in Decretali: Damnamus, continetur.

Item quod anno nono Pontificatus ipſius Innocentii miſit unum Legatum Cardinalem cum duodecim Abbatibus, in ſacra pagina magiſtris, ordinis Ciſtertienſis ad prædicandum verbum Dei in Tholoſanis, Carceſſonenſibus & partibus contra ibi manifeſtos hæreticos. Cumque Legatus iſte cum omnibus abbatibus ſupradictis apud montem Peſſulanum fuiſſet, tunc ſanctus Dominicus, pater & inſtitutor ordinis Prædicatorum ibi de urbe Romana ſuperveniſſet, quem quidem Legatus cum omnibus abbatibus ſupra dictis ad prædicandum & convertendum hæreticos ſecum adjunxit, maxime quia iſte ſanctus Dominicus quaſi per biennium antea fuerat in partibus illis Tholoſanis, contra dictos hæreticos verbum Dei eis prædicando. In partibus illis Tholoſanis dictus Dominicus beatus primo incepit ordinare, ſtatuere & publicare ordinem fratrum prædicatorum videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quarto, & Pontificatus dicti anno ſeptimo.

Item quod tempore hujusmodi Innocentii Papæ Sanctus Franciſcus in quodam loco vocato Sancta Maria de portiuncula prope civitatem Aſſicii, qui ante ſuam converſionem Johannes vocabatur, ordinem fratrum Minorum inceperat ſtatuere, ordinare & publicare, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo, & ſexto Pontificatus ipſius Innocentii Papæ tertii.

Item quod tempore ipſius Innocentii Papæ exercitus crucis ſignatorum veniens cum dicto Legato apud Vicenenſem civitatem de partibus Gallicanis contra hæreticos, qui erant in partibus illis, illam obſederunt, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo nono, de qua civitate Rogerius Vicecomes illius civitatis aufugerat apud Carcaſſonem præ timore exercitus ſupra dicti. Sed nihilominus cives ejusdem civitatis viribus ſuis, in quantum poterant, contra dictum exercitum defendebant.

Item quod cum dictus Legatus vidiſſet, quod ipſi evadere non poterant a manibus ſuis, & ne viri catholici, qui in civitate erant, propter culpam

pam hæreticorum a dicto exercitu occiderentur, ideo ipſe miſit Reginaldum de Monte Peſſulano, tunc Epiſcopum Biterrenſem, virum ætate, vita & ſcientia præclarum, qui quaſi omnia nomina hæreticorum dictorum civitatis habebat, qui cum ipſe Epiſcopus in dictam civitatem intraſſet, ideo juxta mandatum Legati prædictos religioſe acquiſivit, ut illi, qui erant catholici, omnes hæreticos, qui de civitate erant, recedere juberent, & quia hoc facere noluerunt, ideo exercitus cruce ſignatus contra dictam civitatem expellere fortiter armatus fuit in tantum, quod poſt paucos dies ipſe cepit civitatem Biterrenſem in die ſanctæ Mariæ Magdalenæ; in cujus eccleſia, quæ eſt ibi parochialis magna & ſolennis, tunc ibi majores cives pro tuitione eccleſiæ & libertatis ſe oppoſuerunt, ſed ideo condignam mortem ipſi receperunt, nam ſeptem millia de ipſis in ipſa eccleſia crudeliter fuerunt interfecti ultione divina, eo, quod cives hæretici ipſam beatam Mariam Magdalenam concubinam Chriſti fuiſſe aſſerebant, & nihilominus antea per quadraginta & duos annos quendam Vice-Comitem illius civitatis Trantanchinum in dicta ſancta eccleſia ſanctæ Mariæ Magdalenæ proditionaliter & crudeliter interfecerunt, & per conſequens cuidam Epiſcopo dictæ civitatis, qui dictum Vice-Comitem tunc a mutilatis manibus, auribus, corpore curabat, dentes ſuos ſibi confregerunt & multa vituperia & damna ſibi tunc intulerunt.

Item quod poſtea capta civitate Biterrenſi, dictus Legatus cum exercitu cruce ſignatorum apud civitatem Carcaſſonenſem, ubi dictus Vice-Comes Biterrenſis, Carcaſſonenſis & Albienſis erat cum multitudine hæreticorum, qui cum fortiter ipſam obſediſſent & fortiter eam debellaſſent, tandem Rogerius Vice-Comes ſupra dictus nepoſque Comitis Tholoſani, qui prius aufugerat de Biterris, poſt multas defenſiones & dictorum cruce ſignatorum timores eum certis conditionibus & pactis ſe in manibus dicti Legati poſuit & ſubmiſit, & poſtea cives illius civitatis tunc rebellantes in Camiſiis nudi & brachis de illa exiverunt, & dicto legato dictam civitatem reddidere. Cum autem Vice-Comes ſub obſtagio & cuſtodia juxta pacta Legati dicti de mandato detineretur, ipſe tandem propter fluxum ventris ſeu dyſenteriam deceſſit, poſt cujus deceſſum dictus Legatus habito ſolenni conſilio, totam terram jam acquiſitam & gubernaculum dicti exercitus ac etiam belli regimen nobili viro & ſtrenuiſſimo & in literis, virtutibus inſignito, videlicet Simoni Comiti Montisfortis cum plena poteſtate tradidit & commiſit.

Item quod poſtea dictus Montisfortis cum ſuo exercitu caſtrum fortiſſimum Demerenba tunc Narbonenſis diœceſis obſederunt, & poſt multas invaſiones & hæreticorum defenſiones ab ipſo Comite dictum Caſtrum captum fuit, in quo centum & quadraginta hæretici fuerunt inventi; qui quidem plus comburi, quam ad fidem Catholicam converti voluerunt.

Item quod poſtea Comes Montis fortis cum ſuo exercitu ulterius viriliter proceſſit in tantum, quod poſt multas temporum invaſiones & hæreticorum defenſiones more gladii cepit & obtinuit multa fortalitia & optima loca, videlicet Abſonam, Samurionis caſtra Appamias, caſtrum de Montepoſio, Savardinum, Boviberium & civitatem Albienſem, & quaſi omnia alia caſtra & villas diœceſeos Albienſis, exceptis quibuſdam, quæ Comiti Tholoſano erant ſubjecta, quæ tamen poſtea ab ipſo Simone extiterunt capta, inter quæ fuit caſtrum de Lunios & caſtrum de Pueſano, & deinde Comes Montisfortis obtinuit fortalium de Caboneto, & nobili Petro Rogerii de genere Vice-Comitatus Carcaſſonæ, qui præ timore ipſum caſtrum eidem Comiti Montisfortis tradidit, & aliam terram in aliis partibus ſibi ipſe aſſignavit.

Item quod poſtea dictus Comes Montisfortis anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo undecimo circa feſtum Paſchæ cum ſuo exercitu venit apud caſtrum fortiſſimum de Banis, quod tunc erat bene munitum, in quo plures hæretici erant. Quod quidem caſtrum poſt ipſorum cruce ſignatorum invaſiones fortiſſimas & hæreticorum validiſſimas defenſiones ab eodem Comite Montis fortis extitit captum & ſuæ voluntati traditum, in quo circa quadringenti hæretici reperti fuerunt, qui etiam prædilexerunt comburi quam ad Chriſtum converti. Sed nobilis vir Aymericus Montis Regis Dominus & Laniati, qui dictum caſtrum de Banio contra Comitem Montis fortis defendere volebant & defenderunt, per gulam fuit ſuſpenſus, & circa octuaginta nobiles alii, qui ibi erant, eum eo interfecti fuerunt; Gerardam vero ſororem dicti nobilis Aymorici, dominam de Banio ſupradicto, in quodam puteo projecerunt & cum lapidibus ipſum puteum cumulaverunt, & populus ipſius caſtri juxta pacta immunis remanſit.

Item quod poſtea Comes Montis fortis cum ſuo exercitu ad caſtrum fortiſſimum de Monteronis acceſſit, juxta quod Comes Fuxi plures cruce ſignatos fecit occidi, & dum ipſi veniebant ex devotione in ſubſidium dicti Comitis Montisfortis, cumque dictus Comes Montisfortis appropinquaret locum, ubi cruce ſignati mortui jacebant cum manibus in modum crucis, Comes ipſe tunc vidit unam columnam ignis valde reſplendentem de cœlo ſupra corpora ipſorum defunctorum deſcendentem, de quo ipſe & Fulco tunc Epiſcopus Tholoſanus, qui ibi erat præſens, cum eo ſtupefacti fuerunt, propter quod ipſe Comes fortiter contra caſtrum dictum irruit & finaliter eum cepit & funditus deſtruxit.

Item quod deinde idem Comes Montis fortis cum ſuo exercitu ad caſtrum quoddam quod tunc Calier vocabatur, acceſſit, & eum fortiter expugnavit, & tandem poſt multas invaſiones & inimicorum defenſiones ipſum cepit, in quo quidem ſexaginta, alias triginta, hæretici reperti fuerunt, qui quidem, non obſtante prædicatione eis facta per dictum Epiſcopum Tholoſanum & alios Prælatos, qui cum dicto exercitu

erant,

erant, etiam prædilexerunt comburi, quam ad Chriſtum converti.

Item quod poſtea his peractis, præfatus Fulco, Epiſcopus Tholoſanus præcipiendo mandavit Præpoſito & Canonico ſancti Stephani eccleſiæ cathedralis Tholoſæ, nec non etiam aliis collegiis & omnibus aliis clericis civitatis Tholoſanæ, ut ab ea recedere deberent, qui quidem attento hujusmodi mandato nudis pedibus de ipſa civitate cum corpore Chriſti receſſerunt.

Item quod deinde dictus Comes Montis fortis cepit caſtrum Montis ferrendi & eum recuperavit atque munivit & caſtrum nomen Deanio, quod paulo ante Comes Tholoſanus præ timore perditionis cum vacuum dimiſerat & ipſum comburi ſciebat & poſtea ipſe flumen Tauri pertranſiens venit in Albigeſio, & cepit loca & caſtra, & loca quæ ſequuntur, videlicet Rapiſtagium, Montem acutum, Galliacum, Cahuſſatum, ſanctum Marcellum, Garthepinam & ſanctum Antonium.

Item quod poſt Comes Montis fortis cum ſuo exercitu tunc verſus Tholoſam, & anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo undecimo in menſe Julii eam obſedit, & cum ibi erant Comes Bartinſis & multi alii nobiles de Almalmagnia cruceſignati in civitatem Cenomannorum & Fuxi & multi alii milites in tantum, quod ab utraque parte fuit magnus inſultus & conatus bellicoſus, ſed poſtea deficientibus victualibus exercitui cruce ſignatorum, ideo fuit repulſus recedere ab hujusmodi obſidione, qua diviſa, dictus Comes Montis fortis cum ſuo exercitu verſus Appennias perrexit, & tunc caſtrum fortiſſimum fortiter expugnavit de Altaripa, & eum cepit, & ipſum munivit, & deinde quam plurima caſtra Comitis Fuxi ipſe devaſtavit, & Bingum Fuxi penitus combuſſit & apud caſtrum receſſit, in quo ipſe Comes ab Epiſcopo & populo tanquam Dominus extitit receptus.

Item quod poſtmodum præfatus Comes Montis fortis cum ſuo exercitu, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo duodecimo, tertio Nonas Junii caſtrum de Pena Agenenſis diœceſeos valde fortiſſimum viriliter obſedit, quod quidem caſtrum poſt multas invaſiones dictorum cruce ſignatorum & defenſiones inimicorum validas ipſe Comes Montis fortis in die feſto ſancti Jacobi Apoſtoli cepit & ipſum obtinuit.

Item quod poſtea dictus Comes Montisfortis cum ſuo exercitu verſus villam Moyſiaci valde fortiſſimam acceſſit, & in vigilia beatæ Mariæ ipſam obſedit, & contra ipſam fortiter pugnavit, & deinde poſt multas invaſiones cruce ſignatorum & defenſiones fortiſſimas inimicorum idem Comes Montisfortis eam cepit & eam cum triumpho obtinuit in ſequenti feſto nativitatis beatæ Mariæ.

Item quod deinde Comes Tholoſanus & ſui ſequaces videntes deſolationem, confuſionem & captionem atque perditionem villarum, caſtrorum & gentium ſuarum, ideo convocavit auxilium, conſilium & favorem Regis Arragoniæ & amicorum ſuorum in tantum, quod ipſe Rex Arragoniæ anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo tertio decimo quarto Idus menſis Septembris cum multitudine Arragonum & Cathalanorum copioſa ex una parte, & Raymundus Comes Tholoſanus, Forcalquerii & Convenarum Comites cum ſuis militibus, nobilibus & communitatibus ipſorum ex altera parte infinitis, qui erant centum millia pugnatorum, in Dei offenſam & ſuorum & ſui Vicarii contemtum & fidei catholicæ diminutionem, & ſuum pugillum & Dei eccleſiæ Romanæ athletam Simonem Comitem Montis fortis apud Fanum Jovis diœceſeos Carcaſſonenſis exiſtentem, caſtrum fortiſſimum Munelli juxta ripam Garonæ ſituatum, quod idem Comes Montisfortis cum magno triumpho obtinuerat, & de paucis gentibus ipſum caſtrum muniverat, eum fortisſime & viriliter obſederunt.

Item quod cum de præmiſſis ad notitiam Comitis Montis fortis deveniſſet, ſtatim fortiſſime tanquam Dei athletha ſuperavit, & contra hoſtes fidei catholicæ de caſtro Faniconis, ubi tunc ipſi erant, cum magna conſtantia & Dei amore ſtatim perrexit, qui cum ipſe cum ſuo exercitu cruce ſignatorum juxta inimicos prope Murſellum deveniſſet in caſtrum cum pluribus Epiſcopis & Abbatibus cum magna audacia intravit. Cumque ipſi Prælati & Epiſcopi tanquam veri catholici per nuncios ſpeciales inimicos Dei monuiſſent, ne contra fidem catholicam ſe exponere & pugnare vellent, & dictus Rex Arragoniæ hujusmodi monitionibus & mandatis obedire nollet, imo ex adverſo toto ſuo poſſe ipſe reſiſtere volebat, ideo præfatus Simon Comes Montisfortis cum magna Dei confidentia & amore Dei fidei catholicæ ad pugnandum & præliandum contra dictum Regem Arragoniæ & ſuum exercitum ſeparavit, quamvis ipſe Comes Montisfortis tunc ſecum non haberet niſi octogintos homines in equis, & pedibus circa mille.

Item quod poſtea dictus Comes Montisfortis cum ſuo exercitu de auxilio divino ipſe decrevit & ordinavit, ut omnes ad campum contra Dei inimicos in vigilia exaltationis ſanctæ crucis ordinarent & ſe pararent, qui cum ipſi cruce ſignati bene convicti & confeſſi fuiſſent, & ſacrum Chriſti corpus recepiſſet & deinde tanquam in mortis articulo conſtituti lignum ſanctæ crucis cum magna devotione adoraſſent & pleniſſimam indulgentiam a locum tenente Legato ſedis apoſtolicæ promeruiſſent & victualium ſuſtentatione membratim ipſi refecti fuiſſent, arma ſua ſumſerunt, & a locum tenente Legato accepta benedictione, de dicto caſtro Dimirello exiverunt, & ad Campos prope inimicos ſe oppoſuerunt.

Item quod cum poſtea valentiſſimus ipſe vir Comes Montisfortis in campis cum ſuo exercitu fuiſſet, ideo tanquam vir prudens, artibus præliorum ſumme expertus ſuum exercitum in tres partes diviſit, & poſtea ipſe ſic ordinavit, ut omnes inſimul contra Regem Arragoniæ cum magno impetu irruerent & ipſum caperent vel occi-

occiderent, nam ipſo capto vel mortuo poſtea reſiduum de facili ipſi haberent, & ſic factum fuit atque executum forte rationibus, quæ ſequuntur; nam ipſi Cathalani habere conſveverunt, ut dicitur, magnam tenuitatis cerebri vacuitatem ſuperbiæ, extollentiam verborum & æris liberationem, victualium in locis propriis reſervationem, & cum extraneis bonorum devaſtationem, &, ut dicitur, ipſi habent omnium armorum experientiam, ac præ cæteris in mari pariter & in terra majorem potentiam, & in regnicolis ſui imperii celſitudinem ac Regem non tutum, ac ſuorum corporum prævalitudinem & omnium ſcientiarum ſubtilitatem, ſingularem locutionem, & inſuper veſtimentorum diverſitatem in tantum, quod ab aliqua natione non diligantur, nec ipſi aliquem appretiantur, prout ex factis ipſorum ſtatim hæc oſtendentur manifeſte.

Item quod cum ex alia parte dictus Rex Arragonum eſſet in campis cum Comitibus, Nobilibus & communitatibus infinitis ſupra dictis, præfatus Simon Montisfortis Comes una cum dicto exercitu ſuo cum impetu & audacia contra fidei inimicos irruerunt & pugnando fortiter usque ad locum, ubi erat vexillum Regis Arragoniæ, non remanſerunt, in quo quidem loco tanta fuit cruceſignatorum invaſio & inimicorum defenſio, quia inter cœlum & terram videbatur eſſe magna concuſſio. In cujus conflictu judicio divino prædictus Rex Aragonum cum ſuis Aragonenſibus & Chatalanis & omnibus aliis pro majore parte ſupra dictis capti & more gladii interfecti fuerunt, quibusdam de ipſis exceptis, qui aut fugiendo in fluminibus aquarum ſubmergebantur aut tergeverſabantur, inter quos Comes Tholoſanus, Comes Fuxi & Comes Cenomannorum & plures alii de fugientibus extiterunt, & tandem Dei gratia ſuffragante, niſi unus miles de cruce ſignatis fuit in dicto bello ab inimicis interfectus, propter quæ ſtatim Epiſcopus Tholoſanus, Epiſcopus Cenomannorum, Epiſcopus Carcaſſonenſis, Epiſcopus Lodonenſis, Epiſcopus Agentenſis, Epiſcopus Nemauſenſis, Epiſcopus Biterrenſis, Abbas Clariaco, Abbas Devillæ magnæ & Abbas ſancti Tiberii cum ſuis religioſis & clericis, & etiam beatus Dominicus tunc Canonicus Exonienſis, qui poſtea inſtitutor & pater fuit ordinis Prædicatorum ſtatim ad eccleſiam convenerunt & de tanto triumpho multiplices gratias Altiſſimo intulerunt, & deinde Montisfortis viſitato campo, ubi Rex Aragonum cum ſuo exercitu fuerat interfectus & totus nudus ibi proſtratus, ſtatim de ſuo equo deſcendens de tanto miraculo & triumpho genibus flexis & junctis gratias egit Deo univerſas, & de illo loco nihilominus pedibus diſcalceatis ad eccleſiam cum ſumma devotione acceſſit, ubi Altiſſimo gratias retulit, & equum cum armis, cum quibus pugnaverat, Chriſti pauperibus erogavit, de quibus omnibus & ſingulis actibus ſupra dictis dicti Epiſcopi ſupra dicti, quia Prælati alii unum librum fieri fecerunt, & ſub ſigillo eorum copiam univerſis Chriſti fidelibus in teſtimonium præmiſſorum tranſmiſerunt.

Item quod poſtea præfatus Comes Montisfortis cum ſuo exercitu Rathonam civitatem acceſſit, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quarto decimo, & tunc cepit plura caſtra, quæ ſequuntur, in quibus hoſtes fidei eccleſiæ ac pacis turbatores habitabant, & ad ipſa ibi habebant refugium, & primo videlicet cepit caſtrum fortiſſimum nomine Manulhacum, in quo ſeptem Magiſtri reperti fuerunt, quod quidem caſtrum penitus deſtrui fecit, & ipſi hæretici indurato animo extiterunt poſtea combuſti.

Item quod poſtea idem Comes Montisfortis cum ſuo exercitu cepit aliud caſtrum fortiſſimum nomine Montepoſacum ab ininimicis fidei derelictum, quod etiam deſtrui fecit, & deinde Marmandam ipſe Comes ivit & ipſum cepit & recuperavit ab inimicis primo de illo expulſis & fugatis.

Item quod dictus Comes deinde cum ſuo exercitu ivit ad quoddam aliud fortiſſimum caſtrum & quaſi inexpugnabile, nomine Caſſerolium, in territorio Agenenſi conſtitutum, in quo erat unus de principibus ſedibus & patriarchalibus hæreticorum, quod quidem caſtrum cum ſummis mirabilibus invaſionibus cruce ſignatorum & defenſionibus ipſorum fidei inimicorum terribilibus dictus Comes Montisfortis in magna fortitudine cepit, & de ipſo triumphum obtinuit peroptatum, & poſtea inimicis, qui ibi erant, interfectis & effugatis, ipſum caſtrum comburi & deſtrui fecit ſtatim.

Item quod poſtea præfatus Comes ivit verſus civitatem Petragoricenſem, & tunc ipſe unum caſtrum fortiſſimum vocatum de Doma ab inimicis fidei derelictum præ timore, cujus turrem majorem funditus everti fecit, ubi inimici Dei & pacis raptores habitabant & ad ipſum refugium habebant.

Item idem Comes Montisfortis deinde tria caſtra fortiſſima cepit cum exercitu ſuo, videlicet caſtrum Montisfortis, caſtrum Novum & caſtrum Baſpromate, in quibus dicti fidei inimici ad ipſa refugium habebant, quorum duo caſtra prædicta, ſcilicet mons de Doma Baymacum penitus ipſe deſtrui fecit & pro ipſius crucis ſignatorum reductione prædictum caſtrum novum ſibi reſervavit, & ipſum bene muniri fecit, nam in prædictis quatuor caſtris Petragonenſibus a centum annis & plus tranſactis ſedes patriarchales fuerunt hæreticæ in tantum, quod de ipſis quatuor caſtris egreſſa fuit ipſorum iniquitas in partibus illis, ſed ipſis captis & ſubjugatis, ſtatim reddita fuit pax & tranquillitas non ſolum Petragonenſibus & Cadurcenſibus & Agenenſibus & Lemovicenſibus pro majori parte.

Item quod ipſe Comes Montisfortis poſtea verſus Rothenam cum ſuo exercitu rediit, & tunc cepit quoddam fortiſſimum caſtrum nomine Captevacum, in quo antiquitus eſſe conſveverat intus refugium tyrannorum, & ipſo capto apud civitatem, ubi erat Comes Richemenſis, cum ſuo exercitu perrexit, & aliquam altercationem quæſitam ipſe Comes Richemenſis

menſis terram ſuam eidem Simoni Montisfortis recognovit & fidelitatis juramentum præſtitit & homagium poſtea ſibi fecit, quibus quidem pactis, idem Comes cum ſuo exercitu ad quoddam caſtrum fortiſſimum Syveyracum vocatum, quod ibi erat, prope acceſſit, in quo mali homines & pacis turbatores habitabant, cumque Dominus illius caſtri rebellaſſet, ſtatim ipſe Comes Montisfortis ipſum caſtrum fortiter obſedit, & finaliter poſt multas invaſiones crucis ſignatorum & defenſiones dictum caſtrum extitit captum, ſed poſtea ipſum reſtituit Domino ipſius ex gratia ſpeciali, unde ipſum caſtrum ſibi recognovit & juramentum fidelitatis depræſtitit & homagium ſibi fecit.

Item quod deinde anno quo ſupra quinta decima die poſt feſtum nativitatis Domini Magiſter Petrus de Benevento Diaconus Cardinalis & ſedis apoſtolicæ Legatus magnum & generale concilium apud Montempeſſularium celebravit, in quo quidem quinque Archi-Epiſcopi interfuerunt, videlicet Itelonenſis, Auxiatanus, Ebredunenſis, Arelatanenſis, Aquenſis, fueruntque ibi viginti octo Epiſcopi & Abbates multi atque quam plurimi alii eccleſiarum Prælati, & de Baronibus & Nobilibus viris catholicis totius terræ infinitis ſuper eligendo Principem & Dominum ſuum ad regendum & gubernandum civitatem Tholoſanam, quæ tunc erat poſita in manibus dicti Legati, & de Baronibus, ſufficientibus tamen obſidibus ſibi datis, & omnes alias civitates, caſtra villasque crucis ſignati ab infidelibus & tyrannis exquiſiverunt, ad expugnandum & expellendum de terra omnem hæreticam pravitatem & malorum hominum tyrannitatem. Qui quidem omnes unanimiter & concorditer in dictum Dei athletham, Simonem Comitem Montisfortis vota ſua direxerunt, & Principem & gubernatorem totius terræ acquiſitæ pro defenſione ipſius terræ elegerunt, & eum dari & ſibi concedi a Legato prædicto inſtanter petiverunt. Quare ipſe Legatus cum literis ſuis & aliorum Prælatorum ſupra dictorum attentis, Archi-Epiſcopum Ebredunenſem, nomine Bernardi, ibi præſentem ad ipſum Innocentium Papam tertium apud urbem Romanam tranſmiſit & deſtinavit quasdam ſupplicationes, ipſe Papa admiſit & eas conceſſit atque confirmavit ſub tali modo, quod ipſe Comes Montisfortis eſſet cuſtos & rector omnium caſtrorum civitatis villarum ſupra dictarum, donec omnibus iſtis per Innocentium Papam in ſuo concilio generali, quod apud urbem Romanam prima die menſis Novembris celebrare debebat, plenius ordinatis fuiſſet, prout tunc ſibi ſubſcripſerat Legato & Comiti Montisfortis ſub bullis, quæ datæ fuerant anno ſui Pontificatus decimo octavo.

Item quod cum poſtea anno a nativitate milleſimo ducenteſimo quinto decimo venit Ludovicus primogenitus Regis Franciæ, qui ſe crucis ſignari & votum fecerat de veniendo ad pugnam contra hæreticos & tyrannos in terris de partibus ſupra dictis de partibus Franciæ cum magno exercitu per Lugdunum verſus Biturrienſem civitatem cum multitudine militum nobilium copioſa perrexit, & tunc dictus Legatus cum dicto Comite Montisfortis & exercitu cruce ſignatorum ad Hiſpanias perrexit, ubi Comes Fuxi ad eum venit, ſe & terram ſuam ſibi commendavit, & de facto caſtrum inexpugnabile tradidit & ſibi commendavit, & deinde ipſe Legatus dicto Comiti Montisfortis in cuſtodia ipſum aſſignavit, qui quidem Comes Montisfortis cuſtodiam ipſius caſtri tanquam obediens recepit & fortiter ipſum munivit.

Item quod ipſe Comes Montisfortis iterum miſit Guidonem de Monteforti fratrem ſuum apud Tholoſam, ut ex parte dicti Legati omnes muros civitatis & ipſius fortalitia deſtruere deberet, & omnium civium fidelitatis juramenta recipere deberet, cumque mandatum ipſius Legati adimplere procuraret, tunc dictus Legatus cum dicto Ludovico filio Regis Franciæ & Comite Montisfortis apud Tholoſam ſupervenit in qua civitate ipſe Ludovicus completo ſuo voto cruce ſignatorum per quadraginta dies ſtetit, & a dicto Legato congedio gratioſe accepto, cum ſuo exercitu in Franciam remeavit, & dictus Legatus apud urbem Romanam ad dictum Innocentium Papam tertium cum magno honore & actuum ſuorum recommendatione ac exaltatione redivit, & omnes terras acquiſitas ſupra dictas præfato Comiti Montisfortis juxta mandatum apoſtolicum commiſit gubernandas.

Item quod poſtea anno, quo ſupra, prima die menſis Novembris ipſe Innocentius Papa anno prædicto ſui Pontificatus, convocatis omnibus Patriarchis, Primatibus, Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & aliis eccleſiarum Prælatis apud urbem Romanam in eccleſia Lateranenſi magnum & ſolenne Concilium celebravit, in quo quidem Concilio duo tantum interfuerunt Patriarchæ, qui alias legitime excuſati fuerunt, quamvis per nuncios ibi interfuiſſent, de Primatibus & Archi-Epiſcopis ſeptuaginta, Epiſcopis vero quadringenti & duodecim, & de Abbatibus ultra octingenti, quorum ſumma fuit mille ducenti & quindecim Prælati præter Ambaſiatores plurium Regum catholicorum, qui ibi interfuerunt, videlicet Friderici ſecundi in Imperatorem electi, Philippi Regis Franciæ, Philippi Regis Angliæ & Ungariæ, Jeruſalem, Cypri & Aragonum Regum, nec non multorum aliorum Principum atque Comitatuum multitudo, in quo concilio pro reconciliatione terræ ſanctæ ac pro reformatione ſtatus eccleſiæ multa ſalubriter ſtatuta fuerunt & ordinata.

Item quod in dicto concilio interfuit beatus Dominicus, Canonicus regularis eccleſiæ Exonienſis, quæ eſt in regno Caſtellæ, pater & inſtitutor ordinis Prædicatorum, quorum inſtitutionem ab ipſo Innocentio tunc ipſe petiit confirmari, quem quidem gratioſe ſibi conceſſit & facere permiſit. Fueruntque etiam ibi Raymundus Comes Tholoſanus quondam & Raymundus ejus filius atque Comes Fuxi pro redemtione terrarum ſuarum quas perdiderat; ex alia

alia autem parte fuit Guido Germanus & nuncius dicti Comitis Montisfortis pro confirmatione ab ipſo Innocentio Papa obtinenda pro detentione omnium dictarum terrarum tunc crucesignatis acquiſitarum per dictum Legatum ſibi & ſuis hæredibus jam facta, quam quidem denominationem ipſe Innocentius cum Comitatu Tholoſano in dicto Concilio præfato Simoni Comiti Montisfortis tanquam bene merito ordinavit, & dictam donationem dicti Legati confirmavit, & dictum Raymundum Comitem quondam Tholoſanum ab ipſo Comitatu per ſententiam definitivam perpetue privavit. Qua quidem ſententia ſic promulgata, ſtatim ipſe Comes Montisfortis in Franciam acceſſit, & dictum Comitatum Tholoſanum cum omnibus terris acquiſitis ſupradictis Regi Franciæ recognovit, & de omnibus iſtis homagium fecit, quod quidem Rex Franciæ honorifice recepit & prædictam donationem ſibi factam confirmavit, & nihilominus Ducatum Narbonenſem ſibi aſſignavit atque dedit.

Item quod cum tempore ipſius Innocentii Papæ tertii inter Januenſes, Piſanos & Lombardos magna guerra exorta fuiſſet, & nullus mortalium inter eos pacem interponere poſſet, & propter hujusmodi guerram commode ſubventio terræ ſanctæ fieri non poſſet, ideo pro pace iſta facienda iſte Innocentius in Tuſciam acceſſit, & poſtea dum ipſe fuit apud Peruſium, migravit ad Chriſtum, & in eccleſia Sancti Laurentii a clero & populo honorifice fuit ſepultus, qui quidem rexit eccleſiam decem & octo annis, quatuor menſibus, tribus vel quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica uno die duntaxat, Henrico Imperatore quarto tunc regnante.

HONORIVS III.

Natione Romanus, poſt dictum Innocentium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumptus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexto decimo menſis Aprilis.

Item quod iſte Honorius renovavit eccleſiam Sancti Laurentii extra muros urbis Romæ & etiam baſilicam, quæ vocatur ſancta ſanctorum, & quod edidit de novo plures decretales, & quod in dicta eccleſia Sancti Laurentii Petrum Comitem Antiſidorenſem Imperatorem Conſtantinopolitanum coronavit.

Item quod ipſe Honorius anno primo ſui Pontificatus ad requiſitionem & ſupplicationem prædicti beati Dominici Regularis eccleſiæ Exonienſis, quæ eſt in Caſtello, in eccleſia Sancti Petri apoſtoli urbis Romæ ordinem fratrum Prædicatorum, quem ipſe ſtatuerat, confirmavit, videlicet undecimo Kalendarum Januarii, & dictam Regulam & Ordinem S. Franciſci anno octavo ſui Pontificatus in Lateranenſi eccleſia tertio Kalendarum Decembris & Ordinem Vallis Scholarum civitatis Pariſii & Ordinem Carmelitarum, anno ſecundo ſui Pontificatus, & in illo anno etiam obiit Guilielmus Nivernenſis, qui ſingulis diebus duo millia pauperum de bonis ſuis paſcebat.

Item quod Innocentius Papa tertius & poſtea ipſe Honorius omnes Reges, Principes, Barones, nobiles & communitates invitaſſet, & addixiſſet pro paſſagio ultramarino faciendo, & multi de ipſis fuiſſent cruce ſignati, ideo iſte Honorius miſit ultra mare unum Cardinalem Legatum cum Regibus Jeruſalem, Cypri, Britanniæ ac Ducibus Auſtriæ & Bavariæ cum multis aliis nobilibus de Franciæ & Alamaniæ partibus atque communitatibus & ſingulis ipſorum de terra ſancta recuperanda, cumque ipſi receſſiſſent ultra mare, & in terra infidelium Chriſti fuiſſent cruce ſignati Damaticam obſederunt, & poſt multas invaſiones & dictorum infidelium defenſiones iſti dicti cruce ſignati dictam Damaticam ceperunt anno ſecundo Pontificatus Honorii Papæ, & poſtea per unum annum cuſtodierunt, in qua quidem captione quatuor viginti millia Saracenorum interfecti fuerunt, ſed poſtea dictus Cardinalis cum Templariis & Hoſpitalariis cruce ſignatis per ipſos fidei inimicos proditionaliter captus fuiſſet, ideo pro pretio & redemtione ipſorum ipſa Damatica prædictis paganis ab eodem Legato fuit reſtituta.

Item quod cum Raymundus quondam Tholoſanus Comes & Comes Peralbernorum atque Convenarum cum paucis millibus clandeſtine transeundo Agaronam & Tholoſam contra caſtrum Narbonenſe omnia impedimenta, quæ poterant, ipſi poſuerunt anno quo ſupra Pontificatus ipſius Honorii Papæ, cumque hoc ad audientiam Cardinalis Legati nomine prius Bernhardi, quem ipſe Honorius Papa miſerat, perveniſſet, ipſe ſcripſit ſtatim & mandavit Simoni Comiti Tholoſanenſi & Montisfortis, qui tunc præliabatur ultra Rhodanum adverſus Hemanum de Pictavia, ut propter præmiſſa ad civitatem Tholoſanenſem cum ſuo exercitu confeſtim ire deberet, & deinde Fulconem epiſcopum Tholoſanum cum pluribus pro cruce paranda in Franciam idem Legatus transſumſit, ex quibus multi ab ipſo Legato cruceſignati fuerunt.

Item quod cum poſtea Simon Comes Tholoſanus literas dicti Legati recepiſſet, ſtatim cum ſuo exercitu ad eum venit, & cum ipſo ad dictam civitatem Tholoſanenſem perrexit & ipſos fortiter cum magna audacia invaſit tenendo ad manum ſuam dictum caſtrum Narbonenſe, ſed inimicis ipſius ſe viriliter defendentibus, nil facere potuit illa vice, quare tunc machinas plures & diverſos lapides molares quam plurimos ipſe & alia ſibi neceſſaria ſibi præparari fecit, & cum iſtis nocte quam die contra dictam civitatem fortiter pugnabant & cives ex adverſo viriliter ſe defendebant.

Item quod cum iſta pugna nocte quam die inter Simonem Comitem Tholoſenſem & Raymundum antiquum Comitem & ſuos guerra extitiſſet, idem Comes Tholoſanus aliquorum

Digitized by Google

quorum inductus conſilio unum modum invadendi reſiſtenti ſine periculo invenit, & de lignis croſſis ipſe fieri eum fecit, quæ Tanta vulgariter eſt nuncupata, qui cum ipſe cum multis aliis ſe ibi poſuiſſet, in Tanta iſta in craſtino nativitatis Sancti Johannis, quidam lapis ex parte civitatis cum quadam machina, quæ vulgariter vocatur mangonella contra ipſum Comitem & ſuos adjuvatores ſub iſto transſumtus fuit, & ipſum Comitem Simonem taliter percuſſit, quod ſtatim exſpiravit, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo decimo octavo.

Item quod ipſo mortuo Simone Comite Tholoſano & Montisfortis, ſucceſſit ibi Almaricus, filius primogenitus & hæres ſuus univerſalis in Comitatu Tholoſano & aliis terris, & etiam in Comitatu Montisfortis, qui quidem obſidionem Tholoſenſem amplexatus fuit, & taliter, quod ipſe usque ad ſubſequens feſtum ſancti apoſtoli - - - tenuit ipſam & defenſavit. Sed poſtea dictum caſtrum Narbonenſe dimiſit, & deinde apud Cachaſonem receſſit, quod ipſe non poterat victoriam de inimicis ſuis tunc obtinere, propter ipſorum infidelitatem.

Item quod cum poſtea dictus Raymundus olim Comes Tholoſanus audiviſſet receſſum dicti Almarici, & ipſe jam erat apud caſtrum Novum, de Arrio cum ſuo exercitu apud ipſum caſtrum Novum venit in continenti, & ipſum caſtrum fortiter obſedit, ubi dictus Almaricus erat cum dicto Guidone Comite Vigorniæ, fratre ſuo, & cum una dierum inter ſe fortiter & viriliter pugnarent, præfatus Guido Comes Vigorniæ graviter fuit vulneratus, ipſe ad invicem fortiter & animoſe per totam hiemem pugna cum extitiſſet, fatigatus ideo in ſubſequenti bono tempore a dicto caſtro novo receſſit.

Item quod cum poſtmodum Ludovicus primogenitus Regis Franciæ cruceſignatus exiſtens apud Rapellam Senctonenſis diœceſeos cum ſuo exercitu adeſſe Regem Angliæ audiviſſet, quod Raymundus olim Comes Tholoſanus occupaverat Comitatum Tholoſanum contra voluntatem eccleſiæ, ſtatim Rapella per ipſum capta, venit cum ſuo exercitu verſus partes Tholoſanas anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo octavo, cumque fuiſſet apud Manuadam, confeſtim obſidionem ſuam ibi poſuit & contra ipſam fortiter pugnare incepit. Contullus autem Comes de Aſteriaco & plures alii nobiles, qui eam infra defendebant, videntes, quod obſidionem dicti Ludovici Domini ſuſtinere non poſſent carceri ejus Ludovici ſe poſuerunt & Manuadam ſibi reddiderunt, qui quidem poſtea capti & ad caſtrum Sancti Laurentii ducti fuerunt & ibi detenti, donec cruce ſignati, qui a parte adverſa capti fuerunt, ſibi reſtituti fuiſſent.

Item quod ipſe Ludovicus poſt captionem dictæ Manuadæ cum ſuo exercitu & Bertrando Legato Cardinali Sedis apoſtolicæ & cum cruceſignatis verſus Tholoſam acceſſit & eam circumquaque fortiter obſedit, videlicet quinto decimo Kalendarum Junii, qui cum ipſam civitatem per quadraginta quinque dies viriliter expugnaſſent, dictum Ludovicum ex neceſſario a dicta obſidione recedere oportuit, unde militibus & aliis captis, & detentis ab utraque parte exinde redditis, ipſe Ludovicus in Franciam rediit, & poſt ipſius receſſum dicto Comiti plura caſtra ſe reddiderunt, & guerra ex parte ipſius contra eccleſiam ſolito plus tunc calefacta fuit & multiplicata.

Item quod ipſe dictus Honorius Papa anno Domini milleſimo ducenteſimo primo Federicum ſecundum, Imperatorem electum confirmavit & ipſum coronavit apud urbem Romanam in eccleſia Sancti Petri apoſtoli, qui quidem fuit octuageſimus quintus Imperator, ſecundum chronicam Martini, & poſtea anno quo ſupra Honorius Papa Corardum Cardinalem Epiſcopum, Portuenſem Epiſcopum, pro Legato ad partes Tholoſanas & Albigenſes transmiſit. Etiam eodem anno Dominicus antedictus pater & inſtitutor Ordinis fratrum Prædicatorum de hoc ſeculo, videlicet anno Idus Auguſti ad Chriſtum migravit.

Item quod poſtea anno ſequenti Raymundus antiquus Comes Tholoſanus in menſe Auguſti morte ſubitanea deceſſit, cujus corpus per Hoſpitales in domo eorum, quæ eſt Tholoſæ, fuit deportatum, ſed eccleſiaſticæ ſepulturæ non fuit traditum, cum tunc eſſet in vinculo excommunicationis innodatus, ipſum tamen corpus in quodam ſepulchro, quod adhuc ibi habetur, extitit per amicos ſuos commendatum, cumque poſtea pro tempore Raymundus, ultimus Comes Tholoſanus & filius ejusdem Raymundi pacem cum eccleſia & Rege Franciæ feciſſent, deinde apud urbem Romanam acceſſit, & coram ipſo Papa Honorio prædicto ad probandum, quod dictus Raymundus pater ſuus in morte ſua offenderat & habuerat pœnitentiam inter - - - -, quare ipſum abſolvi petebat & tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ, quod etiam non potuit ipſe obtinere.

Item quod poſtmodum proceſſu temporis anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo quarto Almacus filius & hæres univerſalis præclaræ memoriæ Simonis Montisfortis quondam Comitis Tholoſani videns & attendens, quod propter malitiam & inconſtantiam ſubditorum ſuorum comitatum Tholoſanum & omnes alias terras in Allegoſio, Carcaſſona, Biterrenſi & Egenaſio, & alias terras, quas pater ſuus acquiſiverat, Ludovico Regi Franciæ dedit, & ſibi libere reſignavit, & omnibus terris iſtis ſupra dictis eum totalem conſtituit ſucceſſorem, quara dictus Rex officium Conaſtabulatus per totum regnum Franciæ exercendum ei Almarico Montisfortis, tanquam viro provido & ſtrenuiſſimo militi commiſit.

Item quod iterum dictus Honorius Papa de novo

novo miſit unum ſedis apoſtolicæ Legatum, nomine & titulo Romanus Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, ſumma diſcretione & conſilio approbato, ad partes Tholoſanas & alias per Simonem tunc Comitem Tholoſanum & Montisfortis acquiſitas, qui cum in Franciam veniſſet, ſtatim requiſivit dictum Ludovicum Regem Franciæ, & juxta pacta facta inter ipſum & ſedem apoſtolicam ad prædictas partes contra inimicos eccleſiæ venire deberet. Qui quidem Rex cum magno exercitu & apparatu cruceſignatorum & cum ipſo Legato iter ſuum incepit, deinde ad civitatem Lugdunenſem pervenit, & exinde ad civitatem Avignionenſem acceſſit, & interim omnes civitates, caſtra, villæ atque fortalitia, quæ fuerunt Comiti antiquo Tholoſano, in manibus dicti Regis ſe tradiderunt, cumque ipſe fuiſſet prope Avenionem, ipſe Rex cum dicto Legato & exercitu ſuo cruceſignatorum, tunc ejuſdem cives civitatis claves ipſius civitatis ſibi tradiderunt & ſe ſibi ſuppoſuerunt. Cum dictus Rex cum ſuo exercitu per civitatem Avinionenſem tranſire vellet, tunc ipſi cives malo conſilio inducti libere tranſire eidem Regi Franciæ & dicto Cardinali Legato ſedis apoſtolicæ cum ſuo exercitu denegaverunt anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo ſexto.

Item quod cum ipſi cives Avinionenſes liberum tranſitum Regi Franciæ & Legato ſupra dictis denegaſſent, ideo ipſe Rex ipſam civitatem obſedit & viriliter ipſam expugnare incepit, & interim & ipſe Rex & ipſe Legatus miſerunt quendam validiſſimum virum Archiepiſcopum Narbonenſem Petrum Almalchi nomine ſic vocatum, ad partes Tholoſas, Agenenſes, Abienſes, Carcaſſonenſes, Birrenſes & alias res, quas dictus præclarus Simon, Comes Tholoſanus & Montisfortis cum auxilio & voluntate ſedis apoſtolicæ in manu ſua acquiſiverat, qui cum ipſe Archiepiſcopus ad omnes illas terras perveniſſet, ſtatim omnes civitates, caſtra & villæ & civitates nomine dicti Ludovici & Legati honorifice acceperunt, & claves civitatum & caſtrorum libere ſibi tradiderunt.

Item quod cum dictus Rex Franciæ cum exercitu cruceſignatorum fortiter dictam civitatem Avignionenſem cum magna audacia impugnaſſet, & cives ejuſdem civitatis viriliter & verius juxta ſuperbiam, fraudem & malitias eorum conſuetas in dicto dominio atque ditione & defenſione ſe defendere volentes, tunc ipſi præfato Regi ſe & dictam civitatem libere tradiderunt anno, quo ſupra, pridie Idus Septembris. Qui quidem cives ad ruinam murorum per dictum Regem & ad alias pœnas condemnati extiterunt, quibus non obſtantibus, adhuc pejora perpetrant, ſi poſſent, quamvis ipſi hodie pauci exiſtant.

Item quod poſtea, capta civitate Avinionenſi, ſtatim ipſe Rex & Legatus cum dicto exercitu verſus Biturrenſes & Carcaſſonenſes partes greſſus ſuos direxerunt, cum quibus erat ſemper præfatus athleta & fidei catholicæ amicus nominatus Fulco Archi-Epiſcopus, cum quo præfati Rex & Legatus apud Apamas fuiſſent, ibi per ipſos magnum conſilium pro eccleſia & contra eccleſiaſticarum perſonarum & cleri eccleſiæ contemtores ſolenniter extitit celebratum, cujus ſtatuta incipiunt: Felicis recordationis. Quo quidem conſilio celebrato, & recuperatis multis caſtris & diverſis per dictum Comitem Tholoſanum antiquum occupatis, inuſtis caſtris & villis, dimiſſa cuſtodia nobili potenti viro Hymberto de Bello loco, militi ſtrenuiſſimo, cum magno exercitu ipſe Rex & Legatus verſus partes Albigenſium & Alverniam receſſerunt, in qua quidem Alvernia Rex magna ægritudine fuit præventus in tantum, quod poſt paucos dies ab hoc ſeculo migravit in quodam caſtro, quod caſtrum Penſenum vocatur, ſeptimo Idus Novembris, anno, quo ſupra, tunc Ludovicus filius ſuus ætatis quatuordecim annorum vel circa, in Regno ſucceſſit in factis & operibus virtuoſus.

GREGORIVS IX.

Natione Campanus de Anagnia natus & poſt dictum Honorium Papam tertium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum Apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus octavus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo ſexto.

Item quod ipſe Gregorius ante ſuam promotionem Hugolinus vocabatur, & fuit Cardinalis Hoſtienſis, qui quidem per fratrem Raimundum de penna forti, ordinis Prædicatorum, pœnitentiarium & Capellanum Papæ, excellentiſſimum Doctorem plura volumina fecit, & ſententiam per dictum Honorium Papam tertium contra Fridericum tunc Imperatorem latam ipſe renovavit & ipſam aggravavit.

Item quod cum ipſe Gregorius omnibus præfatis mundi catholicis tertium diem ad celebrandum ſuum conſilium generale apud urbem Romanam aſſignaſſet, ideo ipſe Fridericus omnes vias & paſſus per terram & mare contra Prælatos & quoſdam clericos ad conſilium venientes impediri atque ſtabiliri fecit, cumque Jacobus Peneſtrinus Epiſcopus Cardinalis & quidam alter Cardinalis, Otto nomine, quos pro ſubſidio eccleſiæ Romanæ ultra montes legatos miſit, qui fuerant ad curiam Romanam, & multi alii Abbates & clerici ad dictum conſilium redire & venire volentes ex ordinatione dicti Friderici Imperatoris cum manibus Piſanorum, qui dicto Imperatori favebant, omnes capti fuerunt & redemti.

Item quod cum ipſe Gregorius Papa videns tantam perſecutionem & compunctionem dicti Federici Imperatoris contra eum & eccleſiam Romanam, attendens etiam malitiam & inconſtantiam Romanorum, qui per dictum Fredericum Imperatorem cum pecunia contra Papam erant corrupti, & quod iſte Fridericus in parte etiam patrimonium Eccleſiæ Romanæ occupaverat, & ipſum etiam quotidie occupare

re nitebatur, ideo ipſe Gregorius Papa una die accepit capita apoſtolorum Petri & Pauli, & cum ſuis Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiſcopis & epiſcopis, abbatibus & aliis Prælatis clericis de Eccleſia Lateranenſi usque ad Eccleſiam Sancti Petri urbis Romæ portando dicta duo capita Apoſtolorum Petri & Pauli cum ſuis Cardinalibus & aliis ſupra dictis, & multas Sanctorum diverſorum reliquias magnam proceſſionem pro invocando Dei auxilium contra dictum Fredricum Imperatorem ipſe celebravit, cumque ipſi Romani hoc audiviſſent, ſtatim nutu divino iſti Romani a ſuo malo propoſito convocati fuerunt, & quaſi cruce ſignati contra prædictum Fredricum Imperatorem ſe oppoſuerunt. Unde ipſe Imperator hoc videns de die in diem infra dictam urbem Romanam per manus ipſorum intrare ſeparabat confeſtim, & ſumme timens longe ab urbe Romana retro ceſſit.

Item quod poſtea anno ſecundo Pontificatus ipſius Gregorii Papæ Hymbertus de Bellojoco locum tenens Regis Franciæ & Petrus Aurelii Narbonenſis Archiepiſcopus & Fulco epiſcopus Tholoſanus locum tenens legati caſtrum fortiſſimum Beacca vocatum, quod erat in diœceſi. * Tholoſana, in quo erant hæretici & hoſtes Eccleſiæ cubabant, obſederunt & ipſum fortiter expugnaverunt, & illi, qui erant infra ſe, defenderunt viriliter, & finaliter ab ipſis locumtenentibus extitit captum, & omnes, qui erant infra, aliqui per muros & feneſtras deſcendendo, & quidam fugiendo una cum mulieribus & ipſarum pueris parvulis interfecti fuerunt.

Item quod cum ipſi cives Avinionenſes liberum tranſitum Regi Franciæ & Legato ſupra dictis denegaſſent, ideo ipſe Rex ipſam civitatem obſedit & deinde ipſe unde innuiſſet, ſtatim præfati Imbertus de Belloroco, Petrus Amelii Archiepiſcopus cum ſuo exercitu contra ipſum caſtrum venerunt & ipſum obſederunt & fortiter expugnaverunt ipſum, qui quidem poſt multas evaſiones ipſorum & defenſiones ipſorum inimicorum prædicti locumtenentis Regis & Legati obtinuerunt, & ipſi minus ſalva eorum vita ab ipſo caſtro receſſerunt.

Item quod recuperato hujusmodi caſtro Sarraceno, habito tamen prius inter ſe conſilio & deliberatione, iſti locumtenentes convocarunt auxilium Auxitani & Burdegalenſis Archiepiſcoporum & aliorum Prælatorum & eorum ſubditorum, qui cum ipſi bene inimici & aſſociati veniſſent, ſtatim verſus Tholoſam perrexerunt & ipſam in circuitu obſederunt, & cum machinis, catenis, pichaſis & omnibus aliis inſtrumentis ferreis pro deſtructione murorum, arborum & vinearum neceſſariis nocte quam die eam fortiſſime expugnaverunt, & inimici contra ipſos cordialiter ex adverſo ſe defenderunt, cumque iſti locum tenentes ſic pugnando per tres menſes ſtetiſſent ibi, & ipſam civitatem capere non poſſent, nec dicti inimici aliquem tractatum pacis recipere vellent, ideo ipſi locum tenentes cum ſuo exercitu ſuam obſidionem dimiſerunt, & verſus Apameas receſſerunt, & omnes alii Prælati, Barones, Nobiles de Vaſconia ad loca propria redierunt.

Item quod cum poſtea Locumtenentes cum ſuo exercitu terram Comitis, quæ eſt de Paſſa Barchæ usque ad locum, qui dicitur Sancti Johannis de Buginibus concurriſſent & in illa planitie ſua tentoria & caſtra poſuiſſent, & pluribus diebus ac noctibus ibi ſtetiſſent, interim Helias Gverini Abbas monaſterii Grandis ſylvæ, ordinis Ciſtertienſis & Tholoſanæ diœceſeos, vir ſumme providus & diſcretus de Francia ex parte Legati Cardinalis ſupervenit & omnem tractatum pacis & concordiæ Raymundo Comiti Tholoſano & civibus ſuis atque amicis præſentavit, & deinde ſuper iſto tractatu certa die juxta caſtrum de Bayſicias ambæ partes colloquium habuerunt gratioſum in tantum, quod Petrus Aurelii & omnes ſuffraganei ſui & dictus abbas Grandis Sylvæ ex una parte & dictus Comes dictus Tholoſanus cum omnibus amicis ſuis ex alia parte in Franciam acceſſerunt in civitate Mardenſe, ubi erat dictus Cardinalis Legatus, certa die pro tractatu pacis & concordiæ a partibus electi fuerunt, quæ quidem partes poſt longum tractatum, gratia Dei ſuffragante, mediantibus inſtrumentis & ſingulis amicabiliter convenerunt & finalem concordiam habuerunt, prout ex ſubſequentibus apparebit.

Item quod facta hujusmodi concordia inter partes prædictas ſtatim ipſi verſus Pariſios perrexerunt, & in præſentia Ludovici tunc Regis Franciæ & ſui conſilii, quæ interea concordata & recitata extiterunt, & tandem omnia, quæ inter dictum Legatum Cardinalem & Raymundum ultimum Comitem Tholoſanum fuerunt ordinata & finita, per ipſum Regem Franciæ extiterunt confirmata atque ratificata; videlicet, quod dictus Raymundus, Comes Tholoſanus ultimus, quamdiu viveret, civitatem Tholoſanam cum ſuo Comitatu tenere & poſſidere deberet pacifice & quiete, & poſt mortem ipſius unica filia, quam ipſe ex legitimo matrimonio habebat, Johanna nomine, in ſuum Comitatum tantum ſuccedere debet. Et quod nullum jus pertinens ad ipſum Comitatum vel extra ipſum Comitatum vel ultra Rhodanum ubicunque ſua bona eſſent, alicui dare ſeu transferre, & aliqua dicta vel quovis modo alienare non poſſet ipſe, in præjudicium ſuæ filiæ & ſuorum deſcendentium; & quod filia ipſius modo nominata cum Alſuncio tunc Comite Pictavienſi fratre ejusdem Regis matrimonium contrahere deberet; & deinde pro damnis & expenſis factis & poſitis per ipſum Regem Franciæ viginti millia marcarum argenti ſibi per dictum Comitem dare & realiter ſolvere ſibi fecit, & per quinquennium ultra mare contra inimicos fidei pro pœnitentia per duos Legatos Cardinales ibi tunc præſentes, quorum unus erat tunc deputatus in regno Franciæ, & alter regno Angliæ fuit, dicto Comiti & ſuis expreſſe data & aſſignata, quæ quidem omnia ſupra dicta tam

ex parte ipſius Comitis Tholoſani, quam ex parte Regis Franciæ ex altera ſolenniter confirmata extiterunt & ratificata cum homologatione duorum legatorum ſupra dictorum, & deinde idem Comes Tholoſanus a vinculo excommunicationis, quo ipſe & ſui ſequaces fuerunt canonice excommunicati, ab ipſis Legatis abſoluti fuerunt.

Item quod poſt pacem prædictam apud Pariſios factam anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo octavo, menſe Julii, civitas Tholoſana de mandato dicti Legati fuit reconciliata, abſente tamen dicto Comite Tholoſano, quia ipſe remanſit in penſione Regis de conſilio ſuo, donec muri civitatis eſſent deſtructi, & filia dicti Comitis, nomine Johanna, quæ erat novem annorum, cum Alphonſio Fratre dicti Regis, Comite Pictavienſi matrimonium contraxiſſet & conſummatum fuiſſet, quod quidem poſtea factum fuiſſet; & poſtea in iſto anno ſequenti Majorca per Regem Aragonum capta fuit.

Item quod cum dictum matrimonium factum fuiſſet & celebratum, dictus Comes Tholoſanus a prædicto Rege Franciæ in ſequenti Feſto Pentecoſtes militiam ſolenniter recepit, & poſtea expletis omnibus pactis & conventionibus ſuis, ad patriam eſt reverſus, quem poſt paucos dies Legatus Cardinalis pro diruendis muris & fortalitiis Tholoſani Comitis eum cruceſignatis fuit ſecutus. Qui quidem Legatus anno a nativitate Domini milleſimo duceteſimo viceſimo octavo in civitate Tholoſana conſilium ſuum generale celebravit, in quo interfuerunt Narbonenſis, Burdegalenſis & Auxitanus Archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis & aliis Prælatis & clericis, nec non etiam Comes Tholoſanus & multi Comites præter Comitem Fuxenſem, qui remanſerat Anguenæ, & etiam barones Seneſtallus Cartaſonæ & Conſules Tholoſani duo dummodo taxat plenam poteſtatem a ſua univerſitate habentes, qui quidem omnia ſtatuta facta per dictum Legatum & conſilium ſuper ſtatu pacis tenere & conſervare ac teneri ac obſervari ſuper ſancta Dei quatuor Evangelia ab ipſo corporaliter tacta in manibus dicti Legati juramentum omnes civitates & ſinguli ipſorum totius terræ poſtea eidem Legato præſtiterunt.

Item quod celebrato hujuſmodi conſilio, ſtatim tanquam vir prudens inquirere iſte Legatus & indagare incepit contra ſuſpectos de hæreſi, & nihilominus ipſe voluit & ordinavit, ut quilibet epiſcopus hujuſmodi inquiſitionem in propriis dictis facere deberet, cumque multi ſuſpecti poſtea fuiſſent reperti, eidem Legato in ſcriptis extitiſſent nominati, ipſe eos citari fecit, quorum aliqui errores ſuos fuerunt confeſſi, & quidem alii hoc denegantes ſuper hoc ſe fortiter defendebant, & deinde receptis nominibus ipſorum, dictus Legatus a dicta patria receſſit & Rhodanum tranſivit, & apud Amaicam civitatem cum multis archiepiſcopis, epiſcopis, Prælatis & clericis ſuum conſilium ſolenniter celebravit, quo quidem celebrato, ſtatim ipſe literas pœnitentiariæ, quas ordinaverat contra prædictos de hæreſi ſuſpectos & legitime convictos epiſcopo Tholoſano tranſmiſit per eum Tholoſæ publicandas, quas ipſe poſtea Tholoſæ in eccleſia Sancti Jacobi, præſente multitudine gentium copioſa, ſolenniter publicavit.

Item quod proceſſu temporis, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo viceſimo nono Theobaldus Campaniæ Comes, Comes Brienæ, Comes Marchiæ & dictus Raymundus ultimus Comes Tholoſanus cum Rege Angliæ contra ſanctum Ludovicum tunc Regem Franciæ convenerunt & ligam inter ſe magnam fecerunt, ſed, Deo auxiliante, viribus dicti Regis ab eorum mala intentione & invaſione fuerunt repulſi, & nihilominus dictus Gregorius Papa epiſcopum Tornacenſem ad Dominum Comitem Tholoſanum deſtinavit eum, qui requirerent, omnes articulos per eum præmiſſos & juratos in manibus ſuorum Cardinalium Legatorum prædictorum tenere & obſervare deberet, alias contra ipſum autoritate apoſtolica procedere deberet, qui cum dictus epiſcopus Tornacenſis, nuncius ſedis apoſtolicæ apud Novum caſtrum veniſſet, ſtatim citari & convocari fecit omnes, qui cauſas conquerendi contra dictum Comitem Tholoſanum habebant, ut ad eum venirent & in ſcriptis ejus ſibi tradere deberent, quibus quidem ſtatim partibus requiſiverunt eundem Comitem, ut ab ipſis de cætero deſiſtere vellet, & promiſſa rite obſervaret, alias contra ipſum procedere autoritate præmiſſa. Qui quidem ſic facere & omnia emendare tunc ipſe ſolenniter promiſit.

Item quia dictis promiſſionibus per dictum Comitem Tholoſanum, ſtatim ipſe cum epiſcopo Tholoſano cum magno exercitu venit per totum Comitatum Tholoſanum ad explorandum & capiendum ejus pollutos hæreticæ pravitatis, & nihilominus ipſe Comes fecit ſtatuta per ordinem obſervanda ſecundum articulos, per eum pariter coram dicto ſancto Ludovico, mediante ſuo corporali juramento de tenendo & ſervando promiſſa. Quæ quidem ſtatuta in clauſtro eccleſiæ cathedralis ſancti Stephani in præſentia dicti Legati, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & aliorum Prælatorum, clericorum & plurium baronum, Nobilium & communitatum fuerunt ſolenniter publicata & ab omnibus approbata, & ipſa omnia ad Regem Franciæ ſub inſtrumentis authenticis ſigillis extiterunt tranſmiſſa.

Item quod cum poſtea videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo tertio inter Comites Provinciæ & Tholoſæ ſumma guerra exorta fuiſſet, & per triennium inter eos perduraſſet pro eo, quia inter Comitem Provinciæ prædictum & epiſcopum Marſilienſem magna diſcordia fuit ſuſcitata, cives Marſiliæ Comitem Tholoſæ ſupra dictum in Dominum elegerunt, & tanquam Domino civita-

civitatis Marſiliæ & totam terram eorum & ſe in manibus ſubmiſerunt atque ſibi tradiderunt, propter quæ dictus Legatus Cardinalis, ut de ipſis pacem facere poſſet, apud civitatem Biturrenſem ſolenne conſilium celebravit, & ſuper ipſa pace facienda ſumme laboravit, cujus tamen labor finaliter non potuit devenire ad ſuum effectum peroptatum, & in iſto anno dictus Ludovicus Rex Franciæ Margaritam filiam Berengarii Comitis Provinciæ duxit in uxorem.

Item quod dictus Gregorius Papa anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo tertio, ſeptimo Idus Julii apud civitatem Reatinam, quæ eſt in Tuſcia, beatum Dominicum patrem & inſtitutorem ordinis Prædicatorum ſolenniter canonizavit; & poſtea per duos annos in veſperis dedicationis S. Archangeli Michaëlis dictus Rex Aragonum ab infidelibus civitatem Valentiæ cepit cum magno triumpho.

Item quod poſtea proceſſu temporis, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo Trontanelus filius quondam Vice-Comitis Biterrenſis cum multis Magnatibus & potentibus viris ac magno exercitu per eum congregato, inter quos erat Olivarius de Francia, Bernardus de Ortalibus, Bernardus Hugonis de Fertalongva, Bernardus de villa nova, Hugo de Romegos nepos ejus, & Jordanus, & Johannes de Saſiaco, qui viriliter expugnaverunt villas & caſtra, quæ dictus Rex Franciæ habebat in Narbonenſi & Carcaſſonenſi diœceſibus, in tantum, quod caſtrum Montis regalis, caſtrum montis Olivi, caſtrum Suſiaci, caſtrum de Lunos, caſtrum de Aſillano, & caſtrum de Lamano cum magno impetu & gentium timore ceperunt; cumque hæc ad notitiam Epiſcopi Tholoſani nominis Raimundi & aliorum Prælatorum clericorum & Bajanorum perveniſſent, ipſi ſtatim bene muniti & aſſociati & pro defenſione civitatis Carcaſonæ & totius terræ venerunt & in ipſam ſe incluſerunt, & ipſam tandem inſtrumentis bellicoſis & victualibus neceſſariis fortiſſime muniverunt.

Item quod deinde cum dictus Troncanellus & ſui vidiſſent dictam civitatem Carcaſſonenſem ſic bene munitam, & ipſi conſideraſſent, quod per invaſionem extrinſecam ipſam habere non poſſent, tunc iſti adverſarii cum quibusdam de Baugodia civitate colloquia poſtea ſecrete habuerunt, ut de eorum domibus, quæ trans dictam civitatem haberent ipſam minare ſubtus terram curarent, ut ipſius civitatis muros invadere poſſent & intrare, & exinde prædictam civitatem capere, cumq; inter minores dicti Troncanelli & Seneſtalli Carcaſſonæ ex oppoſito nocte quam die magna pugna fieret, & Comes Tholoſanus ex parte dicti Seneſtalli pro eo invadendo requiſitus veniſſet, ſtatim ipſe Comes omnes de burgo in eccleſia ſanctæ Mariæ ad colloquium convocari fecit, quibus quidem ibi congregatis, omnes iſti de Burgo a Comite & Seneſtallo taliter extiterunt moniti & inducti ſuper altare beatæ Mariæ & reliquias ipſius & ſuper ſancta quatuor evangelia Dei eccleſiæ & Regi Franciæ ac etiam illis, qui pro defenſione vel cuſtodia in dicta civitate exiſtebant, adhærere & fideles eſſe juraverunt, & ſic ſervare eas promiſerunt. Sed ipſis juramentis non obſtantibus & ipſa nocte illi de burgo prædictum Seneſtallum cum ſuis conſortibus in ipſum burgum receperunt & eos introduxerunt, quo facto, omnes Presbyteri & clerici, qui in dicto burgo locabantur, ab ipſo fugierunt quaſi numero triginta, & ad dictam eccleſiam confugierunt, quibus quidem literis per dictum Troncanellum de ſecuritate eundi verſus Narbonenſes ſub ſuo ſigillo conceſſis, non obſtantibus inimicis prope portam ejus burgi proditionaliter interfecti fuerunt, & deinde ipſe Troncanellus prædictam civitatem interim minari & ipſam fortiter expugnari fecit, & illi de civitate ſe viriliter defenderunt. Cum autem hujuſmodi pugna quaſi per menſem duraſſet, ſuccurſus militaris ex parte Regis Franciæ Seneſtallo Carcaſſonæ ad defenſionem civitatis fuit communicatus; qui ſtatim dictus Troncanellus de dicto burgo receſſit cum gentibus ſuis quinto Idus Octobris, & verſus Montem regalem receſſerunt, & ipſi ſibi reduxerunt; quos quidem exercitus, qui venerat de Francia, usque apud Montem regalem fuit ſecutus, & ipſum Caſtrum poſtea obſedit, & contra ipſum nocte quam die fortiſſime pugnaverunt, inimicis tamen ex oppoſito ſe bene defendentibus. Cum vero pluribus diebus inter ſe pugnaſſent, Comites Tholoſani & Fuxi ad eos ſupervenerunt, quibus tandem tractantibus, præfatus Troncanellus cum ſuis armis & equis ſuis dictum caſtrum & populum exercitui Regis Franciæ dimiſerunt & receſſerunt.

Item quod dictus Gregorius Papa poſt multas tribulationes & ſui corporis perſecutiones ad Chriſtum migravit, & apud villam Romanam a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuordecim annis & amplius, tyrannizante Frederico ſecundo Imperatore regnante.

CELESTINVS IV.

Natione Mediolanenſis, poſt dictum Gregorium Papam nonum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & octuageſimus nonus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo primo.

Item quod ipſe Celeſtinus ante ſuam promotionem Gauffredus vocabatur, Epiſcopus Sabinenſis, qui erat vita, laude & ſcientia præclarus, cujus anno ſecundo ſui Pontificatus inter Raymundum Comitem Tholoſanum & Comitem Fuxi & Comitem Marchiæ & Regem Angliæ ſororium ſuum ſolennes tractatus facti fuerunt de facienda Gverra contra Ludovicum Regem Franciæ, quibus quidem tunc Legati fuerunt

 Amel-

Amelricus Vice-Comes Narbonæ, Raymondus Gamelini Dominus de Lunello, Pontius Dominus de Oltragio, & quidam alii Burgenſes & cives de civitate Biterrenſi, Vice-Comites de Lautrico, cives Albienſes & multi alii Barones & nobiles, ſed poſtmodum tractante & ordinante Raymondo tunc Tholoſano Epiſcopo, inter ipſos Comites & dictum Regem Franciæ facta fuit pax & reformata.

Item quod poſtea dictus Rex Franciæ anno quo ſupra ſui Pontificatus dicti Celeſtini Papæ cum magno exercitu venit in Aquitaniam contra Comitem Marchiæ & Engoliſmæ ſibi rebellantem, qui quidem poſt multas obſidiones & jurationes per dictum Regem Franciæ contra Comitem ſupra dictum una cum ſorore ſua & ſorore Regis Angliæ & filiis ſuis ad pedes ſuos venit & ſuæ gratiæ ex toto ſe ſubmiſit, & omnia jura, quæ ipſe in Comitatu Pictaviæ petebat, Alphonſio Comiti Pictaviæ fratri dicti Regis Franciæ remiſit, & homagia Dominorum de Rencorie & de Ruppe & de Honnaco, & quibusdam aliis perpetuo adquittavit, & ſic dictus Rex Angliæ a dicto Comite & ab aliis omnibus ſupra dictis illuſus remanſit atque deſtitutus & deinde ad Burdegalam ipſe fugiens ad patriam ſuam fuit reverſus.

Item quod ipſe Celeſtinus rexit eccleſiam per decem & ſeptem dies, quia tempore ſuæ promotionis erat antiquꝰ & infirmoſus, & apud urbem Romanam ad Chriſtum migravit, ubi a clero & populo honorifice fuit ſepultus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per ambitiones & diſcordias viginti duobus menſibus & quatuordecim diebus, Frederico Imperatore ſecundo tunc regnante.

INNOCENTIVS IV.

Natione Januenſis, de Comitibus Lavanniæ, qui prius Seneſtallus Cardinalis vocabatur, poſt dictum Celeſtinum Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & nonageſimus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & quadrageſimo tertio.

Item quod ipſe Innocentius poſt ſuam promotionem aliquas ſedes Cardinalium, quæ longo tempore vacaverant, de perſonis ſufficientibus & de diverſis mundi partibus ab eo electis ipſas reſtauravit, inter quos fuit magiſter Odo, tunc Cancellarius Pariſiis, & magiſter Hugo de ſancto Claro, ordinis Prædicatorum, tunc in Francia Prior provincialis, qui totam Bibliam utiliter poſtillavit.

Item quod eodem anno ſui Pontificatus quo ſupra Raymundus Comes Tholoſanus venit apud urbem Romanam ad ſupplendum & requirendum eidem Innocentio Papæ, ut patriam ſuam de Veneyſſinio ſibi reſtituere ipſe dignaretur. Qui quidem Innocentius habito ſuper hoc conſilio & deliberatione eam ſibi reſtituit & conceſſit.

Item quod cum poſtea Fridericus Imperator ſchiſmaticus tractari feciſſet de pace cum ipſo Innocentio Papa, & ipſe Innocentius malitiam & contumaciam ipſius perpendiſſet, ideo clandeſtine cum auxilio Januenſium per mare ad partes Gallicanas pervenit, & deinde ſe & curiam ſuam in civitate Lugdunenſi mutavit anno Domini milleſimo ducenteſimo, quadrageſimo quarto, in principio menſis Decembris, & ibi fuit usque ad feſtum Paſchæ & ultra per quatuor ſeptimanas, quibus de Lugduno receſſit. Et in eodem anno Ludovicus Rex Franciæ graviter infirmus votum Deo fecit de peregrinatione ad ſanctam terram & de ipſa obtinenda & ab infidelibus auferenda viribus ſuis.

Item quod anno quo ſupra Petrus Ameli Archi-Epiſcopus Narbonenſis & Durantus Archi-Epiſcopus Albienſis, & Seneſtallus Carcaſſonenſis cum exercitu cruce ſignatorum caſtrum Montis ſecuri, diœceſeos Tholoſanæ fortiſſimum & quaſi inexpugnabile obſederunt, & contra ipſum nocte quam die fortiter pugnaverunt, quia ibi erat refugium tyrannorum & deprædatorum, ac etiam ſynagoga hæreticorum. Cumque inimici, qui erant in dicto caſtro ſuperiori, vidiſſent, quod cruce ſignati intraverant in muros dicti caſtri, & ulterius ſe commode defendere non poſſent, recepta ſecuritate a cruceſignatis de corporibus ſuis, non tamen de hæreticis, qui ibi erant quaſi ducenti, prædictum caſtrum cum ipſis hæreticis tradiderunt & ab ipſo ſalvi receſſerunt, & dicti hæretici plus voluerunt comburi, quam ad Chriſtum converti.

Item quod dictus Innocentius poſtea anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto in feſto beati Johannis Baptiſtæ apud dictam civitatem Lugdunenſem redierunt, & ibi ſuum conſilium cum multis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus & aliis clericis cum ultramarinis & cæteris de regno Franciæ & Hiſpaniæ partibus magnum & ſolenne concilium, præſentibus Cardinalibus ſuis, celebravit, in quo dictum Fridericum tunc Imperatorem ſe gerentem, interdictum, ſchiſmaticum & anathematizatum ab omni jure imperii & regni Siciliæ, mediante ſententia definitiva, privavit & eum condemnavit ſexto decimo Kalendas Auguſti, cui quidem concilio Imperator Conſtantinopolitanus, Raymundus Comes Tholoſanus & Raymundus Berengarii Comes Provinciæ ſupervenerunt, qui quidem Comites matrimonium de ipſo Comite Tholoſano & Beatrice ultima filia ejusdem Comitis Provinciæ inter ſe tractaverunt & de ipſo contrahendo & conſummando convenerunt, verumtamen cum inter ipſos conſanguinitas ſupereſſet, propter quod ſine licentia Papæ hujusmodi matrimonium complere vel contrahere non poſſent, idcirco ipſi humiliter ſupplicaverunt, ut ſuper impedimento diſpenſare

ſare dignaretur, ſuper qua quidem diſpenſatione Regina tunc Franciæ & Regina Alamaniæ & Regina Angliæ dictæ puellæ prædicto Innocentio nunciis & literis ſpecialibus ex adverſo ſupplicavit, ne in dicto matrimonio diſpenſare vellet ex certis & legitimis cauſis per ipſas ſibi allegatis. Cumque Innocentius ſuper hoc diſpenſationem dare prorogaret, ideo dictus Comes Provinciæ ad propria remeavit & poſt paucos dies de hoc ſeculo migravit, poſt cujus deceſſum Comes Sabaudiæ avunculus dictæ puellæ & Barones Provinciæ, habito inter ſe conſilio & deliberatione Karolo, fratri Regis Franciæ, qui poſtea fuit Rex Siciliæ, in uxorem conceſſerunt & eam ſibi matrimonialiter conjungendam tradiderunt anno ſupra dicto.

Item quod dictus Innocentius anno a nativitate Domini milleſimo, ducenteſimo quadrageſimo ſexto apud Lugdunum canonizavit ſanctum Edmundum, Archiepiſcopum Cantuarienſem, & anno ſequenti dedicavit & confirmavit Regulam fratrum ordinis Carmelitarum, quam eis dederat Anna, Patriarcha Hieroſolymitanus; & Raymundus Comes Tholoſanus cum multis Baronibus & militibus in Franciam acceſſit, & ipſe cum omnibus iſtis crucem pro eundo ultra mare cum dicto Rege Franciæ recepit, & deinde ad partes proprias reverſus de ſuis navigiis & aliis neceſſariis procuravit, & in tantum ipſe dicto Innocentio Papæ ſupplicavit & ſibi ſupplicari fecit per dictum Regem Franciæ, ut patrem ſuum abſolvere dignaretur, nam ipſe ſibi offerebat legitime probaturum, quod in ſuæ mortis articulo habuerat ſignum contritionis, quam quidem abſolutionem finaliter ipſe obtinere non potuit.

Item quod cum tempore dicti Innocentii Papæ, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo dictus Ludovicus Rex Franciæ, qui poſtea fuit canonizatus, cum Roberto Atrebatenſi & Karolo Andegavenſi Comitibus, fratribus ſuis & ipſorum uxoribus & cum magna militia venit apud Lugdunum, ubi erat & reſidebat cum curia ſua Innocentius Papa, & deinde facta ſibi reverentia, ab ipſo receſſit, & apud portum Aquarum Mortuarum ipſe perrexit cum tota militia ſua, quia ibi erant navigia ſua parata, cum ibi ipſe fuiſſet ſtatim cum tota militia ſua in mari ſe poſuit & deinde in Cyprum applicavit & venit, & ibi per totam hyemem moratus fuit, quem quidem Alfonſius Comes Pictaviæ frater ſuus una cum Johanna ſorore ſua, filia comitis Tholoſani ſequenti anno fuit ſecutus. Et tunc dicto Rege apud Cyprum ſtante & hyemante, Græci de partibus illis ſuum ſchiſma, quod tenebant, abjurarunt, & multi Saraceni ad Chriſti fidem converſi fuerunt.

Item quod poſtmodum dictus Rex Franciæ miſit duos ſolennes fratres Ordinis Prædicatorum cum magno apparatu & ornamentis eccleſiaſticis valde pretioſis ad Regem Tartarorum, ut ipſum invitarent ex parte ipſius ad Chriſti fidem, quia ipſe credebat, quod animum ſuum ad noſtram fidem inclinare vellet, cumque ipſi duo fratres ad locum, ubi eſſe debebat dictus Rex Tartarorum, deveniſſent, ipſum Regem defunctum invenerunt, verumtamen Regina & filius ejus, viſis & receptis hujusmodi muneribus pretioſis, ipſos fratres & omnes, qui erant cum eisdem, valde honoraverunt & multa dona & encænia eis tribuerunt, ſic quod reverſi fuerunt cum honore, ſed non cum effectu Regis Franciæ ſupra dicti.

Item quod deinde anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo nono præfatus Rex cum ſuo exercitu navigavit & apud Damiottam ipſe venit, cum autem ipſe Rex cum ſuo exercitu vellet tranſire flumen rivuli, ibi tanta paganorum multitudo cum armis, balliſtis & aliis inſtrumentis bellicoſis ſupervenit, quod Rex Franciæ portum tunc recipere non potuit; qui quidem Saraceni cum jaculis & baliſtis de portu repulſi ſtatim Damiatam fugierunt, cumque ipſi vidiſſent, quod dictus Rex Franciæ cum ſuo exercitu flumen Nili tranſiverat, fuerunt perterriti, quod dictam civitatem ſumme munitam panibus atque victualibus diverſis optime refertam ſtatim exiverunt & ab ipſa fugierunt, unde cum poſtea dictus Rex & gentes ſuæ expugnare nollent dictam civitatem, credentes quod in ipſa eſſent defenſores, nullum tamen de ipſis invenerunt, quare ipſi cum exercitu ſuo iſtos paganos fugientes ſecuti fuerunt & poſtea ad dictam civitatem redierunt ipſi, & ipſam introierunt, & tunc per totam æſtatem ſequentem ibi moram traxerunt, & in iſto anno Raymundus ultimus Comes Tholoſæ, qui per neceſſitatem corporalem remanſerat, deceſſit quinto Kalendas Octobris, & in monaſterio Fontis Ebiardi fuit ſepultus juxta matrem ſuam, filiam Regis Angliæ.

Item quod poſtea anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo prædictus Ludovicus cum ſuo exercitu egreſſus & contra Soldanum Babyloniæ miſit Atrabatenſem Comitem, cujus quidem adventus in tantum terribilis, quod nullus Saracenus audebat ipſum expectare, ut contra ipſum pugnaret, ſed vias & tranſitus, in quantum poterant, ſibi præcludebant, ne ad ipſos venire poſſet, cumque dictus Comes Atrabatenſis frater dicti Regis Franciæ ſemel poſtea contra Saracenos fortiter expugnaſſet, & victoriam de ipſis habuiſſet, ideo ipſe ultra conſilium Templariorum deinde progreditur & quandam villam nomine Almoſanam cepit & occupavit & ibi ſe poſuit cum gentibus ſuis. Cum autem una die ipſe Comes incaute exiſteret cum gentibus ſuis, & non ſe præcaveret de inimicis, tunc ſupervenit multitudo maxima Saracenorum, qui contra dictum Comitem irruerunt, & quam-

quamplurimos de gentibus ſuis occiderunt, inter, quos fuit dictus Comes prædictus, quia poſtea non fuit inventus.

Item quod poſtmodum facto hujuſmodi inſultu orta fuit tanta infirmitas in exercitu chriſtiano, quod aliqui dolore maxillarum, alii dentium, quidam tibiarum intra paucos dies moriebantur in tantum, quod vix ſufficiebat aliis ſanis mortuos ſepelire, nec milites ſani, qui de nocte excubias conſuetas exercere poſſent, imo famuli & quoque qui non conſueverant deportare arma, receperunt & recipiebant arma & equos militum infirmorum, & de mandato ipſorum dictas excubias devote, in quantum ſciebant, faciebant. Cum hoc ad audientiam Saracenorum perveniſſet, in inſtanti Saraceni contra dictum Regem Franciæ pervenerunt, & tandem ipſum Regem cum duobus fratribus ſuis, Alphonſo Pictavienſi & Carolo Andegavenſi Comitibus in quodam loco incluſerunt & eos ceperunt, & nihilominus multos de exercitu Regis Franciæ perſequendo interfecerunt & plures alios captivaverunt.

Item quod facta hujuſmodi captivitate, de dicto Rege Franciæ cum fratribus ſuis ſuper liberatione ipſorum inter eos ex una parte & Soldanum ex altera ſupervenit tractatus in tantum, quod poſtea data magna pecuniæ ſumma dicto Soldano, reſtituta ſibi Demiata civitate, ipſe Rex Franciæ cum fratribus ſuis & aliis de ſuo exercitu a captivitate ipſorum liberantur. Sed poſtea dictus Soldanus, qui de dicta captivitate receperat redemtionem, altercatione illius pecuniæ de ſuis vaſallis extitit interfectus poſtea; & deinde apud Demiatam ipſi Saraceni receſſerunt & ipſam penitus deſtruxerunt, ne de cætero in manibus Chriſtianorum ipſa devenire poſſet. Rex autem Franciæ cum gentibus ſuis apud Achon perrexit & ibi per quinquennium moram fecit, & poſtea ab ipſa civitate omnibus locis circumvicinis bene munitis per eum dimiſſis, ipſe ad Franciam cum ſuo exercitu remeavit.

Item quod cum dictus Rex Franciæ nondum ad Franciam veniſſet, ad adhuc in partibus ultramarinis ipſe captus eſſet, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo, machinationibus quibuſdam Trentanis ſecta inventa fuit crucisſignatorum Paſtorellorum, & multorum puerorum atque puellarum in regno Franciæ, quorum aliqui peſtiferi inventores hujuſmodi & prædictos Paſtorellos & pueros regentes afferebant & dicebant, illos pueros angelorum viſiones ſe vidiſſe, & multa miracula eis per eos fuiſſe facta pro viſitando captionem Regis Franciæ, quam ipſi nutu divino recipere volebant, qui quidem ipſos regentes & qui magiſtri ipſorum vocabantur, more epiſcoporum populum convocabant, per villas & caſtra & civitates ad ſuam benedictionem aſpergendo, & deinde magnam & ſolennem proceſſionem in civitate Pariſienſi fecerunt, in matrimonio conjungebant religioſos & clericos, ubique ipſi inveniri poſſent, gravabant aliquos verberando, alios ſpoliando & quoſdam alios occidendo, nec erat aliquis, qui compeſceret eos malignantes aut eis reſiſteret cum veritate, univerſus autem populus eis favebat & aliqui de ipſo dicebant, hoc fieri propter unum fratrem, alii autem pro majori parte gaudebant propter perſecutionem clericorum; veruntamen poſtquam incepit detegi malitia ipſorum & fucus, ſtatim intra breve tempus omnes iſti tanquam umbra vel fumus evanuerunt.

Item quod dictus Fridericus Imperator poſt ſuam depoſitionem obſedit civitatem Peruſienſem, quia ipſe hærebat extra Tuſciam, contra quem dictus Innocentius Papa miſit unum Cardinalem cum magno exercitu pro adjuvando dictam civitatem, anno Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo primo: Cum una dierum prælium inter ſe fuiſſet, tandem ipſe Fridericus omnibus theſauris & rebus, quas ipſe habebat, a dicto exercitu eccleſiæ extitit ſpoliatus, qui quidem tanquam confuſus in Apuliam deinde fuit regreſſus, & præ nimio dolore, quando ibi fuit, infirmari graviter incœpit. Unde cum Manfredus, filius ſuus naturalis ſeu baſtardus, ſumme affectaret regnum & theſauros dicti Friderici patris ſui, maxime quia ipſe pater ſuus non habebat niſi unum filium legitimum, qui adhuc erat juvenis, nam idem Fredericus antea habere ſolebat alium filium legitimum, quem ipſe fecerat Regem Alamaniæ, & quia ipſe poſtea dicto Friderico rebellaverat, ideo ipſum capi fecit & apud Apuliam in fortiſſimis caſtris poſtea eum poni fecit, in quibus poſtea fuit ſuffocatus in die ſanctæ Luciæ virginis, quare dictus Manfredus conſentiente uno Secretario patris ſui cum uno cervicali eum jacentem in loco ſuffocavit, ne ad ſuam aufrancitatem refugere ipſe Fredericus poſſet. Et ſic ſine ſacramentis eccleſiæ & pœnitentiæ & exiſtens excommunicatus & ſchiſmaticus extitit ſuffocatus, ſed ſecundum Gvilielmum in ſpeculo Vincentii dicitur, quod ante mortem ſuam errorem ſuum eccleſiæ recognovit, & ſe pœnituit aliquid contra ipſam feciſſe in tantum, quod propter hoc ipſe interdicit ne cum aliis Imperatoribus ſepeliretur, nec aliquis planctus de morte ſua fieri deberet.

Item quod mortuo dicto Friderico, Manfredus per modum tutelæ & gubernationis pro Conradino filio legitimo Conradi filii dicti Friderici jam pupillo regnum Siciliæ & Apuliæ & principatum Calabriæ fraudulenter & violenter uſurpavit & tanquam Regem ſe fecit coronari, & deinde in rebellatione ſchiſmate dicti Friderici patris ſui eum fuit invectus atque perſecutus.

Item quod poſtea audita morte dicti Friderici anno quo ſupra poſt feſtum Paſchæ prædictus Innocentius Papa de Lugduno receſſit, ubi ſteterat cum curia ſua per ſex annos cum

cum dimidio, & in ſequenti anno, decimo Kalendarum Julii Alphonſius frater Regis Franciæ, Comes Pictaviæ & Comes Tholoſæ & uxor ſua nomine Johanna filia Comitis Raymundi, Comitis Tholoſæ, intervenerunt noviter, & dominium ipſius & totius Comitatus ac totius terræ receperunt pacifice & quiete.

Item quod anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & quinquageſimo ſecundo Conradus filius legitimus quondam Friderici Imperatoris depoſiti cum magno exercitu venit per mare apud Neapolin pro regno Siciliæ obtinendo, quod occupaverat dictus Manfredus baſtardus frater ſuus poſt mortem patris ſui, qui cum Neapoli fuiſſet, ipſam obſedit & finaliter eam cepit, & poſt ipſius captivitatem muros ipſius civitatis funditus deſtruxit, cumque ſequenti anno in Apulia ipſe fuiſſet & graviter infirmari cepiſſet, cum veneno fuit interfectus & tunc mortem fuit paſſus. Et in ſecundo anno, quo ſupra feſtum de pœnitentia Domini noſtri Jeſu Chriſti apud Marſiliam de mandato dicti Innocentii quarti fuit inſtitutum & approbatum.

Item quod anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſecundo, octavo Idus Aprilis frater Petrus de Verona, ordinis Prædicatorum, inquiſitor hæreticæ pravitatis per ſedem apoſtolicam deputatus propter inquiſitionis infatigabilem effectum & prædicationis inſtantiam & fidei favorem ab impiis hæreticis & eis credentibus in territorio Mediolanenſi gladio fuit interfectus, ſymbolum fidei catholicæ exprimendo, quem quidem dictus Innocentius Papa in ipſum annum apud civitatem Pavienſem in quadrageſima canonizavit nono Kalendarum Aprilis anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſecundo, Pontificatus ſui decimo anno, ut ſupra.

Item quod poſtea anno, quo ſupra, dictus Innocentius Papa canonizavit apud Aſſiſium Sanctum Stanislaum, Epiſcopum Cracovienſem, & Regem Portugalliæ adminiſtratu regni ſui propter ipſius negligentiam & juſtitiæ defectum removit, & ipſum Alphonſo fratri ſuo Comiti Boloniæ viro ſumme diſcreto commiſit exercendum.

Item quod tempore ipſius Innocentii Papæ, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quarto, menſe Junii Ludovicus Rex Franciæ de partibus revertit transmarinis, qui quidem incœpit religioſius ab hæreſi pacem in ſuo regno confirmare & multas eleemoſynas erogare, ſtatuit facere & ordinare, ludum taxillorum, & alios luſus illicitos aboleri & illicita juramenta immutare, removere uſuras, damnatorum acceptiones munerum a ſuis officialibus adhiberi, impoſitiones & tallias remoturum, eccleſias & perſonas eccleſiaſticas magnificare & honorare, orphanos, viduas & pupillos defendere atque fovere, & alia quamplurima virtutum merita pro gratia divina obtinenda exercere.

Item quod ipſe Innocentius poſt multas tribulationes ad Chriſtum migravit apud Neapolin, in die feſto Sanctæ Luciæ virginis anno ſui Pontificatus duodecimo, qui quidem rexit eccleſiam duodecim annis, Imperio tunc vacante.

ALEXANDER IV.

Natione Campanus de Anagnia civitate, circa principium Januarii poſt dictum Innocentium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & nonageſimus primus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo quinquageſimo quarto.

Item quod ipſe Alexander ſtatim poſt ſuam promotionem miſit magnum exercitum contra Manfredum illegitimum ſeu Baſtardum quondam Friderici Imperatoris depoſiti, quia regnum Siciliæ uſurpaverat, & tanquam Regem Siciliæ ſine autoritate apoſtolicæ ſedis ſe fecerat coronari, veruntamen dictus exercitus nihil perfecit, ſed apud urbem Romanam fuit reverſus.

Item quod tempore hujus Alexandri Electores Imperii duos Imperatores in diſcordia elegerunt, videlicet Regem Caſtellæ & Richardum Comitem Cornubiæ, fratrem Regis Angliæ, propter quod magna diviſio fuit tam in imperio quam inter Electores, quæ quidem longo tempore duravit & interim multa mala atque ſcandala in dicto imperio ſuborta fuerunt.

Item quod ipſe Alexander in civitate Anagniæ Sanctam Claram monaſterii Sancti Damiani ſolenniter canonizavit, & quod illo tempore ordo Fratrum de pœnitentia Jeſu Chriſti apud Maſſaliam incœpit, ſed ipſe paucis diebus duravit. Et etiam in iſto tempore dictus Alexander duos peſtiferos libellos cum ſuis actoribus condemnavit, quorum unus autor fuit magiſter Guilielmus de S. Amore, alter Johannes de Parvo, nomine & origine illius civitatis.

Item quod ipſe Alexander poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit in civitate Viterbienſi, octavo Kalendarum Junii, & ibi in eccleſia Sancti Laurentii a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam ſex annis cum dimidio ſecundum unam chronicam, ſed ſecundum aliam dicitur de ſeptem annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica tribus menſibus & quatuor diebus, Imperio tunc primo regnante.

VRBANVS IV.

Natione Gallicus de civitate Trecenſi poſt dictum Alexandrum Papam quartum in dicta civitate ad urbem die decollationis Sancti Johannis

hannis Baptiſtæ in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & nonageſimus ſecuntus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo primo.

Item quod ipſe Urbanus tempore ſuæ promotionis erat Patriarcha Hieroſolymitanus, qui poſt ſuam promotionem fecit duas promotiones Cardinalium, & effugavit exerçitum Sarracenorum cum crucesignatis, quando Manfredus de Sicilia in patrimonium eccleſiæ introduxerat pro deſtructione ipſius imitando & ſequendo veſtigia Friderici Imperatoris depoſiti, patris ſui, quare poſtea ipſe Urbanus anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio regnum Siciliæ cum ſuis pertinentibus, quod dictus Manfredus tanquam tyrannus detinebat, illuſtri Principi & catholico, videlicet Carolo, Fratri Regis Franciæ, Ludovico tunc Rege Franciæ, Comiti Provinciæ & Andegaviæ cum cæteris conventionibus & ditionibus contulit, & de ipſo eum inveſtivit.

Item quod ipſe urbanus, quamdiu vixit, viriliter fuit perſecutus dictum Manfredum, detentorem regni Siciliæ in ſua malitia gloriantem, omnibus modis, quibus ipſe potuit, unde quaſi omnes Principes ſeculares, populos & communitates ad perſequendum ipſum Manfredum tanquam filium ipſius ſatanæ Friderici quondam imperatoris depoſiti patris ſui invitabat, inducebat, & inter alios prædictum Carolum, Comitem Provinciæ & Andegaviæ, cui providerat de ipſo regno. Unde tunc altiſſimus, qui fecit magna in cœlo & in terra, propter confuſionem & perſecutionem ipſius Manfredi Dei & eccleſiæ maligni hoſtis in cœlo ſignum poſuit præſagium ſuper hoc & oſtendit, videlicet unum radium ignis ad modum unius ſtellæ, quæ Cometa apud Philoſophos communiter nuncupatur, cujus forma mirabilis oſtendebatur, & diverſimode quotidie de die & nocte atque in diverſis horis ipſa imitabatur, & tantum, quod poſt hujusmodi ſtellationem multa mala & ſcandala in hoc mundo inimicis eccleſiæ ſupervenerunt, prout ex ſubſequentibus patebit evidenter exemplis.

Item quod regnaſſe iſta cometa, omnes Comites, Barones & communitates pro majori parte totius regni Angliæ contra Regem Angliæ inſurrexerunt, propter quod inter partes fuit factum una die magnum prælium, in quo dictus Rex ſuccubuit, & poſtea eum & uxorem ſuam & Eduardum ejus Filium primogenitum & Richardum Regem Alamaniæ, Fratrem dicti Regis Angliæ ceperunt, & nihilominus in iſto prælio multa millia hominum interfecti fuerunt, quare ipſe Urbanus Papa Guidonem Fulcodii Cardinalem tunc epiſcopum Sabinenſem, qui poſt mortem ipſius Urbani fuit Papa in Angliam deſtinavit.

Item quod ipſe Urbanus poſt multos labores & tribulationes in civitate Pariſienſi ad Chriſtum migravit, & ibi in eccleſia Sancti Laurentii a clero & populo honorifice fuit ſepultus, in cujus tranſitu dicta cometa diſparuit & poſtea non fuit viſa, quæ tamen antea per tres menſes vel citra ipſa regnaverat, & ipſe Urbanus rexit eccleſiam tribus annis, uno menſe & quatuor diebus, Imperio Imperatore tunc regnante.

CLEMENS IV.

Natione provincialis, Narbonenſis provinciæ, & regno Franciæ de villa Sancti Ægidii Nevernenſis diœceſeos fuit oriundus & Cardinalis Sabinenſis, & poſt dictum Urbanum Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus nonageſimus tertius anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto.

Item quod iſte Clemens ante ſuam promotionem Guido Fulardi miles vocabatur, qui habuit uxorem & liberos, & fuit famoſus Advocatus & Sancti Ludovici Regis Franciæ Conſiliarius ſpecialis, & poſt mortem uxoris ſuæ prædictus Urbanus Papa quartus audiens vitam laudabilem & ſcientiam ipſius, eum fecit primo Anicienſem vel Podienſem, quod idem eſt, Epiſcopum, & deinde Narbonenſem Archiepiſcopum, & tandem Cardinalem Sabinenſem. Unde tempore dicti Urbani pro reformatione pacis in Angliam ab ipſo Urbano Legatus miſſus fuit, & ipſo exiſtente in ſua legatione prædictus Urbanus interim defunctus fuit in civitate Pariſienſi, quare ſtatim a Cardinalibus in Papam fuit electus concorditer, qui quidem jejuniis & vigiliis & orationibus & abſtinentiis & aliis bonis operibus virtuoſis ſumme fuit intentus in tantum prout creditur, quod ſuis meritis Deus extinxerit plures tribulationes, quas tunc eccleſia Romana patiebatur, & ipſe etiam canonizavit Sanctam Hedwigam, quondam Duciſſam Poloniæ, maximæ ſanctitatis viduam.

Item quod tempore ipſius Clementis Papæ, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto Jacobus tunc Murciam urbem Saracenorum, qui antea erat tributor Regis Caſtellæ, cum magna fidelium ſanguinis effuſione cepit; Et in ipſo eodem anno Sanctus Ludovicus Rex Franciæ cum multis Principibus, Baronibus, militibus & aliis pluribus interim contra Saracenos cruceſignatis & de ſuo apparatu & aliis neceſſariis pro ipſo & ſuo exercitu ſumme procuratur.

Item quod iſte Clemens cum magna diligentia procuravit cum Karolo Comite Provinciæ & Andegaviæ in Regem electo, ut omnia, quæ inter ipſum Karolum & Urbanum Papam quartum tractata fuerunt & ordinata ſuper dicto regno Siciliæ obtinendo iſte Karolus executionem mandare deberet. Qui quidem Karolus tanquam verus & filius obediens zelans vindicare

care injurias eccleſiæ olim factas per Fredericum quondam Imperatorem depoſitum & dictum Manfredum illegitimum Filium ſuum ſtatim paravit ſe & ſuum exercitum contra ipſum Manfredum, hoſtem eccleſiæ malignum.

Item quod facta ſua proviſione de omnibus, quæ ſibi erant neceſſaria pro ipſo & exercitu ſuo ſtatim anno, quo ſupra, ivit apud urbem Romanam ad ipſum Clementem Papam, non obſtantibus inſidiis, quæ erant contra ipſum per ipſum Manfredum in mari & in terra, qui cum ipſe Romæ fuiſſet, cum magno honore & lætitia fuit ſuſceptus, & deinde Senator urbis Romæ ſolenniter ipſe fuit factus, in qua urbe per totam æſtatem moram fecit ſuum exercitum expectando, qui de Francia ad eum venire debebat.

Item quod poſtmodum exercitus dicti Karoli apud urbem Romanam ad eum deveniſſet, ſtatim ipſe Clemens Papa eum unxit & coronavit tanquam verum Siciliæ Regem cum Beatrice uxore ſua, qui quidem poſtea cum ſuis Cardinalibus Legatis, & cruce ſignatis & ſuo exercitu contra dictum Manfredum greſſus ſuos cum magna animi conſtantia direxit, quorum nomina titulorum dictorum Cardinalium iſta tunc fuerunt, videlicet & primo epiſcopus Albanenſis & duorum Presbyterorum, ſcilicet ſanctæ Praxedis & Baſilicæ duodecim apoſtolorum, & tres Diaconi, ſcilicet ſancti Angeli & ſancti Gregorii ad Velum aureum, & ſanctæ Mariæ in Porticu.

Item cum poſtea dictus Carolus cum dictis ſex Cardinalibus & exercitu eccleſiæ atque ſuo proprio civitatem Beneventanam deveniſſet, ſtatim quidem ſancti Germani caſtrum quaſi inexpugnabile obſedit & finaliter eam cepit, & deinde contra Manfredum, qui ibi prope erat in campis cum infinito exercitu ad pugnandum paratus ſequenti die quamvis ipſe cum ſuis gentibus ſupra dictis innumeris fatigationem & victualium defectum valde tunc eſſet attædiatus, in prælium ipſe intravit & viriliter contra dictum Manfredum & ſuos valitores pugnavit in tantum, quod cum Dei adjutorio ipſe Karolus habuit triumphum & honorem, in quo quidem & cum uno tantum de parte dicti Karoli fuit interfectus, quod quidem prælium fuit celebratum quarto Kalendarum Martii ſexta feria ante civitatem Beneventanam anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quarto, pro cujus honore & ſtrenuitate & triumpho verſiculi compoſiti fuerunt, qui ſequuntur:

Karolus Athleta Chriſti, prouti cometa
Hoc præſignavit, Manfredum ſuppeditavit.
Plus decies centum quater juxta Beneventum.
Janitor proſtavit, hinc eccleſiam roboravit.
Sanctus enim Chriſti datur iſti mille ducentus
Sexageſimus quoque ſenus belli finis fit.

Verum tamen ſtatim expedito hujusmodi bello, ipſe Karolus cepit dictam civitatem Beneventanam.

Item quod tempore ipſius Clementis Papæ, videlicet anno Domini ducenteſimo ſexageſimo ſexto quam plurima multitudo Saracenorum ex Africa per tempus Auguſti mare tranſiens in Hiſpaniæ partes venit, conjunctis ſibi Saracenis, qui in partibus illis erant, magnam plagam contra Chriſtianos exercuerunt intendentes quod illam terram, quam olim perdiderant, recuperare poſſent, ſed contra ipſos dictus Clemens privilegium crucis Chriſti fidelibus conceſſit, qui quidem cruce ſignati cum Chriſtianis, qui erant in illis partibus Hiſpaniæ, contra dictos Saracenos taliter irruerunt, quod triumphum de ipſis, Deo auxiliante, victoriam cum magna ſanguinis effuſione obtinuerunt, & alios de tota terra effugaverunt, & ſic Hiſpani cum gaudio remanſerunt.

Item quod cum Conradus filius legitimus Friderici quondam Imperatoris damnati exiſtens in Alamania cum avunculis & amicis ſuis audiviſſet, quod ipſe in puerili ætate exiſtens dictus Manfredus baſtardus avunculus ſuus nomine ſuo fraudulenter exuſurpaverat regnum, & poſtea & regnum & corpus ſuum in prælio perdiderat, & quod etiam eccleſia dictum regnum dicto Carolo dederat & ipſum in Regem coronaverat, & quod eum poſſidebat pacifice & quiete, ideo iſte Corardus omnes Principes Alamaniæ cum Duce Auſtriæ Fratre matris ſuæ, & Henricum Fratrem Regis Caſtellæ, tunc ſenatorem urbis Romæ & etiam Romanos inſtanter requiſivit, ut conſilium & favorem ſibi impendere dignarentur, cumque ipſe Corradus cum magno exercitu verſus Neapolin deveniſſet, ſtatim contra ipſum Karolum Regem Siciliæ fortiter irruerunt, & certa die, quæ erat in planitie Palantina ad invicem præliaverunt, & quamvis ab initio pto parte dicta in campo ſe diſperſiſſent, tamen finaliter dictum Corardum & Ducem Auſtriæ avunculum ſuum & plures alios Karolus cum magno triumpho cepit & omnes alios occidit ſeu effugavit in vigilia beati Bartholomæi apoſtoli anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo in tantum, quod in iſto prælio ſumme major fuit ſanguinis effuſio quam in campo ſeu prælio de Benevento. Qui quidem Karolus dictum Corardinum & Ducem Auſtriæ cum aliis pluribus magnis viris apud Neapolin duci fecit, & poſtea totum regnum ſiluit in conſpectu ejus, & ſemen dicti Friderici Imperatoris damnati tanquam receſſit, & amplius non eſt inventus in terra ipſius nomen neque locus.

Item quod ipſe Clemens poſt multas tribulationes apud civitatem Viennenſem in vigilia beati

beati Andreæ apoſtoli ad Deum migravit, & in eccleſia Prædicatorum a clero & populo honorifice fuit cum magnis lacrymis & ſuſpiriis ipſorum fuit ſepultus anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo octavo. Qui quidem rexit eccleſiam tribus annis, novem menſibus, Ludovico Rege in Francia regnante, etiam imperio tunc vacante.

Item quod poſt deceſſum dicti Clementis Papæ anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & ſeptuageſimo, ſede apoſtolica tunc vacante, præfatus illuſtris Ludovicus Rex Franciæ, qui poſtea meritis ſuis a ſede apoſtolica tanquam verus ſanctus extitit coronatus, cum tribus filiis ſuis & Rege Navarræ genero ſuo, ſedis apoſtolicæ Legato & Ducibus multis aliis & cum Radulpho Cardinali iterum ultra mare pro Chriſti amore contra peſtiferos Saracenos perrexit & ad portum Carthaginenſem prope Tunonium cum dicto Legato & ſuo exercitu ipſe primo ſupervenit, in quo quidem portu tanta multitudo Saracenorum ſupervenit, cum ipſe uno cum exercitu ſuo ad terram exire tunc valuit, cum nunc ipſi Saraceni ulterius ſe defendere non poſſent, ab ipſo portu receſſerunt & fugerunt, & dictus Ludovicus cum ſuo exercitu terram recepit & deinde civitatem Terragrenſem obſedit & finaliter eam cepit cum multis caſtris circumvicinis, & in circuitu illius civitatis caſtra & tentoria ſua idem Rex poni & affligi fecit, cumque quotidie inter cruceſignatos memorabilis infirmitas ſupervenit in tantum, quod inter alios de majoribus Johannes Comes Viverenſis filius dicti Regis & poſt dictus Carolus & Epiſcopus Albanenſis de hoc ſeculo migravit.

Item quod poſtea hujuſmodi infirmitas ad dictum Ludovicum devenit & iter fortiter arripuit in tantum, quod poſt paucos dies ad Chriſtum migravit in vigilia beati Bartholomæi apoſtoli, anno quo ſupra, quamvis poſtea per ſedem apoſtolicam fuerit ordinatum, quod ipſius tranſitus in craſtinam diei feſti dicti apoſtoli propter ipſius vigiliam & feſtum in ea celebraretur, cujus quidem corpus cum magna reverentia & honore poſtea in Francia extitit delatum, veruntamen antequam hujuſmodi deportaretur, & ſuccurſus Caroli dicti Ludovici fratris, prout ipſe mandaverat, ſibi ſupervenit, de cujus adventu inter cruceſignatos magna lætitia fuit. Qui quidem Rex Siciliæ habito magno conſilio & deliberatione cum illis Principibus, Ducibus, Comitibus & Baronibus qui illam terram, quam jam de novo ipſi cruceſignati acquiſiverant ibidem, ex certis & rationabilibus cauſis abſque magno periculo & laboribus & expenſis tenere neque poſſidere ipſi non poſſent. Quo quidem conſilio celebrato poſt multos tractatus talis concordia inter ipſos cruce ſignatos & Saracenos fuit ſuborta, quod tota prædicta terra noviter per eos cruce ſignatos acquiſita tributaria dicto Regi Franciæ & ſuis propria remaneret, & quod in omnibus eccleſiis & monaſteriis, in civitatibus & caſtris & villis jam per Chriſtianos conſtructis totius illius regni per Mendicantes & alios quoſcunque clericos vel religioſos verbum Dei exponere & prædicare habeant, & etiam baptizare volentes ipſos baptizare poſſent, & plura alia placitare ſeu ſcribere minus longum eſſent.

Item quod peractis hujuſmodi pactis & conventionibus ſupra dictis, Eduardus Rex Angliæ cum magno exercitu tunc ſupervenit, & poſtea receptis treugis cum dictis Saracenis, ipſe ad propria remeavit, & Karolus Siciliæ & Philippus nonus Rex Franciæ nepos ſuus & Richardus filius Regis Alamaniæ cum aliis multis magiſtratibus ex alia parte a dicto regno Tunicii receſſerunt in Franciam cum dicto corpore dicti Ludovici cum magno gaudio & triumpho id duxerunt. Unde omnia geſta cruceſignatorum ex providentia ſedis apoſtolicæ fuerunt ſubſcripta, imo inter alia geſta Romanorum Pontificum merito hic & in aliis chronicis ſupra dictis ipſa interſeruntur.

GREGORIVS X.

Natione Lombardus de Placentia civitate poſt dictum Clementem Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & nonageſimus quartus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo primo, prima die menſis Septembris poſt vocationem duorum annorum & novem menſium.

Item quod ipſe Gregorius ante ſuam promotionem Theobaldus Archidiaconus Leodinenſis vocabatur, qui cum ipſe iviſſet cauſa devotionis ultra mare, & ibi tunc exiſtens cum Eduardo Regis Angliæ primogenito apud Viterbienſem civitatem a Cardinalibus poſt eorum plures diſcordias concorditer fuit in Papam electus, qui cum poſtea literas & nuncios de ſua promotione ultra mare recepiſſet, ſtatim ipſe navigando per mare ad regnum Siciliæ extitit perductus & deinde cum Carolo Rege Siciliæ apud urbem, ubi erant Cardinales, quarto Idus Februarii ipſe pervenit, & poſtea apud urbem Romanam acceſſit, & ibi ſolenniter ipſe fuit receptus & coronatus ſexto Kalendarum Aprilis anno quo ſupra, de quo quidam Johannes Cardinalis & Epiſcopus Portuenſis compoſuit verſus qui ſequuntur:

Papatus munus tulit Archi-Diaconus unus,
Quem patrem patrum fecit diſcordia fratrum.

Item quod ipſe Gregorius Papa poſt ſuam promotionem fecit quinque ſolennes Cardinales, qui erant magni clerici, inter quos fuit unus frater Petrus de Tarantaſia, ordinis Prædicatorum, Magiſter ſummus in ſacra pagina, tunc Archi-Epiſcopus Lugdunenſis, qui poſtea fuit Papa & Innocentius extitit vocatus. Alter

ter autem fuit frater Bonaventura, ordinis & miniſter generalis fratrum Minorum, in ſacra pagina ſummus etiam Magiſter fuit.

Item quod poſtea ipſe Gregorius apud Lugdunum magnum & ſolenne concilium generale celebravit, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quarto in menſe Maji, & anno ſui Pontificatus tertio, in quo quidem concilio multa bona tractavit, conſtituit & ordinavit & maxime inter alia de ſubſidio terræ ſanctæ ultra mare, quod ſi commode poſſet ipſe perſonaliter viſitare intendebat.

Item quod in dicto conſilio tractavit remedium ſuper electione cujuslibet Romani Pontificis futuri propter diuturnam vacationem & diſcordias quæ ante ſuam promotionem fuerunt inter Cardinales, ac etiam ſuper ſtatu eccleſiæ univerſalis, in quo quidem conſilio Græcorum & Tartarorum ſolennes nuncii affuerunt, qui quidem nuncii Græcorum & Epiſcopi eorum, qui ibi tunc erant præſentes non coacti ſed bona fide in orthodoxiam cognoſcentes unitatem eccleſiæ Romanæ perpetualiter & ſolenniter tenere & obſervare promiſerunt, & in ſignum hujusmodi perfectæ obligationis eorum ſtatim in Græca lingua in præſentia ipſius Gregorii & totius conſilii Spiritum Sanctum ex patre & Filio procedere confeſſi fuerunt, & hanc confeſſionem decantaverunt, & ex certa ſcientia ipſam approbaverunt, prout in ſymbolo ipſius Gregorii & in ſua decretali publica poſtea continetur. Nuncii autem dictorum Tartarorum in præſentia dicti conſilii baptizati extiterunt & fidem catholicam ipſi expreſſe fuerunt confeſſi, in quo quidem conſilio quingenti Epiſcopi & Abbates ſeptuaginta & Prælati circa mille & amplius & etiam Rex Aragonum, & beatus Thomas de Aquino ordinis Prædicatorum, & vita & ſcientia præclarus, extiterunt.

Item quod cum poſtea dictus Gregorius Papa ex certis cauſis de Lugduno apud Bellicadrum deveniſſet, tunc ſibi occurrit Rex Caſtellæ Alphonſus, qui jus in Imperio Romano aſſerebat ſe habere, qui cum ipſe Rex ab ipſo Gregorio de jure plene informatus fuiſſet, ſtatim ipſe Rex omni juri, ſi quod ſibi competebat, in dicto imperio cum literis ſuis & inſtrumentis authenticis in manibus ipſius Gregorii libere renunciavit.

Item quod ipſe Gregorius ſe expediviſſet de dicto Rege Caſtellæ, ſtatim apud civitatem Viannenſem ipſe perrexit, cumque ibi fuiſſet, unam magnam Prælatorum conſecrationem fieri fecit, qua quidem celebrata, apud civitatem Lauſanenſem ipſe acceſſit, ubi Radulphus electus in Imperatorem cum uxore & filiis ſuis ſupervenit, qui quidem ſibi præſtitit fidelitatis juramentum, & deinde ſuam electionem approbavit & confirmavit,

Item quod ipſe Gregorius ſumme anhelans perſonaliter viſitare terram ſanctam, ideo ſuper dictum Rudolphum electum Imperatorem & Philippum Regem Franciæ mutavit pariter & induxit maxime, quia dictus Radulphus ſemper adhoc intendebat & ibi votum ſuum ſimiliter ſolvere, ipſi crucis ſignaculum receperunt, & pro faciendo paſſagio ex tunc procuraverunt.

Item quod cum ipſe Gregorius valde dictum circa paſſagium eſſet intentus, ideo in Italiam ipſe fuit reverſus, & in civitatem Aretii, quæ eſt in Tuſcia, extitit ingreſſus, qui quidem ibi infirmari incepit, cum ipſe Gregorius ſumme pro eccleſia Romana laboraſſet, etiam Chriſti pauperes orphanos, pupillos & viduas educaſſet, atque ab opprobriis eos defendiſſet, pacem & concordiam inter diſcordantes ubique oppoſuiſſet, & multa alia bona ipſe feciſſet, altiſſimus eum ad ſe vocavit, & tunc de hoc ſeculo ad Dominum migravit quarto Idus Januarii, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, ubi pro eo Deus oſtendit plura & divina miracula.

INNOCENTIVS V.

Natione Burgundus de Turentina civitate Sabaudiæ poſt dictum Gregorium Papam decimum apud Aretinam civitatem Tuſciæ in Romanum Pontificem fuit aſſumtus & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus & nonageſimus quintus anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, in die ſanctæ Agnetis virginis.

Item quod ipſe Innocentius ante ſuam promotionem fuerit Petrus de Tarenteſia, ordinis fratrum Prædicatorum & Archi-Epiſcopus Lugdunenſis vocabatur, qui poſtea a ſancto Gregorio Papa decimo Cardinalis Hoſtienſis factus extitit, & poſt ipſum Gregorium Papam in Romanum Pontificem fuit aſſumtus in dicta civitate Aiten * Tuſciæ, & deinde apud urbem Romanam in eccleſia ſancti Johannis Lateranenſis cum magna ſolennitate extitit coronatus.

Item quod iſte Innocentius Papa poſt ſuam promotionem modicum ſupervixit, qui multa bona facere intendebat morte præventus adimplere non potuit, veruntamen venerabilem & unum magiſtrum tunc clericum Bernhardi de Caſteneto Montiſpeſſulani in ſui ſacri palatii auditorem in Epiſcopum Albanenſem promovit & poſtea extitit Cardinalis & Epiſcopus Portuenſis, qui quidem Innocentius deceſſit vice ſumma ſecunda die menſis Junii, anno quinto ſui Pontificatus, & in eccleſia Lateranenſi urbis Romæ honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quinque menſibus & duobus diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus.

ADRIANVS V.

Natione Viennenſis, poſt dictum Innocentium

um Papam V. apud urbem Romanam Lateranenſi in palatio a Cardinalibus concorditer in Romanum Pontificem fuit aſſumtus in menſe Julii, & poſt beatum Petrum extitit Papa centemus & nonageſimus ſextus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

Item quod iſte Adrianus ante ſuam promotionem Otobonus vocabatur, qui nepos Innocentii Papæ quarti fuit, & eum Diaconum Cardinalem S. Adriani fecit & creavit, quem poſtea Clemens Papa quartus in Angliam pro pace tractanda inter Regem Angliæ & ſuos Barones tunc adinvicem præliantes legatum transmiſit.

Item quod iſte Adrianus Papa poſt ſuam promotionem quandam conſtitutionem, quam Gregorius Papa decimus fecerat & ipſam jam ediderat, ſuper electione cujuslibet Pontificis Romani, ex certis cauſis ſuſpendit, quia ipſam aliter ordinare intendebat, ſed quia interim ipſe mortuus fuit & vita privatus, ideo dicta conſtitutio ſic ſuſpenſa remanſit.

Item quod iſte Adrianus poſtea de urbe Romana apud civitatem Viterbienſem accedens quadraginta diebus a ſua promotione nondum completis nec in ſacerdotium adhuc promotus nec etiam conſecratus nec coronatus in dicta civitate deceſſit Viterbienſis, decima octava die menſis Auguſti, & in eccleſia fratrum minorum a clero & populo honorifice fuit ſepultus, anno quo ſupra, & tunc vacavit ſedes apoſtolica viginti & octo diebus, Radulpho Imperatore tunc regnante.

JOHANNES XXI.

Natione Hiſpanus Ulibonenſis civitatis, quæ eſt in regno Portugalliæ, poſt dictum Adrianum Papam quintum apud Viterbium tertia decima die menſis Septembris in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa centeſimus nonageſimus ſeptimus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

Item quod ipſe Johannes ante ſuam promotionem magiſter Petrum Juliani Cardinalis vocabatur & Epiſcopus Tuſculanus, qui quidem in diverſis ſcientiis famoſus fuit & ſubtilis in tantum, quod propter ſuum ingenium & ſubtilitatem & ſummam ſcientiam erat multum imaginativus, propter quod induſtria naturali carere ipſe videbatur.

Item quod quamvis iſte Johannes Papa talis omnibus videretur, tamen aliis ipſe quam plurimum in multis ſumariis fuit laudabilis & virtuoſus, nam tam pauperibus communem ſe exhibebat & clericos * agebat, & multa alia bona faciebat.

Item cum ſummo tempore crederet vivere, & ſic coram omnibus hoc quotidie diceret, ſubito una die, cum ipſe eſſet ſolus, in quadam camera, quam de novo ipſe fieri fecit, juxta palatium ſuum, ipſe ſolus in dicta camera corruit, & deinde inter lapides & ligna ipſius cameræ ipſe valde extitit colliſus ſeu conquaſſatus in tantum, quod poſt ſex dies circa occaſum ſolis exſpiravit, ſacramentis tamen eccleſiaſticis jam per eum receptis devote, & poſtea apud dictam civitatem Viterbienſem in eccleſia cathedrali ſancti Laurentii a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam novem menſibus & octo diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica circa ſex menſes, ſecundum Martinum Polonum, qui omnes prædictas chronicas a prædicto Richardo monacho monaſterii Chimanenſis usque hic dictavit & compilavit.

NICOLAVS III.

Natione Romanus de domo Viſinorum poſt dictum Johannem viceſimum primum in die ſanctæ Catharinæ in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſtea in die ſancti Stephani Protomartyris, qui fuit dies Dominica, in eccleſia ſancti Petri apoſtoli urbis Romæ extitit coronatus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa viceſimus octavus anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo.

Item quod iſte Nicolaus ante ſuam promotionem Johannes Gaychanus vocabatur, tunc Diaconus Cardinalis tituli ſancti Nicolai in carcere Tulliano, ſic nominabatur; qui quidem novem Cardinales viros ſcientia & ſacræ experientia ſcripturæ decoratos ipſe fecit & de novo eos creavit, & poſtea cum magna prudentia & tutela a Radulpho Rege Romanorum & omnium Principum totius Alamaniæ ſuper reſtitutione libera & confirmatione olim a magno Conſtantino & ſuorum ſucceſſorum eccleſiæ Romanæ factis & celebratis & Romandiola de regione Ravennatis ipſe meruit obtinere, & deinde propter plures & diverſas opiniones multorum Regulam ſancti Franciſci ſolenniter declaravit, prout in quadam ſua decretali continetur plenius.

Item quod corpus devotæ hoſpitæ Chriſti, videlicet glorioſæ & ſummæ ac recolendæ ſanctæ Mariæ Magdalenæ tempore ipſius Nicolai noviter nutu divino a Chriſti fidelibus inventum fuit, iſto invento eſt intimandum valde, quia de ipſo corpore ſacro in quo loco erat ipſum corpus, nulla certitudo inveniebatur; nam aliqui dicebant, quod ipſum ſanctum corpus eſſe debebat in oratorio, ubi hodie ſanctus Maximus communiter denominatur. Alii autem aſſerebant & dicebant, conſtat, juxta quod ipſam pœnitentiam egerat, quod quidem oratorium hodie ſanctus Maximus * communiter denominatur. Alii autem aſſerebant & dicebant, eum a Girardo Comite tunc Burgundiæ apud monaſterium de Verſiliaco olim fuerat trnſalatum tempore Zachariæ Papæ, gratia Dei ſuperne moti; ſuper hoc veritas extitit reperta,

perta, nam anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, Nonas menſis Decembris Pontificatus Domini Nicolai anno tertio ab illuſtriſſimo & catholico Principe Karolo Rege Siciliæ primo & Comite Provinciæ illud glorioſum & ſanctum corpus beatæ Mariæ Magdalenæ in dicto oratorio fuit mirabiliter inventum; nam ipſe Princeps cum magnis laboribus & expenſis hujuſmodi glorioſum & ſanctum corpus ex magna devotione, quam ipſe gerebat de ſpecialiter ante diligentiſſime perquiri fecerat, & in quodam oratorio unam magnam eccleſiam & ſolennem & in ea ipſius ſepulchrum ſeu capſam miro modo fabricatam cum auro & argento & lapidibus pretioſis exornatam ædificari fecit ad ipſius gloriam & honorem. In qua quidem eccleſia poſtea poni & ſtatui fecit conventum fratrum Prædicatorum, & ipſum conventum multis bonis ditavit.

Item quod cum Princeps fratrum Prædicatorum prædictum corpus inveniſſet, ſtatim convocavit Archiepiſcopum Narbonenſem, Arelatenſem & Aquenſem & Suffraganeos ipſorum Archiepiſcoporum & aliorum quamplurimorum Prælatorum, ut certa die per eum præfixa apud dictum oratorium pro levando de terra dictum corpus glorioſum & eum ſuper altare exaltando & ibi ipſum recondendo ipſi intereſſe deberent, cumque prædicta die omnes Prælati ſupra dicti in dicto loco veniſſent, tunc dictus Princeps cum militia ſua & cum multitudine gentium copioſa & cum magnis canticis, hymnis & laudibus ac cum ſumma ſolennitate & devotione dictum corpus ſacroſanctum de loco, ubi erat, receperunt, & ſuper altare dicta capſa honorifice depoſuerunt, & poſt una theca auro & argento & lapidibus pretioſis etiam fabricata glorioſum ipſum corpus repoſuerunt, ut exinde a Chriſti fidelibus ipſum videre & oſculari poſſit, in quibus quidem capſis ipſius caput & ſacroſanctum corpus cum magna dictorum fratrum Prædicatorum veneratione conſervetur, & quotidie a Chriſti ipſis fidelibus & diverſis pro mundi partibus cum ſuis oblationibus viſitantur, & a Chriſto hoſpite ſuo pluribus & diverſis miraculis evidentiſſimis nocte quam die ſuffragium ipſius hoſpitæ ſuæ implorantibus aperte fiunt atque demonſtrantur. Cujus quidem translatio extitit facta tertio Nonas Maji anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & octuageſimo, Pontificatus ipſius Nicolai Papæ anno ultimo, qua die ipſa in Dei eccleſia celebratur.

Item quod iſte Nicolaus Papa poſtea exiſtens infirmus in caſtro Firmano loquelam ſuam perdidit & ſubito ipſe deceſſit octava die aſſumtionis beatæ Mariæ Virginis, & in capella Sancti Nicolai, quæ eſt in Eccleſia Sancti Petri Apoſtoli urbis Romæ a clero & populo honorifice fuit ſepultus, anno quo ſupra. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis, octo menſibus, minus quatuor diebus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica per ſex menſes.

MARTINVS IV.

Natione Gallicus de vico Campaniæ, & in eccleſia Turonenſi extitit Canonicus præbendatus; aliter dicitur, quod ipſe erat Turonenſis, qui poſt dictum Nicolaum Papam tertium in Romanum Pontificem fuit electus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus & nonageſimus nonus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & octuageſimo.

Item quod iſte Martinus ante ſuam promotionem Simon vocabatur, & erat tituli S. Luciæ Presbyter Cardinalis, qui longo tempore in Franciam extiterat ſedis apoſtolicæ Legatus, & in civitate Biterrenſi fuit electus, & in civitate Urbis veteris extitit coronatus, & poſt ſuam coronationem ſtatim quinque Cardinales de novo fecit, quorum quatuor Presbyteri & unus Diaconus, videlicet Hugonem Anglicum S. Laurentii in Leycia, Gervaſium tituli S. Martini in Montibus, Ganfridum Burgundum tituli Sanctæ Suſannæ, Johannem Clauleti S. Cæciliæ & Benedictum Gayani de Anavara, tituli S. Nicolai in carcere Tulliano Diaconum Cardinalem, qui poſtmodum fuit Papa & Bonifacius VIII. nuncupatur.

Item quod poſtea tempore ipſius Martini Papæ, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo in regno Siciliæ Panormitani contra Gallicos, qui ibidem morabantur quaſi rabie ſuccenſi tam maſculos quam fœmellas, juvenes & ſenes in vituperium & contemtum dicti Karoli Regis Siciliæ occiderunt, & ulterius, quod fuit valde deteſtabile, viros, mulieres & uxores ſuas prægnantes, quæ dicebantur a Gallicis prægnatæ fuiſſe, & ipſarum partus occidebant, antequam de ventribus ipſarum ipſi naſcerentur, & nihilominus contra dictum Karolum Regem ſuum conſpirare & rebellare incœperunt, & deinde Petrum Regem Aragoniæ, qui habebat filiam nomine Conſtantiam dicti Manfredi, filii illegitimi ſeu baſtardi quondam Friderici Imperatoris damnati & in prælio cum Petro ab illo Karolo tanquam uſurpatore regni Siciliæ atque tyranni cum triumpho devicti in Dominum elegerunt, & tanquam verum & Dominum naturalem requiſiverunt, propter quod ipſe Rex Aragonum ſuper hoc fecit magnum apparatum, aſſerens & dicens, prædictum regnum Siciliæ ad ſe de jure pertinere.

Item quod cum dictus Carolus omnia præmiſſa attendiſſet, ideo ſtatim intravit cum exercitu magno in inſulam Siciliæ & deinde civitatem Naſſanenſem ſibi rebellantem fortiter obſedit, & civitatem ipſam viriliter expugnavit, cum autem dictus Petrus Rex Aragonum audiviſſet ſtatim cum magno ſuo exercitu finxit ire in Sardiniam contra inimicos ſuos direxit, cum ad audientiam prædicti Karoli Regis perveniſſet, præhabito tamen conſilio & delibera-

beratione a dicta obſidione receſſit & in Calabriam receſſit, dubitans quod propter malitiam gentium illius patriæ inſulæ ſibi & ſuis victualia deficerent, prout in fidelitate & homagio ſibi deficiebant.

Item quod poſtea dictus Petrus Aragonum Rex poſt receſſum dicti Karoli Regis ſtatim contra inhibitionem ipſius Martini Papæ atque voluntatem totam inſulam Siciliæ occupavit, & in Regem ipſius ſe ſolenniter fecit coronari, propter quæ excommunicationis ſententiam ipſe incurrit, unde dictus Martinus Papa poſtea dictum Regem Aragonum, præhabito magno conſilio & deliberatione a regno Aragoniæ & ab omni jure, quod ab eccleſia ipſe tenebat, ſententialiter ipſum privavit, & ipſum præſente gentium multitudine copioſa condemnavit, cujus regni diſpoſitionem & aliarum terrarum ſuarum ipſe ſibi Martinus Papa reſervavit.

Item quod cum poſtmodum dictus Karolus videns, quod propter malitiam gentium inſulæ Siciliæ ad ipſam contra ipſum Regem Aragonum commode ipſe ire non poſſet, ut optabat, ipſe Karolus dictum Regem diffidavit, offerens ſe præparatum duellum contra ipſum reſpicere tanquam eccleſiæ & ſui proditorem ubicunque ipſe vellet, dum tamen ipſe locus eſſet ſibi ſecurus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſecundo. Cumque ipſi ambo Reges hujusmodi duellum recepiſſent, & ipſum apud Burdegaliam juramento & pactis ac pœnis diverſis hinc & inde fortiſſime firmatis, videlicet, quod ipſi duo Reges cum centum militibus ab utraque parte electis in planitie ante dictam civitatem Burdegalenſem ad invicem pugnare deberent, anno ſequenti prima die menſis Junii & ille, qui de ipſis duobus Regibus tunc eſſet devictus, perpetuo eſſet infamis & cum honore & dignitate regia remaneret privatus, & quod deinceps ille devictus uno ſolo ſervo eſſet contentus, & quod nihilominus unus ipſorum Regum in prædictis deficiens perjurium & omnes pœnas ſupra dictas incurrere deberet.

Item quod poſtea dictus Karolus Rex Siciliæ cum Philippo Rege Franciæ nepote ſuo & uno Cardinali ſedis apoſtolicæ Legato & multa & magna militia ad dictum locum per ambos Reges electum & die per ipſos præfixa perveniſſet ad complendum & faciendum omnia, quæ ipſi facere promiſerant, tamen dictus Rex Aragonum promiſſa & jurata per eum adimplere non curavit, ſed more Cathalonico nocte præcedenti & diſſimulatim cum duobus ſociis duntaxat in campo comparuit, nullo alio tunc ibi præſente pro ſua excuſatione calva de ſua comparitione fertur, tunc fieri fecit publicum inſtrumentum, & deinde coram Seneſtallo Burdegallenſi, tunc Pro-Rege Angliæ, de prædictis ſe multipliciter excuſavit, aſſerens & dicens inter alia, quod propter præſentiam Regis Franciæ pacta quæ juraverat & ſervare promiſerat, obſervare non poterat nec audebat.

Item quod poſtea dictus Martinus Papa, videlicet anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo tertio contra dictum Regem Arragoniæ ſuum proceſſum fecit, ipſum excommunicando & anathematizando, eccleſiaſtico interdicto ſuperponendo, & poſtea ipſum a regno ſuo totaliter depoſuit, & omni regia dignitate eum privavit & deinde regnum Aragoniæ Karolo filio Philippi tunc Regis Franciæ perpetuo dedit & aſſignavit, & per conſequens dictus Karolus Rex Siciliæ navigiorum & gentium in Provincia magnum exercitum fecit.

Item quod cum poſtea Karolus primogenitus dicti Karoli Siciliæ Princeps & Comes Provinciæ cum magno exercitu per mare verſus partes Neapolitanas perrexiſſet cum magna fraude & dolo, ut dicitur, a Capitaneo galearum Regis Aragoniæ nomine Rogerio de Loua in mari cum magna ſanguinis effuſione prope Neapolin fuit captus, & deinde apud Meſſanam civitatem ad dictum Regem Aragoniæ extitit perductus, a quo in quodam caſtro fortiſſimo pro cuſtodia ipſius pluribus annis captus fuit atque detentus. Sed poſtmodum ab hujusmodi captione, tradito uno filio in loco ſuo fuit liberatus.

Item quod poſtmodum anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo & octuageſimo quarto Karolus Rex Siciliæ cum magno exercitu per mare verſus Siciliam de Provincia iter ſuum arripuit atque acceſſit, cumque juxta civitatem Piſanam ipſe portum recepiſſet, rumor de captione filii ſui Karoli primogeniti Principis & Comitis Provinciæ ad eum pervenit, & nihilominus deinde cum magno toto ſuo exercitu in Apulia extitit ingreſſus, ubi poſt paucos dies ipſe in mare incœpit infirmari, & ex inde anno quo ſupra, die apparitionis ſtellæ & regni ſui viceſimo de hoc ſeculo migravit ipſe. Cui quidem ſucceſſit in regno ſuo dictus Karolus filius ſuus in Aragonia captus, qui ſecundus Karolus denominabatur.

Item quod ipſe Martinus Papa poſt multos labores, tribulationes & afflictiones apud civitatem Peruſiam quinto Kalendarum Aprilis ad Dominum migravit, anno Domini milleſimo ducenteſimo & octuageſimo quinto, ubi a clero & populo honorifice fuit ſepultus, in cujus monumento ut fertur, multa pro eo Deus fidelibus miracula fecit atque oſtendit.

HONORIVS IV.

Natione Romanus, qui Jacobus de Sabello Diaconus Cardinalis prius vocabatur, die quarta poſt deceſſum dicti Martini Papæ quarti apud Peruſium in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus, anno a nativitate Domini

Domini milleſimo ducenteſimo & octuageſimo quarto, nona Aprilis. Sed poſtea in die Sancti Martini apud urbem Romanam ipſe ſolenniter extitit conſecratus pariterque coronatus.

Item quod tempore hujus Honorii Papæ anno, quo ſupra, Philippus Rex Franciæ cum Philippo ſuo filio primogenito tunc Rege Navarræ, & cum Carolo filio ſuo tunc Rege Aragoniæ denominato ex proviſione per ſedem apoſtolicam ſibi omnia facta nec non etiam cum Johanne Talneta Cardinali ſedis apoſtolicæ Legato, collecto magno exercitu cruceſignatorum contra Petrum Regem & pro obtinendo regnum ſuum acceſſit, & per Perpinphanum verſus Cathaloniam ipſe perrexit, & deinde apud civitatem Gerundenſem tempore æſtivo pervenit & eam obſedit & fortiter contra ipſam civitatem noctu quam die debellavit; ſed dicto Regi Aragonum non erat animus recipere bellum campeſtre cum Rege Franciæ ſupra dicto, nec publice apparere, ſed de ſero vel de mane ſeu de nocte excogitato adventu ſuo quandoque ab uno latere & quandoque ab alio & quandoque ad eandem ſeu ultimam partem exercitus Regis Franciæ cum gentibus ſuis irruebat & ipſum ſubito invadebat, & poſtea ipſe ad ſuum fortalitium, in quo ipſe latitabat, fugiebat; ſed finaliter ab ultione divina ipſe evadere nequivit, nam cum quadam parte exercitus Regis Franciæ fuit hoſtiliter præventus & taliter vulneratus in tantum, quod poſt paucos dies ex illo vulnere ipſe deceſſit. Cumque debellando hujuſmodi civitatem Gerundenſem magna epidemia ſeu infirmitas gravis in exercitu Regis ejuſdem Franciæ ſuperveniſſet in tantum, quod quotidie morerentur, idcirco prædictus Rex Franciæ dictam obſidionem dimiſit & verſus regnum ſuum receſſit. Cum autem apud villam de Perpiniano cum gentibus ipſe veniſſet, tunc ipſe Rex Franciæ ægrotare incepit, & deinde poſt paucos dies ipſe ibi deceſſit, videlicet nonas Octobris anno quo ſupra; cujus corpus apud Pariſios eſt delatum & ibi ſepultum, & ſic Carolus filius ſuus tunc, nec poſtea, regnum Aragoniæ non potuit obtinere; nam inter Karolum de conſenſu Regis Franciæ fratris ſui & Petrum Aragonum Regem novum & - - - - & neceſſitate eccleſiæ Romanæ aliter fuit ordinata.

Item quod anno ſequente fratres ordinis Carmelitarum ab ipſo Honorio gratiam ſpecialem obtinuerunt, ut ipſi capas baratas, quas tunc deportabant, dimittere poſſent, & in loco ipſarum de cætero capas albi coloris ibi ipſi deportare poſſent.

Item quod ipſe Honorius poſt multos labores & tribulationes apud urbem Romanam ad Dominum migravit, & poſtea a clero & populo honorifice fuit ſepultus in eccleſia Sancti Petri apoſtoli juxta Nicolaum Papam tertium, anno quo ſupra. Qui quidem rexit eccleſiam duobus annis, & tunc vacavit ſedes apoſtolica a quarto Nonas Aprilis usque ad ſubſequens feſtum cathedræ S. Petri apoſtoli, Radulpho Imperatore regnante.

NICOLAVS IV.

Natione Lombardus de Eſcula civitate marchiæ Anconitanæ, poſt dictum Honorium Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus primus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo octavo.

Item quod ipſe Nicolaus ante ſuam promotionem frater Hieronymus, ordinis fratrum Minorum vocabatur, qui tunc fuit Miniſter ordinis Generalis ejuſdem Ordinis & poſtea Presbyter Cardinalis. Qui quidem anno primo ſui Pontificatus fecit & creavit novos Cardinales, inter quos fratrem ſuum Hugonem de Vilonnio, ordinis Prædicatorum, magiſtrum in ſacra pagina, & fratrem Matthæum de Caipſa, Magiſtrum Generalem fratrum Minorum, qui poſtea fuit epiſcopus Portuenſis.

Item quod anno primo ſui Pontificatus Tripolis civitas Chriſtiana a Soldano Babyloniæ & Saracenis capitur cum magna ſanguinis Chriſtianorum effuſione & ipſorum captivitate. Et quod eodem anno inter Regem Franciæ & Eduardum Regem Angliæ ſumma gverra fuit exorta, pro quorum pace inter eos facienda duo Cardinales ad eos miſſi fuerunt, videlicet Benedictus Gaygani, & Giraldus de Palma, ſed ipſi ſuper hoc parum fecerunt, & iſto etiam anno Karolus Rex Siciliæ a ſua captivitate de Aragonia liberatur, duobus tamen filiis loco ipſius ad obſervandum pacta inter eos habita pro obſidibus datis.

Item quod poſtea anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo Acon civitas cum magna chriſtianorum ſanguinis effuſione & ipſorum captivitate per Soldanum Babyloniæ & Saracenos capta fuit, & in iſto anno dictus Nicolaus poſt multos labores & tribulationes ad Chriſtum migravit apud urbem Romanam, & in eccleſia Sanctæ Mariæ majoris a clero & populo honorifice fuit ſepultus. Qui quidem rexit eccleſiam quatuor annis & amplius in tantum, quod a feſto cathedræ S. Petri usque ad diem Veneris ſanctam ſubſequentem & tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus annis & quaſi tribus menſibus.

CELESTINUS V.

Eremita, natione Terræ laboris prope Sulmonanſam oriundus, & caſu inopinato ſeptima die Julii poſt dictum Nicolaum Papam quartum in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & in civitate Pariſii, ad quam Cardinales poſt mortem dicti Nicolai Papæ ſe tranſtulerunt, ipſe fuit electus, & poſtea in Aquileia civitate

die decollationis ſancti Johannis Baptiſtæ extitit coronatus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus ſecundus, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto.

Item quod iſte Celeſtinus ante ſuam promotionem Frater Petrus de Marcono, ordinis ſancti Damiani ipſe fuit, prout fertur, qui quidem ordo, ut dicitur, ſub regula ſancti Benedicti conſtitit, & tunc ipſe non ut monachus, ſed quaſi Eremita in eremo ſtabat cum magna vitæ auſteritate & diſcipulorum ſocietate, nam ipſe tunc in partibus illis multos diſcipulos habebat, quorum omnium ipſe pater exiſtebat.

Item quod electio ipſius Celeſtini fuit ſumme tam admiranda quam inopinata, nam Cardinales in tanta diviſione & duritia ad conveniendum & eligendum futurum Romanum Pontificem fuerunt per duos annos & amplius, quibus ſuper hoc ipſi convenire non potuerunt, ſed tandem in ipſum Celeſtinum vota ſua direxerunt & ipſum, de quo ipſi Cardinales fama ſanctitatis & bonæ opinionis audiverant, in Papam elegerunt, & poſtea in partibus Apuliæ, in quibus vitam eremitæ ipſe ducebat, decretum electionis ad eum tranſmiſerunt, qui cum ipſe deinde veniens & in civitate Aquileia corroboratus fuiſſet, apud Neapolin perrexit, ubi multos Cardinales de novo ipſe fecit.

Item quod iſte Celeſtinus poſtea attendiſſet, ſe ipſum non idoneum eſſe ad regendum hujuſmodi Papatum, maxime quia orationi & vitæ perfectioni, prout aſſueverat, ipſe aſſidue vacare non poſſet & non poterat, idcirco unam conſtitutionem noviter ipſe fecit & deinde eam publicavit, quod Romanus Pontifex Papatui libere renunciare poterat ad fratrem, quod ipſe dicto Papatui renunciaret, & quod nullus ſuper hoc dubitaret; & ſcholaſtici & curioſi inter ſe diſcrepabant atque dubitabant.

Item quod facta & publicata per eum hujuſmodi conſtitutione poſtea ipſe exiſtens in ſuo conſiſtorio cum ſuis Cardinalibus apud Neapolin in vigilia S. Cæciliæ, tunc in præſentia Epiſcoporum oneri atque honori Papatus renunciavit, & deinde omnia papalia inſignia & ornamenta ibi depoſuit & ſe penitus abdicavit, de qua quidem renunciatione extiterunt admirati per univerſum mundum univerſi.

Item quod facta renunciatione poſtea ipſe Celeſtinus fugere voluit & latitare incœpit; nam ipſe in eremum redire ſumme affectabat. Unde Bonifacius octavus, qui ibi in Papatu immediate ſucceſſit, caute attendens ſibi & eccleſiæ Romanæ multa pericula accedere ex ſuperiori poſſent, maxime quia jam apud nonnullos tam clericos quam laicos in dubium videbatur, utrum Romanus Pontifex Papatui reſignare poſſet, quamvis dictus Honorius ſuam conſtitutionem ſuper hoc feciſſet; ideo præfatus Bonifacius ſtatim poſt ſuam promotionem ipſum Celeſtinum tunc in fuga conſtitutum per ſuos nuncios comprehendit, & ad ſe eum perduci fecit, & poſtea in quodam caſtro fortiſſimo Simonis ſub fidei cuſtodia, non tamen eidem Honorio, unde libera etiam qui fecit *; & ibi uſque ad diem obitus detentus fuit; qui quidem poſt reſignationem uno anno, quatuor menſibus & triginta diebus ſupervixit, & XIIII. Kal. Junii de hoc ſeculo migravit ad Chriſtum, & in quodam monaſterio ſui ordinis, quod Antonii de Seventino dicitur, in eccleſia juxta majus altare ipſe fuit ſepultus anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto.

Item quia Deus coram ſe diligentibus dare promiſit, idcirco dicitur, quod ipſe pro dicto Celeſtino ante & in morte & poſt mortem ſuam multa miracula fecit evidenter atque oſtendit, de quibus ſatis conſtat, quod ipſe finaliter per ipſa fuit canonizatus; nam tempore Clementis Papæ quinti omnia hujuſmodi miracula coram ipſo extiterunt propoſita & clariſſime probata; quare ipſe Clemens Papa ad inſtantiam & requiſitionem Prælatorum, Principum cleri & populi Romani ipſum Celeſtinum, alias ſanctum Petrum de Marcono ſupra dictum eſſe ſanctum & ideo in ſua gloria conſtitutum apud Avinionem ſolenniter, præſente multitudine gentium copioſa, pronunciavit, & ſub nomine ſancti Petri Confeſſoris catalogo ſanctorum confeſſorum etiam aggregavit tertio Nonas Maji, anno a nativitate Domini milleſimo treceteſimo undecimo, cujus feſtum celebratur quarto decimo Junii, qua die ipſe tranſiverat de hoc ſeculo.

BONIFACIVS VIII.

Natione Campanus de Anagnia civitate poſt fratrem Petrum de Marcono prædeceſſorem ſuum tunc viventem apud Neapolin in vigilia ſanctæ Luciæ virginis in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit ducenteſimus tertius, anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto.

Item quod iſte Bonifacius ante ſuam promotionem Benedictus Gaytani vocabatur, qui primo fuit Diaconus Cardinalis, & poſtea tempore ſuæ promotionis erat tituli Martini in Montibus Presbyter Cardinalis, qui apud ſuam potentiam Papalem magnificentiam dilatare incœperat, in tantum, quod ipſe ſuæ promotionis mirabilia fecit, ſed ipſius mirabilia in fine mirabiliter ſibi defecerunt, prout ſequentibus patebit exemplis.

Item quod ipſe Bonifacius anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto, & anno ſui Pontificatus primo ſtatuit & ordinavit feſta omnium Apoſtolorum, quatuor evangeliſtarum, quatuor principalium eccleſiæ Doctorum, videlicet Gregorii, Ambroſii, Auguſtini & Hieronymi ſub honore & ſolen-

ſolennitate duplici ab omnibus eccleſiis univerſalibus celebrari debent.

Item quod ipſe Bonifacius eodem anno ſecundo ſui Pontificatus Abbatiam ſancti Antonii Canonicorum regularium & tunc villæ Apamiarum in eccleſiam cathedralem de novo erexit & de ipſa villa conſtituit civitatem, & Bernhardum Saycheti tunc ipſius monaſterii abbatem primum inſtituit in eadem, & ipſam eccleſiam cum curiis & pluribus eccleſiis & monaſteriis & reditibus diverſis optime dotavit atque limitavit.

Item quod ipſe Bonifacius eodem anno ſecundo ſui Pontificatus ſuum proceſſum facere incœpit contra Columnenſes occaſione & cauſa, quæ ſequitur. Nam ipſe dicebat, quod Stephanus de Columna theſaurum ſuum fuerat deprædatus, propter quod inter ipſum Bonifacium & dictos Columnenſes ſumma diſcordia extitit ſuſcitata in tantum, quod Jacobus patruus & Petrus nepos ejus de domo Columnenſi tunc eccleſiæ Romanæ Cardinales contra ipſum Bonifacium quendam libellum famoſum compoſuerunt & ad plures & diverſas partes ipſum transmiſerunt & publicari fecerunt, aſſerentes in eodem ipſum Bonifacium non eſſe Papam, ſed Celeſtinum Papam quintum, quem captum ipſe detinebat.

Item quod cum poſtea præmiſſa ad audientiam ipſius Bonifacii veniſſent, ſtatim prædictos Jacobum & Petrum de Columna, Cardinales coram ſe perſonaliter citari fecit, ſed quia ipſi coram eo comparere non curaverunt, ideo ipſos & quemlibet ipſorum tanquam veros & apprehenſos contumaces declaravit atque pronunciavit, & deinde in ſuo Conſiſtorio, præſentibus aliis Cardinalibus & multitudine gentium copioſa, ipſos Jacobum & Petrum de Columna Cardinales capellis eorum rubeis & omnibus beneficiis eccleſiaſticis & præbendis & omni Cardinalatus titulo, privilegio, commodo, & honore & dignitate privavit, ſimiliter & ab omnibus præmiſſis eos denudavit.

Item quod iſte Bonifacius poſtea in die Aſcenſionis Domini, anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo, præſentibus aliis ſuis Cardinalibus & etiam multitudine filiorum Johannis de Columna, videlicet Agapeti, Stephani & ----- confiſcavit & tanquam confiſcata ipſe declaravit atque pronunciavit, nihilominus in deteſtationem ipſorum tunc contra ipſos quandam conſtitutionem decretalem, quæ eſt ſub titulo de ſchiſmaticis libro ſexto ſituata, cum magna ſolennitate edidit & publicari fecit; propter quæ dictus Jacobus & Petrus de Columna olim Cardinales a facie ipſius Bonifacii Papæ eos viriliter perſequentis receſſerunt atque fugierunt, exinde præ timore ejusdem Bonifacii, longo tempore usque ad mortem ſuam in regno Franciæ ipſi latitaverunt.

Item quod ipſe Bonifacius poſtea anno quo ſupra ſanctum Ludovicum Regem Franciæ tanquam verum & coram Deo in ſua gloria conſtitutum pronunciavit & eccleſiæ eum canonizavit, & catalogo omnium aliorum ſanctorum Confeſſorum ſolenniter, præſentibus ſuis Cardinalibus & gentium multitudine copioſa, aggregavit & ab omnibus eccleſiis ipſum mandavit tanquam verum ſanctum coli atque celebrari.

Item quod ipſe Bonifacius, cum eccleſia cathedralis civitatis Ambianenſis longo tempore extitiſſet canonicorum regularium, qui jura eccleſiæ Ambianenſis atque bona propter tyrannos & alios nobiles potentes & hæreſin ſibi ſemper pluvicari, * tam commode defendi nec ita bene proſequi poſſent, quam ſi ipſi eſſent Canonici ſeculares, idcirco ad inſtantiam & requiſitionem ipſorum Bernardi de Caſtaneto Montepeſſulani, tunc epiſcopi Ambianenſis, qui poſtea fuit Cardinalis & epiſcopus Portuenſis, dictus Bonifacius, anno quo ſupra, voluit, ſtatuit & ordinavit, quod deinceps poſt illorum mortem Canonicorum regularium, qui tunc erant, Canonici ſeculares perpetuis temporibus ibi poni & inſtitui deberent.

Item quod ipſe Bonifacius anno, quo ſupra, omnes decretales Extravagantes ſuas & ſuorum prædeceſſorum ſub brevibus & in uno volumine compilandas, ordinandas & declarandas Guilielmo de Mandagoto, Archiepiſcopo Ebredinenſi, diœceſeos Nemauſenſis, Belugario Fredoli caſtri de Vienna Magolonenſis diœceſeos, tunc epiſcopo Urterinenſi, Richardo de Senis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vice-Cancellario, & in jure ſummis Doctoribus & expertis commiſit, qui quidem tanquam in ſcientia & doctrina valde glorioſi una conditione Bonifacio omnia & ſingula ſupra dicta fideliter & executi fuerunt & ſub uno libro, qui Sextus decretalium nuncupatur, ſub brevibus redegerunt, ut ex contentis in illo libro ſatis conſtat evidenter.

Item quod ipſe Bonifacius anno, quo ſupra, Alphonſium Regem de ſententia excommunicationis, qua erat ipſe ligatus, abſolvit, & regnum Aragoniæ de conſenſu Regis Franciæ ſibi reſtituit, & poſtea ad ſui ſupplicationem pro tempore regnum Sardiniæ cum certis pactis, conditionibus & obligationibus & conventionibus ſibi conceſſiſſet, maxime quia dictus Bonifacius talem Vaſallum ſeu talem Vicarium eccleſiæ Romanæ, quantum ad illud regnum, invenire non poterat.

Item quod ipſe Bonifacius anno Domini milleſimo ducenteſimo & nonageſimo octavo, nona die fecit & de novo creavit ſex ſolennes Cardinales, videlicet Archiepiſcopum Toletanum, Richardum de Senis, ſuum Vice-Cancellarium, & quendam alium Theodoricum, fratrem Nicolaum de Canuſio magiſtrum ordinis Prædicatorum, Johannem, Minorum generalem

lem miniſtrum & fratrem Bonaventuram in ſacra pagina ſummos magiſtros, & unum alium Petrum nomine Hiſpanum. Et poſtea anno ſequenti Albertus Dux Auſtriæ electus in Imperatorem, ut dicebat, ſuos ſolemnes nuncios dicto Bonifacio pro ſua electione confirmanda transmiſit, quam quidem ipſe Bonifacius poſt multas elongationes & tractatus refutavit, & ipſam penitus pronunciavit fore nullam.

Item quod ipſe Bonifacius anno a nativitate Domini milleſimo ducenteſimo dedit & conceſſit peccatorum pleniſſimam indulgentiam omnibus fidelibus Chriſti, qui infra illum annum limina apoſtolorum Petri & Pauli viſitarent, & per quindecim dies viſitando ipſa & alia ſanctuaria ibi ſtarent, & nihilominus ipſe Bonifacius ad honorem Dei & ejus matris & ipſorum apoſtolorum Petri & Pauli & omnium martyrum ſupernorum ac pro ſalute Chriſti fidelium ſtatuit & ordinavit, quod conſimilis indulgentia omni anno centenario perpetuis temporibus apud urbem Romanam eſſe deberet ſeu fieri conceſſit.

Item quod cum præfati Jacobus & Petrus de Columna antea Cardinales præ timore Bonifacii inter amicos in regno Franciæ latitarent, & dicto Bonifacio tunc videbatur, quod Rex Franciæ & ſui eos receptarent, ideo tam propter hoc quam propter quædam alia contra ipſum Regem Franciæ vehementer fuit provocatus ad iram. Quare ipſe Bonifacius ſuas literas ſub bulla ad æternam rei memoriam eidem Regi Franciæ transmiſit, in quibus inter alia ſibi tunc mandavit, quod ipſe Rex cognoſcere ſibi deberet, ſe tenere Regnum Franciæ ab eccleſia Romana, cum Romanus Pontifex tanquam Vicarius Chriſti & eſſe debeat Dominus omnium ſpiritualium & temporalium per univerſum mundum, alias quicunque contrarium diceret vel ſentiret, hæreticum ipſe judicabat, & firmiter hoc ita eſſe aſſerebat, cumque hujusmodi literas dictus Rex Franciæ recepiſſet, ſtatim apud Pariſios in regali palatio, præſente multitudine gentium copioſa, hujusmodi literæ concrematæ ſeu combuſtæ extiterunt, & deinde qui eas deportaverunt, absque gratia & honore ad dictum Bonifacium remiſſi fuerunt.

Item quod eodem anno, quo ſupra, apud Ferrarienſem civitatem quoddam corpus cujusdam hæretici damnati autoritate apoſtolica fuit exhumatum & poſtea extitit concrematum, & & ipſius tumba valde pretioſa in deteſtationem ipſius penitus fracta fuit atque deſtructa; quod quidem per triginta & unum annum in eccleſia Ferrarienſi tanquam ſanctum a Chriſti fidelibus hoc tamen ignorantibus fuerat veneratum.

Item quod cum poſtea ad audientiam dicti Bonifacii perveniſſet, quod dictæ literæ ſuæ Pariſiis fuerant concrematæ, ideo ipſe Bonifacius omnes eccleſiaſticos per univerſum orbem conſtitutos pro celebrando ſuo concilio generali apud urbem Romanam citavit & ad ſe convocavit, ut certa die per eum præfixa ibi intereſſe deberent, cumque ipſe Rex Franciæ hoc audiviſſet, omnes vias & paſſus tam per terram quam per mare per totum regnum ſuum diligenter ipſe cuſtodire fecit, ut nullus Prælatus ad dictum concilium dicti Bonifacii accedere poſſet, propter quod idem Bonifacius poſtea ſolenniter excommunicavit omnes, qui impediebant illos ad curiam ſuam venire volentes.

Item quod deinde anno Domini milleſimo trecenteſimo primo in quadrageſima præfatus Philippus Rex Franciæ attendens verba Gregorii Papæ ſic dicentis, quod jacula minus feriunt ſeu lædunt, quæ prævidentur, ſtatim ipſe citavit omnes Prælatos, Duces, Comites & alios nobiles & potentes ac comitantes, ut certa die Pariſiis pro dando ſibi & regno ſuo conſilium, auxilium & favorem perſonaliter coram ipſo intereſſe deberent, in quo quidem conſilio multa crimina & defectus erroris & hæreſis per dictum Regem Franciæ eidem Bonifacio impoſita fuerunt, propter quæ dicto Bonifacio ſeu ejus mandatis non erat parendum, nec pro aliqua de cauſa ad eum eundum. Unde exinde rumor magnus & cordium hominum ſumma perturbatio & rerum confuſio in regno Franciæ ſupervenit, & ſic omnia iſta per totum regnum ſuum populo univerſo ipſe prædicare fecit.

Item quod cum poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo ſecundo, prima die menſis Novembris dictus Bonifacius Papa apud urbem Romanam celebravit ſuum concilium generale, quod ante per unum annum vel amplius convocaverat, omnes Prælatos eccleſiaſticos & Doctores atque Magiſtros in ſacra pagina & in utroq; jure exiſtentes ad dandum conſilium & favorem contra Regem Franciæ inimicum ſuum capitalem, in quo quidem concilio omnes Prælati & clerici regni Franciæ non interfuerunt neque aliqui intereſſe potuerunt, ut optabant.

Item quod cum poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo tertio dictus Bonifacius iterum & indirecte incœpit monere litem contra Regem Franciæ, nam ipſe expreſſe & publice & ſolenniter dictum Regem Franciæ excommunicavit, aſſerens in ſuo proceſſu, quod ipſe Rex non permittebat aliquem exire de regno ſuo verſus Curiam Romanam, neque theſaurum eccleſiæ Romanæ ad ipſum deportari, & nihilominus idem Bonifacius Albertum quondam filium Radulphi Regem Alamaniæ electum in Imperatorem, cujus electionem ipſe Bonifacius admittere noluerat, imo eam nullam pronunciarat, in odium ejusdem Regis Franciæ confirmavit & ipſum in Imperatorem coronavit, & poſtea regnum Franciæ ſicut & cetera regna eidem Imperatori ſuo imperio ſubjecit, & ipſum regnum

regnum ipſi imperio perpetuis temporibus eſſe & de jure fuiſſe ad æternam rei memoriam declaravit & ſolenniter pronunciavit.

Item quod poſtea, anno, quo ſupra, in vigilia nativitatis beatæ Mariæ dictus Bonifacius Papa exiſtens in civitate Anagniæ, in qua ipſe fuerat natus & alumnus, & etiam ubi plures de genere ſuo habebat, credens quod ipſe ibi magis quam alibi eſſet tutus de inimicis ſuis, de quibus ipſe valde dubitabat, prout ſibi finaliter evenit, tunc Gvilielmus de Nogareto Legum Doctor & Cancellarius vel Conſiliarius ſpecialis Regis Franciæ caſtri ſancti Felicis, diœceſeos Tholoſanæ & Eſaias de domo Columnenſium cum magno exercitu ad dictam civitatem Anagniæ ſupervenerunt, præhabito tamen tractatu & conſenſu aliquorum familiarium ejusdem Bonifacii Papæ, ubi tunc ipſe erat, intervenerunt, qui quidem ſine alicujus contradictione palatium ipſius Bonifacii Papæ, ubi ipſe tunc erat, intraverunt, & ipſum Bonifacium in ſua camera exiſtentem ſine violentia eum ceperunt, & deinde vexillum Regis Franciæ, ut fertur, ſupra dictum palatium ipſi poſuerunt, & omnem theſaurum & jocalia, ornamenta, privilegia cum bullis aureis, quæ tunc erant in camera ejusdem Bonifacii invenerunt, ceperunt & ſecum aportaverunt, nullo Cardinalium ibi tunc apparente, exceptis duobus duntaxat, videlicet Petro Hiſpano, tunc Epiſcopo Sabinenſi, & Nicolao, Epiſcopo Hoſtienſi; nam alii Cardinales, quando præſenſerunt adventum dicti exercitus, ſtatim præ timore a dicta civitate Anagniæ receſſerunt & fugerunt.

Item quod poſtea cum dictus Gvilielmus de Nogareto & Eſaia de Columna per tres dies vel circa, ut fertur, prædictum Bonifacium Papam & ſuum palatium ſine alicujus contradictione captum detinuiſſent, & hujusmodi rumores ad Cardinales abſentes & etiam ad nobiles & potentes de partibus illis & ad Romanos perveniſſent, ſtatim pro defenſione ipſius Bonifacii pro ſe paraverunt & venire inceperunt, quorum tamen aliqui pro majori parte de ſua captione in corde jam gaudebant propter ipſius Bonifacii auſteritatem & crudelitatem. Cumque præfati Gvilelmus de Nogareto & Eſaias de Columna commotionem Cardinalium, Nobilium & potentium Comitatuum & Romanorum audiviſſent, tunc ipſe cum ſuo exercitu Papam Bonifacium & ſuum palatium dimiſerunt, & forte de conſilio aliquorum ſupervenientium, a dicta civitate Anagniæ cum dicto theſauro receſſerunt.

Item quod poſtea prædicti Cardinales abſentes & Nobiles, communitates & Romani apud dictam civitatem bene muniti & cum magno apparatu veniſſent, & coram Bonifacio Papa fuiſſent, ipſi de ſua captione magnum planctum & injurias dicere & facere incœperunt, & dictum unum vexillum Regis Franciæ, quod ſupra palatium Bonifacii Papæ invenerunt, ceperunt & magnam executionem de ipſo, ut dicitur, fieri fecerunt ad oſtendendum, quod ipſi de dicta captione non fuerunt conſentientes neq; gaudentes, & quod ipſe Bonifacius & univerſi haberent excuſatos, quorum excuſationes factæ coram Deo gratæ neque veraces pro majori parte non fuerunt. Et ſic ipſe Bonifacius, qui non dubitaverat Cardinales ſuis capellis privare, Regem Franciæ perſequi & ſuum regnum alteri ſubjugare, Prælatos eccleſiæ & alios inferiores vilipendere, rigorem in ſuis artibus exercere, theſauros congregare, prælia & ſeditiones inter amicos ſuos & inimicos procurare, clerum & populum ſibi ultra debitum ſubjugare, unico actu & ſubito de poſſeſſione ſui Principatus perdidit honorem. Quorum quidem omnia præmiſſa forte Deus ſic fieri permiſit propter exempla aliorum Principum & futurorum tam eccleſiaſticorum quam temporalium, præſentium & futurorum, ut ab eo addiſcant, qualiter ſe & ſubditos ſuos regere debeant in hoc mundo & gubernare.

Item quod poſtea dictus Bonifacius de conſilio omnium prædictorum ad eum ſupervenientium apud urbem Romanam fuit perductus trecenteſima hora, die poſt captionem ſecunda, cum ibi fuiſſet, præ nimio cordis dolore ſuæ captionis & vituperii, quod receperat, infirmari incœpit, cum ſemper fuiſſet corde & factis ſuis magnanimus, in tantum, quod poſt paucos dies, videlicet quinto Idus Octobris apud Romam de hoc ſeculo migravit, & in eccleſia ſancti Petri apoſtoli fuit ſepultus, anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo tertio, & anno ſui Pontificatus nono. Qui quidem rexit eccleſiam octo annis & novem menſibus. Et tunc vacavit ſedes apoſtolica decem diebus, Radulpho [Alperto] Imperatore tunc regnante.

BENEDICTVS XI.

Natione Lombardus de Tarviſio civitate fuit oriundus, & poſt Bonifacium octavum undecimo Kalendarum Novembris in ſummum Pontificem in urbe Romana fuit aſſumtus, deinde Dominica ſequenti, quæ fuit vigilia apoſtolorum Simonis & Judæ ibi fuit coronatus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus quartus anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo tertio.

Item quod ipſe Benedictus Papa ante ſuam promotionem frater Nicolaus ordinis Prædicatorum & Cardinalis Hoſtienſis vocabatur. Qui quidem poſt ſuam promotionem fecit & creavit duos Cardinales, videlicet fratrem Nicolaum de Prato, magiſtrum in Theologia, & fratrem Gvilelmum Anglicum in eadem ſcientia tunc Epiſcopum Spoletanum, qui fuerunt ſtatuti Quatuor temporibus ante feſtum nativitatis Domini, & tamen ipſe Gvilelmus in Anglia erat defunctus, & ſic poſt mortem ſuam fuit factus Cardinalis, unde dictus Benedictus Papa in proximis temporibus poſt initium quadra-

geſimæ in loco dicti fratris Gvilelmi fratrem Galterum Anglicum dicti ordinis Prædicatorum Cardinalem tunc Regis Angliæ confeſſorem fecit & creavit novum Cardinalem.

Item quod poſtea ipſe Benedictus fecit proceſſus ſolennes & excommunicavit expreſſe prædictos Gvilelmum de Nogareto, Iſaiam de Columna & quoſdam alios, & generaliter omnes alios, qui Bonifacium ceperunt, & in ſua captione auxilium, conſilium & favorem dederunt, & tamen poſtea ipſe cum Jacobo & Petro de Columna prius Cardinalibus, & per dictum Bonifacium depoſitis, quantum ad ſua beneficia & eorum bona, diſpenſavit, & deinde Regem Franciæ cum ſuis privilegiis & libertatibus, quibus per dictum Bonifacium fuerat privatus, ex toto reintegravit, præſentibus nunciis dicti Regis Franciæ, cantando Te Deum laudamus.

Item quod cum dictus Jacobus & Petrus de Columna & ſui amici coram dicto Benedicto multa pro ſe & plura alia contra dictum Bonifacium in Conſiſtorio proponi feciſſent, ideo Epiſcopis ſupplicaverunt, ut ad ſtatum ipſorum priſtinum eos reducere deberet. Qui quidem Benedictus viſis & auditis, & intellectis, examinatis proceſſibus ipſorum fraternaliter, quantum ad eorum beneficia & eorum bona redintegravit, & deinde eodem modo dictum Regem Franciæ redintegravit & ſibi reſtituit omnia privilegia & libertates, quibus dictus Bonifacius eum privaverat violenter & injuſte & poſtea quandam ſuam conſtitutionem decretalem ſolenniter publicavit, in qua pœnam compoſitam per Bonifacium ſuum prædeceſſorem, & in ſexto libro c. tua autem, quæ incipit: Clericos & laicos, pro communi libertate redintegravit.

Item quod ipſe Benedictus Papa poſt modicum tempus de hoc ſeculo ad Chriſtum migravit apud Peruſium Nonas Julii, anno ſui Pontificatus primo, & ibi in eccleſia Prædicatorum ante majus altare tam a clero quam a populo ipſe extitit ſepultus, anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo quarto, in cujus tumulo Deus pro Chriſti fidelibus ad eum concurrentibus fecit & oſtendit plura & miracula diverſa. Qui quidem rexit eccleſiam octo menſibus & decem & ſeptem diebus, & tunc vacavit ſedes apoſtolica per unum annum ſequentem & ultra usque ad quintam diem menſis Junii, Radulpho Imperatore tunc regnante.

CLEMENS V.

Natione Vaſco, de loco Vilandaræ, (*a*) Burdagalenſis diœceſeos, ex Patre Bernardo milite fuit natus, & poſt Benedictum undecimum apud Peruſium vigilia Pentecoſtes, quæ fuit Nonas Junii, in Romanum Pontificem extitit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus quintus, anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo quinto.

Item quod iſte Clemens ante ſuam promotionem Bertrandus Darger (*b*) vocabatur, qui primo fuit Epiſcopus Convenarum, & per promotionem dicti Bonifacii Papæ, in quo ſedit annis quinque & deinde ipſe Bonifacius eum tranſtulit ad eccleſiam Burdegalenſem, in qua ſtetit ſex annis, & tunc ipſe viſitabat in Pictavia provinciam ſuam, quando in Papam fuit electus, ſede apoſtolica tunc vacante.

Item quod cum Cardinales ſanctæ Romanæ eccleſiæ poſt mortem dicti Benedicti Papæ undecimi apud Peruſium undecim menſibus pro electione futuri Romani Pontificis incluſi extitiſſent, & duas partes æquales ſemper ſuper electione hujusmodi facienda diviſi fuiſſent, tandem poſt diverſas nominationes (*c*) plurium & tractatus ad ipſum Clementem Papam & Archi-Epiſcopum Burdegalenſem ipſi unanimiter & concorditer vota ſua direxerunt & eum Papam elegerunt. Item quod cum tempore electionis ipſius Clementis Papæ ipſe eſſet in Pictavia, viſitando provinciam ſuam, tunc nova de ſua Romana electione ad ipſum devenerunt, qui quidem verſus Burdegalam greſſus ſtatim direxit, cumque ipſe hujusmodi civitatem Burdegalenſem intraſſet, proceſſionaliter a clero & populo cum ſummo gaudio & honore totius civitatis & patriæ, & tam a Prælatis & Baronibus quam a nobilibus & communitatibus pluribus & diverſis extitit receptus, quamvis ipſe Clemens tunc non ut Papa, ſed ut Archi-Epiſcopus ſe gereret, quia nondum ipſe receperat decretum ſuæ electionis, quod quidem poſtea in craſtinum ſanctæ Mariæ Magdalenæ a dictis Cardinalibus de Peruſio ſibi miſſum recepit, & tunc craſtina die ſequenti ſcilicet undecimo Kalendas Auguſti in præſentia multorum Prælatorum, Baronum, militum, communitatum, cleri & populi in eccleſia Burdegalenſi cathedrali tunc ſedens in ſua cathedra Clemens vocari voluit & iſtud nomen elegit & gerere incœpit.

Item quod poſtea ipſe Clemens in fine ſequentis menſis Auguſti Lugdunum pro ſe ibi commorando (*d*) perrexit; & ſuper hoc prædictis Cardinalibus hujusmodi civitatem apud Lugdunum aſſignavit. Qui quidem tranſeundo Agenum, Tholoſam, Biterrium, Montepeſſulanum, Nemauſium apud Lugdunum exiſtens pervenit; & ibi præſentibus ſuis Cardinalibus & Philippo Rege Franciæ cum ſumma militia ſua & multitudine gentium copioſa, cum ſumma ſolennitate, & in eccleſia ſancti Juſti craſtina die ſancti Viti, qui erat dies dominica, extitit coronatus.

(*a*) Baluz. *Vilaudran.*
(*b*) Baluz. *del Got*; melius.
(*c*) Baluz. *Monitiones.*
(*d*) Baluz. *coronando.*

Item quod cum dictus Clemens Papa apud Lugdunum coronatus fuiſſet, ſtatim poſt ſuam coronationem per civitatem Lugdunenſem cum ſuis Cardinalibus, Prælatis & clericis univerſis, prout moris eſt, equitavit & ſuam coronationem, omni populo præſentetunc, oſtendit, præſente Philippo Rege Franciæ & Karolo fratre ſuo, Johanne Duce Britanniæ & Gualhardo de Goto, fratre ſuo germano dicti Clementis Papæ, & aliis quamplurimis Comitibus, Baronibus & militibus, qui pedeſtrando equum dicti Clementis Papæ per frenum ab utraque parte & in tramite dirigebant. Cumque ipſe Clemens Papa cum dicto Rege Franciæ & aliis ſupra dictis juxta muros civitatis Lugdunenſis tranſiret, tunc una pars dicti muri antiqui, ſuper quam erat gentium multitudo, corruit & ipſa penitus cecidit in terram, ejus lapides equum dicti Clementis Papæ percuſſerunt, & taliter, quod equus ſuus in terram tunc cecidit, & tiara, ſeu corona de capite ſuo, in qua erat unus carbunculus valde pretioſus, & ad ſex millia florenos auri communiter æſtimatus, cujus locus (*a*), ut dicitur, non poſtea fuit in terra inventus, & deinde omnes milites & barones, qui in circuitu equum dicti Papæ peſtrabant (*b*) læſi fuerunt & conquaſſati & taliter, quod inter alios Johannes Dux Britanniæ & Gualhardus frater dicti Clementis Papæ poſt paucos dies deceſſerunt, de quibus mirati extiterunt univerſi.

Item quod ipſe Clemens anno primo ſui Pontificatus in quatuor temporibus ante feſtum nativitatis Domini, videlicet decimo octavo Kal. Januarii fecit & creavit de novo duodecim Cardinales, ſcilicet Petrum de Capella, Epiſcopum Tholoſanum, qui fuit poſt Epiſcopus Peneſtrinus, Barangarium Fredili, Epiſcopum Biterrenſem, compilatorem ſexti libri decretalium, & poſtea Epiſcopum Tuſculanum, Arnaudum de Cantoluppo tunc electum Burdegalenſem, fratrem Thomam Anglicum, magiſtrum in Theologia tituli S. Sabinæ, fratrem Nicolaum confeſſorem Regis Franciæ, tituli Sancti Euſebii, ambos ordinis Prædicatorum Presbyteros Cardinales, Stephanum Archidiaconum Burdegalenſem in eccleſia Mornenſi & tunc Cancellarium Regis Franciæ, Guilelmum Arcuſati (*c*), Guilelmum de Pallagena (*d*), Raymundum de Lago (*e*), nepotem ipſius Papæ, Petrum Arnaldum Viarnienſem (*f*) tunc Abbatem ſanctæ crucis Burdegalenſem, qui intra annum deceſſit, & nihilominus Jacobum & Petrum de Columna, olim Cardinales per Bonifacium octavum depoſitos ad dignitatem & Cardinalatum tunc reſtituit atque reintegravit.

Item quod ipſe Clemens eodem anno revocavit & removit (*g*) decretales factas & editas contra Regem Franciæ per Bonifacium Papam octavum, prædeceſſorem ſuum, in quorum primo declaraverat Regnum Franciæ tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ſibi & eccleſiæ Romanæ eſſe & fuiſſe ſubjectum. Alia autem incipit: Clericis laicos. Et nihilominus omnia, quæ vigore iſtarum duarum decretalium fuerant ſubſecuta, etiam ipſe penitus revocavit. Et deinde Regi Aragoniæ confirmavit regnum Sardiniæ, præſtito tamen prius fidelitatis juramento, ſub quo tunc expreſſo ſibi ſe obligavit hujusmodi inſulam Sardiniæ in unum annum perſonaliter viſitare; & etiam in iſto anno in die Sanctæ Mariæ Magdalenæ omnes Judæi de regno Franciæ congediati (*h*) fuerunt & eorum bona extiterunt confiſcata.

Item quod dictus Clemens poſtea anno ſui Pontificatus ſecundo de Lugduno receſſit, & ad civitatem Burdegalenſem ſe mutavit, in qua cum curia ſua ſtetit per unum annum. Et quod iſto anno etiam Fulco magiſter militiæ Hoſpitaliorum cum magno exercitu Chriſtianorum & cum magna ſanguinis effuſione eorum (*i*) ceperunt inſulam Rhodorum, quam tunc Turci ſub dominio Imperatoris CPtani ſchiſmatici tenebant.

Item quod ipſe Clemens anno tertio ſui Pontificatus de Burdegala ivit in Pictaviam pro pace tractanda & concordia inter Regem Franciæ & Regem Angliæ tunc facienda, quæ quidem finaliter fuit facta & etiam concordata matrimonio inter ipſos mediante; nam Rex Angliæ tunc Iſabellam filiam dicti Regis Franciæ in uxorem recepit, propter cujus matrimonium multa ſcandala & infinita mala exinde in regno Franciæ fuerunt ſubſecuta, quæ adhuc non ſunt tranſacta, ut apparet de præſenti.

Item quod tempore hujusmodi Clementis Papæ contigit, ut fertur, quod in quodam caſtro regio diœceſeos Tholoſanæ per officiales Regis Franciæ quidam, nomine Eſquinus de Floriano, civis Biterrenſis cum quodam fratre ſuo militiæ Templi apoſtata pro ſuis maleficiis capti fuerunt, & in forti carcere ambo inſimul poſiti extiterunt; cumque dictus Eſquinus, (*k*) ſocius Templariorum, propter mala, quæ perpetraverat de die in diem de vita ſua more navigantium ſe deſperaverat, adinvicem peccata ſua confeſſi fuerunt. Qui quidem Templarius ſibi extitit confeſſus multos errores & maleficia contra Deum & periculum animæ ſuæ atque unitatem fidei catholicæ, quod in ingreſſu ſui ordinis & poſtea pluribus vicibus commiſiſſet (*l*), quorum omnia maleficia per ordinem ſibi enarravit. Quibus auditis a Cancellario ſequenti die majorem officia-

(*a*) Baluz. *botus.* (*b*) Baluz. *deſtrabant.* (*c*) Baluz. *Aruſſati.* (*d*) Baluz. *Pelagrua.* (*e*) Baluz. *de Gotto.* (*f*) Baluz. *Bearnenſem.*

(*g*) Baluz. falſo: *renovavit.* (*h*) Baluz. mall. *congeati.* (*i*) Baluz. *ipſi.* (*k*) Baluz. *& ejus ſocius Templarius.* (*l*) Baluz. *ſe communicaſſet.*

lem

lem alius caſtri regii ad ſe fecit evocari vel ad eum adduci, cui (*a*) quidem obtulit unum magnum factum Regi Franciæ revelare, de quo plures utilitates ipſe Rex habere poterat, quam ſi de novo acquireret unum regnum, & ideo me bene captum & vinculatum ad eum me perduci faciatis, ut dixit, quia nulli de mundo niſi dicto Regi hæc revelaret, & quod (*b*) ipſe mortem ſubiret temporalem.

Item quod cum ipſe Officialis Regis vidiſſet, ut cum blandimentis, promiſſionibus, oblationibus, & demum quod ipſe cum comminationibus prædictum Eſquinum acquirere non poterat, quod prædictum factum ſibi revelaret, ideo omnia præmiſſa per ordinem dicto Philippo Regi Franciæ ſcripſit & ſignificavit, qui quidem ſtatim ſibi reſcripſit & injunxit, ut dictum Eſquinum ſub fideli cuſtodia ad eum Pariſios mitteret.

Item quod cum poſtea ipſe Eſquinus juxta mandatum Regis eidem Regi Pariſiis fuiſſet præſentatus, ſtatim ipſum traxit ad partem, & ab illo voluit ſcire veritatem de præmiſſis, promittens ſibi ſecuritatem corporis, & commodum, ſi illa, quæ dicebat, veritatem continerent; cumq; Eſquinus confeſſionem dicti Templarii apoſtatæ per ordinem ſibi explicaſſet, confeſtim ipſe Rex aliquos Templarios capi fecit, & ſuper hoc cum eis informationem fieri fecit. Qua facta & ſuper præmiſſis reperta veritate, ipſe Rex Franciæ ſcripſit multum caute & ſecrete omnibus officialibus ſuis in toto regno ſuo inſtitutis, quod quilibet ipſorum certa die cum bona ſocietate bene armati eſſent parati, & deinde inſequenti nocte quaſdam literas ſuas ſecretas quilibet ſuorum officialium aperire deberet, & non ante, ſub pœna capitis, quas cum aliis prædictis dictus Rex miſerat eidem.

Item quod cum dicti officiales Regis literas ſuas recepiſſent, ſtatim illa die omnes bene armati & aſſociati fuerunt, videlicet tertio Idus Octobris, quæ fuit die Veneris, & tunc inſequenti nocte apertis literis regiis ſupra dictis, ſtatim quilibet ipſorum officialium per omnia loca eis commiſſa acceſſerunt & omnes Templarios, quos ipſi invenire potuerunt, ceperunt, & eos ſub fideli cuſtodia in ſuis fortalitiis poſuerunt; & deinde quilibet officialis captiones ipſorum Templariorum dicto Regi Franciæ ſignificaverat, prout ab ipſo hoc habuerunt in mandatis. De quorum quidem captione totus mundus fuit admiratus.

Item quod poſtea magiſter militiæ Templariorum cum multis militibus & viris magnis ſui ordinis captis apud Pariſios coram Rege perductus fuiſſet, tunc quidam ipſorum propter verecundiam veritatem de præmiſſis denegaverunt, & quidam alii ultro (*c*) ipſam ſibi confeſſi fuerunt; ſed poſtea illi, qui denegabant cum tormentis ipſam tunc libenter confitebantur vel convincebantur (*d*). Et tunc ultro confitentibus veritatem ipſe Rex mitius ſe habebat.

Item cum poſtmodum dictus Rex Franciæ de præmiſſis legitime informatus fuiſſet, ſtatim omnia bona tam mobilia quam immobilia dictorum Templariorum, quæ in ſuo regno reperta extiterunt, confiſcari fecit, & ipſe tanquam recte confiſcata ſibi applicari pronunciavit. Et deinde copiam omnium proceſſuum, quos fecerat contra ordinem Templariorum & perſonas ipſorum & confiſcationem eorum ſub ſigillo ſuo ad ipſum Clementem Papam, qui apud civitatem Pictavienſem tunc ipſe cum curia ſua reſidebat, per ſolennes nuncios tranſmiſit. De quibus valde fuit gaviſus; nam antea ipſe & Cardinales & plures alii univerſi ſuper hoc dubitabant, maxime cum ille ordo fuiſſet tam a ſede apoſtolica quam ab omnibus Principibus mundi ſumme privilegiatus, & pluribus & diverſis ſpiritualibus & temporalibus eſſet ditatus.

Item quod deinde cum dictus Clemens cum ſuis Cardinalibus dictos proceſſus Regis Franciæ bene examinaſſet, & nihilominus Templarios quoſdam & ipſorum confeſſiones audiviſſet, videlicet quod omnes dicti ordinis Templariorum in eorum ingreſſu Chriſtum Dei filium abnegabant, & ſuper crucem in vituperium ipſius ſpuebant, & poſtea homagium diabolo faciebant, ut majorem fortunam & bonorum temporalium multiplicationem ipſi haberent, & ſi aliquis de ingredientibus ordinem eorum prædicta facere recuſaret, poſtea ab ipſis interficiebatur, & deinde pro diſſimulando nefandam & deteſtabilem vitam atque converſationem ipſorum magnas eleemoſynas Chriſti pauperibus erogabant, & in eorum eccleſiis valde devoti perſiſtebant & multa ſacrificia ibi celebrari faciebant, intra & extra valde honeſte incedebant. Et ulterius contra ipſos extitit repertum, quod ipſi magnum conſilium, auxilium, favorem, coronam & conſiderationem cum perfidis Saracenis ultra mare contra Chriſtianos habebant, & quod ipſi, ut fertur, fuerunt cauſa perditionis civitatis Achon & totius terræ ſibi commiſſæ, quam antea chriſtiani cruce ſignati pro Chriſti fide & cum magna ipſorum ſanguinis effuſione acquiſiverunt, & eam longo tempore poſſederunt pacifice & quiete. Cumque idem Clemens de præmiſſis bene fuiſſet informatus, ſtatim ipſe reſcripſit per univerſum mundum Patriarchis & Archiepiſcopis & Epiſcopis ſub bulla eis mandavit atque commiſit ut omnes Templarios, quos in eorum civitatibus & diœceſibus poſſent invenire, quod ipſos caperent &

(*a*) Baluz. *qui.*
(*b*) B. *eſto quod.*
(*c*) B. male *ultra.*

(*d*) Apud Bal. additur poſt *confitebantur* : *& aliqui ipſorum in tormentis ſine confeſſione moriebantur vel comburebantur. Et tunc* &c.

cum

cum ipſis juxta articulos per ipſum Papam eis tranſmiſſos inquirere & procedere debent cum magno conſilio & deliberatione, ut ipſe exinde proximo ſuo conſilio generali providere poſſet, ut iſte ordo Templariorum reformari vel potius annullari deberet.

Item quod poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo octavo ipſe Clemens confirmavit electionem Henrici, tunc Comitis Lücenburgenſis in Imperatorem electi, quem poſtea eodem in Imperatorem coronari fecit, & poſtea ipſe cum tota curia ſua de Pictavia receſſit per Burdegalenſes & Agenoſum (*a*) tranſivit, & deinde apud Tholoſam venit, & ibi in feſto nativitatis Domini ibi remanſit usque ad Epiphaniam; in quo feſto ipſe in civitate Convennarum ſupervenit, in cujus eccleſia cathedrali corpus Sancti Bertrandi confeſſoris tranſtulit & in caſa auri & argenti, & cum lapidibus pretioſis miro modo de novo facta per ipſum cum ſumma devotione & ſolennitate repoſuit ad Dei gloriam & honorem.

Item quod deinde ipſe Clemens transeundo per Carcaſſonenſem, Biterram, Montepeſſulanum & Nemauſum apud Avignionem devenit & ibi remanſit cum curia ſua. Cumque de novo ad ſuam audientiam perveniſſet, quod adverſus Deum & juſtitiam Veneti ad Ferienſem civitatem pugnabant & ipſam occupare & eorum ditioni ſubjugare volebant, ideo Clemens contra ipſos Venetos ſuos proceſſus fecit. Verum quia Veneti propter hoc deſiſtere non curabant, ideo dictus Clemens contra eos noviter majorem proceſſum fecit & ipſos aggravavit, & in die cœnæ Domini ipſos anathematizavit, & omnes religioſos & clericos de toto Ducatu Venetorum ex ordinatione exire mandavit, & nihilominus Arnaldum de Pelagrua Archidiaconum Cardinalem in Italiam pro Legato & contra dictos Venetos ipſe tranſmiſit. Poſt cujus adventum ſumma hominum ſtrages fuit ſubſecuta, & dicta civitas Feronenſis tunc extitit capta & recuperata in die feſto Sancti Auguſtini, anno Domini a nativitate milleſimo trecenteſimo nono. Et in iſto anno quinta die menſis Maji Karolus ſecundus Rex Siciliæ anno ſui viceſimo quinto deceſſit, cui in regno & Comitatu ſupra dictis Robertus filius ſuus ſucceſſit, qui quidem anno, quo ſupra, prima die Dominica ſequentis menſis Auguſti apud Avignionem per ipſum Clementem Papam fuit inveſtitus & coronatus cum magna ſolennitate Prælatorum, cleri & populi, præſente multitudine gentium copioſa.

Item quod poſtea anno quo ſupra, in menſe Septembris Epiſcopus Ruthenenſis tunc Patriarcha & apoſtolicæ ſedis Legatus & Fulco de Villareto magiſter militiæ univerſalis Hoſpitaliorum cum magno exercitu cruceſignatorum & cum pleniſſima peccatorum indulgentia ad terram ſanctam ultramarinam perrexerunt, ſed tunc propter Venetorum contrarietatem regnantem ad portum inimicorum fidei venire ipſi nequiverunt, ſed apud Brunduſum per totam hyemem ſequentem moram traxerunt.

Item quod anno quo ſupra quinto Idus Maji Archiepiſcopus Senonenſis cum ſuis ſuffraganeis & eorum Prælatis conſilium provinciale apud Pariſios ſolenniter celebravit, in quo quidem conſilio inter alia cum magna deliberatione quinquaginta & quatuor Templarii ex propriis eorum confeſſionibus voluntariis, ſed poſtea ab ipſis denegatis, ſententiati & canonice judicati fuerunt, & poſtea juxta juris formam ſeculari curiæ ipſi tanquam relapſi traditi extiterunt; & exinde poſt paucos dies per ipſam poteſtatem ſecularem igne combuſti extiterunt. Et deinde poſt paucos dies alii quatuor Templarii eodem modo ſibi condemnati extiterunt & combuſti, & poſtea alii novem Templarii in conſilio Remenſi intra menſem per Archiepiſcopum Remenſem & ſuos ſuffraganeos cum ſuis Prælatis in Silvanecto ſimiliter celebrato eodem modo & cauſa condemnati fuerunt, & curiæ ſeculari traditi, deinde per ipſam curiam extiterunt combuſti.

Item quod cum poſtea anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo decimo in die feſto aſſumtionis beatæ Mariæ cum magna Chriſtianorum ſanguinis effuſione civitatem Rhodorum, quæ eſt caput & metropolis totius illius regionis & inſularum convicinarum & ſpecialis tranſitus in regnum Cypri, terram ſanctam, Achon & alias terras infidelium per dictum exercitum cruceſignatorum, & cum magno triumpho fuit capta, & ſub poteſtate & dominio Chriſtianorum extitit redacta, Turcis ab ipſa more gladii interfectis & deinde ſubjugatis.

Item quod ipſe Clemens poſtea anno quo ſupra & ſui Pontificatus anno ſexto die Sabbathi quatuor temporum ad Adventum Domini XIIII. Kalendarum Januarii apud Avinionem fecit ſecundam creationem quinque Cardinalium de novo, videlicet Arnaldum de Felgeriis Archiepiſcopum Arelatenſem & poſtea Sabinenſem, Bertrandum de Bordis Epiſcopum Albienſem & Camerarium ſuum, qui infra annum deceſſit, Arnaldum Novelli Abbatem tunc Fontis frigidi, Ordinis Ciſtertienſis & ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vice-Cancellarium, Presbyteros; Raymundum de Fargis, Bernardum de Gramine (*b*) fecit Cardinales Diaconos, quamvis iſti duo ultimi nondum ad ſacros ordines promoti non fuiſſent.

Item quod ipſe Clemens primo apud Avinionem in conſiſtorio publicato ad requiſitionem Regis Franciæ pronunciavit & literam

(*a*) B. *per Burdegalam & Agennum.*

(*b*) B. *de Garvo.*

dedit generaliter omnibus quibuscunque accuſandi Bonifacium Papam octavum prædeceſſorem ſuum de crimine hæreſis, de quo ipſe erat diffamatus, coram quo dictus Guilelmus de Nogareto, qui eum ceperat, poſtea multa ſuper hoc crimina in conſiſtorio publico contra dictum Bonifacium propoſuit & objecit, & ex adverſo quidam Cardinalis qui erat de genere dicti Bonifacii Papæ ipſum ſuper ipſis criminibus objectis multipliciter excuſavit, & Regem Franciæ & Guilelmum de Nogareto & Iſaiam (*a*) de Columna cum multis aliis ſuper captione dicti Bonifacii & theſauri ſui deprædatione terribiliter accuſavit, pro quibus de magno ſcandalo quotidie dubitabatur. Nam dictus Guilelmus de Nogareto cum magna ſocietate armata ex una parte, & dictus Cardinalis eodem modo ex alia parte ad conſiſtorium Papæ pro colorandis ſuis dictis conveniebant.

Item quod poſtea anno, quo ſupra a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo undecimo, quinto Kalendarum Maji ipſe Rex Franciæ de his, quæ coram dicto Clemente Papa ſuper captione dicti Bonifacii Papæ & ſui theſauri fuerat accuſatus, per dictum Clementem in conſiſtorio publico fuit accuſatus, (*b*) & nihilominus ſuper his, quæ ipſe Rex Franciæ contra dictum Bonifacium fecerat pro bono zelo & intentione factum fuerat. Et fuit tunc ſic pronunciatum & declaratum tam verbo, quam poſtea, ut dicitur, ſub bulla ſua. Et deinde (*c*) quod proceſſus hujuſmodi tenetur ulterius, quæ partim jam erant concluſa, ipſe Clemens per modum tractatus pacis ad ſe retinuit & ſuſcepit. Et deinde dictum Guilelmum de Nogareto ipſum præſentem a ſententia excommunicationis, qua per dictum Bonifacium fuerat innodatus, tunc abſolvit, & pro pœnitentia peregrinationem Terræ ſanctæ ultramarinam in primo paſſagio & per quinque annos continuos ibi ſtare ſibi dedit & aſſignavit, niſi alias per ſedem apoſtolicam cum eo ſuper hoc eſſet diſpenſatum. Et in iſto anno fuit tanta mortalitas hominum in partibus Tholoſanis & circumvicinis locis, quod vix fuit domus, in qua non pateretur aliquis defunctus, & nihilominus fuit tanta caritas & cariſtia, quod nullum bladum inveniebatur ad vendendum.

Item quod poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo duodecimo, Kalendarum Aprilis prædictus Papa Clemens cum ſuis Cardinalibus & multis Prælatis ſecrete in conſiſtorio ſuo privato clauſo ordinem dictorum Templariorum caſſavit, & ipſum penitus adnullavit, & deinde perſonas & bona illius ordinis ſuæ & eccleſiæ diſpenſationi atque ordinationi ipſe reſervavit.

(*a*) B. *Sciarram*

(*b*) B. *Purgatus*

(*c*) B. Hæc ſic exprimit: *Et deinde proceſſus hujuſmodi cauſæ utriusque partis jam erat concluſum, ipſe Clemens per modum &c.*

Item quod anno, quo ſupra tertia die menſis Aprilis præfatus Clemens in Conſiſtorio publico, præſente Rege Philippo Franciæ cum tribus filiis, videlicet Ludovico, Philippo, Karolo, ac etiam alio Karolo, fratre ejuſdem Regis cum magna militia, quibus hujusmodi negotium erat ſumme cordiale, & præſente gentium multitudine copioſa, caſſationem ordinis dictorum Templariorum ſolenniter publicavit. Qui quidem ordo jam duraverat per centum octuaginta annos vel circa. Qui licet ipſi abundaverint multis bonis temporalibus & ſedis apoſtolicæ & Principum ſecularium, & tamen ipſi & eorum bona una die perierunt.

Item quod in dicto Conſilio generali ſuper ſtatu perſonarum & bonorum temporalium ſic ſalubriter fuit ordinatum, ut omnia bona dictorum Templariorum pro defenſione fidei catholicæ & infidelium perſecutione eſſent & eſſe deberent cum ſuis privilegiis & libertatibus diverſis temporibus militiæ Hoſpitalis Johannis Hieroſolymitani cum certis tamen pactis conditionibus ſuper hoc ſolenniter impoſitis & a dicta militia gratis receptis & approbatis.

Item quod aliquæ perſonæ nobiles & majores dictorum Templariorum ſub ordinatione & diſpoſitione Romani Pontificis reſervarentur, & quod de cæteris Templariis per metropolitanos & ſuos ſuffraganeos in conſiliis eorum provincialibus, prout de ipſis ad quemlibet ipſorum pertinebit, diſponere canonice debeant & poſſint atque ordinare, & quod etiam de illis Templariis, qui ultra errores ſuos confeſtim fuerunt corde contriti, ponantur ipſi in aliis religionibus a ſede apoſtolica approbatis juxta ipſorum electionem, & ipſi Deo ſerviant, & de bonis olim Templariorum ſua victualia habere debeant; de illis Templariis autem, qui fugierunt & legitime non comparuerunt, juxta conſilia provincialia contra ipſos canonice procederetur. Super autem ſtatu eccleſiæ & libertate ipſius in dicto Conſilio plura ſalubria ſtatuta facta fuerunt, quæ hodie Clementinæ nuncupantur; ſed ipſe Clemens in multis aliis negotiis arduis & poſtea morte præventus iſtas conſtitutiones publicare nequivit.

Item quod celebrato concilio dictus Clemens anno quo ſupra de Viegna receſſit, & apud Advinionem venit; qui quidem poſtea in jejunio quatuor temporum ante natale Domini tertiam creationem novorum Cardinalium fecit, & novem Cardinales de novo creavit decimo Kalendarum Januarii, videlicet Guilelmum de Mandagoto Archiepiſcopum Aquenſem, diœceſeos Rhemenſis, Jacobum de Aza (*d*) Epiſcopum Avinionenſem diœceſis Caturcenſis, qui poſtea fuit Papa, Berangarium Fredoli de Veruna Magolonenſis diœceſeos, tunc epiſcopum Biterrenſem, Alvardum de

(*d*) B. *de Oza.*

Auxio

Auxio, tunc Epiſcopum Pictavienſem, fratrem Guilelmum Petri de Gotino Bajonenſem, magiſtrum in Theologia, ordinis fratrum Prædicatorum, tunc lectorem ſacri Palatii apoſtolici, Vitalem de Furno, ordinis fratrum Minorum, Magiſtrum in Theologia, Vaſatenenſis diœceſeos, Michaëlem de Vero (*a*) Galiacum (*b*) tunc Decanum S. Quintini, Abbatem ſancti Severi, & Guilelmum de Teſta, Condomienſem Epiſcopum.

Item quod poſtea anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo decimo, tertia hora die Maji (*c*) apud Advinionem dictus Frater de Moriono, quondam Celeſtinus Papa quintus per dictum Clementem Papam ſolenniter canonizatus & ſub ſancti Petri nomine catalogo aliorum ſanctorum confeſſorum fuit per eum aggregatus, anno decimo octavo a ſuo tranſitu computando, cujus feſtum celebrare tunc fuit ordinatum decimo quarto Kalendarum Junii, in qua die ad Chriſtum migravit.

Item quod anno, quo ſupra in feſto Pentecoſtes venit Nicolaus titulo ſancti Euſebii Presbyter Cardinalis, apoſtolicæ ſedis Legatus ex parte dicti Clementis Papæ in Franciam, a quo Philippus tunc Rex Franciæ, qui tunc tres filios ſuos & quosdam alios de genere ſuo cum quadringentis extraneis milites fecerat, de novo apud Pariſios cum magna militia pro faciendo paſſagium ultramarinum ſolenniter, præſente gentium multitudine copioſa, ſignaculum ſanctæ crucis una cum Rege Angliæ reverenter & devote, ibi tunc præſente, & Rege Navarræ, filio ſuo, & duobus aliis filiis & ceteris duobus fratribus ſuſcepit.

Item quod anno poſtea, quo ſupra, tempore beati Gregorii Papæ magiſter militiæ Templariorum cum uno alio magiſtro de ſuo ordine Pariſiis publice de mandato Regis Franciæ extitit combuſtus, qui tamen cum conſilio Prælatorum & peritorum ad aliam pœnitentiam peragendam prius fuerant condemnati. Nam Philippus Rex Franciæ cum filio ſuo voluit pati, quod propter renunciationem confeſſionis ſuæ, quam primo fecerant dictus Magiſter militiæ Templi & multi alii ſui ordinis, evaderent mortem temporalem; nullo tamen ſuper hoc judicio eccleſiaſtico convocato, neque ipſo expectato, quamvis tunc apud Pariſios duo Cardinales apoſtolicæ ſedis Legati eſſent præſentes.

Item quod poſtmodum anno quo ſupra, duodecimo Kalendarum Auguſti, quo fuit feſtum Benedicti Abbatis, dictus Papa exiſtens cum curia ſua apud caſtrum de Montelittus (*d*) Avignionenſis diœceſeos, coram ſe in conſiſtorio publico ſuas conſtitutiones Decretalium, quas in conſilio Vianenſi ordinaverat, publicari fecit, quæ hodie Clementinæ vocantur, ſed poſtea per eum, cum infirmitate detentus eſſet, ad ſtudia generalia transmiſſæ non fuerunt, ſed ſic publicatæ tunc remanſerunt, donec per ſuum ſucceſſorem executioni demandatæ fuerunt.

Item quod ipſe Clemens Papa poſt multos labores, anxietates & tribulationes apud caſtrum de Rippenaria (*e*) ſupra Rhodanum, quod eſt Regis Franciæ, die Veneris de nocte, in qua intitulabatur, duodecimo Kalendarum Maji ad Chriſtum migravit, anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo decimo quarto, & apud civitatem Carpentoratenſem ultra Rhodanum, ubi tenebat curiam ſuam, & ubi tunc erant Cardinales ſui, ſuum corpus fuit deportatum, & ibi honorifice extitit traditum eccleſiaſticæ ſepulturæ; ſed poſtea apud Vaſconiam juxta ordinationem ſuam in quadam villula modici valoris ipſum corpus fuit deportatum, & ibi in Eccleſia collegiata Canonicorum ſecularium, quæ vocatur beatæ Mariæ de Bizeſta (*f*) Vaſatenſis diœceſeos cum magno honore extitit ſepultum. Qui quidem rexit eccleſiam octo annis, decem menſibus & quindecim diebus a die ſuæ creationis computando, & tunc vacavit ſedes apoſtolica duobus annis, tribus menſibus & ſeptem.

Item defuncto Papa Clemente, omnes Cardinales numero viginti tres, qui erant apud civitatem Carpentoratenſem, ubi dictus Clemens ſuam curiam tenebat, in palatio epiſcopali ſecundum juris formam per conclave incluſi fuerunt, & pro electione Romani Pontificis usque ad feſtum ſubſequens ſanctæ Mariæ Magdalenæ ibi pacifice & quiete interfuerunt. Sed ex tunc inſtinctu diaboli propter diſcordias graviſſimas, quæ inter familiares dictorum Cardinalium exortæ fuerunt, & quæ per aliquem de mundo tunc pacificari non potuerunt, ideo dictos Cardinales a dicto conclavi oportuit exire, qui quidem inter ſe promiſerunt & ſtatuerunt, quod pacificatis eorum familis, ſtatim quilibet eorum ad dictum conclave redire deberet, cumque ipſi exiviſſent de dicto conclavi, dictas familias pacificare nequiverunt, imo majores diſcordiæ & capitales tam inter ſe, quam inter familias prædictas dictorum Cardinalium hoſte antiquo procuratæ, ſupervenerunt. Quare ipſi Cardinales præcaventes & dubitantes plura pericula & ſcandala, quæ ſupervenire poterant, ad dictum conclave redire noluerunt, imo ipſi ſingulariter per civitates & caſtra per duos annos & plures diſperſi extiterunt.

Item quod cum poſtea perveniſſet ad audientiam Philippi Regis Franciæ, tunc Comes Pictaviæ ſtatim apud Lugdunum venit, qui quidem multum caute & gratioſe omnes prædictos

(*a*) B. *de Beco.*
(*b*) B. *Gallicum.*
(*c*) B. *quinta die Maji.*
(*d*) B. *de Montiliis.*
(*e*) B. *de Rupemaura.*
(*f*) B. *de Uſeſta.*

Cardinales ad ſe ibi in domo Prædicatorum convocavit, & eis ibi congregatis, incœpit tractare inter eos concordiam & veram pacem, & eis oſtendere, quanta pericula propter eorum diſcordias in hoc mundo eſſe imminebant. Cum autem dicti Cardinales poſt concilium ad villam in domos proprias pro comedendo recedere voluiſſent, & juxta præordinationem dicti Philippi Comitis Pictaviæ ab illo loco exire non potuerunt, imo ibi incluſi pro tractanda electione Romani Pontificis futuri remanſerunt in vigilia ſanctorum Petri & Pauli, & tandem ibi Papam elegerunt poſt quadraginta dies, computando a die incluſionis ipſorum, anno a nativitate Domini milleſimo CCC. XVI.

JOHANNES XXII.

De Caturco civitate oriundus ex patre Arnaldo de Oza filius, & poſt dictum Clementem Papam quintum apud Lugdunum in domo Prædicatorum ſeptimo Idus Auguſti in Romanum Pontificem fuit aſſumtus, & poſt beatum Petrum apoſtolum extitit Papa ducenteſimus ſextus, & poſtea in eccleſia cathedrali fuit coronatus in die Nonarum Septembris anno a nativitate Domini milleſimo treccenteſimo ſexto decimo.

Item quod iſte Johannes ante ſuam promotionem Jacobus de Oza Cardinalis Portuenſis vocabatur, qui quidem primo Cancellarius Roberti, Regis Siciliæ, & poſtea ad ſui inſtantiam fuit Epiſcopus Foromonenſis, (*a*) & deinde ad Epiſcopatum Avignionenſem fuit translatus, & poſtea Cardinalis factus & deinde in Papam electus.

Item quod Johannes iſte poſt ſuam promotionem ſecunda die menſis Octobris apud Avignionem venit ad tenendum ibi Curiam ſuam, quam ibi antea publice præconizari fecerat, in qua quidem civitate inſequentibus quatuor temporibus Adventus Domini fecit Cardinales, videlicet Bernhardum de Caſtaneto, Epiſcopum Anicienſem, quem etiam fecit tunc Epiſcopum Portuenſem, & nihilominus epiſcopatum Anicienſem ipſe ſibi commendavit; item Jacobum de via de Caturco, nepotem ſuum tunc Avinionenſem Epiſcopum, cui titulum ſanctorum Johannis & Pauli Presbyteri Cardinalis dedit, & nihilominus eccleſiam Caturcenſem ipſe ſibi commendavit; item Gaucelmum Johannis de Caturco, Legum Doctorem, tunc ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vice-Cancellarium, cui titulum S. Marcellini & Petri Presbyteri ipſe aſſignavit; item Bernardum (*b*) de Pogeto Legum Doctorem Caſtri novi Caturcenſis diœceſeos, cui titulum ſancti Maximi Presbyteri Cardinalis ipſe dedit; item Bertrandum de Monte Faventio, Legum Doctorem Caſtri novi & diœceſeos Caturcenſis prædictorum, cui titulum ſanctæ Mariæ de Aquiro Diaconi Cardinalis ipſe aſſignavit; item Petrum de Riblaie Legum Doctorem de Britannia & tunc Cancellarium Regis Franciæ, cui tunc ipſe titulum ſanctæ Suſannæ Presbyteri Cardinalis dedit; item Gailardum de Motaga (*c*) Vaſconem, quondam Clementis Papæ quinti nepotem, cui titulum ſanctæ Luciæ Diaconi Cardinalis ipſe aſſignavit; item Johannem Gaytani Romanum genere de Vrſinis, cui titulum ſancti Theodorici Diaconi Cardinalis ipſe dedit.

Item poſtea Johannes apud Avinionem ſeptimo Idus Aprilis anno Domini milleſimo treccenteſimo decimo ſeptimo ſolenniter, præſente fidelium multitudine copioſa, canonizavit ſanctum Ludovicum, Epiſcopum Tholoſanum, filium Karoli ſecundi, Regis Siciliæ, & ipſum ſanctum & glorioſum coram Deo in gloria ſua pronunciavit & poſtea catalogo omnium aliorum ſanctorum Confeſſorum ipſe aggregavit.

Item quod iſte Johannes a Berengario Fredeli (*d*) Epiſcopo Tuſculano Cardinali publice apud Avinionem, præſente gentium multitudine copioſa, deponi fecit per ordinem, prout infra ſequetur, Hugonem Geraldum tunc Epiſcopum Caturcenſem ab omnibus inſigniis epiſcopalibus & clericalibus atque decoralibus, & primo videlicet annulo, mitra, Camiſia Romana cum cappa, & ultimo bireto ſuo Doctorali, cum ipſe eſſet Legum Doctor, & ſic tantum remanſit in ſuo habitu clericali, qui quidem poſtea perpetuo carceri ipſe tunc fuit judicatus anno quo ſupra, quarta die menſis Maji, ſed poſtea per dictum Cardinalem de mandato ipſius Johannis Papæ ſolenniter extitit degradatus, & deinde ſecundum formam juris ſeculari curiæ traditus, remiſſuſque, per quem in parte extitit excommunicatus, & deinde publice per villam usque ad Palliam fuit pertractus & demum combuſtus, anno, quo ſupra, in menſe Julii. Prout tunc dicebatur, ipſe conſpiraverat & machinatus fuerat in perſonam ſeu mortem dicti Johannis Papæ, poſtquam ad ſedem apoſtolicam fuiſſet aſſumtus.

Item quia anno, quo ſupra, circa feſtum Johannis Baptiſtæ deceſſerat Jacobus de Via Cardinalis nepos ejusdem Johannis Papæ, ideo poſt octo dies in loco ipſius idem Johannes Papa fecit & de novo creavit in Cardinalem Arnaldum de Via, fratrem germanum dicti Jacobi de Via jam defuncti, cui titulum ſancti Euſtachii Diaconi Cardinalis aſſignavit.

Item quod poſtea anno quo ſupra, tam in menſe Julii quam in menſe Auguſti eccleſiam Tholoſanam tunc epiſcopalem in eccleſiam

(*a*) B. *Forojulienſis.*
(*b*) B. *Bertrandum.*
(*c*) B. *de Mota.*
(*d*) B. *Fredelli.*

Me-

Digitized by Google

Metropolitanam de novo erexit, & certos reditus ſibi aſſignavit & limitavit, in qua quidem eccleſia fratrem Comitis Convenarum tunc Epiſcopum Magolonenſem tranſtulit & Galhardo antea Epiſcopo Tholoſano de eccleſia Regenſi, quæ eſt modici valoris, providit, ſeu ad ipſum tranſtulit, quam ipſe acceptare noluit.

Item quod ipſe Johannes poſtmodum diœceſin Tholoſanam in ſex partes diviſit, & cuilibet certos limites & reditus aſſignavit, quorum quidem Epiſcopi pro ſuffraganeis Archi-Epiſcopo Tholoſano extiterunt deputati & in certis locis ſolenniter fuerunt aſſignati. Et primo quidem villam Montis Albani, ſecundo villam de Rivis, tertio villam & Abbatiam de Lumberiis, quarto villam de ſancto Paulo, (*a*) quinto villam de Mirapiſce, ſexto & ultimo villam de Bano, (*b*) in quibus eccleſias cathedrales ipſe temporibus perpetuis conſtituit & ordinavit.

Item quod Johannes poſtea in villa S. Pontii Thomariarum in abbatia, & deinde in villa de Ellecho in abbatia cum auxilio aliquorum rectorum eccleſiæ Narbonenſis & diœceſeos poſuit ſedes epiſcopales, & cuilibet ipſarum certos reditus & limites aſſignavit & jure metropolitano Archi-Epiſopo Narbonenſi ſubjecit & deputavit.

Item quod iſte Johannes poſtmodum Epiſcopatum Albienſem in duos Epiſcopatus diviſit, & apud villam Caſtrorum cum ſua Abbatia eccleſiam cathedralem ibi conſtituit, & de reditibus & diœceſi eccleſiæ Albienſis ipſam in parte dotavit atque fundavit, & jure metropolitano Archi-Epiſcopo Biterrenſi eccleſiam Caſtrorum ſubjecit, prout eccleſia Albienſis erat ab antiquo.

Item quod ipſe diviſit epiſcopatum Aggenenſem in duas partes, & apud villam Condomenſem de novo epiſcopatum conſtituit, in Abbatia illius loci, & cum auxilio redituum diœceſeos eccleſiæ Aggenenſis ipſum epiſcopatum dotavit & aſſignavit & jure metropolitano Archiepiſcopo Burdegalenſi ipſam eccleſiam ſubjecit atque deputavit, prout eccleſia Aggenenſis ab antiquo ſibi erat ſubjecta.

Item quod ipſe Johannes exinde eccleſiam Lomonſenſem (*c*) in duos epiſcopatus diviſit & apud villam Tutellenſem de novo epiſcopatum conſtituit cum Abbatia ibi poſita & cum auxilio redituum diœceſeos Lomoviſenſis (*d*) ipſum epiſcopatum dotavit atque fundavit ac metropolitano eccleſiæ Biterrenſis ipſe ſubjecit & deputavit, prout eccleſia Lomoniſenſis ſibi erat antiquitus ſubjecta.

(*a*) B. *de S. Papulo.*
(*b*) B. *de Vauro.*
(*c*) B. *Lemovicenſem.*
(*d*) B. *Lemovicenſis.*

Item quod ipſe Johannes poſtmodum eccleſiam Petragorienſem in duos epiſcopatus diviſit & apud villam de Sarlato in ſua abbatia de novo eccleſiam Cathedralem conſtituit & eccleſiam ibi erexit cum auxilio redituum diœceſis Petragorienſis ipſum Epiſcopatum dotavit & jure metropolitano archiepiſcopo Burdegalenſi tunc ſubjecit & deputavit, prout dicta eccleſia Petragorienſis ſibi ſubjecta de antiquo.

Item quod poſtea Johannes eccleſiam Claromontenſem in duos epiſcopatus diviſit, & apud villam Sancti Flori in ſua abbatia eccleſiam cathedralem conſtituit & epiſcopatum ibi erexit, & cum auxilio redituum a diœceſi eccleſiæ Claromontenſis eam dotavit, & jure metropolitano Archiepiſcopo Bituricenſi, ſicut eccleſiam Claromontenſem, ipſam eccleſiam deputavit, prout dicta eccleſia Claromontenſis prius ab antiquo eccleſiæ Biturricenſi extitit ſubjecta.

Item quod ipſe Johannes Papa deinde eccleſiam Ruthenenſem in duos epiſcopatus diviſit, & apud villam de Vabro in abbatia eccleſiam cathedralem conſtituit & ipſam ibi erexit, cum auxilio redituum diœceſeos eccleſiæ Rutenenſis ipſum epiſcopatum dotavit atque fundavit, & jure metropolitano ipſum Archiepiſcopo Biturricenſi, ſicut antiquitus dicta eccleſia Rutenenſis erat ſubjecta, ipſe ſibi ſubjecit & deputavit.

Item quod ipſe Johannes poſtea Eccleſiam Pictavienſem in tres epiſcopatus diviſit atque limitavit, quorum unum de novo conſtituit in villa de Mallieyſo (*e*) in ſua Abbatia, & alium in villa de Lucenio (*f*) in abbatia, quem quidem epiſcopatum cum auxilio redituum eccleſiæ Pictavienſis dotavit atque fundavit, ac jure metropolitano Archiepiſcopo Burdegalenſi, ſicut eccleſia Pictavienſis ab antiquo ſubjecta ſibi erat, ſuppoſuit atque ſubjecit. Item quod ipſe Johannes poſtmodum in pluribus & diverſis civitatibus, caſtris & villis fecit & conſtituit multas eccleſias collegiatas cum dignitatibus & præbendis certis & cum fructibus & reditibus eis aſſignatis, prout ſequitur; & primo apud civitatem Montalbam unam de ipſis fecit, & ſibi Decano conſtituit, qui cum ſuis Canonicis, vacante ſede cathedrali in electione novi Pontificis una cum monachis eccleſiæ cathedralis intereſſe & ipſum epiſcopum eligere deberent.

Item aliam eccleſiam conſimilem fecit & inſtituit in Caſtro novo de Aririo ſancti Pauli (*g*)

(*e*) B. *de Malheſio.*
(*f*) B. *de Lucionio.*
(*g*) B. *de Arrio ſancti Papuli.*

diœceſis: Item aliam conſimilem in caſtro de Burlacio diœceſeos Caſtrenſis; item aliam conſimilem in caſtro ſancti Felicis de Caromenio Toloſanenſis diœceſeos; item in caſtro Montis regalis, diœceſeos Charcaſonenſis; item aliam conſimilem in Villa ſancti Pauli de Fenolhedeſio Electenſis diœceſeos.

Item quod ipſe Johannes poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo ſeptimo fecit de novo tres conſtitutiones ſeu decretales extravagantes, quarum prima incipit: Sedes apoſtolica, ſecunda incipit: Suſcepti regiminis, tertia: Execrabilis quorundam: quas quidem aliqui decretorum Doctores varie gloſſaverunt, ſeu ipſas expoſuerunt.

Item quod deinde anno, quo ſupra, in menſe Novembris præfatus Johannes Papa conſtitutionibus factis in conſilio Viennenſi & ante & poſt per Clementem Papam quintum apud Avinionem publicavit, & poſtea etiam ipſas ſub bulla ad ſtudia generalia transmiſit in ſcholis legendas & in judiciis noſtris tenendas, quæ tamen diu ſteterant in ſuſpenſo.

Item quod cum magna diſcordia exorta fuiſſet inter monachos Abbatiæ Ordinis Grandis montis ex parte una, & Priores conventuales ejusdem ordinis ex altera parte ſuper electione abbatis eorum, ideo dictus Johannes declaravit ſuper hoc & ordinavit, ut de cætero, vacante eorum Abbatia monachi illius monaſterii tantum ipſum Abbatem eligere poſſunt, & ad ipſos totaliter electio ipſius Abbatis pertinere cenſeatur, & quod ad monachos ſingulorum Prioratuum conventualium ejusdem ordinis electio Priorum ſuorum duntaxat pertinere noſcatur, quamvis alii omnes monachi & Priores conventuales dicto Abbati tanquam capiti ipſorum remaneant & ſubjecti exiſtant. Et nihilominus voluit & addidit tribus eorum viſitatoribus unum alium, ita, quod ſint de cætero quatuor viſitatores, quia reformatio ipſius melius & utilius conſilio plurium fieri poteſt quam paucorum.

Item quod in regno Aragoniæ tempore hujus Johannis Papæ non eſſet niſi unica Eccleſia metropolitana valde lata & diffuſa, ideo prædictus Johannes eccleſiam Cæſarauguſtanam in metropolitanam erexit & ordinavit, cui quinque eccleſias cathedrales jure metropolitano aſſignavit & limitavit, & alias undecim cathedrales, quas archiepiſcopus Tarraconenſis jure metropolitano habeat ſubjectos ſibi, ut prius remanere deberent, anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo octavo.

Item quod poſtea anno Domini milleſimo trecenteſimo decimo nono præfatus Johannes Papa de conſilio fratrum ſuorum inſtituit & ordinavit novum ordinem militiæ, qui vocari deberet Militia Jeſu Chriſti, in regnis Portugalliæ & Algarbiæ, ad reſiſtendum Saracenis in partibus illis & etiam pro defenſione fidei catholicæ Chriſtianæ, cujus caput ſeu dominum principalem conſtituit in caſtro Marino, Sylvenſis diœceſeos. Et nihilominus ipſi militiæ ipſe dedit & aſſignavit omnia bona cum omnibus juribus & pertinentiis univerſis, quæ antea fuerunt in dictis regnis Templariorum, maxime cum omnia prædicta præcederent de aſſenſu & beneplacito dictorum Regum, qui olim dotaverant templa ſupra dicta. Qui quidem ordo debet vivere & militare Deo pro defenſione fidei & fidelium ſecundum regulam & inſtituta ordinis Calatravæ, & quando opus fuerit, quod ipſe ordo poſſit viſitari, corrigi & reformari per Abbatem dicti monaſterii de Alcebatra (*a*) Ciſtertienſis ordinis, diœceſeos Ulixbonenſis, ut conſtat de omnibus præmiſſis per literas apoſtolicas exinde confectas, quas ipſe Ordo noſcitur habere ad æternam rei memoriam.

Item quod poſtea anno quo ſupra dictus Johannes Papa antiquam abbatiam montis Caſſini ob reverentiam & honorem illius ſanctiſſimi patris beati Benedicti Abbatis & Confeſſoris & patris atque inſtitutoris ordinis omnium monachorum in eccleſiam cathedralem erexit & ſublimavit.

Item (*b*) quod poſtmodum anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo præfatus Johannes Papa canonizavit ſanctum Thomam epiſcopum Ciſondenſem, unum nobilem vita & moribus, ſcientia præditum & doctrina perornatum, in ſacra pagina & canonum magiſtrum atque Doctorem profundiſſimum & miraculis multum circumfultum, & ipſum eſſe ſanctum & coram Deo in ſua gloria conſtitutum pronunciavit, & in catalogo ſanctorum Pontificum & Confeſſorum aggregavit.

(*a*) B. *de Alcobacia.*
(*b*) *Hæc periodus in editione Baluzii non extat.*

Item

Item quod poſtmodum anno Domini MCCCXX. tempore ipſius quædam terribilis peſtis in Regno Franciæ exorta fuit, quod niſi altiſſimus ſuper hoc providiſſet, magna pericula & ſcandala eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis & aliis Chriſti fidelibus finaliter ſuperveniſſent, quare ad æternam rei memoriam prout eccleſiæ alias hoc idem accidit, eſt denotandum. Nam anno Domini MCCCXX. ſubito ſurrexit quædam congregatio hominum ſimplicium utriusque ſexus, qui ſe Paſtorales (a) vocari faciebant, confingentes & aſſerentes ſe habere bonum zelum & animum ultra mare tranſeundi pro recuperanda terra ſancta, & invadendo Chriſti infideles Saracenos, nullum tamen habentes Ducem, nec Principem, nec alicujus navigii apparatum, nec victualia, niſi in quantum a fidelibus eis amore Dei adminiſtrabantur. Imo ipſi pro majori parte erant male induti & calceati, qui quidem quotidie numero creſcebant & augmentabantur & per caſtra dividebantur, & etiam proceſſionaliter cum vexillo ſanctæ crucis præcedente ſine aliquo verbo per civitates, caſtra, villas incedebant, & omnes eccleſias majores eodem modo ipſi viſitabant, petendo ſubſidium eis dari ſub ſpecie pietatis atque paupertatis in tantum, quod victualia eis dabantur abundanter ex amore.

Item quod cum poſtea dicti Paſtorelli vel majores ipſorum viderent, tantam multitudinem ſeu multiplicationem tunc cum concepta fraude & malitia in cordibus eorum, ut populus in factis ipſorum majorem confidentiam & fidem adhiberet, ideo ipſi contra Judæos irruerunt, & omnes, quotquot invenire poterant, qui baptizari recuſabant, non expectato judice, interficiebant, & omnia bona eorum ipſi occupabant atque ſibi comparabant. Quorum perſecutio & commotio tanta fuit, quod rectores communitatum, civitatum, caſtrorum, villarum, nec non etiam Prælatorum clericorum & dominorum ſecularium valde dubitare incœperunt; maxime, quia caſtrum de Verduno, tunc Tholoſanæ diœceſeos, quod eſt Regis Franciæ, jam tunc obſiderent de facto, propter aliquam catervam Judæorum, qui ad hujusmodi fortalitium præ timore ipſorum confugerant; & etiam in civitate Tholoſana omnes Judæos, non obſtantibus officialibus Regis & Capitolii civitatis, interfecerunt, & ipſorum bona ſibi appropriaverunt, de quibus non eſt multum admirandum, quia ſimilia & pejora in civitate Pariſienſi fecerunt & in partibus aliis. (b)

Item quod cum poſtea dicti Paſtorelli incœpiſſent bona dictorum Judæorum ſic deprædare & occupare ſine alicujus contradictione & reſiſtentia, tunc tam in civitatibus, caſtris, villis, eccleſiis bona ipſorum locorum & eccleſiarum, ut latrunculi, furati fuerunt & multa alia mala facere incœperunt. Propter quæ rectores locorum, civitatum & ſingulares perſonæ atque prælati eccleſiaſtici fortalitia contra ipſos cuſtodierunt, & victualibus munierunt, & victualia eis dare aut vendere denegaverunt, & omnes paſſus viarum ſeu tramitum ſtabiliri & cuſtodiri fecerunt, & tantum & taliter contra ipſos proceſſerunt, quod multi de ipſis interfecti & ſuſpenſi & alii effugati extiterunt, & ſic ipſi diſperſi fuerunt, & tanquam umbra evanuerunt, & deinde civitas Avinionenſis, in qua dictus Johannes Papa cum ſuis Cardinalibus ſuam curiam tenebat, quam invadere ipſi nitebantur, gratia divina ſuffragante ſic ab ipſis fuit liberata.

Item quod deinde anno a nativitate Domini milleſimo, trecenteſimo viceſimo in quatuor temporibus ante Natale Domini quarto decimo Kalendas Januarii præfatus Johannes Papa fecit & de novo ordinavit, ac creavit ſeptem ſolennes Cardinales, & primo videlicet Reginaldum la Porta de Olaſſao (c) Lemovicenſis diœceſeos, tunc Archiepiſcopum Biturricenſem, cui datus fuit titulus ſanctorum Veri & Achillei; item Bertrandum de Turre de Cambolatio, Caturcenſis diœceſeos, ordinis fratrum Minorum, in ſacra pagina Magiſtrum, tunc Archiepiſcopum Sabentanum, cui datus fuit titulus S. Vitalis, Presbyteri Cardinalis; Item Petrum de Pratis, Carturicenſis diœceſeos, tunc archiepiſcopum Aqvenſem, cui fuit datus titulus ſanctæ Potentiæ Presbyteri Cardinalis; Simonem de Archiaco Xantonenſis diœceſis tunc electum Archiepiſcopum Vienenſem, cui fuit datus titulus Sanctæ Priſcæ Presbyteri Cardinalis; Pilum fortem de Rapiſtagno caſtri de S. Georgio Albienſis diœceſeos

(a) B. *Paſtorellos.*

(b) B. *illis.*

(c) B. *de Alaſſaco.*

a

&tunc

& tunc epiſcopum Murenſem, cui fuit datus titulus ſanctæ Anaſtaſiæ Presbyteri Cardinalis; item Petrum Textoris de ſancto Anthonio, diœceſeos Caturcenſis, tunc ſanctæ Romanæ eccleſiæ Vice-Cancellarium, cui fuit datus titulus S. Stephani in Cælio monte Presbyteri Cardinalis; item Raymundum Ruffi de civitate Caturcenſi, cui fuit datus titulus S. Mariæ in Comeſtini Diaconi Cardinalis.

Item quod anno a nativitate Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo primo, tempore hujus Johannis Papæ fuit inventa & de novo detecta ſumma & inenarrabilis & nefanda proditio leproſorum univerſorum nequitia. Et quia ipſa tangit eccleſiam & eccleſiaſticas perſonas, ideo non eſt prætermittenda, imo ad perpetuam rei memoriam hic eſt inſerenda, nam univerſi leproſi in regno Franciæ conſtituti inſtinctu diabolico & ſua fraude inducti contra univerſum Dei populum tam eccleſiaſticum quam ſecularem conſpiraverunt & in perſonis ipſorum ſumme machinati fuerunt in tantum, quod ipſi convenerunt in omnibus fontibus, puteis & ſtagnis pulveres venenoſos & alias potiones ponere deberent, ut exinde Chriſtiani ſani, ab illo morbo infecto non corrupti, qui de illis aquis potarent, dictum morbum ipſorum incurrere vel ſaltem mori deberent, ad finem, quod ipſi leproſi ſani aut alii in eorum morbo eſſent pares, vel quod totius regni Franciæ ipſi leproſi remanerent. Unde propter hoc jam inter ſe ordinaverant pro Rege, Ducibus, Comitibus, Baronibus, caſtris, villis, prout fertur, ſed quia Domini eſt terra & plenitudo ejus, ideo tantam deteſtabilem machinationem & eccleſiæ & populi ſui deſtructionem pati noluit, imo detegi & Chriſti fidelibus voluit revelari, cumque hujusmodi eorumque iniquitas eſſet detecta, ſtatim iſti leproſi, qui reperiri potuerunt, combuſti publice ſtatim extiterunt; in quibusdam quidem aliis partibus in domibus ſuis propriis ipſi & eorum mulieres in deteſtationem tanti criminis concremati etiam fuerunt, & ſic coronam Franciæ & dignitates ipſius, quas ſperabant habere, unico actu ipſi perdiderunt, illi autem, qui culpabiles inventi non fuerunt, in domibus ſuis propriis perpetuo incluſi fuerunt, & ipſorum conjuges & filii in alia domo ab eis ſeparate incluſæ ac poſitæ fuerunt, ne ipſi alicui nocere poſſent de cætero, vel multiplicari.

XIII. JOHAN-

XIII.
JOHANNIS TRITHEMII NEPIACHUS,

id eſt,

Libellus de Studiis & Scriptis propriis a pueritia repetitis.

Incipit Nepiachus Joannis Tritemii Abbatis, vitæ memoriam conſervans transactæ.

NEmo, ſicut arbitror, me ſapiens, aut vanum contemnet aut putabit arrogantem, ſi ea, quæ mihi viventi contigerunt in carne, quatenus memoriam inciderunt, conſignem. Non enim laudes meas, quæ nullæ ſunt, ſed fortunas potius ad mentem ſcribendo revocavi: & ut mihi videtur non absque judicio rationis; cum multa ſint ex his, quæ paſſus eſt animus, quorum memoria & mundi contemptum animæ, & deſiderium ſuæ diſſolutionis ex hoc ergaſtulo carceris ad ſuſpiria futurorum conveniens inducere poteſt. Quid enim fortunæ varietas in me aliud operata eſt ab infantia mea usque ad præſentem diem, quam quod varium me commutabilemque oſtendit mihi? utpote qui peregrinus ſum in corpore poſitus, veluti in obſtruſo carcere captivus. Conteſtantur me variæ mutationes meæ, quod manentem in carne hac mortali civitatem minime inveniam, non certe manſionem civilem habeam. Advena enim ſum in terra, ſicut omnes patres mei, cujus vitæ tempus breve eſt: & ſicut mercenarii dies ejus, qui in æſtu diei feſtinat ad veſperam. Patrem infanti præmiſit ipſa moriendi neceſſitas: a quo ſum genitus mortalis: ſive juvenis moriar, ſive vetulus. Annos itaque incolatus mei & breves & pravos, & quædam in ipſis geſta ſignavi, propterea id mihi ſit cauſa utilitas mea, tametſi quispiam legerit iſta, ſcripturam cum titulo inveniet concordare. Puerilia ſunt enim, & majoris forſitan laboris, quam utilitatis. Nepiachus plane puerilis dicitur, ob id a pueritia mea exorſus puerilia ſcripſi. Et quidem ſæpe juvit meminiſſe fortunæ, ſive bona miniſtraverit, ſive mala. Non tamen omnem varietatem fortunæ geſtorumque aſſumpſi meorum, ſed partem, qua reliquorum admonear mihi prorſus ſufficientem. Neque enim vitam depingere ſtatui, ſed ex mutationis crebræ memoria, ad ſui cognitionem horroremque carceris ſui mentem alioquin nimis tepidam provocare. Nec dixerim, nulli ad ætiologiam obnoxius, cum mea mihi ſufficiat intentio. Nec alicui alteri homini hunc Nepiachum ſcripſi: ſed mihi ſoli: talem quoq; qui mea voluntate, dum vivo, non debeat publicari. Quod ſi ſecus actum fuerit, nihil mea intereſt, ceſſabit movens me cum tempore cauſa. Præmittam huic autem Nepiacho ſtudiorum meorum ætiologiam & opuſculorum meorum, quæ rudi quidem, & non ſatis in ſemetipſo exercitato ingenio diverſis temporibus edidi.

Pinax ſive indiculus operum meorum, quæ compoſuiſſe me per ordinem memini.

Ego Joannes Tritemius patria Moſellanus ex villa Tritenheim, quæ tribus a civitate Treverorum diſtat miliaribus in deſcenſu Moſellæ fluminis ad ſiniſtram, quam veteres Tripatriam a trino vocavere judicio, ſum oriundus, Patre quidem Joanne Paganotoro; Matre vero Eliſabeth de Longovico natus. Cum annos compleſſem ætatis viginti anno dominicæ nativitatis 1482. ad religionem ſanctiſſimi patris Benedicti me contuli: atque in ipſius feſto natali habitum ſanctæ converſationis accepi in monaſterio divi Præſulis Martini, quod Spanheim vulgo nuncupatur, in Dioceſi Moguntina, XII. a Treveri, & ſex a Moguntiaco miliaribus diſtante, ſub Reverendo patre Domino Joanne de Colnhauſen Abbate in ordine Abbatum a fundatione ipſius Cœnobii quarto & vigeſimo: in obſervantia autem Burſveldenſium primo. Et ſequenti anno in Feſto puriſſimæ Conceptionis beatæ Mariæ ſemper Virginis profeſſionem feci ſecundum regulam ſancti Patris noſtri Benedicti: in qua utinam ſatisfecerim, faciamque votis, quæ voluntarie d[illegible]inxerunt labia mea. Ex eo autem tempore, quo primum ad Ordinem veni, nihil unquam mihi dulcius fuit, nihil jocundius, nihil ſvavius, quam ſtudiis intendere ſcripturarum, quibus & tempus non inutiliter expenderem, & mentem in cognitionem ſummi boni, & eorum, quæ ſcire juvat, ſine intermiſſione pro viribus exercerem. Unde omnes horas, quas mihi de ſomno, de quiete & de ſolatio Fratrum ſubfurari potui, lectionibus & ſtudiis Scripturarum cum maximo fervore deputavi, ita, ut illum me diem perdidiſſe turpiter crederem, in quo non aliquid utile legendo ex libris ſanctis didiciſſem. Sequente an. in menſe Julio die 29. Domino Abbate meo, qui multum delectabatur ſtudio meo, in Selgeſtat contra voluntatem noſtram translato: ego nimium adhuc

adhuc juvenis & inexpertus, fratrum meorum electione Abbas in ejus locum conſtitutus ſum, & præfui Monaſterio Spanheimenſi annis 23. menſibus 2. & diebus 20. in paupertate magna, in laboribus multis, in tribulationibus & amaritudinibus pene continuis. Ordinatus autem Abbas in fervore prioris ſtudii, non ſolum non minui, neque intermiſi, ſed potius augmentavi, & continuavi tanto ferventius, quanto jam liberius potui, nemine mihi ſtudendi ſedulitatem invidente, ſiquidem & major neceſſitas me jam ad ſtudium Scripturarum perurgere videbatur, tum ratione dignitatis aſſumptæ, in qua neceſſe jam erat non modo diſcere, ſed etiam docere; tum vero ne propria me ignorantia confunderet coram fratribus meis, quorum aliqui ſenes, aliqui revera docti & nonnulli etiam ſcioli videbantur. Ne itaque coram his contra normam curæ paſtoralis turpiter obmuteſcere cogerer, aut ignarus cum verecundia loqui; omne tempus, quod mihi a ſollicitudine rei familiaris ſupererat, ſtudio & lectioni Scripturarum impendi, multasque noctes ingenti fervore ſtudendo peregi inſomnis: interdiu etiam legendi ſtudium neceſſario cibo & ſomno præferens corporali. Hinc tandem uſu & conſvetudine factum eſt, ut omnibus delitiis mundi hujus, atque ſolatiis hominum carere facile didicerim ſolo Scripturarum ſtudio, & quæ naſcuntur ex illo, meditationibus non minus ſanctis, quam utilibus contentus. Nihil enim mihi dulcius, & jocundius fuit unquam, nihil ſvavius ſanctarum ſcripturarum ſtudio, quo mens & amore & conſvetudine delectata, ſe ipſam cognoſcere ſaltem vel in parte cœpit. Nihil enim, ut quidam ait, homini melius, quam ſi divina legendo figat ibi mentem, quo ſibi vita venit. Et Beatus Hieronymus pulcre ac veraciter dicit: Ama ſcientiam Scripturarum & carnis vitia non amabis. Scripturas multum ſemper amavi, & earum ſcientiam usq; ad invidiam quorundam in vicino rapophagorum ſum proſecutus, ex corde paratus omni tempore Abbatiam potius dimittere, quam ſtudium literarum. Erant tamen nihilominus quidam viri boni eruditi, & Deum timentes, qui mihi ſedulo perſvaderent invidiam æmulorum non timendam. Inter quos præcellebant, Joannes Anteceſſor meus, tunc Abbas Selgeſtaten; Conradus Abbas Montis ſancti Joannis, vir ſanctus & bene doctus; Melchior Abbas in Schonaugia vir certe maturus & doctus. His ac quibusdam aliis adjutus invidiam canum ſurda aure tranſivi, quousque tam multorum patrocinio ſuffultus etiam ſuperavi, & evici penitus: ut viſio tabularum ante plures annos verificaretur oſtenſa.

Quantam Librorum multitudinem comparaverim ad Spanheim in omni facultate.

Maximum a principio librorum patiebar defectum; quo factum eſt, ut non parum a propoſito meo ad tempus retraherer. Licet enim ante tempora fuerint in cœnobio Spanheimenſi plures inter Monachos ſtudioſi, & docti, qui multa ſcribentes non parvam librorum copiam, ut ex eorum monumentis accepimus, comportaverunt: fervore tamen ſanctæ religionis cum tempore tepeſcente, ſtudium ſacræ lectionis monachi paulatim contemſerunt: quo factum eſt, ut libros non curantes, negligerent, diſtraherentque ac venderent. Remanſerant autem usque ad reformationem loci, quæ facta fuit anno Domini 1459. vix decem volumina, præter Bibliam, omnia parvæ utilitatis. His anteceſſor meus 30. volumina impreſſa conjunxit, & ipſa communia quidem pro faciendis ſermonibus ad populum, & iſtis ſimilia. Quod plura non comparavit, duplex cauſa extitit: quoniam, & nimia eum paupertas in principio reformationis oppreſſit, & raritas librorum propter impreſſoriæ artis novitatem pretium auxit. Ego autem poſtea ſucceſſor ejus conſtitutus per annos 23. cum Deus paululum auxiſſet mihi ſubſtantiam, & multiplicatio impreſſorum pretium libris minuiſſet, magnam ſucceſſive copiam voluminum in omni ſcientia & facultate, non tantum impreſſorum formis, ſed etiam calamo ſcriptorum comportavi. Ea namque induſtria uſus ſum, qua & multa & rariſſima, vetuſtiſſimaque volumina tam in pergameno, quam in papirio conſcripta monaſterio meo cum tempore importavi. Permulta enim Cœnobia noſtri Ordinis in diverſis provinciis multoties viſitavi per annos viginti, omnium Bibliothecas perluſtravi: & ubicunque aliquid, quod prius non haberem, repperi duplicatum, id alterum mihi dato pretio vel aliquod volumen aliud impreſſum, quale poſtulaſſent inventi poſſeſſores, comparans in recompenſam, ut contingeret, agebam. Multa pretioſa, & optandæ lectionis volumina in papiro ſimul, ac in pergameno ſcripta per hunc modum, non ſolum in noſtro, ſed in aliquibus etiam aliis Ordinibus commutando accepi. Sæpius etiam contigit in diverſis monaſteriis, & Ordinibus, ut multa eſſent reſcripta volumina in Aſtronomia, in Muſica, in Mathematica, in Philoſophia, in Poëſi, in Oratoria, in Hiſtoriis, in Medicinis & in Artibus, quæ ipſi boni patres, qui poſſidebant, aut non intelligebant, aut metuentes eorum præſentia ſanctam violari obſervantiam me rogabant, quatenus omnia illa mihi tollerem, & eis alia quædam impreſſa, quæ magis optaſſent, in recompenſam redderem. Quod ſtatim non invitus, ut rogabar, facere conſvevi. Comportavi itaque per hos viginti tres annos ad Bibliothecam Spanheimenſem non ſine magno labore & multis impenſis, maxima uſus diligentia, circiter duo millia volumina tam ſcripta, quam impreſſa, in omni facultate, & ſcientia, quæ inter Chrianos habetur in uſu. Nec vidi in tota Germania, neque eſſe audivi tam raram, tamque mirandam Bibliothecam, licet plures viderim, in qua ſit librorum tanta copia non vulgarium, neque communium, ſed rarorum, abditorum, ſecretorum mirandorumque, & talium, quales alibi vix reperiantur. In lingua etiam Græca multa volumina tam ſcripta, quam impreſſa feci mihi ex Italia afferri, quoniam & eorum mihi lectio a multis jam annis non minus jocunda,

jocunda, quam neceſſaria fuit. Sed Græcorum codicum numerus centenarium, ut puto, non excedit. Comparavi etiam in Hebraica lingua Bibliam, & quædam alia volumina, quoniam & aliquando ejus ſtudioſus eram. Expoſui autem pro libris ad Bibliothecam [exceptis illis, quos feci reſcribi per Fratres & alios non paucos,] pecuniam plusquam quingentorum, & mille florenorum. Quæ ſumma etſi divitibus parva non immerito videatur, mihi tamen pro mea paupertate, quaſi maxima & bene intolerabilis fuit. Amori tamen meo, & ſtudio in Scripturas ſanctas propter inopiam Monaſterii, & librorum in omni varietate multitudinem, qui impreſſoria jam arte in omnem diffuſa terram multipliciter dietim profunduntur in lucem, nequaquam ſatisfacere potui. Confiteor intemperatum ad ſtudium, & libros amorem meum, quo nunquam ceſſare vel altero ſaltem fatigari potui, quo minus animum ſecutus meum, quicquid in mundo ſcibile eſt, ſcire ſemper cupiebam: & libros omnes, quos vidiſſem vel audiviſſem formis excuſſas, quantumlibet etiam pueriles, aut inconcinnos, habere ac legere pro ſummis deliciis computabam. Sed non erat in mea facultate ſatisfacere, ut voluiſſem deſiderio: propterea quod vita brevis, & ingenium tenue, tam multa, tam varia, tamque profunda diverſarum ſcientiarum myſteria comprehendere nullatenus queat: defuerint etiam ſemper pecuniæ ad neceſſitatem, quanto magis ad librorum voluptatem comparandam. Feci tamen in utroque ſemper, quod potui: qui ſi nimius fui: creator omnipotens parce: qui hominem ab initio rectum feciſti: ipſe autem infinitis ſe immiſcuit quæſtionibus.

Apologia pro memet ipſo contra eos, qui me magicis artibus operam dediſſe exiſtimant.

Nec ſum neſcius quosdam eſſe, qui me calumniantur injuſte, Deus ſcit, quaſi malis artibus, & necromanticis vanitatibus, ne dicam maleficiis, animum deturpaverim. Multus enim & magnus de me rumor apud plures exivit, neſcio quibus occaſionibus, quod ſciam, fecerimque miranda per neſcio quas artes, aut quorum miniſterio Spirituum, ſuſcitaverim mortuos, recuperaverim furta, prædixerim futura, oſtenderimque mirabilia: quæ omnia conficta ſunt, & falſa, nec in mea voluntate fuit unquam nec in poteſtate talium fatuitatum operatio, vel oſtenſio. Neceſſarium tamen ratus his obviare mendaciis, brevem hic mei defenſionem poſteritati relinquo: ne forſitan aliter de me feratur opinio, quam ſeſe veritas habet. Sum enim fidelis Chriſtianus, in fide nutritus catholica: cum ſancta in omnibus, quæ ſunt fidei, ſentiens Romana Eccleſia, ſum Presbyter, & Monachus, miniſter Jeſu Chriſti, nulla mihi commercia cum artibus malis, nulla cum dæmonibus unquam ſocietas, ſeu pactio fuit. Deum in trinitate perſonarum unum adoro, ipſum timeo, ipſum colo, ad ejus participationem gloriæ venire poſt hanc vitam cupio, ſpero & confido. Si quæ novi, ſi quæ ſcio, ſi quæ feci, quæ non capientes mirantur, non dæmonum ſunt opera, ſed naturæ, ſed induſtriæ, ſed ſpeculationis philoſophicæ. Qui enim facit, quod nemo; mirantur omnes: ſed accipe rationem, ne plus, quam oportet, mireris. Eo tempore, quo Maximilianus Rex Romanorum magnum illum diuturnumque conventum Principum ſuorum coadunavit in Vormacia, venit ad me in Spanheim ex Francia nomine meo excitatus, ut dicebat, Libanius Gallus vir in omni doctrina celebris inſtitutionis, & non minus fide Chriſtiana morumque ſanctitate, quam eruditione venerabilis. Hic aliquandiu cum Pelagio illo Monacho & Heremita in inſula Majorica converſatus omnium Librorum ejus, mortuo illo, factus eſt hæres, & multa ab eo didicit arcana in Philoſophia, in fide Chriſtiana, de natura Spirituum bonorum & malorum, & de naturæ myſteriis, & alia multa, quæ non ſunt paſſim vulgaria in Scholis hominum iſtius tempeſtatis. Iſte, inquam, Libanius vir certe undecunque doctiſſimus, cernens mei diſpoſitionem animi, & indefeſſum Studiorum affectum, congaudens dicebat mihi: Tritemium quæſivi & inveni, quem Minerva ſuo eſt dignata cognomine inſigniri, dignumque facere, quem nihil debeat eorum latere, quæ nos cum labore magno primum a Pelagio ac deinde a Joanne Pico Mirandulano Comite, aliisque multis per annos triginta capere potuimus. Incipiens itaque, de Majeſtate naturæ, de Sapientia occultisq; Philoſophiæ multa diſputavit, multa legit, multaque interpretatus eſt, quæ mihi prius erant incognita: quorum principiis utcunque intellectis primum ſapere mihi viſus ſum, quæ ſit differentia inter magiam naturalem, quæ docet facere opera mirabilia, ut Picus ait, mediantibus virtutibus naturalibus per applicationem earum ad invicem, & ad ſua paſſa naturalia: quam nunquam damnavit Eccleſia: & illam, quam ſpirituum malignorum fieri cooperatione dubium non eſt: ſive necromantia in mortuorum cadaveribus, ſive piromantia, ſive dæmonum invocatione exorciſtica, ſive erotica ſeu quolibet alio nuncupetur vocabulo: & hanc pernicioſam peſtiferamque magiam cum omnibus ſpeciebus ſuis, quæ ſunt, necromantia, piromantia, acromantia, idromantia, geomantia, chiromantia, auruſpicium, augurium, auſpicium, pedomantia, orincomantia, ſortilegium, eromantia, maleficium, cujus etiam multæ ſunt ſpecies. Omnes iſtæ dæmonum artes ab Eccleſia ſancta Catholica damnatæ ſunt: & earum uſus omnibus chriſtianis eſt interdictus illicitus ac prohibitus: quanquam geomantia & chiromantia in parte, non in toto, videantur a plerisque tolerandæ, earumque temperatus uſus nonunquam pro exercitio, & recreatione potius, quam veritate plerisq; eſt non ubique diſſimulandus. Præſtigium vero cum ſit multiplex, una non poterit ſententia comprehendi. Eſt enim præſtigium, quod fit arte diabolica, & malignorum cooperatione ſpirituum: & hoc ab Eccleſia ſancta non eſt tolerandum. Eſt & præſtigium malæ & perverſæ crudelitatis: quod fit verbis, carminibus, incanta-

Item Exhortationem ad Monachos ſcripſi libros duos, nec dum in Lucem datos: & hoc opus ſic incipit. Militiæ convenit Chriſtianæ.

Item de hujus vitæ miſeria ſcripſi librum unum ad inſtantiam cujuſdam amici: in quo magis ad mundi contemptum nitor perſuadere legenti. Hoc opus impreſſione publicatum eſt, incipitque: Cum nihil ſit vita.

Item contra vitium Proprietatis Monachorum ſcripſi librum unum, qui eſt impreſſus & incipit: Omnes ad vitam æternam.

Item ſcripſi chronicon Cœnobii Spanheimenſis, cui tunc præfui, opus magnum & multarum vigiliarum, atque laborum, in cujus editione per annos duodecim deſudavi, interpoſitis tamen vicibus. Omnium ſucceſſiones Abbatum a fundatione ejus uſque ad me, & geſta eorundem diligentiſſime perſcripſi, multa per digreſſum in Germania facta interſerens, perducens hiſtoriam uſque ad annum Dominicæ Nativitatis milleſimum quingenteſimum ſecundum.

Scripſi etiam libellum unum de modo & forma viſitandi clauſtrales, qui eſt impreſſus, & ſic incipit: Fratres tuos viſitabis.

Item ſcripſi librum unum de modo & forma celebrandi provinciale Capitulum, qui juſſu præſidentium eſt impreſſus, & incipit ſic: Quoniam in celebrandis capitulis.

Item Statuta ejuſdem Capituli juſſu Præſidentium abbreviavi, & in unum libellum redegi, qui eſt impreſſus & ſic incipit: Quoniam volenti ſingula.

Item Statuta annalia capituli ſimiliter in unum libellum juſſu Patrum redegi, qui Coloniæ habetur apud Sanctum Martinum, & in Spanheim, nec dum publicatus eſt, juſſu Præſidentium ipſius Capituli annalis. Hoc opus ſic incipit: Reverendis in Chriſto.

Item de modo celebrandi ipſum annale capitulum ſcripſi Libellum unum; petente Domino Joanne Abbate Burſveldenſe; quod opuſculum ſic incipit: Reverendo in Chriſto patri D. J.

Item ſcribere cœpi, ad inſtantiam Domini Blaſii Abbatis Hirſaugienſis, chronica cœnobii ſui, opus magnum, & plenum laboribus, & majorem jam partem complevi fere in quinquaginta quaternionibus: ſed quia Blaſius amicus noſter mortuus eſt, & iſte Pharao ignorat Joſeph, neſcio, an perficiam opus.

Item ſcripſi ad inſtantiam memorati Abbatis Blaſii Hirſaugienſis de ruina Ordinis noſtri libellum unum penticum, id eſt, lamentabilem, qui ex Patrum ſtatuto legitur ad menſam in Capitulo Provinciali, eſtque impreſſus, & incipit: Cum ordinis noſtri.

Item de laude ſcriptorum ſcripſi libellum unum, qui eſt impreſſus ad petitionem Domini Gerlacii Abbatis Tuitienſis, quo Fratres ſuos ad ſcribendum more veterum incitari cupiebat. Hoc opus ſic incipit: Venerabili Patri Domino G.

Item de origine, progreſſu & laudibus Ordinis Fratrum Carmelitarum ſcripſi libros duos, qui ſunt impreſſi ad inſtantiam Joannis Lapicidæ Prioris, & Jacobi Cuhe Lectoris ejuſdem Ordinis in Crutzennach. Hoc opus ſic incipit: Precibus & inſtantia Venerabilium.

Item de laudibus ſanctiſſimæ matris Annæ, aviæ Domini noſtri Jeſu Chriſti ſcripſi librum unum, qui eſt impreſſus ad inſtantiam Domini Rumoldi Prioris Carmelitarum Franckfordiæ ſuper Moganum. Hoc opus habetur a multis, & ſic incipit: Voti compellit neceſſitas.

Item de Inſtitutione vitæ ſacerdotalis ad Nicolaum Presbyterum Merincenſem ſcripſi librum unum, qui eſt impreſſus, & placet multis. Hoc opus ſic incipit: Petis a me, Nicolae frater.

Item ad Joannem Dalburgium Epiſcopum Vormacienſem ſcripſi opus magnum & laborioſum; quod de Scriptoribus Eccleſiaſticis prænotavi, in quo a tempore Apoſtolorum uſque ad annos Domini noſtri Jeſu Chriſti 1494. omnes viros illuſtres, qui aliquid ſcripſiſſent utile Chriſtianis, quotquot invenire potui, diligenter ſecundum ordinem temporum, quibus vixerunt, conſcripſi nomina, patriam, dignitatem, ordinem, gradum, ſtudium & libros unius cujusque conſignans. Hoc opus impreſſum, habetur a multis & ſic incipit: Multorum ſæpe inſtantia rogatus.

Item Jacobo Uuimpfelingo Sletſtattenſe poſtulante ſcripſi aliud opuſculum de his Scriptoribus, qui in Germania duntaxat floruerunt: in quo plures ſunt, qui in majori Cathalogo Scriptorum non habentur, & prænotavi hoc opus, Cathalogum de Luminaribus Germaniæ, ſive illuſtrium virorum Germaniæ. Hoc quoque opus dudum impreſſione multiplicatum eſt, & ſic incipit: Quoniam ſunt nonnulli.

Item de Computo Eccleſiaſtico ſcripſi Librum unum ad inſtantiam Fratris Alberti Latronis Guardiani Ordinis Minorum, qui non eſt publicatus & incipit: Joannes Trithemius Abbas.

Item ſcripſi de viris illuſtribus Ordinis mei Sancti Benedicti libros quatuor; quorum primus agit de initio, & proceſſu Ordinis, laudes ejus complectens in genere; Secundus continet Sanctos ejus ex ordine canonizatos; Tertius continet Romanos Pontifices, Cardinales, Archiepiſcopos, & Epiſcopos ex Ordine aſſumptos; Quartus continet viros Ordinis illuſtres, qui ſcriptis & Lucubrationibus ſuis non minus Eccleſiam, quam Ordinem noſtrum magnifice illuſtrarunt. Hoc opus adhuc paucis communicavi amicis, nec eſt impreſſum. Incipit autem: Cogitanti mihi ac crebrius.

Item mandato Præſidentium Capituli noſtri annalis ſcripſi de triplici regione Clauſtralium libros tres. Hoc eſt de Monachis incipientibus, proficientibus atque perfectis, quod opus impenſis ipſius Capituli impreſſum eſt, & ſic incipit: Cum vitæ monaſticæ ſtatum.

Item eodem imperio compulſus ſcripſi de Spirituali exercitio Monachorum, quod opus cum præſcripto volumine coimpreſſum eſt, & ſic incipit: Quoniam opuſculum de triplici regione.

Item ad inſtantiam Domini Joannis Abbatis Burtzveldenſis prædictum exercitium Monachorum abbreviavi: quod opuſculum cum præſcriptis eſt impreſſum, cujus initium: Et ſi formula ſpi.

Item ad inſtantiam cujuſdam Principis *(a)* cœpi ſcribere magnum illud arduumque opus Steganographiæ, quod octo libris foret terminandum. Complevi autem duos, & tertium inchoavi, *(b)* incertus, ſi reliquos edere debeam: quoniam & maximos requirit laborem, ſudorem, vigiliam, induſtriamque: & propter inaudita hactenus mirabilia, quæ docentur in ipſis (quanquam omnia ſint pure naturalia & ſine miniſterio cujuſcunque ſuperſtitionis) verendum mihi eſt, ne ab his, qui tanta myſteria minime capiunt, in ſuſpicionem alicujus malæ artis traherer. Sum ergo de conſumatione dubius: eritque forſan mihi expediens, quod hæc mirabilia per me inventa mecum moriantur & ſepeliantur; ne mortuus etiam a non intelligentibus, aut temeritatis, aut ſuperſtitionis arguar, quamvis injuſte. Hoc opus ſic incipit: Antiquiſſimos ſapientes, quos Græco ſermone Philoſophos app.

Item ſcripſi aliud opus mirabile, & laborioſum quod γλωττευφορίαν, id eſt, Linguæ fertilitatem, *(c)* prænotare mihi placuit, quoniam per ipſum homo Latinæ Linguæ penitus ignarus, modo literas formare ſciat,

(a) Philippi Palatini Electoris: ita annotatum alia manu. *(b)* Margini alia manu aſſcribitur: Credo eſſe in Suburbani Arg. Carthuſi Bibl. *(c)* De hoc Trithem. Ep. 13. lib. 1. ubi vocat partem ſuæ Steganographiæ.

ſciat, in una hora cum Deo & bona conſcientia diſcet unum occultum modum, quo latine congrue & ornate poterit ſcribere, quicquid voluerit in quocunque negocio mundi. Hoc opus adhuc nulli communicavi, niſi M. Regi, *(d)* Euripono & Adelpho. (*e*) Incipit autem. Clementiſſimo Principi D.

Item ſcripſi ad inſtantiam Udalrici dicti Freidwyſs de Eſlingen Doctoris Theologiæ, & Canonici majoris Eccleſiæ Colonienſis librum unum de certis quæſtionibus Græcis in Evangelio Joannis, vitio ſcriptorum depravatis. Hoc opus ſic incipit. Crebris amicorum precibus pulſor.

Item ſcripſi ad eundem de quibuſdam Pſalterii dubiis librum ſimiliter unum, qui ſic incipit: Cum aliquando ad Coloniam pro quibuſdam.

Item ſcripſi ad inſtantiam quarundam Sanctimonialium de inſtitutione virginitatis librum unum, qui ſic incipit: Sancta virginitas, quæ virginis dicatur filio, tot habet timere pericula, quod vita momentis præſens rotatur.

Item de continentia viduali ſcripſi alium, & de inſtitutione vitæ conjugalis: quorum exordia jam memoriæ non occurrunt.

Item ſereniſſimo Principe Domino Philippo Comite Palatino Rheni, ac Bavariæ duce jubente, ſcripſi Chronicon breve, ſucceſſiones Ducum Bavariæ complectens a Carolo Magno uſque ad illos, qui hodie vivunt; cujus exordii non ſum memor.

Item Reverendiſſimo Domino Archi-Epiſcopo Moguntino Bertoldo jubente ſcripſi de Crucibus, quæ in lineis veſtibus hominum noſtro apparuerunt tempore in diverſis locis, quid protendant, futurum ſignificantes. Hoc opus ſic incipit: Cruces in veſtimentis hominum apparuiſſe frequenter.

Item ſcripſi pro mea devotione Curſum ad ſeptem horas Canonicas de ſanctiſſima avia Chriſti Anna, inſtar curſuum intemeratæ ſemper Virginis Mariæ cum hymnis, antiphonis, reſponſoriis atque collectis, qui incipit: Deus in adjuto.

Item ſcripſi & Roſarium de ſancta Anna cum ſalutatione, quæ incipit: Ave Dei genitricis.

Multas etiam alias Supplicationes, vel Orationes ſcripſi. Roſaria quoque de diverſis ſanctis, pro devotione illorum, qui inſtabant.

Item de miſeria Prælatorum clauſtralium ſcripſi unum opus non parvum ad Macharium Abbatem Limpurgenſem: quod nec dum edidi in Lucem. Incipit autem: Ut de miſeria Prælatorum.

Item Orationes in Capitulis Ordinis Provincialibus, & annalibus multas a me prius editas dixi: Similiter & in aliis locis, quarum certum habere numerum hac vice nequeo.

Inter quas una eſt, quam librum de duodecim excidiis ſanctæ religionis prænotari placuit, in Reinartzborn habita, quoniam prolixa eſt.

Item ſcripſi, & quædam alia parva opuſcula de laudibus quorundam ſanctorum, quæ cum adhuc non ſatis emendata mihi videantur, ea recenſere ſuperfluum duxi, quouſque ſi Deo placuerit, in lucem aliquando edantur.

Item Epiſtolas multas ad diverſos his 23 annis ſcripſi, quarum utiliores judicio meo in uno volumine ſcriptas comportavi: quod ſic incipit: Petitis, ut copias Epiſtolarum.

Item ſcripſi etiam de ſancta Anna Sequentias duas, quarum altera in ejus feſtivitate cantatur a multis ſub melodia illius de Aſſumptione ſanctæ Mariæ: altera non reſpicit feſtum, ſed commemorationem Scribarum Cancellariæ Treverenſis. Compoſui ſub melodia illius de beata Virgine, quam Franco compoſuit Scholaſticus: Ave præclara. Prior autem ſic incipit: Exultent in hac die cuncti famulantes Domino: Hodie, cœlorum Annæ ſacræ ſecunda incipit: Jeſu cœlorum Regis ſanctam laudamus aviam devotis carminibus Annam. Omni laud.

Item ſcripſi & de ſancta Hildegarde Virgine unam Sequentiam, quæ ſic incipit: laus ſit tibi Domine, Rex æternæ gloriæ, Jeſu, corona virginum. De ſancto Ruberto Duce Bingionum ſimiliter Sequentiam unam, & totum Officium Miſſæ ad inſtantiam Dominæ Gudæ Spechtin, Abbatiſſæ Monaſterii ejus, quod circa Bingen eſt.

Et de multis quidem ſanctis ex rogatu miniſtrorum eorundem collectas ſecretas, & complendas feci pro eorum devotione.

Hæc ſunt commemorata opuſcula mea, quæ me ex eo tempore, quo Abbas fui in Spanheim per 23 annos ſcripſiſſe jam memini, quæ partim perfecta ſunt, partim imperfecta remanſerunt propter multas & continuas occupationes meas, cum in re familiari, tum etiam in viſitandis Monaſteriis Ordinis noſtri, quibus multo tempore in diverſis provinciis nimium fui occupatus. Unde non potui in omnibus ſatisfacere neque meo deſiderio, neque petitionibus amicorum meorum.

De cæteris opuſculis meis poſtea ſcriptis in Abbatia ſancti Jacobi prope Herbipolim.

Cum anno Domini 1506. ætatis autem meæ 45 multis rationibus inductus priorem Abbatiam meam Spanheimenſem infructuoſis plenam laboribus reſignare decreviſſem, obtulit ſe, diſpoſitione divina, ut reor, oportunitas, qua in meam, cui nunc præfectus ſum, Abbatiam ſancti Jacobi in Herbipolenſium ſuburbio poſtularer. Quæ etſi pauperior videatur priore, non magnifacio, cum ſit eadem ratione quietior, & meo plus conveniens inſtituto, qui malo pauper & abjectus Chriſti, & ſanctarum Scripturarum amore latere in angulo, quam multas poſſidere divitias cum mala inquietudine mentis. Si quid ergo inantea ſcribere mihi per otium, ut ſpero, licuerit, conſequenter per ordinem conſignare curabo.

Et primo quidem ſcripſi in Abbatia ſancti Jacobi majoris: de Laudibus divi Joſeph, nutricii Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti librum unum ſatis prolixum in viginti capitula diſtinctum. Quod opus ſic incipit: Magno ſæpe deſiderio ſtatui. Dicavi autem hoc opuſculum Chriſtophoro Friderico de Reddwitz Bambergenſis Eccleſiæ majoris Canonico.

Huic opuſculo ſubjunxi Roſarium unum de ipſo nutricio Chriſti ſanctiſſimo Joſeph.

Orationes quoque ſupplicatorias de eodem compoſui tres pro excitanda devotione mea.

Item Officium miſſæ ſecundum conſuetudinem noſtram ordinavi, cui & Sequentiam conjunxi ſub melodia, concentu puerili cantandam, quæ ſic incipit: Cantemus incliti laudes. Item ſcripſi ad propoſitam mihi quæſtionem per Dominum Burckardum de Horneck Medicinæ Doctorem contra Simoniam, & peculium quarundam Monialium tractatum unum, qui ſic incipit: Eſt cœnobium quoddam mo.

Item ſcripſi primo anno Abbatiæ meæ apud ſanctum Jacobum Epiſtolarum familiarium libros duos, quorum primus continet epiſtolas ultimi anni Abbatiæ meæ Spanhemiens numero 78. qui ſic incipit. Oportune ſatis admonuiſti frater. Secundus vero continet epiſtolas primi anni Abbatiæ meæ ſancti Jacobi Herbipolenſis numero 60. & incipit: Ut pleno fraternitatis.

Item ſcripſi eodem anno, qui fuit Dominicæ nativitatis M. D. VII. opus laborioſum in ſex libros diviſum ad Joachim Marchionem Brandenburgenſem Principem Electorem, quod Polygraphiam prænotavi, & incipit: Legimus complures veterum ſapientes Reges Principes &c.

Reliqua non addidit Trithemius.

XIV. PRO-

(*d*) Puto Maximiliano Regi. Et alia manu margini eſt adſcriptum: Erit ergo in Bibliotheca forte Cæſarea. (*e*) Fratrem videtur intelligere Jacobum Trithemium.

XIV.
PROPHETIÆ SATYRICÆ.
IN
PAPAS ALIQVOT
SECVLI XIII. & XIV.

I.

ASCende calve, ne amplius declinatus, qui non volens decalvare ſponſam, ut comam in ſe nutriat, valde paſce columbam, granis puriſſimis, a fera peſſima conculcandam. Sed cave, ne fatua pietate deluſus grana infecta, quibus urſam paſcis, columbæ propries, ne tali cibo infecta graviter infirmet, tarde & difficili curatura.

Stellas congregabat, ut luceat in firmamento cœli.

Dominus Johannes Gayethanus, dictus Papa Nicolaus tertius.

II.

Poſt lunam aſcendit Mars ſitiens ſanguinem baptismalem, aſcendit de turri ad altiſſimum ſolum ſolis, quæ ſolem clariſſimum offuciabit cum lilio & cruce aquilam cruciabit. Non ædificabis in templum, quia vir ſanguinum & zelo immoderato nutrice ſimulata, denegans & diſſipans ſuperflua, ſolum cohortans, pacem devorans univerſam.

Clavibus claudet & non aperiet.

Dominus Simon Canonicus Turonus, dictus Papa Martinus.

III.

Accipe ſupplantatoris excelſos honores, arbor inutilis & infructuoſa; quid cogitas te futurum, magne, cum ſis mente & corde debilis; implere, quæ cogitas, non valebis, quia modicum cito dormies & non ſurges.

Duros corporis ſuſtinebis dolores.

Dominus Jacobus de Sabello, dictus Papa Honorius.

IV.

A minimo usque ad maximum gradum abscondidiſti miſer, & de ſtellato cœlo regnans planeta deſcendiſti in baratrum unitatis, primam vindictam relinquens. Heu heu imprudens & inutilis Princeps, qui es tantum terra, vermis nutrimentum, occupans enim terram benedictionis non cogitas tua in parte negligentiam perdituram; cum hoc audis inremediabiliter luge. Erit tunc tribulatio, qualis non fuit ab initio usque tertio cadrante: at ſubito morieris in Babylone vir mortis. Sed aliqua bona inventa ſunt in te. Cede igitur majori & meliori, quia Dominus tranſtulit regnum tuum, movente commotione, & commotione ignis devorans univerſa.

Omnes bibent de calice iræ Dei.

Frater Hieronymus ordinis Minorum, dictus Papa Nicolaus quartus.

V.

Benedictus, qui venit in nomine Domini cœleſtium contemplator, qui ſimplex eductus de terra tenebroſa aſcendit & deſcendit. Falſa lex gemina & vulpina ipſius vocabitur Principatus & tribulatus, pœna morietur. O quantum dolet ſponſa de caſu ſponſi legitimi ad devorandum leoni traditura. Cur o ſimplex homo, ſponſam dimittis canis latratibus tribulandam; cogita tuam. Prima opera fac, ut reperiatur in partibus Orientis.

Voce vulpina prodet principatus.

Frater Petrus de Murcono, dictus Papa Celeſtinus quintus.

VI.

Ecce homo de citariſtis, progenie occulta principium habens, quo Auguſtus ruit, Nero mente regnans, moriens deſolatus. Abbreviabuntur ejus dies illi, qui totum mundum, tyrannus terribilis, conturbatur. Gallinus ferit aquilam, columbæ mirantur, Gallus & aquilæ ejus ſuperfluam auferunt poteſtatem. Columba omnino timebit, ramum olivæ portans, in petræ foraminibus nidificans, ejus ſecuritas eſt in angulo teſtamenti; quid enim affectas Babylonicum principatum, qui obtinere non potes; contra juſtum inſurget, & ipſum in vinculis alligabit.

Fraudulenter intraſti, potenter regnaſti, regnans morieris.

Dominus Benedictus, dictus Papa Bonifacius.

VII.

Hæc eſt avis, corde niger, Neronis opera diſſipans ſubito morietur. Cum in terra pretioſa enim videbis fructum pulcrum, & ad veſcendum ſuavem, tunc cave quæcunque comedens & moriens; ſerpentem nutriet in gremium, qui ſibi mortis initium monſtrabit.

Viri fortis invidia orbabimur.

Fuit Nicolaus, ordinis Prædicatorum, dictus Benedictus Papa undecimus.

VIII.

Vide, hic mulieris babylonicæ ſponſum fugientem, ſuam ſibi abominabilem ſponſam viduatam relinquens, habens nomen diſſonum; crudelis, injuſtus & immundus, virtute carens, adſpectans vanitatem immoderate, relaxans claves, curſorum gladios congregans & corrumpens, lucidiſſima ſtella perdet fulgere contra ſolem, tenebroſum finaliter pro natura humana proſequetur. In Ariete corruet & excelſa obſcurabit.

Mobilis & immobilis fiet, & maria plura vaſtabit.

Dominus Bernhardus Guaſto, dictus Papa Clemens quintus.

IX.

De infimo genere aſcendit tiarata beſtia prima & noviſſima, quæ filium minimum & innoxium cru-

crudeliter devorabit. Unges & parcere non invenies ad innoxium ſanguinem effundendum. Idcirco tempore tuo ſurget pſeudo-propheta, ſeducet multos, quia invenerunt, & mala tua agnoverunt. Mitiſſimus plagis & crudeliſſimus vulneranti, ponens os tuum in Chriſtum Dominum meum, offuſcans ſtellas cœli, malitia tibi exitum monſtrabit, qui es ſolo nomine glorioſus.

Contra columbam hic imago turpiſſima clericorum pugnabit.

Dominus Johannes de Oſſa, dictus Papa Johannes viceſimus ſecundus.

X.

De ſuburbanis montuoſis & ſolidis, de candida vir aſcendit, actus faciens ſingulares, ſtellas in parte lucidabit & obſcurabit, ſed excelſa non auferet, quæ prædicta beſtia conſtruxit, ſed remanebit agnus graviter vulneratus; pauca ſparget & multa aggregabit, egenus morietur, & propria ſepultura carebit, corvum perſequetur, columba regnabit, totus clerus ſponſas multas viduatas relinquet.

Sex planetas lucidabit, & unus finaliter ejus fulgorem excedet.

Jacobus de Furo, dictus Papa Benedictus duodecimus.

XI.

Alta ſcandet, duplici benedictione præventus, amator crucifixi, cultor pacis, altus ingenio, veruntamen quæ cogitabit, non implebit; alta convenient, ſumma ſublimabit, & tunc ea veſpera volubilis, ut magnitudine impediatur a vento aquilonis; in tribulatione te defende cum cruce.

Stolam ſuam in ſanguine agni dealbabit.

Dominus Petrus Rogerii, dictus Papa Clemens ſextus.

XII.

Ad honores duplices aſcendet homo iſte veniens de centro nebuloſo, concedens diſcordianti, lunam renovans, novaculam in manu geſtans ad ſuperflua exſtirpanda, carnes comedit aſſas & bibet vinum, pauper ingrediens, alta conſiderans, infimus condeſcendens.

Habitabit lupus cum agno, & pariter cibabuntur.

Dominus Guilielmus, alias Stephanus de Claromonte, dictus Papa Innocentius ſextus.

XIII.

Ad alta vocaris, Princeps mente canus, quid agonizas? ſurge & eſto robuſtus, interfice Neronem, & eris ſecurus. Sana vulneratum, accipe flagellum, interfice muſcas, ejice vendentes de templo decimam, illuminate, aſſume juſtam vitam, circumciſos dirige, reprime furibundos.

Iſte ſolus clave aperiet librum ſcriptum digito Dei.

Dominus Guilielmus de Griſaco, dictus Papa Urbanus quartus.

XIV.

Obſcuratum eſt aurum, eſt color obryzi, rubigo te conſumet, dulce principium inveniſti, ſed finem turbulentum. Væ primum abiit, & ecce væ ſecundum, fugiamus a facie ejus, clama in fortitudine. Jam incipiunt ultimi: ha ha. Ubi eſt Lucifer? quo obierunt ſtellæ, curramus, & non aſpiciamus retro, quia ab aquilone fraudem omnem obſentio.

Surge ſta juvans ſenex, & cave reſpice ad primum lapidem & ad alium, qui ante te in terra poſitus eſt, a Petri clave ſcientiam poteſtatis, ſurge, ſede viriliter, mundus te concutiet, & tu inimicos Dei, & poſt tempus modicum terra ſibilis aquæ florum & odorifera putrefiet, & in ſanguinem deducetur.

Flores rubei aquam odoriferam ſtillabunt.

Dominus Petrus Rogerii, dictus Papa Gregorius undecimus:

XV.

Hæc eſt fera ultima, aſpectu terribili, quæ detrahet ſtellas, tunc fugient aves & volatilia: nil tantum nido remanebit. O fera crudelis univerſa conſumens, infernus te exſpectat per tempus, & tempora & dimidium temporis.

Terribilis eſt, qui reſiſtit tibi.

XVI.

Invitus aſſumens, ſanguis te obfuſcabat, quæ cogitas, non explebis, de radice nigri Principis, & aſſumnus recogita, quæ fecit, feciſti partem, deinceps facies vi, columbam genitam deſpicis ac ſanctos & literat[illegible], non ipſius ſponſus factus, miſeria te conſumet, in ſenectute nomen devincies, ſtellas clareſcentes non rubiginabis, indignos exaltabis, recogita miſer, quia breviter moveris & turbulente vives. Bellorum finis nondum adeſt, imbecilles & injuſtos, indignos, Deo placentes tecum habitantes ſponſæ deſponſabis, manum pones ad impia, quibus forte Dei privaberis.

XVII.

Crudelis eſſe ſoles, ſi reſipueris, te juvabo, ſtellas errantes tecum habeas, nec ipſas permittas per gyrum cœli vagare. Columba per te nutrietur grano, indignans nutrimento, non aſpicias ad mundana. Non effundas ſanguinem, ut cœpiſti flere conſolidabis, equum non aſcendes ſedens in terra Chaldæorum, bonum finem aſſequere; infernus te expectat, ſi columbæ gemitus non auditur, clama, ultra naturam clamat & contra, ejus vox miſerabilis cœlos infeſtat. Amen.

XVIII.

Luna autem feritur, quando ſol orietur, & ſplendor ejus ſeptempliciter erit quaſi ſeptem dierum, gaudeamus & exaltemus, quia venerunt in pace agni, & uxores ejus præparant ſe. Joſeph jam benedictus in terram Ægypti vocat fratres ſuos oppreſſos fame, quibus proferens convivium magnum præbebat ſe cum viſceribus charitatis naturalis. Jam exciſi propter incredulitatem ſuæ olivæ inſeruntur præciſis ramis ſterilibus oleaſtri, & requieſcet Daniel cum fratribus ſuis.

Deſpiciant in eum, quem transfixerunt.

XIX.

Aſcendit Chriſtus Paſtor bonus ſolvere ſolis ſolum, quem ſequetur ſponſa ejus & mater ejus defuncto Joſeph viro. Vel alligabis ducem ſathanam, per annos millenos amplius; gentes ſeducat, donec conſumentur anni mille, in quibus collaudabunt eum populi. Convertantur gladii in vomeres, & lanceæ in falces ex abundantia pacis.

Et unum ovile & unus paſtor.

XX.

Ortus eſt ſol aſcendens usque ad meridiem ferventiſſimum amoris, deſcenditque usque ad veſperam noviſſimi erroris, conſummatis enim annis mille, ſolvetur ſathanas, ad ſeducendum gentes Goch & Magoch contra Dominum.

Non invenitur fides ſuper terram.

XXI.

Aſſurgite mortui, venite ad judicium, unusquisque propriam mercedem accipiet, nam amplius tempus non erit, & ingemiſcet omnis creatura, quærens fugam non inveniet a facie furoris Dei noſtri Jeſu Chriſti.

Requieſcet Dominus in omni opere, quod patravit.

XV. MA-

XV.

MAGISTRI VULGERII VERSUS, IN BONIFACIUM VIII. PAPAM ET MORES CLERI.

* * *

PApa per antiphraſin pius, Innocuusque vocatur,
Et quod non meruit nomen habere datur;
Impius atque nocens ſibi juxta ſignificatum
Eſſet conveniens & ratione datum.
Vidi ſæpe canem Blancardum nomine dici,
Qui corvo fuerat concolor atque pici.
Lucum grammatici dicunt a lumine dici,
Non quia non careat, ſed quia non habeat.
Parcas dixerunt, quia parcere non didicerunt,
Noctiferas furias, Atropon, & ſocias.
Hac ratione pius bene nomen dicitur hujus,
Qui, quoties potuit, terruit & nocuit.
Papæ nuper erat mihi ſoli janua clauſa,
Nunc hominum pariter reſpuit omne genus.
Solus ſuſtinui per tempora multa pudorem
Nunc illum mecum millia mille ferunt.
Tunc pudor eſt vehemens, illum cum ſuſtinet unus,
Sed datus in multos eſt levis & modicus.
Magna ſibi præſtant ſolatia compatientes,
Cum ſe conſpiciunt in patiendo pares.
Sic incluſus erit modico non tempore, fallor,
Quod ſi nos revocet, non ſequeremur eum.
Papa fit inflatus, fugiens fugit ad medicinam,
Mortis ut inſtantis cupiens vitare ruinam,
Et credens nimio veniſſe cruore tumorem
Per quemcunque modum quærit vacuare cruorem
De multis ſtagnis numeroſa paratur hiru- } do
Quæ ſaniem ſugant hærentes corpore nu- }
Nuper cara caro nunc eſt data vermibus il- } lis
Qui ſunt horrendi vulgaribus atque puſil- }
Sugitur a multis, qui novit ſugere mul- } tos
Hic poterit caſus ſapientes reddere ſtul- }
Non plorat Papam Gilbertus, quod moriatur
Sed quia Papa mori differt nimis atque moratur
Non ſunt hæ lachrimæ conpuncti pro moriente
Sed madet ex ira pro ſano quoque vigente
Quantum defunctum ploravit Roma Neronem,
Tantum per cunctam plorabitur hic regionem,
Parvo ſupponi, parvo bene ſedit Ivoni,
Et dum parva fuit ſarcina, ſuſtinuit:
Ut ſe majorem fuit auſus adire laborem,
Mole gravi crepuit preſſus & occubuit.
Dum tenuit Damaſum, potuit ſuſpendere caſum
Mortis, per ſcabiem purificans ſaniem.
Venit ut in mentem, Gallorum ſubdere gentem,
Non potuit Regem ferre ſuumque gregem.
Vilis & incluſus graviter nimis inde repulſus,
Fugit in exilium, quo tulit exitium.
Ruſticus eſt ſtultus qui nullo robore fultus,
Hoc opus agreditur, quo crepat & teritur.
Nec gens, nec ſenſus, nec opes, nec copia, cenſus,
Qui ſibi non fuerant, hos animos dederint.
Nomine gentilis jacet hic & Conſul honore
Formoſus, prudens & probus & locuplex;
Nec nomen nec honor nec cætera quæ numeravi,
Hic jacet Ulgerus, qui Præſul nomine ſolo,
Quicquid dura poteſt ſors dare, ſuſtinuit.
Poſt res ablatas propria de ſede fugatus
Per non nota ſibi pauper & exul erat,
Nudus, mendicans, uno comitante fideli
Carceris experiens & famis atque ſitis.
Omnibus expoſitus, qui vellent eſſe moleſti,
Debilis atque ſenex, ludibrium populi.
Gaudia nulla dies dedit illi, nec loca pacem,
Solamenque tulit nullus amicus ei.
Hoſpes erat mundi, certa ſtatione carebat;
Patria mundus erat, terraque totaque domus,
Illi viventi * ſua cuncta fuerunt,
Quo jacet in tumulo mortuus obtinuit,
Et cui vita dedit reduces inviſa labores,
Mors ſtabilem requiem ſæpe rogata dedit.
Illo quo Dominus Gratianum traxit ad aſtra
Ildebertus homo deſinit eſſe die.
Quo naſcente die Deus eſt ingreſſus in Orbem,
Hoc Mathæus eum deſeruit moriens.
Si geminos patres habuiſti quod mihi dicis
Hoc Ferrande probas, quod filius es meretricis.
Pauperibus Chriſti ſi cætera diſtribuiſti,
Da de theſauro, Deus eſt pretioſior auro.
Quatuor hærentes habuit male Delia dentes,
Una duos, totidem tulit altera tuſſis eidem,
Quatuor excuſſis non eſt quod tertia tuſſis
Excutiat miſeræ, quam nullum conſtat habere.
Si quis amat, quod amare nocet, deponat amorem,
It importunus, damnum parat atque dolorem.
Qui nequit ad cellæ flammas transferre puellæ
Ad propriam veterem convertat ſe mulierem.
Ingluviem dentis pes comparat eſurientis.
Manducate ſatis, per portus aſperitatis:

Et cibus & vinum tranſportabunt peregrinum
Manducata pira fletus comitantur & ira,
Optima ni Vina præſto ſint pro medicina.
In curſore dato non annos dente notato.
Sompnia porcorum glans eſt & paſtus eorum.
Quatuor æde mea ſunt admiranda, galea,
Et navis curſus, lupus inſons & pius urſus,
Quemque tenet vellus denſum, tenet ungue catellus.
Plus fantur pleni calices, quam ſarcina fœni.
Lingua locum tangit, patientem quo dolor angit.
Non in momento, qui non habet ex documento
Aut ex natura, poterit dimittere rura.
A terra ſterili fugias, cariſſime Fili.
Non dum * durum fortaſſis omnes moriturum.
Si ſit facundus comes, eſt auriga jucundus.
Si rudis eſt, animum nequeunt depellere primum.
Antiquoſque ſtatus modo ſumpti Pontificatus.

A Tauro torrida lampade Cynthii
Fundente jacula ferventis radii,
Umbroſas nemoris latebras adii
Explorans gratiam lenis Favonii
Æſtivæ medio diei tempore
Frondoſa recubans ſub Jovis arbore.
Aſtantis video formam Pythagoræ,
Deus ſcit, neſcio utrum in corpore.
Ipſam Pythagoræ formam inſpicio
Inſcriptam artium ſcemate vario;
An extra corpus ſit hæc revelatio,
Utrum in corpore, Deus ſcit neſcio.
In fronte micuit ars aſtrologica,
Dentium ſeriem regit Grammatica
In lingua pulchrius vernat Rhethorica,
Concuſſis æſtuat in labris Logica,
It Arithmetica digitis ſocia,
In cava Muſica ludit artheria,
Pallens in oculis ſtat Geometria,
Quælibet artium vernat in propria.
Eſt autem ratio totius Ethicæ
In tergo ſcriptæ ſunt artes Mecanicæ.
Qui totum explicans Corpus pro Codice,
Volam expoſuit & dixit: reſpice.
Manus aperuit ſecreta dexteræ,
Cumque perſpexeram cœpique legere
Inſcriptum reperi fuſco charactere:
Dux eo prævius & tu me ſequere.
Cito prælabitur, quem ſequi cœperam,
Et dicto citius in terram alteram
Simul divolverem, quæ multa videram
Inter prodigia, plebem innumeram
Dum miror dubius, quæ ſint agonia,
Per frontes ſingulas tranferens lumina,
Vidi quorumlibet inſcripta nomina
Tanquam in ſilice vel plumbi lamina.
Hic Priſcianus eſt dans palmis verbera,
Et Ariſtoteles verberans aëra,
Verborum Tullius demulcet aſpera,
Fert Ptolemæus ſe totum in ſidera,
Tractat Boëtius innumerabilia,
Metitur Euclides locorum ſpatia,
Frequens Pythagoras certa fabrilia
Traxit a malleis vocum primordia,
Lucanum video Ducem bellantium,
Formantem æreas muſcas Virgilium,
Paſcentem fabulis turbas Ovidium,
Audentem ſatyras dicaces Perſium.
Incomparabilis eſt ſtatus Statio,
Cujus denuit res comparatio;
Saltat Terentius plebejus iſtrio,
Agreſtes Ypocras potat abſinthio.
Dum vulgi cenſeo geſtus innumeri,
Acceſſit angelus præfulgens ſideri
Qui dixit ſuſpice & oculos aperi,
Et vide, cito quæ oportet fieri.
Suſpexi celeri cœlos intuitu,
Et fui poſtea ſtatim in ſpiritu,
Tractus per aëra miro circuitu,
Cœlorum poſitus tandem in aditu.
Sed fulgor fulguris qui circumfulſerat,
Primos intuitus mihi reverberat,
Et dixit angelus, qui mihi aderat:
Siſte, videbis, quæ Johannes viderat.
Dum inter dubia figor immobilis,
Quædam intonuit tanquam volubilis
Rota tonitrui, ſive terribilis
Vox tubæ corneæ, vel tubæ ductilis.
Vidi poſt ſonitum pulſantem æthera
Septem candelabra ſeptemque ſydera,
Quæ vir eximius tenebat dextera.
Et dixit Angelus: frater conſidera,
Sunt hæc candelabra ſeptem Eccleſiæ,
Et ſtellæ præſules, ſed omnes hodie
Debentes aliis inſtar juſtitiæ,
Ponunt ſub modio lucernas gerere.
Poſt hæc appoſuit cum ſeptem titulis
Signatum codicem ſeptem ſignaculis
Dicens: aſpicias intentis oculis,
Quæ nota facies terrarum circulis:
Eſt vitæ præſulum codex hic conſcius,
Qui per ſignacula videtur clarius.
Nam intus clauditur deteſtabilius,
Et laudabilia pandet exterius.
Primi capituli quadam potentia
Signum aperuit, & animalia
Perſpexi quatuor quæ reddit variæ
Formæ diverſitas geſtus æqualia.
Eſt primum animal leoni ſimile,
Secundum vitulo, tertium aquilæ
Eſt quartum homini; quodque volatile,
Repletum oculis rotis volubile.
Cum primus ſolvitur nexus ſignaculi,
Detecta ſerie primi capituli,
Totius aciem luminis intuli,
Hunc tandem prælegens tenorem tituli:
Eſt Leo pontifex ſummus, qui devorat,
Qui libras ſitiens libros impignorat,
Marcam reſpiciens Marcum dedecorat,
In ſummis navigans anchorat in nummis.
Eſt iſte Vitulus præſulis qui prius
In loco paſcua præcurrit citius
Roditque ruminans, quod novit melius,
Et ſaginatus eſt bonis alterius.

Eſt Aquila qui ſic alis numeratur
Archidiaconus, qui prædo dicitur,
Qui videt a longe prædam, quam ſequitur
Et cum circumvolat, ex rapto vivitur,
Eſt, quod induitur humana ſpecie
Decanus, tacitæ plenus verſutiæ,
Qui fraudes reputat opus juſtitiæ,
Piumque ſimplici mentitur ſpecie.
Iſta ſunt quatuor alas habentia
Qui circumvoliant rerum negotia;
Plena ſunt occulis, eo quod præſentia,
Lucra proſpiciunt & ſubſequentia.
Incedit quilibet cum rota mobili,
Dum mentis volvitur axe volubili,
Et circumflectitur voto mirabili,
Intusque ſequitur rotam a ſimili.
Poſtquam prælegeram præmiſſum titulum,
Subſcriptum cœpi legere capitulum
Quo mores didici vitamque Præſulum,
Qui duces populi ſeducunt, populum
Regentes mutile cornutis Ducibus,
Qui multant mutilos armatis frontibus,
Dum habet quilibet fœnum in cornibus,
Non Paſtor ovium, ſed paſtus ovibus.
Non tantum cogitat ille de miſeris,
De claudis ovibus, ægris vel teneris
Quantum de computo lactis & velleris;
Sic ovem miſeram reportat humeris;
Si vulgi noverit exceſſus pauculos,
Cauſatur fidei læſos articulos,
Trahit jus ovium in cauſæ tribulos,
Vellens exuvias & mungens loculos,
Errantem ſequitur grex errans prævium,
Quem Paſtor devius ducit per devium
Poſt lac & vellera dat carnes ovium
Luporum dentibus & roſtris avium.
Male ſponſalium nexus in anulo,
Gregiſque regimen penſat in baculo,
Cui ſolum canones pendent in loculo.
Sic lecto ſuſtiti primo capitulo.
Concurſu nubium cœlum accenditur,
Fit corruſcatio, aër concutitur
Et vox tonitrui in rota volvitur.
Ad hoc ſignaculum ſecundum ſolvitur.
Ecce Capitulum, legi de moribus
Archidiaconi qui ſuis viribus
Quicquid a præſulis evadit manibus,
Rapit & lacerat roſtris & unguibus.
Sic plenus oculis ſedet ad ſynodum,
Linx ad inſidias, Janus ad commodum,
Argus ad animi ſcelus omnimodum,
Sed Polyphemus eſt ad juris modicum.
Dum cauſas ventilat perſonis diſſonis,
Formans fallaciam ſub forma canonis,
Transformat canonem in forum Symonis,
Qui eſt Mercurius Archidiaconis:
Eccleſiaſtica jura venalia
Facit propatulo, ſed venialia
Cum venum dederit, vocat a venia,
Quam non inveniens venit Eccleſia.
Seductam nuncii fraude præambuli
Capit ſicariam, ut per cubiculi
Fortunam habeat fortunam loculi,
Et per vehiculum nomen vehiculi
Decano præcipit, quod ſi presbyteri
Per genitivos ſcit dativos fieri,
Accuſans, faciat vocatum conteri
Ablatis fratribus a porta inferi.
Corpus interpolat lunare Cynthium,
Involvit aëra caligo nubium
Concretis tenebris ad inſtar noctium,
Ad hoc ſignaculum ſe volvit tertium,
Et dixit Angelus: lege, quæ reperis:
Qui legens reperi de viro ſceleris
Qui loca circuit Venator Veneris,
Auceps infamiæ, piſcator muneris.
Hic Vir Decanus eſt qui viri ſpecie,
Non Vir, ſed Virus eſt, viroſa facie,
In Viros Viribus virens malitiæ
Humanum mentiens humana facie.
Decanus canis eſt, qui ſequens prævia
Notæ cupidinis lucri veſtigia,
Inducit callide cleri marſupia,
Qui prius fixerat magiſtri retia,
Spondet auxilium danti munuſcula,
Sed poſtquam fervida rerumque bibula
Corda ſedaveris monetæ crapulam,
Poſt datum nihil eſt, quod laudas, poculum.
Spondet auxilium, ſi quid contuleris,
Sed cum cyragine ferventem tinxeris
Palme puriginem unguento muneris,
Ibit podagrice ad opem pauperis.
Spernit juſtitiam, cum lucrum ſenſerit,
Amator Filii, ſi jus adjunxerit,
Præfectus ſeculi, ſi ſe removerit.
A ſummis aurea minus emicuit,
Quæ tribus digitis librum aperuit,
Signumque ſubito ſolvens evanuit,
Quartum capitulum * aperuit.
Sic ſcriptas reperi tunc conſuetudines
Officialium, raptus, voragines,
Fraudes, inſidias & turpitudines,
Qui magni codicis excedunt margines.
Hi ſunt quos retinens mundus inhorruit,
A quorum facie terra contremuit;
Quos tum in rupibus Rhodope genuit,
Ad omnes ſceleris motus exacuit.
Quantum ex ſibimet innato ſcelere
Vel ex officio poſſunt officere
Quis ſcribæ calamus ſcribentis propere,
Quæ vox, quæ poterit linguave texere.

Deſt-

Digitized by Google

Defamant alios commiſſa levia,
Hi nempe furias atque ferocia
Cum exercuerint, fiunt ſilentia,
Non murmur reſonat, non querimonia.
Hi venatores & aucupes præſidis
Ponunt fallacias tutis & timidis
Ignaris ſpicula, retia providis,
Incautis laqueos & viſcum callidis.
Sic ſæpe Præſulum lucrantur cameræ
Mille denarios emuncto paupere:
Sed ducem millia cadent a latere,
Qui nunquam præſulum propinquant dexteræ.
Id ſuis ſemper eſt adjunctis obvium,
Quo ſemper aliquid fit in contrarium.
Hinc nomen dicitur Officialium,
Qui, ut officiant, habent officium.
Cum fiunt turbines & terræ motio,
Vox clara intonans a cœli ſolio
Proclamat effera, quod eſt apertio,
Fitque ſignaculi quinti ſolutio.
Viſo capitulo legi proëmium
Morum & actuum ſacerdotalium
Væ! qui dedecorant rerum principium,
Dum pro denario vendunt ternarium.
Divinis intereſt Sacerdos turpiter,
Divina celebrans de vino jugiter,
Qui dum ad crapulam aſpirat; aliter
Sacerdos, aliter dicendus presbiter;
Sacerdos rarius de jure poterit
Dici, quam presbiter, qui bene dixerit:
Nam tunc Sacerdos eſt, cum ſacra dederit;
Tunc vero presbiter cum ter præbiberit.
Peccat audacius, eo quod peſſima
Peccandi genera totque graviſſima
Diſcit Apollo * in quadrageſima,
Sic ſua reputans commiſſa minima.
Abominabilis vir Deo ſanguinum,
Plus mortem cupiens, quam vitam hominum,
Unam puerperam capacem ſeminum
Mallet quam undecim millia virginum.
Poſt miſſam Presbiter relinquens inſulam
In meretriculæ deſcendit inſulam.
Sic fecit Jupiter, qui juxta fabulam
Cœlum deſeruit, ſequendo vitulam.
Hanc mulieribus proponit maximam,
Quod rerum decima non ſolvat animam,
Nulla ſalvabitur ad horam ultimam,
Niſi de corpore ſuo det decimam,
Utque vulpecula foveas foveat:
Nec cauſa Veneris infantes procreat,
Sed ut de proprio animas habeat,
Quibus, quas perdidit, reddere valeat.
Poſt hæc a thalamo prodit æthereo
Virago nobilis vultuque roſeo,
Quæ librum digito dum tangit niveo,
Sextum ſignaculum ſolutum video.
Illud capitulum figuris brevibus
Minutis literis & cohærentibus
Arctiſque texitur interlinaribus
Clerique plenum eſt crebris exceſſibus:
Torpens ignavia, tumens elatio,
Libido ſordidans, fervens ambitio
Voluptas indecens & turpis actio
A turpi prodeunt cito contagio
Ecce Vicarii perſona primitus
Committit animas & jura ſæpius,
Sibique retinet cauſas & redditus,
Quos audax devorat & inperterritus
Errantem animam in plura dividens
Decem Eccleſias vel plures poſſidens,
Eſt male ſubditis ſingulas poſſidens,
Dum adeſt & abeſt ſemper, ut accidens;
Commiſſas animas regit Vicarius
Ut ſuam propriam: nam, ut liberius
Amittat alias, de ſua potius
Perdenda cogitat ad mala prævius.
Eſt ſuæ celſius aulæ faſtigium,
Quod ſit Eccleſiæ ſanctorum omnium;
Suæque pluris eſt puellæ pallium,
Quam opertoria decem altarium.
Saccum, indagines & ædificia,
Dragmas & annulos & mutatoria
De patrimonio regentis omnia,
Quod ſtare patitur nudum ad hoſtia.
Omnis a Clericis fluit enormitas,
Dum Deo debeant mentes ſollicitas,
Tractant negotia merceſque vetitas
Et rerum turpium vices indebitas.
Hic ſulcat maria præcepto Domini;
Hic colit nundinas credendus nemini;
Hic arat ſocius bonus & aſini;
Sic ſuo quilibet repugnat ordini,
Sic generoſior tonſuram reſpuit,
Alter ad clerici nomen erubuit,
Hic librans liberos libros deſeruit.
Sic inter laicos clerus defloruit.
Ad hoc Æthiopum turba cum turbine
A quodam prodiit fuci bitumine,
Qui longo veniunt paſſim examine
Clamantes ſepties: tu autem Domine,
Clamoris horrida voce teterrimi.
Dux nimis tremere cœpit & comprimi,
Collabens corpore tanquam exanimi.
Dum fit ſolutio ſigilli ſeptimi
Abbatum video mores & opera,
Quorum eſt quiſque Dux gregis ad infera,
In clauſtro mobilis, fixus in camera
Et in capitulo tanquam ephimera.
Hi mundi gaudia ſprevere penitus,
Quod probat paſſio, ſilentii ſpecus,
Cordis contritio, aquarum exitus,
Tonſuræ vilitas & turpis habitus.

Sed

Digitized by Google

Sed cum ſit habitus illorum turpior,
In ipſis habitat Venus ſecurior.
Si male convenit tonſura celſior,
Pronis ad calicem frons eſt liberior.
Si flentis habent cor contritum, ſolito
Arrident calici ſemper appoſito.
Si linguam ſpiritu refrenat tacito,
Multa convitia loquuntur digito.
Quibus prandentibus voto præcipiti,
Fauces celerrimæ, dentes ſolliciti,
Sepulchrum patens eſt guttur, par gurgiti
Spumoſo ſtomachus & raſtris digiti.
Dum cœnas celebrat Abbas cum fratribus,
Torquentur calices a propinantibus,
Vinumque geminis extollit manibus,
Et ſic grandiſonis exclamat vocibus:
O quæ glorifica lucerna Domini
Calix inebrias in manu ſtrenui!
Heus, Bache, Dux tu ſis noſtro conventui,
Stirpis Davidicæ proles, nos prolue.
Reſumens poculum tractum a Cerere
Clamat, hunc calicem in ſuo genere
Quem bibiturus ſum, poteſtis bibere.
Reſpondent: poſſumus, ha ſic fac proprie,
Sedne potandi ſit illa conditio,
Qui tenet, teneat, donec de medio
Fiat; hinc ceſſat lis atque contentio
Et plenum bibitur ſine litigio.
Hanc legem ſtatuunt pactumque mutuum,
Ne ſit in calice quicquam reſiduum.
Sic ſine requie ventris & manuum
Vas plenum vacuant & replent vacuum.
Quisque de Monacho, fit dæmoniacus
Et cuique monacho congarrit monachus,
Ut pica picæ vel pſitaco pſitacus.
Queis dat ingenium Magiſter ſtomachus,
His mola dentium tumorem faucium,
Lagena gutturis Ventris diluvium
Oris aculeus dat flammas litium
Et fratrum malleus colorem noxium.
Dum inter fabulas & Bachi pocula
Modum & regulam ſuſpendit crapula,
Dicunt, quod dicitur favor a fabula,
Modus a modio, a gula regula.
Et ſic fit ordinis frequens tranſgreſſio,
Fraudes, perjuria, livor, detractio,
Mentis eſuries, rerum diſtractio,
Ventris ingluvies, renum concuſſio.
Eſt nullum Monacho majus dæmonium,
Nihil avarius, nil magis varium;
Cui ſi quid detur, eſt poſſeſſor omnium;
Si quicquam petitur, nil habet proprium;
Si prandet, convenit, ut loqui neſciat,
Ne lingua dentium opus impediat;
Si bibit, expedit, ut ſedens hauriat,
Ne pes ſub pondere ventris deficiat.
Die tripudians adorat dolia,
Noctem cum bipede ſepultus beſtia,
Tali diſcrimine, tali moleſtia,
Meretur Dei vir Regna cœleſtia.
His mihi plenius viſis & cognitis
Dux meus manibus me capit inſitis
Et caput * diſrumpens digitis,
Solvit in quatuor compagem capitis:
Et ne miſteria vidiſſem perperam,
Figens occipitis in partem dexteram
Ingentem ſtipulam, ſiccam & aridam,
Scripſit in cerebro cuncta, quæ videram.
De cœlo cecidi ut Cato tertius,
Nec ſummi venio ſecreti nuntius,
Sed meus mihi quod inſcripſit ſocius,
Hæc vobis dicere poſſum fidelius.
His geſtis deferor in ſummis nubium
Cœlumque raptus ſum usque ad tertium
Ubi mirabile vidi miſterium
Et ineffabile cuique mortalium,
Ad ſummi judicis tractus concilia
Inter tot millies centena millia
Profunda didici Dei conſilia
Humanis mentibus inſcrutabilia,
Quod priusquam noverim, ſtatim eſurii,
Niſi quod proceres magni conſilii
Panem papaveris apponunt, alii
Lethæi laticem propinant fluvii,
Cumque papaveris panem palpaverim,
Labrisque laticem infudi miſeris,
Statim oblitus ſum Divini muneris,
Nec quicquam potui noſſe cum ſuperis.

F I N I S.

XVI.
EXCERPTA JOHANNIS HUSSI CONDEMNATIONEM CONCERNENTIA.

* * *

IPſius Concilii Conſtantienſis tempore aut paulo poſt ſcripta quædam ad illud pertinentia in unum collecta ſunt & in Bibliotheca Hamburgenſis Senatus jam extant. Primum inter illa locum occupat, ut MSti verbis jam utar, Tractatus de ſuſceptione venerabilis, pretioſi corporis ac ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti compilatus contra & adverſus perfidum, pertinacem hæreticum Johannem Huſs & ſuos ſequaces in Concilio Conſtantienſi anno Domini M CCCC XV. Cum vero notiſſima ſit controverſia illa & a variis diſcuſſa, quorum libelli partim in Tomis Hermanni Hartii de Concilio Conſtantienſi extant, neque author hic anonymus novi quid adferat, nolumus eidem excerpendo immorari. Sequitur in MSto Anonymi Epiſtola Eloquenti viro Magiſtro Johanni Huſs verbi divini ſeminatori fratri ſuo in Chriſto dilecto ſcripta, quæ incipit: Pro ſalutatione in Chriſto Jeſu Domino dilectione fraterna in caritate non ficta ante omnia præporrecta absque omni adulationis ſcrupulo & offenſa qualibet procul mota cum deſiderio ſalutis animæ & corporis &c. Suadet ejus author Huſſo, ut deſinat odioſam de communione laicorum ſub utraque ſpecie ſententiam tueri & Prælatis in Concilio congregatis contradicere & varia Scripturæ, Patrum & Pontificum dicta ad eum permovendum congerit. Notatur in fine & hanc Epiſtolam anno 1415. ſcriptam eſſe. Excipit illam Collatio Jacobi Epiſcopi Laudenſis in Condemnatione Huſs coram Rege Sigiſmundo & toto Concilio congregato Conſtantiæ 1415. ſexta die Menſis Julii. Thema ſermonis eſt depromptum ex Epiſt. ad Romanos c. VI. deſtruatur corpus peccati. Integrum ſermonem edidit Herm. Hartius Tomo III. Conc. Conſtant. part. I. p. 1. ſeq.

Leguntur poſtea Literæ Baronum de Bohemia ad Concilium Conſtantienſe ſcriptæ, quibus Huſſum injuſte condemnatum aſſerunt. Conveniunt hæ exacte cum iis, quas Hartius edidit nec differunt ab editione Leibnitiana niſi in primo initio ſive inſcriptione.

Quæ adjuncta eſt Interrogatio Huſſi ſuper Articulis ſibi oblatis videl. 39. utrum illos velit revocare, conſiderationem attentam meretur, unde illam inſerimus integram. Facta autem eſt die 5. Julii atque ita ſe habet: Dixit Cardinalis Cameracenſis: Magiſter Johannes duo hæc ſunt tibi eligenda aut quod te des in gratiam Concilii & facias ſicut tecum finaliter ordinaverit & diffiniverit; vel ſi vis pertinaciter defendere aliquos articulos & petis audientiam ſuper his illa dabitur tibi. Et reſpondit: Reverende pater, non veni huc ad aliquid pertinaciter defendendum, ſed in quibuscunque devius fuero volo ſtare humiliter Concilii informatione; & rogo propter Deum quod detur mihi audientia aliquot Magiſtrorum vel Doctorum, ut audiant meam intentionem ſuper articulis mihi oblatis; & ſi ſcripturæ pro eisdem, quæ in libris meis poſui, per me allegatæ, non fuerint efficaces, volo humiliter Concilii informationi ſubjacere. Et Cardinalis Cameracenſis: Magiſter Johannes, eo quod vultis ſubjacere informationi Concilii, ecce iſta eſt informatio de voluntate Concilii Doctorum bene ſexaginta, nullo contradicente, quod tu articulos primo de libris tuis & alios contra te deductos fatearis eſſe erroneos, quos tibi Concilium dabit in ſcriptis: ſecundo quod abjures illos; tertio quod determines illis oppoſitum; & quarto quod ſuſtineas pœnas & correctiones corde contrito ſuper erroribus illis juxta dictamen Concilii. Si autem illos vis defendere pertinaciter, dabitur tibi audientia. Sed ſcias hic eſſe tam valentes Magiſtros, qui tam fortes habent rationes contra illos articulos, quod etiam tu in profundiores errores involveris. Et ipſe dixit: Rogo propter Deum, ut mihi laqueum damnationis non imponatis, quia Deo teſte & conſcientia mea multi

multi ſunt mihi articuli impoſiti, qui nec in cor meum aſcenderunt; & illos interim abjurare eſt laqueum damnationis incidere. Sed in aliis libris meis poſitis, ſi ductus fuero, quod erravi, volo humiliter informari. Et illi clamabant: Ecce cautuloſe & pertinaciter loquitur, vult informari & non corrigi. Et ille: DEO teſte, non cautuloſe, ſed ſincere loquor & informari & corrigi volo, dato quod erravi. Tunc inter multa & ardua alia ſurgens Palecz dixit: Sereniſſime Princeps & Domine, & reverendiſſimi Patres, ego conteſtor hic veſtram ſerenitatem & reverentias, quod in his, quod contra ipſum feci, non ex odio feci vel malo animo, ſed ut faciam juramento facto, cum ſim Doctor ſacræ Theologiæ licet indignus: ſimiliter & Michael de Snirdarz dixit, & ego etiam. Et Huſs dixit: Sto ad judicium Dei, quod nos judicabit, unicuique quod meruerit retribuendo. Tunc Rex Sigiſmundus dixit: Heri tibi dixi & adhuc tibi dico, non poſſum id ſecundo dicere: Ætatem habes, ſi vis, potes intelligere. Ecce duas vias habes tibi propoſitas vel quod tu revoces vel abjures illos errores condemnatos & condignam pœnitentiam pro illis aſſumas non fictam & illi oppoſitum prædices & Domini tibi gratiam facient aliqualem; vel tu quod illos pertinaciter teneas: Et Domini de Concilio habent ſua jura, ſciunt bene, quid tecum debeant facere. Et ille dixit: Sereniſſime Princeps, jam dixi, quod nihil volo pertinaciter defendere, ſolum rogo, ne mihi laqueus condemnationis imponatur, ut non fatear me tenuiſſe illos errores, quos mihi mendaciter aſcripſerunt & contra me teſtati ſunt, Deo teſte & conſcientia mea. Et multitudo ſubclamavit: Et conſcientia tua dictaret, te nunquam forte aliquid mali feciſſe. Et ſtatim unus Epiſcopus de Polonia antiquus valde dixit: Tum maxime ſunt patentia in Sexto & Clementinis de Hæreticis, quid ſecum debeat fieri. Et Epiſcopus Rigenſis recepto Magiſtro Johanne Huſs ipſum duxit ad vincula. Cui tranſeunti Dominus Johannes manum porrexit, & eum ſalutavit, de quo contractus extitit. Eo vero recedente, Rex cœpit loqui: Jam audiſtis, quod ex centum VIIII. ex illis quæ probata ſunt in eum, & quæ confeſſus eſt, & quæ ſunt in libris ejus, ſufficerent ſibi pro damnatione. Et imo ſi nollet revocare, ut dixiſtis, comburatur, vel vos faciatis ſecum, ſicut ſcitis, ſecundum jura veſtra. Et ſciatis quod quicunque promittent vobis, quod velit revocare, non credatis ſibi, quia ego tali non crederem. Et nec permittatis eum amplius prædicare, quamdiu vivit, nec ad regnum venire, quia veniens ad ſuos fautores, faciet noviſſimos errores pejores prioribus. Et iſtos articulos dirigatis fratri meo Regi Bohemiæ & ad alias terras. Et ſi qui inventi fuerint ejus fautores, quod cum eis fiat juſtitia, ut rami cum radice evellantur. Et Concilium ſcribat Principibus, quod ſint Prælatis favorabiles, qui pro illorum errorum extirpatione hic laborarunt. Et faciatis finem cum aliis occultis ejus diſcipulis. Et ſperent cum iſto, qui detinetur. Et illi dicunt Hieronymo. Et illi ita: Cum illo faciemus finem infra nonum diem. Ille eſt diſcipulus & iſte Magiſter; Et ſic cotidie colluſio præſtolanda. Hoc tamen Baronum Litera diſtulit aliquantum. &c.

Quæ huic narrationi poſtpoſita eſt Appellatio Huſſi ad Chriſtum gravis admodum eſt & innocentiam boni viri a malevolis incuſati & non auditi fuſius demonſtrat.

XVII.

STEPHANI INFESSVRÆ SENATVS POPVLIQVE ROMANI SCRIBÆ DIARIVM URBIS ROMÆ.

NEll' Anno Domini mille dugento novanta quattro, nella Vigilia di Natale fù creato Papa in Napoli il Cardinale di ſanto Martino in Monte, & fù chiamato Bonifacio ottavo di caſa Caetana, e nel ſuo tempo fiori in modo la fattione Guelfa e Guibellina, che ne nacqnero grandiſſime conteſe, e maſſime tra lo ditto Papa, e Colonneſi Ghibellini, i quali anco in Anagna fomentavano le parti delle fattioni contro il Papa, il quale ſdignato li privò de Beneficii, caſtelli, terre, e di tutti li luoghi, che poſſedevano nello ſtato Eccleſiaſtico.

Nell' anno ſequente nel giorno di ſant Andrea Apoſtolo, venne un terremoto tanto repentino, quanto mai ſi ſia ſentito, che durò molti giorni con alcuni intervalli, e caſcarono di molte caſe, e lo Papa Bonifacio, che ſi ritrovava à Quieti con tutta la Corte, dubitando, di non eſſere oppreſſo, e ſuffogato dalla ruina de gl' edificii, ordinò, che foſſe fatta una caſetta di legname in mezzo al clauſtro di Frati Predicatori, come in un largo prato, & in quel luogo ci ſtette alquanto tempo quantunque foſſe grande e rigoroſa quella invernata.

In queſto ſteſſo tempo apparſe ancora una Cometa, continui terremoti, e ritornato poi il Papa à Roma, creò alcuni Cardinali, cioè l' Arciveſcovo di Toledo, Recciardo segeſe, Nicolo da Treviſo dell ordine de Predicatori, Givanni Murone Generale di Frati Minori, e Pietro Hiſpano.

Nell anno 1300. celebrò il Giubileo dell' anno ſanto, per il qual concorſo tanto Popolo à Roma, che appena ſi poteva caminare per le ſtrade, & anco in quel tempo venne à Roma Carlo di Valeſe, Fratello di Filippo Ré di Francia, che haveva preſo per moglie la figlivola di Balduino, ultimo Imperatore di Conſtantinopoli, & haveva ottenuto da Papa Bonifacio, che lo ſocero ſuo poteſſe recuperare l' imperio, dal quale era ſtato diſcacciato & queſto fece volontieri il Papa, perche haveva penſiero con ajuto di queſti Principi di mandare un eſſercito in Aſia, che recuperaſſe terra ſanta.

E mentre queſte coſi andavano ordinando, lo Papa dichiarò Capitano di ſanta Chieſa conſtipendio & ampla podeſtà l' iſteſſo Carlo, e mando un Legato in Toſcana per rimediar ad alcune ſeditioni, nate frà Ghibellini e Guelfi. Mà il legato non facendo alcuno frutto, ancor che publicaſſe bandi; lo Papa ci mando lo detto Carlo, il quale anco luy non poteva quietare, ſi Fiorentini prima non erano cacciati dalla Città con ſtragge di Ghibellini. Ma il Papa pure perſiſtendo vel penſiero di ricuperare Gieroſolima, per queſta cagione mando il Veſcovo Apamenſe à Filippo, Re di Francia, accio l' eſſortaſſe a quell impreſa. Il quale vedendo, di non poter con le ſupplicationi conſequire coſ' alcuna, alterato proruppe in alcune minaccie; per il che ſdegnato Filippo, fece ſubito carcerare lo Veſcovo. Il che ſuputo da Papa Bonifacio, incontinente mando in Francia l' Arcidiacono Narboneſe, huomo veramente inſigne, che à nome dello Papa commendaſſe allo detto Rè, che relaſciaſſe lo Veſcovo Apamenſe; & che ſe non l' haueſſe ottenuto, che gli diceſſe ſubito, alla preſenza di tutti, ch' il regno di Francia recadeſſe alla Chieſa per la diſobedienza di Filippo, & anco vi aggivugeſſe la ſcommunica, & aſſolveſſe li Franceſi dal giuramento Reggio. Ogni coſa fece molto diligentemente l' Arcidiacono, e ſtorzo lo Ré a laſciare andare lo detto Veſcovo Apamenſe. Ma il Ré per vendicarſi in qualche parte dell' ingiuria riccvuta dallo Papa, fece publicar editto, che niſſuno ſi partiſſe del ſuo regno per venir à Roma, overo mandaſſe denari per qual ſi voglia ſpeditione. Et in quel tempo Sciarra Colonna, che ſi trovava nel Porto di Marſiglia, con Guglielmo Nagareſio, Cavagliere Franceſe, e veſtitoſi di habito vile, & radunati alcuni ſuoi amici venne alla volta di Roma, e queſto fece per commandamento dello detto Ré, e di notte naſcoſamente entro in Anagni con l' ajuto dei ſuoi Parteggiani, i quali il Papa Bonifacio haveva perſeguitato lungo tempo, e rotte le porte, entrò in caſa propria dello detto Papa, e pigliollo, e conduſſe à Roma. E coſi addolorato, non viſſe dopoi più che giorni 35. e fu ſepelito in ſant Pietro in quella Capella ferrata à piedi della chieſa. Regno otto anni nel Papato.

Stephani Infeſſuræ Civis Romani Diaria Rerum Romanarum ſuorum temporum poſt Curiam Romanam ex Galliis ad Urbem reverſam usque ad Alexandri Papæ Sexti Creationem.

Deeſt aliquid in principio.

POntificalmente, e diſſe gli: piglia teſauro quanto tu vuoi: la Campagna d' Anagni ſuonava à ſtuonno: lo Conte Romano di Caſa Orſina veniva con gran gente, mandato dal Ré Roberto, che lo Papa veniſſe a Roma. Don-

Donde li Cittadini d'Anagni gridavano: muora li foraſtieri, e fuora cacciati d'Anagni li Coloneſi. Et in tre di venne lo Papa à Roma, e li Cittadini Romani gridavano pace, e lo Papa riſponſe: pace, e ſanitate vi dona Dio; & entrò in ſan Pietro Napolione di Caſtello, lo Cognato di Sciarra. Lo Papa l'invittò à pranſo, e domandollo, ſe ſapeva, dove era Sciarra, lo quale mi ha detto, che ſocetta è prenna *. E Napolione riſpoſe e diſſe: tanti ragazzi ſono in caſa che l' haveranno potuta imprennare. Ma hormai ſaria tempo di perdonare alli Coloneſi. E lo Papa li diſſe, che non voleva. Napolione diſſe: te biſogna di fare, e non partirai di qui. Lo Papa adolorato, ſcriſſe una lettera allo Ré Carlo, che lo cavaſſe di Roma, che voleva fare peggio alli Orſini, che alli Coloneſi: e la lettera venne in mano a Napolione e raddoppiorono le guardie. E quando lo Papa lo ſeppe, dette tanto Capo allo Muro, mandendoſi le mani, che coſi addolorato viſſe trè di: e coſi finì ſua Profetia, cioè: intrabit ut vulpes, regnabit ut leo, morietur, ut canis. La morte ſua fù à di otto di ottobre, e jace in San Pietro in quella Capella ferrata à piedi della Chieſa, e regnò otto anni nel Papato. Dopò ſequitò un' altrè Papa, che fù fatto à Peruſia. Il quale fù attoſſicato da un ſuo Cameriere in uno fico, perche l' haveva promeſſo di farlo Cardinale e nol fece. Lo quale Papa era frate Predicatore, e durò nel Papato otto meſi, è fù Benedictus Undecimus Papa, il quale ſtà ſepolto al Borgo di Perugia in S. Domenico.

Quando la Corte era in Francia.

E doppò fù fatto Papa l' Arciveſcovo di Bordella Franza, e fù fatto à Peruſia, lo quale haveva paure di venir à Roma à coronarſi, per la promeſſa fatta al Collegio, che doueſſino gire in Francia à coronar lo, e Miſſer Napolione de Marcici ruppe li Cardinali e giroſene in Francia, e tutti gl' altri lò ſequitorono, & all' hora fù coronato. Lò Rè di Franza, pregò Papa Clemente, che doueſſe reſtituire miſſer Pietro, & miſer Giacomo in Cardinalato, e che l' oſſa di Papa Bonifacio ottavo fuſſino arſe. Leuoſſi un Cardinale Spagnuolo, e peti licenza di poter parlare, e diſſe, ſe ſi ardono l' oſſa di Papa Bonifacio come heretico, e tu conſenti queſto, tu non ſei vero Papa, perche eſſo ti fece Arciveſcovo di Bordella: Noi havemo eletto nel Papato l' Arciveſcovo di Bordella, e però ſe non fù Papa non ti potè fare Arciveſcovo. All' hora il Papa ruppè lo Conſiglio, e ſubito ſi levò Meſſer Pietro, e Stefano delli Roſſelli, & miſe mano alla ſpada, & diſſe; che qualunque perſona vuol dire, che l' oſſa di Papa Bonifacio non s' ardeſſino, mentono come traditori; e vollelo provare con la ſpada in mano, ſalvo che non contradiceſſe al noſtro Signore lo Papa. All' hora lo Papa lo fece pigliare, e voleva li fare tagliare la teſta. Lo Rè di Franza lo dimandò per huomo morto, & hebbe lo: e queſto fece lo Ré, per lo piacere, che fece alla moglie, quando s' attacco fuoco nella Camera, perche ſaria ſtata arſa, che nullo Francioſe ſi ſarria meſſo à quel pericolo, che meſſe Mr. Stefano per campare la Regina. Mr. Stefano, e Mr. Pietro ſi miſero ad andare per un trave, e pigliarolla in collo, & camparolla, d'onde lo Rè di Franza hebbe queſto in gran ſervitio, e poi lo Re lo fece Sargente d' armi ſuo, lo Papa ſe n'andò ad Avignone, e li ſtette con la Corte ſin' ad Urbano Quinto, lo quale venne in Roma negl' anni 1358. e ſtette in Roma anni cinque, e poi ſi morſe, e li Cardinali fornito l' eſſequio, ſi miſero in conclave per fare l' altro Papa, & era trà loro gran diſcordia, e fù cominciata la ſciſma. Per queſta caſone li Romani girono à palazzo, e petierono allo collegio lo Papa Romano ò Italiano, e li Cardinali li promiſero di far lo, e non lo fecero, perche non ſi concordavano. Per queſta caſone ſi venne uno de li Cardinali, e fù quello de gl' Urſini à notificare alli Signori di Roma, che non volevano lare lo Papa Romano, e per queſta caſone li Romani miſero à ſacco molti Cortiſciani de Cardinali, onde ſi partierono di Roma e gironſe ad Avignone giurando di far vendetta contro li Romani, e li fecero Papa Gregorio Undecimo, e ſtette la Corte in Avignone fino allo detto Papa Urbano ſeſto, loquale venne in Roma nell' anno 1376.

Nell' anno 1374. fù attoſſicato lo Imperatore à Buon convento appreſſo Siena nello corpo di Chriſto da doi Frati Predicatori à petitione di Re Roberto. Queſto Imperatore Henrico era un ſanto huomo, & ogni dì ſi confeſſava & communicava & haveva un Crocifiſſo, che ogni notte ſe lo faceva cacciare e tenevacelo dinanzi, e ſtava orando fino a dì, e poi ſe lo faceva riponere, e portavaſelo con lui dove guia, & quando fù à Ceſano lo Imperatore, non ſi potea partire, e maravigliandoſi ſtette ſoſpeſo, e non s' accorſe de ſegnale che gl' era ſtato detto, che non doueſſe gire in Toſcana, e diſſe; ſe jo torno, faccio in queſto Ceſano una belliſſima eccleſia, perche li Colunneſi l' havevano fatto incoronare. Et coſi ſi mori.

Nell anno 1371. del meſe d' Agoſto à di 21. di giovedi ad hora di nona li maſtri Saliero nello tetto di Santo Joanni per acconciare certe tavole di Piombo, e nell' hora dello Veſpro, quando li Canonici dicevano Magnificat, vede uno di eſſi abbruggiare, una tavola e ſubito gridò allo fuoco: li maſtri non ſe n' erano auveduti, e ſubito che lo viddero, non potierono tanto ajutare, che il fuoco l' appreſciava, e fuggerono via: all' hora furono arſi tutti li travi di ſanto Joanni, e caderono trè Colonne, e tutte l' altre arſe, e guaſtarono l' altar maggiore con quattro belliſſime colonne fatte di Diaſpro.

Hiſtoria dopoi il ritorno della Corte Romana da Avignone.

Nell 1378. nel meſe di Luglio à di 16. vennero li Bertoni à Ponte Salaro, e fuerono grande occiditoria di Romani in quello loco. Li quali Bertoni vennerono à petitione delli Cardinali, che ſtavano in Anagni, e lo Papa ſtava à Tivoli, e fù Urbano ſeſto. Dapoi rivenne lo Papa à Roma, e ſteteci fin' à Majo; e lo dì ſanto Angiolo li Romani, hebbero la vittoria, e tutti li Bertoni furono

rono morti: & ribelloſi lo Caſtello, e li Romani refecero le baſtie del meſe di novembre ſin' all' ultimo di Aprile, e l' hebbero, & tanto lo diſfecero, che à tempo dapoi ci givano le capre à paſcere.

Del meſe di maggio li Romani girono à campo à Marino, e la caſone, perche Meſſer Giordano era ſtato in favore delli Bertoni, e ſtetteronce a Campo 18. di. Poi fù fatto l' accordo, e promiſe Meſſer Giordano ſtare ſempre à commandamento del Popolo Romano.

Del 1376. del meſe di novembre à di 9. lo di del Salvatore di mercordi la notte inanti creſcè tanto lo fiume, che giva quaſi per tutta Roma, e fece di moltiſſimo danno.

Dell' anno 1382. fù fatto Papa Bonifacio nono, e durò nello Papato anni 14. e due meſi, e fù fatto dopò la morte di Urbano VI. In tempo ſuo hebbe lo ſtato di Roma, lo quale li lo dero Natalo, & Petruccio Sacco, perche erano delli Signori, & queſti ſi diſſero allo Papa; ſe tu vuoi mantenere lo ſtato di Roma, acconzia Caſtello ſant' Angelo. E lo Papa lo fece, e poiche lo hebbe fornito, fece tagliar la teſta à Natalo, e Petruccio; e diſſe lo Papa: coſtoro mi hanno. Dato lo ſtato, & hora me lo volevano retogliere. Poi lo Papa manteneva lo ſtato ſuo con molta pace e divitia, e faceva ſeminare à tutti, etiam li Cardinali, e valeva un fiorino lo 'rubbio del grano, e quando valeva quaranta ſoldi.

Dell' anno 1403. del meſe di Gennaro, cioè lo primo di dell' anno, infra terza & nona, ſi ſcurò lo ſole, e le ſtelle ſi vedevano in Cielo, come fuſſe ſtata mezza notte, & una brigata, che ſtava à pranzo in caſa di Sacco di Natalo ſi fecero accendere le Candele, perche non vedevano lume, e fù una gran piovia, e poi ſequitò, che le nebbie erano, e poco fù buon tempo fin' à Marzo venente, & di 17. di Marzo à mezza notte fù lo terremoto, e duro poco.

Dell' anno 1404. del meſe di ſettembre di primo ſi mori Papa Bonifatio nono, e lo Popolo di Roma ſi levò à rumore per rivolere la libertate, e fù sbarrata tutta Roma, e tutto di ſi combatteva alle sbarre. L' Urſini da una parte, & la eccleſia e li Coloneſi per lo Popolo, ribelloſi lo Campidoglio, & la torre di mercanti, e la ſera lo tardo vennero li Urſini per Porta Caſtello, e girono per ſoccorrere lo Campidoglio con molti Romani Partiſciani di ſanta Eccleſia, e quando furò à caſa de gli Roſci li Colonneſi con l' altro Popolo ſe li gieſero inanzi, e ſcaramucciarono, e furono morti parecchi da parte à parte, trà li quali ne fù morto Panſoletto Urſino, & molti feriti, & molti Cavalli morti, e furono ſconfitti l' Urſini e tornati ſene à Monte Giordano, e ſempre ne havevamo la pejo l' Urſini, e la major parte dello Popolo ſequitavano li Coloneſi.

Dell' anno predetto del meſe d' ottobre à di 20. entraronoli Cardinali in Conclave nello Palazzo di ſanto Pietro, e fù molta diſcordia tra li Cardinali per fare lo Papa, e poi s' accordorono, e fecero Papa Monſignore di Bologna da ſermona, lo quale ſi chiamo Innocentio ſettimo, e li Romani ne furono molto contenti, & facevano feſta.

A di 15. del detto meſe di ottobre venne Rè Ladislao da Napoli à Roma, & entrò per porta ſan Giovanni, e lo Popolo di Roma lo geſſi in contra colli Caporioni, e feceroli molti honore, e ſtette la notte in ſan Giovanni, e la domani ſi parti con tutta la gente, e gi per prati & entrò per porta Caſtello, e givo allo Palazzo dello Papa, & lo Papa lo ricepeo con molto honore come figliolo, e devoli Maritima, & Campagna per cinque anni, & ancora ſtava barrata Roma, e lo Rè fece tanto con lo Papa, & colli Cardinali, che fece rendere lo Campidoglio alli Romani ſenza nulla queſtione, e poſe in pace i Romani, & hebbero la libertà, e poi ſi partivo, & entro per porta del Popolo, & ad ſanto Marcello lo Re fece Cavaliere Galiotto Normando, & in quello di ſi giſſi di Roma, e giſſene à Napoli allo ſuo Rame.

Dell' 1405. dello meſe d' Aprile li Romani girono ad Hoſte alla Molara, e poi ſequitò lo Priore di Roma per farli concordia, e fece la contro la volontà delli Signori di Roma, e fatta che fù, li Romani levarono Campo, e tornarono à Roma lo di di ſan Marco delle Litanie, e poi fecero pigliare lo Priore di Roma, e facero gli tagliare la teſta, perche fece l' accordo contro loro volontate, e fù officiale Sao di Natolo, e Paolo Morazano con li Compagni.

Dell' anno 1405. à di 20. Agoſto li Romani girono la notte per tollere Ponte Molle, e miſeronſi fuoco, e combatterono lo di ſequente, e non lo poterono havere, e furono di molti feriti dall' una parte, e dall' altra, & alli 3. del ſopra detto meſe ſi ferono li patti fra Papa Innocentio, e li Romani, che li rifaceſſi lo Ponte, e lo Papa non li lo volſe rifare, e poi ſi accordarono, che lo mozzaſſe, e fù mozzo per mezzo lo detto Ponte, e poi lo Papa fece fare in piedi di Piazza Caſtello per fino allo fiume le sbarre.

A di 5. del detto meſe d' Agoſto lo Papa mandao petenno li Signori Romani, che li giſſero à portare, e voleva fare la concordia con eſſi per una parte, e per l' altra, & ſi ce gierono doi delli Signori, e doi Capovoni, & alcuni delli Imbuſſolaturi, e dell' altri Cittadini, e poi che hebbero parlato collo Papa, lo Papa ſe diſſe, andate à Mr. Ludovico da Fermo, & con eſſo facciate li Capitoli, gionti che furono à ſanto Spirito, come entravano allo terzo uſcio erano morti tutti ad uno ad uno, furon li tolti li cavalli, e morti furono ſpogliati per vituperio de Romani, e buttati per le fineſtre di ſan-Spiritu, e molti ne fuggirono, e furono undeci li morti, cioè Cenſia Stefanello, Jovanni de Paluzzo, Stefano dello Buſalo, Jovanni di Riccarduccio, Jovanni de Pazzi, Lomarozzo Paolo ſtato, Pietro Cartaro, Jacovello de Cucciolo, alias dicto lo nome di Canataro, Jovanni de Nola, Mr. Gualtreio, & lo ſuo fameglio, e per queſta caſione, & in queſto di lo Papa ſi parti di Roma, e gi à Viterbo per paura delli Romani, & partiſſe con Ludovico da Fermo, e con tutta la brigata.

A di 5. di detto meſe d' Agoſto Jovanni Colonna

lonna paſsò di la dal Ponte con molti Romani, & meſſero lo Palazzo del Papa à ſaccomanno, & ancora tutte le caſe de Cortiſciani furono meſſe à ſacco, & li Romani per li detti morti ſtavano mal contenti.

A di 20. del meſe d'Agoſto venne la gente dello Ré di Napoli, li Romani ſi la fecero paſſare per la via di Peſlacciello per fiume, e paſſarono, e gierono verſo Porta Caſtello, e furono trè mila Cavalli, & li Caporali furono lo Conte di Troja, lo Conte di Caſa, Gentil di Monteriano, e Jovanni Colonna era con eſſi, e le ſoma del Conte Troja gierono per Roma, & à ſanto Celſo li furono tolti dalli Romani, & in quello ſubito lo Caſtello di ſanto Angelo ſi ruppe con li Romani, e comenzaroo à bombardare per Roma, li Romani volſero fare le sbarre allo Ponte, e lo gente che era di la dal Ponte non le laſſava fare, e combattero lo Ponte, e fù meſſo foco in parecchie caſe da detto Ponte, e li Romani fecero patti colli detti Caporali di darli la graſcia, & eſſi laſciorono fare la sbarra nel detto Ponte, la notte venente vennero li Romani à murare la detta sbarra, & fatta che fù non volſero poi dare la graſcia, ſi che Caſtello per queſta caſone mai finao di bombardare contro li Signori Romani.

Lo di ſequente 21. d'Agoſto ſi ribellaò Campidoglio, & li Signori che regnavano Roma, con molti altri Cittadini ſi ſerranno dentro per timore dello Popolo, nel detto di ſe ne fuggi Mr. Nicola Colonna, e Battiſta Savello con altri Romani per timore, & paura di non perdere la loro perſona.

A di 23. del detto meſe d'Agoſto ſi rendè Campidoglio à ſalvare le perſone, e furono gittati tutti li meroli à terra, & la torre di mercato.

A di 26. del detto meſe venne Paolo Orſino & Moſtarda, & Cevolino da Viterbo, & in prato ſi ſcontrò con la brigata di Joanni Colonna e di Gentil di Monterano e fecero fatto d'armi l'uno con altro, e furono rimeſſi dentro à Porta viridaria la brigata di Jovanni Colonna, e furono molti prigioni, e molti Cavalli perduti, e fuggi Jovanni Colonna, e Gentil de Monterano con tutte le loro genti, perche n'hebbero la pejò, e lo ditto di entro Paolo Orſino con Moſtarda, e Cevolino de Brunoco, e preſero dallo parte del Ponte ſanto Pietro, e poi ſi partiro, e ſtettero in bonavia quattro di.

Lo di primo di Settembre li Romani fecero le sbarre à Caſtello, e furano fatte appreſſo la conca della Piazza, e la notte venente paſſato primo ſonno fù una grande tempeſta de vento, e d'acqua, per modo che molti tevoli de piombo di ſanta Maria Rotonda caſcarono e fecero molto danno, per quelle caſe appreſſo, e lo Campanile di ſanto Nicola Fervitore caſcarono con tutta l'eccleſia, per la qual coſa tutta Roma ne ſtette in gran paura, ſi che Romani ſtavano con grande affanno, e non potevano uſcire di fuoci, che non foſſero rubbati, e tolto loro beſtiame, e per queſta caſone gl' officiali ne fecero lo conſiglio ſe dovevano mandare per lo Papa à Viterbo, e fu deliberato, che ſe ne mandaſſe, e che ſe li doveſſero mandare, le chiavi di Roma per obedienza, e coſi fù fatto, e gironſi doi Ambaſciatori, civè Mr. Giovanni Baroncelli, e Mr. Antonio di Scavola accompagnati da molti Cittadini.

Dell' anno 1407. del meſe di Marzo à di 13. ritorno Papa Innocentio ſettimo da Viterbo, & entro in Roma per Porta Porteſe, e li Romani li fecero molto honore, e gran feſta, e gironſe li jocattori di tutta Roma con le facole in mano dicendo, viva lo Papa, & giva per Traſtevere, e giò à Palazzo di Santo Pietro ſotto Palio.

Dello detto anno 1407. del meſe di Novembre die 7. moriò Innocentio VII. e fu de ſabato fatto l'exequio, li Cardinali ſi miſero in Conclave nel Palazzo di ſanto Pietro di 14. di Novembre, e ſtettero nello Conclave fino al primo di Decembre.

Del detto anno & meſe di Decembre die primo fù fatto Papa lo Cardinale di Conſtantinopoli, lo quale ſi chiamò Papa Gregorio XII. lo quale habitava in Campo Marzo, & incoronato che fu ſi parti da Roma, e giſſone à Bologna per paura delli Romani, e laſſaò lo legato Mr. Pietro delli Annibali, di Tranſtevere, lo quale manteneva lo ſtato della ſanta eccleſia e per Papa Gregorio e li Romani quando fu incoronato, & geronoo l'oratori di Roma, e girono ſotto Palio di ſanto Pietro à ſanto Jovanni, quanto n'hebbero allegrezza, tanto rimaſero triſti, quando ſi partio per paura, que non veniſſe qualche ſcandolo, e lo detto Mr. Pietro Cardinale dell' Anibali Legato di Roma in tempo ſuo ſi faceva l'Officiali di Roma, & ſquagliava di molti Calici, e Croce di tutte l'eccleſie di Roma per denari per pagare la gente d'armi, e rimaſe Paolo Orſino allo ſoldo di S. Eccleſia una collo Legato ſopradetto.

Dell' anno 1408. in tempo di Papa Gregorio venne lo Ré Ladiſlao da Napoli dello meſe d'Aprile à di 18. & miſſe campo ad Hoſtia per mare, e per terra, & hebbella per battaglia, & ſtava per Caſtellano Mr. Pietro di Battiſta di Govio, & correvano fin' à Porta ſanto Paolo, e facevano molti danni de beſtiami, e preſoni, e li Mercanti di Roma ſe riſcuotevano loro beſtiame, e li preſoni pagavano le taglie, e per queſto li Romani ſtavano mal contenti, & à di 21. dell detto meſe fù fatta la tregua col detto Re, e Romani per doi di, e poi s'accordò lo Ré à doi di poi con li Romani, e miſe l'Officiale ſuo in Roma, e fece Senatore meſſer Giovanni Terzo, alias Torpo.

Dell anno 1409. à di 21. del meſe d'Aprile entro lo Ré di Napoli in Roma per Porta San Giovanni e ſanto Paolo, givo in Tranſtevere in S. Griſogono, e li Romani li fecero grande honore, e li ſtette ſempre, e faceva tutti gl' officiali di Roma, è fece acconciare tutte le porte, e mura di Roma, e facevale ben guardare, e fece molti proviſioneri di Romani, è dava per Coneſtavile due quatro, e voleva molto bene à Romani.

A di 29. del meſe di Jugnio venne Jovanni Colonna, e Mr. Nicola Colonna, Jacomo Orſino, Battiſta Savello, e molti altri Signori con doi mila Cavalli, e non molti fanti à piedi, e con tutti

tutti li ſbanniti di Roma, e preſa Porta San Lorenzo, e la mattina ad hora di meſſa Paolo Orſino cavaliò colla brigata ſua per ſoccorrere la Porta, & ſi hebbe preſente Jovanni Colonna & Mr. Nicola & Jacomo Orſino, e Corradino di Jan-Paolo nipote di Paolo Savello, e Mr. Galetto Normando, e Riccardo Sanguigno, e Jovanni Cecco delli Cecchi, e Toma Sannetti e molti altri Compagni di Jovanni Colonna, e queſti furono tutti preſi, perche Mr. Nicola Colonna che ſtava ſuſo nella Porta di ſan Lorenzo ſi mozava la caditora della porta per queſta caſone, quanto ne entrarono dentro la porta, tutti furono pigliati, perche Battiſta Savello, che era rimaſto di fuora con tutta la gente groſſa, venne per ſoccorrere quelli di dentro, e trovarono, che la caditora della Porta era mozzata per tanto non lo potea ſoccorrere, per tanto quelli di dentro tutti furo preſi à man ſalva.

A di 21. detto meſe di Jugno tagliarono la teſta à Mr. Galiotto delli Normandi, e fu di Martedi.

A di 25. del detto meſe tagliarono la teſta à Riccardo Sanguigno, e fu dello lunedi, e tutta queſta parte vuole ſtare dinanti à quella dello Ré.

Dell' anno 1410. dello meſe d'Ottobre venna à Roma lo Duca di Angioja, e Paolo Orſino in Portico con venti trè migliaja di perſone, e gli ſtettero dieci di, e poi ſi partierono, perche non trovarono quello, che ſi credevano di cacciare Ré Ladislao.

In quell anno à di 27. del meſe di Decembre rivenne Paolo Orſino in Portico, e fece gran battaglia in Settignano trà ſan Pietro, e Transtevere, e morſeronce di molte perſone, di quelli dello Ré, e di quelle di Paolo Orſino.

A di 30. di Decembre dello ſopradetto anno Paolo Orſino fece un trattato colli Romani, & entrò in Roma con tutti l' Orſini e Partiſciani de S. Eccleſia, e feceronci gl' Ufficiali, per queſta caſone lo Re di Napoli ſi parti da Roma, & in queſto tempo fù una grande careſtia in Roma, & in molti luoghi.

Dell anno 1411. pò alla morte di Papa Aleſſandro fù fatto Papa Giovanni XXIII. & in queſto gl' Urſini, e Partiſciani di ſanta Eccleſia mantenevano lo ſtato di Roma per la ſanta Eccleſia, & in queſto tempo venne Papa Giovanni in Roma, e molti Cardinali ſi partierono, & andarono in Conſtantia, doue ſi faceva lo Concilio, e fecero citare Papa Joanni, che doueſſe gire allo concilio, e non vuolſe gire, e ſubito Papa Joanni ſi miſſe lo terzo allo vino, e creſce tutte le gabelle di Roma, e li Romani ne ſtavano mal contenti, e fece fare una Proceſſione da ſanto Joanni ſino à ſan Pietro lo di di ſan Marco, & volſe, che ne giſſe la teſta di ſanto Joan Battiſta proceſſionalmente con intentione di mandarla à Fiorenza, e ricevevane parecchi migliaja de Ducati da Fiorentini, e per queſta caſone le Monache di ſanto Silveſtro, e tutti li Cittadini di Colonna una collo Capoccone, e molti altri Cittadini di Roma non la volſero mai laſciare, e riportarono la ſana & ſalva à detto Silveſtro, e non liriuſci il penſiero allo Papa, & alli Fiorentini, e venne Papa Joanni à Roma con otto Cardinali nel ſopradetto anno à di 11. del meſe d' Aprile.

Dell' anno 1413. del meſe di Jugnio venne lo Ré Ladislao da Napoli à Roma, e ruppè lo muro à S. Croce, & entrò à ſanto Joanni Laterano con tutta la ſua gente, & in ſanto Joanni ſtette parecchi di per fin' à 13. di Marzo, e per queſta caſone dello Ré, ſi parti Papa Joanni da Roma, e giſſene à Fiorenza, e partivaſſe del meſe di Julio con molti Romani, e morſence di molte perſone di ſete, e morſeci Marcomeo de Cambio, e Mr. Giovanni, e molte altre perſone, quando fuggivano; e lo Rè hebbe Caſtello ſanto Angiolo, e dipoi nello detto anno, e meſe entrò detto Ré in Roma, e fu li fatto molto honore da Romani. Et in queſto tempo valeva lo rubbio dello grano 18. Fiorini, e molte famiglie ſi morivano di fame, e lo Ré fece venire di Cicilia parechia migliaja de rubbii di grano, e tutto lo ſparſe per Roma, e poco danaro ſe n'hebbe, perche lo donava à tutti li Romani, a chi poco & à chi molto. Et in queſto tempo lo Ré ſi parti per gire à Fiorenza, e per lo viaggio fu attoſſicato, perche volſe uſare con una donna, e li Fiorentini diſſero: Toi in queſto modo, che noi darremo grandi richezze, metti nella natura queſto veleno, eſſo morira, e tu camparai: è per queſta caſone ſi morſero ambedue, e fù finita la profetia ſua vedendo lo Rè, che non poteva campare & parti, e morſe.

Dell' anno 1414. di Settembre a di 13. ſi levò fù lo Popolo Romano à rumore, e dicevano: Viva la libertate. E miſſero dentro, Orcino della Toila.

A 2. di dopò andò lo Popolo di Roma con li Officiali à caſa di Pietro di Matuzzo, e fecero lo Rettore di Roma, e Pietro non lo voleva, e l' Officiali e lo Popolo ſi lo fece pigliare, e diſſero: noi, e tutto lo Popolo volemo, che tu ſia noſtro Officiale.

A di 16. di Settembre fù levato rumore in Transtevere, e dicevano: Viva la Eccleſia e lo Popolo. E vedendo queſto Pietro de Matuzzo, aſceſe di Campidoglio, e giſſone alla caſa, e rinoncio incontinente l' Ufficio.

Nel meſe di Ottobre del detto anno venne lo Legato à Roma mandato per Papa Joanni collo Cardinale di Bologna, loquale mantenne molto la giuſtitià, & era Gouernatore un Bologneſe.

Nel di 9. di Decembre del detto anno fù mozzo lo Capo à Paolo de Palloni per comandamento dello detto Legato, come à ribello della Eccleſia.

Dell' anno 1416. del meſe d' Agoſto, Braccio, e Tartaglia dell' Avello furono allemani con Paolo Orſino, e fù morto nello tenimento di Foligno, e lo detto Paolo fù occiſo da Ludovico Colonna, che ſtava allo ſoldo con Braccio de Montone da Peroſia. Dopò del meſe di Decembre del detto anno lo ſenatore mandao petendo Joanni Cencio, che giſſe à pranzo con eſſo, e quando fù in Campidoglio, lo fece grandi vezzi, e giarono favellando fù, & in giù, e quando lo ſenatore vidde lo deſtro lo piglio, e ſubito li fece tagliare lo Capo, e queſto fù per ſoſpi-

ſoſpitione, che haveva lo Legato, perche ſtava allo ſoldo del Popolo di Roma, e fù di giorno di Lunedì.

Dell' anno 1417. Braccio de Montoni da Peruſia ſi habe in Roma, e faceva gl' Officiali, e combattendo per havere lo Caſtello ſant-Angelo un tempo, mai lo pote havere, & addrizzavano Trabocchi, & bombarde, e lo Caſtello ſi teneva per la Regina di Napoli, e manteneva tutto quello tempo in pace Roma, e non ci fù fatto mai danno, e fù revolto lo grano in pace, e non fù perduta mai una pica in tempo ſuo.

Del ſopradetto anno a dì 28. d' Agoſto venne Sforza à Roma, & entrò per Porta del Popolo per ſoccorrere lo Caſtello mandato dalla Regina di Napoli, con molta gente, e cacciorono Braccio, & in queſto dì ci fù morto Joanni Colonna da un huomo d' armi di Paolo Orſino, perche voleva occidere Ludovico Colonna, e non li venne fatto, perche Giovanni Colonna ſi miſe in mezzo, e Ludovico campò, e miſeſi in una barchetta in fiume à ſanto ſpirito, & in queſto modo ſi lo campò, e morſenſi Joanni Colonna figlioulo di Antonio Colonna, che era una Franca-Lanza & lo fallivo ne pagò Ducati trecento, perche era Caporione di Campo Marzo, perche haveva laſciato entrare Sforza licenza de gl' Officiali Romani. E Braccio quando ſi partì, perche era venuto Sforza, & vidole che li Romani non facevano nulla defenſione, ſi partì molto ſcorrucciato, e per queſta caſone tene modo di rompere la marmora dello luoco li Pedelupo, e fecelo ad intentione d' allargare Roma, e fecelo. Et in queſto tempo fù recitato Papa Giovanni, che doveſſi andare al Concilio à Conſtanza annoce e fù privato dello Papato.

Hiſtorie Romane dal Pontificato di Martino Papa quinto.

E come piacque alla Maeſtà divina che tutte queſte guerre, e tribolationi haveſſero fine, providde alla Città di Roma, e volſe che queſte coſe mancaſſino, li Cardinali e moltiſſimi Signori, che erano nel Concilio providdero, e fecero Papa Miſſer Odo Colonna, lo quale fù dopò chiamato Martino Quinto, lo quale quando fù fatto, tutto lo mondo ſe ne rallegrò, maſſime la Città di Roma, e facciene grande feſta, e Miſſer Jordano - - - di Papa Martino ſubito hebbe lo ſtato di Roma pacifico, e fù fatto nell' anno Domini 1415. à dì undeci di Novembre lo dì di ſan Martino, e poi ſi partì da Conſtantia, e vennoſene in Fiorenza, e lì ſtette anni doi & meſi.

Anno Domini 1420. del meſe di Settembre à dì 28. di ſabbato venne Papa Martino à Roma, & entrò per porta dello Popolo, e ſtette tutta la notte in ſanta Maria del Popolo, e la domenica à dimane ſe ne giò à Palazzo di S. Pietro e giò per Colonna, per fino à ſanto Marco, e poi giò per via dello Papa, coperto collo Palio, e per ogni rione li fecero otto giocatori Gentil-huomini, e fù li fatto grandiſſimo honore, & li Conſervatori e Caporioni con molti Cittadini di Roma parecchie ſere riggivano colle torcie in mano acceſe la ſera ſempre dicendo: Viva Papa Martino, Viva, Viva.

E gionto che fù Papa Martino volſe adminiſtrare giuſtitia, perche Roma ſtava molto ſurretta, & era piena di ladroni, e ſubito providde à tutte le coſe, maſſime à quelli; che rubbavano fuori di Roma e tutti quelli, che rubbavano li poveri Romiti, che venivano alla perdonaſsla di Roma & hebbe notitia come Monte della guardia, e Monte Lupo & alcuna altra terra rubbava, per queſto la ſua ſantità ſubito prouiddé.

Dell' anno Domini 1422. die 30. di Novembre in feſto ſancti Andreæ ci fù una piena di acqua coſi grande à Roma, che allagò la maggiore parte di Roma, e fece grandiſſim danno, e tanto che non ſi potea contare, e di queſto ne fù caſone Braccio da Montone, perche partendoſi molto ſcorrucciato da Roma, quando perde lo ſtato di Roma, ruppè li manni dello luoco di Pedeluco, e queſto lo fece per riſpetto delli Romani, e di queſta pur ne reſta la memoria in una parte nella faccia dell' Eccleſia della Minerva.

Dell' anno 1423. dello meſe di Majo l' oſte di Roma per comandamento di Papa Martino, gì allo Conte Bertollo, cioè à Fiano Leprignano, à Montelupo, & a monte della guardia, e ſtettevi lo Campo a Montelupo de molti dì, e poi l' hebbe lo Papa con tutte l' altre terre, e poi che l' hebbe, fece ſpianare nel detto anno Montelupo perche rubbava, e queſto fece Papa Martino per dare eſſempiò a tutte l' altre terre.

E fece mozzare lo Capo a Tartaglia dell' Arcello Capo di ſquadra, perche derobava lo beſtiame, e quando le perſone, & ancora fece morire tutti quelli latri, che rubbavano da Monterotondo a Campagnano, lo Signore Vliſſe di Magnano, e lo Signore di Montelupo, e quanti ne furono grandi rubbatori di ſtrada, ſi che in tempo ſuo ſi poteva andare con l' oro in mano da ogni parte.

Del 1424. die 2. Junii fù ucciſo Braccio de Montone Capitano in quello dell Aquila, e per queſta caſione ne fù fatto gran feſta, è letitia in Roma de fuochi, & de ballare, & ogni Romano giva con la Torcia a cavallo ad accompagnare Mr. Jordano Colonna Fratello di Papa Martino, perche era morto l' Inimico del Papa, & morti, che furono queſti rimaſe Papa Martino ſenz' alcuno altro impaccio, e manteneo nel ſuo tempo pace, e divitia, e venne lo grano a ſoldi 40. lo rubbio.

In ſuo tempo fù pentato ſanto Joanni Laterano, e fece racconciare lo Palazzo di ſanto Apoſtolo, & in eſſo ſtette la maggiore parte del tempo ſuo, & hebbe la Rocca di Soriano a tempo ſuo. E nel detto anno 1424. nel meſe di Jugnio a dì 16. morì Mr. Jordano Colonna Fratello dello ditto Papa e morſe in Marino, & ſtettence il Papa preſente.

In quell' anno Frate Bernardino fece ardere tavolieri, canti, brevi, ſorti, Capelli, che furavano le donne, e fù fatto un talamo di legname in Campidoglio, e tutte queſte coſe ci furono appiccate & arſe, e fù a dì 21. di Jugnio.

E dopo fù arſa Finicella Strega a dì 8. del detto meſe di Junio, perche eſſa diabolicamente occiſe

occiſe di molte creature, & aſſattivua di molte perſone, e tutta Roma ci andò a vedere.

E fece Frate Bernardino in Roma di molte paci, e di molti abbracciamenti, benche foſſe ſtato homicidio.

Dell' anno 1431. die 12. Januarii ſcuri lo ſole e fù lo lunedi di Carnevale.

Del predetto anno & meſe à di 19. cadè la jotta à Papa Martino nella lingua, e fù di lunedi, e lo martedi ſequente morſe ſu' nell' Albo dello di, e fù à di 20. di Febraio, & tutta Roma ne fù adololorata di ſua morte.

A di primo Marzo tutti li Cardinali ſi miſſero in conclave in la Minerva, e fù sbarrata tutta la Piazza per fino alla Piazza di ſanta Maria Rotonda.

Die 3. Martij die ſabbati creatus fuit Eugenius Quartus Frater Cœleſtinus & Venetus, lo quale fù incontinenti menato in ſan Pietro.

Die 11. Martij fù coronato lo detto Eugenio ſecondo lo ſtile di ſanto Joanni Laterano, e pò alla ſua Coronatione tornò à Palazzo, e fece Conſiſtoro generale,' e fonce di molta gente nella ſala grande, nellà quale per la detta preſſura ſi ruppè lo acrizzadore e credendo la gente, che cadeſſe la ſala grande, ogni huomo con feſtinanza ſi die à fuggire, e per la detta preſſura ſi affoggò lo Veſcovo di Sinigaglia Fratello di Pietro Mellino, & hoc fuit in modo prædicto die 26. Martij.

E ſubito che fù fatto lo detto Papa, have e pigliò tutte le fortezze, e maſſime Caſtello ſant Angiolo, lo quale teneva lo Principe, dallo quale lo detto Papa hebbe molte migliara de ducati, che li fece dare Antonio Colonna dal ditto Principe erano Mr. Jacomo Caldoro have dallo predetto parecchie migliara.

Dell' anno 1432. à di 15. Aprile fù pigliato Oddo Poccia Vicecamerlengo, e piglioſlo Stefano Colonna per comandamento di Papa Eugenio per voler ſapere le robbi, e li danari di ſanta Eccleſia, e dove ſtavano, e comando lo Papa à Stefano, che lo menaſſe honeſtamente dinanti adeſſo, e lo detto Stefano fece il contrario, e deſertolo, e per queſto lo Papa l'hebbe à grande sdegno, e minacciò à Stefano Colonna, e per queſta caſione Stefano preditto ſi parti da Roma, e corſene à Paleſtrina, e trattao collo Prencipe di venir à Roma per tollere lo ſtato allo Papo. E venero, e pigliaro Porta Accialo di di ſanto Torio a di 25. d' Aprile, e ſtava nella porta Mr. Antonio Battiſta delli Albertoni e lo ſecondo di entrarono in Roma, e combatterono per Colonna, e ſanto Marco, e perdierono, e foronci di molti perſoni, e perdierono di molti Cavalli, & armi, e quando ſe ne ritornarono, depredarono molti beſtiami di Romani, e fecerono molto danno, perche in Roma ni era de molto beſtiame. E lo danno, che fecerono, fù ineſtimabile, e tenerono la ditta porta parecchi, & ogni di ſi ci combatteva, e mentre che tennerono la Porta, lo Popolo di Roma ſtava ſoſpetto, e non faceva niente, e fù sbarrata tutta Roma, e givano i Romani tutti armati e li Cortiſciani, e li Popoli minuto, ſi potero à ſacco caſa di Stefano Colonna, e caſa de Orlanno, e caſa di Pietro Paolo Sartore, e de molte altre caſe. E tutta Roma ſtava in gran timore, e lo Papa, e li Cardinali, e tutta la Corte, perche dubitavano dello peio, e lo grano ſali à fiorini cinque & ſei, e mezzo lo rubbio, e non potevano gire per lo Datio, che non fuſſino derobati.

Eodem Anno die ultima menſis Maij fù retolta Porta di Acciaia al Signore Stefano, & à Mr. Antonio Battiſta.

Dell' anno 1432. à di 3. di Jugnio fù gittata per terra la Caſa di Mr. Antonio Battiſta Pietro Matheo, perche tolſe la porta predetta, e queſto comandò Papa Eugenio.

Et in queſto anno & meſe di Jugnio à di 20. fù preſo l' Arciveſcovo di Benevento figlio di Antonio Colonna, & frate Maſi, e furono meſſi in Caſtello, e fù detto, che volevano tollere Caſtello ſant' Angelo.

A di 14. del meſe di Julio fu impiccato frate Maſi, e poi fù ſquartato, perche ſi diceva, che haveva ordinato di tollere Caſtel Sant' Angelo, & fare de molto male, e voleva mettere lo Principe in Roma, eſſo, & molti altri Traditori: e per eſſempio de gl' altri lo Papa fece fare queſto, e la detta giuſtitia fu fatta nella Piazza di Campo di Fiore.

Eodem anno à di 22. del meſe di Ottobre fu attoſicato Papa Eugenio dallo ſoldano ſuo Suidiere, e lo Papa ſe creſe morire, e fecelo ad inſtanza di Caſa Colonna, e per queſta caſione ne rimaſe ſtroppiato da un lato, ſi che non poteva alzare lo braccio.

Nell anno 1432. à di 4. Jugnio venne una grande grandine & acqua, e li detti giazzoli erano groſſi come noci, e durò tanto, che allagò tutta ſanta Maria Rotonda con tutto lo Porticale, e gi in fino alla Matalena, e non fu mai veduta la ſimile, e fece de molto danno.

Dell anno 1433. à di 7. d' Aprile fu publicata la pace d' Eugenio, e collo Imperatore Sigiſmondo Ré delli Romani ad eſſere uniti in buona pace, e tranquillità & unione in ſieme, e fu lo martedi ſanto, e gino lo bando à ſono di trombe, e furono fatte grande feſte in Roma.

Lo mercordi ſanto di detto anno furono pigliati in ſan Pietro quatro ſchiavi, perche rubavano intra Citta Caſtellana, & Acignano molti Cortiſciani, e portavano di quelle robbe adoſſo, e quelli Cortiſciani le riconobbero e peco furno preſi, & appiccati caldi.

Dell' anno 1433. fu di Aprile a di 17. fù occiſo Stefano Colonna, & amazzato lo Salvatore Colonna ſuo nepote & Mataleno figlio di Vergurio pentore, e per queſta caſione quelli di Paleſtrina ſi amazzaro Salvatore Colonna, e Mataleno, e molti altri, e fu amazzato detto Stefano in Genazzano.

Eodem anno a di 20. di Majo venne lo Imperadore Sigiſmondo, e fù lo di dell' Aſcenſione, e venne per Porta Caſtello, e givò à ſanto Pietro con grande ſolennità, & annoronce tutti l' Officiali di Roma, e foio fatti jocatori per ciaſcun rione, e girò ad accompagnare lo Imperatore; e lo Papa venne per fin' alle ſcale di ſan Pietro de in-

incontra adeſſo, e poi entrarono nell' eccleſia tutti due.

Eodem anno die ultima May fu incoronato lo Imperadore in ſanto Pietro da Papa Eugenio, e fù lo di di Paſqua roſſata, e gio poi à tanto Joanni Laterano, & Papa Eugenio ſe li fece Compagnia per fino a Piazza Caſtello e poi lo Papa tornò allo Palazzo ſuo, e fonce di molti genti, e lo Imperatore ſullo Ponte di ſanto Pietro fece molti Cavalieri, tra quali ci fù Mr. Stefano Paolo de Stati, e lo Cavallo dell' Imperatore fù adeſtrato dallo ſoldano, e da Manurio, li quali ſtanno ſcolpiti nella Porta di metallo di ſan Pietro à maro dritta, quando s' entra.

Eodem anno die 17. Junii die Mercurii circa 22. hore lo ſole ſcuri, e lo Imperatore predetto ſtava in Roma, cioè a ſanto Joanni, e lo Papa à ſanto Pietro.

Et à di 25. d' Agoſto del detto anno venne Nicolò Fortibraccio à Roma hoſtilmente, e preſe Pontemolle, e venne fino à Porta del Popolo, e feceronci di molti Preſoni, e furono preſi Liello di Ciuffula, e molte perſone, che ſtavano per le vigne. Di pò gi à Pontemolle, e piglialo, e fonce preſo Jacovello di Cecchino, e Mr. Matthia di Pietro Palozzo; e curſe tutto lo Latio, e tolſe tutto lo beſtiame che vi era, e fecero di molti preſoni, e fecero in quello di grandiſſimo danno alli poveri Romani.

E lo ſteſſo di preſe Ponte Salaro, e Ponte Lamentana, e fù sbarrata Roma, e lo lunedi venendo fù retolto Ponte molle, e fù gittato tutto lo ponte di Lignamo, e foronce preſe di molte perſone di Caſtel nuovo; e lo ſecondo lunedi ſi fù preſo Ponte ſalaro, e duro queſta tenebra meſi nove, perche Nicolò Fortibraccio tolſe l' Abbadia di Subiaco, e poi ſe ne venne in Genezzano e mentre ſtava li vi andò lo Campo di Papa Eugenio, e nolli potè nocere: & eſſo Nicolò dopò tolſe Tivoli, e cavone lo Conte di Tagliacozza, e tolſelo nell' anno Domini 1434. à di 7. del meſe di Ottobre, e li ſtette per tutto lo meſe di Majo ſequente dell' anno Domini 1435. concedendo eſſo Nicolò che Roma era in libertà lo hebbe molto caro e reaſſenò Tivoli allo Popolo Romano à di 21. del meſe di Jugnio.

Dell' anno Domini 1435. à di 5. di Decembre furono appiccati dieci ſette huomini nelle forche à Campidoglio, e fù di ſabbato à ſera, e furono preſi in Campo Salino, e furono di quelli di Nicolò della Stella, e lo Reggimento lo fece per dare eſſempio ad ogni perſona, che rubbava, perche Romani erano derobati da ogni parte, e furono ſchiavi pro majori parte.

Quando fù perduto lo ſtato di Papa Eugenio.

Dell' anno 1434. à di 29. di Majo fù levato lo ſtato di mano à Papa Eugenio, e furono fatti li ſette Signori per la libertà di Roma, e chiamonſi Governatori della Republica di Roma, e furono queſti, cioè Joanni Mattheo di ſanto Angiolo, Liello Paolo Stati, Ciecco di Strocco, Joanni Cuccio di Viello de Ripa, Joanni Soma de Colonna, Mr. Antonio Scovola della Regola, Torio Traſca da Treio. E Poncello de Pietro Veranarieri ſi fu fatto Conteſtavile di Campidoglio, e queſti Officiali ſi preſero lo Camerlengo nipote di Papa Eugenio, e meſſeronlo in Campidoglio nella Camera del Senatore ben guardato dalli Romani. E per queſta caſione ſi parti Papa Eugenio, e per paura laſſarono ogni coſa, & veſtioſſe à modo di Fraticello in Transtevere, e poi ſi miſe in una barchetta, eſſo, & Frate Arſencio, e come fù ſaputa la ſua partenza gli andarono in piedi, e ſequitorollo colle ſagette e lui ſi ſalvo, e giò à Fiorenza, e li ſtette per fino che tornò à Roma, e ſubito che fù partito, Caſtello ſanto Angelo ruppè con Roma, e mai finiò di bombardare, & li Signori di Roma ſi facevano le ſtave nello Ponte di ſanto Pietro con un forte muro, e fù fatto Capitano Paolo delli Joſti con cinque piutre, e tenevaci la bombarda, e l' altra sbarra fecero à ſanta Maria Traſpontina & in Piazza Caſtello, e lo ditto Papa ſi parti alli 14. di Jugnio.

Eodem anno & menſe quelli di Caſtello Santo Angelo tennero modo contradimento ordinato di darſi allo Popolo di Roma, e gridavano tutti quelli di Caſtello: Viva lo Popolo, e li Officiali. E tutto lo Popolo ſe lo creſe, e tutta Roma corſe à vedere, e Mr. Baldaſſario da Nino, che ſtava in Caſtello, diceva con alcuni degl' altri: Vengate, e pigliate lo Caſtello. E li Romani cigerono & entrati, che furono dentro, furono pigliati; e li Cittadini pigliati furono queſti, Jacovo di Roma, cioè di Mr. Galiotto Normando, Valeriano Muto, Joanni Somai de Colunna, Torio Taſca de Treio, Matthia Campione de Colonna, Paolo Jacovo de Campitello & un altro. E ſubito preſi che furono, lo Caſtello gittò in bombarda, & deo nello muro della sbarra, & ogni perſona ſi fuggi per paura della bombarda, e tutta Roma ne rimaſe ſconfittà, e li Officiali ſe ne gerono à Campidoglio triſti e dolenti, & molti dicono che queſti Cittadini da uno di eſſi furono menati.

Dell' anno Domini 1434. del meſe di Ottobre nella vigilia de Santi Simone & Juda, à di 23. fù perduto lo ſtato del Popolo, e re hebbe lo ſtato la Eccleſia e geſſe fuora lo Camerlengo di Campidoglio; & erano Officiali queſti, cioè Paolo Povaro, Maſſimo Liello Cecco, e Bartolomeo Rezzunello, & furonce fatta gran feſta per Roma per quelli, che erano dello ſtato Eccleſiaſtico, e ſubito abbandonarono lo Campidoglio, e fù fornito incontinentia de fanti dell' Eccleſia, e di vettovaglia, e tutti gl' Officiali ſe ne gerono à caſa triſti. Et dolenti, & in quel di furono fatti li Officiali per la ſanta Eccleſia, e ſubito venne lo Patriarca Vitteleſco di Corgnetto un' huomo diabolico, e meſſe paura ad ogni perſona, e ſtette qui per legato, e lo Camerlengo ſe ne andò allo Tio Papa Eugenio.

Dell' anno 1436. del meſe di Marzo à di 20. Poncello tolſe Porta Majore, e fù Poncello Figlio di Pietro Venerameri, e da Paolo frate e da Antonio di Paolo Jannuccio, e da Joanni Romano, e la ditta Porta la dierono allo Conte Antonio Caldara, e ſubito fù sbarrata Roma, e tonneronla di trè, & lo Conte everſo, e molti Romani

mani li dieronla battaglia, & arrenderoſſe, e furonſe trovato Antonio di Paolo Jannuccio, e Joanne Mavone, è fù la di di Gieruſalem, che ne giò tutta Roma. Diceſi che Poncello fece queſto, perche lui s' operò, che Roma tornaſſe all'Eccleſia, e nella liberatione del Camerlengho fecelo, e furon li promeſſe cento migliara de Ducati, e non li furono dati, peio lui ſi deſperò, e fece coſi.

Eodem anno, menſe Maij fù meſſo à ſavo Caſtello Candolfo dalle genti del Patriarca, e fù arſo, e gittato à terra, e lo ſimile fù fatto allo Borghetto, e fù gettata à terra Caſa di Poncello, di Pietro Venerameri, & de Cola dello Tronco, e de Paolo Ficco, e di Antonio de Paolo Jannuccio, perche tolſero la Porta, e furono banditi della teſta.

Dopò lo Patriarca moſſe la guerra in Campagnia, e pigliò tutta Campagna & Cività Innivina, e Caſtelnuovo, e lo detto Patriarca piglio lo Conte Antonio Caldora, & appiccolo à Scantino in Maritima in una oliva, e fù à 19. del meſe di Majo, & à di 3. di Jugnio meſſe Campo à Tagarola, & à Paleſtrino, e givonce lo Patriarca collo Popolo di Roma, e ſtette in Campo, perfin che hebbe Zagarola, & Paleſtrino e tolſelo d' Agoſto, e ſubjugollo all' Eccleſia, e poi tornaro à Roma, & folli fatto tanto honore, che ad uno Papa non ſaria fatto, & giò ſotto pallio dall' arco di Santo Vito ſin' à ſanto Lorenzo in Damaſo con tutti gl' Officiali di Roma, dicendo: Viva lo Patriarca che è lo Padre della Città. Perche era ſtato una gran Careſtià, & invilivo lo grano per amore ſuo, e lo palio ſuo fiſciliato dinanti à ſanto Lorenzo, come foſſe ſtato uno Papa, o Imperatore.

Et dopò lo detto Patriarcha preſe Poncello predetto, e dello detto meſe lo fece attanagliare per Roma, e doppò in Campo di Fiore lo fece impiccare, e ſquartare, e li parti appiccò per Roma, e lo detto Patriarca fece ſpianare & abruſciare Paleſtrina, perche Stefano Colonna era tornato contro lo Papa, e tutti i Paleſtrini girono preſi, & in Roma venne la nona preda.

Dell' anno 1437. d' Aprile lo detto Patriarca giò à campo nello Reame di Napoli, e trovò, che lo Ré d' Aragona haveva havuto Napoli con tutte le Caſtella, e per queſta caſione ſe ne tornò à Roma.

Del meſe di Juglio ritornò in Reame, e preſe lo Prencipe di Taranto con molti Preſoni, e tutte le terre dello Conte di Nola, e le terre dello Prencipe, e fecenſi di gran fatti.

Dell' anno Domini 1438. morſe Sigiſmondo Imperatore di Roma.

Del detto anno à di 12. d' Aprile Capolacciola & Garofolo doi Beneficiati di Santi Joanni Laterano furono molte pietre pretioſe, Zaffiri, Balaſſi, Diamanti, Amatiſti, e perche dello capo di San Pietro e Santo Paolo, che ſtanno nel tabernacolo di Santo Joanni predetto in doi volte, e furono ritrovati per queſto modo. Serveſtro de Pallone comprò una perla de grande valore per 30. ducati, e fù una conteſa coll' orefice, e queſto Serveſtro, & in queſto modo venne à notitià de molti, e quando fù ſaputo, che l' haveva venduta, ſubito fù ſuſpicato, e fù ſuſpetto, e ſubito fù preſo Mr. Nicola de Valmontone Canonico di San Joanni, perche Galerazzolo ſuo nipote lo deo à tenere à lui, lo juravo, che non era vero, e che non ne ſapeva niente, eſſo lo ſapeva dopò che fù ſaputa la verità, e trovate le pietre tutte furono riportate à Santo Joanni, à di 20. d' Agoſto con tutta la proceſſione di Roma, e giſſe lo Senatore di Roma con tutti l' Officiali, con tutto lo Popolo, e lo Senatore leſſe la Scommunica, che foce Papa Urbano Quinto, lo quale poſe li quelle teſte, & ornolle con le ditte pietre.

Eodem anno die 4. di Settembre furono diſgradati queſti malfattori, id eſt Mr. Nicola de Valmontone Canonico, Capacciola e Garofolo Beneficiati nell' Altare majore dell' Arcocello, e dopò furono riſcarcerati nella Piazza di Campo di Fiore relevata fù in alto, & li ſteroſci di quattro, e del detto meſe furono juſtitiati in queſto modo: Capacciola e Garofolo furono ſtraſcinati per fino alla Piazza di San Joanni, e Mr. Nicola giò à Cavallo nello ſomaro tutti Immitriati, lo detto Mr. Nicola fò appeſo nell' ormo della Piazza di Santo Joanni, à Capocciolla & Garofolo li furono mozze le mani dritte, e poi furono arſi nella detta Piazza, e le dette mani furono chiaccillate à canto all' opera di metallo, à quel muro come delle predette coſe ſi vede la memoria penta, come s' entra la eccleſia di Santo Joanni à mano dritta fù ad alto.

Del detto anno 1438. di Novembre à di 8. fù juſtitiato Jacovo Galeſe & Riccio, perche volevano guaſtare lo ſtato dello Patriarca, e volevanolo pigliare, e furonli mozzo lo Capo, e poi furono appeſi tutti doi per li piedi nelle forche di Campidoglio, & le teſte furono meſſe in doi lancie, e portate per Roma, & in Campo di Fiore per eſſempio de gl' altri.

A di 2. del meſe predetto Rienſo Colonna tolſe Tagarola, e la Rocca, e gionſe à campo Ranaldo Orſino, e miſe ſi in Galicano, e lo Patriarca ſe n' era gitto à Cornetto, e come ſeppe la novella ſi ritornaro à Roma. E ſempre piobbe quei di, e per la detta piovia creſce fiume, e gi per tutta l' aceſſe, e per molti altri luoghi & à campo à Tagarola, e gi molta gente di Roma, e lo Patriarca, che gi à campo lo di di Carnevale, che fù à 17. di Febraio, e furono fatte le proceſſioni, e fù moſtrato il volto ſanto, e le teſte di Santo Pietro, e di Santo Paolo per queſta caſione, e portaronla brecciola con molte bombarde, la quale breccola fù fatta nella Piazza di Colonna, e ſtattovi lo Patriarca à campo tutta la quadrageſima, e dopò alli 2. di Aprile fece la concordia con Rienzo Colonna, e fù lo Giovedi ſanto, e ſono à gaio Campitoglio con tutte l' Eccleſie di Roma, e poi ſi partì lo Patriarca per gire à Fiorenza à di 4. d' Aprile.

Dell' anno Domini 1439. del meſe di Maio in tempo di Mr. Angiolo Puriario Senatore di Roma fù arſo, & buttalo per terra Zagarola.

Eodem anno & menſe Novembris fù fatto Papa Felice in Conſtantia dalli Cardinali, che erano nello Concilio, & era Papa Eugenio, e quelli dello Concilio fecero molti comanda-

men-

menti à Papa Eugenio, che ſe doveſſi rappreſentare, e mai non ce volſe comparire, & era in queſto tempo lo ſcisma, è depò ſequitarono le coſe infra ſcritte.

Lo Patriarca predetto nel ſopradetto anno disfece lo Signore di Foligno, e tagliato li la teſta ad eſſo, & allo figlio nella Rocca di Soriano, & Papa Eugenio per timore dell' altro Papa fece queſto, che ſequita.

Vedendo Papa Eugenio, che era abbandonato, dalli Cardinali per Papa Felice, che era in Conſtantia, tenne modo le quattro tempora di Natale di fare diciſette Cardinali, & fece queſti, cioè lo nipote di Monſignor di Rohano, lo Cardinale di Breſcia, lo Cardinale di Rhohano, lo Cardinale delli Alberti, lo Cardinale di Capua, & gl' altri, quali non ſono deſcritti qui.

Dell' anno Domini 1439. à di 19. di Marzo fù preſo lo Patriarca di Corgnetto predetto Cardinale di Fiorenza del titolo di San Lorenzo in Luccria, e fù preſo in porta San Pietro à Caſtello, e ſi lo preſe Miſſer Antonio Caſtellano de Caſtello per comandamento di Papa Eugenio, perche poco li apprezzava, & proccacciava d' havere lo Caſtello, & addomandollo più & più volte allo detto Mr. Antonio, e Mr. Antonio ne ſcriſſe allo Papa, e per queſta caſione ne fù preſo, & dicevaſi, che ſi voleva fare Signore di Roma, e quando fù pigliato, e fù ferito, & ſtette preſone di vinti e poi morſe à di dui d' Aprile di ſabato, e lo corpo ſuo fù portato alla Minerva, e lo Conte Averſo paſsò di la dello Ponte con tutta la ſua brigata, e non potè intrare ad ajutare lo Patriarca, perche fù gittata la Caditora, e ſubito lo Conte preſe le ſome, e lo coriaggio, e portoſelo à Ronciglione.

Eodem anno & menſe Aprilis venne à Roma l' altro Patriarca Cardinale di San Lorenzo in Damaſo per Legato di Roma, e quando venne, li fu fatto grande honore da Romani, e gi ſotto Pallio da Santo Pietro per fino à Santo Lorenzo in Damaſo.

Dell' anno Domini 1440. di Maggio la feſta del Corpo di Chriſto li Fraticelli di Santo Joanni volevano portare lo Corpo di Chriſto, e li Canonici non volevano, perche lo volevano portare eſſi: per queſta caſione fù levato lo tumulto, e furon cacciati da ſanto Joanni à furore di Popolo, e furono cacciati colle pietre, e quelli Fraticelli ſi difendevano molto bene, e per queſta caſione andarono da Papa Eugenio, e parte ne rimaſe nel Palazzo, & allo Papa li ſeppe moltorio e però comandò allo Patriarca & allo Caſtellano, che fuſſero rimeſſi li fratticelli in Santo Joanni, e furono ad accompagnarli li Conſervatori, & 26. Caporioni. Et in quel tempo erano Conſervatori Rienzo Mancini, Peronello de Cecchino, & Cola Margano. Li nov' Officiali jurarono l' officio, mà non furono ammeſſi allo detto Officio, fino che non entrarono li detti Fraticelli, però furono li officiali vecchi & novi.

Dell' anno 1442. à di 15. di Decembre furono juſtitiati l' infra ſcritti, cioè Gino Albaneſe Capo di ſquadra, e lo Cancellero ſuo Cuſino, à eſſoli fù tagliata la teſta, e lo Cancellero fu appeſo, perche Gino ruppe la trega contra di Roma, & in tal di furono guaſte tutte le tetta di ſanta Maria Rotonna, perche guaſtavano tutta la Piazza, e dopò furono gittati tutti li Portici, che ſtavano al lato alle Colonne del detto Porticale, e furono le Portiche queſte, la Portica di Tomarezzo, la Portica di Joanni Toſcanella, del Cola, del Mauto, e di Jacovo Pucci.

Dell' anno detto à 27. di Maio fu mozzo lo Capo à Paolo della Molara, in Campitoglio, e fecelo mozzare lo legato, per ſoſpitione, che ne haveva perche era valent' huomo, e fù li mozzo con gran fatica, perche ſi difendeva dallo Senatore, & folli moſſo ſenza confeſſione & Communione, e doi di inanti furono appeſi quattro delli ſuoi ſaccomanni.

Eodem anno à di 28. di Settembre di Sabbato venne à Roma Papa Eugenio, & entrò per Porta dello Popolo, & entro nella Eccleſia, e li ſtette tutto lo ſabbato; la Domenica poi ſi parti, e gi à San Pietro con molta gente, e con cinque Cardinali, & giò ſotto Pallio, e miſe lo' terzo allo vino, e radoppiò tutte le gabelle, e lo Popolo ne ſtava mal contento. E quando fù à Colonna, fù ſtillato: Viva la Eccleſia, e mora lo terzo: e fù levato lo terzo, e givonſi tutte le drive di Roma con molte reliquie, e fò li moſtrato lo volto Santo, & ſtette in San Pietro di 19. è poi ſe ne giò a ſanto Joanni, e li fù ordinato lo concilio, e fù racconcia la ſala del Concilio, e furono miſſe le ſcritte per tutta Italià, e dopò ſe ne tornò à San Pietro.

Eodem anno à di 8. di Decembre in die ſancti Ambroſii fuit eclipſis lunæ.

Dell' anno 1444. di 12. di Settembre fù occiſo Angelotto delli Foſchi Cardinale di ſan Marco, & occiſolo un ſuo Cameriere, e robaolo e per queſta caſione lo detto Cameriero ſubito fù preſo, e ſtraſcinato da Campitoglio fino alla Caſa dello Cardinale, e poi fu meſſo in uno Carro legato, e fù attenagliato per fin' à Campo di Fiore, e polli li furon ſi moſſe le mani, e pò fù appeſo, e poi fù ſquartato, e poſto in quattro parti di Roma, uno à Ponte mollo, uno in Campo di Fiore, uno à Monte Mari, e l' altro à Porta ſanto Joanni le mani furono chiavellate nello muro in Porta ſanto Pietro.

Del 1446. à di 5. di Jugnio lo di di Paſqua Roſata fù cannonizzata ſan Nicola da Tolentino dell' ordine di ſanto Agoſtino, & diſſe la meſſa lo Papa, e gi la Proceſſione da ſanto Agoſtino à ſanto Pietro ſolennemente con molti Prelati e Popolo.

Eodem anno Papa Eugenio cacciò tutti li Canonici di ſanto Joanni, e fece la Canonica per li - - - - - - e fece lo Choro rilevato, & acconciò tutta quella loggia, che era da ſanto Joanni ad Sancta ſanctorum.

Dell' anno 1447. die nona Januarii die lunæ entrò Rè di Ragona in Tivoli, & accompagnollo lo Camerlengo, e l' Abbate di ſan Paolo Cardinale, lo Veſcovo di Tivoli con tutto lo Popolo di Tivoli, e lo Capo militia li aſſignò le Chiavi per comandamento di Papa Eugenio, e dello Patriarca

ca Camerlengho, e lo detto Rè non ſe volſe tollere, & dapoi doi di ſe tolſe, e le ſue genti fecero in Tivoli molto danno di coſe da manducare.

Eodem anno à di 12. di Febraio lo Papa proceſſionalmente mandò à ſanto Jovanni Laterano lo Regno di San Silveſtro, cioè Corone trè di oro, l' una di ſopra l' altra, lequali donò Conſtantino al detto Silveſtro, e lo detto Regno venne d' Avignone.

Eodem anno die Jovis 23. Februarii morſe Papa Eugenio quarto ad hora otto di notte.

E di pò fu ordinato lo Concilio per li Romani in Araceli di quello, che ſi doveſſi petere allo Collegio, nello quale ci intervenne l' Arciveſcovo di Benevento, e molti Cittadini, nel quale Conſiglio arrenghò Mr. Stefano Porcaro, e diſſe alcune coſe utili per la noſtra Republica, trà le quali diſſe, che ſi doveſſe vivere ad Capitulo colla eccleſia, & collo ſummo Pontefice, attento che una triſta & picciola di quelle, che erano ſubiette, alla Eccleſia vivevano ad Capitulo con dare in tanto all' Eccleſia & Romani. Et l' Arciveſcovo ſi livetao, che non diceſſe piu, e tutto lo Conſiglio ſi aronci, & volevano li Cittadini, che Mr. Stefano diceſſi, e doppò fù rotto lo detto conſiglio, e doppo li Romani iterum entrarono nello refettorio, dove ſi faceva, & l' Arciveſcovo predetto ſi partì molto ſcorrucciato, e non fù più fatto mente per paura del Rè d' Aragona, che ſtava in Tivoli.

Eodem anno die 4. Martii li Cardinali entraron in Conclave, lo quale fù nella Minerva, e furono dici otto Cardinali, cioè lo Colonna, lo Greco, Ferino, Capua, Bologna, Andegaſſentis, Morimenſis, Milano, Taranto, Portogallo, San Paolo, San Marco, San Siſto, Valentia, San Clemente, lo Camerlengho di ſanto Lorenzo, Freſco, e Sant'-Angiolo.

A di 6. di Marzo li ſopradetti Cardinali fecero Papa lo Cardinale di Bologna, lo quale fu chiamato Papa Nicolao Quinto, e fù fatto grande feſta in Roma.

Die 18. eodem menſe la Domenica della Roſa fu coronato Papa Nicolò Quinto nelle ſcale di ſan Pietro, e dopò ſe ne gì à ſanto Joanni e folli fatto molto honore per li Romani all' andare & allo tornare.

Die 8. Junii lo dì dello Corpo di Chriſto Papa Nicolò fece la Proceſſione in ſanto Pietro, e porto lui colle ſue mani lo Corpo di Chriſto da ſanto Pietro perfin' à Porta Caſtello, & andonci tutti li Cardinali, e Veſcovi & Arciveſcovi, e tutta la Eccleſia di Roma, & adonce à vedere tutto lo Popolo, perche da qui manti fù veduta ſimil' cerimonia, che lo Papa andaſſe in proceſſione alli di noſtri, & per queſto in queldi non fu fatta la feſta di ſanto Joanni, come ſi voleva fare.

A di 24. di Jugnio in die ſancti Joanni, lo Papa andò à ſanto Joanni, e le diſſe la meſſa con tutti li Cardinali, & li Conſervatori e Caporoni fecero correre l Palio, che hebbero alla Coronatione di Nicola, e corſero da ſanto Coſmo & Damiano per fino all' arco di Conſtantino in Piazza di ſanto Joanni, & hebbelo Battiſta Renzo Mancino.

Dell' anno 1448. nel di di ſanto Marco à 25. d' Aprile Papa Nicolo fece una proceſſione ſolenniſſima da ſanto Pietro fino à ſanto Marco, dove vi andò lui à piedi, con tutti li Cardinali, e con tutta la Chiereſia, e con molte reliquie, e fù la più ſingulare proceſſione, che mai foſſe fatta in Roma, e doppò lo Papa diſſe la meſſa in ſan Marco ſolenne, e dopò pranzo in Caſa del Cardinale di Capua, & alle 22. hore ſe n' andò à Palazzo à cavallo, e fu li fatto molto honore per li Romani, e furono coperte le ſtrade da Porta ſan Pietro per fino à San Marco.

Eodem anno die 23. di Maio lo detto Papa Nicolo fece la Ceremonia di fare una ſimil proceſſione à ſanto Joanni, e portò lui à piedi lo Corpo di Chriſto colle ſue mani da ſanto Joanni per fin' à ſan Clemente, e dopò dè là volta, & ritornò à ſanto Joanni, & la ſera ſe n' andò à Palazzo a Cavallo per Tranſtevere.

Eodem anno à di 29. d' Agoſto in die decollationis ſancti Joannis Baptiſtæ ſcuri lo ſole trà terza & Nona, & in queſto anno ſo grande moria in Roma, & per tutto.

E doppò del meſe di Settembre venne à Roma Frate Roberto, e predico nella Piazza di Campitoglio, e fece fare di molte paci in Roma, e tutti ſtrillavano miſericordia per la grande moria, che era in Roma, & à di 23. di Ottobre andarono li garzoni inudi fuſtandoſi dall' Araceli per fino à ſanta Maria Majore, e gridando ſempre miſericordia, per la gran moria che era.

Et a di 4. di novembre del detto anno fò in Roma lo terremoto, e tremarono le caſe mirabilmente, & ogni huomo fuggiva con paura, e ſi ſalva all' eccleſia.

Eodem anno 1449. à 23. d' Aprile lo di di ſanto lorio venne la novella à Papa Nicola, come Papa Felice Antipapa con tutti li ſuoi Cardinali havevano rinonciato allo Papato, e queſta rinonciatione fece fare l' Imperatore, perche non voleva che foſſe lo ſciſma, e lo detto Papa Nicola deo lo Cappello à Papa Felice, e li ſuoi Cardinali che prima volſe, che ſtaſſero à ſua diſcrettione, & in Roma ne fù fatta gran feſta, e per queſto in quel di fù corſo lo Pallio di docati cinquanta.

Die 27. ejuſdem menſis lo ditto Papa per la caſcione predetta rendendo gratie à Dio, fere & ordinò ſolenne proceſſione da ſanto Pietro per fino à Porta Caſtello, e furon li Cortiſciani molto lieti.

Del 1450. cioè nell' anno ſanto Papa Nicola con grande ſtudio & grande diligenza e coll' ajuto e conſiglio di nullo fece proviſione & ammanimento, ſi che nello detto Anno di jubileo mai mancò coſa alcuna & à tante migliara di perſone, che vennero a Roma mai mancò nulla.

Del detto anno & meſe di Decembre à di 19. e fù di ſabato, fù moſtrato lo ſudario alli Pellegrini, che erano in Roma, e Papa Nicola fece la benedittione à tutto lo Popolo Chriſtiano, che ſtava nella Piazzo di ſan Pietro, e quando lo detto Popolo volſe tornare, e fu nello Ponte di ſanto Angelo una grande Carica, & ſtetta per la moltitudine dell' huomini, e li era una mula, alcuni, che fù di ſanto Marco, alcuni dicono, che portava doi caſte, con due femine, che venivano allo perdono,

no, e pavenṫò la detta mula, e la gente per la calca grande caſcava in terra, e fò nello detto Ponte ſi grande preſſura, che li vi ſi morſero perſone ducento, e trè cavalli affoggati, e la detta mula, & molti ne caſcaron in fiume, e delli morti parte ne gi à ſanto Celſo, e parte in Campo ſanto, dove ne furon portati diciotto carrette, piene d' huomini morti, e mai non fò ne odita, ne veduta ſimil' coſa, & uno caſo coſi horribile.

Nell' anno 1451. Papa Nicolò ſe de allo edificare & ad acconciare Roma, e prima reſtaurò Roma, cioè le mura, & Turricelli, e le porte di Roma, e maſſime quella di Teſtaccio, e fere acconciare Campitoglio, e fece la torre in Caſtello ſanto-Angielo, id eſt, che ampliò quella, che fece Bonifacio, e fece li leſtanze di là, e de quà, e fece uno muro groſſo al Torrioni con tre torricelli rondi, e fece lo muro intorno allo Palazzo con una Rocca ronda appreſſo Porta viridaria, fece lo muro à Ripa, e fece lo Palazzo à ſanta Maria maiore, & uno muro avanti fiume ad torre di Nona, e fece la Canonica alli Canonici di ſanto Pietro, & edificò lo Palazzo delli Conſervatori, fece lo muro à Ponte molle, e fece doe Capelle ronde in nello Ponte di ſanto Pietro, e dottoli per l' anima di quelli, che morſero l' anno paſſato, e fece la Piazza di ſanto Celſo con gettare molte caſe in terra, e fece di novo la Eccleſia di ſanto Theodoro doi volte, la prima acconciò la vecchia, la quale acconcia che fù caſiò dalli fondamenti, & lui la rifece con poco più là, e poco minore, che non era. Item fece coprire & acconciare la eccleſia di ſanto Stefano Rotonno, e lo loco delli Frati, e dottoli, & acconciò la fonte di Trevi, ſecondo che ſi demoſtrava per le lettere & arma ſua in più lochi, e queſto lo fece in tempo ſuo.

Del 1452. lo Imperatore Federico venne à Roma à coronarſi, e folli fatto molto honore, in ogni parte, maſſime à Fiorenza, à Siena, & à Viterbo, e dovunque ſtette, e per queſto Papa Nicola ne ſtava ſuſpetto, e per queſto ſece venire tutta la gente dell' Eccleſia à Roma, & fanti à piedi, e fece comandare in ogni terra, che mandasſino genti à lui, e ſi fortificò molto bene, e fece tredeci Monascaldi uno per Rione, & adeſſi, & à tutti l' altri Cittadini, & Officiali de le cropa di Roſato, e de tutte le porte alli Cittadini, id eſt, doi per Porta, e coſi ſicuro entrò lo Imperadore in Roma collo Rè d' Ungaria, con molti Baroni & Cavalieri, e la prima poſata fece in caſa di Tomaſſo Spinelli fuor di Porta viridaria alla Croce di Monte Mario, & accompagnatolo tredeci Cardinali, e molti Veſcovi & Prelati, & lo Senatore con tutti l' Officiali Romani, li quali li girò in contro lui ſi fermò nel ſuo Cavallo, e recepè la ſalutatione de tutti coloro, che lo vennero à viſitare, e quando li Cardinali ſi li partavano, à pena che lui inchinava un poco la teſta & coſi, & non tanto faceva alli Veſcovi, e dopò venne lo Senatore Romano con gl' altri Officiali, e Cittadini Romani, e lo Senatore ſtava veſtito in broccato con quella beretta, e con maniche, & ornamenti di pelle, con le quali và allo Teſtaccio & Nagoni, e quando ſali poco inanti, & ſalutolo, lo detto Imperatore, ad domandò lo ſuo Interprete, che era queſto, e lui li diſſe lo Senatore di Roma all' hora l' Imperatore ſe li caccolo Cappello & abbracciolo, e fece li molto honore, & ogn' uno ſi maraviglio, che alli Cardinali à pena haveva inchimato lo Capo, & allo Senatore ſi cavò lo Capello.

Doppò alli 9. del detto meſe entrò lo Imperatore per Porta Caſtello, e gi ſotto Pallio per fin' à ſanto Pietro colla Proceſſione delli Preti, & colli Cittadini, & Ufficiali, liquali per comandamento del Papa li fecero grande honore, e lo Papa colli Cardinali lo receperono nelle ſcale di ſanto Pietro, e collo detto Imperatore deretto à lui co giva la Imperatrice ſua ſpoſa figliuola del Rè di Portogallo, iouane polita, e bella, tanto quanto ſi poteſſe dire, con molte donne, e damicelle, & dopò lo Imperatore fù collocato, in quello Palazzo, che ſtà ſopra le ſcale di ſanto Pietro. E dopò lo ſequente di, id eſt li 10. di Marzo lo Imperatore arco la detta ſpoſa, dopò la meſſa, la quale la diſſe lo detto Papa Nicola, & hebbe la meſſa della pace, & in quella ceremonia vi furono infinitiſſime perſone, e dopò à di 18. lo detto Imperatore Federico Terzo fu incoronato da Papa Nicola, e li fù data la Corona dell' Imperio inſieme colla ſua donna Imperatrice, e dopò furononti d' olio ſanto, & in queldi ſi parti di ſan Pietro, & andò à ſanto Joanni Laterano, e nello Ponte fece di molti Cavalieri, & perche in quel di era la Domenica della Roſa, lo Papa li donò la Roſa, e dopo ſe ne parti di Roma.

Et doppò a di 22. d' Aprile ritornò lo Imperatore à Roma, & venne per mare, e venne à Santo Paolo, & non ſe sà perche tornaſſe, e dopò ſi parti da Roma per terra à di 26. del detto meſe, & andoſſene del la magna e doi Cardinali li fecero compagnia per fino ad Acquapendente, e fù lo Cardinale di Bologna Fratello del Papa, e lo Cardinale di ſanto Angiolo, e Papa Nicola rimaſe molto lieto, & contento, che l' Imperadore s' era partito da Roma con buona pace.

Dell' anno 1453. à di 5. di Jennaro fù ſcoperto lo trattato di Mr. Stefano Porcaro, e fù pigliato lo detto Mr. Stefano in caſa di Rienzo di Liello de Madonna Guaſca ad hore nove di notte, & ſtava ſerrato in una caſcia, e lui s' era fuggito da Bologna, dove lui ſtava confinato, e cridato in guardia ad mano, che li era legato, & haveva comandamento, che ogni di ſi doveſſe appreſentare allo Legato preditto, & Battiſta Sciarra nipote del ditto Mr. Stefano fece romore in Roma, e ſcontronſi lui con li ſuoi Compagni con uno Maneſcallo, lo quale andava con cento fanti à Palazzo, & ferivo à morte lo detto Maneſcallo, & alcuni delli detti fanti, e ſcoperto che fù lo detto trattato, andò lo ſenatore, lo quale era Mr. Giacomo delli Lavagnuoli da Verona inſieme con lo Vice-Camerlengo, e con molti fanti à caſa di Mr. Stefano, e trovarono l' uſci ſerrati, di dentro vi era de molti genti, & daſono la battaglia all' Uſcio, quelli di dentro buttarono dalle fineſtre certe tavole, & quelli, che erano dentro, vedendo la coſa ſcoperta uſcirono per la Porta dereto alla Caſa, e lo detto Battiſta

tiſta Sciarra con quattro Compagni li baſtò l' animo di girſe di fora, e combattero con quelli fanti, e coſi giſſe e la corte li fù adoſſo, & loro ſi difeſero & camparon tutti eccetto uno, il quale combattendo ſe li ſtroncò la ſtringa della Calza, e caſcando le calze non ſe potè adoperare, e fù pigliato, e nella detta caſa furon pigliati queſti, che non erano ancora fuggiti, cioè, Sao de Ottaviano ſartor chiunciento di Mr. Angelo de Maſcio, e certi altri ſchiavi, che haveva menato con eſſo lo detto Mr. Stefano, e Franceſco Barbiero, & in nella detta caſa dello detto Mr. Angelo di Maſcio, e ſimilmente ne furono trovati de molti Partiſciani & Armi, e per queſto fù pigliato detto Mr. Angiolo Cognato di Mr. Stefano, e Roma ſtava in grande tribulatione.

Et à di 19. di Jennaro de Martedi, fù impicciato Mr. Stefano Porcaro in Caſtello, in quello torrione, che ſtà quando vai in là, à mano deſtra, e viddelo io veſtito di nero, in vipetto, e calze nere, le perdete quell' huomo da bene, & amatore dello bene, e libertà di Roma, lo quale perche ſi vide ſenza caſcione eſſere ſtato sbannito da Roma volſe per liberar la patria ſoa da ſervitute mettere la vita ſua, come fece lo corpo ſuo, alcuni dicono, che fù ſotterato in ſanta Maria Transpontina, alcuni dicono, che fù gettalo in fiume.

Et in quel di furon impiccati nelle forche di Campitolio ſenza confeſſione e Communione l' infra ſcritti, cioè Mr. Angiolo di Maſcio primo, e dopò lo figlio Chiumento, loquale per non vedere lo Padre impiccato, pregò, che li foſſe meſſo lo Cappello tanto inanti gl' oculi, che non lo poteſſe vedere, e coſi fù fatto, & ſtettero impeſi l' uno à canto all' altro.

Item con eſſi fù impiccato lo dito Sao di Ottaviano, e molti altri, liquali in tutto furono nove, e ſoli, letto la ſentenza ò caſcione, perche furon impiccati, e fù queſta, perche Mr. Stefano Porcaro ſi ci chieſe certi ſuoi ſequaci, & ordinarono di pigliare Papa Nicolo, & alcuni delli Cardinali, e mettere à ſacco di molte caſe, e violare di molte Zittelle, e per queſto li facea juſtitiare, e fù de lunedi.

Et in quel tempo furon ancora pigliati Mr. Joanni Ceſare, e Mr. Cornelio Canonico di ſanto Pietro, liquali perche non furono trovati in colpa, depò furono relaſſati, e Mr. Nicolò Gallo Canonico di S. Pietro ſe ne fuggì, e giſene in Damaſco, e li ſtette fino che fù morto Papa Nicolò.

A di 8. Gennaro fù impiccato Franceſco Gabadio, & uno Dottore, perche accompagnarono Mr. Stefano Porcaro, e diſſeſi, che havevano notitia dello detto trattato, e dopò andò uno bando, che chi ſapeſſe, dove ſtà Battiſta Sciarra, Mr. Nicola Imola nipote di detto Mr. Stefano, e Jacovo di Liello Cecco, che lo doveſſino revelare, e guadagnavano mille Ducati, e chi li dava morti, cinquecento, e lo Papa fece cercare per tutta Italia per queſti delinquenti, & tandem fece pigliare Battiſta di Perſona, alias detto Peccator maſtro Pietro di Monte Rotondo con l' altri furono pigliati, chi à Padua, chi in Venetia, & allo detto maſtro Pietro, e Battiſta Sciarra con molti altri, li fù tagliata la teſta alla città di Caſtello. Lo detto Peccatore fù menato à Roma, & à di 30. di Jennaro fu ſonata la campana di Campitoglio doi volte ad juſtitia per voler juſtitiare le detto Battiſta da Perſona, e li ſoi Parenti hebbero ricorſo ad uno Cardinale detto Metenſis, loquale habitava nello Palazzo di ſanta Maria Inviolata, che voleſſe ſupplicare allo Papa, che queſto povero huomo non moriſſe, attento, che lui non ſapeva niente di quel trattato, per la qual coſa lo Papa conceſſe la gratià al detto Cardinale, e fù mandato ſubito uno meſſo al Senatore, che non lo juſtitiaſſe, perche lo Papa l' haveva perdonato per amor del detto Cardinale, & i ſoi parenti furono aſſai contenti.

A di 31. di Jennaro fù impiccato lo ſopradetto Battiſta de Perſona per comandamento dello Papa, e la ſententia diſſe, come haveva ſentito lo trattato di Mr. Stefano & haveva ordinato, cioè, di pigliare lo Papa, e di ammazare alcuno Cardinale, lo di di Paſqua Piſania, quando lo Papa giva à meſſa à ſanto Pietro, e di mettere a ſacco de molti Fiorentini, & alcuno Romano, e poi partiſse ugualmente intra loro queſta nobba, & odendo queſto lo detto Cardinale Metenſis, che lo Papa per ſuo amore l' haveva perdonato lo di inanti, e dopo ſenz' altra caſcione lo di ſequente l' haveva impiccato, ſe ne andò con grande furia a Palazzo, e quello che diſſe allo Papa non ſi sà, ſe non che tornando lui a caſa incontinente fece mettere in ponto tutta la ſua fameglia, & cavalcò, & andoſſe, con Dio in Franzia, e non volſe mai piu tornare in Roma, queſto fece per grande diſdegno, che haveva contro lo Papa, maſſime che conoſceva le coſe oppoſte contro detto Battiſta non eſſere vere, attento la buona vita, & ancò la purita del detto huomo, dello quale lui ne haveva notitia, attento ancora che non era atto à ſimile coſa, & in quell' anno per queſta caſcone non fù fatta la feſta di Teſtaccio.

Dell' anno predetto 1453. del meſe di Julio à di 8. venne la novella allo Papa, & à Roma, come lo Gran Turco haveſſe pigliato Conſtantinopoli, e queſto con grande occiſione, e crudeltade de Romani, e Frate Roberto certificò al Popolo queſta novella eſſere vera; per la qual coſa lo Papa, la corte, e tutto lo Popolo ne ſtettero mal contenti, attento, che l' Ambaſciadore dell' Imperatore di Conſtantinopoli erano ſtati qui allo Papa per ajuto & ſuſſidio circa ad trè meſi, e mai non havevano potuto havere eſpedimento.

Nel 1454. à di 12. d' ottobre Papa Nicola fece pigliare Angelo Roncone, imperoche de lo paſsò allo Conte Averſo, quando gi à campo à Norcia contro la volontà del Papa, lo quale haveſſa mandato tutte le genti dell' eccleſia in ajuto di Norcini, e per pigliare lo Conte Averſo: vedendo queſto lo Conte proccaciò di tornare alle terre ſue, & Angelo Rancone vedendo che lo Conte à mal partito l' ajuto à darli lo paſſo, & ajutollo, & lo Papa lo hebbe à grande diſdegno, & havendo fallito, lo detto Angelo non ſi fidava dello Papa, e delli Cardinali, e con ſalvo condotto

dotto venne à Roma, e quello non oſtante fù preſo in Roma, e meſſo in Caſtello, e lo Papa li fece mozzare lo capo à di 13. d'Ottobre à trè hore di notte, e lo di ſequente lo Papa domandò al Caſtellano, che li menaſſe Angelo Roncone, e lo Capitano ſe ne mareveglio, e diſſe, che Angelo era morto, e che la ſua ſantità lo haveva comandato, e lo Papa ſe ne maraveglio, & affliſſene, e diſſe, che non ſe ne ricordava: per la quale ſi ſtimò che per l'ebrieta lo haveva ditto, perche li ſapeva molto buono lo vino.

Del 1455. die 11. Martii fù annonciato allo Popolo per bando mandato colla trombetta, come era fatta la pace d'Italia trà lo Ré d'Aragona, Fiorentini, Venetiani e col Duca di Milano, e col Conte Franceſco, e fù fatta per 25. anni, e poi tutte queſte genti d'Italia ſi radunarono inſieme, & gierono contro lo Turco, e per Roma ne fù fatta gran feſta della pace.

Eodem anno & menſe die 24. la Vigilia della Annunciata ad hore 5. morſe Papa Nicolò Quinto nello Palazzo di ſanto Pietro, & fuit die Martis, e fiſſi l'eſſequio. Alli 8. d'Aprile lo Martedi di Paſqua circa horam ſextam, fu fatto Papa Caliſto, id eſt, lo Cardinale di Valenza Catalono, & vocatus fuit Calixtus Quartus e fù coronato à di 20. di detto meſe.

Et in quello di che fù coronato, un huomo d'armi da Monte rotunno, chiamato Santo, & un altro huomo d'armi dello Conte Averſo hebbero parole inſieme per uno ragazzo, e per queſto vennero alle mani, & ferinnoſi a morte, e morſero, & per queſta caſcione quelli dello Conte Averſo tolſero dui Cavalli à quelli di Napolione e ſentendo queſto Napolione con tutta la ſoa fanteria ſe ne andò in campo di Fiora, dove ſtava lo Conte all'hoſteria, la quale era di Bartolomeo di Nerone, e miſela à ſacco, con tutte quelle caſa, dove alloggiavano, & ogni coſali tolſero, e gridavano: chi vuole bene à Caſa Orſina, venga ad ajutare; & all'hora tutti li ſervitori di Caſa Orſina gierono à Monte Giordano armati, e foro tremille Perſone, e Napolione con tutti quelli volevano gire à ſanto Joanni, e li Cardinali tutti ſtavano per queſto turbati molto, e non ſapevano che ſi fare, e finalmente mandarono lo Cardinale Orſino, chi riteneſſe Napolione, che non veniſſe, e lo Papa mandò Mr. Joanni Baroncello, e Mr. Liello della Valle à fare, che non veniſſe, e coſi loro pacificarono, perche voleva venire à trovare lo Conte à ſanto Joanni, e combattere con lui.

Eodem anno die 29. Junii, fù canonizato S. Vincenzo nella Minerva, & andò la proceſſione di là ſin'à ſanto Pietro.

Eodem anno menſe Novembris die 22. fù occiſo un figlio à Jacovo Savello in Palombaria dalli fuoruſciti deſſa Palombara e de Aſpra, & à di 23. del detto meſe ſi fu occiſo l'altro figlivolo, e fù di Domenica, e dopò ſi dieron all'Eccleſia, e lo Papa Caliſto non li volſe pigliare per la eccleſia, e mandoceli lo Cardinale Colonna, che acconciaſſe ogni coſa, & entrato che fu in Palombara l'Urſini dubitarono che non ſe la voleſſi pigliare per eſſo, e ſubito Napolione, e molta gente ce gi à campo, e ſtettenci parecchi di, e dopò vi andò Chatteo de Porcaro, e Franceſco Savello con molti altri per commandamento dello Cardinale della Colonna, e dello Papa, & enati che fora in Palombara ne furono ſquartati, & appeſi per memoria, e folli fatto quanto male fò ſaputo.

Del 1456. di Juglio apparcce in cielo la Cometa con una grande coda, la quale haveva voltato lo capo verſo oriente, e dapò adeſſa fù in Roma gran careſtia, e gran peſte, e guerra, & occiſione, & per queſto in Roma furono ordinate le proceſſioni, che Dio ci rivocaſſe ogni rea ſententia.

Del detto milleſimo die 24. di Juglio li Chriſtiani hebbero vittoria contro dello Turco, delli quali ne furono morti più di seſſanta mila, e lo Turco campò lui con poche perſone, e li Chriſtiani tolſerono al detto Turco circa à ducento bombarde, e tutta l'artigliaria e vettovaglia, e di queſta nuova lo Cardinale di ſanto Angiolo ne ſcriſſe allo Papa, & allo Cardinale di Fermo, e la detta novella venne a di 22. d'Agoſto.

Dell'an. 1456. a di 24. Decembre fù le 22. hore de ſabbato lo terre moto in Roma, e durò poco. Item fù molto maiore à Napoli, & in tutto lo Reame, per la quale coſa lo Rè di Ragona con li ſuoi Baroni ne vennero deſpacere contro allo Rè loro.

Dell'anno 1457. la vigilia di Natale Papa Caliſto fece nove Cardinali, cioè doi ſuoi nepoti, il Vice-Cancelliero, collo titolo di ſanto Nicola delle Carceri, & il ſuo Fratello collo titolo de ſanti Quattro. Item lo frate di Maſtro Simone medico titolare di ſant'Anaſtaſià, il figlivolo del Rè di Portogallo, lo Veſcovo di Nola titolare de ſanto croce, lo Veſcovo di ſena titolare di Santo Stachio, lo Veſcovo di Pavia titolare di ſan Chiumento, l'Arciveſcovo di Napoli.

Lo detto an. 1458. lo Conte Averſo tolſe Monticello del meſe di Febraio, e guereggiò coll'Orſini, perche dicevano, che l'heredità dello Conte di Tagliacozza toccava alla Nora moglie del figliuolo, e davano uno grende ſcandalo ad Roma una parte, e le altra, e fù lo primo d'Ottobre.

Eodem anno Papa Caliſto corono Borgia ſuo nipote Prefetto di Roma.

Dell'anno Domini 1458. morſe Rè d'Aragona, e fù fatto Ferdinando ſuo figliolo baſtardo.

Eodem anno menſe Auguſti die 6. morſe Papa Caliſto, & un di inanzi Borgia Prefetto, & Capitano con tutti li Catatani ſi partiero di Roma, e girò à Civitavecchia. Et in quel di morſe Tomaſſo Spada in teſta Cavaliere, e Senatore di Roma, ſi che ſi ſtava ſenza Papa, e ſenza Senatore.

A di 4. d'Agoſto morſe lo Cardinale di Fermo, e fò ſeppelito alla Minerva, e non fù fatta la feſta quell'anno per le coſe predite.

Anno Domini 1458. à di 19. d'Agoſto ad hora terza fù fatto Papa Pio Aenea Saneſe Cardinale del titolo di ſanto Stati.

A di 3. di Settembre fù incoronato in ſanto Joanni.

A di 22. di Decembre Papa Pio fece Prefetto di Roma lo Principe di Caſa Colonna, perche era morto Borgia nipote di Caliſto.

A di 22. di Jennaro Papa Pio ſi parti di Roma per

per annare à Mantoua, e fù de lunedi, e lo ſabato inanzi in ſanta Maria maiore fece la benedittione con la remiſſione delli peccati ſecundum formam Eccleſiæ. E rimaſe in Roma Legato lo Cardinale Tedeſco del titolo di ſanto Pietro ad Vincula, & Governatore Mr. Galeazzo Veſcovo di Mantoa, e non fò fatta lo Carnevale.

Del 1459. del meſe di Marzo Papa Pio fece quattro Cardinali, Maiſtro Aleſſandro Generale di ſanto Agoſtino, lo ſuo nepote Veſcovo di Sena lo Veſcovo Reati Fratello del Cardinale di Fermo, e lo Veſcovo di Spoletti, Mr. Nicolo di Piſtoia detto lo Cardinale di Cecaro.

Eodem anno à di 16. di Maio fu pigliato in Roma uno Jovane ſcelerato, loquale haveva nome lo Inamorato, perche tolſe una Zitella, la quale ſe ne dove a gire à marito lo terzo di, e fù menato à Campitoglio, e per queſta caſcione Tiburtio di Mr. Angelo Manetto, e Jan Filippo figlio di Paluzzo Sovattaro, e lo figlio de Renzo Colaroſcio di Treio inſieme con certi altri ſfidati, che ſtavano inſieme à Palombara, vennero in Roma, e pigliarono uno Camocero dello Senatore, e menarollo al Tuello di ſanta Maria dello Popolo, e teneronlo là la ſera, che fù preſo lo Inamorato per fino à mezzo di, e poi ſi partierono dallo Tuello, e geroſene à ſanta Maria Rotonda ſù de ſopra collo preſone preditto, e li ſtettero fino alli 25. di Maio, e non lo volſe mai rendere, ſe non ſe li reſtituiva lo Inamorato, e coſi, fò fatto, lo Inamorato giſſi di Campitoglio, e fù fatta la remiſſione à Tiburtio, & à tutti li diffidati, eccetto homicidiarii, latri, traditori dell' eccleſia, heretici, e dopò lo detto Inamorato ſi pigliò per moglie quella citella, che haveva raputa di Tranſtevere ad honore della ſanta Eccleſia.

A di 5. di Ottobre eodem anno Papa Pio tornò e meſſeſi in ſanta Maria dello Popolo, & à di 7. ſe ne andò à ſanto Pietro Pontificalmente aſceſo in lettiga.

A di 29. d' Ottobre eſſendo preſone un jovane Romano chiamato Bonanno Specchio, venne Tiburtio in Roma con certi ſuoi Compagni per campare lo detto Bonanno, e pigliarono uno Seneſe che ſtava nella Dovana in ſanto Stati, e menolo preſone per fino à ſanto Apoſtolo, e poi lo laſſarono, e quando lo menava, gridava allo Popolo, & alli jovani Romani ſequitemi; & alcuni di loro riſpoſero, e diſſero; non e più tempo: e per queſto tutti li fanti, che ſtavano in Roma, li andarono in piede, e furono preſi nelli Canneti di Mola Barbara.

Dopo lo di ultimo d' Ottobre la Vigilia d' ogni Santi de Venerdi furono tutti appiccati in Campitoglio à quelli Archi del Palazzo in nella loia, e fò appeſo Tiburtio, Bonanno Specchio & Renzo, e Cola de Joanni, e Cola Toſcia de Treio.

Del 1461. à di 25. di Marzo furono appeſi undeci huomini, li quali ſtavano in Palombara, & ogni di derobbavano, e depredavano li Romani, e facevano li Preſoni, e menevali in detto luogo di Palombara.

Eodem anno lo di di ſanto Pietro, e di ſanto Paolo lo Papa canonizò ſanta Catarina de Siena dell' ordine di ſanto Domenico, lo corpo della quale ſtà nella Minerva.

Del 1462. à di 12. d' Aprile venne la teſta di ſanto Andrea à Roma, e venne da Pontemolle, e de quà dello Ponte ſtava uno Paviglione, dove lo Papa fece uno grande Tavolato, e fece un' altare, e li celebrò la meſſa con 17. Cardinali, e con tutto lo Popolo, e con tutta la chiereſia, depò colla ſua mano la portao à ſanto Pietro.

Eodem anno à di 4. di Maio lo Papa ſi parti, e gi alli Bagni di Viterbo con quattro Cardinali, e li ſtette quindeci di, e pò tornò in Roma, & incontinente gittò la Trentina per tutte le terre dell'Eccleſia per addunar danari con dire che voleva gire contro lo Turco.

Dell' anno 1464. à di 19. di Jugno Papa Pio ſi parti di Roma per gire contro lo Turco, & giò in Ancona con molta gente, e con molti Cardinali, e nello detto anno à di 14. ſi morſe 4. in Ancona la ſera a dui hore di notte, e fù uno gran vento, e grande tempeſta, più che mai fuſſe veduta in Ancona, & in Oſmo, e per tutte quelle terre di là fece molto danno, ſi che fù dito qua in Roma, che l' haveva Spianati, che non n' era rimaſo nulla, e de olive ſtrappolli, e fece uno danno ineſtimabile, & à 23. del detto meſe venne lo ſuo corpo in Roma, e fù poſto in ſanto Pietro nella Cappella di ſanto Andrea.

Dell' anno Domini 1464. a di 24. d' Agoſto li Cardinali tutti entrarono in Conclave in ſan Pietro, e depò à di 30. d' Agoſto fù fatto Paolo Papa ſecondo Cardinale di ſanto Marco nipote di Papa Eugenio Venetiano.

A di 3. di Settembre nello detto anno morſe lo Conte Averſo, e fò ſeppelito à ſanta Maria maggiore dinanzi alla noſtra Donna.

A di 16. di Settembre fù coronato Papa Paolo, e gi à ſanto Joanni Pontificalmente.

A di 5. di Novembre lo di di ſan Leonardo lo Papa andò à ſanto Joanni Laterrano, e doi di ſequenti, che fò à di 17. remiſe li Fraticelli in ſanto Jovanni, & alli Canonici aſſegnò quella ſala, che va allo Salvatore, e dopò ordinò che allo giuramento che fanno li Romani, quando jurano l' officio intra l' altre coſe prometeſſero, e juraſſero, che mai non ſi trovaſſino per niun modo à cacciare li detti Fraticelli, ne à preſtare auſilio, à chi li cacciaſſi.

A di 11. di Novembre lo di di ſan Martino Papa Paolo fece Cavalero Mr. Angelo dello Bufalo, che in quello tempo era Conſervatore inſieme con Paolo di Tranſtevere, & Angelo di Taccaria.

A di 10. di Decembre lunedi fù ferito Mr. Antonio Caſſarello da Jacomo figliuolo di Joanni Alberino, perche haveva briga inſieme con li nepoti di Mr. Antonio Renzo, e Felice Caffarello, e Papa Paolo voleva che ſi ceſſaſſe queſta briga, e pero mandò per Joanni Alberini, e per Mr. Antonio, e feceli baſciare in bocca, e dopò li comandò ſotto pena di doi millia ducati, che non s' offendeſſimo, e comandolli, che metteſſono le preggiarie, & à doi di deretto lo detto Jacomo feci lo detto Mr. Antonio, e lo Papa l' hebbe à gran disdegno, e pero comandò che li foſſe tolta tutta la robba, e dopò li fece gittare le caſe à terra, e bannili di Roma, cioè Joanni e Jacovo.

Del

Del 1465. à di 22. di Marzo morſe lo Patriarca, che ſtava in San Lorenzo in Damaſo.

A di 2. di Jugnio Papa Paolo mandao lo Campo à Monticelli, che lo teneva Deifebo figlio dello Conte Averſo, e mandò lo campo à Ronciglione, & à tutte le Caſtella ſoe, & hebbelo tutto in meno di 25. di, cioè Capranica, Vetralla, Ronciglione, Caprarola, Monſerano, Viano, e fù preſo Franceſco uno delli figliuoli di detto Conte, & un' altro figliuolo del Conte Averſo campò con gran faticha.

Eodem anno à di 24. di Settembre in die ſanctæ Crucis lo ſole fece molte mutationi, quando pareva verde, è quando azzurro, & alcuna volta giallo tutto lo dì, & al 20. del detto meſe fò la eccliſſe, & à di 25. di Novembre ad hore 4. fù la eccliſſe della luna, & in quel tempo fù pigliato, tradito, & morto lo Conte Jacovo Piccinino.

Lo detto Papa Paolo in principio del ſuo Papato volendo fare coſa grata alli Romani, ſe ne venne ad habitare à ſanto Marco & ampliò la feſta dello Carnevale, e fece che lo lunedi inanzi allo Carnevale ſi correſſe per li garzoni un palio, lo Martedi per li Judei, ſi corſe l' altro, lo Mercordi quello delli vecchi, lo giovedi ſi giva à Nagoni, lo Venerdi ſi ſtava in caſa, lo ſabbato alla caccia, la domenica ſcorrevano li trè Palii conſueti, lo lunedi correvano li Buffali, e lo Martedi l' Aſini, e di queſte coſe ſi pigliava piacere.

Dell' anno Domini 1467. à di 8. di Juglio furono menati da Poli à Roma otto huomini, e ſei femine, lequali dicevano, che erano heretici, e dell' opinione, che non credevano allo Papa, e furono menati ad Araceli, dove fù fatto un Tavolato verſo la Piazza di Campitoglio, e li ſtetterono con la mitria di carta in teſta, e lo Vicario dello Papa con cinque altri Veſcovi li fece una pedica per convertirli, e dopò quelli, che ſi convertirono, furono veſtiti di una giornea di boccaccino con una croce bianca dinanti, e l' altra deretto, e depò furono menati al Campitoglio.

Eodem anno Papa Paolo ſecondo à di 18. di Settembre fece otto Cardinali infraſcritti: In primis lo Veſcovo di Vicenza detto lo Cardinale di ſanto Marco, lo Arciveſcovo di Napoli, cioè Mr. Oliviero Caraffà detto Cardinale di Napoli, lo Veſcovo dell' Aquila ditto lo Cardinale di Monferrato, lo Veſcovo de Greci Franceſe da Soana, & uno di Scotia, & uno Ingleſe.

Eodem anno à di 29. di Settembre in die ſancti Angeli creſcè lo Tevere tanto, che inundò tant[illegible]a parte di Pontemolle, e venne fin' alla Porta del Popolo, & ad Arco di Tripoli, e fece di molto danno.

Eodem anno à di 20. di Novembre venne in Roma una grande tempeſta nell' avia, & una grande grandine, ſi che ammazò de grandi Vivellami, perche li giazzo li erano groſſi come le noci.

Dell' anno Domini 1468. à di 24. di Decembre de ſabato venne lo Imperadore Federico Terzo à Roma, & entrò per Porta dello Popolo, e gi per San Marco, e per via dello Papa à Santo Pietro, e folli fatto molto honore da Romani, e gi ſotto Palio accompagnato dalli Cardinali e da Cittadini, e venne per fiume da Utricoli per fino alla Valleca, e ſimiliter lo Papa li fece grand' honore, e dopò lo di di S. Silveſtro, che e l' ultimo di Decembre, lo Papa, e lo Imperadore andaronò à ſanto Joanni Laterano, e la ſera ſalieronolo Papa, e lo Imperadore alle teſte di ſanto Pietro, & di ſanto Paolo per uno Tavolato, che feceroli, & entrarono dietro alli cancelli, e lo Imperadore quando fù entrato ſubito ſi gittò in terra, e batteoſi lo petto, e con grandi divotioni diſſe ſoe orationi, e lo Papa li moſtrò tutte quelle Foie, e pietre pretioſe, & aſſimi lo Papa Paolo uno ſuo Smeraldo, che teneva in deto con uno di ſanto Pietro, che teneva nella ſua mitria in fronte, quale era più bello, e la Domenica, id eſt, lo di ſequente lo di di capo d' anno lo Papa diſſe la meſſa in ſanto Joanni, e pò ſe ne tornarono à ſanto Pietro inſieme ſotto Palio ambidue, & à di 9. di Jennaro die lunæ lo Imperatore Federico ſe ne tornò alla Magna, e gi verſo Viterbo.

A di 23. di Jennaro fu la eccliſſe della luna perche era quinta decima.

Dell' anno 1470. à di 18. di Majo in Roma fù ſi fatta grandine, che guaſtò vigne, grano, biada, e beſtiame, e peſava l' uno onze trè, & erano groſſi come noci.

Eodem anno à di 26. Jugnio la Imagine della noſtra Donna Vergine Maria, la quale ſta penta in una coſta di muro, appreſſo ſanta Maria delle gratie de ſotto al monte di Campitoglio cominciò à fare miracoli, e dopò perſeverando in nelli detti miracoli, a chi divotamente ſe li raccommendava, li fù fatta la eccleſià come ſi vede, e fù chiamata Madonna della conſolatione, & eſſa fù penta da maſtro Antonazzo pentore, e la detta Eccleſia fù conſacrata eodem anno à di 3. di Novembre.

Eodem anno die octava Julij Papa Paolo fece una Proceſſione in ſanto Joanni Laterano, che mai fù veduta la ſimile, e queſta la fece, perche ce era novella, che lo Gran Turco ſtava à campo à Negroponte, e che l' haveva ſi condotto, che non ſi poteva ajutare, e quella Proceſſione fù fatta intorno à ſanto Joanni, e lui ci andò con tutti li Cardinali, e portaronce delle più venerabili reliquie di Roma, lo Salvatore di ſanto Jovanni, l' Imagine di Santa Maria dello Popolo, la teſta di ſanto Joanni Battiſta, e molte altre belle reliquie di Roma, & in quel di fù battezzato un Turco, e fù moſtrato uno Calice, che lo Ré di Francia haveva donato à ſanto Jovanni Laterano, lo quale era d' oro, & ornato di molte pietre pretioſe, e fù ſtimato trà loro, e le pietre, che valeva 3. mille ducati, e lo Papa per parte della detto Ré lo donò à ſanto Jovanni.

Item lo Papa donò allo Salvatore di ſanto Jovanni ducati 25. e ducati 25. alli fraticelli, & à Santa Maria dello Popolo ducati 25. & alla teſta di ſanto Jovanni Battiſta ducati 25. & comandò che ogni Chriſtiano faceſſe oratione contro dello Turco, che deſſe vittoria alli Chriſtiani contro di lui.

Del 1471. à di primo Aprile entrò in Roma lo Mar-

Marcheſe di Ferrara, & venne coſi ſontuoſamente, quanto veniſſe Signore mai, e menò con ſeco cento trent' otto muli carchi di danari veſtiti, e panni di razza, & altre coſe nobili, trà quali ce furono 10 muli coperti di veluto azzurro nuovo, e l'altri muli portavano le coperte di panno colla ſua diviſa, e menò con ſeco di molti belliſſimi huomini, e molto bene in pronto, e poſſeſi in ſanto Pietro nel Palazzo delle ſcale, e feli compagnia de molti Cardinali, e l'Officiali Romani con moltiſſimi altri Cittadini lo andarolli à viſitare, e foli fatto grand' honore.

Eodem anno à di 25. di Juglio lo di di ſanto Jacovo à trè hore di notte di Venerdi vennero lo ſabato Papa Paolo ſecondo morſe di morte repentina, perche lo di era ſtato Conciſtoro ſano e ſalvo, e la ſera cenò bene, & à quell' hora fù morto, & in quel di di ſabato lo Senatore faceva juſtitia de uno Franzeſe, & haveva ſonato la campana, e la detta juſtitia per la ditta caſcione non fù poi fatta altrimenti.

Die 6. Auguſti finito lo exequio li Cardinali ſi miſero in Conclave in ſanto Pietro in loco uſitato, e furono dici otto, cioè lo Cardinale di Rohano, l'Orſino, Ravenna, lo Vice-Cancelliere, l'Aquila, Bologna, Pietro, ſanto Marco, Santa Maria in Portico, ſanto Angiolo, lo Cardinale di Papia, di Santo Griſogono, Trojano, Mantova, Spoleti, Napoli, ſanto Pietro, ad Vincula, Monferrato, e lo Cardinale Greco.

Die 9. Auguſti 1471. fù creato dalli predetti Cardinali Papa Siſto Quarto Cardinale di ſanto Pietro ad Vincula, alias maſtro Franceſco da Soana Gnald--- dell' ordine di San Franceſco, lo Cardinale Orſino fatto Camerlengo, lo Vice-Cancelliero hebbe l'Abbadia di Subiaco, lo Cardinale di Mantova hebbe l'Abbadia di Santo Gregorio, e queſto perche dierono la voce loro allo detto Cardinale, perche ultimamente non poteva eſſere Papa, e queſto fù per operatione di Frate Pietro.

Die 25. Auguſti lo di di ſanto Bartolomeo fu coronato Papa Siſto in nelle ſcale di ſanto Pietro, e poi ſe ne gì à ſanto Joanni à pigliare la poſſeſſione, & in nella piazza di ſanto Jovanni fù fatta una rixa, perche la gente d'armi ſi miſchiò con Romani, e fonſi fatto à Saſſi molto bene.

Eodem anno & menſe Decembris in le quattro tempora di Natale, lo Papa fece doi de ſoi Cardinali, cioè Mr. Juliano Veſcovo di Carpentraſſo ſuo nipote chiamato Cardinale di Santo Pietro ad Vincula, & uno Fraticello, che ſe lo levò, quando era Frate di ſanto Franceſco, chiamato frate Pietro, dopò chiamato Cardinale di ſanto Siſto.

Eodem anno 1472. & menſe Januarij fu veduta la Cometa in Cielo con una grande coda, e fò ditto, che ſignificava morte di gran Signori.

A di 25. di Febraio morſe lo Prefetto della Caſa Colonna, ilquale avanti che foſſe Prefetto, ſi chiamava lo Prencipe della Colonna.

Eodem anno die 23. di Febraro fu fatto Prefetto lo nepote di Papa Siſto, e fù coronato, era humo molto piccolo, e lo Intelletto corriſpondeva alla perſona chiamato Lonardo di Saona, e per queſta caſcione lo Ré di Napoli li diè la figlia per moglie.

Eodem anno 1472. lo di dello corpo di Chriſto à 28. di Majo Papa Siſto con molta gente ſi conferì, alla volta di ſanto Paolo, dove ſtavano le galere, che dovevano gire contro lo Turco, e gionto che fù le benediſſe dette galere, e li die plenaria remiſſione à chi ci andava, e deoli cento ſtendardi della Eccleſia, e con l'arme ſoa, e con le dette galere andò Monſignor di Napoli contro lo Turco.

Dell' anno 1473. à 23. di Gennaio in queſto di tornò lo Cardinale di Napoli, loquale era andato Legato contro lo Turco con le ſopradette galere, e menò con eſſo 25. Turchi e dodeci Cameli, liquali gerono un pezzo per Roma con quelli Turchi à Cavallo.

Eodem anno die 29. Aprile Papa Siſto con quattro Cardinali con molti Urſcenii ſi conferì da Palazzo in Transtevere, & à Ponterotto canto lo fiume, dove lui haveva deſtinato renunciare detto Ponte, e diſceſe nello fiume, e meſſe nelli fondamenti di detto Ponte una pietra quatra, dove ſtava ſcritto: Sixtus Quartus Pontifex Maximus fecit fieri ſub anno Domini 1473. dereto à quella Pietra miſe lo Papa certe Medaglie d'oro colla ſua teſta, e dopò fece edificare quello Ponte, loquale da li in poi non fù chiamato più Ponte rotto, perche li vi era lo Ponte primo, ma era rotto, mà Ponte Siſto, come dicono le lettere li ſcritte.

Eodem anno à di 7. di Majo lo Papa fece otto Cardinali, cioè, l'Arciveſcovo di Monte regalo, l'Arciveſcovo di Milano, l'Arciveſcovo d'Arli, lo Veſcovo di Novara, lo Veſcovo di Conca, lo Veſcovo di Melfita, l'Arciveſcovo di --- & uno Spagnuolo.

Eodem anno & menſe Maij lo Cardinale di ſanto Siſto detto Frate Pietro nel detto tempo fece coperire la Piazza di ſanto Apoſtolo, e fece certi tavolati intorno alla detta piazza con panni di razza, e tavole à modo di una loia, & anco ſopra lo porticale della detta eccleſia fece una altra bella loia tutta ornata, & in quella Tavolata fù fatta per li Fiorentini Feſtaioli la feſta di Santo ---- e ſtavanci doe fontane, che gittavano acqua, laquale veniva di molto d'alto, e vedo dallo tetto di ſanto Apoſtolo, e lo detto Cardinale fece uno bello e ſontuoſo convitto à Madonna Leonora figlia del Ré Ferrante, la quale ſe n' andava à marito allo Marcheſe, ò Duca di Ferrara, e dopò allo convitto li fece fare quella feſta, e fù una delle belle coſe, che foſſe mai fatta in Roma, & ancò fuori di Roma, perche tra lo convitto, e la feſta ci foro ſpeſi parecchi migliara de ducati, e feceronci addrizzare una argentaria con tanto ariento, che mai fò creſo, che la eccleſia di Dio ne haveſſe tanto, ſenza di quello, che ſerviva à Tavola, e le coſe da mangare indorate, e lo zuccaro ſenza meſura, che li fù adoperato à pene ſi può credere, e la detta Lionora ſtette nella caſa predetta molti di con molte Damiſelle, & Baroneſe, e fù detto, che lo Cardinale predetto, che a ciaſcuna di quelle donne, che havevano la Camera da perle, oltre l'al-

l'altri ornamenti li teneva uno pitale indorato. In qualche coſa biſogna, che s' adoperi lo teſauro dell' Eccleſia.

E dopò lo Martedi fu fatta l'altra devotione dello Corpo di Chriſto, e nello Mercordi fù l' altra di San Joan Battiſta e di ſanto Jacovo, e dopò lo Jovedi à mattina ſe partì la Lionora accompagnata con molti Cardinali, e Prelati, e perſone da bene, & andoſſene à marito.

Item nel penultimo di Jugnio lo di di Santo Pietro, e di ſanto Paolo fece un' altra rapreſentatione nobiliſſima, e fu lo tributo, lo quale veniva alli Romani, quando Signoreggiavano lo mondo dove ſtetterono ſettanta muli carichi tutti copertati colla coperta di panno con l' arma ſoa, e fù corſo lo Palio de Fiorentini da Porta dello Popolo fino à ſanto Apoſtolo, & hebbelo lo Cavallo di Franceſco ſanta Croce e dinanzi à queſte fece certe altre repreſentationi della Natività di Jeſu Chriſto con li maij e della reſurrettione di Chriſto, quando ſpogliò l' inferno, e fece nello ſuo tempo godere, e trionfare ogni huomo tanto noto, quanto ignoto.

Eodem anno venendo lo Vice-Cancelliero per mare à Roma, fù ſi grande fortuna, che ruppe navi & Vaſcelli, dove venivano, & molti di quelli Prelati, & huomini furono annegati, trà liquali vi fù annegato lo Veſcovo Faccenſis, e lo Veſcovo de Saſſis, e per grande miracolo campò lo Vice-Cancelliero.

Del 1474. del meſe di Jennaro à di 5. morſe lo Cardinale di ſanto Siſto, e fù attoſſicato, e coſi fecimo fine alle noſtre feſte, della morte dello quale ogni huomo ſe ne pianſe, lo corpo ſuo ſtà in S. Apoſtolo.

Dell' anno 1475. à di 6. di Jennaro Re Fernante, venne à Roma allo perdono, & menò con eſſo molti Baroni, e Signori anche con molti falconi, ſi che occiſero, quanti nibbi ſtavano nelli paeſi noſtri, e donò à Santo Pietro, à Santo Paolo, & à Santo Jovanni Laterano uno Palio d' oro per ciaſcheduno. Item donò all' Officiali di Roma, cioè Conſervatori, Caporioni, alli Cancellieri, alli Riformatori dello ſtudio quattro Canne di paonazzo de grana fino per uno, & andò per tutta Roma per vedere gl' edificii, e ſanta Maria Rotanna, e Colonna Antoniana, & Adriatica, & ogni huomo li fece grand' honore, & quando hebbe veduto queſte coſe, andò à Palazzo, & parlando con Papa Siſto diſſe, che eſſo non era Signore di queſta Terra, e che non li poteva ſignoreggiare per amore delli Porticali, e per le vie ſtrette, e per li mignani, che vi era, e che biſognando di mettere in Roma gente d' armi, le donne colli mortali dalli detti mignani li fariano fuggire, e che difficile ſi poteva sbarrare, e conſigliolli, che doveſſi far gittare li magnani, e li porticali, & allargare le vie, e lo Papa pigliolo ſuo conſiglio, e dall' hora in pò, quanto ſia ſtato poſſibile ſongittati i mignani, & Porticali, & allargate le ſtrade ſotto colore di fare li ammattonati, & alluſtrare la terra, e ſtette trè di, e partiſſe.

Eodem anno die 11. Novembre lo Prefetto Picinino nepote di Papa Siſto, in nello Palazzo di ſanto Pietro in Vincula morſe, e fù portato à ſanto Pietro, e folli fatto honore da Romani, e da Cortiſciani.

Et incontinente fù fatto l' altro Prefetto, cioè lo Fratello dello Cardinale di Santo Pietro ad Vincula.

Eodem anno & menſe creſcè lo fiume mirabilmente, ſi che chi voleva gire per lo perdono à Santo Paolo, alla mola biſognava che giſſe in barca.

Del 1476. a di 30. d' Aprile venne in Roma lo Duca di Saſſonia nipote dell' Imperatore con 400. Cavalli, e tutti erano veſtiti di nero, & eranci 50. Suedieri veſtiti di nero velluto, che ſtavano molto bene.

Del detto anno, e meſe d' Aprile a di 25. lo di di Santo Marco lo Conte Jeronimo figlio ò nipote, ò attinente di Papa Siſto fece fare in Nauoni una ſolenne ioſtra, dove ce furono de molti valent' huomini Joſtratori d' Italia, & furonce di molte genti, e Catalani, e Borgogni, & altra gente, e fù iſtimato, che à quella feſta furono circa 100. mille perſone, e durò lo Venerdi, lo ſabato, e la Domenica, e furono ioſtrati trè preggi, de quali uno n' hebbe Italiano Mataleni, l' altro Lucio di Mr. Pouello, & l' altro un' huomo d' armi dello Reame.

Del 1476. del meſe di Jugnio à di 10. lo Papa Siſto ſi partì di Roma per l' anno infetto, & andoſſene in Campagnano, e laſciò in Roma per legato lo Cardinale di Malfetta, e fù ſerrato lo Campitoglio, e la raſcione in civile & Criminale ſe rendeva à piedi alle ſcale di Campitoglio, loquale Papa ritornò à di 27. di Decembre.

Eodem anno a di 12. del detto meſe in Roma fù una grande tempeſta nell' aria ad hore 18. e cascarono doi ſolgori uno in ſanto Pietro, & entrò per la porta grande, & andò fino alla Tribuna, l' altro nell' eccleſia dell' Araceli, e non fece danno.

Eodem anno à di 3. del detto meſe in Piazza Judeæ caſcarono doi caſe grandi ad hore 5. di notte, e li ce morſero doi femine, & uno huomo.

E dopò à di 6. del meſe di Juglio per la granpeſta fù ordinato, che per Roma ſi faceſſero le proceſſioni, e però fù portata la venerabile Imagine della noſtra Donna di Santa Maria Majore, e fù meſſa in uno Tabernacolo di legname, e fù portata per Roma con grande divotione.

A di 17. di Decembre lo Papa fece quattro Cardinali, doi Franciosi, e lo Veſcovo di Toloſa, e Mr. Joanni Mellino Veſcovo d' Urbino.

Eodem anno à di 26. Decembre venne la nuova, come in quel di fù amazzato lo Duca di Milano, Mr. Galeazzo Viſconti, ſtando lui à meſſa nell' eccleſia lo di di ſanto Stefano ad udire meſſa, e queſto fù fatto da uno delli ſoi, allo quale detto Duca haveva fatto grande ingiuria, e dieli d' uno pugnale nello petto, e depò lui fù tagliato in pezzi dallo Suediero di detto Duca.

Del 1477. à di 15. Marzo circa ad hore otto di notte fù in Roma lo terremoto, e durò molto poco.

A di 23. di Jugnio lo Duca di Calabria venne

in Roma per mare, e venne molto bene in ponto, e folli fatto grande honore dalli Cardinali, e dopò lo detto meſe à di 26. ſi parti di Roma pure per mare.

A di 21. d' Agoſto morſe lo Cardinale Orſino Mr. Latino, e fece lo teſtamente con autorità dello Papa Siſto, al quale alli 4. del detto meſe l' era andato à viſitare con quattro Cardinali, e fù ſeppelito in Santo Salvatore dello Lauro, loquale lui lo haveva fatto edificare de ſoa propria pecunia, e come ſi dice per laſciati fatti in teſtamento del Signore Orſino.

Eodem anno & menſe, eſſendo più volte ordinato lo conſiglio nello Palazzo delli Conſervatori, che ſe doveſſe fare lo mercato di mercordi nella Piazza di Nagone, tandem lo detto mercato fù cominciato à di 3. di Settembre dello ditto anno, procurando queſto lo Cardinale di Rhohano, loquale all' hora era fatto Camerlengo per la morte di Latino, & lui per quanto promiſe fare molte coſe e dopò non fece niente, & era Caporione all' hora Bernardo Porcio da Treio.

Eodem anno & menſe di Decembre lo Papa fece Cardinale lo figlio del Ré Ferrante nipote dello Conte Jeronimo Rafaelo, lo Cardinale di ſanto Lorenzo in Damaſo, e lo Caſtellano di Caſtello, lo Cardinale di ſanto Vitale da Soana, e quello poco dopò morſe.

Eodem anno à di 15. detto fò fatto Cittadino di Roma lo Conte Jeronimo dalli Conſervatori e Caporioni, e dallo Popolo, e fece la diceria maſtro Jacovo da Tacolo.

Dell' anno Domini 1478. di 27. d'Aprile di Domenica fu ſcoperta uno tradimento trattato in Fiorenza, dove che nell' eccleſia di Santo Liberato fu occiſo Juliano de Medici, e Lorenzo ſuo fratello fù ferito, e queſto trattato fecero quelli delli Pazzi di Fiorenza, & ajutolli l' Arciveſcovo di Piſa, loquale ſi chiamava Bartolomeo Salviati, e Franceſchino delli Pazzi con li ſuoi Compagni combatterono nell' eccleſia predetta, & finalmente come Dio volſe ajutare l' Innocenti, quello della parte di Lorenzo vincerono, & incontinente pigliarono lo detto Arciveſcovo inſieme con li ſuoi famegli, & impiccaroli.

Item pigliarono Joan Battiſta di Monte ſicco Conteſtabile, il quale era mandato da Papa Siſto in ajuto de Franceſchino de Pazzi, e tagliorolli in pezzi con molti delli ſuoi, & anco lo detto Franceſchino, e molti altri furono pigliati, intra li quali ne fù lo Cardinale di ſanto Giorgio, il quale ſi trovò li, perche queſte coſe l' haveva ordinate Papa Siſto inſieme collo Conte Jeronimo, e Franceſchino, & Joan Battiſta di Monteſecco, e l' Arciveſcovo Salviati per tollere lo ſtato à Lorenzo de Medici, e darlo allo Conte Jeronimo, e poco ci mancò, che non impiccarono lo detto Cardinale nepote del Conte, mà hebbero aſſai riſpetto, che era aſſai garzone, e che ſe ſuizava, che di queſte coſe non havea ſentito niente, ma pur ſtavano ſe pure gli riuſciva il colpo per pigliare Fiorenza à nome dello detto Conte, e lo detto Cardinale rimaſe preſone molti di, e per queſto lo Papa ſi ſdegnò con Fiorentini.

Eodem anno die quarta Maij morſe Miſſer Pietro de Ceſis Senatore di Roma, & in quel tempo io Stefano Infeſſura ſtavo per Podeſtà ad Horte.

Eodem anno & menſe Maij à di 12. lo Duca di Calabria paſsò per Roma per gire in Toſcana à fare guerra cò Fiorentini ſcoperſoroſi lo Papa, lo Ré Ferrante e li Seneſi da una parte, e li Fiorentini dall' altra.

Eodem anno à di 12. di Julio ſi parti lo Papa, e tornò à Bracciano, & à di 29. del detto meſe ſcori lo ſole, e fò lo eccliſſe per un' hora in circa, e dopò à di 16. di Settembre lo Papa tornò à Roma.

Dell' anno Domini 1479. à primo di Novembre lo Cardinale di Rhoano, cioè lo Camerlengo, cioè Guglielmo da Caſtrovilla cominciò ad edificare la eccleſia di Santo Agoſtino, laquale benche foſſe fatta da principio, niente dimeno la ſoa Signoria la rifece in megliore forma dalli fondamenti alle ſue ſpeſe.

Del 1480. à di 8. di Jennaro Papa Siſto comincio à mettere ad eſſecutione lo Conſiglio, che li die lo Ré Ferrante, quando ſtette in Roma 1475. de Jennaro, cioè che cominciò a gittare Mignani, & allargare ſtrade, & cominciò alli Armaroli in Ponte, e del detto anno à di 15. di Maio lo Papa fece l' infra ſcritti Cardinali, cioè Mr. Giovanni Battiſta Savello Cardinale Savello titolare di Santo Vito in macello, Joanni Colonna, titolo di Santa Maria in Arquiro detto Cardinale Colonna, Mr. Coſmo de Vaſſanelli delli Megliorati detto Cardinale Orſino.

A di 12. di Majo 1480. lo Turco venne à campo à Rodi, e miſſe campo per mare, e per terra, e furono circa à 700. vele, e pigliarono quaſi tutta quell' Iſola, e portono con eſſo molto metallo, ſi che in pochi di fece circa à 600. bombarde groſſe, come fò ditto.

A di 2. d' Agoſto eodem anno lo Turco ditto venne con tante fuſte in Puglia, & poſe campo ad Otranto, e pigliolo, e disfece cento Caſtella de li d' Intorno, e fortificoſſe lo ditto Turco con mura, e con foſſati, ſi che ogni huomo temeva grandemente, e ſe non fuſſe, che Dio à à ajutò depoi, fariamo ſtati tutti in mano ſua in poco tempo.

E lo Papa à di 8. di Settembre del detto anno dichiarò Capitano dell' Eccleſia lo Conte Jeronimo per fare guerra con li Fiorentini, e nello dito di, accioche Dio ancora ſe lo ajutaſſe nello propoſito, diſſe la Meſſa Papale à Santa Maria dello Popolo con molti Cardinali e Prelati, e benediſſe li ſtendardi con l' oratione, che dovunque andavano re & de li li, & veneſſene triumfalmente à Palazzo.

Del 1481. à di 3. di Marzo venne novella à Roma, che Ré Ferrinando piglio in mare 14. foſte dello Turco, e che ce fù pigliato un ſuo Capitanio, e dopò fò impiccato per quelli dello Ré.

E dopò à di 28. del meſe di Majo venne la novella in Roma, come à di 5. del detto meſe di Majo morſe lo Gran Turco in Conſtantinopoli, e per-

Goo

e perche Dio omnipotente haveva proveduto di rimedio opportuno allo Popolo Chriſtiano, che ſe non fuſſe ſtata la dette morte, certo la Chriſtianità ſaria ſtata in Soa mano, tanto era la ſua potentia, e per queſto Papa Siſto ordinò la Proceſſione in Borgo ſan Pietro, dove vi ando anco lui colli Cardinali, e durò trè dì, cioè la Domenica à di 4. di Jugnio, lo Lunedi e martedi.

E dopò alli 13. di Settembre dello detto anno venne la novella in Roma, come lo Ré con le ſue genti haveva repigliato Ottranto con tutta quell' artegliaria, che vi era, e piglioci molti Turchi atti à battaglia, li quali ſono ſtati continuamente operati tanto per lo Ré, quanto per lo Papa nelle guerre, che hanno havuto contro Chriſtiani.

Dell' anno Domini 1482. à di 4. d' Aprile lo Papa fece gittare in terra le caſe di Miſſer Jorgio Santa Croce, e del Fratello, e queſto fece perche la notte inanti lo ditto Miſſer Jorgio Santa Croce con molti Compagni armati, e bene in ponto aſſaltarono la caſa di Mr. Liello, e di Jacovo della Valle, e poſeronſi nello Porticale di ſanto Sebaſtiano, & li combattendo contro à quelli della Valle uccisero lo Signore Jeronimo Colonna figlio naturale tantum dello Prefetto della Colonna, la caſcione dell' aſſalimento fu la briga laquale in quel tempo fù incominciata intra Caſa Santa Croce, e Caſa della Valle, perche ſendo prima intra Franceſco Santa Croce, e Franceſco della Valle certa poca inimicitia, ò odio, lo detto Santa Croce ſuo cugnato, ilquale e marito di Madonna Lucia ſorella carnale dello detto Franceſco, e li trovò, che ſi cenava, & andò ſubito dalle ſcale alla tavola, e con una coltella di una ferita in nella teſta allo detto Franceſco, che teneva voltate le ſpalle alle dette ſcale, ſi che non ſe n' auvidde, e ferillo; della quale ferita incontinente lo detto Franceſco fù morto. E queſto fò lo principio della briga, in nella quale ci ſono morte di molte perſone da bene, lo detto Franceſco, item Bartolomeo Santa Croce, lo detto Signore Jeronimo, Miſſer Paolo della Valle, e Sao de Goccio.

A di 14. del detto meſe & Anno Papa Siſto cannonizò in Santo Pietro Mr. Bonaventura frate di ſan Franceſco Cardinale e Teologo.

E dopo del meſe di Majo eſſendoſi acconci li Coloneſi, cioè li fratelli del Prothonotario Colonna con Ré Ferrinando con le perſone e con le ſtato di Licentia & volontà di Papa Siſto, lo detto Prothonotario ſi fortificò in Marino, e per queſto fù dubitato, che non faceſſe ſcandalo à Roma ad inſtanza dello Ré, il quale s'era rotto collo Papa per l' anno della guerra di Toſcana, e però doi Cardinali l' andarono à parlare à Grotta ferrata, id eſt, lo Cardinale di Santo Pietro in Vincula, e quello di Milano, e depò à molte corteſie volſero li detti Cardinali, che lo detto Prothonotario, e li Fraticelli ſi partiſſero dal Ré, & acconciaſſoſene con l' eccleſia, e lo Prothonotario li riſpondeva, che li fratelli non erano contenti di farlo, e che non li ſaria honore, percioche una volta Papa Siſto l' haveva data licentia, che ſi acconciaſſino con chi piaceva à loro, e che ſoa Santità non li voleva dare ſoldo, e per queſto ſi erano acconciati col Ré, perche non potevano vivere ſenza ſoldo, e queſto à di 14. del meſe di Maio predetto.

E dopò ſentendo lo Popolo, che queſto ſi fortificava, fece lo conſiglio, & tandem de volontà dello Papa mandarollo quattro Cittadini, cioè Mr. Camillo, che all' hora era Priore delli Caporioni, Beltrame Freapani, Pietro de Maſſimi & Alto dello Varo, e li ditti Cardinali l' eſpoſero il ſimile, & ancò li diſſe più, che ſi ajutaſſino, & preſto accioche quelli dello Ré, che ſtavano in quella terra, non li faccino rincreſcimento allo loro beſtiame, perche non era più in potere ſuo di prohibire.

Et dopò à di 21. del detto meſe furono depredati de molte perſone à Porta Latina, e pigliarono molti preſoni, muli & cavalli, e trà gl' altri vennero à dare auviſi, che morio - - - - dopò fu laſciato ſenza alcun paramento.

De Bello commiſſo inter Sixtum & Dominum Robertum de Arimino ex una, & Regem Ferdinandum Ducemque Calabriæ ex altera parte, & de morte dicti Domini Roberti, Anno 1482.

CUm tempore Sixti Quarti data eſſet occaſio diſcordiæ inter prænominatum Dominum Sixtum, & Regem Ferdinandum Regni Neapolitani propter bellum, quod fuerat paulo ante inter prænominatos ex una, & Dominos Florentinos parte ex alia, & præfatus Pontifex revocaſſet auxilium, quod ipſe jam præſtiterat præfato Regi contra Turcos exiſtentes apud Otrantum, ortumque eſſet inter eos odium atque diſcordia, præfatus Sixtus retrahere adeo procuravit omnes, quoſcunque potuit, militantes ſub ſtipendio dicti Regis & potiſſimum Barones Romanos, videlicet Dominum Virginium Orſinum, Dominum Jacobum de Comitibus, & nonnullos alios Barones, qui ſub eo militabant, conatusque eſt, retrahere etiam Comitem Urbini totis viribus, ſed non potuit, & quærens occaſionem diſcordiæ, filium quendam militis Urſini ſub protectione dicti Regis à Patre relictum, ne ad dictum Regem rediret, in Caſtrum Sancti Angeli incluſit, & factis minis contra dictum Regem, tandem cum Venetis confœderationem fecit, jurans ſe exponere omnem ſubſtantiam pro perditione dicti Regis, & ut principium daret negotio, præfatos Barones maxime Urſinos conduxit, ſtuduitque idem de Columnenſibus facere, ſed cum non haberet eos in tanto pretio, ſtatuit eis parvum ſtipendium, quod recipere eis dedecus magis quam honor fuiſſet, quod cum præfati Domini id facere recuſarent, de ipſius Papæ licentia cum dicto Rege militare cœperunt, hinc inde data receptaque fide, quod poſtquam expeditum fuit, perturbatus eſt valde, eo quod nunquam credebat, eos cum tali conditione potuiſſe dicto Regi adhærere, quare minis & verbis conatus eſt ipſos detrahere, quod cum facere nequiviſſet, ex iſta militia, contra dictos Dominos Columnen-

lumnenſes bellum indixit. E contra autem præfati Barones auxilium à dicto Rege ac Duce Calabriæ ejus filio impetraverunt, qui Dux confeſtim deſcendit in auxilium eorum, caſtraque ejus poſuit prope Abbatiam Eccleſiæ Sanctæ Mariæ grottæ ferratæ, ubi per aliquot dies permanſit abſque tamen damno & incommodo alicujus, deinde per gentes dicti Ducis bona, animalia & homines Caſtri Trebani de Abbatia Sublucenſi deprædati ſunt, idemque actum fuit de hominibus Caſtri Cerretti ejuſdem Abbatiæ & Caſtri Sambuci ibi prope exiſtentis. Similiter exo.

Virginius Urſinus Lares Cicigliani dictorum Columnenſium derobati, poſtquam præfatus Sixtus petiit ſibi dari à Proſpero Columna, qui ſub eo militabat, & à Cardinale ejus fratre Arcem Paliani, Capraniæ & nonnulla alia Caſtra, quæ ſub eorum dominio erant, dicens velle ſe ea retinere & cuſtodire, donec dicto prœlio finis imponeretur, quod cum idem Dominus Proſper, & Cardinalis facere recuſaſſent, iratus extitit Papa contra eos, ſtipendiumque & copias commilitonum & compeditum, quas dicto Proſpero promiſerat, denegavit. Quare dictus Dominus Proſper, cum ſe ut ſupra ita illuſum deceptumque videret, remiſſa certa pecunia, ut fertur, quæ apud eum erat dicto Pontifici, ſe cum dicto Rege, & Duce Calabriæ confœderavit, & hoc fuit die 22. Maij Anni 1482.

Quod ita ægre latum fuit à Papa Siſto, ut ſequenti die ſecunda menſis Junii 1482. Reverendiſſimum Dominum Cardinalem de Columna fratrem dicti Domini Proſperi, ac Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Sabellum, & Dominum Marianum ejus fratrem in carcerem, videlicet in Caſtro Sancti Angeli abſque mora conjecit: ſequenti vero die quæ eſt tertia Junii bona omnia præfati Domini Cardinalis de Sabellis, quæ in ejus domo erant, per Commilitones ad Palatium fuerunt portata præter comeſtibilia, quæ ſtatim derobata, & ablata extiterunt poſita, quæ ſunt in domo illa cuſtodiæ pro Papa.

Die 5. dicti menſis Dux Calabriæ deſcendit cum gentibus ſuis, poſuitque ejus tentoria in loco prædicto Grottæ ferratæ & Burgetti.

Die 6. in quo erat Feſtum Corporis Chriſti Comes Jeronimus cum vexillis eccleſiæ, & cum viginti quatuor millium armatorum, & cum infinitis peditibus exivit, & una cum eo erat Comes Pitigliani, Virginius Urſinus, Jordanus Urſinus, Johannes Columna de Præneſtre, Jacobus & Andreas de Comitibus, Dominus Comes Mirandula cum multis aliis Dominis bene armatis, poſuitque ſe, & caſtra inter portam & Sanctum Johannem relicto Burgo Sancti Petri, & ſtatim cum aliqui ex eis exirent dictam Portam in continenti vulnerati & capti extiterunt ab inimicis, & hi fuerunt circa triginta, inter quos affirmarunt fuiſſe quendam Corſum Capitaneum Baliſtariorum equitum Comitis Hieronymi, & quendam Borgiettum captos fuiſſe.

A ſupradicta die usque ad 12. Julii nihil actum eſt, niſi quod gentes Ducis animos ſuos converterunt ad prædam, deprædatique ſunt frumenta Civium Romanorum, & eorum animalia, nonnulli ex his capti, carcerati, & demum reſcoſſi fuerunt, videntibus & patientibus gentibus Eccleſiæ.

Videntes hoc Cives Romani, & quod eorum frumenta perderentur, inito conſilio decreverunt omnes unanimiter ire ad Papam, ut hoc prohiberet, alioquin actum eſſet de civitate noſtra, & accedentes gratam habuerunt audientiam, & pollicitationes infinitas. Promiſitque Pontifex, ſe proviſurum opportune de proximo. Ideo ad Portas miſſum eſt proclama per Urbem ad paſcendum Populum de Verbis, in qua continebatur, quod omnes cives & alii urbem habitantes, qui ex guerra prædicta damnum aliquod paterentur, ſive à noſtris, ſive ab inimicis, faceret ſic ſcribi à quodam Notario Domenico Mariano Scalibaſto vocato, & coram quatuor Civibus deputatis de eo fidem faceret, & facta demum relatione per eum in Camera Apoſtolica ipſe Papa de Introitibus ipſius Cameræ ſe confeſtim ſatisfacturum pollicebatur, cujus virtute multi cives de eorum damno fidem fecerunt, nullum tamen eorum ſatisfactum apparuit.

Videntes igitur cives, quod nihil eſſet, cupientes eorum indemnitati providere, per ſe multi ſtatuerunt, eorum ſegetes, quæ in campis erant, ad urbem triturandas portare, factis undique excubiis, quod cum ita cœpiſſent facere, Comes Hieronymus cum ſuis gentibus prohibuit, & hoc ex eo, quod dictus Comes optabat, quod milites Eccleſiæ dictum granum deprædatum ad Urbem vendendum portarent, & ex pretio ipſum ſalarium ſeu ſtipendium ſibi ſolverent, & ita ex voto actum eſt, fuitque igitur neceſſe Civibus Romanis pati hanc injuriam, ita ut à ſuis, à quibus ſperare debebant auxilium & favorem, magis quam ab inimicis deprædarentur. Ita quod in partibus Latii nihil recollectum fuit, excepto Conventu Sanctæ Mariæ novæ, quæ habito chirographo Regis nihil commiſit, & dum hæc ſic, ut præmittitur, agerentur, miſſum fuit Proclama per Urbem, & ne cui liceret vendere granum pro majori quantitate quam viginti Carlenorum pro rubbio, ut alias præfati milites pro viginti quinque vel circa vendebant. Interea vero Comes Hieronymus Virgineus, Urſinus & reliqui Domini eccleſiam Lateranenſem incolentes, non ceſſabant quotidie ludere ad triumphas, ad cartas, ad aleas, & hoc quidem in ſacreſtia dictæ Venerabilis Eccleſiæ, & ſuper capſa plena reliquiis, & rebus aptis ad Divinum cultum ibi exiſtentibus, adeo quod dicto tempore à nemine vel pauciſſimis dicta eccleſia extitit viſitata.

Octavo Julii affirmatum fuit in Urbe, Dominum Nicolaum Vittelium de Caſtello, quem præfatus Sixtus inimicum ſibi fecerat, eum de dicta civitate expellendo, ac faciendo Laurentio de Juſtinis ejus inimico auxilio Florentinorum præfatam civitatem Caſtelli occupare, noxque duas arces unam à capite, aliam à pede deſtruſ-

deſtruxiſſe, & locum illum pro ſe retinuiſſe, quamvis pro eccleſia diceret ſe retinere.

Die 13. Julii in die Dominica hora miſſarum non fuit paſſus Deus omnipotens, Beatusque Joannes Baptiſta, & Evangeliſta ac Apoſtoli Protectores Urbis, Petrus & Paulus, & alii Sancti, quorum corpora in Eccleſia Lateranenſi condita ſunt, ſcelera & vitam militarem agitari in dicta eccleſia, voluitque Deus omnipotens oſtendere, ſe cuncta videre, nam dicta hora ſignum cœleſte oſtendit, ortusque fuit ventus repentinus, & aer turbatus eſt valde, & adeo impetuoſa tempeſtas orta eſt, ut vix dici poſſet, arbores quidem vinearum concuſſæ ad terram usque inclinatæ ſunt. Demum ignis quidam exortus eſt apud tentoria exiſtentia apud Sanctum Joannem & Portam Aſinariam, ceſſitque tentoria omnia, & loca militum una cum eorum bonis & equis, & aliquos ex his ibi infirmos exiſtentes, extenditque ſe dictus ignis de loco ad locum, qui in Merulana via, & prope eccleſiam Sancti Matthæi morabantur, tantumque incommodum illis attulit, ut communi omnium exiſtimatione ad ſex millia ducatorum & ultra damnum aſcendiſſe feratur, de eo, quod exiſtimari poterat.

Eadem hora Terracina civitas ab hominibus Regis Ferdinandi capta eſt, excepta arce, modus ita traditur, nam cum eſſent ibi duæ civium principalium familiæ, unaque Frangepanorum aliaque Roſæ vocarentur, eſſentque inter ſe odioſæ, potiſſime cum contemplatione illorum de roſa, qui cum eccleſia ſentiebant, quatuor cives de progenie Frangepanorum exulabant, & cum dicta die, & hora reſiduum illius familiæ una cum adverſariis in Eccleſia Cathedrali miſſam audirent, illi de Frangepanibus, qui ibi erant eodem modo, quo ſtatutum erat ad Portam acceſſerunt, ibique per aliquod ſpatium permanſerunt quaſi volentes, ſi opus fuiſſet cuſtodibus, reſiſtere, dato deinde ſigno, exules una cum gentibus Regis ad Portam venerunt, quod videns Caſtellanus ſignum fecit, ad quod accurrentes adverſarii, qui in eccleſia erant, adusque eorum Lares inſecuti & fugati ſunt, & eo modo Terra à dicto Rege poſſeſſa fuit abſque arce, quam non multo poſt à Caſtellano pro pecunia habuit, nam receptis duobus millibus Ducatis à Rege Caſtellanus, qui Abbas, & Forlicienſis erat, arcem tradidit Regi, & ſe Neapolim contulit.

Audiens hæc Sixtus in continenti creavit 300. pedites, & nonnullos milites, quod dedit Andreæ de Comitibus, ut opem ferret Terracinæ Arci, qui cum abirent, eſſentque in Algido, ab inimicis eccleſiæ omnes, aut capti aut diſturbati fuerunt, & aliquibus eorum reverſis ad Urbem ſtatim Proclama miſſum eſt, ut ſub furcarum pœna, qui ab Andrea conducti eſſent, Jacobo ejus fratri accederent, & ita actum fuit.

Die 16. dicti Menſis Dux Calabriæ de loco ubi erat, receſſit, emiſſo prius bannimento, quod quilibet de campo ſuo provideret ſe de victualibus pro tribus diebus, & contulit ſe ad locum, qui dicitur la Riccia, ibique in eccleſia Sancti Pauli Albanenſis permanſit Dux Melphiti relicto in caſtro Marini una cum quindecim ſquatris armigerorum, & multis aliis peditibus.

Die 21. Julii Virgineus Urſinus, & Comes Pitigliani cum tribus eorum aciebus exiverunt obviam opem præſtantes eorum famulis portantibus frenum à loco vicino verſus Pontem Mameum, & à ſupra ſcriptis aciebus inimicorum perterriti & infugati fuerunt, & ex eis, & eorum famulis non minus ducenti capti, & una cum beſtiis, & vecturis ad Marinum transducti ſunt, adeo ut vix dicti Domini cum paucis ad eorum caſtra reverſi fuerunt, & hæc omnia Comiti Hieronymo, qui in Palatio Papæ per aliquot dies cum magna ſuorum comitiva ſociatus ſe induxerat, nunciata fuerunt. Cauſa acceſſus Comitis ad Palatium dimiſſis caſtris hanc ferunt fuiſſe, nam Cardinales aliqui, qui in Urbe erant, potiſſime Reverendiſſimus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula in unum convenerunt, acceſſeruntque ad Pontificem, & pacem ac quietem ſuppliciter petierunt, nunciantes hoc totum in arbitrio ſuæ Sanctitatis reſidere, de qua habenda ſpem aliquam reportaverunt, audiens hæc Comes, dubitans, ne aliquid adverſus inceptam rem moliretur à Latere Pontificis, ſe de cætero non abdicavit, adeo ut ſpes & fides, quæ de pace erat, confeſtim evanuerit.

Die 23. Julii optatus & multum deſideratus Dominus Robertus de Arimino Romam ad Pontificem venit, paucis tamen cum militibus & cum Vexillis Venetorum, & ſuis ac eccleſiæ & Pontificis ordinatis aciebus de platea Sancti Petri ad Eccleſiam Sanctæ Mariæ Majoris ſe contulit, ibi una cum Comite nihil aliud fecit, quam quod exivit aliquando ad providendum locum.

Die 27. Julii cum innotuiſſet jam apud Formas & aquæductus Urbis permanere circa octo inimicorum acies, omnes prænominatæ gentes, Eccleſiæ ſanctæ Capitaneus, Comes Virgineus cum toto exercitu exiverunt, iveruntque obviam illis, ac inimici de dicto loco nunquam ſe amoverunt. Timuerunt igitur noſtri, ne ibi eſſet, aut lateret Dux Calabriæ cum ejus exercitu, & ea de cauſa retroceſſerunt, & ad tentoria reverſi ſunt non parvo cum timore: non præterita adhuc hora erat, cum Tubiana à Duce Calabriæ miſſus Domino Roberto, ex parte Domini ſui dixit, quod Dominus ſuus mirabatur valde de eo, & quod nunquam crediſiſſet, quod in tam brevi tempore ex milite duriſſimo Sacerdos factus eſſet, & quod effectus eſſet Canonicus Sanctæ Mariæ Majoris, prout alii ejus conſocii Sancti Joannis Lateranenſis.

Eodem die Dominus Cola Gajetanus de Sermoneta deprædatus eſt omnia animalia Piperni & Setiæ, quam prædam cum duceret Sermonetam incontinenti à gentibus Domini Andreæ de Comitibus, potiſſime ab illis, qui erant in Carpineto, recepta & oblata fuit, & non ſine maxima hominum dicti Colæ captivitate, occiſione & vulneribus.

Multa è contra in dicta die dicta ſunt, primo quidem exercitum Venetorum, qui apud Ferrariam degebat, deſtructum fuiſſe, Dominum Ro-

Robertum de Sancto Severino Capitaneum tribus vulneribus affectum, & hæc per gentes Comitis Urſini.

Item Archiepiſcopus de Granea, qui fuit Legatus Imperatoris, & qui multa mala dixerat de Eccleſia Dei & potiſſime de mala vita Sixti, & Comitis Hieronymi, & de inhoneſta vita omnium Presbiterorum, & hoc publice prædicavit, ideo à Comite Hieronymo carceratus, & in dicta die à dicto Pontifice fuit privatus Archiepiſcopatu, qui tandem curantibus his male finivit dies ſuos.

Item cum citatus eſſet ad Concilium per Imperatorem, & ire recuſaret, indicto die creatus fuit Legatus Papæ Epiſcopus de Suetia, qui iret ex parte dicti Pontificis ad Imperatorem ad eum excuſandum.

Redeuntes igitur ad rem noſtram die 20. Julii circa triginta inter pedites & milites ducebant juxta caſtrum Fraxati ad ſimilitudinem prædæ certas beſtinas Vaccinas, quod cum vidiſſent homines dicti Caſtri exiverunt armati cauſa eas capiendi, & cum veniſſent ad exitum cujusdam vici, ubi eam melius ſperabant auferri poſſe, invenerunt ibi gentes præfati Ducis, quæ incontinenti inſurgentes Fraxatarios captos ſecum duxerunt, & aliquos ex eis interfecerunt, & vulneraverunt, ita quod pauci ex eis fugientes ad dictum Caſtrum reverſi ſunt.

Eodem die Romæ dictum & affirmatum fuit ita quod ab eo fuit publica fama, quod cum alias Papa Sixtus excommunicaſſet Florentinum Populum, pro eo quod ſuſpenderunt Epiſcopum de Piſis, alias dictum Salviatum cum ſuis Complicibus & familiaribus, & quod ceperat & carceraverat Raphaelem Sancti Georgii, nepotem Comitis Hieronimi, ibi exiſtentem, quando fuit occiſus in eccleſia Julianus frater Laurentii de Medices, & quando fuit deductus tractatus Comitis Hieronymi, & à dicta excommunicatione fuiſſet appellatum per dictum Populum; qui aſſeruit, ſe ex juſta cauſa illud feciſſe, & ſuſpendiſſe illum, non tanquam Epiſcopum ſed tanquam proditorem, qui prodere intendebat dictam civitatem, & eam libertate privare, & eam ſubmittere Comiti Hieronymo, interfecto Juliano & Laurentio de Medices, & cum cauſa ipſa appellationis commiſſa extitiſſet, & jam de voluntate Pontificis quibusdam Epiſcopis ultramontanis, quibus fuit miſſus totus Proceſſus, & potiſſime quædam atteſtatio Joannis Battiſtæ de Monteſecco Conteſtabilis Eccleſiæ, qui ad dictum locum ſe contulerat cauſa exſequendi ut ſupra, qui poſtea captus, antequam ſuſpenderetur depoſuit, & atteſtatus eſt, ſe de hac re pluries habuiſſe colloquium cum præfato Pontifice, videlicet de modo expugnandi ſive capiendi dictam civitatem Florentiæ, & etiam tradendi eam Comiti Hieronymo, ac ſe præfato Pontifici dixiſſe, hoc fieri non poſſe abſque cæde & hominum occiſione: & quod præfatus Pontifex dixerat ei, quod non bene contentabatur hoc fieri cum occiſione alicujus, & deinde poſt puſillum dixit: faciatis melius, quam poſſitis, & cum aliis atteſtationibus; ſuper qua tamen cauſa dicitur ut ſupra fuiſſe pronunciatum per dictos Dominos Epiſcopos in favorem dicti Populi Florentini, & contra dictum Pontificem, illosque ab Anathemate prædicto liberatos fuiſſe.

Die prima Auguſti apud Oſtiam apparuerunt decem & ſeptem Galeræ, & naves duæ Regis Ferdinandi, ibique multa dederunt ſigna, quaſi vocantes milites terreſtres ibi prope exiſtentes, magno cum timore ad Urbem confugerunt Galeræ; & naves poſt duos dies receſſerunt.

Eadem die civitas Lavina capta eſt à Duce Calabriæ, excepta arce, quam poſt biduum accepit.

Die octava Auguſti Capita Regionum & Officiales Populi Romani vocaverunt ad Concilium omnes Cives ex parte Papæ, videlicet, quilibet in principaliori eccleſia ſuæ regionis, ubi per dictos expoſitum fuit, qualiter Papa intenderet habere mille Romanos juvenes armatos, tam equeſtres quam pedeſtres per octo dies duntaxat, quos volebat exire in auxilium una cum gentibus Eccleſiæ contra Marinum, & offerebat non habentibus arma & equos, ac expenſas, & pollicebatur eis, quod quicquid caperetur in bello, eſſet eorum. Et ſi contigerit, eos capi ab inimicis, promiſit propria pecunia redimere. Et de civibus aliqui promiſerunt, item aliqui renuerunt. Res tamen ita acta fuit, id magis explorandi animi cauſa, quam ipſo habendi attentatum fuiſſe.

Die 12. dicti menſis Auguſti Dominus Proſper de Comitibus, qui huc usque militaverat cum Duce Calabriæ, rebellavit, deditque ſe & ſuum Caſtrum Montisfortini Papæ, & gentibus Eccleſiæ.

Die 15. Auguſti Dominus Robertus de Arimino cum triginta tribus ſquatris armatorum & cum illis junctæ fuerunt quatuor ſquatræ armatorum Domini Virginii, & quatuor Comitis Pitiliani, & quatuor Comitis Mirandulæ, & duæ Domini Pauli Urſini, & duæ Domini Joannis de Columna de Preneſtre, & octo Domini Jacobi de Comitibus. Et iverunt, & octo acies baliſtariorum Equitum, quorum quinque duxerunt ſecum Comes Robertus, & tres habuit hic Comes Hieronymus, & cum illis plus quam novem millium peditum, & infiniti baliſtarii pedeſtres, ac multi ac infiniti ſclopetarii, & tres bombardæ groſſæ cum infinitis cerabottanis, & cum aliis artiliariis & inſtrumentis, de quibus erant onerati innumerabiles carri. Et præfatus Dominus Robertus erexit duo Vexilla, in quorum uno erant inſignia Venetorum, nimirum figura Sancti Marci, in alio arbor cum litteris. Item duo alia vexilla Eccleſiæ, in uno quorum erant claves, in alio arma Pontificis, quos omnes ordinatim voluit videre Sixtus, cum omnibus ſuis Cardinalibus, Nepotibus, nec non aliis in feneſtra Palatii. Et venerunt ante Palatium, & poſuerunt ſe extra Portam Appiam juxta Capita bovis prope rivum, qui dicitur la Mormorea. Et dicebatur campus iturus ad debellandum Caſtrum Marini. Et dimiſerunt Eccleſiam Lateranenſem, & Sanctæ Mariæ. Et alia loca ibi fuerunt ſordidiſſima & peſtifera, adeo, ut propter fœtorem per aliqua tempora non commode viſa fuerint. Et quia omnes vineæ circum

cum circa deſtructæ, arboribus inciſis & deſolatis, derelictæque extiterunt, damnum prædictum inæſtimabile fuit. Ideo cum blasphemiis maledictionibusque ad Urbem acceſſerunt.

Quare nocte ſequenti ecce pluvia intentiſſima, & ventorum tempeſtas tanto cum impetu, ut tentoria Comitis Hieronymi, quæ die præcedenti magna cum diligentia affixa erant, avulſa, & aſportata per aliquod ſpatium extiterint.

Die ſequenti, quæ fuit Veneris, 16. Auguſti in Urbe fuit ſimilis aeris tempeſtas, & tonitrua, & fulgura ceciderunt de cœlo. Et unum ex his cecidit, & percuſſit Turrim magnam Cardinalis Sancti Marci Veneti, nempe in angulo dictæ turris, quæ eſt verſus viridarium, & reſpicit verſus orientem. Et in eo deſtruxit unum caminum, & dictum angulum fregit & ſcidit, prout nunc oculata fide videri poteſt. Et ignis dicti fulguris ſparſus per dictum locum, quoſdam famulos dicti Domini Cardinalis tetigit, & aliquem ex eis percuſſit in brachio, adeo, ut omnes putarent, ſe eſſe mortuos, non tamen habuerunt aliquod malum, excepto Credenzerio, qui adeo attonitus relictus eſt, ut videretur amens. Eodem momento certa pars Palatii Urſinorum in monte Jordano, nimirum certa domus antiqua corruit à fundamentis, adeo ut totum atrium montis Jordani repletum fuerit lapidibus, & ruina. Ex quibus duobus ſignis tali tempore apparentibus multi mirati ſunt.

Die 22. Auguſti, nimirum octava poſt Feſtum Sanctæ Mariæ mane ſummo nova gaudia orta ſunt in Urbe, eo quod Dux Calabriæ cum omni ſuo exercitu perditus & deſtructus eſt, ipſeque fugam arripiendo, ac in terram noctu ſe recipiendo ſalutem ſibi quæſivit. Qua de re Capitolium, & omnes Romæ eccleſiæ, caſtrum Sancti Angeli, & denique tota urbs feſtum & gaudium fecit. Quapropter proclama factum eſt illico in urbe, ut quilibet accingeret ſe ad feſtum, quod in Aſſumptione Beatæ Virginis Mariæ in Menſe Auguſti celebrari conſueverat, id in feſto Beatæ Mariæ Septembris fieret. Et ita factum eſt.

Modus autem deſtructionis dicti Ducis ita communiter traditus fuit, nimirum, quod cum dictus Dux cum ſuis gentibus fortificaſſet ſe in territorio Viletri, in loco, qui dicitur ſanto Petro in forma, qui vulgariter la Torre di Campo morto, qui vere ei mortem intulit, qui locus redactus eſt in modum unius inſulæ, & duo tamen loca erant, per quæ aditus ad dictum locum patebat, ab uno quorum nimirum à loco, unde poterant gentes eccleſiæ venire, præfatus Dux fortificaverat multis bombardis, cerobocanis & aliis machinis, per quæ videbatur ſibi ab illo loco offendi non poſſe, poſtquam locuti ſunt ad invicem Dominus Robertus, & Dux Calabriæ, poſueruntque diem & horam, quando inter ſe deberent certare. Et ita factum fuit. Et prima vice, quando cœperunt præliari, dictus Dux cum ſuis Jannizeris multum animoſe ſe geſſerunt. Et cum poſtea dictus Dux vidiſſet Dominum Jacobum de Comitibus cum multis militibus peditum, qui nocte præcedenti ſecreto modo venerant in campum, de quibus ipſe nullam prius habuerat ſcientiam, viditque ipſum venientem ab alio latere dicti campi: obſtupuit, cœpitque in corde ſuo formidare, ſtatim reduxit ſe ad locum fortiorem dicti Campi, quem inimici ejus, videlicet gentes Eccleſiæ inſecuti ſunt usq; ad dictum locum prædictis bombardis munitum. Et cum gentes Eccleſiæ ibi intrare vellent, ſtatim bombardæ & Cerabattanæ venientes primo percuſſerunt, ubi fertur, quaſi infinitos homines de gentibus Eccleſiæ periiſſe, poſtquam bombardarii iterum dictas bombardas caricantes, nunquam ulterius potuerunt caricare, eo quod ignis non poterat pulverem comburere propter pluviam magnam, quæ ibi continua erat. Quapropter cum non poſſent dictum locum ulterius tueri, gentes Eccleſiæ intraverunt dictum locum, ubi per magnum intervallum temporis bellatum fuit, ubi etiam multi mortui ſunt. Hinc inde & multi equi armigerorum dicti Ducis debudellati, ſeu eviſcerati ſunt à peditibus dicti Domini Ruberti. Timens tunc dictus Dux, ne id forte accideret ei, dubitans præterea, ne includeretur in dicto loco à peditibus dicti Domini Jacobi, & propterea ſe non poſſe exire ad velle ſuum: ſtatim conſtituit aliquas ex ſuis ſquatras combattere, & præliari cum gentibus Eccleſiæ; ipſe vero cum paucis retro ceſſit, &, ut aliqui ferunt, in Terracinam. Aliqui in Terram Neptuni ſe contulere. Bellantes autem tandem capti ſunt, & multi vulnerati, & nonnulli interfecti. Ubi fertur fuiſſe circa ad viginti magnæ autoritatis, & alii infiniti. Et bellatum fuit à 17. usque ad 23. horas. Quo facto incontinenti Dominus Robertus acceptis Vexillis & Artiliariis Regis una cum captivis duxit Villetrum, & ipſos jam pridem captos retinuit. Fertur etiam, pedites Eccleſiæ fuiſſe undecim millia vel circa.

Die 24. Auguſti Caſtrum Marini miſit claves Conſervatoribus una cum certis capitulis, rogavitque Populum Romanum, ut vellet claves & capitula portare Pontifici, & homines dicti Caſtri eidem commendare. Et ita factum eſt. Et iſto modo venit in fortia Eccleſiæ.

Die 30. menſis prænominati armigeri Ducis Calabriæ, qui capti fuerunt, ducti ſunt ligati ad Urbem ad Papam. Et fuerunt inter omnes ducenti, & decem ſeptem, & eorum principaliores fuerunt poſiti in Caſtro Sancti Angeli, aliqui in Capitolio, & alii diſpertiti per loca diverſa & Rocchas Eccleſiæ, ubi ſteterunt per aliquos dies. Robertus autem cum gentibus Eccleſiæ ivit ad Caſtrum cavarum una cum prænominatis artiliariis & bombardis, ibique permanſit per aliquos dies. Deinde præfatus Robertus reverſus fuit ad Urbem, viſitavitque Pontificem, ſtetitque in domo Reverendiſſimi Domini Cardinalis Mediolanenſis. Ubi infirmatus eſt, ibique octava die Septembris, & ſic quinta decima die poſt victoriam febre, ut aliqui dicunt, mortuus eſt. Sunt, qui dicunt, ipſum fuiſſe veneno necatum. Cui Papa fecit magnum honorem, ejusque corpus ſepelivit in Eccleſia Sancti Petri cum marmorea memoria ſingulari, quæ ibi

ibi videtur. Sunt, qui dicunt, quoſdam Senenſes, auxilio ejuſdem magni Capitanei fuiſſe liberatos ab oppreſſione Florentinorum. Traditur, quod Senenſes ipſi erant maxime præ obligati, & quod quotidie cogitabant, quid poſſent ei dare dignum meritis, pro tanto munere, quod acceperunt ab eo. Et tandem judicabant ſe impares tanto beneficio, etſi feciſſent eum Dominum illius civitatis, adhuc non eſſet ſatis. Et ſtantibus illis in hac altercatione, quadam die in Concilio generali, quod pro iſta re quotidie faciebant, quidam Senenſis ſurrexit, & dixit, ſe inveniſſe præmium merito dignum tali Viro; & quod de facili poſſet dictus Populus facere vel concedere. Et impoſito ſilentio fuit ei juſſum, ut diceret, quidnam eſſet iſtud præmium. At ille dixit: Occidamus eum, & deinde adoremus eum, & pro noſtro Protectore perpetuo (habeamus) Et ita factum fuit. Dixerunt ergo aliqui, non tamen quod ego præciſe credam, Pontificem Sixtum hac in parte fuiſſe Senenſes imitatum, ac eorum conſilium proſecutum propter mortem ita immediate ſecutam poſt victoriam, & propter honorem, quem ei fecit in ſepoltura.

Die 15. Septembris homines Montis delli Compatri ſponte ſe dederunt Eccleſiæ. Idem fecerunt homines Neptuni. Fuit dictum, tali die Ducem Urbini mortuum fuiſſe. Inde ad paucos dies facta fuit pax inter Eccleſiam, & præfatum Regem. Et Columnenſes reducti ſunt in gratiam cum certis pactis & capitulis, inter alia, ut terræ hinc inde acceptæ reſtituerentur, & ut Cardinales, qui carcerati erant, dimitterentur. Et terra Terracinæ cum ejus arce rediit ad Eccleſiam, & Marinum cum reliquis ad Columnenſes. Cardinales tamen, qui carcerati erant, non fuerunt dimiſſi. Et incontinenti 27. Decembris Dux Calabriæ venit ad Urbem dimiſſis captivis, permanſitque in Palatio Papæ, per aliquot dies. Deinde ipſe una cum Virgineo & aliis Urſinis cum bona gratia à Papa receſſit 30. Decembris, & Ferrariam profectus eſt. Et facta confœderatione inter Papam & Regem, contra Venetos pugnatum eſt. Deinde nihil actum fuit uſque ad 21. May 1483. Cum pluries Papa fuiſſet requiſitus aliquando à Collegio, aliquando à toto Populo Romano, & ab aliis, fuitque hoc petitum per gratiam, ut dimitteret dictos Cardinales de carcere; & quamvis ipſe pluries hoc promiſiſſet, aſſerendo, ipſos in nihilum erraſſe, & propterea velle ſe illud libenter facturum: non tamen ad effectum veniebat. Tandem dicta die Dominus Marianus de Sabellis ſumpta occaſione à dicto Caſtro aufugit, ſeque in Roccham priorem, locum ſuum condidit. Quapropter iratus Papa dictos Cardinales in arctiorem locum incluſit.

Deinde die 15. menſis Novembris die Sabbati excarcerati & liberati fuerunt præfati Domini Cardinales de Columna & de Sabellis. Et confeſtim creati fuerunt Cardinales infra ſcripti: Archiepiſcopus de Comitibus dictus Cardinalis delli Conti, Dominus Baptiſta Urſinus dictus Cardinalis Urſinus, Dominus Aſcanius Nepos Ducis Mediolani, detto lo Cardinale Aſcanio, quidam Frater exiſtens apud Regem Franciæ, Dominus Jacobus de Parma, qui fuit dictus Cardinalis de Parma, puer nondum viginti annorum, & quidem formoſus. Hic, ut fertur, non multum ragacius fuit dicti Comitis Hieronymi, deinde Camerarius Cardinalis Sancti Vitalii. Deinde Cubicularius Caſtellani Sancti Angeli. Quem cum Sixtus vidiſſet, mox ad ſe advocavit, illumque multis equidem opulentiſſimis beneficiis inſignitum, tandem ad Cardinalatus apicem contra aliorum, ut fertur, voluntatem aſſumpſit. Juvenis eſt quidem bonæ indolis & formoſus, ut videri poteſt, litteras autem non habet.

Qui omnes Cardinales poſt reverſionem incontinenti Comitis Hieronymi creati ſunt, qui jam 27. die menſis Maji cum ſuis ab Urbe receſſerat, & de dicto menſe Novembris reverſus fuerat. Et, ut communiter fertur, aliqui ex dictis Cardinalibus non ſine maxima effuſione ſeu enumeratione pecuniarum creati ſunt, ut veriſimile eſt.

MCDLXXXIV.

FAccio recordo jo Stefano, come queſto di penultimo di Maio el Protonotario Colonna fò pigliato in caſa dello Cardinale Colonna, e fò menato à Palazzo preſone. Et menollo lo lo Conte Hieronimo, Virgilio Urſini, Paolo figliuolo del Cardinale Orſino, Hieronimo figliuolo del Cardinale di Rhoano, e Leone di Monte Secco con tutte le genti loro, & dell' Eccleſia. Et fò derobata & infocata la detta caſa, e furono molti huomini dell' una parte & l' altra, & lo fatto, & la caſſione fù nel modo infra ſcritto. Concioſia de coſa, che lo detto Protonotario per comandamento dello Papa, e del Ré Ferrante, & anco per ſoe promiſſioni foſſe obligato à rendere lo Contado d' Alui allo detto Virginio Orſino con haver prima quatordeci milia ducati da lui, cioè lo pezzo, che lui lo comprao dallo detto Ré Ferrante intra lo ditto Papa. Et lui furono fatto certi Capitoli & conventioni, tra li quali vi era queſto, che nanti alla detta reſtitutione delli detti Contadi e pagamento delle dite pecunie, inprimis ſi doveſſero mettere in pace certi Signori di Caſa Gaetana, cioè lo Signore Chriſtoforo & Antonio figliuolo di Leonardo Gaetano, & lo Signore Cola da una parte, e dall' altra lo Signore Joanne Paulo Gaetano, de & ſuper la reſtitutione de uno Caſtello, cioè dalla parte loro poſto in Campagna, loquale ſi chiama la Torre di Trivigliario, il quale el detto Joanni Paulo con ajuto de Alto Conte, e dell' Eccleſia proditoriamente, ſecondo che ſi dice, lo haveano tolto alli detti Signori, & eſſeno intra lo Papa, e lo detto Protonotaro fermati li ditti Capitoli e patti, mentre che ſi cercava la eſpeditione delle ditte coſe, lo Camerlengo cioè lo Cardinale di Santo Giorgio nepote del Conte Hieronimo ſecondo, che publicamente diſſelo detto Protonotaro mandò à dire al detto Protonotaro Colonna, che andaſſe, ò ſtaeſſe ſopra diſe, perche ci era, chi li faceva in-

inſidie, e portavali odio, & all' hora lo detto Protonotario ſe inchiuſe nella detta caſa, è paleſando queſta coſa con alcuni, & coſi ſpandendoſi, intra più perſone cominciarono li giovanni diſſoluti & affettionati alla ſua caſa à ſequitarlo, & dormire, e remanere di notte armati nella detta caſa, per ſoa guardia. E ſimilmente lo detto Signore Virginio e Paolo Orſino comminciarono à fare armati, e genti in monte Giordano, & in queſto accaſcò, che lo Signore Antonello Savello, il quale era Signore d' una parte d' Albano dello quale ne fò cacciato per lo detto Paolo Orſino, e li Compagni di Mr. Jorio Sancta Croce, come ſi dice, di licentia e comandamento dello detto Papa lo ditto Signore Antonello aſſaltò certi alloggiamenti dello detto Paolo, liquali ſtavano appreſſo à Lamentana, & alla via di Tivoli, & delli detti alloggiamenti tolſero circa 40. Cavalli, ò beſtie dello detto Paolo, e dapò per alcuni di lo detto Antonello inſieme con lo Signore Lucito Conte di Monte Fortino, il quale à queſte coſe dice eſſere ſtato lo principale, & collo Signore Proſpero Colonna fratello dello ditto Cardinale andarono, & corſeno, & pigliarono Torecchia di Madonna Jacova delli Conti, & lo detto Lucito Conte ſi dice haver ſcritto allo Papa per ſoa ſcuſa lettere di queſto tenore: cioè che quello che lui haveva fatto di Torrecchia, lo haveva fatto per recuperare la ſoa robba, attento che lui più volte habbia ſcritto & pregato la Sede Apoſtolica, che li voglia tener ragione dell' Ingiuria, che à lui era fatta, & anche li foſſe renduta la Patria ſua di Monte Fortino, che proditoriamente diceva eſſerli tolta dallo Signore Proſpero ſuo fratello, e che mai lo detto Papa e la Eccleſia non li haveva fatto rihavere niente, mà ſempre con buone promiſſioni ſi vedeva eſſere procraſtinato, & dilegiato, per la qual coſa à lui era ſtato neceſſario fare quello, che haveva fatto contra la detta Madonna Jacova, la quale in queſto teputava ſoa Inimica, e per tanto offeriva alla Santità ſua la reſtitutione dello detto Caſtello, e la obedientia, perche à lui fuſſe renduto lo ditto Monte Fortino. Et ſtando coſi le dette coſe, lo ditto Paolo Orſino, il quale ſi diceva eſſerci acconciò con la Signoria de Venetiani all' hora inimici dell' Eccleſia non havendo cavalli, faceva, come ſi dice, molte rubbarie, & di cavalli, & di huomini, intra li quali doi huomini Vaſſalli d' eſſo Protonotario Colonna, uno chiamato Pancratie d' Arigliano, e l' altro eſſendo mandato dal detto Protonotario ad Arigliano in mezzo alla via di Prato longo, quando ſi và à Tivoli dall' huomini d' Armi dello ditto Paolo furono pigliati, e menati, ſi che anche non ſi sà, dove ſe ſiano, e dopò à queſto lo dito Protonotario ſecondo che lui diſſe s' accorſe, che più volte di notte erano mandati meſſi, e ſpie à vedere, che faceva, e dove ſtava, & con chi ſtava, inducendo nella ſua mente ſoſpitione, inſuper jongendo, che lo detto Paolo remoſſe certo beſtiame, & quale lui haveva da queſta parte noſtra, & meſſolo in loco à lui più ſicuro, lo detto Protonotaro ſuſpicò tanto più in modo, che lui s' inforti nella detta caſa, dubitando di non eſſerli aſſaltato dalli detti ſuoi inimici con bombardelle, cerobottane, ſcopetti, baleſtre, e con molta gente, la quale tutta ſequitava la ſoa volontà. Et eſſendo notificato allo detto Papa Sixto, li detti apparecchi, incontinente mandò per lo detto Paolo Orſino, e contaſi, e vedeſi per eſperienza, che lui doveſſe levare dalla devotione delli detti Venetiani, e riduſſelo à ſuo ſoldo. Et incontinente lo detto Pontefice comandò allo detto Virgilio, & allo ditto Paolo, che inſieme con le genti, che haveva lui, ſi doveſſino armare, & andare à pigliare lo ditto Protonotaro in Caſa: & ſendoſi tutte le ſopradette genti radunate inſieme colla gente dello detto Conte Hieronimo fù in Monte Giordano, & in Campo di Fiore lo Papa per Soa ſcuſa mando nello detto di per li Conſervatori, & Officiali di Roma, liquali volſe per giuſtificatione di quello, che lui intendeva di fare, che intendeſſono lo fatto, come paſſava, dicendo ſempre, che ſe detto Protonotaro giva alli piedi di ſua Santità, che lui intendeva di perdonarli, e di non fare più Scandalo. E però mandò per lui Mr. Catalano, e lo Veſcovo di Maſſa delli Conti, alli quali promiſe lo detto Protonotaro liberamente di volere gire, di che li ditti Officiali per mezza notte andarono al detto Protonotaro, allo quale eſpoſero l' Imbaſciata, primo dicendo, che la Santità di noſtro Signore ſi maravigliava di queſti armati, che lui faceva ſecondo che ſoa Santita voleva darlo quella ſigortà, che lui voleva, e lo detto Protonotaro raſſegnaſſe li detti Contadi, & andaſſe alla ſoa Santità all' hora, & li detti Conſervatori furono Evangeliſta Rienzo, Martino Juliano Ceſarini, & Sao de Gottio de Campo de Fiore. Lo Priore frà Valeriano Freapane con molti altri Cittadini, e lo Protonotario, etiam me præſente, riſpoſe alli detti Officiali in queſto modo, e di queſto effetto, cioè che pregava li detti Officiali, che lo raccomandaſſino allo ditto Papa, e che li diceſſino, che la Santità ſua non ſe maravigliaſſe di quella guardia, che lui faceva per fare de contra alla ſanta Eccleſia, mà per difeſa ſoa, e della ſua caſa, & era moſſo da queſti caſcioni, primo che trattandoſi lo detto aggiuſtamento, e la reſtitutione di detto Contado, & eſſendo lui per più celere eſpeditione delle dette coſe ſtato, e remaſo doi di, e doi notti in nella caſa del detto Camerlengo, & havendo più volte pregato Soa Signoria, che li faceſſi havere parole colla Soa Santita, & mai non lo haveva poſſuto parlare, lo detto Camerlengo quaſi per viam excuſationis, e per non eſſere tenuto traditore, diſſe allo detto Protonotaro, che ſe doveſſe guardare, perche era qual chuno delli ſoi inimici, che li portava fete addoſſo. Item diſſe, eſſere moſſo dall' inſidie, le quali s' era accorto, eſſerli ſtate fatte di notte. Item delli detti ſoi Vaſſalli pigliati, & ancora diceva eſſerli fatta Ambaſciata, per parte di quelli Signori, che lo aſpettaſſino, e per queſto prega li detti Officiali, voleſſino excuſarlo con la præfata Santita di noſtro Signore, che di queſti armati non pigliaſſe admiratione. Item al fatto delli

Contadi diſſe lui eſſere bene contento aſſignarli ſecondo li Capitoli, eſſendo ſatisfatto primo à lui quello, che in eſſi Capitoli ſi conteneva auvenga, che dopò che fuſſino fatti li detti Capitoli, & accettati per lui, & lo Signore Fabritio, & rimaſi d' accordo, la ſoa Santità ne haveva levate, ò immutate certe coſe, e che di queſto la Santità ne haveva havuta certezza dallo Signore Fabritio, el quale haveva riſpoſto à certi meſſi mandati li per la præfata ſoa Santità, che era contento de aſſignare, e fare tanto, quanto per lo detto Protonotaro era ordinato, e che veduta la lettera ſoa, lui era apparecchiato aſſignare. Item al fatto dello andare à ſoa Santità diſſe, che lo Papa era ſuo Signore, e che colla ſua Santità non voleva ne ſigortà, ne cautela, e che lui vi voleva andare, perche piaceſſe alla ſoa Santità ſenza alcuna cautela, e che ſe lui era in alcuno fallimento era contento, che la ſoa Santità li daeſſe la penitentia; bene pregava la ſoa Santità, che non lo metteſſe in mano, ò nolli faceſſe de trovare alli Signori Orſini, li quali ſe l' erano ſcoperti per ſoi inimici. E per queſta riſpoſta fece alli detti Officiali, & allo Popolo, & nanti che lui haveſſi ditto queſte coſe, venne uno delli ſoi con impeto, & diſſe: Signore, vedete, che facemo, perche qui è venuto uno, & dice che lo Signore Virginio, & Paolo Urſini ſi ſono meſſi in pronto, & ſono in via già appreſſo à Santo Agoſtino per venirce à trovare. All' hora li detti Conſervatori & Officiali andarono con l' Ambaſciata al Papa, e dopò à poco ſpatio retornarono e diſſero allo Protonotaro, che doveſſe andare con loro al Palazzo, & all' hora lo Protonotaro cavalcò per andare in queſto mezzo ſi fece inanti lo Signore Filippo Savello, e diſſe alli detti Officiali, che lui voleva ſapere con che ſicurezza lo detto Protonotaro andava à Palazzo; allo quale li detti Conſervatori diſſero, che lui andava ſopra di loro ſalvo & ſano: item dello tornare loro non l' aſſicuravano; alli quali lo detto Signore Filippo diſſe, che guardaſſino bene in che modo lo menavano, perche ſe lo detto Protonotaro haveva leſcione alcuna, ò non tornava, che lui ci rimedia rebbe con tutte le perſone loro, e cavalcato che fù lo detto Protonotaro per andare al Papa colli detti Officiali, ſe li fecero in contro molti di quelli armati, che lui teneva, e ſe li diſſero iratamente, che lui non andaſſe, perche ſe lui andava, lo fatto ſuo s' acconciava, & eſſi rimanevano in briga, e che erano certi, che ſe giva, che non tornava vicco. E molti dicevano, che lo voleva tagliare in pezzi nanti eſſi, che li ſoi inimici. E coſi con grande impeto pigliarono lo ditto Protonotaro lui, & lo ſuo Cavallo, & remiſerolo dentro, & dedero licenza alli Officiali, che per quella volta ſe n' andaſſino con Dio. E coſi tornaro li detti Officiali iterum allo Papo. E dopo poco ſpatio retornò uno delli detti Conſervatori, cioè Evangeliſta collo detto Valeriano Priore. Li quali eſſortarono lo detto Protonotaro, che doveſſe andare allo Papa, e li voleva perdonare ogni coſa, & voleva accettare queſta facenda, che non ſe faceſſe ſcandalo. E lo Protonotaro cavalcò, & accoſtoſſe alle sbarre, che erano sù la piazza. E coſi uno, che li ſtava, lo retardò, che non andaſſe, e lui caciò lo ſtoccho, che teneva al lato, e di elli una percuſſione ſenza ſangue, perche non lo voleva laſciare andare. E dopò pigliando lui l' occaſione deo d' eſperoni allo ſuo cavallo, & paſsò la sbarra ſolo, e giò verſo Palazzo. E lo detto Conſervatore e Priore lo ſequitarono, & uſcito, che fù nella ſtrada dritta, che và allo Capo Croce di Treio, dinanzi alla caſa, che fù di Mr. Angelo de Maſſo, ſe le fecero in contro certi delli ſoi armati. Li quali come lo viddero, & potiſſimè un huomo grande di perſona, lo pigliò per la briglia, e fe lo ſtare, e diſſegli: Signore, tu cerchi d' andare in Palazzo, e disfare te, e noi, non volemo noi, che tu ci vadi, nanzi te vogliamo tagliare à pezzi noi qui. E coſi venne l' altra turba, laquale incontinente lo pigliò, e con grande furore lo rimenarono à caſa. E coſi li detti Officiali excluſi ſe ne andarono à Palazzo. E jonto che fù lo ditto Protonotaro alla caſa raddunati, che hebbe alcuni di quelli armati li preſenti, quaſi con lacrime à gl' occhi li diſſe queſte parole ſecondo che alcuni hanno riferito: Jo vi auviſo, che voi ſete caſcione della disfattione mia e voſtra, poiche non havete voluto patire, che jo già à Palazzo. E molti li reſpondevano: Je tu ci andavi, non retornavi mai più. Et era queſto circa à 21. *hora*. Et eſſendo riferita l' Ambaſciata allo Pontefice, e vedendo, che il detto Protonotaro non era andato, all' hora comandò alli detti ſuoi eſſecutori, che lo doveſſino andare à pigliare in quel modo, che loro potevano, non ſicurando di mettere in sbaraglio, ò in pericolo di morte, ò di occiſione lo Popolo Anche più li diſſe, ſecondo che lo Signore Virgilio ha referito à molte perſone, che la Soa Santità li commiſe, che indifferentemente tanto ad Urſini quanto à Colonneſi doveſſino mettere à ſacco li Monti Treio, & Colonna, e colle dette genti erano certi giovani arditi Romani, liquali mandò Stefano di Franceſco in ajuto del Urſini, & incontinente ſi moſſero li detti Signori, li quali tenevano la detta gente in ponto, e collo ſtendardo dell' eccleſia ſe n' andarono alla via di Treio, e per quella ſtrada deritta ſe ne andarono alla Piazza dello detto Protonotaro, e pigliarono Monte cavallo, e circondarollo intorno, & miſſero un bando à quelli huomini à pena di ribellione, & de crimine læſæ Majeſtatis per parte dello Papa, che ogn' huomo ſi doveſſe partire de li, e de non dare ne auxilio, ne favore, ne ajuto al detto Protonotaro. Per loquale bando moltiſſimi Cittadini vedendo, che in queſto teneva mano la Eccleſia con l' Urſini ſi partiero incontinenti, e depò à queſto ſubito certi huomini d' armi, & Paolo Urſino ſaltarono dentro alle sbarre, delle quali doi incontinenti furono morti da una bombardella, e lo cavallo dello detto Paolo fù ferito, & de li à poco ſpatio caminò, e fu morto. Item molte ſchiopette, baleſtre, e cerobottani, e paſſavolanti furono gittati, per liquali furono feriti molti huomini, & morti aſſaiſſimi circa à ſedeci, & in Monte cavallo in nella fron-

la ſrontata. Nell' una parte, e dell' altra morſero ſette perſone, e queſti dell' Eccleſia combattevano, e queſti Colonneſi ſi difendevano politamente, e dopò fù le 23. hore li detti Colonneſi eſſendo già ſtanchi, e non potendo reſiſtere à tanta moltitudine di gente, la quale havevano attorno da ogni parte, & anco perche la polvere di quelle bombarde non li ſerviva bene, cominciarono ad abbandonare la Porta grande in nella quale venendo la gente d' armi ſi parti in doi parti, & entrarono per forza in quello chioſtro, eſparſeſſi per eſſo, ſi che all' hora non li potea più nocere, ne bombarda, ne altro, e coſi la moltitudine entrò dentro, e cacciarono fuoco ſua la ſtalla, appreſo Santo Nicola delli Porci, & li ruppero un muro, & entrarono nello Giardino, & un' altra parte ne pigliaro la meſſò. E coſi entrarono in caſa, e derobarono, e tolſero ciò che ci era, e trovarono lo Protonotaro incluſo in una camera, aſſiſo ſopra una caſſa, & ferito in una mano. Allo quale li diſſero, che andaſſe preſone. E lui li riſpoſe: Amazzate mi prima. All' hora li diſſe lo Signore Virgilio: Arrende tevi à me, & non havete paura. Et all' hora diſſe: Jo ſono contento, e coſi lo menarono; inſuper trovarono il Signore Filippo Savello, e pigliarolo, e fecerolo ſpogliare di quella corazzina, che portava, e poſeroli li detti Signori di caſa Urſina, e diſcerogli, poiche l' hebbero ſpogliato, * di viva caſa Urſina. E colui diſſe: Non lo voglio dire, è coſi à mano ſalva lo diedero grande ferita nella fronte, e tagliaroli le mani, e percoſſero nello viſo, e nello corpo di più ferite, e li laſſarono morto, e li fù morto, & lo figlio d' Aſſuntio Scapuccio e Rocio di Santo Gemini, e molti altri, e le robbe dello Cardinale Colonna tutte andarono in preda, cioè oro, & ariento, e le ſue Cappe, e panni di razza, & caſſe, & maſſaritie fino allo ſuo Cappello, e lo Protonotaro ſotto la fede del detto Virgilio fò menato allo Papa in jupetto, avenga, che dopò le foſſe preſtata una cappa nera, e quando ſe menava, lo Conte Hieronimo li diſſe: ah, ah, traditore, che come ionge, che t' impicco per la gola. E lo Signore Virgilio li riſpoſe: Signore impiccarai inanti me, che colui: e più volſe cacciò lo Conte Hieronimo lo ſtocco, & ammenollo per volerlo occidere, e lo ditto Signore Virgilio ſempre ſi contrapoſe, e non volſe mai, che li faceſſe male, e coſi la Domenica à ſera fù menato dinanti allo Papa, dinanti al quale ſtette per fino à due hore di notte, e dopò che fù ſaputo, che detto Protonotaro fù pigliato, incontinente Porta maiore la quale l' haveva fatta pigliare, e tenere à ſua petitione lo detto Protonotaro, ſperando di li, per li ſoi parenti li veniſſe ſoccorſo, fù laſſata, & anche in quel di, & in quell' hora, che furono fatte tutte queſte coſe, la gente dell' Eccleſia, e di caſa Urſina miſero à ſaccomanno la caſa di Paolo Mancino per fino à caſa dello Cardinale, e lo Vice-Camerlengo Lione di Monteſecco, & Antonio di Conti miſero à ſacco ſuper Monte cavallo quante caſe vi ſtavano, & la Eccleſia di Santo Salvatore delli Cornelli, e di Santo Silveſtro, e furono robbate reliquie, paramenti d' altari, meſſali & ogni coſa & ancora intra l' altre la caſa di Pomponio Letto, allo quale gli forono tolti quanti libri, e quanta robba haveva, & li ſuoi veſtiti, e lui in riſpetto con li borgiachini, e con la canna in mano ſe ne andò à lamentare con li ſuperiori.

Lo lunedì furono buttate in terra le caſe di Mr. Liello, e di Jacovo della Valle tutte, eccetto quelle di Mr. Filippo, le quali lo di ſequente furono gettate.

Lo Martedi fù fama in Roma, come certi ladri havevano predati certi bovi de Romani, e certe cavalle, & erano arrivate à Monte delli Compatri.

Item è detto, che Marino s' era renduto all' Eccleſia tutto, fuorche la Rocca, mà poi lo Martedi lo campo andò à lui cò le genti della Eccleſia, e con l' Urſini, e furono comandate molte perſone à portare pane e vino, à capo de Bovi, dove lo detto campo ſi paſsò.

Item nel detto dì fò tagliata la teſta allo Signore Jacovo Conte di Monte Fortino, lo quale ſi era trovato nella Battaglia col detto Protonotaro, e fù pigliato hieri, che fù lunedi à Santo Paolo, loquale andava veſtito nel modo di Villano.

Item furono meſſe à ſacco molte caſe de Cittadini, liquali per altro ſi trovavano havere favorito à Caſa Colonna, oltre à quelle che ſono ſcritte di ſopra, e nello primo di Jugno, che fò lo lunedi fù meſſo à ſacco la caſa di Mr. Paolo figlio di Pietro Paolo Matteo, e di Mr. Ludovico Suozio, e queſto fù, perche havendo briga, lo ſuo nemico ſtava in caſa di Mr. Jorio Santabroce, il quale con la ſua brigata ſotto nome dell' Eccleſia, e dello Papa, li quali dicevano, haver commeſſo, che le caſe d' alcuno Cittadino ſi dovevano ſgombrare, fù meſſo à ſacco, come di ſopra.

Item nel detto Martedi fù gettata la taglia à Battiſta Matteo, allo quale ſi dice, che Paolo Orſino li have detto à bocca, che paghi dieci mila ducati, imperoche lo ſuo figlio li era trovato in ajuto di caſa Colonna, e coſi ſi dice havere fatto à Giovanni Pietro Beolo, & à Stefano Margano, ſi dice, che li hà gettati che paghi dieci mila ducati, & è da notare, che in queſto lo Papa è gabbato, peroche queſta punitione, che fà lo Signore Paolo non lo fà per punire delitto fatto contro la Eccleſia, mà per vendicarſi dell' ingiuria & contra di quelli, che hanno fatto del bene à Caſa della Valle ſoa Inimica.

Item fù comandato à Stefano Margano, che ſotto pena di ribellione doveſſe pagare X. Mille Ducati, imperoche lo figlio Paolo ſi era trovato armato in caſa dello detto Protonotaro, & ancò molti officii e beneficii di quelli Cittadini, che li ſi trovavano, forono tolti, inprimis à Mr. Proſpero Boccacio la ſcrittoria, à Mr. Paolo della Valle l' altra ſcrittoria, à Mr. Bartolomeo di Cicigliano Canonico di San Pietro li ſuoi Beneficii, à Mr. Polonio Valentino Canonico di Santo Joanni li ſoi Beneficii, à Mr. Giſmondo Bonſignore Canonico di Santa Maria di Transteve-

re li

re li ſoi Beneficii. (ma poi per interceſſione del Ré di Napoli li hà rihavuti,) à Battiſta Avione lo ſoo Magiſtrato.

Item allo Roſſo Bonſignore miſuratore dello Sale lo detto officio, loquale fù dato à Luca Capoccio, & à molti altri, delli quali non è memoria. Item Mercordì fù pigliato lo figlio de Angelo de Paluzzo, Pietro Matteo mandato cercando dall' Auditore dello Vice-Camerlengo, & li fù ritenuto, & à ſei di dopò fù laſſato.

Item lo Jovedì à mattina fù detto in Campidoglio, come in Marino ſtava lo Signore Proſpero, e lo Signore Antonello, e con eſſo Franceſco della Valle con molte genti d'armi, e che havevano appiccalo Joanne Signori le Vicario di Marino con quattro Maſſari della terra, imperoche havevano perſuaſo à quel popolo, rendeſſero le chiavi della terra allo Papa & alla Eccleſia, e dopò non fù trovato vero. Inſuper nel detto dì fù data la bataglia alla terra, e fù fatto lo guaſto, e li morſero quattro perſone incontinente, & certi altri furono feriti, ſecondo che diſſero certi fanti della Eccleſia. E ſimiliter lo Venerdì morſero molti di quelli, che furono feriti la domenica, e nello detto dì, Dio moſtrò viſibilmente lo ſuo miracolo, che eſſendo lo Vice-Camerlengo, loquale era Mr. Domenico dell Albergatti di Bologna Protonotaro incrudelito lo detto dì di Maio contro certi huomini habitatori in Monte cavallo, contro liquali lui ſi moſtrò molto ferocemente in uccidere & vedere lo ſangue loro, & in mettere à ſacco le loro caſe ſenza alcuna diſcretione, trà liquali meſe à ſacco etiamdio la Eccleſia di Santo Salvatore delli Comelli, e di San Silveſtro di Monte Cavallo, alla quale tolſero calici, croci, meſſali, paramenti, e tutto ciò che havevano, e non li laſſarono niente, & uno delli ſoi maladetti ſequaci deo à tenere in pegno ad un Tavernaro che faceva la taverna in caſa, che fù di Mattevuio Janico uno altare già rotto con le reliquie dentro come ſuol eſſere; loquale altare fù dato à Frate Pelegrino in Santo Marcello, e lui lo mandò in una eccleſia, della quale lui ne haveva la guardia, e ſtà in quattro Capora, & ſimiliter un Meſſale fù venduto con certi paramenti d'altare à Ponte in Santo Celſo per pochiſſimo prezzo, e per tanto lo detto Camerlengo affaticandoſi altre modo nella detta Zuffa, entrò in caſa del Veſcovo di Vintimiglia, laquale etiamdio fù meſſa à ſacco, & li ſi rinfreſcò, e bene in un' inſtante cinque bicchieri intra vino & acqua, liquali erano grandi, e tenevano trè giuſti bicchieri l'uno, & eſſendo per quella crudeltà biſtemmato dalle donne, e dalli fantini di quello luogo, Dio eſſaudì le loro preci, ſì & in tal modo, che lo Venerdì lui andò ſotto terra & alcuni dicono di ſchiranzia, mà ciò che ſi fuſſe, fù giudicio di Dio, il quale venne ſopra di lui incontinente.

E nel ditto Venerdì 4. di Jugno fù fatto lo Conſiſtorio, in nel quale li Signori Cardinali raccomandarono allo Papa la Caſa del Cardinale Colonna, laquale tuttavia s'abbruſciava, e robbavanſi fineſtre ferrate, travi, marmi, & altre coſe, & anche lo Cardinale di Siena raccomando Caſa della Valle, che piaceſſe alla ſoa Santità di non le fornire di gettare in terra, peroche baſtava quello, che era fatto per interrire il popolo; la ſoa Santità liberamente promiſe di volerlo fare, e coſì fù concluſo in Conſiſtoro, che la detta caſa Colonna ſi doveſſe ſtucciare, e non gettare più, & il ſimile quella della Valle, hoc coſì comandò allo Datario, che mandaſſe la Bolla, che ſotto pena di Scommunica nullo tolleſſe, robaſſe, ò gettaſſe in terra le dette caſe.

E de lì à trè hore fatto che fù lo pranzo, lo detto Papa mandò, per Joan Franciſco Barigello, e li comandò, che andaſſe à tornare d'inſuocare, e gettare à terra le dette Caſe, e potiſſime quelle del Cardinale Colonna, e che deſſe licenza ad ogni huomo, che ſi poteſſe pigliare quello, che ſi voleva, e coſì andarono iterum le genti mandate dal Pontefice à fornire d'infocare, e deſtruere la detta caſa del Cardinale Colonna, & à fornire di gettare fino alli fondamenti caſa della Valle, per la qual coſa lo detto Cardinale di Siena havendo veduto l'effetto contrario alla promeſſione, & alla deliberatione fatta in Conſiſtoro ſenza d'aſpettare più niente ſi miſe in ponto, & andoſſene fuori di Roma à Viterbo, e coſì le dette Caſe furono disfatte, e gettate à terra.

Inſuper lo ſabbato die 5. fù ditto in nella Capo croce di Santo Marcello per fide degne perſone, come Paolo Orſino, & Jeronimo Tuttavilla con lo ditto Lione havevano combattuto à Marino, e che lo ditto Paolo era ſtato pigliato ditto Antonello, ſe non che la fortuna lo campò, che nello pigliare caſcò lo Cavallo allo detto Antoniello, e pur niente dimeno era ferito, & in quella ſcaramuccia vi morſero quattro huomini della parte noſtra dell' Eccleſia.

Item fù ditto per una perſona fide digna, che lo Papa di ſua bocca haveva rivelato, e detto, come alle mani della ſoa Santità erano venute certe lettere ſcritte, manu propria del Cardinale Colonna addrizzate allo detto Protonotario, e delle quali lo ditto Protonotaro non ne haveva havuto notitià, perche lo meſſo fù pigliato per la ſtrada inanti che queſte coſe fuſſero, e le dette lettere erano di queſto tenore & ſuſtanza, cioè che lo Cardinale ſcriveva, che ſoa Santità haveva inteſo, che lui vepiva diſoneſtamente, e che di queſto ſe ne maravegliava, e pregavallo, che non faceſſe qualche pazzia, che ſe pur la faceva, che non ſperaſſe nella ſua ſignoria, che lo adjutaſſe à niente, perche intentione della ſoa Signoria era d'eſſere ſempre buon' figliuolo & obbediente allo Papa, & alla ſanta eccleſia.

E quantunque hebbia la ſoa Santita veduta e trovata la innocentia, bontà e fideltà dello detto Cardinale, non hà però reſtato, che non gl' habbia abbruſciata & ruinata.

Inſuper la gente dell' Eccleſia hanno tolte di molte beſtie de Romani, & è ſtato lo Signore Paolo, loquale ſe le hà mandate ad Lamentana; e lo ſabbato tolſe certe cavalle e bovi ad Antonio Lenio, e dopò lo detto Antonio, nanti che lo detto Paolo le parlaſſe, per mandarli ad Lamentana lo detto Antonio fece gente, retolſelele,

lele, e ferirono, e buttarono certi corſi, che le menavano, liquali corſi teneva à ſalario lo detto Signore Paolo Urſino, per tramandare lo beſtiame, loquale lui pigliava tanto dell' amici, quanto dell' inimici: e la Domenica, che fò lo di 7. di Jugno lo detto Signore Paolo Orſino e compagni mandarono loro carriaggi ad Caſtello Anulfo, li quali furono preſi, & ſaccheggiati per quelli di Marino. Dopò giovedi mattina venne la novella, come lo Signore Antonello con li compagni havevano aſſaltato li campi della Eccleſia in Grottaferrata, e li havevano amazzati, & sbudellati, e tolti molti cavalli, e ciò che ſtava in quelli alloggiamenti di fuori, e volendo poi entrare nella Eccleſia di Grottaferrata ammazzarono Lione di Monteſecco, e Jorro Albaneſe Conteſtabile, ilquale altre volte ſtava alla guardia di Caſtello, e ferirono un Romano chiamato Paolo di Maſtro Lorenzo Ronciglione, occiſero due ragazzi di Paolo Orſino, e molti altri huomini: e Paolo Orſino, e Jeronimo Tuttavilla fuggirono, e riposeronſi nel Campanile di Grottaferrata, e quell' altri pochi, che li rimaſero, che non erano fuggiti ne i monti, ſe incheſero nella detta eccleſia di Grottaferrata, laquale lo detto Antonello non potè mai pigliare ne con fuoco, ne con armi, e li ſtettero le dette genti incluſe, per fino che fù ſera, che li venne ſoccorſo da Roma, e mai non s' attentarono di volere uſcire fuora. E diceſi, che con lo detto Antonello erano molti fanti Aquilani, e che miſero fuoco in tutti l' alloggiamenti, e luoghi che poterono di queſti della eccleſia. Item trà noſtri Cittadini fù un Battiſta Cola Roſcio, & Agabito ſuo figlio, e Joanni Battiſta, Paolo di Joanni ſuo nepote, non li baſtando quello, che havevano fatto, e che havevano tolto di caſa dello Cardinale Colonna, quando fù meſſa à ſacco, & à fuoco anco nello detto dì, erano andati con li mettitori ſalariati à mietere lo grano di Marino, & incontinente la notte predetta furono pigliati da quelli di Marino, e menati preſoni, e dopò à trè dì lo detto Battiſta ſolo ritornò tutto rotto, & azzacconato con la taglia di ducento Ducati, pro laquale li laſciò detto Agabito per pegno.

Item li detti Signori di Marino havevano pigliato un Mr. Ginolfo, loquale ſtava in caſa di Siena, huomo di grande riputatione, lo quale ſe tennero un dì & una notte, e dopò lo rimandarono ſano & ſalvo ſenza leſione alcuna di Robba, ò di perſona, & impoſeronli Ambaſciate, che doveſſe fare à noſtro Signore & alli Signori Cardinali, cioè che loro ſi erano infortiliti non per difenderſi dalla gente dell' Eccleſia, e dello Papa, mà dalli Urſini loro inimici, e che pregavano la Santità di noſtro Signore, che non li voleſſe favorire e che laſciaſſe fare à loro, & eſſendo coſì, loro erano, e volevano eſſere obedienti, e buoni figlioli della ſanta Eccleſia, & altrimente volendo lo Papa, & alli detti Urſini dare ajuto contro di loro, ſe ſi difendevano l' haveſſe per iſcuſati, e ſimiliter li detti huomini di Marino, e Signori pigliarono certi Valeſiani, che venivano à Roma, e paſſavano, liquali ſimiliter li laſſaro ſenza farli alcuna ingiuria, e contra la gente della Eccleſia, cioè di Paolo Orſino da dovunque ſi trovavano facevano grandiſſimi danni, derobbavano le are de ſacchi di grano, d'orzo, e d' altre maſſaritie, e battevano lo grano, e mandavanlo à vendere, e cacciavano li metitori per Romani mandati alli loro lavori derobavanoli, e rimandavanoli per potere fare meglio loro fatto, onde vedendo queſto li Cittadini radunato lo conſiglio lo Venerdì nello Palazzo delli Conſervatori dove che fù letta una lettera mandata per lo Cardinale Colonna alli detti Conſervatori, dove che lo detto Cardinale ſi offeriva rendere certe Bufale di Cecco de Picchi, le quali paſſando de li erano ſtate ritenute per quelli di Ardia per riſtoro di certi huomini di quello luogo, li quali erano ſtati derobati e pigliati per queſti di Paolo Urſino, e pregava li detti Conſervatori, voleſſero raccommandare la ſua Signoria alla Santità di noſtro Signore, & allo Conte offerendoſi ſempre parato alli ſuoi comandamenti, & coſì furono reſtituite le Bufale, e rilaſſati li preſoni, mà non li fù renduta la robba. Et ſimiliter nel detto conſiglio fù propoſto, che ſi doveſſe provedere à quelli ſmiſurati danni, prede e rapine, che ſi facevano per queſte genti di Paolo Urſino e della eccleſia, e tandem fù concluſo, che la mattina venente, che era il ſabato, ſi doveſſe colleggialmente andare per li Officiali, e per lo Popolo al Papa, al quale ſi doveſſe ſupplicare, che daeſſe pace alli detti Signori Colonneſi, & à noi, attento che loro fino à mò non hanno peccato in niente, e che per queſta guerra ſi veniva à perdere la città, per la qual coſa era disfatta queſta terra, attento alla careſtia dell' anni paſſati, e caſo che lo Papa non voleſſe aſcoltare, ò vero fare alcuna delle coſe predette, che ſe ne andaſſero allo Colleio, di tutti li Signori Cardinali, e coſì fù concluſo. Lo ſabbato ad mattina ſi adunarono tutti li Cittadini per andare, come era concluſo, & aſpettando due delli detti Conſervatori, cioè Evangeliſta & Juliano. E dopo molte parole fù mandato per loro, e non furono trovati, fù menato sù lo Priore delli Caporioni, il quale è Valeriano Freapane per andare in Palazzo, & lo detto Priore diſſe, come lui, & li ſopradetti Conſervatori erano ſtati hieri allo Conte, & revelatoli tutto quello, che s' era concluſo in conſiglio, e lo Conte non voleva, che ſi andaſſe allo Papa ad petere, ne pace, ne tregua, & all' hora ſi meſſano li Cittadini, & andarono à parlare allo Conte, e tandem ottennero, che quattro di loro con li detti Officiali andaſſero la ſera allo Papa à parlare alloquale l' eſpuſero le ſopradette ambaſciarie, & hebbero per riſpoſta dalla Santità ſua, che non voleva ne pace, ne tregua, e che lui pretendeva di pigliarle queſte terre di Caſa Colonna, e che lui haveva mandato per molta gente, e facevala mettere in pronto, e che di proſſimo l' haverebbe pigliate, & in queſto mezzo voleva fare proviſione, che li detti danni non ſi faceſſero, e depoi fu fatta queſta eccellente & ſtimata, overo eſcogitata proviſione, cioè che tutti li Romani li quali ſtavano alli ripari

pari col campo dell' Eccleſia, ò di Paolo Orſino doveſſero ritornare à Roma, perche ſi diceva, che loro battevano lo grano, & mandavanlo ad Roma alli loro Parenti.

Item che nullo poteſſe mettere alcuna quantità di grano in Roma ſenza bollettino.

Item che quelli ſaccomanni, che portaſſero grano in Roma, li fuſſe ſubito tolto per metterſi in un luogo ad inſtanza dello Conte, le quali proviſioni quanto ſiano iſpedienti alli biſogni ſopradetti ogni perſona lo può conſiderare, e finalmente eſſendo derobbata la Caſa d' uno Cittadino, il quale fù Paolo Cola, Jovanne lamentandoſi con certi altri Cittadini in Piazza de Tor de Conti accaſcò, che paſſarono quelli quattro ſaccomanni con li muli e cò lo grano del detto Paolo, & incontinente lo detto Paolo li corſe addoſſo e retolſe li muli, e lo grano, e piglione trè, e fe lo andare in Campidoglio, & dopò lo Senatore mandò per lo quarto fuggito, il quale era arrivato in caſa del Cardinale delli Conti, e lo Cardinale non lo volſe mandare con dire che ſe ne era andato con Dio; e dopò lo Conte mandò allo Senatore per quelli trè che teneva lui preſone, che li rimandaſſe, perche lui voleva addimandare & eſſaminare lui; & lo Senatore non li volſe mandare, immo li mandò à dire, che lui era meſſo li per fare la giuſtitià, e coſi voleva fare, ſi che haveſſe patientià, auvenga che di li à pochi di li più mandaſſe.

Item lo Cardinale di Santo-Pietro ad Vincula in Palazzo hebbe molte parole collo Conte Hieronimo, e la origine, e le parole ſono queſte, che lo Conte in preſenza dello Papa diſſe al Cardinale, che lui faceva male à tenere li ribelli, & inimici della Eccleſia in caſa: & queſto li diſſe, imperoche lo detto Cardinale teneva Paolo Margano, Mr. Bernardino della Valle, Mr. Paolo della Valle, Mr. Apollonio Valentino, Mr. Proſpero Boccacio, e molti altri, li quali ſi trovarono in Caſa del Cardinale Colonna, quando fù tolta, & battagliata la detta Caſa in favore dello Protonotaro Colonna. Allo quale lo detto Cardinale riſpoſe & diſſe, che quelli, che teneva, non erano ribelli, alla Eccleſia, mà erano fideliſſimi, mà lui ſi credeva cacciare loro di Roma, e mettere à fuoco la Eccleſia di Dio & inrovinarla tutta quanta, e che lui n' era caſcione per li mali portamenti, che lo Papa, che era li preſente, con tutti li Cardinali andaſſero in rovina, e dopò il Conte li diſſe, che lui lo voleva cacciare da quella Terra, e che lo voleva infocare in quella caſa, e metterla à ſaccomanno, ſi come haveva fatto à quella del Cardinale Colonna, e conciò ſia coſa che lo Papa tuttavia ſi metteſſe in ponto di genti, & altre artagliarie per pigliare Marino, e deſtruere Caſa Colonna, ſentendo queſto lo Signore mandaro li meſſi & Ambaſciatori allo Papa, & alli Signori Cardinali, alliquali pregavano humilmente non li voleſſe deſtruere al tutto, e che loro erano bene contenti, che ſe lo Protonotaro haveva peccato, che ſua Santità lo puniſſe, attento che lo havevano in preſone, & erano contenti di dare nelle mani del Colleio delli Cardinali Marino, Rocca di Papa, & Ardea, che ne faceſſe il Colleio, ciò che li piaceſſe, e pareva eſſere più di raſcione, e loro ſi offerivano di venire ad obbedire: e tandem lo Papa diſſe, che di queſto ſe ne voleva conſigliare collo Conte, e dopò lui, e lo Conte riſpoſero, che la loro intentione era di non havere niente di buona voglia, e che lo Conte voleva havere tutte le predette & altre terre delli predetti Coloneſi per colpi di bombarde e de ſagitte e per forza, e per diſpetto loro.

E dopò lo detto Signore Antonello, e compagni vedendoſi diſperati della concordia à 18. del meſe di Jugnio, ditto uſci fuori con ſoi fanti, e cavalli leggieri, e radunoſſe certi Jovani Romani, liquali erano circa à venti con molti altri metitori, liquali erano avanti ad mover, & ad predare lo grano de Marino, e coſi ligati li menò in Marino.

E vedendo queſto Andrea de Norcia Conteſtabile dello Conte, e della Eccleſia inſieme con certi ſuoi cavalli andare lo detto di à dare battaglia ad Marino, dove che coloro uſcirono, e ruppero quelli della eccleſia, ferirono à morte lo detto Andrea e molti altri della detta Eccleſia furono li morti, e feriti, & li morti, ſecondo ſi dice, furono circa ad ſei.

Et ancò nello ditto di fù fatta grande riſſa e tumulto in Santo Pietro, imperoche lo Papa voleva mettere nello numero delli Auditori della Rota uno ſtroppiato gobbo, e moſtro de gl' huomini, il quale haveva nome Mr. Joanne Antonio da Parma Jovane certo ignorante, & cattiviſſimo, e peſſimo huomo, ſecondo per eſperienza ſi e veduto nelli ſuoi officii, delli quali ne può rendere, come ne rende teſtimonio il Cardinale di Macone, e lo Veſcovo di Ferrara, & altre perſone, che lo hanno provato in Roma.

I detti Auditori non lo volſero recipere, attento che lui non haveva fatta eſperienza, e diſputatione prima ſecondo di loro uſanza, & havendo lo Papa comandato lo doveſſero recipere coſi ex abrupto, e loro non volevano guaſtare loro approbatiſſimi coſtumi. Lo Papa mandò per li fanti della guardia del Palazzo del Conte e d' altri luoghi; e quelli fanti mandò ad minacciare, & ad pigliare li detti Auditori, liquali poiche viddero quello sforzo, diſſero di volere andare à parlare allo Conte, e coſi ſecretamente ſi partirono dallo loco, & ogni huomo ſe ne andò à caſa non per la via dritta, mà per Transtevere per non eſſere preſi, & poſto in Caſtello, e lo detto Mr. Joanne Antonio per quello e lo non fù riceputo; & è da ſapere, che lo detto Mr. Gioanne Antonio per entrare nel detto luogho allo modo ſuo uſitato haveva donato allo Conte ducento e cinquanta Ducati, e mille rehava promeſſo allo Papa, liquali 250. Ducati, poiche non potè conſequire l' officio l' addimandò allo Conte, che li rendeſſe, e non li volſe rendere, diſſe, che lui l' haveva donati ſimpliciter.

E ſimiliter fù tumulto intra li ſcrittori Apoſtolici, & li Stradiotti, e lo Conte, imperoche lo detto Conte comandò alli detti Scrittori incon-

continente doveſſero havere sborzati mille ducati, liquali diceva volere per la guerra; & li detti ſcrittori diſſero non havere denari all' hora apparecchiati, e che la ſoa Signoria li deſſe termine otto di ad trovarli. Et incontinente lo detto Conte diſſegli con grande impeto: che voi dite, che non l' havete, & volete termine ad trovarli, e sò io, che li havete, pagate dugento più, ſi che ſiano mille, e dugento, e ſe farete altra replicatione, creſceremo piu queſta ſomma, e coſi fù neceſſario alli detti ſcrittori pagare li detti mille ducati, & ſimiliter fecero li Stradiotti.

Et ancò il Papa gittò la Decima alli Preti, & alle eccleſie di Roma, e fuora di Roma, la quale quantunque ſi chiamaſſe Decima, non però haveva effetto di Decima, perche lo Conte gettava la taſſa alli preti, & all' eccleſie ſecondo lo ſuo volere, non havendo riſpetto ad altro, ſe non ad quello, che etiam con difficoltà, ſe poteva eſtorquere, & quello lo voleva ſotto nome di Decima, e lo collettore d' eſſa in Roma fù ordinato lo Veſcovo di Cervia, lo quale è Mr. Achille Mareſcotti di Bologna.

Ancora non è da tacere, che lo ditto Conte è di tanta ardente volontà, di vedere lo ſangue di quei pochi Colonneſi, e di muovere battaglia à Marino, che nel di della Domenica teneva li lavoratori, e maſtri à fare le caſſe alle bombarde groſſe per mandarle, e continuamente ſi ſtudia in fare venire, e mettere in pronto gente d' armi e ſoldati, ma non però che la ſoa Signoria Illuſtriſſima ſi parta niente dalla caſa, nella quale ſtà con grandiſſima guardia di di, e di notte, & lo più che vada, và à Palazzo dallo Papa accompagnato molto bene, e con gran timore della perſona.

Dopò lo Santiſſimo in Chriſto Padre & Signore noſtro una con ſuo complice Signore Conte Hieronimo, per la loro innata e ſolita clemenza, miſericordia & juſtitia, la quale hanno ſempre moſtrata, & moſtrano tuttavia erga li figlioli, & fedeli della ſanta Eccleſia, ancora in queſto hanno moſtrato la loro virtù, & animo, che lo detto Protonotario Colonna, loquale tenevano carcerato in Caſtello, hanno de tanti, & ſi varii, & urgentiſſimi martirij, e torture martirizzato & torto, che li medici etiamdio chiamati per eſſi, hanno judicato, eſſo non potere campare da morte infra poco ſpatio, e ſecondo che hà referito un medico Hebreo, loquale è ſtato à curarlo, lui prima hà tronco lo nervo delle braccia con due profondiſſimi pertuſi, ſotto alle tetecelle, le ginocchia & le gambe infrate e percuſciate per eſſere ſtato impeſo allo Martoro con le ferite, & altri preſi alligati alli piedi, item per le ſtanghette & per li dadi dati alle gaccolle, & anco le mani tormentate, ſi che per nullo modo dicono potere campare, quantumque ſe pure ſcampaſſe, habbiamo apparecchiato lo ceppo nuovo, e la manera per tagliarli il capo, & habbiamo ordinato lo proceſſo collo Senatore, e judici per juſtificare loro fatti.

Et eſſendo in quelli di fatta per li Colonneſi aſſai preda, e preſone nello Latio de Cittadini Romani, li detti Signori la mattina venendo, reſtituirono la detta preda, e laſciarono li detti preſoni, maſſime quelli, che erano della preda loro. Inſuper lo detto Conte fece pigliare loggia detto Miſſer Girnolfi, e fecelo mettere in Caſtello preſone: & alcuni dicevano, che quando fù fatta quella traggia & occiſione in Grotta ferrata lui ſtava li, e ſtavo con Paolo Urſino, ſi dice, che lui proditoriamente fece entrare l' inimico per rompere la gente della eccleſia, e fare qualche ſuo fatto; & alcuni dicono, e queſto è più vero, che ſtaendo preſone il detto Mr. Girnolfi in Marino, li detti Signori lo pregavano, voleſſe eſſere l' Ambaſciatore, e di raccomandarli alla Santità di Noſtro Signore con offerirle le terre, cioè Marino, Rocca di Papa, & Ardea, id eſt, lo Colleio, ſecondo che è detto di ſopra, e che piaceſſe alla Soa Santità di non le dare oppreſſione, dopoi che non havevano peccato. Laquale Ambaſciata lui la fè allo Papa, e ſollecitando queſta pace, e queſto accordo collo Papa diſpiacque allo detto Conte, conciosia coſa che non habbia mai voluto vedere huomo, che lo habbia raſonato d' accordo, & imperoche lo fe mettere in preſone, quantunque di li à pochi di, lo cacciaſſe fuora.

Item fè mettere in preſone in Caſtello Mr. Pietro de Vicenza Principale, e Franceſco del Bufallo fidejuſſore, imperoche havendo lo detto Papa ricercato lo detto Mr. Pietro gli voglia rendere Monticelli, ſopra del quale lui haveva riceputo in preſtia dal detto Mr. Pietro trè mila ducati, e lo ditto Mr. Pietro addimandava li ſoi denari, e finaliter ſi contentò lo ditto Miſſer Pietro, che ſi pigliaſſe la Rocca, mandando lo Papa, lo ſuo fratello Mr. Dionigio repugnò, e cacciò le detti genti coll' armi, e però lui ſia pigliato queſto per volere lo ditto Caſtello ſenza pagamento alcuno.

Et in queſto predetto di 23. di Jugnio le pombarde & cerabotane, & altre artegliarie atte alla bataglia, le quali lo ditto Sommo Pontefice colle ſue armi haveva fatto fabricare, ſi ſono meſſo in ponto per gire verſo Marino, e dove che per altro tempo li ſanti Apoſtoli intendevano acconquiſtare li popoli alla fede, e divortione Chriſtiana colli miracoli, orationi, & collo ſegno della ſanta Croce, adeſſo ſi acquiſtano con li colpi delle pombarde, e delle cerabotane, & altri inſtromenti atti alla battaglia. Vero e che inanti che le dette artigliarie ſe ſiano aucciate lo prefato Santiſſimo Signore noſtro Siſto volendo uſare atto Ceremoniale ſopra d'eſſe ſi fece portare la Vigilia di Santo Joanne in Terra, dove elle ſtavano ammanite, e veduto che l' hebbe molto bene con l' armi ſue, che nelle dette pombarde haveva fatto coniare, quando ſi volſe partire, e dopò molte parole alzò gl' occhi à Dio, e levò le mani al Cielo, e diſſe, e benediſſe le dette pombarde, e fe li lo ſegno della Santa Croce ſopra, e fece una oratione à Dio pregandolo, e ſconjurandolo, che in qualcunque luogo foſſero portate, incontinente doveſſino fugare, e fare convertire in fuga, e ſconfigere l' inimici ſuoi, e della Eccleſia, mà eſſo Dio Omnipotente, perche la ſua prece fù injuſta, lo eſſaudi per lo con-

lo contrario, e dopò ſi parti con majore lettitia, e coſi per tutto quello iorno e l' altro ſtette, che mai haveſſe ad tempo di ſoa vita; E dopò queſto fece mandare un bando per lo Campo, che qualunque perſona, ò Barone pigliaſſe Caſtelli, ò altre robbe de nemici della Eccleſia, e diceſi, che donò remiſſione de peccati, à chi moriva in quelli luoghi. E per queſto lo Governatore di Campagna Mr. Nicolò da Caſtello con l' ajuto d' Andrea Conte pigliò due Caſtelli uno chiamato Vico, e l' altro Colonapardo. Inſuper lo Conte di Fondi ſimiliter moſſe guerra ad Caſtro, & in quel tempo lo Signore Fabritio che ſtava in Marino, mandò un meſſo con una lettera di molte parole alli Conſervatori di Roma, laquale lettra venne in mano del Comiſſario del Campo, che ſtava in Grotta ferrata, & aperſela & leſſela, e fece la riſpoſta, che li piacque al detto Signore Fabritio, à nome delli detti Signori Conſervatori, ſenza loro ſaputa, e li detti Conſervatori ſeppero queſto, e non ne fecero parola alcuna.

Inſuper Luca Antonio di Santo Gemini Cognato di detto Signore Fabritio mandò una lettera allo Signore Proſpero Conte Soldato del detto Conte Hieronimo, in nella quale lo pregava deſtramente ſi operaſſe collo Conte, che lui haveſſe ſalvo condotto di venire ad Roma, perche voleva parlare collo Conte, e dirli coſe, lequali cadevano in utilità della Eccleſia, e non ſe ne trovato lo detto Signore Proſpero, lo Conte havendo notitià delle dette lettere, le aperſe, e reſcriſſe indietro che andaſſe allo Commiſſario dello Campo, e veniſſero con lui, e quelle lettere li foſſero ſalvo condotto, e coſi venne, e parlò allo Conte, e collo Papa e doppò lo ſequente iorno li Signori con tutte le loro robbe & perſone, artigliarie, e bombarde, & altre coſe ſi partierono da Marino, & andarono à Rocca di Papa, e ſù le 22. hore de piana concordia, e ſenza battaglia aſſegnarono Marino allo Papa, colla Rocca, e colla Terra.

Vero è che quelli Villani mandarono allo Papa una ſupplicatione con certi Capitoli, liquali lo Papa non li volſe ſegnare mà volſe che ſtaſſero alla ſua diſcretione.

Item in quel tempo, che Marino s' aſſegnò alla Eccleſia, che fù à 25. di Jugno, e che ſi trovavano di concordia queſte coſe, fù meſſo un bando di quà, e di là, che non fuſſe neſſuno, che offendeſſe ne in robba, ne in perſona dall' una parte, e dall' altra alla pena della forca.

Vedendo Paolo Orſino, che non poteva offenderli con trè ſquadre di cavalli ſe n' andò di notte in Campagna, e trà Gennazano e Paliano fè una gran preda d' huomini e de animali à quelli, li quali ſi credevano ſtare ſicuri per lo ditto bando, & trattato della concordia, laquale preda conduſſero, cuſtodirono Capi di ſquadra, & huomini d' armi intra Valmontone, e Montefortino, e per quelli luoghi per certo ſpatio di tempo: onde ſentento queſto lo Signore Proſpero Colonna & Antonello Savelli, ſi miſero in certi paſſi, dove la detta preda doveva fare capo, e finalmente loro con poca gente diederono adoſſo alli ditti huomini d' armi, e capi di ſquadre, e finalmente riſolſero tutta la preda, & li preſoni eccetto ſei bovi, liquali quando ſi combatteva furono menati in quà.

Et inſuper queſto Signore Proſpero & Antonello con loro gente ruppero, e sbaliſciorono le genti della Eccleſia, e più preſto loro guadagnaro della robba di coſtoro della eccleſia, che di queſti & di quelli, & in quella battaglia ne furono morti 15. huomini, e circa 150. feriti gravemente di queſti dell' Eccleſia, e di quelli di là molto pochi. Item nelli 27. di Jugnio fù tolto per Paolo Orſino Monte delli Compatri in queſto modo infraſcritto: conciosia coſa che lo Santiſſimo Signore Noſtro Siſto, non per alcun' atto di giuſtitia mà per charità e clementia della Santa Benedittione haveſſe conceſſo ſalvo condotto allo Signore, & huomini dello ditto Caſtello di non offendere, ne fare offendere, e foſſe ſicuro da gente dell' Eccleſia, e queſto è conceſſo; impercioche lo Signore di quel luogho, e lo figliuolo, che fù del Signore Pietro Antonio fratello del Cardinale, e di Proſpero Colonna pupillo, & infante nell' età infantile conſtituito, il quale non poteva in niun modo delinquere, perche quell' età non conoſce delitto, ſtandoſe fidati gl' huomini dello detto luogho dello breve, & ſalvo condotto del detto Pontefice, Paolo Orſino mandò circa 150. fanti ad una eccleſia di Santo Silveſtro poſta di li appreſſo, dove gl' huomini della Terra, e quelli che havevano in guardia ſi maravigliarono e mandarono allo Signore Paolo, allo Commiſſario dello Campo, & alli altri ad moſtrare loro ſalvo condotto, e breve del Papa. Inſuper mandarono allo Conte à notificare queſto, che loro ſtavano in grande paura, alli quali fù riſpoſto, che teneſſino monte, e che biſognando daeſſino la battaglia alla detta gente, con dire, che quello ſtavano li per altre facende: che facendoſi coſi, li ditti Soldati andavano alla detta Terra per pane e vittouaglie, e non ſe guardando da loro, venne li Paolo Orſino, e comandò alla detta gente, che entraſſe, & incontinente gridò: Sacco, ſacco. E coſi entrarono li ditti fanti, e lo ditto Paolo, e trovarono li ditti huomini improviſi, & incauti, e miſſero à ſacco una parte di ditto Caſtello, e dopò dubitando d' altro, volſe che attendeſſero à pigliare la Terra, E coſi fù fatto. E le ne ſono morte, e ferite alcune perſone, & in queſto modo lo ſalvo condotto, e commiſſione Papale hà ſortito il ſuo effetto.

Inſuper hò inteſo da un fideliſſimo huomo, che lo Conte Hieronimo in preſenza di molti Cardinali, & in conſpetto del Pontefice hà detto molte eſſorbitanze e minaccioſe parole al Vice-Camerlengo, & potiſſimo gl' hà ditto: io tà infoccarò in caſa toa. E dall' hora in poi lo ditto Vice-Camerlengo nella ditta caſa ſoa ſi è ben guardato, e remurato certe porte, e fornitoſi d' armi in caſa ſoa. Ancora nello detto di una parte della gente della eccleſia, cioè certi capi di ſquadra con molti huomini d' armi, e fanti à piedi, trà liquali era lo figliuolo di Mr. Nicolò Vittellecchi da Caſtello con le ſue genti andarono

rono in Campagna ad un Caſtello chiamato Ripa, e li repenamente ſenza fare auviſato l' huomini dello ditto Caſtello fecero prova d' entrare dentro, e di tollerlo, e trovarono li ditti huomini in armi, & eſſendo li combattuto, per alcuno ſpatio di tempo, le genti dell' eccleſia furono sbaraſciati, e rotti, e de loro uccisi circa à dieci intra fanti, & huomini d' armi, e feriti circa 50. e fuggendo lo reſto per quello tempo, quantumque di poi ſi rifecero, e pigliaroli di ſequenti contro volontà di quelli della Terra.

Nelli 29. di lo Santiſſimo in Chriſto Padre e Signore Noſtro Siſto ſentendoſi ſervito allo modo ſuo dall' Officiali Romani, cioè Conſervatori e Caporioni, ſperando ancò per l' auvenire eſſere meglio ſervito, concioſia coſa che mai li ditti Officiali habbino fatto un' atto, che ſia ſtato ſalutifero per il Popolo noſtro, eſſendo poſſente loro di riparate nelli ſcandali ſopradetti e mai non habbiano voluto in modo alcuno di loro, ſe bene & diligentemente ſi conſidera quello, che è detto di ſopra, è ſtato grande origine, e caſcione delle coſe ſopradette, & eſſendo tutti trè li Conſervatori Orſini, e della parte contraria alli ditti Colonneſi, & lo detto Sommo Pontefice perdarli merito ad loro petitione e ſupplicatione li confermò nell' officio per trè altri meſi proſſimi advenire, e lo prefato Santiſſimo Noſtro diſſe, quando li paleſò confirmati, che ſoa intentione era, che quelli, che erano di quella volontà foſſero ſoi Officiali, e quelli che erano della volontà contraria, cioè fautore di caſa Colonna, ad ſuo tempo non haveſſero mai ne officio, ne beneficio, e coſi comandò, che fuſſe fatto, e dove che mai fù conoſciuta parte alcuna, ne Guelfa, ne Guibellina, ne Urſina, ne Colonneſe, benche per li tempi paſſati ſtate fuſſero grandi differentie, e ſeditione nel Popolo, mà al preſente lo prefato Santiſſimo Signore Noſtro Siſto Quarto, non ſolamente l' hà evitata, mà l' hà ancò ſuſcitata, e cacciate di nuovo le ſudette fattioni, e parti, e cacciato in alto Caſa Urſina, e sforzavaſi quanto ſia poſſibile à gettare in terra caſa Colonna, come di ſopra, ſi è in molti luoghi iuſto.

Inſuper nel dì ultimo di Jugnio, in tempo che ſi celebrava in Roma la Feſtività della feliciſſima decollatione di Santo Paulo Apoſtolo, il quale fù dallo crudeliſſimo Nerone decapitato, in quel dì, circa ad mezza hora dopoi al naſcimento del ſole, e trè di dopò la tornata in Roma di Virgineo Orſino la prefatta Santità di Noſtro Signore fece tagliare la teſtà al Protonotario Colonna in Caſtello, e li fù lo Senatore, e lo Judice dello maleficio, & eſſendo menato la mattina lo Protonotaro fora delle preſone in nello grillo, di ſopra dello Caſtello, detto Protonotaro ſi voltò à quelli fanti, che erano li, e diſſeli, come lui era ſtato fortemente tormentato, per liquali tormenti lui haveva detto molte coſe lequali non erano vere. E dopo quando ſtette nel reclauſtro di ſotto, dove li fu moſſo lo capo, lo Senatore, e lo Judice ſi aſſiſſero pro Tribunali, e chiamarono tutti li fanti dello Caſtello, e li fecero leggere la ſententia dell' Inquiſitione, la quale haveva formata contro di lui, quantunque nullo ſtilo di Judicio Criminale ſi fuſſe oſſervato, atteſo che le confeſſioni predette foſſero eſtorte per tormenta, ſecondo che ſi dice di ſotto, & à lui non fuſſe mai dato termino ad fare ſoe difeſe. E doppo letta la detta ſentenza, lo ditto Protonotaro ſi volto ad quelli fanti e perſone, che erano li, e diſſe: Jo non voglio, che niuno ſia incolpato per me. Jo dico in conſcienza dell' anima mia, e ſe non che lo Diavolo ſe la poſſa portare mò, che ſtò per uſcire di queſta vita, ſe jo dico bugia, e coſi tu Nataro, e voi tutti ſiate teſtimonii, & ancò lo laſſo in conſcienza dell' anime voſtre, e che lo andate dicendo per Roma, come queſte coſe che ſtanno ſcritte in queſta ſentenza, non ſono vere, e quello che io ho ditto, l' hò ditto per li grandi tormenti, che mi hanno dati, ſecondo che voi potete vedere, & anco che me l' hanno fatto dire loro, e maſſime quello, che hò ditto delli Cardinali, e delli Cittadini. E dopo queſto un Coneſtabile le diſſe: Signore, è biſogno, che ti ligamo le mani dietro. E lui diſſe: a che fare, io ben contento ſono di morire, dopò che piace coſi alla Santità di Noſtro Signore. Prego Dio e la glorioſa Vergine Maria, che habbiano per raccomandata l' anima mia. E coſi colle ſue mani ſi colio ſopra un Tripetto, dove ſtava lo Ceppo, e la Mannara, & addimandollo un di coloro, li perdonaſſe. E lui li perdonò, e diſſe poi: raccomandatemi alla Santita di Noſtro Signore, e pregatolo da mia parte, che li ſia raccomandato. E coloro diſſero: in che; e lui riſpoſe: nell' anima mia. E coſi diſſe: In manus tuas commendo Spiritum meum. E chiamando trè volte il nome di Gieſù Chriſto, l' ultima voltà con Gieſù in bocca li ſaltò il capo dallo ſpalle. Dopò lo miſero in una caſſa di legno de morti, e miſerolo in Santa Maria Traſpontina, e non lo volſero mettere in Santo Celſo per vedere coloro, che l' andavano à pigliare, e non ci andando niuno, mandarò à dire alla Madre, che mandaſſe per lui, e mandando ci colle tovie, e colle fratterie, e con molti preti fù portato il ſuo corpo in Santo Apoſtolo, e ſepolto in nella loro Cappella appreſſo l' altare, & manti che fuſſe ſepellito, fù veduto in quella caſſa, e levato, e riſpoſto, e foroli veduti li tormenti, quale lui haveva riceputo nelli piedi, e ligati colle pezze, & anche le dita delle mani li erano ſtate torte, ſi che apparivano dentro, e fuori ſenza alcuno oſtacolo, e sù la cima dello capo in loco, dove ſi fà la Clerica, ſtava un buſcio, non ſi poteva ben vedere, ma ſecondo che ſi poteva comprendere, pareva ſeparata la coccia dalla cotica, come ſcavata con un coltello di ferro; e ſtava in uno inpetto di terzanello, & il ſuo primo era di ſettanello nero fino. Item li miſero un paio di calze triſte, rotte da mezzo le gambe in giù, e miſerolli una beretta roſcia à tagliero in capo, laquale era un poco lunghetta, e credo lo faceſſero per vilipendio. Et io Stefano Scrittore di queſta hiſtoria con li miei occhi lo viddi, e con le mie mani lo ſepellii inſieme con Proſpero di

ro di Cicigliano già ſuo Vaſallo, gl' altri Cittadini Colunneſi, nullo ſe ne volſe impacciare, credo per paura.

Et in quella mattina che fù fatto le ſopradetto atto, certi della famiglia dello Cardinale dello Conte, havendo ſaputo ſimil novelle, ò per loro medeſimi per moſtrarſi più grati allo loro Signore, ò per comandamento d' eſſo, queſto fino adeſſo non ſi sà, andarono con le cette, ronche, & altri ferri, e mozzarono quanti arbori, e vite, que ſtavano nella vigna, ò horto dello detto Protonotaro, intra liquali vi erano molte fiche di Santo Joanni, e molte vite di Moſcatello, con molti altri arbori, liquali tutti in quel tempo furono troncati, e mozzi tutti da piede.

Queſto fù fatto per dimoſtrare la letitià, ò meſtitia, che haveva la caſa delli Conti della morte del Protonotaro: non baſtava quello, che Andrea Conti haveva fatto, e faceva contro di loro Caſtelli in Campagna, ancò lo detto Cardinale, qui in Roma in ſi vile, e vituperoſi atto volſe moſtrare ſoa intentione, che non che à coloro che li ſono Nepoti carnali, e figli della loro ſorella, mà alli nemici proprii non doveria eſſer fatto.

Die 2. Julii lo Conte Hieronimo, lo detto Virgilio con tutto l' eſſercito della eccleſia con molti baleſtrieri, e fanti & altre perſone ſi partì di Roma per mettere campo alle terre di caſa Colonna, e la prima paſſata fecero in Panitano de Griſſo, e poi ſi partierono dodeci carri groſſi di pombarde, cioè ſei di pombarde, e ſei altre d' armatura d' eſſi, & in un' altro carro con trè cerobottane rimaſe in Piazza di Santa Maria e certe altre pombarde groſſe rimaſero in Caſtello per andare, lequali andarono di lì à pochi dì in ſei carri groſſi. Item pombarde, & loro armature, lequali lo Conte Hieronimo fece mettere in pronto, e tolſe li travi di Santo Apoſtolo, liquali lo Cardinale di Santo Pietro in Vincola li haveva fatto venire per acconciare lo ſuo Palazzo, e per ſuo diſpetto lo Conte Hieronimo fè tollere, e lavorare in prima delli lochi ſuoi, e non ſe ne poteva jutare, e lo ditto lavoro durò più dì, intra liquali ci intravenne lo dì della Domenica, quæ fuit quarta Julii, in nella quale laborarono come non foſſe feſta.

Item in quelli tempi le genti d' armi dell' eccleſia, che ſtavano diſperſe chi di la, e chi di quà, davano battaglia alle terre, e certi di loro andarono per vedere Rocca di Papa, e quelli di dentro ſe ne auvidero, & uſcierono di fuora, & amazzarono due di quelli dell' eccleſia, e molti altri ferierono, e di loco non ne fù tovato nullo.

Item li figliuoli di Jacovo Conte per gola di pigliare qualche Caſtello andarono con molta gente, & aſſaltarono in Campagna uno Caſtello detto la Scorgola d' un Signore di Caſa Caetano, il quale è cognato dello Cardinale Colonna, e dandovi la battaglia vi morſero molte perſone, trà lequali vi fù ferito à morte lo figlio baſtardo, e diceſi, che li fò ferito Franceſco della Valle, e lo ditto figlio baſtardo fù meſſo da Jacovo Conte della guerra di Toſcana in contro à queſti Signori, e lo detto campo fù meſſo in Cacci, dopò ad molti dì, & in queſti dì furono molte volte alle mani, e ſempre ſecondo quello, che e detto quelli della parte contraria della eccleſia ne pigliarono la meglio.

Inſuper quello di là, id eſt, li Colonneſi aſſaltarono certi carri d' artigliaria, & tolſero molta polvere, e certi buſſalli, che tiravano li detti carri, e trà l' altre coſe furono tolti circa à 40. muli carichi di monitione, & ancò è da ſapere, che in queſti dì fù ſcoperto un trattato in Paliano, & ſcopertolo Antonello Savello in queſto modo, cioè che havendo lui ſentita fama di ciò ſe ne andò alla Rocca di Paliano, e li mandò per certi huomini della Terra, delli quali lui haveva ſoſpetto e con dolù parole li diſſe, che lui haveva ſentito, che loro havevano una certa intelligenza collo Conte, e che lui non li biaſimava, e dolevaſi che non l' haveva potuto havere lui, il quale liberamente, ſi era voluto mettere in mano della Eccleſia, & dello Papa, e lui non li voleva perdonare.

Item diſſe, che pregava eſſi Vaſalli che li faceſſero queſto grande ſervitio, cioè che nelli Capetoli loro, liquali havevano ordinati collo Conte ci volſero inſerire ancora lui, e coloro negarono lo fatto, e lo ditto Antonello li pregò, che non lo voleſſero tenere naſcoſto à lui, perche eſſo ſapeva ciò, che vi era ſtato ordinato, e che volevano mandare qualcheduno di loro allo Conte ad capitulare queſta materia; & all' hora li Villani li ſcoperſero la loro volontà, & mandavano allo Conte à fare tanto, quanto era ordinato, e coſſ andarono allo Conte, e lo Conte li remandò per uno Coneſtabile ſuo, e molti fanti ad pigliare la Rocca di Paliano, nella quale ſtavano ditti Traditori: e dopò queſto lo Signore Antonello ſi ſcoperſe Inimico, e deoſſi addoſſo à ditti fanti, e coloro ſi dettero alla difeſa, e finalmente la maiore parte delli detti fanti furono tagliati ad pezzo, lo Coneſtabile preſo, e li traditori impiccati. Et quando jonſe le dette pombarde, lo Signore Virgilio, e lo Conte hebbero bene proveduto lo loco, dove ſi havevano ad piantare, & conobbero, che non ſi potevano piantare, ne anco Cacci ſi poteva havere ſenza morte di moltiſſime perſone mandato à dire allo Papa lo fatto, come ſtava, e che pareva alla Soa Santità ſi faceſſe. E lo Noſtro Sommo Pontefice ſanto mandò à dire, che etiamdio che loco ſapeſſero, che allo piantare di dette pombarde vi morivano mille huomini, & allo pigliare di Cacci due mila, che ſon trè mila, che loro l' habbiano piantate, e pigliaro Caſſe quanto prima ſi poteva. E queſto diſſe Pietro de Orſo ad Jacovo de Giudo havere ſentito in Palazzo de fide digniſſimo huomo, e piantate che furono le pombarde con grande ſano e con occiſione di molte perſone, lo ſedeci di di Jugnio, che fò di giovedi traſſero le dette pombarde, e dierono nella Torre della Rocca di Cacce, e ferno quanto male potevano, e dopò à queſto volendo muovere la battaglia lo Venerdi lo di ſequente, lo Papa mandò à dire, che non voleva che in quello dì ſi faceſſe battaglia, mà più preſto

preſto in dì e ſequenti, cioè in die Sabati dicendo in die Virginis Mariæ queſti havendo ſperanza, che in quel di facendoſi battaglia, la Vergine Maria l' haveſſe à fare gratia, che pigliaſſero in quello di quella Rocca, ò Terra, mà ſucceſſe che etiamdio in quello di non li fù data battaglia, quantunque in quel di, vi andaſſe grandiſſima moltitudine di ſcale, di pale, e di zapponi, inſuper certi frati religioſi, che ſtavano in caſa in la Eccleſia di Santo Stefano, ſentendo, che lo Conte voleva pombardare la detta eccleſia, andarono in Campo, à pregare lo detto Conte per amore che portava à Dio, & ad Santo Stefano, li faceſſero gratia, che non pombardaſſero la detta eccleſia, e lo Conte li riſpoſe, che andaſſero à trovare altra ſtantia, percioche ſoa intentione era di deſtruere tutta Cacce, e che eſſendo deſtrutta ſarebbe neceſſario di abbandonare la detta eccleſia, e coſi li deo licentia, e dopò incontinente ritornati li frati lo Conte addrizzò le pombarde, e pombardò la detta eccleſia, e Santo Stefano benedetto, che prima fù, quando viſſe allapidato, mò dalla gente dell' eccleſia, è ſtato pombardato, & percoſſo, quantumque dopò incontinente non moſtraſſe ſegno niuno di vendetta.

In nelli 20. di Julio fuora di Cacce per una porta, laquale le pombarde havevano gettate à terra, uſcerno di fuoti certi porci, e tirarono verſo lo Campo per gire à quelli lochi dove altre volte ſolevano paſcere, & con eſſi doi Villani per ricuperarli, che non foſſero tolti, e quelli dello Campo incontinente li pigliarono, e fecero carne, e dopò approſſimaroſi alla detta porta, e maravegliavanſi, che non eſciva niuno in ajuto di quelli doi Villani, e delli porci, ancò ſe approſſimarono più alla detta porta, dalla quale levarono certe batte, le quali l' havevano attraverſate li Signori di Cacce per fortezza della Terra & lavoro, e levate, che l' hebbero ſenza di alcuno oſtacolo, vedendo che niuno uſciva à diffendere la Terra, credendoſi, che Cacce foſſe abbandonata con una gran furia entrarono dentro allo detta porta. Et entrati che furono in Cacci tanti, quanti parſero à quelli Signori, che ſtavano li per guardia della Terra incontinente traſſero una pombarda in quella via, dove la fanteria ſi ſecurava per entrare in Cacce, credendoſi in quell' hora pigliarlo, laquale pombarda occiſe ſei homini in quello tratto, e dopò ad quello ſequitarono le altre lanto ſpeſſe, che non fù nullo, che s' accoſtaſſe più à quella porta, e quelli che erano entrati dentro, credendoſi eſſere ſequitati, gridarono incontinente: ſacco, ſacco, alli quali ſi ſcoperſero li fanti e gl' altri huomini, che guardavano la terra, e ſimiliter gridarono: carne, carne, e diceſi adoſſo, e fracaſſaro teli e rupperoliſi, & in tal modo, che trà morti, e feriti ne furono pericolati più di cento cinquanta. Et io hò viſto alcuni di quelli, che ſono venuti ad Roma nell' hoſpedali à medicarſi, intra li quali ſi dice eſſerci ſtato ferito Paolo Orſino, & anco uno capo di ſquadra di Peroſcia, cioè lo figlio di Ceſare della Penna un Coneſtabile Corſo, e molti altri.

Item nel ditto di fù ammazzato il Signore Proſpero da Monte fortino, e la caſcione della ſoa morte fù, che eſſendato andati ad beverare certi cavalli colle ſcorte, furono le dette ſcorte aſſalite dallo Signore Proſpero Colonna, lo quale ſi moſtrò li con poche perſone, ſe li de à doſſo, e lo Signore Proſpero ſi ceſsò per fino, che fù in quello loco, dove haveva meſſo lo guaito, e dopò che l' hebbe li incluſo, ſi fermò per reſiſtere allo detto Proſpero di Monte fortino, & in quel tempo ſi ſcoperſero li predetti che ſtavano nel guaito, & una baleſtriera à cavallo, che ſtava li appreſſo li die uno paſſatore nella coſcia nello modo, per lo quale colpo incontinente caſcò morto, ſi per lo colpo, ſi per la paura, perche ſi vedeva li eſſere perſone dello Signore Proſpero Colonna, e coſi lo detto Signore Proſpero pigliò la preda delli detti cavalli, & altri huomini che andavano con lui, e menaroli.

Inſuper nelli 23. di Julio in Campo furono mandati per Papa Siſto 20. Carri di pombarde di travertina attondate, lequali furono 400. ad numero, e doi carra di Torcie d' abbruſciare per uſo del Campo per dare la battaglia di notte, ò per ſeppelire li morti, che li accadevano, & le dette pombarde furono fabricate ad Marmorata dove che fù fornito di deſtruere uno Ponte di Travertino rotto, il quale ſi chiamava lo Ponte d' Oratio Cocles.

Et ancò nel ditto di accaſcò in Roma, che un pittore gioviſſe, che haveva lo Padre, e habitava à Monte Giordano penſe in carta di corogrande la terra di Cacce come, & in che modo ſtava fatta, e penſe li padiglioni, e le tende e lo Campo dell' eccleſia in che loco ſtava poſato. Inſuper vi pinſe le pombarde, in che modo havevano pombardiate, e tutto lo iorno pombardiavano, & ancò lo Signore Antonello colli ſuoi Compagni, in che modo davano battaglia, & facevano preda, e trà l' altre coſe vi penſe, mentre, che lo Conte Jeronimo attendeva ad queſte battaglie, una femina che ſtava preſente in quel Campo, ſi faceva lavorare da un Frate di Santo Franceſco, la quale pittura venendo à notitia allo Papa per volere vedere le coſe, come paſſavano, & in che partito ſtava Cacce, e lo Campo, mando per queſta carta, e viddela, e piacqueli il diſſegno, mà poi che vide le, che nello combattere quelli della Eccleſia erano ſempre perditori, e che lo Signore Antonello, e gl' altri ſi moſtravano coſi gagliardi, e quelli della eccleſia ſempre perdere, ſi turbò ſe medeſimo. Alcuni dicono, che ſi turbò per che vedde quell' atto vituperoſo di quella femina e di quello frate, che la lavorava, eſtimando forſe quello eſſere fatto per la moglie dello Conte, incontinente comandò, che quello pittore foſſe pigliato, & impreggionato, e datoli dieci tratti di corda. E dopo la mattina ſequente fuſſe impiccato, e la caſa ſoa foſſe meſſa à ſacco, e coſi fù fatto, eccetto che non fuſſe impiccato, perche fù ſenzato per pazzo.

E dopò queſto nelli 24. di vedendo lo Campo della Eccleſia, che per fino all' hora non havevano fatto niente, & continuamente andava in peio, ſi deliberò di partirſi di quello loco, e coſi

andò

andò dall' altra parte di Cacce, cioè da quella porta, che và verſo Valmontone.

Trovarono nelli 27. del ditto meſe Cacce rotta e fracaſſata dalle pombarde, paſſavolante, & altri inſtromenti, lequali pombarde ſi contra eſſere ſtate 570. colpi ſi rendè con patti all' eccleſia, liquali patti veramente mò non ſi poſſono ſapere, perche chi dice in un modo, e chi in un' altro, credò che dopò ſi ſapia la verità, lo modo ſi dice eſſere ſtato, che andarono l' Ambaſciatori della Lega in Campo à trattare l' accordo, e dopò venendo l' Ambaſciadore dello Ré, e tandem ſi dice, che lo detto Ambaſciatore collo detto Signore Virgilio entrarono in Cacce, e dopo il Signore Fabritio, e lo Signore Antonello andarono allo Conte allo ſuo paviglione, e che lo Conte li parlava, e dopò andarono & aſſegnarono Cacce alla Eccleſia, ſalve re robbe, e le perſone. E diceſi, che lo Signore Antonello con li ſoi fratelli ſi acconciaſſe con lo Duca di Milano, e che incontinente ſe ne andò in Paleſtrina, e dopò ſi parti di li, e non ſi ſà, dove ſia arrivato, e che hanno havute molte buone promeſſe dalla Eccleſia.

Lo di penultimo di Juglio lo Campo dell' eccleſia andò ad Capranica per fornire l' impreſa cominciata, e diceſi che la Santità di Noſtro Signore hà detto, & comandato, che quanto preſto ſi può, li piglino queſte terre di Caſa di Colonna. Et anche diceſi, che hà detto, che ſe denari mancano, ſi piglino ad intereſſe cento per cento queſto lo hà ditto per dimoſtrare la ſete grande, la quale hà verſo lo ſangue di Caſa Colonna, e di quelli poveri Signori, alli quali ſè Dio ſolo non ſi ſoccorre, ſi poſſono giudicare tutti morti attenta la potentià grande, e lo grande ſforzo loquale li è di contra, e che loro non habbino ajuto di perſona niuna, e tutto quello che havevano, li è mancato non per loro diffetto, mà per ſforzo di denari, perche ſecondo che di ſopra ſi può vedere, loro perdierono Marino non per battaglia, mà perche la gente dell' eccleſia corruppero lo Signore Lucantonio de Gemini, loquale era cognato dello Duca, & era huomo eſpertiſſimo nel fatto dell' armi, e lui mantenne gran ſpatio la battaglia in Marino, e fecerolo voltare contro li detti Signori, alli quali poi li perſuaſe, che voleſſero rendere Marino allo Papa con dirli, che ſe lo reſignavano incontinente la loro tribulatione era finita, e lo Protonotario camparia & in animo il popolo di Marino, che doveſſe petere alli Signori accordo con dirli, che loro non volevano eſſere diſtrutti, e finalmente i ditti Signori per non mettere ad pericolo, & ad retaglia li loro Vaſſalli furono contenti, che ſi rendeſſero alla Eccleſia. E ſimiliter le dette genti, cioè lo Conte, lo detto Virgilio, e l' altri non poſſendo per forza ſuperare lo Caſtello di Cacce, durando ogni di ſpeſa grande, etiamdio con poco honore della Eccleſia, ſecondo che di ſopra ſi può vedere, penſarono con ogni induſtria di contaminare e corrumpere lo Signore Antonello Saccello, e fratelli, liquali erano principali della parte delli ditti Signori. E per eſſo era intravenuto tutto queſto ſcandalo, & tandem li promiſero quattro mila ducati l' anno, e molta grande condotta, e proviſione colla Lega, e lui ſi diſtraſſe, e ſeparoſſi dalli detti Signori, e perche ogn' uno ama più lo ben proprio, che lo commune, quantunque ſapeſſe bene lui, che eſſo era ſtato Capo & origine del ditto male, e che quello che havevano li ditti Signori l' havevano per ſoa caſcione, e per dare ajuto à lui, pure niente dimeno volſe provedere alla ſoa ſalute con laſciare, & abbandonare li detti Signori tra li loro nemici, e fece non ſolo patto, e pigliò denari dalli ditti Signori eccleſiaſtici, mà etiamdio perſuaſe allo Signore Fabritio, & alli detti huomini di Cacce, che non voleſſero più reſiſtere, e che voleſſero aſſegnare Cacce alla Eccleſia, con metterli paura, che ſe à battaglia ſi pigliava, vi moriva moltiſſima gente. Et in queſto modo non per armi, ne ferro, ne anche per viltà d' animo delli detti Signori, mà per corruttione di pecunia, laquale ogni buono perturba, & ogni buon di ſegno guaſta, lo Conte & Virgilio pigliarono Cacce, e levarono lo detto Antonello dalla coſta delli ditti Signori, e queſto ſi dice eſſere ſtato tramato qui, etiam per lo Cardinale Savello, loquale ſubito che Cacce fù renduto, e l' accordo fù fatto, ſi parti di Roma, & ando alle ſue Terre.

E nell' ultimo iorno di Luglio, che fù di ſabbato, la detta gente della Eccleſia pigliò Capranica. E lo modo fù queſto, ſecondo che ſi dice, durando la battaglia allo detto Caſtello, li vi furon feriti molti di queſti della Eccleſia, e dopò andando tutta la turba, laquale vedendo quelli non potere reſiſtere, fecero patti, & renderono la terra di patto ſalve le robbe, e le perſone. Alcuni dicono, e queſto è vero, che dopo la prima battaglia Paolo Orſino parlò con Romanello de Corſetto, che teneva quello loco per ſpatio d' un hora, e dopò lo detto Corſetto entrò dentro, e gridò patti, & patti; e perſuaſe alli detti maſſari, che ſi rendeſſero ad patti, ſalvo le robbe, e le perſone; e dopò andaron alla Torre delli Piſtacci, la quale dopò ad certi di l' hebbero ſimilmente à patti.

Anche ſi dice, che à 23. di detto meſe in Lombardia, cioè nel Campo andò un bando, per loquale ſi aſſicurò una parte, e l' altra per 15. dì, e furono levate l' offeſe, e fù ditto, che la pace di Lombardia era concluſa, e del modo & capitoli non ſe ſà à ponto, ſe non che in ſoſtanza, e che certe terre ſi reſtituiſchino di quà, & di là, & à quelli Corſari, ſe li dà un luogo, che ſi chiama le Poliſene di Rovigo in ricompenſa di quelle terre, che l' hà tolto il Duca di Milano, le quali Poliſene furono del Duca di Ferrara, & allo detto Duca ſi rende Comacchio, con queſto che in Ferrara debbia ſtare per Venetiani; e che per queſti capitoli s' intendono confirmati li primi, e non rivocati, e trà l' altri capitoli vi è, che quello, che hanno pigliato i Venetiani nella Puglia debbia eſſere lo loro, e non ſiano tenuti à reſtituire, liquali capitoli ſe contro lo Papa haverli accettati, e contaſi, lo Ré non li volſe accettare, e ſe ſera queſto ſi trovara.

Iterum

Iterum lo Papa eſſere in lega con li Venetiani contro allo ditto Ré, & la Lega, e li patti che erano intra lo Papa, eſſere di nuovo escluſi, e di nuovo rotti.

Dopò ad certi di d' Agoſto lo Signore Proſpero Prima di ſoa mano feri, dopo fece impiccare & ſquartare alcuni, dicono che Franceſco della Valle, Corſetto, alias detto Romano, Coneſtabile con quattro ſoi Compagni, alli quali haveva raccomandata, & Capranica, & loro, con laſſarſi allonſigare ad Paolo Urſino, l' havevano conſignate alla gente della eccleſia: & diceſi, che lo detto Corſetto haveva promeſſo allo detto Signore Paolo favorirlo, & ajutare la gente della Eccleſia contro quelli ditti Signori Colonneſi.

Item ſi dice la Torre delli Piſciani eſſerſi renduta à patti, e queſto è ſtato, perche non ſi poteva più tenere, e che haveva ſoſtenute 40. botte di bombarde.

A di 5. del meſe d' Agoſto lo Campo dell' Eccleſia andò à Paliano, & diceſi qui in Roma, che lo Signore Proſpero Colonna hà pigliato tutti i figliuoli di quelli Cittadini, che pareva à lui, che foſſero ſoſpetti, & halli mandati à Gennazzano, e dopò li hà ditto alli ditti Cittadini, che facevano lo dovere in guardia bene, e diffendere la Terra, altrimente ſe alcuno di loro falliſſe, ò uſaſſe tradimento, che incontinente impiccaria li ſoi figliuoli in Genazzano, e quando lo Campo ſe posò, lo Signore Proſpero aſſaltò lo Campo con molti fanti, e fecero battaglia, & di quelli della Eccleſia ne furono molti feriti, e di quelli della Eccleſia alla prima affrontata furono pigliati alcuni, tra liquali vi fù pigliato Roſcio figlio di Vangeliſta Bonſignore, e poſaſſe lo Campo di là verſo Fraſcati.

Die 6. Auguſti, cum quidam filius Nicolai Vitellii de Caſtello Caput cohortis appropinquaſſet cum gentibus ſuis, poſuiſſetque tentoria prope dictum Caſtrum Paleani, præ cæteris exiverunt Columnenſes cum exercitu, & cum illis bellum fecerunt, in quo tandem de gentibus Eccleſiæ circa octoginta fuerunt reperti vulnerati, & mortui, & abſtulerunt tentoria, & quicquid intus erat, & cum magna lætitia reverſi fuerunt ad dictum Caſtrum. Item cum cauſa præſtandi auxilium dictis Columnenſibus deſcendiſſent circa quingenti pedites Aquilani, per dictum Chriſtophorum Caetanum Dominum Caſtri Felettini, pro quo Protonotarius repugnabat reſtituere Comitatum, quia intendebat, ut primo ſatisfieret ei de Caſtro Turris oblato per Petrum Paulum ejus conſobrinum, ut ſupra expreſſum fuit in principio, qui nunc ad Caſtra Eccleſiæ, & ipſe & frater Antonius ſunt in obſidione dictorum Dominorum invaſi, ac capti fuerunt prope dictum Caſtrum Felletini ex illis circa quinquaginta, reſiduum vero ad dictum Palianum profectum eſt.

Die nona Auguſti Dominus Jacobus de Comitibus intravit Romam vocatus à Pontifice, ut in obſidium dictorum Dominorum Columnenſium veniret, dimiſſo Duce Calabriæ in Lombardia.

Iſtis temporibus Rex Ferdinandus prohibuit Aquilanis, ne ullo modo præſtarent auxilium Columnenſibus, petiitque ab eis mutuo ducatorum quatuor millia, quæ denegata fuerunt. Cumque de hoc factum eſſet pluries conſilium, & nunquam obtentum eſſet, deinde fuit reſponſum, ut ſi permitteret eis præſtare auxilium, præfatis Columnenſibus ſe velle mutuare dictam ſummam. Quod Rex conceſſit, dummodo honeſte præſtaretur auxilium.

Et cum dictus Rex habuiſſet intentum ſuum dictarum pecuniarum, illico longe magis quam prius mandavit eis, ut auxilium nullo modo præſtarent. Quo non obſtante Aquilani proditi & decepti auxilium præſtiterunt. Fueruntque multi & infiniti juvenes etiam ſine ſtipendio in auxilium dictorum Dominorum.

Interea præfati Columnenſes obſeſſi in Paliano omni die exeuntes Caſtra Eccleſiaſtica invaſerunt, ſemperque commilitones & pedites Eccleſiæ fugaverunt, vulneraverunt & interfecerunt, ita ut circum circa dictum Campum judicio omnium, qui eos viderunt, pluries viſi fuerint homines vulnerati, quam alii incolæ habitantes ſani.

Quod cum gentes Eccleſiæ ita opprimerentur, Comes Hieronymus ſcripſit Pontifici literas hujus ſubſtantiæ: Beatiſſime Pater, ut Sanctitas Veſtra intelligat de die in diem, ea, quæ in Campo Veſtræ Sanctitatis geruntur, prout hactenus actum fuit; Portavimus omnia inſtrumenta bellica, bombardas, cerobotanas & alia juncta, præterquam bombardas groſſas, quas ſine magna difficultate ducere non poſſumus, & cum dictis artiliariis non ſperamus capere dictum caſtrum propter loci eminentiam. Item quia adverſarii potentiſſimi ſunt, & multi feroces, cum audaces ſe oſtenderint, credimus tamen plus operaturum eſſe adventum Domini Jacobi de Comitibus, quam cætera, quæ hactenus acta ſunt. Ita quod curet Sanctitas Veſtra, quantum poſſibile eſt, ut veniat.

Quas literas poſtquam perlegit, ſuſpiravit, & contriſtatus eſt valde. Sperabat forte habere victoriam de Columnenſibus, & illos de propriis ſedibus expellere, quemadmodum Paulus expulit Deiphebum Comitis Everſi filium, & iſtos Columnenſes tanquam juvenes, & puſillanimos ſtatim cum viderunt ipſum exercitum effugere, & non cogitavit magnanimitatem eorum, & quod in his creverunt animo, ſapientia & fortuna. Quod cum vidiſſet ſciviſſetque, votum ſuum ad effectum pervenire non poſſe, doluit, & triſtatus eſt mirabiliter, &, ut fertur, pro dolore infirmatus eſt. Decima die Auguſti in die Sancti Laurentii viſus fuit ligatis manibus in Veſperis, & triſtis.

Deinde undecima die acceſſerunt ad eum Ambaſciatores Potentiarum, putantes forte afferre ei aliquod gaudium, & expoſuerunt ei, qualiter concluſa eſſet pax per totam Italiam, & quod omnes Potentiæ de Lega & confœderatione reductæ eſſent ad concordiam. De quo ipſe multum obſtupuit, & miratus eſt, quare pax eſſet concluſa ſine eo, attento, ut ipſe dicebat,

bat, ipſum debuiſſe principaliter intervenire. Et cum hoc ſæpius interrogaſſet ab eis, & audiviſſet, quod dicta pax eſſet concluſa, adeo, ut non poſſet amplius retractari, doluit valde. Et cauſa doloris communi omnium exiſtimatione hæc fuit, quia ſemper in omnibus operibus ſuis animum oſtendit ſuum in hunc finem & propoſitum, ut aliquem ſtatum, potentiam ſive dominium acquireret Comiti Hieronymo, ut videri poteſt per exempla: primo propter bellum, quod ingeſſit Tudertinis, Spoletanis, Civitati Caſtelli & Florentinis, deinde propter confœderationes, quas fecit, primo cum Rege Ferdinando, ſecundo contra eum cum Venetis, tertio contra Venetos cum dicto Rege, & in aliis ſimilibus. Putabat modo in hac pacis concluſione ſe poſſe aliquid dicto Comiti acquirere. Et iſta de cauſa intravit in talem confœderationem, & pecuniam Eccleſiæ expendit. Sed poſtquam vidit, ſe eſſe illuſum, & cecidiſſe ab hac ſpe, & pecuniam Eccleſiæ expoſitam perdidiſſe, nihilque ex eo bello & propoſito acquiſiviſſe, doluit valde, ita ut tam ex primo dolore quam ex noviſſimo infirmatus ſit febre, jacueritque in lecto, & obmutuerit, viſuſque fuerit exanimis per aliquod ſpatium, deinde reverſus, inflato gutture, duodecima die Auguſti, videlicet die Jovis, & quinta hora noctis mortuus ſit Sixtus Quartus.

In quo feliciſſimo die Deus ipſe Omnipotens oſtendit potentiam ſuam ſuper terram, liberavitque populum ſuum Chriſtianum de manu talis impiiſſimi & iniquiſſimi Regis, cui nullus Dei timor, nullus regendi populi Chriſtiani amor, nulla charitatis & dilectionis affectio, ſed ſolum voluptas inhoneſta, avaritia, pompa ſeu vana gloria ſemper & continuè præcipuè viguit, & in conſideratione fuit.

Hinc, ut fertur vulgo, & experientia demonſtravit, puerorum amator & Sodomita fuit.

Nam quid fecerit pro pueris, qui ſerviebant ei in cubiculo, experientia docet, quibus non ſolum multorum millium ducatorum donavit reditus, verum Cardinalatum, & magnos Epiſcopatus largiri auſus eſt. Nam & non propter aliud, (ut dicunt quidam) dilexit Comitem Hieronymum, & fratrem Petrum ejus germanum, ac poſt Cardinalem Sancti Sixti, niſi propter Sodomiam. Quid dicam de filio tonſoris, qui puer nondum duodecim annorum continue cum eo erat, & tot & tantis divitiis, bonis, fructibus, &, ut dicitur, magno Epiſcopatu decoravit, quem, ut fertur, volebat ipſum ad Cardinalatum contra omne genus juſtitiæ, & in pueritia promovere. Sed Deus deſtruxit deſiderium ejus. Taceo nunc alia, quæ circa hoc poſſent recitari, quia viſa ſunt de continuo.

Hic avariſſimus: namque, ut notum eſt omnibus, nullum unquam contulit beneficium cujuſcunque generis, niſi ſoluta pecunia. Quod ita aperte actum eſt, ut tabulam haberet, ut pro Beneficio tanti reditus, tantum ſolveretur. Interdum etiam ſubhaſtabatur, ut nulla habita ratione peccati, bonus, an malus, dignus vel indignus, literatus an illiteratus eſſet, qui plus offerret, Beneficium conſequeretur. Cardinalatus quoque & Epiſcopatus vendidit infinitiſſimos, de quibus hic narrare non expedit.

Hic pecuniarum quærendarum cauſa, quas in bellis & pompis conſumebat, multa & inexcogitata in Curia Romana officia adinvenit, & vendidit his, qui Scytharum vocabulo denominabantur, Stradioti Jannizari, e Mamaluchi.

Hi Officiales habebant varia exercitia in Curia, & ex his lucrabantur, & ſine dubio, ut ex illis pecunias, quas pro conſequendis expoſuerant, rehabere poſſent, citra modum lucrum extorquebant.

Hic officia multa in Urbe, non citra avaritiæ cauſam perpetua & venalia fecit. Vendidit Officium Procuratoris Cameræ, officium Notariatus Apoſtolici, officium Protonotariatus, ſtudii, officium commenſurandi ſalis, & Camerariatus Urbis, quæ omnia & alia, quæ hic non ponuntur, ad vitam, pecunia ſumpta conceſſit.

Hic gabellam novam impoſuit, ut furnarii ſive piſtores pro quolibet ſacco grani, quod macinandum mittebant, ultra conſuetam ſolutionem unum groſſum Papale ſolverent.

Hic Datium ſub nomine Decimæ immoderatum tam in Clericis, quam ab Officialibus exigebat, & quidem ſine aliqua miſericordia. Figebat enim præceptum in oſtio eccleſiæ, ut intra certum breviſſimum ſpatium, ſub excommunicationis & privationis pœna, & ultra illam alias centum, & alias quinquaginta ducati ſolverentur, quod ſi ita, ut ponebatur, derepente non eſſet ſolutum, eccleſia ipſa erat interdicta, & Canonici privabantur.

Hic Romæ dum vixit, panis penuriam ſemper induxit, pecuniarum quærendarum cauſa. Nam emebat granum de meſſibus per omnes Eccleſiaſticas Regiones uno Ducato, vel forte minori quolibet rubio, deinde penuria facta, vel bello, quod ipſe ſæpe in tempore recollectionis indicebat vel propter tractam ſeu licentiam, quam ipſe dabat de grano, ex Urbe, & ſuburbiis diſtrahendi Januenſibus, ſemper immo ut plurimum quatuor vel quinque Ducatis revendebatur, imo ſæpe numero ex Siculis regionibus aliquando ex Regno Regis Ferdinandi granum fœtidum & putridum parvo pretio comparabat, illudque in loco quodam, quod abundantia vocabatur, paulatim tamen intra pauperes perſonas non minori, quam tribus ducatis pro rubio diſtrahebat. Et quia ſæpe contingebat, ut tanta grani multitudo ibi conſumi non poſſet, inter furnarios diſtribuebat, mandabatque illis, ſub certa pœna, non poſſent aliud, quam ſuum granum conſumere, ſeu operari pro pretio, tamen quadraginta Carlenorum, pro quolibet rubio, quod niſi illud ſolveretur, ſtatim carcerabantur, panis vero, qui ex dicto frumento fiebat, erat ater, fœtidus & abominabilis, & ex neceſſitate comedebatur, ex quo ſæpenumero in Civitate morbus viguit.

Hic pœnas omnes cujuſcunque generis ad pecuniam reduxit, ita ut, ſi ignem quis meritus fuiſſet, ſoluta aliqua pecunia liberaretur.

Et

Et tandem omne genus avaritiæ & extorſionis in eo erat, & tandem tantum vigebat in eo avaritiæ vitium, ut non puderet, nec erubeſceret, ſi aliquando Camera eſſet debitrix alicujus, & ipſe debitum promiſerit denegare, & in ſua fide deficere, & aliquando, quod clariſſimum erat, denegare, & multis exemplis edoceri poteſt, potiſſime lectoribus, qui in ſtudio Romano publice legerunt, quibus per eum una cum Camerario & Reformatoribus ſalaria ſtatuta ſunt, ipſe promittens, ſe velle omnino ſolvere, & poſtquam ab eis ſervitium recepit, in fine anni non puduit eos decipere, & eos inſolutos dimittere, & pecunias debitas ad illud exercitium, ac per eum ſæpiſſime promiſſas illis denegare, & in alios uſus convertere.

Hic Literatorum & bonos mores habentium inimicus, ſolum illi grati erant mali. Quare condita fuerunt, neſcitur tamen per quem, multa carmina in eum, videlicet:

Leno vorax, Pathicus, meretrix, delator, adulter
Si Romam veniet, illico cretus erit.
Pædico inſignis, prædo furioſus, adulter,
Exitiumque Urbis perniciesque Dei.
Gaude priſce Nero: ſuperat te crimine Sixtus,
Hic ſcelus omne ſimul clauditur & vitium.

Huic cum Vicarius Dei eſſet, conveniens erat obſervare omnia, quæ promittebat, & tamen ſolum obſervabantur, quæ ad ipſius votum & utilitatem pertinebant, quod unum & idem officium, aliquando Beneficium uno & eodem tempore pluribus promittebatur. Et non ſemel accidit, & ſunt, qui teſtimonium perhibere poſſunt, ut cum Joannes de Marcellinis Reformator quondam Studii peteret à Sua Sanctitate, ut pecunia debita ſolveretur Doctoribus. At ipſe reſpondit inter alia: Neſcis tu, nos promiſiſſe hanc pecuniam Doctoribus animo non ſolvendi? Quod cum à dicto Cive Reformatore denegaretur, ait: Non fuiſti tu, ſed Bernardinus de Riciis. Sed quid oportet de ejus ſtabilitate loqui? Facta ejus confœderationis, quæ aliquando cum Rege, aliquando cum Venetis, & aliquando cum aliis fecit, ſatis oſtendunt. Et inter alia ejus vitia crudeliſſimus erat: Nam in ultimis ejus vitæ membris bis accidit ei, ut duo ex illis compedibus, qui ad cuſtodiam ſui Palatii deputati erant, ira vel odio moti conſtituerint ſimul mortaliter pugnare, quod vulgariter dicitur ad ſteccato chiuſo, Latine vocatur Certamen duelli. Erant igitur hi gladiatores deliberati certare ſimul extra Urbem. Quod cum ſciviſſet, mandavit, illos certare in platea Sancti Petri apud ejus Palatium, & prope ſcalas. Et ipſe voluit videre certamen, mandavitque inchoare prœlium, non antequam ipſe eſſet in feneſtra. Et poſtquam venit, viditque ipſos paratos, extendit brachium ſuum deditque eis benedictionem, & fecit brevem, deinde dedit eis licentiam, ut certarent. Qui cum per aliquod temporis ſpatium ſe percuſſiſſent, unus eorum mortuus cecidit, alter eorum vulneratus evaſit. Et alia vice ambo in terram vulnerati pro mortuis ceciderunt.

Et gaudebat & curabat videre hæc crudelia, & animantibus humanis aliena. Sed quid oportet de ejus crudelitate amplius loqui? Scimus, quot homines in bellis, & guerris, quas in vita ſua egit mortui ſint à vulneribus, & quot mulieres & virgines tam in Ferraria, ob famis neceſſitatem, quam in bello contra Florentinos meretricatæ ſint.

Noviſſime autem conſtituerat in urbe modum quærendi pecuniam cum ſubditorum diſpendio.

Nam vendiderat Januenſibus quadraginta millia rubiorum grani, in quibus, ſecundum quod calculatum extitit per notos, ſecundum quod ipſe emerat, vel emere poterat, ſexaginta millia Ducatorum, ſuperlucrabatur, feceratque, ut granum ejus emeretur à piſtoribus pro triginta Carlenis rubii, & quod ipſi non poſſent emere granum alibi quam ex ejus abundantia pro dicto pretio, ex quo tantundem recipiebat, quas omnes pecunias in guerris, & in occiſionibus Chriſtianorum convertere intendebat. Sed Deus ipſe omnipotens, à quo omnia bona procedunt, viam ulterius delinquendi præcluſit, malamque ejus mentem amputavit, & malum ejus conſilium evacuavit. Ita Deus omnipotens ipſe concedat, ut ipſe ſit finis omnium malorum, nec poſt mortem ejus tali certe occaſione pejus videamus. Amen.

Mane vero ſequenti corpus ejus portatum fuit in Eccleſiam Sancti Petri, viginti duntaxat cereis torceis in aurea planeta quadam antica, & quodam modo lacerata paucis comitantibus hominibus. Erat quidem niger, deformis, & guttur ejus inflatum, viſu ſimilis Diabolo, anima ejus ab omnibus, qui eum viderunt, maledicta, & Diabolo commendata fuit palam, & aperte. Nec viſus fuit homo, qui de eo bene dixerit, niſi quidam Frater Sancti Franciſci, qui ſolus illa die corpus ſuum non ſine magno fœtore obſervabat.

Eadem die & mane multi juvenes acceſſerunt armati ad domum Comitis Hieronymi, putantes ſe ibi poſſe invenire, & cum non inveniſſent, eſſetque domus illa pro majori parte diſcombrata & evacuata, clamantes fortiter: Columna, Columna; dictam domum ceperunt, illamque de reſiduo, quod ibi erat, dirrubaverunt, atque deſtruxerunt, vaſtantes & deſtruentes mazzis ferreis portas & feneſtras marmoreas, & omnia, quæ inde potuerunt, extraxerunt, viridarium & arbores penitus deſtruxerunt, prout de præſenti videri poteſt, quod nullum ei oſtium ſive feneſtra relicta eſt.

Eadem dicta die juventus cum ſimili clamore Tranſtiberim ſe contulit, ibique juxta ripam fluminis duo magazena mercibus plena, quæ erant quorundam Januenſium ſimiliter ad ſaccum, ut dicitur, miſerunt, & poſt illa duo Navilia vini cujuſdam Januenſis cum omni inſtrumento dictorum navilium aſportaverunt, ut in Urbe ubicunque reperta fuerit aliqua domus, vel bona dictorum Januenſium ſimiliter accepe- runt, & aliqui dictorum juvenum ſe ad caſtrum Jubilæi contulerunt, ubi centum vaccas, & totidem

tidem capras, & multos porcos, aſinos, anſeres, & gallinas, quæ erant Comitis, abſtulerunt, intra quæ maxima copia carnium ſalatarum, caſei rotundi, Parmenſis, & alterius caſei ſupellectilia, & magna copia vini Græci, & ſupellectilia inter eos diviſa extiterunt.

Poſt quæ magna copia eorum aperuerunt Eccleſiam Sancti Theodori, & horrea Sanctæ Mariæ novæ, indeque extraxerunt maximam quantitatem frumenti, quod anno præterito vendere non poterat, ſperabat tamen Papa vendere illud in anno futuro.

Et illa die multi diſcombrantes, & eorum bona de uno loco ad alium portantes, ut derobati fuerunt, quorum longum, & quodammodo faſtidioſum, imo impoſſibile eſſet nomina hic deſcribere ſeu annotare. Furnarius vero quidam, qui in civitate eſt apud Sanctum Andream delle Fratte per Baptiſtam 10. m. rubei, & filios* dirobatus, & ad mortem vulneratus extitit.

Die 14. Conſervatores & Officiales cœperunt curam civitatis, miſeruntque proclama ſub pœna furcarum, ut nullus offenderet aliquem Curialem vel alios dirobaret, poſueruntque cuſtodes portis & portibus, & fecerunt unum Maneſcalem pro guardia in qualibet regione; Tranſtiberim vero & Bernardinus de Valle cum ejus cohorte, quæ ibi erat, clauſerunt portas dictæ regionis, & in Ponte novo poſuerunt trabes, & illum reparaverunt cum cuſtodibus, ita ut nullus poſſet ibi intrare abſque eorum voluntate & licentia.

Deinde quoddam magazzenum, quod ibi erat cujuſdam Joannis Baptiſtæ Paluccini cognati Comitis Hieronymi, qui diu immunis, & ſine ſolutione gabellarum fuerat, ad ſaccum miſerunt, ubi erat cera, quam deſtinaverant pro exſequiis Sixti, ubi copia maxima aluminis & argenti vivi, multa bona. Et idem fecerunt de quodam hoſpitio cujuſdam Januenſium, ubi nihil penitus dimiſerunt, & iſtos de quibusdam fuſtibus exiſtentes in ripa fluminis.

Eadem die duæ galeræ Papæ Sixti ſub cuſtodia Melchioris Tochi Januenſis, quas Papa Sixtus tenuit in fauce, & prope Oſtiam, ut dicebatur, cauſa cuſtodiendi Oſtiam, & mare noſtrum, ſed in veritate non erat alius, qui offenderet, niſi ipſe & paucis ante diebus quoſdam piſcatores Romanos prope mare piſcantes, non ſolum dirobaverunt, verum etiam interfecerunt. Cum appropinquarent ſe Oſtiæ, Caſtellanus clamavit: Salvi, ſalvi, o liberi, liberi. Hi qui catenis ligati erant, intelligentes vocem, incontinenti inſultarunt Dominum, illumque percuſſerunt, & vulneraverunt tribus vulneribus, uno in facie, alio in pectore, & altero in tibiis. Et niſi incontinenti ſe in mare projeciſſet, fuiſſet certe interfectus, licet ut dixerunt hi, qui ligati erant, ſine dubio ex dictis vulneribus moreretur. Et confeſtim dictæ galeræ evacuatæ & deſolatæ fuerunt, ut dicitur, de voluntate Cardinalis Sancti Petri ad Vincula. Et vidimus dicta bona portare in carro in domum dicti Cardinalis. Et aſſertum fuit per dictos homines, qui evaſerunt, dictum Melchiorem vendidiſſe quibusdam Neapolitanis dictas galeras Eccleſiæ cum dictis hominibus violenter retentis pro quinque millibus ducatorum, nondum tamen recepiſſe dictum pretium neque arrano.

Eadem die Campus Eccleſiæ, Comes Hieronymus, Virgilius & reliqui reverſi ſunt, quos Collegium mandavit ponere ſe in Quinto extra portam milliario, dimiſſis apud Hortes omnibus artiliariis & inſtrumentis. Et dixit Comes Hieronymus, & quidam alii, & dimiſiſſe ſexaginta currus magnos oneratos dictis pombardis magnis & parvis, & aliis inſtrumentis bellicis, & plusquam mille & quadringentos bubalos, & multa bona eorum; quæ omnia violenter abſtulerunt præfati Domini Columnenſes in eorum receſſu; dixeruntque in eorum receſſu, & in ultimo bello fuiſſe multos compedites, & commilitones dictæ Eccleſiæ acriter vulneratos & mortuos, inter quos Dominus Georgius Sanctacrucius vulneratus extitit in facie.

Eadem die Caſtrum Cavarum reverſum eſt ad dictos Columnenſes interfecto Conteſtabili, & duodecim peditibus, & reliquis percuſſis, & è muris ejectis.

Et illa eadem hora Caſtrum Capranicæ ſimiliter cæſis cuſtodibus ad præfatos Dominos reverſum eſt.

Eadem die Caſtrum Marini petiit auxilium à Camerario & Comite. Quod cum denegatum eſſet, prænominatos Dominos iterum vocaverunt, & reverſi ſunt.

Eadem die Comitiſſa uxor Comitis Hieronymi Caſtrum Sancti Angeli intravit.

Et Cardinalis Sancti Petri ad Vincula multos pedites & milites ſtipendio acquiſivit, & ajunt, eſſe numero - - - - & domum ſuam mirabiliter fortificavit & fulcivit.

Et Cardinalis Sabellus una cum Mariano ejus germano ducentis equitibus armatis, & infinitis peditibus ad cuſtodiam eorum domus.

Et Virginius Urſinus cum ſua comitiva, & Comes Hieronymus retroceſſerunt, iveruntque ad inſulam.

Et die ſequenti Cardinalis Columnenſis fuit Romam, & infinitiſſimi cives comitati ſunt eum, & multitudo peditum infinita, & cum magno clamore & triumpho intravit domum ſuam parvam in regione Trivii.

Et incontinenti reverſus eſt Proſper & Fabritius cum magna multitudine militum, peditum, baliſtariorum, ſcopeteriorum in maximo numero, ſteteruntque in domibus eorum.

Sequenti die, quæ fuit Martis, 17. Auguſti cœptæ fuerunt exequiæ, in quibus non interfuerunt multi Cardinales propter timorem Caſtri Sancti Angeli.

Et factum fuit conſilium in Capitolio, & cives Romani decreverunt ſupplicare Cardinales, ut dimitterent arma, qui omnes in eorum domibus erant armati & multum fulciti, plusquam ſi fuiſſet unum Caſtrum, & ut eſſent concordes in creando Pontifice, & cito, & ut facerent conclave in loco tuto. Et omnia illa, & majora, quæ ab eis petita ſunt verbis, & promiſſionibus obtinuerunt.

Die

Die Mercurii cœptum fuit prœlium in platea Judæorum, quia cum pedites quidam, ſeu ſequaces Georgii de Sancta cruce contumeliam ſeu injuriam verbis tantum fecerunt, & cum voluiſſent ſe defendere, adeo corruerunt in eos, ut ſine mora converterent ſe in fugam verſus domus de Sabellis, clamantes auxilium. Videntes tamen hoc conſocii prænominatos fugantes usque in dictam plateam retroceſſerunt, ibique hinc inde gentes congregatæ ſunt, factumque fuit ibi prœlium. Et tandem Sabellenſes converſi ſunt in fugam, & alii fugaverunt usque in domum dicti Georgii. Et cùm dictam domum debellarent, quam omnino debellaſſent, & præfatum Gregorium & Proſperum, & reliquos ibi cœpiſſent, ſupervenit ibi Dominus Marianus Sabellus & Antonellus Sabellus, & magno impetu & labore vix curaverunt, ut gentes ſuæ ad ejus domum reverterentur, fueruntque ibi quinque mortui baliſtis & ſagittis, duo ex una, & tres ex alia parte, & vulnerati multi. Quod cum per reliquam Urbem eſſet auditum, ſtatim ubique sbarræ & obſtacula per univerſam Urbem ac paſſim injectæ ſunt, & omnes exitus viarum clauſi mirabiliter cum cuſtodibus, ita ut nulli equites per Urbem & parvos vicos ire poſſent.

Die vigeſima ſecunda quingenti pedites Amerini, & baliſterii infiniti ad Urbem in auxilium Columnenſium & Sabellorum venerunt.

Eodem die multæ civitates & potentiæ ſe dictis Dominis Columnenſibus obtulerunt. Inter alias Florentia obtulit quatuor ſquatras ſive cohortes militum cum peditibus multis. Et tantundem obtulerunt Senenſes contra Comitem Hieronymum.

Eodem die, ut dicitur, Comes Hieronymus reſtituit Caſtellum, & fortellitias omnes eccleſiæ, quas tenebat, non prius, quam ſolutis ei per Cardinales quatuor millibus ducatorum pro ejus ſtipendio. Et reſtitutio, ut dicitur, fuit facta hoc modo, ſ.q. Epiſcopus Tudertinus, qui ibi eſt Caſtellanus, jurat tenere dictum Caſtrum ad inſtantiam Collegii, & illud reſtituere futuro Pontifici, & omnes cuſtodes promiſit mutare, & mittere ad voluntatem Collegii. Et ita juravit. Sed quid actum ſit, infra dicetur. Et ſimiliter facta eſt concordia inter Cardinales hoc modo, videlicet, quod reſtituto Caſtro Collegio, Virgilius cum cohortibus, & aliis Dominis Urſinus ſtatim Viterbio, & per unum menſem non poſſint adhærere Urbi, Domini Columnenſes cum ſua cohorte ſimiliter exeant, ſtentque in loco remoto ab urbe, tantundem per dictum tempus Jacobus de Comitibus dimittat curam Palatii, & recedat, ſitque firma confœderatio duorum menſium, à die coronationis futuri Pontificis.

In dicta die cum Cardinales tractarent iſta in Palatio, Cardinalis Sancti Marci reſpiciens certam tabulam, in qua ſcribebat Paulus ſecundus, & ſucceſſive Sixtus, quæ erat in Camera Pontificali, incontinenti agnovit eam, dixitque, eam fuiſſe Pauli patrui ſui, cepitque gladium ſive cultellum quendam, cum quo quandam fixuram parvam aperuit, qua aperta reperti fuerunt ibi tot lapilli, ſeptem Sapphiri, & alii, qui omnes communi exiſtimatione aſcendunt ad ſummam duodecim millium ducatorum, dixitque quondam Paulum prædeceſſorem Sixti dictos lapillos ibi abſcondiſſe, & Sixtum dictam tabulam retinuiſſe toto tempore, quo ſedit in Pontificatu, & illos neſciviſſe, habuitque in pignore ex illis Cardinalis Sancti Angeli aliquos pro ſeptingentis ducatis.

Die 24. Auguſti congregati Cardinales omnes in Tribuna Sancti Petri permiſerunt Populo Romano unanimiter, & concorditer ſe obſervaturos quasdam gratias, contentas in una ſchedula in auxilium & commodum Romani Populi. Et inter alia promiſerunt omnia officia & Beneficia Romana concedere non aliis quam Romanis, prout ſunt Bullæ Nicolai, Caliſti & Sixti. Item obſervare ad unguem Bullam ſtudii, removere Officiales ad vitam, & facere, ut omnes terræ ſubjectæ Populo, præſtent ei obedientiam in Carnis privio.

Eodem die contra diſpoſitionem bannimentorum gentes Urſinæ, & Gregorii de Sancta Cruce quandam domum Nicolai de Sanguineis, quam per plures ſententias conſecutus erat ad inſtantiam ejusdem filii Joannnis Baptiſtæ Tangolini ceperunt violenter, Penſionarios quosdam, Curiales & Copiſtas dirobaverunt, abſtuleruntque ab eis omnia & ſingula bona, inter quæ, ut dicebatur, erant trecenti ducati depoſitati. Eadem die inter 23. & 24. horam tumultus magnus factus eſt in platea Sanctæ Mariæ rotundæ, fueruntque gentes Stephani Franciſci, quæ invaſerunt quosdam Hiſpanos pedites Dominorum Columnenſium, in quo ſupervenerunt multæ gentes hinc inde, & iſti Columnenſes ceperunt primam Portam dicti Stephani, combuſſiſſentque domum illam, niſi fuiſſent Franciſcus, & Petrus de Valle, qui dictum ſcandalum extinxerunt, curaveruntque, ut dictæ gentes dictorum Columnenſium retrocederent. Et fugaverunt quosdam pedites cuſtodes, quos dictus Stephanus autoritate propria poſuerat in templum Sanctæ Mariæ Rotundæ per ſcandalum propter dictos Franciſcum & Petrum, quo ad juventutem noctemque * ſupervenit, extinctum eſt, fueruntque ibi multi percuſſi & vulnerati.

Eadem die Domini Cardinales, videlicet, Columnenſes, Sabellus, Urſinus, & de Comitibus in Eccleſia Sancti Petri ſecurati ſunt cum fidejuſſoribus ad hoc, ut reddito Caſtro libere & ſecure ire poſſent ad Palatium, ut ſupra concluſum & capitulatum eſt.

Die ſequenti, videlicet ultima exequiarum Sixti Cardinales iverunt ad Sanctum Petrum, ut permiſſum erat, præterque Sabellus & Columnenſis, & cauſa fuit, quia in nocte præterita contra capitula & promiſſiones prædictas in dicto Caſtro Angeli intraverunt centum & quinquaginta pedites bene armati, propter quam Cardinales prædicti aliqui multum admirati & indignati fuerunt. Sed dicti Cardinales tamen curaverunt, ut Comitiſſa cum tota familia &

lia & cum dictis peditibus Caſtrum Collegio reſtituerit, & ipſa abierit die 25. videlicet in die Sancti Bartholomæi.

Die ſequenti, quæ eſt 26. Auguſti, venerunt nuncii, annunciantes, qualiter Deiphebus filius Comitis Averſi reverſus ſit ad terras ſuas, & quod incontinenti ceperit Roncilionem & Caſtrum Jovis ſine prœlio.

Eadem die Cardinales omnes nemine diſcrepante intraverunt Conclave in Capella majori Palatii Sancti Petri, & fuerunt numero 25. & tres alii Cardinales fuerunt abſentes.

Die 29. Auguſti hora 14. videlicet in die Dominicæ, & in die decollationis Sancti Joannis Baptiſtæ Cibo Cardinalis Meliſectenſis creatus fuit Papa, vocatusque Innocentius octavus, cui Deus concedat gratiam recte agendi, regendi & gubernandi Populum Chriſtianum. Pater hujus vocatus fuit Aron Cibo, & fuit Senator Urbis tempore Calixti, & arma ejus ſunt in Capitolio.

Et modus creationis fuit iſte, videlicet quia cum die ſabbati in hora veſpertina ſtarent Cardinales in ſcrutinio cauſa faciendi Pontificem in Conclavi, qui erant numero viginti quinque, Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, ut fertur, dixit Cardinali Sancti Marci, qui illo tempore habebat undecim vota, ſi vellet promittere domum ſuam Cardinali Aragonenſi filio Regis Ferdinandi; & ipſe promittebat, ſe daturum ei tres alias voces, itaque eſſent quatuordecim. At ille reſpondit, ſe minimum hoc facturum. Nam ſi hoc feciſſet, non eſſet canonicè, uti decet, electus. Item quia domus ſua eſt fortior Caſtri Sancti Angeli, & ſi hoc feciſſet, fuiſſet forte cauſa diſturbationis Urbis & totius fidei Chriſtianæ, quia poſſet de facili ibi Rex venire, & facere ſe Dominum Urbis, & diſturbare Statum Eccleſiæ. Deinde præfatus Cardinalis acceſſit ad Vice-Cancellarium, dixitque ei, ſi vellent ſimul facere unum Pontificem ad votum eorum. At ille dummodo diſturbaretur electio Cardinalis Sancti Marci, quem ſolum odio habebat, conſenſit. Deinde ſuperveniente nocte Cardinales omnes iverunt dormitum, quibus dormientibus præfatus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula una cum dicto Vice-Cancellario tractavit cum omnibus Cardinalibus, ut darent voces eorum dicto Cardinali Melfitenſi, promittentes, ſe multa daturos illis. Et hoc modo tractavit cum omnibus Cardinalibus, præterquam cum ſex de ſenioribus & principalioribus, videlicet cum Cardinali de Comitibus, Sancti Marci, Gironæ, Liſbonæ, Senæ, Neapoli. Et aliqui dicunt de Sancta Maria in Porticu, qui Cardinales tum dormière in eorum cubiculo: Cæteri dederunt vocem, & elegerunt dictum Pontificem. Mane autem facto vocaverunt illos dormientes, dixeruntque illis: Venite, Papam fecimus. Ab illi dixerunt: Quem? Reſponderunt: Melfitenſem. Dixeruntque illis: Quomodo? Reſponderunt: hac nocte, dum dormiviſtis, congregavimus omnes voces, præterquam veſtrorum dormientium. At illi videntes, quod eſſent decem & octo, vel decem & novem, qui conſenſerunt, & ipſi tanquam pauciores non poſſent actum diſturbare, conſenſerunt deinde die ſequenti, decretumque fuit pro habendis vocibus multa bona Eccleſiæ promiſerit atque dederit, quorum aliqua hic ſcribuntur. Primo Cardinalis Sabellus habuit Caſtrum, quod dicitur Monticelli in partibus Inſulæ, item legationem Bononienſem; Cardinalis Columnienſis Caſtrum Ceparani, & legationem Patrimonii, & pro reſtauratione domus combuſtæ & damnorum viginti quinque millium ducatorum, & ut dicitur, fuerunt ei promiſſa Beneficia quam primum vacatura pro ſeptem millibus ducatorum;

Urſinus legationem Marchiæ habuit, quæ fuit adempta Camerario, item Caſtrum Cerveteri;

Mutiſanenſis Caſtrum Capranicæ & Epiſcopatum Avenionenſem;

Filio Regis Ferdinandi fertur fuiſſe conceſſum Pontecavo, item data fuit domus vel palatium, quod fuerat dicti Papæ, dum erat Cardinalis, videlicet Sancti Laurentii in Lucina;

Cardinalis Parmenſis Palatium Sancti Joannis della Magliana una cum omni ejus ædificio;

Mediolanenſis Cardinalis Archipresbyteratum Sancti Joannis Lateranenſis, & legationem Avinionenſem;

Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, & Præfectus Urbis ejus frater Fanum cum quinque aliis terris circumſtantibus, promiſitque facere dictum Præfectum ejus fratrem Generalem Capitaneum Eccleſiæ. Sed hæc nunc dicta fuerunt. Quæ cum non fuerint reperta omnino vera, credendum eſt, ea dicta fuiſſe propter invidiam, & æmulationem, quam pro veritate dicenda: & ſecundum aliquos, quorum opinio magis applaudet, rite & recte, & abſque alia calumnia creatus fuit. Et bonus in ſe fuit, & ſemper juſtitiam in propoſito habuit. Et niſi fuiſſet impeditus à dictis æmulis & inimicis, certe oſtendiſſet qualitatem animi ſui erga Eccleſiam. Sed prædicti ejus æmuli & inimici, qui volebant in eorum iniquo propoſito perſeverare, ſemper detraxerunt Sanctitati ſuæ, & litteris & voce, & dixerunt potiſſime ultra prædicta data vel promiſſa, ut ſupra, quod etiam multa alia bona Eccleſiæ fuerint diviſa inter prænominatos Cardinales, de quibus hic non habetur memoria, & abſtulerint unam Tenutam Sancti Spiritus, & dederint eam. Et, ut fertur, omnia hæc fuerunt diſtributa, antequam crearetur, & dum illi dormiebant, & pro habendis vocibus dictorum Cardinalium. Quare negari non poteſt, quin conſiderata qualitate & vita viri, qui juvenis & Januenſis eſt, & ejus vita, nam ex pluribus mulieribus ſeptem filios, intra mares & fæminas habet, de quibus una eſt nupta cuidam Gerardo Mercatori Januenſi, ut vere dici poſſit, locutum fuiſſe David, dum dixit: Uxor tua, ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, filii tui ſicut novellæ olivarum in circuitu menſæ tuæ. Ac conſiderata qualitate electionis, quæ multo deterior fuit electione Sixti, longe pejora & deteriora non ſequantur, & timeri non poſſint, attento potiſſime, quod in

in ejus domo ſive Palatio, immo, ut fertur eadem camera & lecto, ac continue ad ſecum manducandum retineret dictum Cardinalem Sancti Petri ad Vincula, qui uſque nunc omnia, quæ geſta ſunt, & geruntur, adminiſtravit, & gerit ad ſuum velle. Immo aliqua, quæ per eum inadvertentem & inſcio dicto Cardinali fiunt, incontinenti revocantur, inter quæ eſt,

Quod Paulus Urſinus deputatus fuerit per eum cum militibus ſuis ad guardiam ſive cuſtodiam Palatii cum ſtipendio conſueto, in quo ſolum per unum diem permanſit, deinde licentiatus iratus ab Urbe receſſit. Concedat Deus ſibi gratiam rectius vivendi & adminiſtrandi, quod difficile videtur, & omnes quodammodo uno ore tam Romani cives, quam alienigenæ & Curiales de ejus futura vita, & gubernatione Imperii & civitatis permaxime ſuſpicantur, facientque ſuper eo judicia. Ego tamen ſuſcepi carmina infra dicta, videlicet:

O Roma infelix modo jam liberata venenum
Hauſiſti, ſed nunc jamque aconita bibes.
Nec quicquam miles, puer, & meretricula, leno
Deficiet multo, cœpta rapina minus.

Et multa alia etiam dicta fuerunt de eo, quæ quam ſint vera, futurus judicabit eventus.

Quarto die poſt ejus creationem viſum fuit, quod prænominata diſtributio & diviſio Caſtrorum & Terrarum Eccleſiæ, Beneficiorum, Epiſcopatuum & legationum non ſufficeret. Cardinales omnes quadam voracitate inter ſe omnes officia, omnia ſecularia tam Urbis quam extra Urbem diviſerunt. Itaque quilibet Cardinalis habuit diſtribuere unum officium in Urbe aut quatuor extra Urbem; & 24. officia principalia Urbis, viginti quatuor Cardinalibus attributa ſint, excepto Protonotariatu Capitolii, cujus exercitium commiſſum fuit Nicolao Jacobello, qui prius erat; penſio autem ejus ablata fuit ab Hoſpitale Sancti Spiritus, cui Sixtus conceſſerat pro fabrica, & conceſſa fuit ſub reſponſione ſedecim Ducatorum pro quolibet menſe pro medietate Cardinalis de Comitibus & pro alio Cardinali Aragonenſi, videlicet octo ducatis pro quolibet ſingulis menſibus.

Et quædam officia olim annalia, quæ per Sixtum vendita erant ad vitam, & pecunia ſoluta à certis Civibus Romanis, abdicata fuerunt, pecunia non reſtituta, aliis conceſſa, intra quæ eſt Notariatus Appellationum, & Exſecutoriatus Ripæ & aliorum ſimilium. Sed Notariatum Appellationis incontinenti reſtituit illi, qui emerat, & omnia promiſſa fecit ipſe una cum Cardinalibus contra permiſſionem & conventiones, quas fecerat ipſe una cum aliis Cardinalibus, & toti Populo in Baſilica Sancti Petri penultima die exequiarum Sixti, dum omnes unanimiter & concorditer promiſerunt inter alia omnia officia, & Beneficia Romana concedere Romanis Civibus. Et ita ſub fide eorum ſponderunt contrarium, cujus, ut vidiſtis ſupra immediate geſtum eſt, ſicque in ejus principio ſequitur veſtigia Sixti. Et ſic grave eſt unicuique fidem fallere, ſed non Principi. Sed non eſt mirum, ſi Populum Romanum decepit, quia Deum omnipotentem, cui in promotione caſtitatem vovit, & promiſit, & tandem poſt ſeptem filios ſuſcepit, turpiter fefellit atque decepit.

Et egomet vidi in Palatio Conſervatorum certa Capitula, & promiſſiones factas per præfatum Innocentium in manibus Conſervatorum, intra quæ erat verbum hujus tenoris vel ſubſtantiæ: Promitto & juro ego Innocentius Papa octavus in præſentia omnium Dominorum Cardinalium, me daturum & conceſſurum Civibus Romanis omnia Officia & Beneficia Urbis, Prioratus, Abbatias, & alia, & non conſentire, neque autoritatem præſtare alicui alteri perſonæ, ut præmiſſa officia & beneficia alteri contribuantur, niſi ſolum & duntaxat ipſis Civibus Romanis idoneis.

Et quod plus, de præmiſſis promiſit facere unam Bullam plumbatam, & ſubſcriptam ab omnibus Cardinalibus.

Dum tamen iſta Bulla, ut promittitur, fieret, vacaverunt duo Canonicatus Sancti Joannis, alter per mortem, & alter per reſignationem, quos ipſemet contribuet duobus forenſibus de diſtrictu tamen Urbis, quibus cum Conſervatores & Officiales repugnarent, voluit eos recipi tanquam cives. Et ita mandavit.

Et tandem bullam bis inciſam dedit Conſervatoribus cum hac diminutione, videlicet, quod reſervaret ſibi poteſtatem concedendi Abbatias Urbis ad ſuum placitum. Item admoveri fecit filiis Romanorum, per quæ verba intelligebat conferre talia Beneficia etiam non Civibus, dummodo acceptarentur pro Civibus. Et ſic facta eſt legis fraus. Item & in ea bulla voluit habere pro civibus & futuros Pontifices, & omnes Cardinales, qui eligerentur ad talia officia. Et iſto modo exſecutus eſt promiſſionem dictæ gratiæ.

Similiter & depoſitarius pecuniarum, Gabellæ, Studii voluit, ut eligeretur Gerardus ejus gener Januenſis, quem, cum per præfatos Officiales ſimiliter inſtaretur ſuper obſervatione prædictæ bullæ, voluit atque mandavit ut congregato conſilio Civium Romanorum in Civem admitterent, fieretque Privilegium, & Civitatis, moxque tam Civis in Depoſitarium eligeretur. Et ita factum fuit. Et ubi promiſerat eo facto ſe daturum pecuniam pro anno præterito, poſtquam fuit factus Civis & Depoſitarius, Innocentius dixit, ſe pecuniam non habere. Et ſic denegavit.

Juſtitia in ejus principio maxime viguit in caſtigando tantum fures & homicidas, & malefactores, in recognoſcendo autem bonos, & ejuſdem merita retribuendo faciendo ipſos Officiales per Buſſulam & ſortem nequaquam, ſed ad voluntatem & ad placitum Officia contribuebantur, quibus ipſi Cardinales volebant.

Contra illos, qui tempore vacationis Apoſtolicæ Sedis per obitum Sixti vinum & merces deprædati ſunt, jus reddidit, compulitque eos pro juribus ad reſtituendum, potiſſime certis

certis Mercatoribus Januenſibus, pœnam autem ipſis prædonibus remiſit.

Stradiotas, & eorum officium multis clamoribus motus remiſit, & annullavit, & gratam audientiam multis dedit, commiſſiones contra Statum Urbis vel raro vel nunquam ſignavit, gratias malorum non fecit.

Præfectum Urbis, id eſt, nepotem Sixti ac fratrem Cardinalis Sancti Petri ad Vincula in Capitaneum Generalem in die Sancti Stephani elegit.

In Epiphania ſequenti, videlicet 1485. primo anno ejus Leopoldum canonizavit, ex quo fertur recepiſſe ab Imperatore ſummam quindecim millium ducatorum.

Generalem Sancti Auguſtini carceravit ob id ſolum, quod dixiſſe fertur, Papam Innocentium creatum fuiſſe in tenebris, & in tenebris manere, ſeu vivere in tenebris creatum. In tenebris vivit, & in tenebris morietur.

Die vigeſima ſecunda Novembris 1484. die lunæ die de nocte fuerunt diſrobati de Eccleſia Sancti Joannis Lateranenſis duo calices auri, quos donavit Rex Ferdinandus Eccleſiæ, & erant quinquaginta librarum auri. Item & Regnum, quod donavit Conſtantinus Sylveſtro ſimiliter de auro.

Die menſe Martii ſequentis anni 1485. cum infirmaretur graviter Innocentius, adeo, ut de ejus morte dubitaretur, Virgilius Urſimus & Paulus, & alii ſui complices, ceperunt Pontem Mollium, Pontem Sallarium & Numentanum, illos per quam plures dies eorum nomine tenuerunt, & cuſtodiverunt, & tentaverunt, inſuper ſubtili ingenio capere portas, videlicet, Flaminiam, Pincianam, Salariam & Viminalem. Sed cum deſperati eſſent de morte Innocentii, ultro illos dimiſerunt, & retroceſſerunt.

Eodem die Fratres & Conventus Sanctæ Mariæ novæ fodi faciebant in quodam eorum caſali poſito extra portam Appiam in via Appia, diſtante ab Urbe per quinque vel circa milliaria; Et cum prope viam vel in ipſa via à fundamentis quoddam ſepulcrum deſtruxiſſent, in ultimo loco fundamenti prædicti quandam capſam marmoream coopertam marmoreo lapide implumbatam invenerunt. Quam cum aperuiſſent, unum corpus cujuſdam mulieris integrum invenerunt involutum quadam odorifera miſtura cum quadam cufia ſeu infula aurea in capite, & cum capillis aureis circum circa frontem, & cum carne & rubore in maxillis, acſi etiamnum viveret. Habebat oculos parum apertos, & os ſimiliter, & lingua capiebatur & extrahebatur ex ore, & redibat incontinenti in locum ſuum. Deinde albæ & firmæ ungulæ manuum, & pedum firmiſſimæ & albæ, & brachia levabantur, & redibant ad locum ſuum, ac ſi nunc mortua fuiſſet, ſtetitque per multos dies in Palatio Conſervatorum, ubi propter aërem colorem tantum faciei mutavit, factaque fuit nigra, non propterea pinguedo vel caro deſtructa erat. Cumque Conſervatores in eodem pilo locum juxta Ciſternum in reclauſtro cujuſdam Palatii poſuiſſent, à dicto Innocentio juſſi in locum incognitum de nocte extra Portam Pincianam in quodam vico vicino ejus in quadam fovea projecta fuit, reportaverunt, ibique eam ſepeliverunt. Et illis primis diebus, quibus inventa eſt, ad dictum palatium inducta fuit, tantus erat concurſus hominum, eam videre cupientium, ut paſſim in platea Capitolii vendentes olera & alia ad inſtar fori reperirentur. Et mixturam odoriferam, cum qua involuta erat, ferebatur, confectam eſſe ex mira olibano. Alii ferunt arte Therebintina, quæ acutiſſimum & quodam modo obſtupefactivum odorem habebat. Et multi æſtimarunt, cum ea repertam fuiſſe maximam quantitatem auri vel argenti, & lapidum pretioſorum. Quod æſtimatum fuit ex eo, quod fodientes, & qui ſuper eos erant; nunquam fuerant reperti ulterius. Et ætas ſua erat, ut videri poterat, duodecim vel tredecim annorum. Et erat adeo pulcra & formoſa, ut jure ſcribi ſeu dici poſſet; & ſi diceretur aut ſcriberetur, à legentibus, qui eam non viderunt, minime crederetur. Et multi de longinquis partibus venerunt cauſa videndi eam, & depingendi ejus pulchritudinem, & non potuerunt eam videre, quia faceret ita, ut ſecunda ſecreto in loco projecta. Et ita male contenti receſſerunt. Et pilus marmoreus, ubi fuerat reperta, remiſſus eſt in reclauſtro dictorum Conſervatorum. Eodem anno menſe Julii in Vigilia Sancti Joannis Dominus Proſper Colonna cum ſuis complicibus ſummo mane intravit Caſtrum Fraſcati, ibique cepit Tuttavillam filium Cardinalis Rothomagenſis, Dominum dicti Caſtri cum omnibus bonis ſuis, quæ fuerunt multa millia ducatorum, & maxima quantitas argenti, ibique recogniti fuerunt annuli, qui fuerunt quondam Protonotarii Columnenſis, & ſupellectilia ſerica, & quidam lapis Alabaſtri magni valoris ipſius domus, quæ omnia una cum bonis dicti Tuttavillæ aſportaverunt. Duxerunt eum captum ad Civitatem Laviniæ pro habendo dictum locum. Et cum non potuiſſent dictum locum habere, captum & carceratum duxerunt ad Roccam Papæ, ibique eum Dominus Proſper retinuit.

Et in die ſequenti cepit Caſtrum Nemoris cum uxore & filio dicti Hieronymi Tuttavillæ, ibique fuerunt percuſſi & vulnerati multi hinc inde, & potiſſime pro parte dicti Domini Proſperi Dominus Fabritius de Columna cum quadam ſagitta in Corea.

Et in die Sancti Joannis Papa congregavit Conſiſtorium Dominorum Cardinalium, & neſcitur, quid fuerit ibi ſtatutum. Deinde ceperunt Caſtrum Genzani.

Et eum ſtetiſſent per aliquos dies apud Civitatem cauſa habendi eam, gentes Urſinorum invaſerunt eos mane quodam. Et cum improviſos & incautos inveniſſent, agmina omnia totumque Campum Columnenſium deſtruxerunt, eorumque arma & inſtrumenta bellica exportaverunt. Et quandam bombardam æneam

æneam dictorum Columnenſium, quam ad dictum locum duxerunt, pro habendo dictum locum, in dictam civitatem reduxerunt, & ibi ſteterunt per multos dies. Demum Caſtrum Sermonetæ & omnia quaſi ejus animalia deprædati ſunt. Fertur fuiſſe multa millia capitum bubalorum, boum & aliorum animalium. Et dictam prædam transduxerunt in dictam civitatem, quam cum non poſſet ibi retinere, gentes prædæ, videlicet, baliſtarii equites verſus Urbem Romæ magnam partem dictæ prædæ transduxerunt. Quod cum veniſſet ad notitiam quorundam dictorum Dominorum Columnenſium, confeſtim ducentes dictam prædam - - - - - dum inſectati ſunt uſque intra Portam Latinam, & aliquos eorum prope Viculum maximum, & ceperunt, dictamque prædam, videlicet animalia retroduxerunt. Demum poſt aliquos dies præfati Domini Columnenſes cum gentibus prædictis circa quadraginta baliſtarios Urſinos in dictis Nemoribus repererunt, factaque fuerunt paucis diebus inter eos varia & diverſa bella apud Caſtrum Marini, Nemoris & Genzani. Quæ cum ſic agerentur, Paulus Urſinus una cum filio Urſino, auxiliante Virgineo, invaſit Caſtrum Citigliani. Qui cum eos vigilantes & proviſos inveniſſet, plusquam quadraginta pro parte dictorum Urſinorum inter penitus mortuos & quaſi mortuos letaliter - - - vulneratos dimiſerunt.

Ex hominibus autem dicti Caſtri Citigliani unus tamen, videlicet Paulus Sylverius interfectus extitit, & poſt aliquos dies Ampulines fecerunt magis fortes, & penetraverunt iterum in Latium, & dederunt auxilium Civitatenſibus, ſemper & continue Cives Romanos, & alios ubivis repertos deprædando.

Cohortes autem Præfecti Urbis in Monaſterium Sanctæ Agnetis extra Portam Numentanam pro eccleſia morantes ſimiliter hordeum, & frumenta ex aris Romanorum vi capiebant, latrones etiam inter mœnia Urbis, & in vineis propinquis diſrobabant, nulla habita partium diſtinctione.

Iverunt inſuper creati per Conſervatores duo Commiſſarii, qui una cum Septuaginta baliſtariis equitibus à Summo Pontifice ſalariatis campos & aras cuſtodirent, ne damna hujusmodi fierent. Quibus non obſtantibus longe ampliora & majora facta ſunt potiſſime per commilitones dicti Præfecti.

Et cum 14. die dicti menſis Julii Camillus Macaron unus ex dictis Commiſſariis quasdam aras in Latio prope viam, qua itur ad Albanum, moraretur *, ſupervenerunt gentes dictorum Urſinorum, immiſcueruntque bellum ſimiliter; quod cum dictæ gentes Urſinorum eſſent infinitæ, Commiſſarii vero pauci, Commiſſarium & ejus gentes incontinenti abſorbuerunt, & aliquos ex dictis penitus interfecerunt, nonnullos letaliter vulneraverunt & diſrobaverunt. Nec proficit eos clamare: chieſa, chieſa; ut in quibuscunque locis prœlium fecerunt, & potiſſimum, dum ceperunt Caſtrum Fraſcati cum Tuttavilla, ſemper pro parte Columnenſium fuit clamatum: Colonna, Colonna & Chieſa, Chieſa; ſimul pro parte Urſinorum tantum: Urſus, extitit in vociferatione. Et ſicut videri poteſt, fortuna voluit notam ſuam. Nam nunc eſt, quod Eccleſia cum urſo conjuncta contra Columnenſes inſtabat, nunc vero eidem cum Columna contra Urſum bellatur.

Deinde dicto die fertur concluſum fuiſſe in Conſiſtorio, Papam ſe velle in manibus ſuis prædicta Caſtra Civitatis, Nemoris, Genzani & Fraſcati, & ſecuritatem hinc inde de parendo ſuæ ſententiæ. Et obtulit, ſe velle intra dictos Barones diſcordantes facere juſtitiam, & unicuique reſtituere, quod ſuum erit. Et ſi quis eorum fuerit voluntati Suæ Sanctitatis renuens, obtulit ſe velle contrariæ parti favere, inobedientem autem ut inimicum tractare, & contra ipſum inſurgere. Poſtquam incontinenti Domini Columnenſes in manibus dicti Pontificis reſtituerunt ſupra dicta Caſtra Nemoris & Genzani, ac Fraſcati Caſtrum habuerant per præſens; & ſic in dictis locis erecta fuerunt vexilla Eccleſiæ. Pro parte autem Urſinorum fuit mandatum Papæ ſpretum & neglectum.

Die 20. Julii Dominus Proſper de Columna una cum Fabritio & Nicolao Sermonetæ deprædati ſunt infra ſcripta Caſtra Urſinorum, Inſulam, Campagnanum, Galeram, Braccianum, Cerveterem, & nonnulla alia Caſtra eorum, ibique deprædati ſunt circa ducentos Vaſſallos ſeu habitatores dictorum Caſtrorum, & ducentas equas ultra mercatas, ſigno Domini Virginei Urſini tria millia, & multa capitum, beſtiarum, Vaccinarum, multos boves domitos & vaccas, prædamque ipſam transduxerunt prope Oſtium, uſique fuerunt infra ſcripta pietate. Nam cum veniſſent ad locum, ubi erant quinquaginta capita vaccarum Bartholomæi de Sancta Cruce, potiſſime Dominus Georgius & Proſper erant æque inimici dictorum Columnenſium, & dictus Dominus Georgius ſemper cum ſuis complicibus acerbe ſe geſſerat in favorem Urſinorum, ut cognatus Domini Pauli Urſini, contra dictos Columnenſes, nec ne dictus Dominus Proſper eſt Nicolaus Cajetanus Dominus Sermonetæ moti precibus cujusdam cuſtodis dictarum vaccarum, qui genuflexus cum lacrymis ante oculos oravit pro filiis pupillis Bartholomæi interfecti, ipſi tanquam pii & miſericordis Domini animalia omnia dicti Bartholomæi quodammodo eorum inimici, & una cum illis vaccas Stephani Franciſci Factoris dictorum Urſinorum illæſas & intactas dimiſerunt, eisdem damnum aliquod inferre noluerunt, aſſerentes ſemper, nolle pupillos illos filios dicti Bartholomæi interfecti tanquam innocentes in aliquo præjudicare.

Die ſequenti Innocentius fecit ad ſe venire præfatos Dominos Columnenſes, eosque per aliquos dies in Palatio ſubſtinuit, noluitque eos ad domum redire, miſitque per Urbem proclama, ut ſub certa pœna habentes aliquid de dicta præda, incontinenti reſtituerent, & ſcientes alios

alios habere, revelarent. Et poſt paucos dies receptis fidejuſſionibus de non offendendo, & de parendo judicato, à dictis Dominis Columnenſibus, & dictum Dominum Hieronymum Tuttavillam ſub pœna ducentorum millium ducatorum eos, & dictum Hieronymum, & Dominos Columnenſes * commiſſa fuit quatuor Auditoribus Rotæ qui haberent eam infra octo dies de jure terminare. Hoc videlicet num quid licuerit ſeu licitum fuerit dictis Dominis Columnenſibus deprædaſſe dicta Caſtra, & bona dicti Domini Hieronymi, & hæc fuit, Innocentius habita prius in ſua protectione, & poteſtate, & in manibus ſuis poſſeſſionem dictorum Caſtrorum, ſcilicet Fraſcati, Nemoris, Genzani, & Civitæ.

In illis diebus Dux Calabriæ Regis Ferdinandi filius cum gentibus ſuis fecit ad ſe venire Comitem Montorii in partibus Aquilanæ Civitatis, ipſumque & uxorem & familiam Neapolim ad Patrem Regem captos miſit, &, ut fertur, proditorie eum cepit, ibique judicio omnium per dictum Regem decapitatus extitit: propter quod omnis populus Aquilanæ civitatis turbatus inſurrexit contra Regem, vocavitque Eccleſiam in Dominam, miſitque ad Pontificem noſtrum, ut Dominium caperet, rogavitque eum, ut ſi ad dictum locum mitti contingeret gentes aliquas non niſi Columnenſes mitteret. Et ita factum fuit.

Deinde Rex Ferdinandus ordinavit conventum Dominorum, & militum in Civitate ſua Neapolitana, ibique convocavit omnes Dominos regni ſui, mandavitque illis, ut venirent ad dictum locum; à quibus nullam obedientiam habuit, ex eo quia, ut dicebatur, intendebat eos omnes, cum haberet in ſuo dominio, decapitare.

Ex quo omnes Domini Regni ſui inſurrexerunt contra eum, vocaveruntque Eccleſiam, & imploraverunt auxilium Venetorum; & obtulerunt dictas Terras Eccleſiæ & Romano Pontifici, uti erant prius cum ſolutione cenſus cenſurati, minantes, quod ſi Papa eos non adjuvaret, ſeu promiſſis non attenderet, ſe ſe aliis daturos. Et fuerunt omnes Principes & Domini, exceptis tribus, videlicet Comes Fundorum, Dux Malphi, qui fuit nepos Pii, & Princeps Taranti, qui obſervant fidelitatem Regi ipſi.

Deinde Papa facto ſuper hoc Conſiſtorio pluries miſit pro Proſpero Columnenſi & Fabritio. Ferturque illos conduxiſſe; & ſimiliter vocavit ad ſe Joannem Sabellum, qui erat jam Eccleſiæ inimicus, ex eo quia in Monte Sixti receperat Caſtrum Arignani, illudque contra voluntatem Eccleſiæ & Pontificis tenebat. Factaque eſt inter eos concordia, & datæ ſunt ei pecuniæ militares, ut contra Regem pro Eccleſia inſurgeret.

Virgineus Urſinus ſimiliter ab Eccleſia requiſitus, dixit, ſe habere fœdus cum Rege, & propterea ſe nolle venire contra; miſit tamen gentes ſuas in favorem Eccleſiæ contra dictum Regem Neapolis.

Robertus de Sancto Severino fertur Cætenæ congregaſſe gentes ſuas, iturus contra Regem.

Die 11. Octobris Civitas Aquilæ cum omni Comitatu ſuo erexit vexillum Eccleſiæ, & ita fertur feciſſe multas Terras, & Caſtra Regni prædicti, & Dux Olueti fertur veniſſe ad obedientiam Papæ, & dixiſſe, ſe nolle habere & recognoſcere alium in Dominum, niſi Papam. Et in dicta Civitate Aquilæ fertur fuiſſe interfectum à juvenibus Aquilanis Dominum Antonium de Cicinellis militem Neapolitanum una cum quatuor famulis ſuis, & alios Regales in totum numero triginta in platea.

Die 19. ejuſdem menſis mortuus fuit Dominus Cardinalis Aragoniæ, filius Regis Ferdinandi, in ejus Palatio, videlicet apud Sanctum Laurentium in Lucina, & ejus corpus depoſitum fuit in Eccleſia Sanctæ Sabinæ. Et cauſa mortis hæc eſt: Nam cum idem Cardinalis acceſſiſſet ad Civitatem Salernitanam, ibique eſſet, petiit à Caſtellano dicti loci, ut permitteret ſibi videre Caſtrum, ſeu fortilitiam dicti loci, fuit ei reſponſum, quod haberet licentiam primo à Domino. Et cum hoc denunciatum eſſet Principi illius loci, venit ad eum, & octo viri. Qui cum Cardinali erant in dicto Caſtro, inter Turrim continuo occiſi fuerunt. Deinde præfatus Princeps eidem Cardinali atterminatum venenum dedit, dixitque ei: ſicut & cæteri tui ſocii defecerunt, ita, & tu in paucos dies; & hoc quia, dixit, Pater tuus Rex Ferdinandus voluit omnes conculcare. Quo audito Romam venit, ibique per unum menſem tantum permanſit, & deceſſit, ut ſupra.

In ultimis diebus dicti menſis aliqui complices Virgilii Urſini noctis tempore ad Portam Appiam ex latere exteriori ſe contulerunt, ibique vocato portionario per quendam tabernarium vocatum Malaſpina, qui extra dictam portam tabernam faciebat, intraverunt, & dictum portionarium & portam ceperunt, ipſumque Portionarium ligatum tenuerunt uſque ad diem, quo medio quandam bombardam magnam exiſtentem in Caſtro Civitatis per Urbem traxerunt, eamque ad Caſtra dicti Virginei per loca Tranſtibertina adduxerunt, & deinde dictum Portanarium & portam dimiſerunt, quod intenta corda Superiorum ad capturam & caſtigationem præfati Malaſpinæ proceſſerunt, inductæ ſunt ſuſpiciones in animis eorum.

Poſtquam in principio menſis Novembris detectum & publicatum fuit, præfatum Virginium Urſinum conſtitutum fuiſſe Generalem Capitaneum Ligæ, videlicet Regis Ferdinandi, Ducis Mediolanenſis, Florentinorum & Senenſium contra Eccleſiam & Venetos; quod cum Papa vocaſſet dictum Virgineum ad ſua ſervitia, aſſeruit, nolle venire, & pecuniam, quam acceperat ab Eccleſia, tanquam ſtipendium ſe retinere velle pro ſervitiis præteritis, & non pro futuris. Quare Papa miſit ad eum Epiſcopum Terranenſem Urſum de Urſinis pro revocando ipſum; qui nihil ad propoſitum Pontificis egit, immo incontinenti miſit literas excuſatorias ad Conſervatores & Populum Romanum, quibus reci-

reci

Digitized by

recitabat omnia felicia geſta & facta Urſinorum in auxilium Eccleſiæ. Quare cum ipſe non bene judicio ſuo tractaretur, excuſabat ſe populo Romano, ſe tanquam Eccleſiæ ſubditos hoſtili modo tractaturos.

Et eo tempore Dominus Robertus Sancti Severini Capitaneus magnus ſine exercitu Urbem magna cum Prælatorum comitiva intravit cum præfata Eccleſia guerram tractaturus.

Et cum diverſimode tractatum fuiſſet de concordia Papæ & Virginii, tandem captus extitit quidam tabellarius in Villettro, qui portabat Capitula ſigillata, & ſubſcripta Virginei, quibus continebatur, ſe cum omni ejus ſtatu contra Eccleſiam pro dicto Rege pugnaturum, poſtquam omnes tractatus concordiæ finem acceperant.

Eodem tempore videlicet Sancti Andreæ Paulus Urſinus cum gentibus ſuis luſtravit partes Inſulæ, ibique omnia animalia Civium Romanorum recollegit, pontemque Mementanum cepit, & in Latium cum gentibus intravit, & in eo boves omnes præfatorum Civium & animalia cætera groſſa & minuta recollegit, quorum pars ad Civitatem Laviniæ transducta fuit, pars vero per Præfectum Urbis comitantibus & auxiliantibus Civibus Romanis ad Urbem reverſa fuit, captique fuerunt tredecim ex illis. Et incontinenti frumenta cariora facta fuerunt, & ligna in tantam pervenerunt penuriam, ut vix panis in furnis coqui potuiſſet. Et Salma magna lignorum quinque Carolenis vendita fuit, mediocris tribus, & numero ad minus duobus, propter quod magna pars arborum vinearum inciſæ fuerunt. Extra portam Numentanam & Salariam nemo exibat, ex aliis vero pauci: Capitolium clauſum & obtuſum fuit, mandatumque erat, ut illis temporibus nullum jus redderetur. In Urbe undique tribulationes, & anguſtiæ vigebant, quilibet arma utriusque ferebat, juſtitia omnino quieſcebat. Adeo permulta cadavera occiſorum mane nuda, & in eccleſiis ſepulta reperta fuerunt, & potiſſime in Porta Eccleſiæ Sanctæ Mariæ in Via lata in quinque diebus tria corpora & occiſa, ac in ſepulcra miſſa reperta ſunt, & in aliis locis verſus montem Cavallinum & regionem, & per multa loca Urbis diffuſim interfecti, & disrobati reperti ſunt. Palatium Papæ in fortitudinem deductum eſt cum foſſatis, & muris, & undique excubiæ fiebant. Et dum præfatus caperetur, cum eo filius Angeli Palatii de Albertonibus una cum quibusdam Capellanis exiſtentibus in domo Gabrielis de Cæſarinis capti fuerunt, & inibi Protonotarii Angeli, qui verſus Tibrim pro vino acceſſerant, ſimiliter deprædati fuerunt: nocte ſequenti Palatium Urſinorum in Monte Jordano captum, combuſtum, disrobatumque pro aliqua parte fuit, quod, ut fertur, Pontifici diſplicuit.

Ambaſciatores Fermani, qui ad Papam proficiſcebantur, intra Arignanum & Caſtrum novum ab illis de Capranica Epiſcopi Fermani interfecti ob vindictam in fruſta occiſi ſeu inciſi fuerunt.

Et iſtis temporibus miſſum fuit proclama per Urbem ex parte Sanctiſſimi Domini Noſtri, ut omnes malefactores, homicidæ & diffidati pro quibuscunque criminibus libere reverterentur ad Urbem. Et ita factum fuit. Propter quod tanta fuit copia dictorum diffidatorum & facinoroſorum, pariter per Urbem ambulantium armati, ut incredibile quodammodo eſſe videatur.

Die decima menſis Decembris cohortes Urſinorum, & homines Caſtri Scrophani armati acceſſerunt ad Burgettum diſtans ab Urbe decem milliaria verſus Caſtrum Novum, quod eſt Sancti Petri, ibique tota die bellaverunt, & tandem igne impoſito illud combuſſerunt, cuſtodes illius loci ſe defendentes tres milites ſeu armigeros Urſinorum lapidibus parietis interfecerunt, & milites alios pedites & ruſticos ad mortem vulnerarunt.

Quapropter multi Ambaſciatores, qui de diverſis partibus, ultra & citra montes ad Urbem veniebant, præ timore retroceſſerunt, & omni fere nocte inimici currebant usque ad portas Urbis. Et die 15. dicti menſis multi armati tentaverunt capere portam populi, ſed vigiles, qui ibi erant, eam defenderunt. De noſtris cuſtodibus unus tantum in facie, vulneratus fuit: & illis, & aliis noctibus Cardinales Sancti Petri ad Vincula, & aliquando Sabellus, & Cardinalis Columna perſonaliter armati cum ſatellitibus portas omnes Urbis, & muros & cuſtodes ibi exiſtentes viſitaverunt, ſimul & monuerunt.

Et illa eadem die 15. certi juvenes Romani armati acceſſerunt ad domum Domini Anelli Ambaſciatoris Regis Ferdinandi, qui habitabat in domo Comitis Tagliacozzi, ibique illum ceperunt, & honeſto modo eum ad Palatium Conſervatorum duxerunt, & bona ejus omnia, quæ in domo erant, & equos, & mulos ad ſaccum miſerunt, & ignem in ejus domum poſuerunt, & aliquam particulam tecti & dictæ domus combuſſerunt, & detexerunt petieruntque ab eo, ut curaret cum Rege & hoſtibus, ut Andreas Palatii, qui in Feſto Sancti Andreæ una cum ponte Numentano captus erat, & Paulus Matulenus, qui ſimiliter captus erat ab hoſtibus, reverterentur.

Et die ſequenti Conſervatores, & duo Cubicularii Papæ una cum Officialibus & aliquibus civibus ad Palatium Apoſtolicum eum duxerunt, & noctibus ſequentibus multa furta, rapinæ vel violentiæ factæ fuerunt, domus violenter apertæ, & homines ibi ligati & violati fuerunt, intra quos fuit Dominus Joannes Settinus Rector Sancti Nicolai in Forbitoribus, quem ligaverunt, & ligatum tenuerunt tota nocte, illique rapuerunt ducatos centum & decem, & omnia fere bona etiam, & in aliis locis nobis ſimiliter factum fuit.

Stantibus his Fabritius & Proſper de Columna de mandato Papæ cum gentibus eorum ad Caſtrum novum obviam gentibus Domini Roberti acceſſerunt, &, ut fertur, quandam machinam bellicam, quæ vulgari modo lo baſtione dicitur, quam Virgineus Urſinus fecerat intra Caſtrum

Caſtrum novum & Rignanum, in loco, qui dicitur Monte della guardia prope eccleſiam Sancti Leonardi in via continuo expugnaverunt. Itaque gentes præfati Domini Roberti libere ad Urbem in Vigilia Nativitatis Domini intraverunt.

Quorum cohortes Sanctiſſimus Dominus Noſter inter eccleſias Urbis collocavit, videlicet in eccleſia Sanctorum quatuor, Sancti Thomæ in monte Cœlio, in Sancto Gregorio, in Sancto Joanne, in Sancto Matthæo, in Sancto Clemente, & Sancto Martino, & in multis locis Urbis.

Interea Dominus Proſper de Columna cum militibus ſuis acceſſit ad Caſtrum Civitatis Laviniæ, ibique omnia fere animalia groſſa & minuta, quæ milites Urſini, & alii de dicto loco abſtulerant à Civibus Romanis contrario imperio deprædatus eſt. Quod cum Cives audiviſſent, incontinenti acceſſerunt ad Papam, petieruntque ſibi illa reſtitui tanquam indebite capta. Sed Dominus Proſper hoc facere abſque alia ſolutione recuſavit attentis laboribus & periculis, quibus in ipſorum recuperatione ipſe & ſui milites & Vaſalli paſſi fuerant.

Inſuper illis temporibus repertæ fuerunt per Urbem nonnullæ ſchedulæ continentes in ſe dicta aliqua. Sed hi, qui eas invenerunt, non libenter eas patefecerunt. Audivi tamen à quodam fide digno viro, qui dixit, ſe ſecreto modo audiviſſe ab uno ex Cardinalibus, qualiter Virgineus Urſinus ex una dictarum ſchedularum intitulatus hortabatur populum Romanum, ut inſurgeret contra Pontificem cum armis, ipſumque & ejus Cardinales expellerent ab Urbe, aſſerens, illum non fuiſſe verum Pontificem, & canonice creatum, & aliquos ex Cardinalibus ſimiliter non eſſe veros Cardinales. Et offerebat, ſe velle præſtare auxilium dicto Populo in faciendo alium verum Pontificem, ac alios novos & veriores Cardinales. Inſuper fertur, ex dictis ſchedulis multas contumelias tuliſſe de Cardinale Sancti Petri ad Vincula, ipſumque tanquam indignum Prælatum de vitio Sodomitico pollutum privandum & deſtruendum eſſe.

Et aliqui Cives Romani, qui cum ſalvo conducto ad dictum Virgineum acceſſerunt pro redimendis beſtiis eorum deprædatis, jurejurando aſſeruerunt, ſe audiviſſe à dicto Virgineo; ſe velle, cum primum Deus eidem præſtiterit victoriam, caput dicti Cardinalis Sancti Petri ad Vincula infixum in quadam lancea per Urbem in ejus majus dedecus portare. Inſuper affirmarunt, quoſdam ruſticos ſubjectos Eccleſiæ de Terris circum circa Urbem ſimiliter redemiſſe ibi prædam eorum, ac tunc dictum Virgineum dixiſſe commilitonibus ſuis ibi exiſtentibus: Dimittite eos pauperes circumſtantes, & nolite eos ulterius deprædari, ſed attendite ſolum circa prædas & deſtructiones Civium Romanorum tantum, & contra illos totis viribus inſudate.

Poſtquam oretenus commiſit quibusdam ibi ſtantibus ex cauſa prædicta, ut cum primum ad Urbem ſe conferrent, Cives Romanos & Officiales conveniſſent, illiſque ex ejus parte dicerent, ſe audiviſſe, eorum animalia intra mœnia retineri, & ut illa bene cuſtodirent, quantum ipſe intenderet, non ſolum ea de dictis locis violenter eripere, verum & ipſos & eorum bona in eorum cameris concrematuros paucos infra dies. Et ſimiliter fertur, miſiſſe Nuntium quendam ad Pontificem noſtrum, qui oretenus nunciaret, ſe eſſe tantæ potentiæ & induſtriæ, ut eundem Pontificem ac Sanctiſſimum Dominum Noſtrum & Dei Vicarium in fluvium projiceret. Propter quod corda omnium, qui hoc audiverunt, perturbata ſunt, incenſaque fuerunt in eum propter hæc. Et multa alia & infinita verba minatoria, quæ ex ore illius proſiluerunt.

Die 28. Decembris in die Innocentium exivit Dominus Robertus cum ſua comitiva, & multis militibus, & peditibus baliſtariis, & aliis Portam Numentanam, ac cum dictis bombardis groſſis, quæ erant in Caſtello, & duabus cerobotanis, & multis ſclopeteriis acceſſit ad Pontem, ibique cœpit pugnare cum cuſtodibus dicti Pontis Numentani, quos infra quatuor vel quinque horas, & antequam plantaret bombordas groſſas, dictum Pontem cepit, & illi, qui ibi erant, dederunt ſe & dictum Pontem, eo modo, quo inter milites dicitur, ad diſcretionem. Quæ diſcretio fuit talis, ut omnes, qui de dicto Ponte erant, fuiſſent interfecti, hoc modo videlicet, quia quando gentes Papæ aperta porta intraverunt, tunc illi exſpectaverunt reſponſum à filio dicti Domini Roberti, quid de eis futurum eſſet. Ac ille miſit eos occidi, ſeu fruſtatim incidi. Quo audito duo ex illis excuſſis armis ſe in Tiberim projecerunt, & confeſtim ſuffocati ſunt. Unus ex eis vulneratus, qui ſe in Tiberim projecerat, extractus, à commilitonibus captivus factus eſt, ex eis interfectus unus à Jannizaris, qui ſeſe circumvolverunt, dum cædebatur, ſalvus fuit, neſcitur tamen, poſtea quid de eo, & de alio factum fuerit. Et hoc puto factum fuiſſe ex eo, quia & in dicto prœlio Fracaſſo filius dicti Domini Roberti uno ſcopieto vulgariter nuncupato in ore vulneratus fuit, vel quia præcedentibus diebus, cum dictus Dominus Robertus iviſſet ad dictum Pontem, cauſa providendi, unde potuiſſet facilius eum debellare, præfati cuſtodes projecerunt quandam ſpingardellam contra eum, quæ parum diſtitit ab eo cauſa ipſum interficiendi. Et tunc ipſe Robertus ægre tulit, & digitum ſuum momordit contra eos minando. Et multi alii ex partibus Eccleſiæ in dicto prœlio etiam letaliter vulnerati fuerunt. Et dicti cuſtodes Pontis fuerunt ſeptendecim numero, & pro majori parte Calabrienſes, quia ita loquebantur, & ſe ſtare ad ſtipendia Ducis Calabriæ, affirmabant; etiam, quando fuerunt requiſiti, an vellent dictum Pontem dimittere, ſe fuiſſe ibi poſitos per Ducem Calabriæ, & ipſum tenere ad ejus inſtantiam, & ſine ejus mandato nolle ipſum dimittere.

Interea prædæ Urſinorum non deficiebant. Transcurrebant enim in partibus Transtiberinis, à Galera uſque ad Urbem; & ſimiliter milites

lites Eccleſiæ, qui in Urbe erant, oves & boves Civium Romanorum ad libitum interficiebant. Et ubi aliqua domus foris reperiebatur, absque ulla licentia, ac ſi ipſorum propria eſſet, exonerabatur. Et ſic Cives Romani & habitantes in Urbe, tam ab inimicis quam à defenſoribus noſtris omni die plectebantur.

Die 4. 5. & 6. Januarii 1486. Eccleſia cum militibus & artiliariis acceſſit ad Caſtrum Numentanæ, ibique ſtetit per aliquos dies non minus quinque vel ſex, & dictum Caſtrum habuit laceratum, ruptum & quaſi deſtructum à bombardis; ibique fertur mortuum fuiſſe filium ſeptem annorum Pauli Urſini, & intro gentes præfatæ maximam quantitatem frumenti ceperunt, & vendiderunt omnibus portantibus vinum, & panem in Campo pro bono foro.

Poſtera die Campus Eccleſiæ, & dictus Robertus verſus Montem Rotundum ſe contulit, ubi habito colloquio cum Cardinali Urſino, qui oretenus cum dicto Domino nullo alio medio per quatuor horas ferè locutus eſt, confeſtim ad Urbem venerunt, & cum Pontifice locuti ſunt, & die ſequenti receſſerunt, & per Palatium dictum fuit; Dominos Cardinales Archiepiſcopum Florentinum & Epiſcopum Theianenſem ſeſe, & omnes eorum terras dediſſe Eccleſiæ, & tradidiſſe poſſeſſum Montis rotundi, Sancti Angeli, Joannis Caporiæ & aliarum terrarum, & Caſtrorum, Abbatiæ Farphenſis, præfatæ Eccleſiæ, receptis quibusdam Dominiis Montis Rotundi; qui ex quo acceperunt pecuniam à Virgineo, cum perſonis eorum, & cum ſtatu cum dicto Virgineo reſtiterunt.

Fertur in his diebus cum Viterbienſibus factæ eſſent nonnullæ prædæ, quæ per ſupra dictos Urſinos, & pluries eſſet per eos ſupplicatum Pontifici, ut ſuper his provideretur, cui tandem nulla proviſio facta erat. Accidit, ut certi mercatores Florentini deducerent per dictam Civitatem certum pannum & mercantias ad Urbem; præfati Viterbienſes non valentes ſe aliter à dicta præda retrahere, dictum pannum & merces acceperunt, illudque & illas intra ſe diviſerunt, reſarcientes & ſatisfacientes omnibus his, qui ex dicta præda damnum paſſi erant. Quod cum audiviſſet Papa, ægre tulit, mandavitque illis, ut dicta bona reſtituerent, quod huc usque minime actum fuit.

Cæterum Ambaſciatores Ultramontani, ut fertur, Ducis Burgundiæ, Maximiliani, filii Imperatoris, cum ad Urbem venirent, ut poſſent ſecure accedere cum gentibus filii Domini Roberti in Viterbio pacti ſunt, qui tandem ſolverunt unum ducatum pro quolibet equite, ut ducerentur ſecum ad Urbem cum ipſis cuſtodibus, & ſoluta pecunia cum eſſent in ſylvis Baccani ab illis eisdem militibus, ut fertur, usque ad Camiſciam ſpoliati & diſrobati fuerunt, ita ut ad Urbem nudi & pedeſtres venerint. Quod quantum ſit laudabile, ómnes conſiderare poſſunt.

Die 21. Januarii 1486. die Sabbati de mane cum aliqui armati exiviſſent Portam viridariam cauſa faciendi carnes, obviam venerunt hoſtibus, qui cum potentiores eſſent, commilitones noſtros usque in Civitatem fugaverunt, & cum cuſtodes guardiæ Palatii, & alii circumſtantes milites hoc audiviſſent, incontinenti maxima cum feſtinatione cum illis armis, quæ ita derepente accipere potuerunt, illis armigeris fugatis operam præſtiterunt, obviam illis euntes deſerto palatio & loco guardiæ ipſius. Quod cum fuiſſet viſum ab hominibus Burgi, incontinenti de duobus alterum eveniſſe, aut Pontificem morte repentina obiiſſe, aut Virgineum cum gentibus ſuis Romam intraſſe, ex quo videbant cuſtodes Palatii relinquere cuſtodiam, & aufugere, & incontinenti in Urbe hæc fama orta fuit, & crevit adeo, ut ab omnibus pro certo crederetur, adeo, ut eſſent aliqui, qui omnino etiam cum juramento affirmabant, Pontificem vidiſſe mortuum pugione quodam, & magno cum timore per aliquod ſpatium ſtetit. Et apothecarii omnes eorum apothecas clauſerunt, & hi, qui in foro erant Capitolino, tanto fuerunt timore affecti, ut vix medietatem rerum, quas vendendi cauſa expoſuerant, recollegerint.

Palatium ipſum Capitolii, ubi ego eram, clauſum & diligenter extitit cuſtoditum, & Cardinalis quondam dictus Abalis, qui una cum Cardinale Sancti Petri ad Vincula Oſtium ſpatiandi gratia proficiſcebatur, cum pauciſſimis ſociis per plateam Capitolii verſus Palatium Sancti Marci quantum poterat cum equo fugiebat currendo, & multi & infiniti Curiales eorum bona, quomodo potuerunt, ſalvabant. Et quilibet Cardinalium magno cum timore videlicet quilibet in domo ſua intruſus ſe fortificavit. Et duravit dicta fama per duas cum dimidia. Et cum multi diverſi generis acceſſiſſent ad Palatium, viderunt Pontificem Innocentium in feneſtris, qui ſe cauſa extinguendi talem denominationem oſtendit. Quæ fama incontinenti ſe extendit ad ſuburbia, & potiſſime ad Caſtrum Lamentanæ, cujus domus viſu Pontificis non fuerunt diruptæ. Et cum ruſtici & habitatores dicti loci mortem dicti Pontificis audiviſſent, putantes illud verum eſſe, incontinenti clamaverunt: Orſo, Orſo, non obſtante, quod prius confœderati eſſent cum Eccleſia, & quod Papa peperciſſet eis, dummodo eſſent fideles Eccleſiæ. Quod ipſi liberaliter promiſerunt. Videns poſtea Innocentius dictorum ruſticorum innocentiam ſeu inconſtantiam, & quod de ejus morte valde gaviſi eſſent, & quod rupta fide iterum contra Eccleſiam ad Urſinos reverterentur, incontinenti mandavit, dictum Caſtrum funditus & à radice diſplanari. Et ita infra paucos dies factum fuit.

Et illis diebus ſupervenerunt novæ, qualiter Fabritius Columnenſis cepiſſet totum Comitatum Albienſem cum omnibus terris & Caſtris, excepta arce, quæ dicitur la Corvara.

Et interim gentes Eccleſiæ animalia omnia Urſinorum, quæ verſus Galeram, & partes maritimas erant, deprædati ſunt.

Die 20. Februarii Civitas Lavinia multis perfoſſa bombardis, & cum occiſione multorum,

& vulneratione infinitorum à gentibus Eccleſiæ capta eſt, & duo qui ibi Principales erant, ad Urbem capti, & in Caſtro Sancti Angeli emancipati fuerunt.

Poſt quæ quia omni die gentes Urſinorum exiſtentes in Caſtro Flaviani, & in Caſtro Sancti Gregorii, à rapinis & prædis non deſiſtebant, itaque die 15. Martii Capitaneus Eccleſiæ acceſſit ad dictum Caſtrum Flaviani, & bombardæ groſſæ Eccleſiæ per fluvium Tiberim illuc acceſſerunt, & in hoc propoſito omnes fuerunt. Sed omnia ſupra dicta ſupellectilia & artiliariæ & bombardæ acceſſerunt ad Caſtrum Galerii, & ibi ſteterunt. Dominus autem Robertus contulit ſe in Latium Patrimonii, & ejus gentes ſteterunt in Civitate Toſcanellæ, ibique multa mala & inſupportabilia geſſerunt. Deinde ſe contulerunt ultra Civitatem Aquæpendentis verſus Silvas, ibique Caſtra metatus eſt, fecitque ibi locum fortiſſimum limitibus & foſſatis; gentes enim inimicorum erant ibi prope, videlicet apud Pitiglianum & Montem Pulcianum, & ſemel de menſe Maji, prope noctem prœlium fecerunt, intra quod multi hinc inde & capti & mortui extiterunt. Et poſt illud per multa tempora quieverunt, à prædis autem Populo Romano faciendis minime deſtiterunt, quo menſe gentes confœderatorum inter ſe videlicet - - - - Florentinorum cum gentibus Ducis Mediolanenſis prœlium, in quo pluſquam centum commilitones hinc inde mortui fuerunt, & animi hinc inde turbati & nondum ſedati in eodem permanent loco, propter quod timetur aliquid inter eos fore ſcandali, vel ſaltem inter eos ſe diviſuros cauſa diſcordiæ. Nam cum milites præ omnibus exiſtentes in Pitiliano puellam quandam vi arripuiſſent, & hoc populi illi inſupportabile judicaſſent, cum & alias ſe Domino Nicolao excuſaſſent, arma ceperunt contra dictos armigeros, imploraveruntque auxilium à gentibus dicti Comitis Pitiliani, & ſic Florentinorum.

Eodem menſe Januenſes prope Petram Sanctam paſſum & locum certum fortiſſimum à Florentinis occupaverunt.

Et illis temporibus fertur Ambaſciatores, & legato Regis Franciæ per Florentinam Civitatem prætereuntes multas contumelias dixiſſe Laurentio de Medicis, & inter alia, ſe non bene & recte facere bellum contra Eccleſiam ad inſtantiam cujuſdam baſtardi Regis Ferdinandi illique minatos eſſe graviter. Item cum præfati Legati de Viterbio tranſirent verſus Urbem; Virgineus Urſinus miſit obviam eis quoſdam de ſuis, illoſque deprædati fuerunt, ut haberent eum recommiſſum apud Pontificem noſtrum, & quando reverterentur ad Regem Franciæ, recitando omnia incommoda geſta per dictum Pontificem contra eum & ejus domum, offerendo inſuper eis ſalvum conductum, cum præterirent per id territorium. Qui Domini Legati omnia patienter & audiverunt & intellexerunt uſque ad præfatam obligationem, quam ſtatim cum audiverunt, recuſarunt, dixeruntque ſe non indigere ſalvo conductu ejus, parvi faciendo & vilipendendo eum, ut tyrannum, & zagazzanum viliſſimum appellando. Et cum ad Urbem ſe appropinquarent una cum quibuſdam gentibus Eccleſiæ, ruſtici quidam ex Urſinorum oppidis, obviam ipſis iverunt cauſa invadendi & diſrobandi dictos legatos, prout hactenus fecerant. Sed ipſi Legati & eorum comitiva dantes ſe in defenſam circa octoginta ex dictis ruſticis ligatos & captos ad Urbem duxerunt, multoſque deinde vulneratos & ſemimortuos dimiſerunt.

Die penultima Maji Legati Romam intraverunt. Ferturque, Pontificem eos libenter ſuſcepiſſe, ac dixiſſe ſeu proteſtatum fuiſſe, ſe aut Eccleſiam omnem deprædaturum ſeu deſtructurum, aut Virgineum Urſinum penitus deſolaturum.

Eodem die dictum & affirmatum extitit in Urbe, quendam Dominum Julium Urſinum unum ex Dominis Montis Rotundi, qui ſub Eccleſia, & Domino Roberto militabat, per dictum Dominum Robertum captum & carceratum fuiſſe, deprehenſumque in prodimento, hoc videlicet, quod ipſe per literas & nuncios locutus fuiſſet, ſtetiſſetque cum Duce Calabriæ tempore, quo excubiæ nocturnæ fiebant per eum, quia mox erat alternatim & viciſſim quilibet Dominus facere excubias illo ſtatuto die vel nocte ſe permiſſurum gentibus Ducis Calabriæ una cum eo, & intrarent atque introirent locum, ubi ſunt gentes Eccleſiæ, & Comes Robertus, ibique ſtragem volebant facere; deinde intendebat ad Urbem Romanam dictus Dux Calabriæ cum gentibus prædictis venire, ibique totam Urbem deprædari. Et hoc denunciatum fuit Domino Roberto Capitaneo Eccleſiæ per quendam commilitonem degentem ſub ſtipendio Domini Julii, quod non fuit creditum incontinenti ab eo, ſed adveniente tempore dictarum excubiarum ſterit ſuper ſe, & cuſtoditis locis & paſſibus per ſuos milites invenit dato ſigno per dictum Dominum Urſinum, gentes Ducis Calabriæ cepiſſe intrare locum Eccleſiæ cuſtoditum per dictum Dominum Julium. Atque dictus Dominus Capitaneus inſurgens, videns rem, prout ei revelata fuerat, veram eſſe, armata manu cœpit & dictos hoſtes, qui jam intrare cœperunt, & dictum Dominum Julium una cum quibuſdam ex ſuis primatibus & militibus, quos intellexerunt de dicto prodimento participaſſe, parique cuſtodia illos carceratos detinuiſſe, & detinere, hoc ſupra dicto Domino Pontifici totique Eccleſiæ nuntiando.

Prima hebdomada Junii die Veneris factum fuit Conſiſtorium in Palatio Sancti Petri, ubi fuerunt omnes Cardinales, & ibi palam omnibus Cardinalis Senenſis Vice-Cancellarius, & Sabellus, & nonnulli alii petierunt à Summo Pontifice pacem, quod deberet facere cum Rege Neapolitano, & cum inimicis ſuis. Et offerebant, Regem Ferdinandum velle concedere Eccleſiæ civitatem Aquilæ, & totum Abrutium cum omnibus Baronibus & Dominis, qui vocaverunt Eccleſiam, & inſuper ſe daturum tributum

tum Eccleſiæ conſuetum, & illud dare tenebatur à tempore præterito cum aliqua temporis dilatione ſe ſalvaturum. Et multi Cardinales etiam hoc confirmabant.

Tunc erexit ſe in pedes Abalis Cardinalis Francigena, & dixit contrarium, non poſſe fieri cum honore Eccleſiæ, ex quo tota Francia ſeu Gallia fuerat ſubmota cum Duce Reno, ut veniret, & magnæ ſuper hoc expenſæ, & præparamenta facta erant, & quod non videbatur conveniens, quod Eccleſia tam ipſum Ducem & Regem Franciæ cum reliqua Gallia, quam etiam Barones & Dominos, qui ſeſe Eccleſiæ ſponte dederunt, illuderet pro tali re conſequenda, allegabat, quod ſi talem pacem feciſſet, certe nihil acquiſiviſſet, ſed potius bona & pecunias ſuas perdidiſſet.

Contra quem inſurrexerunt præfatus Dominus Vice-Cancellarius, & Cardinalis Senenſis, & cum eo multa verba inhoneſta & vituperoſa habuerunt, & inter cætera dictus Dominus Vice-Cancellarius dixit, non eſſe ſtandum verbis illius Abalis tanquam ebrii, & quod ebrius eſſet, una cum aliis ampulloſis verbis; contra quem ſimiliter dictus Abalius protulit verba vituperoſa, videlicet illum eſſe maranum, & filium meretricis, & vitam ſuam dehoneſtabat, propter quod maximus tumultus factus fuit in dicto Conſiſtorio, ita, ut unuſquiſque crederet, eos venturos ad manus, dictumque Conſiſtorium fuit expeditum quaſi in meridie.

Die lunæ proxime tunc futura Dominicus Cardinalis Sancti Angeli in Conſiſtorio fuit pronunciatus Legatus de latere in campo una cum gentibus Eccleſiæ. Quem cum cæteri Cardinales concomitati eſſent usque ad oſtium domus ſuæ, ut moris eſt, quando petierunt licentiam, dictus Abalis traxit ſe ante, dixitque eidem Cardinali, quod præparaſſet in tentorio ſuo multa barilia vini, & multos botiglios plenos vino, ut poſſent ibi aſtantes bene bibere. Quod creditur dixiſſe, ex eo quia dictus Vice-Cancellarius in Conſiſtorio proximo tunc præterito dixerat, ei butiglionem plenum vino, & ebrium, ſed pauci ibi aſtantes intellexerunt.

Eodem menſe Junii, cum Noſter Papa non haberet pecuniam pro militibus, ſubtili & mirabili quodam ingenio excogitavit, ac de novo creavit quinquaginta duos Officiales plumbatores bullarum Apoſtolicarum, qui dicti vulgariter ſunt, Licenzatori, habuerunt medietatem introitus dicti officii junctam cum alia medietate ipſius Papæ, & quodlibet officium vendidit quingentis Ducatis auri in auro. Itaque fuerunt recollecti viginti ſex millia ducati quorum viginti quinque millia convertit in cohortes & gentes armorum, mille autem promiſit diſtribuere inter Doctores Studii, quibus ipſe pro eiſdem militibus abſtulit pecuniam deſtinatam in gabellam Studii.

Eodem menſe Dux Calabriæ diſcedens obſedit Civitatem Cornetanam, quum in continenti ſe ad dictum locum applicavit, & deprædatus eſt, cepitque multos homines & multa animalia Cornetorum, ſed in prælio ibi facto multos mortuos reliquit.

In Urbe interea non reſtabant iniqui operari iniquitatem, ſed magis increſcebant, & in Campo Martio brevi ſpatio noctis tempore armati diverſa vice duas mulieres juvenes & nuptas è latere maritorum, vi & armata manu rapuerunt, easque duxerunt prope flumen, & mane ante diem ad domum prædictam reduxerunt. Utrum fuerint redditæ virgines, ſtandum eſt judicio Ovidii, qui dixit, à juvene cupido credat reddita virgo. Et erant illæ mulieres non quidem parvæ qualitatis, & potiſſime una earum, clamores ad Papam acceſſerunt, qui tantum de eo curavit, ac ſi ſomnium fuiſſet. O Chriſte, quid verius dicemus, Te nobis Paſtorem ovium tuarum dediſſe, aut oves lupo commiſiſſe! Excuſandus eſt Papa noſter, vel quia hoc neſcivit, vel ſi ſcivit, conſideratis temporibus pro meliori tacere, ac fingere ſe neſciviſſe conſtituit.

Interea Dux Calabriæ applicavit ſe cuidam Caſtro dicto Cervetero, quod expugnare tentavit. Et ſimiliter civitatem Tuſcanellæ expugnare conatus eſt. Putabat forte, illam ſibi ſponte daturam, eo quod paulo ante fuerat à dicto Domino Roberto, & ejus gentibus, ut dictum eſt, male tractata. Sed hi, qui eam cuſtodiebant, adeo ſe defendendo geſſerunt, ut poſt finitum prælium circa muros illius loci pluſquam centum & triginta cadavera reperta fuerint. Et hæc quidem inimicorum erant.

Poſt quæ in continenti Dux Calabriæ cum gentibus ſuis ſe contulit ad Caſtrum Anguilariæ, quod credidit bello ſuo oppugnare, ſed quia erat bene cuſtoditum, nihil ei obfuit. Fertur tamen pluſquam quadraginta de ſuis ibi mortuos reliquiſſe. Demum ſe aliquantulum retrotraxit. Fertur etiam, & hoc habitum fuit à nonnullis, qui à dicto Campo aufugerunt, Ducem prædictum cum gentibus ſuis fame perire, ſe ipſoſque carere pane, vino & cæteris, ac illos pluribus diebus vixiſſe ex ſolis fabis & tritico decoctis & aqua, & non poſſe illos durare. Demum fertur, ad Papam fuiſſe tranſmiſſas literas Regis Franciæ, quibus continebatur, præfatum Regem in auxilium Eccleſiæ præparaſſe Ducem Reni, pugnaturum cum dicto Rege Ferdinando, ac dediſſe, & ſe miſſurum quatuor millia ſcutos Franciæ, item centum lanceas more antiquo, quarum unaquæque dicitur habere quinque milites vel homines, & ultra quatuor millia peditum inter - - - - tenſes, & alios, & illos obtulit, ſe ſuis expenſis daturum uſque ad finitam guerram, hoc videlicet intellecto, ut dictus Papa nullo modo pacem cum dicto Rege faceret, alioquin proteſtatur de expenſa facta jam, & de fienda contra ipſum Pontificem & totam Eccleſiam. Quæ literæ ab aliquibus ſimulatæ, creditæ ſunt, ac factæ hic Romæ à Cardinali Abalis, qui ſolum voluntatem Cardinalis Sancti Petri ad Vincula ſubſtentare conaretur. Sed futurus hoc judicabit eventus. Interea Tiburtinus populus omiſſis nunciis portavit quædam capitula facta inter

inter ſe & uxorem Virginei Sabellam, quibus tregua per tres menſes concludebatur, quibus etiam Populus Romanus continebatur. Sed hæc per Protonotarium Columnenſem de Præneſtre Gubernatorem Tiburis diſturbata ſunt, voluntate cujus fertur acceſſiſſe Dominus Proſper de Columna.

Reverendiſſimi inſuper Cardinales, Vice-Cancellarius & Aſcanius acceſſerunt cœnatum ad quoddam Caſtrum Urſinorum vocatum l' Iſole, ferturque ibi pacem tractare cum dictis Urſinis.

Die 29. Junii Dominus Robertus noctis tempore, & ſecreto modo ſe ad Urbem contulit, ferturque viſum fuiſſe in Palatio cum ipſo Papa loquentem. Ibique moram traxit per aliquos dies. Dux Calabriæ deſcendit in partibus Tranſtiberinis, & quando ſtabat in uno loco, & quando in alio viſus fuit prope mare & Civitatem Portuenſem, & aliquando ad locum, ubi dicitur la Magliana, & ad Porcarecchia, tranſcurritque uſque ad prædictam portam, & ad Burghettum. Et multi exiſtimabant, ipſum velle tentare aditum, & convertere ſe in Latium, & non poſſe, & quod flumen Tiberis cuſtodiebatur à quodam de Tolentinis, qui ſub Eccleſia cum ſeptem ſquadris militabat; cuſtodiebatur etiam à nonnullis fuſtis ſeu navibus bene inſtructis, quas Papa inſtruxit ad cuſtodiendum Tiberim. Cauſa fugæ & receſſus deſiderati allegatur hic in Urbe, primo quia gentes Ducis prædicti ſtant cum maxima penuria rerum comeſtibilium; Panis ater & parvus pro magno pretio, vinum non habetur, niſi per paucos, & id ſex aut ſeptem Bolognenis pro quolibet metreto.

Item alia cauſa allegatur ex eo, quia Civitas Ducalis obſidentibus Aquilanis & Antonello Sabello, ut fertur, terminum cepit, ut niſi infra aliquos dies detur ei auxilium, ſe daturam Eccleſiæ, velletque ſi poſſet prædictus Dux Calabriæ cum gentibus ſuis illi ſuccurrere, ſed obſtat; quod tranſire non poteſt, & multi ex peditibus ejus transfugæ ad Urbem venerunt ſemimortui.

Interea pacta & Capitula, quæ geſta erant inter Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, & Dominam Iſabellam uxorem Virginei Urſini de non offendendo per 15. dies, & dum inter eam & Populum Romanum ſimul & Tiburtinum induciæ trium menſium tractabantur, Dominus Proſper de Columna cum gentibus ſuis contulit ſe ad Caſtrum Sancti Gregorii & Sancti Angeli, & illa duo caſtra deprædatus eſt, cepitque multas morunas ruſticorum ſecure metentium & ibi laborantium.

Poſt quæ bellum intulit muris dicti caſtri Sancti Angeli, ibique tres fœminas & duos homines interfecit, & etiam nonnulli de ſuis fuerunt vulnerati, captivos duxit ad Caſtrum Civiliani.

Quod cum alii ruſtici dictorum Caſtrorum audiviſſent, acceptis armis contra Tiburtinos ſimiliter in campis ſecuros metentes & laborantes irruerunt, dicentes, ſe fuiſſe proditos per eos, & ſub eorum & Summi Pontificis ſalvo conductu fuiſſe deprædatos, in qua hinc inde infiniti & capti & vulnerati exiterunt.

Domina Iſabella prædicta tres Tiburtinos Legatos pro dicta ſecuritate componenda penes eam exiſtentes ſuſtinuit, & eos non redire permiſit, nec profuit eis oſtendere ſalvum conductum ſubſcriptum manu Cardinalis Columnenſis.

Et illis diebus tres nautæ, qui cum tribus naviculis vinum ad Urbem portaverant, & vendiderant capti, & in Caſtro Sancti Angeli emancipati fuerunt, fuitque oppoſitum, eos velle in receſſu dictas tres naves Duci Calabriæ commodare, ut per eas conſtructo Ponte per Tiberim in Latium deſcenderet.

Et hujus etiam timore in faucibus Tiberinis conſtitutum fuit unum, quod vulgariter dicitur baſtione, ne in Tiberim intrarent naves vel galeræ Regis Ferdinandi, dictumque Ducem in Latium retroduceret, fueruntque multi homines & bombardæ in cuſtodiam appoſiti, & catena turris Oſtiæ tirata & tenſa fuit ad eundem finem. Itaque neque intrare neque exire cuiquam libebat.

Interea Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Aſcanius multis & iteratis vicibus Duci Calabriæ comeſtibilia donabat, & ut fertur etiam de licentia Papæ, & dona erant hujusmodi, videlicet una rheda ſeu carrum panis, una ſalma boni vini, alia carnium ſalatarum, & alia pomorum ſeu melangolorum.

Et gentes hinc inde quieſcebant, adeo, ut non viderentur alias inimici, ex quo, quod nonnullis exiſtimatum fuit, infra aliquos dies ad pacem venturos, & inter ſe tunc pacem tractantes.

Eodem menſe Junii in die Sancti Joannis Baptiſtæ intra 20. & 22. horam orta fuit diſcordia inter domeſticos Cardinalis Vice-Cancellarii & armigeros exiſtentes ad cuſtodiam Palatii Papæ, quæ ex parva re initium aſſumpſit; factum eſt prælium ante palatium ipſius Vice-Cancellarii, in quo tres tamen de ejus domo interfecti fuerunt, dictumque prælium extinctum fuit in continenti.

Die 28. ejusdem menſis in Campo Ducis Calabriæ in partibus Tranſtiberinis exiſtente prope Porcaricciam ignis exortus eſt, qui ſubita vi ventorum ductus, tentoria cuſtodum Ducis prædicti & aliorum militum multorum in cinerem convertit. Itaque fertur inter equos & bona quatuor millia ducatorum combuſta fuiſſe; cujus origo fuit quidam Hiſpanus, qui carnes aſſabat prope ſepem quandam, quod non multo plus Dux cum gentibus prædictis inde receſſit.

Eodem die prodimentum in Oſtia per ejus Caſtellanum machinatum, detectum eſt, qui intendebat, ut dictum fuit, locum Oſtiæ cum omni ſupellectili Duci Calabriæ dare vel tradere. Hic quidam Januenſis fuit nomine - - - -

Die penultima dicti menſis videlicet in die Sancti Petri & Pauli Romam ligatus venit, & in Caſtrum Sancti Angeli ſtatim miſſus eſt.

Eodem

Eodem affirmatum eſt, in Aquilana civitate multos fuiſſe interfectos, & quidem de Eccleſiaſticis, quod vario modo recitatum fuit. Nam quidam dixerunt, cum Aquilani una cum aliis obſediſſent quoddam Caſtrum Civitatis Ducatus, exeuntes poſtea obſeſſi, multos ex Eccleſiaſticis oppreſſiſſe: demum alii dixerunt, Comitem Montorii, qui ſub Rege Ferdinando militabat, prius ab eo captum & carceratum, & cujus cauſa Aquilani Eccleſiæ ſe dedere, in Aquilam intraſſe, ſtatimque cum ſuis ad libertatem proclamaſſe; contradicente Archidiacono, qui ibi pro Eccleſia erat, nonnullos ex Eccleſiaſticis oppreſſiſſe, & tandem rejectis Regalibus Eccleſia cum Archidiacono obtinuit, ad quam in continenti Papa Legatum miſit Epiſcopum quendam, & res ita ſucceſſit. Nam cum Aquilani eſſent caſtra metati apud civitatem Ducatum ſrate Archidiacono bombarda * hortatu Comitis Montorii, qui primo fuerat captus à Rege demum dimiſſus multis pollicitationibus, ac noviſſime populi perſuaſu contra Regem arma ceperat, non tamen ſe multum inimicum oſtendens, & ibi petierunt dari ſibi quatuor Conſiliarios dicti Comitis, & revertiſſent tandem domum vi acceptam duobus ex illis interfectis, & per feneſtras extractis & projectis una cum duobus aliis & Notario quodam abierunt. Comes autem accepta omni ſubſtantia, quam ibi habebat, ac cum omni familia ex Aquila receſſit, ac ad Caſtrum generi ſui fortiſſimum, qui cum Rege militabat, acceſſit non ſine magno timore & ſuſpicione Aquilanorum.

Interea multum de pace ſperatum fuit, potiſſime cum aliqua ex his viderentur, offenſæ inter milites hinc inde non fiebant. Miſſus à Rege Hiſpaniæ hac lege, ut Urbem non intraret, niſi pace firmata, Palatium Apoſtolicum intravit Comes Pitiliani, ſecreto modo, ut credo, Papa inſcio, in Turri Cardinalis Sancti Angeli, quam in monte Pincio conſtruxere, moram traxit per aliquos dies, cui Cardinalis Aſcanius & Cardinalis Sancti Angeli ſecreto modo duobus duntaxat famulis comitantibus per magnum ſpatium forte horarum quinque quaſi omni die locuti ſunt. Ex quo omnes firmiter intelligere poſſunt, Papam noſtrum ab omnibus deceptum fuiſſe.

Deinde die ſecunda Julii Dux Calabriæ cum omni ſuo exercitu e partibus Tranſtiberinis in Inſulam, tranato Tiberi, ſe convertit, confectis quibuſdam naviculis apud Caſtrum Flaviani, moxque Caſtrum Montis Rotundi, quod Cardinalis Urſinus pro Eccleſia tenere fatebatur, cepit, Cardinalem ipſum carceratum retinuiſſe fertur hoc modo. Nam in continenti Comes Pitiliani Organtinus Urſinus & alii de Urſinorum genere, qui contra Eccleſiam militabant, iverunt ad dictum Caſtrum, quibus ſine contradictione conceſſum eſt; quod audiens poſtea Cardinalis una cum populo, Dominos ipſos cum gentibus, qui cum eo erant, ejecerunt, demum Domini prædicti, expulſi magna, ut fertur, vi & Caſtrum & Cardinalem ceperunt, ſed in hoc omnium judicio fallacia, machinatio, prodimentum ſeu dolus fuit, quod oſtenditur ex eo ſolo, quod paulo ante Cardinalis Nicolaum Polentinum cum gentibus ſuis & quatris non minus quatuordecim pro tuitione illius loci, non admiſerunt, immo expulerunt. O facinus indignum! o Papa deceptus! o Papa defraudatus & irriſus! Quid magis bello inſiſtes, cum neque fides, neque pecunia tibi magna ſuperſit. Pecuniæ quidem nullæ ſunt, fideles tui minus, quid corium ſubditorum tuorum, ultimumque exterminium tantoque robore expectas? Da pacem, da pacem ſubditis tuis, poſtquam de inimicis tuis aliter vinditam ſumere non vales, & noli deteriora expectare.

Die 13. Julii Abbas Sancti Pauli captus, & in Caſtro Sancti Angeli carceratus & tortus permanet, & quod in fraudem Papæ & Eccleſiæ terras & Caſtra præfato Monaſterio Sancti Pauli ſubjecta Duci Calabriæ, Urſinis & cæteris inimicis tradidit, fingens ſe ab eis ſuperatum & expulſum fuiſſe. Quod cum ita ſe inimici in dicta caſtra recepiſſent, ſtatim incurſiones & prædas in Romanos uſque ad pontes fecere, ubique multa genera animalium, bubulorum, boum & equorum, & aliorum generum civium Romanorum in ditionem eorum produxerunt.

Die 17. ejuſdem menſis Petrus Palutii de Subatariis Civis Romanus, qui ſtaret in area ſua, quam habebat in partibus Inſulæ, ad triturandum granum, ſupervenit frater carnalis Pauli Urſini ex latere materno una cum 25. equitibus cauſa deprædandi dictam aream. Qui Petrus cum ſociis dedit ſe ad defenſam, & tandem cepit dictum fratrem Pauli Urſini una cum quatuor aliis, quos omnes ligatis manibus poſt terga ad Capitolium duxit parva manu.

Die 19. ejuſdem menſis dictum eſt in Urbe acriter pugnatum eſſe apud Sanctum Severinum, ita ut terra ipſa capta ſit ab hoſtibus, id eſt, hominibus Regis; & in dicto bello multos mortuos fuiſſe, & potiſſime Dominum Auguſtinum Campifregoſi, & ex eo Ducem Capuæ filium Ducis Calabriæ letaliter vulneratum eſſe, & gentes Eccleſiæ habuiſſe deteriorem partem.

Die 26. Julii Dominus Proſper Columna cum ſuis cohortibus acceſſit ad Caſtellum, quod dicitur, Sancti Angeli ſuper Tibur verſus Sicilianum, ibique movit bellum, ubi cum gentibus ſuis jam ingreſſus erat, poſtea vero detexerunt nonnulli, qui ibi latebant, & præſciverant dictam obſidionem, & de Vico Varo veniebant, certificantibus eos quibuſdam Tiburtinis, qui ſub dicto Proſpero militabant, & quibus dictus Proſper maxime confidebat; qui tandem dictum Proſperum cum aliis, qui jam dictum Caſtrum intraverant, expulerunt, ubi cædes magna facta fuit, & aliqui hinc inde vulnerati & mortui, intra quos Odoarius de Genezano; &, ut fertur, dictus Dominus Proſperus deteriorem partem habuit.

Eodem die Dux Calabriæ per quendam ſuum Tibicinem notificavit Conſervatoribus Urbis qualiter proclama emiſſum pro ſe in campo,

campo, ut omnes ſalvi conductus, qui per ſe Virgineumque, & quoſcunque alios facti erant Romanis, ex tunc impoſterum intelligerentur revocati, quamvis illis non obſtantibus in aliquibus diebus ſuperioribus dicti Cives à militibus dicti Ducis deprædati fuiſſent, item eo quia omnes de campo, qui habebant captivos, quibus impoſita erat pecunia ſolvenda, in continenti deberent illos cogere ad ſolvendum, & qui non eſſent ſolvendo, ducerentur ad eum. Et ipſe emebat eos quatuor ducatis pro quolibet ad mittendos eos in galeras. Item & quod ab inde in poſterum præfati Cives non ſperarent ab eo pacem, ex eo quod, ut dicebat, ſe pluries illam petiiſſe etiam cum vilipendio & gravi detrimento totius Ligæ & confœderationis, & non potuiſſe eam conſequi ex defectu Pontificis, & ſe fuiſſe pluries illuſos & irritos ab eo, & quod de cætero caverent, & providerent factis eorum, & quod intendebat facere aſperiorem & deteriorem guerram, quam hactenus fuiſſet. Quæ omnia intellecta fuerunt à dictis Dominis Conſervatoribus non aliter de rebus Civitatis procedentibus.

Die 28. ejuſdem menſis Dominus Fabritius & Antonellus Sabellus bellantes circa Comitatum Tagliacozzi in prælio ceperunt dictum Paulum Vitellium filium dicti Jacobi Vitellii una cum 80. equitibus militibus, & hoc apud Burgum Cæſarum in dicto Comitatu, ubi acriter pugnatum eſt per aliquod tempus: & è gentibus dicti Domini Fabricii & inimicorum interfecti fuerunt, & potiſſime ex gentibus dicti Domini Fabritii tres notabiles viri, duo Conteſtabiles, & alius vir fortiſſimus ibi cecidit, & parum deſtitit, quod filius Virginei etiam in dicto campo captus fuiſſet.

Additus eſt cohortibus Eccleſiæ Protonotarius quidam dictus Protonotarius Torellus cum centum militibus armatis & aptiſſimis ad militiam una cum 25. baliſtariis equitibus, ſperatumque in dies multos cohortes ex Romaneola venturas in auxilium Eccleſiæ.

Quapropter dictum eſt, Papam velle Pacem cum dictis inimicis componere, ſtante potiſſime ſpe adventus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula cum multis galeris armatis, & cum infinitis pecuniis.

Demum die 4. Auguſti Cardinalis Sancti Angeli ſemimortuus cum paucis ex ſuis circa mediam noctem per flumen Tiberis in navicula quadam ad Campum Ducis Calabriæ ad Montem Rotundum uſque navigavit, ibique ut fertur, locutus fuit cum gentibus & Dominis dictæ Legæ; deinde nocte ſequenti ſimiliter ſecreto modo ad Urbem reverſus eſt, & allocutus Pontificem; rurſus nocte ſexta per dictam naviculam ad dictum locum acceſſit, quid tamen ibi actum fuerit, neſcitur: Sperabatur tamen eum pacem tractaturum, ex quo ipſe ſemper de pace tractavit. Sed hanc ſpem abſtulit dies ſeptima dicti menſis, in qua Papa exburſavit multa millia ducatorum militibus ſuis pro futuris temporibus, quod ſignum eſt futuri belli magis, quam pacis.

Interim tamen milites tam amici quam inimici à prædis & rapinis rerum Civium Romanorum non deſiſtebant, nec dictis temporibus prælium aliquod inter amicos & inimicos unquam auditum fuit, ſed res ſic quiete ſtabant.

Die 11. Auguſti Cardinalis Sancti Angeli una cum Cardinali Aſcanio & Domino Jacobo de Trivulto, qui primus eſt, qui ut rem gerat pro gentibus Mediolani Ducis, & qui per aliquos dies ſtetit in domo Cardinalis Sancti Angeli ſuis expenſis in Turri in Monte Pincio ſummo mane acceſſerunt ad Palatium Papæ cum quo ſeptem horis continuis, ut fertur, tractaverunt & limitaverunt capitula futuræ pacis: demum cum eſſet hora 20. in eodem Palatio cum Pontifice comederunt; redeuntes tandem ad idem negotium, uſque ad tertiam horam noctis permanſerunt: mane deinde ſequenti 12. Auguſti dictum eſt in Urbe, pacem fuiſſe compoſitam, ac infra ſcriptis capitulis concluſam: Quod Rex Ferdinandus reſpondeat cenſum debitum Eccleſiæ pro conſueto: Secundo, quod Barones, qui Eccleſiæ ſe dederunt, reſpondeant cenſum Eccleſiæ, & quod id, quod ſolvunt, computetur de eo, quod ſolvere tenebatur Rex, quod - - - - - - - - Regnum poſſidebat, & quod deinceps dicti Barones recognoſcant Papam & Eccleſiam in ſuperiorem immediate: Itemque de Abbatia Montis Caſſini, & de ejus terris & caſtris diſponatur per Pontificis voluntatem. Itemque Epiſcopatus & Beneficia Regni Neapolitani diſtribuantur per Papam. Itemque Civitas Aquilæ ſtet in libertate ſua, ſi vult eſſe Papæ, ſit, alioquin ſi vult eſſe Regis, ſit.

Et quod Dux Renati & Francigenæ volentes venire contra Regem, non poſſint impediri à ſubditis Eccleſiæ; Immo Papa & ejus terræ poſſint ei dare paſſum & victualiam. Item quod Virgineus Urſinus veniat ad miſericordiam Papæ cum pedibus nudis & corrigia in gula, & capite nudo, & genuflexus petat veniam amore Dei à Pontifice. Item quod Cardinalis Urſinus & cæteri Urſini ſtent & ſubjaceant arbitrio Pontificis, utrum & quantam pœnam mereantur. Et quod terræ captæ hinc inde & eorum reſtitutio repoſita ſit in pectore Regis Hiſpaniæ. Sed de his conditionibus pacis *nihil* aliud viſum fuit, quod Urſini ſteterunt in domibus eorum, & Dominus Robertus receſſit, & pax non ſequitur.

Quæ eum ſic agerentur in dicto Palatio, XI. die tumultus factus eſt in Urbe, ac clamatum, & dictum, Monaſterium Sancti Pauli datum eſſe in prædam. Ad quod tantus concurſus populi fuit, ut ſimilis videretur ludo Teſtaccii. Et tandem nihil fuit, & quod in continenti Conſervatores, Vice-Camerarius & Archiepiſcopus Coſentiæ una cum militibus & peditibus Eccleſiæ ad ſedandum diſcordiam confeſtim acceſſerunt, dictamque rixam extinxerunt, cujus origo hæc fuit:

Nam aliqui Hiſpani Eccleſiæ ſtipendiarii pedites furto acceperunt quoſdam Equites dicti Conventus exiſtentes juxta muros dicti Conventus,

ventus ecatra quos in continenti exiverunt Monachi cum aliquibus cuſtodibus, quos penes ſe retinuerunt, & eos de manu inimicorum ſeu latronum excuſſerunt acriter verberatis, qui ſe defendentes Monachos prædictos & cuſtodes uſque in Monaſterium fugaverunt. Qua de cauſa orta fuit fama inter circumſtantes, quod Monaſterium illud deprædaretur per ſatellites ſeu ſtipendiarios Eccleſiæ, ex quo dicti Hiſpani cum Eccleſia erant. Quæ fama in continenti extenſa fuit per totam Urbem, ex quo omnes fere undique cum ſaccis & armis ad adjuvandum acceſſerunt. Sed res, ut dixi, in continenti extincta fuit.

Die 14. ejusdem menſis Cardinales omnes acceſſerunt ad Palatium orto jam ſole cauſa faciendi commemorationem & Annualia Sixti, & audiendi Miſſam una cum Pontifice. Et cum intraſſent ad Papam cauſa perſcrutandi & ſciendi conditiones pacis, diu ibi permanentes nihil egerunt, quia, ut fertur, nullum verbum habuerunt à Pontifice, niſi quod pax compoſita eſſet. Propter quod multi Cardinales irati, & inflati ex dicto loco exiverunt, adeo, ut illa die ceremoniæ paratæ pro Sixto celebratæ minime fuerint.

Eadem die tumultus factus eſt in Urbe apud Eccleſiam Sancti Benedicti prope plateam Judæorum, in qua interfectus fuit Euſtachius della Valle Sabas Gotis de Capodiferro, ut dicitur, quia erat cognatus Domini Georgii de Sancta Cruce, vel, ut aliqui ferunt, quod filius ejus Virgilius auxilium & præſentiam præſtitit his, qui interfecerunt Dominum Paulum de Valle dicti Statii fratrem, ut ne deficerent in Urbe anguſtiæ & tribulationes.

Die ſequenti 15. videlicet in die Sanctæ Mariæ de ſero filius Riccardi Sanguigni interfectus fuit in domo cujusdam meretriculæ dictæ la Gracchetta retro Eccleſiam Sancti Auguſtini, una cum omnibus aliis Francigenis. Et cauſa occiſionis hoc modo proceſſit: Nam cum dictus Bernhardinus acceſſiſſet una cum quibusdam armatis conſociis ad domum dictæ meretricis, ingreſſus oſtium invenit ibi duos Francigenas, qui ſtatim eo ingreſſo oſtia ſeu portas in continenti clauſerunt. Et cum dictus juvenis interrogaret cauſam, quare ita clauſerint, vel forte, ut aliqui crediderunt, rixam aliquam cum illis haberet, absque tamen pluriloquio unus ex his quodam ferro haſtato pectus illius juvenis perfodit, fecitque eum in continenti mortuum in terram cadere, ſocii vero illius occiſi, qui eum aſſociaverant, audientes tumultum, oſtia prædicta violenter aperuerunt, quia foris expectabant. Et cum vidiſſent prænominatum juvenem mortuum jacere, confeſtim juvenes contra dictos interfectores duos ex illis perfoſſis pectoribus in continenti mortuos reddiderunt, alium vero fugientem, ac dictam meretriculam non aliter inſectati ſunt niſi per ignem impoſitum totam dictam domum una cum alio fugiente combuſſerunt. Meretrix autem ideo acceſſit, quæ advenientibus flammis & ſolario combuſto, & ad terram cadente in quadam feneſtra partim intus, & partim foris ſedendo, ſalutem ſibi quæſivit. Quod cum audiſſent familiares Cardinalis Abalis, ad ſuos ſocios proceſſerunt, invaſeruntque prænominatos juvenes & ſocios, cum quibus aliquando bellatum fuit, ſed poſt in fugam converſi fuerunt dicti Francigenæ, ideo quod ex eis plusquam 40. vulnerati extiterunt, & ſic ultra prædictos vulneratos quatuor ibi mortui fuerunt, Bernhardus Sanguineus, duo ex dictis Francigenis interfectores, qui ferro perierunt, & alius combuſtus fuit, ne non videamus pejora.

Sunt, qui dicunt, caſum ita interceſſiſſe: Nam cum quidam juvenis ſocius dicti Bernhardini acceſſiſſet ad domum dictæ meretriculæ cauſa dormiendi cum ea, & dictam mulierem dixiſſe ei: Vade, quia non poteș hac nocte dormire mecum, eo quod talis eſt mecum, loquendo de illo Francigena. Et cum ille non eſſet quietus, velletque omnino dicto Francigena expulſo permanere, fuit tamen inde expulſus; qui poſtea acceſſit ad dictum Bernhardinum, quem duxit armatum, cauſa rapiendi illam meretricem & ducendi eam ad domum ſuam. Et cum dictus Bernhardinus primum aſcendiſſet dixiſſetque dictæ meretrici: Veni nobiscum; illa renuente præfatus Francigena, accepta partiſciana ferrea eum percuſſit. Statim cecidit: ille vero principalis ſocius traxit ejus corpus per ſcalas, uſque ad viam, in qua in continente mortuus fuit, & cum aliis ſociis bellantibus cum his, qui eum interfecerant, ille principalis cucurrit ad domum Stephani Franciſci, & numeravit ei mortem Bernhardini. Ex qua domo exiverunt plusquam 40. juvenes armati, & euntes ad locum invenerunt Bariſellum, qui ceperat duos ex illis Francigenis, qui ſtabant in dicta domo, & eximentes illos de manibus curiæ, quos ultra quaſi obtulit, in continenti eos interfecerunt. Et deinde accedentes ad dictam domum ignem impoſuerunt, & redeuntes ad domum cum cadavere Bernhardini, obviaverunt illi meretriculæ, quæ aſſociabatur à quodam alio, qui in dicta domo fuerat, quem in continenti interfecerunt, & meretriculam ad domum prædicti Stephani, & deinde ad Capitolium duxerunt. Et ne undique deficerent anguſtiæ, dictum ac quidem affirmatum fuit in Urbe, Regem Ferdinandum cepiſſe, & captos retinere hos quatuor, videlicet, Dominum Anellum ejus in Urbe Ambaſciatorem, Dominum Franciſcum de Averſo ejus Secretarium, Franciſcum Coppolli & Dominum Petrum Paulum Catalanum, qui principales fuerant apud eundem. Et cauſa ejus fuit, & quod dicitur, ipſos fuiſſe cauſam tantæ diſcordiæ & rebellionis cum Baronibus ejus Regni, nec præmiſſis fuiſſe contentum Regem, ſed immo omnia eorum bona, quæ ad multa millia ducatorum aſcendebant, abſtuliſſe, & aliquos eorum poſtea decapitaſſe.

Et quamvis de pace prædicta habita eſt fides per Os Pontificis, qui dixit pluries Conſervatoribus & aliis, pacem prædictam fuiſſe compoſitam, & licentiatum fuiſſe Dominum Ro-

 bertum

bertum Sancti Severini cum gentibus ſuis; nam propterea deſtiterunt Urſinæ gentes deprædari, & graſſari gentes Columnenſium, nec Dominus Proſper Columna incitatus primo viciſſitudinem reddere prædictis Urſinis, adeo, ut 24. die Auguſti in Vigilia Sancti Bartholomæi Papa miſerit quendam Dominum Paulum Commiſſarium ſuum ad Civitatem Tiburtinam cum Brevi & præcepto, ut offenſæ levarentur, & de cætero nec ipſi Tiburtini ab Urſinis, nec è contra offenderentur; nuncians eis pacem prædictus Dominus Commiſſarius Papæ à gentibus Urſinis interfectus & ſpoliatus, ac nudus relictus fuit. Et modus fuit iſte: Nam cum dictus Dominus Commiſſarius acceſſit ad dictam Civitatem, mane ſummo juſſit non aperiri portas, ne quis exiret. Et coadunato Conſilio oſtendit Breve Papæ, quo pax continebatur, mandavitque eis, ne de cætero prædictos Urſinos offenderent. Et cum ibi permaneret dictus Franciſcus de Valle, in quodam modo Tiburi exivit cum quibuſdam equitibus, cui inſidiæ per præfatos Urſinos ex oppido Caſtelli factæ erant. Et cum prælium per aliquod tempus geſſiſſent, in Tibure acclamatum fuit: ad arma, ac renunciato, qualiter dictæ gentes Urſinorum cum dicto Franciſco certarent, accurrerunt Tiburtini, & nna cum illis Commiſſariis, qui cum veniſſet ad prælium, ſtatim cucurrit ad hoſtes, oſtendens Breve, ac dicens pluries: Pacem habetis, pacem nuncio vobis; & illi non attendentes ad Breve aut ad pacem, alterum prædictum Commiſſarium obviam euntem interfecerunt & ita, ut ſupra, diſrobaverunt in loco extra Tibur verſus Cicilianum, qui dicitur li Archi, ubi erant aquæductus; propter ejus mortem in continenti Tiburtini una cum dicto Franciſco de Valle irruentes in eos fugaverunt uſque ad dictum Caſtrum, & aliquos ex his interfecerunt, & infinitos quodam modo vulneratos reliquerunt.

Deinde menſe Septembris tumultus maximus factus eſt in Civitate Aquilana, ubi tandem Archidiaconus, qui pro Papa & libertate Aquilana erat, fuit interfectus, intravitque Comes Montorii cum gentibus Regis, & Eccleſiaſtici aut cæſi aut expulſi fuere.

Et quamvis multi multa dixerint de Papa Innocentio, qui dictam pacem fecerat in aliquod dedecus Eccleſiæ, attamen revera in aliquo accuſari, aut aliter reprehendi non poteſt, imo laudandus eſt ab omnibus, eo quod ad inſtar Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui voluit in perſona ſua acerrimas pati injurias pro ſalute populi ſui, fecit; nam poſito, quod dicta pax fuerit cum detrimento Eccleſiæ & ſuo vilipendio, voluit tamen ipſe citius Eccleſiam Dei, cujus ipſe caput eſt, injuriam pati, quam videre mortem & exterminium populi ſui. Unde bonum quod ex eo, quod ſecutum eſt, oſtendit. Nam in continenti in Urbe abundantia omnium rerum rediit, & juſtitia, quæ tam diu exulaverat, rediit.

Ipſe vero Innocentius circa Civitatem Romanam & ejus ſalutem incumbens, incontinenti bullas Pii, Pauli & Sixti de brigis & inimicitiis, ac de homicidiis ac malefactoribus loquentes excitavit, miſitque bis & ter proclama per Urbem, ut homicidæ & facinoroſi homines ab Urbe recederent, impoſuitque pœnam pecuniariam graviſſimam, & ultra illam anathematis Baronibus, qui in eorum bonis & Caſtris proximis per quinquaginta milliaria Romæ vel terris Eccleſiæ retinerent.

Ipſe autem Pontifex interea pacem inter Cives componere conatus. Nam factis paceriis omne genus pœnarum induxit contra inimicatos, qui præfatum compromiſſum de pace fienda non facerent, aptavitque ipſemet multa negotia, & inter alia brigam Stephani Margani, Proſperi, & Domini Georgii de Sancta Cruce, Magiſtri Philippi Franciſci, qui ſunt de primatibus Urbis ad pacem certo modo reduxit, proptereaque fuit Sanctitas Sua maximopere laudata potiſſime cum juſtitia ipſa per ſuam Sanctitatem promiſſa in principio Aſſumptionis ad Pontificatum, & per dictas guerras diſturbata, in Urbe, & extra obſervata fuit.

Poſtquæ cum adhuc contentio aliqua inter Urſinos & Columnenſes reſtaret de & ſuper reſtitutione Comitatuum & quorundam Caſtrorum, dictique Urſini, & Dux Calabriæ iviſſent ad capiendum dictum Comitatum, ſponte & nemine cogente, inter eos pax, & concordia inita eſt, quod ex præfato Pontifice veniſſe, omnes æſtimarunt. Et iſtis temporibus facta fuit confœderatio inter Eccleſiam & Venetos cum quibuſdam Capitulis, ut tenerentur Veneti præbere auxilium Eccleſiæ, quando opus eſſet.

Interea quidam Buccolinus privatus Civis de Oſimo in Picæno contra Eccleſiam inſurrexit, ſubtraxitque dictam Civitatem Oſimi Eccleſiæ, & ipſam fortificavit foſſatis & muris, & quoſdam Cives decapitavit, & aliquos exulare juſſit. Fuitque dictum in Urbe, intelligentiam habuiſſe cum Turca, qui promiſit ei per totum menſem Maji 1487. mittere in ejus auxilium multa millia Turcarum, quos nunquam miſit. Sed tamen eſt, quod Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, Protonotarius Angeli cum multis millibus militum Eccleſiæ in obſidione dicti loci ſteterint.

Poſtquam de eodem anno 1487. menſe Junii die 20. vel circa, nova facta eſt in Urbe, qualiter Florentini & eorum Dux ceperint violenter à Januenſibus Civitatem Serezani.

Eodem tempore fertur Ducem Auſtriæ cum multis Teutonicis veniſſe, & inſurrexiſſe contra Venetos in partibus Trenti & Veronæ, & veniſſe usque in Veronam, & magno cum impetu nonnulla loca Venetorum fortiſſima cum magna ſtrage cepiſſe ac tenere; bellumque maximum inter eos eſſe.

Eodem tempore cum jam temporibus retro elapſis inimicitia maxima eſſet inter Romanum Pontificem & Urſinos, ut ſupra legi poteſt, de eo, quod dicti Urſini, potiſſime Virgineus, Paulus, & reliqui contra Innocentium noſtrum egerunt, modo autem inter eos concordia maxima

ximа facta eſt, & ipſius cauſa allegata fuiſſe quendam Franciſchettum, virum quidem ſtatura puſillum, filium dicti Innocentii cepiſſe in uxorem filiam Laurentii de Medicis, & nepotem dicti Domini Virginei. Propter quod tanta fuit inter eos concordia, ut permiſerit idem Innocentius auferri à dicto Franciſchetto & Virgineo Urſino duo Caſtra, videlicet Cerveteris & Monterani, quæ in continenti venerunt in ejus dominium de dicto menſe Junii, & quod pejus eſt, permiſſu Pontificis itum eſt in obſidium contra Dominum Anguillariæ; & quia, dum eſſet bellum & diſcordia inter Eccleſiam & Urſinos dicti Domini ---- Caſtri multa fecit pro Eccleſia contra Bracchianos & Urſinos. Volens igitur dictus Virgineus de præmiſſis ulciſci, ſata & frumenta dicti Caſtri Anguillariæ deprædatus eſt, ſed fertur poſtea ſe commendaſſe Pontifici: propter quod obſeſſio prædicta remota eſt, non tamen ablata reſtituta fuerunt, paſſuſque fuit dictus Papa per aliqua tempora dictum Dominum deprædari.

Eodem tempore Romam Dux Ferrariæ profectus eſt, &, ut fertur, ex voto Indulgentiæ cauſa, ſtetitque cum comitiva ſua in Palatio Sancti Petri. Et cum luſtraret ea, quæ in Civitate ſunt, & inter alia cuperet videre Caſtrum Sancti Angeli, Innocentius mandavit præfati Caſtri Caſtellano, ut præpararet ſe, quando ipſi intendebant videre dictum Caſtrum. Cui dictus Caſtellanus fertur dixiſſe, ſe non habere in mandatis, poſſe Sanctitati ſuæ illud oſtendere, ſed ſi vellet illud videre, ut veniret ipſe, & præfatus Dux ſolum cum quatuor Capellanis, & non cum pluribus; aſſerendo, ita habuiſſe in mandatis à Cardinali Sancti Petri ad Vincula, cui, & etiam Collegio dictum Caſtrum retineret. Et ſic voluit promittere ipſum intrare. Et poſt paucos dies Papa miſit pro dicto Caſtellano. At ille dixit, conſuetudinem Caſtellanorum eſſe, non recedere ab arce data in cuſtodiam. Tandem cum propter hoc inter eos eſſent altercationes de dicto menſe Junii, die vero 26. Papa cum quatuor vel id circa ſociis acceſſit ad dictum Caſtrum, fuitque ei apertum. Et cum intraſſet, vidiſſetque ibi cuſtodes & pedites armatos exiſtentes, ipſemet cepit per brachium Caſtellanum, dixitque ei: Veni mecum. Aliiſque omnibus videntibus traxit de dicto Caſtro, & ſecum captum duxit in Palatium, & ipſum coëgit, dare jura, ſigna, & reconſignare dictum Caſtrum, quod dicta die accepit, poſuitque ibi Caſtellanum Archiepiſcopum Beneventanum.

Nocte ſequenti Princeps Salerni, qui erat in Urbe, de nocte aufugit. Filium ſuum & uxorem dicitur fuiſſe captum à Rege Ferdinando.

Sunt qui dicunt, dictum Papam miſiſſe pro dicto Caſtellano, & quod vellet ei dare ſtipendium, & cum veniſſet, retinuit eum. Et ſimiliter ſtatim poſt cepit arcem Civitatis Vecchiæ & Terracenæ, ubi erant conſanguinei dicti Cardinalis, quibus repulſis Papa miſit alios Caſtellanos.

Poſt quæ penultima die dicti menſis in Feſto Sanctorum Petri & Pauli pluit in Civitate Tagliacozzæ, & Celani, & in certis oppidis ſanguis rubeus, vel aqua in modum ſanguinis.

Hoc habitum fuit de relatu plurium fide dignorum hominum. Et multi etiam de illis locis ſcripſerunt ad amicos hic in Urbe. Et aliqui lapides ſanguinolenti portati ſunt de illis locis ad Urbem, oſtenſique ſunt multis, adeo, ut hoc ab omnibus nemine contradicente affirmatum fuerit. Sic & alias tempore Papæ Joannis XI. fons ſanguinis apparuit apud Civitatem Januæ, & fuerunt multæ calamitates in Italia. Sic legitur in Platina tempore dicti Joannis XI.

Eodem die tumultus factus eſt in Urbe. Atque cum Senator Hieronymus Salernus Veronenſis Commiſſarius Papæ in quendam carcerem miſiſſet quendam mercatorem, retinuiſſetque ejus equum in ſtabulo, Cardinalis Sancti Georgii Camerarius miſit pro equo prædicto. Quem cum noluiſſet ei dare, quia volebat dimittere ipſum una cum equo dato, prout obtulerat, ſatisfactione, quod tanta cum indignatione tulit Cardinalis, ut die ſequenti, cum accederet dictus Senator ad Palatium in media via ante domum Cardinalis Portuenſis ejus familia invaſerit dictum Senatorem, duoſque equos proſtratis & corrutis vi acceperit. Cumque Senator narraret hoc Papæ; Camerarius finxit ſe ignorare. Papa promiſit providere, ſed nulla proviſio facta eſt, ac ſi prædicta neſciviſſet.

Die quinta menſis Julii affirmatum fuit in Urbe, Regem Ferdinandum contra Commiſſarios, & præmiſſa facta cum Pontifice noſtro cepiſſe, ac carceraſſe Comitem Pitiliani, & Ducem Melphi Barones ſuos, quos in conditionibus pacis promiſerat non offendere, nec aliter moleſtare, & cenſum, quem in Feſto Sanctorum Petri & Pauli ſolvere promiſit, non ſolvit, propter quod Papa miſit ad eum equum Ceſenatenſem pro his duobus.

Et dicto menſe Florentini auxilio Regis Ferdinandi, ut fertur, ceperunt Civitatem Zarſanæ.

Eodem menſe Julii circa principium ultramontani Teutonici, &, ut fertur, cum licentia Imperatoris conjecerunt bellum cum Venetis circa civitatem Feltrenſem miſcuerunt manus cum gentibus Venetorum, & illas & earum acies penitus deſtruxerunt, ac vi ceperunt dictam civitatem Feltrenſem, & in dicto prœlio multos gladio interfecerunt, & captivaverunt. Et inter alios fertur plus quam octoginta viros autoritatis de primoribus acierum dictorum Venetorum ceperunt, de quibùs, ut fertur, unum decoriaverunt vivum, coriumque ſuum ſuper ſpatulam poſuerunt, & dimiſerunt eum, qui tum parum poſt mortuus fuit.

Alium quendam, qui contra datam fidem contra eos bellabat, laqueo ſuſpenderunt, & filium Domini Roberti Capitanei Venetorum dictum Antonio Maria abſciſſa dextra, cum qua intraverat, ſe non eſſe in contrarium eis, laqueo ſuſpenderunt, omneſque eorum cohortes perierunt.

Eodem menſe Senenſes exules intraverunt in civita-

civitatem eorum Senarum, ubi niſi unus decapitatus fuit.

Et ſimiliter dicto menſe Dominus Noſter Innocentius traxit unam bullam contra quoſdam Hiſpanos Judæos vel hæreticos vulgariter dictos Marrani lingua Hiſpana; ubi fuerunt electi duo Cardinales, Vice-Cancellarius & Abalius ad inquirendum contra eos. Et dictum fuit, Regem Hiſpanum inſecutum fuiſſe eos, & plusquam duo millia combuſſiſſe in Valentia & Hiſpania, ideoque huc ad Urbem veniſſe, & in Eccleſia Dei cepiſſe multa officia, prout vidi aliquos Protonotarios, ſcriptores, Janizeros & ſimilia officia habentes; contra quos Papa non multum ferventer, ut res ipſa poſtularet, proceſſit.

Eodem menſe Buccolinus civis Anximanus rebellis Eccleſiæ, cum quo tamen pugnatum fuit, ut fertur, commendavit ſe cum Eccleſia, ut ajunt, hoc pacto, videlicet, ut Papa ſolveret ei ſeptem millia ducatorum, & ut emeret res ſuas immobiles exiſtentes in dicto loco, & ipſe inde recederet.

Eodem menſe Franciſchettus filius Papæ Innocentii & Hieronymus Tuttavilla filius Domini Cardinalis de Rohana armati cum multis ſociis noctis tempore acceſſerunt cauſa rapiendi quandam juvenem uxorem Guglielmi in Campo Floræ, ac filiam Domini Jacobi Cuch, uxorem, ut fertur, honeſtiſſimam. Quod cum facto ibi aliquali tumultu res detecta eſſet, cum ignominia receſſerunt inde.

Die 9. Auguſti Virgineus, Paulus & cæteri Domini Urſini intraverunt Urbem, & recepti ſunt à Pontifice cum magna gratia & benevolentia, & habiti ſunt in veneratione ab eo, quod omnibus viſum fuit durum, attenta inimicitia, quæ erat inter Pontificem & eos, ut ſupra videri poteſt.

Die vero 11. in ſero captus & carceratus fuit in Caſtro Sancti Angeli Cancellarius præfecti fratris Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, & confeſtim acceſſerunt ad ejus domum, quæ erat in eccleſia Sancti Jacobi ſub monte Janiculo, & acceperunt omnes cartas & ſcripturas exiſtentes in ejus domo, & portaverunt ad Palatium. Credo, quod ſuſpicetur aliquid machinationis per Præfectum & Cardinalem præfatum fuiſſe factum contra Pontificem, vel quod Urſini inimici & male ſentientes de dicto Cardinali, & præfecto ejus fratre, ex quo Pontificem pro ſe ipſis velle aliquid mali inferre eorum inimicis, & ideo hanc cauſam quæſiviſſe, qui Cardinalis prædictus, qui in Oſtia erat, confeſtim hoc audito in Urbem reverſus eſt, & mane ſequenti voluit equitare ad Palatium. Et cum exſpectarent Epiſcopi, campanella pulſata, euntibus & redeuntibus nunciis tandem ad dictum Palatium non acceſſit timore forte ductus.

Die 18. Auguſti aſſertum fuit, Teutonicos iterum invaſiſſe Venetos, & quaſi quindecim millia ex eis interfeciſſe apud Trentum, inter quos dictus Robertus Sancti Severini eorum Capitaneus occiſus fuit una cum multis Viris magni pretii.

Eodem die octo Marrani capti & carcerati fuerunt.

Die 25. ejusdem menſis Virginius receſſit ab Urbe. Et reverſus fuit Epiſcopus Ceſenatenſis, quem Papa miſerat ad Regem Ferdinandum. Et ajunt, reſpondiſſe Pontifici ex parte Regis hoc modo, videlicet: Primo quod nunquam potuerit alloqui Regem in domo ſua. Et cum captaſſet dictus Epiſcopus occaſionem loquendi quadam die, quia paraverat ire venatum, poſuit ſe juxta certum oſtium, unde dictus Rex exiturus erat. Quod cum ſcivit Rex, juſſit eum venire. Et cum veniſſet dictus Ambaſciator, dixit ſe brevibus verbis tria dicturum ex parte Pontificis. Et cum data ei facultas dicendi ait: primo, qualiter Sanctiſſimus Dominus Noſter peteret ab eo cenſum promiſſum & conventum in Capitulis pacis & quod miraretur, quod de eo non ſatisfeciſſet in ſtatuto. Cui reſpondit, debitum eſſe, ſe debere cenſum Eccleſiæ. Quod verbum cum pluries repetiiſſet, ait: ſe non habere pecuniam; imo ſe expoſuiſſe pro Eccleſia tot pecunias, ut non eſſet inconveniens, ſi Papa per quatuor annos futuros dictum cenſum remitteret. Et ita juſſit referri Pontifici. Demum expoſuit dictus Epiſcopus, qualiter Papa cum tota Curia miraretur, quod ipſe, qui eſt Dominus temporalis, haberet conferre Beneficia in regno ſuo, & quod illa, quæ Papa contuliſſet, non acceptaſſet, & quod de cætero abſtineret. Ad quod reſpondit: homines ſui regni eſſe ſibi bene notos & Pontifici & Curiæ ignotos, & propterea ſe velle dare beneficia illis, quos cognoſceret eſſe dignos; & quod Papa neque Curia poſſent ipſos melius quam ipſe cognoſcere, & eo intenderet eos eligere, & quod contentaretur, quod Papa poſtea, illos taliter electos confirmaret. Deinde dixit: Veni ad aliud. At Epiſcopus dixit, quod Papa miraretur, quod contra Capitula & promiſſa cepiſſet Barones Regni, qui ſub fide ipſius Pontificis remanſerunt, & quod deberet illos relaxare. At ille in continenti dixit: Quando Cardinalis de Columna & de Sabellis fecerunt, aut facere tentaverunt prodimentum Sixto Prædeceſſori ſuo, Sixtus fecit ipſos capi & carcerari, & caſtigavit eos, & quando ſibi placuit, eos poſtea dimiſit, ſeque velle ita facere, caſtigare dictos Barones, qui fecerant prodimentum, deinde quando ſibi placeret, eos dimittere. Et in continenti proceſſit ante Epiſcopum prædictum, non exſpectato alio, mandavit ſonari cornu, fugitque ante oculos dicti Epiſcopi, & ad dictam venationem ſe contulit, ibi eo dimiſſo, putans, Deum non poſſe ſibi plus nocere.

Deinde 13. Octobris 1487. fuit interfectus Laurentius de Caſtello à Paulo Vitellio & conſortibus apud Primam Portam.

Ab iſto tempore usque ad Annum 1488. nihil fuit actum dignum memoratu, in Calendis autem Januarii dicti milleſimi Innocentius octavus egens pecunia creavit 26. Secretarios, qui haberent de omnibus & ſingulis officiis quaruncunque rerum & terrarum Brevia ſcribere, extraxitque ab eis ducatorum ſexaginta millia. Qui Secretarii cum primum intraſſent in officium,

um, curaverunt de omnibus & ſingulis officiis, etiam de his, de quibus nunquam conſueverunt brevia fieri, ſolvi taxam, & extrahi dicta brevia, taxaveruntque dicta officia ad certam quantitatem pecuniarum ſecundum qualitatem dicti officii, videlicet duo millia & quingentos ducatos omnibus mere volentibus, impoſitæque fuere taxæ omnibus officiis quarumcunque Civitatum & terrarum ſubjectarum Eccleſiæ, & potiſſimum Officiis Urbis Romæ, etiam illis, quæ extracta fuerunt, vel buſſula crearentur. Quod cives ipſi minime paſſi ſunt usquequaque.

Eodem Anno 1488. ſeptima Aprilis in die lunæ Paſchatis Comes Hieronymus interfectus fuit à tribus ſuis ſtipendiariis in Forolivio, cunctusque populus ipſe in continenti vocavit Eccleſiam in Dominam, & à Duce Mediolani ſcriptum fuit Pontifici, ne ſe in dicta cauſa immiſceret.

Illi tres, qui interfecerunt Comitem, fuerunt Cucchus dell' Orſo Caput cohortis, Ludovicus Panſecco, Comeſtabilis, Jacobus de Ronco ſtipendiarius omnes militantes ſub ejus ſtipendio. Et potiſſima cauſa fuit, eo quia male à dicto Comite tractabantur, potiſſime cum ſtipendia pro præteritis ſervitiis eisdem non ſolverentur. Et cum Comes repeteret ab eis certum debitum occaſione gabellarum, ipſique allegarent compenſationem cum dicto ſtipendio, quam Comes ipſe penitus denegavit, voluitque ab eis in continenti ſolvi, & de eorum credito expectari, & ita fertur, dictos tres conjuraſſe in eum, fuiſſeque dicta die tempore, quo omnes de familia eſſent in prandio, recta via ad locum, ubi erat, videlicet in quadam camera ſui Palatii, & ibi fingentes ſe velle cum eo loqui, interfecerunt eum, & ipſum ſpoliatum per feneſtras in plateam projecerunt, illumque per capillos quaſi per totam terram traxerunt vituperoſiſſime, magis quam unquam auditum fuerit. Et ſic Deus omnipotens vindictam oſtendit de his, qui ab eo etiam innocentes male tractati fuerunt.

Et in continenti populus totus accurrit, cepitque uxorem ſuam prægnantem & filios, arces autem capere non potuit. Cumque blandis verbis quærerent arcem, uxor ſimiliter pollicebatur, dixitque eis, ut dimitterent eam loqui cum Caſtellano, & ut interim tenerentur filii in obſides, & promittebat, in continenti ſe daturam arcem.

Fuit credita res, & cum iviſſet in arcem, continuo rebellavit, dixitque eis, ſe non curare de filiis, quoniam unum haberet Imolæ, alium in corpore, qui eſſent ultores tanti ſceleris.

Poſt quæ una porta certis turribus munita in continenti ſe populo dedit, qui miſit ad Urbem nuncium ad Pontificem, & gratioſe receptus eſt, promiſitque eis auxilium. Et in Eccleſiæ favorem Gubernator Cæſenæ intromiſit ſe cum ſtipendiariis & hominibus Eccleſiæ, & cum bombardis & artiliariis, quæ erant in Cæſena. Deinde ſupervenientibus militibus Ducis Mediolani, in continenti intraverunt Forolivium, & ceperunt Gubernatorem & alios ſuos conſocios, ac ſex ex illis decapitaverunt, & fruſtatim ſquartaverunt, inter quos fuit viſus Petrus detto Clecco, homo quidem decrepitus; quærentes habere ſocios exiſtentes in arce Cæſenæ, & interim dictum Gubernatorem & alios captos retinuerunt.

Innocentius vero contra datam fidem eos de cætero non adjuvit, immo ita ut ſupra, lacerari permiſit, & ut fertur, ita dimiſſiones ſuas à lupis comedi, quemadmodum fecit de Aquilanis & Civitate Aquilæ à Rege Ferdinando: ſed fertur, non ex alio pati voluiſſe hoc, quam propter pacem, quam interea cum diſcordia quædam eſſet in agro Reatino inter dictam civitatem & dictum oppidum, vel inter duo oppida ibi exiſtentia, quorum unum ad Regem Ferdinandum pertinebat, aliud vero ad Eccleſiam, eſſetque in dicto agro Reatino & in terra Eccleſiæ quædam turris ſive fortilitia in quodam paſſu, unde potuiſſent venire dictæ gentes Regis in ſolum Eccleſiæ, gentes Ducis Calabriæ, neſcitur quo jure aut quo colore, immo nulla ſubſiſtente cauſa præfatam Turrim ceperunt, eamque funditus & à fundamentis perterraverunt invito, ut credendum eſt, Pontifice, de quo poſt etiam verbum factum non fuit.

Poſt quæ circa primum menſis Maji 1488. venerunt nova de partibus ultramontanis, qualiter Imperator Federicus tertius cum multis militibus armatis obſederit Brugiam, ubi detinebatur Maximilianus filius, & tandem filium prædictum redemerit cum pactis, videlicet, ſalva eſſent bona eorum. Ac de perſonis nihil dictum eſt. Quo evaſo, poſt Imperator, ut dictum fuit, intendit decapitare circa majorem partem eorum, qui contra Maximilianum conjuraverant, aut qui illum ceperant.

Anno Domini 1488. die ſecunda Junii in Urbe Roma hæc nova affirmata ſunt, primo quod gentes Ducis Calabriæ, videlicet nonnullæ ſquatræ armigerorum poſuerunt ſe in Agro Pontis Corvi ſupra Carpaneam, neſcitur tamen, quo ſint ituri. Ad quem locum ſubito Papa miſit ſex Comeſtabiles de ſuis ad ſuccurrendum Civitati illi cum proviſione 20. florenorum in urbe currentium pro quolibet, & non plus, aliqui dicunt, ducatorum.

Eadem die interfectus fuit Dominus Javentinus in cubiculo ſuo, & continuo in Faventia reperti ſunt ſtipendiarii Ducis Mediolani una cum Joanne Bentivolio de Bononia, & cum auxilio Raphaelis Cardinalis Sancti Laurentii in Damaſo Camerarii ac nepotis quidem Hieronymi.

Eadem die civitas Peruſii novitatem fecit in eo, quod Gubernator vendere volebat quaſdam bannitas Peruſinorum, vulgariter dictas le Chianne, & à Peruſinis prohibetur. Et cum commiſiſſet Bannitori eidemque tibicini, ut illas publice in platea banniret, prohibitum à quibusdam, ne illud faceret; ad minas non advertens, à quodam juvene Peruſino ſecuri quadam in capite percuſſus in continenti occiditur ipſe, & equus ſuus, in terram ſtratus. Fertur, Peruſinos hoc ex eo feciſſe, quod Papa ſtipendiariis

riis Peruſinis, quos ibi habebat, ſtipendia multa pollicebatur, introitusque dictæ civitatis ad Urbem portabat, quod ipſi æquo animo pati nullo modo intendebant. Utinam non ſit alia cauſa, quam hæc avaritiæ Gubernatoris, quem Dominum Mariottum Germanum Domini Papæ fertur continue * ad arcem Spoletanum convolavit, pejora timens.

Die 13 Junii circa horam 22. nova venerunt ad Urbem, Joannem Bentivolium Capitaneum Ducis Mediolani, qui erat in Faventia cum Uxore & filio dicto quondam Domino de Faventia ab hominibus & villanis dicti loci interfectos eſſe, quibus villanis dictum fuit, Commiſſarium Florentinorum præſtitiſſe opem, & conſilio eorum hæc facta fuiſſe, propter quod magnus tumultus expectatur in Romaniola.

Utinam hæc ſcabies non extendatur ad Urbem! Sed quod de Joanne Bentivoglio fuit dictum, falſum fuit, ſed veritas eſt, quod fuerit ibi à prænominatis captus, ac ductus in Florentiam, & poſt per Laurentium de Medices relaxatus in priſtinam libertatem.

A prædicta die usque ad octavam nihil fuit actum dignum memoratu. Poſtea vero à dicta die usque ad decimam quintam evenit in Urbe, ut in quadam nocte, videlicet ſero quidem Transtiberinus cum quibusdam armatis ivit ad Campum Floræ cauſa inſultandi quendam Apothecarium, quo tempore autem ibi proviſionati Bariſelli & Vice-Camerarii interfuere in auxilium inſultandi: Et cum Transtiberini infugati eſſent in plateam, clamaverunt auxilium Joannis Cardinalis, cujus familia ſtatim exiens cum Curia pugnavit. Et tandem hinc inde fuerunt multi vulnerati, & niſi fuiſſent, qui ſe interpoſuerunt, forte fuiſſent plures.

Item & familiares & domeſtici Cardinalis Mediolanenſis exiſtentes apud duas Turres cœperunt rixam cum quibusdam juvenibus Romanis ſimiliter de nocte, in qua tandem de rixantibus de domo Cardinalis fuerunt aliqui vulnerati. Quapropter omnes de dicta domo exiverunt baliſtis & lapidibus, & omnes quoscunque accurrentes, etiam mulieres ob vindictam vulnerabant, potiſſime quendam juvenem, qui iverat dormitum exiens camiſia ſine armis ſagitta quadam perfoſſus in pectore cum vulnere receſſit, adeo, ut multi fortiter plusquam viginti ſint vulnerati.

Item, & poſtera die Capitaneus Curiæ Sabellæ, cum executionem perſonalem faceret de quodam debitore prope domum Cardinalis dicti Abalii Francigenæ, ad tumultum, fertur, Cardinalem de ejus feneſtra prohibuiſſe, ne fieret potiſſime prope domum ejus. Quo non obſtante facta fuit, ductusque fuit debitor ad carceres dictæ Curiæ. Quod dictus Cardinalis ita ægre tulit, ut juſſerit armari omnem familiam, ac ire ad dictam Curiam, ibique omnia devaſtari, prout actum eſt. Nam carcerati omnes fugerunt, ac deinde omnes captivos, & eos, qui pro crimine capitali erant, dimiſerunt: domus Judicis ſive Camera vi capta, & libri omnes lacerati, & capſæ, & mataratia per feneſtras extracta ſunt, ita, ut nihil penitus in Curia prædicta relictum videretur. Quapropter Cardinalis de Sabellis ægre ferens, una cum Columnenſi magnas copias congregavit. Factum idem in dicta nocte; mane autem Papa miſit pro eisdem, ubi in Palatio multa inter ſe verba ignominioſa habuerunt, adeo, ut domus dicti Cardinalis Abalii ſtet fulcita & munita infinitiſſimis armatis & armis. Neſcitur, quid futurum ſit. Fertur, Vice-Cancellarium auxilium dediſſe dicto Cardinali Abalio.

A die prædicta nihil actum fuit, niſi quod multæ civitates & loca ſubjecta Eccleſiæ denegaverunt obedientiam Papæ. Immo fecerunt aliqua contra ejus voluntatem, & primo Joannes Bentivolius in Bononia pro parte ſibi contraria multos interfecit ac carceravit, & fertur, octodecim viros de contraria parte ſimiliter ſuſpendiſſe.

Similiter fecerunt Peruſini, qui expulerunt, videlicet illi de domo Bracchii expulerunt omnes de contraria factione, & aliquos interfecerunt. Et cum Papa miſiſſet illuc Legatum de Latere Dominum Cardinalem Senenſem, non prius admiſſus fuit, quam promiſiſſet, ſe non remiſſurum Peruſinos contrariæ factionis. Et Papæ & Eccleſiæ parvam ſeu nullam præſtiterunt obedientiam.

Similiter factum fuit in civitate Tuderti & in civitatibus Marchiæ Anconitanæ, in quibus noluerunt admittere Officiales Papæ, & noluerunt obedire Secretariis Papæ in faciendo Brevia & taxas juxta determinationem factam, de qua ſupra. Et bellum fuit inter Fulignatos & illos de Caſtro Aſpelli. Et cum Folignati peterent auxilium ab Eccleſia & Papa, fuit eis denegatum, eo quod diceretur, dictos Folignatos fuiſſe cauſam dictæ diſcordiæ, cum id penitus negaretur.

Similiter in civitate Ortaniæ factus eſt tumultus, ubi Urſini & alii Guelphi contra pacta fœdera & pacem, quam habebant cum Gibellinis, inſurrexerunt in eos, & circiter triginta interfecti ſunt, & omnes alii infugati, & extra dictam civitatem expulſi. Et Papa in nihilo providit, & quia, ut fertur, prius illi de parte Gibellina miſerunt in dictam civitatem Dominum Ludovicum de Sabellis una cum centum armatis cauſa deprædandi Guelfos exiſtentes in dicta civitate, & cum interfecto cuſtode Portæ, qui Guelfus erat, clamarent: Colonna, Colonna; Guelfi inſurrexerunt contra eos, & petierunt auxilium à Domino Vaxanelli, & dictos milites una cum dictis Gibellinis ita, ut ſupra, tractaverunt. Quod tamen cum audiviſſet Papa, fertur, dixiſſe: doleo, quod plus non fecerint. Et poſtea fecit formari proceſſum contra dictos Gibellinos, qui ibi intrarunt in dicto loco in Capitolio, & ibi de crimine læſæ Majeſtatis diffidati extiterunt, & fuerunt plusquam quadraginta.

Similiter interea facta latrocinia, rapinæ, homicidia & ſfortiamenta tam in Urbe, quam extra fiebant, & de his non curabatur. Et cum Papa dediſſet pro Brevi licentiam, ac præceptum feciſſet cuidam Matthæo Cozze de capi-

endo

endo latrones & graſſatores, qui ultra rapinas homines interficiebant, in via Latina juxta Albanum cepit quendam Hiſpanum famulum Jacobi de Comitibus, quem reperit graſſari & occidere, & eum duxit Romam, ubi cognito delicto ſuſpenſus primo, deinde diviſus in quatuor partes fuit juſtificatus.

Ira tamen motus Cæſar filius baſtardus dicti Jacobi de menſe Martii 1489. in die, qua itur ad Jeruſalem, in via ejuſdem Eccleſiæ armatis certis complicibus eundem Matthæum acribus vulneribus interfecit, & ab Urbe non diſceſſit. Papa ſentiens, Officialem ſuum eſſe interemptum, ad nihilum ſe movit.

Item cum eſſet quædam lis inter Cardinalem Urſinum & Dominum Virgineum, dictus Cardinalis fecit eum citari per curſorem.

Quem cum audiviſſet Virgineus, fecit eum curſorem ita verberari, ut poſt triduum mortuus ſit. Quod cum eſſet dictum Papæ, ad nihilum ſe movit.

De eodem Anno Domini 1489. menſe Martii Sanctiſſimus Dominus Noſter Innocentius octavus, licet contra pacta & capitula, quæ facta fuerant in conclavi cum Cardinalibus, quando fuit creatus Papa, quæ erant, quod non poſſent Cardinales fieri ultra numerum 22. Papa aliquibus ex eis invitis, ut fertur, creavit ſex Cardinales, primo Laurentium Archiepiſcopum Beneventanum, Nepotem ſuum ex fratre, eundemque Caſtellanum Sancti Angeli. Hic fuit ſemper reputatus ſpurius, & omnia beneficia, quæ habebat, etiam quæ ipſemet Papa contulerat ei, ſemper conſecutus fuit cum diſpenſatione, qua ſemper dictus Papa appellavit eum ſpurium. Cum mota eſſet quæſtio per Cardinales, quod non poſſet etiam eo, quia ſpurius, fuit repertus certus proceſſus conceptus in Hiſpania induſtria, ut videtur, Vice-Camerarii, ubi apparebat, Patrem dicti Laurentii fratrem dicti Papæ concepiſſe ipſum ex quadam Hiſpana, quam dixerunt illum poſtea duxiſſe in uxorem. Et hoc fuit eo tempore, quo non erat ſolutus, quia in Janua vivebat alia uxor, mortuo jam Patre, propter quæ cum dictus Laurentius acceſſiſſet ad dictam civitatem Januæ pro conſequendo bona & hæreditatem parentum, non fuit admiſſus, imo tanquam ſpurius repulſus - - - - in domo dicti ſui Patrui - - - - autem ab his, quibus commiſſum fuerat dictum negotium, approbatus fuit tanquam legitimus.

Alter fuit Ardirinus della Porta Epiſcopus Alerienſis, Vir Doctiſſimus, qui propter ejus virtutem & benemeritum ad Cardinalatum pervenit.

Alter fuit filius Laurentii de Medicis cognatus Domini Franciſchetti filii ipſius Papæ Innocentii. Hic erat puer, ut dicitur, tredecim annorum. Dicitur tamen creatum fuiſſe ſub quæſtione, ut non veniret ad Urbem infra certa tempora. Venit tamen, & admiſſus fuit.

Alii fuerunt duo Francigenæ; unus, qui erat Magnus Magiſter in civitate Rhodis, & alius Francigena præpoſitus à Rege Franciæ. Iſti duo creati fuerunt ex eo, ut fertur, quia donaverunt Pontifici Magnum Imperatorem Turcorum. Nam fertur, quod in morte Magni Turci, tempore, quo obſidebat Idruntum, duo ipſius filii pro Regno conſequendo diſcordaverunt, minor filius, qui in militia erat, expulit eum dictis militibus. Hic frater eſt, qui erat ab omnibus Turcis, ut fertur, magis dilectus, & eum vocaverunt in Imperatorem interfectis omnibus, fertur, his, qui ei favebant, de partibus illis exulare coëgit una cum paucis militibus & nobilibus, qui eum ſequebantur. Hic cum non potuiſſet ſtare in civitatibus Turcorum ſubjectis fratri, impetravit ſalvum conductum à Magno Magiſtro Rhodis, & eo impetrato ad dictum locum ſe contulit, & ita retentus fuit. Aliqui dicunt, quod hic ſit filius major natu, & quod ad eum ſpectet Regnum Patris, & quod cum ſtaret in obſidione cum militibus, Pater ejus mortuus ſit.

Alter frater in continenti cepit omnia fortalitia & theſaurum Patris; iſte vero habebat milites. Et cum appropinquaret Conſtantinopolim, fecit bellum cum fratre. Et tandem fuit coactus aufugere, quia pecuniæ pro militibus defecerunt. Et cum à dicto ejus fratre inſectaretur, timore ne caperetur, voluit ſe injicere in fortia Chriſtianorum, quam venire in manus ſui fratris. Et ſic intravit unum oppidum prope Rhodum, & iſto modo venit in fortiam dicti Magni Magiſtri Rhodis. Et hoc eſt verum. Sentiens frater, qui jam dominium omnium Turcorum ceperat, timens, ne contra eum bellum moveret, eo quod dubitaret propter benevolentiam Turcorum ſe ab eo ſuccumbere, pactus eſt cum Chriſtianis exiſtentibus in illo loco, & cum dicto Magno Magiſtro, ut teneret dictum Magnum Turcum ſub bona ejus cuſtodia, nec eum dimitteret, & ea propter eidem pro præmio ſive tributo quotannis ſolvebat quadraginta millia ducatorum, & de hoc bancum & ſecuritatem fecit. Qui cum tenuiſſet ibi eum per aliqua tempora, putans ſe facturum rem gratam Regi Franciæ, quia & ipſe Francigena erat, illum donavit cum dicta proviſione quadraginta millium ducatorum dicto Regi Franciæ, qui Rex tanquam verus & bonus Chriſtianus, ut fertur, ipſum recepit, non tamen ipſum unquam videre voluit, & ipſum poſtea donavit prædicto Domino Noſtro Papæ cum dicta proviſione quadraginta millium ducatorum. Et ea de cauſa ex pacto creavit dictos duos Cardinales Francigenas 1489. die - - menſis Martii.

Eodem Anno & menſe die vero 13. Magnus Turcus intravit Romam, & venit à porta civitatis veteris per mare, deinde per flumen Tiberis, & à Papa Romæ ductus eſt in Palatium Apoſtolorum apud Sanctum Petrum. Papa donavit ei ſeptingentos ducatos & certas veſtes imbroccati, quæ cum ei præſentatæ eſſent, non æſtimavit. Donavit etiam unum equum, & juſſit fieri ei honorem. Et comitatus fuit à multis Curialibus, non tamen aliquis Epiſcopus aut Prælatus interfuit. Dominus Franciſchettus filius Papæ & Ambaſciator Venetorum in medio

dio eum tenuerunt. Et cum equitaſſet dictum equum, & parum ſucceſſiſſet à Ripa fluminis, venit ei obviam Ambaſciator Magni Soldani Babylonici, qui propter iſtam cauſam huc venerat, ut fertur, & cum vidiſſet eum, ſtatim projecit ſe de equo ſuo, & procidit in terram, & oſculatus eſt terram ter ambulando verſus eum. Et cum appropinquaſſet ei, oſculatus eſt pedem equitis ſui, & ipſum ſalutavit cum magna reverentia, & deinde aſſociavit eum usque ad dictum Palatium.

Die ſequenti fecit Papa conſiſtoriam, & facta ceremonia ac publicatis dictis Cardinalibus juſſit adduci ad ſe dictum Imperatorem Turcarum. Qui cum veniſſet, viſa tanta hominum multitudine expavit, & cum eo erat interpres ejus, & monitus per Magiſtrum ceremoniarum, & per dictum interpretem, quod deberet ſe ter inclinare ac genu flectere, antequam ſe appropinquaret Pontifici; & deinde procedendo deberet ejus pedes oſculari, nihil de his fecit, immo ita ſuperbe inceſſit, ut nullum æſtimaverit, & ne dum quod genua non flexerit, ſed caput ejus nunquam inclinavit, neque annuit. Et cum ſtetiſſet coram Pontifice, aliqua ad invicem dixerunt, mediante dicto interprete, non tamen fuerunt audita à circumſtantibus. Et tandem volens eum Papa licentiare, læta fronte & alacri viſu, cupiens ipſum oſculari in facie dictum Turcum, qui, adhærendo parum faciem ſuam, ſpatulam dextram tantum oſculatus eſt. Sunt qui dicunt, & hoc verum eſt, quod ipſe voluerit oſculari Papam in facie, & Papa retroceſſit, & tamen ipſe tantum ſpatulam oſculatus eſt, deinde ſe ad loca deſtinata contulit.

Similiter quaſi fecit Ambaſciator Magni Soldani. Nam cum eſſet monitus, ut ter ſe inclinaret, & pedem oſcularetur, niſi cum eſſet in ejus conſpectu, & cum Papa porrexiſſet ei pedem, ut oſcularetur, ipſe non pedem, ſed genu tantum ſupra pedes cum ore aliquantulum tetigit.

Iſtis temporibus nihil boni Romæ actum eſt. In civitate enim multa & infinita furta, homicidia & ſacrilegia fiebant, intra quæ de Sacriſtia Eccleſiæ Sanctæ Mariæ in Transtiberino ſubtracti ſunt calices, patenæ, thuribula argentea, & crux argentea, in qua erat de ligno Crucis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, quod fuit poſtea repertum denudatum argento in quadam vinea.

Item de Sacreſtia Sancti Sylveſtri & Sanctæ Mariæ in Via, de multis & infinitis Eccleſiis, & in Sacreſtia Sanctæ Mariæ in Via Lata quadam nocte immediate poſt Paſcha 1489. fracta quadam feneſtra ferrea latrones tentaverunt intrare quinta hora noctis; Capellanus autem quodammodo miraculoſe à Spiritu ductus Sacriſtia dictos fures infugavit.

Facta fuerunt præterea multa homicidia, inter quæ Ludovicus Matthæi & ejus filii contra fœdera & ſecuritatem, quam habebant, interfecerunt in Barberia, dum tondebatur, Andream Mattucii aromatarium, qui omnes nunquam ab Urbe receſſerunt. Sunt, qui dicunt, Papam extorſiſſe ab eis pœnam ſtipulatam ſecuritatis factæ, & ideo permiſiſſe eos in civitate permanere.

Fertur, & pro veritate affirmatur, & effectus docet, ego tamen Bullam non vidi, quod Sanctiſſimus Dominus Noſter conceſſerit Stephano & Paulo Margano per Bullam Apoſtolicam remiſſionem delictorum & homicidiorum factorum per eos, & cum decem hominibus de ſequacibus & complicibus eorum ex quocunque crimine damnati eſſent, etiam de homicidio, ac etiamſi cum hæredibus occiſorum pacem non habuerint, fecitque omnibus eis plenum ſalvum conductum, ut tam in ejus domo quam in Urbe, & ubicunque reperti eſſent, Curia ſua adverſus eos non valeret aliquid dicere, fecitque de ejus domo aliud Aſylum.

Item fertur conceſſum Marino Stephani Franciſci de homicidiis commiſſis per eum & ejus complices pro ſecuritate ejus & domus ſuæ.

Hoc idem conceſſit filiis Franciſci Buſali, qui novercam prægnantem cum fratre eorum nondum nato pugione quodam interemerunt, quibus etiam pro eorum ſecuritate, quia adhuc pacem cum hæredibus & attinentibus occiſi non habebant, conceſſit octo capitali pœna etiam pro homicidiis damnatos, ut tuti & ſecuri in Curia antecederent ſoli, vel comitati ad eorum velle, intra quos duo ſunt, qui ex propoſito paulo ante unum pro quolibet interfecerunt, & cum ſuperſtitibus occiſorum nulla facta eſt concordia, imo briga & diſcordia, & quotidie, qui homicidium paſſi ſunt, etiam minus patiuntur. Idem dicitur de multis aliis, de his tamen, de quibus videntur, experientia ſcripſi. Et tandem tota civitas plena eſt facinoroſis hominibus, qui facto homicidio ad domos quorundam Cardinalium confugiunt, & inde non recedunt, & homicidia, quæ fiunt, pro nihilo æſtimantur. In Capitolio nulla vel ſaltem rara executio corporalis fit, niſi quod per Curiam Domini Vice-Cancellarii aliqui nocte ſuſpenduntur, & mane ſuſpenſi reperiuntur apud Turrim Nonæ ſine nomine & ſine cauſa. Et hoc ordine vivitur hodie in Urbe 1489. ſedente Innocentio octavo.

Fertur præterea, quendam Laurentii Stati tabernarium in Sancta Maria Rotunda interfeciſſe duas filias, diverſis tamen temporibus, & quendam hominem ejus quondam famulum, qui aſſerebatur jacuiſſe cum altera earum, ipſumque & fratrem ejus fuiſſe ex dicta cauſa captos, & carceratos in Caſtro Sancti Angeli, ad quem locum quodam mane iviſſe executorem juſtitiæ cum inſtrumentis ad eum truncandum ex dicta cauſa, & poſtea in continenti ipſos excarceratos fuiſſe; hoc ego vidi. Sed cauſam excarcerationis audivi, quæ eſt, quod pro delictis præfatis octingentos ducatos exburſavit, de quibus non fuit emptus ager figuli, qui vocatur ageldama. Et cum ſemel interrogaretur Vice-Camerarius, quare de delinquentibus non fieret juſtitia, ſed pecunia exigeretur, reſpondit, me præſente, videlicet: Deus non vult mortem peccatoris, ſed magis, ut ſolvat & vivat. Et ita dixit in Bononia obſervari.

Ab

Ab illo die uſque ad menſem Junii 1489. nihil actum eſt memoria dignum, niſi quod continuo in Urbe vulnera, occiſiones, rapinæ & alia ſimilia impune fiebant.

Die ultima dicti menſis, videlicet in Feſto Sanctorum Petri & Pauli celebravit ſolenniter Miſſam ut conſuetum eſt, deinde publicavit Capitaneum Eccleſiæ Dominum Nicolaum Comitem Pitigliani de gente Urſina, cui cum magno triumpho dedit ſceptrum & vexillum Eccleſiæ, in quo actu intervenerunt omnes Cardinales & Prælati, & multi Domini & Barones undique vocati.

Fertur tamen in eadem ceremonia fuiſſe excommunicatum Regem Ferdinandum ob cenſum non ſolutum, cum termino tamen duorum menſium ad ſolvendum & ſe reconciliandum.

Fertur etiam in Urbe dictum Regem conſtituiſſe Capitaneum ſuum univerſalem Dominum Virgineum in Neapoli, eadem die, non tamen adhuc ad aliquem actum deventum fuit, niſi quod circa principium Julii obiit Comes Anguillariæ. Papa miſit ibi multos ſuos cauſa capiendi illum locum pro Franciſchetto ejus filio, ſi villani incluſerant in arce filium Deifebi, quem dicebant, velle in Dominum: fuerunt adjuti auxilio Domini Joannis Jordani Virginei filii. Intravit tandem ibi Archiepiſcopus de Coſentia Papæ nepos, vocatus tamen cum duobus famulis, & ibi retentus fuit cum Joanne Jordano prædicto, uſque haberetur voluntas Domini Virginei, cujus voluntati ſe remiſerant Villani illi: Interim gentes armatæ Eccleſiæ licentiatæ abierunt, ut dicitur, potius cum ignominia quam cum honore, & parum poſt octo dies Franciſchettus prædictus habuit illum locum pacifice nemine contradicente.

Et iſtis temporibus Imperator Federicus Tertius deſcendit in partes Italiæ, & poſuit ſe in Verona cum paucis equitibus, forte non minus trecentis, ut fertur, non tamen dicitur expenſo modo cauſa ſui acceſſus & receſſus.

Ridiculum quoddam evenit temporibus iſtis, videlicet quarta Septembris 1489. die Veneris cum alias quidam famulus Domini Falloni, & quidam filius ejuſdem Menici Beneaccadati furati eſſent de nocte pannos, & veſtimenta ac mercantias cujuſdam Apothecarii in quadam apotheca, in qua præerat quidam Hieronymus Tuccii dello Roſſo, regione Triccii, ſocius præfatorum furium, cumque veniſſet ad dicti Hieronymi notitiam de furto facto per dictum famulum, tandem, ut res ſuas conſequeretur, invitavit dictum famulum ad prandium, & cum eo eſſent, blando ſermone eum interrogarunt, ut diceret, utrum dicta bona habuiſſet, cum ſponte in menſa confiteretur, ſe illa habuiſſe, fuit monitus, ut reſtitueret, alias male erit de eo. Qui, cum videret animum ipſorum iratum contra ſe, accepta occaſione à quadam feneſtra in quendam hortum animo ſe ab liberandi ſe conjecit, dictus Hieronymus à dicta confeſſione & fuga, ne ille evaderet, hoc ut bona ejus non perderentur, ipſum furem perſecutus eſt, & eo capto una cum quibuſdam ſociis ac etiam colaphis cæſo in domum Domini Fabritii Columnenſis ligatum conjecit, noluit eum, cum potuiſſet, ad carcerem Capitolii vel alium ponere, & forte ratione motus cum hodie ex quocunque crimine carcerati ſive de furto ſive de homicidio, pro quo veniret reus puniendus, pœna capitali, ſoluta pecunia conventa inter eum & Curiam, liberatur; & nullus eorum, qui ſe redimendi facultatem habet, ad mortem condemnatur, & ſi facultatem non habet, furto Dominis minime reſtituto ſuſpenditur. Quo cum ipſe poneretur, motus forte pollicitationibus Domini Falconi; Dominus Fabritius eum relaxavit, promiſit tamen dictus Dominus Dominicus Beneauvedutus pater unius ex dictis furibus de toto ſatisfacere. Cumque bona ipſa exiſtimata eſſent quadraginta ſeptem ducatis & pluris, Dominus Dominicus à dicto Hieronymo eſſet requiſitus de ſatisfactione eorum, timens forte, ne quid mali ſibi eveniret, tandem dictos quadraginta ducatos ſolvit in præſentia quorundam fratrum Sancti Dominici in Minerba, qui pro dicto Hieronymo abſolverunt dictum Dominicum, & per apocham eorum manus fidem fecerunt, ſub iſto tenore videlicet: Scimus qualiter Dominicus &c. ſolvit Hieronymo &c. ducatos 47. pro rebus habitis per - - - - filium dicti Dominici de apotheca dicti Hieronymi. Et cum dictus Dominicus ægre tuliſſet dictam ſolutionem, habito colloquio Falcono de dicta re, tandem ipſi una cum Vice-Camerario Protonotario Vignolæ tractatum habuerunt de capiendo dicto etiam Hieronymo, &, ut creditur, de eo cum Pontifice locuti ſunt, & tandem habito tractatu ſecreto in Camera Vice-Camerarii die tertia dicti menſis, Die quarta in in aurora cum fuſtibus & laternis & cum foſſoribus domorum dictum Hieronymum cum fratre in ejus domo vi ceperunt, eumque ad turrim Nonæ duxerunt, dicente ſemper Vice-Camerario his, qui tunc apud eum clamabant, & potiſſime mater ejus: nolite timere iſtud, quod fit, fit pro bono pacis, & ut ipſe pacem habeat cum omnibus. Cumque ipſum pacifice duxiſſet ad dictam Turrim, ſtatim accepto laqueo in mercibus ibi exiſtentibus ipſum ſuſpendit, ſæpe clamantem & dicentem: Dicite mihi, quid ego mali fecerim? Quare ego morior? Ego nihil feci. Et abſque aliqua confeſſione vel ſacramento ſuſpenſus eſt, & quod deterius eſt, fratre ſimiliter capto, præſente & vidente: qui cum videret ſe paratum mori, multa verba pia in fratrem converſus protulit, potiſſime: Frater mi, dicito Genitrici noſtræ, quod habeat patientiam, ſicut ego, & quod ego ſim innocens ipſius mortis. Interim oſculatus & amplexus eſt fratrem ejus eo modo, quo potuit, & cum his verbis deceſſit. Et præmiſſis nondum ſatiatus Falco, qui præſens fuit, & oculata fide proſpicere voluit, dum ſuſpenderetur, & Vice-Camerarius, ſed magis in eum ob vindictam ſævientes, corpus illud per duos dies ibi ſuſpenſum

ſum tenuerunt, denegantes illud matri, etiam conſanguineis ejus, & quod deteſtabilius eſt, ſecunda die poſt mortem per famulum dicti Domini Falconi cauſa ipſius mortis in quadam chartula apud pedes ejus appoſita eſt falſa & mendax tamen. Nam geſta per dictum famulum ei applicata ſunt, ſed non potuit ita bene aptari, quin mendacium cognoſceretur. Frater autem ejus in fundum turris Nonæ conjectus eſt. Et cum Papa noſter de veritate informaretur, fingens ſe de præmiſſis dolere, ait, fuiſſe male informatum, non tamen fratrem ejus propterea excarceravit, nec de præmiſſo Mariano demonſtrationem aliquam aliam fecit. Et ſic Dominus Falco de Sinibaldio civis Romanus Protonotarius Apoſtolicus & dicti Papæ Theſaurarius pro injuria illata ejus famulo de dicto Hieronymo vindictam ſumpſit.

Eadem die quarta Septembris Pombardæ exiſtentes in Caſtello per flumen noſtrum ad Caſtrum Jovis ſupra Cortam acceſſerunt contra Ducem poſſeſſorem antiquum dicti Caſtri, contra quod campus Eccleſiæ militat. Sunt tamen, qui pro certo affirmant Ambaſſatorem Regis Ferdinandi publice coram Pontifice & Cardinalibus proteſtatum fuiſſe, ut à dicto bello deſiſteret, alioquin intendebat dictus Rex, eum pro viribus etiam expoſito ejus ſtatu defendere.

Et quia die lunæ proxime præterita Dominus Noſter Innocentius in Conſiſtorio excommunicavit omnes & ſingulos cenſuarios Eccleſiæ, qui non ſolverunt debitum cenſum, quod creditur totum factum fuiſſe pro Rege Ferdinando, qui non ſolvit, licet ſpecialiter non fuerit nominatus ibique prædictus Ambaſciator dicti Regis coram omnibus quoad intereſſe dicti Regis appellavit ad futurum Concilium, & petiit dari ſibi judices, quibus ipſe oſtendere intendebat, dictum cenſum non debere ſolvi per dictum Regem.

Inſuper campus Eccleſiæ, qui eſt apud Caſtrum Jovis, prima vice, qua ſe cum inimicis certaturus repræſentavit, quaſi ſuccubuit. Nam inter vulneratos letaliter & jam mortuos pluſquam ſexaginta ceciderunt. Suntque præterea ex noſtris multi capti, quod Caſtrum non multum poſt ſe Eccleſiæ reddidit cum certis pactis, quæ neſciuntur, datumque fuit Franciſchetto.

Eodem menſe in Conſiſtorio publico Sanctiſſimus Dominus Noſter, ut fertur, declaravit Regnum Siciliæ citra & intra Farum ad Eccleſiam pertinere, ipſumque eſſe devolutum ad eam propter Canonem non ſolutum, publicavitque bullam, in qua dictum Regem Ferdinandum privatum dicto Regno faciebat, in qua etiam proteſtabatur, quod ſi quando contingeret, ipſum nominare Regem Neapolitanum, non propterea ex tali denominatione intendebat ipſum confirmare in dicto Regno. Eodem menſe in ejus principio capti & carcerati extiterunt Dominus Dominicus de Viterbio Scriptor Apoſtolicus, & Dominicus Franciſcus Marmente, & multi alii, eo quod fecerunt quaſdam bullas falſas. Et comperto maleficio ſuſurratum de ipſis comburendo, quamvis bona eorum illis confiſcata fuiſſent, ea quidem non parvi valoris. Nam ad duodecim millia Ducatorum fertur aſcendiſſe. Eorum ſupplicium diu tardatum fuit, & quod eorum conſanguinei ad duodecim alia millia ducatorum pro eorum liberatione ſolvere condeſcenderant, procurante hoc Franciſchetto filio Papæ, qui dictam pecuniam affectabat, & Vice-Camerario, à qua pecunia ſe multum alienum oſtendit, credo tamen, quod nunc ita non ſint Romani, quos non aliter examinato negotio in continenti poſt capturam ſuſpendit, & quidem ſine alia cauſa, ut ſupra vidiſtis. De his tamen neſcio, quid faciet. Poſt hæc fertur Magnum Gentilem de Viterbio Phyſicum, patrem dicti Domini Dominici miſiſſe ſchedulam Pontifici pro liberatione filii, in qua fertur obtuliſſe quinque millia Ducatorum, & quod Pontifex in eadem ſchedula reſcripſit, ſi vellet ſolvere ſex millia, & ipſe poſſet liberare eum cum ſuo honore. Deinde 19. Octobris ambos degradavit in platea Sancti Petri, & illico ipſos ſuſpendit, deinde comburi fecit in Campo Floræ. Dubitatum fuit, quare Papa non perceperit pecuniam, & ipſis non pepercerit, ſed voluerit ipſos magis comburere, ut fuit declaratum per ipſum Pontificem quod voluiſſet illos libenter liberare, ſed non poterat cum ſuo honore, & quia fecerunt contra Bullam Papæ exorbitantiſſimam, & contra Regulas ſui Camerarii compenſando modo in Francia ad hoc ne crederetur, voluntate ipſius Pontificis factam eſſe, ut oſtenderet ſe de prædictis neſcire.

Quo tempore dictum & affirmatum fuit ab omnibus, & ita eſt fama in Urbe, Dominum Franciſchettum filium Papæ luſiſſe cum Reverendiſſimo Domino Cardinale ſancti Georgii Camerario, qui eſt Raphael, nepos Comitis Hieronymi, in ejus Camera, & perdidiſſe ſummam quatuordecim millium Ducatorum in duabus vicibus, ac Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Abalienſem Francigenam ſimiliter perdidiſſe ſummam octo millium Ducatorum, omneſque dictas pecunias prædictum Raphalem Cardinalem viciſſe, qui fuit in hoc fortunatiſſimus.

Demum dicitur prædictum Dominum Franciſchettum iviſſe ad Pontificem, dixiſſeque, ſe eſſe deluſum, ſeſe deceptum in dicto ludo. Et Sanctiſſimus Dominus Noſter Papa miſit pro dicto Cardinali, ut iret ad eum, & portaret ſecum dictam pecuniam. Et dictus Camerarius reſpondit, ſe expendiſſe jam in lignis ac mercedibus fabrorum, & quod deſtrueret ejus Palatium in platea Sancti Laurentii in Damaſo, & illud à fundamentis, potiſſime quandam turrim ibi in angulo ſe velle conſtruere, & Palatium ædificare. Quod ita fecit poſtea, & propterea eam non habere. Et cum Papa eum ſuper eo moleſtaret, 27. die Octobris quaſi in meridiem ab Urbe receſſit, aſſerens ſe velle ire in Flaminiam, & quod ibi diceretur in Forolivio aliqua ſcandala eveniſſe. O ſcelus infandum! Papa erga omnes avariſſimus eſt, & præcipue erga

erga pauperes lectores Studii, quibus rem inauditam interdixit, ſcilicet ut ipſi, qui creditores ſunt pecuniarum eis debitarum pro his ſolverent uſuras mercatoribus. Et quod deteſtabilius eſt, ipſi uſuris ſolutis adhuc pecuniam non habent, ſimplex ne fuerit ſententia, centum prodere, & oranti tunicam non reddere ſervo.

Eadem die 27. Octobris 1489. Virginius Urſinus cepit ſceptrum, ut Capitaneus Regis Ferdinandi, & die ſequenti fecit monſtram omnium ſuorum commilitonum, dictumque fuit fuiſſe 14. ſquatras ita pulchras & divites, & ornatas, ſicut unquam alibi viſæ fuerunt cum veſtibus auratis, argentatis, & cum peltis, poſuitque edictum, ut quicunque iret ad videndum, gratis in hoſpitio reciperetur. Exierunt multi, & quodammodo infiniti, qui non niſi gallinas, & alia ſimilia comederunt.

Die octava Novembris Petrus Paulus de Hardoriis filius ſpurius quidam Domini Chriſtophori de Forlivio nepotis Cardinalis Mediolanenſis acceptis quatuor ſociis ſe contulit in arcem Soriani, ibique proditorio modo interfecit Caſtellanum & quatuor ſocios, qui ibi pro Vice-Cancellario erant, & arcem occupavit, quam parum retinuit, quia ingreſſi & incluſi in quadam Camera abſque comeſtibilibus parum poſtea ſe reddiderunt, qui poſtea à Caſtellanis ſuccurrentibus dictæ arci à vertice ipſius uſque in terram everſi fuerunt, ipſe Comes & quatuor ejus ſocii. Et continuo duo Caſtra ibi propinqua, videlicet Carbonianum & Giulianellum, quæ erant ipſius, in fortia Eccleſiæ devenerunt hac lege cum Eccleſia habita, ut nullo modo in dominio alicujus privati, ſed ſolum ipſius Eccleſiæ perpetuo eſſe liceret. Aliud Caſtrum ejuſdem, quod erat in Romaniola, Franciſco de Oria donatum eſt. Et ſic finivit progenies de Nardinis. Et in ea locum habuit dictum Apoſtoli: De male acquiſitis non gaudebit tertius hæres, quoniam omnia, quæ tyrannice à dicto Cardinali uſurpata fuere, uno ictu perierunt.

Die decima quinta Novembris Domnico Papa receſſit ab Urbe, & ivit ſpatiatum ad Civitatem Oſtienſem, & ibi ſtetit per nonnullos dies, dimiſſo Magno Turco in ſede ſua, in Palatio. Et ſic verificatum fuit, quod ſcriptum eſt per Prophetas: Quod inimicus fidei Chriſtianæ & Machometti primus ſedet in cathedra Petri, excluſo Pontifice, qui mos eſt.

Anno 1490. Sanctiſſimus Dominus Noſter conſtruxit, & ædificavit in platea Sancti Petri fontem nobiliſſimum de lapidibus marmoreis figuratis cum duobus vaſis rotundis uno ſuper alio, prout videri poteſt. Et judicio omnium non reperiuntur ſimiles in Italia.

Die ſeptima menſis damnatus fuit ultimo ſupplicio quidam ChriſtophorusCaſtracaſſe, vel dictus Macrinus de Marchia Anconitana aut de Caſtro Leonis de diſtrictu Fani. Hic Baro erat, & Dominus illius loci, quem violenter ab illo abſtulit Joannes Baptiſta de Angelis Protonotarius Apoſtolicus & Commiſſarius. Jam ſunt duo anni. Illud Caſtrum poſtea dedit Præfecto Urbis ibi prope moranti apud Sinigalliam. Et ea de cauſa, ut fertur, dictus Macrinus deſperatione ductus acceſſit ad Magnum Turcum in Conſtantinopoli, cum quo circa quater locutus eſt, & ab eo bene viſus & tractatus eſt. Nam in plures vices multa millia Ducatorum illius monetæ donavit. Donavit etiam duas veſtes imbroccati auri, & unum adamantem valoris quadragintorum Ducatorum. Inſuper promiſit donare ei Civitatem Negropontis, ac facere ipſum Capitaneum ducentarum triremium armatarum & multa etiam infinita alia, ſed ad effectum traheret, quod facere conſueverunt, videlicet, ut dictus Macrinus conferret ſe ad Urbem, & certum venenum, quod ipſe portavit de Conſtantinopoli in quadam parva ampulla, projiceret in fontem quendam aquæ, quæ extitit parum extra portam viridariam juxta Palatium Papæ ex quo fonte ſumebant aquam principaliores de Palatio, & potiſſime Sanctiſſimus Dominus, & Turcus alius filius Magni Turci, & frater ſupradicti Imperatoris Conſtantinopolitani, qui adhuc in Palatio cum ejus familia permanet, & multi alii de dicto loco. Et erat dictus fons clauſus muris, & feneſtra lignea, ne aliquid mali fieret. Venenum autem virtutem habebat necandi in capite quinque dierum ſpatio & non ante. Et cum dicta aqua necare Papam intendebat, & Turcum & omnes, qui ex ea bibebant, prout ipſe confeſſus fuit, dixitque etiam adhuc vivens præfatum Turcum, multos homines, & cum magnis promiſſionibus Conſtantinopoli elevaſſe, adeo ut vix poſſet evadere Pontifex, & alii; dixitque etiam in dicta conjuratione fuiſſe quoſdam alios, quos ſententia condemnationis pro meliori non nominavit. Inter quos fertur quendam fratrem Ordinis Sancti Dominici interveniſſe, & ejus dolo Regem Hungariæ in hebdomada Sancta in die Mercurii proxime præterita veneno morte repentina necatum interiiſſe.

Fuit igitur ductus per Urbem in curru rectus & nudus, & cuidam ſtipiti alligatus, ac paſſim ferris ſeu tenaglis & forficibus infocatis afflictus, deinde ad Capitolium reverſus cum ſeſe Domino Noſtro Jeſu Chriſto commendaſſet, quem in pictura ante oculos habebat, à miniſtro juſtitiæ repente malleo ligneo magno in capite percuſſus fuit, poſtmodum pugione ferreo in pectore, in corde, pluribus vulneribus perfoſſus obiit, ejuſque corpus in quatuor partes diviſum, unum videlicet brachium cum capite & medio pectore ſuſpenſum fuit apud Portam Caſtelli, alia pars apud Portam Sancti Pauli, alia apud Portam Sancti Joannis, & reliquæ ad Portam populi.

Et in quinque vel ſex proximis diebus ſequentibus fuit in Urbe & extra aër turbidus, nubilus & ventoſus cum continuis pluviis præter conſuetum modum, ita ut multi mirati ſint, dubitatumque fuerit, ne ob hoc Chriſtus iratus eſſet, cum contra exemplum per eum traditum fuerit actum. Nam cum ipſe malediceretur,

 non

non maledicebat, cumque una mandibula cæderetur, aliam humiliter exhibebat.

Fuitque paulo poſt dictum & affirmatum in Curia, Regem Ferdinandum miſiſſe literas in modum Capitulorum Domino Maximiliano Regi Romanorum, Ipſumque inſtruxit de vita & moribus Romani Pontificis, & totius Curiæ Romanæ, & de vita filiorum & filiarum ejuſdem ac de collatione beneficiorum, quæ non ſine pecunia fiebant, ac de luxuria & avaritia ipſius, & tandem de omni eo, quod dicere poſſet, & de dicta Curia, conjurans cum ſimiliter & requirens, ut juxta poſſe, & ſecundum præceptum Dei eis injunctum Eccleſiam Dei collabentem provideret; & quod Papa una cum Cardinalibus per aliquod tempus turbati ſteterint, non tamen à cœptis deſtiterint. Nam quotidie in ſolatiis & triumphis ſolito more permanſerunt in eorum avaritia & injuſtitia perſeveranda. Et licet circa hoc multa potuiſſent tradi exempla, hic tamen brevitatis cauſa duo apponuntur tantum.

Primo cum quidam Ludovicus Matthæus Civis Romanus & dives haberet pacem & ſecuritatem cum fidejuſſoribus, & ſub pœna mille Ducatorum de non offendendo quendam Andream Mattuccii, dictuſque Andreas permaneret in quadam tonſtrina tonderetur que à tonſore dictæ Apothecæ, cumque eſſet paratus cum pannis & reliquis, prout de more fit, Sabbas filius dicti Ludovici proditorie contra fœdera prædicta armatus una cum quodam ſocio prædictum Andream ſecure aſtantem, ſeu ſedentem, paratum cum dictis pannis, tantis vulneribus affecit, ut in continenti mortuus ſit. Et cum hoc de mandato Patris feciſſe dicatur, pater in continenti exburſavit Cameræ quingentos Ducatos, medietatem dictæ pœnæ, alios quingentos Ducatos depoſuit pro heredibus partis offenſæ juxta ſeriem pactorum ſecuritatis & Inſtrumenti. Sanctiſſimus Dominus Noſter avaritia magis quam juſtitia motus dictos quingentos Ducatos cepit, & non aliter habita pace ab heredibus defuncti, ut requiritur ſecundum formam ſtatutorum, dictum Sabam homicidam remiſit. Et quod durius eſt, ſignavit ſupplicationem, quod liceret ſe defendere adverſus dictum delictum ad finem, ut mater & hæres dicti Andreæ interfecti partem dictæ pecuniæ ſibi tangentem non haberent.

Fuitque etiam factum in dictis temporibus pactum inter Dominum Vice-Camerarium & Dominum Franciſchettum filium Papæ, ut quæcunque pœna veniret confiſcanda Cameræ pro delictis, quæ excederet ſummam centum quinquaginta ducatorum, tota illa eſſet dicti Franciſchetti, à dictis 150. Ducatis infra ad Cameram Urbis perveniret. Et ita obſervatum eſt.

Aliud exemplum ponitur ex eo, quod apud Ripam Romæ, unde vina & mercantiæ veniunt, erant multi Cives Romani, & etiam foreuſes, qui cauſa quærendi victum operabantur, ut proxenetæ, circa venditiones dictarum rerum & mercantiarum. Cauſa igitur habendi pecuniam, eamque ſubtili ingenio à pauperibus fidelibus Chriſtianis extorquendi contra libertatem Romanam, & cauſa nova vectigalia imponendi, præfatus Sanctiſſimus Dominus Noſter de conſilio quorundam aſtantium vendidit dictum Officium ſeu exercitium proxeneticum triginta perſonis duntaxat pro 200. Ducatis in auro pro quolibet, ut ipſi duntaxat dictum officium exercerent, & non alii ſub certa pœna, ita ut ex dictis triginta perſonis ſexaginta centenaria ducatorum receperit in menſe Auguſti 1490. Et de hoc bullam plumbatam fecit.

Quo tempore cum ipſe Pontifex miſiſſet res comeſtabiles ad Civitatem Beneventi cauſa cuſtodiendi dictam Civitatem, capti fuerunt à Duce Calabriæ, cum diceret, ſe melius poſſe dictam Civitatem pro Eccleſia cuſtodire, quam ipſe Papa, ipſos autem captos in galera miſſos duxit uſque ad Terracinam, ibique eos dimiſſos monuit, ut ne unquam ad inſtantiam Eccleſiæ ad cuſtodiendam dictam Terram prodirent, alias minabatur eis mortem. Et ita eos dimiſit. Fuitque poſtea dictum prædictum Regem pro ſe cuſtodire dictam Civitatem Beneventi.

Quo tempore in Urbe Roma quoad caſum juſtitiæ non bene vivitur. Et hujus potiſſima cauſa fuit, quod Camera Apoſtolica vendidit quibuſdam Civibus Romanis introitum & exitum Cameræ per novem annos, cum hoc, quod dicti Camerarii de eorum geſtis non poſſent ſyndicari, nec teneantur reddere computum introitus & exitus toto dicto tempore, pro quo data eſt occaſio malignandi & furandi ſeu rapiendi, ita quod dicti Camerarii componerent ſe cum delinquentibus de eorum delictis, & aliquid dato vel promiſſo, & ut dicitur, antequam maleficia fiant, componunt ſe cum dictis Camerariis, quantum poſſit ſolvi pro delicto. Quo facto & ſoluto in continenti à Curia aſſecurati ſunt. Et Papa hæc omnia ſentit ac patitur.

Feceruntque dicti Camerarii cum brachio Gubernatoris, rem inauditam. Nam omnes vineæ eorum, qui Romæ habitant, qui propter pœnam ſpreti mandati Cameræ ſunt debitores, vel qui propter aliquod delictum debent aliquid in Camera ſolvere, vindemiatæ ſint à familia Gubernatoris hoſtili quodam modo, & veluti vineæ hoſtium, incidendo, devaſtando, & aſportando.

Inter alia quinque, quæ iſtis temporibus aſſcribi poſſunt, eſt, quod Reverendus Pater Vicarius Papæ in Urbe & ejus diſtrictu, volens, ut decet bonum virum, cuſtodire oves gregis ſibi commiſſi, fecit unum edictum prohibitorium Laicis & Clericis cujuſcunque conditionis exiſtentibus, ut de cætero ſub excommunicationis pœna, & ſuſpenſionis ac privationis Beneficiorum quilibet non auderet retinere concubinam, nec publice nec ſecrete, cum diceret, id verti in præjudicium Divinæ Legis, & contra honeſtatem Sacerdotalem, cum multi & quaſi infiniti etiam retinerent tam magni Prælati, quam etiam ſimpliciter Clerici, propter quod bene vivendi modus - - - judicabatur, minuebantque Laicis fidem & devotionem. Quod cum Sanctiſſimus Dominus Noſter audivit, accito

cito ad ſe dicto Epiſcopo Vicario, eum de præmiſſo interdicto acriter momordit, fecitque illud in continenti removeri, cum diceret, illud prohibitum non eſſe, propter quod talis effecta eſt vita Sacerdotum & Curialium, ut vix reperiatur, qui concubinam non retineat, vel ſaltem meretricem, ad laudem Dei & fidei Chriſtianæ. Et ea forte de cauſa numeratæ ſunt meretrices, quæ tunc publice Romæ ſunt, ut ex vero teſtimonio habetur, ad numerum ſex millium & octingentarum meretricum, exceptis illis, quæ in concubinatu ſunt, & illis, quæ non publice, ſed ſecreto, cum quinque vel ſex earum exerceant artificium, & unaquæque earum vel unum vel plures habeant lenones. Conſideretur modo, qualiter vivatur Romæ, ubi caput fidei eſt, & quomodo regatur Civitas Sancta.

Die vigeſima ſeptima Septembris hora 19. factus eſt tumultus maximus in Urbe, & omnes apothecarii clauſerunt ſuas apothecas, & qui erant in vineis & in campis, fugiendo reverſi ſunt, & omnes tam cives quam advenæ arma ceperunt, quod pro certo affirmabant Innocentium eſſe mortuum.

Et hæc fama orta eſt ex eo, quia Dominus Franciſchettus filius ejus videns eum laborare in extremis, ſecreto modo tentavit habere Theſaurum Eccleſiæ, & cum non potuiſſet obſtantibus illis, qui Papam gubernant, tentavit diripere Magnum Turcum, qui in Palatio Papæ præerat, illumque conſignare Virgineo Urſino & Florentinis, & Virgineus Regi Ferdinando, ut publice dictum eſt. Ad quem effectum hoc facerent, pro nunc neſcitur.

Sequenti die Cardinales, qui in Urbe erant, venerunt mane ſummo ad Palatium, ubi Papa erat, & graviter ægrotabat, & volentes conſulere Eccleſiæ & bonis ipſius, fecerunt Inventarium de bonis Papæ, quamvis bona pars eorum aſſumpta uſque ad Florentiam transmiſſa fuiſſet per dictum Franciſchettum. Et quod inventum fuit, datum fuit Cardinali Sabellio, qui per aliquod ſpatium in Palatio permanſit, & non multum poſt receſſit rebus dimiſſis.

Fertur inter alia fuiſſe repertum, in una capſa octies centum millia Ducatorum, & in alia capſa in Caſtello tria centena millia Ducatorum. Et cum meliuſcule ſe haberet Papa, dixit illis, qui eum cuſtodiebant, ſe habere ſpem, poſſe videre mortem omnium dictorum Cardinalium, & quod credebat, illos affectare mortem ipſius.

Die 26. Octobris noctis tempore cecidit fulmen in Campanile Sancti Petri, indeque amovit quandam columnam, deinde deſcendit in Cameram Archiepiſcopi Aleriatenſis nepotis Papæ, & combuſſit circumquaque ornamenta lecti, & ipſum non tetigit, deſcendit poſtea ad quandam feneſtram, & parum damni fecit.

Die 20. Novembris Papa receſſit ab Urbe ivitque ad Civitatem Oſtienſem, ubi fuit benigne ſuſceptus à Cardinali Sancti Petri ad Vincula, deinde à Vice-Cancellario in Civitate Portuenſi, ubi per decem dies triumphavit, deinde ad Urbem reverſus eſt.

Die ultima menſis, videlicet in die Sancti Andreæ Apoſtoli Ambaſciator Magni Turci Conſtantinopolitani ingreſſus eſt Urbem, cui obviam ivit familia Papæ & omnium Cardinalium, & infiniti homines. Et venit cum centum & viginti millibus Ducatorum, & cum multis ac nobilibus gemmis & margaritis, & opulentiſſimis donis, portavitque ea pro tributo, ut fertur, trium annorum, ad computum quadraginta millium Ducatorum pro quolibet anno, quos ipſe promiſit Papæ, ſolum ut retineret alium Turcum fratrem dicti Magni Turci, qui eſt in Palatio. Utinam hæc non pariant aliquid mali Eccleſiæ Dei!

Et data fuit ei audientia à toto Collegio, & in ſecretis. Itaque neſcitur punctualiter, quid expoſuerit. Fertur tamen inter homines, inter alia obtuliſſe Papæ & Eccleſiæ Dei, ut retineret dictum Turcam, & pro cenſu ſe daturum quadraginta millia Ducatorum quolibet anno, quouſque ipſum retinuerit.

Item obtulit pacem & perpetuam ſecuritatem, & fœdus inter Chriſtianos & Turcos, ut qui Chriſtiani de cætero poſſent ire & redire in Terras ejus libere & abſque timore.

Ex eo fertur Ambaſciatorem Soldani Babyloniæ obtuliſſe Pontifici pro ſalute & reſtitutione dicti Turci primo numerum quadraginta millium Ducatorum, item Terram Hieruſalem, quam pollicetur perpetuo ſub dominio Chriſtianorum. Item ſecuritatem & libertatem omnium Chriſtianorum volentium ire ad dictam terram, ut abſque aliquo Datio & ſolutione ire & redire poſſent. Item ſe omnes Terras, quæ acquiruntur per eum, & dictum Turcum, qui eſt hic de Terris Imperii alterius Turci & fratris ſui, quæ fuerunt quondam Chriſtiani Imperii, etiamſi eſſet Conſtantinopolis, dictæ Eccleſiæ & Chriſtianis reſtituturum.

Et multoties ſuper hoc habitus fuit tractatus in Palatio cum Cardinalibus. Tandem octava vel nona Decembris dictus Ambaſciator Turcæ impetravit à Papa audientiam à Magno Turco, eo quod diceret, ſe nolle ſolvere tributum prædictum, niſi eum oculata fide videret. Et ita dixit, ſe habuiſſe in mandatis, ne forte diceretur vivus, & mortuus eſſet.

Et cum hoc nunciatum eſſet dicto Magno Turco, non prius voluit dictum Ambaſciatorem recipere, & ei audientiam dare, quam quod ipſe ornatus, ac ſedens triumphaliter in ſolio Regali more Imperatorum eum admiſit.

Itaque ſupradicta die ornatæ fuerunt aulæ & portæ ſuperiores Palatii Papæ Tapetis & aulæis, & ut melius dicam drappis aureis, undique & etiam per terram, ita ut nunquam fuerint viſa Romæ ſimilia ornamenta. Et dictus Turcus ſedit in quodam ſolio, quod dedita opera fieri fecerat more Turcorum, & quidem dictis ornamentis opulentiſſimis ornatum, & ipſe ibi modo Regali, & in Majeſtate ſua circumcirca aſtantibus aliis Turcis, & duobus tamen Chriſtianis, videlicet Cardinali Sanctæ Anaſtaſiæ, Nepote Domini Noſtri & Archiepiſcopo Aleriatenſi alio Nepote. Et adveniente dicto Ambaſciatore ſervatus eſt iſte ordo: Nam antequam dictus

ctus Ambaſciator intraret oſtium aulæ, ubi dictus Turcus pro tribunali ſedebat, quidam Turcus de adhærentibus & circumſtantibus dicti Turci acceſſit ad eum, & cum uno panno lineo in oſtio dictæ aulæ à capite usque ad pedes cum dicto panno exterſit, perinde ac farina vel pulvere fuiſſet repletus, quem pannum poſtea dicto Ambaſciatori oſculandum tradidit. Deinde dictus Ambaſciator intravit, ac tribus vicibus in conſpectu dicti Turci projectus, & proſtratus in terram, diverſis tamen locis, terram ipſam oſculatus eſt, ultima tamen vice ante dictum Turcum genu flexus & inclinatus extitit, & tacuit, fecitque ei dici Turcus, nequid niſi ad interrogata reſponderet. Et ita fuit dixitque Turcus in lingua ſua, utrum literas haberet? Qui Ambaſciator in continenti de loculo ſuo quandam epiſtolam clauſam & ſigillatam traxit, & oſtendit.

Et in continenti, antequam eam traderet, totam ab omnibus lateribus ejus lingua ſua lambunt, deinde aſpicientibus duobus ex dictis Turcis clauſuram & ſigillum ipſum, & Ambaſciator eam aperuit & disſigillavit, & eam apertam iterum intus & extra, & à tergo ſua lingua lambit. Quo facto præfati duo Turci dictam epiſtolam ceperunt, eamque ad aurem dicti Magni Turci legerunt. Quid continuerit in ſe dicta epiſtola, neſcitur. Et in continenti lectis literis dictus Ambaſciator poſuit manum ad munera, quæ frater ejus ei mittebat, videlicet ad quasdam petias drappi imbroccati, & ad quædam ornamenta. Turcus ipſe manu annuendo, ut retrocederet, ea videre voluit, ipſa tamen dona per ſuos accepit & admiſit, deinde repulſis omnibus, qui ibi erant, multa invicem locuti ſunt, quæ à noſtris minime audita aut intellecta fuerunt.

Et eſt notandum, quod in illa die, qua hoc actum fuit in Urbe, nunquam viſus fuit aër ita turbidus, ita impetuoſus, ſicut fuit ille. Nam aliquando pluebat, aliquando ningebat, & aliquando grandinabat ventis ſemper afflantibus cum magno frigore & cœcitate ſeu obſcuritate.

Et paucis diebus poſt, ut dicitur, Turcus fecit magnum convivium, & invitavit dictum Ambaſciatorem cum ſua comitiva.

Ante penultimam diem dicti menſis capti fuerunt duo filii Franciſci Buffali, videlicet Hieronymus & Petrus, unus quidem larvatus, & alius non, fuerunt ducti in Caſtrum Sancti Angeli. Sequenti nocte mandato Papæ, quod à Brevi contento & oſtenſo, ſeptima hora noctis decapitati, & exhibiti ſunt in Eccleſia Sancti Celſi. Quid fecerint, neſcitur. De quo omnes mirati ſunt, attenta benevolentia & amore, qui oſtendebatur inter Papam, Vice-Camerarium & totam Curiam & dictum Franciſcum.

Apparuit temporibus iſtis Cometa in cœlo, qui ſtabat ſuper Eccleſia Sancti Petri, paucis diebus tamen duravit.

Et homo quidam ratione incognitus indutus veſte vili more mendicantium per Urbem in plateis aſcendebat loca eminentia, & vocabat ad ſe homines, & dicturum ſe aliquid ſuper Evangelio pollicebatur. Et cum accurriſſet ibi copia hominum, reducebat ad concordiam Teſtamentum Vetus usque ad Novum, & dicebat multa bona & ſubtilia verba, per quæ demonſtrabat ſe literatiſſimum & eloquentiſſimum, & habebat omnia convenientia vero Oratori. Et inter alia narravit omnes Prophetas ab initio usque ad tempora Chriſti. Et dixit, quod, dum prædicti Prophetæ prophetizabant populis, gentes non crediderint iis, immo illos pro ſtultis reputarint. Sic, dixit, faciatis de me, ſed contentor, ut reputetis me ſtultum, usque quo videatis ea, quæ nuncio vobis, evenire. Dico vobis, ò Romani, in hoc præſenti Anno 1491. flebitis multum, & tribulatio erit ſuper vos propter occiſiones & ſanguinem, quia multi ex veſtris hoc anno occidentur. Et aliqua cauſa erit propter tribulationem, quam expectatis. Cives potentes celabunt frumenta, pauperes, & familiæ inſurgent & irruent in vos, & erit tribulatio multa. Anno autem ſequenti tribulatio incepta extendere per Italiam. Et eo Anno Florentia & Mediolanum & reliquæ civitates libertate privabuntur, atque ſub dominio alterius vivent. Veneti vero omni eo, quod in terra poſſident, ſpoliabuntur. Tertio anno 1493. Clericus absque temporali dominatione reperietur, eritque tunc Angelicus paſtor, qui ſolum vitam animarum & ſpiritualia curabit. Hæc dico vobis, credite mihi, quia cum venerit tempus, ſciatis, quæ futura ſunt. Tunc non vocabitis ulterius me ſtultum. Et eo dicto, receſſit. Et portabat in manibus Crucem ligneam & parvam.

Et quamvis aliis temporibus hæc improbata conſuetudo inolevit, iſto tamen anno magis cæteris viguit quod unusquisque Cardinalis in Carniſprivio ſumptuoſiſſime in carris triumphalibus, ac etiam equitibus cum jubis & ſonis larvatos, & maſcaras per Urbem miſerint potiſſime ad domum aliorum Cardinalium cum pueris cantantibus ac dicentibus verba laſciva & eis delectabilia, cum buffonibus & hiſtrionibus, & aliis indutis non panno lineo vel lanæ, ſed ſerico & imbroccato auri & argenti, in quibus maxima Ducatorum copia conſumpta fuit, ex quo intrepide dicere & judicare poſſimus miſericordiam Dei noſtri in luxuriam & opus diabolicum converſam eſſe.

Die prima Junii 1491. Reverendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus Ardicinus della Porta Cardinalis Alerienſis quarta vel quinta hora noctis vocavit ad ſe omnes ſuos domeſticos, & tandem exhortatus eſt quibusdam verbis bonis, tradiditque fratri ſuo unam chartulam, quam ſcripſerat manu propria, quam dicebat eſſe ſuum Teſtamentum, exhortatusque eum, ut rogaret Dominum Noſtrum Papam, ut acquieſceret eis, quæ ibi ſcripta erant. Qui dicebat, ſe bona omnia diſtribuiſſe inter eos, ac dicto ejus fratri reliquiſſe reſiduum. Et cum lacrymantibus omnibus interrogaretur, quo vellet ire? nihil de hoc aperuit, niſi quod accepit quinque ex ejus famulis, inter quos erat Dominus Nicolaus ejus Secretarius, & equitavit cum his quinque, & re-

& receſſit ab Urbe, non ut Cardinalis, ſed ut ſimplex Clericus.

Et nulla cauſa receſſus haberi potuit, niſi quod volebat intendere animæ ſuæ, & quod ſibi perſuaſit, quod retinendo dictam vitam non poſſet ſalvus fieri. Scitum eſt tamen, eum iviſſe in Montem Oliveti in Territorio Senenſi, & manere in quodam ejus Monaſterio Fratrum Sancti Benedicti, & Papam ſcripſiſſe ei de reditu, ac ipſum obedire noluiſſe; demum mandaſſe ei, ut Cardinalatus habitum non dimittat ſub excommunicationis pœna. Die 18. ejuſdem menſis reverſus eſt, ſtetitque in ejus domo, quod levitati magis, quam bonitati & ſapientiæ aſſcriptum fuit.

Poſt quæ viſæ ſunt ſtellæ in cœlo in meridie prope lunam, quæ parum ibat ante ſolem, & quod erat viginti quinque aut viginti ſex dies lunæ, propter quæ omnes mirati ſunt.

Die 6. Junii occiſio magna fuit in Peruſino, forte major, quam fuit à 400. annis citra. Nam cum pars eorum, quæ exulabat cum complicibus, & vocabatur delli Oddi, plures promiſſiones habuiſſet ab Eccleſia Summoque Pontifice ſuper reconciliatione & reverſione in dictam Terram, & nunquam eſſet aliquid obſervatum, ſupra dicta die dicti exules cum auxilio Comitis Urbini, &, ut fertur, Pontificis, ſecreto tamen modo quarta hora noctis Peruſium intraverunt, ſperantes habere etiam auxilium à quibuſdam civibus, cum eis intelligentiam habentibus. Qui tandem ceperunt omnia loca fortiora dictæ Civitatis. Et poſtea audita re inſurrexerunt, qui intus erant, & vi & armis in eos irruerunt. De his, qui exulabant, mortui ſunt Dominus Fabritius Protonotarius, Dominus Rodolphus Prælatus, qui erant Duces hujus factionis, & ex aliis plusquam quinquaginta fuerunt interfecti & capti, & in continenti ſuſpenſi, ultra centum de numero vulneratorum, de quibus non habetur certitudo. Et quia ad invicem alligati erant, parentatis, filius eorum, qui exulabat, nomine ---- ſtabat in domo de Balionibus, in illo conflictu captus ac ductus ad Palatium Priorum, ubi aliquibus vulneribus perfoſſus tandem decapitatus eſt in platea majori. Abbatiam quandam, & Beneficia omnia, quæ habebant dictus Protonotarius & Rodulphus interfecti, in continenti Papa contulit filiis alterius factionis, neſcio ſi motu proprio vel ad partis petitionem, absque tamen aliquo ipſius intervallo. Et Papa non aliter providit, niſi quod in continenti miſit Capitaneum Eccleſiæ Comitem Pitilianum ad obviandum majoribus, quæ poſſunt fieri.

Die nona Junii tempeſtas in aëre talis fuit grandinis groſſiſſimæ, ut deſtruxerit magnam partem vinearum Urbis. Et in hyeme dicti anni tot & tanta fuerunt frigora, ut arbores omnes Melangolorum & citrorum exſiccatæ ſint.

Menſe Auguſti homines Caſtri Anfidæ in Marchia tumultum inter ſe fecerunt, & Commiſſarius Officialis Papæ interfectus eſt. Cucurrerunt poſtea ad arcem cauſa capiendi eam, & non potuerunt. Aſculani tamen vicini ibi acceſſerunt ad illum locum cauſa capiendi eum, præbueruntque auxilium illis rebellantibus. Papa miſit ad eos Legatum Marchiæ, qui eſt Cardinalis Abaliæ, quem recipere noluerunt. Et ſic rebelles facti ſunt Eccleſiæ, & Papæ obedire recuſant. Quare Papa miſit ad eos campum Eccleſiæ, qui ſe tandem in deditionem dederunt Eccleſiæ, quos Papa poſtea multavit, & fertur, pœnam poſuiſſe in reparationem tecti Sancti Joannis Lateranenſis Eccleſiæ, ut in columnis, & arcu ante Apoſtolos, & in tecto.

Die 23. Auguſti cœptum fuit opus Sanctæ Mariæ in Via lata, videlicet deſtruere dictam Eccleſiam, & aliam novam ædificare cum demolitione arcus triumphalis, ſupra quem in aliqua parte ædificata, in cujus Eccleſiæ fabricationem fertur Papam obtuliſſe Ducatos quadringentos, Vice-Cancellarius trecentos, Camerarius ducentos, reſiduum Magiſtri Architectores, cum hoc, quod marmorea & lapides Tiburtini, qui reperiuntur, ſint ipſorum.

Die ſequenti 24. remotum fuit altare majus, quod erat in dicta eccleſia, ubi erat una capſa porfidea longa, in qua repertæ fuerunt multæ reliquiæ Sanctorum, potiſſimum in uno ſacculo panni linei de reliquiis multorum Martyrum, Sanctorum Hippolyti, Darii corpus & ſociorum, ubi eſt ſcriptum in pergamena de dictis reliquiis cum commemoratione, quod ibi conditæ fuerint per Leonem Nonum, qui fuit tempore Henrici Sexti 1049. cum multis Epiſcopis & Cardinalibus: item alio ſacculo ſimiliter lineo de reliquiis aliorum Martyrum cum intitulatione & inventione in charta membrana: item in alio ſacculo aliæ reliquiæ multorum Sanctorum & Martyrum ſine nomine: item in una capſa lignea de veſtimentis Sancti Joannis Baptiſtæ, unum os Sancti Philippi: item in quodam Buſſoletto parvo de veſtimento Chriſti inconſutili: in quadam capſula lignea parva multæ reliquiæ in panniculis involutæ de Ligno Crucis, de ſponga Chriſti, de veſtimento Beatæ Virginis Mariæ, & de multis aliis reliquiis aliorum Sanctorum: item reliquiæ Sancti Stephani Martyris, de terra ſepulcri Chriſti vel Beatæ Virginis: demum in una capſula longitudinis duorum palmorum cum dimidio, & latitudine unius palmi cum dimidio, fuerunt inventa oſſa Sancti Agapiti involuta in uno panno cum literis ſcriptis in una lamina plumbea, dicentibus: Iſtud eſt Corpus Sancti Agapiti. Quæ omnia fuerunt repoſita in dicta conca porfidea, ubi prius erant. Et dicta conca fuit poſita in Eccleſia Sancti Cyriaci, ubi deſtinatum eſt fieri altare majus, & ibi retinere cum cuſtodibus.

Eodem tempore Baptiſta Capoccius interfecit Antoninam ejus matrem in lecto repertam cum Bernardo Magiſtri Antonii Notario concumbentem cum eo. Et ambo cum capite ſecuris interfecti fuerunt, & nudi in eodem loco reperti extiterunt.

Die primo Februarii 1492. venerunt nova de partibus Africanis, dictumque fuit, qualiter Rex Hiſpaniæ habuerit victoriam de Granata, ipſamque ceperit, & dominatus ſit, & eam fuiſſe ca-

ſe captam pactis omnibus & fœderibus. Nam jam diu ante oppreſſerat eam; quibus autem pactionibus, non bene ſcitur apud nos.

Eadem die miraculum in Urbe fuit. Nam cum Cardinalis Sanctæ Crucis, qui eſt Mendoſius, ut dicitur, ſua impenſa faceret incruſtari & dealbari Eccleſiam prædictam, quando operarii tetigerunt ſummitatem arcus exiſtentis in medio Eccleſiæ juxta tectum, ubi adhuc ſunt duæ parvæ columnæ, ſenſerunt ibi certum vacuum, cumque aperuiſſent, invenerunt unam parvam feneſtram, in qua erat una capſula plumbea duorum palmorum bene clauſa, & ſuper ea erat lapis quidam quadrangularis marmoreus, ubi erant ſculptæ iſtæ literæ, videlicet: Hic eſt titulus veræ Crucis. In qua capſula reperta fuit quædam parva tabula longitudinis unius palmi, quæ ab uno latere erat commiſſa, & vetuſtate corroſa. Ibique erant cavatæ, & deinde colore rubeo tinctæ infra ſcriptæ literæ ſive verba: Jeſus Nazarenus Rex Judæorum, ſed illius Judæorum non erat perfectum, quia illud unum non erat niſi usque ad R. incluſive, illud non ceciderat, ut dixi, quia erat ea parte corroſa, & vetuſtate defecit. Et primus verſus erat in hoc ſcriptus literis Latinis, ſecundus verſus literis Græcis, & tertius literis Hebræis. Ad quem locum quaſi tota Urbs acceſſit, & Papa Innocentius etiam poſt triduum vidit eam, juſſitque eam permanere in dicta capſula cum quadam lamina vitrea ſuper altare in feſtivitatibus dictæ Eccleſiæ. Et eſt omnium æſtimatione tabula illa, quam Pilatus poſuit, in Cruce ſuper Caput Domini Noſtri Jeſu Chriſti, poſita ibi per Sanctam Helenam matrem Conſtantini, tempore, quo fuit dicta Eccleſia ædificata.

O facinus indignum dicto Anno & Menſe Aprilis in hebdomada ſancta, quando gentes ibant ad Sanctum Petrum die Jovis de mane, cum quidam ex ſatellitibus Gubernatoris habitans in domo dicti Gubernatoris mane ſummo iret ad latrinas mingendi cauſa, cumque mingeret, invenit in dicto loco videlicet in ore dictæ latrinæ certum quid, quo mediante ſtercora non poterant penetrare intus. Et cum ipſe magis advertiſſet, cœpiſſetque manu cauſam impedimenti quærere, cepit & extraxit unum fruſtum carnis, & putans illud eſſe porcinæ, ait inter ſe: Lavabo illud & comedam. Cumque iterum poſuiſſet manus, invenit plura fruſta carnium cum oſſibus, cumque diligentius inſpexiſſet, cognovit, quod eſſet caro hominis, & continuo acclamavit, & vocavit ſocios. Cumque veniſſent, & extraxiſſent aliqua fruſta, quæ ibi projecta erant, & ob magnitudinem non poſſent foramen illud, quod erat arctum, penetrare, invenerunt ibi fuiſſe hominem interfectum, ac fruſtatim inciſum, dicto loco projectum, poſuerunt dicta fruſta in vaſe ligneo, deinde laverunt, & invenerunt fuiſſe hominis juvenis, propter genitalia & membrum virile, quæ ibi erant cum parvis pilis, & quidem juvenilibus. Et deinde fracta latrina pro inveniendo capite & cæteris membris, non fuit de eo locutum ulterius, niſi quod dictum fuit, quod eſſent membra diverſarum perſonarum. Cumque hoc publice ſciretur, ad detegendum, vel ad excuſandum die Dominica, videlicet die Paſchatis, & ſecunda die dicti menſis miſſum eſt Proclama per Urbem: Quod ſi aliquis ſciret, qui feciſſet illud, & revelaret, lucraretur centum Ducatos, quos aſſerebat præco fuiſſe depoſitos apud Camerarium Cameræ Urbis; & ſi fuiſſet unus de complicibus, parceretur ei. Sed hoc non oportebat fieri. Nam in domo Gubernatoris erat, qui hoc fecit. Nam factum fuit nocte illa, & janua clauſa, in qua non erant niſi domeſtici. Et diſmembratus fuit ante os latrinæ, quia in eo erat ſanguis, ſupra quo erat ibi pulvis ejectus, ne videretur per transeuntes. Poſt vero fuit repertum, quod eſſet quidam Alexander Florentinus, qui viſus fuerit ludere ad Ducatos in domo dicti Gubernatoris. Et fertur fuiſſe Maſtellettum unum ex Officialibus dicti Gubernatoris, cum quo erat ſolitus ludere dictus Alexander. Nulla tamen demonſtratio ex eo fuit facta. Poſt triduum Maſtellettus receſſit ab Urbe.

Eodem menſe in Apulia apud Brunduſium miraculoſe repertus fuit quidam liber ſub terra, clauſus cum tabulis plumbeis, in quarum una erat formata Crux Domini, cum literis, videlicet: C. R. A. T. & in alia erant literæ, videlicet: Cataldus Rau, Archiepiſcopus Tarentinus. Et non aperiatur, niſi per Regem cum fideli ſuo. Qui liber fuit portatus ad Regem Ferdinandum, qui noluit illum aperire, priusquam conſtaret per veras probationes, quod talis liber eſſet antiquus, & quod miraculoſe repertus fuiſſet. Nam Cataldus, qui inter Sanctos deputatus eſt, fuit tempore, quo fuit etiam Joachimus Abbas, qui ſcripſit de Pontificibus futuris usque ad noſtra tempora. Nam dictus Joachimus fuit de Anno 1175. Modus autem, quo fuit repertus, fuit talis, videlicet, quod in quadam Eccleſia dicti loci erat quidam Presbyter bonæ vitæ, cui in ſomnis venit dictus Sanctus Cataldus bis nuncians ei, ut ipſe Presbyter una cum Epiſcopo illum locum foderent in dicta Eccleſia, ubi erat quædam imago Virginis Mariæ cum Chriſto infante in brachio, qui Chriſtus reſpiciebat, & digito oſtendebat locum faciendæ foſſionis, dixitque ei in ſomnis, ut librum, quem invenirent, portarent ad Regem aperiendum. Cumque dictus Presbyter eſſet negligens in hoc, fertur præfatum Sanctum Cataldum viſibiliter ei apparuiſſe, mandaſſeque ei aliqua inter ſigna, quæ habuit à dicto Sancto Cataldo. Et poſtea accedentes & fodientes invenerunt librum prædictum, quem in continenti portaverunt ad dictum Regem. Qui Rex tanquam incredulus præmiſſorum, ipſum Epiſcopum & Presbyterum carceravit quos poſtea cognita veritate, quod hoc non fuiſſet fraus, dimiſit. Neſcitur tamen, in dicto libro quid contineatur.

Die 27. Maji 1492. intravit Urbem Princeps Capuæ, filius Ducis Calabriæ, filii Regis Ferdinandi cum nongentis equitibus, & cum ducentis ſexaginta mulis oneratis captis, * & rebus. Et fuit ei factus magnus honor, quia duo Car-

Cardinales venerunt obviam usque ad Portam Lateranenſem, & in Palatio fuit receptus à Pontifice & cæteris Cardinalibus. Et dum ſtetit hic, fuit invitatus à Cardinali Aſcanio ad cœnam, quæ duravit à XX. usque ad quintam horam noctis, qua fuerunt tot, & tanta magnitudine, & res ſumptuoſæ, ut hic recitare eſſet impoſſibile, & ſi recitaretur, eſſet incredibile, & noſtra recitatio ab omnibus incredibilis haberetur. Satis eſt, quod ſi veniret Rex Franciæ aut alius ſimilis non potuiſſet plus fieri. De cauſa ſui adventus nihil dicitur clare. Quando receſſerunt ab Urbe, aſportaverunt linteamina & aulæa, quibus uſi fuerunt in Palatio, & furati ſunt, quicquid potuerunt. Et Papa dabat pro victu carnes, & ipſi, quod ſuper erat, vendebant in Burgo. Et ſimiliter fecerunt Domino Fabritio in Caſtro Marini.

Die ultima menſis Maji in die Aſcenſionis intravit Urbem Orator Magni Turci, qui donavit lanceam, vel ferrum lanceæ Longini, cum quo fodit latus Domini Noſtri Jeſu Chriſti in Cruce. Fuit recepta à Pontifice & toto Clero proceſſionaliter ab Eccleſia Sanctæ Mariæ de populo usque ad Sanctum Petrum. Et erat incluſum dictum ferrum in quodam tabernaculo pulcherrimo Criſtalli, cum pede & aliis ornamentis puri auri. Et fuit res magnæ exiſtimationis. Et cuſpis ejus eſt apud Regem Franciæ, prout ipſemet Turca nunciavit Papæ per dictum ſuum Oratorem.

Menſe Junii hebdomada ſecunda Collegium Dominorum Cardinalium incluſerunt Magnum Turcum in arce Sancti Angeli, illumque diligenter cuſtodiri fecerunt, & hoc timore mortis Pontificis.

Die lunæ 16. dicti menſis præfatum ferrum, quo fuit Dominus Noſter Jeſus Chriſtus perfoſſus, præfati Cardinales & Collegium de Camera dicti Pontificis in Eccleſia Sancti Petri in loco, ubi incluſum eſt ſudarium, una cum dicto ſudario collocaverunt. Et factum fuit Inventarium bonorum Eccleſiæ.

Eadem die Vice-Camerarius Bartholomæus Marinus Mutinenſis non confidens de domo ſua timore tumultus Romanorum, qui ſolent fieri in morte Pontificis cum omni ſua familia & bonis ad habitandum cum Ludovico Matthæi, qui tunc temporis erat Conſervator, ſe contulit, putans, ibi ſecurum ſe poſſe permanere, qui poſt aliquos dies in Palatio Papæ ſe induxit, habitavitque, ne videretur, in viridario, in loco, qui dicitur Belvedere.

Interea in Urbe nunquam ceſſarunt tribulationes & mortes. Nam in primis tres pueri decem annorum è venis, quorum Judæus quidam Medicus, qui Papam ſanum reddere promiſerat, ſanguinem extraxit, in continenti mortui ſunt. Dixerat namque Judæus illi, ſe velle ſanare Pontificem, dummodo habere poſſet certam quantitatem ſanguinis humani. Et quidam juvenis, quem propterea extrahi juſſit à tribus pueris, quibus poſt phlebotomiam unum Ducatum pro quolibet donavit. Et paulo poſt mortui ſunt. Judæus quidem aufugit, & Papa ſanatus non eſt.

Item multæ in Urbe fiebant occiſiones & rapinæ de die & de nocte, & vix præteribat dies, quin aliquis occideretur. Multos hoſpes quidam ſic dictus mortuus & dirobatus una cum ejus nepte fuit.

Et tandem dicto tempore, neque Senator neque Vice-Camerarius neque aliquis Officialis Urbem cuſtodiebat, propter quod tantorum malorum & facinoroſorum hominum confeſtim repleta eſt, ut vix dici poſſit, cum absque alicujus ſuperioris timore permanerent.

Die 22. Julii Proſper Columna, Joannes Jordanus filius Virginei Urſini, qui apud Cardinalem Sancti Petri ad Vincula divertebantur, cum multis aliis Baronibus & Civibus Romanis acceſſerunt ad Palatium Conſervatorum, & ibi eos allocuti ſunt, cum quibus non erant Capita regionum, dixeruntque & notificarunt dictis Officialibus & Civibus, Barones eſſe concordes diligere quam plurimum Populum Romanum. Ac propterea ſe eorumque caſtra & bona omnia offerebant pro ſalute Populi, rogabantque eum, ut ſi contingeret caſus mortis Papæ, & ipſi jungerent ſe auxilio eorum, quo pro arbitrio uterentur. Et è converſo Conſervatores & Cives obtulerunt eis, quicquid poſſet offerri. Qualis autem ſit ſalutatio hæc, hucusque neſcitur.

Die 25. Julii in die Sancti Jacobi ſexta vel quinta hora noctis mortuus eſt Innocentius Papa octavus, cujus anima requieſcat in pace.

Et cum diſcordia fuiſſet inter Camerarium & Officiales Urbis de creando unum Mareſcallum pro qualibet regione, & cuſtodes portarum & pontium, quia quilibet ipſorum volebat eligere, tandem Camerarius, volens tenere conſuetudinem Romanorum antiquam, nec privilegiis Civium derogare, voluit, ut per ſingula capita Regionum portaretur fides Civium Romanorum antiquorum atteſtantium, hoc ad Officiales pertinere. Et ita factum eſt. Cumque dictus Camerarius haberet notitiam de prædictis, & quod ad ſe non ſpectabat, eligeret, inſurrexerunt quatuor cives de noſtris, videlicet, Laurentius de Marcellinis, qui ad præſens eſt Prior Capitum Regionum, Franciſcus Tedei, Jacobus Alberinus & Jacobus Gallus, putantes, rem gratam facere Camerario impetuoſe magis quam juridice electionem ipſam ad Camerarium ipſum dederunt, dictosque Officiales elegerunt contra jus & antiquam conſuetudinem, ac quod deterius eſt, voluntatem reliquorum Capitum Regionum. Et hi fuerunt electi, qui magis grati fuerunt Camerario, & etiam non idonei. Et non eſt mirum, ſi Romani non habent, quia ipſimet ſunt cauſa, dum pro eorum privata utilitate contra civitatem & bonum commune faciunt. In continenti quo fuit mortuus, mirum fuit in Urbe. Nam ubi prius durante ipſius infirmitate infinita facinora fiebant in Urbe & extra, homines quidem cædebantur & occidebantur, & disrobabantur, in continenti fuit ſedata res, ut poſt ejus mortem tanta fuerit quies in Urbe, ut omnes mirarentur. Sed parum duravit.

Die 26. Cardinales, antequam deducerent ejus corpus ex Palatio, ſteterunt ſimul colloquentes de admiſſione novi Cardinalis, videlicet filii Domini Roberti de Sancto Severino, qui per aliquos dies ante ſteterat cum Fracaſſo ejus fratre apud Sanctam Anaſtaſiam extra Portam Sancti Pauli cum multis & infinitis militibus baliſtariis & peditibus, & inſtabat pro Cardinalatu ſibi promiſſo ab Innocentio & toto Collegio, quem in continenti Collegium admiſit, fecitque eum Cardinalem, dando ei Capellum rubeum, & locum in Conſiſtorio inſtante Fracaſſo ejus fratre cum bulla prædicta in manu. Ipſe autem eſt homo aptus magis ad arma, quam ad ſacra, ſtatura magnus. Et non fuit Epiſcopus, neque Protonotarius, ſed tantum Subdiaconus. Et vocatus fuit Cardinalis Sancti Severini. Et in continenti poſt portaverunt corpus Innocentii in Eccleſiam Sancti Petri.

Die 28. hora quinta noctis Vignola, qui fuit Vice-Cancellarius, aufugit à loco, ubi erat, & contulit ſe ad Caſtrum Vatralæ, & hoc quia intellexit, Romanum Populum velle petere à Collegio, ut de geſtis in ejus officio ſtet ad ſyndicatum.

Die prima Auguſti Populus Romanus porrexit in Sacriſtia Sancti Petri Capitula Collegio, quæ petiit obſervari. Et fuerunt lecta, & data ſunt bona verba per Vice-Cancellarium in nomine omnium Cardinalium.

Eadem die intravit Urbem quidam Frater Albus, qui ſunt apud Eccleſiam Sanctæ Mariæ novæ, quem dixerunt fuiſſe factum Cardinalem inſtantibus Venetis per Innocentium, nondum tamen erat adeptus Capellum rubeum. Et fuit receptus ſtatim à Cardinalibus in Cardinalatu. Et dictum fuit, quod ipſum fecerat venire Cardinalis Sancti Petri ad Vincula una cum Sancti Angeli pro eo, quia per Aſcanium curatum fuit venire Cardinalem Sancti Severini, & vocatus fuit Patriarcha Venetus. Et erat homo parvæ ſtaturæ, & ætatis nonaginta quinque annorum. Et erat adeo ſenex, ut vix poſſet loqui aut ambulare, & adeo movebat caput, ut ſemper videretur annuere.

Die 6. Auguſti Cardinales omnes intraverunt Conclave, quod erat apud Palatium Sancti Petri in Capella. Et fuerunt ibi, videlicet Vice-Cancellarius Neapolitanus, Sancti Petri ad Vincula Senenſis, Portogallenſis, Sabellus, de Comitibus, de Columna, Urſinus, Aſcanius, Sanctæ Mariæ in Porticu, Sancti Angeli, Sancti Clementis, Recanatus, Alerienſis, Sanctæ Anaſtaſiæ, Beneventus, Florentinus, Sancti Severini, Patriarcha Venetus, Parmenſis, Toricenſis, & Sancti Georgii.

Die tamen præcedenti quinta Auguſti perfectæ fuerunt exſequiæ Innocentii. Et ſic finita fuit ejus memoria; & ejus vita à multis fuit approbata, eo quod fuit humanus, & amator pacis, & conſtruxit Romæ multa ædificia. Nam in Olear io ſecus Palatium Papæ fecit unum Palatium, quod vocatum eſt ejus juſſu Belvedere, in cujus conſtructionem ſexaginta millia Ducatorum expendiſſe conſtat, ut videri poteſt. Fecit & Palatium inter Reclauſtrum Sancti Petri, & Reclauſtrum palatii ipſius, ubi ſtant Auditores, quod inſignia ipſius paſſim appoſita oſtendunt, reparavitque Eccleſiam Sancti Joannis Lateranenſis, videlicet ante Tribunam refecit totum tectum, & ibi præparavit duas groſſas Columnas cum lapideis marmoreis pro faciendo ibi arcu, qui morte præventus non fuit perfectus. Præbuit etiam auxilium in conſtructione Eccleſiæ Sanctæ Mariæ in Via Lata, ut ſupra dixi. Et plerumque ibat ſpatiatum ad Villam Manlianam, & multos dilexit filios & filias ejus, adeo, ut dubitaretur, ne ejus theſaurum pro filiis & filiabus dederit.

Eodem die 30. Auguſti apparuit ſignum in cœlo ante horam tertiarum. Nam viſi fuerunt in cœlo in oriente tres ſoles ampli & clariſſimi, & bene fulgentes, & viſi fuerunt à multis & diverſis, quia iverant ad videndum. Et Cardinales intrantes in Conclave ſteterunt in ſcalis Sancti Petri. Et hoc affirmavit Antonius Epiſcopus Agrienſis, & Marianus Buccacius, & multi alii, qui hoc viderunt, & aſſeruerunt vidiſſe hoc & Dominos Cardinales, qui aſcendebant dictam Eccleſiam, quod ſignum in cœlo maximum eſt. Et utinam non ſit prognoſticum alicujus magni mali futuri! Item nocte ſequenti, poſtquam Cardinales intraverunt Conclave, domeſtici Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, Camerarii, & ſcutiferi affirmaverunt, vidiſſe in una Camera dicti Cardinalis, quæ eſt in platea in turri, quæ reſpicit verſus Sanctum Maccellum, quod fuerint viſæ ſedecim torciæ accenſæ, ubi nullus erat, qui potuiſſet illas accendere, & poſt puſillum reductæ fuerint ad duodecim, & tandem paulatim diminutus ſit numerus, reductus uſque ad unam, quæ diu ibi ſteterit accenſa. Et neſcitur, quis ibi intraverit, quis accenderit, aut quis abſtulerit, ita ut omnes mirati ſint de tali ſigno.

Anno Domini 1492. Auguſti menſis die undecima die Sabbati ſummo mane Rodericus Borgia, nepos Calixti Quinti, Cancellarius, creatus eſt Papa, vocatuſque Alexander Sextus. Et in continenti aſſumpto Papatu, diſpenſavit & dedit pauperibus bona ſua. Nam Cardinali Urſino dedit Palatium ſuum, Item dedit Caſtrum Monticelli & Suriani, item Cardinalem Aſcanium, Cardinalem Vice-Cancellarium S. R. E. pronunciavit, & dedit Cardinali Columnenſi Abbatiam Sancti Benedicti Sublacenſis cum omnibus Caſtris ad jus patronatus ipſius, domuique ſuæ perpetuo conceſſit, Cardinali Sancti Angeli Epiſcopatum Portuenſem cum turri, & cum omni ſupellectili ibi exiſtente conceſſit. Et ibi inter alia erat una cella vinaria plena vino. Item Cardinalem Parmenſem de dicta Civitate Nepeſina poſſeſſorem, & Patronum fecit, Cardinali Januenſi Eccleſiam Sanctæ Mariæ in Via lata. Item Sabello civitatem Caſtellanam, & Eccleſiam Sanctæ Mariæ Majoris, reliquis aliis multa millia Ducatorum conceſſiſſe fertur: Præcipue cuidam fratri Albo Veneto nuper in Cardinalatum accepto, cui quinque millia Ducatorum auri donavit pro ha-

habenda voce ipſius. Quod cum primo ſcitum fuit à Venetis, denegati fuerunt omnes fructus Beneficiorum, & mandatum fuit, ne quis ulterius amplius eum aſſociaret, exceptis quinque duntaxat Cardinalibus qui nihil voluerunt. Et hi ſunt Cardinalis Neapolitanus, Senenſis, Portugallenſis, Sancti Petri ad Vincula, Sanctæ Mariæ in Porticu. Hi ſoli nihil habere voluerunt, dixeruntque, in Pontificatu voces dandas eſſe gratis, & non muneribus. Fertur etiam, antequam intrarent Conclave prædictum, Vice-Cancellarium pro habendo voto Aſcanii prædicti & ſequacium miſiſſe quatuor mulos oneratos argento ad domum dicti Aſcanii, ut ibi in ejus domo cuſtodirentur, dum eſſet in Conclavi & quod ſecurius ibi poſſent permanere, quam in ejus domo. Quod argentum fertur fuiſſe datum dicto Aſcanio pro habendo ejus voto, Civibusque Romanis multa promiſit.

Et notitiam habuit, qualiter à die extremæ infirmitatis Innocentii uſque ad ejus coronationem plusquam ducenti & viginti homines interfecti fuerunt. Habuit etiam notitiam de interfectoribus, de cauſis & de prodimentis, & omnibus his, quæ hic Romæ geſta ſunt, plenam notitiam habuit.

Eodem menſe Auguſti, die vero - - - obiit Dominus Florius Rohacotta miles Sancti Joannis relictis multis millibus Florenorum auri.

Die ſequenti obiit Dominus Falco de Sinibaldis dolore magis quam alia infirmitate, eo quod ſperabat Cardinalatum diu per eum optatum, ſi caſus contingeret in aliquem ex ſuis amicis. Quod cum vidiſſet, Vice-Cancellarium eſſe Papam, tanto fuit dolore affectus, ut vitam cum morte permutaverit parva quadam febricula, cum quo omnis ſpes ſui Cardinalatus receſſit.

Die 27. Auguſti ejusdem coronatus fuit Alexander in Sancto Petro. Deinde prout de more acceſſit ad Eccleſiam Sancti Joannis Lateranenſis, cui per Urbem factus fuit honor, multi arcus triumphales, & magis quam nunquam alii Pontifici factum fuerit, per Romanum Populum potiſſime.

Et in primo Conſiſtorio, quod ipſe fecit, creavit Cardinalem Archiepiſcopum Montis Regalis nepotem ſuum ex ſorore.

Die tertia Septembris 1492. Salvator filius quidam Tutii dello Roſſo in medio campi Floræ inſultavit Dominum Beneaccadutum ejus inimicum, cum quo tamen ſub fidei juſſione vivebat quingentorum Ducatorum, ipſumque duabus percuſſionibus percuſſit, & vulneravit letaliter, ex quibus mortuus fuit. Et quarta die Papa miſit Vice-Camerarium cum Conſervatoribus, & toto Populo ad deſtruendam ejus domum, eamque deſtruxit. Et eadem quarta die Septembris 1489. Hieronymus frater dicti Salvatoris ad inſtantiam dicti Dominici fuit ſuſpenſus, ut ſupra.

Item eadem quarta die de eo fuit aſſumpta vindicta, quod non eſt credendum, ſine Dei diſpoſitione proceſſiſſe. Papa abſtulit pœnam à fidejuſſoribus.

Eodem menſe Alexander ordinavit Viſitatores carcerum, & fecit quatuor Commiſſarios, qui audirent querelas in Urbe. Et ordinavit Syndicatum Vignolæ & ſuorum Officialium, & ſtatuit etiam audientiam in die Martis omnibus civibus, tam maribus quam fœminis, & audivit ipſemet querelas, & juſtitiam mirabili modo facere cœpit. (a)

Eodem Anno menſe Decembris parum ante Domini Nativitatem Don Federicus filius Regis Ferdinandi tanquam Ambaſciator Patris venit ad Urbem ad præſtandam obedientiam, & venit multum ſuptuoſe & bene ornatus. Et cum magno honore fuit receptus à Cardinali Sancti Petri ad Vincula, qui adeo honorifice, & ſumptuoſe eum recepit, & per aliquot dies retinuit, ut vix dici poſſit. Fertur, dictum Federicum inter alia dixiſſe Papæ Alexandro in Conſiſtorio, ut abſtineret ſe à diſpenſatione matrimonii, quam petierat Rex Ungariæ, qui volebat renunciare Leonoram ejus Uxorem, & filiam dicti Regis, eo quod ex ea non ſuſcipiebat prolem, & volebat capere filiam Ducis Mediolanenſis ac ſororem Aſcanii Cardinalis Mediolanenſis, eo quod pro dicta diſpenſatione conſequenda multa millia Ducatorum offerebantur. Et cum Papa intenderet facere talem diſpenſationem, fuerunt multæ inter eos altercationes, adeo, ut noluerit amplius redire ad Urbem, ſed remanſerit in arce dictæ Oſtiæ bene armatus & munitus, ac ſi campum contra ſe expectaret, & abſtinuerit venire ad Urbem.

Et cum Papa ſemel deſtinaſſet ire, & prandere in Palatio Sancti Joannis della Magliana, dudum per Innocentium conſtructo & ornato, cumque appropinquaſſet ad locum, illi, qui erant cauſa parandi prandium, cum vidiſſent eum appropinquantem, propter lætitiam traxerunt unam bombardam groſſam, qua audita ſubito Papa perterritus, etiam jejunus retroceſſit, reverſusque eſt in Palatium Sancti Petri, eo quod, ut ipſemet dixit, timuit, ne illa bombarda fuiſſet ſignum datum Cardinali Sancti Petri ad Vincula, ut ipſum caperet in dicto loco. Et noluit ibi intrare, ſed in continenti receſſit cum toto ejus comitatu, qui non ſine magno eorum incommodo reverſi ſunt ad Urbem, eo quia adhuc jejuni erant.

Die 25. Aprilis 1493. Papa Alexander venit ad Eccleſiam Sancti Marci cauſa ibi celebrandi miſſam & litanias, & venit cum multis equitibus militum armatorum lanceis & choraceis, & clypeis. Et poſt miſſam publicavit ibi ligam & confœderationem cum Venetis & Duce Mediolani, & Communi Senenſi, Mantuanis & Ferrarienſibus. Et ſtatuit tunc Papa ob gaudium ſonari in ſero Campanas Capitolii & aliarum eccleſiarum. Ad quem finem hoc fecerit, neſcitur nunc, dubitatur tamen de futuro bello, primo per iſtud ſignum, ſecundo ex eo, quia aptavit, & quodammodo de novo fecit muros Urbis in Palatio Sancti Petri uſque ad Caſtrum Sancti Angeli fortificando eos cum turribus, prout videtur.

Die decima Junii cum magno comitatu Epiſcoporum venit Romam Dominus Alexander, filius Domini de Piſauro, & eadem die in uxorem cepit per verba de futuro filiam ſpuriam Papæ Alexandri, quam prius dictus Papa, dum erat Cardinalis, nupſerat cuidam Hiſpano, poſtea autem factus Papa volens conditionem dictæ ſuæ filiæ meliorare, rupto fœdere, datisque dicto Hiſpano tribus millibus Ducatorum, ut uxorem prædictam renunciaret, iterum dicto Domino nupſit, adhuc ſuo primo marito vivente, & propter dictam pecuniam tacente & renunciante.

Die undecima Ambaſciator Magni Turci venit Romam, &, ut fertur, ſecum portavit millium Ducatorum quadraginta millia, quos portabat, parum ante mortem Innocentii. Et poſtquam audivit, Innocentium mortuum, retroceſſit, & quadraginta alia millia pro anno præſenti, & decem millia, quos aſſeritur præparaſſe Magno Turco exiſtenti in Palatio pro eo, quod frater ejus volebat, ipſum ſuſtentari expenſis ſuis. Et fuit receptus cum magno triumpho, & omnes mirati ſunt, quod Magnus Turcus miſerit tributum Papæ & Eccleſiæ Dei.

Die 12. ejusdem menſis, videlicet die Mercurii ex parte Papæ convitatæ fuerunt 150. Nobiliſſimæ Romanæ mulieres, & Officiales omnes Urbis, & Senator, & mariti dictarum mulierum, & Ambaſciatores omnes ad nuptias in Palatio Papæ apud Sanctum Petrum. Et dum prædicti viri exſpectarent in quadam aula, ut vocarentur ad videndum fieri ſubarrhationem, intraruntque primo mulieres prædictæ, & poſt ipſas quando voluerunt intrare prædicti viri, cives, Officiales, Ambaſciatores & alii invitati, fuit clauſum oſtium, & non potuerunt intrare. Et deinde poſt unam horam vel circa Dominus Coronatus Planca & Dominus Camillus Notarii rogati de ſponſalibus aperuerunt oſtium. Et quando Cives & reliqui intraverunt, innovaverunt actum ſubarrhationis jam perfectum.

Et ibi erat præſentia Domini Noſtri Papæ, & undecim Cardinalium, & multorum Dominorum Epiſcoporum & Temporalium. Et coram dictis Dominis & mulieribus fuit ſubarrhata & deſponſata præfata filia Papæ Alexandri cum dote & pactis dotalibus. Et poſt deſponſationem Papa 114. cupas argenteas cum confectionibus ad faciendam collationem præſentavit, ibique in ſignum magnæ lætitiæ in ſinum multarum mulierum, potiſſime pulchrarum projectæ fuerunt, & hoc ad honorem & laudem omnipotentis Dei & Eccleſiæ Romanæ.

Alexander conſuetudinem jam cœptam per Innocentium de maritanda prole fœminina proſecutus eſt & ampliavit. Incumbit igitur Clerus omnis, & quidem cum diligentia circa ſobolem procreandam. Itaque à majori uſque ad minimum concubinas in figura matrimonii, & quidem publice attinent. Quod niſi à Deo provideatur, tranſibit hæc corruptio uſque ad Monachos & Religioſos, quamvis Monaſteria Urbis quaſi omnia jam facta ſint lupanaria, nemine contradicente.

Et ut perfectius tradatur materia, ſtro in cœna remanſerunt aliqui Cardinales, diſcubueruntque in eadem menſa, Papa primo, deinde prædicti Cardinales, & ſponſus prædictus una cum aliquibus aliis Dominis, & inter eos etiam mulieres, primo ſcilicet filia Papæ, deinde Julia Bella dicta de Farneſio ejus concubina, tertio neptis Innocentii, filia Theodorini Comitis Pitiliani uxor, & filia Gabrielis de Cæſarinis, & quædam aliæ, ut dixi, una menſa ad cœnam cum Papa & Cardinalibus diſcubuerunt hoc ordine, ut quilibet Dominorum prope ſe retineret unam ex dictis juvenibus. Et in cœna permanſerunt uſque ad ſeptimam horam noctis, recitatæque ibi ſunt comœdiæ & tragœdiæ, & quidem laſcivæ ipſis poſtmodum videntibus & ridentibus. Et in fine Papa ipſe, ut fertur, perſonaliter aſſociatus eſt filiæ ſuæ cum ſponſo uſque in Palatium Sanctæ Mariæ in Porticu, quod eſt de alio latere ſcalarum Sancti Petri, ubi dictus ſponſus junxit ſe cum uxore ſua. Et multa alia dicta ſunt, quæ hic non ſcribo, vel ſi ſunt, incredibilia ſunt.

Poſt triduum intravit Ambaſciator Regis Hiſpaniæ cum magno comitatu Epiſcoporum & Curialium. Et factus ei eſt honor magnus. Et inter alia, quando intravit per Portam Viridariam, comitatus fuit à filio Papæ à dextris, & à genero ſuo, videlicet Domino Piſauri ſponſo prædicto à ſiniſtris, & hoc à loco, unde exivit, verſus montem Marium uſque in palatium Campi Floræ, ubi ſe poſuit.

In Conſiſtorio publico ultra obedientiam, quam fertur Ambaſciatorem præſtitiſſe nomine Regis Hiſpaniæ, expoſuit etiam ex parte ipſius Regis, quod præfatus Rex haberet multum odio bella, quæ fiebant in Italia inter Chriſtianos, & quod diceretur ſe exponere continuo ſtatum ſuum & vitam ſuam pro ſalute fidei Chriſtianæ, & pro ipſius augmento continuo certando cum infidelibus, & Papa, qui eſſet Caput fidei Chriſtianæ, tenderet ad ipſius fidei diſſipationem. Et expoſuit etiam, quod dictus Rex intenderet habere notitiam de eo, per quem remaneret, quo minus dicta pax fieret inter Chriſtianos, quoniam dicebat, dictum Regem habiturum cum eis inimicitiam, potiſſime, ſi ſine cauſa id fieret.

Aliud, quod propoſuit, eſt, quod ex quo prædictus Rex expulerat Marranos de Imperio ſuo, tanquam inimicos fidei Chriſtianæ, quod miraretur, quod Papa, qui eſſet Caput dictæ fidei, illos recepiſſet in Urbe. Et propterea hortatus eſt eum, ut de terris Eccleſiæ ſubjectis illos expelleret.

Tertium quod ex quo intendebat Sua Majeſtas proſequi victoriam contra infideles, & acquirere, ſi Deus dediſſet in gratiam, Hieruſalem terram Sanctam, rogabat Pontificem, ut vellet ei præſtare auxilium & favorem, præſertim in hoc videlicet, ut operetur, ut habentes beneficia excedentia, centum Ducatos de fructibus annuatim, quod deberent reverti ad Hiſpaniam, alioquin intenderet ipſe recipere dictos

ctos fructus, & ipſos convertere in opus prædictum contra infideles.

Aliud quod expoſuit, eſt, quod jam fama eſt ubique, quod hic Romæ in Eccleſia Romana facta ſint Beneficia, officia ac dignitates venales & venalia, & quod quaſi bona profana ſubhaſtentur, & quod non poſſit quis ad Beneficium aliquod ſive magnum ſive minimum, item ad Epiſcopatum, vel etiam ad Cardinalatum pervenire, niſi ſoluta pecunia, & quod ubi olim virtute Sancti Spiritus creabantur, hodie loco illius ſola pecuniarum conſideratio habeatur indifferenter, & non quæſito, bonus an malus? idoneus vel non? promoveatur, ſed ſolum, qui majorem pecuniarum numerum exponere poſſit. Et quod exhortatus eſt Summum Pontificem, ut non plus, quam unum Beneficium curatum pro quolibet concederet, & non plura. Et alia quædam multa fertur dixiſſe, quæ ad ſtatum & honorem Eccleſiæ pertinerent, quæ hic non exprimo. Quæ omnia qualiter fuerint expedita, videamus. Et primo de pace pauca vel nulla ſpes eſt, ut ſigna demonſtrant. Nam per paucos dies poſt Dominus Alexander de Piſauro gener Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ cum ſex ſquatris militum armatorum demonſtrationem, & non multum poſt Fracaſſus de Sancto Severino cum gentibus ſuis, nec non eo Nicolaus Comes Pitiliani, Macrinus Sabellus, Nicolaus de Sermoneta, & Julius Urſinus cum gentibus armatorum eorum ſe junxerunt, ita ut in totum uſque nunc ſint circa 40. ſquatræ. Et ultra alias alius numerus Janizzerorum, palæſtrarum, & equorum levium. Sic vulgariter nuncupantur, & circum circa urbem damna faciunt infinita.

Fertur etiam apud Oſtiam cum Cardinale Sancti Petri ad Vincula eſſe Dominum Federicum filium Regis Ferdinandi cum undecim galeris, Dominum Virgineum Urſinum, Dominum Proſperum, & Fabritium de Columna cum aliquibus armatis. Quid inter ſe tractent quotidie ſimul ratiocinantes, neſcitur. Propter quod non ſine ratione de futuro bello timetur.

De prima parte Marrani in maxima quantitate ſteterunt extra Portam Appiam apud Caput Bovis, ibi tentoria tendentes, intraveruntque in Urbem ſecreto modo, eo quod ad cuſtodiam portarum deputati ſunt Hiſpani armigeri, &, ut creditur, etiam de illis, adeo, ut in continenti peſtis invaſerit Urbem, mortuique ſint quam plurimi ex peſte & contagione dictorum Marranorum, de quibus tota urbs impleta eſt, &, ut videri poteſt, non ſine voluntate & permiſſu Papæ.

Die 19. Junii Virginius Urſinus, qui erat apud Oſtiam cum Cardinale & reliquis Dominis receſſit, & ivit Braccianum, ſecumque duxit ligatum quendam Antonium Cotii Januenſem. Hic Dominus Antonius erat homo magnæ autoritatis apud dictum Dominum Cardinalem, adeo, ut dederit ei ad fructificandum quandam Abbatiam de ſuis, & ſemper in menſa tenebat primum locum prope Cardinalem, & multum confidebat de eo. Nunc autem dicitur, quod die Dominico ſequente de mane fecerit eum ſuſpendi. Et poſt in partes diviſit. Et aliqui dicunt, quod adhuc vivat, & hoc ex eo, quod ipſe ſecreto modo capiebat literas dicti Domini Cardinalis, & ipſas, & quicquid ibi agebatur, Papæ revelarat.

Die tertio Julii 1493. circa 19. horam tenebræ factæ ſunt ſupra terram. Et inſurrexit ventus immenſiſſimus, & turbo in aëre, & pluvia magna fuit in Urbe. Et extra Urbem in pratis Neronianis, in Ponte Milvio verſus Pontem Salarium fuerunt grandines denſiſſimæ, ſicut nuces magnæ. Et deſtruxit omnes, quos invenit foris, & campum Fracaſſi cum gentibus ſuis, qui erat in loco, qui dicitur Prima porta, cum tendis & patiglionibus in totum fracaſſavit, lanceas, cupas, devaſtavit, bardas, ſellas & ſupellectilia omnia dictorum militum deſtruxit, & vis aquarum tranſportavit, ita ut reperti fuerint ibi multi equi mortui, & deperditi, & armigeri magni & parvi omnes una voce clamabant: Miſericordiam, fugientes verſus montes, ne ſubmergerentur. Et duravit per duas horas continuas. Et poſt fuit viſum, quod per quinque palmos & ultra in valle illa, ubi fuerunt caſtra, fuerit alta grando & aqua, quod non fuit ſine maximo incommodo dicti Fracaſſi & gentis ſuæ. Et damnum, ut dicitur, inter equos mortuos & bona deperdita & devaſtata, fuit pluſquam mille quingentorum Ducatorum in Urbe. In domo vero Urſini marito Juliæ Bellæ dictæ de Farneſio apud montem Jordanum ventus removit unum caminum, qui erat in ejus domo. Et ultra illud in dicta domo cecidit fulgur, & aliqua devaſtavit. Et hoc fuit die Mercurii ejuſdem diei.

Die Dominico ſequenti dictus Francaſſus cum gentibus ſuis intravit Romam, & monſtravit ſe Papæ in platea Sancti Petri.

Die 23. dicti menſis quidam Sbirrus, Bariſellus qui luſerat, & perdiderat certam pecuniam, (& hic erat Januenſis,) contulit ſe ad Eccleſiam Sancti Blaſii de malo in regione Sancti Euſtachii, & in facie dictæ eccleſiæ vidit unum crucifixum depictum in muro, ipſe malo animo cum quadam partiſciana, quam habebat in manibus, percuſſit dictum crucifixum in capite, & in pectore. Et fuit viſus à quadam meretrice. Et cum ipſe miraculoſe iret circum circa dictum locum, & non poſſet inde exire, ſupervenit dictus Bariſellus. Et ipſa mulier ipſum reum incuſavit qui illico captus fuit, & ambæ manus ibi amputatæ clavis in dicto muro affixæ. Et poſtea in agone furcis ſuſpenſus fuit per dictum Bariſellum.

Die 24. dicti menſis, Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, qui fuerat apud Oſtiam, & Dominus Virgineus Urſinus ſedaverunt diſcordiam, quam habebant cum Pontifice, & reverſi ſunt ad Urbem cum magno triumpho, & acceſſerunt ad Papam, & ibi cum eo cœnati ſunt. Et ſic pax facta fuit, & guardiæ, quæ erant in portis, remotæ fuerunt. Sed hæc pax ſimulata fuit, ideo parum duravit.

In meridie 25. Auguſti tempeſtas magna in aëre fuit, & ſagitta cecidit in Capitolium, videlicet in Campanile, & percuſſit in tibia quendam, qui

pulſabat

pulſabat campanam groſſam ad gaudium propter annuam coronationem Alexandri Papæ, & abſtulit ab eo mediam caligam cum ſotolari, & eum non interfecit. Iterum intravit per Capitolium, & multa loca tetigit. Et eadem die fulgur percuſſit campanile Eccleſiæ Lateranenſis,& poſtea deſcendit in dictam eccleſiam, & ſimiliter multa loca læſit.

Die 28. mortuus fuit Imperator Federicus, & cum eo perierunt omnes prophetiæ. Et ajunt, Maximilianum fuiſſe creatum Imperatorem.

Die 20. Septembris Papa Alexander creavit duodecim Cardinales. Et in eorum creationem conſenſerunt tantum ſeptem Cardinales,reliqui diſſenſerunt. Inter primos creatus fuit filius ipſius natus ex ſe, & quadam muliere, quam ipſe nupſerat cuidam Dominico de Arignano. Et ſemper fuit habitus, tentus & reputatus ejus filius. Et ipſe fecerat eum Epiſcopum in Hiſpania de Pampelona; Item filium Domini Gabrielis de Cæſarinis fratrem generi ſui; Item unum de domo Farneſia, conſanguineum Juliæ Bellæ ejus concubinæ, quinimo erat frater dictæ Juliæ, & fuit poſtea Papa Paulus tertius,& quoſdam alios. Ex quibus, ut fertur, pluſquam centum millia Ducatorum extraxit. Et à multis fuit murmuratum, ita ut publice dictus fuerit verſus ille:

Quæque male amiſit, nunc male quærit opes.

Et hujus Juliæ imaginem,ut per traditionem majorum noſtrorum didicimus, in Palatio Apoſtolico,in loco, qui à nepotibus Summorum Pontificum inhabitari ſolet, in magno articulo quodam turris Borgiæ toto depicto ac inaurato, & quodam - - - diviſo - - - - ſuper quadam janua videre liceret. Omnibus enim patet,repræſentatam Beatam Virginem cum infantulo in brachiis,Pontifice Alexandro ante ipſam genuflexo.

Et iſtis temporibus fuit inundatio Tiberis, & multæ pluviæ, ita ut in multis locis fecerit maximum damnum in campis, in vineis. Et vineæ omnes, quæ ſunt in pratis, fuerunt inundatæ. Et in Burgo Suturio fuit talis alluvio, ut à fundamentis aſportaverit circa triginta domos ibi exiſtentes, intra quas erant tres eccleſiæ, ita,ut non fuerit cognitum,ubi ædificatæ erant. Et decem & octo homines inter mares & fæminas, magnos & parvos, ſuffocati & aſportati fuerunt vi dictæ alluvionis.Et in aliquibus locis juxta Tiberim vineæ integræ & canneta ablata ſunt,&in aliquibus locis arbores integræ. Et duravit multis diebus.

In partibus Lombardiæ etiam aliquæ villæ & Caſtra ſuffocata fuerunt, & item ibi multa millia hominum.

Et hic Romæ ceciderunt multa fulgura, intra quæ cecidit unum in Palatium Sancti Petri in Camera Papæ Alexandri, & ubi ipſe erat, & valde timuit, & perterritus fuit, ita, ut vix potuerit loqui. Et duo ex ſuis cuſtodibus ceciderunt in terram, quaſi mortui, ſed poſtea nihil mali habuerunt.

Die 21. Octobris mortuus fuit Cardinalis de Comitibus peſte.

Die 27. Papa Alexander Sextus receſſit ab Urbe cum octo Cardinalibus & dixit, ſe velle ire Viterbium. Et poſtea reverſus eſt.

Die 20. Januarii 1494. mortuus fuit Rex Ferdinandus, & creatus eſt Dux Calabriæ Rex Neapolitanus.

Die quarta Februarii venerunt Ambaſciatores Turcorum. Et dictum eſt, Magnum Turcum Conſtantinopoli mortuum eſſe.

Concioſia coſa, che eſſendo diſcordia intra Papa Aleſſandro, è lo Rè di Napoli ſopra licenſi, & altre loro differenze, lo Papa, e lo Colleio incitò lo Imperatore Maſſimiliano, & ancò lo Rè di Francia, che do veſſino venire à pigliare l'impreſa contro lo ditto Ré di Napoli, con prometterli ajuto e favore, quanto biſognava. Et ancò con dire, che di ragione lo detto Reame ſpettava allo Duca di Lorena, e non al Ré Ferdinando. E ſopra di queſto lo ditto Imperatore, & Rè di Francia più volte ſi conduſſero inſieme à parlare. E tandem concluſero à venire. E dopò molto che fù Rè Ferdinando lo figliuolo ſuo Duca di Calabria pigliolo ſtato e la Signoria dello Reame, & addimandò a Papa d'eſſere coronato. Et lo Papa con lui fece patti, e parentele, id eſt,che un figliuolo ſuo baſtardo lo diede per marito alla figlia del detto Duca di Calabria. E lo Papa li promiſe di coronarlo nel ditto Reame, & aſſettate, che furono intra loro le coſe, lo Papa mandò à dire al Ré di Francia, che non veniſſe, perche in Roma era grande peſte, e dubitava dello ſtato ſuo. Item che in Roma era grande fame, e dubitava di maggiore careſtia, & ancò dubitava, che ſe lui veniva,che il Re di Napoli non metteſſe lo Turco in Italia, ſi che haveſſe da deſtruggere ogni coſa. Et per lo Ré gli fù riſpoſto, che non ſi curava di peſte, perche quando lui fuſſe morto, haverebbe poſto fine alle ſue fattiche. E della fame diſſe, che lui veniva ſi fornito di graſcia,che più preſto haveva da fare abondanza, che careſtia. Et anche,del Turco diſſe, che da nacque, haveva havuto deſiderio d'affrontarſi con gl' infedeli per ſalute della fede Chriſtiana, ſi che mò non lo voleva refuggire e perdare l'occaſione. Sopra di che lo Papa fece Conſiſtorio, e dichiarò lo ditto Reame ſpettare allo ditto Ré di Napoli, id eſt,Duca di Calabria. E coſi deputò lo Cardinale di Monte Regale,lo quale è nepote dello ditto Papa Aleſſandro, che andaſſe à coronare lo ditto Re in Napoli. E coſi ſi parti vigeſima ſecunda Aprilis 1494.

E ſubito veduto queſto l'Ambaſciadore dello Ré di Francia, ſi proteſtò in Conciſtoro contro del Papa, & appelloſſi della ditta dichiaratione allo futuro concilio, lo quale diſſero dovere eſſere, o doverſi fare preſto.

Et in quel medeſimo giorno andò lo figliuolo dello Papa con lo Signore Virgilio ad arrare la Spoſa in Napoli con molto trionfo, e con molta feſta e giubilo.

Et in eadem die ſaputo, che hebbe lo Cardinale di Santo Pietro in Vincola, loquale ſtava in Oſtia, & era in diſgratia dello Papa, ſubito ſegretamente ſi miſe in uno Bregantino ſconoſciutamente, e laſciò la fortezza d'Oſtia molto ben' armata, & fornita per trè anni, & andoſſene con Dio, perche dubitava di queſta concordia,che era fatta ſenza di lui, tra lo Ré e lo Papa.

Et in continente la mattina ſequente lo Papa mandò fanti per togliere Oſtia,& non la potè havere,onde alli 26.del ditto meſe apparecchio le bombarde, & le piccoline con l'altre arteglierie per andare à Campo ad Oſtia.

XVIII.

JOHANNIS BURCHARDI
CEREMONIARUM MAGISTRI
DIARIUM CURIÆ ROMANÆ
SUB ALEXANDRO VI. PAPA.

Alexander Sextus.

Dominica prima Adventus circa horam vigeſimam tertiam, per portam viridarii intraverunt Urbem quatuor oratores, videlicet, Reverendus Pater, Dominus Paulus de Fliſco, Jacobus Spinula Utriusque Juris Doctor, Joannes Baptiſta Adurnus, & Sylveſter Inurea, Cives ſpectabiles Januenſes, qui à familiis Sanctiſsimi Domini Noſtri ac Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium more ſolito recepti, & usque ad domum hoſpitii aſſociati fuerunt. Primus equitavit inter duos Prælatos Palatii à dextris, & Dominum Epiſcopum Dertonenſem, Oratorem Ducis Mediolani à ſiniſtris. Aliorum Oratorum nullus eis obviam venit. Habuerunt ſalmas decem, ac equos & mulos circiter quadraginta demptis Mercatoribus Januenſibus, qui eos aſſociarunt.

Feria quarta, vel quinta Decembris in publico Conſiſtorio Illuſtriſſimus Hermes Joannes Maria Sfortia cum quatuor aliis Oratoribus Joannis Galeatii Ducis Mediolani & Ludovici Barii præſentatis ex more duabus literis credentialibus eorundem Ducum, præſtitit obedientiam ſolitam & conſuetam Sanctiſſimo Domino Noſtro. Aſſociati fuerunt dicti oratores ex parva Capella per ſex Dominos Aſſiſtentes, videlicet Archiepiſcopum Cuſentinum, Caſtrenſem, Tricavienſem, Dolenſem, Vulteranenſem & Alexandrinum Epiſcopos ad præſentiam Sanctiſſimi Domini Noſtri. Orationem fecit Dominus Jaſon Magnus quirtus Oratorum.

Feria quinta, Sexta Decembris hora 22. per Portam viridarii intraverunt Urbem quatuor novi Oratores, & cum eis quintus, qui prius in Romana Curia fuerat Dominii Venetorum, videlicet Domini, Marinus Leonus, Chriſtophorus Driodus, Paulus Barbus & Sebaſtianus Buduarius novi, & cum eis Dominus Andreas Cappellus antiquus Orator, qui à familiis Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ & Cardinalium ac Oratoribus Regum recepti fuerunt, & usque ad domum, in qua hoſpitaturi erant, more ſolito aſſociati.

Fuit primus inter Raguſienſem & Cuſentinum Archiepiſcopos, ſecundus inter Prælatum Palatii à dextris, & Oratorem Franciæ à ſiniſtris, ſimili modo 35. 45. & cum equitibus 200. circiter & ſalmis 80.

Feria tertia, undecima Decembris venit ad Urbem Illuſtris Dominus Federicus, Sereniſſimi Ferdinandi Siciliæ Regis ſecundo genitus, cui venerunt obviam Reverendiſſimi Domini Cardinales, Neapolitanus & Senenſis tanquam particulares illius amici usque ad duo milliaria extra Urbem, ubi prædictum Principem honore ſolito receperunt. Qui venit inter eos medius usque ad viam, quæ per Portam Latinam ducit, ubi dimiſſo Principe dicti Cardinales receſſerunt, Princeps vero cum ſuis verſus Portam Lateranenſem iter ſuum proſecutus usque ad Eccleſiam Lateranenſem.

Interim omnium Familiæ Cardinalium venerunt obviam, ac Principum Oratores, & ſucceſſive Dominus Julius Urſinus Reverendiſſimi Cardinalis Urſini germanus, Dominus Germanus Uſusmaris, Dominus Dominicus Dona, & alii quidam Nobiles, qui ex equis deſcendentes Principem venerari voluerunt. Sed Princeps eos recipere recuſavit, niſi iterum equos reaſcenderent.

Poſt horam 21. venerunt Reverendiſſimi Domini Montis Regalis Presbyter, & Aſcanius Diaconus Cardinalis, & Principem more ſolito receperunt, ipſum inter ſe medium ducentes.

Venerunt etiam Prælati Palatii cum familia Papæ, qui & ipſi more ſolito Principem receperunt. Erant cum eo alii ſeptem Oratores ad præſtandam Pontifici obedientiam miſſi. Equitavimus via recta juxta Coliſeum poſt Principem, Barones, Nobiles & familiam omnem, ſic ipſo volente, equitarunt ſcutiferi Papæ, ſex Paggii. Primus cum Jaliſta argentea inaurata, & pharetra argentea inaurata more ſolito Gallico, veſtem gerens in equo Gallicum; Secundus cum chiaſſarina more Turcarum equum barbarum equitans, & Turcarum more veſtitus; Tertius Lanceam longam more Hiſpanico, & Jannetum Hiſpanorum more conſidens in veſtibus Hiſpanicis; Quartus Mantelum pluviale pro Domino; quintus valiſiam Cremeſinam; ſextus enſem cum vagina cum manico ex perlis & pretioſis lapidibus compoſito valoris ſex millium Ducatorum. Singuli pulcherrimos equos equitantes omnes broccato aureo veſtiti, & clenodia ante pectus & ſuper biretis & capellis deferentes magnæ æſtimationis. Princeps veſte de velluto violaceo indutus erat, collariam habens ex perlis & lapidibus æſtimatio-

tionis ſex millium Ducatorum, cingulum cum enſe ejusdem æſtimationis, frenum totum ex perlis & lapidibus pretioſis valoris trium millium Ducatorum, ac totum equi ſui fornimentum auratum & retro gerens. Præcedebant familiam ſuam ſalmæ 200. omnes copertis rubeis copertæ, familiæ vero ad numerum 700. vel 800.

Pervento ad palatium aſcendimus ad Pontificem, qui Principem in ultima ex novis cameris exſpectabat, & cum eo quinque Cardinales. Poſt Principem intraverunt alii Oratores prædicti, & ex Principis familia, omnes Barones ac Nobiles, qui & poſt Principem à Papa ad pedis, manus, & oris oſculum recepti pedem Papæ deoſcularunt, Principe interim ad ſiniſtram Papæ ſuper quodam cuſino genuflexo. Ordinaverat Aſcanius Cardinalis, Principem poſt omnes Cardinales ſedere debere, quod ego præcavens volui prius, ut genuflexus ibidem permaneret, quam ut in loco ſibi non convenienti ſederet. Nam locus ante ultimum Diaconum Cardinalem ſibi debebatur. Sed Aſcanius Cardinalis Ducem ſuum Mediolani magnificare volens, cui locus vix poſt Cardinales debetur, hunc etiam poſt Cardinales poni voluit, ut eo caſu Dux Mediolani propter potentiam præferendus eſſet filiis Regum.

His peractis Princeps prædictus à prædictis Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus, Neapolitano & Senenſi usque ad palatium Sancti Petri ad Vincula, in quo hoſpitandus erat, aſſociatus eſt, medius inter eosdem Cardinales equitando, eo ordine, quo de Laterano ad palatium Apoſtolicum convenerant.

Feria quarta, duodecima Decembris in publico Conſiſtorio præſtiterunt obedientiam debitam Sanctiſſimo Domino Noſtro quatuor Oratores Januenſes. Et fuerunt aſſociati à quinque Prælatis aſſiſtentibus.

Feria ſexta, vigeſima dicti menſis in publico Conſiſtorio Reverendus in Chriſto Pater ac Dominus Epiſcopus Balneotenſis, & Joannes Gilius de Luca, Oratores Sereniſſimi Henrici Angliæ & Franciæ Regis nomine ejusdem Regis obedientiam debitam præſtiterunt. Aſſociati fuerunt per quatuor Aſſiſtentes. Oſculati ſunt pedem, manum & os Pontificis ante literarum præſentationem. Et eorum familia ad pedis oſculum per Papam recepta eſt.

Heri ſero Illuſtriſſimus Dominus Federicus de Aragona, Princeps Altamuræ audientiam ſecretam habuit à Sanctiſſimo Domino Noſtro Papa.

Feria ſecunda, decima ſeptima Decembris fuit publicum Conſiſtorium, in quo quatuor Oratores Venetorum, nomine eorum Ducis generalem obedientiam præſtiterunt. Aſſociati fuerunt per quinque Aſſiſtentes.

Feria ſexta, vigeſima prima Decembris in publico Conſiſtorio præſtiterunt obedientiam Pontifici Oratores Ferdinandi Neapolitani Regis.

Superioribus diebus venit ex civitate Brachiani nova, Sereniſſimum Ferdinandum Hiſpaniarum Regem ex Palatio quodam per gradus deſcendentem die ſeptima hujus menſis à quodam ruſtico enſe collum graviter percuſſum fuiſſe, ita ut ſex punctis vulnus ipſum futum fuerit, ac ruſticum delinquentem totum vulneribus à ſervitoribus Regis percuſſum captum eſſe. Ac deinde venit alia nova Regem ipſum extra periculum eſſe, ac dictum ruſticum viſione diaboli, (qui ante viginti annos ſub ſpecie Angeli ei apparuit, & nomine Omnipotentis Dei ſibi commiſit, Regem debere occidere, quoniam ipſe Rex eſſet futurus, ſibique dixit inhibuiſſe, ne hujusmodi cuiquam confiteretur, ac poſtea multis & iteratis vicibus ſibi iterum atque iterum apparuit, & ad præmiſſa ipſum animaverat;) id perpetraſſe, ac eundem ruſticum perſuaſionibus poſt delictum & prædictorum revelationem ad confeſſionem inductum fuiſſe, quia viſum fuiſſe, ſquammas ab oculis ſuis cecidiſſe, & ſtatim ex corde pœnituiſſe, ſeque graviſſima morte dignum reputaſſe, ſicque ipſum extremo ſupplicio condemnatum, et omnia membra ſive omnium membrorum extremitates ſucceſſive & interpolato tempore eadem die abſcinderentur, juſſu autem Reginæ, ne cauſa daretur deſperandi, datus eſt illi inprimis gravis ictus in capite, ut citius moreretur, & ſic ſenſualitate læſus minus pateretur in abſciſione membrorum, quibus per literas Regias 27. hujus menſis Sanctiſſimo Domino Noſtro ſignificatis ſtatuit miſſam, in laudem glorioſæ Virginis Mariæ pro dicti Regis convaleſcentia decantari, ac ipſum deinde ab omnibus artificibus tanquam ſolenne feſtum celebrari. Quod publice proclamatum eſt.

Feria tertia, octava Januarii hora vigeſima fuit congregatio omnium Cardinalium usque ad tertiam horam noctis, in qua in Pontificis præſentia fuit diſceptatum ſuper diſpenſatione, quam Sereniſſimus Udislaus Ungariæ & Bohemiæ, (qui alias ad Regnum Bohemiæ, quod tunc non fuerat aſſecutus, aſpirans, ut illud facilius aſſequeretur, cum illuſtriſſima Domina Barbara, quondam Alberti Marchionis Brandenburgenſis relicta, quondam Ducis Schleſiach, per legitimum Procuratorem matrimonium per verba legitime de præſenti, in facie Eccleſiæ ſolennitatem, ac deinde dicto Regno Ungariæ per obitum memoriæ Matthiæ Regis Ungariæ, & ut ad illud per Principes Regni eligeretur, matrimonium cum Illuſtriſſima Domina N. Sereniſſimi Ferdinandi Neapolitani ac Siciliæ Regis filia relicta, dicta Matthiæ Regis Ungariæ per ſe ipſum, per verba legitime de præſenti contraxit, ac illud carnali copula ſubſecuta conſummavit,) ſecum fieri poſtulabat, ut præmiſſis non obſtantibus, cum jam eſſet etiam dictum Regnum Ungariæ pacifice aſſecutus, poſſet matrimonium cum N - - - -

Feria, decima Januaria Illuſtriſſimus Princeps Federicus de Aragona diſceſſit ab Urbe Neapolim, rediturus, & cum eo Reverendiſſimi Domini Cardinales Neapolitanus & Senenſis Regis prædicti ac ſui ſingulares amici, qui prius cum ſuis familiis aſcenderunt, & juxta portam Sancti Pauli ejus receſſum exſpectabant. Fuit aſſociatus à familiis & Prælatis omnium Cardinalium & ali-

& aliis Prælatis & Curialibus, & Oratore Florentinorum uſque ſubtus Eccleſiam Sancti Alexii, ubi pervento ad ripam fluminis, ubi galeræ tres illum exſpectabant, Cardinales prædicti in mulis valedixerunt.

Sabbato duodecima Januarii acceſſerunt nova Reverendiſſimo Domino Cardinali Senenſi, Antonium Picolomineum Ducem Amalphitanum fratrem ſuum natu majorem diem clauſiſſe extremum in nocte ſequenti diem Jovis proxime præteritum in Urbe. Die Mercurii ſecunda hujus inciderat in infirmitatem quandam, ex qua plus mingebat quam bibebat cum febre acuta, quæ ſibi mortem attulit.

Feria ſecunda veſperorum dicti menſis Januarii, die 14. Dominus Joannes Epiſcopus Dundinenſis, Orator Sereniſſimi Henrici Angliæ Franciæque Regis, qui in ſero ſequenti diem ſecundum proxime præteritum diem vitæ ſuæ clauſit extremum. Ex domo ſuæ habitationis portatus fuit ad Eccleſiam Hoſpitalis Anglorum, ibidem aſſociatus à familiis Reverendiſſimorum Dominorum, Neapolitani, Recanatenſis, Beneventani, Senenſis, & Camerarii Cardinalium. Præceſſerunt intortitia quinquaginta, & ſecuti funus novem funeſtis veſtibus induti.

Feria ſecunda, quarta menſis Februarii Reverendiſſimi Domini, Neapolitanus & Senenſis Cardinales circa horam vigeſimam venerunt ad domum Cardinalis Alerienſis, vocati à fratre ejuſdem Cardinalis, ac eum agonizantem repererunt. Et circa horam vigeſimam tertiam prædictus Cardinalis Alerienſis catholice emiſit ſpiritum. Obiit in ultimo paroxyſmo febris quartanæ, in quam tertia die menſis Septembris proxime præteriti incidit, & quæ ab eodem die citra ipſum nunquam reliquit, ſed cum multiplicibus accidentibus eum continue moleſtavit. Cardinalis ſepultus fuit in Capella Baptiſterii juxta Capellam Sancti Andreæ & Gregorii ſitam in Vaticano ante memoriam Andriani della Porta Avi ſui Cardinalis.

Die ſecunda Februarii, Feſtum purificationis B. Mariæ Virginis, fuit Capellæ, in qua Papa dedit Candelas. Stetit ante omnes Oratores Dominus Marquadus Orator Regis Romanorum. Unde Orator Regis Franciæ interrogavit me, quiſnam eſſet Dominus Marquadus, quod locum digniorem haberet. Reſpondi, quod eſſet Orator Regis Romanorum, cui primus locus debetur. Acquievit dictus Orator, ac ſupra ſe ſtare pacifice permiſit. Sed alter Orator Epiſcopus Forolivienſis me reprehendit, pro eo quod Oratori Regis Romanorum ſupra ſocium ſuum locum dediſſem, aſſerens locum illi non deberi, cum nondum ſit coronatus. Reſpondi, dominationem ſuam errare, quia locus ille non ratione coronationis, ſed titulo Regis Romanorum debeatur, quia primus Rex mundi, & in plena adminiſtratione Imperii, & ita hanc curiam obſervare. Et idem meæ ſententiæ, licet male libenter, acquievit, aſſerens quod poſtquam Sanctiſſimus Dominus noſter ſic fieri debere ordinaſſet, ordinem ipſum facere & fore obſervandum. Superioribus diebus venerunt nova ad Urbem, quod die Sabbathi decima quinta menſis Januarii præteriti Sereniſſimus Ferdinandus Neapolitanus ac Siciliæ Rex diem clauſit extremum, qui obiit ſine lux, ſine crux &c. Succeſſit in regno Alphonſus filius ſuus.

Feria tertia, ſexta Februarii prædicti poſt horam vigeſimam primam per portam viridarii intrarunt Urbem tres Oratores Illuſtris Domini Bonifacii Marchionis Montis ferrati, videlicet Reverendus Pater Dominus Andreas Stovellus, & Magnifici Domini Beneventus de Sancto Georgio ex Comitibus Nanobradæ & Ludovicus de Titionibus Veſanæ miles pro obedientia Sanctiſſimo Domino Noſtro nomine prædicti Marchionis præſtanda, quia à familiis prædicti Sanctiſſimi Domini Noſtri & Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium & Oratoribus in Urbe exiſtentibus extra portam recepti ſunt, Et aſſociati uſque ad domum habuerunt in comitiva ſua equites 70. vel circa & ſalmas 28. Diebus præteritis venerunt nova ad Urbem Illuſtriſſimo Domino Ludovico Mariæ Sfortiæ Vice-Comiti Bari ac Ducis Ducatus Mediolanenſis Gubernatori natum eſſe filium primogenitum, & ei nomen Herculis eſſe impoſitum.

Die 8. feria quarta cinerum incepta diſtributione cinerum venit ad capellam Dominus Nicolaus Epiſcopus Nitrinus Orator Regis Ungariæ, qui reperit in Capella Reverendum Patrem Dominum Guilelmum Archiepiſcopum Sancti Andreæ, Oratorem Regis Scotorum inter alios Oratores Prælatos ſuo loco ſtantem, quem idem Epiſcopus Nitrienſis præcedere voluit. Quibus ſic ſimul contendentibus ſignificavi Sanctiſſimo Domino Noſtro, quod hujuſmodi contentio minus conveniens videretur, cum meo judicio Rex Ungariæ Scotorum Regi longe eſſet præferendus. Quod ſi Suæ Sanctitati placeret, eis ſub ſuo nomine dicere, ut concordarent, vel ambo capellam exirent, Sanctiſſimus Dominus Noſter habito nonnullorum Cardinalium conſilio, quibus omnibus viſum eſt Regem Ungariæ digniorem eſſe, & propterea ipſum Regem Scotiæ præcedere debere, Commiſit mihi, ut prædicto Archiepiſcopo Sancti Andreæ dicerem, ut dicto Epiſcopo Nitrienſi cederet, ac ſupra ſe locum daret. Quod & feci. Et cum id prædicto Archiepiſcopo Sancti Andreæ durum videretur, poſt plura me rogavit, ut pro minori Regis ſic præjudicio Suam Sanctitatem ſupplicarem, ut alterum ex ipſis in Aſſiſtentem ſuum reciperet. Quo per me Sanctitati Suæ expoſito dictum Archiepiſcopum Sancti Andreæ in Aſſiſtentem ſuum recepit, ac inter Aſſiſtentes ſuos locum dari præcepit. Quod & feci. Fuit igitur receptus à cæteris Aſſiſtentibus.

Attende, quod cum alias in die Purificationis Beatæ Mariæ Virginis anni 1487. inter Oratores Regis Ungariæ & Scotiæ ſuper præcedentia contenderetur, felicis recordationis Innocentius Papa Octavus de omnium Cardinalium con-

conſilio decreverit, Ungariæ Regem præcedere debere Regem Scotiæ.

Dominica prima quadrageſimæ 24. Februarii ſcilicet nocte præterita circa horam octavam quidam Aquilani in domo Reverendiſſimi Cardinalis Sancti Petri ad Vincula per feneſtram quandam ſalientes & intrantes oſtia Camerarum vi aperientes, Epiſcopum Aquilanum in camiſia ſub lecto ſuo in terra repertum miſerabiliter & crudeliter occiderunt, 22. vulnera vel circa ei dantes, ac receptis vaſis argenteis & aliis rebus, quas commode portare poterant, abierunt. Fuerunt autem eorum complices, qui, quatenus opus eſſet eos adjuvare parati erant. Et Epiſcopus ſine pompa ſepultus fuit.

Feria quarta, duodecima Februarii venit ad Urbem quidam Orator Aragoni Soldani, & aſſociarunt plures de familia Turcæ hic in Urbe detenti & ſcutiferi & alii familiares Papæ.

Eodem die intraverunt in urbe Oratores Magni Magiſtri Ordinis S. Johannis Hieroſolymitani pro obedientia Sanctiſſimo Domino noſtro præſtanda, quibus obviam iverunt familiæ Papæ & Cardinalium, licet ipſe dixerim quod non, quia ſubditi Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ac Religioſæ perſonæ, quibus regulariter obviam non itur. Replicavit Procurator dicti Ordinis, qui ibidem præſens erat, quod tempore felicis recordationis Sixti Papæ quarti, Oratores ejuſdem Magiſtri, cum ad Urbem veniſſent, publice per ſuam & familias Cardinalium recepit, & aſſociari fecit ; & quod ſimiliter tempore Innocentii Papæ Octavi Oratores ejuſdem Ordinis fuiſſent recepti. Reſpondi, quod idem Pontifex hoc feciſſet de conſuetudine & obſervantia, uti non informatus ; ſed cum poſtea a me monitus fuiſſet, mihi dixit, eum neſciviſſe, & quod amplius non faceret. Reſpondit Pontifex ; me nihil ſcire, & decrevit, quod ſua & omnium Cardinalium familiæ prædictis oratoribus obviam mitterentur, prout cæteris Potentatibus fieri conſuevit.

Intrantibus igitur ſupra dictis Oratoribus obviam venerunt familiæ ſupradictæ, quæ eos receperunt, & aſſociarunt. Nullus Oratorum venit eis obviam.

Feria ſecunda vigeſima quinta Februarii in publico Conſiſtorio Reverendus Pater Dominus Andreas Epiſcopus Albani, & Magnifici Domini Beneventus de Sancto Georgio, Ordinis Sancti Johannis Hieroſolymitani, & Ludovicus de Titionibus Illuſtris Domini Boniſacii Marchionis Montisferrati Oratores Sanctiſſimo Domino noſtro obedientiam debitam præſtiterunt.

Feria ſecunda quarta Martii in Baſilica Sancti Petri habitæ ſunt exequiæ bonæ memoriæ Cardinalis Alerienſis, parato prius Caſtro doloris. Omnia alia more ſolito facta fuerunt, excepto, quod exequiæ hujuſmodi non per novem dies, prout fieri ſolent pro Cardinalibus, ſed hodie tantum propter defuncti paupertatem. Funeſti fuerunt 172 vel circa, & nullus Prælatus. Primi fuerunt fratres Cardinalis defuncti.

Feria ſecunda, decima Martii menſis intromiſſi fuerunt, Oratores Rhodiani ad obedientiam præſtandam Pontifici, prout fieri conſuevit.

Feria ſecunda, undecima Martii portatum fuit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ Araceli corpus quondam Dominici de Mari Januenſis Patricii, qui obiit nocte præterita (erat iſte patruus Reverendiſſimi Cardinalis Beneventani,) per ſervitores & domeſticos ſuos, quia fratres noluerunt portare, aſſerentes, ſe non eſſe fachinos, & Cardinales duntaxat portare Cardinales. Præceſſerunt quadraginta intertitia, quæ portaverunt viginti ex famulis ſtabuli, & corpus ſecuti decem & ſeptem conſanguinei & affines defuncti, ſinguli ab uno Prælato à ſiniſtris aſſociati.

Dominica quarta quadrageſimæ Sanctiſſimus Dominus noſter vocavit me, & interrogavit, an conſuetum eſſet & conveniens dare Roſam Imperatori Romano ? Reſpondi ſuæ Sanctitati, conſuetum eſſe & convenientiſſimum dare. Et Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Senenſis felicis recordationis Nicolaum Papam Quintum Illuſtriſſimo & Invictiſſimo Federico Romanorum Imperatori moderno etiam roſam donaſſe. Deinde de ejus mandato omnes de Camera exire juſſi, ſolis Cardinalibus cum ſua Sanctitate remanentibus, cum quibus conſilium habuit ſuper roſæ donatione. De quorum conſilio decrevit Roſam eidem Imperatori donare, roſa ipſa prius more ſolito benedicta.

Feria quarta, vigeſima ſeptima Martii, Reverendus Pater Dominus Antonius de Monte receptus fuit in Auditorem Rotæ in locum quondam Domini Petri de Ferraria.

Feria ſexta decima quarta Martii venerunt ad Urbem Illuſtriſſimus Dominus Ludovicus de Aragonia, Marchio Chiraci, Reverendus Dominus Alexander Caraffa, Archiepiſcopus Neapolitanus, Magnificus Dominus Joannes Antonius de Guevara Comes Potentiæ, & Antonius de Alexandro, Sereniſſimi Alphonſi Regis Neapolitani Oratores pro particularibus negotiis prædicti Regis, & etiam ad præſtandum obedientiam, qui à familiis Cardinalium & Sanctiſſimi Domini noſtri recepti ſunt, & more ſolito aſſociati ad palatium Urſinorum Montis Jordani, in quo hoſpitati ſunt.

Papa commiſit mihi, ut locum darem Marchioni prædicto in plano ſolii à dextris, & Dominum Piſauri facerem ſtare à ſiniſtris, & ut poſt Marchionem prædictum locum darem etiam Comiti Potentiæ in convenienti gradu, & ſic Comitem inter Marchionem & Senatorem locavi. Quod videns Papa me reprehendit, dicens, Senatorem ſupra Comitem ſtare debere. Reſpondi, forenſes honorandos eſſe. Papa mihi mandavit ut Senatorem a ſiniſtris ſuis ante gradum ſolii juxta Aſſiſtentem locarem. Quod feci, licet ſatis inconveniens.

Inſuper intellecto per Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Neapolitanum adventu Marchionis Giraci, dixit mihi, ipſum eſſe Nepotem Regis Alphonſi ex fratre, propterea ſi liceret aliquem ex Cardinalibus ſibi obviam mittere. Reſpondi, expreſſe caveri in Ceremonialibus, quod Regibus, Reginis & eorum filiis & fratribus

Digitized by

bus ac ſororibus tantum, & non aliis per Cardinales obviam iri, & propterea huic obviam Cardinales ire non debere, neque licere, quod vadat ante omnium Cardinalium caput. Et cum a me peteret, quonam honore recipi poſſet, dixi, quod Papa poſſet duos Prælatos Palatii ei obviam mittere qui eum nomine Pontificis reciperent, & quod in Capella deberet ei dari locus in ſuperiori gradu ſolii Pontificis.&c.

Feria quarta, vigeſima tertia die dicti Menſis circa horam 14. Reverendus Pater, Dominus Marianus Epiſcopus Glandenſis, Cancellariæ Apoſtolicæ Regens Romæ obiit, cujus corpus portatum fuit ad Eccleſiam B. Mariæ de Populo.

Feria tertia Paſchæ Sanctiſſimus Dominus Noſter venit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de Minerva, ubi dicta Miſſa de annunciatione Beatæ Mariæ Virginis translatæ in hac die. Finita Miſſa acceſſerunt quidam de Confraternitate Annunciationis cum bacili, quibus Papa obtulit 25. Ducatos, deinde acceſſerunt 17. puellæ cum matronis, quibus Papa dedit burſam cum 75. florenis pro dote more ſolito. Licet ſuperioribus diebus defuncto Clariſſimæ memoriæ Ferdinando de Aragona Siciliæ & Rege Neapolitano Sereniſſimus Alphonſus Secundus etiam de Aragona primogenitus ſuus ex ordinatione & inſtitutione felicis recordationis Innocentii Papæ Octavi in Regno Neapolitano ſive Siciliæ citra Pharum; Succeſſit tamen Rex Franciæ prætendens ad dictum Regnum Jus habere, inſtitit per Oratores ſuos, ne idem Alphonſus in Regno hujuſmodi per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum inveſtiretur,& coronaretur in Regem. Ex quo coronatio ejuſdem Regis diutius eſt retardata, tamen Sanctiſſimus Dominus Noſter volens Statui dicti Regis Alphonſi opportune providere, creavit Legatum de latere Reverendiſſimum Dominum Cardinalem montis Regalis ad inveſtiendum dictum Alphonſum de ſupra dicto Regno, ipſumque in Regem ungendum & coronandum.

Dominica vigeſima Aprilis ego Joannes Bucciardus Magiſter Cæremoniarum Sanctiſſimi Domini Noſtri requiſitus nomine dicti Sereniſſimi Domini Alphonſi de Aragonia, de licentia Papæ cum quatuor ſervitoribus ivi Neapolim pro coronatione dicti Regis ordinanda. Venimus Neapolim, ubi ex commiſſione Regis hoſpitatus fui abundanter per Commiſſarios Regis de omnibus neceſſariis.

Igitur Neapolim conveni deputatos pro hujuſmodi coronatione, quibus dedi notam, ſingula neceſſaria videlicet:

Paranda pro coronatione Regis Neapolitani.

Convocentur Prælati & Barones Regis.

Reſponderunt: Sunt vocati.

Ordo recipiendi Legatum.

Reſponderunt, quod eo ordine, quo ego ordinarem, reciperetur.

Baldachinum pro Legato.

Reſponderunt: Ordinatum eſt, & deputati aliqui, qui illud Legato advenienti libere aſſignent, prope Eccleſiam Neapolitanam.

Portatores Baldachini duplicati, vel triplicati, ut poſſint ſæpius mutari.

Reſponderunt, quod illud ſine muta portabunt aliqui à Porta civitatis uſque ad Eccleſiam Neapolitanam.

Via, per quam Legatus debet intrare civitatem, & venire ad Eccleſiam.

Reſponderunt: per portam Capuanam recta via.

Quid moris de cappa Legati, ſi ab eo recipi ſolet, vel quid ſervetur?

Reſponderunt, quod nihil ab eo recipitur, neque cappa, neque aliud.

Ordo ſervandus per Prælatos & Barones Regni in receptione Legati, & in die coronationis Regis, & Rege ad Eccleſiam veniente, & poſt Miſſam. Reſponderunt, Legatum & Regem præcedent Barones, quos ſequentur Oratores, & poſt Regem vel Legatum Prælati ſuo ordine.

Si Legatus finita Miſſa in die coronationis ſit Regem alicubi aſſociaturus.

Reſponderunt: uſque portam Eccleſiæ tantum, ſimiliter & Prælati, Aſſiſtentes Legati Diaconus & Subdiaconus.

Pro die coronationis deputentur tres Presbyteri apti, ut poſſint opportune inſtrui.

Reſponderunt: dederunt commiſſionem Vicario Archiepiſcopi Neapolitani, ſed poſtea adviſati, quod Legatus duceret ſecum Diaconum & Subdiaconum Capellæ Papæ, & quod Caudatarius ſuus ſibi aſſiſteret.

Deputetur Prælatus, qui in die coronationis Regem incenſet, & pacem miniſtret.

Reſponderunt: Reverendiſſimus Dominus Archiepiſcopus Neapolitanus.

Quot & qui Prælati ſint manſuri apud Regem, & in thalamo Regis, & qui alii Nobiles.

Reſponderunt: Epiſcopus Tropienſis, & Frater Joannes de Milano, Capellani majores Regis, & omnes de ſanguine Regis cum eo, & non alii.

Deputentur, qui deferant enſem.

Reſponderunt: Dominus Ector Caraffa Camerarius major Regis.

Qui Coronam.

Reſponderunt: Dominus Gentilis Virgilius Urſinus.

Qui Sceptrum.

Reſponderunt: Dominus Joffredus Borgia.

Qui pomum.

Reſponderunt: Dominus Henricus de Aragona.

Ordinetur offertorium pro Rege in die coronationis, & qui illud ſibi porrigat.

Reſponderunt; ordinatæ ſunt 12. medaliæ aureæ, quas Illuſtris Dominus Federicus ſibi miniſtrabit.

Credentia pro Cardinale celebraturo, ſi ex Regalibus vaſibus eam velint ornare.

Reſponderunt, quod Legatus eam parare faciet ſuo more, quia alii Legati ſic facere conſueverunt.

Videantur omnia Paramenta Regalia & Pontificalia, faldiſtoria duo ſine ſcabellis cum eorum cuſſinis & coopertis.

Google

Aliud altius cum ſcabello, & cuſſinis duobus pro confeſſione Regi ſervientibus.

Adviſentur Cantores de Miſſa Spiritus Sancti dicenda, & quod pro litania duos deputent.

Pluvialia alba cum ſolis amictis & ſuperpelliceis, ita ut pulcriora Prælatis cum Legato venientibus mutentur, videlicet:

Archiepiſcopo Patracenſi Epiſcopis Torcellano, Seguntino, Crotonenſi, Nolano, Cathacenſi & Montis piloſi.

Baldachinum pro Rege Miſſa finita extra portam Eccleſiæ.

Portitores Baldachini.

Equus Regis ornatus.

Qui Regis equum habent dextrare.

Panni & pallia pro Eccleſia, Altari & Thalamo.

Per quam viam, & quo Rex habeat equitare poſt coronationem.

Omnia Paramenta Pontificalia & pro Miniſtris & Aſſiſtentibus.

Scamna pro Prælatis omnibus Nobilibus & Baronibus.

Deputentur duo Nobiles, qui ſingula loca aſſignent ex commiſſione Regis.

Locus pro Cantoribus, & pulpitum pro libro.

Duo ſcabella viridia pro Prælatis Regi aſſiſtentibus.

Aliud ſimile pro libro Litaniæ deſuper ponendo.

Cooperta pro Pontificali per Legatum utenda.

Quod brachium & ſpatula Regis poſſet de facili detegi & nudari pro unctione facienda.

Bombax & Pannicelli pro unctione liganda.

Oſtium Eccleſiæ in mane ante diem cuſtodiatur.

Chori pro Curialibus Regis cum Rege venientibus, & ita ordinentur, ut Legato parato, antequam Officium Coronationis incipiat, omnia loca ſint diſtributa, ac omnia in quiete.

Deputentur aliqui Nobiles, qui Legato intrante Nobiles & Barones Neapolitanos faciant ſuo ordine debito equitare, ſcutiferi, & familia Legati ſit immediate ante Barones.

Reſponderunt, quod hæc omnia commiſerunt Reverendo Patri Domino Julio Epiſcopo Tropienſi, Capellano majori Regis, ut una mecum ſingula ordinaret, & opportune provideret.

Pro die adventus Legati convocentur omnes Religioſi, & Clerus civitatis Neapolitanæ ad Eccleſiam Neapolitanam, ex qua ſola Cruce illius Eccleſiæ præcedente vadant extra portam Capuanam ordine ſolito.

In Eccleſia Neapolitana in introitu paretur vas Aquæ benedictæ cum aſperſorio convenienti, thuribulum cum igne.

Navicella cum incenſu.

Pontificale pro Prælato.

Faldiſtorium cum ſcabello, cuſinis & cooperta ante cornu Epiſtolæ Altaris pro Legato.

Aliud ſimile faldiſtorium cum cuſinis & cooperta ante cornu Evangelii pro Rege, qui ſic erit ad ſiniſtram Legati genuflexi.

Deputetur Canonicus Eccleſiæ prædictæ, qui offerat pro incenſo imponendo.

Reſponderunt: Omnia præmiſſa commiſerunt Epiſcopo Tropienſi, & mihi ordinanda, ut ſupra.

Deinde debitum ordinem dedi recipiendi Legatum, videlicet:

Ordo recipiendi Legatum.

Archiepiſcopi & Epiſcopi Regni prædicti cum eorum mantellis, & cappuccis & cappellis convenientibus equitabunt bini, & Legato obviam venient uſque ad Sanctum Julianum, ubi honorifice primo pro omnibus loquente recipient capite detecto ſibi inclinantes.

Sereniſſimus Rex Alphonſus veniet cum Baronibus ſuis obviam dicto Legato uſque ad Sanctum Antonium, ubi ex equo capite detecto recipiet Legatum, manum ei deoſculando & in ore, Legatus negato ſibi manus oſculo ad oris oſculum Regem recipiat, & juxta ſe faciet equitare.

Clerus Neapolitanus cum Religioſis in Eccleſia Neapolitana congregabitur, ex qua hora debita præcedente duntaxat cruce ejuſdem Eccleſiæ ordine infra ſcripto, veniet uſque ad portam Capuanam, ubi ſe vertat proceſſio, ita ut inferiores primo videlicet incedentes ſint verſi ad Eccleſiam Neapolitanam, & Clerus, Archiepiſcopus cum Canonicis, & alii majores dumtaxat ſint prope Portam prædictam. Archiepiſcopus paratus erit amictu, videlicet alba, cingulo, ſtola, pluviali & mitra pretioſis, & proceſſionem concludet quem præcedet unus Canonicus Neapolitanus ſuperpelliceo indutus, qui baculum paſtoralem ante ipſum deferet, & alius Canonicus etiam in ſuperpelliceo Crucem portabit ſine baculo Legato ad oſculum porrigendam, & duo alii Canonici, ut ſupra induti, & inde gremiale ante Archiepiſcopum tenentes, & fimbrias anteriores Pluvialis elevantes Archiepiſcopum inter ſe medium aſſociabunt.

Sub porta civitatis paratum erit Baldachinum pro Legato. Nobiles Neapolitani ſedium illarum, antequam Legatus erit tranſiturus, ad portandum Baldachinum ibidem parati erunt, & Legatum expectabunt.

Legatus portam civitatis intrans, Archiepiſcopus detecto capite, facta prius reverentia, ipſi Crucem offerat oſculandam. Legatus invitato prius oſculando Rege Crucem ipſam detecto capite ex æquo reverenter oſculetur. Rex ante Crucem non oſculabitur; tunc dicatur Antiphona: Sacerdos & Pontifex &c. Reſp. Ecce Sacerdos Magnus &c. cum verſiculo: Gloria Patri &c.

Legatus & Rex ſimul ſub Baldachino equitabunt. Pervento ad Eccleſiam, Archiepiſcopus Legato Eccleſiam intranti offerat aſperſorium eo prius deoſculato. Legatus accepto aſperſorio primo Regem, deinde ſe, poſtea Prælatos aſpergat. Tum unus Canonicorum Thuribulum, & Archiepiſcopus Naviculam incenſi cum cochleari Legato offerat, Archiepiſcopo dicente: Benedicite Pater Reverendiſſime. Legatus incenſum ponat in thuribulo, & benedicat &c. Archiepiſcopus recepto thuribulo, facta reverentia,

Digitized by

tentia, detecto capite Legatum incenſabit ter. Legatus, antequam recipiat incenſationem, Regem ad eam invitabit, ſed Rex non acceptabit, neque incenſabitur, quia hujuſmodi incenſatio fit Legato tanquam venienti.

Deinde procedetur ad Altare Majus, ubi in ſuperiori plano ante gradum Altaris parata erunt duo faldiſtoria, unum verſus cornu Epiſtolæ. Pallio de broccato aureo cremeſino cum duobus cuſſinis ſimilis broccati pro Legato; & aliud verſus cornu Evangelii cum pallio de broccato violaceo, & duobus cuſſinis ſimilibus pro Rege.

Quam primum Legatus & Rex genuflexerint, Archiepiſcopus prædictus ſtans in ſupremo gradu Altaris in cornu Epiſtolæ verſus ad Legatum, Capellano ſuo librum tenente, dicat voce competenti orationem ſolitam &c.

Tum Legatus procedens ad medium Altaris, detecto capite verſus ad Crucem ſuam, benedicat populo, & deinde concedat intereſſentibus indulgentiam trium annorum, quam unus ex Capellanis ſuis vel Canonicis Eccleſiæ pronuntiet.

His pronunciatis ſurget Rex, & accedet ad Legatum, & ipſum uſque ad palatium Archiepiſcopale aſſociabit.

Ordo Proceſſionis, de qua ſupra fit mentio, ſic erit.

Fratres Sanctæ Mariæ Gratiarum, Jeſuati.

Fratres Sanctæ Mariæ Virginum Cruciferorum.

Fratres Sanctæ Mariæ de monte Carmelo.

Fratres Eremitarum Sancti Auguſtini.

Fratres Sanctæ Mariæ della nova Minorum de obſervantia.

Fratres Sancti Laurentii minorum Conventualium.

Fratres Sancti Dominici.

Fratres Sancti Petri ad Majellam Cœleſtinorum.

Fratres Sancti Petri ad Haram Canonicorum Regularium Sancti Auguſtini.

Fratres Sanctæ Mariæ montis Virginii, Ordinis Humiliatorum.

Fratres Sanctæ Mariæ mortis Oliveti.

Fratres Sancti Severini Sancti Benedicti congregationis Sancti Pauli.

Clerus civitatis Neapolitanæ.

Salmæ Legati 12. vel circa.

Curialium Regis familiares, & alii inferiores.

Nobiles Neapolitani & Curiales Regis.

Valiſia Legati.

Familia Legati.

Barones, Comites.

Proceſſio, ut citius expediatur, poterunt quatuor ſimul incedere.

Crux Legati, quam ſequantur Canonici & Archiepiſcopus, ut dixi.

Legatus cum Rege à ſiniſtris ſub Baldachino.

Dominus Federicus de Aragona, frater Regis à ſiniſtris habens Oratorem Regis Hiſpaniarum.

Alii Regales ſinguli à ſiniſtris Oratores aliorum Principum & Oratoribus deficientibus incedant inter ſe bini, Prælati vero cum Legato veniant, ſingulos alios Prælatos habeant à ſiniſtris juxta ordinem eorum promotionis.

Sereniſſimus Alphonſus Siciliæ &c. Rex intellecto adventu Reverendiſſimi Domini Cardinalis montis Regalis ad ipſum coronandum, volens eundem convenienti honore recipere, obviam ei miſit Magnificos Dominos, Comitem Mattaloni & Franciſcum Tmolum, Comitem Montorii, qui Legatum in civitate Fundi honorarent. Item Marchionem Martini, magnum Siniſcalcum Regni, & Comitem Burgenſem Cancellarium Regni, qui eum in civitate Sueſſana;

Poſt illos Reverendum Patrem Dominum, Alphonſum de Aragona, Nepotem Regis, qui eum in Civitate Capuana reciperent honore debito.

Succeſſive Illuſtrem Dominum Federicum de Aragona fratrem ſuum, Regni Admirandum, & Archiepiſcopos Acherundinum, & Sanctæ Severinæ, Eravinenſem, Tricaricenſem Epiſcopos, Comitem Potentiæ, Comitem Venafri & Trojanum, Comitem Florenzanum, qui eundem Legatum Averſæ honorarent, quod & factum eſt, ut ſupra.

Feria quarta Aprilis vocatus fui ad Sereniſſimum Regem Alphonſum ad Caſtrum novum, ubi coram Majeſtate Sua ei totum officium Coronationis ſuæ recitavi cum oſtenſione reverentiarum, genuflexionum, denudationum brachii & ſpatularum, præſtationis juramentorum, Proſtrationum, & omnium aliorum agendorum. Decrevit tunc Majeſtas Sua Coronationem ad diem Jovis octava menſis Maji proxime futuri, qua erit Feſtum aſcenſionis, transferre, & quod ipſa coronatio fiat ſub Officio, & Miſſa Aſcenſionis ſtatuta, ut præmittitur, per Regem die coronationis ſuæ. Retuli Reverendiſſimo Legato, Regem uſque ad Sanctum Antonium extra Civitatem Neapolitanam obviam venturum, & quod Rege veniente & caput detegente, etiam ipſe Legatus caput detegeret, & data ſibi manu non permitteret ſibi eam deoſculari; ſed Regem ad oſculum reciperet, Crucem in introitu civitatis ſibi porrectam Regem ad illius oſculum invitaret, quam tamen Rex non eſſet deoſculaturus, ad cujus oſculum poſſet ipſe Legatus, ſi vellet ex equo deſcendere, convenienter tamen ex equo, eam deoſculari, ſimul cum Rege ſub Baldachino uſque ad Eccleſiam equitaret. Pervento ad Eccleſiam, priuſquam deſcenderet, rogaret Regem, ut recederet, ei pro humanitate gratias agens, idem faceret, ſi Rex intraret Eccleſiam, benedictione per eum data; accepto in Eccleſia aſperſorio, Regem primo aſpergeret, deinde ſe, poſtea Prælatos; impoſito incenſo Regem ad illud à Prælato recipiendum invitaret. Si Rex ipſum omnino ad palatium aſſociare voluerit, in capite ſcalarum, ubi per aliam viam diverti poteſt, iterum gratias ageret Regi, & ipſum licentiaret. Quodſi ipſum Rex ad Cameram aſſociaret, deberet ipſe Legatus Regem inde uſque ad equum aſſociare.

Quæ

Quæ omnia benigne intellexit à me, ac reſpondit ſibi placere.

Appropinquavimus ſic equitando Civitati Averſæ, ubi parum citra venit ſibi obviam Sereniſſimus Princeps Federicus de Aragona, frater Regis cum duobus Archiepiſcopis, duobus Epiſcopis, & quatuor Comitibus, ſuperius nominatis, qui eum nominè Regis receperunt. Et Dominus Federicus porrectam Legati manum non eſt deoſculatus, neque ſignum deoſculationis fecit, ſed à Legato ad oris oſculum eſt receptus, & ad ſiniſtram Legati continuo equitavit, antequam prædicti venirent omnes Prælati Legati coopertas ſupra eorum mulas, quas equitabant, poni fecerunt, & mantellos longos cum cappuciis, prout in Urbe Roma equitare ſolent. In porta Averſana Legatus ex equo Crucem è manibus Vicarii Epiſcopi Averſani ſibi porrectam oſculatus eſt. Tum ſub Baldachino præcedente proceſſione venit ad Eccleſiam, Domino Federico ſemper ad ejus ſiniſtram equitando. In Eccleſia Legatus aſperſit ſe, deinde Dominum Federicum & alios, dedit deinde Legatus benedictionem & indulgentiam trium annorum. Publicatis indulgentiis mulieres, & viri tumultuoſi venerunt ad oſculandum manum Legati. Aſcendit Palatium idem Cardinalis, à Domino Federico, & aliis aſſociatus, usque ad Cameram ſuam, ubi dimiſſo Legato retroceſſerunt. Ego etiam redii Neapolim ad ordinandum ibidem receptionem ſuam, quia eadem die erat Neapolim venturus.

Die Veneris ſecunda Maji, paratis omnibus pro receptione Cardinalis Legati Archiepiſcopus, & Epiſcopi Regni Neapolitani in porta Capuana convenerunt, equitantes obviam dicto Legato usque ad Sanctum Julianum, ubi eum receperunt, Reverendo Patre Domino Archiepiſcopo Acheruntino pro omnibus loquente. Rex venit obviam Cardinali usque ultra Sanctum Antonium, ubi detecto capite voluit deoſculari manum Legati, quod Legatus non admittens, ad oris oſculum recepit, & ad ſiniſtram ſuam ipſo tamen Rege ad dexteram prius invitato equitare fecit. Equitarunt ante Dominus Ector Caraffa Camerarius major, Regis Frater germanus portavit enſem, inſignia contrario modo, quam aliis Principibus portari ſolet. Portabat enim punctam enſis in manu & manicum ſurſum tenebat erectum, equitans ad ſiniſtram Capellani Crucem ante Legatum portantis. Poſt Legatum vero & Regem non fuit ſervatus ordo. Equitarunt deinde hoc ordine:

Dominus Federicus Frater Regis à dextris, & Orator Regis Hiſpaniarum à ſiniſtris.

Oratores Venetorum, Ducis Mediolani & Florentinorum.

Dominus Aloyſius de Aragona nepos Regis à dextris, & Dominus Carolus frater ſuus.

Dominus Alphonſus de Aragona frater baſtardus Regis, Electus Theatinus.

Dominus Joffredus Borgia filius Papæ, & à ſiniſtris Dominus Henricus de Aragona, nepos Regis Hiſpaniarum, & frater conſobrinus Reginæ Neapolitanæ.

Poſt hos Dominus Jordanus, Patriarcha Antiochenus Archiepiſcopus Capuanus, medius inter Archiepiſcopum Patraceuſem & Epiſcopum Torcellanum.

Domini Epiſcopi Nolanus & Archiepiſcopus Acheruntinus.

Domini Epiſcopi Cotronenſis & Archiepiſcopus Brunduſinus.

Dominus Archiepiſcopus Sancti Severini & Protonotarius de Segha.

Dominus Archiepiſcopus Regienſis & Protonotarius de Sermoneta.

Sequebantur alii Prælati numero 30.

Pervento hoc ordine ad portam civitatis Archiepiſcopus Neapolitanus porrexit Crucem Legato, quam Legatus prius Rege invitato ex equo oſculatus eſt. Rex autem non eſt Crucem deoſculatus.

Venerunt ſub Baldachino Legatus & Rex usque ad Eccleſiam Metropolitanam. Omnes Religioſi firmi ſteterunt ad muros, ſolus chorus ſecularis præceſſit Crucem Legati, poſt omnes Barones & Crucem & alium, qui enſem Regis portabat. Sequebatur Capitulum Eccleſiæ, & Archiepiſcopus paratus; ante Eccleſiam Baldachinum, quod Nobiles ſedium portaverunt, fuit parafreneriis Legati quiete aſſignatum, ubi Legatus peractis gratiis Regi, & ut abiret, rogato, ex equo deſcendit, & cum Rege intravit Eccleſiam, & porrecto aſperſorio Regem, & ſe, & alios aſperſit, & Legatus fuit incenſatus, & non Rex, licet prius fuerit invitatus. Acceſſerunt ad Altare majus, ubi dedit benedictionem & indulgentiam trium annorum. Rex aſſociavit Legatum usque ad palatium Archiepiſcopale & Cameram ſuam, licet ante altare, & in capite ſcalarum dicti palatii Legatus, ut abiret, ipſum rogaverit. Cardinalis aſſociavit Regem usque ad portam primæ Cameræ, ubi Rege ſic volente manſit Cardinalis.

Neceſſaria pro Coronatione Regis Siciliæ &c.

Triduanum jejunium deſtinet Rex, & ad communionem ſe paret.

Intellexi, ſuper hoc Papam diſpenſaſſe, ut unica tantum die jejunaret.

Eccleſia ornetur pannis & palliis ſolemnibus, & in ea ſuggeſta, thalamus & gradus, credentia, tabalia magna usque ad terram cooperta, & vaſa deſuper ad ornatum.

Duo flaſcones magni argenti inaurati, duo magna boccalia argentea.

Duo alia boccalia minora argentea.

Duo candelabra cum luminaribus.

Calix cum patena & palla ac tribus hoſtiis magnis pro probis, & pro Cardinale, ac tribus pro Rege, quæ ſunt longe minores pro communione è probis.

Ampulla pro vino & aqua pro miſſa.

Burſa cum corporalibus.

Oſtiaria cum hoſtiis ſuperius deſignatis.

Thuribulum cum navicella, cochleari & incenſo.

Duo

Duo boccalia pro lotione manuum.

Quatuor mappulæ ſive mantilia pro manuum abſterſione.

Taxa argentea pro proba facienda.

Medulla panis pro lotione manuum poſt unctionem Regis.

Duo vaſa ſive boccalia, unum cum vino, aliud cum aqua pro miſſa.

Vas cum oleo Cathechumenorum.

Bombax ad ligandum & extergendum brachium Regis, & inter ſpatulas.

Faſcia ad ligandum bombacem in brachio.

Vas cum igne pro thuribulo.

Sandalia cum caligis.

Altare paretur ſolemne cum luminaribus & Cruce in medio, ac reliquis reliquiis pro ornatu, & in medio ponantur omnia paramenta Pontificalia rubei coloris, Amictus, albus, cingulus, ſtola cum tunicella, chirothecæ, mitra, crux, pectoralis, Dalmatica, Planeta, annulus, Pontificalis manipulus, enſis in vagina Regi dandus, Corona Regia cum ſuo bireto, Pomum, ſceptrum, Vexillum Regi dandum in inveſtitura, duæ paces.

In cornu Evangelii paramenta pro Diacono.

In cornu Epiſtolæ paramenta pro Subdiacono.

Pluviale pro Capellano Legato aſſiſtenti, tobalia ſive mappula pro mitra, Pluviale pro alio Capellano Legati, baculum Paſtorale.

Prope Altare ſive credentiam ſint parati liber cum Pſalmis, Quam dilecta &c.

Pro Legato, quando ſe parabit & Miſſale, Pontificale, Liber Evangeliorum, lancea, liber Epiſtolarum, & Vexillum Regi dandum.

Bulla indulgentiæ plenariæ affigatur prope Altare, ut ab omnibus videatur.

Prope Altare paretur &c.

Faldiſtorium cum ſuo cuſſino & cooperta de broccato aureo cremeſino pro Legato.

Faldiſtorium ſimile de broccato aureo albo pro Rege, ſuper quo genuflectetur.

Quatuor alii Cuſſini broccati albi pro Rege, quando coram Legato flectetur, & pro litania.

Duo ſcabella viridia pro duobus Prælatis Regi aſſiſtentibus.

Aliud ſimile, ſuper quo Cantores ponunt librum.

Scamna pro Prælatis paratis ſedebunt in anterioribus hinc & inde caput facientes verſus Altare.

Thalamus cum ſede Regali, & parte Regali.

Faldiſtorium ſive ſitiale cum pallio broccati, & duobus cuſſinis ad genuflectendum pro Rege.

Miſſale pro Rege

Baldachinum pro Rege, ſub quo coronatur.

Finita Miſſa equitabit per civitatem, quod paratum habeatur prope portam principalem Eccleſiæ, per quam Rex tunc exibit.

Locus pro Cantoribus.

Scamna pro Baronibus.

Sacriſtia ad veſtiendum Regem.

Prælati parentur ſuper Rocchettum amictu ſuperpelliceo, ſtola, pluviali, & mitra ſimplici.

Rex deinde camiſeam habens à retro apertam usque ad cingulum certis cordellis colligatam, & diploidem, & veſtitellum, & deſuper veſtem de broccato auri riccio cremeſino amplam ad formam Gallicam, & caligis de panno nigro. Ex Caſtro novo veniret ad Eccleſiam cum ſuis Curialibus, Baronibus &c. quem poſt Regales, ac Oratores & paggios, & favoritos ſequentur Capellani majores Regis, & alii togati.

Sedebunt circa Altare in ultimo gradu omnes alii Cubicularii Papæ & Capellani Legati non aſſiſtentes ſedebunt in terram, non autem ad Altare.

Scutiferi Legati ſtabunt in cornu Evangelii ad retro Altare, ita ut Prælatos ab illo latere ſedere non impediant.

Curiales Regis ſedebunt hinc, & inde ſuper gradibus in choro dictæ Eccleſiæ ordinatis.

Oratores autem in banco cum poſtregali retro ſcamna pro Prælatis.

Cum Sereniſſimo Rege in thalamo ſuo erunt, & ipſum ubique aſſociabunt:

Dominus Federicus de Aragona,

Gentilis Virgilius Urſinus,

Dominus Joffredus Borgia,

Dominus Alphonſus Electus Theatinus.

Dominus Aloyſius de Aragonia Protonotarius.

Dominus Henricus de Aragona, frater conſobrinus Regis.

Dominus Carolus de Aragona Marchio Gieracenſis.

Dominus Martinus de Aragona, nepos Regis ex Ferdinando Fratre.

Dominus Julianus Epiſcopus, & Frater Joannes de Mediolano, Capellanus major Regis genuflexi, & ambo de Miſſali Regi ſervient.

Frater Michael de Neapoli Eleemoſynarius Regis poſt Regem genuflexus.

Adveniente Rege occurrent Reverendi Patres Domini, Epiſcopus Neapolitanus, & Patriarcha Antiochenus, qui veſtiti mitris caput aliquantulum inclinantes ſibi reverentiam facient. Idem faciat Rex ipſis, retento in capite bireto ſuo, Archiepiſcopus & Patriarcha Regem medium ad Legatum deducant, quo accedente, omnes Prælati aſſurgent, & cum mitris capita aliquantulum inclinabunt, idem faciet Rex. Pervento ante Legatum Rex deponet biretum, & Legato caput inclinat, & Legatus retenta mitra in capite ſibi reſpondet. Sedet Rex in faldiſtorio in plano ante ultimum gradum Altaris, ſibi parato in tranſverſum, ita ut ſiniſtra Regis ſit verſa Altari, & dextera choro Canonicorum, & faldiſtorium hujuſmodi ſtabit ad dexteram Legati, qui ſedebit in alio ſimili faldiſtorio ante medium altaris in retrogradu, & plano illius ſibi parato, renibus Altari verſis. Neapolitani vero in capite primæ bancæ ad ſiniſtram Legati ſe locabunt, & Prælati omnes in ſuis locis erunt.

Omnibus ſic ſedentibus ſurget Notarius Cameræ Apoſtolicæ, & ſtans in Cornu Altaris Evangelii ad ſiniſtram Legati in primo vel ſecundo grado Altaris, alta voce leget Bullam facul-

facultatis Cardinalis tenoris ſequentis, videlicet:

Alexander Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Joanni tituli Sanctæ Suſannæ Presbytero Cardinali ad Siciliæ Regem citra Pharum, Noſtro & Sedis Apoſtolicæ Legato ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Licet poteſtatis plenitudo deſuper Nobis commiſſa ſit, ut univerſi gregis Dominici, Divina diſponente Clementia, curam habeamus, finem tamen humanæ poſſibilitatis excedere non valentes, conſiderandoque quod circa ſingula per noſmet ipſos debitum abſolvere non poſſumus, nonnunquam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in partem ſollicitudinis aſſumimus, ut ipſis vices noſtras ſupplentibus Miniſterium Nobis commiſſum facilius & ſalubrius exequamur. Sane poſtquam claræ memoriæ Ferdinandus de Aragona Siciliæ citra Pharum, ſicut Domino placuit, rebus fuit humanis exemptus, conſiderantes, quod Cariſſimus in Chriſto Filius Alphonſus Ferdinandi Regis primogenitus, tunc Calabriæ Dux ad præſens, in dicto Regno & tota terra, quæ eſt citra Pharum, quæ de jure & proprietate Sanctæ Romanæ Eccleſiæ noſcuntur usque ad confinia terrarum ipſius Eccleſiæ, excepta civitate noſtra Beneventana cum ejus territorio, diſtrictibus & pertinentiis, ipſi Ferdinando Regi vigore inveſtituræ, & conceſſionis per felicis recordationis Innocentium Papam Octavum Prædeceſſorem noſtrum ſub certis modo & forma facturum ſucceſſit, quodque Prædeceſſores noſtri Romani Pontifices dicti Regni Reges, qui pro tempore fuerunt, inungi & coronari facere conſueverunt, & intendentes, ut dictus Alphonſus Rex Sedis Apoſtolicæ devotiſſimus, juris Regni & terræ prædictorum, ac Regalia inſignia plenitudine gratulari, & Statum ſuum firmius ſtabilire valeat, volentesque tantum munus, prout etiam prædictus Alphonſus Rex per ſuos Principales ad Nos deſtinatos Oratores cum inſtantia poſtulavit adimpleri, ac debitis ſolemnitatibus honorare, eorundem Prædeceſſorum Noſtrorum veſtigiis inhærendo, & ad Te, qui opere quidem potens es & ſermone, ac quem prudentia ac integritate comprobatum habemus, mentem noſtram potiſſime convertendo, & habito ſuper hoc cum Venerabilibus Fratribus noſtris, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus matura deliberatione, te noſtro & ejuſdem Eccleſiæ nomine ad Regnum prædictum pro præmiſſis aliis arduis negotiis peragendis, dictæ Sedis Legatum à latere comitante pacis Angelo deſtinamus, circumſpectioni Tuæ prædictum Alphonſum Regem, præſtito ab eo, & per te recepto Noſtro, & ejuſdem Sedis Romanæ nomine juxta formam in literis Prædeceſſoris noſtri deſuper confectis & inferius annotatis corporali juramento per impoſitionem vexilli ejuſdem Romanæ Eccleſiæ in ſuis manibus de Regno & terra prædictis & omnibus juribus & pertinentiis, eorundem auctoritate Apoſtolica inveſtiendum, ipſumque in realem, actualem & corporalem poſſeſſionem inducendum, & prædictum Alphonſum Regem, poſtquam illum inveſtieris, & in poſſeſſionem hujusmodi induxeris, ut præfertur, ſolemnitatibus inungentes, ipſumque in ſignum pleni juris atque dominii & terræ prædictorum ſalubrem & felicem in Regem Catholicum dicta auctoritate, & de ſimili conſilio concedentes.

Tenor vero juramenti ſequitur, & talis eſt:

Ego Alphonſus Rex Siciliæ plenum homagium, & vaſſallagium vetus Domino meo, Domino Alexandro Papæ Sexto Eccleſiæ Romanæ pro Regno Siciliæ & tota terra, quæ eſt citra Pharum, & quantum ſpectat ad terram citra Pharum usque ad infima terrarum Eccleſiæ, ac ex Civitate Beneventana cum toto territorio ac omnibus diſtrictibus & pertinentiis ſuis, ſecundum antiquos fines territorii pertinentiarum, & diſtrictum civitatis ejuſdem per Romanos Pontifices diſtinctos & inpoſterum diſtinguendos ab hac hora in ante, fidelis & obediens Domino Alexandro Papæ Sexto, ejusque Succeſſoribus Romanis Pontificibus eo nomine intrantibus, Sedique Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ non ero in conſilio vel conſenſu ſeu facto, ut vitam perdat ſeu perdant, aut membrum, aut capiantur nova captione, conſilium vero, quod mihi credituri eſtis per ſe, aut nuncios ſuos ad veſtrum, vel eorum damnum, me ſciente, nemini pandam, adjutor vobis ero ad retinendum, defendendum, & recuperandum, & recuperata manutenendum contra omnem, & litteras Innocentii Prædeceſſoris hujusmodi Regni & Terræ conceſſionem, ac omnia & ſingula, quæ in eisdem litteris continentur, adimplebo, & inviolabiliter obſervabo, & nullo unquam tempore veniam contra ea, non procurabo per me, vel alium, ſeu alios, ut eligat vel nominet in Regem, vel Imperatorem Romanorum, ſeu Regem Teutonicæ, aut Dominum Lombardiæ vel Thuſciæ, ſeu majorem partium earundem nullum hujusmodi dicto, ſeu poſtulationi aſſenſum præſtabo, non intromittam me modo aliquo de eorum, vel alicujus ipſorum Regimine usque etiam de Civitate Beneventana & ſua territoria, ſeu Campanea, neque de maritino Ducatu Spoletano, Marchiæ Anconitanæ, Patrimonio Beati Petri in Thuſcia, Maſſa, Romandiola, aut Alma Urbe, in Civitatibus Peruſina, Civitate Caſtelli, Bononia, Ferraria, Avenione, & Comitatu Venuſino ſeu aliis terris, quibuscunque veſtris Dominiis ubilibet conſtitutis, ex ſucceſſione, vel alio quovis titulo vel contractu, vel matrimonio nunquam acquiram, vel vindicabo, & nunquam accipiam vel retinebo, vel petam habere, aut manutenere in illis neque ullam Poteſtariam, Capitaniam vel Notariam, nullumque aliud officium accipiam, neque acceptabo, aut acceptari permittam ſeu faciam, vel partem aliquam eorundem, nec illa offendam vel moleſtabo, nec etiam Romanam Eccleſiam ſub cenſuris pœnisque ſpiritualibus & temporalibus in ſupra dictis venditionibus feudorum reſolutis, quas hic haberi volo, pro repetitis & expreſſis, ſchiſmatico, hæretico nunquam, vel à fide devio, & ab ipſa Eccleſia, ejus-

ejusque ſequacibus eis conſilium, auxilium, vel favorem non dabo, ſi per alium ſeu alios directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, conſilium vel favorem, quantum in me fuerit, ſi impedire non potero, dare non permittam, ſed eos juxta poſſe, donec convertantur perſequi. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Datum apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ &c.

Lecta Bulla accedet Rex & coram Legato genuflexus legit juramentum ſub dicta forma. Et in fine Rex dicet: Quæ omnia & ſingula, ut jacent, ſub fide mea Regia volens Reverendiſſimo in Chriſto Patri, & Domino Noſtro, Domino Cardinali montis Regalis, Apoſtolicæ Sedis Legato ad hæc ſpecialiter deputato, vice & nomine Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ præſenti & ſtipulanti, & recipienti curare, & procurare, & facere inviolabiliter, & effectualiter obſervare, promitto pariter & juro. Sic Deus me adjuvet &c.

Tum Rex ambas manus ſupra librum Miſſale, quod Reverendiſſimus Legatus tenebit, ponat, & ſic legat & juret.

Interim dum juramentum prædictum per Regem præſtatur, vexillum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ad hoc per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum miſſum imponitur ſuper haſta, & erectum tenetur.

Præſtito juramento per Regem, vexillum prædictum coram Legato portatur, qui illud recipiens, tradit Regi, dicens:

Auctoritate Apoſtolica nobis in hac parte conceſſa per appenſionem hujus vexilli Eccleſiaſtici in tuis manibus, te de Regno Siciliæ, & terra citra Pharum usque ad confinia terrarum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, exceptis civitate Beneventana & territorio, diſtrictibus & pertinentiis, in quibus claræ memoriæ Ferdinando Regi Genitori tuo vigore inveſtituræ & conceſſionis per felicis recordationis Innocentium Papam Octavum ſucceſiſti, Inveſtimus, teque in illorum realem, corporalem & actualem poſſeſſionem inducimus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

Tum Cancellarius Regis vexillum de manibus ejusdem Regis accipiens, illud in ſacriſtia pro Rege parata portat & reponit. Surgit Rex in Faldiſtorio ſuo. Interim Procurator Fiſcalis Regius requirit omnes Notarios, ut de inveſtitura, & traditione poſſeſſionis conficiatur unum, vel plura inſtrumenta, videlicet: Ego &c. Procurator Fiſcalis requiro vos omnes & ſingulos Notarios, &c. ut de inveſtitura & inductione in poſſeſſionem Regni Siciliæ, per Reverendiſſimum Legatum, Sereniſſimo Regi Alphonſo noſtro Secundo de Aragona, ut ſupra facta conficiatis unum, vel plura, publicum & publica, Inſtrumentum & Inſtrumenta.

Deinde ſurgit Rex, & genuflexus oſculatus eſt manum Legati. Tum præſtat juramentum confectum ſub hac forma:

Ego Alphonſus Dei Gratia Rex Siciliæ profiteor, promitto, & juro coram Deo, & Angelis ejus, deinceps Legem, juſtitiam & pacem Eccleſiæ Dei, populoque mihi ſubjecto pro poſſe & noſſe facere & ſervare, ſalvo condigno miſericordiæ Dei reſpectu, ſicut in conſilio fidelium meorum melius potero invenire, Pontificibus, quoque Eccleſiarum condignum & Canonicum honorem exhibere, atque ea, quæ ab Imperatoribus, & Regibus Eccleſiis collata & reddita ſunt, inviolabiliter obſervare, Abbatibus, Comitibus & Vaſſallis meis congruum honorem, ſecundum conſilium meorum fidelium præſtare. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Et ambas manus ſuper librum miſſalem ponat &c.

Rege genuflexo permanente ſurgit Legatus, & dicit orationem. &c.

Finita oratione proſtratur Rex ſub quatuor cuſſinis, & omnes genuflectuntur, & dicuntur litaniæ, dictis litaniis nudatur brachium dextrum Regis, & inter ſcapulas ſolvitur diploidum, & camiſia.

Acoluthus Papæ cum carafa olei à dextris Legati.

Dominus Subdiaconus cum vaſe & bombace ſtet prope dictum Acoluthum.

Legatus inungat brachium dexterum Regis inter juncturam manus & cubiti ab intus in modum Crucis. Tum inungit eundem Regem inter ſcapulas, & bombacem deſuper ponit, religantur omnia, & veſtiuntur.

Finitis prædictis ſurgit Rex, amoventur ambo faldiſtoria, & ponitur aliud cum ſcabello, & duobus cuſſinis in plano verſus Cornu Evangelii, ubi Rex genuflexit, & facit confeſſionem cum miniſtris genuflexis.

Facta confeſſione Legatus accedit ad Altare, & illud incenſat, & incipitur miſſa. &c.

Rex facta confeſſione ſurgit, & aſſociatus à duobus aſſiſtentibus ſedet in faldiſtorio ibidem parato & imponuntur Regi caligæ de Setoncino cremeſino, & ſandalia ex cremeſino Damaſchino recamata filis aureis & argenteis ſine perlis, & absque lapidibus pretioſis.

Surgit Rex, & veſte magna videlicet ſuperiore exuitur, induitur veſte longa de cremeſino taffetta ſuffulta cum manicis ſtrictis, & deſuper cingitur.

Rocchetto longo usque ad callum pedis,

Tunicella alba de broccatello plano randato ſuffulta cum manicis ſtrictis bottonatis.

Stola rubea broccati auri riccii in tranſverſum humero ſiniſtro ſub brachio dextero conjuncta;

Manipulo de eodem broccato ad brachium ſiniſtrum;

Veſte Regali in modum Dalmaticæ ex broccato auri riccii cremeſino fiſſuram habens ante & retro quatuor palmorum vel circa, longa usque ad collum pedis, circa collum manicas, & per fimbrias ad latitudinem quatuor digitorum vel circa perlis ornatum.

Collarium ad latitudinem manus perlis ornatum ſub mento duabus perlis ligato, prout ſolent in amictis poni, ex broccato plano cremeſino à benda longa de eodem quatuor digitorum,

rum, vel circa, quæ à collo pendebit uſque ad pedes, biretum retinebit.

Tum Rex deſcendit de thalamo, & accedit ad Legatum, & genuflectit.

Legatus accepto enſe nudo illum tradit in manum Regis, dicens: Accipe gladium &c. quo dicto Rex oſculatur manum Legati. Tum impoſito gladio in vaginam, Legatus cingit, Regi dicens: Accingere &c. Surgit Rex, & extractum enſem de vagina veriſimiliter ter vibrat. Tum ſuper brachium ſiniſtrum extergit, reponit in vagina, & iterum coram Legato, qui Regi Coronam imponit, dicens: Accipe coronam &c.

Deinde tradit Pomum Regi in ſiniſtram, recipienti dicens: Accipe Dignitatis Pomum &c.

Surgit Rex, & traditur enſis Camerario Regis, qui eum in vaginam immediate ante Regem defert per totum Officium.

Rex ducitur ad Thronum. Quo facto incipit Legatus: Te Deum laudamus &c. Deinde cantatur hymnus: Veni Sancte Spiritus &c.

Tum Rex depoſitis corona, ſceptro & pomo, Corona traditur Domino Gentili Virginio Urſino, Sceptrum Domino Joffredo, & Pomum Domino Henrico.

Ad Evangelium deponitur Regi corona, Sceptro & Pomo in manibus retentis. Quo finito ſedet, & reponitur ſibi corona.

Rege eunte & prætereunte aſſurgunt omnes Prælati & reverentiam faciunt, & ipſe eis.

Deinde Rex facta Legato reverentia genuflectit, & duodecim medalias Legato offert in manum dexteram, quam oſculatur, cui Legatus dicit: centuplum accipias &c.

Super Patenam ponuntur ſex hoſtiæ, videlicet tres magnæ, & tres parvæ, de quibus Subdiaconus da tunam magnam & unam parvam Credentiariis, & de ampullis vini & aquæ in una taxa pro credentia, & cum ampullis portatur taxa ad Altare etiam pro proba, ubi ego do unam hoſtiam magnam & parvam Subdiacono pro proba, & de ampullis vini & aquæ in taxa eidem etiam pro proba. Poſtquam Legatus ſe communicaverit ſub utraque ſpecie, antequam ſe purificet, expectet Regem communicantem. Duo Prælati aſſiſtentes deducunt Regem uſque ad gradus &c.

Rex detecto capite abſque Sceptro & Pomo Communionem à Legato recipit &c.

Rex ſumpta Communione purificationem accipit & redit ad thalamum ſuum.

Finita Miſſa & benedictione per Legatum data, idem Legatus dat indulgentiam plenariam omnibus, qui interfuerunt Miſſæ, ſeu benedictioni ſuæ &c. Rex interim Coronam, Sceptrum & Pomum accipit, accedit ad ſupremum gradum Altaris, genuflectitur. Legatus acceptis corporalibus, illa Regi porrigit oſculanda. Tum dexterum & ſiniſtrum oculum Regis tangit, ac Regi iterum porrigit oſculanda. Demum cum ipſis ſignum Crucis ſuper Regem producit, qui ſurgit, imponitur ſibi corona, Sceptrum & Pomum, & in faldiſtorio, quod poſt medium Altaris ponitur, ſedet.

Rex creat milites, & alia, quæ ex conſuetudine facere conſueverunt Siciliæ Reges in eorum coronationis ſolemnitate.

Perfectis omnibus Legatus ad dexteram Regis aſſociabit eum uſque ad portam Eccleſiæ, Prælatis omnibus ipſum ſequentibus, ubi Rex aſcendit equum coronatus cum ſceptro & Pomo in manibus, Baronibus ſuper ipſum Baldachinum portantibus, equitabit ad Caſtrum novum.

Feria quinta Septima Maji contractum fuit Matrimonium inter Illuſtrem Dominum Federicum Borgiam filium Sanctiſſimi Domini Noſtri, & Illuſtrem Dominam Sanctam de Aragona, filiam illegitimam Sereniſſimi Alphonſi Secundi Siciliæ &c. Regis, in quadam Camera Caſtri novi, Reverendiſſimo Domino Cardinali montis Regalis Legato ſupra dicto, & dicto Rege præſentibus per manus Reverendi Patris Domini Tropienſis, qui dixit verba conſueta ſupra dictis ſponſis ibidem præſentibus. Annulus Sponſæ non fuit impoſitus, quia dicebant, cenſuetudinem Neapolitanam, anulum Sponſæ in valvis Eccleſiæ imponi.

In inſtrumento dotis inter alia promittebantur Domino Joffredo, Principatus ſex, & Comitatus quatuor, mille ducatos ſingulis annis inferentia. Et continebatur, quod ipſe Dominus Joffredus infra annum 15000. ducatos ſponte tradere deberet. Quo peracto fuerunt portatæ quatuor petiæ broccati diverſorum colorum, & nonnullæ aliæ de velluto, & tres collanæ aureæ cum diverſis perlis, & manilia, multi anuli, & alia valoris 8000. ducatorum vel circa. Interfuerunt præmiſſis Prælati decem & Barones viginti quinque.

Feria quinta, octava Maji, Feſtum Aſcenſionis, qua Sereniſſimus Alphonſus coronari debebat, veni ante diem ad Eccleſiam, & tam Legatus, quam Prælati receperunt paramenta convenientia, ut ſupra. Fuit portata Corona Regis in uno baccili argenteo inaurato, perlis & lapidibus pretioſiſſimis erat ornata corona, habens hinc inde duas ſtellas, quæ ſub mento unico bottono conjungebantur, ita ut Rex coronam ſine alio bireto deferret.

Enſis in ſua vagina ex perlis & lapidibus pretioſis per totum ornata.

Sceptrum argenteum in ſummitate habens lilium inauratum longitudinis palmorum duorum cum dimidio.

Et Pomum argenteum inauratum totum rotundum in ſummitate Crucem habebat.

Venerunt Legato nomine Regis Secretarius Regis, & alius aſſerentes, non conſueviſſe Reges Aragoniæ in receptione Inſignium Regalium genuflectere, vel in eorum coronatione, & quod juramentum non conſuevere per ſe ipſos præſtare ſeu legere, ſed quod alius ejus nomine legat, & ipſo juramento lecto jurent, tunc tantum genuflexi. Rogabant, ut ipſe Legatus admitteret, ut hujusmodi juramentum legeret ipſe Secretarius Rege præſente, & eo lecto ſurgeret Rex, & genuflexus juraret. Quod Legatus non admiſit, ſed tantum conceſſit, ut Rex ſuper cuſſinum

ſinum genufleCteret, & ipſe Secretarius ante Regem legeret ex libro, & Rex repeteret, cum hoc non contradiceret cæremoniis debitis.

Capellani aſſiſtentes Legato in ſuperpelliceis fuerunt circa tredecim.

Hora decima quarta Rex cum ſuis Baronibus venit ad Eccleſiam veſte ampla de broccato cremeſino riccio germellinis ſubdacta, ſuper alia parva veſte de ſetonino nigro cum monili ex tribis perlis & lapide pretioſo valoris forte circiter ducatorum 6000. quod biretum non mutavit uſque ad coronæ receptionem. Venit ad Eccleſiam, occurrerunt ei Archiepiſcopus Neapolitanus, & Patriarcha Antiochenus. Rex genuflexit ſuper cuſſinum cum Secretario ſuo, qui juramentum per Regem præſtandum ſcriptum habens in manu legebat, & Rex omnia verba repetebat, & ita proceſſerunt uſque ad completum juramentum, & juravit more ſolito. Tum Legatus inſtituit & inveſtivit Regem per traditionem vexilli de Regno & in illius poſſeſſionem induxit, dicens verba ſuperius expreſſa. Rex inveſtitus fuit, poſtea coronatus ſervato ordine ſuperius dicto.

Tum Rex venit, & genuflexus obtulit Legato duodecim petias auri, quarum quælibet valebat octo ducatos auri.

Publicatis Indulgentiis & aliis, ut ſupra, Rex creavit Illuſtrem Dominum Joannem Borgiam, Ducem Gandiæ, filium Papæ, Principem Triuricenſem, Comitem Claræmontis, Lauræ & Corinolæ.

Item creavit Illuſtrem Dominum Joffredum Borgiam ejuſdem Papæ etiam filium de domo Aragonia, & fecit ipſum Principem Squillaci, Comitem Curiatæ, & Regni Siciliæ ultra Pharum Protonotarium & Locumtenentem. Quo facto genuflexit Joffredus coram Rege, qui impoſuit ſibi mettum ſupra aurem ſiniſtram, & creavit eum militem, dicens: Iddio, & San Giorgio ti faccia buon Cavaliere. Deinde impoſuit illi ſtolam albam, ſupra quam ſtolam ante impoſitionem juravit, velle capitula illius ſocietatis obſervare, tum recepto ab eo per ipſum Joffredum præſtito juramento, quod velit capitula Societatis illius Hermellini obſervare.

Rex eandem Collanam humeris dicti Joffredi impoſuit.

Poſtea fecit Magnificum Dominum Gentilem Virginium Urſinum de domo Aragona, & Grandem Conteſtabilem Regni. Inſignia autem tam Domino Joffredo, quam Virginio Conteſtabilatus hujuſmodi non dedit, quia illis receptis debeant per Civitatem à Baronibus aſſociari equitando, quod hodie propter equitationem Regis fieri non potuit, ſed ad alium diem reſervavit. Creavit poſt hæc ſeptendecim alios milites.

Creatis militibus hujuſmodi ſurrexit Rex & Legatus, qui ipſum Regem uſque ad portam Eccleſiæ à dextris incedens aſſociavit. Legato præſente aſcendit equum, cujus frænum, pectorale, & groppera perlis in copioſo numero ornata erant. Sceptrum in dextra ferens ſub Baldachino, quod Barones portabant, equitavit ad palatium ſuum.

Interfuerunt coronationi prædictæ Oratores Regis Romanorum, Dominii Venetorum, Ducis Sabaudiæ & Florentinorum. Orator vero Regis Hiſpaniarum noluit intereſſe propter Oratorem Regis Romanorum, cui nolebat cedere, ſed ipſum præcedere. Interfuerunt Orator Magni Turcæ cum perſonis duodecim, qui locum habuerunt ſupra navem collateralem Eccleſiæ, qui manſerunt in Eccleſia uſque ad præfationem in Miſſa, cum nequaquam conveniret Turcæ, ad elevationem Sacramenti in Eccleſia intereſſe. Interfuerunt etiam Illuſtris Infans Soror Regis Alphonſi, & Prælati viginti tres.

Archiepiſcopus Neapolitanus.
Patriarcha Antiochenus, Archiepiſcopus Capuanus.
Archiepiſcopus Patracenſis, Epiſcopus Torcellanus.
Archiepiſcopus Acheruntinus.
Archiepiſcopus Brunduſinus.
Archiepiſcopus Sanctæ Severinæ.
Marcus, Epiſcopus Reginenſis.
Menelius, Arciepiſcopus Camatrenſis.
Joannes, Epiſcopus Digobrenſis.
Orlandus Epiſcopus Nolenſis.
Joannes Epiſcopus Crotonenſis.
Antonius, Epiſcopus Arcellinus.
Philippus, Epiſcopus Aprutinus.
Jacobus, Epiſcopus Polignamenſis.
Nicolaus Antonius, Epiſcopus Murenſis.
Franciſcus Epiſcopus Melphienſis.
Leo, Epiſcopus Aurarum.
Jacobus Epiſcopus Vulturariæ.
Paulus Epiſcopus Arimenſis.
Petrus Epiſcopus Suevacenſis.
Sylvius, Epiſtopus Bojacenſis.
Franciſcus, Epiſcopus Iſernenſis.
Joannes Epiſcopus Sueſſanus.
Petrus Epiſcopus Nucerinus.
Nicolaus Epiſcopus Stabienſis.
Scipio Epiſcopus Tricaricenſis.
Thomas Epiſcopus Tarentinus.
Joannes, Epiſcopus Aquilanus.
Joannes Epiſcopus Calvenſis.
Matthæus Epiſcopus Gravinenſis.
Joannes, Epiſcopus Trojanenſis.
Antonius, Epiſcopus Nuſianus.
Antonius, Epiſcopus Aceenenſis.
Marius Epiſcopus Caſſanenſis.
Jacobus Epiſcopus Liparienſis.
Bernardinus Epiſcopus Biſignanenſis.
Angelus, Epiſcopus Melitenſis.
Gabriel, Epiſcopus Noritranenſis.
Joannes Epiſcopus Valvenſis.
Adjutius, Epiſcopus Nicotorienſis.
Tholomæus, Epiſcopus Equenſis.
Joannes Epiſcopus Caprenſis.
Antonius, Epiſcopus Liturienſis.
Franciſcus, Epiſcopus Montisviridis.
Alexius, Epiſcopus Gallipolitanus.
Joannes, Epiſcopus Tolanus.
Antonius, Epiſcopus Caluenſis.

Aurelius, Epiſcopus Martoranenſis.
Alphonſus, Epiſcopus Caſtellanenſis.
Joannes, Epiſcopus Tropienſis, Capellanus major Regis.
Alphonſus, Electus Theatinus.
Julianus, Electus Maranenſis.

Legato ad cameram reverſo, dedi illas duodecim petias auri per Regem oblatas, de quibus mihi duas donavit, Diacono unam, & unam Subdiacono. Intellexi à nonnullis, quod tempore Ferdinandi Regis offertorium fuit in tres partes diviſum, quarum unam partem recepit Cæremoniarius, alteram Diaconus, & Subdiaconus, & tertiam alii Capellani aſſiſtentes. Bacile, ſuper quo erat Corona Regis, fuit præſentatum Legato. Omnia alia geſta ſunt, ut ſupra ordinatum.

Feria ſexta dicti menſis Maji in Caſtro novo Sereniſſimus Rex Alphonſus dedit Inſignia Principalia Domino Joffredo Borgia de Aragonia, videlicet, Circulum aureum rotundum ſimplicem in modum fili ſeu cordæ, groſſitudinis majoris digiti manus, quem capiti ſuo impoſuit, & duo vexilla cum armis ſuis, & Aragonum, quod aſſignatum fuit portandum Domino Calviano Borgiæ Fratri Reverendiſſimi Cardinalis montis Regalis Legati: Et aliud fuit traditum Domino Bartholomæo Senæ Militi de familia dicti Domini Joffredi. Equitavit per Neapolim hoc ordine, videlicet:

Præceſſerunt Tubicinæ & fiſtulatores, quos ſequebantur Nobiles & Barones ſuo ordine, Marerii Regis, Portatores vexillorum prædictorum, Araldus Regis, tum Dominus Joffredus, & ad ejus ſiniſtram Dominus Federicus, Frater Regis.

Dominica, undecima Maji circa horam 14. venit ad Capellam Caſtri novi Reverendiſſimus Dominus Legatus cum Rege Alphonſo mediam ducente Dominam Sanctiam de Aragona ejusdem Regis filiam, ſponſam Domini Joffredi, qui præceſſit proximus Regi. Quibus ſtantibus ante portam Capellæ prædictæ Epiſcopus Eracienſis benedixit anulum, quem tradidit ſponſo, qui impoſuit ſponſæ, & ſic ingreſſi Capellam, fuit dicta Miſſa cum aſſiſtentia Legati & Regis.

In elevatione Sacramenti ſponſus & ſponſa tenuerunt quilibet unum cereum album trium librarum decem ducatos infixos habentem, quos tenuerunt uſque finem Miſſæ. Facta elevatione Sacramenti tentum fuit ſuper ſponſis baldachinum cum quatuor baculis. Finita Miſſa ſponſi obtulerunt celebranti cereos cum ducatis.

Prandium poſtea fecerunt Legatus, Rex & Sponſi, Orator Regis Hiſpaniarum & Gentilis in eadem menſa, ſedens ſponſa in medio menſæ, ad ejus dexteram Legatus, Rex ad ſiniſtram. Finito prandio aſſociata fuit ſponſa à Legato & Rege, ſponſus cum ſponſa intraverunt cameram ſecretam cum lecto. Quibus nudatis intrarunt Legatus & Rex, in quorum præſentia ſponſi fuerunt per Damicellas detecti uſque ad umbilicum, & ſponſus ſponſam ſine verecundia oſculatus, & remanſerunt ibidem Legatus & Rex circa mediam horam confabulantes, & poſtea receſſerunt.

Die duodecima Maji Rex fecit prandium publicum cum Legato in Aula magna Caſtri novi, in quo convivio fuit credentia pulcherrimis & magnis vaſis aureis & argenteis ornata, aſcendens ad valorem circiter 6000. ducatorum.

Die decima quinta Maji Rex donavit ſtendardum unum magnum armorum Regis & Urſinorum inſignia grandis Conteſtabilatus Regni Siciliæ officii ſibi pridie dati. Equitavit Dominus Gentilis Urſinus à ſiniſtris Domini Joffredi, à Nobilibus aſſociatus.

Eadem die decima quinta Maji receſſi ex Neapoli rediturus ad Urbem, ad quam veni die vigeſima ejusdem menſis.

Hæc de rebus Neapolitanis: nunc redeo ad Romanas.

Feria tertia vigeſima ſecunda Aprilis Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Hierecenſis venit ad Urbem, hoſpitatus in conventu Beatæ Mariæ de populo, & in mane ſequenti in Conſiſtorio fuit datum Cappellum eidem Cardinali.

Feria quinta, vigeſima quinta menſis Aprilis in Capella Epiſcopus Serutienſis & Nepeſinus publicavit fœdus & Confœderationem inter Sanctiſſimum Dominum noſtrum & Illuſtriſſimum Venetorum ducem & Rempublicam ac Illuſtres Mediolani & Bari duces initam & legit Capitulo hujus Fœderis. Finita oratione, ſtans Papa in in ſede ſine mitra incœpit Te Deum laudamus, & cantores ſunt proſecuti uſque in finem.

Feria ſexta, ſecunda Maji Sanctiſſimus Dominus Noſter miſit gentem bellicam ad Oſtium Tiberinum cum machinis ad obſidionem, quam paucis deinde diebus ſibi ſubjugavit.

Die decima ſexta Maji venerunt ad Urbem quatuor Oratores Regis Franciæ à familia Papæ & omnium Cardinalium aſſociati, & in die ſequenti oſculati ſunt pedes Papæ.

Feria quarta vigeſima octava Maji non fuerunt veſperæ Papales, nec in mane ſequenti Proceſſio Corporis Chriſti propter timorem peſtis in Urbe. Eadem die rediit de Neapoli Reverendiſſimus Dominus Cardinalis montis Regalis Legatus de Latere.

Feria ſexta Maij intravit Urbem Magnificus Dominus Orator Regis Hiſpaniarum, aſſociatus à familiis Papæ & Cardinalium.

Feria quarta, decima quinta Maji vigilia Aſcenſionis Dominus Ludovicus Bonus Sereniſſimi Maximiliani Romanorum Regis Secretarius & Orator petiit à Sanctiſſimo Domino Noſtro locum inter Oratores ſibi debitum aſſignari. Et licet Sua Sanctitas aſſentiretur, quod locus ei ſupra & ante Oratores Regales deberetur, tamen dixit, ſe ſuper hoc velle Illuſtriſſimos Dominos Cardinales conſulere & me interrogare. Fui igitur propterea vocatus à Sua Sanctitate, quæ mihi dixit, Reverendiſſimis Cardinalibus videri, quod ſe inter Reges Romanorum & Franciæ pro loco interponere non debeat, ne indignatio aliqua exinde Sedi Apoſtolicæ

ſtolicæ veniat. Dedit autem prædictus Orator Sanctiſſimo Domino Noſtro informationem ſuper hoc hujus tenoris, videlicet;

Rex Romanorum etiam Imperatore adhuc vivente cunctis Regibus præferendus eſt. Nam cum alia omittamus, cum eum Sancta Mater Eccleſia ſecundum Jus Pontificium omnibus Regibus præferat, omnes filii Sanctæ Matris Eccleſiæ eum quoque præferre debent. Manifeſtum eſt autem, eum a Sancta Matre Eccleſia cunctis Regibus anteferri, quod eum ſolum Advocatum ex omnibus Regibus, & ſuum Defenſorem ac Procuratorem appellat, ab eo quoque in ſuis neceſſitatibus prædictum auxilium ſeu protectionem, ut jura dicunt, requirere & conſequi conſuevit, & cæteris omiſſis late in C. Venerabilem de elect. ubi inquit Pontifex: Num quid ſi Princeps Elector aut Electores in unum conſentire noluerint, ſedes Apoſtolica Advocato ſuo & Defenſore carebit. Quod eo magis confirmatur, quia ex omnibus Regibus nullus Apoſtolicæ Sedis inſtituto vel ordinatione eligitur vel approbatur, vel ejus inſtituto & autoritate fungitur ac coronatur, niſi Rex Romanorum, & reipſa & juribus conſtat. Is enim Romanus Rex electus, priusquam a ſede Apoſtolica ejusve auctoritate ungatur & coronetur, ſolus eſt, qui jurat, ſe Protectorem & Defenſorem Pontificis. Decernens de electione Pontificis, inquit, ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui in præſentiarum Rex habetur & futurus Imperator, Deo concedente, ſperatur; nunquam enim in jure ſic de cæteris Regibus, ſed de Regibus Romanorum tantum cum tanta reverentia loqui Summi Pontifices ſolent. Inſuper & in aliis precibus, cum orat Eccleſia pro Rege Romanorum ſine noſto * conſtat, etiam de Romano Rege intelligere, cui præ cæteris ſuam tutelam curamve gerendam ſæpius olim demandavit. Ex quibus colligitur, ipſum Regem Romanorum cæteris Regibus præferri ab omnibus Eccleſiæ filiis ſine aliorum injuria præferentium.

Feria quarta, vigeſima ſecunda menſis Maji intrarunt quatuor Oratores Illuſtriſſimi Principis, Domini Caroli Joannis Amodei Ducis Sabaudiæ, videlicet Reverendus Pater, Dominus Epiſcopus Nicienſis, Magnifici Domini Doctores Philippus Vagnonus, Magiſter Domus dicti Ducis, Petrus de Coria, Conſiliarius & Collateralis ejusdem Ducis, & Reverendus Pater Dominus Joannes Orioli, in Romana Curia ejusdem Ducis Procurator, qui a familiis Sanctiſſimi Domini Noſtri ac Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium more ſolito recepti fuerunt. Venerunt cum equitibus octoginta ſine ſalmis.

Die Sabbati, vigeſima quinta Maji receſſerunt ex Urbe Reverendus Pater, Dominus Bernardinus Carthaginenſis, & Joannes Pacenſis Epiſcopi, Regis Hiſpaniarum Oratores. Ac heri receſſit Reverendus Pater, Dominus Gandiſalvus Almæ Urbis Gubernator, obviam iturus Magnifico Domino Didaco Lopes, militi ad Urbem venienti, obedientiam nomine ejusdem Regis una cum prænominatis Epiſcopis Sanctiſſimo Domino Noſtro præſtaturo.

Poſt hæc Sanctiſſimus Dominus Noſter propoſuit Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus, quod cum velit Sereniſſimos Regem & Reginam Hiſpaniarum ſingulari affectione honorare. Propterea cogitaſſe convenire, quod Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Montis Regalis Nepos inter Oratores pro obedientia hujusmodi præſtanda connumeraretur, adjungens novum non eſſe, quod Cardinalis pro Rege obedientiam præſtet Summo Pontifici. Nam bonæ memoriæ Conſtantienſis & Atrebatenſis Cardinales ſimul miſſi a Ludovico Francorum Rege ad felicis recordationis Papam Pium Secundum nomine dicti Regis obedientiam præſtiterunt, non inter Cardinales, ſed retro bancum Presbyterorum Cardinalium in loco Oratorum conſueto ſtantes. Similiter beatæ memoriæ Cardinalem Andegavenſem ad felicis recordationis Innocentium Papam Octavum pro præſtanda obedientia nomine Ludovici Francorum Regis una cum quibusdam aliis Cooratoribus ſuis miſſum fuiſſe. Reſpondi Sanctitati Suæ, quod licet per Regem prædictum ad hujusmodi effectum nominatus fuerit, tamen tanquam Legatum de latere per Sanctæ memoriæ Sixtum Papam Quartum ad Franciam miſſum fuiſſe, & inde redeuntem receptum, & die ſequenti Comite Delphini Cooratore ſuo una cum cæteris Urbem intraſſe, ipſum Andegavenſem Comiti ipſi usque ad muros extra portam equitaſſe, ipſumque Comitem ad ſiniſtram ejusdem Cardinalis equitando usque ad domum ejusdem Cardinalis aſſociaſſe, pro quo Sanctiſſimus Dominus Noſter ipſum Cardinalem redarguit, aſſerens, præter ejus mandatum dictum Cardinalem id feciſſe.

In die autem præſtationis obedientiæ eundem Cardinalem cum ſuis Cooratoribus Conſiſtorium non intraſſe, ſed potius ſine illis, & in loco ſuæ promotionis ſediſſe.

Quibus auditus Pontifex præmiſſa propoſuit Cardinalibus, aſſerens quod felicis recordationis Pius Papa Secundus admiſerit ſupra dictos Cardinales, Conſtantienſem & Atrabatenſem nomine Regis Francorum ad obedientiam præſtandam, cum honori & commodo Eccleſiæ plurimum cederet, poſſe etiam in præſtantia id fieri. Tunc Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Senenſis adduxit, quod alias tempore felicis recordationis Nicolai Quinti cum Sereniſſimus Federicus Romanorum Rex bonæ memoriæ Cardinalem Sancti Petri ad Vincula de Cuſa nominatum, ut ſui Imperatoris nomine Ratisbonæ præſidere vellet Congregationi ſeu dietæ ibidem facienti, per ſuas literas rogaſſet, idem Cardinalis ſe excuſavit id ſine ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia ſibi non licere. Idem Imperator miſit ad Papam eidem hanc rem exponentes, qui prædictum Cardinalem de latere Legatum creavit, ut dictæ Congregationi præeſſet. Quibus & aliis conſideratis concluſum fuit per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, Cardinalem Montis Regalis aut quemcunque alium prædictis

ctis Oratoribus mitti, & legationis ſive Oratoris officio fungi non debere.

Die vigeſima ſecunda Julii ſanctiſſimus Dominus noſter receſſit ex palatio iturus Vicovarium, quod volebat cum Sereniſſimo Alphonſo de Aragona Rege Neapolitano, etiam illuc venturo ibidem tractare de modis & viis defendendi Regnum Neapolitanum contra Regem Franciæ. Feria ſecunda Julii nunciatum fuit, Sereniſſimum Siciliæ Regem verſus Vicovarium venire. Iverunt ei obviam Reverendiſſimi, Neapolitanus, Ulixbonenſis, Montis Regalis, Urſinus, Senenſis, Sancti Georgii & Valeſtinus, Cardinales, & equitaverunt extra oppidum prædictum per medium milliare, aſſociati a Prælatis, & eorum familiis. Ego proceſſi, deinde Cardinales, venientem Regem reverenter in equis ſuſceperunt, detectis capitibus Regi, manum dexteram porrigentes, & in ore oſculantes, quos eodem modo Rex detecto capite ex equo recepit. Rex erat medius inter Senenſem & Sancti Georgii. Venerunt in Aulam Papæ, in qua omnes ſui dimiſerunt enſes, & alia arma. Deinde intravit ad Pontificem, coram quo genuflexus, pedem & manum Papæ, & ſurgens in genu deoſculatus eſt. Cardinales, Papa & Rex fuerunt ambo in eodem Caſtro hoſpitati. Fuerunt cum Rege equites mille in circa, cum Papa vero quingenti vel circa. Eodem ſero Rex venit ad Papam ad ſuam cameram, & cum eo manſit ad multas horas. Et in ſero Rex fecit cœnam cum Papa, & donavit Rex bacile aureum, & duo alia vaſa aurea valoris trium millium ducatorum. Venerunt cum ipſo Rege quamplures Turcæ.

Feria quarta, decima ſexta Julii Papa receſſit ex dicto oppido Vicovarii, quem Rex aſſociavit ad ſiniſtram Papæ equitans per medium milliare, ubi Rex a Papa licentiatus receſſit ad Vicovarium, & Papa venit ad Tiburtum.

Feria quinta decima octava Julii Sanctiſſimus Dominus noſter exivit Tiburtum, reverſurus ad Urbem.

Sabbato vigeſima ſexta Julii dies obitus felicis recordationis Innocentii Octavi, non eſt habita Miſſa, nec undecima Auguſti die aſſumptionis Papæ Alexandri ad Pontificatum ex cauſa peſtis in Urbe regnantis.

Feria quinta decima octava Septembris in mane gentes Fabricii Columnæ per tractatum cum quodam ſervitore Caſtellani Arcis Hoſtiæ, eandem arcem armata manu, expulſo Caſtellano, ibidem per Papam poſito, Arcem per Cardinalem Sancti Petri ad Vincula tenere confeſſi ſunt, ac vexilla Regis Franciæ, & prædicti Cardinalis ac Columnæ in ea publice repoſuerunt.

Die Veneris decima nona ejuſdem habitum fuit ſecretum Conſiſtorium, quod duravit ab hora duodecima uſque ad vigeſimam primam. Quid in eo tractatum ſit neſcio.

Per parte de noſtro Signore Aleſſandro Papa Seſto ſi commette, che tutti & ſingoli Romani ſudditi della Santa Chieſa ò habitanti in luoghi d' eſſa, tanto Eccleſiaſtici, quanto ſecolari di qualcunque Stato &c. che faſſero a li ſtipendii di Proſpero e Fabritio Colonna & di Antonello Savelli e Geronimo Tuttavilla infra termine di ſei di dalla publicatione delle præſenti debbano eſſer partiti da loro ſtipendio & ſervitio, & perſonalmente preſentarſi in Roma ſotto pena di ribellioni & confiſcatione de loro beni, & demolitione delle loro caſe, nella qual pena incorreranno ipſo facto, & a tutti quelli che ſi preſentaranno, ſi provedera ſubito di conveniente ſtipendio.

Item perche li predetti Proſpero e Fabritio Colonna & Antonello Savelli hanno proditoriamente pigliato la rocca d' Hoſtia & hanno rubbato, & impedito le vettovaglie, che ſi portano alla Corte di Roma per mare & per terra ſi bandiſſe però à detti Proſpero, Fabritio, & Antonello, & loro adherenti, che frà termine di ſei giorni auvenire ſotto le pene ſuddete, e perdita de tutti loro privileggi, feudi, & de tutti luoghi, che dalla ſanta Sede Apoſtolica haveſſero in feudo, ò in Emphiteuſi, debbano reſtituire la detta Rocca d' Oſtia, altrimente s' intendino ex nunc, ſenz' altra ſentenza, tutti li loro predetti beni confiſcati e devoluti alla Camera Apoſtolica, aſſolvendo ſua Santità in tal caſo tutti i loro ſudditi & Vaſſali d' ogni giuramento di fideltà preſtata à detti delinquenti, ò loro parenti, e ſi donano in preda tutti l' animali delli predetti, e de loro Vaſſali & ſudditi, che non foranno obedienti à Sua Santità, e chi li pigliara ſaranno ſuoi.

Si comando a Troſano e Troilo Savelli, & Geronimo Tuttavilla, che infra il ſopradetto termine debbano perſonalmente preſentarſi al luogotenente della guardia di Palazzo, & venir all' obedienza di Sua Santità, alli quali donarà ſtipendio conveniente, altrimente ex nunc Sua Santita dichiara incorſi nelle pene ſopradette, dichiarando di più tutti li ſopradetti, eſſer incorſi nelle cenſure & pene contenute nella bulla in Cœna Domini, & qualunque altre conſtitutioni Apoſtoliche contro tali delinquenti promulgate.

Feria ſecunda decima tertia Octobris deſtructæ & ruinatæ fuerunt duo domus Urbis, videlicet una in regione Columnæ Domini Proſperi Columnæ, & alia Comitis Hieronymi Tuttavillæ pro eo, quod non paruerunt Bando ut ſupra facto.

Feria tertia vigeſima prima Octobris Illuſtris Dominus Galeatius Maria Sfortia Vice-Comes Dux Mediolani Sextus diem clauſit extremum. Succeſſit in Ducatu Ludovicus Maria Sfortia Vice-Comes Angelus Gubernator & Patruus ſuus, non obſtante, quod dictus Galeatius prolem duorum maſculorum reliquerit.

Dominica ſecunda Novembris venit ad Urbem ad Papam Reverendiſſimus Cardinalis Aſcanius, & in mane ſequenti fuit congregatio omnium Cardinalium coram Pontifice, in qua fuit decretum, eundem Cardinalem Aſcanium ire debere Florentiam ad Regem Franciæ, qui illuc infra paucos dies dicebatur venturus.

Feria

Feria ſexta decima octava Novembris in ſecreto Conſiſtorio creatus fuit Cardinalis de Farneſio Legatus Patrimonii.

Feria ſecunda decima ſeptima Novembris Sereniſſimus Franchorum Rex intravit civitatem Florentiæ cum magna equitum & peditum copia. In valvis Eccleſiarum & aliis locis publicis aureis litteris ſcriptum erat: Pax & reſtauratio libertatis. Iniit inter alia cum Florentinis conventionem, quæ vigeſima ſexta dicti menſis in Eccleſia Metropolitana Florentiæ fuit lecta & ſtipulata, qua inter cætera Florentini promittunt dare Regi Franciæ, 130000. ſcuta infra annum, videlicet 10000. modo Regi, & Conſiliariis ſuis 10000. per totum menſem Februarii proxime futuri, 60000. Regi, & per totum Junium proxime futurum 10000. eidem, deinde quolibet anno 22000. usque ad finem belli. Rex habuit continuo Florentiæ duos Oratoresſuos, & vice verſa duo Florentini apud Regem, de rebus bellicis occurrentibus mutuo tractaturos. Piſa & Ligurnum erunt in poteſtate Regis usque in finem belli. Differentiæ inter Januenſes & Florentinos occaſione Petræ Sanctæ, Sarzanæ & Caſtri novi remiſſæ ſunt eidem Regi, qui ut acceſſum ſuum ad Urbem honeſtaret, his diebus Florentiæ publicari fecit patentes hujusmodi ſub tenore, videlicet: Carolus Dei gratia Franchorum Rex &c. univerſis &c. Conſiderantes innumerabilia damna, quæ Turcæ, ſanguinem Chriſtianum inceſſanter debacchantes perpetrarunt, a quinquaginta annis citra, cupientesque more Primogenitorum noſtrorum, Franchorum Regum Chriſtianiſſimorum ipſis Turcis occurrere, poſtquam placuit Altiſſimo in Regno ac Dominiis noſtris ſuam pacem ponere, propoſuimus propriis perſonis, laboribus & facultatibus non parcere, quinimo dilectiſſimis uxore & filio unico noſtris Regnoque ampliſſimo pacifico & opulentiſſimo, præter voluntatem Principum Regni noſtri relictis, ſtatuimus cum adjutorio Dei, cujus cauſam amplectimur, ac Summi omnium Chriſtianorum Pontificis & Paſtoris & aliorum fidelium præſidio hoc opus Divina, ut creditur, inſpiratione infuſum aggredi. Nec arbitretur quiſquam, ut ad occupandum quorumcunque Principum Dominia aut civitates opus hoc aggrediamur, ſed ut ipſe Deus eſt teſtis, ſolum ad ejus laudem & gloriam ſuæque fidei exaltationem amplectimur. Sed quia Regnum Siciliæ, quod Neapolim appellant, per Primogenitores noſtros e manibus infidelium & aliorum Romanæ Eccleſiæ reſtitutum, & de quo ipſi Primogenitores circa 24. Inveſtituras a duodecim diverſis Pontificibus, & a duobus Generalibus Conciliis alias duas receperunt, & quod ad nos jure optimo hæreditatis pertinet, quamvis Pius Papa Secundus, volens ſuos ex humili plebe natos ad Principatum extollere, regnum ipſum contra juſtitiam abſtulerit, & illud quondam Federico de Aragonia conceſſerit, illud Deo dante intendimus recuperare, & ut facilis ingreſſus eſſe poſſit ad depugnandum Turcas. Nec intendimus Almæ Urbi Romæ aut aliis terris Romanæ Eccleſiæ aliquod damnum inferre, prout modernus Alphonſus de Aragonia, ac ſui Prædeceſſores magna temeritate fecerunt. Quia vero pro dicto Regno recuperando, & breviori via ad Urbem prædictam veniendo, per nonnullas terras Eccleſiæ tranſitus ſit nobis faciendus, propterea requirimus & hortamur Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Alexandrum Papam Sextum, ac Sacrum Cardinalium Collegium, & Rectores, Gubernatores, incolas quoscunque quarumcunque civitatum & locorum ejusdem Romanæ Eccleſiæ, ut Nobis & noſtris liberum ingreſſum & regreſſum per civitates & loca prædicta ac victualia neceſſaria noſtris expenſis exhibere dignentur, quod niſi aliqui Nos hoc opere impediviſſent, credimus jam Urbem Neapolim & magnam partem Regni expugnaſſe. Si vero liber tranſitus & victualia ſolvenda debito pretio fuerint, quod non denegata credimus curabimus, medium invenire ac victualia neceſſaria, quibus poterimus mediis præſtentur, Proteſtantes nobis ad culpam non debere imputari, ſed potius illis, qui de fide noſtra non recte ſentientes noſtrum primo pium & ſanctum propoſitum voluerunt impedire &c. In quorum fidem &c.

Feria ſecunda decima quarta menſis Novembris venit coram Sanctiſſimo Domino Noſtro ab eo vocatus Illuſtris Dominus Rudolphus Princeps Alchadiæ, (Analdiæ, Comes Aſcaniæ) cui Pontifex commemoravit ea, quæ Rex Franciæ facere intendebat, & quod forte non ſolum quæreret ſe Dominum facere civitatum & terrarum Italiæ ad Sacrum Romanum Imperium ſpectantium, ſed etiam nomen titulumque Imperii ſibi uſurpare, cui tamen Sanctitas Sua nunquam eſſet conſenſura, etiamſi gladium nudum ad guttur ſibi apponeret. Requirebat, ut Sereniſſimum Dominum Maximilianum Regem Romanum tanquam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ unicum Advocatum de prædictis certiorem redderet, & Majeſtatem Suam hortaretur, ad providendum honori & commodo ac neceſſitatibus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Sacri Romani Imperii ac totius Italiæ. Quod onus prædictus Princeps humiliter ſuſcepit.

Feria quinta vigeſima ſeptima Novembris Dominus Joannes Maria de Podio Collega meus in mane circa ortum ſolis fuit per famulum ſuum dormiens in lecto quatuor ictibus in capite cum ſecuri percuſſus & interfectus.

Feria quinta decima octava Decembris omnia bona Papæ, omnis munitio Palatii, granum, & alia fuerunt miſſa ad Caſtrum Sancti Angeli, omnes Cardinales, parati ad receſſum equi.

Feria ſexta decima nona Decembris liberati fuerunt a detentionibus Reverendiſſimus Dominus Cardinalis, qui equitavit ad Regem Franciæ, quem Pontifex miſit & Proſper Columna, qui ſe ad ſoldum Eccleſiæ converterat.

Die vigeſima ſecunda Decembris incepta fuit ruina domus Jacobi Muſici & aliorum circa Caſtrum Sancti Angeli ſitarum, & deſignatus eſt foſſatus, qui Caſtrum ipſum cingere debet.

Superioribus diebus videlicet decima nona, vigeſima prima, ſecunda & tertia hujus gentes Regis Franciæ fecerunt incurſus per Montem Marium uſque ad Sanctum Lazarum & præter Caſtrum Sancti Angeli adjacentia ſtatuerunt & una nocte proditorie Urbem debellare ab illa parte, & Columnenſes ab alia, in quorum ſubſidium mille Galli debebant ſe inviare per flumen circa Oſtiam, ſed adeo fuit validus ventus eis contrarius, ut non potuerint. Volebant hæc mala facere, intraſſe Urbem, ſuccendiſſe, ſpoliaſſe &c. cujus rei auctorem dicebant fuiſſe Cardinalem Turcenſem, qui illa nocte in perſona non longe a Porta ad Urbem veniſſet, ac vento impediente receſſiſſet. Is etiam maxima cauſa fuit proceſſus Regis ad Urbem. Converterat enim Aquæpendentis & aliarum terrarum Eccleſiæ incolas ad intromittendum Regem Franciæ, cujus & gentis ſuæ honeſtatem & legalitatem extollebat ad Superos, aſſerens, etiam Papam ipſum promiſiſſe, ut Regi aditum & tranſitum procuraret, ſicque induxit populum illum ad intromittendum Regem, & gentes ſuas contra omnem Pontificis voluntatem, & ut Curialibus nationis Alemaniæ in Urbe morantibus etiam perſuaderet, ſcripſit patentes literas, quas ad Urbem miſit Principalibus præſtandas.

Cariſſimis Fratribus & amicis Prælatis & aliis Curialibus civitatis Alemaniæ & Dominiorum Illuſtriſſimi Archiducis Philippi in Urbe habitantibus. Etſi pro eo, ut teſtis eſt Deus, qui hominum ſcrutatur corda, qualem poſſumus, fecimus diligentiam erga ChriſtianiſſimumRegem, tam nomine Summi Pontificis quam noſtro, ad faciendam bonam unionem & intelligentiam inter ipſum Pontificem & Regem prædictum nihil? quorum culpa neſcio, hactenus fuimus impediti, non per ipſum Regem, cum nil aliud cupiat quam ſe devotiſſimum filium erga Summum Pontificem & Sanctam ſedem gerere. Sed timeo, quod a Deo principaliter propter peccata noſtra impedimentum dictæ unionis proceſſerit, quod niſi precibus devotarum perſonarum fuerit placatus, dicta unio in dies breves non fiet propter hoſtes ipſius Regis Chriſtianiſſimi, qui ſtant in Urbe. Voluit & declaravit Sua Majeſtas, quod omnes ſubditi Sereniſſimi Regis Romanorum & Illuſtriſſimi Principis Auſtriæ Archiducis non minori favore per ſuos armigeros debere tractari. Et hæc volui vobis ſignificare, ut ſi contingat, quod abſit, armigeros Chriſtianiſſimi Regis intrare Urbem cum manu forti, ſitis adviſati de bona voluntate ipſius Regis, qui aliquas moleſtias fieri ſupra dictis incolis, & præcipue Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus, quibuſcunque Cortigianis & Civibus Romanis, & maxime dictis ſubditis non intendit, & ut poſſitis ſecurius vos & bona veſtra conſervare, eſſem opinionis, quodſi tumultus fieret in Urbe, ad domum meæ habitationis * cum licentia Domini Secretarii Cardinalis Lugdunenſis, cui ſcribo, ut vos benigne recipiat. Cum enim memor, quod Deus de nihilo me creavit, & ad Cardinalatus honorem me promovit, ad preces bonæ memoriæ Cæſaris ipſius Romani Regis & Principum Electorum; quapropter, quamdiu vixero, conabor reddere vices gratitudinis ipſi Sereniſſimo Romanorum Regi, Domino Archiduci Philippo, & omnibus eorum ſubditis, non minus quam ſi eſſem oriundus de eorum Dominiis. Valete Fratres Cariſſimi, & Deum pro intentatione mea, quæ eſt ad pacem univerſalem inter Chriſtianos, & guerram univerſalem contra Turcas, orate ex Formolo die 24. Decembris.

Feria quarta, Vigilia Nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti receſſit ex Urbe Cardinalis Montis Regalis ad Braccianum ad Regem Franciæ iturus. Et hoc mane Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Aſcanius uſque modo in palatio Apoſtolico detentus liberatus fuit.

Die vigeſima ſexta Decembris venerunt ad Capellam tres Oratores Regis Franciæ nocte præterita miſſi, videlicet Magnificus Magnus Mareſcialis Regis Franciæ, Dominus Joannes Bavari (de Gannay) primus Præſidens Parlamenti Pariſienſis & quidam alius. Dedi locum eis in ſcalis ſolii Papæ ante & ſupra Senatorem, in quo erant duo Oratores Neapolitani Regis, qui volentes cum ſuis novis contendere, aſſerentes, ſe neſcire ipſos Oratores eſſe, receſſerunt ex eorum loco, ſignificato ex ſpeciali mandato Papæ per me, illos eſſe Oratores Regis Franciæ, redierunt ad loca ſua, & illis ceſſerunt. Erant autem cum dictis Oratoribus multi Galli, quorum multi ſine aliqua diſcretione poſuerunt ſe uſque ad Prælatos, & in eorum etiam ſcamnis ſederunt, quouſque eos inde tollerem. Papa ad ſe mihi vocato dixit, ut Gallos ſtare permitterem, ubi vellent, pro eorum libito voluntatis.

Feria quarta vigeſima prima Decembris bono mane de mandato Papæ equitavi obviam Regi Franciæ, illi dicturus ordinem ſuæ receptionis & ab eo recepturus ſuam voluntatem & exſecuturus, quicquid Sua Majeſtas mandaret. Venerunt una mecum Reverendus Pater, Dominus Epiſcopus Nepeſinus Papæ Secretarius, Dominus Hieronymus Porcarius Auditor Rotæ, Aſcanius Coronatus de Planca, Marius Millinus, Chriſtophorus Buffalus Cancellarius Urbis, & Jacobus de Sinibaldis Cives Romani. Pergimus circa galeram ad duo milliaria pervenimus ad Regem, cui, quod mihi mandatum fuerat, Majeſtati Suæ explicavi. Reſpondit Rex, venire admodum ſine pompa. Audivit poſt me Rex Dominum Hieronymum Porcarium, qui pro omnibus Collegis ſuis Romanis locutus eſt, populum & ejus facultates Regi offerens. Rex parum reſpondit, & nihil ad propoſitum. Retroceſſerunt Romani, & Rex me ad ſe accerſito ad quatuor milliaria vel circa allocutus eſt, & de ſtatu Papæ, Cardinalis Valentini conditione. Prope Burghetum venerunt obviam Regi duo Oratores Domini Venetorum, qui ex equis deſcendentes manus proprias oſculati ſunt, antequam Rex eas porrigeret manum tamen Regis non ſunt deoſculati. Poſt eos venit Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Beneventanus. Venimus per pontem Milvium

vium ad palatium prædictum circa ſecundam horam noctis per omnem viam à palatio Reverendiſſimi Domini Cardinalis Uliſbonenſis prope Eccleſiam Sancti Laurentii in Lucina ſito, uſque ad Sanctum Marcum erant incenſi ignes & intortitia, & lucernæ quaſi per ſingulas domos omnibus acclamantibus: Francia, Francia! Colonna, Colonna! Vincula, Vincula!

Hodie conſignatæ fuerunt claves portæ viridarii Belvedere, & omnium aliarum portarum Urbis Magno Mareſchalcho Regis Franciæ, dicti Regis Oratore ſic volente, & cum Papa convento & concluſo. Dicebant enim Franci, & in hoc non errabant, claves hujuſmodi nuper Duci Calabriæ, cum in Urbe eſſet, ſimiliter fuiſſe traditas, cui Rex Franciæ non eſſet inferior.

Feria tertia, nona menſis Decembris, venerunt ad palatium Apoſtolicum Aſcanius, Sancti Severini de Lunate Cardinalis, Epiſcopus Ceſenatenſis, Auditor Cameræ, Proſper Columna, & Hieronymus Tuttavilla. Et eodem ſero omnes detenti ibidem manſerunt. In mane ſequenti relaxatus fuit Epiſcopus Ceſenatenſis. Deinde fuit Conſiſtorium ſecretum, & eo finito Cardinales Aſcanius & Sancti Severini miſſi fuerunt ad Cameras ſuperiores palatii, ibidem recluſi & cuſtoditi, Proſper & Hieronymus fuerunt miſſi per unum murum deambulatorium ad Caſtrum Sancti Angeli, & ibidem detenti.

Eadem die venit ad Urbem Illuſtriſſimus Dominus Ferdinandus de Aragona Dux Calabriæ, qui facto prandio in vinea Domini Cardinalis de Urſinis circa horam vigeſimam venit ad palatium Apoſtolicum.

Eodem die cum Oratores Regis Franciæ, qui à Sanctiſſimo Domino Noſtro pluries patentes literas pro paſſu & victualiis eorum Regi in terris Romanæ Eccleſiæ (petierant.) Iterum Sua Sanctitas reſpondit Conſiſtorio inito, quod nullo modo vellet ipſi Regi paſſum & victualia hujuſmodi dare, quod poſſent eidem Regi ad eorum libitum ſignificare.

Superioribus diebus, Cardinali Gurgenſi referente, Dominus Georgius Baſſardus Litterarum Apoſtolicarum ſcriptor, per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum ad Magnum Turcam nuncius miſſus per Illuſtr. D. Johannem de Rovere almæ Urbis præfectum, Illuſtriſſimi D. Cardinalis S. Petri ad Vincula fratrem germanum captus fuit, & apud Senogalliam detentus. Apud quem idem Gurgenſis repertas fuiſſe dixit literas per eundem Sanctiſſimum Dominum Noſtrum datas ſuper eis, quæ ad Magnum Turcam agere deberet, atque detentas.

Informationes à Papa Alexandro datæ Nuncio ſuo ad Sultanum Bajazetum, Imperatorem Turcarum.

Alexander Papa Sextus.

Inſtructiones tibi Georgio Bozardo Nuntio & familiari noſtro: poſtquam hinc receſſeris, directe & quando citius poteris, ibis ad Potentiſſimum magnum Turcam Sultan Bajazet ubicumque fuerit, quem poſtquam debite ſalutaveris, & ad divini numinis timorem & amorem excitaris, ſibi ſignificabis nomine noſtro, qualiter Rex Franciæ properat cum maxima potentia terreſtri & maritima cum auxilio ſtatus Mediolanenſium, Britonum, Burdegalenſium, Normandorum & cum aliis gentibus huc Romam veniens eripere è manibus noſtris Gem. Sultan fratrem Celſitudinis ſuæ, & acquirere Regnum Neapolitanum & ejicere Regem Alphonſum cum quo ſumus in ſtrictiſſimo ſanguinis gradu & amicitia conjuncti, & tenemur eum deffendere cum ſit feudatarius noſter & annuatim ſolvat nobis cenſum: & ſunt anni ſexaginta tres & ultra quod fuit inveſtitus Rex Alphonſ. avus ejus, deinde Ferdinandus Pater, cui ſucceſſit Rex, qui per prædeceſſores noſtros & per nos fuerunt inveſtiti & incoronati de dicto regno. Ideo hac de cauſa prædictus Rex Franciæ effectus inimicus noſter, qui non ſolum properabit ut dictum Gem. Sultan capiat & ipſum regnum acquirat, ſed etiam in Græciam transfretare & patrias Celſitudinis ſuæ debellare queat, prout ſuæ M. innoteſcere debet * & dicunt quod mittant dictum Gem. Sultan cum claſſe in Turchiam. Et cum nobis opus ſit reſiſtere & nos defendere à tanta Regis Franciæ potentia, omnes conatus noſtros exponere oportet, & ſe bene præparare: quod cum jam fecerimus, opuſque ſit facere maximas impenſas, cogimur ad ſubſidium præfati Sultan Bajazet recurrere, ſperantes in amicitia bona quam ad invicem habemus, quod in tali neceſſitate juvabit nos: quem rogabis & nomine noſtro exhortaberis, ac ex te perſuadebis, cum omni inſtantia; ut placeat quam citius mittere nobis ducatos quadraginta millia in auro Venetos pro annata anni præſentis, quæ finiet ultimo Novembris venturi, ut cum tempore poſſimus nobis ſubvenire, in quo Majeſtas ſua faciet nobis rem gratiſſimam; cui in præſentiarum nolumus imponere aliud gravamen & * ſcio exponendo vires & conatus noſtros in reſiſtentia facienda, ne dictus Rex Franciæ aliquam Victoriam contra nos potiatur & contra fratrem S. Majeſtatis. Cum autem ipſe Rex Franciæ terra marique ſit longe potentior nobis, indigeremus auxilio Venetorum, qui ſiſtunt, nec volunt nobis eſſe auxilio, imo habent arctiſſimum commercium cum inimicis noſtris, & dubitamus quod ſint nobis contrarii, quod eſſet nobis magnum argumentum offenſionis, & non reperimus aliam viam convertendi ad partes noſtras tractandas, quam per viam ipſius Turcæ, cui denotabis ut ſupra, & quod ſi Franci victores forent, ſua Majeſtas pateretur magnum intereſſe; tum propter ereptionem Gem. Sultan fratris ſui, tum etiam quia proſequerentur expeditionem & longe cum majori conatu contra Altitudinem ſuam, & in tali cauſa haberent auxilium ab Hiſpanis, Anglicis, Maximiliano & Hungaris, Polonis & Bohemis, qui omnes ſunt Potentiſſimi Principes. Perſuadebis & exhortaberis Majeſtatem ſuam, quam tenemur certiorem reddere ob veram & bonam amicitiam quam habemus ad invicem,

vicem, ne patiatur aliquod intereſſe; ut ſtatim mittat unum Oratorem ad dominium Venetorum, ſignificando qualiter certo intellexit Regem Franciæ movere ſe ad veniendum Romam ad capiendum Gem. Sultan fratrem, inde regnum Neapolitanum, demum terraque & mari contra ſe præparare quod velit facere omnem reſiſtentiam & ſe defendere contra ipſum & devitare, ne frater ſuus capiatur ex manibus noſtris, quos exhortetur & adſtringat pro quanto correſpondet pendant cari * perdant amicitiam ſuam, debeant eſſe adjumento & defenſioni noſtræ & Regis Alphonſi terra marique, & quod omnes amicos noſtros & præ memoratum Regem habebit pro bonis amicis ſuis, & noſtros amicos pro inimicis; & ſi Dominium pollicebitur conſentire tali petitioni ſuæ, Orator habeat mandatum de non recedendo Venetiis quousque viderit effectum, & quod dicti Veneti declarent feciſſe amicos & adjumento nobis & Regi Alphonſo, & eſſe contra amicos Francorum & aliorum adhærentium Regi Franciæ: & ſi contradixerint, Orator ſignificet quod 56. † non habebit eos amicos, & poſtea recedat ab eis indignatus: quamquam credimus, quod ſi ſua Majeſtas ardenter adſtringat eos modo convenienti, condeſcendent ad faciendam voluntatem Majeſtatis ſuæ. Et ſic perſuadeas ei multum, ut facere hoc velit, quia iſtud eſt majus adjuvamen quod habere poſſumus * impetret reſiſtet injuriis noſtris & ſollicitabis quanto citius talem Oratorem, ut recedat ante, nam multum importat acceleratio tua.

* Denotabis pariter magno Turcæ adventum Oratoris magni Soldani ad nos cum litteris & muneribus quæ transmiſit nobis quando Gem. Sultan fratrem ſuum * ac magnas oblationes & promiſſiones quas nobis fecit de magno theſauro ac de multis aliis rebus, & bene ſcis quandoquidem tuo medio omnia ſunt pratticata, & ſicut continetur in capitulis quæ dictus Orator fecit & dedit; ſignificabis Majeſtati ſuæ intentionem noſtram in quantum ſibi promiſimus firmiter tenebimus, & nunquam contraveniemus in aliqua re. Imo noſtræ intentionis eſt accreſcere & meliorare noſtram bonam amicitiam. Bene gratum nobis eſſet, & de hoc multum precamur & hortamur D.S. quod pro aliquo tempore non impediat Hungarum neque in aliqua parte Chriſtianitatis, & maxime in Croatia & Civitatibus Raguſiæ & Leguiæ; quod faciendo & obſervando nos faciemus quod Hungarus non inferat ei aliquid damnum, & in hoc Majeſtas ſua habebit compaſſionem complacendi nobis, attento maxime motu Francorum & aliorum Principum. Quod ſi in bellando perſeveraret, habeat pro comperto ſua Magnitudo, quod in ejus auxilio eſſent quam plures Principes Chriſtiani & doleret Majeſtatem ſuam non feciſſe, in ejus auxilio, ſecundum auxilium quod damus ſibi primo ex officio quando ſumus Pater & Dominus omnium Chriſtianorum, poſtea deſideramus quietem Majeſtatis ſuæ ad bonam & mutuam amicitiam: quoniam ſi Majeſtas ſua aliter ſtatueret proſequi & moleſtare Chriſtianos, cogeremur rebus conſulere, cum aliter non poſſemus obviare maximis apparatibus qui fiunt contra Majeſtatem ſuam. Dedimus tibi duo brevia quæ exhibebis Turcæ, in uno continetur quod faciat tibi dare & conſignare 40000. Ducatos pro annata præſenti; aliud eſt credentiæ ut præſtet tibi fidem in omnibus quæcunque nomine noſtro ſibi expoſueris. Habitis 40000. Ducatis in loco conſueto facies quietantiam ſecundum conſuetudinem, & venies recto tramite cum navi tuta, & cum illuc applicaveris certiores nos reddes & expectabis reſponſum noſtrum: præſens tua intimatio conſiſtit in acceleratione, facies ergo diligentiam hic in eundo ad Turcam in expeditione, & in redeundo ſimiliter.

† Forte: S.C. ſua Celſitudo.

Ego Georgius Buſardus Nuntius & familiaris præfatæ Sanctitatis præſens ſcriptum & ſubſcriptum manu mea propria fidem facio & confiteor ſupra dicta habuiſſe in commiſſis ab ore præfatæ Sanctitatis Romæ de menſe Junii MCCCCLXXXXIII, & executum fuiſſe apud magnum Turcam in quantum fuit mihi ordinatum, ut ſupra: & quantum ad oratorem quem requiſivit ſanctitas ſua a Turca mittendum Venetias eſt obtentum, qui e veſtigio debebat recedere à Conſtantinopoli de menſe Septembris poſt me ad exequendum in quantum erat voluntas præfatæ ſanctitatis cum Illuſtriſſ. Domino Venetorum. idem Georgius Boſardus manu propria ſcripſi & ſubſcripſi. Et ego Philippus de Patriarchis Clericus Forolivienſis Apoſtolica & Imperiali autoritate Notarius Publicus ſupraſcriptam inſcriptionem & inſtructionem ex originali de Senogallia transmiſſo de verbo ad verbum tranſumpſi & ſcripſi, nihil mutando aut addendo, & hoc ipſum tranſumptum prout jacebat ad litteram feci requiſitus & rogatus: in cujus teſtimonium hic me ſubſcripſi & Signum meum appoſui conſuetum. Florentiæ die 25. Novembris anno 1494.

Literæ Miſſivæ Magni Turcæ ad Papam.

Sultan Bajazet Can Dei Gratia Rex Maximus & Imperator uniuscujusque continentis Aſiæ & Europæ, Chriſtianorum omnium excellenti Patri & Domino, Domino Alexandro, Divina providentia Romanæ Eccleſiæ Pontifici Digniſſimo Reverentiam debitam & benevolam cum ſincera diſpoſitione.

Poſt convenientem & juſtam ſalutationem ſignificamus Tuo Supremo Pontificio, quemadmodum in præſenti miſiſtis veſtrum hominem & Legatum Georgium Baſſardum cum literis, quæ continebant veram ſalutem, amorem & amicitiam, venit & pervenit in optimo tempore ad meam Portam Altiſſimam, & didicimus, quæ per literas ſignificabantur, & quæ ipſi commiſiſtis dicere ex ore. Retulit etiam ea coram Magnitudine mea integra, quemadmodum Tua Glorioſitas ipſi mandavit, cum didicerimus primum nos de ſalute & bona valetudine Tuæ Dominationis, delectati ſumus maxime, & exultavit ſpiritus meus. Propterea & illa, quæ per ipſum

ipſum ſignificaſtis, fecimus & ipſa, & miſimus etiam ad loca, quæ ſignificaſtis, ut mitteremus, ſicut volebat Tua Magnitudo. Ulterius & id, quod conventum eſt, quamvis ſatis ad noſtrum temporis reliquum ſit, tamen ex quo ſcripſiſtis, & petiiſtis, ipſum cum feſtinatione datum eſt, & ipſum ante noſtrum prope cor & Tuæ Glorioſitatis. Et prædictus Veſter Legatus Georgius jam perfecit omnia, quæcunque requirit tale officium Legati. Unde honoratus eſt digne à mea Altitudine, ut ipſum decet, cum etiam una cum ipſo à Noſtra Altiſſima Porta fidelem noſtrum hominem Caſſimens data eſt ſibi licentia, & rurſus ad Tuum Pontificium miſſus. Noſtra enim amicitia Dei voluntate in dies magis creſcet. Nuntiis autem veſtræ ſalutis nunquam nos privetis, ut audientes magis delectemur. Datum in aula Noſtræ Sultanicæ Autoritatis in Conſtantinopoli 1494. Anno à Nativitate Jeſu Prophetæ 18. die menſis Septembris. Sultan &c.

Sultan Bajazet Can, Dei gratia Rex maximus & Imperator utriuſque continentis Aſiæque & Europæ Chriſtianorum omnium Patri & Domino Alexandro divina providentia ſummo Pontifici digniſſimo reverentiam debitam & benevolentiam cum ſincera diſpoſitione. Dignum & fidelem veſtrum hominem & Legatum Georgium Baſſardum in Altiſſimam Portam meam miſiſtis. Venit & attulit nuncios de veſtra ſalute & bona habitudine. Et delectavit nos mirifice. Attulit autem verba, quæ mandaſtis ipſi privatim, & ei commiſiſtis integre. Et didicimus, & bene comminiſcimur & nos ipſi ſermones, ut nunciet ipſos coram Tuo Pontificio, & detis ei fidem in his, quæcunque dixerit. Sunt verba noſtra indubitata. Et prædictus Georgius percepit bene omnia, quæcunque requirit officium Legati. Unde honoratus eſt digne à mea Altitudine ſecundum ipſius decentiam. Et data eſt ei licentia, ut redeat rurſus in aulam Tuæ Magnitudinis, ut manifeſtet Tibi illa, quæ nos ipſi commiſimus. Datum in aula Noſtræ Sultanicæ Autoritatis in Conſtantinopoli 1494. Anno à Jeſu Prophetæ Nativitate, 18. menſis Septembris.

Sultan Bajazeth & Can Rex. &c. Alexandro divina providentia Romanæ Eccleſiæ ſupremo Pontifici digniſſimo. Poſt convenientem & juſtam ſalutationem ſignificamus Tuæ Dominationi, quemadmodum in præſenti fidelem noſtrum Caſſimen cum noſtris litteris miſimus ad ſummum Tuum Pontificium, ut ferat ad nos de veſtra ſalute & bona habitudine nuncios, quos nos quotidie cupimus audire & delectari. Similiter ſignificamus & Vobis de noſtra felici ſanitate & amore, ut & vos, quæ de nobis ſunt ab ipſo dicenda, delectemini, ſicut & nos delectamur. Juſſimus etiam, & eſt datum id, quod eſt conventum prædicto ſervo meo Caſſimen, ut perferat ipſum ad Tuam Glorioſitatem; & cum auxilio Dei reverſus fuerit, rurſus ad meam Altitudinem ſignificet nobis veſtram ſalutem & amicitiam, ut inde, cum audiverimus, magis etiam delectemur. Date autem ipſi fidem in his, quæcunque dixerit. Datum in aula Noſtræ Sultanicæ Autoritatis in Conſtantinopoli 1494. Anno à Nativitate Jeſu Prophetæ die 18. Septembris. Sulthan.

Sultan Bajazeth Can Rex &c. Alexandro &c. Poſt convenientem & juſtam ſalutationem notum ſit Tuo Supremo Pontificio, quemadmodum Reverendus Dominus Nicolaus Cibo Archiepiſcopus Archatenſis (Arelatenſis) eſt dignus & fidelis homo, & à tempore præcedentis Papæ Supremi Pontificis Domini Innocentii, illiusque usque ad hodiernum diem in tempus Suæ Magnitudinis continue ad pacem & amicitiam feſtinat, primum corpore & anima fideliſſima fide à duabus partibus ſervivit, & adhuc ſervit. Hujus igitur rei cauſa juſtum eſt à vobis decerni, majori ordine ipſum eſſe debere, unde & rogavimus Supremum Pontificem, ut faceret illum Cardinalem, & aſſenſit Noſtræ petitioni, adeo ut literis noſtris & etiam nobis ſignificaverit, ut, quod petitum eſt, datum fuiſſet ipſi. Verum quia non erat tempus, id eſt, Septembris menſis, non ſedet in ordine ſuo, & ut requirit conſuetudo. Interea juſſu Dei dedit Pontifex commune debitum, & ſic ipſe remanſit. Ea igitur de cauſa ſcribimus, & rogamus Tuam Magnitudinem propter pacem & amicitiam, quam inter nos habuimus, & propter meum cor, ut adimpleat ipſe Tuum Pontificium, videlicet ut faceret ipſum perfectum Cardinalem. Habebimus & nos id in loco magnæ gratiæ. Datum in aula Noſtræ Sultanicæ Autoritatis in Conſtantinopoli 1494. Anno à Jeſu Prophetæ Nativitate 18. Septembris.

Supra ſcriptæ quatuor literæ erant ſcriptæ ſermone Turcico in charta autentica more ſolito Turcarum, cum quodam ſigno aureo in capite. Quas literas tranſtulit in Latinum de verbo ad verbum, & me ſcribente & notante, Eruditus Vir Laſcarus natione Græcus, aſſiſtente illi & adjuvante interpretationem Reverendiſſimo Patre Domino Aloiſio Cyprio Epiſcopo Famaguſtano, & Marcello Conſtantinopolitano, Illuſtriſſimi Domini Principis Salernitani Secretario, in cujus rei fidem & teſtimonium Ego Philippus de Patriarchis, Clericus Forolivienſis, Apoſtolica & Imperiali Autoritate Notarius Publicus omnia ſupra dicta manu mea propria ſcripſi, & ſubſcripſi, & meum ſignum appoſui rogatus & requiſitus.

Sultan Bajazeth Chan filius Mahomet Can Rex Dei gratia Imperator Aſiæ, Europæ & omnis maritimæ patri & domino omnium Chriſtianorum divina providentia Papæ Alexandro ſexto, Romanæ Eccleſiæ digno pontifici. Poſt debitam & meritoriam ſalutariorem, ex bono animo & puro corde ſignificamus Tuæ Magnitudini, quatenus per Georgium Bazzardum ſervitorem & nuncium Veſtræ Potentiæ intelleximus bonam convaleſcentiam veſtram, & etiam quæ retulit pro parte ejuſdem Veſtræ Magnitudinis. Ex quibus lætati ſumus, magnamque conſolationem cepimus. Inter alia mihi retulit, quomodo Rex Franciæ animatus ſit habere Gem fratrem noſtrum in manibus

nibus Veſtræ Potentiæ, quod eſſet multum contra voluntatem noſtram, & Veſtram Magnitudinem ſequeretur maximum damnum, voſque & omnes Chriſtiani paterentur detrimentum. Idcirco una cum prædicto Georgio cogitare cœpimus pro quiete, utilitate & honore Veſtræ Potentiæ, & adhuc pro mea ſatisfactione bonum eſſet, quod dictum Gem fratrem, qui ſubditus eſt morti, & detinetur in manibus Veſtræ Magnitudinis, omnino mori feceritis. Quod ſi fiet, eſſet & Potentiæ Veſtræ utile & commodiſſimum, mihique poſtea gratiſſimum. Et in hoc Magnitudo Veſtra contentabit complacere nobis, prout in ſua prudentia confidimus facere velle, debet pro meliori Suæ Potentiæ, & pro majori noſtra ſatisfactione, quanto citius fieri poterit, cum illo meliori modo, quo placebit Veſtræ Magnitudini, dictum Gem levari facere de anguſtiis hujus mundi, & transferri illius animam in alterum ſeculum, ubi meliorem habebit quietem, & ſic adimplere faciet Veſtra Potentia. Promittimus, ſi mandabit nobis, corpus ſuum in qualicunque loco citra mare noſtrum, Nos Sultan Bajazeth Can ſupraſcriptus in qualicunque loco placuerit Veſtræ Magnitudini, trecenta millia Ducatorum, quos trecenties mille Ducatos conſignari faciemus illi, cui ordinabit Veſtra Magnitudo, antequam nobis ſit dictum corpus datum, & per veſtros meis conſignatum. Adhuc promitto Veſtræ Potentiæ, quod vita mea comite, & quamdiu vixero, habebimus ſemper bonam & magnam amicitiam cum eadem Veſtra Magnitudine ſine aliqua deceptione, & eidem faciemus omnia beneplacita & gratias nobiles. Inſuper promitto Potentiæ Veſtræ majori ſua ſatisfactione, quod neque per me, neque per meos ſervos neque etiam per alium ex patriis meis erit datum aliquod impedimentum Dominio Chriſtianorum, cujuscunque qualitatis aut conditionis fuerit, ſive in terra ſive in mari, niſi eſſent aliqui, qui nobis aut ſubditis noſtris damnum facere vellent. Et pro majori adhuc ſatisfactione Veſtræ Magnitudinis, ut ſit ſecura, ſine aliqua dubitatione, de omnibus his, quæ ſupra promitto, juravi & affirmavi omnia, in præſentia prædicti Georgii, per verum Deum, quem adoramus, & ſuper Evangelia veſtra, obſervare Vrſtræ Potentiæ omnia uſque ad complementum, neque in aliqua re deficere ſine defectu aut aliqua deceptione. Et adhuc pro majori ſecuritate Veſtræ Magnitudinis, ne ejus animus in aliqua dubitatione remaneat, immo ſit certiſſimus, de novo ego ſupra dictus Sultan Bajazeth Chan juro per Deum verum, qui creavit cœlum & terram, & omnia quæ in eis ſunt, in quem credimus, & adoramus, quod faciam adimplere ea, quæ ſupra eisdem requiro. Promitto per dictum Deum & juramentum, ſervare omnia, quæ ſupra continentur, & in aliqua re nunquam contra facere, neque contravenire Veſtræ Magnitudini. Scriptum Conſtantinopoli in palatio noſtro, ſecundum Adventum Chriſti die 15. Septembris Anno 1494. Et ego Philippus de Patriarchis Clericus Forolivienſis Apoſtolica & Imperiali Autoritate Notarius Publicus, literas ex ſuo Originali, quod erat ſcriptum in literis Latinis in ſermone Italico in charta oblonga Turcarum, quæ habebat in capite ſignum Magni Turcæ aureum, in calce nigrum, trans ſumpſi fideliter de verbo ad verbum & manu propria, requiſitus & rogatus ſcripſi & ſubſcripſi, ſignumque meum in fidem & teſtimonium conſuetum apposui, Florentiæ die decima quinta Novembris, 1494. in Conventu Sanctæ Crucis Ordinis Minorum.

His diebus 1495. menſe Januario ſexta hujus poſt prandium Sanctiſſimus Dominus Noſter per Conſiſtorium de palatio ſuo apud Sanctum Petrum ivit ad Caſtrum Sancti Angeli, ubi pro majori ſua ſecuritate commoratus eſt, & cum eo Reverendiſſimi Domini, Neapolitanus, Sanctæ Anaſtaſiæ, Montis Regalis, Urſinus, Alexandrinus & Valentinus Cardinales.

Diebus ſequentibus omnes Cardinales in Urbe exiſtentes ſucceſſive viſitarunt Regem. Informaverant autem ipſum Regem in adventu ſuo ad Urbem, qualiter Cardinales ipſum eſſent aſſociaturi, ipſe eos recepturus, aſſociaturusque uſque ad ſcalas, data ei dextra, & alia hujusmodi. Sed aliter ſe habuit, nulli obviam venit, nullum aſſociavit, immo nec ſui unquam alicui debitum honorem impendebant. Aula palatii Sancti Marci Cameris propinquior, cum prima Camera paleis erant plenæ & paleatis ſaccis ſuper portis Cameræ, & camerinis affigebantur candelæ ex freno, & omnia habebantur ad inſtar ſtabuli porcorum.

Sabbato tertia Januarii ſpoliarunt & deprædati fuerunt Columnenſes & Galli domum Electi Compſariæ, Nepotis Cardinalis Neapolitani, filii Jacobi de Comitibus, & Domini Bartholomæi de Luca, Papæ cubicularii. Galli, ut ſuo more hoſpitarentur, domos hinc & inde aperiebant, & intrabant, extra projiciebant & ponebant patronos, equos, & alia, comburentes ligna, comedentes & bibentes abſque alicujus rei ſolutione. Ex quo ſurrexit magnus rumor in populo. Unde ordinatum, & per Urbem de mandato Regis Franciæ publice proclamatum, ne cui liceat ſub pœna intrare domum Turcæ.

Feria ſecunda, quinta Januarii, in capella Papa in ſolio ſedente Galli in magna quantitate in furia ſine ordine per horam venerunt ad pedis oſculum. De mandato Papæ dedi locum in ſolio Illuſtri Domino Giberto Duci Clevenſi, & fratri germano, uxori ſuæ ac Ferdinando Doſſe filio Ducis Ferrariæ.

Feria quinta, octava Januarii ſpoliata & deprædata fuit per Gallos domus Pauli de Blancha Civis Romani, interfecti duo filii ſui ac plures alii, ac Judæi occiſi, & eorum domus deprædatæ & ſpoliatæ, ſimiliter domus Domini Roſæ Majoris Reverendiſſimi Domini Cardinalis Valentini.

Dominica undecima menſis Januarii concluſum fuit ac deliberatum inter Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, & Illuſtrem Dominum Philippum

lippum de Preſach, avunculum Regis Franciæ locumtenentem ejuſdem Regis conſignari debere Gem Sultan fratrem Magni Turcæ ad ſex menſes Regi Franciæ, qui nunc ſolvere deberet Papæ viginti millia Ducatorum, & dare cautionem Mercatorum Florentinorum & Venetorum de reſtituendo ipſum Gem Sultan ipſi Papæ elapſis dictis ſex menſibus ſine mora: Item coronare Regem Franciæ Regem Neapolitanum ſine alterius præjudicio, & facere ſecuros Cardinales Sancti Petri in Vincula, Gurcenſem, Sabellum & Columnam de non offendendo eos. Pro quorum ſecuritate deberent convenire in ſero illius diei Reverendi Domini, Bartholomæus Nepeſinus & Sutrinus Secretarius, & Joannes Peruſinus Epiſcopi, Datarius nomine Papæ, & Domini de Briſach, & Mompenſier & Dominus Joannes de Servi, Primus Præſidens Perlamenti Pariſienſis. Sed Cardinales, Sancti Petri ad Vincula & Gurcenſis intellecta concluſione ſine eis facta conqueſti ſunt Regem de pactis ipſis per eum non ſervatis, cum ipſis promiſiſſet per Coronam Regiam, ſine eorum ſcitu & voluntate cum Pontifice nolle concordare, vel aliquid concludere. Et hoc medio concluſionem hujuſmodi, & ne illi ad Cardinalem Alexandrinum venirent, impediverunt.

Feria ſexta, decima ſexta dicti menſis receſſerunt ex Urbe Reverendiſſimi Domini Aſcanius, & de Lunate Cardinales Mediolanum ituri.

Deinde circa horam vigeſimam Papa portatus fuit de Caſtro ad palatium. Rex adventum Papæ intelligens, occurit ei uſque circa finem horti ſecreti, de quo ad deambulatorium deſcendit. Rex viſo Pontifice ad ſpatium duarum cannarum genuflexit, bis ſucceſſive, competenti diſtantia, quod Papa finxit, ſe non videre Regem. Sed cum Rex pro tertia genuflexione facienda appropinquaret, Papa depoſuit biretum ſuum, & occurit Regi ad tertiam genuflexionem venienti, & eum tenuit, ne genufleſteretur, & deoſculatus eſt eum. Ambo detectis capitibus erant. Sicque Rex nec pedem nec manum Papæ deoſculatus. Papa noluit reponere biretum ſuum, niſi prius tegeret ſe Rex. Tandem ſimul capita cooperuerunt, Pontifice manum bireto Regis, ut cooperiretur, apponente. Rex quam primum à Pontifice receptus fuit, rogavit Papam, ut vellet pronunciare Cardinalem Maclovienſem Conſiliarium ſuum. Quod Papa dixit ſe facturum, mandans mihi, ut ad effectum hujuſmodi reperirem cappam unam Cardinalitiam & cappellum. Papa ſiniſtra manu dextram Regis accipiens eum duxit ad Cameras. Ubi antequam intraret, finxit Pontifex, ſyncopa turbari. Intus autem pervento, Papa ſedit ſuper ſedem baſſam ibi aſportatam, & Rex juxta eum ſuper ſcabellum. Papa noluit ſedere, niſi prius ſederet Rex. Papa dixit Cardinalibus ibidem ſedentibus in modum coronæ, ſe vota omnium Cardinalium habuiſſe pro creatione Reverendi Patris Domini Epiſcopi Maclovienſem in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, quem Majeſtas Sua Regis ibidem præſens inſtanter fieri ſupplicaverat, & ipſe facere paratus erat ipſis Cardinalibus complacentibus. Reſpondit Cardinalis Neapolitanus, & poſt eum alii in eadem ſententia, quod non ſolum id ipſis placeret, ſed fieri ſupplicarent pro Regis honore & voluntate. Tunc vocatus per me prædictus Dominus Maclovienſis. Induit ipſum Cappa Cardinalis Valentinus, in qua coram Papa genuflexit, qui detecto capite & ceremoniali pronunciavit ipſum Cardinalem per verba: autoritete Omnipotentis Dei. Et Eccleſiam Maclovienſem, & omnia & ſingula Monaſteria & Beneficia Eccleſiaſtica, quæ prius in Titulum obtinebat illi commendavit. Maclovenſis deoſculatus eſt Papæ pedem & manum, & à Pontifice elevatus ad oris oſculum eſt receptus. Tunc iterum genuflexit, & Papa impoſuit capiti ſuo capellum rubeum. Quo facto Maclovicenſis egit gratias Sanctiſſimo, qui dixit, Regi agendas eſſe. Coram quo Rege ipſe Maclovienſis genu flexus egit ei gratias. Et ſurrexit, & à ſingulis Cardinalibus ad oris oſculum receptus eſt.

Interim ſurrexit Pontifex, & dixit, ſe velle Regem uſque ad Cameras aſſociare. Sed Rex id fieri omnino recuſans, fuit ab omnibus Cardinalibus aſſociatus ad hujuſmodi Cameras. Dati fuerunt Scoti pro cuſtodia Regis deputati, qui non permittebant, niſi ſuos & pauciſſimos e noſtris intrare. Interfuerunt præmiſſis 14. Cardinales. Dedi eadem die Reverendiſſimo Cardinali Maclovicenſi informationem eo petente, de ſtrenis conſuetis perſolvendis, videlicet: Cubiculariis Secretis Sanctiſſimi Domini Noſtri Ducatus centum, - - - 100.

Scutifero Capellæ - - - -	100.
Magiſtris ceremoniarum ad voluntatem.	
Servientibus armorum - - - - - -	15.
Magiſtris hoſtiariis - - - - - - -	15.
Portæ ferreæ cuſtodibus - - - - -	6.
Cuſtodibus primæ portæ - - - - -	3.
Cuſtodibus horti ſecreti - - - - - -	3.
Cuſtodibus Papæ - - - - - - -	10.
	Summa 252.

Dominica decima octava Januarii venit Rex Franciæ verſus aulam Pontificum; de quo certior factus Pontifex occurrit ei uſque quaſi ad dictæ aulæ introitum paratus, licet certe minus convenienter. Veneat autem ad ſtipulandum capitula inter Pontificem & ipſum prius concluſa & ſubſcripta tam per Papam quam per Regem: ſuper quibus tamen capitulis exorta erat una inter ipſos differentia, videlicet de fidejuſſoribus Papæ dandis per Regem de reſtituendo Turcam Papæ, ſex menſibus elapſis. Capitulum enim dicebat, quod Rex dare deberet fidejuſſores Nobiles, Barones & Prælatos Regni ad voluntatem Pontificis. Volebat Præſidens, capitulum hujuſmodi aſtringi debere ad decem perſonas tantum, Papa volebat ad viginti vel quadragintâ. Super qua recirciter tribus horis certatum fuit & diſputatum. Papa intravit cameram, ubi paratæ erant duæ ſedes Papales. Rex Papam ſecutus eſt, quem Papa ſedere fecit in una ſedium prædictarum

ctarum ei à ſiniſtris. Interfuerunt ex parte Papæ Cardinales, Sanctæ Anaſtaſiæ & Alexandrinus, ex parte Regis Franciæ, Sancti Dionyſii & Maclovicenſis, ambo Secretarii Papæ, Datarius & pauci alii. Fuerunt lecta & ſtipulata quinque capitula, de quibus rogati fuerunt duo Notarii, videlicet Dominus Stephanus de Harnia pro parte Papæ, & Dominus Oliverius Suan pro parte Regis, pro quo capitula ipſa ſcripta erant in vulgari, & pro Papa in Latino.

Feria ſecunda decima nona Januarii Pontifex ad publicum Conſiſtorium exire paratus pro receptione Regis Franciæ & obedientia per eum præſtanda, commiſit mihi, ut irem ad Regem prædictum ad inſtruendum ipſum de his, quæ ſit facturus circa obedientiæ præſtationem. De loco autem ſuo nihil illi dicerem, cum Rex ipſe cum ſuis decreviſſet ſedere apud Pontificem in ſolio, ſtans aliqua pauca verba præſtationis obedientiæ præſtare. Ivi cum Domino Epiſcopo Concordienſi mihi Condeputato ad Regem, cui nobis commiſſa expoſuimus, addentes Papam paratum eſſe, & Majeſtatem Suam jam exſpectare. Reſpondit Rex, poſtquam neſciens eſſet, ſe velle prius in Baſilica Sancti Petri miſſam audire, deinde prandere, poſtea ad Papam venire. Aliud illi perſuadere non potuimus. Quod eſſet facturus relatione facta Pontifici Cardinalibus vocatis, tenuit cum eis de rebus occurrentibus ſecretum Conſiſtorium. Papa nominavit duos Cardinales mittendos Regi, videlicet, Alexandrinum & Carthaginenſem, Florentinum & Patracenſem Epiſcopos, Portugallenſem, Volaterranum, Concordienſem & Sogobrienſem, Volaterranum, Concordienſem & Sogobrienſem, Protonotarium de Sermoneta. Venimus ante cameram Regis qui in prandio erat, cui ſignificavimus, Pontificem in publico Conſiſtorio cum Cardinalibus ipſum exſpectare. Venit Rex medius inter duos Cardinales. Sequebantur Principes Regis, & cum eis decem & ſeptem Prælati cum ſatis magna confuſione. Rex fecit debitas reverentias in terra, Primam in introitu, ſecundam in plano ante ſolium Papæ, tertiam ante ſolium ante Papam, ubi genuflexus pedem, deinde manum Papæ deoſculatus fuit, quem Papa ad oris oſculum recepit. Rex remanſit ad ſiniſtram Pontificis, cui commemoravi verba obedientiæ proferre.

Interim primus Præſidens Parlamenti Pariſienſis coram Pontifice venit, & expoſuit, Regem ad præſtandam obedientiam Suæ Sanctitati perſonaliter adveniſſe, velle tamen prius tres gratias à Sua Sanctitate petere. Petebat primo omnia Privilegia primo Regi ejuſque Conjugi & primogenito conceſſa, ac omnia in quodam libro, cujus titulum ſpecificabat, contenta confirmari: Secundo ipſum Regem de Regno Neapolitano inveſtiri: Tertio articulum de dando fidejuſſores ſuper reſtituendo fratrem Magni Turcæ, & inter alios heri ſtipulatum caſſari & aboleri. Pontifex reſpondit ad primum: ſe confirmare hujuſmodi privilegia petita, quatenus eſſent in uſu. Ad ſecundum, quod ageretur de præjudicio tertii, propterea oportere cum conſilio Cardinalum ſuper hoc maturius deliberare, cum quibus conari vellet, pro poſſe ſuo Regi complacere. Ad tertium, velle etiam cum ipſo Rege eſſe, cum Sacro Cardinalium Collegio, non dubitantem, eos omnes concordes futuros. Qua reſponſione per Pontificem data, Rex ſtans ad ſiniſtram Papæ, protulit verba hujusmodi ſententiæ: Sainct Pere, Je ſuis venu pour rendre obedience e reverence à Voſtre Saincteté, comme ſont ſolits à faire les miens Predeceſſeurs, Roys de France. Quibus dictis prædictus Præſidens ſurrexit, & ſtans coram Pontifice, verba Regis hujusmodi latius extendit in hac ſententia:

Beatiſſime Pater, Conſueverunt Principes, & præſertim Francorum Reges Chriſtianiſſimi per ſuos Oratores Sedem Apoſtolicam, & in ea pro tempore ſedentem venerari. Chriſtianiſſimus vero Rex Apoſtolorum limina viſitaturus, id non per Oratores ac Legatos ſuos facere, ſed in perſona propria devotionem ſuam oſtendere vollens, ſtatuit obſervare. Vos igitur, Pater Sancte, Chriſti verum Vicarium Apoſtolorum Petri & Pauli Succeſſorem fatetur & recognoſcit, illique filialem & debitam reverentiam, quam Prædeceſſores ſui Francorum Reges Summis Pontificibus facere conſueverunt, verbis præſtat, & omnia ſua Sanctitati Veſtræ, & huic Sanctæ Sedi offert.

Papa ſedens, & ſiniſtra ſua manu Regis dexteram tenens, reſpondit breviſſime & convenienter propoſitis, Regem ipſum in ſua reſponſione primogenitum filium appellans. Surrexit Papa, & ſiniſtra manu ſua Regem apprehendens, ad cameram reverſus eſt fingens Regem ipſum aſſociare. Rex illi gratias agens ad cameram ſuam rediit, à nullo Cardinalium aſſociatus. Interfuerunt præmiſſis 20. Cardinales.

Feria tertia, vigeſima Januarii Feſtum Sanctorum Fabiani & Sebaſtiani Papa in complacentiam Regis Franciæ, celebravit miſſam in Baſilica Sancti Petri, & venit Pontificaliter ſub Baldachino. Ad quem Rex pervenit cum Nobilibus ſuis ſine armis & cuſtodia. Rex in miſſa ſtans dedit aquam manibus Papæ, qui voluit ut Rex ipſe de aqua credentiam faceret, & poſtea Papa benedixit populo.

Feria quinta, vigeſima ſecunda Januarii Cardinalis Gurcenſis, rebus ſuis cum Pontifice benigno, non vindictam quærente, compoſitis, & ei reconciliatus, primum ad Beatitudinem Suam venit, & culpam ſuam recognoſcens, & in Urſini & Sancti Georgii Cardinalium præſentia Pontifici ſua crimina objecit.

Eodem ſero fuit magnus rumor inter Suizeros & Catalanos cuſtodiæ Caſtri Sancti Angeli, quibus Tuſſiani ſeſe intromiſerunt. Duo Suizzeri fuerunt ab illis interfecti, & in Tiberim projecti, & plures Catalani, & Tuſſiani à Suizeris occiſi. Die ſequenti fuerunt decapitati duo Suizeri, unns in Capitolio, alius ad pontem Sancti Angeli.

Die vigeſima octava Januarii Gem Sultan frater Magni Turcæ equeſter de Caſtro Sancti Angeli

Angeli aſſociatus fuit usque ad Palatium Sancti Marci, & ibidem Regi Francorum aſſignatus. Erecta fuerunt per Urbem duo patibula, unum in Campo Floræ, & aliud in platea Judæorum per Officiales Regis Franciæ, & per eos miniſtrabatur juſtitia, non per Officiales Papæ, & mandata publica ſive banna per Urbem fiebant ſub nomine dicti Regis & non ſub nomine Papæ.

Die vigeſima nona Januarii Rex Franciæ aſſociatus à ſuis, omnes armati cum Rege ad Pontificem venerunt, cum quo Rex fuit ſolus aliquamdiu. Tum receſſit Rex aſſociatus à Papa & Cardinalibus per duas cameras, ubi genuflexus Rex detecto capite, & male finxit deoſculari pedes Papæ, qui nullo modo voluit admittere. Receſſit Rex, & exſpectavit Cardinalem Valentinum, qui ſecum iturus erat. Venit tandem Cardinalis, & in eodem loco Cardinalis donavit Regi ſex pulcherrimos equos in frænis & ſellis. Rex cum Cardinali Valentino equitavit recta via ad Marinum.

Receſſerunt etiam ex Urbe Sancti Petri ad Vincula, Sabellus & Columna Cardinales, & cum eis Auditor Cameræ, Regem aſſociaturi, & cum eo ituri.

Eodem ſero ſecutus eſt Regem Cardinalis Gurcenſis, frater quoque Magni Turcæ parum ante diſceſſum receſſit, Marinum iturus. Eodem die in ſero nunciatum fuit Pontifici, Regem Alphonſum receſſiſſe à Neapoli cum magno theſauro iturus ad Siciliam cum quatuor galeris pro gentibus contra Regem Franciæ conducendis.

Feria quinta, vigeſima nona Januarii venerunt Regi Franciæ ex Francia decem & octo millia ſcutorum, & nuper etiam illi apportata fuerunt tria millia, impenſa ſingulorum dierum, quam Rex habebat ordinarie cum ſuis.

Eodem die in ſero nunciatum eſt Pontifici, Ferdinandum Ducem Calabriæ Neapolis Regem eſſe aſſumptum ex ceſſione Alphonſi Patris, ipſumque matrimonium cum Illuſtriſſima Domina Iſabela de Aragona filia Regis Ferdinandi Avi ſui defuncti ſorore, per verba de præſenti contraxiſſe, equitaſſe per Neapolim tanquam Regem, Vaſallos juramentum fidelitatis illi præſtitiſſe, Barones & Nobiles incarceratos per Avum & Patrem ſuum relaxaſſe & liberaſſe, quosdam vero, qui cum Gallis intelligebant, decapitaſſe. Item nunciatum fuit Pontifici, habitatores civitatis Terracinæ, exportatis omnibus bonis, dimiſſa civitate inde receſſiſſe, & Regem Neapolitanum ipſam occupaſſe. Similiter nunciatum eſt, Reverendiſſimum Cardinalem Toletanum in Hiſpania diem clauſiſſe ſupremum.

Feria ſexta, trigeſima Januarii, nunciatum eſt Pontifici Cardinalem Valentinum e Marino in habitu famuli ſtabuli à Rege Franciæ aufugiſſe, & dormiviſſe hac nocte in domo Reverendi Patris, Domini Antonii Flores, Auditoris Rotæ. Eodem ſero intrarunt Urbem duo Oratores Regis Romanorum, ituri ad Regem Franciæ. Receſſerunt ex Urbe Dominica, prima Februarii, & cum eis Dominus Hieronymus Porcarius Decanus Auditorum Rotæ, Coronatus de Planca, & Jacobus de Sinibaldis, ituri ad Regem Franciæ nomine Populi Romani, & commendando Regi Urbem & ſupplicando, ne propter receſſum Cardinalis ab eo contra Urbem & Romanos indignaretur.

Sabbato, vigeſima prima Februarii receſſit ab Urbe Epiſcopus Nepeſinus & Sutrinus ituri ad Regem Franciæ ad excuſandam Suam Sanctitatem de receſſu Cardinalis Valentini ab ipſo Rege. Venit etiam ad Urbem Dominus Philippus de Breſach nomine Regis Franciæ, & poſt paucos dies inde receſſit.

Feria quarta, vigeſima prima Februarii Rex Franciæ intravit civitatem Capuanam, quam habuit per pactum & concordiam, prout etiam omnia alia loca prius habuerat. Dictum fuit Romæ, Regem ipſum in nocte in camera in dicta civitate horribilem vocem bina vice audiviſſe, capſam unam de illis, quas in dicta camera habebat, ex ſe ipſa apertam fuiſſe, & vexillum quoddam in ea exiſtens ſe ipſum erexiſſe, Regem propterea innuiſſe, ad Regnum ſuum non reverſurum, niſi rehabita Terra Sancta & Sepulchro Domini Noſtri Jeſu Chriſti, ſeque unam Capellam in civitate Neapolitana in honorem Spiritus Sancti fundaturum & dotaturum.

Sabbato, vigeſima ſecunda Februarii venit ad Urbem Illuſtris Princeps Salerni ex Regno Franciæ, & Neapolim iturus.

Sequenti die ex Conſtantinopoli ſcriptum fuit, Turcas ibidem dictum Regem Franciæ multum timere, & duodecim Turcarum Sacerdotes fidem Chriſti prædicare.

Eodem die Rex Franciæ circa horam vigeſimam intravit civitatem Neapolitanam, & hoſpitatus eſt in Caſtro Capuano. Omnia dictæ civitatis habuit in obedientia, exceptis Caſtro Sancti Clini, in quo erat Comes Peſcariæ cum gentibus ejusdem Caſtri dell' Orco erat Rex Ferdinandus cum ſua gente.

Feria quarta, vigeſima quinta Februarii Gem frater Magni Turcæ, qui nuper Regi Francorum per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum ex pacto & conventione conſignatus in Civitate Neapolitana ex Caſtro Capuano ex eſu ſeu potu ſtatui ſuo non convenienti vita eſt functus, cujus cadaver deinde ad inſtantiam Magni Turci eidem cum tota ejus familia miſſum eſt, qui propterea magnam pecuniarum ſummam dicitur perſolviſſe, & familiam ipſam totam in bonam gratiam recepiſſe.

Feria quinta, decima ſexta Februarii civitas Gajetæ juriſdictioni Regis Franciæ ſe ſubmiſit, Caſtro Regi Neapolitano adhuc fidem ſervante. Heri annunciatum eſt in Urbe, Regem Franciæ habuiſſe Neapoli Turrim Sancti Vincentii, & unam ex galeris Regis Neapolitani, quibus apud Iſchiam utebatur, ad eundem Regem Franciæ aufugiſſe. Eodem die Rex Franciæ ex pacto & conventione obtinuit Caſtrum Neapolitanum ſibi tradi & aſſignari. Eodem die intravit Urbem Magnificus Dominus Georgius Doctor & Miles Patritius Venetus Venetorum Orator ad Urbem

Urbem miſſus à familia Papæ & Cardinalium ex corruptela noviter incepta receptus.

Die decima quinta Martii Caſtrum Neapolitanum Regi Franciæ ſe ſubmiſit, & factæ ſunt coram ipſo Rege per ſuos tragœdiæ de Papa Romanorum & Hiſpaniarum Regibus ac Venetiarum & Mediolani Ducibus Ligam & confœderationem ſimul (facientes) colluſoriæ & more Gallico deriſoriæ.

Dominica quarta Quadrageſimæ Papa benedixit Roſam, quam de omnium Cardinalium conſenſu decrevit Sereniſſimo Regi Franciæ mittere.

Die vigeſima quinta Martii nunciatum eſt, Regem Franciæ & Caſtrum Caetanum acquiſiviſſe ſolutis per Caetanos vigeſies mille Ducatis, Caſtello & omnibus in dicto Caſtro exiſtentibus.

Feria quarta prima menſis Aprilis in Platea S.Petri nonnulli Hiſpani ad numerum circa CC. invaſerunt circa centum & quinquaginta Suizzeros, & occiderunt quindecim, inter quos una mulier, & publice ab Hiſpanis ſpoliati & deprædati; filius Cardinalis Maclovenſis ad Urbem venit, fuit prope inſulam Urſinorum circiter trium millium ſcutorum ſpoliatus. Omnia enim hæc contra Suizzeros, ab Hiſpanis fuerunt ordinata ad vindictam pro eo, quod Rege Franchorum in Urbe exiſtente Matrem ſuam octingentis ducatis & aliis bonis in propria domo vi & abſque ratione indebite ſpoliaverunt & deprædati ſunt.

Sabbato quarta Aprilis Alphonſum Sardinas Urbis Barigellum cum gentibus ſuis ex Piſcaria domum redeuntem invaſit Sabeſtaglia civis Romanus armatus animo deliberato & inter ſe mutuo vulnerati ſunt & interfecti.

Eodem die nunciatum eſt in Urbe Ligam inter Papam, Sereniſſimum Maximilianum Regem Romanorum & Regem Hiſpaniarum ac Venetiarum & Mediolani Duces pro communi Chriſtianorum beneficio ac totius Italiæ quiete concluſam eſſe & rotatam.

Feria quarta vigeſima Januarii quidam malefactores allicientes quendam furnarium nomine Jachetum Gallum bonis verbis, aſſerentes, ſibi certum bonum granum competenti pretio vendituri, ipſum ad quandam domum deſertam conduxerunt, & dictum Jachetum ligarunt, pecuniam, quam ſecum habebat, auferentes, & petebant duo millia ducata ab eo, quæ cum dare negaret, dentes malleo quodam ex ore extraxere, & tollere continuarunt, tenentes eum in hujuſmodi tortura circiter horis octo. In mane ſequenti ipſum capſa quadam totaliter involatum ligatum deduxerunt per unum pontem Tiberis in Transtiberim, ipſe vero audiens quoſdam pertranſire, licet os haberet ligatum, exclamavit, quantum potuit, ex quo territi malefactores, eum ibi ſolum dimittentes aufugerunt. Magiſter Jachetus in domum ſuam reverſus eſt, relictis poſt ſe quinque dentibus & nonnullis Ducatis.

Sabbato deinde vigeſima quarta dicti capti fuerunt tres malefactores prædicti, qui confeſſi ſunt quatuordecim eſſe complices, & eadem die fuerunt in Turris muro ſuſpenſi.

Feria ſexta decima octava dicti Sanctiſſimus Dominus Noſter in Conſiſtorio ſecreto creavit quatuor novos Cardinales, videlicet Reverendos Patres, Dominos Bartholomæum Epiſcopum Segobricenſem Magiſtrum domus Sacri Palatii Apoſtolici, Joannem Epiſcopum Agrigentinum Caſtellanum Caſtri Sancti Angeli, Joannem Epiſcopum Peruſinum Datarium, & Joannem de Borgia Protonotarium Apoſtolicum ex ſorore Sanctitatis Suæ Nepotem. Interfuerunt in electione prædicta viginti quatuor Cardinales.

Feria quarta vigeſima quarta menſis Februarii fuit publicum conſiſtorium, in quo fuerunt dati pilei novis Cardinalibus.

Sabbato vigeſima ſexta menſis Martii Illuſtris Dominus Franciſcus Gonzaga Marchio Mantuanus intravit Urbem, & noluit, quod familia ipſum ultra pontem reciperet, ſed circa portam prædictam & ſucceſſive venerunt familiæ Cardinalium. Marchio equitavit medius inter Gubernatorem Urbis & Secretarium Papæ. Marchio pervento ad Papam factis tribus debitis reverentiis genuflexus pedem Papæ oſculatus eſt, tum manum, & ad oris oſculum à Papa receptus eſt, & iterum genuflexus quædam brevia verba habuit cum Pontifice, & deinde ab omnibus Cardinalibus ad oris oſculum receptus eſt, & manſit juxta murum à Papa ſtans, & cum Vice-Cancellario & Valentino Cardinalibus, deinde fuit aſſociatus à Prælatis & Oratoribus ad Cameras, in quibus Oratores & Reges hoſpitari conſueverunt.

Dominica Palmarum Marchio Gonzaga habuit locum in ſupremo gradu ſolii juxta planum ſolii Papæ. Finita miſſa Papa dedit roſam Marchioni, qui portavit eam ante Pontificem, & fuit deinde aſſociatus à Collegio Cardinalium uſque ad ultimam aulam ante Cameram ſuam, quæ aſſociatio Cardinalium viſa eſt mihi non convenire, quia in Dominica Lætare, quæ roſa tunc datur, fieri debet.

Feria tertia vigeſima nona Martii prædictus Dominus Marchio receſſit ab Urbe Neapolim iturus aſſociatus à familia Papæ & Oratoribus Regum medius inter Gubernatorem Urbis & Archiepiſcopum Sutrinum,

Dominica decima ſeptima Aprilis obiit Sereniſſimus Princeps Dominus Carolus Amodeus Dux Sabaudiæ puer ſex annorum in circa unius ex linea directa, cui ſucceſſit in Ducatu Philippus de Breſach Patruus ſuus.

Sabbato ſeptima Maji intravit in Urbem per portam Viridarii Magnificus Domius Nicolaus Micha & Utriuſque juris Doctor Venetus & Domini Venetorum Orator ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum deſtinatus cum ſalmis duodecim, Fuerunt ei miſſi obviam Oratores duo Hiſpaniarum & Neapolitani & Ducis Mediolani.

Feria ſexta, vigeſima Maji intraverunt Urbem per Portam Lateranenſem Dominus Joffredus Borgia de Aragonia, & Princeps Squillaci & Comes

mes

mes Curatæ filius Sanctiſſimi Domini Noſtri Alexandri Papæ Sexti in quarto decimo vel circa ſuæ ætatis anno conſtitutus, & Domina Sanctia de Aragonia ejus uxor cum ſex vel circa aliis mulieribus, quibus venerunt obviam quamplurima capita ſquadrorum, cum gentibus armatis numero CC. & familiæ omnium Cardinalium Papæ, & Prælati, & extra Portam venit eis obviam Domina Lucretia Sfortia uxor Illuſtris Domini Joannis Sfortiæ Piſauri Domini ſoror dicti Joffredi. Venerunt etiam obviam eiſdem omnes Oratores Principum & omnes Officiales cum magna pompa. Præceſſerunt ſalmæ bonorum Domini Joffredi numeri viginti octo, & dictus Dominus Joffredus medius inter Archiepiſcopum Ragulinum Gubernatorem Urbis & Dominum Philibertum Oratorem Regis Romanorum, ſequebatur in equo cooperto de ſeta nigra, Domina Lucretia filia Papæ media inter Oratores Regis Hiſpaniarum & Oratorem Regis Neapolitani, deinde aliæ mulieres ſine ordine, poſt omnes mulieres cubicularii Papæ. Intravimus ad Pontificem, Dominus Joffredus oſculatus eſt pedem Papæ & manum Papæ, qui recepit caput inter ambas ſuas manus, & caput ſibi inclinavit: deinde Dominus Joffredus ad ſingulos Cardinales acceſſit, & ſingulorum manus deoſculatus eſt, & ſinguli ipſum ad oris oſculum receperunt. Secuta eſt Domina Sanctia, quæ ſimiliter manus ſingulorum Cardinalium deoſculata eſt. His factis Dominus Joffredus ſtetit inter Cardinales Sancti Severini & Valentini fratris ſui, & Lucretia ſedit ſuper cuſinum in terra à dextris Pontificis, & Sanctia ſuper alium à ſiniſtris. Habita ſunt plura verba inter Papam, Sanctiam & Lucretiam, quibus peractis omnes receſſerunt.

Feria ſexta, decima ſexta Junii venit ad Urbem Reverendus Robertus Archidiaconus Baniæ Secretarius Illuſtriſſimi Domini Henrici Anglorum Regis Orator ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum deſtinatus, qui fuit à familiis Cardinalium & Papæ receptus, licet non venerit pro obedientia Pontifici præſtanda, & quia per Oratores prædicti Regis, & Regis Hiſpaniarum ſuper præcedentia contendebatur, ideo venit medius inter Epiſcopum Cuſentinum & alium Cooratorem ſuum, quos ſecuti ſunt Oratores Romanorum & Neapolitani Regum, Dominii Venetorum & Ducis Mediolani.

Feria quarta ſexta Julii in ſecreto Conſiſtorio Sanctiſſimus Dominus Noſter creavit Legatum de Latere Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Sanctæ Crucis in Hieruſalem iturum obviam Sereniſſimo Maximiliano Romanorum Regi pro Corona Imperiali ſuſcipienda Romam venturo, qui aſſociatus fuit ab omnibus Cardinalibus in Conſiſtorio usque ad ejus habitationem.

Feria ſexta vigeſima nona Julii dictus Dominus Cardinalis Sanctæ Crucis diſceſſit ad loca ſuæ legationis aſſociatus ab omnibus Cardinalibus extra Portam de Populo, & in mane ſequenti ex commiſſione Papæ ego ſum ſequutus.

Feria ſecunda prima Auguſti dictus Legatus receptus fuit proceſſionaliter Interamnæ Vicario Epiſcopi ſibi crucem porrigente, quam Legatus ex mula diſcedens genuflexus oſculatus eſt, & ſub baldachino, quod Presbyteri portarunt, equitavit usque ad Eccleſiam Cathedralem, quam poſtea intravit, & facta conſueta oratione ſolemniter benedixit populo, & conceſſit indulgentiam unius anni, deinde venit ad palatium Priorum civitatis, in quo hoſpitatus eſt.

Feria tertia ſecunda Auguſti Legatus iter arripuit Spoletum, quod tamen non intravit propter peſtem ibi vigentem, ſed extra muros pertranſivit, & pernoctavit in Burgo in uno ex hoſpitiis.

Feria quarta tertia Auguſti Priores ac Epiſcopus Fulginei venerunt usque ad portam, & venit Epiſcopus paratus ſub baldachino, hoſpitatus eſt ad palatium Gubernatoris, & Legatus poſt prandium coram ſe publicari fecit diſtributionem officiorum, & à ſingulis accepit juramentum.

Feria quinta, quarta Auguſti equitavimus ad Sanctam Mariam de Angelis, & inde Aſiſium, ubi receptus fuit in curia Epiſcopali.

Feria ſexta quinta Auguſti equitavimus Eugubii, ubi Legatus receptus fuit proceſſionaliter ſub baldachino, quod portarunt cives usque ad hoſpitium Legati, qui equitavit ad Eccleſiam, ubi benedixit, & dedit indulgentias duorum annorum.

Eodem die receſſit ex Callio ad civitatem Foroſemproſienſem, pervenerunt obviam Epiſcopus Urbinatenſis, & equitavit ad palatium Ducis Urbini, in quo hoſpitatus eſt, ac etiam nos omnes.

Feria ſecunda octava Auguſti Legatus venit ad Fanum, ubi proceſſionaliter receptus eſt, multis pueris ramos olivarum manibus geſtantibus, poſtea venit ſub baldachino ad Eccleſiam Cathedralem, dedit indulgentias ſolitas, deinde venit ad palatium Gubernatoris, qui obviam venit Legato per tria milliaria.

Eodem die Legatus venit Piſaurum, ubi receptus eſt à Vicario Epiſcopi ſub baldachino, & venit ad palatium Domini Piſaurienſis, ubi hoſpitatus eſt, & nos omnes cum eo.

Feria tertia nona Auguſti Legatus venit Ariminium, & venit obviam Legato Dominus Pandulphus Malateſta Dominus Ariminenſis per duo milliaria, à quo hoſpitatus eſt.

Feria quarta decima Auguſti venit Ceſenam, ubi venit obviam Gubernator & Caſtellanus Ceſenæ, & hoſpitatus eſt à communitate.

Feria quarta undecima Auguſti Legatus ivit ad Faventiam; circa Forum Livii venit ei obviam per duo milliaria Magnificus Dominus Octavianus Pirarius Forolivii & Imolæ Dominus, qui eum aſſociavit per civitatem Forolivienſem, & ultra per unum milliare, venit deinde Legatus Faventiam, receptus à Magnifico Domino Hectore Manfredo Faventiæ Domino: venit obviam etiam Orator Domini Venetorum, & prædictus Hector me ordinante obtulit claves ipſius civitatis portæ. Portarunt baldachinum

dachinum Priores civitatis, & fuit expenſatus à dicto Domino Hectore in ejus palatio.

Sabbato duodecima Auguſti Legatus equitavit Bononiam, venit ei obviam Protonotarius della Lega, Illuſtris Dominus Antonius Galianus de Bentivoliis per duo milliaria usque ad flumen Folii, & duo Oratores Dominii Venetorum, & Ducis Mediolani, receptus eſt intra portam ab Epiſcopo Amelienſi locum tenente Cardinalis Aſcanii Legati Bononienſis, & Aexio Veſo Confaloniero Bononienſi, ſed Legatus propter Baldachinum non portatum multum indignatus eſt, & propterea in Altari nihil obtulit: deinde aſſociatus fuit ad palatium Legati Bononienſis, ubi eſt hoſpitatus.

Feria tertia decima ſexta Auguſti Legatus ivit Mutinam, ubi venit ſibi obviam Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Strigonienſis Ducis Ferrariæ filius per unum milliare extra, ubi ſe oſculati ſunt ad invicem, ſub porta receptus eſt proceſſionaliter, Cardinalis Strigonienſis aſſociavit Legatum usque ad palatium, ubi hoſpitatus fuit cum pulcherrima credentia ejusdem Cardinalis, omnia ad expenſas Ducis Ferrariæ.

Feria quarta decima ſeptima Auguſti Legatus receſſit Regium iturus, ubi ſub porta proceſſionaliter receptus ſub baldachino, & antequam appropinquaret Eccleſiæ, baldachinum de portantium manibus vi arreptum eſt, & illud in minutas petias lacerantes & rapientes, pro quo Legatus ex animo motus eſt, & commiſit locumtenenti Ducis debite eos puniri. Hoſpitatus eſt in Curia Epiſcopali. Expenſas fecit Illuſtriſſimus Dominus Dux Ferrariæ.

Feria quinta decima octava Auguſti Legatus venit ad Parmam, ubi venerunt obviam Commiſſarius, Referendarius, Poteſtas civitatis Ducalis Parmenſis per plura milliaria, ſub porta receptus eſt ſub baldachino, quod portarunt Rectores civitatis. Hoſpitatus eſt in Palatio Epiſcopali expenſis Reverendiſſimi Domini Cardinalis Parmenſis. Venit ei obviam Epiſcopus Scudenſis nomine Ducis Mediolani extra Parmam per duo milliaria.

Feria ſexta decima nona Auguſti Legatus pervenit ad Burgum Sancti Domnini, venit ei obviam Poteſtas dicti oppidi ad duo milliaria, hoſpitatus eſt in hoſpitio Angeli.

Sabbato vigeſima Auguſti Legatus venit Placentiam, ubi venerunt ſibi obviam per aliquot milliaria Epiſcopus Placentinus & alii Officiales. Hoſpitatus eſt in palatio Epiſcopali.

Feria ſecunda vigeſima ſecunda Auguſti Legatus venit Leodium, Commiſſarius & alii Officiales Ducis Mediolani venerunt obviam Legato extra civitatem per duo milliaria. Et hoſpitatus eſt in palatio Epiſcopali.

Feria tertia vigeſima tertia Auguſti ex commiſſione Domini Legati perveni Mediolanum, introitum Legati ibidem ordinaturus. Illuſtris Dominus Dux Mediolani adventu meo intellecto deputavit quatuor Conſiliarios, qui modum & ordinem receptionis Legati à me intelligerent, & ſibi referrent. Retuli illis ſingula, quæ Duci retulerunt cum additione tamen, quod ipſis nequaquam videretur, Ducem in receptione Legati ex equo deſcendere debere: quod ego intelligens petii à Domino Duce me audiri, cui dixi ordinationem receptionis Legati per Excellentiam Suam factam in omnibus mihi placere, uno dempto, videlicet in eo, quod Conſiliariis videretur, Legato deſcendendum non eſſe, & ut in hoc eorum errorem oſtenderem, recitavi, Federicum Tertium Imperatorem Romanorum obviam veniſſe Cardinalibus Niceno, Senenſi & Sancti Mauri ad eum venientibus, & ex equo ad ſingulos deſcendiſſe, & veneranter pro honore Sedis Apoſtolicæ ipſos ſuſcepiſſe. Item bonæ memoriæ Galeatius Quintus Dux Mediolani Anno 1494. venit obviam Cardinali Sancti Sixti Legato Mediolanum miſſo, venit ei obviam, non tamen adverti, an ex equo deſcenderit, ſed idem Galeatius Dux, cum Cardinalis Nicænus Legatus ad Franciam Mediolanum pertranſiret, venit ſibi obviam per plura milliaria extra Urbem, & Legato viſo deſcendit ex equo, & per plures paſſus pedeſter incedens eum accepit humiliter & reverenter. Hæc retuli non ſibi tanquam legem daturus, ſed ut rectius poſſet judicare. Reſpondit mihi Dux: Habbiamo mandato il Protonotario de Nigris al Reverendiſſimo Legato per intendere quello, che s' ha da fare per honorare detto Legato, crediamo non habbiate mai vedduto Duca di Milano, il quale habbia fatto quello, che habbiamo fatto noi, & per queſto poſtremo perſuadetevi, che anco in queſto ſapremo che fare, non habbiamo biſogno di Maſtri di Ceremonie, andatevi con Dio. Interfuerunt huic reſponſioni Duciſſa Mediolani, Secretarius & forſan alii ſexaginta, & cognoſcens Ducis coleram abſque aliqua replicatione receſſi.

Feria quarta vigeſima quarta Auguſti miſſi fuerunt obviam Legato per Ducem Mediolani usque ad Marignanum omnes Epiſcopi & Protonotarii Mediolani, & duo Generales Heremitarum Ordinis Camaldulenſis. Ego ad quatuor milliaria Legato occurri relaturus, quæ mihi acciderunt cum Duce Mediolani, quibus intellectis ſtatuit ipſe aſtute agere, ſi forte Dux ad debitum non reduceretur, cui ire fecit Dominum Protonotarium de Nigris ei dixiſſe, Excellentiam Suam ex equo velle deſcendere; & rogare, quod id nullo modo ageret. Sed nec hoc medio Dux mutavit ſententiam. Reſpondit enim per eundem Protonotarium; poſtquam Dominatio Sua nollet ipſum deſcendere, quod tunc poſſet ſibi Reverendiſſima Dominatio Sua ſigno vel nutu aut verbo prohibere. Venit igitur Dux cum magna comitiva prædicto Legato obviam ad medium milliare vel circa una cum Oratoribus Regis Neapolitani & Dominii Venetorum, qui coram Legato ad decem paſſus vel circa deſcendere cœperunt ex equis ambo ipſum reverenter recepturi, ſed Legatus manum porrigere recuſavit, ſed ad oris oſculum eos recepit. Finxit interim Dux ex equo deſcendere, & ſe in ſtaffis elevavit Legatum conſpiciens, ut deſcenſum prohiberet, ſed laboravit

vit in vanum, Legato nullatenus ſigno vel nutu reſpondente ſibi. Acceſſit Dux igitur equeſter capite detecto, prout fecit Legatus, manum ſibi porrigens, & ad oris oſculum ipſum recipiens, & manus oſculum ſibi negans. Dux ad ſiniſtram Legati equitavit, licet id diu recuſaret, & Oratores equitabant ante Crucem Legati. In ſecunda Porta, quæ eſt Civitatis, expectavit Proceſſio, quam Dux ſpecialiter adaperiri mandavit. Legatus deſcendit ex mula, & genuflexus oſculatus eſt Crucem ex manibus cujuſdam Epiſcopi, & intravit Civitatem ſub baldachino, quod Doctores portarunt numero circa octoginta. Dux nullo modo voluit equitare ad latus ejus, ſed ante Crucem ſolus equitavit, & ante ipſum Oratores prædicti. Poſt Legatum equitarunt Epiſcopi & Protonotarii. Pervento ad Eccleſiam Legatus & Dux deſcenderunt: & in introitu Archipresbyter illius obtulit aliam Crucem Legato oſculandam, & accepto aſperſorio Ducem primum, deinde ſe ipſum, poſtea alios aſperſit, & ſolum Legatus eſt incenſatus. Proceſſerunt ad Altare majus, ubi genuflexerunt, Dux ad ſiniſtram Legati, qui dedit benedictionem, & indulgentias, quibus peractis, cum ſupra dicto ordine venerunt ad Caſtrum, ubi Dux hoſpitio Legatum recepit. Dux donavit baldachinum Paraphreneriis. Pervento ad Caſtrum Duciſſa Mediolani, quæ ibidem expectavit Legatum, exivit primam Cameram, & Legatum ſuſcepit, & ipſum ad ſuas Cameras aſſociavit. In Caſtro pauciſſimi ex ſuis hoſpitari potuerunt, vix quatuor aut ſex, ac prima nocte tantum fecit expenſas familiæ Legati adeo pauciſſimas, ut omnes conquererentur, & plures abſque cœna accubuiſſent.

Dominica vigeſima octava Auguſti receptis literis Secretarii Regis Romanorum, qui venerant ad prædicti Regis Majeſtatem, qui venerat cum quinquaginta ex ſuis in Caſtrum Cremæ à Mediolano ad ſexdecim milliaria, retuli Reverendiſſimo Domino Legato, qui juſſit me adire dictam Majeſtatem, ſed quod ſine ſcitu Ducis Mediolani non recederem. Venimus illo ſero ad Cremam circa ad duas horas noctis, & in mane ad Cremam reperimus Regem, ubi me audivit, & rationes opportunas adduxi de differentia inter Imperatorem coronatum & Regem Romanorum nondum coronatum, quia primus locus, ſcilicet dextera conveniet Legato, ſed de ſuaſu & conſilio nonnullorum decretum eſt, Regi dexteram deberi & primum locum, cum habeat Imperii plenam adminiſtrationem.

Modus coronandi Imperatorem corona ferrea. Rex ſive Imperator ſe transferat Mediolanum, ad Eccleſiam Divi Ambroſii extra dictam Eccleſiam in loco, ubi eſt columna marmorea, & ibi eſſe debet miſſalis in manibus unius ex Comitibus de Ingleſio ex antiquioribus, & ibi dictus Comes accipiat juramentum ſuper Evangelia ab ipſo Imperatore, quod erit devotus & fidelis Chriſtianus, & pro poſſe ſuo conſervabit et augebit fidem Chriſtianam & Sanctam Eccleſiam. Præterito juramento prædictus Imperator amplectitur ambobus brachiis prædictam columnam marmoream erectam in ſignum totius Italiæ, & ſicut illa columna eſt recta, ita juſtitia ſit recta in ipſo Imperatore.

Poſtea dictus Comes accipiat in manibus unam Crucem, ſupra quam ſit imago Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & ante ipſam Crucem flexis genibus oſculatur pedes Crucifixi. Hoc facto prædictus Comes cum Cruce in manibus antecedat Imperatorem, & ipſum ducit in Eccleſia Divi Ambroſii uſque ad locum, ubi eſt imago Herculis, ubi Comes ponit dictam Crucem, quam Imperator flectens genua oſculatur. His peractis denuo dictus Comes accipit Crucem, & præcedit Imperatorem & eum introducit in chorum, & ducit ad Altare majus, & ibi flectit genua, & ſic ſtans ipſe Comes levat ipſi Imperatori de capite Coronam, & eam deponit ſuper Altare Divi Ambroſii, ubi eſt paratus Dominus Archiepiſcopus Mediolanenſis, qui facit officium ipſi Imperatori, ut moris eſt. Et in fine prædictus Comes imponat Imperatori Coronam, quæ corona ferrea eſt, quæ Mediolani ſervatur.

His expeditis duo Nobiles Parentelæ de Contis induti cottis albis ſuper veſtimentis eorum accipiunt in eorum brachiis Imperatorem, & eum portant ſuper Cathedram Divi Ambroſii, & ibi ſedebit, & confirmat privilegia ipſis Comitibus de Ingleſio in omnibus, & per omnia, prout jacent, & de omnibus fit publicum inſtrumentum. Nota, quod dictus Imperator non debet morari in Civitate Mediolani, niſi per tres dies, niſi in caſu infirmitatis vel alterius impedimenti.

Feria tertia trigeſima Auguſti Legatus & Dux commiſerunt mihi, ut irem ad Cremam ad Regem Romanorum nunciando Suæ Majeſtati, Legatum & Ducem Mutinam venturos, eodem die dantes mihi ſchedulam ordinationis receptionis Suæ Majeſtatis, ut ipſi oſtenderem, quia mandatis ſuis parati eſſent obedire.

Feria quarta ultima Auguſti iturus ad Cremam cum Ducali Theſaurario de mandato Ducis ad Regem Romanorum, venimus illuc ante prandium, & à Rege auditi non fuimus, ſed juſſit ſibi mittere informationem noſtram, dedit reſponſum, Majeſtatem Suam ituram circa horam vigeſimam, ubi exſpectare deberent Legatus & Dux ſub Fraſcata ordinata, & nequaquam ſibi obviam venire, quamprimum Rex videret Legatum, deſcenſurus eſſet ex equo, & Legatum digne recepturus, Regem velle habere dexteram, & primum locum ſibi debitum, quodque Majeſtas Sua non uteretur ante ſe portatura enſis, propterea de illius loco non eſſe diſputandum. Voluntate hujusmodi Regis habita reverſus ſum ad Legatum & Ducem, quos comperimus ſub fraſcata ultra Medam Regem expectantes. Venit etiam Duciſſa Mediolani. Circa horam vigeſimam venit Rex Maximilianus cum equitibus circa CC. & usque ad introitum fraſcatæ venerunt obiam Legatus, Dux & Duciſſa: Rex viſo Legato deſcendit ex equo, & Legatum complexus. Intrarunt ſimul omnes Legatus, Dux & Duciſſa aſcenderunt Thalamum,

mum, Legatus præſentavit Regi Breve Apoſtolicum, quod Rex recipiens dedit Secretario ſuo aperiendum & legendum, qui ipſum publice legit. Legatus eo lecto benedixit Regem, & deinde manſit ibi uſque ad horam vigeſimam quartam, circa quam horam Rex aſcendit equum, & rediit Cremam.

Dominica quarta Septembris Legatus Dux & Duciſſa equitarunt Vigevanum, quo Rex Romanorum prius venerat, & manſerunt ibi ſimul multis diebus. Venerunt illuc Oratores Ducis Sabaudiæ & Januenſis cum magna comitiva ad prædictum Maximilianum Regem Romanorum.

Die Martis vigeſima ſexta Septembris Rex præfatus venit Januam, ubi honorifice receptus eſt trecentis peditibus in circa ipſum præcedentibus, & ducentis equitibus ipſum ſequentibus. A porta venit ſub baldachino, quod Cives portabant uſque ad Eccleſiam Sancti Laurentii loci Metropolitani, quod fuit conſignatum Capitulo Januenſi. Hoſpitatus fuit in palatio Spinulæ.

Die Mercurii vigeſima octava Septembris Dux venit Januam, & hoſpitatus eſt in hoſpitio Reverendiſſimi Domini Cardinalis Sancti Petri ad Vincula.

Die lunæ tertia menſis Octobris venit in Villa Campi Illuſtris Albertus Saſſoniæ Dux cum ſexcentis equitibus vel circa, & cum Rege prædicto Januam equitavit. Ubi in Sacriſtia Eccleſiæ Metropolitanæ Regi & Duci & omnibus ibidem exiſtentibus oſtentus fuit catinus Chriſti, in quo fecit ultimam cœnam cum diſcipulis ſuis, qui inæſtimabilis valoris eſſe dicitur. Eſt enim lapis ſmaragdi. Vidimus etiam ſuperioribus diebus Montiæ in principaliori Eccleſia Collegiata pretioſa ornamenta & jocalia, inter alia gallinam unam auream quantitatis communis gallinæ ſeptem pullos aureos circum circa ſe habentem. Item unum Zaphyrum in medio concavum in modum hoſtiariæ longitudinis quatuor digitorum miræ pulchritudinis, quæ fuerunt eidem Eccleſiæ per quandam Reginam ibidem ſepultam donata.

Die Mercurii vigeſima octava Septembris petii benedictionem à Legato rediturus Romam, & honeſtis verbis pecuniam pro expenſis mihi & familiæ uſque ad Urbem faciendis. Reſpondit Legatus, ſe pecuniis minus munitum compeiſſe, nec mihi commode poſſe modo ſubvenire. Cui ego replicavi, non ſatis eſſe mihi ipſi feciſſe in magna parte ex Urbe expenſas exponendo circiter quinquaginta duos ducatos, & oportere adhuc meis expenſis Romam redire. Reſpondit Legatus me mentiri, meliores mihi feciſſe expenſas quam in domo propria mea mihi feciſſem. Interrogavi, quas expenſas mihi de Ortona feciſſet, alia multa loca & alios caſus ſub ſilentio tranſmittens. Commotus Legatus addidit, me voluiſſe in taberna hoſpitari, & ſi hæc coram eo ſibi dicerem, quid in ejus abſentia eſſem facturus. Receſſi igitur diverſis adverſitatibus per viam habitis, & veni Romam, ubi interim reperi, acta eſſe, quæ inferius annotabo.

Dominica ultima menſis Julii Papa equitavit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de Populo, ubi poſt celebrationem Miſſæ de Spiritu Sancto, Rex Angliæ inivit Ligam cum Papa, Romanorum & Hiſpaniarum Rege, & cum Ducibus Venetorum & Mediolani.

Feria quarta decima Auguſti Illuſtriſſimus Dominus Joannes Borgia de Aragonia Dux Gandiæ Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ filius intravit Urbem ex Civitate veteri veniens, cui venerunt obviam familæ omnium Cardinalium. Dominus Cardinalis Valentinus, frater germanus dicti Ducis, expectavit illum extra portam Portuenſem, quem aſſociavit uſque ad palatium Apoſtolicum. Prædictus Cardinalis erat à dextris, & Dux à ſiniſtris.

Feria ſexta, ſeptima Octobris obiit Sereniſſimus Dominus Ferdinandus Siciliæ Rex, in cujus Regnum ſucceſſit Dominus Federicus de Aragonia, Princeps Altemuræ, Dux Andriæ, Regni prædicti Admirardus, & dicti defuncti germanus frater.

Dominica vigeſima tertia Octobris venit ad Urbem Illuſtriſſimus Dominus Guido, Dux Urbini, locumtenens Sanctiſſimi Domini Noſtri, cui venerunt obviam familiæ omnium Cardinalium, & Sanctiſſimi Domini Noſtri, à quibus fuit aſſociatus uſque ad Palatium Apoſtolicum hoſpitium ſuum.

Feria quinta vigeſima ſexta Octobris in ſecreto Conſiſtorio Reverendiſſimus Dominus Cardinalis de Lunate publicatus fuit Legatus de latere ad aſſiſtendum expugnationi Caſtrorum & Terrarum Dominorum Gentilis Virginii Urſini de Aragonia, Pauli Urſini &c. Finito Conſiſtorio Papa benedixit tria vexilla cum armis Eccleſiæ. Tunc acceſſit Dux Gandiæ, & genuflexus præſtitit juramentum per Capitaneos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ præſtari ſolitum in forma.

Feria quarta vigeſima ſeptima Octobris Reverendiſſimus Dominus Cardinalis de Lunate Legatus, Dux Gandiæ cum Duce Urbini iverunt ad Angillariam, & alia Domini Gentilis Virginii Urſini omnia ſucceſſive debellarunt & acquiſiverunt Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſcilicet decem Caſtra, Anguillariam, Galeram, Baſſaſium, & alia loca, Scutrum, Campagnanum, Fermellum, Scroſanum, Cæſenam, Vianum, Bredam & Trivignanum, quem ſolum combuſſerunt.

Heri gentes Urſinorum combuſſerunt omnes tabernas, Brachiani & Vivarelli, ne gentes Eccleſiæ poſſent ibi hoſpitari, & ex tunc ſtrata Romana violata eſt, ita ut non licuerit ulli amplius per eam ſecure pertranſire.

Feria ſexta undecima Novembris poſt horam Veſperorum obiit Vice-Rex Neapolitanus.

Sabbato decima nona Novembris facta eſt conventio de Caſtro Caëtano inter Regem Neapolitanum & Gallos in arce Caëtana, & caſtro prædicto de aſſignando Caſtrum & arcem hujuſmodi ipſi Regi libere & expedite, niſi infra quin-

quindecim dies ſequentes veniret ipſis Gallis ſufficiens ſubſidium à Rege Franciæ, quo poſſent ſe contra Regem Federicum opportune tueri. Et dati ſunt obſides, qui lapſis diebus hujuſmodi conſignatis caſtro & civitate prædictis Regi Federico fuerunt liberati, & datus liber Receſſus Gallis cum bonis & rebus ſuis, qui erant circa CCCXX. qui omnes apud Terracinam ruptis ex fortuna maris lignis ſunt ſubmerſi.

Feria ſecunda decima nona Decembris Reverendiſſimi Domini Cardinales equitarunt ad Monaſterium Beatæ Mariæ Novæ ad recipiendum Cardinalem Capuanum, Legatum redeuntem ex Regno Neapolitano, qui in pede ſcalarum venit eis obviam. Capuanus equitavit in ultimo loco medius inter Reverendiſſimos Dominos Senenſem & Aſcanium Diaconos Cardinales uſque ultra Pontem Sancti Angeli, & pervento ad palatium fuit ei datum publicum Conſiſtorium. Interfuerunt præmiſſis novemdecim Cardinales.

Cardinalium omnium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ tam in Urbe quam abſentium nomina fuerunt, numero quadraginta duo.

Oliverius Epiſcopus Sabinenſis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Neapolitanus.

Julianus Epiſcopus Oſtienſis Major Pœnitentiarius Cardinalis Sancti Petri ad Vincula.

Baptiſta Epiſcopus Tuſculanus Cardinalis Sanctæ Mariæ in porticu.

Joannes Michael Angelus Epiſcopus Portuenſis Cardinalis Sancti Angeli.

Georgius Epiſcopus Albanenſis Cardinalis Ulixbonenſis.

Hieronymus Epiſcopus Prænestinus Cardinalis Racanatenſis.

Joannes Ludovicus Milanus tituli Sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis Illuidenſis.

Dominicus Tituli Sancti Clementis Presbyter Cardinalis Taurinenſis.

Paulus Tituli Sancti Sixti Presbyter Cardinalis Genuenſis.

Joannes Jacobus Tituli Sancti Stephani in Monte Cœlio Presbyter Cardinalis.

Andreas Tituli Sancti Martini in montibus Presbyter Cardinalis Burdugalenſis.

Laurentius Tituli Sanctæ Cœciliæ Cardinalis Beneventanus.

Antonius Tituli Sanctæ Praxedis Cardinalis.

Joannes Tituli Sanctæ Suſannæ Cardinalis Montis Regalis.

Baptiſta Tituli Sanctorum Joannis & Pauli Cardinalis de Urſinis.

Joannes Tituli Sanctæ Anaſtaſiæ Cardinalis Cantuarienſis abſens.

Federicus Tituli Sancti Lucæ in ſeptiſolio Cardinalis Gemenſis & Cracovienſis.

Joannes Tituli Sanctæ Sabinæ Cardinalis Sancti Dionyſii.

Joannes Antonius Tituli Sanctorum Nerei & Archilei Cardinalis Alexandrinus.

Bernardinus Tituli Sanctæ Crucis in Hieruſalem Cardinalis Seguntinus.

Raimundus Tituli Sancti Vitalis Cardinalis Gurcenſis.

Guilelmus Tituli Sanctæ Pudentianæ Cardinalis Maclavienſis.

Philippus Tituli Sanctorum Marcellini & Petri Cardinalis Cenomanenſis abſens.

Bartholomæus Tituli Sanctæ Agathæ Cardinalis Segobrienſis.

Joannes Tituli Sanctæ Priſcæ Candinalis Agrigentinus.

Joannes Tituli Sanctæ Mariæ in Transtiberim, Cardinalis Capuanus, alias Peruſinus.

Franciſcus Tituli Euſtachii Cardinalis Senenſis.

Raphael Tituli Sancti Georgii ad Velum aureum Diaconus Cardinalis Camerinus.

Joannes Baptiſta Tituli Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Cardinalis de Sabellis.

Joannes Tituli Sanctæ Mariæ in Acquiero Diaconus Cardinalis Columna.

Aſcanius Maria Sancti Viti in Macello Martyrum Cardinalis Sfortia Vice Comes Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cancellarius.

Petrus Sancti Adriani Cardinalis Magnus Magiſter Rhodiæ.

Joannes Sanctæ Mariæ in Dominica Cardinalis de Medices.

Federicus Sancti Theodori Cardinalis Sancti Severini.

Hippolytus Sanctæ Luciæ in ſilice Cardinalis Hoſtienſis.

Cæſar Sanctæ Mariæ Novæ Cardinalis Valentinus permutavit.

Julianus Sanctorum Sergi & Bacchi Cardinalis de Cæſarinis.

Dominicus Sancti Nicolai inter imagines Cardinalis Griminus.

Alexander Sanctorum Coſmi & Damiani Cardinalis de Farneſio.

Bernardini Sancti Cyriaci Cardinalis de Lunate.

Aloyſius Sanctæ Mariæ in Coſmedienſi Cardinalis de Bigia.

Auditores Rotæ.

Hieronymus Porcarius Romanus Epiſcopus Andicenſis.

Guilelmus de Poreriis Gallus.

Franciſcus Brevius Paduanus.

Ægidius Burcap Alemannus Saxo Epiſcopus Leucienſis.

Felinus Sandæus Ferrarienſis Epiſcopus Pennenſis & Adrianus.

Petrus Anoltus Aretinus.

Dominicus Jacobatius Romanus.

Antonius Flores electus Caſtelli maris.

Matthæus de Ubaldus Peruſinus.

Achilles de Graſſis Bononienſis.

Antonius de Monte.

Jacobus Dragatius Dalmata.

Clerici Cameræ.

Andreas de Spiritibus Viterbienſis Protonotarius.

Sinulphus de Caſtro Otterio.

Octavianus de Furnariis Epiſcopus Mananenſis.

Andreas

Andreas Caſtellanus de Corneto.
Dominicus de Capranica.
Ventura Buffalmus.
Petrus de Vincentia Epiſcopus Cæſenatenſis, cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Auditor.

Clerici Sacri Collegii Cardinalium.

Henricus Bruinus Epiſcopus Mortanus & Civitatis Caſtelli.
Accurſius de Petra.

Protonotarii participantes.

Ludovicus de Agnellis Mantuanus.
Cattalanus Caſalius.
Aratinus Anconitanus Græcus.
Andreas de Spiritibus Viterbienſis.
Nicolaus Cipomanus Venetus.
Baptiſta Bagarolus Genuenſis.

Pœnitentiarii Sanctiſſimi Domini Noſtri.

Nicolaus de lathomitis Decanus Collegii Pœnitentiariorum pro natione Polonica.
Franciſcus Barchelai Decanus Juronenſis pro natione Gallica.
Joannes de Miclo Canonicus Leodienſis pro Allemanica natione inferiori.
Franciſcus de Nurcia pro natione Hiſpanica.
Ricciardus Trapart pro natione Anglicana.
Frater Claudius Catelmi Ordinis Prædicatorum pro Italica.
Andreas Fiſner Canonicus Halberſtatenſis pro natione Allemaniæ ſuperioris.
Frater Joannes de Malcone Ordinis Minorum pro natione Hiſpanica.
Frater Michael Ordinis Sancti Pauli primi Heremitæ pro natione Ungarica.
Frater Joannes de Prato Ordinis Minorum pro natione Italica privatus.
Joannes Paulus de Boſſis Mediolanenſis Abbas Monaſterii Sancti Sebaſtiani Ordinis Ciſterțienſium extra muros Urbis Sacriſta Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ.

Clerici ceremoniarum ejuſdem Capellæ.

Ego Johannes Burcardus Agrigentinus.
Bernardus Gattieri.
Raphael de Mena Diaconus dictæ Capellæ.
Onophrius Nicolaus Subdiaconus ejuſdem Capellæ.

Anno Salutis MCCCCXCVII, ſedente Alexandro Papa Sexto, anno ejus quinto.

Liber Tertius notarum per me Joannem Burcardum Clericum ceremoniarum Sanctiſſimi Domini Noſtri, factarum de rebus meo tempore geſtis.

Die Lunæ nona Januarii gentes Eccleſiæ invaſerunt Caſtrum Brachiani per muros cum ſcalis, & fuerunt ex eis multi interempti, multi vulnerati, & nihil profecerunt.

Feria ſecunda Januarii circa horam ſecundam noctis Illuſtriſſima Duciſſa Mediolani, filia Illuſtriſſimi Herculis Ducis Ferrariæ peperit quoddam monſtrum, ex quo partu ipſa Duciſſa circa ſextam horam ejuſdem noctis vita functa eſt.

Dominica decima quinta Januarii gentes Eccleſiæ iterum invaſerunt Caſtrum Brachiani abſque profectu cum magno damno, interfecti enim ſunt ex equitibus circa quadraginta, & totidem vulnerati.

Nunciatum eſt his diebus in Urbe Gallos in magno numero de ultra montes veniſſe, & decima tertia hujus menſis civitatem Caſalenſem ditioni ſuæ ſubjeciſſe, ac vigeſima octava ejuſdem Gentilem Virginium in civitate Neapolitana diem clauſiſſe extremum.

Feria ſecunda vigeſima tertia Januarii habitus eſt conflictus inter gentes Papæ & Urſinorum ac Vittelenſium propre Baſſanum & Caſtrum Surianum & ſuccubuerunt gentes Eccleſiæ cum magno dedecore & jactura. Dux Urbinas captus eſt, mortui ſunt circa ducenti, multi vulnerati, omnes machinæ per Urſinos captæ, & gentes noſtræ omnino diſperſæ.

Dominica quinta Februarii fuit concluſa pax coram Sanctiſſimo Domino Noſtro inter eundem Papam & Urſinos, pro quibus Reverendiſſimi Domini Neapolitanus & Sancti Severini Cardinales media dederunt, & die ſeptima hujus idem Cardinalis Sanſeverinus equitavit ad Urſinos, & eis concluſa retulit, ab eis de ſervando concluſa remiſſionem recepit. Capitula concordiæ inter alia continebant, Urſinos debere Pontifici quinquaginta millia Ducatorum perſolvere.

Feria ſexta decima ſeptima Februarii intravit Urbem per Portam de populo Illuſtris Dominus Henricus (Ericus) Brunsvicenſis filius junior Ducis Alberti. Hoſpitatus eſt cum circiter equis viginti in domo Teutonicorum per tres vel quatuor dies.

Dominica ſecunda quadrageſimæ intravit in Urbem Magnificus Dominus Gundiſalvus Capitaneus gentium Regis Hiſpaniarum in Regno Siciliæ, aſſociatus à familia Papæ & Cardinalium equitavit medius inter Ducem Gandiæ filium Papæ & Joannem Sfortiam Dominum Piſauri ad Palatium, ubi cum Pontifice manſit per plures horas noctis.

Nunciatum eſt his diebus in Urbe, Gallos apud Civitatem Caſalenſem ſuccubuiſſe, & à gentibus Ducis Mediolani ſuperatos eſſe.

Feria quarta decima quinta Martii Magnificus Gundiſalvus Ferdinandi Capitaneus armorum Regis Hiſpaniarum in Sicilia & Gubernator Urbis exiverunt ad Oſtiam Tiberinam, & die vigeſima quarta fixit ibi Caſtra & machinis & bombardis eam invadere incepit, ac eam expugnavit & cœpit Mainaldum de guerra præfatum Caſtri Oſtiæ, quem Rex Franciæ, cum Superioribus annis in Urbe eſſet, eidem Caſtro præfecerat. Mainaldus prædictus ductus eſt ad Papam, ubi genuflexus ſupplex veniam pro commiſſis exceſſibus in Papam & Romanam Curiam poſtulavit, aſſerens, ſe deliquiſſe, ſed non tantum, quantum forte Suæ Sanctitati relatum eſſet. Papa noluit ei reſpondere, ſed ſermonem ad Dominum Gundiſalvum Capitaneum prædictum prope ſe ſtantem dixit, quod licet multorum malorum perpetrator in hanc ſanctam ſedem & Nos & Romanam Curiam graviter deliquerit, tamen quia Nobilitas Veſtra eum ſub ſua protectione ſuſceperit, nolumus in eum majus apponere, ſed ipſum Nobilitati Veſtræ reliquimus, quæ cum eo agat, ut placet.

Feria

Feria quinta decima ſexta Martii Sanctiſſimus Dominus Noſter equitavit ad Oſtiam, & cum eo Reverendiſſimi Domini Cardinales, Peruſinus, Valentinus & Borgia.

Vigeſima octava ejuſdem conſtituit ibidem Caſtellanum arcis Oſtienſis Dominicum Antonium Suæ Sanctitatis Cubicularium, qui Suæ Sanctitati perſonaliter fidelitatis ſolitum juramentum præſtitit inter alia continens, quod non velit neque debeat arcem prædictam niſi Sanctitati Suæ vel ejus Succeſſori non Sacro Collegio conſignare. Et eadem die Sua Sanctitas ad Urbem reverſa eſt.

Dominica palmarum fuit benedictio palmarum, quæ fuerunt datæ Cardinalibus & Oratoribus, Duci Valentino, Gandiæ & Domino Piſauri, tantum propter penuriam earum. Interfuit etiam Dominus Gundiſalvus Capitaneus, & noluit habere locum in gradibus ſolii Papæ, ſed ſedit in bancho Oratorum Laicorum poſt Oratorem Regis Hiſpaniarum, & noluit recipere palmam, & hoc propter Gandiæ filium Papæ. Nolebat enim prædictus Gundiſalvus, quod dictus Dux ipſum præcederet.

Feria ſecunda vigeſima ſecunda Maji fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Borgia fuit creatus & pronunciatus Legatus ad Comitatum & Civitatem Peruſiæ.

Feria quarta ſeptima Junii in ſecreto Conſiſtorio Sanctiſſimus Dominus Noſter erexit Civitatem Beneventanam in Ducatum, & de conſenſu omnium Cardinalium, qui interfuerunt, nullo ſe opponente, feudavit Illuſtriſſimum Dominum Joannem Borgiam de Aragonia Ducem Gandiæ, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Capitaneum Generalem, filium ſuum, & omnes ſuos ex lumbis ejus deſcendentes maſculos legitimos in perpetuum de dicto Ducatu Beneventano, & civitate Terracinenſi & Ponte curvo, ac eorum Comitatibus ac terris, ſolo Reverendiſſimo Domino Cardinali Senenſi viriliter Inveſtituræ hujuſmodi, ne fieret, oppugnante, & ex legitimis rationibus approbante, qui tamen ſolus reſiſtere, ac factum ipſum impedire non potuit. Interfuerunt autem viginti ſeptem Cardinales.

Feria ſexta nona Junii fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Sanctiſſimus Dominus Noſter creavit Legatum de Latere Dominum Cardinalem Valentinum ad inungendum & coronandum Sereniſſimum Dominum Federicum de Aragonia Siciliæ &c. Regem.

Feria quarta decima quarta Julii Dominus Cardinalis Valentinus, & Illuſtris Dominus Joannes Borgia Dux Gandiæ filius Papæ fecerunt cœnam in vinea Dominæ Vannoſiæ Matris eorum, poſita prope Eccleſiam Sancti Petri ad Vincula. Cum ipſa matre & aliis cœna facta dictus Cardinalis & Dux aſcenderunt mulas, & equitarunt verſus Palatium Apoſtolicum. Sed Dux pervento non longe à Palatio Domini Aſcanii Vice-Cancellarii, aſſerens, priuſquam ad Palatium rediret, alibi ſolatii cauſa ire velle, capta à prædicto Cardinali ejus fratre licentia retroceſſit uno tantum ſtafferio aſſociatus, & à quodam, qui facie velata ad cœnam, & ad eum venerat, & per menſem ſingulis diebus eum in Palatio viſitaverat, quem in mula, quam Dux equitabat, retro ſe recepit usque ad plateam Judæorum, ubi etiam dictum Stafferium licentiavit, committens illi, ut per horam in dicta platea ipſum expectaret, infra quam ſi non reverteretur, ad Palatium rediret. Et his dictis cum dicto larvato in groppa receſſit, & neſcio quo equitavit, ubi interfectus in flumen eſt projectus prope Hoſpitale Sancti Hieronymi Sclavorum, Stafferius autem prædictus in platea Judæorum graviter vulneratus uſque ad mortem, & in quadam domo miſericorditer receptus eſt, unde non potuit de Domini ſui ſucceſſu ſignificare. Mane facto die decima quinta Junii Duce prædicto ad Palatium non redeunte, ſervitores ſui ſecretiores indicarunt Pontifici, qui perturbatus, ipſum Ducem tamen alicubi cum puella intendere luxui ſibi perſuadens ſperabat, in ſero illius diei omnino rediturum. Quo deficiente Papa omnino contriſtatus, ac totis viſceribus commotus incepit cauſam perquirere. Et quidam Georgius Sclavus, qui ligna habebat in Tiberis littore in loco ſupra deſignato, & illa cuſtodiebat, interrogatus, ſiquem vidiſſet in nocte Mercurii in flumen projici, fertur tale dediſſe reſponſum, nocte illa ipſo ligna ſua cuſtodiente vidiſſe duos pedites venientes per viculum ſiniſtræ dicti Hoſpitalis Sclavorum circa horam quintam noctis ſupra viam fluminis, & hinc inde, ſiquis illos videret, circumſpecto nemine viſo retroceſſiſſe, deinde modico temporis intervallo duos alios eundem viculum exiſſe, & idem feciſſe, & nemine viſo dato ſociis ſigno unum equeſtrem veniſſe in equo albo, retro ſe habentem cadaver hominis, cujus caput & brachia ab una, & pedes ab alia parte equi pendebant, hinc inde, cadaver ne de equo caderet, ſuſtinentem acceſſiſſe ſupra locum ſuperius ſpecificatum, per quem fimus ad flumen projicitur, & ipſum cadaver cum omni vi in flumen projeciſſe. Interrogarunt, cur hoc non revelaſſet Gubernatori Urbis? Reſpondit, ſuis diebus ſe vidiſſe centum in diverſis noctibus in flumen projici, per dictum locum, & nunquam aliqua eorum cura eſt habita. Quibus intellectis vocati ſunt piſcatores numero trecenti, qui omnes per fluminis littus hominem piſcarunt, & circa horam veſperorum Ducem habitu ſuo, videlicet calceis, caligis, diploide veſticello, mantello veſtitum cum ducatis triginta in chirothecis, vulneratum vulneribus novem, quorum unum erat in collo per guttur, alia octo in capite, corpore & cruribus. Compertus Dux naviculæ impoſitus & ad Caſtrum Sancti Angeli ductus eſt, in quo exutus, lotum eſt ejus cadaver, & pannis militaribus indutum, ſocio meo Bernardino Gutterii Clerico Ceremoniarum omnia ordinante. Et in illius diei ſero portatum eſt per familiares nobiles ſuos ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de populo, præcedentibus intorticiis circiter CCXX, & omnibus Prælatis Palatii, cubiculariis & ſcuti-

ſeris Papæ ipſum comitantibus cum magno fletu ſine ordine incedentibus. Portabatur cadaver in cattaleto honorifico, & videbatur non mortuus, ſed dormiens. Et in dicta Eccleſia factum eſt illi depoſitum. Pontifex intellecto Ducem interfectum, & in flumen, ut ſtercus, projectum, commotus omnino eſt, & præ dolore & cordis amaritudine incluſit ſe in Camera, & flevit amare. Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Segobrienſis cum aliis tot rogatibus, perſuaſionibus & hortationibus Pontificem tandem poſt plures horas commoverunt, qui aperto oſtio eos intromiſit, non comedit neque bibit Pontifex à ſero Mercurii 24. hujus usq; in primum ſabbatum ſequentem, neque à mane Jovis uſque ad Dominicam ſequentem, nec punctum quievit. Tandem perſuaſione prædictorum incepit luctui fræna imponere, majus damnum quam perſonæ poſſe venire conſiderans.

Sabbato vigeſima ſexta Auguſti poſt celebrationem Miſſæ pro die anniverſaria Coronationis Papæ anno ſexto acceſſerunt ad Suam Sanctitatem Neapolitanus, Ulixbonenſis, Urſinus & Sancti Severini Cardinales, cum quibus Sua Sanctitas multa verba colerica habuit de caſtro ſive turri Mathæ præteritis diebus per illos de Comitibus Columnenſibus fraudulenter capto. Et hæc locutio duravit ad mediam horam.

Feria quinta decima quarta Septembris circa horam quintam noctis Sanctiſſimus Dominus Noſter vocato Reverendo Patre Domino Bartholomæo Flondo Archiepiſcopo Cuſentino Secretario ſuo, eum capi fecit, & carceribus Sancti Angeli mancipari. Intellexerat enim Sua Sanctitas, prædictum Secretarium multa Brevia fraudulenter præter ſcitum ejuſdem Sanctitatis expediviſſe, inter quæ fuit unum diſpenſationis, per quod quædam Monialis Portugaliæ vera hæres & Regina matrimonium contrahere poſſet, habitu Moniali dimiſſo & votis emiſſis non obſtantibus cum filio naturali & illegitimo Regis, qui ultimo defunctus fuerat.

Item quod quidam in Subdiaconatu conſtitutus poſſet matrimonium contrahere. Item mutationes collationum expectativarum, diſpenſationes ad duo incompatibilia, exemptiones à juriſdictione ordinariorum, & tot alia, quæ ad numerum ſepties mille Brevium aſcendere dicebantur. Item ſuper præmiſſis idem Dominus Noſter commiſit Gubernatori Urbis & Auditori Cameræ contra Archiepiſcopum, & alios inquiſitionem facere, & prout de jure procederet. Fuerunt ſequenti die capti & carcerati nonnulli ſollicitatores Brevium.

Superioribus diebus venit ad Urbem relatio, die Sabbati ultima Septembris proxime præterita proclamatum fuiſſe publice per Civitatem Neapolitanam bellum inter Sereniſſimum Federicum Regem Neapolitanum & Principem Salerni.

Feria ſecunda nona Octobris fuit ſecretum Conſiſtorium, in quo lectus eſt Proceſſus contra Dominum Archiepiſcopum Cuſentinum Sanctiſſimi Domini Noſtri Secretarium habitus, & confeſſio per eum facta.

Deinde die undecima ejuſdem in alio ſecreto Conſiſtorio Sanctiſſimus Dominus Noſter de Conſilio Cardinalium, & in præſentia eorum ac Urbis Gubernatoris ac Auditoris cauſarum Cameræ Apoſtolicæ & aliorum Prælatorum tulit ſententiam contra dictum Archiepiſcopum in Caſtro Sancti Angeli detentum, per quam Archiepiſcopum ſuo & aliis Beneficiis privavit, & ab omni ordine depoſuit & degradavit, & pronunciavit Curiæ Seculari tradendum, committens, ut contra eundem prout de jure ad ulteriora procederetur.

Die Veneris decima tertia dicti menſis in dicto Caſtro Sancti Angeli præfati judices habito prius à dicto Archiepiſcopo Cuſentino reſponſo ad eorum interrogationem, quod aliter, quam defenſus eſſet, ſe defendere non vellet, aut factum ſuum juſtificare per eorum definitivam ſententiam Archiepiſcopatu & omnibus Beneficiis privarunt, ab Ordinibus degradarunt, & Curiæ Seculari tradiderunt, ſeu potius ſententiam Papæ prius latam ipſi inſinuarunt, & ſtatim Bariſello Urbis ibidem præſenti aſſignarunt. Quo facto venit ad aulam caſtri Sancti Angeli Cubicularius ſecretus Sanctiſſimi Domini Noſtri, qui de ſpeciali mandato Papæ mandavit Bariſello; ut dictum Cuſentinum de Caſtro non educeret, ſed in Camera, in qua morari conſueverat, reponeret, prout factum eſt.

Eadem die poſt prandium omnia bona prædicti Cuſentini ex mandato Papæ fuerunt repoſita in foreria Papæ.

Die Mercurii undecima Octobris intravit in Urbe Magnificus Dominus Hieronymus Donatus Patritius Venetus Ducis Venetorum Orator, receptus à familiis Cardinalium & Papæ præter Romanæ Curiæ conſuetudinem, & aſſociatus usque ad ſuam domum in platea Sancti Marci. Equitavit medius inter duos primos Prælatos Palatii Apoſtolici.

Sabbato decima quarta Octobris Sanctiſſimus Dominus Noſter recepit in Secretarium ſuum ſecretum in locum Cuſentini Reverendum Patrem Dominum Adrianum Caſtellenſem de Corneto Clericum Cameræ.

Feria quarta decima ſeptima Octobris Sanctiſſimus Dominus Noſter equitavit Oſtiam Tiberinam, & cum eo Cardinales Agrigentinus & Valentinus cum equitibus circa CCCC. & peditibus ſexcentis, ubi Sanctitas Sua manſit usque ad diem ſabbati 21. ejuſdem.

Die decima ſexta dicti menſis Sanctiſſimus Dominus Noſter in ſecreto Conſiſtorio præfecit Eccleſiæ Cuſentinæ per privationem Secretarii ſui, ut ſupra, Reverendum Patrem Dominum Ludovicum de Agnellis, Cameræ Apoſtolicæ Clericum cum retentione Officii Clericatus Cameræ & omnium Beneficiorum.

Feria quinta vigeſima ſexta Octobris obiit bonæ memoriæ Epiſcopus Nicaſtrenſis Caſtri Sancti Angeli Caſtellanus, ex infirmitate Gallica, & die ſequenti Sanctiſſimus Dominus Noſter in ſecreto Conſiſtorio præfecit dictæ Eccleſiæ

ſiæ Reverendum Patrem Dominum Franciſcum de Rocca Mora dicti Epiſcopi Concaſtellanem.

Eodem die in ſero Bartholomæus Floridus olim Archiepiſcopus Cuſentinus depoſitus eſt omni habitu & veſtibus ſuis, & indutus gonella loco diploidis de panno albo groſſiſſimo, duplicata longa ad medium palmum ſupra genua, uno pari caligarum Albarum de panno groſſo, uno pari calceorum coraminis groſſiſſimi, gabbano de panno viridi longo ad terram, & bireto duplo albo, & data ſibi in manus imago Crucifixi. Sicque veſtitus ductus eſt ad locum ſepulturæ Adriani Somajocho nuncupatum pro perpetuis carceribus ſibi deputatum, in quo parata ſibi fuit lectica ex tabulis more ſolito compoſita, & deſuper poſitus paleritius & mataratium cum duabus ſclavinis, & dati ſibi Breviarium, Biblia & Epiſtolæ. Item unum barrile aquæ, tres cachiatæ panis, unum boccale olei, & lucerna pro lumine. Mandatum fuit per Papam, quod ſingulis diebus duobus vel tribus debeat idem incluſus per Caſtellanum ejus nomine viſitari, & panem & aquam pro ejus victu, & oleum pro lumine ſibi miniſtrare.

Relatum fuit, ſingulis diebus Sanctiſſimum Dominum Noſtrum miſiſſe ad prædictum Cuſentinum Electum Tullenſem, & alios familiares ſuos, qui ſecum in ſchachis luderent, ac ipſum convenientes perſuaſionibus inducerent ad confitendum ſe plura Brevia ſine Pontificis juſſu expediviſſe, ut Pontifex per id ſe de aliis ſuo juſſu expeditis, quæ Regem Hiſpaniarum irritaverant, excuſaret, ac ſi etiam eo inſcio expedita eſſent. Quod ſi ipſe Cuſentinus faceret, eum exaltaturum, & majoribus beneficiis remuneraturum, & hujuſmodi perſuaſionibus Cuſentinum præmiſſa confeſſum eſſe, & eo facto dictos Tullenſem & alios ad eum nunquam rediiſſe.

Dominica vigeſima nona Octobris circa horam decimam quartam fulgur unico ictu combuſſit turrim ſuperiorem & principalem Caſtri Sancti Angeli pulveribus in ea exiſtentibus pro munitione, & totam ſuperiorem partem ipſius turris cum magnitudine mœnium & angelo groſſiſſimo marmoreo hinc ad magnam diſtantiam perduxit partem ad Burgum Sancti Petri, partem prope Eccleſiam Sancti Celſi. Vulnerati ſunt circa ſeptuaginta perſonæ ex cuſtodibus dicti caſtri, nullus tamen mortuus.

Superioribus diebus venerunt nova ad Urbem, quod Illuſtris Dominus Joannes Princeps primogenitus Regis Hiſpaniarum in vigeſimo anno conſtitutus die quarta menſis Octobris diem clauſerit extremum ex peſte, duobus diebus duntaxat infirmus. Hic maritus erat Illuſtris Dominæ Margaritæ filiæ Sereniſſimi Maximiliani Romanorm Regis, quam dimiſit, ut Hiſpani dicebant, à quatuor menſibus vel circa impregnatam.

Eiſdem diebus Illuſtris Dominus Dux Ferrariæ reſtituit Caſtelletum Januæ Duci Mediolani, & propterea Eccleſia Mediolanenſis nuper Paſtoris ſolatio deſtituta, die decima tertia Novembris ad inſtantiam ejuſdem Ducis fuit Domino Cardinali Eſtenſi prædicti Ducis Ferrariæ filio commendata.

Circa horam quartam noctis die Veneris octava Decembris Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Parmenſis reddidit Spiritum Creatori.

Feria ſecunda undecima Decembris Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Eſtenſis intravit Urbem cum familia ſua & equitibus circa CCL. & ſalmis LXX. & cum eo Prælati ſeptem. Venerunt ſibi obviam Domini Aſcanius & Sancti Severini Cardinales per quartam partem unius milliarii, & eum medium duxerunt. Venit etiam ſibi obviam Cardinalis Sanctæ Crucis.

Feria quinta decima quarta Decembris venit ad Urbem Illuſtriſſimus Dux Pomeraniæ, Stetinæ & Sclaviæ &c. qui receptus eſt à familiis Papæ & Cardinalium. Equitavit medius inter Gubernatorem & Oratorem Regis Romanorum.

Feria quarta vigeſima Decembris fuit Conciſtorium ſecretum. Reſolutum fuit, dari locum in Capella Illuſtri Domino Duci Stetinenſi &c. immediate poſt ultimum Diaconum Cardinalem de conſenſu omnium Cardinalium, ac etiam tradere ſibi enſem in die Nativitatis Chriſti cum ſolito capello.

Die ultima Decembris vigilia circumciſionis Domini fuerunt veſperæ &c. antequam Tripotus Morea conqueſtus fuit de loco ſuo, cum intellexiſſet, Duci Stetinenſi eſſe datum locum immediate poſt Cardinales, & ante eum, idque fieri non licere. Papa non reſpondit ei verbum, ſed commiſit mihi, ut poſt veſperas ei dicerem, ut ne alias, Duce prædicto præſente, ad capellam veniret. Et ipſe mandatum hujuſmodi obſervavit.

Feria ſecunda prima Januarii Feſto circumciſionis, Papa dixit ſe compleviſſe annum ſexageſimum ſeptimum ſuæ ætatis. Tum tradidit mihi clavem Cancelli, in quo Capita Apoſtolorum Petri & Pauli cuſtodiuntur in Baſilica Lateranenſi, & mihi commiſit, ut hora veſperorum Illuſtrem Ducem Stetinenſem aſſociarem, & Capita prædicta ſibi facerem oſtendere, prout feci in Cancellum intromittere. Et Conſervatores etiam claves ſuas miſerunt.

In exequiis Domini Cardinalis Parmenſis fuerunt diſpenſatæ libræ quater mille ceræ.

Die decima nona Januarii Illuſtris Dominus Dux Stetinenſis receſſit ex Urbe ad patriam ſuam aſſociatus ab Oratoribus Regis Romanorum, & pluribus aliis Curialibus amicis ſuis.

Sabbato vigeſima ſeptima Januarii intravit in Urbe Magnificus Dominus Antonius Bonzi Orator Dominii Florentinorum, qui receptus eſt à familiis Sanctiſſimi Domini Noſtri & Cardinalium, uſque ad hoſpitium ſuum aſſociatus.

Feria tertia trigeſima Januarii cadaver felicis recordationis Innocentii Papæ Octavi, quod depoſitum fuit juxta Altare Beatæ Mariæ Virginis chori, fuit ex dicto depoſito extractum, & repertum integrum & illæſum, uno pede dempto, quod in ipſa capſa fuit poſitum in dicto choro.

Feria tertia decima, tertia Februarii, Petrus Calderon Perottus in Camera Sanctiſſimo Domino ſerviens, qui proxima præterita die Jovis octava hujus in nocte cecidit in Tiberim, in eodem flumine repertus eſt, de quo multa dicta ſunt per Urbem.

Feria quarta vigeſima prima Februarii Domini Cardinales Valentinus & Borgia equitarunt in habitu Gallicano laicali cauſa ſolatii ad Oſtiam Tiberinam.

Dominica vigeſima, ſeptima hujus Julio Vitellenſi in Conventu de Minerva audiente Miſſam, intrarunt in eandem Eccleſiam decem vel circa armati, qui dictum Julium & fratres ſuos in Capella Crucifixi vulnerarunt, ex quo dictus Julius & duo ejus fratres mortui ſunt.

Feria quinta vigeſima ſecunda Martii Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Sancti Sixti Archiepiſcopus Januenſis ſpiritum reddidit Creatori, & Dominica ſequenti Sanctiſſimus Dominus Noſter providit dictam Eccleſiam Reverendo Patri, Domino Mariæ Sfortiæ fratri naturali Cardinalis Aſcanii.

Heri ſero mortuus eſt bonæ memoriæ Carolus Epiſcopus Oſtienſis, Magiſter domus Reverendiſſimi Domini Cardinalis Aſcanii Vice-Cancellarii, qui portatus eſt ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de Populo, aſſociatus à familiis nonnullorum Cardinalium.

Feria tertia decima Aprilis venerunt nova ad Urbem, quod die ſabbati proxime præteriti, ſeptima hujus, in platea principali Civitatis Florentiæ fuit paratus ignis pro corroboratione & judicio verificationis certarum concluſionum Fratris Hieronymi Savanarolæ de Ferraria Vicarii generalis congregationis Conventus Sancti Marci Florentinorum Ordinis Prædicatorum, juxta inſcriptionem certorum Fratrum, qui ad hoc ſe obtulerant, ſed rem manſiſſe infectam. Caſus fuit ſic.

Frater Hieronymus prædictus, qui ab adventu Regis Francorum in Italiam in Civitate Florentiæ multa mendoſa & ficta prædicavit, & pars una in dicta civitate ei favebat, ſperans, ſe exinde magnum fieri. In ſuis prædicationibus publice dicebat, Chriſtum ſæpe ſibi loquutum, & multa revelare.

Habebat quendam modum ſciendi peccata hominum per fratres ſuos, quos habebat ſui Ordinis doctos numero ſex, qui Florentiæ & in diverſis oppidulis reſidebant, & quid grave eis confitebatur, eidem fratri Hieronymo revelabant cum ſpecificatione nominis & perſonæ confitentis. Et ex hujuſmodi revelationibus prædicabat peccata populi, & Deum ſibi revelaſſe aſſerebat. Ex quo ita populum attraxit, ut plures eum Prophetam & Beatum Virum eſſe crederent. Ad omne conſilium, in quo res graves tractabantur, vocabatur, & ejus nutu civitas regebatur. Sanctiſſimus Dominus Noſter tantam hominis malitiam cognoſcens, fecit per Generalem ſui Ordinis ſibi inhiberi, ut à prædicationibus hujuſmodi ceſſaret. Noluit hujuſmodi inhibitioni obedire. Ex quo Sanctiſſimus Dominus Noſter ſub pœna excommunicationis idem ſibi mandavit, cui nec obedivit, aſſerens, Deo obedire, non homini magis oportere. Et alia dicebat, cum doctus eſſet, quæ populum ſibi magis credere faciebant. Et demum certas concluſiones hæreticas compoſuit & publicavit, quæ dixit ſe velle ſuſtinere. Oppoſuit ſe hujuſmodi concluſionibus quidam Frater Minorum de Zoccolis, qui in conventu Sanctæ Crucis Florentiæ prædicabat, aſſerens, ſe probaturum hujuſmodi concluſiones hæreticas eſſe, ex quo inter Fratres ipſos Prædicatores & Minores ad hoc perventum, ut ſe hinc inde inſcriberent, ſe Prædicatores velle concluſiones ſuſtinere, alii vero Minores vel eas reprobare ſub pœna vitæ coram Judice non ſuſpecto. Prædicatores elegerunt ignem pro judice non ſuſpecto, quem Minores acceptarunt. Tenor concluſionum talis erat:

Concluſiones rationibus ac ſignis ſupernaturalibus probantur.

Eccleſia Dei indiget renovatione.

Flagellabitur,

Renovabitur.

Florentia quoque poſt flagella renovabitur & proſperabitur.

Infideles convertentur ad Chriſtum.

Hæc autem omnia erunt temporibus noſtris.

Excommunicatio nuper lata contra Reverendum Patrem Hieronymum Savanarolam nulla eſt, non ſervans eam non peccat.

Jo Fra Domenico de Peſcia dell' Ordine de Predicatori di propria mano mi ſottoſcrivo, & obligo à ſoſtenere le preſenti concluſioni, non ſolo con le ragioni ma confidandomi nell' adjutorio della Divina gratia m' eſpongo & obligo ad entrare col Predicatore de Frati Minori predicante al preſente in Santa Croce nel fuoco in publico, ſperando per la virtù del Signore uſcirne illeſo & ſalvo, à gloria dell Suo Santo Nome, & à confirmatione di queſta verità, & ad utilità dell' anime per Dominum Noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in ſecula &c.

Ego Frater Franciſcus Ordinis Minorum licet indignus ſum paratus ad inſtantiam & requiſitionem Dominorum Florentinorum pro veritate & ſalute populi diſputare, & experimentum facere cum Fratre Hieronymo de prædictis concluſionibus, quarum quædam probatione ſupernaturali egent, cum fratre Dominico vero, quocum nulla mihi eſt differentia, alius noſtri Ordinis frater ignem ſubire eſt paratiſſimus, vocato judice non ſuſpecto ac omnibus Religioſis.

Jo Fra Mariano Ugli da Fiorenza dell'Ordine de Predicatori m'obligo & confido nell'adjutorio della gratia di Dio a provare le concluſioni poſte dal Reverendo Fra Domenico di Peſcia circa la reformatione della Chieſa & della Scommunica fatta contro il Reverendo Fra Gerolamo di Ferrara ſecondo ſi contiene nella ſottoſcrittione del predetto Fra Domenico a far eſperimento per ignem, & d'uſcirne illeſo & ſenza nocumento, dato che ne venga un frate dell' Ordine de Minori, come ha promeſſo il Pre-

Predicatore di Santa Croce. Per Dominum. &c.

Jo Fra Giuliano di Lorenzo Rondineli m' obligo d'entrare nel fuoco col ſopra detto frate, & per fede di cio ho fatti queſti due verſi di mia propria mano, benche jo creda ardere ma per ſalute dell' anime, ſon molto contento qu'io ardi &c. di 3. Marzo 1498.

Die 30. Martii 1498.

Magnifici Domini populi Florentini, Pax Domini ſuper vos &c.

Intemdo eſſer ſtato richieſto il noſtro Padre Fra Franceſco di Puglia al preſente Predicatore in Santa Croce dalli Predicatori di S. Domenico di fare alcuna eſperienza ſopranaturale o entrare nel fuoco, o altro ad libitum Dominationum Veſtrarum.

Jo indegno Fra Minore figliuolo di Santo Franceſco, Fra Nicolo di Giovanni de Pilli Fiorentino m'offero paratiſſimo a confirmatione di quello, che ha dette, o voglia dire il Noſtro Padre Fra Franceſco ſopradetto, & per liberare queſto popolo di tanto errore, entrare nel fuoco non tanto con li Predicatori, ma con ogn' altro, che foſſe biſogno, & ad ogn' altro martirio, purche ſia frate profeſſo di Santo Marco, e pero ho fatto queſta fede di mia propria mano queſto di di ſopra & parato far ogni fedo neceſſaria.

Die 30. Martii 1498.

Subſcriptione di Fra Geronio ſotto una lettera delli ſuo frati, che ſtanno a Prato, li quali tutti s'erano ſottoſcritti & offerti entrare nel fuoco, ut ſupra.

Jo Fra Geronimo di Ferrara Vicario indegno della congregatione di Santo Marco dell' Ordine de Frati Predicatori accetto tutte l'offerte di queſti Frati, che ſi trovano al preſente in S. Marco & in Santo Domenico, di Freſole Fiezoli, & prometto di darne uno, due, tre, quatro & dieci, & quantone biſognano per queſt' opera, cioè per andare nel fuoco per probatione della verità, che jo predico, & mi confido nel Noſtro Signore & Salvatore Gieſu Chriſto nella ſua verità Evangelicha, che ciaſcuno, che jo darò, n'uſcira illeſo ſenza alcun danno; & quando di queſto dubitaſſi punto non lo direi per non eſſer homicida; & in ſegno di cio ho fatto queſto ſottoſcritto di mia mano propria, & à ſalute dell'anime & confirmatione della verità del Noſtro Salvatore Gieſu Chriſto, qui ſolus facit magna & mirabilia & inſcrutabilia, cui eſt honor & imperium ſempiternum, Amen.

Jo Fra Malateſta Sacramoro da Rimini dell' Ordine de Frati Predicatori della Congregatione di Fiorenza a comprobatione della verita delle concluſioni propoſte, & delle coſe gia longamente predicate per il Reverendo Padre Fra Geronimo Savanarola da Ferrara al preſente Vicario Generale della predetta Congregatione & certificatione della ſua innocenza m' offero & obligo ad entrare nel fuoco con qualunque Frate Ordinis Minorum, o altro offertoſi accioche per comprobatione d'eſſe concluſioni confidandomi ſenza veruna dubitatione intrare & uſcire al tutto illeſo non per alcun mio merito, ma ſolo per la virtù & gratia dello Spirito Santo della beata Vergine Maria, & di tutta la Corte celeſtiale, & a ſalute de gl'eleti di Dio in queſta vita preſente & futura, & non moſſo per alcuna mia preſumtione di miei meriti, overo bontà, ne da alcuna oſtentatione o jattantia a quanto e ſopradetto con prontiſſimo animo di volonta del predetto fra Gerolamo mio Superiore mi offero, come ho detto, & obligo, & in fede di cio queſta di mia propria mano ho fatto queſto di 2. di Aprile 1498.

Idem frater Malateſta, qui ſupra manu propria:

Jeſus Maria.

In nomine Domini Noſtri Jeſu Chriſti. Jo Fra Roberto di Bernardo Salviati di Fiorenze dell' Ordine de Predicatori per il preſente ſcritto, m'offero & obligo, e prometto di fare l'eſperimento d'andare nel fuoco per probatione della verita delle concluſioni propoſte & predicate per il Noſtro Patre Fra Geronimo da Ferrara al preſente noſtro Vicario Generale, & con ſua licenza ſtimando anzi ſono certo, che io riuſciro ſenza alcuni impedimenti, & non per miei meriti, ma per ſomma virtù & gratia di Dio, a laude & gloria ſua, & di tutta la celeſtial ſua Corte, & dico iterum che jo non arderò in virtute Domini Noſtri Jeſu Chriſti die ſecunda Aprilis 1498.

Nota, che li ſopraſcritti due ultimamente ſottoſcritti ſono ſtatti per divina inſpiratione eletti all'eſperienza ſopradetta Riſpoſta di Fra Geronimo da Ferrara dell'Ordine de Predicatori à certe objettioni fatte circa l'eſperimento d'entrare nel fuoco per la verita da lui predicate come ſopra.

Riſponderò brevemente per la gran careſtia, che jo ho del tempo ad alcune objettioni a voi fatte circa l'eſperimento propoſtoſi per provare la verita delle coſe noſtre col fuoco, & prima quanto al non haver accettato d'andare jo proprio nel fuoco col Predicatore di Santa Croce, Oſſervante di Minori, riſpondò, che jo non l'ho fatto, ſi per che egli ha propoſto in publico voler andar nel fuoco, non oſtante che lui, come dice, creda ardere, per provare che la ſcommunica fatta contro di me e valida, & jo non ho biſogno di provare col fuoco, che tale ſcommunica ſia nulla conciò ſia che jo habbi gia provato queſto con tali raggioni, che ancora non s'e trovato, ne qui ne in Roma, chi habbia a quelle riſpoſto: ſi perche la prima volta lui non propoſe di voler combatter meco, maſi bene generalmente con ciaſcuno che fuſſe a lui in queſta coſa contrario. Vero e, che poi offerendoſi a queſto Frà Domenico da Peſcia trovò queſta ſcuſa, che non voleva haver a fare ſe non meco; maſſimamente ſi perche il mio entrare nel fuoco con un ſolo Frate non farebbe quell'utilità alla Chieſa che richiede una tanta opera, quanto e queſta, che Dio ci ha poſta nelle mani: & pero mi ſono offerito, & di nuovo m' offeriſco, io proprio di far tale eſperienza ogni volta, che l' Averſarii di queſta noſtra dottrina, maſſime quelli di Roma, & li loro

li loro adherenti vogliono commettere queſta cauſa in queſto Padre, o in altri, & mi confido nel noſtro Signore & Salvatore Gieſu Chriſto, & non dubito punto che ancor io andaro nel fuoco, come fecce Sidrach, Miſach & Abdenego nella fornace ardente, non per miei meriti o virtù, ma per virtu di Dio, il quale vorrà confirmare la ſua verità, & manifeſtare la ſua gloria in quel modo. Ma certo jo mi maraviglio aſſai di queſte tali objettioni, perche eſſendo ſi offerti unitamente tutti li miei fratti, che ſono in circa 300. e molt'altri Religioſi di diverſe Religioni, delli quali jo ho le ſottoſcrittioni appreſſo di me, & ſimilmente molti Preti ſecolari & Cittadini, tutte lè noſtre Monache, e di quelle anco di diverſe altre Religioni, molte altre Donne Cittadine, & fanciulle, & queſta mattina ultimamente, che ſiamo al primo d'Aprile parechie migliara di perſone di quelli che ſi trovarono in Santo Marco noſtro alla predicha con grandiſſimo fervore, gridando ciaſcuno, ecco jo, ecco, andaro in queſto fuoco per gloria tua Signore. Se uno di queſti tali andando ſotto la mia fede, & per fare la mia obedienza da me impoſta gli, come ſi ſono prontiſſamente offerti, ardeſſe nel fuoco, chi non vedde, che io, & tutta queſta opera & impreſſa di Dio andarebbe meco inruina, & che jo non poteri più in luogo alcuno comparire: & però non biſogna, che quel Predicatore richieggia altri che Fra Domenico predetto, contra il quale predicando l'anno paſſato hebbe qualche differenza con lui. Certo S. Giovanni Gualberto, * ancorche fuſſe huomo di gran ſantità, non però lui entrò in fuoco, ma vi mando uno delli ſuoi Monaci, non per paura, ma perche coſi li pareva, che richiedeſſe l'ordine della coſa in quel tempo, & perche coſi fù ordinato da Dio, che l'inſpirava. Similmente delli noſtri non andara nel fuoco ſe non quello o quelli che ſono eletti da Dio, non oſtante, che tutti ſi ſiano offerti. Ne per queſto noi pero ſiamo crudeli o homicidi, ancorche l'adverſarii, o quelli che ſi ſono ſottoſcritti publicamente confeſſino d'havere in queſto fuoco a morire, conciofia che noi non habbiamo offerto queſta tale eſperienza del fuoco, ma loro ſono quelli, che ce l'hanno meſſa inanzi; & noi ſiamo aſtretti accettarla, acciò che l'honore di Dio, & la ſua ſanta fede non vada per terra; & però non gia noi, ma loro ſono crudeli & homicidi di ſe medeſimi. Ma molto piu un maraviglio della fede di quelli tali, per che ſe hanno dal canto, loro la verita, come dicono, certo non ſenza grand, amiſatione di ciaſcuno s'intende, che in tanta religione non ſi trovi qualchuno, che ſi confidi in Dio d'entrare in queſto fuoco, & d' uſcirne illeſo & ſalvo, come noi ne troviamo non uno, ma parechi centinaia anzi migliaia. Et quando dicono alcuni, che non confidandoſi loro d'entrare in queſto fuoco, deveremo o noi ſoli fare queſto eſperimento per approvatione de la verità, o elegere qualche alto modo, che il fuoco. Dico che gia habbiamo di ſopra a queſto riſpoſto, conciofia coſa che a noi non biſogna provare con miracolo quello che noi habbiamo provato con raggioni, cioe che la ſcommunica ſia nulla, perche queſto ſa rebbe un tentare Dio. Ma ſe l'Adverſarii, liquali dicono le noſtre ragioni eſſer ſofiſtiche, non li ſanno riſpondere richiedono da Dio loro miracolo contra di noi, & ſe l'impetraranno, crederemo loro & laſciaremo andare ogni ragione. Et ſe diceſſimo, che al manco le coſe da noi per modo di profetia nuntiate richiederiano a volere, che le foſſero credute, che io le provaſſi con miracolo: riſpondo, che io non coſtringo l' huomini a credere piu, che a loro ſi pare, ma ſi bene gl'eſſorto a vivere rectamente, e come Chriſtiani, perche queſto ſolo e quel miracolo, che gli puol far credere le coſe noſtre, e tutte l'altre verità, che procedono da Dio. Et ben che noi habbiamo propoſto di provare coſe grandi che s'hanno a manifeſtare & che noi diciamo eſſere ſotto la chiavetta con ſegni ſopranaturali, non habbiamo per queſto propoſto, di fare tali ſegni ſegni per annullare la ſcommunica, ma non e ancora il tempo noſtro, il quale quando ſia Dio non manchara delle promeſſe ſue, quia fidelis Deus in omnibus verbis ſuis, qui eſt benedictus & glorioſus in ſecula ſeculorum, Amen.

Vexillifer juſtitiæ & Priores populi Florentini, viſis & intellectis inſcriptionibus & oblationibus per fratres Prædicatores & Minores, ut ſupra apparet, cum res ipſa totum populum commoveret, decreverunt de conſenſu conſilii experientiæ locum dare, & ſtatuerunt in platea magna principali ante palatium ipſorum Dominorum pro die Sabbati proxime futura, ſeptima præſentis menſis Aprilis, fieri debere duo magna pulpita, unum pro ipſis Dominis & Principalioribus ipſius Civitatis, aliud pro diſputaturis, & experientiam facturis, & prope pulpitum hujuſmodi copioſum ignem, & quod præmiſſa Fratribus utriuſque Ordinis intimarentur, & quod pro hora tertiarum diei prædicti in loco prædicto adeſſent, oblationibus ſatisfacturi.

Die ſeptima prædicta ante horam conſtitutam venit Frater Franciſcus de Puglia Ordinis Minorum cum uno ſocio ad plateam prædictam, aſcendit ordinatum pulpitum, ſedit ibi humiliter in terra expectans Meſſiam: deinde poſt horam conſtitutam venit proceſſionaliter cum Cruce & Sacramento Frater Dominicus de Peſcia Ordinis Prædicatorum ab omnibus Fratribus ſui Ordinis & Fratre Hieronymo de Ferraria, ac magna populi multitudine aſſociatus ad eandem plateam, ubi ordinati aſcenderunt præparatum pulpitum. Deſcenderunt etiam de palatio Domini Florentini, & eorum pulpitum aſcenderunt. Quibus conſidentibus ſurrexit Frater Franciſcus Ordinis Minorum, & ad ſolitos Dominos brevem orationem habuit, per quam aſſerebat, ſe illic eſſe, ut experientiam oblatam de ſe faceret, ſcire ſe in igne remanſurum, cum homo peccator eſſet, ſupplicabat & per Dominos ſibi promitti petebat, ut eo igne cremato Frater Dominicus nullatenus conſeretur liber, & cauſam eviciſſe, ſed ut & ipſe

ipſe de perſona ſua in igne faceret experientiam, qui ſi eum non læderet, haberetur pro victore, alias non. Domini habito inter ſe conſilio promiſerunt Fratri, ſe facturos, quod petiit. Et quia apud aliquos ſuſpicio erat, fratres prædictos experientiam eſſe facturos ſeu eorum alterum forte per aliquam conjurationem ſeu incantationem apud ſeu vel in cappa ſe alias habere, quæ ipſos à virtute ignis illæſos præſervaret. Domini prædicti fieri fecerunt duas cappas novas cum ſuis correquiſitis, quas Fratribus prædictis miſerunt, volentes, ut ipſis, quas ſecum tulerunt, ſpoliarentur, & his novis induerentur. Frater Franciſcus acceptavit mandatum, immo obtulit etiam ſine cappa, ut minor ſuſpicio haberetur, & ſe nudum etiam ſine cappa ignem tranſiturum. Frater Dominicus autem per verba & ſubterfugia recuſavit cappam ſuam dimittere. Quod audiens dictus Frater Franciſcus rogavit Dominos, ut ſuper dimiſſione cappæ hujuſmodi cum dicto Fratre Dominico non contenderent, ſed cappam ſibi dimitterent, quam vellet, quia cum eſſet de panno, ſine dubio cum eo combuſtura. Conſenſerunt itaque de conſenſu prædicti Fratris Minorum, ut Frater Dominicus ſuam cappam retineret, qui tamen comburi timens, ut negotium diverteret, dixit, ſe nunquam ignem intraturum, niſi cum imagine Crucifixi. Super quo cum Domini Florentini ſe conſultarent, ſubjunxit Frater Franciſcus, & eoſdem Dominos rogavit, ut etiam Crucem hujuſmodi ipſi Fratri Dominico permitterent, quæ cum lignea eſſet, eum ab igne non defenderet, ſed cum eo potius combureretur. Fuit propterea & hoc eidem Fratri permiſſum. Quod cum ipſi Fratri Dominico non ſatis eſſet, ſed continuo ignem timeret, adhuc tertium petiit, videlicet, ut cum corpore Chriſti permitteretur ignem introire, alioquin nequaquam eſſet hujuſmodi experientiam de ſe facturus.

Quod cum Dominis videretur nullatenus admittendum, diſſolutum eſt ſpectaculum. Factus eſt ex hoc rumor in populo, & contra Fratrem Hieronymum non modica indignatio & ſuſpicio nata, adeo ut die lunæ, nona hujus, in ſero populus cum magno impetu & vehementia concurrerit ad Conventum Sancti Marci, in quo dictus Frater Hieronymus reſidebat, quem Fratres ejuſdem conventus bene clauſerunt, & in eo bombardis & aliis armis defenſivis muniti, & traxerunt ad populum, & populus in eos, qui tandem intravit, interfectis prius ab extra quinque, & tribus ab intra, videlicet quodam Presbytero Fratre profeſſo Ordinis Prædicatorum, germano dicti Fratris Hieronymi, & duobus aliis.

Captivarunt Fratrem Hieronymum prædictum & duos alios Fratres cum eo, videlicet Fratrem Dominicum de Peſcia, & Fratrem Sylveſtrum de Florentia, & eos duxerunt ad palatium Dominorum Florentinorum, & ibidem carceribus intruſerunt. Accurrunt deinde populus ad domos Franciſci de Valore, & Pauli Antonii Soderini fratris Reverendi Patris Domini Epiſcopi Volterrani, qui principaliter favebant dicto Fratri Hieronymo, & ipſum tuebantur. Et cum inveniſſent Franciſcum prædictum in platea, fuit a populariis interfectus, & crudeliter tractatus. Uxor ejus, quod domum defendere conabatur, cum quodam ſecum exiſtente, fuit ſimiliter occiſa, & omnia bona exportata. Quod quiſque habere potuit, ſibi acquiſivit. Concurrerunt inde ad domum prædicti Soderini, ubi ſimile facere ſtatuerant, ſed Dominium providit in tempore.

Hæc fuerunt Pontifici per Oratorem Florentinorum die Jovis ſupra dicti ſignificata, & ſupplicatum, ut dignaretur Bullam abſolutionis pro populo Florentino expediri mandare; pro eo quod manus violentas in Conventum Sancti Marci, & Fratres ſupra dictos injeciſſent.

Sanctiſſimus Dominus Noſter ad hoc ſtatim ſine ulla mora hujuſmodi Bullæ expeditionem commiſit, quæ die duodecima hujus expedita eſt, & Oratori prædicto tradita, qui miſit eam Florentiam.

Feſtum Paſchæ reſurrectionis. Papa poſt communionem ab eo factam, poſtquam ad Altare reverſus eſt, inventa una hoſtia ſub veſtibus ſuis, ante Altare in ſupremo Palatio in terra ad pedes Papæ, quam dextre levavi ante plurimam conſiderationem poſui ſuper corporale Altaris, & Sacriſta non poſuit eam cum cæteris hoſtiis conſecratis. Credo firmiter, cecidiſſe ſuperius in ſolio de manibus Papæ, qui populum communicavit.

Nocte præterita circa quartam horam venerunt nova Papæ, quod in nocte ſequenti diem Sabbati, ſeptima hujus, bonæ memoriæ Carolus octavus Rex Franchorum apoplexia vita functus eſt. Fuerat in venatione eadem die Sabbati, de qua ſatis tarde veniens caput ſibi fecit lavari. Facta deinde cœna apoplexia tactus infra octo horas mortuus eſt.

Feria ſecunda Paſchæ decima ſexta Aprilis venit ad Urbem Orator Magnificæ Communitatis Senarum, qui receptus fuit à familia Reverendiſſimi Domini Cardinalis Senenſis, & aliorum Senenſium, ac ab eis aſſociatus uſque ad hoſpitium ſuum.

Feria tertia Paſchæ, decima ſeptima Aprilis, venerunt prope Urbem ad Voltas Sancti Pauli duæ galeræ, una perſonæ Regis Neapolitani, in quibus venerunt ad Urbem ſex nepotes ejuſdem Cardinalis, & alii conſanguinei, quibus de mandato Papæ dedi locum in primo & inferiori gradu ſolii Pontificis in Capella.

Feria quinta, decima nona Aprilis, Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Neapolitanus circa horam 20. receſſit ex Urbe Neapolim, iturus in galeris per mare. Aſſociatus fuit à Cardinalibus Senenſi, Medices & Sancti Severini, & circa 20. Prælatis, Oratoribus quoque Regis Hiſpaniarum & Domini Venetorum. Orator autem Hiſpaniarum, qui credebat ad latus Cardinalis equitare, cum videret, ſe in hoc deficere, rediit ad Urbem, non petita licentia Cardinalis.

In nocte Sabbati in Albis, vigeſima prima Aprilis,

Aprilis, detentus fuit in Camera ſua, quam in Palatio Apoſtolico habebat, Reverendus Pater Dominus Petrus de Aranda Epiſcopus Calaguritanus, Magiſter domus Palatii Apoſtolici, & cuſtodia adhibita, ne Cameram ipſam exiret usque ad diem Jovis vigeſimam ſextam Aprilis, qua ductus eſt ad Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, & poſt plura verba ſimul habita ductus eſt ad Cameras Palatii, & ibi diligenter cuſtoditus usque ad medium menſis Septembris. Cauſa detentionis hujusmodi: Dixi ſuperius in menſe Aprilis de captura Fratris Hieronymi de Ferraria in Florentia cum duobus aliis Fratribus ſui Ordinis. Subjungam igitur, quod idem Frater Hieronymus carceribus mancipatus, poſtquam ſepties ad cordam tractus eſt, ſupplicavit pro miſericordia, offerens ſe dicturum & ſcripturum omnia, in quibus deliquiſſet. Dimiſſus eſt de tortura, & aſſignata ſibi charta & atramento, qui ſcripſit delicta ſua in foliis, ut aſſerebatur, octoginta & ultra, quod non habuerit unquam aliquam inſpirationem divinam, ſed habuerit intelligentiam cum pluribus ex Fratribus ſui Ordinis in Civitate Florentiæ & extra per multa milliaria, qui ei confeſſiones Chriſti fidelium revelabant cum confitentium nominibus & cognominibus, & aliquando pœnitentes pro hujusmodi peccatis & criminibus confeſſis privatim, aliquando in genere publico corripiebat, aſſerens, ſibi à Salvatore noſtro revelata, ſe non eſſe confeſſum à viginti annis citra vel ultra aliquod peccatum mortale, & multa commiſiſſe, maxime in peccato carnis, in quo deliquiſſet diverſimode, ſæpiſſime celebraſſe quaſi quotidie, nunquam tamen à dictis annis citra verba conſecrationis protuliſſe, multos ſæpiſſime communicaſſe cum hoſtiis non conſecratis, dixiſſe aliquando Fratribus ſuis, ſibi revelatum eſſe, debere præcavere, ne venenarentur; mandaſſe propterea coco, Cellario & diſpenſatoribus Conventus, quod omnes piſces quodam die jejunii ipſis donati reſervarentur intacti, cum ſingulis diebus cives conſuevisſent Fratribus plusquam neceſſaria mittere, ordinaſſe cum quodam cive, amico ſuo, ut Conventui mitteret lampredotium optime paratum, veneno tamen impoſito: hora prandii omnes Fratres Conventus in tinellum convocaſſe, propoſuiſſe revelationem Divinam ſibi factam, & pro ejus experientia apportari feciſſe omnes piſces, ſimul cum Fratribus flexis genibus Deo ſupplicaſſe, dignaretur ſolita ſua miſericordia ſervos ſuos protegere, defendere & cuſtodire; & ad acquirendam majorem cum Fratribus fidem vocari feciſſe gattum, eique circumſpectis omnibus piſcibus donatis, de illo piſce lampredotio veneno parato dediſſe, qui gattus parte dicti piſcis ſumpta cecidit, & mortuus eſt. Quo viſo à Fratribus, laudarunt & magnificarunt Dominum.

Sabbato vigeſima ſexta Maji obiit bonæ memoriæ Jacobus Epiſcopus Niverinus, qui portatus fuit in Capellam Beatæ Mariæ de Febribus.

Feria ſecunda quarta Junii receſſerunt ex Urbe Reverendi Patres Domini, Joannes Epiſcopus Raguſinus, Adrianus Caſtellenſis Sanctiſſimi Domini Noſtri Secretarius, & Dominus Guilelmus Centeles Papæ Cubicularius, Oratores & Nuntii Apoſtolici ad Chriſtianiſſimum Regem Franchorum, deſtinati ad condolendum de obitu Regis prædicti, & ad congratulandum de ſua aſſumptione.

Feria ſecunda vigeſima tertia Julii obiit Bartholomæus Floridus, olim Archiepiſcopus Cuſentinus & Sanctiſſimi Domini Noſtri Secretarius in Caſtro Sancti Angeli, & in ſero portatus fuit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ Transpontinæ ſine lumine aliquo, & ibidem ſepultus ſine aliqua ordinatione Eccleſiæ.

His diebus facta eſt pax inter Dominos Urſinos & Columnenſes mediatore Domino Cardinali de Sancto Severino, & pro majori robore pacis fuerunt diverſa matrimonia ad invicem contracta.

Dominica vigeſima nona Julii fuerunt abſoluti centum triginta Marrani, reconciliandi coram Dominis Gubernatore Urbis, Oratore Hiſpaniarum, & Theologis ac Pœnitentiariis, qui omnes fuerunt poſiti in quodam ſuggeſto magno ante porticum Baſilicæ Principis Apoſtolorum, deinde bini iverunt ad Eccleſiam Beatæ Mariæ ſuper Minervam.

Feria ſexta, decima tertia Auguſti, in ſecreto Conciſtorio Dominus Cardinalis Valentinus propoſuit, ſe ab ineunte ætate inclinatum ſemper fuiſſe ſtatui ſeculari, ſed Sanctiſſimum Dominum Noſtrum voluiſſe, ut ſe daret Statui Eccleſiaſtico, & ad Ordinem ſe promoveri Diaconatus, cujus voluntati ſe opponere viſum non eſt. Cum autem omnis ejus voluntas & inclinatio ſit adhuc ad Statum ſecularem, ſupplicavit, Sanctiſſimus Dominus Noſter dignaretur eum ſingulari clementia proſequendo ſecum diſpenſare, ut dimiſſis habitu & dignitate Eccleſiaſtica liceat ei redire ad ſeculum, ac matrimonium contrahere. Et Reverendiſſimos Dominos Cardinales rogavit, quatenus hujusmodi diſpenſationi conſentire vellent, & cum eo Sanctiſſimum Dominum Noſtrum ſupplicare. Diſpoſitionem liberam de omnibus Eccleſiis, quam ipſe obtinebat, eidem Sanctiſſimo Domino Noſtro relinquendo. Cardinales omnes communiter concordi voto remiſerunt diſpenſationem hujusmodi arbitrio & voluntati ejusdem Sanctiſſimi Domini Noſtri.

Eadem die venit ad Urbem Magnificus Dominus Ludovicus de Villanova, Baro de Tranis Camberlanus nomine Franchorum Regis, Dominum Cardinalem Valentinum ad Regem Franciæ conducturus, qui receptus fuit, & aſſociatus à Familiis Sanctiſſimi Domini Noſtri & Cardinalium.

His diebus venit ad Urbem Illuſtris Dominus Alphonſus de Aragonia, Dux Vigiliarum, Princeps Salerni, filius naturalis bonæ memoriæ Alphonſi ſecundi de Aragonia Regis Neapolitani, ætatis decem & ſeptem annorum, futurus maritus Dominæ Lucretiæ Borgiæ, filiæ Sanctiſſimi Domini Noſtri, olim uxoris Domini Joannis Sfortiæ Piſauri Domini, qui non fuit receptus ne-

neque aſſociatus publica pompa, contraxit deinde poſt paucos dies matrimonium cum ipſa Lucretia, illudque carnali copula conſummavit ſine pompa.

Dixi ſuperius de menſe Aprilis de detentione quondam Epiſcopi Calaguritani, Sanctiſſimi Domini Noſtri Magiſtri domus, de Marannia & hæreſi ſuſpecti, in Conciſtorio cauſa cognita, Sanctiſſimus Dominus Noſter de conſilio Cardinalium dignitate Epiſcopali ac omnibus Beneficiis privavit, & ab omni Ordine degradavit, deinde fuit ductus ad Caſtrum Sancti Angeli, & in eo diligenter cuſtoditus, permiſsis ſibi duobus ſervitoribus ſibi ſervientibus. Fuit etiam contra Dominum Alphonſum Solares de Aranda filium ſuum naturalem Peruſiæ commorantem, neſcio ex qua cauſa, proceſſum per Procuratores ad reſignandum pure & libere & ſimpliciter Secretariam & Scriptoriam Apoſtolicam, quas habebat in manibus Papæ.

Feria tertia decima ſeptima Septembris intravit Urbem Orator Illuſtris Ludovici Sfortiæ Mediolani Ducis, receptus & aſſociatus à familiis Sanctiſsimi Domini Noſtri & omnium Cardinalium.

Eodem die Reverendiſſimus Dominus Joannes Baptiſta Cardinalis de Sabellis in Caſtro ſuo Candulphi diem clauſit extremum. Portatum fuit ſuum cadaver nocte immediate ſequenti Romam, & die decima nona Septembris ſepultum fuit in Eccleſia Beatæ Mariæ de Aracœli cum magno funere.

Feria ſecunda prima Octobris ſecrete receſſit ex Urbe Cardinalis Valentinus, iturus ad Franciam, & cum eo Dominus Ludovicus de Villanova per Regem Franchorum miſſus, & Joannes Jordanus de Urſinis, & multi juvenes Romani iverunt ſecum, & duxit magnum theſaurum, & inter alia multos equos ferratos ferreis argenteis.

Feria ſecunda decima ſeptima Decembris flumen Tiberis crevit quaſi uſque ad pavimentum Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Transpontinæ.

Feria quarta decima nona ejuſdem menſis receſſit ex Urbe Dominus Cardinalis Borgia cum gentibus Papæ, iturus Viterbium pro componendis differentiis inter cives.

Quadam die hujus hebdomadæ venerunt ad Urbem Dominus Junicus de Corduba, & Dominus Philippus Perez Oratores Sereniſſimi Regis Hiſpaniarum, qui in eorum introitu à ſola familia Papæ ſunt aſſociati.

Die Martis vigeſima quinta Decembris Feſtum Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti Anni 1499. Papæ benedixit enſem, quem decrevit una cum pileo mittere Illuſtriſſimo Ludovico Duodecimo Franchorum Regi.

Feria ſexta vigeſima octava Decembris rediit ad Urbem Dominus Cardinalis Borgia ex Viterbio differentiis ibidem compoſitis.

Feria ſecunda decima quarta Januarii venit ad Urbem Orator Illuſtriſſimi Domini Federici Regis Neapolitani, à ſuis duntaxat aſſociatus.

Feria tertia vigeſima nona Januarii rediit ad Urbem ex Regno Neapolitano Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Neapolitanus, qui venit cum galeris usque ad Sanctum Paulum. Aſſociatus fuit in Urbe ab aliquibus Cardinalibus & Oratoribus Principum. Eadem die venit ad Urbem Dominus Cardinalis Gurcenſis cum equis circa triginta, & poſtea viſitavit ſingulos Cardinales ſed pauciſſimi viſitarunt eum.

Feria ſexta vigeſima ſecunda Februarii intrarunt Urbem, Reverendus Pater, Dominus Robertus Epiſcopus Fricorenſis, Magnificus Dominus Oliverius de Cœtmano, Magnus Magiſter Britanniæ, & Reverendus Pater Dominus Joannes de Rochei, Oratores Sereniſſimæ Dominæ Annæ Reginæ Franciæ Duciſſæ Britanniæ ad præſtandam obedientiam Sanctiſſimo Domino Noſtro, nomine dictæ Reginæ ratione ſui Ducatus Britanniæ: qui recepti fuerunt, & aſſociati à familia Papæ & Cardinalium more ſolito. Et dicti Oratores venerunt de conſenſu Regum, alias non conveniret, Reginam præſtare obedientiam ſine Rege.

Nocte præterita venit Curſor, per quem nuntiatum fuit, Ligam eſſe concluſam inter Suam Sanctiatem & Regem Franciæ ac Dominium Venetorum.

Sanctiſſimus Dominus Noſter expectavit magno deſiderio Cæſarem, olim Cardinalem Valentinum, filium ſuum contraxiſſe & conſummaſſe matrimonium cum filia Regis Neapolitani, idque ſibi nunciare usque in hunc diem & horam, & propterea ſibi roſam donare, ſed res aliter ſucceſſit, prout infra ſuo tempore dicetur.

Feria ſecunda, undecima dicti menſis fuit publicum Conſiſtorium pro obedientia præſtanda ab Oratoribus Duciſſæ Britanniæ, qui à Sanctiſſimo Domino Noſtro recepti ad oſculum pedis, manus & oris.

Antequam Sanctiſſimus Dominus Noſter exiret de Camera, Dominus Cardinalis Capuanus dixit ſocio meo, Sanctiſſimum Dominum Noſtrum commiſiſſe, quod Oratores Britanniæ debeant habere locum poſt Oratorem Regis Franciæ immediate ante Oratores omnium regum, cum ſint Oratores Regis Franciæ: quod idem ſocius meus ſignificavit cæteris Oratoribus Regum Romanorum, Hiſpaniarum, Neapolitani & aliis, qui noluerunt cedere, & propterea non fuerunt in Capella.

Superioribus diebus lunæ, decima ſeptima Septembris, Sanctiſſimus Dominus Noſter in ſuo ſecreto Conſiſtorio de Dominorum Cardinalium conſenſu & interventu creavit in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, & illum publicavit, Reverendiſſimum Dominum Georgium, Archiepiſcopum Rhotomagenſem, eique titulum Sancti Sixti aſſignavit, & cappellum rubeum ſibi miſit per Illuſtrem Dominum Cæſarem Valentinum filium ſuum dudum Cardinalem cum multis rochettis & muneribus, cujus facultatis vigore Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Sancti Petri ad Vincula die vigeſima prima Decembris in Eccleſia Collegiata Sancti Maximi oppidi Minoris Turonenſis Diœceſis poſt Miſſarum ſolemnia Sereniſſimo Franchorum Rege præſente pileum prædictum prædicto Cardinali Rhotomagenſi impoſuit cæremoniis conſuetis,

tis, ipſis autem de palatio Regio ad Eccleſiam prædictam exeuntibus præceſſit immediate Regem poſt alios Nobiles & Principes: inde Princeps Illuſtris Cæſar Dux Valentinus Capellum prædictum publice deferens & male, quem ſecutus eſt Rex à ſiniſtris, habens Cardinalem Sancti Petri ad Vincula, & poſt eos Cardinalis Rhotomagenſis.

His diebus venerunt ad Capellam Reverendus Pater Dominus Epiſcopus Tricorenſis, & ambo ſocii ſui Oratores Reginæ Ducíſſæ Britanniæ, qui habuerunt locum, videlicet Epiſcopus & Protonotarius immediate poſt Gubernatorem Urbis, & laicus poſt Oratorem Regis Franciæ, quod intelligens Reverendus Pater Dominus Joannes de Medina, Orator Regis Hiſpaniarum, noluit venire ad Capellam.

Feria quinta, quarta Aprilis, in Aula Pontificum inferiori in Palatio Apoſtolico apud Sanctum Petrum menſa magna tobaleis cooperta, in medio concha magna argentea cum aqua munda, & vaſe cum balſamo & oleo cum chriſmate appoſita in ea, ac in ſex capſis cum Agnus Dei benedicendo, ac bacilibus ſeptem vel ultra pro illis, ac duobus magnis cochlearibus ligneis perforatis ad extrahendos eos de aqua, deinde Paratus &c. benedixit aquam prædictam cum ſale, deinde benedixit & conſecravit etiam cum balſamo & chriſmate more ſolito &c.

Die lunæ octava dicti menſis venit ad Urbem Magnificus Dominus Cæſar de Guaſchis Orator Ducis Mediolani, qui receptus fuit ac aſſociatus, prout Oratores pro obedientia.

Feria quarta decima ſeptima ejuſdem menſis fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Reverendus Pater Dominus Ventura tunc electus Civitatis Urbis Caſtelli, qui poſſeſſionem præfatæ Eccleſiæ uſque tunc non potuit adipiſci, opponentibus ſibi Vitellenſibus Civibus ejuſdem civitatis, translatus fuit ad Eccleſiam Interamnenſem; ad Eccleſiam autem Civitatis Caſtelli electus fuit Dominus Julius Vitellius, qui infra duos aut tres dies immediate ſequentes invaſit armata manu Caſtrum quoddam Urbevetanæ diœceſis, & illud per vim cepit in ſignum profeſſionis ſuæ.

Sabbato vigeſima Aprilis Sanctiſſimus Dominus Noſter accepit litteras ex Francia, ſignificantes, concluſum eſſe matrimonium inter olim Cardinalem Valentinum & Dominum de Alebreto, nomine filiæ ſuæ, cum capitulis deſuper confectis inter alia, quod non debeat matrimonium conſummari, priuſquam Sua Sanctitas fratrem ſponſæ Cardinalem non creaverit & publicaverit.

Venerunt nova his diebus, Illuſtrem Dominum Herculem Ducem Ferrariæ tanquam Arbitrum pro Dominio Venetorum & Florentiæ communi conſenſu electum dediſſe ſuum laudum, quod Piſani eſſent liberi, ita tamen, ut unum ex Florentinis ſingulis annis poſtularent in civilibus, & alium in criminalibus Judices, ac ſiquid redituum, quod non pro neceſſitate Piſarum exburſaretur, ſupereſſet, Florentinis aſſignaretur, Portus Livorni ſimiliter liber eſſet, arces tamen & caſtella in poteſtate Florentinorum remanerent, & ut Florentini eſſent tanquam protectores Portus; Venetis in certis annis 280. ducatos perſolverent. Veneti autem laudum hujuſmodi non acceptarunt, nec permiſerunt, Ducem prædictum ex Venetiis recedere, quouſque laudum renovaret, quod, licet invitus, dicitur renovaſſe. Interim dum hæc agerentur, Magnificus Fracaſſius de Sancto Severino venit Piſas nomine Januenſium, quibus Piſani ſe dedere; quod fingens Dux Mediolani ægre ferre, omnia bona ſua Cameræ confiſcarunt.

Superioribus diebus nunciatum eſt, fuiſſe crudele bellum in Regno Neapolitano in Valle Diana ditionis Salernitanæ de menſe Aprilis proxime præteriti inter milvios & corvos in aëre, quorum ex utraque parte circiter duodecim millia convenerant, mortuorum ex utraque parte cadavera ſeptem carrettas oneraſſe, quæ uſque Neapolim conducta fuerunt: mortuorum hujuſmodi majorem partem fuiſſe ex milviis, ex quo æſtimatum fuit, corvos viciſſe.

Feria quarta vigeſima ſecunda Maji venit curſor ex Francia, qui nunciavit Sanctiſſimo Domino Noſtro, Cæſarem filium ſuum Ducem Valentinum Dominica duodecima ejuſdem conſummaſſe matrimonium, & feciſſe octo viages ſucceſſive. Venit alius, annuncians, quod in die Pentecoſtes Rex Franciæ aſſumſit dictum Ducem in Confratrem Confraternitatis Sancti Michaelis, quæ eſt Regia & magni honoris. Fuerunt propterea in ſignum lætitiæ facti multi ignes per Urbem.

Eadem die venit ad Urbem Dominus Paulus Cappelo, Doctor & miles, Orator Dominii Venetorum. Fuit receptus & aſſociatus à familia Papæ & Cardinalium.

Feria quinta decima, tertia Junii, venit ad Urbem Orator Magnificæ Communitatis Florentinorum, qui receptus fuit, ut ſupra pro obedientia.

Sabbato, decima quarta Julii Reverendus Pater Dominus Nicolaus Buciardus Archiepiſcopus Arelatenſis diem clauſit ſibi extremum, cujus corpus portatum fuit ad Eccleſiam Sancti Auguſtini, aſſociatus à familiis Papæ, & quatuor Cardinalibus.

Die decima tertia Julii Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Aſcanius Vice-Cancellarius, fingens ſe iturum venatum receſſit ab Urbe non petita licentia à Papa, iturus Mediolanum pro magnis rebus ſtatum & honorem Ludovici Ducis Mediolani fratris ſui concernentibus.

Sabbato vigeſima Julii circa horam decimam octavam nunciatum fuit Sanctiſſimo Domino Noſtro, Jacobum Magiſtrum domus olim Cardinalis Valentini, qui die Veneris, duodecima hujus menſis, interim, dum Conſiſtorium ſecretum haberetur, iverat per aulas Palatii Solatiani, & Conſiſtorio finito equum ſecreto aſcenderat, velociſſime, iturus ad Patronum ſuum nomine Pontificis cum ſecretis ei nuntiantibus, captum eſſe Mediolani per Ducem, ac omnia ſecreta Duci propalata eſſe, pro quo turbatus,

batus Pontifex fecit portas Urbis claudi & cuſtodiri, ut nullus emitteretur ſine expreſſa licentia Gubernatoris. Fuerat autem familia Domini Vice-Cancellarii, & Orator Ducis Mediolani, de præmiſsis per literas ipſius Ducis certioratus, quas hoc mane ante diem receperant, & propterea aufugerunt de domo Vice-Cancelarii prædicti omnes ſervitores ſui & Prælati, & bona eorum exportaverunt. Archiepiſcopus Januenſis, Epiſcopus Sutrinus, Alatrinus Protonotarius, Marinus & Sfortia confugerunt ad domum Domini Cardinalis Columnæ. Captus fuit, & ad Caſtrum Sancti Angeli ductus quidam Camerarius Vice-Cancelarii, ſed parum poſt liberatus. Sanctiſsimus Dominus Noſter miſit Gubernatorem Urbis ad Cardinalem de Columna, & cum eo Secretarium ſuum, requirens ut Prælatos, & Marinum Protonotarium & Sfortiam, qui ad eum confugerunt, ſuæ Sanctitati mitteret, quod Cardinalis honeſtis verbis recuſavit facere. Cardinalis reſponſio Pontifici nunciata, & illi reſponſio & replicatio Pontificis. Tandem Cardinalis videns periculum imminere, Gubernatore & Secretario præfatis in Camera exiſtentibus, Cardinalis exivit ſecrete, & cum Prælatis prædictis, qui ad eum confugerant, circa horam quintam noctis exivit ex Urbe iturus ad ſua Caſtra, ad quæ cum omnibus prædictis ſalvus pervenit, ubi erat Dominus Vice-Cancelarius, Gubernator & Secretarius præfati, cum aliquamdiu Cardinalem exſpectaſſent, intelligentes ſe circumventos, redierunt ad Pontificem, qui perturbatus vocari fecit poſt medium noctis Dominum Aloyſium Epiſcopum Piſaurienſem Reverendiſsimi Domini Vice-Cancellarii locumtenentem ad Palatium, & in Camera Epiſcopi Mutinenſis detineri, quem Dominica vigeſima prima Julii auditum licentiavit.

Eodem ſero circa horam vigeſimam ſecundam Reverendus Pater Dominus Baptiſta Buſalus Epiſcopus Aquinatenſis de domo Domini Cardinalis Urſini veniens, non longe à monte Jordano irruit in eum quidam inimicus ſuus, & eum enſe vulneravit. Ex quo famatum eſt, ipſum fuiſſe interfectum, qui tamen parum læſus ad domum ſuam pervenit.

Feria tertia vigeſima tertia Julii Dominus Cardinalis Vice-Cancellarius in Neptum intravit Galeam Illuſtriſsimi Federici Regis Neapolitani ad hoc ſibi deſtinatam, & aſſociatus à tribus aliis galeris ejuſdem Regis, arripuit iter verſus Plumbinum, iturus Mediolanum, exivit deinde galeram in Dominio Senenſi, & venit Senas, exinde ſcripſit Pontifici & Sacro Collegio pro licentia recedendi, allegans cauſas receſſus ſui.

Feria ſecunda vigeſima nona ejuſdem obiit Epiſcopus Peruſinus, Dominæ Lucretiæ filiæ Papæ Cuſtos.

Feria ſexta ſecunda Auguſti receſſit clam & ſecrete ex Urbe Illuſtris Dominus Alphonſus de Aragonia, Dux Vigiliarum, maritus Dominæ Lucretiæ filiæ Papæ iturus ad terras Columnenſium, & inde ad Regnum Neapolitanum abſque licentia & voluntate Papæ.

Sabbato tertia Auguſti receſſit ex Urbe Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Sancti Severini iturus Mediolanum cum bona gratia & licentia Papæ.

Feria tertia ſexta Auguſti obiit Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Sancti Dionyſii, qui fuerat in Conciſtorio die 26. Julii proxime præteriti.

Feria quinta octava Auguſti receſſit ex Urbe Domina Lucretia Borgia de Aragonia filia Sanctiſſimi Domini Noſtri itura Spoletum & ejus Arcem, cujus ipſa Gubernatrix facta eſt, & cum ea Dominus Joffredus Borgia de Aragonia Princeps ſuus frater. Præmiſit multas ſalmas bonorum, quas Papa in Lodia ſuperiori ſupra portam palatii contemplabatur. Præceſſerunt eos omnes de cuſtodia Palatii, & Gubernator Urbis à platea Sancti Petri uſque ad pontem Sancti Angeli. Aſſociavit eam Orator Regis Neapolitani, & multi Prælati.

Feria ſexta nona Auguſti fuit Conciſtorium ſecretum, in quo Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Borgia pronunciatus eſt, & publicatus fuit Legatus de latere totius Chriſtianitatis.

Feria quinta decima quarta Auguſti obiit Reverendus Pater Dominus Aloyſius Capra Epiſcopus Piſaurienſis Cancellariæ Apoſtolicæ Regens.

Feria ſexta decima ſexta Auguſti Reverendus Pater Dominus Andreas de Spiritibus Cameræ Apoſtolicæ Clericus iturus ad palatium in platea Sancti Celſi fuit à quodam Viterbienſi equeſtri invaſus cum enſe evaginato, & parum in pectore læſus. Et cum aſtantes clamarent, aufugit, clamans: Viſo, viſo, & intravit palatium Reverendiſſimi Domini Cardinalis de Urſinis.

Sabbato, decima ſeptima Auguſti fuit per Urbem publice proclamatum, ut quicunque creditor eſſet Reverendiſſimi Domini Cardinalis Borgiæ uſque ad ſummam ducatorum 200. veniret ad Magiſtrum domus, & ſatisfaceret.

Feria ſecunda vigeſima ſexta ejuſdem menſis Dominus Cardinalis Borgia iter ſuum arripuit verſus Venetias, & alias partes legationis ſuæ, aſſociatus ab Archiepiſcopo Vintimilienſi & Veſtano & aliis.

Diebus præteritis tertia Septembris nunciatum eſt Romæ, Regem Franciæ Alexandriam, Dertonam & multas alias civitates & loca Ducatus Mediolanenſis ſibi ſubjugaſſe, Illuſtrem Dominum Ludovicum Ducem Mediolani circa finem Auguſti proxime præteriti à Mediolano receſſiſſe per lacum Cumanum ad Sereniſſimum Romanorum Regem, filios ſuos cum Reverendiſſimo Domino Aſcanio præmiſiſſe, ac ſeptem milliones auri ſecum deportaſſe. Dixiſſe ante receſſum ſuum ex Mediolano Oratori Dominii Venetorum: Vos Domini Veneti mittitis mihi Regem Franciæ ad prandium, certifico firmiter, vos eum habituros ad cœnam. Poſt ejus receſſum Mediolanum ſe ditioni Regis

gis Franchorum ſubmiſiſſe. Et multa alia dicta, Caſtellanum Caſtri Mediolani, in quo erant quatuor mille Alemanni, & circa quinque Itali, quod Caſtrum bombardis, ſcopetis & omnibus generibus armorum abundat, & proviſionem grani & omnium neceſſariorum pro tribus annis, perſonis prædictis ac alia ad defenſionem habebat, de Caſtro ipſo Regi Franciæ conſignando tractaſſe, & receptis ab ipſo Rege multis millibus Scutorum, & quodam Statu in Regno Franciæ, Caſtrum ipſum decima ſeptima præſentis menſis Domino Jacobo de Trivultio nomine Regis acceptandum conſignaſſe.

Feria ſecunda vigeſima tertia ejuſdem menſis Sanctiſſimus Dominus Noſter receſſit ex Urbe, iturus ad Civitatem Nepeſinam, quam nuper receperat de potentia Cardinalis Aſcanii, cui eam in aſſumptione ſua ad Papatum donaverat. Venerunt etiam illuc ex Spoleto Domina Lucretia Pontificis filia cum Principe fratre & Duce Vigiliarum marito, qui Pontificis ſuaſu nuper ad eam redierat, ubi recreatus eſt Pontifex.

Die Martis prima Octobris Dominus Cardinalis Urſinus receſſit ex Urbe, iturus Mediolanum ad Regem Franciæ.

Superioribus diebus per quendam exceſſum Reverendi Patris Domini Jacobi Protonotarii de Sermoneta Sanctiſſimus Dominus Noſter detineri fecit eundem Protonotarium in Caſtro Sancti Angeli, & oppidum Sermonetæ cum omnibus pertinentiis ditioni immediatæ Romanæ Eccleſiæ ſubjugavit. Venerunt propterea plures cives & incolæ ejuſdem terræ ad Urbem, & in manibus Sanctiſſimi Domini Noſtri in præſentia Præſidentium Cameræ Apoſtolicæ fidelitatem promiſerunt.

Dominica ſexta Octobris, Ludovico Franchorum Regi Chriſtianiſſimo ex Binaſco, quod oppidum non longe à Mediolano pluſquam decem millia paſſuum, obviam proceſſerunt ordine ſequenti:

Primo equites quadringenti, pueri impuberes aureatis veſtibus induti, variis gemmis ornati, ſinguli olivarum ramos portantes manibus, in quibus Franchorum Regum inſignia, parvulis vexillis, cœruleo colore confectis. Picta erant cum carminibus & elogiis, alia quippe Regem magnum venire, altera liberatorem patriæ adeſſe prædicabant. Aſſiſtebant ipſis pueris ſingulis duo vel tres juvenes pedeſtres pari habitu veſtiti, geſtantes etiam ipſi vexillum unum magnum ex ſerico cum Franciæ inſignibus. Habita quoque eſt ab altero ipſorum puerorum elegans oratio, quæ concludebat, ipſum Regem non minus liberos ipſos, quam Parentes eorum à libidine & furore tyranni liberaſſe.

Deinde quingenti juvenes infra quindecim vel ſedecim annos pretioſiſſimo ornatu veſtiti cum magno vexillo ſerico & ejuſdem Franciæ inſignibus. Accedebant 24. annis ſenes, & majeſtate venerabiles, 50. annorum, aureis veſtibus inſignes, quorum ſex magnos biretos, pretioſiſſimis pellibus munitos, more Senatorum, ipſius Urbis claves ex auro ſolido ad ſexaginta millium aureorum æſtimationem eidem Regi præſentarunt.

Poſt eos vero triginta Doctores, totidem equites talia veſtimenta ex ſerico cremeſino induti, & mantelo ex purpura, & ſingulas aureas torques ſinguli geſtantes, pallium aureum, ſub quo Rex ipſe Mediolanum eſt ingreſſus, & Ducale capitis tegmen pellibus pretioſiſſimis externis decoratum, inſtar Regalis Diadematis deferentes.

Poſtmodum multitudo magna aliorum Nobilium Civium, vario ornatu & veſtitu pretioſiſſimo equis reſidentes, quæ multitudo erat pene innumerabilis.

Ordinem vero Cleri & Religioſorum, qui obviam præceſſerunt cum alia populi multitudine infinita cum ſanctis reliquiis brevitatis gratia duxi prætermittendum.

Modus autem ingreſſus ejuſdem Regis ſe habuit in ſequentem modum:

Præcedebant ſexies mille Guaſcones pedeſtres baliſtam & enſem geſtantes, lorica & galea armati, ducenti ordine per turmas, ſimili veſtitu procedentes, deferentes albam Crucem in pectore, & aliam à tergo. Cuilibet turmæ Dux ſeu Capitaneus eques præerat, qui ex ſerico indutus erat, deinde ſequebantur quater mille Sagittarii Normanni & Picardi congruenti ordine, ut ſupra, incedentes.

Item quater mille Suevi anteriori parte duntaxat armati, præacutas grandes lanceas & gladium geſtantes. Hos ſequebantur pueri, deinde juvenes, poſtea ſeniores antedicti.

Poſtea 400. Archiferi cuſtodes Regis equis reſidentes broca & galea armati, arcus tenſos, & unam ad caput equi, & aliam ad latus paratas ſagittas habentes.

Sequebantur centum Elvetii cuſtodes corporis Regis æquali ornatu ſinguli, pileos croceos cum magnis plumaribus deferentes.

Deinde Officiales Regni, utputa, Theſaurarii, Generales, Magiſtri domus, Secretarii, Camerarii &c.

Poſtea equites numero 50. quoniam reliqui per poſtas erant deputati à Mediolano uſque ad locum, ubi Regina reſidet.

Poſt hos Haraldi armorum in ornatu ſuo & Inſignibus Franciæ. Item Reges armorum cum ſimili ornatu magnas argenteas mazzas coronis ornatus deferentes.

Poſtmodum 170. Bucinæ nonnullæ ipſius Regis, quædam Capitaneorum & Ducum, videlicet Sabaudiæ, Valentiæ & Ferrariæ, & Marchionum Mantuæ, Montisferrati, Salutiarum & aliorum.

Hos ſequebantur Mareſcali & alii Magnates Franciæ & plures alii.

Deinde ſex Magni Equites phalerati & ornati auratis tegumentis à capite uſque ad pedes pari ornatu veſtituque.

Poſt hos equum Regalem velluto cæleſti coopertum Liliis aureis undique ſparſis duo juvenes auratis veſtibus induti nemine inſidente conducebant.

Seque-

Sequebatur major ſcutifer Franciæ pretioſiſſime ornatus ſecundum officii ſui dignitatem equo magno cooperto inſidens magnum gladium in vagina aurea, azuro & liliis aureis ornata & picta, geſtans, qui quidem gladius ferrum deſignat juſtitiæ.

A latere vero Regis puer parvulus equo magno inſedens, veſtitus velluto, azzuro & liliis aureis galeam magnam geſtabat in capite coronatam parva corona, liliis aureis, & gemmis ornata æſtimationis 50000. aureorum.

Poſtea 30. Doctores & 30. milites, ut ſupra narratum eſt, ornati & amicti pedibus cum Rege ipſo gradiebantur, quorum aliqui pallium ſupra deferebant, alii circa eundem Regem incedebant. Reliqui fimbrias Regiæ chlamidis, nonnulli etiam Regium equum cum parvulis chordulis ſericeis frenum ducebant, alii tantum aſſiſtebant. Qua de re interrogati cum fuiſſent plurimi, quid ſibi vellet, quod tam Excellentes & pretioſiſſimo amictu ornati, eo modo pedibus incederent, reſponderunt, Principem debere ad latus ejus ſequentes Doctores habere, ut reip. conſulatur, milites vero, qui Principis mandata exequantur. Quod autem pedibus ſeu pedeſtres ambulent, quod debeant etiam onera reipublicæ cum ipſo Principe ſupportare, ipſeque Princeps eorum humeris fretus Reipublicæ onera gerat: Purpurati vero, ut debeant cæteros doctrina & virtute præcellere. Pallium ſive ſupercilium ſub ipſo Rege, & ſub quo Rex inſedebat, & auro contexto 12. baculis aureatis deferebant, in cujus medio magna corona aurea quatuor ſericeis chordulis dependens, in qua ſcutum erat cum Inſignibus Franciæ & Mediolani mixtum, ſuper vero Mediolani Inſignia aurea Ducalis Corona exiſtebat, ipſaque Corona Regalis, utraque videlicet Inſignia Franciæ & Mediolani continebat.

Rex veſtitus erat magna veſte ex aureo tiriato contexta, & ſub illa chlamide Ducali ex ſimili auro & pellibus pretioſiſſimis ornata, in capite Biretum antedictum geſtabat.

Sequebantur Regem Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Borgia, ſedis Apoſtolicæ Legatus de latere, & cum eo Cardinalis Sancti Petri ad Vincula.

Poſt eos Cardinalis Rhotomagenſis & Illuſtris Dux Sabaudiæ, qui ſupra equum ſuum geſtabat ornamenta æſtimationis 50. millium Ducatorum. His accedebant Excellentiſſimi Valentiæ & Ferrariæ Duces ditiſſime exornati. Succedebant Mantuæ & Montisferrati Marchiones amictu & ornatu ſumptuoſo & magni pretii.

Poſtmodum Oratores Venetorum, quorum duo præcedebant magnas chlamides auro contextas pretioſiſſimis pellibus, reliqui vero pretioſiſſime ornati erant.

Poſt hos Januenſium Oratores viginti quatuor amictu ſplendido, & alii Oratores & Magnates Curiam Regiam ſequentes.

Hos ſequebantur 200. Nobiles Regiæ domus omnes armati geſa & mazzas ferreas gerentes, equis inſedentes, & pileos cum plumaribus geſtantes.

Succedebant præterea 1200. lanceæ ordinariæ nuncupatæ pari ornatu cum Nobilibus Regiæ domus, cuncti cum ſuis Ducibus ſeu Capitaneis & vexillis miro ordine.

Poſtea 2200. Archiferi equites additi lanceis ſupra dictis. Quælibet enim lancea habebat Archiferum ſuum.

Poſtremo quam plures extra ordinem belligeri ad numerum 3000. qui dentes longiores noſtris habent, & potius vellent centum annis in bello vivere, quam diem unum pacificum agere, aſſeruntque ſe velle contra montes & Alpes pugnare, atque etiam contra Turchas, niſi Rex eos Neapolim mittat. Sequebatur infinitus populi numerus pene incredibilis.

Rex ad Arcem Mediolani deductus eſt, quam invenit ditiſſime & optime munitam, qui ingrediens Machinarum emiſſionibus ita aer pulſatus eſt, & tibiarum & muſicorum innumerabilium ſonitu, ut ſumma infimis, & infima ſummis mixta eſſe viderentur, in quo quidem ingreſſu non creditur fuiſſe Mediolani unquam antea viſam Nobilium Virorum tantam multitudinem.

Cæterorum armatorum gentes, videlicet 600. lanceæ cum maximo aliorum equitum numero diſtributa erant per Caſtra & fortalitia & pro munitione fortalitiorum, & propter inimicorum incurſus.

Cauſam tam repentinæ amiſſionis Ducatus & Status Mediolani ſupra ex oblivione non adnotavi. Illuſtris Dominus Ludovicus Dux Mediolani videns magnum apparatum & copias gentium per Regem Franciæ contra ſe parari, cognoſcens, ſubditorum ſuorum animos erga eum infenſos propter nimia onera eis compoſita, & ſciens, propterea ſe non poſſe Gallis reſiſtere, cum videret periculum ſibi amittendi Statum imminere, ſi Rex Romanorum ſibi non ſuccurreret, ſtatuit de Mediolano recedere, & ire verſus Terras Regis Romanorum. Communicavit hoc ſuum propoſitum Regali Secretario & Oratori ſecum exiſtenti, qui Duci ſubvenire exiſtimans ſcripſit Romanorum Regi ad ſubveniendum Duci, niſi celeriter opportunum ſubſidium mittatur, non poſſe reſiſtere, & oportere à Mediolano recedere. Nuncius has literas deferens, & terras Venetorum tranſiens, captus eſt, & litteræ lectæ miſſæ Regi Franciæ, qui eas miſit Capitaneo exercitus ſui cum mandato, ut Ducatum Mediolani invaderet, quod factum eſt. Veneti ex fœdere & pacto cum Rege Franchorum inito aſſecuti ſunt Civitatem Cremonenſem & omnes terras & loca ultra flumen Addam à Mediolano conſtituta. Obiit ſuperioribus diebus menſis Septembris Reverendus Pater, Dominus Epiſcopus Tiburtinus, & Epiſcopus Ferrentinus, qui per miſeriam ſuorum ſine pompa in nocte ſunt ſepulti.

Feria ſexta, nona Octobris in Secreto Conciſtorio Sanctiſſimus Dominus Noſter pronuntiavit ſedis Apoſtolicæ Legatum in Civitatibus, Peru-

Peruſina & Tudertina cum pertinentiis ſuis, excepta civitate Spoletana cum pertinentiis ſuis, quam reſervavit Lucretiæ filiæ ſuæ, Dominum Cardinalem Gurcenſem, & ei Fulginatenſem priorem legationem ſuam reſervavit. Et idem Sanctiſſimus Dominus Noſter poſt receſſum Cardinalis Aſcanii Legati Bononiæ pronuntiavit Legatum ejuſdem Bononiæ Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Borgiam.

Feria ſecunda decima quarta Octobris rediit ad Urbem Domina Lucretia Borgia de Aragonia filia Papæ cum Principe germano, & Duce ſuo marito.

Feria tertia decima quinta ejuſdem receſſit ab Urbe Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Grimanus iturus Venetias pro liberatione Domini Antonii Grimani generi, per Dominium Venetorum detenti.

Nam cum Rex Franciæ, ut Ducem Mediolani facilius evinceret, ſe Venetiis colligaſſet, & in eventum victoriæ Cremonam & omnia alia loca, caſtra, terras & oppida ultra fluvium Addam, ſeu citra reſpective à parte civitatis Bergomenſis & Briſcienſis ſita, Dominio Venetorum libere perpetuo addixiſſet Magnus Turca magnam claſſem maritimam paravit, de quo Veneti ſuſpicati, & ipſi claſſem Venetorum ordinarunt ad loca Turcæ vicina, cui claſſi Venetorum Rex Franciæ, & Magnificus Magiſter Magnus Rhodi plures naves dederunt.

Conſtituerunt Veneti claſis ſuæ Capitaneum Dominum Antonium Grimanum Procuratorem Sancti Marci, magni nominis virum, qui ad locum deputatum perventus; cum Turca verſus Corfu potenti armata pergeret, dictus Capitaneus eum formidans, non auſus eſt ei reſiſtere, ſed ad partem ſe recepit. Unde Turcæ potenter Corfu invadentes ditioni ſuæ ſubjugarunt, cujus rei cauſam prædicto Capitaneo dederunt, & illum detentum Venetias mitti mandarunt. Et cum pro commiſſo crimine puniri dubitaverit, ideo præfatus Cardinalis Venetias profectus eſt, ubi ſingulis noctibus ſecrete apud Patronos hinc & inde Genitoris ſui innocentiam declarabat, & ejus liberationem practicabat.

His diebus Sanctiſſimus Dominus Noſter ficta cauſa, quod Domini Vicarii Ariminis, Piſauri, Immolenſis, Forolivienſis, Camerini, Faventiæ, & Dux Urbini Feudatorii Eccleſiæ Romanæ cenſum Cameræ Apoſtolicæ annuatim debitum non perſolverant, Auctoritas Apoſtolica non tamen Conciſtorialiter privavit eos, & privatos declaravit. Præterea Communitas Mediolani mutuavit Cameræ Apoſtolicæ 45000. Ducatos pro conducendis gentibus armorum ad intrandum manu forti civitates prædictas. Pecunias hujuſmodi recepit Dominus Cæſar Borgia Dux Valentiæ filius Papæ, Capitaneus gentium prædictarum, & pro earum reſtitutione obligaverunt ſe Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Borgia Legatus, & Sancti Petri ad Vincula.

Dominica quinta Octobris obiit Frater Santor Generalis Ordinis Minorum, qui dicebatur reliquiſſe de bonis ſuis vaſa argentea pro credenzia valoris mille ducatorum, & ut aſſequeretur Cardinalatum, Papæ ſæpius obtuliſſe modo 30000. modo 40000. ducatos, & perſolvere voluiſſe.

Feria ſexta prima Novembris in nocte Domina Lucretia filia Papæ genuit filium maſculum, quod fuit omnibus Cardinalibus nuntiatum, & nuncianti donatum à ſingulis Cardinalibus Ducatos duos, & plus & minus.

Sabbato ſecunda Novembris obiit Joannes Maradus, Tullenſis & Segobrienſis Electus, qui portatus fuit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de pace ſepeliendus.

Domenica tertia Novembris Reverendus Pater Dominus Ludovicus Agnellus Archiepiſcopus Cuſentinus peſte infectus vita functus eſt Viterbii, ubi erat Gubernator.

Feria quarta ſexta Novembris Reverendus Pater Dominus Epiſcopus Sleſvicenſis Locumtenens Rotæ me præſente emiſit ſpiritum.

Feria quinta ſeptima Novembris Illuſtriſſimus Ludovicus Rex Franciæ receſſit de civitate Mediolani, rediturus ad Franciam, & ſecum duxit Illuſtrem Principem Franciſcum Mariam Sfortiam Vice Comitem, primogenitum quondam Joannis Galeatii Ducis Mediolani.

Idem Rex interim quod habuit ex Francia nova, ex Regina uxore ſua filiam ſibi natam eſſe, de quo parum gaviſus eſt. Habuit deinde alia nova de ejuſdem filiæ obitu, de quo etiam parum contriſtatus.

Feria ſecunda, undecima Novembris baptizatus eſt in Baſilica Sancti Petri in Capella Sixti IV. per Reverendisſimum Dominum Cardinalem Neapolitanum Rodericus natus ex Lucretia Sanctisſimi Domini Noſtri filia, ubi venerunt omnes Cardinales. Interfuerunt hujuſmodi baptiſmo Orator Regis Romanorum & Oratores Regum Angliæ, Neapolitani, Dominii Venetorum, Ducis Sabaudiæ, Florentinorum & Senenſium. Tribuna ornata fuit palliis broccati aurei, & tapeta magna in terram per totum. Venit infans baptizandus portatus à Domino Joanne Cervillon, Catalano, olim Capitaneo gentium armorum Papæ, medius inter Gubernatorem Urbis & Oratorem Regis Romanorum. Dictus Gubernator tenuit infantem, dum baptizaretur à præfato Domino Cardinali Neapolitano; Caputaquenſi Secretario & Mutinenſi Datario Epiſcopis ſuper infantem tanquam Patrinis manus tenentibus.

Infante autem Eccleſiam exeunte tantus fuit tubarum ſonitus & aliorum muſicorum, ut vix quiſque ſuum verbum audiret.

Feria tertia duodecima Novembris Archiepiſcopus Tarantinus, & Accurſius de Petra, Clerici Sacri Collegii Cardinalium donarunt nomine ejuſdem Collegii prædictæ Lucretiæ duas confecterias argenteas cum 1200. ducatis loco confectionum.

Superioribus diebus Turcæ invaſerunt Patriarchatum Aquilejenſem Dominii Venetorum, & illum depopularunt, villas combuſſerunt, & magna damna intulerunt. Idem fecerunt

runt duabus villis Sereniſſimi Romanorum Regis adjacentibus.

Feria quarta decima quinta Novembris lectæ fuerunt confictæ litteræ, neſcio ſub cujus nomine ſcriptæ de tregua facta inter Romanorum & Franciæ Reges usque ad menſem Aprilis proxime futuri.

Feria ſecunda decima octava Novembris Dominus Cæſar Borgia de Aragonia Dux Valentinus per poſtas cum uno Camerario ſuo & fratre quondam Joannis Marades Electi Tullenſis ſecrete rediit ad Urbem ad palatium Papæ, cum quo manſit usque ad diem Jovis, quo in mane receſſit etiam ſecrete, aſſociatus tamen à gentibus Papæ, equitavit verſus Imolam, quam parum poſt violenter ſibi ſubegit cum caſtro, & filios quondam Hieronymi Comitis, Nepotes Domini Cardinalis Sancti Georgii, ejusdem civitatis Dominos violenter ſpoliavit.

Eadem die Jovis poſt prandium idem Reverendiſſimus Dominus Cardinalis equitavit cum ſuis ad venationem, & cum eſſet prope Caſtrum Jubilæi, remiſſis ad Urbem pluribus de ſua familia, ipſe Cardinalis equitavit ad Montem rotundum.

In ſero ejusdem diei quidam Thomaſinus de Forolivio Muſicus Papæ cum ſocio ſuo capti fuerunt, & ad caſtrum Sancti Angeli ducti & carcerati, eo quod hic Thomaſinus Romam venerat cum certis litteris venenatis, quas in unam cannam repoſuerat Sanctiſſimo Domino Noſtro conſignandam ſub velamine, quod eſſent litteræ communitatis Forolivienſis petentis cum Pontifice compoſitionem.

Quas ſi Papa accepiſſet, eum venenaſſent, adeo, ut ſine ſpe remedii poſt modicas horas cecidiſſet mortuus, & ut introductionem haberet ad Pontificem, miſit pro quodam amico ſuo Thomaſino de Forolivio ſenatore Joannis Borgiæ filii Papæ, & ſucceſſive pro quodam alio proviſionato cuſtode portæ palatii Papæ, quibus tantum de propoſito ſuo communicavit. Quod pervenit ad aures Pontificis, cujus juſſu fuerunt carcerati, & ad ſtatim examinati, rem fuerunt de plano confeſſi, & ſubjuncto illi principali: An cogitavit tanto facinore perpetrato eum non potuiſſe mortis periculum evadere? reſpondit, ſpem ſibi firmam fuiſſe, Pontifice mortuo, civitates Forolivienſem & Imolenſem ab obſidione Cæſaris Ducis Valentini filii Papæ liberari, & Dominam earundem civitatum relictam quondam Comitis Hieronymi, Patronam ſuam, quæ eum à juventute nutriverat, fuiſſe pacificatam, pro qua ſi poſſet decies mori, mortem ſubire paratus eſſet, & non timeret.

Poſt paucos dies receſſit de Monterotundo prædictus Dominus Cardinalis Sancti Georgii, & per colles & valles, cum non omnibus confideret, pertranſiens, cum paucis ſervitoribus ſuis pervenit ad Tarranam.

Dominica vigeſima quarta Novembris fuit cantata Miſſa in Eccleſia Beatæ Mariæ de pace pro gratiarum actione, quod Pontifex à veneno & inſidiis inimicorum liberatus eſſet.

Feria quarta undecima Decembris, venerunt nova Papæ, Cæſarem Ducem Valentinum expugnaſſe caſtrum Imolenſe, illudque ſibi ſubjugaſſe.

Dominica tertia Adventus decima quinta Decembris, venerunt ad Urbem duo Galli, Dominus Ludovicus Borbonus, conſanguineus Regis Franciæ, & Himbertus Baro Viennenſis Conſiliarius ejusdem Regis. Primus habuit locum in Capella in plano ſolii Papæ, & alter poſt Senatorem, quod ſuæ Sanctitati placuit.

Dominica quarta Adventus vigeſima ſecunda Decembris fuit publicata prima vice Bulla Jubilæi per Urbem, & proclamatum, quod omnis Clerus debeat Vigilia Nativitatis Domini hora veſperorum ad Baſilicam Sancti Petri venire, & apertioni portæ Sanctæ intereſſe.

Die vigeſima quarta Decembris completa eſt ruptio viæ novæ rectæ à porta Caſtri Sancti Angeli ad portam palatii Apoſtolici, & antiqua via fuit clauſa.

Eadem die Vigilia Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti Papa in Pontificali deſcendit in Baſilica Sancti Petri pro veſperis dicendis, & hora vigeſima venit proceſſionaliter ſub baldachino, manu ſiniſtra candelam inauratam ardentem portans ad aperiendam portam ſanctam, ubi cantatis Antiphonis ad hoc ordinatis Papa dedit tres ictus cum martello ad hoc deſtinato ad dictam portam, & poſtea proſecuti ſunt muratores, & antequam Papa intraret portam, retroceſſerunt Reverendiſſimi Domini Cardinales Oliſiponenſis, Urſinus, & Archiepiſcopus Raguſinus, ituri ad Baſilicas, aperturi ibidem portas aureas, prout ſibi fuerat commiſſum à Sanctiſſimo Domino Noſtro.

Sed cum Abbas & Monachi Monaſterii Sancti Pauli neſcirent, quænam porta aurea eſſet in Eccleſia prædicta aperienda, propterea ſupra dictus Archiepiſcopus aperuit tres omnes portas in facie Eccleſiæ obſtructas, potius, ut exiſtimo, ad præcludendum malum aerem, quam alia ratione muratas.

Interim Papa admonuit, & fecit admonere, ut nullus ante Sanctitatem Suam præſumeret portam pertranſire. Intravit Papa per dictam portam, & ſecuti ſunt etiam Cruce ſua Cardinales & Prælati Cantoribus cantantibus: Te Deum laudamus.

Annus Jubilæi MCCCCC. ſedente Alexandro Papa ſexto.

Feria tertia Vigilia circumciſionis Domini fuerunt Veſperæ Papales in Capella Papa præſente, quibus finitis publicati ſunt novi Officiales Urbis, qui jurarunt fidelitatem & obedientiam Sanctiſſimo Domino Noſtro more ſolito.

Feria quarta prima Januarii Sanctiſſimus Dominus Noſter fecit Cancellariæ Apoſtolicæ Regentem, & Reverendiſſimi Vice-Cancellarii Locumtenentem Reverendum Patrem Dominum Archiepiſcopum Raguſinum.

Poſt prandium Sanctiſſimus Dominus Noſter ivit per deambulationem de palatio ſuo ad Caſtrum Sancti Angeli, ubi Dominam Lucretiam filiam ſuam ante Caſtrum prædictum equitantem

tantem, ituram ad Eccleſiam Lateranenſem cum equis circiter 200. cum magna Nobilium Virorum & mulierum comitiva ſpectavit. Prædicta Domina Lucretia à ſiniſtris ſuis habebat Dominum Alphonſum de Aragonia ſuum maritum, & poſt eos Capitaneus cuſtodiæ Palatii frater Reverendiſſimi Domini Cardinalis Borgiæ, & à dextris ejus quædam mulier, quos ſequebantur multæ aliæ mulieres, habentes ſingulos Nobiles à ſiniſtris.

Incipit ſecunda pars Libri cæremonialis Sanctiſſimi Domini Noſtri Alexandri Papæ VI.

Feria quinta ſecunda menſis Januarii Reverendus Pater Dominus Epiſcopus Raguſinus poſt præſtitum juramentum de officio hujusmodi fideliter exercendo, in manibus Sanctiſſimi Domini Noſtri, hora Cancellariæ venit ad Cancellariam Apoſtolicam, & Bullam deſuper ſibi conceſſam exhibuit ibidem, & publice legit, & manſit ibi ſedens Officium ſibi commiſſum exercitaturus.

Veneris tertia Januarii obiit Epiſcopus Patavinus de Paralyſia.

Die Martis decima quarta Januarii nunciatum eſt per Urbem, Arcem Forolivienſem fraudulenter & violenter, & in ea Magnificam Dominam Comitiſſam, relictam quondam Comitis Riarii, ab Illuſtri Domino Duce Valentino eſſe captam, cæteris omnis interfectis.

Præter hæc etiam nuntiatum eſt, Dominum Cardinalem Borgiam ex Bononia cum quatuor tantum ex ſuis per portas Urbinum applicuiſſe, ut Romam perveniret, & ibidem febrim ipſum invaſiſſe, Medicis ſuſpectam, de quo Papa fuit per Dominum Epiſcopum Tiburtinum cum eodem Cardinali exiſtentem, & deinde per alium nuncium ſignificatum, febrim periculoſam non eſſe, & quod morbilli apparerent, quorum cauſa febris advenerat, quodque Cardinalis ipſe captura Arcis Forolivienſis intellecta equum aſcenderat iturus Forolivium ad Ducem illi congratulaturus de victoria, & cum celeri acceſſu Forum Sempronium perveniſſet, febrim vehementiſſimam rediiſſe, de qua exſpiravit in nocte die decima ſexta Januarii. Cadaver ejus portatum fuit ad Urbem die decima ſeptima ejusdem, depoſitum in Eccleſia Beatæ Mariæ de Populo, ubi nulla ejus memoria habetur, nec ſunt celebratæ exequiæ.

Feria ſecunda vigeſima ſecunda Januarii in Publico Conciſtorio venerunt Oratores Regis Navarræ pro obedientia præſtanda Sanctiſſimo Domino Noſtro, qui præſentarunt litteras miſſivas eidem Papæ, à quo fuerunt recepti ad oſculum pedis, manus & oris more ſolito. Litteræ continebant, & illos nominabant, ſcilicet unus conſanguineus Regis, & alius Conſiliarius Regis. Deinde fecit orationem, in qua nominavit Papam conſanguineum Regis. Neſcio, unde hæc conſanguinitas procederet. Papa in reſponſione confeſſus eſt, ſe conſanguineum Regis eſſe, ſubjungens, divina diſpoſitione, per matrimonium hujusmodi conſanguinitatem eſſe remotam. Poſt hæc venerunt quater mille milites Hiſpani ad oſculum pedis pro honore, quia dicti Oratores nullum familiarem habuerunt. Familia Dominæ Lucretiæ filiæ Papæ aſſociavit dictos Oratores ad eorum hoſpitium. Dicitur, uxor Ducis Valentini filii Papæ eſſe ſoror Regis prædicti.

Dominica ſecunda Februarii in Capella &c. interfuerunt Oratores tres Piſanorum, poſt alios Oratores conqueſtus eſt Florentinus Papæ, qui mandavit, ut ipſos Oratores Piſanos ponerem ad gradus ſolii ſui. Interfuit etiam Orator Regis Navarræ, qui habuit locum immediate poſt Oratorem Regis Romani, quia non interfuerunt alii Oratores Regales. Dixit mihi Cardinalis Sanctæ Praxedis, locum præferri dicto Oratori Regis Navarræ ante Oratorem Regis Neapolitani, propter antiquitatem Regis Navarræ.

Interfuerunt etiam duo Oratores Imolenſes, & duo Forolivienſes, qui juſſu Papæ ſederunt in bancho Oratorum poſt Oratores, & Papa dedit ſeniori Forolivienſi Oratori ultra ſuam candelam, unam candelam albam pro Duce Valentino.

Superioribus diebus captus fuit, & in Caſtrum Sancti Angeli ductus Reverendus Pater Dominus Petrus de Aranda, Epiſcopus Calaguritanus, Magiſter domus Palatii Apoſtolici, de fide & hæreſi ſuſpectus, & commiſſum examen ejus & proceſſus inſtructio Reverendo Patri Domino Archiepiſcopo Raguſino Urbis Gubernatori, Domino Pyrrho, Cæſenatenſi Epiſcopo, Cameræ Auditori, & Domino Egerdo Epiſcopo Slevicenſi, rotæ Auditoribus, Locumtenenti, qui ab uno Dominorum Conſiliariorum poſtea intellexi, quod produxit pro purgatione ſua communi teſtes, quorum nullus fuit, qui non deponeret aliquid contra eum. Aſſertum autem fuit, inter alia ipſum fateri & dicere, Legem Moſaicam habere unum principium, Chriſtianam autem tria, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, ſed Chriſtum paſſum non eſſe, ſi eſt Deus, ſe orando dixiſſe: Gloria Patri, ſicut erat, omiſſis filio & Spiritu Sancto, ſe feciſſe prandium, antequam celebraret, Veneris, Sancti, & aliis diebus prohibitis comediſſe carnes, Indulgentias nihil eſſe vel operari, & eſſe inventas à Presbyteris pro eorum commodo, non eſſe infernum neque purgatorium, ſed paradiſum tantum, & multa alia.

Diebus præteritis nuntiatum fuit Romæ, Alemannos cum magna potentia veniſſe ad Lacum Cumanum, quod Dominus Robertus Orator Romanorum dixit Pontifici, nullas tamen litteras habuit. Dictum etiam fuit de concordia Ducis Mediolani per Epiſcopos Sedunenſem & Sorentinum firmata, & 20000. Ducatis per Ducem Mediolani ſingulis annis perſolvendis.

Die lunæ tertia Februarii fuit mihi dictum per Oratorem Regis Romanorum, quod Dominus Cardinalis Aſcanius eadem die intraſſet Mediolanum, & cum eo Rex prædictus, & Illuſtris Cardinalis Sancti Severini. In nocte poſt Jovis ejusdem menſis venerunt quatuor Ca-

Caballarii ad Urbem cum litteris de introitu prædictorum die tertia dicti Mediolanum cum Duce Saxoniæ, & 3000. equites, & 10000. pedites, & cum caruciis bombardarum & pulveris. Eadem die ſexta Aſcanius cum 13000. peditibus equitavit Papiam, ubi fuit receptus à civibus. Dominus Jacobus de Trivultio, qui erat in Caſtro, exivit, & Caſtrum obtulit ſe ſibi daturum.

Feria tertia quarta Februarii Reverendus Pater Dominus Vanalius Lucenſis approbatus fuit in examine. Fuit coram Cardinali Alexandrino in domo ſua per Auditores Rotæ, admiſſusque die Veneris, ſeptima ejusdem menſis, in Camera Apoſtolica.

Feria tertia duodecima Februarii Camera Apoſtolica vendidit Dominæ Lucretiæ Borgiæ filiæ Papæ oppidum Sermonetæ cum Caſtro & omnibus pertinentiis pro 80000. Ducatis, quod pretium ipſa Camera ab eadem Domina Lucretia manualiter, & in numerata pecunia habuiſſe eſt confeſſa.

Feria quinta, vigeſima Februarii Reverendus Pater Dominus Epiſcopus Parentinus Magiſter domus Cardinalis Cæſarini heri, ut dicebant, peſte infectus, diem clauſit extremum, neſcio, ubi vel quomodo ſepultus eſt, cum Patronus ſuus careat omni bonitate & humanitate.

Ordinatum fuit, quod ſingulis diebus Dominicis oſtendatur Veronica populo per totum hunc Annum Jubilæi.

Feria ſecunda vigeſima quarta ejusdem menſis Orator Magni Turcæ equitavit ad palatium Apoſtolicum, ut à Sanctiſſimo Domino Noſtro audiretur, aſſociatus ab Oratore Venetorum, neſcio quomodo vel quando intravit in Urbe, quia nunquam ſuum adventum audivi.

Feria quarta vigeſima ſexta Februarii intimatum fuit de mandato Papæ omnibus Cardinalibus, quod dicta die hora decima nona mitterent familias ſuas obviam Illuſtri Duci Valentino extra portam de Populo.

Die Veneris vigeſima prima hujus Dominus Cardinalis Urſinus venit obviam Duci usque ad Civitatem Caſtellanum, & die Sabbati Dominus Cardinalis de Farneſio ivit obviam eidem usque ad eundem locum, & hoc mane Dominus Cardinalis Capuanus ivit obviam dicto Duci ad tria vel quatuor milliaria, Oratores etiam omnes equitarunt usque extra portam Milvium usque ad prata, ibidem Ducem expectantes una cum familia Papæ & Cardinalium. Dux intravit portam inter 22. & 23. horas, receptus ab omnibus ſupra dictis Oratoribus, familiis & Officialibus. Cardinales prædicti expectaverunt eum extra portam, ubi detectis capitibus receperunt Ducem, detecto capite eis gratias agentem, qui equitavit medius inter Cardinales prædictos usque ad Palatium. Præceſſerunt centum ſalmæ Ducis nigris coopertis. Ego non potui ordinare familias, quia erant pedites Ducis circiter mille Scorrenſes & Guaſcones ſub quinque vexillis armorum Ducis, qui non curarunt ordinem noſtrum. Venerunt etiam obviam Duci pedites Papæ Lanzæ rottæ cum vexillo Sancti Andreæ. Voluerunt Scorenſes, ut lanzæ rottæ deponerent vexilla, quod recuſarunt, unde orta eſt inter eos magna contentio, quam Dux ſedavit. Præceſſerunt Scorrenſes & Guaſcones cum ſuis vexillis, quos ſecuti ſunt lanzæ rottæ cum ſuis, deinde Nobiles Ducis circiter 50. Dux habuit circa ſe 200. Staſſerios, ſinguli roncones novos manu deferentes, & diploides de velluto nigro. Dux indutus erat veſte velluti nigri usque ad genua, collanam habens ſatis ſimplicem, habuit multos tibicines, omnes cum armis ſuis, & duos Eraldos ſuos, unum Regis Franciæ, qui omnino ire volebat poſt ſervitores. Conqueſtus fuit Duci, qui mandavit ei, ut iret ante eos, quod fecit male libenter. Tubicines & alii ſonatores non ſonarunt, Duce ſic mandante. Dux ibat medius inter Cardinales prædictos, poſt eos Archiepiſcopus Raguſinus & Epiſcopus Seconienſis, Orator Franciæ, & Oratores Regum, Hiſpaniarum, Navarræ, Neapolitani & Angliæ.

Interfuerunt etiam Oratores Venetorum, Florentinorum, Sabaudiæ, & alii ſecuti ſunt gentes armorum ſub conductu Vitellotii in tanto tumultu, ut Prælati non potuerint habere loca ſua. Dux genuflexus ante Pontificem in Camera Papagalli fecit brevem orationem ad Papam in vulgari Hiſpanico, agens Papæ gratias, quod ſibi abſenti dignatus eſſet facere tantam gratiam. Neſcio, quid Papa reſponderit & in eodem ſermone. Tum Dux oſculatus eſt pedes ambos Papæ, & manum dexteram, & receptus eſt ad oris oſculum, & poſt illum Nobiles omnes, qui cum eo venerunt.

Feria quinta Martii Illuſtris Dominus Cæſar, Dux Valentinus incœpit viſitare omnes Cardinales, & non habuit ſecum aliquem Epiſcopum vel Prælatum, ſed aſſociatus fuit duntaxat à ſuis. Cum viſitaret Cardinalem Senenſem, diſcedens, de Camera ejusdem Cardinalis ivit ad ſiniſtram Cardinalis, quia nullo modo voluit accipere dexteram, licet Cardinalis cum magna inſtantia illam offerret. Idem etiam fecit cum aliis Cardinalibus.

Veneris ſexta Martii Dominus Cardinalis Gurcenſis rediit ad Urbem de Legatione ſua Peruſina ſine licentia Papæ.

Feria quarta undecima Martii fuit Conciſtorium ſecretum, ad quod vocati fuerunt Oratores Regis Romanorum, Franciæ, Angliæ, Neapolitani, Hiſpaniæ, Venetorum, Ducis Sabaudiæ & Florentinorum. Papa propoſuit periculum, quod Chriſtianis per Turchas comminabatur, & quod ſcripſiſſet de menſe Octobris proxime præteriti Regibus & Principibus Chriſtianis, qui mitterent mandata ad conſultandum & providendum neceſſitati Chriſtianæ, & nullus reſponderet. Fuit reſponſum convenire magis, prius fieri pacem & concordiam inter Principes Chriſtianos, deinde curari rem Turcarum. Fuit dictum, Papam hoc propoſuiſſe ad inſtantiam Venetorum pro eorum intereſſe particulari.

Superioribus diebus nunciatum eſt, die lunæ, vigeſima quarta menſis Februarii proxime præteri-

teriti, ex Illuſtriſſimo Archiduce Auſtriæ & Illuſtriſſima Joanna filia Regis Hiſpaniarum, natum eſſe Principem, ob quam rem Orator Regis Romanorum fecit celebrare miſſam ſolemnem cum aſſiſtentia nonnullorum Cardinalium, & Prælatorum, & aliorum devotorum.

Genealogia hujus Principis hæc eſt: Pater Philippus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Avus Paternus, Proavus Paternus, Maximilianus, Federicus Romanorum Imperator, Avia Paterna Maria, filia Ducis Burgundiæ, Proavia Materna Leonora Auguſta, filia Regis Portugalliæ, Avus Maternus Ferdinandus Aragonum Rex, Avia Materna Eliſabeth Regina Hiſpaniarum, Proavus Maternus Alphonſus, Aragoniæ, Siciliæ Rex. Per Avum Maternum genus à Romano, per aviam paternam genus à Regibus Franciæ atque Burgundiæ, per Proaviam Paternam à Regibus Portugalliæ, per maternam à Regibus Aragonum trahit hic Princeps originem.

Die Dominica quarta quadrageſimæ Sanctiſſimus Dominus Noſter, volens Illuſtrem Dominum Cæſarem Borgiam Ducem Valentinum creare Capitaneum Generalem, & Confalonerium Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & ſibi dare Roſam, exivit propterea Sua Sanctitas in Baſilicam Sancti Petri, Roſam manu ſiniſtra deferens, & prædictus Dux præceſſit ante eum in veſte broccati ricci usque ad genua, & poſt eum inceſſit unus ſcutifer Papæ deferens inſignia Confaloneriatus, ſcilicet mantum & biretum de hermelinis perlis compoſita, ac brocati auri. Dux acceſſit ad ſolium ad ſedem eminentem. Tum genuflexus ante Pontificem, qui dixit ſolitas orationes. Qua peracta Dux fuit exutus ſua veſte, quam ego accepi. Erat enim pretii 400. Ducatorum vel circa. Papa accepto manto impoſuit Duci, dicens: Induat &c. Deinde accepto bireto, impoſuit capiti Ducis, dicens in hunc modum:

Accipe inſigne Confaloneriatus &c. Dux venit ad Pontificem, & capite detecto genuflexus præſtitit fidelitatis juramentum, ſub his verbis videlicet:

Ego Cæſar, Borgia de Francia, Dux Valentinas Confalonerius Vexillifer ſeu Capitaneus Generalis Romanæ Eccleſiæ &c.

Papa deinde ſedit, & propter præeminentiam dignitatis Confaloneriatus mandavit dari locum prædicto Duci Confalonerio in Banchis Cardinalium poſt ultimum Diaconum Cardinalem.

Deinde Papa benedixit duo vexilla ſive Stendarda, unum Papæ, aliud Eccleſiæ, & baculum album groſſum longitudinis quatuor palmorum in circa.

Deinde Pontifex tradidit Duci dicta vexilla, dicens: Accipe vexilla, cœleſti benedictione ſanctificata, ſintque inimicis populi Chriſtiani terribilia, & det tibi Dominus gratiam, ut ad ipſius gloriam & honorem cum illis hoſtium cuneos potenter * ſis incolumis & ſecurus. Et dedit etiam dicto Duci baculum album.

Deinde eidem dedit roſam dicens: Accipe roſam de manibus noſtris, qui licet immerito locum Dei in terris tenemus, per quam deſignatur gaudium utriusque Hieruſalem, triumphantis & militantis Eccleſiæ. Suſcipe hanc, dilectiſſime fili, qui es ſecundum ſeculum nobilis, potens, & multa virtute præditus, & amplius omni virtute nobiliteris, tanquam roſa plantata ſuper rivos aquarum multarum, quam gratiam de ſua uberanti clementia tibi concedere dignetur.

Feria ſexta tertia Aprilis fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Sanctiſſimus Dominus Noſter per ſuam ſententiam in ſcriptis pronuntiavit, prætenſum matrimonium inter Illuſtriſſimum Regem Ungariæ & Illuſtriſſimam Dominam Beatricem, filiam Regis Neapolitani eſſe nullum, & de facto præſumptum, & impoſuit perpetuum ſilentium ipſi Beatrici, & eam condemnavit in expenſis, ſportulæ ſive propinæ fuerunt 25000. ducati.

Feria ſecunda ſexta Aprilis Reverendus Pater Dominus Antonius novus Auditor Rotæ fuit per Dominos Auditores receptus, & admisſus in Rota.

Cum nuper differentia eſſet inter quendam Burgundum, & quendam Gallum pro quodam vexillo, & Gallus vexillum ipſum Burgundo rapuiſſet, Burgundus indixit duellum Gallo. Habitum eſt igitur inter eos duellum in Teſtacea, & vicit Burgundus, pro cujus honore Principiſſa, uxor Domini Joannis filii Papæ, Principis Squillaci veſtivit duodecim ſcutiferos ſuos. Et dictum fuit, Ducem Valentinum dixiſſe, velle potius perdere 20000. ducatos, quam Gallum ſuccubuiſſe.

Sabbato undecima Aprilis Petrus Palutius Civis Romanus, qui nuper in Monte Jordano à Virgilio & Livio fratribus de Bufalis graviter injuriatus & vulneratus fuerat, intelligens, dictos Virgilium & Livium ac Gregorium eorum patruum eſſe in domo Mancinorum, invocavit auxilium Gubernatoris Urbis, qui cum Barigello & magna gente circumdederunt domum prædictam, quam viriliter exivit Livius cum certis ſuis, & fuit in platea ad ſtatim interfectus ex multis vulneribus, Virgilius & Gregorius fuerunt capti, Virgilius ductus ad Capitolium, & ibi ſuper ſcalis ſine manara, ſed cum ferretina pluribus ictibus ſibi datis capite truncatus. Gregorius fuit conſignatus Petro Palutio, qui eum duxit in domum ſuam, ubi per aliquot menſes manſit captivus. Tandem Sanctiſſimus Dominus Noſter ſcripſit pro eo, ad cujus complacentiam fuit liberatus.

Die Veneris, decima hujus, nunciatum eſt in Urbe, Ducem Mediolani & gentes ſuas à Gallis captos fuiſſe, Scorenſes autem & cæteros illæſos abiiſſe. Et id contigiſſe ante civitatem Novarienſem. Ex quo poſt quartam horam noctis auditi ſunt usque, & per totam noctem clamores, & jubilatus per Urbem: Urſo, Urſo, Francia, Francia! cum ſonitu multarum tubicinarum. Papam, dictum fuit, donaſſe nuncio, qui hæc nova attulit, centum ducatos.

Martis ſequente Orator Venetus habuit litteras de præmiſſis, & in ſero ejusdem diei facti fuerunt

fuerunt in Monte Jordano & in multis locis à partialibus Urſinorum ignes triumphales.

In nocte ſequente venit ex Lombardia unus ex gentibus Caroli Urſini, qui retulit Sanctiſſimo Domino Noſtro, Reverendiſſimum Dominum Cardinalem Aſcanium fuiſſe captum die Dominica palmarum proxima per Carolum Urſinum in quodam Caſtro Comitatus Placentini, cum eſſet in fuga cum equis circiter 600. & omnia illorum data fuiſſe in prædam, quæ aſcenderunt ad valorem 200000. ducatorum, & eundem Cardinalem cum tredecim perſonis principalioribus ſuis fuiſſe per eundem Carolum ductos Venetias.

Dominica reſurrectionis decima nona menſis Aprilis populus, qui interfuit benedictioni Papæ, æſtimatus fuit 200000. hominum.

Sabbato in Albis obiit Dominus Cardinalis Segobricenſis Romæ in domo ſua.

Veneris, decima quinta Maji, Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Aſcanius Vice-Cancellarius, qui Venetiis in principio hujus menſis conſignatus fuit Oratoribus Regis Franchorum in Franciam ducendus cum omnibus Protonotariis, Abbatibus & Prælatis, ſecum nuper captis, intravit Mediolanum in Rocheto & mantello, & poſt eum Prælati prædicti equis inſidentes, pedibus ſub equis colligatis & manibus ante. A multis ſtipendiariis Regis Franciæ aſſociatus ductus fuit ad Caſtrum Mediolani, & inde ad Franciam.

Feria tertia, decima nona Maji, Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Medices, qui ante plures menſes receſſit ab Urbe, iturus ad Allemanniam, cum paucis ex ſuis in habitu mercatorum, viſurus mundum, rediit ad Urbem.

Dominica vigeſima quarta ejusdem proclamatum fuit per Urbem, contra Corſos, propter diverſa damna, quæ peregrinis & aliis inferebant.

Per parte del Governatore dell' Alma Città di Roma, & ſuo diſtretto ſi commanda, che tutti & ſingoli Corſi dell' uno & l' altro ſeſſo, ancorche nati non foſſero di Padre & Madre Corſa di qualita, ſorte, tanto ſecolari, quanto Eccleſiaſtici, ancorche ſiano condotti alli ſtipendii di Sua Santità, che infra termine di dieci di debbano partirſi perſonalmente, & con tutti le loro famiglie dalla Città di Roma, e da tutte e ſingole provincie della Santa Chieſa, altrimente finito detto termine incorreranno le pene di confiſcatione de beni, di ribellione, & altre pene capitali contro ribelli, homicidi & robbatori di ſtradde impoſte: & trovandoſi doppò detto termine in alcuni delli luoghi di detta Santa Chieſa, ſia licito a qualunque perſona etiam, che non ſia Officiale, du punire di pena capitale, come di ſopra, & per ciaſchedum corſo, che eſſi pigliaranno o conſignaranno, haveranno ducati ſei di Camera. Ancora ſi commanda, che neſſun Barone, ne altra perſona publica ò privata, Eccleſiaſticha ò ſecolare ne Communità, overo Officiale alla Santa Chieſa ſoggetti ardiſſa alcun Corſo recettare, nelle loro terre, ne a quelli dar ajuto ò favore ſotto pena di ſcommunicà latæ ſententiæ, laquale contrafacendo ipſo facto incorrino, & li luoghi, dove ſe li dara ricetto, ſiano ipſo fatto ſottopòſti all' interdetto Eccleſiaſticho.

In oltre tali ricettanti incorrino in privatione di tutti i privileggi & confeſſioni di feudi dalla detta Santa Chieſa, & la pena di 3000. ducati d' oro, & applicarſi alla Camera Apoſtolica, nella quale pena incorrino anco li baſſali, dove ſaranno trovati, e per eſſecutione dette ſudette pene ex nunc ſi concedani le repreſaglie contro di recettanti, & loro ſudditi: Dichiarando nulle tutte licenze & privileggi, indulti & ſalvi condotti conceſſi, ò da concederſi a detti corſi, di poter entrare ò ſtare in alcun luogho o terra di ſanta Chieſa, ſalvo, che d' expreſſo mandato di Sua Santità non li foſſe per l' auvenir conceſſo.

Che neſſun navigante preſuma con loro navigli condurre ad alcuna parte ò provincia di Santa Chieſa alcun Corſo, ſotto pena di ſcommunica latæ ſententiæ, & perdita de loro navilii, & di cento ducati per ciaſhedun corſo, che conduceſſero, & tali conducenti incorrino la pena di perpetuo eſſilio da dette terre & provintie, ſalvo quelli, che con li lore vini ò mercantie ſi conduceſſero, li quali debbano preſentarſi all' Officiali del luogo, ove capitaranno, & farſi notare, & fermarſi ſolo per fin che ſiano finite loro mercantie, & il ſimile far nel ritorno, altrimente ſia ritenuto il navilio, & li compagni, & confiſcato, come ſopra.

Feria quarta vigeſima ſeptima Maji Vigilia Aſcenſionis Domini ſuſpenſi fuerunt decem & octo viri in ponte, inter hos 18. fuerunt medicus & chirurgus Hoſpitalis Sancti Joannis Lateranenſis, qui ſingulis diebus bono mane exibat cum baliſta, & interficiebat, quos poterat, & eorum pecunias auferebat. Fuit etiam dictum, quod Confeſſor ejusdem Hoſpitalis, cum in confeſſione infirmus diceret, ſe pecunias habere, renunciabat medico prædicto, qui dabat ei Recipe &c. ut expediretur, & pecunias inter eos dividebant. 13. fuerunt de illis, qui Oratorem Regis Franciæ in monte Viterbii bonis ſuis ſpoliaverunt.

Feria ſexta, quinta Junii Dominus Cardinalis Aſcanius receſſit de Caſtro Mediolani, iturus Franciam, aſſociatus à 30. Nobilibus & aliis equeſtribus.

His diebus Sanctiſſimus Dominus Noſter impoſuit vigeſimam Hebræis, & decimam Clero ad triennium ſingulis annis perſolvendam.

Taxa redituum Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium, ad cujus rationem eſt ſolvenda decima pro expeditione contra Turcas.

Reverendiſſimi Domini
Cardinalis Neapolitanus pro Ducatis - - 10000.
Cardinalis S. Petri ad Vincula pro ducatis 20000.
Cardinalis Sanctæ Mariæ in porticu pro ducatis - - - - - 15000.
Cardinalis Sancti Angeli pro ducatis - - 12000.
Cardinalis Uliſbonenſis pro ducatis - - 12000.

Cardinalis Racanatenſis pro ducatis - - 12000.
Cardinalis Sancti Clementis pro ducatis 10000.
Cardinalis Beneventanus pro ducatis - 10000.
Cardinalis Sanctæ Praxedis pro ducatis - 10000.
Cardinalis montis Regalis pro ducatis - 10000.
Cardinalis Urſinus pro ducatis - - 10000.
Cardinalis Alexandrinus pro ducatis - - 8000.
Cardinalis Sanctæ Crucis pro ducatis - 10000.
Cardinalis Gurcenſis pro ducatis - - 3000.
Cardinalis Agrigentinus pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Capuanus pro ducatis - - 10000.
Cardinalis Germanus pro ducatus - - 5000.
Cardinalis Arborenſis pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Regienſis pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Cuſentinus pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Salernitanus pro ducatis - - 3000.
Cardinalis Caputaquenſis pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Cumanus pro ducatis - - 6000.
Cardinalis Mutinenſis pro ducatis - - 3000.
Cardinalis Senenſis pro ducatis - - 9000.
Cardinalis Sancti Georgii pro ducatis - 18000.
Cardinalis Columna pro ducatis - - 3000.
Cardinalis Aſcanius pro ducatis - - 30000.
Cardinalis de Medices pro ducatis - - 6000.
Cardinalis Sancti Severini pro ducatis - 13000.
Cardinalis Eſtenſis pro ducatis - - 13000.
Cardinalis Cæſarinus pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Franciſcus pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Borgia pro ducatis - - 10000.
Cardinalis Cornarus, qui nihil habet reditus nihil.
Cardinalis Macloricenſis pro ducatis - 12000.
Cardinalis Cenomanenſis pro ducatis - 8000.
Cardinalis Dalbertus pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Sanctorum Coronatorum pro ducatis - - - - 8000.
Cardinalis Hiſpalenſis pro ducatis - - 14000.
Cardinalis Aragonia pro ducatis - - 2000.
Cardinalis Rhodianus, Cardinalis Polonus, CardinalisStrigoricenſis, } iſti, quia in bello exiſtunt, nihil ſolvunt.

Henricus Epiſcopus Tarantinus Sacri Collegii Clericus & Secretarius ac decimarum Collector manu propria.

Cameræ Apoſtolicæ.

Vice-Cancellarius - - - 50.
Notarii ejuſdem - - - 40.
Auditor Generalis - - - 100.
Notarii ejuſdem - - 100.
Theſaurarius Generalis - - 70.
Notarii ejuſdem - - 30.
Clerici ejuſdem - - - 300.
Notarii ejuſdem - - - 200.
Advocatus fiſci - - - 8.
Procurator fiſci - - - 8.
Abbreviator - - - 8.
Computiſta ejuſdem - - - 4.
Depoſitarius Generalis - - - 100.
Clerici Collegii - - - 60.
Executor Cameræ - - - 12.

Secretariæ.

Secretarii ejuſdem - - - 1200.
Summator Bullarum - - - 30.

Plumbi.

Magiſtri ejuſdem - - 150.
Plumbatores ejuſdem - - - 60.

Collectores ejuſdem - - - 1248.

Palatii.

Servientes armorum - - - 150.
Magiſtri Oſtiarii - - 64.
Curſores Sanctiſſimi - - 100.
Cuſtodes portæ ferreæ - - 18.
Cuſtodes catenæ - - 4.
Magiſtri Sacri Palatii - - 8.
Cubicularii - - 20.
Scutiferi honoris - - 60.
Bibliothecarius - - 10.

Capellæ.

Sacriſta ejuſdem - - 8.
Aſſiſtentes - - - - 50.
Subdiaconi - - - - 200.
Acoluthi ejuſdem - - - 40.
Magiſtri cæremoniarum - - 30.
Magiſtri Capellæ - - - 10.
Cantores ejuſdem - - - 100.
Capellani ejuſdem - - - 8.

Cancellariæ.

Regens ejuſdem - - 40.
Corrector ejuſdem - - 70.
Oſtiarius ejuſdem - - 20.
Notarius ejuſdem - - 40.
Abbreviatores de parco majori - - 300.
Abbreviatores de parco minori - - 812.
Officium de conſuetis - - - 20.
Sollicitatores - - 200.
Protonotarii - - 300.
Examinator ejuſdem - - 10.
Scriptores Apoſtolici - - 2000.

Regiſtri ſupplicationum.

Magiſtri ejuſdem - - 60.
Clerici ejuſdem - - - 24.
Scriptores ejuſdem - - - 80.

Regiſtri Bullarum.

Magiſtri ejuſdem - - - 120.
Scriptores ſalariati - - - 60.
Scriptores non ſalariati - - 100.

Rotæ.

Auditores ejuſdem Rotæ - -
Notarii ejuſdem - - - 500.

Auditores contradictarum.

Auditor contradictarum - - 40.
Lectores contradictarum - - 24.
Procuratores - - - - 140.
Notarii duodecim - - - - 12.

Pœnitentiariæ.

Regens ejuſdem - - - 25.
Auditor ejuſdem - - - 20.
Scriptores ejuſdem - - - 224
Procuratores ejuſdem - - 144.
Pœnitentiarii majores - - - 10.

Urbis.

Vicarius Papæ - - - - 40.
Notarii ejuſdem - - - 24.
Auditor ejuſdem - - - 20.
Mareſcallus - - - 4.
Capitaneus curiæ Sabellorum - - 30.
Notarii ejuſdem - - 10.
Auditor - - - 8.
Barigellus ejuſdem - - 100.
Soldanus curiæ - - 15.
Capitaneus Turris novæ - - 5.
Senator Urbis - - - - 100.

Mon-

Montium.

Hoſpitale Sancti Jacobi prope Coliſæum - -

Hoſpitale Sancti Alberti - - - - 1.

Columnæ.

Hoſpitale Sancti Hieronymi - - 2.

Hoſpitale Sancti Joannis Britannorum - 4.

Pontis.

Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia - - 400.

Hoſpitale Sancti Angeli - - - 6.

Hoſpitale Bohemorum - - - - 10.

Hoſpitale Portugallenſium - - - 6.

Hoſpitale Flandrorum - - - - -

Barconis.

Hoſpitale Teutonicorum - - - -

cum Capellis - - - - 30.

Arenulæ.

Hoſpitale Anglicorum - - - - 30

Sancti Euſtachii.

Hoſpitale Franchorum - - - - 20.

Feria quinta undecima ejuſdem fuit dictum, Regem Franciæ Piſas veniſſe abſque gentibus armorum, & arma Regis undique per Piſanam Civitatem affixiſſe.

Feria quarta vigeſima quarta Junii platea Sancti Petri fuit undique trabibus clauſa. Poſt prandium fuerunt ad clauſtrum hujuſmodi intromiſſi ſex ibidem gladiandi & Jannettiis ſagittandi. Dux Valentinus equeſter traxit ad eos multos ictus, & quaſi tandem animalia perierunt.

Sabbato, vigeſima ſeptima dicti, Cardinalis Gurcenſis rediit ex Legatione ſua Peruſina ad Urbem.

Feria ſecunda Dominus Hieronymus Orator Regis Neapolitani in Capella dixit Papæ, ſe alias ſupplicaſſe pro commiſſione cauſæ à ſententia contra Regem Ungariæ per Sanctitatem Suam nuper lata, quæ nondum erat ſignata. Propterea proteſtatus fuit, prout continebatur in quadam ſchedula, quam obtulit Notario, & Papa fecit dari Cardinali Alexandrino, & ibidem Dominus Hieronymus fecit ſimilem Notario prædicto.

Deinde prædictus Orator Regis Neapolitani obtulit Sanctiſſimo Domino Noſtro equum album phaleratum dicens: Beatiſſime Pater, Sereniſſimus Dominus Ferdinandus, Rex Indiarum & Hieruſalem Sanctitatis Veſtræ, & hujus Sanctæ Sedis devotus filius tenetur ſingulis annis in Feſto Apoſtolorum Petri & Pauli pro dominio Regis offerre Sanctitati Veſtræ unum paraphrenum album decenter ornatum, quem ego Orator & Procurator ſuus ad hoc ſpeciale mandatum habens Sanctitati Veſtræ aſſigno, ſupplicans, dignetur illum ad effectum prædictum benigne ſuſcipere. Papa reſpondit: Accipimus juxta tenorem Inveſtituræ Regi conceſſæ. Ex tunc Orator Regis Franchorum dixit:

Beatiſſime Pater, cum Regnum Neapolitanum ſpectet de jure ad Chriſtianiſſimum Regem Franciæ, ſupplico Sanctitati Veſtræ, ut per hujuſmodi acceptationem non velit juri Chriſtianiſſimo Regi ad Regnum prædictum competenti in aliquo præjudicare, cujus nomine offero Sanctitati Veſtræ, poſtquam Chriſtianiſſimus Rex meus fuerit in poſſeſſionem ejuſdem Regni conſtitutus, longe majorem commoditatem Sanctitati Veſtræ, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ facturum. Papa ſubriſit, & nihil reſpondit. Orator Regis Neapolitani voluit, neſcio quid, replicare. Sed Papa manu & ore indixit ei ſilentium. Non opus erat aliqua replicatione.

Eadem die poſt horam veſperarum circa horam vigeſimam primam venit tempus valde turbidum cum magna pluvia & grandinibus groſſis ad inſtar fabarum & vento vehementiſſimo, ex cujus impetu cecidit maximum caminum longum multis cannis ſuper tectum, ex cujus ruina fregerunt tectum, & tectum fregit unam trabem aulæ inferioris Pontificis, in qua Papa tunc ſedebat. In aula ſuperiori læſit tres perſonas, quæ ſimul cum ruina ceciderunt in aulam inferiorem, quarum una ad ſtatim mortua eſt, & aliæ duæ paulo poſt. Cum Papa erant ſoli Reverendiſſimus Cardinalis Capuanus & Gaſpar Roto Cubicularius ſecretus, qui videntes tempus adeo turbatum, & ventum cum pluvia per feneſtras ingredi, de commiſſione Papæ iverunt verſus duas feneſtras, ut eas clauderent, & ecce ruina ſaltarunt in feneſtras, in quibus ſalvati ſunt. Videntes autem ruinam Pontificis ſedem circumdediſſe, acclamarunt illi, portam Aulæ cuſtodientes: Il Papa e morto! Il Papa e morto! De quo ſine mora clamor & rumor venit ad Urbem. Acceſſerunt ad Sedem Papæ, acclamantes: Pater Sancte! Pater Sancte! Papa non reſpondit Magis igitur timuerunt. Approximarunt autem Papæ, repererunt eum ſedentem, non mortuum, ſed tamen attonitum, vulneratum in capite duobus ictibus. Ab uno loco pellis erat aperta, & in alio loco conquaſſatio, & tumor, & manu dextera in digito medio, & etiam parum cum uno clavo in brachio dextero, extraxerunt eum de ſede prædicta, & duxerunt ad Cameram, ubi adhibita ſunt ei remedia opportuna, & nuntiatum eſt ad Urbem Cardinalibus & aliis, Papæ periculum aliquod non imminere. Salvus autem Papa fuit, quia trabs illa, quæ erat in medio, habebat in capite clavos extra muros infixos, quorum partem ſupra ſedem Pontificis exiſtentem, à capite in muro fortiter tenuit, adeo, ut trabs illa manſerit in muro, & ejus medium, quod ruptum erat, declinaverit in terra, & factum ſit Papæ defenſorium, ita ut non omnia declinarent ad medium, & non verſus Papam.

Feria quinta ſecunda Julii Feſtum Viſitationis Beatæ Mariæ Virginis fuit dicta Miſſa ſolemnis ad laudem Beatæ Virginis Mariæ, quæ Sanctiſſimum Dominum Noſtrum præſervavit.

Dominica quinta Julii in Caſtro Sancti Angeli obiit Dominus Jacobus de Sermoneta Sedis Apoſtolicæ Protonotarius, qui aſſociatus fuit ad Eccleſiam Sancti Bartholomæi in Inſula.

Die decima quinta Julii circa primam horam noctis Dominus Alphonſus de Aragona, Dux Vigiliarum, maritus Dominæ Lucretiæ filiæ Papæ, ſupra planum ſcalarum Baſilicæ Sancti Petri per plures perſonas aſſaltatus fuit, & in

capite ac brachio dextro ac crure, graviter vulneratus. Invaſores aufugerunt per ſcalas Sancti Petri, ubi circiter 40. equites eos expectaverunt, cum quibus equitarunt verſus portam Pertuſam.

Sabbato vigeſima quinta Julii feſto Sancti Jacobi Sanctiſſimus Dominus Noſter circa horam vigeſimam fecit ſe portari ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de populo pro gratiarum actione ꝗ liberatione periculi ſupra dicti, ubi dixit orationem particularem. Deinde Papa obtulit Beatæ Mariæ unum calicem inauratum ſatis magnum & ſatis pulchrum, in quo erant ducati 300. in circa in auro, quos Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Senenſis de calice avertit ſuper Altare, ut ab omnibus videretur. Quod credo non diſplicuiſſe. Nihil datum fuit pauperibus per viam. Interfuerunt quindecim etiam Cardinales.

Feria quarta vigeſima nona Julii in Conciſtorio ſecreto Dominus Ludovicus Borgia frater bonæ memoriæ Cardinalis Borgiæ defuncti, fuit præfectus Eccleſiæ Valentinenſi, & Dominus Cardinalis Urſinus renuntiavit legationem Marchiæ, & pronuntiatus fuit Legatus Bononiæ.

Dominica 9. Auguſti in meridie pro prima vice in omnibus Eccleſiis Parochialibus Pater Noſter & Ave Maria dicendum contra Turchas, prout tempore felicis recordationis Calixti Papæ tertii fuit inſtitutum. Et ſic obſervari debet in futurum de mandato Papæ ſingulis diebus.

Feria tertia undecima Auguſti portatum fuit cadaver Domini Dominici de Capranica Clerici Cameræ Apoſtolicæ de Civitate Cornetana, in qua obiit Dominica proxime præterita, ad Urbem, & in Eccleſia Sancti Marci ſepultum.

Feria tertia decima octava Auguſti Illuſtris Dominus Alphonſus Dux Vigiliarum & Princeps Salernitanus, qui in ſero diei 15. præteriti graviter fuit vulneratus, cum nollet ex hujuſmodi vulneribus ſibi datis mori, in lecto fuit ſtrangulatus circa horam decimam nonam, & circa primam horam noctis. Portatum cadaver in Baſilicam Sancti Petri. Dominus Franciſcus Borgia Theſaurarius Papæ cum familia ſua aſſociavit cadaver prædictum. Capti fuerunt, & ad Caſtrum Sancti Angeli ducti Medici defuncti & quidam gibboſus, qui ejus curam habere conſueverat, & contra eos inquiſitio facta. Liberati parum poſt, cum eſſet immunis, qui mandantibus ceperat optime notum.

Dominica vigeſima quarta Auguſti intravit Urbem Dominus Ludovicus de Villanova, Baro de Tranis Camberlarius Regis Franciæ & Orator ejus, ad quem in taberna prope Hoſpitale Sancti Spiritus, ubi ipſe Orator expectabat, venit quidam equeſter maſcheratus, deſcendit ex equo, & retenta maſchera amplexatus eſt Oratorem, & eum allocutus. Dixerunt, maſcheratum eſſe Ducem Valentinum. Orator aſcendit equum, & equitavit verſus Urbem. Venerunt ei obviam familiæ Papæ, Cardinalium, ac etiam Oratores Regum Hiſpaniarum & Neapolitani.

Feria ſecunda ultima Auguſti, Magnifica Domina Lucretia filia Papæ receſſit ab Urbe, itura ad civitatem Nepeſinam, aſſociata a 600. equitibus, ut caperet aliquam recreationem dictarum perturbationum, quas habuit propter obitum Ducis Vigiliarum ſui mariti.

Feria quarta nona Septembris intravit Urbem Magnificus Dominus Martinus Georgius, Orator Venetorum, qui à familiis Papæ & Cardinalium fuit pompoſe receptus.

Feria ſexta undecima Septembris Reverendus Pater Dominus Jacobus Epiſcopus Alatrinus; Magiſter domus Domini Cardinalis Aſcanii Vice-Cancellarii captus fuit in ſua domo per Bariſellum Urbis, & ad carceres Turris Soldani ignominioſe ductus.

Heri nuntiatum eſt, Turcas habuiſſe, & ditioni ſuæ ſubjugaſſe nona Auguſti civitatem Matonenſem, & duas alias civitates Venetorum, in quibus neminem dimiſit vivum, & pueros & mulieres necavit. Alii dixerunt, quod cum Chriſtiani viderent, non poſſe civitatem à Turcis defendere, induxerunt omnes mulieres & pueros in unam domum, & impoſuerunt ignem, & combuſſerunt omnes, ne inciderent in manus Turcarum.

Feria ſecunda vigeſima octava Septembris in ſecreto Conciſtorio, cui interfuerunt quindecim Cardinales, creati & promoti fuerunt, duodecim novi Cardinales, videlicet: Didacus Archiepiſcopus Hiſpalenſis, Jacobus Archiepiſcopus Arborenſis, Vicarius Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ; Thomas Archiepiſcopus Strigonicenſis; Petrus Archiepiſcopus Regienſis Gubernator Urbis; Franciſcus Borgia Archiepiſcopus Cuſentinus, Theſaurarius Generalis Papæ; Joannes, Archiepiſcopus Caputaquenſis, Secretarius Papæ; Antonius Epiſcopus Cumanus; Joannes Baptiſta, Epiſcopus Mutinenſis Datarius: Antonius Dalbert, ſororius Ducis Valentini; Marcus Canarius Venetus. Quorum ſex fuerunt ab Urbe abſentes, alii vero facta pronuntiatione fuerunt vocati ad Conciſtorium, & ad ſtatim receperunt bireta rubea, & fecerunt prandium cum Duce Valentino.

Feria ſexta ſecunda Octobris Papa vocari fecit ad ſe Cardinales antiquos, cum quibus tractavit de creatione aliquorum Legatorum ex novis Cardinalibus. Et fuit concluſum, quod dicta creatio Legatorum prorogaretur ad aliud tempus, quod factum eſt.

Feria ſexta ſecunda Octobris fuit publicum Conciſtorium, in quo Papa dedit novis Cardinalibus ſupra dictis capelum more ſolito.

Feria ſecunda - - - - Octobris fuit Conciſtorium ſecretum, in quo Papa creavit tres Legatos de latere, videlicet Gurcenſem, Salernitanum & Reginenſem, primum ad Allemanniam, ſecundum ad Ungariam, tertium ad Franciam. Deinde Papa dedit titulos novis Cardinalibus, quos annotabo inferius.

Didacus tituli Sanctæ Sabinæ, Presbyter Cardinalis Iſpalenſis, Patriarcha Alexandrinus.

Jacobus tituli Sancti Vitalis Presbyter Cardinalis Arborenſis.

Thomas

Thomas tituli Sancti Sylveſtri Cardinalis Strigorenſis.

Petrus tituli Sancti Cyriaci in thermis Presbyter Cardinalis Reginenſis.

Franciſcus tituli Presbyter Cardinalis Cuſentinus.

Joannes tituli Sanctæ Balbinæ Presbyter Cardinalis Salernitanus.

Ludovicus tituli Sanctæ Agathæ Presbyter Cardinalis Caputaquenſis.

Antonius tituli Sanctæ Anaſtaſiæ Presbyter Cardinalis Cumanus.

Joannes Baptiſta tituli Sancti Chryſogoni Presbyter Cardinalis Mutinenſis.

Amaneus tituli Sancti Nicolai in carcere Tulliano, Diaconus Cardinalis de Loreto.

Ludovicus tituli Sanctæ Mariæ in via lata, Diaconus Cardinalis Borgia.

Marcus Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis Cornarus.

Feria ſecunda vigeſima ſexta Octobris fuit ſecretum Conſiſtorium, quo finito Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Gurcenſis Legatus ad Germaniam diſceſſit verſus Allemaniam, aſſociatus ab omnibus Cardinalibus de Conciſtorio.

Sabbato ultima Octobris venerunt litteræ ad Urbem ab Illuſtriſſimo Rege Angliæ, qui ſingnificabat, Reverendiſſimum Dominum Joannem, Cardinalem Camerinum die decima quinta Octobris proxime præteriti diem clauſiſſe extremum.

Feria tertia, tertia Novembris, fuit excreſcentia Tiberis, ut non potuerit equitari ad palatium, & crevit uſque ad mediam noctem, & per totum diem Jovis. Quinta ejuſdem non potuit via palatii equitari, ſed oportuit ire in barcis, quarum fuerunt duodecim inter banchos & pontem. In nocte ſequenti die lunæ nona Novembris, ceciderunt quinque domus inter pontem Sancti Angeli & Turrim Nonæ, & ceciderunt etiam plures aliæ in inſula Sancti Bartholomæi. Et Papa fecit ruere certas alias domos ponti contiguas.

Feria ſecunda decima ſexta Novembris fuit ſecretum Conciſtorium, quo finito Cardinalis Reginenſis Legatus verſus Ungariam, aſſociatus à Cardinalibus arripuit iter verſus Ungariam.

Feria quarta decima octava dicti Dominus Guilelmus de Pereriis Decanus Auditorum Rotæ, qui heri vita functus eſt, portatus fuit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ de Populo aſſociatus à Coadjutoribus Rotæ.

Scriptum fuit his diebus, Dominum Antonium Cardinalem Burdegallenſem ſeu Lugdunenſem die undecima Novembris obiiſſe in partibus.

Feria ſexta vigeſima ſeptima Novembris fuit ſecretum Conciſtorum, in quo Dominus Cardinalis Arborenſis fuit pronuntiatus Peruſiæ, & non fuit aſſociatus à Cardinalibus.

Feria tertia octava Decembris feſtum conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, Reverendus Pater Dominus Joſue Epiſopus Aſculanus conſecravit Eccleſiam novam in Campo Sancto conſtructam conſuetis cæremoniis.

Dominica quarta adventus affixa fuit in valvis Baſilicæ Principis Apoſtolorum Bulla progationis Jubilæi pro forenſibus uſque ad feſtum Epiphaniæ.

Anno a nativitate Domini milleſimo quingenteſimo primo, die vigeſima quinta Menſis Decembris fuit Miſſa ſolennis in Capella Papa præſente, in qua interfuit Gaudentius Comes de Meſ - - - qui habuit locum ad Gradus ſolii Papæ.

Feria tertia, quinta Januarii, fuit ordinatum per Papam, ut die craſtina poſt veſperas Reverendiſſimi Domini Cardinales, Cuſentinus & Mutinenſis haberent curam clauſuræ portæ aureæ Sancti Petri, Ulixbonenſis Portæ Lateranenſis pro Cardinali Sancti Petri ad Vincula, Urſinus Portæ Sanctæ Mariæ majoris, pro Eccleſia Sancti Pauli nullum deputavit.

Die Mercurii ſexta Januarii feſtum Epiphaniæ hora veſperorum Cardinales Cuſentinus & Mutinenſis iverunt proceſſionaliter ad claudendum Portam auream Sancti Petri more ſolito. Et dum ea clauderetur, fuit poſita inter ſaxa & cæmenta intus dictam portam una petra valoris quinquaginta ducatorum, & alia triginta Carlenorum.

Hoc mane inter Miſſarum ſolemnia de mandato Sanctiſſimi Domini Noſtri dedi locum inter Prælatos aſſiſtentes Reverendo Patri Domino Epiſcopo Volasdiclavienſi, Cancellario Regis Poloniæ.

Idem Sanctiſſimus Dominus Noſter conceſſit per Italiam pleniſſimam indulgentiam Anni Jubilæi uſque ad Feſtum Pentecoſtes proxime venturum, cujus Commiſſarios fecit Reverendos Fratres Ordinis Minorum de Obſervantia.

Die ſecunda Februarii cœperunt ire maſcherati per Urbem, & quidam Lucas ad Altare Sancti Andreæ in Baſilica Principis Apoſtolorum fuit à quodam maſcherato vulneratus.

Feria quinta Februarii Reverendisſimus Dominus Cardinalis Salernitanus Legatus Marchiæ Anconitanæ, receſſit ex Urbe iturus ad legationem ſuam. Et non fuit à Cardinalibus aſſociatus, neſcio quomodo fuerit ad hanc legationem deputatus.

Feria tertia ſecunda Martii affixa fuit valvis Cancellariæ Apoſtolicæ Bulla deputationis Domini Archiepiſcopi Tarantini in Collectorem Generalem decimarum, ut ſupra.

Sabbato ſexta Martii intravit Urbem Dominus Franciſcus Pepa, Orator Dominii Florentinorum. Receptus eſt, & aſſociatus Sanctisſimi Domini Noſtri & omnium Cardinalium. Equitavit inter Gubernatorem Urbis & Epiſcopum Tricorenſem Oratorem Regis Francorum ad domum Domini Archiepiſcopi Tarentini, in qua eſt hoſpitatus.

Feria quinta undecima Martii intravit Urbem Reverendus Dominus Eraſmus Vitellius Orator Illuſtrisſimi Alexandri Magni Ducis Lithuaniæ, fratris germani Regum Ungariæ, Poloniæ & Bohemiæ, ac Cardinalis Craccovienſis.

Fuit

Fuit receptus per familias Cardinalium Urſini & Capuani, ac etiam à familiis aliorum Cardinalium & Papæ. Equitavit inter Tiſpotum, qui etiam ſibi obviam venit. Interfuerunt etiam Oratores Venetorum & Florentinorum.

Hic Orator habuit duodecim ſcutiferos, omnes veſtitos veſtibus albis ſubtus, & deſuper nigris, & duos pueros eodem modo veſtitos, qui immediate ante eum equitabant.

Feria quarta decima ſeptima Martii in ſecreto Conciſtorio Papa decrevit non facere publicum Conciſtorium pro receptione Oratoris Magni Ducis Lithuaniæ, & male, quia conveniebat hujuſmodi receptioni publicum Conciſtorium. Sed Pontifex hoc fecit, ut diligentius ſtuderet reſponſionem dandam dicto Oratori.

Dominica quarta Quadrageſimæ vigeſima prima Martii Sanctiſſimus Dominus Noſter benedixit roſam auream more ſolito.

Feria quinta vigeſima quinta Martii Feſtum annunciationis Beatæ Mariæ Papa non ivit ad Minervam.

Feria quarta ultima Martii venit Orator Magni Ducis Lithuaniæ, cui venerunt obviam Gubernator & alii Prælati, qui induxerunt eum usque ad cameram Paramenti Papæ. Orator venit ad Papam, cujus manum & pedem eſt oſculatus, & receptus eſt à Papa ad oris oſculum, & dedit Papæ literas Ducis prædicti credentiales. Poſtea Orator fecit orationem, & deinde idem Orator fuit creatus Protonotarius Apoſtolicus.

Dominica Palmarum quarta Aprilis interfuit Orator Ducis Lithuaniæ in Capella, primus in Banco Protonotariorum, & accepit Palmas poſt Oratores Romanorum, Francorum, Hiſpaniarum & Ducis Venetorum.

Propter quod dictus Orator fuit multum indignatus, & etiam ex eo, quod non permiſi, quendam puerum duodecim annorum Camerarium ſuum ſedere in Capella ad pedes ſuos.

Feria ſecunda quinta Aprilis Orator Magni Ducis Lithuaniæ habuit audientiam particularem à Papa, cui nomine Ducis ſui donavit quatuor nobiliſſimas ſubducturas veſtium, ſeu foderas de hermellinis, & quinquaginta pelles pulcherrimas Zebellinorum, & duas tazzas aureas, quæ Papæ multum placuerunt.

Feria tertia Paſchæ intravit Urbem Orator Regis Franciæ, cui non venerunt obviam familiæ Papæ & Cardinalium, ſed Carolus Urſinus & alii particulares amici.

Sabbato in Albis decima ſeptima dicti Papa non interfuit Capellæ, ex eo quod denunciatum eſt, multos ex gentibus Ducis Valentini ante civitatem Faventinam fuiſſe interfectos.

Heri Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Arborenſis Legatus Peruſiæ rediit ad Urbem de ſua legatione.

Circa horam ſecundam noctis ſequentis diem Veneris obiit Dominus Cardinalis Sancti Clementis, circa horam quartam noctis venit ad domum defuncti Dominus Cardinalis Capuanus executor Teſtamenti & de pretioſis aſportavit, quod voluit, & pecunias. Fratres de Populo induerunt defunctum veſte optima valoris ſexaginta ducatorum, & Crucem pretioſam valoris ducentorum ducatorum ſupra pectus poſuerunt. Non dubito, Fratres eum in Eccleſia usque ad Camiſiam ſpoliaſſe.

Feria ſecunda in ſero vigeſima ſexta dicti venerunt nova ad Urbem, quod capta eſſet civitas Faventina per concordiam cum Domino Faventiæ factam, ad hoc compulſo, quod duo Capitanei gentium ſuarum voluerunt pro eo pugnando ſubire, additam fuiſſe libertatem ipſi Domino cum bonis ſuis, & non ſervatam, qui ductus fuit Romam, & in Caſtro Sancti Angeli detentus, quousque ætatis erat annorum tredecim vel circa. Et circa horam ſecundam noctis ac in mane tracti ſunt ſclopetti in Caſtro Sancti Angeli, & facti ſunt multi ignes per Urbem propter hujuſmodi victoriam.

Feria ſexta, ſeptima Maji obiit in Civitate Patavina Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Sanctæ Mariæ in Porticu, cujus anima requieſcat in pace; dicitur feciſſe teſtamentum ex facultate per ſummos Pontifices ſibi data, legaſſe valorem 20000. ducatorum ad pios uſus, medietatem reſidui bonorum ſuorum ſummo Pontifici ſeu Reipublicæ Venetæ & Dominio Venetorum dumtaxat contra Turcas 10000. ducatorum, & quod ſcripſit Papa Domino prædicto, ſe revocaſſe facultatem teſtandi prædicto Cardinali defuncto conceſſam, propterea teſtamentum non valere & omnia bona per defunctum relicta ad ſanctitatem ſuam ſpectare, propterea mandaſſe ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna omnibus bona prædicta detinentibus quod infra certum tempus ſanctitati ſuæ conſignarentur bona ipſa. Quid ſecutum ſit neſcio, credo tamen Papam in hujuſmodi re nihil perdidiſſe. Item Cardinalis defunctus cum haberet quemdam Anconitanum Camerarium valde ſibi fidum, quem propterea ſingulariter diligebat; miſit duo forzeria in quibus erant inter alia viginti millia ducatorum largorum in auro, Anconam ad quoddam Monaſterium in depoſitum, ad finem, ut in eventum obitus Cardinalis caderent prædicto Anconitano; ſed ille mortuus eſt ante Cardinalem, qui nil de hujuſmodi pecunia diſpoſuit. Papa de hujuſmodi forzeriis certior factus, miſit Anconam, & habuit ea cum pecuniis prædictis.

Feria tertia decima octava Maji, vigilia Aſcenſionis Domini, veſperæ Papales, ubi interfuit Magnificus Dominus, Orator Archiducis Auſtriæ, Burgundiæ &c. qui præceſſit aliis ſequentibus diebus & temporibus, quamdiu fuit in Urbe, Oratorem Venetorum, qui ſe non oppoſuit, vel aliud minimum verbum contradixit.

Feria quinta vigeſima ſeptima Maji Papa publicavit fœdus inter Papam, Regem Ungariæ & Dominium Venetorum contra Turcas, & quod in ſero illius diei fieri deberent ignes per Urbem in ſignum gaudii.

Proclamatum eſt per Urbem de mandato Papæ publice die Veneris, quarta Junii, quod omnes banditi propter homicidia vel furta aut alia quæcunque delicta poſſent libere & impune ad Urbem redire.

Sab-

Sabbato quinta Junii circa tertiam horam noctis Gubernator Urbis cum gente ſua intravit Monaſterium de Urbe - - - - de mandato Papæ, cui denunciatum fuerat à quodam, in Monaſterio prædicto conſervari duodecim Apoſtolos argenteos inauratos, & multa alia Reverendiſſimi Domini Cardinalis Aſcanii & invenit multa bona ejuſdem Cardinalis, & tanta, ut ab illa hora uſque ad ſeptimam noctis Birruarii non ceſſarint bona hujuſmodi portare ad palatium Pontificis.

Dominica ſequenti denunciatum fuit per Urbem, pacem eſſe concluſam inter Reges Francorum & Hiſpaniarum, & quod Regi Hiſpaniarum deberet cedi Dominium Calabriæ & Apuliæ, ac Civitatum Florentinarum & Januenſium.

His diebus Columnenſes, intelligentes, concordiam eſſe incœptam inter Reges Franciæ & Hiſpaniarum, & propterea ſibi timentes ob adventum gentium Gallicarum, decreverunt terras ſuas committere Sacro Collegio Cardinalium, quod Collegium nunciavit Papæ, qui noluit hoc fieri, ſed ut Columnenſes mitterent claves terrarum ſuarum Suæ Sanctitati cum minis, niſi id facerent Columnenſes, etiam in eorum perſonis punire. Decreverunt propterea Claves dare Papæ & Collegio. Et Papa ob hanc rem miſit hoc mane ad eos Auditorem Cameræ, qui rem concluſit cum eis.

Feria tertia, decima quinta Junii receſſerunt ex Urbe nonnulli Cubicularii Papæ cum Baliſtariis viginti ituri Sublacum ad capiendum poſſeſſionem Arcis Caſtri & Monaſterii Sublacenſis, ac decem & octo aliorum caſtrorum ad Abbatiam dicti Monaſterii ſpectantium nomine Papæ, de conſenſu Reverendiſſimi Cardinalis de Columna, Monaſterii prædicti Commendatarii, quam poſſeſſionem adepti ſunt nemine contradicente.

Feria quinta decima tertia Junii circa primam horam noctis, Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Borgia intravit Urbem, cui venit obviam Capitaneus Portæ, Papæ frater ſuus germanus ad duo milliaria, ac etiam ad milliare Dominus Cardinalis Capuanus.

Eodem ſero circa quartam horam venit ſecreto ad Urbem Dux Valentinus, qui etiam manſit in palatio ſecrete.

Eadem die fuit in publico Conciſtorio receptus Cardinalis Borgia.

Eadem die proclamatum eſt per Urbem, quod ſub pœna quingentorum ducatorum omnes obedirent mandatis viginti ſex perſonarum Proviſorum nuncupatarum, ordinatorum per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum pro miniſtrandis victualiis gentibus Gallicanis advenientibus ad expugnandum Regnum Neapolitanum. Quibus ordinatum eſt alloggiamentum extra muros Urbis.

Sabbato ſequenti fuit facta alia proclamatio per Urbem, ut omnes inſequentes Campum Regis Franciæ, non habentes ab eo ſoldum, vel à Papa, aut à Duce Valentino, & alii Soldati in Urbe exiſtentes, à nullo prædictorum conducti, deberent per totum illum diem ſabbati ab Urbe recedere.

Eadem die deputatus fuit locus apud Aquam Traverſam extra Pontem Milvium pro Alloggiamento Regis Francorum, euntis ad Regnum Neapolitanum. Ibidem fuerunt facta præſepia, fraſcatæ in magno numero, portatæ 150. Buttæ vini, ordinata proviſio panis, carnium, ovorum, caſei, fructuum & aliorum neceſſariorum, & deputatæ ſexdecim meretrices, quæ illorum neceſſitatibus providerent. Et ordinati artifices ex omni arte, qui ibidem laborarent. Mandatum fuit per Gubernatorem Urbis mercatoribus Florentinis, ut reciperent aliquos ex Nobilibus gentis hujuſmodi, aliquis duos, alter tres, alter quatuor. Sed mercatores volentes ſe ab hujuſmodi onere liberare, donarunt Gubernatori ducentos ducatos, quos ab eis libenter recepit, & nihilominus, poſtquam gentes prædictæ ad Urbem venerunt, ipſos mercatores ad recipiendum perſonas eis deputatas, & in domibus ſuis hoſpitandas coegit, ducentis ducatis ſibi retentis.

Feria quarta vigeſima tertia Junii Archiepiſcopus Aquilanus fuit aſſaltatus prope Peregrinum, & graviter uſque ad mortem vulneratus à quatuor familiaribus cujuſdam Aquilani inimici ſui capitalis, qui Archiepiſcopus fuit portatus ad domum Cardinalis Senenſis, in qua eadem die obiit, & portatus fuit ad Eccleſiam Beatæ Mariæ conſolationis.

Eadem die venit per Prata, & intravit Urbem Capitaneus gentis Regis Franciæ, qui receptus eſt à familia Papæ, & more ſolito. Equitavit medius inter duos Epiſcopos ad palatium Papæ, à quo fuit receptus ad oris & pedis oſculum cum duodecim ex ſuis. Interfuerunt Oratores Regis Franciæ, Angliæ, Venetorum, Ducis Sabaudiæ, & Florentinorum. Sed Sabaudus contendit cum Veneto, quia hic ibat à dextris Oratoris Angliæ, & Sabaudus ad ſiniſtram.

Feria tertia vigeſima ſecunda Junii receſſit ab Urbe Cardinalis Cuſentinus, iturus ad Terras Columnenſium recepturus nomine Papæ poſſeſſionem Rocchæ Papæ, & omnium terrarum & caſtrorum Columnenſium, & duxit ſecum Commiſſarios & gentes Papæ, & accepit poſſeſſionem omnium, nemine in aliquo ſibi opponente.

Die vigeſima quarta dicti fuerunt in Palatio Papæ civiter viginti Maſſarii Vaſſalli Columnenſium ex diverſis terris præſtaturi homagium Papæ, quos Papa admiſit, & fecit cuilibet dari unum ducatum in auro pro uno pari caligarum.

Sabbato vigeſima ſexta dicti intravit Urbem Magnificus Dominus Joannes Franciſcus de Sancto Severino, frater germanus Domini Cardinalis Sancti Severini, Locumtenens gentium Regis Franciæ, qui receptus fuit à familiis aliquorum Cardinalium, & debebat recipi ab omnibus, ſed non fuimus in tempore. Venerunt etiam ſibi obviam Oratores Regis Angliæ, Venetorum & Florentinorum, & equitavit inter Oratores prædictos, aſſociatus uſque ad domum Vice-Cancellarii, ubi eſt hoſpitatus. Familia

milia Papæ non venit in tempore. Acceſſerunt propterea ad domum prædictam, ubi nomine Pontificis præfatum Comitem receperunt cum excuſatione &c.

Eadem die in mane fuit proclamatum per Urbem de mandato Papæ, quod non habentes ſoldum à Papa, Rege Franciæ & Duce Valentino debeant receſſiſſe ex Urbe infra tres horas, & ad eam non redire. Et alia proclamatio nomine Monſieur d' Ubigni Capitanei &c. quod omnes gentes à Rege Franciæ conductæ per totum diem hodiernum debeant eſſe in Campo ordinato apud Aquam Traverſam.

Feria ſecunda vigeſima octava Julii omnes ad Aquam Traverſam alloggiatæ, & omnes aliæ Regis Franciæ in Urbe exiſtentes, receſſerunt ituræ Neapolim pro executione rei ſibi commiſſæ. Papa erat in Cameris horti caſtri Sancti Angeli, ubi cum magna delectatione vidit omnes prætereuntes. Pedites fuerunt 12000. & equites 2000. cum eis ibant ſex canocciæ cum 36. bombardis.

Eadem die fuit annunciata liga inter Sanctiſſimum Dominum Noſtrum, & Francorum & Hiſpaniarum Reges concluſa & firmata.

Fuit à veridica perſona relatum, Sanctiſſimum Dominum Noſtrum in ultimo ſecreto Conſiſtorio pronunciaſſe Illuſtrem Dominum Federicum de Aragona Regem Neapolitanum Regno Neapolitano privatum, & Regem Franciæ de eodem Regno, & Regem Hiſpaniarum de Ducatu Calabriæ & Apuliæ inveſtiviſſe.

Feria tertia ſexta Julii capta fuit, & torturæ expoſita ad ſtatim, & infra unam horam per feneſtram ſuſpenſa, Ludovica Hiſpana meretrix, ad Puteum album morari ſolita, quæ coeuntibus cum ea furabatur. Cauſa fuit, quia, transeunte Gubernatore Urbis domum ſuam, quidam Gallus contendebat cum ea, quæ ei ſubtraxerat furtive ducatos duodecim.

Feria quinta Julii de mandato Papæ habitum eſt in Capitolio Conſilium Romanorum, ad quod non fuerunt vocati more ſolito omnia Capita regionum, & alii vocari ſoliti, ſed ſolum illi, qui erant pro parte Urſinorum, & propoſitum & obtentum, quod Marinum deberet ſolo æquari.

Die nona ejuſdem receſſit iturus Neapolim, Dux Valentinus cum reliquis gentium ſuarum. Credo, eodem ſero ad Urbem rediiſſe.

In nocte ſequenti irruerunt ex Caſtro Viterbienſi Joannes Paulus Baglionus cum multis aliis partem Urſinorum foventibus in Civitate Viterbienſi, & multos cives partes Columnenſium obſervantes interfecerunt, inter quos ſex Doctores.

In nocte ſequenti Mercurii, decima quarta Julii, ſepulti fuerunt duo in Eccleſia Beatæ Mariæ de Populo de Campo Gallorum in capſis impeciatis, aſſociati à familia Cardinalis Sancti Severini, & mandatum Fratribus de Populo ſub pœna obedientiæ, ut nemini dicerent viſionem hanc. Sed qui eſſent, neſcitur. Dictum autem fuit, unum ex eis fuiſſe Comitem Gajacenſem, fratrem germanum Cardinalis prædicti.

Feria quinta decima quinta Julii ſepultus fuit in Eccleſia Gallorum, Orator Ducis Sabaudiæ. Dominica, vigeſima quinta Julii vita functus eſt Cardinalis Capuanus.

Circa horam quintam noctis Papa habuit nova de Capua capta per Ducem Valentinum, & plures dies ante habuerat nova de Averſa, Nola & quaſi omnibus locis aliis, bonis à Gallis occupatis, & quod in Calabria & Apulia eſſent erecta vexilla Regis Hiſpaniarum. Captura autem Capuæ fuit ex proditione Fabritii civis Capuani, qui gentes Ducis clam intromiſit, à quibus ipſe Fabritius primo fuit interfectus, & 3000. pedites, & 200. equites in circa, & Presbyteri, ac Religioſi utriuſque ſexus, etiam in Eccleſiis & Monaſteriis, & mulieres, quot fuerunt repertæ, ſine miſericordia, puellæ captæ, & datæ in prædam magna crudelitate. Interfectorum numerus æſtimatus fuit ad 7000. in circa.

Feria tertia vigeſima ſeptima Julii Sanctiſſimus Dominus Noſter receſſit ex Urbe cum equitibus 50. & peditibus centum, iturus Sermonetam, & loca Columnenſium. Equitarunt cum eo Cardinales, Arborenſis & Borgia. Deinde ivit Papa ad Sermonetam.

Antequam Sanctiſſimus Dominus Noſter diſcederet de Urbe, commiſit totum Palatium, ac negotia occurrentia Dominæ Lucretiæ Borgiæ filiæ ſuæ, & dedit commiſſionem aperiendi litteras Sanctitati Suæ directas, & ſi occurreret aliquid ardui, ut haberet conſilium Domini Cardinalis Ulixbonenſis.

Occurrente igitur neſcio quo caſu, ipſa Domina Lucretia dicitur iviſſe prædicto Reverendiſſimo Domino Uliſſiponenſi, & expoſuiſſe ei commiſſionem Papæ & caſum occurrentem; quibus intellectis dixit Dominæ Lucretiæ: quando Pontifex in conſiſtorio proponit materias, eſſe ibi Dominum Vicecancellarium, vel pro eo alium Cardinalem ſcribentem propoſita, & ſingulorum vota notantem, propterea etiam convenire, ut aliquis intereſſet qui dicta notaret, reſpondit Lucretia, ſe ſcire bene ſcribere. Interrogavit Ulyſſiponenſis, ubi eſt penna veſtra, intellexit Lucretia Cardinalis mentem & facetiam, & ſubriſit; concluſeruntque ſermonem ſuum convenienter.

Feria ſexta trigeſima Julii Illuſtriſſimus Federicus Rex Neapolitanus, qui ad quatuor menſes tenuit in carceribus ſecretis, ex certis cauſis, Principem Briſignani, receptis ab eodem 14500. ducatis liberavit eum.

Feria quarta Auguſti Capitaneus Generalis gentium Regis Franciæ cum gentibus ſuis intravit civitatem Neapolitanam ex concordia cum Rege Federico inita, & idem Capitaneus ex hujuſmndi concordia habuit omnia caſtra Neapoli exiſtentia, hac conditione, ut Rex Federicus habeat reſidere in Iſchia ad ſex menſes, & ſi interim habeat ſubſidium alicujus, quod tunc liceat armis ſe defendere, & quod poſſet interim exportare omnia bona ſua demptis artellariis victualibus, & ducere in Iſchiam. Et ſi elapſis dictis ſex menſibus non habuerit ſubſidium, quod ipſe Rex teneatur etiam conſignare libe-

re

re Iſchiam & Salernum prædicto Capitaneo, & ipſe abire, quo vellet, abſque impedimento.

Eadem hora Papa rediit ad Urbem, & cum eo Arbonenſis, Borgia & Cuſentinus Cardinales.

Feria ſecunda, nona Auguſti fuit ſecretum Conſiſtorium, in quo Sanctiſſimus Dominus Noſter præfecit Eccleſiæ Capuanæ ut ſupra vacanti, Cardinalem Mutinenſem, & Cardinalem montis Regalis EccleſiæCaurcenſi, * ut dimitteret Ferrarienſemin favorem CardinalisEſtenſis.

Feria ſexta Auguſti inventa fuit affixa ſtatuæ a Magno Paſquino ſchedula de obitu Papæ, hujusmodi tenoris videlicet:

Bene dixi tibi, bos quod eſſes.
Prædico: moriere, ſi hinc abibis,
Succedet Rota inſequens Bubulcum.

Feria tertia, vigeſima quarta Auguſti fuit nunciatum, eſſe celebrata ſponſalia inter Carolum, filium primogenitum Philippi Archiducis Auſtriæ, Ducis Burgundiæ, nepotem Sereniſſimi Regis Romanorum, & Claudiam filiam unicam Ludovici Regis Francorum.

Sabbato vigeſima octava Auguſti intravit Urbem Vice-Rex Neapolitanus, qui receptus fuit & aſſociatus à familiis Papæ & Cardinalium more ſolito &c.

Sabbato, quarta Septembris venerunt nova de matrimonio concluſo inter Alphonſum primogenitum Ducis Ferrariæ, & Dominam Lucretiam Borgiam filiam Papæ. Et Dominica ſequenti poſt prandium prædicta Domina Lucretia equitavit ad Eccleſiam de Populo, induta veſte de broccato auri ritii, aſſociata à trecentis equis vel circa, & ante eam equitabant quatuor Epiſcopi.

Die Lunæ ſequenti, ſexto menſis Septembris, duo buffones, unus equeſter, cui Domina Lucretia veſtem broccati auri, quam heri novam portaverat, valoris 300. ducatorum donaverat, equitavit per omnes vias principales Urbis, alta voce clamans: Vivà l' Illuſtriſſima Ducheſſa di Ferrara! Vivà Papa Aleſſandro! Vivà! Vivà! Et alter pedeſter, cui etiam donaverat unam veſtem, ſimiliter clamabat.

Feria quinta, nona dicti fuit ſuſpenſa quædam mulier, quæ nocte præterita maritum ſuum cultello necaverat.

Feria ſexta dicti venerunt nova Papæ, quod Plumbinum ſe ſubmiſiſſet ad obedientiam Papæ.

Feria quarta decima quinta dicti Dux Valentinus reverſus eſt à Regno Neapolitano ad Urbem à ſuis duntaxat aſſociatus.

Feria ſexta, decima ſeptima dicti fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo Sanctiſſimus Dominus Noſter de conſenſu omnium Cardinalium remiſit ad cenſum quater mille ducatos, quos Dux Ferrariæ ſingulis annis Cameræ Apoſtolicæ ſolvere tenebatur, eidem Duci, & ſucceſſoribus ſuis, uſque ad tertiam generationem, ita tamen, ut ſingulis annis teneatur ſolvere cenſum ducatorum Cardinali Neapolitano.

Feria ſecunda, vigeſima Septembris obiit Illuſtris Dominus Auguſtinus Bardadicus, Dux Venetiarum.

Feria ſexta, vigeſima quarta dicti bannitum fuit per Urbem, ut nullus auderet tenere in domo ſua etiam ſecrete aliquem Columnenſem ſub pœna vitæ, & qui haberet de bonis eorum in cuſtodia, deberent revelare ſub pœna amiſſionis bonorum propriorum.

Sabbato, nona Octobris electus fuit Venetiis Dominus Leonardus Lauredanus in Ducem Venetiarum.

Die Martis duodecima dicti menſis fuit concluſa pax inter Romanorum & Francorum Reges, mediante perſona Cardinalis Gurcenſis Legati Apoſtolici.

Vigeſima quinta dicti menſis Septembris receſſit in mane Pontifex iturus Nep. civitatem Caſtellanam & alia loca convicinia & cum eo Dux Valentinus: Domina Lucretia filia Papæ manſit in Camera pro illius cuſtodia cum commiſſione ut in alio receſſu.

Feria quarta, vigeſima ſeptima dicti in Conſiſtorio ſecreto, Sanctiſſimus Dominus Noſter conſtituit gentem Borgiam Patronam Abbatiæ Sublacenſis, & decrevit, Jus Patronatus & præſentandi ad eosdem Borgias perpetuis futuris temporibus ſpectare & pertinere.

Feria tertia Novembris Sanctiſſimus Dominus Noſter diſtribuit terras Columnenſium in duas partes, & erexit civitatem Præneſtinam in Ducatum, ſimiliter oppidum Sermonetæ, & partem Dominii applicavit Ducatui Nepeſino, aliam partem Ducatui Sermonetæ, & Joannem Borgiam filium ſuum, quem in Pontificatu ſuo cum quadam Romana, * de Ducatu Nepeſino conſtituit, & deputavit Dominos Cardinales Alexandrinum & Cuſentinum, & quatuor alios Curatores dictorum infantium.

De Convivio quinquaginta meretricum cum Duce Valentinenſi.

Dominica ultima menſis Octobris in ſero fecerunt cœnam cum Duce Valentinenſi in camera ſua in palatio Apoſtolico quinquaginta meretrices honeſtæ, Cortegianæ nuncupatæ, quæ poſt cœnam chorearunt cum ſervitoribus & aliis ibidem exiſtentibus, primo in veſtibus ſuis, deinde nudæ. Poſt cœnam poſita fuerunt candelabra communia menſæ cum candelis ardentibus & projectæ ante candelabra per terram caſtaneæ, quas meretrices ipſæ ſuper manibus & pedibus nudæ candelabra pertranſeuntes colligebant, Papa, Duce & Lucretia ſorore ſua præſentibus & aſpicientibus: tandem expoſita dona ultimo, diploides de ſerico, paria caligarum, bireta & alia, pro illis qui plures dictas meretrices carnaliter agnoſcerent, quæ fuerunt ibidem in aula publice carnaliter tractatæ arbitrio præſentium, & dona diſtributa Victoribus. Feria quinta, undecima menſis Novembris intravit urbem per portam viridarii quidam ruſticus ducens duas equas lignis oneratas, quæ cum eſſent in plateola S. Petri, accurrerunt ſtipendiarii Papæ inciſisque pectoralibus & lignis projectis in terram cum baſtis, duxerunt equas ad illam plateolam quæ eſt inter pallatium juxta illius portam, tum emiſſi fuerunt quatuor equi curſerii liberi ſuis frœnis & capiſtris ex palatio, qui accurrerunt ad equas, & inter

& inter ſe propterea cum magno ſtrepitu & clamore morſibus & calceis contendentes aſcenderunt equas & coierunt cum eis, & eas graviter piſtarunt & læſerunt, Papa in feneſtra cameræ ſupra portam palatii & Domina Lucretia cum eo exiſtente, cum magno riſu & delectatione præmiſſa videntibus. Sabbato tredecima Novembris Dominus Petrus Caranza cubicularius ſecretus ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ, qui reliquit in pecunia numerata ſeptem millia ducatorum & multa alia bona, quæ omnia Papa accepit. Domina Lucretia petiit & obtinuit bona hujusmodi ſibi concedi, quæ tamen habere non potuit.

Dominica prima adventus, octava decima Novembris, in capella orta eſt differentia inter Oratorem Venetorum & Ducis Sabaudiæ ſuper Præcedentia. Qua per Papam intellecta mandavit, ut venirent alternatis vicibus. Pro ea vice receſſit Sabaudus &c.

Dominica ſecunda Adventus in Capella iterum contenderunt Oratores Sabaudiæ & Venetorum ſuper præcedentia, & Papa mandavit, ut uterque recederet, prout factum eſt. Sed Cardinalis Grimanus allegavit coram Papa, quod Veneti eſſent in poſſeſſione illius loci ante Sabaudum ad 40. annos & ultra, & Ducatum Sabaudiæ ante dictum tempus fuiſſe Comitatum, propterea Venetos debere Sabaudos præcedere. Papa interrogavit, quid mihi videretur? Reſpondi Suæ Sanctitati, quod tempore Sixti Quarti Orator Ducis Sabaudiæ præceſſit Oratori Mediolani, & tunc temporis Oratorem Mediolani præceſſiſſe Oratorem Venetorum. Idem dixit Cardinalis Sancti Severini.

Eadem die quidam maſcheratus viſus eſt per Burgum verbis inhoneſtis contra Ducem Valentinum. Quod Dux intelligens fecit eum capi, cui fuit abſciſſa manus, & anterior pars linguæ, quæ fuit appenſa parvo digito, manus abſciſſæ.

Dominica tertia adventus venerunt litteræ de quadam inſula Turcarum capta, per Capitaneum Galearum Francorum, ubi fuerunt interfecti bis mille Turcæ.

Hoc mane fuit in Capella Orator Ducis Sabaudiæ, cui Papa dixit, quod non deberet contendere cum Oratore Venetorum ſuper præcedentia, ſed ei cederet, & non faceret aliquod ſcandalum.

Feria quinta Decembris intravit Urbem Cardinalis Eſtenſis, cui venerunt obviam extra portam de Populo omnes Cardinales, & Dux Valentinus cum magno pompa, qui excepit Cardinalem, & ſe mutuo deoſculati ſunt. Dux equitavit ad ſiniſtram Cardinalis, & cum Duce fuerunt omnes Prælati, & domeſtici Palatii.

Feria quarta, quinta Januarii Epiphaniæ Domini, fuerunt Veſperæ & Jovis ſequenti Miſſa ſolennis. Non fuit ſermo de mandato Papæ propter receſſum Dominæ Lucretiæ. Heri ſero, ut intellexi, Papa numeravit Dominis Sigismundo & Ferdinando fratribus Sponſi pro dote, & nomine dotis Dominæ Lucretiæ 100000. (10000.) ducatos auri in auro, & dum numeraret, habuit ex Francia certas litteras, quod Rex Francorum reſtituerat libertati Dominum Aſcanium Cardinalem.

Hodie quinta Januarii, hora vigeſima receſſit ex Palatio Apoſtolico Domina Lucretia filia Papæ itura Ferrariam ad maritum. Equitavit per Portam de Populo, habens in ſua ſocietate 600. in circa. Ordo equitantium ante eam erat conſuetus usque ad ſervientes armorum, poſt eos equitabat Cardinalis Cuſentinus, quem Sanctiſſimus Dominus Noſter nuper creavit Legatum de Latere ad aſſociandum dictam Dominam Lucretiam per terras Romanæ Eccleſiæ, ad dextram; & Cardinalis de Borgia ad Siniſtram: Et ad dextram Cuſentini equitabat Don Ferdinandus & ad ſiniſtram Borgiæ Sigismundus frater ſupradicti, poſt eos Domina Lucretia media inter Cardinalem Eſtenſem à dextris & Ducem Valentinenſem à ſiniſtris; quos ſequebantur gentes eorum ſuo ordine. Deputati fuerunt plures Centiferi Papæ & nobiles Romani, qui dictam Dominam Lucretiam aſſociarunt propriis eorum expenſis & fecerunt ſinguli ſibi veſtimenta nova de broccato auri, argenti &c.

Requiſivit inſuper Sanctiſſimus Dominus Noſter his diebus per ſocium meum Magiſtrum Ceremoniarum ſingulos Cardinales, ut quilibet præſtaret duos equos, vel duas mulas, & multos Epiſcopos, qui præſtarent unam mulam vel equum pro aſſocianda Domina Lucretia usque ad Ferrariam. Quod fecerunt. Et nullum hujusmodi animalium mutuatorum fuiſſe reſtitutum. Præterea Sanctiſſimus Dominus Noſter prorogavit Ferrariæ carnis privium usque ad Dominicam Lætare in Quadrageſima pro hoc anno, ita ut poſſent licite carnes comedere, & propter adventum dictæ Dominæ Lucretiæ gaudere & lætari.

Feria ſecunda vigeſima quarta dicti menſis Januarii fuit Conciſtorium ſecretum, in quo Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Ulixbonenſis, uti Procurator Cardinalis Sancti Petri ad Vincula, perpetui Commendatarii Eccleſiæ Bononienſis, nomine ejusdem, ceſſit adminiſtrationem ejusdem Eccleſiæ, quam ceſſionem Papa admiſit, & diſmembravit duo caſtra, videlicet Cento, & Caſtrum Plebis de menſa Epiſcopali Bononienſi, ſita in confinibus Territorii Ducis Ferrariæ, & ea donavit Duci Ferrariæ pro dote etiam dictæ Dominæ Lucretiæ. Deinde præfecit Dominum Stephanum, filium Theſaurarii Regis Franciæ Mediolani, Eccleſiæ Bononienſi in Epiſcopum more ſolito.

Eodem die rediit ad Urbem Cardinalis Cuſentinus Legatus, qui Dominam Lucretiam usque extra terras Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aſſociaverat.

Feria tertia decima quinta Januarii Sanctiſſimus Dominus Noſter equitavit ad Fraſcata, & ibidem fecit capi quatuor incolas, & ad torturam poni, ut intelligeret, ubi bombardæ & artiliariæ Columnenſium eſſent abſconditæ, quæ propterea fecit effodi, & Romam duci.

In nocte Veneris vigeſima octava dicti menſis captus fuit frater germanus Domini Joannis Lauren-

Laurentii Veneti, qui dicebatur quædam Græcis litteris contra Papam & Ducem Valentinum ſcripta in Latinum tranſtuliſſe, & Venetiis miſiſſe.

Et eadem nocte fuerunt aſportata omnia bona ejuſdem. Oratores Venetorum ſupplicarunt Papæ pro ejus liberatione. Sed Sanctiſſimus Dominus Noſter reſpondit negative. Et in nocte heſterna fuit jugulatus, & in Tiberim projectus.

Feria ſexta decima ſeptima Februarii Sanctiſſimus Dominus Noſter exivit Urbem iturus Cerveterem, Cornetum, & per Mare Plombinum. Erant enim pro eo paratæ ſex Galeræ, pro quarum uſu miſſi fuerunt quaſi omnes carcerati Urbis, etiam pro cauſis leviſſimis. Et multi capti per tabernas & plateas Urbis violenter, & ex qualibet barca de Ripa unus nauta, & multi piſcatores & inciſores lignorum, qui omnes fuerunt ducti ad Galeras prædictas, & ibidem violenter detenti demptis, credo, nautis. Cum Papa equitarunt ſex Cardinales, Dux, ſeptem Prælati, ſex Cantores Capellæ, & plures alii. Papa commiſit ante receſſum Cardinali Mutinenſi, ut ſingulis diebus Dominicis faceret intimationem Miſſæ, & ſermonem ſub nomine Suæ Sanctitatis, ac ſi eſſet præſens. Et factum eſt.

Feria ſexta, decima octava dicti equitavit Sua Sanctitas Civitatem veterem, & pernoctavit in Arce.

Sabbato peracto prandio equitavit Cornetum, & hoſpitatus eſt in palatio Patriarchæ.

Eadem die Papa, & cum eo quinque Cardinales intraverunt unam galeram, & transfretavit ad Plumbinum die Lunæ vigeſima ejuſdem, cum Papa in Galera fuerunt perſonæ centum in circa.

Die Veneris undecima Martii circa horam vigeſimam tertiam Papa rediit ad Urbem cum ſex Cardinalibus, & Duce, & omni familia ſua, & nemo venit ei obviam.

Intellexi veridica relatione, quod in Plombino, Papa fieri fecit publice in platea ante palatium ſuum choream per pulcras mulieres & puellas, quæ in Caſtro erant ad plures horas, & quod major pars eorum, qui cum Papa ibidem fuerunt, comederunt carnes, eundo & redeundo in omnibus diebus.

Dominica quinta Quadrageſimæ intravit in Urbe Dominus Cardinalis Dalberto, cui venit obviam uſque ad Pontem Milvium Orator Regis Francorum.

Feria nona, decima quarta Maji fuit Conciſtorium publicum, in quo receptus fuit Cardinalis Dalberto à Papa & Cardinalibus. Et Papa habuit multa verba mecum de præcedentia inter Cardinalem Borgiam & dictum Dalberto. Dixi Suæ Sanctitati, in creatione fuiſſe prius nominatum dictum Dalbertum. De quo fidem fecit Cardinalis Mutinenſis, qui dixit, hujuſmodi Bullam adhuc apud ſe habere: Cardinales omnes aſſociarunt novum Cardinalem ad domum Vice-Cancellarii, Papa ſic volente.

Feria tertia Paſchæ Sanctiſſimus Dominus Noſter celebravit Miſſam de Annunciatione in Eccleſia Beatæ Mariæ de Minerva, & deinde fuerunt datæ ſexdecim burſæ ſexdecim puellis maritandis, more ſolito. &c.

Sabbato vigeſima octava Maji conducta fuit de Ripa ad Caſtrum Sancti Angeli Arteliaria Federici Regis Neapolitani, quam habuit in Iſchia, & Papa emit ab ipſo Rege pro tredecim mille ducatis. Æſtimabantur valoris 50000. ducatorum. Fuerunt caricæ octoginta: ſingulæ trahebantur, quædam per unum equum, quædam per buſalos. In prima & ſecunda carretta erant ſcopettæ pro bancis, & etiam manuales inſequentes in qualibet 3. vel 4. aut 6. bombardellæ, ſucceſſive in aliis ſingulis uſque ad 22000. carrettæ, & ſucceſſive in ſingulis uſque ad 25. Canettam * fuerunt; una bombarda magna, & plures ex eis fuerunt pulcherrimæ & fortis compoſitionis. Sequebantur pedites numero 2000. vel circa ordinatæ, & 7. in quolibet membro, incedentes cum lanceis, alabardis, ſcopettis &c. Poſt illos 37. carruceæ pallottis ferreis oneratæ, deinde tres cum bacilibus pulveris, tandem quinque aliæ cum ſalnitris, telis & pattottis mixtim. Quæ omnia Papa ſtans in Caſtro vidit conduci.

Feria quarta, prima Junii captus fuit Hieronymus, Germotinenſis Clericus, Baſilienſis diœceſis. Ductus fuit ad carceres Turris Nonæ, & torturæ expoſitus confeſſus eſt nimium de ſignaturis multarum ſupplicationum promovendorum ad Sacros Ordines per eum factarum.

Feria quinta ſecunda dicti intravit in Urbe Orator Venetorum, qui à familia Sanctiſſimi Domini Noſtri & Cardinalium receptus eſt.

Feria quinta nona dicti reperti ſunt in Tiberi ſuffocati & mortui H. D. Faventiæ, juvenis decem & octo annorum in circa, pulchræ formæ & ſtaturæ cum baliſta ad collum, & duo juvenes per brachia ſimul ligati, unus quindecim annorum, & alius viginti quinque, & prope eos erat quædam fæmina, & multi alii.

Feria ſecunda, decima tertia Junii Dux Valentinus receſſit ex Urbe cum gente ſua. Quo iturus, non dicebatur, ſed exitus oſtendit, quod capturus eſſet Urbinum.

Sabbato decima octava Junii denunciatum eſt per Urbem, Vitellotium Vitellium, qui nuper Civitatem Aretinam Dominio Florentino prius ſubjectam ſibi ſubegerat, heri cittadellam ejuſdem civitatis, & totum ejus Comitatum acquiſiviſſe.

Feria ſexta, vigeſima quarta dicti nunciatum eſt Papæ, Ducem Valentinum ſubjugaſſe ſibi Urbinum, quod hoc modo accidit: Dux Urbinas requiſitus per Ducem Valentinum mutuavit bombardas ſuas Vitellotio Vitellio, ituro contra Florentinos & gentes. * Deinde Dux Valentinus fingens, ſe iturum contra Dominium Camerini, rogavit Ducem Urbini, ut mandaret gentibus ſuis parari in Eugubio certa die prandium. Quod fecit Dux Urbini. Et nemo venit prope Urbinum ad milliaria decem. Et rogavit per litteras Ducem Urbinas, ut dignaretur

retur venire ad eum ſine mora. Dux Urbinas ſuſpicatus, de ſubordinatione videns, ſe eſſe ſine bombardis & gentibus, vocavit ad ſe fideles ſuos, quibus commiſit Urbinum & Statum ſuum, & ipſe clam incognitus receſſit, & equitavit Mantuam. Fideles prædicti videntes, ſe non poſſe potentiæ Ducis Valentini reſiſtere, ſubdiderunt ſe, & Urbinum, & totum Statum Dominio Ducis Valentini.

Die Dominico circa horam vigeſimam ſecundam in Conventu Minervæ obiit quidam Frater Georgius, Alemannus de partibus, ætatis annorum centum. Maximus fuit populi concurſus ad ejus corpus, quia prædicabant eum beatum. Et erat pulcher, & non fœtebat, & multa per eum dicebantur facta miracula de claudis, & aliis infirmis ſanitati reſtitutis. Papa hoc intelligens, mandavit eum ſepeliri.

Feria quarta ſexta Julii circa horam duodecimam poſitus fuit ſuper ſcala lignea appodiata Columnæ benedictionis in plano ſcalarum Sancti Petri ante locum audientiæ mitratus Hieronymus Hermellinus Clericus Baſilienſis, qui confeſſus fuit, ſe XI. ſupplicationes ſub nomine Cardinalium ſignaſſe pro promovendis ad ſacros Ordines, & ad pedes ejus poſitus fuit quidam ruſticus teſtis falſus mitratus. Et ſteterunt ibi uſque ad finem Conciſtorii, quod fuit horis quinque in circa.

Feria ſexta octava Julii nunciatum eſt Papæ, Vitellotium Vitellium Burgum Sancti Sepulcri, quod oppidum erat Florentinorum, nomine Ducis Valentini occupaſſe.

Feria tertia, vigeſima ſecunda Julii, Dominus Cardinalis Urſinus petiit audientiam à Sanctiſſimo Domino Noſtro adeundi Mediolanum ad Regem Francorum, & Sanctiſſimus Dominus Noſter negavit dare audientiam. Sed ipſe receſſit abſque licentia.

Feria quarta vigeſima dicti circa horam duodecimam Dominus Cardinalis Mutinenſis obiit in Palatio Apoſtolico. Erga pauperes fuit nimis crudelis, & erga omnes duriſſimus, & Beneficia ac Officia carius quo potuit, vendebat, ut Papæ gratificaretur. Acquiſivit omnium indignationem. Fuerunt propterea facta à diverſis epitaphia in ejus ignominioſam memoriam:

Sub lapide hoc Mutinenſis habet Ferrarius oſſa,
Quo ſuadente Petri navis avara fuit.
Ad Styga qui tendis, multo vade ære gravatus:
Hujus conſilio navita avarus erit.

Aliud.

Ferrarii hic tumulus,quem ſic ſitis uſſit habendi,
Ut famulus dici poſſet avaritiæ.
Tantaleam patitur pœnam,& quia parva fuiſſet,
Impendent avidis aurea poma labris.

Aliud.

Hic Baptiſta tegor, Medici quem culpa peremit:
Naturam fuerat neſcius ille meam.
Herbarum mihi pro ſuccis dare debuit aurum:
Sola erat apta meis hæc medicina malis.

Aliud.

Hic ſitus eſt Baptiſta, bovem qui reddere pinguem
Dum ſtudet, amiſit corpus, opes, animam.

Aliud.

Monte ſub hoc lapidum tegitur Baptiſta ſepultus:
Securus viator * anxie carpe vias.

Aliud.

Hic Baptiſta jacet, cujus potuere cadaver
Sub terra hæredes condere, non ſcelera.

Aliud.

Quis jaceat, quæris, noſſe; nequit ipſe ſepultus.
Cauſa,pudor ſortem hanc,qui male vivit,habet.

Aliud.

Hac Janus Baptiſta jacet Ferrarius urna,
Terra habuit corpus, Bos bona,Styx animam.

Aliud.

Non jacet hic corpus, petiit nec Spiritus aſtra:
RexSuperum inStygios merſit utrumq; lacus.

Aliud.

Immiti laniata lupo, transfixaque ferro,
Sanari urtica, credula Roma putas?

Aliud.

Confecit te Roma lupum, te ferrea cuſpis,
Scilicet urticam, qua medearis, habes.

Aliud.

Conditur hoc tumulo ſcelerum Baptiſta miniſter,
Cujus alumna fuit Roma, Parens Mutina.
Utraque damnanda mage? Roma hæc vexit ad aſtra.
Turpius eſt monſtrum tollere, quam parere.

Aliud.

Ferrea quæ fuerant mea gens, per me aurea dicta;
Hujus non virtus, cauſa rapina fuit.

Aliud.

Quod humo gigni norat Ferrarius aurum:
Contemptis Superis, infera regna adiit.

Aliud.

Ne dicas, ſit terra levis, nec ſpargito flores:
Nummos, ſi requiem mi dare vis, numera.

Aliud.

Siſte viator iter: cupio tibi dicere, ſed non
Audeo: nam nulli præſtiti ego officium.

Aliud.

NonMutina,ut fama eſt,Fariis ſum natus in oris:
Vita docet, tota mente Bovem colui.

Aliud.

Non minor in tumulo eſt Baptiſtæ fœtor obortus:
Triſtis odor carnis, triſtior eſt ſcelerum!

Aliud.

Non miror Mutinæ, ſi monſtrum infame necarunt
Julius, & rabie Syrius æſtifera.
Ruſticus hic, & avarus erat: genus odit avarum
Julius; agreſtes Syrius ipſe viros.

Aliud.

Illuxit Superis dies jucundus,
Tunc cum ſpiritus iſte membra liquit.
At major tenebra tenebris oborta eſt:
Nam cogam nova publicanus orci
Manes pendere Dis tributa furtivis.

Aliud.

Qui degi rapto vivens, ſpoliatus amictu,
Functus militibus fœda rapina fui.

Aliud.

Aliud.

Mortale nihil eſt, quod horreatis,
Dum vixi ſpoliis pecuniæque.
Facultate, cruore, morte veſtra
Lætabor. Modo Tantalum ſubivi,
Tutos vos faciens mea rapina,
Naulum aut fraudibus involem Charonti,
Simque auri novus inferis abactor.

Aliud.

Morborum rabies Mutinenſem invaſerat, & jam
Raptura attonitum mors erat atra caput.
Hæc tamen haud ſentit: fulvo tantum incubat auro,
Quod labor aggeſſit, flagitium peperit.
Quam bene cuncta! Deo placuit, ſine * fine nec ullo
Vita fit, ut pereat, non memor ipſe ſui.

Aliud.

Paſſa lupi dentes, dirumque in viſcera ferrum,
Urticæ ſtimulos ne tibi Roma time.

Aliud.

Hoſpes ſacrorum jacet hic mercator:
Non ſacra tutus ſine merce ſpera.

Aliud.

Sextus Tarquinius, Sextus Nero, Sextus & ille,
Sixtus quanta tibi Roma ruina fuit.

Relatum eſt mihi, quodam mane repertam fuiſſe in primo oſtio camerarum prædicti quondam Cardinalis Mutinenſis in palatio Apoſtolico hanc ſchedulam: Bos bona, terra corpus, Styx animam. Præterea fuit recitata quædam fabula in Tinello Domini Archiepiſcopi Raguſini à quodam Gallo, dicente, Mutinenſem veniſſe ad portas cœli, pulſaſſe, ut intraret Regnum Dei. Cui Petrus: Quis hic, qui pulſat? Reſpondit ille: Mutinenſis ſum. Dixit Petrus: niſi mille Ducatos perſolveris, Regnum Dei non intrabis. Reſpondit Mutinenſis: Non habeo, unde ſolvam. Dixit Petrus: des quingentos. Reſpondit Mutinenſis: Nec mille, nec quingentos habeo. Diſceſſi ab illa vita pauper, omnibus meis bonis ſpoliatus. Beneficia, vaſa aurea & argentea, pecunias, & omnes divitias meas recepit Papa. Nudus veni: miſerere mei. Petrus gradatim de quingentis Ducatis deſcendit ad unum. Et cum Mutinenſis continuo paupertatem allegaret, dixit ei Petrus: ſi non habes ſolvere unum ducatum, vadas ad diabolum, & cum illo ſis pauper in æternum. Colludebat Gallus in vitam & mores Mutinenſis, qui pauperes ſemper ad diabolum mittebat. Venit igitur ad infernum Mutinenſis, ad oſtium pulſans. Oſtiarius: Quis pulſat? reſpondit ille, ſe eſſe Mutinenſem. Oſtiarius pari modo mercatur de pretio. Et cum Mutinenſis nollet aliquid perſolvere, oſtiarius eum repulit, & locum ei dedit ad partem, in quo perpetuo cruciaretur. Dicebant, reliquiſſe in pecunia numerata 30000. ducatos, de dupplis, & 10000. in aliis monetis, & vaſa aurea & argentea valoris 10000. ducatorum, præter pannos & alia bona.

Sabbato vigeſima tertia Julii dictum fuit Papæ, Ducem Valentinum pro concordia habuiſſe Camerinum. Propterea fuerunt facti multi ignes. Habuit Dominum Camerini, & omnes ſuos filios, & captivos tenuit.

Feria quarta tertia Auguſti, Dux Valentinus receſſit ab Urbe in habitu ſimulato, videlicet ſub Cruce & habitu militis Sancti Joannis Hieroſolymitani, & cum eo Cardinalis Borgia, & equitarunt Mediolanum ad Regem Franchorum ibi exiſtentem, cum quo etiam Dux Urbini, Dominus Piſauri, Marchio Mantuæ & omnes Potentatus Italiæ.

Superioribus diebus Carolus, Paulus & cæteri Urſini, & Cardinalis Urſinus, Vitellotius Vitellius, ac Joannes Paulus Baglionus de Peruſio, & quidam alii conſpirati, & collegati contra Ducem Valentinum in Imola exiſtentem, reſtituerunt Civitatem Urbini, & alias civitates, terras, loca, & fortalitia ſub Ducatu Urbini conſtitutas Illuſtri Domino Guidoni vero Duci nuper expulſo per Ducem Valentinum, ac Imolam circumdando, magnum timorem incuſſerunt Duci Valentino, ſimiliter & Papæ, qui ſine mora auxilium Regis Franciæ invocavit. Et nihilominus Mediatores elegit, quorum opera concordia & pax inter Ducem Valentinum & omnes ſupra dictos haberetur. Venerunt propterea verſus Imolam omnes gentes Regis Franciæ in Ducatu Mediolani exiſtentes. Interim concluſa reconciliatio, & concordia inter ſupra dictos, quam Papa quæſivit, & finxit in hunc ſolum finem, & poſſet ſe contra ſupra dictos vindicare, & omnino extirpare, quod imprudenter illis non formidantibus tandem evenit. Et licet Cardinalis Urſinus fuerit ab infinitis perſonis, etiam pueris, ne de Papa confideret, commonitus, noluit tamen aliquem audire, & ſæpe ſubridens dixit; nunquam habuiſſe cum Papa diſcordiam, quia per concordiam utilitatem & commodum reportaret. Sed Papam, ut facilius prædictum Cardinalem attraheret dicebant, ſæpe dixiſſe, non poſſe ſine favore Urſinorum Romæ, vel in terris Eccleſiæ permanere tute, nec Ducem Valentinum Dominia ſua retinere, propterea propoſuiſſe reſignare Papatum in favorem ipſius Cardinalis Urſini, dummode ipſe perpetuam protectionem & defenſionem Ducis prædicti polliceretur, & ſub hujuſmodi ſpe Cardinalem Urſinum ad omnia conduxiſſe. Concordia ſupra dicta firmata prædictus Cardinalis Urſinus rediit ad Urbem de menſe Novembris.

Sabbato vigeſima ſexta Novembris Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Farneſius Legatus Marchiæ Anconitanæ receſſit ab Urbe, iturus ad legationem ſuam.

Dominica prima Adventus vigeſima ſeptima Novembris, cum Papa veniret ad Capellam, vidi ante eum Oratorem Bononiæ, cui dixi, ut non intraret Capellam, quia non haberet locum in ea. Qui obediit. Papa intellexit prohibitionem meam prædicto Oratori factam, & dixit eidem, ut intraret, qui Dominica ſequenti intravit, & ſtetit in ſcamno Oratorum Laicorum ultimus poſt omnes.

Sabbato tertia Decembris Dominus Cardinalis

lis Arborenſis receſſit ab Urbe, iturus Peruſiam ad Legationem ſuam.

Feria quarta, ſeptima dicti intravit Urbem Magnificus Dominus Joannes Victor de Soderinis, Orator Florentinorum, qui receptus, & aſſociatus fuit à familiis Suæ Sanctitatis & Cardinalium. Equitavit medius inter Gubernatorem Urbis, & Archiepiſcopum Raguſinum.

Feria ſexta, nona dicti nunciatum eſt Papæ, Ducem Valentinum rehabuiſſe Urbinum cum omnibus pertinentibus ſuis per concordiam cum Illuſtriſſimo Domino Guidone Urbini Duce habitam, cui conceſſum eſt abire cum omnibus bonis & rebus.

Feria ſecunda, vigeſima ſeptima menſis Decembris anni 1502. Sanctiſſimus Dominus noſter antequam exiret cameram vocavit ad ſe Reverendiſſimos Cardinales, quibus dixit, velle mittere enſem Domino Alphonſo primogenito Ducis Ferrariæ, Marito Dominæ Lucretiæ Ferrariam; deinde cum paramenta acciperet Papa, dixit me audiente, habuiſſe conſilium aliquorum Doctorum, quod matrimonium Ferrariæ inter Dominum Alphonſum prædictum & procuratorem Dominæ Lucretiæ, deberet hic Romæ de novo contrahi. Cardinalis Senenſis matrimonium reſpondit eſſe ſacramentum, propterea non eſſe reiterandum. Feria quarta, vigeſima nona Decembris, tibicines & omnia muſicorum inſtrumenta, parata in plano ſuper ſcalas S. Petri, inceperunt magna vehementia ſonare, ſinguli inſtrumenta ſua prope domum Dominæ Lucretiæ juxta baſilicam S. Petri, exivit ipſa Domina Lucretia in veſtibus brocati auri circumdatis more Hiſpanico cum longa cauda, quam quædam puellæ deferebant: ipſa Domina Lucretia media inter Ferdinandum à dextris & Sigiſmundum à ſiniſtris fratres mariti ſui; ſequebantur circiter quinquaginta Romanæ, pulchre veſtitæ, & poſt illas pediſſequæ Dominæ Lucretiæ, & aſcenderunt ad primam aulam Paulinam ſuper portam palatii, ubi erat Papa cum tredecim Cardinalibus ac Duce Valentinenſi; finito ſermone fuit poſita ante Papam quædam menſa ſive tabula, ad quam acceſſerunt Ferdinandus frater & Procurator ſponſi, & Domina Lucretia, cui ipſe Ferdinandus procuratorio nomine fratris ſui impoſuit quemdam annulum aureum ſive gemmam; apportati deinde fuerunt per Cardinalem Eſtenſem, etiam fratrem ſponſi, quatuor alii annuli magni valoris, & apportata una capſa ſuper dictam menſam poſita & de mandato prædicti Cardinalis aperta, qui extraxit ex ea multa collaria ſive torques pulcherrimis lapidibus pretioſis & margaritis ornatos. Item quatuor pulcherrimæ cruces &c. quæ omnia æſtimata ad ** ducatos, oblata ſponſæ per Cardinalem Eſtenſem verbis ornatiſſimis; his factis retraxit ſe Papa ad ſequentem aulam ſive cameram Paulinam, quem ſecuta eſt Domina Lucretia cum mulieribus & multis aliis, & manſerunt in palatio uſque ad duodecimam horam noctis vel circa, Cardinales & alii qui voluerunt receſſerunt.

Superioribus diebus impreſſa fuit & de Almania ad urbem miſſa quædam Epiſtola, quæ venit ad manus Reverendiſſimi Cardinalis Mutinenſis, & fuit, ut intellexi, Papæ lecta, tenoris ſubſequentis.

Magnifico Domino Sylvio de Sabellis apud Sereniſſimum Romanorum Regem.

Magnifice Domine: Intelleximus ex amicorum litteris, te jam ex multis diebus, nullo tuo ſed Pontificis ſcelere atque perfidia, proſcriptis atque in prædam datis omnibus fortunis tuis, ab Urbe abſceſſiſſe, & horum latronum furorem & rabiem evaſiſſe; doluimus, ut æquum fuit, de tuis incommodis, ſed tamen inter mala gaviſi ſumus, te incolumem in Germaniam & apud Cæſarem receptum. Unde cum intelligamus te litteris commendatoriis & aliorum precibus apud Pontificem agere, ut in integrum reſtituaris, valde admirati ſumus prudentiam tuam eo credulitatis, vel, ut confidentius tecum agamus, eo levitatis, (deveniſſe) ut ſperet hunc hominem proditorem generis humani, qui omnem ætatem ſtupris & rapinis contaminatam ad decipiendos homines conſumpſit, aliquid unquam quod juſtum ſit vel poſſe vel velle agere niſi metu & viribus coerceatur. Erras, Cariſſime, & longe falleris ſi exiſtimas ullam unquam pacem cum hoc monſtruoſo capite tibi eſſe quærendam: nam poſtquam nulla cauſa, ſed ejus aviditate & perfidia ab eo proditus & proſcriptus atque in perditionem datus es, æternum tibi cum illo bellum æterno odio eſt finiendum. Opus eſt igitur tentare alias vias, & publicum * Romanæ peſtilentiæ Cæſari & cœteris Romani Imperii Principibus clades omnes, quæcumque ab hac infami bellua in perniciem Chriſtianæ Reipublicæ emanarunt, narrare deteſtabilia ſcelera, quæ in contemptum Dei & religionis exitium committuntur, quæ tam atrocia, tam immania ſunt, ut cujusvis etiam diſertiſſimi ingenium perſtringant. Hæc tibi in publicis Principum conventibus enarranda, hæc committenda pluribus exemplis atque per omnium manus tradenda ſunt & diſſeminanda; fruſtra queri Chriſtianam religionem de Mahometo antiquo ejus hoſte, quod ab illa innumeram populorum multitudinem abduxerit, cum iſte novus Mahometus omni criminum fœditate illum longe ſuperaverit, & hoc fidei & Religionis reliquum validiſſimis morborum incendiis exarſerit: veniſſe tempora quibus jam Anti-Chriſtus toties à Prophetis prædicatus appareat, neque enim ullum omnino unquam naſci aut excogitari potuiſſe, qui apertior Dei hoſtis, Chriſti oppugnator, fidei & Religionis ſubverſor inveniretur. Jam beneficia & dignitates Eccleſiaſticas, quæ antiquo ſanctorum Patrum decreto ad remedia animæ clariſſimis viris ultro demandari ſolebant, publica venditione diſſipari, & illis ſolummodo cedere, qui aperta emptione plus pecuniarum quam cæteri largiuntur. Igitur itur ad palatium cum auro ad emenda fidei myſteria, ſtat ibidem miniſter ſcelerum, venditor beneficiorum, Cardinalis Mutinenſis, ad explendam Pontificis avaritiam quæ-

quæſitor inſtitutus, qui tanquam cerberus oſtio inferorum appoſitus, & omnibus adlatrans nullo pudore unumquemque penſitat, quid à quocunque feratur intelligit: admittuntur ſoli divites & locupletes, tenuiores vero omni verborum contumelia excluduntur. Omnia jam apud Pontificem eſſe venalia, dignitates, honores, matrimoniorum copulas, eorundem ſolutiones, divortia & repudia uxorum, & alia multa quæ neque ætas parentum noſtrorum vidit, neque Chriſtiana conſuetudo admittit, ſeſe publicitus offerre, & novam ſectam & nova dogmata in Chriſti contumeliam populis irrepere. Nihil eſſe jam ſcelerum aut flagitiorum quod non Romæ publice & in Pontificis domo committatur, ſuperatos eſſe Scythas latrociniis, Pœnos perfidia, immanitate & ſævitia Nerones & Cajos; nam cædes, rapinas, ſtupra, & inceſtus referre, innumeri & infiniti prope operis foret. Confectus crudeliſſimis vulneribus & bis propemodum cæſus Nobiliſſimus adoleſcens Alphonſus Aragonius, * perotus in ejus gremio trucidatus, verendos olim Vaticani penates cruore fœdavit, & aulicos omnes conſternatione & fuga diſſipavit: longum eſſet proſequi cœteros, qui vel interfecti vel vulnerati vel vivi in Tyberim dejecti aut veneno conſumpti ſunt: quorum cum ſit infinitus numerus, & in dies creſcat pernicies, neque his demum parcatur, qui auctoritate & gratia alios præcellunt, nemo in Urbe eſt etiam privatæ fortunæ, qui ſibi & ſuis jam non timeat. Quis horrenda libidinum monſtra enarrare non formidet, quæ aperte jam in illius domo & ſpreta Dei atque hominum reverentia committuntur, quot ſtupra, quot inceſtus, quot filiorum & filiarum ſordes, quot per Petri palatium meretricum, quot lenonum greges atque concurſus, proſtibula atque lupanaria. Feria Novembris ſolemnibus omnium ſanctorum ceremoniis dedicata, quinquaginta meretrices urbanæ ad convivium in palatium vocatæ fœdiſſimum & deteſtabiliſſimum ſpectaculum præbuere: & ut ad irritandum exempla non deeſſent, actitata eſt ſequentibus diebus in publicum ſpectacum equa, quæ ſpectante cum filiis Pontifice intromiſſos admiſſarios nimio Veneris ardore concitatos in furorem & rabiem converteret. Nihil eſſe jam auri quod non ex omnibus populis Chriſtianis ad filiorum luxum ſumma aviditate conquiratur. Propoſitum eſt in Turcas bellum publicare, ob eam ſpeciem per omnes urbis baſilicas preces indictæ, & venditæ exteris civitatibus erratorum indulgentiæ: ut ſcilicet ex hac conquiſitione largos ſumptus ſuppeditarent, ut eſſet unde filia Pontificis gemmis atque auro onerata pompam & Romanæ Eccleſiæ tributa ſecum trahens, luxu inaudito ad maritum accederet; unde bellum antiquis civitatibus & veris Dominis inferretur. Pulſos eſſe ſedibus veteres incolas, maximam urbis nobilitatem proſcriptione atque exilio oblegatam, antiquos Latii dominos ſuis fortunis & poſſeſſionibus privatos, ut ex eorum cladibus Pontificis iidem filii & nepotes ex inceſtuoſo partu adhuc in cunis vagientes, ad regna & opes promoverentur. Notam jam eſſe omnibus Provinciæ Flaminiæ ruinam, fori Cornelii, & fori Livii afflictiones. Captam per vim atque expugnatam Faventiam, Ariminum, & Piſaurum pulſis Pontificibus receptum, adjectam eſſe huic imperio de civitatibus Eccleſiæ à Pontifice Ceſenam & Fortunæ fanum, cum Brittanorio, ut largiore licentia & ampliore ejus filius patri ſimilis graſſaretur, qui interim majora moliens bellum Camertibus atque Urbinatibus machinatur, ut his depreſſis omni Piceno, concedente Pontifice ſolus potiatur, & demum afflictis omnibus cætera omnia Eccleſiæ Romanæ jura atque Imperatorum ad ſe trahat: nam arces omnes Eccleſiæ validiores in ejus jam eſſe dicuntur poteſtate, Spoletum, Urbem veterem, Vejos, Nepeſum, Terracinam; molem Adriani illius præſidio teneri, & demum eo ventum eſſe, ut ejus arbitrio ad libitum omnia gubernentur, qui non tanquam hujus Imperii protector aut Dux, ſed velut hoſtis apertiſſimus omnia dilapidat; in hoc ſolummodo Patri agnitus atque cariſſimus, quia perſimilis, in omnes adeo pernitioſus & ſævus, ut judicare ſit difficillimum, utrum eorum deteſtabiliorem natura produxerit. Superiore anno cum exercitu in Flaminiam proficiſcens, in terras Eccleſiæ tanquam per agrum hoſtilem populabundus inceſſerat: demum expoliatis atque in prædam datis oppidis pluribus ad Faventiam devenerat: vaſtata erat in profectione Umbria cum Piceni parte & tota Flaminia; æquum videbatur profectioni reditum ſimilem oſtendere. Itaque reductus eſt exercitus ad Plumbinum primum, deinde ad Urbem Florentinorum; ibi pacatis omnibus nec quicquam metuentibus Florentinis per aliquot dies prædarum licentia ſtatim data, & omnibus conceſſum tantum rapere & diripere quantum unicuique libuiſſet. Boni Ducis Imperium ſecuti milites, omnia rapinis, ſtupris, cædibus & incendiis miſcuere. Serpſit hujus mali labes ad ſubditos populos tanquam morboſa contagio, atque Tudertum, Viterbium, Reate, Tybur inſignes civitates cum contra alios non adeſſet pugnandi aut rapiendi materia, in ſe vertêre arma, ubi Ducis factiones hujus ſubornatione & facinore & propterea temporum licentia nixæ oppreſſis adverſariis ferro & cædibus cuncta impleverunt. Cæſi atque obtruncati innumeri eorum cives. Cum interim bonus Pontifex ſuis libidinibus intentus gemmas undique & monilia conquirat, quibus filiam per ſcelus infandum ſibi conciliatam luxu inaudito exornatam in matrimonium collocet: qui tantum abeſt, ut hujuſmodi ſcelera vindicet aut prohibeat, quin apertius ſubornationibus faveat atque irritet, quo ſcilicet oppreſſis exulibus & adverſariis qui Cæſaris & Romani Imperatoris partes ſequuntur, quorum bona ab eo proſcripta & publicata per injuriam fuerint, inceſtuoſis filiis & nepotibus de illorum fortunis tradita dominia confirmet. Tacent Cardinales, ſi qui ſint qui ſentiant melius: nam potentioribus partim pulſis partim oppreſſis, nemo ad iſta eſt ex reliquis qui hiſcere au-

deat: alii per ſcelus & ignominiam creati auro & facinoribus malis, amplam dignitatem adulationibus tuentur: favent Pontifici & blandiuntur; illum collaudant atque admirantur, timent tamen omnes & maxime formidant ejus filium fratricidam, ex Cardinale ſicarium effectum. Hujus motu & voluntate omnia ad libidinem gubernantur, illum inter greges meretricum Turcarum more latitantem armati milites cuſtodiunt. Illius juſſu & decreto interficiuntur omnes & vulnerantur, in Tyberim dejiciuntur, veneno extinguuntur, bona omnia quæ intra extraque ſunt diripiuntur, illorum fames, rapina, ſitis humano ſanguine ſatiantur; quarum immanitatum metu cedere jam ab urbe nobiliſſimas familias, latitare optimos cives & niſi tot malis quamprimum ſuccurratur à Cæſare, unumquemque de deſerenda urbe & de fuga cogitare oportebit. O deteſtandam rerum & temporum conditionem! quantum ab antiqua ſummorum Pontificum ſanctitate degeneratum eſt, quantum à juſtitia deviatum! Vix unquam credet poſteritas tantum ignem ab hac face generis humani in populos emanaſſe, & tamen interim Chriſtiani proceres de ampliando religionis ſtatu cogitare videntur. Quomodo in Turcas aut Arabes geretur bellum, ſi iſtud domeſticum incendium prius non extinguatur, à quo infideles Caroli Francorum Regis tempore, ut in Apuliam cum ſex equitum millibus deſcenderent, * & cum de Alphonſo Rege diſſiderent, pluribus ejus pollicitationibus allecti fuerunt, Ideo votum ab inclytis olim Principibus pro tuenda aut augenda Chriſti religione & recipienda Hieroſolyma ſuſceptum eſt, tantum cruoris effuſum, tantum laboris & vigiliarum à ſanctiſſimis hujus Reipublicæ ductoribus exſudatum, ut ſcilicet Rodericus Borgia, omnium ætatum deteſtabiliſſima vitiorum vorago & gurges altiſſimus, empto per ſcelus Pontificatu omnia divina atque humana jura funditus everteret. Subveniant tandem Principes labenti Religioni, naviculam Petri fluctuantem ex media tempeſtate in medium portus reſtituant, reddant Romæ urbi juſtitiam & tranquillitatem, tollant è medio communem peſtem in hujus Reipublicæ exitium natam, & in ea primum id exemplum ſtatuant, ut boni inpoſterum quiete vivere & ſuis fortunis ſecure frui poſſint. Hæc igitur omnia, Sylvi, quæ plusquam veriſſima ſunt, in orationis formam redacta, in publico Principum conventu, vel ſi hoc non licuerit, in aliqua ſolemni miſſarum ceremonia, quam maxime ſublimi poteris voce pronunciabis; deinde pluribus exemplis tranſcripta omnibus Principibus legenda dabis, abſentibus Regibus transmittes. Vale & in hoc agendo memineris te noſtrum & Romanum eſſe, iterum vale. Datum Tarenti ex Caſtris Regiis, die quindecima Novembris.

Dominica prima Januarii Anni 1503. venit nuncium, Senogalliam fuiſſe captam. Factum ſic ſe habuit: Præfectiſſa videns non poſſe aufugere potentiam Ducis Valentini, oneravit duas barcas bonis & rebus ſuis, cum quibus per mare pervenit Venetias, & in receſſu ſuo miſit Duci claves Sinogalliæ.

Feria tertia Januarii Papa fecit nunciari Cardinali Urſino, & Jacobo de Sancta Cruce, Ducem habuiſſe etiam Arcem Senogallienſem. Propterea idem Cardinalis, volens gratulari Papæ, hoc mane equitavit ad Palatium, & cum eo Gubernator Urbis, qui finxit ſe illum caſualiter aſſociare. Cum eſſent in Palatio, & Cardinalis deſcendiſſet, omnes equi ſui & mulæ fuerunt adductæ ad ſtabulum Papæ. Et cum Cardinalis eſſet in Camera Papagalli, vidit ſe gentibus armatis circumdatum, & expavit, & ſtatim ductus fuit ad cameram Turris novæ juxta hortum Papæ, & poſt eum Protonotarius Urſinus, Jacobus de Sancta Cruce, & Bernardinus Abbas de Livano. Et omnes fuerunt detenti. Detento dicto Cardinali Gubernator Urbis equitavit ad domum ejusdem Cardinalis in monte Jordano cum omni ſua gente, & eandem domum cuſtodivit, ac etiam inhabitavit.

Dum hæc fierent in Urbe, Dux Valentinus detineri fecit Senogalliæ Vitellotium Vitellium, Paulum Urſinum, Ducem Gravinæ & Liberottum de Firmo, & poſt paucos dies ſtrangulari, Ducem Gravinæ, Paulum & Liberottum fecit diligenter cuſtodiri. Fabius Urſinus dicti Pauli filius, videns capturam Patris, & prædictorum, celeriter aufugit prudentiſſime. Detento Cardinali Urſino, rumor ſurrexit per Urbem, Papam eſſe mortuum, & Neapolim ab Hiſpanis captam, ſed nullum horum erat.

Die Jovis Cardinalis Urſinus ductus fuit ad Caſtrum Sancti Angeli, deinde Protonotarius, & Abbas Jacobus detentus in palatio.

Modus autem, quo Dux uſus fuit capiendi ſupra dictos, fuit ſic. Dux exiſtens ante Arcem Senogalliæ cum Vitellotio & aliis, finxit ſe non velle illa hora illam debellare, ſed potius facere collationem, ad quam invitavit omnes prædictos. Dux intravit domum, quem ſequutus eſt Paulus à Duce ſpecialiter invitatus, Vitellotius invitatus à Paulo. Cum eſſent in Aula, Dux intravit cameram, Michelettis cum multis appropinquantibus ſe, aliqui Vitellotio, aliqui Paulo, alii cæteris dixerunt: Vos eſtis capti. Ad quæ verba Vitellotius, extracto pugione vulneravit ex irruentibus unum, nihilominus ipſe & alii fuerunt detenti, & de eis actum, ut ſupra dixi.

Feria quarta Januarii Jacobus de Sancta Cruce dedit ſecuritatem Pontifici de ſe præſentando toties, quoties &c. ſub pœna 20000. ducatorum, & ſic rediit ad domum ſuam.

In ſero dicti diei Gubernator Urbis aſportari fecit omnia bona Cardinalis Urſini ad Palatium Papæ, ac bona Archiepiſcopi Florentini.

Feria quinta Januarii Jacobus de Sancta Cruce cum Principe Joanne filio Papæ, & gente competente equitavit Montem rotundum, & accepit nomine Papæ poſſeſſionem illius, & omnium terrarum Urſinorum, & Abbatiæ Farfenſis.

Hora conſueta fuerunt veſperæ Papales, quibus finitis omnes Cardinales venerunt ad Pontificem

tificem, ei commendantes Cardinalem Urſinum. Papa dixit eis de conſpiratione Vitellotii, Urſinorum, Balioni, & eorum complicum, ut Ducem occiderent. Et non obtinuerunt à Pontifice gratiam.

Eadem die habita eſt Peruſia ad obedientiam Papæ, de qua Joannes Paulus illius tyrannus prius receſſerat, & iverat ad civitatem Senarum ad Pandulphum.

Feria ſexta Januarii Gubernator Urbis equitavit ad domum Auditoris Cameræ, Epiſcopi Cæſenatenſis, & eum ad ſe vocatum, licet infirmum duxit ad Caſtrum Sancti Angeli, ubi eum detineri fecit. Et poſtea idem Gubernator ivit ad domum Domini Jacobi de Spiritibus Protonotarii, & Clerici Cameræ Apoſtolicæ, quem ſimiliter duxit ad dictum Caſtrum Sancti Angeli.

Sabbato ſequenti idem Gubernator fecit aſportare omnia bona tam prædicti Auditoris, quam Protonotarii ad Palatium Papæ.

Sabbato decima quarta Januarii Reverendus Pater, Dominus Senolphus Epiſcopus Cluſinus, Cameræ Apoſtolicæ Clericus, & Secretarius Apoſtolicus, qui ex timore per capturam Auditoris Cameræ ac Protonotarii ſibi incuſſo, circa horam 21. condidit teſtamentum. Parum poſt emiſit ſpiritum.

Feria quarta vigeſima quarta Januarii in Caſtro Plebis Dominii Senenſis de mandato Ducis Valentini, ſtrangulati & necati ſunt Dux Gravinæ, Paulus Urſinus, & Miles Urſinus, qui Senogalliæ nuper capti fuerant.

Feria ſecunda vigeſima tertia Januarii fuit dictum per Urbem, Ducem Valentinum diebus præteritis ſibi ſubjugaſſe civitatem Cluſinenſem, oppida, & Pientinum, & oppidum Sertarium, Caſtrum Plebis, & Sanctum Quiricum, in quo duo ſenes, & octo antiquas mulieres, quas per brachia ſuſpenderunt gentes dicti Ducis, igne ſub earum pedibus poſito, ut faterentur, ubi eſſent bona aſcondita. Illi autem neſcientes, vel nolentes in tortura prædicta obierunt.

Eædem nefandiſſimæ gentes, extractis tectis, trabibus, feneſtris, portis, capſis, buttis, vino prius per terram effuſo, omnia combuſſerunt, & omnia in locis, per quæ tranſibant, rapuerunt, ut in Aquapendente, Monteflaſcone, Viterbio & alibi.

Die prima Februarii repertum eſt circa pontem novum corpus ſine capite in caligis de ſcarlatto. His diebus negatus fuit aditus Antonio de Piſtorio & ſocio ſuo ad Cardinalem Urſinum, qui ſingulis diebus conſueverant portare ei cibum & potum, quæ ſibi per Matrem ſuam mittebantur; dicebatur pro eo quod Papa petierat à Cardinali Urſino 2000. ducatos apud eum depoſitos per quendam Urſinum conſanguineum ſuum, provenientes ex venditione cujusdam poſſeſſionis, & quandam margaritam groſſam, quam ipſe Cardinalis à quodam Virginio Urſino, ſeu ejus hæredibus emerat pro 2000. ducatis. Mater Cardinalis hoc intelligens, ut filio ſubveniret, ſolvit 2000. ducatos Papæ, & concubina Cardinalis quandam margaritam habebat. Induta habitu viri acceſſit ad Papam, & donavit ei dictam margaritam. Quibus habitis permiſit cibum, ut prius, miniſtrare, qui interim biberat, ut vulgo æſtimabatur, calicem ordinatum, & juſſu Papæ ſibi paratum.

Feria ſecunda, decima tertia Februarii, dictum fuit per Urbem, Joannem Jordanum Urſinum obtuliſſe ſe & Statum ſuum ad manus Papæ ad omnem voluntatem ſuam & Ducis Valentini, & quod Pandulphus Patruccius Senenſis, & Joannes Paulus Baglionus Peruſinus eſſent capti in Dominio Florentino.

Feria quarta, decima quinta Februarii receſſit ab Urbe Cardinalis Eſtenſis, rediturus Ferrariam propter indignationem, quam Dux Valentinus aſſumpſit contra eum, quia idem Cardinalis diligebat, & cognoſcebat Principiſſam, uxorem fratris dicti Ducis, quam & ipſe Dux etiam cognoſcebat carnaliter &c.

Die Jovis, decima ſexta dicti Papa miſit Duci Valentino bombardas ex Caſtro Sancti Angeli, ut cum eis expugnaret Caſtrum Bracchiani &c.

Feria ſecunda, vigeſima dicti in ſecreto Conſiſtorio Papa recitavit Cardinalibus, quod Urſini machinarentur proditorie intrare in Urbem, & dare in prædam domos Cardinalium, propterea admonuit Cardinales, ut providerent domibus ſuis &c.

Conqueſtus eſt de Duce Valentino, quod noluit hactenus obedire mandatis ſuis, expugnando Caſtrum Bracchiani, & alia loca Urſinorum, ſed potius advertere perſuaſiones Regis Franchorum, licet ſit Capitaneus Eccleſiæ, aſſerens ſe omnino velle, ut expugnet Caſtrum & loca prædicta; & quod Cardinalis Urſinus obtulit Suæ Sanctitati 25000. ducatorum ſolvere pro liberatione ſua, reſpondiſſe, & confortaſſe eundem, ut ſit boni animi, & ſolum curet ſuam ſanitatem, qua habita, omnia futura ſecunda; commiſiſſe omnibus Medicis, ut diligentiſſime curent ipſius Cardinalis bonam valetudinem.

Die Mercurii, vigeſima ſecunda Februarii Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Urſinus obiit in Caſtro Sancti Angeli. Papa commiſit ſocio meo, ut haberet curam funeris defuncti. Ego nolui intereſſe; nolui enim ſapere, plusquam oporteret.

Alexander Papa Sextus dilectis filiis Priori & Conventui Monaſterii ſancti Marci Ordinis Prædicatorum in civitate Florentiæ.

Dilecti filii ſalutem &c. Quia divini conſilii inſcrutabilis altitudo univerſali adminiſtrandæ Eccleſiæ Nos Petri ſucceſſorem licet immeritum hoc tempore præeſſe diſpoſuit, jugi, quantum nobis divino numine datur, diligentiæ ſtudio procurandis iis rebus intendimus, quibus religio, ſalus & pax Chriſtiano populo conſervetur, floreat & amplificetur; dogmatum vero novitas, fictæ ſimplicitatis adumbrata velamine, quia in populo frequenter & Clero ſchiſmata, hæreſes, & morum ſubverſio oriuntur, de Eccleſia pellatur, ne quietum corporis ſtatum Eccleſiæ ſollicitare in præſentia poſſit, neque cæteris delinquendi exemplo iſto malo

malo poteſtas fiat in poſterum. Sane Hieronymum quemdam Savonarolam de Ferraria ordinis Prædicatorum novitate pravi dogmatis delectatum accepimus, & in eam mentis inſaniam Italicarum rerum commutatione deductum, ut ſe miſſum a Deo & cum Deo loqui ſine ulla canonica atteſtatione fateatur in populo contra canonicas ſanctiones. Non ſufficit cuiquam nude tantum aſſerere quod ipſe ſit miſſus a Deo, cum hoc quilibet hæreticus aſſereret, ſed oportet quod oſtendat illam viſibilem miſſionem per operationem miraculi vel ſcripturæ teſtimonium ſpeciale. Chriſtum præterea Jeſum crucifixum & Deum mentiri, ſi ipſe mentiatur, horrendum certe & execrabile adjurationis genus; extra ſalutis ſtatum eum eſſe qui vanis illius aſſertionibus non credat; Alia deinceps illum non minus inepta facere, dicere & ſcribere, quæ ſi prætereantur impune, nihil eſt quod non auſura falſorum religioſorum temeritas ſit, & in corpus Eccleſiæ, quod verendum eſt, vitia ſub virtutum ſpecie ſubintrarent. Cogitavimus longa cunctatione & patientia diuturna noſtra efficere, ut fatuam illam ſuam propheticam profeſſionem recognoſceret, ad ſolidæ veritatis viam deflecteret, verba temere & inique in Eccleſia prolata ibidem conſulte & fideliter revocaret. Credebamus poſt aliquod tempus jam advenisse diem quo de ipſo meliora concipere deberemus, ac dolorem, quem nunc usque ex effreni arrogantia & ſcandaloſa ſeparatione a Patribus ſuis Lombardiæ perpeſſi fueramus, quæ ſubdola calliditate, ſicut poſt cognovimus, perverſorum quorundam fratrum impetrata, ex ſua humili adhærentia in lætitiam commutaremus: ſed quod dolenter referrimus, ſpe noſtra fruſtrati ſumus. Nam licet per literas noſtras ipſum in virtute ſanctæ obedientiæ monuerrimus, ut ad nos veniret, veritatem ab eo & ab ore ſuo intellecturos, tamen non ſolum venire & nobis obedire recuſavit, verum etiam indies ipſe acerbiorem magis doloris nobis cauſam ſubminiſtravit, impudenter fidelium oculis legenda ingerens, quæ ſola alias audita temere profuderat inhibenda. Ea propter, quando nos reddendæ Eccleſiæ univerſæ pacis grandi ac laborioſo opere detineamur, hanc ipſam cauſam fratri Sebaſtiano de Madiis de Brixia congregationis Lombardiæ ordinis Prædicatorum generali vicario decernendam, judicandam, puniendamque ſecundum veſtri ordinis ſtatuta commiſimus, per literas noſtras brevi Hieronymo Savonarolæ prædicto in virtute ſanctæ obedientiæ ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna ſtricte præcipiendo mandantes, ut vicarium prædictum ad cognoſcendam hujuſmodi cauſam a nobis judicem deputatum, prompta & ſincera obedientia recognoſcat, illius mandatis ubilibet gentium ſe citaverit, omni evocatione & appellatione poſtpoſita pariturus. Interea vero dum hæc cauſa coram prædicto Vicario diſcutietur, ab omni declamandi in populo & publice legendi officio per prædictum Hieronymum ſuſpenſum eſſe decernimus. Cæterum ne cuiquam ex fratribus veſtris tali exemplo ejuſdem Hieronymi libertate propria delectati, errandi vel decipiendi tribuatur facultas, locum iſtum ſancti Marci de Florentia & ſancti Dominici apud Feſulas ordinis prædicatorum, domo prædictæ congregationis Lombardiæ reunimus, incorporavimus, annectimus, omnibus fratribus prædictorum locorum ſancti Marci & ſancti Dominici ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna mandantes, ut Vicario prædictæ congregationis Lombardiæ, velut ſuo legitimo paſtori pareant & intendant, revocantes ex nunc & revocatum eſſe decernentes quidquid facultatis, auctoritatis ſive poteſtatis cuiquam alteri, etiam Apoſtolica auctoritate, eſſet indultum: injungentesque ſub ejuſdem latæ ſententiæ pœna fratri Dominico de Piſcia & fratri Thomæ Buſſino & fratri Sylveſtro de Florentia, ut infra ſpatium novem dierum, quorum tres aſſignamus pro primo termino, tres pro ſecundo, & tres pro tertio, à notitia præſentium, Bononiam proficiſcantur, auctoritate prædicti vicarii Lombardiæ in uno quopiam conventuum congregationis, præterquam in Domino Florentinorum collocandi. In contrarium facientibus non obſtantibus quibuscunque &c. Datum Romæ &c.

Alexander Papa Sextus dilecto filio, fratri Hieronymo Savonarolæ de Ferraria ordinis Prædicatorum.

Dilecte fili ſalutem &c. Licet uberius per alias litteras noſtras in forma brevis explicaverimus, quantum nobis diſplicuerint turbationes præſertim iſtius populi Florentini, & eo magis quod habuerint ortum à prædicationibus tuis, quia conabaris omiſſis vitiorum extirpationibus & laudibus virtutum, publicis in ſermonibus futura prædicere, affirmareque Te illa habuiſſe à lumine æternitatis, ac inſpirante Spiritu Sancto; propter quæ & ſimilia ſimplices homines deviare poſſent à via ſalutis & obedientiæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ: Debuiſſes enim potius procurare in tuis prædicationibus unionem ac pacem, quam ſimiles quas vulgus vocat prophetias tuas divinationesque prædicare; debuiſſes etiam conſiderare, quod conditiones temporum vehementer repugnant tali doctrinæ, quam in medium affers, quæ ſufficeret etiam ponere diſcordiam, etiam ubi eſſet ſumma pax, quanto magis ubi vigent tales ſimultates & factiones: Periculum itaque multarum animarum & deſiderium noſtrum quietis ipſius populi, & ut ſatisfaceremus officio noſtro paſtorali, adduxere nos, ut ad te ſcriberemus, nec ſine maturo conſilio decerneremus omnino, te vocare ad nos, ut te purgares à tibi impoſitis, quæ profecto ſi vera eſſent, non deberent impune tranſire. Cum autem nuper intellexerimus ab aliquibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & per litteras tuas & nuntios, quod paratus es in omnibus per te dictis vel factis ſubjicere te correctioni ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quod eſt officium boni Chriſtiani & religioſi hominis, plurimum lætati ſumus, incipimusque perſuadere nobis, ea te prædicaſſe non malo animo, ſed potius ſimplicitate quadam

dam & zelo proficiendi in vinea Domini, licet certe contrarium experientia doceat. Verum ne videamur talia penitus negligere, quæ nullo pacto ſunt negligenda, decrevimus iterum ad te ſcribere, & reſpondentes litteris tuis tibi mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, quod amplius abſtineas omnino ab omni prædicatione tam publice quam ſecrete, ita quod non poſſit tibi imponi quod ceſſans à publicis ſermonibus te converteris ad conventicula. Quem modum omnino teneas, donec te commode & cum ea honeſtate quæ decet religioſum, non ſtipatus, ut intelligimus militibus, poſſis ad præſentiam noſtram conferre: videbimus enim te hilari & paterno animo, vel donec maturius deliberemus quem modum debeas in futurum tenere, vel (ſi nobis videbitur) aliquem idoneum & probum virum deſtinabimus. Quod ſi feceris, ut ſperamus, ex nunc ſuſpendimus brevia & contenta in illis quæ adſcripſimus, & quaſcunque clauſulas in eis contentas, ut quiete poſſis conſcientiæ tuæ vacare. Datum Romæ apud ſanctum Petrum die ſexta decima Octobris 1497.

Reſponſio Fratis Hieronymi Savonarolæ ad Alexandrum Papam Sextum.

BEatiſſime Pater, poſt beatorum pedum oſcula. Exhibitæ fuerunt pridie litteræ Sanctitatis veſtræ Conventui noſtro in forma brevis, quibus conventum hunc & conventum ſancti Dominici ad Fezulas congregationi Lombardiæ reuniiſſe intimabat, & fratrem Dominicum de Piſcia & fratrem Thomam Buſinum & fratrem Sylveſtrum de Florentia Bononiam proficiſci ſanctitas veſtra præcipiebat: idque ideo factum fore, quod ego ipſe Hieronymus multa fatua atque ſcandalum in Eccleſia Dei facile paritura contra canonicas ſanctiones dixerim & publice populo prædicaverim; cauſamque meam punitioni & cognitioni generalis Vicarii dictæ congregationis per alias ſuas litteras ſubmittebat. Quas litteras bono animo & qua decuit reverentia ſuſcepimus, dum ſanctitatem veſtram de ſtatu Eccleſiæ & de ſalute animarum noſtrarum ſollicitam oſtendunt; ſed doluimus vehementer ac dolemus; quod eo uſque proceſſerit hominum malitia, ut ſint qui etiam ſummo Pontifici ac Chriſti in terra Vicario res tam falſas tamque perverſe interpretatas ſuggerere non formidaverint. Et quia ex prædictarum litterarum ſerie conſtat, totius hujus rei effectum a me aſſertæ culpæ cauſa proficiſci, parcet mihi benigna ſanctitas veſtra, ſi ego, tanquam is, a quo dicitur oriri hæc tempeſtas * mea geſtorum veritas, atque ſinceritas boni ſecuti & qui ſequi ſperantur effectus, a falſis interpretationibus, aſſertionibus & ſuggeſtionibus defendam: neque hoc erit difficile, quia ego palam locutus ſum mundo, & ſemper docui in Eccleſia & in templo quo omnes Chriſtiani conveniunt, & in occulto locutus ſum nihil: hinc ſimplicitatis meæ & probatæ doctrinæ tot millia teſtium habeo, ut nullo pacto me apud ſanctitatem veſtram dubitem cauſam meam ſine ulla prorſus difficultate defenſurum, ut enim ait Philoſophus, verum vero conſonat, falſo autem diſſonat. Suggeſſerunt itaque inprimis Sanctitati veſtræ, ut in ejus litteris patet, me novitate pravi dogmatis delectatum, quod falſum eſſe clarum eſt, publice enim ſcitur, me nullum pravum dogma ſequi, nec prædicare, ſed ſanctas ſcripturas duntaxat & ſanctos Doctores; & in publica prædicatione ſæpe dixiſſe & in ſcripturis reliquiſſe, me & omnia mea ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſubmittere. Et hoc quidem ni fallor Beatitudini veſtræ ſcripſi in quibusdam meis litteris, de quibus etiam ipſa fecit mentionem in brevi quodam Sanctitatis ſuæ ad me miſſo. Si quis autem dicat, quod prædicare futura novum eſt dogma, falſum eſt, quia hoc ſemper fuit in Eccleſia Domini Dei, ut patet diſcurrenti ſcripturas Eccleſiaſticas. Nihil enim obeſt Religioni Chriſtianæ prædicare futura, dummodo non ſint contra fidem vel bonos mores aut rationem naturalem, vel unquam fuit aliqua lege prohibitum, nec prohiberi poteſt: hoc enim eſſet Deo imponere legem, quia dicitur Amos tertio: non fecit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ad ſervos ſuos Prophetas. Secundo, quia in litteris prædictis dicitur me in eam mentis inſaniam Italicarum rerum commutatione deductum, hoc etiam manifeſte falſum eſt, & ab omnibus ſcitur, quia præterierunt quinque anni quibus hæc prædixi, vel plures etiam quam decem anni jam ſunt; non ergo deductus ſum ad hoc propter commutationem rerum Italicarum. Tertio dicitur [quod dixerim me] eſſe miſſum a Deo, hoc quoque falſum eſt. Sciunt omnes qui me audierunt, quia nunquam dixi; imo in ſcriptis noſtris quæ ab omnibus legi poſſunt, ſcripſi, quia eram miſſus a Prælatis meis, ſicut & fere omnes alii prædicatores; ſed nunquam dixi a ſolo Deo me miſſum, ut teſtes ſunt multa millia hominum. Quarto dicitur: & cum Deo loqui; hoc etiam nunquam expreſſe dixi, nec unquam utor tali modo loquendi, ut teſtis eſt univerſus populus Florentinus; quod etiam ſi dixiſſem, nullam propter hoc incurrerem pœnam, non enim invenitur in aliquo loco ſcriptum nec in toto corpore Juris Canonici nec civilis nec in aliquo authentico libro, quod qui dixit ſe cum Deo loqui, puniatur: ſtultum etiam eſſet & impium facere talem legem, cum nullus poſſit imponere legem Deo, poteſt enim ipſe loqui cum quibus vult, & eis præcipere, ut dicant: hoc dicit Dominus meus, ſicut Prophetæ faciebant. Item ſuggeſſerunt, me dixiſſe ipſum Deum crucifixum mentiri ſi ego mentirer; cum neque hoc abſolute dixerim quaſi Deo voluerim me æquiparare, ſed in caſu tamen, verbi gratia ſi quis diceret, erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & deinde dicat, ſi ego mentior, Chriſtus quoque mentitur, nunquid hoc execrabilis adjurationis genus? ita ego aliquam veritatem quam locutus eſt Chriſtus, aliquando cum dixiſſem, ſubjunxi: ſi ego mentior, & Chriſtus. Ita in eodem brevi ſubſequitur, extra ſtatum ſalutis quemquam fieri,

vanis

vanis illis aſſertionibus non credentem, hoc ego nunquam dixi, ſed bene hoc modo locutus ſum: Quod cum ſciam multa quæ prædixi, eſſe a Deo, qui obſtructa aure eis non vult credere, ſed omnino ſtatuit contradicere, ſignum eſt quod is extra gratiam ſit. Quoniam, ut dixi gratia eſt lumen fidei, ſemper inclinatur ad fidelitatem, ideo qui eſt in gratia non poteſt eſſe contra veritatem, quæ a Deo eſt firmata. Verum qui noſtris aſſertionibus non credunt, nec tamen obſtinato animo contradicunt, dixi & publice ſcripſi, quod poterunt eſſe in gratia & ſalvari contradicentes. Ergo non dixi quod peccarent, ſed quod, modo quo ſupra, illorum contradictio ſignum erat privationis gratiæ in eis. Præterea ibidem dicitur: Alia deinceps illum non minus inepta facere & dicere ac ſcribere; totus ſiquidem populus iſte teſtis eſt, me nec dicere, nec facere inepta nec ſcandaloſa, ſed quæ magnæ ſunt virtutis & neceſſitatis in fructus multos & ſalutem animarum & ad pacem in civitate Florentina & ad reformationem ſpectantia. Et cum ſcriptum ſit, in ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum, ego non ſolum duos vel tres, ſed duo, tria vel etiam decem teſtium millia in medium adducam; cum quibus & ipſa opera, non à me, ſed à Deo per me facta clamabunt probabuntque, me nunquam talia dixiſſe aut per ſimilia quæ adverſum me reprobi homines compoſuerunt. Præterea in ipſo brevi ſequitur, quod cogitamus longa cunctatione & diuturna patientia noſtra efficere fatuam illam Propheticam profeſſionem: ego arbitror quod nullus homo mundi prorſus poſſit inveniri qui audiverit unquam ab ore meo tam arrogans verbum, ut dixerim me eſſe Prophetam; verum e contrario multa etiam millia poterunt teſtari, me ſæpe dixiſſe, non eſſe me Prophetam, neque filium Prophetæ. Quod & ſi dixiſſem, non video quare eſſem puniendus, nulla enim facta eſt aut fieri poteſt lex, quæ damnet hominem quemquam, qui ſe dicat ex ſpiritu divino futura prædicare, niſi ſub hoc velamine populum ſollicitet ad malum vel hæreſes, aut aliud quidpiam præter hæc faciat, ut ſcribitur Deuteronom. ultimo; quod de me nullus poteſt dicere, ut notiſſimum eſt, alias nullus ſurgere poſſet Propheta in Eccleſia Dei; & ſic hoc donum Prophetiæ de Eccleſia Dei pelleretur; quod eſt contra illud Amos tertio ſuperius allegatum: non faciet Dominus Deus verbum, &c. & Prov. non. decim. cum Propheta defecerit diſſipabitur populus. Quod ſi dicatur Deuter. 14. ſcriptum eſt, quod Propheta qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine aliorrum Deorum, interficietur. Quod ſi evenerit quod locutus eſt, bonus Propheta fuit; ſin autem, falſus: quod non eſt intelligendum ſic videlicet: niſi ſtatim quod prædixit eveniat, interficiatur, alioquin fuerat interficiendus Eſaias & Jeremias & alii multi Prophetæ, quia multos annos vixerunt & multa ab eis fuerunt prædicta, quæ nec in eorum vita evenerunt & ideo intelligere oportet quod ſi aliquis dixit ſe ex Spiritu Dei futura prædicare & ea quæ prædicit non ſunt contra fidem nec contra canonicas ſcripturas, nec contra Catholicæ Eccleſiæ doctrinam, expectandus eſt, maxime ubi vita bona comes fuit; quia Deus multos ſervos habet occultos, ideo ait Apoſtolicus, Prophetias nolite ſpernere. Si autem tempore à Propheta præfixo non evenerint quæ prædixit, tunc debet acriter argui, & ſic lex ipſa intelligatur. Cum ergo jam multa quæ prædiximus evenerint, adhuc non ſum arguendus, nec puniendus, quia illa futura non pronuntiaverim; ſi autem cætera ſuo tempore non evenerint, merito arguendus ero. Certus ſum autem quod evenient, nec ex eis unus apex præteribit. Certe, Beatiſſime Pater, notiſſimum eſt non ſolum Florentiæ ſed etiam in diverſis Italiæ partibus, quod meis verbis ſecuta eſt pax in civitate Florentiæ, quæ ſi non fuiſſet ſecuta, Italia fuiſſet perturbata. Quod ſi verbis adhibita fuiſſet fides, Italia hodie non hoc modo quateretur: nam illius prævidens afflictiones, licet à multis ſemper fuerim deriſus, pronuntiavi gladium venturum, ac pacis remedium oſtendi ſolum eſſe. Unde Italia univerſa gratias pro me Deo agere deberet. Docui enim eam remedium tranquillitatis, quod quidem ſervans Florentia jam habet quod non haberet, & ſi ſimiliter faceret tota hæc Italia, gladius nequaquam per eam tranſiret, quid enim nocere poteſt pœnitentiæ? Nullus itaque vere teſtari poteſt me ſcandala in Eccleſiam ſeminaſſe, ſed ego innumeros habeo teſtes quod bona ſeminaſſem, verum inimicus homo zizaniam ſeminavit, & incidit in foveam quam fecit. Subjungitur præterea hoc in eodem brevi, ſubdola calliditate perverſorum quorundam fratrum; primum quod perverſos fratres eos vocat, quos nulla prorſus notat infamia, imo qui in toto hoc populo ſunt optimæ famæ, hoc non potuerunt ſuggerere ſanctitati veſtræ niſi improbi homines. Mittat enim ſua Sanctitas aliquem ex ſuis hominibus fidelibus, qui cives & populum interroget de fama fratrum ſancti Marci & ſancti Dominici de Feſulis, probabit & clarius cognoſcet quam apertum fuerit hoc eorum mendacium. Secundo falſum eſt quod hæc ſeparatio fuerit impetrata a quibuſdam ſolummodo, & non ab omnibus, ut publico liquet inſtrumento. Tertio quia fuit impetrata, non, ut laxius in libertate viveremus, ſed ſtrictius, ut effectus ipſe demonſtrat. Præterea nec ſubdole fuit impetrata, cum cauſa hæc longo tempore fuerit diſcuſſa, & mature examinata, ut teſtis eſt Reverendiſſimus Dominus Protector noſter Neapolitanus, qui hanc ſeparationem ſua prudentia impetravit. Nam juxta ſeriem noſtrarum conſtitutionum hæc Provincia eſt a Provincia Lombardiæ diſtincta, & una alteri præeſſe non debet. Propter peſtem quandam diminutis fratribus in hac Provincia, conventus ſancti Marci de Florentia fuit per litteras ejuſdem generalis Magiſtri unitus ſeu commendatus congregationi Lombardiæ, deinde prior quidam non vocatis fratribus aliis, breve

breve impetravit, ut prædicti conventus ſancti Marci, & ſancti Dominici de Fezulis, & ſancti Dominici de Sancto Geminiano etiam auctoritate Apoſtolica unirentur, quod quidem breve nullius dubitatur fuiſſe valoris; cum eſſet ſubreptitium: quare ſi multiplicatis fratribus & augmentatis, authoritate Sanctitatis veſtræ ad ſtatum naturalem reverſi ſunt, hoc dici non poteſt eſſe fraudulenter factum, imo eſt ſecundum tenorem noſtrarum conſtitutionum. Præterea ibidem ſequitur: nam licet per litteras noſtras &c. quod falſum eſt, quamvis enim mihi præcepit Sanctitas veſtra, quod eam adirem, literas noſtras tamen ad eam transmiſi, rationabiles cauſas adducens quibus adire non poſſim, juxta illud Cap. ſi quando de reſcrip. prima fuit, quia infirmus & valetudinarius eram, & periculo mortis me expoſuiſſem. Secundo quia habeo adverſarios capitales, & tales quod judicio omnium civium qui hoc ſciunt, Romam non potuiſſem pervenire, & hoc quaſi publicum eſt in Civitate. Unde non poſſum ſine publica cuſtodia egredi domum. Tertia fuit propter civitatis periculum, cujus regimen adhuc erat debile, & noſtris monitis adeo ſuſtentatur & perficitur. In calce autem litterarum rogavi ſanctitatem veſtram, ut hac vice mihi parceret, quia alias cum majori ſatisfactione venire poteram. Miror autem quod Sanctitas veſtra litteras meas non habuerit, quarum copiam propter hoc in litteris Conventus noſtri heri ad Sanctitatem veſtram miſſis aſſignavimus, ut & ipſa videat quod falſo locuti ſunt qui dixerunt me obedientiam recuſaſſe. Præterea cum Beatitudo Veſtra ſit maximis rebus occupata, non poteſt de iis quæ particulariter fiunt, exactam habere notitiam. Quod intelligentes homines perverſi, ſuggeſſerunt, ut hanc cauſam meam determinandam judicandam & puniendam committeret Vicario Generali Conventuum reformatorum Lombardiæ Ord. prædicatorum, qui Judex nobis eſt ſummopere jure ſuſpectus. Notorium eſt enim quod inter congregationem Lombardiæ & noſtram propter ſeparationem prædictam ortæ ſunt controverſiæ maximæ, & cum idem Vicarius una cum fratribus non ceſſet quotidie nos infeſtare, conſtituere igitur adverſarium alicujus Judicem ejuſdem, novit Sanctitas Veſtra quam contra omnia ſit jura & divina & humana. Præterea quando quis habet inimicos capitales, omnia jura illi concedunt, ut perſonaliter non teneatur comparere, ubi vitæ ſibi imminet periculum; quia hic timor eſt cadens in conſtantem Virum. Si ergo Sanctitas veſtra ſciret fratres congregationis noſtræ ſtrictius vivere quam fratres Lombardiæ; certe cum ipſa cupiat religioſos ad perfectum tendere, non præcepiſſet, ut congregationi Lombardiæ reuniremur; non enim eiſdem reuniri poſſumus, niſi eiſdem conformemur. Quod autem ſtrictius vivamus quam fratres Lombardiæ, nos qui utriusque congregationis ſecreta novimus, certi ſumus, & hoc extrinſecus apparet ex multis ſignis. Scriptum eſt enim, a fructibus eorum cognoſcetis eos, primum quia poſſeſſiones nec in commune habemus nec habere volumus; hoc autem ipſi non ſervant: Item quia in victu & veſtitu parciores ſumus, ut ad oculum experientia patet: tum quia ſumus in ſilentiis & orationibus frequentibus, ut qui fuerunt inter nos, teſtantur: teſtis eſt civitas tota, quod magna eſt differentia inter vitam fratrum noſtrorum his temporibus, & eorum vitam quando erant uniti congregationi Lombardiæ. Omnes enim fatentur fratres noſtros ad ſtrictiorem vitam tranſiiſſe. Hujus rei etiam ſignum eſt, quod cum congregatio Lombardiæ obtinuerit excommunicationem ſpiritualem contra eos qui ſine licentia ab ea recedunt, tamen vix poteſt retinere ſuos bonos fratres, ut ad nos non tranſeant; & jam aliquot ex eis probati viri ad nos tranſierunt, de autem noſtris qui ſunt liberi, nullus ad eos probatus adhuc tranſivit nec tranſire vult. Quod & ex hoc patet, quia audientes ejus prædicti brevis tenorem, valde turbati ſunt omnes, & ſtatuerunt ſe defendere coram Sanctitate veſtra, dicentes unanimiter, ſeſe velle ſervare quod Deo promiſerunt, nec ullo pacto volunt vitam relaxare, ſed in Deo confiſi magis reſtringere. Præterea ſcimus non eſſe de intentione Sanctitatis veſtræ * excommunicatos paſtores præficere ovibus, non enim paſcerent oves ſed raperent & occiderent. Scit igitur Sanctitas veſtra quod propter moleſtias quas noſtris fratribus intulerunt fratres Lombardiæ, qui ſæpe pacem noſtram perturbarunt, hæc reunio non poteſt eſſe niſi valde moleſta fratribus & odioſa, ex qua ſequentur perturbationes ovium & ſcandala potius quam utilitas animarum. Quod etiam patet ex hoc, quia quando temporibus retroactis erant fratribus Lombardiæ uniti, nunquam veram pacem habuerunt cum iiſdem, quia non ſunt conformes in moribus: unde etiam conſtitutiones noſtræ non ſine cauſa has duas Provincias ab invicem diviſerunt. Præterea ſi Sanctitas veſtra reuniat Conventus noſtros conventibus Lombardiæ, ita ſine culpa offenderentur. Præterea cum Sanctitas veſtra in litteris ſuis dicat ſe hos conventus & fratres reunire congregationi Lombardiæ, ne propterea libertate delectati ſequantur errores meos, & tribus fratrum noſtrorum præcipiat, ut in termino novem dierum Bononiam proficiſcantur: Et cum notum ſit me in nullo eorum erraſſe quæ mihi ab adverſariis arrogantur; confidenter dicere poſſumus, hoc non eſſe de intentione Sanctitatis veſtræ, ceſſante enim cauſa ceſſare quoq; debet effectus. Cum igitur, beatiſſime Pater, conſtet omnia quæ Sanctitati veſtræ ſuggeſta ſunt eſſe falſa, & a perverſis hominibus qui quærunt animam meam, eſſe, & fuiſſe falſo conficta, qui me ex hac urbe aſtutiis ſuis cupiunt educere, non, ut veniam ad pedes Sanctitatis veſtræ, coram qua ſciunt me omnia noſtra facile defenſurum, ſed, ut me interficiant in itinere, ambitione ſua tyrannidem affectantes; non indignabitur Sanctitas veſtra defenſiones noſtras pie admittere & nos potius prudentes quam inobedientes appellare, dum interim ſuperſedemus, ut intelligamus Sanctitatis veſtræ benignam reſponſionem & ab hujusmodi gravaminibus liberam abſolutionem; nam doctrinam hanc à prædeceſſoribus Sanctitatis veſtræ & doctoribus ſanctis, videlicet Theologis & Canoniſtis didicimus. Unde inter alia multa quæ allegari poſſent, ſpecialiter hoc patet, ſicut plene novit Sanctitas veſtra, ut in præal. cap. ſcribentes, & maxime per Dominum Felinum Ferrarienſem, ejuſdem Sanctitatis veſtræ benemeritum auditorem, cui niſi hæ notiſſima eſſent, in litteris præſentibus ea ſubſcripſiſſemus. Quod autem omnia quæ ſuperius ſcripſimus, vera ſint, ubi oporteat, non erit difficile nobis probare. Sanctitas veſtra mittat unum ex ſuis fidelibus, virum juſtum & non ſuſpectum, & clare ab univerſo populo poterit certificari, & ego paratus ſum in omnibus emendare me ipſum, ubiquunq; erro, & publice coram populo univerſo

verſo omnia errata mea revocare. Dignetur Sanctitas veſtra mihi ſignificare, quid ex omnibus quæ ſcripſi vel dixi ſit revocandum, & ego libentiſſime faciam, nam & hac vice & ſemper, ſicut ſæpius dixi ac etiam ſcripſi, me ipſum & omnia mea dicta & ſcripta ſubjicio correctioni ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & Sanctitati veſtræ, cui ſemper me ipſum & fratres meos ejuſdem pedibus proſtratus plurimum commendo. Florentiæ ex Conventu ſancti Marci die vigeſima nona Septembris 1497.

Beatitudinis Veſtræ filius & Servus
Frater Hieronymus.

Vacante ſede per obitum Alexandri Sexti 1503.

Die vigeſima nona Octobris Dominus Petrus Cardinalis ſancti Petri, qui fuit Julius ſecundus electus die ultima Novembris 1503. convenit in palatio Apoſtolico cum Duce Valentino & Cardinalibus ſuis Hiſpanis, & concluſerunt capitula eorum, per quæ inter alia Cardinalis ſancti Petri ad vincula promiſit poſtquam ejus opera fuiſſet aſſecutus Papatum, creare Ducem Confalonerium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ generalem, & faveret ei in ſtatibus ſuis: & vice verſa Dux Papæ. Et promiſerunt medio juramento omnes Cardinales Hiſpani dare votum ſuum prædicto Cardinali ad Papatum.

Sub Julio Secundo Pontifice maximo.

In ſero ultimæ Octobris fuit concluſum inter Cardinales præcipue Hiſpanos, quod Reverendiſſimus Dominus ſancti Petri ad Vincula eſſet Papa & venerunt ad ejus Cameram omnes, dempto ſolo Alexandrino, dicente: proficiat de Papatu. Et ego ſimul veni, & promiſit mihi Eccleſiam Hortanam, mulam fornitam, cappam & Rochetum. Die tertia Novembris Dux Valentinus juſſu Papæ incepit habitare palatium, & fuerunt illi aſſignatæ cameræ. Die quatuordecima Papa Julius Secundus cum Cardinalibus decrevit quæ occurrebant ſuper receſſu Ducis Valentini. Die Dominica * decima nona Novembris circa mediam noctis Dux Valentinus receſſit de Urbe, iturus Oſtiam Tiberinam, & inde in Franciam per mare, aſſociatus a Domino Bartholomæo de Rovere nepote Papæ. Sed poſtea propter quaſdam novitates fuit in Urbem revocatus.

Die vigeſima ſexta Novembris primus omnium oratorum obedientiam præſtitit orator Gallicus, deinde orator Regis Romanorum & Venetus. Die vigeſima nona Novembris Papa præfecit me Eccleſiæ Hortanæ cum reſervatione quadam. Eodem conſiſtorio Rothomagenſis deſignatus fuit legatus.

Die decima nona Decembris rediit ad urbem Carolus Monſegenallus cubicularius a Papa miſſus cum Petro de Oviedo & cubiculario olim camerario Alexandri Papæ & Ducis Valentini, quem per eum miſerat Domino Petro, caſtellano arcis Ceſenæ, & ei miſerat contraſigna, ut dictam arcem Domino Carolo nomini Papæ traderet. Retulit dictum caſtellanum, lectis literis Ducis & contraſignis receptis, dictum Petrum die quindecima ſine confeſſione ſuſpendi feciſſe. Papa hoc audito, re communicata cum Cardinalibus Uliſſiponenſi & ſancti Georgii, decrevit Ducem Valentinum jam ad Urbem reverſum, qui uſque nunc in quadam camera a Cardinale Rothomagenſi cuſtodiebatur, mittere ad Caſtrum ſancti Angeli. Non fuit tamen illuc miſſus, ſed in ſuperiorem cameram turris nonæ Papæ Alexandri Sexti intruſus & cuſtoditus. Cardinales Surrentinus & Borgia die ipſa poſt veſperam relicta habitatione palatii, equitarunt ad ſuas domos juxta Eccleſiam ſancti Marcelli, intelligentes Ducem eſſe detentum, & clam nocte iter marinum verſus arripuerunt.

Die Lunæ vigeſima ſecunda Januarii 1504. fuit conſiſtorium ſecretum & antequam Papa veniret ad illud, concluſit in camera ſecreta coram Cardinalibus ſancti Georgii, ſanctæ Crucis & * concordiam cum Duce Valentino ibi non præſente, & fuit ſtatim facta deſuper bulla plumbata. Concordia fuit, quod Dux teneretur intra quinquaginta dies aſſignare caſtra Ceſenæ & Forlivii libere & univerſa; Papa deberet ipſum Ducem facere aſſociari & ſecure conduci ad civitatem Oſtiam & ibi morari in arce. Cardinalis ſanctæ Crucis recepit curam Ducis, promittens quod non aufugeret, & poſtquam dictas conſignaſſet arces, eum debebat dimittere liberum cum bonis ſuis & de hoc promiſit idem Cardinalis Duci pro Papa. Et ſi Dux infra quadraginta dies non curabit aſſignare dicta caſtra, Papa jubet quod debeat idem Dux reduci Romam, & in perpetuum carcerem confinari. Eadem die Cardinalis ſanctæ Crucis cum Duce Valentino aſcendit navigium ad ripam Tyberis Oſtiam ituri. Die nona decima Aprilis Dux Valentinus receſſit de Oſtia iturus Neapolim.

Die eadem intraverunt urbem per portam viridarii tres novi oratores Regis Angliæ, & die vigeſima præſtarunt obedientiam Papæ in tertia aula. Et cum oſtenderent ſcedulas credentiales in quibus erat ſcriptum: Henricus Dei Gratia Angliæ & Franciæ Rex, Dux Hiberniæ; Dominus Robertus Epiſcopus Redonenſis Orator Regis Franciæ, genuflexus, oravit Papam, ne fineret oratores Angliæ cum titulo ſui Regis præſtare obedientiam, alioquin proteſtabatur, & obtinuit. Præſtarunt itaque obedientiam ſimpliciter nomine Regis Angliæ & Ducis Hiberniæ, & Gallus fecit ibi de hoc conficere inſtrumentum.

Die vigeſima nona Maji venerunt nova Papæ, quod Guido Ferrari Capitaneus incarceraſſet Ducem Valentinum in Caſtro Neapolitano cum Romelino, & tribus aliis. Sabbato vigeſima nona Junii in die ſancti Petri poſt miſſam Papalem fuerunt præſentatæ duæ Chineæ cum fornimentis albis & copertis pulcherrimis. Primam præſentavit Robertus Epiſcopus Rhedonenſis Orator Regis Franciæ nomine ſui Regis pro cenſu Regni Neapolitani, Papa reſpondit, acceptamus ſine noſtri & alieni juris præjudicio. Aliam Dominus Franciſcus Rizas Orator Regis Hiſpanorum, qui legit ex quadam ſcedula * inteſtationem (proteſtationem) medii folii, Papa reſpondit, ſine noſtri & alieni juris præjudicio.

Die vigeſima quinta Aprilis 1505. tres venerunt Oratores Regis Portugaliæ: inter equitandum magna eſt orta contentio inter oratores Franciæ & Hiſpaniæ, quoniam Franciſcus Royas importunus Hiſpanus volebat equitare cum Epiſcopo Jadrenſi, ut non cederet Epiſcopo Rhedonenſi Oratori Franciæ. Et in contentione inter eos percuſſerunt ſe cum capellis: acceſſi ad eos ſæpe, non potuiſſe eos concordare: tandem acquieverunt ſententiæ meæ, ut* Hebredunenſis Orator Portugalliæ primus equitaret cum Amorenti Prælato palatii, & poſt eos Epiſc. Rhedonenſis in medio, Orator Hiſpaniarum a dextris, & orator alius Franciæ a ſiniſtris.

Die Lunæ prima Decembris fuit Conſiſtorium ſecretum, in quo fuit tractatum de creandis decem Cardinalibus novis. Papa igitur ad cameram audientiæ exivit circa horam ſeptemdecimam, & vocavit in camera conſiſtorii primo Cardinalem Neapolitanum, deinde ſingulos Cardinales ſeparatim, cum quibus locutus eſt de dicta creatione, & duravit conſiſtorium uſque ad horam vigeſimam quartam, nec potuit eos vincere, dein papa in communi tractavit cum illis fruſtra. Tandem prorupit ad minas, & dixit quod facturus eſſet quod fecit olim Eugenius quartus. Territi Cardinales conſenſerunt in novem tantum, ita tamen quod illos publicaret quatuor temporibus, quod Papæ diſplicuit. Dixit tamen quod eos publicaret proximo conſiſtorio. Cardinalibus negantibus, eſt minatus creare uſque ad triginta, ni aſſentirent: tunc omnes quaſi aſſenſerunt, exceptis Regienſi, Arboricenſi, de Fliſco & Bononienſi, promiſerunt vota dare Papæ & non dederunt. Diſplicuit multum Papæ, quod Cardinalis ſancti Severini voluit habere certa caſtella pro voto ſuo. Privavit Arboricenſem cameris in palatio & legatione Peruſina, quam Cardinali dedit Eugubino noviter creando.

XIX.

XIX.
NORBERTI ABBATIS IBVRGENSIS VITA BENNONIS EPISCOPI OSNABRVGENSIS

Anno 1118. conſcripta.

PRÆFATIO.

MUltorum ſæpe negligentia accidiſſe videmus, ut res geſtas memoria dignas ita ſilentio præteriiſſe paſſi ſint, ut eorum, qui res præclaras geſſerunt, nulla ſit poſteris transmiſſa memoria, quod nos qui Auctore Deo in hoc Iburgenſi Monaſterio Chriſto militamus, de Venerabili Patrono noſtro Osnabrugenſi Epiſcopo Bennone ſecundo omnino vitare cupientes, ita cum Succeſſoribus noſtris, qui Divino mancipati ſervitio hunc forte locum ſunt habitaturi, intimare ſatagimus, ut de vita, moribus, geſtisque ejus pauca perſtringentes & multiloquio pro penuria ſcientiæ, ſermonisque vilitate parcentes, id maxime intendiſſe cernamur, quatenus ipſe fundator noſter & ſtructor tantum aſſidue in loco hoc juvetur orando, ut ſe ſpei ſuæ ſolatio injuſte deſtitui, Deo juſte conqueri non poſſit. Ut enim ipſe nobiscum ſæpe familiarius loquens adjicere jocando ſolebat; omni die de noſtra ſervitutis impenſa, vita defunctus, prandium ſibi expectare, oratione videlicet inſinuans animam paſci: & quod ipſe, utpote innumeris ſæcularium tumultuum negotiis præpeditus, in Dei opere minus implevit, totum id ſibi Deo hic per ſe congregatos juſtiſſime recompenſare ſperabat. Quamvis enim more eorum, qui agones martyrum ſeu vitas ſcripſere Sanctorum, Miraculorum ſigna & virtutum inſignia de eo referre non poſſimus, pleraque tamen bene vivere ſtudentibus imitanda ejus facta dicemus, quæ ſuo ordine & loco, prout memoriæ occurrerint, plenius inſerenda ponentur: ſed, ut jam nos præmiſiſſe recolimus, non eo hujus opuſculi ſpectat intentio; ut vita ejus exteris gentibus noſtræ narrationis ambitu deſcripta clareſcat; ſed intra Monaſterium hoc commanentium lectione contenti, id unice eos obteſtamur & petimus, ut ſi per nos, utique peccatores, ei apud diſtrictum judicem minus efficaciter, quam dum viveret, ſperavit, & eget, fortaſſe ſuccurritur, tanto obnixius pro ejus ſalute Divinæ pietatis aures ipſi pulſare non deſinant, quanto ſe ejus induſtria & ſtudio in hoc loco congregatos habere cognoverint & temporale ſubſidium, &, ſi religioni ſtuduerint, ſpirituale incrementum. Unde & nos quaſi rei impietatis inveniri timuimus, ſi de eo omnino ſilere, & non qualicunque ſermunculo aliis eum commendare vellemus, de quo ſi nobis ſuppeteret materia alia nulla ſcribendi, profecto tot in nos collatorum beneficiorum ejus, & charitatis immenſæ benigniſſimæque voluntatis & ſtudii magnitudo, quibus omnibus, quaſi nutrix fovit & fovet filios ſuos, non minimam ſcribendi portionem miniſtrare ſufficeret. Sed his quaſi præfatiuncula quadam prælibatis ejus proſapiæ quale ſit exordium, ſicut accepimus ipſo referente, videamus.

CAPUT I.

De ortu Bennonis & quomodo Parentes ejus miraculoſe eum impetrarunt.

IN Sueviæ partibus loco, qui Luninge dicitur, eſt viculus, ubi ejus Parentes non Nobiles quidem, ſed tamen plebejam conditionem transgreſſi, clari apud ſuos vitæ integritate, & amore religionis ſunt habiti, ſed cum diutina infæcunditate triſtati ſine prole manſiſſent, ſeque pro hac neceſſitate divinis, arctius ſolito, mancipaſſent obſequiis; ſi forte eis Divina bonitas pro eſurientium cibo, algentiumque veſtitu, ſeu aliis miſericordiæ operibus gaudia ſobolis largiri dignaretur optatæ, ſeque votis adhuc diutinis fruſtrari quererentur, tandem deſperatione pene ſuborta, qui forte in vicinia erant, Religioſorum cognitioni, & amicorum res iſta perlata conſilio, qui omnes concordi ſententia à Divina Clementia poſcendum amplius inſtantiusque exigendum fore ſuadebant. Itaque re domeſtica amicorum arbitratu diſpoſita & quæ in itinere eſſent neceſſaria, ſufficienter aſſumptis, Romæ Apoſtolorum limina inviſere devotiſſima mente tractabant; ſed ne in conſpectu Dei vacui apparerent, exteriorque devotio interioris recommendaret affectum, fieri jubent unius ſimilitudinem pueruli ex argento puriſſimo, eamque pro modulo ſuo parvulæ quantitatis imaginem, artificis ingenio diligenter effictam, ſecum deferentes, Chriſtoque & Apoſtolis ejus ſui deſiderium cordis ſigno locuturi, profecti ſunt Romam, ubi per aliquot dies commorantes, & loca ſancta perluſtrantes, inter cæteras neceſſitates, id vel maxime flagitare cœperunt,

runt, quatenus eos ſuperna gratia Apoſtolorum ſuorum exorata ſuffragiis, pro tanto laboris impendio filiorum dignaretur ſuſceptione ditare, qui eos aliis rebus pro ſuo ſtatu & dignitate ſatis videretur auxiliſſe, conditione inſuper hujuſcemodi ſuper hac re ſponte oblata, ut ſi hæc Deus pro ſua pietate vota compleret, qui primus eis naſceretur ex filiis, ſacris eum literis & officio vellent mancipare Divino; Hac igitur piæ devotionis & intentionis ſponſione devincti, in Patriam remeantes, non multo poſt tempore filium genuerunt, cui ex cognationis denominatione Benno vocabulum eſſe voluerunt. Hoc autem modo ſuſceptum Infantulum tanto diligentiori cura ac ſtudio alacriori nutrire cæperunt, quanto eum ſuis precibus pietatis auctorem dediſſe credebant.

CAPUT II.

De probis indiciis Infantiæ Bennonis.

SEdet inter ipſa teneræ ætatis rudimenta incredibile eſt dictu quanta in ipſius facie puerili futuræ gratiæ quodammodo dignitas elucere cœpiſſet, ut vultus alacritas quiddam videretur ſpondere præſagii, ſe gratia qua fuerat parentibus datus, ad altiora quandoque eodem vocante ſcanſurum, ſiquid autem, ut ab id ætatis puero juſſu parentum fortaſſe fuiſſet agendum, prudentiæ & ingenii præclarum ſpecimen in ejus poſſet quivis verbis & actione mirari, quod cum votum parentum multo lætiori ſpe aluiſſet, Divinæ propenſius bonitati gratias agere cœperunt, quæ non ſolum præſenti eorum deſiderio ſatisfeciſſet, ſed de futuro ſpei quiddam altioris videretur annuere.

CAPUT III.

Quomodo Benno puer traditus ſit literarum ſtudiis.

CUm autem quod voverant parentes de puero implere poſceret tempus ætatis, in Argentina Civitate, quæ alio nomine Straßburg appellatur, cuidam eum Magiſtro literali imbuendum ſcientia tradiderunt, ubi quantum per divinam gratiam profecerit, quantaque coætaneos ſuos velocitate diſcendi præceſſerit, ingenioque & ſcientia tranſcenderit, facile advertunt, qui ejus induſtriam aliquanto ſimul converſandi experimento noverunt; Jam vero Adoleſcens, Hermannum quendam Contractum ex Ordine Sancti Benedicti, qui liberalium ſtudiorum eo tempore eximius ferebatur, cujus etiam egregia nunc extant opuſcula expetere ſtuduit, apud quem, ut ipſe quoque fatebatur, valde proficiens, multa de illo præclara narrare ſolebat. Hoc itaque diſcendi ordine, & per alia quoque loca ſtudentium more aliquanto tempore vagatus, in juventutis profectus ætatem multis ejuſdem regionis ſummis & nobilibus viris innoteſcere cœpit, maximeque illius Civitatis Epiſcopo, cum quo etiam illum Jeroſolymam petiiſſe, multaque in itinere illo pro Chriſto pericula ſcimus perpeſſum.

CAPUT IV.

Quomodo Benno ad Spirenſem Civitatem ſtudii cauſa acceſſerit.

EO vero tempore, quo urbs Spira in Rheini littore poſita paupercula & vetuſtate collapſa pene jam Epiſcopium eſſe deſierat, Imperatorum, qui nunc ibi conditi jacent, ſtudio & religione, ut nunc ibi cernitur, reformata convaluit. Hoc enim eiſdem piis Imperatoribus videbatur ineſſe laudabile votum, ut quia in Regno fundare Epiſcopatum ex ſuis divitiis occaſionem non habebant, hunc, qui jam pene nullus erat, facultatibus ſuis reſtaurare, ſuæque memoriæ dedicare deberent. Cumque plurima eodem tempore de toto Regno illuc undique Clericorum turba concurreret, eo quod circumquaque flagrans imperiale ſtudium, ſtudium etiam literarum inibi ardentiſſimum florere cæpiſſet, contigit & Dominum Bennonem, qui ſe ſemper miſcere conſueverat, regia munificentia accitum, eidem intereſſe paleſtræ. Ibi quoque inter conſcholares Agoniſtas, quantum ſe præbuerit, quantoque labore & probitate cunctis innotuerit, reliqua ejus vita facillimis demonſtrabit indiciis. Cumque in eodem loco aliquanto tempore manens, non ſolum literis, ſed & per eas acquiſitis divitiis abundare cæpiſſet, eo uſque res ſua proceſſiſſe non dubitatur, ut ſi ſe eidem loco perpetuum manſorem ſtabilire maluiſſet, ad ejus ibi honoris cacumen facillime crederetur pertingere potuiſſe, quod apud nos majore poſtea rerum experientia exercitatus habuiſſe cognoſcitur; ſed vir prudentioris ingenii in otio torpidus eſſe contemnens, ad laborandumque ſeſe ſalubriter extendens, Deoque ſpes ſuas & ſe omni ſemper intentione commendans, noluit honoris alicujus aut regiminis pernitioſus ſibi unquam eſſe præſumptor, ſed exercitio animi corporiſque labore ſemper diſcenda addiſcere, ne ſi eum ſuæ ſupernus arbiter Domui Diſpenſatorem præeſſe diſponeret, improvidus non haberet, unde familiam Domini ſui ſpirituali alimonia ſatiare deberet.

CAPUT V.

Quomodo Benno factus ſit Scholarium Magiſter in Civitate Hildesheimenſi.

ITaque Henricum Imperatorem deinde in Saxoniam ſecutus, cum Villam Goslariam ille operoſis impenſis, & regio faſtu amplificare cæpiſſet, ſolito ſe ibi ſtudio morumque probitate demonſtrans, optimatibus terræ illius in brevi eſt cognitus, & honeſtiſſima contentione quæſitus, cujus potiſſimum dominio ſubeſſe deberet. Prævaluit autem in eo certamine venerabilis ejuſdem loci Ezelinus Epiſcopus magniſque promiſſionibus ſecum abductum in Eccleſia ſua Hildesheim ſcholarium eſſe conſtituit Magiſtrum. Satis autem abundeque proviſa ſibi neceſſariorum copia, ut liberum in ſtudendo animum ſecurus & vacans habere potuiſſet, juxta quod ad tales per Poëtam canit.

Pectora noſtra duas non admittentia curas, multo tempore omni exteriori occupatione reddidit expeditum. Cum igitur eatenus Eccleſiæ illius Clerici ruſticano quodam more educati, pene ſine literis ac idiotæ fuiſſent, tantum ſunt hujus diligentia ac continuato labore con-

conſecuto ſtudendi amorem, ut penitus illa regione nil ſimile reperiretur in ſtudiis. Egregius enim exinde clerus adoleſcere cœpit, cum clauſtralis honeſtate diſciplinæ, tum literarum ſcientiam ardore diſcendi. Primus itaque loci illius illuſtrator & velut novus eccleſiaſtici ordinis auctor jure eſt habitus.

CAPUT VI.

Quomodo Benno factus eſt Conſiliarius Ezeleni Epiſcopi Hildeſimenſis.

HUnc ergo tantæ induſtriæ virum non diutius paſſus eſt Epiſcopus ille, vir & ipſe totius prudentiæ & virtutis, à ſua longius remotum eſſe præſentia, ſed nunc eo à conſiliis uti, nunc intereſſe colloquiis, nunc legationum officiis fungi, aliquando etiam publicis negotiis Oratorem præeſſe decrevit, denique expeditione imperiali contra Hunnorum impetus totius regni viribus congregata, qua Henricus fortiſſimus Imperator eorum ſuperbiam ſuperbiam ſubjugare, & fidei Chriſtianæ innectere ſtatuit, ſæpe dicti viri Epiſcopus non ignorans ſolertiam, ſecum eum in hæc pericula & ſummam laboris aſſumpſit, ubi quantæ ſibi utilitati, quanto honori, quanto denique vitæ tutamini & præſidio fuerit, populares etiamnum adhuc notæ fabulæ atteſtari ſolent, & cantilenæ vulgares. Cum enim hoſtes tanta tamque forti multitudine metuentes congredi, rebus deſperatis terga dediſſent, tanto ſtudio & arte vincendi demoliti ſunt totius alimenta terræ ut foveis occultando videlicet, aut ignibus injiciendo & fluviis committendo, vel in fuga ſecum ablata portando, ut inæſtimabili & miſerrimo famis periculo totus omnino laboraret exercitus; tum vero aſſidui experientia laboris & incredibili arte quærendi, Dominus Benno Epiſcopo ſuo, ejusque comitibus, in tam crudeli morte ſuccurrit, ut eis quotidie ſua induſtria quæſitus panis ſufficeret, qui ipſi Imperatori, cum in reliquis eſſet omnibus perſpicue victor, valde exiguus, aut omnino nullus exiſteret.

CAPUT VII.

Quomodo Benno factus ſit Præpoſitus Hildeſimenſis Eccleſiæ, ac Archipresbyter in Goſlaria.

REverſus igitur ad ſuam ſedem incolumis Epiſcopus cum ſociis, tantis eum honoribus, ubicunque ſibi oportunum & poſſibile reperiſſet, ampliavit & donis, ut merito præcipuus haberetur apud omnes & clarus. Adeo enim ex illo tempore res ſuæ proſperari & felices eſſe cæperunt, ut in eadem Eccleſia poſtea conſtitutus Præpoſitus totius etiam Epiſcopatus curam adminiſtrare cogeretur. Hujus itaque diſpenſationis non minus ſtrenuus, quam fidelis executor, & in villa Goſlaria in Archipresbyteratus ordine ſynodalis negotii non ſegnis exactor, tanta ſe modeſtiæ diſtrictionisque & æquitatis arce locaverat, ut regiæ quoque domus adminiſtrationi videretur eſſe idoneus.

CAPUT VIII.

Quomodo Benno in omnium Virtutum Paleſtra ſit exercitatus.

INerat enim huic vis magna ingenii & excellens conſtantia animi, ſermoque promptus & facilis, ut ſuos ad quæ vellet, auditores efficax inclinaret, perſuaſibilis & fortis ſemper blanditias terrore reſpergens, ut peccantibus nequaquam ſui odium arguendo infligeret; ſed emendandi amorem, porro in conſiliis ſive colloquiis privatus, ubi ſæpe de perfidis & perjuris hoſtibus, ſeu quolibet regni negotio callide intendi, & diligenter cuncta oportet tractari, tantæ perſpicaciæ & providentiæ fuit, ut mox in ipſo exordio rei agendæ de excelſa ſpecula ingenii, quo cujusque vergeret ſermonis intentio, & totius negotii proſpectaret eventum. In fidei autem conſtantia, ſeu cuilibet hominum amicitiæ obſervatione promiſſæ, omnibus pene incomparabilis fuit, quam nullorum unquam pollicitationibus munerum, majorisve emolumenti reſpectû aut immutare, aut quolibet modo unquam eſt violare compulſus. In erogandis denique donativis munerum, in ſuos quidem parcior, erga extraneos vero erat largitate perſpicuus, quod quare in moribus habere conſueverit, nos ignorare fatentes, id unum de eo certo affirmare audemus; Eum nunquam aliquid, quod quibusdam fortaſſis reprehenſibile videri potuiſſet, in conſuetudine habere ſolitum fuiſſe, quod non eſſet prudentiæ profunda arte conditum; Circa pauperes & egenos, ſeu qualibet tribulatione afflictos omnimode illi erant viſcera pietatis & immenſa compaſſio, ita ut captivis & infirmis, eſurientibus & nudis, peregrinis & advenis, viduis & orphanis, qualibet ſemper vellet pro viribus miſerationis ope ſuccurri; maleficos autem, adulteros & perjuros, ſacrilegos ſacrorumque violatores dierum, cunctosque violatæ Eccleſiaſticæ ſanctionis reos, qui ſynodali deberent ſeveritate puniri, tanta terroris invectione coërcuit, ut nulli unquam in ejus præſentia accuſato, reique objectæ convicto, quolibet in crimine licuerit impune peccaſſe. Non enim more quorundam perverſorum, muneribus acceptis, peccantibus indulſit, ſed quoque purgationis genere pro modo criminis pœnitentia indicta ſolertiſſime cavere ſolebat, alieni ſceleris reus inveniri; ſi qua autem tali in re accipi licere Eccleſiarum conſuetudo permittit, pauperibus eroganda omnimode oblata non renuit:

Qui vero ſuppliciis mundalium Legum prævaricatione fuerant addicti, ſeu morte damnati, utrisque ſuo modo ſubvenire conſuevit, hoc videlicet erga Judices, & hujus negotii præfectos omni ſedulitate laborans, pecunia etiam plerumque oblata paciſcens, quatenus his pœnas deberent levioribus mitigare tormentis, ne omnino impunita pertranſiens facinorum admisſio alia perpetranda, & fortaſſe majora audere ſuaderet; illis vero, quibus in pœnam debebant tormenta irrogari majora, ut vitæ reſervatis pœnitere liceret; ſi vero id impetrare non poſſet

poſſet per ſemetipſum, plerumque aut alio miſſo presbytero, confeſſionem eos facere, & in ipſa morte aliquando dominici corporis viatico dato ſeram licet pœnitentiam agere cæpit hortari. Verum hæc quæ hic per anticipationem & ſtrictim de moribus ejus referre cæpimus, pleniſſime in Epiſcopatu degens exercuit, quaſi enim hac primitus in Paleſtra Ludens juveniliter addidicit, poſtquam in agone poſitus viriliter decertans fortius monſtravit.

CAPVT IX.

Quomodo ſolitum jejunii rigorem ſolvit & miſſæ pretium exegit.

MOrtificationi carnis deditus frequenter jejunare, frequenter carnibus abſtinere ſolebat, ad quod alios etiam verbo & exemplo hortabatur. Quando autem, ut ſæcularibus mos eſt, ab alio rogaretur, ut ſibi ex cauſa jejunium ſolvere liceret, quod in recompenſationem & vicem S. Miſſæ ſacrificium per aliquem offerri vellet, ſe quoque eſſe Presbyterum quaſi alludendo profeſſus, miſſæ pretium ſibimet dari præcepit, in cujus exactione ſemper facultatem rogantis attendit, & totum pauperi dedit, ut veſtibus comparatis, Ille pro manducante oraret, quod factum ipſe præſentibus, taliter itidem jocando commendare ſolebat, Deo videlicet gratius eſſe, pauperem veſtire, quam per totum diem vacuum ventrem portare, atque eo pacto & ſatisfeciſſe domeſticis & pauperibus conſuluiſſe, ſed nec ſolitæ devotioni multum ſubtraxiſſe mediante charitate curaverat. Sed inter hæc tamen iræ aliquando minus imperare, & iracundiam temperare valebat, ita ut plerumque etiam ſine ratione videretur iraſci; verum tamen eo modo, quod de ſe ipſo quidam ajebat:

Iraſci facilis, tamen ut placabilis eſſet.

quæ ſive conſulte ſive quadam cum paſſione effecerit animi, plurimum ſibi nimirum à ſubditis, reverentiæ & timoris extorſit.

CAPVT X.

De Bennonis Villicandi experientia.

PRæter eos autem, quos enumerare longum eſt, in eo ſitos experientiæ uſus, ſummarum utique rerum adminiſtratione digniſſimos, erat ei & leviorum admirabilis peritia. Villicandi enim ſcientia adeo ſuper omnes pollebat, qua videlicet in ædificiis conſtruendis, jumentis & pecoribus educandis, agris ſerendis, aliarumve rerum ruſticarum conſtare videtur quæcunque cultura: quam tamen non uſu conſtat eum didiciſſe, ſed arte, ut hæc pene eo nemo curaret ſolertius, nec his felicius abundaret. Porro in ſolutione redditaum, quos annua depoſcit exactio, manifeſtum eſt, illum fuiſſe acerrimum, ita ut plerumque verberibus affectos debitum ſuum ruſticos perſolvere compuliſſet, quod ei profecto facile indulſerit, & pro ſumma neceſſitate feciſſe conceſſerit, quicunque hujus terræ homines norit eorumque duriſſimam infidelitatis & verſutiæ cogitur tolerare nequitiam; ſi quæ vero de ejus moribus referimus, quæ quibusdam fortaſſe videantur in reprehenſione ponenda, in ſugillationem illius nihil nos narrare confidimus; ſed rei veritatem, pro ut novimus, exequentes, eo intendimus, ut quo ipſe minus perfectionis habuiſſe dignoſcitur, a legentibus hæc, pro eo ſtudioſius oretur. Nec enim imitanda hic videtur, quorundam magis temeraria, quam religioſa aſſentatio, qui in eorum, quos deſcribunt, tantummodo laude verſantur, & non tam quid egerint attendere videntur, quam quid egiſſe debuerint, quaſi non Sacra Scriptura ſummos viros & Deo chariſſimos non nulla reprehenſibilia commiſiſſe demonſtret, itaque non eum verbis ſanctificare contendimus, quod utinam actibus ipſe feciſſet; ſed ejus vitam ſine fuco, propter ſupra dictam cauſam absq; exceptione depromimus. Si enim actuum ſuorum omni prorſus imperfectione caruiſſet, nequaquam ei profecto a quoquam flagitare deberemus Orationis ſuffragium, ſed commune cum aliis ſanctis debitæ venerationis impendere obſequium. Nec enim aliis, ut pro ipſo orarent, eſſet commendandus, ſed potius ipſe, ut pro aliis oraret, exorandus; Hac igitur de eo breviter oratione inſerta, ad quod cæpimus, redeamus.

CAPVT XI.

Quomodo Benno in Goslaria regia autoritate ſic palatio præfuit, quod non ſolum Eccleſiaſtica, ſed & publica negotia ſtrenue diſpenſaret.

FVit itaque apud Henricum adhuc puerum quartum hujus nominis Regem vehementer acceptus, ejusque pene arbitrio infra palatium omnia gerebantur, ſed & popularibus turbis non minoris eſt habitus, dum ſibi ab illo quivis ſperaret, vel in culpa indulgentiam, vel in neceſſitate ſubſidium. Denique villæ Goslariæ duplici poteſtate prælatus, una, qua Eccleſiaſtica auctoritate Synodalia examinabat, altera, qua regia Majeſtate publicis negotiis præſidebat; multoties in culpa una & ab eadem perſona, duplici debuit ſatisfactione placari, dum quæ Dei erant, illi reddebant, idemque ipſe quæ cæſaris erant pro commiſſa cura diſpenſare debebat. Præterea autem architectus præcipuus, Cæmentarii operis ſolertiſſimus erat diſpoſitor, qua etiam ex re Regi ſupradicto inſeparabili fuit familiaritate ſemper addictus. Jam tum enim Saxonici belli, quod adhuc jam tanto tempore mundum demoliri ingemimus, exordia pullulare cæperunt, quod Rex ille non ignorans, totam Saxoniam Caſtellis novis & firmis cœpit munire, defectionemque perfidorum anticipare tentabat munitione terrarum, cui rei maturandæ & diligenter exequendæ, Dominum Bennonem præeſſe conſtituit, ſciens hujus rei non habere fideliorem, nec ad hoc munus exequendum magis induſtrium. Poterat enim ejus in hac re ſumma peritia, ex Hildeſimenſi, ubi tunc Præpoſitus fuit, ſtructura dignoſci, cujus ibi magiſterio, a piæ memoriæ Hecelone, ejus loci Epiſcopo, tot egregia ædificia conſtat eſſe conſtructa. Hac itaque, cæteriſque, quas in eo diximus ſitas, virtute conſpicuus, exteris quoque potentibus & Dominis fama vulgante, cæpit

cœpit eſſe expetibilis; prudenti quippe conſilio cuncta exteriora, exigua licet & frivola diſpenſare callebat, ita ut plerumque etiam pauperculis rebus ab amicis adhibitus, multorum divitias, eleganti induſtria fretus æquaret.

CAPUT XII.

Quomodo Domino Bennoni commiſſum ſit vicedominium a S. Annone Epiſcopo Colonienſe, quo poſtea reſignato ad ſuam Præpoſituram eſt reverſus.

FVit eodem tempore apud Coloniam Agrippinam Anno Epiſcopus, vir admirandæ Sanctitatis noſtriſque temporibus ſtupendæ virtutis, qui Divina gratia ſpeciali munere plenus, tanto in loco tantiſque divitiis & gloria animo ſemper cœleſtibus inhærens, terrena cuncta, mundique furentis caduca deſpexit, ſtructor Monaſteriorum, Eccleſiarum reparator & pauperum ſervus. Sed tantarum rerum mole tardatus, minus efficaciter ire poterat, quo totis viribus, & omni virtute tendebat: Verumtamen non bonum æſtimans, ſi univerſa mundalia, quæ ad ſe pertinebant incurata relinqueret; quæ licet ſibi in via Dei obſtare videbantur, negligere tamen, gravis culpa videbatur, Virum ſibi ad hæc curanda idoneum undecunque quæſivit, unde hunc, de quo agimus, patrem noſtrum Bennonem, diu ſibi ante fama & facie, ipſarumque ſæpiſſime rerum experientia notiſſimum ab Epiſcopo ſuo, Hecelone videlicet, impetratum, regiaque ad horum promiſſionem dimiſſum, accerſiri curavit, cui aliquandiu ſecum detento, ut rerum gerendarum, hominumque & locorum gnarum, magnorumque promiſſorum certitudine benevolum efficeret, ſua omnia exteriora penitus commiſit, utque ſibi in Dei opere expeditius vacare liceret, totius Epiſcopatus vicedominum fecit, qua in re ſe ita extulit, tantumque pro magnitudine rerum & loci exhibuit, ut merito ſibi ſuo tempore rigor diſciplinæ reflorere ſit viſus. Totum igitur Epiſcopatum ſuo arbitratu ſuæque voluntatis imperio non parvo tempore regens, Sanctum Epiſcopum illum in ejus prudentia & ſtrenuitate omnino confiſum tanto ad ea, quæ Dei ſunt exequenda, liberiorem reddidit, quanto ab eis, quæ mundi ſunt, facere potuit minus ſollicitum; veruntamen tanti laboris & curarum non ſuſtinens moleſtias, Clericorumque illorum invidiam non ferens, qui ſeſe reprobatis illum indignabantur adductum, cedendum putavit, acceptaque ab Epiſcopo multum renitente licentia, in Saxoniam ſeſe ad Præpoſituram ſuam Hildesheimb contulit. Sed nec Rex illum æquo animo patiebatur abſentem, qui eum etiam alias in Epiſcopatu ſæpiſſime collocare, ſi illo in Saxonia, ubi tunc aſſiduo fere manebat, carere voluiſſet; ejus etenim virtutes expertus, in his eum regionibus, ſi quoquo modo fieri poſſet, Epiſcopum inſtituere decreverat, ubi ſibi, ad quæ vellet, ſemper poſſet eſſe vicinus.

CAPUT XIII.

Quomodo Venerabilis Benno electus ſit in Epiſcopum Oſnabrugenſem in Die Sancti Clementis, & quomodo vovit ædificare & conſecrare altare in honorem S. Clementis.

COntigit autem eodem defungi tempore venerabilem virum Bennonem, qui & Berengarius dicebatur, Epiſcopum Oſnabrugenſem, Rex autem, etſi de ejus morte non parum contriſtatus erat, eo tamen ſe putabat hunc, quem de mortuo acceperat, conſolari poſſe mœrorem, ſi in locum ejus ſubrogaret parem ejus nomine & virtute Bennonem. Adunatis igitur in villa Goſlaria, qui ad Epiſcopum conſtituendum adeſſe deberent, eorumque ſuper Domino Bennone requiſita ſententia, omnes unanimiter, tot ejus auditis virtutibus voto & manibus, conſenſu & animis, ſibi illum præeſſe Epiſcopum devotiſſime acclamando laudabant. Verum ille, ut ſapiens, propriæ infirmitatis conſcius, oblatum honorem ea cœpit excuſatione renuere, quod mundialibus negotiis ſemper occupatus, minus ſeſe ſtudiis exercuiſſet internis, indignum eſſe vociferans, eum in Epiſcopum eligi, qui ſæculi actibus magis, quam Eccleſiæ Dei præeſſe, jam tanto tempore didiciſſet. Sed cum Rex populi alacritate perſpecta, a ſua ſententia flecti non poſſet, in Divina Clementia confiſus humiliter annuit omnino, & fieri Epiſcopus ſpe Divinæ gratiæ conſenſit. Cum autem hoc actitari contingeret in Beati Clementis Romani Pontificis & Martyris die ſolemni, ſe ei intenſiſſimis precibus & omnimoda devotione commiſit. Specialem namque Patronum præ cæteris ſanctis ſibi in omni vitæ ſuæ reliquum tempus elegit, atque humillimum famulum ſemper ſe illius vovit fore Clementiæ, tali conditione ſuæ devotionis promiſſa confirmans, ut ſi hujus ſuffragantibus ſancti meritis Dei gratia ea die ſibi dignaretur adeſſe clementius, quod in ejus commemorationis honore, in Epiſcopatu degens, altare conſtruere & conſecrare vellet, id ab eo ſolum flagitans & expoſcens, ut ſi eum Dominus ad profectum populi ſui ſuæque ſalutem animæ & non condemnationem communem Eccleſiæ ſuæ præeſſe diſponeret, ejus in eo fieret voluntas; ſi autem aliquod periculum loco vel ſibi propriis exigentibus meritis, ex ſua promotione imminere deberet, divina pietas per merita Martyris occaſionem ab eo dignaretur auferre, per quam ſibi vel aliis via panderetur, poſſe perire. Quid plura? ſtatim eadem die a Regis Majeſtate deſignatus in præſulem & per legatos idoneos protinus miſſus ad locum, maxima profecto Cleri & Populi eſt ibidem alacritate ſuſceptus, modicum vero ibi temporis ordinandis rebus indulgens, Dominicique natalis devotiſſime celebratione peracta conſecrandus Coloniam digno eſt comitatu profectus, verum ibi quoque a piæ memoriæ Annone Archiepiſcopo, prout villicationis ſuæ tempore optime meruerat, digna ſuſceptione honoratus; ab eodem vero Archi-Epiſcopo Oſnabrugenſi Eccleſiæ omni devotione Epiſcopus ordinatur, dignis etiam in id cooperatoribus, Friderico videlicet Venerabili viro Monaſterienſi Epiſcopo, ſed & Eilberto

æque ad opus Dei viro probato, Mindenſi Epiſcopo, benedictionis impendentibus officium & probatæ electionis aſſenſum. Celebrata igitur ibidem, quæ inſtabat Beatæ Dei Genitricis purificatione, maximo gaudio, plenaque lætitia, ad propriam ſedem eſt reverſus, ubi magna ſolertia, trienno ante Saxonicum bellum, loci ſibi commiſſi cuncta curavit, verbique Dei ſemina populo ſpargens moribus ſubditorum excolendis inſudans, Dominici agri zizania ab inimico ſeminata extirpans, univerſa ſuæ diſpenſationis officia, diſtrictionis & indulgentiæ moderamine adminiſtrans, prorſus ſe ſibi & omnibus utilem & profecto non minus honorabilem præbuit.

CAPUT XIV.

De Monaſterio Hertzebroick *& monte Sanctæ Gertrudis.*

IN Epiſcopatu degens, cum tam Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quam etiam Regularium religioſæ converſationi intenderet, ſanctimoniales fœminas in loco qui Hertzebroick dicitur, minus regulariter vivere cognovit, ſtatuit eis prope Oſnabrugum monaſterium conſtruere, & illas eo mutatis bonis transferre, reputans ſibi propiores religioſius victuras, & difficiliorem fore ad libertatem & diſſolutionem commeandi prohibitione licentiam. Sed cum nullo modo a ſua ſolitudine erui poſſent, nec ulla minandi aut blandiendi ratione locum mutare acquieſcerent, Eccleſiam ipſam jam ab ipſo in Monte ad honorem Beatæ Gertrudis [ubi jam ante ſacellum in honorem S. Michaelis erectum exſtabat] dedicatam & cum omnibus fere Clauſtralibus diligenter exſtructam officinis, ſucceſſorum ſuorum diſpoſitioni & piæ dotationi reliquit, ſi quoquo modo eam aliquando Deus per aliquem fidelium ſuorum plena ſui ſervitii exhibitione & munifica fundatione dignetur.

CAPUT XV.

Quomodo paludes reddidit permeabiles.

SEd etiam per quaſdam invias paludes, quarum in his regionibus multæ ſunt, ſiccas & æquales itinerantibus vias feciſſe dignoſcitur, quo cum in multis, tum in loco, qui Wittenfeldt appellatur, apparet, ubi vix in æſtate, prius tranſire volentibus, iter eſſe potuit; ſed ipſe ibi collecta populi ingenti multitudine multo tempore commorans, laboribus invigilans, ita permeabilem duabus altrinſecus contra ſe foſſis ejectis, eundem reddidit locum, ut etiam hiberno ibi tempore omnibus tranſire ſit facile.

CAPUT XVI.

Deſcriptio Montis & Caſtri Iburg.

JAmque tempus poſtulare videtur, ut de loco hoc, & noſtræ congregationis initio aliquid & breviter referre debeamus. Montem igitur iſtum antiquis temporibus munitiſſime fuiſſe conſtructum & egregiis ſedibus adornatum, plurima indicia manifeſtum eſſe declarant. Subterranea enim ædificia, quæ quotidie pene eruuntur, hujus rei certum dare Teſtimonium ſufficiunt; poſſunt tamen & atteſtari literis comprehenſa geſta multorum quæ inter plurima hujus regionis, quæ huc uſque deſtructa videmus caſtella antiquorum, hæc tria præcipua & eminentiora fuiſſe, concordi relatione contendunt, Heresburgh videlicet in Saxoniæ, Heſſonumque ſitum confinio. Sigeburgh quoque ſuper rivam fluvium poſitum, & hoc noſtrum Iburg, quod ex jucundo ſitu terrarum egregium fuiſſe, nemo eſt qui dubitet; Eo autem tempore quo Carolus inclitus & magnus Imperator hujus terræ homines paganiſmi erroribus erueret, & ſuo Dominio ſubjugare diutino certamine & magnis bellorum apparationibus laboraſſe deſcribitur, Widekindus Rex Saxonum, vir animi, ut dicitur, & corporis viribus pene homines excedens, plurima cum Francis ex hoc loco, cujus tunc dominus fuit, prælia commiſiſſe refertur, ſed Rege hoc devicto, totaque Saxonia in fidem Chriſtianam & ditionem Francorum redacta, cum Imperatori ſupra dicto, regnique primatibus communi placuiſſet conſilio, ut univerſa gens Teutonica æquali conditione ſub uno ſemper Rege parili ſubjectione conſiſteret, exindeque per omnes Regni terminos pacis communione transfuſa, Eccleſias conſtruere, & ad vitandas ſeditiones Caſtella diruere firmiter ſtatuiſſet imperiale Decretum; Inter Cæteros qui tunc longe lateque ſunt diruti, etiam hunc noſtrum Montem conſtat in ſolitudinem fuiſſe redactum. Ipſe vero mons inter duos rivos loco jucundiſſimo ſitus, verſus orientem habet colliculum Hagenbergh dictum, & deſtructa quædam Burgmannorum habitacula; verſus meridiem rus & cricetum Sutheide verſus occidentem diverſos colles, & verſus ſeptentrionem monte maximo concluditur. Suberant illic habitantes curæ ſpirituali plebani Eccleſiolæ Glanenſis, parvum tamen ſacellulum prope dirutum Caſtrum extabat, in quo aliquoties per annum divinorum ſolemnia gerebantur, & dirutum hoc Caſtrum, in quo fundatum hoc Monaſterium, ad Epiſcopatum ſpectabat, à quo prorſus per commutationem redimendum erat, ut ſuo loco dicetur.

CAPUT. XVII.

Quomodo diverſa bona ad fundationem Monaſterii pro Ordine Sancti Benedicti Epiſcopo Bennoni oblata ſunt.

Interea ſponſionis ſuæ de exſtruendo Monaſterio memor, intentionem ſuam variis nobilibus viris & matronis patefacit, maxime quos & ſacro Ordini favere, & divini honoris magis ſtudioſos eſſe præſumeret. Deo itaque inſtigante, varia illi hinc inde offeruntur; Nam à Reinmoda nobili vidua & ejus hæredibus impetrat, Schwanckendorp cum decimatione; plura itidem bona in Verſmele à Walderico nobili viro & ejus hæredibus; Prædium etiam Bomwiede Cuniza nobilis fœmina ad fundationem Monaſterii offert; Sed & Benno ex gaudio oblatorum & ſpe offerendorum nobilem Wahl adit, rogatque ſuam etiam inter alios ad dotandum hoc novum Monaſterium liberalitatem teſtetur,

ſtetur, qui & propria devotione & Epiſcopi precibus inductus, cum conſenſu Mathildæ, filiæ ſororis ſuæ Ettechæ, duas curtes Oslage & Harsheim S. Clementi & Benedicto donat; denuo alia vice Spiritu Dei ductus, dum eſſet in villa Barchauſen in Dominio Adalgeri, aliam adhuc Curtem in Rieſenbeck cum decimatione donat B. Clementi, ratus ſe ad plura teneri, quod in donatione prædiorum Oslage & Harsheimb nimis parum dediſſe videretur; at Epiſcopus tantam viri liberalitatem mirans, illi decimationem ad dies vitæ reliquit, præſentibus pluribus Nobilibus. Imma etiam Nobilis vidua, cum filio ſuo Hecelone diverſa bona & decimas in Glane offert; Imo Eccleſiolam ſuam S. Jacobi ruditer exſtructam, quæque ſuo ſuberat Dominio futuri Abbatis directioni Gieſela ſubjicit, cujus tamen offertorii dimidiam partem habuerant prædeceſſores Epiſcopi, quam cum conſenſu Canonicorum poſtmodum reſignavit Abbati. Complures præterea Nobiles tam viri quam viduæ, uti Gieſela, Erpho & alii, devotionem ſuam teſtabantur magno ſtruendi Monaſterii bono, & ſingulari Epiſcopi Bennonis gaudio accidebat, quod Wolchardus Nobilis, vitæ ſæcularis pertæſus, ſe B. Petro offerret, & inter Canonicos annumerari expeteret, & cum Avezæ legitimæ hæredis & Adalgeri cognati conſenſu bona & curtem Helveren liberam, multis privilegiis & venatione inſignem, & ab aliquo tempore in Nobilium ſedem erectam, una cum diverſis aliis bonis offerret. His itaque bonis ditatus & animatus Benno rem aggreditur, & de loco maxime commodo & ſalubri deliberat, tandemque luſtrata diœceſi, ad montem in quo vetuſtiſſimum dirutum Iburgenſe Caſtrum extabat, pervenit, qui locus illi ante omnia complacuit, quod & materia ad ædificandum eſſet abundans & quod puriori aëre & ſolitudine gaudere poſſent cænobitæ.

CAPUT XVIII.

Quomodo Benno Montem & dirutum Caſtrum ab Epiſcopatu impetravit.

Dirutum hoc Iburgenſe Caſtrum ſumme Bennoni Epiſcopo placebat, partim ob loci amœnitatem & aëris ſalubritatem, partim quod fundandum Monaſterium a turbis ſæcularibus futurum eſſet remotius, partim quod vicini accolæ ſpirituale illic poſſent habere ſubſidium & piæ converſationis exemplum, ſed obſtabat devotæ Bennonis intentioni, quod mons ad Epiſcopatum ſpectare videretur; nam verſus orientem inter duorum Burgmannorum ædes, ubi nunc hortus eſt villæ noſtræ, Epiſcopalis præfectus habitabat, qui per ſingulos annos, quicquid Epiſcopo à Marchiotis aliisque debebatur, colligere, & præfecto Epiſcopali in Curia Diſſenſi habitanti, tradere conſueverat. Sed ut Montem præfectique ædiculam à Canonicis impetraret, Prædium Bomwiede, quod à Cuniza pecario impetravit, in concambium obtulit, ſicque illius transmutationem facile obtinuit; nolebant enim piæ Bennonis intentioni ullatenus refragari, cum ſe ad præſtanda auxilia, augendumque Divinum honorem magis teneri viderentur.

CAPUT XIX.

Quomodo locum hunc tanquam bona Eccleſiaſtica defendit.

Sed & alterum obſtabat, quod montem, utpote arboribus conſitum tanquam commune paſcuum ruſtici vendicare præſumerent; plurimo enim tempore poſt deſtructum Caſtellum exacto, cum jam bellis undique ſopitis pacis diutinæ prolixitas inſolentiam peperiſſet, non ſolum potentes & nobiles quietem rumpere & ſeditionibus diſſidere perſuaſit, ſed & vulgus ignobile & ruſticam conditionem armavit & novarum rerum ſuo more fecit cupidam. Cum enim aliquando fertilitas regionem iſtam cum cæteris rebus tum etiam glandium ubertate repleſſet, & jam mons iſte ex antiquiſſimo ſitu ſimilis fuiſſet circumſtantibus, denſitate ſilvarum, circummanantes ruſtici, quos hic commarchiones appellant, porcos ſuos huc immittere, glandesque ſaccis aſportare, & rem Epiſcopi propriam communi uſui mancipare cæperunt, ſed cum Præfectus qui hic præſidebat, machinationi eorum obſiſtere & rem commiſſam etiam armis defendere vellet, illi non acquieſcentes magnis eum affectum injuriis Osnabrugum uſque fugere compulerunt. Cumque id milites, quorum tunc ibi cum Epiſcopo copia erat, ſuo more feſtinato impetu vindicare paraſſent, prudens Epiſcopus, ſuis ſe armis hanc injuriam ulciſci velle, reſpondet, acceptaque ſtola, continuo eos in Eccleſia ut rerum Eccleſiaſticarum invaſores banno ligavit, ſe excommunicaturum illos minatus, niſi infra præſcriptum terminum ſynodali jure ſatisfacere vellent. Ruſticos autem juſtitiam ſuam juramento defendere velle profeſſos, communi hujus Regionis conſuetudine devicit, dicens, ſe potius rem tanto tempore ſine contradictione poſſeſſam, Juramento advocati ſui retinere debere, quam illos præſumptione perjurii violenter abſtrahere poſſeſſiones alienas. Itaque ſuper hac re die conſtituta, Advocatum Nomine Meginbaldum, qui adhuc in extrema ſenectute apud Diſnam eſt Advocatus, homo probus & nobilis, ſecum adduxit, qui illico equo aſcenſo, ſecumque quibusdam loci hujus peritis aſſumptis, maxima populi multitudine cum Epiſcopo ad vocata præſente, ipſe præcedens montem circumivit, totumque ſpatium, quod hoc ambitu deſignaverat, ipſe propria jurans manu Epiſcopo præſenti, ſuiſque ſucceſſoribus æterna poſſeſſione firmavit, & quod hic vulgo Sünder appellatur, eo quod ſeorſum privato alicujus uſui ſeparatum a communi hominum utilitate ſecernit, æternaliter vocari & eſſe conſtituit; Epiſcopus autem Montis amœnitate, veterumque murorum ex fundamentis firmitate perſpecta, & qui adhuc nomen priſtinum celebriter ab antiquitate ſervaſſet, ſuccifis ſylvis & arbuſtis erutis, habitabilem fecit, parvamque Capellam ligneam in honorem Sancti Clementis ſtruxit, vovens ex acquiſitis bonis & prædiis pro Ordine

Sancti

Sancti Benedicti Abbatiolam conſtruere, parvo item, tugurio verſus occidentem in loco prærupto præ feſtinatione exſtructo, ſæpius in hoc manere diſpoſuit, ubi & ædificationi præſens intendere & ſecretius divinis vacare poſſet, & quandoque etiam turbam declinaret infeſtam.

CAPUT XX.

De Decimarum recuperatione ab Abbate Corbeienſi & Abbatiſſa Herfordienſi.

SEd jam ingraveſcente peſte bellica, cum ſibi quotidie ab amicis etiam captivitatem aut mortem imminere conſpiceret ſuorum etiam maxime infidelitate perterritus, iterum pro tempore cedendum putavit, & Epiſcopio, prout tunc potuit, diſpoſito, urbeque commiſſa his, de quorum fide minime dubitabat, cum aliis qui plurima pro arctiore fidelitate in Regem de hac regione expulſi ſunt, parviſſimo ſuorum comitatu ad Regem profectus eſt, à quo admodum gratanter ſuſceptus, aliquanto cum eo tempore converſatus, jam tempus adveniſſe conſpiciens, quo decimationis ſuæ jam tanto tempore violenter ablatæ, commodius poſſet cauſa tractari, ne ſpatium temporis in Palatio degens prorſus inutile duceret, propriis primitus amicis, deinde Regis familiaribus tantæ controverſiæ querimoniam inſinuando detexit, qui ex charitate auxilium pollicentes, brevi perſuadere potuerunt, ut Regis familiaribus cauſa commiſſa, pro ſe eos loqui depoſceret, & regiam ſibi in hac re duntaxat benevolentiam, quacunque poſſent arte, compararent. Tempore enim Ludovici Imperatoris, Cobbo Comes diœceſis bona diſtraxerat, eo quod Goswinus Epiſcopus, ad declinandas in diœceſi ſævientes turbas, Fuldæ, ubi profeſſus erat, moraretur, ſicque diæceſis conſervationi non intenderet. Erat autem ea tempeſtate, poſt ablatæ decimationis tempora, ejuſdem decimationis rehabendæ commodiſſima ratio, imprimis videlicet omnium Eccleſiarum vel Epiſcoporum ſua omnium poteſtative poſſidere & diſponere debere, libera facultas & conſuetudo communis, tum etiam quod ipſe Epiſcopus pro Regis fidelitate, omnibus & ampliſſimis divitiis dimiſſis ad eum nudus & profugus veniſſet, quam utique, Rege digna munificentia, remunerari oporteret, dehinc alios Regi fideliores futuros, ſi hujus devotioni digna fuiſſet præmiorum recompenſata largitione, ejuſque voluntaria paupertas, cui nunc Rex tantis neceſſitatibus præpeditus pleniter ſubvenire non potuit, ſpe aliqua futuræ abundantiæ recreari expectaret. Deinde, qui eam haberent, eſſent hoſtes publici & omnimoda à Rege, pro ſuæ perfidiæ meritis, calumnia & clade plectendi, & quicquid ex eadem decimatione emolumenti vel utilitatis acciperent, regiæ eſſet procul dubio majeſtatis minutio, hoſtiumque pervicaciæ & turpiſſimæ deſertionis munitio. Si itaque regiis impenſis armandi eſſent hoſtes, non ſufficere utique Regi donativa, unde ſuos in hoſtes armaret: Poſtremo quia jam Rex pro peccatis ſuis in tantis miſeriis à Deo derelictus eſſe videretur, omnibus eum jam viribus niti oporteret, ut juſte judicando reconciliari poſſet ſupernæ juſtitiæ, quam plurimis iniquitatibus & ſæcularium maxime juſtitiarum neglectu omni pene vitæ ſuæ tempore offendiſſet. His itaque aliiſque perplurimis & idoneis aſſertionibus Regi tandem conſtat eſſe perſuaſum, ut rem Epiſcoporum aliorumque Chriſti fidelium judicio permitteret, eorum diffinitivæ ſententiæ ſe ſubmitteret, licet majores ſui multo jam tempore Epiſcopalium & Abbatialium Eccleſiarum inveſtituram uſurpaſſent. Communi itaque ſententia concluſum Ratisbonæ, Eccleſiam Osnabrugenſem ſpoliatam publice reſtituendam: Igitur Rex Henricus Decimationem ſuam Osnabrugenſi Eccleſiæ ſuoque Epiſcopo Bennoni præſenti, omnium, qui aderant, conſilio, judicio & conſenſu recognovit, & reddidit, & in æternum omnis conditionis exceptione ſepoſita immobiliter, ſemper & fixe poſſidere donavit; Nec jam Abbati Corbejenſi vel Herfordienſi Abbatiſſæ ullam deinceps querimoniam ſuper hac re fore reſiduam, ſed utraque Monaſteria illa, ſua ſe facultate ſuſtentarent, & prædiis. Osnabrugenſis autem Eccleſia decimationem ſuam cæterarum jure & conſuetudine Eccleſiarum liberrima ſemper poſſeſſione teneret, quod ut firmius & ab omni poſſet ſemper permanere impiorum præſumptione ſtabilius, Rex hujus rei ſeriem continenter aureis literis, ipſe tamen manu propria ſignum inſigens, Chartulam juſſit conſcribi, regio inſignitam ſigillo, in hujus videlicet negotii Teſtamentum perpes, & memoriam ſempiternam, quod Chirographum in Osnabrugenſi Eccleſia, cura tanto diligentiore ſervatur, quantum contra omnes irruptiones & tentationes inconvulſus ſemper, & firmiſſimus murus haberetur.

CAPUT XXI.

Quomodo Benno Auctoritate Apoſtolica ratificare fecit donationem Decimationis ab Imperatore conceſſam & de infatigabili difficultate, qua pro ejus recuperatione laboravit.

VEruntamen Epiſcopus noſter omni ſemper prudentiæ circumſpectione contectus, uno promoveri ſcrupulo videbatur, quod videlicet nondum congruenter Papæ eſſet auctoritate firmatus, & quamvis eo tempore gravis inter Regem & Apoſtolicum Hildebrandum, qui alio Nomine Gregorius dicebatur, inimicitiæ ferebantur, accepta tamen à Rege licentia Romam profectus, Papam illum adiit ut quicquid ſuper decimationis illius recognitione ſtatuerat apoſtolici illius aſſenſus & Auctoritas Romana firmaret; tanto enim ſe toto illo turbine bellorum prudentiæ, veritatis & fidei utrobique moderatione librabat, ut in utraque ſemper ei parte ſine ſuſpicione & timore verſari liceret; nec Rex unquam quamvis inter hoſtes ſuos eum manere videret, de ejus fidelitate ambigeret, nec hi, quamvis Regi fideliſſimum eſſe non dubitarent, inſidias unquam de ejus fraude timerent; porro nos qui hæc ſtrictim ſuper decimatione Osnabrugenſi retulimus, plurima cauſa brevitatis prætergreſſi ſumus, id ſolum in hoc opuſcu-

opuſculo ſufficere arbitrantes, quia quod tanto temporis ſpatio, quippe, ut fertur, ab Imperio Pii Imperatoris Ludovici Epiſcopatum iſtum incomparabili damno & graviſſima ſemper iniquitate vexabat; omneſque hujus ſedis Præſules acerrimo ſtudio, jugique labore, ſuæ quisque ſucceſſionis ſerie repetiſſe ſciuntur, dum gravibus quoque ſæpiſſime injuriis affecti, ab incepto tamen deterreri non poſſent; ſolus iſte virtute inæſtimabili, inceſſabilique labore ad finem usque feliciter perduxit, & ſponſam ſuam proprio privilegio dotis, tanto deſpoliatam tempore, debito honore priſtini decoris ornavit, apud quam abſque dubio nomen ejus perpetua erit in laude, & memoriale ejus in benedictionibus ſempiternis. Si enim inſerere cupimus, quantos per triennium pauper & exul labores pertulerit, quotiens injurioſe repulſus, non deſperaverit, quotiens induciis poſitis ad locum conſtitutum fruſtra perrexerit, quotiens Romam ierit, omneſque, de quorum adjutorio præſumebat, offenſos invenerit, qualiter barba creſcente vultus notitiam diſſimulando celaverit, quotiens jamjam, ut ipſe putabat, omni negotio peracto, domum reverti cogitans, auſus redire non fuerit, qualiter etiam Regis curiam miſerabili labore, turpique egeſtate pertæſus apud amicos, ſi quos in exteris Regionibus invenire potuit, quaſi hoſpitandi gratia latuerit; ſi denique hæc ſingula & multa ſimilia, quæ eo tempore geſſit, referimus, profecto non tam utili hæc poterunt, quam longo ſermone narrari, quod manifeſtius his literis, quas tunc Colonienſi Epiſcopo miſit, apparet.

Depoſitus Appoſito, Ejectus Electo Salutem, nec jam Epiſcopus, Benno, Archiepiſcopo utriusque hominis ſemper felices ſucceſſus in Domino. Quia rupto regni fœdere usque ad naufragium periclitatur navis Eccleſiæ, vel vos qui Deum timetis, quid regni ſtatum deceat, ſolerter conſulite, ne usque ad internecionem in nos hoſtilis mucro deſæviat, qui undique gladiis circumfundimur & non eſt qui eripiat. Sane propter Apoſtolicæ ſedis obedientiam volentes patimur tantam perſecutionis anguſtiam, in tribulationibus, quæ invenerunt nos, non deficientes: maluimus enim fugientes in manibus Ægiptiæ Dominæ relinquere pallium, quam emancipati turpiter ſervire usque ad animæ interitum: proſperum faciat iter veſtrum Deus ſalutarium noſtrorum. Sed his ita finitis ad reliqua pergamus.

CAPUT XXII.

Quomodo Benno Osnabrug. Epiſcopus, ſe ſubtraxerit, à quodam concilio, ubi tractabatur de amotione Papæ & quomodo in quodam concavo altari latuerit, donec ſeditio ſopiretur.

IGitur poſtquam inter Regem & Apoſtolicum ſemel exorta diſcordia nullo potuit hominum conſilio vel ratione ſedari, Deo profecto, tot hominum offenſo ſceleribus, deſerente terras, abundante iniquitate & refrigeſcente charitate multorum, nullusque ab alterutra parte modus fieret; inde ſcilicet maledictionum vel excommunicationum, hinc vero bellorum, cædium & rapinarum eo proceſſum eſt odii & invidiæ, ut niſi Rex deponeretur aut Papa, tantæ iræ & inimicitiarum fomites penitus extingui non poſſent. Congregata igitur apud Ticinum Italiæ Civitatem Epiſcoporum multitudine, qui Regiæ parti favebant, & Papæ eo ferebantur infenſi, quia indiſcretus nimium dicebatur ab eis, cum de nequitia eorum ſæpe vera loqueretur; cum eorum conſilio & inſtinctu Rex alium Papam in Sede Apoſtolica ſublimare diſponeret, interfuit etiam conventui illi Epiſcopus Benno, quamvis invitus, ſed eo tamen prudentiæ oculo, quem ſecum ſemper portare ſolebat. Videns enim in utraque parte plurima magis odio quam ratione tractari, & Regi ſemper fidelis, nunquam autem Papæ inobediens eſſe deſiderans, ſed &, quem tanta res finem habitura eſſet, ignorans, diligentiſſime intendere cæpit, quonam rationis exitu fieri poſſet, ut ſalva honeſtatis priſtinæ integritate neutra in parte poſſet jure culpari. Forte autem in Eccleſia, ubi iſta gerebantur, erat Altare, quod retro concavum foramen, quo quis intrare vix poſſet, panno præpendente obtexerant, ad cujus etiam ſimilitudinem hoc noſtrum altare poſtea ipſe, quaſi inſenſibili materiæ gratias reddens, juſſit extrui, juxta quod cum ſolito more Pſalmodiæ vacans ſolus ſederet, propius accedens aptiſſimum latibulo locum eſſe perpendit, & ſi intro ire valeret, paulatim nullo vidente tentavit. Os itaque foraminis quamvis difficile ingreſſu, antrum ipſum interius reperit ad ſui receptionem corpuſculi ſufficienter extentum. Magnas itaque divinæ diſpenſationi gratias agens, panno qui præpendebat diligentius oppanſo foramini, totum diei ſpatium ibi taliter latitando, nemine prorſus conſcio exegit, tanto intentius orationi inſiſtens, quanto ſe, & ipſius loci oportunitate propinquiorem Deo eſſe cognovit, & tempus, quo totius Eccleſiæ ſtatus quatiebatur, ægre perſpexit. Hora, inquam, qua cunctis adunatis cæpta eſſet cauſa tractari deprehenſum eſt, Osnabrugenſem Epiſcopum non adeſſe Bennonem; miſſis itaque à Rege & circumquaque diſcurrentibus, & domo, in qua hoſpitium habebat, quærentium incurſu ſæpe viſitata, cum nusquam reperiretur locorum, alii fuga elapſum, alii infirmitate detentum, aliqui etiam ſpeciali quadam infidelitate commune colloquium vitaſſe dicebant; ſed jam die declinata in veſperam, cum Papam abdicaſſent, ejusque in locum conſtituiſſent Rauvennatem Epiſcopum, qui etiam adhuc nomine Clemens Romanæ præſidet Eccleſiæ, plurimaque alia ſtatuiſſent, quibus Epiſcopus iſte, ſi præſens eſſet, minime præberet aſſenſum, egreſſus ſuo, nemine itidem rem conſiderante, latibulo, juxta altare, ubi prius ſederat, ſubito reſidere conſpicitur. Stupentibus igitur non minusque mirantibus cunctis, & ubi fuiſſet ſtudioſe quærentibus, ſe de loco illo per totum diei ſpatium non receſſiſſe, velle jurare per conſcios ſanctos ſpondebat, ad Regem quoque ſtatim adductus, pleniſſi-

niſſime ſe de omni infidelitate purgavit, qui illum tamen in fide priſtina firmiter ſtare lenitate verborum hortari maluit, quam terrore conſtringere. Exinde igitur præclara felicique proſperitate vel animi prudentia, utriusque Papæ, quod profecto perpaucis ea tempeſtate poſſibile fuit, amicitia uſus, regiam quoque nusquam incurrebat offenſam, efficaciter Apoſtolum audiens; ſi fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

CAPUT XXIII.

Quomodo Venerabilis Benno Epiſcopus, Reliquias Sanctorum undecunque & quicquid ad Congregationem inchoandam ſpectat & Monachos duodecim de Moguntia adduxerit & de honorifica ejus in Osnabruga ſuſceptione & Chirographi ſuper Decimationis recitatione, & quomodo Monachi propter incommoda loci, cœperunt irreligioſe vivere.

PEr idem tempus victis à Rege Saxonibus interfectoque, quem ſibi Regem poſuerant, Duce Rudolpho, cum tota Saxonia cœptam ferociam, graviter humiliata, deponeret, & profugis ex ſe reditum invita concederet, Epiſcopus noſter ſe jam liberum poſſe domum redire conſpiciens, quid ante egreſſum Deo devoverit, diligenter intendere cœpit; itaque reliquiis Sanctorum undecunque potuit, acquiſitis, libris quoque, vaſculis & palliis, & quicquid ad congregationem incipiendam neceſſarium, idoneumque eſſe cognovit; cum redeundo Moguntiam deveniret, in B. Albani Monaſterio Abbatem aggreditur, & quia ejus notitiam prius habuerat, quid animo gereret, competenter exponens, cum conſilio pariter ab eo expoſcit auxilium, qui illico cum eo in opus Dei duodecim Monachos miſit, ut res incepta per eos digna fieri poſſet, poſtea per plures augeri, quos in itinere parumper præcedens, Osnabrugam perexit, ubi ipſe nudis pedibus & multis lacrymis ab omnibus honorifice gratiſſimeque receptus, Chirographum ſuper Decimatione, quod ſecum attulerat, publice in Eccleſia recitari, populo audiente, præcepit; ſed ibi ordinandis rebus jam tanto tempore miſerrime diſturbatis aliquamdiu morans, quod congregationem in monte, locoque deſtructi caſtri facere voluiſſet, fidelioribus ſuis rurſum inſinuari curavit, quorum ad hoc valde alacrem devotionem attendens, totum ſe in hunc vigilantiſſimum laborem contulit, ſtudiumque collegit, recogitans & dolens, ſe jam nimium diu per innumeras nugas inaniter erraſſe diſperſum, tanta etiam feſtinatione opus cœptum aggreditur, ut quadam etiam abſurditate argui videretur, necdum videlicet officinas vel domicilia ulla conſtruxerat ubi fratres quos ſecum duxerat congruenter poſſent recipi aut ulla monaſticæ diſciplinæ exercere veſtigia, parviſſimo itaque juxta Capellam S. Clementis ædificato tugurio eos incluſit, donec, Monaſterio conſtructo, officinæ Monachis pararentur idoneæ. Exinde igitur Monaſterii ſtatuendi fundamenta jacturus, cum locus ipſe eſſet medio quoque aſperrimo eminente dorſo utrimque præruptus, difficillimum incipiendi operis experiebatur exordium; ſed ipſe hujus negotii valde peritus, altiora diruens profundiora injecta terra ſuſtollens, planitiem, quæ pro capacitate loci, in Monaſterii officinarumque ejus amplitudinem ſufficere poſſet, ut nunc cernitur, explanaſſe dignoſcitur, cumque totis viribus Eccleſiæ parietibus erigendis inſtaret, nec aliud quicquam taliter occupatus valeret exſtruere, Monachos præ anguſtia loci valde compreſſos, minus regulariter converſari & vivere contentioſe pertendit; unde eis Abbatem de Monaſterio B. Panthaleonis, illius Abbatis auctoritate, præfecit reputans ſub capite conſtitutos, deinceps concordius eſſe victuros, ſed ex duobus Monaſteriis congregati, cum non ſolum ſe invicem eadem anguſtia loci, verum etiam varietate conſuetudinum & ſui utriusque ordinis defenſione turbarent, vehementer contriſtatus, univerſos ad loca ſua remittendos putavit, donec opere perfecto regulariter converſari valerent, quoscunque adduceret. Itaque de Mindenſi Monaſterio paucis fratribus, quos ſimiliter aſciverat, ſolummodo retentis, locum permiſit, ut Divino operi interim privatim inſiſterent, ne diurnum ſacratis locis deeſſet officium; ipſe autem cœptæ ædificationi perſeveranter inſiſtens, vigilantiſſimum prudentiæ ſuæ oculum ubique circumtulit, ſupernum jugiter eleemoſynis & precibus implorans auxilium, per quod ſibi talis deberet locus oſtendi, unde queat fratres adducere, in quorum charitatis unitate ſecure confidere poſſet, eos jam deinceps morum fore unitate concordes, nullaque manendi inſtabilitate ſuſpectos.

CAPUT XXIV.

Benno in choro noviter exſtructo nondum conſummato toto templo, Altare conſecrat.

EPiſcopus Benno moræ impatiens chorum quam velociſſime jubet perfici & paulatim aliam templi partem urget abſolvi. Perfecto itaque utcunque choro, altare in Honorem Sanctæ Crucis, B. Virginis, & S. Clementis aliorumque Sanctorum conſecrat, multisque impoſitis reliquiis ſanctificat. Hujus conſecrationis tenorem & ſacrorum oſſium Catalogum altari impoſitum propono.

Anno Dominicæ Incarnationis M L XX. Indictione nona, 9. Calendas Decembris, hæc Baſilica a Venerabili Bennone Osnabrugenſi Epiſcopo dedicata eſt, in honorem Domini Noſtri Jeſu Chriſti & Victorioſiſſimæ S. Crucis & Sanctiſſimæ Dei Genitricis Mariæ, & Sancti Clementis Martyris, & S. Nicolai confeſſoris & eorum quorum reliquiæ in hoc altari habentur reconditæ, id eſt de ligno Domini, de ſepulchro Domini, de Monte oliveti, de veſte S. Mariæ Matris Domini, de lectulo ejus; Item S. Mariæ, Joannis Baptiſtæ, de veſtimento S. Petri Apoſtoli; Item S. Petri & Pauli, Apoſtoli Andreæ, Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ, Bartholomæi; Item ejusdem & Sanctorum Martyrum Stephani Protomartyris; Item ejusdem Stephani, Criſpini & Criſpi-

Criſpiniani, Joannis & Pauli, Sebaſtiani & Cyriaci, Urbani, Chriſtophori, Anaſtaſii, Etolfi, Quirini, de coſta S. Pancratii, Sigiſmundi Regis & Martyris, Athalberti Regis & Martyris, Bonifacii Epiſcopi & Martyris, Lamberti, Eleutherii, de corpore Sancti Sixti, & ſanctorum confeſſorum Martini; Item Martini, Gregorii, Brictii, Benedicti Abbatis, de Capillis S. Nicolai & Sanctarum Virginum Cæciliæ Margarethæ, Sophiæ, Sabinæ, Columbæ, Gertrudis, Adelgundis, de capite S. Walpurgis, de corpore S. Helenæ, de corpore S. Juliæ Virginis.

CAPUT XXV.

Quomodo Epiſcopus Benno Civitatem Osnabrugenſem ab obſidione Saxonum liberavit.

SEd hoc iterum nova Saxonum tumultuatione differtur; nam quendam ſibi Hermannum Principem præponentes cum ingenti exercitu has iterum partes invadunt, urbem hanc undique ſtudioſa obſidione vallantes. Hic equidem breviter referendum videtur, quantum ingenioſi viri facundia valuit. Erant in exercitu illo Hildeſimenſis Epiſcopus Udo, & Ebbertus Marchio, ſummi viri virtute & divitiis pene omnes præeminentes, qui cum illum antiqua amicitia & privata quadam familiaritate, quamvis hoſtes viderentur, intime venerarentur, & diligerent, ejus petiere colloquium pro certo ſpondentes, ſe illum ad deditionis aſſenſum facillima perſuaſione flexuros. Gratanter itaque ab eo recepti, cum ſecretius cum illo multa conferrent, tandem res in contrarium cedit, ut qui eo venerant, ut ad Regem ſuum Hermannum illum converterent, Imperatori potius ſe ſe fidelitatem velle jurare, ejus ſunt oratione perducti: Cumque reliquiæ Sanctorum, ſuper quas ſacramenta facerent, a populo viderentur afferri, illum eis conſenſiſſe, urbemque Saxonibus cum juramento velle tradere arbitrantes, pene eis jam vim inſerentes, illum infidelem & perjurum clamitare cœperunt, quos ille artificioſe compeſcuit, ut interim pavore depoſito, rei exitum præſtolarentur, exhortans. Peracto autem Sacramento ſupradicti viri reverſi ad ſuos omnia proſpera pollicentes, urbem obſidione liberant, cum omnibus revertentes in patriam, graviter tamen ab eis prius hac omni regione vaſtata. Porro in hac fidelitate quam ambo juraverant, diu ante interfectionem ſuam Marchione deficiente, Udonem Epiſcopum illum firmiter usque hodie permanere videmus; unde etiam locum infinitis calamitatibus conſtat eſſe oppreſſum, quod venerabilis viri Adelboldi ejusdem loci Epiſtola huc delata teſtatur, quam hic inſerere non piguit, cum ſit etiam ipſa quædam hujus viri portio meritorum.

CAPUT XXVI.

Epiſtola cujusdam Præpoſiti Hildesheimenſis Adelboldi ad Bennonem Epiſcopum Osnabrugenſem.

VIvo Exemplari Juſtitiæ Domino ſuo venerabili Epiſcopo Bennoni Adelboldus fidelis ſuus, quicquid utriusq; hominis devotiſſima valet ſervitus. Parva munuſcula, quæ tuæ paternitati mitto, ut dignitatem accipias rogo, & quæ parva manu offero, pleno corde offert tibi fidelis tui devotio; certus autem de te Domino & Patre, quia congaudere & compati loco S. Mariæ, cui tu quondam præfuiſti & ſerviviſti Præpoſitus, animo præſcripſiſti, adverſa & proſpera noſtræ congregationis, quæ intra paucos dies juſto Dei judicio nos paſſos eſſe cognoſcimus in hac brevitate Epiſtolæ tibi neceſſarium duxi transmittere. Civitas noſtra circumdata eſt ab inimicis, prædia S. Mariæ rapina continua conſumpſit, & ignis; magna hæc eſſent, & intolerabilia, niſi quod minora cognoſcimus, quam iniquitatis noſtræ exigant juſtitiæ; Poſiti autem in adverſis ad orationes confugimus ſanctarum & quantæ eſſent in Eccleſia noſtra reliquiæ, diligenter inveſtigavimus, providentia divina novum nobis & notandum oſtendit miraculum: nam cum ad corpus Sancti Epiphanii venimus, ſanguinem de ſiccis oſſibus exire vidimus; Ego qui vidi & in manu mea tenui, cum aliis Canonicis noſtræ Eccleſiæ teſtimonium perhibeo.

Sed nos dum in hujus Patris noſtri amore fallimur, ſingula de eo referre cupientes, modum brevitatis exceſſimus, hoc ſolummodo ſi poſſemus, cavere debentes, ne aut ineptæ brevitatis compendio noſtræ devotionis in eo aliquatenus minuatur obſequium, aut legentibus pariat arrogans longitudo faſtidium; præſertim dum totus hujus ſermunculi contextus nulla, per noſtram imperitam allevetur lepida verborum compoſitione, aut lingua eum politior coloribus ſuæ facultatibus exornet. Rogamus autem, ut ſi qui forte hæc legere dignantur, noſtrum potius affectum, quam verba conſiderent; quem enim, ſi conditio miſeræ mortalitatis concederet, cuperemus ſemper habere viventem, de eo ſaltem mortuo, nos verboſos eſſe non ſit oneroſum & inde irremediabili dolori ſolamina quærere, unde non magna ſuſtinet lector otioſus ſeriorum diſpendia & jam properemus ad alia, quæ motu bellico interrupta diſtulimus.

CAPUT XXVII.

Quomodo Epiſcopus Benno Spirenſi Eccleſiæ, ne Rheni fluminis illiſione ripa laberetur induſtrioſe providit, & quomodo Abbati Siburgenſi, hujus Monaſterii curam commiſit.

ERat igitur Architectoriæ artis, ut jam ſupra meminimus valde peritus, quod ſi quis in his noſtris ædificiis tantopere non apparere notaverit, ſciat hæc per ejus abſentiam maxima ex parte fuiſſe constructa, in quibus tanti extitit ſtudii, ut ne expulſus quidem & longinquis regionibus morans, per alios, quibus hoc injunxerat, ab ædificando ceſſaverit; unde Regis imperio in Spirenſem urbem adductus Eccleſiam illam ampliſſime ſublimatam, & præ magnitudine operis minus caute in Rheni fluminis littus extentam maximo ingenio difficilique paratu egregii operis novitate perfecit, & im-

& immenſas ſaxorum moles, ne fluminis illiſione ſubverteretur, obſtruxit. Cum itaque hac occaſione ſæpius illuc iter haberet, Sigebergenſe Cœnobium, quod eo tempore religionis æſtimatione eximium ferebatur, hoſpitandi gratia divertere ſolitus erat, ubi dum ſemper cum pro ſui merito, tum etiam pro reverentia Domini Annonis, cui nec defuncto fidelis eſſe deſtitit, maximo debitæ charitatis ſuſciperetur officio, venerabili viro illius loci Abbati Reginhardo, quid in Iburgenſi diruto caſtro inceperit, inter ſermocinandum innotuit, gravi dolore conqueſtus, quod fratrum quos primitus adduxerat, valde eſſet inſtabilitate deterritus. Cumque Abbas ille intime eum moneret, ne ideo cœpto deſiſteret, ſed eo ſtudioſius inſiſteret, quo difficilius inchoata ſuccederent, diaboli firmans, affirmansque fraudibus talia evenire ſolere, cui nihil magis adverſum, nihilque odioſius eſſet, quam Divinæ aliquem obſequi voluntati, ſpiritaliſque exercitii inſtrumenta parare animabus ſalvandis, ſtatim opportunitate talis exhortationis oblata, omni ſupplicationis genere ſuggerere cœpit Abbati, ut in ſuæ paternitatis regimen locum ſuſciperet, & religioſum virum Adelhardum Abbatem inſtitueret, fratreſque dirigeret irrigationi tam novellæ plantationis idoneos, omni ſe eis ſtudio pollicens corporum neceſſaria collaturum, pro ſuis ſeminatis carnalibus metere cupiens ſpiritualia eorum. Sed Abbas Siburgenſis vir prudentis ingenii, quamvis per ſe cunctos proficere, ſuiſque inſtitutis cuperet ſalvari quam plurimos, non facile ejus precibus acquieſcere voluit, prius locum illum viſere tractans. Valde enim, quæ adhuc acquiſierat, prædia erant exigua, & tot neceſſariorum, ne ſi ſuos in incertum fratres dirigeret, ſimile quid eis accideret, quod & aliis accidiſſe compererat, atque ita rectæ voluntati annuens, Epiſcopum præcedentem brevi poſt ſequitur, viſu probaturus, quod auditu perceperat. In hujus autem conſideratione loci cum aliqua diſplicerent, & pleraque laudaſſet, maxime ei fertur diſplicuiſſe paupertas, reputanti in hoc tempore talis negotii nil ſtabile futurum, quod rerum mundanarum abundantia nulla firmaſſet & valde paucos aut nullos cum indigentia corporali Monaſticum rigorem æquanimiter eſſe laturos, cum in locupletiſſimis quoque cænobiis diſtrictio ſola multos turbare conſueviſſet.

CAPUT XXVIII.

Epiſcopo Bennone regio juſſu in Italiam profecto, nonnulli malevoli huic loco inſidiabantur, qua occaſione quidam fratrum hinc receſſerunt, unde D. Benno præfatum Abbatem flebiliter interpellans, ejus expoſcit auxilium.

ET ſic omnibus rite diſpoſitis iterum regio juſſu D. Epiſcopus in Italiam eſt profectus, ubi anno integro & tribus menſibus in Romanæ Civitatis obſidione eſt detentus, nihilque aliud tanto temporis ſpatio ibi perhibetur egiſſe, niſi ſi forte cum aliis, quorum Deus tetigerat corda, pacem inter eos & concordiam Dei opitulante clementia facere poſſet. Pene enim quotidie inter Regem & Papam internuntius currens, plus pene dicitur in pace facienda laboraſſe, quam in aliqua facere conſueviſſet expeditione bellorum: ſed cum nullatenus poſſet obſtinatio tanta molliri, tandem civitate tradita proditione Civium, Papa Hillebrandus fuga elapſus, non multo poſt apud Salernum diem clauſit extremum. Exinde jam ſpe quadam ſecuritatis accepta, Dominus Epiſcopus ad ſedem reverſus, reliquum jam tempus ætatis omnino diſpoſuit ſemotum agere ab omni occupatione & prorſus a Regni negotiis alienum, & quia jam ejus penitus deſperabatur reverſio, præſertim dum ſenio gravaretur & morbis, aliqui maligni in hujus loci deſtructionem inhiabant, putantes ſe locupletes futuros, ſi Dei ſervis expulſis, bona ſibi Eccleſiæ liceret diripere, unde Abbatem in maxima tribulatione & labore reperiens, multoſque hoc timore perterritos receſſiſſe ex fratribus, his literulis iterum Reginhaldi Abbatis petit auxilium.

Reverendo Abbati viro religioſiſſimo Paternitatis beatitudine ſublimato & filiorum circumſpectione glorioſo, Benno humilis Dei providentia Oſnabrugenſis Epiſcopus, benedictionem a Domino & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo. Quibus te laudibus efferam neſcio, ſed quem non latet deſiderium meum, tota mentis intentione & ſincera devotione committo; cæpiſti certe me beare ſpe filiorum, unde ſiti meæ auxiſti fervorem divinum, & nunc, Pater ſancte, quæſo, ne te gravet crebra mea petitio; direxiſti quippe ſponſum idoneum filiæ noſtræ, ſi ſubmiſeris ſupplementum aliquod ſponſioni ejus: receſſerunt etenim a nobis, qui non erant ex nobis: quapropter, Domine, condole paucitati noſtræ & ſuccurre plantationi novellæ: Valde diu, vale, noſtri memor, pater ſancte. Iterum ergo fratribus miſſis omni ſtudio recuperare tantarum morarum diſpendia ſtatuit, pleraque eo tempore ex nimia feſtinatione perpeſſus impedimenta; ſed ipſe conſtantia animi, qua cunctis præſtabat, quicquid adverſi accideret, in bonum accipiebat, raro ſolitus in aliqua rerum adverſitate eſſe dejectus, aut nulla unquam proſperitate ſecurus.

CAPUT XXIX.

De quodam Fratre mirabiliter ſub muri colliſione inter moles illæſo perſeverante.

FOrte, cum paries meridianus fieret & jam proxima die Beatorum Martyrum Criſpini & Criſpiniani inſtaret feſtivitas, certatimque feſtinaretur ab omnibus, quatenus à præſcripto eis operis termino liceret citius abſolvi, ſubito inter operantium manus à fundamento corruit murus, & vix cæteris evadentibus, unum ex omni numero in mediis ruinis oppreſſit, quod cum vehementer univerſos, maxime tamen præcipueque turbaret Epiſcopum, leviſque jam jactura parietis aut potius nulla in comparatione putaretur oppreſſi, cum ſumma feſtinatione jam novo inchoato labore quæri jubetur, qui videbatur extinctus, ſi ſaltem inter disjectas moles

moles reperiri poſſent fragmenta membrorum, ſed jam tantis ſaxorum aggeribus vix maxima difficultate dimotis, repente inter ferientium ictus clamare cœpit, & prout potuit manu protenta, quaſi timendo depoſcere, ut pro Dei amore capiti ſuo caveretur ab ictibus, atque ita cunctis, qui aderant, non minus lætitia quam vehementi ſtupore perculſis, non ſolum vivus & validus, ſed pene eo caſu nil læſionis perpeſſus eruitur.

CAPUT XXX.

De quodam alio à neceſſario fratrum infra matutinas collapſo, ac illæſo permanente cum gaudio recepto.

Simile quid eventu contrario, & in fratre hic quodam accidit, qui infra matutinas in neceſſario fratrum, dum per tabulas non dum in ordine congrue diſpoſitas incautus incederet, ſubito in præceps decidit, ſola miſericordia Dei ſuſtentante, aſperrimis ſaxis ſuſceptus eſt, ubi cum diutius nemine ſciente jaceret, nec interim tamen a Pſalmodia vacaret, ſeu ceſſaret, tandem fratribus e choro reverſis ſtrepitu quodam & gemitu, ne ſaltem in tanta re nocturnum ſilentium rumperet, ſe cecidiſſe teſtatus, omnes maximo horrore commovit, ſed a famulis citiſſime requiſitus, & inventus incolumis mox reductus, & quos commoverat, lætiſſima iterum omnes admiratione implevit, ita ut de eo quoque ſecundum literam videatur impletum, quod de juſto per Pſalmiſtam canitur; Cum ceciderit non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Sed hoc ideo ſimile ſuperiori & contrarium diximus, quia illum ſuper quem tantæ moles ceciderunt, conſtat eſſe non contritum. Hunc autem qui in tanti præcipitii profunditatem cecidit, conſtat non eſſe confractum.

CAPUT XXXI.

De quodam puero ex puteo extracto ſine læſione.

Item de puero, qui in puteum Monaſterii verſus occidentem ſiti, cecidit, tale quid accidiſſe refertur. Cum enim immitterent, qui mortuum extraherent, & nil minus quam vivere putaretur, confeſtim à tanta tractus voragine, incolumitatem corporis, nil eo caſu moleſtiæ pertuliſſe monſtravit. Sed & alia quædam aſſeri ſolent, hic tunc accidiſſe miranda, quæ ne frivola aut ficta putentur, memorare omiſimus, quæ tamen Epiſcopus partim Martyrum meritis, partim ſervorum Dei, quos adduxerat, religioni tribuit, & eo cœpto operi attentius inſtitit, quo gratius credidit eſſe dignationi divinæ, cum ſæpius in adverſis & diabolicis inſidiis ſupernum non defuiſſet auxilium, humiles in omnibus divinæ diſpenſationi gratias agens, per ejus miſericordiam ſe totiens indebite ſentiret conſolari, qui ſe pro variis delictis non ignoraret merito debuiſſe triſtari.

CAPUT XXXII.

De Gliribus è Diœceſi expulſis.

Divina ultione hominum vindicante malitiam, tota diœceſi glires maximo non ſolum frugum damno, ſed & hominum horrore ubique graſſabantur, auxilia & humana media nihil omnino proficiebant, unde maxima ubique ejulatio audiebatur, maxime cum timerent omnes, ne plagæ Pharaonicæ diœceſin univerſam affligerent. Benno itaque ad ſpiritualia confugiendum ratus, preces indicebat, ſupplicationes inſtituebat, jejunia ordinabat. Sed cum nec tunc Deus miſereri videretur, orationibus Eleemoſynas tanquam pernices alas jungendas ratus, illas ipſe manibus pauperibus elargitus, & nomine totius diœceſis diſtribuendas ordinavit. Mirum glires è tota diœceſi maximo omnium gaudio & admiratione diſparuerunt.

CAPUT XXXIII.

Benno Monaſterium Iburg Capitulo Cathedrali commendat.

Benno pro Monaſterio maxime ſollicitus ut pium patrem decet, illud Capitulo unice commendat, partim ut Canonicorum benevolentiam provocaret, partim ut ſui in Epiſcopatu Succeſſores, illud pro virili poſſe defenderent. Non autem illud Oſnabrugi publice & privatim ſolum egit, ſed & proprio Chyrographo teſtatum voluit, cujus tenorem ſubjicio:

Benno Dei Gratia Sanctæ Oſnabrugenſis Eccleſiæ Epiſcopus, omnibus ſucceſſoribus ſuis huic ſedi præſidentibus æternam remunerationem à Domino promereri. Notum eſſe volumus veſtræ almitati, Dilectiſſimi, qualiter Ego Benno humilis Chriſti miniſter, Abbatiolam in Iburgenſi Caſtro primitus inſtitui, & Abbatem primum ejuſdem congregationis, nomine Adalhardum ibidem conſtitui & ordinavi, & cum conſilio religioſorum virorum tam Clericorum quam & Monachorum, eidem Abbati & ſucceſſoribus hæc privilegia conceſſi; ſcilicet ut nullus ſucceſſorum meorum Abbatem loci iſtius aliqua gravi neceſſitate moleſtari patiatur, non vim inferre, non ad aliquod iter impelli, vel ad ſupplementum itineris hoſtilis aliquid ab eo exquirere præſumat; ſed magis ob Dei timorem eidem Abbati ſuffragari ſtudeat, ut dignam recompenſationem percipiat: cenſus enim iſtius loci exiguus eſt, & Abbas hujus congregationis non ut alii Abbates proprio ſervitio ſe ſuſtentare poterit, ſed veluti alius quilibet fratrum, ſtipendiis ſuis eſt contentus, unde, ut diximus, liberum eum eſſe decrevimus ab omnibus negotiis ſuperius digeſtis, niſi forte eveniat, ut Imperator curiam ſuam in vicinis locis, Monaſterio vel Paderborno vel Minden percelebrem habeat, & Epiſcopus hujus Eccleſiæ prædictum Abbatem ſecum velit aſſumere, faciat ſi libuerit, ita duntaxat, ut neceſſaria ſibi ſuiſque, ut cæteris familiaribus ſuis ſufficienter impendat: ſimiliter & hoc Abbati loci illius ſtatuimus, ut dum Epiſcopus ſynodalia negotia exercuerit, idem Abbas eandem ſynodum more Religioſorum obſervet, & quæ ad animarum curam pertineant, cum cæteris fideliter decernat. Hæc itaque omnia literis noſtris conſignavimus, & veſtræ ſanctitati notifica-

tificavimus, ut eſſet indicium firmitatis noſtræ conceſſionis, ut & vos cauſa benevolentiæ aſſenſum præbeatis, ut dignam à Domino mercedem percipiatis.

CAPUT XXXIV.

Quomodo primum hujus Loci Abbatem propter debilitatem & ſenium remiſit Sigeburgum & de Nortberti ſecundi hujus loci Abbatis inſtitutione & origine.

INterea autem illum & aliud multo moleſtius urgere cœpit incommodum. Abbatem enim, quem acceperat, corporis debilitas maximeque oculorum caligo, tanto labori & Monaſticæ curæ minus habilem imparemque reddebat, qua neceſſitate compulſus, cum maxima triſtitia eum Sigeburgum remiſit, alium in ejus locum ſucceſſorem efflagitans, atque ita unum ex fratribus Norbertum nomine pro eo recipiens, ordinavit Abbatem, de quo, quia adhuc per Dei gratiam vivit, & ſupereſt, non multa, ſed hæc tantum referimus, quod Brabantia oriundus patria, & apud Coloniam in Eccleſia B. Petri à cognato ſuo, qui ſcholas regebat, educatus à puero; poſtea autem in Babergenſi Eccleſia factus Canonicus, cognato ſuo quem plurimum dilexerat, Coloniæ defuncto, ſuperſtes in ſæculo eſſe contemnens, in Sigebergenſi Cænobio Monachum profeſſus renuntiavit ſæculo, ac ſic loci hujus curam ſuſcipiens, pene per quadriennium ante mortem Epiſcopi, cunctis quibus debuit, prout potuit, diligenter intendit.

CAPUT XXXV.

Epiſcopo Bennoni & Abbati Norberto, Hildeſchwich dat bona ſua in Berler.

HIldeſchwich Nobilis fœmina, proſperitati vitæ præſentis ſcilicet, & animæ futuræ ſaluti prudenter conſulens, Curtem in Berler in Parochia Glaën ad montem ſitam dat Sancto Clementi & Norberto Abbati, una cum uno manſo, quem tamen pro triginta ſolidis oppignoratum Abbas deberet redimere; at Abbas illi in ſignum gratitudinis decem marcas pro benedictione dat, eam omnium operum participem ſeu vivam ſeu mortuam ſuſcipit. Actum eſt hoc in Comitatu Amelingi, in villa Schierlo. Donationem hanc juxta ejus Hæredes Friderunes Abbatiſſa in Hertrebrok commendabat, quod bona hæc in ejusdem ſecum ordinis & profeſſionis Monaſterium converterentur; ita confectæ deſuper & traditæ literæ teſtantur.

CAPUT XXXVI.

Quomodo Epiſcopus Benno in infirmitate correptus, ac ab Abbate de ejus morte, per quandam viſionem admonitus, ſuſcepit ſacram Communionem & Unctionem.

MUlto igitur hic tempore in domuncula ſua in monte verſus occidentem ſita ſolummodo manens, competentius, ut credidit, cum ſervis Dei inſiſtens, ſervitio Dei & labori advigilans, raro uſque exire ſolitus erat, niſi forte gravi compellente cauſa, & Dominicis Diebus Osnabrugi docere populum, & miſſarum celebrare ſolemnia, quod cum aliquando ex more feciſſet, & jam ſumpto cibo huc extra oppidum reverteretur egreſſus, reſpexiſſe fertur & dixiſſe ſilenter, ſe locum illum credere non viſurum ulterius & paulo poſt febre correptus frigus ex pluvia, quæ eo forte extitit die, inter equitandum collegiſſe ſe credidit, atque ita medicamentis adhibitis, ſolito ſe more ſperavit declinare poſſe infirmitatis moleſtiam: Sed Abbas, quia de morte ejus per juniorem fratrem jam, qui eam per viſionem imminere prænoverat, diu ante aliquatenus præmonitus fuerat, ingreſſus ad ægrum, inter viſitationis & conſolationis officia, de ſingulis monere cæpit, quæ morituro cuique conſideranda putavit, atque ille ad ſingula acquieſcens locum quidem ſepulturæ in Abbatis electione permittens, in poſterum diem, quo erat B. Jacobi celebranda feſtivitas, diſtulit unctionem: Primo itaque ſurgentis auroræ diluculo, Abbate accerſito cum fratribus, tam illi quam omnibus, qui aderant, peccatorum confeſſionem publice faciens, ſtatim ab ipſo ſacerdotalibus induto Dominici corporis viaticum accepit, ac ſic pene triduum ſupervixiſſe dignoſcitur.

CAPUT XXXVII.

Benno literas fundationis tradit Abbati.

DUM Sacramentis inſtructus Benno animam ſuam Deo commendaret, Sanctumque Patronum ſuum Clementem pro felici obitu imploraret, occurrit quod literas ſuper conquiſitis & oblatis pro moneſterio bonis nondum tradidiſſet. Abbatem igitur fratresque vocat, eosque ad obſervantiam Regulæ Sancti Benedicti, & ad omnem virtutem adhortatur, tandemque Abbati literas ſigillo ſuo confirmatas tradidit, quibus præcipua bona, quæ difficili illo temporum ſtatu acquirere potuerat, continentur. Ut vero fundatoris noſtri memoria in æterna ſit benedictione, literarum Copiam adſcribere volui, ut piiſſimi & munificentiſſimi Benefactoris & fundatoris, ſicut & aliorum liberalium benefactorum memoria nunquam oblitteretur.

In Nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus tam præſentibus quam futuris, quod hæc ſunt prædia, quæ Dominus Benno Osnaburgenſis Epiſcopus, Monaſterio B. Clementis Papæ & Martyris, quod in Iburg ipſe conſtruxit, juſto pretio Decimarum, aliorumque concambio prædiorum & pecuniæ compenſatione non modicæ, juſtis hæredibus conſentientibus, juſtis advocatis recipientibus, juſtis & idoneis teſtibus præſentibus, & idem monaſterium in ſuam recipiente curam Abbate Sigebergenſi & ipſo Præbente, fratres idoneos ad eundem locum ſecundum ſuam Monaſterii diſciplinam regendum, juſte comparavit & contulit:

Berga in juſtam precariam ab Hildeſuida Nobili fœmina, ejusque juſtis hæredibus.

Helveren ab Aveza nobili vidua & filiis ejus.

Mnskene & Hagen à Fridericum Abbatiſſa & ejus juſtis hæredibus.

Wett-

Berſmele à Waldrico nobili viro, ejusque juſtis hæredibus.

In Glana duo Vorwerck, unum ab Imma nobili vidua ejusque filio Hecelone. Alterum ex altera rivuli parte, & ejusdem Eccleſiolæ dimidiam partem; nam altera ejus pars ad iſtum prius Epiſcopatum pertinebat, ab Giſela nobili Sanctimoniali, quæ poſtea in Berſene Abbatiſſa fuit, ambo cum decimatione.

In Oiſtenfelde ab Eila libera fœmina ejusque juſtis hæredibus.

Schwanckendorp ab Reinmoda nobili vidua & ejus juſtis hæredibus cum decimatione.

Hittelhuiſen ab Schwankinna nobili Sanctimoniali & ejus juſtis hæredibus.

Quatuor Vorwerk, Rethe, Hartz, Birkenſehle ab Oſſone nobili viro ejusque hæredibus.

Item Rethe cum ipſa Eccleſia ab Erphone nobili viro ejusque juſtis hæredibus cum decimatione.

Rieſenbecke ab Walone nobili viro & ejus juſtis hæredibus cum decimatione.

Vorwerk hic juxta Caſtrum ab Epiſcopatu per Concambium Bommiede cum decimatione.

Plerique autem Manſi diſperſe jacentes, quia noti ſunt cum decimis ſuis, nominatim non ſunt annotati.

Decimationes autem de Berſmele & Oskendorp,
De Oiſtenfelde, de Lina, de Aldeldorp,
De Weſterbecke, de Hochſteten,
De Hone,
De Ammath,
De Mettinge ad Sanctam Mariam.

(L.S.)

CAPUT XXXVIII.

Quomodo cuidam viduæ religioſe deſideranti eum in infirmitate viſitare non acquievit & de felici ejus obitu.

Erat autem eo tempore hac in urbe manens vidua quædam nomine Acela, non minus religioſa quam nobilis, quæ huic Monaſterio multa ex opibus ſuis contulit, & locum plurima devotione dilexit, quæ per nuntium licentiam petens, ut admitti & viſitare ſibi liceret ægrotum, tale dicitur ab eo accepiſſe reſponſum; eam ſe videlicet malle in futuro videre ſæculo, ubi ſincere, ſecure, & jucundius mutuo fruerentur aſpectu, quicunque ſe hic invicem in Chriſto puritate caſtæ charitatis amaſſent, ubi nullus gemitus cordis aut corporis dolor, & mortis formido, videntium ſeſe poſſet turbare amorem; hanc etſi conciliaret humanitas & Dominico eſſet ſancita præcepto, pleniſſimam tamen eſſe doloribus, nec tam præſenti charorum cruciatu mœſtiſſimam, quam de propriæ quoque mortis quandoque recordatione horridiſſimam; Itaque ſecundum Apoſtolum, dum tempus haberet, bonum operari ſtuderet, & omnes felices eſſe, qui tali intentioni, dum liceret, operam darent, infeliciſſimos autem, qui talia in horam mortis usque differrent. Qua exhortatione ſuſcepta, egregia illa mulier valde proficiens ita reliquam egit ætatem, ac ſi antea boni operis nihil egiſſet. Ipſe autem linguæ paulatim deſtitutus officio, cui jam vitæ immineret occaſus, Abbate item cum fratribus exitum ejus Deo commendante litaniis & pſalmis, in tapetio deponitur, & circa diei horam nonam inter orantium manus, ſpiritum Deo reddidit, anno 1088. 6. Calendas Auguſti, Indictione undecima.

CAPUT XXXIX.

Quomodo quidam perverſi volebant funus tanti viri Oſnabrugum advectare, ſed Abbate & Monachis obnitentibus, Abbas accepta Virga paſtorali locum ſepulturæ deſignavit.

Corporis autem exequias tanto diligentius fratres curare ſtuduerunt, quanto ab omnibus, quos vivus dilexerat, viderunt derelictum, miſerius. Fratribus enim circa corpus lavandum cæteraque funeri congrua occupatis officia, Illi ſua, non quæ Jeſu Chriſti quærentes, in varias ſupellectilis ejus rapinas & furta diſcurrunt, in tantam tandem rapiendi licentiam ducti, ut corpus iſtud ipſum exanime Oſnabrugum deferre & ſepelire pararent, ac ſic eis liberius loci hujus univerſæ facultates in omnimodam poſſidendi licentiam cederent, & miſerum Epiſcopum tota tanti laboris ſui mercede privarent: quod cum jam non ſecrete inter ſe, ſed aperte clamare cæperunt, Abbas in varias curas exæſtuans, ſingulos primum aggreditur, de quorum præſumebat fidelitate fidentius, priſtinæ fidei in Dominum ſuum totque collatorum eis ab eo beneficiorum, tunc memores eſſe depoſcens, utque hominum in tali negotio curarent offenſas minime, dum ſe cum Deo agere, & plurimum utilitatibus ſuis apud futurum Dominum proſpicere non dubitarent. Sed cum vix unum ex omni numero in ſua parte fidelem attenderet, inſtantius fratres per noctis vigilias orationi inſiſtere jubet, multis perſuaſionibus inſtigatur à ſuis, ut ſi ſepeliendi hic corporis licentiam precario obtinere poſſet, ut illud teneretur, & januis clauſis, cum nihil monachos in tali certamine dedeceret audacia, ubi juſtitia & fides pro eis pugnaret, & pietas. Et jam mane erumpente in lucem, pontificali arrepto baculo, locum ſepulchri in brachio meridionali Eccleſiæ populo aſpiciente ſignavit, quo facto, videntium animos non parum in ſui favorem erexit, ut ejus rei jam quodammodo eos reddidit certos, cujus ipſe adhuc penitus erat incertus. Adunatis autem optimatibus & Clericis, qui ad ſepeliendum Epiſcopum partim accerſiti, partim ſponte convenerant, intimo ſupplicavit affectu, ut tantam perfidorum obſtinaciam frangerent, ne homines nequiſſimi in loci deſtructionem prævalerent, dicens ſe ipſa die absque dubio receſſurum cum omnibus, ſi locus ſtructoris ſui manſione careret; & hoc tunc utique honeſtius ſponte facere poſſet, quod poſtea eſſet invitos neceſſitas coactura. Nemine autem eorum contradicente, ſed & aliquibus

bus etiam ſtudioſe annuentibus voluntati Abbatis, unus eorum Lindolphus nomine, dignitate præeminens cæteros, & pietate devotior, convocatis univerſis, præ immanitate flagitii infremuit, & juſtitia cauſæ, iracundiam inſtigante, profatus in hunc fere modum.

CAPUT XL.

De quadam acerrima cujuſdam Lindolphi piiſſimi ac diſertiſſimi viri relatione, qua facundiſſime ac ſtrenue confudit pii præſulis invaſores.

Et quid agitis, inquit, o infideles & impii in Patrem Spiritualem, Dominumque, tantam crudelitatem & fraudem, & quia viventi non licuit, mortuo jam infandæ conſpirationis manus injicitis! Certe ob varias perfidiæ veſtræ nequitias ſæpius objurgati ab illo, nunc vicem rependitis, nunc & nequiſſimi ſervi paternæ correptionis injurias vindicatis, & quales erga vivum fueritis, de toto perverſitatis veſtræ fonte aperitis.

At plures veſtrum profecto, qui antea genere & opibus miſerrimi fuiſtis, ipſe provexit, ipſe inclitos fecit, ipſe ditavit, cujus beneficiis nunc tam egregie reſpondetis, ut ſepulturam negetis & de loco, quem ut indiciis datum intelligo, Deo demonſtrante elegit, tanto pellatis ſceleſtius, quanto durius ipſe propriis manibus conſtruxit, & a ſævientis turbine mundi fidiſſimum ſenectuti præparavit aſylum, quippe ætatem in palatio educatam, & ampliſſimis prius honoribus uſam, Pontificali etiam nunc dignitate pollentem, annis invalidam, confectamque morbis & debilem, hic confregit, hic trivit, plauſtra videlicet minando & aſinos, cæmenta conficiendo & comportando lapides, denique viliſſimi gerendo vicem mancipii, ut miſeram ſenectutem tantis laboribus pro Divina retributione fatigans, tanto glorioſius regno Dei in renovationem ſui redderet dignam, quanto deformius eam nunc ſervire compelleret. Sed vos Epiſcopum veſtrum, quaſi & non noſter fuerit, ſedi ſuæ reſtituere, & bono loco ſepelire conamini, quod & nos vobiſcum agere oporteret, ſi recte ſaperemus; bona quidem hæc veſtra vox, ſed ſacrilega intentio, & dum vitatis infamiam & pietati conſulitis, quæ nulla fuit, ſcelus incurritis, rapinas & dolos honeſti nominis colore fucantes. Sed eſto, deferte, quo vultis, ſane ut condigno Prædeceſſoribus ſuis honore condatis, quorum nimirum, quæ urticas & pecorum paſcua evadere potuerunt, pauciſſima ſunt nobis monimenta comperta, quorum autem in aperto ſunt, veneramur. Nunquid cultu & decore ſuo alliciunt Epiſcopos, ut ſine eis ſortiri ſepulturas non appetant, non ita quippe quæ tanto jam tempore fœdo ſitu neglecta ſordeſcunt, & horrido quodam vetuſtatis ſqualore potius, ut fugiantur, clamant & quale animabus, quæ videri non poſſunt, piæ recordationis impendatur officium, ſepulchra quæ apparent, & poſſent ſumptu reparari leviſſimo, neglectus ſui fœditate teſtantur, multos autem pontifices non ſolum extra ſedis ſuæ locum, verum etiam extra diæceſios ſuæ terminos eſſe ſepultos. Quid igitur, hominum peſſimi, veſtro hunc locum invidetis Antiſtiti? ubi ſuæ procul dubio animæ interceſſores præparavit optimos & oſſium ſuorum fidiſſimos prævidit, cinerumque cuſtodes, nec Eccleſiæ ſuæ, ut veſtra falſiſſime cavillatur verſutia, ſe ſubtrahendo, ſtatum minuiſſe dignoſcitur; ſed ejus potius cum in multis, tum etiam novam faciendo congregationem, tantillum prius non parum ampliavit honorem. Sed quid vos adſtantes & hæc audientes optimi, Clerus & populus, qui horum juſte dedignamini ſceleri præbere aſſenſum, me ſolum tot canibus oblatrare patimini? tot morſuum patere livoribus, & quaſi tacendo notamini ſceleratis conſentire calumniis? Reclamate igitur & reſiſtite, repercutite & revincite, & in ſuis eos ſceleribus in ſempiternum fidelitatis veſtræ memoriale confundite. Quoniam autem nos majores his ſumus & plures tantæ impudentiæ & ſtolidiſſimæ præſumptioni contraire & obviare facillimum erit, ſi non poſtea ignorantibus hæc quæſtura eſſent, ſe armis potius, quam ratione devictos. Verum quid differre credimus, quo pacto revincantur, qui tam perverſa moliuntur; at qui poſſit agi lenius cum his, ſi ſolum corpus exanime, & non locum ipſum niterentur auferre. Quis vero hæc, o inſaniſſimæ mentis belluæ, veſtræ conceſſit poteſtati, veſtro permiſit arbitrio? O extremæ perverſitatis veſaniam! O inauditæ machinationis audaciam! O ſpurciſſimam ſervorum temeritatem! quæ ex tali ſibi rapina ſperat divitias, ex Dei injuria ſolatur inopiam, nec funeris quidem abſtinens ſpoliis, dum conſulat prædæ, & nefariæ cupidinis expleat appetitum. Sed quid ego progredior? quid verbis auſcultantes detineo, plura replicando quam competit? Enim vero indignitas rei & facinoris magnitudo, quæ hæc profecto me loquente componunt, digne a nullo hominum explicari poterunt, aut facultate ingenii,

aut

aut prolixitate verborum; at vos abominabiles Deo, factis opus tentatis & manibus, cui lingua omnis ponderis immanitate ſuccumbit. Sed nil agit hæc veſtra perverſitas, nullumque tanti ſceleris obtinebit effectum. Nos futuro Domino incolumes ſervabimus tumulum & Monachos; ejus certe poteſtatis erit, cuſtodire & venerari, ſi malus non erit; aut diſſipare aut perdere, ſi veſtræ pravitati conſortem ſe fecerit. Jam vero me plura loquentem præ luctu verba deſtituunt, & in talem tandem exclamationis finem impingunt, o infeliciſſimum Præſulem! o in aliquo humanæ fragilitatis exceſſu divinam offendentem clementiam! cui hac in morte licet prædam non eſſe, nec in cadavere ſine ſeditione putreſcere.

CAPVT XLI.

De honorifica piæ recordationis Epiſcopi ſepultura, & de mutua fraternitate Oſnabrugenſis & Iburgenſis Eccleſiarum.

HÆc viro ſupramemorato vultus acredine, & conciſiſſimo mentis impetu proſequente, graviſſimæ rigor indignationis molliri cœpit, jam in lacrymas & animos vulgi ignobiles paulatim ad miſericordiam flexit, quos timere plurimum aſperrimæ invectionis nimietate coegerat, unde tali elogio nos, minus vero quam minarum & iracundiæ pleno, minimeque pro loquentis autoritate ſpernendo univerſus ſtatim concidit fragor audaciæ, conceptæque vecordiæ conſilium diſperiit & inane diſparuit. Sicque paulatim redditis animis, quos avaritiæ furor abſtulerat, ſanum miſeri ſapere geſtiunt, inhibitique ſceleris jam congratulantur autori, atque ejus rei, quam tanto antea bacchatu acerrime impugnaverant, devotos impoſterum ſe ſpondent fautores præbere. In unam itaque cunctis redactis ſententiam, ſepulturæ feſtinantius inſiſtere decernunt, quia diutius corpus ſervari, nimietas non permiſit æſtatis; ſed cum ſuper hac re Mindenſis expectaretur Epiſcopus, & jam minime futurus crederetur ad tempus, ejus Abbati injungitur officium, quod tertio ejus defunctionis die, cum fratribus & Clero, univerſoque populo, triſtiſſima quidem, ſed devotiſſima exhibitione complevit. Poſt hæc autem ſtabilitati loci atque utilitati Abbas conſulere volens, totius multitudinem Cleri convocavit ſeorſum, fraternitatis cum eis, & ſpiritualia ſocietatis fœdera concelebrans, ut jam Oſnabrugenſis Eccleſia huic noſtræ non tam poteſtate, quam charitate eſſet mater & domina, ac ſi utriusque filii per omne deinceps temporis ſpatium unanimiter conſilio, adjutorio, benevolentia, orationis communione ſibi ſemper invicem ſociarentur in pace. Illis autem in ſua reverſis, Abbas item circa animæ ſalutem ſollicitus infra triginta dierum ſpatium continuatim fratribus ſibi per vices ſuccedentibus ad ſelpuchrum Pſalmodiæ orationem eſſe conſtituit. Et quia nondum totius templi tecti conſtante perfectione, interdum turbarentur pluviæ infeſtatione pſallentes, tuguriolum ex lignis juxta conſtituit, & compoſuit, ut in ejus abſconſione orationis inſtantia non interrumperetur a turbine & pluvia. Poſtea autem procedente tempore Mauſolæum ibi, quia metallis non potuit, extructo lapidibus, breve Epitaphium ſepulti memoriam abſolute indicans, his inſcripſit verſiculis:

CAPVT XLII.

De Epitaphio Bennonis Epiſcopi Fundatoris noſtri & exhortatione ad orandum pro eo a ſucceſſoribus.

QVis ſim lecturi, quod ſum, quandoque futuri
Dicite, præſul habe, Benno perenne vale.
Quem mea ſpes ſtruxit, locus hic mea funera luxit,
Ter Juli novies tres peragente dies.

Ac ſic deinceps divina opitulante clementia conſummatis ex parte, quæ moriens ille imperfecta reliquerat, paratis tectis & picturis adhibitis, ornamentis etiam pro facultate adauctis & prædiis acquiſitis non modicis, & ſi non continua, frequens tamen & qualiscunque hic ſibi non deeſt oratio: quoniam ſucceſſoribus noſtris ſpeciali hoc opuſculum intentione edidimus, repetere nunc obteſtationis noſtræ admonitiunculam quam in prima ejus fronte poſuimus & ſæpius inculcare non piget, ut ſi ei per nos utique peccatores apud diſtrictum Judicem minus efficaciter, quam dum viveret, ſperavit & egit, fortaſſe ſuccurritur, tanto obnixius pro ejus ſalute divinæ pietatis aures pulſare ipſi non deſinant, quanto ſe ejus induſtria ſolummodo & ſtudio in hoc congregatos habere cognoverint & temporale ſubſidium, &, ſi religioni ſtuduerint, ſpirituale inſtrumentum, quod nimirum ejus exhortatione ſtudioſius agent, quam ſibi, cum per ſermonem loqueretur ad populum & pro ſe eos orare depoſceret, conſuetudinariam fecerat & ſpecialem: qui pro alio ſcilicet orat, ſe ipſum abſolvit. Si igitur pro eo orantes noſmet arbitramur abſolvi, abſurdum eſt ei ſubtrahere, quod nobis ipſis non dubitamus impendi atque manere. In commune igitur ex tunc & tunc pro eo ab omnibus ſemper ad Deum levetur oratio, ut ſi in pœnis eſt, citius liberetur, & ſi nondum audire meruit, ſerve fidelis intra in gaudium Domini tui, ſaltem inter eos inveniatur a dextris, quibus eſt in fine dicendum, venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum per eundem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum eodem Deo Patre in Vnitate Spiritus ſancti vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

XX.

MAVRI ROST
ABBATIS IBVRGENSIS
VITA
BENNONIS EPISCOPI OSNABRVGENSIS
METRICA.

C. 1. PAtribus è Suevis & villa Lünnige dicta
de non obſcuro ſanguine Benno venit;
Hunc ad Apoſtolicum ſteriles materque paterque
devecti Limen per ſua vota petunt.
Qui Roma reduces obtenta prole beati,
prolem ipſam donant per nova vota Deo.
C. 2. Hinc genio ex ipſo, primæque ex flore juventæ
mox patuit quantus Benno futurus erat.
C. 3. 4. Artes diſcendi cupidum Strasburga recepit;
poſtque alios docuit Spira diſerta virum.
Hildeſii ut noſter pia grammata Benno doceret,
Ezlinus petiit gratus ubique ſuis;
C. 6. 7. Poſt à Conſiliis factus, Præfectus & aris,
Aulæ Presbyterum Goslarienſis agit.
C. 8. Interea claris animum Virtutibus ornans
per ſacra perque preces Numina ſancta piat.
C. 9. Inſuper & teneris indicens prælia membris,
quo magis illa rigent, hoc magis ille viget.
C. 10. Sacra profana ſimul tractat dum ex mente tenebat
11. Cæſaris Henrici publica cura Virum,
Hinc ſocium in curis Antiſtes Anno petivit,
cujus & in ſacris Benno Miniſter erat.
Tandem Osnabrugi ſummæ præponitur aræ
ac ejus Curæ mitra pedumque datur.
Præſulis officiis ut dignus poſſit haberi
pro Benedictinis condere tecta parat.
C. 14. Hertzenbroicenſes majorum à tramite veſtas
declives monitis ad ſua ſacra vocat.
In clivo ſtatuit Michaelis condere Clauſtrum,
debuit at cœptum linquere rurſus opus.
C. 15. In Wittfeldt via nulla fuit, ſtagnantibus undis,
impenſis variis invia firma dedit.
C. 17. Intentum Monachis cupiens perſolvere Clauſtrum
ditibus à Caſtris prædia Benno petit.
C. 18. Eligit Iburgum, ſed diruta rudera mutat
pro Bombten, nullis ut nocuiſſe ſcias.
C. 19. Obſtabant operi qui rura propinqua colebant,
aſt hos tam banno, quam ratione premit,
C. 20. Bennoni decimas Corbeia, Herſordia reddunt,
Cobbonis dederat quas violenta manus.
C. 21. Omne quod aſſiduo fundarat Benno labore
Henricus Cæſar firmat, habetque ratum.
C. 22. Schiſmate diſſentit ſummus cum Cæſare Papa:
Benno ſchiſma pio vitat utrumque dolo.
Inde redux Monachos & lipſana ſacra requirit
debuit at cœptum rumpere rurſus opus.

Nam tenues reditus, tenuiſque anguſtia Clauſtri C. 23.
fratres ad gremium dant remeare ſuum. 24.
Milite collecto Bovipontem Saxo premebat, C. 25.
quem Præſul blando mitigat alloquio.
Infeſto Rhenus ſorbebat flumine ſummas C. 27.
Spiræ ædes, tremulum Benno revinxit opus.
Sacra Siburgenſi committit cœpta, quod abſens
implicitus curis ſemper adeſſe nequit.
Cæſaris ad juſſum Romam dum Benno reviſit, C. 28.
Clauſtrales reditus raptat avara manus.
Harpyas has Benno redux compeſcit, opusque C. 29.
conſummans, fratres ad ſua vota monet.
Muro colliſus frater, ſed & alter ab alto C. 30.
lapſus, dante Deo, ſalvus uterque manet. 31.
Abripuit puteus puerum, nec læditur alto
deciduus caſu, ſic Deus addit opem.
Quique Diœceſin dudum afflixere moleſti C. 32.
glires, aufugiunt ad pia vota viri.
Ne neoclauſtrales fatis agitentur iniquis, C. 33.
præcipit ut Clerus det Cathedralis opem.
Mandat & ut Præſul ſucceſſor proſit Alumnis,
in tenui Clauſtro quos ſtatuiſſe refert.
Alardum Abbatem cæcumque ſenemque Siburgum C. 34.
mittit, nam Curis talibus impar erat:
Subſtituens illi Norbertum in rebus agendis,
qui fuit inſigni dexteritate valens.
Hilswich Abbati bona Berler ruſtica tradit, C. 35.
Bennone hæc vivo ceſſio facta fuit.
Febribus accenſus Benno de morte monetur, C. 36.
ad quam diſponunt vota preceſque virum.
Norberto interea tradit munita ſigillo C. 37.
Scripta ſuo, his fundans mœnia ſtructa loci;
Alloquium infirmi prenſat matrona, ſed ecce C. 38.
nititur incaſſum, Cælica Benno petit.
Spiritus interea Carnis compage ſolutus
lætetur ſuperum ſorte beatus, Amen.
Dum fundatoris tumulum parat impiger Abbas
ſurripere intendunt oſſa Felicta Patris, C. 39.
Quos tam facundo Lindolf ſermone repreſſit, C. 40.
ut dederit victas Clerica turba manus.
Ut ſint perpetui fratres, in fœdera dextras C. 41.
cum noſtris jungit Clerica tota cohors.
Demum conſuetis mandantur ritibus oſſa
terræ, quæ reliqui condecorare ſciant.
Vos Succeſſores quos Benno pane fovebit,
fundanti, ut petiit, ſolvite penſa precum,
Ut vos ſancta docet Benedicti regula, fratres,
Vivite, voviſtis, reddite vota Deo.

XXI.

XXI.
GOLSCHERI
ET
ANONYMI CUJUSDAM
GESTA
ARCHIEPISCOPORUM TREVIRENSIUM
ab anno 1132. usque ad annum 1259. continuata.

* * *

IDem Archiepiſcopus (Adelbero) ſtudium ſuum ad hoc omnino adhibuit, ut reditus epiſcopales abſolutos faceret, & curiam Humbach pro trecentis marcis redemit, quam prædeceſſor ejus Dominus Mehingerus infeudaverat; & cætera fere omnia ad Epiſcopatum pertinentia Dominus Adelbero redemit à Domino Godefrido Epiſcopo aut infeudata, aut in beneficium data; ſed nec hoc prætereundum eſt, quod cum Adelbero prædictus Archiepiſcopus veniſſet Aquisgrani ad curiam Imperatoris, Lotharius Rex noluit eum inveſtire regalibus, eo quod ante recepiſſet conſecrationem epiſcopalem, quam ſuam requiſiviſſet inveſtituram, & omnino, ut credebatur, Rex ſe ei oppoſuiſſet, niſi quod ipſum talem virum eſſe ſciebat, qui facile totum mundum ſui Imperii contra ipſum commoveret, unde & levem ſatisfactionem ab ipſo recepit. Cum enim ex communi conſilio Principum juramentum Regi obtuliſſet, quod non ad diminutionem ſui honoris hoc factum eſſet, ſi à Domino Papa coactus ad conſecrationem acceſſiſſet: Dominus Rex juramentum ei remiſit, & regalia ſceptro regni ei conceſſit. In eadem quoque curia Lotharingiæ Ducem Simonem fratrem Regis excommunicatum pronunciavit, & in die Sancto Paſchæ, dum legeretur Evangelium, eum exire eccleſia compulit. Palatiolum Julii Cæſaris caſtrum juxta civitatem ſitum, eo tempore ſitu & vetuſtate dirutum & inhabitabile multis ſumptibus reſtruxit, & victualia ſua illic deferri juſſit. Stephanum Metenſem Epiſcopum, de quo ſuperius mentionem fecimus, qui tribus anteceſſoribus ſuis, Brunoni videlicet, Godefrido & Meginhero reſpuebat ſubjectionem, exhibere coëgit obedientiam ſibi, & ſubſcriptionem facere. His diebus Dominus Archiepiſcopus multa colligendo factus eſt valde abundans in rebus, & undique corraſit ſibi, quod mens utile ſuaſit, & nec cœnobiis propriis hac parte pepercit; unde & Eccleſiam S. Eucharii, ſanctique Mathiæ Apoſtoli nimis attrivit, nimiumque gravavit; & quotidie ſuccreſcens ad quædam magna, quæ mente gerebat, præparationem faciebat. Abbatiam enim S. Maximini ex antiquis privilegiis Eccleſiæ ſuæ in fundo Beati Petri ſitam, & de jure antiquitus ad ſuam pertinere diſpoſitionem intelligens, omnino animum appoſuit, quomodo eam de poteſtate Regis eriperet, & ſuæ Eccleſiæ reſtitueret, propter quod in expeditionem Italicam cum Rege Lothario profectus eſt cum centum militibus ſecundum æſtimationem, ſed ſecundum veritatem cum ſexaginta ſeptem; pulſoque Rogerico Rege Siculo de finibus Apuliæ quam occupaverat, dataque ea Renaldo Duci, & recuperatis Beati Petri regalibus. Cum Imperator reverteretur, in valle Tridentina communi mortalium ſorte in fata lapſus eſt. Ipſe autem Dominus Archiepiſcopus à Domino Papa Innocentio legationis officio decoratus, cum reverteretur, ad montem Romaricum perveniens, audivit fama referente, quod Comes Otto de Reinecca ex curia Regis ab Italia mandaverat fratribus duobus Wernero, & Johanni de Nentirsburch quod caſtrum ſuum Arras per inſidias caperent, & hoc effectui fore mancipatum. Cumque poſt multos labores quietem ſperaſſet, & nunc Deo permittente videret tot tantasque ſibi imminere curas, animum viriliter contra adverſa obfirmans, per coronam ſuam juravit ſe numquam barbam ſuam raſurum, niſi & ſuum caſtrum Arram prius recuperaſſet, & illorum fratrem, Werneri ſcilicet & Johannis Nantirsburch deſtruxiſſet. Colligens vero omnes Tullenſis & Metenſis terræ Principes, cum militia magna Treverim pervenit, & utrumque caſtrum Arras ſcilicet & Nentirsburch ſimul obſidione cinxit & Nentirsburch deſtructo, atque Arras recuperato, cum triumpho magno Treverim reverſus eſt. Taciturnitati quoque denegandum videtur, quod prædictus Dominus Adelbero ab eadem expeditione revertens prædeceſſoris ſui Archiepiſcopi Meinheri reliquias Parmæ per vim abſtulit, & Treverim ſecum attulit. Prædictus enim Dominus Meinherus Conradum poſtea Regem, cum Lothario eſſet ſuppoſitus, ut vir magnanimus excommunicavit. Unde pro negociis Eccleſiæ ſuæ ipſum Romam properan-

perantem, idem Dominus Conradus Rex cœpit, & Parmæ pro magna pecunia loco pignoris poſuit, ubi etiam in carcere defunctus eſt. Idem autem tunc ſuppoſitus Rex in prædicta expeditione Lothario Regi reconciliatus eſt, & Domino Alberoni Archiepiſcopo, quem penes regni videbat robur & mentem exiſtere, ſe ſe familiaritate magna & ſervitio adjunxit, & tanta tunc adjuncti ſunt amicitia, quod poſt obium Lotharii Imperatoris, omni ſtudio Dominus Adelbero elaboraret, contradicentibus fere omnibus regni Principibus eum in regnum ſublimari, effecit enim magna ſua induſtria, quod Dux Fridericus, frater Conradi Regis, & Bachus Vvangionum Epiſcopus cum ipſo Conrado ad colloquium ſuum Confluentiam convenerunt; ad quod colloquium Colonienſis Archiepiſcopus Arnolfus occurrit, & tandem poſt multa conſilia Dominus Adelbero Archiep. Conradum in Regem elevatum, & Aquisgranum cum magna deducens multitudine, regali unctione confirmavit in regnum, poſtea cum Saxones cum Duce Henrico Lothari Regis genero diem & locum Conrado Regi Herſveldæ præſcripſerunt, ut belli diſcrimen decerneret, utrum juſte regnaret nec ne; Dominus Archiepiſcopus ſe venturum cum viginti militibus, cum promiſiſſet, quingentos adduxit milites, & triginta carras vini, & univerſam victualium copiam ſecum adduxit, carris fere opinione infinitis. Illic Albertus junior tunc Moguntinus Epiſcopus omnimodis laborabat, ut ad majorem diſcordiam malum hoc excreſceret. Ipſe autem Dominus Albero Dei adjutorio elaboravit, quod in pace diviſi ab invicem ſunt; cum tamen multa millia magno odio ad pugnandum conveniſſent; ipſe vero Archiepiſcopus Albero, omnibus in pace compoſitis, ſingulis Principibus ſingulas miſit vini carratas, & maxime Saxonibus; & notanda in hac re ſubtilitas ingenii in Domino Alberone. perpendit enim plus conferre ad victoriam, atque ad animos accendendos virorum vini copiam, & aliorum victualium, quam multa millia famelicorum. his omnibus ita præparatis, abbatiam Sancti Maximini pro his, atque aliis ſervitiis, a Rege Conrado recepit; patronatum prædictæ Eccleſiæ, quem Rex longo tempore tenuerat, ipſe Rex reſtituit, hac re per famæ volatilem auram concepta, Monachi, qui tunc temporis in Eccleſia prædicta valde enormiter vixerant, omne argentum & aurum, quod in diebus illis in monaſterio illo multum abundabat, intextis tabulis, imaginibus, variiſque ornamentis, lapideſque prætioſos & gemmas ante Archiepiſcopi reditum colligentes, Comiti de Namurco, qui eo tempore terram de Lutzelenburch tenebat, dederunt, ut arma auxiliaria eis ferret, & quod advocatus eſſet Eccleſiæ, & dominium Archiepiſcopi & poteſtatem ab eis, ſuis viribus removeret. Sed nunc nihil aliud a me expectes, niſi quod ſummatim ſingula periſtringam, ne penitus æterna oblivione deleantur. Eo igitur tempore cum vacaret Eccleſia Sancti Maximini abbate, elegerunt Monachi Abbatem monachum quemdam de Eccleſia Leodienſi fratrem quorundam, qui conſiliarii erant Comitis Namurcenſis, ideo ut illorum conſiliis acrius in furorem ſuum Comes quotidie incenderetur; quem Romam magnis ſumptibus ducentes contra voluntatem Domini Archiepiſcopi à Domino Papa benedici fecerunt abbatem. Et admiratæ ſunt turbæ de tam ſubita rerum mutatione, quod Romana Eccleſia tantum, talemque virum tam graviter moleſtavit, qui tot labores, totque pericula pro ipſa ſuſtinuerat, & qui tam nuper in tanta gratia Apoſtoſtolicæ ſedis exſtiterat; qui etiam pro Papa Innocentio, Lothario Regi in tantum ſe oppoſuerat in expeditione ſupradicta, quod ipſe Archiepiſcopus & Rex ab invicem non ſereno animo diſceſſerunt. Præterea tempore hujus guerræ, quæ erat inter Archiepiſcopum & Comitem, fratres de Eccleſia Confluentina, eum quoque infeſtare cœperunt. Præpoſitum enim contra ejus voluntatem elegerunt virum nobilem Dominum Ludovicum de Iſemburg, cum quo Romam magnis expenſis pergentes litteras Apoſtolicas retulerunt Domino Archiepiſcopo ſuæ voluntati valde contrarias, quas cum Domino Archiepiſcopo in Synodo reſidenti obtuliſſent, ipſe ex animi commotione ipſas in terram dejecit, unde apud Dominum Papam Innocentium accuſatus, ab ipſo eſt vocatus ad diem præſcriptum; & cum ad diem non veniſſet, epiſcopali eſt officio ſuſpenſus. Hæc omnia mala venerunt ſimul ſuper illum, & de omnibus his liberavit eum Dominus; Romam enim veniens effecit, quod Abbas Sancti Maximini obedientiam ei promiſit, & juramento fidelitatem ei fecit, & electionem Confluentinorum caſſavit. His abſolutis, ad Comitem redeamus. Comes itaque in principio hujus diſcordiæ ex inproviſo cum Domino ſuo fidelitatem contradixiſſet, cum mille quingentis militibus Trevrenſi appropinquabat civitati, & Treviri non erant præmuniti nec vallo, nec muro adhuc cincti & longa pace bello diſſueti, & ipſe Archiepiſcopus aberat in curia Regis exiſtens; potuiſſetque civitatem tunc gravaſſe, ſi Deus hoc malum non avertiſſet: Sed Comes Fridericus de Vienna tunc forte fortuitu erat in civitate, & occurrens Namurcenſi multis ſuaſionibus eum redire fecit, demonſtrans magnam fore ipſi, & perpetuam infamiam, ſi quid tale contra Dominum ſuum committeret, antequam Domino ſuo renunciaſſet, præſertim contra regiam Majeſtatem hoc eſſe, ſi Archiepiſcopo ex mandato Regis in curia commoranti malum aliquod inferret. Reverſus autem a curia Archiepiſcopus omnibus modis cœpit ad pacem laborare, & Comitem a cœpto revocare furore. Ille autem per epiſcopatum incendia, rapinas, cædes exercebat; tandem Archiepiſcopus cœpit ſe ſe defendere. Et quia nunc ad finem propero, multa pertranſiens ſummam geſtorum hanc colligo: Rudolfi montem bis cinxit, & ſecunda obſidione deſtruxit, caſtrum ſcilicet, quod omnibus modis inſuperabile videbatur. Novum caſtrum, quod Mercurii mons dicitur, ædifica-

dificavit, timens ne Namurcenſis montem illum occuparet, quod quaſi in corde ſuæ terræ erat. Mandirſceit caſtrum natura loci munitiſſimum cœpit, & uſque ad obitum ſuum retinuit. Garlandam, Zolueram cœpit, & triginta munitiones Comitis Namurcenſis aut cœpit, aut deſtruxit. Epternatum quoque cœpit, in quo comes militiam tenere ſolebat. Sed inter primam & ſecundam Rudolfi montis obſidionem bello congreſſi ſunt Archiepiſcopus & Comes in aperto campo, quod tale fuit. Cum primo Archiepiſcopus Rudolfi montem obſediſſet, Comes Palaciolum invaſit, & ignem in Eccleſiam Sanctæ Mariæ mittens, munitionem quoque Archiepiſcopi cremare ſperabat; quæ fama cum ad Archiepiſcopum perveniſſet, obſidione ſoluta, tota nocte properavit cum militia ſua, ut improviſo hoſti ſuperveniens, inopinato terrore concuſſo ſuas vires oſtenderet. Comes vero per exploratores præſentiens ejus adventum, in fugam verſus nocte illa in villam Epiſcopi Witelich ſe recepit; equos & homines reficere volens, & nihil reperiens, villam totam concremavit, & inde tranſiens, cum juxta Abbatiam, quæ Clauſtrum dicitur, pauſare vellet, & panem frangere; famelicus enim erat, exercitus Archiepiſcopi jam ſibi imminere pernunciant, & ipſe velociter cum ſuis fugam arripiens, cuidam de fratribus ad ſe vocato, per admirationem conteſtatus injunxit, ut Archiepiſcopo ſe inſequenti hæc verba referret ex ſui parte; Deus non meliorem diem vel noctem, ei Archiepiſcopo ſcilicet, concedat, quam ego duos dies & duas noctes continue habui, qui cum duobus jejunaverim diebus, & tertio die pauxillo panis me vellem refocillare, ab eo non ſum permiſſus. Conſequens ergo Archiepiſcopus Comitem, cum eo pugnam acerem commiſit, Comesque terga vertens beneficio velocis equi vix aufugit; ſuorum plurimis captis, multis cæſis. Tandem Comes fatigatus, atque coartatus multis præliis, nam ſibi commiſſa privavit eum comitiva, ſupplex veniens ad Archiepiſcopum, pacem & concordiam cum eo confirmavit, & hæc Præſul conceſſit, ex corde benigno.

De Adventu Eugenii Papæ tertii Treverim, & de conſecratione Eccleſiarum Sancti Eucharii, Sanctique Paulini.

Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo, centeſimo, quadrageſimo octavo, Dominica, qua cantatur; Ad te Levavi, Dominus Papa Treverim venit, ſicut invitatus a Domino Alberone Archiepiſcopo fuerat, & ſabbato ante prædictam Dominicam in Eccleſia Sancti Eucharii honorifice hoſpitatus eſt. In ipſa autem Dominica cum maxima veneratione a Clero & populo cum inconſuetæ proceſſionis vel ornatu, vel armatu, atque recordabili ſolemnitate in templum eſt introductus, conducentibus eum a dextris Domino Alberone, à ſiniſtris vero Arnoldo Colonienſi Archiepiſcopo, præcedentibus vero multis Epiſcopis Germaniæ, Belgiæ, Franciæ, Angliæ, Burgundiæ, Lombardiæ, Tuſciæ, & ex omni natione quæ ſub cœlo eſt. Sed nec Cardinales enumerare pigeat, qui cum Domino Papa Eugenio Treverim venerunt. Epiſcopi Cardinales. Albericus Hoſtienſis, Henricus Tuſculanus, Humboldus presbiter de titulo Sanctorum Joannis & Pauli, Guido de Summa presbiter de titulo Sanctorum Laurentii & Damiani, Giſibertus presbiter de titulo Sancti Marci, Hugo presbiter de titulo Sancti Laurentii de Lucina, Julius presbiter de titulo Sancti Marcelli, Guido presbiter de titulo Sanctæ Potentianæ, Odo Benecaſe, Heribertus presbiter de titulo Sanctæ Anaſtaſiæ, Guido Diaconus & Cancellarius de titulo Sanctorum Coſmæ & Damiani, Octavianus Diaconus de titulo Sancti Nicolai in carcere, Guido Piſanus, Guido Cremenſis, Gregorius de titulo Sancti Angeli, Joannes de titulo Sanctæ Mariæ novæ, Jacintus de titulo Sanctæ Mariæ in Coſmedi, Otto de titulo Sancti Gregorii ad aureum velum. His omnibus Dominus Archiepiſcopus per duodecim hebdomadas continuo largitus eſt neceſſaria in tanta abundantia, quod ipſi quoque fatebantur copiam pleno cornu veniſſe ad ipſos. Quid referam de ſupervenientibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Archidiaconis, Præpoſitis, Ducibus, Comitibus ad Dominum Papam Treverim venientibus, quorum ne unum quidem largitatis ſuæ reliquit immunem. Natalis Domini ſolemnitatem tunc celebratam Treveris, quis ita dictis explicare queat, ut tu qui non videris intelligere, vel imaginari poſſis? Quam putas pompam proceſſionis in die ſancto fuiſſe, cum Dominus Papa cum nacco equitans, præcedentibus Cardinalibus & Epiſcoporum multitudine in equis albo coopertis ad Eccleſiam Sancti Paulini proceſſit, indeque revertens miſſarum ſolemnia cum tanta populi frequentia peregit, quod in tota Eccleſia Sancti Petri nec ſpatium pedis vacuum reperire poſſes? quid ſi dicerem qualiter in die ſancto, ſolemni peracto officio, ex una parte Dominus Papa, cum ſuis Cardinalibus, & ex oppoſita parte Dominus Archiepiſcopus cum illis qui illuc convenerant Epiſcopis, infulati in menſis ex adverſo oppoſitis, reſidebant? Qua arte aliquis tot & tantas computare queat expenſas, dicerem quidem, quod, ante Domini Papæ adventum, domum, quæ Papæ dicitur, tria habentem interſtitia ſecundum altitudinem, infra ſex hebdomadas conſtruxit, & domum, quæ Hieruſalem dicitur, fere deſtructam reparavit: Sed quamvis taceam, res ipſa loquetur, & in memoriam revocabit.

De dedicatione Eccleſiæ noſtræ.

Ipſis diebus Dominus Apoſtolicus Eugenius petente venerando Abbate Bertulfum conſecravit Eccleſiam Sancti Eucharii, ſanctique Joannis Evangeliſtæ. Huic autem conſervationi interfuerunt Albero Archiepiſcopus Trevirenſis, Henricus Archiepiſcopus Eboracenſis: Epiſcopi iſti Albericus Hoſtienſis, Henricus Tuſculanus, Hartwicus Gebenenſis, Nemedeus Loſitanus: Cardinales quos ſupra diximus, Abbateſque & Principes quam plures hujus terræ, ſed & populus infinitus: atque cum ingenti, gaudio

gaudio non ſolum urbis ſed ut ita dicam, totius provinciæ hæc dedicatio peracta eſt. Deinde poſt duas hebdomadas conſervavit Eccleſiam Sancti Paulini Dominus Apoſtolicus ſecundo Kalendas Februarii.

Nunc ad hoc tranſeo quod Dominus Papa Eugenius a Treveris recedens Remis celebratitus Concilium mediante quadrageſima pervenit, ad quod concilium Dominus Albero Archiepiſcopus tam magnifice pervenit, quod omnium oculos in ſe & ora de ſe aperuit. In camerula autem decori facto lineo panno intrinſecus obducta, inter duos ferebatur equos, quod cunctis viſu erat mirabile; ſenectute enim jam laborabat, longiſque fractus deficiebat laboribus. In hoc ergo Concilio prior in ordine cunctis reſidens Epiſcopus, relegi de primatu ſedis ſuæ plurima fecit privilegia ſuper omnem Belgicam, Galliam atque Germaniam, quibus auditis Remenſis non mediocriter turbatus eſt. Unde & homines illius cum omnibus ſuis turbationem facientes, aliquos ex eis vulneraverunt; quod ipſe Dominus Archiepiſcopus Albero valde ferens indigne, minabatur in odio ſe diſceſſurum, & Remenſem vaſtaturum Epiſcopatum; tandemque ad hunc finem res eſt perducta, quod Remenſis cum Sueſſionenſi ad hoſpitium ejus pervenit, & homines, qui hanc culpam commiſerant, in ejus poteſtatem dedit. Eodem anno menſe Septembris cum Palatinus Hermanus caſtrum Tris occupaſſet, & ædificiis firmaſſet: Comes Otto de Reinnecca caſtrum prædictum cum terra attinenti huic Archiepiſcopo & Eccleſiæ ſuæ dedit, ut ipſe illud recuperaret. Quapropter feſtinus caſtrum prædictum obſedit, Palatinus autem collectis omnibus viribus ſuis ad liberandum caſtrum venit, & ad introitum Silvæ, quæ caſtro adjacet, caſtrametatus eſt; Archiepiſcopus vero ex oppoſita parte acie inſtructa, equitum peditumque per tres dies ejus præſtolabatur adventum. Tunc orationem exhortatoriam, tenens crucem archiepiſcopalem in manibus cœpit ad armatas acies tali modo facere. O vos amici Beatri Petri? O ſanctæ defenſores Eccleſiæ, qui hodie pro Deo, atq; pro juſtitia mortalia corpora veſtra hoſtili gladio oppoſuiſtis, nunc veniat vobis in mentem Beatus Petrus, cujus milites hodie exiſtitis, credatis eum cum magna ſanctorum caterva inviſibilibus clipeis hodie vos protegere? certi eſtote de victoria, reſpicite hoc ſignum crucis: hoc, inquam, ſignum terribile adverſariis Jeſu Chriſti; hæc eſt crux in qua Hermanus Comes Palatinus mihi juravit fidelitatem die illa, qua advocatum Eccleſiæ noſtræ ipſum conſtitui; die qua illas vires, illamque potentiam ei contuli, per quam me modo infeſtat; tunc prædixi ei in hac cruce eſſe de ligno Domini, in quo ille, cujus hæc ſacro-ſancta refulget imago de hoſte humani generis triumphavit, multorumque ſanctorum venerabiles reliquias in hac cruce indicavi contineri; ipſe vero Palatinus tenens manum ſuper hanc ſanctam imaginem juratus eſt mihi in hæc verba: hunc Dominum, hunc pro nobis crucifixum do vobis, Domine Archiepiſcope, fidejuſſorem, & juro vobis per ejus virtutem, quod nunquam aliquid contra vos faciam, & quod in omnibus veſtris neceſſitatibus cunctis viribus meis, omnique potentia mea vobis fideliter aſſiſtam. Nunc ergo ſciatis omnes, quod hunc fidejuſſorem Chriſtum ſcilicet Dominum in hac ſua ſacra imagine portabo ante illum, oculis illius eum ingeram, hunc ſui juramenti teſtem illi demonſtrabo. Sed nunc o fideles Jeſu Chriſti, qui vitam & ſanguinem veſtrum pro defenſione Eccleſiæ ſuæ offertis, præparate corda veſtra Domino, mundate conſcientias veſtras, & quia non vacat, ut ſigillatim faciatis confeſſionem, generalem mihi paſtori veſtro facite peccatorum confeſſionem; & ego poteſtate a Deo nobis tradita faciam vobis per officium noſtrum indulgentiam & remiſſionem omnium delictorum veſtrorum, ut ſi quis hodie ex hac temporali & incerta vita evocatur, tranſeat ad meliorem vitam, ſcilicet æternam; Tunc cum accepiſſet omnium communem confeſſionem, indulgentia ſancta & abſolutione, benedictionem ſuper eos faciens, ita omnes animavit, quod nec in uno ſignum timiditatis apparuit. Ipſe vero Archiepiſcopus vexillum Comiti Namurcenſi commiſit, crucem autem propriis geſtabat manibus. Hæc cum ita ſe haberent, Palatinusque per exploratores reſciſſet, ſe non ſufficere ad committendam pugnam contra acies ita videlicet animatas, miſit Legatos ad Archiepiſcopum & verba precantia mandat. Et ut cito ad finem veniam, hic impetravit, ut ſui, qui erant in caſtro, illæſi abirent, & de caſtro Archiepiſcopus ſuam expleret voluntatem. Uni curiæ interfui, qua Francovordum petiit ſub Rege Conrado cum quadraginta navibus cameratis, exceptis liburnis & onerariis atque coquinariis ratibus, in qua curia octo Comites & Ducem Lotharingiæ Matthæum, atque N. Ducem de Limburgo ſecum habuit, clericorum atque militum multitudinem tantam quod omnibus qui videbant, admirationem faciebat; Magiſtrum quoque Jarlandum Biſuntinum, & Magiſtrum Theodericum Carnotenſem, duos fama & gloria Doctores noſtri temporis excellentiſſimos ſecum in ſua ducens navali camerata, in illorum diſputatione & collatione valde delectatus eſt; & a curia domum reverſus decentibus donis largiter honoratos, ad propria lætos remiſit. Hoc tamen neſcio an memoria ſit dignum, quod cum a prædicta reverteretur curia ideo quoniam Mogontinos exoſos habebat, atque forſitan ſuſpectos, civitati illorum appropinquans, vexilla ſingulis ex navibus erigi, milites in clipeis, auro fulgentibus Coricci, galeis argenti nitorem ſuperantibus oſtentare ſe ſe præcepit; tubis & cornibus, armorumque ſtrepitu, & horriſono virorum concentu adventans, totam permovit civitatem. Illic ex tota civitate homines concurrere, mulieres conclamare, & quaſi urbs jam capienda foret, undique tumultum atque pavorem conſpiceres. Tandem finem narrationi facturus, de fine & tranſitu & teſtamento ejus pauca dicam. Confluentiæ in Epiphania Domini

mini curiam magnam tenuerat & treugas inter Comitem de Molbach & Comitem de Zeinn acceperat; hi pro Buimenſi comitatu diu guerram ad invicem habuerant, quibus hinc inde fere omnes inferioris regionis nobiles favebant, terram omnem vaſtaturi erant, ſi ipſe ſuo conſilio non intervenitlet; hoc enim in conſuetudine habebat, frequenter ſuffraganeos ſuos & Principes ac Nobiles de provincia ſua congregare, ſtipendia largiter illis adminiſtrare, & pro ſtatu Eccleſiæ, & pace patriæ cum ipſis tractare. Et quod nunc dicere cœperam, ſtatim poſt epiphaniam, febris acutæ diris ardoribus accenſus, & pleureſis paſſione conſtrictus, de vita dubitare incipiens, viros religioſos Abbatem Richardum de Sprenkirbach, & Abbatem Sancti Bertulfum, & pleroſque alios convocavit, factaque omnium peccatorum pura confesſione, oleo unctus eſt ſecundum Beati Jacobi Apoſtoli inſtitutionem; & ſacro ſanctum corpus Chriſti ſumpturus, magnæ fidelitatis & veræ ac Catholicæ fidei ſignificativa verba protulit. Nunc autem quale ordinaverit teſtamentum, quam brevius potero, explicabo. Thure curiam quam ipſe ſua pecunia emit a Comite W. de Glitzberch, fratribus dedit Eccleſiæ ſancti Petri Trevirenſis, ut in aniverſario ejus refectionem inde habeant; & patrimonium ſuum Sulæ, curiam Bridal, Eccleſiæ prædictæ contulit tali diſpoſitione, ut crux inaurata, quam tempore prædictæ guerræ decruſtaverat, de reditibus ejus repararetur, & quædam ornamenta, quæ obpignaverat, reſtituerentur, & deinceps perpetuo jure in uſus fratrum cederent. Eccleſiæ quoque ſanctæ Mariæ ad Horreum, quædam ornamenta tulit in diebus guerræ ſuæ, pro quibus vineas apud Keſtene & Moncella dedit, ut ex eis repararentur. Obiit autem octavo decimo Kalendas Februarii, & licet communi mortalium ſorte in fata lapſus ſit, non tamen communi hominum fortuna funeratus eſt. Confluentiæ enim cum obiiſſet, exta ejus in clauſtro juxta parietem, qui reſpicit ſeptentrionem, humata ſunt, & lapide tecta marmoreo; corpus vero mirra & aloe & aromatibus conditum a medico ſuo peritiſſimo Philippo Lombardo, qui & urinæ ſuæ inſpectione mortem ejus tribus diebus ante prædixerat; pontificalibus adornatum veſtibus Treveris eſt allatum cum comitatu; Palatinus enim Comes Hermanus atque plerique inferioris regionis Barones cum magno comitatu funus ipſius proſecuti ſunt; deinde cum Treverim perveniſſet, clerus & populus ad pontem proceſſit illi in obviam, & per ſingula Monaſteria ſingulis diebus deportatus eſt celebri cum proceſſione, donec dierum numerus monaſteriorum complevit numerum; & per ſingulos dies Procerum augebatur numerus de tota provincia ad exequias ejus confluentium. Veneruntque comperto ejus obitu ſuffraganei ejus Epiſcopi, Stephanus Metenſis, Henricus Tullenſis, Albero Virdunenſis, & Jordanus presbyter Cardinalis Romanæ Eccleſiæ, qui tunc Metis omnium Abbatum Superioris Lotharingiæ conventum adunaverat, qui etiam ſimul cum ipſo ad ejus venerunt exequias, tantoque honore, communique luctu totius provinciæ undecimo ab obitu ejus die tumulatus eſt, quod omnes qui aderant, confeſſi ſunt, ſe numquam tam honorabiles exequias vidiſſe. Sepulturam vero habet in Eccleſia Beati Petri a latere meridionali juxta altare Beati Stephani & quod notandum, quoties prædictam, dum viveret, intrabat Eccleſiam, in eodem loco, in quo nunc habet ſepulturam, orare ſolebat. Sedit autem in Epiſcopatu annos novemdecim, menſes decem, & vacavit Epiſcopatus ejus dies tredecim.

Anno Incarnationis Domini milleſimo, centeſimo, quinquageſimo ſecundo, qui eſt primus Friderici Regis, & octavus Eugenii Papæ, Albero Trevirorum ex hoc mundo deceſſit, & Hillinus Decanus majoris Eccleſiæ unanimi conſenſu tam cleri, quam populi in pontificatum ſucceſſit, cujus geſtorum ſeriem, ut altius aliquantulum repetamus; cum in juvenili ætate pro ſtudio Franciam adiiſſet, aſſiduitate legendi ita ſeipſum exercuit, quod in virum doctiſſimum enituit; inde rediens cum bonis ac probis moribus polleret, aptus, ac dignus videbatur magnis honoribus; quibus e veſtigio magnifice præditus, poſtea, ſicut prædiximus, in Epiſcopatum eſt adſcitus, in quo non magnus in oculis ſuis, ſed parvus voluit videri & eſſe; utpote qui optime noverat ad hoc ſe vocatum, ut populo Dei ſtuderet non tam præeſſe, quam prodeſſe, & revera plurimum profuit, ſicut ex evidenti tam rerum, quam cauſarum eventu, ſuo tempore contingentium ſæpe videri potuit; Denique fumantem adhuc, ut ita dixerim, titionem, decedenti incendio, quod inter prædeceſſorem ſuum Alberonem Archiepiſcopum & Henricum Comitem Namurcenſem, bellis, rapinis & cædibus hominum diutius incanduit, non ſolum non reaccendit; verum etiam quomodo omnino ſopitum extingueretur, non armis ſed pace, non animoſitate, ſed lenitate, non temeritate, ſed ratione, toto animi anniſu intendit; unde factum eſt ut tyrannis occaſionem nocendi, ubi poterat, prudenter adimeret, &, ubi aliter non poterat, pacem Eccleſiarum, & populi Dei ſub ſpecie honeſti convenienter redimeret, ſic in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio; ſic apud Deum & homines laborabat, ne ulterius ſerperet priſtina tribulatio. His bonis artibus apud Fridericum Imperatorem cum eſſet Treberi, abbatiam S. Maximini, pro qua multa mala contigerant in terra, teſtamento & aureo ſigillo confirmatam ſibi & ſucceſſoribus ſuis obtinuit; his etiam Henricum Comitem Namurcentem & Luzelburgenſem pro Manderſcheit caſtro Epiſcopatum ſæpius invadere molientem infregit, & ab exterminio patriæ ſapienter abegit. Qualem autem tempore Schiſmatis, quod anno incarnationis Domini 1160. Adriano Papa mortuo in terra exortum novemdecim annis duravit inter Rollandum, qui Alexander, & Octavianum, qui Victor vocatus eſt, hic vir præcipuus ſe exhibuerit, quis facile, niſi is qui ſecreta pruden-tia

tis conſilii ſui noverat, explicare poterit. Certe ſicut oculatum & circumſpectum animal in præterita, præſentia & futura proſpiciebat; & cum Legatus Apoſtolicæ ſedis tunc eſſet, quod utilius, ſalva conſcientia ſua, & gratia majorum videbat, hoc ſuadebat & agebat. Hic caſtrum Schura, mortuo Wilhelmo, qui illud ſancto Petro cum allodio, miniſterialibus & omni familia tradiderat; quod Dux Mathæus arte & malo ingenio occupaverat, ope & adjutorio Friderici Imperatoris cum integritate obtinuit; Caſtrum quoque Seine cum adjacente prædio Everardi Comitis acquiſivit; ſimiliter caſtrum de Naſſaw, quod erat de proprietate Wormacienſis Eccleſiæ; munitionem Bruche Theodorici, & Billiche Fridelonis & Reldingunt obtinuit: Turrim in Erenbretteſten perfecit, & ciſternam ibi magnis ſumptibus effodit: domos Epiſcopales omnino dirutas reparavit, & vallum ibidem in ſolida rupe magnis expenſis excidi fecit. Turrim in Caſtro Tris a fundamento erexit, & conſummavit, ſimiliter in caſtro Manderſcheit. Præterea etiam illud merito ſcribendum, & perpetuæ memoriæ commendandum eſt, quod inveſtituram & electionem paſtoris Eccleſiæ de Logonſtein, quæ erat de beneficio Palatini Comitis reſignatam ſibi ab ipſo Palatino, coram Friderico Imperatore recepit; cum ei beneficium præſtaret; quod ei defuncto Hermano Palatino Comite vacabat; cujus Eccleſiæ tertiam partem decimæ, quæ utilitatis eſt non modicæ, menſæ Epiſcopali in perpetuum delegatam, ſub privilegio confirmavit. Similiter inveſtituram & electionem Paſtoris Eccleſiæ Chemcham, quæ æque erat de beneficio Palatini ab ipſo receptam, Eccleſiæ Spronkirbacenſi delegavit, & in perpetuum poſſidendam in omni utilitate per manum & privilegium Domini Adriani Papæ confirmavit. Inter hæc omnia, quod ſuper omnia mirabile, & laudabile eſt, tempore præfati ſchiſmatis ita ſe geſſit, quod Eccleſiæ Dei & Imperio fidem ſervans, utriusque favorem cum bona conſcientia obtinuit; & cum in omnibus fere cauſis prudenter omnia (egiſſet), de tribus tamen à quibusdam neſcientibus, vel nolentibus conſiderare ſtatum temporis, cauſam rei & violentiam perſonarum, inſimulatus eſt, quod minus caute egiſſet, quod ſcilicet fratribus Wormacienſis Eccleſiæ partem cenſuum de Pardenem pro caſtro Naſſawen commutaſſet; & Comiti Namurcenſi Macheram pro ratione Manderſcheit temporarie, hoc eſt, ad vitam ſuam indulſiſſet; & quod Reinhero de Berge beneficium VI. carradarum vini dediſſet; qui merito deberent adtendere oppresſiones, quas Epiſcopatus vel tunc ſuſtinuit, vel poſtea ſuſtinere de caſtro Naſſöwe potuit, quas vir ſagaciſſimus alto & provido conſilio per hanc commutationem omnino depoſuit. De Machera vero quam Comiti Namurcenſi ad vitam ſuam tantum præſtitit, hæc ratio eſt, quod Comes idem, & Comes Viennæ Sifridus in hoc conſpiraverant, quod uterque caſtellum unum in Epiſcopatu ædificaret; unde ille pro Manderſcheit, iſte pro Arra Epiſcopatum fatigaret. Hanc iterum conſpirationem vir providus tali modo depoſuit, quod Comes Namurcenſis Macheram ſe vivente teneret, & poſt ſe ad Epiſcopatum rediret; Reinhero autem beneficium VI. carradarum ideo præſtitit, quia ſecum in Italiam cum ſuis ivit magnis expenſis. Ne tamen in his videamur eum omnino contra obloquentium dicta excuſare, conſentire nos oportet illis, qui affirmant eum quosdam conſiliarios elegiſſe, qui frequenter mentis ejus propoſitum manſuetum & pium à ſtatu rectitudinis averterunt, & pro commodo utilitatis ſuæ ſinceritatem intentionis ejus in multis exorbitare coegerunt, non perpendentes illam ſententiam Beati Job, qui comminatur eis & eorum ſimilibus dicens; ipſe novit & decipientem, & eum qui decipitur; propterea adducet conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem. hæc circa finem vitæ ſuæ contigerunt, eo in maxima debilitate corporis exiſtente. cæterum in diebus ſuis omnes prælationes & perſonatus Præpoſitorum atque Abbatum vacabant absque duabus, quas ita benigne & honeſte diſpoſuit, quod nulla poſtmodum de eis quæſtio fuit.

In diebus ſuis terra a bellis, rapinis & incendiis quievit, unde nactus tempus opportunum, quod diu ante in animo conceperat, inchoavit; quadam enim ſancta intentione novum opus aggreſſus eſt conſtruere in orientali parte Eccleſiam Sancti Petri, & jactis fundamentis cum magnis ſumptibus ſtructuram illam erexit, ſed morte præventus ad finem non perduxit quod inchoaverat; reditus tamen cuſtodiæ conſilio fratrum ad hoc delegaverat, imprecatus mala illi, qui auferret. Ipſe vero poſt annos fere octodecim pontificatus ſui die decima Calend. Novembris quæ eſt ſolemnis in honorem Sancti Materni, cujus ea die translatio colitur, & venerationem dedicationis majoris Eccleſiæ per totum Epiſcopatum Prædeceſſores ſui inſtituerant, quievit,

Hillino memorem ſemper fer Trevir honorem,
patri præcipuo, Pontificique tuo;
qui denis annis prælatus, & octo tirinnis,
ſalva juſticia reſtitit arte pia,
qua pax ſuccrevit, bellique procella quievit,
dum legatus erat ſchiſma ſed intererat,
quod ſic tranſivit, medio tutiſſimus ivit;
hinc favor adſcribi cœpit utrinque ſibi.
Denas deſtendas peragente Novembre Calendas,
tranſiit e medio fine vir iſte pio.

Anno Incarnationis Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo nono poſt deceſſum Hillini Archiepiſcopi primores tam cleri, quam populi Trevirenſis Eccleſiæ convenerunt, & ad ſuggeſtionem vel conſilium Imperatoris Friderici Arnoldum præpoſitum ſancti Andreæ in Colonia virum ſtrenuum, providum, ſapientem, & nobilem multisque divitiis præpollentem in pontificatum unanimiter elegerunt; qui cum inveniſſet terram totam ex præteritis rapinis, incendiis, atque cædibus hominum a diebus Alberonis Archiepiſcopi adhuc tabeſcere, & Ba-

& Barones terræ circa Eccleſiarum diſpendia ex prava conſuetudine quaſi per licentiam inſoleſcere, omnes fere nobiles terræ ad bonum pacis & concordiæ revocavit, non ſolum frequenti admonitione, & correptione, verum etiam largiflua magnorum munerum largitione; cumque pro hac à quibuſdam familiaribus redargueretur, quare ipſe vir tantarum divitiarum, & tantæ potentiæ, qui vi poſſet injuriis tyrannorum reſiſtere, quaſi præ timore hominum ſua eis largiretur; reſpondebat humiliter, Deum ſe teſtem habere, quod ipſe Deus eſſet ſibi in cauſa, pro cujus amore mallet ſua potius erogare, quam ſe bellis implicare, quibus daret occaſionem importunis hominibus, ut latrocinia vel homicidia, ſeu cætera mala exercerent, vel laborarent Eccleſias ſeu pauperes Chriſti devaſtare, vel omnino diſſipare; ad hoc, inquit, volo largitione facultatum mearum inſolentiam violentorum reprimere, & ut eos, qui inferunt, & eos, qui patiuntur calumniam, redimam, quos Chriſtus dignatus eſt ſuo ſanguine redimere. Non tamen hæc agens, vel dicens vir providus & ſtrenuus omnimodis à bellis abſtinere potuit, propter crebras incurſiones, quas epiſcopium à Friderico filio Mathæi Ducis ex Sorore Friderici Imperatoris ſuſtinuit; illum denique res Epiſcopii diripientem, nec admonitione, nec largitione beneficiorum quieſcere volentem, coadunato valido exercitu, apud Sigersbert obſedit; ubi ad tales conditiones coëgit, quod proprietatem ejuſdem caſtri cum omnibus attinentiis ſuis Sancto Petro dedit; ſimiliter hæreditarium jus allodii ſui, quod habebat in Caſtro Norberch Sancto Petro contulit. Idem Archiepiſcopus viriliter repreſſit comitem de Naſſawen jura Eccleſiæ Trevirenſis ſibi uſurpantem in Argentaria foſſa de Homecen & in eadem villa. Ipſe etiam cum temporibus ſuis Imperator Fridericus cum exercitu intraret Italiam ad reprimendam Lumbardorum fraudulentiam, ter virili animo cum magnis copiis & glorioſo apparatu ſecum ivit, nec unquam ſuper his aliquam exactionem Eccleſiis vel civibus imponere Imperatorem permiſit, nec ſibimet ipſi quæſivit; ſed de propria ſubſtantia ſe & univerſos ſecum comitantes large ſuſtentabat; ſimiliter etiam conſilio & prudentia omnibus ſpectabilis factus tanti itineris difficultatem feliciter pertranſivit. Illud etiam de tanto viro commendabile eſt, quod cum antiquitus ex religioſa conſuetudine ab Apoſtolica Sede Cardinales ad conſolandas & corrigendas Eccleſias emitterentur, modo autem noſtro pluribus angariis per eos, qui circa Cardinales erant, Eccleſiæ gravarentur, ut primum adventum eorum præſentire potuit, extra ſuam diæceſim eis occurrere curavit, & de propriis rebus & donariis eis miniſtrans & honorifice remunerans alias divertere fecit; ſicque Eccleſias ab eorum gravamine liberavit. Pro his tamen expenſis numquam ab Eccleſiis aliquid exegit, ſed ut ferventiores eſſent in divino ſervitio, de facultatibus ſuis potius eis ſubminiſtrare elegit, inde eſt etiam illud de eo prædicabile, quod cum inprimis ſuæ prælationis temporibus Eccleſias circuiret, & eas fere omnes propter mala prædicta, quæ tempore Alberonis Archiepiſcopi contigerant in terra, deſolatas, & ære alieno oppreſſas inveniret: ita juxta uniuſcujuſque qualitatem eis de ſua ſubſtantia erogavit, quod in brevi eas à debitis expediens, ad priſtinum ſtatum reparavit. Denique in obitu ſuo ad duo millia marcarum ſunt computata, quæ ab eo in eleemoſinam quibuſcunque Eccleſiis ſunt erogata. Tempore vero ſuo gravis controverſia in Eccleſia Trevirenſi de Archidiaconatu ultra Rhenum emerſerat, quæ ingratitudinem & rancorem plurimum quorundam contra eum ſuſcitaverat; ſiquidem prædeceſſor ejus Hillinus Archiepiſcopus prædicandæ memoriæ eundem Archidiaconatum Bodino Monaſterienſi Præpoſito, filio fratris ſui, cum adhuc eſſet puerulus, circa finem vitæ ſuæ dederat: ſed ſuccedens ſibi ipſe Dominus Arnoldus Archiepiſcopus, & videns eum infra annos, Archidiaconatum multo tempore in manibus ſuis detinuerat. At ubi Bodinus aliquantulum invaluit, requirere dignitatem ab avunculo ſibi delegatam voluit, quam, dum petendo, quærendo, pulſando obtinere non valeret, & ad apoſtolicatum vadens & rediens multis quæſtionibus ſuum negotium opportune, importune exerceret, animum tamen Pontificis ad impetrandum quod petebat, neſcimus qua de cauſa, numquam lenire potuit, quod poſtmodum magnum ſuſcitavit ſcandalum, & occaſionem gravis diſcordiæ. Præpoſitus enim Sancti Paulini Albertus Romam ad Apoſtolicum profectus litteras ab eo clanculo reportavit, in quibus autoritate Apoſtolica Archiepiſcopo mandavit, ut Archidiaconatum prædictum ipſi Alberto conferret, quod & factum eſt, licet minus conſiderate, quia ita ſubito factum eſt, quod Bodino non dabatur locus & audientia deffendendi partem ſuam. Inde poſtmodum motæ ſunt variæ quæſtiones & de quæſtionibus multiplices ſeditiones, quæ ad præſens eſt inſtantis operis. Ipſe autem Dominus Archiepiſcopus non multo poſt tempore ægrotare cœpit uſque ad mortem, & introierunt ad eum viri venerabiles, Ludovicus Abbas ſancti Eucharii & Giſelbertus Abbas de clauſtro, ut viſitarent eum, quorum admonitione & conſilio diſpoſitis & ordinatis omnibus rebus ſuis, & maxime in largitionibus eleemoſinarum, quas Eccleſiis delegavit, in contriti cordis humillima confeſſione, & omnium eccleſiaſticorum Sacramentorum devotiſſima perceptione, in die Sancti Urbani Papæ, qui eſt octavo Kalendas Junii, ad Dominum in pace migravit. Poſt cujus deceſſum parum, vel nihil de omnibus divitiis ſuis, quas in Urbe, vel Caſtellis reliquerat ad effectum ſuæ ordinationis proceſſit, præter hoc ſolum, quod induſtria præfatorum Abbatum illa rata manſerunt, quæ Eccleſiis ad eleemoſinam conceſſit, ſiquidem Wernherus de Bolanden cum aliis nuntiis Imperatoris omnia ubique invaſerunt, & copioſas ejus divitias in poteſtatem Imperatoris redegerunt.

De Volmaro & Rudolfo.

Anno igitur incarnationis milleſimo, centeſi-

teſimo, octogeſimo tertio, defuncto Arnoldo Archiepiſcopo, facta eſt diſſenſio de altero eligendo in Eccleſia Treverenſi; nam præcedente veſpera diei, qua ſepeliendus erat, convenerunt Canonici Majoris Eccleſiæ cum Prælatis, ut deliberarent, quem eligerent; maxima autem pars Cleri in perſonam Rudolfi Præpoſiti majoris domus, mediante Decano conſenſit: Sed nocte ſequenti negotio perambulante in tenebris omnino immutatum eſt, quidquid ante incohatum fuerat: Nam poſt ſepulturam patris ſui cum ad electionem conveniſſent, Folmarus Archidiaconus dixit illam heſternam denominationem ita promulgatam fuiſſe, ut cui major pars Cleri vel populi faveret, ipſe in Epiſcopatum ſuccederet, ad quod verbum factæ ſunt partes, & inter partes altercationes graves. Tunc Wernherus de Bonlanden annuente Palatino comite inſtabat, ut electio ad Imperatorem differretur; ſed Folmarus inſiſtebat, ut ſtatim Epiſcopus eligeretur, ex decretis probare intendens, quod nullo temporis ſpatio ſedes epiſcopalis vacare deberet. Ad hæc multa fuerunt objecta; tandem ſtatuerunt, ut ad nonam verbum differretur, & tunc ſigno campanæ, omnibus convocatis, cauſa terminaretur, ita ab invicem digrediuntur. Sed Folmarus cum ſuis ad lacios, quorum tunc multitudo maxima in clauſtrum convenerat, egreditur, & ne aliqua mora electionis fiat, modis omnibus laborat, monet & hortatur. Ejus in favorem Henricus Dux de Lemburch multa perlocutus cum aliis nobilibus & miniſterialibus atque civibus monuit, ne ab invicem ſepararentur, & ſi digreſſi fuerant, revocarentur; ad quod miſſi ſunt primo clerici, ſecundo nobiles & liberi, tertio miniſteriales & cives idonei; qui reverſi nunciant, quoſdam longius receſſiſſe, quoſdam in vicino jam ad prandium conſediſſe, qui orarent, ut juxta dictum ad nonam expectarent; & tunc congregatis omnibus, pro Epiſcopo conſtituendo, in pace tractarent. At illi non adquieverunt, ſed abſentibus aliis in electionem Folmari convenerunt, & raptum eum potius quam electum, magno concurſu in oratorium & in ſedem Epiſcopalem traxerunt, & ſic ad propria receſſerunt. Circa nonam vero horam juxta condictum alii cum Palatino Comite & Werhnero de Bonlanden ad ſignum campanæ convenientes, qualiter talis electio caſſaretur, omnibus modis elaborare intenderunt, & miſſa legatione Imperatori diſſentionem partium intimarunt, a quo ad Conſtantiam Civitatem evocati ſunt, ubi judicio Principum ſancitum fuit, quod Imperator per conſilium Principum, ſi in electione diſcordarent, quam vellet idoneam perſonam ſubrogaret: At ipſe optionem electionis iterum in præſentia ſua eis conceſſit, ita ſi præteritæ electionis diſcordiam deponere vellent. Ubi Folmarus intereſſe nolens, diſceſſit: Alii vero, quamvis pauci Rudolfum præpoſitum iterum electum præſentaverunt, & ab Imperatore inveſtitum, ad propria reduxerunt. Qui cum Treverim veniſſent, fautores Folmari, domum Sancti Petri præoccupaverunt, & clauſis introrſum januis, aditum omnem cum ſatellitibus & armis ei prohibuerunt. Sed apud Sanctum Simeonem ſolenniter ſuſceptus authoritate Imperatoris epiſcopatum acquiſivit: At Folmarus terra, marique laborioſum iter arripiens, Lucium Papam adiit, cauſam dixit, juſtitiam a ſede Apoſtolica expetiit. Papa dudum litteras omnium perſonarum Eccleſiæ Trevirenſis ſuſceperat contra eum, & quia per ſubreptionem magis, quam per canonicam electionem obtinere vellet, audierat; unde & ad curiam ſuam die eis præfixa adverſarios ſuos cum perſonis Eccleſiæ evocavit; & audito electionis ordine, circa utramque perſonam, nihil eo tempore ſuper hoc determinare judicavit, uſque ad præſentiam Imperatoris, qui de eodem negotio ſcripſerat, quique jam in procinctu vix erat occurrere ei apud Veronam. Ubi dum convenirent, & de negotiis quæ inter ſedem Apoſtolicam & Imperium verſabantur quæſtiones hinc inde diſcurrerent, inter cæteras quæſtiones iſta habita eſt non una de minimis. Imperator enim cauſam Rudolfi præpoſiti ſuam faciebat, unde & conſtanter petiit, ut eum quem per ſententiam Principum inveſtiſſet, Papa conſecrare non differret: quod cum Apoſtolicus more curiæ de die in diem protrahendo Imperatori firmam ſpem ſuæ voluntatis exequendæ promitteret, tandem ſuggeſtum eſt Imperatori a Cardinalibus quod ad ſententiam dandam Papa procedere non poſſet, niſi auditis allegationibus utriuſque partis; ex conſenſu igitur Imperatoris Rudolfus cum ſuis proceſſit ad curiam, cui ex adverſa parte Folmarus cum ſuis, quos evocaverat ad ſe, cum Decano majoris Eccleſiæ reſiſtere paratus, litem cauſæ ingreſſus eſt. Lite igitur conteſtata, dum utrimque diu diſputatum eſſet, & allegationes eorum in ſcriptum redactæ curiæ præſentatæ fuiſſent, quia ita perplexum erat negotium, ut hinc Imperatorem, inde Papam graviter tangere videretur, diffinitivam ſententiam promulgare diſtulit, & ſic non modicum temporis elapſum eſt.

His ita ſe habentibus, Rex Henricus filius Imperatoris Treverim, & in finitima ejus cum multitudine gravi venit, & inductus quorundam pravorum conſilio, immunitatem cleri & libertatem civium, quam prædeceſſores ſui glorioſiſſimi principes eis contulerant, & inviolatam uſque ad dies illos ſervaverant, infregit. Nam milites ſui & apparitores irruentes domos Clericorum, maxime eorum qui partem Folmari tueri videbantur, omnia bona eorum diripuerunt; quin etiam domum Folmari ad ſolum uſque redegerunt. Si quis autem civium a delatoribus accuſatus fuerat, vel ad redemptionem corporis, & rerum ſuarum cogebatur, vel captivus abducebatur; quod factum, initium & cauſa fuit magni mali & diſcordiæ inter regnum & ſacerdotium; ſiquidem fama hujus mali cum ad Curiam perveniſſet, Cardinales, & univerſus clerus, qui de diverſis provinciis ad curiam venerat, tantam injuriam in præſentia ſummi Pontificis graviter deplangebant, adeo

ut

ut ipſum etiam ad lacrimas converterent. Miſſis itaque legatis ſuis ad Imperatorem rogavit ut Clericis Trevirenſibus ablata reſtituerentur, quibus Imperator reſpondiſſe fertur, immunitates ideo conceſſæ ſunt Clericis, ut ſequeſtrati a forenſibus cauſis & tumultu populi, cum humilitate & devotione Deo in pace ſerviant; Si autem quæ Dei ſunt relinquentes, ea quæ ſibi conceſſa non ſunt uſurpaverunt, privilegio libertatis ſuæ gaudere non debent, niſi reſipiſcant. Quia igitur Trevirenſes Clerici jura Imperii, quæ ab anteceſſoribus noſtris Divis Imperatoribus uſque ad tempora noſtra illibata permanſerunt, attingere præſumpſerunt, juſte a filio noſtro glorioſo Rege Henrico ut hoſtes Reipublicæ habiti ſunt. Si autem ut dicitis, ſine ſententia curiæ noſtræ & Principum contra illos emanavit edictum, non commendamus, &, ut in ſtatum priſtinum reſtituatur, volumus. Hoc reſponſo accepto nuncii reverſi ſunt in Curiam. Dum hæc ita geruntur, Lucius Papa plenus dierum migravit ad Dominum, cui ſtatim ſubſtitutus eſt Urbanus, qui fuit Archiepiſcopus Mediolanenſis. Hic cum de negotio Treverenſi nihil determinatum inveniſſet, gravius, quam expediret, cauſam hujus negotii agreſſus eſt; nam fere totus mundus, diverſis emergentibus cauſis, ex hoc facto commotus eſt, quod quomodo ad effectum proceſſerit, in ſequentibus declarabitur. Contigit olim, cum Imperator Fridericus Mediolanum civitatem magnam obſeſſam ad deditionem coegiſſet, cognatos & parentes Domini Urbani Papæ, inter cæteros captivos teneri, quorum quoſdam proſcriptione damnavit, quoſdam mutilatione membrorum deformari præcepit; Ob hujus itaque facti vindictam dicebant quidam, prædictum Apoſtolicum antequam ad ſedem appellatus conſcendiſſet, graviſſimum rancorem ſervaſſe in corde ſuo contra Imperatorem, quod poſtea in propatulo claruit, ſecundum eorum aſſertionem, quibus jam nota erat. Nam poſtquam ad ſummum pontificatus gloriam ſublimatus fuerat, omnibus viribus laborabat, quomodo Imperatoris dignitatem & excellentiam humiliaret; Dum enim de compoſitione pacis inter eos a Cardinalibus & Epiſcopis diu laboratum eſſet, & quæſtiones, quæ inter ſedem Apoſtolicam & Imperium de terra Marchioniſſæ Mathildis a tempore Alexandri, & Lucii Papæ ventilatæ erant, jam per compoſitionem terminandæ eſſent, Imperatore nihil mali ſuſpicante, ipſe Dominus Papa Urbanus contra juramentum, quia in verbo Domini juraverat, & per venerabilem virum Monaſterienſem Epiſcopum Hermanum Imperatori mandaverat, videlicet quod Folmaro numquam manus conſecrationis imponeret, ſicut idem Epiſcopus poſtea coram Principibus confeſſus eſt; electionem Folmari approbare feſtinavit: Convocatis ſiquidem partibus Folmari videlicet, & Rudolfi præpoſiti, qui a tempore Lucii Papæ adhuc in curia diffinitivam ſententiam præſtolabantur, utriusque partis allegationes relegi fecit, & ſic ad ſententiam promulgandam conſilio fratrum ſabbato ante Aſcenſionem hora nona proceſſit. Tanta erat feſtinatio, ut non daretur præpoſito tempus deliberandi uſque mane; cum tum inter Cardinales eſſent quidam ſanioris conſilii; quibus videretur ſanum eſſe & juſtum, ut utriuſque electio caſſaretur, & Eccleſiæ Treverenſi libera electio redderetur, vel ſententia in tempus magis opportunum differretur; quorum conſilium Papa minus caute, ſi dici fas eſt, transgrediens, quod animo diu conceperat ad effectum publice perduxit; Nam deſtituto Rudolfo præpoſito, quia de manu Imperatoris inveſtituram receperat, electionem Folmari confirmavit; quem confirmatum ſubſequenter in Archiepiſcopum Treverenſem conſecravit. Imperator audita novitate hujus facti, ſicut conſtantiſſimus ſemper fuerat in omnibus viis ſuis, motum animi ſui repreſſit, & more ſolito indignationem mentis, riſu colorans, alto cordis ſecreto injuriam iſtam repoſuit, & mandavit filio, qui tunc temporis in Tuſciam victrices aquilas converterat, ut injuriam Imperio illatam vindicare non omitteret. Igitur Rex Heuricus nil moratus, exercitum convertit in Campaniam, & in omnem circa regionem, totamque terram illam, vel in deditionem accepit, vel devaſtavit, nullique ſecurus tranſitus dabatur eundi, aut redeundi ad apoſtolicam ſedem. Interea Folmarus accepta conſecratione pontificali ex præcepto Papæ feſtinavit redire ad ſedem ſuam. Mutato itaque pontificali habitu in ſcemate ſervili de Verona noctu aufugit, & per montium pericula, anguſtias ſemitarum, & quod gravius erat, per cuſtodes, qui obſervabant introitus, & exitus viarum de Italia labore magno in Galliam pervenit; ubi cum ad civitatem Tullenſem perveniſſet, ab Epiſcopo ejuſdem civitatis Petro non eſt receptus, præ timore & reverentia Imperatoris. Inde vero digrediens ad Metenſes, qui adventum ejus deſiderabant, iter arripuit, a quibus cum magno gaudio & ſolemni proceſſione receptus, Epiſcopo eum ducente, & obſequium ſicut Archiepiſcopo ſuo ei præſtante, in palatium ipſius Epiſcopi eſt introductus; ubi dum per aliquot dies requieviſſet, impatiens moræ, ad Montem ſancti Petri, in terra comitis Theobaldi de Brie ſitum ipſo conductum præſtante, divertit, ſedemque ſuam ibi conſtituit, & ſtatim quoſdam de Prælatis Trevirenſis Eccleſiæ non legitime citatos, ab officio & beneficio ſuſpendit; ſimiliter & Clericos quoſdam cum laicis excommunicavit; diſcurrebantque ſententiæ ſuæ ſine ordine, & ſine diſcretione & miſericordia.

Orta eſt igitur in Eccleſia Trevirenſi gravis ſeditio & ſcandalum, quale ante auditum non fuerat in clero & populo conflatum eſt. Nam fautores Folmari Rudolfum præpoſitum & omnes ſequaces ſuos quaſi excommunicatos vitabant, & litteras excommunicationis eorum quibus volebant, oſtenderunt. Illi autem egregio muniti præſidio militum Imperatoris, qui tunc frequentius in civitate & in finibus ejus morabantur, obſervabant vias adverſariorum ſuorum

ſuorum, ut ſi quos invenirent hujus viæ aut profeſſionis viros ac mulieres vinctos perducerent ad Imperatorem. Unde factum eſt, ut quemdam monachum Ciſtercienſis ordinis, qui ſe Nuntium Archiepiſcopi Folmari eſſe dicebat, comprehenderent, & in cuſtodia palatii usque ad reſponſum Imperatoris detinerent; cujus abſolutionem Rex Franciæ apud Imperatorem poſtea obtinuit, ſub hac determinatione, ne de regno ſuo aliquis litteras Folmari, vel mandatum afferret. Quid plura? creſcebat in dies malum diſcordiæ, & augmentabatur, & non erat qui attenderet, cum etiam ipſi, qui videbantur aliquid eſſe in eccleſia Trevirenſi cauteriatam haberent conſcientiam conſiderantes ex parte maledictionem excommunicationis, ex altera parte timentes deſtructionem Eccleſiarum, & utrobique permittente Deo, regnare ſpiritum erroris. In hac perplexitate involuti tenebantur; nec erat facile invenire conſilium de duobus malis potius eligere; dum hinc ſpiritualis gladius indiſcrete ſæviret; inde materialis non unum hominem, ſed uni commiſſum, gregem fidelium pro facto unius abſumendo diſpergeret; in tantum autem crevit malum, ut ſi quis a Prælatis ſuis pro exceſſibus arguebatur, quaſi ipſe ſolus Catholicus inventus eſſet eos excommunicatos denunciabat; ſi qui etiam in Clero, vel in populo modeſtius ſe gerebant, quaſi rei Majeſtatis Folmariani eſſe dicebantur, & opprimebantur a ſuperveniente iniquitate inſidiatorum. Expleta eſt prophetia illa in Prælatis Trevirenſis Eccleſiæ, quæ dicit, & erit ſicut populus, ſic ſacerdos. Qui enim ante ſpiritalis gladii terrore inimicos ſuos & invaſores Eccleſiarum ferire ſolebant, nunc in deriſum & opprobrium facti ſunt inimicis ſubſannantibus eos, & dicentibus, excommunicationes veſtras non timemus, anathemata veſtra non pertimeſcimus; vos in eadem damnatione poſiti eſtis; hæc dicentes impune res Eccleſiarum diripiebant, & non erat, qui reſiſteret. Et factum eſt, ut Treveris, quæ olim alumna erat veritatis, cogeretur iterum eſſe ancilla erroris. Completa eſt ergo in ea prophetia Beatæ Virginis Hildegardis, quam in præſentia totius Cleri, & poſtea ſcripto de ea prophetavit dicens; ſcindetur pallium dilatationis divitiarum tuarum. Audiant qui conflatores ſchiſmatum eſſe non verentur, & diſcant in malis noſtris veſaniæ ſuæ impetum refrenare, & non mentiri ſpiritui ſancto, cum ad electionem conſederint; Electionem enim datæ ſunt fidelibus, non ut propriæ voluntatis commodum aut gratiam amicorum quærant, ſed ut communem omnium ſalutem per invocationem ſpiritus ſancti in ſinceritate cordis perquirant. Hanc digreſſionem neceſſariam eſſe rati fecimus, nunc ad propoſitum redeamus.

Imperator diſpoſitis rebus ſuis in Italia & Cremonenſibus, quibus tunc bellum intulerat, in gratiam receptis, in Galliam & in Germaniam cum feſtinatione reverſus eſt. Convocatis igitur Principibus apud Littram Caſtellum, Treverenſes etiam illuc evocari præcepit; inter quos etiam Rudolfum præpoſitum cum ceteris Prælatis accerſiri mandavit. Habitoque ſermone ad Principes injuriam ſibi ab Apoſtolico irrogatam, & temeritatem Folmari coram omnibus expoſuit, conſilioque Principum prædictum Præpoſitum, qui jam deſtitutus a Papa in domum ſuam redierat, manifeſte conveniens duarum propoſitionum alteram eligendi optionem dedit ei, ut vel ad ſedem principatus ſui Treverim rediret, vel alterum cum ceteris Prælatis & Clero eligeret, quem in locum ejus ſubſtitueret. Inito igitur conſilio Trevirenſes cum in tanto diſcrimine rerum eſſent poſiti, malebant minori periculo ſubjacere, quam majus capiti ſuo aggravare malum; ſatius enim videbatur eis majoris præpoſiti viri manſueti & pacifici ſine electione Dominium ferre, quam alterum contra interdictum Apoſtolici per electionem intrudere. Vigebat enim ſermo Regis, ut alterum duorum facerent. Aſſumpto itaque ſecum Rudolfo præpoſito ad propria redierunt, & eum in loco electi ſi electione reverenter tenuerunt. In hac curia Bertrammus Metenſis Epiſcopus cum non eſſet ante in gratia Imperatoris, propter ſolemnitatem, quam exhibuit Folmaro redeunti de ſede apoſtolica, juravit quod indignationem Imperatoris tantam adverſus eundem Folmarum tempore, quo eum recepit, non percepiſſet, quantam poſtea recognovit, & quædam alia capitula in eodem juramento addidit. Dum hæc ita geruntur, Folmarus ab incepto non deſiſtens, legationem apoſtolicæ ſedis a Papa per nuncios impetravit, ut facta ſua majorem auctoritate ſummi Pontificis ſortirentur vigorem. Accepta igitur ſuæ voluntatis plenitudine, ſtatim Trevirenſibus & Suffraganeis Eccleſiis concilium indixit apud Moſomum caſtrum Archiepiſcopi Remenſis, qui eum eo tempore manu tenebat, & ſolatium & per ſe, & ſuos in multis exhibebat. Univerſi itaque tam Clerici quam Prælati Suffraganearum Eccleſiarum, & plurimi Paſtores Eccleſiarum de Archidiaconatu, qui inter Treverim & Juodunum caſtrum conſtitutum eſt, timentes ordini ſuo, ad concilium iſtud antecedente eos Metenſe Epiſcopo, Dominica, qua cantatur, Invocavit; convenerunt. Petrus vero Tullenſis & Henricus Virdunenſis Epiſcopi appellatione interpoſita non venerunt. Venerunt autem & multi tam Magiſtri, quam Clerici de Francia, inter quos etiam Epiſcopi animantes eum, ut auctoritatis ſibi conceſſæ poteſtate uteretur, & ſubditos ſuos a ſubjectione reſilientes, cenſura eccleſiaſtica coherceret. Horum ergo ſuffragiis animatus, Prælatorum quoſdam & Clericorum Trevirenſium excommunicavit, quoſdam ab officio & beneficio ſuſpendit, quoſdam vero ſine ſpe veniæ depoſuit. Petrum etiam Tullenſem Epiſcopum excommunicavit; Henricum Virdunenſem ultra ſe offerentem ab Epiſcopatu depoſuit; & ſic in abſentes graſſatus non convictos, neque confeſſos damnavit; hæc ergo cauſa malorum iracundiæ fomitem miniſtravit, & indignationem

nem Imperatoris contra eum magis ac magis accendit.

Per idem tempus Rex Franciæ Philippus illuſtris & magnificus juvenis cum Imperatore per internuncios agebat, ut confœderarentur ad invicem contra inimicos ſuos; quod Imperator benigne acceptans, cœpit eſſe auctor hujus confœderationis, ratus ſibi in multis poſſe favorem Regis Franciæ prodeſſe. Confirmatum eſt igitur fœdus amicitiæ inter duos Principes terræ, & bullis eorum aureis inſcripto roboratum; ubi inter cætera amicitiæ vincula Rex Franciæ ad inſtantiam Imperatoris promiſit, quod Folmarum de Regno ſuo ejiceret, quod etiam executioni mandaſſet, niſi interventu Archiepiſcopi Remenſis interceptum fuiſſet; a Moſomo caſtro tamen mandato Regis ejectus, Remis & in alias Franciæ civitates ſeceſſit. Tempore vero quo Imperator & Rex in extremis finibus regnorum inter Juodium videlicet & Moſomum ſibi occurrerunt ad confirmandum fœdus amicitiæ ſuæ præſentialiter inſtante Imperatore compromiſſum eſt a Rege Franciæ & Principibus ſuis, quod de cætero Folmarum in regno Francorum non permitteret delitеſcere. Videns ergo ſe Folmarus illuſum a Francis, ad Regem Angliæ, qui tunc temporis gravem animum gerebat adverſus Imperatorem, ſe convertit; qui honorifice eum ſuſcipiens in territorio Turonenſi apud Sanctum Coſmam locavit, & reditus ei quotidianos ad vitæ ſubſidium large ſatis aſſignavit. Interea Imperator acceptæ injuriæ non immemor, Epiſcopum Metenſem, qui in concilio Moſomitano cum Folmaro viſus fuerat, per Wernherum de Bonlande de epiſcopatu ejecit, qui confugiens ad Colonienſem Archiepiſcopum, apud eum per omne tempus ſchiſmatis delituit, cum tamen idem vir venerabilis Colonienſis videlicet Archiepiſcopus pro eodem negotio graviſſimum jam adverſum ſe ſenſiſſet Imperatoris animum, aliis namque Principibus contra factum Vrbani Papæ Imperatori aſſiſtentibus, iſte ſolus multiplicibus intervenientibus cauſis non conſentit: Sed cum diverſæ diſcurrerent inter eos quæſtiones hac honeſta aſſumpta occaſione ipſi in faciem reſtitit, & contra omnem impetum ſe muniens non formidabat Imperii principatum, ut cum aliis ſuo ſe opponere vellet patri ſpirituali; unde factum eſt, ut graviſſimi motus inter Imperatorem & ipſum Colonienſem Principem emergerent, qui totum imperium commovere potuiſſent, niſi quod divina favente clementia, in curia apud Moguntiam celebrata, quæ appellabatur Curia Chriſti, mediantibus Principibus & multiplicatis interceſſoribus, ſopiti ſunt. Dum hæc ita geruntur, Petrus Tullenſis Epiſcopus audita excommunicationis ſuæ ſententia in Concilio facta, ad ſedem Apoſtolicam, ad quam appellaverat, acceſſit; cui dum appropinquaſſet, audivit Urbanum Papam de hoc mundo migraſſe; feſtinavitque, ut ejus intereſſet exequiis. Præmiſſis igitur nunciis adventum ſuum curiæ intimavit. Interea fratres ad electionem conſedentes, Albertum Cancellarium virum ſanctum & religioſum in locum Paſtoris defuncti ſubſtituerunt, eumque Gregorium appellarunt; qui audiens de adventu Tullenſis Epiſcopi, mandavit ei ut ſuæ feſtinaret intereſſe conſecrationi. Quod quidam Cardinalium indigne ferentes, dicebant eum excommunicatum eſſe a ſuo Archiepiſcopo, & ideo conſecrationi apoſtolicæ non debere intereſſe, niſi impetrata prius abſolutione, ille autem Gregorio dicebat, Epiſcopum non convictum a ſuo archiepiſcopo non poſſe excommunicari, ſe autem appellationem interpoſuiſſe, & excommunicationem illam nullius eſſe vigoris, ergo ubi nulla eſſet excommunicatio, nulla petenda eſſet abſolutio; cui cum omnes in verbo iſto conſenſiſſent, in oſculo pacis receptus, conſecrationi interfuit apoſtolicæ. Expletis igitur, pro quibus venerat negotiis, cum benedictione apoſtolica ad ſedem propriam reverſus eſt, ferens ſecum mandatum apoſtolicum ad Archiepiſcopum Folmarum, ne de cætero omni tempore vitæ ſuæ ſine ſcitu Apoſtolicæ ſedis in clerum vel in populum Treverenſem, & ſuffraganearum Eccleſiarum jacula ſententiarum ſuarum & excommunicationum paſſim emittere præſumeret; arguebat enim eum Papa propter indiſcretam ſuæ temeritatis præſumptionem in ſententiarum promulgatione, dicens negligentiæ ſuæ imputari debere, quod mandata Apoſtolicæ ſedis in deſpectum veniſſent hominum, & cum ipſe miſſus ſit, pacem mittere, non gladium, multos in confuſionem & ſcandalum, paucos revocavit in gratiam.

In diebus illis orientalis Eccleſia, id eſt Judea & Hieruſalem cum Principibus populi ſui à Saladino Rege Saracenorum, permittente Deo, capta eſt; Crux etiam Sancta, in qua pependit innocens agnus, qui tulit peccata mundi, cum innumeris captivis abducta eſt; veneruntque gentes in hæreditatem Chriſti, & polluerunt templum ſanctum ſuum, & effuderunt ſanguinem ſanctorum in circuitu Hieruſalem, & non erat qui ſepeliret; audiens autem Gregorius Papa captam civitatem ſanctam flevit ſuper illam dicens, deducant oculi mei lacrimas per diem & noctem & non taceant, quia contrita eſt virgo filia populi mei plaga peſſima vehementer. Planxit autem planctu magno ſuper deſolatione terræ, & noluit conſolari usque ad finem vitæ ſuæ, quia propter ſcelus populi, parvuli ejus ducti ſunt in captivitatem. Aſſumpto igitur viro venerabili Henrico Albanenſi Epiſcopo, miſit eum ad Imperatorem, & ad cæteros Reges terræ, & omnes populos, Principes, & omnes Judices terræ, ut miſeriam orientalis Eccleſiæ coram eis deplangeret, & hortaretur eos crucem ſumere, & pro Chriſto laborem ſubire ad faciendam vindictam in nationibus, & terram ſanctam liberare de manu hoſtili, ut autem ad hoc Imperatoris excitaret devotionem, de negotio Treverenſi cœpit temperantius agere, quia ſciebat ejus animum pro eodem negotio Curiæ Apoſtolicæ valde offenſum fuiſſe; Igitur vir venerabilis Henricus Epiſcopus Albanenſis de

de nocte conſurgens tranſivit montana cum feſtinatione, & venit in terram, quam monſtraverat ſibi Papa, & prædicavit in ea prædicationem dicens; qui non bajulat crucem ſuam & ſequitur Chriſtum, non eſt eo dignus. Facta autem hac voce convenit multitudo ad curiam Moguntinam, quæ appellabatur curia Chriſti, ubi Chriſtianiſſimus Imperator cum filio ſuo Duce Sueviæ, & Principibus populi ſui, & cum multitudine valida armatorum, ſumpta cruce ſecutus eſt Chriſtum, commendans filio ſuo Regi cum cæteris Imperii gubernaculis etiam Treverenſe negotium, cujus conſummationis nondum venerat finis. Cum autem Gregorius Papa in exordio apoſtolatus ſui huic negotio finem impoſiturus eſſet; raptus eſt, ne malitia immutaret intellectum illius, aut ne fictio deciperet animam ipſius: multa enim propoſiti erat immutare in Eccleſia Dei, & in meliorem ſtatum ſecundum conſiderationem animi ſui reformare, ſed antequam ad effectum propoſitum ſuum perduceret, ſicut prædictum eſt, morte intercedente præventus eſt. Conſummatus igitur in brevi, indeterminatum reliquit Treverenſe negotium. Defuncto itaque Papa Gregorio, Clemens ſubſtitutus eſt. Hic cum de negotio Treverenſi, quod celebre erat in curia & in univerſo mundo, a deceſſoribus ſuis nihil determinatum inveniſſet, volens ſatisfacere Principibus, Imperatori videlicet, & Regi, conſilio fratrum decrevit eidem negotio finem imponere. Emiſſis igitur duobus Cardinalibus Jordano videlicet & Petro, quæſtiones quæ inter prædeceſſores ſuos & Imperatorem diu ventilatæ erant, in formam diffinitivam redactas, per eos Imperatori & Regi tranſmiſit. Imperator autem cum jam in procinctu itineris ſui eſſet, acceptavit formam compoſitionis illius, & eam in carta conſcribi fecit, bulliſque aureis mandavit. His ita geſtis, Imperator cum in ſpatio unius anni comeatus viarum & expenſas itineris præparaſſet, iter arripuit, & exercitum vivificæ crucis per deſertum Hungariæ & Bulgariæ quaſi alter Moyſes tranſduxit; cujus itineris, & rerum geſtarum ſeriem, quod nobis ad plenum non innotuit, & non eſt inſtantis operis, omittentes, ad propoſiti negotii finem explanandum redeamus. Rex igitur Henricus poſt diſceſſum patris ſui, negotii Treverenſis diſpendium volens abbreviare, nuncios ſuos ad Papam tranſmiſit, ut compoſitionem quæ inter eos facta fuerat, & quam ſcripto jam confirmaverat in publico, executioni mandaret. Ubi autem venit plenitudo temporis, ubi miſeriarum Treverenſis Eccleſiæ finem diu expectatum Dominus imponere vellet, Clemens Papa legatum Apoſtolicæ Sedis Dominum Sifridum tituli Sanctæ Mariæ in Via lata Cardinalem ad Regem tranſmiſit, ut ſecundum tenorem compoſitionis factæ negotium Trevirenſe determinaret. Ille autem profectus prædicavit ubique pacem factam inter regnum & ſacerdotium, Deo cooperante, & ſermonem ejus confirmante, ſequentibus etiam ſignis confirmatæ compoſitionis, ſiquidem juxta mandatum Papæ, Treverim acceſſit, & Eccleſiam totam cum ſuffraganeis Eccleſiis ab obedientia Folmari authoritate Apoſtolica abſolvit; ſi quos etiam idem Folmarus excommunicaverat, vel officio, vel beneficio privaverat, vel omnino depoſuerat, in ſtatum priſtinum reſtituit; ut autem factum ſuum majore contra obloquentes muniretur præſidio, cartam ſigillo Papæ, & ſubſcriptione Cardinalium munitam propoſuit, quam etiam in publico relegi præcepit, in qua continebatur, quod Papa pro ejuſdem negotii determinatione Archiepiſcopum Folmarum tertio per Cardinales citatum, & tandem non venientem, ab adminiſtratione Trevirenſis Eccleſiæ omnino depoſuit; conſecrationem tamen Epiſcopalem ſeu Pontificalem non ademit. Eccleſiam vero Trevirenſem ab obedientia ſua in eodem ſcripto liberavit, omnes quos ille ligaverat, abſolvit, quos ille depoſuerat in priſtinum honorem reſtituit; quidquid etiam tempore ſchiſmatis ab utroque Rudolfo videlicet præpoſito & Folmaro conſtitutum fuerat, quod alicui in jure ſuo derogare poſſet, in irritum revocavit. His omnibus præmiſſis, tandem Eccleſiæ Trevirenſi in eodem ſcripto liberam electionem antiſtitem eligendi conceſſit. Accepta igitur electionis ſuæ libertate, Treverenſes ſuggeſtione & precibus Regis, qui tunc temporis in civitate præſens erat, Dominum Johannem Imperialis aulæ Cancellarium unanimiter elegerunt, electum Regi inveſtiendum præſentaverunt. Peractis autem omnibus ſollemnitatibus electionis auctoritate Apoſtolica, à Cardinale confirmatus eſt.

Anno gratiæ 1190. ſuſcepit regimen Trevirenſis Eccleſiæ Johannes Cancellarius, & repropitiatus eſt Dominus terræ poſt hæc, cujus pallium cum à Clemente Papa reciperet, Hermanus Abbas Clauſtri exclamaſſe dicitur & dixiſſe, benedictus ſit Deus, hodie deletum eſt cyrogravum maledictionis noſtræ. Sciſcitante Papa, quid hoc eſſet, reſpondit, quod Beata Hyldegardis prædixiſſet coronam Treverícæ dignitatis dejectam jacere debere ſeptem annis, & illam diem æſtimabat ultimam eſſe illius infelicis ſeptennii; quæ Hyldegardis cum præſentialiter clerum Treverenſem culparet pro peccatis, & quidam dicerent ei, Domina, quod eſt peccatum noſtrum quod fecimus; ipſa memorabile unum intulit dicens, Spiritus Sanctus non confunditur.

Itaque Johannes accepto Epiſcopatu prudenter ſe agebat, prudentia magis quam poteſtate Epiſcopatum ſuum regere inſtituens, eo quod terra pauper & ſterilis eſſet, & bella ferre non valeret. Captus tamen à Friderico comite Viennenſe & cuſtodiæ mancipatus eſt. Unde permotus Henricus Palatinus Comes Reni, dixit ſe & ſua exponere ſe velle ad libertatem Domini ſui. Ipſo igitur & aliis potentibus adbellum ſe parantibus, Comes Epiſcopum dimiſit tranſactione interveniente: Sane anno Pontificatus ſui primo nondum finito, Fridericus Imperator in tranſmarinis partibus dum fluvium quendam tranſnatare vellet, merſus interiit ac nego-

negotium terræ Sanctæ imperfectum reliquit. Henricus vero Imperator effectus eſt filius ejus; ſed & ipſe mortuus eſt in Sicilia anno Domini Johannis, ** qui fuit annus dominicæ incarnationis milleſimus centeſimus nonageſimus octavus; quo mortuo volebant inferiores terræ Principes aſſumere ſibi in Regem Bertholdum Ducem Ceringenſem, quo ad placitum diem non veniente, & voluntati ipſorum renuntiante, Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus ex conſenſu Treverenſis habens & ipſe vocem electionis, nomine quorundam Principum peregre profectorum, ut aſſerebat, Otthonem Comitem Pictavienſem, fratrem Henrici ſupradicti Comitis Palatini, & filium Magni illius Ducis de Saxonia, Henrici videlicet, evocavit & unxit in Regem Romanorum. Philippus autem Dux Sueviæ frater Imperatoris defuncti, miſſis nunciis, conabatur Principes avertere ab hac intentione, & memores eſſe fidei & pacti quod fecerant fratri ſuo de filio ipſius Friderico Rege Siciliæ in Romanorum imperium eligendo; ſed cum hoc efficere non poſſet, convenientes ſuperiorum regionum Principes, ipſum Philippum ſibi elegerunt in Regem, & fuerunt hæc initia magnorum malorum; & fuit concertatio inter duos Reges, & duravit per decem annos. Philippus igitur venit cum exercitu magno & cum Bohemis ad Colonienſes coërcendos, & proceſſit usque Bunnam; eratque tunc Colonia mœnibus immunita & armis deſtituta, & ſi tunc proceſſiſſet, finem malorum forſitan impoſuiſſet; ſed adventu Brabantinorum conterritus, reverſus eſt in ſua. Sed & Palatinus Comes de peregrinatione reverſus, electionem fratris ſui ratam habuit, & ipſe poſt modicum temporis Caſtrum ædificavit ſuper Moſellam, quod Thurunum appellavit. Fovit autem partes Otthonis Innocentius Papa tertius ſupra modum, miſitque ei de latere ſuo Guidonem Cardinalem, qui poſtmodum factus eſt Archiepiſcopus Remorum, quod Principes induceret ad aſſiſtendum ei. Ipſe vero congregato exercitu aſcendit, & obſedit Philippum in Spyrea. At ille emiſſo verbo quod vellet ire ad congregandum exercitum, tranſivit Rhenum & abiit, & Otto reverſus eſt in ſua. His ita alternatim invaleſcentibus, Waleramus filius Henrici Ducis de Limpurch, qui Philippo ſe conjunxerat, de ipſius nutu reconciliatus eſt Ottoni, & fuit cum eo cunctis diebus. Hic eſt Waleramus qui poſt mortem Theobaldi Comitis Barenſis, relictam ejus viduam Comitiſſam de Lucellenburch accepit uxorem, & pacem bonam diebus ſuis fecit in territorio Trevirenſi, vir ſpectabilis, & per cuncta commendabilis quantum ad ſecularia; atque utinam tanto ſtudio ſaluti ſuæ æternæ, quanto gloriæ temporali providiſſet: Sane licet Apoſtolicus Philippum & ejus adjutores jam excommunicaſſet, Adolphus tamen Colonienſis Archiepiſcopus ortis quibusdam ſimultatibus abalienavit ſe manifeſte ab Ottone & tranſiit in adverſam partem, nec veritus infamiam, nec cenſuram Eccleſiaſticam; propter quod à civitate eſt aliquandiu repulſus, poſtea excommunicatus; ad extremum vero depoſitus eſt. Nam cum ipſe Brunonem præpoſitum Bunnenſem de præpoſitura ſua ejiceret, & alium inſtitueret, promoti Priores Colonienſes litteras apoſtolicas de depoſitione ipſius publicaverunt; eoque depoſito Brunonem in Epiſcopatum ſubrogaverunt. Erat ibidem tunc temporis Sifridus Moguntinorum Archiepiſcopus pauper & modicus cooperator in his; Nam Conrado Moguntinorum Archiepiſcopo viam univerſæ carnis ingreſſo, Philippus in Moguntia Leopoldum Wormacenſem Epiſcopum inſtituit; ex altera parte cooperantibus Warnero & Philippo fratribus de Bolandia, qui tunc à Philippo Rege defecerant, & Ottoni adhærebant. Sifridus à quibusdam Clericis electus eſt. Quid plura Lupoldum Philippus in regia manu tenebat; Sifridum Innocentius Papa ſua autoritate firmabat; propulſus tamen Sifridus à Diœceſi ſua Coloniæ ſe recepit, fuitque ibi usque ad mortem Philippi. Inter hæc omnia, Ottone deficiente, in dies Philippus invaluit, collectoque exercitu Coloniam obſedit, & habito tantum à ſuperiori parte ad duas portas; erantque in civitate Otto & Waleramus cum militia, non tanta tamen, quam ſufficeret ad agreſſum publicum. Poſt paucos dies Philippus iterum reverſus eſt in ſua. Tertio venit Aquisgranum ſollemnem curiam habiturus, & uxorem ſuam coronaturus; ad quam Curiam Johannes Treverenſis Archiepiſcopus vocatus fuerat, & viam arripuerat, ſed præ timore Apoſtolici pervenire non audebat. Corruit ergo in via, vel potius corruiſſe ſe fecit, & remanſit apud monaſterium quaſi confractus, & ſanguinem ſpuens, quod factum cum audiret Papa dixiſſe dicitur: felix ille caſus. Ad ultimum venit Philippus in partes Aquenſium, & occurrerunt ei Rex Otto & Bruno Epiſcopus & Walerannus. In eodem itinere Henricus Dux pater Waleranni inconſulto Ottone reconciliavit ſe Philippo. Proditione igitur, ut dicebatur, quorundam diſſipatus eſt Ottonis exercitus, & fugiens ipſe Otto reverſus eſt Coloniam, & tranſtulit ſe in Saxoniam, & Colonia ſubdidit ſe Philippo. Papa quoque reconciliatus eſt ei, & petiit ſibi tranſmitti Brunonem Epiſcopum. Philippus vero de ſupradicto itinere revertens, caſtrum munivit in confinio Coloniæ & Trevirenſis, quod Landiscrone appellatur, poſt hæc, anno nondum finito, Philippus interfectus eſt 1201. menſe Junio. Tunc Bruno Colonienſis & Sifridus Moguntinus Archiepiſcopi reverſi ſunt in Diœceſes ſuas; ſed Bruno poſt hæc in brevi defunctus eſt, cui ſucceſſit Theodericus, quo peſſime depoſito, ſucceſſit Egilbertus. Poſt mortem Philippi convenientes Principes in unum elegerunt, vel potius receperunt Ottonem univerſaliter in Regem, qui ſtatim pergens Romam, conſecratus eſt in Imperatorem. Nec mora propter terram Metildis marchioniſſæ, quia eam dare nolebat ſummo Pontifici, ab Epiſcopo excommunicatus reverſus eſt in Alemanniam. Unde poſt aliquot annos convenerunt apud Confluentiam Treverenſis, & Mo-

& Mogontinus Archiepiſcopi, & Spirenſis Epiſcopus Conradus tunc Cancellarius videre de ſtatu Regni, & miſſum eſt pro puero Friderico Rege Siciliæ, filio Henrici Imperatoris, & introductus eſt in regnum Romanorum. 1203. quod condictum fuit ei a Principibus antea ut ſupra dictum eſt, invaluitque contra Ottonem. Sifrido Mogontino aſſumente ſibi poteſtatem etiam contra eum ex auctoritate apoſtolica, accedente quoque ad idem à latere apoſtolicæ ſedis Legato, & ab eis depoſitus eſt Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus, eo quod fautor eſſet Ottonis. His itaque quaſi per excurſum ſuccincte transmiſſis, ad anteriora redeamus; nam de incendiis, cædibus & deprædationibus, quæ factæ ſunt in regionibus per iſta tempora digna loqui non ſufficimus, nec etiam ſunt operis hujus. Inter tot turbines, inter tantas rerum varietates, Johannes Archiepiſcopus tam mirabili calliditate, & tam ingenioſa circumſpectione Trevirorum rexit Eccleſiam, ut non ſit ei nocitum neque in propria perſona ſua, neque in terra ſua; perplexus inter Regem & legem, inter inſtantiam Innocentii, & Philippi potentiam ita caute ambulavit inter utrumque, ut non iſtum læderet, nec ab illo lædi poſſet. Ut igitur ad anteriora redeamus, ipſe Gerlacum virum nobilem de Roverna, pro eo quod extra caſtrum ſuum aliud extruxerat, cepit, & accepto in proprietatem caſtro dimiſit eum, & caſtrum dimiſit ei. Poſtea creſcente diſcordia inter Ottonem & Philippum, ipſe de voluntate Guidonis Cardinalis ivit in Franciam, quaſi iturus ad Papam; ubi cum a Ciſtercienſibus audiret, quod Dominus Papa vellet exactionem facere in Ordinem de XX. & de perſonis ad ſubſidium terræ ſanctæ mittendis, dixit ſe in propria perſona, & in ſuis expenſis ire velle Romam, & ab hac intentione deducere velle Dominus Papam. Quod dixit & fecit. Reverſus autem Roma deſtruxit caſtrum, quod Comes de Caſtris interim conſtruxerat in Berincaſtel. Poſt paucos annos comes Viadenſis caſtrum ædificare cœpit non longe a civitate in Quintinberch juxta fontem Milonis. Johannes igitur collecto exercitu caſtrum obſedit. Aliud ipſe in proximo monte ædificavit, & ſic obſidioſiem ſolvit. Infra paucos dies per ejus induſtriam vino optimo ibidem tabernario expoſito, caſtellani ſervi Comitis facti ſunt temulenti, eisque ſic ſoporatis, Caſtellani Epiſcopi caſtrum Comitis invaſerunt & combuſſerunt. Quo facto Epiſcopus delevit & ſuum. Nec prætereundum videtur quod in diebus ejus civitas Conſtantinopolitana a Theutonibus & Francis capta eſt, anno videlicet pontificatus ejus decimo quinto, ſed anno dominicæ Incarnationis. 1204. quod præcipue commemoramus propter hoc, quod ex eo facto inſignita eſt Treverenſis parrochia quodam inſigni clenodio. Surrexerunt itaque viri virtutis cruce ſignati in ſubſidium terræ ſanctæ, & aſſumpto ſecum Alexio Adoleſcente filio Aſſaclii, & fratre uxoris Philippi Regis, qui apud Philippum habebatur, venerunt Conſtantinopolim, & introducentes eum in civitatem, in paternum Imperium coronaverunt ſolemniter Imperatorem. Aſt Marcholfus quidam cognatus ejus ipſum ſimul, ac Nicolaum, quem paulo ante Græci ſibi in Regem elegerant, cepit, & incarceravit, & ſtrangulato Alexio ſibi Imperium uſurpavit, qui cum peregrinos noſtros in omnibus iis extra civitatem morantes vexare aggreſſus eſſet, ipſi permoti in nomine Domini duabus vicibus aſſultum facientes, civitatem nimis magnam & nimis munitam per gratiam Dei, vi comprehenderunt ſecundo Idus Aprilis anno Domini 1204. pulſoque nefandiſſimo incubo, Baldwinum Flandrenſem comitem in Imperatorem Conſtantinopolitanum conſercraverunt. Erant ibi in hoc opere Sueſſionenſis, Treverenſis, Halberſtatenſis, & Bethleemitanus Epiſcopi cum cœteris Principibus, aſſerentes, quod acceptabilius hoc factum eſſet Deo, quam ſi Civitas Sancta Hieruſalem capta fuiſſet. Henricus autem de Ulmena frater Imperatoris Clenodium illud eximium, cujus ſupra meminimus, videlicet tabulam electrinam mirifici operis cum reliquiis retro contentis, & portione magna ligni dominici inde aſportavit, & illud cœnobio monialium, quod Inſula, ſive Stupa vocatur, ſupra Moſellam ſitum contradidit plane. Anno ſecundo Domini Johannis fuit eclypſis ſolis in vigilia Sancti Johannis Baptiſtæ die dominico circa meridiem. Anno nono fuit fames magna, ita ut maldrum ſiliginis marca venderetur. Anno ejus XXI. tunc fuit eclypſis ſolis ultimo die Februarii ante meridiem. Ejus quoque temporibus claruerunt in Lombardia duo magna luminaria Eccleſiam Dei mirifice irradiatura, Dominicus videlicet, & Franciſcus, quorum prior majorum fratrum, id eſt, Prædicatorum, poſterior Minorum fratrum, id eſt, Nudipedum ſeu Nodatorum ordinem inſtituit. Mortuus eſt autem Johannes Archiepiſcopus Treverenſis menſe Julio, anno pontificatus ſui XXIII. & ſepultus eſt, ut ipſe prærordinaverat, non in civitate ſua præclara, ſed in cœnobio Monachorum, quod Clauſtrum dicitur, non in oratorio, ſed in capitulo, non in pontificalibus, ſed in pauperibus veſtibus, cujus anima requieſcat in pace. Amen.

De Theodorico Archiepiſcopo.

Succeſſit autem Johanni Theodoricus Sancti Paulini Præpoſitus & Archidiaconus anno Domini 1212. qui & ipſe cum eſſet prudentiæ magnæ, paci & quieti magis quam bellis operam dedit. Captus eſt autem & ipſe a Comite Naſſoenſe, cui cum Albertus miles quidam de Confluentia ad ſubveniendum ſe objiceret, ſuper eum interfectus eſt. Multa mirabilia temporibus ejus evenerunt in mundo. Et primo quidem illud commemoramus, quod paucis menſibus ante ejus electionem mirabile & ſeculis omnibus inauditum; pueri namque congregati ex omnibus oppidis & villis Theutoniæ, quaſi divinitus inſpirati convenerunt in ſingulis quibusque locis, & coadunati in turmas, iter arripuerunt verſus Hieroſolimam quaſi terram

terram ſanctam recepturi. Hujus itineris Dux & caput erat Nicolaus quidam puer Colonienſis, geſtans ſuper ſe ſignum quaſi crucis formam thau habentis, quod debebat eſſe ſignum ſanctitatis in eo & miraculoſitatis, nec facile erat diſcernere cujus generis & metalli eſſet. Cumque veniſſent pueri Brunduſium, Epiſcopus loci deceptionem deprehendens, non permiſit eos transfretare; Venditi enim erant gentilibus a patre Nicolai, & ſic Dæmonum maleficio attracti, propter quod & ipſe puer periit, & pater ejus mala morte peremptus eſt. Plurimi etiam puerorum perierunt; nam qui euntibus copioſe miniſtraverunt, redeuntibus nihil dederunt. Poſt aliquot annos orta eſt prædicatio Crucis & inflammatus eſt populus Dei in ſubſidium terræ ſanctæ, & incredibiliter atque catervatim ruerunt ad accipiendam Crucem; & facta eſt expeditio valida ad partes transmarinas, in qua expeditione Georgius Comes Widenſis frater Trevirenſis Archiepiſcopi præcipuus habebatur. Factum eſt concilium generale apud Lateranum ſub Innocentio Papa anno Domini 1215. cui etiam interfuit Theodericus Treverenſis Archiepiſcopus in quo concilio amputati ſunt tres gradus conſanguinitatis in matrimonio contrahendo, & ſtatutum fuit ibi, ut de triennio in triennium haberentur capitula in ſingulis Provinciis ad reformationem monaſteriorum diverſorum ordinum, & viſitationes fierent; quod aliquot annis ſervatum eſt, poſtmodum ivit in diſſuetudinem. Fecit in Concilio Dominus Papa ſermonem ſumpto hoc themate: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum antequam patiar. Et mortuus eſt Innocentius Papa eodem anno non evoluto. Fuit autem Concilium menſe Novembri. Circa idem tempus peregrini noſtri milites de conſilio terræ ſanctæ profecti ſunt verſus Damiatam civitatem Egypti in ripa Nili ſitam, & ceperunt eam, ſed cum multa mora, cum multo labore, & cum multo ſanguine noſtrorum. Nec enim capta eſt fortitudine humana, ſed virtute divina, percuſſis divinitus iis qui erant in civitate, nec valentibus repugnare. Poſtea cum vellent ad ulteriora procedere, ex inopinato Soldanus Babiloniæ per retorſionem fluminis artavit eos in tantum quod condictum fecerunt cum eo de reddenda civitate, & reddita eſt civitas Sarracenis. Inter hæc & Otto Imperator defunctus eſt anno gratiæ 1218. obiit autem contritus & confeſſus, inunctus & communicatus, abſolutus quoque a vinculo excommunicationis, præſtita cautione ſtandi judicio Eccleſiæ; quam abſolutionem, audita morte ejus lachrimans Honorius Papa, qui Innocentio ſucceſſerat, approbavit. Fridericus vero Rex pro conſecratione Imperatoria Romam ire volens, Henricum filium ſuum adhuc puerulum de conſenſu Principum Regem inſtituit in Alemania, cujus tutelæ deputatus eſt Wernherus de Bolandia & egreſſus eſt ſubſequente anno, fuitque extra Alemaniam ſexdecim annis. Wernhero autem in brevi defuncto ſuſcepit tutelam Regii pueri Engilbertus Colonienſis Archiepiſcopus, columna Eccleſiæ, cleri decus, ſtabilimentum regni, cui confœderatus eſt Theodoricus Treverenſis fueruntque quaſi cor unum & anima una. Iſte eſt Engilbertus, qui caſtrum Thuron acquiſivit Colonienſis diœceſis. Iſte eſt Theodoricus qui caſtrum nobile trans Rhenum ædificavit contra vim brachii Tyrannorum regionis illius, vocavitque illud montem Tabor. In diebus illis venerunt in partes iſtas primum Prædicatores, & poſtea Nudipedes, & ſubito impleverunt mundum, & primo quidem prædicatores venerunt Coloniam, & datus eſt eis locus & hoſpitale quoddam in platea Stolicorum, ut ædificaretur eis ibi habitatio; unde a loco nomen aliquandiu habuerunt, ut vocarentur Stolici, id eſt, Stolicheri; putantibus multis quod a paupertate ſic vocarentur. Poſt hoc venerunt Treverim. Defunctus eſt autem ibi Herneſtus vir valde honeſtus, canonicus majoris Eccleſiæ, & domus ejus cum attinentiis ſuis facta eſt habitatio Prædicatorum uſque in hodiernum diem; & fuerunt tunc opinatiſſimi inter eos, Conradus de Argentina prior eorum, & Johannes lector eorum. Deinceps etiam venerunt Minores fratres & mulieres converſæ ad religionem, inclauſtratæ, recluſæ & ſequeſtratæ, quorum non eſt numerus. Verum cum Engilbertus Eccleſiam Colonienſem jam per annos rexiſſet, & tam Reipublicæ quam & diœceſis ſuæ prædones egregie cohercendo conſuluiſſet; conjuravit adverſus eum Fridericus Comes de Iſenburch filius fratris ſui, qui filiam Waleranni non jam Comitis, ſed Ducis habebat uxorem, & irruerunt in eum ipſe & ſatellites Diaboli ad hoc electi & percuſſerunt, immo mactaverunt eum non acerbitate humana, ſed dæmoniaca crudelitate XLVIII. vulneribus confodientes. Martyriſatus eſt beatus Engilbertus in vigilia ſancti Willebrordi adveſperaſcente jam die, feria ſexta adhuc jejunus prope villam Suuelme, in qua proximo die Eccleſiam erat conſecraturus anno gratiæ 1225. cujus etiam mortem pretioſam in conſpectu ſuo Dominus multis miraculis declaravit; cujus innocentiam & mortem acerbiſſimam, conpunctionem quoque & confeſſionem ante mortem ad nutum Conradi Portuenſis Epiſcopi, & Cardinalis Theodorici Treverenſis Archiepiſcopi apud Leodium & Coloniam populis publice peroravit, & Cardinalis eum Martyrem pronunciavit in quadrageſima ſubſequente. Theodoricus Archiepiſcopus & Waleranus cum Rege & aliis Principibus venerunt ad colloquium Imperatoris apud Cremonam condictum. Cumque reverſi eſſent, Waleramus mortuus eſt, Fridericus vero Comes in ipſo anniverſario Engilberti Epiſcopi, quem occiderat, Coloniam captivus invectus eſt, & poſt paucos dies rotali tormento perplexus eſt. Tunc etiam in tutelam regni ſucceſſit Engilberto Ludovicus Dux Bavarorum qui apud Damiatam fuerat, quando perdita eſt, quo, per cujus machinationes Deus ſcit, interempto; Rex per ſe ipſum cœpit agere negotia regni, habuitque potentiam regiam, ſed

ſed vitam regiam non habuit; nam incontinens fuit aſtrictus multum, minus attendens jura matrimonii, cui aſtrictus erat. Potens tum factus eſt in regno, & invaluit contra omnes adverſantes ſibi. Archiepiſcopus autem Magnus fuit apud Regem, nec mirum; Etenim ubicunque conventibus publicis interfuiſſet tam Pontifices, quam Principes eum venerabantur ut patrem. Circa tempora iſta factæ ſunt tres ſtrages Nobilium in tribus locis, & quot & quantorum non eſt poſſibile dicere, & miſerabile eſſet dicere. Una fuit filii Regis Franciæ & Chriſtiani exercitus ab Albienſibus, alia Epiſcopi Trajectenſis & ſui exercitus a Friſonibus; tertia Regis Daciæ, & ſuorum a comite Zwiemenſe. Circa eadem tempora viſitavit Dominus peccata populi ſui ſpiritu judicii & ſpiritu ardoris, terram conſumens gladio & igne, non ſolum Treverenſem, ſed & Colonienſem & Mogontinam dioeceſes, & hoc ex parte per Waleramum & Comitem Seynenſem. Nam Waleramus filius ſupradicti Comitis Walerami defuncto patre in cuſtodiam ceſſerat Comitiſſe uxoris patris ſui, & puerorum & terræ; & hic habuit prælia multa, & nominatus factus eſt in eis.

Anno Dominini 1231. orta eſt perſecutio hæreticorum per totam Alemanniam, & exuſti ſunt plurimi per continuum triennium, eratque Princeps & caput hujus perſecutionis Magiſter Conradus de Marburch, & miniſter ejus Conradus quidam cognomento Tors, & Johannes carens uno oculo, & una manu, qui duo ex hæreticis converſi ferebantur. Iſte eſt magiſter Conradus, qui in multis prædicationibus, & maxime de cruce ſignatis famoſus auctoritatem magnam ſibi comparaverat in populis, qui de viſitatione Clericorum, atque Monialium ſe intromittens eos ad obſervantiam regularem, & ad continentiam arctare voluit; quique auctoritate apoſtolica fretus, & animi conſtantia præditus ita animoſus factus eſt, ut neminem timeret, tantique eſſet ei Rex vel Epiſcopus, quanti pauper laicus. Cooperabantur autem ei & Miniſtris ſuis præfatis prædicatores per ſingulas Civitates; tantusque fuit omnium zelus, ut nullius qui tantum propalatus eſſet excuſatio vel recuſatio, nullius exceptio, vel teſtimonium admitteretur, nec defendendi locus daretur, ſed nec induciæ deliberationis darentur, ſed in continenti oportebat eum vel reum ſe confiteri, & in pœnitentiam recalvari, vel crimen negare, & cremari, inſuper qui ſic tonſoratus eſſet, oportebat eum complices ſuos prodere, alioquin item debebat cremari; unde putatur quod aliqui innocentes exuſti fuerunt: multi enim propter temporalem vitam & amorem hæredum ſuorum confitebantur ſe fuiſſe quod non fuerant, & arctati ad accuſandum accuſabant, quod neſciebant, & quos nolebant. Quin etiam in ultimis deprehenſum eſt, quod hæretici aliquos de ſuis ſubordinaverant, qui ſe tanquam in pœnitentiam tonſurari permiſerunt, & ſic Catholicos & innocentes accuſaverunt. Tandem tres apud Mogontiam capti fuerunt, nec adeo puræ conſcientiæ quis, qui ſe hujusmodi tempeſtatem non timeret, incurrere. Nullus etiam pro accuſatis, non dico intercedere, ſed nec mitius aliquid loqui audebat, quia ſtatim ut defenſor hæreticorum reputabatur: Etenim contra deffenſores & receptores hæreticorum eadem quam contra ipſos hæreticos a Domino Papa ſententia dictata proceſſerat: præterea quicunque ſemel hanc impietatem abjuraſſet, ſi recidiſſe in ipſam diceretur, abſque ulla retractatione deprehenſus cremabatur; nec Treverica diœceſis ab infectione extors fuit: nam in ipſa civitate Treveri tres fuiſſe ſcholas hæreticorum publicatum eſt, nam exuſta eſt ibi quædam Lucardis, quæ ſanctiſſimæ vitæ putabatur, quæ incredibili lamentatione lugebat Luciferum injuſte de cœlo extruſum, quem volebat replorare denuo in cœlum. Neque mirum fuit de aliis civitatibus, cum in ipſa urbe Roma nonnullos infectos fuiſſe in ſuis litteris Papa pronunciaverit; Et plures erant ſectæ, & multi eorum inſtructi erant ſcripturis ſanctis, quas habebant in Theutonicum tranſlatas; & alii quidem baptiſma iterabant, alii corpus Domini non credebant, alii corpus Domini a malis ſacerdotibus non poſſe confici dicebant, alii indifferenter corpus Domini a viro & muliere ordinato & non ordinato in ſcutella, & calice & ubique locorum poſſe confici dicebant; alii confirmationem & inunctionem ſuperfluam judicabant; alii ſummo Pontifici, Clero & religioni derogabant; alii defunctis Eccleſiæ ſuffragia prodeſſe negabant, alii matres proprias, redimentes conſanguinitatem quæ ibi erat per octodecim denarios, in conjugium ſumebant: alii pallidum hominem, vel etiam cattum oſculabantur, & adhuc pejora faciebant; alii dies omnes æquipendentes feriari, aut jejunare nolebant, unde & diebus feſtis operabantur, & in paraſceve carnes manducabant: Et hæc de articulis errorum dixiſſe ſufficiat, non quod omnes dixerimus, ſed quod præcipuos tantum notaverimus. Eo tempore Trevirenſis Archiepiſcopus Synodum tenuit, in qua ipſe publice enunciavit hæreticos in ſua Diæceſi habere Epiſcopum, quem cognominaſſent ſecundum ſuum nomen Theodoricum, & idem alibi feciſſe de Epiſcopis locorum, Itemque habere eos communiter Papam, quem ſecundum Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopum nuncuparent Gregorium, ut ſi interrogarentur de fide, eam fidem ſe habere dicerent, quam haberet Papa Gregorius, & ille Epiſcopus ſic nominatus, noſtrum nominantes & ſuum intendentes. In eadem ſynodo tres fuerunt hæretici, quorum duo ſunt dimiſſi, unus exuſtus. In eadem ſynodo Archiepiſcopus excommunicavit omnes falſatores monetarum tam jubentes, quam facientes.

In diebus illis exiit edictum a Papa Gregorio ad omnes Epiſcopos, ut viſitationes fierent, unusquiſque in ſua diœceſi, monaſteriorum tam Clericorum, quam Monachorum & Monalium;

lium; & inchoatum eſt opus ſanctum dignum benedictione, niſi quod ubi cœpit, ibi manſit. Per idem tempus bellum fuit Metenſium cum Johanne Epiſcopo ipſorum. Sed Archiepiſcopus Treverenſis eoſdem excommunicavit propter contumaciam & inobedientiam, quam exhibebant eidem Epiſcopo, ſicut & idem Epiſcopus ipſos excommunicaverat. At illi de excommunicatione minus curantes, potenter Epiſcopo, ejuſque cooperatoribus per biennium reſtiterunt; quibus etiam decem circiter caſtella effringentes; tandem obtinuerunt quod Epiſcopus eos recepit in gratiam ſuam. Igitur ſupramemorati ſanctæ catholicæ fidei Zelatores acerrime hæreticis inſiſtentes, cum ruſticanorum hominum utriusque ſexus innumeram multitudinem tam contundendo quam comburendo per diverſa loca peſſundediſſent, appoſuerunt, & divites impetere atque magnates; Inter quos dum Comitem Henricum de Seyna aggrederentur, mirum fuit quod Comes ille, qui magnæ crudelitatis eſſe dicebatur, litteras citatorias ſibi a Magiſtro Conrado transmiſſas cum æquanimitate ſuſcepit; ſtatimque ad conſilium Cleri & Religioſorum totus convolavit, Regis quoque & Epiſcoporum. Quid plura, factus eſt conventus Epiſcoporum & Principum cum Rege Henrico apud Moguntiam in feſto ſancti Jacobi, ubi Comite comparente & Magiſtro Conrado in cauſa deficiente accuſatoribus & teſtibus reſilientibus, aliis ſe coactos vel circumventos in Comitem mala dixiſſe ſe fatentibus, aliis de odio præſumptive notatis, Rex alium diem ad ventilandum altius cauſam edici voluit. Comite autem inſtantius petente, ut ad finem cauſæ tenderetur, archiepiſcopus Treverenſis dixit ad Comitem præciſe: Dominus meus Rex vult quod cauſa iſta differatur; & ad populum: denuntio vobis quod Comes Seynenſis hinc recedit pro homine Catholico & inconvicto. Et Magiſter Conradus ſubmurmurando ait: ſi convictus eſſet, alia ratio eſſet. Poſt hæc in Purificatione ſanctæ Mariæ factus eſt iterum conventus, & curia ſolemnis apud Frankinvort coram Rege, XXV. circiter Epiſcopis, Abbatibus, & Prioribus diverſorum ordinum, & Clericis & Principibus innumeris congregatis, ubi adducta in medium cauſa Comitis, Comite præſente, pro fide & Innocentia Comitis ſacramenta præſtantibus Epiſcopis Prælatis, Abbatibus, Majoribus & Minoribus fratribus, Clericis & Monachis, Principibus quoque, Laicis & Baronibus univerſis, Comes glorioſiſſime expurgatus eſt. Tunc Conrado Epiſcopo Hildensheimenſi, qui ex parte Domini Papæ ibi aderat, Comitem rogante; pro amore Dei omnipotentis, & pro reverentia Regis præſentis, atque Epiſcoporum & Principum, ac totius illius conventus, ac pro hoc quod Deus ipſum glorioſiſſime abſolverat ab infamia ſibi impacta; infamatoribus ſuis lachrimans & cordi ſuo vim magnam faciens indulſit. A quo conventu cum Magiſter Conradus ſpreto Regis & Epiſcopi Moguntini conductu recederet, reverſurus in ſua; in via interemptus eſt una cum ſocio ſuo Gerardo quodam. Delatus autem Marburch ſepultus eſt juxta Beatæ Elizabet viduæ, uxoris quondam Lantgravii tumulum, quæ ante paucos annos defuncta, & ibidem tumulata, plurimis miraculis fuerat glorificata. Ex hinc proceſſoſa illa perſecutio ceſſavit, & periculoſiſſima tempora, quibus a diebus Conſtantii Imperatoris hæretici, & Juliani Apoſtatæ nulla alia fuere ſimilia ſereniori cœperunt ſpirare clementia; & fuit Comes ille Seynenſis murus pro Domo Domini, ne in ulteriora progrederetur rabies importuna & lippa, noxios æque & innoxios abſorptura, Epiſcopos ac Principes & Religioſos & Catholicos quosque æque ut ruſticos & hæreticos pervaſura.

Anno Dominicæ Incarnationis 1235. reverſus eſt Fridericus Imperator in Alemanniam, & receptus eſt a Principibus & Civitatibus ſic Imperator. Adducta eſt ei etiam ſponſa ſua, filia Regis Angliæ per Colonienſem Archiepiſcopum, & ſuſcepta ubicunque, venit cum multa ambitione. Porro Henricus Rex filius Imperatoris, qui ſe ab anno præterito paraverat ad rebellandum contra patrem, de conſilio Epiſcoporum, de meliori pace præſumentium, ſe & ſua dedidit in gratiam patris. Quem pater ſtatim captivatum & per diverſas cuſtodias, miſſum, tandem in Apuliæ partes relegavit, ita ut dicere ei conveniret cum Beato Job; Ego ille quondam opulentus repente contritus ſum. Revera enim cum opulentia magna tunc temporis regnum tenebat Romanorum. Fecerit hoc pater quo voluerit animo, ſed Deus hoc feciſſe creditur in vero judicio ſuo: multum enim Deum offendiſſe putabatur in delictis juventutis ſuæ: Altiſſimus eſt autem patiens redditor, quia mala hominum & patitur & reddit. Apud Imperatorem ſane Theodoricus Pontifex Treverenſis magnus habitus eſt, & ubique in curiis ſolemnibus locum ſeſſionis ſuæ inter Pontifices pro primatu Treviricæ dignitatis obtinuit. Subſequente anno Johannem Archiepiſcopum, qui apud Clauſtrum in capitulo Monachorum, ut ſupra ſcriptum eſt, humatus fuerat, elevari fecit, atque in oratorio Beatæ Dei genitricis ibidem honorifice collocari tertio die Martii menſis. Eodem etiam anno translatio facta eſt Elizabet apud Marburch in ipſis Kalendis Maji, ubi & Theodoricus Archiepiſcopus cum Imperatore præſens fuit. Circa idem tempus mortua eſt Agnes Domina de Caſtello Malberch, & ſuſcepit illud tenendum Rodulfus quidam filius fratris ejus tali interveniente pactione, quod Walerannus ſupra memorati Walerani filius teneret illud in feodo ab Archiepiſcopo, & Rodulfus a Waleranno, qui Rodulfus ſtatim aggreſſus eſt impugnare vicinas ſibi poſitas Moniales de ſancto Thoma, propter bona aliqua, quæ legaverat eisdem Agnes ſupradicta, volens eis ea abripere, & ſibi jure ſucceſſionis attrahere; cujus inſtantia prævalente derelinquentes univerſæ cœnobium ſuum venerunt in civitatem Treverim, ibique per tempus aliquod demorantes quotidie ad miſſam ad majorem Eccleſiam cum proceſſione venerunt, atque

atque item ipſa ſacra actionis officia duas antiphonas videlicet, Media vita in morte ſumus, & Salve Regina miſericordiæ lamentabiliter cantabant, & hoc de conſilio Archiepiſcopi, & Prælatorum ac Prædicatorum. Nec his contentus Rodulfus, etiam res Epiſcopii aggreſſus eſt, ad cujus inſolentias reprimendas Theodoricus Archiepiſcopus Caſtrum in monte Rileburch ædificare cœpit anno Domini 1239. neque poterat contra facere Walerannus toto anno illo vehementiſſima bellorum inſtantia contra Conradum Colonienſem Electum præpeditus. Tunc tempus Conradus puer, filius Imperatoris Rex Hieroſolymorum a pluribus habitus eſt pro Rege Romanorum; qui etiam fovit partes Laicorum adverſus Colonienſem Electum. In iisdem diebus exiit edictum a Papa Gregorio, ut excommunicaretur Imperator per Alemanniam, & egreſſus Jacobus Præneſtinus Epiſcopus a latere Domini Papæ, venit ad Gallias ad promovendum memoratum Electum. Seceſſit autem Theodoricus Pontifex ultra Rhenum ætate ſimul, & debilitate confectus; magis autem pacis ſuæ providus & quietis. Plane ſatellites Imperialis negotii tanta ſagacitate, & tam aſtutiſſima exploratione vias omnes circumſepſerunt, omnimodo caventes, ne quæ litteræ, ne qui nuncii in terram venirent, aliquid mandati contra Imperatoris honorem importantes. Et ecce immiſit omnipotens nuncios aliquos, & alios nunciantes; Nam gens infauſta Tartarorum tertia jam irruptione facta invaſit Europam exterminium toti orbi chriſtiano meditans & minitans: hos Traſcenſes & Iſmahelitas quidam autumant de quibus ſcribit Methodius, quod egreſſuri ſint ante finem mundi & obtenturi orbem terræ octo hebdomadibus annorum id eſt ſpatio LVI. annorum & multa facturi mala: adjuncti ſunt eis & Cumani, Amazones & aliæ gentes, Chriſtianorum quoque refugæ & Damnaticii, & factus eſt inimicorum Dei exercitus infinitus ex omni populo & natione collectus. Invaſerunt ergo Hungariæ partes, Bohemiam, Poloniam & finitimas regiones, omnia vaſtantes nulli hominum parcentes, ſenes & juvenes, divites & pauperes, mulieres cum parvulis interficientes, matronarum & virginum pudicitiæ incredibiliter nocentes, commeſſationibus, luxuriis, immundiciis intra templa Deo ſacrata vacantes, villas & Eccleſias, oppida & cœnobia paria in deſtruendo habentes. Judæorum quoque plurimi exultare cœperunt Meſſiam ſuum venire publicantes, & liberationem ſuam eo anno inſtare. Nam annus tunc erat Dominicæ Incarnationis 1241; & aliquibus ſuſpicantibus quod aliquid mali deberent contra Chriſtianos moliri, multorum favorem amiſerunt; ſed auctoritate poteſtatis Imperatoriæ ſunt protecti. Demandaverunt autem Principes Regionum illarum Principibus circa Rhenum manentibus, ut auxilium ferrent rebus Chriſtianis; & accenſus eſt ignis Dei in populo. Nam ad nutum Epiſcoporum prædicantibus malorum multitudinem fratribus Prædicatorum, cruce ſignati ſunt viri & mulieres, ſenes & juvenes & infantes in ſubſidium jam jamque periturarum Dei Eccleſiarum. Sed heu permittente juſto Dei judicio magnatibus terræ & conceptæ devotionis fervore infrigidatis cito refriguit & caritas populorum. Quid enim faceret populus ſine Principe. Ferunt autem tantam hominum ſtragem numquam in mundo factam fuiſſe, quanta facta eſt a Barbaris iſtis in tam brevi tempore, videlicet infra dimidium annum, vel paulo poſt. Inter hæc egreſſi ſunt Januenſes in manu forti, videlicet cum numero quatuor millium pugnatorum & viginti quinque galearum, Catholicos, ad Concilium quod Papa in Pentecoſten celebrandum indixerat conducturi, occurreruntque eis homines Imperatoris, & ſubmerſis tribus galeis, reliquas ceperunt cum perſonis & rebus. Capti ſunt ibi tres Legati, Jacobus Præneſtinus, Otto de Carcere Tulliano, Gregorius de Rogmagina, Archiepiſcopi quoque, Epiſcopi, Abbates aliique Prælati, & Prælatorum reſponſales, & ambaſiatores civitatum Lombardiæ; & oblati ſunt Imperatori menſe Aprili; capta jam ab eo Faventia. Non tamen inventi ſunt inter eos nuncii Treverenſis Archipontificis, nec litteræ ejus. Ex hinc poſt multas commotiones miſeratus Dominus plebem ſuam, pacem dedit inter Epiſcopum & Walerannum, & reconciliati ſunt in fœdere pacis. Mortuus eſt autem Gregorius Papa anno Domini 1241, & ſubſtitutus eſt ei Cœleſtinus, qui cum ſediſſet ſeptemdecim diebus, veneno finitus eſt; quo circa Cardinales Eccleſiam ſanctam multis diebus acephalam dimiſerunt, & quaſi deſolatam ſimilia formidantes. Tunc ſurrexerunt duo Archipontifices, Moguntinus ſcilicet & Colonienſis in res imperatorias, & utroque gladio materiali videlicet & ſpirituali vehementiſſime utentes. Hinc præliis & exactionibus, incendiis & rapinis univerſa, quæ attingere poterant, invaſerunt, ſatellitibus imperatoriis in eorum res non minus regraſſantibus. Hinc Imperatorem de mandato ſibi Legati, ut dicebant, injuncto pluries & publice excommunicatum denunciaverunt. Eo anno fuit Eclipſis ſolis magna & tenebroſa in octava ſancti Michaelis in Dominico die poſt meridiem, tribulationes magnas Eccleſiæ Dei mirifice deſignans. Poſt hæc venit Conradus Rex Treverim in quadrageſima & honorifice ſuſceptus eſt ab Epiſcopo Theodorico. Deſcendit autem Rex Aquiſgranum, & Epiſcopus Confluentiam. Revertente vero Rege Confluentiæ ad partes ante Paſcha mortuus eſt Theodoricus Archiepiſcopus quinto Kalendas Aprilis anno pontificatus ſui triceſimo. Mortuus eſt & Walerannus poſt Paſcha anno Domini 1242.

De Arnoldo Archiepiſcopo.

Poſt deceſſum venerabilis Patris Domini Archiepiſcopi Theodorici Treverenſis, Dominus Arnoldus tunc Major Præpoſitus Treverenſis, nepos ipſius de ſorore, Iſenburch oriundus, in Epiſcopatum ſucceſſit eidem, cujus electioni celebratæ longe a majore & ſaniori parte Capituli, Rodulfus Præpoſitus Sancti Paulini Treverenſis,

renſis, de parentela de Ponte procreatus, vir magnorum operum & virtutum cum paucis, qui eum nominaverant, opponere ſe præſumpſit, fiduciam ſuam ponens in auxilio & promotione regiæ Majeſtatis, quæ tunc graviter offenſa fuerat memorato majori Præpoſito, & ſuæ parentelæ Domino Archiepiſcopo Moguntino Syfrido, qui ſedi Apoſtolicæ adhærens contra Dominum Fridericum Imperatorem, & ſuum natum Dominum Conradum, ac eorum fautores inſurrexit potenter; quare (imperator) ſæpe dicto Rudolfo regalia ſua cum ſedes Apoſtolica tunc vacaret, in odium Arnoldi præpoſiti conceſſit, cujus conſanguinei & fautores poteſtate tradita nimis temere abutentes, domos Canonicorum Treverenſium, qui ſui erant adverſarii, immunitate violata confregerunt, & res ibidem inventas aſportantes a communi populo inutiliter diſtrahi facientes, captivaverunt virum ætate, dignitate & genere venerandum, Dn. Theod. de Hagen Archidiaconum Treverenſem de Eccleſia majori in ſuperpellicio venientem & taliter ſuperpelliciatum per forum rerum venalium in ludibrium privilegii clericalis usque ad pontem captivum duxerunt; majorem Eccleſiam incaſtellaverunt; Caſtrum Sarburch quodam ingenio mirabili obtinuerunt, multa per enormem potentiam auxilio Ducis Lotharingiæ, de Seyne & de Lucelburg Comitum perpetrantes. Caſtra vero & munitiones a fidelibus Eccleſiæ cuſtodiebantur conſtanter; omnes majorem majori quam ſancti Paulini præpoſito favorem quantum auſi fuerunt adhibentes; Palatium quoque cuſtoditum erat a fidelibus Eccleſiæ, qui quadam die ſicut præconſultum fuerat, per portam Moſilini auxiliarios majoris præpoſiti intromittentes victualibus & hominibus ſupervenientibus, munierunt Palatium, domos etiam adverſariorum ſuorum undique deſtruentes; inſultum fecerunt contra illos de Ponte & Turri Ricardi militis de Ponte, ubi captus fuit Theodoricus Blankennem præpoſitus Prunnenſis, & plures hinc inde vulnerati. Poſtmodum etiam ab illis de Palatio, qui frequenter incurſus facere conſueverunt contra illos, qui erant in majori Eccleſia, & illos de Ponte, captus fuit Rodolfus de Ponte filius fratris præpoſiti ſancti Paulini; iterum alia vice Dominus Arnoldus de Rupe, Bobolo de Vilario, Theodericus de Lincerio, Arnoldus & alii quidam nobiles capti ſunt, & in Palatium deducti, cum præſens eſſet tunc in civitate Treverenſi Comes Lucelburgenſis, ejus in Palatium propter hoc inſultum fecit, per unum diem & noctem ipſum quotidie impugnando; ſed muri fortitudo, & viri intus magnum ſuo conatui reſiſtebant, ita quod nihil profecit, ſed in ſua machinatione defecit. Quia igitur per grave diſpendium ad breve compendium ſæpe devenitur, & cum hinc inde Electi tanquam molares eſſent æqualiter fere duri, per conſilium virorum prudentium ad tractandum de bono pacis eſt dies collecta primo juxta villam Nuovele & diverſis habitis circumgiracionibus conſiliorum, cum etiam Sedes Romana illa vice vacaret, hæc diſcordia non multo durans tempore amicabiliter eſt ſopita, ita quod ceſſit præpoſitus ſancti Paulini, & poſtea non poſt multos dies in Caſtro Sarburg, quod per compoſitionem aliquandiu tenere debuit, debita naturæ perſolvit. Dominus Arnoldus major Præpoſitus, qui quaſi coactus ab amicis regimen Epiſcopale ſedis ſuſcepit, cum & ipſe homo litteratus & peritus in jure eſſet, electionem ſuam in poteſtatem Domini Innocentii Papæ quarti transmiſit; ut ſi quis eſſet defectus in electione vel negligentia in compoſitione ſuppleret de plenitudine poteſtatis. Dominus vero Papa propter perſonæ prudentiam, quæ ſibi per famam innotuerat & amicorum potentiam, quæ tunc contra imperium opportuna erat, electionem ſuam liberaliter confirmavit, defectum ſupplevit, ſuper irregularitate vel negligentia quacunque diſpenſans, pallium, quod Romæ raro accidit, gratis transmiſit ſub hac forma: Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei dilecto filio Electo Treverenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum pallium, inſigne videlicet pontificalis officii ex parte tua fuiſſet a nobis per dilectum filium Abbatem Sancti Maximini Treverenſis nuncium & procuratorem tuum ad hoc ſpecialiter conſtitutum, cum ea qua decet inſtantia poſtulatum; nos tuis ſupplicationibus annuentes, ipſum de corpore Beati Petri ſumptum per eundem abbatem aſſignandum tibi per ipſum duximus deſtinandum, ut illud tibi aſſignet ſub forma, quam ei ſub bulla noſtra tradidimus incluſa; ſibi eum vendicans amicum & principem ſpecialem, favore ipſum amplectens & prærogativa gratiæ ſpecialis, quod opere & effectu oſtendit patenter; omnes enim dignitates & beneficia eccleſiaſtica quæ electionis ſuæ tempore obtinebat non modicorum redituum de anno ad annum continuata gratia ad tempora vitæ ſuæ retinenda conceſſit ſub hac forma. Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Arnoldo Electo Treverenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Promerente tuæ devotionis promptitudine quam & fidei puritate conſtantis te ſpeciatim inter devotos Romanæ Eccleſiæ dignum fore providimus, ut te ſpirituali prærogativa favoris & gratiæ proſequentes, petitionibus tuis quantum cum Deo poſſumus, favorabiliter annuamus. Cum igitur ſicut ex parte tua fuit coram nobis propoſitum menſæ tuæ redditus propter guerrarum diſcrimina ſunt adeo diminuti, quod ſufficere nequeunt ad ſuſtinenda opera, quæ incumbunt pro deffenſione tuæ Eccleſiæ, ac etiam eccleſiaſticæ libertatis; nos devotionis tuæ precibus benignum præbentes aſſenſum auctoritate præſentium tibi indulgemus ut beneficia eccleſiaſtica, quæ electionis tuæ tempore obtinebas, illis dumtaxat exceptis, quæ de mandato noſtro aliis ſunt collata, retinere libere valeas usque ad noſtræ beneplacitum voluntatis; multis enim benevolentiis & aliis gratiis favorabiliter honorando. Erigente ergo ſe Domino Archiepiſcopo, a Moguntino & Colonienſi Archiepiſcopis ac Tulenſi Epiſcopo cum aliis ſolemniter conſecrato,

ad Eccleſiam Trevirenſem ſibi commiſſam alacriter gubernandam, diverſi diverſimodi, ut moris eſt in quibusdam novitatibus, ſe ſibi opponere tentaverunt; de quibus aliquos potentialiter debellando, quosdam per amicitias confovendo, conpeſcuit ſapienter. Inter quos quaſi alter Nero quidam dictus Zorno, Marſalcus Ducis Bavariæ caſtrum Turron in commiſſo tenens; rebellionis cornua contra Dominum Archiepiſcopum nimis nequiter & crudeliter protendere non expavit; quem tanquam Leo Magnanimus idem Dominus Archiepiſcopus propter multa ſua facinora conterere ordinavit. Idem enim Zurno mulieres prægnantes, quas captivas tenebat, compeditas in partu expirare coëgit. Clericos & Laicos indifferenter per longas captivitates aſſlixit; eccleſiaſticas perſonas & res crudeliter invadere non expavit. Homines quoque dicti Archiepiſcopi proditione peſſima inhumaniter interfecit. Unde exaſperatus Dominus Archiepiſcopus contra eum tanquam Elephas, qui ex oſtentione cruoris incitamentum furoris recipit, qualiter ſe vindicaret in homine tam inhumano disponere non tardavit. Convocatis ergo conſanguineis, fidelibus & amicis, conſilium habuit, quod caſtrum Turum obſedit; & in obſidione fere per biennium perſeverans auxilio vicinorum, & univerſitatis totius Diœceſis, qui de Tirannide dicti Zornonis multa perpeſſi fuerant pericula, & diſpendia; Cepit caſtrum ipſum, licet Dux & ſui variis collocationibus expeditionum caſtrum liberare & Archiepiſcopum removere tentaſſent multis vicibus importune. Tandem tamen intantum, (cum jam deficerent in victualibus caſtrenſes,) exercitus invaluit Ducis, & ſuorum, quod Archiepiſcopum Colonienſem in ſocium Treverenſis Archiepiſcopus accerſivit, eum participem faciens laborum & expenſarum, medietatem Caſtri ſibi & Colonienſi Eccleſiæ impertiendo. Ratio & participationis cauſa hujusmodi præcipue tunc illa fuit, quia in turri anteriori jus habuit Eccleſia Colonienſis, & ut fortius Eccleſia Treveri Duci, & ſuis fautoribus poſſit communicato auxilio Colonienſis Eccleſiæ reſiſtere in futurum; quanta cæde ſuorum, & quantis expenſis expugnaverit caſtrum Archiepiſcopus Treverenſis idem tædioſum eſſet per ſingula explicare: Quilibet autem, qui diſcretione non caret, hæc poteſt, cui nota eſt rei experientia, æſtimare. Potitus ergo ſuo deſiderio Archiepiſcopus, mente excitus, animo elevatus, gratias agens Domino Deo, & Beatæ Virgini ſuæ genitrici, Beatoque Petro Apoſtolo de tam glorioſo triumpho, Capellam in loco, qui Lindemburg, dicitur ad honorem Dei & ſuæ genitricis conſtruxit, & dedicavit in memoriam ſempiternam. Conveniens autem videtur ut quædam, licet diverſis temporibus, acta hoc loco ad ipſius geſtorum cumulum inferantur. Oculo conſiderationis ſuæ, prout vir erat diſcretus, in omnibus circumſpectus, muro civitatem Treverenſem, & præcipue ex oppoſita parte munitionum illorum de Ponte provide circumſepſit, excludens caſtella cum incolis, qui ſæpe civibus Treverenſibus fuerunt importuni, portam & turrim inſtituens contra eos qua ex re nomen eſt ſortita Invidioſa porta. Palatium in ædificiis intus plurimum emendavit. Domum apud Palcele pulchro & laudabili opere renovavit. Caſtrum Pilliche pro eo quod fuerat immunitum, cui multæ præ cæteris inferebantur minæ, turribus quatuor a latere, & ſupra portam ſic munivit, quod nunc inexpugnabile reputatur. Caſtrum Avaz alienatum ab Eccleſia Trevirenſi ad jus Eccleſiæ revocavit, & turri firmavit. Monaſterium oppidum in Meinvelt circumvallavit, & in parte murari fecit. Oppidum Confluentum, quod quaſi villa campeſtris omnibus patuit, circumvallari, & circumſepi ac in parte murari procuravit; advocatiam ibidem ſibi titulo pignoris conquiſivit; domum ſuper inſulam prope Valindre collapſam cum capella ibidem laudabili opere renovavit. Oppidum Hardinfels emit, & circumvallavit, quod Eccleſiæ Trevirenſi applicuit & donavit. Oppidum Stolcinvels cum caſtro muniri præcepit. Omnes Eccleſiæ ſuæ munitiones emendavit, & in pluribus augmentavit. Eccleſiæ ſuæ privilegia contra quemlibet ſtrenue obſervando legationem commiſſam Colonienſi Archiepiſcopo per Alemanniam, quia per hoc libertati Treverenſis Eccleſiæ derogari videbatur, utpote quæ non niſi de latere Domini Papæ miſſum tenetur recipere Legatum ratione Primatiæ revocari, deſtinatis ad Dominum Papam procuratoribus idoneis, procuravit. Caſtrum firmatum a Wirico de Dune prope montem Urtiche captivatis Caſtrenſibus devaſtavit. Dominum Raſponem Lantgravium Turingiæ & Haſſiæ virum illuſtrem, magnificum & potentem de voluntate & mandato Domini Innocentii Papæ quarti una cum Moguntino & Colonienſi Archiepiſcopis in Regem Romanorum elegit contra Dominum Fridericum Imperatorem, & natum ſuum Conradum, quos idem Papa apud Lugdunum ſententialiter dignitate privaverat, & honore. Igitur collecto exercitu copioſo Conradus apud Franckinvorth ad reſiſtendum dicto Lantgravio ſe recepit. Convenientibus ſibi in occurſum ipſius eodem Lantgravio cum congregatione Archiepiſcoporum trium prædictorum ac Epiſcoporum undique de mandato Apoſtolico collectorum cum eorum adjutoribus in die Beati Oswaldi prope Franckinvorth prœlium commiſerunt, ubi mediante clementia divina victis, fugatisque & multis captis adverſariis a memoratis Lantgravio & Archiepiſcopis victoria eſt obtenta; & quia nihil in humanis rebus eſt ſtabile vel perpetuum, poſt tam glorioſam victoriam præfatus Lantgravius intra brevis temporis ſpatium eſt defunctus. Ad reprimendam itaque potentiam ſæpe dicti Friderici & Conradi, Dominus Wilhelmus de Hollandia Comes mediante Legato ſedis Apoſtolicæ per memoratos Moguntinum, Treverenſem & Colonienſem Archiepiſcopos præſentibus Ducibus, Comitibus & terræ nobilibus pluribus apud villam Wurunch

runch in Romanorum Regem ſolemniter eſt electus. Hunc Regem Wilhelmum Dominus Arnoldus Treverenſis Archiepiſcopus ſpecialiter fovit, eumque cum magna multitudine ſuorum & advenientium in ſuis expenſis per octo hebdomadas apud Erbreſtein, Montabor, & aliis ſuis locis retinuit, omnia neceſſaria largiter ſibi miniſtrando. Poſt mortem Domini Friderici prædicti cum etiam iſte Rex Wilhelmus Conradum filium Friderici apud Oppenheim per ſuam validiorem potentiam repreſſiſſet, vocatus eſt a Domino Papa per ſolemnes nuncios & litteras, ut Lugdunum veniret, cum quo vocatus ſimiliter Dominus Treverenſis cum LX. equitaturis & copia rerum advenit; ac a Domino Papa idem Dominus Archiepiſcopus cum tanto honore eſt receptus, quod etiam ipſi aſſurgens, pacis oſculum ore dedit, & habito ibidem tractatu de negotiis Imperii quindecim intervallo dierum, cum nullus Princeps Alemaniæ præter eum ibi eſſet, Dominus Papa in die Paraſceve ſermonem in ſuo idiomate ad populum fecit; in cujus latere ſtans Dominus Archiepiſcopus Regi & Teutonicis expoſuit verba Papæ. Dimiſſis itaque eis, Dominus Papa iter cum ſuis verſus Lombardiam arripuit, multas grates referens dicto Archiepiſcopo, quod eidem Regi bene fecerat, & fideliter ſe habuerat in negotiis Eccleſiæ; quodque ipſum Papam, Cardinales & Notarios, Hoſtiarios & nuncios honoraverat copioſis, & pluribus donativis. Benedictione itaque recepta a Domino Papa Rex & Archiepiſcopus ad patriam ſunt reverſi; & poſt modicum temporis ſpatium, quia ludit in humanis divina potentia rebus, idem Rex Wilhelmus juvenis & potens in Imperatorem proxime coronandus, a Friſonibus eſt caſu lamentabili miſerabiliter interfectus. Dominus etiam Papa Innocentius non poſt multum temporis ſpatium de hujus vitæ ergaſtulo a Domino eſt vocatus. Vacavitque Imperium amplius, quam per annum. Demum Principes Alemanniæ, ad quos jus electionis pertinere dinoſcitur, diem ad tractandum de electione collegerunt; & varias pro dolor! diviſa ſunt eorum vota in partes. Dominus enim Conradus Colonienſis Archiepiſcopus propter pecuniam innumeram ſibi datam virum Anglicum Dominum Ricardum Comitem Cornubiæ germanum Regis Angliæ, non zelo juſtitiæ, ſed deſiderio pecuniæ in Regem elegit, & Dominum Gerardum Moguntinum Epiſcopum tunc captum in Turingia, & liberatum pro octo millibus ſtirlingorum marcarum ex parte dicti comitis Cornubiæ; Comitemque Palatinum Rheni pro decem millibus marcharum allectum in partem ſuam traxit; Dominus vero Arnoldus Treverenſis Archiepiſcopus cum Duce Saxoniæ, qui miſſus fuerat ad ipſum ex parte Regis Bohemiæ, & Marchionis Brandenburgenſis, fidem debitam Imperio attendentes, ſalubriter & prudenter, virum alienigenam pro pecunia nullatenus eligere voluerunt. Quindecim enim millia marcharum ſtirlingorum oblata fuerunt eidem Archiepiſcopo Treverenſi, nec ſuum animum flectere potuerunt. Quæ quantitas pecuniæ, ut tunc referebatur a multis, fortaſſis totam Romanam curiam commoviſſet. Propter hujusmodi igitur conſtantiam viri, quaſi ſtatua, immobilis, memorati Principes Imperii Electores ſuam electionem illa vice eidem Domino Archiepiſcopo Treverenſi per ſuas patentes litteras commiſerunt, ut quemcunque, præter Anglicum, ſuo, & ipſorum nomine eligeret, ratam & firmam hujusmodi electionem haberent. Ipſe adductis ſecum Spirenſi & Wormatienſi Epiſcopis ac aliis pluribus nobilibus terræ, in manu forti & comitatu decenti, die certa Franckenfort aſſignata proceſſit. Et ibi virum magnificum Dominum Alfonſum Regem Hiſpaniæ, illuſtris Regis Bohemiæ, & inſignis Ducis Brabantiæ, nepotem, in Romanorum Regem Imperatorem futurum ſuo nomine, & vice prædictorum Principum cum ſolemnitate debita elegit, omnium qui aderant, accedente applauſu lætifico & conſenſu. Hac die electionis honor Trevirenſis per factum tam glorificum eſt inæſtimabiliter ſublimatus, quod tam excellentes Principes dicto Domino Archiepiſcopo Treverenſi ſuis meritis exigentibus in tam arduo negotio vices ſuas committere decreverunt. Uterque itaque electus de ſe facta electione cum gratitudine acceptata ſuos procuratores ad curiam Romanam tranſmiſit, & adhuc lite ſub judice perdurante, vitam præſentem finierunt Moguntinus & Colonienſis Archiepiſcopi memorati. Pacem & concordiam cum Eccleſiis ſuis habuit Dominus Arnoldus Archiepiſcopus, qui ſibi etiam in omnibus neceſſitatibus ſuis plurimum ſervierunt. Omnes etiam Archidiaconi, quos ipſe temporibus ſuis inſtituit, viri ſtrenui & diſcreti, ipſius erant conſanguinei & amici, & fere omnes Prælaturæ ſuis diebus Treveri vacaverunt, quas ipſe prudenter de perſonis idoneis reſtauravit tam in Abbatiis, quam in aliis Prælaturis. Completis autem diebus ſuis in pace tandem apud caſtrum Montaburg, quod ſuus avunculus Dominus Archiepiſcopus Theodoricus a fundamentis conſtruxit, debita naturæ perſolvit, & deductus Treverim depoſitus eſt in majori Eccleſia Treverenſi ad ſiniſtrum latus Chori, prope altare ſanctæ Agnetis anno Domini 1259. nonas Novembris, pontificatus ſui decimo ſexto anno. Nec ſine miſtico præſagio hoc contigiſſe conjicitur, quod ipſe Dominus Arnoldus Archiepiſcopus in uno cornu chori majoris Eccleſiæ, & ſuus avunculus Dominus Theodoricus Archiepiſcopus piæ memoriæ in cornu altero ſunt locati, ut quaſi duo præcipua luminaria Eccleſiæ & diœceſis Treverenſis in perpetua memoria ab omnibus habeantur, qui Eccleſiam Treverenſem, Montaburg, Kyleburg, Thurum, Stolczenvels, Hardenvels caſtris conſtructis per eos, & conquiſitis ac augmentatis poſſeſſionibus & dilatatis terminis ac juriſdictionibus & libertatibus aliis plurimum illuſtrarunt & ſpecialibus titulis extulerunt; de quibus etiam metrice eſt conſcriptum in hunc modum.

„ Montabur & Kylburg conſtruxit Theodoricus;
„ aſt Thurum Arnoldus cœpit, dolet hinc inimicus
„ Stolcznuels firmavit, Biſchofsſtein primiciavit,
„ Hardenuels emit & infeudata redemit.
„ Arvum lætatur, quod juri reſtituatur.
„ Et ne perdatur iterum turri ſolidatur.
„ Commendat Trevir & Confluentia te vir,
„ Quod ſtant munitæ per multa prius mala tritæ.

Viris Religioſis humilibus & devotis ſe tanquam Paſtores benigni tractabiles in omnibus offerebant, & eos affectu ferventi fovebant, rebellibus & iniquis totis viribus ſtrenue reſiſtentes, quod multis patet evidentibus documentis. Plures virtutes & memorabilia opera dicti duo Archiepiſcopi perfecerunt, quæ non ſunt propter faſtidium legentium præſentibus annotata, quorum memoria apud homines in æternum permaneat, & animæ apud Deum perpetuo requieſcant in pace. Amen.

XXII.

XXII.
CATALOGVS EPISCOPORVM AVGVSTANORVM ET ABBATVM S. AFRÆ
uſque al Friderici I. Imp. ætatem.

Diocletiano regnante beata Afra apud Auguſtam Vendelicam in inſula Lici Cathomis cæſa, tandem igne conſumpta eſt. Cujus corpus inde relatum, in propria poſſeſſione, ut antiquis erat moris, juxta domum ſuam ad auſtralem plagam conditum, ubi circa ipſius memoriam infra ſeptimanam Hilaria mater ejus cum Digna & Eunomia & Eutropia pro fide Chriſtiana crematæ, & alii numero XXV. decollati ſunt & tumulati. Dionyſius etiam Epiſcopus factus, ſedem Epiſcopalem martyrio ſublimavit. Iſte avunculus Sanctæ Afræ, Zoſimas ante converſionem traditur eſſe nuncupatus, cujus depoſitionis dies vel ubi corpus ejus requieſcat, cauſante ſævitia barbarorum, hactenus incertum habetur. Hoc ſolum memoriæ commendatur, quod martyrio vitam finierit. Inventum eſt autem quoddam corpus ad Sanctum Martinum, ubi ſigillum cereum repertum eſt habens inſcriptum: Cyriacus Epiſcopus, de quo dicebatur, quod beatus Dionyſius foret, ſed nichil certum de hoc poteſt haberi. Inde eſt, quod in Kalendariis quibuſdam inventio & translatio ejus reperitur, opinione magis, quam ratione veritatis.

PERWEIS. TAGEPERTUS.

Romana reſpublica ſemper augetur & creſcit. R.R.P.S.A.E.C. Ipſa miſſa à Conſtantino & Conſtante Conſtantini Magni filiis ad Liberium Papam. Regnantibus Conſtantino & Conſtante, dum Romani nollent ſic eis obtemperare, ſicut Conſtantino Patri eorum, ſcripſerunt eis omnia: Nos non oportet peregrinis obedire, ſed peregrini nobis; apud nos enim fundamentum eccleſiæ.

WICHTERPUS. Hujus tempore beatus Magnus Auguſtam veniens, in cœnobio eum beatæ Afræ reperit, & conſilio & auxilio ejus cœnobium conſtruxit. Ex præceptoquoque præfati Epiſcopi omnem canonicam vitam ad S. Mariam & ad S. Afram ordinavit. Pipinus etiam Rex memorato Antiſtiti & ejus ſucceſſoribus auctoritatem dedit in quodam ſaltu, quem S. Mariæ & S. Afræ tradiderunt, ſicut ipſe Rex privilegio proprio roborari fecit. Inde agnoſci poteſt, ſedem Epiſcopalem tam ad S. Afram, quam ad S. Mariam tunc temporis fuiſſe, dum Reges, ex quo Epiſcopatui dederunt, tam ad S. Afram quam ad S. Mariam conſcribi fecerunt. Canonici autem S. Afræ rebus Eccleſiæ ſuæ libere potiti ſunt, ut hodie Canonici S. Matricis Eccleſiæ ſuis libere utuntur. Hæc aliquid jure de his Epiſcopatui ceſſit. Fundus ergo beatæ Afræ non alia ratione attinet Epiſcopatum, niſi ut prædictum eſt. Non enim ab Epiſcopatu fundatus eſt, quippe cum Epiſcopatu imo ante Epiſcopatum cœpit, ut in paſſione beatæ Afræ legitur. Erat namq; locus ille poſſeſſio & proprietas beatæ Afræ, unde & ſepulta ibidem eſt, videlicet in memoria, quam ſibi ſuisq; conſtruxerat, ut antiquis moris erat ſepeliri in propria poſſeſſione: Ubi initio & in primordio Chriſtianæ fidei, quæ in Auguſta temporibus Diocletiani exorta eſt, poſt paſſionem S. Afræ ædicula vilibus ex lignis primo conſtructa eſt in memoriam Martyris. Poſt hæc Paganis ad inſtar fumi deficientibus Eccleſia à Chriſtianis nova fit, & cœnobium cum Clericis conſtruitur. Locus igitur ille Epiſcopis Auguſtenſibus commendatus eſt, ut locus matricis Eccleſiæ ad Dei excubias providendas, & juxta antiquum ſtatum non minori libertate præditus eſſe videtur, quam qua Cathedralis Eccleſia. Sic namque legitur dixiſſe S. Wichterpus beato Magno de quadam hæreditate Epiſcopatui collocata: Scias, quia poſt diſceſſum meum hanc hæreditatem cupio permanere ad Sanctam Mariam & ad S. Afram. Sepultus eſt ad S. Afram, & miraculis coruſcat. Sed quanti apud Dominum ſit meriti, plenius in vita & viſione beatæ Herlucæ agnoſci poteſt. Obiit temporibus Pipini Regis Francorum IIII. Kal. Maj.

TOZZO. Iſte per revelationem juſſus eſt ire ad S. Gallum ad quoſdam ſanctos viros inde deducendos in Auguſtenſem Epiſcopatum. Hoc miraculo glorificari meruit, quod cereus, quem ſecum detulit, nocte per ſe accenſus eſt, quem nec ventus potuit extinguere, & mane lux per ſe ſubtracta eſt. Defuncto quoque beato Magno, vocem conſolationis & vocationis ejus ad ſuperna audivit. Quidam tradunt, eum in Hohemvurch ſepultum, alii etiam ſcripto confirmant ad S. Afram inter alios Sanctos eum requieſcere Pontifices.

SUITPERTUS. Iſte à Karolo Rege Francorum, immo divinitus Auguſtæ Pontifex deſtinatus angelicam vitam inter homines duxiſſe, creberrimis ſignorum atteſtationibus probatur.

batur. Siquidem diverſis incommoditatibus corporis laborantes frequenter per viſum ammoniti, ſæpe etiam ſpiritu eos illuc ducente ſanitati integerrimæ reſtituuntur. Inde eſt, quod cerei & luminaria pene plura ab infirmis ibidem accenduntur, quam in toto illo Monaſterio. Triginta annis rexit Eccleſiam Auguſtenſem, & Eccleſiam S. Afræ ac alias eccleſias reparavit, quæ diſſipatæ erant ex diſſenſione orta inter Principes Germaniæ poſt obitum Pipini Regis, multaque alia utilia Epiſcopatui, adjuvante Leone Papa & Karolo Rege patravit, quæ omnia enumerare longum eſt. Tranſiit ex hoc ſeculo ad cœleſtia III. id. Octobris. Sepultus eſt ad S. Afram. Super hujus ſepulchrum juſſus eſt S. Odalricus congruum facere tectum, tanquam injuſtum foret, tam ſancta membra injuriis imbrium & pluviarum patere. Noveris ergo, eum magni eſſe meriti, cujus cineribus talis honor deferri jubetur, cum multi cœlitus martyres & confeſſores ſub divo requieſcant. Cujus tumba in veteri Monaſterio S. Afræ decenter ornata in choro venerabatur, poſt inventionem vero prædictæ martyris inde translatus ad auſtralem partem, ſub quodam ſepelitur fornice.

HANTO. NITGER. Iſte ad S. Afram ſub quodam fornice ad caput S. Suitperti ſepultus videtur, quem tamen quidam Mitkerum eſſe dicunt.

ODALMAN. WIGGER. LANTO.

ADALBERO ſeptimus decimus poſt Dionyſium martyrem præfuit omni ſanctitate præditus. Cujus pretioſam mortem in conſpectu Domini Romæ S. Marinus Papa intellexit, idque S. Udalrico, qui tunc temporis ibidem erat, intimavit. Sepultus eſt ad S. Afram, ad cujus ſepulchrum multa infirmis præſtantur beneficia. De hoc inter alia legitur - - - - - - - - - - quibus in illo & in tali loco habundas, confer in cœnobio meo Deo ac mihi ſervientibus. Ipſa nocte Chora aliam matronam conveniens, ſitim ſuam ſimili modo, ut expoſitum eſt, enumerat. Sicque obtinet vineas matronæ, quarum ipſa pollebat ubertate. Mane facto ſibi invicem referunt matronæ, quæ viderant, & propere tradunt ad cœnobium omnem ſummam, quæ multa erat valde, illud delegantes. Vere pius & clemens Sacerdos, qui in præſenti vita licet caduca ſibi devotos nulla patitur inedia affici, eſuriem & ſitim eorum in ſe, ut prædictum eſt, quodammodo transferens. Erat quidam miles obſtinati animi, qui in eodem cœnobio hoſpitio exceptus minus ſplendide lautis cibariis ſerviri ſibi cauſaretur, tandem in contumeliam fratrum prorumpens, reditus prædiorum direpturum ac multimodis ſe ulturum minatur. Nec dum verba finierat, & ecce traditur Satanæ tam in interitum ſpiritus, quam carnis. Amens namque effectus caput illiſit parieti, donec cerebrum confregit. Sic miſer ſublatus de terra, decernente Conſtantienſi Epiſcopo, feris & avibus expoſitus eſt. Viderint, qui ingrati ſunt beneficiorum S. Odalrici, quali judicio ſubdantur.

HENRICUS. EUTICUS. LIUTOLDUS. Iſte canonizari fecit vitam beati Udalrici Romæ à Johanne Papa.

GEBEHARDUS. SIGEFRIDUS.

Epiſcopi — Abbates

Auguſtani.

Epiſcopi	Abbates
PRUNO, cujus tempore Clerici beatæ Afræ, ſive religionis abjectione, ſive numeri paucitate deficientes, monachi cum Abbate Reginbaldo inibi ſunt conſtituti.	REGINALDUS, primus hujus loci Abbas opere ſanctitatis carus Deo & hominibus, Epiſcopus Spiræ electus eſt, ubi nunc in numero Sanctorum habetur.
EBERHARDUS, hic dedit S. Afræ pontem Lici & Harenam.	UGO.
HEINRICUS.	GOTESDEGEN.
EMBRICO, hic primo ordinationis ſuæ anno, qui eſt ab incarnatione Domini M.LXIV. datis ab anteceſſore ejus, L. talentis eccleſiam S. Afræ à fundamentis deſtruxit, & repertum eſt corpus S. Eutropiæ in plumbeo ſarcofago II. Kl. Maj. corpus vero S. Afræ in lapideo ſarcofago miræ magnitudinis integrum, & quodam cæmento obductum repertum eſt IIII. Nonas ejuſdem menſis.	FRIDEBOLDUS. HEINRICUS. TIETO. AVELHALMUS. DIEMAR. SIGEHARDUS. HARTMANNUS. BERENGERUS. AVALBERO. EGINO. UDALSCHALCUS. HEZILO.
SIGEFRIDUS.	ODALRICUS.
HERIMANNUS.	HEINRICUS.
WALTHERUS.	MANEGOLDUS.
KUNRADUS, iſte in extremis agens, monachum ſe fecit in cœnobio S. Afræ, & in Capitulo eſt ſepultus.	
HARTWIGVS.	

XXIII.

BREVE CHRONICON EPISCOPORUM RATISBONENSIUM EX CHRONICA CONRADI DE MONTE PUELLARUM CONFECTUM.

Paulinus, Ratisbonenſis Epiſcopus primus.

Ex Chronica Magiſtri Conradi de Monte puellarum, Canonici Ratisponenſis Eccleſiæ.

HUc usque, ſcilicet ad tempora Gelaſii Papæ, non lego aliquem Epiſcopum præfectum fuiſſe Ratisponenſi civitati, excepto primo ſcilicet Paulino, qui ſub Gelaſio Papa à Sancto Severino præmonitus, Ratisponenſi Eccleſiæ Præſul eſt præfectus, ſed in quo loco civitatis ejusdem tunc Eccleſia cathedralis fundari cœperit, non invenio ſcripturis inſertum. Ex veteribus autem ædificiis probabiliter elici poteſt, quod à principio in eo loco infra muros civitatis verſus Danubium, ubi poſtea continuabitur, citra littus ejusdem fluvii meridionale, videlicet ſtructura puſilla fuerit incepta capellæ ad inſtar, quæ creſcente fide Catholica, per fideles acceperat incrementum. Sunt autem hujusmodi ſtructuræ ſæpius igne deſtructæ, & iterum reformatæ quo usque nunc, quoniam Anno Domini MCLII. Eccleſia Cathedralis Sancti Petri, Sanctæ Mariæ veteris capellæ, Sancti Johannis inferioris Monaſterii, & tota civitas igne perierunt in die Sancti Tiburtii & Valeriani. Sic poſtea videlicet Anno Domini MCCLXXIII. iterum Eccleſia Cathedralis voragine ignis fuit contrita, & campanæ omnes liquefactæ. Nunc autem Divina favente prudentia, in citeriore loco verſus Auſtrum ſolenniſſima ejusdem Eccleſiæ Cathedralis inchoata eſt ſtructura, pro magna parte conſummata, quotidianum fidelium eleemoſynis & auxiliis ſuſcipiens incrementum, quam Deus per ſuam miſericordiam perficiat, & ſtatum ipſius emendet ex multitudine ſuæ ineffabilis pietatis. Fuit autem olim hæc Eccleſia conſecrata in honore Sancti Remigii Epiſcopi & Confeſſoris Eccleſiæ Remenſis, ubi prædictus & Beatiſſimus Confeſſor, quondam Archiepiſcopus, miraculis fulgebat, ſed poſtea eodem mutato prænomine, in honore Sanctæ Trinitatis ac Beatæ Virginis Mariæ, & Beati Petri, Principis Apoſtolorum, eadem Eccleſia fuerat conſecrata. Redeamus ergo, unde ſermo de Paulino Epiſcopo, qui, quando deceſſerit, quis ei immediate ſucceſſerit, vel ſi aliquis eidem ſubrogatus fuerit, incertum eſt. Habuit quidem Ratispona poſtmodum Epiſcopos, ſed poſterorum memoriæ non ſunt commendati, quoniam aut hæretici, aut adventitii fuerunt, ſicut referunt quidam. Hæc omnia M. Conradus.

II. *Ratharius.*

Anno Domini DCCIIII. Ratharius ex advena Ratisponenſis Sedis Epiſcopus & Præfectus.

III. *Gaubaldus I. ſedit annis XXII.*

A Bonifacio præcepto Gregorii ſecundi Gaubaldus Ratisponenſis Epiſcopus ordinatur primus Latinus. Nam antea non erant Latini Paſtores. Sed hoc quidam ſcribunt factum fuiſſe ſub Zacharia Papa: Ab illo Gaubaldo notabiles & approbati Epiſcopi numerantur. Sub illo etiam Epiſcopo Bavaria nuper fuit ab hæreticis mundata, & in parochias diviſa.

IV. *Synbertus II. ſedit annis XXXIIII.*

Anno Domini DCCLII. Synbertus Ratisbonenſis Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic anno regiminis ſui XXXII. vel XXXIII. Monaſterium Sancti Emmerani Ratisponæ magnifice fundavit, juſſu & ſumtu Karoli Magni, eo tempore, quo Karolus Magnus adhuc fuit Patricius Romanorum, id eſt, pater & tutor pupillorum & viduarum.

V. *Adelbinus III. ſedit annis XIV.*

Anno Domini DCCLXXVIII. Adelbinus Ratisponæ Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic juxta Decreta Canonum & cum autoritate Leonis Papæ, in præſentia piiſſimi Imperatoris Karoli, recta ratione in Synodali Concilio, cum judicio Epiſcoporum, Clericorum, nec non nobilium laicorum, de loco, in quo nunc ſe Monaſterium Sancti Emmerani (continet) Cathedram Pontificalem immutavit, & Canonica autoritate in civitatem in Eccleſiam Sancti Stephani Protomartyris ſtatuit, & ſuæ ſucceſſorumque ſuorum proprietati ac poteſtati deinceps in futurum abalienavit.

VI. *Bituricus IIII. ſedit annis XXVI.*

Anno Domini DCCCIIII. Baturicus Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Item à Baturico, Epiſcopo Ratisponenſi Hemma Regina, mater Karoli Imperatoris, Monaſterium Sanctæ Mariæ in civitate Ratisponenſi, quod Obermunſter dicitur, ſolenni & legitimo concambio recepit pro Monaſterio in Manſee, quod Regina eadem Eccleſiæ Ratisponenſi dedit in recompenſationem. Utrum autem Karolus iſte, cujus hic fit mentio, fuerit Secundus, vel Tertius hujus nominis Imperator, certum habere non potui.

VII. *Er-*

VII. *Erthanfridus V. ſedit annis VIIII.*

Anno Domini DCCCXL. Erthanfridus Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus.

VIII. *Embicho VI. ſedit annis XXX.*

Anno Domini DCCCL. Embicho Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Iisdem temporibus Rathardus Presbyter apud Dienſſenſſe, quod per ſonitum aquæ ibidem decurrentis nomen accepit, Monaſterium Sancti Gregorii Martyris ibidem conſtruxit, ibique Canonicos Regulares Ordinis Beati Auguſtini coadunavit. Hoc poſtea per Arnulphum, Ducem & Comitem Palatinum, perditionis filium, penitus eſt deſtructum, & ab inhabitatione hominum per multa temporum curricula manſit deſolatum, donec per alios Chriſti fideles extitit reſtauratum.

IX. *Aſpertus VII. ſedit annis IIII.*

Anno Domini DCCCLXXX. Aſpertus Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus.

X. *Tuto VIII. ſedit annis XXXV.*

Anno Domini DCCCLXXXV. Tuto, Monachus & cuſtos Eccleſiæ Sancti Emmerani, Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus.

XI. *Iſengrinus ſedit annis XI.*

Anno Domini DCCCCXXI. Iſengrinus Ratisponenſi Sedi præficitur.

XII. *Conradus ſedit menſibus VI.*

Sciendum, quod poſt Iſengrinum quidam Ratisponenſi Eccleſiæ dicunt Conradum præſediſſe.

XIII. *Guntharus ſedit menſibus VI.*

XIV. *Michael ſedit annis XXVII.*

Gunthara anno Domini DCCCCXXXIIII. ſucceſſit Michael, qui ſedit annis viginti ſeptem. His temporibus Eberhardus, Comes præpotentiſſimus, genere ſpectabilis, fraterque ejus Adelpero in caſtro Eberſperg Monaſterium Ordinis Beati Auguſtini Canonicorum Regularium fundaverunt, poſtea tamen Udalricus, filius dicti Adelperonis, Ordinem Canonicorum ibidem in nigros Monachos commutavit. Dicitur autem Eberſperg ab apro, qui locum eundem, antequam ibidem eſſet caſtrum, cum venaretur, à Sighardo Comite, qui fuit avus prædictorum Comitum, ſcilicet Eberhardi & Adelperonis, deſignavit, de quo longa eſſet hiſtoria, quam cauſa brevitatis omitto. Item prædictus Eberhardus etiam Monaſterium ſuper Ilmam fluvium dictum Genſenfeld Ordinis Beati Benedicti de bona voluntate ſuæ conjugis Alheidis ad laudem & gloriam nominis Dei inchoavit, & laudabiliter Domino concedente conſummavit.

XV. *S. Wolfgangus ſedit annis XXII.*

Anno Domini DCCCCLXXII, quo Otto I. obiit, S. Wolfgangus Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic nomen ſuum, ſicut in Legenda ſua legitur, per ſemet ipſum interpretatus eſt. Nam in quodam armario, quod ipſe conſtrui præcepit, inter reliqua, ſicut erat peritiſſimus poëmatis compoſitor, ita ſcripſit:

Struxerat ædiculam Mandrita Lupambulus iſtam.

Hic Ratiſponæ fundavit Monaſterium S. Pauli, inſtituens ibi Sanctimoniales Ordinis S. Benedicti. Hic S. Wolfgangus altare primæ fundationis Monaſterii in Malherſtorff, quod Henricus & Erneſtus ejus filius Comites de Kirichperg fundaverunt, procurante Purchardo, primo ejusdem loci Abbate, in honore S. Johannis Baptiſtæ dedicavit. Hic etiam montem prope Weltumburg incaſtellavit, & Eccleſiam S. Mariæ Virginis ibidem dedicavit. Hic in Bohemia provincia, quæ tunc ſub Ratisponenſis Eccleſiæ parochia extitit, & noviter Chriſtiana fide imbuta ſacrilega idola abjecerat, rogatu Ottonis Cæſaris, Epiſcopatum ibidem per modum concambii fieri conceſſit, ſuper quo & ipſe privilegium compoſuit. Dum autem Primates ſui ſibi conſulerent, ne ipſe in hæc conſentiret, dixit: Pretioſam margaritam ſub prædictæ provinciæ terra latentem conſpicimus, quam niſi venditarum comparatione rerum non adquirimus.

XVI. *Gebehardus, ſedit annis XXVI.*

Gebehardus Primus hujus nominis Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic in territorio urbis Ratisponenſis nomine communi Pruel vocitatum, Monachicæ vitæ aptum, Dei ſervitio conſtruendum & aſcribendum elegit. Quem videlicet locum, prout ejus erat facultas, conſtruens, conſtruendoque uſque ad finem producens, temporibus Henrici II. Piiſſimi ac Magni, & adeo coronati Regis ſucceſſoris ac conſanguinei divæ memoriæ Ottonis Imperatoris Auguſti, in honore S. Spiritus Parracleti, & Sanctorum Bartholomæi, Viti, Georii, & aliorum multorum, quorum nomina in ipſa Eccleſia ſunt ſcripta, dedicavit. Et quia idem locus Monachis S. Emmerani famulando ſubjacebat, ne aliqua exigente penuria, murmur & reclamatio in poſteris temporibus haberetur, quædam bona S. Emerani Monachis firmiter concambiendo conceſſit. Hic privilegium, quo dictum Monaſterium Pruel privilegiavit, unde etiam prædicta ſunt excerpta, cum clauſula ſubſcripta concluſit. Proinde, quisquis es meus futurus ſucceſſor, te precor, te eſſlagito, te poſco, te peto, te admoneo, te obteſtor per Spiritum Paracletum, quem in Baptiſmo accepiſti, in cujus videlicet honore hæc domus ſpecialiter eſt conſecrata, ne regularem vitam inibi patiaris deſtrui, nec in aliquo minui, ſed certus de æterna remuneratione, facias augeri, & ſemper in melius profici. Eadem clauſula duo ſucceſſores ejus æquivoci nominis, ſcilicet Gebhardus II. & Gebhardus III. privilegia, quibus dictum Monaſterium privilegiaverunt, concluſerunt.

XVII. *Gebehardus II. ſedit annis XIII.*

Anno Domini MXXII. Gebhardo I. Ratisponenſis Eccleſiæ Epiſcopo, ſucceſſit in Epiſcopatu Gebhardus II. Auguſtienſis Canonicus.

XVIII. *Gebehardus III.*

Anno Domini MXXXVI. Gebehardus III. hujus nominis Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic Gebehardus fuit patruus Henrici Imperatoris II. Dum autem Ungari Anno

XI. Regni ſui iterum rebellarent, ipſe Gebhardus vice ipſius Imperatoris eis obviam veniens, ipſos in fugam converſos, non minima cæde afflixit. Inſuper urbem Heinburg, in Marchia poſitam, ædificiis reſtauravit, & militari cuſtodia muniri fecit, ipſeque cum ſumma pace regreſſus eſt. Poſtea tamen anno VII. ipſe Gebehardus hoſtis occulte peſſimus Henrici Imperatoris deprehenſus & convictus, cuſtodiæ mancipatur, ſed miſericorditer tractatus, exilio remittitur, & ſedi priſtinæ reſtituitur.

XIX. *Otto ſedit annis XI.*

Anno Domini MLXII. Otto Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Septem Fratres de natione Scotorum, quorum nomina ſunt hæc: Frater Marianus, Frater Muchertachus, Frater Clemens, Frater Gervaſius, Frater Iſaac, Frater Donatus, venerunt Ratisponam, & ſicut legitur in Chronicis, quendam mortuum nomine Zaudolfum, nuper in patibulo ejuſdem civitatis ſuſpenſum, precibus ſuis reſuſcitaverunt, ac tempore Ottonis tunc Ratisponenſis, locum, ubi nunc eſt Prioratus S. Petri, extra muros civitatis inhabitare cœperunt. Quomodo autem hiſtoriæ conveniant, quod legitur, Marianus cum ſociis, & Otto Ratisponenſis Epiſcopus fuiſſe tempore Karoli Magni, Chronicorum ſcriptores videant. De hoc tamen quoddam privilegium in quodam regiſtro reperi, cujus tenorem huic operi inſerui, quod lege ſi placet:

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Henricus, divina favente clementia, tertius Romanorum Imperator Auguſtus, omnibus Chriſti fidelibus, tam futuris, quam præſentibus notificamus, ac manenti memoriæ committimus, qualiter tempore Ottonis Ratisponenſis civitatis Epiſcopi, quidam Scotigenæ pro cruciando corpore ſalvandaque anima, patria ſua exularunt, ac diu orationum loca viſitantes, Ratisponam tandem venerant. Qui dum licentia prædicti Epiſcopi aſſenſuque Dominæ Abbatiſſæ villæ, quæ tunc apud S. Mariam in Monaſterio ſuperiori præerat, Eccleſiam in Wihen S. Petri dictam ad idem ſuperius Monaſterium attitulatam, miniſterio orationis providendam ſuſciperent, mox officinas clauſtri adjutorio bonorum ædificant, Monachicamque vitam inibi celebrant, & ab eleemoſynis tantum victitant. Tandem pro Dei miſericordia conceſſum eſt eis aliquantulum juſtitiæ & utilitatis, ad eandem Eccleſiam pertinentis. Deinde ad me, Henricum Dei gratia Romanorum Imperatorem Tertium veniunt, & mundibiurbium defenſionis meæ expetunt. Ego vero petitionibus eorum adquieſcens, in mundium defenſionis eos ſuſcepi, & talem libertatem a prædicto Epiſcopo Ottone, & Abbatiſſa Haſega, quæ tunc locum Sanctæ Mariæ in Monaſterio ſuperiori regebat, eis adquiſivi, ut nulla perſona major vel minor in eos, aut in bona eorum qualiacunque, dominationem habeant præter me & ſucceſſores meos Reges vel Imperatores, ſed ſecuri maneant abſque omni ejectione vel turbatione orantes pro ſe, & pro ſalute totius Eccleſiæ, locus tamen ſubjectus ſit ſuperiori Monaſterio, cui attitulatus eſt, ad defenſionem potius, quam ad deſtructionem &c. Datum Kalend. Februar. anno Dominicæ incarnationis MLXXXVIII. indictione XII, anno vero ordinationis Domini Henrici XXXI. Imperii vero anno V. Actum Ratisponæ in Dei nomine feliciter.

XX. *Gebehardus IIII. ſedit annis VII.*

Anno Domini MCIII. Gebehardus IIII. Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic anno ſeptimo electionis ſuæ in Pechlaren occiditur. Et quia non conſecratus defunctus eſt, alii non ponunt in Catalogo Pontificum Ratisponenſium.

XX. *Hartwicus I. ſedit annis XVI.*

Anno Domini MCX. Hartwicus Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic Monaſterium Pruelen, ab anteceſſoribus ſuis conſtructum, ſed poſtea annihilatum & lapſum, à Richardo autem ſeptimo ejuſdem loci Abbate, adjuvantibus Chriſti fidelibus reædificatum, & ut cernitur, venuſte reſtauratum dedicavit Pontificatus ſui anno primo. Anno Domini MCXX. conſecratum eſt Monaſterium S. Jacobi Ratisponæ à venerabili Hartwico, Epiſcopo Ratisponenſi.

XXI. *Chuno ſedit annis V.*

Anno Domini MCXXVI. Chuno, qui fuit Abbas in Sigwert, Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Item Monaſterium in Ebrach fundatur.

XXII. *Henricus ſedit annis XXIIII.*

Anno Domini MCXXXI. Henricus, Babenbergenſis Canonicus, Ratisponæ præficitur Epiſcopus. Hi omnes ſupradicti Ratisponenſes Epiſcopi ſepulti ſunt apud S. Emmeranum, exceptis duobus, ſcilicet Gebhardo IIII. & Hartwico. Jam dictus vero Henricus Ratisponenſis Epiſcopus, Anno Domini MCLV. apud S. Emmeranum Monachus factus obiit. Hic Henricus fuit filius Ottonis de Wolffharthuſen, Major domus, qui, inquam, Otto habuit duas filias Rickentzam, Lotharii Imperatoris uxorem, & Mariam, Imperatricem Græcorum. Item Halſprun fundatur.

XXIII. *Hartwicus II. ſedit annis IX.*

Anno Domini MCLV. Hartwicus, Saltzburgenſis Eccleſiæ Canonicus, Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus. Hic Monaſterium S. Magni, Ordinis Beati Auguſtini Canonicorum Regularium dedicavit, & auctoritate ordinaria privilegiavit.

XXIIII. *Eberhardus ſedit annis II.*

Anno Domini MLXVI. Eberhardus Svevus, Auguſtienſis Canonicus, Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus.

XXV. *Chuno ſedit annis XVIII.*

Anno Domini MCLXVII. Chuno II, Ratisponen-

ponenſis Canonicus, Ratisponenſi Eccleſiæ præficitur.

XXVI. *Conradus I. ſedit annis XVIII.*

Anno Domini MCLXXXV. Chuno, Ratisponenſis Epiſcopus obiit. Poſtea vacabat Epiſcopatus per annum. Legitur autem, quod anno Domini MCLXXXV. Godefredus, Cancellarius Friderici Imperatoris primi, electus fuerit in Ratisponenſem Epiſcopum, qui fere anno transacto huic electioni renunciavit, & ſic dicitur forte per annum. Poſtea anno Domini MCLXXXVI. eligitur Conradus de Laichling, Vice-Dominus cognominatus.

XXVII. *Conradus II. ſedit annis XXII.*

Anno Domini MCCIIII. Conradus, Friſingenſis Eccleſiæ Præpoſitus, Ratisponenſi Eccleſiæ, electione univerſorum, præficitur Epiſcopus. Hic vir juſtus, & per omnia religioſus & caſtus, vendito patrimonio ſuo ſeptem millibus librarum, cum eſſet ex antiqua & nobili proſapia, filius Henrici, Comitis de Frontenhuſen, hoſpitum pauperum in ponte Danubii fecit, poſſeſſionibus extulit Caſtrum Deyſpach, Werde, Kunigswart, & alteram Pewren Epiſcopatui adjecit, Eccleſiam S. Emmerani in multis defenſavit. Obiit anno Domini MCCXXVI. Hic Conradus Epiſcopus per amicabilem compoſitionem determinavit ſuper electione ac inſtitutione Prioris S. Petri extra muros Ratisponæ, inter Dominam Abbatiſſam & Conventum ſuperioris Monaſterii ex una parte, & ex altera inter Abbatem & Conventum S. Jacobi. Forma autem compoſitionis, quæ habetur in privilegio deſuper confecto, talis eſt:

Quando Prioratus S. Petri vacabit Priore, Abbatiſſa ſuperioris Monaſterii veniens ad Abbatem & Conventum S. Jacobi, & Deum præ oculis habens, petat aliquem Scotum de ipſo Conventu, vel de Fratribus S. Petri idoneum ſibi dari Priorem. Et ſi bonus & idoneus, quem poſtulaverit, dandus erit in Priorem Eccleſiæ prænominatæ. Si vero Abbas & Conventus S. Jacobi, vel major & ſanior pars ejuſdem, bona fide ac ſana conſtantia, ſecundum Deum & in ſalute animarum ſuarum, meliorem & utiliorem inter ſe poterunt Abbatiſſæ demonſtrare: hunc ſibi, ſi præſens eſt, demonſtratum, vel abſentem denominatum, à primo recedens Abbatiſſa poſtulet, recepturum, primo de manibus ejuſdem temporalia tantum, quæ ex beneficio ſuperioris Monaſterii ad Prioratum S. Petri noſcuntur proveniſſe. Quibus receptis, Abbas ipſum ſolenniter inveſtiat ſpiritualibus & cura Prioratus, ut ex his ad ipſum Abbatem principaliter ſalvo jure noſtro reſpectus habeatur. Item hiſtoriam quondam ab Abbatiſſis ſuperioris & inferioris Monaſterii actam vide in privilegio, quod ſequitur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Fridericus II, Dei gratia Romanorum Rex & ſemper Auguſtus. Cum ad ſummam inſtantiam precum dilecti Principis noſtri Conradi, Ratisponenſis Epiſcopi, cum ipſo Epiſcopo nomine Eccleſiæ ſuæ quoddam concambium feciſſemus de duobus Principatibus, ſcilicet de inferiori & ſuperiori Monaſteriis in civitate Ratiſpona conſtitutis, pro quibuſdam aliis prædibus & poſſeſſionibus ad prænominatum Epiſcopum & Epiſcopatum ſuum pertinentibus, accedens ad præſentiam Regiæ excellentiæ in curia ſolenni Herbipoli Domina Tuta, inferioris Monaſterii Abbatiſſa perſonaliter, nec non Domina Gerdrudis, ſuperioris monaſterii Abbatiſſa per ſuum Procuratorem, cum aliqua honeſta utriusque Capituli parte coram Principibus & Baronibus, atque tota curia noſtra gravi querimonia propoſuit, ſe & Eccleſias ſuas indebite a nobis fuiſſe gravatas, & ſuper hoc adjutorium & ſententiam Principum poſtularunt, proponentes, firmiter nullum Principatum poſſe vel debere commutari, vel alienari ab Imperio, vel ad alium Principem transferri ſine voluntate præſidentis Principis illius Principatus, & de plano conſenſu ejuſdem miniſterialium. Super quo facta a nobis inquiſitione, per ſententiam Principum, & ſubſecutionem tam Nobilium quam Baronum atque Miniſterialium & omnium, qui aderant, judicatum eſt, nullum Principatum poſſe vel debere numero concambii vel cujuſcunque alienationis ad aliam perſonam transferri ab Imperio, niſi de mera voluntate & aſſenſu Principis præſidentis & Miniſterialium ejuſdem Principatus. Nos igitur juſtitiæ protectores, nullo conamine juri reniti volentes, ſententiam ipſam duximus approbandam. Et quod contra memoratas Eccleſias & earum Principes, pro Epiſcopo & Eccleſia Ratisponenſi minus debite feceramus, omnino retractamus incontinenti, præſente Epiſcopo præfato. Et ne de cætero ſimilia contingant, decernimus, & perpetua firmitudine obſervandum judicamus, quod non liceat ulli ſucceſſorum noſtrorum, Romano Regi ſeu Imperatori, Principatum aliquem, ut ſuperius ſententiatum eſt, ab Imperio aliquo modo alienare, ſed omnes Imperii Principatus in ſuo jure & honore illæſos obſervare. Ut itaque dilecta fidelis noſtra Gerdrudis, & ſucceſſores ejus Abbatiſſæ, nec non regalis Eccleſia ſuperioris Monaſterii hac ſententia gaudeant in antea, & glorietur in perpetuum, hoc ſcripto indulſimus ſigillo Majeſtatis noſtræ roboratum. Acta ſunt hæc &c. anno Domini MCCXVI. &c.

Anno Domini MCCX. Caſtrum Abach Dux ædificavit Ludwicus.

XIIX. *Syfridus ſedit annis XVIII.*

Mortuo Conrado II, Epiſcopo Ratisponenſi, ſedes vacabat per annum. Nam diſſenſio gravis orta fuit inter chorum & Miniſteriales. Minor pars chori Gotfridum Præpoſitum elegit, cui favebant Miniſteriales laici, aſſerentes, electionem Epiſcopalem vel Pontificialem in ſuo, plusquam Cleri debere conſiſtere arbitrio. Contraria vero pars chori cum Abbate Sancti Emmerani Perchtoldo, viro per omnia vene-

venerando Romam venit, & rebus ſuis apud Honorium Papam bene determinatis, cum idem Papa in feſto S. Gerdrudis obiiſſet, apud ſucceſſorem ſuum, Gregorium IX, Syfridum Canonicum & Cantorem Maguntinum, qui tunc Romæ etiam aderat, virum literatum & caſtrum elegit, & in Epiſcopum ab ipſo Apoſtolico conſecratum, ſecum Ratiſponam adduxit anno Domini MCCXXVIII. Ne autem quid tale de cætero a laicis præſumatur, omnis adverſa pars chori, ſcilicet Gotfridus electus, Magiſter Hugo, & cæteri omnes ab eccleſiaſticis beneficiis & chori conſortio, ſub pœna excommunicationis ſunt ſequeſtrati, impoſito ſibi totius juris ſilentio, quousque ſub periculo ſuarum rerum & perſonarum, Romam adeuntes, tertio vix anno reſtitutionem ſub graviſſima pœna meruerunt. Hic Syfridus de bona voluntate Conradi Decani, ac univerſitate Capituli Ratiſponenſis, Eccleſiam S. Blaſii, quæ ad eos pleno jure ſpectabat, contulit Fratribus Ordinis Prædicatorum, anno Domini MCCXXIX, & factum eſt ibi poſtea ſolenne Monaſterium, auxiliantibus ad hoc præcipue, ut dicitur, Nobilibus dictis Druckſas de Eckenmül. Item in loco, ubi modo conſtructum eſt Monaſterium Fratrum Minorum Ratiſponæ, quondam fuit capella Sancti Salvatoris, quam Epiſcopus Ratiſponenſis Fratribus Minoribus ad habitandum contulit. Comes vero de Pogen locum ipſum per adjacentem aream, quam hæreditario jure poſſidebat, ampliavit. Hic Syfridus, Imperialis Aulæ Cancellarius, de conſilio Canonicorum Fratrumque Prædicatorum & Fratrum Minorum ordinavit ſtatuta Presbyteris, & Fratribus laicis, atque Sororibus, quæ ad ſervitium pauperum idoneæ ſunt, in domo Hoſpitalis Ratiſponenſis juxta pontem ſiti. Hic aliqua privilegia utilia Eccleſiæ Ratiſponenſi a Friderico II. impetravit. Hic ſepultus eſt in Eccleſia Cathedrali Ratiſponæ, hoc habens epitaphium:

Secretis gratum regalibus, hic cathedratum
Syfridum ſtravit mons, & cinis incineravit.

Anno Domini MCCXXXI. Ludowicus, Dux Bavariæ, apud Kelheim, a quodam ignoto, præſente ſua familia, occiditur. MCCXXXVII. Henricus de Orterberg Comes, dum eſſet in Caſtro Murach, dedit Sororibus S. Sixti in ſuburbio Ratiſponenſem Eccleſiam in Swartzhoffen ea conditione, ut locus ille, in quo adhuc monſtratur Capella S. Sixti, de fructibus & reditibus Eccleſiæ præfatæ debeat conſtrui. Hic eſt locus ille, in quo eſt modo Monaſterium, quod dicitur ad S. Crucem, ubi nunc eſt ſolennis conventus religioſarum Dominarum Ordinis Prædicatorum.

XXIX. *Albertus ſedit annis XIII.*

Anno Domini MCCXLVII. Albertus, Canonicus Halberſtatenſis de Putengau, Ratiſponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus, qui rexit annis XIII. & depoſitus eſt, factusque eſt Monachus in Syttinberch. MCCL. cives Ratiſponenſes meliores captivantur ab Epiſcopo, & ducuntur in Stauff. Eodem anno incœpit ordo Fratrum S. Auguſtini in Eremo. MCCLV. Quidam Presbyter in civitate Ratiſponenſi, portans Corpus Chriſti infirmis, cecidit in profundum luti in eo loco, qui dicebatur Judenpurck, diſperſis particulis ſalutaris hoſtiæ, ubi ſtatim facta Capella in honore Corporis Chriſti, largitione fidelium. Poſtea Monaſterium Auguſtinenſium Fratrum ibidem fundatur, Conrad Hiltprandt & Ulrico von der Prunlait, civibus Ratiſponenſibus, magiſtris ſtructuræ exiſtentibus.

XXX. *Albertus II. Magnus ſedit anno I.*

Anno Domini MCCLX. Albertus II. dictus Albertus Magnus, Lector Colonienſis Ordinis Prædicatorum, vir utique magnarum ſcientiarum, ſicut ſcripta ſua inſtruunt, Ratiſponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus, & ſedit tantum anno uno, & reſignavit Epiſcopatum propter gentis proterviam & populi vanitatem. Hunc populus Ligatum calceum cognominabat, eo quod ferret ligatos calceos, ſicut mos eſt Prædicatorum Fratrum.

XXXI. *Leo ſedit annis XV.*

Anno Domini MCCLXII. Leo, Ratiſponenſis Decanus, Ratiſponenſi Eccleſiæ præficitur Epiſcopus.

(Omiſſus eſt Henricus II.)

XXXIII. *Conradus III. ſedit annis XVII.*

Anno Domini MCCXCVI.

XXIV. ANO-

XXIV.

ANONYMI AUTHORIS CHRONICON EPISCOPORUM RATISBONENSIUM.

anno 1377. confectum.

PAulinus legitur in Cronicis primus Epiſcopus Ratiſponenſis qui præſederat eidem Eccleſiæ An. Dom. CCCCLXXXIV. temporibus Simplicii Papæ, Imperante Zenone Auguſto, qui Paulinus quem ſucceſſorem habuerit vel quando deceſſerit, aut ſi aliquis ei ſubrogatus fuerit, incertum eſt nobis: habuit quidem Ratiſpona poſtea Epiſcopos, verum Poſterorum ſuorum memoriæ non ſunt commendati, quia fuerunt aut Hæretici aut adventitii, utpote Racharius qui anno Dom. DCCXXX. ex advena, prædictæ ſedi præfectus fuerat temporibus Joannis Papæ VI. Tiberio III. Imperante. Tertius autem Epiſcoporum Ratiſponenſium. Catalogus numeratus a Sanbaldo, quem S. Bonifacius olim Moguntinus Archiepiſcopus ſedi præfecerat, ex præcepto Gregorii II. Papæ Bavaria ab Hæreticis purgata & in Parochias diviſa.

Sanbaldus noſter præſidere cœpit An. Dom. DCCXXX. alias XXXV. ſedit annis XXII alias XXIV. & obiit anno Dom. DCCLII. alias LIV.

Synpertus electus eſt anno Dom. DCCLII. temporibus Papæ Stephani II. Conſtantino V. imperante ſedit annis XXXVI. alias XXXIV. ſed alii ſcribunt, quod prædictus Synpertus ſub Zacharia Papa anno Dom. DCCLII. fuerit præfectus, quod non eſt verum, quia Zacharias præſedit ſedi Romanæ An. DCCXLII. Vel dic, ſub Zacharia electus eſt, & continuavit ſedem ſub Stephano II. Illius temporibus monaſterium S. Emmerammi Ratiſponæ fuit incœptum.

Adelwinus cœpit præſidere anno Dom. DCCLXXXVIII. temporibus Adriani Papæ I. Conſtantino VI. Imperante; ſedit annis XXVI. alias XXIV.

Arnricus cœpit præſidere Anno Dom. DCCCXIV. Ludovico Pio Regnante, ſedit annis XXVIII. alias XXX.

Marchanfridus An. Dom. DCCCXLII. temporibus Papæ Gregorii IV. Regnante Lothario I. ſedit annis a tempore ſuæ Coronationis X. alias IX.

Embricus anno Dom. DCCCLII. temporibus Leonis Papæ IV. Carolo II. Imp. vel ut verius puto, Ludovico II. Regnante. ſedit XXXIV. alias XXX.

Aſpertus cœpit præſidere anno Dom. DCCCLXXXVI. temporibus Papæ Stephani VI. Arnolfo Imperante vel ſaltem Regnante. ſedit. IV.

S. Tuto anno Dom. DCCCXC. temporibus Formoſi Papæ & Arnolfi Principis prædicti. Sedit annis XXXVI. alias XXXV. Hic prius fuerat monachus monaſterii S. Emmerammi.

Aſimgrimus cœpit præſidere anno Dom. DCCCCXXVI. temporibus Papæ Joannis XI. Regnante Henrico I. Rom. Rege ſedit annis XI. Poſt illum aliqui habent Conradum, quem dicunt præſediſſe menſes VI.

Guntharius anno Dom. DCCCCXXXVII. temporibus Papæ Stephani VIII. Ottone I. Imperante ſedit XXX. ſeptimanis tantum.

Michael anno Dom. DCCCCXXXVIII. temporibus Principum prædictorum ſedit annis XXX alias XXVII.

S. Wolfgangus anno Dom. DCCCCLXVIII. temporibus Papæ Bonifacii VII. Ottone I. adhuc Imperante, ſicut referunt Cronicæ veteres, ſed Legenda ſua dicit, quod Regnante Ottone II. Primum credo verius ſecundum Chronographos veteres, quoniam Otto II. nondum regnavit, cum cœpit regnare An. DCCCCLXXVIII. ſecundum Chronicon Martini, vel LXXIV. ſecundum Cronicon Sigeberti, unde B. Wolfgangus prius ad X. vel XIV. annos cœpit præſidere; ſedit annis XXII. Igitur ſub Ottone I. incœpit & continuavit etiam ſub Ottone II.

Gebhardus I. cœpit præſidere anno Dom. DCCCCXC. temporibus Papæ Joannis ſedecimi. Ottone III. Imperante ſedit annis XXX. alias XXVIII.

Gebhardus II. anno Dom. MXX. temporibus Papæ Joannis XX. Henrico I. inter Imperatores, ſecundo vero inter Reges Romanos Imperante, fundatore Eccleſiæ Bambergenſis & Veteris capellæ Ratiſponæ, ſedit annis XIV. alias XIII.

Gebhardus III. anno Dom. MXXXIV. temporibus Papæ Benedicti IX. Regnante Conrado II. ſedit annis XXVIII. alias XXVII.

Otto cœpit præſidere anno Dom. MLXII. temporibus Papæ Benedicti X. Henrico IV. inter Reges, ſed tertio inter Imperatores, Regnante.

Gebhardus IV. anno Dom. MXCVIII. temporibus Paſchalis II. Papæ Henrico IV. adhuc imperante ſedit annis quaſi VII. ab electione ſua, ſed non fuit conſecratus; hic anno VII. electionis ſuæ in Pechlaren occiditur, & quia non conſe-

conſecratus defunctus eſt, alii non ponunt eum in Cathalogo Epiſcoporum.

Hartwicus I. Cœpit præſidere anno Dom. MCVI. temporibus Henrici V. inter Reges Rom. ſed IV. numerando Imperatores, præſidente adhuc ſedi Rom. Paſchale II. ſedit annis XX. alias V. quod eſt falſum.

Chuno I. Abbas in Sigeberg anno MCXXVI. alias XI. quod eſt falſum, præſedit temporibus Papæ Innocentii II. Lothario III. Imperante ſedit annis IV.

Henricus Bambergenſis Eccleſ. Diacon. An. Dom. MCXXX. temporibus Principum prædictorum ſedit An. XXV. alias XXIII. Hi omnes dicuntur ſepulti ad S. Emmeramnum exceptis duobus Gebhardo IV. & Hartwico. Iſte Henricus in extremis factus eſt Monachus ad S. Emmerammum.

Hartwicus II. Salzburgenſis Eccleſiæ Canonicus cœpit præſidere anno Dom. MCLV. temporibus Papæ Alexandri III. Friderico I. Imperante. Sedit annis IX. & ceſſavit ſedes uno anno.

Everardus Suevus, Auguſtenſis Canonicus, anno Dom. MCLXV. temporibus principum prædictorum, ſedit annis II.

Chuno II. Eccleſiæ Ratisponenſis Canonicus anno Dom. MCLXVII. temporibus Papæ Lucii III. Friderico I. adhuc Regnante. Sedit annis XVIII. poſtea ceſſavit Epiſcopatus per annum.

Gotfridus Cancellarius Friderici I. eligitur anno Dom. MCLXXXV. qui fere anno peracto hujusmodi electioni renuntiavit, & ſic dicitur vacaſſe per annum.

Conradus de Krichingen Vice-Dominus cognominatus, Ratiſponenſis Canonicus, Eligitur anno Dom. MCLXXXVI. temporibus Papæ Innocentii III. Friderico I. adhuc Imperante. Sedit annis XVIII.

Conradus II. Friſingenſis Eccleſiæ ſummus præpoſitus electus fuit anno Dom. MCCIV. temporibus Honorii III. Henrico IV. Imperante, ſedit annis XXII. & ceſſavit Epiſcopatus per annum.

Siffridus Canonicus & Cantor Eccleſiæ Moguntinenſis anno Domini MCCXXII. temporibus Papæ Gregorii IX. Imperante Friderico II. hic aliqua privilegia utilia Eccleſiæ Ratisponenſi a prædicto Friderico impetravit. Sedit annis XXIII. & ſepultus eſt retro ſummum altare in Eccleſia Cathedrali Ratiſponenſi. Ejus Epitaphium habet hos verſus:

Sacratum gratum Regalibus hic Kathedratum,
Seyfridum ſtravit mors, & Cinis incineravit.

Albertus Canonicus Halberſtadienſis dictus de Peytingen eligitur anno Dom. MCCL. temporibus Urbani IV. Papæ, Friderico II. adhuc Imperante. Sedit annis XIII. & depoſitus eſt.

Albertus II. lector Colonienſis, quem puto fuiſſe Albertum Magnum ordinis prædicatorum, virum utique magnarum ſcientiarum, ſicut ſcripta ſua inſtruunt; cœpit præſidere anno Domini MCCLXIV. tantum ſedit per annum & reſignavit Epiſcopatum propter Gentis proterviam & propter vanitatem, hunc populus Ligatum calceum cognominabat, eo quod ferret ligatos calceos, ſicut mos fratrum prædicatorum.

Leo Decanus Ratiſponenſis anno Dom. MCCLXV. temporibus Martini Papæ IV. vacante Imperio; ſedit annis IX.

Henricus II. Archidiaconus Ratiſponenſis, natione comes Roteneck, cœpit præſidere An. Dom. MCCLXXVII. temporibus Innocentii V. Papæ, Regnante Rudolfo Rege Romanorum. Sedit annis XVI. Hic ſepultus eſt retro ſummum Altare in Eccleſia Cathedrali Ratiſponenſi, cujus Epitaphium continet hos verſus:

Hanc Cathedram rexit Henricus, quem Petra texit
De Roteneck ortus, Cœli pateat ſibi portus.

Iſte multa bona fecit Eccleſiæ Ratiſponenſi & Capitulo ipſius.

Conradus III. de Lympurg cœpit præſidere anno Dom. MCCXCIII. temporibus Papæ Cœleſtini V. Rudolfo Rege Rom. Regnante. Sedit annis XVII. ſepultus eſt in Eccleſia Cathedrali coram altari S. Andreæ Apoſtoli. In ejus epitaphio habentur hi verſus:

Hæc ſervat foſſa Conradi Præſulis oſſa,
De Lympurg natus, ſit tibi Chriſte datus.

Iſte Caſtrum Lympurg debit Eccleſiæ Ratiſponenſi.

Nicolaus Cancellarius Regis Bohemiæ cœpit præſidere anno Dom. MCCCXIII. temporibus Joannis Papæ XX. Ludovico quarto tunc Rege Rom. Regnante; Sedit annis quaſi XXVIII. Hic multum utilis Eccleſiæ Ratiſponenſi.

Fridericus præpoſitus Eccleſiæ Ratiſponæ, Natione Burgravius de Nurimberga, cœpit præſidere anno Dom. MCCCXLI. temporibus Papæ Benedicti XII. Ludovico IV. adhuc Imperante, ſedit annis XXIV. & ceſſavit Epiſcopatus IV. annis. Hic Eccleſiam Ratiſponenſem multum deſtruxit & Capitulum flebiliter attenuavit.

Conradus IV. dictus Haimburg, confirmatus eſt in Epiſcopum Ratiſponenſem per Urbanum V. Papam anno Domini MCCCLXVIII. vel quaſi Regnante Carolo IV. Imp. & Bohem. Rege. Præſidet in anno nono. Bonitatem Regiminis ejus adhuc præſtolamur, fixa ſpe maxima in Domino. Sit Laus & Gloria Chriſto. Amen.

XXV.

Digitized by Google

XXV.
CHRONICA PRÆSVLVM SPIRENSIS CIVITATIS.

Tranſcripta per modum Cronicæ de origine primæva ſedis Epiſcopalis Eccleſiæ beatæ Virginis Mariæ vel Sancti Stephani Papæ & Martyris civitatis Nemetinæ, modo Spira appellatæ, ex veteribus codicibus recollecta.

PRo faciliori infra ſcriptorum intelligentia eſt attendendum diligenter, quod poſt bella plurima poſt provinciarum ac civitatum deſtructionem, poſt villarum & agrorum depopulationem, poſt denique permaximas hominum ſtrages peractas, Principes qui Majores domus Franciæ vocabantur, Burgundiam, Luthringiam, Thuringiam, Saxoniam, Bavariam, Sueviam & fere quaſi totam Almaniam obtinuerunt, Conſtituebantur Reges & appellati ſunt reges Francorum, qui antea Majores domus Franciæ vocabantur, ut claret in Carolo Martello; qui major domus Francorum dicebatur. Poſtquam Phriſones, Burgundiones, Weſtraviam, Lotringiam debellando ſubjugavit, tranſiens Renum usque ad Danubium fere totam Almaniam occupavit, conſtitutus eſt Rex, & appellatus Rex Franciæ circa annos Domini DCCXXVII. poſtquam regnavit Heldericus, quem Papa Zacharias, ad inſtantiam populi depoſuit tanquam regno inutilem & in locum ejus ſubſtituit Pipinum præfati Caroli Martelli filium & Patrem Caroli Magni. Qui quidem Pipinus antequam erat conſtitutus Rex Franciæ & reſedit in Weſtraviæ Keyſerlauttern, Curiam & palatium ibi tenendo. Hæc omnia in geſtis Francorum, Cronica Martiniana & cæteris Chronicis pleniſſime ſcripta reperiuntur.

Item attendendo quod urbs Spira antiquitus Nemetis dicebatur, & extra muros ejusdem civitatis erat adiacens pagus nomine Spira quem Rudigerus, Trigeſimus ejusdem urbis Epiſcopus qui & Hvioſamannus (Fort. Wiſemannus) cognominabatur, muris & foſſatis muniri conſtituit, ac in civitatem redegit quæ de poſt & usque ad præſens nomen Spira ſortita eſt.

Athanaſius I. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XL. Eo tempore in Civitate Wangionum, modo Vormatia appellata, erat ſedes Metropolitana, quam ex poſt Gregorius Papa tertius tranſtulit in Maguntiam, ubi nunc manet, eidem Sanctum Bonifacium præficiendo, ob crimen homicidii quod Geriorlo [Gervilio] tunc Archiepiſcopus Wangionum ſeu Vormatienſium propria manu patricidam ſuum interficiendo perpetravit.

Dragebodo II. eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VIII. Huic Dragebodono Epiſcopo Hildericus Francorum Rex hanc emunitatem dedit, ut de curtis & hominibus ſuæ Eccleſiæ nihil requiratur aut exigatur à quocunque, ſed ab omni eo quod fiſco cedit, emunes conſiſtant & reſideant.

Eraſmus III. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VIII.

Latro IIII. Eccleſiæ Nemetinæ epiſcopus reſedit in ea annis XI.

Crincipius V. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea XXV. alias X. Hujus Præſulis temporibus, Sigibertus Francorum Rex ob ſalutem animæ ſuæ & anteriorum regum quondam parentum ſuorum decimas omnium frugum tam de annona, quam de vino, melle, frumentis, porcis, quam de omni reliqua ſolutione ad fiſcum ſuum in pago Spirenſi ſpectantes præfatæ eccleſiæ Nemetinæ dono donavit ſeu dedit.

David VI. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XVIII. alias VIII.

Rigewinus VII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XVII.

Ato VIII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VIII.

Fraydo IX. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis IIII.

Carolus Magnus Francorum & Longobardorum Rex, Romanorum Imperator, anteceſſorum ſuorum Regum & Principum patris ſui Pipini veſtigiis inhærens ob compendium animæ ſuæ & pro regni ſtabilitate præfato Fraydoni præſuli indulſit ut villæ & homines ſuæ eccleſiæ ab omni onere fiſcali emunes conſiſtant ac reſideant. Iſte Karolus Magnus erat primus Imperator Alamanorum. Nam Stephanus Papa ſecundus anno VIICLVI. tranſtulit Imperium de Græcis in Germanos, in perſonam hujus Karoli Magni adhuc in juvenili ætate conſtituti, ut habetur C. venerabilem. de Elect. & el. poteſt.

Benedictus X. Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VIII.

Hertinus XI. Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XV.

Gebehardus XII. Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea anno uno.

Ludovicus Francorum Rex ad inſtantiam præfati Epiſcopi Gebehardi conſenſit literis, qui-

quibus confirmavit, ut Angelach per quondam Theoboldum, & cætera per Hildebertum fratrem præfati Epiſcopi Eccleſiæ Nemetinæ donata uſibus fratrum Domino in cœnobio Spirenſi famulantium perpetuo deſerviant.

Gottedemus XIII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis III.

Meinhardus XIIII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VI.

Bernhardus XV. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis VIII.

Amalricus XVI. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XV.

Otto primus Romanorum Rex præfato Præſuli Amalrico locum Merske cum omnibus ſuis appendiciis ad augmentum ſuæ eccleſiæ in proprium dedit perpetuo ab ipſo Nemetino Epiſcopo poſſidendum Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXL.

Reginbaldus XVII. Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XV.

Conradus Dux filius Comitis Wernher, pro remedio animæ & parentum ſuorum ad altare Beatæ genetricis Dei conſtructum in urbe, quæ Nemetis dicitur vel Spira vocatur, cuncta mancipia cum eorum procuratoribus, quæ in eadem civitate habebat, & monetam, quæ tota ſui ſuccubuit proprietati, item medietatem theolonii, item denarios ſalis, item denarios picis, item denarios vini cæteramque omnem temporis poteſtatem & juriſdictionem intra eandem civitatem & extra, quæ parentibus ſuis & ex regali ſibi traditione & donatione in proprietatem donatione ſuccubuit, præfato Reginbaldo Epiſcopo cæteriſque poſt eum illius pontificialis ſedis ſucceſſoribus ad æternum dominium cum hæreditario jure donavit anno IXCXLVI. regnante rege Ottone, anno primo.

Godefridus XVIII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in eo anno uno ſub anno Dominic. Incarnat. IXCLVI.

Otgerus XIX. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea tribus menſibus.

Otto primus Romanorum Imperator propter divinum amorem & venerationem beatæ Mariæ Virginis præfato Otgero Epiſcopo conceſſit emunitatem, ut nulli rei publicæ adminiſtratores, ſive Dux ſive Comes ſive Judex aut alia perſona cujuſcunque poteſtatis exiſtat, niſi ſolus epiſcopus vel advocatus poteſtatem habeat pro quocunque negotio vel re parva vel magna placitum tenere vel publicum judicium facere infra aut in circuitu extra civitatem Nemetem. Nullus etiam per regale bannum quicquam exigere aut aliquid de moneta, Theolonio vel ex nulla alia re in fiſcum regni transferre aut homines iſtius Eccleſiæ tam incolas quam ſervos juſte conſtringere ullo unquam tempore præſumat, ſed ſub emunitate tuitionum quieto ordine vivere ac reſidere permittat, Anno Domini IXCLXIIII.

Waldericus XX. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea menſibus duobus.

Otto ſecundus Imperator Romanorum bona in Steynfeldt, Minfeldt & Freckenfelt per quendam Cunonem Comitem Eccleſiæ Nemetinæ tradita ad inſtantiam Walderici Epiſcopi de novo donavit, tradidit ac Imperiali Majeſtate confirmavit, Anno Domini IXCLXXXII. item præfatus Otto Imperator emunitates per patrem ſuum Ottonem primum Otgero Epiſcopo conceſſas per Imperialem munificentiam reſtitui, renovari ac confirmari fecit.

Rubardus XXI. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea menſibus tribus, aliis annis VI. aliis annis XIII.

Otto Tertius Romanorum Rex quoddam præceptum emunitatis, quod avus ſuus Otto primus Eccleſiæ Nemetinæ præcedentibus Epiſcopis donavit atque conceſſit, Genitor quoque Otto ſecundus confirmavit, ipſe ſucceſſor ad interventum Rubardi Epiſcopi per regalem munificentiam renovari & reſcribi perrexit, Anno Domini IXCLXXXIX, item Heynricus II. cognominatus Claudus, hæc eadem quæ ſupra confirmavit Anno Chriſti MIII. it. præfatus Otto tertius huic Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus Heidelsheim cum ſuis appenditiis donavit A.C. IXCXCV.

Waltherus XXII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XX. & ultra, circa annos Domini MIII. ut habetur in decr. C. in nomine Patris LXXIII. diſtinctione.

Item Henricus ſecundus Romanorum Rex ad inſtantiam hujus præſulis donavit eccleſiæ Nemetinæ prædia ſua Bliswiler & Hoënſtad cum eorum appendiciis Anno MVI. Idem etiam Heynricus huic Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus dedit poteſtatem deſtruendi falſas monetas & novam condendi, pondere & puritate Spirenſium ſive Wormatienſium denariorum, Anno MIX. Iſte Heynricus de domo Ducum Bavariæ ortum traxit duxitque uxorem Kunegundis nomine, filiam Palatini Rheni, Virginalem tamen caſtitatem in conjugio tenuerunt. Anno regni ſui ſexto fundavit dotavitque eccleſiam Bambergenſem, in qua ſepulchrum ſuum claris miraculis celebre habebatur. Quare Eugenius Papa tertius circa annos Domini MCXLIIII eum canoniſavit.

Conradus ſecundus Rom. Rex dictus Salicus ſub anno Domini MXXIIII. per interventum præfati Waltheri Epiſcopi dedit Eccleſiæ Spirenſi Iholingem cum ſuis appendiciis. Quam quidem donationem Henricus Tertius Rom. Rex præfati Conradi filius, poſtea ſub annis Domini MXLVI. confirmavit. Præfatus Conradus ſecundus privilegia & præcepta per anteceſſores ſuos reges & Imperatores eccleſiæ Spirenſi donata renovavit & per Imperialem munificentiam ad inſtantiam Waltheri Epiſcopi confirmavit Anno MXXVII. Conradus ſecundus Imperator dictus Salicus primo Dux Franciæ, ſub annis Domini MXXII. regnavit annis XVII. habuit conjugem Giſela nomine, de antiquo glorioſo Karoli ſanguine originem ducens, ex qua unicum hæredem habuit Heynricum, quem in ſenio genuerunt, ut longe ante S. Bartho Archiepiſcopus Moguntinus eis prophe-

prophetaverat. Hic Baſilicam illam vetuſtam in urbe Nemeti vel Spira in honore ſancti Stephani Papæ & Martyris conſtructam funditus deſtruens in eodem loco aliam novam miræ magnitudinis, fortitudinis, & pulchritudinis, quæ noſtris temporibus cernitur, a fundo ædificare cœpit in honore Dei genitricis Mariæ, & ſancti Stephani Papæ & Martyris anno Domini MXXX. in profeſto Sanctæ Margarethæ Virginis erigendo cœnobium Lympurg primarium ibidem lapidem poſuit. Inde jejunus ad Spiram iens, primarios etiam lapides ad præfatam eccleſiam majorem & ad Sanctum Johannem Evangeliſtam, modo ad Sanctum Guidonem appellatam, erexit. Quas quidem ſtructuras etſi morte præventus conſumare non poterat, poſteris ſuis exemplum reliquit, quo & ipſi moniti per eum incæpta magnifice perfecerunt & dotaverunt. Statuit etiam præfatus Conradus II. ut de cætero Romanorum Imperatores vel Reges in citra montanis partibus morientes in eadem Eccleſia ſua in urbe Spira fundata per ipſum, & magnifice dotata ſepeliri debeant, quod & ipſe primus adimplevit. Nam ſanctam Pentecoſten in Inferiori Trajecto celebrans infirmatus XVII. anno regni ſui, Imperii vero XIIII. diem clauſit extremum, ſepultisque ibidem inteſtinis ſuis, reliquum corpus ſuum in eccleſiam Spirenſem deductum, humatus juxta conjugem ſuam Giſelam in choro Regum ſub marmore tertio, in quo tale ſcriptum habetur Epitaphium: Anno dominicæ incarnationis MXXXX. Conradus ſecundus Imperator II. nonas Julii obiit. Proavus jacet iſtic.

Regingerus XXIII. eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea hebdomadas VIII. circa annos Domini MXXII.

Reginbaldus XXIIII. eccleſiæ Nemeten. Epiſcopus reſedit in ea diebus XV. Hic coronam magnam in choro pendentem fieri fecit, ut claret ex metris in circumferentia ejusdem coronæ ſcriptis his ſcilicet:

Cernitur in medio Seraphin altiſſimus ordo,
Eximius merito qui præſidet altus Olympo.
Eſt Cherubin dictus clariſſimus ordo ſecundus,
Hinc Angelis ſimul conſiſtere laude tonantis,
Cætus & Angelicus reliquis ſanctis venerandus.
Collaudant dominum propria deitate reſpectum.
Formantur vere poſt almi quinque Prophetæ,
Spem magnam nobis qui prædixere ſalutem.
Virgo Dei genitrix ſpes mundi, gloria, nutrix,
Gemma pudicitiæ, regali nata radice,
Hinc atria chorum devotus cerne ſenatum
Hoſpitio dominum qui ſæpe recepit alendum.
Virgineo verbum portaſti corpore ſacrum,
Quæ regem regum generans ſub tempore legum.
Hinc duodenus apex ** diſcrimine judex
Secernit juſtos ab iniquis igne cremandis
Iſtud non magnum dignanter ſuſcipe donum
Quod Reginbaldus tibi Præſul reddo miſellus,
Munere ſed parvo videas me cordis in auro.
Oſſe dabit mentem ſimul & prælongat agentem,
Pro peccatorum miſeranda morte meorum,
Non tantum præſto, quantum ſim debitus exſto,
Si pater ac natus nunc deus ſpiritus almus,
Eſt quod velle meum tibi pius donare paratum.

Sigeboldus XXV. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XI. aliis menſes VI. ſepultus Spiræ in Eccleſia Sanctæ Trinitatis.

Henricus tertius Rom. Rex & ſecundus Rom. Imperator cognominatus pius aliis etiam dictus Niger, filius Conradi, Rottenfelſs cum ſuis appendiciis eccleſiæ Spirenſi in proprium tradidit Anno MXLI. & poſtea anno Domini MXLVI. eandem donationem iterato confirmavit. Eodem anno Badenn cum ſuis appendiciis & utilitatibus inde provenientibus eccleſiæ Spirenſi in proprium tradidit. Anno vero MXLVIII. Abbatiam Schwartzag eccleſiæ Spirenſi donavit ſub Sigebodone. Anno MLVI. præfatus Henricus Bruchſellen cum foreſto Lushart nominato & omnibus eorum appendiciis & utilitatibus eccleſiæ Spirenſi in proprium dedit, ut Epiſcopus pro tempore liberam habeat poteſtatem inde faciendi quicquid placuerit ad uſum tamen & utilitatem eccleſiæ Spirenſis. Item reliquias ſancti Guidonis Spiram attulit ad Eccleſiam Sancti Johannis Evangeliſtæ, quam pater ſuus Conradus ſecundus cum majori eccleſia fundavit. Quæ ex poſt propter reliquias iſtas usque ad præſens, nomen ſancti Guidonis ſortita eſt. Item crucem pretioſam in ſummo altari reconditam Eccleſiæ Spirenſi donavit, ut claret ex metris in circumferentia ejusdem crucis litera antiqua & groſſa conſcriptis.

Contulerat ſanctæ fælix hæc dona Mariæ,
Semper ut æternæ carpeſcat munia vitæ,
Henric Conradi natus de ſtirpe monarchi,
Giſela quin genitus, multum ſatis eſſe benignus.

Item a tergo ejusdem crucis in capite circa imaginem Salvatoris litera minuta & antiqua ſunt hæc metra:

Ad votum Regis Hinrici dona ferentis,
Reſpice de ſolio reſides quo Chriſte ſuperno.

Iſte Heynricus tertius pius vel niger circa annos

nos Domini M XXX. regnavit annos XVII. & duas habuit uxores prima Kunigundis, ſecunda Agnes appellabantur, quæ Pictavi Principis erat filia, quam in Ingelnheim regalibus nuptiis ſibi copulavit. Tandem Imperii ſui an.XVII. filium ſuum Henricum, X. annos ab ortu habentem, electione principum regem conſtituit Rom. præſente Papa Victore in urbe Spira, ubi eodem anno obiit & ibidem ad latus patris ſui Conradi ſepultus eſt ſub marmore quarto, ubi tale habetur Epitaphium: Anno Dominicæ incarnationis MLVI. Henricus tertius Niger tertio Nonas Octobris obiit. Avus hic.

Arnolfus XXVI. Nemetinæ epiſcopus in ea reſedit menſibus VIII. Hic Arnolfus cum aliis epiſcopis conſecravit capellam S. Stephani in Wormatia, ut patet in tabula ſuper januam ipſius capellæ affixa anno MLV.

Conradus XXVII. Nemetinæ epiſcopus reſedit in ea menſibus decem. Henricus quartus Romanor. Rex Anno MLVII. Eppingen cum ſuis appendiciis & utilitatibus Herxheym cum ſuis attinentiis Eccleſiæ Spirenſi tradidit ſub præfato Conrado Epiſcopo.

Emhardus XXVIII. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XV. aliis anno uno.

Item præfatus Henricus quartus privilegia & immunitates per prædeceſſores ſuos Eccleſiæ Spirenſi conceſſas per regalem munificentiam renovavit, & confirmavit, Anno MLXI. Item Foreſtum Lushart a patre ſuo Henrico III. eccleſiæ Spirenſi traditum melioravit atque adauxit, talia augmenta etiam Eccleſiæ Spirenſi donando, Anno MLXVI. item Creuzenach cum omnibus ſuis appenditiis eccleſiæ Spirenſi in proprium dedit Anno M LXV. Hæc omnia ſub præfato Emhardo Epiſcopo & ad ejus inſtantiam facta ſunt. Item arcum in ambone chori ſub magna cruce poſitum hic Emhardus Epiſcopus fieri fecit, ut claret ex metris in eodem arcu conſcriptis his videlicet:

Præmia digna DEO potis eſt perſolvere nemo
Paſſo pro nobis tanti tormenta doloris.
Sed velut Emhardus præſentis conditor arcus
Da tua largus ei coævusque cacumina cœli.

Heinricus XXIX. Eccleſiæ Nemetinæ Epiſcopus reſedit in ea annis XX. aliis menſes VI.

Rudigerus XXX. Epiſcopus Nemet. eccleſiæ qui & Huſemannus (forte Wiſemannus ut ſupra in præſ. id eſt, vir ſapiens) vocabatur, reſedit in ea annis VII. aliis IV. aliis XII. annos & ultra. Iſte Rudegerus Epiſcopus circa annos Domini MLXXXIV. ex villa Spira urbem fecit. Nam antea civitas Nemetis appellabatur, & extra muros ejusdem civitatis erat adjacens Pagus, qui Spira vocabatur, quem Rudigerus Epiſcopus redegit in urbem, quæ poſtea & usque in præſens Spira vocata eſt. Item præfatus Henricus quartus anno MLXXXVI. huic eccleſiæ Spirenſi Winterbach & Weyblingen cum eorum appendiciis dedit, ut Winterbach cum ſuis utilitatibus ſerviat Eccleſiæ Spirenſis Canonicis; Weyblingen vero Epiſcoporum commodis ſerviat. Item anno M XC. præfatus Henricus quartus huic Epiſcopo & ſuis ſequacibus conceſſit, ut jurisdictionem habeant in Judæos: quod ſi aliquis eorum alicujus rei inter eos geſtæ occultare voluerit veritatem, ab Epiſcopo vel ab eo qui ex parte ſynagogæ præeſt juxta legem ſuam cogatur, ut de eo quod quæritur verum fateatur. Et ſi inter Judæos vel contra eos difficiles ortæ fuerint quæſtiones vel lites, ad præſentiam Epiſcopi referantur, ut ejus valeant judicio terminari. Iſte Rudigerus Epiſcopus præbendas & beneficia in Eccleſia Sancti Guidonis inſtituit, longeque dotavit. Sepultus ibi in latere chori ſiniſtro, ubi tale habetur Epitaphium metricum:

Præſul divini cultus tumulo hoc jacet ſepultus
Rudigerus nomine qui claruit magna virtute.
Deum hic exoravit, baſilicam hancque dotavit.
Præbendis octo pleno tibi jure patrono.
Quatuor cum reliquis duodecim conſiderabis
Villagii Otterſtat, cujus anima in luce quieſcat.

Johannes XXXI. Spirenſis Eccleſiæ Epiſcopus reſedit in ea annis XVI. Iſte Johannes fuit filius Wolframmi comitis qui multos Comitatus & poſſeſſionem habuit in Kreychgau & genuit eum de Mela ſorore præfati Henrici quarti & frater ejus dictus Zeyſſolffus habuit filiam nomine Adelheidis, quæ nupſit Henrico Palatino de Thubing, ſed inde prole caruit, & de genere illorum venit Keſtenberg, Meyſterſſal & Deydesheim Eccleſiæ Spirenſi. Item Eccleſia Sünſsheym erat fundata à proavis dicti Johannis Epiſcopi & diſpoſita pro Canonicis. Nam Archidiaconatus erat, & ſpectabat ad Wormatiam, & dedit duas parochias pro Eccleſia Sünsheym & canonicos in Sunsheim tranſtulit ad Spiram ad S. Germanum; & ibi conſtituit archidiaconatum; & monachos quos Dagabertus Rex locaverat ad S. Germanum, tranſtulit ad Sünsheym & valde dotavit eandem eccleſiam. Item allodium Steynweyler & patronatum monaſterii Sancti Lamperti & omnes vaſallos ſuos milites & ruſticanam familiam, præterea multa prædia & poſſeſſiones contulit Eccleſiæ Spirenſi: auxit etiam præbendas Spiræ, & cum eo & per eum Henricus quartus avunculus ejus valde Eccleſiam Spirenſem dotavit. Item quidam ingenioſus Wermhardus nomine, & poſt eum filii magnam partem prædictorum (prædiorum) Eccleſiæ Spirenſis, quæ ad Fortenfels pertinebat, occaſione vicinitatis injuſte ſibi uſurparunt caſtrumque ibi Michelbach dictum violenta manu conſtruxerunt, quod caſtrum cum omnibus ſuis appendiciis fratribus Spirenſis Eccleſiæ ſubductum, Henricus quartus Johanni Spirenſi Epiſcopo & ipſius advocato juſtitiam reddere coëgit An. MCII. Poſtquam vero præfatus Joannes XVI. annos rexit eccleſiam Spirenſem mortuus eſt in ſciſmate, quod erat inter Paſcalem Papam & Heinricum quartum avunculum ejus & ſepultus eſt in Sünsheym

heym juxta parentes ſuos & fratrem ejus Zeiſſolſſum Comitem. Et licet hic Johannes Epiſcopus multa bona fecerit Eccleſiæ Spirenſi, dicitur tamen quod permiſerat multa privilegia dari civitati Spirenſi in præjudicium cleri, de quo tamen nihil certe repperi hic ſcriptum.

Henricus quartus Rex, & tertius Romanorum Imperator dictus Senior non ætate, ſed regimine, quia LIIII. annis rexit, multa bona fecit eccleſiæ Spirenſi per tempora plurimorum epiſcoporum, ut ſupra patuit. Hic puer X. annorum conſtitutus eſt rex circa annos domini MLII. regnavit annis LIIII. Cujus mater Agnes diu Rempublicam loco filii adhuc adoleſcentis ſtrenue gubernabat; quinquageſimo quarto anno ſui regiminis obiit in Leodio. Ibi primo ſepultus, ſed Papa Paſchalis ſecundus poſuit ibi interdictum quamdiu non exhumaretur, quia in excommunicatione obiit, unde exhumatus in Spiram ductus eſt, & in Capella Sanctæ Afræ à latere eccleſiæ Majoris ſurſum poſitum eſt corpus ejus in feretro per ſeptem annos, donec filius ſuus Heynricus quintus procuravit ipſum abſolvi; tunc enim ſepultus eſt in choro Regum juxta patrem ſuum & avum ubi in marmore quinto hoc habetur Epitaphium: Anno dominicæ incarnationis MCVI. Henricus quartus Senior VII. Idus Auguſti obiit, Pater hic.

Geberhardus XXXII. eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXIIII. al. annis X.

Bruno XXXIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXX. al. XXV. Hic Bruno Epiſcopus forte regia poteſtate conſenſit ut Hinricus quintus cives Spirenſes eximeret à quibusdam legibus & exactionibus, quibus erant adſtricti Epiſcopo Spirenſi pro tempore exiſtenti. Quæ quidem exemtiones in perpetuam rei memoriam literis aureis cum interpoſitione Imperatoriæ imaginis in frontem templi exaratæ ſunt anno incarnationis MCXI. regnante Henrico V. rege Romanorum Anno VI. Imperante primo ſub venerabili Brunone præſidente præſule. Item præfatus Henricus quintus ea quæ à proavo ſuo Conrado ſecundo & ab avo ſuo Henrico III. & à genitore ſuo Heinrico IIII. Eccleſiæ Spirenſi donata & conceſſa ſunt, renovavit ac regalis dignitatis autoritate corroboravit. Iſte Henricus quintus præfati Henrici quarti filius circa annos Domini MCVI. regnavit annis XX. anno vero MCXXV. obiit in Spira, ſepultus juxta ſepulchra patris, avi, & proavi ſui ſub marmore VI. ubi tale habetur Epitaphium;

Anno Domini MCXXV. Henricus quintus obiit junior X. Kal. Maji, Filius hic: In Præfatis etiam VI. marmoribus ſupra capita Epitaphiorum ſculpta ſunt hæc duo metra:

Filius hic, pater hic, avus hic, proavus jacet iſtic.
Hic proavi conjunx, hic Henrici Senioris.

Iſtorum Imperatorum ac Imperatricis Agnetis imagines in porticu templi Spirenſis ſupra januam in ſuis majeſtatibus opere æreo deſuper aurato, ut regiam & Imperatoriam decet majeſtates, exarratæ ſunt & expolitæ.

Arnoldus XXXIII. Spirenſis eccleſiæ Epiſcopus in ea reſedit annis XXX. ſepultus ad Sanctum Guidonem in dextro latere chori ante ſummum altare, ubi tale habetur Epitaphium:

Plenus virtutum jacet hic & plenus honorum
Arnoldus Præſul, qui fuit Abba ſimul,
Spiram, Corbejam, Weiſſenburg atque Loriſſam,
Et Limpurg una rexerat ille loca.
Moribus & verbis tam digne profuit illis,
Ut vis ingenii par ferat huic oneri.
Sexta luce liberi, quod erat prius
Ens cui non mente ſint ſibi quisque pete.

Sigefridus XXXV. Spirenſis eccleſiæ Epiſcopus reſedit in ea annis XXVII. Hujus Epiſcopi temporibus decima in pago Durckheym devenit ad Eccleſiam Spirenſem.

Conradus tertius Romanorum Rex filius ſororis Henrici quinti, circa annos Domini MCXXXVIII. regnavit annis XV. ſed ad Imperium non aſcendit, quia Papa ſe ei oppoſuit, impediens ne ad imperium adſcenderet per aliquot annos. Tandem Turci Jeruſalem & totam terram ſanctam obtinuerunt, unde papa compulſus timore Sanctum Bernardum tunc Abbatem Clarevallenſem pro reformanda pace inter ſedem Apoſtolicam & Regem Conradum tertium miſit in legatione ad Almaniam. Quæ quidem reconciliatio in Spira facta eſt, & Francfurt ſigillis principum roborata, ubi Conradus Rex à Sancto Bernardo cum multis principibus cruce ſignati & de Lotharingia, Flandria, Anglia ac aliis provinciis pugnatoribus fortiſſimis adunatis Ychonium venit, ubi Ludovicus Rex Franciæ per Ungariam ad eum venit. Et ita poſt multam ſtragem in feſto diviſionis Apoſtolorum Jeruſalem recuperantes innumeras infidelium turbas occiderunt. Ordinato igitur in terra ſancta rege Balduino, qui idiomate Gallico & Theuthonico eruditus erat, Conradus & Ludovicus reges tandem proſpere in terras ſuas ſunt reverſi.

Item cum Sanctus Bernhardus abbas Clarevallenſis & Apoſtolicæ ſedis legatus ob concordiam inter Papam & Conradum III. faciendam Spiram veniſſet à clero & populo civitatis ſumma cum reverentia (qua Apoſtolicæ ſedis legatos decet ſuſcipere) ſuſceptus eſt. Solenni quoque proceſſione, ut moris eſt, in Eccleſiam majorem introductus eſt, in qua devotam iſtam Antiphonam Salve Regina cum additione illarum Clauſularum finalium, O clemens, O pia, o dulcis Maria, flexis genibus ante imaginem beatæ Mariæ Virginis, modo in altari beatæ Annæ in gradibus eccleſiæ locatam, perfecit, qua completa vox quædam intonuit ad Bernhardum loquens in lingua ſua materna eum ſuſcipiendo & ſalutando. Quæ quidem à circumſtantibus audita eſt. Et communis vulgi ſermo ſonat, quod ab imagine beatæ Mariæ virginis in eodem altari ſituata, hæc vox evolaverit, quod miraculum conditori committo.

Item poſtquam præfatus Sanctus Bernhardus Abbas Conradum Regem Romanorum ac alios

prin-

principes in Francfurt cruce ſignaſſet, ſcripſit clero & civibus Spirenſibus epiſtolam unam, eos exhortando ad paſſagium, & animando, ut & ipſi crucem & arma ſuſciperent pugnaturi contra infideles pro recuperatione terræ ſanctæ. Quæ Epiſtola in perpetuam rei memoriam in tabulis ejusdem eccleſiæ pendentibus habetur.

Guntherus XXXVI. Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XIIII. Hic Guntherus fuit Comes de Leyningen. Hic dono dedit Dudenhoſſen Monaſterio in Maulbron: Fridericus primus Romanorum Rex filius Friderici Ducis Sueviæ pro remedio animæ ſuæ & omnium anteceſſorum Regum & Imperatorum, qui Eccleſiam Spirenſem fundaverunt, & regalibus donis ſeu ædificiis adauxerunt, & pro fideli ac devoto obſequio Gyntheri Epiſcopi Spirenſis caſtrum Berwenſtein eccleſiæ Spirenſi libera donatione tradidit, ut ad uſus Epiſcopi cum omnibus ſuis appendiciis perpetuo deſerviat, Anno Domini MCLII. Anno vero MCLXII. præfatus Fridericus Mediolanum ſubvertit, triumque magorum corpora recondita apud S. Euſtorium, ubi nunc eſt habitatio Prædicatorum, dedit Reinoldo archiepiſcopo Colonienſi, quæ corpora quondam ab Helena Imperatrice de Conſtantinopoli ſunt translata, denique à Theodoſio Juniore Romam transvecta, demum à Sancto Euſtorio in curru ſunt Mediolanum apportata, & tandem à præfato Reinoldo archiepiſcopo ex donatione regia in Coloniam ſunt illata, ubi modo quieſcunt.

Udalricus XXXVII. Spirenſis eccleſiæ Epiſcopus reſedit in ea an. XII, al. II. Hic conſenſit ut Fridericus Rom. Imperator exemerit cives Spirenſes, ne Epiſcopi amplius ab eis exigerent jus quod dicebatur Haubtrecht.

Godefridus XXXVIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXV. al. V. ſub anno Domini MCLXVI.

Conradus XXXIX. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXV. al. V.

Rabodo XL. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis IIII.

Ulricus XLI. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis VIII.

Otto XLII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea an. XI. circa annum Domini MCXCVI.

Conradus de Scharfenek imperialis aulæ Cancellarius Metenſis Epiſcopus & XLIII. Spirenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Iſte Conradus adeptus eſt epiſcopatum Anno Domini MCXCIX. item Anno Domini MCC. Conradus Comes de Zolre & Burgravius in Nürenberg conſtituti in præſentia Ottonis Quarti Imperatoris Romanorum caſtrum Rietpurg, quod ab eccleſia Spirenſi in feudum tenuit, in manus Conradi Epiſcopi libere reſignavit, & illud Eccleſiæ Spirenſi in perpetuum dimiſit abſolutum. Anno Domini MCCVII. præfatus Epiſcopus Eccleſiam Sancti ſepulchri cum omnibus ſuis appenditiis tradidit Eccleſiæ in Denckendorff, quod Præpoſitus ibidem mulieribus ad ſanctum ſepulchrum extantibus, quoad vixerint, de neceſſariis providebit, eis vero de hac luce ſubtractis vel alias translatis Præpoſitus in Denckendorff faciat ibi fieri profeſſionis Conventum, quo ad jus Diœceſanum, Epiſcopo Civitatis in omnibus obedituris. Anno Domini MCCVIII. Philippus Rom. Rex Babenburg occiſus XI. Kal. Julii Spiræ ſepultus, in cujus corporis deportatione patruus ejus Fridericus tunc rex Siciliæ & Apuliæ, hæres regni Jeruſalem & Dux Sveviæ Eccleſiam in Eſtingen cum omnibus juſtitiis & proventibus ſuis ac jure patronatus eccleſiæ dono dedit. Quam donationem ex poſt, dum factus erat Imperator Romanorum ex manſuetudine & imperiali munificentia perpetuo duraturam confirmavit anno MCCXXV. Conradus vero Jeruſalem & Siciliæ Rex & Dux Sueviæ præfati Friderici nepos hanc libertatem Eccleſiæ Spirenſi dedit, ut de redditibus, vino, frumento & aliis rebus eidem Eccleſiæ attinentibus nulla apud Eslingam exactio fiat, quæ videlicet Unngelt dicitur, aliquatinus requiratur, nec ipſi, ſi exactum quid fuerit, ſolvere teneantur. Anno Domini MCC & XX. Conradus de Sultzfeldt miles contulit eccleſiæ Spirenſi omnia ſua prædia, quæ habuit in Sultzfeldt, Knittelsheym & Luſtat. In hujus Epiſcopi temporibus ſub anno Domini MCCXXI. Canonici Hildeſemenſes & Spirenſes Eccleſiarum fraternitatem inter ſe mutuo inierunt.

Beringerus de Entringen XLIV. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus aſſumptus eſt ad Epiſcopatum anno Domini MCCXXIV. VI. Kal. April. & reſedit in ea annis IX. vel circa. Anno MCCXXX. Epiſcopus præfatus comparavit Eccleſiæ ſuæ paſſagium Ketsch. Obiit anno CCXXXV. Vigil. Andreæ.

Conradus de Thüren XLV. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis IV. Et obiit anno Domini MCCXXXVII. in Vigilia Nativitatis Chriſti. Hic Conradus anno Domini MCCXXXV. Eccleſiam in Deydesheim, tam in jure patronatus, quam in dote, puta decimis, mancipiis, vineis, agris, Canonicis Eccleſiæ Spirenſis pro communi uſu deinceps poſſidenda donavit. Eodem anno Cuno Abbas Weiſſenburgenſis cum conſenſu ſui conventus jus patronatus, quod habuit in Billenkem, tradidit Eccleſiæ Spirenſi. Eodem anno Abbas Clingenmonaſterii donavit Eccleſiæ Spirenſi Jus patronatus in Offenbach pleno jure poſſidendum.

Conradus de Eberſteyn XLVI. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus in ea reſedit annis VIII. anno Domini MCCXLI. ſub eodem Epiſcopo vendita ſunt bona in Creutzenach pro mille & centum florenis Comiti Sevenenſi, in quorum bonorum reſtaurationem comparata fuerunt longe majora & utiliora pro uſu Eccleſiæ Spirenſis.

Heinricus Comes de Leiningen Imperialis aulæ Cancellarius XLVII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXVII. obiit anno Domini MCCLXXII. In feſto Priſcæ Virginis, ſepultus in Eccleſia Spirenſi ſub marmore albo. Hujus Epiſcopi temporibus, quidam ſcelerati cives Spirenſes, nomine Hulſo, Hartmannus & Conradus, fratres, maligno ſpiritu inflati, ſibi complicibus moribus ſuis congruis non ſolum

intra

intra muros Spirenſes, verum etiam in omnes vicinos multa perpetrarunt. Nam emunitates à divis regibus & Imperatoribus clero conceſſas infringere non formidarunt, ſed auſu temerario Prælatorum & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum res ſacrilegis manibus ſubtraxerunt, metu mortis eas extra civitatem ejicientes. Nonnullos etiam civium bonæ conditionis & magnæ parentelæ homines armata manu traxerunt de domibus & contumeliam ipſis fecerunt, ac impoſita eisdem traditionis iniquæ macula de civitate Spirenſi ejecerunt cum pudore. Tandem præfato Heynrico Epiſcopo eos perſequente, bonis, rebus ac juribus deſtituti, in præfatos pravitatum auctores & eorum complices proſcriptionis ſententia lata eſt. Res quoque & perſonæ eorundem Epiſcopo præfato adjudicatæ ſunt. Quam quidem tam prælibati, quam cives inviolabiliter ſe obſervaturos jurarunt. Anno Domini MCCLII. Wilhelmus Romanorum Rex caſtrum Kislav tradidit Eccleſiæ Spirenſi volens munere merito honorare præfatum Heinricum Epiſcopum Regalis aulæ Cancellarium. Anno ſexto præfati Heinrici Epiſcopi Berchtoldus miles & Conradus fratres de Remchingen univerſam decimam majorem tam in vino quam in frumento & aliis de quibus decima debetur de jure & conſuetudine cum jure patronatus eccleſiæ in Heydelsheim & terminis ipſius ad eos ratione juris patronatus, pertinente Decano & Capitulo Spirenſi vendiderunt. An.Dom.MCCLXVI. tempopore præfati Henrici Epiſcopi fundatum Spiræ clauſtrum fratrum Prædicatorum & fratres ejusdem ordinis introducti, qui ſe & ſuos ſucceſſores obligarunt Epiſcopo & clero in multis, quæ modo minime obſervant.

Fridericus de Bolondia filius ſororis præfati Henrici Epiſcopi XLVIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea circa XXX. annos. Hic Fridericus fecit renovare crucem magnam in arcu ambonis poſitam, quæ vetuſtate conſumta ruinam minabatur, ut habetur in tabulis pendentibus in choro Sanctæ Crucis & ſepultus eſt in monaſterio Euſſerſtall, ubi in marmore monumenti tale continetur Epitaphium:

Continet hæc foſſa Fridrici Præſulis oſſa
Quondam Spirenſis, Deus illum paſcere menſis
Cœli digneris, epulis quoque jungere veris
Anno Milleſimo trecenteſimoque ſecundo
Atque Kalendarum II. Februi datur hic pius antro.

Rudolphus de Habsburg Rex Romanorum hujus Epiſcopi temporibus ſepultus eſt Spiræ in choro Regum, ubi in marmore tale habetur Epitaphium: Rudolphus de Habsburg Romanorum Rex anno regni ſui XVIII. obiit, anno Dom. MCCXCII.

Adolphus de Naſſau Romanorum Rex præfati Epiſcopi temporibus ſepultus eſt Spiræ in choro regum, ubi tale habetur Epitaphium: Anno Dom. MCCXCVIII. obiit Adolphus de Naſſau Romanorum Rex, VI. Nonas Julii occiſus, Anno regni ſui VIII. In ejus quidem tumuli apertione inventa eſt parva capſula, in qua effigies cujusdam puellulæ quæ quondam erat filia Friderici Imperatoris adhuc aliqualiter reſtabat, cum corpuſculo involuto panno ſerico, quod corpuſculum cum manibus tractaretur ſtatim in pulverem eſt redactum, & remanſerunt oſſa ſola, & coma ſeu pili capitis integri apparebant, de qua puella in eodem marmore tale habetur Epitaphium: Octavo Idus Octobris Agnes filia regis Friderici Imperatoris obiit. Item ex quo vehementiſſime dubitabatur de conſecratione Eccleſiæ, eo quod neque in ſculpturis lapidum neque ſcripturis privilegiorum neq; teſtimonio hominum quicquam de hujusmodi Eccleſiæ conſecratione conſtaret, poſt diligentem etiam inquiſitionem factam; Ideo iſte Fridericus Epiſcopus eam conſecravit, anno Dom. MCCLXXXI. proxima die poſt feſtum Nativitatis Mariæ.

Sybotto de Lichtenberg XLIX. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XII. Nam anno Dom. MCCCII. adeptus eſt Epiſcopatum, & obiit anno Dom. MCCCXIV. XII. Jan. Sepultus in choro regum in latere ſiniſtro; Eodemque anno imago capitis Sancti Stephani Papæ & Martyris, quod hodie in ſummo altari reconditur, perfecta eſt, ut habetur ex literis in circumferentia ejusdem exaratis. Anno Dom. MCCCIII. Albertus Rom. Rex dotavit altare Sanctæ Annæ in gradibus Eccleſiæ Spirenſis, inſtituendo in eo duas vicarias perpetuas quæ Regales appellantur, eo quod eorum proviſio ad Regem Romanorum pro tempore ſpectat, ex ordinatione præfati Regis Alberti. Anno Domini MCCC. in feſto Sanctæ Eliſabeth Langraviæ Sybotto de Lichtenberg Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus cum conſilio & auxilio communitatum civitatis Spirenſis propter eorum demerita conſules civitatis coram omni populo ad hæc per pulſum campanæ vocato deſtituit, alios quoque conſules de communitate elegit. Anno Domini MCCCV. Albertus Romanorum Rex in feſto commemorationis Sancti Pauli convocari fecit omnem populum cum clero ad Eccleſiam majorem, ad peragendum exequias regis Bohemii; & in compulſu exequii cecidit major campana & fractis duabus teſtudinibus ipſa in tres partes diſſiliit.

Emicho de Leyhingen Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus L. reſedit in ea annis XIV. Nam anno Domini MCCCXXVIII. Pontificatus ſui. XV. feria quarta ante Gregorii, obiit Spiræ in corpore Eccleſiæ ſub Sarcophago Blauco ſepultus eſt.

Berchtoldus de Biheck ordinis Theutonicorum LI. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus anno ſuo primo ad Eccleſ. Argentinenſem translatus eſt.

Walramus de Veldenz LII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis VI. Qui obiit anno Domini MCCCXXXVI. in monaſterio Prædicatorum ante ſummum altare, in feſto Sancti Auguſtini ſepultus Spiræ.

Gerhardus de Einnberg LIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XXVII. menſe uno diebus ſex. Obiit Anno Domini MCCCLXIII. in feſto Sanctorum Innocentum ſepul-

ſepultus ante altare Sanctæ Annæ in gradibus.

Lambertus de Buernn, olim Abbas in Gengenbach, LIV. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus, reſedit in ea annis XVIII. & poſtea ad Eccleſiam Bambergenſem translatus eſt. Item KAROLUS IV. Romanorum Rex huic Epiſcopo Lamberto omnia privilegia à ſuis prædeceſſoribus Eccleſiæ Spirenſi conceſſa reſcribi, renovari ac firmari fecit & ſub bulla, quæ Karolina dicitur, tradidit.

Adolphus de Naſſaw LV. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea annis XV. & poſtea ad Eccleſiam Moguntinenſem translatus eſt.

Nicolaus de Wisbaden LVI. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus VIII. annos habuit lites cum Adolpho pro ipſa Eccleſia Spirenſi, & tandem obtinuit eandem in curia Romana contra præfatum Adolphum. Et ex poſt per ſeptem annos tanquam bonus paſtor & providus præſul bene gubernabat Eccleſiam ſuam & totam dioceſim. Multa ædificia in eadem faciendo & reſtaurando. Tandem obiit in caſtro Bruchſel anno MCCCXCVI. idus Junii in corpore Eccleſiæ Spirenſis ſepultus.

Rabanus de Helmſtad LVII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus electus ad Epiſcopatum an. Dom. MCCCXCVI. an. vero Dom. MCCCCXXXI. translatus ad Eccleſiam Treverenſem, obtenta tamen in comendam Eccleſia Spirenſi. Qui tandem An. Dom. MCCCCXXXVIII. Octava die menſis Jan. cum conſenſu Capituli in favorem Reynhardi de Helmſtat ceſſit, tunc præpoſiti Spirenſis. Cui quidem Reynhardo Eugenius Papa quartus providit de Eccleſia Spirenſi, commendando ſibi Præpoſituram Spirenſem certis annis. Reſedit itaque præfatus Rabanus in Eccleſia Spirenſi XLIII. annis bene ac provide eandem ac totam dioceſin gubernando; magnos namque ſubire labores non recuſavit nec abhorruit multa pati diſcrimina, ut utilitati Reipublicæ prudenter & juſte conſulere poſſet, attendens quod hi qui pro Republica interierunt in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur. Vivat igitur in Domino. Obiit An. Dom. MCCCCXXXIX. XIV. Nov. ſepultus Spiræ in corpore Eccleſiæ. An. Dom. MCCCCXVIII. circa feſtum Sancti Johannis Baptiſtæ præfatus Rabanus Epiſcopus diffidavit cives Spirenſes. Qui ſtatim poſt diffidationem Eccleſiam S. Germani extra muros cum omnibus habitationibus circumjacentibus per ignem devaſtarunt. Quæ tamen omnia poſt ſedatam litem reſtaurare coacti ſunt, videlicet, in concordia Sigismundi Regis Romanorum.

Reinhardus de Helmſtad LVIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus reſedit in ea An. XVII. qui in caſtro Udenheym obiit. An. Dom. MCCCCLVI, XIV. Aprilis Spiræ in Eccleſiæ corpore ſepultus, An. Dn. MCCCCL. VI. die menſis Maji poſt primam horam mediæ noctis per negligentiam eorum qui organum reformare debuiſſent, ignis validus circa organon accenſus devaſtavit & conſumpſit organum cum turri, campanis & tectis corporis Eccleſiæ Spirenſis.

Sifridus de Veningen LIX. Eccl. Spirenſis Epiſcopus, electus in Epiſcop. An. Dom. MCCCCLVI. XXIX. die Martii eodem an. confirmatus eſt à Calixto Papa. An. ſc. primo Epiſcopatus ſui caſtrum Werſaw pro VIII. mille florenis redemit. Limina quoque Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum propria in perſona viſitavit, à Pio Papa ſecundo Indulgentias Eccleſiæ ſuæ Spirenſi impetrando, in qua reſedit annis tribus, menſibus quinque, diebus duobus, multa bona Eccleſiæ ſuæ & eorum dioceſi faciendo, qui obiit Heidelbergæ An. MCCCCLIX. ſecunda die menſis Septembris, ſepultus Spiræ in corpore Eccleſiæ.

Johannes Nix de Hoheneck dictus de Entzberg LX. Eccl. Spirenſis Epiſcopus electus An. Dn. MCCCCLIX. XVII. die Septembris, iſte Johannes Epiſcopus minus provide utilitati reipublicæ conſulens, adhæſit quibusdam principibus contra Dom. Fridericum Bavariæ Ducem, Comitem Palatinum Rheni, quamobrem multa mala intulit Eccleſiæ ſuæ Spirenſi, totam pene dioceſin miſerabiliter per rapinas, latrocinia & incendia depauperando, devaſtando & depopulando, ut in veſtigiis montis Sancti Germani extra muros civitatis Spirenſis proh dolor noſtris temporibus cernitur evidenter. Hic reſedit in Eccleſia Spirenſi annis ferme quinque. Nam An. Dom. MCCCCLXIV. VIII. menſis Auguſti, de conſenſu capituli Spirenſis ceſſit Epiſcopatui, & proviſum fuit Eccleſiæ Spirenſi per Pium Papam II. de perſona Dom. Matthiæ Ramunck, canonici nondum capitularis Eccleſiæ Spirenſis, cancellari Dom. Friderici præfati comitis Palatini. Præfatus quoq; Joh. quondam Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus tandem An. Dom. MCCCCLXVII, VIII. Sept. obiit in oppido Phorzhem, ubi ſepultus eſt. Anno Domini MCCCCLXII. V. Julii omnes habitationes tam Canonicorum quam Vicariorum circa Eccleſiam Sancti Germani extra civitatem Spirenſem & duo Molendina Dominorum dicta, die Galckmulen, clara die incenſa & combuſta per Dom. Fridericum Comitem Palatinum & ſuos adhærentes nemine reſiſtente. Utinam non fuiſſet factum, civibus Spirenſibus ſcientibus & conſentientibus.

Matthias Ramung (an. Ronnung) Domini Friderici Ducis Bavariæ ac Comitis Palatini Rheni Cancellarius, LXI. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus, cui cum conſenſu Capituli proviſum fuit de Eccleſia Spirenſi per Pium Papam An. Dom. MCCCCLXIV. VIII. Auguſti, in qua reſedit an. XIV. An. Dom. MCCCCLXVIII. III. Jan. Eccleſia ſancti Germani extra muros civitatis Spirenſis cum clero & ornamentis Eccleſiaſticis unita, & ſolenniter ad Eccleſiam Sancti Mauritii translata eſt per præfatum Dom. Matthiam Epiſcopum Spirenſem, ob devaſtationem habitationum per Dom. Fridericum Palatinum comitem ſub Dom. Johanne Nix Epiſcopo Spirenſi factam; quanta enim bona fecerit Eccleſiæ ſuæ tam in divino cultu augendo, quam in privilegiis & libertatibus Eccleſiaſticis obſervandis, quæ per negligentiam & deſidiam ſuorum prædeceſſorum abolita, interrupta ac pene ad nihilum reducta fuerunt, in priſtinum ſtatum reduxit, prælibatus quoq; Præſul Capellam in dextro latere ſuperiorem apud januam contiguam funditus ædificare & conſtruere fecit, in ea vicariam unam perpetuam conſtituit & ordinavit.

Ludovicus de Helmſtad LXII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus multum devotus & ab omnibus dilectus, vir miræ pacis & pietatis electus unanimiter Oſvaldi regis A. LXXVIII. Obiit A. Dom. MCCCCCIV. & ſic reſedit in ea annis XXVI. Obiit in Udenheym ſepultus in corpore Eccleſ. in tumulo cæterorum præſulum de Helmſtad antecedentium, ut claret in ſaxo ejuſdem tumuli.

Philippus de Roſenberg filius ſororis præfati Ludovici. LXIII. Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus. Hic per ſupplicationem præfati Ludovici electus Anno Domini MCCCCCIV. V. Septembris, reſedit in ea annis IX. Hic Præſul Rottenburg cum ſuis attinentiis à Comite Philippo Palatino Rheni cum XII. mille florenis (quod tamen pro XX. mille florenis impignoratum extitit) reemit. Sub Præſule prælibato, A. MCCCCCXI. Conſules ac cives opidi Landaw ab Epiſcopatu declinati ad Cæſaream majeſtatem venerunt, advocatus de Hagenaw in locum Cæſareæ Majeſtatis juramentum aſſumſit circa paſcalia ejuſdem anni. Obiit An. Dom. MCCCCCXII. Febr. ſepultus à latere ſiniſtro præcedentis Præſulis.

Georgius Dux Bavariæ Comes Palatinus Epiſcopus poſtulatus Eccleſiæ Spirenſis LXIV. ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus.

XXVI.

XXVI.
CATALOGUS EPISCOPORUM SPIRENSIUM.

✻ ✻
✻

1.
JEſſius præfuit Epiſcopatui Spirenſi Anno Chriſti 330. ab hoc vacavit Epiſcopatus tempore Arrianiſmi CC. annis.

2.
Athanaſius præficitur Eccleſiæ Nemetum A.D. 610. præfuit annis 4. deceſſit ea hac vita A. C. 652.

3.
Principius ſucceſſit A. C. 652. præfuit 26. annis, obiit A. C. 678.

4.
Tragebodo eligitur A. 678. præfuit octo annis, obiit Anno 686.

5.
Baſinus ſucceſſit anno Domini 741, cum vacaſſet aliquamdiu eccleſia, præfuit annis ſeptem, octo menſibus & obiit anno Domini 749.

6.
Lato aliis Jatto eligitur anno Domini 756. præfuit annis undecim, obiit anno 767.

7.
David eligitur Anno Chriſti 767. præfuit 8. annis, obiit anno 775.

8.
Sigewinus præficitur Nemetibus Anno Domini 775. præfuit 27. annis obiit anno 802.

9.
Atho ſeu Otto ſucceſſit & præfuit octo annis, obiit anno ſalutis 810.

10.
Freido conſtituitur Epiſcopus Anno Domini 810. præfuit 4. annis, obiit anno Chr. 814.

11.
Benedictus eligitur Anno Domini 814. præfuit annis 8. emigravit ex hac vita anno Chr. 822.

12.
Hertinus ſucceſſit & præfuit annis 18. & menſibus 4. obiit anno Chriſti 840.

13.
Gebehardus præficitur An. Chriſti 848. præfuit menſibus quindecim, trucidatus 4. Decembr. A. Chr. 849.

14.
Gotedancus eligitur anno Chriſti 881. cum vacaſſet epiſcopatus 32. annis, præfuit tribus annis, obiit Anno 884.

15.
Ainhardus ſucceſſit & præfuit annis ſex, obiit anno Domini 890.

16.
Amalricus monachus Weiſſenburgenſis cœnobii poſtulatur A. C. 890. præfuit annis duobus & quatuor menſibus, obiit A. 893.

17.
Bernhardus ex cœnobio Weiſſenburgenſi aſſumitur anno Domini 894. præfuit 18. annis, obiit Anno Chriſti 913.

18.
Amalricus ſecundus ſucceſſit & præfuit 31. annis, obiit anno ſalutis 943.

19.
Reginobaldus Comes à Dillingen & Veringen Baro in Kieburg, Winterthur & Baden, Landgravius Alſatiæ, præficitur ex cœnobio Hirshaugienſi & præfuit annis quindecim, obiit anno Domini 958. 13. Octobris.

20.
Godefridus poſtulatur ex cœnobio Weiſſenburgenſi, præfuit duobus annis, obiit anno 960.

21.
Otgerus ſeu Odogarius evocatur ex cœnobio Hornbacenſi, præfuit annis 9. obiit anno Domini 969. 13. Auguſti.

22.
Baldericus eligitur anno Domini 970. præfuit annis 17. obiit An. ſalutis 987.

23.
Rupertus poſtulatur ex cœnobio Weiſſenburgenſi A. Domini 987. præfuit annis 18. deceſſit ex hac luce A. C. 1005. 4. Non. Julii.

24.
Waltherus ſeu Waltharius eligitur A. D. 1005. præfuit annis 26. obiit A. C. 1031. 3. Non Dec.

25.
Sigefridus ſucceſſit & præfuit ſaltem undecim menſibus, obiit anno Domini 1032.

26.
Regingerus ſubrogatur & præfuit ſaltem duobus menſibus, obiit 20. Junii A. Domini 1032.

27.
Reginbaldus ſecundus Comes à Dillingen, Abbas ad S. Ulricum Auguſtæ poſtulatur A. Domini 1032. præfuit annis octo, obiit A. D. 1039. 13. Octobris.

28.
Sigebotho ſucceſſit anno Domini 1039. præfuit annis undecim & quinque menſibus, obiit A. C. 1051. 16. Februarii.

29.
Arnolphus ſeu Arnoldus eligitur Anno ſalutis 1051. præfuit annis quatuor, obiit A. 1055.

30.
Conradus eligitur & præfuit duobus tantum annis & decem menſibus, obiit anno Chriſti 1058.

31.
Ainhardus ſecundus Comes in Cazenelnbogen, poſtulatur ex cœnobio Limpurgenſi, in quo Abbas fuit, A. C. 1058. præfuit annis novem, obiit 13. Febr. A. Domini 1067.

32.
Henricus Comes à Scharffeneck, Canonicus Goslarienſis, poſtulatur & præfuit annis octo, deceſſit 29. Decembr. A. C. 1075.

33.
Rutgerus ex Veteri familia Huzmannorum Ur-

Urbis Spirenſis eligitur, & præfuit annis 15. deceſſit Anno Domini 1090.

34.

Joannes Gomes Creichgoviæ eligitur A. C. 1090. præfuit annis 15. obiit A. 1104.

35.

Gebchardus ſecundus Comes Auracenſis primum Monachus Hirſaugienſis & Abbas, poſtea ex Canonico Argentinenſi poſtulatur A. D. 1105. præfuit annis 4. & menſibus decem, obiit anno ſalutis 1110.

36.

Bruno Comes in Würtenberg eligitur A. D. 1110. præfuit annis, obiit 13. Octobr. A. C. 1123.

37.

Arnolphus Abbas Corbejæ poſtulatur A. D. 1123. præfuit 4. annis, obiit A. ſalutis 1127.

38.

Sigefridus ſecundus, Comes de Leiningen eligitur A. D. 1127. præfuit annis quindecim, obiit anno ſalutis 1142. 23. Septembris.

39.

Guntherus Comes de Leiningen eligitur A. D. 1142. præfuit annis 14. obiit A. redemptionis 1156. 17. Sept.

40.

Udalricus nobilis à Durmunz eligitur A. D. 1156. præfuit annis 12. obiit Anno Chriſti 1168.

41.

Gotefridus ſecundus eligitur & præfuit annis 10. obiit Anno Chriſti 1178.

42.

Conradus ſecundus eligitur A. D. 1179. præfuit annis quinque, obiit A. 1184.

43.

Rabodo eligitur & præfuit annis quatuor, obiit Anno ſalutis 1188.

44.

Udalricus ſecundus Nobilis à Rechberg, ſucceſſit per electionem & præfuit 4. annis, obiit anno ſalutis 1192.

45.

Otto Comes ab Hennenberg ſucceſſit per electionem, præfuit 7. annis, obiit A. D. 1202.

46.

Conradus Tertius Baro de Scharffeneck eligitur A. D. 1202. præfuit annis 22. obiit 12. Decemb. A. C. 1224.

47.

Berengarius ſive Beringerus Baro de Entringen ex Svevia eligitur A. D. 1224. præfuit annis 8. deceſſit ex hac vita in Feſto Andreæ Anno ſalutis 1232.

48.

Conradus Quartus Nobilis à Dan eligitur A. D. 1233. præfuit annis 4. obiit anno ſalutis 1237.

49.

Conradus Quintus, Comes ab Eberſtein, eligitur in die Agnetis A. C. 1238. præfuit 7. an. obiit anno ſalutis 1245.

50.

Henricus ſecundus Comes à Leiningen aſſumitur interceſſione Imper. Friderici ſecundi, A. D. 1245. præfuit 27. annis, obiit 18. Octobr. A. C. 1272.

51.

Fridericus Baro à Bolanden eligitur 4. Martii A. D. 1273. præfuit 30. annis, obiit 18. Jan. A. C. 1302.

52.

Sibotho Baro à Lichtenberg eligitur A. D. 1302. præfuit annis 12. obiit anno ſalutis 1314.

53.

Emicho Comes à Leiningen conſtituitur Epiſcopus mandato Imp. Ludovici Bavari, præfuit annis 14. deceſſit ex hac vita A. D. 1328. 19. April.

54.

Berchdoldus Comes à Buchek ex Burgundia poſtulatur ex Teutonico ordine, præfuit undecim menſibus, poſtea reſignavit vocatus ad Epiſcopatum Argentinenſem A. D. 1329.

55.

Waldramus Comes à Veldenz eligitur A. D. 1329. præfuit annis ſex & aliquot menſibus, obiit An. 1335.

56.

Baldovinus Comes à Luzelnburg Archiepiſc. Moguntinus & Trevirenſis, Epiſcop. etiam Wormatienſis rogatus à Capitulo Spirenſi adminiſtrationis titulo Eccleſiæ Spirenſi præfuit duobus annis eamque reſignavit A. D. 1337.

57.

Gerhardus nobilis ab Ernberg eligitur A. C. 1337. præfuit 26. annis menſe uno diebus 4. obiit 28. Decembr. A. ſalutis 1363.

58.

Lambertus nobilis à Burn ex Alſatia, Abbas Gengenbachenſis & Epiſcopus Brixienſis, Imp. Caroli IV. juſſu ſubrogatur. Præfuit annis fere 9. poſtea factus præſul Argentinenſis reſignavit A. 1372.

59.

Adolphus comes à Naſſau eligitur A. D. 1372. præfuit annis 16. obiit A. ſalutis 1388.

60.

Nicolaus à Wisbaden ſucceſſit è Roma à Pontifice Urbano VI. commendatus anno Domini 1388. præfuit annis 15. obiit 7. Junii Anno Chriſti 1396.

61.

Rabanus nobilis ab Helmſtad Imp. Wenceslai Cancellarius eligitur 20. Jun. A. D. 1396. præfuit annis 42. obiit 14. Nov. A. C. 1430. interfuit Concilio Conſtantienſi 1415.

62.

Reinhardus ab Helmſtat per reſignationem Rabani pervenit ad Epiſcopatum, præfuit annis 17. obiit 19. Martii A. D. 1456.

63.

Sigefridus tertius nobilis à Venningen eligitur 29. Martii A. D. 1456. præfuit annis 3. menſibus quinque, duobus diebus, obiit 2. Sept. A. C. 1459.

64.

Johannes Secundus nobilis ab Entzeberg cognomento Nix, eligitur 17. Sept. A. D. 1459. præfuit 3. annis, poſtea reſignavit, deceſſit ex hac vita 6. Sept. A. 1464.

65.

Matthias nobilis à Ramung Bavarus poſtulatur poſt reſignationem Johannis, præfuit annis 15. migravit ex hac luce A. C. 1478. Calend. Aug.

66.

Ludovicus ab Helmſtad eligitur, præfuit annis 27. obiit 18. Aug. A. D. 1504.

67.

Philippus à Roſenberg eligitur 6. Sept. A. D. 1504. præfuit annis 8. menſibus 4. diebus 27. obiit 3. Febr. A. D. 1513.

68.

Georgius Comes Palatinus Rheni & Bavariæ Dux poſtulatur ex præpoſitura Moguntinenſi 13. Febr. A. 1513. ætatis ſuæ anno 27. præfuit annis 16. deceſſit 27. Sept. A. D. 1529. ſudore Anglico.

69.

Philippus ſecundus à Flerſcheim eligitur 22. Octobr.

Octobr. A. 1529. præfuit annis 23. obiit 14. Aug. Anno Chrſti 1552.

70.

Rudolphus a Franckenſtein eligitur anno Domini 1552. præfuit annis ſeptem menſibus duobus, obiit 21. Junii Anno Domini 1560.

71.

Marquardus ab Hattſtein eligitur Anno Domini 1560. cum prius eſſet in coadjutorem Rudolphi electus, præfuit annis 21. obiit 7. Decembris Anno ſalutis 1581.

72.

Eberhardus a Dienheim eligitur 20. Decemb. Anno Chriſti 1581.

Appendix I. Catalogi Spirenſium præſulum.

I. *Hemiſtichium anni 1478. in quo natus Ludovicus Dux Palatinus.*

Te, Ludovice, Sacer proceſſus ducit in orbem.

II. *Diſtichon Anni M CCCCC XLIIII. in quo Dux Ludovicus obiit.*

Parca Palatinum truculento funere Clotho
Abſtulit, ut phœbi tangeret aura jubar.

III. *Oppugnatio trium Ducum facta a Friderico Duce Palatino anno M CCCC LXII.*

Ecce lignum crucis.

IV. *Epitaphium* der Niederlag am Steinern Creutz zu Seckenheim beſchrieben.

Als man zalt nach Chriſti gepurt M CCCC LXII. uff Sanct Paulus gedechtnis tag ſeindt auff dieſer Walſtatt durch Herzog Friedrich Pfaltzgraff bey Rheyn und Chur Fürſten nieder geworffen worden Herr Jorg Biſchoff zu Metz, Margraff Carlen van Baden und Graff Ulrich von Wirtenberg mit einer mercklichen Zall ſeiner Diener, Grauen Herren, Ritter und Knechte den ſeelen im ſelbigen geſchefft todt bliebenen woll Gott barmhertzig ſeyn, und uff denſelben tag ſchlug ein Pälzer einen Jäger, Bader, und Selzer.

V. *Hemiſtichium Anni MDXXIII. in quo Franciscus a Sicking concidit.*

Concidit infelix Franciscus fragmine ligni.

VI. *Diſtichon Anni MDXXV. in quo fuit bellum Ruſticorum.*

Ruſtica gens vincitur gracili dum bellat e telo
Nulla ſalus bello pacem luſtrate decusque.

VII. *Damnatio Johannis Huſſi ex Pſ. in quo numerus anni.*

Laus ejus in Eccleſia Sanctorum.

VIII. *Carmen Anni MDXXIX. in quo regnavit morbus dictus Anglicus Sudor.*

Tabifice occidit multos ſudor truculentus.

IX. *Hemiſtichium anni ejusdem, in quo Turca cepit oppugnare Viennam.*

Applicuit bellans crudelis Turca Viennam.

X. *Diſtichon Anni MDIII. in quo obiit Johannes Camerarius Dalburgius Epiſcopus Wormatienſis per Sebaſtianum Brant Argentinenſem.*

Præſul in hoc tumulo Dalburg jacet ipſe Johannes
Lux ſtudii & Vera nobilitate parens.

XI. *Solutum Wimpſelingi, in quo numerus anni.*

Recte doleo, flos omnis doctrinæ cadens jacet.

XII. *Debellatio Moguntina 1462.*

Thadæi feſto ac debellat Ludovicus Mentz.

XIII. *Diſtichon anni 1546. in quo fuit bellum Proteſtantium.*

Carolus en quintus vicit pleroſque rebelles
Germanos proceres urbibus ipſe ſuis.

XIV. *Verſus ex Pſalmo 57. in quo numerus anni 1547. comprehenditur. In ipſo anno facta eſt deditio Proteſtantium.*

Sicut cera, quæ fluit, auferentur; ſuperceci-dit ignis & non viderunt ſolem.

XV. *Concilium Baſileenſe ex Pſ. in quo numerus anni 1432.*

Generatio prava atque perverſa, occine reddis domino, popule ſtulte & inſipiens.

XVI. *Diſtichon in quo numerus anni 47. comprehenditur in quo anno Fridericus Dux Saxoniæ captus eſt cum filio ſuo Erneſto & multis principibus.*

Cæſare, Saxoniæ Dux, Erneſtoque profeſto
Marci concaptus principibus periit.

XVII. *Carmen in quo numerus anni 1525. continetur, in quo captus eſt Rex Galliarum.*

Regia ſuccumbunt pugnacis lilia Galli.

Appendix II. Catalogi Epiſcoporum Spirenſium continens Excerpta ex paſſione Sacerdotum ſub Marchione Alberto Electore anno 1484.

INcipit paſſio Sacerdotum ſub (ditione) Marchionis Alberti An. Dom. MCCCCLXXXI. - - - In illo tempore - - - congregati ſunt principes Conſulatus & Seniores populi in atrium Principis Marchionis, qui dicitur Albertus - - - cum - - - eſſet Princeps in Onoltzpach - - - - Tunc abiit unus ex Sacerdotibus notus Principi - - - - dicens quid vultis mihi dare & ego vobis clerum tradam, & valorem beneficiorum taxabo, unamque imponam Steuram - - - - - In Chulmbach - - - - omnes Clerici convenerunt. Ait ſcriba, hæc dicit Princeps: deſiderio deſideravi hanc exactionem vobiscum agere, antequam moriar - - - Vos vocatis me princeps & domine, & recte dicitis, ſum enim. Scitis quid fecerim vobis. Exemplum enim dedi aliis, & ſic ipſi facient ſuis - - - - Summus autem Sacerdos a ſede Apoſtolica miſit mandatum breve dictum, ſignatum annulo piſcatoris, procurante præſule, continens iſta: prohibemus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis laicorum ſe intromittat clerum ſpoliaturum. Nec clerus ſub pœna ſuſpenſionis & interdicti ſubjiciat ſe principi ſeculari - - Sed qui habet nunc ſacculum & peram tollat ea, & qui habet tunicam vendat & emat gladium. Et illi dixerunt; ecce duo gladii, jus canonicum & civile hic. Ait Præſul, ſatis eſt - - - At illi triſtes receſſerunt & oraverunt: pater, ſi poſſibile eſt, transeat a nobis tribulatio - - - At Princeps ſurrexit & dixit, habeo mittere plures ſtipendiarios contra magnum Turcam, in quo clerus cum certa ſumma debet ſubvenire. At illi dixerunt: ut audivimus taxatio facta a principibus in Nurenberga, jam abolita, ſopita eſt, & pacificata. Et ille dixit:

ex mandato Imperatoris habeo mittere magnam ſummam cum ſtipendiariis ad expugnandum Regem Hungariæ. At illi dixerunt: non licet nobis auxilium, conſilium vel favorem præbere ad effuſionem ſanguinis--- Noviſſime venerunt falſi teſtes, qui dixerunt: nos audivimus & ſcimus, quod bona cuncta temporalia à nobis tranſlata ſunt in clerum. Nimium habundant, & in cunctis provinciis habent meliora, & ſi dimittimus eos ſic, veniet forte Romanus Pontifex, & tollet noſtrum locum & gentem, & per ſucceſſum temporis cuncta noſtra obtinebunt-- Alii dixerunt: de anno octogenario prophetavit prophetiſſa Laicalis dicens, Clerum pro tempore illo eſſe ſepeliendum & lapidandum. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ prophetarum. At illi dixerunt: Nos habemus legem a divis Imperatoribus nobis datam per Conſtantinum primum, per Ottonem primum, ſecundum, tertium, per Fridericum I. per Henricum I. per Conradum I. & II. per Carolum IV. qui favorabilem legem dedit, quæ lex dicitur Carolina, ut Clerus liber ſit ab omni exactione, aggravatione, manus impoſitione brachii ſecularis ---- Si ſecus feceritis in cenſuras canonicas excommunicationis & interdicti intercidere poteritis. Tunc ſurrexit Princeps dicens: blaſphemavit, quid adhuc egemus teſtibus, clerus nobis & noſtris minas de ſententiis excommunicationis imponit--- Venit ad eum Uxor Principiſſa cum filio ſuo ſcilicet Principe juvene volens liberare Clerum, dixit ei, nihil tibi & Clero, nam dicent plebi; hic Princeps in ſenio vult hæreticari, & opponere ſe Romanæ Eccleſiæ------ Vocati ſunt tres præcones cum curſore Judicii provincialis, & Clerus traditus eſt poteſtati illorum ----- Miſerunt duos de militibus in villam ad expoliandum colonum beneficii Chulmbach, hic exemit gladium volens defendere ſe & bona ſua. At illi dixerunt: mitte gladium in vaginam, omnis enim qui gladio pugnat, gladio peribit. Annon poſſumus rogare Dominum Capitaneum, & ille exhibebit nobis legionem equitum & pedeſtrium.---- Princeps terræ miſit edictum ſuum officialibus capitaneiſque Hoff & Payrrewt, ut ſe ſuoſque diſponerent, & clerum in terris illis expoliarent. At illi dixerunt: non licet nobis nomen nobilitatis & progeniei Ballenfels, Leuterſchem nefario facto iſto defœdare---- Clerus in locis ſpoliatis interdictum tenuerunt & a divinis ceſſaverunt. De quo Laici omnes indignati ſunt, dicentes, Vah Clero, qui deſtruit templum Dei, prohibens ingreſſum vivorum ac ſepulturam mortuorum & tunc potiores incolæ Chulmbach odio concitati contra Clerum conſpiraverunt, livore facti in contemptum, unde apportantes quendam defunctum & in loculo ante portam curati ad templum nocte locaverunt, tunc famulus bene potatus in crepuſculo noctis ex ignorantia portam exivit, caſu irruit ſuper feretrum, cadens projecto cadavere in terram. Hic mira indignatione clamavit: diabolus mortuus eſt, & truncum ſuum locavit ante portam, aut alia deceptio phantaſtica ſe ſuppoſuit. At ille ſurgens arripuit fugam de cœmeterio, & cives ex juſſu præſidentium alia corpora defunctorum illuc poſuerunt, ut Clerus præ fœtore talium impediretur de exitu & introitu. Matrona vero quædam foſſam in cimiterio procuravit & corpora defunctorum ibi ſine operimento collocavit ---- Convocatis Conſulibus & plebe dixit ad illos: e duobus unum eligite, exactionabo vos aut clerum; exclamabat autem univerſa turba, dicens non nos, ſed Clericos -- Princeps remiſit Clerum cum ſcriptis ad Capitaneum & Officiales & Montanos. Convocato Clero altera die poſt Galli, ſcriba literas Principis coram cunctis legit: Miror de pertinacia Cleri, qui huc usque non ſolvit tributum --- ideo præcipio cunctis ſacerdotibus ſub privationis pœna & expulſu principatui, ut celebrent divina, non obſtantibus mandatis Apoſtolicis quibuscunq; & Epiſcopi; & ſi edictum meum contemnunt, privari beneficio & nudi de provincia expelli debent. Nam quatuordecim Principes, & aliquos Epiſcopos habuimus inimicos nobis diffidantes, adhuc ſalvi ſtetimus, cur pavorem habemus de Papa, Epiſcopis & Pfaffonibus -- Olim Eccleſia Romana ſuſtentabatur quatuor Columnis, ſcilicet Electoribus Imperii ad quatuor plagas mundi, columna orientalis, ſcilicet Rex Bohemiæ cecidit de obedientia ſummi Pontificis --- Columna meridionalis Brandenburgenſis pluribus annis minabatur ruinam, & ecce jam cecidit de obedientia Eccleſiæ, inde Eccleſia Catholica ſaltem duabus columnis adhuc ſuſtentatur, quæ ſuperſunt, aquilonaris Dux Saxoniæ, Occidentalis Palatinus Rheni ---- Præcones autem cum miniſtris diviſerunt veſtimenta clericorum, & ſuper utenſilia domus miſerunt ſortem --- Erat autem ſuperſcriptio ſcripta in vulgari: Clerus ſub dominio Marchionis contumax Principi Electori Romani Imperii ſpoliatur & expellitur--- Et tenebræ ignorantiæ factæ ſunt in univerſa terra Marchionis. Exclamans Clerus expulſi ſunt, & omnis turba eorum. Altera autem die convenerunt Officiales ad Principem dicentes---- Jube præveniri, ne Clerus iterum dominetur nobis, & erit noviſſimus error pejor priore. Ait illis princeps: habete cuſtodiam, ite cuſtodite, ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes, invenerunt domos ſacerdotum ſignantes januas cum cuſtodibus--- Erat Vir nomine Methodius Pontifex, authenticus Doctor Eccleſiæ, qui inter cætera ſic loquitur: In noviſſimo autem ſeptimo millenario ſeculi incipiet exire ſemen Iſraël de tribu deſerta, & erit adventus eorum caſtigatio ſine miſericordia, & tradet Deus in manus eorum cuncta regna gentium propter peccata quæ operata ſunt contra præcepta Dei. --- Hæc facta ſunt in Eccleſia orientali, eo quod receſſerunt ab obedientia ſummi pontificis---- Venit autem & Vincentius ferens mixturam ex dictis Doctorum collectam, ſimul commiſcens in tractatulo ſuo de fine mundi, de ſecunda perſecutione Eccleſiæ per bella inteſtina, & vexationem Cleri per Principes domeſticos, qui antea erant protectores Eccleſiæ. Aliquod tempus durandum, Eccleſia tamen poſtea multo tempore erit in pace ſecuriſſima.

INDEX

INDEX
RERVM TOMO II. CONTENTARVM.

AAron Saracenorum Princeps 436
Abach caſtrum 2250
Abdalla 1377
Abſalon Lundenſis Archiepiſcopus 800
Acheldemae 1348
Accon, urbs 1350. 1351. 1352. 1388. 1391. 1393. 1810
Acurticupia oppidum 1346
Adalbero Epiſcop. Auguſtanus 2241
Adalbero Baſilienſis Epiſcopus 62
Adalbero Brixienſis Epiſcopus 62
Adalbero Laudunenſis Epiſc. 16
Adalbero Wormatienſis Epiſc. 602
Adalberti Moguntini Archiep. epiſtolæ 292. 293. 294
Adaldagus Hamburg. Archiep. 525
Adelbero Archiep. Trevir. 2197
Adelbertus Bremenſ. Archiepiſc. 601. 602. 607
Adelbertus Comes Babebergenſ. 510. 515
B. Adelberti reliquiæ 473
Adelbinus Epiſc. Ratisbon. 2244. 2253
Adelboldus Herbipolenſis Epiſc. 552
Adelgarius Hamburgenſ. Archiepiſc. 502. 505. 510. 511
Adelgiſus Beneventanus Dux 495
Adelhardus Corbeyæ novæ Abbas primus 456
Adelwinus Ratisbonenſis Epiſc. 34
Adina caſtellum 1346
Adolphus Romanor. R. 940
Adolphus Colon. Archiep. 1395. 2221. 2269
Adolphus VIII. Dux Sleſwicenſ. 1247
Adolphus VIII. Comes Holſatiæ 1248
Adolphus X. Comes Schauenburgi 1229
Adolphus Comes Clivenſis Dux factus 1223. 1240
Adolphus Epiſc. Spir. 2271. 2276
Adolfus Dux Brabantiæ 1262. 1275
Adolfus Dux Clivenſis 1263
Adolfus II. Comes de Altona 702. 703. 704
Adolfus Comes de Monte 1250. 1403
Adolfus Dux Sleſvicenſis 1326
Adolfus Comes de Schowenburg 1254
Adrianopolis 1345
Adrianus II. Papa 474
Adrianus III. Papa 500
Adrianus IV. Papa 706
Adrianus V. Papa 926. 1786
Advocatorum terra 520
Ægyptus 1375. 1376. 1377
S. Afra 2239
Agapitus II. Papa 528
Agnes Henrici III. Imperat. uxor 593. 594. 598. 605. 2263
Agnes de Malberch 2230
Aha fluvius 448
Ahus, caſtrum 938
Akaron 1346
Akron 782
Alamani 1354
Alani 469
Alappia 1381
Alara fluvius 440
Albani 469
Albericus Cumanus Epiſcopus 62
Albero Epiſc. Virdunenſ. 2205
Albero Wirceburgenſis Epiſcop. 92. 113
Albertus Moguntinus Archiepiſc. 333. 2199
Alberti Moguntini Archiep. epiſtolæ 336. 341. 343. 350. 369. 370. 371
Alberti M. Ratisbon. Epiſc. verſus 895. 1164
Albertus Argentinenſ. Epiſc. 902. 912
Albertus Auſtriæ D. Romanor. R. 953
Albertus Rex Sveciæ 1218
Albertus March. de Brandenburg 959
Albertus junior Dux de Brunſwic. 953
Albertus Dux Meclenb. 1224. 1235
Albertus Sax. Dux 961. 975. 1245. 1254. 1255. 1256. 1260
Albertus Epiſc. Ratisb. 2252. 2255
Albertus II. Epiſc. Ratisb. 2252. 2256
Albertus Præpoſitus S. Paulini 2210
Albigenſes 862. 1396. 2227. illorum perſecutio 1750. ſqq.
Albis 469
Alcacia 1401
Aldenburg urbs 567. 670
Aldenburgenſis eccleſia 568
Aldenburgenſis epiſcopatus 536. 538. 541. 542. 695. 700. 704
Aldenburgenſes Epiſcopi 713
Alexander II. Papa 111. 117. 124. 599
Alexandri II. Papæ decretum 127
Alexander III. Papa 716. 748. 750. 1383
Alexander IV. Papa 898. 1778
Alexander V. 1194
Alexander VI. 2017
Alexandria 1378
Alexandria Longobardiæ urbs 751
Alexius Imp. Conſtantinop. 2223
Alfonſus Caſtellan. Rex Rom. electus 1778. 1785. 1789. ſq. 2238
Alfonſus Comes Pictaviæ 1766. 1777
Alfridus Hildeshemenſis Epiſcopus 459
Altena 676
Alzen inſula 1299
Amalaricus 451
Amalaricus hæreticus 839. 840. 848
Amalricus Hieroſolymorum Rex 1349. 1354. 1375. ſq. 1378. 1380. 1381. 1394
Amalricus Epiſc. Spirenſ. 2274. 2259
Amandus Magiſter militiæ templi 1383
Ambiani 499
Ambletus Daniæ Rex 478
Amelungesborne cœnobium 679
Amersford oppidum 1281
Amiramomelinus Carthag. R. 1396
Amundus Norwegorum Rex 479
Amylo Daniæ Rex 483
Anacleti Pontificis Romani epiſtolæ 351
Anaſtaſius III. Papa 512
Anaſtaſius IV. Papa 705
Anaſtaſius Ungrorum Archiepiſcopus 62
SS. Anaſtaſii & Innocentii reliquiæ 460
Andegavia 864
Andegavis 463
Andreas II. Ungar. R. 1397. 1399
Angarorum Epiſcopatus 441
Angelomus 451
Angelus Corarius Antipapa 1204
Angli in Gallia cæſi 1248
Anglia 460. 475. 478. 482. 484. 485. 817. 847. 1306. 1260
Angliæ reges 581. illorum jus in Franciam 1243. ſq.
Angliæ tributum Romam mittendum 460
Anna uxor Wilhelmi Ducis Brunſvic. 1309
Anno Colonienſis Archiepiſc. 593. 598. 603. 605. 607. 2169
Anſa v. *Hanſa.*
S. Anſcharius Hamburgenſis & Bremenſis Archiepiſcopus primus 441. 445. 456. 458. 461. 465. 469. 483. 490
Anſegiſus Senonenſis Archiepiſc. 451. 494
Anſegiſus Lobienſis Abbas 458
Anſelmus Cantuarienſium Archiepiſc. 621
Anſfridus Trajectenſis Epiſcopus 62
Anſfridus de Turono 1394
Antarados 1383
Anthropomorphitæ 526
Antiochia 631. 1348. 1351. 1356. 1357
Antiochia minor 1346
Antiſiodorum 498
Antonius Dux Brabantiæ 1297
Anvorde 805
Apoſtolorum ordo 906
Apulia 710. 839
Aquenſis eccleſia 235. 236. 443
Aquenſis urbs 1315
Aquilegia 452
Aquisgranenſe concilium 441. 446
Aquisgranum 444. 445. 499. 482. 526. 1295

Digitized by Google

Aquitaniæ Ducatus 674
Arabes 1382
Archidiaconi ordinandi requiſita 15
Archilus Sueciæ Rex 477
Arelatenſe Concilium 443
Aretina eccleſia 261
Argentina 280
Argentinenſis conventus 807
Argentinenſis eccleſiæ epiſtola 260
Argentinenſis Epiſcopus 130
Aribo Juvavenſis Diaconus 115
Arimaſpes 6
Ariminenſis epiſcopatus 275
Arksleve caſtrum 848
Armengandus Blaſii de Montepeſſulano medicus 947
Armenia 855. 972. 1346. 1351
Arneſhope caſtrum 1170
Arnoldus Archiep. Colon. 2199. 2201
Arnoldus Archiep. Trevir. 2208. 2232
Arnoldus Epiſc. Spirenſ. 2266
Arnoldus Halberſtadienſis Epiſc. 61
Arnoldus Bavariæ Dux 824
Arnoldus Dux Gelriæ 1224. 1277. 1279
Arnoldus de Villa Preodii hæreticus 1101.
Arnolfus Spirenſ. Epiſc. 2263
Arnolfus Rhemenſis Archiep. reſtitutus 16. 549
Arnricus Epiſc. Ratisbonenſ. 2253
Arnulfus Imperator 483. 301
ejus epiſtolæ 39
Arnulfus Hollandiæ Comes 349
Arnulphus Comes Palatinus 2245
Arnulphus Laudunenſis Epiſc. 4
Arnze, lacus 450
Arragonia 832. 910
Arras caſtrum 2198
Aſcalon 782. 1353. 1375. 1389. 1393
Aſimgrimus Epiſc. Ratisbon. 2254
Aſnede Abbatia 459
Aſpertus Epiſc. Ratisb. 2245. 2253
de Aſſeburg milites 905
Aſſumtio B. M. V. 459
Athanaſius Spirenſ. Epiſcop. 2257. 2273
Ato Epiſc. Spirenſis 2258. 2273
Atrebatum 499
Attanus 1377
Avares 500
Avaz caſtrum 2136
Avenio, civitas 1763
Avenionis urbs 862
Augerii (Amalrici) de Biterris Actus Pontif. Rom. 1641
Aulicanus epiſcopatus 444. 446
Aurelianenſis eccleſia 498
Aurelianis 460
Auſtria 888
Auſtriæ Ducatus 722
Axewalde caſtrum 1158
Aymericus v. *Amalricus.*
BAbenberch v. *Bamberg.*
Babylon 1376
Babyloniæ Rex 782
Babyloniæ Soldanus 452
Bachus, Epiſc. Wangionum 2199
Badenn eccleſiæ Spirenſ. datum 2262
Baias villa 1346
Balder Daniæ Rex 477
Baldewinus Archiep. Bremenſis 1343
Baldolfus Tarentaſienſis Archiep. 62
Balduinus Salzburgenſ. Epiſc. 87
Balduinus Amalarici filius, Hieroſolymorum Rex 1349
Balduinus III. Hieroſolym. Rex 1372. 1375. 2224. 2266
Balduinus IV. Hieroſol. Rex 1381
Balduinus V. Hieroſol. R. 1387
Balduinus Ferreus Flandriæ I. Comes 468
Balduinus Flandriæ Comes 559
Ballinger 1268. 1280
Balthaſar de Coſſa, Antipapa 1204. 1212. 1235. 1237
Balthaſar Dominus Slavorum 1206. 1222
Balticum mare 477
Bambergenſis advocati charta 99
Bambergenſis civitas 59. 62. 510
Bambergenſis cleri epiſtolæ 285
Bambergenſe colloquium 369
Bambergenſis eccleſia 5. 69. 70. 71. 73. 78. 80. 81. 83. 95. 97. 98. 99. 102. 110. 294
Bambergenſis eccleſiæ epiſtolæ 139. 214. 215. 225. 226. 227. 229. 329. 339
Bambergenſis Epiſcopatus 60. 63. 64. 65. 68. 73. 76. 562. 569. 570
Bambergenſis Epiſcopus 89. 99. 100. 103. 285
Bambergenſe monaſterium 89
Bardesholm 663. 722
Bardewic 791
Bardevicenſis eccleſia 441
Barenborg 1341
Bargaropolis 1345
Barith caſtellum 1346
S. Bartho Archiep. Mogunt. 2260
S. Bartholomæi oſſa 438
Baſilea 513
Baſileenſe concilium 599. 1307. 1309. 1313
Baſilias 4
Baſilius Græcorum Imperator 495. 498
Batua 498
Baturicus Ratisbon. Epiſcop. 47. 48. 49
Batyoni Tartari Epiſtola 892
Bavari 1397
Bavariæ Ducatus 111
Bayerburg caſtrum 1045
Bebetre 1377
Begardi 1036. 1113. 1114
Beginæ 1036. 1114
Belbeis 1376
Belgrada 1345
Belinas 1372
Belliſmontis cœnobium 672
Belloacenſis S. Quintini Ordo Canon. Auguſtin. 617
Benedictus III. Papa 464
Benedictus IV. Papa 509
Benedictus V. Papa 535
Benedictus VI. Papa 539
Benedictus VII. Papa 542
Benedictus VIII. Papa 562
Benedicti VIII. Papæ epiſtolæ 73. 74. 77. 84
Benedictus IX. Papa 574
Benedictus X. Papa 595
Benedictus XI. Papa 958. 963. 1802. 1846. 1865
Benedictus XII. Papa 1046. 1132. 1133. 1847
Benedictus XIII. Papa 1167. 1204
Benedictus Epiſc. Spirenſ. 2258. 2273
Benedicti (Alexandri) Veronenſis de rebus a Carolo VIII. Galliæ Rege in Italia geſtis libri duo 1577
Beneventana regio 474
Beneventum 366. 438. 458. 474. 495
Benno Aldenburgenſis Epiſc. 568
Benno I. Oſnabrugenſis Epiſcopus 113. 2170
Benno II. Epiſcopus Oſnabrugenſis & ejus vita 2161. ſqq.
Benno Saxoniæ Dux 549. 559. 563
Beodan Deus 470
Berchkerl 439
Berchtoldus Epiſc. Spir. 2270. 2276
Berengarius hæreticus 589. 595. ejus abjuratio 310
Berengarius Italiæ Rex 511. 512. 515. 518. 520
Bergenſe opidum 1171. 1262. ſq. 1288. 1291
Berghedorp, caſtrum 1183. 1242
Berich Daniæ Rex 478
Berincaſtel 2221
Beringerus Epiſc. Spirenſ. 2268
Berithum 1354. 1363. 1385. 1389. 1398
Berlin 1136
Berneburg caſtrum 1269
Bernhardus Italiæ Rex 441. 447
Bernhardus Beunonis fil. Sax. Dux 563. 566. 568. 575. 576. 600
Bernhardus Comes de Anhald, Saxoniæ Dux 753. 765
Bernhardus Claravallenſis 677. 687. 689. 705. 2266
Bernhardus Dux de Brunſvic. 1201. 1224. 1248. 1333
Bernhardus Dux de Lovenburg 1328

Digitized by Google

Bernhardus Ep. Spir. 2259.2273
Bernhardi Clærevallenſ. epiſtola 685
Bernhardus de Montepolitiano Ord. Prædicator. Henrico VII. venenum in S. Euchariſtia non præbuit 983
Berno Gigniacenſ. abbas 512
Bernſtorpe munitio 1087
Bernſtorp (Wendelbernus) 1151
Berthæ Abbatiſſæ carta 102
Bertoldus Tullenſ. Epiſc. 61
Bertoldus Moraviæ Dux 1351
Bertholdus Dux Ceringenſ. 2221
Berthulfus Treverenſ. Archiep. 494
S. Bertrandi translatio 1809
Bertrammus Ep. Metenſ. 2216
Berud vide *Berith*.
S. Berwardus Hildesheim. Epiſc. 549.567
Berwenſtein, caſtrum 2267
Bethania 1347
Bethſais 1347.1398
Bethſan 1385
Bethlehem 1348
Bethua 448.449
Betowe 498.1278
Beynem villa 1166
Beyus Sueciæ Rex 477
Bibendi meta 533
Bibliorum lectio illiteratis interdicta 15
Billenkem 2268
Biſcoppeslutter caſtrum 1276
Bituricus Ep. Ratisbon. 2244
Blankenſten 670
Blankenburgenſe Prædicatorum monaſterium 947
Blekede 1177
Bleſenſis mons 505
Bliswiler 2260
Blomenberg, caſtrum Weſtfaliæ 1233
Boarmundus Antiochenus Princeps 1375
Bodenwerder oppidum 1023
Bodinus Monaſterienſ. præpoſitus 2210
Bohemi 366.449
Bohemia 438.521.580.582.814.969.974.2246
Boleslaus Polon. Rex 1253.1318.1340
Bolezlaus Bohemiæ Dux 521
Bolwerk 1270
Bonaventura 904
Bonifacius VI. Papa 505
Bonifacius VII. Papa 542
Bonifacius VIII. Papa 950.1811.1846.1849.1863.1865
Bonifacius IX. Papa 1158.1867
S. Bonifacius Moguntinus Archiep. 446.447.1401
Bonifacius Albanenſ. Epiſc. 22
Bonifacius Italorum Marchio 590
Bonus Leodienſ. Epiſc. 515.516.517
Bopho 498
Borcardus de Serapelo Archiep. Magdeb. 1024
Borchardus Wormatienſ. Epiſc. 560
Borgtorp caſtrum 1250
Bornehovedana eccleſia 697
Boſtrum 1373.1384
Brandenburgenſis Marchia 1140.1161.1170. ad Fridericum Burggravium Noribergenſem pervenit 1223
de Brandenburg Marchiones 706
Brandenburg urbs 515.520.559
Brandeshuſen cœnobium 460
Bredenvord caſtrum 961
Brema 548.728.1323
Bremenſis Eccleſia 104.105.461.465.502.505.510.511.512. 571.583. ejus comitatus 1247
Bremenſis Archiep. 441.444.490.600.773.777
Bremeri (Jacobi) hæreſes 1838.ſq.
Bridal curia 2205
S. Brigitta 1162. ejus Ordo 1232
Brile, oppidum Selandiæ 1232
Briſacum 527.841
Britannia 452.476.478
Britannia minor 505
Britannicus oceanus 469
Brixenſis urbs 1268
Broderus Sweyn, pirata 1315
Brother Daniæ Rex 481
Bruchſellen 2262
Brugenſis urbs 959.1137.1237
Bruke caſtrum 1273.2207
Bruno Colonienſ. Archiep. 515.2222
Bruno Archiep. Trevir. 2197
Bruno Auguſtenſ. Epiſc. 61.559.569.570
Bruno Epiſc. Spir. 2265
Bruno Cluniacenſ. Abbas 503
Bruno Ludolfi filius Sax. Dux 483.511.514
Brunonis Argentinenſ. Epiſc. epiſtola 361.362
Bruno de Warendorp, Ord. Prædicator. 1028
Brunſvicenſis S. Cyriaci collegium 626
Brunſvicenſis Eccleſia 740
Brunſvicenſis urbs 511.514.751.814.816.829.857.953.1123. 1136.1199
Brunſvicenſium cum Clero diſſidia 1237
Bruxellæ civitatis rebellio adverſus Ducem Brabantiæ 1247
Buchel Daniæ Rex 481
Buimenſis Comitatus 2205
Bulgari 474.535
Bulgaria 478.1345
Bulgrada vide *Belgrad*.
Bulla aurea Karoli IV. 1098
Bülowe de Prensberge 1144
Bulowe de Radem 1144
Bulowe de Trützem 1144
Bunna 499
Burca 469
Burchardus Laudunenſ. Archiep. 62
Burchardus Lubec. Ep. 953
Burchardi Monaſt. Ep. epiſtola 294
Burchardus Wormatienſ. Epiſc. 61
Burchardi (Johannis) diarium Curiæ Romanæ ſub Alexandro VI. 2017
Burdegalis 460
Burdinus Baracenſ. Epiſc. 296
Burgara 1345
Burgi magiſtri 721
Buria 1384
Buthſereth 1373
Butzowe villa 701.1264

Cabilonenſe concilium 443
Cæſar Borgia Dux Valentinus 2147.ſqq.
Cæſarea Philippi 1372.1375
Calammanus 1375
Calipha 1376
Calipolis 1345
Calixtus II. Papa 350.298.662. ejus epiſtolæ 299.337.364. ſcripta 303.308
Caliz caſtrum 1299
Calve, oppidum 1201.1315
Calveren caſtrum 1160
Cameracum 499
Cameracenſis Eccleſia 239.242
Caminenſis urbs 662
Campania ab Imp. Rom. devaſtata 2214
Canonicæ Epiſtolæ 17
Cappenberg 511
Cardinales 16.1132
Cardinalium epiſtolæ 297.298.307
Carinthia 1052
Carmelitarum Ordo 1759
Carnetum 498
Carolus Conſtant. Ep. 112.113.118
Carolus M. Imp. 33.38.40.49.51.432.482.500.730
Caroli M. bulla aurea 434
Caroli M. diploma 104
Caroli M. epiſtolæ 34.35.36.37.40.41.42
Carolus II. Calvus 445.449.455.457.458.460.464.494. 496.498
Carolus III. Craſſus [illegible]
Carolus IV. Imp. 1015

Carolus Caroli M. filius 437.438.439
Carolus Caroli Calvi filius 494
Carolus Lotharii filius 449
Carolus Ludovici regis German. filius 494.496.497
Carolus Pipini Aquitaniæ regis filius 460
Carolus Simplex Francorum Rex 112.113.118.497.498.
501.504.505.517.519.521
Carolus II. Rex Siciliæ moritur 1809
Carolus VI. Rex Franciæ 1205.ſq. 1224. ejus pactum cum Henrico V. Rege Angliæ 1243.ſq.
Carolus VII. Rex Franc. 1220.1224.1234
Caroli VIII. Franc. Regis geſta in Italia 1577
Carolus Dux Aurelianenſ. 1220
Carolus Andegavenſ. Regnum Siciliæ occupat 1779. ſqq. 1784.1790.ſqq.
Carolomannus Caroli Calvi Franc. R. f. 494.500
Carolomannus Ludovici Germ. R. f. 496.497
Carolomanni regis epiſtola 37
Carpardan Tartaror. Imp. 965
Carra 1386
Carthuſianorum ordo 623
Carvenna 499
Caſan Tartaror. Imp. 950.957.964
Caſimarus Dux Stetinenſ. 1262.1294.1398
Caſinenſe Monaſterium 495
Cayrum 1376.1377
Celle Monaſterium 1295
Cenemarum 498
Ceytrog Obotritorum Princeps 450
Chadelo Parmenſis Epiſc. 599
Chadelhohus Comes 78
Chaire vide *Cayrum.*
Chemcham Eccleſ. 2207
Chius 1346
Cho 1346
Chrapfelt pagus 65
Chriſti lancea 631.633
Chriſti ſanguis 439.517
Chriſti crux 896.1352.1358.1365.1373.1397.1398
Chriſtianus Patavienſ. Ep. 62
Chriſtianus Cobant Epiſc. Ozilienſ. 1300
Chriſtophorus Papa 309
Chriſtophorus de Waren 1264
Chunitzeshof 63
Chuno I. Ep. Ratisb. 2248.2255
Chuno II. Ep. Ratisb. 2248.2255
Cingari primum viſi 1225
Ciſmaria 887
Ciſtercium 374
Ciſtercienſis ordo 634.647.983
Ciſtercienſes Monachi 718
Cizenſis Epiſcopatus 441.444
S. Clara canonizata 1778
Clariſſarum ordo 852
Claromontanum concilium An. 1095. congregatum 629
Clauſtrum abbatia 2201
S. Clementis Papæ corpus 474
Clemens II. Papa 2.90.184.194.197.216.585
Clementis II. epiſtola 11.177.181.182.183
Clemens III. Papa 623.784.2178.1389.1748
Clemens IV. Papa 917.1780
Clemens V. Papa 965.1803.1846
Clemens VI. Papa 1062.1847
Clemens VII. Antipapa 1132
Clementia Duciſſa in Luneburg. 703
Clementinæ 1812
Clericus 15.16.18.23.128.142.143.464
in Cleri mores verſus 1849
Clivenſis Ducatus erectio 1223
Clodoveus 44
Cluniacum cœnobium 6.503
Cluniacenſis Eccleſia 512
Cluniacenſis ordo 512
Cluſi 447
S. Cæciliæ corpus 446
Cœleſtinus II. Papa 688
Cœleſtinus III. Papa 799.1749
Cœleſtinus IV. Papa 884.1770
Cœleſtinus V. Papa 948.1846
S. Cœna 366
S. Cœnæ adminiſtratio 983
Coldinghen caſtrum 919
Colonia Agrippina 456.499.942.945.747.938.1172
Colonienſis Synodus 494
Colonienſis Eccleſia 372.494.753
Colonienſis Archiepiſcopatus 591
Colonienſis Archiepiſcopus 112.558
Colonienſis Baſilica S. Petri 464
Colonienſe Cœnobium S. Panthaleonis 532
Compendienſis Eccleſia 458
Conceleuncize 71
Confluentum oppidum 2236
Coningesberg urbs 1317
Cono Dux 369.606
Conradinus hæres regni Siciliæ 1776.ſq.
Conradus Mogunt. Archiep. 1278.1332.1354.1394
Conradus Verdenſ. Ep. 959
Conradus I. Roman. Rex 511.2199
Conradus II. Imp. 66.569.2261.2266
Conradi II. Imp. carta 110
Conradus Rex Roman. 628.633.634.635
Conradus III. Imp. 682.1373.1374
Conradus Rex Siciliæ 1776.ſq.1782.2268
Conradus Mediolan. Dux 358.361
Conradus Conſtantienſ. Ep. 703
Conradus Montisferrati Marchio 1389.1394
Conradus Archiep. Colon. 2237
Conradus Ep. Auguſtanus 2241
Conradus I. Ep. Ratisb. 2249.2255
Conradus II. Ep. Ratisb. 2249.2255
Conradus III. Ep. Ratisb. 2252.2256
Conradus IV. Ep. Ratisb. 2256
Conradus Ep. Spir. 2223.2263.2267.2268
Conradus Portuenſ. Epiſc. 2226
Conradus Ciſtercienſis monachus 374
Conradus Comes de Defholt 1270
Conradus de Sultzfeld 2268
Conradus Comes de Zolre 2267
Conradus de Marburch inquiſitor 2227.2229
Conradus Tors inquiſitor 2227
Conradus de Monteferrato 1350.1352.1353
Conradus de Remchingen 1269.2275
Conſtantienſe Concilium 127. 1202. ſqq. 1207. ſq. 1226. ſq.
Conſtantienſis Epiſc. 199
Conſtantini M. enſis 547
Conſtantiniana Baſilica 21
Conſtantinopolis 520.1345.1396.2223
Copenhaven 893
Corbeya Sax. Monaſt. 4.55.448.ſq.458.494.601
Corbeya antiqua 499
Coricia 1374
Hermannus Cornerus 1101.1109
Hermanni Corneri chronica 431
Coſſa 85
Craccum 1387.1389
Crapfelt Comitatus 1600
Creutzenach 2263.2268
Crone Monaſt. 1253
Cruciata expeditio 690
Crucis prædicatio 1355
Crux ſancta a Saracenis abducta 2218
Cunigunda Imperatrix 1033.2260.2262
Cunigunda Coſſienſis Abbatiſſa 84.85
Cuno Abbas Weiſſenb. 2268
Cunradus damnatus 16
Cuthniz, mons Bohemiæ 1241
Cuziline Oratorium 697
Cuzyn civitas 1339
Cyla Caroli ſimplicis filia 505
Cyprus inſula 1273.1392
Cypri Rex 808
S. Cypriani reliquiæ 436
Cyri cavea 1375
S. Cyrillus Slavorum apoſtolus 474
D
DAcia 460
Dagino Magdeburg. Archiep. 62
Damaſ-

Damaſus 1374
Damaſus II. Papa 386
Damerowe (Tidericus) Darbatenſ. Ep. 1137
Damiata 852. 1773. 2225
Dan Daniæ rex 475. 476
Dani 106. 456. 460. 475. 477. 490. 497. 498. 499. 512. 518. 523. 768. 863. 1059
Dania 469. 518. 529. 676. 677
Daniæ reges 475
Danewirhi 484
Dantiſci diſcordia civium 1219
Danzeke civitas 1257
Darſowe caſtrum 908
Darum 1380. 1393
Davantria 497
de Davide Tartarorum Chriſtiano rege relatio 1451
David Epiſc. Spirenſ. 2258. 2273
Decani ordinandi requiſita 15
Decimæ 122. 127. 495
Decretalium lib. VI. 952
Delmenhorſti Comitia ad Eccleſiam Bremenſem delata 1247
Demyn Conf. Dumyn, Dymyn 539. 666
Deſſowe opidum 1080
Deydesheim 2264. 2268
Deyſpach caſtrum 2249
Dietmarus comes 64
Dietmarus Oſnabrugenſis epiſcopus 62
Diſſbuum urbs 478
Dionyſii Areopagitæ corpus 504
Dionyſii Areopagitæ hierarchia 497
Dionyſii libri 446
Dionyſii Areopagitæ manus 517. 519
Diſtrictum 1399
Dionyſius Ep. Auguſtanus 2239
Dithmarſi 449. 1225. 1301. 1339
Dithmarſiæ comitatus 773. 777. 765. 858. 860. 939
Ditlevus Epiſcopus Raceburgenſis 1234
Divortium 16
Dobberanenſe monaſterium 743. 1006
Doccen villa 1401. 1252
Domeſe caſtrum 1256
Domicelli civitatis Lubecæ 1216. ſq.
Dominicus 2224
Domnus Papa 541
Donyn caſtrum 1184
Dordorneſt 1345
Dordracum urbs Hollandiæ 1232
Dorninghen caſtrum 1254
Dortoſa 439
Dragebodo Ep. Spir. 2258
Dranenburg caſtrum 1254
Dudenhoffen 2267
Duderſtad civitas 1257
Dulcinus hæreticus 965
Duldiemaſt 1341
Dulmene 972
Dumyn caſtrum 727
Dunſtanus Cantuarienſis Archiepiſcopus 547
Durandus de S. Soridano 1042. 1045
Durembere 447. 448
Durckheym pagus 2266
Duxa urbs 1267
Dymyn 476. 488
E. Würzburgenſis epiſcopi epiſtola 232
Eberhardus Bambergenſis epiſcop. 55. 63. 64. 65. 70. 80. 569. 570
Eberhardi Bambergenſis epiſcopi charta 97. 81.
Eberhardus Ep. Auguſtanus 2241
Eberhardus Ep. Spir. 2277
Eberhardi verſus 373
Eberſperg monaſterium 2245
Eburdo Rhemorum Archiepiſcopus 436
Ebutherainus 1377
Eccleſia 15
Eccleſiaſtica 61
Edeſſa 1372. 1373. 1374. 1386
Edeſſanus comes 1374
Edilbaldus Trajectenſis epiſcopus 473
S. Edmundus 887
Edmundus Angliæ rex 475
S. Edoardus Angliæ rex 580
Egbertus Bavariæ Dux 598
Egbertus Thuringiæ Landgrav. 626
Egdora fluvius 439. 449. 469
Egele caſtrum 1315
Egilbertus Friſingenſis epiſcopus 62
Egilbertus Archiep. Colon. 2222
Egilbertus Trevirenſium Archiepiſcopus 167
Egilberti Trevirenſis Archiepiſcopi epiſtola 170
Eginhuſen villa 939
Egiſtius diſcipulus Chriſti 441
Egmenhuſen 65
Egmunda 472
Egmundana eccleſia 542
Egmundenſe monaſterium 473
de Ehera advocatus 520
Ehizinga abbatia 80
Ekkehardus Slesvigenſis epiſcopus 62
Electio ſine conſecratione tribuit dignitatem 22
Electores imperii 445
Electorum origo 557. 558
B. Eliſabetha Andreæ Ung. R. f. 866. 880. 2230
Elverius Malmebrunii Monachus 596
Eloion nemus 518
Elrich, oppidum Honſtenenſe 1204
Emanuel Conſtantin. Imperator 1372
Embicho Ep. Ratiſb. 2245
Embrico Auguſtenſis Epiſcopus 113. 2241
Embrico Ratisbonenſis epiſcopus 40. 2253
Emeden caſtrum 1327
Emeſcowa 45
Emhardus Spir. Ep. 2263
Emicho Spir. Epiſc. 2270. 2275. 2276
S. Emmerani eccleſia Ratisbonenſis 37. 38. 39. 40. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 58. 2253
S. Emmerani monaſterii Ratisbonenſis privilegia 33. 35
S. Emmerani reliquiæ 33. 35. 47
Engelbertus Comes de Marka 972
Engelbertus Sweus 1341
Engilbertus Archiep. Colonienſis 2226
Enkhuſen opidum 1256. 1280
Enſa fluvius 102
Epiſcopatuum inveſtitura 269. 271. 272. 273
Epiſcopi depoſiti 16
Epiſcopi ordinandi requiſita 15
Epiſcopus electus 19
Epiſcopus vocatus 20
Epiſtola formata 17
Epiſtolarum ſalutationes 7
Eppingen eccleſiæ Spir. datum 2263
Epternacum 2201
Eraſmus Ep. Spir. 2258
Erbo Moguntinus Archiepiſcopus 569
Eremitarum Fratrum Vallis ſcholarum ordo 852
Erenbrettenſten 2207
Eresburg 440. 459
Erfordienſis Academia 1066
Ericus Danorum rex 124. 469. 480. 483. 486
Ericus Lamp. Daniæ rex 486
Ericus X. Rex Danorum 1204. 1215. 1218. ſq. 1223. 1225. ſq. 1229. ſq. 1240. ſq. 1245. ſq. 1260. ſq.
Ericus Dux Brunſvico-Grubenhagicus 1204. 1278
Ericus IV. Dux Lauenburgi 1255
Ericus V. Dux Lauenburgi 1242. 1251. 1254
Eridagus Hamburgenſis epiſcopus 445
Erkanropolis 1345
Ermegardis Ludovici Pii uxor 445. 447
Ermenfridus Sedunenſis epiſcopus 13
Erneſtus comes 110. 1274

Ertho Monaſterienſis epiſcopus 96
ejus epiſtola 357
Erthanfridus Epiſcopus Ratisbon. 2245
Erthneburg 488
Eſconica gens 485
SS. Eſicii & Patrocli corpora 529
Eslingen 2268
Eſſen, Monaſterium 459
Eſtones 1396
Eucharius Chriſti diſcipulus 441
Everhardus Comes de Marka 938. 941. 947. 950. 951. 961. 972
Everardus Epiſc. Ratisb. 2248. 2255
Everſtein caſtrum 1341
Eugenius II. Papa 450
Eugenius III. Papa 689
Eumaus caſtrum 1346
Euſierſtall monaſterium 2269
Euthoryn Norwegiæ rex 483
Exajulum monaſterium 32
Excommunicati 259
Excommunicatio 161. 176. 197
Excommunicationis effectus poſt mortem 312. 313
Excommunicationis ritus 307
Eyſtetenſis Epiſcopus 82
Ezelinus Epiſcopus Hildeshem. 2164. ſq.
Ezico Altenburgenſis Epiſcopus 339. 566

FAlſatores monetarum excommunicantur 2228
B. Farſenſis abbatis epiſtola 267
Falderenſe cœnobium 663
Fames 884
Femina 33
Feronenſis civitas 1809
Ferlin flumen 1351
Ferraria 973
Fidei ſignum 227
Fiſcanenſe cœnobium 565
Fisgaga 47
Flamingi 533
Flandriæ Comitatus 468. 1189
Flandriæ rectores 468
Flensburgum 1245
Florentia 983
Florentius Hollandiæ Comes 950
Fokko Uke 1281. ſq.
Follanæ Brajus 401. 419
Folmarus Archiep. Trevir. 2211
Fontanith 457
Formata epiſtola 18
Formoſus Papa 502. 505. 508
Formoſi Papæ bulla 505
Formoſus conſul 1850
Fortropa 472
Forum Julium 740
Francia 117. 907. 910
Franciæ regni ſucceſſio 1220
Franciæ & Hiſpaniæ Legator. lis de præcedentia 2160
in Franciam Anglorum jus 1048
S. Franciſcus ejusque Ordo 1124. 1750. 1759
Franco Leodienſis Scholaſticus 586
Francofurtum 36. 1077
Francofurtanus conventus A. 1338. 1053
Francofurtana Synodus 60
Frater peregrinans 20
Fraxinetum 527
Fraydo Epiſc. Spir. 2258. 2273
Freckenfeld 2260
Fredericus Man Verdenſ. Epiſc. 959
Freſia, vide *Friſia*.
Fricco Deus 470
Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus 702. 1202
Fridericus I. Imperator 702. 1351. 1374. 1382. 1389. 1390. 1391. 2220
Fridericus II. Imperator 514. 840. 1395. 1[illegible]2. 1776.
ejus expeditio in Terram Sanctam 1748. ſq.
Fridericus Rex Sicil. 2268
Fridericus Dux, frater Conradi Regis 2199
Friderici Auſtriaci Ducis epitaphium 374
Fridericus Halberſtadienſis epiſcopus 639
Fridericus Ep. Havelbergenſis 1278
Fridericus Ep. Spir. 2269. 2276
Fridericus Ep. Trajectenſis 1261
Friderici Colonienſis Archiepiſcopi epiſtola 278
Fridericus I. ElectorBrandenburg. 1238
Fridericus Dux Bavariæ 1243
Fridericus Sueviæ Dux 1351. 1390
Fridericus Dux Bayoariæ 1255
Fridericus Bellicoſus Marchio Miſniæ 1217. 1226. 1248. 1255. 1263. 1283
Fridericus Marchio de Brandenburg 1201. 1223. 1249. 1255. 1265
Fridericus Comes de Iſenburch rotatus 2226
Fridericus Comes de Vienna 2200. 2220
Frichlenus Daniæ Rex 478
Frigerus Norwegiæ Rex 478
Friſia 105. 440. 449. 476. 478. 482. 1164. Jutiæ vicina 1222. ſq. Egdorenſis 1225
Friſiæ comitatus 600
Friſones 434. 456. 458. 1250. 2227
Friſonum oceanus 469
Frithlevus Daniæ Rex 477. 479
Fritzlarienſe concilium 292. 294
Frotho Daniæ Rex 476. 478. 479. 484
Frothi Frichgote Daniæ Rex 478
Fulbertus Carnotenſis epiſcopus 556. 588
Fulco Andegavenſis Hieroſolymitanorum Rex 628. 1349. 1372
Fulco de Villareto 1809
Fuldenſe monaſterium 579. 637
Fuldenſis abbas 579. 604
Fuldenſis baſilica 446
Fuldenſis eccleſia 770
Fuldenſis monaſterii epiſtola 261. 263
Fuldenſis monaſterii privilegia 31
Funis inſula 469

GAbrielis Archangeli monita 495
Galilæa 1348
Gallia ab Anglis impugnata 1205. ſq. 1225. ſq.
Galtherus de Avennis 1397
Gamelo Knut Daniæ Rex 485
Gamfredus poeta 831
Gamme 824
Gandersheimenſis eccleſia 549
Gandersheimenſis abbatiſſa 460
Gandersheym monaſterium 495. 460. 511
Gans de Putliſt Baro 1264
Garlanda capta 2201
Gartowe caſtrum 1161
Gartze opidum 1167
Gaubaldus Ep. Ratisb. 2244
Gaufridus 1375
Gaufridus Carrotenſis epiſcopus 196. 197
Gaufridus Conſtantienſis epiſcopus 199
Gaza 1374
Gebehardus vide *Gebhardus*.
Gebelhuſen caſtrum 1186
Gebhardus 337
Gebhardus Juvavenſis Archiepiſcopus 113. 118
Gebhardus epiſcopus Bambergenſis 1. 214
ejus epiſtola 212-213. 214
Gebhardus Herbipolenſ. epiſcopus 336. 337. 338. 339 341
Gebhardi Herbipolenſis epiſcopi apologia 345
Gebhardus Ratisbonenſis epiſcopus 62. 592
Gebhardus I. Ep. Ratisb. 2246. 2254
Gebhardus II. Ep. Ratisb. 2246. 2254
Gebhardus III. Ep. Ratisb. 2246. 2254
Gebhardus IV. Ep. Ratisb. 2246. 2254

Geber-

Digitized by Google

Geberhardus Epiſc. Spir. 2258.2265.2273
Gelaſii Papæ epiſtola 296
Gelaſius II. Papa 661
Gelo Normannorum Dux 505
Gelriæ Comitatus 972
S. Geneſii corpus 452
Genſenfeld monaſterium 2245
Georgius Epiſc. Spir. 2272
Georgius Comes Widenſis 2225
Gerbertus Magiſter Hoſpitalis S. Johannis 1378
Gerardus Mogunt. Archiepiſc. 2237
Gerhardus Epiſc. Spir. 2270.2276
Gerhardus Cameracenſis epiſcopus 573.574
Gerhardus Comes de Marka 1240.1263
Gerhardus Magiſter militiæ templi 1388
Gerhardus Sagarellus hæreticus 965.966
Gerlacus de Roverna 2223
S. Germani corpus 498
Germanorum corona regalis 895
Germarus Daniæ Rex 481
Geroldus Sueviæ Dux 441
Gethſemani 1347
Gevekenſteen caſtrum 1149
Gibeal 1346
Gibel civitas 1346
Gibelat vide *Gibel.*
Gibellini 1863
Gigniacenſis eccleſia 512
Gilbertus 1849
Gilbertus Porrectanus epiſcopus 690
Gilbertus Ravennatenſis Archiepiſcopus 541.549
ejus epiſtolæ 354.357.358
Giſela, Conradi II. Imp. uxor 2260
Giſelbertus Abbas de clauſtro 2210
Giſelbertus de Lacis 1375
Gium caſtellum 1346
Glambeke, caſtrum 1215.1219.1272
Gleſin caſtrum 959
Glitzberch (Comes de) 2205
Gobin urbs Luſatiæ 1295.1302
Godofridus rex Daniæ 440.482
Godofridus Hieroſolymorum rex 633.634.635
Gothefridus Lotharingiæ Dux 585.587.589.590.592.595.605
Godefridus Lovanienſis Comes 648
Godefridus Normannorum rex 499
Godefridus Archiep. Trevir. 2197
Godefridus Epiſc. Ratisb. 2255
Godefridus Epiſc. Spir. 2259.2267.2274
Godeſchalcus Obotritorum princeps 573.576.582
Godeſchalcus hæreticus 460
Godlandia 1181
Golmoldus Obotritorum rex 460
Gorkem, oppidum 1227
Gorloſe, caſtrum Meclenburgiæ 1206.1238
Gorm Daniæ rex 484.489
Goslaria 131.515.520.560.815.816.818.2164.2168
Goslarienſis eccleſia 587.599
Goslarienſis S. Matthæi eccleſia 579
Goſſia 84
Gothi 469.518
Gothi occidentales 469
Gothi orientales 469
Gothefredus de Bullion Hieroſolymitanorum Rex 1349
Gottedancus Epiſ. Spir. 2250.2273
Gottingenſis civitas 1154.1164
Gottorpium caſtrum 489.1038.1224.1270
Græcia 1346
Græci Eccleſiæ Romanæ conſentiunt 1785
Græcorum cœnobium Romæ 446
Græcorum errores 589
Granati Rex fit chriſtianus 1319
Grandimontenſis ordo 615
Gram Daniæ rex 476
Graniz 734
Gratianus de Gluſa 702
Gredingin, prædium 211
Gregoriopolis 451
S. Gregorii M. Papæ corpus 481. caput 494
ejus vita 494
Gregorius IV. Papa 31.108.451
Gregorius V. 548. ejus Capitula 16
Gregorius VI. 584
Gregorius VII. 125.129.134.144.145.149.150.152.169.170.591.604.611. 2177. ſqq. ejus oratio 152 mors 176. depoſitio 174.184 Ejus Epiſtolæ 130.135.137.141.143.146.149.150.151.154.155.156.158.166
Gregorius VIII. P. R. 777.1389.1747
Gregorius IX. 857.1764
Gregorius X. 922.1784
Gregorius XI. 1116.1848.1866
Gregorius XII. 1870.1189.1204
Gregorius Merſeburgenſis epiſcopus 277
Grifenſteen caſtrum 1175
Grom Daniæ rex 482.312.818
Gröne caſtrum 1250
Groningæ civitatis turbæ 1202
Gronlandia 106.471
Gryndeſmur caſtrum 1161
Gualteri Mapes rythmi 1851
Guidonis Aretini Epiſc. Epiſtola 986
Guido Cardinalis 1374
Guido Archiepiſcopus Viennenſis Papa 297
Guido Abbas de Cruce S. Leufredi 595
Guido Hieroſolymorum rex 778
Guido de Luſignan, Rex Hieroſolym. 1350.1352
Guido de Luſignano rex Cypri 1353
Guido Marchio 452
Guido Aretinus 572
Guido muſicus 502.511
S. Guidonis translatio 2261
Guilelmus de Nogareto 1811
Guilelmus magiſter 368
Guillermus vide *VVilhelmus.*
Gundocharus Eiſtetenſis epiſcopus 113
Guntharius epiſcopus Bambergenſis 5
Guntharius Hildeshemenſis epiſc. primus 446
Guntharius Ep. Ratisb. 2254
Guntherus Colonienſis Archiepiſc. 464.468.473.474
Guntherus Archiep. Magdeb. 1201.1274.1305
Guntherus Bambergenſis epiſc. 57.88
Guntherus Epiſc. Spir. 2267
Guntherus Schwarzb. Com. Rom. Rex 1077
Guntzelinus Suerinenſis Comes 719.720
Guſterowe oppidum 1187
Gutzekowe caſtrum 1169
HAbdallo Saracenorum princeps 451
Hachemolen caſtrum 1250.1340
Haderichesbrucia villa 88
Hadeboch 483
Haderſleue, caſtrum 1245
Hadwig Harvordienſis abbatiſſa 468
Hadrianus v. *Adrianus.*
Hæreſeos abjuratio 310
Hæretici combuſti 1206.2227
Haga, Hollandiæ caſtrum 102.1163
Hakeberg 476.1225
Hakepingh 476
Hako Danorum rex 477
Hako Roskildenſis epiſcopus 488
Halaglandia 471
Halappia 1386
Halberſtadium 758.1257
Halberſtadenſis eccleſia 200.201.459.585

Halber-

Halberſtadenſis S. Stephani baſilica 351
Halberſtadenſis epiſcopatus 444
Halberſtadenſis epiſcopus 123.277.309
Haldan Daniæ rex 476.480
Haldan Berengra Daniæ rex 480
Haldesleve comitatus 667.880
Halecum captura in Scania exercita 1204.1266
Hali 1377
Hallenſis urbs 1169
Hallermund caſtrum 1340
Ham oppidum 670.857.972
Hama civitas 1381
Hamburgum 107.440.445.456.465
Hamborch. Hammaburc. Hamenburch 488.680 828.856.1161.1196.1345
Hamburgenſis eccleſia 95.445.456.461.505.512.529.586
Hamburgenſis eccleſia metropolis Angariæ epiſcopatuum 441
Hamburgenſis archiepiſcopatus 107.108
Hamburgenſes Archiepiſcopi 490
Hamburgenſis epiſcopatus 444
Hamburgenſis parochia 470
Hamburgenſes Daniæ regnum impugnant 1245
Hamme, oppidum 1240
Hammerſtein 329
Hannover urbs 951
Hanſæ civitates 1155.1156. conventum celebrem habent Lubecæ 1229.ſq. Statuta in eo 1230
Haraldus Daniæ rex 479.480
Hardenberg 823.826
Hardinfels oppidum 2236
Hardvicus Ratisbonenſis epiſc. 313
Harench 1374.1382
Hargalt Daniæ rex 480
Harioquin 1374
Harnenſis comitatus 78
Haroldus Angliæ rex 485
Haroldus Blatan Daniæ rex 484
Haroldus Danorum rex 449.480.484.485
Haroldus Northmannorum princeps 472
Haroldus Wormari regis Daniæ filius 518
Hartheknut rex 485
Hartisborgh 594.607.658
Hartwicus I. epiſc. Ratisb. 2248.2255
Hartwicus II. epiſc. Ratisb. 2248.2255
Hartwigus Juvavenſis Archiepiſc. 62
Hartzburgum, caſtrum captum & deſtructum 1201
Haſloſſini 1380
Haſtingus Lalandiæ Dux 494
Hathamoda Gandershemenſis Abbatiſſa I. 459.460
Hatto Moguntinus Archiepiſcopus 503.510
Havelberg 652
Haubtrecht 2267
Hayto v. *Hatto.*
Heben, locus 1378
S. Hedwiga, duciſſa Poloniæ 1780
Heidelsheim 2260
Heimburch, urbs 88.1345.2247
S. Helenæ reliquiæ 460
Helgi Daniæ rex 476
Heldrungen (Dominus de) 1201
Helim, civitas 1364
Helleſpont, Sueciæ rex 476
Helleſpontus 481
Helmidinalla 1377
Helmſtede oppidum 828.1201
Helpæ, Boethii uxoris, Epitaphium 5
Helveti 1152
Hennenberg, urbs 587
Henni 437.439
Hennyngus Daniæ rex 440.482
Henricus Albanenſis Epiſc. 2218
Henricus Auguſtenſis Epiſcopus 598
Henricus Bamberg. Epiſcopus 90.91.138
Henricus Wernigerodanus Halberſtadenſ. Epiſcopus 1201.1235
Henricus Lauſannenſis Epiſcopus 62
Henricus Epiſc. Monaſterienſis 1261
Henricus Ratisbonenſis Epiſcopus 288.2248.2255 2256
Henricus Fabri Slesvicenſis Epiſc. 1248
Henricus Spirenſ. Epiſc. 171.113.2263.2268
Henricus de Nowen Sverinenſis Epiſc. 1217.1237
Henricus Tullenſis Epiſc. 2205
Henricus Virdunenſis Epiſc. 2216
Henricus de Hoya Epiſc. Verdenſ. 1207
Henricus Wirzburgenſis Epiſc. 61.62.78.91.92
Henricus Auceps Rex Germ. 514.ſq.
Henricus II. Sanctus, Imp. 60.62.79.80.81.82.85. ejus Epiſtolæ & diplomata 63.64.65.66.67.68.69.70.71 72.77.104.109. ejus epitaphium 5
Henricus III. Imp. 210.212.557.558.570.572.575.578. 2262.ſq. Ejus literæ 80.82.83.85.86.87.88.94.103.485
Henricus IV. Imp. 3.112.115.118.120.131.135.136.146.149 150.152.155.158.176.204.220.222.587.591.592.593.2263 2265. ejus Epiſtolæ & Chartæ 65.88.89.95.96.97 98.100.138.144.145.157.173.204.205.206.207.208.209 211.218.219.220.221.222
Henricus V. Imp. 220.223.267.268.271.273.280.286.296 301.307.309.343.634.636.638.641.643.646. Ejus Epiſtolæ 90.265.266.269.278.330.331.333.645. Ejus renuntiatio Inveſtiturarum 302.308. ejus mors 334.2265
Henricus VI. Imp. 749.772.775.794.1394.1395
Henricus VII. Imp. 973.1866
Henricus Landgravius Thuring. Rex Rom. 889.891
Henricus II. Anglorum Rex 1389
Henricus V. Angl. Rex 1205.ſq. 1225.ſq. 1243.ſq.
Henricus Dux Bavariæ, Ottonis I. Imp. frater 515
Henricus Dux Bavariæ an. 1066. vivens 97
Henricus Dux Bav. & Saxon. 683.687.700.702.706.708 711.717.718.722.725.728.729.733.741.752.757.764.775.791 796.802.805
Henricus Dux Sax. Comes Palatinus Rheni 824.852 855.857.1354.1395.2199.2220
Henricus Dux, Lotharii Regis gener 2199
Henricus Palatinus de Thubing 2264
Henricus Lotharingiæ Dux 644.647
Henricus Luneburgenſis Dux, Magni Torquati filius 1201.1219
Henricus Dux Brunſvicenſis 1389
Henricus Brabantiæ Dux 1395
Henricus Dux de Lemburch 2218
Henricus III. Dux Sleſwic. 1218.1232.1224.1229.ſq.1240 1245.ſq. 1252.1259.1260.1297
Henricus Brandenburgenſis Marchio 389.861
Henricus Campaniæ Comes Hieroſolymorum rex 1351.1353.1354.1394
Henricus Comes de Frontenhuſen 2249
Henricus Comes de Honſtein 1201.1204
Henricus Comes Holſatiæ 1218.1222.1229.ſq. 1247
Henricus de Caladin 1395
Henricus de Gandavo 946
Henricus de Hervordia 442
Henricus Comes de Luzeleburg 905.938
Henricus de Schwartzeburg Comes 743
Henricus Dominus de Mykelenburg 956
Henricus Comes Namurc. 2206
Henricus de Orterberg 2252
Henricus Comes de Seyna 2219
Heraldus Danorum rex 440
Herbertus Colon. Archiepiſc. 62.558.562.567
Herbertus Mutinenſis epiſc. 113
Herbipolenſis Conventus 358
Herbipolenſis eccleſiæ epiſtola 339
Herbipolenſis S. Kiliani eccleſia 463.464

Her-

Digitized by Google

Herbipolenſis univerſitas 1182
Heribertus Flandriæ Comes 519
Heridagus Archiepiſcopus Hamburgenſis à Carolo deſignatus 441
Herlingburg 815. 816
Hermanni Auguſtenſis epiſcopi epiſtola 364
Hermannus Bambergenſis epiſcopus 113. 135. 136. 137. 139. ejus Epiſtolæ 134
Hermannus Epiſc. Monaſterienſis 2213
Hermannus Germanorum Rex 622. 623. 624
Hermannus Comes Palatinus 2204
Hermannus Billingus Saxoniæ Dux 534. 539. 344
Hermannus Marchio Badenſis 1351
Hermannus Thuringiæ Landgravius 1354
Hermannus Contractus 2163. ejus liber de virtutibus 6
Hermo Wirdunenſis epiſcopus 61
Herſtallenſis Epiſcopatus 444
Herſveldia monaſterium 606
Herſveldenſis Abbas 604
Hertinus Epiſc. Spir. 2258. 2273
Hervordenſe cœnobium 447. 448
Hervordenſis eccleſia 465. 494
Hervordia antiqua 448
Herxheym 2263
Heſteberg mons 1270
Hetheberi, civitas 480
Hibernia 478. 482. 847
Hierapolis 1374
Hieronymus Pragenſis combuſtus 1215. ſq.
Hieroſolyma 363. 364. 479. 632. 1346. 1348. 1350. 1358. 1374. 1409. 2264
Hieroſolyma a Sultano Babyloniæ recepta 1270. 1746. ſq.
Hieroſolymitana eccleſia 138
Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſtola 253. 256. 257
Hieroſolymitana via 1345
Hieroſolymitana expeditio 785
Hildebaldus Wormatienſis epiſcopus 55
Hildebrandus 171. 173. 191. confer. *Gregorius VII. Papa.*
S. Hildegardis 684. 2220
S. Hildegardis epiſtola 684
Hildegrinus Halberſtadienſis epiſcopus primus 449 451
Hilderici II. Francorum Regis ſcriptum 59
Hildericus Rex 52
Hildeshemenſis Epiſcopatus 444. 446. a Ducibus Brunſvicenſibus impugnatus 1248
Hildeshemenſe S. Michaelis monaſterium 550
Hildewardus Cizenſis Epiſcopus 62
Hilgendael monaſterium 1143
Hilgenhaven oppidum 1238
Hillinus Archiepiſc. Trevir. 2206
Hilpericus 560
Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis 40. 41. 43
Hincmari Remenſis Archiepiſcopi epiſtolæ 378
Hincmarus Laudunenſis epiſcopus 375. 378. 389
Hindenburg caſtrum 1174
Hiſmigove pagus 78
Hiſpania 439
Hitzacker caſtrum 861
Hochbrodus Sueciæ Rex 476
Hocher Daniæ Rex 477
Hochera villa 477
Hoënſtad 2260
Hogerſtorp 697
Hogerus Hamburgenſis Archiepiſcopus 500
Hohold de Anhald Comes 529
Hollandiæ Comitatus 472. 546. 600. ſucceſſio controverſa 1223. ſq. 1227. 1231. ſq.
Holſatia 488. 542
Holſati a Danis impugnati 1224
Homar 1377
Honorius Papa 1845. 2225
Honorii Pontificis Romani epiſtolæ 337. 349. 349
Honorius II. Papa 668
Honorius III. Papa 845. 1396. 1759
Honorius IV. Papa 936. 1798
Honſtein caſtrum ab Heldrungico captum 1201
Horbergg caſtrum 1173. 1177
Hormunze 73
Hornburg caſtrum 758. 759
Horologium 438
de Hoſpitali domus Teuthonicæ fratres 793
Hughele Daniæ Rex 478
Hugni Daniæ Rex 480
Hugo Cardinalis 887
Hugo Genuenſis epiſcopus 62
Hugo Comes Arelatenſis Burgundiæ & Italiæ Rex 520
Hugo I. Cypri R. 1397. 1399
Hugo Capetus Franciæ Rex 547. 550
Hugo Burgundiæ Dux 437
Hugo Italiæ Marchio 557
Hugo Comes 449
Hugo Cæſarienſis 1376. 1378
Hugo de Lizziaco 1375
Hugo de S. Victore 672
Huk & Cablaw 1281
Humbach Curia 2197
Humble Daniæ Rex 475
Humbertus Magiſter Ord. Prædicatorum 914
Humfredus de Monreal 1352. 1353
Huni 474. 479. 500
Hupertus Moguntinus Archiepiſcopus 494
Huſemannus Ep. Spir. 2263
Huſſi (Joannis) condemnatio 1211. ſqq. 1859
Huſſitæ 1233. ſqq. 1241. ſq. 1246. 1248. 1249. 1255. 1267. 1268. 1275. 1278. 1290. 1296. 1300. 1302. 1312. 1337
Huyon nemus 518
Hyerwardus Scaniæ Comes, Rex Daniæ 477

I. Faventini epiſcopi epiſtola 358
Jacoba, filia Wilhelmi VI. Comitis Hollandiæ 1225 1231. 1255. 1262. 1263. ſq. 1480. 1489. 1332
Jacobus de Avenna 1393
S. Jacobi de Furlivio corpus 940
Jacobus Præneſtinus Epiſc. 2231
Janua Urbs 519. 742. 1250. 2232
Jarlandus Biſuntinus 2204
Jarras caſtrum 1365
Ibiſa fluvius 58
Iburg caſtrum & monaſterium 2171. ſq.
Iconium 1351. 1381. 1390
Jejunium 572. 573
Jericho 1348
Jeroſolyma vid. Hieroſolyma.
Jeryn Daniæ Rex 479
Iholingen 2260
Imperator 433
Imperatorum conſenſus ad Pontificis Romani electionem neceſſarius 21
Imperium Romanum 445
India 819
Indulgentiæ feſtivitatis Corporis Chriſti 1330
Inedia puellæ per triennium 446
Infeſſuræ (Stephani) Romæ urbis diarium 1863
Ingellus Daniæ Rex 479
Inguar Daniæ Rex 482
S. Innocentii corpus 528
Innocentius II. 359. 672
Innocentii II. Pontificis Romani electio 355
Innocentii II. decreta & epiſtolæ 15. 352. 360
Innocentius III. Papa 804. 1495. 1749
Innocentius IV. Papa 884. 1771
Innocentius V. Papa & Poëta 925. 1786

Innocentius VI. Papa 1091. 1847
Innocentius VII. Papa 1867. 1870. 1186
Inſulæ B. Mariæ Abbatia 697
Inveſtitura 332
Inveſtitura epiſcopatuum 301
Inveſtitura laicorum 281
Joachim Abbas 742. 794. 848. 849
Johanna Papiſſa 442
Johanna hæres Comitatus Tholoſani 1766
Johanna puella 1292. 1297. 1305
Johannes Pontifex Romanus 29
Johannes VIII. Papa 494
Johannes IX. Papa 528
Johannes X. Papa 536
Johannes XI. Papa 519
Johannes XII. Papa 531
Johannes XIII. Papa 536
Johannes XIV. Papa 543
Johannes XV. Papa 543
Johannes XVI. Papa 543
Johannes XVII. Papa 551. ejus bulla 76
Johannes XVIII. Papa 558
Johannes XIX. Papa 559
Johannes XX. Papa 568
Johannes XXI. Papa 927. 1787
Johannes XXII. Papa 982. 1020. 1032. 1041. 1847
Johannes XXIII. Papa 1203. 1212. 1217. 1235. 1237
Johannes Conſtantinopolitanus Imperator 1337. 1372
Johannes Angl. R. 1396
Johannes Bohem. R. 984
Johannes Hieroſolymæ R. 1397. 1398. 1399. 1402
Johannes Rex Cypri 1273
Johannes de SlameſtorpArchiepiſcop. Bremenſis 1217 1247
Johannes Walrode Archiepiſcopus Rigenſis fit Epiſcopus Leodienſis 1232. 1261
Johannes de Naſſove Archiep. Moguntin. 1235
Johannes Epiſcopus Slesvicenſis 1248
Johannis Argentinenſis Epiſc. Epiſtola 990
Johannes Epiſcop. Hildeshem. 1248. 1256. 1261
Johannes Epiſcopus Leodienſis 1223. 1224
Johannes Dullmann Epiſcop. Lubecenſis 1238
Johannes Schele Epiſcopus Lubecenſis 1238. 1260
Johannes Wangelin Epiſcop. Suerinenſis 1237. 1296
Johannes de Krempa Epiſc. Raceburgenſ. 1234. 1305
Johannes Hoymius Epiſcopus Halberſtad. 1235. 1257
Johannes Epiſc. Spirenſis 2264. 2272. 2276
Johannes Brabantiæ D. 949
Johannes Joh. fil. Brab. D. 950. 961
Johannes Brandenb. March. 973. 1269
Johannes Dux Stargardiæ 1206. 1256
Johannes Burgundus Dux Brabantiæ 1231. ſq.
Johannes II. Dux Mecklenburgi 1218. 1220. 1223. 1235 1254
Johannes Dux Bavoariæ 1262
Johannes Marchio Ferrarienſis 1279
Johannes Comes de Hoya 1269. 1298
Johannes de Erkel 1266
Johannes de Nantirsburch 2198
Johannes Caltyferen 1313
Johannes de Raguſio 1313
Johannes de Rupeſciſſa 1013
Johannes Semeca 920
Johannis Aquilegienſis Patriarchæ epiſtola 78
Johannes Diaconus Romanus 494
Johannes Hieroſolymitanus monachus 442
Johannes de Parvo, hæreticus 178
Johar 1376. 1377
Jope. Joppe 1353. 1354. 1393
Jopen Comitatus 1349. 1350
Jordanes fluvius 1348
Jordanus Cardinalis 2205
Irene Imperatrix Conſtantinopolitana 436. 437
Irmyngardis Lotharii uxor 449
Iſabella Amalrici Hieroſolymitanorum Regis filia 1349. 1352. 1353. 1354. Hieroſolymæ regina 1394
Iſia fluvius 102
Islandia 106
Islebe (Islebia) oppidum 856
Iſmael Apuliæ Dux 94
Iſengrinus Ep. Ratisb. 2245
Iſſelſtein, caſtrum prope Trajectum 1224
Itali 463
Italia 507
Iterius de Tocce 1406
Itzehoa, oppidum 1247
Judæi baptizati 182. 1149. 1159. 1200. 1821. 2264. de Trevirenſi provincia expulſi 1233
Judith Caroli Calvi filia 468
Juditha Imp. Ludovici Pii uxor 445. 449. 452. 457
Juger Ruſſorum Rex 520
S. Julianus Arelatenſis Dux 461
Julius Pontifex Romanus 16
Julius II. Papa 2159
Juramentum Imperatori præſtandum 309
Juthi 475
Jutia 469. 480. ab Holſatis invaſa 1222
Jutiæ Ducatus 897
Ivo Carnotenſis Epiſcopus 196. 197. 617. 626

K

Kabel (Luderus) 1313
Kadea 1346
Kanutus Daniæ Rex 483. 485
Karelorum terra 483
Kariſiacum 439
Karlſteen caſtrum 1255
Karolamnus videatur *Carolomannus*.
Karolus vide *Carolus*.
Keſtenberg 2264
Keſtene 2205
Ketſch paſſagium 2268
Ketterangermunde, oppidum 1238
Keyſerswerda, caſtrum 1240
in Kil urbe Minorum conventus 884
Kislaw caſtrum 2269
Klotzeke caſtrum 1161. 1163
de Knesbeke caſtrenſes 1161
Knittelsheim 2268
Kolik 439
Kolle 481
Koningesburg, caſtrum 1224
Koningheſslap 478
Kowirki 475
Krummedik 1299. 1315
Kulenburg oppidum 1283
Kummerloſe 1181
Kunzo Caſtellanus caſtri Carlſtein 1338
Kynnen 472

L

Ladgerus Saxoniæ Dux 434
Ladislaus Neapolit. R. 1868. 1870
Laicus 128
Lalandia 469. 947
Lalandes-ſillenbogen, portus 1240
Lampertus Conſtantienſis Epiſcopus 61
Laneca ſacra 519. 547
Landaw oppidum 2272
Landiscrone caſtrum 2222
Lando Papa 512
Lateranenſis Synodus 21
Lateranenſe Concilium Anno 1118. convocatum 659
aliud An. 1213. convocatum 1396. 2225

Digitized by Google

Lato Ep. Spirenſis 2258
Laudunenſis eccleſia 375
Laureshamenſis monaſterii privilegia 27. 29. 66. 67
Lecho Dux Bohemiæ 438
Lectiones circulares annuæ in eccleſia 438
in Lemegow ſororum fratrum Prædicatorum monaſterium 969
Lentzen opidum 1090. 1180
Leo Conſtantinopolitanus Imperator 499
Leo (Sanctus) Papa 494
Leo III. Papa 439. 440
Leo IV. Papa 459
Leo V. Papa 459
Leo VI. Papa 509
Leo VII. Papa 517
Leo VIII. Papa 521
Leo IX. Papa 33. 90. 91. 534. 535
Leo X. Papa 506. 589. 590
Leo Ep. Ratisb. 2252. 2256
Leodium 499 Leodicenſis Eccleſia 239. 244 Leodienſis Eccleſiæ Epiſtola 235. 238. 317
Leona Urbs (Lugdunum) 772
Leonardus de Florentia Magiſter generalis Ordinis Prædicatorum 1204
Leonina Urbs 459
Leonis effigies Brunſvigæ 741
Leopoldus Auſtriæ Dux 1354
Leopoldus Wormacenſis Epiſc. 2222
fit Archiepiſcopus Moguntinus 2222
Leovardia, urbs 1243
Leproſi ſeditioſi 1822
Leſedan 1372
Lethra 477. 481
Leumonicæ 460
Leyde, ſecuritas 1230
Libentius Hamburgenſis Archiepiſcopus 549
S. Liborii reliquiæ 455
Libroize, locus 71
Licaonia 1346
Lichen oppidum 518
Liemarus Hamburgenſis Archiepiſcopus 96
Likka civitas 1340
Limburgenſis ducatus 939
Limburgenſe monaſterium 570. 2261
Lindemburg 2235
Linghen caſtrum 1144
Liparitana inſula 438
Lippoldus Thuringiæ Comes 571
Lipſienſis academia 1195. 1217
Liubara comitatus 85
Livones 439. 440. 652. 774. 1396
Liuthgarda Arnulfi Imperatoris filia 815
Liutoldus Epiſc. Auguſtinus 2241
Liuthwardus Vercellenſis epiſcopus 505
Lobowe caſtrum 1253
Lochen monaſterium 969
Logonſtein eccleſia 2207
Lollardi 1071
Lombardi 577
Lonerſtat 92
Lonerſtat parochia 62
Longobardi 482
Longobardiæ cancellarius 21
Lotharingia 457. 463
Lotharingiæ ducatus 648
Lotharingiæ regnum 537
Lotharius I. Imperator 449. 450. 443. 445. 455. 456. 351. 352. 2199
Lotharius, Lotharii Imperatoris filius, Rex Auſtraſiæ 358. 360. 364. 369. 372. 449. 463. 464. 468. 473. ſeqq.
Lotharius Dux Saxoniæ II. Imperator 549. 42. 43. 649. 667. 669. 357
Lotharius V. Franciæ Rex 537
Lother Daniæ Rex 475. 476
Loringus Comes 452 (862. 1251
Lovenburg caſtrum 765. 767. 799. 823. 826. 829. 830.
Lowenbrugge caſtrum 1102
Lowenrode caſtrum 1119
Lubanenſe opidum 1275
Lubeca. 637. 682. 683. 684. 690. 703. 706. 707. 721. 762. 763. 776. 796. 798. 832. 848. 858. 864. 878. 887. 893. 895. 897. 908. 910. 927. 953. 960. 969. 970. 971. 997. 1061. 1125. 1145. 1157. 1192. 1198. Ibi conventus civitatum Hanſeaticarum 1229. ſq.
Lubecenſis eccleſia 649. 674. 717. 722
Lubecenſis eccleſiæ epiſtola 740
Lubecenſe S. Joannis monaſterium 751. 887
Lubecenſium diſcordiæ inteſtinæ. 1202. ſeqq. 1214. ſqq. 1218. 1222. Illorum & Hamburgenſium pacificatio cum Erico V. Lauenburgico 1242. ſq.
Lubize caſtrum 973. 975
Lucardis Treveri combuſta 2228
Lucius II. Papa 689
Lucius III. Papa 764. 1383. 1746
Ludderus Sax. D. v. *Lotharius II. Imp.*
Ludershuſen 1177
Ludolphus Trevirenſis Arch. 61
Ludolphus Saxoniæ Dux 459. 460. 511
Ludovicus Oſnabrug. Ep. 972
Ludovici Imp. Epiſtolæ 43. 52
ejusdem ſepultura 31
Ludovicus Aquitaniæ Rex I. Pius Imp. 40. 44. 105. 441. 443. 445. 439
Ludovicus Ludov. Pii Imp. f. German. R. 48. 445. 449. 452. 457. 460. 464. 495. 496. ejus merita in Cœnobium Laureshamenſe. 31. ejus Epiſtolæ 45. 46. 47. 49. 50. 51. 53
Ludovicus Ludovici Germ. R. f. 496
Ludovicus II. Imp. 463
Ludovicus III. Rom. R. 449. 457. ſeq. 507
Ludovicus IV. Romanorum R. 990 Imp. 1032 ejus appellatio contra Joh. XXII. P. 1020
Ludovicus Balbus Car. Calvi f. Francor. R. 497. 498
Ludovicus Ludovici Balbi f. Francor. R. 498. 500
Ludovicus VII. Franc. R. 523. 527. 1373. 1374
Ludovicus Sanctus Rex Franciæ 1761. ſeq. 1768. 1772. 1773. ſqq. 1783
Ludovicus Rex Apuliæ 1260
Ludovicus Dux Auſtriæ 1255
Ludovicus Dux Bavariæ 1249. 1255. 2226. 2251
Ludovicus Thuring. Landgr. 771. 772. 775. 1328
Ludovicus Ep. Spirenſis 2272. 2276
Ludovicus Abbas S. Eucharii 2210
Ludovicus de Iſemburch 2200
Lugdunenſe concilium 888. 1772. 1785
Luibana comitatus 85
Luna dea 441
Lundenſis archiepiſcopatus 486
Lundonia civitas 469
Luneburg 441. 1108. 1173
Luneburgenſis ſalina 918
Luneburgenſe monaſterium 509. 539
Luneburgenſis merica 1219
Luneburgenſis S. M. ſchola 1091
Luno aqua 441
Lupus Vaſconiæ Dux 450
Luſatia 752
Luſeheth 477
Lushart foreſtum 2262. 2263
Luſtad 2268
Lutterenſe monaſterium 663. 667. 680
Lutzelenburch terra 2199
de Lutzowe (Burchardus) 1165
Lynowe caſtrum 1084. 1088
MAcedonia 1345
Machera 2207. 2208

Mæotidæ paludes 469
Magdeburg urbs 526. 706. 1185. 1186. 1305. 1314. 1315
Magdeburgenſis Eccleſia 536
Magdeburgenſis Archiepiſcopatus 156. 444. 514. 538. 539
Magnopolitana Eccleſia 719
B. Magnus 2239
Magnus Norvegiæ R. 485
Magnus Sax. Dux 594. 608. 648. 649
Magnus Ep. Hildeshem. 1256
Magorum corpora 747. 2267
Mahumed Saracenor. Princeps 449. 451. 1377
Malchowe caſtrum 725
Malherstorf monaſterium 1246
Mallin (Hennekinus) de Gömetowe 1144
Mammeluc 1382
Mammiſtra civitas 1346
Manaſſes Tanchelmiſta 290
Mandirſceit caſtrum 2201. 2206. 2207
Manegaldus magiſter 368
Manfredus Rex Siciliæ 1776. ſq. 1779
Manheim, caſtrum fortiſſimum 1204
Manichæi 589
Mankenus 1181
de Manslo (Mandelslo) nobiles 1143
Mantua 439
Manuel Conſtantinop. Imp. 1379. 1381
Manumiſſio 18. 97
Marburgum 866. 871
SS. Marcellini & Petri corpora 455
Marcellus falſarius 1284. ſq.
Marchanfridus Epiſc. Ratisb. 2253
S. Marci corpus 452
Mare rubrum 1364
Margaretha Joh. Holl. C. ux. infantes 364 uno partu excludens 955
Margareta uxor Philippi Ducis Mediolani decollata 1233
de Marka comitia 670
Markæ Comitatus ſucceſſio litigioſa 1240
B. Mariæ Virg. reliquiæ 446
camiſia 498
S. Mariæ Magdalenæ corpus inventum 1788. ſq.
Maronitæ 1383
Marquardus Ep. Spir. 2277
Marthburg v. Marburg
S. Martini corpus 498. 503
Martinus Papa 1845
Martinus II. Papa 497
Martinus III. Papa 525
Martinus IV. Papa 932
Martinus V. Papa 1227. 1233. 1245
Matthæus Dux Lothar. 2204
Matthias Epiſc. Spirenſ. 2272. 2276
Matthias Axcove miles 1264
Mauri 458
S. Mauritii vexillum 547
S. Maximini Abbatia 2198. 2199. 2206
Mazel 1376
Mechtildis de Ringelheim Henrici I. Germ. R. uxor 515. 520. 537
Mechtildis Henrici I. Germ. R. filia, Quedlinb. Abb. 520
Meclenburg 723
Meclenburgenſis Eccleſia 539. 548
Mediolanum 578. 728. 729. 747. 748. 751. 2267
Mediolani vicaria 979
Medœtia v. *Modoetia.*
Meezidinalla 1376
Megiangaudus Eichſtet. Ep. 61
Megingotus v. *Mengotus.*
Mehedi 1377
Meheleth inſula 1377
Mehingerus Archiep. Trever. 2197
Meinhardus Epiſcopus Spir. 2259. 2273
Meinherus Arch. Trev. 2199 ejus reliquiæ 2198
Meinveld 2236
Meinungen vicus 61
Melo 94
Memerik opidum 1280
Memleba, caſtrum, deinde Monaſterium 525
Memphis 1376
Menapii 498
Mendene v. Minden.
Mengoti Trajectenſis Epiſcopi Epiſtolæ 313. 315
oratio 321
Meran, oppidum ducatus Auſtriæ 1219
Mercurii mons 2200
Merſeburg 439. 733
eccleſiæ epiſtola 308
epiſcopatus 212. 444
Merske locus 2259
Metis urbs 701
Metenſe S. Vincentii cœnobium 536
Metropolitani 281
Mewys civitas 1251
Meyſterſal 2264
Mezekowe 1181
S. Michaelis monaſterium 68
Michael Conſtantinop. Imp. 446. 495
Michael Epiſc. Ratisb. 2245. 2254
Michelbach caſtrum 2264
de Militia Chriſti ordo 999
Minden caſtrum 939
civitas 1187
Mindenſis Eccleſiæ epiſtola 317
Mindenſis Epiſcopatus 441. 444
Mindenſe S. Mauritii monaſterium 581
Minfeldt 2260
Miniſteriales 108. 102
Minorum ordo 851. 948. 1004. 1034
Mirrea 1346
Miſne caſtrum 515. 520
Miſſarum ſolemnia 459
Mitilene inſula 1346. 1377
Modehorſt 448
Modoëtia 976
Moguntia 220. 499. 530. 663
Moguntina Concilia 207. 287. 343. 344. 443. 623. 587. 112. 117. 620
Moguntinus conventus Anno 1106. factus 643
Moguntinus pons 441
Moguntinenſis Eccleſia 110. ejus epiſtolæ 132. 219
Moguntinus Archiepiſcopus 77
Moinus (Mœnus) 36
Molbach (Comes de) 2205
Molhuſen 1254
Molne (Mollen) opidum 1129. 1151. 1163. 1195
Moltzan de Stortzowe 1144. 1264
Monachus 313. ſq. 1858
Monaſterienſis eccleſiæ epiſtola 316
Monaſterienſis epiſcopatus 441. 444
Moncella 2205
Moneta cuprea 1166
Mons regalis 1384. 1389
Montaburg caſtrum 1238
Montisflaſcum caſtellum 1265
Morini 498
Moſomitanum Concilium 2216. ſq.
Molhuſen 92. ejus parochia 62
Murach caſtrum 2252
Murcia Saracenis erepta 1780
Muſica 572
Muſſula 1381
Muthen caſtrum 488
Myldenburch 487
Mymiganevordenſis Epiſcopatus 444
Mymming 477

NAnnetum 463
Narmienſis urbs 561
Naſſaw caſtrum 2207
Natalis Domini miſſæ 6

Natus

Natura urbs 1345
Nazareth 1388
S. Nazarii reliquiæ 31
S. Nazarii eccleſia 28. 29. 30
Neapolitani 459
Neapolitanus Archiepiſcopus 17
Nentirsburch 2198
Neomagi palatium 498
Neſſe caſtrum 1254
Neugarden urbs 1266
Neuſtria 505
Nicea 1346. 1386
Nicena ſynodus 18
Nicetas 589
S. Nicolai corpus 624
Nicolaus Papa reprehenſus 23
Nicolai Papæ decretum 21
Nicolaus I. Papa 464
Nicolai I. Papæ bulla 465
Nicolaus II. Papa 595
Nicolaus III. Papa 928. 1788. 1845
Nicolaus IV. Papa 939. 1845
Nicolaus V. Papa 1032
Nicolaus Daniæ Rex 486
Nicolai Maniacutii verſus de Romanis pontificibus 12
Nicolaus Delmenhorſtius Archiep. Bremenſis 1247. 1265. 1266. 1280
Nicolaus Epiſc. Ratisb. 2256
Nicolaus Epiſc. Spir. 2271. 2276
Nicolaitarum hæreſis 495
Nikka civitas vide Nicea
Nili oſtia 1377
Ninive 1381
Nis caſtellum 1345
Nitger Ep. Auguſtinus 2241
Noradinus 1373. 1374. 1375. 1379. 1381
Norberch caſtrum 2209
Norbertus Abbas Iburgenſis, author vitæ Bennonis Epiſc. Oſnabrug. 2161. 2187. ſq.
Norda oppidum 490
Nordalbingi 437. 439
Nordalbingia 487. 573. 611
Norimberga 218. 219. 362. 569. 674
Norimbergenſes 211
Norimia 480
Normanni 456. 458. 460. 463. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 523
Normannia 460. 469. 470. 483. 499. 505. 804. 825
Nordmantinus comitatus 505
Norigowe pagus 87
Northuringia 514
Northuſen 816. 1123
Northuſenſis eccleſia ad S. crucem 520
Northuſenſe S. Euſtachii collegium 520
Norwegi 458. 460. 476. 478. 482. 518
Norwegia 470. 484. 485
Nothgerus Leodicenſis Epiſcopus 55
Noviomagium 498. 585
Noviomagenſis conventus Principum 452
Nudipedes veniunt Treverim 2226
Numburgenſis eccleſiæ Epiſcopus 263
Nuovele villa 2233
Nuptiæ interdictæ 784
Nygecopinge villa 1253
Nyclotus Obotritorum rex 703
Nyenburg 488

OBotriti 437. 439. 460. 523
Oda Ludolfi Saxoniæ Ducis uxor 460
Odalricus Halberſtad. Epiſcopus 750. 756. 757. 758
Oddo Rex Francorum 501
Odenſee civitas 469. 878
Odilo Cluniacenſis Abbas 512. 550
Offenbach 2268
Okko de Palude 1279. ſq.
Olai regis Daniæ corpus 479
Olaus Daniæ rex 478. 479. 482. 483. 486
Olaus Norwegiæ rex 485
Olderman, caput mercatorum 1230
Oldewater oppidum 1268
Olfredus Angliæ Rex 489
Oliverus Angl. R. filius 1406
Oliveri Colonienſis Scholaſtici hiſtoria Damiatina regum terræ Sanctæ 1355
Oliveti mons 1347
Ory Daniæ Rex 481
Omunder Daniæ Rex 481
Onfredus (Hunfredus) de Monrial 1352. 1353
Oppenra oppidum 1294
Oragenſis Epiſcopus 126
Orcades inſulæ 470
Orveyde 1251
Orphani 1296
Oſen caſtrum 1250
Oſnaburgenſis terra 972
Oſnabrugenſis urbs 1144
Oſnabrugenſis Epiſcopatus 444. 447. 494
Oſtergothia 469
Oſteriche, pagus 38
Oſterland 439
Oſtervant Comitatus 1733
Oſterwicenſis epiſcopatus 444
Oſterwick, civitas 455. 459. 1208
Oſtia urbs 451
B. Oſwaldi reliquiæ 488
Otgerus Epiſc. Spir. 2259. 2274
Other Daniæ Rex 477
Othens lacus 477
Ottenſteen caſtrum 1195
Ottersberg caſtrum 855
Otto Bemberg. Epiſc. ejusque Epiſtolæ 54. 55. 231. 233. 370. 218. 219. 233. 357
Otto Halberſtad. Epiſc. & ejus Epiſtola 344. 349. 352. 353
Otto Epiſc. Havelbergenſis 1270
Otto de Hoya Monaſterienſis Epiſc. 1240. 1248. 1261
Otto Ep. Ratisb. 2247. 2254
Otto Epiſc. Spir. 2267
Otto Zigenheinius Trevirenſ. Archiepiſc. 1233
Otto I. Imp. 484. 514. 515. 521. 526. 56. 59
Otto II. Imp. 537. 541. 57. 58
Otto III. Imp. 545. 54. 55
Otto IV. Imp. 1749. ſq. 814
Otto Bavariæ Dux 59. 598. 607
Otto Brunſvicenſis Dux 859. 861. 862. 882. 898. 1250. 1294
Otto Carentanorum Dux 56. 57
Otto Luneburgenſis Dux 514
Otto Saxoniæ Dux 509. 511. 1750
Otto Stetinenſis Dux 1235. 1262
Otto Dux Sleſiæ 1294
Otto Miſniæ Marchio 604
Otto Witelsbachius Comes Palatinus Bavariæ 1395
Otto Pictaviæ Comes 1395. 2221
Otto Hojenſis Comes 1224
Otto Comes de Reinecca 2198. 2204
Oven urbs 1260
Oxenium 581. 604
Ozilienſis Epiſcopatus 863

PAdberg caſtrum 1171
Paderborna 594. 614
Paderbornenſis eccleſia 455
Paderbornenſis Epiſcopatus 441. 444

Paduani 210. 275
Pagenoza flumen 98
Palæſtinæ occupatio & amiſſio 1349
in Palæſtinam expeditio 254. 256. 257. 807
de Palæſtinæ amiſſione poema Germanicum 1455
Paneas 1372
Panidas 1345
Pannonia 482
Panorma 1394
S. Pantaleonis caput 436
Papæ electio 500. 585
Papæ morituri præſagium 555
Papienſis Synodus 16
Pariſienſe Concilium 1210
Pariſienſis urbs 482. 494. 500. 537. 774. 783
Pariſienſis urbs capta ab exercitu Burgundico 1227. ſq.
Pariſienſis academia 864. ad Conſtantienſe concilium ſcribit 1206. ſq.
Parleberg opidum 1256
Paſchalis I. Papa 446
Paſchalis II. Papa 269. 270. 271. 272
Paſchalis II. decreta & epiſtolæ 17. 233. 234. 259. 260 261. 270. 273. 274. 275. 276. 277
Paſſagium 852
Paſtorelli 1821. ſq.
Paſtores hæretici 899
Patera 1346
Patriarchæ 281
Pattenſen oppidum 1294
Paulinus, Epiſc. Ratisb. 2243. 2253
Peluſium 1376. 1378
Pena fluvius 539. 582
Peregrinus Colonienſis Archiepiſcopus 558. 561 562
Perleberga, oppidum 1242
Permund caſtrum 753
Perona 519
Perſia 451
Perweis Epiſc. Auguſtanus 2239
Petra deſerti 1384. 1387
Petragoræ 460
Petragoricum 907
S. Petri catena 538
S. Petri eccleſia 89. 90
S. Petri eccleſia Ratisbonæ 34
Petri patrimonium 274. 605
Petrus de Luna Antipapa 1204
Petrus Epiſc. Roſchildenſ. 1220
Petrus Tullenſis Epiſc. 2216. 2217
Petrus Rex Arragoniæ occupat Siciliæ regnum 1790 ſqq.
Petrus Abalardi 687
Petrus Comeſtor 729
Petrus Diaconus 28
Petrus Johannis hæreticus 1087
Petrus Leonis 359. 360. 367. 369. 673. 679. damnatus 16
Petrus Lombardus 727
Pharamia 1379
Philippa Regina Daciæ obit 1295
Philippoli 1345
Philippus Maria Dux Mediolani 1233. 1250. 1251. 1259. 1261. 1312
Philippus Sveviæ Dux Romanor. Rex & Imp. II. 814. ſq. 835. 1395. 2221. 2222. 2268
Philippus Bonus, Dux Burgundiæ 1220. 1224. 1226. 1228. 1234. 1300
Philippus Flandriæ Comes 1351
Philippus II. Franciæ Rex 1352. 1353. 1389. 1391. 1393. 1395. 2217
Philippus IV. Franciæ Rex 1864
Philippus Epiſc. Spirenſ. 2272. 2276
Philippus Lombardus medicus 2205
Philomena civitas 1381. 1748
Phonaſci 866
Picardia 804
Pictavini Epiſcopi epiſtola 194
Pilliche caſtrum 2236
Pilzena urbs 1338
Pipinus 40
Pipinus Aquitaniæ Rex 443. 452. 456. 457. ejus filius Pipinus 460
Pipinus brevis Caroli M. proavus 444
Pipinus Italiæ Rex 440
Pipinus Ludovici Pii filius 445
Piſanum concilium 1192
Placitatio 38
Placitum 33
Plawen, caſtrum Marchiæ 1201. 1296
de Plawis advocatus 520
Pleſcowe civitas 1276
Plunenſe caſtrum 610
Pokken morbus 1252
Pol caſtrum 1188
Polaborum terra 683
Polonia 574. 653. 993. 1140
Pontificum Romanorum ditiones & jura 274
Pontificum electio 464
Pontificum nomina mutantur 457
Ponto 87
Poppo Bambergenſ. Epiſcop. 71
Poppo Treverenſ. Archiepiſcop. 73
Portenſis pagus 465
Prædicatorum ordo 832. 1759. 845. 846. 983. 2226
Præmonſtratenſis ordo 662
Praga 1159. 1183. 1251
Pragenſis academia 1195. 1217
Pragenſis eccleſia 370
Presbyter non habeat concubinam aut uxorem 15
Primates 281
Principa 1347
Principius Epiſc. Spirenſ. 2258. 2273
Prinslaw oppidum 1262. 1269
in Priwalk caſtrum 971. 1264
Procopius Capitaneus Huſſitarum 1312
Provinciæ Comitatus 1772
Pruel monaſterium 2246. 2248
Pruno Epiſc. Auguſtanus 2241
Pruſſia 476. 483
Prutones (Pruteni) 1396
Ptolemais 1351
Pudbuſch (Henningus) 1313
de Pudlitz (Ganz) 1202
Pueri terram ſanctam petunt 2225
Puſynna, virgo ſancta 465

Quadruvium 552
Quedlinburgum 515. 520. 855
Quedlinburgenſis eccleſia 515. 520
Quedlinburgenſe monaſterium 525
Quedlinburgenſe templum 605
de Quidzowe nobiles 1161
(Tidericus) 1201. ſq.
S. Quintini monaſterium 41
Quintinberch caſtrum 2233

Rabanus Fuldenſ. Abbas, Moguntinenſ. Archiepiſcop. 31. 182. 183. 446. 451. 458. 459. 460. 464
Rabani Mogunt. Archiep. epiſtola 216
Rabanus Epiſc. Spirenſ. 2271. 2296
Radbodus Trajectenſis epiſcopus 497
Rabodo Epiſc. Spir. 1267
Radeſpona vide *Ratisbona*.
Radulfus Bituricenſis Archiepiſcopus 459
Rages 1372
Raimun-

Digitized by Google

Raimundus Comes Tholoſanus 1752.ſqq.1760.ſq.1766 1768.1770.ſq.1774
Raimundus Tripolitanus Comes 778.779.1350
Rainaldus Antiochenus Comes 1375
Rainaldus de Caſtellione 1387.1388.1389
Rainaldus Comes de Mans 1374
Rainaldus de Monrial princeps 350
Rainaldus Tripolitanus Comes 1375
Ramelberg mons 515.520.811
Ramesło 456
Ramesloenſis eccleſia 458
Ramula 1346
Rani 463
Raſpenberg 891
Raſpo Lantgrav. Thur. 2236
Ratenowe opidum 1171
Ratenza fluvius 61.62.79
Ratenzgowe pagus & comitatus 61.62
Ratesdorf 38
Ratharius, Epiſc. Ratisb. 2244
Ratherus Paderbornenſis epiſcopus 61
Ratisbona 33.35.36.37.38.40.57
Ratisbonenſis civitatis origo 33.67.72
Ratisbonenſis eccleſia 103.504.36.53.34.51
Ratisbonenſes epiſcopi 34.38
Ratzeburgum 683.1064.1196
Ratzeburgenſis eccleſia 539
Ratzeburgenſis epiſcopatus 704
Raon 1345
Reformatio Sigismundi Imp. 1343
Regalia 269.271.332
Reganesburg, Regenesburg, Regina urbs — vide *Ratisbona.*
Reginaldus Abbas Auguſtanus 2242
Reginbaldus Spirenſis Epiſc. 2259.2261.2274
Regingerus Spir. Epiſc. 2261
Regnevelde monaſterium 1271
Regimundi Hieroſolymitani Xenodochii præpoſiti epiſtola 363
Reimbertus Hamburg. Archiep. 490
Reiner Daniæ Rex 482
Reinhardus Epiſc. Spir. 2271.2276
Reinherus de Berge 2209.ſq.
Rekelinghuſen 950
Remaculus 52.54.55.59
Remenſe Concilium 443.673.1133.2204
Remenſis Eccleſiæ privilegia 43.44
Remenſis ſynodi decreta 15
Remigius Remenſium Archiepiſcopus 41
Remigius Antiſiodorenſis epiſcopus 502
Remigius Grammaticus 511
Renaldus Dux Apuliæ 2198
Reſenburg caſtrum 1253
Revalia 855.879.1316. ejus monaſterium 521
Revalienſe S. Wenzeslai monaſterium 895
Reveshol portus 1287
Reyneveldæ monaſterium 504.865
Reynwardus Hamburgenſis Archiep. 511.512
Ribbenitz monaſterium 993. opidum 1141.1260
Richalda Caroli III. Imperatoris uxor 500
Richardus Archiep. Eboracenſis canonizatus 1218
Richardus Romanor. R. 902.1778
Richardus I. Angliæ Rex 1352.1353.1354.1389.1391. 1392.1393.1394.1748.2237
Richardus Normanniæ Dux 485
Richolfus Abbas 67
Rienolfus Tergeſtinenſis epiſcopus 62
Rietpurg caſtrum 1267
Rintelen opidum 1341
Ripenſis civitas 488
Ripenſis eccleſia 461.465
Ripenſis epiſcopatus 774
Riphæi montes 470
Ritzerovve caſtrum 1183.1196
Ro Daniæ Rex 476
Robertus Bambergenſis epiſcopus 182.207.208.209
Robertus Francorum Rex 550.556
Robertus Flandriæ Comes 239.256
Robertus de Bethua 702
Robertus R. Siciliæ coronatur 1809
de Rochowe (Wipertus) 1202
Rodenberg caſtrum 939
Redenburg, caſtrum eccleſiæ Verdenſis 1217
Rodis inſula 968.1346 1810
Rodolfus Epiſc. Trajectenſis 1325
Rodoſtos 1345
Rogerius Siciliæ Rex 701.2198
Rolf kraki Daniæ Rex 471
Rollo Danorum Dux 483
Rollo Normannorum Dux 505
Rollo de Norwegia 498
Roma 7.452.611 741
Romana corona 922
Romana eccleſia 73.78 456
Romana ſynodi 142.143.157.175.181.464.1383
Romania 1345
Romani Pontifices 12.17
Romani Pontificis electio 21.185
Romani Pontificis authoritas 159
Romani Imperatores & Reges 951.976.1053
Romanorum epiſtola 358
Romanorum Pontificum actus & catalogus 1641.1629
Ronnowe (Tunno) occiditur 1252
Roskilde, urbs 469.476
Roſt (Mauri) vita Bennonis Epiſc. Osnabr. 2190
Roſtoc,urbs 976.978.1000.1170.1195.2319. olim Ducibus Meclenburgicis reconciliata 1220
Roſtochienſis Academia fundata 1237
de Roſtok dominium 959
Rotagen 104
Rothomagum 743. ab Anglis expugnatum 1134
Rottenburg 2272
Rottenfels eccleſiæ Spir. datum 2262
Rotzil portus 1282
Rubardus Epiſc. Spirenſ. 2260.2274
Rudgerus Siciliæ Dux 366
Rudhardus Mogunt. Archiep. 220
Rudigerus Spir. Epiſc. 2263
Rudolfi mons 2200.2201
Rudolfus Habsburgicus Imp. 1785.ſq. 922.1282.2269
Rudolfus Sveviæ Dux Germanor. Rex 151.153.156 616.619.620
Rudolfus Burgund. Rex 518.519.520
Rudolfus Dux Saxoniæ 600.608. 1235
Rudolfus Archiep. Trevir. 2211.2233
Rudolfus Epiſc. Spir. 2277
Rudolfus Epiſc. Sverin. natus Dux Stargardiæ 1217
Rudolfus Epiſc. Traject. 1261.1277
Rugia 461.653.654
Rugiani 465.503.743
Rullingbre 481
Rummelburg caſtrum 1158
Rumoldus Ratisbon. Epiſc. 18
Rumpoldus Dux Sleſiæ 1254

Digitized by Google

Runthof caſtrum 1304
Rupertus Bamberg Epiſc. 5. 217. ejus Epiſtolæ 210. 211. 217
Rupertus Romanor. Rex 1182
Ruperti Regis nuptiæ inceſtæ 16
Rupinenſe Prædicatorum monaſterium 919
Ruſsia 482. 608
de Rutzia (terræ Advocatorum) advocatus 520
Ruzelinus 4
Rynghcr Svec. & Dan. R. 480

SAbaudiæ Comes Dux factus 1227
S. Salzburgenſis Epiſcopi Epiſtolæ 353. 354
Sacramentum 284
Saladinus 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1393. 2218
Salegowe Comitatus 100
Salernum 1394
Salevelt 591
Salveldenſe monaſterium 606
Saligenſtad 459. hujus loci epiſcopatus 449. monaſterium 459
Salzburgenſis eccleſia 86. 87
Salzburgenſis Archiepiſcopi Epiſtola 287
Samſon Comes 519. 520
Samus 1346
Sanar 1375. 1376. 1378. 1379
Sanbaldus Ep. Ratisb. 2253
Sancti 716
Sanctorum omnium feſtum 451. 455
Sanctonae 460
Sanguinus 1370. 1371. 1372. 1373
Saraceni 438. 474. 495. 509. 519. 812. 1273. eorum regnum 451
Sarburch caſtrum 2233
Satalia 1346
  vetera 1345
Savanarolæ acta 2150. ſqq.
Saxonia 106. 436. 439. 478. 483. 495. 659. antiqua 439. 447. occidentalis & orientalis 450. ducatus 649. 681. duces 514. caſtella 605
Saxones 131. 136. 277. 437. 441. 458. 463. 512. 515. 533. 576
Scania 469. 475. 480. 486. captura halecum celebris 1204
Schachenthal villa 64
Scauria, oppidum Friſiæ 1243
Scarane civitas 469
Schafhuſenſis eccleſia 299
Schafhuſenſe monaſterium 198. 199. 200
Schalitz monaſterium 1339
Scherſtete curtis 64
Schiddam oppidum 1263
Schiderenſis epiſcopatus 444. 514
Schiſmatici tolerandi 17
Schonevelt (Henricus) Prædicator. Inquiſitor hæreticæ pravitatis 1206
Schura caſtrum 2207
Schwartzag abbatia 2262
de Schwichelde (Brandanus & Conradus) 1201
Sclaomyr Obotritor. Princ. 450
Scotia 476. 478. 482
Screve 65
Scythicæ paludes 469
S. Sebaſtiani corpus 451
Secanos vocant ſe primi Cingari 1225
Segeberg 680. 682. 683. conf. *Sigeberg.*
Seggi Dan. R. 478
Sehuſen 697
Seine caſtrum 2207
Selandia inſ. 469. 480
Seligenſtad 455
Semigallia 483
Senephia caſtellum 1346
Senogallia Alexandro VI. Papæ ſubmiſſa 2147. ſq.
Senonis 500
Senonenſis Eccleſia 494
  Archiep. epiſtola 281
Seps, civitas Saracenorum in Africa maritima 1214
Sergius II. Papa 457
Sergius III. Papa 509
Sergius IV. Papa 561
Servii 735
Sevena fluvius 456
Sevenburg caſtrum 1275
in Sibergo monte S. Michaelis monaſterium 603
Sibilia, Sibilla Amalrici Hieroſ. R. filia 1349. 1352. 1394
Sicilia 452. 1377. 1394. ejus Rex 1381
Siculæ Veſperæ 1790
Sidon 1346. 1389
Sifridus Colon. Arch. 938. 947. 949
Sifridus Ep. Ratisb. 2250. 2255
Sifridus de Spanheym evocatus ad Chriſti tribunal 1258
Sifridus de Veningen 2271. 2276
Sifridus Comes Viennæ 2207
Sigeberge caſtrum 1028. 1060
Sigeboldus Spir. Epiſc. 2262
Sigefridus Epiſc. Spir. 2266
Sigersbert caſtrum 2209
Sigfridus Moguntin. Archiep. 112. 129. 132. 2222
Sigfridi Mogunt. Arch. epiſtolæ 111. 117. 120. 121. 122. 124. 125. 129. 130
Sigibertus II. Francor. Rex 52. 59. 60. ejus epiſtolæ 54
Sigifridus Dan. Rex 499
Sigismundus Rex Romanor. 1317. in Angliam & Galliam profectus 1215
Siloe 1348
Silveſter II. Papa 541. 551
S. Simeon 1346
Simon Lothar. Dux 2197
Simon Comes Montisfortis 1751. ſeq. 1760. ſq.
Simonia 127. 131. 142. 143
Simoniaca hæreſis 517. in eligendo P. R. 21
Sion mons 1348
Siracunus 1375. 1376. 1377. 1378. 1379
Siur caſtrum 1346
Siwardus Dan. R. 480. 481. 482
SS. Sixti & Synnitii reliquiæ 456
Skalmere 480
Skayola Dan. R. 476
Slavi 366. 456. 463. 512. 518. 520. 559. 566. 568. 731. 768
Slavia 476. 481. 482. 648
Sleſwik 439. 1224. 1270
Sleſvicenſis eccleſia 461. 465
Sleſvicenſis epiſcopatus 777
Sleſvicenſis ducatus 488. 1150. 1157. 1218. ſq.
Slopeize villa 70
Sluttere caſtrum 862
Sluze opidum 1004. 1137
Smeldingi 439
Snakenburg caſtrum 1161
Sodric Daniæ R. 480
Soldanus 1377
Soldin opidum 1318
Solwedelenſis marchionatus 697
Soltwedel urbs 1161
Solvendi poteſtas 311
Solumbrea 1345

Sommer-

Digitized by Google

Sommerſchenburg 549. 805
Sorabi 450
Sozatum monaſterium 913
Spilas villa 1346
Spira 570. 2263
Spirenſis Cleri epiſtola 286. 264
Spirenſis eccleſia & Epiſcopatus 570. 642. 2263
Spiricæ 1346
Spiritus S. proceſsio 441. 736
Spoletanus comitatus 77. 78
Springrus Bohemor. R. 520
Spronkirbacenſis eccleſia 2207
Spyngeus Boh. D. 526
Stabulaus, monaſterium 52. 54. 55. 59. 60. 763. 764
Stadæ civium diſcordia 1238
Stadenſis comitatus 803. 855. 857. 862
S. Stanislaus Epiſcopus Cracovienſis 1777
Stapel 1097
Stargardiæ Duces 2206
Starigard 542
Stasford opidum 1315
Stedingi hæretici 862. 863. 878. 879
Steghen caſtrum 1061
Stendal urbs 697
Stendaliæ S. Nicolai Eccleſia 777
Steinweyler 2264
de Stepherghe (Henricus) 1166
Stephanus II. Papa 501
Stephanus V. Papa 443
Stephanus VI. Papa 505
Stephanus VII. Papa 517
Stephanus VIII. Papa 524
Stephanus IX. Papa 594
Stephanus Halberſt. Ep. 201
Stephanus Leodienſ. Ep. 509. 515
Stephanus Ep. Metenſis 2205
Stephani Pariſienſis Epiſcopi epiſtola 1026
Stephanus Rex Portugalliæ 1214
Stephanus Belvacenus Comes 1357
Stephanus Campaniæ Comes 1351. 1352
Steynfeldt 2260
Stetyn 488
Stokholmenſis civitas 1190
Stolcinfels oppidum 2236
Stolici 2226
Stormariæ comitatus 650
Stoterlingburg monaſterium 674
Strabus 451. 452. 455
Straleſund 833
Straliz caſtellum 1345
Strasburgum, Marchiæ caſtrum 1235
Struomburch caſtrum 33
Stratzeburg oppidum 1165
Strutzeberg oppidum 1185
Stubbe, caſtrum 1224
Svaba Hervordenſis abbatiſſa prima 448
Sudenburg 1108
Svecia 461. 469. 476. 478. 482
Svederus Epiſc. Trajectenſis 1261. 1277
Sveonia 469
Sveſio 451
Sveve pagus 64
Svevia 519. 753
Svindegerus Mimegardefordenſis Ep. 62
Suitpertus Ep. Auguſtanus 2236
Sulæ 2105
Sultzfeld 2268
Sulverburg caſtrum 1160
Summo 1377
Sundenſis urbs 897. 1144. 1166
Sundenſium civium bellum cum nobilibus 1246. ſq.
Sunderburg caſtrum 1299
Sundershuſen caſtrum 1315
Suouna 1345
Swale fl. 610
Swaneſtede, caſtrum 1240
Swantewird 731
Swoi 518
Suuelme villa 2216
Swendebaldus Normannor. Dux 501. 502
Swendeboldus, Swendebordus Lotharingiæ Rex 504. 509
Swenebildis Hervordenſis abbatiſſa 449
Swerinenſis epiſcopatus 803
comitatus 1093
Swerinenſe Minorum monaſterium 935
Sweſtriones hæretici 114
Sweyn Danor. R. 484. 485
Sweyn Norveg. R. 485
de Swichelde (Johannes) 1166. 1264. 1276
Swiderus Bamberg. Ep. 97
Swittershagen 472
Swytergayl Dux Lithuanor. 1314. 1299. 1300
Sya 1377
Syboldesberg caſtrum 1327
Sybotto Epiſc. Spir. 2272. 2275
Sygerus Dan. R. 480
Sylveſter III. Papa 582
Sylumbria 1345
Symbdager Norveg. & Dan. R. 476
Synbertus Ep. Ratisb. 2244. 2253
Synndfele 437
Syria 1351. 1369
Syria prima 1346
TAblegum 492
Tabor mons 1398. 2226
Tagepertus Ep. Auguſtanus 2239
Tanchelmus hæreticus 289
Tangermunda, caſtrum 1235. ſq.
Tanklem (forte Anklam) oppidum 1149. 1257
Tanquardus Sax. D. 511. 514
Tarſus 1346
Tartari 818. 884. 885. 886. 891. 975. 2232
Templa aperta 1145
Templariorum ordo 633. 971. 1810. 1812
Ternia 78
Terſona 474
Teutonicæ Eccleſiæ 17
Thariſa caſtellum 510
Thebaldus Campaniæ Comes 1351. 1352
Theberga Lotharii Regis uxor 464. 468. 473
Theobaldus Comes Bonemontis caſtri 452
Theodoricus AEp. Trevirenſis 2224
Theodoricus Comes de Morſa Archiepiſc. Colon. 1202. 2222
Theodoricus Mindenſ. Ep. 62
Theodoricus Virdunenſis Epiſcopus 168. ejus Epiſtola 167. 169
Theodoricus Carnotenſis 2204
Theodorici III. Franc. R. ſcriptum 60
Theodoricus Flandrenſis Comes 1374. 1381
Theodoricus I. Hollandiæ Comes 472. 473. 495. 517
Theodoricus II. Hollandiæ Comes 517
Theodoricus de Landesberg Marchio 752

Theodorus

Theodorus II. Papa 507
Theodulfus Aurelian. Ep. 450
Theogandus Trever. Arch. 464. 468. 473
Theothinus Portuenſ. Ep. 1374
Theutonia 444. 478. 482
Theutonici 476
Theutonici mercatores 893
Tholoſani Comitatus fata 1266
S. Thomas Cantuarienſis Archiep. 744. 750. 1380. 1745
Thomas Aquinas 902. 915. 923. 1001. 1026
Thomas frater Henrici V. Regis Angliæ 1248
Thomas Walloys 1042. 1045
Thordeus 469. 470
Thore inſ. 477
Thorulfus Orcadum inſul. Epiſc. 471
Thure curia 2205
Thuringi 122. 124. 127. 131
Thuringia 600. 604
Thuringiæ caſtella 605
Thuronis 463. 494. 1354. 1395
Thurunum caſtrum 2221. 2225
Tiberias 1388
S. Tiburtii corpus 446
Ticinenſe concilium 2177. ſq.
Tidericus Comes de Honſtein 1101
Tidericus Comes de Aldenborg 1269. 1323
de Tocce (Iterius) 1409
Todeslo 1159
Toloſani concilii An. 1119. acta 301
Toloſanus Comes 1396
Tornacenſis epiſcopatus 690
Toronia urbs 1279
Torthus caſtellum 1346
Tortuoſa 1383
Tounogowe pagus 70
Tozzo Ep. Auguſtan. 2240
Trajectum ſuperius 499. 1194
Trajectum inferius 497
Trajectum Friſiæ 674
Trajectenſis Eccleſiæ epiſtolæ 289. 314
Trajectenſis Epiſcopatus 444. 497
Travemunde caſtrum 829. 848. 970. 971
Trebetis Epitaphium 6
Trecis 500
Trecenſe concilium 647
Tremonienſis urbs 1154. 1159
Treveris 441. 499
Treverenſis archiepiſcopatus 71. 441
Trevirenſis archiepiſcopi epiſtola 264
Triburienſe concilium 572
Tripolis 1346. 1362
Tripolitanus Comes 1382
Tris caſtrum 2204. 2207
Trithemii (Johannis) Nepiachus 1825
Trondempnis civitas 470
Truna 102
Tſünsheym eccleſia fundata 2264
Tubania 1386
Tundera, caſtrum 1122. 1252
Tungris 499
Turci 884. 886. 1248
Turonis caſtellum 1354. 1395. 463. 494
Turonenſe concilium 443
Turpinus Rhemenſis Archiep. 443
Turron caſtrum 2235
Turtuſa 1346
Tuſcana civitas 195
Tuto Ratisbonenſis Epiſcopus 38. 39. 45. 46. 47. 2245. 2254
Tybiſca fluvius 102
Tyburnea civitas 33
Tyclones 472
Tyle inſula 471
Tyle opidum 1163
Tyrus 738. 782. 1346. 1350. 1366. 1389
Tziſa 1340
Tzitza v. *Ciza.*

Valentianæ 559. 594
Valentinus Papa 451
S. Valeriani corpus 446
Vallersleben 444
Vallerslebienſis epiſcopatus 514
Vallis ſcholarum ordo 1759
Valuwen 366
Vaſconia 907
Ubbo Friſonum Rex 480
Udalricus conf. Ulricus.
Udalrici Auguſtenſis Ep. Epiſtola 23
Udalricus Curienſis Ep. 61
Udalricus Ep. Spir. 2267
Udalricus Laureshamenſis Abbas 27
Veltzen oppidum 1251
Vemeren inſula 1017
Venetiæ 748. 973. 1136. 1200. 1809
Veneyſſinius Comitatus 1771
Vercellenſis ſynodus 183
Verdenſis epiſcopatus 441. 444
Verdonenſis eccleſia 585
Vemeria 42
Vermerienſis ſynodus 375
Veronenſes 711
Veſperæ Siculæ 1790
Vetulus 1380
Uffe Dan. R. 478
Vicegard, caſtrum Bohemiæ 1246
Victor II. Papa 590
Victor III. Papa 614
Vicentini cives 210
Vincentius Januenſis 898. 904
Vinlandia 472
Viromandia 806
Viruchye 725
Vitaliani, pyratæ maris Baltici 1165. 1226. 1231. 1238. 1240. 1252. 1270. 1288. 1290. 1293. 1306
S. Viti oſſa 455
Vlgerus Epiſcopus 1850
Vitoldus Dux Lithuanorum 1253. 1299. 1302
Vleet (Johannes de) in 4. partes ſecatus 1162
Vlenzeburg opidum 1254. 1271. 1302
Ulrici Bambergenſis monachi Codex epiſtolaris 1
Ulricus Ep. Spir. 2267
Ulricus Dux Stargardiæ 1206. 1273
Ultzen caſtrum 1177
Umbertus Sylvæ Ducis Ep. 22

Digitized by Google

Umfredus Dux Glocestriæ 1262. 1263
Ungari 500. 501. 507. 510. 511. 512. 513. 515. 517. 518. 526. 528. 532. 581. 2246
Ungaria 514. 582. 583. 884. 1345
Ungariæ regnum 1140
Ungariæ reges 658
Unngeld 2268
Unni Hamburgenſis archiepiſcopus 512. 518. 524
Unwanus Hamburg. Archiep. 549
Vogheding 721
Volchenfelt 92
Volcfeld pagus & comitatus 59. 61. 62. 100
Volquardus Aldenburgenſis Epiſcopus 568
Vördis caſtrum 852
Vorſtenberg caſtrum 970
Vota monaſtica 321
Upſala 469
Vraha curtis 79. 80
Vraha fluvius 61. 62
Vratiſlavienſis clerus 1139
S. Urbani corpus 446
Urbanus Papa 2. 3. 216. 2213
Urbanus II. Papa 626 ejus Epiſtolæ 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202
Urbanus III. Papa 774. 1389. 1746
Urbanus IV. Papa 910. 1778. 1847
Urbanus V. Papa 1103
Urbanus VI. Papa 1129. 1866
Vredeburg opidum 1185. 1233
Vriburg caſtrum 743
Vroſe 444. 514
Urſicampi cœnobium 672
Urſinus Cardinalis 2148. ſqq.
Urtiche mons 2236
Uſedum, caſtrum 1246
Utinenſis eccleſia 971
Uto Treverenſis archiepiſcopus 113. 118. 154
Utyne civitas 715
Vulgerii magiſtri verſus 1849
Uthtzenſe oppidum 1268

WAchenrode 92 parochia. 61
Wagenburg 1269
Waggersleve palus 518
Wagirorum terra 681. 683. 684
Wago Aldenburgenſis Epiſcopus 559
Walaccia 594
Walbertus Saxoniæ Dux 511
Walcherus Cameracenſis Epiſcopus 242
Walda foreſtum 495
Waldericus Ep. Spir. 2259. 2274
Waldgerus Hervordenſis Comes 447. 448. 449
Waldrada. Waldraga Lotharii Regis uxor 464. 468. 473
Waleramus Dux de Limpurch 2221
Waligaſt v. Wolgaſt
Walkenred cœnobium 672
Wallersleve 444
Walramus Ep. Spir. 2270. 2276
Walravus Epiſc. Trajectenſis 1325
Waltherus Spirenſis Ep. 61. 2261. 2274
Wansleve caſtrum 1315
de Waren (Dominus) 1206
in Warnemunde caſtrum 1004. 1297
Warynus Corbeienſis Abbas 456
Waſſenburch caſtrum 950
Wedereoba pagus 69
Welphus Comes 449
Wenceslaus Romanor. R. 1134
Wenceslaus VI. Rex Bohemiæ 1120
Wenceslaus Bohemiæ Dux 521
Wenezhuſen monaſterium 520. 525
Wennighe caſtrum 1158
Werberge caſtrum 828
Werdingburg caſtrum 1027
Werinharius. Werinherus Argentinenſis Epiſcopus 61. 113
Werle oppidum 938
Wernerius Anti-Papa 258
Wernerus Comes 601
Wernerus de Neutirsburch 2198
Wernherus de Bolandia 2210. 2211. 2225
Weſtphalia 95. 447
Weyblingen eccleſ. Spir. datum 2265
Wibertus Longobardiæ cancellarius 21
Wicbertus Anti-Papa 2177. ſq.
Wicenburch, Wizenburch 110. 111
Wichebach rivulus 62
Wichterpus Ep. Auguſtanus 2239
Wicleſi doctrina Conſtantiæ damnata 1208. ſqq.
Widekindus Angarorum Rex 441. 511
Wido conf. *Guido.*
Widonis Oſnaburgenſis Epiſcopi ſcriptum 184
Wido Joppenſis Comes, Hieroſol. Rex 1387. 1388. 1394
Wigbertus Ravennatenſis Archiep. 176
Wigmodia 105
Wihiritbach 92
Wik opidum 1163
Wikbertus Saxoniæ Dux 511
Wildeshuſen opidum 1198
Wildeshuſenſis Eccleſia 511
Wilhelmus Moguntinus Archiep. 537
Wilhelmus I. Angliæ Rex 603
Wilhelmus II. Angliæ Rex 627
Wilhelmus Hollandiæ Comes, Romanor. Rex 894. 1266. 2236. 2237
Wilhelmus Hieroſolymitanus Rex 1350
Wilhelmus VI. Comes Hollandiæ 1220. 1223
Wilhelmus Aquitaniæ Dux 437
Wilhelmus de Brunſvic & Luneb. Dominus 840
Wilhelmus Victorioſus Dux Luneburg. 1219. 1224. 1229. 1248. 1250. 1254. 1256. 1272. 1294. 1309
Wilhelmus Longaſpea Montisferr. Marchio 1349
Wilhelmus Marchio Miſniæ 1217. 1248. 1263
Wilhelmus Marchio Badenſis 1312
Wilhelmus de S. Amore hæreticus 898. 903. 1778
Wilhelmus de Brabantia 922
Wilhelmus de Buero 1180
Wilhelmus de Carnoto 1406
Wilhelmus de Egmont 1224
Wilhelmus de Hollandia 1401
Wilhelmitarum ordo 417
Willan Obotritorum princeps 437
Willebertus Colon. Archiep. 494
Willigiſus Moguntinenſ. Archiep. 61. 558. 566

Wilzi

Wilzi 440. 575
Wilznacum 1142
Windelici 578
Winedi 106
Winneringen 78
Winterbach 1263
Winzen opidum 1174 conf. Wynſen.
Wipertus Verdenſis Ep. primus 441
Wirceburgum v. *Würzburgum.*
de Wirſone (Herveus) 1406
Wirtizlaus Dux de Wolgaſt 1262
Wiſmaria 878. 978. 1153. 1195. 1282. 1297
Wiſtock opidum 1264
Witechindus Rex Saxonum 1172
Witenburg 487. 1160
Witelich villa 1201
de Withe (Georius) 1401
Withesſech 475
Withletus Norveg. & Danorum Rex 478
Wittenberga, Anhaltinorum Ducum Saxoniæ locus hæreditarius 1245
Wittenſe 822
Woldenberg caſtrum 939
Woldenſtein caſtrum 1341
Wolfgangus Ratisbonenſis Ep. 57. 58. 1145. 1154
Wolframmus comes 1264
Wolgaſt 653. 768. 1149
Wolmenſteen caſtrum 938
Woring caſtrum 918
Worm Daniæ Rex 512
Wormatia 280
Wormatienſis conventus 664
Wormatienſis eccleſiæ epiſtola 279
Wormatienſis epiſcopi electi epiſtola 270
Wratislavia ad Imperium olim jam pertinuit 1132
Wratislaus Bohemor. Dux 582
Dux de Wolgaſt 1243
Wulfesbötel caſtrum 1309
Würzburgenſis diœceſis 61
Wurzburgenſis eccleſia 101. 292
Wurzburgenſis epiſcopus 81
Wuſterowe 1181
de Wyda advocatus 520
Wydela caſtrum 1276
Wymundus Danor. Rex 478
Wynfridus (Bonifacius) 447
Wynſen caſtrum 1160. 1333
Wyſera (Viſurgis) 440
Wizzenburch 1345

YLowe caſtrum 723. 724
Ynadus Paderbornenſ. Ep. 449
Ymbria, inſula maris Baltici 1219. 1140. 1272
Ymmenes Britonum Rex 464
Ypra 1137
Yſarnho, ſaltus 469
Yſenburg caſtrum 938
Yſenburg monaſterium 639
Yſeſporch 476
Yslandia 471
Yſmarus Slavorum Rex 481
Yſnachiæ 1351
Ytzeho 816

ZAbolina pellis 737
Zeinn (Comes de) 1105
Zelle caſtrum 1160
Zeyſolffus comes 1264
Ziur 1345
Zoluera 1201
Zorbeke, oppidum 1226
Zorno tyrannus 1235
Zwerin 719. conf. Sverin.

Digitized by Google

Digitized by Google

005663867 Digitized by Google

Digitized by Google